13
8 M
24

C. 28

13-8. d. 49

IOSEPHI MASCARDI
IVRISC. SARZANENSIS
PROTHON. APOSTOLICI,

CONCLVSIONES OMNIVM PROBATIONVM,
Quæ in vtroque Foro quotidie verſantur.

IVDICIBVS, ADVOCATIS, CAVSIDICIS, OMNIBVS
denique Iuris Pontificij, Cæſareique Profeſſoribus vtiles,
practicabiles, ac neceſſariæ.

QVIBVS CANONICÆ, CIVILES, FEVDALES, CRIMINALES,
cæteræque materiæ continentur. Per Ampliationes (vt dicitur) Limitationes,
Intelligentiaſque Alphabetico ordine abundè digeſtæ.

Magis receptis Doctorum opinionibus vbique hoc aſteriſco * notatis.

CARMELITANI SCALZI DI S. MARIA DELLA SCALA

Volumen Secundum.

Conventus S. Mariæ de scala Vrbis

AVGVSTÆ TAVRINORVM.

Apud HH. Io. Dominici Tarini, MDCXXIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

IOSEPHI MASCARDI
IVRISCONS. SARZANENSIS,
Prothonotarij Apoſtolici,

Probationum omnium, quæ in vtroque foro quotidie verſantur.

VOLVMEN SECVNDVM.

F

CONCLVSIO DCCXXXII.

ARGVMENTVM.

Facta an præſumantur.

SVMMARIVM.

1 *Facta non præſumuntur, niſi probentur.*
2 *Facta cum ſint ſui natura incerta, ideo illorum vis atque probatio dubia dicitur.*
3 *Facta, & ea quæ ex ipſo facto oriuntur, non præſumitur, niſi probentur.*
4 *Quæ ſunt facti non præſumuntur, etiam ſi eſſemus in longiſſimo tempore.*
5 *Facta benè præſumuntur, quando ſunt conſueta fieri.*
Præſumitur quis illud facere, quod communiter ſit, ibi.
6 *Quando conſtat de facto principali, & dubitatur de acceſſorio, tūc ſi acceſſorium eſt conſuetum fieri, vtique præſumitur.*
Teſtamentum licet ſoleat fieri, tamen non præſumitur, ſi de eo non conſtet, ibi.
7 *Factum tunc præſumitur, quando adeſt cauſa præſumendi illud, quæ inducitur ex alijs præſumptionibus.*
8 *Factum lex præſumit quando in ſcriptura eſt poſitum tale verbum, quod de neceſſitate factum includit.*

1 FACTA non præſumūtur,† niſi probent, l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & poſtlim. reuer. & probatur in c. cum Io. §. verū reſpōſionem iſtam, de fide inſtr. hoc idem placuit, dum de iure reſpondit Corn. in conſ. 181. viſis nōnullis. col. 9. ver. nec obſtat. vol. 2. quod, & memoratu dignum cenſuit Cott. in ſuis memor. in litera F. verſ. facta non præſumuntur, ſic etiam ſcriptum eſt à Fran. de Arer. in l. ſed, & ſi. col. vlt. ff. de acq. hær. hoc præterea plurimi alij probauere: vt Abb. in c. in præſentia. col. 2. poſt nu. 3. verſ. nota ibi cum, de prob. facit. c. cū in iure, vbi Abb. nu. 2. in fi. de off. deleg. Menoch. in conſ. 11. nu. 301. Burſ. in conſ. 36. nu. 12. verſ. verum reſpondetur, Ceph. in conſ. 53. n. 34. & in cōſ. 130. nu. 7. & in conſ. 77. n. 16. & in cōſ. 76. nu. 25. vol. 1. & in conſ. 24. nu. 84. vol. 2. alios allegat Dec. in l. quatenus. nu. 2. de reg. iur. & alios Cagn. ibid. nu. … Ludo. Gozad. in l. q ſi patris. nu. 113. C. vnde liberi. Petr. Rebuf. in l. vnica. nu. 141. C. de ſent. quæ pro eo, quod inter. profer. Bal. in conſ. 459. viſa dicta petitione. num.
2 12. vol. 4. †Quæ facta cum ſint ſui natura incerta, l. in omni. C. de iur. & fact. ign. ideò illorū vis, atq; probatio dubia dicitur. l. Arethuſa. ff. de ſtat. homi. & l. triticum. ff. de verb. obl. Concluſionis noſtræ ratio eſt, nā non facta latenr. c. cum in cunctis, & facta patenr. c. quanto tranſlat. teſte Abb. in repet. c. extirpandæ. §. q verò. col. 11. de præben. & Dec. in conſ. 472. nu. 16. & alios alleg. Ceph. in conſ. 296. nu. 9. lib. 2. & in conſil. 338. nu. 17. vol. 3. & in conſ. 346. nu. 15. eo. vol. Alc. in conſ. 40. nu. 6. lib. 6. Zabar. conſ. 145. nu. 7. Pet. Rebuff. in repet. l. vnicæ. nu. 141. verſ. minus obſtat. C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt profer.
3 Primò amplia id procedere, nedum in facto, † ſed etiam in ijs, quæ ex ipſo facto oriuntur, nam illa non preſumuntur, niſi probentur: ita teſtatur Abb. in cōſ. 82. col. 2. lib. 1. ſequitur Balb. in tract. de præſcrip. par. 3. prin. in fi. Ceph. in conſ. 206. nu. 14. lib. 2.
4 Secundò amplia, vt locum habeat, † et ſi eſſemus in longiſſimo tempore: nam illo caſu illa, quæ ſunt facti, non preſumuntur; ſecundum Bal. in l. 11. C. ſi ex falſ. inſtr. et Fel. in c. ſicut. nu. 39. de re iud. quos ſequit, & alios referendo Ceph. in conſ. 240. nu. 2. lib. 2.
Primò limita locum ſibi non vendicare, quando
5 facta eſſent conſueta fieri, †qa tunc benè præſumerētur: ita cenſuit Bal. in rub. C. de fid. inſt. col. 3. poſt nu. 8. verſic. item quia, per text. quem putat ſingularem in l. vlt. ad fin. C. de fideiuſſ. vbi expreſsè dicitur, ea, quæ ſunt ſolita fieri, præſumi facta: vt reſpondit Siluan. in conſil. 68. num. 8. lib. 2. & idem tenet ipſemet Bald. in l. incendium, ad fin. C. ſi cert. petat & ſequitur Iaſ. quam pro eleganti limit. not. in l. ſciendū, ſub nu. 2. verſ. 1. quia regula. ff. de verb. obl. & Cot. in ſuo memo. in verſ. facta non preſumuntur. Bald. refert, & ſequitur Sebaſt. Sap. in l. ſi emancipati. num. 30. C. de collat. & de hoc conſulas Aymo. Crauet. de antiq. temp. 4. par. num. 230. nam præſumitur quis illud facere, quod communiter fit: vt dixit Bal. in l. 2. colum. pen. nu. 25. C. de reſcind. vend.

6 Sublimita,& intelliges†qñ conſtat de facto princi-
pali,& dubitatur de acceſſorio: quia tũc ſi acceſſoriũ
ſit cõſuetum fieri, vtrūq; præſumitur, ſecus ſi dubitatur
de principali,nam tunc non præſumit, vt in teſtamẽ-
tis,quæ licet ſoleant fieri,tamen non præſumuntur,ſi
de eo non conſtet,ſed ſi dubitetur, an Notarius ſit de
eo rogatus tunc certè præſumitur: ita intelligit Curt.
iun.in l.ſi emancipati.nu.9.C.de collat.vbi etiam Se-
baſt.Sap.d.nu.30.verſ.ſed aduerte.per Fely. in c. cum
M.Ferrarienſis.col.3.nu.7.de conſtitutio.

7 Secundò limita Concluſionẽ,†qñ adeſt cauſa præ-
ſumendi facti,quæ inducitur ex aliis præſũptionibus
etenim tunc præſumitur factũ:per cõtex.inſignem in
c.cum tu.ibi,qa vtrunq; eſſe potuit,de teſt.& ibi Abb.
ſub nu.3.ver.non obſtat ſi dicatur,& in c.in præſentia,
nu.1.verſ.nota ibi cum conſtet de prob.& in c.ſicut.
il 3.nu.13.de iureiur.& dixit Sylu.in cõſ.81.n.28.li.2.

8 Tertiò velim limites,† quãdo in ſcriptura eſſet po-
ſitũ tale uerbũ ,quod de neceſſitate includeret factũ.
Nam tunc lex præſumit , auctore Iaſ.in l.ſciendum ,
ſub nu.2.in fi.per illum tex.ff.de verb. oblig.

CONCLVSIO DCCXXXIII.

ARGVMENTVM.

Facta antiqua difficilia probatu , & quæ ad ipſorum probationem ſufficiant .

SVMMARIVM.

1 *In probatione facti antiqui ſufficit leuior probatio,quàm*
in alijs,& probationes etiam admittuntur,quę alias nõ
eſſent omnino plenę .
2 *In factis antiquis ſufficit probatio per indicia, & etiam*
per famam .
3 *In factis antiquis ſufficit teſtis de auditu .*
4 *In factis ſufficiunt etiam teſtes de fama pro plenis pro-*
bationibus .
5 *Teſtes de credulitate ſufficiunt in factis antiquis .*

Facta antiqua ſunt difficilis pbationis,& ideò
in eis ſufficit leuior probatio , q̃ in alijs .
Verùm qm̃ de hoc dictum eſt latiſſimè ſup. in concl.
103.incip. Antiquum,cum plurib. alijs ſequentib. ad
1 illas concluſiones confugito.In his itaq; †admittun-
tur ẽt probationes, quæ aliàs non eſſent omninò ple-
næ;auctore Inno.in c.veniens,de verb.ſign.idem vo-
luit Arch.in c.inter memoratos.16.q.4.hoc idẽ obſer
uauit Bart.in l.ſi quidẽ.C.ſol.matr.ſic cenſuit, & Bal.
in auth.quas actiones,in fi.C.de ſacroſ.eccl. & in l.cõ
uenticulam. C. de epiſ.& cler.in l.4.C.de prob.l.cum
ſuper.C.de rei vend.vnde dicit Bald. in d. auth. quas
2 actiones,† in iſtis factis antiquis ſufficere probationẽ
per indicia,& etiam per famã:vt notatur in locis præ-
allegatis,ſic animaduerſum eſt à gl.in l.atqui natura,
§.cũ me abſẽte.ff.de neg.geſt.quod & probauit Ang.
in l.Titius.ff.quib.mod.pig.vel hypot.ſol. & cõfirma
uit Ant.de Butr.in c.veniens,de teſti.vbi dicit factum,
quod diſtamus per annos 40.poſſe dici de antiquo .

3 Primò amplia cõcluſionẽ, vt ẽt † in iſtis factis anti-
qs ſufficiat teſtis de auditu:ex c.licet ex quadã,ibi,pp
breuem hominum,vbi etiam Ant. de Butr. de teſtib.

4 Secũdò velim amplies,†vt ſufficiãt etiã teſtes de fa
ma pro plenis pbationib.ſic notatur in l. ſi arbiter.ff.
de probat.& in l.1.§.item Labeo,la 1.de aq.plu.arcẽ.
& voluit Ang.in d.l.Titius.ff.quib.mod.pig.vel hyp.
ſolu.vbi refert ſe ita obtinuiſſe,& alios allegat Iaſ.in
repet.l.admonendi.col.78 poſt nu.242.ff.de iureiu.&
Alex.in conſ.4.nu.7.vol.2.Barb. in conſ.8.col.2. vol.
1.& in cõſ.6.col.7.vol.1.Soc.in cõſ.86.in 1.col.vol.1.

5 Tertiò ampliatur,† vt ſufficiant etiam teſtes de cre
dulitate:ita placuit Spec.in tit.de teſte.§.1.nu. 8. verſ.
quid ſi deponit de credulit. & probatur in c.quoties,
verſ.accepiſſe à maioribus ſuis, & credere , de teſt. &
Panor.in d.c. licet ex quadam.eod. tit. de teſtib.

CONCLVSIO DCCXXXIV.

ARGVMENTVM.

Factum an præſumatur , quod de iure erat faciendum .

SVMMARIVM.

1 *Factum præſumitur , quod de iure faciendum erat .*
2 *Inueſtitura ex tolerantia domini præſumitur de nouo*
facta ſi de iure tenebatur .
3 *Factum id pręſumitur ,quod prius erat faciendum,quan-*
do duo concurrunt .
4 *Factum,vbi requirit ſumptus,pręſumitur factum ab illo,*
qui tenebatur illud facere ſumptibus ſuis .
5 *Factum pręſumitur ab eo,qui erat obligatus facere vel no*
mine eius ſiue eius mandato .

1 Factum præſumitur, † quod de iure erat fa-
ciendum:iuxta tradita à Crauet.in
conſ.22.nu.5.& in conſ.149.nu 12.& ſeq. Cephal.in
conſ.9.nu.16.uol.1.et trãdit Dec.in conſ.446.num.7.
vnde infertur ad illam quæſtionem de emphyteuſi ,
an ſcilicet ex tollerantia domini cenſeatur de nouo
2 facta inueſtitura:quia tunc ſi de iure tenebatur,† præ-
ſumitur nouo facta , ut in ſimili conſuluit Cephal. in
d.conſ.9.per tot.cui fauet,quod fuit animaduerſum à
Flor.per illum tex.in l. qui duas.ff.de ſeruit.vrba.præ-
dio.et habetur in l.illud.ff.de acq.hær.et in l. filius.ff.
3 de teſtam. milit. † vbi id præſumitur ,quod prius erat
faciendum,quando duo concurrunt , et huc ſpectat,
quod tradit Bart.in l.cum ſeruus.ff de verb. obl. et re-
ſpondit Bal in conſ.378.nu.2.lib.1.ubi Hoſpitale præ
ſumitur ædificatum ab eo,qui ædificare debebat.

Hinc ẽt fit,vt factum,vbi requirit ſumptus , præſu-
4 matur factũ ab illo,†qui tenebatur illud facere ſum-
ptibus ſuis.teſte Alex.in l.cũ ſeruus.nu.4.de verb.obl.
& ſimpliciter factum præſumitur ſũptibus facientis:
vt inquit Bar.in l.ii.§.in cõputatione.col.1.C. de iur.
delibe.& huc pertinet,quod Alb.in conſ.2.num.5. vt
5 inquit † quod factum præſumitur ab eo, qui erat obli-
gatus facere,uel nomine eius,ſiue eius mãdato.& no-
tat Cęp.in tract.de ſeruit.vrb.prædior.c.40. nu. 32.

CONCLVSIO DCCXXXV.

ARGVMENTVM.

Factum proprium de antiquo tempore an quis ignorare præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Factum proprium quis ignorare pręſumitur, quãdo illud*
eſt de longinquo,& antiquo tempore .
2 *Factum proprium,quando eſt graue,& notabile,etiã data*
longinquitate temporis pręſumitur quis ſcire.
3 *Facta nobilium,vti notabilia pręſumuntur nota, & in eis*
non tolleratur ignorantia .

1 Factum proprium pręſumitur quis ignora-
re,†quãdo illud eſt de longinquo,
& antiquo tempore.c.quoſdam,& c. quanto. de præ-
ſump.& in l.planè.C.de excuſ.tut.& in c.tua.qui ma-
trim.accuſ.poſſ.& notat Bar.in l.non fatet.ff.de con-
feſſ.& in l.ſi quis delegauerit. ff. de nouatio. & in l. ſi
res obligata.ff.de legat.1. & in l.3. §.duæ autem.ff.d.
Carbonian.edic.& l.peregrè.in princ. de acq. poſſ. &
Alex.in conſ.7.nu.9. vol.4.

Digitized by Google

Primò limita, vt non procedat, quando factũ eſſet
2 graue, & notabile, † quia tunc ẽt data longinquitate temporis præſumitur quis ſcire: ita reſpondit Rom. in conſ. 481. nu. 3. per tex. ſingularem in c. cum illorum. ad fi. de ſent. excom. & in c. non eſt nobis. de ſponſal. quos notat etiam Ant. de Butr. in c. ab excommunicatione. de reſcript. & ſequitur alios etiam referendo Crau. in conſ. 6. nu. 25. & idem notat in conſ. 9. nu. 28. in fi. & Thom. Gram. in conſ. 104. Illuſtriſſima nu. 34.
3 & idẽ Crau. conſ. 134. nu. 31. ad hoc bene facit † quod facta nobiliũ; vti notabilia, præſumuntur nota, & in eis non toleratur ignorãtia: vt cauit Iaſ. in l. ſi res obligata. nu. 42. ff. de leg. 1.

Sed hęc latius tractanda reſeruamus in concluſione ignorantia, & in concluſione ſcientia. vbi eſt materiæ ſuus locus.

CONCLVSIO DCCXXXVI.

ARGVMENTVM.

Facultates ſui patrimonij, an quis ſcire pręſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Facultates ſui patrimonij quis ſcire præſumitur.*
2 *Teſtator quando legauit vltra vires ſui patrimonij, præſumitur hoc feciſſe ex ignorantia.*
3 *Facultates ſui patrimonij in dubio quis ignorare præſumitur, qñ agitur ad excludendam præſumptionem fraudis.*
4 *Facultates ſui patrimonij non præſumitur ſcire teſtator in actu moriendi. Contrarium nu. 5.*
6 *Teſtamenta ſunt iuſta ſententia voluntatis de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri voluit.*
7 *Falcutates bonorum, quæ recenter ad aliquem peruenerũt præſumitur ille ignorare.*

1 Facultates ſui patrimonij, † qs ſcire pręſumitur: vt traditum eſt à gl. in authẽ. ſed cũ teſtator. C. ad l. Falc. & in l. q ſquis, de reſcind. vend. & eò maximè, ſi eſſemus in ciuitatibus, in qbus fit cataſtrũ, vbi oẽs omnia ſua bona deſcribẽda cũrãt, & de his ſoluũtur collectę: ita loquutus eſt Bar. in d. auth. ſed cum teſtator. nu. 6. verſ. in ciuitatibus.

Primò limita, vt non procedat, qñ ageretur de cõſeruatione teſtamenti, & diſpoſitione legali, quæ per-
2 mittit hæredi detrahere falcidiã, quia hoc caſu, † quãdo teſtator legauit vltra vires ſui patrimonij, præſumitur hoc feciſſe ex ignorantia: quia neſciuerit facultates proprij patrimonij: vt eſt caſus clarus: & ibi glo. in auth. de hæred. & falc. §. ſi quis autem, & §. ſi verò expreſſim, & ita notat Fran. de Aret. in conſ. 47. nu. 2.
3 Secundò limita, vt locũ non habeat, † quando ageretur ad excludendam præſumptionem fraudis, nam tunc in dubio quis præſumitur ignorare facultates ſui patrimonij: per tex. in §. præualuiſſe. Inſtit. qui manumit. non poſ. ex l. ſi fraudem, & ff. qui à quibus, & meminit Franc. de Aretio in d. conſ. 47. nu. 2.
4 Tertiò limita in actibus morientiũ, vt in teſtõ, † q a in illo actu teſtator nõ præſumitur ſcire facultates ſui patrimonij: vt docuit Bar. in d. auth. ſed cum teſtator, nu. 5. C. ad l. Falc. per l. hac cõſultiſſima. §. at cum humana, C. de teſt. nam in illo actu mortis cogitatione teſtator turbatus non recordatur de rebus pertinentibus ad ſe: vt notatur in d. §. cum humana.
5 Contra hanc limitationẽ † tenet Ang. in d. auth. ſed cum teſtator. & ſequitur Fran. Aret. in d. conſ. 47. nu. 1. ex illa ratione: quia teſtamẽta etiam, & vltimæ voluntates frequenter fiunt in ſanitate, & ſic cum teſtator ſit ſanus mente, & corpore, ceſſat id, quod dicitur in d. §. at cum humana.

Verum ab hac criminatione defendẽdo opin. Bar. poteſt dici ipſum Bar. ſenſiſſe de teſtamentis, quę fiũt
6 à teſtatore ægroto, vt plurimũ cõſueuerunt fieri, † vel ſaltem ex quo teſtamenta ſunt voluntatis iuſta ſententia de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri voluit. l. 1. ff. de teſt. nõ poteſt dici quin cogitauerit de morte, & ex illa cogitatione turbatus facilè poteſt præſumi obliuio ſuorum. d. l. hac conſultiſſima. §. at cum humana. C. de teſt.
7 Quartò velim limites in bonis, † quæ recenter ad aliquem peruenerunt, quia in eo caſu præſumitur ille ignorare. l. qui nondum. C. de hered. vend. & not. Bar. in d. auth. ſed cum teſtator. ſub nu. 5. verſ. aut in actib. viuentium. C. ad leg. Falc. ſed ad hæc conſulas Concluſionem noſtram Patrimonij.

CONCLVSIO DCCXXXVII.

ARGVMENTVM.

Facultates alicuius non ſufficere ad debita quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Facultates alicuius non ſufficere ad debita probat eo ipſo, quod aſſeritur non extare, niſi talia bona, quæ aſcendũt ad quinquaginta, cum debita excedant illam quantitatem. Contrar. num. 2.*
3 *Quilibet nudus, & pauper naſcitur, nihil habens in bonis.*
4 *Qualitas, quod aliquis nihil habeat in bonis, vel nõ habeat, niſi talia bona, allegari debet, & deduci ad probandum, quod facultates ipſius non ſufficiant ad debita.*
5 *Probatio ſemiplena veluti per famam per vnum teſtem ſatis eſt ad probandum facultates alicuius non ſufficere ad debita.*
6 *Facultates alicuius non ſufficere ad debita probari poteſt per librum æſtimi.*
7 *Facultates non ſufficere ad debita probari poteſt per bonorum excuſſionem, & per inuentarium, & bonorum æſtimationem.*
8 *Facultates non ſufficere ad debita probari poteſt per inſtrumenta, & teſtes.*
9 *Facultates ad debita non ſufficere probandi modus eſt per affines, conſanguineos, & vicinos.*

1 Facultates alicuius nõ ſufficere ad debita probatur eo ipſo, † ꝙ aſſeritur, non extare niſi talia bona: quæ aſcẽdunt ad quinquaginta, cum debita excedant illã quantitatem: ſic traditum habemus ab Accurſ. in l. cum de lege. in gl. 1. ff. de prob. quem ſequutus eſt Bar. in l. ſi conſtante. in 1. q. nu. 7. verſ. & primo diſcutiamus, vbi Alexã. nu. 7. verſ. item in quantum. ff. ſol. matr. idem docuit Bar. in l. ſcimus. §. licentia. num. 1. per illum tex. vbi etiam Iaſ. poſt princ. C. de iur. deliber. cui accedit Bald. in d. l. cum de lege. ff. de probatio. hunc eundem ſequutus eſt Paul. Caſtrenſ. in l. maritum, in princ. ff. ſolu. matr. eidem adhæſit Franc. Aretin. in conſ. 120. procedendo breuiter, poſt nu. 2. adeò, vt qui cõtrarium dixerit, is proculdubio probare cogatur, teſte Rom. in conſil. 376. Viſis dubijs propoſiti thematis, in fi. idem voluit Guid. Pap. in deciſ. 142. ſed qualiter. nu. 3. ver. ſed qualiter, idem ſenſit Rom. in conſ. 222. dubitatur, in fi. & in conſ. 245. ad primum. nu. 8. verſ. quod vltimũ cum ſeq. ſic ẽt teſtatus eſt Alex. in conſ. 55. cõſideratis. nu. 6. lib. 1. ſicq; de iure vno conſenſu rñdit vterq; Curt. Sen. & Iun. ille in conſ. 27. Magnificus, poſt nu. 17. hic in conſil. 150. materia, poſt nu. 10. quam opinionem
* *communi ſcribentium mente eſſe munitam aſſerit Mandoſ. in addit. ad Rom. in d. conſ. 176. ſub litera I. in verb. probatio.
2 Quorum omniũ conſenſus † multos non deterruit, quin contrarium ſenſerint: in primis Ioã. de Imol. in d. l. ſi conſtante. colu. 4. vbi etiam Alex. nu. 7. & Aret. col. 2. ff. ſol. matr. quam Paul. quoq; Caſtr. auctoritate ſua corroborauit in l. Mæuia. §. vltim. ff. eod. ſoluto matrim. hanc eandem confirmauit & Iacob. Butr. in l. actor. C. de probatio. Nec ab re contrarium ſentiendum permoti ſunt iſti ſcribentes, multis enim

munita eſt, & vrgentibus rationibus hæc ſententia; quas tibi ſuppeditabit Io.Crot.in d.l.ſi conſtante,nu. 42.& ſeq.ff.ſol.matrim.

Veruntamen Bart.ſent. & aſſeclarum ea pōt ratione defendi. Nam quod aliquis nihil habeat in bonis, vel non hēat niſi talia bona, iſta qualitas hēt præſum
3 prionē, quæ ineſt à natura † cū quilibet nudus,& pauper naſcatur nihil habens in bonis: vt obſeruauit glo. in c. ſi ſortè de elec. lib. 6. ad q; egregiè reſpexit Plin. eū in procem. li.7.dixit: Hominē nudū in nuda humo proiecit: ſatis eſt ergo aſſerere hanc qualitatē, ex qua poſteà emergit iuris præſumptio, q̄ trāsfert onus probandi in aduerſarium.l.ſiue poſſidetis.C.de probatio. Ad id prætereà velim addas Io.Cāpeg.in tract.de petit.& teſt.dot.in q.13.Io Crot.in d.l.ſi cōſtāte, nu. 44. verſ.quid tenendum.ff.ſol.matr.vbi latius Bart. ſententiam tuetur,& confirmat,& contraria refutat.

4 Concluſionē noſtrā intelliges: † vt illa qualitas debeat allegari,& deduci, alioqui nō prodeſt, ex I.C. promulgato reſponſo in l. ſi quis adulteriū cū inceſtu, in prin.ff.de adul. Vnde dicere ſolebant Bal. & Ang. in l.ſuper longi.C.de præſcrip.long.temp. quod licet ex tit.præſumatur bona fides in poſſeſſore: illa tamen debeat deduci,& allegari. alioq; ſuccūberet poſſeſſor.

Hanc eandē ampliabis, vt etiam ſatis ſit probatio
5 ſemiplena,† veluti per famā, vel vnum teſtem: ita colligimus ab eod. Bart.in d.l.ſi conſtante.nu. 10. ff. ſol. matr.perindè quaſi de paruo agatur præiudicio: ſecus ſi de magno, quia plena requireretur probatio, teſte eo. Bart. vbi ſup. ſic etiam vr̄ placuiſſe Bal.in l.vbi adhuc.nu.24.verſ.quærit hic gl.C.de iur.dot.& in l.ſi verò. §. qui pro rei, ff.qui ſatiſd.cog.& in l.1.nu.3.verſ. iſta negatiua.C.de reuoc.his quæ in fraud.cred.alien.

6 Ampliare poteris etiam cōcluſionem, † vt id quoque poſſit probari per librum æſtimi, ex quo poſſit apparere eum tantùm habere in bonis, vt docuit Bar.in l.decem.nu.3.verſ.ſed qualiter,ff.de verb.obli. per gl. in d.l.cum de leg.ff.de probatio.quem refert Alex.in d.l.ſi conſtante.num.7.ff. ſol. matr.

7 Inſuper id commodè poteſt probari † per bonorum excuſſionem: ita mihi teſtis eſt locupletiſſimus Bart. in l.in illa ſtipulatione,ſi calendis.nu. 5.verſ. itē ſi eſt cā.ff.de verb. obl. vt etiam eum retulit Alex. in Rub. ff.de nou.oper.nunc.nu.42. verſ.& pro iſta opinione, idē videtur cenſuiſſe Bal.in l.quicunq; num.21. C.de ſer. fug. quo in loco aſſerit id optimè poſſe ꝓbari per inuentariū,& bonorū æſtimationē, ex d.glo.in d.l.cū de leg.& in auth.hodie.n.4.ver.ſed qūo. C. de appel.

8 Quinimò hanc qualitatem poſſe probari † per inſtrumenta,& teſtes animaduerſum eſt in l.1.§.probatio.ff.de magiſtr.conuen.& in l.2. C. quando nec. vel priu.ad quod hæc adducit Bal.in conſ.285. quia non opus.nu.4.vol.1.& apertiſſimè docuit Barto. in d.l.ſi conſtante.nu.7.ff.ſolut. matrim.

Ad hæc alius eſt id probandi modus, veluti per af-
9 fines,& conſanguineos,& vicinos.† iſte eſt enim modus probandi iſtā negatiuam traditus à gl. ord. in auth.de hæred.& Falc.in §.ſi non abſint.ſuper verb. & vidiſſe,& in l.1.§.hoc interdicto.in verb.an non propè ſi.ff.de itin.actuq; priua.& in d.l.2.in gl.1. C. quād. nec.vel priua.vt reſpondit Rom.in d.conſ.245.ad primum quod dicitur in fi.& cæteri paulò ante nobis citati auctores in ſuperioribus locis tradidere.

CONCLVSIO DCCXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Falliti, an repellantur à teſtificando in cauſis criminalibus aduerſus accuſatos.

SVMMARIVM.

1 *Falliti cū dicantur notati infamia facti, repelluntur à teſtificando in cauſis criminalibus aduerſus accuſatos.*

2 *Falliti, quando agitur in cauſis ciuilibus, à teſtificando nō repelluntur licet aliquid de eorum fide diminuatur.*

3 *Fallitus vti infamis infamia facti non poteſt eſſe teſtis in cauſa ciuili ardua, quæ æquiparatur cauſæ criminali.*

Falliti quos rectius decoctores appellabis, cū apud graues homines videantur infa-
1 mia laborare,† ſien dicantur notati infamia facti: ideō repelluntur à teſtificando in cauſis criminalib.aduerſus accuſatos, vt docuit Bart. & alij in l.1.C.de Sum. Trin.& fid.cath.et not.Crot. in tract.de teſtib. in rub. in cauſis criminal.q teſtes admittant.nu.30.idē reſpōſum eſt à Bal.in conſ.400 in lib.theſaurariæ.n.3.lib.5.

Primò limita, vt non procedat, quando agitur in
2 cauſis ciuilibus, † quia tunc non repelluntur licet aliquid de eorum fide diminuatur, vt tenet Socy.iuni.in conſ.61.nu.14.vol.2.per gl.in l.2.§.duę cauſæ.de carbon.edic. & traditū eſt à Bart. in l.2.C.de ſenat.& per canoniſt.in c.teſtimonium. de teſtib. ita etiam teſtatē Steph.Aufrer.in deciſ.Capel.Tholoſ.in q.173.

Sublimita hanc limitationem, vt non procedat, qn̄
3 cauſa ciuilis eſſet ardua, † quia cum æquiparetur cauſæ criminali.l. propter litem. de excuſ. tut. ideò talis infamis infamia facti non poteſt eſſe teſtis, ita vult Abb.in c.teſtimonium, de teſtib. & eſt text. in c.licet quantum.in ver.quidam verò de prob.& refert Crot. in d.tract.de teſtib.in rub.in cauſ. crim. nu. 30. ſed de hoc nos latius infra in concluſ. infamis.

CONCLVSIO DCCXXXIX.

ARGVMENTVM.

Falſitatis communia.

SVMMARIVM.

1 *In quæſtione falſitatis primo ſcriptura producitur, deinde qui falſam eam arguit ad probandum admittitur.*

2 *In criminalibus probationes debent eſſe luce meridiana clariores.*

3 *In probatione falſi, quando agitur criminaliter, probatio debet de neceſſitate concludere.*

4 *Quando ciuiliter agitur excipiendo de falſitate inſtrumēti, tunc ſi aliquid adeſt, quod prima facie reddat inſtrumentum ſuſpectum, producens probat rei veritatem.*

5 *Sola ſuſpicio falſitatis habetur pro falſitate, ne inſtrumēto fides detur.*

6 *Quando ſuſpiciones falſitatis oriūtur ex vitio viſibili ſcripturæ, ſuſpicio habetur pro plena probatione, aliàs ſecus.*

7 *Inſtrumentum de falſo ſuſpectum non probat.*

8 *Excipiens probare debet falſitatem, quando inſtrumentū nulla ex parte redditur ſuſpectum.*

9 *Opponens de falſitate inſtrumenti per modū exceptionis,& defenſionis, non tenetur ſe inſcribere ad pœnam talionis.*

10 *Producens inſtrumentum falſum in iudicio præſumitur illud adulteraſſe niſi oſtendat, vel nominet auctorem.*

11 *Falſitate inſtrumenti prolata reſcinditur ſententia vigore illius lata,& quicquid inde ſequutum eſt.*

12 *Ad falſitatem inducendam tria requiruntur, mutatio veritatis, dolus, & quod alteri ſit nocitura.*

13 *Falſitas debet eſſe facta in ſcriptura, quæ probet, & fidem faciat. Contra. nu. 14.*

15 *Falſitas non eſt punibilis, niſi quis eadem falſitate ſit vſus.*

16 *Falſum quatuor modis committi ſolet, & quibus.*

In quæſtione falſitatis, ſi criminaliter agatur, diligenter indagare oportet argumentis, teſtib ſcripturarum collatione, aliiſq; ſimilibus ex quibus veritas apparere poteſt, & hoc caſu non ſolū accuſatori,
1 ſed & reo incumbit onus probandi: † ordine tamē ſeruato, vt.ſ. primò ſcriptura producatur, deindè qui falſam eam arguit ad probandum admittatur, l.vbi falſi, & l.vlt.C.ad leg.Corn.de falſ.& tradidit gl.in l.maiorem.C.eod. & debet clarè,& concludenter probare:
2 quia in criminalibus probationes † debent eſſe luce meridia-

Google

meridiana clariores.ex l.fi.& ibi docto.C.de prob. &
nũcupatim de falſitate probãda tenet Soc.iun. in cõſ.
31.nu.20.vol.2.& in conſ.61.nu.1.& 8. & 10.vbi atte
* ſtatur de *cõi opinione.eo.vol. 2. & Alex. in conſ.74.
3 nu.7.vol.2.qui voluit,ꝙ in probatione falſi,† quando
agit̃ criminaliter,probatio debeat de neceſſitate con
cludere.Idẽ voluit Iaſ.in l.iuriſgentiũ.§. ꝙ ferè.ff. de
pact.Dec.in l.ſingul.col.pen.ff.ſi cer.pet.& in conſil.
101.col.1.& in cõſ.602.col.3.& ĩ cõſ.615.Alc.in cõſ.
190.col.2.vol.7.& ĩ cõſ.179.vol.2.& in cõſ.70. vol.1.
Iaſ.in cõſ.62.col.1.vol.1.& ĩ cõſ.153.col.4.vol.2. Grã
ma cõſ.ciu.30.& cõſ.65.col.3.et cõſ.66.col.1.in prin.
Si aũt ciuiliter agatur veluti excipiendo de falſita-
4 te inſtri,tũc ſi aliquid adeſt,ꝙ prima facie reddat in-
ſtrm ſuſpectum,nẽpè ꝙ ſit deletũ, aut corraſum , aut
tabellio de mendacio ſit conuictus:tunc ꝑducẽs pro-
bat rei veritatem,per l.Iulian.C.de probatio.& notat
Arch.in c.in memoriam.nu.12.diſt.19.& in hoc caſu
ex cõi omnium ſñia falſitas probatur per coniectu-
5 ras, & ſola inſpicio falſitatis† habet pro falſitate , ne
inſtrõ fides det:vt conſuluit plurib.in locis Dec. vt in
conſ.448.nu.28.& in cõſ.602.nu.7.& in conſ.175.nu.
4.& in conſ.189.col.1.& in conſ.615.col.fi. & Franc.
Curt.de cõmu.opin.in conſ.64.col.2. & in conſ. 166.
col.3.& in conſ.178.col.2.et in cõſ.132.col. fi. nu.10.
Gram.in conſ.30.col.1.Calc.in cõſ.27.col.pen.Bertr.
in conſ.139.vol.3.in conſ.220.col.3.vol.3. in 4.conſ.
216.col.pen.vol.3.col.250.vol.2.et cõſ.290.col.2.eo.
vol.3.Io.de Anan.conſ.49.nu.3.Crau.cõſ.134.nu.39.
Curt.in conſ.132.nu. 10.conſ.166.nu. 6. Neuiz. conſ.
8.nu.37.Clar. in §.falſum. verſ. tutta eſt concluſio. &
Ruin.in conſ.35.nu.9.vol.4.Bert.in conſ.4.nu.8.in 2.
par.vol.2.& tenet Alb.in conſ.99. nu. 2. dum inquit ,
6 †quòd qñ ſuſpiciones oriuntur ex vitio viſibili ipſius
ſcripturæ,procedit illa cõis opinio,quòd ſuſpicio ha-
beatur pro plena probatione aliàs ſecus , & ex hoc d.
Alb.infertur,ꝙ exceptio falſitatis,quæ requirit altio-
rem indaginẽ,& non cõſtat ex facie ſcripturæ nõ im-
pedit executionẽ:vt tradit Iaſ.In conſ.85. per tot.vol.
1.ſecùs ſi ex aſpectu, vt ſup. dictũ fuit , appareret ali-
qua ſuſpicio,q̃a tunc pro veritate haberet:vt ex ſupra
notatis,quibus ẽt adde Ceph.in conſ.336.nu. 21.vol.
3.et facit quod notat Crau.in conſ.134.nu.20.vbi in-
7 quit,† ꝙ inſtrm de falſo ſuſpectum non probat, & ibi
etiam multa de falſitate notat.Idem voluit Iaſ.in cõ
ſil.168.nu.2.vol.4.vbi refert Franciſ.Cur.in conſ. 73.
incip.ſuper memorata facti narratione.col.pen.circa
fin.dicentem quòd per huiuſmodi ſuſpicionem, quæ
pro falſitate habetur,poſſet procedi ad puniendũ, ni-
ſi à fabricante,vel producente veritas aliter probare-
tur.& hoc tñ intelligitur,qñ agitur ciuiliter : vt ſupra
dictum eſt, ſecus ſi criminaliter : vt ẽt declarat Socy.
iun.conſ.61.col.2.vol.2.et Crau.in conſ.28.col. fi. &
conſ.56.in fi.& Grat.in conſ.60.in fin.vol.2.et de cõi
opinione atteſtatur idem Curt.iun.in conſ.132.num.
10.et 66.nu.6.et Soc.iun.in conſ.39.nu. 44. et 77. vol.
2.vbi de communi opinione,et Boſſ. in ſua pract. tit.
de fal.nu.23.et vide eundẽ ſub nu.13.ver. vide igitur.
8 Si verò nulla ex parte reddat̃ ſuſpectũ †tũc excipiẽs
ꝓbare dẽt falſitatẽ.l.qui accuſat.C.de edẽ.cũ ſimilib.
et non põt deferri iurm in defectum probationis : vt
per Bald.in conſ.181.Iudex infirmauit.nu.7.vol.2.
Illud etiam ſedulo notabis,quòd opponens de fal-
ſitate inſtrumenti per modum exceptionis , et defen
9 ſionis,†non teneri ſe inſcribere ad pœnam talionis,
ſed vtrique iudex,ſi ſuſpicetur de calumnia huius op-
ponentis , et excipientis, poteſt ei imponere pœnam
extraordinariam , caſu quo non probat: ita loquutus
eſt Crau. cum adductis, in conſ.28. circa fi.
10 Id quoq; accuratè obſeruandũ eſt,† qđ producens
inſtrm falſum in iudicio, præſumit̃ illud adulteraſſe,
alioſtẽdat,vel nominet auctorẽ : vt ſcripſere Iac. de
But.et Bal.in l.maiorem.C.ad leg.Cornel. de falſ.

11 Et probata hmõi falſitate†reſcinditur ſententia vi-
gore illius lata,& quicquid indè ſequutum eſt.vt ob-
ſeruauit Spec.in §.videndum reſtat.nu.25. de probat.
Nec hoc animaduerſione dignũ præteribo , ad in-
12 ducendam falſitatẽ tria requiri,videlicet † mutatio-
nem veritatis dolum,& ꝙ alteri ſit nocitura : ita pla-
cuit Hoſt.& cenſuit Azo in ſuis ſummis de falſis:ꝑ l.
qđ ſit falſum. ff.de falſ.iũc.l.nec exẽplũ.& l.damnis.
C.eo.de falſ.Pet.de Anch.in cõſ. 23. & Cæph. in cõſ.
355.nu.44.vol.3.Ale.no.in cõſ.78. non puto hũc no-
tarium nu.5.ver.1.modo largiſſimè.vol.1.& ſentit in
conſ.53.in cã,& lite inter Lucam.nu.14.& ſeq. vol.7.
& in conſ.74.viſo teſtõ lo.n.1.eo.vol.1. Quibus addè
13 quartum,ꝙ ſcilicet ſit facta in ſcriptura,† quæ ꝓbat ,
& fidem facit, quia aliàs ſi non probaret,non diceret̃
cõmiſſum falſum:teſte gl.in d.l.damus in verb.priua-
tas,& Bart.in l.1.§.qui in rationib.ff.de falſ.idẽ Paul.
Caſt.in conſ.130.vt̃ dicendũ.nu.1.vol.1.Bal.in conſ.
34.vol.1.Corn.conſ.182.nu.3.vol.4. Soc. in conſ.63.
in 1.par.& in conſ.186.verſ. ſecundus caſus. vol. 2. &
in conſ.104.vol.1.& Alex.in cõſ.145.per totũ. lib. 6.
Contra illud dictũ de falſitate cõmiſſa in ſcriptu-
14 ra,†quæ per ſe non probat:tenet Ant.de Butr.& Abb.
in c.cum olim.de reſcrip.vbi voluerunt,quòd falſan-
tes literas nullas inciderent in pœnam falſi,& ſequit̃
Fel.in c.ex tenore.col.7.de reſcript.Gran.in deciſ.27.
** Primam tñ opinionem dicit eſſe magis* *commu-
nem Gomeſ.in §.pœnales.nu.6.inſt. de act. quem re-
fert etiam Gab.in ſuis concl.lib. 7.q.5. vbi latè proſe-
quitur,quando falſum committens in ſcriptura, quę ꝑ
ſe non probat, debeat puniri pœna falſi.
Quorũ altera ex dictis quatuor deficiente falſitas
non eſt puniẽda:vt notãt ſupradicti ſcribentes. Adde
15 quintã,vt requirat̃ ẽt,†ꝙ hmõi falſitate ſit vſus, aliàs
non eſſet punibilis:vt dixit Abb.in c.accedens.nu. 1.
per illum tex.ext.ff.de crim.falſ.& voluit gl.in d.l.da
mus in ver.priuatus.C.de falſ. ibiq; Bal. & Sal. & do-
cuit Bar.in l.ſi quis legatum.ff.de falſ.Socy.reſpondit
* in conſ.104 poſt redditum.lib.1.& de *communi at-
teſtatur Fran. Turzan. in ſua collectan.commu.opi.
in verb.falſum.Alc.in conſ.145.col.2.ver.confirmo.
lib.6.& latè notat Boſſ.in tract.de falſ.nu. 115.
* Illud vero de falſitate,quæ alicui non noceat* cõ-
muniter approbatur:vt refert Barb.in conſ. 52. nu. 4.
* lib.3.& de communi opi.etiã refert Soc.in conſ.103.
nu.1.lib.1.& Viu.in collect.com.opin.in ver.falſitas.
q̃ nemini.et Turzã.in ſua ẽt collect.cõm.op.c.8.& al
leg.vnũ pro omnibus,vide Clar.in trac.crim.in §.fal-
ſum verſ.item excuſatur ſi falſitas. & latius Menoch.
in tract.de arb.iud.caſ.306.cent.4. nu. 14. cum ſeq.
16 Illud præſciendum eſt, † quatuor modis committi
ſolere falſum , ſcripto, vt in notario ſcribente falſum
inſtrumentum,vt in c.cum Io.c.inter dilectos.de fid.
inſtr.& in l.1.§.qui nominib.& in l.Paulus. §.Paulus.
ff.ad leg. Corn. de falſ.
Dicto,vt in falſo teſte.d.l. 1. §. ſed & ſi mihi ff. ad
leg. Corn. de falſ.
Facto,in eo,qui nummos adulterinos cudit. l. 1. &
l.qui falſam.ff.de falſ.Et in eo,qui falſo metitur.l.qui-
cunq; & l.pen.ff. eo.
Viu,in eo,q falſis ꝓbationib.vtit̃.l.ſi falſ.C.de falſ.
Quorũ ẽt meminit Papien.in ſua prac.in for.libel.
ad reſcin.ſẽt.ĩ ver.ꝓcurauit.n.4.& ſeq̃ Men.in tract.
de arb.iud.caſ.316.in prin.vbi ꝑ tot.tract.de falſa mo
neta.& in ſeq.caſ.317.de menſuris , & ponderib. falſis.

CONCLVSIO DCCXL.

ARGVMENTVM.

Præfationes quædam in cauſis, quæ inducũt iuſtam ſuſpicionem falſitatis.

SVMMARIVM.

1 *Falſum aliquod datur inſtrumentum, aliquãdo vero ſuſpectum de falſo.*

Digitized by Google

2 *Falſum inſtrumentum illud dicitur, quo concludenter falſum probatur.*
3 *Suſpectum eſſe inſtrumentum de falſo, quando dicatur.*
4 *Suſpitio provenientes ex vitio viſibili habetur pro falſitate.*
5 *Suſpicio falſitatis extrinſeca, & inuiſibilis reddit inſtrumentum ſuſpectũ, non propriè ſuſpicione iuris, ſed hoīs.*
6 *Probationes omnes ſunt arbitrariæ.*
7 *Propter ſuſpicionem extrinſecam falſitatis debet iudex inclinare potius arbitrium ſuum contra inſtrumentum, & ei non adhibere fidem.*
8 *Præſumptio falſitatis inſtrumenti ex eo oritur, quod teſtes in ipſo deſcripti reperiantur mortui. Intellige, vt nu. 9.*
10 *Falſitas arguitur, & præſumitur per comparationem literarum. Contr. nu. 12.*
11 *Inſtr̄m redditur ſuſpectum de falſo propter diuerſitatem caracteris, & literarum apoſtilla: quando eſt adiecta in inſtr̄m manu aliena reddit inſtrumentum ſuſpectum.*
13 *Ad remouendam ſuſpicionem falſitatis bene ſufficit ſola cõparatio literarum ex illa ratione, quod vna præſumptio tollatur per alteram.*
14 *In criminalibus probationes clariores requiruntur, & præſumptiones, quæ in ciuilibus admittuntur in criminalibus non ſufficiunt ad condemnandum.*
15 *Ex ſubſcriptione notarij purgatur ſuſpicio falſitatis ob diuerſitatem literarum orta.*
16 *Falſitas inſtrumenti præſumitur ex eo, quod inſtr̄m ſit antiquitus cõfectũ, & recenter regiſtratũ, ſiue protocollatũ.*
17 *Ex interuallo, & tarditate arguitur ſuſpicio.*
18 *Falſitatis ſuſpicio, & præſumptio orit ex diuerſitate atramenti. Contrar. nu. 19.*
20 *Diuerſitas atramenti concurrẽtib. alijs inducit ſuſpicionẽ.*
21 *Falſitas inſtrumenti præſumitur ex diuerſitate cartæ.*
22 *Falſi ſuſpicione laborat inſtrumentum, quando recens litera eſt ſcripta in carta antiqua.*
23 *Falſitas inſtrumenti ex eo probatur, quod quis non vult vti tali inſtrumento, ſed rem teſtibus probare.*
24 *Falſitas pſumitur ex falſa inditione in inſtrumẽto poſita.*
25 *Si notarius dixit inditione relicto vacuo, videtur quod inſtr̄m non vitietur, & non reddatur ſuſpectũ de falſo.*
26 *Falſum, & ſuſpectum redditur inſtrumentum ex eo, quod notarius alias ſit ſolitus falſa ſcribere.*
27 *Bona fama, & qualitas notarij tollit pſumptionẽ falſitatis.*
28 *Qui ſemel malus ſemper præſumitur malus, maxime in eodem genere mali.*
29 *Falſitatis ſuſpicio præſumitur, & inducitur contra ſolitum falſa producere.*
30 *Ad inducendam ſuſpicionẽ falſitatis ſufficit per teſtes, & per famam probare notariũ fuiſſe ſolitum falſa facere.*
31 *Ad totam reprobationem inſtrumenti neceſſarium eſt notarium fuiſſe de falſo condemnatum.*
32 *Pro detegenda falſitate inſtrumentorum confugiendum eſt ad ipſam imbreuiaturam.*
33 *Inſtrumentum falſum pſumitur, ſi imbreuiatura nõ producatur, & allegetur ipſius amiſſio. Intellige, vt nu. 34.*
35 *Falſitatis ſuſpicio inducitur, quando inſtrumentum non continet veriſimilia. Amplia vt nu. 36.*
37 *Falſitatis ſuſpicio inducitur ex eo, quod in inſtrumento ſint appoſitæ clauſulæ inſolitæ.*
38 *Falſitatis ſuſpicio inducitur ex inſolito modo, & ſtilo notarij in regiſtratione ſeruato.*
39 *Falſitatis ſuſpicio pſumitur ex diſſimilitudine dictaminis.*
40 *Falſitatis ſuſpicio oritur ex eo quod in margine inſtrumẽti aliquid ſit additum magni præiudicij.*
41 *Falſitatis ſuſpicio præſumitur ex eo, quod per eandem ſcripturam naſcatur repugnantia ſubſtantialis.*
42 *Falſitatis ſuſpicio oritur, quando ſcriptura non fuerit lecta, & publicata.*
43 *Falſitatis ſuſpicio oritur ex raſura in loco valde ſuſpecto inſtrumenti, vel bullæ.*
44 *Falſitas arguitur, quãdo ſcriptura non eſt inmuta inter ſolitas ſcripturas notarij.*
45 *Falſitatem qui plenè probare voluerit, ex duabus præſumptionibus id commode facere poterit.*
46 *Ex probatione falſi per coniecturas poteſt quis torqueri.*
47 *Quando eſt aliqua ſuſpicio falſitatis, & veritas vertitur in dubium ex aliqua coniectura, tabellio eſt torquendus etiam ſi agatur ciuiliter.*
48 *Vbicunq; cauſa ciuilis habet annexum delictum, tunc in eadem admittitur tortura.*

Multæ ſunt cauſæ, quę inducunt iuſtã ſuſpicionẽ falſitatis, ad quas explanandas
antequã accedamus operæ precium fore duxi quędam
præmittere, quæ materiam magis claram reddant.
Animaduertẽdum eſt igitur, ꝙ per iura, & p Do.
* * cõiter plures gradus danẽ in hac materia falſitatis:
1 nam † aliqñ datur inſtrumentum falſum, aliquando
vero ſuſpectum de falſo: vt diſtinguit tex. in l. 2. §. ſi
quis neget. ff. quemad. teſta. aper. vbi ẽt latè gl. Bar. &
alij. & in c. ex lit. de fid. inſtr. & in c. vlt. de crim. falſ. &
de qua dr̃ia inter iuſtr̃m falsũ, & ſuſpectũ de falſo meminit ẽt Gand. in trac. de malef. col. 2. nu. 5. verſ. item
2 no. ꝙ raſura, & col. 3. & 4. vbi inter cætera cõcludit † il
lud dici falſum inſtr̄m, quod concludenter probatur
falſum, nempè ſi probetur rem aliter ſe hr̃e, quã ſcriptum ſit idem decidẽdo ſenſit Bellam. in decis. 157.
& Parıſ. in conſ. 146. nu. 4. vol. 4. & idem ſi tranſũptũ
continet plus, quam protocollum, quia tũc credendũ
eſt protocollo, & tranſumptũ redditur falſum: vt p
multis alle. p Fran. Mar. in dec. Delph. dec. 163. par. 2.
3 Suſpectum vero † quando nulla ſit concludẽs probatio falſitatis, ſed emergit ex quibuſdam ſuſpicionibus veriſimilibus. vt eſt abraſio, aut interlineatura,
de quibus infra dicemus.
Datur etiam alius gradus conſtituens differentiam
inter ſuſpicionem intrinſecam, id eſt prouenientem ex
vitio viſibili: & ſuſpicionem extrinſecã, & inuiſibilẽ.
4 In primo enim volunt abſolutè Doct. † talem ſuſpicionem haberi pro falſitate, vt latè ſup. diximus.
In ſuſpicione vero extrinſeca, & inuiſibili, q̃ ſolet
oriri qñ producitur inſtr̄m ferè extra tps, cũ potuiſſet
prius produci tpe commodo, vel quia continet negotium, de quo reperiuntur facta alia inſtr̄a continentia tenorem, vel effectum diuerſum, vel ſimilia † dñt
5 * cõiter Doct. ꝙ tale inſtrumẽtum redditur ſuſpectũ,
nõ quidẽ ꝓpriè ſuſpicione iuris, ſed hoīs: q̃a tunc eſt
arbitrio iudicis adhibere, vel nõ adhibere ei fidẽ, ea. ſ.
6 gñali rõne, † ꝙ ꝓbationes oẽs ſũt arbitrariæ. l. 3. ff. de
teſti. & p Dec. in cõſ. 650. & 652. & de hac ſuſpicione
extrinſeca hr̃ in c. inter dilectos. de fid. inſt. ibi in omnib. aut imperial. priuileg. vbi Sum. Pontif. ait illam
ſnĩam, de qua ibi agebatur, videri etiã ſuſpectam, quia
de ea nunquã fuerat facta mentio in priuilegiis imperialibus, cum tamen debuiſſet veriſimiliter fieri. & ſic
eſt tex. ibi expreſſus, ꝙ tales ſuſpiciones, quamuis ex-
7 trinſecæ hñt in conſideratione, † & propter iſtam ſuſpicionem extrinſecam debet iudex potius inclinare
arbitrium ſuum contra inſtrumentum, & ei non adhibere fidem: ita cõcludit Bal. in l. ſcripturę. col. 2. C.
de fid. inſtr. Fel. in c. auditis. nu. 33. in fi. de preſc. Curt.
ſen. cõſ. 73. ſup memorata. col. fi. Cur. iun. cõſ. 17. vol.
1. nu. 6. & conſ. 64. col. 5. Crau. conſ. 134. nu. 36. Abb.
in conſ. 99. col. fi. vol. 1. & alios refert la. in cõſ. 168.
col. 2. vol. 4. Alb. conſ. 99. nu. 6. & ſeq.
Nunc deueniẽdo ſpeciatim ad præſumptiones falſitatis, vel ſuſpicionis, dicendum eſt.
Primam p̃ſumptionem falſitatis alicuius inſtr̄i ex
8 eo oriri † ꝙ omnes teſtes in inſtr̄o deſcripti reperiantur
mortui: nam hoc caſu p̃ſumũtur tales teſtes deſcripti,
ne falſitas manifeſtaretur, iux. not. per gl. & Doct. in l.
1. §. fi. ff. quemad. teſta. aper. ita reſpondit apertè Ale.
in conſ. 17. in cã accuſationis poſt nu. 2. verſ. fin. concurrit. l. 1. & Crau. in conſ. 28. nu. 7. vbi etiam adducit
Corn. in conſ. 226. col. fi. ante nu. 5. lib. 3. & in conſil.
70. col. 2. verſ. auget diminutio ante nu. 4. lib. 4. & idẽ
Crau. in cõſ. 249. nu. 8. verſ. decimo clare, & Pariſ. cõſ.
27. nu.

Digitized by Google

27.nu.24.lib.2.latè Barb.in conſ.43.nu.3. vol.1.
9 Iſtud tñ intelligerē†in inſtro nunc recens facto, ſe-
cus in antiquiſſimis; qa in illo caſu facile, teſtes poſt
confectũ inſtrm potuerunt decedere, & ſic ceſſat illa
præſumptio, quam conſiderant Doct. ſupradicti.
10 Secundò arguitur falſitas,†& præſumitur p comparationem literarum: vt auctor eſt Spec.in tit.de prob.
§.videndum reſtat.nu.25.idẽ cenſuit Iaſ.in conſ.168.
col.2.in prin.vol.4.& Ruin.in conſ.68.num.5.vol.4.
vbi inquit, quod propter diuerſitatem characteris,&
11 literarum† redditur inſtrumentum ſuſpectum de fal-
ſo,& fidem non facit. Idem reſpondit Abb.in cõſ.10.
col.2.lib.1.& in cõſ.34.col.2.lib.2.qui loquitur, quã-
do apoſtilla eſt adiecta inſtrumento manu aliena, q a
tũc reddit inſtrm ſuſpectũ: quẽ ſequitur Crau.in cõſ.
88.nu.7.& idem cauit Ruin.in conſ.215.nu. 16.lib.1.
Contrarium tñ tenuit Dec.in conſ.615 nu.3.verſi.
12 & quibus omnibus, vbi inquit, † ꝙ illa probatio facta
per comparationẽ literarum non ſufficit: per doctrin.
Bar.in l.admonendi.ff.de iureiur.& in auth.& ſi contractus.C.de fid.inſtr.& in l. nuda ratio.ff.de dona.in
quo conſi.tradit Dec.quomodo deponere debeãt te-
ſtes ſuper recognitione literarũ, de quo nos diximus
ſupra in Concluſ. comparatio. idem videtur ſentire
Purp.in d.l.admonẽdi,col.30.ff.de iureiur.vbi voluit
ſaltem fieri poſſe indicium ad torturam ſecundũ qua-
litatem perſonarum. Idẽ ſentit Rip.in d.l.admonen-
13 di.nu.100.vbi tñ inquit, † quod ad remouendam ſu-
ſpicionem falſitatis benè ſufficeret ſola comparatio
literarum ex illa ratione, quod vna præſumptio tol-
latur per alteram.l.diuus.ff.de in integr.reſtit.
Attamen vtranq; opinionẽ tuendo poteſt dici opi-
nionem Decij,& aliorum habere locum, quãdo agit
criminaliter: vt conſuluit idem Dec.in d.cõſ.615.pro
Caſtognola de Spedia. Aliorum autem priorem ſe-
quentium procedere, quando agitur ciuiliter ex illo
14 peruulgatiſſimo effato, † quòd in criminalibus clario-
res probationes requirãtur, ex l.vlt.C.de prob.& præ-
ſumptiones, quę in ciuilibus admittuntur in crimina-
libus non ſufficiunt ad condemnandum: vt not. Ant.
de Butr.in c.quanto, de præſump. quem ſequendo cũ
alijs refert Dec.in d.conſ.615.nu.3.
Primò limita affirmantem ſcribentiũ ſententiam
locum ſibi non vendicare, quando data diuerſitate
literarum, Notarius qui rogatur de inſtrumento ſub-
15 ſcripſiſſet ipſum inſtrumentũ: †nã ex tali ſubſcriptio-
ne purgatur illa ſuſpicio falſitatis & vĩ includere effe-
ctum omnium præmiſſorum, ad quę habet relationẽ:
ita concludit Anch.d.conſ.243.primo de iuribus,& ſe-
quitur Alex.in conſ.14.viſis,& conſideratis.num.18.
verſ.quinto probatur.lib.6.idem ſenſit Alex. in conſ.
147.ponderatis his.n.4.& ſeq.vol.2.cui accedit Dec.
in conſ.447. nu.9.de quo nos fuſius ſupra in Concluſione comparatio literarum.
16 Tertiò præſumitur falſitas inſtrumẽti ex eo,† quòd
ipſum inſtrumentum ſit antiquitus confectum,& re-
center regiſtratum, ſeu protocollatũ: quia ſi verè cõ-
ditum fuiſſet tempore, quo confectum apparet, veri-
ſimile eſt, quòd eodem tempore fuiſſet protocollatũ:
vt probatur p tex.in c.inter dilectos.§.ſecundo quia,
& §.rurſus, de fid.inſt.& notat etiam Crau. in cõſ.28.
nu.3.& conſ.134.nu.36.text.& ibi Abb.in c.quia ve-
17 riſimile.de præſump.†nam ex interuallo, & tarditate
arguitur ſuſpicio: teſte Cyn. in l.1.C. vt quæ deſunt
aduoc.quod & probauit Fed.de Sen.in conſ.93.factũ,
quod proponitur.col.2.poſt med.Anch.in conſ.234.
caſus talis eſt poſt præceptum.Caſtr.in conſil. 281. in
cauſa iſta quinq; in prin.& conſ.282.nu.3.vol.1. Bal.
in termin.conſ.37.nu 6.lib.1.Crau.conſ.75.num.9.&
conſ.298.nu.17.ſequitur Dec.Pedemont.117.num.9.
& Franc.de Capitibus Liſtæ, in conſ. 71.num.15.in-
ter conſ.crim.lib.1.Bald.in l.ſcripturæ, circa med. C.
de fide inſtrument.

18 Quartò oritur ſuſpicio,† & præſumptio falſitatis ex
diuerſitate atramenti: ita not.Spec.in d. §.videndum
reſtat, de prob.nu.25.idem cenſuit Cur.iun.in cõſ.52.
ſic ſenſit,& Anch.in conſ.431. quod etiam compro-
bauit Soc.iun.in cõſ.41.n.7.lib.1. nec id latuit Ceph.
in conſ.287.nu.27. lib. 2. nec ab hoc receſſit Brun. in
conſ. 95. nu. 1. qui inquit in hoc multum eſſe iudicis
arbitrio tribuendum: quod Abb.& Fel.affirmarunt in
c.inter dilectos, de fid. inſtr.
19 Contrarium†ſentit Crau.in cõſ 88.nu.7. poſt Soc.
in conſ.94.col.fi.verſ.circa tertium dico.lib.1.idẽ cõ-
firmauit Pariſ.in conſ.28.nu.58.lib.2. cui etiam ſen-
tentiæ adhæſit Ruin.in conſ.68.nu.5.vol.4.per tex.in
c.inter dilectos, de fid. inſtr.
Hanc poſteriorẽ opinionẽ intellige procedere, qñ
20 nullũ adeſſet aliud adminiculũ.†tũc. n. ſola diuerſi-
tas atramenti nõ ſufficit ad ſuſpicionẽ, niſi ẽt exteriret
diuerſitas manus ſcribẽtis, aut alia cõcurrerent: nam
tunc hmõi diuerſitas, concurrentibus alijs, induceret
ſuſpicionẽ: ita notat Crau.in conſ.88.nu.7.& in conſ.
134.nu.27.in fi.& ſequitur Ceph.in conſ.287.nu.27.
21 Quintò præterea † præſumitur falſitas inſtri ex di-
uerſitate chartæ: vt tradidit Spec.in d.§.videndum re-
ſtat.nu.25.de prob.de quo etiam Iaſ.in conſ.168. col.
2.in prin.vol.4.per gl.in c.in memoriam.19.diſtin.ſic
obſeruauit,& Bal.in c.inter dilectos nu.14. verſ.item
not.quod ex qualit.chartæ,& ibi gl.de fide inſtr. qui-
bus cõuenit, quod elapſis diebus accidit de quodam
inſtrumẽto antiquiſſimo reperto in Archiuio cuiuſ-
dam Notarij mortui, quod ſanè inſtrumentum proba-
bat, & cõtinebat, quicquid pars contra partem pro ſua
intentione optabat: quare de hoc inſtrumento valdè
admiratus aduocatus illius, cõtra quẽ producebatur,
diligenter illud inſtrm perſpiciens, adnotauit chartã,
in qua tale inſtrumentum erat deſcriptum ſignatam
eſſe quodam ſigno, cuius artifex adhuc viuebat;& ta-
li ſigno adhuc vtebatũ. Vnde ex huiuſmodi animad-
uerſione ille aduocatus incidit in dubitationẽ hmõi
inſtrumentum eſſe falſum, quare in iudicio probauit
eo tempore, quo apparebat dictum inſtrumentũ con-
fectum fuiſſe, qualitatem dictæ chartæ non reperiri,
& recognoſcendã curauit illã chartam a fabricatore
ſuperſtite, q atteſtatus fuit,& clarè probatum ex com-
paratione aliarum chartarum ſimiliũ,& ſigni eiuſdẽ,
illam chartã eſſe ſui ſigni,& per eum fabricatam fuiſ-
ſe. Et ita fuit probata falſitas dicti inſtrumenti.
22 Rurſus verò † qñ recens litera eſt ſcripta in charta
antiqua; quæ poteſt ẽt cognoſci eodem modo, quo
ſupra, inſtrm laborat ſuſpicione falſi: vt not. Anch.in
conſ.431.ſub nu.2.ver.deſcendo ergo, per tex. in c.in-
ter dilectos.verſ.ſecundo quia,& verſ.rurſum, de fide
inſtr.vt aſſeruit Crau.conſ.28.nu. 3.& Franc. de Cap.
Liſtæ conſ.71. inter conſ.crim. nu.11. & 12.lib.1.atq;
D.Menoch.de arbit.iud.caſ.187. nu.36.
Sed prima eſt magis certa: nã in iſta ſecunda char-
ta poteſt eſſe antiqua,& in ea tamen recenter ſcriptũ,
quod quidem ceſſat in prima, non poteſt enim eſſe,
quod in charta nunc recẽs fabricata ſit ſcriptum ali-
quid à ſcriptore antiquo.
Sextus erit probãdi falſitatem inſtrumenti modus
23 †ex eo, ꝙ quis non vult vti tali inſtro, ſed rem teſti-
bus probare, nam ſi ſcriptura, ſiue inſtrm non eſſet fal
ſum, vel ſuſpectum de falſo, vtiq; ab illo recedere nõ
deberet, cum inſtrumentum ſit probatio probata.l.
cum precib.C.de prob.cum ſimilib. hanc ſuſpicionẽ
in ſimili arguit Cur.iun.in cõſ.64.col.3.verſ.profectò
iſta coniectura.& ſeq.Crau.in conſ.134.num. 30. per
tex.in l.ſi aduerſarius.C.de fid.inſtr. & notatur in l. ſi
falſos.C.de falſ.
24 Septima ratio poterit eſſe præſumendi falſitate†ex
falſa indictione in inſtro poſita, quod nedum locum
habet, ſi omnino ſit omiſſa indictio, ſed ẽtſi Notarius
errauerit in ſubductione indictionis: vt notat Bald.
in d.c.

in d.c.inter dilectos.nu.14. vbi ẽt inq̃t Dy. cõſuluiſſe
cõtrariũ.ſ.nõ facere mentionẽ de indictione viriare
inſtrm,ſecus ſi per imperitiã notarij ſit erratũ in rõne
ſubducenda. indictionis: vtporè ſi appareat error ex
annis Dñi.Idem no.Bar.in l. ſi librarius. ff. de re iud.
25 & ſubdit idẽ Bal.† ꝙ ſi notarius dixit indictione reli
cto vacuo cauſa forſan ſcribendi eã, vt quod inſtrm
non vitietur, & non reddatur ſuſpectum de falſo, cũ
ex annis domini poſſit apparere certitudo. Idem erit
ſi in principio illius quaterni, in quo eſt ſcriptum ta-
le inſtrumentum ſine indictione cõtineatur indictio
quia vna ſcriptura ſupplet alteram per l.ſi quis ex ar-
gentarijs.§.ſi initium tabularum. ff.de eden.
26 Octanò præſumitur inſtrm, † & redditur ſuſpectũ
de falſo ex eo, ꝙ Notarius aliàs ſit ſolitus falſa ſcri-
bere.l.ſi aliquid.C.de ſuſcep.& area.& not.gl.in l.iu-
bemus.C.de proba.Bar.in l.eadẽ.§.hac l.ff.ad le.Iul.
repet.Io.de Anna.conſ.39.nu.2. Crau.conſ.134. nu.
34.deciſ.Pedem.113.nu.11.Pariſ.conſ.54.nu.3.lib.4.
27 Boſſ.in tit.de falſ.nu.7. & 8. Sicut econtra † bona fa-
ma,& qualitas notarij tollit præſumptionem falſita-
tis.Bal.in l.2.C.de falſ. Petr.Foller. conſ.78.nu.15.in-
ter conſ.crim. rom.3. Idem reſponſum eſt à plurimis
alijs,vt à Bal.in conſ.444.ſub nu.2.verſ.ſecundo mo-
do redditur.lib.1.& obſeruauit gl.in l.ſi quis ex argen
tarijs.§.3.ff.de eden.& Ruin.in conſ.35.nu.50. vol.4.
& Bertr.ex multis adductis in conſ.4. in 2.par. vol.2.
& maximè nu.7.& vide latè Marzar.in cõſ. 21. in t.
dubio.& Crau. in conſ.73. ſub nu.22. cui ſuffragatur
28 pronunciatũ illud ,† qui ſemel malus ſemper præſu-
mit malus,maximè in eodẽ genere mali.c.ſemel ma
lus.de reg.iur.in 6.& cõſiderat Ceph.in cõſ 287.n.30.
29 Primò amplia idem procedere † contra ſolitũ fal
ſa producere:qa tali caſu præſumit, & inducit ſuſpi-
cio falſitatis:vt notat Bal.in d.conſ.444. verſ.ſecũdo
redditur ſuſpectum.lib. 1.cum reſtrictione ibid.
Secundò amplia,vt vſq; eo procedat,ꝙ non requi
ratur ad inducendã talem ſuſpicionem ſn̄ia contra
30 Notarium,† ſed ſufficit per teſtes, & per famã proba
re ipſum fuiſſe ſolitum illa facere: vt eſt expreſsè de
mente Bar. & aliorũ in l.1.§.ſi quis neget.ff.quemad
mo.teſta.aper. vbi inquit ſatis eſſe, ſi probetur perſo-
nam Notarij eſſe ſuſpectam, licet quantũ ad totã re-
31 probationem inſtri, † neceſſarium ſit Notariũ fuiſſe
de falſo condemnatum , vel ꝙ fuerit inter reos rece-
ptus:& ita loquitur Bald.in l. in exercendis. C.de fid.
inſtr.& refert Rui.in alleg.conſ.35.nu. 50.lib.4.
Nonò probatur itidem inſtrm falſum ex imbreuia
tura ſeu protocollo in actis producto.eſt enim firma
& vulgata concluſio, ꝙ pro detegenda falſitate in-
32 ſtrumentorũ,† confugiendum ad ipſam imbreuiatu
rã:auctore Bar.in l. Sempronius.§. Proculo.ff.de leg.
2.Bal.in l.noſtrã.C.de teſta.cõſ.21. inter crim.nu.15.
& 12.lib.1.vnde ſi illud reperit ſcriptũ literis recenti
bus,& in papiro recenti, & rogitũ ſit datũ multis an-
nis ante,& de antiquo , ex hoc præſumitur inſtrm fal
ſum.c.inter dilectos.§.2.quia vt,& §.rurſus. de fid.in
ſtrum.& voluit Anch.d.conſ.431.Gram.conſ.28.nu
3.& ſenſit egregius Menoc. de arbit. iud.caſ.187. nu.
36. & diximus ſupra latius in quinta coniectura.
Et ſi protocollũ ſiue imbreuiatura non producat,
33 & allegetur † ipſius amiſſio, tunc pariter præſumitur
falſum,ſi amiſſio prędicta non probetur.§.fi.in auth.
de tabel.Bald.in l.Caſſius.col.2.poſt prin.verſ.itẽ in-
ſtrumentum ſuſpectum.de ſenat. deciſ. Pedem. 117.
nu.12.Nat.conſ.633.nu. 19.lib.3.
Illud tñ intellige , vt non procedat quoad partem
34 pertinet, † ad q̃ non ſpectat curam imbreuiaturæ ge-
rere,ſed ſolũ contra notariũ locum habet:vt per Bal.
in rub.C.de fid.inſtru.nu.20. Lanfran. de Orian.in c.
qm̃ contra.nu.21.de proba. Cagn.in l.ſi librarius.nu.
30.& 31.ff.de reg.iur.Rip.in l.admonendi.nu.149.ff.
de iureiu.Cęphal.cõſ.287.nu.36.lib.2. ſed hoc latius
infra in concluſione inſtrumenta , & concluſione
amiſſio, & concluſione Notarius.
Ad hæc decimò præſumitur, & inducitur ſuſpicio
35 falſitatis,† qñ inſtrm non continet veriſimilia: vt re
ſponſum eſt ab Abb. in conſ.99. in fi.lib.5. vt & pla-
cuit Cur.iun.in conſ.17.col.2.poſt mediũ. nu.9.& in
conſ.178.col.2.nu.14.ſic etiam ſcriptũ reliquit Bald.
in l.ſcripturæ.num.6.C.de fid.inſtru.Dec.in conſ.15.
col.5.poſt num.5.verſ.nam quod non poſſibile, & in
conſ.94.col.2.poſt nu. 2.verſ. hoc autem eſt inſolitũ,
& in conſ.189. col.4. verſ. ſecundo ad hoc facit. poſt
nu.7.& in conſ.399.col.3.verſ.ſic ẽt concludit Bald.
poſt nu.8.quibus addas Curt. iun.in conſ.74. col.fi.in
prin.Soc.in conſ.28. incip. viſis teſtam. col.pen. vol.
1.quem ſequitur Tiraq.in præfat. l.ſi vnquam.nu.28.
C.de reuocan.donat.& Maria.Soc.in conſ.5.num.9.
vol.2.& in conſ.13.nu.9. & in conſ.86.nu. 56.eo.vol.
& Crau.in conſ.134.num.36. & Cęphal.in conſ.287.
nu.21.vol.2.& in conſ.338.nu.39.vol.3.
36 Primò amplia nedum procedere in inſtro, † ſed ẽt
in qualibet alia ſcriptura,vt in libris rationum,vt ob
ſeruauit Alex. in conſ.84. col.1.verſ. præterea d.ſcri-
ptura.nu.3.lib.7.per not.in l.ob carmen.§.fi. ff.de te-
ſtib.& in c.quia veriſimile.de præſump.& refert Cra.
in conſ. 28.in prin.
37 Vndecimò præſumitur,† & inducitur ſuſpitio fal-
ſitatis ex eo, quòd in inſtrumento ſint appoſitæ clau
ſulæ non conſuetæ,& inſolitæ: vt cenſuit Bald.in l.ſi
quis ſub conditione.& ibi glo.ff.de condit. inſtit.quẽ
ſequitur Dec.in c.ex part.nu.37.de reſcrip. & Mattil.
in rub.C.de probat.num.56.idem cauit Bal. in conſ.
311.verſ. octauo arguitur.lib.5. Dec. conſ.399.num.
8.Curt.ſen.conſ.55.in fin. Rolan.à Vall. conſ.47.nu.
57.& ſeq.lib.2.& Io.de Prato. conſ.72. num.11. inter
conſi.crimin. lib. 1.
Duodecimò præſumitur,& inducit ſuſpicio ex in
38 ſolito modo, † & ſtilo Notarij in regiſtratione ſerua
to: vt no.Crau.in conſ.28.nu.5. & Soc.iun.conſ. pen.
nu.56.vol.2.Ceph.in conſ.187.nu.26.vol.2. vbi alios
adducit, cui fauent ea, q̃ animaduerſa ſunt à Dec. in
c.ex par.nu.30. de reſcrip. vbi inquit, ꝙ ſi reſcriptum
principis deflectat à rõne & cõi ſtilo , orit̃ p̄ſumptio
falſitatis, & ſubdit iudicẽ poſſe reijcere libellũ forma
tũ cõtra ſtilum,& conſuetudinẽ curiæ,ex notatis per
Ang.in l.1.in prin.ff.de offi.aſſeſ.& ſequit̃ Rip.in d.c.
ex part.nu.31.& Abb.in c.ex par.il 2.de offi.deleg.de
cidit ꝙ priuilegiũ tollens ius tertij , præſumit̃ prima
facie falſum,qa princeps non ſolet ſimilia priuilegia
cõcedere,& ſequitur Rip. vbi ſup. vbi alios adducit.
39 Decimotertio † præſumitur,& inducit̃ ſuſpicio fal
ſitatis ex diſſimilitudine dictaminis in cõfectione in
ſtrorum:vt not.Spec.de ꝓba.in §. videndũ reſtat.nu.
25.& Iaſ.probauit in cõſ. 168.col.2.in prin.vol.4.
Decimoquartò præſumitur,& orit̃ ſuſpicio falſita
40 tis ex eo, † ꝙ in margine inſtrumenti aliquid ſit ad-
ditum magni præiudicij:vt conſulendo ſenſit Anch.
in conſ.431.ſub nu.2.verſ.deſcendo ibi enim in teſta
menti apoſtilla fuit additum legatum magni valo-
ris:& tenuit etiam Bal.in l.ſi vnus. C.de teſta.
Et eo magis procederet hæc præſumptio, & ſuſpi-
cio,ſi apoſtilla eſſet ſcripta manu aliena : vt habemꝰ
ab Abb.in cõſ. 10. col.2.lib.2. & in cõſ.34.col.2. vol.
2.quẽ ſequutus fuit Cra.in cõſ.88.nu.7.de quo memi
nimus ſup.in 2. præſump.quod & placuit Cęphal. in
conſ.338.nu.32.vol.3.
Amplia procedere ẽt ſi apoſtilla eſſet eiuſdẽ ma-
nus,& attramenti,ſed tñ ſine ſolẽnitate à iure requi-
ſita,nempè ꝙ notarius non atteſtaret̃ eius manu fuiſ
ſe ſcriptã: qa tunc ẽt redderet̃ ſuſpectũ de falſo , teſte
Cur.iun.in conſ.145.nu.17. & latè tradidimus ſup.in
cõcl.apoſtilla.& tenet Ceph.in conſ.338.n.76.vol.3.
41 Decimoquintò † præſumit̃, & orit̃ ſuſpicio falſita
tis ex eo, ꝙ per candẽ ſcripturam ſiue inſtrm naſcitur

aliqua

Digitized by Google

aliqua diuerſitas,vel repugnantia ſubſtātialis : vt fuit
obſeruatū à Bald. in l.cum proponeretur. ff.de leg.2.
cui accedit Afct.in conſ.7.quos ſequit. Gram.in cōſ.
34.nu.5.Cæph.in conſ. 287.nu.11.& 14. lib.2.qui ad-
ducit etiam Ruin. in conſ.149. num.23.lib.5.Nat.in
conſ.245.nu.5.lib.2.& Rim.in conſ.331. nu.6.
42 Decimoſextò † præſumit & oritur ſuſpicio falſita
tis,qn̄ ſcriptura nō fuerit lecta,& publicata: vt cōſul-
tus rn̄dit Ana.in conſ.33.nu.3.poſt Bar. in §.illud, in
auth.de tabel.& ſequit Ceph.in cōſ. 409.n.28.vol.3.
Decimoſeptimò p̄ſumit,& orit ſuſpicio falſitatis
43 ex raſura in loco valde ſuſpecto inſtr̄i, † vel bulle,vt
induceret equiuocationē nōis,ſeu dictionis, quæ ha-
beret vertere animū ſapientis in dubitationē: vt colli
gimus ex tex.in c.inter dilectos.de fid.inſtr.& in c.ex
literis.c.ti. & voluit Anch.in cōſ.431.n.3. ſicq; rn̄dit
Bal.in cōſ.444. Ad euidentiā præmittendū. vol. 1.&
tradidit Lanfr.Oria.in c.qn̄ contra de ꝓba.in c.9.de
inſtr.ꝓduc.nu.41.Soc.iun.in cōſ.45.nu.1.li.3.Gād.in
trac.de maleſi.tit.de fal.n.5.ver.itē no.ꝙ raſura Alb.
in conſ.99.nu.4. & alia refert Ceph. in cōſ.287.n.38.
44 Decimooctauò p̄ſumitur,† & arguitur falſitas, qn̄
ſcriptura nō eſt inuēta inter ſolitas ſcripturas notarij,
ita dixit Caſtr.in l.cōtractus.n.5.in fi. C.de fi.inſtr.ſe-
quit Pariſ.ī cōſ.27.n.7.& 14.vol.2.& Gram. dec.106.
nu.36.& alios refert Ceph.in conſ. 409.nu.29. vol.4.
Quod ſi qs plenè ex iſtis p̄ſumptionib. falſitatem
45 ꝓbare voluerit † ex duob. ſupraſcriptis p̄ſumptioni-
bus id cōmode facere poterit.vt no. Ioan.de Ana.in
conſ.49.quē ſequitur Crau. in conſ.134. nu.39. & in
cōſ.73.n.22.& idē ſenſit Iaſ.in l.licet Imperator. n.9.
de leg.1.& ꝓbauit ēt Cæph. in conſ.287. nu.40. & in
conſ.338.nu.24.vol.3.& in conſ.409.nu.34.eo.vol.3.
46 Quod amplia, † vt ex hmōi probatione falſi per
cōiecturas poſſit qs torqueri vt obſeruatū eſt à Math.
ab Affl.in cōſt.Neapo.de falſ.rub.39.li.3.n.4.p l.ſatis
apertè.ad l.Cor.de falſ.& voluit Bal.in l.contractus.
C.de fid.inſtr.& cōueniūt no.p Bal.in rub. C.eo.ver.
itē ſi.vbi tenet ꝙ qn̄ eſt aliqua ſuſpicio,& veritas ver
47 tet in dubiū ex aliqua cōiectura, † tabellio eſſet tor-
quendus quē ſequit Fran. Mar.in dec. Delph. 164.n.
6.par.2.vbi ēt idē ꝓcedere ait,ſi agat ciuiliter, q̄a pōt
eo caſu deueniri ad torturā ſecundū Bal.in l.ſicut.C.
de falſ.& pro ampliatione tenet Barb. in cōſ.44.vol.
48 1.p tot. & nu. 14. inquit, † qd̄ vbicunq; cā ciuilis ha-
bet annexum delictum, tunc in cauſa ciuili admit-
titur tortura per tex.ſing.in c.1.de depoſ.& ex alijs.

CONCLVSIO DCCXLI.

ARGVMENTVM.

Falſitas inſtrumenti an probetur per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Falſitas inſtrumenti per teſtes probari poteſt.*
2 *Ad probandum falſum inſtrumentum debent concurrere quatuor,vel ſaltem tres teſtes.*

1 Falſitas inſtr̄i † pōt probari per teſtes : quod
pōt colligi ex c.3.de proba.arg.l.cū
precib.C.eo.idē traditum eſt à Spec. eo. tit. de ꝓbat.
in §.videndū reſtat,n.25.ſic q̄ rn̄dit Bert. in conſ.32.
nu.10.in 5.par.vol.2.idem placuit Bal. per illū tex.in
c.cum Io.heremita.nu.1.de fid.inſtrum.
2 Intellige illud tamen, † vt debeant cōcurrere qua
tuor, vel ſaltem tres teſtes ad probandum falſum in-
ſtrumentum:quia paucioribus nō poteſt probari : ita
cenſuit Bal.in conſ.403.incip. quod non ſit ſufficien
ter,nu.1.vol.5.per l.in exercendis.C.de fid.inſtr. & §.
item verborum.inſtit.de inutil.ſtip.

CONCLVSIO DCCXLII.

ARGVMENTVM.

Falſitas in vna parte inſtrumenti an faciat præſumi totum inſtrumentum falſum.

SVMMARIVM.

1 *Falſitas in vna parte inſtrumēti præſumi facit totum inſtrumentum falſum.*
2 *Falſum præſumitur totum inſtrumentum ſi in vna parte falſum ſit, etiam ſi falſitas eſſet in verbis enunciatiuis, vt in appoſitione loci. Intellige vt nu.3.*
4 *Falſum reddit,& p̄ſumitur totum inſtr̄m qn̄ falſitas commiſſa in aliqua parte ſit ex dolo,& malitia Notarij.*
5 *Si plura ſunt Capitula in aliquo inſtr̄o ad inuicem ſeparata, falſitas cōmiſſa in vno nō reddit falſa alia capitula,*
6 *Falſitas ſi non eſt commiſſa vitio Notarij ſimpliciter & indiſtinctè falſum in vna parte non facit præſumi in alijs partibus etiam falſum.*
7 *Falſitas quando eſt circa ſubſtantialia inſtrumenti tunc etiamſi non ſit commiſſa vitio Notarij, tamen totū inſtrumentum redditur falſum.*
8 *Falſum non redditur totum inſtrumentum, quando falſitas ineſt in aliqua parte non ſubſtantiali.*
9 *Varietas etiam in circumſtantijs nocet, quando materia eſt valde ſuſpecta.*
10 *Falſum totum inſtrumentum redditur, quando falſitas eſt circa ſubſtantiam negocij de quo agitur.*
11 *Quando in eodem inſtrumento ſunt plura capitula ad inuicem ſeparata, & falſitas eſt commiſſa in vno, alia capitula remanēt ſalua, & illud vitiat, ꝙ falſum probatur.*
12 *Vbi eſt reſcriptum ſubreptitium cum aliquo articulo ſeparato, tunc alius articulus non vitiatur.*
13 *Quando capitula ſunt connexa ob falſitatem commiſſam in vno, redduntur etiam alia falſa.*
14 *Falſitas commiſſa in vno capitulo cenſetur commiſſa in omnibus, etiamſi capitula ſint ſeparata.*
15 *Falſum eſt totum inſtrumentum, quando falſitas in vno capitulo eſt commiſſa vitio Notarij.*
16 *Ex falſitate in vno capitulo non redditur totū inſtrumentum falſum, quando aliquo modo conſtat, vt per confeſſionem partis, alia capitula eſſe vera.*
17 *Quando vna pars inſtrumenti eſt ſuſpecta de falſo, tunc non redditur ſuſpecta altera.*
18 *Falſum non præſumitur totum inſtrumentum, quando pars, contra quam producitur tale inſtrumentum pro parte falſum, acceptat illud in partibus non falſis.*
19 *Quando falſitas eſt circa acceſſorium, vt circa pœnam, vel fideiuſſorem, tunc non vitiatur inſtrumentum.*
20 *Falſum non redditur totum inſtr̄m, ex falſitate partis, quando per contumaciam Notarius fuit cōdemnatus.*
21 *Non vitiatur totum inſtrumētum, quando falſitas eſt in modico in aliqua eius parte.*
22 *Dictū teſtis ſi reperit̄ falſum in vno minimo totū vitiat̄.*

1 Falſitas in vna parte inſtr̄i, † facit p̄ſumi to-
tum inſtr̄m falſum : vt tenet Inn.in
c.fraternitatis.de hæret.& in c.cū in iure.in fi.de offi.
deleg.& obſeruauit Cy.in l.ſi ex falſis.C.de tranſac.
de quo ēt Arch.in c.fi.in 2.gl.de verb, ſign. quos ſeq.
Rot.in dec.217.nom qualiter,in antiq. alias 3.de fid.
inſtr.Idem placuit Fel.in d.c.fraternitatis.col.3. Bar.
* & * cōiter alij,quos ſequit̄ ēt Iaſ.in d.l.ſi ex falſis.col.
fi.C.de tranſact.vt Mil.in ſuo repert. in verb. inſtr̄m.
Barba.in conſ.43.nu.5.vol.1.Corn.in conſ.61.nu.23.
vol.3.Bal.in conſ.28.ſub nu.2.verſ.itē inſtru. falſum.
vol.1.& in conſ.66.nu.1.& 4.vol.3. Bal.in c.cū adeò.
nu.5.de reſcrip.& Cæph.in conſ.338.nu.56.vol.3.
2 Primò amplia concl.locū habere,† ētſi falſitas eſ-
ſet in verbis enūciatiuis,vt in appoſitione loci, ī quo
factū eſt inſtr̄m, vel in alia narratione facta ab ipſo
notario.Nā tunc ēt p̄ſumitur totū inſtr̄m falſum: ſe-
cundum

cundũ Inno.in cũ in iur.circa fi.de of.deleg.cui accedit Arch.in c.ſi Papa.de priu.in 6.idẽ ſenſit Alo.in d.l.ſi ex falſis.col.fi.verſ.cui adde. C.de tranſac.& comprobauit Fel.in d.c.fraternitatis.col.3.de hæret.

3 Intelligas hanc ampliationẽ verã eſſe, † qñ verba narratiua eſſent circa ſubſtantiã inſtři, vt circa locũ, tps,vel teſtes:aliàs ſecus: ita declarat Rimin. in d.l.ſi ex falſis.col.2.& Dom.in c.ad ſcripturas.col.2.9.diſt. & aſſeruit Io.de Anna.in d.c.fraternitatis.col.1.

Primò velim limites,& intelligas concl. ꝓcedere, qñ falſitas cõmiſſa in aliqua parte inſtři ſit ex dolo:

4 & malitia notarij,† quia tunc totũ inſtřm præſumiť, & redditur falſum:vt l. ſi aliquid. C. de ſuſcept. & arca.lib.10.& l.ſi quis ex argentarijs. §. 1.ff. de eden.& docuit Bar.in d.l. ſi ex falſis. nu.12. in primo memb. diſt.C.de tranſact.& ibi Aug.& Pau.de Caſt.& Iaſ.q dicit hanc * communem opin.& de eadem * cõi atteſtatur Bertran.in conſ.148.col.3.vol.3. & in conſ.78. col.1.& ſeq. vol.2. Imò nedũ redditur totum inſtřm falſum ; ſed etiam alia inſtrumenta eiuſdem Notarij præſumunť vitio falſitatis laborare: ſecundũ Gram. in conſ.ciui.66.nu.35.quod iñ vř durum,† cum ſi plu

5 ra ſint capitula in aliquo inſtrumento ad inuicem ſeparata,falſitas commiſſa in vno non reddit falſa alia capitula:vt per Bal.in conſ.228.nu.2.vol.2.& dicetur infra,& contra Gramm.expreſsè ſenſit idem Bald.in conſ.66.ſub nu.4.verſ.ſecundo caſu.vol.3.vbi,inquit, quòd ſi inſtrumenta ſunt ſeparata re, loco & tempore,vitiatur tantummodo,quod falſum probatur, donec Notarius ab officio deijciatur.

Secus aſit ſi vitio Notarii non eſſet commiſſa falſi

6 tas,† nã ſimpliciter, & indiſtinctè falſum in vna parte non facit præſumi in alijs partibus ẽt falſum:iuxta ſnĩam gl.pen.in l.2.C.de veter.iur.enuclean.idem tenet Bal.in d.l.ſi ex falſis.cir.fi.& ibidem de * cõi atteſtatur,illam ſequendo Aret. & idem Bal. in l.2.C. de fideicom.liberta.& Iacob. Butr.in l.ſi ex falſis.& Fel. in d.c.fraternitatis.col.4.in 4.fallen.de hæret.

7 Sublimitare poteris iſtud,† qñ falſitas eſt circa ſubſtantialia inſtrumenti;tunc enim etiam ſi non ſit cõmiſſa vitio notarij,tamen totum inſtrumentũ redditur falſum:vt notat Bar.in d.l.ex falſis.num. 12.in 2. membro diſt.per auth.vt proponatur nomẽ Imperatoris.circa prin.& per not.in l.fi.in fi.C. de veter.iur. enuclean.& ſequitur Paul. Caſt.in cõſ.202.vol.2.& in d.l.ſi ex falſis.vbi etiam Alex.col.pen.in fi.& ſcribentes in d.c.fraternitatis.de hæret.

8 Secundò limita, vt locum ſibi non vendicet, † qñ falſitas ineſt in aliqua parte non ſubſtãtiali, veluti in demonſtratione alicuius rei, de qua cõſtat de corpore:vt vnanimes tradidere Abb.& Fel.in d.c.fraternitatis.& Pau.de Caſt.in d.l.ſi ex falſis. & Iaſ.ibi.in vlt. col.& Ant.de But.in c.cũ cãm.in fi.de proba.q dicit, ꝙ ſi Notarius vel teſtis dicat falſũ in eo, in quo totus rei cardo nõ vertiť, ſed in iis, q̃ rẽ ipſam circunſtant; veluti ſi dixiſſet Petrus filius Martini de tali patocha, & hoc ſit falſum,nõ per hoc inſtřm redditur falſum.

9 Primò iſtud intelliges non procedere, † quãdo materia eſſet valde ſuſpecta:nam tunc varietas etiam in circunſtantijs noceret:teſte Soc.iun.conſ.229. primo aſpectu. col.5.vol.2.

Secũdo loco intelligere & ſublimitare poteris, qñ falſitas,licet nõ ſit circa ſubſtantialia inſtři,ſit tñ cir

10 ca ſubſtantiã negocii,de quo agiť: † etenim tunc etiã reddiť totum inſtřm falſum:ita ſenſit Bar. in d.l.ſi ex falſis.n.12.C. de trãſac.& Bal. cautũ reliqt in cõſ. 66. ſub nu.4. vol.3. & ꝓdidere Canoniſt. in d.c.fraternit.

Tertio primario loco limitať concl. vt nõ vera ſit, qñ eſſent in eodẽ inſtřo plura capitula ad inuicẽ ſe

11 parata,& falſitas eſſet cõmiſſã in vno.† Nã alia capitula remaneř ſalua,& vitiať tantummõ illud, ꝙ ꝓbatur falſum ; ita monuit egregiè Bar. in d.l.ſi ex falſis. in vlt.memb.diſt.& Bal.aſſenſit in cõſ.228.nu.2.vol.

2.ꝙ ẽt obſeruauere Ang.Pau & Alex.in d l. ſi ex falſis.idẽ voluit Ant.de But.in alleg.c.fraternitatis.col. 2.de hæret. & ibi Card. col. 2. nec id prerijt Lanfr.in c.qm̃ contra.col. 10.dũ de inſtřis trac.de ꝓba. & Alc. ſcriptũ reliquit in c.ſi ad ſcripturas. in fi.9.diſt. & tradit Barba.in repe.rub.de reſcrip. in clem.col.13.in ſi-

12 mili de reſcripto, dicẽs, † ꝙ vbi eſt reſcriptũ ſubreptitiũ cũ aliquo articulo ſeparato;tunc aliũ articulũ nõ vitiari:ad ꝙ teſtať Inno.in d.c.fraternitatis. p l. ſi eũ. & ibi Bal.C.de cond.ob cauſ.Nã tot ſunt inſtrumẽta quot capitula,l.ſcire debemus, de verb. obli. & tenet Aret.in tract.Maleſ.in ver.falſario.col.23.

13 Secus ſi capitula eſſent connexa, † nam ẽt tunc in vno commiſſa falſitate redderentur ẽt alia falſa: ita præcipit docendo Bar. in d.l. ſi ex falſis. nu. 12. & ibi alij ſcribentes. & confirmauit Lanfr. in c. quoniam contra.de proba.in tit.de inſtru.ad quod etiã reſpondit interrogatus Alex. in conſ.111.nu.3.vol.3.

14 Contrarium,† ꝙ etiam ſi capitula ſint ſeparata,falſitas cõmiſſa in vno, cenſeatur cõmiſſa in omnibus, ſenſit Arch.in alleg. c. ſi ſcripturas. & clarius ibi Do. 9.diſtin.& Petr.de Anch.in d.c.fraternitatis.col.1.de hæret.& Aret.in d.l.ſi ex falſis.C. de tranſac.idẽ ſenſit Bal.in conſ.66.nu.4.verſ.aut ſuper plurib.differentib.vol.3.& Soc.iun.in conſ.41.nu.4.vol.2.

Has diſſenſiones ſic velim tollas, nã aut illa falſi-

15 tas eſt cõmiſſa vitio Notarij,† & tunc totũ inſtřm ꝑſt falſum,ẽt ſi capitula ſint ſeparata: vt colligiť ex not. per Bar.in d.l.ſi ex falſis.vbi in 1.memb.diſtinctionis q̃rit,an falſitas proueniat ex vitio Notarij, & tũc indiſtinctè teneť totum inſtřm vitiari: ſi aũt non vitio ipſius,ponit alias diſtinctiones de capitulis ſeparatis, & id faciunt alij ibi ſcribentes, quapropter qñ vitio Notarij non eſt cõmiſſa falſitas, ꝓcedit prior opinio.

Sublimita illã poſteriorem opinionem non procedere,qñ aliquo modo cõſtaret, puta per confeſſionẽ

16 partis alia capitula eſſe vera: † tũc enim ex falſitate in vno non redditur totũ inſtřm falſum:auctore Cy. in d.l.ſi ex falſis.in poſtremis ver.& Sal.col.pen.in fi. & ibidẽ alij ſcribentes,& Imo.in l.1. §.ſi quis ſimpliciter.col.fi.ff.de verb. oblig.idẽ voluit Bertr. in conſ. 248.col.3.vol.3.& in conſ.78.col.2.volum.2.& tenet Bal.in cõſ.228.vol.2.idẽ ſi apparet alijs probationib.

Quartò ꝑcipuè limita cõcl.qñ vna pars eſſet ſuſpe

17 cta de falſo: † nã tunc nõ redditur ſuſpecta altera; vt teſtať Bal.in l.ſcriptura. in fi.C. de fid. inſtr. & tradit Mil.in repert.in ver. inſtřm ſi eſt ꝓ parte falſum , vel ꝓcedit in falſo vero:ſecus pſumpto: vt no.Iac.Butr. & Bal.in l.iubemus.C.de teſta.& Iaſ.& Rim.in d.l.ſi ex falſis.C.de trãſa.ꝙ & placuit Bal.I l. 11.C.de fidei. lib.& in l.fi.C.de edi.diu.Adria.toll. in 4.oppoſ.& in c.cũ adeo.col.1.de reſcr. Abb.ẽt in c.ex literis in fi.de fid inſtr.atq; Bertr.I cõſ.248.col.3.vol.3. Are.in c. in nr̃a col.4.de teſti. & Bal.in c.cũ adeo.nu.5. de reſcri.

18 Quintò limitať,vt nõ ꝓcedat, † qñ pars,cõt.q̃ ꝓducit tale inſtřm ꝓ parte falsũ, acceptat illud ĩ partib. nõ falſis: tũc nempe probat in partib.acceptatis: ſm Rim.ĩ d.l.ex falſis. C. d trãſa.& ibi Bal. & Iaſ.& ſeqẽ Fel.in d.c.fraternit.col.4.Bal.quoq; in l. 11.C.de falſ.

Sextò limitanda concl. qñ falſitas eſt circa acceſ-

19 ſoriũ:† vt circa pœnã, vel fideiuſſorẽ: etenim tunc nõ vitiať totũ inſtřm:auctore Bal.in l.11.C.de falſ.per illũ tex.& ſequiť Fel.in d.c.fraternitatis.col.3.& Rim. in d.l.ſi ex falſis.col.2 & ſenſit gl. in d.l.11. C.de falſ.

Septimò limitať,vt ꝓcedat, qñ notarius de illa fal

20 ſitate eſſet condẽnatus præſentialiter,† ſecus foret ſi per contumaciã fuiſſet condẽnatus:qm̃ tunc ex falſitate partis non reddereť totũ falſum:vt declarat Bal. in l.vlt.C.de fid inſtr. per l.ſi ideo.ff.de euic.ad quod conſulas Rimi.in d.l.ſi ex falſis col.2. C.de tranſact.

21 Octauò limita concl.nr̃am,† qñ falſitas eſſet ĩ modico,q̃a tũc totũ nõ vitiareť,vt explicauit Bal. ĩ c.cũ adeo nu.5.de reſcri.p arg.in l.ſcio.ff.de in integ.reſti.

Primo

32 Primò ſublimitat̃ in teſtib. † in eorũ.n. dictis ſi reperiat̃ falsũ in vno minimo totũ vitiat̃. ex c. vlt. 9. diſt. & c. ad ſacras, ead. diſ. c. dura. & c. nihilominꝰ. 3. q. 9. & animaduerſũ eſt à Bal. in d. c. cũ adeo, nu. 5. de reſcri.

CONCLVSIO DCCXLIII.

ARGVMENTVM.

Falſum dictum à teſtibus in vno, & in aliqua parte ſui examinis totum examen an reddat falſum.

SVMMARIVM.

1 *Falſum dictum à teſtibus in vno, & in aliqua parte ſui examinis totum examen an reddat falſum, nec probat.*
2 *Falſitas commiſſa in vno capitulo ẽtſi capitula ſint ſeparata, facit vt teſtificata ſuper alijs capitulis non probent.*
3 *Dictum teſtis ſemper eſt vnicum, quia vnico fundamento innititur, ſcilicet iuramento.*
4 *Examen totum nihil probat, ſi teſtis dixiſſet falſum in vltimis capitulis, & in primis verum.*
5 *Teſtis ſi in vno falſus eſt, in tota cauſa dicitur falſus, vel ſaltem eſt ſuſpectus, vt nihil probet.*
6 *Falſitas ſi cõmiſſa eſt à teſte in modico, reliquũ nihil ꝓbat.*
7 *Falſum cenſetur totum examen, ſi teſtis in vna parte falſum depoſuit. Contrarium nu. 8.*
9 *Falſitas etiam ſi eſſet commiſſa in diuerſa examinatione, & diuerſis temporibus, nihilominus aliæ examinationes redduntur inualidæ.*
10 *Dictum teſtis non reprobatur, quando falſitas eſſet commiſſa ſuper eo, quod ſi ipſe confeſſus eſſet, non repelleret eum a teſtimonio.*
11 *Depoſitio teſtis non probat, quando circunſtantiæ ſuper quibus eſt commiſſa falſitas reſpiciũt negotium, de quo agitur ſecus ut ibi.*
12 *Quando teſtis iurauit reſpondere pro veritate ſuper omnibus, de quibus fuiſſet interrogatus, ſi falſum commiſit ſuper circunſtantijs etiam non neceſſarijs, totũ eius examen eſt nullum, & redditur falſum.*
13 *Quando teſtis non eſt ritè examinatus, & poſtea ritè examinatur, ſi falſum dixit in primo examine, non per hoc præiudicat ſecundo.*

Sublimitatio hæc nuper à nobis, vltimo loco in ſuperiori cõcln. tradita in mentẽ reuocat, vt cõcluſionẽ non diſſimilẽ, quæ ex illa oritur, ſubijciamus, quæ ita ſeſe hẽt. Falſum dictũ à teſtib. in vno, & ĩ aliqua parte ſui exa-
1 minis, † totũ examen reddere falſum, nec ꝓbare: hãc concluſionẽ probat, nec contemnẽdus auctor, Albe. in l. ſi ex falſis. C. de trãſac. vbi de * cõi ſcribentiũ opinione atteſtat̃. idem refert ẽt ſequendo Albe. de Malet. in ſuo tract. de teſti. c. 7. nu. 62. id ꝓterea tradidere Bar. & Bal. & alij ſcribẽtes in d. l. ſi ex falſis, C. de trãſ. Bal. itẽ in l. certi cõdictio. §. quĩ, col. pe. ver. decimus. ff. ſi cer. pe. & in c. 1. col. 1. de conſti. & in c. cũ adeo, in 1. col. nu. 5. de reſcri. hãc eandẽ auctoritate ſua cõfirmauit Abb. in c. 3. in fi. de fid. inſtr. ſic ſenſit & Card. in Clem. 1. in fi. de teſtib. itidẽ Bal. in l. vlt. in 4. cõtrario. C. de edi. di. Adria. toll. & in l. 2. C. de fideic. liber. & in l. 4. §. ſi qs ſimpliciter. ff. de ver. obl. vbi ẽt Ang. & Imo. col. vlt. & idẽ Bal. in l. ſi veteris. C. de fid. inſtr. circa fi. idẽ quoq; obſeruauere, vt vno verbo oẽs cõplectar, plerique fere, nullo penitus diſſentiẽte, ſcribentes: ex quorũ numero ꝓ cæteris ſunt Bella. in deciſ. 47. nu. 3. p c. ſi ad ſacras. cũ cõcord. 9. diſt. Nell. à S. Gemi. in trac. de teſti. nu. 240. & Boſſ. in eo. trac. de teſtib. n. 22. Oldr. in conſ. 37. & de * cõi opin. atteſtat̃ Alex. in cõſ. 27. nu. 3. vol. 2. & cõſ. 93. vol. 5. & Parſ. in cõſ. 74. nu. 21. vol. 1. & in cõſ. 83. nu. 39. vbi alios adducit. eo. vol. 1. & in cõſ. 107. nu. 58. eo. vol. 1. Soc. iun. in conſ. 40. nu. 12. vol. 2. & de * cõi dicit ẽt Marſ. in ſing. 76. incip. comm. concl. & Bal. in conſ. 380. nu. 6. vol. 6.

Hãc cõcl. bona parte grauiſſimorũ auctorũ auctoritate corroboratã ſic primũ velim amplies, vt ꝓce-
2 dat † ẽt ſi capitula eſſent ſeparata & diuerſa: qa nihilominus falſitas cõmiſſa in vno facit, vt teſtificata ſuper alijs capitulis nõ ꝓbent: ita mihi auctor eſt cõſultiſſimus Alex. in cõſ. 45. nu. 6. vol. 2. cuius rei locupletiſſimũ teſtẽ laudat ſumm. Pont. Inn. in c. fraternitatis. & ibidẽ. Anch. de hæret. ex eo ꝙ dictũ teſtis ſem-
3 per ſit vnicũ: † qa vnico fundamento innititur ſcilicet iurãto. l. iuriſiurandi. C. de teſtib. Ideo dictum eius debet dici vnicũ arg. l. cũ eiuſd. ff. de ædilit. edict. eandemq; rationem adducit Oldr. in conſ. 37. in prin.

Secũdò amplia locũ ẽt ſibi vẽdicare ſi teſtis dixiſ-
4 ſet falſum in vltimis capitulis, & in primis verũ, † nã tũc totũ examen nihil ꝓbat: vt ex latẽ allegatis colligit̃ à Soc. iun. in cõſ. 41. n. 13. cũ ſeq. vol. 2. vbi atteſtat̃ de * cõi ex illa rõne, qa teſtis iurat dicere veritatẽ ſup tota cã, & ſi in eadẽ cã falſum dicat, iã periurus oſtendit̃, & teſtis reprob. ẽtſi in aliquo dixiſſet veritatẽ, vt ſi ei in aliquo ſuo dicto, vel ſi verũ fuiſſet, nõ ſit in illa cauſa fides adhibenda, & idẽ firmat Bal. in l. vlt. in 4. oppoſit. verſ. tñ in teſte ſecus. C. de edic. diu. Adria. tollẽ. ꝙ ſi teſtis in vno falſus eſt, in tota cã dr̃ falſus,
5 vel ſaltẽ ſic ſuſpectus, vt nihil probet, † qa periurus eſt, ſiue prius deponat falſum poſtea verũ, ſiue primo verũ, & poſtea falsũ ſub eiuſdẽ iuri vinculo, nã totũ vt qd indiuiſibile vitiat̃, & tenet Are. ĩ c. in nr̃a. col. 3. ver. vñ patet ex ꝓmiſſis de teſtam. et Ale. in cõſ. 44. col. 3. ver. nã ex quo iurauit. vol. 2. et in cõſ. 28. col. 3. vol. 6.
6 Tertiò ampliabis verã eſſe cõcl. † ẽtſi falſitas eſſet cõmiſſa ĩ modico: qa nihilominꝰ reliquũ nihil ꝓbat: vt patet ex adductis à Bal. ĩ c. cũ adeo. col. 1. n. 5. de reſc.

Quartò amplia, vt ꝓcedat, ẽt ſi teſtis ignoranter in
7 vna parte depoſuiſſet falſum, † qa tũc totũ examen cẽſetur falſum, et non probat. Nã teſtis nõ debet deponere, niſi id, ꝙ nouit, vel vidit, et in hoc non põt prætendere ignorantiam. ca. hortamur. 3. q. 9. et in c. cũ in iure. de offic. deleg. tenet Alex. in conſ. 45. nu. 6. vol. 2. et ſequitur Soc. iun. in conſ. 40. nu. 14. vol. 2.
8 Contrariũ † ſenſit Bal. in d. l. ſi ex falſis. ff. de trãſa. et Ang. in cõſ. 194. viſis proceſſibus col. 2. ver. 1. quia affinis. et Ale. in l. 1. §. ſed ſi mihi nu. 59. de verb. obli. Boſ. in prac. crim. tit. de falſ. nu. 147.

Verũ tñ ꝓſumit̃ ſciẽter depoſuiſſe, et in cõſequẽtia falsũ itẽ ſciẽter dixiſſe, vt no. Spe. de teſ. §. 1. Ang. in l. ꝓ hære. ff. de pet. hære. et Aret. in d. l. 1. §. ſed ſi mihi. de ver. obl. et ĩ c. in nr̃a. col. 3. de teſti. ea rõne de qua ĩ ampliat. et cõprobat Alc. in d. l. 1. §. ſed ſi mihi. n. 60.
9 Quintò amplia ꝓcedere, † ẽt ſi falſitas eſſet cõmiſſa ĩ diuerſa examinatione, et diuerſis tẽporib. etẽſi nihilominus aliæ examinationes reddit̃ inualidæ: vt cõſulẽdo tenet Cor. in cõſ. 197. nu. 19. vol. 2. p l. q falſa, vel varia. ff. de teſtib. et c. licet cãm, de probat. et ſeq. Soc. iun. in cõſ. 40. ſub nu. 14. verſ. item etiã ꝓcedit. vol. 2.

Sextò amplia, vt vera ſit, ẽt ſi falſitas eſſet cõmiſſa in vna cã, qa tũc attẽta diſpõne iuris canonici, reddit̃ ẽt falſum depoſitũ in alia cã: ſecundũ Bal. ĩ l. 2. C. de fideic. liber. et in l. ſi veteris. in fi. C. de fid. inſtr. et ẽt reſponſum fuit à Feder. de Sen. in conſ. 25. col. 2. in fi.

Cõcluſio eadẽ ſic ampliata, nũc primũ tibi limitã-
10 da eſt, † qñ falſitas eſſet cõmiſſa ſup eo ꝙ ſi teſtis cõfeſſus eſſet, non repelleret eũ à teſtio: eo nempe caſu nõ reprobaret̃ eius dictũ, ſed ꝓbaret. ita inſigniter dicit Iac. But. in l. Lucius. ff. de his, q notant infamia. vbi dr̃, ꝙ ſi aliquis in eius eſſet affinis aliqua affinitate, q a nota, et manifeſta nõ repelleret eũ à ferendo teſtimonio pro me ſi tñ in eius depõne negaret affinitatem hmõi mentiẽdo, nõ tñ eius dictũ heret irritum, licet pp mẽdaciũ puniri poſſit de crimine ſtellionatꝰ: quẽ ſeq. ẽt Ang. in cõſ. 194. inci. viſis ꝓceſſib. cauſæ, in fi. col. 2. et Iaſ. in l. ſi ex falſis, nu. 10. C. de tranſa. et Ale. ĩ cõſ. 154. incip. viſo themate. in 2. col. vol. 5. et facit ꝙ notat Ro. in cõſ. 369. nu. 37. vbi uoluit, ꝙ ſi reſcriptũ hẽt in ſe cauſas aliquas falſas, ſi tñ aliæ, ſuper quibus principaliter fundat Papa veræ ſint, non uitiatur reſcriptum

Digitized by Google

ſcriptum. et adducit Lap. in alleg. 24. cum aliis.

11 Secundò limita pcedere,† qñ circũſtãtiæ, ſup quibus eſt cõmiſſa falſitas, reſpicerẽt negotiũ, de quo agitur: q̃a tũc penitus cẽſeret̃ cõmiſſa falſitas, & depoſitio teſtis nõ pbaret: iux. ſnĩam Inn. in d. c. fraternitatis col. 1. de hær. & Bal. in l. ſi ex falſis. col. fi. verſ. ſed qd in teſti. C. de tranſ. & Grat. in cõſ. 74. col. 2. vol. 1. ſecus aũt ſi falsũ eſſet ſup circunſtãtijs nullo mõ tangẽtib. negotiũ principale: vt tradidere ſcribẽtes in d. c. fraternitatis, de hær. ſic placuit Ant. de Butr. in c. cũ cãm, in fi. de teſtib. ita ſenſit Aret. in c. nr̃a, eo. tit. in q̃ ſnĩam à plerisq; conſulentib. rñſum eſt: vt ab Alc. in conſ. 88. n. 19. vol. 5. & in cõſ. 45. nu. 5. vol. 4. Grã. in cõſ. 19. n. 4. 5. & 6. & in cõſ. 23. in fin. verſ. & ſic dato. Dec. in cõſ. 105. pro tenui. col. 2. poſt n. 2. verſ. ſimiliter ſalſitas, & in cõſ. 342. in cã partus ſuppoſiti. nu. 6. verſ. 2. principaliter, & in cõſ. 163. in cã matrimoniali. nu. 17. verſ. ſimiliter falſitas. col. 6. Pari. ĩ cõſ. 162. col. 2. vol. 4. Grat. in cõſ. 152. col. fi. vol. 2. Soc. iu. in cõſ. 189. col. 6. vol. 2. Rui. ĩ cõſ. 36. col. 1. vol. 4. Grã. ĩ dec. 42. & ĩ dec. 60. n. 16.

12 Sublimita iſtud, † qñ teſtis iurauit rñdere pro veritate ſup oĩbus, de quibus fuiſſet interrogatus: q̃a tũc ſi falsũ cõmiſiſſet ſup circũſtãtijs ẽt nõ neceſſarijs, nec faciẽtib. ad cãm, tñ totũ eius examẽ eſſet nullũ, & redderet̃ falsũ: ita dixit Bal. in Rub. de cõtrou. inueſt. col. 1. in fi. idẽ tradidere Inn. & Doct. in c. fraternitatis, de hær. ſic rñdit Alex. in cõſ. 44. viſo, & diſcuſſo, poſt nu. 6. verſ. prçterea d. vol. 2. & ſequitur Crau. in conſ. 99. nu. 8. & idẽ Alex. in d. l. ſi ex falſis. col. pen. in fi. C. de trãſ.

13 Tertiò limita, vt nõ pcedat, † qñ teſtis non eſſet ritè examinatus, & poſteà ſit rectè examinatus, quia tũc ſi falſum dixit in primo examine, non per hoc præiudicat ſecundo: ita conſultus reſpondit Bal. in conſil. 404. præmittendum eſt ad euidentiam. nu. 4. vol. 4.

CONCLVSIO DCCXLIV.

ARGVMENTVM.

Falſum commiſſum eſſe, an credatur aſſerẽti in præiudicium tertij.

SVMMARIVM.

1 *Falsũ eſſe cõmiſsũ aſſerenti, non credĩ in præiudiciũ tertij.*

2 *Cautela ad infringendum inſtrumẽtum, quã tradit Albe. in l. vlt. §. pen. ff. ad ſenatuſconſ. Vellcian. dubia fit.*

3 *Poſtquam ius eſt acquiſitum parti, non eſt in poteſtate notarij ei præiudicare.*

1 Aſſerenti falſum cõmiſſum nõ credit̃ † in præiudiciũ tertij, vt ſi notarius dicat fabricaſſe falſum inſtrm̃, vel iudex tuliſſe ſnĩam per ſordes, aut teſtes dixiſſe falſum precib. alicuius, Bart. in l. ſi qs in graui. §. ſi qs moriens. ff. ad Sillan. ꝙ Bar. dictũ cõiter eſſe approbatũ dixit Alex. in l. ſciendum. nu. 33. verſ. adde tñ. ff. ad ſenatuſc. Silla. idem voluit Pau. de Caſt. in l. Seia. ff. ad Velleia. Iaſ. in l. iuſiurandũ. §. procurator. nu. 24. ff. de iureiur. c. ſicut, vbi Abb. & Fel. de teſti. Anch. cõſ. 24. nu. 2. Dec. cõſ. 189. nu. 6. & 9. Rol. à Val. vbi multos in eandẽ opin. citat in cõſ. 16. n. 7. li. 1. quib. addas Alc. in cõſ. 124. qñ abũde. nu. 5. verſ. circa ſiñ teſtem, vol. 6. atq; Fel. in c. ſicut in 1. notab. de teſti. & in c. literas. nu. 20. de præſumpt.

Ex hoc Bart. pnũciato ſit dubia, & cõtrouerſa illa 2 Alb. cautela † ad infringendũ inſtrm̃, q̃ tradit in l. vlt. §. pe. ff. ad ſenatuſc. Velleia. ſ. vt poſt celebratũ inſtrm̃ notarius interrogatus, qd ſit Vellcianũ: qñ ſi neſciat rñdere, & appoſita ſit clauſula, mulierẽ fuiſſe certiorẽ factã, eo caſu inſtrm̃ erit irritum, & inane. nã hoc eſſe falſum vr̃, ſi hoc Bart. dictum ſequamur. nã poſtquã 3 ius eſt acquiſitum parti, † non eſt in poteſtate notarij ei pĩudicare, poſſet. n. ſimulare ſe neſcire, qd ſit Velleianũ, vt ei noceat: & ita ſpeciatim hanc cautelã oppugnat Ale. in d. l. ſciendũ. nu. 33. verſ. adde tñ, ꝙ contra practicã. ff. de verb. obli. ubi dicit ſe tenere in puncto iuris contra Alb. hoc idẽ refert, & ſequit̃ non minus dignitate, q̃ doctrina Clariſs. & Illuſtr. Card. Alba. in ſuis doctiſſimis lucubrat. ad Bar. in d. l. ſi quis in graui, §. ſi quis moriens. nu. 2. ff. ad ſenatuſc. Syllania.

CONCLVSIO DCCXLV.

ARGVMENTVM.

Falſarius, an aliquis prçſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Falſarius nemo præſumitur, quia falſitas in dubio non prçſumitur niſi probetur.*

2 *Prçſumptio falſitatis ceſſat, quando eſſemus in ciuitate, & loco celebri, & inſigni.*

3 *Error potius prçſumitur, quàm falſitas.*

4 *Vbi verba poſſunt trahi ad falſum, & non falſum, fit interpretatio, quod non contineant falſum.*

5 *Probatio falſi debet neceſſario concludere.*

6 *Falſitas non prçſumitur et ſi reperiatur ſcriptum aliter à notario, quam fuerit dictum à partibus, niſi ex alijs circunſtantijs prçſumptio inſurgat. Contr. nu. 7.*

8 *Falſarius prçſumitur, qui aliqua inſtrumenta falſa penès ſe habet, niſi oſtendat a quo habuerit.*

9 *Quando reperitur penès aliquem res furto ſubtracta, eſt indicium ad torturam contra eum, quod ipſe eam furto ſubtraxerit, niſi doceat à quo illam habuerit.*

10 *Quando libri hçreſis reperiuntur penès aliquem præſumitur hæreticus, & poteſt de hçreſi condemnari.*

11 *Falſitas tunc prçſumitur, quando in actu ſunt prçtermiſſç debitç ſolemnitates.*

12 *Falſarius prçſumitur teſtis, qui facit, quod ex ſua depoſitione veritas nõ appareat, ſublimita in teſtibus ruſticis, vt nu. 13. & intellige, vt ibi.*

14 *Falſitas pſumitur in teſtibus, qui nõ deponũt veriſimilia.*

15 *Falſitatis prçſumptio ceſſat in teſtibus, qui omni ſuſpicione careant, etiamſi deponant non veriſimilia.*

16 *Falſitas pſumitur in teſtib. qui deponũt ſub eodẽ ſermone.*

17 *Falſitas prçſumitur in teſtibus, qui deponunt ea, quç videre non potuerunt.*

1 Falſarius † nemo præſumitur: vt ſcripſere gl. & ibi Dec. in c. accedens. de cri. falſ. & ſequitur Marſ. in conſ. 51. n. 33. & ſẽſit Soc. iun. in conſ. 37. nu. 29. vol. 2. quia falſitas in dubio nõ præſumit̃, niſi probet̃: vt ait Bal. in l. iuriſgent. §. quod ferè. ff. de pact. & ſequitur Soc. iun. in conſ. 95. num. 2. 2 vol. 2. & maximè † qñ eſſemus in ciuitate, & loco celebri, & inſigni, tunc enim ceſſat præſumptio falſitatis, teſte Bar. in l. nõ eſt veriſimile. ff. quod met. cau. & pbauit Soc. iun. in cõſ. 39. nu. 32. vol. 2. atq; Clariſſ. Menoch. in tract. de arb. iud. caſ. 309. nu. 10. cent. 4.

3 Primò amplia, vt id vſq; eo pcedat, † vt potius prçſumatur error, quã falſitas. l. quoties. §. tãtũdem. ff. de hær. inſt. ꝙ cenſet ibidem Bart. albo lapillo ſignandũ ꝙ etiã confirmauit Bal. & Io. de Imol. ibid. in prin. qd idẽ ex conſulentibus, & profitentib. plurimi tradidere vt Alex. in cõſ. 53. nu. 16. vol. 7. Bal. in conſ. 244. lib. 1. Cur. Sen. in conſ. 55. Cur. iun. in l. q accuſare col. fi. C. de eden. Dec. in l. ſi librarius. in fi. de reg. iur. & in c. 1. col. 30. de prob. Cæp. in crim. conſ. 31. col. 24. Marſ. in conſ. 21. nu. 28. & in cõſ. 51. nu. 31. & Alex. cõſ. 70. nu. 8. & in cõſ. 74. n. 4. vol. 1. & Meno. de arb. iud. caſ. 309 nu. 10. cent. 4. atq; Cæph. in conſ. 355. nu. 51. vol. 3.

Secũdo amplia, vt eo vſq; Cõcluſio locũ hẽat, qd 4 vbi verba poſſunt trahi ad falsũ, & nõ falſa fiat interpretatio, ꝙ nõ cõtineãt falsũ: vt colligit̃ ex gl. in l. iuriſgentiũ. §. ꝙ ferè, in verbo, approbet, ff. de pact. quã ibi ponderant Doc. & Bal. in l. Imper. ff. de ſtat. hom. & Sal. in l. de tutel. C. de in integ. reſt. min. & ſeq. Ale. in conſ. 70. ſub n. 1. verſ. accedit, uol. 1. et Marſ. in cõſ. 5 51. nu. 30. et conſ. 21. nu. 7. † q̃a probatio falſi dẽt neceſſario concludere: vt liquet ex adductis ab Ale. cõſ. 74. nu. 11. uol. 1. et Iaſ. in l. 1. nu. 14. ſi quis ius dicẽ. non obtẽp. et in cõſ. 253. col. 5. li. 2. & in cõſ. 13. col. 4. lib. 3.

Tertiò

Tertiò amplia, etiã ſi reperiatur ſcriptum aliter à
notario quam fuerit dictum à partib. qñ tunc etiam
6 non præſumit̃ falſitas,† niſi ex alijs circunſtãtijs ıalis
præſumptio inſurgeret ita Bar. ſingulariter docuit in
l.quoties.§.1.ff.de hære.inſtit.& notat Cyn. in l. ſi qs
decurio.C.de fal. ſic ẽt animaduerſum eſt ab Ang.&
Bar.in l.1.§.ſi quis. ff.qnemad. teſt. aper. ideq; obſer-
uauit Pau.de Caſt.in l.errore.C.de teſta.ꝙ,& placuit
Io.And.in addi.ad Spec.de ſent.§. vt aũt.ver. & not.
Bal.voluit in l.ne in arbitris.col.fi.C.de arbitr.
7 Contrarium † vr̃ ſentire Cæph.in conſ.338.nu.25.
vol.3.vbi multos allegat, ſed fortaſſe id nõ probant.
quia licet notarius debeat tñ de iis teſtari, quæ fiunt
in eius præſentia, & in alijs ipſi nõ credatur. vt alleg.
Doct. loquuntur:tamẽ non dicunt falſitatẽ præſumi.
8 Primo conclu.limitabis,† vt non procedat,qñ ali-
qua inſtra falſa qs haberet penes ſe:tunc ꝑfecto p̃ſu-
meret̃ falſarius, niſi oſtẽderet à quo habuerit l.maio
re.C.de falſ.& hoc idẽ adiuuat contex. in l.ciuile.C.
de fur.& in c.ad falſariorũ in prin, de crim.falſ.vt te-
9 net Marſ. in cõſ. 52. nu.35. ſicut ẽt † qñ reperit̃ penes
aliquẽ res furto ſubtracta, eſt indiciũ ad torturã con-
tra eũ,ꝙ ipſe eã furto ſubtraxerit,niſi doceat à quo il-
lam habuerit: vt dixit Bar.in l.vlt.ff.de q. cui accedit
Ang.in l.2.& l.milites,& in l.fi. C.eo.& in l.ancillæ.
C.de furt.cui ẽt per ſimilitudinẽ illud fauet: Nam qñ
libri hęreſis reperiuntur penes aliquẽ,præſumit̃ hære
10 ticus, † & põt de hereſi condemnari, vt refert graui-
ter,& doctè Ro.in ſing.ſuo 325.incip. eo ipſo, & tra-
dit Marſ.in d.conſ.52.nu.33.cum ſequenti.
11 Secundo limita, † quãdo in actu ſunt prætermiſſæ
debitæ ſolemnitates, quia tunc præſumitur falſitas
auctore Luc. de Pen. in l. quemadmo. verſ.52. C.de
agric. & cenſi.lib.11.
Tertiò limita in teſte, qui facit,ꝙ ex ſua depoſitio
12 ne veritas non appareat, † quia tunc præſumit̃ falſa-
rius,vt voluit Iaſ.in l.1.nu.10.ff.ſi ex noxal. cau.agat.
qa eã occultat cũ de ea interrogatus fuit, vel iurauit
dicere verũ in tota cã:ıta ſcripſit Abb.ĩ c.1.de cri.fal.
nu.3.& 4.& dicit Bar.in auth.de teſtib.per gl.ibi,Bal.
in l.p̃sbyteri.C.de epiſ.& cle.& ĩ l.vbi exigit̃.§.dolo.
ff.de eden.& Menoc.de arbi.iud.cõſ.310.nu.14.cẽ.4.
13 Sublimita, vt nõ procedat † in teſtib. ruſticis talia
deponentibus, nam potius pręſumũtur, id dixiſſe ex
ſimplicitate,quã ex malignitate, & ideo non poſſunt
puniri de falſo,niſi probetur de malignitate, vt tradi-
tum eſt ab Ang.in § & licet auth. de teſt.b.col.3.
Quod intellige locũ habere in ruſticis ſimplicib.
ſecus ſi ſunt ſagaces prout quidã reperiuntur: vt teſta
tur gl.in l.anıhletæ.§. de ruſti.ff.de excuſ.tut.
Quarto limita etiã locum ſibi non vendicare in te
14 ſtib.† qui non deponunt veriſimilia:nam ex hoc prę
ſumit̃ falſitas ita cenſuit Iaſ.in l. ſi extraneus. notab,
4.ff. de condi.ob cauſ. ꝙ, & confirmat Dec. in conſ.
94.col.2. ſicq; arbitratus eſt Abb. per illum tex. in c.
veriſimile.in fi.de præſum. quem ſeq.Crauę.in conſ.
134.nu.36.et in conſ. 28.nu.1. quod non latuit Bertr.
in conſ.161.nu.25.vol.5.et huc ea pertinent, quæ ex-
plicata ſunt ſup.in concl.de prob.falſ.inſtrum.
Quod ſublimita, ſi huiuſmodi teſtes eſſent tales, vt
15 omni ſuſpitione carerent, vel haberent pro ſe aliq̃
præſumptionem et bonum nomẽ, aut aliud quidpiã
id genus: quia tunc ẽt ſi deponant non veriſimilia,
ceſſat p̃ſumptio falſitatis: vt ſcriptũ reliquit Abb. in
c.qa veriſimile.ĩ fi.et ibi ẽt Fel. de p̃ſum.et no. Marſ.
in ſing.273.inci.notiſſimũ,prout ẽt refert,et ſequitur
Tiraq.in p̃fat. l.ſi vnquam.nu.44. C.de reuoc.donat.
16 Quintò limita ẽt non procedere in teſtibus, † qui
deponũt ſub eod.ſermone,quia in eis etiã præſumi-
tur falſitas. ex l.teſtium. C.de teſtib. teſte Guid. Papa
in conſ. 75. nu.3.
Sextò limita non habere locum, etiã in teſtib. qui
17 deponant ea,† quæ videre non potuerint, quia tũc ſi
requiritur, quod teſtes viderint, præſumitur falſitas:
vt habemus ex c.ex tenore de teſtib.et l.optimam.C.
de contrah. et committen.ſtipulat.et reſpondit Dec.
in conſ.448.nu.25.

CONCLVSIO DCCXLVI.

ARGVMENTVM.

Falſitas teſtium an probari poſſit per alios teſtes,qui interfuerũt corruptioni illorũ.

SVMMARIVM.

1 *Falſitas teſtium poteſt probari per alios teſtes,qui interfuerunt corruptioni,vel ſubornationi illorum.*
2 *Falſitatem teſtium probare ſufficit abſque eo, quod probetur pecunia, vel alio modo corrupti.*
3 *Falſitas teſtium probari poteſt etiam poſt ipſorum dicta publicata, & etiam poſt ſententiam.*
4 *Probationes pro innocentia, & defenſione de falſo accuſatorum recipiendæ ſunt.*
5 *Falſarij non admittuntur contra falſarios.*

1 Falſitas teſtiũ põt probari per alios teſtes,
† qui interfuerunt corruptioni, vel
ſubornationi,illorũ,vel ſi indirectè ꝯ illos teſtifican-
tur:ſic innuit ſumm.Pont. in c.ex tenore, de teſtib.&
hmõi teſtes falſũ deponẽtes nihil ꝓbant,niſi cõtra ſe
tanq̃ ſui ipſius accuſatores ad detegendã fraudem: vt
inquit Spec.in tit.de prob.§. videndum reſtat, nu.25.
2 Primò amplia, † vt tñ ſufficiat ꝓbare falſitatẽ te-
ſtiũ abſq; eo,ꝙ ꝓbent̃ pecunia,vel alio mõ corrupti:
vt tradidit gl.2.in c.licet cãm.de proba.& ibi Abb.&
* Fel.verſ.ſexta concl.quam * communiter ſcribentes
ſequi atteſtatur Soc.iun.in conſ. -o.nu.9.vol.2.
3 Secũdò amplia, † vt hmõi falſitas poſſit ꝓbari ẽt
poſt ipſorũ teſtiũ dicta publicata & ẽt poſt ſñiam: vt
in §.qa vero,in auth.de teſtib. & obſeruauit Spec. de
ꝓba.in §.videndũ reſtat,nu.25,vbi inquit,ꝙ probata
hmõi falſitate reſcinditur ſñia ex huiuſmodi proba-
tionibus lata, & quicquid inde ſequutum eſt.
4 Primò intellige,† vt eò vſq; prædicta nõ ꝓcedant,
quin ſint recipiẽdæ ꝓbationes pro innocentia, & de-
fenſione ipſorũ de falſo accuſatorum;vt ſatis liquere
poteſt ex allegatis à Soc.iun.in conſ.61.nu.7.vol.2.
5 Secundò intellige,& aduerte, † vt contra falſarios
non admittantur falſarij:vt not.Innoc.in c.1.de con-
feſſ.& in c.1,de lit.conteſt.

CONCLVSIO DCCXLVII.

ARGVMENTVM.

Falſitas an potius præſumatur in literis gratiæ,quam iuſtitiæ.

SVMMARIVM.

1 *Falſitas præſumitur potius in literis gratiæ,quã iuſtitiæ.*
2 *Falſæ præſumuntur literæ Apoſtolicæ, quando ſunt emanatæ præter,& contra ſtylum Curiæ.*

1 Falſitas potius p̃ſumitur in literis gratiæ,† q̃
iuſtitiæ cuius rei illa ratio eſt, quia
literæ gratioſę facilè non poſſunt haberi,quod ſecus
eſt in literis iuſtitiæ, quæ ſine vllo negocio obtinent̃,
& ideò non p̃ſumunt̃ falſæ, niſi probetur,ꝙ ex certa
ſcientia falſum ſuppreſſerit:vt inqt Rebuf.in ſua pra
xi benef.ĩ differ.reſcrip.grat.& iuſti.in 8.differen.nu.
25.& ſenſit Abb.in c.accedẽs,per illũ tex. de cri falſ.
2 Primò limita, & intellige non procedere, † qñ hu-
iuſmodi literæ apoſtolicæ eſſent emanatæ p̃ter, & cõ
tra ſtylũ curiæ:nã tunc præſumerentur falſæ: vt teſtat̃
Abb.in c.quàm graui,nu.2.de crim. falſ. & ꝓ hoc eſt
tex.in c. porrecta, de confir. vtil. vel inutil.huc item
pertinet, quod notat Ang. in l.vlt. C. de canon.larg.
lib.10.idem cauit Curt. iun.in conſ.16.nu.10.

CON-

CONCLVSIO DCCXLVIII.

ARGVMENTVM.

Fama quotuplex ſit, & quibus modis conſideretur.

SVMMARIVM.

1 *Fama duplex eſt, ſcilicet fama hominis, et fama inter hoĩes.*
2 *Fama hominis dicitur in bonam partem, & in malam partem dicitur infamia.*
3 *Fama bona ſumitur pro bono nomine, & dicitur ſtatus illæſæ dignitatis moribus, ac vita comprobatus.*
4 *Fama inter homines duplex eſt.*
5 *Fama de aliquo facto triplici modo conſideratur.*
6 *Vox populi tanquam vana, non eſt aliquo pacto attendenda, nec valida iudicanda.*
7 *Vanam vocem, & dictum facile ſequitur multitudo.*
8 *Fama conſideratur, quando oritur quadã vox ab aliquo malitijs, & artib. emanata pro cõmodo, & vtilitate propria ad effectũ probandi intentionẽ ſuã, & non eſt attendenda, ſed reijcienda, & ẽt punienda tanquam doloſa.*
9 *Fama conſideratur, quando traxit originem à perſonis fide dignis grauibus, iuridicis, et de quorũ commodo non agitur: & hæc licet ex ſe ſola plenè non probet, tamen probationem factam coadiuuat.*
10 *Fama debet eſſe ſolida, inconcuſſa, excellens, non vaga, nõ leuis, & non contraria.*

1 Fama eſt duplex † ſm̃ Bar. in l. de minore §. plu
rimũ, ff. de quæſt. & Boſſ. in pract. crim.
tit. de inquiſ. nu. 28. & Chirlan. de q. in 3. q. nu. 3. vna.
ſ. dr̃ fama hoĩs, altera fama inter hoĩes. Fama aũt ho-
2 minis dr̃ in bonã partẽ, † in malã aũt partem dr̃ infa-
mia, de qua fama, & infamia hr̃ in l. cognitio. §. 1. ff.
de var. extraor. cog. & in tit. de his, q not. infam. C. &
ff. vt cũ dr̃ de aliquo, ꝙ vitã ducit diſſolutiſſimã, vel
ꝙ nõ reuereat̃ Deũ, vel ꝙ hẽt concubinã, & ſimilia.
Nã hmõi mala fama dr̃ infamia. Bona aũt fama ſu-
3 mit̃ pro bono noĩe, † & illa dr̃ ſtatus illęſę dignitatis
morib. ac vita cõprobatus, vt ĩ d. l. cognitio. §. 1. Quę
ẽt excludit oẽm p̃ſumptionẽ delicti: vt ait Grani. in
vot. 21. nu. 17. ad fi. & in cõſ. cri. 13. n. 15. in cõſ. 35. nu.
47. in cõſ. 60. nu. 12. idẽ dixit Soc. iun. in conſ. 45. lib. 3.
Crau. in cõſ. 72. n. 22. cõſ. 73. nu. 27. & cõſ. 244 nu. 5. &
Rol. à Val. in cõſ. 38. nu. 34 & in conſ. 73. nu. 35. lib. 1.
& qui hanc famam negligit dicitur crudelis. c. nolo.
12. q. 1. Vñ apoſtolus inquit expedit mihi magis mo-
ri, q̃ vt gloriam meã quis euacuet. vt c. ſacerdos. 1. q.
1. prope fi. & c non ſunt audiendi, 11. q. 4. & ſeq. Rot.
dec. 1. alias 36. fuit dubitatũ. de accuſ. nu. 4. in nou.
4 Fama aũt inter hoĩes eſt duplex, † nã quædam eſt
fama de vno hoĩe in gñe bonitatis, vel malitiæ, vt fa-
ma eſt, ꝙ talis ſit bonus, vel malus, vel ꝙ ſit fur, vel la
tro, & de hac loquit̃, d. §. plurimum. cũ alijs ſibi p̃ Bar.
adductis. Altera eſt fama de aliquo particulari, velu-
ti, ꝙ tale quid ſit, vel non de qua loquitur, l. 3. §. eiuſ-
dẽ quoq;. ff. de teſtib. & not. Bart. in d. §. plurimũ. quẽ
ſequit̃ ẽt Marſ. ibidẽ. nu. 41. cũ ſeq. & traditum eſt in
5 Capel. Thol. dec. 379. † & hmõi fama de aliquo fa-
cto põt cõſiderari triplici mõ. Primò tanq̃ vana vox
vulgi, & rumor in populo, q̃ nullos certos auctores,
aut cauſas, ſeu rationes p̃babiles hẽt ad ſic credendũ.
Exemplum eſt de eo, ꝙ diebus elapſis ferebatur per
totum orbẽ de morte, ſ. Imperatoris Turcarum, quod
poſtea falſum eſſe cognouimus. De hac vana voce
populi loquit̃ tex. in c. Oſius Epiſc. de elect. vbi famã
6 talẽ non eſſe aliquo pacto attendendã, † nec validã
iudicandam hr̃. & idem voluit Bald. in conſ. 295. nu.
2. vol. 1. qa ſimul mores, & voces populi, ſeu viciniæ,
vt plurimum veritatem contrariã in ſe habent, & iu-
dex ſæpè in his decipitur: vt per eundẽ Bal. in d. cõſi.
* 295. per c. veniens. & ibi glo. de teſt. & * communiter
Doct. ita affirmantes. & voluit etiam Corn. in cõnſ.
7 84. nu. 3. lib. 1. & in conſ. 130. nu. 6. lib. 4. † & vocẽ va-
nã, & dictũ facile ſequit̃ multitudo, text. in c. cũ in iu
uentu. de purga. cano. vnde dr̃, ꝙ ſibi vires acquirit
eundo, & ab initio nata, & inchoata facilè tranſit, &
ſpargit̃, & falſi nuncia plerunq; confirmat̃: vt p̃ Gan
din. in tract. malef. in rub. à quo vel à quib. col. 3. in fi.
Hinc Maro Poetarũ coryphæus eleganter cecinit.

Fama malum quo non aliud velocius vllum.
Mobilitate viget, vireſque acquirit eundo.
Parua motu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Egrediturque ſolum, & caput inter nubila condit.

8 Secundò mõ conſiderat̃ fama, † nempè qñ oritur
quædã vox ab aliquo malitijs, & artibus emanata p̃
cõmodo, & vtilitate propria ad effectũ p̃bandi intẽ
tionẽ ſuã; vt in p̃ſenti anno euenit vna Lucana bene
ficij in qua quidã N. per uiciniam rumores ſparſerat
presbyterum P. reſignaſſe quoddam beneficiũ, in fa-
uorẽ M. interueniente pretio ſcutorũ centum: ꝙ pu-
blicè in uicinia affirmabat̃: idẽ fuit tẽtatũ in ciuitate
Sarzanæ annis elapſis, ut probaret̃ quædam ſimonia,
nunquã cogitata, ꝙ poſtea. Deo fauente, fuit falſum
repertũ, & ueritas detecta. De hmõi fama loquit̃ tex.
in l. oĩb. C. de teſti. & l. nullus. ff. eo. c. de cetero. eo. tit.
§. itẽ nullus. & §. itẽ oĩb. 4. q. 3. & Cæph. in cõſ. 225. &
hæc minus prima eſt attendenda, imò penitus nedũ
reijcienda, uerũ ẽt punienda tanq̃ doloſa, & emana-
ta ad fraudandũ, & decipiendũ hoĩes, & de hac fama
loquitur ẽt Cra. in conſ. 41. per tot. ubi cõcludit ꝙ cũ
hmõi fama non habuerit originem à perſonis hone
ſtis, & fide dignis, non probet, de quib. dicetur inf.
9 Tertiò mõ conſiderat̃ fama, † qñ traxit originem
à p̃ſonis fide dignis, grauib. iuridicis, & de quorũ cõ-
modo nõ agit̃, & appareat a qua rõne, & cauſa ortũ
habuerit. de qua uerba facit tex. in ca. licet ex cauſa,
de teſtib. & l. miles. §. mulier. & ibi Bar. ff. de adul. & ĩ
c. qualiter. & qñ de accuſ. l. 3. §. tu magis ſcire. ff. de te-
ſtib. q̃ fama licet ex ſe ſola plenè nõ probet, ut cũ ſuis
limitationib. dicetur infra, tñ probationem factã co-
adiuuat, ut hr̃ in d. l. 3. §. tu magis. & no. gl. in c. præte-
rea, de teſtib. Bar. in l. de minore. §. plurimum. ff. de q.
& de illa loquuntur Doct. qñ mentionem faciunt de
fama, & nec laborant de alijs tanq̃ uanæ uoces popu
10 li, ut ubiq; eſt obſeruare. † Fama etenim debet eſſe
ſolida inconcuſſa, excellens, non uaga, non leuis, &
non contraria: ut conſuluit Bal. in conſ. 77. nu. 6. lib.
3. His ita generatim explicatis.

Videamus nunc quo pacto teſtes deponere de-
beant: circa probationem famæ.

CONCLVSIO DCCXLIX.

ARGVMENTVM.

Fama per quot teſtes probetur, & quo pacto deponere debeant.

SVMMARIVM.

1 *Fama per duos teſtes probatur.*
2 *Famam probare volẽtes teſtes, dicere debent, ꝙ audiuerint publice dici à maiori parte populi, alioqui non probant.*
3 *Ad inducendam famam requiruntur ad minimũ decem.*
4 *Ad famam probandam ſufficit teſti dicere audiuiſſe publice.*
5 *Obſeruantiam Romanæ curiæ in materia probationum omnes aliæ curiæ debent imitari.*
6 *Fama non dicitur probata, ſi teſtes dicerent à multis, vel ẽt à mille audiuiſſe, quia nõ ſequitur ergo à maiori parte. Multi dicuntur tres, vel quatuor. ibi.*
7 *Teſtibus ſuper fama non ſufficit dicere audiuiſſe publicè à pluribus, & pluribus, quia plures, & plures ſunt quatuor, & non maior pars populi.*

8 *Quando quæritur de fama alicuius ſuper peritia, vel ſcientia ipſius, tunc ſufficit eſſe famam inter peritos, & diſcipulos eiuſdem ſcientiæ.*

9 *Teſtes ſuper fama in negotijs magnis deponere debent famam eſſe totius ciuitatis, vel maioris partis; ſed in negotijs paruis ſufficit fama viciniæ, vel contratæ.*

10 *Famæ probatio non inducitur ex eo, quod teſtes deponant de omnibus cognoſcentibus aliquem.*

11 *Teſtes ſuper fama etiamſi deponant eſſe publicam vocem, & famam apud maiorem partem populi, non probant niſi reddant rationem dicti ſui per ſenſum corporis.*

12 *Teſtes ſuper fama etiam non interrogati debent reddere cauſam ſcientię, & rationem dicti ſui.*

13 *Ad effectum probandi famam teſtis etiam non interrogatus debet exprimere perſonas à quibus audiuerit.*
Contrarium nu. 16.

14 *Iudici conſtare non poteſt vtrum de honeſtis, an verò à ſuſpectis perſonis traxerit fama originem, niſi certę perſonæ nominentur.*

15 *Fama ſi habere debet originem à rationabilibus, & probabilibus cauſis, illas exprimere debent teſtes.*

17 *Teſtes ſuper fama tenentur exprimere certas perſonas, ſaltem duas, à quibus audierint, licet de alijs non recordentur.*

18 *Fama debet habere originem à perſonis honeſtis, & fide dignis, non autem à maleuolis, & improbis.*

19 *Fama ſi agatur de re commiſſa in lupanari, poteſt oriri à meretricibus, & lenonibus: non autem à doctoribus, vel equitibus, & ſi agatur de chartis, vel taxillis falſis, poterit ortum habere à luſoribus, & barris.*

20 *Fama quando confirmatur ex veriſimilibus, & probabilibus coniecturis, tunc teſtis etiam interrogatus non debet dicere neceſſario à quibus perſonis audierit.*

21 *Teſtium ſuper fama ſi magnus eſt numerus ex multitudine ipſorum res dicitur notoria.*

22 *Fama non probatur, niſi teſtes qui dixerint audiuiſſe à maiori parte populi, dicant etiam à quo populo, vel cuius ciuitatis.*

23 *Teſtes ſuper fama etiamſi ſint ſingulares, vel ſibi ipſi contrarij in loco, & tempore, tamen probant famam.*
Contr. num. 25.

24 *In probanda infamia alicuius teſtes ſingulares ſufficiunt.*

26 *Cum quilibet teſtium probet ſemiplenè, dici poteſt omnes ſimul plenè probare.*

27 *Fama non probatur, cũ neuter teſtis tot expreſſerit in numero quot expreſſi facerẽt maiorẽ partẽ uiciniæ, uel populi.*

28 *Teſtes ſuper fama dicuntur probare, & eſſe conteſtes, ſi addiderint illam generalem clauſulam, uidelicet, & à quibuſdam alijs audiui.*

29 *Si illud, de cuius fama quæritur, æque reſpicit utrunq; ſexum, fama probatur, ſi in maiori parte populi, uel uiciniæ comprehenduntur mulieres.*

30 *Teſtes ſuper fama deponere etiam debent, à quo tempore fama traxerit originem. Subintellige, ut nu. 31.*

32 *Teſtis interrogatus quid ſit fama, id exprimere debet, aliter non probat.*

33 *Teſtes deponentes de fama cognoſcere debent proprietatẽ, & effectum famæ.*

34 *Teſtis ſuper bona fama ſi interrogatus fuerit quid ſit mala fama, id exprimere debet.*

35 *Teſtis interrogatus ſuper fama non eſt neceſſe diffinire uerbis iuris famam, ſed ſatis eſt, quod per uerba facti illã exprimat.*

36 *Superuacaneis uti non debemus.*

37 *Teſtes ſuper fama deponentes morati eſſe debent, & bonæ famæ, & non mulierculæ, & homines uiles.*

38 *Teſtes deponentes ſuper fama non compelluntur ad iurãdum, & dictum ſuum ualet.*

1 Fama igitur † probatur p duos teſtes: vt tradit Bar. in l. de minore. §. plurimum. nu. 19. verſ. quæro qualiter probetur. ff. de quæſt. & ſeq. Abb. conſ. 25. num. 1. & 5. idem tradidere Salyc. in l. ea quidem. col. 32. in fin. C. de accuſat. Felyn. in cap. tertio loco, de præſumpt. Dec. in conſ. 272. nu. 10. Bertrand. in conſ. 126. num. 7. vol. 7. Marſ. in d. §. plurimum. nu. 101. aliàs 93. per l. vbi numerus. ff. de teſt. & eſt caſus in c. inquiſitionis. de accuſatio. vt & tradidit Clar. in pract. crim. §. vlt. lib. 5. q. 6. verſ. ſciendum eſt autẽ, vbi
* de* communi ſententia teſtatur. Qui teſtes deponere debent ſe audiſſe publicè ita dici, & à pleraque parte populi: ita placuit Glo. in l. 3. §. eius quoq;. ff. de teſtib. quam ſequitur Bar. in d. l. de minore. §. plurimum. nu. 19. ff. de quęſt. & ibid. Marſ. nu. 46. vbi adducit in hanc ſententiam plurimam ſcribẽtium turbam idem ſen-
2 tientium, quòd teſtes, volentes probare famam, † debẽt dicere, quòd audiuerint publicè dici à maiori parte populi alioqui non probarent famam. idem voluit Corn. in conſ. 127. col. fi. lib. 4. Dec. in conſ. 210. col. fi. & ſequitur Crauet. conſ. 41. nu. 5. Alex. in conſ. 70. nu. 7. volum. 3. Iaſ. in conſ. 78. nu. 2. volum. 3. Socyn. Iun. conſ. 69. nu. 19. volum. 1. Stephan. Bertran. conſ. 184. num. 15. & 16. in 1. part. volum. 2. & in conſ. 126. nu. 7. volum. 7. Paris. in conſ. 27. nu. 37. volum. 2. Barbat. in conſ. 90. num. 14. volum. 4. Iterum Paris. in conſ. 104. num. 161. volum. 1. & in conſil. 112. num. 26. eodem volum. & in conſ. 153. num. 13. volum. 4. Nam ſi teſtis tantummodo diceret, quòd id audiuerit publicè, nõ ſufficeret, cum fieri poſſet, quòd vnus ſolus id publicè dixerit, vt ex adductis per Dec. in conſ. 57. ſub num. 4. & Ang. in l. 3. ff. ad Macedo. & Alex. in conſ. 25. vol.
3 4. & in cõſ. 70. vol. 3. † Ad quam inducendam famam requiritur minimum decem; ſecundum Salyc. in l. ea
* quidem. col. 3. circa prin. C. de accuſat. & de* communi opinione atteſtatur Ioan. de Ami. in conſ. 127. ubi num. 13. verſ. item requiritur. Quòd ſcilicet non ſufficiat dicere audiuiſſe publicè, ſed requiritur illa quali-
* tas à maiori parte populi, & de* communi dicit etiam idem Clar. vbi ſupra, verſic. debent etiam dicere. vbi ſexcẽtos allegat, præſertim Corn. in conſ. 304. in litera I. lib. 4. vbi dicit, quod ita aliàs obtinuit contra Benedict. Capram, & ſæpius vidit in iudicijs hoc pro ſatis claro cenſeri. hanc etiam concluſionem dicit eſſe
* *communem Alex. in conſ. 123. nu. 3. lib. 8. & Socin. in conſ. 54. num. 27. lib. 4.

In contrariam deſcendit ſententiã Bal. in c. literas,
4 nu. 2. de præſump. vbi tenet, † quòd ſufficiat dicere audiuiſſe publicè, & tenuit Rot. vt per Veral. in deciſ. 299. lib. 1. manu ſcript. & Bal. in l. hæredes palam, in prin. de teſt. & in l. teſtiũ. C. eo. & Sal. in l. ea quidem. C. de accuſ. col. 3. verſ. 5. ad idem, & Alex. in d. §. plurimum, & ibidem Marſ. nu. 48. & Barb. in conſ. 5. in
** prin. vol. 4. & de** magis recepta opinione atteſtatur Burſ. in conſ. 87. num. 47. & hanc opinionem Bald. in
* praxi ſeruari, & contra Bart. eſſe* communem obſeruantiam teſtatur Caſſiod. deciſ. 3. maximè num. 7. de prob. & poſt eum ita ſeruari in curia Romana aſſerit Paris. in conſ. 52. in fi. lib. 3. & Ferret. in conſ. 168. poſt
5 nu. 19. quam quidem obſeruantiam † Romanę Curię in materia probationũ omnes aliæ curię debent imi-
* tari, quinimò hãc opinionem Bar. eſſe* communem, & in iudicando ſequendam ait Calc. in conſ. 8. num. 11. & dicit Alex. ſibi contrarius in conſ. 102. num. 17.
** lib. 7. videri, quod** magis cõmuniter damnetur illa opinio Bart. Apud Mediolanenſes etiam indiſtinctè ſeruari opinionẽ Bal. contra Bar. dixit Clar. in pract. crim. lib. 5. §. vlt. verſ. ſed certè hęc opin. Bar. vbi illud inſuper addit, quod ille aduocatus, qui vellet ſuper hoc inſiſtere reputaretur cauilloſus, & proculdubio ſuccumberet. quod in præſentia à me dictũ ſit, velim propter Dominos meos Aduocatos Placentinos, qui adeò ſubtili pollent ingenio, vt iudicibus ipſis, ni caueant, tenebras offundant.

Amplia priorẽ opinionẽ vſq; eo procedere, vt ſi teſtes ẽt dicerent à multis, vel ẽt à mille, non propte-
6 reà diceretur fama probata; † quia non ſequitur, ergo

maiori parte Nam multi dicũtur tres, vel quatuor, ex leg. 1. §. hoc reſcriptum, vbi notant Doctor. ff. ad Silla. & l. licet Imperator. ff. de leg. 1. quod ẽt tradidit gl. in c. latores, de cler. excom. mini. Nam etiam in ciuitate poſſent eſſe tria, vel quatuor millia hominum, vnde probatio non concluderet maiorem partem, & nõ releuaret probantẽ. c. in præſentia, de prob. & l. nõ hoc. C. vnde cognati, & refert ſequendo Io. de Amic. in alleg. conſ. 127. nu. 14. & Corn. in conſ. 176. colu. 3. vol. 4. Alex. conſ. 70. nu. 7. vol. 3. & Crau. conſ. 41. nu. 5. & Ruin. in conſ. 64. nu. 12. vol. 4. quibus conueniũt ea, quæ notauit Bal. in conſ. 277. nu. 1. lib. 3. vbi inquit
7 † non ſufficere dicere audiuiſſe publice à pluribus, & pluribus, quia plures, & plures ſunt quatuor, & non maior pars populi, quod idem ſequitur Aret. in conſ. 103. nu. 2. & de * communi opinione atteſtatur Imol. in l. hæredes palam, in prin. ff. de teſta. quem ſequitur Nat. in conſ. 18. nu. 11. lib. 1. & Ceph. in conſ. 225. nu. 41. & 42. lib. 1.

Primò limita illud dictum, quod ſcilicet debeant teſtes deponere audiuiſſe à maiori parte populi, non procedere, qñ quęritur de fama alicuius ſuper peritia,
8 vel ſcientia ipſius, † quia tũc ſufficit eſſe famam inter peritos, & diſcipulos eiuſdem ſcientiæ, vt ſi de fama ſcholaris quęrat. ſufficit inter ſcholares legiſtas eſſe, ſi fuerit legiſta, ſi vero canoniſta inter canoniſtas: ita cenſuit Sal. in l. ea quidẽ. col. 31. ver. quinimmo ſcias. C. de accuſ. per glo. in l. quidam. §. quod dr̃. ff. de acq. har. dũ dicit multorum, qui hoc ſcire poſſunt, & in l. in ratione §. quod vulgo. ff. ad leg. Falc. Nam inquit, quod ibi dicitur, quod vulgo dicitur, intelligi debet à ſapientibus, & magiſtris, qui hoc ſcire debent.

Secundò limita, & intellige tñ pcedere in negotiis
9 magnis, † in quibus requiritur, vt deponant famã eſſe totius ciuitatis, vel maioris partis: ſecus in negotiis paruis, in quibus ſufficit fama viciniæ, vel cõtratæ. ita docuit Bart. in d. l. de minore. §. plurimum. col. 2. nu. 12. per l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acq. hær. & in c. illud, de præſump. vt ſi agitur de probanda morte regis per famam, tũc requiritur totius ciuitatis, vel maioris partis eiuſdem, quæ totum populum repreſentat, ſecus ſi non ſit aliquid magnum, vel notabile, quia tunc, vt diximus, ſufficit fama viciniæ, vel cõtratæ: ita etiam dixit Sal. in d. l. ea quidem. colum. 3. circa princ. C. de accuſat.
10 Secundò ampliãda eſt concluſio, † vt ẽt ſi teſtes deponerent de omnibus cognoſcentibus aliquem, quia ex hoc non inducitur probatio famæ. Nam cognoſcentes talem poſſunt eſſe minor pars hominum, qui ſunt neceſſarij ad ducendam famam: vt interrogatus reſpondit Corn. in conſ. 232. nu. 12. & 14. lib. 2. & cautum ſuit à Bal. in conſ. 406. nu. 3. lib. 1. & in conſ. 447. ad fi. vol. 5. refert etiam Crau. conſ. 41. nu. 5.

Tertio amplia vſq; eò procedere, etiãſi teſtes deponerent eſſe publicã vocem, & famam apud maiorem
11 partem populi. Nam eo caſu, † niſi reddãt rationem dicti ſui per ſenſum corporis, veluti quia audierunt à maiori parte populi, & dicant à quibus traxit originẽ, & exprimant cauſas, ex quibus populus fuit inductus ad ſic credendũ, non probãt: vt latè per Ruin. in conſ. 158. nu. 23. lib. 3. Alex. conſ. 150. lib. 1. Corn. cõſ. 340. nu. 8. vol. 1. Bertr. in conſ. 184. nu. 15. par. 2. Corn. in conſ. 329. nu. 36. vol. 1. & in conſ. 19. nu. 2. vol. 1. & in conſ. 250. nu. 1. eo. vol. 1. Soc. iun. cõſ. 36. nu. 29. vol. 2. Curt. iun. conſ. 122. n. 1. par. 2. Fulg. in conſ. 184. poſt princ. col. 3. & in conſ. 36. in fi. col. 3. Cuman. in conſ. 78. & conſ. 77. in princip. 2. col. Hippol. conſ. 8. nu. 22. volum. 1. conſil. 20. num. 12. 41. & 42. conſil. 31. num. 38. cõſ. 41. num. 10. conſ. 76. num. 22. Bertran. conſ. 26. volum. 2. num. 9. eo, quod teſtes debent deponere de cauſis probabilibus; quæ inducant populum ad ſic credendum: tenet Bertran. in conſil. 126. num. 9. vol. 7. & in conſil. 61. num. 5. volum. 2. Pariſ. in conſil. 27. nu. 36. & 38. & in conſ. 153. num. 12. vol. 4. & Alex. in conſ. 180. nu. 20. lib. 6.

12 Extende hmõi ampliationem procedere, † etiamſi non ſint interrogati. Nam etiam tũc debent reddere cauſam ſcientiæ. & rationẽ dicti ſui: vt auctor eſt Bal. in l. quid ergo. §. quæſitum. ff. de infa. & in rubr. C. de prob. & in l. 3. C. de teſtib. & Alex. in conſ. 70. num. 7. vol. 3. vbi inquit, quòd niſi probentur iſtæ probabiles cauſæ, à quibus fama traxit originẽ, non dicitur fama probata, ſed potius vana vox populi, quæ exaudiri nõ debet. l. decurionum. C. de pœnis, & alia per eum ibi adducta, & quòd teneantur reddere rationem, & cauſam etiam non interrogati latè tenent Bertr. in conſ. 126. num. 8. vol. 7. & in conſ. 61. nu. 5. vol. 2. & in conſ. 167. n. 10. vol. 5. & tradidit Dec. in c. 1. nu. 20. de appel. Pariſ. in conſ. 27. nu. 100. vol. 1. & in conſ. 112. nu. 27. vol. 1. Alex in conſ. 25. nu. 5. cum ſeq. vol. 4. & in cõſ. 34 nu. 6. lib. 7. Philip. Franc. in c. dilecti, de appell. nu. 7. Aret. in conſ. 121. nu. 3. Ruin. in conſ. 44. nu. 13. vol. 4. & in conſ. 59. nu. 9. eo. vol. 4. Dec. in conſ. 575. nu. 8. Hipp. in conſ. 15. nu. 11. vol. 1. conſ. 181. nu. 41. vol. 1. & in conſ. 20. nu. 43. & conſ. 76. nu. 22. & Nel. in tract. de teſt. nu. 172. Bert. conſ. 56. nu. 5. par. 2. Bal. conſ. 283.
13 nu. 3. par. 1. † Et quòd teſtis etiam nõ interrogatus debeat exprimere pſonas: à quibus audiuerit, ad effectũ probandi famã, apertè declarauit Inn. in c. cum oporteat. vbi etiam Io. And. de accuſ. & idem Io. Andr. in c. qualiter, & quando, & Ang. in l. ea quidem. C. eod. Blanc. de indit. nu. 312. latè Gramm. vot. 34. nu. 14. & ex * communi dixit Suar. commu. opin. in verb. fama. nu. 35: Dec. conſ. 37. col. pen. Gramm. conſ. 42. nu. 8. 9. & in cõſ. crim. 1. de qua etiam * communi aſſerit Michael de Graſſ. lib. 2. commu. opin. c. 19. quam etiam * teſtatur Burſ. conſ. 20. nu. 30.

Iſtud ea ratione confirmatur: etenim ſi fama debet habere originem ab honeſtis, & prouidis, & non maleuolis perſonis, neque ab eo, de cuius cõmodo agitur, vt ſupra diximus, & fuit deciſum in deciſ. Pedem.
14 101. nu. 17. & ab Affl. in deciſ. 337. num. 2. † fieri non poteſt, quòd iudici conſtet, vtrum de honeſtis, an vero à ſuſpectis perſonis traxerit fama originẽ, niſi certæ perſonæ nominentur. vt dicit Inn. in d. c. qualiter, & quando, de accuſ. & meminit Spec. tit. de inquiſit. in §. nunc tractemus. verſ. quid ſi ille negauerit, circa fi. idẽ obſeruauit Alex. in add. ad Bar. in d. l. de minore. §. plurimum. ff. de quæſt. nu. 43. nõ enim in arbitrio teſtis poſitum eſt iudicare, an illæ perſonæ, à quib. audiuit, ſint graues, & bonæ, vel fidedignæ, vt ait Ioan. Andr. in c. cum oporteat, de accuſ. vbi dicit ita in vſu forenſi ſolere ſeruari, quod etiam voluit Abb. in cap. cum cauſa, de teſtib. & Nel. in tractat. de teſtib.
15 num. 166. in 2. part. Item † ſi fama debet habere originem à rationabilibus cauſis, & probabilibus, vt etiã ſupra diximus, illas exprimere debent teſtes, vt cognoſcatur, an ſit vana vox populi, cui non eſt credendum, vt pauloante explicauimus per l. decurionum. C. de pœn. & de * communi atteſtatur Corn. conſ. 223. ſub num. 11. lib. 2.

Contrarium tñ, quòd ſcilicet teſtis non interrogatus, nõ teneatur nominare perſonas, à quibus audiuit,
16 ſed ſatis eſſe ſi dixerit, † quod maior pars populi vel viciniæ id dicat: tenet Sal. in l. ea quidem. colum. 35. verſic. ſeptimo ſi teſtis. C. de accuſat. vbi inquit hoc caſu partem contra quam depoſuit debere probare apud perſonas viles huiuſmodi extare famam, vel à vilibus perſonis habuiſſe originem, & quod teſtes debeant interrogari ad hoc, vt nominẽt perſonas, cẽſuit Alex. in d. §. plurimum, & ibidem Hipp. de Marſ. nu. 50. & Iaſ. in conſ. 78. nu. 2. vol. 3. & conſ. 81. nu. 2. eod. volum. & * de communi atteſtatur Aufrer. in addi. ad Capel. Tholoſ. in deciſ. 379. ver. quæro ſi teſtis. & hoc
17 caſu † teſtes teneantur exprimere certas perſonas, ſaltẽ duas, à quibus audiuerant, licet de alijs non recordentur, vt

tur,vt voluit Marſ. in d.§.plurimum,nu.43.de quæſt.
ꝙ & in pluribus locis placuit Alex.in conſ.83.vol.1.
& in conſ.159.col.penul.vol.5.& in conſ.101. vol.6.
conſ.70.col.2.verſ.2.quia dico,lib,3.cui accedit Rui.
in conſ.158.nu.23.lib.5. idem probauit Ceph.in cõſ.
225.nu.38.lib.2. ſic ēt arbitratus eſt Aret.in conſi.73.
col.penult. neque præterijt Nell. in tract. de teſtibus
part.2.num. 162. aliàs huiuſmodi fama ſine iſtis cir-
cunſtantijs eſſet quoddā ſomnium,& quidā rumor,q
ſæpè à veritate abhorret, cum non manet ab aliqua
radice,ſed ab incerto auctore: vt dicit Bald. in cap.
vigilanti,num.5. de præſcript.l.fin. ff.de hæred.inſtit.
& ſequitur Fel. in cap. ſi diligenti, num. 5. verſ.con-
cludit.eo.de præſcript.

Sed certè cõem eſſe practicam dixit Clar. in prac-
ticam.lib.5.§.vlt.verſ.ſed quid ſi. quod interrogentur,
& adhuc ſi non eſſent interrogati, cenſet idem Clar.
ibidem,ꝙ in criminalibus non probarent,niſi nomi-
narent eos,à quibus audierunt.ea rõne,de qua paulo
18 ante diximus.† nam debet fama habere originē à p-
ſonis honeſtis,& fidedignis, non aūt à maleuolis,&
improbis,vt oēs fatentur. quod idem intelligit Clar.
niſi agatur de re turpi. nam eo caſu non eſſet contem
nenda fama, quæ ortum haberet à turpibus perſonis.
19 vt ſi agatur de re commiſſa in lupanari,† poterit oriri
fama à meretricibus,& lenonibus,non autem à DD.
vel equitibus, qui non ſolent ibi verſari. ſic etiamſi
agatur de chartis,vel taxillis falſis,poterit fama ortū
habere à luſoribus, & barris, & non erit,vt diximus,
per iudicem contemnenda.

Limitabis huiuſmodi poſteriorem ſententiā non
p ocedere, quādo fama confirmaretur ex veriſimili-
20 bus,& probabilibus coniecturis,† tunc certè teſtis ēt
interrogatus non debet dicere neceſſariò à quibus
perſonis audierit,eo quod fama poſſit habere ortum
à coniecturis,& argumentis probabilibus,nec requi-
ritur,ꝙ tunc habuerit originem à prouidis, & hone-
ſtis perſonis,cum defectus perſonarum ſuppleatur p
argumenta probabilia,vt ſi contra furem inuentū in
domo alicuius,dominus, vel famulus per fora,perq;
vicos exiuerit exclamādo,occurrite furi. Nā tunc ex
iſto actu fugę illius,& inſequutionis dicti famuli,vel
alterius oritur fama in ciuitate,ꝙ talis patrarit furtū,
& ſic ex illo actu populus in tali ſuſpicione deducit:
ita Bart.loquutus eſt in d.§.plurimum.col.3. circa fi.
per l.itaque. ff ad l. aquil. & idem tenet Bald. in l.ea
quidem.col.fi.C.de accuſat.& Franc.Areti.in c.cum
oporteat,de accuſ.& refert Aufre. in addit.ad Capel.
Tholoſ.deciſ.379. in verb.quæro ſi teſtis.

Primò limita principalem ampliationē non pro-
21 cedere,† ſi magnus ſit numerus teſtiū,veluti decem,
ſecundum Felin.in c.cum oporteat,nu.6.de accuſat.
& Bal.in authen.quod locum.col.2. C. de collar.vel
ſeptē,quia numerus etiam dicitur magnus: vt nuncu
patim cauit Abb.in conſ.72.nu.5. Nam tunc ex hu-
iuſmodi multitudine teſtium res dr̄ notoria,vnde tūc
non eſt neceſſe exprimere à quib. pſonis audiuerint:
idem Alex.in addit.ad Bart.in d.l.de minore.§.pluri-
mum,ſub nu.21.ff.de quęſt.& Guliel.de Crem.in cõſ.
10.incipien.in Dei nomine.in q.p̄dicta.& DD. Rot.
vt per Pur.deciſ.12.de probat.in manuſcript.
22 Quartò amplia vſque eò pcedere,† vt nō ſufficiat
dicere audiuiſſe à maiore parte populi,niſi etiā dicāt
à quo populo,vel cuius ciuitatis, aliàs fama non pro-
baretur:vt auctor eſt Bart.in d.§.plurimum,colum.5.
verſ.quid ſi teſtis, quem ſequitur ibidem Marſil. nu.
47.& 48. in rub. C.de probat. num.352. nam inquit
Bart. dictum teſtis debet de neceſſitate concludere.
ex l.non hoc. C. vnde legitimi, & c. in præſentia, de
probat. ſed iſtud dictum de neceſſitate non conclu-
dit,vbi ſit fama,ergo,&c.

Sis igitur cautus,vt teſtis dicat, ꝙ eſt publica vox,
& fama, & interrogatus quomodo ſcit, reſpondeat,
quia publicè dicitur per hanc ciuitatem, vel à maio-
ri parte populi huius ciuitatis, & exprimat locum:ita
quoq; Alex. conſuluit conſ.70.nu.7.vol.3.

A contraria tamen ſtetit ſententia Bal.in c.præte-
reà.nu.9.de teſtib.vbi dicit, quod intelligatur de po-
pulo illius ciuitatis.Idem voluit Saly.in d.l.ea quidē.
col.33.verſ.2.quæro. C.de accuſatio.

Quintò intellige principalem concluſionem lo-
23 cum ſibi vendicare,† etiamſi huiuſmodi teſtes eſſent
ſingulares, videlicet quòd vnus nominaret aliquem
à quo audiuerit, alius nominaret alium, vel ſibi ipſi
contrarij ſint in loco,vel tempore. Nam licet hoc ca
ſu ſint ſingulares,tamen probant famam: ita egregiè
admonuit Bart.in d.§.plurimum,n.4.l.de minore. ff.
de quæſt.per l.ob carmen.in fi.& ibi notat.ff. de teſti.
cui ſe ſubſcripſit Alex.in cõſ.51.viſo,& diſcuſſu.col.
3.nu.5.vol.1. & Aufrer.ad Capel.Tholoſ.deciſ.379.
verſ.quid ſi teſtis.idem voluit Ruin.in conſ. 128. nu.
11.vol.4.Purp.etiam comprobauit in l.1.ff.ſi cer. pet.
nu.107.quod & placuit Alba.in conſ.25. nu. 6. Curt.
iun.conſ.64.col.5.in fi.& Bal.in conſ.401. nu. 2. vol.
3.& in ſimili de fama probandæ filiationis ex multis
alleg.tenet Ceph.in conſ.435.nu.54.vol.3.
24 Extende huiuſmodi intelligentiam,† & amplia-
tionem veram eſſe,etiam in probanda infamia alicu
ius: quia teſtes ſingulares ſufficiunt. 5.ita mihi teſtis
eſt Bald.in l.1.col.vlt.C.de teſtam.& in d.l.ea quidē.
col.pen.C.de accuſat.idem voluit Alex.in conſ.141.
col.2.vol.1.& in conſ.85.col.fi. vol. 2. & in conſ. 92.
col.4.vol.5.& placuit Crau.in conſ. 78.nu.6.

Contrarium tñ, quòd ſcilicet in probanda fama
25 non ſufficiant teſtes ſingulares.† videt̄ apertè ſentire
Vinc.in c.illud de præſcript. dum inquit non ſuffice-
re,quod vnus dicat audiuiſſe publicè dici ab vna par
te populi,alter ab altera.& idem Fel.in c.licet ex qua
dam.col.6. de teſtib. & tenet Abb. in conſ. 42. vol.1.
col.2.in fi.vbi inquit teſtes non probare famam, niſi
ſint conteſtes in tempore loco,& perſonis, & cenſuit
etiam Marſ.in conſ.1.nu.67.quod nō ſufficit, vt vnus
teſtis dicat eſſe in vna parte ciuitatis, & alius in alia.

Opiniones huiuſmodi contrariæ poſſunt hoc mo-
do conciliari, videlicet, aut quilibet eorum teſtium
tot homines expreſſit,à quibus audiuit, quot expreſſi
faciūt maiorem partem viciniæ,vel populi, vt ſi ſint
viginti hoïes in vicinia, & vnus teſtis nominet duo-
decim,alter tres,alius verò duos homines;omnes di-
uerſi hoc caſu, licet quilibet teſtis diuerſos homines
nominet, tamen quia ſimul oēs in vnum redacti ex-
cedūt maiorem partem viciniæ, & huiuſmodi teſtes
circa dictorum hominum nominationem ſint ſingu
26 lares,tñ probant famam: † quia cum quilibet probet
ſemiplenè dici poteſt,omnes ſimul plenè probare:ita
inquit Saly.in l.ea quidem.col.36.verſ.9.iuxta proxi-
ma quæritur, C. de accuſat. vbi inquit, hoc caſu non
eſſe laborandum de varietate loci, nec temporis, qa
non ſunt hoc in caſu de ſubſtantia.arg. not. à glo. in
l.ob carmen. ff.de teſtib. ſufficit enim probare famā,
ad cuius probationem principaliter tenditur. vt l. ſi
qs.§.quoties.ff.de petit.hær. & l.ſi arbiter. de probat.
27 Aut neuter teſtis tot expreſſit in numero,† quot
expreſſi facerent maiorem partem viciniæ;vel popu
li:tunc verò fama non probat̄. Nam cum neuter per
ſe probet,nec oēs ſimul:qa non ſunt conteſtes, prout
exigitur ex l.qui falſa,aut varia.ff. de teſtib. & c.cum
dilecti.de elect.vt ſentit Sal.in d.l.ea quidem.

Hoc tamen intellige procedere, ſi teſtes poſt huiuſ-
modi nominationem addidiſſent illā generalē clau-
28 ſulam,videlicet,& à quibuſdam alijs audiui † Secus
ſi illam non addidiſſent:nā virtute illius,in qua com-
prendi poſſunt nominati ſpecificè per alios teſtes,di-
cuntur probare,& eſſe conteſtes: ita aſſeruit Salyc. in
d.l.ea quidem.verſ.9.iuxta proxi.C.de accuſ. argum.
c.cum tu de teſti.& talis nominatio ſufficit, cum ho-

minum memoria ſit labilis, nec poſſit de omnibus
recordari.l.peregre.in prin.ff. de acquir.poſſ.idem te-
nuit Bar.in d.l.de minore,§.plurimum,num.23.ff.de
quæſt.quibus ea patrocinantur, quæ notauit Iaſ.in l.
licet Imperator,num.16.ff.de leg.1.& Bertr.in conſi.
184.nu.23.vol.2.

Sextò intellige principalem conclu. locũ ſibi ven
dicare, etiãſi in illa maiori parte populi, vel viciniæ
comprehenderentur mulieres, tunc profectò ẽt fa-
29 ma probaretur,† ſi tñ illud, de cuius fama quæritur,
æquè reſpiceret vtrunque ſexum, quia vtriq; ſpectet
illius notitia: vt ſi vxor regis mortua ſit, vel ſi rex du-
xerit vxorẽ,& ſimilia. Nam hoc caſu fama nõ minus
eſt inter fœminas,quàm maſculos, imo aliquãdo eſt
caſus, ad cuius famam probandam requiruntur tñ
mulieres,vel ſaltem maior pars illarum,vt in probã-
da fama ſuper prudentia, vel peritia, & induſtria ali-
cuius mulieris,vel obſtetricis. Sed ſecus ſi factum tñ
maſculos attingat:etenim tunc non exigitur, ꝙ de il
lo ſit fama inter mulieres: vt ſi quæratur de fama, an
Titius fuerit decurio ciuitatis,vel certum quid in cõ-
ſilio populi fuerit ſtatutum,& ſic de ſimilib. actibus,
ad quos mulieres non conuocãtur, nec earum inter-
eſt ſcire:ita proditum eſt à Sal.in l.ea quidem,col.31.
circa med.C.de accuſa.

30 Septimò amplia,& intellige principalẽ concl.† vt
vltra prædicta teſtes deponere debeant etiam à quo
tpe fama traxerit originem: vt cautũ fuit à Corne.in
conſ.221.nu.5. vol 1. nam teſtis ad hoc vt probet fa-
mam oportet, ꝙ audierit de illa ante litem conteſta-
tam: vt ſcriptum reliquere Abb. & Anch.in c.licet,il
2.nu.5. de teſtib. idem ſenſit Bal.in c.dudum, il 2,nu.
26.de elect.de quo etiam Alex.in conſ.150. num.18.
vol.5.atque Ruin.in conſ.92.nu.7. lib.3.Rom.ſingu.
753.& Præpoſit.in c. ſuper eo.de eo, qui cogno. con-
ſang.vxor.ſuæ.nu.7.& Boſſ.in ſua pract.crim.in titu.
de par.ſuppoſ.nu.23.

31 Quod ſubintelligas,† ſi fuerit interrogatus de tpe,
nam ſi non ſit interrogatus,nec depoſuerit de tempo
re,præſumitur ante litẽ, niſi ex depoſitione teſtis ali-
ter deprehendatur: & ita fuit deciſum à Rot. coram
Domino de Rubeis,Anno 1563. de menſe Decemb.
in cauſa Toletanæ portionis.

Octauò intellige prædictam principalem conclu.
vt etiam requiratur, ꝙ teſtis interrogatus, quid ſit fa-
32 ma,† id exprimat,aliter non probaret, teſte Dec.in l.
1.ff.ſi cert. pet.& ibid.Purpur.nu.67.& Alex.in l.3.§.
eundem.ff.de teſtib.& in conſi.70.lib.3.& latè expli-
cat Hippo.Marſ.in d.l.de minore,§.plurimũ,nu.104.
cum ſeq.ff.de quæſt. ꝙ etiam placuit Ioan. de Amic.
33 in conſ.127.ſub nu.14. verſ. item teſtes. † Nam teſtes
deponentes de fama, debẽt cognoſcere proprietatẽ,
& effectum famæ: vt rectè ſenſit Barb.in c.nam con-
cupiſcentiam.nu.34. de conſtit. & comprobauit Fel.
in c.cum contingat.nu.15.de reſcrip.

Extende hoc dictũ vſq; eo verum eſſe, vt non ſo-
lum debeat rñdere,quid ſit fama,ſed etiam teneatur
34 exprimere eius contrariũ,† ſi interrogatus fuerit, vt
deponens ſuper bona fama põt interrogari, quid ſit
mala fama,& debet exprimere: vt declarauit Purpu.
in d.l.1.nu.76.ff.ſi cer.pet.per Bal. in l.1.ff.de his, qui
ſunt ſui, vel alieni iur. ꝙ & conſulendo obſeruauit
Alex.in conſi.117.lib.4.& in conſ.150.vol.5.

Secundò extendas,ſiue teſtis ſit peritus, ſiue impe-
* ritus: vt idem ait Purpu. vbi de * communi opinione
atteſtatur,d.l.1.nu.71.& 72.ff.ſi cer.pet.

Primò reſtringas huiuſmodi octauã intelligentiã,
vt nõ exigatur, ꝙ talis teſtis ita interrogatus definiat
35 verbis iuris famam,† ſed ſatis eſt, ꝙ per verba facti il
lam exprimat: vt docuit Bar. in d.l.1. ff.ſi cert. pet.&
* ibid.Purpu.vbi ait * omnes in hoc ſequi Bart. & teſtẽ
laudat Alex.in conſ.45. col.pen.vol.2. & conſil.117.
vol.3.& affert exemplum de poſſeſſione, vbi ait ſuffi-
cere, ꝙ teſtis dicat talem tenere rem, & colligere fru-
ctus. idẽ reſponſum eſt à Io. de Amic. in conſ. 127. in
d.verſ.itẽ teſtes,ibi per modum facti, non dico iuris.
ꝙ ſi fuiſſet interrogatus, qua ratione in iure fama ac-
cipiatur, non cogitur explicare, & tamen probat: vt
tradidere Purpu.& Soc.in d.l.1.nu.84.& 88.

Secundò velim reſtringas, ſi ex iã depoſitis depre-
36 henderetur teſtem intellexiſſe,quid ſit fama;† nã ſu-
peruacaneis vti nõ debemus.per l.hæc ſtipu. §.diuus,
ff.vt leg.no.cau.& tunc non eſt interrogandus,qd ſit
fama: vt idem inquit Purpu.in d.l.1.nu.77.& 78.

Verùm pro noſtræ concluſionis tanꝙ coronide id
37 erit apprimè obſeruandum, † teſtes deponentes ſup
fama debere eſſe bene moratos, & bonæ famæ, non
vero mulierculas, & homines viles, vt ſatis cõſtat ex
allegat. ab Hippo.Marſ.in d.l.de minore,§.plurimũ,
nu.108.de q.& à Nat.in conſ.473.nu.22. quos ſequi-
tur Burſ.in conſ.35.nu.22.

38 Secundò ẽt ſuperpondij loco illud adijciã, † eiuſ-
modi teſtes ſuper fama deponentes non compelli ad
iurandum, & dictum ſuum valet: iuxta ſententiam
Inno. Ant de But.& Abb.in c.cum tua, de ſponſ.&
Fel.in c.tuis.de teſtib. & huc optimè pertinent ſupra
notata in concluſione, conſuetudo per teſtes, in pri-
ma ampliat. vbi in probanda conſuetudine, licet te-
ſtes non iurauerint tamen probant.

CONCLVSIO DCCL.

ARGVMENTVM.

Fama ſi probata fuerit per teſtes affirmatiuè ab vna parte, & ab alia negatiuè, quibus fides adhibenda ſit.

SVMMARIVM.

1 *Fama ſi probata fuerit per teſtes affirmatiuè ab vna parte,& ab alia negatiuè, fides habenda eſt dignioribus teſtibus,& ſi æquales ſint, ſtatur illi probationi, quæ procedit ex veriſimilibus præſumptionibus.*

2 *Fama ſi probata fuerit ſuper maleficio vno tempore, & ab alia parte probata ſit fama innocentiæ ab alio tempore, tunc potior eſt vltima fama probata.*

3 *Qualitas teſtium inſpicienda eſt,& cauſæ ex quibus fama procedit, ſi probata fuerit fama contraria diuerſorum locorum,& cum omnia æqualia ſunt, neutri huiuſmodi probationi adhibenda eſt fides.*

Fama ſi probata fuerit per teſtes affirmatiuè
1 ab vna parte,& ab alia negatiuè† fides
eſt habenda teſtibus dignioribus, at ſi teſtes eſſent
æquales,ſtaretur illi probationi,ſeu famæ,quæ proce
deret ex veriſimilibus præſumptionibus: vt egregiè
declarauit Bar.in d.l. de minore.§. plurimum.col.6.
verſ.quæro vtrum.& ibidem Marſ.& Sal.in l. ea qui-
dem.col.37. C.de accuſat.

Primò intellige iſta procedere, quando eſt proba-
ta fama eiuſdem loci,& tẽporis: ſecus ſi probata fue-
2 rit ſuper maleficio vno tempore,† & ab alia parte ſit
probata fama innocentiæ alio tempore: nã tunc erit
potior vltima fama probata: vt docuit Barto. in d.§.
plurimum, nu.27.nam,inquit,fama eſt ex opinione,
ſed opinio poteſt mutari,& potior eſt vlt.l.qui bona,
§.ſi quis ſtipulatus, ff.de dam. infect. ergo, &c. et de
hoc inquit eſſe caſum in l. 2. circa prin. ff. quis ordo
in bonor.poſſeſſ.ſeruetur.

Idem erit ſi probata fuerit fama contraria diuerſo
rũ,veluti ĩ Caſtro comitatus, vbi patratũ eſt facinus,
3 eſt fama affirmans,et in ciuitate iſta eſt negans: † nã
in hoc

in hoc caſu inſpicere debemus qualitatem teſtiū, & cauſas ex quibus fama procedit, vt ſciamus qbus magis ſit credendum, alioqui ſi omnia eſſent æqualia, neutri huiuſmodi probationi adhibenda eſſet fides: vt aduertit Bart. in d. §. plurimum. nu. 28. per l. ob carmen. ff. de teſtib. & l. ſcripturæ. C. de fid. inſtrum.

CONCLVSIO DCCLI.

ARGVMENTVM.

Fama, an probetur per priuilegia, & inſtrumenta antiqua.

SVMMARIVM.

1 *Fama per priuilegia, & inſtrumenta antiqua probatur, & longè melius probatur per inſtrumenta, & aliàs ſcripturas authenticas, quàm per teſtes.*

2 *Fama probatur etiam per literas bonorum virorum.*

1 Fama probatur per priuilegia, † & inſtrumenta antiqua: ira proditum reliquere Bal. & Sal. in l. cum aliquis. C. de iur. delib. & ſequit̃ Curt. iun. in tract. de feud. in 1. par. q. 1. num. 15. & probauit Crau. in tract. de antiq. temp. fol. mihi 30. nu. 8. & fol. 98. nu. 22. & fol. 206. nu. 41. idẽ placuit Alb. in conſil. 64. n. 21. & 24. vbi ait longè melius probari per inſtr̃a, & aliàs ſcripturas authenticas, quàm per teſtes.

2 Amplia, † vt ẽt probetur per literas bonorum virorum: vt liquet ex adductis ab auctore addit. ad Bar. in d. l. de minore. §. plurimum. ff. de q. verſ. quæro qualiter probentur per Inno. in c. cum in tua, de ſponſal.

CONCLVSIO DCCLII.

ARGVMENTVM.

Fama, an ex eo probetur, quòd teſtes in fine eorum examinis deponant, de prædictis extare publicam vocem, & famam.

SVMMARIVM.

1 *Fama non probatur ex eo, quòd in fine eorum examinis teſtes deponant de prædictis extare publicam vocem, & famam.*

1 Fama non probatur ex eo, † quòd teſtes in fine eorum examinis deponant de prædictis extare publicam vocem, & famam: nam niſi ſpecificè prius depoſuiſſent, id nihil releuat. & hunc ſtylum ſeruat Rot. Rom. vt atteſtatur Pallcot. deciſ. 31. teſtes qui ſuper, & Crot. in deciſ. 322. manuſcrip. quod ẽt ſeq. Burſat. in conſ. 20. nu. 64. & auctoritate ſua corroborauit Ioan. Bapt. Ferret. in conſil. 246. nume. 2. lib. 2.

CONCLVSIO DCCLIII.

ARGVMENTVM.

Fama regulariter, an plenam probationem faciat.

SVMMARIVM.

1 *Fama regulariter plenam probationem non facit.*

2 *Fama non facit plenam, nec ſemiplenam probationem, niſi alijs adminiculis adiunctis.*

3 *Publica vox, & fama non facit plenam probationẽ quoad titulum, & adiudicationem beneficij.*

4 *Fama etiã legitimè probata nõ facit plenam probationem.*

5 *Fama per ſe ſola non inducit nec ſemiplenam probationẽ, ſed tantummodo coadiuuat probationem factam.* Contrarium. num. 6.

7 *Fama plenè probat in factis antiquis excedentibus memoriam hominum.*

8 *Fama plenè probat in factis antiquis etiam vbi agitur de graui præiudicio, vt in probatione dominij.*

9 *Fama ſola facit plenam probationem, vbi agitur de probando communem vſum loquendi hominum.*

10 *Fama plenè probat, vbi agitur de probando id, quod ſui natura non poteſt clare probari.*

11 *Fama coniuncta cum vno teſte deponente de veritate, plenè probat.*

12 *Fama cum vno teſte deponente tantummodo de auditu non facit plenam probationem.*

13 *Fama plenè probat, quando plures teſtes etiam de auditu cum ipſa concurrerent.*

14 *Fama cum vno teſte non ſufficit, quando agitur de matrimonio diſſoluendo.*

15 *Fama probat, quando agitur de publico fauore.*

16 *Fama probat malam fidem noui poſſeſſoris, quando quis probat per ipſam ſe fuiſſe in poſſeſſione alicuius rei.*

17 *Fama plenè probat, vbi agitur de re modici præiudicij, & de breuioribus cauſis.*

18 *Per famam probari poteſt, aliquem emiſſe bona alicuius mercatoris fictitiè, & ſimulate, in fraudem creditoris.*

19 *Fama plenè probat, ſi cũ ipſa concurrãt alia adminicula.*

20 *Per famã cum aliquibus adminiculis probatur aliquem fuiſſe manifeſtum vſurarium.*

21 *Fama cum alijs adminiculis tantummodo facit ſemiplenã probationem.*

22 *Fama probat in his, quæ ſunt difficilis probationis.*

23 *Fama publica debet reſtitui poſſeſſio agenti remedio. c. redintegranda. 3. q. 1.*

24 *Fama probata creditur ad euitandum peccatum.*

25 *Mors per famam probatur.*

26 *Fama plenè probat ſæuitiam iudicis.*

27 *Fama plenè probat ſine alijs adminiculis, quando habet ortum a perſonis fide dignis, & honeſtis.*

28 *Fama regulariter non probat, ſed ſaltem transfert onus probandi contrarium in aduerſarium.*

29 *Fama plenè probat, ꝙ quis malè vtatur ſua ſubſtantia.*

30 *Fama plenè probat, quando tractatur de probanda mala fide eius, qui præſcripſit.*

31 *Fama probat plenè in his caſibus, in quibus hominum opinio, & conſuetudo verſatur.*

32 *Fama plenè probat in factis, quæ non poſſunt benè diſcerni à veritate.*

33 *Fama ꝓbat plenè in his, quæ inſpiciunt hominis qualitatẽ.*

34 *Fama plenè probata eſt per duos teſtes, vbi lex vult, quod ſufficiat famam eſſe de aliqua re.*

35 *Principi atteſtãti de fama, ſeu infamia alicuius creditur, quando loquitur aſſertiuè.*

36 *Fama ſola facit probationem ſufficientem, vt interdictũ ſuperioris obſeruetur.*

37 *Fama probare ſufficit, quando eſt materia, in qua ipſa ſeu communis opinio tribuit certum intellectum.*

38 *Per famam probare ſufficis pertinentia collationi beneficij.*

39 *Fama ſola non ſufficit ad probationem collationis beneficij, niſi eſſet adiuncta alia ſpecies probationis, vbi aliquis prouiſus eſt ab Epiſcopo, & alius à canonico prætendente beneficium ad ſui collationes.*

40 *Fama in poſſeſſione ſeruitutis, aut libertatis, aut ſimili transfert onus probandi in aduerſarium.*

41 *Quandocunque Clericus fuerit à Populo infamatus, tũc fama probat, & tenetur innocentiam ſuam purgare.*

42 *Fama plenè probat, quando agitur de informatione conſcientiæ alicuius.*

43 *Excommunicatio per famam probatur. Intellige, vt n. 44.*

45 *Conſuetudo probatur per famam.*

46 *Confinia optimè per famam probantur.*

47 *Iuſpatronatus probatur per famam.*

1 **Fama** regulariter plenā probationem † non
facit:vt colligere eſt ex I.C.reſponſo.in
l.3.§.eiuſdē quoq.,& ibi gl.in verb. con irmat, & ibi
Bar.ff.de teſtib.& habemus ex tex.vbi glo.in verb.fa-
ma.in c.ſi teſtis.§.ſæpè ēt.4.q.3.ita voluit Bal. in l. ꝓ-
prietatis.C.de proba.cui accedit Marſ.in l.de mino-
re,§.plurimū,ſub nu.56.& 66.de q.ſic & aſſeruere Ca
noniſtæ in c.veniens,il 1.de teſtib.& notatur in l.ad-
monendi.ff.de iureiu.idē ſenſit Sal.in l.ea quidē. col.
38.ver. circa hanc materiā. C. de accuſat. & de * cōi
opinione atteſtatur Illuſtriſ.Card.Alban.in ſuis lucu
brat.ad Bar in d.l.3.§. eiuſdem.nu.2.& de * commu-
ni etiam dixit Dec.in c.1.nu.36.de appell. & de eadē
atteſtatur Aret.in d.c.veniens, nu.21. de teſtib.idem
fuit animaduerſum à Iaſ. in l. neq; profeſſio, in prin.
C. de teſta. quod & voluit conſulendo Dec. in conſi.
272.col.3.& in conſ.321.col.5. idem probauit Fel.in
c.per tuas, col. c. de probat. nec hoc latuit Abb. in c.
tranſmiſſæ, qui filij ſint legit. ſicque cenſuit Sal. in l.
1.ff. de teſtib. idem reſpondit rogatus Alex. conſ. 25.
col.3.vol.4. id præterea dignum relatu eſt arbitratus
Coua. Epitom. in 2.par. c.8.§.3.num.3. quibus addas
Corn.in conſi.51.num.1, & in conſ.46.num. 16.vol.
3.adiungas etiam Marc.Mant.in conſ.62.num.41.&
in conſ. 248. nu.7. in quam ſententiam deſcendit &
Pariſ.in conſ.65.num.17.& in conſ.104.nu. 166.vol.
1.id poſtremò deprehendi à Rot. deciſ.236. aliàs 15.
incip. ad effectum de præb. vbi deciſum habetur, ꝙ
ad obtinendum adiudicationem beneficij, quando
quis habet gratiam ad beneficium vacans per aſſe-
cutionem alterius beneficij, non ſufficit. probare, ꝙ
ille fuerit aſſequutus poſſeſſionem per teſtes deponē
2 tes de publica voce, & fama, † quia fama non facit
plenam,nec ſemiplenam probationem, niſi alijs ad-
miniculis adiunctis; iuxta notata in c.veniens.il 1.de
teſtib.cui ſnīæ accedit & Bellam. in deciſ.564.cōclu
ſio ꝙ gratia facta. in deciſ.612. actor admiſſus. & in
deciſ.98.ſententia lata.& in deci.455. monaſteriū al-
3 legans.& deciſ.242.ad effectū obtinēdi,† quibus om
nibus in locis concludit publicam vocē, & famā nō
plenam probationem facere quoad titulū, & ad iudi
cationem beneficij, idem diremit Rot.in dec.330.de
re iudi.aliàs 15.in nou.& Bellam.dec.740.

Primò ampliabis concluſionē eò vſque procede-
4 re,vt etiā legitime probata huiuſmodi fama † nō fa-
ciat plenā probationē: ita cautum eſt à Celſ. in cōſ.
62.nu,8.& 9. ſic etiam reſpondit Bero. conſ. 193. nu.
23.vol.3,amplè Malua.in conſ. 110.num,18. tom.1.
quos ſequitur Burſ.in conſ.20.nu.31.

Secundò amplia, vt per ſe ſola, nec inducat ſemi-
5 plenam probationem,† ſed tantummodo coadiuuet
probationem factā:vt patet ex allegatis a Bar.in d.§.
eiuſdē. in d.l.3. de teſtib, idq; ſenſit Dyn. in l.2.ff.de
excuſa.tuto.Abb.in c.ſuper eo. de conſang. & affi.&
in c.2. de clandeſt.deſponſ. poſt Io. And. in addit.ad
Spe.in tit.de noto.crim.Rot.ēt in dec,327.ſi cōtra pe
tentem abſolutionē.& in dec.339.ſi vendico a te ca-
ſtrum,quo in loco habetur famam non facere plenā
probationem,cum vix faciat ſemiplenā,& ſic ſentire
vr̄, quòd faciat ſemiplenam probationem. idem de-
cidit Bella.in deciſ.740.ſi vendico à te Caſtrum. col,
pen.quod expreſsè diremit Rot.in deci, 236.aliàs 15.
titu.de præben.

Contrarium tñ voluit Pariſ.in conſ.75. nu.17.vol.
6 1.& Dec.in c.1.n.11.in fi. de appell. † dicit hāc * cō-
munem opinionem,& ſeruari in practica, quam etiā
probauit gl.in c.veniens.de teſtib. & in c.1.de appel.
& in l.3.§.eiuſdē. ff.eo.de teſt. hanc eandē tenet Spe.
in titu.de probat. in §.videndum. verſ.ſexto.in fin.&
* oēs ſcribentes in d.cap.veniens.& Imo. in l.vlt.col.
vlt.de hæred.inſtit.& Cagn.in l.fi.C.de quæſt. Arch.
in c.ſi duo.25.q.6. & in c.ſciunt cuncti.7.q.8.eandem
videntur confirmare domini Rot.in deciſ.330.alias.
15. de re iudic. in no.dum dicunt famam non facere
plenam probationem,ſed vix ſemiplenam, & ſic an-
nuit pro ſemiplena idem Bellam.dec.740.ſi à te ven-
dico Caſtrum.

Hæc igitur opinio eſt adeo cōtrouerſa propter gra-
uiſſimorum auctorum ab vtraq; parte auctoritates,
vt nonnulli è noſtris iiq; fide digni ſcribentes ignora
rint,cui potius accedere debuerint:vt Fely. in ca. ve-
niens.il 1.col.3.de teſti.ſed cenſuerint pp negotij, (vt
aiūt,) arduitatē in iudicis arbitrio eſſe ſitum,qui dili-
genter inueſtigare debebit qualitatē famæ,& eius ꝓ-
bationem ac cætera,quæ rem ipſam circunſtant: iux
ta l.3.§.eiuſdem quoque.ff.de teſtib. Fel. præterea ſe
ſubſcripſit Hippo.Marſ.in d.l.de minore.§.plurimū.
ſub nu.92.ff. de quæſt.

Concluſionē primo velim limites non habere lo-
7 cū † in factis antiquis excedentib. memoriā hoīum:
nam in his fama probat plene: vt auctor eſt Inno. in
d.cap.veniens.il 1.de teſtib. & ſatis apparet ex multis
collectis ab Hippol.Marſ.in d.§.plurimum.nu.60.&
61.& ab eod.in rub. C.de probat. nu.194. idē placuit
Alex.in conſ.83.vol.3.de * communi opinione atte-
ſtat Iaſ.in l prætor ait.§.prætor ait.ff.de eden.& idem
de * communi Dec. in c.1.nu.46. de appell. & Alex.
in conſ. 139.col. pen.ver. capio aliam dubitatio.lib.
6.Rom.in conſ.109.circa medium.ver.aut in hoc.&
Nicol.Arelat.in addit.ad Alc.de præſumpt. in 2.reg.
præſump.3. ſub nu.3.

8 Amplia huiuſmodi primam limitationē,† etiam
vbi agitur de graui præiudicio, vt in ꝓbatione domi-
nij, quia tunc fama plenè probat: vt tradit Alex. in
conſ.4.col.6. nu.11. verſ. poteſt alius modus ſeruari.
lib.2.& in conſ.15.col.1.nu.1.& in conſ.16.nu.22. &
in conſil.24.num.21.& in conſil. 116.num.6.lib.5.&
alios ad hoc citat Crau. in tracta. de antiq.tempo.1.
par.§.viſo in hac prima par.in prin.cum diſt.idem te
net etiam Socy.in conſ.187.volu.1. & Alex.in conſ.
101.volum.7.Anto.de Butr.in c.veniens.de teſtibus.
quamuis hoc diſpliceat Abb. ibid. nu.37.& pro am-
pliatione eſt gl. memorabilis in l. atqui natura.§. cū
me abſente.ff.de neg.geſt.vbi Ang. per illā gl.tenuit
dominiū alicuius probari poſſe per famam in antiq.
& ita dicit ſe in facti contingētia obſeruaſſe Paduæ.
idem præterea placuit Alex. in l. rem quæ nobis. ff.
de acquir.poſſeſſ.Curr.Sen.in conſ.69. num.5. Deci.
in conſ.428.viſo conſi.nu.2.Corn.in conſi.160.lib.2.

Secundo limita non procedere,vbi ageretur de ꝓ-
bando communi vſu loquēdi hominum, vt ſi velim
probare talia verba in hac ciuitate ita communiter
9 intelligi: † nam tunc ſola fama plenam facit proba-
tionem, auctore Bart.in l.Labeo.verſ.quæro vtrum.
ff.de ſuppellect.leg.cui accedit Abb. in c. veniens. il
1.verſ.Bar. dicit. de teſtib. quos refert etiam Illuſtriſ.
Cardi.Alba.in ſuis lucubrat.ad Bar.in d.l.3.§. eiuſdē
nu.4.ff. de teſtib. & huic fauet tex. in c. ex literis. il 1.
de ſponſa. ibi, ad communem verbi intelligentiam
recurratur. quod etiam placuit Fely. in d. c. veniens.
nu.7. & voluit Marſ. in d.l. de minore. §. plurimum.
nu.82.ff. de quæſt.

Tertio loco limitanda eſt concluſio vbi agerēt de
probando id, ꝙ ſui natura non poteſt clarè probari,
vt in filiatione, de quo dicemus infra in concl. filia-
10 tio.† nam eo caſu fama probat plene: vt in c. ꝑ tuas.
de probat.& in l.filium definimus. ff. de his qui ſunt
ſui,vel alien.iur.idē obſeruauit Fely. in c. veniēs. nu.
7.de teſt.ꝙ etiam animaduerſum fuit à Marſ. in d.§.
plurimum.l.de minore.ff.de quæſt. nu 69. & in conſ.
116.nu.12.& à Dec.in conſ. 562. & ſequitur Illuſtriſ.
Alb.vbi ſupra.& in l.de minore.§.plurimum.num.2.
de veritate tamen iſtius tertiæ limitationis dicemus
infra in concl.filiatio per famam.

Quartò limitatur, quando fama eſt cōiuncta cum
11 vno teſte deponente de veritate; † nam ſimu plenè
probant:

probant: ita ſenſit Dyn. ſin l. excuſantur. §. 1. ff. de ex-
cuſa. tut. & docuit Bar. in d. §. plurimũ. l. de minore. n.
30. ff. de q. idem ſequutus eſt Anto. de But. in d. c. ve-
niens, gl. 1. de teſtib. & idem ſentit Io. de Imo. in cõſ.
92. incip. viſis, vbi dicit famam iunctam cum vno te-
ſte probare pactum de retrouendendo. idem patet ex
adductis per Marſ. in d. §. plurimũ, nu. 93. 94. aliàs 86.
& tenet glo. in ca. 1. de appel. & ex alijs adductis per
Mat. de Afſl. in dec. 337. & à Dec. in c. 1. nu. 21. de ap-
pellat. atque Barba. in conſ 28. nu. 8. vol. 3.

2 Primò ſublimitabis iſtud, † quando talis teſtis de-
poneret tantummodò de auditu. nunc enim fama cũ
illo coniuncta non faceret probationem plenam: vt
ex adductis à Marſ. in d. l. de minore. §. plurimũ. nu.
94. ff. de quæſt. aliàs nu. 87.

Reſtringe tamen huiuſmodi primã ſublimitatio-
nem non procedere, quando cum fama plures teſtes
3 etiam de auditu cõcurrent: † nam tunc probaret ple
nè, & res eſſet indubitata: vt tradidere Doc. in c. licet
ex quadam, de teſti. vt & ſcripſere Hoſt. Imol. & Fel.
in c. quid per nouale. de verb. ſign. idem cenſuit gl. in
c. 1. de præſcrip. in 6. in verſ. memoria, quibus addas
Cor. in conſ. 78. col. 3. lib. 3. adiungaſq́, Ruin. in conſ.
34. col. 3. lib. 1. & in conſ. 92. col. 5. vol. 4. & Cæpha. in
conſ. 411. nu. 28. lib. 3.

Secundò ſublimita, quando ageretur de matrimo-
4 nio diſſoluendo, † tunc certe fama cũ vno teſte con-
iuncta non ſufficeret: vt concludit Alex. in conſ. 143.
nu. 4. vol. 2. & ſequitur Marſ. in d. §. plurimum. nu. 6.
per gl. & Doct. in c. mulieri de iureiu. quod etiam ad-
iuuat contex. & ibi notata per Ant. de Butr. in c. 1. de
conſanguinitate, & affin. & ex * communi opinione
affirmat Burſ. in conſ. 98. nu. 16.

Quintò limita principalem concluſionẽ non pro-
5 cedere, qñ ageretur de publico fauore: † vt quia iu-
dex ſit excommunicatus, tamen non habeatur pro
excommunicato, nam tunc fama probat & ſentẽtia
eius eſt valida. teſtatur Bart. in l. arbiter, C. de ſent. vt
ait Fel. in d. c. veniẽs. verſ. fallit etiam iſta Regula. vt
refert Illuſtriſ. Alb. in d. §. eiuſdem. l. 3. de teſtib. nu. 5.
& plenè per Inn. in c. nihil. in verb. adminiſtratore, de
elect. & Marſ. in d. §. plurimum. nu. 89.

6 Sextò limita, † qñ quis probat per famam ipſum
fuiſſe in poſſeſſione alicuius rei, nam tunc illa ꝓbat
malam fidem noui poſſeſſoris; ita vt præſcriptio inter
rumpatur; vt conſultus reſpondit Socy. in conſ. 187.
col. fi. in 1. vol. quem refert Card. Alba. in d. l. 3. nu. 5.
§. eiuſdẽ, ff. de teſtib. ſic docuit prætereà Bar. in l. Cel-
ſus, nu. 18. ff. de vſucap. cui accedit Cardi. in conſ. 28.
atq; Ang. in l. eum qui. §. vlt. ff. de publicia. & in cõſi.
160. nu. 5. Aret. etiam in conſ. 15. nu. 11. Marſ. in d. §.
plurimum. nu. 76. Lud. Gozad. in conſ. 1. nu. 33. Afflι.
in c. 1. in 4. notab. num. 27. de pac. iuram. firm in vſib.
feud. Soc. iun. in conſ. 69. nu. 52. vol. 1.

7 Septimò limita, † vbi ageretur de re modici præiu-
dicij, & de breuioribus cauſis, nam tunc fama plenè
probaret: vt notatur in l. vbi adhuc, C. de iur. dotiũ. &
in c. ſuper eo. de conſang. & affi. & aſſerit Bart. in d. l.
de minore, §. plurimum. col. fi. & ibidem Marſ. num.
59. ſic etiam inquit Fel. in c. veniens, nu. 9. de teſtib. &
probauit Crau. in conſ. 182. nu. 5. quod nec latuit Cal
ca. in conſ. 100. col. pen. circa mediũ, à qua ſnĩa non
receſſit Dec. in c. 1. nu. 12. de appel. idem decidit Per.
Benint. in dec. Bonon. 72. nu. 6. huc item pertinet ꝙ
8 voluit Bar. in conſ. 126. vbi inquit, † poſſe probari ꝑ
famam, aliquem emiſſe bona alicuius mercatoris fi-
ctitiè & ſimulatè in fraudem creditoris, quia agitur
de modico præiudicio. Ad idem facit etiã quod no-
tat Ro. in cõſ. 338. vbi inquit probari poſſe per famã,
quòd aliquis ſit fugitiuus, & cogatur ſatiſdare, ne fu-
giat, quia agitur de modico præiudicio.

Octauò limita, ſi cum fama concurrant alia admi
9 nicula: † tunc profectò ipſa fama plenè probaret, vt
reſponſum eſt à Barba. in conſ. 37. col. 7. verſ. nec ob-
ſtant alleg. cum ſeq. vol. 3. idem etiam confirmauit
Marſ. in Rub. C. de proba. nu. 214. cui ſentẽtiæ ſe ſub-
ſcripſit Dec. in l. ex ijs, nu. 25. C. de teſta. milit. de quo
latiſſimè Alcia. de præſump. reg. 3. præſump. 3. idq́ue
animaduertit Pariſ. in conſ. 10. nu. 57. & nu. 104. vol.
2. & in conſ. 13. nu. 9. eo. vol. 1. idem cautũ eſt a Dec.
in conſ. 595. nu. 6. nec id prætermiſit Floria. in l. qui-
dam, nu. 4. verſ. ſecundo modo, ff. de proba. quod etiã
vidit & notauit Cæph. in conſ. 435. nu. 55. vol. 3. & in
conſi. 311. nu. 31. eo. vol. 3.

Cui rei rectè conuenit, quod not. Fulg. in cõſ. 138.
20 incip. viſis præceptis, de vſurario; † vbi voluit, quòd
per famam cum aliquibus adminiculis probetur ali-
quem fuiſſe manifeſtum vſurarium, & idem tenet
Abb. in conſ. 81. ex themate, vol. 2. & ſequitur etiam
Marſ. in d. §. plurimum. nu. 83.

Quòd autem fama cum alijs adminiculis tantum-
21 modò faciat † ſemiplenam probationẽ, videtur ſen-
tire Rot. in deciſ. 6. aliàs 327. de excep. in no. in poſtre
mis verbis: ibi in caſu noſtræ quæſtionis non requiri-
tur adeò exacta, & plena probatio, ſed ſufficit ſemi-
plena, & ideò maior pars dominorum dicebat ſuffi-
cere in hoc caſu publicam vocẽ & famam, q̃ cũ alijs
adminiculis faciebat ſemiplenam probationem.

22 Nonò limitabis in ijs, † quæ ſunt difficilis proba-
tionis, ſecundum Barto. in l. ſi quidem, C. ſolut. ma-
trimo. & in l. continuus, in §. cum ita. de verb. obliga.
quod plerique ex ſcribentibus probauere, præcipuè
Anto. de Butr. in d. cap. veniens, il 6. de teſtib. Bald.
in conſil. 37. caſus talis eſt, colum. fi. volu. 1. & Alex.
in conſi. 24. animaduerſis, 1. colum. vol. 2. Roman. in
conſ. 76. In cauſa nobilis viri, col. 3. Ancha. in conſ.
311. tres domini, col. 2. & Boſ. in ſua prac. crim. tit. de
par. ſuppo. nu. 20. quæ autem ſint difficilis probatio-
nis tibi latè ſuggeret iuris prudentiſſimus Iac. Meno.
de arbit. iud. caſ. 116. cent. 2. lib. 2.

23 Decimò limta, † quando eſſet intentatum reme-
dium cap. redintegranda, 3. quæſt. 1. nam tunc ſola fa-
ma ſuper poſſeſſione, vt conſulendo ſenſit Anch. in
conſ. 42. num. 3. vbi inquit, * omnes doctores in hoc
conuenire, quòd probata publica fama debeat re-
ſtitui poſſeſſio agenti huiuſmodi remedio, idem te-
net Dec. in cap. 1. num. 17. de appell. & placuit Marſ.
in d. l. de minore, §. plurimum, nu. 71. ff. de quæſtio. vt
etiam refert Gabriel. in ſuis concluſ. de reſtit. ſpolia.
concl. 5. nu. 109.

24 Vndecimò limitare poteris, † quando ageretur cir
ca materiam peccati, nam tunc ad euitandum pecca
tum probata fama creditur, ſecundum Alb. in ca. 1.
de poſtul. prælat. nu. 17. quem etiam ſequitur Cardi.
Alex. in c. 1. col. 4. de appel. & Aret. in conſ. 13. viſo
diligenter, col. 8.

Duodecimò limitare tibi licebit conclu. quando
ageretur de probanda morte, hæc enim per famam
25 probatur, † iuxta ſententiam Cyn. in l. ſi quidem, C.
ſolu. mat. & tradidere Ant. ac alij in c. in præſentia. de
ſponſ. & prodidit Bal. in addit. ad Spec. in tit. de not.
crim. circa medium, & Bar. id notauit in tract. de te-
ſtib. in verſ. mortuum hominem, Alex. etiam id con-
ſulendo vidit in conſ. 115. volu. 4. & in conſ. 4. nu. 15.
vol. 2. & Soc. iun. in conſ. 26. vol. 2. per totum, vbi la-
tè quomodo mors probetur.

26 Decimotertiò limita, † qñ ageretur de probanda
ſæuitia iudicis, ad excuſandum non appellantem, nã
tunc etiam fama plenè probat huiuſmodi ſæuitiam,
nempè quòd Iudex conſueuerit in carcerem detru-
dere, vel ſimiles violentias inferre appellantibus, &
de eo conquerentibus; ita ſcriptum reliquit Bar. in l.
de pupillo, §. ſi quis ipſi. num. 17. ff. de oper. nou. nun
cia. quod & obſeruauit Alex. in apoſtil. ad Bart. in d.
§. plurimum, col. fin. in ver. vana vox, & Fely. in c. ve-
niens, nu. 9. in fi. de teſti.

27 Decimoquartò limita, † quãdo fama habet ortum à perſonis fide dignis, & honeſtis, tunc nimirum plene probat ſine alijs adminiculis. vt Barto. admonuit in d. l. de minore. §. plurimum. colum. 2. verſ. 3. quæro vt etiam inquit Bald. in l. ea quidem. col. 2. & ibi. Sal. in 2. q. C. de accuſa. idem dixit Bart. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi. col. 2. verſ. octauo quæro.

28 Decimoquintò limita, vt non procedat, † quin ſaltem transferat onus probandi contrarium in aduerſarium: vt clarum eſſe poteſt ex allegatis ab Alexã. in conſ. 51. num. 5. lib. 1.

29 Decimoſextò velim limites, † nam plenè probatur per famam, quod quis malè vtatur ſua ſubſtantia: vt not. in auth. de æqual. dot. §. illud, & per ſcribentes in l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrim.

30 Decimoſeptimò limitanda tibi eſt concluſio, † vt per famam plenè probetur, quando tractaretur de probanda mala fide eius qui præſcripſit: iuxta ſententiam Innoc. in cap. vlt. colum. 8. de præſcrip. & Bart in l. Celſus. ff. de vſucapio.

31 Decimooctauo limitatur, † vt plenè per famã probetur in iis caſibus, in quibus hominum opinio, & cõſuetudo verſatur, veluti circa imponenda nomina, & ſimilia: vt obſeruatum eſt in l. 1. ff. de flum. & in l. librorum. §. idem tamen Caſſius. ff. de leg. 3.

Decimononò limita: nam fama plenè probat in
32 factis, † quæ non poſſunt benè diſcerni à veritate, vt in decedente in naufragio, vel bello, ſecundum Cyn. in l. ſi quidem. C. ſolut. matr. quod quo pacto intelligatur, ad eas glo. & Ant. de Butr. in c. in præſentia, de ſponſ. & Bald. in auth. hodie. C. de repud. et per Inno. in c. quoniam frequenter, vt lit. non conteſt.

Vigeſimò limitabis, vt fama plenè probet in his,
33 † quæ inſpiciunt hominis qualitatem, veluti an quis ſit doctrina præditus vel induſtrius: vt docuit Bart. in l. 1. C. de teſtamen. & hinc eſt, quod licet promotores debeant examinandum iurare idoneum, & ſecretè examinare: vt l. neminem. C. de aduo. diuerſ. iud. tamen ſi fama ſit de eius peritia, non requiratur aliqua examinatio: vt eſt glo. inſignis in c. de Petro. 43. diſt. & in cap. epiſcopi examinatio. 23. diſt. de quo videas Io. And. in c. conſtitutus, el 2. de appell.

Vigeſimoprimò limitare tibi licebit concluſionẽ:
34 nã vbi lex uult, † qd ſufficiat famã eſſe de aliqua re, tunc probando famam per duos teſtes, plenè probata eſt fama, vt ſi lege municipali ſit cautũ, ꝙ quis teneatur ꝓbare famam eſſe in aliquo loco, quod maximè notatione dignum eſt propter ſtatuta diſponentia, ꝙ ſufficiat probare mortem per famam. vt ait Lanfr. de Oriã. in l. admonendi, num. 40. ff. de iureiur. de quibus omnibus plenè videas ſcribentes differentes in d. l. admonendi, vbi ſuus locus, & in d. l. de iure minor. §. plurimum, ff. de quæſt.

Vigeſimoſecundò no habere locũ in principe at-
35 teſtante de fama, ſeu infamia alicuius, † qñ loquitur aſſertiuè; ſecus ſi loquatur narratiuè. Dicitur aũt loqui per verba aſſertiua, quando loquitur hoc modo: Quia conſtat nobis talẽ eſſe infamatum re. Per verba aũt narratiua dicitur loqui, quando dicit, Multorum clamor ad nos peruenit, ꝙ talis eſt infamatus: ſic tradidit Io Andr. in addit. ad Spec. in tit. de inquiſ. §. nũc tractemus. verſ. hoc aũt notãdum, quẽ ſequitur Abb. in c. cum oporteat, in 3. notab. de accuſ. & Iaco. de S. Georg. in d. l. 3. §. eiuſdem, nu. 21. ff. de teſti. atq; Iaſ. in repet. l. admonendi, nu. 246. in fi. ff. de iureiur.

Vigeſimotertiò limitatur, locum ſibi non uendi-
36 care † in Eccleſiaſtico interdicto, nam ſola fama facit probationem ſufficientem, ut interdictum ſuperioris obſeruetur: ita probat glo. in c. 1. in ver. publicè, de poſtu. prælat. quam glo. ſequitur ibi Abb. nu. 17. eidem adhæret Petr. Buzarius Nauarrenſis in directorio electionum, in 1. par. c. 20. nu. 10. cui glo. accedit etiam Dec. in d. c. 1. nu. 48. de poſtul prælat.

37 Vigeſimoquartò limita, † quando eſſet materia, in qua ipſa fama, ſeu communis opinio tribuat ex eius uerbis certum intellectum; tunc enim ſufficit, quòd ipſa probetur, ut in l. Labeo, ff. de ſupellect. lega. in l. cum de lanionis. §. aſinam. ff. de fund. inſtruct. et inſt. lega. ita ſentit Ant. de Butr. in d. c. ueniens. num. 10. et Abb. ibidem num. 8.

Vigeſimoquinto limitabis in collatione beneficij,
38 † nam pertinẽtia collationis ſufficit probari per famã: ita deciſum reliquere DD. Rot. in deciſ. 3. aliàs 123. ſufficit probare. de probat. in nou. hoc idem ſequitur Mil. in reper. in uerb. probatio. quod beneficium pertineat, hoc idem firmat Rot. in dec. 1. aliàs 47. ualent acta. de offic. uicar. in nou. et in antiq. 499. ualẽt acta, hocq; tenet Lap. in alleg. 89. in Dei nomine factum, col. 6. uerſ. uenio ad ſecundum. Rot. ẽt in deci. 1. aliàs 4. poſſeſſor beneficij. tit. de reſt. ſpol. in nou. Dec. in c. 1. n. 39. col. 4. uerſ. tertius caſus eſt. de appel. et Rot. in dec. 7. aliàs 257. ſi quis dicat. de probat. in nou. de quo nos etiam ſup. in cõcl. 173. incip beneficij collationẽ.

Hanc tamen limitationem ſublimitabis, ut fama probet collationem, quando aliquis conſequitur beneficium ab aliquo, ad quem de iure non ſpectat col-
39 latio † ſecus ubi aliquis eſſet prouiſus ab Epiſcopo, ad quem iure pertinet collatio, et alius ab alio, ut à canonico prætendente ratione præbẽdæ ſuæ illud beneficium ad ſui collationes: nam tunc ſola fama non ſufficeret, niſi eſſet adiuncta alia ſpecies probationis, quod uolunt Bellam. in deciſ. 570. concluſ. quod licet, dicens, quòd fama ſufficit, ubi directè non agitur ſuper pertinentia, uel ſuper collatione facta ab ordinario; et ita fuit conſultum in una Parmẽſi Parochialis S. Chriſtinæ, ut refert Caſſad. in deciſ. 1. pertinentia collationis, de probat. ubi ſic illam deci. 123. limitat.

40 Vigeſimoſextò fallit † in poſſeſſione ſeruitutis, aut libertatis, aut ſimili, uel in quaſi poſſeſſione ingenuitatis, adeò ut onus probandi tranſeat in aduerſarium uolentem dicere contrarium, l. mater. C. ne de ſtat. defunct. ita tenet Bart. in d. l. de minore, in d. §. plurimum nu. 30. in fi. atque Bal. in l. 2. per illum text. C. ſi ſeruus, aut liber. lib. 10. Iacob. de S. Georg. confirmat etiam hanc opinionem in d. l. 3. §. eiuſdem. nu. 7. ff. de teſtib. Tiraq. quoque in tract. de nobilit. c. 10. num. 8. uerſ. hinc quoque eſt. ubi plures citat. idem reſpondit Ruin. in conſ. 177 nu. 10. uol. 4.

41 Vigeſimoſeptimò fallit. † quandocunque clericus fuerit à populo infamatus: nam tunc fama probat, & tenetur innocentiam ſuam purgare, ut probat cõtex. In c. presbyter. 2. q. 4. in c. cum deſideres. §. 2. de ſentẽt. excomm. et in c. 1. cum alijs de purg. canon. ita tenet Alex. in addit. ad Bart. in d. §. plurimum. nu. 30. in addit. incip. uana uox, atq Dec. in c. prudentiam, §. 6. nu. 42. de offic. de legat.

42 Vigeſimooctauò limita, † quando agitur de informatione conſcientiæ alicuius: nam tunc fama plenè probat: ita cõcludit Ant. de Butr. in repet. c. peruenit, de cenſib. allegat Compoſtel. in c. 1. de elect. lib. 6. quem ſequitur Fel. in d. c. ueniens. nu. 9. de teſtib. atq; Marſ. in d. §. plurimum. nu. 82.

Vigeſimononò limitabis, in probanda excommu-
43 nicatione, † nam excommunicatio per famã probat: ita ſenſit Bal. in c. 1. per illũ tex. uer. uota ꝙ excõmunicatio, hic finit lex & incip. cõſuet. regni. in vſib. feu. ꝓ qua opinione eſt contex. in c. illud. et ibi gl. in ver. in hoc. de cler. excom. miniſt. et in c. ad hæc in glo. in verb. publicè. de poſtul. præl. Iſtud tñ ſic velim intelligas verũ eſſe, qñ non agitur de præiudicio alterius, vel
44 in foro animæ: † ſed quantũ ad hoc, vt quis repellatũ ab agendo tãquam excõmunicatus, nõ ſufficit fama, ſed debet fieri apertiſſimis documẽtis: ita obſeruauit Ant. de But. in d. c. veniens. il 1. nu. 19. allegat Spec. in tit. de notor. in §. fama. idem voluere Ant. de Butr. et ibi Abb. num. 11. in d. capitul. prudentiam. §. ſexta. de offic.

Digitized by Google

offic.de leg.& ibi Dec.nu.36.idem Dec.in d.c.ad hęc. num.48. de poſtul.præla.hoc etiam tradidit Iac.de S. Georg.in d.l.3.in d.§.eiuſdem,num.19.ff.de teſtibus, pro qua opinione eſt cont. in c.pia in verb.apertiſſimis documentis.de excep.lib.6.

Trigeſimo loco limitare poteris nō habere locum
45 † in conſuetudine: nam conſuetudo probatur per famam:ita voluit Cyn.in l.2.verſ.ſecundo quæritur.C. quæ ſit long.conſue.quem refert,& ſequitur Alex.in conſ.14.nu.1.vol. 5.quod etiam comprobauit Marſ. in d.§.plurimum.nu.75.

Trigeſimoprimò limita non procedere in cōfiniis:
46 † nam hæc optimè per famam probantur: vt tradit Arch.in c.inter memoratos.nu.4.16.q.7.quem ſequitur Io.de Imo.in c.cum cauſam.nu.5.de proba.& ibi Fel.nu.78. eandem corroborauit ſententiam Grat. in conſ.95.nu.15.vol.2. cui etiam fauet context.in d.c. cum cauſam, de prob.

47 Trigeſimoſecundò limitāda eſt concluſio, † vt locum ſibi non vendicet in probando iuriſpatronatu: nam probatur per famam:vt ait Bald. in l. cum ſuper nu.1.C.de rei vend.& in auth.quas actiones.num.16. C.de ſacroſ.eccl.ex ſentētia Inn.in c.veniēs.de verb. ſignif.idem reſpondit Bal.in conſ.310.an patronatu eccleſiæ.vol.5.quos refert,& ſequitur Caſſiod. in deciſ.2.fama regulariter.nu.4.de proba.

CONCLVSIO DCCLIV.

ARGVMENTVM.

Fama an ſemiplenam probationem faciat, quando agitur criminaliter.

SVMMARIVM.

1 *Fama quando agitur criminaliter non facit ſemiplenam probationem.*
2 *In criminalibus probationes debent eſſe apertiſſimæ.*
Fama iuncta cum ſemiplena probatione, in criminalibus non facit plenam probationem.ibi.
3 *Fama per ſe ſola nedum non facit ſemiplenam probationem, ſed nec etiam ſi eſſet coniuncta cum teſte.*
4 *Fama cum vno teſte, ſi teſtis eſſet de viſu concurrentibus aliis adminiculis, plenè probat.*
5 *Fama nec etiam facit indicium ad torturam.*
6 *Fama inditium facit ad torturam quando probatum eſt habuiſſe originem ab honeſtis perſonis.*
7 *Fama quando eſt vehemens,& habuit originem à perſonis honeſtis, facit indicium ad torturam.*
8 *Fama ſufficit ad torturam, quando cum ea concurrit aliquod indicium.*
9 *Fama,etiam ſi eſſemus in his,quæ ſunt difficilis probationis, concurrentibus aliquibus adminiculis, facit adeo plenam probationem,vt ſufficiat ad condemnandum.*
10 *Quando cum fama concurrit fuga, tunc talis infamatus torqueri poteſt.*
11 *Fama qn̄ poſt commiſſum delictū orta fuit contra aliquē, tunc ad torturam habetur pro legitima,& rationabili.*
12 *Fama non facit ſemiplenam probationem,quādo agitur de probanda excommunicatione ad effectum,vt quis repellatur à iudicio.*
13 *Fama ſemiplenam probationem non facit,etiamſi de crimine agatur ciuiliter.Contrarium nu. 14.*
15 *Fama nec ſemiplenè probat in cauſa ciuili famoſa,& ardua,quæ æquiparatur criminalibus.*
16 *Fama cum vno teſte non probat in omnibus caſibus,in quibus non defertur iuramentum in probationes defectum.*
17 *Caſus,in quibus non defertur iuramentum in ſupplementum probationis, vide remiſſiuè.*
18 *Fama nec ſemiplenè probat,etiamſi eſſet ſtatutum Epiſcopi, quod per vnum teſtem de veritate, & tres de fama conuinceretur quis de vſura.*
19 *Fama ſufficit ad inquirendū,& in carcerem detrudendū.*
20 *Fama ſufficit ſolum circa præparatoria,& introductoria iudicij,non circa deciſoria.*
21 *Fama non ſufficit etiam ad inquirendum,niſi habeat originem à perſonis honeſtis.*
22 *Fama quando habet originem à perſonis honeſtis, facit etiam indicium ad torturam.*
23 *Fama ſemiplenè probat,quantum ad indicēdum purgationem Canonicam.*
24 *Fama probat,quando probatum eſt crimen aliundè plus quàm ſemiplenè.*
25 *Fama facit ſemiplenam probationem, quando cum ipſa concurrit dictum ſindici denunciantis.*
26 *Fama publica in criminalibus facit plenam probationē, quando agitur tantum ad finem probandi iuriſdictionem illius cauſæ.*

1 FAMAM, qn̄ agitur criminaliter,† non facere ſemiplenam probationem; vnanimente tradidere glo.Bald. Butr. Imol. & alij in c.ve-
* niens,de reſt.& ibi Dec.dicit hanc eſſe cōem opinionē.idē aduertit Bal.in l.ꝙ non probaſſe. C.de calum. ſit placuit,et Marc.Ant.Blan.in tract.de indit.n.313. hocq; notauit Iaſ.in repe. l.admonendi.nu.250.ff.de iureiur.et ita cautū eſt à Pariſ.in conſ.153.nu.11.vol. 4.de quo meminit ēt Crau.conſ.41.nu.6.à quibus nō diſceſſit Cæpol.conſ.crim. 34.col 5. verſ. nec ſufficit
2 dictum,† nam in criminalibus probationes debent eſſe apertiſſimæ.l.fi.C.de prob.cui concluſioni,et illud ſuffragatur,quod notat Marſ. ex pluribus deductis in l.de minore.§.plurimum.n.55.ff.de quæſt. vbi inquit famam iunctam cū ſemiplena probatione, in criminalib.non facere plenam probationem, quā concluſionem pluribus examinat Lanfr.de Oria.in l.admonendi.nu.41.verſ.eſt autem caſus.ff. de iureiur.

Primò amplia concluſionem,vt vſq; eo procedat,
3 † quòd nedum per ſe ſola non faciat ſemiplenam probationem, ſed nec etiam ſi eſſet coniuncta cum vno teſte;quia tum etiam non ſufficeret ad integrandam probationem,ſecundum gl.in d.c.veniens,il 1.de teſt. vt,et voluit Bar.in l.de minore.§.tormenta.de quæſt. et corroborauit auctoritate ſua Oldr. in conſ.92. incip.Viſo diligenter proceſſu,vt et per Fely.in d.c. veniens.nu.12.Dec.in conſ.429.nu.9.et in conſ.133.atque Nouel. in ſua pract.fol.76.nu.45.

4 Limita huiuſmodi primam ampliationē,† ſi teſtis eſſet de viſu,et concurrerent aliqua alia adminicula, nam tunc haberetur plena probatio: vt liquet ex allegatis à Dec.in conſ.163.num.28, et à Felyn. in d. c. veniens.num. 13.

5 Secundò amplia,vt eo vſq; procedat,† quòd nec ēt faciat indicium ad torturam:vt docuit Bart.in l.milites.C.de quæſt.cui accedit Bal.in l.3.ff.de teſt. et probauit Fely.in d.c.veniens,ſub nu.11.de teſt.hoc idem voluere Ant.de Butr.in c.tertio loco.nu.19.de prob. Ang.in trac.malef.in verb.quòd fama publica.num. 41.Pariſ.in conſ.158.num.11.vol.4.Marſ.in conſ.15. nu.12.Marſ.Māt.in conſ.144.n.7.lib.1.Io.de Amic.
* conſ.85.nu.4.Bertr.in conſ.31.nu.2.vol.3.et de *communi opinione atteſtatur Blanc.in tract.de indit. cū
* diſtinctione tamen ibi,Crau.in cōſ.41.nu.6.ex *communi opinione,Villalob.commun.opin. in verſi.fa-
* ma.nu.7.alios de *communi atteſtatus cōgerit Clar. in §.fin.pract.crim.quæſtion.21. et Emanuel Soarez.
* comm.opin.in ver.fama ſola.nu.37.et 38.et alios *ex communi congerit Burſ.in conſ.20.nu.32.et in conſil.35.num.16.

Primò limita huiuſmodi ſecundam ampliationē,
6 † quando eſſet probatum, famam originem habuiſſe ab honeſtis perſonis, quia tunc facit indicium ad torturam: vt videtur tenere Bald.in cap.item ſi vaſallus.colum.fi.de controuerſ.inueſtit.et voluit Sal. in l.ea quidem,poſt Bald.ibid.de accuſ.quos ſequutur Marſ.in conſ.3.nu.5.et in conſ.31.num.5.atque Boſ.

in ſua

in ſua pract.crimin.titul. de inquiſit.num.38.

7 Secundò limita,† quando fama eſſet vehemẽs, ꝙ tamen relinquitur arbitrio iudicis:ſecundum Grammat.in deciſ.34.nu.53.poſt Bal.in conſ.131.vol.2.viſis dictis articulis,& Marſ.in d.conſ.3.nu. 6. & in cõſ. 49.nu.65.& Boſs.in ſua pract.crim.tit.de ind. & conſid.ante tort.nu.65.vbi voluit,quod concurrat etiam illa qualitas, quòd ſcilicet habuerit originem à perſonis honeſtis,ad quod etiam conſulas Franc.Caſon.in tract.ſuo crim.tract.8.c.2. nu.12.

8 Tertiò limita,† quando cum fama concurreret aliquod indicium:nam tunc ſufficeret ad torturam:iuxta ſententiam Cyn.in l.fin. C. de quæſtio.& aliorum quos allegat Marſ.in conſ.72.num. 15.

Extende huiuſmodi tertiam limitationem, vt etiã
9 ſi eſſemus in iis,quæ ſunt difficilis probationis, † concurrentibus aliquibus adminiculis, faceret adeò plenam probationem,vt ſufficeret ad condemnandum, ſecundum Grammat. in conſ.57.nu. 17. poſt Alex.in conſ.24.nu.20.lib.2.& multos adducit Marſ. in conſil.116.num. 12.

Quartò limita prædictam ampliationem non pro-
10 cedere, quando cum fama concurreret fuga, † quia tunc talis infamatus poterit torqueri,vt ſenſit Bart.in l.fi.ff.de quæſt.& placuit Fel.in c.nullus.nu.6.de præſumpt.atq; Grat.in conſ.48.nu.8.vol.2.

11 Quintò limita, † quando poſt commiſſum delictũ orta fuerit fama contra aliquem: nam tunc ad torturam habetur pro legitima,& rationabili, vt tradidit Gandi.in tract.quæſt.crim.char.10 col.1. verſ. ſequitur videre, quem refert ſequendo Marſil. in conſil.3. nu.7.& tenet Franc.Caſon. in tract.de malef.tit.ex dicto in delict.vel poſt delict.c.2.num. 2.

Tertiò amplia, principalem concluſionem item
12 locum habere, †quando ageretur de probanda excõmunicatione ad effectũ, vt quis repellatur à iudicio, ſecũdum Spec.in tit.de notor.crim.§. fama,verſ.quid ſi agenti,& iuxta ſententiam Anto.de Butr.in d.c.veniens,de teſtib.& Dominic.in c.quia, per illum text. in verſ.peritiſſimis.de except.in 6.& per alios, quos ſequitur etiam Fel.in d.c. veniens.nu.12.

13 Quartò amplia,† etiam ſi de crimine ageretur ciuiliter,etenim nihilominus in eo caſu ſtat firma cõcluſio,vt concludit Ant.de Butr.in d.c.veniens.nu. 10.& ibi Abb.nu.9.& ſcripſit Bal.in c.tam literis.num.1.in 2.notab. de teſtib.quod & protulit Io.de Anna.in cõſil.49.nu.3.& Fel.in d.c.veniens.nu.12.verſ.itẽ amplia etiam,de teſtib.

14 Contrarium†tamen aſſeruere Dec.in d.c. veniens, nu.25.& ante eum ibi Imol.nu. 8.& ratio eſt,quia qñ agitur de crimine ciuiliter, non requirũtur ita ſtrictæ probationes, ſicut quando agitur criminaliter.

15 Quintò concluſionem ampliabis,† vt habeat locũ in cauſa ciuili famoſa,& ardua,quia æquiparatur criminali:ita placuit Bald.in d.c.veniens,il 1. num.7.de teſtib.vbi citat text.in l.propter litem.ff.de excuſ.tut. quem ſequitur Dec.ibid.num. 39.

16 Sextò velim amplies locum ſibi vẽdicare † in omnibus caſibus,in quibus non defertur iuramentum in probationis defectum:nam in talibus fama cum vno teſte non probat:vt tradidit Bal.in c.1.nu.3.de appel. cui accedit Dec.in d.c.veniens.nu. 3. de teſtib.

17 Quòd ſi velis cognoſcere caſus, in quibus non deferatur iuramentum in ſupplementum probationis, hos te docebit Iaſ.in repe.l.admonendi.nu. 294.ff.de iureiur.atq; Hippol.in l.maritus.ff. de quæſtio.

Septimò amplianda eſt concluſio, etiamſi de hoc
18 eſſet ſtatutum Epiſcopi, † quòd per vnum teſtem de veritate,et tres de fama conuincatur quis de vſura:ita conſulendo concludit Fed.de Sen.in conſ.17. per totum,quem ſequitur Petr.de Ancħ.in reper.c.1. verſi. accedat quo ſupra,de conſtit.quibus adhæret Fely.in d.c.veniens.nu.12.de teſtib.

Nũc vero primũ limitabis, principalem cõcluſio-
19 nẽ locum ſibi non vẽdicare,†quoad inquirendũ,aut in carcerẽ detrudendũ. tunc nempè ſufficit fama : vt auctor eſt Cyn.in l.nullus.C.de exhib. reis atq;teſtaĩ Bal.in conſ.360.quia quæſti.col.1.in fi.lib. 3. & dixit idẽ Bal.in conſ.438.ad euidentiam.col.3. circa fi.lib.
20 5.†quod fama ſufficit ſolũ circa præparatoria, & introductoria iudicij,non circa deciſoria, idẽ inquit in conſ.78.n.2.& in conſ. 10.nu.5.vol.3. & Crau. in cõſ. 41.nu.6.& Fel.in d.c.veniens.nu. 14.de teſt. & Franc. Caſon.in tract.crim.tract.8.c.2.nu.7. & 11.

21 Sublimita,vt non procedat,†niſi habeat originem à perſonis honeſtis:aliàs non ſufficeret etiã ad inquirendum:vt ſenſit Gand.in tract.ſuo quom.de maleſi. cognoſc.per inquiſitionem.col.2.Aret. de maleſi. in gl.hæc eſt quędã inquiſitio.verſ.quarto principaliter, & Dec.in conſ.170.col.2.& in conſ. 175.colu.2. & in conſ.189.col. 1.

De huiuſmodi ſublimitatione dubitat Boſſ. in ſua
22 pract.crim.tit.de inquiſit.nu.38.†nam quando fama habet originem à perſonis honeſtis,facit ẽt indicium ad torturã,ſecundum Bal.in c.item ſi vaſallus. col.fi. de controuer.inueſt.& ſup.prima limit.2. ampliat.& ideo fieret, vt non minus indicium requireretur ad firmandam inquiſitionem, quam ad torturam cõtra omnes,& præcipuè Brun.in tract.ſuo crim.par.fi.col. 2. quare ipſe Boſſ. tenet ſufficere famã abſq; illa qualitate,ad inquirendum,per deciſ.Io.And. ad Spec.de not.crim.in §.fama. in addit. quæ incip. hanc vocamus infamiam, & illam ſequitur Aret. in conſ. 73. in fi.& alij quos vbi ſupra Boſſ. adducit.

Si tamen iſtiuſmodi fama haberet originẽ à perſonis maleuolis,& de hoc conſtaret, non pareret huiõi effectum inquirendi: vt per Gand.in d.tract.tit.à quo, vel à quibus poſſit formari inquiſit.col.2.gl.& Doct. in c.cum in iuuentute.de præſumpt.& in cap.licet ex quadam.de teſt.& refert Boſſ.in d.ſua pract. crim. tit. de inquiſit.nu.39.

23 Secundo loco limitanda eſt concluſio,vt† nõ vera ſit, quantũ ad inducendam purgationẽ canonicam: vt in c.presbyter ſi à plebe.2.q.4.& vt ſuſpendaĩ ante purgationem:vt in c. cum inter.de purgat. canon. vt & obſeruauit Io. Andr.in c.2.de accuſ.in 6.& Fely.in d.c.veniens.num. 14.Rom. quoq; in conſ.301.atque Abb.in c. at ſi clerici. circa gl.1.de iudic.

Tertiò limita, & intellige procedere tãtummodo, quando crimen eſſet probatum per vnum teſtem,vel
24 aliàs ſemiplenè, nam tũc fama non ſufficeret:†ſecus ſi eſſet probatũ crimẽ aliundè pluſquam ſemiplenè; vt per vnum teſtem de veritate,& aliud indiciũ,tunc profectò fama probaret, per ea quæ ſupra diximus in limitatione primæ ampliationis, & ex allegatis latè per Fel.in d.c.veniẽs.nu.13.& Thom.Gram. in deciſ. 42.nu.12.atq; Dec.in d.c.veniẽs.nu.32. vbi dicit hoc in arbitrio iudicis eſſe,conſiderata qualitate famæ,& inſpecta præſumptione, quæ eſſet vltra ſemiplenam probationem.

25 Quartò limita,† quando cum fama cõcurreret dictum ſindici denunciantis Titium occidiſſe Caium, namq; tunc fama facit ſemiplenam probationem:ita conſuluit Bat.in conſ.191.in poſtremis verbis, quem ſequitur Ariminen.in addit. ad Ang. in tract.de maleſi.in verb.quod fama publica.nu.43.& confirmauit Grat.in conſ.136.nu.17.vol.1.

26 Quintò limitabis non habere locũ, † quãdo agitur tantum ad finem probandi iuriſdictionem illius cauſæ,nam tunc fama publica in criminalibus facit plenã probationem:ita concludit Domin.de S. Gemin. in c.ſi iudex laicus,in §.& ſi notorium,in 1.not.nu. 2. de ſent.excom.lib.6.quẽ ſequitur Marſ.in d. l. de minore.§.plurimum.nu.74. ff. de quæſtionib.

Hic ſubiungerem cõcluſionẽ,quo pacto fama bona,& fama mala probetur.Sed hæc explicauimus,&

effectus

Digitized by Google

effectus diximus ſupra in concluſione 235. bona fama.cum ſequ.& infra in concluſione mala fama, ad quas te reijcio.

CONCLVSIO DCCLV.

ARGVMENTVM.

Ad effectum Regulæ Cancellariæ de impetrantibus beneficia vacantia per obitum familiaris Cardinalium, an ſit probanda familiaritas ſimpliciter.

SVMMARIVM.

1 *Familiaritas familiaris Cardinalium nedum eſt probanda ſimpliciter, ſed etiam probari debet continuã in domo commenſalitatem habuiſſe, ad effectum Regulæ Cãcellariæ de impetrantibus eorum beneficia.*

2 *Familiaritas vera dicitur illa quę corpore, et dentibus fit.*

3 *Vt beneficia familiaris Cardinalium cadant ſub reſeruatione Regulę Cancellarię, non ſufficit probare ſolam cõmenſalitatem, & expenſas in domibus Cardinaliũ habere, niſi etiam probetur qualitas familiaritatis.*

4 *Si Cardinalis patitur, vt aliquis familiaris non actu ſeruiat, ſed nihilominus ſit commenſalis cõtinuus, dicitur verus familiaris.*

5 *Qui ſeruit, & habitat in domo, præſumitur viuere expenſis Cardinalis, niſi contrarium probetur.*

6 *Honeſtũ non eſt, quòd quis alteri ſeruiendo de ſuo ſeipſum paſcat.*

7 *Facta non præſumuntur, niſi probentur. Commenſalitas ſemel probata, ſemper præſumitur durare, niſi contrarium probetur.*

8 *Probatio familiaritatis, & continuę commenſalitatis ad effectum excludendi alium, debet plenè fieri, nec ſufficit, quod probetur per aſſertionem Cardinalis.*

9 *Quando agitur de familiaritate non in pręiudicium tertij, ſed ad effectum expediendi gratis duntaxat, fides Cardinalis ſufficit.*

10 *Si Pontifex Maximus aſſerit aliquem eſſe familiarem ſuum, & cõtinuum commenſalem, illi creditur etiam in pręiudicium tertij. Contr. nu. 11.*

12 *Familiaritas non poteſt dici contracta ex ſolo conſenſu Pontificis Maximi, niſi conſentiente aſſerto familiari.*

13 *Quando Pontifex Maximus habet voluntatem, & propoſitũ faciendi veros familiares, & eorũ ſeruitio vti nõ ſufficiũt literę familiaritatis, niſi etiam probetur actus.*

14 *Quando ſummus Pontifex conceſſit literas ad petitionẽ alicuius, tunc quia ſecundùm fictionem dicitur familiaris, & continuus commenſalis ſufficit probare familiaritatem per dictas literas.*

15 *Familiares Cardinalium non actu deſeruientes licet probent per literas familiaritatem, tamen ad effectum Regulę Cancellarię probare debent habitationem in domo, & commenſalitatem.*

Extat Regula Cãcellariæ de impetrãtibus beneficia vacantia ꝑ obitũ familiaris Car-
1 dinalium, † ad effectum igitur iſtius Regulę, nedũ eſt ꝓbanda familiaritas ſimpliciter, ſed ẽt cõtinuã in domo commẽſalitatẽ habere, vt eſt tex. in c. vlt. de verb.
2 ſignif. in 6. nam illa dr̃. vera familiaritas, † quæ corpore, & dẽtibus fit, vt vtar verbis Dominici in d. c. vlt. in pen. notab. & refert Gomeſ. in d. reg. de impetrãtibus beneficia, & c. q. 13. in prin. & latè ꝓſequitur Auguſt. Bero. in q. 35. per tot. & Mandoſ. in d. reg. q. 10.

Primò amplia idẽ procedere econtrariò, vt ſcilicet non ſufficiat probare ſolam cõmenſalitatẽ, & expen-
3 ſas in domibus Cardinalium habere, † niſi etiam probetur illa qualitas familiaritatis, nam hmõi expẽſę quandoq; præſtantur per eleemoſinam vel magnam amicitiam, & eo caſu beneficia eorũ non cadunt ſub reſeruatione dictæ Regulæ: ita Boniſac. de Vital. in clem. vlt. notab. 7. de celebrat. miſſa. & tenet Bero. in d. q. 35. nu. 3. & 4.

Limita, hmõi ampliationẽ locum non habere, ſi
4 Cardinalis pateretur, † vt aliquis familiaris non actu ſeruiret ſed nihilominus eſſet cõmenſalis continuus, nã tũc ſufficeret illa qualitas cõmẽſalitatis, & diceret verus familiaris, ꝑ ea, quæ dicit Fel. in c. clerici. col. 2. de iudic. non tñ procederet ecõtrà, nempè ſi ſeruiret, ſed tñ non comederet expẽſis Cardinalis, vt aſſeruit Gomeſ. in d. reg. de impetran. q. 10. ſub nu. 3.

Quod poſtremo loco à nobis traditũ verũ eſſet, ſi eſſemus in claris: nempè qa conſtaret de non cõmen-
5 ſalitate: ſecus aũt ſi eſſemus in dubio, † nã tunc ille, q̃ ſeruit, & habitat in domo, præſumitur viuere expẽſis Cardinalis, niſi, vt diximus, contrarium probaretur, quia non preſumitur, ꝙ de vẽto vixerit: vt in l. ſi. C. de alimẽt. pup. preſtan. & qđ ibi notat Bar. in l. cũ ſeruus. ff. de verb. ſign. nec eſt præſumendũ, quòd ſeruiendo Cardinali, & habitando in eius domo, viuat expenſis proprijs, nã preſumptio eſt, ꝙ viuat expenſis Cardinalis, cui ſeruit: iuxta dictũ A poſtoli: iuſtũ eſt, vt de fructu quem quis ſeminat, & metat. Et contrarium præſumere non videtur veroſimile, neq; ſecundum iuſti-
6 tiam, † quia honeſtum non eſt, quòd quis alteri ſeruiẽdo, de ſuo ſeipſum paſcat: vt tradit Oldr. in conſ. 149. quæritur, & Marian. Soc. in tract. viſitatio. col. 34.

Contrariũ tenuiſſe Rot. atteſtatur Gomeſ. in d. reg. de impetran. q. 13. ſub nu. 5. verſ. tamen, nullum nempè in dubio preſumi commenſalem, niſi probetur, q̃a
7 iſta conſiſtunt in facto, † & facta non præſumunt̃, niſi probentur. l. quæcũq; ff. de publicia. & diximus ſupra in noſtra concluſione facta non præſumuntur. Vtiq; verum eſt, quòd commẽſalitate ſemel probata ſemper præſumitur durare, niſi probetur cõtrarium, & ita declarantur dicta Domin. in d. c. vlt. de verb. ſign. in 6. per Rot. vt inquit Gomeſ. vbi ſupra.

8 Secũdò ampliabis, vt eo vſq; concluſio ꝓcedat, † vt hmõi probatio familiaritatis, & continuæ cõmenſalitatis ad effectũ excludendi alium, debeat plenè fieri, nec ſufficit, quòd probetur ꝑ aſſertionẽ Cardinalis, quia illi nõ creditur in præiudicium tertij, per c. cum à nobis, de teſt. ſecus verò quãdo ageretur de familia-
9 ritate non in præiudicium tertij, † ſed ad effectũ in expediendi gratis duntaxat, tunc enim nõ requiritur ita exacta probatio, ſed fides Cardinalis ſufficeret, & ita deciſum fuiſſe à Rot. in vna Hiſpalen. refert Gomeſ. in d. reg. de impetran. q. 13. ſub nu. 6. in fi. quod tamen inquit procedere, niſi opponatur.

Limita huiuſmodi ſecundam ampliationẽ, ſi Põtifex Max. aſſereret aliquem eſſe familiarem ſuum,
10 & continuum commenſalem, † illi certè crederetur ẽt in præiudicium tertij, per clem. 1. de prob. & ita nũcupatim cõcluſit Rot. in vna ſcenceſen. prioratus coram Gomeſ. de mẽſe Februarij 1538. dum ibi Leo decimus quẽdam Petrum Protonotarium creauerat, & familiarem ſuum continuum commenſalem fuiſſe aſſerit, Domini voluerunt illud ſufficere ad excludẽdum prouiſionẽ legati Auinionen. qui licet poterat de reſeruatis, non tamen de beneficijs familiariũ Papę prouidere: vt refert idem Gomeſ. in d. reg. de impetran. q. 13. nu. 6. & ratio eſt, quia ſumm. Pontifex aſſerendo creat, vt aſſeruit Cagn. in l. ſi quis maior. n. 170. C. de in integ. reſtit. cui conferunt notata per Lap. in alleg. 67. nu. 2. vbi latè examinat, quando narrata per ſummum Pont. faciant fidem.

11 In contrariam † videtur rñdiſſe ſententiam Anch. in conſ. 398. vbi inquit, quòd cùm ad contrahendum familiaritatem requiratur conſenſus mutuus, ſcilicet Domini & ipſius familiaris (familiaris enim obligat̃ domino ad ſeruitium, & dominus ad ſtipẽdiũ vel ad aliud iuxta pactum conuentũ) ex ſolo conſenſu Põt.
12 Max. non poteſt dici contracta familiaritas, † niſi cõſentiente

ſentiente aſſerto familiari, per not.in c. 1. de conceſſ.
præbē.lib.6.in nouell.& ibidem poſt Inn. ipſe Anch.
& conſulēdo idem ſenſit Pariſ. in conſ.50.col. 3. vol.
4. quos etiam ſequitur Rebuff. in ſua prax. beneſi. in
reg.de non tollendo ius quæſitum.gl.5. verſi. vnde ſi
Papa declarauit.

Huiuſmodi inter ſe repugnantes opiniones poſſũt
13 hoc pacto conciliari.† nam aut Pont. Max. volunta-
tem,& propoſitũ habet faciendi veros familiares, &
eorũ ſeruitio vti, & tunc non ſufficiũt literæ familia-
ritatis, niſi etiam probentur actus familiaritatis, ad
effectum dictæ regulæ, nec gaudent prærogatiuis, ſeu
priuilegijs familiarũ.l. ſub prætextu. C. de ſacroſan.
eccleſ.l.ſcriniarios.C.de teſtam.milit.& tradidit Fel.
in c.1.col.2.de offic.deleg. quia propter officiũ datur
beneficium.c.fi.de reſcript.in 6.& tunc procedit opi-
nio Anch.in d.conſ.396.& vult Pau.de Caſtr. in cõſ.
340.in lib.1.incip.Premiſſis.allegat Card. Florenti.in
conſ.126.prope fi.loquens de Capella Papæ.

Aut ſummus Pont.conceſſit literas ad petitionem
alicuius, ſicuti multi illas affectant, vt prærogatiuis
14 gaudeant;† & tunc quia ſecundum fictionem dicun-
tur familiares,& continui commenſales: vt declarat
Pau.de Caſt.in d.cõſ. 340. & iſti gaudeant priuilegijs
veris familiaribus, & continuis commenſalibus con-
ceſſis, vt per Abb.in c.ex parte, ad fi. de cler. non reſi-
den. per Bal.in l.ſiue poſſideris.1.col.2.q.C.de prob.p
Philip.poſt Io.And.in c.fi.4.col.in prin. de conſenſu,
in 6. ſufficit probare huiuſmodi familiaritatem per di
ctas literas Papæ.

Iſtud tamē non habet locum in familiaribus Car-
15 dinalium, non actu deſeruiẽtibus, † quia licet proba-
rent per literas familiaritatem,& nõ probarent habi-
tationem in domo,& commenſalitatem, nõ ſufficе-
ret ad effectum dictæ Regulę: vt placuit Abb.in c. cũ
dilectus.in fi.de cler.non reſiden. & voluit Fely. in c.
cum noſtra.col.15.de reſcript.& ex latè deductis per
Gomeſ.in d.reg.de impetran. q.13. ſub nu.8.& 9.

CONCLVSIO DCCLVI.

ARGVMENTVM.

De familia alicuius aliquem eſſe quo pacto
probetur.

SVMMARIVM.

1 Aliquem eſſe de familia alicuius, eo ipſo probatur, quod cũ alijs famulis aſſociatus ſit, & in illo officio ſeruiat, veluti alij ad id deputati.

2 Qui dicantur de familia, de domo, & agnatione, parentela, cognatione, & ſimilibus, vide remiſſiuè.

Familiaris, ſeu aliquem eſſe de familia
alicuius, probatur eo ipſo, ꝙ
1 cum alijs famulis† aſſociatus ſit, & in illo officio ſer-
uiat, veluti alij ad id deputati, quamuis nulla deputa-
tio, vel ſcriptura, de hoc appareat, ad quod eſt cõtext.
in l.fi.in princ.C.de prox.ſacr.ſcrini.lib. 11.ita docuit
Bar.in l. 1.§ familię.nu.5.de publi.& vectigal.& Au-
guſtin Bero.quæſt.39.num.2.
2 Qui autem dicãtur de familia, de domo, † de agna-
tione, parentela, cognatione,& de ſimil. cõſulas hæc
latè tradentem Alex. in l. ex pacto.§. ſi quis rogatus.
nu.51.cum plu.ſeq.ff.ad Trebel.& Bart. in l. pronun-
ciatio.§.familiæ.& ibidem Alc.de verb.ſign. & idem
Bart.in l.pero.§.fratre.ff. de leg. 2. vbi etiam ad eum
Illuſtriſſ. Alban.

CONCLVSIO DCCLVII.

ARGVMENTVM.

Familiares, an admittantur ad teſtificandũ
in cauſa Domini ſui.

SVMMARIVM.

1 Familiares in cauſa Domini ſui non admittuntur ad teſtificandum.

2 Familiares Epiſcopi, vel Abbatis præſumuntur eſſe laudabilis vitæ, & conſcientiæ, & ideo admittuntur ad teſtimonium pro ipſorum dominis.

3 Familiaris familiaris mei, non dicitur meus familiaris.

4 Licet domeſticus non poſſit eſſe teſtis, tamen id fallit in domeſtico domeſticæ partis.

5 Familiaris admittitur ad teſtificandũ, ſi eſt ſolitus verſari in domo, ſed nõ viuere expẽſis illius, pro quo teſtificatˀ.

6 Familiaris in cauſa domini ſui ſaltem facit indicium. Contrarium.nu.7.

1 Familiares non admittuntur ad teſtifi-
candum † in cauſa Domini
ſui. vt ſancitum eſt in c.in literis, de teſtib. in c.1. 2. &
4.& c.accuſatores.3.q.5.& in l.etiam.C.de teſtib.& l.
pen.ff.de teſti.ita reſpondit Gram.in conſ.26. nu. 30.
ſic etiam conſuluit Alex.in conſ.91.nu. 8. vol.4. atq;
cauit Dec.in conſ.133.viſo proceſſu, ſub nu. 3.

Primò limita concluſionem non procedere in fa-
2 miliaribus Epiſcopi, vel Abbatis, † hi etenim pſumũ-
tur eſſe laudabilis vitæ,& conſcientię,& ideò admit-
tuntur ad teſtimoniũ pro ipſorum dominis, vt voluit
Bal.in l.2.col.1.in fi.verſ.ſed Innoc.dicit.C. de teſtib.
& ibi Sal.col.1.verſ.vnum not.quod & cenſuit Fel.in
d. c literis. col.2.verſ. fallit ſecundo, & placuit Ang.
Aret.in §.pater.col.3.verſ.vnum not.Inſti.de teſtam.
ord.idem obſeruauit Alber. de Malet. in tract.de te-
ſtib.§.ſupereſt.nu.13.idē ſenſit Flor.in l.teſtes, verſic.
alij autem.ff.de teſti.vt & notant Barb.in c.inſinuã-
te.col.1.verſ.ex hoc mihi videtur, de offic.deleg. hoc
et tradidere Lanfr.in c.quoniam contra.in §.teſtium
depoſitiones.col.19.verſ.quæ ergo primo, de probat.
Apoſtil.ad deciſ.Tholoſ.4.in prin.verſ. quod verum
eſt,& in verſ.item admittuntur.Iac.in l.teſtis idoneus
verſ.quid autem in familiarib.ff.de teſtib. & Mando.
in Reg.Cancel.32.q.8.nu.12.& Gomeſ. in d. reg.
3 Secundo loco limitanda eſt concluſio† in familia-
ri familiaris mei, ille enim non dicitur meus familia-
ris: vt decidit Bellam.in deciſ.604.concluſio, ꝙ licèt
procurator.& Ant.de But.in c.inſinuante.col.1. verſ.
4.qd in familia.de teſt. Alex.in conſ.73.nu.12.vol.1.
& Rot. in deciſ. 154. aliàs 12. ſolicitator. de teſtib.in
nou. Socius enim mei ſocij non eſt meus ſocius. l. nõ
4 ſocius.ff.pro ſocio, quod & illud confirmat. † nam li-
cet domeſticus non poſſit eſſe teſtis: tamen id fallit in
domeſtico domeſticæ partis, ita tradit Innoc.in c. in-
ſinuante, de offic.deleg.& ibi Barb.alleg.l. vnic. C. ſi
quacunq; prædit.poteſt. & ſequitur Bal.in l.qui teſta-
mento, la 2.§.quæcunque autem.ff.de teſtam.
5 Tertiò limitabis in familiari, † qui licet ſit ſolitus
verſari in domo, non tamen viuit expenſis illius, pro
quo teſtificetur, nam tunc admittitur: ita cautum eſt
ab Alex.in conſ.149.col.2.num.8.verſ. præterea licet
conuerſetur. vol. 5.
6 Quartò limita, † vt eo vſque non procedat, quin
ſaltem faciat indicium: vt auctor eſt Bald. in Marga-
rita. in verb. teſtis, verſic. teſtis familiaris,& ſequitur
Hippol.in l.1.§.ad quæſtionem.num. 30. verſ. teneas
etiam menti, quod licet domeſticus.ff.de quæſt.idem
voluit auctor addit.ad deciſ.Tholoſan.4.verſic. item
quando ſunt plures.
7 Contrarium † ſentire videtur Bald.in l.in teſtimo-
nium.ff.de teſtib.& Fel. in d.c.in literis.col.fi.verſ.ſe-
cundo

cundo

cundo nota. de teſt. & ibi Abb. in 3. notab. & Gram.
in conſ. 29. num. 33.
Sed quoniam de huiuſmodi Concluſione latè ſu-
pra diximus in concluſione Domeſticus, proindè ad
ea te lector reijcio.

CONCLVSIO DCCLVIII.

ARGVMENTVM.

Famulus an poſſit eſſe teſtis pro domino ſuo.

SVMMARIVM.

1 *Famulus pro domino ſuo non poteſt eſſe teſtis.*
2 *Famulus non poteſt eſſe teſtis, etiam ſi deponeret de facto proprio.*
3 *Famulus pro domino teſtificari poterit, quando tempore teſtificationis non ſit amplius famulus.*
4 *Famulus non eſſet idoneus teſtis, ſi receſſiſſet à Domino vel dolo eſſet dimiſſus ad hoc potiſſimum, vt pro ipſo domino deponeret.*
5 *Famulum dimiſſum eſſe dolo, & fraude, probatur ex eo, quòd poſtea reuertitur ad famulitium.*
6 *Famulus præſumitur in fraudem dimiſſus, quando id fit tempore litis cœptæ.*
7 *Famulus non habens ſalarium, admittitur in teſtem pro domino.*
8 *Famulus non habens ſalarium, ſed viuens expenſis illius, pro quo teſtificatur, perindè eſt, ac ſi ſalarium haberet, & non admittitur pro domino.*
9 *Famulum deieratum eſſe, nõ eſt verisimile, cùm ſit grauis, & honeſta perſona.*
10 *Famulus deponens contra dominum, admittitur.*
11 *Famulus expulſus propter eius ſcelera non admittitur ad teſtificandum contra ipſum dominum.*
12 *Famulus Abbatis pro monaſterio eſt idoneus teſtis.*

1 Famulus non poteſt eſſe teſtis † pro domi-
no ſuo: vt colligere eſt ex reſcri-
pto Imp. Dioclet. & Maxim. l. ſeruos, & ibi Saly. C. de
quæſt. & ex reſcripto Imp. Valeria. & Gallic. in l. etiã,
& ibi Doct. C. de teſti. & ratio eſt, quia poteſt ei impe-
rari, & ideò eſt inhabilis: vt ait gl. in c. idonei. §. teſt. 3.
q. 3. quod & tradidere Cyn. & Doctor. in l. 2. C. de te-
ſtib. hoc idem confirmant Rol. à Vall. conſ. 41. num.
25. vol. 1. Pariſ. conſ. 67. nu. 85. vol. 3. Steph. Aufrer. in
tract. de teſt. nu. 43. in verb. famulus. Domhaud. in co
tract. de teſtib. num. 6.
2 Id amplia, † et ſi deponeret de facto proprio, nẽpè
ꝙ reportauit librum, quẽ tibi commodaueram, nam
ẽt tunc nõ põt eſſe teſtis, quia pro ſe deponit, ex l. de-
ferre. §. ijdem decreuerunt. vbi Bar. ff. de iur. fiſc. & ſe-
quitur Aufrer. de teſt. in ver. famulus. nu. 43. in fi.
Concluſionem primò limitabis, qñ tempore teſti-
3 ficationis non eſſet amplius famulus, † quia tunc po-
terit teſtificari, inſpicitur enim tẽpus, quo teſtificatur
ſeu iurat. l. nomen. §. inſtrumẽtorum. ff. de verb. ſign.
& l. 3. §. lex Iulia. cum ibi notatis. ff. de teſt. & de com
muni opinione atteſtatur Alex. in conſ. 100. ſub nu.
7. vol. 6. & ex alijs adductis per eundem in conſ. 5. nu.
9. vol. 1. & voluerunt Cyn. Bal. Bar. Sal. Paul. de Caſt.
& alij in d. l. 2. C. de teſtib. Spec. in tit. de teſte. §. 1. ver.
quid ſi olim fuit eius clericus. hoc idẽ aſſeruere Bart.
in l. 1. §. idem Nummio per eum text. & in l. vnius. §.
pen. ff. de quæſt. & l. deferre. §. ijdem decreuerat. in fi.
ff. de iur. fiſ. Alex. in conſ. 149. viſo proceſſu inter Mi-
chael. col. 2. verſ. non obſtat ſi dicatur. vol. 5. Grat. in
conſ. 41. col. 2. verſ. tertio admittuntur. vol. 2. Ruin. in
conſ. 36. col. 6. verſ. item nõ obſtat alleg. famulat. vol.
4. idem dixit Lanfr. de Orian. in trac. de depoſit. teſti.
in verſ. nunc eſt videndum. nu. 84. & ſeq. ver. prędicta
tamen intelligere debetis.
4 Illud ſublimita nõ ꝓcedere, † ſi receſſiſſet à Domi-
no, vel dolo fuerit dimiſſus, ad hoc potiſſimũ, vt pro
ipſo Domino deponeret, nã nunc nõ eſſet idoneus te-
ſtis: ita docuit Bar. in l. vir mulieri. ff. de don. int. vir. &
vxo. cui accedit Bal. in l. 1. §. ſi ſeruus. ver. breuiter iſta
eſt veritas. ff. de quæſt. quibus adhæret Hippol. in l. 1.
§. idem Numini. col. 1. ſub nu. 1. verſ. quandoq; deſijt
eſſe. ff. eo. idem tradidit Henric. Boic. in cap. in literis.
col. 2. in 2. caſu, qui loquitur in mercenario, de teſti. &
ibi Bal. verſ. quid in famulo. Ibiq; Fel. col. ver. 2. intel-
lige. hoc idem obſeruauit Dominic. in c. conſangui-
nei. col. 1. verſ. glo. prodeunt. 3. q. 5. & ibi Præpoſ. Ale-
xandri. col. 1. verſ. in eadem gl. idque prætereà obſer-
uauere Corn. in conſ. 170. col. 3. verſ. & licet aliàs vol.
3. Hiſpa. in rubr. de donat. int. vir. & vxor. col. 1. ver. ex
quo infert. Apoſtil. ad deciſ. 4. Tholoſ. verſi. prædicta
dic eſſe vera. Barb. in c. inſinuante. col. 3. verſ. & vide
Bar. hoc limitãtem. de offi. deleg. & Tiraq. in reg. ceſ-
ſante cauſa, in 1. par. n. 62. & proptereà dicit Bal. in d.
c. in literis. quod diligẽter debet interrogari famulus,
quare fuerit expulſus, & an ſit reuerſurus.
5 Et quod fuerit dimiſſus dolo † & fraude, ꝓbabitur
ex eo, ꝙ poſteà reuertitur ad famulitium: vt ex alleg.
per Tiraq. in tract. ceſſan. cauſ. ſub nu. 102. & Fel. in c.
in literis. de teſt. & explicauere Hippol. Marſ. in l. 1. §.
idem Nummio. num. 2. de quæſt. Sal. in l. ſeruos. C. de
quæſt. & ſic inquit Alex. in conſ. 5. nu. 9. verſ. niſi po-
ſteà rediret. vol. 1.
6 Præſumitur etiã in fraudem dimiſſus, † qñ id fit tpo
litis cœptæ: vt inquit Spec. in d. §. verſ. item excipitur.
de teſte. Pariſ. ẽt placuit in conſ. 104. nu. 159. vol. 1. ꝙ
& probauit Imo. in c. cũ à nobis col. 3. verſ. adde etiã.
de teſtib. vt, & teſtatur Henric. Boic. in d. c. in literis.
colum. 2. ver. aut eſt dubium. de teſtib. & confirmauit
Alb. de Maler. in ſuo tract. de teſt. c. 4. nu. 18.
Secundò limita, principalem concl. nõ habere lo-
7 cum in famulo non habente ſalarium, † quia talis fa-
mulus admittitur in teſtem pro Domino. teſte Spec.
in tit. de teſte. §. 1. verſ. ſed de quo mercenario. quem
ſequitur Rom. in cõſ. 429. nu. 4. & ſcitu dignum arbi-
tratus eſt Marſ. in ſing. ſuo incipient. Regula eſt. & in
conſ. 68. nu. 22. & in l. 1. §. ad quæſtionem. col. 1. in 2.
limit. ff. de quæſt. & Aufrer. in tract. de teſtib. in verb.
famulus. nu. 43. verſ. fallit in famulo.
Sublimita hmõi limitationẽ in famulo non habẽ-
8 te ſalarium, † ſed tñ viuente expenſis illius, pro quo te
ſtificatur, nã perindè eſt, ac ſi ſalarium haberet: vt no-
tat Io. And. ad Spec. in §. 1. verſ. item excipitur. tit. de
teſte. & Aret. in d. c. in literis. col. 2. verſ. & aduerte. &
ibidem Fel. verſ. ex quo datur intelligi. & rñdit Aret.
in conſ. 13. ſub nu. 14. verſ. ſecũdo quia ꝑ doctor. Cyn.
in l. etiam. C. de teſtib. licet loquatur in domeſtico: tñ
conſiderata illa qualitate expenſarum dicit, quod re-
pellitur teſtis, & idem in famulo pro expenſis ſeruiẽ-
te, tenet Zabarel. in c. Inſinuante. de offic. deleg.
Tertiò limita in famulo honeſtę pſonę magni dñi,
9 † nec eſt veriſimile famulum deieraturum cũ ſit gra-
uis, & honeſta perſona: ſiñ Doct. & Bal. in d. l. etiã. C.
de teſt. & Inn. in d. c. in literis. co. vlt. de teſti. ita etiam
ſcriptum reliquit Alex. in l. vir. ff. de donat. int. vir. &
vxor. ꝙ idem conſulendo ſenſere Rom. in conſ. 420.
nu. 5. Marſ. in conſ. 68. nu. 23. in ſing. 5. Barb. in cõſ. 54.
illud afferam in medium. col. 9. poſt prin. verſ. & ſi q-
ſpiam dixerit. lib. 1. & in conſ. 3. clementiſſimi. col. 12.
poſt princ. verſ. quo caſu vendicat ſibi locum. vol. 2.
Ruin. conſ. 92. præmittendum. nu. 3. lib. 1. Mandoſ. in
reg. Cancel. de impetr. benefic. vacan. per obit. famil.
Cardin. q. 8. nu. 13. vt etiã explicauimus ſupra in con-
cluſione domeſticus, & in concluſione familiaris.
10 Quartò limita, † in famulo deponente cõtra domi-
num, quia tunc admittitur: vt eſt deciſum in Capel.
Tholoſ. in deciſ. 4.
Hoc idẽ ſublimitabis non ꝓcedere in famulo ex-
11 pulſo propter eius ſcelera; qa tunc nõ admitterẽt † ad
teſtifican-

Digitized by Google

reſtificandũ contra ipſorum Dominũ, vt in ſimili de Epiſcopi famulo notat Alb. de Malet. in ſuo tract. de teſt. c. 2. nu. 52. & tenuit But. in c. cum oporteat, de accuſ. & facit c. nulli epiſcoporum, eod. de accuſ.

32 Quintò limita locum ſibi non vẽdicaret † in famulo Abbatis. hic etenim pro monaſterio eſt idoneus teſtis: vt aſſeruit Bal. in conſ. 444. n. 4. vol. 1. & ſeq. Egid. Boſſ. in ſuo tract. de teſt. nu. 116.

CONCLVSIO DCCLIX.

ARGVMENTVM.

Famulus an deliquiſſe præſumatur de conſenſu patroni.

SVMMARIVM.

1 *Famulus deliquiſſe, non præſumitur de conſenſu patroni, ſeu domini.*

1 Famulũ non præſumi † deliquiſſe de conſenſu patroni ſeu domini, habemus à ſum. Pont. in c. quia præſulatus. 1. q. 4. & in huius concluſionis explicatione non immorabor, cùm enucleatè ab Alc. enodata fuerit in tract. præſumpt. reg. 3. præſumpt. 40. vbi quinq; limitationes ad hanc cõcluſionem adducit, hunc itaq; lector adibis, ſi tibi opus fuerit.

CONCLVSIO DCCLX.

ARGVMENTVM.

Fatuus aliquo tempore, an etiam poſteà præſumatur fatuus, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Fatuus aliquo tempore, vt etiam poſtea præſumitur fatuus, debet probari fatuus aliquo continuo tempore, aliquibus menſibus, non autem ſemel, vel nonnullis temporum momentis.*

1 Fatuus vt quis aliquo tpe † etiam poſteà præſumatur fatuus, debet probari fatuus aliquo continuo tpe, aliquib. menſib. non aũt ſemel vel nonnullis tẽporum momentis: ita decidit apertè Bar. in l. 2. ff. de bon. poſſ. fur. infan. de la. per tex. in l. 1. ff. de cur. fur. & ſequitur Soc. Sen. in cõſ. 42. n. 8. vol. 1. Et ꝙ fatuus non præſumitur quis niſi probetur, tenet Rom. in conſ. 281. nu. 7. per tex. in l. nec codicillũ. C. de codic. & quod plenè not. in c. cum dilectus, de ſuc. ab inteſt. c. iudicis. 13. q. 9. & in c. ſi fortè, de elect. lib. 6. & l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſſ.

In hac concluſione explicanda vlterius nõ inſiſtã, cũ abundè de hac diſſeruerimus in concl. Demẽtia, et in concl. Furioſus, & in concl. Mente captus, quæ igit in præſentia dicenda eſſent, partim iam antea, partim inferius ſuis locis opportunis tradidimus.

CONCLVSIO DCCLXI.

ARGVMENTVM.

Fellonia, vt probetur per dominum contra vaſallum quot teſtes requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Fellonia, vt probetur per dominũ contra vaſallum, requiruntur quinq; teſtes omni exceptione maiores.*

2 *Quinque teſtes qui requiruntur ad probandum felloniam per dominum cõtra vaſallum, debent eſſe omni exceptione maiores nedum tempore depoſitionis, ſed etiam tempore quo iurauerunt.*

1 Fellonia vt probetur per dñm cõtra vaſallum, requirũtur † quinq; teſtes omni exceptione maiores: vt probatur in c. vnic. in v lib. feud. tit. quot teſtes ſint neceſſ. ad prob. feu. ingrat. & fuit deciſum in Parlamẽt. Delph. vt refert Guid. Pap. in q. 180. & licet de illo tex. dubitet gl. ibidem, quòd ſcilicet non ſit lex, tñ pro lege debet ſeruari, tenet ibidem Aluarot. pluribus permotus rationibus, cuius ẽt gloſſæ auctoritate non obſtante ita fuit concluſum ꝑ tex. vt ẽt refert Guid. Pap. vbi ſup. in fi. & rõ eſt, vt dñs cautius agat cum vaſallis, ne facilè fortè ꝑ viles, & ſedẽptos teſtes, aut paucos ſuos vaſallos feudis priuet, ita inquit Alua. in d. c. vnic. ver. & fuit ratio decidẽdi.

2 Primò amplia, quòd huiuſmodi quinq; teſtes nedum debeant eſſe omni exceptione maiores tempore depoſitionis, ſed etiam tempore quo iurauerũt: ita aſſeruit Matthæus de Afflict. in d. cap. vnic. in fin. & ibidem Bald.

CONCLVSIO DCCLXII.

ARGVMENTVM.

Fęmina, an in cauſis criminalibus teſtis eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina in cauſis criminalibus non poteſt eſſe teſtis.*

2 *Fœmina non poteſt eſſe teſtis in cauſis criminalibus propter maximum in ipſis præiudicium.*

3 *Fœminis plerunq; non creditur ob id, quod ſunt ea, quæ vt plurimum ſolent eſſe fraudulentæ, fallaces, & doloſæ.*

4 *Mulieres mendaces ſunt.*

5 *Mulier in teſtamento teſtis eſſe non poteſt, in alijs verò poteſt, in quibus viri non vocantur, ſiue adhibentur.*

6 *Mulier etiam in cauſa matrimoniali, quæ criminali par eſſe dicitur, teſtis eſſe non poteſt. Contr. nu. 7.*

8 *Mulieres de iure canonico non ſunt idoneæ teſtes, etiam ſi ciuiliter agatur, ſi pœna eſt applicanda fiſco ratione delicti.*

9 *Quandocunque pœna quantumcunque ſit pecuniaria eſt applicanda fiſco, dicitur actio criminalis.*

10 *Quando pœna eſt applicanda fiſco ex accuſatione, tunc dicitur cã criminalis, ſed ſi aliqua actio intẽtatur nomine fiſci, veluti petitio hæreditatis, tunc dicitur cã ciuilis.*

11 *Fœmina ſecundum ius ciuile in cauſis criminalibus poteſt eſſe teſtis, & non prohibetur.*

12 *Mulier etiam de iure canonico in cauſis criminalibus eſt teſtis idonea.*

13 *Mulier ſicut non poteſt accuſare, ita nec teſtificari, quãdo eſt crimen publicum, uel ubi uenit abſciſſio membri.*

14 *Mulier nec de iure ciuili in cauſa capitali admittitur propter magnitudinem præiudicij.*

15 *Mulier in cauſa criminali admittitur, ubi de crimine agitur ciuiliter.*

16 *Fœmina non admittitur in cauſis criminalibus, niſi qñ ueritas aliter haberi non poteſt. Intellige, ut nu. 17.*

18 *Qui inhabiles teſtes produxit, & dicit alios reperiri nõ poſſe, nec aliter ueritatem haberi, illud probare tenetur.*

19 *Fœmina, quando deponit ſuper eo, quod ipſa fecit cum aliquo, tunc eius dictum non tenet.*

20 *Fœmina, ſi infamis eſt, in cauſis criminalibus eius dictum non tenet.*

21 *Fœmina in cauſis criminalibus teſtis eſſe poteſt, quando proceditur per uiam inquiſitionis uel denunciationis.*

22 *Fœmina teſtis eſſe poteſt in crimine hęreſis, læſæ maieſtatis, & ſimoniæ.*

1 Fœmina in cauſis criminalibus † nõ poteſt eſſe teſtis, ita habemus ex c. forus, de verb. ſign. c. mulierẽ. 32. q. 5. & not. in c. tã ex literis, & c. 3. de teſti. & voluit gloſ. in c. qm̃, in ver. mulieres, de teſtib.

de teſtib. & in c. ex eo. 35. q. 2. ita tenet Hoſt. in ſum.
tit. de teſt. in §. qs teſtis eſſe poſſit. idē cenſuit Spec. in
tit. de procur. §. 1. verſ. ſeptimo in criminali teſtifica-
tione cui accedit Alb. de Roſat. in l. q teſtā. in §. mu-
lier. ff. de teſta. nec ab hac ſnīa fuit alienus Flor. de S.
Petro in l. ex eo. du. vlt. & ibi Iac. de S. Georg. nu. 4. ff.
de teſt. id ēt tradidere vnanimes Io. Faber. Ang. Aret.
& cæteri ſcribentes in §. teſtes. Inſtit. de teſt. ſic ſenſit
Rom. in repet. l. admonēdi. nu. 119. ff. de iureiur. Abb.
in c. forus. de verb. ſign. hanc eandē opinionem dicit
eſſe *communē idem Abb. in c. quoniam. n. 2. de teſt.
& ibi Fel. nu. 1. ita ēt Tiraq. in l. cōnu. in nona leg. nu.
49. atq; Ioā. Igne. in l. 1. §. iuſta. nu. 54. ff. ad Syllanian.
Alex. in conſ. 19. nu. 4. vol. 1. & in cōſ. 64. nu. 4. eo. vol.
1. & in conſ. 24. n. 4. lib. 2. tenet Nepos de Mōt. in ſuo
tract. de teſt. nu. 63. idem Iac. Butr. eo. trac. tit. quędam
forma cir. teſt. nu. 14. & Iac. Egid. eo. tract. nu. 5. Feder.
de Scheu. eo. tract. nu. 38. verſ. in criminalibus autem.
Lanfr. de Orian. eo. tract. ſub nu. 80. Io. Crot. eo. tract.
par. 3. nu. 55. & de *cōi opinione atteſtant Abb. & Fel.
in alleg. c. 3. de teſt. et per Io. de Plat. & Ang. ac alios.
in §. teſtes. Inſt. de teſt. & Dec. in l. fœminæ. colu. 6. de
reg. iur. & Daud. in eo. tract. de teſt. in prin. n. 23. Marſ.
in conſ. 18. nu. 34. & multos allegat. in conſ. 22. nu. 1.
cum ſeq. vbi de *communi opinione atteſtatur, & in
conſ. 59. nu. 9. & in conſ. 101. nu. 8. & in conſ. 130. nu.
34. & ſexcenti alij, quos omnes referre longum eſſet.
2 Cōcluſionis noſtrę ſ ea poteſt afferri ratio, propter
maximū in hoc caſu præiudicium, cū vt plurimū, vel
de mēbri abſciſſione, vel morte, vel alio pęnę grauio-
ris genere agatur, ita omnes ſupra relati ſcribentes ſē-
ſere, præſertim Tiraq. de leg. connub. in nona leg. glo.
1. par. 9. nu. 68. verſ. ego, & alium caſum. Ea ēt afferri
poteſt ratio, nā fœminis plerunq; omnino non credi-
3 tur, ob id duntaxat, quod ſunt fœminę, † quæ vt pluri-
mū ſolent eſſe fraudulentæ fallaces, & doloſæ. Vnde
cūm Samſonis vxor Philiſtæis reſeraſſet ænigma il-
lud de leone, & apū mellificatione, quod illis Sam-
ſon propoſuerat interpretādum, exclamaſſe Samſo-
nem, nihil eſſe doloſius fœmina: refert Ioſeph. in lib.
4 antiquitatū. 5. c. 17. † mendaçes ēt eſſe pluribus cōfir-
mat idem Tiraq. vbi ſupr. nu. 52. & ſeq. præterea pro-
pter honeſtatem, quæ non patitur, vt fœminæ virorū
cœtui ſe immiſceant. Hincq; factū eſt, vt ex antiquis
Romanorum legibus nō eſſet ius ferēdi teſtimonij,
quod ſatis ex eo patet quod ſcribit Aulus Gellius lib.
6. c. 7. lege Horatia Caiæ Terentiæ virgini veſtali id
ius dicēdi teſtimonij tributū, teſtabiliſq; vna omniū
fœminarum vt eſſet, datū. Cui ſnīę fauet illa lex anti-
qua à Conſtantino Hermanopulo relata lib. 1. cap. 6.
eius operis, cui titulum fecit Promptuarium legu, ſic
enim ſonat, quod Græcè ſcripſit. Mulieres, & pupilli
arcentur à teſtimonio mulieres tñ teſtimonium poſ-
ſunt dicere, vbi virorum conſuetudo vel familiaritas
5 prohibetur. & in eo. lib. c. 3. † Mulier in teſtamento te-
ſtis eſſe non poteſt: in alijs autē poteſt, in quibus viri
non vocantur, ſiue adhibentur: vt idem refert Tiraq.
vbi ſupr. nu. 77. ver. ſed nec ex vetuſtis. Tum etiam pp
fragilitatem conſilij, & lubrica vota: cūm permutetur
in hora. Vnde legibus Moſaicis mulierum teſtimo-
nium nequaquam recipiebatur propter leuitatem, &
procacitatem, ſiue mauis audaciam, ſiue ītemperita-
tem generis earum: vt refert Ioſephus in lib. antiq. 4.
c. 6. alias rationes afferre poſſem, quas quiſque per ſe
apud ſcribentes de hoc agentes reperiet.
Concluſ. igitur noſtrā rationibus, & auctoritatibus
6 ita munitam priori loco ita ampliabis verā eſſe † ēt in
cā matrimoniali, quæ criminali par eſſe dicitur, vt in
c. mulieri. de iureiur. ſic teſtatur, & Spec. in titul. de re-
ſcrip. præſent. in §. rōne formæ. verſ. nūc igit ad inſtru-
ctionem. nu. 35. cui accedit Bal. in conſ. 122. qa vnus
teſtis. vol. 2. atq; Abb. in c. ſi ꝑ debilitate. nu. 4. de offi.
deleg. Alex. in cōſ. 143. qm̄ abundè. nu. 4. lib. 2. Dec. in
cōſ. 133. viſo ꝓceſſu. nu. 3. & multi alij relati à Tiraq.
in leg. connub. in 9. leg. nu. 64. verſ. ex eo autem.
Verum iſtorū auctoritatibus nihil propemodum
me mouentibus, cōis ſtat à contraria ſententia ſcribē-
7 tiū opinio, hoc eſt, † mulierem ēt in cā matrimoniali
poſſe eſſe teſtem, quā probat contex. in c. ſuper eod. il
2. de teſtib. hanc eandem opinionē dixit eſſe *cōmu-
nem Iac. de S. Georg. in l. ex eo nu. 5. ff. de teſti. quam
etiam *communem inquit, & quotidię ſeruari Socy.
iun. in cōſ. 31. nu. 13. vol. 1. quam confirmat pluribus
auctoritatibus, & ſequitur Tiraq. vbi ſupr. & pro hac
eſt etiam cōtex. in c. videtur. 35. q. 6. vbi dicitur, quod
etiam cōiuncti vtriuſq; ſexus in teſtificationem cau-
ſæ matrimonialis admittuntur.
8 Poſterior erit ad concluſ. ampliatio, † ēt ſi ciuiliter
agatur, ſi pęna eſt applicanda fiſco rōne delicti: nam
tunc mulieres de iure canonico, ꝙ eſt ſeruandum in
terris Eccleſię, non ſunt idoneę teſtes: ita conſulendo
ſenſit apertè Alex. in conſ. 19. viſo proceſſu cauſę. nu.
1. vol. 1. quem ſequitur Pariſ. in conſ. 16. nu. 12. volu.
4. Huic ſnīæ non mediocriter patrocinatur illud. Nā
9 quandocunq; pęna, † quātumcunq; ſit pecuniaria, eſt
applicanda fiſco, dicit actio criminalis: ita me docuit
Accur. in l. 3. in prin. in verb. aureorū centum. ff. de ſe-
pulch. viol. cui adhærent ibidē Bar. Cyn. & Bal. in l. ſi
qua per calumniā. C. de Epiſ. & cler. & tradidit Alex.
tum profitendo, tum etiam conſulendo, ꝓfitendo in
rub. C. de iudic. cōſulendo in conſ. 132. viſa facti nar-
ratione. nu. 5. vol. 1. Io. de Imol. in c. qualiter, & quan-
do il 2. num. 64. de accuſ. & idem in rubr. ff. de public.
Iud. Dec. in rub. de iud. nu. 52. & ibi Rip. nu. 102. Iaſ. in
prin. Inſt. de act. nu. 15. & idem in l. 1. nu. 7. C. de eden.
idem ſenſit Bar. in l. agraria. ff. de termi. moto. quā ſē-
tentiā dixit eſſe *cōem Gomeſ. in eo. prin. inſti. de act.
nu. 18. licet alibi idē Accur. aliter ſēſerit, cuius omnes
locos refert, & impugnat Bar. in d. l. 3. ff. de ſepul. viol.
& Lud. Gomeſ. vbi ſuprà, & hanc dicit *communem
Franc. Cur. Iun. in rubr. ff. de iudic. num. 18.
10 Quod tamen verum, † quando pœna eſt applican-
da fiſco ex accuſatione: quoniam tunc dicitur cauſa
criminalis: ſecus ſi aliqua actio intentetur nomine fi-
ſci, veluti petitio hæreditatis, nam tunc dicitur cauſa
ciuilis: vt docuit Bar. in d. l. 3. in fi. ff. de ſepul. viol. per
tura, de quibus per eum, quem ſequuntur Doct. ſupra
relati, vbi hoc inſigniter declarant.
Primò limita, & intellige procedere de iure cano-
11 nico: † ſecus de iure ciuili, quia ſecūdum illud poteſt
eſſe teſtis, & non prohibetur. l. 1. ff. eod. de teſt. & dicit
Azo in ſūma ſua, & notat in d. c. forus. & tenet Butri-
gar. in ſuo tract. de teſt. in §. & in primis teſtes. nu. 14.
& Nepos de Monte eo. trac. de teſtib. nu. 66. Federic.
Schench. eo tract. de teſtib. in prin. nu. 23. & de *com-
muni opinione atteſtatur Crot. in d. ſuo tract. de teſt.
in 3. par. nu. 57. & Alex. in conſ. 11. nu. 6. vol. 1. Cæpol.
in conſ. crim. conſ. 32. et annuit idem Alex. conſ. 99.
ſub nu. 4. verſ. ſecundus teſtis. eo. vol. 1.
Sed horum grauiſſimorū auctorum auctoritates,
nec communes ſcribentiū ſententię Dec. permouere
12 potuerunt, † quin ſolus ſine riuali, vt aiunt, contrariā
ſententiam fuit ſecutus in l. fœminæ. num. 34. ff. de reg.
iur. hoc eſt, quod etiā de iure canonico mulier ſit in
cauſis criminalibus teſtis idonea, quibus autē ratio-
nibus, illic omnibus videre licet.
13 Sublimita tñ noſtram limitationem primam, † qñ
eſſet crimē publicum, vel vbi veniret abſciſſio mēbri,
in quibus caſibus, ſicut nec poteſt accuſare, l. qui accu-
ſare. ff. de accuſ. ita nec teſtificari, ſecundum Steph.
Aufrer. in ſuo tract. de teſt. nu. 69. in verb. mulier.
Verū nec de iure ciuili in cā capitali non admittit
14 mulier, † propter magnitudinem præiudicij, ſecundū
aliquorū ſnīam, vt Io. de Aret. in l. q teſtamento §. mu-
lier. ff. de teſta. quē refert Io. Andr. in addit. ad Spec. in
tit. de teſte. §. 1. verſ. item ꝙ mulier, & Alb. Gand. quæ-
ſtium.

illum ſequitur in tract.malef.tit.de furib. col.4. verſ.
pone quæſtionem de facto. & Oldra.in conſ. 145. q̃-
ritur ſi teſtes.& Io.Faber.in d. §.teſtes. Inſtit. de teſta.
& alij multi relati à Tiraq.in leg.connub.in 9.leg.nu.
62.Cui tamen opinioni totam legiſtarum cohortem
reclamare in d. §. mulier. atque etiam Canon. vt vi-
dere licet ex Panor.Franc.Are. & Fel.in d.c.quoniã.
de teſti. idem ibidem refert Tiraq.

15 Secundò limitabis,†vbi de crimine ageretur ciuili-
ter,nam tunc admitteretur: ita ſenſit Aufrer. in ſuo
tractat.de teſti.in d.verb.mulier.per c. quoniã. & ibi
gl.& Feli.de teſtib.c. ſuper eod.il 2.& cap.tam literis
eod.tit.de teſtib.c.ſuper his.& c.ad petitio.de accuſa-
tio.cap.per tuas.in fi. de ſimo. & placuit Egid. in ſuo
tract.de teſtib.num. 5, verſ.in criminal. autem. idem
voluit Lanfran. Oria.in d.ſuo tract.de teſtib. ſub nu.
80.verſ.idem in delict. & ita dilucidè tenuit Chaſſ.in
conſuet.Burgund.in tit. Des iuſtices.rubr. 1. §.6.n.41.
quam limitationem intelligas eſſe veram, niſi ſit ap-
plicanda pęna fiſco,vt ſupra diximus in 2.ampliatio.

16 Tertiò velim limites, locum ſibi non vendicare,
qñ veritas aliter haberi non poſſet: tunc enim fœmi-
na admittitur:vt cenſuit Ioan.Andr.ad Spec.in tit.de
teſte.§.1.verſ.item ꝙ eſt mulier.quem ſequitur Marſ.
in conſ.5.nu.11.& Alex.in conſ. 24.num.11.vol.2.&
in conſ.64. nu.5.vol. 1. in quibus locis multa ſimilia
adducit, & magis latè Marſ.in d.ſuo cõſ. 5. idẽ Marſ.
in l.diuus.ff.de quæſt.col.2.& in pract.crim. in §.dili-
genter. nu.81.& in l.infans.nu.45.ff.de ſicar. & tenet
in ſuo tract.de teſtib.3.par.nu.56.Dec.in cõſ.363.col.
2.& Marſ in cõſ.113.nu.28.& in cõſ.127.n. 10.cũ ſeq.

Quam limitationẽ egregie confirmat illud,ꝙ tra-
ditũ eſt in lib.1.c.3.eius operis,ꝙ inſcribitur Prõptua-
rium legũ, ſi ſic igitur intelligitur quod ibi Græco ſer-
mone ab auctore ſcriptum eſt:tu autẽ diſpice,aliquã-
do mulieri ius eſſe dicendi teſtimonij, vt ſi qñ mulie-
res lauant in balneo, vnam viderint ab altera iniuria
affici,tunc teſtimonium ferent,ꝙ viris non liceat per
id tempus illic adeſſe, & quæ fiunt,conſpicere. Hinc
itaque videre licet fœminas poſſe teſtari, vbi veritas
aliundè non poſſet haberi, vt ibi.

Hæc tñ tertia limitatio procedit,& debet intelligi,
17 † qñ ex natura facti ſeu negotij veriſimiliter habitũ,
& actu alij interuenire non poterint:aliàs ſecus, quia
licet fortè fortuna contingat,ꝙ alij teſtes nõ adfue-
rint,tñ veriſimiliter potuerint adeſſe & haberi, tunc
non dicitur per alios nõ poſſe haberi veritatẽ: immò
ex natura negotij per alios potuit in potẽtia haberi,
licet aliter acciderit: ita grauiter, & doctè intelligit
hãc doctrinam Ant.de But.in c.3.loco. de probat. &
in conſ.24.quęſtio hæc dubia.quẽ refert & ſeq. Alex.
in conſ.64.viſo themate & dubiis.nu.5.vol. 1. ꝓban-
do id etiam per c. vlt. & ibi Abb.de teſtib. cog. & in
conſ. 152. viſo proceſſu cauſæ matrimonialis.nu.11.
vol.5.& in cõſ. 148. in cã appellationis interpoſitæ.
nu.6.vol.5.cũ alijs adductis ad idem à Nicol. Are'a.
in addi.ad Alcia. in reg.1.præſump.47. ſub littera B.
in verb.volumine.verſ.vnum tñ menti teneas. Ideò
18 † qui inhabiles teſtes producit, & dicit alios reperiri
nõ poſſe,nec aliter veritatẽ haberi poſſe,illud ꝓbare
tenetur alioquin ſemper quis poſſet producere inha-
biles;dicendo ſe alios habere non poſſe:ita reſpondit
Alexan.in d.conſ.64.nu.5.& ſeq.lib.1.cũ alijs relatis
ad hoc ab Hippol.Marſil.in conſ.41. diuini numinis.
nu.6.& in conſ. 80.qui cuncta.num.62.& in conſ. 35.
bonorum omnium.nu.33.verſ.præterea ad hoc,vt te-
ſtes.vt idem ibidem Nic. Arelar.in fin.

Secũdò ſublimitabis, & intelliges ꝓcedere quoad
19 extraneos,& ad tertias pſonas lingantes; † ſecus qñ
ipſa fęmina deponeret ſup eo, ꝙ ipſa fecit cũ aliquo,
quia tunc eius dictũ non tenet: vt latè tradidit Marſ.
in conſ. 102.nu.7.vbi multa adducit pio limitatione,
& demũ ſublimitat hoc modo,& But.in cõſ.69.n.19

20 Tertiò ſublimita, † ſi huiuſmodi fœmina eſſet in-
famis,vt in caſu, ſuper quo conſuluit idem Marſil. in
alleg.conſ.102.num.15.

21 Quartò concluſionem limitabis, † quando proce-
ditur per viam inquiſitionis vel denunciationis: vt
tenet Innoc.in c.quoniam.nu.1.de teſtib. ad quod &
pertinet contex.in c.tam literis.eod.tit.cui ſententiæ
accedit & Lanfran.de Oria.in tract.de depoſitio.teſt.
nu.110, idemque aſſeruit Aufrer.in tract. de reproba.
teſt.num.69. quod & adiuuat gloſſ. in c. quoniam. in
verb.mulierem.de teſtib.

22 Quintò limitare poteris † in crimine hæreſis, læſæ
maieſtatis & ſimoniæ:vt probat glo.in c.cum P. Mã-
conella.de accuſat.& in ſumma.2.q.7. facit text.in c.
tanta. & in c.per tuas. de ſimo. & ibi Doct. præcipuè
Ioan.de Anan.nu.1.cum ſeq.de quibus omnibus cõ-
ſulas Pet.Duen.in reg. 315.

CONCLVSIO DCCLXIII.

ARGVMENTVM.

Fœmina an poſſit eſſe teſtis in teſtamento.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina in teſtamento teſtis eſſe non poteſt.*
2 *Fœmina pp ſuſpicionem falſitatis, quaſi minus ſit fidei in ipſa,quam in viro, teſtis in teſtamento eſſe non poteſt.*
3 *Teſtimonium inter alia ſolemnia requiſita teſtamenti connumeratur,ſed mulier inter ſolemnia non adhibetur.*
4 *Fęmina tam de iure ciuili,quàm de canonico teſtis in teſtamento eſſe non poteſt.*
5 *Fęmina in teſtem non admittitur, etiam ſi teſtamentũ eſſet factum inter ruſticos,& in rure.*
6 *Fęmina teſtis etiã eſſe non poteſt in teſtamento,in quo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato.*
7 *Fęmina in codicillis teſtis eſſe poteſt.*
8 *Fęmina poteſt eſſe teſtis in teſtamento facto inter liberos. Sublimita vt num.9.*
10 *Fęmina in teſtamento ad pias cauſas teſtis eſſe poteſt. Contrarium num. 11.*
12 *Fęmina teſtis eſſe poteſt in teſtamento militis, quia vbi remiſſa eſt ſolemnitas iuris poſitiui,ibi ſufficiunt duo teſtes etiam fęminæ.*
13 *Fęmina in teſtamento facto tempore peſtis, teſtis eſſe poteſt. Mulier admittitur ad teſtimonium in caſibus in quibus aliàs non admittitur.*
Contrarium num.14. Eiuſdem limitatio num.15.
16 *Fęmina teſtis eſſe poteſt in teſtamento condito in terris eccleſiæ.*
17 *Fęmina teſtis poteſt eſſe, vbi agitur de declaranda ambigua voluntate teſtatoris.*
18 *Fęmina in teſtem admittitur, quoad probandam contrariam voluntatem teſtatoris prioris reuocatoriam.*

1 Fœminam non poſſe eſſe teſtẽ † in teſta-
mento, colligimus ab Impe.
in §.teſtes.Inſt.de teſtam.& ex Iuriſc.in l. qui teſta.§.
mulier,ff.eo.idem voluit Gl.in c.forus,in ver. nec fę-
mina,de ver.ſignifica. ſic etiam reſpondit interroga-
tus Marſ.in conſ.22. nu.2.quod & voluit Iac. Aegid.
in tract.de teſti.ſub nu.5.verſ.in teſtam.vt & animad-
uertit Lanfr.Oria.tit.de teſtib.nu.80.cuius fuit etiam
ſententiæ Alex.in conſ.70.nu.13.vol.2.

Concluſionis noſtræ rationem nobis ſuppeditauit
Accur.in d.§.teſtes.in ver.neque mulier. Inſtit. de te-
ſtam. quo in loco aſſerit hanc elici ex l. vlt. C. de fi-
2 deicommiſſ.† nempè propter ſuſpicionem falſitatis,
quaſi minus ſit fidei in fœmina,quàm in viro, vt etiã
obſeruauit ex ea gl.Car.Alex.in c.1.§.& quia.col.11.
verſ.& pro hoc facit.tit.de his,qui feud. dar.poſſ.

Alij

Alii tamē aliàs in mediū tulerunt rationes, quas re-
fert Marc. Ant. in l. hac cōſultiſs. §. ex imperfecto nu.
179. cum ſeq. C. de teſta. ſed præ cæteris illa probabi-
lior vr, nam teſtimonium inter ſolemnia requiſita te-
3 ſtamenti, † inter alia præcipuè connumeratur: mulier
aūt inter ſolemnia nō adhibetur: quæ ratio fuit Alb.
de Roſa. in d. §. mulier. l. qui teſtō. ff. de teſtamē. nam
adhiberi ad ſolemnia lex videtur id habere ꝓ officio
virili; vt nonnulla ad hanc rem refert idē Marc. Ant.
in d. §. ex imperfecto. poſt n. 171. ver. vnde aſſignādo.
4 Primò amplia, † nedum procedere de iure ciuili,
ſed etiam de iure canonico: vt ex allegat. per Alex. in
cōſ. 177. ſub nu. 5. vol. 2. vbi reprobat opinionē Abb.
contrarium tenentis. in c. cum eſses. de teſta. ad quod
plurima congerit Tiraq. in leg. connub. in 9. leg. n. 57.
& ſeq. verſ. idq; etiam obtinet de iure canonico.
5 Secundò amplia, † etiam ſi teſtamētum eſſet factū
inter ruſticos, & in rure, nam tunc fœmina nō admit-
titur: vt liquet ex adduct. per Crot. in ſuo tract. de teſt.
in prin. nu. 5. & Ale. in conſ. 177. ſub nu. 6. verſ. nec ēt
prædictis obſtat. col. 2. & in conſ. 70. nu. 16. eo. vol. 2.
6 Tertiò ampliabis, † vt & mulier non poſſit eſſe te-
ſtis in teſtamento, in quo ſunt inſtituti venientes ab
inteſtato: licet in huiuſmodi teſtamento quinq; teſtes
ſatis ſint, vt habemus ab Imp. in d. l. hac cōſultiſſima.
§. ſi quis autem. C. de teſtam. quod ea ratione fit, quia
ibi teſtes requiruntur ad ſolemnitatem, vt ait idem
Marc. Ant. in d. §. ex imperfecto. nu. 171. in fi.
7 Primò concluſ. limitabis in codicillis, † in quibus
fœmina poteſt eſſe teſtis: vt notatur in l. qui teſt. §. mu-
lier. ff. qui teſta. & ibi Bart. & tenet Nepos à Mont. in
ſuo trac. de teſt. nu. 66. & Egid. eo. tract. ſub nu. 5. verſ.
in codicil. Nell. etiam à S. Gem. in eo. tract. verſ. mu-
* lier. nu. 32 & de * communi opinione atteſtatur Crot.
de teſtib. in prin. nu. 6. vbi etiam Petr. Moncad. in ad-
dit. in litera N.
Secundo loco limita in teſtamento facto inter li-
8 beros: † in eo enim fœmina poteſt eſſe teſtis: vt glo.
ſing. quam ſequuntur Doct. in l. fi. C. de codicil. & in
l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto, aliàs in auth. ꝙ
ſine. C. de teſtam. idem tenet Lanfranc. de Orian. in
tract. de teſtib. ſub nu. 30. ſic cenſuit, & Io. Crot. in ſuo
tract. de teſtib. in prin. nu. 7. vbi reddit rationem, quia
in tali teſtamento conſideratur ius gētium, vt ibi per
Bart. quo iur. fœm. non repel. à teſta. iuxta illud Do-
minicum, In ore duorum, vel trium ſtat omne verbū.
9 Iſtud ſublimita † nō ꝓcedere, niſi inter legitimos li-
beros, & naturales, ſecus in naturalibus tantum: vt tra-
didere Bal. & Ang. & Alex. in d. §. ex imperfecto. &
ſeq. Pet. Moncad. in addit. ad Crot. vbi ſupra.
10 Tertiò limita in teſtamēto ad pias cauſas, † in quo
etiam attenditur ius gentium, ſeu diuinum, c. relatū,
& c. cum eſſes, de teſt. & ita ſenſit Bal. in l. 1. in fi. & in
rep. illius legis. col. 13. verſ. ſuper 1. q. C. de ſacroſanct.
eccleſ. & Paul. de Caſt. in conſ. 362. incip. dubium fa-
* cit, & iſta opinio eſt tenenda in practica, quia eſt * cō-
munis ſecundum Rom. in auth. ſimiliter, in ſpecia.
16. piæ cauſæ, verſ. inter vlt. volunt. C. ad leg. Falcid.
11 Contrariū † tenuit Feder. de Sen. in conſ. 217. incip.
quidam nomine Petrus, & alii, quos allegat Io. Crot.
in d. ſuo tract. de teſti. in prin. ſub nu. 8. verſ. contrariū.
* Priorem tamen opinionem dixit * communē Mar-
cus Ant. Bauer. in §. teſtes. Inſtit. de teſta. in col. 3. qui
notat, & abundè examinat iſtam materiam, & opi-
niones inter ſe cōciliat, quod idem facit Marc. Ant.
in d. §. ex imperfecto. num. 173.
Quartò limitanda eſt concluſio non habere locū
12 in teſtamento militis, † nam vbi remiſſa eſt ſolemni-
tas iuris poſitiui, ibi ſufficiunt duo teſtes, etiam fœmi-
næ, ſi credimus Bar. In l. hac cōſultiſſima. §. ex imper-
fecto. C. de teſta. glo. etiam voluit in auth. quod ſine.
C. eo. tit. ſed in teſtamento militis remiſſa eſt ſolēni-
tas iuris poſitiui, vt in l. 1. ff. de milit. teſta. ergo in hu-
iuſmodi teſtō mulier poterit eſſe teſtis, ſic ratiocina-
tus eſt Petr. Duen. in reg. 314. in ſua 1. limit. vbi non-
nullos idem ſentientes refert. vt Ang. Aret. in d. §. te-
ſtes, per gl. ibi Inſt. de teſt. Rip. in trac. de peſte. in rub.
de priuil. vlt. vol. cauſ. peſt. nu. 24. & alios, vt ibi p cū.
13 Quintò limitatur † in teſtamento facto tēpore pe-
ſtis: vt voluit Iaſ. in l. vlt. nu. 19. C. de codicil. vbi deter-
minat mulierem admitti in ſubſidium ad teſtimoniū
in caſibus, in quibus aliàs non admittitur, teſtem lau-
dat Io. Andr. in addit. ad Spe. in tit. de teſte. §. 1. ſic pla-
cuit, & Alex. in conſ. 24. nu. 11. vol. 2. idem ſenſit Ber-
tran. in conſ. 212. nu. 6. lib. . . vt idem refert Duen. vbi
ſup. & Rip. de priuileg. vlt. volunt. cauſa peſtis. nu. 18.
verſ. ſecundo quæro an mulier, cum ſeq.
14 Contrariam ſequutus eſt ſententiam † Alex. in cōſ.
70. uiſo conſ. nu. 16. uerſ. nec etiam obſtat ſi dicatur,
uol. 2. per c. cum eſſes, de teſtam. ubi de iure canonico
fuit diminutus numerus teſtium, & tamen requiritur,
quòd ſint idonei, ſic etiam in teſtamento facto Ruri
fuit diminutus propter inopiam teſtium, ut in l. ult. C.
de codicil. & tamen requiritur, quod teſtes neceſſarij
* aliàs ſint idonei, ut ibi * omnes concludūt, & per alia
de qbus ibi p eum. idē decidit Gram. in deciſ. 62. n. 16.
uer. nec opitulat. ubi alios refert. ad ꝙ conſulas Ripā,
ubi ſupr. nu. 19. uerſ. contrariam ſententiam. cum ſeq.
Hanc poſteriorē opinionem, ſi quis uoluerit ſequi,
15 illam poterit limitare, ut locum ſibi non uendicet in
teſtamento eius, qui in ciuitate permanſerat, ut labē-
ti Reip. ſubueniret, ſicut in teſtamēto militis, in quo
mulier poteſt eſſe teſtis. ita limitauit Rip. ubi ſup. nu.
22. uerſ. fateor tamē. cui accedit Ant. Caius in addit.
ad Ang. Aret. in d. § teſtes. nu. 7. Inſtit. de teſta. ut etiā
aſſerit Petr. Duen. in reg. 314. nu. 2. in fi.
16 Sextò limita, ut mulier teſtis eſſe queat † in teſtamē-
to cōdito in terris Eccleſiæ, cuius limitationis rō eſt,
quia ius Pontificium in teſtō iuris ciuilis ſolēnitatē
non curat: ita ſenſit Abb. in c. cum eſſes, de teſta. ubi
* ēt nu. 14. Couar. dicit hanc eſſe * cōem, quamuis. ibid.
ipſe aliter opinatus ſit. Abbatē tamē ſequutus eſt Iaſ.
* in l. hac conſultiſſima. nu. 9. quo in loco, & ipſe de * cō-
* muni ſententia teſtatur, C. de teſta. & de * communi
inquit ēt Io. de Imo. in l. nemo poteſt. n. 4. ff. de leg. 1.
* * cōem quoq; eſſe aſſeruit Io. Crot. in tract. de teſt. in
1. par. nu. 10. & plures alij relati à Duen. ubi ſup. nu. 3.
Septimò concluſ. limitare poteris, vt nō procedat,
17 † vbi agitur de declaranda ambigua voluntate teſta-
toris: tunc enim tantummodo inſpicitur probatio, &
non ſolemnitas: vt conſultus reſpondit Oldr. in conſ.
297. domina Stella. nu. 18. cui accedit Natt. in d. l. hac
cōſultiſſima. in d. §. ex imperfecto. nu. 173. C. de teſta.
Oldradum refert, & ſequitur Marc. Ant. in d. §. ex im-
perfecto. num. 173. in fin.
Octauò limites velim concl. noſtram locū ſibi nō
18 vendicare, † quoad probandū contrariam voluntatē
teſtatoris, prioris reuocatoriam: nam tunc mulier ad-
mitteret: vt fuit à Bal. deciſum in conſ. 39. cuius exor-
dium eſt factum, ſuper quo conſilium petitur. nu. 3.
verſ. prætereà ad probādum. vol. 2. quem ſequitur idē
Marc. Ant. in d. §. ex imperfecto. nu. 174. idem voluit
Bald. in d. l. qui teſtamento. §. mulier. vbi ēt Imo. ff. de
teſta. licet contrariū ſenſerint. Albe. dicēs alicubi nō
eſſe tactum, in d. l. qui teſtamēto. §. mulier. ff. de teſta.

CONCLVSIO DCCLXIV.

ARGVMENTVM.

Fœmina an poteſt eſſe teſtis in cauſa ciuili.

SVMMARIVM.

1 Fœmina poteſt eſſe teſtis in cauſa ciuili.
2 Fœmina non poteſt eſſe teſtis in cauſa feudali.

3 *Fœmina illuſtris, & habẽs feudum, eſt idonea teſtis in cauſa feudali.*
4 *Fœmina non poteſt eſſe teſtis in teſtamentis.*
5 *Fœmina non poteſt eſſe teſtis in ſcriptura priuata tribus teſtibus ſubſcribenda.*
Rationem huius rei videas nu.6. Contrarium. nu.7.
8 *Fœmina non admittitur ad probandum tenorem inſtrumenti deperditi, ſecus ſi perita ſit. vt nu. 9.*
10 *Tenor inſtrumenti deperditi non poteſt probari nec per viros, niſi ſint periti, & literati.*

1 Fœminam †de iure poſſe eſſe teſtem in cauſa ciuili mihi egregiè ꝓbat contex. in c. quoniã. & ibi gl. & Abb. in verb. mulieres. de teſtib. quam ſententiam videtur ẽt adiuuare Põt. Max. in c. tã literis. extr. eo. de teſtib. quibus ſummor. Pontificum decretis meritò permotus Rober. Mar. in trac. de ordin. iudic. in 3. par. nu. 33. ita dilucidè ſenſit. idem voluit Bar. in tract. differ. iur. canon. et ciuil. nu. 6. quod etiam cõfirmauit Spec. in tit. de teſt. in § opponitur. nu. 83. quibus accedit Guliel. Bened. in repet. c. Raynutius. in verb. teſtamentũ. il 1. nu. 64. de teſta. idem præterea placuit pluribus alijs ſcribentibus relatis à Petr. Duen. in reg. 313.

Concluſ. hanc primum omnium limitabis, vt locũ
2 ſibi non vendicet in cauſa †feudali: ita ſanxit Imper. Henric. Auguſt. in c. 1. in fi. quot teſt. ſunt neceſ. ad ꝓban. feu. ingrat. ibiq; cũcti ſcribẽtes, ſic cenſuit Rom. in l. admonendi. nu. 119. ff. de iureiur. vt, & ſcriptũ reliquere Fel. in c. quoniam. nu. 2. & ibi Dec. num. 18. de teſtib. quod nec latuit Iaſ. in l. ſi quis agere. n. 19. C. de codicill. & in l. hac conſultiſſima. in prin. C. de teſta. neq; id præterijt Iaco. à S. Georg. in l. ex eo. nu. 2. ff. de teſtib. vt iridem non ignorauit Dec. in l. fœminę. nu. 34. ff. de reg. iur. quod, & eximium retulit Hipp. Marſ. in ſing. 611. adduxi tibi & nonnulli alij citati ad eandem rem à Tiraq. in leg. connub. in 9. leg. nu. 65.

Quòd ſic in diſcriminatim non eſſe intelligẽdum arbitratus eſt Matthę. ab Affl. in c. 1. nu. 104. de cõtro. inueſt. in d. c. 1. n. 35. qꝫ teſt. ſunt neceſſ. &c. ibi. n. dixit
3 non ꝓcedere, qñ mulier †eſſet illuſtris, & haberet feudum: motus ex ijs, quæ notauere Cyn. & Bald. in l. vlt. C. de arbitr. ad quod etiam pertinet, quod obſeruauit Ang. in l. cum prætor. in §. vlt. ff. de iud. & quod ipſemet animaduertit Afflic. in c. 1. de natur. ſucceſ. feud.

Secunda erit ad concl. limitatio, vt ſcilicet fœmi-
4 na in teſtamentis †nequeat teſtari: ita probat. l. C. in l. qui teſtamẽto. §. mulier. ff. de teſta. & Imp. in §. teſtes. Inſt. eo. de teſta. de qua limitatione in ſuperiori cõcl. latiſſimè diximus, proindè non repeto.

Tertius erit limitandi concluſionem modus, vt ea
5 nõ procedat in ſcriptura priuata, † tribus teſtibus ſubſcribenda, vt inſigniter dixit Bal. in l. ſcripturas. nu. 4. verſ. not. optimum text. C. qui potio. in pign. habean. cuius dictũ, vt ſingulare refert Fran. Cremen. in ſing. 145. quanquam mulier. nu. 2. hoc idem ſequuti ſunt Iaſ. in l. ſi quis id quod. 10. limit. ff. de iuriſd. om. iud. Dec. in c. qñ contra. in 15. notab. de probat. & in d. c. qñ. nu. 18. de teſt: b. & in l. fœminæ. nu. 32. vbi auctor addit. dicit hanc eſſe * cõem opin. ff. de re iur. & alij adducti à Tiraq. vbi ſup. n. 67. ver. neq, ẽt admittitur.

Huius limitationis ratio eſt, nam cũ in his ſcriptu-
6 tis priuatis † deſint aliæ ſolemnitates, quæ in publicis ſolent facere fidem, ideo in hoc caſu lex magis fidit marib. quàm fœminis, iuxt. c. forus. de verb. ſignif. ita tradidit Catellian. Cott. in memor. incip. mulier regulariter poteſt eſſe teſtis.

7 Contrariam † vẽ ſequutus ſententiam Fel. in c. quoniam. ver. tertio fallit. de teſtib. & in c. licet vniuerſis. poſt prin. eo. de teſti. & in c. ſcripta. col. 1. verſ. ſecũda declaratio. de fide inſtru. Iaſ. in l. hac conſultiſſima. in prin. col. 2. ad fi. C. de teſta. & in d. l. ſi quis agere. in fi. C. de Codicil. & Alex. in addit. ad Bart. in d. l. ſcripturas in prin. & in addi. ad Bart. l. 1. ff. de verb. ſign. vt refert, & alios adducit Tiraq. vbi ſuprà. nu. 67.

Attamen limitationẽ noſtrã intelliges procedere, qñ contendit̃ de hypotheca cũ alio habente publicũ inſtrũ, ſecus tamen videtur in alia ſcriptura priuata, in qua nõ diſputatur de potioribus in pignore vel hypotheca: ſiñ Alex. in addi. ad Bal. In d. l. ſcripturas. licet Bal. loquatur in ſcriptura priuata cõfeſſata etiam ſine ſubſcriptione teſtium, pro cuius dicto facit l. 1. & quod ibi not. Bar. in fi. ff. de leg. ita refert Io. Bapt. de Caſtillio. in addit. ad d. ſing Fran. Cremen. 145.

Quarta erit concluſionis noſtræ limitatio, vt vera
8 non ſit, quoad probandum †tenorem inſtrumenti deperditi, iuxta ſententiam Bar in l. 1. ff. ſi cert. pet.

Quæ limitatio tibi ſublimitanda eſt, vt non proce-
9 dat ſi fœmina †ſit perita, nã tunc in eo tenore probãdo ſatis erit idonea teſtis ita contra Bar. ſenſit Franc. Rip. in d. l. 1. nu. 82. ff. ſi cer. pet per I. C. reſponſum. in l. ex eo. ff. de teſt. atq; ex his, quæ ſcribunt Iaſ. in l. 1. ff. de legib. & Dec. in d. l. fœminę. ff. de reg. iur. Et re vera
10 illud à noſtris receptum eſt, vt ne viri †quidem ꝓbẽt tenorem inſtrumenti, niſi periti, & literati ſint, ꝑ text. in c. cum olim. il 1. & ibi Ant. col. 1. & Abb. in gl. vlt. de priuile. quod etiam tradidit Cyn. in auth. ſi quis in aliquo. in 3. quæſt. & ibi Bar. col. 2. Alb. col. 4. & Ang. colum. vlt. C. de eden. quam opinionem contra Bar. tenet palã idem Tiraq. in leg. connub. in d. l. 9. nu. 66. verſic. ſed nec admittitur.

CONCLVSIO DCCLXV.

ARGVMENTVM.

Feriæ per quem probari debeant.

SVMMARIVM.

1 *Ferię per eum probari debent, qui illas allegat.*

1 Feriæ debent †probari per eum, q illas allegat: quia omnis dies præſumitur eſſe iuridica, niſi feriata appareat, ita not. Bald. in l. omnes. la 2. C. de fer. in prin. vbi dicit eſſe menti tenendum.

CONCLVSIO DCCLXVI.

ARGVMENTVM.

Feudi communia.

SVMMARIVM.

1 *Feudum allegans probare debet.*
2 *Non præſumitur rem eſſe feudalem, ſed potius allodialem.*
3 *Qui allegat qualitatem ſuper quam ius ſuum fundat, & ſi pro eo nulla ſit pręſumptio, qualitatem probare tenetur, ſiue iſte ſit actor, ſiue reus.*
4 *Qui dicit feudum eſſe Guardię, aut qui rem, quã aduerſarius poſſidet in pignus datam eſſe pręt̃dit, ꝓbare cogit.*
5 *Vaſal qui rem, quam poſſidet, ſimplex ſuum eſſe feudum pretendit, & contra Dominus in guardia vel caſtaldię vim datam aſſerit, vtri credatur, & vter probabit. Diſtingue, vt nu. 6.*
7 *Facile præſumitur contra officiales, quòd dominos fraudẽt, & ſibi vſurpent, quidquid poſſunt.*

1 Feudum allegans †dẽt probare, vt reſponſum eſt ab Alex. in conſ. 137. viſo, & examinato proceſſu. nu. 2. vol. 1. & in conſ. 129. nu. 1. eo. vol. 1. cũ alijs adductis à Burſ. in cõſ. 46. nu. 9. lib. 1. & tradidit Affl. de cõtrou. int. maſc. & fœm. nu.
2 1. nã non præſumitur rẽ eſſe feudalẽ, †ſed potius allodialẽ. vt latiſſimè ſuprà diximus in cõcl. allodialis, immò potius præſumit̃ donatio, q̃ feudũ, vt optimi ferè quicq;

quisq; Conſultores reſpõdere, in primis Ang. in conſ.
242.in fi. Dec.in cõſ.32.col.2. quem ſequitur Alb. in
conſ.64.nu.64.idem Dec.in conſ.413.nu.7. Afflic. in
rub.quib.mod.feud.amitta.n.68.Rui. in cõſ.215.col.
1.cõſ.156.col.1.lib.1.Cur.iun.conſ.108.nu.15.& cõſ.
140.nu.4.Pariſ.conſ.2.nu.1.& 2.lib.1.& in cõſ.16.nu.
14.lib.4.& latè per Menoch.in conſ.1.& Burſ. in cõſ.
3 46.nu.9.Nã † qui allegat qualitatem,ſuper quã ius ſuum
fundat, & ſi pro eo nulla ſit pſumptio, qualitatẽ pro-
bare tenet:ſiue iſte ſit actor,ſiue reus.c.1.in fi.de grad.
ſucceſ. Imò, & poſt actoris pbationẽ reus quoq; ſup
diuerſis tñ capitulis probare poterit.teſte Aluar. in c.
1.§.itẽ ſi vaſal.de cõtrou.inueſt.facit.l.actor.C.de p-
ba.l.qui accuſare.C.de edẽ.& l.ſi quidẽ.C. de except.
4 Ex hac concluſ.noſtra illud oritur,vt † qui dicit feu
dũ eſſe guardiç,aut qui rẽ,quam aduerſarius poſſidet
in pignus datam eſſe ptendit, probare cogatur,& eius
probationi ſtabitur,niſi vaſallus è diuerſo guardiam,
ſeu pignus in feudũ rectum cõuerſum eſſe pbauerit:
ex d.c.§.item ſi vaſallus,& §.ſimiliter de cõtr.inueſt.
Prætereà,& illud ex eadem Cõcluſ.exijt, nam fin-
gè vaſallũ,qui rem quam poſſidet,ſimplex ſuum feu-
5 dum eſſe ptendat,† contra verò dominus in guardiæ
vel caſtaldiæ vim datã aſſerat,vtri creditur? vter pro-
babit? & profectò videtur dominus onere probandi
aſtringi.d.c.1.§.item ſi vaſallus. de cotrou.inueſt.vbi
eſt clarus text. & quia vaſallus poſſidendo ab onere
pbandi regulariter ſubleuatur.c.1.§.cum aũt, de con
trouer. inueſt. At rurſus vr̃ quod vaſallus feudũ rectũ eſſe
probet:hoc.n.tex.in c.1.§.1.de feud.guard. apertè do
6 cet.Hæc.controuerſia vr̃ eo pacto poſſe tolli. † nã aut
vaſallus rem feudalem poſſidens, in qua rectum feu-
dum ptendit,fatetur ſibi commiſſam guardiã,aut ca-
ſtalidam,tunc guardiæ feudũ præſumit̃ eſſe,quo caſu
onere probandi contrarium grauabitur,ita d.c.1.pro-
cedit. Aut negat ſibi vllam cõmiſſam guardiam, aut
caſtaldiã,tunc dominus probabit.d.c.1.§.itẽ ſi vaſal-
lus.quo probato iã vaſallus ſuccumbet; niſi rem feu-
dalem probet ante guardiã, vel ea finita ſibi conceſ-
ſam.d.§.1.vnde vaſallus,Guardianus, vel Caſtaldio,
ſi eo durante officio,aliud à dño feudũ acciperet, nõ
vt ſimplex,& rectũ,ſed quod officij ratione foret ei con-
ceſſũ accepiſſe pſumeretur, quod not. tenet Alua. poſt
doc.in d.c.1.§.1.verſ. quod ratione adiuncti.de feu.guar.
7 & caſtald.† quia cõtra officiales,quod dominos fraudẽt,
facilè præſumitur, & ſibi vſurpent quicquid poſſunt,
per Alua.vbi ſup.& huc ẽt ſpectat gl. in l.defenſionis
facultas.C.de iur.fiſc.& refert,& ſeq Zaſ. in tract. de
feud.par.14.tit.de cõtrouer.feud.nu.29.& ſeq. in par.
12.tit.de feud.& recti natu.degener.nu. 8. cum ſeq.

CONCLVSIO DCCLXVII.

ARGVMENTVM.

Feudum hereditarium,an illud dicatur,quã-do eſt facta cõceſſio tibi,& hrdibus tuis,& veniat in petitione hæreditatis, & quod dicatur feudum ex pacto,& prouidentia.

SVMMARIVM.

1 *Feudum illud dicitur hereditarium, quando eſt facta cõ-ceſſio tibi, & heredibus tuis, & iſtud venit in petitione hereditatis.*
2 *In feudis hereditarijs non ſuccedit, niſi qui ſit heres, vel filius, vel agnatus.*
3 *Qui feudũ hereditariũ, vel etiam ſimplex conſequi vult, opus eſt, vt probet ſe hrdem, non autem ſe filium tantũ.*
4 *Feudum dicitur eſſe ex pacto, & prouidentia, quando eſt facta conceſſio Titio, & liberis.*
5 *Feudum ex pacto, & prouidentia eſt etiam, ſi concedatur Titio, & Petro filio ſuo.*
6 *Filius nominatus in feudo hereditatis dimidiam partem habebit etiam in vita patris, ſi tum præſumatur feudum filij contemplatione conceſſum.*
7 *In feudis pacto, & prouidentia neceſſe eſt, quod filius ſit heres.*
8 *Feudum hereditarium preſumitur.*
9 *Paria ſunt, quod quis recipiat feudũ ſimpliciter, nulla facta mẽtione filiorum, vel quod recipiat pro ſe, & heredibus.*
10 *Feudũ præſumit̃ ex pacto, & prouidentia, & ſi nõ probet̃ qualiter fuit conceſſum preſumatur pro ſe, & heredibus.*
11 *Feudum in dubio debet potius iudicari rectum, & pro-prium, quam improprium, & non rectum.*
12 *Lex loquẽs de feudo intelligi dẽt de pprio, & recto, & oĩs diſpoſitio ſimiliter proprie, & ſecundũ propriã naturã.*

Non minus dubitationis habet illud apud feu-
diſtas,an feudum hereditarium,an ex pa-
cto,& prouidentia præſumatur.Plures enim cenſuere
præſumi hæreditarium. Contra vero non pauci ſunt
arbitrati feudum cenſeri ex pacto, & prouidentia.
Sed anteq̃ ad vlteriora progrediamur, parũper im-
morãdũ eſt circa illud,hoc eſt, quod dicatur feudũ hrdi-
tariũ,quodq; ex pacto,& puidẽtia,vt res,qua de agit̃,
ſaltẽ in hac noſtra legũ Philoſophia tyronib. clarior
1 appareat.Et vt ab hrditario exordiar,† illud dr̃ quan-
do eſt facta conceſſio tibi,& heredib.tuis,& iſtud ve-
nit in petitione hrditatis,l.& non tantum,in gl. ff. de
petit.hæred.quã gl.ad hoc alleg. And.de Iſern.in c.1.
in fi.qui ſuc.tene.& in §.hoc quoq;.col.2. verſ. ſi feu-
dum,de ſucceſ.feud.idẽ ſenſit And.in c.1.§. qd ergo.
col.vlt.verſ.item,& qñ.de inue.de re alien. fact. & in
c.1.col.1.verſ.item loquitur.de alie.feu.par.& in c.1.
§.donare.col.4.ver.itẽ ſi,qual.ol.feu. alien. pot.cum
alijs ad hoc adductis à Iac.de Franc.in prælud. in vſi.
feud.nu.108.verſ.6.diuiſ.tit.ſpecies feud.quot ſint: ex
** magis ** cõi conſuluit idem Burſ.in cõſ.76.nu. 1. vol.
** 1. atq; de magis ** cõi idem inquit in conſ.89.nu.33.
2 eo.lib.1.† In his quoq; feudis non ſuccedit, niſi quis
ſit hæres,vel ſit filius,vel ſit agnatus,teſte Alc.in cõſ.
10.põderatis his.nu.8.verſ. item reſpondeo.vol.3.idẽ
voluit Pariſ.qui multos allegat in conſ.2.n.25.& ſeq.
& in conſ.3.nu.17.& in conſ.4.nu.28. vol. 1. ad quod
alios adducit idem Burſ.in d.conſ.76.nu.2.vol. 1. vbi
* de * communi teſtatur,& de magis ** communi dicit
** in conſ.2.nu.37.vol.1. & de ** communiori ibid.nu.
** 41.& ex ** magis communi in conſ.3.nu.3.eod.lib.1.
& per iſta ſe conſuluiſſe dicit Franc.Curt. in tract. de
feud.in 11.par.8.q.princip.ſuper neſcio,quo teſtatore,
qui deſcendentes ex fœmina reliquerat hæredes, ha-
bens feudum hæreditarium, quod tale feudũ fuit do-
mino applicatum, quia hæredes inſtituti erant inca-
paces feudi,quoniã deſcendentes ex fœmina,& agna-
ti,ad quos feudum ſpectare poterat, non fuerant hæ-
redes inſtituti.idem ſenſit Alex.in conſ. 19. ſuper eo,
nu.5.& ſeq.vol.5.& quod debeant eſſe hæredes tenẽt
Iaſ.in conſ.180.commune ciuitatis Maſſiliæ, num.4.
verſ.prima enim inueſtitura,uol.2. & in conſ. 115. &
116.eo.uol.2.atq; Dec.in conſ.205.ad clariorem,nu.
3.& ſeq.idem uoluit Ruin.in conſ.1.nu.1.uol.1.& in
conſ.2.nu.7.uol.4. Vnde dicere ſolebat Burſ.in d.cõſ.
3 3.nu.25.opus eſſe,† ut is,qui feudum hæreditariũ,uel
etiam ſimplex uelit cõſequi,probet ſe hæredem, non
* autem ſe filium tantum, ex * communi ſententia.
Feudum uerò ex pacto, & prouidentia dr̃ eſſe, qñ
4 eſt facta conceſſio Titio,& liberis:† & tunc nõ diſpo-
nit feudatarius de feudo,iuxta c.1.de ſucceſ.feud. ita
dixit And de Iſern.in c.1.col.1.an agnat. & in c. 1. §.
& ſi libellũ.col.3.uerſ.quid ergo,ſi dictum ſit.de alie.
feud.pat.nam videtur dari liberis ex prouidentia con
cedentis, l.ſi arrogator,§.1.ff.de adopt.l. cum patro-
nus.ff.de leg.2.idem tenet Andr. in c.1. col. 2. uerſ. &
in tantum,& in §.hoc quoque,col.2. uerſ. ſi uerò, de
ſucceſs.feud.& in tit.1.§.ſed quia uidimus.col.2.uerſ.
* iure iſto.& de * communi ſententia ait Dec. in conſ.
445.in caſu.nu.8. & idem comprobauit in conſ. 185.

in cauſa nu.2.Pariſ.in d.cōſ.2.nu.22.vol.1.Gozad. in conſ.9.nu.53.Ruin.in conſ.25.nu.18.vol.1.Clar.in §. feudum.q.9.verſ.quãdoq; cumulatiſſimè Cacher. in deci.Pedem.161.in prin.Pinel.in l.1.in 3.par.n.84.cũ ſeq.quo in loco* hanc omniũ cōcordem opinionem nuncupat.C.de bon.mater.Rol.à Vall.in cōſ.28. nu. 2.conſ.29.nu.31.conſ.44.nu.7.& in conſ.55.nu.7. cũ ſeq.vol.3.vt etiam de*communi aſſerit Burſ. in conſ.
5 82. nu. 1. Erit ẽt feudum†ex pacto,& prouidentia, ſi concedat Titio, & Petro, filio ſuo:nã tunc filius, & ſi à patre exhęredetur,in feudo ſuccedit.l.dedit dotem. ff.de colla.facit l.quodcunq; §.ſi ita.ff.de verb.obl.filius enim nominatus hęreditatis dimidiam partẽ habebit etiam in vita patris.l.ſi quis Titio, ſecũdum in-
6 tellectum Ioannis. ff. de vſufruct.accreſ.†præſumitur enim filij contemplatione conceſſum qñ nomine ꝓprio nominat.l.vlt.C.de vſufr. ita ſcripſit Andr. in d. c.1.colum.2. de ſucce.feud.& in c.1.col.1.ver.circa.ſi vaſal.feu.priu.cui defer.& in c.1.§.& ſi libellum.col. 3.in fi.ver.vnde,& col.ſeq.de alie.feud.pat. In iſtis ve
7 ro feudis ex pacto,& proindẽtia,† filius neceſſe eſt ꝙ ſit hæres,licet agnatus nõ: in quo filius eſt deterioris conditionis quam agnatus.vt in cap.1.an agnat.licèt Andr.nõnullis in locis ſupra à nobis citatis videatur aliter dixiſſe,atq; Alex.in conſ.19.& in conſ.27. cum ſeq.lib.5. ad quod feudi genus explicandũ multa alia adducit idẽ Iac.de Franc.in d.prælud.in vſib.feud.tit. ſpecies feud.quot ſint.nu. 117. cum multis alijs.

His ita breuiter explicatis accedo nunc propius ad
8 rem noſtram.Primo itaq; †quod feudum præſumatur hæreditarium pluribus in locis tradidit And. de Iſer. vt in c.1.nu.1.in prin.verſ.& quando concedit Titio, an agn.vel fil.& in c.1.nu.9.verſ. ſed nunquid feudũ, & nu.10.verſ.ſed ſi non exprimatur.de alien. feud.& in c.imper.§.preterea ducatus.nu.38.de prohib.feud. alie.p Feder.& in c.ſciendum.verſ.inueſtitura. nu.4. de feud.cogn.& in c.1.nu.4.de feud.Marchiæ.hãc ſecutus eſt ſententiam Bal.in l.liberti libertęq; nu.37. C.de oper.liber.idẽ Bal.& Aluar.in c.1.an agn.vbi di-
9 cunt paria eſſe,†quod quis recipiat feudum ſimpliciter,nulla facta mentione filiorum, vel quod recipiat pro ſe,& hæredibus.idẽ ſentit Alex.in conſ.18.attentis narratis.nu.7.& in conſ.26.põderatis his.nu.3.vol. 5.& in conſ.44.viſo themate.primo lib. Bru. in cõſ. 8. nu. 4.Rub. Alex.in cõſ.84.n.3. & alij relati à Marino. in trac.de feud.tit.de feud.ex pac.& prouiden. nu.52.
10 Rurſus vero† quod feudũ præſumatur ex pacto, & prouidentia,nonnulli ſenſere,præſertim And. in c.1. §.huius aũt generis.nu.11.ex quib.cau.feud.amit.ibi, ſi aũt non probetur qualiter fuit cõceſſum, præſumitur pro ſe,& hæredibus.prout ius intelligit:quæ verba poſtremò loco tradita,quo pacto intelligatur, declarat idẽ Marin.vbi ſupr.nu.53.idem vr ſentire And. in c.1.§.& quia vidimus.num.14.& multis alijs in locis. Peraus.in conſ.2.col.1. quam opinionẽ tanquam ve-
** riorem,& ** magis communem cõprobauit Loffred. in conſ.1.nu.99.& 128.hocq voluit Affl.in c.1.n.62. ex quib.cauſ.feud.amit.& in c.1.an agn.n. 10. & in c. 1.nu.73.de ſucceſ. feud. Cui ſñiæ ſe ipſum ſubſcripſit
** idẽ Marin.vbi ſupr.nu.53.in fi.quam dicit eſſe *communiorẽ, & uerior&ẽ;eaq; ratione præter auctoritates
11 cõfirmat.† nam in dubio feudum dẽt potius iudicari rectum,et proprium,ꝙ impropriũ,et non rectum,arg. eor.quæ dicuntur à Bar.in l.non dubium.C. de legib. p tex.in l.nõ aliter.ff.de leg.1. et l.3.§.hæc verba.ff.ꝙ q uiſq; iur.et lex loquens de feudo, intelligi debet de
12 p roprio,†et recto teſte Cur.de feud.in 1.par.q.1.n.32. vbi verba debẽt propriè intelligi,et omnis diſpoſitio ſimiliter propriè,et ſm propriam naturam.unde quia feudum ex pacto,et prouidentia cenſetur rectũ,et ꝓprium feudũ,auctore Iac.de Beluiſ.in c.1.in fi. de eo, qui ſib. vel hæred. ſuiſset eſt text. in cap. 1. de ſucceſ. feud.propterea dicendum eſt,in dubio cenſeri feudũ ex pacto, & prouidentia tanquam feudum rectum, & proprium.eund.tamen Marin. vbi ſupra conſulas, hanc quæſtionem latiùs explicantem, vbi contraria etiam refutat,atque videas Clar.ſent. lib. 4. in §. feudum.in q.19.id etiam enodantem.

CONCLVSIO DCCLXVIII.

ARGVMENTVM.

Feudum quo pacto probandum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Feudum probatur per quaſi poſſeſſionem.*
2 *Ad feudi probationem ſufficit tenuiſſe, & poſſediſſe per triginta annos rem tamquam feudalem.*
3 *Quaſi poſſeſſio feudi, ſi non facit plenam probationem, facit ſaltem aliquale indicium.*
4 *Feudum probatur per antiquam poſſeſſionem, vt quando quis poſſedit aliqua bona tanquam feudalia.*
5 *Feudum probatur per famam publicam, quæ ſufficit pro plena probatione. Contrar.nu.6.*
7 *Teſtes etiam non interrogati debent reddere rationem dicti ſui, & non ſimpliciter deponere de fama.*
8 *Feudum probatur per verba enunciatiua, ſeu narratiua Principis.*
9 *Feudũ, ſi ſumus in antiquis nedum probatur ad commodum ipſius Principis, ſed in præiudicium tertij.*
10 *Feudum probatur per regiſtrum Principis, in quo bona ſunt deſcripta tanquam feudalia.*
11 *Feudum præſumitur per confeſſionem partis.*
12 *Quando veri bona ſunt propria, per inueſtituram receptam non ſiunt feudalia. Contr.nu.13.*

Feudum itaq. cum debeat ab eo,qui illud allegat,probari,merito in præſentia diſcutiẽdũ eſt, quo pacto probãdum ſit. Feudi igitur probandi varij traduntur modi, & multiplices rationes. Feudum ergo, vt hinc potiſſimum exordiar,
1 †probatur per quaſi poſſeſſionem:vt reſponſum eſt à Bal.in cõſ.351.in prin.vol. 1. nam quando quis eſt in poſſeſſione alicuius qualitatis, illa quaſi poſſeſſio leuat poſſeſſorẽ onere probandi, & transfert illud onus in aduerſariũ vt notat.in gl.in l.ſi ſolemnib.C.de fid. inſtr.quam approbat Iac.& Bar.per l.cũ.ff.de probat. & præſertim quando illa qualitas,quæ poſſidetur, eſt hmõi,quæ poteſt ineſse ipſis poſſidentibus ab origine eorum.nam tunc illa quaſi poſsęſſio leuat poſseſsorẽ onere probandi, vt habemus ex d.l.circa cũ, de probatio.& obſeruauere ſcribentes in l.ſi p̃ius.ff.de ope. noui.nunc.vt & teſtat Bal.in d.conſ.351.& tenet Ale.
2 in cõſ.15.nu.6.vol.5.vbi ait, † ꝙ ſufficeret probare tenuiſse, & poſsediſse per 30.annos rẽ tanquam feudalem,quem ſeq.Burſ.in conſ.46.ſub nu.34.ibi vel viderunt Comites de Hippoly. & idem in conſ. 10. nu. 11.atq; Crauet.in conſ.276.verſ. quarto probat.
3 Quod limitabis, vt id eouſque procedat, † vt ſi illa quaſi poſſeſſio non faciat plenam probationem , faciat ſaltem aliquale indicium, & aliqualem præſumptionem.teſte Bal.in d.conſ.351.ſub nu. 2.
4 Prætereà feudũ ꝓbatur per antiquã poſseſſionẽ,†nẽpè,qñ quis poſsedit aliqua bona,tanquã feudalia, auctore Bal.in c.1.in prin.tit.ſi de feu.fuer.controuer.inter dom.& agnat.quod & probauit Alex. in conſ.15. viſis narratis.nu.6.vol.5.idem voluit Bal. in cõſ.351. in bonis feudalib.nu.6.vol.1.& in conſ.310.ad euidẽtiam præmittẽdum eſt, quod quædam ſunt de corpore.nu.5.vol.3.& ex latè deductis per Crauet.de antiq. temp.par.5.in princ.nu.11. cum ſeq.
5 Inſup feudũ†probatur per famã publicam. nẽpè ꝙ tales ſint vaſsalli ſacri Imperij,vel fundũ tale eſse feudalẽ: vt cenſuit Bal.in cõſ.351.verſ. item adeſt fama publica. vol. 1. cui accedit in conſ.15. in princ.vol.5. vbi in-

vbi inqt, quòd huiuſmodi fama ſufficeret pro plena
probatione, ex multis, quæ ibi allegat. quod, & pla-
cuit Affl. in feud. tit. ex quib. cau. feud. amit. nu. 76. &
Crau. de antiq. temp. par. 5. in princ. nu. 9.
3 Contrariũ ſenſit Affl. in dec. 277. ſub nu. 3. ex eo† qa
teſtes deponentes ſimpliciter talem rem eſſe feudalẽ
non ſufficit, niſi reddant rationem concludentem, vt
ibidẽ teſtaĩ Affl. ſub nu. 5. & 6. & ſequitur Burſ. in cõſ.
7 46. nu. 34. vbi vult, quod teſtes ẽt non interrogati† de-
beant reddere rationem dicti ſui, & non ſimpliciter
deponere de fama, & idem voluit in conſ. 10. nu. 11.
Ad hęc feudũ probatur per verba enunciatiua, ſeu
8 narratiua Principis, †ſi hmõi verba cõtinerẽt, & enũ-
ciarent bona fuiſſe conceſſa in feudum ab ipſo Prin-
cipe, vel à ſuis maioribus: ita cautum eſt ab Alex. in
cõſ. 15. nu. 2. vol. 5. p clem. 1. de proba. quem ẽt videas
in conſ. 112. vol. 7. ſequitur Ruin. in conſ. 118. nu. 20.
vol. 2. Affli. de feud. tit. ex quib. cau. feud. amit. nu. 75.
& Crau. de antiq. temp. par. 5. in prin. nu. 10.
Amplia, vt ideò vſq; locum habeat, vt transferatur
onus probandi in aduerſarium: vt reſpondit Crau. in
conſ. 276. verſ. ſecundò probari: vbi allegat Iaſ. in l. ſi
prius. col. 14. in fi. ver. ſecundo limita. ff. de oper. nou.
nunc. & in conſ. 235. col. 2. poſt med. lib. 2. Gozad. in
conſ. 50. col. fi. cir. med.
9 Secundò amplia, †ſi eſſemus in antiquis nedũ pro-
baretur ad commodum ipſius Principis, ſed in præiu-
diciũ tertij: vt ſcriptum reliquit Soc. in conſ. 266. col.
11. verſic. ad ſecundum reſpondetur. lib. 2. & placuit
Corn. in conſ. 312. vol. 5. lib. 1. quos ſequitur Crau. in
d. conſ. 276. verſ. quod maximè.
10 Amplius† feudum probatur p regiſtrum Principis,
in quo bona deſcripta ſunt tanquam feudalia: vt con
ſtat ex deductis à Crau. in cõſ. 276. in prin. verſ. primo
poſita, quod & decidit Afflict. deciſ. 277. n. 3. idem di-
remit Gram. in deciſ. 77. nu. 12. & alios alleg. Burſ. in
conſ. 10. nu. 11. & in conſ. 46. nu. 84.
11 Rurſus feudum pręſumitur† per confeſſionem par-
tis, nẽpè ſi quis in ſupplicatione expreſſiſſet illud tan-
quam feudum, interim præſumitur feudum, vt cõſu-
lendo ſcripſit Alex. in conſ. 29. ſub nu. 25. vol. 5. quem
ſequitur Ruin. in conſ. 108. n. 19. vol. 2. qa ſi probaret
illud eſſe proprium non autem feudum, non obſtaret
12 illa ſupplicatio, nec etiam inueſtitura. †nam qñ verè
bona ſunt propria, per inueſtituram receptã non fiũt
feudalia: ita obſeruauere Bar. & DD. in l. ſi rem. ff. de
acq. poſſ. & ſeq. Ruin. in d. conſ. 108. nu. 19.
13 A contraria ſtetit ſententia† Curt. Iun. in conſ. 140.
nu. 12. cum ſeq. vbi voluit per recognitionem bona
propria effici feudalia.

CONCLVSIO DCCLXIX.

ARGVMENTVM.

Feudum an per teſtes probetur.

SVMMARIVM.

1 Feudum per teſtes probatur.
2 Teſtes ſuper feudo debẽt reddere rationem dicti ſui etiam non interrogati, & ratio debet eſſe concludens.
3 Fœmina non admittuntur in teſtes in re feudali.
4 Inueſtitus non admittitur ad teſtificandum in re feudali, niſi quoad indicium.
5 Teſtes ſuper feudo nouo requiruntur pares curiæ, & ſuper antiquo omnes boni teſtes recipiuntur.
6 Feudum vbi per pares Curiæ probandum eſt, ſufficit ſi pares erant tempore inueſtituræ.
7 Statuto Mediolani cautum eſt, vt per teſtes non poſſit probari rem eſſe feudalem.
Quando ſtatutum illud locum non habeat. Vide nu. 8.
9 Feudum non poteſt probari, licet pro cõceſſo priuilegio ſoluatur aliquid annuum.

1 Præter hos feudũ probandi modos, extaĩ &
aliud probationis genus, † q eſt per te-
ſtes: vt traditum eſt ab Hipp. Marſ. in rub. C. de proba.
nu. 31. adhæret Matth. de Afflic. in conſt. Neap. lib. 2.
rub. 35. incip. quæ probatio in cauſa. nu. 12. quod etiã
confirmauit Bal. in conſ. 351. ſub nu. 3. vol. 1.
Intellige tñ, vt teſtes hmõi debeant reddere ratio-
2 nem dicti ſui, ẽt non interrogati: † & ratio debet eſſe
cõcludens, vt quia fuerint præſentes in inueſtitura de
dicta re, vt feudali per traditionem annulli, vel bi-
ti, vel quia viderint talem poſſidere rem illam, vt feu-
dũ, & tanquam vaſallum, & quòd præſtiterit ſeruitiũ
pro feudo domino directo illius feudi. iuxta not. in c.
1. de nou. for. fidelit. vel dicant, quod viderint, vel le-
gerũt regiſtrũ bonorũ feudalium, in quo erat ſcriptus
talis fundus, vel q fuerit poſſeſſus p triginta annos, vt
larè p Alex. in cõſ. 136. nu. 5. vol. 1. Gram. deci. 77. nũ.
11. Affl. dec. 277. nu. 4. cum ſeq. & Burſ. in conſ. 10. nu.
11. & in conſ. 46. num. 34.
3 Secundò intellige, †vt huiuſmodi teſtes nõ poſſint
eſſe fœminæ quia in re feudali non admittuntur; ex
c. 1. qui teſtes ſint neceſſ. ad proban. inueſt. vbi Bal. in
fi. de quo ſupra in concluſ. fœmina.
4 Tertiò intellige, †vt nec ẽt admittatur ad teſtificã-
dum inueſtitus, niſi quoad indicium: vt voluit Steph.
Aufrer. in tract. de teſt. n. 57. & placuit Bal. in c. ſi duo.
tit. de pace tenend. Fed. de feud. tit. 12. §. ſi autẽ. nu. 3.
Quartò intellige, vt teſtes hmõi debeant eſſe pares
Curiæ, vt probatur in c. 1. quid ſit inueſtitura. & tenet
Bal. in conſ. 352. nu. 1. vol. 1. vbi facit diſtinctionem,
5 †aut agitur de feudo nouo, & tunc requiruntur pares
Curiæ, aut feudo antiquo, & tunc recipiuntur omnes
boni teſtes, ẽt ſi non ſint pares, per c. primum, ſi inter
directum dominum, & vaſallũ de inueſtitura, & in c.
1. de feud. guard. & in c. ſciendum, de conſuetud. recti
feud. hoc idem comprobauit And. Gail. pract. obſer.
lib. 2. obſer. 50. nu. 4. & ſeq. de quo multa per Cur. iun.
in tract. feud. 2. par. 4. q. à nu. 16. vſq; ad 30.
6 Iſtud verò ſic velim ſubintelligas, †quòd vbi p pa-
res curiæ feudum, ſiue aliud quidpiam erit proban-
dum, ſufficiat ſi pares erant tempore inueſtiturę, licèt
poſteà pares eſſe deſierint tempore reddendi teſtimo
nij. c. ex teſtamẽto. an recip. debe. teſt qui par. eſſe de-
ſie. vt auctor eſt Marti. de Silima. de feud. in rub. de
inueſt. quali. fiat, & per quot teſt.
7 Concluſ. limitabis, †vt nõ procedat in ſtatuto Me-
diolanenſi, quia cautũ eſt, vt p teſtes non poſſit pbari
rẽ eſſe feudalẽ: vt ait Boſſ. in pract. crim. tit. de princ.
& priuileg. eius. num. 253. verſ. in ciuitate Mediolani.
8 Quod tamen ſtatutum non haberet locum, † quã-
do per quinque teſtes probaretur, per l. teſtium. C. de
teſtib. & quando ſimul inſtrumentis, & teſtibus fieret
probatio, quia eſt caſus mixtus, qui non comprehen-
ditur in ſtatuto. vt idem Boſſ. vbi ſupra aſſeruit.
9 Non tñ poterit probari feudum, †licet pro cõceſſo
priuilegio ſoluatur aliquid annuũ: ita dixit Bal. poſt
Inn. in c. vlt. in prin. de cauſ. poſſeſ. & propri. vt refert,
& ſequitur Iaſ. in l. ſi prius. nu. 42. ff. de nou. oper. nũc.

CONCLVSIO DCCLXX.

ARGVMENTVM.

Feudi conceſſio an in perpetuum facta fuiſſe præſumatur.

SVMMARIVM.

1 Feudi conceſſio, quãdo quis diu tenuit rem tamquam feudalem, in perpetuum facta fuiſſe præſumitur.

1 Feudi cõceſſio† in perpetuum fuiſſe præſumi-
tur, qñ quis diu tenuit rem tanquã feu-
dalẽ: vt voluit Bal. in l. qui alienam, in prin. verſ. ſed ſi

non adiecit.ff.de acq.her.& poſt eum ibidem Ang.p
gl.not.in l.vlt.in gl.magna.C.de iniur. & ſequitur cũ
alijs allegatis Alex.in conſ.79.ſub nu.4.vol.1. & latè
Crau.de antiq.temp.fol.mihi 127. nu. 36.

CONCLVSIO DCCLXXI.

ARGVMENTVM.

Feudum in dubio an præſumatur antiquum.

SVMMARIVM.

1 *Feudum in dubio antiquum præſumitur, non autẽ nouũ. Contrarium. nu.3.*
2 *Vetus potius aliquid præſumitur quàm nouum.*
4 *Feudum præſumitur nouum, quia non præſumitur fuiſſe aliud feudum, cum res quælibet libera præſumatur.*
5 *Feudum præſumitur antiquum propter antiquitatem poſſeſſionis, & ex pluribus inueſtituris.*
6 *Vaſallus ſi poſſidet feudum, & dominus agat contra ipſũ, et dicat illud nouũ, ipſo domino incumbit onus probandi quod ſit nouum.*
7 *Si dominus eſt in poſſeſſione rei, & vaſallus contra ipſum agat allegans feudum eſſe antiquum, ipſi vaſallo incumbit onus probandi antiquum.*
8 *Feudum antiquum eſſe præſumptio oritur nedum ex eo, quod ipſe reperiatur poſſidere, verum etiamſi probetur defunctum poſſediſſe.*
9 *Poſſeſſio feudi ſi probetur per eorum progenitores, tunc non poteſt aliquis ex agnatis, nec dominis in inueſtituris dicere meum feudum.*
10 *Poſſeſſio domini, vel vaſalli quãdo eſt vitioſa, perinde eſt, ac ſi non poſſiderent.*
11 *Feudum præſumitur antiquum, quando nec dominus, nec vaſallus ſunt in poſſeſſione. Intellige, vt nu.12.*
13 *Differentia quæ eſt inter feudum antiquum, & feudum paternum.*
14 *Feudum dicitur nouũ, quando non habet cauſam ab alio, ſed habuit initium in perſona inueſtiti.*

1 Feudum in dubio præſumitur antiquũ, nõ
aũt nouum: ita cẽſuit Bal.in c. 1.
§.fi.de ſucceſſio.fratr.& in c.1.in prin.ſi de feud. fuer.
contr.dom.& agnat.& ſequitur Dec.in cõſ. 252. col.
4.poſt med.& in conſ.269.col.2.& in princ.nu.5. Iaſ.
in conſ.114.nu.2.col.2.in fi.lib.1.Alex.in cõſ.15. nu.
7.vol.5. Alc.in tract. præſump.reg.3.præſump.28. Al-
uarot.in c.1.in prin.per illum tex.ſi de feu. fuer. con-
trouer. Abb.in conſ.78.nu.17. Ante prædictum voluit
And.de Iſern.in c.1.in fi.de ſucceſ.in feud. per illum
text.& idẽ poſt Iac.de Belu.in c.1. §.cũ autem. nu. 5.
de cõtrouer.inueſt.& in c.1.in prin. ſi de feud.defunc.
fuerit controuer.& hãc eſſe veriorẽ opinionem di-
cit Marin. in tract. de feud. ex pact. & pro. antiq. ſub
2 nu.31.& hæc concluſio confirmatur ex eo.†nam ali-
quid potius præſumitur vetus, quàm nouum: auctore
Bald.in conſ.263.tres ſententiæ, vol.2.cũ alijs ad hæc
relatis à Tiraq.de retrac.lignagier.§.33.gl.1. & vnic.
nu.92.verſ.& ad id optimè facit

Contrariũ ſentit Matth.de Afflict.in cõſtit.Neap.
3 in tit.de ſucceſſ.nobil col.16.nu.50 rub.26.dicens,†ꝙ
in dubio feudum præſumitur nouũ, niſi ſint indicia,
quòd ſit paternum, & quod indicium erit ſi probetur
antiquitas temporis, quem refert etiam Arelata. in
addi.ad Alc.de præſump.reg.3.præſump.28.& tenuit
Iaſ.in conſ.24.col.4.circa med.lib.3. vbi inquit quòd
feudum præſumitur nouum, qa non præſumitur fuiſ
4 ſe aliud feudum,†cum res quælibet liberã præſumatʳ,
& ſuadetur hac ratione: nam cum quærimus de aliqua
qualitate, in qua præſens ſtatus re non rñdet primo
ſtatui, ex præſenti non præſumitʳ in præteritũ: vt aiunt
Oldr.Nicol.de Neap.& Bal.in l.1.§.ſi magiſtratus.ff.
de magiſtr. Alex.in conſ.75.col.fi.num.19.vol.5.Sed
primus ſtatus repugnat cum præſenti, quia ab initio
omnia erant libera, & ideo non ſequitur, res hodie eſt
feudalis, ergo in præteritum talis fuit.

Et hæc poſterior opinio ſimpliciter, & gñraliter lo
quendo vř verior, quia tenentes primam opinionem
ponunt aliquas coniecturas: vt facit Alex. in cõſ. 15.
5 lib.5.ſup quo ſe fundat Dec.in ſupr.alleg.conſ.†nam
ipſe dicit, ꝙ præſumitur antiquum pp antiquitatem
poſſeſſionis, & pariter Burſ.in conſ.63.n. 1.vbi ex plu-
ribus inueſtituris inquit præſumi antiquum feudũ, &
ibi multos allegat, & Soc.in conſ.66.col.5. vol.2.

Sed, vt clarius opiniones ſupradictæ poſſint conci-
liari. dic, ꝙ ſemper pro poſſeſſore præſumitur, quare ſi
6 vaſallus poſſideret feudum, & † dominus ageret cõtra
ipſum, & diceret illud nouum, ipſi domino incumbe-
ret onus probandi, quod eſſet nouum. Nam poſſeſſio
illa in primis tribuit vaſallo præſumptionẽ feudum
eſſe antiquũ, & ob id onus ꝓbationis reijcitur in do-
minum.l.circa.ff.de prob.& ſcribit Rip.in c.ſæpè, de
reſt.ſpol.huc accedit, deducentem qualitatẽ, & in ea
fundamentum conſtituentem, illam probare debere
l.habebat, in princ.ff.de actio.l.denunciaſſe.§.1.ff.de
adult. qua ratione in hac re noſtra nuncupatim vſus
eſt Signor.conſ.10.n. 5. atq; ita caſum hunc ꝓbarunt
Bald.in c.1.in prin.tit.ſi de feud.fuer.controuer.inter
dom.& agnat.vaſal. Alex.in conſ.15.nu.7.lib.5. Dec.
in conſ.252.nu.6.& in conſ.269.nu.5. cum ſeq. Iaſ. in
conſ.114 col.2.in fi.lib.1.quos ſic intellexit Crau. in
trac.de antiq.temp.vlt.par.prin.nu.6.cum alijs relatis
ab egregio Menoch.de arb.iud.cas.191.nu. 3. & ſeq.
vbi intelligit quòd hic caſus ẽt procedat, vt antiquũ
feudum præſumatur, cum pars eſt antiqua: ita Affl in
cõment.ad conſtit.Neap.in tit.de ſucceſ.nobili.rubr.
7 26.†ſi autem dominus ipſe eſſet in poſſeſſione rei, &
vaſallus contra ipſum ageret, allegãs feudum eſſe an-
tiquum, ipſi vaſallo incumberet onus probandi anti-
quum, tum quia poſſeſſio eſt ꝓ domino, tum ẽt quia
is vaſallus in ea qualitate fundamentum conſtituit:
ita ſentiunt Alua.in c.1.§. vlt.de ſucceſ.frat. & grad.
ſucced.in feud.ſi de feud.cõtẽn.ſi int.dom.et agn. va-
ſall.Cur.iun.tract.feud.par.1.q.8.nu.17. Alex.cõſ.10.
nu.2.vol.3.quẽ ſequitʳ Cart.ſen.in conſ. 49. & in cõſ.
50.col.8.& Iac.de Beluiſ.in c.1.de grad.ſucceſſ.feud.
& tradit Paul.de Caſt.in conſ.44.circa præſentem ca-
ſum notandũ eſt.nu.5.verſ.ſi verò non conſtaret.vol.
2.quos ſequitur ẽt Crau.cum alijs ibi alleg.in tract.de
antiq.tẽp.par.5.in prin.nu.6.& annuit Burſ.in cõſ.63.
nu.2.dixit Cur.in tract.feud.1.par.q.8.nu.16.qui alle-
gat tex.in c.in c.1.de grad.ſucced.in feud.quem dicit
mirabilẽ, & ſequitur Marſ.vbi ſup.n.33.& ſeq. Doct.
omnes in c.1.de ſucceſ.fra.& ibi Afflict.nu.6.

8 Amplia ꝙ diximus de vaſallo poſſidente,†vt nedũ
procedere, ſi ipſe reperiatur poſſidere: verum etiam ſi
probaretur defunctum poſſediſſe: nam, & ſimiliter ex
hoc orire tur præſumptio, ꝙ feudum eſſet antiquum:
vt dixit Bal.& Præpoſ.in d.c.1 in princ.ſi de feud. de-
funct.fuer.cõtrouer.qui dicit hanc eſſe communem,
& alleg.concord.in conſ.2.ſub nu.1.lib.1.Alexan. in
9 conſ.15.viſis nouatis.col.2.vbi ſupra, vbi dicit,†quod
ſi probetʳ poſſeſſio per eorum progenitores, tunc non
poteſt aliquis ex agnatis, nec dominis in inueſtituris
dicere meum feudum. ſequitur Lud. Gozad. in conſ.
26.vt iſtud ꝓcedat, niſi aliquo modo appareat inter-
media poſſeſſio alterius, quia tolleretur tũc hæc præ-
ſumptio antiquitatis: vt dixit Alex.in d. conſ. 10. nu.
1.lib.3.& ſeq. Mari. vbi ſupra, de feud.ex pact.& pro
antiquo.nu.34.in fine.

Ex his igitur omnibus concludendum eſt feudum
præſumi antiquum, cum hac tamẽ declaratione, hoc
eſt, dummodo nullo modo poſſit apparere nec per
indicia, nec per aliquales præſumptiones, ſit ne anti-
quum, vel an nouum: vt ita declarando concludit
idem Marin.vbi ſupra ſub nu. 32.

Hi verò modi, q poſſũt colligi ex his, quæ hucuſq;
diximus,

Digitized by Google

10 diximus,†ceſſant,quando poſſeſſio domini, vel vaſſalli eſt vitioſa.nam tunc perindè eſt ac ſi nõ poſſiderent:ita Curt.ſen.in conſ.50.memoriæ recolẽdæ.col. 38.verſ.& in primis non obſtat,& Crau.de antiq.tẽp. par.vlt.num. 7.

Tertiùs ſupradictis caſus addi poteſt, quo præſu-
11 mitur feudum eſſe antiquum,†qñ nec dominus, nec vaſallus ſunt in poſſeſſione. nam tunc potius incumbit onus probandi affirmanti feudum eſſe nouũ, quã contrarium aſſerẽti:ita cenſet Aluar.in 1.c.§.vlt. col. 3.verſ.verum intelligas,de ſucceſſ. frat. vel grad. ſuc. in feud.qui ita text.illum intelligit & fuit ſenſus glo. ibi in verb.qui nouum,à quo non recedit Bal.ibi. idẽ reſpondit Curt.ſen.in conſ. 50. memoriæ recolendæ. col.38.verſ. 2. reſpondemus.

12 Iſtud tñ intelligas,†vt præſumptio ipſa tantum ꝓdeſſe non poſſit vaſallo,vt obtinere debeat, ſi dominus nihil probaret.nec enim põt obtinere, ſed ſolum manet ob vim illius præſũptionis in poſſeſſione, donec fiant probationes, & ſi futurum contingat nihil ꝓbari ab vtraq; parte,iudex defert iuñm ex ſuo arbitrio,cui vult.d.c.1.§.vlt.& ibi Affl.n.7.de ſucceſ. frat. vel grad.ſucced in feud.c.1.§.ſacramentũ, de cõſuet. recti feud.Zaſ.in tract.de feud. par.11.nu.33. quos refert,& ſequit Clariſſimus Iac.Menoch. in d. tract. de arb.ind.cauſ.caſ.191.nu.7.& ſeq.ad concluſionem ẽt noſtrã cõſulas Iaſ.in vſib.feud.n.89.verſ. pro pleniori inſtructione,& Alc.in reg.3.præſumpt.28.per totum.

Verùm qa Doctores aliquando vtunť promiſcue feudo antiquo,& paterno, aliquando vero ponũt tãquam differentia. Ideò vt quis ſciat probare feudum antiquum,& feudum paternũ,viſum eſt illorum dif-
13 ferentiam ponere,†quæ eſt, quòd paternum feudum illud dicitur,quod eſt acquiſitum ab aliquo aſcendẽte vſq; ad quartum gradum,& ſic quinq; perſonæ cõtinentur. Pater ſcilicet, auus,proauus & abauus:ita Aluar.in c.1.§.hoc quoq; col.2.in 5.notab de ſucceſ. feud.poſt Bal.ibidem in fi.& idem Alũar. in prælud. feud.in 6.diuiſio. antiquum dicitur ab illis pſonis ſupra,vt habetur per Bald.& Aluarot.in d.§.hoc quoq; & tradit Alex.in conſ.26, col. 3. verſ. & per prædicta patet.lib. 5.nu.7.& Dec.in conſ.208.col. 3.verſ. ſed tñ prædictis non obſtantibus,& Iaſ.in vſib.feud.col. 25. verſ.3.concluſ.nu.83.

14 Nouum aũt illud dicitur,†quando non habet cauſam ab alio:vt per Oldr.in conſ. 178. quidam nobilis Veronen.& in conſ.31.col.2.verſ.2.probatur,ſed habuit initium in perſona inueſtiti.c. 1. verſ. nouam inueſtituram.tit.quot teſtes ſint neceſſarij,& Iaſ.in cõſ. 64.col.2.lib.3.Cur.iun.in tract.feud.in 1. par. q.8.

CONCLVSIO DCCLXXII.

ARGVMENTVM.

Fictio iuris quid ſit,& an contra eam admittatur probatio.

SVMMARIVM.

1 *Fictio iuris eſt ad inſtar præſumptionis iuris, & de iure, & contra eam non admittitur probatio.*

2 *Licet lex fingat,& contra fictionem legis non admittatur probatio,tamen admittitur,quando per aliam legem eſt remiſſum.*

3 *Tutor non conficiens inuentarium in bonis filij fingitur fuiſſe in dolo,& tamen ſi poteſt probare aliquam iuſtam cauſam,ceſſabit dolus.*

4 *Si lex ſup certo fingeret,nullo modo poſſet ꝓbari cõtrariũ.*

1 Fictio iuris eſt ad inſtar præſumptionis iuris,& de iure,†& ideo ſicut cõtra talẽ præſumptionem non admittitur probatio: vt latè proſequitur Bar.in l.ſiue poſſidetis,nu.1.C. de probat. & nos infra dicemus in concl.præſumpt.ita nec cõtra hmõi fictionẽ:vt aſſeruit gl.inſignis in verb. adire vł, & ibi Bar.in l.ſi duo.ff.de acquir.hær.ex c.accuſatus.§.1.de heret.lib.6.& c.is,qui fidem,de ſponſ.& ſenſit gl.in l. ſiue poſſidetis,in ver.facti,de prob.& gl.ff. eo.de ꝓb. cui accedit Bar.in auth.ſed iã neceſſe.n.2.C. de don. ant.nupt.idẽ voluit Card.in clem.1.§.vlt.q.1.de conceſſ.præben.nec ab iſtis diſceſſit Soc.in l.cũ auus. nu. 73.de cõd.& demonſt.ſic cẽſuit,et Fel.in c.quãto.nu.
* 3.de preſump. & atteſtať de* cõi opinione Peralta in rub.ff.de hęr.inſt.nu.41.ꝙ dictũ eſſe ſolẽne, nec recitatũ ab aliquo digno viro dixit Barb.in l.cum acutiſſimi.nu.12.verſ.ex quo ſequitur.C.de fideicommiſ.

Cõcluſ. noſtrã ita firmatã auctoritatibus velim li-
2 mites,†ꝙ licet lex fingat,& contra fictionẽ legis non admittatur probatio,nihilominus admittitur, qñ per aliam legẽ eſt permiſſum: ita probatur ex l. tutor qui repertoriũ.ff.de adminiſt.tut. vbi tutor non conficiẽs inuẽtarium in bonis filij fingitur fuiſſe in dolo, & ni-
3 hilominus,†ſi poteſt probare aliquam iuſtam cauſã, ceſſabit dolus. hoc idem elicitur ex l.3.ibi,virilẽ portionem tribuendam eſſe cenſemus,ac ſi omnes filios hæredes inſtituiſſet.C.de inoff. teſtam. vbi caſus eſſe ad hoc videtur fabrefactus, quod lex fingit illum filium natum in puerperio fuiſſe inſtitutum à matre, & tamen reuera inſtitutus non fuerat,& nihilominus poteſt probari contrarium, vt ibi.

Huius limitationis ratio eſt,quia lex fingit ſup pre-
4 ſumptione,& incerto, † ſecus ſi ſuper certo fingeret, nam tunc nullo modo poſſet probari contrarium.lex enim impoſſibilis nulla eſt:vt l.a. §. his autẽ legibus, & ibi Bald. ff. de orig. iur. vt ſubtiliſſimè proſequitur Barb.in d.l.cum acutiſſimi.nu.18.& 19.C. de fideicõmiſſ.quæ non eſſe obliuioni tradenda dicit.

CONCLVSIO DCCLXXIII.

ARGVMENTVM.

Fideicommiſſum an aliquando præſumatur reciprocum.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum reciprocum nunquam præſumitur factum,niſi duo concurrant copulatiuè. Contr. nu. 2.*

3 *Fideicõmiſſum non præſumitur reciprocum,etſi ſubſtitutio,& illud ſit factum de omnibus bonis, ſeu de tota re, non ſolum indefinitè, ſed etiam cũ dictione vniuerſali.*

4 *Fideicõmiſſum nõ præſumitur reciprocũ,ſi in ſubſtitutione facta vltimo morieti non concurrat qualitas in toto.*

5 *Fideicommiſſũ non cenſetur, nec præſumitur reciprocum, ſi ſubſtitutio facta in tota hæreditate, & poſt mortem omnium non ſit facta vltimo morienti.Contr.nu.6.*

7 *Fideicommiſſum reciprocum factum præſumitur, quãdo vltimus decedens rogatur reſtituere totam hæreditatem.*

1 Fideicommiſſum reciprocũ nũquam præſumitur factum,†niſi duo concurrant copulatiuè,quod ſcilicet ſit facta ſubſtitutio de omnibus bonis, ſeu de tota re,quæ in ſubſtitutione deducitur: & ꝙ expreſsè ſit facta ab vltimo decedẽte:ita docuit Bar.in l.Titia Seio.§.Seia libertis.ff.de leg.2.& tradidit Caſtr.in l.ſi pater impuberis.col.vlti. ff. de vulg.& pupil. & alios refert Soc.in l.hæredes mei.§.cũ ita.col.6.verſi.quintus,& vltimus.ff.ad Treb.& ſequitur Alex. in l. pater filiam.§.duobus.colum.2.in fi.ff.ad leg. Falcid. & in conſ.91.ponderatis.nu.8.vol.4.cum tribus conſil.ſeq. vol.3.ita voluit,& Soc.in conſ.77. volum. 5.in conſ. 81.col.4.& in conſ.113.col.pen.vol.1.& in conſ.249. col.5.& 6.vol.2.& in cõſ.104.col.pen.vol.3. ſicq cẽſuit Cur.ſen.in conſ.42.col. 13.verſ.ad quintũ reſpondeo,& Rip.in l.hæredes mei.§.cum ita.nu. 14. vſque

ad 29.ff.ad Treb. vbi inquit hãc opinionẽ eſſe cano-
* nizatam per omnes Doct.recẽtiores,& de* commu-
* ni opinione atteſtatur Crau.in conſ.161.num.7.& ꝙ
** ſit iſta* *magis communis,& verior opinio tenet, ex multis allegatis Burſ.in cõſ.51.nu.8.& in conſ.52.vbi latè examinat.Alex.in conſ.101.col.3.verſ. hoc etiã probatur.vol.4.Corn.in cõſ.186.Hoc ergo tãquã claro.vol.2.Iaſ.in conſ.89.col.2.vol.1.& in conſ.35.col. fi.vol.3.Gozad.in conſ.64.col.2. in fi.verſ.6.quoties. Pariſ.in conſ.43.col.2.vol.2.conſ.11,col.5.vol.3.cõſ. 39.col.2.vol.3.Rui.cõſ.40.col.3.vol.1.cõſ.92. col. fi. vol.2.ſic ẽt nũcupatiũ ſcripſit Rub.Alex.in cõſ. 110.
* viſo teſtõ Lud.nu. 2. verſ.nam ad hoc.& de*cõi ſcribentium ſnĩa teſtatur Cur.iun.in conſ.43. poſt nu. 1. & 2.& ſi poſteà contrarium ſentiat, vt ſtatim dicam.

* In contrariam †deſcendere ſententiam Cur.iun.in conſ.11.col.2.cum ſeq.& in conſ.16.col. 3. in cõſ.43. & in conſ.111.col.9.& in cõſ.129. col.2.& 3.& Io.de Anan.in conſ.22.& Paul.de Caſtr.in cõſ.404.duo vi denda ſunt.lib.1.& in cõſ.271.quamquam multa,& in conſ.32.viſis.& ponderatis.colu.2.& in conſ. 433. præſuppoſito,quòd dictæ ſorores.lib.2.

** Verùm prior opinio videtur**magis cõis,vt atteſtatur ẽt Alb.in conſ.31.nu.1.& 5.& Crau. in conſ. 113. qui tñ dicit quòd ex quo habet contradictores poteſt ab illa facilè recedi ex aliquibus coniecturis.& ex al-
* legat.ibid. & quod illa ſecunda opinio * cõiter damnetur dicit Bertr.in conſ.6.col.4.cum ſeq.vol.2.Iaſ.in conſ.142.col. 10.vol.2.Pariſ.in conſ.42.vol.4.volu.2. Caſtr.in l.poteſt.col.3.ff.de vulg.& pupil.

3 Primò igitur amplianda eſt cõcluſio,† vt procedat etiam ſi ſubſtitutio,& fideicommiſſum eſſet factũ de omnibus bonis,ſeu de tota re, non ſolum indefinitè, ſed cum dictione vniuerſali: quia tunc nihilominus non præſumitur fideicommiſſum reciprocum, vt rñdit Alex.in d.conſ.91.col.2.in princ. vol.1. quem ſequitur etiam cum alijs Alba.in d.conſ.31. nu.5.

Secũdò amplia,& intellige eò vſq; locum habere, vt non ſufficiat,quod ſubſtitutio ſit facta vltimo mo-
4 rienti ſimpliciter,& non in toto: † nam ſi non cõcurrat alia qualitas,nempè in toto, nõ præſumitur fideicommiſſum reciprocũ,teſte Alex.in conſ.161.col.3. verſ.hoc etiã probatur.vol.4.quod duplicatur in vol. 2.conſ.166.& in conſ.11.col.3.verſ. probatur ẽt. vol. 3.quod repetitum eſt in vol.1.conſ.91.& in cõſ. 103. vol.4.voluit etiam Paul.Caſt.in l. ſi pater impuberis, in fi.de vulg.& pupil.idemq́; ſenſit Bert.in conſ.130. col.5.vol.3.quibus accedit Soc.in l.hęredes mei.§.cũ ita.col.2.verſ.quartus caſus.ff.ad Trebel. & in conſil. 249.col.5.verſ.aliquando ſubſtitutio. vol. 1.

Tertiò amplia,& intellige adeò veram eſſe cõcluſionem, vt ẽt ſi eſſet facta ſubſtitutio in tota hæredi-
5 tate,& poſt mortem omnium,† tamen nõ ſit facta vltimo morienti,non cenſetur,nec pręſumitur fideicõmiſſum reciprocũ,ſed ſtatim ſubſtitutus ſuccedit primo morięti,& deindè alijs decedentibus.ita cautum eſt ab Alex.in alleg.conſ.101.ver.non obſtat.d.l.qui
* teſtamento.vol.4.vbi dicit iſtam *communem, & in conſulendo,& iudicando ab ea nõ recedendum.Idẽ
* dixit in cõſ.91.col.fi.vol.3.& etiam de*cõi atteſtatur Soc.in conſ.94.col.pen.vol.4.& tenet in cõſ. 69. col. pen.vol.3.& in conſ.113.col.fi.ver aliquando,& tertio.vol.4.hoc idem voluere Corn.in conſ.186.col.2. vol.2 Iaſ.in conſ.206.col.fi.vol.2.& in conſ.41.volu. 1.Pariſ.in conſ.44 col.pen.vol.2.& in conſ.39.col. 2. vol.3.Ruin.in conſ.134.col.5.vol.3.Soc.iun.in conſ. 151.vol.2.Pariſ.in conſ.72.col.1.& 4.vol. 3.

** Contrarium ſenſit† & de**magis cõi opinione at-
6 teſtatur,ab eaq; in conſulendo, & iudicãdo non eſſe receedendum.Cur.in apoſtil.ad Alex.in l. quidam teſtamẽto.ff.de vulg.& pupil.& in cõſ.156.nu.2. idẽ de
* *cõi aſſerit Pariſ.ſibi contrarius in conſ.43.col.6.vol. 2.& in cõſ.42.col.5.& in conſ.92.col.7. vol.2. & Soc. iun.conſ.175.col.2.vol.2.& conſ.179.col.2. vol. 2.

Concluſ.limitabis, ꝙ reciprocũ fideicommiſſum
7 factum præſumatur,†qñ vltimus decedens rogatur reſtituere totam hæreditatem: vt de hoc eſt hypotheſis egregia in l.Titia Seio.l.Seia libertis.ff.de leg.2.& ibi Dyn.& Bar.& alij ita illũ textum intelligũt, & Aret. in l.Centurio.nu.14.verſ.pro iſta concluſione, & nu. 15.ff.de vulg.& pupil.Rui.in cõſ.111.n.12.vol.2.Ludou.Gozad.in cõſ.64.nu.12.& ita ſe habet cõis Doc. ſententia.vt Soc.iun.teſtatur & ſequitur in d.§.cũ ita
* nu.4.& tuetur Rip.nu.17.*cõem etiam, & veram di-
* cit Paris.in conſ.43.nu. 8.& 25. vol. 2.quam ẽt *communem opinionẽ defendit Alc.in conſ.51.nu. 1.lib. 9.& indubitatiſſimam hãc ſententiã affirmat Ceph. in conſ.166.nu.20.quos refert, & ſequitur Fran. Mãt. de coniect.vlt.vol.lib.7.tit.5.nu.3.

Sed de huius modi cõcluſione latius tradidit Fab. Acorombon.in l.hæredes mei.§.cum ita.nu.6.cũ plu rib.ſeq.ff. ad Trebell. & fuſius explicauit Gabriel. in concluſione commun.lib.4.tit.de ſubſtit.cõcl. 1. nos etiam hoc idem fecimus in conclu.ſubſtitutio. Iccircò in hac enucleanda vlterius non progrediemur.

CONCLVSIO DCCLXXIV.

ARGVMENTVM.

Fideicommiſſum,an præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum tamquã quid odioſum, & in ſe onus habens,non præſumitur,niſi probetur.*
2 *Fideicommiſſum non extare in dubio eſſet pronunciandũ, ſi verba,vel voluntas non vrgerent.*
3 *Fideicommiſſum præſumitur, ſi extent aliqua coniecturę.*
4 *Fideicommiſſum non præſumeretur per coniecturas, ſi nõ eſſent probabiles,ac neceſſariæ.*
5 *Fideicommiſſum præſumendum eſt, quando agitur de cõſeruatione bonorum in agnatione,vel familia.*
6 *Fideicommiſſum præſumitur,quando in teſtamento eſt cõſtituta primogenitura.*
7 *Quando teſtator ſubſtituiſſet hęredi in pęnam poſt aditam hæreditatem, tunc præſumitur diſpoſuiſſe de hæreditate per fideicommiſſum.*
8 *Fideicommiſſum odioſum præſumitur. Contr.nu. 9.*
10 *Pro fideicommiſſo iudicandum eſt,*
11 *Fideicommiſſum ſimplex poteſt præſumi odioſum, ſed factum pro conſeruatione bonorum in agnatione, & familia, fauorabile eſt cenſendum.*

1 Fideicommiſſum tamquam qd odioſum,† & in ſe onus habens,nõ præſumitur,niſi probetur.l. cohæredi.§.cũ filiæ.ff.de vulg & pupil. l. ex tribus.ff.de inoff.teſtam.vt reſpondit Roſ.à Val.conſ.59. nu. 15. vol.3.& cautum eſt à Burſat.conſ.97.nu.1.atque conſuluit Abb.conſ.31.nu.9.

Primò amplia,vt eo vſq; procedat, ꝙ ſi verba, vel
2 voluntas nõ vrgerent, † in dubio eſſet pronunciandũ non extare fideicommiſſum, vt rogatus dixit Dec. in conſ.593.atq; Bellon.in cõſ.41.idẽ placuit Oldrad.in conſ.21.ſic cenſuit Alc.in conſ.559.comprobauit,& Crau.in conſ.336.vtiq. obſeruauit Soc.iun.in conſil. 285.nu.9.vol.2.qbus addas Ceph.in cõſ.269.nu. 1. & 28.volu.2.quod nec prætereijt Silua.in conſ. 64.num. 19.idem vidit Burſ.in conſ.52.nu.13.& in cõſ. 97. nu. 1.Alb.poſtremò confirmauit conſ. 31.nu.9.

3 Primò limita,†niſi extarent aliquę coniecturę, nã cũ per illas inducatur fideicommiſſum,vt ait Dec.in cõſ.425.& 426.& Mãzol.in cõſ.6.nu.13.& 14.illud pſumeret teſte Soc.iun.in cõſ.42.nu.27.vol.1.et in cõſ. 111.n.26.eo.vol.& Barb.cõſ.18.n.21.vol.4.& cõſ.27. nu.1.vol.1.atq; Bar.in l.cũ proponebatur.ff.de leg.2.

Sublimi-

Sublimita, & intellige dummodò huiuſmodi con-
iecturæ † ſint probabiles, ac neceſſariæ, & non aliter. l.
Lucius, §. tres hæredes. ff. ad Trebel. vt reſpōdit Paul.
de Caſtr. in conſ. 151. in cauſa quæ vertitur. col. 1. in
antiq. vt ita eum refert ſequendo Alb. in conſ. 31. nu.
10. & Alc. in conſ. 134. nu. 7. vbi de communi atte-
ſtatur, & Port. conſ. 43. nu. 13. & 14. & alios refert ſe-
quendo Burſ. in conſ. 51. ſub num. 9. & in conſ. 64. ſub
nu. 2. quia ſi non eſſent tales non præſumeretur fidei-
commiſſum: vt per alleg. Doct.

5 Secundò limita nō procedere, † qñ agereť de con-
ſeruatione bonorū in agnatione, vel familia; qa tunc
eſſet p̄ſumendum fideicommiſſum: vt ſenſit Gozad.
conſ. 89. n. 11. ꝙ & probauit Ceph. conſ. 268. n. 4. quos
refert cū alijs Burſ. in cōſ. 64. nu. 4. & in conſ. 97. nu. 2.

6 Tertiò limita, † quando in teſtamento eſſet conſti-
tuta primogenitura: nam tunc præſumeretur fideicō-
miſſum: vt arbitratus eſt Abb. in conſ. 60. nu. 10.

Quartò limitabis, quando teſtator ſubſtituiſſet hæ-
7 redi in pœnam † poſt aditam hæreditatem, tunc nem-
pè præſumitur diſpoſuiſſe de hæreditate per fideicō-
miſſum: vt tradit Soc. in rubr. ff. de his, quæ pœnæ no-
mine, in fi. & refert Alb. in conſ. 57. nu. 7.

Verùm ne id, ꝙ in principio Concluſionis noſtræ
dicebamus, fideicōmiſſum præſumi odioſum, ita ſic-
cis, vt aiunt, pedibus prætermittamus; ſciendū eſt eā-
8 dem ſententiam plures alios, † præter auctores à no-
bis relatos, tenuiſſe; è quorum num. eſt Dec. in conſ.
336. in fi. & in conſ. 14. & in conſ. 84. & in conſ. 345.
& in conſ. 593. idem voluit Crau. in conſ. 180 in fi. &
in conſ. 147. & in rub. de leg. 1. nu. 103. vbi plura con-
gerit. idē cōſuluit Soc. iun. in conſ. 185. n. 9. lib. 2. Sylu.
in conſ. 64. nu. 19. cum alijs relatis a Marzar. in epito.
in mater. fideicōmi. par. 2. q. 1. et rationib. corroborat.

9 Contra verò fideicommiſſum † præſumi debere fa-
uorabile ſentire plurimi: vt Alex. in conſ. 39. viſo the-
mate. nu. 3. verſ. & dicit Ang. vol. idem ſequitur Dec.
ſibi contrarius. conſ. 652. nu. 7. hoc idem confirmauit
Soc. iun. ſibi cōtrarius in conſ. 168. nu. 91. lib. 2. ſic cē-
ſuit, & Iaſ. in conſ. 203. col. 4. verſ. non obſt. ſecunda.
10 lib. 2. & quòd † pro fideicommiſſo iudicandum ait re-
ſpondit Bal. in conſ. 216. teſtū in quo poſthumus, in
fi. verſ. tamen iſta reg. vol. 4. ita arbitratus eſt Socy. in
conſ. 249. nu. 25. lib. 2. ꝙ confirmatur egregiè per cō-
tex. in inſt. de fideicommiſ. hær. in prin. ibi tantuſque
eorum fauor factus eſt, & per cōtex. in l. cogi. in prin.
ibi, in ambiguo tñ. ff. ad S.C. Trebel. quæ optimè fue-
re animaduerſa à Marzar. vbi ſup. verſ. ſed pro parte
contraria. cui ſententiæ ſe ipſum ſubſcripſit ibid. atq;
Ioſeph. Ludou. in concluſ. 4. verſ. nec eſt ſimpliciter
admittenda opinio. ea ratione: nam fauor non debet
conſiderari gratia grauati, ſed ratione teſtatoris, qui
diſponit de rebus ſuis prout ſibi libuerit, cuius inter-
eſt eius voluntatem adimpleri, ad quod multa addu-
cit idem Ioſeph. Ludo. vbi ſup. & ita tñ diſſe in hac re
aſſerit Rol. à Valle, & in conſ. 23. nu. 26. lib. 4.

Verùm ad cōciliandas ſcribentiū lites dicere poſ-
11 ſumus, † ꝙ aut loquimur in fideicommiſſo ſimplici,
aut ſumus in fideicōmiſſo expreſsè facto pro conſer-
uatione bonorum in agnatione, & familia. Priori ca-
ſu fideicommiſſū pōt præſumi odioſum. Poſteriori
fideicōmiſſum erit fauorabile cēſendū. ita poſt alias
rñſiones reconciliauit idem Marzar. vbi ſuprà verſi-
culo non omitto tñ. at alio reconciliauit modo Io-
ſeph. Lud. in d. concl. 14. verſ. quia quicquid dicat.

CONCLVSIO DCCLXXV.

ARGVMENTVM.

Fideicommiſſum non fuiſſe relictum quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſum non fuiſſe relictum probari poteſt ex in-
ſpectione teſtamenti.*

2 *Qui dicit fideicommiſſum ſibi eſſe relictū, compellitur oſtē-
dere huiuſmodi teſtatoris eſſe voluntatem.*

3 *Fideicommiſſum inducitur ex coniecturis, & præſumptio-
nibus, ſi legitima ſunt.*

4 *Veriſimilis teſtatoris voluntas ſequenda eſt, & voluntas
euidens dicitur, quæ ex coniecturis apparet.*

5 *Coniecturæ dicuntur apertiſſimæ probationes, & coiectu-
ra voluntatis rem efficiunt claram.*

6 *Fideicommiſſum ex coniecturis inducitur, licet verba non
videantur talem ſenſum recipere.*

7 *Fideicommiſſum inductum fuiſſe probatur, quando teſta-
tor mandat conſeruari bona in agnatione, vel familia,
vel in deſcendentibus.*

8 *Pater ſi rogatus fuit emācipare filium, quem teſtator hę-
redem inſtituit, ex coniectura voluntatis intelligitur ro-
gatus reſtituere ei hęreditatem.*

9 *Fideicōmiſſum inducendi coniectura eſt, quando teſtator
dixit, quod volebat bona tranſire de hęrede in hęredem.*

10 *Fideicōmiſſum inducitur, qñ teſtator prohibet alienationē
donec, & quouſque filij, & deſcendentes ſupereſſent.*

11 *Fideicommiſſum cenſetur. ſi teſtator diceret, quod bona
peruenirent ad deſcendentes gradatim uel ordine ſucceſ-
ſiuo, uel deuenirent de maſculo in maſculum.*

12 *Qui prohibet hæredem ſuum teſtari, per hoc videtur pete-
re, ut eos, qui ſunt ab inteſtato ſucceſſuri, hæredes faciat.*

13 *Fideicommiſſum cenſetur iniunctum, ſi verba prohibitio-
nis ſunt multum uniuerſalia, aut geminata.*

14 *Fideicommiſſum inducendi illa etiam probabilis coniectu-
ra eſt, ſi teſtator dixerit, Nolo hæredem inſtitutum qui
eſt mihi ingratus, quicquam habere ex bonis meis.*

15 *Qui fuit hæres inſtitutus donec vixerit tantum, poteſt in-
telligi rogatus reſtituere hæreditatem legitimis hæredi-
bus venientibus ab inteſtato.*

16 *Ad inducendum fideicommiſſum, coniectura ſumitur ex
illo peruulgato pronunciato, qui uult conſequens, intel-
ligitur velle omne neceſſarium antecedens Contr. n. 17.*

18 *Ex ſolo grauamine non poteſt elici coniectura uolunta-
tis, quod teſtator uoluerit aliquem honorare, quando
alia coniectura non concurrit. Eandem coniecturam li-
mita, ut nu. 19. & 20.*

21 *Fideicommiſſum ſimplex, & abſolutū, tunc cenſetur indu-
ctum, quando nedum fauore illorum de agnatione eſſet
prohibita alienatio, ſed etiam eſſent poſiti in conditione.*

22 *Prohibita alienatione, ut bona conſeruentur inter inſtitu-
tos deſcendentes, illi per fideicommiſſum ſimplex cen-
ſentur uocati, quando alius ſpeciatim in caſum aliena-
tionis eſt uocatus.*

23 *Fideicommiſſum induxiſſe cenſetur teſtator, ſi prohibuit
diuiſionem inter ipſos de familia.*

24 *Fideicommiſſum inducere uoluit teſtator, ſi extranei hęre-
dis inſtitutionem interdixit.*

25 *Verba enunciatiua futuri euentus inducunt diſpoſitionē
fideicommiſſi, ſi dirigantur ad filios, uel nepotes.*

Fideicommiſſum nō fuiſſe relictum, ſi qs
voluerit probare, id efficere ſine vllo negocio poterit
1 † ex inſpectione teſtamenti, quo probandi genere po-
tiſſimū ſunt vſi Dec. in conſ. 218. in caſu. nu. 6. ver. iſta
enim negatiua, Lancel. Galliaul. in l. Cērur. nu. 77. ad
fi. ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. Gozad. in conſ. 29. nu. 13.
Crau. in conſ. 162. nu. 16. & hoc pacto concluſ. noſtrā
pluribus in locis p̄bauit Pariſ. vt in conſ. 38. nu. 21. in
cōſ. 74. nu. 21. & in conſ. 89. nu. 2. vol. 2. in cōſ. 63. nu. 7.
& ſeq. & in cōſ. 72. nu. 44. vol. 3. ſæpiſſimè etiam hac
p̄batione fultus Soci. iun. de iure reſdit. vt in cōſ. 111.
nu. 27. & ſeq. vol. 1. & in cōſ. 155. nu. 6 vol. 2. & in cōſ.
110. n. 17. cū ſeq. & 36. vol. 3. ex ea quoq; nititur Rol.
à Val. in cōſ. 56. nu. 4. & in conſ. 58. nu. 73. vol. 3. qbus
addas Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 8. tit. 1. ſub nu. 24.

Iſtud verò probādi eius erunt partes, q dicit ſibi eſ-
2 ſe relictum, † cōpellitur enim oſtēdere huiuſmodi te-
ſtatoris eſſe volūtatem, ſic fuit reſponſum à Modeſt.
I. C. in l. Titia cum teſtamento. §. Caius Seius, & à
Sceuola.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Sceuola.in l.Lucius Titius.§. Lucius Titius.ff.de leg.
2. Tritũ enim.& vulgare eſt illud axioma, per ꝙ dici-
mus in hoc caſu non loquitur ſubſtitutio fideicom-
miſſaria, ergo locũ non habet, & qui dicit ſubſtitutio
nem includere aliquem caſum, debet hoc oſtendere,
vt id oſtendere Ioan. And.in addit.ad Spec.ſin titu.de
teſta.§.1.verſ.Occurrit.in fi.Oldra.in conſ.21.thema
tale eſt Soc.ſen.in conſ.62.num.4.verſ.& in primis.in
conſ.63.nu.14.& in conſ.104.nu.8.vol.3.

Non ideo tñ hæc concluſio vera adeo exiſtimãda
3 eſt, quin ab ea cũ placuerit, diſcedi nõ poſſit. † Cõie-
cturæ namq;, & præſumptiones in cauſa ſunt, vt ab
ea recedamus: ex quibus ēt, ſi legitimæ ſint, inducitur
fideicõmiſſum, nec ego ſolus id in præſentia doceo:
ſed ab ea receſſit Soc.iun.in conſ.1.nu.8. vſq; ad nu.
52.vol.3.& in conſ.110.nu.3.cũ nu.10. & ſeq.vol.eo.
vbi plures eiuſdẽ ſñiæ viros recenſet. A concl.pariter
noſtra ex coniecturis receſſit Grat.in conſ.5.nu.1.cũ
nu.13.& ſeq. & nu. 83. vol.2. quo in loco aſſerit hoc
* ab * omnibus legendo, & conſulendo receptũ eſſe.
4 Nec id mirum cuiquam videať: † nam veriſimilis
ēt teſtatoris voluntas ſequenda eſt, vt apertè monet
Vlp.in l.cũ res legata.paulo poſt prin.ff.de leg.1. præ-
ſertim cũ voluntas euidens dicatur, quæ ex coniectu
ris apparet teſte Vlp.in l. licet Imperator.vbi id quo-
que aduertit Bar.nu.10.ff.de leg.1. & ea potiſſimũ ra
5 tione; † quia cõiecturæ dicuntur apertiſſimæ proba-
tiones: vt dixit dilucidè, non ſub verborũ inuolucris.
Modeſt.in l.in tempus.§.quoties.ff.de hære.inſt.cum
vulgar. hæ enim coniecturę voluntatis rem efficiunt
clarã, vt in propoſito noſtro de fideicommiſſo indu
cendo aſſeruit Alc.in conſ.75.nu.21.& ſeq.li.9.

Quid plura? ꝙ ex coniecturis inducatur fideicom-
6 miſſum, † licet verba non videanť talem ſenſum reci
pere, probatur in l.quãuis. ff.de fideicom. & in l.vnũ
ex familia.§.pen.& vlt. ff.de leg.2. vt & rñdit Raph.
Fulg.conſ.15.col.2.Cuma.in conſ.13.ad fi. Curt.ſen.
in conſ.42.in prin.& in cõſ.61.in prin. & Curt.iun.in
conſ.121.nu.20.cũ ſeq. vbi dicit ſolam voluntatẽ ſpe
ctari in fideicõmiſſis, ēt ſi ex verbis commodè cõcipi
non poſſit, dum tamen ex coniecturis colligatur, in
quam ſententiã plurima alia grauiter, & doctè refert
Franc.Manti.de coniect.vlt.volun.lib.8.tit.1.

Videamus itaq; quibus ex coniecturis fideicõmiſ-
ſum colligať, & probetur. Ex his itaq; illa potior eſt.
Nam qñ teſtator mandat conſeruari bona in agna-
7 tione, vel familia, vel in deſcendentibus: † tunc indu
ctum fuiſſe fideicommiſſum probatur: vt de hoc vř
eſſe gl.in l. codicillis.§.inſtituto. in verb. filijs ſuis.ff.
de leg.2.quam ſingularem cenſuit Corſet. in ſing.in
verb.teſtator id eſt, nu.1.idẽ voluit Bald.in l.quoties.
nu.8.C.de fideicom.ꝙ ſenſit, & Goz.in cõſ.89.nu.11.
placuit Cęph.in cõſ.268.nu.4.cenſuit Bra.ſ.in cõſ.63.
nu.3.lib.1.ſic arbitratus eſt Soc.ſen.in conſ.43.col.1.
lib.3.ita exiſtimauit Curt.iun.conſ.43. nu.10.in cõſi.
114.nu.16. & in cõſ.167. nu.1. cũ ſeq. idque arbitrati
ſunt Dec.in cõſ.481. in caſu. nu.5. Rimi.ſen.in conſ.
185.nu.20.Rimi.iun.in cõſ.20.nu.13 lib.1.Cæpha.in
conſ.137.nu.11.& in conſ.143.nu.48. & ſeq.Bero. in
conſ.81.& conſ.88.col.2.lib.2.Abb.in conſ.54.nu.2.
& Didac.Coarru.in c Raynal.nu.9.de teſta.Cur.iun.
in conſ.145.col.1.Pariſ.in conſ.90.nu.15.cũ ſeq.vol.
2.& in conſ.92.col.2.eo.vol. Soc.iun.in conſ.170.nu.
48.vol.2.ad ꝙ latè conſulendus erit Petr.Io.Ancha.
in q.72.id plenè examinans.
8 Præterea † ſi pater fuerit rogatus emancipare filiũ,
quem teſtator hæredem inſtituit, ex cõiectura volun
tatis intelligitur rogatus reſtituere ei hęreditatem, vt
de hoc eſt facti ſpecies in l.quamuis.ff.de fideic.

Potiſſima ēt coniectura eſt inducendi fideicõmiſ-
9 ſum, † quando teſtator dixit, quod volebat bona trã-
ſire de hærede in hæredem: reſpondit Dec. in cõſ.38.
circa primum, nu.4.verſ.& verba illa. & conſ.287.in
ciuitate Placẽtiæ.ſub nu.12.Pariſ.conſ.93.nu.26.vol.
2.in cõſ.5.nu.12.vol.3.& Grat.in conſ.31. nu.20.li.2.
10 Ex ea quoq; inducitur fideicommiſſum, † quando
teſtator prohibet alienationẽ, donec, & quouſq; filij,
& deſcendentes ſupereſſent, vt cautũ eſt ab eod. Dec.
in conſ.137. viſa prohibitione, nu.5.

Nec minus ex ea ſi teſtator diceret, vt bona perue
11 nirent ad deſcendentes gradatim, † vel ordine ſucceſ
ſiuo: auctore Pariſ.in conſ.88.nu 14. cũ alijs ſeq. præ-
ſertim nu.18.vol.2. & Rui. in conſ.101.nu.15. vol.2.
vel ſi teſtator diceret, Bona mea perueniant de vno
in alium: teſte Dec. in d.conſ.481.nu.3. vel ꝙ vnus
alteri ſuccederet, vt ait Goz. in conſ.52.poſt nu.6. &
Rui.in d.conſ.101.nu.15.vol.2.vel deuenirẽt de maſ
culo in maſculum.ſic Pariſ. in d.cõſ.103.nu.18.verſ.
ad quod oſtendendum.vol.3.

Quin ēt ſi quis prohibeat hæredem ſuum teſtari,
12 † per hoc vř petere, vt eos, qui ſunt ab inteſtato ſuc-
ceſſuri, hæredes faciat, & perinde eſt, ac ſi rogaſſet ei
reſtituere ſuam hæreditatem.l.qui filiũ. in prin.ff.ad
Treb.& conſuluit Raph. Cuma.in conſ.2.nu.7. per q̃
ēt legem cum ibi notatis per Bar. dixit Pariſ.in conſ.
82.nu.1.vol.2. ꝙ ſi teſtator prohibuit hæredem inſti-
tutum teſtari, donec perueniat ad 20. ætatis annũ, vi-
detur eum rogare, vt ſi intra eam ætatem deceſſerit,
reſtituat hæreditatem per fideicommiſſum ijs, qui eſ
ſent ei ab inteſtato ſucceſſuri.
13 Vel ſi verba prohibitionis † eſſent multũ vniuerſa
lia, vt geminata, cenſereť iniunctũ fideicommiſſum,
vt ſi dixiſſet teſtator, ipſas res ſemp remanere voluit,
iuſſit & ordinauit in domo, & in illis de domo, & pa-
rentela, vt conſultus rñdit Dec.in conſ.23. pro tenui.
nu.2.verſ.ea his enim, & in conſ.481.nu.7. verſ.vel ſe
cundo.in conſ.38.ſub nu.2.verſ.quarto.qa.& in cõſi.
635.viſo copioſo.nu.7.verſ.ſexto iſta concluſio.

Illa ēt probabilis eſt coniectura inducendi fideicõ
14 miſſum, † vt ſi dixerit teſtator, Nolo hæredem inſti-
tutum, qui eſt mihi ingratus, quicquã habere ex bo-
nis meis: nam, & ipſo iure hæreditas ei non auſera-
tur, l.militis codicillis.§.veteranus.ff.de teſta.mili.tñ
hoc ipſo hęres intelligitur eſſe rogatus, vt per fideicõ
miſſum reſtituat hæreditatem legitimis ſucceſſorib.
ab inteſtato, vt cenſuit Ripa.in l. vlt.nu. 155. in fi.ff.
de reuoc.donat.adducit Pau. Caſtr.in l. hæreditas. ff.
de ijs, quib.vt indig.quod multis declarat idem Man
tic.vbi ſupra nu.3.verſ.& hoc ſanè.

Itẽ ſi quis fuerit hęres inſtitutus, donec vixerit tñ,
15 † põt intelligi rogatus poſt mortẽ reſtituere hæredi-
tatem legitimis hæredibus venientibus ab inteſtato,
vt rogatus dixit Pau.Caſt.in conſ.241.ſuper hoc pun
cto.poſt n.10.verſ.nec põt videri, vol.2. & ſenſit Bar:
in l.quoties.§.ſi duo.nu.3.verſ.3.obſtat. ff.de hær.in-
ſti.p l.peto.in prin.ff.de leg.2.& ita Dec.refert in cõſ.
278.nõ leuis perplexitas.ſub nu. 2.verſ.2. intellectus.

Alia extat, nec ſuperioribus imbecillior cõiectura
16 ad inducendũ fideicommiſſum, † quę ſumitur ex illo
peruulgato apud noſtros pronunciato, qui vult cõſe-
quens, intelligitur velle omne neceſſariũ antecedẽs.
l.ad rẽ mobilem.l.ad legatum. ff.de procur.l.2. ff.de
iuriſd.om.iudi.l.illud.l.nec is §.1.ff.de acq. hær. l.ue-
teres: & ibi not.ff.de itin. actuq; pri.& l. ſi iter legatũ.
ff.de ſeruit.ut ſi filios filiorum grauauerit uideať eis
reliquiſſe: ſicque ad probandum inductũ eſſe fideicõ
miſſum ratiocinati ſunt Bar.in l.cẽturio. nu.37. uerſ.
nã ex quo.ff.de uulg.& pup.ſubſti. per l.denique §.in
terdũ.ff.de pecul.legat. Dec.in conſ.23.nu.3.in fin.&
in conſ.481.nu.4. & in conſ.584. nu.8.& in conſ.637.
nu.8.atq; Soc.iun.in conſ.1.nu.13.uol.3. Pic.in l. Ti-
tia.§.Titia cum nuberet. nu.3.uerſ. & ratio decidẽdi.
ff.de leg.2.& Dec.in conſ.24.nu.54.cum ſeq.uolu.3.
& in conſ.44.nu.51.eo.uol.
17 A contraria tñ ſteterit ſententia, † cum contra iſtam
coniecturam tenet opin. Bart. Alex. qui plures alios
refert

referſ in conſ.24.nu.6.vol.3.& in conſ.55.nu.15. vol.
* 3.& ita ſe habet* communis doctorum ſententia, per
l.ab eo.ff.de fideicommiſſ.& l. hæreditas ad Satium.
ff. de hæredib. inſtit. vt teſtatur Rip. qui plures alios
etiam nominatim refert in d. l. Centur. num. 166. &
Alc.in conſ.138.nu.2.lib.9.

Verùm ex declarationibus, quæ infrà dicemus, fa-
cile colligi poterit contrariorum refutatio, & noſtro-
rum confirmatio.

18 Primò itaque limitanda eſt illa coniectura, † vt ex
ſolo grauamine non poſſit elici coniectura volunta-
tis, q̄ teſtator voluerit aliquem honorare; q̄ñ alia cō-
iectura non concurrit. d.l.ab eo.C.de fideic. Sed cum
quis grauatus eſt in bonis ipſius hæreditatis, & cōcur-
rit coniectura, tunc quidem ex grauamine colligitur
voluntas teſtatoris, vt voluerit per eum, quem ita gra-
uauit, honorare; iuxta ſententiam Paul.Caſt. in conſ.
263.nu.2.verſ.nec obſtat illa l.ab eo. vol.2.

Secundò limitabis, vt hæc coniectura locum non
19 habeat, † quando quis grauatur præſtare certam quā-
titatem in genere, vel rem, quę non eſt in patrimonio
teſtatoris. nam ex hoc onere non intelligitur quis ho-
noratus. ita intelligit d.l. ab eo. Clariſſimus Mantica
vbi ſuprà.nu.33.verſ.item hæc coniectura, per ratio-
nem quàm ibi adducit. vbi etiam refert ita intelligē-
tem Aret.in d.l.Centur.nu.15.in fi. & Ruin. in conſ.
111.nu.9.vol.2.Paul.Caſtr.in d.conſ.263.nu.9. vol.2.
& alios, vt ibi per eum.

Tertiò limita, vt hæc cōiectura hēat locum ſi præ-
20 cedant verba enunciatiua, † quæ p̄ ſe non ſufficiāt ad
inducendum fideicommiſſum. nam ſi grauamen ēt
iniunctū ſit, perindè eſt, ac ſi teſtator expreſsè ei, quē
grauauit reliquiſſet: teſte Bar.in l.cum in tale.§.inter-
dū.ff.de pecu.lega.& ſeq. Alex. qui alios refert, & di-
* cit* cōem eſſe ſententiā in conſ 64.nu.4.vol.5.ad hæc
tamen eundem Mant. conſulas vbi ſupra, vbi latius
hæc omnia doctiſſimè declarat, ad quem me reijcio.

Neque illa cōiectura inducendi fideicommiſſum
21 negligenda eſt, † quando nedum fauore illorum de
agnatione eſſet prohibita alienatio, ſed etiam eſſent
poſiti in conditione. nam tunc cenſetur inductum fi-
deicommiſſum ſimplex, & abſolutum: ita fuit cōſul-
tum à Ruin.in conſ.124. poſt nu. 4. verſ. & quamuis
ex hoc.vol.2.& in conſ. 108.ſub nu. 14. verſ.nec præ-
miſſis obſtat.d.vol.2.licet ibi alia pōderet, vltra illud,
quòd ſint poſiti in conditione.

22 Hæc quoq; in poſtremis non eſt habenda † nā pro-
hibita alienatione, vt bona conſeruentur inter inſti-
tutos deſcendentes, illi per fideicommiſſum ſimplex
cenſentur vocati, quando alius ſpeciatim in caſum
alienationis eſt vocatus: vt inquit Ruin.in conſ. 122.
nu.2.verſ.& hoc ex pluribus.vol. 2.

23 Amplius teſtator † ſi prohibuerit diuiſionem inter
ipſos de familia, cenſetur induxiſſe fideicommiſſum:
vt ait Gozad.in conſ.52.nu.3.quod, & probaſſe viſus
eſt Rui.in §.nūciatio, ex l.hoc edicto.ff.de oper.nou.
nunc.nu.199.verſ.dicebatur tamen contrarium.

24 Quin, & ſi extranei hęredis † inſtitutionem interdi-
xerit teſtator, tunc voluiſſe inducere fideicommiſsū
aſſeruit Gozad.in d.conſ.52.nu.4.

Rurſus, & ex illa pōt coniectura colligi. nam & ſi
verba enunciatiua futuri euentus non inducāt legati
ſeu fideicommiſſi diſpoſitionem.l.Iulianus.§. ex his
25 verbis.vbi Bar.ff.de leg.3. † tñ ſi illa verba dirigantur
ad filios, vel nepotes inducent.de filijs eſt context. in
l.vnū ex familia.§.vlt.ff.de leg.2.de nepotibus habe-
mus in l.fideicōmiſſa.§.hæc verba.ff.de leg.3. vt inſi-
gniter ēt dixit Rom.in ſing.154. incip. q̄d ſi teſtator.

Sed nunquam coniecturas omnes recenſere poſſē,
ex quibus elicitur fideicommiſsum. has ex varijs tum
profitentium, tum etiam conſulentium monumentis
vnuſquiſq; p̄ ſe ſibi eligere poterit: præſertim à Māt.
in tract.de coniec.vlt.vol.pluribus in locis à Decian.
in conſ.33.nu.88.& infrà.vol.1.& in conſ.41. nu.68.
& infrà eo.vol.Guid.Pap.in q.469. præſertim à Gabr.
lib.4.commun.concluſ.tit. de fideicommiſ. concluſ.
9.vbi plurimas in medium affert, & explicat. & à ſex-
centis alijs, quos enumerare longum eſset.

CONCLVSIO DCCLXXVI.

ARGVMENTVM.

Fideicommiſſo renunciatum an probetur per ſimplicem diuiſionem.

SVMMARIVM.

1 Fideicommiſſo renunciatum non probatur per ſimplicem diuiſionem. Contr. nu. 2.

3 Fideicommiſſo renunciatum probatur, quando vnus ex fideicommiſſarijs filios haberet, & alius nullos.

4 Fideicommiſſo renunciatum per ſimplicē diuiſionem probatur etiamſi dictum ſit, non uenire contra diuiſionē.

5 Fideicommiſſo renunciatum probatur per diuiſionem etiāſi in diuiſione dictum ſit, quod unus alteri remittit iura, quæ habet, uel habere ſperat.

6 Fideicommiſſo renūciatum per diuiſionem ſimpliciter probatur, etiamſi in diuiſione dictum ſit, quod unus alteri remittebat indefinite omnia ſibi ex teſtamento relicta.

7 Fideicommiſſo renunciatum probatur per ſimplicem diuiſionem, etiamſi portiones aſſignatæ fuerint liberæ.

8 Fideicommiſſo p̄ ſimplicē diuiſionem renūciatum p̄batur, etiamſi diuiſio, uel trāſactio facta fuerit ex certa ſciētia.

9 Fideicommiſſo renunciatum non probatur per ſimplicem diuiſionem, niſi diuidētes ultra illud, quod promiſerint non uenire contra diuiſionē, appoſuerint uerba prægnātia, & lata. Intellige, ut num. 10.

11 Fideicommiſſum futurū tunc non præſumitur remiſſum, quando uerba ampla, & prægnantia reſtringunt ſe ad tempus præſens tempore diuiſionis, & renunciationis.

12 Fideicommiſſum ſi eſſet purum, uel purificatum tempore diuiſionis, eiuſdem tempore ueniret in diuiſione, & præſumeretur remiſſum.

13 Fideicommiſſi ius præſumitur inter diuidentes remiſſum quando dictum eſt, quòd poſſint de rebus ſic diuiſis facere prout uoluerint.

14 Fideicommiſſum remiſſum præſumitur, quando dictum eſt, quod de euictione teneantur unus alteri.

15 Fideicommiſſo renunciatum non probatur per ſimplicem diuiſionem, tribus concurrentibus, quæ ibi uide.

16 Fideicommiſſi ius remiſſum præſumitur, quādo fideicommiſſarius conſenſit alienationi factæ per grauatum.

17 Fideicomiſſo renunciatū probatur per ſimplicem diuiſionem, q̄ñ diuidentes promiſiſſent partes ſic diuiſas ratas, & gratas habere, & perpetuo attendere, & obſeruare.

1 Fideicommiſſo renunciatum † nō probatur per ſim-
plicē diuiſionē: ex l.cū pater.§.hęreditate.ff.de leg.2.
vt docuit Bart. in l.qui Romæ.§.duo fratres.in 1.q.in
fi.ff.de verb.oblig. & tenet Alb.in conſ.74. idem rū-
dit Bal.in conſ.367.ſimplex diuiſio.vol. 4. & in conſ.
440.factum proponitur.nu.1.& ſeq vol.3.cui accedit
Rom.in conſ.403.p̄ deciſione.nu.1.idē voluit Alex.
in conſ.38.viſo themate.n.7.vol.5.& in conſ.21.viſo
cōpromiſso.nu.4.vol.5.& in cōſ.40.ſuper primo. nu.
** 3.vol.4.q̄ opinionem dicit eſse** magis cōiter approba-
tā.& in conſ.208.ponderatis narratis. nu. 4. vbi de
* cōi dicit.vol.6.nec hoc idem probauit Pariſ. in conſ.
55.nu.13.vol.2.nec ab hac receſſit ſententia Ruin. in
conſ.137.nu.4.& 5.vol.2.& in conſ.139.nu.5.eo. vol.
2 & in conſ.147.nu.15.vol.2.Grat. etiam in conſ. 60.
per totum.vol.1.atq; Gozad.in conſ.36. nu.15.

2 Contrariam tamen † vr̄ probare ſententiam ſibi ip-
ſe contrarius Alex.in conſ.62.in cā, & lite inter Chri-
ſtophorū, & Io.n.4.verſ.3.præſupponitur.lib.7.quam

etiam iterum comprobauit in conſ.100. nu. 11. verſ.
tertio principali fundamēto. eo. lib.7.nec contentus hanc ſemel atq; iterum confirmaſſe, eandem tertio approbauit in conſ.60.nu.3.lib.3.viderint igitur Alexandri aſſeclæ, vt eum à manifeſta ſententiarū repugnantia rueri poſſint:nam ſæpenumero ſpe ingētis lucri,vt plurimi alij conſulētes,modò ait,modò negat.

3 Priorem igitur ſequendo opinionem,† eam declarare poteris,vt eò magis procedat,qn̄ vnus ex fideicōmiſſarijs filios haberet,& alius nullos, vt inquit Dec. in conſ.495.nu.20.& retulit Alb. in d.conſ.74.nu.10.

Eandem ampliabis,vt adeò vera ſit, vt aſſerenti cōtrarium incumbat onus probandi: vt in ſimili reſpōdit Curt.ſen.in cōnſ.72.in prin.& Dec. in conſil.397. col.2.vt refert idem Alb.in d.conſ.74.nu. 12.

4 Secundò amplia,vt locū habeat,† etiam ſi dictum ſit,non venire contra diuiſionē: vt obſeruauit Bart.in d.§.duo fratres,in 1.q.& ibi cæteri.idem voluit Bal.in d.l. cū pater, §. hǣditatem.ff.de leg.2.& in l.qui cum tutorib.ff.de tranſact.& in l.tres fratres.col.1.in fi.vbi etiam Caſtrēſ.col.vlt.ff.de pact.& in conſ.18.nobilis vir Vannes.nu.1.verſ.cōtrarium.vol. 3. ſic placuit & Alex.in d. conſ.208 nu.4. vbi nonnullis corroborat. lib.6.& idem Bal.in conſ.84.res prohibita.nu.1. vol. 1.Rui.in d.cōſ.138.nu.5.& in d.cōſ. 147.nu.15. vol.2.

* Gozad.in d.conſ.36.nu. 15.poſtremò hanc *cōmunē eſſe opinionem dixit in conſ.287.licet ipſe contrariū ſentiat.& idē erit etiam,ſi dictum ſit in perpetuū non venire contra diuiſionem:vt decidit,& multos refert Boer.in dec.147.nu.9. cum ſeq.atq; etiam adiectū ſit nullo modo:vt reſpōdit Rui.in d.conſ.72.n.4. vol.5.

5 Tertiò velim amplies,† etiam ſi dictum ſit in diuiſione,ꝙ vnus alteri remittit iura, quæ hēt,vel habere ſperat:vt explicauit Bar.in d.l.g Romę,§.duo fratres in 6.q.nu.19.ff.de verb.obl.& ibi cæteri ſcribentes, ꝙ etiam placuit Curt.iun.in conſ.23.nu.1.& ſeq. in cōſ. 52.poſt nu.13.verſ.facio igitur in terminis noſtris cōcluſ.nec latuit Aret.in conſ.44.nu.7.& ſeq.

6 Quartò amplia† etiam ſi in diuiſione dictum eſſet, ꝙ vnus alteri remittebat indeſinite omnia ſibi ex teſtamēto relicta. vt not.Bar.in d.§.duo fratres, in q. 5. nu.18.cui adhæſit Bal.in tit.cōſt.feud.imp. Loth.n.7.

7 Quintò ampliāda eſt,† etiāſi portiones aſſignatę fuerint liberæ.teſte Rui.in conſ.99.nu.10. & ſeq.vol.4.

8 Sextò poteris ampliare,etiamſi diuiſio, † vel tranſactio facta fuerit ex certa ſcientia: vt voluit Boer.in d.deciſ.147.num. 4.

Hanc eandem concluſ.limitabis,vt non procedat, niſi diuidentes vltra illud,ꝙ promiſerint non venire

9 contra diuiſionē,† appoſuerint verba ꝑgnantia,& lata,vt ſi dixiſſent,ꝙ de rebus diuiſis,in ꝑpetuū alter ab altero quicquā petere non poſſet aliqua ratione, vel iure,vel cā,quæ dici,aut excogitari poſſit de iure, vel de facto.tūc enim pręſuppoſita ſcientia fideicōmiſſi, ꝑſumuntur diuidentes voluiſſe renuntiare fideicommiſſo:ita tradidit Ioā. And.in addit.ad Spec.in tit.de teſta.nu.17.verſ. ſed quid ſi fideicōmiſſarius. in litera F.ſup verb.§.fi.quē refert,& ſequitur Cur.iun. in cōſ. 49.n.12.poſt verſ.aggredior igitur regulā.Dec.in cōſ. 287.in ciuitate Placentiæ.n. 16.& in conſ.86.viſo pūcto.nu.4.per tot.& in conſ.345.viſis his,nu. 2. & 3. &

* Io. Andr. ſententiam* cōiter ab omnibus eſſe receptā, nullumq; ab eo diſſentire dixit Paris.in conſ. 71. nu. 3. vbi multos allega. vol. 3. quicquid ſenſerit Dec.in

* conſ.295.nu. 17. vbi ait * communem eſſe contra Io. And.quem refert,& refellit idem Paris.vbi ſup. nu.4.

10 Hāc limitationem intelliges,† & ſublimitabis, niſi ſcientia non probaretur,vt ait Bart.in d.§.duo fratres, in 3.q.nu.13.quem refert,& ſeq.Gozad.in conſil. 45. nu.17.& Rui.in d.conſ.137.nu.15.vol.2.

Præterea ſublimita,niſi verba ampla,& ꝑgnātia reſtringant ſe ad tps præſens tpe diuiſionis,& renuncia-

11 tionis,† non.n. tunc præſumitur remiſſum fideicommiſſū futurū,auctore. Ang.in cōſ.287.col.2.Cuma.in conſ.108.col.vlt.Cor.in cōſ.339.col.vlt. vol. 1. Barb.in cōſ.48.nu. 14.& ſeq.vol.1.Dec.in conſ.86. viſo pūcto,poſt nu.4.verſ.ſed tamen his non obſtantibus, & in conſ.495.viſo eleganti conſ.poſt nu.17.

12 Secundò limitabis, † niſi fideicōmiſſū eſſet purū, vel purificatū tpe diuiſionis.etenim tpe diuiſionis ueniret in diuiſione & preſumeretur remiſſum:vt declarat Paul.Caſtr.in d.§.duo fratres.col. 3. vbi Raph. & Alex.col.9.& idem Alex.in conſ.110.nu.11.vol.7.

13 Tertiò velim limites, niſi dictū ſit, † ꝙ diuidentes poſſint de rebus ſic diuiſis facere,prout voluerint.tūc profecto præſumitur inter eos remiſſum ius fideicōmiſſi:teſte Ale.in cōſ.62.n.4.li.7. vt & declarat Ang. in d.§.duo fratres,in 5.q. Paris in cōſ.46.nu.23.vol.2. & ī cōſ.71.n.6.vol.3.& Rui.ī cōſ.113.n.10.& 11.vol.1.

14 Quartò limitādū eſt,† niſi dictū ſit, ꝙ de euictione teneant vnus alteri: tunc nempè præſumitur fideicōmiſſum remiſſum:vt tradidere Alex. in conſ. 21.viſo cōpromiſſo.nu.6.& ſeq.vol.5.vterq; Curt.ſen.& iun. ille in conſ.64.col.antep.hic in conſ.49.nu. 13.

15 Quintò limita, † vt concluſio non procedat tribus concurrentibus,id eſt,ſcientia teſtamenti, & quod fideicommiſſum eſſet reciprocum, & quod in diuiſione ſit renunciatum iuribus futuris:vt reſpondit Socy. iun.in conſ.116.nu.50.verſ.his ita poſitis.vol. 1.

16 Sextò limitabis, † vt præſumatur remiſſum ius fideicommiſſi, quando fideicommiſſarius conſenſit alienationi factæ per grauatum,vt notauit Alex.in conſ. 8.viſo themate,num.6. vol. 5.

17 Septimo loco velim limites, quando diuidentes promiſiſſent partes ſic diuiſas ratas, & gratas habere, & perpetuò attendere,& obſeruare: vt cenſuit Rui.in conſ.119.num.21.circa fi. vol. 2.

Sed ecce dū hæc præ manibus habemus, hācq; materiā plenè ꝑſeq ex inſtituto noſtro conamur,occurrit nobis fortè fortuna Gabrielis eiuſdē argumēti ad vnguē explicata concluſio,q̄ vlterius ꝑgrediendi nobis inopinantibus occaſionē præripuit. Hic igit̄ finē huic concluſioni imponā,ſi prius lectorē illud admonuero,vt Gabriel.adeat, q pluribus tū ampliationib. tum limitationib. contrariorū refutationib. & dictorū confirmationib.atq; diſtinctionibus id argumenti genus vberrimè explicauit in cōmu.concluſ.lib.4.de fideicō.cōcl. 1.nos interea ad vlteriora deſcēdemus.

CONCLVSIO DCCLXXVII.

ARGVMENTVM.

Fideicommiſſarius agens ad fideicōmiſſum an teneatur probare bona petita fuiſſe in bonis teſtatoris fideicōmiſſū relinquētis.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſarius agens ad fideicommiſſum, an tenetur bona petita fuiſſe in bonis teſtatoris fideicommiſſum relinquentis probare.*

2 *Fideicommiſſario agenti contra hæredem grauati ſufficit probare bona fuiſſe reperta in hæreditate.*

3 *Teſtator præſumitur dominus rerum,quæ poſſidebat tempore mortis ſuæ. Contr.nu.4.Concil.nu.5. & 7.*

6 *Hæres non poteſt allegare turpitudinem defuncti ſui auctoris,neque dicere eum aliena bona poſſediſſe.*

8 *Poſſeſſio iunior præſumitur clandeſtina.*

9 *Quæ teſtator tenuit plena poſſeſſione tempore eius mortis præſumuntur fuiſſe ſua propria,niſi contrarium probetur.*

10 *Fideicommiſſarius, qui agit ad fideicommiſſum, non tenetur probare bona petita fuiſſe in bonis teſtatoris fideicommiſſum relinquentis,quando tertius poſſeſſor cōuentus confiteretur dicta bona fuiſſe in bonis teſtatoris fideicommittentis.*

Fideicom-

Fideicommiſſarius quādo agit ad fidei-
1 cōmiſſum tenet probare † bona petita fuiſſe in bonis
teſtatoris fideicōmiſſum relinquētis: ita Bal. in conſ.
84. res prohibitæ, cir. fi. in conſ. 89. D. Thomas Aſma-
rius lib. 1. & in conſ. 4. in cā Baſilij. lib. 4. cui accedit
Pau. de Caſtr. in conſ. 94. Clarū eſt in iure. in vlt. du-
bio. & in conſ. 102. videndū eſt primo de ipſo Alari-
co. col. 2. ante med. vol. 2. ſic ēt Aret. in conſ. 110. col.
pen. poſt med. verſ. ſed dato ꝙ probaretur. idē voluit
Alex. in conſi. 82. col. vlt. nu. 14. lib. 2. & in conſ. 139.
col. 3. circa med. nu. 8. lib. 6. hoc idem tradidere non-
nulli alij conſulntes, vt Cran. in conſ. 61. num. 6. & in
cōſ. 315. nu. 5. latè Nat. in cōſ. 400. ad fi. Roll. à Valle,
in conſ. 46. nu. 10. vol. 3. Rimi. iun. in conſ. 23. nu. 44.
lib. 1. & idē Rol. à Val. in cōſ. 28. nu. 2. lib. 1. & in cōſi.
81. nu. 15. lib. 2. Cæph. in cōſ. 386. nu. 35. lib. 3. vbi dicit
2 † ſufficere fideicōmiſſario agenti cōtra hęredē graua
ti ꝓbare bona fuiſſe reperta in hęditate. Burſ. in conſ.
48. nu. 2. lib. 1. Lācell. Gallia. in l. cēturio, nu. 56. circa
fi. verſ. ad ꝙ oſtendendū. ff. de vulg. & pup. ijſdē acce-
dit Mant. de conie. vlt. volun. lib. 7. tit. 6. nu. 5.

Concluſionem hanc ita ampliabis, vt etiam ſatis
3 ſit probare ſolam poſſeſſionem teſtatoris, † qa eorū,
quæ poſſidebat teſtator tempore mortis ſuæ præſumi
tur dominus: auctore Bal. in conſ. 352. in fi. lib. 1. cui
adhæret Guid. Pap. in deciſ. 442.

4 Contra tamen ſtetit † idem Bal. in conſ. 3. lib. 4. vt
& voluit Ang. in cōſ. 219. vol. 2. idem probauit Paul.
Caſtr. in conſ. 94. in vlt. dub. li. 2. quod & placuit Cra.
in conſ. 61. nu. 6. quibus in locis iſti auctores exiſtima
uere probandum eſſe dominium teſtatoris.

Hæc tñ diſſenſio ſic pōt tolli. nam aut agiť contra
hæredem grauatum onere fideicommiſſi, aut contra
5 extraneum poſſeſſorem. † Priori caſu ſatis eſt probare
poſſeſſionem teſtatoris. datur enim fideicommiſſaria
hæreditatis petitio inuenta à prætore ad inſtar peti-
tionis hæreditatis ciuilis, quæ dať hæredi. & hæc eius
naturam imitatur. l. 1. & 2. ff. de fideic. hære. peti. & ſa-
tis eſt, ꝙ fideicommiſſarius probet rem fuiſſe in hære
ditate repertam, id eſt, à defuncto poſſeſſam. l. & non
tm̄. ff. de petit. hæred. & reſpondit Aret. in conſ. 103.
in 3. dub. in prin. idemq; comprobauit Ruin. in conſi.
54. nu. 6. in fi. lib. & in hoc caſu loquunť Doct. qui di-
cunt ſufficere ꝓbare teſtatorē poſſediſſe, cuius ratio
6 eſt, † qa hæres non pōt allegare turpitudinem defun-
cti ſui auctoris: neq; dicere eum aliena bona poſſediſ
ſe; vt teſtatur Cran. in conſ. 316. num. 5. verſ. nono. &
Rol. à Val. in conſ. 46. nu. 6. vol. 3. ſequitur Mantic. d.
tract. de conie. vlt. volun. lib. 7. tit. 6. nu. 5.

Poſteriore caſu ſi quidem agatur cōtra extraneū,
qui poſſidet rem hæreditariā pro hęrede, vel poſſeſſo
7 re, † & tunc adhuc competit fideicōmiſſaria hæredi-
tatis petitio, & ſatis eſt, ꝙ fideicommiſſarius probet
rem fuiſſe in hæreditate repertam, & à defuncto poſ-
ſeſſam, d. l. & non tm̄, cuius rei ratio, vt præter illam
allatā in ſuperiori caſu: quia cum ſit antiquior poſſeſ
ſio defuncti, q̄ eius, qui pro hærede poſſidet vel poſ-
8 ſeſſore, illa præfertur, † cum poſſeſſio iunior præſuma
tur clandeſtina. l. clam poſſidere. ff. de acq. poſſ.

Si verò agatur contra extraneum poſſidentem cū
titulo, tunc qa fideicōmiſſaria hęreditatis petitio nō
cōpetit contra poſſidentem cum titulo, ſed opus eſt
rem vendicare à poſſeſſore. l. 2. & in l. hæreditatis. C.
de petit. hære. & l. regulariter, cū ll. ſeq. ff. eo. tit. neceſ
ſe eſt probare de dñio; alioqui obtinere non pōt: in
hiſq; terminis loquunť Bal. Ang. Pau. Caſtr. & Crau.
ſupra relati. ita elegāter diſtinguit Nat. in conſ. 400.
nō ſine colore. quē ſequiť Marz. in epito. in mater. fi-
deic. q. 60. & idē voluit Crau. in conſ. 316. in 9. dub.

Primò limita, & intellige, vt ſufficiat ipſi fideicō-
miſſario probare illa bona teſtatorem poſſediſſe tpe
9 mortis ſuæ: † nā ea q̄ teſtator tenuit plena poſſeſſione
tempore eius mortis præſumuntur fuiſſe ſua propria
niſi contrarium probetur: vt aucto. eſt Bald. in conſ.
352. materia feudo. in fin. vol. 1. & Crau. conſ. 61. ſub
nu. 6. & infra loco opportuno dicemus.

Secundo loco limitabis, vt iſta probatio nō requi-
10 ratur quando tertius poſſeſſor conuentus, † confite-
reť dicta bona fuiſſe in bonis teſtatoris fideicommit
tentis: vt reſpondit Rimi. iun. d. conſ. 2.. nu. 44. verſ.
niſi tertius ille poſſeſſor. lib. 1. & quando eſſemus in
antiquis probaretur per famam: vt ait Ioſep. Ludo. in
concluſ. 14. ver. infertur 92. cum ſeq.

CONCLVSIO DCCLXXVIII.

ARGVMENTVM.

Fideicommiſſarius agens ad fideicōmiſſum quo pacto poſſit probare bona eſſe in bonis teſtatoris, illorumque identitatem.

SVMMARIVM.

1 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probatur per inditia, & coniecturas in antiquis.*
2 *Coniecturæ, & præſumptiones in antiquis habentur pro plena probatione.*
3 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probatur per famam, & cōmunem opinionem.*
4 *Fama in antiquis probat, licet alias non ſoleat plenam fidem facere.*
5 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probatur per teſtimonium de auditu.*
6 *Probatio per teſtes de auditu eſt exorbitans, & contra regulas iuris: & quæ concurrere debeant, vt teſtes de auditu probent, remiſſiuè.*
7 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probatur per verba enunciatiua propter aliud emiſſa in antiquis tamen.*
8 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probatur in antiquis, per libros & ſcripturas.*
9 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris nō probať ex inſtrō antiquo emptionis facta per teſtatorem alijs non concurrentib.*
10 *Publicianam intentare poteſt agens ad fideicommiſſum.*
11 *Poſſeſſio teſtatoris probatur ex conſtituto appoſito in inſtrumento emptionis antiquitus facto per teſtatorem.*
12 *Conſtitutum probat poſſeſſionem, quando ſumus in antiquis, licet non probetur conſtituentem tunc poſſidere.*
13 *Conſtituto appoſito in inſtrumentis antiquitus confectis per teſtatorem probātur bona de quibus in ipſis inſtrumentis fuiſſe a teſtatore poſſeſſa.*
14 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probať per eius aſſertionem in teſtō. Rationē vide nu. 15. & 16. Contrarium nu. 17.*
18 *Hæres repræſentat perſonam defuncti.*
Aſſertio teſtatoris ꝓbat, ſi teſtator in teſtō diſpoſuerit de re tanq̄ propria, & ſuper illa fundamentū conſtituerit ad probandā aliquam intentionem. Limitatur, vt nu. 19.
20 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probať per inuentariū ab hæredib. cōfectū, in quo bona a teſtatore relicta deſcribunť.*
21 *Bona in diuiſione obuenta teſtatori ad eū ſpectare probatur ex inſtrō diuiſionis factæ inter teſtatorem, & aliū.*
22 *Bona a teſtatore relicta inter ipſos diuidentes poſſunt probari ex inſtrumento diuiſionis facta inter hæredes tanquam de bonis hæreditarijs.*
Limitabis tribus modis, vt nu. 23. 24. & 25.
26 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probatur ex confeſſione partis aduerſæ.*
27 *Bonorum hæreditariorum quantitas, qualitas, ac eorum æſtimatio ſubiecta fideicōmiſſo, & reſtitutioni probať p iuramētum in litem fideicommiſſarij, ſi hæres grauatus onere fideicommiſſi non confecerit inuentarium.*
28 *Bona locata fuiſſe in bonis teſtatoris non probatur per inſtrumentum locationis facta a teſtatore.*
29 *Poſſeſſio locatoris probatur, ſi cōductor ſoluerit penſionē.*
30 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris non probať per ſſiones librū.*

Limita-

Limitatur, vt num.31.
32 *Intellectus l.ſi pater.C.de actio. empt.& l.ſolemnib. C.de rei vendicat.*
33 *Bona in bonis fuiſſe teſtatoris probatur ex eo, quòd probatum fuerit teſtatorem aliquando poſſediſſe illa bona.*
34 *Qualitas ſemel appoſita præſumitur.*
35 *Qui ſemel poſſedit præſumitur, & ſemper poſtea poſſediſſe ſi alleget.*
36 *Probato quod teſtator aliquando poſiederit, & mox eius filij;intelligitur probatum,quod teſtator poſiederit vſq; ad tempus mortis.*
37 *Extremis probatis media intelliguntur probata.*
38 *Probatio quælibet ſiue per confeſſionem, ſiue per teſtes, vel aliter concludens contra hæredes teſtatoris probabit etiã contra quoſcunq; alios cauſam ab eis habentes non ſolũ titulo vniuerſali,ſed etiam ſingulari.*
39 *Identitas bonorum debet etiam ab eo probari,qui agit ad fideicommiſſum.*
40 *Identitas bonorum probatur exprimendo nomen feudi cum duobus confinibus. Declaratur,vt nu.41.*
42 *Rerum pluralitas,ſeu fundorum eiuſdem nominis,quemadmodum nec perſonarum præſumitur.*
43 *Identitas bonorũ,& corporũ probaĩ ex perſonis habẽtiũ.*
44 *Confinibus mutatis quid ſit articulandum, & probandũ remiſſiuè.*
45 *Identitas dicitur probata,ſi probatum ſit nomen fundi cũ duobus confinibus. Contrarium, nu.46.*
Reſponſo Anguiſsola Placentini,nu.47.

Superior explicata concluſio nos admo-
net,vt eius poſtremam partem di
ſcutiamus: Etenim dicebamus fideicõmiſſarium qñ
agit ad fideicõmiſsũ debere ꝓbare bona petita fuiſſe
in bonis teſtõris fideicõmiſſum relinquẽtis, illud exa
minauimus debere ꝓbare,reliquũ eſt videre,quo pa-
cto poſſit ꝓbare bona petita fuiſſe in bonis teſtõris.
1 Fideicommiſſarius igiĩ agens, † rei vendicatione
ad bona p̃dicta,ſi ſumus in antiquis,rectè probabit il
la fuiſſe in bonis teſtatoris,& eadẽ eſſe bona,quę fue
rũt per fideicõmiſſum relicta, p indicia, & coniectu-
ras,vt inquit Bal.in auth.quas actiones. circa fi.C.de
ſacroſanct. eccleſ. cui accedit Soc. in conſ.205. nu.3.
lib.1. & Natt. in conſ.235.nu.5. & in conſ.238. nu.5.
quos ſequitur, & Mantica de coniect. vlt. volun.lib.
2 7.tit.6.nu.5.Coniecturæ enim † & præſumptiones ha
bentur pro plena probatione in antiquis,quia lex eſt
contenta illis probationibus, quæ haberi poſſunt, ex
eod.Nat.in d.conſ.235.nu.9. cum alijs ibid.relatis.
3 Iſtud ampliabis, vt ẽt † queat probari per famam,
& cõem opin.vt nuncupatum cõſultus r̃ndit Pariſ. in
cõſ.52.nu.30. vol.3.cui ſe ſubſcripſit idẽ Manti. vbi
4 ſup. Fama † namq; in antiquis probat, licet alias nõ
ſoleat plenã fidem facere:vt per Alex.in conſ.101.in
4.dub.lib.7.& Aret. in conſ.37.col.1.& in conſ.103.
in 1.dub.nu.1.Soc.ẽt in cõſ.205.nu.3. lib.2.Nat. in d.
cõſ.235.nu.6.atq; Cæph.in cõſ.137.nu.14.Alex. quo
que conſulas in conſ.139.nu.8.& infra vſq; ad fi.vol.
6.quo in loco latè explicat, qñ ſufficiat, & non ſuffi-
ciat ꝓbatio p famã, & ꝙ ſufficiat aſſeruit in cõſ.116.
nu.5.verſ.nũc videndũ.li.5. Bal. in cõſ.84. res ꝓhibi-
tę.nu.1.in fin.& conſ.89. D.Tho.Aſma num.5.lib.1.
Barba.in cõſ.8.lib.2.& in cõſ.14.col.2. & cõſ.37.li.3.
Mant. cõſ.221.nu.1. Nat.in conſ. 378. vbi inſtruit de
capitulãdis. Aret.in conſ.37.nu.3. quos refert cũ alijs
ad idem Marza.de fideic.q.60. verſ.de proba.autem.
Secũdo loco ampliabis,vt ẽt in antiquis poſſit pro
5 bari † per teſtimoniũ de auditu bona fuiſſe in bonis
teſtatoris:per ea quæ ad hoc adducit Are.in d.cõſ.37.
nu.2. & aſſeruere Nat. & Cęph. in locis nuper relatis
6 poſt citatos ab eis. Sed qñ hæc ꝓbatio per teſtes † de
auditu eſt exorbitãs, & contra regulas iuris, ſecundũ
Aret. in d. conſ. 104. nu.1, multa idcirco concurrere
oportet vt teſtes de auditu probent,quę recenſet Cæ-
phal.omnino vidẽdus in cõſ. 250.nu.18.& ſeq.li.2.
7 Tertiò amplia, vt id quoq, † liceat probari per ver
ba enunciatiua pp aliud emiſſa, in antiquis tñ, cũ in
facto recenti non probent inter alias perſonas: iuxta
ſnĩam gl.in c.cum olim.in verb.inſtr̃is, & ibi Docto.
de cenſib. vt idem refert Nat.in d.conſ.235.nu.5.
8 Quartò extendas,vt etiam credatur libris † & ſcri-
pturis,quando factũ eſt antiquum, in quo facto aliæ
probationes non habentur:vt teſtatur Anto. de Butr.
poſt Hoſt.in c.cum cauſam,ſuper gl.1. de prob.teſte
eod.Nat.in eo.conſ.235.nu.7.
Et licet his alijſq; quos mox trademus, modis pro-
bẽt bona fuiſſe in bonis teſtatoris: nõ tñ id poterit ꝓ-
9 bari ex inſtr̃o † antiquo emptionis factæ p teſtatorẽ,
alijs non cõcurrentibus, auctore Soc. in cõſ.89.nu.9.
verſ.& pro fundamẽto,li.1.niſi probẽt vẽditorẽ fuiſ-
ſe dñm,potuit enim res aliena vẽdi: vt ait Cra.in cõſ.
57.nu.3.& 4.qua de re latè videndus eſt Crot. cõſ.24.
Quod tñ fallit, vt licet ex inſtr̃o antiquo emptio-
nis factæ per teſtatorem non probetur dñium, ſicq;
agens ad fideicommiſſum non poſſit obtinere inten
tando rei vendicationem, adiuuabitur tñ intẽtando
10 publicianam † ex perſona defuncti,quæ ſibi cõpetit
probando teſtatorem habuiſſe, quaſi dominiũ rerũ
ſubiectarum fideicommiſſo, hoc eſt teſtatorem ha-
buiſſe titulũ in rebus ſubiectis fideicommiſſo à non
domino, & res illas tenuiſſe, & poſſediſſe bona fide:
vt poſt Bart.in l.1.§.1. & in l.cum ſponſus, §. is cui.ff.
de publicia.& eundem Bar.& alios in l. in fideicom-
miſſaria ff.ad Treb. tradit Nat. in d.conſ.235.nu.10.
Et hæc pertinẽt ad probandũ bona fuiſse in bonis
teſtatoris quoad dñium,quo aũt ad poſseſſionem te-
11 ſtatoris probabitur poſseſſio, † ex cõſtituto appoſito
in inſtr̃o emptionis antiquitus facto per teſtatorem,
nã ex conſtituto transferĩ oĩs poſseſſio in conſtituta-
rium,l.ꝙ meo.vbi omnes Doct. ff.de acq. poſſ. Et li-
cet alias requiraĩ probari debere conſtituentem poſ-
ſediſſe tpe contractus ad hoc, vt poſſit dici tranſlata
poſſeſſio vigore conſtituti;ſecundum Ang.in l. quã-
uis,§.ſi conductor.ff.de acq.poſſ.& ibi Alex. in fi. ſe-
quitur adducens alios idẽ ſentientes: tñ iſtud nõ pro-
cedit,qñ ſumus in antiquis, nam tunc ſufficit conſti-
12 tutum,† licet non probetur conſtituentem tunc poſ
ſidere:vt concludit Soc.in conſ.187.col.4.verſ.tertio
probatur, nu.12. lib.2. per rationes, quas ibi adducit;
quem ſequitur Dec. in conſ.302.nu.10.& idẽ probat
Nat.in d.cõſ.235.nu.11. vbi propterea vult per inſtr̃a
13 antiquitus cõfecta † per teſtatorẽ, in quibus adeſt cõ
ſtitutũ, probari bona, de quibus in ipſis inſtr̃is, fuiſſe
à teſtõre poſſeſſa,hoc ipſum ẽt voluit Tiraq. in tract.
de iur.conſt.poſſeſ.in 3.par.limit.1.nu.18 & ſeq.quo
etiam in loco citat aliud conſ. Socin.lib.3.conſ.106.
col.1.vbi dicit,& hoc habere locum etiam quantum
ad tertium,nedum ad conſtituentem.
Quintò præterea poterit probari bona fuiſſe in bo
14 nis teſtatoris per eius aſſertionẽ † in teſtõ, talia ſ.bo-
na ad eũ pertinere:qñ ſumus in antiquis: ẽtſi verba aſ
ſertiua ipſius teſtatoris eſſent incidenter, & pp aliud
prolata:ita r̃ndit Nat.in d.cõſ.235.nu.11.in fi. & nu.
15 ſeq.& in d.cõſ.400.nu.5. Nã ſi teſtator † viueret non
poſſet refricare qõnem dominij legatarijs, ſeu fidei-
cõmiſſarijs, qa is,à quo habeo cãm non põt mihi re-
ferre qõnem dñij, propterea, ꝙ allegaret turpitudinẽ
ſuã:ſecundum gl.in l.cum res.in verb.in vacuã. C.de
proba. ſi igitur defunctus hoc non poſſit, hæres etiã,
16 † qui repræſentat perſonam defuncti, vt in auth de
iureiur. à morien.præſt.in prin. non poterit contraue
nire.l.cum à matre. C.de rei vendic.
17 Quod tñ Bal.non placuit † in conſ.89. D. Thom.
Aſmarius nu.1.& 3.lib.1. quo in loco cenſuit nõ pro
bari bona fuiſſe in bonis teſtatoris per eius aſſertio-
nẽ in teſtõ,vel iudicio,ſed oportere hoc aliunde pro
bari:idem cõfirmauit Alex.in conſ.96.nu.7. verſ.nec
obſt.

obſt.teſtamētum,lib.5. Subdit tū Bald. in eod. loco,
18 ꝙ ſi teſtator in teſtamento † diſpoſuerit de re tanꝗ
propria,hæres,qui adijt hæreditatem,non poſſet di-
cere teſtatorem fuiſſe mentitum,ſi teſtator ſuper illa
aſſertione fundamentum conſtituerit ad probandā
aliquam intentionem,per ea, quæ obſeruata ſunt ab
Accur.in d.l.cum res,ſup verb.in vacuā,C.de proba.
intelligitur enim hæc Bal.opinio ratione tertij , non
autem hæredis:ita Soc.ſen.in conſ.50.nu.8.li.4.Rip.
in l.ſi aliquam rem,nu.42. ff.de acq. poſſ. Guid. Pap.
q.272.cum alijs cumulatè adductis à Cæph.in conſi.
386.nu.29.vſque ad nu.34.li.3.

19 Quod limitatur † ſecundū eundem Bal.in d.conſ.
89.nu.3.lib.1.quando hæres non feciſſet inuentariū,
ſecus ſi feciſſet & de hoc conſtaret, nam tūc aſſertio
teſtatoris non nocet hæredi, ſi fortè res hæredis erat,
vt per Bal.loco præcitato.

20 Sextò ampliandum eſt, vt per inuētarium † ab hæ
redibus confectū , in quo bona à teſtatore relicta de-
ſcribuntur,probetur bona fuiſſe in bonis teſtatoris:vt
reſpondit Pariſ.in conſ.45.nu.2.li.2.vt etiam tradidit
Marzar.in epitom.fideicom.q.54.

21 Septimò inſuper ex inſtrumento † diuiſionis factę
inter teſtatorem , & alium probatur bona in diuiſio-
ne obuenta teſtatori ad eum ſpectare,vt conſulendo
ſenſit Rui.in conſ.40.nu.3.lib.4.

22 Iſtud ampliabis, vt etiam ex inſtr̄o † diuiſionis fa-
ctæ inter hæredes, tanquam de bonis hæreditarijs ꝓ-
bari poſſint bona à teſtatore relicta inter ipſos diui-
dentes:iuxta ſententiam Alex. in conſ. 152.in princ.
li. 7. & poſt alios ab eo citatos tradidit Marzar. in d.
epitom.fideicom.in 3. par.q.58.

23 Limitabis,vt ſi in diuiſione † nō fiat mētio, ꝙ diui
danť tanꝗ bona hæreditaria, nō probabiť bona diui-
ſa fuiſſe in bonis teſtatoris: ſi tū filij ſint teſtōris,q di-
uidant inter ſe bona cōia,vel ea poſſideant, dicendū
vř bona ipſa in diuiſionibus cōprehēſa,& ab eis poſ-
ſeſſa p̄ſumi fuiſſe ī bonis patris,& ab eo puenisse, niſi
aliud conſtet,l.eius,& ibi Bal.C.de patr. pōt.vt ēt vo
luit Marzar.poſt citatos ab eo in d. q.58. & in cōſ.19.

24 Declarabis ēt,vt illa p̄ſumptio † hēat locū, quo ad
bona , ꝗ poſſidet filius viuēte patre. ſic.n loquiť con-
tex.in d.l.eius.& ibi Bald.& ꝓpea, vt illa præſumptio
concludat,oportet ꝓbare, ꝙ filij poſſederint ipſa bo-
na viuente pře, teſte Alex. in conſ.171.nu.5.lib.6.

25 Limitabis p̄terea,vt d. præſumptio † ſibi locū non
vēdicet,ita ſimpliciter, & indiſtinctè , ſed dēt attendi
qualitas perſonarum , induſtria filiæ, & alia hmōi,&
onus probandi iſtas qualitates incumbit alleganti,&
agenti:auctore Bal.in auth.ex teſta.nu.9. C.de colla.

26 Vlterius & octauò probare licebit bona † fuiſſe in
bonis teſtatoris ex confeſſione partis aduerſæ:vt cau
tū eſt ab Aret.in conſ.103.in 3.dub.in fi.nā confeſſio
emanata ſuper dñio,& ſic ſup iure reali , & in inſtr̄o
diuiſionis,plenè probat,etiamſi abſente parte emana
uerit:vt ait Rui.in conſ.40.nu.4.& ſeq.lib.4.de cōfeſ-
ſione hæredis , ꝙ bona fuerint in bonis teſtatoris , ꝙ
noceat ēt ſingulari ſucceſſori eius etiamſi emanaue-
rit abſente parte,conſuluit Aret.in conſi.36.nu.3.

27 Ampliabis nonò,ſi hæres grauatus † onere fideicō
miſſi non confecerit inuentariū bonorū hæreditario
rū,res,& bona hřditaria,& quātitas,& qualitas,ac eo
rū æſtimatio ſubiecta fideicōmiſſo, & reſtōni p iuřm
in litē fideicōmiſſarij ꝓbabunť:vt fuit cōſultū à Rui.
in cōſ.29.nu.11.li.5.ꝙ ēt ꝓbauit Ploť. in l.ſi qñ. §.26.
nu.2.& ſeq.C. vñ vi niſi, vt ille ait, teſtator remiſerit
heredi confectionem inuentarij. idē ēt voluit Mar-
zar.in d.epito.fideic.in 2.par.q.54. & in conſi.19.

28 Verùm ſi quis per inſtr̄m † locationis factę à teſta
tore probare voluerit bona locata fuiſſe in bonis te-
ſtatoris,non obtinebit, non enim per hoc poterit pro
bari , ſicuti diximus de inſtrumento emptionis, niſi
alia concurrant:vt placuit Soc.in conſ.89.nu.11.li.1.

29 Probabiť tū poſſeſſio locatoris † nedū ad p̄iudiciū
cōductoris,ſed ēt ad p̄iudiciū tertij,ſi cōductor ſolue
rit pēſionē : vt teſtis eſt mihi locupletiſſimus Rui.in
cōſ.40.in fi.lib.4. & ꝯ cōductorē p ſolū inſtr̄m loca-
tionis ꝓbabiť poſſeſſio: vt ait Soc.in d.cōſ.89.nu.18.

30 Minus quoq; ea ꝓbare poterit † per ęſtimi librū:te
ſte Bal.p illū tex.in l.ſi pr̄,C.de act.emp. facit tū præ-
ſumptionē:vt teſtatur Soc. in d.conſ.89. nu.12. lib.1.

31 Illud aūt limitandū † eſt & intelligendū , vt locū
nō habeat,qñ non apparet,ꝙ res poſita ad æſtimū ſit
per aliū poſſeſſa , vel ſit alterius, tunc.n. æſtimū facit
32 plenam fidē,nā illud,ꝙ hř in d.l. ſi pater,† ꝙ ęſtimū
nō ꝓbet dñium,vel poſſeſſionē ꝓcēdit qñ alius repe-
riť in poſſeſſione rei,qa hoc p̄ualet, vt nō p̄ſumať tra
ditio facta:alias p̄ſumitur pro ęſtimo cōis niſi cōtra-
riū probeť.& ſic dēt intelligi l.ſolemnib. C.de rei vē-
di.vt non ſufficiat ſoluere publicas functiones.& ſte-
tiſſe in ęſtimo ad probationē dñij,& poſſeſſionis, qñ
apparet de cōtrario,ꝙ alius eſt dñs, & poſſeſſor alius,
qñ non apparet de contrario , ęſtimū probat dñium,
& poſſeſſionē: vt declarat Caſt. in d.l. ſi pater,& ſeq.
Soc. vbi ſup. & latius proſequiť idē Soc. omnino vi-
dendus in conſ.203.lib.2. & comprobauit. Nat.in d.
conſ.235.nu.14.his ēt addas Rui. in d.conſ. 40. nu.7.
lib 4. vbi vult, ꝙ licet liber æſtimi nō probet dñium,
vel poſſeſſionem ad fauorem eorum,qui ſunt deſcri-
pti,tū probat ad eorū præiudicium,vt ibi per eum.

33 Quin ēt , & decimo ſi probatū ſit teſtatorē † aliqñ
poſſediſſe bona, vel eorum dñium habuiſſe,ſatis erit
fundata intentio , ꝙ teſtator fuerit poſſeſſor , vel dñs
dictorum bonorū vſq; ad tp̄s mortis, ſecundū Doct.
in l.ſiue poſſideris,C.de prob.& in his terminis fidei-
commiſſi quāplures conſulti reſpondere : vt Aret. in
d.conſ.103.in d.dub.in prin.Soc in d.conſ.89.nu.18.
in fi.& Nat.in d.conſ.235.nu.18.& ſeq.Nam vt dicit
Panor.in c.accedentib.col.vlt.de priuil.cum amiſſio
poſſeſſionis ſit qd accidens,cū requirať animi deſer-
tio,& facta nō præſumanť,imo ſemel appoſita quali
34 tas † præſumať adeſſe,per c.vlt.de præſcrip & c.ſi for
te,de ele. li.6. ideò qui ſemel poſſedit, præſumitur &
35 ſemper † poſtea poſſediſſe ſi allegaret,vt præter glo.
poſt Ang.& Plac.in d.l.ſiue poſſideris.& ibi ēt Pet.&
Doct.voluerunt ēt Arch.in c.pontifices,7.q.1. & idē
Panor.in c.olim.il 2.col.1.de reſtit.ſpol.& ēt Alc. in
conſ.133.viſo proceſſu,col.2.li.1.nec non Tiraq.qui
complures alios citat in tract.de præſcrip. in verb.cō
tinuelz.gl.5.verſ. imo etiam in hoc caſu.

36 Quod eo magis procedet ſine dubio † hoc ꝓbandi
genus bona fuiſſe in bonis,ſi ꝓbatū fuerit nedū teſta
torē aliqñ poſſediſſe , verū ēt poſt eius mortē ipſius
filios,& deſcendētes; qa ꝓbato ꝙ aliqñ poſſederit te
ſtator, & mox eius filij intelligiť probatū , ꝙ teſtator
poſſederit vſque ad tp̄s mortis , qa probatis extremis
37 † media intelliguntť ꝓbata : talia enim p̄ſumunť eſſe
media,qualia p̄ſumunť extrema:vt habemus ex l.ta-
lis ſcriptura.verſ.ſi in arenas.& ibi gl. & Bal.ff.de leg.
1.& l.ſed & ſi §.ſolemus.ff.de hęr.inſti.& in c.qa ſūt,
& ibi gl.28.diſt.atq; gl.in c.p tuas.in verb.p̄ſumendū.
de cond.appoſ.cui accedit Barb.in cōſ.16.ſcriptū eſt,
col.10.li.1.quos ſequiť Tiraq. de præſcr. §.1. in verb.
continuelz.gl.5. verſ.idq; regulare, eſt, & in terminis
noſtris fideicommiſſi tradiderunt Soc. in d. conſ. 89.
nu.18.lib.1.atq; Nat.in d.conſ.235.nu.15. cum ſeq.

Nec prætermittam ꝙ præcipua dignum eſt obſer
uatione in hac materia probādi bona fuiſſe in bonis
38 teſtatoris,ꝙ ſcilicet quælibet probatio † ſiue per cō-
feſſionem,ſiue per teſtes, vel aliter concludens,cōtra
heredes teſtatoris , probabit etiā contra quoſcunque
alios cauſam ab eis habentes non ſolū titulo vniuer-
ſali,ſed ēt titulo ſingulari : vt poſt Bart. in l.ſi ſupera-
tus.ff.de pign.& alios ab eis citatos tradidere Aret.in
conſ.36.nu.3.Soci.in d.cōſ.89. nu.16. in fi.lib. 1. Rui.
in conſ.128.nu.19.lib.2.& in d. conſ.40.num.4.lib.4.

Alc.

Alc.in conſ.39.nu.2.lib.8. & Crau.in cõſ.29.nu.1.&
nedum nocet immediato & ſingulari ſucceſſori, ſed
omnibus ſingularibus ſucceſſoribus,etiam mediatis,
vt ſentiunt Doct.qui generaliter loquunt̃,& id aper-
tius videntur voluiſſe Soc.in d.conſ.89.loco ſup.cita
to.Crau.in conſ.29.nu.1.& Sylu.in cõſ.17.ſub nu.40.
Neq; verò ſatis eſt (quod ſedulo notandũ eſt)ei, q
agit ad fideicommiſſum, tãtummodo probare bona
fuiſſe in bonis teſtatoris nam præter hoc debet etiam
39 probare bonorum identitatem, † etenim vt probatio
concludat probanda eſt identitas rei, de qua agitur.
vnde ſi commodaſti mihi equum,iſque mihi in itine
re deceſſerit naturali morte, & id probem per teſtes,
ſcilicet equum morte naturali fuiſſe mortuum, niſi
probem illum eſſe eundem equum, qui mihi fuerit
commodatus, ſuccumbam: ita tradidere Io. And.&
alii in c. auditis, de præſcrip. quod & probauit Alex.
in conſ.118.nu.4.& in conſ.ſeq.nu.3.lib.1.
40 Primò itaq; probabitur identitas bonorũ † expri-
mendo nomen fundi cũ duobus confinib. quẽadmo
dum ad demonſtrandũ perſonam debet exprimi no-
men cum duobus accidẽtibus:& hoc probato dr̃ fun
data intentio. iuxta ſententiam Bar.in l.demonſtra-
tio.in prin.in 7.q.ff.de condi.& demonſtr.
Quod probãdi identitatẽ rei genus ſic eſt accipiẽ-
41 dũ,vt ſi vnica demonſtratio † fundi certa ſit,non ſit
neceſſe apponere alios agros confines, & vicinos ad
demonſtrandũ,ſecundum Bar.in d.l. demonſtratio,
loco ſupra citato.per contex.in l.cũ ſeruo.§.vlt.ff.de
contrah.empt.& ſeq Nat.in d.conſ.235.poſt nu.13.
Vnde ſi fundus vocet̃ ſub nomine non ſatisfrequẽ
tato in regione,in qua eſt fundus,ſufficit demonſtra-
tio per ſolũ nomen abſq; alia probatione confiniũ:
vt eleganter probat Aret.in d.conſ.163.in 2.dub.nõ
42 enim præſumit̃ in eadem regione pluralitas † rerum
ſeu fundorũ eiuſdem nominis, ſicuti non præſumit̃
pluralitas perſonarũ vt per Aret.ibi.& Nat.poſt Alc.
quem citat in d.conſ.235.nu.16.& confirmat etiam
Dec.in c.in præſentia.in 9.no.ext.de probat.
Deinde probabit̃ ẽt identitas bonorum, & corpo-
43 rum ex perſonis habentium, † vt conſtat ex his, quæ
ſcripſit Bar.in tract.teſtimoniũ,col.6 verſ.hanc ean-
dem rem,dicit enim Bar. ꝙ interdum ex perſonis ha
bentium adducimur, vt dicamus eandẽ rem eſſe nu-
mero: & affert exemplum in domino, qui ſcyphum
argenteum cõis formæ amiſit, nã ſi reperiatur penes
eius famulum pauperem ſcyphus argẽteus eiuſdem
cõis formæ,præſumitur eſſe idem ſcyphus, niſi con-
trarium probetur, ſic in propoſito noſtro, ſi probatũ
ſit,ꝙ teſtator poſſederit prædia in tali villa, ſi deinde
appareat eius deſcendentes hæredes ſuos poſſediſſe
prædia in eadem villa, præſumẽdum etiã ex perſonis
habentium, quòd ſint eadem prędia,quæ viuens poſ-
ſedit teſtator: & ita conſuluit Nat. in d.conſ.235.nu.
27.per præællegatam Bar.deciſionem.
44 Verùm ſi contigerit † ob rerũ viciſſitudinẽ, & tem
porũ varietatem mutatos, & variatos eſſe cõfines,qd
articulari & probari debeat,docet Bar.in d.l.demon-
ſtratio.in ſi.prin.& Aret.in d.conſ.103.in 4.dub.
45 Præterea ſi probatum ſit nomen † fundi cũ duob.
confinibus,ſatis dr̃ probata idẽtitas licet alia demon
ſtratio fuiſſet adiecta, quæ reperiretur falſa: nam illa
vt ex abundanti poſita non vitiat teſte, Bar.in d.l.
demonſtrat.o.in 7.q.& Soc.in d.conſ.89.nu.1.lib.1.
46 Aliam tñ vr̃ ſequutus ſententiam † Alex. in conſ.
73.nu.7.in fi.lib.3.& in conſ.38.nu.5.lib.5. poſt Caſt.
quẽ citat in l.in teſtã,la 1.ff.de cõdit.& demonſt.vbi
ait,quod ſi fundo dati ſint quatuor cõfines,& proba-
tum ſit duos conuenire, alios aũt duos nequaquam,
ꝙ res dubia redderetur propter ꝓbationes pares,nec
dici poterit identitas probata:& in hoc caſu non ha-
bebit locum Bar. traditio in d.l.demonſt. in d.7.q.
47 Sed tñ hanc Alex.ſniam † improbat Clariſſimus
Anguiſſola Placẽtinus in cõſ.66.li.2. quo in loco ne-
gat Caſt.id dicere,ad ꝙ Alex.eũ allegat. Et præterea
oſtendit rationẽ,cui innititur Alex.non eſſe verã, qa
qñ ex vna parte conſtat de nõie proprio,& duob. cõ-
finibus,& ex alia probat duos confines ex quatuor
diſcordare,nõ poſſunt dici ꝓbationes,nã ex vna par-
te adeſt probatio nõis proprii,pluſq̃ in altera,& vltra
diſcordantias confinium eſſet probandum, ꝙ extat
alius locus habens idẽ nomen. & ꝙ ei duo confines
ex illis quatuor conueniunt,vt dici poſſit incerta pro
batio ob probationes pares,vt latius ibi per eum.

CONCLVSIO DCCLXXIX.

ARGVMENTVM.

Fideicommiſſarius, qui vult rem alienatam ſubiectam fideicommiſſo vẽdicare, quid probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommiſſarius rem alienatam ſubiectam fideicõmiſſo volens vendicare, debet probare alienantẽ, & acquirentem habuiſſe ſcientiam fideicommiſſi.*
2 *Alienatio rei ſubiectæ fideicommiſſo etiam facta ab ignorante ignorãti non valet, quando vltra fideicõmiſſum eſſet expreſſa prohibitio teſtatoris.*
3 *Licet a vocatis ad fideicõmiſſum nõ poſſint reuocari bona alienata ſubiecta fideicommiſſo, qñ alienatio fuiſſet facta ab ignorãte ignoranti, poſſunt tñ dicti vocati agere ad pretiũ rei alienatæ contra alienantem, vel hæredem.*
4 *Fideicõmiſſario, qñ probatur ſcientia vel alienãtis, vel emẽtis, poteſt agi ad recuperationem bonorum alienatorum.*
5 *Quando agitur contra tertios poſſeſſores ſcienter emptores bonorum ſubiectorum fideicommiſſo nulla ſit excuſſio contra bona alienantis, vel ſuorum hæredum.*
6 *Alienans, ſiue eius hæredes cum non ſunt ſoluendo, põt agi ad bona alienata cõtra tertios poſſeſſores in ſubſidiũ, data ẽt ignorantia amborum, alienantis, & acquirentis.*

1 Fideicommiſſarius † qui vult rẽ alienatam ſubiectam fideicommiſſo vendicare, debet probare alienantem & acquirentem habuiſſe ſcientiam fideicõmiſſi.ita colligitur ex l.vlt.§.vlt.ff.de leg.2.vt
& in hanc ſniam rñdit Alex.in conſ.3. viſo proceſſu
cauſæ principalis.nu.13.verſ.ſed ita eſt.lib.3.quod ẽt
ita ſeſe habere vidit Soc.iun. in conſ.129.nu.19. li.2.
ſicque aſſeruit Cæph.in conſ.393.nu.78.& 79.li.3.vbi
poſt Dyn. in d.§. vlt. ait aduocatum debere eſſe cau-
tũ,ſi velit bona alienata recuperare,vt articulet & ꝓ-
bet fideicommiſſi ſcientiam, hocque ſequitur Imol.
in l.Marcellus.§.res quæ.col.2.verſ.& adde.ff.ad Tre
bellia.& Corn.in conſ.133.nu.5.lib.1.
Verùm id debet intelligi, vt opus ſit articulare, &
probare ſcientiam amborum, non vnius tñ, vt poſt
Alex.& alios decreuit Senat.Pedemon. in dec.73. vt
declarauit,& nonnullos alios retulit in hanc rem Io-
ſeph.Ludou.in concl.14.ver.infertur 91.
Primum omniũ limitanda eſt diſpoſitio d.l.vlt.§.
2 vlt.ff.de leg.2.vt nõ habeat locũ,ꝙ valeat † alienatio
rei ſubiectæ fideicommiſſo ẽt ab ignorãte facta igno
ranti, qñ vltra fideicõmiſſum eſſet expreſſa ꝓhibitio
teſtatoris: nã eo caſu ignorans ignoranti alienare nõ
poſſet; vt reſponſum eſt à Grat. in conſ.91.nu.13.cũ
ſeq.li.1.& ita diremit Senat.Pedem.in d.dec.73.in fi.
Præterea ſecũdo loco declarabis,ꝙ licet à vocatis
3 † ad fideicõmiſſũ nõ poſſint reuocari bona alienata
ſubiecta fideicommiſſo,qñ alienatio fuiſſet facta ab
ignorãte ignorãti,vt Paulo ante dicebamus, poſſunt
tñ dicti vocati agere ad pretiũ rei alienatæ cõtra alie
nantẽ,vel hæredẽ vt animaduerſum eſt cõiter à ſcri

bentibus.

Digitized by Google

bentib. in d. l. vlt. §. vlt ff. de leg. 2. idē ſenſit cōſulēdo
Rui. in cōſ. 110. n. 14. li. 2. cui accedit Burſ. in conſ. 13.
nu. 75. li. 1. & cōfirmauit Cephal. in cōſ. 393. n. 167. li. 3.
Tertia erit limitandi ratio diſpoſitionem d. §. vlt.
4 ꝙ quando probatur ſcientia † vel alienantis, vel emē
tis, poſſit agi ad recuperationem bonorum alienato-
rum: vt ibidem in d. §. vlt. probatur, & cautum eſt à
Burſ. in conſ. 48. nu. 1. & 7. verſ. nec aliter ipſos admit
tendos, li. 1. quod nec latuit Soc. iun. in conſ. 137. nu.
3. & 4. li. 1. & voluit Neguſan. in tract. de pign. par. 5.
memb. 3. nu. 46. verſ. & non obſt.
Amplius quartò declaranda eſt, ꝙ quando agitur
5 contra tertios † poſſeſſores ſcienter emptores bono-
rum ſubiectorum fideicommiſſo, nulla fiat excuſſio
contra bona alienantis, vel ſuorum hæredum: quod
* magis * communiter eſſe receptum à ſcribentibus
aſſerit Rol. à Valle, in conſ. 9. nu. 24. li. 1. & in cōſ. 81.
li. 2. idem conſtituit Senat. Pedem. in dec. 2. in fi. qui-
bus addas Burſ. in conſ. 48. nu. 9. lib. 1.
6 Vltimò loco velim declares, ꝙ data † etiam igno-
rantia amborū, nihilominus poſſit agi ad bona alie-
nata contra tertios poſſeſſores in ſubſidiū, qñ alienās,
ſiue eius hæredes non eſſent ſoluendo: teſte Caſtr. in
conſ. 94. Clarum eſt in iure, num. 1. lib. 2. & Burſ. in d.
conſ. 48. nu. 19. lib. 1. & quamuis ante omnia ſoleat
fieri excuſſio, auth. contra rogatus, vbi Caſtr. num. 2.
Bal. nu. 3. & Corn. nu. 1. C. ad Trebel. dicta tamen ex-
cuſſio non fit, quando conſtat alienantem non eſſe
* ſoluendo: vt auctor eſt Burſa. qui de * communi atte
ſtatur in d. conſ. 48. nu. 10. lib. 1.

CONCLVSIO DCCLXXX.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur hęredem habuiſſe fidei commiſſi ſcientiam.

SVMMARIVM.

1 Fideicommiſſi ſcientiam hæredem habuiſſe ex eo probatur, quod confiteatur ſe hæredem ex teſtō. Contrar. nu. 2.
3 Fideicommiſſi ſcientiam filij non præſumuntur habuiſſe, ſi ſimpliciter confiteanť ſe eſſe hæredes; aut q nihil cōfeſſi ſint, aut qui nihil dixerint: Secus in extraneis, vt nu. 4.
Ratio iſtius differentia inter ſuum & extraneum, nu. 5.
Bar. diſtinctio hæc inter ſuū & extraneū improbata. n. 6.
Alex. defenſio pro Bartolo. vt nu. 7.
8 Fideicommiſſi ſcientiam præſumuntur filij habuiſſe, qñ inſtrumentum teſtamenti reperirēť penes ipſos filios, quando filij eſſent maiores 25. ann. vt nu. 10.
9 Teſtificata is didiciſſe præſumitur, qui furatus eſt dicta teſtium non publicata.
11 Fideicommiſſi ſcientiam hæres præſumiť habuiſſe; ſi fama ſit, & cōis opinio patrem filiorum teſtamentū condidiſſe.
12 Fideicommiſſum remittens eius habere ſcientiā præſumiť.
13 Fideicōmiſſum remittēs pupillus factus maior, qui adiuerit hæreditatem authoritate tutoris, illius habuiſſe ſcientiam præſumitur, & illa ſcientia, & notitia, quā habuit tempore pupillaris ætatis, ſufficit ad validandam remiſſionem fideicommiſſi.
14 Ignorantia præſumitur eorū, quæ continenť in codicillis.
15 Scientia præſumitur eorum (in hærede tamen extraneo) quæ continentur in teſtamento, non quæ in codicillis, & cur ita diſpoſitum ſit.

1 Fideicommiſſi ſcientiā hęredē † ha
buiſſe ex eo proba-
tur, ꝙ confiteatur ſe hæredem ex teſtō, nā in ipſo præ
ſumiť ſcientia eorum, quę in teſtō continentur, & ſic
fideicommiſſi: ita ſenſit Bar. in l. qui Romę, §. duo fra
tres, in 3. q. nu. 13. ff. de verb. oblig. per l. cum hæres, ff.
de libe. leg. & l. quidam ita, §. ſi quis filiū, ff. ad Treb.
idē tradidit Bar. in l. eius, q in prouincia, nu. 29. verſ.
* no. ff. ſi cer. pet. cuius ſententiam ab omnib. cōi conſenſu
eſſe receptā teſtis eſt nō contemnendus Io. Crot. in d. §.
duo frēs n. 97. verſ. in ſu cōcl. vbi ait in hoc nō eſſe di
ſcrimē, an hęres ſit ſuus, & neceſſarius vel extraneus.
2 Bartoli tamen opinionē pluribus oppugnat rationibus Roma. in conſ. 405. pro dec. num. 16. cum ſeq.
verſ. tertio quia.
Concluſionem noſtram veliſ limites, vt nō procedat in filijs, † q ſimpliciter cōfitenť ſe eſſe hrēdes, aut
3 q nihil cōfeſſi ſunt, aut q nihil dixerunt: nā in illis nō
præſumiť ſcientia fideicōmiſſi paterni, vt idē aſſeruit
Bar. in d. §. duo fratres ſub eo. nu. 13. & in d. l. eius, qui
in prouincia ſub d. nu. 29. per l. quæſitū. ff. de acq. rer.
dom. & l. ſi ſeruus teſtō. ff. de ſti pu. ſeruo. vbi Ang. &
Imo. & idē voluit Ang. in l. inter fratres. ff. de pac. ꝙ &
placuit Alex. in d. §. duo fratres. col. 26. nu. 13. verſ. ex-
* tra gl. tetigit Bar. eiuſdem Bar. ſnīam à cōiter ſcribentes approbare dixit idem Crot. in d. §. duo fratres. nu.
99. eandem probauit conſulendo Pau. Caſtr. in conſ.
188. quia dubia ſup. formata. col. 1. & 2. ſub n. 1. vol. 2.
Quod velim ſublimites, vt locum non habeat in
4 extraneis, † in quibus hoc caſu præſumitur ſcientia
contentorum in teſtamento, & ſic fideicommiſſi; ita
cenſuit Bar. in locis nuper à nobis allatis.
Diſcriminis huius ſui, & extranei hrēdis ratio eſt,
5 nā extraneus † hæres, qui confitetur adiuiſſe hæredita-
tē ſimpliciter, aut quem conſtat adiuiſſe hæreditatē:
cū nō poſſit eſſe hæres, niſi ex teſtō, præſumiť ſciuiſſe
teſtū eſſe conditum, & deinceps condita in teſtō, cū
alio modo non poſſit adire hereditatem, niſi contra-
rium probet. l. ſed & ſi deſna in prin. ff. de acq. hære.
ita declarat Bar. in locis ſuprà adductis, & in l. is pōt.
col. vlt. poſt nu. 26. cum ſeq. ff. de acq. hære. Sed in hæ-
redib. ſuis & neceſſarijs, q ab inteſtato patri poſſunt
ſuccedere excluſis oībus alijs, auth. in ſucceſſione, C.
de ſuis & legit. aditio hæreditatis ab eis facta, aut con
feſſio per q̄ confitentur ſe eſſe hęredes, neceſſariò nō
arguit illos eſſe hæredes ex teſtō, ſicq; non ignoraſſe
contenta in teſtamēto, & proinde fideicommiſſum:
teſte Bar. in d. §. duo fratres, d. nu. 13. & in l. eius, qui in
prouincia. d. nu. 29. vbi ceteri ſcribentes.
6 Quanq̄ hāc Bar. diſtinctionē † īter ſuū, & extraneū
put inanē, & futilē improbare nō ſunt veriti Pau. Caſt.
& Fulg. in d. l. eius, qui in prouincia. §. vlt. et idē Caſt. in
d. cōſ. 94. clarū eſt in iure nu. 3. verſ. ideo non vr̄ vol.
2. nonnullis rationib. vt ibid. apud ipſos videre erit.
7 Ab iſtorum tñ calumnijs acerrimus † veritatis pro
pugnator Alex. Bartolum vindicauit in d. §. duo fra-
tres, ſub d. nū. 13. atque Io. Crot. ibidem, ſub num. 98.
quorum dicta, ne longior ſim, referre prætermitto.
Eandem limitationē de filijs velim ſublimites, nā
8 qñ inſtrm teſtī † reperiretur penes ipſos filios, vt quia
ipſum redemiſſent à notario, præſumeretur illos ha-
buiſſe notitiā contentorū in teſtō, ſicq; fideicōmiſſi:
9 vt dr̄ de illo, qui furatur dicta † teſtiū non publicata,
et ea habet penes ſe, ex hoc. n. præſumitur ipſum didi
ciſſe teſtificata, adeò vt nō poſſit nouos teſtes pduce
re, vt obſeruatū deprehendi in auth. qui ſemel, C. de
pb. et tradidit Pau. Caſt. in d. conſ. 94. nu. 4. et 5. vol. 2.
Quam quidē ſublimitationē intelligit Aret. in d.
§. duo fratres, vt procedat, quādo filij eſſent maiores
10 † vigintiquinque annis, et eſſent perfectæ diſcretio-
nis; vt ſic cum refert Crot. ibidem, nu. 99. in fine.
Prætereà hæredē habuiſſe fideicommiſſi ſcientiā
11 probari pōterit, ſi fama ſit, † et communis opinio pa
trem filiorum teſtamentum condidiſſe, vt auctor eſt
Accur. in l. ſi tutor petitus, ſuper uerb. oſtēderis, C. de
peric. tutor. ut referunt Bar. et Io. Crot. in d. §. duo fra
tres, ille ſub nu. 14 prope fi. hic nu. 100.
12 Amplius probat, ut in hærede extraneo † remittē-
te fideicommiſſum præſumatur ſcientia contentorū
in teſtamento, et ſic ipſius fideicommiſſi: ita colligit

ex Bart.in d.§.duo fratres,ſub d.nu.13.& in d. l. eius,
qui in prouincia.ſub eo.nu.29.vbi cæteri ſcrib,

13 Huc accedit,quod ſi pupillus adiuerit † hæreditatẽ
authoritate tutoris,& factus maior remiſerit fideicõ-
miſſum,præſumatur habuiſſe fideicommiſſi ſcientiã,
& illa ſciẽtia,& notitia,quam habuit tempore pupil-
laris ætatis, ſufficiat ad validandam remiſſionẽ fidei-
commiſſi.ita ſcriptum reliquit Bar.in d.§.duo fratres,
nu.15.cuius opinioni * cõmuni conſenſu cunctos ac-
cedere ſcribentes.in d.§.duo fratres, teſtatus eſt ibid.
Io.Crot.nu.104.arg.eorum,quæ notantur in l.1.§.de ſe
Iul.ff.de teſti.& in l.notionem.§.inſtrum. ff.de verb.
ſign.ad cuius Bar. ſententiam corroborandam addu-
cit Aret.in d.§.duo fratres,contex vna cum glo. in l.
vlt.in prin. C.ſi maior fact.vbi ratificatio tacita, quæ
fit per ſilẽtium quinquẽnij poſt maiorẽ ætatẽ, in qua
requirit̃ ſcientia rei geſtæ,vt ibi declarat ſin. Azo in-
ducitur, ẽt ſi talis notã fuerit in aliquo in ætate pupil-
lari. Si ergò ad tacitã ratificationẽ inducendã ſufficit
ſciẽtia habita in ætate pupillari,eo magis ſatis erit in
expreſſa remiſſione fideicõmiſſi, q̃ plus hẽt conſẽſus.

Poſtremò,ſi quis vellet probare ſcientiam eorum,
14 quæ continentur in codicillis † rectè probare nõ poſ-
ſet; eorum enim, quæ in codicillis continentur non
præſumuntur habere notitiam, etiam hæredes extra-
nei,& in hoc nullum eſt diſcrimen inter ſuos,& hęre-
des extraneos: ita docuit Bar.in d.§.duo fratres.n.16.
& in d.l.eius,qui in prouincia. nu.30. vbi alij ſcrib.

15 Differentiæ inter teſtamentum, † & codicillos ea
tatio eſt:nam, vt & ſupra monuimus, ideò hæres ex-
traneus præſumitur ſcire contenta in teſtamẽto, quia
hæreditatem non poteſt adire, niſi ſciat contenta in
eo.d.l.ſed & ſi de ſua,in prin.ff.de acq.hær.ſed iſta ra-
tio ceſſat in codicillis, in quib. hæreditas directò dari
non poteſt.l.Scæuola,ff.ad Treb.& in §.1.Inſt. de co-
dicil.vnde virtute codicillorum nõ poteſt tractari de
aditione hæreditatis adeundæ ex teſtamento. Quòd
verò præſumatur ignorantia eorum,quæ in codicillis
continentur, pulchrum extat ad hoc Scæuolæ reſpõ-
ſum in l.vlt.§.vlt.cuius initium eſt,maritus vxorem,
ff.de leg.2.vbi propter iuſtam ignorantiam,quam ha
buit hæres de iis,quæ in codicillis continebantur,va-
luit alienatiò ab eo facta de re ſubiecta fideicõmiſſo,
quæ alioqui non poteſt alienari.d.l.vlt.§.quia,C. com-
mu.de lega.ſimile huic eſt illud Iuliani in l.quidã ita
in teſtõ.§.vlt.ff.ad Treb.vt refert,& ſequitur idem Io.
Crot.in d.§. duo fratres,nu.106.vbi has omnes proba-
tiones latius repetentiũ more explicat. tu ipſũ adito.

CONCLVSIO DCCLXXXI.

ARGVMENTVM.

**Fideiuſſio, an præſumatur facta cum ſtipu-
latione.**

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſio cum ſtipulatione facta præſumitur.*
2 *Stipulatio non fit, niſi præcedente interrogatione, & ſe-
quuta reſponſione.*
3 *Fideiuſſor non poteſt obligari,niſi verbis.*
4 *Fideiuſſio præſumitur facta cum ſtipulatione,etiam ſi in
inſtrumento non requireretur ſtipulatio.*
5 *Fideiuſſio,ſi probaretur partes fuiſſe præſentes,quãdo fuit
celebratus contractus, adeo præſumitur facta cum ſti-
pulatione,vt nec admittatur probatio in contrarium.*
6 *Fideiuſſio non præſumitur facta cum ſtipulatione, quãdo
eſt facta de præterito.*
7 *Fideiuſſio cum ſtipulatione facta non præſumitur, quan-
do in inſtrumento eſſet tantummodo nominatus aliquis
in fideiuſſorem,& non eſſet dictum, talis fideiuſſit.*
8 *Teſtes,ſi deponant aliquem fideiuſſiſſe cum ſtipulatione cũ
deponant ſuper iis.quæ conſiſtunt in iure, prout eſt ſti-
pulatio,non probant.*
9 *Fideiuſſio cum ſtipulatione facta non præſumitur in iis
caſibus,in quibus fideiuſſor ſolo pacto nudo obligatur.*
10 *Stipulatio inuenta fuit,vt qs ſtipuletur,quod ſua intereſt.*
11 *Lex præſumit ſolemnitatem intrinſecam, ne actus pereat.*

1 Fideiuſſio præſumitur facta † cum ſtipula
tione:vt colligere eſt ex tex.in
l.ſciendum,& ibi gl.& * omnes ſcrib. ff. de verb. obl.
& ex l.blanditus,vbi Bal. C. de fideiuſ. & idem tradi-
dit Bal.in auct. ſi quando.C.de conſt.pec. vbi inquit,
quòd licet dicatur in inſtrumento talem fideiuſſiſſe,
nec conſtet quis ſtipulator, tamen valet, quia præſu-
mitur Notarius ſtipulaſſe.idem dixit Cyn. in d. auth.
ſi quando,& latius per Soc.in conſ.94.nu.2.vol. 1.

Concluſionis noſtræ ea ratio eſt, nam ſi fideiuſſit,
neceſſe eſt, quod fecerit ad alicuius interrogationem
2 & † ſtipulatio non fit,niſi pręcedente interrogatione,
& ſecuta reſponſione, merito præſumitur interueniſ-
ſe ſtipulationem: ita ſcripſit Paul.de Caſt.in d.l.ſcien-
dum,in prin.de verb.obl.idem ſenſit Iaſ. in l. ſtipula-
tionum,§.ſatis acceptio.nu.2.ff. de verb.oblig.vbi in-
3 quit,† quod fideiuſſor non poteſt obligari,niſi verbis,
at ſi fideiuſſit neceſſe fuit verba interueniſſe, quæ nõ
poſſunt eſſe, niſi ſequentia ad interrogationem alte-
rius,& ſic pręſumitur facta fideiuſſio cũ ſtipulatione.

Primò amplia cõcluſ. procedere, etiam ſi in inſtru-
4 mento † non requireretur ſtipulatio, vt in fideiuſſore
pro dote mulieris,& in fideiuſſore facta in pia cauſa,
vel fauore Reipublicæ:vt latè deduxit Iaſ.in d.l.ſtipu
lationũ,§.ſatis accept.nu.8.de verb.obl. nam nihilo-
minus,vt actus ſit firmior,& magis in tuto, præſumit̃
fideiuſſio facta cum ſtipulatione teſte Iaſ. poſt Rom.
in d.l.ſciendum.ff.de verb. obl. & ibi etiam Ang.

5 Secundo loco ampliãda eſt eò vſq; procedere, † vt
ſi ꝓbaret partes fuiſſe præſentes, quando fuit celebra-
tus cõtractus, adeò p̃ſumitur facta cum ſtipulatione,
vt nec ẽt admitteretur probatio in contrarium: vt au-
ctor eſt Caſt.in d.l.ſciendum.nu.3.ff. de verb. oblig.

Primò limitabis concluſ.locum ſibi non vendica-
6 re,† quando fideiuſſio eſſet facta de præterito, nẽpe,
ſi Notarius in inſtrumento dixiſſet,ex aſſertione par-
tium talis fideiuſſit, & ſic non in ſua præſentia: nam
tunc nõ præſumeretur facta cum ſtipulatione: ſic do-
ctiſſimè ſcriptum reliquit Bal.Nouel.in tract.de dot.
in 6.par.11.ſpecial.col.1.& refert Iaſ.in d. l. ſciẽdum,
nu.4.ff.de verb.oblig.vbi latè declarant.

7 Secundo vetim limites, † qñ in inſtrumento eſſet
tantummodo nominatus aliquis in fideiuſſorem, &
non eſſet dictum talis fideiuſſit, etenim tunc nõ præ-
ſumeretur facta cum ſtipulatione: vt tenet Iaſ. in d.l.
ſciendum,nu.5.de verb.oblig.per tex.in l.cum oſten-
dimus,§.vlt.de fideiuſſo.tuto.

Tertiò limita, & intellige procedere, qñ verba sũt
in inſtrõ ſcripta, ſecus ſi teſtes deponerẽt talem fide-
8 iuſſiſſe cum ſtipulatione, † quia cum deponant ſupęr
iis,quæ conſiſtunt in iure,prout eſt ſtipulatio, nõ pro-
bant, & ideò niſi deponerẽt p̃ceſſiſſe interrogationẽ,
& ſequutam fuiſſe reſponſionẽ, non ꝓbaret̃ fideiuſ-
ſio facta cum ſtipulatione.ita aſſerit Pau.Caſt.in d.
l.ſciendũ.ſub nu.3.ver.itẽ adhuc cõtra.ff.de verb.obl.

Quartò limitare poteris Concluſionẽ, vt locũ non
9 habeat in iis caſibus,† in quibus fideiuſſor ſolo pacto
nudo obligatur:ita ſenſit contra Ang.ſententiã Crot.
in d.l.ſciendũ.nu.2.& ſeq.ff.de verb.obli. Nam cum,
vt ipſe inquit fideiuſſor obligetur pacto nudo, ſuper-
uacaneum eſt præſumere ſtipulationẽ, quia nõ inter-
10 eſt creditoris,ſtipulatio aũt fuit inuẽta,† vt quis ſtipu-
letur q̃ ſua interſit, qa ars naturã imitatur.§.minorẽ,
Inſt.de adop.ideò nõ præſumitur nec diſponitur,niſi
caſu neceſſario.l.1.§.igitur.ff.de vent.inſpic.l. poſtli-
minium,§.vlt.ff.de capti.& poſtlim. reuer. cum ergò
detur

detur actio ex ſolo pacto nudo, ſupervacaneū eſt p̄-
11 ſumere ſtipulationē. Præterea icciręo † lex præſumit ſolemnitatē intrinſecam, ne actus pereat. l. quoties. ff. de verb. oblig. iſta ratio ceſſat in caſu iſto, in quo fideiuſſor, ſolo pacto nudo obligatur, argu. l. adigere. §. quāuis. ff. de iur. patrona. Ita Crot. cū plurib. aliis adverſus Ang. opinionem ſuā confirmat, ſed vter rectius ſenſerit, reperentes viderint. Eundem ēt Crott. videas in d. l. ſciēdum à nu. 1. vſque ad numerum 10. ff. de verb. oblig. vbi materiam optime examinat pluribus limitationib.

CONCLVSIO DCCLXXXII.

ARGVMENTVM.

Fideiuſſorem eſſe idoneum aſſerens an probare teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſorem eſſe idoneum aſſerens probare non tenetur; quia quilibet præſumitur idoneus Contrar. nu. 2.*
3 *Fideiuſſorem aſſerens eſſe facultatibus idoneū, ſiue negans, dummodo illa aſſertio, & iſta negatio ſit pro fundamento ſuæ intentionis, illud probari debet.*

Fideiuſſorem eſſe idoneum aſſerēs non tenetur probare,
1 † quia quilibet præſumitur idoneus: per gl. 1. in l. 2. ff. de prob. & l. cum quidam. la 2. ff. de leg. 2.
Contrarium tenet Alex. in conſ 37. nu. 3. vol. 2. quī expreſſe dicit fideiuſſorem non præſumi idoneum fa-
2 cultatibus, † niſi probetur, per l. ſi vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. vbi inquit extat egl. meliorem alia, q̄ ſit in iure: ſecundum Bal. in l. non prius. C. quando fiſ. vel priu. & not. Iac. But. in l. actor. ad fi. C. de ꝓbat.
3 Dic tu, ꝙ ſiue aſſerens fideiuſſorē † eſſe facultarib. idoneum ſiue negans, dummodo illa aſſertio, & iſta negatio ſit pro fundamento ſuæ intentionis, illud ꝓbare debet: ita voluit Bar. per glo. ibi. in d. l. ſi vero. §. qui pro rei. nu. 6. ff. qui ſatid. cog.
Verum quoniā huic concl. conueniunt dicta ſup. in concl. Diues, & infra in concluſio. Pauper idcirco ad ea te reijcio.

CONCLVSIO DCCLXXXIII.

ARGVMENTVM.

Fibeiuſſor an probare debeat veram ſolutionem, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor veram ſolutionem probare debet, & illam eidē probare non ſufficit per inſtrm confeſſionis. Cont. nu. 2.*
3 *Vera ſolutio, ac confeſſio de ſoluto, æquiparantur.*

1 Fideiuſſor debet probare veram ſolutionem, † & non ſufficit illā probare per inſtrm confeſſionis quia confeſſio non probat ſolutionem: vt notant Glo. & Bart. in l. duob. §. à fideiuſſore. ff. de iurei. vt & reſpōdit Alex. in cōſ. 132. nu. 6. vol. 4. & in conſ. 37. vol. 3. & in conſ. 97. num. 3. vol. 7. latè proſequitur Tiraq. de vtroq; retract. tit. de retract. conuen. §. 4. gl. 6. nu. 12.
2 In contrariam deſcendit ſnīam † idemmet Ale. in cōſ. 90. nu. 3. vol. 5. vbi tenet ſufficere fideiuſſori probare ſolutionem per inſtrm confeſſionis: nam vera
3 ſolutio, inquit, ac confeſſio de ſoluto † æquiparātur. l. in contractib. §. ſed quoniam. in fin. C. de non num. pecu. & allega. Bar. in conſ. 160. Titius promiſit Sempronio, quod etiā probauit Caſt. in conſ. 64. vol. 1. idē voluere Saly. Paul. de Caſtr. Rom. Alex. & Iaſ. in d. l. duob. §. à fideiuſſore. ff. de iureiu. Cœpol. in cōſ. ciuil. 12. Fely. in c. ſi cautio. in fi. de fide inſtr. Marſ. in Rub. de fideiuſſ. q. 35. Affl. dec. 94. & deci. 160. & Iaſ. in §. ſi quis iurauerit. inſtr. de actio.
Sed de hac re latius diſſeruimus ſupra in Concluſ. Confeſſio quando probat.

CONCLVSIO DCCLXXXIV.

ARGVMENTVM.

Fideiuſſor an pro principali poſſit eſſe teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor non poteſt eſſe teſtis pro principali.*
2 *Fideiuſſor, quando principalis eſt ſoluendo, poteſt pro eo teſtificari. Contrarium nu. 3.*
4 *Fideiuſſor pro alio principali poteſt eſſe teſtis pro conſequēdo beneficio excuſſionis, licet in inſtrumento quilibet ſe obligauerit.*

1 Fideiuſſor † non pōt eſſe teſtis pro principali, vt ſenſit Ioan. And. ad Spe. in tit. de teſte. §. 1. verſ. quid de fideiuſſore: vt etiā obſeruauere Ang. & Imo. in l. ſicut legetur. §. ſi Titio ff. de leg. 1. idem tradidit Ant. de But. in c. inſuper. de teſti. ſic placuit Ang. Dy. Imo. Caſt. & Are. in l. fideiuſſor. §. fi. ff. de leg. 1. & Ang. in l. ab executore. §. alió ff. de appel. Imo. in l. Aſinam. in prin. per illum text. eod. tit. atque Ang. in conſ. 295. viſis atteſtationib. & de * communi atteſtatur opinione Iaſ. poſt Aret. in d. l. ſi cui. §. fi. ff. de leg. 1.
2 Primò limita non procedere, † qn̄ principalis eſſet ſoluendo: nam tunc poterit pro eo teſtificari; ita inquit Spec. in tit. de teſte. §. 1. verſ. quid de fideiuſſore, & refert Nell. a S Gemin. in tract. de teſt. nu. 33.
3 Contrariū & indiſtinctè † ſiue ſcilicet ſit ſoluēdo, ſiue non, tenuerunt ſup. alleg. Doct. & pręcipuè Ioan. And. in d. §. 1. ad Spec. de teſte. & ſequit̄ Alb. de Mal. in ſuo tract. de teſti. c. 4. nu. 51. Lanfr. de Oria. eo. titu. de teſti. nu. 88. & latius Io. Crot eo. tract. de teſti. par. 4. nu. 187. & ibi Moncad. in addi. in litera. qq.
4 Secūdo limitabis, † vt fideiuſſor ꝓ alio fideiuſſore poſſit eſſe teſtis pro conſequendo beneficio executionis, licet in inſtro quilibet ſe obligauerit, niſi eſſet collor q̄ſitus: vt tradidit Bal. in l. dict. autib. ſub nu. 2. verſ. & prædictam, C. de teſta. quē refert & ſequitur Albe. de Roſa. in tract. de teſtib. §. expedita, nu. 23.

CONCLVSIO DCCLXXXV.

ARGVMENTVM.

Fides bona quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Fides bona probatur ex eo, quòd quis fecit probationē validam, ſicuti, mala fides ex probatione inualida.*
2 *Fides bona, & mala ex coniecturis percipitur.*

1 Fides bona † probatur ex eo, ꝙ quis fecit probationem validā, vt dicit Bal. in c. 1. §. ſi duo. num. 2. de pact. tenend. & in l. 1. in fin. C. vbi cau. ſtat. Sicuti ēt mala fides probatur ex probatione inualida, vt refert ſequēdo Affl. dec. 369. nu. 8. Nam ex
2 coniecturis † percipit̄ bona, & mala fides, prout not. in l. pen. C. de euict. & voluit Bald. in l. 1. C. de vſuc. transfor. et Soc. iun. in conſ. 144. nu. 48. vol. 1. et Barb. conſ. 9. nu. 18. vol. 1.
Sed in hac explicanda concluſione ulterius nō inſiſtam cum latè fuerit à nobis enodata ſupra in concluſ. Bona fides. et infra in Cōcl. Mala fides, ibi enim eſt propria ſedes huius argumenti.

CONCLVSIO DCCLXXXVI.

ARGVMENTVM.

Filiũ alicuius ſe aſſerens, an probare debeat plenè hanc qualitatem filiationis.

SVMMARIVM.

1 *Qui ſe filium alicuius dicit, plenè debet probare hãc filiationis qualitatem, alioqui in iudicio ſuccumbet.*
2 *Qui dicit ſe filium alicuius pro obtinẽda hæreditate illius, ſiue agat, ſiue conueniatur, probare debet plenè filiationẽ.*
3 *Filiũ ſe aſſerens, etiamſi ſit in quaſi poſſeſſione filiationis, nihilominus ea non obſtante, aſtrictus eſt ad probandum plenam filiationem, maximè ſi de filiatione agatur principaliter, & non incidenter. Contra nu. 5.*
4 *Filiationis quaſi poſſeſſio ſi ſumus in deciſorijs, non leuat aſſertum filium onere probandi filiationem plenè.*
6 *In iuribus perſonalibus quaſi poſſeſſio transfert onus probandi in aduerſarium.*
7 *Qui tanquã filius agit, nedũ tenetur probare filiationẽ, ſed etiam neceſſario probare habet legitimationem.*
8 *Agens, vt filius ad legatum, vel hæreditatem, debet probare filium, & legitimum.*
9 *Legatum factum alicui, vti filio ſuo ſimpliciter cenſetur factum ei, vti legitimo, & ideo oportet probare etiam legitimitatem, ſi vult conſequi legatum.*
10 *Filiationẽ non eſt opus plenariè probare, minus quæ legitimitatem, ſi agat de alimẽtis, vel Carboniana poſſeſſione.*
11 *Filio ſi ſufficiat ſe eſſe natum ex concubina, tunc ſatis erit probare ex concubina natum.*

1 Qui dicit filium alicuius debet probare plenè hanc qualitatẽ filiationis, † alioqui in iudicio ſuccumbet: vt tradit Ang. in l. liberorũ, circa prin. ff. de his, qui not. infam. ſcripſit Abb. in c. peruenit, & ibi Dec. nu. 4. qui fil. ſint leg. rñdit Cæph. in conſ. 82. nu. 10. vol. 1. cũ ſeq. & animaduertit Iaſ. in l. neq; profeſſio. nu. 3. C. de teſta. cõſuluerunt ẽt Bal. in cõſ. 188. mortuo filio. vol. 3. Rui. cõſ. 57. n. 4. cũ ſeq. vol. 5. Dec. in cõſ. 323. nu. 2. Rol. à Val. in cõſ. 32. n. 1. vol. 1. nouiſſimè Burſ. in cõſ. 88. nu. 5. ſcripſit idẽ Dec. in l. emancipati. n. 3. C. de collat. & Alci. in trac. de p̃ſump. reg. 1. p̃ſum. 49. n. 2. Maria. Soc. in cõſ. 86. nu. 34. vol. 1. obſeruauit Didac. Couarr. in 2. par. Epitom. c. 8. §. 3. n. 1.

2 Priori loco ampliabis Concluſionẽ, † vt eò vſque procedat, ꝙ ſiuè agat, ſiuè conueniatur ille qui dicit ſe filiũ alicuius pro obtinẽda hęreditate illius, debeat ẽt plenè probare filiationẽ: ita expreſsè cauit Ang. in d. l. liberorum. & apertius reſpondit Pariſ. in conſ. 11. nu. 19. vol. 2. dixit ẽt Iaſ. in d. l. neque profeſſio. & reſpondit Dec. in conſ. 54. in prin. vbi idem ſentiẽtes citat, & in conſ. 231. nu. 2. idem voluit Pariſ. in conſ. 10. nu. 28. vol. 2. Non enim debet quis admitti vt talis, ſiuè agat, ſiuè excipiat, niſi prius probet ſe talem: vt ſcriptum reliquit Bar. in l. non ignorat, per illũ tex. C. qui accuſ. & c. & in l. falſus tutor, ff. de fal. tut. & dixit Rol. à Val. in conſ. 32. nu. 2. vol.

Secundò amplianda eſt hæc Concluſio, vt vſq; eò 3 vera ſit, † ẽt ſi aſſerens ſe filium eſſet in quaſi poſſeſſione filiationis, q̃a nihilominus hac non obſtante quaſi poſſeſſione ipſe aſtrictus erit ad probandã plenã filiationem, maximè ſi ageretur principaliter, & ** nõ incidenter de filiatione: vt de magis ** communi opinione atteſtatus eſt Alc. in ſuo tract. de præſumpt. reg. 3. præſum. 28. nu. 8 & ſeq. ſcripſit Lud. à Sardo in ſuo tract. de legit. §. de filiat. probat. n. 12. per Cyn. in l. 1. C. vbi cauſ. ſtatus, & in l. ſi ſolẽnib. ff. de fide inſtr. & abundè eſt traditũ à Bal. in l. nõ ignorat. C. qui accuſ. non poſſ. & in l. 1. in 2. not. ff. de proba. & rñderũ. Dec. in conſ. 576. nu. 10. & Burſ. in cõſ. 88. ſub num. 5.

4 Vel ſi eſſemus in deciſorijs, † quia tũc illa quaſi poſſeſſio non leuaret aſſertum filium onere probandi filiationem plenè, vt docuit Bal. in c. per tuas. col. 3. de proba. & ante eum dixit Cyn. in l. non nudis. in 4. q. C. de proba. quod & placuit Socin. iun. in conſ. 86. nu. 45. vol. 2. & aſſentit Burſa. in d. conſ. 88. num. 17. & nos infrà oportunius dicemus in Cõcluſione de Cõiectura per quaſi poſſeſſionem, & his bene cõueniũt, quæ iam ſuperius adduximus in Conclu. Dominiũ per poſſeſſionẽ, vbi vidimus an per poſſeſſionem probaretur dominium: quod obſeruauit Alc. in loco proximè citato, dum voluit, ꝙ ſicut in rebus corporalib. ſatis nõ ſit probare de poſſeſſione, ſed requiri ẽt probationem tituli per l. circa. ff. de prob. & alia iura per eum ibi allata: ita etiam in terminis filiationis.

5 Contrariam ſñiam † eſt ſequutus Pariſ. cõſ. 10. nu. 109. vol. 2. quo in loco voluit illam quaſi poſſeſſionẽ nedum ſufficere, vt aſſerens non aſtringatur vlterius onere probandi, verùm etiam quod trãsferatur onus * in aduerſarium, & ibi eſt atteſtatus hanc eſſe * com- * munem ſcribentium opinionem * de communi etiã aſſerit Dec. in conſ. 54. nu. 3. idem vr̃ tenere Bal. in d. l. 1. de proba. & pro hac opinione videtur facere con- 6 text. in l. circa. de probat. † quatenus cauit in iuribus perſonalibus quaſi poſſeſſionẽ transferre onus probandi in aduerſariũ. & dixit in l. eã quam. C. de fideicommiſ. & Abb. in c. per tuas. de probat. & Alex. in cõſ. 51. vol. 1. idem voluit Rimi. In conſ. 186. nu. 19. & * nu. 22. vol. 2. latè etiam de * communi Menoc. de arbitr. iudic. cauſ. caſ. 89. num. 70. & ſeq. atque Crau. in * conſ. 249. nu. 3. vbi de * communi, & Cozad. in conſ. 13. num. 53.

** Verior tamen & magis ** cõmunis euincitur prior opinio, q̃ ẽt ſequitur Cyn. in l. non nudis. in 4. q. C. de probat. & approbat Fely. in c. per tuas. nu. 12. in 2. reſtric. de probat. & ibi Bald. col. 2. circa prin. verſ. vlt. operatur hæc quaſi poſſeſſio, diſtinguentes ibi pręparatoria à deciſorijs. idem Bal. conſuluit in conſ. 188. nu. 3. in fi. lib. 3. Iaſo. etiam dixit in conſ. 102. col. 5. in 5. fundamento. vol. 4. & reſpondit Grat. in conſ. 158. nu. 3. & 7. cum ſeq. vol. 2. et egregius Anguiſſol. Placentinus in conſ. 7. nu. 8. et ſeq lib. 6.

Nec obſtat dictum Bal. in d. l. 1. ff. de probat. dum vr̃ concludere in corporalibus quaſi poſſeſſionem transferre onus probandi ſecundum quoſdam, qui tñ non probant dictum ſuum: vt ibi ipſemet Bal. affirmat, tum quia non approbat eorum opinionem: qui nimo apertè illam improbare vr̃, qñ aſſerit contrarium tenentes ſuum dictum non probare, et licet ſtatim ſubijciat, ꝙ pro prædictis facit l. circa. ff. de prob. non tñ firmat hanc poſteriorem opinionem, niſi ſecundum caſum eiuſdem l. circa quæ loquitur in reo conuento, ibi ſi verò in poſſeſſione ingenuitatis ſit, et libertinus eſſe dicatur, ſcilicet eius, qui cum dicit libertum ſuum: ſicque etiam loquitur Bald. ibid. et in hoc poteſt dici conciliari cum opinione communi; ſecus verò eſt in quaſi poſſeſſore agente, et qñ principaliter deducitur filiatio, vt in terminis huius noſtræ ampliationis. et idem Bal. in d. l. eam q̃. C. de fideicõ. quatenus de actore loquitur, idem firmat, excepta cã ſummariſſima Carboniani interdicti, et huic ſententiæ pariter non aduerſatur Alex. in d. conſ. 51. quia loquitur in iudicio, in quo plenæ probationes non requiruntur, ut is aſſerit, nu. 3.

His ita breuiter deductis, iſtorum ſñias diſſidentes ita reconciliare poteris, ſi dicemus priorem opinionem procedere, ſi agatur de quaſi poſſeſſione filiationis quæſita ſolũ incidenter, ut declarat Goza. in cõſ. 12. nu. 14. et 13. Alteram uerò locũ habere, quando agitur de quaſi poſſeſſione quæſita per tractatum, ſic ſenſit Pariſ. in d. conſ. 10. uolum. 2. tractatus enim plus pollet, quàm nominatio, teſte Alc. de præſump. reg. 3. præſump. 38. nu. 4.

Poſſumus ſecundo loco dicere poſteriorẽ opinionem

nem veram eſſe, cũ filius eſt in poſſeſſione bonorũ, &
forſan peteret ea diuidi cum cohæredibus, in quo q-
dem iudicio oportet de titulo docere, l. cõi diuidun-
do, §. inter prædones, vbi gl. Bal. & alij. ff. cõm. diuid.
ſecus ſi peteret hæreditatem vt filius: vt auctor eſt
Dec. in cõſ. 54. col. 2. verſ. & in propoſito, quod tamẽ
tuo iudicio lector relinquo, non enim id mihi ſatis
videtur tutum, per ea, quæ ſuperius adduximus.

Tertiò reſpondemus hãc poſteriorem locum ſibi
vendicare, ſi ſimus in quaſi poſſeſſione legitima &
naturali, ſecus in filio ſpurio, vel vulgo quæſito: ita
enim concludit Iaſ. in conſ. 162. col. 2. in fi. verſ. 4. ꝙ
rectius & fuſius pertractabimus infra cum de nomi-
natione agemus in 3. intelligentia primæ limitatio-
nis, nu. 13. & ſeq.

7 Tertiò ampliari põt, † vt nedum iſte agens tanq̃
filius teneatur probare filiationem, ſed etiam neceſ-
ſario probare habet legitimationem: vt eſt cautũ in
c. cauſam & in c. ſeq. ꝙ incip. lator, qui fil. ſint leg. &
ẽt contex. in l. ſi pater, C. de hær. inſti. & ita conſultus
reſpondit Iaſ. in conſ. 106. col. 2. in 4. fundamẽto, vol.
1. & idem rñdit Soc. iun. conſ. 86. nu. 31. & ſeq. vol. 2.
8 dicit Nat. in conſ. 422. in prin. † agens enim vt filius
ad legatum, vel hæreditatem, debet probare ſe filiũ,
& legitimum, vt conſuluit Alex. in conſ. 268. nu. 1. in
prin. vol. 2. quę concluſio vera eſt in iudicio quantũ-
cunque ſummario, quia & in eo ſemper perſona eſt
* legitimanda, vt in terminis noſtris rñdit ex * cõmuni
ſententia Crat. conſ. vlt. num. 39. vol. 1. & ꝙ agens vti
filius, & legitimus debeat probare ſe talem, conſuluit
ẽt Soc. conſ. 52. nu. 2. vol. 5. ſiue agat, ſiue excipiat, vt
* ex * cõi noſtrorum ſententia tradit Burſ. in conſ. 88.
nu. 3. & latius Rui. in conſ. 63. nu. 5. & plurib. ſeq. vſq;
9 ad nu. 12. vol. 2. † loquens in legato facto alicui vti fi-
lio ſuo ſimpliciter: ꝙ tñ cenſeatur factũ ei vti legiti-
mo. & ideo oporteat probare ẽt legitimitatẽ, ſi velit
conſequi legatũ, per d. l. ſi pater, C. de hæred. inſtitu.
ꝙ & placuit Marc. Anto. Nat. in conſ. 473. nu. 23. in
fi. de qua re nos infra ſpecialius tradidimus.

10 Limita primò, vt non procedat concluſio, † ſi aga
tur de alimentis, vel Carboniana poſſeſſione, tunc. n.
non eſt opus plenariè probare filiationem, minuſq;
legitimitatem: vt abunde per Nat. in proximo cita-
to conſ. 473. nu. 6. & plur. ſeq.

Secundò limita, vt vera ſit concluſio in eo, qui nõ
11 põt conſequi id, quod intendit, niſi ſit legitimus, † ſe-
cus ſi ei ſufficiat ſe eſſe natũ ex concubina: quia tunc
ſatis erit probare natum ex concubina: vt in caſu Ay
mo. Crau. in conſ. 166. nu. 3. & ſeq.

CONCLVSIO DCCLXXXVII.

ARGVMENTVM.

Filiatio qua ratione probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Filiationis probandæ duplex modus, verus, & pſumptus.*
2 *Filiationis certitudo probari poterit p obſtetrices, & alias perſonas quæ potuerint interueniſſe natiuitati.*
Filiatio poteſt verè, & præſumptiuè probari per indicia, & coniecturas.
3 *Filiationis præſumptiua probatio eſt reſpectu patris, & verè quoad eum non poteſt probari filiatio per probationẽ neceſſario concludentem.*
4 *Filiatio quo ad patrẽ probari non põt, niſi per coniecturas.*
5 *Filiatio eſt difficilis probationis, & ferè impoſſibilis.*
6 *Procreatio filiorum non cadit in certum ſenſum hominis, & nemo teſtificari poteſt aliquem ab alio genitum, aut conceptum fuiſſe.*
7 *Filiationis pbatio ex parte mřis vera eſt, q̃a ipſa eſt certa.*
8 *Filiatio ex parte matris probari per coniecturas, & iuris præſumptiones poteſt.*
9 *Filiatio quo caſu verè, & directè probari poſſit etiam ex parte patris.*
10 *In filiatione probanda fieri debent duo articuli, & q̃ui.*
11 *Ad filiationem probandam ſufficit probatio per præſumptiones, & coniecturas.*
12 *Præſumptiones & coniecturæ ad probandam filiationem debent eſſe legis, & non hominis.*
13 *Filiatio quando probata eſt per coniecturas, & præſumptiones, intelligitur verus filius, & certus pater.*
14 *Indicia, & coniecturæ in antiquis pro plena probatione habentur.*
15 *Filiatio legitima nedum probatur per præſumptiones, & coniecturas, ſed etiam naturalium, ſpuriorum & filiorum, qui vulgo concepti nuncupantur.*
16 *Ex pluribus coniecturis, & præſumptionibus, per quas pbatur filiatio; vna iuridice & firmiter probata ſatis eſt futura ad probandam filiationem.*
17 *Filiationem probare ſatis non eſt per coniecturas, & pſumptiones, quando agitur de auferenda hæreditate alicui.*
18 *Præſumptiones, & coniecturæ non ſemper, & ſimpliciter inducunt probationem filiationis; ſed quandoque ponũtur in arbitrio iudicis.*

Vidimus aſſerentem ſe filium teneri ad
probationem filiationis: nunc
opportune ſequitur videre qua ratione illã quis proba
re poſſit: circa quod non eſt prætereundum multipli
cem tradi doctrinam à noſtris: & primo Bal. in l. non
ignorat, in prin. ver. ſed quis erit modus probãdi iſtã
qualitatẽ, C. qui accuſ. non poſſ. in eam deuenit ſen-
1 tentiam † duplicem eſſe modum probãdi filiationẽ,
verũ ſcilicet & præſumptiuum, verus inquam modus
probãdi eſt quo ad matrem, & ſic reſpectu matris, q̃a
mater ſemper eſt certa, l. q̃a ſemper, ff. de in ius voc.
licet poſtquã puer adoleuit id difficile dignoſci poſ-
2 ſet, ex eo ꝙ pueri multas faciunt mutationes, † & hęc
certitudo probari poterit per obſtetrices, & alias per-
ſonas, quæ potuerint interueniſſe natiuitati. l. 1. §. de
inſpiciẽdo, ff. de vẽt. inſpic. & inf. opportunius ſuo lo-
co dicemus. Hanc concl. probat Bero. quæſt. 90. nu. 4.
& in fi. idẽ probat Bal. in c. per tuas, col. fi. verſ. oppo-
no quia difficilis eſt probatio, de prob. dicẽs probari
poſſe verè, vel præſumptiuè per indicia, & coniectu-
ras: & idem ſenſit Alex. in conſ. 74. nu. 1. vol. 1.

3 Præſumptiua vero pbatio † eſt reſpectu patris, q̃a
verè quo ad eũ non poteſt probari filiatio per proba-
tionẽ neceſſario concludẽtem: vt tradidit Bal. in d. l.
nõ ignorat, & propterea gl. in l. Lucius, ff. de condit.
& demonſtr. vult filiationem quoad patrem probari
4 non poſſe, † niſi per coniecturas, cui aſſentit Bar. ibid.
volens filiationem plenè probari non poſſe, prout ẽt
concludit Socy. iun. conſ. 86. nu. 39. vol. 2. & cauit idẽ
Bar. in l. 1. nu. 2. C. quor. bonor. reſpondit etiã Aemil.
conſ. 94. in prin. & ante eum Caſtr. conſ. 474. in prin.
Bar. Bal. in d. c. per tuas. col. fi. de proba. & Præpoſit. in
c. tranſmiſſæ. ſub nu. 9. qui fil. ſint legit.

Hinc fuit, ꝙ noſtri vbique voluerunt, nemine etiã
5 diſcrepante † filiationẽ eſſe difficilis probationis, qu i
nimo etiam ferè impoſſibilis. per d. l. Lucius. ff. de cõ-
* dit. & demonſt. & ibi glo. & * communiter DD. & in
l. filium. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur. cum alijs
allatis per Marſi. in rub. C. de proba. nu. 9. & elegãter
tradit Illuſtriſ. & vigilantiſſ. Cardin. Paleotus in ſuo
tract. de noth. & ſpur. c. 21. num. 1. & latè proſequitur
Alba. in conſ. 83. nu. 8. cum ſeq.

Quod tñ intelligendum eſt, vt hoc verũ ſit ex par-
te patris: nam ex quo procreatio filiorum non cadit
6 in certũ ſenſum hominis, † cũ nemo teſtificari poſſit
aliquem ab alio genitum, aut conceptum fuiſſe. Ideo
probationem huiuſmodi reddi difficilem, & ferè im
* poſſibilem tradidere * omnes, & præcipuè Bar. in d. l.
1. nu. 1. & 2. C. quor. bonor. Bal. in d. l. filium. ff. de his,

qui ſunt ſui, vel alien. iur. & in conſ. 74. verba Domi.
col. 1. lib. 1. & in conſ. 437. tertius habebat. col. 1. li. 5.
Dec. in rub. de prob. nu. 162. & in c. in præſentia. nu. 5.
eod. tit. de probat. & in conſ. 272. Pariſ. etiam in conſ.
10. nu. 39. vol. 2. Grat. itidem conſ. 10. nu. 11. li. 2. & in
conſ. 43. nu. 37. cum plur. ſeq. eo. lib. idem Pariſ. conſ.
12. num. 223. vol. 2. Nat. qui loquitur de ſpurietate in
conſ. 471. num. 39. & nu. 44. & Burſ. in d. conſ. 88. & in
conſ. 89. nu. 1. & ſeq.

7 Secus autẽ ex parte matris, † vt iam diximus, ipſa
enim eſt certa. d. l. quia. ff. de in ius vocan. vnde Guli.
de Benedic. in c. Raynutius. in 3. par. in verb. quæ fi-
lium ex eo ſuſcipiẽs. nu. 15. verſ. & prædicta probatio
filiationis per præſumptiones de teſta. arbitratus ſeſt
ad probandum filiationem ex parte matris non de-
bere admitti iuris præſumptiones, quem tamẽ repro-
bat Bero. in q. 90. nu. 4. & 5. concludens ex multis per
8 cũ ibi adductis, † filiationẽ ex parte matris probari
poſſe per coniecturas, & iuris præſumptiones: vt etiã
voluit Grat. conſ. 62. nu. 4. vol. 2. pro qua opinione fa
cit, ꝙ infantes, qui ſunt expoſiti ad Hoſpitalia, corũ
pater, & mater ignoratur, ac etiam locus originis: vt
per Bar. in l. 1. ff. ad municip. & ideo hoc caſu erit lo-
cus etiã ex parte matris probationi per præſumptio-
nes, & coniecturas, de quibus infra.

Eſt tamen animaduertendũ, quòd etiam ex parte
patris poteſt dari caſus, in quo verè, & directè filiatio
9 probari poſſit, † nẽpè ſi vir, & mulier eſſent ſoli in car
ceribus detenti ſub diligentiſſimis cuſtodib. & ibi ſte
terint per annum, poſt illum quæ fœmina reperiret
prægnans, & teſtes cuſtodes deponerent neminẽ, aliũ
ibi ingreſſum eſſe, nec ingredi potuiſſe, quin ipſi vi-
diſſent: nã eo in caſu natus ex illa verè, directè, & in-
dubitate à iure illo diceretur genitus: iſtud eſt pronũ-
ciatũ Iacob. de Butr. in l. 1. C. quor. bon or. & ibi Bart.
nu. 2. quos refert & ſequit Barb. in conſ. 3. nu. 7. vol. 3.
cauit Boer. q. 299. & tradit Iac. Menoc. in tract. de ar-
bit. iudi. caſu 89. n. 18. in quo loco reprobat opinionẽ
Card. Paleot. in d. tract. de noth. & ſpur. c. 21. nu. 7. cõ-
trariũ volentis, pro qua opinione cõtra eundẽ Card.
facit, ꝙ alias ocioſa vr̃ doctrina, q̃ in filiatione ꝓban
10 da ſæpiſſimè tradũt Doct. † ꝙ ſcilicet fieri debẽt duo
articuli, vt in vno dicatꝰ, ꝙ talis fuit vel eſt filius talis:
& alius, ꝙ fuit & eſt in quaſi poſſeſſione filiationis: vt
tradit Bar. in l. filiũ diffinimus. ff. de his, q ſunt ſui, vel
alien. iur. & in l. 1. § itẽ per contrariũ. ff. de lib. agnoſ.
& in l. 1. §. 1. nu. 3. ff. de quæſt. Primus. n. articulus re-
ſpicit veritatẽ, & proprietatẽ filiationis, & alius quaſi
poſſeſſionẽ: vt declarat Pau. de Caſtr. in conſ. 151. in
prin. viſo puncto. vol. 1. pp verbũ fuit. & eſt. & idẽ ꝓ
bat Dec. in c. per tuas. nu. 40. verſ. & generaliter in ꝓ
bando filiationẽ fiũt duo articuli. de prob. docuit ẽt
Bar. in l. nõ nudis. in 1. lect. C. de proba. inquiens arti-
culũ deſuper factũ, dici articulũ de veritate rei, ideſt,
de ꝓprietate, vt ipſe Bar. cauit in l. 1. nu. 3. C. quor. bo
nor. & meminit Rui. in conſ. 53. in prin. & n. 4. vol. 5.

Cũ igit̃ adeo difficilis ſit filiationis probatio cõue
* niunt oẽs * DD. ſufficere probationem † per præſum-
11 ptiones & coniecturas ex contex. in d. l. Lucius. ff. de
condi. & demon. & l. neq; natales. C. de prob. vt ſcri-
ptum reliquit non minus dignitate, & doctrina, quã
integritate vitæ, & in grege curæ ſuę commiſſo cuſto
diendo vigilantia Cardi. Paleot. in iam citato tract.
de noth. & ſpur. tradit Bertrand. in conſ. 26. nu. 1. et 2.
vol. 1. dixit etiam Anch. in conſ. 225. nu. 6. et latè pro
ſequitur Auguſt. Bero. q. 90. ſub nu. 5. Pariſ. conſ. 10.
nu. 31. vol. 2. Barba. in conſ. 27. nu. 2. et 3. vol. 2. et alle
gatis per Alb. in conſ 84. nu. 8. Burſ. in conſ. 89. nu. 1.
Iac. Menoch. in tract. de arb. iud. d. caſ. 89. nu. 1. rñdit
Alex. conſ. 12. et ſeq. vol. 6. et Nat. in conſ. 235. nu. 5.
Dec. conſ. 53. Grat. conſ. 43. nu. 37. et plur. ſeq. vol. 2.

12 Intellige tñ, † vt eæ præſumptiones, et coniecturæ
debeãt eſſe legis, et non hominis, vt in probanda cõ-
ſanguinitate docuit Bal. in d. c. per tuas. col. vlt. in fin.
de proba. et ꝙ ſint plenæ, et concludenter ꝓbatæ: vt
nuncupatim reſpondit Grat. in conſ. 62. nu. 9. col. 2.

Amplia iſtud quod eſt dictũ de ꝓbatione ꝑ conie
13 cturas, et præſumptiones vſq; eo eſſe verum † vt filia-
tione hoc pacto probata, intelligatur verus filius, et
certus pater, prout animaduertit Pariſ. in d. conſ. 10.
nu. 96. vol. 2. et ſenſit Bal. in d. c. per tuas. col. fin. verſ.
oppono et, talis filius probatus non põt à patre recu-
ſari: vt cauit Menoc. d. tract. de arbit. iudic. d. caſ. 89.
nu. 13. ex contex. in l. 1. §. ſi quis. ff. de carbon. edict. et
14 ex aliis ibidẽ adductis. Quod maximè verũ eſt, † ſi eſ
ſemus in antiquis, quia eo in caſu inditia et coniectu
ræ pro plena probatione habentur: vt in hypotheſi
noſtra conſuluit Alb. in conſ. 84. nu. 8.

Secundo amplia iſtud, vt nedũ procedat ad probã-
15 dum legitimã filiationem, † ſed ẽt naturalium tñ,
ſpuriorum, et filiorum, qui vulgo concepti nuucupã-
tur: ita firmauit Gozad. in conſ. 13. nu. 47. et 55. et di-
xit latè Nat. in conſ. 473. nu. 39. et 44. Soc. iun. in cõſ.
* * 67. vol. 4. et hanc fore magis ** communẽ ſcribentiũ
opinionem atteſtatur Roll. à Val. in conſ. 22. nu. 30.
vol. 3. quem referendo ſequitur Burſa. d. conſ. 89. nu.
1. et ante latius dixit in conſ. 88.

16 Tertiò amplia, et intellige hoc idẽ, † vt ex pluribus
coniecturis, et præſumptionibus, per quas probatur
filiatio, de quibus infra dicetur, vna iuridice, et firmi
ter probata, ſatis ſit futura ad probandam filiationẽ,
vt pulchre tradit Soc. in conſ. 24. viſis col. 13. verſ. itẽ
facit. vol. 2. et latius infra ſub vnaquaque prǽſumptio
ne coniecturæ dicemus.

Limita primo ſupradicta locũ ſibi non vẽdicare,
17 † qñ ageretur de auferenda hæreditate alicui, quia
eo in caſu ſatis non erit probare per coniecturas, et
præſumptiones: vt obſeruauit Corn. in conſ. 78. viſo
proceſſu. col. 3. et Maria. Soc. in conſ. 86. nu. 43. vol. 2.

Secundò limita, et intellige, ꝙ hæ præſumptiones,
et coniecturæ non ſem per, et ſimpliciter inducãt ꝓ-
18 bationẽ, † ſed quandoque ponantur in arbitrio iudi-
cis, et propterea tunc erit expectandum arbitriũ hu-
iuſmodi: vt protulit Bal. in d. l. non ignorat. C. de his,
qui accuſ. non poſ. vt dixit Pariſ. in d. conſ. 10. nu. 80.
vol. 2. in quo loco citat Alex. in conſ. 90. nu. 17. lib. 6.
et in conſ. 83. nu. 7. lib. 7. tenet etiam Alc. in tract. de
præſump. reg. 3. præſumpt. 27. in fin.

CONCLVSIO DCCLXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Coniecturæ, & præſumptiones, ex quibus fi-
liatio probatur.

SVMMARIVM.

1 *Coniectura omnium prima, & præſumptio filiationis illa eſt, quando aliquis eſt natus ex vxore in domo mariti cohabitantibus, & vicinis ſcientibus.*

2 *Filius præſumitur mariti, qui natus eſt ex vxore in domo ipſius, etiãſi mater neget, dicatq; natũ eſſe ex adulterio.*

3 *Filius quando haberet læſam conſcientiam, & per verba matris crederet ſe natum ex adulterio deberet abſtinere à bonis mariti. Contrarium nu. 4.*

5 *Cautela viduæ, quæ cum in extremis ageret, accerſiuit tres eius filios, & illis dixit vnus veſtrum natus eſt ex adulterio, &c.*

6 *Filius præſumit̃ mariti etiamſi tempore conceptionis vxor eſſet adultera.*

7 *In dubio præſumptio eſt maritum cum vxore vti re venerea, niſi contrarium probetur.*

8 *Multa poſſibilia ſunt, quæ tamen non præſumuntur.*

9 *Filius potius præſumitur mariti, quàm adulteri, etiam ſi mulier*

mulier cohabitaret in domo adulteri, dūmodo maritus ad illam haberet acceſſum.

10 *Filius potius ex adultero, quàm ex marito, præſumitur, qñ vxor dum habitaret cum marito diu fuerit ſterilis.*

11 *Filius potius præſumitur adulteri, quàm mariti, ſi maritus raro adiuit vxorem, & adulter frequentius cum muliere verſatus ſit.*

12 *Filius præſumitur eſſe mariti, & non adulteri, etiamſi ex facie referat adulterum.*

13 *Præſumptio quod filius ſit procreatus à marito, & nō ab adultero eſt adeo vehemens, quod etiam ſtante communi opinione illum eſſe filium adulteri, non tollatur.*

14 *Filius præſumitur adulterinus, & non mariti, quando cū communi reputatione concurrit etiam educatio, tractatus & nominatio tanquā filij adulteri. Contrar. nu. 15.*

16 *Filius potius præſumitur adulteri, quam mariti, per confeſſionem ipſius, & matris ſic aſſerentium.*

17 *Filius quando eſt natus cæcus, vel claudus, tunc propter peccatum præſumitur potius ex adultero, quam ex marito. Contrarium, nu. 18.*

19 *Filius ſi ſolet ſe appellare filium adulteri & non mariti, præſumitur filius cuius ſe appellat.*

20 *Filius quando fuit inſtitutus hæres per adulterum, præſumitur eius filius.*

21 *Filius natus in conſtantia matrimonij, præſumitur filius mariti, etiamſi mulier multo tempori antea extitiſſet ſterilis, nulloſque filios ex ipſo procreaſſet.*

22 *Vidua, quæ poſt mortem mariti peperit, ſi prius fuit ſterilis, præſumptio eſt, quod curauerat ab alio effici grauida, pro conſequenda hæreditate ipſius mariti. Contr. n. 23.*

24 *Mulier effecta vidua, ſi illico alteri nubat, et intra nouē mēſes pariat, pſumitū partus illius in quē magis veriſimiles pſumptiones concurrūt, & approbata à peritis in arte.*

25 *Filius natus ex concubina in domo retenta præſumitur filius concubinarij.*

26 *Filius legitimus probatur, probato ꝙ mater, & pater ſint vir, & vxor & ſpurius & naturalis præſumitur natus ex eis non probato matrimonio inter eos.*

27 *Filius potius præſumitur concubinarij, quàm alterius, ēt ſi illo tempore illa concubina ab alio cognoſceretur.*

28 *Filius præſumitur illius, qui mulierem in domo retinet.*

29 *Filius non præſumitur eſſe illius, qui non in domo propria retinet mulierem, ſed extra, licet ad illā habeat acceſſum, & ad ipſius libitum ſtet. Contrarium, nu. 30.*

31 *Filius non præſumitur tuus, etiam ſi illa mulier, quam tu extra domum propriam retines, dicat tuum eſſe.*

32 *Filius non præſumitur illius, qui mulierem non habebat pro ſuo libito.*

33 *Ancilla ſi reperiatur prægnans, non ita facile eſt præſumēdum contra dominum.*

34 *Filius non præſumitur viri ſi mulier fuit abſens à viro, eo tempore quo veriſimiliter potuit effici grauida.*

35 *Præſumptio iuris, & de iure eſt adeo firma, vt non admittatur probatio in contrarium. Contrarium nu. 36.*

37 *Ad filiationem probandum illa eſt potior probatio, quæ oritur ex natiuitate, quàm quæ ex nominatione, & tractatu. Contrarium, nu. 38.*

39 *Filius præſumitur ex marito, ſi ipſe ad vxorem habeat acceſſus, etiamſi illa in lupanari exiſtat.*

40 *Filius non præſumitur ex marito, quando ipſe probat tēpore conceptionis non concubuiſſe cū vxore vel propter abſentiam, vel morbum, vel quid aliud impedimentum, vel quod ſit ad copulam inhabilis.*

41 *Sperma currit ex omnibus membris, & ex ſano eſt ſanū, & ex infirmo infirmum.*

42 *Iuuenis licet ſit ex natura aptus ad generandum, tamen ſi eſt valetudinarius, ceſſat illa potentia, & præſumptio, quod ſit eius filius natus in eius domo.*

43 *Filius non præſumitū eſſe mariti quando maritus eſt adeo ſenio confectus, quod redditur inhabilis ad generandū.*

44 *Exiſtentes in ætate ſenili non poſſunt de facili procreare ſed perraro propter diminutionem caloris naturalis, & potentiam ſeminis.*

45 *Quæ ætas requiratur, vt aliquis dicatur ità ſenex, vt non poſſit generare.*

46 *Filius natus in vndecimo menſe poſt mortem mariti, non præſumitur legitimus, & filius mariti.*

47 *Filiatio legitima non præſumitur per ſolā cohabitationē, ſed requiritur etiam tractatus, & nominatio paritum.*

48 *Præſumptio quod filius ſit filius mariti ceſſat, quando agitur de bonis defuncti alteri auferendis.*

49 *Species probationis filiationis per cohabitationem viri, & vxoris tendit ad probandum proprietatem filiationis.*

Videamus modo q̄ ſint coniecturæ, &
præſumptiones ex qbus fi-
liatio probet̄. Et coniecturam oīum primā, & p̄ſum-
1 prionē illā eſſe, † qñ aliquis natus ſit ex vxore in do-
mo mariti, cohabitantib. ſimul, & vicinis ſcientibus:
* ſcripſere oēs * Doct. in l. filiū. ff. de his, q ſunt ſui, vel
alien. iur. & in l. non epiſtolis. C. de pb. in l. ſi vicinis.
C. de nupt. in c. p tuas. vbi Abb. nu. 1. de prob. & in c.
trāſmiſſæ, qui fil. ſint legit. Dec. in cōſ. 272. col. 2. & in
cōſ. 278. in prin. Alex. in conſ. 74. nu. 1. vol. 2. Pariſ. in
cōſ. 10. nu. 2. vol. 2. Dec. in d. c. p tuas. in prin. de prob.
Benedict. Capr. in conſ. 2. nu. 1. latè Barb. in conſ. 27.
per totū. vol. 1. Lanfr. de Oria. in tract. de teſt. nu. 98.
cū add. ibi in litera G. & Illuſtriſs. ac optimus Cardi.
Paleot. in d. tract. de noth. & ſpur. c. 22. nu. 3. Quā ſpe-
ciem probationis ſcias tñ tendere ad probandū pro-
* prietatem filiationis: vt ex * communi ſententia Do-
ctorū reſpōdit Rui. in conſ. 52. nu. 4. vol. 5. ante cum
dixit Alex. conſ. 51. nu. 5. verſ. non obſtat ēt vol. 1. &
idem Rui. in conſ. 53. ſub nu. 3. eod. vol. nu. 4.
Primò amplia eo vſq; procedere, vt ſi mater nega
ret illum eſſe filiū mariti, natumq; eſſe ex adulterio,
nihil obſtaret, quin etiā præſumeretur filius ipſius ma
riti: vt auctor eſt Abb. in c. per tuas, nu. 3. & 4. de pro-
batio. vbi refert quæſtionē, quā ponunt legiſtæ in d. l.
filiū, & in d. l. ſi vicinis, videlicet de quadā Regina, q̄
dum moreretur, dixit eius filio, ipſum nō eſſe filium
Regis, ſed cuiuſdam militis, & ille nimis credulis cre
didit matri, ob idque regno renunciauit. cuius rei ēt
vltra DD. in d. l. filium, & d. l. ſi vicinis, meminit etiā
Bal. in conſ. 74. verba Dñi Cyn. lib. 1. & Neuiz. lib. 1.
Silu. nupt. nu. 59. Barb. in cōſ. 58. col. 2. li. 1. & Iaſ. in l.
Gallus, nu. 63. ff. de lib. & poſth. Pro ampliatione te-
net gl. in l. ſi poſthumus. in §. vlt. ff. de libe. & poſthu.
Alex. in l. neque profeſſio, C. de teſtam. Boer. in deci.
299. nu. 6. Pariſ. conſ. 10. nu. 14. lib. 2. Hippol. Marſi. in
l. 1. §. ad q. nu. 35. ff de quæſt. Gorad. in conſ. 12. nu. 27.
& Illuſtr. Paleot. de noth. & ſpur. c. 24.
3 Limita hmōi ampliationem non procedere, † qñ
filius haberet læſam conſcientiā, nempè ꝙ crederet
matrē dicere verū: quia tunc deberet abſtinere à bo-
nis mariti, aliàs ædificaret ad gehennā: vt in c. literas,
de ſimonia, ita tenet Abb. in d. c. officij, de pœnit. &
remiſſio nu. 4. & Præpo. in c. veniens, q. pen. de eo, qui
duxit in matrimoniū, & declarat Domin. Sot. de iu-
ſtitia & iure, lib. 4. q. 7. art. 2. verſ. tametſi. & refert Al-
cia. in d. tract. de præſump. reg. 3. præſump. 37. nu. 6.
4 Contrariū † ſenſit Cor. in conſ. 293. in fi. lib. 4. vbi
inquit, ꝙ ille Rex male ſe geſſit Regno renūciando:
quia ēt in foro conſcientiæ erat tutus, ex quo non te-
nebatur credere matri per ſupra alleg. in ampliatio-
ne, & illum ſequutus eſt And. ab Exea in c. 1. nu. 336.
de conſtit. & vr̄ tenere Menoc. in d. tract. de arbitr. iu
dic. caſu 89. num. 28. dum tamen non adeo eſſet tam
5 vehemens perſuaſio matris, vt illi credere poſſet † fi-
lius, & ibi reprobat illam cautelam de illa vidua, quę
cum in extremis ageret, accerſiuit tres eius filios, il-
liſque dixit, vnus veſtrū natus eſt ex adulterio, & pro-
pterea indebite detinet bona paterna, & ideo, ne mo
riar in iſto peccato, volo palā eū facere, niſi vos inui-
cem remittatis oē ius, ꝙ habet alter verſus alterū. Et
ppterea ipſi filij dubitātes de ſeipſis voluntati maternæ

Digitized by Google

acquieuerunt,& pacti ſunt, prout requirebat mater:
quam cautelã tanq̃ in facto habitam refert Alc.in d.
tract.de præſ.reg. 3.præſu.37.ſub nu.6.reprobat inquã
Menoc. vbi ſup. ex eo quia nemo eorum filiorum timere
debuit matris declarationem.idem facit Coua.
in c.peccatum,par.1.§.1.ver.nec mihi placet, de reg.
iur.in 6.Mater tamen prudenter, & religiosè ſe geſſit,
ne ædificaret propriam damnationẽ mortẽ æternam.

Secundò amplia procedere etiamſi tempore con-
6 ceptionis vxor eſſet adultera, † quia tamen etiam
hoc caſu preſumitur filius mariti:per tex.in l.miles.§.
defuncto.ff.ad leg.Iul.de adult.quem tex.dicit ſingu-
larem Bal.in rub.C.de probat.col.vlt.& in l.ſi matre,
C.de ſuis,& legiti. Franc. Crem. in ſing.126. mortuo
marito.Fel.in c.per tuas,de proba.& ibi Abb. & DD.
Ang.de Peruſ.in l.7.menſe,ff.de ſtatu hominũ. Paul.
de Caſtr. in l. 3. ff. de lib. & poſthum. Neuiz. in ſilua
nupt.lib.1.nu.85.Curt.iun.in conſ.31. col. 2. Hippol.
Marſil.in l.1.§.ad quæſt.nu.84.ff.de queſt.Boer.in de-
ciſ.299.nu.3.Alc.de præſump.in d.reg.3.preſump.37.
in princ.Bert.in conſ.221.in 1.par.vol.2. Bal.in conſ.
74. col. 1.vol.1.conſ.437. vol.5.Couar.in epitom.2.
par c.8.§.3.num.8. vbi multos allegat, & ratio eſt,qa
ideſt fauorabilius,& honorabilius pro ipſo filio, quã
quòd dicatur vulgò conceptus:vt inquit Abb.in d.c.
per tuas,quem refert,& ſequitur Pariſ.in cõſ.4. & 10.
7 vol.2.& etiam quia ſubſiſtit fauor matrimonij,† & in
dubio præſumptio eſt maritum cum vxore vti re ve-
nerea,niſi contrarium probetur:vt ex ibi per eum ad-
ductis, & huiuſmodi rationes etiam adducit Alc. in
d.reg.3.præſumpt.37.dum oſtendit dictum text. in §.
defuncto. non probare ſupradictam ampliationem.
Nam tex.dicit, quòd poſſet illa mulier eſſe adultera,
& impubes defunctum patrẽ habuiſſe:non ergo inqt
Iuriſconſultus,filium illum præſumi à marito conce
8 ptum:† cum multa poſſibilia ſint, quæ tamen nõ pre-
ſumuntur.Et idem ſequitur Menoch. in alleg.tracta.
de arbitr.iud.caſ.89.num.21.pro ampliatione tamen
tenet Alexand.conſil.157. num. 2. circa primum du-
bium,volum.5.& Benedict.Capra conſ.3.incip. cum
viſo.num. 1. & 2.

Primò extende hãc ampliationem locum habere,
etiamſi mulier cohabitaret in domo adulteri, dum-
modo maritus ad illam haberet liberum acceſſum.
9 † Nam tunc etiam potius præſumitur filius mariti, q̃
adulteri.ita notat Bald.in l.ſi a matre,C.de ſuis, & le-
git. Abb.in c.accedẽs.de purgat. Canonica. & in cap.
officij,de pœnitent.& remiſſi.Barb.in conſ.58. col. 1.
vol.2. Alex.conſil.87.colum.pen. verſ.prætereà, vol.
3.& conſ.37.col.penult.vol.1.ſequitur Franc.Curt.in
conſil. 31. colum. 1. in fin. Paris conſil. 64. colum. 1.
volum. 3.Dec.in conſ.567.num.3.Illuſtriſ.Paleot. de
noth.& ſpur.cap.24.num.1.& Iaſ. in conſ.125. col.1.
verſ.1.vol.4.

Primo limita hanc extenſionem non procedere,
10 †quando vxor,dum habitaret cum marito,diù fuerit
ſterilis,eo namque caſu,ſi cum alio cohabitaret,etiã-
ſi pateret liber acceſſus marito ad vxorem, præſume-
retur potius ex adulterio,quàm ex marito:teſti. Aret.
& Fel.in d.c.per tuas. col.1.de probat.

Secundò limita locum ſibi non vendicare, ſi ma-
11 ritus raro adiret vxorem,†quia tunc preſumitur filius
potius adulteri qui frequentius cum muliere verſaba
tur,quàm mariti:ita tenet Alc. d. tract. de præſumpt.
reg.3.præſumpt.37.num.11. ponderans text. in d.l.fi-
lium,vbi lex conſiderat,quod maritus ſit aſſidue ver-
ſatus cum vxore,& ex hac aſſidua cõſuetudine adul-
teri cum muliere potius præſumi adulteri, quàm ma-
riti filium,tenet Paris.in conſ.10.nu.34.vol.3.

Secundò extende illammet ampliationem proce-
12 dere,† etiamſi filius matris ex facie referret adulterũ:
quia nihilominus ſtaretur pro præſumptione, quòd
filius eſſet mariti,& non adulteri: potuit enim id cõ-
tingere ob cogitationem mulieris tẽpore conceptio-
nis,ſecundum gl.in l.quæret aliquis.ff.de verb.ſignif.
quod placuit Caſtr.in conſ.275.vol.1.Iaſ.& Doct. in
l.Gallus,in prin.circ.fi.ff.de liber.& poſthum.& dice-
mus infra in coniectura per aſſimilationem.

Tertiò extende,vt adeò ſit vehemens illa preſum-
13 ptio †quòd ſit procreatus à marito,& non ab adulte-
ro, quòd etiam ſtante communi opinione illum eſſe
filium adulteri,nihilominus nõ tollatur præſumptio,
de qua in ampliatione.ita Abb. in c. accedens. nu.6.
de purgat.Canonic.& Marc.Mant. in conſ.98. colu.
pen.vol. 1.

Primò limita huiuſmodi extenſionem,quando cũ
illa communi reputatione concurreret etiam educa-
14 tio,tractatus,et nominatio tanquã filij adulteri:†hoc
nempè caſu ceſſaret alia præſumptio de marito, &
præſumeretur adulterinus: ita cautum eſt ab Ancha.
in conſ.225.dub.2.Alex.in conſ.88.vol.7.Corn.conſ.
1.col.2.vol.3.Capra in conſ.2.Barba. in conſ.68.vol.
4.Iaſ.in cõſ.125.col.3.vol.4.Dec.in conſ.288. in prin.
Bertr.in conſ.108.col.1.vol.3.& in conſ.73.nu.13.eo.
vol.3.Grat.in conſ.158.col.pen.vol.2.& Menoch.de
arbit.iud.caſu 189. num 65.
15 Contrarium † ſentit Paris in conſil.11.nu. 20. cum
plurib.ſequen volum.2.vbi inquit non debere eſſe in
poteſtate adulteri facere ſibi aliquem in filium per
nominationem, præſtationem alimentorum, legiti-
mationem,& alios tractatus ſimiles, & immutare fa-
ctum, & diſpoſitionem legis, & pro illis, & per illos
actus ſubuertere præſumptionem lege fundatam, &
inducentem veritatem probandi filiationem: & idẽ
Paris.tenet in conſ.11.nu.244.vſq; ad nu.248.eodem
vol.2.& Barb.in conſ.27.col.pen.vol. 1.
16 Secundò limita non procedere, † quando vltra ſũ-
pradicta in prima limitatione concurreret etiam con
feſſio ipſius filij, & matris aſſerentium eſſe filiũ adul-
teri: quia tunc præſumeretur filius potius adulteri,
quàm mariti: ſecundum Paul. de Caſtr. in conſ.115.
in vlt.dub.vol. 1.

Sed non videtur vera limitatio huiuſmodi, illi.n.
actus, de quibus in prima limitatione non inducunt
præſumptionem filiationis ex parte adulteri ſecun-
dum Paris.in d.conſ.11.num.20. & in conſ. 12. num.
244.vol. 2. quæ modo adduntur in hac ſecunda limi-
tatione,nihil videntur obſtare, quia aſſertio filij nul-
lam habet certitudinem:nequit enim ipſe ſcire à quo
ſit procreatus,aſſertio autem matris, vt ſupr.diximus,
& infra dicemus,nihil releuat, & ipſi non eſt ſtãdũ.

In limitatione tamen reſidet Alciat. in ſuo tracta-
tu de præſumptio.reg.3.præſumptio.38.num.10.cum
ſequent.

Primò limita ſupradictam ſecundam ampliatio-
17 nem † non procedere, quando filius eſſet natus cæ-
cus, vel claudus, quia tunc propter peccatum præſu-
meretur potius ex adultero, quàm ex marito, ſecun-
dum Barb.in c.in præſentia.num.98.de probat.quem
referendo ſequitur Marſil. in ſing. 530.
18 Contrarium tenet, & nominatim reprobat Barba.
Couar.in epitome par.2.c.8.§.3.nu.8 verſ. hinc prorſus,
inquiens non licere huiuſmodi iuris præſumptio-
nem tam efficacem elidere hac leui coniectura,iudi-
ciumque diuinum verè diuinante.

Secundò limita prædictam ſecundam ampliatio-
19 nem non procedere,† ſi filius eo pacto natus, ſoleret
ſe appellare filium adulteri, & non mariti: quia tunc
præſumitur filius cuius ſe appellat:iux. ſentent. Paul.
de Caſt.conſ.275.ſuper 1.vol.1. & eo magis procede-
re,ſi ſæpius ita ſe appellaſſet. Nam licet confeſſio ab-
ſente parte facta,non præiudicet, tamen ſecundũ eũ,
quando eſt frequens,& pluries repetita, videtur tran-
ſire in quandam publicam famam,& tũc nocet:ſicut
etiam not.Alc.de præſumpt.d.reg.3.præſ.37.nu. 11.
20 Tertiò limita, † quando talis filius natus fuiſſet in-
ſtitutus

ſtiturus hęres per adulterum: nã tunc pręſumitur eius
filius non enim illũ inſtituiſſet, niſi veriſimiliter eius
eſſet filius; teſte Alc. in d. reg. 3. præſumpt. 37. num. 12.
& latius dicetur infra in concluſione filiatio per in-
ſtitutionem.

Tertiò primario loco amplia concluſionem, vt
adeò, vera ſit, quod etiamſi mulier multo tẽpore an-
teà extitiſſet ſterilis, nulloſq; filios ea eius marito p-
21 creaſſet, † nihilominus natus ex ea poſtmodũ in con-
ſtantia matrimonii, præſumitur filius mariti: vt inqt
Abb. in c. per tuas. per illum textum quem ad hoc pu-
tat ſing. de prob. ſequitur Alc. de præſump. reg. 3. præ-
ſumpt. 37. num. 8. & Ruin. in conſ. 53. volum. 5. & Fel.
in d. c. per tuas. num. 1. & Illuſtriſſ. Paleot. de noth. &
ſpur. c. 24. nu. 5. & refert ſequendo Menoch. de arbitr.
iudic. caſ. 84. num. 32.

Limita hanc ampliationem forſan non procede-
22 re † in vidua, quæ poſt mortem mariti peperit, quia
cum prius fuerat ſterilis, non leuis præſumptio extat
cõtra ipſam, quin curauerit ab alio effici grauida pro
conſequenda hæreditate ipſius mariti: ita conſidera-
uit Alc. vbi ſupra de præſump. d. regu. 3. præſumpt. 37.
nu. 8. & Fel. in d. c. per tuas. not. 1. de prob.

23 Contrariũ † voluit Crem. in ſing. ſuo 127. vbi in for-
tiorib. terminis inquit, quod ſi mulier effecta vidua,
continuo ẽt efficiatur concubina alicuius ſcholaris,
ſi poſteà intra nouem mẽſes peperit, ille partus pręſ-
ſumitur mariti, & non ſcholaris, per doctrinam Bal.
ita ſingulariter tenẽtis. in l. ſi mater. C. de ſui. & legit.

Sed aduertas, quod in hoc caſu Crem. non cõcurrit
illa qualitas ſterilitatis cum marito: quam cõſiderat:
& ſuper illam ſuæ opinionis fundamentum cõſtituit
Alc. prout eſt videre.

Quid ſi mulier illa effecta vidua, illico alteri nu-
bat, & ſic ceſſet præſumptio delicti, & intra nouẽ mẽ-
ſes pariat? dicit Bar. in l. Gallus. n. 13. & ibi Doct. ff. de
24 lib. & poſthum. † præſumi hũc partum illius, in quem
magis veri ſimiles præſumptiones concurrunt, & ap-
probatæ ſunt à peritis in arte. arg. l. 1. §. 1. ff. de vẽtr. in-
ſpic. & in hoc caſu non eſſe modicam coniecturam
aſſertionem matris dicit Alc. de præſumpt. reg. 3. præ-
ſumptio. 37. nu. 15. vbi etiam inquit, quod faceret ali-
qualem præſumptionem ſimilitudo filij: nam ſi eſſet
ſimilis marito ſecundo, illius potius præſumeretur, ſi
tamen non eſſet veriſimile, quod tempore, quo pri-
mus maritus viuebat, mulier recordaretur de ſecũdo,
vt quia illum non agnoſcebat: ſecus ſi extaret aliqua
ſuſpicio, per ea, quæ ſupra diximus, & dicemus infra
de ſimilitudine.

Dec. vero in d. c. p tuas. de prob. verſ. quartus, & vl-
timus dicit in hoc caſu, in dubio eſſe iudicãdũ, quod
eſſet fauorabilius ipſi filio, nempè ſi primus maritus
eſſet ditior, illius præſumeretur, ſic è contra.

Quartò amplia principalem concluſionẽ nedum
25 procedere in vxore, † ſed ẽt in cõcubina in domo re-
tenta: quoniam eo caſu natus ex ea præſumitur fi-
lius concubinarij, vt placuit Abb. in d. c. per tuas per
illum text. & per gl. no. in c. Michael. de fil. præsby. ſe-
quit Anch. in conſ. 221. Bal. in l. ſi vicinis. C. de nupt.
& Fel. in d. c. p tuas. Bertr. in cõſ. 26. nu. 2. in 2. pat. vol.
2. Barb. in conſ. 27. col. 2. vol. 1. Marſ. in l. 1. §. ad quæ-
ſtionem. nu. 34. ff. de quæſt. Abb. in c. trãſmiſſæ. qui fil.
ſint legit. & in c. intelleximus. col. pen. de adult. & in
c. officij. col. 1. de poenit. & remiſ. Dec. in d. c. per tuas.
nu. 1. de prob. Illuſtriſs. Paleot. de noth. & ſpur. c. 22. et
28. & Iaſ. in cõſ. 125. col. 2. verſ. 2. ampliat. col. 4. Soci.
in conſ. 65. vol. 3. Soc. iun. in conſ. 138. col. vlt. volu. 2.
Boe. deciſ. 299. & de cõi opinione atteſtatur Panſ. in
conſ. 10. nu. 34. vol. 2. Gugliel. de Benedict. in c. Ray-
nutius. in 3. par. car. 33. col. 3. in prin. de teſta. vbi con-
cludit hanc præſumptionẽ non ſolum habere locum
in legitimis, & naturalibus, ſed etiam in ſpurijs, vt ijs
probatis emergat probata quaſi poſſeſſio filiationis.

26 Cuius ratio eſt, † quia ſicut probatur quis filius legi-
timus, tunc probato, quod illi eſſent vir, & vxor, p d. l.
filium diffinimus, & alia ſupra proximè citata: ita ẽt
debet præſumi ſpurius, vel naturalis natus ex eis, non
probato matrimonio inter eos: vt concludit Bero. d.
q. 90. in prin. & nu. 10. poſt Ang. per eum citatum, &
probat apertè Bal. in l. 2. nu. 52. verſ. cum ergo iſte ter-
tius. C. qui accuſ. non poſſ.

27 Primo extende huiuſmodi ampliationem, † etiãſi
ſub tẽpore illa cõcubina ab alio cognoſceretur: nam
ex quo iacebat cũ concubinario, potius illius filius p̃-
ſumitur, quã alterius. fauorabilius eſt enim, & hono-
rabilius filio, vt dicatur filius concubinarij, quã vulgo
conceptus: vt ait Abb. in d. c. p tuas. de prob. arg. auth.
licèt. C. de natural. liber. & c. nihil. de renunciatio.

28 Secundò extendas illam nedum in cõcubina, † ſed
in qualibet muliere in domo retenta. licèt non ſit in
fama concubinatus: quia eo caſu etiam præſumere-
tur filius illius, qui illam in domo retinet: ſic reſpon-
ſum eſt ab Anch. in cõſ. 215. videtur prima facie. col.
antepen. verſ. ſuper alio dubio. & Capra. conſ. 2. colu.
1. in fi. nu. 4. & ſequitur Dec. in d. c. per tuas. num. 1. &
Ang. in conſ. 225. videtur prima facie, q allegat Alc.
in d. reg. 3. præſump. 37. nu. 3. & forſan voluit allegare
Anch. vbi ſupra.

29 Iſtud tñ limitatur, † quando ille talis non in domo
propria retineret mulierem, ſed extra, quia licet ad il-
lam haberet acceſſum, & ad ipſius libitum ſtaret, non
præſumeretur tñ filium eſſe ſuum: ita tradidit Alb. in
d. l. filiũ. col. vlt. verſ. item vidi ſæpè dubitari. ff. de his
qui ſũi ſui vel alie. iur. vbi inquit ita obtinuiſſe, & pla-
cet Alc. d. reg. 3. præſumpt. 7. nu. 4.

30 Contrarium † ſentit Dec. in d. c. per tuas. num. 1. de
prob. vbi in fortioribus terminis, nempè etiam quod
probaretur alium illam cognouiſſe.

Amplia tñ huiuſmodi limitationem procedere ẽt
ſi illa mulier diceret eſſe ſuum filium, quia lex nõ præ-
31 ſumit, niſi de eo, qui natus eſt in matrimonio, † nam
ſicut poteſt eſſe ex te, ita etiam ex alio, & ſic non ha-
bet patrem, ita inquit Bal. in conſ. 437. Titius habita-
bat. nu. 8. vol. 5. vbi memorat de quodam Bononiẽſi,
qui noluit credere Pontificia ſerenti eius eſſe filium,
procreatumq; ex ipſo eſſe, dum ſcholaris erat in ſtu-
dio Bononiæ.

32 Primo limitatur eadem quarta ampliatio in eo, † q
mulierem illam non habebat pro ſuo libito, nam eo
caſu non pręſumeretur eius filius: vt conſulẽdo dixit
Alex. in conſ. 157. nu. 2. vol. 5. quem refert ſequendo
Alc. in d. reg. 3. præſump. 37. nu. 3. & Dec. in d. cap. per
tuas. ſub num. 1.

Secundò limitatur, qñ nõ probaretur rem habuiſſe
cum dicta in domo retenta. Nam tunc ceſſaret pręſũ-
33 ptio, † ſi enim ancilla reperiretur prægnans, nõ ita fa-
cilè eſt pręſumendũ contra dominum: vt Bal. dixit a ar
d. l. filium. quem etiam ſequitur Alc. in d. reg. 3. præ-
ſump. 38. nu. 5. & Dec. in d. c. per tuas. nu. 1. de proba.

34 Tertiò limitatur, † ſi eo tempore, quo veriſimiliter
potuit effici grauida, fuerit abſens mulier à viro, qa
tunc ceſſat illa præſumptio: vt ſcripſere Abb. & rec&
tiores in d. c. per tuas. de prob. quos ſequitur Alc. in d.
reg. 3. præſumpt. 38. nu. 5.

Quintò amplia, & intellige præſumptionẽ de qua
35 in concluſione, † iuris, & de iure, eſſe adeò firmam, vt
non admittatur probatio in contrarium: vt tenet Ca-
ſtrenſ. in conſ. 275. & in conſ. 115. col. 3. vol. 1. Barbat.
in conſ. 50. nu. 2. volum. 2. Marſil. in l. 1. §. ad quæſtio-
nem. num. 36. ff. de quæſtio. Boer. quæſt. 299. num. 9.
Bero. quæſt. 90.

In contrariam deſcendit ſentẽtiam Alc. reg. 3. præ-
36 ſumpt. 38. n. 2. de præſump. † cuius opinionem proba-
uere Couar. In epit. c. 8. §. 3. ſub num. 8. verſ. cęterum.
par. 2. Menoch. de arbitr. iudic. caſ. 89. num. 24. & latè
per Pariſ. in conſ. 10. num. 42. volum. 2. & in conſ. 29.
nu. 110.

nu.1 to eod.volum.2.& Felyn.in d.c.per tuas. nu. 17. verſ.quarto nota.de probat.& Barbat.conſ. 27. nu.4. vol.1.& Lud.à Sard.in tract. de legib.par.1.c.de filia. prob.nu.4.Barb.in conſ.26.col.2.verſ.licet iſta.vol.2. Iaſ.in conſ.125.nu.1.vol.4 Nemz.in ſilua Nuptia. in prin.nu. 87.

37 Sextò amplia principalē concluſionem,† & intellige illā eſſe potiorē probationem, quæ oritur ex natiuitate,quàm quæ ex nominatione,& tractatu, & ſic
præfertur iſta præſumptio concluſionis noſtræ illi de nominatione ac tractatu.ſecundū Dec.in c. per tuas. nu.4.de prob.nam,vt ipſe inquit, in natiuitate agitur de proprietate filiationis,in nominatione verò,& tractatu de quaſi poſſeſſione filiationis, & proprietas præualet.c.cum dilectus.de cauſ.poſſeſ.& propriet.

38 Contra hanc ampliationē† faciunt notata per Pariſ.in conſ.10.vol.2.vbi concludit ex tractatu, & nominatione adulteri præſumi filium adulterinum etiā ex muliere maritata, & in domo mariti cohabitante.

Septimò amplia procedere etiam,ſi mulier vxor in lupanari exiſteret, qa ſi ad eam haberet acceſſus ma-
39 ritus,† & ipſa concepiſſet,præſumeretur ex marito:ita ſenſit Cyn.in l.ſi vicinis.& Iac. Butr.C.de nupt.Grat. in conſ.140.col.5.vol.1.Bertrand.in conſil. 73. num. 13.vol.3.& huc pertinet,quod notat Iaſ.in conſ. 125. col.1.volu.4. qui dicit ſi filius naſcatur in loco ſuſpecto extra domum,nihilominus præſumatur mariti.

Primò limitatur Principalis concluſio, & non hēt locum,quando maritus probaret,tempore cōceptio-
40 nis non concubuiſſe cū vxore,†vel propter abſentiā, vel morbū,vel quid aliud impedimentum: vel quod ſit ad copulam inhabilis,vt p text.in d.l. filium. ff. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& l.ſi vicinis.C.de nup.ita aſſeruit Abb.in d.c.per tuas.nu.3.& ibi Fel.in prin. & Dec.nu.9.de prob.quibus accedit Boer. in deciſ. 299. nu.3.idem voluit Alex.in conſ.78.nu.7.vol. 7.& latè proſequitur Pariſ.in conſ. 10.nu.36.& 78.volum. 2. & Doct.ſcriptum reliquere in l Gallus.in prin.ff.de lib. & poſthu.Pariſ.in conſ.29.vol.2.nu.80.& quoad ægritudinem facit illud Auice.in 3.Can.in fen.21.c. 8.dū inquit,quòd non fit generatio, cuius corpus non eſt
41 ſanum,†ſperma enim currit ex omnibus membris, & ex ſano eſt ſanum, & ex infirmo infirmum. idē Ariſtot.de generat.animal.c.18.lib.1.col.334.in prin.qui dicit morboſos penitus carere ſemine. & noſtri idem dixerunt vbi ſupra,& eſt tex.in l.ſi pater. §.in arrogationibus.ff.de adopt.ibi,niſi ſit morboſus, & in l.ſi qs poſthumos.in princ.ibi aut valetudo, propter quam abducatꝰ homo à generādi facultate.ff.de lib. & poſt-
* hum.& ibidem* communiter Doctores.

Primò amplia huiuſmodi limitationem, nedum procedere in ſenio confecto, qui ſine alio morbo nō poteſt generare,& ideo ceſſat illa præſumptio, vt in-
42 fra in ſequēti limitatione dicetur,† ſed etiam in iuuene,qui licèt ſit ex natura aptus ad generandum,tamē ſi eſt valetudinarius,ceſſat illa potentia, & deinceps illa præſūptio,quod ſit eius filius natus in eius domo, ita ait Pariſ.in conſ.29.nu.54.lib.2.per tex.in d.l.ſi pater.§.in arrogationibus.ff.de adoptio.& in d.l.filium.

Secundò limitatur principalis cōcluſio, vt locum
43 non habeat, † quando maritus eſſet adeò ſenio cōfectus, quòd redderetur inhabilis ad generandum. Nā tunc ceſſat illa præſumptio:teſte Soc. iun.in conſ.68. n.45.lib.2.cui adhæret Illuſtr.Paleot.de noth.& ſpur. c.24.nu.3.& ante eos dixere Cyn.& Bal.in d.l.filium. Bald.in conſ.74.col.2.vol.1.Soc.in conſ.65. in princ. volum.3.Couar.in epit.par.2.cap.8.§.3.nu. 8. in fine latiſſimè Pariſ.in alleg.conſ.29.ferè per totum. volu. 2.Fulgoſ.in conſ.212.col.3. vbi inquit ex auctoritate naturalium,exiſtentes in ætate ſimili non poſſe de fa-
44 cili procreare : † ſed per raro propter diminutionem caloris naturalis,& potentiam ſeminis. ꝙ licet emittatur, non eſt tamē ita concoctum,et digeſtum,ſicut exigit, & deſiderat natura in prolis procreatione. & Ariſtot.placuit in primo de generat.cap. 18.vbi hanc reddit rationem: quoniam ſemē neq; in prima ætate, neq; in ſenectute eſt, ex quo natura non poteſt ſatis ſemen concoquere, quam ſententiam etiam eſt ſequutus Auic.in 3.cano.in fen.21. c. 8.& huc pertinēt quę notauit gl.in c.1.In ver.in fraudē.tit per quos fiat inueſt.in vſib.feud.& ibi Bal.& Prępoſit. & Andr.de Iſer.ver.& dicit,illam ſequuntur,quæ dicit, quod in ſimili ętate conſtituti æquiparātur caſtè natis,& Doctores ibi dicunt ſenes non habere ſpem generandi.

45 Quæ autem ætas requiratur,† vt aliquis ita dicatur ſenex,vt non poſſit generare,& quòd deinceps faciat illam præſumptionem ceſſare:latè ponit Menoch.de arbitr.iud.caſu 89.nu.57.cum ſeq.

Tertiò limita,principalem concluſionē non pce-
46 dere, † qñ filius eſſet natus in vndecimo menſe poſt mortē mariti;quia tunc non pręſumeretur legitimus, & filius ipſius mariti.§.vlt.in auth.de reſtit.& ea quæ parit in 11.menſe:vide tñ latè per Menoch. de arbitr. caſ.89.nu.40.& 49.hanc limitationem ēt adiuuat, ꝙ mulier poſt mortem mariti amplius nō dicitur vxor, et coniugata,ſed ſoluta.ex tex.in c.pen.et fi.de ſecūd. nupt.quare non poteſt dici filius natus ex coniugata, vel vxore in domo mariti,& ſic ceſſat illa præſūptio, & ſi rectè cōſiderentur dicta Doctorum,ſemper præſupponunt in illa præſumptione vitam mariti.

Quartò limita, & intellige præfatam concluſionē
47 non verā eſſe ſimpliciter. † & per ſolā cohabitationē præſumi filiationem legitimam,ſed requiritur etiam tractatus,& nominatio parentum;alioqui nihil faceret:vt tenet Fel.in c. per tuas. nu.1. de prob.& Illuſtr. Cardin. Alban.in ſuis lucubrat.ad Bar.in d.l. filium. num.10.& Corn.in conſ.87.nu.17.volu. 3.habuit pro inepta,& leui illam præſumptionem,quòd ſimul habitent, & quòd vltra cohabitationem requiratur etiā nominatio, tractatus,& reputatio, rectè conſiderant
* omnes Doct. & præcipuè animaduertit Aret. And. Sicu.& alij in d.c. per tuas. & ibidem Dec.num. 8. & Abb.not.1.

48 Quintò limita, † quādo ageretur de bonis defuncti alteri auferendi,nam tunc ceſſat illa præſumptio: vt teſtatur Soc.iun.in conſ.86.ſub nu.44.vol. 2. et illum ſequitur etiam Burſ. in conſ.88.nu.17.

Eſt tamen hic aduertēdum, quòd hæc ſpecies pro-
49 bationis filiationis†tendit ad probandum proprieta-
* tem filiationis:vt eſt*communis opinio,quam refert, et ſequitur Ruin.in d. conſ.52.nu.4.vol. 5. et ante eū Alex.conſ.51.nu.5.ver.non obſtat etiam.vol.1.idem inquit Ruin.in conſ.53.nu.3.et 4.eod. vol.5.

CONCLVSIO DCCLXXXIX.

ARGVMENTVM.

Filiationis probandæ coniectura ex tractatu.

SVMMARIVM.

1 *Qui tractauit aliquem,vt filium ſuum etiamſi nulla verba interuenerint,conſtituit eum in quaſi poſſeſſione filiationis,donec contrarium probetur. & nu. 11.*

2 *Filius ex tractatu præſumitur,etiam ſi mater,& maritus cum iuramento negent eſſe filium.*

3 *Filius ſi conſenſit ſecundo tractatui tanquam de non filio facto ſibi nocuit.*

4 *Filius ex tractatu præſumitur, etiam ſi ipſe prius fuiſſet tractatus,vt non filius.*

5 *Qui prius tractatus fuit tanquam filius, filius pręſumitur,etiam ſi poſtea reſpueretur.*

6 *Filiationis poſſeſſio in qua quis per tractatum erat conſtitutus, ceſſat, quando ſe contulit in alterius domum, & ibi ab*

ibi ab alio vti patre fuit tractatus tanquam filius.

7 *Si maritus tractauit natum ex eius vxore in domo ſua tãquam filium proprium tractauit, præſumptio eſt pro primo tractatu, & debet præualere ſecundo.*

8 *Filiationis vltimus tractatus cui datus eſt conſenſus debet attendi, & præfertur primo.*

9 *Filiationis ſolus tractatus ſufficit ad petendum hereditatem, & in petitorio.*

10 *Filiationis tractatus conſtituit illum tractatum in quaſi poſſeſſione filiationis, & fundatam dicitur habere intentione, vt tanquam filius admittatur, niſi contrarium probetur.*

12 *Qui fuit tanquam ſpurius, & adulterinus tractatus, eſt in illa quaſi poſſeſſione.*

13 *Filius ex ſolo tractatu conſtituitur in quaſi poſſeſſione filiationis etiamſi ſolus adſit tractatus abſque alio adminiculo. Intellige, vt nu. 14. & 15.*

16 *Quę poſſeſſio fraternitatis non poteſt probari per tractatũ.*

17 *Filius per tractatum non conſtituitur in quaſi poſſeſſione filiationis, vbi tractans ſæpe dixit, quod quidquid faciebat id faciebat amore Dei, vel alio animo quam ad effectum filiationis.*

18 *Filius per tractatum conſtituitur in quaſi poſſeſſione filiationis, ſi actus tractationis ſit conuenſens ſibi filio, non etiam extraneo.*

19 *Filiationis quaſi poſſeſſio non ſufficit pro obtinendo in petitorio, niſi alia concurrant. Contr. nu. 20.*

21 *Filius cõſtituitur in quaſi poſſeſſione filiationis ẽt contra eum, qui poſt mortẽ mariti tractauit ipſum tanq̃ filiũ.*

22 *Filius præſumitur occurrente aliquali nominatione etiãſi tantummodo extet vnicus actus tractatus.*

23 *Probatio pro filiatione efficax eſt per continuationem, & iterationem tractatus habentem cauſam ſucceſſiuam.*

24 *Fraternitas probatur etiam per tractatum.*

25 *Filiatio filij illegitimè nati, & ſpurij, ſiue adulterini, vt probetur, ſufficit, quod pater adulter tractauerit natum vti filium.*

26 *Filiationis tractatus per alimentationẽ cõuenit ẽt ſpurio.*

27 *Filiatio ex tractatu præſumitur, etiam ſi tractatus ab vna tantum ex partibus interuenerit.*

28 *Teſtes ſuper filiatione debent ſpeciatim, & clare demonſtrare actus tractatus filiationis, qui ſolent circa filios exerceri, & quomodo.*

29 *Ad hoc, vt quis dicatur filius ex tractatu, neceſſe eſt probare tractatum factum à parentibus.*

30 *Filiatio non poteſt probari ex tractatu, ſi pater ſit mortuus, & filius natus poſthumus.*

31 *Filius poſt mortẽ patris põt acquirere quaſi poſſeſſionẽ filiationis ex tractatu contra tractantes ipſũ tanq̃ filiũ.*

32 *Filiationis tractatus, & quaſi poſſeſſio ſi habuit initiũ viuente patre, etiam poſt eius mortem durat. Contr. nu. 34.*

33 *Mater dicitũ in quaſi poſſeſſione maternitatis mortuo filio.*

35 *Filiatio ex tractatu non ita præſumitur, quin etiam poſſit contrarium probari.*

36 *Filiationis probatio ex tractatu præiudicat ipſi tractãti, & eius hæredibus, non autem tertio, & proximis ab inteſtato venientibus.*

37 *Filiatio non probatur ex tractatu, quando actus tractationis ſonãt, potius in cauſam pietatis, quam filiationis.*

38 *Actus tractatus, quibus filiatio, ſiue eius quaſi poſſeſſio probatur.*

Alia ſolet probandæ filiationis coniectura ſumi ex tractatu, qui conſueuit oriri à parẽtibus, & ab eiſdem quis vt filius tractatur: ſecundum Iac. Butr. & Doct. in l. quidam quaſi. ff. de probat. & glo. pen. & ibi Ant. & Abb. in c. trãſmiſſæ. qui fil. ſint legit. vt etiam docuit Bart. in l. 2. poſt nu. 3. ff. de liber.
1 agnoſ. vbi magiſtraliter docuit, † ſi qs tractauerit aliquẽ vt filium ſuũ, etiam ſi nulla verba interuenerint, cõſtituit eũ in quaſi poſſeſſione filiationis, donec cõtrarium probetur, per l. 1. §. 1. ff. de quæſtio. adeò vt ei ſufficiat facere articulũ, & probare, quod ille tractauerit eum, vt filium, & idem reperijt in d. §. 1. nu. 3. hoc idem voluere Ang. in l. vxorem. ff. de manumiſ. teſtamen. Paul. de Caſtr. in l. fi. ff. de probat. & conſulti reſponderunt quàm plures, vt Alex. in conſ. 51. num. 2. & 5. vol. 1. Ruin. conſ. 53. nu. 4. vol. 5. Hipp. in conſil. 102. vol. 4. & conſ. 81. vol. 1. Barbat. in conſ. 14. nu. 31. vol. 3. hoc etiam placuit Iaſo. in l. neq; profeſſio. C. de teſtam. idem Marſ. in rubr. C. de prob. num. 9. Fely. in c. per tuas. nu. 13. de probat. neque latuit Pariſ. in cõſi.
* 10. nu. 8. & 61. vol. 2. & * communiter tradidere Doct.
* in d. c. per tuas. de probat. & de * communi atteſtatur Bertran. in conſ. 16. nu. 1. in 2. par. vol. 3. Alex. in conſ. 88. nu. 7. vol. 7. Dec. in conſ. 54. Gozad. in conſ. 12. nu. 17. & conſ. 13. nu. 34. Alba. in conſ. 83. nu. 21. Couar. in epit. c. 8. §. 3. nu 9. par. 2. Menoch. de arbit. iud. caſ. 89. nu. 60. & Iac. de S. Georg. in l. cir. & in l. quidam. ff. de probat. ſcripſit Anch. in conſ. 22?. num. 3. ad fin. &
* hanc eſſe * communem doctorum ſententiam affirmauit Petr. Ducn. reg. 343. & poſt Doct. in c. per tuas, & in c. tranſmiſſæ, qui fil. ſint legit. & alibi ſæpè, de
* * communi etiam eſt teſtatus Clariſs. Menoch. de arbit. iud. caſ. 89. nu. 69. Gozad. etiam id non omiſit in conſ. 12. nu. 17. in quo loco alios quàm plures idem ſentientes affert. Rimin. idem reſpondit in conſ. 289.
* nu. 5. vol. 2. atque Dec. in conſ. 54. qui * communem dicit, & latius hoc habetur per Vaſq. illuſtr. controu. cap. 85. num. 20. in prin.

Primò ampliatur concluſio, vt etiam procedat, ſi mater, & maritus etiam cum iuramento negarent eſ-
2 ſe filium ſuum: † quia tunc nihilominus præſumeretur filius firmo manente illo tractatu, vt ſenſit Abb. in d. c. per tuas, per illum text. nu. 3. & 4. & ibi Fel. nu. 14. per gl. in c. tranſmiſſæ, qui filij ſint legit. nam ſicut confeſſio filiationis ſemel facta non poteſt reuocari in præiudicium filij: teſte glo. in c. per tuas, de proba. multo minus tractatus, qui eſt fortior ſimplici nominatione. ita not. Bal. in l. non ignorat, C. qui accuſ. nõ poſſ. & Fel. in d. c. per tuas nu. 14. & pro ampliatione adducit Lap. in alleg. 94. ſed id non dicit, vt etiã animaduertit ibi Mãdoſ. qui tamen tenet cum ampliat.
* vbi refert * communem opinionem ex Hieronym. Gig. in reſp. 146. num. 3. & tenet Couar. in epit. par. 2. c. 8. §. 3. num. 6.

Limita, huiuſmodi ampliationem locum ſibi non
3 vendicare, † ſi filius conſenſiſſet ſecundo tractatui, tãquam de nõ filio facto, & ſic contrario primo tractatui: nam hoc caſu ſibi nocuiſſet, tum quia ſtatur confitenti contra ſe, tum etiam quia vltima poſſeſſio nõ turbata præiudicat præcedenti quoad cognitionẽ ſtatus: vt eſt caſus in l. ſi iure. C. ne de ſta. defun. & ſequitur Fel. in d. c. per tuas, nu. 14. de prob.

Secundo loco ampliabis concluſionem, vt proce-
4 dat etiam † ſi talis prius fuiſſet tractatus, vt non filius, poſteà verò vt filius: quia primus tractatus fuit quædam aſſertio, quæ reuocatur per aſſertionem poſteà factam contra ſe, etiam ſi primo tractatui filius conſenſiſſet, quia cõſenſit ductus probabili aſſertione parentum, arg. l. 1. §. vlt. & quod ibi not. ff. quan. act. de pec. an. & Fel. ita ampliat in d. c. per tuas, ſub nu. 14. de prob. & Gozad. in conſ. 12. nu. 24.

Tertiò amplia idem procedere è contra, nempè ſi prius fuit tractatus tanquam filius, & poſteà reſpueretur, etenim nihilominus ille primus tractatus tãtum prodeſt filio, quòd ſecundus non poterit ei nocere: ita ait Felyn. in d. cap. per tuas, num. 17. de probat. ſic ſenſit, & Cornel. conſi. 1. vol. 2. neque præterijt Ruin. in conſ. 52. num. 9. vol. 1. nec omiſit Illuſtr. Paleot. de noth. & ſpur. c. 25. num. 5. quibus accedit Menoch. de arb. iud. caſ. 89. nu. 73.

6 Quòd limita, † quando filius poſt illam ceſſationẽ tractatus ſe contuliſſet in alterius domum, ibique ab alio, tanquam patre fuiſſet tractatus tanquam filius, nã tunc ceſſaret illa prima quaſi poſſeſſio in qua

erat

erat conſtitutus,& habet locũ iſta ſecũda , vt teſtatur
Fel.in alleg.c.per tuas.nu.14.verſ.ſed iſtud, de proba.
idque aſſeruit Ruin.in conſ.52.num.9.vol.5.quod,&
probauit Illuſtr.Paleot.in c.25.nu.7.de noth. & ſpur.
& meminit Gozad.in cõſ. 12.nu.25.vt etiam ſcripſit
Menoch.de arb.iud.caſ.89.nu. 75.

Quartò amplia,vt adeò cõcluſio vera ſit, vt ſi ma-
ritus tractauerit natũ ex eius vxore in domo ſua tan-
quã filiũ , & deindè alius illummet natũ ex illa mu-
7 liere,tanquam filium proprium tractauerit,†pręſum-
ptio erit pro primo tractatu. & debet præualere ſecũ-
do tractatui ratione natiuitatis in domo mariti: nam
ex his duobus iunctis oritur vera probatio filiationis,
ſecundum Alex.in conſ.88.col.4. nu.10. volum.7.&
Signor.de Homod.in conſ.221.col.4.in fin. verſ. nec
prædictis. & ſequitur Barb. in conſ. 27. col. 3. verſ. &
etiam.vol.1.& iterum Alex. in conſ.51. nu.13. vol.5.
Corn.in conſ.1.col.3.vol.10.ver. ſed pro quo facit,&
Præpoſit.in c.tranſmiſſæ.col.fin verſ.quandoq. con-
currit,qui fil.ſint legit.

Limita huiuſmodi ampliationem , quãdo ille na-
tus non cõſenſiſſet tractatui facto per maritũ matris
ſuæ,ſed tantummodo tractatui per adulterum facto;
8 †hoc enim caſu iſte vltimus tractatus, cui datus eſt
conſenſus debet attendi,& præfertur primo: auctore
Card.Zabar.in d.c.per tuas.in fi. & Aret. ibidem. nu.
31.verſ.4.quæritur.& Felyn.ibid.num.14. quos refert
etiam ſequendo Pariſ.in d.conſ.10.nu.95.vol.2.

Quintò amplia,vt eo vſque procedat, vt ſolus ille
9 tractatus ſufficiat †ad petendam principalem hære-
ditatem,& in petitorio:vt no.Ant.de Butr.in d.c. trã-
ſmiſſæ.col.3.verſ.quãdoq; concurrit,qui fil.ſint legit.
& refert Dec.in conſ.54.ſub num.3.Pariſ. in conſ.10.
nu.110.volu.2.Crau.in conſ.249.nu.2.Alba. in conſ.
83.num.22.Alexand. in conſ.51. volum.1. Dec.in d.
capit.per tuas.nu.9.de probatio.& Menoch. de arbit.
iud.caſu.89.num.70.

Sextò amplianda eſt,vt adeò vera ſit concluſio, vt
10 ille tractatus†cõſtituat illum talem tractatũ in qua-
ſi poſſeſſione filiationis, & fundatam dicatur habere
intentionem,vt tanquam filius admittatur , niſi con-
trarium probetur:ſecundum Bart.in l.1.§.ad quæſtio-
nem.in fi.ff.de quæſtio.& in l. non nudis. in fin. C.de
probat.& in l.quod Senatus. §. idem per contrarium.
nu.3.in fi.ff.de lib.agnoſc.dicens, quod ſi quis tracta-
11 uit aliquem,vt filium ſuum,†etiam ſi nulla verba in-
teruenerint,conſtituit eum in quaſi poſſeſſione filia-
tionis,donec cõtrarium probetur,vſq; eo quod ei ſuf-
ficit facere articulum,& probare, quod ille tractauit
eum,vt filium,vt ibi per eum,& in d.l.1.§.1.num.3.ff.
de quæſtio. hunc ſequutus eſt Alexand. in conſil. 51.
Viſo,& diſcuſſo proceſſu.nu.2.lib.1.& conſ.88.num.
10.vol.7.& Affl.deciſ.25.Ruin.dixit in conſ.53.nu.4.
* volum.5.& hanc eſſe * communem opinionem tra-
dit Pet.Ducn,regul.343.& poſt Doct.in c. per tuas.&
* in c trãſmiſſæ. qui fil.ſint legit.& alibi ſæpè de*com-
muni teſtatur Iacob.Menoch. in tract. de arbitr. iud.
cap. 89.nu. 69. & probat poſt plures hoc idem ſentiẽ-
tes Gozad.in conſ.12.nu.17.reſpondit Rimin.in cõſ.
289.num.5.vol.2.& meminit Dec.in conſ.54. vbi la-
tè.& in quo loco hanc eſſe * communem ſcribentiũ
ſententiam affirmat.& latius poſt eum plures eiuſdẽ
ſententiæ viros citans docuit Vaſq.Illuſtr.controuer.
cap.85.nu.20.in prin.& Alc.de præſumpt.reg.3. præ-
ſumpt.38.nu.4.& ſeq.

Quòd vſq; eo eſt verum, vt transferat onus probã-
di in aduerſarium,vt conſulti plures reſponderunt,ſi-
cuti Ang.in conſ.87.pro deciſione.in fi.& in cõſ.136.
col.3.& Fulg.in conſ.128.Viſis colum.2.atque Paul.
Caſt.in l.non epiſtolis. de prob. & ex multis adductis
per Dec.in conſ.321.nu.1. & in conſ. 54. ſub nu. 1. &
& 2.& Bertran.in conſ.26.nu.3.in 2.par.volum.2.vbi
* atteſtatur de communi opinione,& in conſ.349.nu.
2.vol.7.Burſat.in conſ.89.nu.6. vbi teſtatur hanc eſſe
* communem opinionem.

12 Extẽdè huiuſmodi ampliationem †nedum proce-
dere in filijs legitimis,verũ etiam in ſpurijs,& adulte-
rinis:nam ſi quis fuerit tãquam ſpurius,& adulterinus
tractatus,eſſet in illa quaſi poſſeſſione:vt ait Alex. in
l.1.§.ad quæſtionem.ff de quæſt.idem aſſeruit Bal. in
l.vulgo.ff.de ſtat.hom.ſic reſpondit Corn. in conſ. 1.
vol.3.col.10.verſ.& modo deueniendum:vt etiã ob-
ſeruauit Anch.in conſ.225. & latè proſequitur Pariſ.
in conſ. 10.nu.35.vol.2.

Extendè ſecundo,vt vera ſit ẽt ſi ſolus adſit tracta-
13 tus abſq; alio adminiculo:†quia, & hoc in caſu ex ſo-
lo tractatu conſtituitur filius in quaſi poſſeſſione fi-
liationis:vt dixerunt Doct.proximè citati, & præſer-
tim Caſtr.in conſ.151. col.2.volu.1.cui adhæret Nat.
* conſ.473.nu.14.& Burſ.in conſ.89.nu.6. vbi de*com-
muni teſtatur.

14 Intellige tñ †vt hęc ampliatio ita demum vera ſit,
ſi actus tractationis ſint legitimè probati, & conclu-
denter,alioqui ſecùs, vt vltra dicenda infra in prima
limitat.reſpondit latè contra teſtes ſuper tractatu de-
ponentes Rim.in conſ.289.nu.8.& pluribus ſeq. vol.
2.vbi impugnat teſtes de ſingularitate,vt ibi.et nu.29.
et ſeq.de inhabilitate,quia nutrices,patrini, vicini, et
quod de credulitate reſpectiuè deponebant.idẽ nun-
cupatim declarat Ruin.in conſ.52.nu.5.vol.5. Alex.
in conſ.74.n.1.vol.2.firmat Gra.in cõſ.62.nu.9.vol.2.
probat hoc etiam Pariſ.d.conſ.10.nu.63.vol.2.et me-
minit Anguiſſol.conſ.79.nu.2.lib.6.

15 Secundò intellige, † vt procedat cõcluſio amplia-
tionis ſolùm quoad patrem, filium, et virum,et vxo-
rẽ,non aũt inter cęteras perſonas,vel alias qualitates,
ad differentiam nominationis,quæ in verbo cõſiſtit:
ita reſpondit Caſt.d.conſ.151.in 1.parte vbi cõcludit
16 quaſi poſſeſſionem fraternitatis†non poſſe probari p
tractatum,quia illi qualitati, et ſimilibus non conue-
nit quicquid in contrarium conſuluerit Nat.in conſ.
59.nu.15.volens ibi tractatum probare filiationem,et
conſanguinitatẽ,quod à vero alienum eſt, quoad cõ-
ſanguinitatem : et allegata per eum non loquũtur in
his terminis, ſed ſolũ in nominatione reſpectu alio-
rum:ideò cauendum eſt à Burſ.in conſ.89 num. 5. et
ſequen.quo in loco peruertẽdo terminos tractatus, et
communis opinionis, arbitratus eſt tractationem ẽt
conuenire cuicunq; alij qualitati, vt conſanguinita-
tis,proximitatis,fraternitatis,et huiuſmodi.

17 Tertiò intelligenda eſt hæc ampliatio,†vt nõ pro-
cedat, vbi tractans ſæpè dixit, ꝙ quidquid faciebat,
id faciebat amore Dei,vel alio animo,quam ad effe-
ctum filiationis:eo enim caſu tractatus non cõſtitui-
tur in quaſi poſſeſſione filiationis: vt placuit Rim.in
conſ.289.num.9.et ſeq.vol.2.

Quartò intellige,vt vera ſit ampliatio,ita demum
18 † ſi actus tractationis ſit conueniens ſibi filio,non ẽt
extraneo:vt ſcriptum reliquit Gugliel.de Benedict.in
c.Raynutius.in 3.par.in verſ.qui filiũ ex eo ſuſcipiẽs.
nu.12.de teſta.et fuit primarium Bar. pronunciatum
in d.l.1.§.per contrarium ſub nu.3. verſ.ſi quidem eſt
actus,qui nõ conuenit niſi filio,& c.ff. de lib. agnoſc.
cui accedit Bal.in d.l.per tuas.de prob.et reſponden-
do ſenſit Ruin.in conſ. 52.nu.4.vol. 5. Non.n.omnis
tractatus ſatis eſt,neq; põt conſtituere aliquẽ in quaſi
poſſeſſione filiationis, ſed huiuſmodi debet eſſe,ꝗ fi-
lio ſaltẽ pręſumptiuè conueniat,et non alijs,vt in hy-
potheſi noſtra conſultus animaduertit Rim.in d.cõſ.
* 289.nu.6.et ſeq.vol.2.et ſcribentium eſſe* communẽ
ſententiam aſſeuerauit Soc.in cõſ.89.nu.4. circ. prin.
vol.1.et monuit Pariſ.in d.conſ.19.nu.62.lib.2.

19 Intellige tñ,†quòd iſta quaſi poſſeſſio non ſuffice-
ret pro obtinendo in petitorio, niſi alia concurrerẽt,
ex l.circa.ff.de prob.vt proditum reliquere Bal. Ang.
et Salyc.in l.non ignorat.ff. de probat.quos ſequutus
eſt Flor.

eſt Flor. in l. quidam. ff. eodem. tit. & id notauit Iaſ. in
l. neque profeſſio. C. de teſtam. ſicque repetiit Bald. in
c. per tuas, col. 2. de probat. docuit præterea Bart. in l.
non nudis. 2. lect. C. eod. de probat. Iaſ. iterum confir-
mauit, vt in conſ. 106. in fi. vol. 1. & in conſ. 102. vol.
4. & de* communi opinione teſtatur Alc. de præſum-
ptio. reg. 3. præſump. 38. num. 8. vbi alios allegat. & in
reſponſ. 529. num. 5. & Ceph. in conſ. 89. num. 48. lib.
2. atque Pariſ. in conſ. 11. nu. 29. vol. 2.
20 Contrariũ † tamen tenuerunt ſupra allegati in quar
ta ampliat. ſcribentes, & nominatim Menoch. in d.
tract. de arbit. iud. caſ. 89. ſub nu. 17.
Intellige, vt eo vſque procedat, vt etiam locum ha
21 beat † in eo, etiam qui poſt mortem mariti tractauit
natum tanquam filium, quia ex hoc contra talẽ tra-
ctantem, ille filius conſtituitur in quaſi poſſeſſione
filiationis: ſecundum Ang. in l. liberorum, in princ. ff.
de ijs, qui not. infam. cui ſe ſubſcripſit Illuſtr. Paleot.
in ſuo tract. de not. & ſpur. c. 22. in fin. & Menoch. in
tract. de arbit. iud. caſ. 89. nu. 72. vbi etiam alleg. Alex.
in conſ. 25. num. 12. vol. 4. de quo opportunius infra
ſuo loco diſſeremus.
22 Septimò amplia, concluſionem principalem † etiã
procedere, ſi tantummodo extaret vnicus actus tra-
ctatus: tunc enim concurrente tamen aliquali nomi-
natione, præſumeretur filius, teſte Dec. in d. c. per tuas
nu. 9. in fi. de probat. quod etiam comprobauit Illuſt.
Paleot. in d. tract. de noth. & ſpur. c. 22. num. 8. & Me-
noch. in tract. de arbit. in caſ. 89. nu. 74.
23 Verùm † quando eſſet continuatio, & iteratio tra-
ctatus habens cauſam ſucceſſiuam, tunc efficax eſſet
probatio pro filiatione, ſi credimus Dec. in conſ. 54.
col. 2. in fi. quem ſequitur Gozad. in conſ. 13. num. 40.
verſ. 6. ſunt etiam teſtes.
Octauò amplia eandem concluſionem nedũ pro-
cedere in probanda filiatione, verùm etiam in quo-
24 cunque gradu conſanguinitatis, † nempè vt per tra-
ctatum probetur etiã fraternitas: vt locupletiſſimus
eſt mihi teſtis Bart. in l. non nudis, in 2. lect. in fin. de
probat. & placuit Fely. in d. c. per tuas. col. fi. verſic. 2.
not. de proba. quos ſequitur Alba. in conſ. 83. nu. 21.
de quo latius infra in concluſ. per nominationem. in
5. intelligen. primæ limitationis.
Nonò amplia etiam in filio illegitimè nato, & ſpu
25 rio, ſiue adulterino: † nam vt probetur filiatio iſtius
generis, ſufficit, quòd pater adulter tractauerit natum
vti filium. vt concludit Gozad. conſ. 12. in hac cauſa,
nu. 22. & ſeq. ex doctrina Petr. de Anch. in conſ. 225.
incip. videtur prima facie. col. pen. verſ. ſuper alio du-
bio. & in eandem ſentẽtiam deſcendit Burſat. in cõſ.
27. ſub num. 1. & conſil. 88. num. 10. & conſ. 98. nume.
5. Gozad. idem aſſeuerauit in conſ. 13. nu. 55. Quam
Concluſionem tamen intellige forſan verã eſſe poſ-
26 ſe, † quoad tractatum per alimentationem, quia ille
actus cõuenit etiam ſpurio, c. cum haberet. de eo, qui
duxit, &c. & ita animaduertit poſt alios Vaſq. Illuſtr.
Controuer. c. 85. ſub nu. 20. ac etiam ita intelligendus
eſt Burſ. d. conſ. 88. & alibi per eum.
Decimò amplia, vt concluſio locum ſibi vendicet,
27 † etiamſi tractatus ab vna tantum ex partibus inter-
uenerit: vt aſſeruit Natt. conſ. 473. num. 14. ſed con-
trarium eſt verius, vt ibi per eum nu. 24.
Primò velim limites, & intelligas primariã Con-
cluſionem non procedere, ſi fuerit probatus tractatus
in genere, nempè quòd talis fuerit tractatus tãquam
filius: nam ex huiuſmodi probatione non inducere-
28 tur probatio filiationis: † teſtes enim debent ſpecia-
tim, & clarè demonſtrare actus talis tractatus, qui ſo-
lent circa filios exerceri, nẽpè alere ipſum in domo,
mittere illum ad ſcholas, inſtituere in teſtamento, fa-
cere ſibi veſtimenta differentia à famulis, ſcribere il-
lum in natalibus filiorum, & familia: vt colligere eſt
ex tex. in l. quidam cum filium. ff. de verb. oblig. quem
putat ibi ſingularem Bart. & dixit Bald. in c. per tuas.
nu. 5. de probat. & voluit Ruin. in conſ. 52. nu. 5. vol.
5. & clarius explicauit Socy. in conſ. 39. viſis, et inſpe-
ctis. col. 3. qui dicit in actibus ſingularibus, debere te-
ſtes deponere etiam non interrogati, idem cõſidera-
uit Pariſ. in ſæpè alleg. conſ. 10. nu. 61. cum ſeq. vol. 2.
et Dec. in conſ. 54. nu. 1. et 4. cum ſeq.
Secundò limitare, et intelligere poteris, eandẽ pri-
mariam concluſionem, ſi teſtes deponerent talem fi-
lium fuiſſe à parentibus tractatum vti filium; ſecus ſi
29 ſimpliciter deponerent, ꝙ tractabatur vt filius, † nam
ad hoc, vt quis dicatur filius ex tractatu, neceſſe eſt
probare tractatum factum à parentibus: vt auctor eſt
Bart. in l. filium definimus, et ibi Bal. ff. de his, q ſunt
ſu. et in l. nõ nudis. C. de probat. vbi etiam cæteri Do-
ctor. Angel. quoque in l. 1. ff. de probat. vt etiam tra-
didit Salic. in l. ſi vicinis. de nup. nec aliter ſenſit Nat.
in conſ. 473. num. 24. vol. 2. neque latuit Pariſ. conſil.
10. ſub num. 61. vol. 2.
Ex hoc illud exiit, vt ſi pater fuerit mortuus, et filius
30 natus poſthumus, † non poſſit probari filiatio ex hac
cõiectura, ſcilicet per tractatum, nec ille ex iſto actu
poterit dici in quaſi poſſeſſione filiationis: vt ex mul
tis adductis à Burſat. idem concludit in conſil. 83. nu.
5. et 6. quod obſeruauit, et Pariſ. in conſ. 11. num. 21.
vol. 2. ſentit quoque Corn. in conſ. 1. col. 13. vol. 3. et
tenet Illuſtriſ. Paleot. ſi accuratè illius verba exami-
nentur, in d. tract. de noth. et ſpur. c. 22. nu. 9. nam poſt
mortẽ patris filio nato non datur, vel acquiritur qua-
ſi poſſeſsio filiationis.
Iſtud vltimum intelligas contra patrem, vel bona
eius, nam ex quo ille non tractauit nec potuit tanquã
filium tractare, nõ poteſt vtique dici à patre in quaſi
31 poſseſſione conſtitutum; ſecus † autem quoad alios
tractantes tanquam filium. eo nempè caſu poſt mor-
tem aſſerti patris, ille filius poteſt acquirere quaſi poſ
ſeſſionem ex illo tractatu contra illos ſic tractantes:
vt egregiè notat Illuſtriſ. Paleot. quem ſemper hono-
ris gratia nominatum volo, in eod tract. de noth. et
ſpur. c. 22. nu. 9. et ita cenſuit Menoch. de arbit. caſ. 89.
nu. 72. et habuimus in facto in vna Lunen. Sarzanen.
cuiuſdam hæreditatis, in qua poſthuma nata ad effe-
ctum ſuccedendi in bonis paternis, dicebat ſe filiam
legitimam ipſius teſtatoris. et inter cætera ad proban-
dum filiationem, deducebat teſtes deponentes illam
fuiſſe ab omnibus tractatam tãquam filiam ipſius te-
ſtatoris, ideò eſſe in quaſi poſseſſione filiationis,
quod quidem minimè verùm eſt, cùm nunquam à
patre tanquam filia fuerit tractata, vt ex ſuperius alle
gatis liquet.
Secundò intelligas, licet illud vltimum dictũ non
32 haberet locum, † quando ille tractatus, et ſic quaſi
poſſeſſio initium habuiſſet viuente marito, et patre,
quia poſt eius mortem etiam durat, et ſic datur quaſi
poſseſſio, etiam poſt mortem patris: ſic voluit intelli-
gere Alex. in cõſ 98. aliàs 90. nu. 7. vol. 6. dum pro ſua
opinione alleg. gl. in l. non ignorat. C. qui accuſ. non
33 poſs. in verb. probauit. iuncto tex. vbi gl. vult † quòd
mater ẽt dicatᷣ in quaſi poſseſſione maternitatis mor
tuo filio, et ſic ibi probant, quòd dicta quaſi poſseſſio
põt etiam poſt mortẽ continuare non tamen incipe
re: vt ibid. dixit Alex. in d. conſ. 88. aliàs 90. n. 7. vol. 6.
34 A contraria tamen ſtetit ſententia. † Bald. in l. non
nudis. C. de proba. vbi vult iſtam quaſi poſſeſſionem,
cùm ſit ex ijs, quæ in eandem rationem cadunt, quæ
noſtri nominant relatiua, euaneſcere morte alterius,
ſcilicet patris, et filij.
Tertiò limitabis, et intelliges principalem conclu
35 ſionem, vt non eo vſque procedat, † quin etiam poſ-
ſit contrarium probari, iux. ſententiam Bal. in l. neq;
C. de teſta. nã veritati ſemper debet eſſe locus in iis,
quæ non poſſunt induci, niſi ab ipſa naturali veritate,
per cõtex. in l. vlt. ff. de prob. et ſequitur Fel. in d. c. per
tuas.

tuas.ſub nu. 17.verſ.5. nota. de probatio.vi, & conſulendo ſenſit Andr.Barbat.in conſ.27.nu.4. vol. 1.

36 Quartò limita, vt concluſio vera ſit,† quoad præiudicium ipſius tractantis,& eius hæredum,non autem in præiudicium tertij, neq; proximorum ab inteſtato venien. per ea, quæ diximus ſuprà in cõiectura per nominationem vt tradit Natt.in d.conſ. 473. nu. 24. verſ. ad contraria.

37 Quinto limita,& intellige,† quãdo illi actus ſonarent potius in cauſam pietatis: quã filiationis; vt ſimpliciter præſtarentur alimenta,illa enim alijs non filijs quandoq; præſtantur: ita tenet Abb in c.tranſmiſſæ.q fil. ſint legit. ſic volun,& Ruin.in cõſ. 52.nu.4. vol. 2. ita aſſeruit quoq; Gozad.conſ.13.nu.17.vt notauit ẽt Panſ.in cõſ.11.nu.25.& cõſ.12.nu.247.vol.2.& refert Menoch. de arbitr.iud.caſ.89.nu.76.

Succurrit,& illud,vt te admoneam, quod plures à
38 noſtris cõſtituuntur actus tractatus, † quibus filiatio ſiue eius quaſi poſſeſſio probatur. Primus eſt,ſi tpe natiuitatis eius,qui dicitur filius,fuerit factum gaudiũ, & letitia in domo,vt de filio ſibi nato Secũdò ex lactatione. Tertiò mittendo eum ad ſcholas. Quartò faciendo ei veſtimenta,differentia ab alijs.Quintò emãcipare illum.Sextò ex datione tutoris. Septimò legitimare. Octauò legare vel exhæredare. Nonò vbi filius eodẽ nomine vocatus eſt,quo is,qui dr̃ pater, denominatur. Decimò ex educatione ſiue alimentis. Vndecimò ſcribere eum in libro natalium filiorum.

Primùs probatur per Præpoſ.in d.c.tranſmiſſæ.ſub nu 9.verſ.item quia quando actus ſunt.q fil.ſint legit.

Secũdùs actus ex lactatione habetur, p Iaſ. in cõſ. 102.col.pen.in fin.vol. 4. vbi concludit, quod tamen oportet,quòd iſte actus lactationis differat à lactatione facta extranei, nec ſufficeret ſimpliciter probare hunc curaſſe lactandum talẽ,niſi appareat, quod,vt filium magis,vt aliquem pauperẽ forſan ſumptum è xenodochio lactari fecerit.In ætate tamẽ puerili difficilè eſt diſcernere, ille ait, quòd tractatio facta fuerit de aliquo magis vti filio,quàm extraneo, ẽt ſi tũc concurrat nominatio de filio: vt ibi p eum.idem rñdit Alex.in conſ.74.nu.2.vol. 2. & ita debet intelligi Bald.in l.non ignorat.ſub nu.3.C.qui accuſ. non poſ. dum inquit,quòd præſumptiuè filiatio probatur probando,quod lactauit,nutriuit,& tractauit talẽ in omnibus verbis, & factis tanquam filium.

Tertiùs actus,q eſt mittere puerum ad ſcholas, habetur à Bal.in c.per tuas.nu.5.de prob. ſequitur Natt. d.conſ.135.col.2.maximè ſi ad ſtudium publicum ſit miſſus,vt reſpondit Pariſ.d.conſ.13.nu.33.ver. ſecundo prædicti teſtes,quod etiam placuit Guiliel. de Benedict.in c. Raynutius.in 3.par.in verſ.quæ filium ex eo ſuſcipiens ſub nu. 14.de teſta.

Quartùs actus tractationis eſt,ſi ei vti filio quis fecerit veſtimenta differentia ab alijs domeſticis, puta honorabilia: ita concludit Bald.in d.c.per tuas. nu.5. et Nat.d.conſ.235.& Guiliel.de Bened.c. Raynutius. loco proximè citato.ſub nu.14.

Quintùs,qui eſt emancipare aliquem, traditur per Bar.in l.1.§.item per contrarium.ſub nu.3.ff.de liber. agnoſcen.per cõtex.in l.quidam cum filium. in prin. in verb.emancipauerit. ff.de verbo.oblig. quem text. dicit ſingularem Bart.ibi.vt etiam teſtatur Bald. in d. cap.per tuas. num.5.de probat.& dixit Natta d.conſ. 235.col.2.tradit Ruin.in conſ.52.ſub num.7. volum. 1.& reſpondit Soc. ſequendo Bart. vbi ſuprà in conſ. 89.num.4.volum.1.Emancipatio enim eſt actus, qui duntaxat filio & non alteri conuenit, alias eſſet inepta emancipatio facta de extraneo: vt per eundem Socin.loco modo allato.

Sextùs actus eſt,vt diximus,dare alicui tutorẽ. nam ex hoc ſatis dicitur filius is, cui datus eſt tutor: iſte enim actus eſt talis,q magis filio, quàm extraneo cõuenit: ita conſulius reſpondit Soc.d.conſ.89. nu. 4.

Septimùs actus,vt iam diximus,eſt, vt ſi quis fecerit legitimare aliquem,vt filiũ ſuum: vt probat Goz. d.conſ.12.nu.22.in 9.fundamento.& in conſ. 13. nu. 42.in fi.& ſequ. qui quidem actus mixtam etiam habet nominationem: vt reſpondit Ruin. conſ. 36.vol. 1. & poſt Anch.& concordantes per eũ firmat hunc actum Guiliel.Bened.in c. Raynutius.in 3.par.in uerſ. quę filium ex eo ſuſcipiens.nu.14.in fi de teſta.legitimati enim rõne præmiſſa, & antecedentis neceſſarij, ſatis probat quaſi poſſeſſionẽ filiationis: vt docuit Pariſ.in d.conſ.10.nu.62.& 67. vol. 2.& aliundè probat Rol.à Val.in conſ.69.nu.47.cum plur ſeq. vol.3.

Huic opinioni expreſsè repugnat Rimin.d.conſil. 289.nu.32.& plur.ſeq.vol.2.dicens, quòd actus legitimandi, reſpectu legitimantis, nihil habet cõe cum filiatione, qa ille actus pendet à principis ſiue legitimantis voluntate,nec reſpectu illius, qui impetrauit legitimationem,quia quilibet põt eã impetrare, tãto magis,ſi is,qui impetrauit, p illo,qui dicitur filius, nõ dixit ſe hoc facere,vt pater, prout erat in caſu ſuo.

Allegata igitur in contrarium loquuntur, qñ in legitimatione impetrata fuit p impetrantes dictum,talem filium ſuum eſſe, vel poteſt dici, quod procedãt, quando ſimpliciter fuit facta legitimatio; ſecus ſi ad cautelam,vt per Rimin.vbi ſupra.nu.40.& ſeq.aliundè igitur eſſet probanda filiatio, quàm per ſolam legitimationem, maximè ſi principaliter tractetur de filiatione: vt per eundem Rimin.loco citato. d. conſ. 289.col.fi.& reſpondit Dec.conſ. 576. nu. 10.

De octauò latius dicetur infra filiatio probatur ex inſtitutione, ad quem locum te reijcio.

Nonùs actus tractationis eſt,vt iam dictum fuit, qñ alicui imponitur illud nomẽ,quo denominatur ille, qui dicitur eius pater: vt docet Iaſ.in l.neq; naturales. nu.14.in fi.ver aduerte.C.de teſta.poſt Bald. per eum citatum, qui loquuntur in poſthumo.

De decimò nonnulla ſcripſimus infra in concluſ. filiatio probatur ex alimentis, ideo quæres ibi.

De vndecimò etiam diximus in alia concl. filiatio probatur per libros,in quibus natalia notantur, inſpicias hoc loco,& quę hic deſũt,ibi explicata inuenies.

CONCLVSIO DCCXC.

ARGVMENTVM.

Filiatio an probetur ex nominatione parentum.

SVMMARIVM.

1 *Nominatio, aſſertio, profeſſio, vel cõfeſſio eiuſdẽ ſũt effectus.*
2 *Filiatio ex ſola nominatione non probatur.*
3 *Filiatio ortum habet a natura, ideo non poteſt oriri ex ſola nominatione.*
4 *Filiatio nõ probatur per nominationẽ, ſi nominatio facta eſt in aliquo inſtrumento vel priuilegio enunciatiuè, & ob aliam cauſam, quam ad finem probandi filiationem.*
5 *Filiatio probatur ex nominatione aſſertiua ſi eſſemus in antiquis, & per inſtrumentum antiquum enunciatiuè, & incidenter loquens. Extende, vt nu.6.*
7 *Filiatio per nominationem nec etiam inducit aliquã præſumptionem quoad præiudicium tertij.*
8 *Filiationis nominatio non probat contra nominatum, nec illi infert aliquod præiudicium.*
9 *Filiatio per nominationem ſaltem transfert onus probandi contrarium in aduerſarium, & conſtituit nominatũ in aliquali quaſi poſſeſſione nominationis, donec contrarium probetur.*
10 *In probanda filiatione præſumitur pro nominato, quãdo cum nominatione concurrerent aliquę alię coniecturę.*
11 *Nominatio, vt probet filiationem fieri debet a patre.*
12 *Nominatio filiationẽ probat, etiamſi emanauerit ab vno parente, de cuius bonis, & hęreditate agitur.*

13 *Nomina-*

13 *Nominatio in filiatione legitima, & naturali ſimul, vel naturali ſaltem approbata à iure ciuili, transfert onus probandi contrariũ in aduerſarium, & cõſtituit nominatum in quaſi poſſeſſione nominationis. Contr. nu. 14.*

15 *Filiatio per nominationem in preparatorijs iudiciorum transfert onus probandi contrarium in aduerſarium.*

16 *Filiatio ex nominatione in caſibus in qbus conſtituit nominatũ in quaſi poſſeſſione filiationis procedit etiam in alijs quibuſcunq; proximioribus, & alijs qualitatibus.*

17 *Conſanguinitas probata diſſoluit matrimonium.*

Filius ſi nominauerit ſe filium alicuius, fides eſt habenda illi aſſertioni in eius præiudicium, ibi.

18 *Nominatio probat nedũ filiationẽ, ſed ẽt cõſanguinitatẽ.*

19 *Quaſi poſſeſſio libertatis, ſeruitutis, vel alicuius alterius qualitatis ſufficit ad transferendum onus probandi in contrarium.*

20 *Nominatio, ſeu confeſſio alicuius circa fraternitatem, vel conſanguinitatem non probat.*

21 *Nominatio ſiue cõfeſſio, quæ conſtituit nominatũ in quaſi poſſeſſione, procedit etiam ſi nominatus fuerit abſens.*

Contrarium nu. 22.

23 *Nominatio probat effectum quaſi poſſeſſionis filiationis, ſi nominatus nihil petat.*

24 *Quaſi poſſeſſio filiationis orta ex nominatione, licet extinguatur mortuo nominante, tamen durat eius effectus præſumptæ probationis filiationis.*

25 *Nominatio facta ad id de quo quæritur, debet eſſe probata concludenter.*

26 *Suſpitio hæreſis, & ſi poſſit oriri ex leuibus ſignis, tamen illa ſigna probanda ſunt.*

27 *Nominatio, quando directè facta eſt ad effectum filiationis probandæ in iudicio, tunc ex illa filiatio probatur.*

28 *Nominatio facta de aliquo, vt filio, facit præſumptiuè probationem filiationis.*

29 *Nominatio vbi facta eſt de aliquo vti filio extra iudiciũ incidenter, & propter aliud, nihil præiudicat.*

30 *Confeſſio enunciatiua non facta cum aliquo miniſterio, non probat.*

31 *Filiatio à natura deſcendit, & eam ſola nominatio efficere non poteſt.*

32 *Nominatio ſola facta de aliquo vti filio, magis communiter fit blandiendi cauſa, non probandi talem filium.*

33 *Filiatio per nominationem probatur, etiamſi nominatio ſit facta extra iudicium directè, & præſente nominato.*

34 *Filiatio probatur ex nominatione, quando à patre fuit facta principaliter, & propter ſe.*

Amplia, vt nu. 35. & ſublimita, vt nu. 36.

37 *Filiatio non probatur per nominationem factam in actu blandiendi.*

38 *Nominatio ſiue confeſſio principaliter emanata ad effectũ filiationis cõſtituit nominatum in quaſi poſſeſſione illius qualitatis, niſi contrarium probetur.*

39 *Filiatio probatur, quãdo pater, & filius inuicem pro filio, & patre nominabantur.*

40 *Filiatio contra patrem probatur ex nominatione, & filius conſtituitur in quaſi poſſeſſione.*

41 *Filij nominatio patri plurimum poteſt afferre præiudiciũ, cum filijs alimenta ſuppeditare cogatur.*

42 *Filij nominatio quoad cognitionem probat ẽt contra tertiũ, qñ agit de fauore legitimitatis. Reſtringe, vt nu. 43.*

44 *Si dominus nominat ſeruum ſuum filium, efficitur liber in præiudicium nominantis, & etiam tertij.*

45 *Nominatio probat filiationem, ſi facta eſt in actu, qui magis filio, quàm extraneo conuenit.*

46 *Filiatio per nominationem probatur, quando nominatio eſt geminata. Contrarium. nu. 47.*

48 *Filiatio probari poteſt ex nominatione, etiamſi nominatio, & confeſſio facta ſit in ſupplicatione ipſi principi.*

49 *Filij nominatio, et confeſſio matris facit tantummodo aliquam præſumptionem iudici.*

Nec illa probandæ filiationis cõiectura à nobis in poſtremis eſt habenda, ea eſt p nominationẽ parentũ. Sed antequã ad vlteriora trãſitũ facia-
1 mus, præſciendũ eſt has voces, † nominationẽ, aſſertionem, profeſſionem, vel cõfeſſionem eiuſdem eſſe effectus; vt inquit Bal. in l. non nudis. nu. 1 C. de prob. aſſerens, quod licet inter eas voces diſcrimen ſit quo ad quid, cum aſſeueratio ſit, quæ fiat proprio motu, confeſſio ad interrogationem, profeſſio autem quandoq; fiat diſpoſitiuè, quandoq; enunciatiuè: omnes tamen eandem vim habent, & latius harum vocum vim, & poteſtatem explicat Bal. in l. neq; natales. nu. 2. C. eo. de probat. diſcrimen conſtituens inter profeſſionem, quæ quidem vim habet cõfeſſionis ac teſtationem, & examinationem.

Filiatio itaque, vt propius ad concluſ. accedamus, quandoq; probatur per nominationem parẽtum, verum quoniam, vt plurimum, per ſolam nominationẽ non probatẽ, idcirco nos negantem conſtituemus cõ-
2 cluſ. † dicemusq; filiationẽ ex ſola nominatione non probari: id mihi probat contex. & gl. in c. tranſmiſſæ. qui fil. ſint legit. & in c. per tuas. de prob. gl.* communiter approbata in l. non epiſtolis. C. eo. de prob. l. nõ nudis. C. eo. gl. in c. Michael. de fil. presbyt. c. illud de præſumpt. idem ſenſit Iaſ. in l. neque profeſſio. C. de teſtam. quia illa verba præſumuntur prolata propter aliud, & ideo non probãt. l. ex iis. C. de teſta. plenè ẽt tradit Iac. de S. Georg. in l. quidã. ff. de prob. hoc idem plurimi tum profitendo, tum etiam conſulẽdo aſſeruere, vt Rebuf. in tract. de nominat. q. 1. n. 2. Petr. Mõcad. in add. ad Crot. in tract. de teſt. lib. 4. nu. 116. & de communi opinione atteſtatur Dec. in d. c. per tuas. n. 28. mihi vero nu. 7. & alios alleg. Pariſ. cõſ. 10. nu. 15. vol. 1. vbi etiam de cõi atteſtatur. Gozad. in conſ. 13. nu. 7. Pariſ. in conſ. 13. nu. 29. volu. 2. Rum. in conſ. 36. n. 6. vol. 1. & in cõſ. 53. nu. 6. vol. 5. Cæphal. in conſ. 48. nu. 15. Alban. in conſ. 6. nu. 10. Pariſ. in cõſ. 29. nu. 96. vol. 2. Crau. in conſ. 249. nu. 10.

Concluſionis noſtræ ea ratio eſt: Nã filiatio ortum
3 habet à natura, † ideo non põt oriri ex ſola nominatione ſecundũ Bal. in d. l. nõ epiſtolis. in 1. not. & confirmat tex. ſing. in l. Caius Seius. ff. de iur. patron. & refert Iaſ. in conſ. 102. col. 2. vol. 4. & nominatio blandiendi potius gratia proferri ſolet, quam veritatis inducendæ. l. nemo. §. 1. ff. de hæred. inſtit. & d. l. neque profeſſio. C. de teſtamen. & dixit Illuſtriſs. Paleot. in trac. de noth. & ſpur. c. 23. & Ruin. in cõſ. 52. nu. 4. vol. 5. & ideo non debet ſumi neceſſarium argumentum. per l. ſi inſtituta. §. fi. ff. de inoff. teſtam. & Fely. in d. c. per tuas. nu. 12. verſ. tertio reſtringe, & tenent pro cõcluſione Menoch. de arb. iud. caſ. 89. nu. 77. Couar. epit. par. 2. c. 8. §. 3. nu. 7. Franc. Marc. in deciſ. 457. nu. 4. par. 2. Cor. in cõſ. 78. nu. 8. vol. 3. atq; Illuſtr. Paleot. de not. & ſpur. c. 23.

4 Primò amplia huiuſmodi concluſ. procedere, † etiã ſi talis nominatio eſſet facta in aliquo inſtrumento, vel priuilegio, enunciatiuè tamen, et ob aliam cauſã, quam ad finẽ probandi filiationem, quia, et tunc non probaretur filiatio: teſte gl. cum ibi adduct. in d. c. per tuas. & ibi Fely. nu. 11. cum alleg. de prob. cui accedit Bertrãn. in conſ. 335. nu. 1. par. 1. volum. 2. maximè ſi proferens talia verba enunciatiua, negaret fuiſſe enunciata animo oſtendendi, & probandi filiationẽ: Nam tunc ſtabitur ipſius aſſertioni, vt inquit Fely. in d. c. per tuas. nu. 12. & hoc adiuuat context. in l. diuus. ff. de in integ. reſtit.

Limita tñ hanc ampliationem locum nõ habere,
5 † ſi eſſemus in antiquis. tunc enim ex tali nominatione aſſertiua probatur filiatio: vt conſtat ex adductis à Iaſ. in conſ. 34. nu. 7. vol. 1. vbi inquit per inſtrm antiquum enunciatiuè, et incidenter loquens pbare filiationem: vt ẽt voluere Soc. iun. in conſ. 138. num. 2. vol. 3. Crau. de antiq. temp. par. 1. n. 7. & 8. Menoch. de arbitr. iud. caſ. 98. nu. 84. Alex. in conſ. 90. col. 3. in fi. verſ. et ijs reſponſum eſt. volum. 6. Dec. in conſ. 35.

Barb.in conſ.6.vol.2. Videas tamen ad hæc quę diximus in concluſ. verba. enunciatiua.

6 Extende † huiuſmodi limitationem veram eſſe ẽt
in extraneis: vt tradidere glo.& Doct. in c.cum cauſã,
de proba.& reſpondit Barb.in conſ.6.num.14. vol.2.
quod placuit Dec.in conſ.135.& Rebuff. in tract. de
nomin.in prin.num.4.

Secundo loco amplies, concluſionem, vt eo vſque
procedat, vt nec etiam inducat aliquam pręſumptio-
7 nem,† quo ad præiudicium tertij: ita notat conſulen-
do Iaſ.in conſ.81. factum ſic ſe habet. col.1. vol.1.&
in conſ.102.Ser.Benedictus.col.1.vol.3.idem aſſeruit
Rebuff.de nomin.q.1.nu.4. Idem præterea ſenſit Ti-
raq.de vtroque retract.de retract.lignagier.§.1. gloſ.
16.nu.3.verſ.ſed quod multo plus eſt,& cautum eſt à
Nat.in conſ.473.nu.24.in fi. vol. 2.

8 Tertiò amplia,† vt nec huiuſmodi nominatio pro-
baret etiam contra nominantem, nec illi inferret ali-
quod præiudicium, quia ſolùm probaret inter ipſas
partes, quoad actum ſic expreſſum. per l.optimam, C.
de contrah.& cõmit.ſtipul.vt ſcriptum reliquit Dec.
in d.c.per tuas, num.35.de probat.& in auct.ſi quis in
aliquo.nu.37.C.de eden.& in conſ.36.nu.6.& in cõſ.
118.nu.5.hocq; deciſum fuit ab Afflic.in dec.83.nu.
10.& comprobauit Crau.in conſ.29.nu.1.cui ſenten-
tiæ,& illud fauere videtur, quod ſi dico, promitto cẽ-
tum Titio ſeruo Sempronij, probat quo ad ſtipulatio-
nem, ſed ſi poſteà quæſtio moueretur de dominio Ti-
tij, illa confeſſio, vel nominatio non præiudicaret: ſic
cenſuit Matth.in ſing.79. Nota quod quotieſcunq; in
inſtrumento. Et latè ſcripſit Rui. in cõſ.52.n.4.vol.5.

Primò limita concluſionem principalem, vt adeò
9 vera non ſit,† quin ſaltem ex tali nominatione onus
probandi contrarium transferatur in aduerſarium: ita
not.gl.in c.Michael.de fil.presb.& traditũ eſt à Bald.
in l.non nudis.C.de proba.& in l.neq; profeſſio, C.de
teſtam.& in c.tuam, col.pen.de ord. cog. quos ſequi-
tur Dec.in conſ.321.nu.1. idem videtur ſentire Barb.
in conſ.14. nu. 27.vol.3.vt conſtituat nominatum in
aliquali quaſi poſſeſſione filiationis, donec probetur
cõtrarium, teſte Bart. in l.1.§.1.ff.de quęſt.& latius in
l.1.aliàs 2.§.idem per contrarium, ff.de lib.agnoſ.atq;
ſcripſere Iac.de Butr.& Ang.in l.1.ff.de probat. Iaſ.ex
multis alleg.in conſ.102.col.1.in prin.vol. 4. & tenet
Rebuff. de nomin.q.1.num.8.

Primò intellige prædictam limitationem procede-
10 re,† quando cum nominatione aliquæ aliæ coniectu-
ræ concurrerent: nam tunc vtiq; pręſumeretur pro no
minato, ſecus autem ſi extaret tantummodo nomi-
natio: vt aſſeuerauit Dec.in d.cap.per tuas. num.7. de
* prob.vbi atteſtatur de * communi opinione,& idem
voluit Cap in cõſ.2.nu.4.& in caſu, de quo per Alba.
in cõſ.83.nu.21.& 22.vbi aderat ẽt tractatus,& ita lo
quuntur oẽs Doctores, dum inducunt ꝓbationem ex
nominatione, deducẽdo.ſ.ſemper alias coniecturas.

11 Secundò intelligas,† vt huiuſmodi nominatio de-
beat fieri à patre: ſcribentes enim loquentes de nomi
natione intelligunt,& exprimunt de paterna, vt d.gl.
in c.Michael.de fil.presb. vel ſaltem de vtraq; pater-
na, ſcilicet,& materna: nam à ſola matre nominatio
facta nihil faceret, requiritur enim nominatio vtriuſ-
que, per tex.in c.per tuas, de proba.ibi,& filius nomi-
natus communiter fuit,& habitus ab ambob. & text.
in l.1.§.ad quæſt.ff.de quæſt.ibi, ambo parentes, & in
c.per tuas, qui fil.ſint legit.ibi, ſtandum eſt ſuper hoc
verbo viri,& mulieris.vbi Bal.nu.2.ſic ſenſit,& Bart.
in l.filium.nu.1.ff.de his.qui ſunt ſui, vel alien.iur.cui
accedit Soc.Iun.in conſ.86.nu.40.vol.2.& not. Nat.
in conſ.473.nu.24. vol. 2. vbi atteſtatur de communi
forma, quam tradunt Doctores. capiendi quaſi
poſſeſſionem filiationis, qui ponunt quod fuit tracta-
tus à patre,& à matre tanquam filius: quod tamẽ re-
ſpicit tractatum,& nõ nominationem,& tenet Burſ.
in conſ.88.nu.9.& quod ſola nominatio matris nihil
ꝓiudicet, tenet ẽt Ang.in auth.ſi qs, la 2.C.de nat. lib.
& Menoc.latè in addit.ad Crot. de teſti. ſub nu. 118.

12 Verùm,& quod limitatio noſtra procedat,† etiam ſi
nominatio emanauerit ab vno parente, de cuius bo-
nis,& hęreditate agitur, licet non vtriuſq; parentis no
minatio interuenerit, plurimi ſenſere, iique grauiſſi-
mi ſcriptores: vt prę cæteris Præpoſ.in d.c.tranſmiſſę,
nu.11.qui fil. ſint legit. & Iaſ. poſt alios in conſ. 106.
* vol.1.& in conſ.102.vol.4.& * communiter Doct. in
d.c.tranſmiſſæ,& in d.c.per tuas, de proba. Alc.etiam
in conſ.6.nu.16.& in conſ.vlt.Boer.in deciſ.90. Grat.
in cõſ.62.nu.4.vol.2.& nuncupatim ita declarat Dec.
in conſ.54.col.1.ſub nu.1.cir. fi. & de ſola inſcriptio-
ne in libro natalium filiorũ facta à patre tradit Bald.
in l.neq; natales.col.2.in prin.C.de probat.

Quòd ſi quis voluerit priorem ſequi ſententiã, dici
poterit quòd ea, quæ nuper contra adduximus, intel-
ligi poſſunt in filiatione legitima, quæ non poteſt eſ-
ſe ſine matrimonio.

13 Tertiò intellige prædictam limitationem † in filia-
tione iuſta,& licita, videlicet legitima,& naturali ſi-
mul, vel ſaltem naturali tantum approbata tñ à Iure
ciuili. per tot. ff.& C. de cõcub. ſecus autem in ſpurijs,
aut vulgò quæſitis, vel ſimilibus, qui certũ patrem nõ
habẽt, vel demonſtrare nõ poſſunt. l. vulgo. ff. de ſtat.
hom.ita egregiè declarat Ang.in conſ.191.incip. ſu-
per puncto videtur.prima facie.col. 2. vt eum refert,
& ſequitur Iaſ.in d.conſ.102.col.2.vol.4. nam in du-
bio debet capi præſumptio excluſiua actus illiciti. l.
merito.ff.de prob.& l.moueor,& ibi Bal. C. ſi ſeruus,
&c.& tenet Grat.in conſ.158.col.1.vol.2.Cou.in epi.
c.1.§.3.n.9.in fi. par.2.Rul.in cõſ.63.n.9.& 12. vol. 2.
Grat.idẽ in cõſ.vlt.n.45.vol.1.& in cõſ.26.n.11.vol.2.

14 Contrarium † ſentit idem Bal.in l.1.col. 15. C. qui
accuſ non poſ.Gozad.in conſ.13.nu.55.vbi de magis
** * communi opinione teſtatur aduerſus Iaſ.in d.cõſ.
102.& in conſ.12.nu.11.& ſeq.& nu.21. & ſeq. ad idẽ
reſpondit Burſ.in conſ.17.nu.1.& in conſ.88.nu.8. &
conſ.ſeq.nu.1.& ſeq.vbi de * communi.idem confir-
mat Aemil.in conſ.94. vbi loquitur de filijs presbyte
rorum,& in nato ex meretrice reſpondit Ber.in q. 90.
idem firmat Alc.in conſ.vlt.quo in loco cõſuluit pro
filio illegitimo, ideſt, pro concubinario.

Quartò intellige prædictam primam limitationẽ
15 † habere locum in præparatorijs iudiciorum. per l.nõ
ignorat.C.qui accuſ.non poſſ.l.1.ff.famil. erciſ. ſecus
in deciſ. quia talis quaſi poſſeſſio filiationis non ſuffi-
ceret niſi ad coadiuuãdum aliam cauſam probatio-
nis. l. ſicuti, §. ſi quæratur.ff.ſi ſer.vend.ita inſigniter
Bal.in c. per tuas. col. 3. de probat. & ſequitur Iaſ.in
conſ.102.vol.4.Gozad.in conſ.12.nu.14.& 53.

Quinto loco eadem limitatio tibi intelligenda, &
declaranda eſt, vt d.quaſi poſſeſſio, quæ dicitur ex no-
minatione in caſibus, in quibus conſtituit nominatũ
16 in quaſi poſſeſſione filiationis † procedat etiã in alijs
quibuſcunq; proximioribus, & alijs qualitatibus: vt
probat Bar.in d.l.non nudis, in vtraque lectura. C. de
probat.vbi inquit, quod id, quod dicitur de quaſi poſ-
ſeſſione filiationis, idem eſt de quaſi poſſeſſione fra-
ternitatis,& cuiuſlibet conſanguinitatis. Bart.ſenten-
tiam ſequitur Alex.in conſ.181.nu.8. vol. 7. vt in no-
minatione,& reputatione facta de aliquo vti fratre
probat Caſtr.in d.conſ.151.vol.1.& Bald.in d. l. cum
epiſcopatis, in prin. & nu.4. C.de prob.loquens in ꝓ-
bãda quaſi poſſeſſione fraternitatis, matrimonij, ſpõ-
ſalium, conſanguinitatis,& huiuſmodi, poſt Cyn. ibi
nu.3.qui id diſputat,& in quaſi poſſeſſione matrimo-
nij tradit Iaſ.in l.quidã, ſub nu.3.ff.de prob.& de qua-
ſi poſſeſſione proximitatis, cõſanguinitatis,& affini-
tatis egregiè tradit Anguiſſola Placentinus in conſil.
39.col.1.lib.6.& in quaſi poſſeſſione fraternitatis per
nominationem concluſit Ceph.in conſ.137. num. 3.
in fi.

in fi.& nu.4. Non releuaret tamen huiuſmodi nomi-
natio facta de aliquo vti prælato,& huiuſmodi:vt ait
Dec.in d.c.per tuas.nu.29.de probat.& ideò Butr.ibi.
17 in fi.concludit , † quod conſanguinitas probata diſ-
ſoluit matrimonium , & in probando quòd Berta ſit
vxor:vt inquit Bal.in l.non ignorat.nu.5.C.de iis,qui
accuſ.poſſ.Illud inſuper addere ſolebat Aemil. quod
ſi filius nominauerit ſe filium alicuius,fides ſit habē-
da illi aſſertioni in eius præiudicium . vt in conſil.94.
nu.7.& ſeq.Et pro hac declaratione , quod idē ſit cir-
ca quamlibet aliam qualitatē, veluti quaſi poſſeſſio-
nis ſeruitutis,& huiuſmodi teſtatur Ruin. in conſ.52.
ſub nu.2.vol.5.& in vniuerſum in corporalib.& qua-
litatibus perſonarum docet Bald.in l.1. in 2.notab.ff.
de prob.& in l.eam quam.nu.8.C. de fideicō. & Ale.
in conſ.51.nu. 3. vol.1. & in nominatione in aliquo
teſtamento,vel inſtrumento facta de aliquo tāquam
de agnatione ſua,cautum eſt ab Alc.in conſ.529.nu.
18 3.& 4 †& quòd nominatio probet nedum filiationē,
ſed etiam conſanguinitatem,confirmat Nat. in cōſi.
59.nu.1⁵. & in probanda cōfraternitate aſſeruit Dec.
in conſ 462 nu.9.& ſeq.& quod quaſi poſſeſſio cadat
nedū in filiatione,ſed etiam in cognatione, & deſcē-
dentia,dixit Alex.in conſ.90.n.4.& plurib.ſeq.vol.6.
vbi verba facit de nominatione in inſtrumēto facta.
19 Idem Alex.in conſ.51.nu.3.vol.1.loquens † in quaſi
poſſeſſione libertatis , ſeruitutis , vel alicuius alterius
qualitatis , quòd ea ſufficiat ad transferendum onus
probandi in contrarium, & de quaſi poſſeſſione excō
municationis ſermonem habet Rimin. in conſ.289.
nu.41.& ſeq.vol.2.& abundè etiam Burſ. in conſ.98.
col.2.quibus etiam fauent ea, quæ conſulendo tradit
Paris.in cōſ.10.nu.70.vol. 2. vbi concludit dari quaſi
poſſeſſionem in iure perſonarum , & in cōfraternita-
te.ad quod etiā videndus erit Dec.in conſ.463. col. 2.
20 Verumtamen,† quod nominatio,ſeu confeſſio ali
cuius circa fraternitatem , vel cōſanguinitatem non
probet;apertè ſenſit Dec. in conſ.524. nu. 24.
Sextò prætereà declarare poteris, vt nominatio,ſi-
ue confeſſio,quę conſtituit nominatum in quaſi poſ-
21 ſeſſione ,† procedat etiamſi nominatus fuerit abſens:
ita reſpondit Alc.in conſ.6.nu.6. & multis ſeq. & nu.
21.idem ſenſit Bal.in l.neq; natales, col. 2. poſt nu.2.
verſ.extra quærit. C.de proba.dum loquitur de inſcri-
ptione in libro natalium filiorum ſaltem de iure ca-
nonico,vt Alc.ait.
Propius tamen accedit ad veritatem huic contra-
22 ria ſentētia,† quod imo neceſſaria ſit præſentia filii ,
vel nominatio:ita cenſuit Didac.Couar. de ſponſ.ſu-
per 4.decret.in 2.par.c.8.§.13.num.7.idem arbitratus
eſt Petr.Duen.in reg.342.in 2.limit. quod placuit , &
Rimin.in conſ.289.nu.8.vol.2.atque Ruin.in conſil.
52.nu.4.vol.5.idem probat poſt Bald. Dec. in d.c.per
tuas.nu.11.in prin.de proba. & clariſſimus Anguiſſo-
la,in conſ.79.col.2.num.5.lib.6.loquens in pręſentia,
vel per epiſtolam,qua idem arguitur, & fraternitate.
Bart.in d.l.non epiſtolis, in prima lectur. in fin. C.de
probat.hoc idem voluit Grat.in conſ.62.nu. 3. vol.2;
ex ſententia Alex.in conſ.181.nu.1.vol.7.Paris. in d.
conſ.10.nu.46.cum ſeq.vol.2.
23 Septimò declarāda eſt eadem prima limitatio,†vt
in caſibus , in quibus nominatio probat hunc effectū
quaſi poſſeſſionis filiationis . ita demum vera ſit , &
procedat,ſi nominatus nihil petat, ſed ab eo petatur,
aliàs ſecus , ſi petat ,teſte Iaſ.in d.conſ.102.col.2.vol.
4.& Hoſt.& Fel.relati à Grat.in conſ.62.nu.9.vol.2.
Octauò declaratur,vt dicta quaſi poſſeſſio filiatio-
24 nis orta ex nominatione † licet extinguatur mortuo
nominante,tamē durat eius effectus præſumptæ pro-
bationis filiationis:ita concludit Bal.in d. l. non nu-
dis,num.2.in 2.q.in fin.C. de probatio. & ibidem an-
te eum Cyn.in 3.& 4.quæſtio. idem cenſuit Præpoſit.
in d.c.per tuas.num.17.verſ.ſed nunc vltra.qui ſil.ſint
legit.idem prætereà ſentientes citat Paris.in d. conſi.
10.num.97.vol.2.licet Bart. moueat quæſtionem iſtā
in l.non epiſtolis,in 2.lect.nu.2.C.de probat. nec ſol-
uat.inquit enim, quomodo poſt mortem patris pote-
rit dici filium eſſe in quaſi poſſeſſione filiationis , cū
poſt mortem patris nulla amplius ſit filiatio? ſed , vt
diximus Bald. ait quod durat effectus præſumptiuus
cauſatus ex dicta quaſi poſſeſſione, quod optimè cō-
probauit Alex.in conſ.90.num.5.& ſeq.vol.6. per gl.
in l.non ignorat,C. qui accuſ. non poſſ. quia etiamſi
quis poſt mortem patris iſtius filii, eum quoque vt fi-
lium haberet,alii etiam oberit.hęc quaſi poſſeſſio cau
ſata poſt mortem:teſte etiam Menoch. de arbit.iudi.
cauſ.caſ.89. num. 72.
Hę poſtremò declarationes vnà cū limitatione ſic
25 accipiendæ ſunt,vt in caſibus,† in quibus nominatio
cōſtituit nominatum in quaſi poſſeſſione filiationis,
neceſſe ſit nominationem factam ad id, de quo quæ-
ritur,probatam fuiſſe concludenter : ita nuncupatim
reſpondit Grat.in d.conſ.62.nu.3.& ſeq. vol. 2. quod
etiam probauit Rimin.in conſ.289. vol. 2. idem pla-
cuit Alex.in cōſ.74.num.1.vol.2. Nihil penitus illud
me permouēre, quod hic ſimus in materia,in qua de
coniecturis agatur. Vnde Fel.in c.literas , num. 22. in
26 prin.de præſump.licet in alia re egregiè dixit,† quòd
ſuſpicio hæreſis,& ſi poſſit oriri ex leuib.ſignis, tamē
illa ſigna plenè probanda ſunt .
Secundò principaliter limita concluſionem locū
27 ſibi non vendicare, † quando nominatio eſſet facta
directè ad hunc effectum in iudicio,quia tunc ex illa
filiatio probaretur,vt in l.1.§.Iulianus.ff.de lib.agno.
ita tradidit Abb.in d.c.per tuas.nu.8.& ibi Dec.num.
32.de prob.vt refert Duen.reg.342. in 2. limit. & pro-
bauit Pariſ.in conſ.10.num.47.& nu. 110.vol.2. & ita
concludit poſt Cyn. in l. non epiſtolis . col. 21. C.de
proba.Bar.in l.1.§.item per contrarium,nu.3.ff. de li-
ber.agnoſc. & concordantes de quibus per Menoch.
d.caſ.89.nu.29.in prin.de prob. Didac.Cou.in 4.decr.
in 2.par.c.8.§.3.nu.7.verſ.poſſunt, & aliter. probat ēt
Gozad.in conſ.12.num.21.& Bal.conſ.16.lib.6. & de
hac ſpecie confeſſionis intelligenda glo. aperta in d.
c.Michael,de fil.presbyt. quæ vult ſimpliciter nomi-
nationem probare filiationem , quam ad hoc expreſ-
ſit Alc.in conſ.vlt.circa prin.ſub hoc ſenſu etiā intel-
ligēdus eſt Bal.in l.neq; profeſſio,C.de teſt.dum ſim-
28 pliciter quoq; ipſe inquit,† ꝙ nominatio facta de ali
quo vt filio,facit præſumptiuè probationē filiationis
cui ſtandū eſt,donec probetur contrarium: & de hoc
vide Alc.in cōſ.335.nu.3.concludentem,ꝙ ſi quis in
ſuo teſtamēto appellat aliquem filium ſuū legitima-
tum,talis cōfeſſio ipſi,& eius heredi pręiudicat,vt ibi
per eū,& ita cōcludit Cyn.in l.non nudis,in 4.q.C.de
prob.loquens in caſu,quo quis dixerit alicui,cōfiteor
te filium meū, & volo ꝙ venias ad hēreditatem meam
cum fratribus.idem tenet Bart.in d.§.item per cōtra-
rium.nu.3.in fi.verſ.breuiter, idem probat Bal. in d.l.
non epiſtolis,col.2.verſ.tertio caſu, C.de prob. dicēs,
quòd ſi verba ſunt aſſertiora, tunc eis ſtatur.
Secùs verò , vbi nominatio de aliquo vti filio eſſet
29 facta extra iudicium incidenter, † & propter aliud ,
etenim tūc voluere Doctores indiſtinctè , quòd nihil
præiudicet:vt id apertè ſcriptum reliquit gloſſ. in d.c.
per tuas,in 1.glo.de probat.idem dixit Cyn. in d.l. nō
nudis,in 2.quæſtio.in princ. C.de probat. quo in loco
aſſeruit , quòd ſi confeſſio ſit emiſſa non animo con-
fitendi,ſed propter aliud,vt ſi dixerim , fili mi venias
huc,vel vadas illuc,quòd tunc nihil profit illi nomi-
nato filio,per d.l.non epiſtolis.C.eod.& l.neque pro-
feſſio,C.de teſtam.& ibid. firmat Bald. vbi concludit
30 † confeſſionē enunciatiuam nō factam cum aliquo
miniſterio,non probare: vt idem inquit in d.l.nō epi-
ſtolis,quòd quando verba emiſſa ſunt propter aliud ,
non ſtatur eis . Eandem concluſ. probat Butr. in cap.

trāſmiſſa.col.2.qui fil.ſint leg.& ſequitur idē Præpoſ.
in fi.idem corroborauit Iaſ conſ.102.col.2. 2. funda.
vol.4.vbi in eam deſcendit ſententiam per illa verba
prolata per aliquem erga alium dicendo, fili mi ve-
ni huc,vel vadas illue,non dici illum nominatū con
ſtitutum in quaſi poſſeſſione. Nominatio namq; vel
aſſcuetatio filij,ad hoc,vt cōſtituat eū in quaſi poſſeſ-
ſione filiationis,nō debet eſſe perfunctoria, ſed cum
aliqua ſolemnitate, adeò vt appareat facta cū mini-
ſterio,vt ille ait,poſt Innoc.in d.c.tranſmiſſæ, qui fil.
ſint legit. quæ omnia ferè comprobanit, dum de iure
reſpondit Gozad.in conſ.13.nu.13.

31 Huius rei rōnem eā eſſe nōnulli tradidere, † qa fi-
liatio à natura deſcēdit,q̄ ſola nominatio efficere nō
pōt:ita ſenſit Bal.in d l.nō epiſtolis,in prim.not.C.de
prob.quē referunt,& ſequunť Iaſ.in d.conſ. 102. in 2.
fundamento.vol.4.Gozad.in d.conſ.13.nu.12. atque
Menoch.in d.tract.de arbit.iud.cauſ.caſ.89.nu.77.

Sed tantorū virorū pace dixerim,hæc rō null opa-
cto mihi ꝓbatur,& vt aduerſus hanc rōnem ſentiam,
ea rōne permoueor: nā ſi illa rō vera eſſet, vtiq; nul-
lius eſſet ponderis, atq; roboris ipſa filiationis cōfeſ-
ſio,ſiue in iudicio,ſiue extra iudiciū,ꝙ quam verita-
ti repugnet,ex its facilè,q̄ nuper à nobis in mediū de-
ducta fuere, vnicuiq; patere pōt, & licet filiatio à na-
tura trahat originē,iſtud tñ principium,vel origo, cū
nō poſſit plenè,& verè probari,ſumitur ex iudicijs,&
præſumptionib.vt ſuperius explicauimus, & hoc di-
lucidè voluit Aemil.in conſ.94.nu.11.verſ.nō obſtat
modo.& ita declarat Bal.in l.neq; ꝓfeſſio,C.de teſta.

Probabiliorem itaq; putauerim eam eſſe rationē,
32 † quia ſola nominatio facta de aliquo vti filio magis
communiter ſit blandiendi cauſa, non aūt iudicādi,
& probandi talē filium, vt etiam ipſe Menoch. con-
ſiderat vbi ſup.& probat Rui.in conſ.52.ſub n.4.verſ.
item talis nominatio, quando quis dixit, vol.5.neq;
enim dulciore vocabulo poſſumus aliquem nomina
re,quàm ſub nomine filij: vt reſpondit Calliſtrat.in l.
liberorum,ff de verb. ſign.vt & cum aliquis nominat
ſimpliciter alium in fratrem,verè tamen non eſt eius
frater teſte Caſtr.in conſ.151.col.2.in prin.vol.1.

Amplia huiuſmodi principalem limitationē pro-
33 cedere, † etiam ſi illa nominatio eſſet facta extra iu-
diciū directè tamē,& ꝑſente nominato, qa probaret
filiatio arg tex.in l.certè.§.ſi quis abſente. ff. de con-
feſſis. vt & Paris.in d.conſ.10.nu.51.& 100 vol. 2.

Tertiò limita principalē concl.non ꝓcedere, quā-
do à patre fuiſſet facta nominatio principaliter, &
34 pp ſe,& non incidenter nec pp aliud, † qa hoc caſu
ex tali nominatione ꝓbaretur filiatio,& conſtitueret
nominatum in quaſi poſſeſſione filiationis: vt auctor
eſt Bart.in l. ꝑ ſenatus.§.item ꝑ contratiū.ff.de liber.
agnoſ.quem ſequiť Iaſ.in conſ.106.nu.1. vol. 1.idem
ſenſit Paris.in d.conſ.10.nu.51.& 100.vol. 2. ita quo-
que cenſuit Paul.de Caſtr.in conſ.175.col.fi. verſ. &
ſi ita eſt.vol.2.cui acceſſit Ruin.in cōſ. 63. propè fin.
lib.confirmauitq; Alex.in conſ.181.nu.1.lib.7. idem
reſpondit Alc.in conſ.335.nu.3.qui concludit, quòd
ſi quis in teſtamēto ſuo appellat aliquem filiū ſuum
legitimatum,talis cōfeſſio præiudicat ipſi,& eius hę-
redi, & quòd iſto caſu cōfeſſio patris ꝓbat filiationē.

35 Amplia hanc limitationem procedere † etiam ſi eſ-
ſet facta nominatio incidenter, præſente tamen no-
minato, qa ex illa ꝓbaretur filiatio: ita ſcripſit Imol.
in l.ex hac.ff.de donat.quem ſequitur Aret.in d.c.per
tuas.& ibi Fel.nu.12.per tex.in l.quidam.ff. de proba.
& l.non epiſtolis.ibi,quaſi ad ſororem. C. de probat.
Dec.in d.c.per tuas nu.7.de prob.Gozad.conſ.12.nu.
18.vt tradit & Menoch.de arbit.iud. caſ.89. num.82.
cum ſeq. de quo etiam ſupra meminimus.

Primò ſublimita hmōi ampliationem ꝓcedere tā-
36 tum, † quando filiatio allegatur ad validitatē actus,
in quo de aliquo tanquā de filio fit mentio incidēter,
ſecus aūt ſi filiatio deducať principaliter contra pa-
trem,vt ſi filius agens contra patrem peteret pronun-
ciari ſe filiū,vel tanq̄ filius peteret hæreditatē ab in-
teſtato,& ſic cā petitionis eſſet filiatio:nā tūc ſola no-
minatio incidenter facta nihil ꝓbaret: vt auctor eſt
Fel.in d.c.ꝑ tuas.ſub nu.11.de prob.& Iaſ.in cōſ. 106.
col.2.verſ.5.& vlt.vol.1.& diximus ſup.in 3.ampliat.

37 Secundò ſublimita,† qñ illa nominatio incidēter
facta eſſet in actu blandiendi, vt ſi quis diceret benè
veniat filius meus,etiamſi adderet, quē volo facere
hæredē meum,vel ſimilia: nam hoc caſu non ꝓbareť
filiatio,cum hmōi uerba ſoleant ēt dici illis, qui non
ſunt filij,& ideo neceſſario nō probant, teſte Fel.in d.
c. ꝑ tuas.nu.12.ver.tertio reſtringe.de prob.ꝙ placuit
Barb.cōſ.14.n.27.vol.3.& Iaſ.in cōſ.103.col.2.vol.4.

Eandem limitationem declarabis, dū dicebamus
38 confeſſionē † ſiue nominationē principaliter emana
tā ad effectū filiationis cōſtituere nominatū in quaſi
poſſeſſione illius qualitatis,ita demū locū habere ni-
ſi contrariū probeť,ita cōſtituit Bar.in d.l.1.§.itē per
contrariū.ff.de lib.agnoſc.& in l.1.C.quor. bon. nt ēt
decreuere Cyn & Bal.& alij in d.l.non epiſtolis.& in
d.l.non nudis.C.de prob. hoc idē ſenſere Dec. in d.c.
ꝑ tuas.n.8.eo.ti.& ante eū in ſpecie ibi.But.nu.8. Gu-
liel.Bened.in c.Rayn.in 3.par.col.4.nu.15.in fi.de te-
ſtam.& abundè Prępoſ.in d.c.ꝑ tuas.nu.20. q fil. ſint
legit.idē ēt ſētētes refert Pariſ.ī d.cōſ.10.n. 44. uol.2.

39 Quartò limitabis principalem concl.† quando pa-
ter,& filius inuicem pro filio, & patre nominabanť:
quia tūc ex huiuſmodi reciproca nominatione pro-
batur filiatio: ita docuit Bar.in l.2.§.1.ff.de lib.agnoſ.
ſicq; tradidere Cyn.Bar.& Bal & Sal.in l. non nudis.
C.de prob.ſequitur Barb.in conſ.14.num.33.uol.5.&
Pariſ.conſ.10.nu.51.uol.2.ubi inquit,quod conſtitui-
tur filius in quaſi poſſeſſione filiationis.

Quintò limita principaliter concl.ut procedat tñ,
quoad præiudicium tertij, ſecus quoad præiudicium
40 patris nominantis:† nam cōtra ipſum probatur filia-
tio ex tali nominatione,& conſtituitur filius in quaſi
poſſeſſione: ita reſponſum eſt a Iaſ.in conſ.106.col.2.
uerſ.2.& ad hoc notabilius.uol.1.quem refert, & ſeq-
tur Grat.in conſ.vlt.nu.44.uol.1.& in conſ.62.nu.10.
uol.2.& Nat.in conſ.473.nu.24.ad fi.arg.tot.tit.C.res
inter alios acta.& l.ſępè.ff.de re iud.& refert Tiraq.in
tract.de utroq; retract.gl.16.§.1.de retract.ligna. col.
41 2.n.3. Cuius rei illa pōt aſſerri ratio:† nam filij nomi-
natio patri plurimum poteſt aſſerre præiudicium, cū
filijs alimenta ſuppeditare cogatur: ut uoluere Vlp. &
cæteri I.C.in l.1.& ꝑ tot.tit.ff.de lib. agnoſ. atq; filia-
bus dotē ſubminiſtrare impellatur: ut reſcripſit Imp.
Iuſtin.in l.ult.C.de dot. promiſ. & reſpondit Martia.
I.C.in l.qui liberos.ff.de rit.nup.poſtremò ex Caij ſē-
tēria in l.inter cætera.ff. de lib.& poſthu.pater uel in-
ſtituere,uel pręterire tenetur filium: ſi ſecus fecerit rū-
petur illius teſtamentum: ut idem Iuriſcōſultus aper-
tè cauit in d.l.inter cætera. Quocirca nullum unquā
adeo uecordem futurum exiſtimādum eſt, qui ita
facilè,& leuiter filiū,qui non ſit nominare uelit: quā
fratrem,aut conſobrinum, aut aliàs conſanguineum
cum maius ex illo,q̄ ex hoc ſit detrimentū paſſurus,
arg.l.cum de indebito.ff.de prob.cum ſimil.

42 Id uelim primò ſublimites,† qñ ageretur de fauore
legitimitatis,qm̄ ſi pater nominaret filium,& inſtitue
ret tanquam legitimum,illa nominatio quoad legiti-
mitatem probaret etiam contra tertium.auth. ſi quis
liberos.C.de natur.lib.ita cenſuit Iaſ.in l.neq; profeſ-
ſio.nu.4.C.de teſta.nec id latuit Alb. in l. nō idcirco.
C.de iur.& fact.ign.& Alex.in conſ.110. uol. 5.

Reſtringe hmōi ſublimitationē procedere,qñ mu
lier,quæ pepererat filium erat digna tali uiro, de quo
43 filium ſuſcepit:† ſecus ſi eſſet meretrix,& uilis condi-
tionis,& pater erat diues,& nobilis; qa tunc non pro-
baretur ex tali nominatione filiatio ēt quoad legiti-
mationem;

Digitized by Google

mationẽ,vt tradidit Bened.in repet.c.Rayn.in ver.&
vxorẽ.n.204.de teſta.idẽ inq̃t Ang.in §.ſed,& aliud,
per illũ tex.in auth.quib.mod.natur.eff. legit.collat.
6.& referendo ſequitur Rebuff.de nomi.q.1.nu.6.
44 Secundò ſublimita locũ non haberet† fauore liber-
tatis:vt ſi dominus nominaret ſeruũ ſuum filiũ, tunc
efficeretur liber,non tñ in præiudicium nominantis,
verum etiam tertij:vt colligere eſt ex.§.vlt. Inſtit.de
adopt.& comprobauit Rebuff.de nominat.q.1.nu.7.
Sextò principaliter limitatur cõcl. niſi nominatio
45 eſſet facta in actu,qui magis filio,† quã extraneo cõ-
ueniret,vt ſi nominaret illum filiũ inſtituendo hęre-
dem ſuũ,& præſtaret illi alimenta,vel in actu eman-
cipationis,vel exhęredationis, & alijs id genus: nam
hoc caſu talis nominatio ꝓbaret filiationem: vt not.
Bar.in l.3.§.idẽ ꝑ contrarium.ff.de lib. agnoſ.quẽ ſe-
quitur Ant.de Butr.in c.Michael,de fil.presbyt.& in
d.c.trãſmiſſę,ꝗ fil.ſint legit.idẽ ſcripſit Pet.de Anch.
in clem.ſi ſummus Pont.de ſent.excom.ſicq; cenſuit
Paul.de Caſt.in l.non nudis.C.de prob. quorũ ſnĩam
Dec.in d.c.ꝑ tuas.nu.7.de prob.Iaſ.in conſ.102.volu.
3.& cõſ.81.col.1.vol.1.Pariſ.latè in cõſ.10.n.53.vol.
2.Goz.in conſ.12.nu.13.Nat.in cõſ.235.nu.2.Goz.in
cõſ.13.n.42.Duen.in reg 342. in 1.limit.& Menoch.
in eod.ſuprà relato caſ.89.nu.78.Bar.quoq; ſentẽtiam
adiuuat contex.in l.quidã cum filium.§.1.ff.de verb.
obl.vbi Paul.I.C.ait exhęredationẽ,& emancipatio-
nẽ ꝑtinere ad filiũ:q̃a hæc ſunt,quę pater ſolet facere
cõtra filiũ.eundẽ Bar.refert,& ſequit̃ Butr.in c. tranſ-
miſſæ.col.2.ꝗ fil.ſint legit.Dec.ẽt ꝗ idẽ ſẽtiẽtes refert
in d.c.ꝑ tuas.nu.9.in prin.de prob.ꝗ etiã cũ Bart. cõ-
cluſit in c.per tuas,ſub nu.19.qui fil.ſint legit.loquens
in filiatione enunciatiua,in inſtitutione, vel exhære-
datione,quòd præſumptionẽ filiationis inducat,plu-
res ẽt alij cũ Bar.ſenſere,quos refert Pariſ.in d.cõſ.10.
n.30.vol.2.Iaſ.ĩ cõſ.192.col.2.vol.4.Goz.ĩ cõſ.12.n.13.
46 Septimò limitabis,† qñ nominatio eſſet geminata:
nã tunc probaretur filiatio:teſte Paul.de Caſt. in l.nõ
epiſtolis.C.de prob.vt egregiè ſenſit Illuſt. Paleot. in
ſuo tract.de noth.& ſpur.c.23.nu.2.& cõfirmauit ite-
rum Caſtr.in conſ.151.viſo punct.in facto Franciſci.
ſub.nu.5.vol.2.idẽ ait Aemil.in conſ.94.nu.9. loquẽs
etiam parte abſente, & idem dicit in confeſſione ge-
minata,emanata etiam per verba enũciatiua.nu. 11.
47 Contraria tñ huic ſnĩa vr̃ probabilior,† neq; enim,
ſi q̃s alicui puero dixerit ſæpè,benè viuit filius meus,
vel fili mi vade illuc,vt vulgò fieri conſueuit, põt di-
ci, ꝙ ex his probata dicat̃ filiatio, vel quaſi poſſeſſio
filiationis,& idẽ iuris eſt de pluribus vicibus,quod de
vna vice,ꝑ ea,quæ paulò ante à nobis in ſecũda prin-
cipali limitatione deducta fuere, ſic nuncupatim rñ-
dit Iaſ.in d.conſ.102.col.1.& 3.ver.non obſtat. vol.4.
48 Octauò declaranda eſt,† ẽt ſi nominatio, & cõfeſ-
ſio in ſupplicatione facta ſit ipſi Principi, nẽpè, vt fi-
lius legitimaretur, ex hac poſſe ꝓbari filiationẽ col-
ligere eſt ex l.cũ precum,& ibi Bal.C.de lib.agnoſ.&
animaduertit idẽ Pariſ.in d.conſ.10.nu.48.volu. 2.&
obſeruauere Alex.& recẽtiores in l.edita.C.de eden.
49 Nonò declarari,& intelligi cõcl. põt,† vt nomina-
tio, & confeſſio matris faciat tantummodò aliquam
præſumptionem iudici, nõ autem quoad probationẽ
filiationis:vt placuit Lanfr.de Oria.in tract.de teſtib.
nu.98.per gl.eximiam.in l.Eccleſiæ.ff. de probat.

CONCLVSIO DCCXCI.

ARGVMENTVM.

Filiatio an probetur per famam, & communem opinionem Populi.

SVMMARIVM.

1 *Filius conſtituitur in quaſi poſſeſſione filiationis per famã, & communem opinionem populi.*
2 *Fama verſatur circa res veras,vel veritati proximas.*
3 *Filiatio difficilis eſt probationis,& ideo per cõiecturas eius probatio ſumi poteſt.*
4 *Fama ſola ſiue communis opinio Titium eſſe Caij filiũ cõſtituit eũ in quaſi poſſeſſione filiationis,& trãsfert onus probandi contrarium in aduerſarium. Contr. nu.5.*
6 *Fama non probat, niſi ſemiplenè.*
7 *Fama in his,quæ ſunt difficilis probationis plenè probat.*
8 *Fama licet per ſe filiationem non probet,tamen iũctis alijs inditijs,& coniecturis eam optimè probat.*
9 *Filiatio probat̃ per famã ſolã ſi ſumus in antiquis,& illa ſit inueterata in memoria hominũ.Sublimita,vt nu.10.*
11 *Filiatio illegitima ꝓbat̃ ꝑ famã,& cõem opinionẽ populi.*
12 *Filiatio nedum,ſed etiam quæcunq; alia qualitas, vt conſanguinitas,fraternitas,& huiuſmodi probatur per famam,& communem opinionem populi.*
13 *Filiatio non probatur per famam, quando contra famam extat negatio parentum.*
14 *Ius communis opinionis,& famæ ceſſat,quando cõtra extat aliqua præcipua,& ſingularis præſumptio.*
15 *Fama nõ probat filiationẽ quoad plenũ præiudiciũ tertij.*
16 *Fama probat filiationem, ſi eſt cõis opinio omnium vicinorum,& cognoſcentium,vel maioris partis populi.*
17 *Filiatio probatur,ſi probetur publica vox, & fama, ſeu, quòd ab omnibus eũ cognoſcentibus is,de quo quęritur, fuerit habitus pro filio,veluti Titij.*
18 *Teſtes ſuper fama filiationis deponere debent etiam non interrogati de perſonis,à quibus audierint, alioqui non probant communem opinionem.*
19 *Filiationis fama debet eſſe legitimè probata,& teſtes ſuper ea deponere debẽt ſe audiuiſſe à maiori parte populi,vel viciniæ,& de cauſa, vnde traxerit originem.*
20 *Filiationis fama probari põt etiam per inſtr̃a antiqua.*

Altera ſolet à ſcribentibus adduci cõiectura
ad probandã filiationem,quæ eſt per
1 famam,& cõem opinionẽ Populi,† ex qua filius con-
ſtituit̃ in quaſi poſſeſſione filiationis:vt tradidit Ant.
de Butr.in c.tranſmiſſæ,qui fil. ſint legit. de quo con-
tex.eſt in c.per tuas,in verb.cõmuniter.de proba.quẽ
ſic intelligit gl.in d.c.trãſmiſſæ,in gl.1.in verb. à vici-
nia.hos conſulendo ſequitur,& Dec.in conſ.54.nu.3.
& in conſ.595.nu.6.& in conſ.272.nu.1.& 4.quã ſen-
tentiam à bona ſcribentium parte fuiſſe confirmatã
proculdubio videre eſt,vt in primis à Bert. in cõſ.26.
nu.3.& 5.par.2.vol.2.Barb.in conſ.14.num.34.vol.3.
Fulgoſ.in conſ.137.Viſis.col.2.Alex. cõſ. 74. per tot.
vol.2.& in conſ.25.vol.4.& in conſ.90.in cauſa,& li-
te pendente.nu.8.vol.6.Alba.in conſ.6.nu. 11.Pariſ.
in cõſ.10.n.57.& in cõſ.13.nu. 9.vol. 2. & à Menoch.
qui alios adducit in tract.de arb.iud.caſ.89. nu.86.
2 Huius cõcl.rõ eſt,† quia fama verſatur circa res ve-
ras,vel veritati proximas:ſecund.Bal. in l.filium.col.
ff.de his,qui ſunt ſui, vel alie.jur. quem refert Alc.de
præſump.reg.3.præſump.37.nu.10.ſed fama in obſcu-
ris magnam præſtat coniecturã.c.illud de pręſumpt.
3 Redditur itidẽ altera rõ,† nempè, quia hæc eſt ma-
teria difficilis probationis,vt ſuprà diximus,& ideo ꝑ
coniecturas probatio põt ſumi:vt videre eſt ex addu-
ctis per Menoch.d.tract.de arbitr.iud.caſ.89. nu.88.
Hæc eadẽ concl.tibi amplianda eſt,vt procedat,ẽt
ſi ſola fama,ſiue cõis opinio adſit. Titiũ ſcilicet eſſe
Caij filium,etiam ſi abſit tractatus,& nominatio. Nã
illa fama conſtituit eum in quaſi poſſeſſione filiatio-
4 nis,† & transfert onus probandi contrariũ in aduerſa-
riũ:ita cõcludit Iac.Butr.in l.quidã.ff.de prob. qui ſic
cõem allegat:idem tenet Butr.in c.tranſmiſſæ. col. 2.
verſ.quãdoq; adeſt ſola cõis opinio.qui fil. ſint legit.
& eũ refert,& ſeq̃t ibid.Præpoſ.n.1.verſ.qñque adeſt
ſola cõis opinio, & ꝓbat Alc in cõſ.51. nu. 2. cũ ſeq.
ver.itẽ ſi probat̃.vol.1.& in cõſ.90.n.6.vol.6.vbi plu-
res idẽ ſẽtiẽtes refert,cui accedit Rui.in cõſ.51.n. 18.
& cõſ.ſeq.nu.2.vol.5.& ĩ cõſ.53.ſub.n.4.eo.vol.5.idẽ
rñdit Soc ĩ cõſ.89.n.6.vol.1. vbi ad hoc citat Iac.But.
& Ant.de But.& ꝙ ẽt cõfirmauit Iaſ.in l.neq; ꝓfeſſio

in prin.C. de teſta. hoc itidem voluere Marſ. in rubr.
C.de prob.nu.6.Burſa.in conſ.89.num.5.& 6.vbi etiã
de * communi,& Natt.in conſ.433.nu.14.iſtis addas,
& Menoch.de arbit.iud.cauſ.caſ.89. nu. 89.
5 Verùm cõtraria huic ſnĩa, † quòd ſola fama nõ ꝑ-
betur filiatio, ꝓbabilior viſa eſt quamplurib.vt Iaſ.in
l.neq; profeſſio,in prin.C.de teſtam. Dec. in cõſ.272.
col.3.ad fi.Fel.in c.per tuas.col.5.de prob. Abb. in c.
tranſmiſſæ,qui fil.ſint legit.Salic.in l. 1. in princ.ff.de
teſti.Alex.in conſ.25.nu.5.vol.4.Rui. in conſ. 52. nu.
7.vol.5. Dec. in conſ.321. col. 5. & de * cõi opinione
atteſtatur Illuſtr.Card.Alba.in lucubr.ad Bart. in l.3.
eiuſdẽ quoq; nu.2.ff.de teſti.iſtis adhęſit Coua.in epi.
6 c.8.§.9 par.2.motus ea ratione, † quòd fama nõ pro-
bet,niſi ſemiplenè, ſecundum * communem ſenten-
tiam Doct.in c.1.de appel.& in c.veniẽs,il 1. de teſti.
Etiam in ijs,quæ ſunt difficilis probationis per c. pꝛę-
tereà, de teſti.quare, vt ipſe Couar.refert, ſecundum
Aret.in d.c.per tuas,col.7.& Fel.nu.15.vbi requirere-
tur plena probatio. ex fama quis non conſtituitur in
quaſi poſſeſſione filiationis.
Iſtorum autem opinionem refellit Menoch.de ar-
7 bit.iudic.caſ.89.nu.89. † vbi ait famam in ijs,quæ sũt
difficilis probationis plenè probare,de qua re latè di-
ximus ſupra in concluſ. fama.
Sed hæ ſcribentiũ lites facilè tolli poterũt, ſi dice-
mus priorem ſnĩam tũc demum ꝓcedere,qñ cum fa-
ma concurrerent alia adminicula: poſteriorẽ autem,
qñ eſſet ſola fama: nam tunc verum eſt non probare:
vt tenet Pariſ.in alleg.cõſ.10.nu.57.vol.2. vbi ad cor-
8 roborandum priorem opinionẽ inquit, † ꝙ fama, li-
cet per ſe filiationem nõ probet, tñ iunctis alijs indi-
cijs,& coniecturis eam optimè probat, & profectò,ſi
rectè conſiderentur Doctores, vbi de hmõi fama lo-
quuntur ſemper illam alijs adminiculis, & coniectu-
ris fulciũt:vt etiam Fulg.in conſ.128.col.2.quẽ alleg.
pro ſua opinione Ant.de Butr.in d.c.trãſmiſſę, & idẽ
conſiderauit Couar.in epit.d.c.8.§.3.nu.9. in fi.par.2.
& Abb.in d.c.tranſmiſſæ,qui fil. ſint leg. & Fel. in d.
c.per tuas.nu.15. atq; Dec.in conſ.54.nu.1.
Primò limita illã poſteriorẽ opinionẽ tenentiũ fa-
mã p ſe ſolam non ꝓbare filiationẽ non procedere,ſi
9 † eſſemus in antiqs,illaq; eſſet inueterata in memoria
hominũ,quia tunc ꝓbaret filiatio,ſm̃ Sal. in l.1.ff.de
teſta.Alex.in conſ.25.nu.9. ibi niſi antiquitas, vol.4.
& in cõſ.90.nu.1.& 8.vol.6.& in conſ.51.nu.4. vol.1.
Nat.in cõſ.235.n.6.Rui.in cõſ.52.ſub n.4. vol. 5. Soc.
in cõſ.89.n.6.vol.1.Ceph.quoq; in conſ.137.n.45. &
Couar.in epit.c.8.§.3.n.9.in fi.par. 2. & antiquũ in ꝓ-
poſito dr̃ 60.annor.vt refert Alba.in conſ.83.nu.14.
10 Secundò ſublimitabis,† vt vtq. eo nõ procedat,qn
ſaltẽ transferat onus ꝓbandi contrariũ in aduerſariũ.
ita Bertr.conſuluit in conſ.26.ſub nu.5.par.2.vol.2.&
cautũ eſt ab Alex.in cõſ.51.n.3.vol.2.& placuit Dec.
in cõſ.321.nu.1.vt diximus ſup.in ampl.ad concluſ.
11 Primariam concl. nunc primo ampliabis,† vt pro-
cedat etiã in filiatione illegitima probãda: vt ex ma-
gis ** cõi opinione recenſet Rol. à Val. in conſil.22.
nu.30.vol.3.& Soc.iun. in conſ.67.num.7. & 8.vol.4.
quos etiam refert,& ſequitur Burſ. in conſ.98. nu. 5.
Secundo loco ampliabis, vt locum habeat cõclu-
12 ſio,etiam † in quacunq; alia qualitate,vt conſangui-
nitate,fraternitate,& huiuſmodi, vt itidem cõcludit
idem Burſ.in d.conſ.98. nu. 3.
Primò limita principalem concluſionẽ non proce
dere, quando cõtra famam extaret negatio parentũ,
13 † quia tunc nihil fama probaret: ita ſenſere Abb. &
Præpoſ.in d.c.tranſmiſſæ,qui fil.ſint legit. atq; Ruin.
in d.conſ.52.nu.6.in fi.vol.5.& Couar.in epit.c.8.§.3.
nu.9.par.2.vbi reſpondet ad ea,quæ ſupra diximus de
negatione parentum,in concluſ.filiatio ex natiuitate
in domo mariti, non officere,ſcilicet, filio talem ne-
gationem:ſubdit Couar.id procedere, ſi filius proba-
ret contrarium: ſecus autem ſi nihil probaret: nã tunc
etiamſi extaret fama,ſi tamen parentes negarent illũ
eſſe filium ſuum potior eſſet iſta negatio.
14 Secundò tibi limitanda eſt,† vt vis communis opi-
nionis, & famæ ceſſet, quando contra extaret aliqua
præcipua,& ſingularis præſumptio,vt inquit Grat. in
conſ.43.nu.59. vol. 2.
Tertiò velim limites,vt concl.locum non habeat,
15 † quo ad plenum præiudicium tertij, iuxta ſententiã
Abb.in d.c.tranſmiſſæ,ſub nu.10.qui fil.ſint leg. quã-
quam à contraria ſtet ſententia Butr.ibid. & Præpoſi.
ſub nu.1.ver.quandoq: adeſt ſola communis opinio,
& hoc ratione ſubiectę materiæ,quę eſt difficilis pro-
bationis.
Quartò eandem concluſionem limitabis, & decla
16 rabis,vt non procedat, † ſi ſit communis opinio non
partis populi,vel aliquorum vicinorum,ſed omnium
vt inquit Butr.in d.c.tranſmiſſæ, in 3.notab.nu. 4.qui
fil.ſint legit.dum inquit probari debere.quod pro ta-
li habebatur,& exiſtimabatur ab omnibus vicinis, &
cognoſcentib.eum,& quòd oporteat teſtes deponere
ſe audiuiſſe à maiori parte populi, vel viciniæ, teſta-
tur Ruin.in conſ.289.nu.30. vol. 2.
Quintò declares velim, vt concluſ. ita demum ve-
17 ra ſit,† ſi ꝓbetur publica vox.& fama,ſeu ꝙ ab omni-
bus eum cognoſcentib. is,de quo quæritur, fuerit ha-
bitus pro filio,veluti Titij, vt concludit Alex. in cõſ.
51.nu.4.vol.1.quem ſequitur Ruin. in d. conſ.51.nu.
18.vol.5.& in conſ.ſeq.ſub nu.2.eo.vol. Vt autẽ hæc
18 probatio concludat, oportet † quod teſtes deponant
etiam non interrogati de perſonis,à quibus audierint,
alioqui non probarent communem opinionem, vt
pòſt multos idem ſentientes probat Ruin.in d. conſ.
52.n.7.vol. 5. ſufficiunt tamẽ teſtes ſingulares in pro-
banda fama,vt ait Alex.in d.conſ.51.nu.5.vol.1.quẽ
ſequitur Burſ.in d.conſ.89.nu.5. Et quòd oporteat eã
eſſe legitimè probatam,latè probat Nat.in conſ.472.
19 nu 15.et plurib.ſeq.vbi inter cætera aſſerit,† oporte-
re teſtes interrogatos deponere, ſe audiuiſſe à maiori
parte populi,vel vicinię,et de cauſa,vnde traxerit ori
ginem.idem voluit Rimin.in d.conſ.289.nu.30. vol.
2.et contra teſtes de fama adeſt Soc. iun. in conſ. 86.
nu. 38. vol. 2. item ſi interrogati teſtes quid ſit fama,
dicant eſſe id,quod publicè dicitur,non probãt, teſte
20 Natt.in d.conſ.473.nu.18.et ſub nu.23.† põt etiã pro-
bari per inſtr̃a antiqua,vt inquit Alexã. in d.conſ.51.
et in d.conſ.90.vol.6.quanq̃ magis fauendo teſtib.di-
xerit Alc.in conſ.6.nu.19.ſatis eſſe, quòd teſtes dicãt
ſe audiuiſſe publicè,palam,et notoriè dici.

CONCLVSIO DCCXCII.

ARGVMENTVM.

Filiatio,an per effigiẽ, & ſimilitudinẽ ꝓbet̃.

SVMMARIVM.

1 *Filius ille quiſpiam eſſe præſumitur cuius formam, vel effigiem, habet.*
2 *Soboles originis,& contextuſi ſanguinis, reſpondere exiſtimatur.*
3 *Lymirnij ex ſimilitudine filios probabant, & quomodo.*
4 *Aethiopes filios inter ſe partiuntur ſecundũ ſimilitudinem.*
5 *Semiramis Nino filio lineamẽtis oris perſimilis filij perſonã,& ſexũ mentita,multis annis poſt mariti mortẽ Aſſyrijs imperauit magna cum laude, & Imperij incremẽto.*
6 *Marcheſinus quidam mimus ob ſimilitudinem,& effigiem Sigiſmundum Malateſtam Ariminenſem Principem filium ſuum eſſe dicebat.*
7 *Similitudo ſobolis non prouenit ex alio,niſi ex cogitatione mulieris tempore conceptionis.*
8 *Proconneſia ancilla eiuſdem dies coitu alterum domino ſimilem,alterum procuratori eius edidit.*

9 Filiatio

Digitized by Google

9 *Filiatio non probatur ex ſimilitudine, quia fallax eſt, & poteſt ex multis prouenire: ſimilitudo tamē facit aliqualē præſumptionem, & inducit qualem qualē ſuſpicionem.*
10 *Similitudini ſobolis omnino non eſt fidendum.*
11 *Similitudo in mente reputatio eſt, in qua creduntur multa fortuita pollere.*
Cogitatio effingit ſimilitudinem, aut miſcere exiſtimatur ibi.
12 *Velocitas cogitationum, & animi celeritas, & ingenij varietas, multiformes notas imprimit.*

Præter has probandi filiationem cõiecturas, illa etiam ſolet à nonnullis adhiberi;
1 ea eſt per ſimilitudinē, ſiue mauis effigiem. † Etenim quiſpiam præſumitur illius eſſe filius, cuius formam, vel effigiem, habet, ita reſponſum eſt à Pariſ. in d. cõſ. 10. nu. 59. vol. 2. ita cenſuit Alber. in l. 7. menſe, circa med. ff. de ſtat. homi. & in rub. C. ad .. ſic exiſtimauit Bal. in conſ. 390. tam profundè. poſt prin. vol. 2. ita arbitratus eſt Fulg. in conſ. 212. quædam mulier, col. 3. verſ. rurſus manifeſtior, quod & probaſſe viſus eſt Alc. in l. quæret. ff. de verb. ſign. & aliquibus cõfirmat Mar. Salamon. in l. Gallus, nu. 60. ff. de lib. & poſthu. vbi Bart. in prin. refert ita ſententem Iac. Beluiſ. in l. 1. C. quor. bonor. multis quoque comprobauit Coraſ. lib. 2. Miſcel. iur. c. 22.

Iſtam noſtrorum ſententiam, & plurimi rerũ naturalium indagatores accerrimi confirmant. ij enim in
2 ea ſunt opinione, † vt exiſtiment illam origini, & cõtextui ſanguinis fidere, nec paruum argumentum ex cæteris animalibus trahunt, quæ ferè gignentibus ſimilia naſcuntur: ſic Heſiodus in ἔργοις inquit, τίκτουσι δὲ γυναῖκες ἐοικότα τέκνα γονεῦσιν: Ideſt, Et ſimilem ſobolē gñtrices patribus edũt: vbi de caſto loquit̃ coniugio. Hæc reſpexit, & Virg. lib. 4. Aeneid. cum cecinit:

Saltem ſi qua mihi de te ſuſcepta fuiſſet
Ante fugam ſoboles, ſi quis mihi paruulus aula
Luderet Aeneas, qui te tantum ore referret.

Ad quod ſexcenta alia in medium adducit Tiraq. de leg. connub. l. 7. nu. 52.

3 Sic Lymimij ex ſimilitudine filios probabãt. † Hi enim vxores hñt cões, & liberos cõiter alunt vſq; ad annos quinq;, deindè ſexto anno pueris oĩbus cõgregatis, ſimilitudines ipſorũ ad viros cõiectãt, & vnicuique ſimilē tradũt puerũ ceu parẽti, quē ille acceptũ p filio educat: vt auctor eſt Stobeus, ſerm. 42. ex Nico
4 lai hiſtoria de gentiũ morib. ſic Garamãtici † Aethiopes filios inter ſe partiunt̃ ſiñ ſimilitudines: vt ait Soli. c. 30. ita etiã Semiramis Nino filio liniamẽtis oris adeò perſimilis erat, vt q̃ Nini primi Aſſyriorũ regis vxor fuerat, filius iudicaret̃. Eius itaq; filij perſonam,
5 & ſexũ mẽtita, † multis annis poſt mariti mortē Aſſyrijs magna cũ laude, & imperij incremento imperauit: vt proditũ reliquere Diod. Sicul. lib. 3. de Fab. antiq. geſtis, Iuſt. li. 1. Sab. li. 1. & nõnulli alij: quinetiam Marcheſinus qdam mimus ob ſimilitudinē, & effigiē
6 Sigiſmundũ Malateſtã † Arminensē principē filium ſuũ eſſe dicebat, adeo vt cũ is Mediolanum peteret à ſocero ipſi⁹ Frãciſco Sfortia Mediolanē. duce (eius. n. ſuppetebat) aliò ablegaretur: vt refert Fulg. li. 9. c. 15.

Huic tñ cõtraria ſñia propius ad veritatē accedit, q̃ iure optimo ꝓbauit Bart. in d. l. Gallus, nu. 13. de lib. & poſth. & Iaſ. ibid. nu. 67. 2. lect. atq; Ruin. in conſil.
7 53. num. 9. vol. 5. † nã ſimilitudo hmõi non ꝓuenit ex alio, niſi ex cogitatione mulieris ipe cõceptionis: ita inquit gl. in l. quæret aliquis, de verb. ſig. multę enim filios pariunt nulli ſimiles, nec patri, nec matri, aliqñ patri tantum, quandoq; matri: vt in ea, quæ gemino partu, alterum marito ſimilem, alterum adultero ge-
8 nuit, † & in Proconneſia ancilla, quæ eiuſdē diei coitu, alterũ domino ſimilē, alterũ procuratori eius edidit, vt auctor eſt Plin. natura. hiſtor. lib. 7. c. 11. vt & in Nicæo Bizantio dilucidè apparet, qui cũ à matre candida, nata tñ ex Aethiope, natus eſſet, ipſe Aethiopē auo ſimilem generauit, vt idem ibidem aſſeruit Plin.

Sed tolli poſſe videnť hæ ſcribentium lites, ſi dice-
9 mus † verè non ꝓbari filiationē ex ſimilitudine, quia fallax eſt, & poteſt ex multis ꝓuenire; facit tamē aliqualem pſumptionem: vt nnt. Pariſ. d. conſ. 10. nu. 59. & nu. 103. vol. 2. inducit qualē qualem ſuſpicionē: vt ex Alc. videre eſt, de præſ. reg. 3. præſ. 37. in fin. quem refert ſequendo Menoch. de arbitr. iud. caſ. 89. n. 102.
10 † Et quod omninò huic ſimilitudini nõ ſit fidẽdum apertè docet idem Plin. eo. lib. 7. c. 12. ſimiles quidem alias auo parere, & ex geminis quoq; alterum patri, alterũ matri, quaſdã ſibi ſimiles ſemper parere, quaſdam viro, quaſdã nulli, quaſdã fœminam patri marē ſibi. Cuius rei rationes has affert, nam ſimilitudinē,
11 inquit, † in mente reputatio eſt, & in qua credantur multa fortuita pollere, viſus, auditus, memoria, hauſtæq; imagines ſub ipſo cõceptu, cogitatio etiã vtriuſlibet animũ ſubito tranſuolãs, effingere ſimilitudinē, aut miſcere exiſtimať ideoq; plures in homine, quàm in cæteris oĩbus animalibus differentiæ: qm̃ veloci-
12 tas cogitationum, animiq; celeritas, † & ingenij varietas multiformes notas imprimit: cũ cæteris animãtibus immobiles ſint animi, & ſimiles oĩbus, ſingulisq; in ſuo cuiq; genere. Hæc Plinius, quē refert, & ſequit̃ Menoch. d. caſ. 89. nu. 98. cũ ſeq. vbi plura de hoc, ſed plurima apud eundē Tiraq. de legib. cõnub d. l. 5. nu. 52. verſ. illud aũt, ꝙ de ſimilitudine, cum plurib. ſeq.

CONCLVSIO DCCXCIII.

ARGVMENTVM.

Filiatio, an ex inſtitutione probetur.

SVMMARIVM.

1 *Non eſt probabile, quod quis inſtituatur, vt filius, niſi verè ſit filius.*
2 *Filius inſtitutus dẽt probare ſe filiũ, ſi proximiores defuncti agant cõtra ipſum, alioqui tenet hrẽditatē reſtituere.*
3 *Actus inſtitutionis alienus ab actu emancipationis, & exheredationis.*
4 *Teſtator ſi inſtituit Titiũ filiũ ſuum hrẽdē opus eſt, ꝙ is probet ſe filium eius teſtatoris, alioqui non valet inſtitutio.*
5 *Filiatio ex inſtitutione probatur, licet inſtitutio conueniat etiam alteri, quam filio.*
6 *Filij inſtitutio nedum filiationem probat, verumetiam legitimitatem.*
7 *Filiatio quemadmodum probatur ex inſtitutione ſic etiam probatur ex exhæredatione.*
8 *Filiatio probatur etiam ex legato. Contr. nu. 9.*
10 *Nominatio filiationis facta in legato alicui, dicitur facta incidenter, non principaliter, neque conſtituit nominatum in quaſi poſſeſſione filiationis.*

Adducitur & à noſtris illa filiationem probandi coniectura, quæ colligitur ex inſtitutione. Pleriq; enim in eam deuenerũt ſñiam, vt per huiuſmodi actum dicatur quis ac-
1 ceptus vti filius, † etenim nõ eſt probabile, ꝙ quis inſtituatur vt filius, niſi verè ſit filius, arg. l. quidam cum filium. ff. de verb. obl. ſic ſentire vř Bar. in l. 1. §. Iulia. nu. 3. ff. de lib. agnoſ. cui accedit Ant. de Butr in c. tranſmiſſæ, qui fil. ſint legi. ita cõcludit abundè Aemilius, in conſ. 97. nu. 13. & plu. ſeq. nec ab hac diſceſſere opinione Gozad. in conſ. 12. nu. 23. & conſ. ſeq. Ruin. in conſ. 36. nu. 6. vol. 1. & in conſ. 53. nu. 6. vbi idē ſentientes refert, vol. 5. idē ſenſit apertè Soc. ſen. in conſ. 89. nu. 4. vol. 1. Guliel. Bened. in c. Raynu. in 1. par. in verb. q̃ filiũ ex eo ſuſcipiẽs, n. 13. de teſt. Grat. in cõſ. 90. nu. 6. vol. 2. idē Ruin. in cõſ. 109. n. 38. vol. 3. Iaſ. in l. neq; ꝓfeſſio. nu. 3. verſ. inueni tamen. C. de teſta. atq; idem Rui. in cõſ. 63. nu. 1. vol. 2. Soc. idē in conſ. 65. in prin. vol. 3. ſic poſtremò cẽſuit Anch. in cõſ. 225. nu. 3. in fi.

Sed hæc concl. anceps, & cõtrouerſa reddi vř per contex. in l. ſi pater tuus. C. de hered. inſtit. & per illud

reſpondit Natt.in cōſ.421.vbi contra Crau.cōcludit,
2 †quòd ſi proximiores defuncti agant contra hunc, vt
filium inſtitutum , tamen is debet probare ſe filium ,
alioqui teneš hæreditatē reſtituere, & id voluit Abb.
in c.p tuas,de probat.& ꝙ iſte actus inſtitutionis alie-
3 nus ſit†ab actu emancipationis, & ab actu exhæreda-
tionis probat Soci.in d.cōſ. 89.nu.4.vol.1.ea rōne,qa
iſte actus æquè conuenit extraneo,ſicut filio,l.extra-
neum,& p totū.C.de hær.inſt.nec de hoc actu loqui-
tur Bar.in d.l.1.§.item p contrarium.ff.de lib. agnoſ.
Id prætereà confirmatur ex eo,quod tradidit Iaſ. in l.
errore,in fi.C.de teſtam.vbi ait, ꝙ ſi teſtator inſtituat
4 Titium filium ſuū hæredem,†opus ſit,quòd is probet
ſe filium eius teſtatoris, alioqui nō valeret inſtitutio.
Hinc reſpondit Bal.in conſ.180.mortuo filio.num.2.
vol.3.inſtitutionem factam p auum de aliquo, vt ne-
pote ſuo ex filio non probare eum eſſe talem.

A priori tñ ſententia non eſſe recedendū exiſtima-
rem:præſertim ſi filius inſtitueretur in legitima: nam
hæc inſtitutio nulli alij cōuenit,quā filio, & reuera ſi
remotis verborū ambagibus,& circuitionibus rē pe-
nitus intueri velimus,videbimus huic ſnīæ accedēn-
5 dum eſſe.† Nā licet inſtitutio conueniat ēt alteri quā
filio,tñ quia pater inſtituendo aliquem vti filiū non
ſolùm nominat eum filiū,ſed ēt, vt filium ipſum tra-
ctat,& accipit,iccircò ex inſtitutione filiatio pbabit̄,
quod ex eo ſatis conſtat,nam ſi non eſſet filius , inſti-
tutio irrita fieret,vt sāxit Imp.Gordianus,in d.l.ſi pa-
ter,& ſciuere Imp.Diocl.& Maxim.in l.nec apud. C.
de hęr.inſt. Inſtituitur itaq; filius quia filius,& tracta-
tur vti filius, & deinceps probatur filiatio. nec illud,
quod ex aduerſo obijciebatur vlla ex parte concl.no-
ſtrā labefactare videtur;ꝙ ſcilicet actus iſte cōis ſit,et
extraneo perindè ac filio:nā ſi ex hoc illud fieret, cō-
ſequeretur ēt,quod cū percipere distributiones quo-
tidianas cōe ſit,tàm Capellano,quàm Canonico, iſ-
que eas percipiendo,vt Canonicus,non conſtituerēt
in quaſi poſſeſſione Canonicatus: ꝙ quàm à veritate
alienum ſit,egregiè probat ſumm.Pont.Inno.in c.ex
parte,de reſt. ſpol. cuius axioma tanquam ſubtile re-
fert,& ſequitur Bal.in l.non epiſtolis.nu.5.ver. quæro
an iſta poſſeſſio in corporaliū.C.de pb.ſic hāc ſnīam
corroborauit Bert.in conſ.16.nu.1.vol.3.2.par. candē
ex ſententia Aret.præceptoris ſui in c.p tuas, de prob.
confirmauit,& Soc.ſen.in d.cōſ.89.nu.4.vol. 2. idem
ſentire viſus eſt Ruin.in locis ſuperius à nobis relatis,
idē voluit apertè Bal.in c.ex tranſmiſſa.nu.4 ver.vlt.
gl.dicit,de reſt.ſpol.& in d.c.per tuas.n.5.cui adhæret
Nat.in conſ.235.nu.1.ſic etiam doctè ſenſit corā me,
dum adhuc Placentiæ Vicarij generalis munere fun-
geretur in vtroq; iure apprimè verſatus D.Nicolaus Su-
pranus Placen.ſubtiliſſimus cauſarum patronus.

6 Quinetiam huic opinioni tm̄ tribuo, † vt latius eā
propagare non verear:nam huiuſmodi inſtitutio ne-
dum filiationem probat , verùm etiam legitimitatē,
vt ſic loquar:ita reſponſum eſt à Ruin.in d.conſ.109.
nu.38.vol.3.quod,& illud adiuuet:nam appellatione
filiorum intelligitur de legitimo,& naturali:ita rñdit
Vlp.in l.ex facto.§.ſi qs rogatus.ff.ad Treb.idē vr̄ sē-
ſiſſe Scæuol.in l. Lucius Titius.§.Damę.ff.de leg.2.&
præſtantiſſimi vir ingenij Papin.in l.cum pater.§.vo-
lo.ff.eo.de leg.2.iſtis conſentiens eſt gl.in cle.1.& ibi
Card.q.9.de baptiſm.& in q.2.& ibi Gemin.de hær.
lib.6.de quo nos etiam infra in cōcl. filius legitimus.

Amplia prætereà concl. vt quemadmodū ex inſti-
7 tutione pbat̄ filiatio ſic,†etiā exhæredatione,etenim
actus nulli præter quàm filio conuenire poteſt:vt do-
cuit Bar.in d.l.quidā cū filium,in prin.in verb. exhæ-
redauit.ff.de verb.obl.cui accedit Ruin.in d.conſ.53.
nu.7.vol.5.idē reſpondit Soc.in d.cōſ.89.nu.4.vol. 1.

8 Amplia poſtremo,† vt etiā ex legato probet̄ filia-
tio,teſte eodē Soc.in d.conſ.89.nu.4.vol.1.hoc idem
probauit Alc.in conſ.vlt.loquens in legato facto ali-
cui tanquam filio ſuo naturali , quod per hūc actum
dicatur ille cōſtitutus in quaſi poſſeſſione filiationis.

Sed contra hoc apertè ſenſit Præpoſ. in c. per tuas.
9 nu.19. qui fil. ſint legit.† dicens quod ſi quis legando
diceret,lego tibi filio meo, ex hoc nō induceret̄ præ-
ſumptio filiationis.idem reſpondit Ruin. in conſ.63.
ſub nu.5.& ſeq.& nu.12.vol. 2. loquens in legato ali-
cui vti filio ſuo legitimo,& naturali facto petenti le-
10 gatum:ea ratione, † quia nominatio filiationis facta
in legato alicui,dicitur facta incidēter non principa-
liter;neq; conſtituit nominatum in quaſi poſſeſſione
filiationis.Nam inquit,illa verba , lego centum filio
meo,exprimi gratia demōſtrationis , vt in perſonam
legatarij clarius exprimatur demonſtratio.

CONCLVSIO DCCXCIV.

ARGVMENTVM.

Filiatio an probetur per ſententiam latam inter patrem ,& filium ſuper cauſa filiationis etiam quoad alios.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio probatur per ſententiam latam inter patrem , & filium ſuper cauſa filiationis , etiam quoad alios.*

2 *Sentētia legitimationis lata inter patrem, & filium præiudicat tantummodo patri,non autem alijs.*

3 *Sententia lata ſuper alimentis præſtādis,donec quæſtio filiationis pendet,non præiudicat in quæſtione filiationis.*

4 *Filiatio probatur ex libro,in quo pater ſcripſit manu propria diem natalis filioru m ſuorum.*

5 *Liber patris in quo ſcriptus ſit dies natalis filiorum ſuorū conſtituit puerum in quaſi poſſeſſione filiationis , & illi ſtandum eſt,donec contrarium probetur.*

6 *Filiatio nedum probatur per libros patris, ſed etiam p ſimplicia memorialia.*

7 *Inſcriptio filij in libro patris probat ad hoc,vt aſſerēs filius conſtituatur in quaſi poſſeſſione filiationis, non autem, vt probet veram filiationem.*

8 *Filiatio probatur p inſcriptionē libri patris, ſi filius natus ſit ex vxore qa ius præſumit,quod ſit natus ex marito.*

9 *Filius ſi poſt longum tempus in virum euaſerit,an p ſcripturam patris probabitur quod ſit ille puer , de quo loquitur eadem ſcriptura, vide remiſſiuè.*

10 *Filiatio probatur per epiſtolam miſſam tertio, ſiue filio,in qua nominetur talis pro filio ſuo.*

11 *Filiatio probatur per verba enunciatiua inſtrumētorum in antiquis etiam contra tertium .*

12 *In omnibus caſibus in quibus filiatio præſumitur, ſemper auditur,qui vult probare contrarium.*

1 Filiatio probatur per ſnīam latam inter pa-
trem,& filium,†ſuper cauſa filiatio-
nis etiam quoad alios p l.2.§.planè.vbi Bar. ff.de lib.
agnoſ.ſic tradidere Canoniſ.in c.cauſam. il 2. qui fil.
ſint legi.& ſcripſit gl.in c. pen. de re iud.

2 Limita illud non procedere,†quoad alios in ſentē-
tia legitimationis lata inter ipſum patrē,& filium,il-
la enim tantummodo præiudicat patri non autē alij,
ita obſeruauit Inn.in c.cauſam.il 2. qui fil. ſint legit.
quem ſequitur Iaſ.in conſ.106.colum.2.ver.tertio,&
adhuc.volum.1.

Eandem concl.intelligas,vt ſi ſnīa lata ſit ſuper ali
mentis præſtandis,donec quæſtio filiationis pendet ,
3 †non præiudicet in quæſtione filiationis;ſecus ſi eſſet
lata ſuper filiatione,vt habetur in l.ſi quis à liberis.§.
ſi vel parens.ff.de lib.agnoſ.ſic reſpondit Nat. in cōſ.
473.nu.6.vbi idem dicit in ſnīa lata ſuper poſſeſſione
bonorum,ſi ſuper filiatione non ſit prouinciatum , p
* gl.& *communiter ſcribentes in l.1.C. quor. bon.

Potiſſima quoq; cenſetur ad filiationem proban-
dam illa coniectura,quæ ſolet haberi ex libro,in quo

pater

peret ſcripſit manu propria diem natalis filiorũ ſuo-
4 rũ, † veluti tali die natus eſt mihi talis filius vocatus
tali nomine ex me,& vxore mea Titia, vel concubi-
na:nã talis ſcriptura,& memoria filiationẽ probat:vt
dixit Bal.in l.vnic.C.de confeſſ.vbi citat gl. Inſtit. de
ingen.manumiſſ.§.vlt.& Sal.in l.etiam.ff. de prob.&
aſſeruit idẽ Bal.in l.neq; natales.col.2.in princ. C. de
prob.vbi hanc inſcriptionem appellat profeſſionẽ,&
5 concludit,† quòd conſtituit puerũ in quaſi poſſeſſio-
ne filiationis, adeò ꝙ illi ſtandum ſit,donec contra-
rium probetur,ac ſi fuiſſet cõfeſſio emanata inter ip-
ſas partes,hoc idẽ tradit idẽ Bald.in c.ꝑ tuas. nu.5. de
prob.ꝙ,& conſulẽdo placuit Natt.in conſ. 235.nu.2.
quamplures ẽt idem ſentiẽtes refert Guliel. Bened.in
c.Rayn.in 3.par.in verſ.quę filiũ ex eo ſuſcipiens,ſub
nu.14.de teſta.ad hoc reſpondit Barb.in cõſ.27.col.3.
nu.23.& ſeq.vol.1.idẽ voluit Bal. in l.ſi vicinis. C.de
nup.& Dec.in d.c.per tuas.col.4. nu.10.& idẽ ſcripſit
Alc.in tract.præſump.reg.3.præſ.37.ſub nu.11.cõſul-
uit Pariſ.cõſ.10.nu.58.vol.2,idẽ Alb.conſ.83.nu.13.
6 Concl.hanc amplia,† vt non ſolum probetur ꝑ ta-
les libros filiatio, ſed etiam per ſimplicia memoria-
lia,quę rectius aduerſaria poterunt vocari:vt conſtat
ex alleg.ab Alb.in d.conſ.83.nu.13.

Primo loco limita,& intellige,vt hęc inſcriptio ꝓ-
7 bet tantum quoad ad hoc,† vt & aſſertus filius conſti-
tuatur in quaſi poſſeſſione filiationis,non autem, vt
probet veram filiationẽ: vt tradit Sal. in d.l. ẽt quem
ſequitur Barb.conſ.27.col.5.verſ. & ex iſtis. vol.1.

Secundò limitabis,& intelliges procedere, quãdo
huiuſmodi præſumptio libri fulcitur alia præſũptio-
8 ne iuris,† vt ſi talis filius ſit natus ex vxore: nã hoc ca-
ſu ius præſumit,ꝙ ſit natus ex marito,vt l.miles.§. de-
functo.ff.de adult.vel natus ſit ex cõcubina nã tũc ẽt
ius præſumit, quod ſit natus ex concubinatu: vt pro-
batur ex c.ꝑ tuas,de prob.vndè his caſibus,ſi maritus,
vel concubinarius ſcripſerit talem memoriam, pro-
batur ex eis filiatio dicti filij,cui rei ratio eſt, vt dixi,
quia in his concurrit præſumptio iuris.ita reſpondit
Andr.Barb.d.conſ.27.ex iſtis.col.5.vol.1.

9 Quid ſi poſt longum tempus † is filius in virũ eua-
ſerit,an per illam ſcripturam probabitur,quod ſit ille
puer,de quo loquitur ſcriptura patris? id vero te do-
cebit Bal.in d.l.neq; natales.ſub nu.2. verſ. circa hoc
dubit.C.de probat.

Filiatio præterea probatur per epiſtolã miſſam ter-
10 tio,ſiue tali filio,† in qua nominet talis pro filio ſuo:
ita tamẽ,quod ex huiuſmodi probatione præſumpti-
ua transferatur onus probandi in aduerſarium:ita cẽ-
ſuit Fel.in c.per tuas.num.12.de prob.allegat. l. vlt.in
prin.& ibi gl.ff.de prob.idem aſſerit Pariſ.in conſ. 10.
num. 56. vol. 2.vbi cõprobat id auctoritate Bal.Bart.
Sal.Alb. de Roſ. & gl.in l.non epiſtolis.C.de probat.
Alex.conſ.181.col.1.& 2.vol.7.Aret.& Dec.in d.c.ꝑ
tuas.nu.10.verſ.tertio, & ad hoc pertinent quæ ſupra
obſeruauimus in concluſ. epiſtola.

11 Ad hæc filiatio probatur † ꝑ verba enunciatiua in-
ſtrumentorũ in antiquis,ẽt contra tertium: vt ſcriptũ
reliquit Aym.Crau.de antiq. temp.in 1.par.ſectione
ampliatur.nu.12.ver.memorata concluſ.vbi allegat
Alex.conſ.90.col.3.in fi.verſ.& his eſt reſponſũ.vol.
6.de qua re nos nonnulla ſuperius attigimus in cõcl.
ex nominatione,in 3.limit.Aliquando vero in hmõi
probatione eſt tempus 60.vel 50.annorum:vt nuncu-
patum reſpondit Alb.cõſ.83.nu.14. vbi multa de hac
concl.idem voluit Ceph.conſ.137.nu.44.lib. 1. ad ꝙ
etiam conſulas Iaſ.in conſ.34.ad motiua.nu. 7.lib.1.

Illud vero in hac probandæ filiationis materia di-
ligenter obſeruandum eſt,& diligenter attendẽdum,
12 vt in omnibus caſibus,† in quibus filiatio præſumitũ,
ſemper audiatur,quis volens probare contrarium:cũ
ſemper debeat eſſe locus veritati in his, quæ non poſ-
ſunt induci,niſi ab ipſa naturali veritate:vt dicit Feli.
in c.per tuas,de prob.verſ.quinto nota; vbi teſte lau-
dat Bal.in l.neq: profeſſio.C.de teſta.per tex.in l. vlt.
in fi.ff.de prob.ad quod adeundus erit in conſ. 29.nu.
81.cum ſeq.vbi multa ſcitu digna tradit.vol.2.

CONCLVSIO DCCXCV.

ARGVMENTVM.

Filiatio an probari poſſit ex educatione, & alimentis præſtitis filio.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio commodè probari poteſt ex educatione, & alimentis præſtitis filio aſſerto ab eo,qui tractabat aliquem vti filium.*

2 *Filius probatur eſſe illius,qui eum vocabat filium,oſculabatur,& amantiſſimè nutriebat, licet etiam negaret eũ filium ſuum.*

3 *Actus qui exerceri ſolẽt inter filios,ſunt inter cæteros alere ipſos in domo.*

4 *Filius non probatur alentis eum ex ſolis alimentis,vel alimentorum præſtatione,niſi aliud addatur.*

5 *Alimẽta præſtari poſſunt gratia pietatis,vel ex alia quam filiationis cauſa.*

6 *Filiatio ex alimentis probatur,quando vnà cum ipſis concurrunt aliæ filiationis coniecturæ.*

7 *Filius natus ex aliqua muliere,ad quam patri clãdeſtinus patebat aditus,nec eam palam nominare audebat,dr̃ filius illius patris,ſi probatum ſit patrem ipſum educaſſe.*

8 *Filiatio magis præſumitur ex alimentis, & educatione, quam ex eo,quod quis nominetur filius.*

9 *Nominatio in filium, filium ipſum dilucidè declarat, & demonſtrat.*

Poſtremam filiationis probãdæ ratio-
nẽ nobis abundè ſuggerit
Paul. Caſtr.in cõſ.151.nu.3.ver.& iſtud tractare. vol.
1 1.quo in loco egregiè † filiationem commodè poſſe
probari ex educatione,& alimentis præſtitis filio aſ-
ſerto ab eo,qui tractabat aliquem vti filium domi il-
lum retinendo,in eumq; alia faciendo, quæ parentes
erga ſuos filios agere conſueuerunt,arg.l. quidã cum
filium.ff.de verb.obl.ſic colligit,& Bal.in l. nõ igno-
rat.nu.4.C.de iis, qui accuſ. non poſ.idẽ monuit Piæ-
poſ.in c.tranſmiſſæ,ſub nu.9.qui fil.ſint legit. dũ con-
2 cludit,quẽ alterius probari filiũ,† qui eum vocabat fi-
liũ oſculabatur,& amantiſſimè nutriebat licet ẽt ne-
garet eum filium ſuum, in hanc quoq; iuit ſenten-
tiam Dec.in conſ.54.nu.2.idq; probauit Goz. in cõſ.
12.nu.22.verſ.9.in prin.& in conſ.13.nu.33. in 2. fun-
damen.& ante eum huius etiam meminit Bal. in c.ꝑ
tuas,verſ.ſed modo quæritur,q ſunt iſti actus, de pro-
bat.vbi cõcludit, quod actus, qui exerceri ſolent cir-
3 ca filium † ſunt inter cęteros,alere ipſum in domo,per
cõtext.in d.l.quidam cum filium,in princ.ff.de verb.
obl.hocq; ſequitur Nat.in cõſ.235.col.2. & compro-
bat Guliel. Bened.in c.Raynutius,in 3. part. in verb.
quæ filium ex eo ſuſcipiens,ſub nu.14.de teſta.ad idẽ
conſuluit Pariſ.in conſ. 10.nu.61.vol.2.ſic quoq; cen-
ſuit Maria.Soc.in conſ.86.nu.41.vol.2.

Sed nihil valuerunt penes Antonium Butrium in
hac re iſti concordes ſcribentiũ conſenſus. Iſtis enim
pro nihilo habitis intrepidè contrarium ſenſit in d.c.
4 tranſmiſſæ, in 1.notab. qui fil.ſint legit.inquiens † ex
ſolis alimentis, vel alimentorum præſtatione non
probari,quod alitus fuerit filius alentis, niſi aliud ad-
datur, idem confirmat Præpoſ.in d. cap. tranſmiſſę,
in 1.notab. & ante eum ibidem docuit Abb.num.2.
concludens, alimentorum præſtationem in domo,
vel extra domum, neque pro filiatione, neque con-
* tra eandem arguere,& ita * communi conſenſu ibi-
dem tenuere Doct.

Id prętereà ratione nec contemnẽda fulciunt Ali-

5 menta namque præſtari poſſunt gratia pietatis, † vel
ex alia, quàm filiationis cauſa: ita reſpondit Alex. in
conſ.74.nu.2.verſ.ſed poſito,vol.2.ſed inquit,poſito,
quod eſſet probatum per teſtes Dominæ Fauſtinæ,
quod Ioannes alimẽta ſſet,& lactari feciſſet eam, vel
ſimilia;non tamẽ per hoc ſequitur, quod tractauit eã
vt filiam, quia enim talia conueniunt,& fieri poſſunt
alijs,quàm filijs,idem cenſuit Barb. in conſ.27. vol.3.
verſ.modo veniendum,vol.1.ſic arbitratus eſt,& Pa-
ris.in d.conſ.10.nu. 17. vol. 2. id approbauit quoque
Iaſ.in conſ.102.col.pen. verſ. ſexto facit, quia ex co.
vol.4.huic ſententiæ ſe ſubſcripſit etiam Ruin. in cõ-
ſil.51.ſub nu.4.vol.5. huic adhæret Grat. in conſ. vlt.
nu. 45. vol. 1. vbi loquitur de filio nato ex illegitimo
coitu.iſtud iterum confirmauit in conſ.62.num. 6.&
11.vol.2.id inſuper tuetur Rimin. in conſ.289.nu.10.
vol.2.& hanc eſſe ſententiam omnium ſuffragijs re-
ceptam teſtatur idem Pariſ.in conſ.12.tranſactio iſta
col.vlt.nu.247.verſ.alimenta etiam præſtita.vol.2.

Verùm,ſi diligenter attendamus, hæ noſtrorũ diſ-
ſenſiones ſine vllo negotio tolli poterunt, ſi intelli-
gemus,poſterioris aſſectatores ſententiæ,loqui, quan
do ſolum,& nudum adeſſet nutrimentum, ſiue edu-
catio.tunc profectò rectè ſentiunt iſti, ex hoc ſolo nõ
probari filiationem. At prioris aſſeclas opinionis ac-
6 cipere debemus,† quando vnà cum alimentis cõcur-
rerent aliæ filiationis coniecturæ, vt in ea hypotheſi,
ſuper qua conſuluit Paris in d.conſ.10.vol.2.exempli
gratia, quando pater talem filiũ ad diuerſas oras trãſ-
mitteret, & ad diuerſa ciuitatum Gymnaſia, & ſem-
per id nummorum ſuorum erogatione præſtiterit, &
aluerit,& quod huiuſmodi educatio diù fuerit pręſti
ta,& tanquam filio: nam tunc probat filiationem, vt
reſpondit Paris.in d. conſ.10.nu.102. & cauit Gozad.
in d.cõſ.13.nu.33.verſ.2.præſati teſtes, & ſenſit Prob.
in d.c.tranſmiſſæ,ſub nu.9.qui fil. ſint legit.

His ita breuiter explicatis, nunc poſteriorem velim
limite quodam conſcribas ſententiam, vt locum non
habeat, quãdo talis filius natus eſſet ex non vera vxo-
7 re,nec ex concubina, † ſed ex aliqua alia muliere, ad
quam patri clandeſtinus patebat aditus, nec eam pa-
lam nominare audebat, etenim ſi tunc probatũ fue-
rit aſſertum patrem educaſſe ipſum filiũ, ex hoc vti-
que probabitur illum eſſe ſuum filium, vt reſpõſum
eſt à Petr.de Anch.in conſ.221.incip. vnde prima fa-
cie.col.pen.quem refert,& ſequitur Felyn. in d.c.per
tuas, ſub nu.17.verſ. quarto nota.de probat. vbi ad id
adducit Bal.in l.vulgo.ff.de ſtat.homin. idem voluit
Gozad in d.conſ.12.nu.22.

Poſteriori loco limitabis, & intelliges, vt filiatio
8 magis præſumatur ſex alimentis, & educatione, q̃ ex
eo, q nominetur filius, ipſa enim educatio atq; nutri
menta coniunctiora ſunt naturali charitati, & facta
proximiora ſunt, q̃ verba, vt ait Dec.in d.conſ.54. nu.
2.Cui rei, & illud fauet, quod pater tenetur alimenta
ſuppeditare filio ſuo, cuiuſmodi fuerit, ex c. cũ habe-
ret,in fi.de eo,qui dux.in matrim.vt atteſtatur Maria.
Soc.in d.conſ.86.nu.41.vol.2. Ego vero, vt ingenuè,
q ſentio proferam, exiſtimo alimẽtorum ſuppedita-
tionem magis ambiguã, & ancipitem videri ad pro-
9 bandã filiationem, quàm ipſa nominatio ſit. † Nomi
natio nẽpè filium ipſum dilucidè declarat, & demõ-
ſtrat. Educatio verò nõ magis filiũ, quàm extraneum
indicat, cui potuit pſtare pietatis cã, vel alia de cã, vt
euenit in ſeruis, qui domi retinentur,& cõtigit in Cy-
ro Cãbyſis Perſæ, & Mandanes filiæ Athagis Regis
filio. quẽ expoſitum Spaco Mithridatis regij bubulci
vxor aluit, educauit, & vti filio alimẽta ſubminiſtra-
uit. Et in Romulo,& Remo euenit quos in Tyberim
expoſitos Acca Laurẽtia cuiuſdã paſtoris vxor, beni-
gne tanquam filios nutriuit non enim hi, multique
alij ab extraneis ceu filij aliti, & educati, continuo
eorum filij iudicati ſunt.

CONCLVSIO DCCXCVI.

ARGVMENTVM.

Filiationem, an probent multæ coniecturæ, & præſumptiones ſimul iunctæ.

SVMMARIVM.

1 *Filiatio probatur per coniecturas, & præſumptiones ſimul iunctas. Contra. num.4.*
Duæ præſumptiones faciunt plenam probationem iunctæ cum alijs indicijs, ibi.
Quæ non proſunt ſingula, multa iuuant. ibi.
2 *Nominatio, & tractatus filiationem probant.*
3 *Ad probandam filiationem etiam adulterinã ſatis eſt probare patrem adulterini domi eum aluiſſe, nominaſſe filium, & inſtituiſſe: præſertim ſi accedat fama viciniæ.*
5 *Filiatio non probatur ex nominatione incidenter facta, ex teſtibus de auditu, & cohabitatione.*
Teſtes de nominatione, de educatione, fama, & legitimitate non probant filiationem, ibi.
6 *Antoninus pius nihil in bellicis, vel in ciuilib. negotijs agebat, de quo non prius conferret cum grauibus viris.*

Non Inelegans, nec inutilis, ſed egregia, & fru-
ctuoſa eſt illa Doctorum diſputatio, qua
ſolet ambigi, an vbi coniecturæ, & præſumptiones, q̃
ad probandam filiationem conducunt, ſingulæ non
ſufficiunt, ſaltem ſi multæ ſimul coniungantur, filia-
tionẽ probare poſſint. In hac quæſtione fuit vna ſcri-
1 bentiũ ſnĩa, qua tradidere † has præſumptiones ſimul
iunctas vtiq; probare filiationẽ. Huius ſententiæ fuiſ-
ſe video Accurſ.in l.2.in prin.ff.de excuſ.tut. vbi aſſe-
rit duas præſumptiones facere plenã probationẽ iun-
ctas cũ alijs inditijs: nã, vt ibi dicit Accurſ.in verb.le-
gitimis. Quæ nõ proſunt ſingula, multa iuuant, & qñ
cõcurrit tractatus,& fama, ex his filiationẽ probari,
rñdit Nat.in cõſ.235.nu. 3. & cũ concurrit inſtitutio,
nominatio,& legitimatio, conſuluit Gozad. in conſ.
12.n.23.& in cõſ.13.n.53.vt & placuit Dida. in tit.de
ſpõſ.in 2.par.c.8.§.3.n.7.in prin. ſic cõſiderat, & Burſ.
2 in cõſ.88.nu.7.in fi. † & in cõcurſu nominationis, &
tract. tradidit gl.in c.per tuas, in 2.gl.& ibid. But.nu.8.
de prob. atq; Prępoſ.in c per tuas.nu.9.qui fil. ſint leg.
& idẽ Butr.in c.trãſmiſſæ,nu.10.col.1.in fi. verſ. dico
quod qñ concurrit, eo.tit. hanc eandẽ partem tuetur
Paris.in conſ.10.nu.68.vol.2.quã etiam probat Barb.
in conſ.27.col.3.nu.25.& plur.ſeq.vol.1. quod latius
confirmat Anch.in cõſ.225.nu.3. in fi. & ſeq. dicens
3 † ad probandã filiationẽ etiã adulterinã ſatis eſſe pro
bare, patrẽ adulterini domi eum aluiſſe nominaſſe fi-
lium,& inſtituiſſe, præſertim ſi accedat fama viciniç.

Non tamen deſunt plurimi, qui à contraria ſtetere
4 ſententia, † etenim in ea hypotheſi, ſuper qua conſul
tũ eſt à Ruin.in conſ.52.nu.4.& ſeq.vol.5. tria cõcur-
rebant, ſcilicet, nominatio incidẽter facta de filiatio-
ne, educatio in domo nominantis,& tractatio, & ta-
men in ea manſit opinione, filiationẽ, aut quaſi poſ-
ſeſſionẽ non poſſe dici legitimè probatã, prætereà in
eiuſdem conſ.62.vol.2.concurrebat itidẽ nominatio
5 incidenter facta, teſtes de auditu,& cohabitatio; † &
concludit ex his filiationem non fuiſſe probatã, quin
ẽt in Rimin.themate, in conſ.289. vol. 2. aderant te-
ſtes de nominatione, de educatione, fama, & legiti-
mitate: & colligit non probari, idem cenſit Iaſ.in cõſ.
102.vol.4.vbi cõcurrebant nominatio incidenter fa-
cta,& educatio in domo per multos actus, ſic quoq;
ſenſiſſe vr̃ Nat.in cõſ.473. vbi aderat confeſſio vnius
parẽtis,& fama. In hac re qd ſit ſentiendũ nõ facilè di
xerim, ſed prudẽtis aduocati cõſilio reliquerim; q re
diligentius inſpecta, prudentũ cõſilijs acquieſcẽs, ſine
vllo negotio cãm totã, quã præ manibus habebit, ex-
plicare

Digitized by Google

6 plicare poterit † Antonini Pij veſtigijs inſiſtẽs, qui nihil, vel in bellicis, vel in ciuilib. negotijs agebat, de quo non prius conferret cũ grauib. viris, dicens, Aequius eſt, vt ego tot taliumque amicorum conſilium ſequar, quã vt tot, taleſque amici meã vnius ſequantur voluntatem multum abhorens à quorundã ingenio, qui conſulto pileo ſuo dicunt: vos ſedulo cõſulitis, ſed aliud mihi ſuadet pileum meum; vt ſcriptum reliquit Iulius Capitol.

CONCLVSIO DCCXCVII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto articuli ſint concipiendi ſuper probatione filiationis.

SVMMARIVM.

1 *Ad filiationem probandam duo debẽt formari articuli ab aduocatis, vnum de proprietate filiationis, alterum de communi opinione filiationis, in quo ponatur, quod talis fuerit in quaſi poſſeſſione filiationis, & pro filio talis habebatur, & iudicabatur.*

2 *Filiationis quaſi poſſeſſio transfert onus probandi contrarium in aduerſarium.*

3 *Sup filiatione cauti aduocati faciũt tres articulos, et quos.*

4 *In probatione filiationis, ſi vnus articulus non probatur, ſatis eſt quod alius probetur.*

5 *Filiatione probata non habetur probatum talem eſſe filiũ legitimum, ſed legitimatio & filiatio probari debet, & vtrunque conſtare.*

6 *Ad probandã filiationem teſtes tres, vel etiã duo ſatis ſunt.*

7 *Teſtes ſuper filiatione probanda deponentes debent eſſe conteſtes.* Contrarium nu. 8.

9 *Ad probationem filiationis admittuntur teſtes affines, & cõſanguinei illius, qui aſſeritur filius alicuius, mulieres, & impuberes.* Contrarium nu. 10.

11 *Teſtes habentes affectionem ad eũm non ſunt idonei teſtes.*

12 *Pauper, & vilis conditionis non eſt idoneus teſtis ad probandum filiationem, niſi ageretur de tractatu, & nominatione filiationis occultæ, & celatæ.*

13 *Filiatio concluditur per teſtes ſi dicant, ꝙ viderint tales ſe pro talibus inuicẽ habere, & tenere, & quòd pro talibus tenebantur, & putabantur à vicinis, atque notis.*

14 *Teſtes ſuper filiatione interrogati deponere debent de actibus, quibus filiatio probatur.*

15 *Teſtis ſuper filiatione ſi dixerit, quòd viderit talem matrẽ grauidam a tali, & peperiſſe filium, qui eſt talis, filiationem probat.*

16 *Filiationem probabit teſtis, ſi rationem ſui dicti aſſerens, dicat ſe Titium Caij filium eſſe ſcire, quod vicinus ſit.*

17 *Filiationem probabit teſtis, ſi deponẽs aſſeruerit, ſe pro certo ſcire hunc illius eſſe filium, licet certo id ſcire nõ poſſit.*

18 *Teſtis ſuper capitulis filiationis, ſi deponat de auditu licet plene non probet, transfert tamen onus probandi in partem aduerſam.* Contrarium nu. 19.

20 *Teſtes ſuper filiatione deponentes de auditu debent eſſe perſonæ graues.*

21 *Teſtis ſuper filiatione concludit, ſi deponit per verbum credo.* Contrarium nu. 22.

23 *Teſtimonium credulitatis non infringitur, ſi teſtis bonã rationem reddiderit concludentem filiationem.*

24 *Teſtis ſuper communi opinione vulgi credentis Titiũ eſſe filium Sempronij, ſatis eſt, quod dicat ipſum filium eius haberi, & putari communiter ab omnibus.*

25 *Teſtis ſuper filiatione ſi dixerit, quod vidit, quòd Titius erat filius Martini, non probat.*

26 *Teſtes deponentes ſuper quaſi poſſeſſione filiationis, quando capitulatum eſt de vera filiatione, non probant.*

27 *Teſtes ſuper filiatione ſi dicant aliquem tanquam filium fuiſſe nominatum, & tractatum, per illud verbũ tanquã, inferunt non fuiſſe filium, ſed vti filium habitum.*

Filiationis probandæ cõiecturas huc vſq; tradidiſſe nobis in pſẽtia ſit ſatis, harum materiam recto ordine illud excipit. Quo pacto ſcilicet articuli ſint concipiẽdi, ſuper eiuſdem filiationis probatione. Quocirca, vt id breuiter expediam, Bar. in l. 1. §. idem per contrariũ, nu. 4. ff. de libe. agnoſ. docuit, aduocatos duos debere formare articu-
1 los ad hanc probandã filiationem, † vnũ ſcilicet de proprietate ipſius filiationis, in quo dicat̃ talem nempe Caium eſſe filiũ Titij: alterum vero de communi opinione filiationis in quo ponatur, ꝙ talis fuerit in quaſi poſſeſſione filiationis, & ꝑ filio talis habebat̃, & iudicabat̃, hoc idem confirmauit Bart. in l. 1. §. 1. nu. 3. ff. de quæſtio. & in l. 1. nu. 3. C. quor. bonor. & in l. filiũ definimus, ff. de his, qui ſunt ſui vel alie. iur. id præterea tradidit in l. non nudis, C. de prob. Bar. conſulendo ſequutus eſt Alex. in cõſ. 51. viſo & diſcuſſo proceſſu, nu. 2. vol. 1. cui accedit Barb. in conſ. 14. nu. 36. vol. 3. eidẽ adhæſit Bertr. in cõſ. 26. nu. 5. in 2. par. vol. 1. cuiq; ſe ſubſcripſit Marſi. in l. 1. §. ad quæſtionem, nu. 33. ff. de quæſt. atque Dec. in c. per tuas. nu. 9. de prob. & Rui. in conſ. 53. nu. 4. vol. 5.

Verumtñ Alex. in d. conſ. 51. nu. 2. vol. 1. arbitratus eſt ſatis eſſe, ſi vnus tñ probetur articulus, hoc eſt,
2 † quaſi poſſeſſio filiationis, eo ꝙ huiuſmodi quaſi poſſeſſio transferat onus probãdi contrariũ in aduerſariũ, per ea quæ notata ſunt in d. l. non nudis, & l. nõ epiſtolis, C. de prob. & ꝙ ex eo onus contrariũ probãdi trãsferat̃ in aduerſariũ voluit Sal. in d. l. nõ nudis, in fi. ꝙ ſequutus eſt & Iaſ. in l. neq; ꝓfeſſio. C. de teſta. idẽ ſenſit conſulendo Soc. in conſ. 39. nu. 1. & in cõſ. 89. nu. 6. vol. 1. idem decidit Affl. in dec. 25. in prin.

Longè tñ ſecus ab his ſenſit Iac. But. in l. quidã. ff.
3 de prob. † vbi ait cautos aduocatos facere tres articulos, vnũ ꝙ Titius ſit filius Sempronij natus ex eo, & Berta eius vxore in domo ſua vicinis ſcientib. Secundum ꝙ Sempronius, & Berta tractauerint eũ vt filiũ. Tertium quod vulgi opinione putabatur pro filio.

Ego verò in ea ſum opinione, vt ſentiam, vnũ articulũ ſatis eſſe, vt ſupra diximus. Et licet Bar. in l. filiũ definimus, ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. multa accumulet ad probandam filiationem, tñ aduertendũ eſt, Bar. & ibi Doct. non intelligere, ibi poſita copulatiuè debere probari, ſed ad cautionem illa tradunt,
4 † vt ſcilicet ſi vnus articulus non probetur, ſatis ſit, ꝙ alius probetur. Barto. ita declarat Alex. in d. conſ. 51. ſub nu. 2. quam declarationem vti inſignem cõmendat, & ſequitur Iaſ. in conſ. 14. ad obiecta. ſub nu. 6. verſ. non quoque obſtat, li. 1. idem ſequuti ſunt Dec. in conſ. 54. in fi. Fel. in c. per tuas, nu. 11. vſque ad fin. de probat. Soc. iun. in conſ. 86. nu. 40. vol. 2. vbi tamẽ ponit ſex articulos, quos inquit in probatione filiationis probandos eſſe, vel ſaltem tria requiri, hoc eſt, quod matrimonium præceſſerit, deinde quod tempore conceptionis vir, & mulier tenuerint cohabitationem: Poſtremò quod tractauerit eum pro filio.

Illud tñ non ita procedit in omnibus, nam proba-
5 ta filiatione † non habetur probatum hunc eſſe filiũ legitimum, ſed legitimatio & filiatio debet probari, & vtrunq; conſtare, aliter enim probatur filiatio, vt ſupra diſſeruimus, aliter legitimatio, de quo paulo poſt, ita inquit Iaſ. in conſ. 106. col. 6. verſ. quarto principaliter, vol. 1. vnde Alc. in tract. de præſum. regu. 2. præſump. 2. nu. 7. ait, ꝙ teſtes deponẽtes, ꝙ Titius tractabatur pro filio, quod non ſubauditur pro filio legitimo, licet contrarium conſuluerit Dec. in conſ. 54. ſub nu. 2. & 3. de quibus nos latius infra ſuo loco.

Poſt articulos cõceptos, teſtiũ ſuper eiſdẽ deponentiũ ratio habẽda eſt. Circa quos illa in primis cõſideranda ſunt, id eſt, teſtiũ numerus, qualitas, modi, quib. teſtes filiationẽ probare poſſint, & in quibus probẽt.
6 Teſtes itaq; † vt ꝙ propoſui re ipſa exequar, tres, vel ẽt duo ad probandã filiationem ſatis ſunt: ita reſpondit

Digitized by Google

ſpōdit Dec.in cōſ.272.nu.1.& ante eū Caſt.in l.erro-
re,ſub nu.5.verſ.ſed quot teſtes,C.de teſta.qb.accedit
Illuſtriſs.Card. Paleot.in celeberrimo tract. de noth.
& ſpur.c.25.nu.9.idem voluit Alb.in conſ.83.nu.28.
7 Verùm iſtud velim intelligas,vt pcedat† dūmodo
teſtes ſup filiatione probāda,deponentes ſint conte-
ſtes,ſecus ſi ſint ſingulares: vt rńdit Rim. in cōſ. 289.
nu.8.vol.2. & nominatim in teſte de cōſuetudine vi-
ri cum muliere deponente,quia ſolus erat: conſuluit
Soc.iun.in conſ. 86.num.38. vol.2. idem probat An-
guiſſol.Placent.in cōſ.79.nu.3.li.6. ꝙ adeo verū eſſe
ſenſit Alex.in cōſ. 74.nu.1.vol.2. vt teſtes ēt ſi plures
ſint & ſingulares,nihilominus nihil probent.
8 Quonim ſnīam † vī auctoritate ſua improbaſſe
Paul.Caſt.in conſ.151.ſub nu.1. verſ. ſecundo videtē,
volu.1.idem videtur probaſſe Alex. in conſ.51.nu.5.
vol.1.ſic placuit & Gozad.in conſi.15.num.32.in fi.
quem refert & ſeq.Alban d.conſ.83.nu.28.
Teſtes verò affines,vt de qualitate dicā, & conſan
9 guinei illius,† qui aſſeritur filius alicuius, mulieres &
impuberes admittuntur ad huiuſmodi probationē:
vt teſtatur Bertran. in cōſ.249.nu.1.vol.7. & ꝙ etiam
mater ſit idonea teſtis, cautum eſt ab Anch.in conſ.
225.nu.6.idem voluit Nat. de conſanguineis, in cōſ.
537.nu.47.ex quo etiam habemus ibidem nu.53.non
requiri quòd teſtes ſint omni exceptione maiores,
ſed ordinaria probatio ſufficiat.
10 In quo ſecus ſenſit † Rimin. in d. conſ. 289. nu.12.
& ſeq.vol.2.vbi in terminis concludit, quòd imo te-
ſtes requirantur omni exceptione maiores,quod pro
bat & Cæphal.in conſ.82.nu.46.
Quin etiam aſſeruit idem Rimin.in eo.loco,nu.7.
11 & 14.teſtes habentes, † vt ipſe ait affectionē ad cau-
ſam,non eſſe idoneos teſtes. loquēs in nutrice, & nu.
15.in eo,qui leuauit iſtum,qui dicitur filius, de ſacro
fonte,& nu.17.& ſeq.contra ſolicitatorem;item cō-
tra vitricum, vt ibi per eum.
Amplius,nec pauper,& vilis cōditionis ad probā-
12 dam filiationē † eſt idoneus teſtis,ſi credimus Socy.
iun.in conſ.86.nu.14.vol.2.niſi ageretur de tractatu,
& nominatione filiationis occultæ, & celatæ: quia
tunc admittuntur pediſſequæ,bubulci,nutrices,obſte
trices,& huiuſmodi:vt declarat Præpoſ.in c. trāſmiſ-
ſæ,ſub nu.9.qui fil.ſint legi. & contra hanc qualitatē
latè diſſerit idem Cæphal.in d.conſ.82.nu.46.
Aggredior nunc modos, quibus teſtes filiationem
concludere poſſunt,vel non poſſunt. Hi igitur multi-
13 plices ſunt, quorum primus eſt,† ſi teſtes dicāt, quod
viderint tales ſe pro talibus inuicē habere , & tenere,
quodque pro talibus tenebantur à vicinis , atque no-
tis,vt concludit Caſt. in d.conſ.151.col. 1.vbi latius,
vol.1.cui accedit Alex.d. cōſ.51.n.4.vol.1.& Rui.in
cōſ.51.n.17.ī fi.cū ſeq.vol.5.& in cōſ. 52.n.5.c. vol.5.
Quod velim intelligas;& limites,vt iſtiuſmodi te-
14 ſtes ita deponentes non probent,† niſi ēt interrogati
deponant de actibus,quibus filiatio probatur,de qui-
bus Dec.in d.conſ.54.col. 1.& Rui. in d.cōſ.52.nu.5.
vol.5.vbi tamen ſenſit , quòd de ijs deponere debeāt
etiam non interrogati,per ea, quæ ibi adducit.
Alius eſt modus probandi filiationē per teſtem,vt
15 ſi is dixerit,† ꝙ viderit talem matrem grauidā à tali,
& peperiſſe filium,qui eſt talis,iſte enim teſtis vtique
filiationem probat, etenim etſi filiatio potius ſub in
telligentiam,quàm ſub aliquem ſenſum cadat, quo-
niam tñ iudicium huiuſmodi intelligentiæ cōmuni
hominum notitia percipi poteſt,iccirco per oculorū
ſenſum probatur ; ſicut homicidium factum ad ſui
defenſionem:vt probat Dec.in d.conſ.53.col.2.in fi.
& in conſ.272.nu.1.& ſeq.
16 Imo † ſi teſtis etiam dixerit,rationem ſui dicti affe
rendo,ſe Titium Caij filium eſſe ſcire ; quòd vicinus
ſit,optimè filiationem probabit & ratum erit eius te-
ſtimonium:teſte Alex.in d.conſ.51.nu.4.vol.1.

Prætereà probabit ſi deponens aſſeruerit,ſe pro cer
17 to ſcire hunc illius eſſe filiū, † licet certo id ſciri non
poſſit.Cuius ratio eſt,qa intelligitur pro certo eo mo
do,quo ſciri poteſt, iuxta id ꝙ egregie docuit Bal. in
l.filiū definimus,in 1.lectur.nu.11. ff.de his, qui ſunt
ſui,vel alie.iur.& confirmauit Bar.in l.1.C. de peric.
nomi.li,1 1. quos ad idem allegat Fely. in c. per tuas,
ſub nu.17.de proba.idem confirmauit iterum Bal.in
conſ.437. Tinus habebat,nu.5. vol.5.
18 Inſuper probabit, † ſi teſtis deponat de auditu ſup
dictis capitulis,nā licet teſtimonium huiuſmodi ple
nè non probet,transfert tamen onus probandi in par
tem aduerſam:vt concludit Dec.in d.conſ.272.num.
3.ſic placuit Rui. in conſ. 51. nu.17. vol.5. Gozad.in
conſ.13.nu.15.atque Alb.in conſ.9.nu.11.
19 A contraria ſtetere ſnīa † nōnulli, vt Goza.in cōſ.
62.nu.4 & ſeq.vol.2.Soc.iun.in d.conſ.86.nu.24.vol.
2.& Cæphal.in conſ.82. num.43.in fi. & ſeq. vbi latè
contra teſtes de auditu, de tractatu matrimonij.
Verùm prior opinio poſſet procedere in antiquis
aliàs ſecus,ſi credimus Cæphal.in conſ.137.num.45.
idem ſenſit Iaſ.in conſ. 114.ſub num.6.verſ. ſecundo
reſpondeo,vol.1.
20 Eandem priorem opinionē limitabis , † & intelli-
ges,vt conteſtes deponāt de auditu requiratur,ꝙ ſint
perſonæ graues. vt cautum eſt ab Alex. in cōſ.82.nu.
6.vol. 1.idem voluit Alb.in d.conſ.83.nu.18.
21 Teſtis etiam ſuper filiatione cōcludit † ſi deponat
per verbum credo,vt placuit Aegid.in conſ.13.num.
37. nam probatio per teſtes in filiatione referēda eſt
potius ad credulitatem rationibus corroborandam
extrinſecus, quàm ad veritatem:ita ait Anchar. in c.
cum cauſam,nu.10 de iuram.calum.
22 Contrarium † ſenſere Rimi.in d.cōſ.289. nu.11.&
Soc.iun.in d.conſ.86.nu.36.vol.2.Quod certe regula
re eſt contra teſtem, vt eius teſtimonium de creduli-
tate non audiatur: vt docuit Accur.in l.2.§.antepen.
ff.de aqua plu.arcen.
23 Quæ poſterior ſnīa † locū non haberet, ſi teſtis bo-
nam rationem reddiderit concludentē filiationem,
nam tunc teſtimonium credulitatis non infringitur.
Ad hæc teſtis ſuper communi opinione vulgi cre-
dentis Titiū eſſe filiū Sempronij deponens ſatis erit,
24 ꝙ dicat,† ꝙ communiter ab omnibus eū cognoſcen
tibus habebatur, & putabatur filius eius, vt reſpon-
ſum eſt ab Alex.in d.conſ.51.nu.4.vol.1. vbi teſtē re-
fert huius ſententiæ Bar.in l.1.per illū tex.C.de teſti.
& ibi Bal.in 10.queſt.Quod ſi ſic,vt diximus,non de-
poſuerit,non probabit, vt auctor eſt idem Alexan.in
conſ.25.nu.10.vol.4. vt & teſtatur Iaſ.in d. conſ.114.
ſub nu.6.uerſ.uel aliter & tertio,uol.1.
25 Quid uerò ſi dixerit, † ꝙ uidit , quòd Titius erat fi-
lius Martini,an probabit?In hac re negauit Bal.hunc
teſtem probare,in c.cum cauſam,nu.41.de teſtib.Nā
cùm iſta filiationis & paternitatis relatio ſit cognitu
difficilis,& ſi ſemper figas obtutum, nunquam ſis eā
inſpecturus , iccircò probari non poteſt ex aſpectu,
arg.l.quia plerunque,ff.de interro.actio. & l.Lucius,
ff.de condi.& demonſt.
Sic quoq; teſtes non probarēt,ſi articulus fuiſſet fa
26 ctus de quo paulo ante meminimus, † ſcilicet talem
filiū eſſe, vel fuiſſe talis, & ita de uera filiatione fuiſ-
ſet capitulatū,teſteſq; deponerent ſuper quaſi poſſeſ-
ſione filiationis:certe,vt diximus,nō probarēt,qa in-
terrogati de uno deponerēt ſuper alio : ut rńdit Caſt.
in cōſ.151.in prin.lib.1.ꝙ ēt fuit dictū Iaco.de Aret.
in l.1.ff.de proba.quē refert, & ſequit Alex. in d.cōſ.
51.ſub nu.5. verſ.nō obſtat etiam dictum Iac. uol. 1.
27 Neq; illud prætereo , † quod ſi teſtes dicant tanq̄
filium fuiſſe nominatū,uel tractatum, illud uerbum
tanquam , notare & inferre eum non fuiſſe filiū , ſed
uti filium habitum : ut optime conſiderat Rim.in d.
conſ.289.nu.40.& ſeq.uol.2.loquens in ſpurio,q tra-
ctabatur

probabatur, vt filius legitimus, ex his prudens lector colligere poterit modos, quibus teſtes filiationẽ probẽt, & in quibus ijdem probent, vel non probent.

CONCLVSIO DCCXCVIII.

ARGVMENTVM.

Filius legitimus qua ratione probetur.

SVMMARIVM.

1 *Filiũ legitimum eſſe probatur ex eo, quod natus ſit ex maſculo, & fœmina ſimul cohabitantibus, licet ex tali cohabitatione nõ præſumatur alias matrimoniũ niſi probetur.*
2 *Filius legitimus probatur etiam ſi tempore conceptionis vxor adulteris ſe ſe ſubmitteret.*
3 *Filius non probatur legitimus, quando probaret mulier, quod ex viro ſuo non potuiſſet concipere.*
4 *Filiũ eſſe pbatur ex eo, q natus ſit ex legitimo matrimonio.*
5 *Legitimus dicitur qui naſcitur etiam ſi matrimoniũ inter parentes eſſet prohibitum contrahere, cum ipſi, vel vnus ex ipſis contrahentibus id ignorabat.*
6 *Filij nati ex clandeſtino matrimonio eorũ, inter quos propter conſanguinitatem, vel aliud impedimentum conſiſtere, non poterat, non ſunt legitimi.*
7 *Matrimonium, vt non dicatur clandeſtinè cõtractum ad effectum, vt filij legitimi reputentur, ſufficit, quod contractum ſit palam, & in facie eccleſiæ conuocatis amicis, & nemine ſerioſè excluſo.*
8 *Requiſita in c. cum inhibitio. non ſunt de forma, & eſſentia matrimonij, & legitimationis prolis, ſed tantum de ſolemnitate, & ad decorem ipſius introducta.*
9 *Legitimus nõ probatur ex legitimo matrimonio, q cõceptus, eſt ex patre, & matre in captiuitate degẽtib. apud hoſtes.*
10 *Filium legitimum eſſe probatur ex aſſertione patris.*
11 *Actus inſtitutionis tanquam de filio conuenit legitimo, & naturali tantum, & non alteri filio.*
12 *Filiũ eſſe legitimũ probari põt p ſolam aſſertionem clerici.*
13 *Filium eſſe legitimum nõ probatur ex eo, quod pater aſſerat illum eſſe filium ſuum. Contr. nu. 14.*

Explicatis probationum formis, quibus quis probatur filius, diſcutiendum nunc eſt nobis, qua ratione filius legitimus probetur. Filium itaq; † legitimum eſſe natum probatur
1 eo, quòd natus ſit ex maſculo, & fœmina ſimul cohabitantibus, licet ex tali cohabitatione non præſumatur aliàs matrimonium, niſi probetur, teſte Abb. in c. lator, per glo. ibi qui filii ſint leg. quem ſequitur Fely. in c. per tuas, nu. 17. verſ. ſeptimo nota, de prob. idem voluit Bertrand. in conſ. 221. in 1. par. vol. 2. idem cenſuit Iaſ. cum adductis in conſ. 168. num. 1. vol. 4. idem placuit Mar. Soc. in conſ. 29. nu. 17. vol. 2.

2 Quòd amplia procedere, † etiamſi tempore cõceptionis vxor adulteris ſeſe ſubmitteret: vt auctor eſt idem Abb. in c. cãm quæ. nu. 2. qui fil. ſint leg. & Bert. d. conſ. 221. nu. 2. per tex. in l. miles, §. defuncto. ff. de adult. cũ alijs ibi collectis, idem reſpondit Iaſ. conſil. 125. nu. 1. dũmodo eo tpe, quo natus fuit filius, mulier viri ſui cũ domicilio, tum commercio vteretur. vt tradit Hip. Marſ. in l. 1. §. ad quæſt. nu. 34. ff. de quæſt.

3 Iſtud limitabis locum ſibi non vendicare, † quãdo probaret mulier, quòd ex viro ſuo non potuiſſet concipere, quia octogenarius ſit, & ageretur de ſucceſſione auferenda, hoc nempè caſu huiuſmodi præſũptio cohabitationis non attenditur nec admittitur, vt cõſuluit Mar. Soc. conſ. 88. nu. 45. vol. 2.

4 Filium præterea legitimum eſſe probatur ex eo, † q natus ſit ex legitimo matrimonio: vt expreſsè dicit Bal. in l. filium. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. &c. & docuit Bart. in l. Titia, col. 1. ff. ſol. mat. quib. accedit Iaſ. conſ. 106. col. 2. verſ. quarto princ. vol. 1. idem teſtatur Ruin. conſ. 65. volum. 2.

Id amplius velim pcedere, etiamſi huiuſmodi ma
5 trimonium eſſet inter eos prohibitũ contrahere, † ſed tamẽ ipſi, vel vnus tñ ex ipſis cõtrahentibus id ignorabat: qa tunc, qui ex illis naſci ur dr legitimus, vt colligitur. c. 2. & c. ex tenore, & ibi DD. qui fil. ſint legit. de quo pulchrè Dec. in cõſ. 153. ferè per totũ, quẽ ad hoc, vt patrẽ ſuũ citat Io. Coraſ. in l. qui libe. nu. 51. ff. de rit. nup. etiam ad ſuccedendũ non ſolùm illi ex parentib. qui fuit in bona fide, ſed ẽt illi, qui ſciebat ſubeſſe impedimentũ, & conſequenter, q erat in mala fide, qñ vnus, & idem nõ põt eſſe pro parte legitimus, & pro parte illegitimus: vt probatur in d. c. ex tenore, vbi agitur de hæreditate eius, qui ſciebat impedimẽtum matrimonii, & tum pp ignorantiam, & bonã fidem alterius filius indè natus admittitur ad talẽ hęreditatem, vti legitimus, & ita ibi dixit Hoſt. & ſequunt alii Doct. & eſt * cõmunis ſententia, reprobata Cyn. & Rui. opinione contrariũ tenẽtium, vt teſtatur Iaſ. in cõſ. 156. col. 2. & in cõſ. 168. 3. & 4. col. lib. 4. & Soc. iun. in conſ. 39. nu. 8. verſ. & plus dico. & cõſ. ſeq. li. 3.

Sublimita prædictam ampliationem, qñ tale matrimoniũ fuiſſet ſecretum, & clandeſtinè contractũ, & nõ in faciẽ Eccleſiæ cũ denunciationib. requiſitis,
6 † quia tunc filii nati ex clandeſtino matrimonio eorũ, inter quos pp conſanguinitatẽ, vel aliud impedimentũ cõſiſtere nõ poterat, nõ ſunt legitimi, neq; pro talibus iudicari dñt, etiam ſi parentes eſſent in bona fide, & ignorarent ſubeſſe impedimẽtũ, vt habemus in c. cũ inhibitio. §. 1. de clandeſt. deſponſ. & ibi ſcribentes: nã dr in illo tex. in princ. quòd qñ contrahunt matrimonia, debent in Eccleſia publicè poni banna, vt liceat cuiq; de iuſto impedimẽto opponere, ſed ſi clandeſtinè matrimoniũ, ſubdit tex. in d. §. 1. contractũ ſit, & poſteà appareat impedimentũ, filii indè nati non dñr legitimi, & ſi cõtrahentes dicant ſe ignoraſſe tale impedimentũ, quia vident fuiſſe illius ignorãtiæ affectatores, & ita cõſulẽdo rñdit Maria. Soc. in cõſ. 86. diſputat in pñti. nu. 47. & 48. cũ ſeq. vol. 2.

Declarẽs hæc, quo ad hoc, vt matrimoniũ in propoſito non dicatur clandeſtinè contractum ad effe-
7 ctum, vt filii legitimi reputentur, ſufficiat, † q contractũ ſit palã, & in faciem Eccleſię, cõuocatis amicis, & nemine ſerioſè excluſo nec opus ſit emanatione bãnorũ: vt terminis impedimenti affinitatis ſeu conſanguinitatis, reſpondit Oldr. in conſ. 256. Clemens Epiſcopus nu. 4. & ſeq. de quo etiam per Abb. in d. c. cum * inhibitio. nu. 9. & hæc eſt * communis opinio Theologorũ, & canoniſtarũ; ſic teſtante Io. Lup. in ſuo tractã. de matr. in 2. par. prin. n. 14. de qua re nos infra fuſius in concl. matrimonium clandeſtinum dicemus.

8 Intereà hic te monitũ velim, † q requiſita in d. c. cũ inhibitio nõ ſũt de forma, et eſsẽtia matrimonii, et legitimationis prolis, ſed tñ de ſolẽnitate, & ad decorẽ ipſius introducta: vt poſt Theolog. & canoniſt. per eũ citatos, pdidit Grã. in cõſ. ciuil. 168. per tot. & hãc
* eſſe * cõem ſcribentium opinionẽ firmat Io Lup. loco proximè citato in tract. de matr. 2. par. prin. nu. 14. merito omiſſio prædictarũ ſolẽnitatũ nihil detrahit.

9 Concluſionẽ limitabis, † vt quis legitimus nõ probetur ex legitimo matrimonio, quando cõceptus eſt ex patre, & matre in captiuitate degentibus apud hoſtes, vt apud Saracenos, aut Turcas, & reuerſus ſit cũ matre ſola, eo quòd pater ibi ſit mortuus apud hoſtes nam fingitur ſine patre natus: vt de hoc extat hypotheſis egregia in l. 1. C. de capt. & poſtl. re. vbi etiam gl. iſtiuſmodi, vocat ſpurium, non legitimum: huius quoq; meminit Accurſ. in l. Gallus. §. ſi eius, in verſ. excludatur, propè fi. ff. de lib. & poſt. atq; Io. Caccial. in l. ſi qua illuſtris. nu. 11. ver. reſume igit. C. de Orfic.

10 Inſuper filiũ legitimũ eſſe, † probatur ex aſſertione patris, vt ĩ legato facto: vt lego vnũ florenũ filio meo Titio p legitima iure naturę ſibi debita: nã p iſta verba pbatur filiũ eſſe legitimũ, & eſſe in poteſtate: ita patet ex adductis ab Alc. in tract. præſ. reg. 2. præſ. 2. n. 6.

Quẽadmodũ ẽt ex eo poterit probari, quòd pater eius

eius eum inſtituit tãquam filium ſuũ : nam iſte actus
11 tanquam de filio † cõuenit legitimo & naturali tñ,
& non alteri filio qui poteſt præteriri, teſte Ruin. in
conſ.109.nu.39.vol.3. quod etiam illud comprobat,
quod appellatione filij in dubio intelligitur de legiti
mo & naturali: vt habetur in l.ex facto,§.ſi quis roga
tus,ff.ad Trebel.& ſup.latiùs à nobis dictum eſt.

12 Ad hæc † filium eſſe legitimum poterit probari
per ſolam aſſertionem clerici, parentes ſcilicet con-
traxiſſe matrimonium in faciem Eccleſiæ: vt ait Iaſ.
in conſ.168. nu.1.vol.4.

Contra verò filium legitimum eſſe non probatur
13 ex eo, ꝙ pater aſſerat illum eſſe filium ſuum, † nam
non præſumitur propter hoc legitimus, niſi in caſu
auth.ſi quis liberos,C.de natur.lib.vt tradit Alc.trac.
de præſumpt.reg.2. præſum.2.nu.6. ad quod pulchrè
& latè tradentem conſulas Iaſ.in conſ. 166.col.12.in
medio.vol.1.& ibi per eum dicta.

14 Contrarium † conſuluit Bal.cõſ.437. incip. Titius
habebat heram.nu.3.vol.5. & pro Bal. facit illud, ꝙ
nuper tradidimus, quod appellatione filij in dubio,
intelligitur de filio legitimo,& non naturali:vt habe
tur in l.ex facto, §. ſi quis rogatus, ad Treb. id voluit
& Rui.conſ.109.nu. 38.vol.3.

Sic ẽt filium,quem nõ eſſe natum legitimũ probat̃
per inſtr̃m legitimitatis:vt placuit Bal.in l.2. per illũ.
C.de iur.aur.an.lib.10.cui accedit Dec.in l.non vr̃,ff.
de reg.iur.nu.2.idem ſenſit Alex.in l.1.nu.8. ff.de no.
ope.nun.idem repetijt Bal.in l.eam quam.nu.36.ver.
ſed pone quidam,C.de fideic.quem refert Alc.in tra
cta.præſumpt.reg.2. præſump.2.nu.6.& Horma noct.
Dec.in l.ex hoc edicto.nu.9.ff.de no.ope.nunc.

CONCLVSIO DCCXCIX.

ARGVMENTVM.

Filiatione probata, an etiam probata intelligatur legitimitas.

SVMMARIVM.

1 *Filiatione probata continuo probata cenſetur legitimitas.*
2 *Nemo ſpurius, ſed potius, vel legitimus, vel naturalis ex concubina præſumitur.*
Quilibet legitimus cenſetur, & qui contrarium aſſeruerit, probare debet ibi
3 *Vbi vir & vxor aſſeuerant aliquem eſſe filium ſuum, intelligitur, quòd aſſerant eum filium eſſe legitimum.*
4 *Filiatione probata non dicitur probata legitimitas.*
5 *Fili nomen eſt generis nomẽ, & licet poſita forma ſequatur genus, non tamen conſequitur, vt ſi ponat genus, ponatur & ſpecies.*
6 *Filius eſt naturæ nomen.*
7 *Filius non præſumitur legitimus, niſi probetur.*
8 *Qui allegat ſe filium & legitimum. ſi eſt in quaſi poſſeſſione filiationis & legitimitatis, nõ habet probare aliter ſe eſſe talem.*
9 *Qui agit vt filius legitimus, probare debet nedum filiationem, ſed etiam legitimitatem.*
10 *Nominatio nullius eſt ponderis, quando filius nominãtis agit, & petit tanquam filius, & eius fundamentum eſt filiatio, quia qui dici probare debet.*
11 *Quando filius vult auferre hæreditatem ab alio, non ſufficit ei præſumpta probatio filiationis per tractatum & nominationem.*
12 *Pro filio præſumendum eſt quando conuenitur, & ab eo aliquid petitur à proximiore illius, cuius iſte dicit ſe filium & hæredem.*
13 *Qui allegat ſe filium alterius, & legitimum, ſemper is debet probare ſe eſſe talem.*
14 *Filius ſi poſſideat hæreditatem, & cõueniatur à proximis defuncti, & negetur legitimus, debet probare matrimonium inter defunctum & matrem ipſius rei conuenti.*
15 *Filium legitimum fuiſſe ſatis probabile videtur, quando ſumus in antiquis, & exhibeantur inſtrumenta quæ dicant talem filium talis.*
16 *In iudicio poſſeſſorio ſufficit ſemiplena probatio.*
17 *In quocunque iudicio quãtumcunque ſummario ſemper perſona eſt legitimanda plenè.*
18 *Quando principaliter, & in iudicio deciſorio quæritur de filiatione ac legitimitate, non ſufficit quaſi poſſeſſio filiationis & legitimitatis, ſed adhuc probare oportet.*
19 *Tunc dicitur principaliter agi de filiatione, quando contenditur ſuper hæreditate aliqua relicta alicui tanquam filio & legitimo.*
20 *In deciſorijs petitorij non ſufficit poſſeſſorium.*
21 *Principaliter tractari de filiatione dicitur etiam qñ filius ageret contra patrem, petendo declarari ſe filium ſuum.*
22 *Quaſi poſſeſſio filiationis non ſuffragatur circa ea, quæ ſunt magni præiudicij, vt eſt hæreditas.*
23 *Quaſi poſſeſſione filiationis probata ſimpliciter ſub articulo de filiatione, intelligitur etiam de legitima.*
24 *Quaſi poſſeſſio filiationis ſufficit etiam in petitorio, ubi filius petit hæreditatem.*
25 *Quaſi poſſeſſio filiationis ſufficit ad probandam ẽt legitimitatem quando aliqua alia coadiuuantia concurrũt.*
26 *Quaſi poſſeſſio filiationis non ſufficit ad probandam legitimitatem, quando agitur etiam de fideicommiſſo vel hæreditate alterius, quæ erat apud dictum conſtituentem.*
27 *Quaſi poſſeſſio filiationis ſufficit, quando incidenter de filiatione & legitimitate quæritur.*
28 *Quaſi poſſeſſio filiationis ſufficit, quando filius contendit ſe manu teneri in ſua quaſi poſſeſſione filiationis.*
29 *Quaſi poſſeſſio filiationis probatæ per tractatũ vel nominationem ſatis eſt, qñ ſumus in præparatorijs iudicij.*
30 *Quaſi poſſeſſio filiationis ſufficit qñ filius petit alimenta.*

GRAUIS in præſentia ſeſe nobis offert diſcu-
tienda quæſtio in hoc argumẽti ge-
nere, ꝙ præ manibus habemus, an ſcilicet probata
filiatione ijs, quas hucuſque docuimus rationibus, in
telligatur etiã probata legitimitas. In qua ſcribentiũ
varia fuere ſtudia, multiplices voluntates, diſpariles
ſnĩæ. Plurimi namq; ijq; graues auctores in eã deſcẽ
1 dere ſnĩam,† probata filiatione, continuò probatam
cenſeri legitimitatẽ. In horũ turba anteſignanus eſt
Bal.conſ.437.nu.5.vol.5.vbi iñ vtranq; partem diſpu
tans,id affirmatè tenet, Bal.non longè inferior ſe ſub
ſcripſit Dec.in cõſ.54.ſub nu.52.quod ſenſit ẽt Alex.
conſ.51.num.2.vol.1.iſtis adhæſit Crau.in conſ.166.
in prin.hoc idem voluiſſe video Ruin. conſ. 109.nu.
38.vol.3.idem reſpondit Alc.in conſ.268.

Nec iniuria id tradidere iſti Doct. nemo enim ſpu
2 rius,† ſed potius vel legitimus, vel naturalis ex concu
bina præſumitur, ex l.ex facto, §. ſi quis rogatus, ff.ad
Treb.cuius ẽt rationis meminere nõnulli ex ijs, quos
modò retulimus.quinimò Præp.in c. liberi nu.6. qui
fil.ſint leg. concludit quẽlibet legitimũ cenſeri, & q
contrariũ aſſeruerit debere ꝓbare, ſic placuit & Nat.
3 conſ.537.nu.40. vnde meritò colligit, † ꝙ vbi vir, &
vxor aſſeuerant aliquẽ eſſe filiũ ſuum, intelligatur ꝙ
aſſerant eum filium eſſe legitimũ: nam filium defini
mus, quem iuſtæ nuptiæ demonſtrant, teſte Vlpiano
in l.filiũ eũ definimus, ff.de his qui ſunt ſui, vel al.iur.

Verùm ijdẽ ferè, qui filijs, eorumq; legitimitati fa-
uere, ijdem inquam, quaſi immemores, quod antea
ſenſerant, in contrariam deſcendere ſnĩam, hoc eſt,
4 probata filiatione,† non dici probatã legitimitatem:
ex his vnus eſt idẽ Bal. q ſæpenumero aliud in mẽte,
aliud in ore vr̃ gerere. in conſ. 180. mortuo filio. nu.
3.vol.3.vbi aſſerit, ꝙ pater vel auus nominãdo aliquẽ
filiũ, vel nepotẽ legitimũ, non cenſeri talem, niſi ẽt,
vltra quaſi poſſeſſionẽ filiationis, ꝓbet̃ aliud antece-
dẽs, ſ. matrimonium, vel cohabitatio, & alia ſimili-

ter

ter coadiuuantia, vt idem ibidē dicit. idē cēnuit Rui.
in conſ.63.nu.5.vol.2. ſic placuit Alex. in cōſ.74.nu.
1.vol.2. ita confirmauit Nat. in conſ.421.nu.1. vbi re-
fellit Crau. aliter opinantē. idē apertius iterum aſſe-
ruit in conſ.473.nu.32. in fi.& ſeq. vbi multos eiuſdē
ſnīæ viros refert, & de communi teſtatur ſententia.
5 Quod & ea corroborat rōne n.31.† etenim filij no-
mē eſt generis nomē, alij enim ſunt legitimi, alij na-
turales, nōnulli legitimi & naturales, quidā ſpurij, de
quibus per gl. in c. niſi cū pridē, §. perſonæ, de renunc.
& Bar. in l. vlt. ff. de his quib. vt indign. & licet poſita
forma ſequat̄ genus, non tñ conſequitur, ut ſi ponas
genus, ponatur, & ſpecies, non enim quis rectè colli-
get, ſi dixerit, eſt animal, igit̄ eſt homo: nihil enim ob
ſtat, q̄n leo, equus, uel quodpiā aliud eſſe poſſit, ex Ac
cur. in l. ſi qd corū, §. interemptum, ff. de leg.3. quocir
ca teſtis deponēs de filio generatim, nō cenſet̄ depo-
ſuiſſe de vna ſpecie naturaliū filiorū, & legitimorū.
6 Præterea † cū filius ſit naturæ nomē, l. tutelas, ff. de
cap. dimi. eſt ὁμώνυμον tā ad filios illegitimos, q̄ legi-
timos: unde teſtis uerbū æquiuocū non concludit, ut
eſt caſus in c. in præſentia, de ꝓb. ergo ꝓbata filiatio-
ne per teſtē, non eſt probata legitimitas, ut hęc latius
proſequitur Natt. d. conſ.473.nu.31. cum ſeq.
Eandem poſteriorem ſnīam auctoritate ſua cor-
roborauere Iaſ. in cōſ.106.col.2.uol.1. Alc. reg.3. præ
7 ſump.1.nu.12. ubi ait † filiū non p̄ſumi legitimū, niſi
probet̄, & idem Bal. in conſ.206.nu.1.uol.3.& Cra. in
conſ.166.nu.3. in fi. ubi ait, quem præſumi naturalē.
Quid ſentiendū in tantis grauiſſimorū uirorū diſ-
ſenſionibus? quo pacto ſnīas iſtorū tuebimur, & à re-
pugnātiæ crimine uindicabimus? periculoſum quip-
pe eſt, nec minus arduū & difficile iudicare de ſentē-
tijs patrū uariātibus, ut ex auctoritate D. Hieronymi
in Danielē ſcribit Franc. Are. in cōſ.154. in prin. ſed
bene res ſe habet. multi namq; ſunt caſus, in quibus
horum utraque ſententia uera defendi poteſt.
8 Quorum primus eſt, † q̄n iſte, qui allegat ſe filium,
& legitimū, eſt in quaſi poſſeſſione filiationis ac legi
timitatis, quo caſu nō opus eſt ꝓbare aliter ſe eſſe ta-
lē, ut patet ex glo. in c. lator, in uerb. ꝓbare. qui fil. ſint
legit. dū inquit, in caſu illius decretalis filium illum
non probare ſe legitimū, q̄a ipſe erat in quaſi poſſeſ-
ſione filiationis, intelligēdo ſcilicet de legitima filia
tione: ut declarat Inn. ibidē quē ēt ad hoc citat Nat.
in d. conſ.421. ſub nu.2.& rectè quidē, ille enim habe
bat̄ pro filio, poſſidebat bona paterna, & natus fue-
rat ex ea, quæ credebat̄ uxor: ut ubi ſuprà dixit glo. in
uerb. probare legitimè. hoc idē probat Sal. in l. quidā.
in prin.& nu.1. cū ſeq. ff. de proba. idē uoluit Cæphal.
in conſ.82.nu.51. ſicq; declarat Dec. in l. ſi emancipa
ti. nu.4. C. de colla. cui accedit Alc. in conſ.9.nu.9.
9 Alter eſt caſus, † q̄n quis agit vt filius legitimus, nā
iſto caſu v̄r poſterior opinio procedere, vt is debeat,
ſe talem, qualem ſe fecit, probare: ſicq; nedum filia-
tionē, ſed ēt legitimitatē debet probare. in hac facti
ſpecie loquitur Ruin. in d. conſ.63. volu.2. & id nun-
cupatim conſiderat Grat. in conſ. 62.nu.9. vol.2. vbi
10 poſt Hoſtien. Fel. & Iaſo. concludit, † nominationē
nullius eſſe ponderis, q̄n filius nominātis agit & petit
tanq̄ filius, & eius fundamentū eſt filiatio; q̄a qui di-
cit, probare dēt, l. ei qui. ff. de ꝓba. & aperte idē aſſer-
uit Bal. in cōſ.180. mortuo filio. vol.3. ꝙ comprobat
Alc. de præſum. reg.3. præſum.38. ſub nu.8. verſ. ſecun
11 dus caſus eſt. & in terminis, † q̄n filius vult auferre
hæreditatē ab alio, ꝙ nō ſufficiat præſumpta ꝓbatio
filiationis per tractatū & nominationē, poſt Corn. ꝑ
eū citatum concludit Soc. iun. in conſ.86.nu.73.vol.
2. quanq̄ in hoc caſu ēt, q̄n filius petit hæreditatem,
reſpondit Alex. in conſ.51.& Dec. in conſ.54.
12 Tertius eſt caſus, † q̄n quis conuenitur, & ab eo ali
quid petitur à ꝓximiore illius, cuius iſte dicit ſe filiū
& hæredē; quo caſu multi ſenſere pro eo p̄ſumendū,
p̄ſertim Crau. in d. conſ.166. quod dr̄ etiam à glo. in l.
quidā. ff. de proba. & à gl. in d. c. lator. qui fil. ſint legi.
Attamen caſus iſte nō eſt tutus, & cōtrà, ſiue agat,
13 ſiue conueniatur, † ꝙ ſemper is, qui allegat ſe filium
alterius & legitimū, debeat probare ſe eſſe talē, poſt
Abb. in c. tranſmiſſæ. qui fil. ſint legit. rñdit Ruin. in
conſ.52.nu.3. in fi. vol.3. cui accedit Natt. in d. conſ.
421.& in d. conſ.437. vbi quamplures concordes ci-
tat, & in primis Io. And. Butr. & Abb. in c. peruenit.
14 qui fil. ſint legit. volentes, † ꝙ ſi filius poſſideat hære
ditatem, & cōueniatur à proximis defuncti, de cuius
hæreditate agitur, & negetur legitimus, debeat ipſe
probare matrimonium inter defunctum & matrem
ipſiusrei conuenti, & in caſu d. conſ. 473. filius iam
fuerat factus Carbonianus poſſeſſor. Nattam refert
& ſequitur Burſa. in conſ.88.nu.5.
15 Quartus eſt caſus, † quādo ſumus in antiquis, & ex-
hibeantur inſtr̄a, quæ dicant talem filium talis; tunc
enim videtur ſatis probabile eum fuiſſe legitimum:
ſic concludit Alex. in d. conſ.51.vol.1.& in conſ.90.
vol.6. atque probat Nat. in conſ.255.col.2.& ſeq. idē
confirmat Cępha. in conſ.137.nu.45.
Quintus eſt caſus, quando agitur poſſeſſorio, tunc
enim v̄r iudicandum pro filiatione probata, ꝙ ſit le-
16 gitima.& ſufficiat quaſi poſſeſſio filiationis, † in iu-
dicio namque poſſeſſorio ſufficit ſemiplena proba-
tio, vt in hanc reſpondit ſententiam Alcia. in conſ.
625.nu.2.& ſeq. ſic intelligendo Alex. in d. conſ.51.
vol.2.& Dec. in d. conſ.54. vt quoque cōfirmat Burſ.
in conſ.98.nu.8.& ꝙ in iudicio poſſeſſorio leuior ſuf
ficiat probatio, docuit Bar. in l.1. C. quor. bonor.
17 Probabiliſtū non v̄r hic caſus, † nam in quocunq;
iudicio quantumcunq; ſummario ſemper perſona
eſt legitimanda plenè. vt tradidere Doct. in l. vlt. de
edi. diu. Adr. toll. imò pleniſſimè, vt de cōi teſtatur
Grat. in conſ. vlt. nu.39. vol.1. loquēs in hac materia.
Sextus hunc ſequitur caſus, q̄n principaliter, & in
iudicio deciſorio quæritur de filiatione ac legitimi-
tate, in quo quidē magna eſt Doct. cōtrouerſia: Pluri
18 mi etenim voluere, † non ſufficere quaſi poſſeſſionē
filiationis & legitimitatis, ſed adhuc oportet ꝓbare
ſe talem, vt cōcludit poſt Cyn. ab eo citatū Bal. in c.
per tuas. col.2. verſ. item hoc operatur hæc quaſi poſ-
ſeſſio filiationis. de prob. dicēs, hāc quaſi poſſeſſionē
nō ſufficere, niſi ad coadiuuandā probationē in alia
cā. hūc refert & ſequitur Iaſ. in l. neque profeſſio. nu.
2. C. de teſta.& in conſ. 102.col.3. in 5. fundam. vol.4.
idē ſenſit Bar. in l. non nudis. in 2. lect. C. de proba. de
quo meminit & eidem adhæſit idem Iaſ. in cōſ.106.
19 in fi. vol.1. vbi addit, † ꝙ tunc dicat̄ principaliter agi
de filiatione: q̄n contenditur ſuper hæreditate aliqua
relicta alicui tanq̄ filio & legitimo; quia ꝓximiores
defuncti dicunt eū nō eſſe talem, & hæreditatem ad
eos pertinere, ꝙ nec minus clarè explicauit Bal. in d.
cōſ.180. mortuo filio, ſub nu.3. verſ. p̄terea vbi agitur
de ſucceſſione. vol.3. inquiens, ꝙ vbi agitur de ſucceſ
ſione, in qua quis debet probare ſe filiū legitimū, nō
20 ſufficit quaſi poſſeſſio. † q̄a in deciſorijs petitorijs nō
ſufficit poſſeſſoriū, & eum ſic refert & ſequitur Alc.
de præſump. reg.3. d. præſump.38.nu.6.& 8. in prin. te
ſtatur hanc opinionem veram eſſe, & magis com-
munem, reprobata opinione Dec. in conſ.54. idemq;
ſæpe dixit conſultus de facto, vt patet in conſ. 201.
nu. 58. vbi concludit, ꝙ ex quo præſens illa quæſtio
ad iudicium petitorium pertinebat, non ſufficiat cō-
feſſio, & tractatus filiationis; reſpondit ex commu-
ni ſententia, & in conſ.625.nu.3. qui ſic interpretatur
Dec. in d. conſ.54.& conſ. 636. vbi etiam adducit ſi-
mile de dominio, quando ſufficit probari per poſſeſ-
ſionem, quando venit incidenter, ſecus ſi principali-
ter de eo agatur, teſte Barto. in l. quidam in ſuo. ff. de
condit. inſtit. adeo vt in iſto caſu nō ſatis ſit tractatus
filiationis, nec nominatio, vt ibi per eum. hāc etiam
partem

Digitized by Google

partem tuetur Didac.in tit.de ſponſal.in 2.par.c.8.§.
3.nu.6.verſ.ſi verò agatur. Alciatũ quoq; refert & ſe-
21 quitur Burſa.in d.conſ.38.nu.5.† Dicitur etiam prin-
cipaliter tractari de filiatione, qñ filius ageret cõtra
patrem; petendo declarari ſe filium ſuum: vt voluit
Alc.in d.præſump.38.nu.1.in primo caſu.

Eandem confirmat ſnĩam Pariſ. in conſ.11.nu.29.
22 vol.2.& in conſ.12.in fin.eo.vol. & ideo † circa ea,q̃
ſunt magni præiudicij, vt eſt hæreditas, nõ debet ſuf-
fragari quaſi poſſeſſio filiationis, auctore Caſtren. in
conſ.434. in prin.vol.1. eidem opinioni adhæſit An-
guiſſ.Placen. in conſ.29.nu.8. & ſeq.lib.6.huic ẽt ac-
cedit Cæphal.in conſ.127.nu.3.in fi.& ſeq.idẽ reſpon
dit Dec.in conſ.576.nu.10. & in conſ.320. quem ad
hoc etiam refert Cæpha.in conſ.82.nu.48.

Contrariam conati ſunt tueri ſnĩam quã plurimi,
quos refert & ſequitur Dec.in conſ.54.nu.3.etiam ad
effectum ſuccedendi & petendi,& obtinendi ſucceſ-
23 ſionem,† ſufficiat quaſi poſſeſſio filiationis,qua pro-
bata ſimpliciter ſub articulo de filiatione intelligit
ẽt de legitima,per Bat.in l. filium eum definimus.ff.
de his qui ſunt ſui vel alie.iur.& in l.1 §.idẽ per con-
trariũ.ff. de alim.legat. & in l. non nudis. in 1.lect.C.
de proba.& reuera hæc fuit mens Bar. ꝙ quaſi poſſeſ
ſio filiationis poſſit quoad omnia, donec contrariũ
probeť,vt conſiderat Caſt. in conſ.434. in prin.lib.1.
idem probant Sal.in d.l.non nudis.nu.2.C.de proba.
Soc.in conſ.89.nu.4.vol.1.Bald.in d. conſ.180.vol.3.
& de * communi cũ Dec.teſtatur Vaſq.Illuſtr.cõtro-
uer.c.85.ſub nu.20. Menoc.de arbit. iud. cauſ caſ.89.
nu.70.vbi etiam de * communi dicit,† ꝙ dicta quaſi
24 poſſeſſio ſufficiat ẽt in petitorio,vbi filius petit hære
ditatem,& plures idẽ ſentientes citat, & de * cõi plu-
res atteſtantes refert & ſequitur Burſa. parum ſibi cõ-
ſtans in conſ.89.nu.8.eandem cõprobat Alc.in conſ.
6.in fi.& de * communi teſtatur Pariſ. in conſ.10.nu.
69.& nu.109.& ſeq.vol.2.& licet communis ſit in cõ
trarium,vt ille ait, tñ etiam in petitorio ſufficit quaſi
poſſeſſio per tractatum, & nihil ſit in contrarium, vt
teſtatur & Boſſ.in ſua praxi crimi.in tit. de partu ſup-
poſ. nu.27. & ſeq. ab hac etiam ſtat ſententia Alb.in
conſ.83.nu.22.

Verum re diligentius inſpecta facilis erit iſtarũ diſ
ſenſionum reconciliatio. Vt igiť tollãtur horum au-
ctorũ lites, poterimus dicere, poſteriorem opinionẽ
potiorem eſſe, vbi non ſolũ concurrat ſimplex quaſi
poſſeſſio per tractatum vel nominationem, aut fa-
25 mam,† ſed vltra tractatũ concurrat ẽt alia coniectu
ra,ſcilicet fama vel confeſſio parentum; vt cõſiderat
d.præſump.38.nu.8.in 2.caſu.& cũ eo Didac.in d.tit.
de ſponſal.in 2.par.c.8.§.3.nu.6.in fi.& hanc declara
tionẽ,qñ aliqua alia coadiuuantia concurrant. ꝓbat
Cæph.in conſ.137.nu.8.ſic intelligendo Dec. & con-
cordantes in contrariũ citatos,vel qñ ageretur de ali
mẽtis,vel niſi ſimus in antiquis, vt in caſu ſuo nu.44.
& ſeq.idem tenent Fel.in d.c.per tuas.nu.15. de ꝓba.
Pariſ.in d.conſ.10.num.57.vol.2.& ante eos Alex.in
conſ.38.nu.7.& ſeq.vol.7.Saly. etiam in l. quidã.nu.
3.de probat.& in d.l.non nudis.nu.6. C.eo.atq; Fulg.
in d.l.quidem.nu.3.& ſeq.

Præterea poſſumus ẽt dicere, priorem opinionem
26 procedere,† qñ agitur ſolum de hæreditate, & bonis
illius, qui conſtituit filium in quaſi poſſeſſione filia-
tionis; ſecus ſi etiam de fideicommiſſo vel hæredita-
te alterius, quæ erat apud dictum conſtituentem: ita
declarat ẽt Alc.in conſ.201.nu.57.in fi.per l fideicõ-
miſſum.ff.de condi.& demon.& latius in d. cõſ.625.
in fi.verſ. & hæc ſententia maximè eſt tenenda. Alc.
refert & ſequitur Burſa.in d.conſ.88.nu.5.

27 Septimus hunc excipit caſus,† quando incidenter
de filiatione & legitimitate quæritur,tunc enim ſuffi
cit quaſi poſſeſſio filiationis: vt teſtatur Bald.in dicto
conſil.180.num.3.volum.3.alijque omnes modo re-
lati ſcribentes tradidere.

28 Octauus eſt caſus,† quando filius cõtendit ſe ma-
nu teneri in ſua quaſi poſſeſſione filiationis, etenim
tunc ſufficit illa quaſi poſſeſſio filiationis: vt conclu
dit Didac.in d.tit.de ſponſ.in 2.par.c.8. §.3.num.6.in
prin.& Alc.de præſumpt.d.præſump.38.in 3.caſ.

29 Nonus eſt caſus,† quando ſumus in præparatorijs
iudicij,nã tunc ſatis eſt quaſi poſſeſſio filiationis pro-
batæ per tractatum vel nominationem,teſte Cæpha.
in conſ.82.nu.48.& in conſ.137.nu.8.

Decimus extat caſus, quando filius petit alimẽta,
30 tunc namq; ad dictũ effectũ † ſufficit quaſi poſſeſſio
filiationis: vt auctor eſt Alcia.d.præſumpt.38.in fi.&
probat Didac. vbi ſup.& ante eos hoc tenuit Caſtr.
in conſ.434.in prin.lib.1.& placuit Cæpha.in d.conſ.
82. num.48.

CONCLVSIO DCCC.

ARGVMENTVM.

Quid opus ſit probare vbi vltra filiationem neceſſe ſit conſtare etiam de legitimitate.

SVMMARIVM.

1 *Ad legitimitatem probandam primò probandum eſt matrimonium verum vel præſumptum.*

2 *In probanda quaſi poſſeſſione matrimonij, probari debet Titiam & Caium, qui dicuntur parentes, tenuiſſe, tractaſſe, & reputaſſe ſe inuicem vt maritus & vxor.*

3 *Matrimonium præſumptum ſatis dicitur probatum, probando quod pater & mater habitabant ſimul, & ſe inuicem appellabant vir & vxor.*

4 *Matrimonium præſumptum probatur, ſi probetur fama populi vel viciniæ.*

5 *Matrimonium præſumptum probatur per tractatum.*

6 *Matrimonium de iure ciuili ex cohabitatione præſumitur, ſecus de iure canonico.*

7 *Matrimonium præſumitur ex cohabitatione, quantum ad legitimitatem filij.*

8 *Præſumptio non matrimonij elicitur, ſi mulier ſeorſum habitet a viro.*

9 *Teſtes ſuper matrimonio deponere debent, quòd illi duo ſe tractauerint tanq̃ coniuges, & maritus, & vxor, deponendo de actibus particularibus etiam non interrogati.*

10 *Species probationis filiationis triplex eſt.*

11 *Teſtes ſuper legitimitate dicere debent, talẽ fuiſſe nominatum filium legitimum & naturalem, vel tractatum & acceptum vt talem, vel fuiſſe communem vocem.*

Emergit ex hac modo diſcuſſa quæſtione alia dubitatio, in hac filiationis
et legitimitatis probãdę materia cognitu vtilis: Quid
vbi etiam vltra filiationem neceſſe ſit conſtare ẽt de
legitimitate, opus ſit ꝓbare. Quæ omnia, licet in ex-
plicandis filiationis concluſionibus quaſi aliud agẽ-
tes promiſcuè et varijs in locis tradiderimus, tamen
vt ſingulorum argumentorum materias à cæteris di-
ſtinctas habeamus, ea inquam diſperſa et diſtincta
colligentes, ſub vno aſpectu, ratione et diſtributione
ponemus; atque hunc laborem nunc excipiemus, vt
hoc labore lectorem leuemus.

1 Primò itaque loco † probandum eſt matrimoniũ
verum, vel præſumptũ, ſic mihi teſtis eſt Nat. in conſ.
537.nu.38. ita mihi probat Alex. in conſ.74. num.1.
vol.2.nec illud uerbum vel præſumptum, abundat, il
lud enim poſitum eſt, vt diſcrimen conſtitueremus,
quãdo tractatur principaliter de matrimonio, quod
plenè cõſtare debet, de quo per Natt. vbi ſup.nu.47.
et Soc. iun.in conſ.86. nu. 31. uol. 1. et ante eos tradi-

dit Saly. in l. quidam. nu. 1. ff. de proba. vbi concludit,
2 † ꝙ in probãda quaſi poſſeſſione probari debeat, Titium & Caium, qui dicuntur parentes iſtius, tenuiſſe,
reputaſſe, & tractaſſe ſe inuicem, vt maritus & vxor,
& hoc vbi ipſe filius non eſt in quaſi poſſeſſione filia
tionis legitimæ, vt ibi per eum. idem ſenſit Bald. in l.
non epiſtolis, n. 4. C. de ꝓb. vbi colligit reperiri quaſi
poſſeſſionē matrimonij & ſponſaliuin, & licet ipſe
in verſ. ſed nſiquid quaſi poſſeſſio matrimonij dicat.
quaſi poſſeſſionem matrimonij nõ probari per uerba
narratiua vel aſſertiua matrimonij, niſi ꝓbetur inter-
rogatio & rñſio, tñ id procedat quoad illud, vt probe
tur matrimonium principaliter, non aũt incidenter,
ſic etiam debet intelligi, ꝙ abundè tradidit idē Soc.
iun. in d. conſ. 86. col. 2. vol. 2. dum inquit, in proban-
do matrimonio non ſufficere leues coniecturas, vel
præſumptiones. loquitur vbi cum principaliter de eo
tractatur, vt de ſeparatione, ſicque latè probat Saly.
vbi ſup. nu. 3. verſ. ego autem.

3 Secundum verò, hoc eſt, † præſumptum matrimo-
nium, ſatis dr̃ probatum, probando, ꝙ pater & mater
iſtius habitabant ſimul, & ſe inuicem appellabãt vir
& vxor: vt tradidit Abb. in cap. lator, qui fil. ſint leg.
quem ad hoc refert & ſequitur Rui. in conſ. 63. in fi.
vol. 2. & confirmat Burſ. in conſ. 89. num. 7. vbi addit
4 idem eſſe, † ſi probetur ſama populi vel viciniæ, ꝙ
pro talibus putabantur; quia matrimonium hic inci-
denter deducitur, ſcilicet ad legitimãm ſucceſſionē
tantum. priorem partem probauit Alc. in conſ. 6. in
fi. iuxta doctrinam Bar. in l. filium cum definimus, ff.
de his qui ſunt ſui, vel alie. iur.

Extat & alius modus probandi matrimoniũ ꝑſum
5 ptum, † ſcilicet per tractatum, non enim eſt tanta pręſumptio, ꝙ Titia ſit vxor mea ex eo, ꝙ vocem eam
vxorem meam, & illa me in virum, quanta eſt, quæ
ex hoc inſurgit præſumptio ex tractatu, vt ſi eam tra
ctabam honorificè in veſtimentis, alimentis, in eadē
menſa & lecto, vt inquit Bald. in l. non ignorat, nu. 5.
C. de iis qui accuſ. non poſſ. idē aſſerit Sal. in d. l. quidam, ſub nu. 3. ver. aut actor, cum ſeq. ff. de prob.

6 † Iſtud tñ de cohabitatione, ꝙ præſumat matrimo
niũ ex ea, verũ eſt de iure ciuili, ſecus de iure canoni-
co. teſte Cæph. in conſ. 82. nu. 62. ita voluit & Hiero.
Zanet. in tract. de differ. vtr. iur. nũ. 271. differen. 194.

Quod ẽt procedit, vt ex ea cohabitatione pręſuma
7 tur matrimonium, † quantum ad legitimitatem filij:
vt auctor eſt idem Cæph. in conſ. 48. nu. 17.

8 Præſumptio verò non matrimonij † elicitur, ſi mu
lier ſeorſum habitet à viro, vt teſtatur Socy. iun. in d.
conſ. 86. num. 26. in fi. vol. 2. & ibi ſub num. 40. addit,
quòd minimum requiratur cohabitatio tempore cõ
ceptionis, & repetijt nu. 44. de quo pulchrè per Natt.
in conſ. 473. nu. 36. in fi. & ſeq.

Præterea non eſt ignorãdum, ꝙ in hoc neceſſe ſit,
9 vt teſtes deponant, † ꝙ illi duo ſe tractauerint, tanq̃
coniuges, & tanquam maritus, & vxor; deponendo
de actibus particularibus etiam non interrogati: vt
placuit Rui. in conſ. 52. nu. 5. vol. 5. ita etiam pulchrè
ſcripſit Pariſ. in conſ. 13. col. 2. vol 2. huc quoq; perti-
nent, quæ tradidit Præp. in d. c. lator, nu. 8. qui fil. ſint
leg. vbi poſt alios concludit, ꝙ nõ probato titulo ma
trimonij, conſiderandum ſit, ſolam recentem coha-
bitationem, abſq; eo, ꝙ tractauerint ſe vt coniuges,
non ſufficere pro legitimitate, ſecus ſi probetur diu-
turna cohabitatio inter eos, ex quibus natus eſt iſte,
de cuius legitimitate tractatur, idem cum Præp. ſen-
ſit Nat. in conſ. 537. num. 43. & probat apertius idem
10 Præp. in c. per tuas, in prin. not. 1. qui fil. ſint leg. † quo
in loco ſcripſit triplicē eſſe ſpeciem probationis fi-
liationis, & legitimitatis. Prima communis opinio, ꝙ
talis eſt filius legitimus talis. Secunda aſſertio paren-
tum. Tertia tractatus, quòd matrem dicti pueri quis
tractat vt vxorem ſuam.

11 Poſtremò præcipuè neceſſe eſt, vt teſtes dicãt † ta-
lem fuiſſe nominatum filium legitimum & natura-
lem, vel tractatum & acceptum vt talem, vel de tali
fuiſſe communem vocem: vt ad hoc mihi teſtes ſunt
locupletiſſimi Alc. in d. conſ. 51. vol. 1. Dec. in conſi.
54 col. 1. Rui. in conſ. 51. nu. 17. in fi. vol. 5. & nuncu-
patim Præp. de quo nuper meminimus in d. cap. per
tuas, in prin. not. 1. qui fil. ſint leg. Quæ omnia fœcun
diora vberioraq; reddere poteris, ſi inſpicies ſuperio
res noſtras Concluſiones: & infra Concluſionem in
uerbo matrimonium ubi ſuus eſt materiæ locus: in
præſentia nõ progrediar vlterius, ne materias peruer-
tamus, ſed nobis ſit ſatis, quantum præſens argumen-
tum poſtulabat, hæc breuiter attigiſſe.

CONCLVSIO DCCCI.

ARGVMENTVM.

Quem deceſſiſſe ſine liberis an in dubio præ
ſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Quando aliquis dicit nullos alios eſſe hæredes, qui vult dicere contrarium probet.*
2 *Quem ſine deſcendentibus deceſſiſſe præſumitur, ſi aliter nõ probatur.*
3 *Vbi nõ probatur, quod quis habuerit filios, allegatio quod deceſſerit ſine filijs, neceſſario conuenit cum qualitate ſtatus hominis.*
4 *Aſſerens aliquem deceſſiſſe cum liberis, quomodo hoc debeat probare, & per quot teſtes, remiſſiuè.*
5 *Probato aliquem habuiſſe vnum filium, ſi agatur an habuerit plures, præſumitur illum tantum filium, & non plures habuiſſe.*

Filium vel ſubſtitutum, vel aliquem alium
deceſſiſſe ſine liberis in dubio præſu
1 mitur, † unde ſi quis dixerit hanc negatiuam, videli-
cet dico nullos eſſe hæredes, qui vult dicere contra-
rium, probet: ita aſſerit Glo. in l. cum de lege, ff. de
prob quam ad hoc allegat Iaſ. conſ. 34. num. 1. vol. 1.
vbi multa ſimilia in probanda negatiua adducit, nã
2 quẽ ſine deſcendentibus deceſſiſſe præſumitur, † ſi ali
ter non probetur, ex l. ex facto, §. ſi quis autem. & ibi
Bar. Ang. & Pau. Caſtr. ff. ad Trebel. & hoc maximè
procedit fauore fideicommiſſi, ut ait Ang. ibid. Sed
Ruy. in conſ. 109. nu. 37. vol. 3. inquit hanc præſum-
ptionem generaliter eſſe veram. Nam inquit, ubi nõ
3 probatur, ꝙ quis habuerit filios, † allegatio, ꝙ quis
deceſſerit ſine filiis, neceſſariò conuenit cũ qualitate
ſtatus hominis. Vnde qui ab initio contrarium dicit,
debet hoc probare, vt ex Bart. videre eſt in l. ſi prius,
nu. 3. in opp. 3. par. ff. de no. opc. nunc. & tradidit Bal.
in l. ex plena, C. de prob. & recentiores Senenſes in l.
qui duos. §. cum in bello, ff. de reb. dub. idem ꝙ ſcili-
cet præſumatur quẽ deceſſiſſe ſine filiis, voluit Alex.
conſ. 20. nu. 12. vol. 1. allegat §. pen. d. l. ex facto, & ibi
Bar. in d. §. cũ in bello, & idem reſpondit Alex. conſ.
179. nu. 7. vol. 7. inquit ſufficere probare mortè talis
abſque eo, quòd probetur, quòd deceſſerit ſine libe-
ris, teſte Caſſan. in conſ. 19. dub. 3. nu. 12. quod etiam
placuit bello. conſil. 19. num. 3. idem teſtatur Capic.
deciſ. 159. num. 11.

4 Contra vero, † aſſerens aliquem deceſſiſſe cum li-
beris, quomodo hoc debeat probare, & per quot te-
ſtes, adeundus erit Caſſan. d. conſ. 19. in 4. dub. nu. 13.
& Iaſ. d. conſ. 34. nu. 1. lib. 1.

Quod amplia procedere, etiã ſi probetur habuiſſe
5 vnum filium, † ſed agatur an habuerit plures, nihilo-
minus

m inus enim hoc caſu præſumeretur tñ illum filiū,& non plures habuiſſe,& ideo ſi q. dixerit plures nō habuiſſe,qui contrariū dicit,probare debet: vt cōcludit per ea quæ citat Rui.in conſ. 109.nu.37.vol.3.

CONCLVSIO DCCCII.

ARGVMENTVM.

Filium quem eſſe ſacerdotis,quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Filium quem eſſe ſacerdotis probatu difficile.*
2 *Filium quem eſſe ſacerdotis qui dixerit, probare debet tempore ſacerdotij eum genuiſſe.*

1 Filium quē eſſe ſacerdotis, † probatu difficile eſſe tradidit Io. And. poſt Hoſt. in c.veniens.de accu quos referendo ſequit Fel.in c.inter cæteras,nu.2.de reſc. Vnde filiū ſacerdotis ſi quis
2 dixerit, debet probare † tpe ſacerdotij eum genuiſſe, aliàs iſtud intentans non obtinebit: vt teſtatur Ioan. Andr.in addit.ad Spec.in rub.de fil. presb. quod etiā tradidere Abb.& alij in c.inter cæteras,de reſcr.idem voluit Rebuf.in tract.de nomi.q.14.nu.14.in quo loco ꝙ plura alia ſimilia habentur:ad quod etiam conſulas Ioan.Crot.in tract.de teſtib.nu.243.

CONCLVSIO DCCCIII.

ARGVMENTVM.

Filius cum patre habitans & bona eius adminiſtrans, an de bonis patris acquiſiuiſſe præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Filius cum patre habitans,& bona ſua adminiſtrans præſumitur acquiſiuiſſe de bonis patris.*
2 *Filius bona patris adminiſtrans & cum ipſo habitans ſi eſt induſtrius mercator,aut ſalariatus,de proprijs bonis acquiſiuiſſe præſumitur.*

1 Filius cum patre habitans, † & bona patris ſui adminiſtrans, præſumitur acquiſiuiſſe de bonis patris:ita ſcriptum reliquit Purpur.in l.cum fundus,§.ſeruum,nu.67.ff.ſi cer.pet. nec tenetur probare,quod acquiſierit de bonis proprijs: vt ibidem inquit Purp.nu.64.& de hoc meminit Bart. in tract.de duob.frat.q.4.& gl.in l.cum oportet,in prin.ff.de bonis, quæ libe.

2 Concluſionem limitabis † non procedere, ſi filius eſſet induſtrius mercator,aut,vt aiūt,ſalariatus: quia tunc de proprijs bonis præſumitur acquiſiuiſſe:vt reſponſum eſt à Ruy. in conſ.23.nu.37. cum ibi per eū adductis,vol.5.idem tradentem videas Io. Crot.in l. frater à fratre,nu.119.ff.de condi.indeb. vbi nonnulla alia ſcitu digna in hac materia reperies.

CONCLVSIO DCCCIIII.

ARGVMENTVM.

Filium qui dicit hæreditati paternæ ſe immiſcuiſſe,an probare debeat.

SVMMARIVM.

1 *Filium qui dicit hæreditati paternæ ſe immiſcuiſſe,probare debet.*
2 *Quemadmodum contra filium emancipatum non eſt fundata neque ſtabilita creditorum intentio,niſi probent eū adiuiſſe,ita neque contra filium in poteſtate, niſi probetur eum ſe immiſcuiſſe.*
3 *Multiplices ſunt coniecturæ, quibus probatur filium, qui ſit in are patris hæreditati parentis ſe immiſcuiſſe.*
4 *Filius in poteſtate non poteſt adire hæreditatem, quia dr ſe immiſcere,& dominium continuare,non aūt acquirere.*
5 *Filius ſi in ſocietate,quā viuo patre inchoauerat,poſt mortem patris perſeuerauit,rem ceptā perficiendo, nec nouū aliquod inchoando, in hæreditate patris voluiſſe ſe miſcere probatur.*
6 *Filius ſi rem patris vendiderit, intelligitur ſe immiſcuiſſe,& ideo oneribus hæreditarijs obſtrictus videtur.*
7 *Filius ſi agat in iudicio,& in libello proponat aliqua bona fuiſſe paterna,& in bonis patris remanſiſſe, eaque ad ſe ſpectare proculdubio probat ſe immiſcuiſſe.*
8 *Filius in hæreditate intelligitur ſe immiſcuiſſe,ſi,cùm ab eo tanquam ab hærede petuntur legata, contradixerit,& iudicium ſuſceperit.*
9 *Filius in hæreditate præſumitur ſe immiſcuiſſe,ſi ſoluerit æs alienum patris defuncti.*
10 *Quilibet pro alio etiam inuito ſoluere poteſt.*
Nomine proprio quis potius præſumitur ſoluere, quàm alieno, ibi.
11 *Filius non intelligitur ſe in hæreditate immiſcuiſſe, quādo debitum hæreditarium ſoluerit cum proteſtatione, quod non ideo velit eſſe hæres patris.*
12 *Debitum hæreditarium præſumitur fuiſſe ſolutum abſq; animo immiſcendi vel adeundi,ſi eſt modica quantitatis & poſſit dici ſolutum ex officio pietatis.*
13 *Filius ſi in domo patris defuncti habitauerit,præſumitur ſe immiſcuiſſe hæreditati, niſi fortè probauerit ſe ex alia iuſta cauſa habitaſſe.*
14 *Filius ex habitatione domus paternæ non intelligitur ſe immiſcere in hæreditate,quando alius eſt hæres.*
15 *Filius cenſetur ſe bonis patris immiſcuiſſe, ſi eius domum cum tota familia habitauerit.*
16 *Filius,ſi cum tota familia nō habitauerit in domo patris, magis videtur ibi fuiſſe iure quodam familiaritatis, quàm animo ſe immiſcendi.*
17 *Filius ſi poſſideat agrum vel vineā patris,& fructus percipiat,in hæreditate ſe immiſcuiſſe cenſetur, niſi contēplatione dotis maternæ poſſideat.*
18 *Filius ſi ſolū detinuit ſeu poſſedit res hæreditarias, ex hoc probatur ſe immiſcuiſſe,niſi probetur,quòd ex alia cauſa poſſederit.*
19 *Pupillus tutore auctore poteſt adire hæreditatem.*
20 *In his quæ a pupillo fiunt expreſſim verba tutoris expreſſa ſunt neceſſaria, non vero in his, quæ fiunt tacitè.*
21 *Quando pupillus facit actum qui ſignificat aditionem,vt ſi cum tutore fructus percipiat, tunc alter alteri præſumitur conſenſum præſtitiſſe.*
22 *Filius ſi ſeruum paternum manumiſerit, ſine dubio videtur ſe immiſcuiſſe.*
23 *Filius quod facit non vt hæres,ſed vt filius immixtionem non inducit.*
24 *Filius in poteſtate patris conſtitutus, ſi rogatus fuerit reſtituere hæreditatem,nec ſe aliter immiſcuerit,ex ſola reſtitutione videtur ſe immiſcere.*
25 *Filius ſi patrem ſepelierit, & iuſta ei fecerit, non videtur animo ſe immiſcendi id feciſſe, ſed pietatis cauſa.*
26 *Impenſæ factæ pro ægritudine, & ſepultura patris defuncti pares iudicantur,& eiſdem gaudent priuilegijs.*

1 Filium qui dicit hæreditati paternæ ſe immiſcuiſſe, † debet probare. Etenim licet iure Cæſareo filius in poteſtate ſit ſuus hæres, & neceſſarius: vt ait Pau.I.C.in l.ī ſuis.ff.de lib.& poſth.& in l.cū ratio.in prin.ff.de bon. damnat. cum ſimil. Prætorum tñ iure cautum eſt, vt abſtinendi beneficium habeat,de quo iure meminit Imp.in §.ſui.verſ. ſed his pmittit prætor.Inſti.de hæred.qual.& diffe.&

Caius

Digitized by Google

Caius in l.neceſſarijs.ff.de acq.hære.Cum itaq; filius
vi huius prætorij beneficij hæres non præſumatur pa
tris, opus eſt, vt is à paternis creditoribus conueniri
poſſit, probare, eũ non ſolum filiũ eſſe, ſed etiam ſe
parẽtis ſui hæreditati immiſcuiſſe. ita mihi teſtes sũt
optimi quique Iuris Ciuilis interpretes Accur. Bart.
Bal.& oẽs alij in d.l.neceſſarijs. ff.de acq.hæred.& in
l.1.C.ſi vt ab hæred.ſe abſtin.& in l.ſi cum dotem.§.
tranſgrediamur.ff.ſol.matrim. vbi nuncupatim Pau.
* Caſt.nu.3.dicit * omnes conſentire: atq; ibidẽ Alex.
nu.10.in fi.& 11. Iſtud enim abſtinendi beneficium
filium in poteſtate emancipato ſimilem efficit:vt ha
bemus à Iuliano in l.nam nec emãcipatus. ff. de leg.
2 1.† & quemadmodum contra filiũ emancipatũ non
eſt fundata,neq; ſtabilita creditorũ intentio, niſi pro
bent eũ adiuiſſe.ita neq; contra filiũ in poteſtate,niſi
probet,eum ſe immiſcuiſſe: ſic teſtatur Accur.in d.l.
ſi cũ dotem.§. tranſgrediamur. in verb. hæres extite-
rit.ff. ſolu.matr. motus eſt d. l. 1.C. de iur.delib.cui ſe
ſubſcripſit egregius Franc.Mantic.de coniect.vltim.
volunt.lib.12.tit.10.nu.2.

Actori igitur cum id onus iniunxerimus, vt illud
probet,nunc merito videndum,& qua ratione eũ ali
3 qua ex parte oneris leuare poſſimus.† Multiplices ita
que ſunt cõiecturæ, quibus probaẽ filiũ, qui ſit in ꝑte
patris hæreditati parentis ſe immiſcuiſſe. Et vt à ver-
bis exordiamur.Bal.in l.potuit.nu.11.verſi.7.quæriẽ.
C.de iur. delib. quærens, an ex his verbis à filio mor-
tuo patre prolatis,ego ſciens hæreditatem patris mei
mihi delatam,adeo ipſam,filius videatur hereditati
patris immiſcere. cõcludit contra Bartoli ſniam, cui
ex more,vt Tiraquel. verbis vtar de vtroque retract.
de retract.conuentio.glo.6.in verb.conſigner.nu.12.
verſ.ſicut,ex induſtria,ex omni occaſione,ex profeſ-
ſo,ex præſcripto repugnare, atq; contradicere ſolet,
aliter ſentientis in l.is, qui putat.nu.5. ff.de acq.here.
quod cum filius dicat, hæreditatem ſibi eſſe delatã,
errore labatur,quia hæreditas dicitur delata, quæ po
teſt adiri,l.delata.ff.de verb.ſignific.at filius in pote-
4 ſtate non poteſt adire hæreditatem,† quoniam diciẽ
ſe immiſcere, & dominium continuare, non autem
acquirere.l.in ſuis.ff.de libe.& poſth.& l.nihil. ff.pro
hærede.ergo iuxta Bar.non vr̃ ſe immiſcere: conclu-
dit inquam ſeceſſidum verborum ſubtilitatem, ꝙ filio
potius inferatur, quàm deferatur hæreditas, ſed quia
non ſemper proprijs vtimur vocabulis, l. ſi tibi. ff. ſi
cert. pet. cum ſimilib. ſi filius habuit voluntatem ac-
quirendi, non dubitat, quin ex his verbis videatur ſe
immiſcuiſſe hereditati,neque.n.inquit requiriẽ,ꝙ hę
res habeat ſcientiam Iuriſconſulti, l.in bonorum. ff.
de bonor poſſ. ſic contra Bar.opinionem tenet idem
Bal.quam etiam ridiculam appellat, & eiuſdem ſen-
* tentiam * frequentiori ſcribentium calculo eſſe rece
ptam,teſtatur Iaſ.in l.1.nu.5.C.qui admitti.

5 Preterea † ſi filius in ſocietate,quam viuo patre in
choauerat,poſt mortem patris perſeuerauit, rem ſub
eodem patre cœptam perficiendo, non vero nouum
aliquod inchoando in hæreditate patris voluiſſe ſe
miſcere probatur: ſic Bar.& cæteri ſcribentes decla-
rant in l.ſi pupillus paterna.§.1.ff.de acq.hæred.

6 Amplius,† ſi filius rem patris vendiderit,intelligiẽ
vtiq; immiſcuiſſe,& ideo onerib. hæreditarijs obſtri-
ctus videtur,teſte Alc.in conſ.pen.nu.1.lib.8.per l.ge
rit.ff.de acq. hære.

Portò ſi filius agat in iudicio,& in libello ꝓponat,
7 aliqua bona fuiſſe paterna, † & in bonis patris remã-
ſiſſe,eaq; ad ſe ſpectare, & ꝑtinere, ꝓculdubio ꝓbaẽ
hunc ſe immiſcuiſſe, q̃a hoc facere non põt citra ius,
& nomẽ hæredis:vt cenſuit Aret.in conſ.136.in prin.
per l.1.ff.de repud.hæred.& l.ſi auia. C.de iur.delib.
8 Imò ſi filius à quo,† tanquam ab hærede,petuntur
legata: cõtradixerit,& iudiciũ ſuſceperit,ſine vlla du
bitatione intelligitur ſe immiſcuiſſe:vt ꝓbauit Bald.
in l. 1. in fin. ff. commun. de leg. cui accedit Dec. in
conſi.449.nu.11.

9 Huc accedit, † quòd ſi filius ſoluerit æs alienũ pa-
tris defuncti,pręſumatur ſe immiſcuiſſe,vt A.Floren
tino militi reſcripſit Imper. Alex.in l.2. C.de iur.de-
libe.& idem,eidem in l.parentib.§. qui autem agno-
uit.C.de inoffi. teſta.

Nec iſtud in quæſtionẽ vocari poteſt, ꝙ huiuſmo-
10 di ſolutio fieri poſſit citra ius,& nomen hæredis,† cũ
quilibet pro alio ẽt inuito poſſit ſoluere. l. ſoluendo.
ff.de neg.geſt.& l.ſolutionẽ.ff.de ſolur. Nam ex ſnĩa
Fulg.& Caſt.in d.l.reſpondeo,quem potius præſumi
ſoluere nomine proprio,q̃ alieno.l.& magis.ff.eo.de
ſolu.& ante eos ſic reſpondit Bal in d.l.potuit.nu.15.
in fi.C.de iur.delib. quẽ ſequitur Alex. in l.1.nu.2 C.
eo.quod placuit & Cor.in conſ.261.nu.9. & 10. hoc-
que probauit Nat.in d.conſ.140.nu.19.

11 Hoc idem limitandũ eſt vt non procedat,† ſi filius
debitũ hæreditarium ſoluerit cum proteſtatione, ꝙ
non ideo velit eſſe hæres patris:nã tunc non intelligi
tur ſe immiſcuiſſe:vt ſcripſit reliquere Iaſ.& alij in d.
l.2.C.de iur.delibe. huiuſmodi namq; proteſtatio fa-
cit animũ immiſcendi, vel adeundi ceſſare, ſine quo
nec immiſcere,nec adire quiſquã poteſt intelligi.l.at
ſi quis.§ pleriq; & l.ſcriptus.& ibi Barr.ff. de relig. &
ſumpt.fune.atq; l.pro herede.paulo poſt prin.in verſ.
& ideo ſolent teſtari.ff.de acq. hæred. & §.vlt. Inſtit.
de hęred. quali. & differ. ꝙ nominatim conſulendo
tradidit Alci.in conſ.92.lib.5.ad idem videtur reſpe-
xiſſe Bal.in d.l.potuit.nu.16. C.de iur.delib.

12 Deinde iſtud ẽt velim limites,† vt ſi debitum eſſet
modicæ quantitatis, & poſſet dici ſolutũ ex officio
pietatis,etiam ſine vlla proteſtatione præſumitur ſo-
lutum abſque animo immiſcendi,vel adeundi: velu-
ti ſi quis ſoluerit medicorum mercedes, vel impẽſas
factas pro medicinis,vt late conſuluit Nat. in conſil.
448.nu.12.& ſeq.

Inſuper ſi filius in domo patris defuncti habitaue
13 rit,† pręſumiẽ ſe immiſcuiſſe hæreditati,niſi forte ꝓ-
bauerit,ſe ex alia iuſta cauſa habitaſſe: vt obſeruaue-
re Bar.Bal.& alij per illũ tex. in l.1.ff. de repud. hære.
idem repetijt Bar. qui plenius id examinat in d. l. ge-
rit.nu.2.vbi Rom.num.11.& alij. ff.de acq. hæred.ad
idem rñdit Bal.in conſ.207.quæritur vtrũ domiciliũ
patris.nu.2.vol.1.ꝙ placuit & Imo.in l. filio præteri-
to.nu.49.ff.de iniuſt. teſta.dicẽs, ꝙ ſi filius habitet in
domo patris,licet poſſit habitare vt cuſtos, vel inqui-
linus,& non vt hæres,& deinceps ille actus poſſit ge-
ri citra ius,& nomẽ hæredis, tamẽ in dubio inducit
aditionem,ſiue (vt ſignificantius loquamur) immix-
tionem, quòd eò magis procedit, ſi filius per decen-
nium poſt mortem patris eius domũ incoluerit, iux-
ta l.ſi filius. C.de petit.hæred.

14 Iſtud tñ † quod diximus de immixtione, quæ colli
gitur ex habitatione domus paternæ, non habet lo-
cum,quando alius eſt hæres,quia tunc merito poteſt
dici eum habitaſſe ratione dotis, vel legitimæ, licet
hæres patri nõ extiterit:ſic teſtatus eſt Grat.in d.cõſi.
146.nu.13.vol.2.

Ad hæc hoc idẽ velim intelligas ex ſnĩa Roma.in
15 d.l.gerit.nu.22.verſ.vlterius ad id.ff.de acq.hære.† ꝙ
ita demum filius cenſeatur ſe bonis patris immiſcuiſ
ſe,ſi eius domum cum tota familia habitauerit: quia
tunc deſtinatione domum habere dr̃, qñ habitat cũ
tota familia,alias ſecus per contex.in l.1.§. domum.
ff.de liber.agnoſ.& l.1.§ habitare.in fin. ff. de his,qui
deiec.vel effude. Vnde ſi cũ tota familia non habita
16 uerit in domo patris, † magis vr̃ ibi fuiſſe iure quodã
familiaritatis, q̃ animo ſe immiſcendi per l. qui iure
familiaritatis.cum ibi nor.ff.de acq. poſſ. Bart.etiam
in d.l.gerit.nu.24.aſſerit, ꝙ qui vadit ad habitandum
cum familia, & ſuppellectili in domo, vel dixerit eã
ſe poſſidere,præſumitur animus adeundi.

Itidem ſi filius poſſideat agrũ, vel vineam patris,
17 † & fructus percipiat, ſe immiſcuiſſe cenſeť, niſi con-
tẽplatione dotis maternæ poſſideat: vt docuit Bar. in
d.l.1.de repu.hęre.quẽ Bal.Alex.& Iaſ.ibid.ſequunť,
idẽ voluit alibi Grat.in conſ.146.nu.11.volu.2.quod
pluribus confirmat idem Mantica, vbi ſup.nu.17.
Sanè ſi filius ſolũ poſſedit ſeu detinuit res hæredi-
18 tarias, probatur ẽt ex hoc ſe immiſcuiſſe, † niſi probe
tur, ꝙ ex alia cauſa poſſederit: vt auctor eſt Iaſ. in d.l.
1.nu.1.per illum tex.ff.de repud hære.ꝙ idem probat
contex.in d.l.2. C.de iur.delibe. & in d.l.1. de repud.
hæred.iuncta l.pro hęred.§.1.& l.ſi is, qui bonis.ff.de
acq.hæred.quod etiam plurib.explicat Alex.in cõſi.
32.nu.1.volu.3.cui ſe ſubſcripſit Pariſ.in conſ.16.nu.
40.& ſeq.vol.2.
Id extendere poteris, vt ẽt verum ſit in pupillo, qui
cũ tutore poſſedit, & fructus percepit ex bonis pater-
19 nis hæreditarijs: † nam ẽt pupillus tutore authore po
teſt adire hęreditatem, l.potuit.C.de iur.delib.ſic am
pliat Soc.iun.in conſ.153.in prin.vol.2.
Quod poſtremum ſubampliabis, vt in præſtanda
authoritate non requirãtur verba expreſſa: ut ſcripſit
Bal.in d.l.potuit.nu.18.C.de iur.delib. dicens, uerum
quidem eſſe in ijs, quæ fiunt expreſſim, uerba tutoris
20 expreſſa eſſe neceſſaria, † non uero in ijs quæ fiunt ta
citè: quia in ijs tacitè loquimur reb.ipſis, & factis, arg.
l.de quib.verſ nam cum ipſe.ff.de legib.& l.item qa.
ff.de pact.& l.ſi pater naturalis. ff.de adopt. & l. cum
oſtendimus.§.1 It.ff.de author.tut. quam opinionem
ſequitur Rom. vt Soc. refert in eodem loco, quando
21 pupillus facit actũ, qui ſignificat aditionẽ, † ueluti ſi
cũ tutore fructus percipiat: quia tunc alter alteri præ-
ſumiť conſenſum præſtitiſſe, iuxta l. Titius. ff.quibus
mod.pig.uel hypoth. ſolu. quicquid ſenſerit Bart. in
d.l.gerit.in fi.atque cum eo Imo. & Rom.in fin.ff.de
acq.hære.ex l.3.ff.de authori.tutor. cuius intelligen-
tiam colligere poteris ex ijs, quæ modo diſtinguen-
do adduximus.
Hoc quoque poſteriore loco ſubampliabis, ut etiã
ſatis ſit, ſi probetur pupillũ actũ aliquem feciſſe man
dante tutore, laudante, vel approbante verbis expreſ
ſis, ut docuit Bar.in d.l.gerit.in fin.quod intelligit idẽ
Soc.in d.conſ.153.nu.2.vol.2.quãdo tutor uerbis ex-
preſſis nomine pupilli facit actus, & inſtrumẽta, quæ
fieri non poſſunt citra ius, & nomen hæredis.
Quin ẽt noluit Vlpia. I. C. in d.l.ſi pupillus pater-
22 na.§.ſi ſeruum ff.de acq.hęred.† quod ſi filius ſeruũ
paternũ manumiſerit, ſine dubio uideatur ſe immi-
ſcuiſſe ꝙ aliud eſſe ſubiungit ibidem I. C.ſi manumi
ſerit ſeruum caſtrenſis peculij, niſi id fecerit tãquam
hæres, quia à patre fuerat rogatus manumittere.
23 Contra uerò ꝙ filius facit, † non ut hæres, ſed ut
filius, immixtionem non inducit.l. ſi quis non quaſi,
& ibi Bar.ff.de acq. hæred. Hinc eleganter deducitur
quæſtio de feudo, et emphyteuſi acquiſita pro ſe et
liberis, non intelligatur ex hoc ſe immiſcuiſſe filius,
ut hæres, quam egregie more ſuo examinat prudens
Manti.de conie.vlt.volunt.lib.12.d.tit.10.nu.7.verſ.
quod autem filius.cum ſeq.
24 Nec etiam † ſi filius in poteſtate conſtitutus fuerit
rogatus reſtituere hæreditatẽ, nec ſe aliter immiſcue-
rit, ex ſola reſtitutione videtur ſe immiſcere. quia nõ
eo animo facit, ut ſit hęres, ſed potius ut hęres nõ ſit.
l.ita tamen.§.ſi pater.cum gl.et ibi Alex.ſub nu.4.ff.
ad Trebellia.
25 Neque propterea, † ſi filius patrẽ ſepelierit, et iuſta
ei fecerit, vť animo ſe immiſcendi id feciſſe, ſed pieta
tis cauſa.l.at ſi qs.§. plerique.ff.de relig.et ſumpt.fun.
l.pro hærede. paulo poſt prin. et ibi glo. et Bart. ff.de
acq.hæred.quibus cum ſenſit Corn.in conſ.310.circa
fi.uerſ.multo autem clarius. vol.3.
Huic ſimile eſt, ꝙ dř de ſolutione impenſarum fa-
26 ctarũ in morbo patris defuncti.† impenſæ n.factæ ꝑ
ægritudine et ſepultura pates indicanť, et eiſdẽ gau-
dent priuilegiis, auctore Bar.per illũ tex.in l.reſtituẽ-
da.C.de pet. hære. quod et placuit Alex. in l.ult.§.in
computatione.in primo notab.C.de iur.delib.

CONCLVSIO DCCCV.

ARGVMENTVM.

Filius natus ex vxore, quæ aliquandiu abfuit à viro, an potius præſumatur natus in nono menſe, quam in ſeptimo.

SVMMARIVM.

1 *Filius natus ex vxore, qua aliquandiu abſuit à viro, potius prǫſumitur natus in nono menſe, quam in ſeptimo.*
Contrarium, nu.2.
3 *Quem natum fuiſſe ſexto, octauo, vel nono mẽſe, probatur per obſtetrices, phyſicos, & alios in arte peritos.*
4 *Ad probandum quem natum fuiſſe ſexto, vel octauo menſe requiritur, vt teſtes deponant mulierem paſſam eſſe multa ſęua accidentia*
5 *Partus quando eſt naturalis, mulier non patitur ſęua accidentia.*
6 *Dicto matris aſſerentis filium fuiſſe natum in octauo menſe non ſtandum.*
Mulieres non ſentiunt partus conceptionem, ibi.

1 Filius natus ex vxore, † quę aliquandiu abfuit
à viro potius præſumitur natus in nono
menſe, quàm in ſeptimo: vt reſpondit Bero.in conſi.
162.nu.52.lib.2.
2 Quam ſententiam improbat & refellit, † maleque
à conſilio Neapolitano fuiſſe iudicatũ teſtatur Boer.
in deci.220.in fi.vt ſenſit etiam Burſ. alios referendo
in conſ.63.nu.21.
Quod ſi quis probare voluerit, quem fuiſſe natum
3 ſexto, octauo, vel nono menſe, † id commode proba
re poterit per obſtetrices phyſicos, & alios in arte pe-
ritos, quorum dicto ſtatur, licet deponant per verbũ
credo, vel ex iudicio ſuo: ita poſt volun Pariſ. in cõſ.
56.nu.12.cum multis ſeq.lib.2. cui ſententiæ accedit
idem Burſ.in d.conſ.63. nu.20.
4 Præterea ad probandum, † quẽ natum fuiſſe ſexto,
vel octauo menſe requiritur, vt teſtes deponant, mu-
lierẽ paſſam fuiſſe multa ſæua accidentia: ſic vno cõ
ſenſu concludiť Io.de Amic.in conſ.102.nu.5. Pariſ.
in d.cõſ.56.nu.19.lib.2.Fran.Marc.dec.168. in 2.par.
5 atque Burſa.in d.conſ.63.nu.20. Nam † qñ partus eſt
naturalis, mulier non patitur ſæua accidentia, adeo
vt, ſi mulier ante partum ægrotaret, licet in partu pa-
teretur ſæua accidentia, nihilominus eſſet dubium,
propter quod euenerint dicta ſæua accidentia: ſic re-
fert Pariſ.in d.conſ.56. nu.19.lib.2.
6 Non tamen † dicto ipſius matris eſſet ſtandũ aſſe
rẽtis, filium fuiſſe natum in octauo menſe, cũ ſæpius
in hoc mulieres decipi poſſent: dicit poſt alios Boer.
in d.deciſ.220.in fi.vbi dicit, quòd mulieres non ſen-
tiunt partus conceptionem, quem ſequitur Burſ.in d.
conſ.63.nu.21.

CONCLVSIO DCCCVI.

ARGVMENTVM.

Fiſci tumultuaria quædam in probationum materia.

SVMMARIVM.

1 *Fiſci inſtrumentum eiuſdem datę cuius eſt inſtrumentum alterius*

1 *alterius priuati non priuilegiati præſumitur prius con tractum & factum fuiſſe.*
2 *Inſtrumentum ad fiſci cauſam pertinens, ſi ab aliquo non exhibeatur, ipſum ſubtraxiſſe præſumitur.*
3 *Fiſcus agens ad bona condemnati poſſeſſa per tertiũ, debet probare illa fuiſſe in bonis condemnati: ſecus ſi fuerint per condemnatum poſſeſſa; nam tunc prætendens ſua eſſe, hoc probat.*
4 *Fiſci bona eſſe præſumuntur, quæ Principis gentilitijs inſi gnibus inſignita ſunt.*
5 *Fiſcus ſemper præſumitur ſoluendo.*
6 *Fiſcales ſolutiones probare volentibus, ijs edendi ſunt ratio num libri, publicaniq; ad id cogendi.*
7 *Fiſcus vbique eſſe ſemper præſumitur, & vbique præſens.*
8 *Contra fiſcum quod nõ eſt expreſſe ſancitum ſuperſtitioſis non eſt inuentionibus fiſcalium præſumendum.*

Fiſci materia nunc à nobis explicanda ſubſequitur, quæ quidem in probationum noſtro tractatu, quàm breues fines habet: adeo vt Concluſionem aliquam continentem, perpetuam & cohærentem, ſed diſſectam, interciſam & diſſolutã, formare poterimus. Sed vtcunque ſit, id omne lector æqui, boniq; velim conſulas.

1 Inſtrumentum itaq; fiſci † eiuſdem datæ, cuius eſt inſtrm alterius priuati non priuilegiati præſumitur prius contractum, & factum fuiſſe, vt tradidere DD. in l. 1. ff. ſol. matr. & colligere eſt ex contex. in l. 1. C. de iure fiſc. lib. 10. de quo meminit etiam Bald. in l. ſi debitor, C. de iur. fiſc. vbi hoc ꝓ inſigni habet, & mẽti tenendum dicit. & idem notauit in l. 1. col. fi. verſi. item in dubio temporis C. de hær. vel actio. ven. cui adhæſit Franc. Luc. in d. tract. de fiſco. 1. par. prin. nu. 64. verſ. 64. caſus.

2 Quod idem inſtrumentum ad fiſci † cauſam pertinens, ſi ab aliquo non exhibeatur, ipſum ſubtraxiſſe præſumitur, & reſcripſit D. Adrian. Flauio Ariano, quem refert Calliſtratus I. C. in l. 2. §. diuus Arianus, ff. de iure fiſci. in quam ſententiam videntur etiã reſcripſiſſe Imp. Seuer. & Antonin. in l. 2. C. de eden. vt tradidit idem Franc. Luc. vbi ſup. nu. 89.

3 Fiſcus præterea † agens ad bona condemnati poſſeſſa per tertiũ, debet probare illa fuiſſe in bonis condemnati: vt in l. 2. C. ne vxor pro mari. & ibi not. ſcribentes in l. à diuo pio, §. ſi ſuper reb. ff. de iudic. & ita intelligitur gl. vlt. in l. 1. C. de priuil. fiſc. & ſic declarat Anto. Boid. in rub. noua vect. imp. non poſſe, col. vlt. nu. 95. ver. item quęro. ſecus ſi fuerint per cõdemnatum poſſeſſa: quia tunc prætendẽs ſua eſſe, hoc probat, vt per dicta iura concludendum eſt.

4 Ad hæc, cuius domus, † vel bona Principis ipſius gentilitijs inſignibus inſignita fuerint, huius inquam domũ, vel bona ad fiſcũ pertinere ex hoc probatur: vt voluit Bat. in l. defenſionis facultas, lib. 10. & in tract. de inſig. & armis, in prin. & vr̃ hoc innuere contex. in l. 1. C. vt nemo priuat. & ibi Iaſ. ſuper rub. nu. 1.

5 Addam inſuper fiſcum † ſemper ſoluendo præſumi: vt ſenſit gl. in rub. C. de iur. fiſc. lib. 10. vbi Bar. nu. 18. & habemus ex l. 2. ff. de fund. dot. & ex l. 1. §. vlt. ff. vt leg. nom. cau. & dixit gl. in l. in fraudem. §. ſi principalis, ſuper verb. ſi principalis, ver. dum dices fideiuſſores. ff. de iure fiſci. & notauit Franc. Luc. in d. tract. de fiſco, & eius priuil. nu. 6. ver. eſt aũt fiſcus burſa cõmunis. & nu. 94. ver. 94. caſus, in d. 1. part. princ. & ſcripſit Fulg. in l. ſi maritus, nu. 2. ff. de fund. dot. poſt Bal. in d. l. 1. col. vlt. verſ. & dicitur fiſcus quaſi fixus, C. de hæred. uel act. vend. idem notauit Soc. ſen. in conſil. 121. præmittenda eſt diſputatio, nu. 23. verſ. fiſcus tamen dicitur idoneus, vol. 4. ſic reſpondit etiam Rui. in conſ. 44. nu. 8. vol. 1.

6 Neq; prætereo fiſcales ſolutiones † ꝓbare volentibus, ijs edendos eſſe rationũ libros, publicanoſq; ad id cogendos: vt colligunt Doct. in gl. vlt. in l. non eſt nonum. C. de eden. vt & ibidem teſtatur Franc. Curt. nu. 4. ubi ad id adducit l. ne caſu, C. de diſcuſſo. lib. 10.

Prudenter quoq; monuit Gul. Rodoan. de ſpol. q. 7 14. nu. 66. fiſcum † ubiq; eſſe ſemper præſumi, & ubique præſentem.

Pulchre etiam dicere ſolebat Crau. in conſil. 250. 8 col. vlt. in prin. vol. 2. Contra fiſcum † quod non eſt expreſſe ſancitum, ſuperſtitioſis non eſſe inuentionibus fiſcalium præſumendum.

CONCLVSIO DCCCVII.

ARGVMENTVM.

Forenſis in dubio an quis præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Forenſis in dubio quis non præſumitur.*
2 *Forenſem aliquem eſſe quo pacto probetur.*
3 *Forenſis præſumitur etiam is, qui natus eſt fortuitò in ali quo loco.*
4 *Forenſem quem eſſe ſi probatum fuerit, pręſumendum eſt, ſtatuta loci, vel cõnſuetudines contra ius diſponentia ignorare.*
5 *Forenſis pręſumitur ignorare ſtatuta, niſi ipſa ſtatuta, vel conſuetudines id, quod delictũ de iure cõſiſt, contineant.*
6 *Ignorans iure Pontificio, omnino excuſatur.*

1 **Forenſis** in dubio † quis non præſumitur. de hoc vr̃ extare I. C. reſpõſum in l. 1. ubi Bar. ponderat nu. 21. ff. de municip. ita tradidit Ang. in tracta. maleſic. ſuper verbo, de Bononia. verſ. quid autem ſi dicta uerba. Quod ſi quis aliquem 2 eſſe forenſem probare uoluerit ex eo, probabit, † ꝙ illum in loco natum non fuiſſe conſtet, nec domiciliũ in eo habere, uel habuiſſe longo tempore, ueluti decem annorum: vt notatur in l. 1. in prin. ff. ad munici. ubi Bar. nu. 2. & ibi ſcribentes, ac in l. municipes, ubi gl. ff. de uerb. ſigni. nec non in l. 1. & 3. C. de municip. & orig. lib. 10. ac in l. 2. ubi etiam & glo. notat ſuper uerbo conſtituerint, C. de incol. cod. lib. 10. & ſcripſit Abb. in c. quod clericis, in ult. not. nu. 4. & ibi alij Canoniſtæ, de foro competenti. idem ſenſit Ang. de maleſic. in uerbo, de Bononia, in fi. uerſ. quæro quis dicatur. huc item pertinet quod obſeruauit glo in c. ſtatutum. §. cum uero, uerſ. nullus eorum ultra unam dietam, ſuper uerbo, unam dietam, & ibi Doct. de reſcriptis, in ſexto. reſpondit Marian. Soc. iun. in conſi. 37. ita ſubtiliter, poſt nu. 5. uerſ. igitur uidetur, & nu. ſeq. ac nu. 8. uerſ. confirmatur concluſio, & num. ſeq. nec non in conſ. 49. quoniam ex facto ius oritur, num. 3. uerſ. de his, qui in loco naſcuntur, & num. 6. uerſ. quæ, qui in loco, ac nu. 27. uerſ. et pro reſponſione, uol. 1.

3 Idem uelim intelligas † & in eo, qui natus eſt fortuito in aliquo loco. is enim pręſumit forenſis. ita uoluit Soc. in d. conſ. 49. d. nu. 3. uol. 1. ubi refert Bal. ita ſentientem in d. l. 3. C. de municip. et orig. lib. 10.

Ex concluſione noſtra conſequitur, ut ſi probatũ fuerit, quẽ eſſe forenſem ea, qua tradidimus ratione, 4 præſumendũ ſit ſtatuta loci, † uel conſuetudines contra ius diſponentia ignorare: ut conſultus reſpondit Caſt. in cõſ. 195. uiſis et conſideratis omnib. in fi. uerſ. quia illud de generali conſuetudine, uol. 1. et hoc idẽ ſentire uidetur Bart. in l. 1. uerſ. nunc ueniamus, poſt nu. 20. uerſ. ſecundo quęro. et ibi Bal. in uerſ. circa maleficium aliquid uideamus. nu. 22. C. de ſum. Trin. et fide cathol. idem repetijt Bar. in l. ſi. ff. de decr. ab ordin. facien. declarauit et Bal. in l. 1. nu. 3. et ſeq. ff. de leg. hocque ſcripſit Nat. in conſ. 643. pulchre, num. 4. uerſ. cũ eſſet forenſis, uol. 4.

Sed iſtud intelligendũ eſt, hoc eſt, ꝑſumi forẽſem 5 ignorare ſtatuta, ꝓcedere, † niſi ipſa ſtatuta, uel con-

ſuetudines id, quod delictum de iure cõmuni ſit, cõ-
tineant: ſin autem id, ꝙ de iure communi delictum
minimè eſt, continerent, vel per omnes ciuitates non
eſſet prohibitum, aut ibi longã moram, vt per decen-
nium, forenſis non traxerit, aut quod contineant ipſa
ſtatuta, non eſt ita generaliter prohibitũ, eo tunc ca-
ſu forenſis neſciens excuſaretur, dum tamen ſupina,
vel craſſa ignorantia non fuerit, vt declarãt, & diſtin-
guunt d. Doct. in dictis locis. & ſic legiſtas diſtinguere
ait Bal. in l. 1. nu. 4. ff. de leg. & ita ſenſit Natt. in d. cõſ.
643. in d. nu. 4. d. vol. 4.

Verùm Pontificio iure ſecus videtur ſentiendum,
6 quo cautum eſt, † vt ignorãs omnino excuſetur: vt in
c. 2. de cõſtit. in 6. quod Bal. in d. l. 1. nu. 4. ff. de legibus,
intelligit procedere in pœnis ſpiritualibus, in quibus
mitius ait ibi ipſe Bal. agi, quàm in temporalibus, &
hoc idem ſentit Nat. in d. conſ. 643. verſ. nec obſtat.
col. 2. d. vol. 4.

Ad hanc tamẽ concluſionem, ea tibi omnino vi-
denda erunt, quæ fuſius tradidimus in cõcluſione do-
micilium, & in concluſione ignorantia, in 6. limit.

CONCLVSIO DCCCVIII.

ARGVMENTVM.

Formam probare quis teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Formam alleganti interueniſſe, ei potiſſimum probãda eſt.*
2 *Formæ vitium ſi opponatur contra electionem, prætendẽs ius ex lectione debet probare formam.*
3 *Qui fundamentum conſtituit in certa ſpecie, debet probare formam ex qua ſpecies oritur.*
4 *Qui dixerit ſe rite appellationem interpoſuiſſe congruo loco, & tempore, atque apoſtolos petiiſſe, iſtiuſmodi probare debet.*
5 *Forma, & ſolemnitas, quæ debent præcedere adiudicationẽ ab eo ſunt probanda, qui ſuper adiudicatione fundamentum ſtatuit.*
6 *Forma, & ſolemnitas non ſunt probandæ, quando ius præſumit, aut fingit illas interueniſſe, aut illas ſupplet.*
7 *Fauore pupilli ſtipulatio fingitur, vbi non eſt.*
Caſus in quibus fingitur ſtipulatio ibidem vide remiſſiuè.

De formæ probatione dicturi, illud à no-
bis in primis eſt quęrendũ. cu-
ius ſint partes formam probãdi. Et ne pluribus lecto-
1 rem morer, formam alleganti interueniſſe, ei potiſſi-
mum probanda eſt: non autem opponens de forma
nõ ſeruata, iuxta c. ſacro, de ſent. exc. & c. in omni, de
teſti. ſic apertè ſcripſit gl. in c. ſicut, in ver. exprimant.
circa fi. de ſen. & re iud. idem ſenſit Accur. in l. vlt. in
verb. ſubire, verſ. alij dixerunt. C. de fideicom. ad hoc
etiam mihi teſtis eſt grauiſſimus Inno. in c. innotuit.
nu. 5. de eo, qui fur. ord. rece. & in c. ſuper his. poſt hũc
id aſſeruit Bald. in Marg. in verb. negatiuã ſolutionis,
in fi. ita probant Io. And. & Abb. in c. ſicut. nu. 17. de
ſent. & re iud. vt tradidit Spec. in tit. de teſte. §. 1. num.
44. verſ. quid eſt rogare teſtes.

Huius ſententiæ memor gl. in c. quod ſicut, Cõpoſt.
2 & And. de Butr. in pen. col. dicere ſolebat, † qd ſi con-
tra electionẽ opponatur vitium formę ante cõfirma-
tionẽ, prætendẽs ius ex electione debeat probare for-
mam: ideo ſi petat electionis confirmationẽ, & ei op-
ponatur, quod non ſit legitima, & ſolẽnis, debet eam
probare ſolemnẽ, quamuis Inno. in c. vlt. de eo q furt.
ord. ſuſcept. dicat præſumi actũ, qui fiat ab habẽtibus
poteſtatẽ, ſolemnem. Poſt cõfirmationem autem dicit Ant. de Butr. incũbere onus ꝓbandi dicẽti actum
non ſolemnem, propter auctoritatem cõfirmationis
niſi fuerit appellatum, & alijs caſibus ibi not.

Propterea colligũt ſcribentes, ſecundum tñ vnam
3 intelligẽtiam in l. cum eum; cum gl. C. commod. † vt
qui fundamentum conſtituat in certa ſpecie debeat
probare formam, ex qua ſpeciès oritur.

Ex concluſione etiam noſtra cõſequitur, vt qui di-
xerit, ſe rite appellationem interpoſuiſſe cõgruo lo-
4 co, & tempore, atque apoſtolos petiiſſe, & iſtiuſmodi
probare debeat: vt id videntur reſcripſiſſe Imp. varijs
in locis, vt in l. eos, in prin. & §. pen. in l. litigatorib. &
in l. ſi quando. C. de appel. vt docuit Bar. in l. hi, qui ad
ciuilia. nu. 3. verſ. reuoco in dubium, vbi Bal. poſt nu.
3. in fi. verſ. & prædicta. C. eod. de appell. eandem ſen-
tentiam ſunt ſequuti Iuris Pontificij Profeſſores: vt
Præpo. in c. vt debitus, col. pen. & vlt. extra eo. Ant. de
Butr. in c. in pręſentia. col. vlt. poſt Io. Andr. ibi. de re-
nunciat. & Panorm. in c. per tuas col. 2. nu. 6. verſ. cui
autem incumbit, extra eod.

5 Hinc quoque fit, † vt forma, & ſolemnitas, quæ de-
bẽt præcedere adiudicationem, vt citatio, relationes,
& id genus alia, ab eo ſint probãdæ, qui ſuper adiudi-
catione fundamentum ſtatuat, ſic fuit reſponſum à
Fulg. in conſ. 163. in cauſa, & quæſt. col. 3.

Cõcluſionem hanc pluribus ita corroboratam ve-
6 lim limites, vt locum non habeat, † quando ius pręſu-
mit, aut fingit formam, & ſolemnitatem interueniſſe,
aut illas ſupplet. nam tunc illæ non ſunt probãdæ: vt
habemus ex l. non eſt veriſimile. ff. quod met. cau. &
l. 1. §. 1. C. de rei vxo. actio. vbi fauore dotis ſtipulatio
fingitur interueniſſe, & l. cum oſtendimus in fi. ff. de
7 fideiuſſ. tutor. vbi † fauore pupilli fingitur ſtipulatio,
vbi non eſt. & idem videmus in certis alijs caſibus, in
quibus fingitur ſtipulatio, quos enumerant Accur. in
l. his verbis. ſuper verb. vtilis actio. ff. de adopt. & Bar.
in l. 1. num. 4. ff. de verb. oblig. ſic declarat idem Bart.
in l. ſciendum. num. 9. verſ. quæro hic dicitur. ff. eo. de
verbor. oblig. de quibus omnibus per Albert. Brun. in
tract. de form. & ſolem. art. de probat. & pręſump. for.
& ſolem. adhib. col. 1. & 4. verſ. item debemus. & col.
45. verſ. item forma.

CONCLVSIO DCCCIX.

ARGVMENTVM.

Forma quo pacto probetur per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Forma teſtamenti, & codicilli probatur per teſtes.*
2 *Vox teſtium ſupplet defectum ſolemnitatum inſtrumẽti.*
3 *Formę probatio p teſtes admittitur, etiamſi ſimus in actu, exigente ſcripturam pro ſolemnitate, & forma, quando ſcriptura de tali actu non reperitur, ſeu eſt amiſſa.*
Intellige, vt nu. 5.
Sententia per teſtes probari poteſt ibi.
4 *Scriptura etiamſi ſit de ſubſtãtia probationis, nihilominus poteſt actus probari per duos teſtes, dummodo probetur caſus peremptionis.*
6 *Teſtis deponens de ſubſtantia, ſi dicat ſe ignorare formam, ei creditur.*
7 *Teſtamentum, vel actus teſtandi non cenſetur probatum, niſi ſubſtantialia inſtrumenti fuerint per teſtẽ expreſſa.*
8 *In probanda forma teſtes probant etiamſi vnus deponat de vna forma, & alter de alia.*
9 *Quę non differunt forma, non dicuntur differre numero.*
10 *Vbi agitur de probanda formalitate verborum, prout dicta fuerunt, teſtes non probant, ſi vnus deponat de vna forma, & alter de alia.*
11 *In probanda forma quando agitur de probanda volũtate, tot teſtes requiruntur, quot exigunt in faciẽdo actu.*
12 *Hæredis inſtitutio caput eſt teſtamenti, & ſine ea teſtamẽtum eſſe non poteſt.*

Hæredis

Hæredis inſtitutio non poteſt probari, quin voluntas teſta-
toris dicatur probata. ibi.
13 *Solemnitas teſtamenti, & codicilli probari poteſt per duos*
teſtes.
14 *Si agatur de probando facto per teſtes, non eſt neceſſe pro-*
bare diem, qua factum fuit.
15 *Factum ipſum, & ſcriptura quæ fit de facto diverſa ſunt.*

Videamus nunc quibus rationibus, cui
probandi formam onus in-
cumbit, eãdem formam probare poſſit. Plurimi ſunt
igitũ probandi formam modi. Ex his per teſtes, unus
1 eſt, † ut habemus de teſtã, & codicillis, in l. cum pro-
poneretur. ff. de leg. 2. & in l. hæredes palam §. ſi quid
poſt. ff. de teſtam. & in l. 2. ubi gl. Bar. Bald. & omnes.
C. de bonor. poſſ. ſecun. tab. & in l. errore. C. de teſta.
dum ibi examinant quo pacto probetur error notarij
in teſtamentis, cũ nonnullis alijs congeſtis à Barb. in
conſ. 29. illud afferã. col. 4. nu. 25. uerſ. capio nunc aliã
dubitationem: cum plur. ſeq. nol. 1. Sal. in l. compara-
tiones. col. 1. C. de fid. inſtrum. Imo. in c. cum eſſes de
teſta. & Alex. in conſ. 47. abunde per celeberrimos,
col. 1. & 2. nol. 2. Iccirco dicebat Bal. in l. ult. num. 12.
2 uerſ. quæro pone. C. de fideicomm. † uocem teſtium
ſupplere defectum ſolemnitatum inſtrumenti, quæ
non apparent per inſtrumentum.

Concluſionẽ hanc uelim amplies, ut hæc ꝓbatio
per teſtes admittatur, & ſi ſimus in actu exigente ſcri
pturam pro ſolemnitate & forma, qñ ſcriptura facta
3 de tali actu non reperitur, † ſeu eſt amiſſa & de hoc
conſtat: ſic mihi probat contex. in c. ſicut, ubi ſcriben
tes, præſertim Abb. in 3. not. nu. 4 de ſenten. & re iud.
decreuit enim ibi ſumm. Pont. illam per teſtes poſſe
probari: cum certum ſit ſcripturam requiri, ut ſnia ra-
ta ſit. id & elicitur ex c. ult. eo. tit. de re iud. in 6. & ex l.
ſtatutis C. de ſentẽ. ex breu. recitan. idem corroborat
tex. in l. teſtium. C. de teſtib. ubi probatur, ꝙ & ſi ſcri-
4 ptura ſit de ſubſtantia probationis, † nihilominus po-
teſt actus probari per duos teſtes, dummodo probeẽ
caſus peremptionis, ad idẽ pertinet, ꝙ cautum eſt in
c. cum olim. cum ibi not. de priuileg. hoc & * cõi con
ſenſu traditum eſt à Glo. Bar. & cæteris ſcriben. in d.
l. 2. C. de bon. poſſ. ſec. tab. ubi latè Alex. & Iaſ. in cõſ.
4. uerſ. ſecundus caſus, de quo etiam per Bar. in auth.
ſi quis in aliquo, ubi Iaſ. col. 1. C. de eden. & uberrimè
de hoc Fel. in d. c. ſicut. de re iudic.
5 Ampliationẽ hanc intelliges, † & limitabis, ut pro
cedat, ſi tantum ſit ſcriptum, quod poſſit demonſtra-
tio miſſum, ſecus, ſi non tantum ſit ſcriptum, ut quia
ſolum ſit ſcriptum Titius: nam uerbũ Hæres eſto, non
poterit probari per teſtes: ſic declarauere ſcriben. in
d. l. errore, in primis Bal. nu. 6. uerſ. quærit hic Nicol.
de Mat. C. de teſta.

Secundo loco ampliabis, ut ſi teſtis deponens de
6 ſubſtantia † dicat ſe ignorare formam, ei credatur, ut
quia deponat ſcripturam eſſe factam de teſtõ, ac per
notarium ſcriptam & publicatam, & interrogatus de
forma dicat ſe neſcire: nam probat teſtñ fuiſſe factũ
& ſcriptum. hæc fuit inſignis doctrina Ang. in conſi.
271. incip. ex themate. prope fi. ſicut ſi ſcholaris depo
nat, ꝙ talis lector legit lectionem tali die, & interro-
gatus de forma ſeruata in legendo, ſeu de forma le-
ctionis, dicat ſe ignorare: nam probat, ꝙ fuerit lectũ,
& ſi lectio ipſa, uel eius tenor ex hoc non cenſeanẽ
probata, nec cenſetur in caſu Ang. probatum teſtñ,
7 † uel actus teſtandi, niſi ſubſtantialia inſtrũ fuerint ꝑ
teſtẽ expreſſa. per not. in d. l. 2. C. de bon. poſſ. ſecund.
tab. ubi Iaſ. col. pen. et antepen. in d. l. errore. et in l. cũ
antiquitas. C. de teſtam. nec enim licet teſti ignorare
id, per ꝙ deprehendatur cognitionẽ rei, ſuper qua de
ponit, ignorare, licet definitionem ſcire non teneaẽ:
ut docuit Bar. in l. 1. nu. 13. et 14. ff. ſi cert. pet.
8 Tertio ampliãda eſt, † ut ſi in ꝓbanda forma teſtis
deponat de vna forma, & alter de alia, probẽt modo
tñ ſint ſingulares, & varij in formalitate verborũ: quia
illa non attenditur modò ſequatur idem effectus: vt
habemus à Bald. in l. ſola. col. vlt. & in l. teſtiũ. nu. 15.
cũ ſeq. C. de teſtib. ad hoc eſt contex. & ibi not. ſcrib.
in c. nihil. de verb. ſign. ſatis eſt itaq; ꝙ teſtes ita de-
ponant, nec videatur actus ſuper quo deponunt, dif-
ferre formã: & tũc dicunẽ conteſtes, licet vnus depo-
9 nat de præſentia alterius † etenim quæ non differunt
forma, non dicunẽ differre numero: iuxta ſnĩam Bal.
in d. l. 2. nu. 4. verſ. hic quæro, & nu. 5. C. de bon. poſſ.
ſecun. tab. vbi etiam Iaſ. latè examinat. de quo etiam
per Bar. in l. eos ff. de fal. & Bal. & cæteros in d. l. cum
antiquitas. C. de teſtam. & Fel. in c. licet ex quadam.
col. 3. & 5. de teſtib. vnde Bal. in c. bonæ. il 1. poſt nu.
9. verſ. ſi autem fuiſſent. de elect. dixit, quòd ex teſtib.
ſuper mutuo deponentibus vnus dicat mutuo fuiſſe
datos duos ſolidos, alius 24. denarios, iſti teſtes proba
rent, & in rei effectu probarent.
10 Illud limitabis, vt locum non habeat, † vbi agatur
de probãda formalitate verborũ, prout dicta fuerũt,
ſecundum Bal. in d. c. bonæ ſub d. nu. 9. de elect. idem
ſenſere Ant. de Bur. & Abb. in d. c. nihil. nu. 2. de ver.
ſignific. vbi afferunt exemplum de eo, qui prætendẽs
ſe hæredem Titij articulauit, ꝙ teſtator vſus fuit iſtis
verbis conceptis, te Titium hæredem inſtituo, & pro
duxit duos teſtes, quorum vnus depoſuit, teſtatorem
dixiſſe te hæredem facio, & alius te hæredẽ inſtituo.
quo caſu ſecundum Doct. in d. ca. nihil. fuit iudicatũ
tales teſtes nihil probare, & eſſe varios, cum ageretur
de probanda verborum formalitate.

Eandem Concluſionẽ declarabis, vt tot teſtes re-
11 quirãtur in probanda forma, † qñ ſcilicet agitur de
probanda voluntate quot exiguñ in faciendo actu,
vt in teſtamento ſeptem, in codicillis quinque: iuxta
magis & veram. & ** communem ſcribentium ſen-
tentiam vt Sal. Ful. Paul. Caſtr. Alex. & Iaſ. in d. erro-
re. & in d. l. cũm proponeretur. ff. de leg. 2. & in d. l. vlt.
C. de fideicomm. atque Imo. in c. cum eſſes. de teſt. &
Alex. in d. conſ. 47. lib. nu. 3. vol. 2.

Idem dicendum eſt in probanda teſtĩ ſubſtantia,
12 † vt eſt hæredis inſtitutio. (quæ caput eſt teſtĩ, adeò
vt ſine ea teſtñ eſſe non poſſit: teſte Marcello in l. ꝓ-
ximè. ff. de ijs, quæ in teſtam. delen.) hæc enim nõ po
teſt probari, quin voluntas teſtatoris dicaẽ probata,
vt tradidere idem met Doct. ſup relati in d. l. errore.
præſertim Iaſ. col. vlt. & in d. l. 2. vbi idem Iaſ. col. 5.
poſt nu. 13. poſt Bal. in d. l. cum proponeretur. & in d.
l. errore, & Barb. in d. conſ. 29. nu. 25. vol. 1.

Verùm ſi tantummodò ageretẽ de probãda ſolẽni-
13 tate, † in eam videnẽ deſcendere ſnĩam ſcribentes, il-
lam poſſe probari per duos teſtes, vnde ſi quæraẽ, an
teſtes teſtamentarij ſint rogati, prout requirĩẽ pro for
ma teſtĩ, ſatis erit id probare per duos teſtes ex roga-
tis, vel alios: ſecundum Bal. Pau. de Caſt. & Alex. in d.
l. 2. vbi & Iaſ. col. 5. Barb. ubi ſuprà, ſic de cæteris teſta-
menti ſolemnitatibus vt per Albe. Brun. Aſtenſem in
d. tract. de forma, & ſolemnitate in artic. de probat. &
præſumpt. for. & ſolemni. adhib. col. 33. verſ. ſed pul-
chrum eſt dubium, cum plurib. ſeq.
14 Prætereà hanc eandẽ declarabis, † vt ſi agaẽ de pro
bando facto per teſtes, non ſit neceſſe probare diem,
qua factũ fuit, nam licet ſit de forma ſeu ſolẽnitate
inſtrũ, vt habetur in c. cum P. de fid. inſtru. & in l. ſi qs.
ex argentarijs. §. ſi initium. ff. de eden. non tñ eſt de
ſubſtantia facti, niſi quando exigitur tempus limita-
tum, ſecundum Ang. in d. conſ. 274. prope fi. per l. ma
trem tuam. C. de probat. & l. cum actũ. ff. de neg. geſt.
ad quod pertinent ea, quæ habentur in l. non ſolum.
15 §. ſed vt probari. ff. de ope. nou. nunc. † ſunt enim di-
uerſa ipſum factum, & ſcriptura, quæ fit de facto, te-
ſte Bar. in l. ſi quis legatum. cum ſimil. ff. de falſis. cũ
quo conuenit Bald. in d. l. vlt. nu. 12. verſ. quæro pone

quod ſcriptura. C. de fideicom. atq; Barba. in d. conſ.
29. col. 5. vol. 1. Multa alia probationũ genera ad hãc
rem mihi ſuppetunt: verum cum huius materiæ pro-
pria ſedes ſit concluſionis ſolemnitas. Ideirco ibi illa
dicenda reſeruo, lectorem illuc reijciens.

CONCLVSIO DCCCX.

ARGVMENTVM.

Fornicatio quo pacto ꝓbetur, & præſumatᷣ.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio difficilis probatu.*
2 *Fornicatio, & adulterium nedum ſunt difficilis probatio-
nis, ſed etiam nullo pacto poſſunt directè probari.*
3 *Si quis viderit hominem ſupra corpus mulieris, non ſequitᷣ
neceſſario quod inter eos copula interuenerit, & quare.*
4 *Ad fornicationem probandam præſumptiua tantum pro
batio ſatis eſt.*
5 *Fornicationis præſumptiua probatio ſatis colligitᷣ ex acti-
bus propinquis, & ex quibus.*
6 *Fornicationis præſumptiua probatio ſufficit ex exordijs
indiciorum, & etiam ex conſuetudine fornicandi.*
7 *Fornicationis præſumptiua probatio habetur de reperto ſo
lo cum ſola, nudo cum nuda in loco ſuſpecto, & de perſo
nis ſuſpectis.*
8 *Veneris præludia remiſſiuè.*
*Per confabulationem, & amplexus præſumitur quam cor
ruptam eſſe, ibid.*
9 *Ad fornicationem probandum ſufficit, quòd mulier fuerit
reperta alicubi iacens cum viro aliquo, quamuis nihil
aliud faciant.*
10 *Fornicationem præſumendi coniectura eſt potiſſima coha
bitatio maris & fœminæ.*
11 *Copula præſumitur ex ſolitudine maris & fœminæ, vel ſi
viſi per plana, nemora ac loca ſecreta fuerint.*
12 *Fornicatio non præſumitur inter conſanguineos ex coha-
bitatione.*
13 *Ex cohabitationis ꝑſumptione nulla libidinis ſuſpicio oritᷣ
in homines, vitæ sãctitate, religione & caſtitate inſignes.*
14 *Exemplum inſigne caſtitatis, ſanctitatis, & religionis Vi-
talis Monachi.*
15 *Conſilium tutius, deliberatio æquior, & certius iudicium
ſemper benè præſumere de his, quos nunquam in crimi-
ne nouimus deprehenſos.*
16 *Exemplum caſtitatis & ſanctitatis Lupi Senonum Epi.*
17 *Fornicatio teſtibus probatur.*
18 *Fornicatio fornicantis confeſſione probatur.*
19 *Fornicatio per famam viciniæ probatur, quòd aliquis ad
eius requiſitionem aliquam teneat ad eius poſtam.*
20 *Fornicationẽ ſola fama viciniæ non probat, ſed ipſa fama
debet eſſe veriſimilis, & aliquibus coniecturis adiuuari.*
*Fornicationis fama ſi iungatur cum vno teſte facit plenã
probationem ibid.*
21 *Fornicationis cõiectura ex alicuius delinquẽdi facilitate.*
22 *Fornicationis probationes, præſumptiones & coniecturæ
relinquuntur iudicis arbitrio.*

1 FORNICATIO quã ſit probatu difficilis, † lo
cupletiſſimus eſt mihi, teſtis
Soc. iun. in conſ. 32. Vt præſentis cõſultationis. nu. 13.
verſ. in caſu autem noſtro, & nu. 23. verſ. quinimo di-
ci poſſet, vol. 2. quibus in locis nedum fornicationẽ
2 & adulteriũ eſſe difficilis probationis, † ſed etiã nullo
pacto poſſe directè probari monuit per ea, quę ſcrip-
ſit Bar. in l. 3. §. vlt. ff. ad leg. Iul. de adul. & Hippol. de
Marſi. in conſ. 1. nu. 47. verſ. pro quib. quod nec latuit
doctiſs. Iac. Menoch. in tracta. de arbit. iudi. cauſ. caſ.
216. nu. 11. verſ. ſeptimus caſus. & nu. 16. verſ. duode-
cimus. quia etiam ſi quis viderit hominem ſupra cor-
pus mulieris, non ſequitur neceſſariò, ꝙ inter eos co-
3 pula interuenerit, † qã ipſe poterat eſſe frigidus, aut
maleficiatus, aut alia ratione tunc impotẽs, & etiam
mulier poterat eſſe arcta, prout ad hoc propoſitum
declarat Fel. in c. præterea. il 1. de teſtib.

Cuius difficultatis ratione factũ eſt, vt præſumpti-
4 ua tm̃ probatio † ſatis ſit. vt auctor eſt idem Soc. iun.
in d. conſ. 32. nu. 15. verſ. volens in propoſito. & ſeq. q
ad hoc citat Fel. in d. c. præterea. nu. 2. verſ. quod pro-
batio. de teſtib. hoc idem conſulendo ſenſit Rom. in
conſ. 167. Anton. accuſatus. poſt num. 7. verſ. vlt. hoc
adulterium. quibus accedit Marſi. in d. conſ. 1. nu. 47.
qui concordantes citat. nec id latuit Dec. in cõſ. 471.
Iuridicam eſſe arbitror. num. 4. quod placuit & Ioan.
Crot. in conſ. 413. Viſa copia proceſſus. col. 3. à nu. 15.
vſq; ad nu. 31. huc reſpexit Gig. in conſ. 29. cauſa ad-
modum ardua, nu. 21. & ad hoc eſt tex. in c. literis, &
in c. tertio loco, vbi ẽt notatur. de pręſump. & colligitᷣ
à Bar. in l. quod ait. in prin. ff. de adul. & hoc obſeruaſ-
ſe vr̃ Rom. in conſ. 7. viſis neceſſarijs. num. 3. verſ. Ex
pluralitate enim. ad idem reſpondit Marſ. in cõſ. 116.
ſplendore gratiæ, num. 10. verſ. quod in his, id poſtre-
mò docuit Bar. in d. l. 2. §. ſi ſimul, nu. 3. ff. de adult.

5 Hæc igitur præſumptiua probatio † ſatis colligetᷣ
ex actibus propinquis, vt teſtatur idẽ Socy. in d. conſ.
32. d. nu. 23. & ſeq. ex mente Dec. in conſ. 177. viſo co-
pioſo & eleganti, nu. 10. & ſeq. verſ. vbi copula proba
tur. ſcilicet ex viſione ſolius cũ ſola, nudi cum nuda,
vel oſculãtis, vel tangentis, & ſic ex cõſenſu mulieris:
vt & docuit Bar. in l. capite quinto, nu. 2. verſ. nota er
go, ꝙ ſi teſtis, ff. de adul. & hoc idẽ cõfirmauit in l. 2.
in prin. ff. de furt. & ſic ex circunſtantijs, vt & idẽ vo-
luit Bal. in l. neq; natales, poſt num. 1. verſ. ideo dixit
Iac. Butr. C. de prob. & in l. data opera, col. 11. poſt nu.
42. verſ. põt poni aliud exemplũ, C. de his, qui accuſ.
6 non poſſ. aſſerens † præſumptiuam probationẽ ſuffi-
cere ex exordijs iudiciorũ. hoc itidem videntur ſenti
re Abb. in c. præterea, poſt nu. 2. & 3. ubi Fely. nu. 2. &
ſeq. & per tot. de teſt. necnon Io. Crot. in d. conſ. 413.
nu. 15. verſ. & primo præmitto, vol. 3. ſequiturq; Soc.
in d. cõſ. 32. nu. 16. prout ẽt ex conſuetudine fornican
di: vt declarat Rom. in d. conſ. 167. nu. 7. verſ. cũ igitur
probata fuerit, quem ſequitᷣ Grau. in conſ. 137. Magi-
ſter Robertus, nu. 10. & annuit Bal. in d. l. data opera,
d. verſ. poteſt opponi exemplũ, poſt nu. 42. C. de his, q
7 accuſ. nõ poſſ. † de repertoq; ſolo cũ ſola, nudo cũ nu-
da in loco ſuſpecto, & de perſonis ſuſpectis loquitur
c. literis & c. tertio loco, vbi Abb. nu. 4. verſ. ſed quæ-
ro hic in tex. de præſump. ſcripſit & Tancre. in tract.
ord. offic. in tit. de prob. folio mihi 161. in prin. & vo-
luit Spec. in §. 2. verſ. violenta. tit. de prob. uel præſum
ptio. conferunt & ad hoc ea, quæ dixit Bald. in c. tuæ,
nu. 4. verſ. ſed quid de deprehenſa in præludijs vene-
reis, ſ. in oſculo luxurioſo, vel tactu mamillarum, de
8 procurat. Quæ † veneris præludia poſuit gl. in l. quod
ait lex. ſuper verb. in ipſis reb. ff. eo. de adult. Cùm per
confabulationẽ & amplexus præſumatur quã corru-
ptam eſſe, vt dicit gl. in c. nec aliqua, ſuper verb. cõcu-
bitus. 17. q. 1. q̃ ſequitur Fely. in d. c. præterea. in 1. col.
num. 2. & 3. de teſtib. referens Abb. ibi. in verſ. & hic
plus dicere. & id explicauit Bar. in l. fur manifeſtus. in
prin. ff. de furt. de reperto, in domo alicuius pulchræ
9 mulieris. Ad delictum ẽt huiuſmodi probandũ † ſuf-
ficit quod mulier ſit reperta alicubi iacens cum uiro
aliquo, quamuis nihil aliud faciant, vt voluit Glo. in
l. Caij Caſſi, ſuper uerb. cauit. ff. de fideicomm. liber.
& facit cap. 1. & ibi Gl. ſuper uerb. luſerit, in tit. quib.
mod. feud. amit. in uſib. feud.

10 Cohabitatio ẽt maris & fœminæ † potiſſima eſt
fornicationẽ præſumendi coniectura: ut ita colligit
ſumm. Pont. in c. aliter, §. item per acta, 30. q. 5. quod
probauit gl. in c. illud, §. uerũ quia, ſuper uerb. uxorẽ,
in fi. ubi Abb. in fi. nu. 14. de præſum. & in c. Eccleſia,
num. 17.

Digitized by Google

num.17.verſ.ſeptimus câſus, de conſti. ad quod ēt eſt
contex.in §. quoniam, in verſ. vt ſi mulier oſtendere
potuerit modis legitimis. in auth. quib. mod. natu.
effi.legit.quæ refert & ſequiē Dec.in conſ.153.in effe
ctu quæritur,nu.2.verſ.& videamus ꝙ licet, ac in d.c.
Eccleſia,nu.138.verſ.vnde ſi maſculus. necnon in d.
conſ.471.nu.3.verſ.quia de iure canonico ex coniun
ctione,nu.4.verſ.& ideo illa præſumptio, & cōfirma-
uit Rol.à Val.in conſ.94.num.21.vol.3.& ad hoc cā
ſpectant quæ notantur in d.c.tertio loco, & ibi Io.de
11 Imo. nu. 4. de præſumpt.† vbi ex ſolitudine maris &
fœminæ copula præſumitur, vel ſi viſi per plana ne-
mora,ac loca ſecreta fuerint,vt d.c.literis,de præſum.
quem refert & ſequitur Io. Crot.in d.conſi.413.n.27.
& ſeq.& conſultus reſpondit Gig. in d.conſ.29.num.
13.verſ.an improbanda.

12 Quod tñ velim limites, & intelligas, † non proce-
dere inter conſanguineos, ex quorum cohabitatio-
ne fornicatio minimè præſumitur: vt videre eſt ex c.
cum in iuuentute,§.quis præterea,de præſump.& ibi
Abb.col.2.verſ.nota inter coniunctos, & ibi Bald. in
prin.tendit & huc tex.in l.vt vim,ibi,& cū inter nos,
& c.ff.de iuſt.& iur.& gl.1. in l.non aliter, ff. de vſu &
habit.ac id innuere viſi ſunt Imp.Honorius,& Theo
doſius in l.eū qui,ibi, hac tamen eis facultate conceſ
ſa.C.de Epiſcop.& cler.& quod & ea adiuuant, quæ
notauit Alci.in tract. de præſumpt.regu.1.in plurib.
præſump.ſequen. & in præſump.34.

13 Nec ēt ex hac cohabitationis præſumptione† vlla
libidinis ſuſpicio in homines vitæ ſanctitate,religio
ne & caſtitate inſignes oriretur. Quod multis exem-
plis planum facere poſſemus,ſed duobus præ cæteris
memoria dignis cōtenti erimus. Quidā enim Alexā-
driæ Vitali monacho de proſtibulo egredienti ob-
uiā factus, alapam incuſſit, ꝙ ab eo libidinis cā infa-
mem locū frequentari diceret, & ſtatim à dæmonio
arreptus malè torqueri cœpit. Aſſiduus quippè ibi
14 erat Vitalis, nō tñ libidinis cā,vt ille putauit,† ſed vt
quæ ſe libidini proſtituerant, à tam turpi vitæ propo-
ſito reuocaret. Ad ſingulas enim penetrans oblata
pecunia noctē paciſcebaē: neq; quicq̄ tota ea nocte
aliud q̄ dolenter ingemiſcere, & Deū pro ſalute per-
ditæ mulieris deprecari,ita aliàs ad Deum conuerte-
re,alias ſaltem eo tempore, vt à ſcelere ceſſarent, cō-
pellere. Quæ res tunc clarius patuit, cùm poſt vindi-
ctæ diuinæ in percuſſorem miraculū, illę ipſæ mulie-
res apud quas pernoctauerat,palam confiterenē, atq;
idem percuſſorem ſuum miſeratus oratione ſanitati
reſtituiſſet. Eidē ſanctiſſimo Vitali Ioannes Alexan-
drinus Epiſcopus tm̄ tribuit, vt ſanctum virum ne in
lupanaribus quidem impudicè verſari crederet. Tu-
15 tius namque conſilium, † æquior deliberatio,certius
iudicium, ſemper bene præſumere de iis, quos nun-
quam in crimine nouimus deprehenſos: vt egregiè
ſcripſit Sabel.lib.10.c.2.

Quis præterea de Lupo Senonū Epiſcopo non ma
lè opinareē, ſi cum præceſſoris ſui filiā virginem iā
adultam, quam iuxta ſe educabat,tenerrimè diligere
conſpexiſſet, & quanta ille ſanctitate polleret igno
raſſet? ſed profectò neq; nota ſanctitas obſtitit, quin
aliquādo domeſtici eius ipſum nimij in puellā amo-
16 ris inter ſe taxarent.† quod ipſe reſciens, corā omni-
bus euocatam oſculo excepit dicens: Non offendūt
obloquentium verba, quem propria non inquinat
conſcientia, quoniam autē virginis animum in Dei
amore propēſum cognouerat, eam ardenter quidē,
ſed corde ſyncero diligebat. Nihil certè prauum de
ipſo conijcere debuerunt,quem irreprehenſibilem to
tius reliquæ vitæ inſtitutio teſtabatur.

17 Ad hæc fornicatio ipſa † teſtib. probaē: vt nos mo
nuit Bar.in d.l.capite quinto. in prin.ff. de fur. quam
refert & ſequiē Soc.in d.cōſ.32.nu.16.ver. & ideo di-
xit.& id aſſeruit Abb.in d.c.præterea in prin,ꝑ tot.de
teſtib.necnon in d.c.tertio loco,nu.2.de præſump.

18 Quinetiā fornicatio † fornicantis cōfeſſione pro-
baē,iuxta gl.vlt.in d.l.capite quinto, & ibi Bar. ff. de
adul.& cautū eſt à Rom.in d.cōſ.167.poſt nu.3.verſ.
tertio non obſtat confeſſio. et num.ſeq. et poſt nu.6.
verſ.quarto et quia et hoc idē ſenſit in conſ. 113. pro
deciſ.nu.5.verſ.ad hoc enim.et ſequitur Soc.iun.in d.
conſ.32.poſt nu.16.in fi.verſ.item et ſecundo probaē.
et nu.17. et ſeq. ac poſt nu.24. verſ. maximè attento
prædicto vol.2. et huc pertinent notata in c.q̄ ſit gra-
ue,de exceſſ. prælat.et in c.fi. vbi gl.de confeſſ.

Hæc quoq; fornicatio probaē per famam viciniæ,
19 † ꝙ aliquis aliquam ad eius requiſitionem,teneat ad
eius poſtam,vt verbis vtar Soc. in d.conſ.32. poſt nu.
20.verſ.item & tertio, & nu.ſeq. ac poſt nu.24.verſic.
maximè attento.tex.eſt in c.illud,§.verum quia,iux.
glo.ibi ſuper verb.fama, de præſump. & Abb. in d.c.
tertio loco,nu.2.eod.tit.de præſump.

Intelligas tñ hanc ampliationem ipſam famam
20 ſolam † non ſufficere,vt voluit Abb.in d.c.præterea,
in prin.num.3.verſ. ſecunda quæſtio huius tex.debet
propterea eſſe veriſimilis,& aliquibus cōiecturis ad-
iuuari,vt ibi Abb. de teſti. vt ipſa fama iūgatur cum
vno teſte,quæ faciat probationem plenam.vt docuit
Bal.in l.proprietatis, nu.3.verſ. item fama cooperaē,
C.de prob.poſt gl.ibi ſuper verb. legitimis, quē ſequ.
Barb.in conſ. 14. Deum innocent adiutorem, col.3.
verſ reſtat nunc videre, ibi. & glo. ibi docuit ſcilicet
per famam,vol.3.quod & cōprobauit Soc.in d.conſ.
32.nu.22.verſ.facit pulchra doctrina, & num. ſeq. &
poſt nu.24.verſ.maximè attento quòd de eo.

21 Nec leuis fornicationis coniectura, † quā quis ſi-
met ex alicuius delinquendi facilitate, ſi credimus
Bal.ita atteſtanti in l.vlt.in fi.C.ſi mancip.ita venier.
ne proſtitua. quem refert & ſequitur Ioan. Crot.in d.
conſ.413.nu.29.verſ.ex facilitate,vol.3.

22 Poſtremò intelligas omnia præmiſſa † relinqui iu
dicis arbitrio.vt in d.c.pterea,& ibi Abb. quæ cōmo-
dius explicata ſunt in conclu.Adulterium, & in con
cluſ.Copula carnalis,& in concluſ.Coitus, & in con
cluſ.Matrimonium, ac in conclu.Meretrix.

CONCLVSIO DCCCXI.

ARGVMENTVM.

Frater pro fratre an poſſit eſſe teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Frater pro fratre teſtis eſſe poteſt.*
2 *Frater pro fratre in cauſa ciuili non poteſt eſſe teſtis, quando ſit ſub eadem poteſtate parentis,cuius eſt alter frater, pro quo ad teſtificandum inducitur.*
3 *Frater non poteſt eſſe teſtis pro fratre, ſi habet communia bona cum ipſo fratre inducente.*
4 *Frater pro fratre nō eſt idoneus teſtis, ſi vnà vitam agunt in eodem domicilio.*
5 *Frater non poteſt eſſe teſtis pro fratre in cauſa ardua, & graui.*

1 Frater pro fratre † poteſt eſſe teſtis: vt notauit
Fel.cum ibi adductis.in c.cū oporteat,
poſt nu.2.in 5.not.& verſ. ſeq.ibi, vbi autem aliquid.
et nu.3.verſ.ex quibus collige,de accuſa. idē aſſeruit
Abb.in c.cum R.Canonicus.nu.4. de offic.deleg. ac
in c. cum literas,nu.1. et 8.de præſumpt. et conſuluit
Soc.iun.in conſ.17.ſupradicta cauſa,nu.2.ibi,quod ſi
cauſa eſſet ciuilis,et nu.6.vol.1.hocque Bal.voluit in
l.1.nu.3.verſ.quinto operaē,C.de Epiſ.et cler.nec nō
in l.parentes,C.de teſtib.vbi diſtinguit.et ibi glo. vlt.

ſed de fratre, per ibi citata per eum, & ante eos tradi-
dit Spec. in §. 1. verſ. ſed nunquid. nu. 8. tit. de teſte, &
animaduertit gl. in c. conſanguinei, in gl. vlt. verſ. ſed
in ciuilibus. 3. q. 5. id etiã obſeruauit gl. 5. verſ. ſed non
teſtẽ, in c. inſinuante, de offic. deleg. & nouiſſimè ſcri-
pſit Gabr. Rom. in ſuis commun. concluſ. cõcluſ. 14.
lib. 1. poſt nu. 1. verſ. contrarium, in tit. de teſtib.
2 Limitabis concluſionem non procedere † in cauſa
ciuili, qñ frater ſub eadem parentis poteſtate eſſet, cu-
ius alter frater eſſet, pro quo ad teſtificandum indu-
ceretur, vt auctor eſt Accur. in d. l. parentes, in gl. vlt.
verſ. niſi fortè eſſet. C. de teſt. quem ſequitur Bart. ibi
poſt nu. 4. ver. fallit primo, de accuſ. hoc idem memi-
nit Marſ. in l. 1. §. ad quæſtionem, poſt nu. 6. verſ. hoc
tamen fallit, niſi ſint ſub eadem poteſtate patris. ff. de
q. nec id latuit Gabr. Rom. in d. cõcluſ. 14. nu. 20. verſ.
quarto limit. nam cum videatur eſſe eadem perſona
cum patre, qui ei imperare poteſt, ſicus perſona pa-
tris eſt ſuſpecta, ita perſona filij: ait Bart. in d. l. pa-
rentes. num. 4.
3 Secundo loco limitanda eſt, † vt locũ ſibi non ven-
dicet, ſi communia haberes bona cum ipſo fratre in-
ducente, iux. ſententiam Spec. in d. §. 1. verſ. ſed nun-
quid frater ibi, niſi habeant omnia bona. nu. 8. & 15.
verſ. ſed nunquid ſocius omnium bonorum. in d. tit.
de teſt. quem ſeq. Soc. in d. conſ. 17. poſt nu. 6. verſic. ſi
tamen frater eſſet in communione, ac proſequitur
Gabr. Rom. in d. concl. 14. nu. 21. verſ. quinto limita.
4 Tertiò limita, vt vera concluſio non ſit, † ſi fratres
vnà vitam agerent in eodem domicilio, tunc enim
fratrem pro fratre nõ eſſe idoneum teſtem dixit Fel.
in d. c. cum oporteat. col. 2. verſ. item ſi ſimul habitãt.
poſt Bald. in d. l. 1. num. 3. verſ. quinto operatur, ibi, ta-
men benè repellitur. C. de Epiſ. & cler. motus ex l. cũ
allegas. ibi, etenim peregrinationis laborem. & ibi. gl.
ſuper verb. non nihil. C. de caſtr. pecul. milit. lib. 12. ac
dixit in d. l. parentes. num. 1. & verſ. aut eſt productus
per fratrem. C. de teſt. & conſultus reſpondit Socy. in
d. conſ. 17. ſupradictę cauſę propoſitio. poſt nu. 2. verſ.
verùm prædictis non obſtantibus, & num. 3. cum ſeq.
* vbi teſtatur hanc * omnium Docto. ſententiam com-
munem eſſe.
5 Quartò limitabis cõcluſionem † in cauſa ardua, &
graui; vt voluit Bal. in d. l. parentes, poſt nu. 1. ver. aut
eſt cauſa grauis, quem refert. & ſequitur Soc. in d. cõſ.
* 17. num. 6. vbi ſic communiter concludere Doct. re-
centiores aſſeuerat, & poſt d. num. 6. verſ. item nullus
inſuper, ac nu. 7. & ſeq. d. vol. 1. ac placuit Marſ. in d. l.
2. §. ad quæſtio. poſt nu. 6. verſ. idem ſi agatur ciuiliter
in cauſa graui. ff. de quæſt. idem aſſeuerat Gab. Rom.
in d. concl. 14. nu. 28. verſ. vndecimo limita, vbi etiam
* hanc * omnium ſuffragijs receptam eſſe opinionem
teſtatur; quẽ videas, vbi pluribus limitationibus con-
cluſionem hanc explicat; de qua etiam plurima de-
prehendes apud eos ſcribentes, quorum potiſſima
cura fuit materiam teſtium enucleare. ad hos te le-
ctor reijcio.

CONCLVSIO DCCCXII.

ARGVMENTVM.

Fratrem quem alicuius eſſe aſſerens, an id probare teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Fratrem quem alicuius eſſe aſſerens id probare tenetur.*
2 *Fratrem quem alicuius eſſe aſſerens, leuatur onere probã-
di fraternitatẽ, ſi is in quaſi poſſeſſione fraternitatis ſit.*
3 *Fraternitas probari poteſt per epiſtolam fraternitatem
enunciantem.*
4 *Ad fraternitatis probationem ſufficit probare tractatum,
videlicet, quod pro fratribus reputentur, & habeantur,
& ab alijs vicinis pro fratribus ſint nominati.*
Fraternitas eiſdem modis probatur, quibus filiatio, ibi.
5 *Fraternitatis probatio per epiſtolã fraternitatẽ enuncian-
tem non facit neceſſariam, & concludentem probationẽ.*
6 *Ad probandum Titium, & Seium eſſe fratres quomodo te-
ſtes coniunguntur.*
7 *Fratrem ſuum quempiam eſſe ſcire præſumitur, qui ſic no-
minat.*
8 *Probatur, quod quis ſciuerit fratrem ſuum quem eſſe, ſi
publicè erat notum, vel publica fama erat in vicinia.*
9 *Fratres aliquos eſſe ſi probatum fuerit per teſtes, intelligẽ-
dum eſt, tantummodo de primis fratribus.*
10 *Fratres conſanguinei, vel vicini, qui ſunt in ſecundo gra-
du proprie fratres dicuntur, ſed alij propriè fratres nõ
appellantur, niſi cum aliqua adiectione.*

1 Fratrem autem quem alicuius eſſe † aſſerẽs
id ꝓbare tenetur: vt placuit Luc.
de Pen. in l. momentanea. col. 5. poſt med. C. de dela-
tio. lib. 10. vt & docuit Bar. in l. non nudis. C. de prob.
2 Limitabis tñ hoc ſibi locum non vendicare, † ſi qs
in quaſi poſſeſſione fraternitatis ſit: nã tunc hoc one-
re probandi leuabitur: vt teſtatus eſt Paul. de Caſtr. in
ſolemnibus. 2. C. de fid. inſtr. & dixit Bar. in d. l. nõ nu-
dis, ac in l. non epiſtolis. C. de probat.
Hanc eandem fraternitatẽ is, cuius erant partes eã
3 probandi, poterit probare † per epiſtolã fraternitatem
enunciantem; vt aſſeruit Bart. in d. l. nõ epiſtolis, & in
d. l. non nudis. C. de prob. vbi dat articulãdi formam,
& praxim, hoc idem teſtatur Bal. in l. neq; C. de teſta.
& ibi gl. ſuper verb. pręiudicat, quam gl. ſequuntur ibi
Bart. Caſtr. Alex. ac Iaſ. & conſuluit Caſtr. in cõſ. 155.
viſo puncto in facto Franciſci. nu. 1. vol. 1. vbi dixit
4 † ſufficere probare tractatum, videlicet, quòd pro fra-
tribus reputentur, & habeantur, & ab alijs vicinis pro
fratribus ſint nominati, & habiti: vt ait ibi Caſt. nu. 2.
& voluit Bal. in l. 1. in fi. C. quor. bon. loquens de pro-
bando filium natum in domo ex viro, & vxore vici-
nis ſcientibus, & dixit Bar. in d. l. non nudis. eiſdẽ mo-
dis fraternitatem, quibus filiationem probari.
5 Id velim intelligas, vt hęc probatio † non faciat ne-
ceſſariam, & concludentẽ probationẽ: vt dixit Bal. in
d. l. neq; C. de teſtam. ſed illã fraternitatem præſumi
donec contrariũ probetur. dixit Bar. in d. l. non nudis,
& ſic probari quaſi poſſeſſionem fraternitatis, ſenſit
Caſtr. in d. conſ. 151. nu. 1. hoc idem ſcripſerat Bal. in
l. non ignorat, poſt nu. 3. verſ. Item præſumptiuè. C. q.
accuſ. non poſſ. loquens ibi de probanda filiatione.
Sed in hac explicanda concluſione vlterius non
progrediar, cum, vt intuẽti patebit, hæc ad amuſſim ſu-
prà in concluſione filiatio, diſcuſſa ſint: pręſertim cũ,
vt dicebamus, iiſdem modis probetur fraternitas,
quibus, & filiatio, teſte Bartol. in d. l. non nudis. C. de
probationibus.
6 Hæc pauca tantummodò ſubijciam † ad probandũ
ſcilicet Titium, & Seium eſſe fratres teſtes vnq; con-
iungi; vt ſi duo probent Titiũ eſſe filium Titię, & alij
duo Seium eſſe filium eiuſdẽ Titię: ita ſenſit Caſtr. in
d. conſ. 151. col. 2. verſ. 2. videtur dictas depoſitiones.
d. vol. 1. & ante eum tradidit gl. in c. parentela, il 2. ſu-
per verb. poſtmodum. 35. q. 6. & Bal. illam ſequens in
l. teſtium. col. 4. poſt nu. 12. verſ. addè hoc verum. ibi
eodẽ modo de parentel. C. de teſt. poſt gl. ſuper verb.
gradus, in c. licet ex quadam. §. teſtes, de teſtib.
7 Illud ẽt addam in dubio † quẽ ſcire pręſumi quem-
piam ſuum eſſe fratrẽ, cum ſic nominat, vt teſtatũ re-
liquit Bar. in l. nemo. §. qui frater. ff. de hæred. inſtit.
At roget qs, quo pacto probatur, ꝙ ſciuerit eũ eſſe
8 ſuum fratrẽ? † ex ſententia eiuſdem Bar. rñdeo, id pro-
bari poſſe, ſi publicè erat notũ, vel publica fama erat
in vicinia. in d. l. nemo. §. qui frater. ff. de hęred. inſtit.

Quod

Digitized by Google

Quòd ſi prætereà per teſtes fuerit probatũ aliquos
9 eſſe fratres, † intelligendum eſt tantummodo de primis fratribus, ſcilicet de conſanguineis, vel vterinis, qui ſunt in ſecundo gradu; iuxta ſententiam Pauli in l. Iuriſconſultus. §. 2. gradu, ff. de grad. hique propriè
10 fratres dicuntur, † alij verò propriè fratres non appellantur, niſi cum aliqua adiectione, vt fratres patrueles, iuxta. d. l. Iuriſconſultus, §. 4. gradu, vt ſic declarat Bart. in l. Lucius, §. quæſitum, ff. de leg. 3.

CONCLVSIO DCCCXIII.

ARGVMENTVM.

Frater pro ſorore dotem dans, cum qua bona habet cõmunia pro indiuiſo, an in dubio pręſumatur eam dotare de bonis ſuis an verò ſororis.

SVMMARIVM.

1 *Frater pro ſorore dotem dans, cum qua bona habet communia pro indiuiſo, in dubio præſumitur, eam dotare de bonis ſuis, non de bonis ipſius ſororis.*
2 *Extraneus dotem dans, niſi diuerſum paciſcatur pręſumitur donare, idem multo magis frater, cum faciat ratio ſanguinis præſumi donationem.*
3 *Frater dotans ſororem, cum qua bona habet cõmunia pro indiuiſo, præſumitur de bonis ſororis dotẽ conſtituiſſe.*
Donatio in dubio non præſumitur. ibid.
4 *Pater bonorum filij adminiſtrator, erogans aliquid filij nomine præſumitur potius facere ex bonis filij, quam ſuis, idem in fratre præſumendum eſt.*
Nullus amor vincit paternum. ibid.
5 *Patris officium eſt filiam dotare, non autem fratris, niſi in ſubſidium.*
6 *Frater dotans ſororem in dubio non præſumitur dotaſſe de bonis ſuis, niſi tribus concurrentibus, taciturnitate, ſcilicet longi temporis, ratione ſanguinis, & ratione ſæpè ſubducta.*

Fratrem pro ſorore dotẽ dantem, cum qua bona habet communia pro indi-
1 uiſo, † in dubio præſumi eam dotaſſe de bonis ſuis, nõ de bonis ipſius ſororis, videtur poſſe colligi ex eo, quod Imp. Iuſti. A Ioanni reſcripſit in l. vlt. C. de dot. promiſ. quod eo amplius illud confirmare videtur, ꝙ idem Imp. ad populum vrbis Conſtantinopolitanæ, & ad vniuerſos prouinciales reſcripſit in l. vnic. §. ac-
2 cedit. C. de rei vxor. actio. quo in loco ſanxit, † extraneum dotem dantem, niſi diuerſum paciſcatur, præſumi dotare: in fratre verò nonnè idem eo magis pręſumendũ eſt, cum faciat ratio ſanguinis ꝓſumi donationem? teſte maximo Papinian. in l. Procu. ff. de ꝓb.
Propius tamen ad veritatem huic contraria ſentẽ-
3 tia accedit, † vt de bonis ſororis dotem conſtituiſſe præſumatur: ita reſpondit Vlpia. in l. 1. §. filiam, ff. de collat. dot. Non enim in dubio donatio præſumitur, vt habemus à I. C. in l. cum de indebito, ff. de probat. & in l. ſi cum aurum, ff. de ſolut. Prætereà ſi pater bonorum filij adminiſtrator, erogans aliquid filij nomi-
4 ne, † præſumitur potius facere ex bonis filij, quã ſuis, teſte Scæuola in l. vlt. ff. de pet. hær. in fratre quid præſumendum? qui nõ præſumitur tam affectus erga fratrem, atque pater erga filium, cum nullus amor vincat paternum. l. iſti quidem. §. vlt. ff. de eo, quod met. cauſ. Tritum eſt enim illud Ouidianum.
Fratrum quoque gratia rara eſt.
Nec ab hoc propoſito reuocare poſſunt, quæ ſupra adducebamus, de lege, ſcilicet vlt. C. de dot. promiſ.
5 nã loquitur ibi Imper. in patre, † cuius officium eſt filiã dotare: nõ aũt fratris, niſi in ſubſidium; vbi ſcilicet ſoror vtrinq coniuncta, aut conſanguinea nõ haberet vndè nubere poſſet, quod hoc caſu dici non põt, cum bona haberent frater, & ſoror communia. Neq; etiam me mouet I. C. reſponſum in d. l. Procula. ff. de probat. nam, vt audiſtis, falſum eſt, ſolam rationẽ ſãguinis facere, vt donatio præſumatur. d. l. vlt. ff. de petit. hære. & l. Neſennius. ff. de neg. geſt. Iccircò d. l. ꝓ-
6 cula, vt ibi omnes declarant, nõ procedit, † niſi tribus concurrentibus de quibus ibidem, taciturnitate, ſcilicet longi temporis ratione ſanguinis, & ratione ſæpè ſubducta, & cõfecta. Ad legem vero vnic. §. accedit. C. de rei vxor. actio. reſpondere facilè poſſumus ideo præſumi ibi donationem, quoniam non alia poterat capi pręſumptio. ex quo extraneus bona mulieris nulla adminiſtrabit. Sic hæc contraria refutans huic ſẽtentiæ poſteriori acquieſcit Io. Coraſ. in l. qui liberos nu. 120. cum plurib. ſeq. ff. de ritu nuptiar.

CONCLVSIO DCCCXIV.

ARGVMENTVM.

Fraudem non præſumi, niſi probetur, & cui eam probandi onus incumbat.

SVMMARIVM.

1 *Melius eſt bonum nomen, quam diuitiæ multa.*
2 *Fraus non præſumitur, niſi probetur.*
3 *Fraus non eſt præſumenda, vbi poteſt capi alia cõiectura.*
4 *Fraus in delictis ſemper præſumitur.*
5 *Fraudem allegantis onus eam probandi incumbit.*
6 *Fraudem allegare in genere non ſufficit, niſi ipſa ſpeciatim deducatur, & ꝓbetur, vbi multa ſimilia ad id adducũtur.*

Quantopere ad hominũ exiſtimationem conſeruandum coitumq; bonum nomen tuẽdum elaborauerint noſtri Iuriſconſulti, nũquam verbis aſſequi poſſem. Etenim cũ omnia ferè fraudibus referta, cuncta fallacijs ple-
1 na ſint, illi iã mortaliũ bonæ famæ, † quæ ſapiẽtiſſimi Salomonis teſtimonio, multis diuitijs melior eſt, ſtu-
2 dentes, dicere nõ ſunt veriti fraudẽ non præſumi, † niſi probetur. ſic reſponſum eſt à Vlp. in l. quoties. §. q dolo. ff. de prob. & in l. merito. ff. pro ſocio, quod etiam vĩ idem innuere in l. 1. §. deniq; ff. de aqu. plu. arc. hoc etiam ſẽtire viſus eſt Accur. in l. ex hoc edicto §. alienare. in verb. non erit. ff. de alie. iud. mu. cau. fact. id tradidit, & gl. in c. ſedes. in verb. dolus. de reſcrip. illud quoque conſulendo docuit Bart. in conſil. 65. Petrus Nicolæ. nu. 3. verſ. ſed ad hoc. lib. 1. Poſſem ſexcentos auctores in medium afferre, qui huius pronũciati veritatẽ auctoritate ſua cõfirmauere: ſed paucos, hoſq; grauiores adducere mihi ſatis erit. Primus itaq; ſeſe nobis offert Alex. in l. in quartam. col. 9. poſt num. 17. ver. addit ẽt hic Io. de Imo. ff. ad leg. Falc. Soc. ſen. cõſ. 12. Ni fallor multum abundè. nu. 3. vol. 4. Pariſ. conſ. 13. Attingendo articulum. nu. 57. vol. 1. & in conſ. 25. Vidi teſtamenta. nu. 27. ver. & ẽt quia in dubio. vol. 2. & in conſ. 12. Feci in alio. poſt nu. 27. verſ. quod non ipſe. vol. 4. Aret. cõſ. 159. longa eſt iſta cõſultatio. poſt nu. 24. & poſt verſ. ex præmiſſis infertur. Soc. iun. cõſ. 178. diſputatur in præſenti. nu. 23. verſ. & plus etiam. vol. 2. Calca. conſ. 25. viſis dictis petitio. col. 3. verſ. ad hoc accedat, quod dicit Ioan. de Amic. conſ. 24. exceptionis peremptoriæ. col. 3. verſ. & tanto magis qñ Grat. conſ. 110. Thema tale eſt. num. 1. verſi. & primo quia. volum. 1. Hieronym. Eugubi. conſ. 82. poſt num. 4. verſ. fraus autẽ. vol. 2. Io. Bap. Plot. conſ. 168. in cauſa teſta. condit. nu. 25. verſ. dicens omnem. in fi. vol. 1. inter conſ. vlt. volunt. & poſt nu. 26. verſ. & ſi ſtatutũ. ibi ex hac ſola ſanguinis. Dec. cõſ. 313. Promiſiſti D. Ioan. num. 5. verſ. ſed poteſt reſponderi atque Petr. de Vbal.

Digitized by Google

Vbal.in trac.de canon.epiſ.& paroch.c.6.§. venio ad ſextam,poſt nu.36.verſ.2.incidenter quæritur.

Et eo magis hominũ bonę ęſtimationi fauere iidẽ prudentes,cũ tradidere,quòd vbi poſſit capi alia con-
3 iectura, †non ſit fraus præſumenda, teſte Goz. in cõſ. 55.num.13.verſ. præterea vbicunq & Ruin.conſ.46. quamuis aliàs conſuluerim.nu.6.verſ.ſed quia ſecundum,vſq; ad nu 8.vol.2.atque Hiero.Eugub.in d.cõſ. 82.ſi donatio.poſt nu.4.verſ.nec præſumitur.d.vol.1. Crau.quoq; in conſ.319.proponitur in facto.num.1. verſ.& primo ipſe D.Sebaſtianus.2. par.

Hęc tamen ita tibi ſunt intelligenda & limitanda,
4 vt locum non habeant in delictis,†in quibus dolus,et fraus pręſumitur:vt auctor eſt Guid.Pap.de pręſump. nu.14.verſic.præſumitur in dubio, per c.ſicut noxius, de præſcript.

Cum igitur fraus non præſumatur,ſed ꝓbanda ſit,
5 reliquum eſt, vt qui eam allegat, †debeat probare,ſic colligere eſt ex c.ſancimus,in fi.1.q.7. & ex l. 1.& ibi gl.ſuper verb.ruptæ.C.de dolo, & habemus à Scæuola in l.patronus, & in l. qui teſtamentũ.ff.de prob.ſic videtur etiam inferrè Modeſtin.in l.cũ ita.§.ſpecies, ff.de leg. 2.ita quoq; obſeruauit Accur.in l.omnes. §. Lucius,ſuper verb.vniuerſa.ff. quæ in frau.cred. & in l.ſi probaueris,ſuper verb.ſciens,verſ. ſed quis probabit.C.ſi alien.res pigno. data ſit.cui accedit Bologni. cõſ.13.Iccircò.col.2.ver.ſed ne ſtemus,in fi.quod placuit,& Pariſ.cõſ.110.promiſſio,& obligatio. nu. 103. verſ.nec obſtat,vol.1.& in conſ.52.nu.28.ver.per quẽ textum.vol.4.vt nec id præterijt Natt.cõſ.597.pręter-miſſo multiloquio.nu.7.verſ. non obſtat,quod conſilium.vol.3.idem voluit Io.Annib.in d.l.poſt contractum.nu.40.verſ.prætereà ſatis eſt.ff.de donat.cui ſẽtentiæ ſe ſubſcripſit Petr. Antib. in tract. de munerib. nu.69.verſ.fratres, vel nepotes.

Quòd poſtremum velim intelligas,vt illam fraudẽ
6 in genere†allegare nõ ſufficiat,niſi ipſa ſpeciatim deducatur, vt idẽ ferè videre eſt ex Hermogenis reſpõſo de teſtatore reuocante priorem ſuam voluntatẽ,in l.ſi quis in prin.teſta.in verb.ſpecialiter, de leg.3.idẽque ſanxit in tutore Imp.Inſt.in l.ſancimus,la 2.§.defenſionem.C.de admin.tut.atq; huic ſimile eſt,quod cõſtituere Imp.Valent.Theod.& Arcad.de decurione vendente prædia,in l.1.C.de præd.decurio.lib. 10. ibi omnes cauſas ſigillatim quibus ſtrangulantur, exponat.neq ab hoc diſtat, ꝙ idem Imp.Iuſtin.ſcribit, de teſtatore nolẽte hæredẽ retinere Falcidiã,in §.ſi verò expreſſim,vbi Ang.in auth.de hæred. & Falcid. ad idem tendit,quod de appellante decreuit Clem.V.in clem.conſtitutionem.§.cæterum,ibi, debitã circumſtantiarum ſpecificationẽ.de elec.eiuſdemmodi eſt, ꝙ de commiſſione apoſtolica circa inquiſitores ſtatuit Bonif.VIII.in c.inquiſitores.§.niſi in literis, ibi, expreſſe.vbi ẽt glo. ſuper d.verb.expreſſè.de hæret.in 6. cui rei par eſt,& illud,quod edidit idẽ Bonif. de citatione,vt eum refert idem Clem.in clem.1. ibi, ſpecialiter,& ibi gl.ſuper d.verb.ſpecialiter. de iud. neq; longè abeſt,quòd cõſtitutum eſt à Gregorio IX. in c. præſentiũ §.teſtes,de teſtib.in 6.vbi non ſatis eſt contra teſtes opponere, niſi ſpecialiter opponatur, & in propoſito noſtro de fraude ſpeciatim ꝓbanda cõſultum eſt à Bar.in d.conſ.65.Per.Nicolę.poſt nu.2.verſ. his præmiſſis, vbi ait non ſufficere allegare fraudem, aut ſimulationem in contractu interueniſſe,niſi ſpecies fraudis,aut ſimulationẽ in cõtractu interueniſſe, niſi ſpecies fraudis,aut ſimulationis allegetur,& probetur,ꝙ idem paulò infra confirmauit poſt nu.3.ver. ex his cõcludit. Tiraq.de retract.lignagier.§.1.gl. 14. nu. 59.verſ.at in hac fraudis.& Calc.d. conſ.35. vilis petitionib.col.3. verſ. & nõ ſufficeret ꝓponere in genere,vel probare,per d.cõſ.Bart.65. idẽ ꝓbat Alex.in conſ.111.viſo ſuperiore.nu. 1.lib.3.& in cõſ. 28. in cã, & lite ſuper feudo.nu.12.vol.5.idẽq; decidit Bellam. in deciſ.715.non ꝑ hoc ſolum.nu.7. ſicq; cenſuit Ipſe Alex.in l.iuriſgentium.§.pactorum.nu.4. & Caſtr. in eadem l.in §.dolo.nu.2.ff.de pac.quod placuit etiam Aret.in conſ.65.in præſenti conſultatione, ſub nu. 5. vt & Dec.tradidit in l.imaginaria.nu.6. de reg.iur.

CONCLVSIO DCCCXV.

ARGVMENTVM.

Fraus quo pacto probãda eſt ab eo, qui eam allegat, & an probari poſſit per indicia, & coniecturas, & per quas.

SVMMARIVM.

1 *Fraus probatur per coniecturas, & indicia.*
2 *Fraudem probandi prima coniectura eſt, quando actus, qui geritur, nihil prodeſt facienti, & nocet alteri.*
3 *Fraudem probandi coniectura eſt per locum à veriſimili ſumpta.*
4 *Fraus coniecturatur ex vicinitate actuum.*
5 *Fraus præſumitur ex actorum frequentia, & ex actuum celeritate.*
6 *Fraus non præſumitur ex actorum frequentia in materia pœnali.*
7 *Ad fraudis pœnam non tenetur quis, niſi probetur effectu, & animo fraudem commiſiſſe.*
8 *Oppoſitum in oppoſito idem operatur, quod propoſitum in propoſito.*
9 *Spatium temporis tollit fraudis præſumptionem.*
10 *Fraus coniecturatur ex coniunctione ſanguinis.*
11 *Fraus ex perſonarum qualitate coniecturatur, & ex domeſticitate.*
12 *Fraudis coniecturã ex coniunctione ſanguinis ſola non ſufficit in cauſa criminali.*
13 *Fraudis ſuſpicionem aliquando facit ceſſare perſona coniuncta.*
14 *Fraudis ſuſpicionem amouet paris affectionis cauſa.*
15 *Fraus deprehenditur ex temporis breuitate.*
16 *Fraus oritur ex præcedentibus, & ſequẽtibus doloſi geſtis.*
17 *Fraus elicitur ex pluritate permutationum beneficiorum.*
18 *Fraus præſumitur ex permutatione tenuis beneficij cum pingui concurrentibus alijs adminiculis.*
19 *Fraus arguitur, quando fit permutatio ab ægroto.*
20 *Fraus eo præſumitur, quod in inſtrumento eſt confeſſatũ debitum, & aliter, quam per confeſſionẽ nõ conſtat de eo.*
21 *Fraus in alienante eo ipſo præſumitur, quod ſcit ſe habere vel habiturum eſſe creditorem, & eius bona non ſufficere ad ſolutionem.*
22 *In fraudem creditorum præſentium, & futurorum quãdo præſumatur facta confeſſio, & an pręſumatur facta in fraudem dotis, vide remiſſiue.*
23 *Omnis intricans matrimonium ſuum intelligitur facere in fraudem creditorum.*
24 *Fraus præſumitur, quando quis non præſtat tantam diligentiam in rebus alienis, vt in ſuis proprijs.*
25 *Fraus non arguitur ex maiori diligentia adhibita in rebus ſuis proprijs, quam in communibus.*
26 *Fraus præſumitur ẽt quãdo inſolita diligentia adhibetur.*
27 *Fraus arguitur ex diuturna cohabitatione.*
28 *Fraus elicitur ex qualitate rei, & loci.*
29 *Fraus pręſumitur, quando diligentia, & opera pręſtita, per promiſſorem, ille pro quo fuit promiſſum, ratum non habuit.*
30 *Fraus arguitur ex diſparitate generis, & nobilitatis.*
31 *Fraus pręſumitur ex vicinitate actuum contra illum, qui actum gerit, & in fauorem tertij.*
32 *Fraus pręſumitur, quando quis potuit litem denunciare domino, & non denunciauit.*
33 *Fraudis ſuſpicio arguitur ex ijs quę fiunt clam.*
34 *Fraus præſumitur, quando poſt factam alienationem delictum illico conſequitur.*

35 *Fraus*

35 *Fraus arguitur ratione meriti, & obligationis ad antidora.*
36 *Fraus præſumitur ratione reuerentiæ, & verecundiæ, & honoris.*
37 *Fraus arguitur ex nimia cautela adhibita.*
38 *Fraus eſſe poteſt in hærede, vel fideicōmiſſario alienante rē meliorem hæreditatis, vel in tutori loco exiſtentem.*
39 *Fraus præſumitur in clerico abſentè à ſua Eccleſia, quia tenetur reſidere.*
40 *Fraudis præſumptio colligitur, quando in contractib. adſunt clauſulæ inſolitæ, quæ in illis apponi non ſolent.*
41 *Non eſt in culpa, qui facit id, quod ſolitum eſt fieri.*
42 *Fraus proculdubio præſumitur, quando in contractibus adeſt aliqua inſolita renunciatio.*
43 *Fraus tunc præſumitur, quando contractus fit in ſuppoſitas perſonas.*
44 *Fraus præſumitur, quando minæ præceſſiſſent contractū.*
45 *Fraudis præſumptio ſumitur, quando contractus fœnoris ſuſpicione laborat.*
46 *Fraus generatim in contractibus non præſumitur.*
47 *Fraudis coniectura colligitur, quando eſt magna alienatio ex parte euentis.*
48 *Fraus tunc præſumitur, quando venditor poſt venditionem reperitur poſſidere bona vendita.*
49 *Fraus præſumitur, quando hæres hæreditatem repudiauit, & in poſſeſſione bonorum perſiſtit.*
50 *Fraus præſumitur, quando donator remanſit in poſſeſſione bonorum donatorum.*
51 *Ad præſumendam fraudem, vel ſimulationem non ſufficit ſolum, quod donator remaneat in poſſeſſione bonorum donatorum.*
52 *Venditio ſolum clandeſtinè facta non probatur fraudulenta, niſi alia concurrant.*
53 *Fraus non præſumitur in muliere, minore, & ruſtico, qui emerunt, licet venditor remanſiſſet in poſſeſſione bonorū venditorum.*
54 *Quādo per mulierem, minorem, & ruſticum clam aliquid fit, tunc cenſentur habere malam fidem, nec ignorantiā, vel errorem poſſunt allegare.*
55 *Fraus non præſumitur, quando venditor remanet in poſſeſſione bonorum venditorum; ſi reſpondet emptori de fructibus.*
56 *Fraus deprehenditur, quando in contractu vēditionis adeſt pretij modicitas.*
57 *Fraus præſumitur ex ſolutione maioris pretij.*
58 *Fraus præſumitur ex maxima læſione.*
59 *Fraudis ſuſpicio tollitur, quando quippiam venditum, vel alienatum fuerit iuſto pretio.*
60 *Fraus præſumitur, quando condemnatus bona ſua cito poſt condemnationem in ſolutum dedit, etiamſi in ſolutum dediſſet ad mandatum alterius iudicis.*
61 *Fraus in re ſingulari non præſumitur, & qui illam dicit, probare debet.*
62 *Fraus tunc præſumitur, quando fiſci vtilitas agitur.*
63 *Fraus præſumitur, ſi pater in teſtamento confiteatur aliquid filio ſuo ſpurio, etiam ſub ſpecie alicuius actus ex ſe iuſti, & probati.*
64 *Pater, ſi emerit à ſpurio, & confiteatur pretium ſibi eſſe ſolutum, valet confeſſio.*
65 *Fraus præſumitur, ſi alienatio facta ſit in coniunctum.*
66 *Fraus detegitur in eo, qui tenetur ad iudicium ire intra certum terminum, niſi probet ſe iuſto impedimento detentum.*
Qui fraudem allegat, eam probare debet ibid.
67 *Fraudis ſuſpicione laborat hæres, qui poſt motam controuerſiam hæreditatis, legata ſine cautione de reſtituendis legatis euicta hæreditate perſoluit.*
68 *Fraus cenſetur in eo, qui agit ex ſtipulatione ſine cauſa concepta.*
69 *In fraude eſt ille cuius petitio legitima exceptione elidi poteſt, ſi is in ea perſeueret.*
70 *Fraus præſumitur ex eo, quod quis eo die, quo acceptat compromiſſum, laudat.*
71 *Fraus pſumitꝰ, quoties debitor ante hypothecā alienat bon.*
72 *Fraus præſumitur, ſi titulus fuit acquiſitus a violento, vel clandeſtino inuaſore.*
73 *Fraus præſumitur ex ceſſione facta mala fide, & ſub quadam ſimulatione, cauſa vexandi reum.*
74 *Fraudis ſuſpicione non caret filius, cui pater debitorū nomina plegauit, ſi poſt teſtamentum conditum geſſit negotia patris, & multos fecit ex paterna pecunia debitores.*
75 *Fraudulentus præſumitur tutor, qui iudicem, aut miniſtros eius corrupit, vt tutela ſibi decernatur.*
76 *In fraude ille eſt, qui contrahit venditionem, cui ciuitatis ſuæ publica munera ſunt indicta.*
77 *Fraudis cā adoptio facta pſumitꝰ ab eo, qui poſt patratum crimen, et ante accuſationem ſuam aliquem adoptauit.*
78 *Fraus præſumitur in eo, qui in iure datus eſt tutor in teſtamento, & adminiſtrationi ſe immiſcuit, & non faciens ſe a iudice confirmari, adminiſtrationem deſerit.*
79 *Fraus pſumitꝰ in eo, qui pro tutore ſe geſſit, & adminiſtrationem deſeruit, anteq̄ pupillus id ſignificaret agnatis.*
80 *Fraus præſumitur in curatore, qui ſuo concuratori denegat adminiſtrationem communicare.*
81 *Fraus præſumitur in minore 20. annis, qui cum cām manumittendi non haberet, alij manumittendum dedit.*
82 *Fraus præſumitur in legato relicto mulieri, etiam per militem, in quam ſuſpicio cadere potuit.*
83 *Fraus præſumitur in matre, quæ filio donauit, & poſtea contractis ſecundis nuptijs eandem donationem ingratitudinis ſpecie reuocare conatur.*

Supereſt nunc, vt videamus, quo pacto fraus probanda ſit ab eo, qui eam
allegat. Qua in re ſciendum eſt eā probari per conie-
1 cturas, † & indicia. ſic aperte reſcripſere Imp. Diocl. &
Maxim. in l. dolum. C. de dolo, ſic decreuit, & Bonif.
VIII. in c. 2. de renunc. in 6. cū plurib. alijs ad hoc ad-
ductis à Petr. de Vbal. in tract. de canon. epiſc. & pa-
roch. c. 6. canon. paroch. n. 36. verſ. 2. incidenter. ita tra
didit Accur. in l. apud Celsū, in prin. ff. de dol. mal. &
met. excep. idē docuit Bart. in l. poſt contract. ff. de do
nat. vbi & cæteri ſcribentes, ad idem rñdit Grat. conſ.
84. viſo legato facto Baldaſſaro. num. 41. verſ. fraudes
ſufficienter, vol. 2. idē conſulendo ſenſit Paris. cōſ. 97.
ſtatutum Ceſen. nū. 17. verſ. cum iſta non poſſint. vol.
3. & in conſ. 52. dixi in alio conſ. nu. 35. verſ. ex quibus
coniecturis, vol. 4. ſic cautum eſt à Caſtr. conſ. 337. ſi
primo duo ſtatuta. col. 2. in fi. & nu. 4. verſ. ſimulatio
verò, vol. 2. & in d. l. poſt contractum, poſt num. 2. ibi,
niſi ex aliquibus coniecturis. ff. de donat. cui adhæſit
Io. de Amic. in conſ. 1. col. 29. in medio. & in cōſ. 107.
ſuper dubio, in prin. id probat, & Dec. conſ. 235. in ca-
ſu magnifici D. Generalis. in prin. & conſ. 659. cōclu-
ſionem in caſu propoſito, in prin. verſ. & primo circa
ſimulationem. cum ſimilibus ibid. ab eo allatis, quod
placuit etiam Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glo. 14. nu.
58. verſ. immo verò, quibus idem ſentientem adiun-
gas clariſſimū Iac. Menoch. de arbit. iud. caſ. 62. cent.
5. caſ. 459. n. 4. hocq; obſeruauit egregius Franc. Mā.
in tract. de coniect. vlt. vol. lib. 10. tit. 4. poſt nu. 9. verſ.
item ſubiungit Salic. ſic etiam teſtatur Barb. conſil. 8.
ſapientiſſimus, col. 8. nu. 20. verſ. & probatur fraus ex
coniecturis, ſicq; dixit Crauet. conſ. 10. nu. 3. & in cōſ.
143. Gulielm. Bortelli. poſt nu. 12. verſ. quod maximè
obtinet, & tradidit Bald. in l. cum allegas. col. 3. nu. 7.
verſ. ſed hic quæritur. C. de vſur.
Sed iam tempus eſt, vt cum ſatis demōſtrauerimus
ex coniecturis fraudem probari, quæ ſint iſtæ cōiectu-
2 ræ diſcutiamus. Fraudem itaque probandi † illa potiſ
ſima erit coniectura, quando actus qui geritur, nihil
prodeſt facienti, & nocet alteri: ita probauit fraudem
Ruin. conſ. 78. viſo, ac perlecto teſtamento Baptiſtæ.
nu. 9. verſ. quia tunc fraus præſumi. vol. 3. & ita intelli
git. l. filiæ meæ. ff. ſolut. matri m. cui accedit Mant. in
dcit. 13. nu. 5. lib. 10. de coniect. vlt. volunt.

Secunda

Secunda cōiectura eſt per locum à veriſimili ſum-
3 pta,† vt in caſu,in quo conſuluit Paul. Caſtr. in conſ.
58.viſis his,quæ ſuperius.nu.9. verſ. item reſultat ter-
tia coniectura.vol.2.& in ea hypotheſi, in qua reſpō-
dit Dec.in conſ.644.viſo,& perlecto. nu. 6. vt eos re-
fert,& ſequitur Crau.in d.conſ.100.nu.5. & in conſil.
153.viſa iam ſcripta.nu.11. verſ. probatur hoc , & in
conſ.73.dicendum videretur.nu.16.verſ. quinto pro-
batur,& nu.41.verſ.rurſus maximè.

4 Tertia coniectura ſumitur † ex vicinitate actuum :
vt teſtatur Crau.in d.conſ.153.nu.9.verſ.eſt enim ve-
riſimile,vt & placuit Annibal.d.l.poſt contractū , de
donat.nu.163.verſ.ſucceſſiuè venio,per Bart.ibid.nu.
8.& per l.ſi ventri. §.fi.de priuil.credit.& l. ſed Iulian.
§.ſed ſi filius.ad Macedon.& c.officij.de elect. & per
alia iura ab eodē Annib.allegata. ita ſenſit. & Guid.
Pap.in tract.de præſump.nu. 50.verſ. præſump.doloſi-
tatis,per not.per Spec.in §.1.verſ item pone nu.7.tit.
de dona.idem comprobauit Ant.Gab.cōcl.13. nu. 7.
& ſeq.tit.de præſ.lib.1.Io.de Amic.d.conſ.1.in cauſa
& lite,col.28.in fin.verſ. & in caſu noſtro ex pluribus
colligitur fraus:nec id latuit Paris.conſ.143. quod re-
ſeruatio.nu.21.verſ.& in eorum nomine.vol.4.ſic aſ-
ſeruit Ruin.conſ.130.viſo teſtamento Nicolai.nu.2.
verſ.nam ea die,& hora,vol.2.& in conſ.117.viſis, &
intellectis .nu. 14.verſ. non obſtant notata per Bart.
vol.1.hoc &t confirmauit Io. Crot. in cōſ.13. mature,
& diligenter.nu.26.verſ.ex vicinitate enim actus.

5 Quin etiam ex actorum frequentia† fraus quoque
præſumitur:teſte Guid.Pap.in d.tract. de præſūpt.nu.
47.verſ.præſumitur etiam fraus,ſiue dolus,per l.in ci-
uile.C.de ſeru. fug. idemque ex actuum celeritate,vt
idem ait ibid Guid.Pap.nu.51.per l.ſi nota.§.vlt.ff.de
priuileg.credit. vt etiam inquit Paris.d.conſ.153. nu.
2.verſ.quæ temporis eiuſdem celeritas.vol.4.

6 Verumtamen hanc cōiecturam velim limites,† vt
non habeat locum in materia pęnali,vbi fit interpre-
tatio ſtricta,vt ait Io.Annib.in d.l.poſt contractum,
de donat.poſt nu.164. per ea quæ tradidere ſcrib. in l.
petens.C.de pact.& in l.3.§.hæc verba,de negot.geſt.
Duo enim copulatiuè requiruntur in his,vt quis cen-
ſeatur eſſe in fraude,euentus ſcilicet, & animus , ex l.
7 fraudis interpretatione. de reg.iur. † nec quis ad pęnā
tenetur,niſi probetur effectu,& animo fraudem com-
miſiſſe,vt reſpondit Menoch.d.conſ.97.nu.76.

Nec itidem locum haberent in his,quę ex interual
lo fierēt:nam ſicut breuitate temporis fraus pręſumi
8 tur,ſic ex interuallo debet ceſſare; † vt idem operetur
oppoſitum in oppoſito, quod propoſitum in propoſi
to.ex l.vlt.§.vlt.ff.de leg. 3.& vt cōtrariorum eadem
ſit diſciplina,per l.1.ff de his,qui ſunt ſui , vel alie.iur.
9 & ꝙ temporis ſpatium tollat † fraudis præſumptio-
nē tradidit Bart.in l.pacta nouiſſima.col.1.nu.2.verſ.
& ꝓ hoc dicebat ipſe.vbi Caſtr.propè fi.& ibi Iaſ.nu.
14.C.de pact.ad idem rūdit ipſe Caſtr.in cōſ.173.præ-
ſuppoſitis iā.nu.1.vol.2.idem etiam tradidit in l.ſi ti-
bi,la 1.nu.2. ff. locat.idem voluit Alex.in conſ.28.in
cā,& lite ſuper feud.nu.7.vol.5. & in conſ.29.Clariſs.
Doct.nu.19 vol.7.iſtis accedit Loffr.in cōſ.52. n. 16.
verſ.ꝙ iſtæ fraudes,idē ꝓbauit Crau.in conſ.44.nu.2.

10 Quarta coniectura deprehenditur † ex coniunctio-
ne ſanguinis,ſi credimus Crauet.conſ.82. Dom. Bar-
tholomeus Bernardi.nu.5. verſ. tertio arguitur fraus,
quod & voluit Barbat. in tract.de præſtan.Cardin. in
3.quæſt.baſil.1. par.incipien.nunc vero tertiam baſi-
licam,poſt num.43.verſ. & idem dicas de meliori re,
quam haberet per l.data opera. C.de donat.quod an-
te eos docuit Bart.in l.non ſolum.nu.2.de rit.nup.cui
accedit Benedict.de Barziis.in tract.de fil.non legiti-
mè natis,num.30.idem ſenſit Io. Annibal.in d. l. poſt
contractum,poſt num.62.verſ.nec obſtat,ſic reſpon-
dit Gozad.conſ.1.primo diſcutiam . poſt nu.34. verſ.
ſic. & quia militabat eadem ratio ita conſulens dixit
Arct.conſ.2.intellecta diligenter,& mature, poſt nū.
5.poſt verſ.in contrarium arguitur.verſ.etiā factis inter
patrem,& filios.& in conſ.17.conſideratis diligentiſ-
ſimè poſt nu.7.uerſ.ſecunda ratio ſumitur, quod pla-
cuit etiam Bertr.in conſ.192.dubitatur quis finalē vi-
ctoriam.nu.9.verſ.fraudis enim ſuſpicio eſt uol.2.nec
præterijt Calc.conſ. 25. prima facie uidetur dicendū.
coſ.12.in prin.uerſ.& ideo etiam in ſimili , vt & cen-
ſuit Io.de Amic.conſ.1.29.col.verſ. & maximè fraus
præſumitur,idem corroborauit ſua auctoritate Grat.
conſ.83.ex themate præſentis conſultationis. nu. 68.
verſ.nam fraus propter conſanguinitatem, volu.1.ſic
aduertit Pariſ.conſ.145.num.22.vol.4.ita obſeruauit
Dec.conſ.235.in caſu magnifici.col. 2. verſ. ſecunda
pręſumptio fraudis,circa prin.& in conſ.630.concluſ-
ſionē in caſu propoſito.nu.2.verſ. prima præſumptio
inſurgit,idem cautum eſt à Caſtr.cōſ.337.primo quę-
ritur.col.3.nu.16.cum plur.ſeq.ver.ſimulatio autem,
& fraus præſumitur.vol.1.id poſtremò tradidit Rom.
d.l.poſt contractum. nu.4.de donat.

11 Et itidem ex perſonarum qualitate,† vt pręſumpſit
Grat.d.conſ.81.viſo legato facta Baldaſſari.num.14.
verſic.nam ex qualitate.volum.2. & ex domeſticita-
te:ut auctor eſt gl.in cap.qualiter autem.§.ſi uero do-
meſticus,ſuper uerb.ſi uero.tit. qual. deb. iuſ. uaſ. do-
mi.fide.in uſib.feudor.

Limita tñ hanc coniecturam de coniunctione sā-
12 guinis ſolam † non ſufficere in cauſa criminali: ut rū-
dit Bar.cōſ.194.Ceccus de Spoleto.nu.1.& cui ſe ſub-
ſcripſit Io. Bapt.de Plot.conſ. 168. in cauſa teſtamēti
conditi.nu.26.verſ.& ſi ſtatutum prohibet,inter cōſi-
lia ultimarum uoluntatum,uol.1. ubi dicit hanc eſſe
magis communē opinionē de mente Alc.in conſ.
71.præſens quæſtio.nu 4.uerſ. & quòd iſta opinio. &
nu.5.uerſ.nec obſtat , quod rectè intellexit Caſtr.cōſ.
193.ſuper iſto puncto.uer.his non obſtantibus,ibi,nō
ſola coniunctionis perſonarum.uol.2. eiuſdem fuere
ſententię,& Dec.d.conſ.235.col.2.nu.1.uerſ.nam ſo-
lum coniunctio ſanguinis.Alex.conſ.54.nu. 19. uol.
7.& Rom.conſ.357.circa primum conſultationis ar-
ticulum,poſt nu.15.uerſ. nec eam refragatur.

Nec illud &t perpetuo uerū eſt,ꝙ ex ſanguinis con-
iunctione fraus præſumatur,nam ex negotiorum ua-
13 rietate id &t poteſt mutari.† etenim aliquando perſo-
na cōiuncta facit ceſſare fraudis ſuſpicionē:ita reſcri-
pſit Imp.Inſt.in l.cū in adoptiuis.§.ſi uero,uer. neque
enim Martiani.C.de adopt. ſic ad uerbum rūdit Tri-
phoninus I.C. in l. pen.§.de uno.ff.de rit.nupt.Quia
14 paris,inquit I.C.affectionis cū † ſuſpicionem fraudis
amouet.ad idem uidētur reſpondiſſe Vlp. & Marcel.
ille in l.ſi uxor.§.ult.ff. de adult. hic in l.in ſenatuſcō-
ſultū.§.cos.ff.ad Turpil.ubi cautū reliquere, nō pro-
bantem accuſationem excuſari à calumnia ratione
coniunctionis ſanguinis,ſuperiorisq; reſcripti,in l.cū
in adoptiuis,auctoritate pmotus Oldr.ita cōſuluit in
conſ.94.eleganter circa negotiū.nu.3.in fi.ut eum re-
fert,& ſequitur Crau.in d.conſ 44.nu.4.id etiam cō-
firmauit ipſemet,in cōſ.319.proponitur in facto. nu.
6.uerſ.nam ceſſat doli præſumpt.in 2.part.

15 Quinta cōiectura emergit† ex temporis breuitate ,
teſte Crauet.in d.conſ. 100. nu. 8. ut etiam auctor eſt
Paul.de Montepico.in d.l.poſt contractum , de don.
nu.62.hoc idē plurimi alij tradidere , ut Io.de Amic.
d.conſ.1.col.29.uer.& maximè fraus.Caſſan.cōſ.33.
Vgo.& Martinus.nu.15.uerſ.cum ex breuitate,per d.
l.ſi uentri.§.in bonis,de priuileg.credit.& d.c.officij ,
in uerb.incontinenti.de elec.Ruin.in d.cōſ.130. poſt
nu.2.uer.ex uicinitate.uol.1.Loffred.conſ.52.quoniā
principale dubium.nu.15.& ſeq.uerſ.quod iactus , &
uerſ.quod iſtæ fraudes.Caſtr.cōſ.337.primo quæritur.
col.4.poſt nu.20.uerſ.ſexto præſumitur,& nu. 21.uol.
1.& Afflict.in deciſ.72.Nardus Andreas,poſt num.3.
verſic.tertio adducitur.

26 Sexta coniectura oritur † ex præcedentibus, & ſe-
quentibus doloſè geſtis: vt ait Crauet d.conſ.143.nu.
9.& gloſ. videtur innuere id d.l.apud Celſum, ſuper
verb.cauſa, de dol.except. ſicq; protulit Menoch. de
arbit.iud.cent.5.caſ.470.nu.10.lib.2.ita ſenſit,& Cyn.
in l.ſi quis poſt hac.poſt nu.3. C. de bon. proſcrip. ad
idem reſpondit Caſtr.in d.conſ.337.poſt num.23.vlt.
præſumitur fraus,vol.1.& conſ.337.poſt nu. 4.col.3.
verſ.cum ex actibus factis,vol.2.

17 Septima coniectura etiam elicitur † ex pluritate
permutationũ beneficiorum, auctore Steph.in tract.
de gratiis,& expectatiuis,in rub.de varijs modis vaca-
tionis,& in hac parte.nu.71.verſ.poſſet modo proba-
biliter dici.per arg.c.ſi.de renunc.in 6.

Quemadmodum ex tenuis beneficij permutatione
18 cum pingui concurrentibus alijs adminiculis † fraus
præſumitur: vt declarat Per. And. Gammar.in tract.
de permu.benef.verſ. licet iſta decretalis, poſt nu.18.
verſic. his non obſtantibus, ſic etiam arguit fraudem
Crauet.in conſ.82.nu.4.cum multis,quæ ibi citat. idẽ
tradidit Capra,in com.concl.tract.de permut. benef.
19 nu.120.verſ.circa 11.† prout etiam arguitur fraus,qñ
fit permutatio ab ægroto: vt aſſerit Crau.in d.conſil.
82.d.nu.3.& 4.in conſ.38.quæritur an collatio.nu.17.

Octauò præſumitur fraus eo ipſo, quòd in inſtru-
20 mento eſt confeſſatum debitum, & aliter, † quã per
confeſſionẽ non conſtat de eo: vt tradidit Bal.in trac.
de pact.nu.63.verſ.item quæro an oporteat,in fin. ita
ſcripſit,& Caſtr.d.conſ.337.poſt nu.4.col.3. verſ.& di
co quod cum de ipſo.vol.2. Idemq; eſt ex cõfeſſione
extraiudiciali,niſi tamẽ per ipſam confeſſionem tra-
datur in ſolutum,vel res obligetur,vt l.1.§. ſi mutuũ,
vbi gl.ſuper verb.ſpoponderit, ff. ſi quid in fraudẽ pa-
troni,ita ſcriptum reliquit Guid. Pap d.tract.de præ-
ſump.poſt nu.43.verſ.fraus etiam præſumitur ex cau-
ſis.Si tamen quis conuẽtus iudicialiter, & libello ob-
lato confiteatur,quod petitur ſecus eſt,vt not.Bart.in
d.l.1.§.ſi mutuam, verſ.& reuoco in dubium nam vi
detur tunc voluntariè facere,vt idem ibid. ait Bart.

Similiter,quãdo de creditorum credito, creditum
debitori remittentium aliter non conſtat, quàm per
confeſſionem,vt ait Caccialup.tract.de pact.11.quæ-
ro.num.2.verſ.3. eſt notandum,per l.1.§.quid ſic.ff.ſi
quid in frau. patro. & l. ſi quis probat.C. de bon.pro-
ſcrip.cum ſimil.idem ſenſit Caſtr.in d.conſ. 337. pri-
mo quæritur.col.4.nu.22.verſ.nam & ſi quis. vol.1.

Quòd tamen intellige, quando cõfeſſio huiuſmo-
di eſſet ſolum futuri hæredis,ſecus ſi eſſet defuncti,vt
intellexit Caccialup.in d.tract. de pact. poſt d. nu. 2.
verſ.hoc pacto verius.

21 Nonò fraus in alienante † eo ipſo præſumitur, qđ
ſcit ſe habere,vel habiturum eſſe creditorem, & eius
bona non ſufficere ad ſolutionem: vt dicit Bart.in l.ſi
priuſquam, poſt nu.10.verſ.fraus præſumitur.C.de iu-
re fiſci.lib.10.idem placuit Hier. Eugub. in conſ.82.ſi
donat.nu.5.verſ.nec refert,vol.1.per l.ſi quis cum ha-
beret,de his,quæ in frau.credit.ſic teſtatur, & Soc. in
l.1.col.vii.nu.108.verſ.quarta concluſio ſit.ff.ſol.ma
trim.loquens in confeſſione dotis,& ibi quando præ-
iudicet marito,& creditoribus,vt nu.84.verſ.ſexta,&
vltima concluſio,vſque nu.88.col.15.

22 Et quando † in fraudem creditorum præſentium,
vel futurorum, & an præſumatur facta confeſſio in
fraudem dotis,adeundus erit ad hoc Bart.in d.l.ſi cõ-
ſtante,ff.ſol.matr.& ea quæ allegat Alex.in apoſtillis
ad eum, in d.l.ſi priuſquam, in verb.an confeſſio fa-
ciat,& Alex.in l.in 4.col.8.poſt nu.14. ad leg. Falcid.
ver.& ſubdit,qui dicit de mente Ang. in fin.de ſtipul.
23 ſeruorum, † quod omnis intricans patrimonium ſuũ
intelligitur facere in creditorum fraudem,per l.ſum-
ma cum ratione, de pecul. quod dicit eſſe notandum
contra intricantes libros rationum, adeò vt non poſ-
ſit ratio videri, & benè intelligi.

Decima eſt coniectura, quando quis non præſtat
24 tantam diligentiam in rebus alienis, † vt in ſuis pro-
prijs,per l,1.§.is quoque.ff.de act.& obl.l.hæredes, §.
non tantum.ff.fam. erciſc. & l.quod Nerua. & ibi eſt
tex.vt ibi not.Bar.in ver.alij moderni, ff.depoſ.Guid.
Pap.d. tract. de præſump.nu.48. verſ.præſumitur etiã
25 fraus.† Non tamen fraus arguitur ex maiori diligen-
tia adhibita in rebus ſuis proprijs,quàm in communi-
bus: vt docet Bart.l.quod Nerua.nu.5.ff. depoſiti.

26 Rurſus etiam † quando inſolita diligentia adhibe-
tur; etiam tunc fraus præſumitur,vt inquit Dec.in cõ-
ſil.448.vis tota.nu.23.verſ.vnde iſta inſolita, cum ibi
allegatis per eum.

27 Vndecima coniectura arguitur † ex diuturna coha-
bitatione, veluti cum poſt contractum matrimoniũ
factum eſt inſtrumentum dotis,vnde in fraudem præ-
ſumitur,vt ſanxit Imp.in §.illud quoq; verſ. & ne. in
authent.de æqualit.dotis.l.C.in l.qui in prouincia.§.
diuus,de rit.nupt.& in d.l.poſt contractũ, de dona.ita
reſpondit Calc.in conſ.36.viſis dictis petitionib. col.
2.nu.2.verſ.ſic etiam eſt in argumento dotis, idẽ pla-
cuit Io.Bap.de Plor in conſ.168. in cauſa teſtamenti
conditi,nu.28.verſ.fraus autem, ibi item fraus præſu-
meretur,vol.1.inter conſ. ult. uolunt.

28 Duodecima cõiectura eſt † qualitas rei,& loci,pro-
ut,quando quis tendit iter per itinera inſolita: nã tũc
præſumitur fraus,ut colligitur ex l.cum proponas.C.
de nautico fœnore,ſicuti etiam inſpicimus,an argen-
tarius libros aſſeruauit in loco conſueto,uel alio, quia
ex illa qualitate fraus præſumitur. ut ait Calc. conſil.
26.prima facie uidetur dicendũ.col.10 uerſ.unde uo-
luit tot renũciationes,poſt nu.20.ſic teſtatur, & Dec.
in conſ. 335. in caſu magnifici D. Generalis. col.2.in
fi.poſt nu.1.uerſ.item qualitas alienationis.

29 Decimatertia coniectura eſt, † quando diligentia,
& opera præſtita per promiſſorẽ,ille pro quo fuit pro-
miſſum ratum non habuit: ſic cantum eſt à Paris.cõſ.
110.promiſſio,& obligatio.num. 24. uerſ.eo inſuper,
quoniam præſumptio inſurgit, uol. 1. per Aret. in l. ſi
ita ſtipulatus,§.poſſum,de uerb.oblig.quod aſſeuera-
uit etiam Soc.conſ.283.circa primum.col.14. uerſ. 5.
& ult.iſta concluſ.poſt num.24.uol.2. per l. data ope-
ra.C.de donat.

Quæ tamen coniectura procederet, quando proba
retur,ceſsãte autem probatione id minimè præſumẽ-
dum eſſet,ex l.merito.ff.pro ſocio, ut ait idem Paris.
in d.conſ.110.nu.103.uerſ nec obſtat ultimum.

30 Decimaquarta coniectura eſt † diſparitas generis.
& nobilitas, ut in ea facti ſpecie, ſuper qua conſuluit
Paris.in cõſ.57.ſtante priori matrimonio.nu.28. uerſ.
& quia diſparitas generis.uol.4.

31 Decimaquinta præſumitur ex uicinitate † actuum
contra illum,qui actum gerit, & in fauorem tertij, ut
fiſci: ut loquitur l.ſi uentri.§. in bonis, ff. de priuileg.
cred.ita dicit Ruin.conſ.177.uiſis,& intellectis.num.
14.uerſ.nec obſtat.uol. 1. ſed non tamen ad fauorem,
cuius actum geſſit,præſumitur: ut idem inquit Ruin.
in d.conſ.177.nu.15.uerſ.ſed talis præſump. d. uol.

32 Decimaſexta eſt, † quando quis potuit litem denũ-
tiare domino,& non denunciauit: ita reſpondit inter-
rogatus.Lotfred.in conſ.10.Dubitatur, an ſi patruus,
nu.25.uerſ. & fraus & dolus, idemque conſultum eſt
à Crauet.conſ.298.Ferminus Dictolo.nu.17.uerſ. ita
dolum. col.8.2.par.

33 Decimaſeptima eſt, ex ijs,quæ fiunt clam, † ſuſpicio
arguitur fraudis: teſte Crauet. in conſ. 205. pernocta-
tio arguit ſtuprum, num.5. uerſ.facit, quod dicitur in
2.par.per l.1.C.de interdict. matrim. quod etiam do-
cuit Bartol.l.Barbarius.colum.1.uer.ſecunda ſolutio
eſt,ff.de offic.prætor.& alia,ut ibi per Crauet. iſtis ac-
cedit Dec.d.conſ.235.colum.2.circa med. uerſ.quar-
ta eſt præſumptio,ubi alios concordes allegat,eidem
ſententiæ adhæret Roma.conſ.54.uiſis circa id. uerſ.

tertio

Digitized by Google

tertio ſi mulier.ita cenſuit gl. in c. conſuluit, in verb. odit lucem,vbi Fel.nu.20.& Dec.ibi verſ.vltimo notandum. nu. 44. ibi,ſed quando eſſet factum,de offic. deleg.ita tradidit Spec.§.1.poſt nu.7.verſ. tertio ſi facta ſit ceſſio.tit.de ceſſione actionis,eandem ſententiam rota ferè ſcribentium caterua comprobauit, vt Iac.de Beluiſ.in pract.iud.in verb.leſionem.nu.48.in fi.tit.de læſionib.Bar.d.l.poſt contractum.nu.7. verſ. quartus caſus,de donat.vbi Rom.nu.7.verſic.quinto addè Iaſ.l.clam poſſidere.nu.9.de aeq. poſſ. Roman. conſ.506.in re præſenti,poſt nu.4. verſ. & primo moueor.Crau.cóſ.35.ex plurib.nu.10.Boer.deciſ.264.an ſoror.col.8.in princ.verſ.& hoc quãdo palam, & col. 10.in fi.verſ.manus tamen per curiam,& in ſing.721. Regula eſt,quod quæcunque & ibi addita per Nicol. Pign.Tiraq.de retract. conuentional.in præfatione, nu.17.vbi alios citat.tit. 2. verſ.nam quodammodo, Pariſ.conſ.52.quamuis canones,in prin.& cóſ.52. dixi in alio conſ.nu.31.verſ.ad quod etiam. vol.4.

34 Decimaoctaua eſt,†qñ poſt factam alienationem delictum illico conſequitur,vt habemus ex d.l.ſi vétri.§.vlt.ff.de priuil.cred.vt tradit Bar.in d.l.poſt contractum,de dona.nu.8.& ꝑ tot.vbi Caſt. & idem Bar. in l.ſi re paterna.C de repud.uel abſtinen.hered.& in d.l.dolum.C.de dolo.ſeq.Bart. & refert Dec.in d.cóſ. 235.in prin.& col.2.circa fi.uerſ.quinto præſumitur, ubi alios allegat. & ibi in prin. diſtinguens quinq; tépora.Caſtr.quoq; in d. conſ.337. primo quæritur.nu. 23.uerſ.idem in eo,qui poſt alienationem. uol. 1.

35 Decimanona eſt†ratione meriti,et obligationis ad antidora,ut habemus à l.C.in l.ſi uero.§.Papinianus. ff.mand.in l.codicillis.§.1.de leg.2.& in l. ſed ſi lege, §.conſuluit,de petit.hęred.& in l.qui teſtamento.§.1. de fideiuſſ.& in l.ſi pater,& in l. Attilius Regulus, de donat.itaq;reſpondit Caſtr.in d.conſ.337.primo quęritur.col.4.poſt nu.19.uerſ.tertio præſumitur fraus, & uerſ.ſeq. uolum.1.

36 Vigeſima coniectura eſt† ratione reuerétiæ, & uerecundiæ,& honoris:ſic colligimus ex l.C.reſpóſo in l.1.§.quæ honorandę.ff.quar.rer.act.non datur,ſicq; cenſuit Caſt.in d.conſ.337.d.uol.4.poſt num.20.uerſ. quarto præſumitur fraus,& uerſ.ſeq.d.uol.1.

37 Vigeſimaprima præſumptio eſt†nimia cautela adhibita:ut inquit etiã Caſt.in d.conſ.337.d.4.col. uerſ. quinto præſumitur fraus,poſt nu. 20.

Vigeſimaſecunda poteſt eſſe in hærede, uel fideicommiſſario alienãre rem meliorem hæreditatis,uel

38 tutiori loco exiſtentem, † uel non ſubiectam periculis,uel loco arenoſo, uel iuxta malos uicinos: per ea quæ obſeruauit Alex.in l.in quartam.colu.8.poſt nu. 13.uerſ. ſecundo ſi re ipſa tamen eſt fraudatus. ff. ad leg.Falc.per not.in l.2.per gl.in uerſ.nec cogitur, ſup uerb.ſuſpectum.ff.ſol.matr.& nu.14.uerſ.& ſubdit.& uerſ.quando uero alienatio.

39 Vigeſimatertia præſumptio eſt†in clerico abſente à ſua Eccleſia,quia tenet̃ reſidere:teſte Abb. in c. ult. de eo,q mit.in poſſ.ita decidũt DD.Rot.in deci.523. in antiq.arg.l.dolus.ff.mandati.& l. uentri. de cuſtoreor.& in l.tutor.de adminiſtr.tut. & l. ſi procurat. §. dolo.in prin.mand.ita etiã ſenſit Alex.in l.ubi exigitur.in prin.uerſ.in gl.in uerb. proximam.ff. de eden.

40 Vigeſimaquarta fraudis pręſumptio colligit̃, †qñ in contractibus adſunt clauſulæ inſolitæ, quę in illis apponi non ſolent,ex his enim clauſulis inſolitis appoſitis in inſtr̃o fraus præſumitur: ut ſcriptũ reliquit Ioã.Annib. in d.l.poſt contractum.nu.138.uerſ.item fraus tñ pręſumitur.ff.de dona.per gl.1.in l.ſi quis ſub conditione,de cond.inſtit.& num.140. uerſ. præterea loquens etiam de inſolita clauſula in citatione inſerta.& nu.ſeq.idem ante eum uoluit Caſt.in d.l.ſi quis, ſub conditione,poſt nu.1.uer.unde propter,cui accedit Guid.Pap.d.tract.de præſumpt.poſt nu.51.uer. ex cautelis,per not.in l.1.de condit.inſt.idq; ſenſit Crau. in conſ.44.nobilis Guid.nu. 5. uerſ.quarto nos habemus, & quod ex actu inſolito fraus deprehendatur, reſpondit Crau.in conſ.321.Feder.de Vgo.nu.3.uerſ. præſumitur contra eum.

Ceſſaret tamen iſta fraudis ſuſpicio ſi illæ clauſulę inſolitę apponi ſolerent,ut contrariorũ eadem ſit di-

41 ſciplina:†nam non eſt in culpa, qui facit id,quod ſolitum eſt fieri:ut colligit Bar.ex context.l. ſi pignore. §.ult.num.1.ff.de pign.act. & in l. quis ſit fugitiuus.§. apud Labeonem.ff. de edil. edict. ut eum refert,& ſequitur Crau.in conſ.44.ſub num.5.

Vigeſimaquinta ſuperiori præsũptioni poſterior

42 eſt ſimillima coniectura: † nam quando in cõtractu adeſſet aliqua inſolita renunciatio; tunc fraus ꝑculdubio præſumeret̃,ſi credimus Ioã.Annib.in d.l.poſt contractũ.nu.139.uerſ. etiam ex renunciatione inſolita.ff.de donat.nec id latuit Crau. conſ. 100. Titius, Seius,& Sempronius,poſt nu.5.uerſ.itaq, ex actu iſto inſolito.idem uoluit Vlderic.in l.unica.nu.17.uerſic. nam inſolita,& inſueta.ff.ſi quis ius dicen.nó obtẽp. per d.gl.1.ab * omnibus,ut dicit,commendatã in d.l. ſi qs ſub conditione,de cond.inſtit.ubi Ang.& Caſtr. poſt nu.1.& 2.uerſ. nota ergò quòd ex nimia. iſtis addas idem ſentientem Guid. Pap.d. tract. de præſũpt. nu.27.uerſ.ex inſolitis.Bald.auctoritate permotus in d.l.ſi quis ſub conditione, de condit. inſtit.

Vigeſimoſextò nullus inficias ire poſſet, qñ cõtra-

43 ctus fieret in ſuppoſitas pſonas,†quin tunc fraus pręſumatur:ſic clarè rñdit Vlp.in l.pupillus.§.ſed, & ſi ꝑ interpoſitã.ff.de aucto.tutor.ut ita cenſuit Guid.Pap. in d.tract.præſumpt.poſt nu.47. poſt uerſiculum præſumit̃ etiã fraus ſumpta in arg.l.2.C.de natural. liber. & l.3.ff.eod.& l.is ei.de acq.hær.ut etiã placuit Crau. in conſ.122.de anno 1536.nu.10.uerſ.ſeptimo nõ eſt dubium,idem confirmauit,& Calc.d.conſ. 35. col. 1. uerſ.& fraus pręſumit̃.Ruin.conſ.130.uiſo teſtamento Nicol.nu.2.uerſ.Nicolaus per interpoſitam perſonam.uol.2.à cuius ſñia non diſceſſit Iac.Mand.conſ. 97.in caſu propoſito.poſt nu.5.uerſ.& potiſſimum.

44 Vigeſimoſeptimò,†quando minę pręceſſiſſent cõtractum, ex hoc fraudem præſumi, teſtis eſt Crau.in d.conſ.100.nu. 3.ut ſenſit,& Barb.in conſ. 60.ſapienter ſcripſit Pſalmiſta.nu.14.col.1.uerſ.quod ex nimis reuerentia.uol.1.ad idem reſpondit Alc.in conſ.149. num.7.lib.9.

Vigeſimooctauò, et quis fraudis præſumptionem

45 non ſumeret,†quando cõtractus fœnoris ſuſpicione laboraret?ut ſi emptor ſuper eo tranſegerit cum uenditore:ita uiſus eſt innuere Paul.de Mont. Pico. in d. l.poſt contractum.nu.19. uerſ. tertia concluſio eſt. ff. de dona.per d.gl.l.apud Celſum,ſuper uerb.cauſa.de dol.mal.except.et l.dolum.C.de dolo.et ꝑ gl.magnã in l.patronus.et glo.in l.qui teſta.ſuper uerb.modum. et uerb.uidetur,dę prob.atq; per Bal.in l.cum proponas.C.de bon.auctor.iud.poſſid.et canoniſtę in c.illo uos, de pignor.

46 Quanquam generatim, † ut nec hoc ſcitu dignum ſilentio prætercam, in contractibus fraus non præſumatur,ut ſenſit Guid.Pap.in d.tractat.præſumpt.poſt nu.14.per d.l.quoties.§.qui dolo.ff.de probat.

Vigeſimanona fraudis coniectura ꝑculdubio col-

47 ligitur,†qñ eſſet magna alienatio ex parte ementis: ut docuit Bar.in l.omnes.§.Lucius.nu. 2. de his, quæ in fraud.credit.vbi loquitur de donat. omniũ bonorum,& in d.l.poſt contractum.nu.2.verſ.& prima eſt, et confirmauit idem Bar.in d.l.patronus.num.2.ff.de prob.cui accedit Bal.in l.fraus.ff.de legib.et Alex. in cóſ.47.col.3.nu.5.uol.1.ſicq; decidit Affl.in dec.370. poſt nu.13.ut,et conſuluit Soc.iun.in cóſ.7. inſpectis, et diligenter conſideratis, verſ.et eo pręſertim.nu. 6. uol.4.idem uoluit Natt.cóſ.162.perſpecto inſtr̃o.nu. 6.uerſ.nam ex magno exceſſu alienãdi.uol.1.ſic cautum eſt à Dec.conſ.235.in caſu magnifici Dom. poſt

princip.

princip.verſ.& ex magna.Corn.conſ.140.vol. 2. idq; tradidit Speculat. §. 1. verſ. quid ſi aliquis dat omnia ſua bona ſorte ſecreto.num.4.de donat. idem aſſerue re Pariſ.conſ.72.pro reſolutione.nu.68.vol.3. Alexã. conſ.55.num.5.volum.1.Caſſan.cõſ. 39. pro deciſione,verſ.tertio præſumitur,& ibi Pet.Paul.Pariſ.in additio.Ioan. de Amic.d.conſ.29. verſ. & tanto durius, & Ioan.Annib.in d.l.poſt contractum,num.93.ff.de donat.vbi etiam Paul.de Monte Pico.num.22.& 44. & Petr.Antibol.in d.tract.de muner.§.4.incip. amodo expedit,num.71.

48 Trigeſimò fraus cognoſci poteſt,† quando venditor poſt venditionem reperiretur poſſidere bona vendita, & præſens, & homo intelligẽs, & cautus in ſuis negotijs emptor eſſet:nam tunc fraus præſumeretur, arg.l.qui cum vno,§.vlt.de re milit.vt docuit Bart.in d.l.poſt contractum,nu.4.vbi etiam Io.Annib. num. 135.verſ.ſucceſſiuè ex dictis Bart.quibus accedit Pet. Antibol.in d.tract.de muner.§.4.verſ.circa hoc autẽ, nu.72.cũ ſeq.per d.l.omnes,§.Lucius,ff.quæ in fraud. cred.& in verſ.ſi fratres,vel nepotes.nu.70.prout etiã

49 † fraus præſumitur,quando hæres hereditatem repudiauit, & in poſſeſſione bonorum perſiſtit. Crauet.d. conſ.100.num. 7.

50 Et hoc idem eſt,quando donator† remanſit in poſſeſſione bonorum donatorum: vt teſtatur Spec. in d. §.1.verſ.item pone aliquis.nu.7.& ibi Io. And. in addit.in verb. c. 1. in litera H.quando poſſidens iſto caſu poſſet allegare turpitudinem ſuam, tit.de donat.& idem dicit Bartol.in d.l.poſt contractum,d. nu. 4. vel clam fuit facta donatio.vt ait ibidem Barto. nu.7.cui adhæret Iacob.Mandel.d.conſ.97.num.5.iſtis ſe ſubſcripſit idem Pet.Antib. in d. tract. de muner. d. §.4. verſ. circa hoc autem.nu.73.

51 Intelligas tamen hoc ſolùm non ſufficere, † quòd donator remaneat in poſſeſſione bonorum donatorum,ad præſumendam fraudem, vel ſimulationem: vt reſpondit Bart.d.conſ.65.Petr.Nicol.nu.4.verſ. itẽ apparet, cum multis ibi allegatis, idem ſenſit Ruin. conſ.119.primo per ordinem,poſt nu. 1. verſ. & ideò quia volum. 1.

Intellige etiam proximè dictum de donatione clã 52 deſtina † non probari venditionem fraudulentã ſolùm clandeſtinè factam,niſi alia concurrant, vtpote emptorem fuiſſe participem delicti: teſte Bart. in d.l. poſt contractum,de donat.d.nu.7. vel in committẽte homicidiũ poſt omnium bonorũ venditionẽ probarentur inimicitiæ, cũ poſſet alienaſſe clam,pp Tyrannum,vel conſanguineos:vt ait Pau.de Mõt.Pico. in d.l.poſt contractũ.num.55.verſ.vlt. nouo,referens Bart.vbi ſup.& ibid.Io.Annib.nu.160.vſq; ad 163.

Eandem trigeſimam coniecturam velim ſublimi-53 tes,† vt locũ non habeat in muliere,minore, & ruſtico,qui emerunt, licet venditor remanſiſſet in poſſeſſione bonorũ venditorũ, nam in his fraus non præſumitur:vt ait idẽ Io. Annib.d.l.poſt contractum, poſt nu.135.verſ.ſed retenta cõi opinione.ff.de dona.quia vbiq; fragilitas,vt ibi Io.Annib.per l.1. de minoribus Inſt.quib.alien.licet.vel non.in prin.c.forus, de verb. ſig.& per gl.in l.2.ſup verb.ad agnatã,C.de cur.furio.

Sublimita hanc ſublimitationem non procedere, 54 † quando clam aliquid per prædictos, vel eorum alterum fieret, vt in decimaſeptima Coniectura diximus ſupra; quia tunc cẽſentur habere malam fidem, nec ignorãtiam,vel errorem poſſunt allegare:vt colligimus ex l.vlt.ff.de rit.nup.ita ſenſit gl.in l.qui contra. ſuper verb.errore. C. de inceſt. nup. vt aſſeruit, & Tiraq.in tract.de retract.conuent.in præfat.tit. 2. nu. 14. verſ. & hinc vbi plures concordes citat.

Secundò ſublimitabis eandem trigeſimam præſu-55 ptionem,vt vera non ſit, † quando poſſeſſor uẽditor reſponderet emptori de fructibus, vt docuit idẽ Bart. in d.l.poſt contractum,poſt nu.4.verſ.reſpondeo, nõ puto ſufficere, ff.de donat.cui accedit Io. Crot. conſ. 141.veriſſima eſt concluſ.verſ.præterea ſecundũ Bar. nu.11.per Bart.in l.ſicut,§.ſuperuacuum, in fin.quib. mod.pig.vel hypot.ſoluitur,arg.l.litibus, de agric. & cenſit. lib.11.

56 Trigeſimoprimò fraus deprehenditur,† quando in contractu venditionis adeſſet precij modicitas, vt teſtatur clarè Bart.d.l.poſt contractum, nu.17.verſ.hoc eſt verum,ad quod reſpondit Bertrã. conſ. 104. etiam ad inſtantiam,poſt nu.2.verſ.& ex probatione huiuſmodi apparet, & nu.ſeq.verſ.quia vbicunq; eſt leſio, vol.1.vt & cenſuere Io.Annib.in d. l. poſt contractũ, nu.318.per l.per diuerſas.C mand.& Guid. Pap. in d. 57 tract.de præſumpt.nu.46.† prout etiam ècontra fraus præſumitur ex ſolutione maioris precij.teſte Crau.d. cõſ.100.nu.4.in fi.per conſ.Abb. 76. vt etiam aſſeruit Paul.de Monte Pico.in d.l.poſt cõtractum, de dona. 58 nu.44. Et quod ex maxima læſione † fraus præſumatur, colligitur ex l. ſi ſuperſtite. verſ.ſanè.C.de dolo, & ex c.ſuper hoc de renũc.vt ait Bart.l.vlt.de prætor. ſtip.nu.3.in fi.vt probauit etiam Rom.conſ.68. viſis, & mihi prepoſitis.num.3. verſ.præſumit enim ius, & conſ.54. viſis circa id.nu.4.uerſ.1.quia.

59 Quemadmodum contrà † fraudis ſuſpicio tolleretur, quando quidpiam uenditum, uel alienatum fuerit iuſto precio:ut tradidere glo.& Barto.in l. pupil.ff. de author.tut.cum alijs ad hoc allegatis à Paris.in cõſil.13.nu.62.uol. 1.

Quinetiam,& 32. fraudem tunc præſumi traditum 60 eſt, † quando condemnatus bona ſua cito poſt condemnationem in ſolutum dedit.ut decidit Bellam.in deciſ. 261. in cauſa mea, idem innuit Caſtrenſ.in d.l. poſt contractum,de donat.poſt num. 2. uerſ. ſunt, & alij quatuor caſus.

Amplia limitationem hanc etiam ſi in ſolutũ dediſſet ad mandatũ alicuius iudicis:teſte Bellam. in d. deciſ.261.idem uiſus eſt ſentire Bart.in d.l. poſt contractum.nu.17.uerſ.quæro in caſibus,ad quod conſulas.Cyn.in l.ſi quis poſt hæc,C.de bon.proſcri.diſtinguentem in delictis dictum uerò Bellamenæ poteſt procedere in condemnato ciuiliter ad ſoluendũ debitum, uel anteriorem, uel aliàs priuilegiatum.

61 Trigeſimotertiò,& illa fraus eſt,nam† & ſi fraus in re ſingulari non præſumatur,adeò ut, qui hoc dixerit debeat probare:ut apertè aſſeruit Accu.in d.l.omnes. §.Luc.in uerb.uniuerſa.ff.quæ in fraud.credit.tamen 62 id non habet locum,† quando fiſci utilitas agitur, nã tunc fauore fiſci fraus præſumitur:ut tradidit Roma. in d.l.poſt contractum.num.5.uerſ.quarto adde.ff.de dona.& ibid.Io.Annib.nu.48.

Trigeſimoquartò fraus præſumitur, ſi pater in te-63 ſtamento confiteatur aliquid filio ſuo ſpurio,†etiam ſub ſpecie alicuius actus ex ſe uiſi,& probati, niſi ſpurius probet confeſſionem eſſe ueram, ad hoc eſt contex.una cum glo.in l.qui teſtamentum. ff. de probat.

64 Quòd ſi pater emerit à ſpurio,† & confiteatur preciũ ſibi eſſe ſolutum,ibi decidirur, quòd naſcet confeſſio: ſed illa glo.reprehenditur à Bart. poſt Iac. de Aretio per l. Aurelio.§.1.ff. de liber. lega.

65 Trigeſimoquintò fraus quoq; præſumitur,† ſi alienatio facta ſit in cõiunctũ:ut reſpondit I.C.in l. ſi inter.ff.de don.inter uir.& uxor. ſic colligitur ex c. 1. ut eccleſ.beneſ.& quod ibi not. in uer.inter carnalitatẽ.

66 Trigeſimoſextò detegitur etiam fraus in eo, † qui tenetur ad iudicium ire intra certum terminum, niſi probet ſe iuſto impedimento detentum, præſumitur enim fraude nõ iuiſſe,cũ aliàs regulariter,qui fraudẽ allegat,eã probare deat, vt ſatis multa nu p.ad hoc deduximus ita Bal.in l.nã ita diuus.col.vl.ff.de adop.

67 Trigeſimoſeptimò † ſuſpicione laborat hæres, qui poſt motam controuerſiam hæreditatis, legata ſine cautione de reſtituẽdis legatis euicta hæreditate perſoluit,ut ait I.C.in l.dolo. ff. ad leg. Falcid.

Trige-

68 Trigeſimooctauò nec ille fraude vacat, qui agit ex ſtipulatione ſine cauſa concepta, ex l. 2. §. ſi quis. ff. de dol. excep.

69 Trigeſimononò, & ille in fraude eſt, † cuius petitio legitima exceptione elidi põt, ſi is in ea perſeuerct, vt habemus in l. 1. §. generaliter. ff. de dol. excep.

70 Quadrageſimò ex eo quoq; præſumitur fraus, † qđ quis eo die, quo acceptat compromiſſum: laudat: teſte Caſtr. in conſ. 68. in q. col. 2. verſ. breuiter ergo putarem. vol. 1.

71 Quadrageſimoprimò fraus præſumitur, † quotiens debitor ante hypothecam alienat bona: ita reſpondit Bald. in conſ. 149. proponitur, quòd ex cauſa. num. 1. lib. 1.

72 Quadrageſimoſecũdò fraus præſumitur, † ſi titulus fuit acquiſitus à violento, vel clandeſtino inuaſore, ꝑ ea quæ ad hoc citat Bal. in l. quia etiã in add. ſub verſ. in tex. huius. ff. de alien. iudic. mutan. cauſ. fact.

73 Quadrageſimotertiò fraus præſumitur ex ceſſione facta mala † fide, & ſub quadã ſimulatione cauſa vexandi reum, & dicitur litis redemptor, & præſumitur ſimulatio fraudis, teſte Bald. in l. per diuerſas. nu. 1. C. manda.

74 Quadrageſimoquartò nõ caret fraudis ſuſpicione filius † cui pater debitorũ nomina prælegauit, ſi poſt teſtamentum conditũ geſſerit negotia patris, & multos fecerit ex paterna pecunia debitores, maioreſque pecuniæ ſummas crediderit, quam pater ſolitus erat. per l. nomen. §. filio. ff. de leg. 3.

75 Quadrageſimoquintò † fraudulentus quoq; præſumitur tutor, qui iudicem, aut miniſtros eius corrupit, vt tutela ſibi decerneret, & hic velut prædo punitur: iuxta ſñiam I. C. in l. 3. §. ſi datis. ff. de ſuſpect. tutor.

76 Quadrageſimoſextò in fraude, & ille eſt, † qui contrahit venditionem, cui ciuitatis ſuę publica munera ſunt indicta, vt colligitur ex reſcript. Imp. Arcad. & Honor. in l. hi qui. C. de reſcind. vend.

77 Quadrageſimoſeptimò † fraudis cauſa adoptio facta præſumitur ab eo, qui poſt patratum crimen etiã ante accuſationem ſuam, aliquem adoptauit: vt reſpondit Paul. in l. vnica. §. ex bonis. ff. de portio. quæ liber. damnat. concedun.

78 Quadrageſimooctauò fraus prẹſumitur in eo, † qui in iure datus eſt tutor in teſtamẽto, & adminiſtrationi ſe immiſcuit, & non faciens ſe à iudice confirmari adminiſtrationem deſerit, vt teſtatur I. C. in l. qui. §. 1. & 2. ff. de adminiſtr. tutor.

79 Quadrageſimononò fraus prẹſumitur in eo † qui ꝓ tutore ſe geſſit, & adminiſtrationẽ deſeruit, antequã pupillus id ſignificaret agnatis, vt cautum eſt ab Vlp. in l. 1. in fi. ff. de eo, qui pro tutor.

80 Quinquageſimò fraus prẹſumitur in curatore, † qui ſuo cõcuratori denegat adminiſtrationem cõmunicare, vel aliàs non ex fide gerit, vt ait Vlp. in l. actus. ff. de admin. tuto.

81 Quinquageſimoprimò † fraus quoque præſumitur in minore 20. annis, qui cum cauſam manumittendi non haberet, alij manumittendum dedit; ex l. ſi quis in fi. ff. qui, & à quibus.

82 Quinquageſimoſecũdò † fraus præſumitur in legato relicto mulieri, etiam per militem, in quã ſuſpicio cadere potuit, per l. mulier. ff. de teſtam. milit.

83 Quinquageſimotertiò † fraus præſumitur in matre, quæ filio donauit, & poſteà contractis ſecũdis nuptijs eãdem donationẽ ingratitudinis ſpecie reuocare conatur, vt habemus ab Imp. in d. auth. de nup. §. matre.

Sed in infinitum noſtra protraheretur concluſio, ſi ſingulas hominũ fraudis præſũptiones oratione proſequi tenerem. Nã vt egregiè dicere ſolebat Archytas. Quemadmodum ſi ẽt ſummã diligẽtiã adhibeas, tñ piſcem ſine ſpinis non inuenies: ſic neq; hominẽ, qui non doloſum, fraudulentum, ſpinoſumq; quiddã habeat admixtum: vt publicis monumentis mãdauit Aelian. de var. hiſtor. lib. 10. Hic itaq; finem dicendi faciam, ſi prius lectorem admonuero, hæc multaque alia latius, & vberius fuiſſe diſcuſſa in concl. Dolus, ad quam me vnà cum lectore in præſentia reijcio.

CONCLVSIO DCCCXVI.

ARGVMENTVM.

Frigiditas quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Frigiditas per aſpectum corporis probatur.*
2 *Frigiditatis probatio per aſpectum, ſi in fœmina contigerit, fieri debet per mulieres in arte peritas, & honeſtas decerni, quibus ſtandum eſt, vti peritus in arte.*
3 *Frigiditas probatur, ſi per trium annorum cohabitationẽ, corpora coniunctioni venereæ dãtes operam, per id tempus non potuerint coire.*
4 *Ad frigiditatem probandam per trium annorum cohabitationem, iſtud tẽpus, quãdo incipiat, vel an continuum requiratur, vide remiſſiuè.*
5 *Frigiditas quando aliundè probari non poteſt, per triennij cohabitationem probatur, an ſit naturalis, & perpetua, an accidentalis, & temporalis.*
6 *Frigiditatis impedimentum, ſi per coniuges cõfiteatur, poteſt ſatim ſeparari matrimonium ad iuramentum coniugum, & propinquorum, abſq; eo, quod periculum fiat per cohabitationem triennalem.*
7 *Frigiditas qñ prius verè probari non poteſt, datur cohabitare per triennium ad experientiam copulæ coniugalis.*
8 *Frigiditatis probatio non habetur per confeſſionem coniugum, nec iuramentum propinquorum ſufficit, quia iurant de credulitate.*
9 *Frigiditatis ſi manifeſtum ſit impedimentum, vt quando mulier vel vir non habet inſtrumentum, vel inutile penitus habet, tunc non eſt opus probatione cohabitationis triennalis.*
10 *Ad frigiditatem probandam non eſt opus probatione cohabitationis triennalis, quando nec medicorum ope ſubueniri poteſt.*
11 *Frigiditas probatur per iuramentum coniugum cum ſeptima manu propinquorum.*
12 *Ad probandam frigiditatem pauciores ſeptem propinquis ſatis ſunt, niſi tot inueniri poſſint.*
13 *In probatione frigiditatis ſeptem vicini bonæ famæ parentum, ſeu conſanguineorum loco admittuntur, qui iurent credere coniuges verum iuraſſe, ſimul coire non potuiſſe.*
14 *Frigiditas ex vtriuſque coniugum confeſſione probatur.*
15 *Frigiditas ſi per aliqua ſigna probari poteſt, confeſſione iuramento coniugũ confirmata, accedente conſanguineorum iuramento ſtatim ſeparantur, non expectata triẽnali cohabitatione.*
16 *Frigiditatis impedimentum ſi verè probari poteſt, nedum opus eſt triẽnij cohabitatione, ſed nec minus propinquorum iuramento.*
17 *Coniugum confeſſioni de frigiditate eorum, non eſt omnino fides habenda.*
18 *In materia probandæ frigiditatis, quam cautè agendũ ſit.*
19 *Quando quis eſt impotens ratione maleficij, tunc maleficium matrimonium præceſſiſſe præſumitur.*
20 *Maleficium præſumitur poſt matrimonium contractum ſucceſſiuè.*

1 Frigiditas (quæ verius impotentia coeũdi dr̃) † per aſpectũ corporis ꝓbatur, vt colligitur ex c. fraternitatis, & ibi glo. 1. & in c. laudabilem iũcta gl. ibi, ſuper verb. iuſtum iudiciũ, de frigi. & malef. & dixit Io. Brunel. in tract. de ſponſ. 28. concluſ. nu. 1. & 2. & quaſi per tot. docuit, & ante eum Ioan. And. in eo tract. de ſponſ. nu. 16. verſ. vel ſi coire

coire nequibis, & prius aduertit Spec. in §. nunc tractandum qualiter, nu. 28. ver. hinc eſt, quòd in talibus ſit, de teſte. huc ſpectat c. fi. §. nos verò, de frigi. & maleſ. hoc idem obſeruauit Innoc. in d. c. fraternitatis, in prin. iſti fauet c. nec aliqua, vbi gl. 1. 27. q. 15. & c. propoſuiſti. de probat. nec diſſenſit Abb. in c. 1. poſt nu. 5. verſ. nam tria ſunt, & poſt n. 6. verſ. in gl. 1. poſt Inno. ibi, in col. 2. poſt num. 1. verſ. tertia pars dicit, & nu. 2. & ſeq. ac in c. laudabilem, circa fin. verſ. alij dicunt, de frigid. & maleſi.

2 Declares in primis, hunc aſpectũ, ſi in fœmina cõtigerit fieri debere per mulieres in huiuſmodi arte peritas, & honeſtas decem, quibus ſtandum erit vti perito in arte: ita colligere eſt ex d. c. fraternitatis, ibi, prouidus, & honeſtus, iuncta ibi gl. 1. vbi Abb. num. 11. & ante eũ ſcripſit ibi Inn. in prin. de frigid. & maleſ. cõſimilẽ habes cõtex. in c. vt cõſtituant, ibi, expertus credo. 50. diſt. nec id ignorauit Vlp. I. C. in l. 1. § ſi igitur, ibi, eligi honeſtiſſimæ fœminæ. ff. de vent. inſp. & idẽ dr̃ in d. c. vlt. §. nos verò, ibi, fide dignis, ac exptis. hoc idẽ animaduertit Abb. in c. ſit. nu. 1. de frig. & maleſ.

3 Alia etiam via id probari poterit: † vt ſi per trium annorum cohabitationem corporum coniunctioni venereæ dantes operã per id tẽpus non potuerint coire: ex hoc enim ſatis clarè conſtare dicetur de frigiditate illorum, vt cautum legitur in d. c. laudabilem, & ibi gl. ſuper verb. frigid. & gl. ſeq. & hoc monuit Ioan. And. in d. tract. de ſponſ. d. 28. Concl. nu. 10. ver. quarta declaratio. & hoc idem dr̃ in c. fi. in prin. & in fi. de frig. & maleſ. ac docuit Spe. in §. vnico, nu. 1. verſ. naturalis eſt frigid. in tit. de maleſ. & frigid. nec id tacuit gl. in verb. prius, in d. c. laudabilem, ſic cenſuit etiam Abb. in d. c. 1. poſt nu. 5. verſ. ſecũdum argumentum, ac in c. literæ, nu. 1. & ſeq. de frigid. & maleſ. quod & placuit Inno. in d. c. nu. 2. verſ. & nota, quod tria.

4 Verùm † quando iſtud trium annorum tempus incipiat, vel an continuum requiratur: ad id conſulendus erit Hoſt. in ſumm. §. qualiter, verſ. ſed ſi vir. idem tradit Abb. poſt Inno. in c. vlt. nu. 12. verſ. vlt. in fi. reſpectiuè, de frig. & maleſ. notauit, & Io. Brunel. in d. tract. de ſponſ. d. concl. 28. nu. 14. verſ. circa hanc quartam.

5 Iſtud tamen intelligas, † vt hoc triennium dari debeat, qñ aliundè probari non poteſt, an ipſa frigiditas ſit naturalis & perpetua, an accidentalis, & temporalis: ſic habetur in d. c. laudabilem, & animaduertit Io. Brunel. in d. tract. de ſponſal. d. 28. concl. nu. 16. uerſ. prima limitatio.

Vel etiam quando alter ipſorum neget frigiditatẽ, 6 ſecus † ſi vterq; confitetur impedimentum; quia hoc caſu poteſt ſtatim ſeparari matrimonium ad iuramẽtum coniugum, & propinquorum, abſq; eo quòd periculum fiat per cohabitationem triennalem: ita ſentit dilucidè Inno. in d. c. 1. in prin. & in d. c. laudabilẽ, de frigid. & maleſ. & hunc eſſe communem intellectum tex. d. c. laudabilem, eſt teſtatus Abb. ibid. poſt nu. 5. & idẽ expoſuit in d. c. 1. poſt nu. 5. uer. illud uero trienniũ, quibus acceſſit Io. Brun. loco pximè citato.

Hæc tñ non potuerunt promouere ipſum Abb. qn in d. c. laudabilẽ, poſt nu. 5. in aliã deſcenderet ſentẽ-7 tiam, ea potiſſimum ratione: qa † iſtud cohabitare per trienniũ datur ad experientiã copulæ coniugalis; ut eſt quando frigiditas prius uerè probari nõ poteſt; uerum id fortius uendicat ſibi locum, qñ utrerq; confitetur frigiditatẽ, ſine alia probatione, quàm quando unus aſſerit, et alius negat: nam ſæpè dubitatᷣ, an frigiditas ſit naturalis, et ppetua, uel temporalis, et accidẽtalis. Ideò, ex quo uerè pbari non põt, uoluit tex. in d. c. laudabilẽ ut dẽat expectari per triennium, ut appareat ex curſu tẽporis, an ſit perpetua, uel temporalis.

Inſuper animaduertit Abb. eod. in loc. uerſ. itẽ tex. d. c. laudabilem, in princip. dat indiſtinctè triẽnium, 8 ubi prius frigiditas probari non poteſt, † ſatis non ſit confeſſio coniugũ; quia per confeſſionem ipſorũ nõ habetur probatio: ut cautũ eſt in c. ſuper eo. de eo, q cogn. conſang. uxor. ſuæ, neq; etiam iuramentũ propinquorum ſufficit; quia illi iurant de credulitate.

Concludit propterea Abb. ibid. ver. Item ſi non ſine miniſterio, quod aut poteſt impedimentum uerè probari, & tunc non eſt opus cohabitatione triennij, & iuramento propinquorum, aut non poteſt probari verè, & tunc ſi unus confiteatur, & alter neget, nõ debet ſeparari matrimonium niſi qui ſtat cõtra matrimonium probet impedimentum per iuſtũ indicium, quod indicium iuſtum intelligit ipſam cohabitationem triẽnalem, & poſteà probet p aliqua ſigna, de qbus ibi per eum. Si verò vterq; cõfitetur, ſed alter non probaret, debent ſimul per triennium cohabitare, & poſteà iurare cum ſeptima manu propinquorum, & in hac ſentẽtia reſidet ibi Abb. quæ iudicio meo magis proximè ueritati accedere uidetur cogita tamen propter auctoritatem Innoc.

9 Ex hoc priori loco, declarando inferre poteris, † qđ ſi manifeſtum ſit impedimentũ, ut quãdo mulier, uel uir non habet inſtrumentum, uel hẽt inutilè penitus, tunc non opus ſit probatione cohabitationis triẽnalis, ut ſancitum eſt in d. c. laudabilem. ibi, ſi frigiditas prius, & ſcripſit Io. Brunel. d. tract. de ſponſal. in d. 28. conclu. nu. 2. limit. 2. ac arg. l. 1. ibi, aut inhabilis ſit ad agẽdum. ff. quod cuiuſq; uniuer. nomine, & l. quoties. ff. qui ſatiſdar. cogan. confert ad hoc c. inter corralia. §. ſed neq; uer. ſicut iux. ibi, habeat inutilem. de tranſlat. Epiſc. & proſequitur Io. Brunel. in d. conſ. 28. 3. limita. hucq; ſpectat tex. in l. quæritur. §. mulierem. ff. de ædil. edict.

10 Intelligas tamen hoc uelim, † quando nec medicorum ope ſubueniri poſſet: ut in d. c. fraternitatis. §. nos autem, & §. p hæc autem & c. ex literis. in fi. de frigid. & maleſ. & proſequitur Ioan. Brunel. in d. limit. 3. cui nec illud eſt diſſimile, quod Pomp. I. C. ſcripſit in l. q ita. ff. de ædil. edict. teſtans morboſum qui ſi nunquã fuiſſe, quòd ſanatus eſt, ut in priſtinum reſtitueretur, nec hoc ignorauit Abb. in d. c. ex literis, & d. c. 1. poſt nu. 5. uerſ. puta qui adhuc, & nu. 6. & ante hunc dixit Inn. in d. c. fraternitatis. in prin. & nu. 3.

Extat alia frigiditatẽ pbandi ratio, hoc eſt, per iu-11 ramentum cõiugum † cũ ſeptima manu propinquorũ: ut dixit gl. in d. c. 1. ſuper uerb. pbari, et docet text. in d. c. laudabilẽ, §. ſi aũt, et c. ult. in fi. et ibi glo. ult. de frig. et maleſ. et ſenſit Spe. in d. c. nũc tractãdũ qualiter. nu. 25. uerſ. hinc eſt, ibi, ſecundum quoſdam, tit. de teſte. et meminit Io. Brunel. in d. tract. de ſponſ. d. 28. concl. uerſ. 4. declaratio. poſt nu. 11. uerſ. tertium iuramentum proprium, ac Ioã. And. ante ipſum in eo. tract. de ſponſ. nu. 16. uerſ. uel ſi coire nequibis, et ipſe Io. Brunel. in 5. limit. in fi. idq; aſſeruit Abb. in d. c. 1. poſt nu. 5. uer. tertium eſt iuſm, et in d. c. laudabilem, in prin. et nu. 5. de frigid. et maleſ. ubi inquit hũc eſſe * communem omnium ſcribentium ſenſum, et hoc idẽ teſtatus eſt Io. Brun. in tract. de ſponſ. in 1. limit. d. concl. 28. nu. 1. idẽ dixit Abb. in d. c. literæ, in prin. et præmonuit Inn. in d. c. 1. cit. prin. uerſ. uel potes, & nu. 2. & 4. & in d. c. laudabilem, in prin. de frid. & maleſ.

12 Quod poſtremum uelim intelligas, † ut pauciores ſeptem propinquis ſatis ſint ad probandam frigiditatem, niſi tot inueniri poſſint ſecundum omnes: teſtatus eſt Abb. in d. c. literæ. nu. 11. uerſ. cum ratione.

Quinetiam, quod maius eſt, ſeptem uicini bonę famæ parentum, ſeu conſanguineorum loco admittũ-13 tur † qui iurent ipſos credere coniuges ueram iuraſſe ſimul coire nõ potuiſſe, ut docet Io. Brun. in 4. declarat. nu. 12. & uoluit Abb. in d. c. laudabilem. in princ. & in d. c. literæ. poſt nu. 11. uerſ. in defectum tamen.

14 Superioribus addas, & hanc probationẽ, † ut etiam ex utrinſq; cõiugum confeſſione frigiditas probetur, ut inquit contex. in c. laudabilem. §. q ſi uero, ac in d. cap. 1. §. 1. de frig. & maleſ. hoc eodem modo probari

monuit,& Io.Brun.in d.concl.28.nu.16.limit.1. in d. trac.de ſpōſ. nec hoc ignorauit Abb.in d.c.1.poſt nu. 5.verſ.dēt intelligi.poſt Inn.in eo.c.1.poſt nu.3. verſ. ſi autem ambo confitētur, de frigi.& malef.quod fuſius ſumus proſequuti in concluſ.Coitus impotentia.

Nec illud in hac materia probandę frigiditatis apprimè vtile ſilentio præteribo,† ꝙ ſi per aliqua ſigna
15 frigiditas ꝓbari poſſit prædicta confeſſione, iuramēto coniugum confirmata,accedente eorundē conſāguineorū iuro,ſtatim ſeparentur, non expectata triēnali cohabitatione:vt ſciuit Pont.Max.in d.c.1.hoc idem voluit Abb.in d.c.1.poſt nu.5. verſ. debet intelli-
* ligi,ac d.c.laudabilem.nu.2. & 5.vbi omnium *communiter Doct.ſententiam eſſe affirmauit. Idq; Ioan. Brun.in d.tract.de ſponſ.d.28.concl.in 2.limit.nu.16.
16 † ſi verò impedimentum verè probari potuerit,nedū opus erit triēnij cohabitatione, ſed nec minus dictorum propinquorum iuramento:vt explicauit Abb.in d.c.laudabilem,poſt nu.5.per illum text.verſ.& ideò intellige, aut poteſt impedimentum probari.

Non tamen eorundem coniugum, vt & id te mo-
17 neam,confeſſioni†omninò fides erit habenda: vt videre eſt ex d.c.1.iuncta gl.ſuper verb.per verum iudicium,& ibi Abb.in 2.not.& ex c.ſuper eo. de eo, qui cogn.conſang.vxor.ſuæ.& idem ſcripſit Abb.in d.c. laudabilem,poſt nu.5.verſ.item tex.in prin.ver.ſi verò confitetur.& in d.c.literæ,nu.4.in 3.not.& ante eū tradiderat Inn.in d.c.1.poſt nu.3.ver. ſi autem ambo. de frigid. & malef.

18 Et in hac probandę frigiditatis materia†adeò cautè agendum eſt, vt Iudex potius has ſuperius traditas probationes,vel omnes,vel duas, vel vnā ex ipſis eligere poſſit,quàm ſuperuacaneas, vel imperfectas, & mancas exigat,cum agatur de animarum periculo;vt monet Abb.in d.c.1.poſt nu.5.cir.fi.ver. Vndè diſcretus debet eſſe Iudex.& voluit ante eum Inn.in d.c. 1. poſt nu.2.verſ.& triennium,de frigid.& malef.

19 Illud poſtremò pro coronide addendū eſt, † ꝙ qñ quis eſt impotens ratione maleficij,tunc maleficium matrimoniū præceſſiſſe præſumatur:vt ait Abb. in d. c.fraternitatis,num.16.verſ.ſed eſt dubium, de frig.& malef.vbi aſſerit ſibi videri ſcribentes in hanc ſnīam
** magis *cōiter inclinare,& in d.c.literæ,nu.3. verſ. 2. colligo hic,vnde glo.in c. quod aūt,il 1.in gl.magna,
20 in fi.33.q.1.†dicebat impedimētū, ſcilicet maleficiū præſumi poſt matrimoniū contractū ſucceſſiuè,ꝙ gl. ſequit,& refert Rom.in rub.ff.ſol.matr.poſt 12.limit.

Verū plura de frigiditate hic dicere ſuperſedeo,cū opportunius infrà plurima alia in concluſ. matrimonium, & in concluſ. impotentia dicenda reſeruem.

CONCLVSIO DCCCXVII.

ARGVMENTVM.

Quæ in probandis fructibus, & eorum perceptione,requirantur.

SVMMARIVM.

1 *Fructus tot,ſi quis non percepiſſe dicat, qui pro pēſionibus ſufficiant,hoc probare tenetur.*
2 *Fructus tot aliquem percepiſſe,qui probare voluerit, quo pacto probabit.*
3 *In adminiculum ſupplendæ probationis fructuum perceptorum poteſt Iudex deferre iuramentum.*
4 *Fructus probari poſſunt per redditus vicinorum, qui poſſident terras eiuſdem qualitatis.*
5 *Fructus perceptos tot fuiſſe poteſt per teſtes probari,qui interfuerunt perceptioni.*
6 *Fructuum perceptorum quantitas iuramento probatur.*

Fructuum materia alioqui amplissima, & vberrima in pbationibus noſtris per anguſtos fines habet:attamen quæ in probandis fructibus inuenire potuimus, ea tibi libenter impertire volumus.

1 Fructus itaq; tot,ſi quis non percepiſſe dicat, † qui pro penſionibus ſufficiant,hoc probare tenetur:vt reſpondit Pariſ.in conſ.38.nu.16.vol.1. quem refert,& ſequitur Hercul.in tract.de probanda negatiua.num. 26.verſ.41.infertur.

Contrà verò, ſi quis aliquem tot percepiſſe fructus
2 ꝓbare voluerit,cōmodè probabit hoc pacto. † Agrū ſcilicet cultum fuiſſe,& tm̄ conſueuiſſe communiter de redditu pręſtare,arg.l.ſi fundum per fideicommiſſum.ff.de leg.1.& l.ſi fundus.ff.de reb.cor.per ea,quæ not.in l.2.C.de reſc.vend.ad idem reſpondit Bald. in conſ.323.proponitur,quod dominus,nu.5.vol.2.

Quanquam Iac.de Aret. videatur aliter ſentire: nā licet,vt ipſe inquit,de cōſuetudine talis probatio admittatur in quibuſdam partibus, tamen ipſe non credit hanc probationē ſufficere,concedit tamen, quòd faciat quandam præſumptionem:nam neceſſario nō ſequitur tantum fructificauit alijs annis, ergò & iſto anno,quia fructificatio agri nō eſt vniformis:& ideò debet clarè probari,quòd tantum poſſidens receperit de fructibus: ſecundum eundem Iac. de Aret. quem refert & iſtud verum credit eſſe Bald. in l. ſi fundum. nu.3.C. de re vend.

3 Amplius tn̄ addit idem Bal.iudicem poſſe † in adminiculum ſupplendæ probationis deferre iuramentum,ex quo probabiles habet coniecturas; ſic idē dicit Bal.in d.l.ſi fundum, in fi.iuxta not. p Guil.in l. ſi duo patroni,ff.de iureiu.et p gl.in d.l.2.C.de reſc.vēd.

4 Id prætereà poterit probare†per redditus vicinorū, qui poſſident terras eiuſdem qualitatis:vt teſtatur idē Bald.in l.1.nu.16.verſic.quæro qualiter.C.de fruct.& lit.expen.

5 Inſuper tot fuiſſe fructus perceptos † per teſtes poteſt probari,qui interfuerūt perceptioni:ita dixit Bal. in d.l.1.nu.16.C.de fruct. & lit.exp.

6 Poſtremò fructuum perceptorum quantitas†iuramento probatur:vt volunt Doct. in l.ſi traditio. in fi. C.de act.empt.ac in §.ſi verò aliàs,in auth. de nup.& dixit Bal.in d.l.ſi fundum.C. de rei vend. idem tradidit Cato Sachus in l.admonendi,nu.33.ff. de iureiur.

Plura de probandis fructibus dicere conantem, ſuperius iam explicata concluſio me impedit, in verb. Aeſtimatio.& infra declaratæ concluſiones,in verb. intereſſe,& in verb. Valor, vbi de his latius diſſeruimus.

CONCLVSIO DCCCXVIII.

ARGVMENTVM.

Fructuum perceptio an probet alicuius poſſeſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Fructuum perceptio probat alicuius poſſeſſionem.*
2 *Ex fructuum perceptione non probatur poſſeſſio, quando quis percipit fructus ratione familiaritatis.*

1 Fructuum perceptionem † probare alicuius poſſeſſionem colligere eſt ex l.2.vbi Bar.nu.3.C.de acq.poſ.& ex l.Titia. vbi ēt Bar.ff.de ſol.idē tradidit Spec.in §.1.nu.52. ver.ſed quærit qualiter,tit.de prob.hoc ēt ſenſit Bal.in l. poſt ſnīam.nu.10.C.de ſent.& interloc.omn. iud.idq; cōfirmauit idē in l.ſi qs,per gl.ibi in verb.finiat.nu.4.C. ſi regun.quanquam Bal. parū ſibi conſtans videatur aliter ſentire in l.indicia,nu.6. C. de rei vend.

Conclu-

Concluſio. hanc uelim limites,ut locum non ha-
2 beat,†quando quis percepit fructus ratione familiaritatis:nam tunc ex fructuum perceptione nō probatur poſſeſſio:ſic innuere uiſus eſt Paul.I.C. in l. qui in iure.ff.de acq.poſ.ut ibidem notauere Bar.& Imol. idē reſpondit Bar.in cōſ.121.in quæſtione Domini Cioli.ſub nu.2.lib.1.ſed hæc indicij loco ſint præ ijs, quæ infra dicemus in concluſ. Poſſeſſio.

CONCLVSIO DCCCXIX.

ARGVMENTVM.

Fuga, quando faciat indicium criminis patrati aduerſus fugientem.

SVMMARIVM.

1 *Fuga fere ſemper inditio eſt contra fugientem, quod ſcelus admiſerit,illumq; in ſuſpicionem adducit.*
Contrarium,vt num. 3.
2 *Fuga fugientem accuſat.*
4 *Fuga eſt efficax,vt reus tormentis ſubijciatur.*
5 *Fuga ſociorum inquiſiti facit indicium contra reum.*
Contrarium,vt nu.6.
7 *Fuga facit probationem, quo ad tollendam incertitudinē, & dubitationem, qñ ambigitur,quis cōmiſerit delictū.*
8 *Fuga facit indicium ad torturam in cauſis non capitalibus tàm ante quam poſt inquiſitionem.*
9 *Fuga facit indicium etiam contra præparātem ſe ad fugā.*
10 *Fuga non facit ſemiplenam probationem.*
11 *Fuga non facit indicium contra fugiētem ex aliqua probabili cauſa.*
12 *Fugienti non eſt ſatis cauſas allegare, niſi probabiles etiā adducat,quod poſtremum iudicis arbitrio relinquitur.*
13 *Fuga nullum facit indicium cōtra fugientem, poſtquam commiſſum eſt delictum,vel moretur in domo cautus,& non exeat.*
14 *Sanguinem ſuum vnicuique redimere licet,quomodocunque poteſt.*
15 *Fuga facit ſuſpectum fugientem, ſi antequam accuſetur de delicto aufugiat.*
16 *Fuga non facit indicium contra fugientem, cū accuſatio, vel inquiſitio nondum inſtituta eſt,dummodo ſubſit iuſtus timor,vel ſuſpicio vehemens futuræ accuſationis.*
17 *Fuga maximam ſuſpicionem inducit contra fugientem poſt accuſationem,cum alia iuſta ſuſpicione is laborat.*
18 *Fuga poſt delictum contra fugientem facit indicium, cū crimen erat capitale, ſecus ſi non.*
19 *Fuga non facit fugientem ſuſpectum,cum aliquis minatus ſit ſe illum accuſaturum:ex veriori ſcriben. ſententia.Contr.vt nu.20.*
21 *Fuga eius, qui è ſatellitum manibus aufugit eū comprehendere conantibus,nullum contra ipſum facit indiciū, ſi poſtea in iudicium vocatus ſponte iudici ſe ſiſtat.*
22 *Fuga contra fugientem non facit indiciū,qui prius benè audiebat,& vir probus habebatur.*
23 *Fuga eius, qui reuertendi habebat animum, contra eum non facit indicium.*
24 *Animum reuertendi quem habuiſſe,quo pacto probetur.*
25 *Fuga plenè probat contra eum, qui malo animo aufugit, & poſtea reuertatur.*
26 *Fuga non facit indicium contra fugientem,quando conſtabat deberi capi de facto.*
27 *Fuga non facit indicium contra fugientem,cum is aufugit præſentiam ſæuientis iudicis.*
28 *Alcibiadis apopthegma contra eū,qui non fugit, cū poſſit.*
29 *Fuga non poteſt facere indicium contra fugientem, ni de fuga conſtet ſaltem per duos teſtes, vel aliam legitimam probationem.*
30 *Fuga non facit indicium in præiudicium tertij.*
31 *Fuga facit plenam probationē in famulo fugiente. Quod declara,vt nu.32.*
33 *Fuga plenè probat in carcerato à carcerib. aufugiente.*
34 *Fuga plenè probat, ſi publico decreto ſit cautū,ne quis poſſit deferre talem rem per aliquem locū, & quis inueniatur a magiſtratibus, ab illiſq; renuat exceuti & fugiat.*
35 *Fuga plenè probat in officiali aufugiente ab officio ſuo.*
36 *Fuga plenè probat tunc,qñ alicui pro crimine obijcitur.*
37 *Fuga ſi obijciatur in pbatione alterius criminis,ad eius tamen probationem ſufficiat ſuſpicio, ex hoc delictum ſuſpicionis probabitur.*
38 *Fuga plenè probat contra mercatores fugitiuos, qui iam decoxerunt,vel ceſſarunt cambia ſoluere.*

1 Fugam ferè ſemper †contra fugientem indicio eſſe patrati criminis, illumq; in ſuſpicionem ſceleris adducere, colligere eſt ex eo,qđ ſanxit Imp.Iuſt.in §.igitur ne latente eo.in authē. de exhi.& introduc.reis, & quod idē reſcripſit Hermog. in l.raptores,ver.ſin autem.C.de epiſ.& cleric. ad idē videtur reſpondiſſe Calliſtrat.in l.in eos,ff.de cuſtod. reor. ſic etiam ſenſiſſe puto Vlp. in l.impuberibus, §. præterea, ff. de ſuſpect. tutor.quod etiam poteſt elici ex l.3.§.ſi ad diem.ff de re milit.quod adeo clarū eſſe cenſuere poſteriores legum interpretes,vt nemine,ꝙ ſciam,excepto, id auctoritate ſua confirmare nō ſint veriti.Id etiam vidit, qui inter noſtros ſemper fert primas.Bar.in l.quis ſit fugitiuus.§.ſicuti.ff.de ædil. edi. & in l.leg.Cornel.nu.1.ff.ad Syllan. & in l.vlt.nu.5.ff. de quæſt.Bartoli æmulus Bal.tum profitendo, tum ēt conſulendo ita ſenſit,vt in primis in l.voluntaris.nu. 11.C.de fideicom.& in conſ.250.in quæſt.D.Milani, nu.3.vol.1.& in conſ.32.primus quæſt.artic. in princ. vol.3.Nec etiam id latuit Iac.de Beluiſ. in pract.iud. crim.in rub.de quæſt.nu.1.eiuſdem fuit ſententiæ Iaſ. in l.admonendi.nu.167.vbi ſcrib.omnes.ff. de iureiu. Iſtis accedit doctrina par, dignitate ſuperior Cardin. Alban.in lucub.ad Bart.in d.l. quis ſit fugitiuus, §.ſicuti,in prin.& in d.l.impuberib.§.præterea,num.1.& in l.qui ſine.nu.4.ff.de quęſt.In hanc quoque deſcendere ſententiam plurimi alij, vt Marſ. in pract. crim. §.diligenter.nu.41.verſ. quæro modo, & in conſ.72. nu.13.verſ.capio ſecundum indicium, & latè per eūdem in l.vlt.C de prob.Aegid.Boſſ.in pract.crim.tit. de indi & conſid.ante tortur.num.54.verſ.quòd hæc fuga famuli.Bertrand.in conſ.26.Adijcio, quod cum nu.13.verſ.non etiam.vol.2.Alba.in conſ.56.nu. 21. Marc.Mant.in conſ.118.verſ.5.& ult.nu. 13.& in cōſ. 170.nu.12.Nat.in conſ.407.nu.12.Afflict.c.1.§. iniuria,in 4. not.nu.40.tit.de pace iur.fir. Boer. in deciſio. 316.ferè per tot.Grat.in conſ.94.nu.19.vol.2.Felin.in c.nullus.nu.3.de præſumpt.Blanch.in tract.de ind.& tortur.in ver.fuga,nu.278.Ang.Aret.in tract. maleſi. in ver.fama publica,in 6.car.in ver.an fuga.& ita tradidere ſcrib in l.vnic.C. de raptu virginum.

2 Fuga namque † accuſat fugientem:ex Imper. in §. ſi vero,in auth.de exhib.reis, & in §.ſi quis autem ad ordinationem,in auth.de ſanctiſs.epi.vt ait Blanc.in d.tract.de indi.in ver.fuga,nu.291.ver.quia fuga.Frā. Caſſo.in tract.maleſic.c.4.tit. de fuga. in uer. propter ſolam,poſt numer.1.verſ.alijs autem ſenſerunt.idem inquit Iac.de Beluiſ.in eadem prac.iudic.crim. in tit. de quæſt.nu.40. verſ. item ſi accuſatus.de quo meminit Mant.in d.conſ.118.nu.13.Nec alia cauſa (ni fallor) Iuſtinianum permouere potuit, quod Reum fugientem appellaret in l.2.in prin.& in §. ſed quia veremur,propè fi.C.de iureiur. propter caſ.quam quod, vt plurimum rei, & ſceleris conſcij fuga ſalutem ſibi quærere ſoleant.

3 Vnus tamen † Paul.Ghirlan.in tract. de relax. carcer.in tit.de fuga, nu. 1. inter tantos patres ſentire videtur, fugam in cauſis capitalibus per ſe non facere aliquam probationem, nec plenam, nec ſemiplenā, nec indicium ad torturam.ad huius ſententię confirmationem context.adducit in d.l.vnica, §.ſin autem, C.de rapt.virg. vbi dicitur, ꝙ contra raptores fugien-

Digitized by Google

tes, ſi poſteà capti fuerint poſt legitimas,& iuri co-
gnitas probationes ſine fori præſcriptione duriſſimis
pœnis afficiantur. Sequitur ergo, quod fuga nullam
faciat probationem. vbi etiam refert ita tenere Salic.
ibidem. Sed facilè lector tolles hāc ſcribentium diſ-
ſenſionem, ſi ea, quæ infra in limitationibus dice-
mus, attendes.
Concluſ. noſtrā primum velim amplies, vt non ſo-
4 lum fuga† faciat ſimplex indiciū contra fugientem,
verum ēt ſit efficax ad ſubijciendum reum tormētis,
per ea iura, quæ ſuperius adduximus: ſic teſtatur Iac.
de Beluiſ. in rub. de quæſt. poſt nu. 1. verſ. & quia fuga
talis. & in d. rub. de crim. remiſſ. poſt nu. 2. ver. item ex
tali fuga. Sic quoq; ſenſit Bal. in l. cum probatio, ff. de
prob. & in d. l. volūtatis. nu. 11. C. de fideicom. & pro-
bauit Amod. de Caſtel. in tract. de ſind. poſt nu. 293.
verſ. vnde qui dedit libellum. idem videtur ſētire Iaſ.
in d. l. admonendi. nu. 169. in fi. vbi dicit hanc videri
* *communem ſentētiam. hoc idem corroborauit au-
ctoritate ſua Cum. in d. l. lege Cornel. nu. 2. verſ. alle-
gatur etiam quotidie. ff. ad Syllan.
Secundo loco amplianda eſt concluſio, vt ēt fuga
5 ſociorum† inquiſiti faciat indicium contra reum, vt
decidit Thom. Gram. in deci. 11. nu. 14. & in deciſ. 42.
nu. 13. & in cōſ. 17. nu. 19. Alex. auctoritate permotus
in conſ. 65. habita ſuper contentis. nu. 10. verſ. accedit
etiam. uol. 1. & in conſ. 41. col. vlt. vol. 2. eidem ſenten
tiæ videtur accedere Iacob. Menoch. de arb. iud. cau.
lib. 2. cent. 5. caſ. 474. nu. 48.
6 Contra† tñ ſenſit Boer. in deciſ. 215. nu. 25. verſ. &
ſolum, vbi decidit fugam ſolū facere indicium cōtra
ipſum fugientem, & non contra alios in eodem deli-
cto ſocios. p l. 2. C. de fid. inſtr. & l. vlt. C. de fal. hāc eā-
dē opinionē cōfirmat Iaſ. in d. l. admonēdi, in lect. n.
89. in fi. verſ. 4. limita, ex auctoritate Io. And. in addit.
ad Spec. in tit. de præſumpt. §. 2. poſt nu. 3. in fi. in ver.
l. vnica, in addit. hic eſt inſiſtendū. vbi decidit, quòd
ſi quis accuſet falſi eum, qui produxit falſum inſtrm,
& ēt notarium qui confecit, quamuis notarius aufu-
giat, eius fuga non faciat indicium ad torturam con-
tra producentem, quamuis ſimul accuſatū hunc eun-
dem referunt, & ſequuntur Franc. in d. l. admonendi.
nu. 175. & ibidem Iac. Petr. de Ptolomeis. num. 87. &
Paris de Put. in tract. de ſindic. in verb. an teſtes repro-
bantes. poſt nu. 3. verſ. & ideo ſola fuga notarij.
7 Tertio ampliari poteſt, vt fuga ēt† faciat probatio-
nem, quo ad tollēdum incertitudinem, & dubitatio-
nem quādo dubitatur, quis commiſerit delictum, vt
ſi duo ſint exules eiuſdem nominis, & ignoretur vter,
ipſorum ſit exul, tunc ille qui fugit, iudicabitur ille, q
exilio mulctatus eſt: vt retulit Franc. Caſſ. in d. tract.
malef. tit. de fuga. d. c. 4. nu. 23. quod placuit, & Marſ.
in d. pract. crim. §. diligenter, poſt nu. 47. ver. ſed in vl-
tra. & in rub. C. de prob. nu. 285. in fi. vbi refert Bal. ita
ſentientem in l. voluntatis. nu. 11. C. de fideicom.
8 Quarto ampliabis, vt in cauſis nō capitalibus† fuga
faciat etiam indiciū ad torturam, tàm ante, quā poſt
inquiſitionē, vt reſpondit Ioan. de Amic. in conſ. 7. ꝗ
in cauſa appellationis. col. 10. verſ. primo, quia licet.
& conſ. 86. in inquiſitione facta. colu. 3. ver. & primo
nā licet. & in conſ. 131. in cauſa inquiſitionis. forma-
tæ. col. 4. ver. reſtat videre quibus in locis permouent̄
auctoritatib. Dyn. in l. diuus. ff. ad Syllan. Cyn. in l. 1.
C. de rap. virg. & Bart. in l. lege Cornelia. ff. ad Syllan.
Quintò ampliat concluſio vt indicia, quæ contra
9 †fugientem oriuntur, ēt contra præparantē ſe ad fu-
gam naſcantur; per illum tritum axioma, idē opera-
tur fuga in actu, ſicut fuga in promptu: teſte Bald. in l.
pignoris cauſa. C. de pign. actio. idem tradit Fran. Ca-
ſon. in eo. tract. malef. tit. de fuga nu. 25. quod, & ſen-
ſit Marſ. in d. §. diligenter. nu. 49. ver. & ſcias etiam, &
in l. 1. nu. 48. verſ. & facit gl. ff. de quæſt. & in rub. C. de
prob. nu. 287. ver. & ſcias etiam vltra.

Nunc vero primū concluſio limitanda, quod licet
fuga faciat magnam ſuſpicionem, ſeu præſumptio-
nē, vt ait Iac. de Beluiſ. in d. pract. iudiciar. tit. de quæ-
ſtio. nu. 21. verſ. & quid ſit latitare, & probauit Rom.
in d. l. admonendi. nu. 56. poſt ver. item principaliter.
10 nō tamen faciat† ſemiplenam probationem: vt idem
* dixit Rom. ibidem ita* communiter cōcludi & in d.
lege Cornelia. ſub nu. 2. verſ. addè quod in quantum.
* vbi item de* communi dicit. ſic tradidit idem Iac. de
Beluiſ. vbi ſupra d. nu. 21. iſtis accedit Cato Sachus in
* d. l. admonendi. nu. 54. verſ. nunc circa fugam. reſtans
* de* communi ſcribentium ſententia. idem tenuit Iaſ.
ibid. ſub nu. 268. verſ. item in quantum.
Secundò limita, vt locū non habeat concluſio, qū
11 quis aufugeret ex aliqua† probabili, vel rationi con-
ſentanea cauſa: nam tūc fuga ne aliquod quidem fa-
ceret indicium contra fugientem: ſic apertè docuit
Bal. in l. in bonę fidei. nu. 7. ver. modo ſequit̄ C. de reb.
cred. & iureiur. vbi inſignè affert exemplum de his, q
aufugiūt propter factiones. in quos ſi homicidij cul-
pa conferatur, non propterea præſumatur cōtra eos,
cum tutus acceſſus ad vrbem non ſit eis, vt cle. paſto-
ralis. de re iud. & per c. ſtatutum. §. 1. de reſcript. lib. 6.
tum quia in dubio debet capi pręſumptio in bonam,
& non in malam partem. l. non omnes. §. à Barbaris.
ff. de re milit. & d. l. quis ſit fugitiuus. §. apud Labeonē
ff. de ædil. edict. idem voluit Rom. in d. l. admonendi
nu. 70. verſ. 2. iſtud verum. vbi de Bald. nihil meminit.
idem ait in d. l. lege Corn. nu. 2. verſ. 2. limita. ſicq; tra-
didit Cyn. in d. l. in bonæ fidei. nu. 6. in 5. quæſt. verſic.
item dicit gl. vbi ait fugam facere ſuſpicionē niſi ali-
qua iuſta cauſa poſſit allegari, quę excuſet fugam, vel
fugę ſuſpicionem. vbi id ſcolaris exemplo planum fa
cit, qui ſcelere patrato ad oras ſuas ſe confert: nā præ-
ſumendum eſt, quòd iuerit propter aliàs cauſas, vt cā
vidēdi negotia ſua, vel ſuos inuiſendi, per d. §. apud
Labeonem, l. quis ſit fugitiuus, hos refert, & ſequitur
Iaſ. in d. l. admonendi. poſt num. 169. verſ. 3. limita. ſic
etiam confirmauit Marſ. in conſ. 49. nu. 37.
Hanc limitationē declares, vt nō ſatis ſit cauſas al-
12 legare, † niſi etiam probabiles adducantur, ita ſenſit
Corn. in conſ. 58. viſa inquiſitione. col. pen. lib. 2. quē
refert Rip. in d. l. admonendi. nu. 168. An vero cauſæ
ſint veriſimiles, nec ne, iudicis arbitrio relinquit Iaſ.
in d. l. admonendi. nu. 169. propè fi.
13 Tertiò limitabis, vt fugiens† poſtquam commiſſū
eſt delictū, vel moretur in domo cautus, & nō exeat,
tunc fuga nullum faciat indiciū, ita limitat Bart. in l.
1. ff. de bonis eor. qui ſibi mor. conſc. quod relatu di-
gnum cenſuit Mattheſ. in ſing. 145. not. aut cū dictū.
& retulit Iaſ. in d. l. admonendi. num. 169. atq; Dec. in
cōſ. 234. in effectu. poſt nu. 1. verſ. nec obſtat fuga: hoc
idem plurimum commendat Ang. in l. vlt. col. pen.
C. de quæſt. ita etiam ſenſit Rom. in d. l. lege Cornel.
poſt nu. 2. verſ. in quantum, vt & placuit Marſ. in rub.
C. de prob. nu. 279. verſ. alio modo etiam. & in pract.
crim. in d. §. diligenter. nu. 42. & in ſing. 49. incip. ſæ-
piſſimè, ita ēt voluit Fel. in c. nullus. nu. 6. de præſūpt.
* quāmagis** cōmunem eſſe ſnīam dixit Io. de Amic.
in conſ. 37. col. 4. in princ. ſub verſ. quinta, & vltima,
eandem probauit opinionem idem Ioan. de Amic. in
conſ. 86. col. 3. verſ. & primo, & Bertr. in conſ. 53. ſcio
quod. num. 10. vol. 11.
14 Cuius rei ratio eſt: nam vnicuique licet† redimere
ſanguinem ſuum, quomodocunq; poteſt: vt ait Vlp.
in d. l. 1. ff. de bon. cor. atq; Marſ. in ſing. 215. incipient.
fuga. & in d. ſing. 497.
15 Secùs verò eſſet, ſi antequam† accuſetur de delicto
aufugiat, tunc enim fuga facit ipſum ſuſpectum, eo
quòd delicti conſcientia eum ad fugiēdum inducat:
ita dixit Iaſ. in d. l. admonendi. nu. 169. quem ſequitur
Marſ. in conſil. 49. num. 37. quod etiam decidit Boer.
in d. deciſ. 215. numero. 10. & num. 30. ad quod nu. ta

alia

alia adduximus ſupra in ipſa concluſione, iſtud etiã
* communi conſenſu ab omnibus probari dixit Boſſ.
in pract.crim.tit.de indi.& conſid.ante tortur. nu.49.
verſ. aliud indicium veriſimile.

16 Eandem limitationem ampliabis,ut ſola fuga† nõ
faciat indicium.etiam eo caſu,quo accuſatio, vel in-
quiſitio nondum inſtituta eſt,dummodo ſubſit iuſtus
timor,vel ſuſpirio vehemens futurę accuſationis,vel
inquiſitionis.etenim nemo tenetur ſe periculo expo-
nere,& ex carcere innocẽtiam ſuam probare: ita ſen-
ſit Rom.in d.l.leg.Cornel.ſub nu. 2. cuius dictum re-
fert,& ſequiẽ Dec.in d.cõſ.234.poſt nu.1.ver. nec ob-
ſtat fuga.atq; Boer.in d.deciſ.215.nu. 29. in fin. idem
* tradidere ſcrib.omnes * communiter in d.l.admonẽ-
di. cum multis alijs ad hoc collectis à Gabr.Saray. in
d.ſing.145.idem probauit Andr.Gail.pract.obſerua.
lib.2.obſer.109 nu.8.cum ſeq.

Hanc quoq ſublimitabis,vt locũ non habeat, niſi
17 alia iuſta ſuſpicio † laboret contra fugientem: nam
tunc ẽt fuga arrepta poſt accuſationem vna cũ hoc,
maximam ſuſpitionem inducit.arg.l.vlt.C.qui num.
tute.cũ ſimil.vt ita reſtrinxit Rom.in d.l.leg.Cornel.
ſub nu.2.quem refert,& ſequitur Brun.in tract.de in-
dit.& tortur.q.3.1.par.nu.9.ad idem reſpondere Lau
ren.ab Occa.in conſ.60.nu.55.ver.nec ex hoc poteſt.
Marcabrun.in conſ.61.nu.13.atq; Io.Coraſ.in d.l.ad-
monendi.nu.79. vbi Cato Sachus nu. 59. & Ioan. de
Amic.in d.conſ.37.col.3. verſ.quinta,& vltima.

Eandẽ declarabis,vt tunc demũ locum ſibi vendi-
18 cet,qñ delictum † erat capitale, vel fugiens debebat
mẽbro mutilari,ſecus ſi non eſſet capitale,vt de pęna
pecuniaria.Nam priori caſu contra ipſum fugientem
facit Indiciũ,non verò poſteriori:ita colligit Ioan.de
Amic.in d.conſ.7.col.10.verſ.1.quia licet,& in conſ.
86.col.3.verſ.1.nam licet,& in conſ.131.col.4.ver.re-
* ſtat videre,vbi de * cõi dicit, vt etiam ſup. notanimus
in 4.ampliat.idem uoluit Paul.Ghirlan. in d.tract.de
relax.carc.de fuga.nu.9.idem ſenſit Franc.Curt.in d.
l.admonendi.nu.260.vbi etiam Iac.Petr. de Ptolem.
idem aſſeruit Soc.in reg.207.in 3. fallen.

Quòd poſtremum ampliabis,vt etiam verum ſit, ſi
19 nondum† accuſatus fuerit,ſed tamẽ,qui alicui mina-
tus ſit,ſe illum accuſaturum: nam fugiens excuſatio-
ne dignus eſt, nec ob fugam in ſuſpitionem criminis
adducitur:nã nominatus de accuſando, iuſte debuit,
& potuit tenere,ne in manus iudicis incidat,& in car-
cerẽ detrudaẽ:ita reſpondit Io.de Amic.in d.conſ.37.
col.4.verſ.& in tantũ,vbi huius ſentẽtiæ teſtes laudat
Rom.Ang.Iaſ.& alios,vt apud eundem videre eſt.

20 Contrarium†tamen ſequutus eſt Soc.in reg.206.in
verb.fuga poſt accuſationem. in 1.limit. idem uoluit
Io.Thierry.in breuiſſimo tract.de fuga.n.11.vbi deci
dunt,quod ſi quis coram iudice fuerit minatus de ac-
cuſando,licet adhuc non accuſauerit, tamen ſi auſu-
giat,fiat ſuſpectus.

Verior tamen eſt prior opinio, quam etiam ſunt ſe-
quuti Ioã. Coraſ.in d.l.admonendi.nu.79.verſ.idem
quoque poſt.vbi etiam Franciſ.Cur. ſub nu.160. in 3.
limi.& ibid.Cato Sachus.nu.58.qui in omnes permo
uentur per l.miles.§.ſocer. ff. de adult.

21 Quartò limitanda eſt.nam fugiens † è manibus ſa-
tellitum,dum eum comprehendere conantur, & po-
ſteà in iudicium vocatus,ſponte præſidi ſe ſiſtat, non
vr̃ eſſe in dolo,propterea eius fuga nullum facit indi-
cium,tanquã purgata ſit per ſequentem comparitio-
nem,ita docet Bart.in d.l.quis ſit fugitiuus. §. ſicuti,
vbi etiã Fulg.nu.4.ff.de ædil.edict. cui accedit Rom.
in d.l.admonendi.nu.70.verſ.adde quod hoc recipit,
ſic ſenſit,& Fel.in d.c.nullus.nu. 7. idem tradit Iaſ. in
l.admonendi.poſt nu.169 in 2. limit. ubi etiã Franc.
Curt.nu.168.& ibid.Caccialup.nu.83.& ibi Cato Sa-
chus.nu.54.atq; Iac.Per.Prol.nu.76. ad idem reſpon-
dit Marc.Mant.in conſ.170.num. 35. ſic q; tradidere
Guid.de Suzar.in tract.de indic.& tortur.nu.40.Frãc.
Brun.in tract.de indic.& tortu.q.3.1.par.nu.7.Blanc.
in eo.tract.de indic.in verb.fuga.nu.286.& Soc.in re-
gul.207.in prima fallent.

22 Quintò limita: vt fuga non faciat indicium † effi-
cax, quando fugiens prius benè audiebat, & vir pro-
bus habebatur, iuxta ſententiam Archid. in c. cerni-
mus.3.q.9.quem refert,& ſequitur Franc.Brun.in tra-
cta.de indic. & tortur. q. 3. 1. par.nu.12.quod placuit
etiam Marſ.in d.conſ.49.nu.38.verſ.dico,& ſecundo
ad idem reſpondit Rom.in conſ.241. ſpectabiles do-
mini.ſub num. 1.

23 Sextò limitabis,quando is, † qui auſugit, reuerten-
di habebat animum: nam eius fuga nõ facit indiciũ:
vt colligere eſt ex d.l.quis ſit fugitiuus.in §. idem ait.
il 2.ff.de ædil.edict.& ex l.1.C.de req.reis idẽ reſpon-
dit Nat.in conſ.407.nu.10. ſic quoq; tradit Lanſr. de
Oria.in d.l admonendi.nu.54.verſ.tertio caſu, & ibi.
Io.Coraſ.nu.51.vtq reſpondit Bertran.in conſ.81.nõ
puto.num.7. vol.2. idem notauit lucubrando Illuſtr.
Cardin.Alban.in lucubrat.ad Bart.in d.l. quis ſit fu-
gitiuus.§.ſicuti.in fi ſicut nec auis,quæ è nido auolat,
breui reuerſura,receſſiſſe dicitur, ita ad hanc rẽ mul-
ta alia congerens dixit Bald. in l.1.nu.15.verſ.quæro
quid de errore.C.de ſeru.fugit.

24 Animum autem reuertẽdi † habuiſſe probatur per
teſtes,quia forſan antequam fugeret, declarauit ani-
mum ſuum coram teſtibus, quod diſcedebat animo
reuertendi,iuxta not per Bart.in l.1.§.ſi quis ipſi præ-
tori. ff. de oper. nou. nunc. Quòd ſi per teſtes probari
non poſſit,conſideratur perſonæ conditio, an ſit no-
bilis,honeſta,& fide digna, vel potius vilis, & ſuſpe-
cta,& ſecundum illius conditionem iudicare fugam,
vt l.non omnes.§ à Barb.ff.de re milit.

Præterea conſideraẽ,an ſit diuturna, vel breuis ab-
ſentia:nã ſi cito reuerſus fuerit,præſumitur,ꝙ auſuge-
rit animo reuertendi, prout reuerſus fuit, aut diutius
abfuit,& p̃ſumitur animo fugiendi abfuiſſe,& nõ ani
mo reuertendi receſſiſſe,ex l.deſertorem. §.emanſor.
& ibi gl.& Bar.q hoc benè notant.ff.de re milit. & ex
d.l.qs ſit fugitiuus,in prin.idẽ aſſeruit Bal.in l.1. in fi.
ff.de bo.cor.q ante ſent.ſibi mor.cõſc.ita docet Paul.
Ghirl.in trac.de relaxat.carcer.tit.de fuga.n.7. & ſeq.

Hoc velim ſublimites,vt locum non habeat, vbi is
25 malo animo†auſugiſſet, & poſteà reuertetur: nam is
dicitur fugitiuus, & contra illum præſumitur, iuxta
ſentẽ.I.C.in d.l.quis ſit fugitiuus.in d.§.apud Labeo-
nem,ita intellexit Lanſr.de Oria.in d.l. admonendi.
* ſub eo. nu. 54. quo in loco aſſerit * communiter hoc
caſu fugam plenè probare.

Septimò limitaẽ,vt concl.non procedat, qñ cõſta-
26 bat, debere † capi de facto.tunc enim licet auſugere,
& euitare violentiã facti:& propterea fuga nullius eſt
momenti cõtra hunc fugientem: ſic videtur innuere
Bertr.in d.conſ.61.nu.7.verſ.quo fit.uol.2.cui accedit
Marc.Mant.in conſ.176.nu.9.id clarius explicauit,&
probauit Paul.Ghirl.in trac.de relax.carce.nu.9.quẽ
refert,& ſequitur Card.Alban.in lucub.ad Bart. in d.
l. quis ſit fugitiuus.in §.ſicuti. in fin.ff.de ędil.ædict.

Octauò limito,non enim fuga nocet,quando quis
27 auſugit præſentiam†ſęuientis iudicis,qui in ſibi ſub-
iectos plus ſatis inſęuire ſolet, & in quo plus ſęuitiæ,
quàm iuſtitiæ deprehenditur. hic namq; iuſtus eſt ti-
mor,& fuga in eo nullius eſt indicij. ſic aſſeruit Pau.
Ghirl.vbi ſup.nu.10.in 5.limi.per ea,quæ ibi adducit.
idem ſenſit Blã.in d.tract.de indi.in verb.fuga.n.285.
ſic ẽt decidit Boer.in d.dec.215.ſub nu.27. Vnde Al-
28 cibiades, † qui rerum à ſe præclarè geſtarum magni-
tudine multorum in ſe cõcitauit inuidiã,cum ad cau-
ſam pro capite dicendum è Sicilia vocareẽ ab Athe-
nienſib. obtemperare noluit:Stultum eſt, inquiens, iu
diciũ quærere,nõ fuga tibi cõſulere, cũ fugere poſſis:
vt retulit Plutarc. in eius vita,atq; Aelia.li.13.de var.

hiſtor. cũ igitur de vitæ diſcrimine agitur, prudentioris conſilij eſt potius fugere, quam ſe committere irato arbitrio etiam propriæ matris: vt egregiè reſpondit Io. Claud. in conſ. 101. nu. 4. vol. 1. inter conſilio crim. à Ziletto in vnum redacta, & edito.

29 Nonò poteſt limitari, ſi conſtet† de fuga legitimè ſaltem per duos teſtes, vel aliã legitimam probationem, alioqui fuga non poſſet facere indicium ad torturam, vt egregiè obſeruauit Arch. in c. nihilominus. 3. q. 9. & in c. cõtumacia. de hæret. in 6. quem refert, & ſeq. Fran. Brun. in d. trac. de indic. & tortur. q. 3. primæ part. nu. 12. verſ. illud circa.

Decimò limito: vt locum non habeat concluſ. in
30 præiudicium† tertij, vt teſtati ſunt Curt. ſen. & Rip. in d. l. admonendi ille nu. 164. hic nu. 174. & Io. Andr. in cap. ad audientiam. de fid. inſtrum.

31 Vndecimò limitatur in famulo fugiẽte† in quo fuga facit plenam probationẽ, iuxta ſententiam Accurſ. in §. ſi vero etiam. in auth. de exhib. reis vbi Ang. hoc confirmat. & Paul. Ghirlan. in d. tract. de relaxat. carcer. tit. de fug. incarce. ad quod plures congerit Boer. in d. deciſ. 215. nu. 29. Gram. in conſ. crim. 32. nu. 6.

32 Hanc limitationẽ intelliges, † vt procedat, quando maximè cõcurrit veriſimilitudo ex parte domini cõdolẽtis, & famuli fugientis, præſertimq; ante inquiſitionem, & poſt accuſationẽ, quia tunc facit indicium ad torturã: vt concludunt Doct. ſuperius citati. Quod
* cõiter ab omnibus receptum teſtatur Cur. ſen. in d. l. admonendi. nu. 171. quãuis ipſe ibi contrariũ ſentiat.

Duodecimò limita, quod licet fuga faciat indiciũ,
33 non tamen habet locum in carcerato aufugiẽte † teſte Iaſ. in d. l. admonendi. nu. 122. & Rip. nu. 170. vbi cæteri ſcriben. idem placuit Paul. Ghirlan. in d. tract. de relaxa. carcer. tit. de fuga incar. nu. 13. & latè Boer. in d. deciſ. 215. nu. 9. nam iſta fuga plenè probat cõtra iſtum fugientem, de qua re nos infra latius in ſequen. concluſ. dicemus.

34 Decimotertiò limites velim, † vt ſi publico decreto eſſet cautum, ne quis poſſet deferre talem rem per aliquem locum, & quis inueniatur à magiſtratibus, ab illiſque renuat excuti, & in fugam ſe det, ſit puniẽdus illa pęna banni, iuxta ſententiam Bar. in l. 3. C. de cur. public. & angar. lib. 10. habetur enim pro confeſſo ille fugiens.

35 Decimoquartò limitare poteris in officiali, ſeu iudice fugiẽte ab officio ſuo, quia tenetur crimine læſæ maieſtatis, ex §. 1. in auth. de adminiſt. ciuit. vt etiam ait Rip. in d. l. admonendi. nu. 173. ne propter diſceſſũ ſcelera committantur à ſubditis: nam tunc fuga eſt delictum. & ſic plenè probat ex Bart. in d. l. admonẽ-
* di. nu. 35. ibidem Iaſ. nu. 177. & hãc eſſe * communem opinionem teſtatur Viu. in ſuis commun. opin. in verb. fuga. in 11. limit. quod latius paulo poſt explicabimus in concluſ. fuga officialis.

36 Decimoquintò limitabis, vt non procedat† concl. quã fuga alicui pro crimine obijcitur. tunc enim probata fuga, probatur & crimen, vt in milite fugiente è caſtris reſpondit I. C. in l. deſertorem. §. deſertor. ff. de re milit. & in eo, qui magiſtratus perſonam ſubtrahit, reſcripſere Imp. Arcad. & Honor. in l. conſiliarios, C. de aſſeſſo. vt docuit Bart. in l. impuberib. §. præterea, vbi nõnulla ſimilia adducit. ff. de ſuſpect. tut. hoc idẽ probat cõtex. in §. ſi vero, etiam quidem. ibi. penè ſui accuſatorem per fugam factam, vbi gl. in auth. de exhib. reis. Eandẽ Bart. doctrinã ſunt ſequuti Io. Coraſ. in d. l. admonendi. nu. 83. & ibid. plurimi alij: vt Lãfr. de Oria. nu. 53. Fran. Curt. nu. 155. Caccialup. nu. 83. Iac. Petr. de Ptolem. nu. 75. Rayn. de Forliu. nu. 3. Fel. in c. nullus. nu 8. de præſ. Marſ. in prax. crim. in §. diligenter. nu. 47. Paul. Ghirlan. in tract. de relax. carc. tit. de fug. incarcer. nu. 3. Brun. in tract. de indi. & tort. nu. 7. Fran. Caſon. in trac. maleſ. tit. de fug. c. 4. num. 17. & ſeq. cũ plurimis alijs, quos lõgũ eſſet oẽs enumerare.

Quàm limitationem ampliabis, vt & locũ habeat,
37 ſi fuga obijciatur † in probatione alterius criminis, ad eius tamẽ probationem ſufficiat ſuſpicio, vt in tutore ſuſpecto: nam ſi ipſe aufugiat intelligitur probatũ delictũ ſuſpicionis: quia fuga facit quem ſuſpectũ: vt voluit Barr. in d. l. impuberibus. §. præterea. ff. de ſuſpect. tut. & in l. admonendi. nu. 35. ver. venio ad ſecũdum. ff. de iureiur. idem confirmauit Bart. in d. l. lege Cornel. ſub nu. 1. ff. ad Syllan. quod & cõprobauit Iaſ. in d. l. admonendi. nu 167. verſ. ſecundus caſus eſt, vbi inquit, ꝙ vbi ſola ſuſpicio ſatis eſt, fuga plenè probat.

Decimoſextò limita locum ſibi non vendicare in
38 mercatoribus, qui decoxerunt, † vel iam ceſſantibus cambia ſoluere, & fugitiuis: nam ex ſola fuga ipſi habentur pro confeſſis, & poſſunt quæſtionibus ſubijci, vt indicent pecunias eis datas, vel depoſitas, quas habere negant: illaſque perdidiſſe, & ſubtractas per inſtitores eſſe dicunt: ita tenet Paris de Put. in d. tract. de ſyndic. c. an in cauſ. pecun. & ciuil. nu. 2. quem ſequit Marſ. in l. diuus. nu. 5. ff. de quęſt. & in prax. in §. expedita. nu. 62. idem voluit Franc. Put. in l. ſingularia. nu. 4. ff. ſi cer. pet. ſic decidit, & Boer. in dec. 215. nu. 5.

CONCLVSIO DCCCXX.

ARGVMENTVM.

Fuga carcerati è carceribus, quãdo efficiat, vt is pro confeſſo habeatur.

SVMMARIVM.

1 *Fuga carcerati è carceribus efficit, vt is perindè habeatur, ac ſi crimen faſſus ſit.*

2 *Fugiẽs ex aliquo cubiculo, vel præſidis palatio, in quo ſub cuſtodia aſſeruabaĩ habetur ꝓ Confeſſo. Cont. vt nu. 3.*

4 *Carceratus dicitur omnis, quicunq; non poteſt è loco tute, & liberè, vt ſibi libuerit, recedere.*

5 *Fugiens ex carcere, vel palatio ianua aperta pro confeſſo non habetur; ſecus ſi ianua ſciſſa vel reuulſa, aut murum tranſcenderit.*

6 *Fugiens è carcere adeò pro confeſſo habetur, vt etiã ſi delictũ nõ patrarit, gratia cuius in carcerem detruſus erat, in eũ animaduertatur, ac ſi re vera crimen commiſiſſet.*

7 *Fuga eius è carceribus, qui in carcerem cõiectus erat facit eum haberi pro confeſſo, quandocunq; poſt accuſationẽ fuit in carcerem detruſus, & à carcere exemptus ſub fideiuſſoribus pendente accuſatione aufugit.*

8 *Fugere volens è carcerib. & repertus, habetur pro confeſſo.*

9 *Fugiens è carceribus adeò pro confeſſo habetur, vt capitali pœna plectatur.*

10 *Fugiens è carceribus voti ſoluendi cauſa pro confeſſo non habetur, dum tamen breui redeat.*

11 *Fugiens è carceribus generaliter cauſa religionis ſeruãdæ pro confeſſo non habetur.*

12 *Fugiens è carceribus neceſſitate coactus pro confeſſo non habetur.*

13 *Fugiens è carceribus, & ad Principem ſe conferens pro cõfeſſo non habetur.*

14 *Fugiẽs è carceribus, qui pro generali inquiſitione detinebatur, pro confeſſo non habetur: ſecus ſi pro ſpeciali.*

15 *Fugiens è carceribus non habetur pro confeſſo, quando carcer fuiſſet fractus à tertio, nec conſilio, & ſuaſione nunc fugientis.*

16 *Fugiens è carceribus in quibus iniuſtè, et indebitè cõiectus erat pro confeſſo non habetur.*

17 *Indebitè incarceratus poteſt in foro conſcientiæ carceres euadere etiam ſi indè cuſtodi detrimentum aliquod cõtingat, quẽ etiam tuto interficere poteſt ſi aliter mortem effugere nequit.*

18 *Fugiens è publicis carceribus pro confeſſo habetur, non etiam priuatis.*

19 *Fugiens è carceribus iuſſu cuſtodis pro confeſſo non habetur.*

20 *Fuga eius, qui poſt fugam denuo captus eſt, & carceri mā-
cipatus, licet inuitus, nō ſatis eſt, vt de eo ſupplicium ſu-
matur, & condemnetur.*
21 *Fugiens è carcere, in quem coniectus eſt ad cuſtodiam pro
crimine hæreſis, pro confeſſo non eſt habendus.*
*Contraria huic ſententia plurimis cōuincitur rationibus,
vt per tot. nu. 22.*
23 *Fugiens è carceribus, qui nondum damnatus eſt de hæreti-
ca prauitate, & carceri ad cuſtodiam traditus, pro con-
feſſo nō habetur: ſicus in iam damnato, & carceri ad pę-
nitentiam tradito, quando fugiens nullam legitimā ex-
cuſationem probauerit, vt nu. 24. Contr. nu. 25.*
26 *Fugiens mulier è carceribus cauſa vitandæ libidinis pro
confeſſa non eſt habenda.*
27 *Fugiens è carceribus cum conſpiratione prius facta in car
ceribus cum ſocijs, pro confeſſo habetur, alias non.*
28 *Fugiens è carceribus animo reuertendi, et ſponte reuerſus
ſit. pro confeſſo non habetur.*

1 Fuga eius, † qui in carcerem incluſus eſt, nō ſo-
lum in patrati flagitij ſuſpicionem eum
adducit, ſed euā efficit, vt perindè habeatur, ac ſi cri-
men faſſus ſit, vt in eū non ſecus agaт, atq; contra illū
qui ſcelus admiſſum confeſſus eſt: ſic apertè tradidit
Accur. in l. in eos, ſuper verb. puniendi, ff. de cuſtod.
reor. & in l. 1. in prin. ſuper verb. capite. ff. de effract. cu
ius rei videtur extare reſcriptū Imp. Hono. & Theod.
in l. ſi apparitor. C. de cohortal. lib. 12. & Iuſtin. in §. ſi
quis vero accuſatus de adulterio auth. vt nulli iud. at-
que reſponſū Martiani I.C. in l. milites agrum. §. eius
fugam. ff. de re milit. quod & ſenſit Io. And. in addit.
ad Spec. tit. de præſ. §. 2. ſub nu. 3. in verb. lex vnic. verſ.
erat ſecundum, id placuit etiam Oldr. in conſ. 65. hic
agitur de duob. nu. 1. iſtis accedit Marſ. in prax. crim.
in §. diligenter. nu. 46. cū multis alijs ad hoc allatis à
Boer. in deci. 215. n. 9. hoc idem comprobauere Iaſ. in
l. admonendi. nu. 172. verſ. quid de incarceratis, ff. de
iureiu. vbi Lāfr. de Orian. nu. 56. vbi cæteri ſcrib. Pau.
Ghirl. in tract. de relax. carcer. de fuga incarcer. n. 12.
& Io. Thier. in tract. de fuga, ſub nu. 11. verſ. 3. niſi.

Concluſionem hanc ita velim amplies, vt etiā pro
2 cedat in fugiēte ex aliquo cubiculo, † vel præſidis pa-
latio, in quo ſub cuſtodia aſſeruabatur: ita ſenſiſſe Io.
And. in eodem loco nuper adducto dixit Paul. Ghir-
lan. in d. tract. de relax. carc. de fug incarc. nu. 13. arg.
d. l. in eos. ff. de cuſtod. reo. ita not. & Boer. in d. deciſ.
215. nu. 15. quem refert, & ſequitur Viui. in commun.
concl. in verb. fuga. incip. quærit Bart. in ampli. nonæ
limit. ita etiam verè ſenſit Oldra. in d. conſ. 65. atque
Guid. Pap. in q. 253. ſi quis, vt refert, & ſequitur Me-
noch. de arb. iud. cauſ. caſ. 301. nu. 7. & ſeq.

3 A contraria tamen † ſtetere ſententia nonnulli, ea
rationi permoti nam licet palatium, ſiue cubiculum
largo modo carcer poſſit appellari, tamē propriè nō
eſt carcer, ex l. ſuccurritur. ff. ex quib. cauſ. maio. ſic ſē-
ſit Bal. in d. l. admonendi, ſub num. 5. ita voluit, & Iaſ.
ibid. poſt nu. 174. verſ. & in noſtra quæſtione, vbi mul
tos eiuſdem ſententiæ viros refert.

Verior tñ vr prior ſnīa, quam etiam ſic confirmo:
4 nam carceratus dr omnis, † quicunq́ non poteſt de
loco tute, & liberè, vt ſibi libuerit, recedere, iux. ſentē.
Ang. in l. 1. C. de priu. carcer. & in l. qui in carcerem,
ff. quod met. cau. tradidit ēt Bal. in l. vnic. nu. 13. in fi.
C. de confeſ. & Innoc. in c. nuper, in prin. de ſentēt. ex-
com. fugiens igitur de palatio fugit contra præceptū
iudicis, ergo habetur pro conuicto, & confeſſo.

Sed limitando facilè poterunt ad concordiā redu-
ci hæ ſcribentium diſſenſiones. Ampliationem itaq;
velim limites, vt locū non habeat in fugiente ex car-
5 cere, vt palatio † ianua aperta, ex iſtiuſmodi enim fu-
ga criminis ſuſpicio nō dimanat, arg. eius, quod Imp.
Conſt. reſcripſit in l. nemo carcerem. C. de exact. trib.
lib. 10. vt retulit Rom. in d. l. admonēdi. nu. 70. ex ſen-
tentia Bal. ibid. cui accedit Cur. in eo. loco. nu. 164. &
Iac. Petr. de Prolo. nu. 78 atq; Io. Cor. nu. 84. Cato Sa-
chus ēt nu. 56. ita deciſum fuit à Boer. in dec. 215. nu.
15. ſicq; tradidit Brun. in d. tract. de ind. & tort. in q. 3.
1. par. n. 10 quib. ſe ipſe ſubſcripſit Viu. in ſuis cōmu.
concl. in verb. fuga. incip. quærit Bart. in fi. 9. limit.

Secùs autē eſſet, ſi aufugiſſet ianua ſciſſa, vel reuul-
ſa, aut murum tranſcenderit: nam tunc inditio eſt cō-
tra fugientem, & habetur pro confeſſo. arg. l. vlt. ff. de
rer. diuiſ. & hoc pacto tradidere omnes ſupra relati à
nobis ſcribentes iiſdem in locis.

6 Secundò ampliabis, vt ſi reuera † non patrarit deli-
ctū gr̄a cuius in carcerē cōiectus erat, tunc habeatur
pro confeſſo, & in eū animaduertatur ac ſi reuera cri
men commiſiſſet: ita probaт in d. l. in eos, & ibi gl. in
verb. puniēdi. ff. de cuſtod. reor. ibiq; Bart. & Ang. nu.
3. vt & clarè tradidit Iac. Beluiſ. in pract. iudi. in tit. de
quæſt. & qual. tormen. nu. 103. verſ. ſi exit carcerem,
ſic etiam aſſeuerauit Hierony. Zane. in tract. differen.
Iur. Cano. & Ciuil. differ. 91. nu. 159. eidem opinioni
accedunt Abb. in c. à nobis. nu. 3. & ibi ſcrib. de appoſt.
Fel. in d. c. nullus nu. 3. de præſump. Cuman. in conſi.
106. nu. 2. & ſeq. atq; Boer. in d. deciſ. 215. nu. 22.

7 Tertiò amplianda eſt, vt etiam talis fuga † faciat
eū haberi ꝓ cōfeſſo, quandocūq; poſt accuſationem
fuit in carcerē detruſus, & è carcere exēptus ſub fide
iuſſorib. & pēdēte accuſatione aufugiſſet, vt colligiт
ex iis, q̄ ad hoc collegit Duen. in reg. 392. in 2. ampl.

8 Quartò amplia, vt ēt concluſio procedat, † ſi fuiſſet
quis repertus cum vellet exire è carcerib. nam tūc pro
confeſſo habetur teſte Iac. de Belloui. in pract. iudic.
tit. de q. & qualit. tormen. nu. 103. per contex. in d. l. qs
ſit fugitiuus. §. idem Celſus. ff. de ædil. edict. ſic etiam
diremit Boer. in d. deciſ. 215. nu. 12. quod probauit, &
Marſil. in rub. de prob. nu. 287. verſ & ſcias etiam, vbi
plurib. id corroborat, & in pract. crim. in d. §. diligēter
n. 49. cū ſeq idē voluit Purp. in l. rogaſti, §. ſi fugitiuus,
n. 32. ff. ſi cer per. nā & ille diciт fugitiuus, q eſt in actu
ipſius fugæ, vt reſpondit Soc. in conſ. 99. nu. 2. lib. 4.

9 Quintò ampliabis, vt etiā is hoc pacto fugiens † ca-
pitali pœna plectatur ex I.C. reſponſo in l. 1. ff. de ef-
fractor. & in l. milites, argu. §. eius fugam ff. de re mili.
& egregiè tradidit Duen. in reg. 392. in vlt. ampliat. &
latius explicat in reg. 393.

Primo loco concluſionem limitabis, vt non proce
10 dat, quando aufugeret † voti ſoluendi cauſa, hęc enim
fuga confeſſum non facit eum, per id quod reſponſū
eſt à I.C. in l. illud, ff. de offic. præſid. dum tamen intra
diem redeat, vel poſt breue tempus, quod vt ſingula-
re dictum retulit Marſil. in ſing. 149.

Secundò limitatur, vt locū non habeat quoties ge
11 neraliter † recedit è carcere cauſa religionis ſeruādæ,
velut, vt rebus diuinis intereſſe poſſit, dummodo re-
deat, ex Bal. in l. 1. ſub nu. 15. verſ. q̄ro quid de errone.
C. de ſeru. fugit. & Boer. in d. deciſ. 215. nu. 17.

12 Tertiò limita, quando quis è carcere † fugeret ne-
ceſſitate coactus, vt ſi comburebatur carcer, vel de
incendio ſuſpicabatur, & timebat, arg. l. habitatio. §.
vlt. ff. loc. vbi interrogatus Alphenus I.C. an ſi condu
ctor domus timoris cā emigraſſet, deberet mercedem
necnè: reſpondit ſi iuſta cauſa fuiſſet, cur periculū ti-
meret, quamuis periculum verè non fuiſſet, tamē nō
debere mercedem locatori, & arg. l. item quæritur. §.
exercitu. ff. eo. vbi conſuluit Vlp. ſi veniente exercitu
conductor migrauerit, deindè ex hoſpitio milites fe
neſtras, & cætera ſuſtulerint, ex locato non teneri cō-
ductorem, ſi denuntiare non potuerit. quos cōtextus
pro ſcholaribus egregiè obſeruauit Rip. in tractat. de
peſt. tit. de priuil. cōtract. cauſ. peſt. nu. 22. qui domos
conducunt: nam pp peſtem poſſunt relinqui. dum ta-
men reddant claues, vel dño denuncient. hoc idē ani-
maduertit. Viu. vbi ſup. in d. verb. fuga. in 3. ſublim. 9.
limit. huc quoq; pertinet eiuſdem Vlp. reſponſum, l.

ſi quis fumo.§.vlt.ff.ad leg.Aquil.vbi cautū reliquit,
actionem legis Aquiliæ ceſſare in eo,qui incendij ar-
cendi gratia vicinas ædes intercidit. iuſto enim metu
illum duci,dixit idem I.C. ſic etiam aſſeruit Boer. in
d.deciſ.215.nu.30.verſ. tamen ego teneo.

13 Quartò limitādā eſt in eo,† qui è carcerib. exiēs ad
principē ſe confert.non n.dicitur fugitiuus.vnde eius
fuga ipſum criminis non arguit:vt decidendo ſenſit
Boer.in d.deci.215.nu.28.per contex.in l.ſed & ſi per
prætorē.§.vlt.ff.ex quib.cau.maio.idem voluit Boſſ.
in pract.crim.tit.de carcer. fideiuſ.commit.nu.46.

Quintò limitabis,vt vera non ſit concl.in fugiente
14 † qui detinebat̃ pro generali inquiſitione. is.n.aufu-
giens pro confeſſo nō habet̃:vt conſuluit Bal. in cōſ.
32.1.quæſt.artic.ſub nu.1.vol.3.quem refert & ſequi-
tur Fel.in c.nullus.nu.4.de præſump.& Marſ.in prac.
crim.in d.§.diligenter. nu. 46. in fi.& in §. attingam,
nu.45.Boer.in d.dec.215.nu.11.Paul.Ghirlan.in trac.
de relaxat.carcer.tit.de fuga.nu. 13. verſ. hæc etiā ex-
cept.Hippol.Bonacoſſ.in ſuis commu. opin. in verb.
fuga rei.verſ.oportet,quòd ad hoc , atq; Paris de Pur.
in tract.de ſind. in verb.qualiter autem probetur. Se-
cus autem eſſet ſi pro ſpeciali inquiſitione in carce-
rem fuiſſet detruſus,vt ait Bal. in d. conſ.32. vna cum
cæteris nuperrimè relatis auctoribus.

Sextò poterimus limitare concluſio.vt non proce-
15 dat,† quando carcer fuiſſet fractus , & dirutus ab ali-
quo tertio,nec conſilio,& ſuaſione nūc fugientis: nā
is fugiens pro confeſſo non habetur:cum militet ea-
dem ratio, quæ in hoſtio aperto.ita inquit Lanfrā. de
Orian.in d.l.admonēdi.nu.56. & in l.ſi fugitiui.C. de
ſeru.fug.& eū refert,& ſequitur Io.Thierry.in trac.de
fug.nu.11.in fi.atq; Soc.in reg.206.in verb. fuga. poſt
accuſat.in 3.limit. verſ.item intellige, niſi carcer.

Septimò limita,vt concluſ.locum ſibi non vēdicet
16 in eo,† qui iniuſtè,& indebitè in carcerē incluſus eſt,
nā eius à carcerib. fuga criminis confeſſionē non ar-
guit:vt ad hanc rē plura adducit Marſ. in d.§.diligen
ter.ſub nu. 59.verſ.nam hoc nō credo.& in d.§.attin-
gā.nu.37.ver itē intellige,ꝙ placuit, & Paridi de Put.
in eō.tract.ſind. in §.carcerē. quem ſequuti ſunt Rip.
in d.l.admonēdi.nu.171.& Menoc. de arb. iud. cauſ.
caſ.301.n.14.lib.2.cent.4.atq; Boer. in d.dec.215. nu.
30.verſ.& iſtud vlt.immo poteſt iſte etiam in foro cō
17 ſciētiæ † carceres euadere, etiam ſi inde cuſtodi detri-
mentum aliquod contingat.quin ēt ſi mortem vitare
aliter nequiret, cuſtodes impunè, & tuto interſicere
poſſet,ita multorū auctoritatib.firmauit Did.Couar.
lib.1.variar.reſo.c.2.nu.12.Boer.vbi ſup.Gram.in cō-
ſil.51.nu.5.& 6.atq; Neuiz.in conſ.61. nu.37.

18 Octauo limita,qn̄ quis fugeret † ex priuatis carceri
bus,nō aūt ex publicis.vt tradidit Rom.in d.l. admo-
nendi. nu. 70. vbi etiam Caro Sachus nu.56. & Paul.
Ghirlan.in d.tract.de relaxat.carc.tit.de fuga.ſub nu.
16.& Boer.in d.deciſ.215. nu.13. & 33. verſ. nec pari-
ter text. qui omnes permouentur auctoritate Guliel.
de Cun.in l.ſuccurritur.vbi Bal.ff.ex quib.cau. maio.

19 Nonò limitatur,vt fugiens † iuſſu cuſtodis non ha-
beatur pro cōfeſſo,ita tenuit Guliel.de Cun.in l.quo-
ties.C.de exact.trib.lib. 10. & Bald.in l. ad commen-
tarienſem.eo.tit.vt eos refert,& ſequitur Paul. Ghirl.
in eodem nuper allatò loco.n. 15. idem voluit Boer.
in ſæpe relata deciſ.215.nu.18. verſ.& idem ſi cuſtos.
ita ſenſit,& Iac.de Beluiſ.in pract.iud.in crimi.tit. de
quæſt. num.108.

20 Decimò limitanda eſt concluſio,† quando poſt fu
gam denuò fuerit captus, & in carcerem detruſus li-
cet inuitus.prior enim fuga non ſatis eſt,vt de eo ſup-
plicium ſumatur,& condemnetur,ſi ita atteſtanti cre
dimus Iaſ.in d.l.admonendi.in lect.ſub nu.90.verſ.3.
limita,auctoritate Bar.permotus ita docentis in l. ra-
ptores.in prin.C.de epiſc. & cler.

Vndecimò velim limites,vt vera nō ſit cōcl.in eo,
21 qui fugiat è carcere,† in quē coniectus fuit ad cuſto-
diam pro crimine hæreſis,is enim neq; pro cōuicto ,
neq; pro cōfeſſo ob id dānandus eſt , nihil enim cōe
hēt hæreſis cū fuga,vel effractione carceris:nā ſi effra
ctor carceris ꝓ confeſſo haberet̃ , reconciliandus, &
abſoluendus eſſet , & petere veniam aſtringeretur de
hæreſi,quam nunquam fuit confeſſus. Præſumēdum
igitur eſt carceris tædio, aut metu falſorum teſtium ,
aut ob ſæuitiam tormentorum aufugiſſe,quam quòd
errore intellectus id fecerit hæc humanior fuit ſen-
tentia Ioannis à Royas in tract. de hæret. par.2.aſſer.
15.n.185.quē refert vnà cū alijs Fran.Pegna in ſchol.
in direct.inquiſit.Nico.Eymerici part.3.ſcho.47. quā
fuerit opinio Zanch.in tract.de hæret.c.10.num.4.&
& Campeg.ibid.ver.fregit carcer.qui contrà ſenſere.

22 Contrariam tñ † huic ſententiam ſunt ſequuti Ioā.
Anan.in c.excommunicamus il 2.nu.3. de hęret. Zā-
chi.in eod.tract.de hæret. c.10.nu.4.& ibid.Campeg.
quorum opinio,vt id quod ſētio libere proferam , ad
veritatem propius accedere videtur. Quid enim hūc
impellere poteſt,vt fugam arripiat:nam is fugiēs,vel
in culpa eſt,vel extra culpā , quod ſi culpę ſit affinis ,
& probatum ſit crimen, quis inficias ire audebit,hūc
pro confeſſo non eſſe iudicandum?præſertim cū prę-
ter fugam adſit flagitiū , & ipſius delicti probatio. At
ſi crimen nondū ſit probatum,& timeat poſſe proba-
ri,debet itidem pro conuicto cenſeri,cum criminoſo
præſuppoſito nullius rei , præterquam læſæ conſcien-
tiæ indicium eſſe poteſt

Sed ſi fugitiuus à crimine hæreſis alienū ſe tendat,
verū ſuſpicetur ex falſorū teſtiū ſuppoſitione ſcelus
in eum poſſe probari propterea que,vt iniuſtas,& ſibi
indebitas ſubterfugiat pęnas in fugam ſe dederit , di-
ſpicere nequeo ſi falſitatē eſſe detectā dixerimus,quō
is ſe tueri poſſit,ne ob admiſſū crimen aufugiſſe iudi-
cet̃:nā in ꝑſentia pęnæ timor ceſſat, cū nullus vnq̃ ex
falſis ꝓbationibus reus peragat̃ immò ꝙ amplius eſt,
in teſtes ipſos iudex grauiter animaduertet. At ſi fal-
ſitas nondum ſit nudata,hincq; reformidet reus licet
innocēs,atroces ſubire pœnas,q̃ iſtiuſmodi delinquē-
tib.ſolēt infligi:nec iccirco ex fuga impune ſe laturū
putet: nā fingamus delictū eſſe ꝓbatū : nec de proba-
tionū falſitate,neq; de rei innocētia aliundè cōſtare
ſēp reus fugiēdo in deteriorē cadit cōditionē.Etenim
ſi verè Chriſtianæ religionis veſtigijs inſiſtit, vt ipſe
ſe ꝑſiſtere cenſet;licet ex aliquo ſacroſanctæ inquiſi-
tionis priuato carcere effugiat inter Chriſtianorum
oras morari cogitur : alioqui, ſi ad hæreticorū regio-
nes tranſmearit ibiq; cōſtiterit,eo ipſo hęreticus con-
uincitur; nec vlli dubium eſt,quin aufugerit deprauа
tæ conſcientiæ teſtimonio conuictus.

Quinetiam inter catholicos poſt fugam cōmora-
tio,omni ſpe pęnas delicti probati euadēdi proculdu-
bio fruſtratura eſt : nam vbiq; locorum ſacroſancto
pōt officio capi , nec ab vno carcere fuga ab alijs ca-
tholicorū ciuitatib. ſiue locis tutum reddere poteſt :
vt ſancitū eſt in Concilio Tholoſano. c.8. & tradidit
Gōdiſal.de Villadieg.in trac.de hęr.q.11.nu.7.Quod
ſi contingat,vt capiatur,iam firmis ꝑmanentib. deli-
cti probationibus,debet haberi ꝓ conuicto . cum nō
fugiendo,vel poſt fugā iā ſit conuictus , ſic etiam di-
cendum erit,ſi non poſſit haberi de perſona , cū præ-
ter fugam ex probatis ſit conuictus.

Iam verò altera ex parte, ſi dixerimus delictū non
probatū,& reū innocētē eſſe , ſed in fugā ſe cōieciſſe,
ſiue ob teſtiū falſitatem , vel tormentorum vim , aut
ob alia iſtiuſmodi , vanam certè eſſe hāc ſuſpicionē,
& vani timoris nullam excuſationē ſubeſſe rīdemus
adeò,vt is aliā peccato latebrā ſibi quærere poſſit: nā
ſi innocēs,& nihil cōtra eum ſit ꝓbatū,cur fugit ? cur
religioſi iudicis ꝑſētiā phorreſcit? q̄ſtionū ne timore?
Sed qd timendū,vndè nihil mali ſolet ꝑuenire? cū in
hoc ſacroſancto inq̄ſitionis officio ex bono,& ęquo,
magnaq;

magnaq; cũ religioſa charitate ſoleat agi: cui munc
ri, q præſunt in id vnũ incũbunt, & enixe dant operã
ne ſalus animę ꝑpetuo pereat, non aũt, vt in hac vita
caducũ, & fragile corpus mortis ſupplicio afficiatur.
Videtis itaq; huic hæreſis inſimulato, & fugienti
oẽs criminis occultandi vias intercluſas eſſe, vt quo-
cunq; caſu afugerit, ſiue ſit innocẽs, aut in culpa, vel
cõtra illũ ſit probatũ delictum, ſiue nõ probatũ ſem-
per ſit dicendus de hęreſi pp fugam conuictus, cũ, vt
vidimus in hoc crimine in fugã, quis ſe dare nõ poſ-
ſit, niſi ex mala cõſciẽtia, & eius intellectu deprauа-
to; non vero, vt ex ea quid cõmodi conſequatᷣ, nc ſpei
quidẽ emolumẽti, quinimo, nihil peius ei cõtingere
põt, q̃ ſi aufugiat, nam etſi huic deterrimo vitio con-
iunctus eſſet, & delictũ contra ipſum probatũ ſemp
ſi ſceleris eũ pęniteat, pia mater Eccleſia hunc beni-
gne gremio ſolet excipere, peccatiq; veniã ab ea cõſe
quit, vt ſancitũ videmus in c. ad abolẽdã de hęr. cũ ſi.
Quam impunitatẽ ſibi polliceri nõ poſſunt in car-
cerib. incluſi ob ſcelera, q̃ Chriſtianã religionem nõ
attingũt, vt homicidæ fures, & id genus alij, fugã arri
piẽtes. ij enim q̃uis patrati ſceleris eos pigeat, non id-
circo impune abeũt, vt rerũ magiſter vſus nos docet
q quidẽ, ſi fuga conſulere ſibi ſtudeãt, excuſatione di
gni ſunt ea potiſſimum de cã, qa ſi ex aliquo loco fu
giãt alijs ĩ locis alterius dñij tuti ſunt. Vñ aufugiẽdo
incolumẽ vitã degunt. qđ non contingere in carceri-
bus coniecto pro hæreſi paulo ante demonſtratũ eſt.
Nec vlla ex parte hanc ſñiam labefactare poteſt,
qđ ad alteram opinionem corroborandũ Royas, &
Pegna in locis ſuperius allatis in mediũ proferũt: Fu-
gã ſcilicet nil habere cõe cum hæreſi, & potius præſu
mendum eſſe carceris tædio, aut metu falſorũ teſtiũ,
ſiue ob ſæuitiam tormentorum aufugiſſe, q̃ ꝙ errore
intellectus id fecerit. Etenim ſi id verum eſſet, illud
incommodũ ſequatᷣ neceſſe eſt, ꝙ idem ſit dicendũ
de carcere incluſo pro homicidio, vel furto, & ex car
cere aufugiẽte. quid eñ & in hoc caſu fuga cũ homi
cidio, aut furto cõe hẽt? Vnde ẽt credere poſſumus
hũc quoq; carceris tædio, aut timore falſorũ teſtium
ſiue propter ſæuitiam tormentorum aufugiſſe, quam
quod delictum patrarit; & tamen id non obſtante,
contrariũ verius eſt: nam vt ſupra diximus, & fatenᷣ
ipſi Symanchus, Royas, & Pegna, ac cæteri cõtrarię
opinionis aſſeclæ, in huiuſmodi delictis prophanis
fugam arripiẽtes habenᷣ pro conuictis. Eadẽ igiᷣ ac
validiori ratione ſic dicendũ erit in aufugiente pro
crimine hæreſis cum in hoc crimine non ſint proba-
tiones magis anguſtandæ, quam in cæteris, quinimo
fauore religionis magis ampliandæ.
Attamen, qui priori voluerit adhærere ſñiæ, illam
declarare & ſublimitare poterit, vt tñ vera ſit in eo,
qui carceri traditus eſt ad cuſtodiam qui fugit anteq̃
damnaretur de hæretica prauitate; Secus aũt eſſet in
23 iam damnato, † & carceri ad pœnitentiã tradito: nã
hunc ita fugientem eo ipſo hæreticũ denuo cenſeri,
eiq; oẽm audientiam denegandã, ac velut relapſum
relinquendũ fore curiæ ſeculari intrepidè aſſeruere
Archid. Io. And. Ancha. Dom. & alij in c. vt cõmiſſi.
de hæret. lib. 6. & Io. Anan. in c. excõicauimus. il 2. n.
3. de hæret. Nicol. Arelatan. in tract. de hæret. notab.
6. Zanchin. in tract. de hæret. c. 10. nu. 14. Franc. Squil
lacenſis tract. de fid. cathol. c. 27. nu. 3. in fi. Fel. in d. c.
excõicauimus. il 2. verſ. not. ꝙ volens redire. & Cam-
peg. apud Zanchin. d. c. 10. verſ. detruſus in carcerem.
24 Quæ ſententia tunc demum vera eſt, † qñ fugien-
tes nullam legitimam excuſationem probauerint:
tunc. n. velut impęnitentes hęretici condemnari poſ-
ſunt, ꝙ ex Eymerici eſſe mente dixit idẽ Franciſ. Pe-
gna in Schol. ad eundem. in 3. par. direct. inquiſit. in
q. 97. Schol. 144. quam & ratione confirmat.
25 Contrariã tamen † ſñiam veriorem & benigniorẽ
arbitratus eſt idẽ Pegna ibidẽ, fugientes. ſ. e carcerib.
ꝑdicto mõ impęnitẽtes quidẽ eſſe ꝑſumẽdos, vt nul-
lo mõ relapſos; ex Simãcę opinione cathol. inſtit. tit.
16. nu. 25. q̃ duab. ẽt corroborat rationib. eamq; expli-
cat, & declarat, & in ea demũ permanet quẽ videro.
26 Duodecimo limitare poteris in muliere, † qñcunq;
aufugiente de carcere cã euitãdæ libidinis, nam tunc
talis mulier non hẽ pro confeſſa, vt probat contex. in
§. neceſſariũ. in auth. vt nulli iud. liceat. ibi, Nullã. n.
mulierẽ ꝓ pecunia fiſcali, ſiue priuata cã, aut crimi-
nali quolibet mõ aut in carcerem mitti cõcedimus,
aut à viris cuſtodiri: vt non per hmõi occaſiones in-
ueniantur circa caſtitatẽ iniuriatæ: ita tenet Bal. in l.
1. nu. 11. C. de ędil. actio. quem ſequitur Pau. Ghirl. in
eod. tract. de relax. carcer. tit. de fuga in carc. nu. 17. vt
etiam cum refert Boer. in d. deciſ. 215. nu. 18.
Decimotertiò limitabis conclu. non habere locũ,
27 † niſi fuga correpta ſit cum cõſpiratione prius facta
in carcerib. cũ ſocijs, nã hoc modo habetur pro con-
feſſo, alias non; vt apertè reſpondit Bal. in d. conſ. 32.
nu. 1. vol. 3. vbi ita dicit debere intelligi tex. in d. l. in
eos. ff. de cuſtod. reor. ſicque ſentire inquit Guliel. de
Cun in l. ſuccurritur, ff. ex quib. cau. maio. aſſerit tñ
ibidem Bal. in hoc caſu hunc puniri arbitrio iudicis,
cuius ſententiæ adhæret Pau. Ghirl. in eod. tit. de fug.
in carcer. nu. 13. verſ. ſecundo limitatur.
28 Decimoquartò limitatur in eo, † qui fugit animo
reuertẽdi, & deinde ſpontè reuerſus fuerit: qa ille nõ
hẽ pro confeſſo, nec incidit in pœnas, de quibus in d.
l. in eos. vt in l. deſertorem. §. 1. & ibi glo. ff. de re mili.
& in l. quis ſit fugitiuus. in prin. & in §. apud Labeo-
nẽ. & ibi Bar. ff. de ædil. edict. ſic dilucidè ſentit Pau.
Ghirl. in eo. relato loco, num. 7. & 14. de qua re latius
nos ſuprà in 6. limit. primæ concluſionis de fuga.

CONCLVSIO DCCCXXI.

ARGVMENTVM.

Fuga officialis quam probationem contra ipſum faciat. & quando.

SVMMARIVM.

1 *Fuga officialis contra ipſum ſemiplenã facit probationem.*
2 *Fugiens officialis tempore ſui ſindicatus furta, peculatus, extorſiones per ſolum iuramentum aduerſus ipſum probantur.*
3 *Fugiẽs officialis ex hac fuga fit ſuſpectus, vt torqueri poſſit*
4 *Fugiens officialis dum eſt in ſindicatu, propter huiuſmodi fugam habetur pro confeſſo.*
5 *Fugiens officialis, ex hac fuga maieſtatis reus efficitur.*
6 *Fuga officialis poſt adminiſtrationem et tempus ſindicatus abſolutum, nullam præſumptionem nec probationem in ipſum facit.*
7 *Fugiens officialis propter Tyrannum, qui ipſi erat impedimento, quo minus iuſtitiam adminiſtraret, maieſtatis reus non efficitur.*
8 *Fuga tunc cõtra magiſtratum fugientem ſemiplenã facit probationem, quando intra tẽpus, hoc eſt, 50. dies, fugit.*
9 *Fuga contra magiſtratũ fugientem, ſemiplenè non probat, cum ad locum a quo fugit, deductus eſt iam inuitus.*
10 *Fuga nõ nocet officiali fugienti ſui iudicis ſeueri ꝑſentiã,*

1 Fugam officialis † contra ipſum ſemiplenã
facere probationẽ colligunt ſcribẽ
tes ex Accur. in l. admonẽdi. ſuper verb. exacto iuro,
ibi, vel per fugã rei. ff. de iureiur. id tñ dilucidius ape-
ruit idẽ Accur. ĩ l. in bonę fidei. ſup verb. decidi opor
tet. ibi, per fugã, C. de reb. credit. & iureiur. Accur. do-
ctrinã cõprobauit Bar. in l. lege Cornelia, ſub nu. 1. ff.
ad Syllan. idẽ vr̃ ſenſiſſe Oldr. in conſ. 65. ſub n. 3. hoc
ẽt cõfirmauere repetẽtes in d. l. admonẽdi, præſertim
Iaſ. in lect. n. 88. & in repet. n. 177. vbi ẽt Fran. Cur. nu.
161. id quoq; tradidit Pau. Ghirl. in tractat. de relaxa.
carc. tit. de fug. in carc. nu. 5. verſ. quę quidẽ Cõcluſio.

Conclu-

Cōcluſionē hanc primò ſic velim amplies,† vt eò vſq vera ſit, vt ſi ille aufugiat tpe ſindicatus, furta, peculatus,& extorſiones p ſolum iuramētum aduerſus ipſum probentur; quę alioqui p teſtes plenè debe- rent probari, ſi fugæ ſe nō dediſſet: vt egregiè notauit Ang. in §. neceſſitatem, ex gl. ibi, ſuper verb. oſtēditur, in auth. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. fi. quem refert, & ſequitur Iaſ. in d. l. admonēdi, ſub nu. 177. ſic ſenſit, & Rom. ibid. nu. 58. vbi Io. Coraſ. nu. 85. in fi. atq; Fran. Curt. ſub nu. 161. verſ. quinimò gloſ. ſing.

3 Secūdo loco cōcl. ampliabis,† vt officialis p hmōi fugā adeò ſuſpectus reddat̄, vt tormētis ſubijci poſſit, ſi credimus Ang. in d. ∫. oportet in auth. vt iudic. ſine quoquo ſuffrag. fi. teſte Iaſ. in l. admonēdi. ſub. n. 177. circ. ñ. & ibi. Fran. Cur. poſt nu. 161. verſ. quinimò, vbi ēt Rip. n. 173. quē refert Blan. in trac. de indic. in verb. fuga. nu. 288. verſ. fuga officialis. ꝙ placuit ēt Pariſ. de Put. in trac. de ſyndic. verb. an iudex vel officialis. poſt nu. 5. verſ. adeò quod. qui promouentur ad hoc ſentiendū ex contex. in §. ſup oc. in auth. de collat.

4 Tertiò amplia,† vt adeò vera ſit concl. vt officialis fugiēs dū eſt in ſyndicatu, pp hmōi fugā habeatur p confeſſo, & cōuicto: vt optimè docuit Bar. in l. conſiliarios. per illū tex. C. de aſſeſſor. quāquā, vt aduertere Iaſ. vbi ſup. & ibid. Rip. n. 173. illa lex loquatur in eo, q ipſum officiū ſubtraxit, nō in ipſo officiali fugiēte tpe ſui ſindicatus, vnà tñ cū Bar. ſenſere ſcribētes pleriq; in d. l. admonēdi. vt Rom. n. 71. verſ. 4. addēdū Io. Coraſ. nu. 85. Lāſ. de Oria. n. 53. Fran. Cur. n. 161. Caccialup. n. 85. Cato Sachus. n. 57. et Iac. Pet. de Ptolom. nu. 81. hoc idē aſſeruere Blāc. in d. trac. de indic. eo. n. 288. Guid. de Suzar. in tract. de indic. & tortu. ſub nu. 95. Iac. de Beluiſ. in pract. iud. de criminoſ. remiſſ. n. 3. Hipp. Mart. ī prac. crim. §. diligēter. n 45. Paris de Put. in trac. de ſind. in prin. in verb. an ſi officialis aufugit. Amod. de Caſtel. in eo. trac. de ſind. poſt. nu. 106. ver. & receptans. & Hipp. Bonacoſſ. in ſuis commu. opin. crim. in verb. ſuga rei. verſ. & primo ſi officialis.

5 Primo loco nūc concl. limitabis,† vt nō pcedat, qñ officialis fugit nondū adminiſtratione finita: nā tunc fuga nullā probationē, vel præſumptionem inducit, quoad ea quæ contra ipsū opponunt̄ extra fugā, ſed tñ, q gerit magiſtratū, maieſtatis reus efficitur pp delictum. qđ in deſerēdo officiū dr̄ cōmittere, ex ∫. 1. in auth. de admin. ciuit. ita tradidere ſcrib. in d. l. admonēdi, vt Rom. n. 71 quē ibidem refert Iaſ. ſub nu. 177. Frā. Cur. poſt nu. 161. ver. capio pprius Caccialup. nu. 85. Io. Coraſ. nu. 86. Lanfr. de Orian. nu. 53. Cato Sachus. nu. 57. ver. ſed cōcludite. & Iac. Petr. de Prolem. nu. 81. idē aſſeruit Pariſ. de Put. in eo. tract. de ſindi. in verb. an ſi officialis aufugit. tit. de fuga officia. in prin. & in verb. probatio de ſindicatu. verſic. tñ aduerte. & Amod. in eo. trac. de ſindic. nu. 106. verſ. item tenetur officialis. atq; Hipp. Bonacoſſ. in ſuis cōmu. opi. crim. in verb fugiens officialis. vt ēt plenius id in ſuperiori concluſ. examinauimus in vlt. limitatione ad concl.

6 Idē quoq; erit dicendum, ſi aufugiat† poſt finitum officium, & tempus ſindicatus, qa tunc fuga nec præſumptionē nec ſuſpicionē inducit; vt ſupra relati ſcribentes tradidere in d. l. admonendi. & Soarez in ſuis

* commu. opin. in verb. fugiens. ibiq; ait hanc eſſe* cōmunem opinionem, arg. l. Gracchus. C. de adulter.

Superiorē tñ limitationē ſublimitabis, vt locū non

7 habeat,† qñ magiſtratus in fugā ſe dediſſet. vel diſceſſiſſet pp Tyrannum, qui ipſi erat impedimento, quominus iuſtitiā adminiſtraret: nam tunc ēt nōdum adminiſtrationis munere abſoluto maieſtatis reus non efficitur, omneſq; pœnas euitat, & quod amplius eſt integrum ſalarium debet habere, iuxta ſententiam Baldi in l. 1. ∫. diuus. ff. de var. & extraord. cognit. quē ſequitur Amod. in eo. tract. de ſindic. nu. 106. in fi.

8 Eandē limitationē ſublimitabis,† & conclu. declarabis, vt demū magiſtratus fuga ſemiplenè pbet contra magiſtratum, qñ intra tēpus, intra quod debet ſtare ad ſindicatū, hoc eſt, intra quinquaginta dierum ſpacium, vt ſanxit Imp. Zeno. in l. 1. C. vt omnes iudi. tàm ciuil. quàm milit. in fugā ſe conijcit, vt habemus à Rom. in d. l. admonendi. nu. 71. & ibidem Iaſ. num. 177. quibus adhærēt ſuprà deducti ſupra relati auctores in d. l. admonendi. & Paris de Put. vbi ſupra.

9 Limitanda eſt ſecundo cōcl.† vt fuga ſemiplenam non faciat probationē contra magiſtratum aufugiētē, ſi is ēt inuitus ad locū, à quo fugit, deductus ſit, vt colligit̄ ex gl. in d. §. neceſſitatē. auth. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. iūcta d. l. vna. C. vt oēs iud. ſic ſēſit Rom. in d. l. admonēdi. nu. 71. & Salt. in l. in bonæ fidei. col. 10. C. de reb. cred. & iureiur. quos ſequit̄ Iaſ. in d. l. admonēdi. in lect. nu. 90. verſ. 3. limita. et in repet. n. 177. in fi. quod placuit, & Curt. ibidem, ſub eo. num. 161. & Lāfr. de Oria. nu. 54. atq; Cato Sachus. nu. 57. Iac. Pet. de Prolem. n. 81. einſdē fuere ſnīæ Marſ. in prac. crim. §. diligēter. nu. 45. Frā. Brunel. in tract. de ind. & tortu. q. 3. 1. par. nu. 11. & Paris de Put. in d. tract. de ſindic. in verb. an ſi officialis aufugiat. in rub. de fuga offic. in prin. & in verb. probatio in ſindicatu. ver. Ludo. autē.

10 Tertiò limitat̄,† vt vera nō ſit in adminiſtratione declinātē ſeueri iudicis præſētiā, vel magiſtratus ſindicatores ſibi ſuſpectos, & iter arriperet ad ſuperiores illi. n. fuga tunc non noceret: ita hac cautione magiſtratui aufugiēti conſuluit Paris de Put. in eo. trac. de ſindic. in d. verb. an Iudex. quē ſequitur Paul. Ghirl. in tract. de relax. carc. tit. de fuga in carc. nu. 11. cum ſeq.

CONCLVSIO DCCCXXII.

ARGVMENTVM.

Fuga famuli quam probationem aduerſus ipſum faciat, & quo pacto.

SVMMARIVM.

1 *Fuga famuli probat res amiſſas à domino, ab illo famulo fuiſſe ſubtractas, ſi prius cōſtet de rebus furatis, vt nu. 2.*

3 *Diſpoſitio nō procedit, niſi verificetur id, ſuper quo diſpoſitio fundatur.*

4 *Delicti culpam nullus ſuſtinere poteſt, niſi conſtet illud delictum fuiſſe commiſſum.*

5 *Fuga ſola famuli non facit contra ipſum plenam probationem, ſed quandam præſumptionem.*

6 *Fuga famuli in criminali potis eſt, vt famulus ipſe torqueatur. Contr. nu. 7.*

8 *Fuga famuli, vt contra ipſum faciat indicium ad torturam, quæ concurrere debeant.*

9 *Iudicis arbitrio relinquitur, an ex fuga famulus ſit torquendus.*

10 *Fuga famuli aduerſus ipſum facit præſumptionem, quādo agitur ciuiliter.*

11 *Famulus ex fuga non poteſt condemnari.*

12 *Ex præſumptionibus nemo condemnandus eſt.*

13 *Indicia certa, & indubitata requiruntur, vt quis cōdemnetur, quando agitur criminaliter.*

14 *Indicia certa requiruntur etiam in delictis occultis, vt quis condemnetur.*

15 *Indicia debent eſſe violenta, etiam cùm ciuiliter agitur, vt perueniri poſſit ad condemnationem.*

16 *Famulus ex fuga, qñ non præſumatur res domini amiſſas furatum fuiſſe, multis declaratur modis ſimul congeſtis.*

1 Ex fuga† famuli probari res amiſſas à domino, p illum famulū fuiſſe ſubtractas tradit Accurſ. In §. ſi verò ēt quidā iurent. ſup verb. factū. in auth. de exhib. reis. ita aſſeruere repetētes in l. admonēdi. ff. de iureiur. vt Iaſ. n. 170. Frā. Cur. n. 171. Caro Sacchus nu. 60. Iac. Pet. de Ptolem. n. 85. idē decidit Boer. in deciſ. 215. nu. 29. hoc ēt ſcriptum reliquere Blanc. in tract. ind. tit. ex facto indicia. nu. 279. & num. 423. Marſ. in prax.

prax.crim.§.diligẽter.nu.47. Boſſ.in tract.crim.tit.de
indic.& conſider. ante tortu.nu. 53. & ſeq. verſ.aliud
ita ẽt dixit Affl.in c.1.in verb.in gl. t.nu.28.tit. de pa-
ce iuram. firm. vbi de * communi ſententia teſtatur
* communem quoque dicit Soarez. in verb. fug. nu.
376.ad idem reſpondit Natt.in cõſ.407.pro defenſio
ne Antonij nu.1.fere per totum conſ.

2 Declarabis primo conclu. † vt prius hoc ipſum de
beat conſtare, ꝙ res fuerint amiſſæ, & ſic aliqd furto
3 fuerit ſubtractũ: nã diſpoſitio † nõ procedit niſi veri
ficetur id, ſuper quo diſpoſitio fundatur, teſte Accur.
in l.mancipia.ſuper verb.aduocandũ. C.de ſer.fugit.
cuius doctrinã.not.Pau.Caſt.& Sal.ibi.atq; Bart.in l.
diuus.ff.de teſta.mihi.& in l.1.§.& parui. ff.qd vi, aut
4 clam. præſertim † cũ nullus delicti culpam ſuſtinere
queat, niſi conſtet illud delictum fuiſſe commiſſum.
l.1.§.itẽ illud.& ibi Bar.ff.ad Sylla.ex l.1.C.ubi cauſ.
fiſc.vbi Bar.in l.vlt.circa prin.ff.de quæſtio.quem ſe-
quitur Nat.in eo.conſ.407.nu.3.

5 Declaraĩ ſecundo, † vt ſola fuga famuli plenã nõ
faciat probationem, ſed tantummodo quandã præ-
ſumptionẽ: ita ſenſit Fran. Cur. in d.l admonẽdi.nu.
171.quem ſequitur Nat.in eo.conſ.407.nu.12.

6 Declaratur tertio, vt ſola † fuga famuli poris ſit in
iudicio, vbi de capitis agaĩ diſcrimine, vt qõ habeaĩ
in ipſum ita ſenſit Dy.in l.diuus Adri.ver.ſic & diuus
Pius.ff.de cuſt.reo.p contex.in l.3.§.ex his ff.ad Syll.
cũ quo conuenit per quandã ſimilitudinem Bar. in l.
vlt.ff. de in lit.iuran. quem refert, & ſequitur Boſſ.in
tit.de indic.& conſiderat ante tortu.nu.54.in fi.

7 Contrariã ſñiam † probauit Iac.de Belu.in § ſi ve-
ro ẽt in auth.de exhib. reis auctoritate contex. p mo-
tus in l.1.ff.de quæſt.& in l.milites.C.eo.vbi requirũ-
tur torturã argumenta, ſiue indicia in multitudinis
numero, quæ oĩa refert Io. And.in addit. ad Spec. in
§.ſpẽs.verſ.violenta aũt pſum.tit.de pſum. vbi tenet
* hãc opinionẽ eſſe de iure * veriorẽ, licet ſecũda de cõ
ſuetudine ſeruet, ꝙ ex vnico indicio pueniaĩ ad tor-
mẽta.in eandẽ deſceẽdere ſñiam Blãc.in tract. de in-
dic.tit.ex pceſ.& teſt.indic.nu.423. Bru.in eo.trac.de
indic.q.3.1.par.nu.3.& Franc.Caſon.in tract.malefi.
de fuga.c.4.n.22. vbi ait, ex famuli fuga oriri indiciũ
8 ad torturã, † qñ hæc concurrũt.ſ. dñm habuiſſe d.bo-
na, & ſeruum veriſimiliter auferre potuiſſe, itẽ ꝙ dñs
ſit bonæ fidei, & ècontra ſeruus ſit aliquantulum ſu-
ſpectus, aliter non eſſe procedendum ad torturã ait,
quia ſæpe contingit famulos fugere propter timorẽ
domini ſiue aliam ſimilem cauſam, & dominos ſæ-
pe mentiri ſolere contra ſeruos. Vnde reliquum eſt,
vt ex qualitate perſonarum debeat arbitrari Iudex,
9 † ſit necne queſtionib.ſubiiciendus famulus: iuxta id,
quod docuit Bal.in l.1.in princ C.locat. quem ſequi-
tur idem Brun.in eo.nuper relato loco.

10 Quartò cõcl. declarabis, & intelliges, † vt vera ſit,
qñ agiĩ ciuiliter, & eſſet pbatũ illũ eundẽ eſſe famu
lũ, & fuiſſe famulum eo tpe quo aufugit, vt dixit Boſ
ſius in eo.tit.de indi.& conſid.ante tortu.nu.54.in fi.

11 Quintò velim declares, † ꝙ licet pp fugã poſſit tor
queri famulus, nõ tñ ex ea condẽnandus ſit nã vt mõ
diximus, cũ fuga ſolum faciat quandã pſumptionẽ,
12 ex prẹſumptionib.† nemo condẽnandus eſt, vt trãdit
Vlpia.in l.abſentem. ff.de pẹnis. Sed nec de ſuſpicio-
nibus, inquit l. C. debere aliquẽ dãnari diuus Traia-
nus Aufidio Seuero reſcripſit. ſatius.n. eſſe impunitũ
relinqui facinus nocentis, q̃ innocentẽ damnari. idẽ
ſanxere Imp.Grat.Valẽt.& Teodo.in l.vlt. C.de pb.
13 Nec iniuria profecto id conſtitutũ eſt: nam † vbi ca
pitaliter agitur nemo condẽnari põt, niſi ex iudicijs
certis, & indubitatis, vt tradidit Io. Andr. in addit.ad
Spe.tit.de pb.§.videndũ reſtat.ſub nu.19.verſ.13.ſup
verb.ſciant.vbi exemplis inductis declarat, q̃ ſint cla
ra, & ĩdubitata indicia, qd placuit, & Bal. in l.milites.
nu.5.ver.an tot.C.de q̃ſt.idẽ aſſerit Imo.in l.vlt.ff.de
hær.inſti.atq; Ro.in l.excipiunĩ.nu.3.ver.3. not ff.ad
Syl.& Abb.in c tertio loco.nu.8.ver.& de his.de pb.
14 Quod poſtremo loco traditũ velim, † vt ẽt pcedat
in delictis occultis; vt ſenſit Bal. in l. quicunq; n.25.
ver.8.no.C.de ſer.fugi. vbi his cõceptis verbis loquiĩ
ꝙ ĩ ſecretis delictis, tractatib. & cõſilijs pp pbationis
difficultatẽ peruenitĩ ad torturã, & qñq; ad condẽna-
tionẽ, ſi ſunt ita certa, ꝙ vix denegare ſufficiat, l.mili
tes.§.oportet.C.de q. p Dyn.in l.2.ff. de excuſa.tuto.
15 Illud ẽt ampliabis. † vt locũ habeat, ſi crimẽ ciuili
ter agaĩ q̃uis.n.non requiranĩ certa, & indubitata, tñ
violenta debẽt eſſe indicia, vt pueniri poſſit ad con-
demnationem, ex c.literis.de pſump.& c.conſtitutus.
il 1.de teſtib.vt refert Abb.in c.afferte.nu.6.in fin.de
præſump.quem ſequitur Natt.in d.conſ.407.nu.13.
16 Poſſem hoc in loco † nõnullas limitationes ad cõ
cluſ. apponere, vt ſcilicet locũ nõ habeat qñ aufugit
ante accuſationẽ; ſecus ſi poſt: nec itidẽ procedat, cũ
famulus fugitiuus ſponte reuerſus ſit; neq; pariter lo-
cũ ſibi vendicet cum ſæuitia Iudicis, ſiue dñi impul-
ſus, in fugam ſẽ proripuit: nec præſumatur pariter pp
fugam res domini amiſſas ſubtraxiſſe, cũ ad ſuperio-
rem ſe contulit: nec ex fuga furti culpa in eum confe
ratur, cum iuſta aliqua de cauſa aufugiſſet. Poſſem
inquam ſic concluſ.noſtram reſtringere, ſed iſta con
ſulto prætereo cum hæc, multaque alia huiuſmodi
latius in prima fugæ concluſ.declarata ſint.

CONCLVSIO DCCCXXIII.

ARGVMENTVM.

Fugæ ſuſpicio debitoris, vt is in carcerem poſſit conijci, an creditoris iuramento probetur: quæq; à creditore ſint probanda, vt debitor capi poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Fuga ſuſpitio debitoris non probatur iuramento creditoris, vt ille poſſit carceri mancipari, ſed debet aliter ſummatim probari.*

2 *Iuramentum ſolum non ſufficit ad id probandum, quod generat magnum præiudicium.*

3 *Captura perſonæ magni præiudicij, & maior quam captura rerum.*

4 *Fugæ ſuſpicio debitoris ſatis eſt, vt probetur iuramento creditoris.*

5 *Iuramento ſolo non probanĩ ea, quæ in animo conſiſtunt.*

6 *Fugę ſuſpicionem debitoris probari, & non probari creditoris iuramento, quo pacto intelligatur.*

7 *Creditor debet probare cauſas propter quas ſuum debitorem de fuga ſuſpectum habeat.*

8 *Quæ requirantur, vt creditor debitorem ſuum de fuga ſuſpectum poſſit allegare, remiſſiuè.*

9 *Fugæ ſuſpicionis debitoris cã debet ſuperuenire poſt conflatum debitũ vt per iudicẽ detur familia ad eum capiendum; ſecus ſi illa cauſa ſuberat tẽpore contracti debiti.*

10 *Fugæ ſuſpicio, & ſi emerſerit ante debitum contractũ. tñ ſi ad notitiam creditoris non peruenerit, niſi poſt contractum debitum ſufficit ad obtinendam capturã probare nunc creditorem intellexiſſe debitoris ſuſpicionem.*

11 *Fugæ ſuſpicionis cauſa quod de nouo ad notitiam creditoris peruenerit per eius iuramentum probatur.*

12 *Fugæ ſuſpicionem creditor ẽt ſi tpe contracti debiti ſciuerit, debitum autem ortum habuerit ex delicto, vel quaſi ex contractu, poteſt debitorem tamen creditor capere.*

13 *Fugę ſuſpicionem debitoris, ſi creditor poſt contractum ſciuerit, & poſt huiuſmodi ſcientiam diu tacuerit antequam petierit, vt caperetur debitor, ſibi præiudicat.*

14 *Creditorem diu tacuiſſe poſt ſcientiam ſuſpicionis fugæ debitoris iudicis arbitrio relinquitur.*

15 *Creditor debitũ plenè probare debet, anteq̃ per iuĩm fugę ſuſpicionem debitoris ſui poſſit probare. Contrar.nu.16.*

17 Tem-

17 *Tempus aliquando nõ patitur plenè deliberandi conſiliũ.*
18 *Captura debet iuſtificari antequã debitor capiatur, adeo vt non valeat iuſtificatio poſtea facta.*
19 *Cauſa ſuſpicionum fugæ debitoris debent poſt capturam plenè probari, alioquin nulla fieret captura.*
20 *Fugæ præſentis debitoris ſuſpicio probabilis poteſt per iuramentum probari.*
21 *Fugæ præſentis ſuſpicio ſemper laborat aduerſus muliones, viatores ſtipendiarios & forenſes.*
22 *Mora vbi eſt periculum allatura recedimus à regulis iuris, vt periculum poſſit euitari.*
23 *Fugæ ſuſpicione debitor laborans etiam diebus feriatis poteſt capi. Ratio huius rei nu. 24.*
25 *Fugæ ſuſpectus debitor etiam ab incompetenti iudice põt capi. Contrarium nu. 26. Conciliatio, remiſſiuè, nu. 27.*
28 *Fugæ ſuſpicione laborantem clericum debitorem laicus ſine metu excommunicationis capere poteſt.*
29 *Fugæ ſuſpectum debitorem creditor propria auctoritate capere poteſt.*
30 *Creditor agens contra debitorem de fuga ſuſpectum vti hæredem, debet prius probare debitorem eſſe hæredem, quã iuret apud iudicem illũ ſibi de fuga eſſe ſuſpectum.*
31 *Hæredem aliquem eſſe probatu difficile eſt, & iur.*
32 *Creditor agens vti hæres contra debitorem de fuga ſuſpectum debet prius probare ſe hæredem.*
33 *Fugæ debitoris probabilis ſuſpicio, & ſi per iuramentũ poſſit probari, tamen iurans non debet ex ſeipſo iurare, ſed iudice deferente, alioqui nullum eſſet iuramentum, & nihil probaret.*
34 *Fugæ debitoris ſuſpicio quo pacto poſſit probari, remiſſiuè.*
35 *Creditor quo pacto debitorem ſuum fugæ ſuſpicione laborantem ante iudicem proponere, & allegare debeat.*
36 *Creditor an ſuccumbat, ſi in ſua petitione, vel narratione ſuſpicionis fugę debitoris vnum ex requiſitis allegare prętermiſerit.*

1 Fugæ ſuſpicio debitoris † ad hoc vt creditori
detur facultas illum in carcerẽ detrudẽ
di, non probatur iurõ ipſius creditoris, ſed debet ali-
ter ſummarim probari, ita reſpondit Bal. in conſ. 285.
quia non opus. nu. 3. verſ. & quarto dico. vol. 1. & in l.
apertiſſimi. nu. 9. verſ. & ſi vero volo. vbi ẽt Ang. C. de
iudi. & idem Bal. in l. ſciendum. poſt nu. 2. ver. 3. quæ-
rit gl. ff. qui ſatiſd. cog. per contex. in l. ſi creditores. in
verb. docere. ff. de priu. cred. vbi Ang. pulchrè loquit.
idem quoq; Bal. in l. creditor. la 2. poſt med. ff. ſi cert.
pet. quẽ ſequit Alex. in l. 2. nu. 22. ff. ſolu. mat. & in l. ſi
fideiuſſor. §. vlt. nu. 12. ff. qui ſatiſd. cog. quos ſequitur
Iaſ. in d. l. apertiſſimi. n. 22. verſ. vnde infert, vbi dicit
* iſtam videri * communem opi. C. de iudi. iſtis ẽt ad-
hæret Fran. Cur. in tract. de ſequeſt. nu. 42. ver. 8. prin-
cipaliter quæro idẽ aſſerũt Ang. Pau. Caſt. & Imo. in
l. qui bona, §. de illo. ff. de dam. infect. idẽ Ang. in l. ſi
ab arbitro, vbi Iaſ. nu. 3. ff. qui ſatiſd. cog. ad idẽ rñdit
Nat. in conſ. 430. in cã capturæ. nu. 14. & Alex. in cõſ.
60. Conſideratis his, nu. 7. vol. 5. atq; Pariſ. in cõſ. 101.
citatio contra Titium. in prin. vol. 3. & in conſ. 99. iſte
* Io. Fran. nu. 32. vbi teſtat de cõi * opi. eo. vol. 3. id etiã
* * communiter eſſe receptum dicit Dec. in conſ. 75.
pro tenui. col. 2. in prin. verſ. & licet. ꝙ placuit & Io.
Bapt. Caccialup. in tract. de debit. ſuſpect. in 6. quæſt.
in prin. nu. 16. idẽ confirmauit Grat. in cõſ. 138. nu. 4.
* vol. 2. * communem ẽt eſſe ſcribentium ſniãm dixit
Ant. Tremul. in addit. ad prax. Bonacurſ. in tit. de re-
* cuſ. num. 3. inter * cões quoq; hanc retulit ſententias
Hippol. Bonacoſſ. in ſuis cõmun. opin. crim. in verb.
fugę ſuſpicio ex nouiſſimis ſcriptorib. id quoq; tradi-
dit Clariſs. Iaco. Meno de arbit. iudi. caſu. 87. nu. 5.
Concluſ. nræ ratio eſt: nam ſolũ iurm non ſufficit ad
2 id probandum, ꝙ generat magnum præiudicium, vt
colligitur ex l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. & iureiur.
& l. admonẽdi. ff. eo. tit. & ẽt in ſummarijs debet fieri
plena ꝓbatio, ideſt teſtib. & inſtrumẽtis, vt l. 1. §. ſi ea
3 ff. de vent. in poſſ. mitten. ſed captura perſonæ † eſt
magni præiudicij, & maior quàm captura rerũ. auth.
& omnimodo. C. ne fil. pro patre. ergo non poteſt fie-
ri ex ſolo ſacramento, ad quod ſpectat c. legitima. de
appell. lib. 6. vt alia in hanc ſententiam adducit Bal.
in d. conſi. 283. nu. 3. vol. 1.
4 In contrariam deſcendere ſniãm † multi alij ſupe-
rioribus auctoritate ſi non pares, certe nõ inferiores:
iurm ſcilicet ſatis eſſe, vt fugæ ſuſpicio queat proba-
ri: ex his vnus eſt Pau. Caſt. in d. conſi. vlt. ſub num. 7.
verſ. ex his ſequitur reſponſio. vol. 1. Rom. in d. l. 2. nu.
43. ff. ſol. matr. vbi eiuſdem ſententiæ refert gl. in d. l.
apertiſſimi. ſuper verb. recuſare. verſ. poteſt etiam di-
ci. C. de indic. atque Ang. in l. nemo carcerem. C. de
exact. tribut. lib. 10. idem voluit Roma. conſulendo
in conſ. 320. nu. 3. & in conſ. 241. ſpectabiles domini.
in prin. quod placuit etiam Saly. in d. l. ſi ab arbitro.
nu. 9. ff. qui ſatiſd. cog. vbi eandem opinionem non-
nullis confirmat Iaſ. rationibus, eamq; probat, id præ-
terea auctoritate ſua corroborauit Imol. in d. l. 2. in
prin. ff. ſol. matr. Aret. in l. Imperatores. §. vlt. ff. de ap-
pel. Alex. in conſ. 19. viſo proceſſu capturæ. nu. 2. lib.
3. & Pariſ. in d. conſ. 99. nu. 32. verſ. nam conſiderato.
lib. 3. vbi inquit, fugæ ſuſpicionem, & ſuſpicionis cau-
* ſas ſecundum * cõem cõcluſionẽ poſſe per iurm pro-
5 bari: nã clariſſimũ eſt, ea † quæ conſiſtũt in animo ſo-
lo iurõ probari, vt multis cõprobat Rom. in cõſ. 398.
vt clarior. nu. 5. & ad idem ſexcentos allegat Mand.
ibid. in addit. ad eundẽ littera E. ſuper verb. probari.
6 Sed ni fallor, ita poterũt conciliari † hi diſſentien-
tes ſcribentes, nec iurm ſufficiat ad obtinendam cõ-
miſſionẽ capturæ: verũ ad probandã ſuſpicionẽ poſt
capturã, ſolum iurm non eſt ſatis, ſed aliæ requiruntr
probationes: ita prior procedet ſnĩa: ſicque mihi loq
videntur ſupra relati ſcribentes, vt Alex. in d. l. ſi fide
iuſſor. §. vlt. nu. 11. cum ſeq. in d. l. 2. num. 22. & in d.
conſ. 19. nu. 2. atque Iaſ. in d. l. ſi ab arbitro. nu. 9. & cæ-
teri ſupra deducti, ne ſingillatim omnia repetam.
Poſterior verò locũ habebit opinio, vt iudex poſ-
ſit, ſi velit fidẽ facere iurõ creditoris, & ſibi iuſtũ fue-
rit viſum; ſed ſi nolit, vt q̃a actor ſit perſona vilis, vel
nõ fide digna, vel q̃a agat de modico, tũc poterit de-
negare capturã, niſi p teſtes fiat ſummaria fides de ſu-
ſpicione, iuxta ſnĩam Ang. in d. l. q bona. §. qui dam-
nũ. per illũ tex. ff. de dam. inf. idq; voluiſſe Alex. in d.
l. 2. n. 22. ff. ſol. mat. dixit Rip. ibid. n. 57. & in fi. quẽ ſe-
quit Menoc. in d. caſ. 87. nu. 6. vbi nu. 2. apertè refellit
ſcribẽtes huic poſteriori ſñiæ adhærẽtes, iurõ ſcilicet
creditoris probari debitoris fugæ ſuſpicionem.
Eandem concl. primo loco ampliabis, vt nedũ ſa-
7 cramentũ non ſit ſatis: ſed imo creditor † debeat pro
bare cauſas, pp quas debitorem ſuum de fuga ſuſpe-
ctũ habeat: vt in procuratore ſuſpecto dixit Accur. in
l. itẽ ſi ſuſpectus. ff. de procur. ita tradidit Caſt. in cõſ.
vlt. nu. 8. vol. 1. quẽ ſequit Caccial. in eo. tract. de de-
bit. ſuſpec. q. 6. nu. 1. & 6. verſ. quarto eſt aduertendũ,
8 vbi tria † dicit * cõiter requiri, quatuor verò à credi-
tore probãda enumerat Rom. in cõſ. 320. hæc iſtorũ.
nu. 3. ſex recẽſet Iaſ. in d. l. ſi ab arbitro. nu. 3. adeò vt
niſi illa oĩa ſex copulatiuè interueniant, captura ni-
hil valeat, & è carcerib. debitor ſit eximẽdus, vt ibid.
ait Iaſ. idẽ docuit Bar. in l. ait prętor, §. ſi debitorẽ, nu.
5. ff. quæ in frau. credit. ſic cautũ eſt & à Nat. in conſi.
646. contrahere cupiens, nu. 4. eiuſdẽ fuit ſñæ Pariſ.
in d. conſ. 99. nu. 18. cum mul. ſeq. col. 3. idque voluit
Soc. ſen. in conſ. 99. circa primam, num. 3. vol. 3. & in
conſ. 113, quoniam in cauſa, nu. 2. vol. 3. idem ſenſit
Bal. in conſ. 318. Iſta captura, nu. 3. vol. 4. ſic tradidit
& Ang. in l. nemo carcerẽ. C. de exact. tribut. lib. 10.
atque Anto. de But. in c. vlt. de fer. & Affl. in dec. 170.
habuimus in facto. nu. 1.
Intelliges concl. vna cũ prima ampliatione, vt ve-
9 ra ſit, † ſi poſt contractũ debitũ noua cã iuſti timoris

fugæ

Digitized by Google

gæ ſuperuenerit: nã tunc creditori per iudicẽ danda
erit familia ad debitorẽ in carcerẽ detrudendum: ita
Soc. in d. l. ſi ab arbitro, nu. 6. ff. qui ſatiſd. cog. adeò vt
ſi lege municipali ſimpliciter ſit cautũ, ꝙ debitor ſu-
ſpectus capi poſſit, debeat intelligi, qñ ſuſpicio de no
uo ſuperuenerit, ad hoc vt paſſiuè interpretet̃ & re-
ſtringat̃ ſecundũ diſpoſitionẽ iuris cõis, iuxta not. in
l. ſi ſerui veſtri, C. de noxa. & in l. vlt. §. in cõputatio-
ne, C. de iur. delib. vt refert Soc. vbi ſup. nu. 15. Secus
verò ſi illa cã ſuberat tpe contracti debiti, vt l. ſi cre-
ditores, ff. de priuileg. cred. & d. l. qui bona, §. de illo,
ff. de dam. infe. & l. ſi is à quo, ff. vt in poſſ. legat. vt do-
cuit egregiè Bar. in d. l. ait prætor. §. ſi debitorẽ. nu. 5.
ff. q̃ in frau. cred. Nã ſi cã ſuſpicionis ſubſiſtebat tpe
cõtracti debiti, & creditor eã ſciebat, qua nõ obſtãte
cõtraxit, ſibi imputet, cũ videat̃ perſona debitoris ta-
lem, qualis eſt approbare, vt in dictis iurib. patet, & in
ſuſpicione quæ tũc erat, non poſſet ſe fundare, l. pen.
ff. de iur. dot. ita ſcriptum reliquit Caccialup. in eod.
tract. de debit. ſuſpect. q. 6. prin. nu. 7.

Quæ declaratio tibi amplianda eſt, ꝙ etſi ſuſpicio
10 huiuſmodi † interſerit ante debitũ contractũ, tñ ſi
ad notitiã creditoris nõ peruenerit, niſi poſt contra-
ctũ debitũ, ſufficit ad obtinendã capturã, ꝓbare nunc
creditorẽ intellexiſſe debitoris ſuſpicionẽ: ita mihi
auctor eſt idẽ Caccial. in eodẽ nuper allato loco, nu.
3. per illud ſimile, ꝙ hr̃ in c. paſtoralis, de except. & in
c. p̃ſentium, de teſtib. in 6. vt ẽt notari dicit in l. ita de-
mũ, C. de procur. & in l. a. C. de conſor. eiuſd. lit. & in
l. Pomponius, §. rati. ff. de procur. in quib. dicit cõclu-
di paria eſſe, quid vel de nouo emergere; vel de nouo
ad notitiã perueniſſe, idẽ ſentire ait Bar. in l. vlt. nu. 2.
C. de ſpõſ. cũ alijs ab eo relatis vltra cũ; ſic dixit Bart.
in l. q̃ſitum, ff. de pign. & ſequunt̃ ſcrib. in d. l. 2. ff. ſol.
matr. quibus addendus eſt Ang. in d. l. ſi creditores, ff.
de priuil. credit. vt eos ſequit̃ Franc. Curt. in d. tract.
de ſequeſt. q. 9. nu. 44. atque Iaſ. in d. l. ſi arbitro. nu. 5.
in 2. limit. & alios refert Pariſ. in d. cõſ. 99. nu. 26. li. 3.
vnà ẽt cum iſtis ſenſit Menoc. in eo. caſ. 87. nu. 17.
11 Iſtud autem quod de nouo ad notitiã † creditoris
peruenerit per eius creditoris iuramentum probabit̃,
vt tradit Soc. in d. l. ab arbitro. nu. 18. quem ſequitur
Pariſ. in d. conſ. 99. nu. 27.

Præterea eandem intelligentiam ſecundo amplia-
12 bis, † vt ẽt ſi tpe contracti debiti creditor ſuſpicionẽ
non ignorauerit, debitum aũt ortum habuerit ex de-
licto, vel quaſi ex contractu, non prohibeat̃ facultas
creditori, & debitorẽ carceri mancipandum curet, nã
tunc non eſt in culpa creditor, cuius conſenſu nõ fuit
contractũ, vt l. 1. ff. ſi cert. pet. & per Bar. in l. ſi is qui,
ff. cõmod. non enim. perſonã eius contrahendo pro-
bauit, cũ præter eius voluntatẽ & conſenſum ille in-
ciderit in obligationẽ. Vnde ceſſante cauſa, propter
quam prohibetur, ceſſat prohibitio. l. adire. §. quam-
uis. ff. de iur. patr. ita grauiter reſpondit Paul. Caſtr. in
d. conſ. 33. aliàs 473. quod eſt vltimum nu. 6. verſ. ter-
tio requiritur. vol. 1. quod perpetuo menti eſſe tenen-
dum dixit idẽ Caccial. in eo. tract. de debit. ſuſpect. q.
6. nu. 5. verſ. tertio eſt aduertendum.

Superiores has ampliationes ad declarationẽ con
cluſionis, & primæ ampliationis ad concluſ. limita-
13 bis, † vt non procedant, qñ poſt contractum creditor
ſciuerit debitorem ante cõtractum fuiſſe ſuſpectum,
& huiuſmodi ſcientiam diu tacuerit, anteq̃ petierit,
vt caperetur debitor; vt aſſeruit Ang. in d. l. ſi ab arbi-
tro. §. vlt. vbi ẽt Soc. nu. 7. idẽ ſenſit Caccialu. vbi ſup.
nu. 4. cũ ſeq. & Fran. Cur. in d. tract. de ſeq̃ſt. q. 7. n. 41.
verſ. 5. ꝙ poſt calamitatem perinde quaſi per illã ta-
citurnitatem videatur perſonam ſuſpecti debitoris
approbaſſe, ut ibidem dicunt Soc. & Caccialup.
14 Quo pacto aũt ſit intelligendum creditorem † poſt
ſcientiã diu tacuiſſe, id iudicis arbitrio erit relinquẽ-
dum: vt ait Accur. in d. l. ſi creditores. ſuper verb. poſt
multum. ff. de priuil. credito. per contex. in l. 1. in fi. ff.
de iur. delib. cuius doctrinam * cõiter eſſe approbatã
dixit idem Soc. in d. l. ſi ab arbitro. nu. 8. eandem ſe-
quutus eſt Caccialup. vbi ſupra, num. 4. in fi. exploſa
Azonis ſententia, qui ſentiebat id per quinquenniũ
debere accipi, argu. l. 1. §. quod dictũ eſt ff. de ſepara.
vt refert gl. in d. l. ſi creditores, atque Soc. & Caccia-
lup. in ſuis relatis.
15 Secundo loco conclu. ipſam ampliabis, † vt non
ſolum creditor debitoris ſuſpicionem fugæ per iur̃m
non poſſit probare, ſed ẽt, vt debitum plenè ſit ab eo
dẽ creditore probandum, vt per inſtr̃m, vel teſtes: vt
in hanc reſpondit ſententiam Nat. in conſ. 430. nu.
7 verſ. primo quia oportet. cum multis ſeq. & nu. 26.
verſ. & aduertendum eſt. idem probauit Ang. in d. l.
ſi ab arbitro. ff. qui ſatiſda cogan. & in d. l. ſi credito-
res, per illum text. hocque ſequitur Imol. referendo
Ang. in d. l. 2. in priu. ff. ſol. matr. ſic etiã per excellen-
tes viros, qui ſequuti ſunt Ang. aliter veritate huius
articuli in puncto iuris non inquiſita, ſe vidiſſe con-
ſultum, tradidit idem Caccialup. in eo. ſæpius citato
loco nu. 11. ꝙ in ſuis partibus ſolere obſeruari ibidẽ
aſſerit. ſic conſuluit & Dec. in d. conſ. 75. col. 2. verſ. 6.
& Pariſ. d. conſ. 99. nu. 5. lib. 3. ita aſſeruit & Bal. in tra
cta. de carcer. nu. 8. & in l. conſentaneum. nu. 24. verſ.
quæro vna cũ Butrigario. C. quomod. & quand. iud.
vbi ait debitum debere eſſe liquidum. idem inquit in
conſ. 318. iſta captura. nu. 3. vol. 4.
16 Contra hoc ex profeſſo † reſpondit Pau. Caſt. in d.
conſ. vlt. nu. 7. lib. 1. ubi ait non eſſe neceſſe probare
ſuſpicionem plenè, ſed ſemiplenè, ut per ſolũ iur̃m,
& ita totum mundum ſeruare dixit, nam cùm dicta
probatio quaſi nullum afferat præiudiciũ capto ſup
debito principali, quia data cautione de ſtando iuri
relaxatur, & niſi actor poſtea ordinariè agendo ꝓbet
debitum, & faciat illum condẽnari, nullum dãnum
patietur, ergo ſolo iur̃o, & ſic ſemiplenè poterit pro-
bari per ea, q̃ ad hoc ibi allegat Caſtr. vbi & illa con-
firmat ratione, quia ſi exigeretur probatio per teſtes,
vel inſtr̃a, poſſet fugam arripere, l. argentarius. §. cum
autem. ff. de edend. Vnde non plenè prouideretur, ꝙ
17 non dicẽdum: nam tempus † non patitur plenè deli-
berandi conſilium, l. 1. in prin. ff. de exerc.

Verùm ſatis colligetur reſponſio ad hęc ex ijs, quę
iam diximus in reconciliatione ſententiarum diſſi-
dentium circa principalem concluſionem, verſ. ſed
ni fallor. num. 6. & ex adductis a Menoc. in d. caſ. 87.
nu. 2. cum plur. ſeq. ubi egregiè hanc proſternit opi-
nionem, tu ipſum videto.
18 Tertiò tibi ampliãda eſt concl. † vt antequam ca-
piatur debitor, debeat probari & iuſtificari captura,
adeò vt non valeat iuſtificatio poſtea facta: ita reſpõ
dit Bal. in d. conſ. 318. num. 4. lib. 4. vbi inquit, ꝙ cum
captura ſit interlocutoria, quicquid nõ fuit allegatũ
ante capturam, nec poſt poſſit allegari: quia captura
fuit iniurioſa, & iniuriarũ nulla eſt confirmatio, ſed
eſt infirmãdum, ꝙ ſine ratione proceſſit, l. ſi cum nul
la. ff. de re iudi. clem. appellanti. de appel. cum alijs
ibi per eum adductis, vnde dicere ſolebat Rom. in d.
conſ. 241. poſt nu. 5. verſ. & ad hoc accedat ꝙ vbi an-
te capturã nõ eſt facta legitima probatio, nõ ſufficit,
ꝙ ſuperueniat, quia ordo peruertitur, & ipſa peruer-
ſio vitiat, l. prolatam. C. de ſent. & interloc. omn. iud.
Rom. ſequuntur Fel. in c. cum dilecta. col. 4. poſt nu.
4. verſ. & dicit Lud. de reſcr. & Dec. in d. conſ. 75. col.
1. verſi. & ideo cum iſto caſu, atque Boer in d. deciſ.
259. num. 2. Pariſ. in conſ. 101. nu. 7. in fi. lib. 3. & Rip.
in reſpon. 13. laicorum imperio. num. 23. & in §. nihil
commune. l. naturaliter. num. 57. ff. de acquir. poſſeſſ.
idem ſenſit Nat. in d. conſ. 430. nu. 26. verſ. poſtremo
non obſtat.
19 Iſtud tamen limitabis, & intelliges, † vt procedat
in debito liquidando ante capturã: quod ſecus eſt in
ſuſpi-

Digitized by Google

ſuſpicionum cauſis dilucidandis, cum periculũ eſt in mora: nã hæ poſt capturã debent plenè probari & iuſtificari: alioqui captura redderet iniuſta, & tanq̃ facta contra iuſtitiã eſſet reuocanda; vt eleganter dicit Ang. in d.l. nemo carcerem. C. de exact. tribu. lib. 10. hoc idẽ ſequit Imol. in d.l. 2. in gl. ſuper verb. ſuſpe. ff. ſol. matr. quos refert & probat Dec. in d. conſ. 75. ver. 7. aduertendum eſt, atq; Pariſ. in d. conſ. 99. nu. 33. lib. 3. & Caecialup. in d. tract. de debit. ſuſpect. q. 6. nu. 20. ſic cenſit & Alex. in d. cõſ. 19. nu. 2. lib. 3. Nat. ẽt in d. conſ. 430. nu. 5. cũ plurib. ſeq. & Soc. in d.l. ſi ab arbitro. nu. 10. verſ. aduerte tamen. ff. qui ſatiſd. cogan.

20 Hanc concl. limitabis, † vt locũ non habeat, vbi eſſet probabilis ſuſpicio præſentis fugæ: nam tunc per iurm probabiꝭ ſuſpicio, ne ſi hoc caſu per teſtes & in ſtra probanda eſſet, debitori interea facultas det aufugiendi: nã hoc in loco tp̃s non patitur plenius deliberandi conſiliũ: vt ait Vlpi. in l. 1. in prin. ff. de exer. actio. quæ ẽt fuit mens Caſtr. in d. conſ. vlt. nu. 7. lib. 1. vt & eiuſdem opinionẽ ita intelligit Caccialup. in d. loco. nu. 12. ita ſenſit & Affl. in c. 1. in verb. in gl. 1. nu. 22. vſq; ad nu. 28. tit. de pace iuram. firman. iſtis accedit Soc. in d.l. ſi ab arbitro. nu. 9. vbi Iaſ. ẽt in eo. nu. 9. quos ſequitur Pariſ. d. conſ. 99. nu. 32. li. 3. atq; Nat. d. conſ. 430. nu. 21. limitationis huius exemplum af-

21 ferri poteſt in mulionibus, † viatoribus, ſtipendiariis, & forenſib. in ciuitatẽ venientib. cũ mulis & equis, q ſemper dñr ſuſpecti, cũ qdotidie ſint in itinere, de qbus Fran. Cur. in d. tract. de ſequeſt. q. 6. nu. 30.

22 Huius limitationis ratio eſt: nam vbi mora † periculum eſt allatura, recedimus à regulis iuris cõis, vt periculum poſſit euitari. l. de pupillo, §. ſi quis riuos, & ibi Bar. & alii not ff. de oper. nou. nunc. ex l. 1. §. vlt. ff. de fer. & c. vlt. & ibi gl. de pœn. & remiſſ. idem obſeruauere Fulg. & Caſtr. in l. ſi longius ambo, nu. 3. ff. de iud. atque Nat. in d. conſ 430. nu. 5.

23 Quod amplia primo, † vt probata per ſolum iurm debitoris fugæ ſuſpicione ẽt capi poſſit dieb. feriatis: ita docuere Bar. & Bald. in l. dies feſtos. ambo nu. 1. p̃ gl. ibi. C. de fer. cuius gl. doctrinam * communiter eſſe probatam reſpondit Soc. in d. conſ. 99. nu. 6. vol. 4. eiuſdẽ fuit ſñiæ Didac. Couar. variar. reſol. c. 20. verſ. 20. principaliter. nu. 14. lib. 2. vbi ait de mente Albe. in l. ſi feriatis. de fer. * cõiter ſeruari iuter * cões etiã ſñias hanc retulit Bonacoſ. in ſuis cõmun. opi. crim. in verb. fugitiuus poteſt dici Alcia. in c. cum nõ ab homine. nu. 21. de iudi. hanc * communem eſſe opinionem ſic tradidit & Iaſ. in d.l. de pupillo. §. ſi quis riuos. n. 1. ff. de oper. no. nunc. & idẽ Bal. in c. vlt. col. vlt. nu. 11. de fer. Rom. in l. cui iuriſdic. nu. 2. ver. qui à die feriata, vbi Ale. ſub nu. 7. ver. pro hac adducit, & Iaſ. ſub nu. 15. ver. 2. quia, atq; ibid. Soc. poſt n. 18. ver. & tamen die feriato. ff. de iuriſd. omn. iud.

24 Cuius ratio eſt, † quia inſtrueretur debitor ad fugã, nec eſt expectãdus diſceſſus non reuerſuri, vt inquit Caccialup. in d. trac. de debi. ſuſpec. q. 8. nu. 2. fugiẽdo namq; quodammodo ſui, imo rei debitæ furtũ faceret: vt l. ait prætor. §. ſi debitorẽ. ff. quæ in frau. credi. ita ait Bal. in d. c. vlt. nu. 11. in fi. de ferijs.

25 Secundò limitationẽ noſtrã ampliabis, † vt deprehendi quoq; poſſit à non iudice, ita rñdit Ancha. in conſ. 134. alias 192. in auxilium veritatis, quẽ ſequit Roma. in conſ. 242. vnum eſt, in fi. cuius opinionem ** dixit ** cõmuniorẽ Mandoſ. in addi. ad eundẽ ibid. ſub nu. 2. in litera A. cum his ſenſit Alex. in cõſ. 105. ponderatis his. nu. 7. lib. 6. Soc. in conſ. 244. conſiderata, nu. 5. ver. bene facit li. 2. Rom. in d.l. de pupillo. §. ſi qs riuos. nu. 4. ver. an captis, vbi Iaſ. nu. 2. verſ. ad prędicta facit, & in d.l. cui iuriſdictio. num. 2. verſ. pręterea. atque ibidem Soc. nu. 28. verſ. ſecũdo in ſuſpecto de fuga. & ibi Iaſ. nu. 15. verſ. iſtam concluſionem. & plurimis confirmat rationibus. nu. 17. ver. quid tenẽdum cum plur. ſeq. ff. de iuriſd. om. iudi. idem Dec. in conſ. 49. præſtantiſſime Docto. ſub nu. 3. ver. ſed cum talis Iudæus. Marſ. in l. ſi quis ne quæſt. nu. 114. verſ. & primo quoad perſonam iudicis. ff. de quæſtio. & in l. vlt. nu. 51. verſ. ſecundo limitat. ff. de iuriſd. om. iud. Caſſan. in conſ. 1. col. 4. verſ. ad ſecundum præſuppoſitum. nu. 3. & ſequitur Caecialup. in eo. tract. de debit. ſuſpec. q. 4. num. 2. cum ſeq. atque Fran. Curt. in d. tract. de ſeq. q. 17. nu. 62.

26 Contra tñ † ſenſit Bal. in d. conſ. 285. nu. 1. lib. 1. & in d. conſ. 318. in prin. lib. 4. quem ſequitur Nat. in d. conſ. 430. nu. 18. eiuſdem fuit ſententiæ Alex. in d.l. 2. nu. 8. ff de iuriſd. om. iud. vbi Dec. nu. 20. & idẽ Dec. in d. conſ. 95. ſub nu. 1. verſ. ſed breuiter his non obſtãtib. eandem Anch. ſñiam refellit nonnullis rationibus Fran. Aret. in conſ. 95. nu. 2. 3. & 4. ſic etiam alias cõcluſiuè reſpondit Cur. eo. in tract. de ſequeſt. q. 17. nu. 62. ver. ego alias permotus auctoritate præcipuè Bal. in c. cauſam matrimonij. in fi. de offi. deleg. decidentis eum, qui ſcienter detinendum curat verum debitorem auctoritate iudicis incõpetentis, ius ſui crediti amittere, per Cy. in l. vlt. ff. qđ met. cau. gl. in l. extat. ff. eo. tit. & in l. criminali. C. de iuriſd. omn. iudi.

27 Ad reconciliandas iſtas ſcribentiũ † ſñias, tibi conſulendi erunt Iaſ. in d.l. 2. nu. 21. verſ. concludo ergo, vbi cæteri ſcriben. ff. de iuriſd. om. iud. & Fran. Cur. in d. tract. de ſequeſt. in ead. 17. q. nu. 64. vbi id doctè explicant. & cæteri ſupra relati auctores.

28 Tertiò eadẽ tibi amplianda eſt limitatio, † vt tunc etiam, cum de fuga debitoris ſuſpicatur, laicus ſine metu excommunicationis fugitiuum clericum capere poſſit, teſte Marſ. in ſing. 43. debitor fugitiuus, in fi. verſ. & dixit ſingulariter Inno. quod placuit etiam Iaſ. in d.l. de pupillo. §. ſi quis riuos. nu. 2. ver. imo fortius. ff. de nou. oper. nunc. & in d.l. 2. nu. 17. in fi. ff. de iuriſd. omn. iudi.

29 Quartò ampliabis, † vt etiã creditor eius propria auctoritate capere poſſit ipſum debitorem ſuſpectũ de fuga: ita tradidit Rom. in d.l. 2. ſub nu. 1. ver. & qđ poſſit. ubi Iaſ. poſt nu. 15. & 18. Soc. nu. 18. atq; Alex. nu. 7. & Dec. nu. 20. per d.l. ait prætor. §. ſi debitorẽ. ff. quæ in frau. cred. & l. generali. C. de decur. lib. 10. idẽ Roman. in d.l. de pupillo. §. ſi quis riuos. nu. 5. ubi Iaſ. ſub nu. 2. idem aſſeruit Marſ. in d. ſing. 43. & reſpondit Nat. in eo. conſi. 430. nu. 5. ut & protulit Caccialu. in d. q. 4. nu. 10.

Circa hãc eandẽ limitationem animaduertendũ
30 eſt, ꝙ ſi quis creditor † contra aliquem debitorem uti hæredem agat, debeat prius probare debitorem eſſe hæredem, quam iuret apud iudicem illũ ſibi de fuga
31 eſſe ſuſpectũ, & proinde capiatur; quæ ꝓbatio † interdum eſt difficilis, vt apertè dixit Vlpia. in l. 2. ff. de interrogat. act. nam cum adire hæreditatem ſit facti, facta non præſumuntur, niſi probentur, per ea quæ not. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſol. matr. ita tradidere Paul. Caſtr. & Alex. in l. poſtulante, ille num. 4. hic num. 5. ff. ad Treb. & clarius ad idem reſpondit Bal. in conſ. 374. quæritur vtrum captura nu. 2. lib. 4. quem ſequit Nat. in d. conſ. 430. nu. 10. quem-
32 admodum etiam ſi ipſe creditor † agat ut hæres, debet probare ſe hæredem, vt idem dixit Bal. in d. conſ. 374. nu. 3. lib. 4.

33 Illã quoq; limitationem intelliges, † qđ etſi cum adeſt fugæ debitoris probabilis ſuſpicio, illa poſſit p̃ iurm probari, tñ iurans non debet ex ſeipſo iurare, ſed iudice deferente, alioqui tale iuramentum nullã faceret fidem, & nullius eſſet momenti: vt reſpondit Vlpi. in l. 3. in prin. ibi nam ſi reus, & in §. vlt. ff. de iureiur vbi Bal. id etiam obſeruauit & idem Bal. tradidit in hypotheſi noſtra in d. conſi. 374. nu. 5. vol. 4.

Poſſem hoc in loco diutius immorari circa illud
34 quo pacto. f. poſſit probari † debitoris fugæ ſuſpicio. Verũ cum viderim id enucleatè à doctiſſ. Iac. Meno. in d. caſ. 87. præſertim ſub num. 13. fuiſſe explicatum,

ulterius

vlterius non progrediar, lectorem monens, vt illum adeat, eo quòd pulcherrimè, & diſtinctè ibi loquatur.

Non tamen finem huic materiæ imponam quàm illud in hac re neceſſarium te doceã, quo pacto ſcili-
35 cet creditor †debitorem ſuum fugæ ſuſpicione laborantẽ ante iudicẽ proponere, & allegare debeat, hæc itaq; praxis eſt, vt creditor, ſiue eius procurator narrare debeat Titium, veluti ſibi debere cẽtũ, temporeq; debiti conuenti debitorem, de quo agitur, idoneum fuiſſe, & ſoluẽdo: itaq; habitũ tunc, nũc recens ſuſpicionis cãm cognouiſſe, præterea inſignẽ aliquã calamitatẽ eidẽ contigiſſe, aut decoxiſſe, ſiue pauperrimũ factũ, & propterea ne fugiat ſe vehementer ſuſpicari, vel qđ immobilia nulla poſſideat, ſiue alia de cã, vt ſubiecta materia poſtulabit, ſeq; paratũ eſſe de his iudici fidẽ facere, ꝙ facere poterit, vel per inſtrm, ſiue teſtes, aut iurm, vt euenientes caſus ferent. Et nihilominus iuret delato ſibi à iudice iureiurando ſe debitorẽ de fuga ſuſpectũ habere: quibus peractis tuto iudex ei iubere poterit, vt debitorem capiendũ curet, & carceri mancipandũ: vt docuit Caccial. in eo. trac. de debit. ſuſpect. q. 6. nu. 24. ver. modo ſubdamus practicã. quẽ videas, cum & reo ad id arma ſufficiat. nu. 25.

36 Verumtamen, & ſi creditor in ſua petitione, † vel narratione vnũ ex ſuperiorib. requiſitis allegare prætermiſerit, veluti cauſam ſuſpicionis poſt cõtractam obligationem ſuperueniſſe, vel quidpiam aliud, non tamẽ iccirco nulla erit captura, dummodo illud poſſit poſt capturam illico probare, quãquam potuiſſet iudex repellere partem illud non exprimentem, ꝙ ſi non repulit, proceſſit petitio, quod poſteà in capturæ iuſtificatione diſcutiẽdum eſt: vt idem dixit Caccialup. in d. loco. nu. 25. & nu. ſeq. vbi de hoc diſputat.

CONCLVSIO DCCCXXIV.

ARGVMENTVM.

Furioſum quem eſſe cũ difficiliter poſſit probari, quo pacto ſit intelligendum furioſũ ex coniecturis, & præſumptionibus probari: tum diſcutitur neminem in dubio furioſum præſumi: atq; poſtremo explicatur cui incumbat onus probandi aliquem eſſe furioſum.

SVMMARIVM.

1 *Furioſum quem eſſe probatu difficile eſt, nec directè poteſt probari, & cur.*

2 *Furioſum quem eſſe ex coniecturis, & præſumptionibus probatur.*

3 *Furioſus is erit iudicandus, quem facta inſipientem demonſtrant, licet ex verbis prudens videatur.*

4 *Furioſus ex ſignis quis erit præſumendus, ſi ea furioſo, nõ etiam vero mentis ſuæ compoti conueniant.*

5 *Furioſus nemo præſumitur, ſed ſanæ mentis, & qua de cauſa, vt num. 6.*

7 *Perſeuerantia ſemper præſumitur ex qualitate mentis ſecundum naturam.*

8 *Furioſum, qui dixerit aliquem, id probare debet. Contrarium, vt num. 10.*

9 *Qui contra naturalem præſumptionem aliquid adducit, illud probare debet.*

11 *Furor præſumitur durare, ſi antea fuerit probatum aliquem eſſe furioſum, vnde qui dicit eum mentis eſſe compotem, id cogitur probare.*

12 *Accidens, quod eſt naturæ contrarium, vel præter naturam, tollit effectum præſumptionis ipſius naturæ: præſertim in accidente durabili, ſaltem aptitudine.*

13 *Furorem allegans, hunc debet probare, ſi conſtabit illum, quem furioſum dixerit, nunquam fuiſſe dementem.*

14 *Quiſque ſuæ intentionis fundamentum debet probare.*

15 *Furori, qui innititur ad infringendum actum, illum ad fuiſſe tempore actus, probare debet.*

16 *Tempus præciſè debet probari, cum eſt fundamentum intentionis alicuius.*

17 *Furioſus, qui habeat dilucida interualla præſumitur geſſiſſe actum eo tempore, quo ceſſauit furor, vnde eo magis qui tunc dicit furorem abfuiſſe debet probare furorem.*

18 *Furioſi, qui habebant dilucida interualla, actus vt ſuſtineatur, non ſolum debent probare dilucida interualla, ſed etiam probandum eſt tempore actus geſti fuiſſe ſanæ mentis: ex ſententia Pet. Anch.*

19 *Furioſi, q habebat dilucida interualla, actus vt ſuſtineat, non ſatis eſt probare illũ ea, qua contraxit die ſuæ mentis fuiſſe compotem, ſed etiam debet probari illum fuiſſe ſanæ mentis in illo puncto temporis, quo contraxit.*

1 Furioſum quẽ eſſe †probatu difficilè eſſe, nec directo poſſe ꝓbari ex eo liquet, quòd furor in intelligentia conſiſtat, nec ſenſu teſtis percipi queat; iux. ſentent. Dec. in conſ. 448. vis tota, nu. 31. verſ. difficilè eſt probare, permoti auctoritate Bal. in l. furioſ. nu. 3. ver. eſt autem difficilè, C. qui teſta. fac. poſſ. vbi etiam Alex. poſt nu. 3. verſ. puto in tanta varietate, & Iaſ. nu. 4. verſ. verùm quia furor, & ibi idem Dec. poſt nu. 28. verſ. quod quidem non videtur procedere: idem cenſuit Card. Zabar. in cõſ. 56. caſus ſuper quo. col. 1. verſ. & quidem primo præmittenda ſunt. hoc præterea teſtatum reliquit Aret. in §. præterea teſtamentum, poſt nu. 3. verſ. ſecundo caſu. Inſt. quib. non eſt permiſſ. fac. teſtam. idq; traditũ eſt, dum de iure reſponderet à Paris. in conſ. 88. viſo proceſſu cauſæ vertentis, num. 54. verſ. ex quo ſecundum Bal. vol. 3. ſic quoq; decidendo ſenſit Boer. deciſ. 23. motus fuit in curia, nu. 41. verſ. ſecundo præſuppono, & poſt nu. 73. verſ. nam non cadit directè, ſic voluit, & Tibe. Decia. in conſ. 127. poſt nu. 29. verſ. quod difficilè eſt probare, vol. 3. nec id præterijt Franc. Curt. Iun. in conſ. 151. habito diligenti. nu. 1. vol. 2. neq; latuit iſtud Auguſt. Bero. in conſ. 556. nu. 22. vol. 2. quibus adhæſit Franc. Mant. de coniect. vlt. vol. lib. 2. tit. 5. nu. 16. verſ. illud verò notandum eſt.

2 Quapropter reliquum eſt, † vt quem furioſum eſſe ex coniecturis, & præſumptionibus proculdubio ſit probandum, vti ex geſtis, & ſermonibus ſtultorũ more prolatis, teſte eo. Dec. d. conſ. 448. nu. 2. & prius aduertit hoc Bart. in l. mutum. nu. 2. verſ. quæro aditione facta, ff. de acq. hæred. & in ſuo tract. de teſt. in verbo oppoſita prudentiæ. nu. 94. hoc idem monuit Roman. in l. 2. nu. 18. verſ. quomodo probetur, ff. de verb. oblig. idque protulit Iaſ. in d. l. furioſum. nu. 4. ver. verum quia, C. qui teſtam. fac. poſſ. ſic etiam conſulti reſpondere Zabarel. in conſ. 56. col. 1. verſ. ex coniecturis autem. Barb. in conſ. 59. in medium afferam. col. 4. nu. 22. vol. 2. & Paris. in conſ. 87. nu. 4. lib. 3.

3 Quòd & procedit, licet † ex verbis prudens videatur: nam ſi facta inſipientem ipſum oſtendant, erit talis iudicandus: vt habemus ex tex. in l. is qui. §. diuus, ff. de tutor. & curat. quod & comprobant Zabarel. in d. ſuo conſ. 56. col. 1. d. verſ. ex coniecturis, & Aret. in §. furioſi. nu. 1. verſ. quæro quis dicatur. Inſt. de curat. hoc idẽ animaduertit Caſtr. in d. l. furioſum, poſt nu. 3. verſ. nam furor. C. qui teſta. fac. poſſ. ad idem reſpondit Gram. in cõſ. 16. in cauſa inquiſitionis. nu. 9. & obſeruauit Fran. Curt. in tract. de teſtib. concl. 37. nu. 76. cui patrocinatur, quod habemus ab Apoſtolo ad Romanos primo. inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellectu conſpicimus, cuius ſenſum ad hanc rẽ inducit Barb. in d. cõſ. 59. poſt nu. 22. vol. 2. & idẽ cẽſuit Ferret. in conſ. 207. ex latè deductis. nu. 12 vol. 2.

4 Verùm iſtud intelliges habere locum, †dummodo ſigna huiuſmodi talia ſint vt furioſo cõueniant, neq; hominem ſanæ mentis attingãt: vt intelligunt Paris.

in d.

poſt nu.9.& ſequen.& antè eum Alex.in d.conſ.147. num.7.vol.7.

13 Prior verò ſententia locũ habebit, ſi conſtabit † ipſum nunquam fuiſſe dementem,& tunc rectè allegãs furorem debebit eum probare, vt ſic ſancitum eſt in d.l.nec codicillos, C. de codicil.& declarat Alex. in d.l.furioſum,poſt nu.3. C.qui teſt.fac.poſſ.atq; in his terminis loquuntur * ſcribentes pro hac poſteriori opinione à nobis ſuperius citati.

Vel alio pacto concordes effici poterunt,dicendo 14 illi,qui fundat intentionẽ † ſuã ſuper furore, vel ſup ſana mente incumbere probationẽ alterius iſtarum qualitatũ,vt ſi velim infringere actũ alicuius,q tunc tpis erat demens, mihi incumbit onus probandi dementiã: vel ſi hæres inſtitutus petat ex teſtõ hæredita tem tanq̃ à ſano,& non furioſo facto,tunc incumbet ſibi probatio ſanę mentis,l.ei qui dicit,ff.de proba.& iſta diſtinguit Boer.d.deciſ.23.nu.67.verſ.ſed quis teneatur probare.idẽ ẽt cenſuit Lap.in d.ſua allega.25. nu.2.& reſpondit Rui.in d.conſ.47.nu.10.lib.1.quod prius pronunciauit Spe.d.tit. de prob.§.1.nu.19.verſ. pone quidam,& cum eo tranſit Aret.qui hanc mentem Spec.exponit in l.2.ff.de teſta.

15 Quibus ſatis appoſitè ſubijciemus,† quod in hanc ſnĩam ſcripſit Soc.in conſ.42.in fi.vol.1.vt qui ad infringendum actũ furori innitatur, illum adfuiſſe tpe actus,probare debeat: quod & veriſſimum arbitratus eſt antea Paul. Caſtr. in l.qui teſtõ. §. nec furioſus,de teſt.milit.quem refert Alex. in l. furioſum, poſt nu.3. C.qui teſt.fac.poſſ.& Rui.in d.conſ.67.nu.3.vol.1.& idem voluit Zaba.conſ.56.col.2.verſ.an ex dicto huius teſtis,quod confirmauit Lanfr.de Oria.in d.tract. de teſtib.in verb.attende tamen,nu.149.

Cui ſnĩę optimè quadrat illud peruulgatum axio-16 ma, vt cùm fundamentum † intentionis alicuius eſt tp̃s,illud debeat præcisè probari,alioqui probatio inualida redditur,vt probat contex.in l.non ſolũ,§.ſciẽdũ,verſ.ſed vt probari,ff.de oper.nou.nunc.vbi Bart nu.2.poſt glo.ibi ſuper verb.conferant,& ſcripſit idẽ. Bar.in l.libellorũ,nu.11.& ſeq.de accuſ.ac in l.denũciaſſe,Zabar.d.conſ.56.in prin.verſ.quarto, & multũ ad propoſitũ.& ſequitur Soc.ſen.d.conſ.42.nu.9.ver. tunc ſuccedit, lib. 1. huius ẽt rei meminit Cœpol. in conſ. crimin.62. Magnifice & generoſe Prætor.col. mihi 5.circa fi.verſ.q̃a reſpõdetur. & Io. de Amic.in cõſ.127.in cã & inquiſitione agitata,col.9.in vlt. cõclu.verſ.ex quo infert & aſſeuerauit Rui.in d.cõſ.67. nu.5.vol.1.poſt Alex.in l.is põt.nu. 10.ff. de acq.hær.

17 Iſtud tñ poſtremũ † velim declares,vt precipuè locũ habeat,ſi ex aduerſo probatũ fuerit, furioſum habuiſſe dilucida interualla,nam hoc caſu magis grauabitur onere probandi furorem adfuiſſe tpe actus geſti; quia tunc tpe quo ceſſauit furor, præſumeretur actus geſtus arg.l.in aduerſa, C.eo.tit. de teſta. & l.furioſum,C.qui teſta. fac.poſſ. q̃ expreſsè voluit Paul. de Caſt.in d.l.qui teſtã,§.nec furioſus,de teſt.militis. & docuit Alex. in d.l. furioſum,cui ſnĩæ ꝓculdubio cõuenit contex.in l.quoties, de reb. dub. vbi illa fieri debet interpretatio,vt actus valeat potius q̃ pereat.

18 Alium tñ huius rei ſenſum habuit † Petr.Anch.in cle.1.de homic. vbi in contingentia facti refert aliàs ita obtinuiſſe aduerſus hanc priorem ſnĩam, inquiẽs probato furore non ſatis eſſe ad ſuſtinendum actũ, vt ex aduerſo probentur dilucida interualla, ſed requiratur, vt etiam probatum ſit tpe actus geſti fuiſſe ſanæ mentis;quia ſemel furioſus præſumitur perſeuerare in furore,ſicut præſumitur quis perſeuerare in eadem voluntate,l. Lucius,la r.in fi.de leg.2. quinimò 19 † nec probare ſufficit illum ea,qua contraxit die ſuæ mentis fuiſſe compotem, ſed & debet probari illum fuiſſe ſanum mente in illo puncto temporis,quo contraxit: ſic reſpondit Alex. in conſ.147. viſo themate & dubijs,poſt nu.20.verſ.oporteret ergo, li.7. & Rui. in conſ.67.nu.10.verſ.Ceph.etiam dicit.lib.1.& ad id eſt etiam deci.Boer.23.nu.90. de cuius tamen rei veritate in ſequenti concl. furioſum ſemel, &c. ſubnectã quid in hac re cenſuerint ſcribentes.

CONCLVSIO DCCCXXV.

ARGVMENTVM.

An is qui ſemel fuerit furioſus, ſemper præſumatur furioſus.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus ſemel, ſemper præſumitur furioſus. Contr.nu.6.*
2 *Paſſiones animi vehementes durare præſumuntur,niſi cõtrarium probetur.*
3 *Furoris paſſio non ita facilè recedere præſumitur.*
4 *Natura non patitur repentem mutationem.*
5 *Quod ſolitum eſt fieri,ſemper fieri creditur.*
7 *Furioſus qui fuit aliquo tẽporis momento,vel aliquot diebus,non ideo præſumitur in poſterum furioſus.*
8 *Furioſus ſemel,ſemper præſumitur furioſus, quando probatum fuerit aliquem fuiſſe furioſum per aliquod tẽpus continuum,& ſucceſſiuus fuerit probatus furor.*
9 *Quæ debeant concurrere, vt qui ſemel fuerit furioſus,ſemper iſtiuſmodi cenſeatur.*
10 *Furioſus per aliquod tempus continuum ſi quis fuerit probatus,ſemper præſumitur furioſus,etiamſi habuerit dilucida interualla. Contrarium nu.11.*
12 *Interpretatio debet fieri in mitiorem partem, vt ſcilicet potius valeat actus, quàm pereat.*
13 *Furioſus habens dilucida interualla, præſumitur actum geſſiſſe eo tempore,quo erat ſanæ mentis,ſi ipſe actus ita fuerit geſtus,vt ex eo nullum ſtultitiæ ſignum poſſit colligi. Contrarium nu.15.*
14 *Tuditani furioſi teſtamentum à Romanis fuit confirmatum, eo quod rectè conditum eſſet.*
16 *Furioſi actus, quem non habuiſſe dilucida interualla conſtabat,prę ſumitur geſtus tempore furoris: ſecus ſi probatum eſſet illum habuiſſe dilucida interualla.*
17 *Furioſus ſemel,non ſemper prę ſumitur furioſus,cùm probata eſt quadam qualitas furori contraria.*
18 *Furioſus ſemel non ſemper prę ſumitur furioſus, cũ probatum eſt directè,vel oblique contrarium.*
19 *Inter prę ſumptiones dantur gradus, vt violentior minus violenta ſit potior.*
20 *Furioſus ſemel non amplius prę ſumitur furioſus ex diuturnitate temporis.*

1 Furioſum † ſemel ſemp. furioſum præſumi,colligere eſt ex tex. in c. cũ dilectus.vbi gl.ſuper verb.cõpote de ſucceſ.ab inteſt. & ibi not.Abb.n.20.ver.in gl. vbi ẽt Io. And.ac But. ſcripſere.protulit hoc idẽ Io. de Imo. in c. dudũ.col. 6. de præſcr. & idẽ dixerũt iuris Pontificij profeſſores in c.inter canonicos.de elec.hoc idẽ aſſeruit Anch.in cle.1.de homic. & gl. in l.1.s q Reipublicę.circa med. ff.quib.cau.maio.Bal. ẽt placuit in l. 1.de bon.poſſ.& in l.furioſum.C.q teſta.fac.poſſ.& Io.Crot.in trac.de teſtib.par.7. ſuper verb. aggredior nũc ſeptimã partẽ. nu.mihi 110.verſ.pro confirmatione huius limitationis.idem cenſuit Auguſt. Bero.in conſ.16.nu.20.vol. 2.& Zabarel.in d.conſ.56.col.3.verſ.quibus attentis. hoc ẽt cognouit Franc. Niconi.in rubr.de oper. nou. nunc.nu.93.nec p̃terijt Ang.Aret.in §.prætcrea teſtamentum.poſt nu.3.ver. & ſi præmiſſa ſapiunt.inſtitu. quib. non eſt permiſſum facere teſtũ. ſic tradidere * ſcribentes * oẽs,& præcipuè Dec.in l. furioſum.num. 23.& ſeq.C.qui teſt.fac.poſ.idẽ Bar.docuit in trac.de teſtib.in verb. oppoſita prudentiæ poſt nu. 94. & ſeq. ver.quid ſi dixerit.& Barb.cõſ.59.n.18.vol.2.& Alci. in trac.p̃ſum.reg.2.prę ſum.18.nu.1.idẽ monuit Vrſillus in addi.ad dec.Affl.in dec.363.poſt nu.3.verſ. qui cõcludit, vbi ſufficere aliquo tpe ſana verba dixiſſe,

vel ſimilia feciſſe aſſerit per reſponſum Soc. conſ.42.
li.1.& cōmemorauit Alex.in d.l.furioſum.nu.a.verſ.
de materia ēt.C.qui teſta. fac.poſſ. reddēs ibi rationē
2 hoc euenire.qa paſſiones † hmōi & motus tales præ-
ſumun.ur durare, niſi contrarium probeť, ſile quo eſt.
gl.inſignis in c.inter canonicos.in verb. recuſatus.de
elect.q̄ ibi ſequuntur Io.Ant.de Butr.& Imo.ibi ma-
3 ximè in paſſione † furoris, quæ nō cōſueuit ita facile
recedere,ſecundū D.Card.& Imo ibi allatos,idq; te-
ſtatus eſt Caſ. in l. qui teſtō.§. nec furioſus.nu.3. ff.de
teſta.aſſerens ibi eū,qui ſemel cœperit inſanire, nunq̄
liberari ꝙ cōfirmauit Euerar. in ſuis locis legalib. in
loco à tpe ad tp̄s,poſt nu.18.ver.hinc ēt eſt,inquiens,
ꝙ ſi quis olim fuerit furioſus,vel inops mentis, præſu
miť ēt hodie talis, & ideo qui dicit eum poſtea fuiſſe.
vel hodie eſſe ſanæ mentis, debet hoc probare, & ſi
non probauerit, debebit actus per talē geſtus poſt fu-
rorē declarati nullus,& inualidus: qa furor ſemel ac
cidens præſumiť adhuc adeſſe, niſi probetur contra-
4 rium.Natura † enim non patiť repentem mutationē:
vt in his terminis dixit Tibe. Decia.in cōſ.34. nu.31.
vol.3.& ab hac cōcluſio.non receſſit Iaſ.in l.patre fu-
rioſo.nu.5.ff.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.idq, nō re
ticuit Dom meus Illuſtriſ.Card.Alba. in ſuis doctiſ.
lucubra.ad Bar.in l.congruit.nu.2.de offi.p̄ſid.& in l.
cū furioſus.nu.1. ff.de iudi. atq; in l. ſi cum dotem.§.
ſi maritus.nu.1.ff ſol.matr.& hoc cōſulendo tradide-
re Pariſ.in cōſ.87.nu.12.vol.3.Io.Bapt.Ferret.in cōſi.
207.ex late deductis.nu.1.verſ.confirmo p̄dicta.vol.
2.& Rui.in cōſi.67. poſt nu.9.verſ. & qa furor. vol.1.
cui fauet regula.ſemel malus.de reg.iu.in 6.& alia re
5 gula,ꝙ ſolitū † eſt fieri ſemp fieri crediť,vt dř in c.di
lectionis.ver.quod iam ante hoc tp̄s.7. diſt.& in l.nō
omnes.§.à Barbaris. ff.de re milit. hanc candē ſn̄iam
tenuit Couar. in epit. c.2. a.par. in rub.|an conſenſus
ſit ad matrimoniū neceſſarius.poſt nu.6. verſ.ex qui-
bus illud lignum, permotus ex glo ſuperius allata in
d.c.vlt.de ſucceſ.ab inteſta.q̄ de mente Præpoſiti ibi-
* dem * communiter dř eſſe receptam: hoc voluit Io.
Bapt. Boui. in trac. de ſtamtaria vrbis præſcriptione.
gl.19.nu.91.& cōfirmauit Rober. Maran.in l. is pōt.
nu.126.ff.de acq.hæt. idem cauit Mil.in ſuo reper. in
verb.probať furor, & dementia.ver. p̄bato furore, &
* hanc * cōem receptam fore concluſionem Doctorū
teſtať Franc.Mātica de coniect.vlt.volun. lib.2.poſt
nu.6 col.3.verſ. & ideo vt res melius intelligať, & de
* hac * communi aſſerit id ēt teſtari per prepoſitum in
* c.dilecti.col.2.de ſponſal. Cur. iun.etiam hanc * cō-
* munem veram ſn̄iam dixit in conſ.151.nu.7, de * cō-
muni idem dixit Pariſ. in conſ.87.nu.12. & 13.vol.
* 3. * communem etiam aſſerit Alexan. in conſ 147.
num.7.& ſeq. vol.7. & in conſ 97. viſo & opportunè
diſcuſſo.nu.16.vol 5.
6 Ab iſtorum tn̄ ſententia † diuerſi fuere quā plures
ex illis,quos ſuperiori opinioni diximus fauere,inter
quos primas tenet Alex.in l. precia rerū in prin.ff. ad
l.Falci. inquiens ibi,ꝙ ſi probeť aliquē tali die fuiſſe
furioſum,non ideo præſumi tpe actus,de quo quæriť
talem fuiſſe,& idem in l.is poteſt. poſt num.9.de acq.
hær. vbi id corroborat ratione, nempe quia præſum-
ptio furoris ſtatui originali repugnat,& hoc ex mēte
Cyn.& Bal. ff.ſol.matt.cuius pronunciatū ita decla-
rat,& intelligit Soc.Sen.in cōſ.42.nu.8.vol.1.& eiuſ-
dē opinionis fuit Aret.in §.præterea teſtm̄.poſt num.
3.ver.ſecundo caſu.inſtit. qb. nō eſt permiſ.fac.teſta.
permotus auctoritate Bar.in l.2.nu.4.ff.de bon.poſ. fu-
rioſ.infan.delat.idē ſcripſit D. Mantica in d.ſuo trac.
de coniec.vlt.volun.lib.2.tit 5.nu.7.verſ. quinto extē-
ditur,in quo loco quamplures alios ſentientes citat.
7 Veruntn̄ Alex.† & eius opinionis aſſeclæ in prio-
ri ſn̄ia manebunt, ſi dicemus hanc eorum poſteriorē
locū habere, ſi furioſus in furore non diu manſerit;
nam cum aliquo caſu illud contingere potuerit,non
præſumiť in poſterū furioſus,etenim qui furioſus fuit
aliquo tpis momento, vel aliquot diebus, non ideo
præſumitur ſuccedente tpe fuiſſe furioſus, ſecundum
Bar.in d.l.2.nu.4.ff.de bon.poſ.furioſ. infan.delat. &
ita hunc locum Bar.declarat Iaſ.in d.l.furioſum.poſt
nu.3.ver.iu dic,ꝙ intentio Bar.eſt iſta,& idē ibi Dec.
nu.25.ver.& iſta cōcluſio p̄cedit. quodq; ante eos co-
gnouit Bal.ibid. poſt nu.2.ver. ſecundo caſu.hoc idē
ēt explicāt Alex.in cōſ.87 nu.12.vol.2. & Soc.ſen.in
d.cōſ.42.nu.8.verſ.ſed ad hoc.vol.1. & late id cōpro-
bat Boer.in deci.23.nu 86. & 87.nec id preterijt Rui.
cōſ.8.viſo & bene intellecto.n.3.vol.3.nec latuit Pā-
taleon.de Crem.in l.rē maioris.nu.242.ver.vide ēt p
iſtū tex.C.de reſcin.vend. & ſic intelligit Ang. Aret.
in d.§.præterea teſtm̄,poſt nu.2.verſ.ſecundo caſu.in
ſtitu.quib.non eſt permiſ.fac.teſta.& Alex.in d.l.pre
tia rerum.in prin.ff.ad l.Falc.& in d.l.furioſum.nu.2.
C.qui teſta. fac. poſ. quam ſententiam ſequuntur ibi
Pau.Caſt.& Raph.Fulg.& Rom.idem Caſt. in l.qui
teſtamento.§.ne furioſus. in prin.ff.de teſta.
Altera vero ſn̄ia locum ſibi vendicabit,qū proba-
8 tum fuerit † aliquem furioſum fuiſſe per aliquod tp̄s
continuū veluti per mēſem, vel annū, & ſucceſſiuus
fuerit p̄batus furor. nā iſto caſu furioſus ſemp præſu-
mitur,à qua præſumptione recedendum non erit, ex
eo,ꝙ poſtea probetur illum fuiſſe ſanæ mentis ante
actum,de quo agiť.ſic in hunc ſenſum ſcripſit Bar.in
d.l.2.in fi.de bon.poſ.furioſ.infan.delat.vt declaraue
re Alex.& Aret.in locis ſuperius citatis.atq; Iaſ.in d.
l.furioſum.poſt nu.3. verſ.tu dic, ꝙ intentio Bart.vbi
ēt Alex.poſt n.3.ver. puto in tot varietate opinionū.
& Dec.ibi nu.25.& ſeq. C.qui teſta.fac. poſ. ſic ēt in-
telligit Soc.in d.cōſ.42. poſt nu. 1.verſ. nō ponit pars
aduerſa. volu. 1.idq; ante hos voluere iuris vtriuſque
Gloſſatores.gl.inq̄ in c.inter 3.ſuper verb.recuſatus:
circa fin.de elect.& Accurſ.in l. apud Celſum. ſuper
verb.cauſa.ff.de excep.doli.& glo. in c.ult.de ſucceſ.
ab inteſt.ꝙ tradit ēt Capeg. in trac. de teſtib.reg.366.
uerſ.tertio ſi probať eſt. & Io. Crot.in eo tract.par.7.
nu.110.cuius ēt fuit ſn̄iæ Barb.in cōſ.59. illud in me-
diū afferam.col.4.nu.18.uol.2. quo in loco ex mente
9 Petr.de Anch.in Clem.ſi furioſus.de homi.duo † de-
bere cōcurrere ait, ſcilicet, ꝙ antea furioſus fuerit p-
batus,& poſtea ſe obligauerit nec id latuit de iure rñ
dendo Tiber.Dec.in cōſ. 34.nu.31.& ſeq.uol.3.quod
que p̄bauit Ferret. Rober.Maran.in d.l.is pōt.n.127.
uerſ.ex prædictis ergo ſequitur. ff.de acq hæred.
Hæc prior ſn̄ia tibi amplianda eſt,ut etiam locum
10 habeat, † quando conſtaret furioſum habuiſſe dilu-
cida interualla: nam adhuc præſumeretur furioſus,
& actus geſtus tempore furoris, niſi ex aductio proba
tum eſſet,illo tempore fuiſſe ſanę mentis: iux.ſenten.
Petr.de Ancha.in d.clem.ſi furioſus.de homi.dicens
ibi ſe ita in facti contingentia quæſtionem decidiſſe
de quodā furioſo, qui ex uerbis, & factis extrinſecus
ſanā mentem præſeferre uidebať, is enim celebraue-
rat contractū,in quo ad mille ſe obligauerat,eo uero
mortuo eius hæres eodē contractu conuentus ratio-
nem furoris excipiebat, ſeque ex ea tuebať, & ex ad-
uerſo probatū fuit illum habuiſſe dilucida interual-
la, ſicq; aliquo tempore fuiſſe ſuæ mentis impotem,
alio uero compotem;ſed non fuerat tempore contra
ctæ obligationis furor probatus,ideo dubitabatur,an
obligatio pręſumereť facta tempore ſanæ mentis,an
potius tempore furoris, & in eam pedibus, ac mani-
bus deſcenſum eſt ſententiam præſumi celebraſſe cō
tractum tempore furoris, eum ſemel fuerit furioſus
cuius Ancha.iudicium ſequuntur Barba. in d.conſi.
59.num.18.uolum.2.atque Dec. in d.l. furioſum.nu.
13. C.qui teſtam. fac.poſſ. ab eo etiam ſtetit Boer. in
decif.23.nu.62.uerſ.nec obſtat, & infra nu.90.uerſ.uo
lentes quòd ſi probatum ſit.eiuſdem ſententiæ addi-
dit album calculum Rui.in cōſ.67. poſt nu.6.uerſ. &
tanto

tanto magis,vol.1. eiq; ſe ſubſcripſere Alex. in conſ.
92.viſo,& opportunè diſcuſſo,nu.18. verſ. fortius di-
xerunt,lib.5.& in conſ.141.ponderatis matureq; per-
ſpectis,nu.6.& ſeq.lib.1.atque Crot.in tract.de teſtib.
par.7.verſ.quinto fallit,nu.110.in quo loco reprehē-
dit eum.Zabarel. qui aliter reſpondit in cōſ.56. quam
dixerat in d.clem.1.de homicid.
11 Huic contrarium † protulit iudicium Paul.Caſt.in
l.qui teſtam.§.nec furioſus,poſt nu.3.verſ. niſi probe-
tur,quod habeat.ff. de teſtam. milit. quod confirma-
uit Card.Zabarel.in d.conſ.56.caſus ſuper quo,col.4.
in medio , verſ. uenio ad ſecundum teſtem.quibus in
locis hi viri iudicauere,quod ſi à contraria parte pro-
batum ſit,illum,qui dicebatur furioſus, habuiſſe dilu
cida interualla, actum præſumi factum eo tempore,
quo ceſſauit furor,arg.in l.in aduerſa,ff. de teſtam. &
l.qui furioſum.C.qui teſta.fac.poſſ.idem ſenſit Aret.
in l.2.ff.de teſta.permotus ex iis, quæ notauit Bart. in
l.non ſolū §.ſed vt probari.ff.de oper.nou. nūc. quo-
rum ſententia ea poteſt corroborari ratione : quia in
12 mitiorem † partē debet fieri interpretatio, vt ſcilicet
potius valeat actus,quam pereat,l.quoties, ff. de reb.
dub. in hac quoq; videtur permanere opinionē parū
ſibi conſtans Alex.in d.l.furioſum. C.qui teſtam.fac.
poſſ.dum vult,ꝙ ſi conſtat de furore ante actū,& de-
indè probetur furorem ceſſaſſe,eum, cuius intētionis
fundamentum ſitum eſt in furore ad actum infringē
dum,debere probare,illo tempore ipſum fuiſſe furio-
ſum, cùm alioqui præſumendum ſit actum fuiſſe ge-
ſtum tēpore habili,et eo tempore,quo ceſſabat furor.
Verùm , vt tantorum virorum aliqua ratione lites
poſſint tolli,dicendum fortaſſe videtur,furioſum ha-
13 bentē dilucida interualla † præſumi ſanæ mentis eo
tpe,quo actum geſſit, ſi actus ipſe ita geſtus fuerit , vt
ex eo nullum ſtultitiæ ſignum colligi poſſit,nam tūc
in dubio cenſeri dēt iuxta qualitatem eius diſpoſitio-
nis,creditur.n.eum qui geſſit actum,ſuæ mentis fuiſſe
compotē,cum ſapienter actū geſſerit,iux.ſentēt. Bal.
in c.1.in prin.n.2.per quos fiat inueſti. ſicq; tradit Iaſ.
in d.l.furioſum,nu.3.verſ.intellige,C.qui teſtam.fac.
poſſ.idem placuit Did.Couar. de ſponſ. & matr. in 2.
par.c.2.nu.17.& ita fuiſſe deciſum à conſ.Neap. teſtā
tur Tho.Gra.in dec.37.nu.36.& ſeq.atq; Afflic.in de-
ciſ.143.nu.5.& in cōſ. Burdegalenſi ſic fuiſſe diſcuſ-
ſum tradit Boer. in d.deciſ.23.nu.88. & 91. hoc idem
ſcripſere Ro.in d.l.furioſum,nu.3.& 6. vbi Alex. nu.
3.ad idem extat Soc. ſen. reſponſum in conſ.42.n.11.
verſ.ſecūdo quia dato,uol.1.idq; ſequitur Cor.in cōſ.
216.nu.15.uol.3.iſtis ſcriptoribus Romanorum iudi-
14 cium,ꝙ antea latum eſt in Tuditani † teſtamento,de
quo alio in loco meminimus,optimè fauere videtur:
hic etenim inſanus filiū teſtō inſtituit hrēdem , quod
Sep. Longus ſanguine ei proximus,haſtę iudicio ſub-
uertere fruſtra conatus eſt.Magis.n.cētumuiri , quod
ſcriptum eſſet in tabulis, quàm quis eas ſcripſiſſet cō-
ſiderandum exiſtimauerunt : vt eleganter retulit Va-
ler.Max.lib.7.c.8.quod etiam refert Io.And.in c.vlt.
de ſucceſſ.ab inteſt.& Bal.in d.c.1.in prin.n 2.p quos
fiat inueſtit. & meritò ſanè ſic à centumuiris in Ro-
mano Senatu iudicatū fuit : nam ſi in ipſo actu nihil
geſtum , factūvè ſit, ꝙ ſapiat inſaniā,iudicabitur illū
geſſiſſe cum ſuæ mentis compos erat:teſte Bart.in tra
cta.de teſt.in art.incip.oppoſita prudentiæ,quē refert
Rui.in d.conſ.67.nu.5.lib.1. & præter hoc Romano-
rū iudicij exēplū multa alia in hanc ſnīam traduntur
à Barb.in conſ.59.nu.14.cū plu.ſeq.& Māt.in d. trac.
de coniect.vlt.volunt.lib.2.tit.5.nu.7. cum aliis ſeq.
15 Veruntn̄ † & in hac re non defuerunt,qui à contra-
ria ſteterunt ſnīa, hoc eſt, etiam ſi actus ſit ab eo, qui
furoris habebat dilucida interualla,geſtus rectè,& vt
ſapiens,ſuæq; mentis cōpos quiſq; feciſſet, non tamē
in dubio præſumi eū geſſiſſe eo tpe , quo mente ſanus
erat:ſic ſenſit Abb. in c. ſicut tenor.num.3. de reg. &
tranſc.ad relig.quo in loco tradit furioſum non præ-
ſumi ſanæ mentis,quamuis rectè faciat,veluti ſi mo-
naſteriū ingrediatur, aut tanq̄ ſapiens teſtetur, veluti
ſi piam cām hæredem inſtituat:eiuſdē fuit ſententiæ.
Dec.in d.l.furioſum,nu.14.& ſeq.C.qui teſta.fac.poſ.
quo in loco inquit hoc idem ſentire Bald.in §.itē fu-
rioſi.Inſtit.quib.non eſt permiſſ.fac. teſta. & recētio-
res eum ſequi ſimpliciter in d.l. furioſum , q̄ quidem
opinionem veriorem ſibi videri dixit ibid.Dec. ea ra
tione confirmat,nam ēt ſi actus geſti diſpoſitio,ut te-
ſtamenti,recta ſit rationiq; conſentanea , illa tamen
fortuitò facta videtur , nec à ſano gerentis actum iu-
dicio dimanare exiſtimatur, vt in teſtō requiri reſpon
dit I.C.in l.1.ff.de teſta.& ſanxit Imp. in §. præterea.
Inſtit. eod. quod & corroboratur ex contex.d.c.ſicut
tenor de reg.vbi teſtm̄ factum ad pias cauſas non va-
let; ſi probaretur teſtatorem fuiſſe mente captum , ꝙ
rectè,factū videtur pro ſalute animæ,& licet teſtamē-
tū illud Tuditani,qui furioſus erat , approbatum fue-
rit à centumuiris,non tamen ex hoc arguitur à princi
pio valuiſſe : quinimò approbatio ipſa oſtendit illud
cām habuiſſe , propter quā poterat reſcindi , nec ex ſe
ratum validumq; fuiſſe,niſi poſteà approbatū eſſet.
Sed vt Abbatis,Decii,& cæterorū ſnīam tueri poſ-
ſimus,eaq; cum aliis conueniat,dicere poterimus,tūc
16 habere locum,qn̄ conſtabat † furioſum non habuiſſe
dilucida interualla : nam tunc profectò prudens ille
actus à furioſo geſtus fortuitu potius , quā integra ra-
tione perfectus iudicabitur , ꝙ ſi probatum ſit illum
dilucida habuiſſe interualla , certè ex actu prudenter
geſto cenſendū erit illū ſuæ mentis fuiſſe compotē ,
& tpe quo ſui cōpos erat actum celebraſſe , ſicque ſe
ſentire vr̄ innuere Dec.in loco ſuperius allato.nu.15.
Iſtis ita deductis propius ad Concluſ. ipſam acce-
do, eamque limito:dicebamus.n. ſemel furore corre-
ptū,præſumi ſemper illū furore agitari,ſed iſtud tēpe-
17 res velim,† vt locū non habeat, qn̄ probata eſſet qua-
litas q̄dā furori contraria: nā tunc ceſſat illud pronū-
ciatū,ſemel furioſum, ſemper præſumi furioſum : ſic
mihi teſtis eſt locupletiſſimus Bald. in d. l. furioſum,
poſt nu.1.verſ.ſecundo caſu non præſumo , C. qui te-
ſtam.fac.poſſ.ita etiam probat Aret.in §.præterea te-
ſtamentum,poſt nu.3.Inſt. quib. non eſt permiſſ. fac.
teſtam.ſic quoq. decidit Boer.in d.deciſ.23. num. 86.
verſ.quarto uerò caſu, vt reſpondit Soc. in d. conſ.42.
poſt nu.11.verſ.ſecundo caſu,lib.1.
18 Secundo loco † limitanda eſt Concluſ.vt non ꝓce-
dat,quando eſſet probatum directè , vel obliquè con-
trarium,quia tunc præſumptio,ꝙ ſemel furioſus, tol-
litur ex vehementiori præſumptione , & eo magis ex
probatione contraria , inter præſumptiones.n.dantur
19 gradus,† vt violentior minus violenta ſit potior,c.af-
fertè.de præſump.& l.1.C.qui.& aduer. quos , ita tra-
dit Boer.in d.dec.23.nu.88.verſ.tn̄ iſta preſumptio.vt
& decidit Rui.in d.conſ.67.nu.9.uerſ.& tanto magis,
uol.1.& placuit Abb.in c.vlt.n.20.uerſ.in gl. in uerb.
compotē,de ſucceſſ.ab inteſt.quē ſequitur Dec.in d.l.
furioſum,nu.24.ſub uerſ.prædicta concluſ.limitatur.
Tertiò limitabis , ut uera non ſit,quando teſtamē-
tum, uel alius actus factus fuerit poſt diuturnum tem
20 poris interuallum poſt tēpus furoris:† quia tunc ex il-
lo temporis ſpacio furorem ceſſaſſe exiſtimat̄,actūq;
geſſiſſe tempore ſanæ mētis:ita dixit Bal.in d.l. furio-
ſum,poſt nu.1.uer.ſecundo caſu, vbi Alex.in prin.ſic
tradidit,& Couar.in epit. ad 4. decretal.lib. par.2.c.2.
poſt nu.6.uerſ.ſecundo procedit , per ea quæ ibi citat.
ſic etiā probat idem Alex.in conſ.86.nu. 14. ſub uerſ.
fortificatur prædicta,lib.2.iſtorum ſnīę accedit Aret.
in d.§.præterea teſtamentum.nu.7.Inſt.quibus nō eſt
permiſſ.fac.teſta.& in §.teſtes autem.nu.3.Inſt.de te-
ſtam.ut placuit,& Dec.in d.l. furioſum,nu. 27. & uo-
luit Imo.in l.1.§.ult.nu.46.ff. de uerbor. oblig.ibique
Aret.col.ult.uerſ.& inter cætera,cum ſeq.de quo etiā

Anchar.in d.Clem.ſi furioſus,col.vlt.de homicid ꝙ
& obſeruauit Boer.d.dec.23.nu.84.verſ.querens ſi te
ſtamentum factũ,quibus accedit Mant.de conic.vlt.
volunt.lib.2.tit.5.poſt nu.7.verſ.ſecundo etiam.

CONCLVSIO DCCCCXXVI.

ARGVMENTVM.

Ex quibus ſignis probatur furor.

SVMMARIVM.

1 *Furor ex nulla alia re,quàm ex ſignis põt probari,& eur.*
2 *Furor ex eo probatur,quòd à propinquis ob furorẽ in carcere detineatur,& compedibus conſtrictus ſit.*
3 *Cleomenis cuiuſdam furor.*
4 *Charilei Meandrij fratris furor.*
5 *Furioſus quis ex eo probatur, ꝙ à patre huiuſmodi exiſtimabatur,vel à propinquis,aut alijs,ſiue communiter.*
6 *Iuſtini minoris Romanorum Imperatoris furor.*
7 *Furioſus quis ex eo probatur,quod ei ob furorem datus ſit curator.*
8 *Curator furioſo ratione dementiæ datus illum non eſſe furioſum dicere non poteſt,nec auditur.*
9 *Furoris præſumptio ſumitur ex audaciã.*
10 *Furioſus præſumitur,qui non loquitur cum poſſit.*
11 *Demarathi de ſtultis dictum.*
12 *Catonis Vticenſis egregium dictum.*
13 *Furioſus pſumit is,qui in contractu eſt enormiter læſus.*
14 *Furioſus is præſumit,qui nõ habet memoriã ordinatam.*
15 *Curionis memoria labilis.*
16 *Caluiſij Sabini memoria fragilis.*
17 *Furioſus præſumitur qui nomen ſuum ignorat.*
18 *Meſſala Coruinus orator ob ęgritudinem nominis ſui oblitus eſt.*
19 *Furor præſumitur ex alicuius memoria inordinata.*
20 *Furor colligitur cum quis ad rem ipſam , de qua agitur, non reſpondet.*
21 *Furioſus is præſumitur,qui cum bonũ poſſit, malũ eligit.*
22 *Furioſus is præſumitur, qui de naturali erga liberos charitate non laborat,quique immerito ſeſe obijcit charitati erga liberos.*
23 *Furor probatur ex eo,quod quis æger medico rectè conſulenti nolit obtemperare. Intellige, vt nu.24.*
25 *Furioſus is præſumitur, qui in teſtamento decreuit,vt corpus ſuum in mare proijciatur.*
26 *Furioſus præſumitur is,qui per vicos,per compita,& fora cachinos emittit.*
27 *Furioſus exiſtimatur is,qui publicè clamores emittit.*
28 *Furioſus præſumitur,qui cum interrogatur ſibilat.*
29 *Furoris ſignum eſt,cum quis in faciem alterius dedita opera expuit.*
30 *Furioſus is iudicatur,ſi ex ſermonibus,quos profert deprehenditur illum fatuè loqui.*
31 *Menedemi Lampſaceni Cynici furor.*
32 *Furor probatur ex eo,quòd quis inconſultò, & ſine diſcrimine priuatim & publicè lapides furioſorũ more pijcit.*
33 *Furioſus is nõ præſumit, ꝗ lapides proijcit, vt ſe defendat.*
34 *Aiacis filij Telamonis furor.*
35 *Harthbeni athletæ ex Helſyngbia furor.*
36 *Cameæ cuiuſdam Cathbeani furor.*
37 *Pyſandri Poetæ furor.*

1 Furor † cum nil aliud ſit,quàm quædã mentis
ægritudo,animiq; morbus, proindè la
tens intus ſub noſtrũ ſenſum cadere non poſſit:neceſ
ſarium eſt, vt niſi per actus & ſigna , quæ extrinſecus
proueniant,aliter probari nõ poſſit: ita mihi teſtis eſt
Bar.in l.ſiquidẽ,poſt nu.2.verſ.& ideo vſ.C.ſol.matr.
ſic tradidere ſcrib.in l.furioſum, præſertim Iaſ.nu.4.
verſ.verũ quia furor,C.qui teſta.fac.poſſ. hoc idẽ aſ
ſeruit Rob. Maran. in l.is põt, nu.108. uerſ.probatur
autem aliquem eſſe furioſum.ff.de acq.hær. quã ſen-
tentiam ſequutus eſt ẽt Barba. in conſ.59. col.6. poſt
nu.5.verſ.quia ex ſignis,vol.2. ad idẽ rñdit Socy.ſen.
in conſ.42.ſub nu.2.verſ.in cauſa ſcientiæ dicunt,lib.
1.& in conſ.61.in preſenti conſultatione,nu.13.verſ.
tertius & vltimus caſus, eod. vol. 1,vt & obſeruauere
ſcriben.in c.vlt.de ſucceſſ.ab inteſt.cuius rei non fuit
immemor Gram.in conſi.16.nu.8.

Signa itaq; ex quibus quis furore eſſe correptus co-
gnoſcitur,ea traduntur à ſcribentibus:Quorũ potiſſi-
2 mum eſt, ſi ob furorem † in carcere contineat ab affi
nibus & conſanguineis , ẽt compedibus conſtrictus
ſit ita ſenſit Vlpia.in l.congruit.§.furioſi, & ibi Bald.
atq; Macer.in l.diuus,in prin.ff.de offi. præſid.idẽ te-
ſtat Iaſ.in d.l.furioſum,poſt nu.4.ver.item qui tenet,
ſic placuit & Alex.in l.ſi cũ dotem,§.ſi maritus,poſt
nu.7.verſ.tertio modò, ff.ſol. matr. ad idem rñdit Io.
Bapt.Ferre.in cõſ.207.ex laicè deductis, nu.11.verſ.3.
qui tenetur in cõpedibus, hocq; tradidit Campeg. in
tracta.de teſti.reg.377.verſ.4.quis, vt & cenſuit Man
tica de conie.vlt.volun.lib.2.tit.5. poſt nu.12.verſic.
3 quintum eſt ſignum . Vt eueniſſe Cleomeni † cuidã
refert Herodotus in Eraro : q à Lacedemonijs , qbus
imperabat,primo expulſus,deinde priſtinæ dignitati
reſtitutus, in tantã incidit inſaniã , vt vnicuiq; obuio
ſceptrũ in faciẽ impingeret. Cuius furoris gratia à ꝓ-
pinquis ſoleis ligneis illigatus eſt & in carcerẽ conie
ctus, vbi arrepto cuſtodis ergaſtularij gladio , ab ima
corporis parte ad verticem capitis ſeſe diſſecuit.
4 Quod cõtigit & Charileo † Meandrij (qui poſt Po
lycratẽ tyrannidẽ Sami occupauit) fratre, qui ſtultus
& amens in loco ſubterraneo vinctus detinebat. At
cũ Perſæ duce Orane, Syloſontẽ exulem,fratrẽ Poly-
cratis tyranni in Inſulã reduxiſſent,à Meandrio ſolu
tus,acceptis militibus Perſarũ proceres plurimos ſpe
cie deditionis interfecit, & mox ipſe cum ſuis oĩbus,
cæſus occubuit: vt idem teſtatur Herodot.lib. 3.
5 Furoris probandi aliud eſt argumentum , † vt cũ à
patre ſic furioſus exiſtimat:teſte Dec.in d.l.furioſum
poſt nu.29.ſub verſ.tertio ſi probatur.& in conſ.448.
uis tota.nu.3. uerſ.in eo.c. cum ſeq. auctoritate Bald.
motus.in §.item furioſi.Inſti.quib.non eſt pmiſſ.fac.
teſt.idem Dec.in conſ.76.uiſo puncto.nu.7. & in cõſ.
526.in caſu occurenti.nu.6.Alex. in conſ.54.ad quæ-
ſitum.poſt num.2.uerſ.ubi etiam dicit.lib.1.ſic etiam
decidit & Boer.in dec.23.nu.80. ſic quoque cenſuere
Grammat.in d.conſi.16. poſt num.11. ſub uerſ. tertio
probant. Pariſ. in conſil.88. uiſo proceſſu cauſæ,poſt
nu.4.uerſ.præterea in eo.uol.3.& Rober.Maran.in d.
l.is poteſt.d.num.128.ibi,uel quia ita reputatur. ff. de
acq.hær.uel ab affinibus,& conſanguineis ita habea-
tur,uel ab alijs, & denique communiter ſic iudicare-
tur : ut ijdem tradidere ſupra relati ſcriben. ijſdem in
locis.quibus addes Alex. in conſ. 92. uiſo & oportu-
ne diſcuſſo.num.31.uerſ. præterea deponunt.lib.5.&
Pariſ.in conſi.87.ad ueritatem num.7.ubi plures con
gerit.lib.3.atque Io.Bapt.Ferrer.in conſi.296.in cau-
6 ſa matrimoniali.nu.3.uol.2. ſic furorem Iuſtini † mi-
noris Imperatoris Romanorũ probare uidetur Vo-
later. lib.21. Anthr.hic etenim ab initio liberalis ui-
ſus , uerum a Sophia Coniuge perſuaſus auariſſimus
euaſit,ſimul & Pelagianæ aſſertor hęre eos.qua pro-
pter inſanus ad poſtremum habitus eſt.

Illud etiam indicium non leue eſt furorẽ proban-
7 di:cũ ratione demẽtiæ † datus eſt ei curator, ut illius
curam gereret : ut reſpondit Dec. in d. conſ. 86.poſt
nu.7.uerſ. & ult. etiam accedit. ubi multos allegat &
in d. conſ.448. nu.34. uerſ. & pariter & in d.l.furioſi.
poſt nu.3.uerſ.& per dationẽ. ff.de reg.iur. atq; Pariſ.
in d.cõſ.88.nu.70.lib.3.& Boer.in d.dec.23.nu.79.ſic
cõſuluit D. Tiber. Decia.in conſ.53. Conſultor quid

iuris

iuris ſtatuendi, nu. 4. vol. 2. idem tradidit Ioan. Bapt.
Bou. in tract. de ſtatua. verb. præſcrip. in glo. 19. nu. 40.
verſ. facit quod notan. idem dixit ante hoc Lap. in al'
leg. 25. poſt nu. 2. verſ. ſed ſi tanquam.

8 Quod adeò verũ eſt, vt ille † qui datus eſt curator
dicere non poſſit, nec audiatur, ſi dicat illũ non eſſe
furioſum, cui datus eſt curator: vt ex iis patet, quæ di-
xit Dec. in d. l. furioſi, poſt nu. 3. verſ. & ille.

9 Furoris † ēt ſumitur præſumptio ex audacia, vt aſſe
rit Roffr. de ordi. iudic. par. 8. in verb. ſuccedit & alia
conſtitutio. poſt nu. 12. verſ. not. ex hac litera.

10 Is quoque † furere præſumitur, qui nõ loquitur cũ
poſſit: teſte Iaſ. in l. apud Iulianum. §. conſtat. nu. 4. ff.
de leg. 1.

Verùm id furoris leue admodùm eſſe ſignum arbi
tror niſi alia concurrant, ex quib. apertius ſtultitia de
prehendi poſſit, præſertim cũ contra potius ex loqua
citate dementia colligatur: neq; enim à ſapiente ſtul
11 tus differt, niſi qñ loquitur. Vnde † Demarathus in
conſenſu quodam rogatus, vtrum ob ſtultitiam, an
ob ſermonis inopiam ſileret. Atqui ſtultus, inquit, ne
poſſet quidẽ ſilere: teſte Plutarch. in Lacon. Apoph-
12 thegm. Hinc etiam cum Catoni, † qui poſt dictus eſt
Vticēſis, etiam cum puero vitio daretur taciturnitas
(nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquam
audire volebat) ait: Carpant taciturnitatem, modò
vitam probent: vt retulit Plutarch.

13 Nec furore videtur † carere is, qui in aliquo cõtra-
ctu enormiter læſus eſt; coniunctis tamen aliquibus
aliis ex ſuperioribus indiciis; vt ait Dec. in d. conſ. 86.
poſt nu. 7. verſ. & cum ex tali contractu.

14 Furore ēt ille laborare dicitur, † qui non habet me
moriam ordinatã: vt loquutus eſt Dec. in d. conſ. 448.
nu. 3. per Domini. in c. filij. in prin. in 4. not. de hæret.
in 6. idem ſenſit Rober. Maran. in d. l. is poteſt. co. nu.
128. ff. de acq. hær. ſic tradidit Iaco. Simancha de Ca-
tholic. inſtit. tit. 50. de præſumpt. & ſuſpicio. num. 19.
verſ. ad hæc non præſumitur.

Verùm cũ hac præſumptione debere alia admini-
cula concurrere, alioqui ex ſe furorẽ probādi nõ eſſe
validam præſumptionem, dixit Franc. Mantic. de cõ
iect. vlt. volun. lib. 2. tit. 5. nu. 13. verſ. 7. ſignum.

Quanquam crediderim ēt illud, ꝙ de memoria in-
ordinata diximus, non habere locũ cũ à caſu quodã
vel à morbo, vel à ſenectute proueniret, vel ēt cum
potius naturalem ingenii defectum argui, q̃ furorẽ,
15 vt de hoc poſtremo liquet in Curione, † q fuit adeo
labili memoria, vt aliquoties tria cũ propoſuiſſet, aut
quartum adderet, aut tertium quæreret: quinetiam
in ſcriptis obliuiſcebatur, quid paulò ante poſuiſſet:
adeò vt ēt cum pro Ser. Næuio diceret, Cicerone pro
Titinia Cotta perorante, ſubitò totã cauſam oblitus
ſit: idque veneficiis & cantionib. Titiniæ factum eſſe
dicebat. Orator tñ habitus eſt pp verborum bonita-
tem, & expeditam, ac profluentem quodammodo ce
leritatem, teſte Cicero. in Bruto. vt ēt de Caluſio Sa-
16 bino † ſcribit Seneca, qui tã fragili extitit memoria,
vt illi modò Vlyſſis, modò Achillis, modo Priami
nomen excideret, vt refert Rauiſ. Quemadmodum
ēt de his & ſimilibus aliis, atque ēt de illis, qui ob ali-
quem caſum, aut morbum, vel ſenectutem labili fue
re memoria paſſim apud hiſtoricos, videre eſt.

17 Nec illud eſt paruum furoris argumentum, † cũ no
men ſuum ignorat: ſic innuere vr Bart. in l. ſi quis in
fundi vocabulo, poſt nu. 6. verſ. ſicuti enim, vbi etiam
Caſt. nu. 5. ff. de leg. 1. idem voluit Rom. in conſ. 174.
ampliſſimè Doct. nu. 2. & in conſ. 281. in re præſenti,
ad ſi. quos ſequitur Iaſ. in d. l. furioſum, poſt nu. 4. ver.
item qui nomen. C. qui teſtam. fac. poſſ. ex l. vlt. C. de
hæred. inſtit.

Neque hoc in eo locum ſibi vendicare dixerim, q
propter corporis morbum nominis ſui memoriã non
18 habuat, vt de Meſſala Coruino † oratorum veterum
monumentis eſt proditum, qui propter ægritudinem
quam pertulerat, proprij nominis oblitus eſt, quan-
tumlibet aliàs ei ſenſus vigeret, vt tradidere Solinus
c. 6. Polyhiſt. Crinitus lib. 1. c. 16. Plin. lib. 7. cap. 24. &
Sab. lib. 10. c. 9.

19 Quemadmodum ēt ex loquela inordinata † furorẽ
præſumi dixit Dec. in d. conſ. 448. ſub nu. 2. & in d. l. fu
rioſum, poſt nu. 29. verſ. tertio ſi probatur, vtpote qui
neſciat mentis ſuæ ſenſum verbis explicare, vt diluci
de dixit ſum. Pont. in cap. 1. §. ſi vero abi, & quid velit,
aut nolit exprimere neſcit, vel non poſſit, de cleric.
ægrotan. vt tradit Alex. in d. l. ſi cum dotem. §. ſi mari
tus, poſt nu. 7. verſ. quintus eſt modus, ff. ſolu. matr. &
reſpondit Gramm. in d. conſ. 16. nu. 17. verſ. quinto,
atque Ferret. in d. conſ. 207. poſt nu. 12. verſ. 6. vt etiã
ante hos ſenſit Bal. in l. ſancimus, in prin. ſub num. 1.
verſ. item nota quod furioſi. C. ad Trebell.

20 Furor itidem † colligitur, cũ quis ad rẽ ipſam qua
de agitur, non reſpondet: ſic furorẽ præſumpſit Dec.
in eo. conſ. 448. poſt nu. 1. verſ. 2. & Iaſ. in d. l. apud Iu-
lianum. §. conſtat nu. 5. ff. de leg. 1. & in d. l. furioſum,
poſt nu. 4. verſ. item iudicatur, atque Marant. in d. l. is
poteſt, ſub eo. nu. 128.

21 Is etiam furere dicitur, † qui cum bonum poſſit ma
lum eligit: ita habemus ab Imp. in §. ſed erit. inſtit. q
cum eo. & à gl. vltim. in l. quidam, ff. de in rem verſo,
quam ſequitur Bal. in l. 1. nu. 3. verſ. extra not. C. com
mun. de legat.

22 Furibundus ēt is eſt, † qui de naturali erga liberos
charitate non laborat, quique immerito ſeſe obiicit
charitati erga liberos: is enim abhorret à lure natu-
rali, & omnium animantiũ, cum naturalis ſtimulus
vrgeat patrẽ ad charitatem liberorũ: vel l. amiciſſi-
mos, §. Lucius, ff. de excuſ. tutor. vt habemus à l. C. in
l. 2. & in l. Titia. in fi. ff. de inoff. teſta. & in l. patronus.
§. vlt. ff. de leg. 3. ſic arguit & concludit Bald. in auth.
ex cã. nu. 26. verſ. ſecundo accipio. C. de liber. præter.
quem ſequitur Soc. iun. in cõſ. 59. nu. 13. & ſeq. vol. 3.

23 Probabitur quoq; furor ex eo, † ꝙ cum quis aduer-
ſa valetudine laboret, medico rectè cõſulenti noluе-
rit morem gerere, vt ſi ſalutares potiones ſibi dari pro
hibuerit: ſic loquitur gl. in c. prouidendũ, ſuper verb.
inferas, 83. diſtin. ita ſenſit apertè Spec. in tit. de ſalat.
§. vlt. nu. 4. verſ. ſed quid ſi infirmus, quẽ ſequit Alex.
in d. l. apud Iulianum. §. conſtat. nu. 4. in fi. ff. de leg. 1.
& Marant. in d. l. is põt. nu. 128. atq; Ferret. in d. conſ.
207. poſt nu. 12. verſ. 7. quod & placuit Iaſ. in d. l. furio
ſum, nu. 4. verſ. item ſi infirmus.

24 Quam coniecturã intelligas, † non ex hoc ſolò fu-
rioſum præſumi, niſi teſtes adderent hoc feciſſe furo-
ris cã vel more inſanorũ, vt colligitur ex not. ab Ale.
in d. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus, poſt nu. 7. ff. ſol. matr.
ut etiam egregie explicauit Alci. in reg. 1. præſumpt.
38. nu. 3. de quo meminit Mantica in cod. ſupra à no
bis relato loco, poſt nu. 12. uerſ. ſextum eſt ſignum.

25 Furoris ēt morbo is laborat, † qui in teſtõ decreue-
rit, ut ſuum corpus in mare proiiciatur, ut reſpondit
Modeſt. in l. quidã in ſuo, ff. de condi. inſti. ita ſcripſit
& Alex. in d. l. ſi cum dotem. §. ſi maritus, poſt nu. 7.
uerſ. item ſi appareat. ff. ſol. matr. & placuit Ferret. in
d. conſ. 207. poſt nu. 12. uerſ. quarto: ut etiam aſſeuera
uit Iaſ. in d. l. furioſum, poſt nu. 4. uerſ. item qui iuſſit,
idem uoluit Ioan. Villam. in l. diuus, nu. 78. uerſ. item
ſi iuſſit. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. quod nec latuit Ce
peg. in tract. de teſtib. regul. 376. uerſ. 7.

26 Nec alio, q̃ furoris æſtro † percitι dicunt ii, qui per
uicos, per cõpita, atq; fora, ingeminant tremulos na-
ſo criſpãte cachinos, ut ait Iuuenal. ita tradit Ale. in
d. §. ſi maritus. poſt nu. 7. uerſ. ſecundo mõ, & rñdit idẽ
Ferret. in d. conſ. 207. poſt nu. 12. uer. 1. qñ qs. & in cõſ.
296. nu. 5. idẽ uoluere Dec. in d. cõſ. 448. nu. 1. & Fab.
de Monte in trac. de emp. & uend. in 4. q. prin. nu. 24.

27 Quinetiam is furioſus eſt, † qui publice clamores

emittit.ita notant ſcribentes in d.l. quidam in ſuo.ff. de condi.inſtit.& in l.ob quæ vitia.ff.de ædil.edict.vt & dixit Lanfran.de Oria.in tract.de teſtib.poſt num. 148.verſi.& ideo quem eſſe furioſum.

28 At quis eum furentem non præſumat,† qui cũ interrogatur ſibilat?vt conſultus reſpondit Cor.in cõſ. 319.nu.7.vol.1.idem repetiit Io.Villam.in d.l.diuus. co.nu.78.verſ.item ſi ſibilat.ff.ad l.Cornel.de Sicar. ſic aſſeruit & Mant.de coniect.vlt.volun.lib.2.tit.5. poſt nu.12.verſ.quartum.

29 Probabile etiam illud erit † furoris ſignum cũ quis in faciem alterius conſulto,& dedita opera expuit,vt rogatus dixit Cornel.in conſ.22.nu.8.vol.4.quem ſequuntur Mant.vbi ſupra,& Maran.in ea.l.is poteſt, nu.128.verſ.eodem modo.

30 Potiſſimum quoque erit illud dementiæ † argũ, ſi ex ſermonibus,quos profert quis deprehenditur illũ fatue loqui.qui enim fatue loquitur fatuus præſumitur:ſic auctor eſt gl.in d.l.nec codicillos,ſuper verb. probari,in fi.verſ.item ex ſermonib.C.de codicil.per l.quidam in ſuo,ff.de condit.inſtitu.ſic etiam rñdit Rui.in d.conſ.67.nu.8.lib.1.vbi affert exemplum de eo,qui dicebat ſe Deum & Sanctum,permotus auctoritate c.legimus,93,diſtinct.& in c.Gonſaldus.17. q.2.& huius rei eſt facti ſpecies in l.ob quæ vitia in prin.ff.de ædil.edi.& in l.is qui.§.diuus,ibi,ex ſermonibus videbuntur compotes eſſe,& ibi gl.ſuper verb., ex ſermonib.vbi Bart.nu.1.ff.de curat.dat.ab his,idẽ tradit Abb.in c.cum dilectus,poſt nu.2.verſ.qualiter autem probet̃ furor.de ſucceſ.ab inteſt.iſtis accedit Aret.in §.præterea,nu.4.verſ.furor probatur.Inſti.quibus non eſt permiſſ.fac.teſta.& Iaſ.in d.l.furioſum. nu.4.C.qui teſta.fac.poſſ.& in l.apud Iulianũ,§.conſtat.nu.4.& 5.verſ.tertio not.ex tex.ff.de lega.1.poſt Bar.ibi in 1.notab.& in d.l.nec codicillos,nu.1.verſ. probatur autem,atque Maran.in d.l.is poteſt,d.num. 128.& Io.Villam.at.in d.l.diuus,nu.78.ff.ad leg.Cornel.de ſicar.ſenſit & Alex.in l.ſenium,poſt nu.2.C. qui teſtam.fac.poſſ.& Barba.in d.conſi.59.nu.16.& 22.volu.2.idem voluit Ferret.in d.conſi.207.poſt d. nu.12.verſi.octauo,atque Alciat.in d.reg.1.præſum. 38.nu.2.& Vant.de nullit.proceſſ.tit.ex defectu inhabil.nu.17.& 18.idem aſſeruit Raphael Cuma.in d.l. quidam in ſuo.nu.2.verſ.nota quod ex huiuſmodi,& in d.§.conſtat.d.l.idem Iulianus,quem legit.cum l. cum ſeruus,poſt nu.2.verſ.not.quod ex ſermonib.ff. de leg.1.ad idem reſpondit Dec.in d.conſ.448.nu.1. Cuius coniecturæ poſſumus afferre exemplũ de Me-

31 nedemo Lampſaceno Cynico,† qui eo inſaniæ uenit,vt ſub furiæ larua circumiens dictitaret ſe exploratorem ab inferis ueniſſe,delaturũ dæmonibus mortalium peccata:vt tradidit Laert.lib.2.c.18.

32 Vehemens & illa eſt furorẽ † probandi coniectura,hoc eſt,cum is inconſulto,& ſine diſcrimine,cum publice,tunc etiam priuatim lapides furioſorum more proijcit:ita probat contex.in l.2.C.de iudæ.& ſenſit Accur.in d.l.ſi cum dotẽ,§.ſi maritus,ſuper verb. ferendus,ubi ẽt Alex.eo.nu.7.in prin.ff.ſol.matr.ibique cæteri ſcribentes,præſertim Bal.nu.2.cui accedit Aret.in d.§.præterea,nu.4.verſ.furor autem probat̃. Inſti.quib.non eſt permiſſ.fac.teſtam.& in §.furioſi. nu.1.verſ.quæro quis dicitur furioſus.Inſtit.de curat. idem uoluit Iaſ.in d.l.furioſum.eo.num.4.uerſ.alibi, qui proijcit,hoc idem aſſeruere alii plurimi auctores vt Alex.in conſ.86.uiſis dubitationibus,poſt nu.10. verſ.deponunt etiam,lib. & in d.conſ.54.poſt nu. 2,verſ.vel quod viſa eſt,lib.1.Rui.in d.conſ.67.nu.8. vol.1.Ferret.in d.conſ.207.poſt num.12.verſ.2.Curt. iun.in conſ.151.nu.8.Thom Gramm.in d.conſ.10. nu.11.& Tiber.Decia.in d.conſ.127.poſt nu.30.verſ. puta quod lapides,vol.3.

33 Quam coniecturã velim intelligas,† vt non procedat,cum ſe defendẽdo lapides proijcit:vt declarauit Alex.in d.§.ſi maritus,eo.nu.7.in prin.quem ſequitur Iaſ.in d.l.furioſum,nu.5.verſ.nota tñ illud,idem voluit Dec.in d.conſ.448.nu.33.verſ.& quod plus eſt,ꝙ ẽt placuit Pariſ.in d.conſ.88.nu.68.verſ.nam etiam ſi teſtes,vol.3.cum etiam ſapientes viri aliquando lapides proijciant pro tuitione ſui corporis,aut alia probabili de cauſa,vt relaxandi animi gratia,vel corpus ſuum exercendi:iuxta ſententiam Alex.in d.l.ſi cum dotem.§.ſi maritus,eo.nu.7.in princ.cui accedit Iaſ. in d.l.furioſum,nu.5.

Nec ex ſolis tantummodo Iuriſconſultorũ reſponſis furoris ſigna colligere poſſumus.ſed etiam ex hiſtoricorum monumentis plurima demẽtiæ argumẽ-

34 ta elicimus.Nonne furioſus Aiax Telamonis † filius qui pp arma Achillis mortui data Vlyſſi in uirtutis præmiũ,dolore animi & inuidia in furorem uerſus, armenta loro cædebat,exiſtimans ſe interficere Græcos. Annon fuit furore agitatus Harthbenus athleta

35 † quiſpiã ex Helſyngia ? quẽ nouem cubitis procerũ Saxo Grammaticus in tantas furias teſtat̃ cecidiſſe,ut ſummas clypei partes corroſerit,igneos carbones uẽtri mandauerit,raptas ore prunas in uiſcera una trãſfuderit,crepitantia flammarũ pericula percurrerit,& ad extremũ in ſex athletarũ ſuorũ præcordia furentẽ manu ferrũ cõuerterit:ut retulit Rauſicas.Quàm ẽt

36 furioſus Canemas † quidã nomine,Cathecamus qui furens gladio Ferdinandum Caſtuloneñſem Siciliæ & Aragoniæ Regem,qui Barchinonem ueneratie-luti in ſpecie triumphi,confodere conatus,collũ ingenti uulnere petijt,neq; eius facti per omne tormentorũ genus alia elici cã potuit,niſi ꝙ interempto Ferdinando Regem ſe futurũ ſperabat,id ꝙ ſibi ſæpius ab Angelo nunciatũ dicebat:ut huius rei auctor eſt Fulg.lib.6.c.11.Nec minori furoris morbo laborauit

37 Pyſander Poeta † præclarus,qui eo uenit inſaniæ,ut ſibi continue timeret,ne ſuæ ipſius umbræ à qua deſtitutus eſſet,occurreret.Talem quoq; Ferrariæ fuiſſe Gyraldus in primo Tomo hiſtor.Poet.dialog.3.teſtatur,qui nullo pacto à Nicolao Leoniceno Medico pſuaderi potuerit,id impoſſibile eſſe,ut qs abſq; anima uagaret̃,& rõnes quidẽ oẽs propoſitas probabat, cũ uero argumentationis concluſio afferebat̃,id totũ ille pertinaciter negabat.Sed furioſi eſſet,oĩa furoris ſigna in præſentia breuiter uno orationis cõtextu uelle cõplecti:cũ ram late pateat dementiã,ut nihil magis.Nos uero hæc pauca præter ea,q̃ diximus ſup. in conclu.demẽtia,nunc attingere uoluimus,ut,qua ratione quiſq; ſuæ compos mentis furioſorum inſanos actus ſubuertere poſſit,doceremus.

CONCLVSIO DCCCXXVII.

ARGVMENTVM.

Teſtes ad probandum furorem inducti,quo pacto intelligantur concludenter ipſum furioſum probaſſe.Et an debeant eſſe cõ teſtes,an ſingulares:Atque quibus maior ſit adhibenda fides,an teſtibus deponentibus de furore,an illis de ſana mente:Et quo pacto articuli ſint formandi ad probandum furorem.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ad probandum furorem producti,vt concludenter furorem probent,opus eſt,vt de depoſitis ab eis rationem reddant.*

2 *Teſtis deponens ſuper eis,quę in animo conſiſtunt,non probat,niſi rationem reddat.*

2 *Inuiſibile*

3 *Inuiſibile quid dicatur.*
4 *Teſtes ſuper furore deponentes debent etiam non interrogati cauſam ſcientiæ reddere.*
5 *Teſtes debẽt rationem reddere, ſi depoſuerint ſuper his, quę ſola mente intelliguntur.*
6 *Teſtes ſuper furore deponentes etiam non interrogati talẽ debent ſcientię rationem afferre, quę concludat furorem ipſum, cuius rei gratia nonnulla exempla afferuntur.*
7 *Teſtes ſuper furore deponentes non eſt neceſſe, quod ſint cõteſtes, ſed ſatis eſt, ſi ſint ſingulares.*
8 *Teſtes ſuper furore deponentes ſpeciatim debent eſſe conteſtes: ſecus ſi generatim.*
9 *Teſtes in tempore ſingulares furorem non probant.*
10 *Teſtes ſingulares nunquam admittuntur, vbi agitur de probando aliquid, ſiue in ſpecie, ſiue in genere, ad cuius probationem tempus eſt de ſubſtantia.*
11 *Teſtibus deponentibus de ſana mente magis eſt credendũ, quàm deponentibus de furore.*
12 *Teſtes deponentes de ſana mente deponent de qualitate, quę naturaliter cuicunque ineſt: ideirco prę feruntur cęteris deponentibus de furore.*
13 *Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur, etiãſi tantùm ſint duo, illi vero de furore aſſerentes eſſent plures, vt mille.*
14 *Articuli quo pacto ſint formandi ad probandum quẽ eſſe furore captum.*
15 *Articuli quomodo concipiendi ſint ad furoris qualitatẽ ſubmouendam.*

1 Teſtes ad probationẽ furoris inducti, † vt ſufficienter furorẽ probẽt, opus eſt, vt rationẽ reddant de depoſitis per eos, alioqui eis nõ creditˀ: ſic monuitˀ Bar. in tract. de teſtib. in verb. oppoſita prudentiæ, nu. 94. verſ. furioſus probatˀ, & voluit Are. in d. §. præterea teſtiũ. Inſtit. quib. non eſt permiſ. fac. teſt. poſt eund. Bar. in l. ſolũ, nu. 2. in 1. lect. & 2. lect. n. 14. C. de teſtib. & ibi Fulg. nu. 1. idem cõfirmauit Iaſ. in d. l. furioſum, nu. 6. vbi ante eũ Caſt. nu. 1. ver. ideo teſtis, & ibi Alex. in fi. atq; Dec. poſt nu. 28. C. qui teſt. fac. poſſ. hoc etiam animaduertit Purpu. in l. 1. nu. 96. ff. ſi cert. pet. & conſulti reſpondere Dec in d. cõſ. 448. poſt num. 32. verſ. & ideo non creditur, Iaſ. in conſ. 2. nu. 7. & 8. vol. 1. & in conſ. 141. num. 6. vol. 4. Alex. in conſ. 34. nu. 13. vol. 3. & in conſ. 141. nu. 9. vol. 1. Socy. ſen. d. conſ. 42. nu. 4. vol. 1. Curt. iun. d. conſ. 151. nu. 2. lib. 2. atque Bertran. in conſ. 243. nu. 6. in prima. par.

Cuius pronunciati ratio illa conſiderari ſolet, q̃a
2 dictũ teſtis deponentis † ſuper eis, quæ ſenſu corporis non percipiuntur, ſed mentis vel rationis oculo, non probat, niſi rationẽ reddat: vt dixit Nell. in d. ſuo trac. de teſtib. in d. verb. teſtib. examinatis, nu. 135. verſi. ſi
3 teſtis teſtificatur, nam illud inuiſibile † dr, ꝙ non corporis ſenſu, ſed intellectus iudicio percipitur, ſecundum Curt. iun. d. conſ. 251. nu. 1. & cum probatio furoris huiuſmodi ſit naturæ, vt ſuperiori loco monuimus, requiritur propterea, vt in depoſitione teſtiũ addita ſit ratio eorum, quæ ab ipſis teſtificata ſunt.

Quod velim amplies, vt verũ ſit ẽt ſi interrogati te-
4 ſtes † non ſint de cauſa ſcientiæ, quia & hoc in caſu tenẽtˀ ex ſe rationẽ reddere de teſtificatis, vt habetur ab ipſiſmet ſcriptoribus locis proximè allatis, & vltra prædictos dixit ẽt Fran. Curt. in tract. de teſtib. concl. 36. nu. 76. aſſerens ibi, ꝙ in his, quæ per rationẽ intel-
5 lectus † & coniecturas extrinſecas percipiuntur, teſtes ẽt non interrogati, ſed vltro concludentem rationẽ reddere debent, vt in furore, & alijs inuiſibilibus, quę iudicio rationis, vel per cauſas valde remotas percipiuntur: idem tradit Boer. deciſ. 23. nu. 41. verſ. a. prę ſuppono. atque Marant. in d. l. is poteſt, nu. 129. nam quando inducitur teſtis ad probandum, an quę ſenſu corporis non percipiuntur, ſed iudicio intellectus, tunc debet cauſam cõcludentem ſcientiæ per aliquẽ actum extrinſecum, etiam non interrogatus, reddere: vt prodidit Innoc. in c. cum cauſam, de teſtib. & poſt eum Bal. in l. nõ ſolum, C. de teſtib. cui acceſſit Iaſ. in d. l. furioſum, nu. 6. verſ. etiam quod non creditur, C. qui teſt. fac. non poſſ.

Secundo loco ampliabis concluſionẽ, vt nedum teſtes ſuper furore reddere teneanṫ cauſam ſcientiæ,
6 ẽt non interrogati, verum ẽt cauſam † & rationem talem, quæ concludat furorem ipſum, & per q̃ colligiṫ ipſum non errare, ſed verũ dicere: vt ait Alex. in cõſ. 147. poſt nu. 16. lib. 7. poſt Bal. & Sal. in l. ſolam. C. de teſtib. col. 3. Vnde teſtis, qui deponit aliquem eſſe furioſum, quia vidit illum in carcerem ligatum funib. vt furioſum detineri, non concludenter probat, niſi & in vinculis vidiſſe, & audiuiſſe inſana verba dicere addat, vt monuit Bar. in d. trac. de teſti. di ꝰo verb. oppoſita prudentię. poſt d. nu. 94. ſicque nõ ſatis eſſet ſi teſtis in redditione rationis ſuper furore diceret, quia lapides per viam proijciebat, nam & hoc in caſu non probaret, quia etiam ſapientes quandoq; lapides proijciunt, cum iuſta de cauſa id fieri poſſit, teſte Bal. in d. §. item furioſi. Inſtit. quib. non eſt permiſ. fac. teſta. quem ſequitur Dec. in d. conſ. 448. nu. 33. quod idem paulo ante plurib. auctoritatib. confirmauimus.

Minuſque ſufficeret, ſi deponerent talem noluiſſe obtemperare medico, ſed opus eſt vt etiam addãt, ꝙ iſtud faciebat propter furorem, vel more furioſorũ: vt cenſuit Alc. in tract. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 38. nu. 3. permotus ex notat. per Alex. in l. ſi cum dotem, §. ſi maritus, col. pen. ff. ſol. matr.

Verumtamen & illud eſt hic obſeruandũ, ꝙ & ſi teſtes ſuper furore inducti teneantur deponere cum redditione rationis ẽt non interrogati, non tñ de ne-
7 ceſſitate requiritur, ꝙ ſint conteſtes, † ſed ſatis erit, vt ſaltem ſingulares ſint: quia & tunc rectè probabunt furorem. vt conſulendo prodidit Alex. in conſ. 141. ponderatis, matureque. nu. 2. vol. 1. & conſ. 147. viſo themate. nu. 2. verſ. præterea teſtes ſingulares. volu. 7. & in cõſ. 86. viſis dubitationibus, poſt nu. 10. verſ. nec haberet obſtare, vol. 2. & in conſi. 92. viſo & opportune diſcuſſo. poſt nu. 19. verſ. nec obſtat ſi dicatur, vol. 5. cui acceſſit Ruin. in conſ. 67. nu. 9. vol. 1. & Dec. in conſ. 448. nu. 8. & in d. l. furioſum, nu. 30. verſ. & probando. C. qui teſt. fac. poſſ. idque cenſuit Patiſ. in cõſ. 87. nu. 8. & in conſ. 88. nu. 10. vol. 3. à quo non receſſit Ferrer. in conſ. 296. in cauſa matrimoniali. nu. 4. vol. 2. neque id ignorauit Rober. Marant. in d. l. is poteſt, nu. 130. verſ. prædictis adde ꝙ ad probandum furorẽ etiam teſtes ſingulares admittuntur, ff. de acq. hęred. & obſeruauit Gabr. Rom. in ſuis concluſ. lib. 1. de teſtib. cõcl. 2. nu. 42. qui alios citat. & hoc decidit Boer. d. deciſ. 23. nu. 44. verſ. 4. præſuppono.

8 Iſtud velim intelligas, † vt locũ habeat, vbi de probando furore in genere agatur, quia tunc verũ eſt teſtes ſingulares ſufficere ad probationẽ furoris: Secus vero ſi inducanṫ teſtes ſuper aliquo actu particulari, & agiṫ de furore in ſpecie, nam eo in caſu requiruntṫ teſtes conteſtes, & ſingulares non ſufficiunt: ſic declarat, & intelligit Fel. in c. licet ex quadam, in 2. fallen. poſt nu. 2. de teſti. vbi multa ad id facientia congeſſit quaſi ad formã vnius tractatus teſtiũ ſingulariũ, ibiq; ad concordiã reducit Io. And. in c. vt officium, §. 1. ſuper verb. teſtium, de hæret. in 6. qui huic ſniæ reclamare videbatur: hoc idem voluit Boer. d. deci. 23. nu. 44. ſicq; conſultus reſpondit Alex. in d. conſ. 93. nu. 20. verſ. reſpondeo, lib. 5. quem ſequitur Rober. Maran. in d. l. is poteſt, nu. 130. verſ. prædictis adde. ff. de acq. hære. atque Ruin. in d. conſ. 67. nu. 9. vol. 1.

9 Illud idem ꝙ modo dicebamus † teſtes ſingulares vtique probare furorem, velim limites nõ habere locum, quando ſingulares eſſent in tempore, veluti ſi vnus aſſerat illum fuiſſe furore correptum illo tẽpore, alius vero alio, nam tunc furorem non probarent: ſic innuit Rui. in d. conſ. 67. nu. 2. vol. 1.

Digitized by Google

10 Huius rei illa ratio eſt: nã vbi agitur† de probando aliquid ſiue in genere, ſiue in ſpecie, ad cuius ꝓbationem eſt de ſubſtantia tempus, tunc teſtes ſingulares nunquam admittũtur: iſtud axioma elicio ex peruulgata Accurſ. doctrina in l. ob carmen. §. vlt. in vlt. gl. ff. de teſtib. dum vult, quod licet ad probãdum quem poſſediſſe ſufficiat probatio p teſtes ſingulares, tamẽ ſecus eſt, vbi quis vellet probare ſe poſſediſſe aliquo tempore limitato, ſeu poſſeſſionem alicuius temporis, quẽ Accur. ibi, & vbiq; * omnes ſequi teſtatur Io. de Amic. in conſ. 127. redemptoris noſtri, & c. in cauſa, & inqſitione agitata. col. 8. ver. quarta cõcluſio ſit.

11 Quòd ſi fortè fortuna teſtes iſtiuſmodi, † vt nec hoc prætercam, inter ſe diſſentient, hoc eſt, ſi alij Titium furere, alij ſuæ mentis eſſe compotem depoſuerint; tunc maior ſit adhibenda fides his pro ſana mẽte, quã illis de furore deponentibus, vt auctor eſt Iaſ. in conſ. 2. nu. 8. vol. 1. & in conſ. 178. nu. 1. vol. 1. quod probauit, & Pariſ. in d. conſ. 88. num. 22. cum ſeq. vol. 3. ad idem decidit Thom. Gramm. in deciſ. 73. nu. 22. vt & aſſeruit Dec. in d. conſ. 448. nu. 10. & in d. l. furioſum. nu. 21. C. qui teſta. fac. poſſ. quod nec latuit Curt. iun. in d. conſ. 151. nu. 5. atq; Dec. in d. conſ. 127. nu. 35. verſ. 6. conſiderandum. vol. 3.

Nec ab re id ab iſtis iuribus traditum eſt: nam teſtes 12 deponentes de ſana mente † deponunt de qualitate, quę naturaliter cuicunq; ineſt, & cum qua homo naſcitur: nam vt plurimum quiſq; mentis ſuæ compos in lucem prodit: quæ præſumptio vtroq; iure tàm Põtificio quàm Cęſareo comprobatur: vt ex c. cum dilectus. de ſucceſ. ab inteſta. & gl. in c. ſi fortè. ſuper verb. ſcientiæ. de elect. in 6. & l. nec codicillos. vbi Bal. nu. 1. C. de codicil. vbi Bart. nimirum igitur ſi præferendi ſint teſtibus deponentibus de negatiua huius qualitatis, licet reſoluatur in affirmatiuam, ex qua neceſſariò fiat eum eſſe furioſum, vel mente captum, & non ſanæ mentis, vt dicit Bal. in c. dudum. nu. 11. verſ. alia eſt qualitas, quem ibidẽ ſequuntur ſcrib. de præſump. & Iaſ. in d. conſ. 2. nu. 8. vol. 1. atq. Franc. Aret. in c. in noſtra. col. 4. verſ. aliquando teſtes. vbi Fel. nu. 6. verſ. fallit ſecundo. de teſti. quos ſequitur Boer. in d. deciſ. 23. nu. 93. verſ. tum quia.

13 Quòd velim amplies, † vt procedat, etiã ſi hi teſtes pro ſana mente deponentes eſſent exigui numero veluti duo, illi vero de furore aſſerentes eſſent plures, vt mille: nam, & tunc fides maior eſſet habenda duobus de ſana mente deponentibus, quam mille negãtibus: vt reſpondit Iaſ. in d. conſ. 2. nu. 8. vol. 1. & in cõſ. 178. nu. 1. volu. 2. cui adhæret Boer. in d. deciſ. 23. num. 93. quod pręcipuè verum eſſet, quando illi pauciores deponerẽt in ſpecie, plures autem in genere: vt tradidit Iaſ. in locis modò à nobis in medium adductis. Illud idem præterea fuſius declarare poteris ex diſcuſſa à nobis ſuperius concluſ. furioſum ſemel, ſemper præſumi furioſum, ad illam igitur lector te reijcio.

14 Iſtis poſtremo loco ſubiungendum eſt, † quo pacto ſint articuli concipiendi ad probandũ, quem eſſe furore captum. Bar. itaq; in d. l. nec codicillos. in fin. C. de codicil. monet, vt teſtes dicant, illum ſemel tantũmodo actum ipſum, veluti teſtandi feciſſe, tuncque non fuiſſe ſana, & recta mente.

15 Contra vero ad iſtam qualitatem † furoris ſubmouendam poterunt concipi articuli ea ratione, cum ſcilicet fuiſſe facetum, iucundum, & ioco talia proferre conſueuiſſe, vel eum humilitate, vel ex magna contritione, vel corpus ſuum deſpexiſſe: ita docuit Bartol. in l. quidam in ſuo. poſt num. 1. verſic. quæro quomodo poteſt iſta ſuſpicio ſubmoueri. ff. de cond. inſtit.

CONCLVSIO DCCCXXVIII.

ARGVMENTVM.

Furioſus an teſtis eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus teſtis eſſe non poteſt.*
2 *Furioſus pro mortuo, & abſente habetur.*
3 *Freneticus teſtis eſſe non poteſt.*
4 *Indiſcretus teſtis eſſe non poteſt.*
5 *Furioſus habens dilucida internalla teſtis eſſe non poteſt.*
6 *Furioſus, nunc ſua mentis compos, poteſt teſtificari de ijs, quæ vidit dum eſſet in furore.*
7 *Furioſus adhuc furens non poteſt teſtificari de ijs, quæ vidit tempore ſanæ mentis.*

1 Furioſum teſtem † eſſe non poſſe tradidit Spec. in §. 1. poſt nu. 32. verſic. item, quod eſt talis, & nu. 88. ver. item quod eſt furioſus, tit. de teſtib. auctoritate permotus c. infamis perſona. §. tria. 3. q. 7. vbi furioſus à munere iudicandi repellitur, cum alijs ibidem adductis idem dixit Iacob. Nouell. in reg. vtriuſq; iur. 216. nu. 2. quod comprobauit, & Ferret. in conſ. 296. poſt nu. 3. lib. 2. poſt Bart. in tract. de teſtib. in c. de reprobat. teſt. in verſ. furioſi. nu. 7. ſic etiam teſtatur Fran. Hercu. in tract. de cautio. de non offenden. c. 34. nu. 21. ſic etiam obſeruauit Campeg. in tract. de teſti. reg. 114. quod, & placuit Moder. Germ. in tract. de teſti. nu. 37. atque Bagarot. de teſti. tit. quand. repel. teſt. ratio. defect. perſon. num. 17. ver. conſequenter in 1. part.

2 Concluſionis noſtræ ea ratio eſt: quia † furioſus pro mortuo, & abſente habetur, ex l. 1. § ſed furioſus. ff. de acquir. poſſeſſ. quem contex. ad hoc citat Spec. in eo. loco. d. nu. 88. & extat Iuliani apertum reſponſum in l. 2. §. furioſus, ff. de iur. codicill. ſic aſſeruit Pariſ. in conſ. 99. num. 15. & in conſ. 110. num. 13 vol. 2. atque Moder. German. de teſtibus titul. de perſon. teſt. num. 37. per l. ergo. ff. ex quibus cau. maio. et idem Alberic. vbi ſupra, num. 17. ad quod plurima more ſuo congeſſit Tiraquel. de pœn. temper. aut remit. cau. 3. nu. 2. & 3.

3 Concluſionem ampliabis, vt etiam procedat † in phrenetico, vt aſſeruit Campeg. in eo. tract. de teſtib. ead reg. 114. per context. in cap. cum dilectus, de ſucceſſ. ab inteſt.

4 Secundo loco ampliabis, † vt locum ſibi vendicet in indiſcreto: vt monuit Alb. in eo. tract. de teſti. d. tit. nu. 17. atq Campeg. d reg. 114. vt etiam colligitur ex Spec. in d. §. 1. num. 88. in tit. de teſti.

5 Eandem concluſionem limitabis † non habere locum in habentibus dilucida internalla, nam tunc furioſus teſtimonium ferre poteſt: ita mihi probat contex. in l. qui teſtamento, §. nec furioſus, ff. de teſta. vt & tradit Spec. vbi ſupra d. nu. 88. idem voluit Alber. in eo. tract. de teſtib. in ead. 1. par. tit. quand. repel. teſt. ratio. defec. perſon. nu. 17. in fi. ſic ſenſit, & German. de teſtib. poſt num. 37. atque Campeg. ibid. d. reg. 114.

6 Limitanda eſt ſecundo loco concluſio, † vt furioſus poſſit teſtificari de ijs, quæ vidit dum eſſet in furore, cum ſit ſanæ mentis: ita comprobat Alber. in eod. tract. de teſtib. num 18. verſ. ſi autem quis, idem placuit Spec. in eo. §. 1. num. 35. in fi. verſ. ſed nunquid pubes, quem ſequitur Campeg. in d. reg. 114. in fi. ſecus vero 7 ſi eſſet in furore, † & vellet perhibere teſtimonium de his, quæ vidit tempore ſanæ mentis, quia tunc non poſſet: nam potiſſimum in eo conſideramus tempus diſpoſitionis, quo tempore penitus caret memoria, et intellectu, vt ait Alber. in eod. citato loco. num. 18. & Campeg. in ead. reg. 114. in fin.

CON-

CONCLVSIO DCCCXXIX.

ARGVMENTVM.

Quæ probanda ſint ab eo, qui agat ad rẽ furto ſibi ſubtractam: & quid debeat probare cuſtos, cui res, ad cuſtodiendum traditæ, ſurreptæ ſint.

SVMMARIVM.

1 *Agens ad rem furto ſibi ſubtractam prius debet probare furtum commiſſum.*
2 *Agens ad rem furto ſubtractam debet probare rem illam ſurreptam ad ipſum iure dominij, vel quaſi pertinere.*
3 *Agens ad furtum debet probare dolo, vel culpa furtũ fuiſſe commiſſum.*
4 *Agens ad furtum debet probare identitatem rei furatæ, & quod tempore furti facti bona, quæ nunc petuntur, fuerint in loco, in quo aſſeritur commiſſum furtum.*
5 *Furto res ſubtractas adfuiſſe in domo, ſi ſemel probatum fuerit, antequam furtum committeretur, præſumendũ eſt etiam adfuiſſe tempore furti facti.*
6 *Agens ad furtum tenetur etiam probare rei ſubtractæ precium, ſeu æſtimationem, ſecundum tempus delicti & ipſius rei exportationem.*
7 *Furti actio, vt competat, ſatis eſt agenti probare aliquod intereſſe in re ſubtracta habere, proueniens ex aliqua cauſa honeſta, & probabili.*
8 *Fur puniri poteſt, ſi factum furtum conſtabit, licet dominium alicuius non appareat.*
9 *Cuſtos, cui res ad cuſtodiendum traditæ ſurreptæ ſunt, tenetur probare amiſſionem, & furtum factum, ac etiam abſq; eius culpa commiſſum fuiſſe, alioqui ei non credit.*
10 *Furtum fuiſſe commiſſum culpa cuſtodis præſumitur.*
11 *Furtum, ſi noctu fuerit factum, cuſtodes rerum ſurreptarum poſſunt torqueri.*
12 *Cuſtos non præſumitur in culpa, quando furtum commiſſum fuerit in loco, qui non poteſt benè cuſtodiri, vel tempore quo cuſtodiri non potuerit.*
13 *Præſumptio culpæ contra cuſtodem ceſſat, ſi probetur furtum fuiſſe commiſſum abſq; eius culpa: cuius rei gratia nonnulla aſſeruntur exempla.*

1 Agentem † ad rem furto ſibi ſubtractam prius debere probare furtũ cõmiſſum dixere Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, in §. an nec hæredi. nu. 4. ff. de eden. Alex. in l. prætor ait, nu. 5. vbi etiam Iaſ. nu. 11. & ſeq. ff. eo. tit. hoc idem tradidit conſulendo Bal. in conſ. 476. factum tale eſt, nu. 5. verſ. & in caſu, quo dicat ſe perdidiſſe, volum. 1. idem Bart. aſſeruit in l. ſi creditor. nu. 4. & ſeq. C. de pignor. actio. & prius monuit glo. in §. vlt. ſuper verb. fortuito. vbi Ang. Aret. num. 2. Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig. id etiam placuit Paris. in conſ. 156. vidi proceſſum, nu. 2. & ſeq. vol. 4. ſenſit Marſ. in pract. crim. in §. principium, poſt nu. duodecimum, verſ. & ex prædictis. idem Marſ. clarius explicauit in conſ. 8. In cauſa Magiſtri Ioan. Ferrariẽ. in prin. & infra, vbi in primis debere cõſtare de furto antequam reus quæſtionibus ſubijciatur rectè monuit, & hoc idem dixit in l. 1. colum. 3. nu. 5. verſ. nam primo ante omnia, ff. de quæſt. & in conſ. 26. ſtatui iam diu. poſt num. 14. verſ. pone etiam alia, & Io. de Amic. in conſ. 60. Redemptoris domini. verſ. & quod circa, ac etiam Bertran. in conſ. 257. ſcripſeram aliàs, num. 2. verſ. quod ſi ita eſt, col. 3. permotus auctoritatibus tex. §. item illud, d. l. 1. ff. ad Syllan. vbi declarat, quod licet dictus tex. loquatur in homicidio, tamen idem eſſe in furto, idem quoque aſſeuerauit Bart. in l. ſi quando. nu. 3. C. vnde vi. dum ibi pro certo ponit prius oportere cõſtare furtum eſſe factum, hoc idem comprobauere Crauet. in cõſ. 244. in cauſa inquiſitionis formatæ, in prin. vol. 2. Socyn. Sen. in conſ. 8. viſis, & diligenter inſpectis. col. 2. poſt nu. 4. verſ. 3. principaliter, vol. 1. & Grat. in conſ. 95. viſa facti narratione, nu. 4. ver. accedit ad confirmationem, vol. 2. iſtis videtur facere tex. l. 1. §. occiſorum, verſ. item illud, vbi Bart. & Rom. ibi, ſuper verb. glo. ff. ad Syllan. & idem Bart. in l. vlt. nu. 2. verſ. primo caſu, ff. de quæſt. id docuit præterea Bald. in auth. ſed nouo iure, nu. 6. verſ. ſed pone, C. de ſeru. fugi. nec id latuit Abb. in c. ſuper eo. nu. 6. verſ. idem etiam concludit, & nu. 9. verſ. ſed quia, de iis quæ vi met. vè cau. fi. ad idem reſpondit Thom. Gram. in conſ. 60. in cauſa Nuntij, nu. 1. 2. & 3. verſ. & hinc eſt, & Io Cro. in cõſ. 76. in cauſa inquiſitionis formatę, in prin. vol. 1. id inſuper ſequutus fuit Egid. Boſ. in pract. crim. tit. de delicto. nu. 1. 14. 18. 22. 26. & 53. quibus accedit Iul. Clar. in pract. crim. lib. 5. §. fi. q. 4. in princ. & ab his non diſſentit D. Octauian. Vulpel. in ſuo conſ. criminal. 147. Andr. nu. 3. & 4. vol. 1. vbi alios idẽ aſſeuerantes citat.

Primo loco Concluſionem ampliabis, vt nedum
2 ab agente probandum ſit furtum commiſſum, † verũ etiam quod res furto ſubtracta ad ipſum iure dominii, vel quaſi pertineret: ſic docuit Aymo Crauet. in d. conſ. 244. vbi huius rei auctorem laudat Soc. ſen. in conſ. 8. col. 2. num. 4. verſ. ſecundo principaliter, vol. 1. idque confirmauit Marſ. in ſing. 275. ſtatui omninò, & in conſ. 40. ſcribitur poſt nu. 23. in fin. uerſ. ad quod dicendum moueor. & in conſ. 59. in cauſa inquiſitionis formatæ per Curiam, poſt nu. 6. verſ. quod oſtendo. in conſ. 26. ſtatui iamdiu. nu. 11. & ſeq. uerſ. nam ſi rectè, & in conſ. 48. poſt nu. 6. & ſeq. verſ. dico quòd ipſa inquiſitio, & fuit primarium dictum Bart. in cõſ. 15. viſa accuſatione porrecta per Ioannem Martini de Aſſiſio. in 2. par. cui benè fauet gl. in l. manifeſtiſſimi, ſuper verb. comitatu, C. de fur. idem voluit Rip. in l. rem quæ nobis. nu. 11. ff. de acq. poſſ. & ante eum ſenſit Bal. in conſ. 376. caſus talis eſt. nu. 3. lib. 3.

Amplia ſecũdo loco Concluſionem, vt præter ea, quæ tradidimus, debeat etiam probare agens ad fur-
3 tum † dolo, vel culpa furtum fuiſſe patratum, ita animaduertit Bart. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. an vero nec hæredi, nu. 4. ff. de eden. & in d. l. ſi creditor, nu 2. & 4. verſ. ſi vero rem amiſſam, C. de pig. act. idẽ conſultus reſpondit Bal. in conſ. 95. ver. item non eſt probatus dolus, vel fama doli, vol. 1. & Paris. in conſ. 75. ad victoriam, nu. 10. ver. & quia ea, quæ cõ nimia ſũt.

Tertiò tibi amplianda eſt Concluſio, vt nec proba-
4 tio furti ſatis ſit, ſed requiratur etiam probatio † identitatis rei furatæ, & quod tẽpore furti facti bona, quæ nunc petuntur fuerint in loco in quo aſſeritur cõmiſſum furtum: ita probatur ex contex. in l. ſi creditor ſine vitio, & in l. pig. C. de pig. act. habetur etiã in tex. c. audiuis, & ibi per Io. And. & alios ſcribentes de præſcri. quarum auctoritate legum impulſus Hieronym. Grat. ita de iure reſpondit in conſ. 95. nu. 5. lib. 2. atq; Marſ. in conſ. 8. in cauſa magiſtri Io. Ferrar. poſt nu. 4. verſic. nam furtum fuiſſe commiſſum non probatur, idem obſeruauit prius his Bart. in l. ſi quando, in fi. C. unde ui, & in l. dominus horreorum, nu. 1. & ſeq. ff. loca. atque in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. an vero nec hęredi, uerſ. ſi uerò probetur, ff. de edend. quem ſequitur Aret. in d. §. ſed iſtæ, nu. 5 uerſ. quomodo autem probetur furtum, Inſtit. de actio. quod etiam egregiè animaduertit D. Vulpel. in d. conſ. 147. nu. 7. uol. 1. eiuſdem fuit ſententiæ Rol. à Valle in conſ. 51. iudicantem oportet cuncta rimari. nu. 18. uerſ. ſed tunc dicitur probatum, uol. 1. nec huius immemor fuit Thom. Gram. in cõſ. 54. in cauſa pulcherrimæ mulieris Violantis. nu. 2. & in cõſ. 41. in cauſa nobilis Iuſtinę, poſt nu. 2. uerſ. & quod apparet furtum ipſum, dicit etiam Foller. in pract. crim. in 2. par. tit. capiat informationẽ nu. 12. & id ſentire videtur Abb. in d. c. ſuper eo, poſt nu. 9. de his, quæ ui met. cau. fiunt.

5 Iſtud poſtremum velim intelligas, † quòd ſi ſemel
probatũ fuerit res furto ſubtractas adfuiſſe in domo,
antequam furtum cõmitteretur, ſit præſumendum, ꝙ
etiam fuerint tempore furti facti: vt colligere eſt ex
cõtex. in l. ſi ne poſſideris, & ibi gl. ſuper ver. conſtituti
vbi etiam Bar. in princ. & Bal. nu. 1. not. 1. adſcribunt,
C. de probationib. & docuit idem Bar. in l. quidam in
ſuo, poſt nu. 4. ff. de cond. inſtit. huc reſpexit, quod di-
xit gl. in l. non ignorabit, ſuper ver. fuiſſe ante Bald.
ibi. nu. 1. & 2. C. ad exhib dum voluit, quòd qui ſemel
poſſedit, adhuc præſumatur poſſidere, cui etiam con-
uenit, quod tradit Abb in c. cum ad ſedẽ, poſt nu. 15.
ver. collige dicta legiſtarum, & canoniſtarũ, de reſtit.
ſpol. hoc idem confirmauit Bar. in d. l. ſi quis ex argẽ-
tarijs, d. §. an uerò nec hæredi, poſt nu. 1. ff de edẽ. quẽ
ſequutus eſt Grat. in d. conſ. 94. nu. 2. uerſ. præſumitur
* in præſentia, vbi hanc eſſe communem ſcribentium
ſententiam atteſtatur, & idem uoluit in conſ. 95. poſt
nu. 28. uerſ. & prædicta abſq; dubio, uolum. 2.

6 Amplia quartò concluſionem, ut & teneatur † agẽs
ad furtum probare rei ſubtractę preciũ ſeu æſtimatio-
nem ſecundum tempus delicti, & ipſius rei exporta-
tionem, ſic docuit Bal. in d. conſ. 98. uerſ. 1. uol. 5. & in
cõſ. 238. in uer. accuſationis. n. 15. uol. 2. & ſenſit Bart.
in l. Pedius, §. diuus. nu. 3. ff. de incen. rui. & naufr. ita-
que Soc. ſen. in conſ. 8. uiſis, & diligẽter inſpectis. nu.
2. uol. 1. quem videtur ſequi Boſſ in tract. crim. tit. de
furt. nu. 14. de quo etiam meminit Bal. in d. l. ſi credi-
tor, poſt nu. 2. uer. item ſi probatur. C. de pign. act.

Modo limitãdo, quæ à nobis ſuperius iã dicta sũt,
7 intelligas, ꝙ ad hoc † ut competat hæc actio furti, ſatis
ſit agenti probare, quod intereſſe aliquod in re ſubtra
cta haberet, prouenien s ex aliqua cã honeſta, & pro-
babili: ut ſanxit Iuſtin. Imp. in d. l. manifeſtiſſimi, in
prin. C. de furt. ubi etiam gl. declarat honeſtam, & ꝓ-
babilem cauſam eſſe, ſi ex cauſa dominij, vel quaſi iu-
ris in re, aut ratione poſſeſſionis, vel cuſtodiæ, ſiue de-
tẽrationis, & ſimilium competierit: hoc idem tenuit
Ang. de malef. in ver. & veſtem cęleſtem, verſ. item
tertio poteſt dici, col. 4. & placuit Bal. in conſ. 98. Ego
præſuppono. verſ. 1. de ſua poſſeſſione, vol. 5. & Rip. in
citata. l. rem quæ nobis. nu. 11. uerſ. ult. noto, ff. de acq.
poſſ. ad id etiã habentur reſponſa Vlp. & Paul. iuriſc.
in l. cuius, in l. itaq; fullo, & in l. eum qui, §. an præter,
iuncta ibi gl. in d. verbo, an pater, & in l. fullo, la 1. §.
frugib. ff. de furt. idem conſuluit Pap. in l. ſi vendide-
ro, in prin. & Iabolen. iuriſc. in l. fullo, la vlt. §. hæc ic-
circo. ff. eod. tit. de furt. ex recentiorib. autem Iuriſcõ.
Caſtr. in l. & ideò, §. Neratius. nu. 2. ff. de cond. furt. &
Ang. Aret. in §. aliquando. nu. 1. & §. furti autẽ actio,
in prin. nu. 2. Inſt. de oblig. quæ ex delict. naſc. & §. ex
malefic. nu. 6. Inſt. de actio. Fulg. quoque uoluit in l. ſi
abducta. nu. 8. C. de furt. & Azo in ſumma in rub. C.
eod. nu. 8. & 9. verſ. datur autem actio furti. ad idẽ re-
ſponderunt Io. Crot. in conſ. 36. in cauſa inquiſitionis
formatæ. nu. 28. verſ. huic fundamento. vol. 1. & Natt.
in cõſ. 219. ſuper dubijs, nu. 5. vol. 1. id etiam animad-
uertit Boſ. in ſuo trac. crim. tit. de furt. nu. 44. verſ. agẽs
furti, & Lancel. Corrad. in tract. de decur. tit. de furt.
nu. 21. verſ. hinc eſt quod actio.

Secundò declares prædicta, vt non procedãt, quo-
8 ad pœnam furis, † nam licet dominium alicuius non
appareat, non ideò minus fur puniri poteſt, ſi factum
furtum conſtabit: vt habemus ex cõtex. l. falſus. §. qui
alienum, uerſ. nihil enim, ff. de furt. & in l. fi. §. omnes
autem. C. unde ui, quod comprobat Bal. in d. auth. ſed
nouo iure poſt gl. ibi ſuper uer. caſtigetur. n. 7. uer. ſed
quid ſi apparet. C. de ſer. fug. cui accedit Ang. in trac.
de malef. ſuper d. ver. ueſtem cęleſtem. col. 6. uer. quę-
ro quid ſi apparet. & in ſimili loquuta fuit gl. in l. 1. §.
item illud, ſuper uer. locus ſit, uer. nunquid ergo, ff. ad
Sylla. ſenſit Rim. in l. ut uim. nu. 102. uerſ. ſecundo cõ
probatur. ff. de iuſt. & iur. & iſtis adhæret Iul. Clar. in
pract. crim. lib. 5. §. fi. q. 4. uerſ. quinimò dicit Ang.

Rurſus verò, ſi agatur non contra furem, ſed con-
9 tra cuſtodem, † cui pecuniæ, & bona fuerunt ad aſſer-
uandum tradita, & ipſe ad ſe tuendum dicat, ea ſibi
furto fuiſſe ſubtracta, tenetur ipſe cuſtos ante probare
amiſſionem, & furtum factum, ac etiam abſque eius
culpa commiſſum fuiſſe, alioqui ei non creditur, pro-
ut prodidit gl. in §. 1. ſuper ver. fortuito caſu, Inſt. qui-
bus mod. re contrah. oblig. vbi etiam id obſeruauit
Aret. nu. 3. & dixit Bart. in d. l. ſi quis ex argentarijs, §.
an verò nec hæredi. nu. 4. ff. de eden. quo in loco pro-
priè loquitur de formis, quibus probari poſſet furtum
in genere, non autem de probatione indiciorum cõ-
tra ipſum furẽ: vt prudenter animaduertit D. Aegid.
Boſſ. in ſuo tract. crim. tit. de furt. nu. 2. hoc idẽ uoluit
ipſe Bart. in d. l. ſi creditor. nu. 4. et 6. C. de pign. act. et
Alex. in d. l. prætor ait, poſt nu. 6. uerſ. ſed in hoc iſta
* glo. ff. de eden. ubi illam eſſe *communiter receptam
atteſtatur: & ibi etiam Iaſ. num. 11. hoc idem placuit
Pariſ. in d. conſ. 156. nu. 5. uerſ. non ſolum ipſe D. An-
tonius. uol. 4. ſenſit Aret. in §. ſed iſtæ. nu. 4. uerſ. in gl.
caſu, Inſt. de act. nec ab hoc videtur recedere Alex. in
conſ. 158. in cauſa, & lite uertente inter Ludouicum
agentem, poſt nu. 2. uerſ. ex alio capite, uol. 2. idem co
gnouit Hierony. Grat. in conſ. 100. viſis ſupraſcriptis
conſilijs. num. 4. uer. nec dicitur ſufficienter probaſſe,
lib. 2. & ante eos uoluit Spec. in §. vnic. nu. 16. uer. ſed
nunquid ſufficit. Inſt. de pign.

Ratio huius rei illa afferri poteſt, quia contra ipsũ
10 cuſtodẽ † ſtat iuris præſumptio, quod culpa eius furtũ
fuerit commiſſum: vt animaduertit Caſt. in d. l. ſi cre-
ditor. nu. 6. C. de pign. actio. ubi id prius conſiderauit
Bart. poſt nu. 6. uerſ. ratio, quia præſumptio eſt contra
eum, & idẽ docuit ipſe Bart. in l. cum duob. §. damna.
ff. pro ſocio, ubi etiã Bald. hoc tradit uer. noto ex hoc
textu. ac conſultus rñdit Pariſ. d. conſ. 156. nu. 4. & 5.
uol. 4. his accedit etiam Herc. in tract. de proban. neg.
poſt nu. 26. uerſ. 21. infertur. fol. mihi 23. idem uoluit
Inn. in ſuperius allato c. ſuper eo. poſt nu. 2. uerſ. ſed ſi
dicat non interueniſſe dolum. de his, quæ ui met. ue
cau. fiunt. idem probauit Grat. in conſ. 95. uiſa facti
narratione. nu. 1. & 3. in d. conſ. 100. nu. 5. uolu. 2. nec
id præterijt Io. de Amic. in cõſ. 60. Redemptoris Do-
mini noſtri. col. 3. uerſ. itẽ probatum eſt ad cuſtodiã,
quod nec præterijt Cæpol. in conſ. crim. 18. ſtatutum
Vicentiæ. col. 2. uer. ſed in caſu, de quo quæritur. & in
9. col. uerſ. ſed ſalua illam glo. & in conſ. 20. circa pri-
mum dubiũ. in prin. monuit etiã Euerard. in locis arg.
leg. arg. loc. à natu. n. 3. & Lau. Silu. in cõſ. 29. fui inter
rogatus poſt nu. 4. uer. nam amiſſio prædicta. & Lan-
cell. Corrad. in tract. de decurio. tit. de furt. §. furtum.
poſt nu. 14. uerſ. item dicas hic Raro enim furta fieri
contingũt ſine culpa cuſtodis, ut id pro axiomate re-
ferẽtes dixere Henr. Bouer. in ſing. ſuo in uerb. præſũ-
ptio, & fictio. n. 7. & Guid. Pap. ſing. 15. ponè ꝙ eſt ali-
quis operarius in eccleſia. ac Ruin. in cõſ. 218. uiſo, &
perlecto tenore poſt nu. 8. uer. & quamuis Bart. ibi di-
cat. uol. 1. & Dec. in cõſ. 473. quęrit in effectu. n. 6. uer.
in dubio uidetur furtum factum culpa cuſtodis. Hinc
propterea grauiter, & doctè dicere ſolebat Bart. in l.
1. C. de off. præfec. vigil. per illum text. à cuſtodibus
11 negligentiæ pœnas ſumi, ſiq; contigerit rem † noctu
fuiſſe ſurreptam, illos in quæſtionem poſſe poſtulari,
ut furtum indicent, eo quod in culpa ſunt ob malam
cuſtodiam, ſic quoque rogatus pronunciauit Grat. in
conſ. 94. viſis facti ſpecie. nu. 29. uerſ. circa ſecundum,
& conſ. 95. nu. 1. & ſeq. lib. 2. atq; Cæpol. in conſil. 18.
col. 2. uerſ. uel ſaltem communiter hoc contingit. &
Paris. d. conſ. 156. nu. 19. uerſ. licet enim, uol. 4. Caſtr.
etiã cõfirmauit in l. cũ, qui rẽ. §. ſi ter, nu. 5. ff. cõmod.
et iſtis accedit Lanc. Corrad. in d. trac. de decurio. tit.
de fur. §. furtũ, poſt n. 14. uer. ſic inqt Cor. et Silu. d. cõ-
ſil. 29. fui interrogatus. n. 4. uer. interdũ qs cõuenitur.

Limites

Limites, quod diximus de præſumptione contra
12 Cuſtodem, vt locum ſibi non vendicet, † quando furtum commiſſum fuerit in loco, qui non pōt bene cuſtodiri, vel tp̄e quo cuſtodiri non potuerit: nam tunc per rerum naturā probatur abfuiſſe culpam: ita declarando aſſeuerauit Henr. Bouer. in iam allato ſing. in ver. præſ. & fictio, nu. 7. & admonuit Bal. in l. 3. nu. 3. verſ. itē not. ff. de off. præfect. vig. vt & cognouit Grat. in d. conſ. 100. nu. 11. ver. per alios officiales, & nu. 37. verſ. maturius, lib. 2. & in d. cōſ. 95. poſt nu. 26. verſ. & maximè cum ibi nō eſſet locus habitationis, eo. vol. ſic etiam ſcripſit Euerar. in locis arg. legal. arg. loco à natura nu. 3. verſ. tamen hoc fallit.
13 Idq; ſecundo loco limitabis, vt non procedat, † ſi probaretur furtum commiſſum abſq; culpa cuſtodis. eo enim caſu ceſſat præſumptio culpæ contra cuſtodē, vt inquit Pariſ. in d. cōſ. 156. nu. 19. vol. 4. & in cōſ. 74. inficiari non poteſt, nu. 38. vol. 1. vna enim præſūptio tollit aliam, l. non ſolum, §. de iur. ff. de rit. nupt. c. lit. de præſ. & tunc furtum caſus fortuitus eſt, & vero domino tribuit damnum, vt tradit Bart. in d. l. ſi qs ex argent. §. an verò nec hæredi, in fi. nu. 4. ff. de eden. & confirmauit Pariſ. in d. conſ. 156. nu. 21. idem dicēdum erit, ſi aliquid aliud probaretur, propter quod p̄ſumptio culpæ contra cuſtodem tolleretur, vt ſi aliqua ſoporiferā potio ei cui factum fuit furtum data fuiſſet: nam & eo caſu ceſſat præſumptio culpæ: vt rectè animaduertit gl. in l. cum duobus. §. damna, ſuper ver. ſumptum, ff. pro ſoc. & gl. in l. dolum, in verb. cōuenit, C. de dolo, vbi ponit caſum, qui euenit Alderico in oris Hiſpaniæ, qui cum inuitaretur à quibuſdam Hiſpanis ad prādium, vt fideiuberet pro eis, vel rationes ſuas accommodaret, dederunt ei vinum album quaſi aquam vino mixtum, vt ebrius fieret. Idē quoque erit, ſi probata fuerit diligentia, quam cuſtos conſueuerat adhibere pro cuſtodia rerum, vt ſi rectè hoſtia domus firmauerit, ſed noctu pforata fuerint, vel ſi furtum commiſſum fuerit ab eo, cui ipſe plurimum fidebat, vel etiam ſi ille, cui commiſſæ fuerunt pecuniæ, erat communi æſtimatione vir bonus, & bonæ fidei. Iſtis enim caſibus furtum cōmiſſum dicitur caſus fortuitus, & fieri poteſt ſine culpa cuſtodis, vt dilucidè probatur in l. argētum, ff. commod. & l. cum, qui in fi. ff. eo. vbi Bart. & alij in eorum diſtinctione illud firmant, cum eligendo talem eligens nō ſit in culpa, & dixit Ang. Are. loquendo de diligentia cuſtodis, in §. ſed iſtæ. nu. 4. verſ. quarto ergo, Inſt. de act. vt etiam latè per Pariſ. in d. conſ. 156. nu. 21. & ſeq. vol. 4.

CONCLVSIO DCCCXXX.

ARGVMENTVM.

Furtum cum difficilè ſit probatu, quo pacto ſit intelligendum, furtum ex coniecturis, & præſumptionibus probari: & quæ ſint furti probationes generales.

SVMMARIVM.

1 *Furtum eſt difficilis probationis.*
2 *Furti Etymon.*
3 *Furtum probatur per coniecturas, & indicia.*
Contrarium num. 5.
4 *Probatio per coniecturas, & indicia in his, quæ difficilia ſunt probatu, & clandeſtinè committuntur, habetur pro euidenti, & clara probatione.*
6 *Furtum probatur cōiecturis in caſibus a iure expreſſis, in quib. lex ſtatuit coniecturas vim probationis habere.*
7 *Delictum probatur ex coniecturis, cum ſui natura difficilis eſt probationis, vel eſt facti tranſeuntis, vt ſunt illa delicta, in quibus ſigna non remanent.*
8 *Furtum probandi illa coniectura potiſſima eſt, quū oſtium, vel alius locus fractus reperitur, ad quem facilior præbat aditus ad res illas exportandas, quæ ſubtractæ ſunt.*
9 *Furtum præſumi poterit ex eo, ſi ſcalæ ad feneſtras domus, in qua dicitur factum furtum, fuerint inuentæ.*
10 *Furti præſumptio eſt, ſi res aliqua relicta ſit in loco furti, quæ demonſtretur eſſe alicuius.*
11 *Furtū præſumitur ab eo factū, cuius pes conuenit cum veſtigio pedis eo in loco impreſſi, in quo furtū cōmiſſū eſt.*
12 *Furti argumentū eſt, quando a finitimis, & vicinis auditus eſt ſtrepitus in loco, in quo furtū commiſſum dicitur.*
13 *Furtum probatur ex querela domini rei ſubtractæ.*
14 *Acclamationes in domo factæ rerum furto ſurreptarum duobus teſtibus probari.*
15 *Furtum fuiſſe commiſſum colligitur, cum valiſia cauponi data ſigno obſignata redditur, reſignata.*

1 Furtum eſſe difficilis probationis † tradiderunt tam profitendo, quàm etiam conſulendo noſtri ſcribentes, & in primis fuit Accur. in l. in actionib. ſuper verb. planè in fi. ff. de in lit. iur. cuius pronunciatum ab omnibus, * communiter eſſe probatum teſtatur Ruin. in conſ. 29. plura proponunt poſt nu. 1. verſ. quādo adeſt ēt difficultas. vol. 5. & aſſeuerauit Bart. in l. ſi quando, poſt nu. 4. C. vnde vi, & Iaſ. in l. prætor ait. §. prætor ait. nu. 21. & ſeq. ff. de edē. Crau. etiam in cōſ. 178. viſo proceſſu nobilis. nu. 7. & Tho. Gram. in conſ. 1. nu. 10. & in conſ. 17. d. nu. 6. idq; voluit Lap. alleg. 94. quidam presbyter audiuit cōfeſſionem, nu. 4. ibi difficilè eſt probare res ablatas, quibus accedit Grat. in conſ. 94. nu. 12. verſ. & benè facit. lib. 2. hoc idē confirmauit Pariſ. in conſ. 75. nu. 16. ver. iuſta aūt cauſa. cum ſeq. nu. vol. 1. nec ante eū p̄terijt. Abb. in c. ſuper eo. nu. 9. de his, quæ vi met. vè cau. fi. idem clarius explicauit Tho. Gram. in conſ. 41. nu. 14. verſ. ſed vbi tractatur. & in conſ. 17. nu. 3. ꝙ etiam placuit Alc. in cōſ. 189. in cauſa, & lite inter Thadæam vxorem nu. 14. verſ. dicit Bal. vol. 6. & in conſ. 24. n. 6. verſ. ad ꝙ oſtendendū. uol. 2. & ſentit Iul. Clar. in ſua pract. crim. lib. 5. §. fi. q. 66. cir. princ. ac Marſ. in pract. §. princ. poſt nu. 12. verſ. nam furtum cōmittitur dam. idq; poſtremò auctoritate ſua corroborauit D. Men. in tract. de arb. iud. lib. 2. cent. 3. caſ. 116. nu. 14. quod confirmari videtur ex reſponſo Paul. Iur. Conſ. in l. 1.
2 in prin. ff. de fur. dū Etymon † ipſius furti expoſuit: verbum furtum à furuo, ideſt, nigro, quia clam fit, dici. & idem declarauit Imp. Iuſtin. in §. furtum. verſ. furtum autem. Inſt. de oblig. quæ ex delicto naſcuntur.

Nec vlla maior, & potior capi poteſt coniectura,
3 quod furtū ſit difficilè probatu, † quàm quod per coniecturas, & indicia probari, atque præſumi dixerit, & collegerit Bart. ex contex. l. non omnes. §. à Barbaris. ibi, ſed licet hoc liquido. ff. de re milit. Bart. inquam in l. ſi quis ex argentarijs. §. an vero nec hæredi. nu. 3. ver. quidam ſunt caſus. ff. de edendo, quod & ſequitur Marſ. in pract. crim. §. princ. num. 13. verſ. admittitur probatio. & nu. 17. verſ. nam furtum probatur ex coniecturis. idem probauit Alex. in d. l. prætor ait. nu. 10. ff. de edendo, dum ibi adducit Bart. docentem probari furtū in d. l. ſi quis ex argentarijs, ꝙ iterum repetijt ipſe Bart. in l. ſi quando. poſt nu. 4. verſ. item probatio per alias coniecturas. C. vnde vi. nec prætcrijt Iaſ. in eo. §. prætor ait. nu. 18. verſ. quarto adde. Quibus patrocinantur ea, quæ tradit Crau. in conſ. 178. nu. 2. vbi in his delictis, quæ nocturno tempore, & occultè cōmittuntur, admittūtur leuiores probationes, & quę aliàs non admitterentur, cui etiam ſimile eſt, ꝙ dixit Bart. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi p̄ori. poſt n. 17. ff. de ope. nou. nunc. vt & tenet Abb. in d. c. ſuper eo. nu. 9. verſ. ſed quia ſup. dixi. de his, quæ vi met. vè cau. ſi. ad idem ſæpius conſultus rñdit Alex. in conſ. 53. viſo themate ſuprascripto. nu. 1. & in conſ. 69. viſa facti narratione nume. 1, & in conſ. 24. animaduerſis his. poſt num. 6. volum. 2. in dict. conſil. 189. in cauſa, & lite inter

Thadæam

Thadæam vxorē, poſt nu. 14. verſ. vnde dicit Bar. vol. 6. idem voluit in conſ. 50. viſis, & opportunè, poſt nu. 6. ver. quia in his, quæ occultè. vol. 1. nec ab hoc receſſit Grat. in d. cōſ. 94. viſis facti ſpecie. nu. 11. vol. 2. vbi hanc eſſe* cōem ſcribentium ſententiam firmauit, & idē in conſ. 95. nu. 11. & 20. & in conſ. 100. nu. 8. verſi. attamen his non obſtantibus, eod. vol. 2. hoc idē cenſuere Pariſ. in d. conſ. 71. ad victoriam. nu. 16. & Tho. Gram. in conſ. 41. in cauſa nobilis Iuſtinæ. nu. 9. & in conſ. 17. in cauſa furti. nu. 4. in conſ. 60. in cauſa nūcij de Mutiella. nu. 1. quod ēt ſcriptum reliquit Lancel. Cōrad in tract. de decur. §. furtū poſt nu. 14. ver. cum premiſſa cōferant. tit. de fur. & iſtis poſtremus ſe ſubſcripſit Dom. Octau. Vulpei. conſ. 147. nu. 7. vol. 1.

Probatio enim coniecturalis, & per indicia in hu-
4 iuſmodi delictis† quæ difficilia probatu ſunt, & clandeſtinè committuntur, habetur pro euidēti, & manifeſta probatione: ſic voluit Bart. in l. licet Imperator. in prin. p illū text. ibi, euidens. ff. de leg. 1. cui rei fauet contex. in l. ſi quis locuples in fi. ff. de manumiſ. teſta. & contex. in l. ſi creditor. C. de pign. act. idem Bart. teſtatur in toties citata. l. ſi quis ex argentariis. poſt nu. 3. ff. de eden. & in d. l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. col. 2. poſt nu. 17. ff. de oper. nou. nunc. ad idē aduertit Pariſ. in cōſ. 57. & ſi ad exhibendū. nu. 34. ver. cū coniecturę dicantur legitimè probationes. vol. 1. & in d. conſ. 156. nu. 18. ver. & certū eſt, q talis probatio. vol. 4. hoc idē monuit Bal. in l. ſi tutor petitus p illū text. in prin. nu. 2. C. de pblul. tut. idq; cognouit Alex. in d. conſ. 24. poſt nu. 6. verſ. quia ſtā cum. vol. 2. & Iaſ. in l. prætor ait d. §. prætor ait. nu. 18. ff. de eden. neque reticuit Marſ. in d. §. principium poſt nu. 17. ver. et ſubdit Bar. nu. 14. & Grat. conſ. 94. nu. 4. & cōſ. 95. nu. 26. vol. 2. Tho. Gram. d. conſ. 41. nu. 2. verſ. quod tales præſūptiones. Et Lancel. Corrad. in eo. tra. de decur. tit. de fur. §. furtum. poſt nu. 14. verſ. & cum præmiſſa idem probauit Io. Crot. in cōſ. 36. in cauſa inquiſitionis formatæ. nu. 31. verſ. præterea in criminalib. vol. 1. ſic arbitratus eſt Caſt. in cōſ. 28. in cauſa quæ vertitur inter Petrum Ioannē de Corbinellis. nu. 3. ver. probationes aūt. vol. 2. & hoc comprobauit Ruin. in d. cōſ. 218. viſo, & perlecto. nu. 8. ver. tales enim pbationes. vol. 1.

5 Iſtis aduerſari videtur,† quod obſeruauit Abb. in c. vlt. in fi. de offi. deleg. volēs ibi, quod vt delegatus ad diſtrictionem eccleſiaſticā procedere poſſit, debeat manifeſtè conſtare de delicto turbationis, nec ſufficere ſi ex coniecturis id probetur: quia debet plenè cōſtare, auctoritate permotus d. l. ſi quando. ibi patefacta. vbi Bald. nu. 2. & Iaſ. nu. 4. C. vnde vi. & idem placuit Dec. in conſ. 410. in cauſa mota Mediol. col. 2. nu. 6. & ſeq. ac in d. c. 1. de offic. deleg. idem referendo prædictos cenſuit Crau. cōſ. 144. In cauſa inquiſitionis formatæ. vol. 2. vbi alios citat. & dixit Bald. in l. ciues in princ. C. de app. & Bar. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. an vero nec heredi, cum quo tranſeunt* omnes. ff. de eden. inquiēs, ibi, quod vbi iure actionis tenetur ad reſtitutionem rei ſibi cōſignatæ, & allegat rem ipſam caſu, vel furto fuiſſe ſubtractam, hoc manifeſtiſſimis probationibus probare debeat.

Concordes efficere poteris has opiniones hoc pacto, vt prior ſententia, quæ dicitur furtum probari cō-
6 iecturis, locum habeat† in caſibus à iure expreſſis, in quibus lex ſtatuit coniecturas vim probationis habere, vt no. Bal. in d. l. ciues. in prin. verſ. niſi lex ſtatuat. C. de appel. motus ex l. diuus. ibi exiſtimari poteſt nō ſua culpa. ff. de in integr. reſti. & ex alijs iurib. ibid. per eum adductis, quem ſequutus eſt Dec. in d. c. 1. in fi. de offi. deleg. ductus ad hoc dicendum ex gl. in l. abſentem. ſuper verb. damnari. ff. de pœn.

7 Secundo loco poſſumus dicere† priorem ſniam locum ſibi vendicare, quando natura delicti non patiatur, quod habeantur probationes concludētes, vt eſt quando ſui natura eſt difficilis probationis, vel vt noſtri dicūt, facti trāſeuntis, vt ſūt illa delicta, in quib. ſigna nō remanent: de qua re exemplū afferri poteſt in percutiente alium manu vacua, vel in ſimplici inſultu, vel etiam in adulterio, atq; in furto, q ſine fractura cōmittitur, vt euenit diebus elapſis in Eccleſia S. Maphæi huius ciuitatis Placentiæ, in qua dum Reuerēd. Eps Ariminēſis fungeret officio viſitationis Apoſtolicæ, fuit ibidē furto ſubtractū quoddam vaſculū argenteum à quodam presbytero eidē in diuina facienda deſeruiēte nullis ſignis furti cōmiſſi relictis, in his enim, & iſtis ſimilibus poteſt agi ex coniecturis, & indicijs, alioqui multa delicta impunita ſæpè remanerent. vt prudenter monuit Bol. in ſuo trac. crim. tit. de delicto. nu. 11. & ſeq. & idē tenet Iul. Clar. in ſua prac. cri. lib. 5. §. fi. q. 55. quo in loco diſtinguit inter delictū facti trāſeūtis, & delictū facti pmanētis. & in q. 4. ver. ſcias tū, vbi ſpeciatim tradit, q in furto ſine fractura cōmiſſo nō requirit ad procedendū aliqua inueſtigatio delicti. Sed ſtatim porrecta querela pōt, & dēt Iudex inquirere contra delinquentē, aſſumendo cōtra eum informationes, & habitis indicijs illū carcerari, vel citari facere, put qualitas delicti requireret, aliàs infinita delicta impunita pertrāſirent, q nullo modo eſt dicendum, & ſuper hoc inquit ipſe in practica nulla ſolet fieri difficultas. idq; Fran. Brun. in ſuo trac. de ind. & tortur. fol. 57. nu. 11. in fi. atteſtat hodie in praxi obſeruari, vt ſtatim, quod quis conqueraf de aliqua re ſubtracta, torqueatur ſuſpectū de furto, abſq; eo q aliter de ipſo furto conſtet, & idem ſeruari hodierno tpe teſtatur Caſo in ſua pract. crim. fol. 67. nu. 6. & idē dixit Aegid. Boſſ. d. tit. de delicto. num. 21. qui tamen ibi declarat id procedere, quando agitur ad puniendum ciuiliter. Verùm ſi agatur criminaliter debet ſaltem ſecundum ipſum conſtare in genere de delicto commiſſo, iux. tex. & gl. in l. indè Neratius. §. fi. ff. ad l. aquil. cui aſſentire videt Cla. in §. fi. q. 64. verſ. debet autem Iudex, dum conſulit, iuſtos iudices, & qui conſiderate procedunt neminem debere ponere ad torturam, niſi prius de delicto ipſo appareat.

Verùm vt facilius, & clarius demonſtremus furtū, ſcilicet p cōiecturas probari ex illis multas hic ſubijciemus, quibus furtū poſſe probari noſtri cenſuerunt. Et vt quod propoſui in re ipſa exequar, potiſſimā fur-
8 tum probandi coniecturam† à plerisq; traditam eſſe, qū oſtium, vel alius locus fractus reperitur, ad quem facilior patebat aditus ad res illas exportandas, quæ ſubtractæ fuerūt, ita mihi teſtis locupletiſſimus Bart. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò nec heredi. num. 1. verſ. qdam ſunt caſus. ff. de eden. & in d. l. ſi quādo. in fi. C. vnde vi. & in l. ſi creditor. poſt nu. 5. verſ. vt puta quia reperitur oſtiū fractum. quē ſequutus eſt Alex. in d. cōſ. 24. poſt. n. 6. vol. 2. Ang. Are. in §. ſed iſtæ. nu. 5. verſ. quomodo aūt probetur furtum. & cōprobauit Iaſ. in d. l. prætor ait. §. prætor ait. nu. 18. verſ. vt ſi pbatur, quod oſtium noctis tpe fuit fractū. ff. de eden. Idē cenſuit Marſ. in conſ. 8. poſt nu. 2. verſ. non habet obſtare. & poſt nu. 4. verſ. quinimmò, ad q optimè pertinet, quod habetur in l. 1. §. itē, & effractores. vbi glo. in d. verb. effractores. ff. de effractorib. & expilat. Dec. ēt huius coniecturæ meminit in conſ. 473. nu. 12. verſ. & idē ſi muro rupto. & poſt nu. 7. verſ. & illis exiſtentibus in Eccleſia. ad idem cauit Grat. in conſ. 94. nu. 15. verſ. prima coniectura. vol. 2. aſſerens ibi in hanc ſententiam omnium fuiſſe* communem propēſam voluntatem. & poſt nu. 24. ver. ad quartam reſpondemus ac idem dixit in d. conſ. 95. nu. 4. & poſt nu. 12. verſ. ex quibus ſatis videtur. eo. volu. 2. & ante omnes iſtos id animaduertit Spec. in tit. de furtis. §. vnico. nu. 25. ver. ſed quomodo probabitur amiſſio. ob contex. in l. pignus in bonis. C. de pign. act. & hoc idem tenuit in §. vnico. nu. 15. verſ. ſed qualiter pbabit. tit. de pign. nec huius immemor fuit Bal. in l. 1. poſt. n. 2. verſ. noto ex primo. C. locati, ac in l. 1. n. 2. C. depoſiti. idē cōprobauit Caſt.

uit Caſt.in l.eū qui. §.ſi rem,nu.4.ff.commodati. atq;
Abb.in d.c.ſuper eo.nu.9.verſ.item iſtud,de his, quæ
vi met.ve cau.ſi.reſpondit etiam Aym. Crau.in cōſ.
178.in prin.& Tho.Gram.in cōſ.19.in cauſa furti.nu.
1.& in conſ.14.in cauſa pulcherrimæ mulieris, nu. 2.
& in conſ.38.nu.21,ac in eo.conſ.60.nu.1. & in conſ.
41.poſt nu.2.verſ.& demū reſpōdetur: id ēt vidit Bal.
in cōſ.152.nu.1.vol.1.à quibus nō receſſit Brun.trac.
de ind.q.9.2.par.& ſenſit Rol.à Val.in conſ.51.iudi-
cātē oportet cūctari mari.n.17.ver.immò fortius.vol.
1.eidē ſnīæ adhæſit Iul.Clar.in ſua prac.cri.§.ſi.lib.5.
q.4.verſ.& relatio huius viſitationis.& in q.66.circ.
prin.atq; D.Vulpel.ī d.cōſ.247.n.7.ver.vnde meritò.
Secunda cōiectura furti commiſſi ex eo colligi po-
9 tent,ſi ſcalæ† ad feneſtras domus,in qua dicitur factū
furtū inuentæ fuerint:ita atteſtatur Marc.Ant. Blan.
in trac.de indic.in rub.ex pceſſu,& teſt.indic.nu.428.
ver.ſcala ante feneſtrā, ac voluit Puth.in trac. ſindic.
in verb.inſtetur, verſ.an ſi reperiatur factum furtum
per feneſtram appoſita ſcala: vt cautum eſt ab Alex.
in conſ.5.In cauſa inquiſitionis formatæ.col. 2. poſt
nu. 5.verſ.& licet deponat quod ſcala. vol.1.quod ēt
antē eos voluit Spec.in d.tit.de furt.§.vnico. num. 5.
verſ.ſi verò cōtra eum.cui poſtremò accedit Nouell.
in tractat.ad defenſam. in rub.an indicia pro reo ſint
danda.nu.151. verſ.ſcala ante feneſtras.
20 Huic pxima eſt cōiectura alia,† ſi res aliqua relicta
ſit in loco furti,quæ demonſtret eſſe alicuius,ut ſi te-
lū,ſcarpellū,veſtimentū,vel aliquid hmōi relictū, &
inuentū fuerit: ex inuentione.n. iſtarū rerū cōiectura
ſumitur furtū pedū fuiſſe commiſſū: ſed ēt ab eo cu-
ius ſunt res.ſic admonuit Marc.Ant.Blan.in ſuo trac.
de ind.nu.427.verſ.res aliqua.& ſēſit Grat. in d.conſ.
95.poſt nu.20.verſ.ſed quia alias,& hoc idē voluit Marſ.
in d.conſ.8.poſt nu.3.verſ.nec hēt obſtare: & poſt nu.
5.verſ.et primo quantum ad iudiciū ſcarpelli reperti.
21 Nec ab hac lōgè abeſt coniectura alia,† quæ ſumit
ex forma talis pedis furantis in terra humida:nā, & ex
hoc poſſumus cōiectura aſſequi ab eodē delictū fuiſ-
ſe cōmiſſum:ut aſſerit Bal.in cōſ. 427. quædā mulier.
nu.11.verſ.at in quæſtione propoſita.vol.5.aſſeriēs ibi
veſtigia pedū deſignare luporum qualitatē,et vulpiū,
ac ex pedum ſemita cognoſci qua tranſiuerit latro, q
ſoliciti venatoris laqueum nō euadit. ex l.in laqueū.
ff.de acq.rer.dom.quē ſequitur Blan.eo.tract.de ind.
nu.426.verſ. forma pedis. quo in loco citat Alb. in l.
indic.col.2.C.de reb. ven.referetuē vidiſſe quendam
Iudicem maleficiorū, qui agebat contra quendā ac-
cuſatum, eo q furatus eſſet vuas à vinea, & q a terra
erat madida,& humida,ibiq. pedum veſtigia appare-
bāt illius,q furatus fuerat,adduxiſſe illum ad locū,&
deprehendiſſe pedes eius cum veſtigijs conuenire, ex
hocq; indicio quaſi certiſſimo eū condemnaſſe,cuius
iudicio non tñ ſe ſubſcripſit Blanch.loco iam allato.
quinimmò omninò negat tale indiciū ex ſe ſolū ne-
dum ſatis eſſe ad rei condemnationem,ſed nec ēt ad
eum torquēdum.poſſet enim facilè contingere ſimi-
litudinem pedum adeſſe, nec eū eſſe,qui rē ſubtraxe-
rit:iunctis tamen alijs coniecturis poſſe torqueri ſen-
ſit,per ea quæ not.Bal.in l.non hoc.C. vnde legitimi.
Præterea quinto loco alia à noſtris affert coiectu-
12 ra, qñ ſcilicet † à finitimis auditus eſt ſtrepitus in lo-
co,in quo furtum commiſſum dr: vt monuit Bart. in
l.ſi quando.nu.5.C.vnde vi.quem ſequitur Aret.in d.
§.ſed iſtæ.num.5.verſ.quomodo.Inſt.de actio. & ipſe
Bar.ſcripſit in ſæpius citata l.ſi quis ex argētarijs. §.an
verò nec hæredi.ff.de edē.ac in l.vlt.in ſi. ff.de quæſt.
idem cauit Abb.in d.c.ſuper eo.poſt nu.9.verſ.dic ēt.
de his,quæ vi met.vè cau.ſi.eiuſdem fuit,& ſententiæ
Grat.in d.conſ.95.nu.20.verſ.& pro corroboratione.
vol.2.idq; voluit Rol.à Vall.in d.conſ.51.poſt num.
19.verſ.& quòd fuit auditus ſtrepitus.vol.1.& placuit
Thom.Gram.in conſ.41.poſt nu. 2. & 3.

Nec huic diſſimilis eſt ſexta,quæ ſubſequitur cōie-
13 ctura furti commiſſi,ſcilicet,qñ dominus† rei ſubtra-
ctæ videns non adeſſe res ſuas,conqueſtus ſit cum ſo-
cijs,& amicis,ſiue etiam vicinis: nam per hāc quere-
lam.probatur furtū:ita clarè tenet Hippo.de Marſ. in
ſua prac.§.principium.poſt nu.7.ver.nam ſtatim. idē
ſenſit Blanc.in d.tract. de indic.poſt nu.423.ver.puto
quòd in caſu:atq; idē Marſ.in conſ.8.nu. 5. in eādem
deſcendit ſententiam Pariſ.in d.conſ.156.nu.35.verſ.
aliud indicium.vol.4.& in conſ.74.nu.18.vol.1. quo
in loco apertè affirmat conqueſtionē factam cū ami-
cis, & alijs à Domino rerum de amiſſione, & ſubtra-
ctione ipſarum eſſe coniecturā ad probandum furtū,
quibus accedunt Iul.Clar.in pract.crim.lib.5.§.ſi.q.
66.circa prin.Rol.à Vall.d.cōſ.51.n.18.& Gra.d.cōſ.
95.poſt nu.12.& Ang.Aret. loquēs de acclamatione
facta poſt furtum,in §.furtū.nu.3. Inſt. de oblig. quæ
ex delict.naſc. cuius pronunciatū ſingulare dicit Pet.
Gerard.in ſing.8.nu. 4. hoc idem tradidit Gandin. in
tract.maleſ.tit.de furi.& latro.col.2.verſ.ſolet quæri.
quis eſt fur manifeſtus,quibus adſtipulantur tradita à
Bar.in l.1.§.potuiſſe.ff.ad Syllā.vbi p illum tex.notat
ex vocibus plorantium induci indicia ad probādum
aliquem voluiſſe inferre vim alicui puellæ, quā vici-
ni audierunt clamantem, & plorantem. quem refert
Petraſancta,in d.ſing.8.nu.3. & ſequitur Marc. Māt.
in ſing.4.vnuſquiſq; ſit. poſt nu.13.verſ.quia ſi puella
eſt inuenta plorans. idq; multo ante iſtos dixit Spec.
tit.de pig.§.vnico.n.5.verſ.ſed qualiter probabit.ibi,
eſt etiam coniectura,ſi ipſe clamauit, venite.
14 Quas acclamationes† velim te hic monitum eſſe,
poſſe probari duobus teſtibus, qui talem clamorem
audiuiſſe teſtentur:vt docuit glo.in l.ſi.ſuper uerb.vel
indicijs.C.famil.erciſc. ac in l.ſi.ſuper verb.excepto.
C.de cad.tollen.& id pro ſingulari obſeruauit Petra-
ſancta,in d.ſing.8.in fin.
Succurit,& alia cōiectura, quæ ſeptimum locū te-
15 net,& arguit furtum fuiſſe cōmiſſum,† vt eſt quādo
hoſpes dedit cauponi valiſiam, & fardellū ſigno ob-
ſignatū,& mane dicit eidem aliquid ſibi fuiſſe ſurre-
ptum è valiſia.nam ſi reddita fuit reſignata, cōiectu-
ra erit furti commiſſi & eo in caſu iudici permittitur
agendi contra familiares domus,& illos tormēnis ſu-
bijciendi:ita profitendo ſcripſit Bart.in l.vnica.§.ſer-
ui.nu.5.ff.furt.aduer.naut.caupo.& ſtabul. quo in lo-
co in poſtremis verbis dixit ipſū ita in vſu forenſi ob-
ſeruaſſe aliàs Piſis, cū ſibi contigiſſet huic ſimile fa-
ctum idem ſenſit Bal.in rub.C.depoſiti.in prin.& no-
tant Doct.in l.1.§.ſi ciſta, vbi præcipuè Bart.nu. 2. &
in l.ſi ſacculum.ff.depoſiti.idem Bart. monuit. in d.l.
in actionib.nu.23.ff.de in lit.iur.& in l. ſi qñ. poſt nu.
4.verſ.item probabitur per aliàs coniecturas,C. vndè
vi.& ſcripſit latè Pariſ.in d.conſ.74.inficiari minimē
poteſt,nu.10.cum plur.ſeq.vol.1.ſicq; concludit in d.
conſ.56.nu.26.ſub verſ.quinimmò ſi nuntius. vol. 4.
& nu.29.de quo nos infrà latius differemus in concl.
de probatione furti per iuramētum, vbi plurima tibi,
quæ hic omiſimus, affatim ſuppeditabuntur.

CONCLVSIO DCCCXXXI.

ARGVMENTVM.

Ex quibus probationibus ſingularibus furtum probetur.

SVMMARIVM.

1 *Fur ex eo quis præſumetur, ſi viſus fuerit noctu domum illam exire, in qua dicitur factum furtum.*
2 *Furti præſumptio eſt contra aliquem, ſi viſus fuerit exire domū, in qua furtū factum dicitur, cum faſciculo ali-*

qua

Digitized by Google

quo ſub veſte, vel pallio, ſed quid eſſet ignorabatur.

3 *Furti præſumptio ceſſat contra domum exeuntem, cum adeſt alia veriſimilitudo in contrarium.*

Quod ſublimita, vt nu. 4.

5 *Furto ſubtraxiſſe pecuniã is præſumitur, ſi pecuniæ multum impederit eiuſdem formæ, cuius fuit pecunia, quæ dicitur ſubtracta præſertim ſi is erat pauper, nec reperiatur vnde pecuniam habuerit.*

6 *Furti præſumptio eſt contra famulum fugientem è domo domini, in qua res ſubtracta fuit.*

7 *Famulorum natura furaciſſima.*

8 *Famulus de iure ex ſola fuga non poteſt ſubijci tormẽtis, niſi alia indicia cõcurrãt: ſecus de cõſuetudine, vt nu. 9.*

10 *Fama mala vehemens facit indicium contra culpatum, quod rem furto ſubtraxerit.*

11 *Furtum committere ſolitus, præſumitur etiã hodie furari.*

12 *Furtum feciſſe præſumitur is, ad quem ſolum, non ad aliũ rei furatæ emolumentum ſpectat.*

13 *Furtum feciſſe præſumitur vicinus domui, in qua furtũ factum dicitur, ſi malæ ſit conditionis, & famæ.*

Secus ſi bonæ, vt nu. 14.

15 *Furtum præſumitur fuiſſe commiſſum à domeſticis.*

16 *Furti ſuſpicione non caret, qui rem furtiuam emit clam a fure.*

17 *Furti præſumptio ſtat contra eum, qui rem furatam in pignus recipit.*

18 *A furti ſuſpicione abeſt is, qui ignoranter rem furtiuam emit, vel in pignus recepit.*

Secus ſi ſcienter: nam tũc etiam furtum committit, vt ibi.

19 *Quæ requirãtur, vt emens ſcienter res furtiuas poſſit reus furti peragi.*

20 *Furtiuam rem ſi quis penes ſe habeat, & cõſueuerit emere res furtiuas, præſumitur illam ſcienter emiſſe: vnde furti tenebitur.*

Quid vero ſit agendum, ſi non ſit ſolitus talia emere, habes nu. 21.

22 *Furti indicium facit malum nomen contra culpatum.*

23 *Nomina varia apud veteres ex vitijs hominibus impoſita.*

24 *Romani voluerunt, vt in militũ habendo delectu primus ſemper miles fauſti ominis ergò, feliti nomine legeretur.*

25 *Milantiæ vxoris Ioan. And. dictum de nominibus imponendis filijs.*

26 *Cauendum eſt ab illis, qui turpè nomen habent.*

27 *Phiſiognomia mala ſuſpicionem facit contra reum.*

28 *D. Gregorij Nazianzeni de Iuliani ingenio ex phiſiognomia indicium.*

29 *Iſidori iudicium de Mahometa ex phiſiognomia.*

30 *Sopyri iudicium de Socrate ex phiſiognomia.*

31 *Democritus Mileſius optimum ingenium Diagoræ Mileſij ex phiſiognomia cognouit.*

32 *Chalcidenſis quidam Scyllam ex phiſiognomia magnũ virum futurum præſagiuit.*

33 *Furti ſuſpicio ceſſat contra reum factum, ſi erat impotẽs ad illud committendum.*

34 *Impoſſibili poſito in eſſe nullum ſequitur contingens.*

35 *Furtum poteſt probari per teſtes aliàs inhabiles, vt ſunt familiares, domeſtici, & ſimiles.*

36 *Furtum poteſt probari per teſtes, etiam ſi ſtatuto caueatur, ne per teſtes fieri poſſit probatio in cauſis aſcendentibus ad certam ſummam.*

Furti probationes gñales hucuſq; ſumus proſequuti, nũc propoſitæ materiæ ordo po-
ſtulat, vt ad ſingulares deſcẽdamus: quo pacto. ſ. cum
de re furata conſtiterit, furata probari poſſit. Et vt ab
ea probatione noſtra concluſ. ſumat exordium; Quiſ-
piam fur probabitur, vel potius contra eũ erit præſũ-
1 ptio, † ſi viſus fuerit noctu domum illam exire, in qua
dr̃ factum furtum. cum tunc lex contra tempore no-
cturno incedentes malè preſumat: ſic colligiẽ ex tex.
in l. furẽ. ff. de ſicarijs. et ex l. vlt. ff. de effractorib. et ex-
pilatorib. ſenſit hoc idẽ Abb. in d. c. ſuper eo. nu. 9. de
his, quę vi met. vè cau. fi. hoc idem intellexit Lancel. Corrad. in tract. de decur. tit. de furtis. §. furtum. nu. 12. & ab hoc non receſſit Fran. Brun. in tract. de indic. & tortura. q. 5. 1. par poſt nu. 2. verſ. item licet preſumaẽ. idq; apertè tradit Marc. Ant. Blan. de indicijs nu. 419. verſ. viſus exire, qui ad confirmationem huius præſũptionis citat Bal. in conſ. 427. quædam mulier. nu. 11. lib. 5. referẽtem, quòd perambulare de nocte ad loca ſuſpecta, & per perſonas ſuſpectas, magna ſit præſumptio contra euntem, adeò vt ad torturã deueniri poſſit, per l. dolum. C. de dolo.

2 Secundò loco ex eo probabitur contra furem † ſi viſus ſit exire domum, in qua furtum factum dr̃, cum faſciculo aliquo ſub veſte, vel pallio, ſed quid eſſet ignorabatur: nam ſi hoc probatũ ſit ſaltem per duos teſtes vehemens indicium erit ipſum clam eripuiſſe res furatas, quarũ iactura facta eſt in ea domo: ita tradit Blanc. d. tract. de indicijs, nu. 418. verſ. viſus exire cũ fardello. idẽ voluit Fran. Brun. in eo. trac. de indic. q. 3. prin. poſt nu. 4. verſ. item eſt aliud indiciũ ad furtum, ac in q. 5. eiuſdem primæ partis. poſt nu. 2. verſic. item licet preſumatur, & Lancel. Corrad. in d. trac. de decurio. d. tit. de fur. d. §. furtum. ſub nu. 17. quo in loco cenſuit eò vſque eſſe vehemens argumentum, vt etiam ad torturam poſſit deueniri.

3 Iſtud tñ velim limites, vt locum ſibi vẽdicet, † niſi pro ipſo excũte domũ adfuerit alia veriſimilitudo in contrarium, vt qa talis erat magnus mercator, vel talis cõditionis, vt non ſit veriſimile furtum cõmiſiſſe: ex qualitate enim conditionis pſonæ excluditur præſumptio, quæ ex indicio iã dicto oriebatur. ita declarat Fran. Bru. in pximis locis citatis, vt Blan. in eo. pariter loco citato de indicijs. poſt d. num. 418. permoti omnes auctoritate Ang. in l. milites. C. de queſt.

4 Quòd ſublimitare poteris, vt nõ pcedat † ſi cũ iſto indicio cõcurrerẽt alia, vt ſi pbaẽ illico poſtq̃ exierit domũ viſum fuiſſe expendere maximam quantitatẽ pecuniarum eiuſdẽ formæ, cuius dicebãtur ſubtractæ pecunię: tũc. n. dicẽdũ erit eũ debere torqueri: qa ex iſtis duob. duciẽ veriſimilitudo, & penè euaneſcit pſũptio bonę cõditionis; & in hac pmanẽt ſnĩa Brun. & Blan. in locis proximè allatis. & Auguſt. Arim. in add. ad Ang. in trac. malef. in verb. fama publica. n. 2.

5 Quinimmò hoc ſolũ, ꝙ impenderit † pecunię multum eiuſdẽ formæ, cuius fuit pecunia, quæ dr̃ ſubtracta, facit vehemẽs indicium contra ipſum: vt decidit Bar. in l. ult. poſt nu. 5. uerſ. & poſt furtum repertus eſt expendere. ff. de quæſt. & obſeruauit Pariſ. in d. conſ. 156. nu. 36. & 37. uerſ. aliud indicium, & ſatis vrgẽs eſt, vt & aſſeruere Lancel. ubi ſuprà. & Blan. in d. tract. de indic. nu. 420. quo in loco tamen arbitratur hoc indicium ſolum non ſufficere ad eum quæſtioni ſubijciẽdũ: quia dr̃ indicium remotũ à maleficio. Verũ ſi iſte, qui impẽdit pecuniam ante furtũ patratum erat pauper, nec reperiatur, vnde pecuniã ipſam habuerit, magnoperè cõtra eum augetur ſuſpicio: vt animaduertit Iac. Nouel. in tract. ſuo ad defenſam. in rubr. an indicia. nu. 150. & colligere eſt ex traditis per Blan. & Bru. locis ſuperius citatis. quod & voltuit Sal. referens verba Bar. in l. vlt. C. de quæſt.

6 Illud conſimile erit, † ſi famulus fugam arripuerit ex dñi domo, in qua res fuit ſubtracta: id. n. cõtra ipſũ non leue furti facit indiciũ: vt dixit glo. in §. ſi verò. il 3. ſup verb. factũ, in auth. de exhibẽd. reis. et habemus à Bar. in d. l. ſi qs ex argẽtarijs. §. an verò nec hr̃di. nu. 3. verſ. quidã ſunt fortuiti. & in d. l. vlt. poſt nu. 5. ver. & ꝙ ipſe poſt furtum. ff. de quæſt. cõferunt dicta à Pariſ. in d. conſ. 156. poſt nu. 23. ver. & aliud indiciũ. nu. 38. vbi loquitur de petente cõmeatũ à Domino poſt furtũ. & meminit Marſ. in rub. C. de prob. nu. 251. verſ. p quo facit, & plura alia de fuga dicit, nu. 279. vſque ad nu. 287. idẽ prius cognouit Spe. in tit. de accuſatore. §. ſequitur uidendum. uerſ. quid ſi accuſatus. nu. 21. cui acceſſit Tho. Gram. in cõſ. 60. nu. 1. & Blan. d. tract. de

indicijs.

indicijs.n.423.& 424.verſ.fuga famuli.& Bru.d.trac. de indic.d.q.3.1.par.nu.4.eiuſdē fuit ſnīæ Boſſ. in ſuo trac.cri.tit.de fur.poſt nu.1.& Iul.Clar.in d.ſua pract. cri.§.fi.q.56.in prin. Duē.in reg.307.& Pet.Ghirar.de Petraſancta ſing.8.nota φ in caſib clandeſtinis.nu.1.

7 Natura enim† iſtorum famulorum furaciſſima eſt; vt monuit Bal.in l.fi.poſt nu.4.verſ.in textu ibi de fur tiuis.C.quib.ad liber.proclam.non licet,dicens naturā ſeruorum eſſe furari, & idē facere famulos ſcholarū,& ita nos periculo noſtro ſumus experti Neapoli, cū Vicarij, vt vocant, generalis munere fungeremur ſub Illuſtr.Card.Paulo Aretio Archiepiſcopo,vbi famuli cuiuſdā incerti generis inſidijs omnib. nummis ſpoliati ſumus,cuius fraude poſteà factum eſt,vt cæteris talia moliendi anſam præriperemus. ex eo,n.ſemper inopē ducere vitā ſtatuimus, & in ſancta paupertate degere decreuimus,φ & in præſentia ſatis demōſtrare poſſumus, qui ne obulum quidem apud nos tenere ſoleamus, vt vna cū Horatio exultare poſſimus.

Cantabo vacuus coram latrone viator.

8 Verùm, φ diximus de fuga †.intelligēs per talē fugam ſolam non eſſe aliquem ſubijciendum tormētis, ſed alia deſiderari argumenta, ſiue indicia, vt dixit Blanc.d.c.de indic.d.nu.423.per l.1.in prin.ff de quæſtio.& l.milit.C.eo.ea etiam ratione,quia fuga afficit perſonam:nec recta via dirigitur, & in primis a dcrimen,vt ibi per eū, qui ad hoc citat Brun. in ſuo tract. de indic.q.3.cir.prin.Ideò,ſi alia,vt diximus, concurrant,vt ſi vltra fugā Dominus rei ſubtractæ cōqueſtus fuerit de rei ipſius iactura, & veriſimile ſit potuiſſe famulū ſubtrahere talia bona,cum eſſent penès dominum,oritur certè contra eū indiciū ad torturā: ita cōcludit Blanc.loco proximè citato,& ſentit Boſſ.d.tit. de furt.poſt n.2.& Clar.d.§.fi.q.66.in prin. ver. & poteſt poni exemplum. quinimmo etiam ſine alijs adminiculis fuga ſola inducit indiciū ad torturā, de cō-

9 ſuetudine tamen,† ſecus de iure: vt aduertit Io. And. in addit.ad Spec.tit.de præſump.in addit. quæ incipit lex vnica,vbi declarat opinionem Iac.de Beluiſ.in §. ſi vero. in auth. de exhib. reis contrarium ſentientis, hoc pacto eſſe intelligendam:vt eum refert Blan.vbi ſupra,cuius opinioni fauet, quòd fuga poſt furtum factum indicium contra fugientem facit,iux.ſententiā Bart.in d.l.vlt.poſt nu.5.verſ.hic eſt caſus.ff.de quæſt. & confirmauit Gram. in conſ.14. in cauſa pulcherrimæ mulieris.nu.4.& in conſ.17.nu.19.& in hac hypotheſi conſuluit Alex.in conſ.65.vol.1. & tradidit doctiſs.Iac.Menoch.in tract.de arbit.ind.lib.2. centu.5. caſ.474.nu.43.verſ. fuga ipſius nominari.

10 Nec ab hoc multum diſtat alia coniectura, † q̄ ex mala fama alicuius ſumit, vt ſi ſolitus ſit ſimilia patrare:nā hæc fama indiciū vehemens facit cōtra culpatū, φ rē furto ſubtraxerit:vt de hoc habemus.gl.in l.1 ciuilē, & ibi Bal.& Sal.C.de fur.vt & dixit Bart.in l.vlt.& in l.de minore.§.tormenta ff de q. & in conſ. 191.Domino paci, ſic reſpondit ēt Aret.in cōſ.73.diligenter,& mature.nu.10.& ſeq.idem Aret. de maleſ. in verb.fama publ.verſ. & an fama. id quoq; Marſil. obſeruauit,in d.l.de minore.§.plurimum.nu.30. verſ. nota viterius,& in rub.C.de proba.nu. 214. & nu.343. idem voluere Pariſ.in conſ.156.nu.38.vol.4. Crau.in conſ.128.nu.2.& Fel.in c.veniens.il 1.nu. 15. verſ. limita tertio.de teſti.nec ab hac diſceſſit ſentētia Blāc. in d.tract.de indic.nu.410.verſ.ſolitus furari,& Brun. in eo.tract.de indic.q. 3.1.par.num.2.& dixit Grat. in conſ.95.poſt nu. 12.verſ.accedit ad confirmationem, & Thom.Gram.in d.conſ.17.nu.10.verſ.quarto accedit.& nos latius diximus in concluſ.fama. eiuſdē fuit ſentētiæ Alex.in cōſ. 5. in cauſa inquiſitionis formatæ.n.2.& ſeq.lib.1. licet ibi declaret id habere locum in eo hoīe,quē apparet fuiſſe malum, ſeu malæ famæ in eod.genere mali, de quo accuſat, per not.p Bar.in l.Caſs.ff.de ſenat. & apertè Bal.in l.vlt.ff.de hær.inſt.

11 Vndè ſi probetur† ſolitum eſſe furari, rectè poterit argui in filio etiam eſſe furē, & inridice ex hac cōiectura contra eum ſtabit indicium furti commiſſi: vt monuit Accurſ.in d.l.inciuilem,vbi ēt Bal.C.de furtis.& obſeruauit Marſ.in pract. §. ſi diligenter. num. 102.cui patrocinatur,quod tradit Zabarel.in conſ. 9. In facto dominæ Gaietæ.in prin.dū aſſerit ad docendum quem eſſe talem, ſatis eſſe probare aliquādo talem fuiſſe.per reg.ſemel malus.de reg.iur.in 6.id etiā non omiſit Bal.in d.l.fin.poſt nu.5.verſ.ſed ego dabo doctrinam.ff.de q.& Rom.in conſ.167.nu.8.uerſ.ubi ex conſuetudine.

12 Præterea,ſi ex re,quæ ſubtracta dicitur † ſolus reus emolumentū non alius eſſet percepturus ex hoc cōtra ipſum ſumitur præſumptio,vel indiciū,quòd eandem rem ſubtraxerit,exempli cauſa,ſi inſtrumētum, quod ad eum pertinebat,non reperitur, præſumi pōt ab eo ſubtractum:ut docuit Bart.in d.l.ult.poſt nu. 5. uerſ.item quòd illa res ſubtracta.de quæſt. per text.in l.1. §. ſed ſi quis inſtrumēta, C.de latin.liber.tollen.& per Brun d.tract.de indic.d.quæſt.3.1.par.nu. 5 verſi. uē ſi illa res,atq; per Blan.eod.tract de indic.nu. 422. uerſ.res ſubtracta.

13 Rurſus ſi in vicinia committatur furtū, † præſumit cōtra uicinum domus, in qua furtum factum dicitur, ſi eam domum notā habere cōſtiterit,& hoc propter ædificiorum propinquitatem, & notitiam eo vſq; vt poſſit etiam torqueri ad inueſtigationē ueritatis: ita cauit Bart.in l. dominus horreorum. nu.3.ff.locati,& probat Iaſ.in l.ſi quādo.nu.38.& ſeq.C.unde ui. & in l.in actionibus.nu.42.ff.de in lit.iur ad quod etiā fuit cautum à Marſ.in conſ. 52. Miſericordia Dei.nu.41. ac in pract.crim.§.diligenter.poſt nu.96.uer.pro quibus facit.idem dixit Bal.in l.1.in 1.oppoſito.C.depoſiti.& idē Bart.in l.ſi ita.§. fi.ff.de fund.inſtruct & inſtrum.leg.p illū tex.nu.2.qbus adhæret Rol.à Val.in conſ.45.uiſa inquiſitione formata.nu. 42. uerſ. ubi limitando.uol.1.nec præterijt Tiraq.in tract. de pœn. temperan.cauſa 24.nu.10.uerſ.hic, nimirū idem noluit Ang.de maleſ.in uerb.fama publica. col. 8. uerſ. quæro in quo caſu teſtes.in fi.ibi.& ſis bene cautus,& Brun.in d.tract de indic.q 3.1.par.poſt num.2.& 3. & Blanc.eod.tract.nu.412.uerſ.uicinus domus, idq; poſtremo confirmauit D.Octauia. Vulpel.in conſ. 419. D.Io.nu.2.uerſ.inſuper quia, uol. 1.

14 Iſtud uelim limites,ut locū habeat† in uicinis malæ cōditionis,& famæ,& ſolitis talia committere. Secus aūt ſi ſunt bonæ famæ, & uitæ integri: quia tunc torqueri non poſſunt:ut declarat Bal. limitando ſententiam Bar.in d.l.dominus horreorum. quod uetiſſimū arbitratur Hipp.de Marſ.in d.cōſ. 52.nu.41. & in d.§. diligenter.nu.97.idem cenſuit Iaſ.in l.in actionib.nu. 49.ff.de in lit.iuran.& Blan.d.tract.de indic. nu. 419. ubi alios idem ſentientes citat.tradit, & Bal.in d.l.1. nu.3.uerſ.et in ſimili dico.C. depoſiti. Rol. à Vall.in d.conſ.45.nu.42.& Vulpel.d.conſ.149.num.7. atque Nouel.in trac.ad defenſam.in rub. an indicia pro reo danda ſint.nu.152. uerſ.uicini malæ conditionis. Ea-

15 demq; ratione præſumere debemus,† furtū fuiſſe cōmiſſum à domeſticis ut habetur in c. ſæpe contingit. 2.q.4.& not. Luc.de Pen.in l.quemadmodū. nu. 8. C. de agr.& cēſ.tradit Blan.in eod.tract.de ind. nu. 414. ubi infert hoc ad hoſpitē, penes quem bona fuerunt depoſita,p uiatorem,vt ſi fuerint ſubtracta eouſq; eſſe indicio cōtra ipſum,et eius familiā, ut poſſint torqueri ob præſumptionem in genere,φ & placuit Boſſ. in ſuo tract.crim.tit.de indic.nu. 67. & ſenſit Pariſ. in d. conſ.74.nu.33.cum ſeq. lib.1.et apertè monuit Brun. in d.ſuo tract.de ind.& tortur.q.3.1.par. nu. 3.

16 Præterea,& qui clam emit rē furtiuam †à fure, non carere ſuſpicione furti:eo uſq; φ poſſit inquiri,& tormentis ſubijci:prodidit Pau.de Caſt.in l.in ciuilē nu. 1.& 2.C.de fur.ubi ante eū gl.& Bar.qui ibi admonet

eſſe

Digitized by Google

eſſe conſiderandũ quanti emerit,& an clam,vel palã
ſequitur hoc etiam Cæp.in conſ.crim.26.Magnifice,
& generosè Prætor.nu.12.verſ.itẽ frauduloſa . docuit
Ang.de malef.in verb.& veſtem cęleſtem.col.5. ver.
quid ſi quis emit,& ſeq.id etiam habemus à Bal. in l.
cos.C.de furt.à quo non vr̃ recedere Boſſ.in ſuo trac.
crim.tit.de indic.nu.61.& id eſſe ab omnibus * cõiter
comprobatum,teſtatur Aret.in §.ij. qui . poſt num.2.
verſ.& per conſequens. Inſtit.de oblig.quæ ex delict.
naſc. & ſæpius dixit Accurſ.tam in l. quæ contra. ſu-
per verb.errore acerrimo. C. de inceſt. nupt. quam in
l.1.C.de interdict. matr. idem cõſulendo voluit Ale.
in conſ.60.nu.8.verſ.quod ſi res furtiua.vol.1. & Au-
frer.in addit.ad capel.Tholoſ.deciſ.151.nu.2.& 4.

Amplies,vt iſtud etiam procedat in eo,qui rẽ fura-
17 tam† in pignus reciperet:quia & hoc caſu ſtat contra
talem præſumptio furti:vt teſtatur Alex. in addit.ad
Bart.in d.l.inciuilem.verſ.idẽ in recipiente.C. de fur.
permotus ex Paul. de Caſt.reſponſo in l.ſeruus cuiuſ-
dam.§.quæſitum eſt. ff.de condic. indeb. & ante eos
dixit Bald. in l.eos qui. C. de fur.quem ſequitur Ang.
Aret.in d.tract.malef.in verb.veſtem cœleſtem. col.
5.ver.quid ſi quis emerit ſcienter, quibus accedit Au-
frer.ad d.deciſ.capel.Tholoſ. poſt nu. 2.

18 Limites tamen hanc † poſtremã cõiecturã furti per
emptorem rei furatæ cũ eius ampliatione:vt tunc de-
mũ locum ſibi vendicet, qñ is emptor , vel in pignus
recipiens ſcienter id egerint ; non verò ſi ignoranter:
quia ſi ignorantia adeſt excuſatur à pęna furti, & te-
nebitur ſolùm rem domino reſtituere ſine pretio : Si
aũt rem furatam eſſe ſciuerit, furti pœnam non eua-
det : ſic loquuti ſunt Doct. proximè citati in locis ibi
expreſſis,& de pig.ẽſt tex.in d.l.ſeruus cuiuſdã.d.§. q̃-
ſitum eſſet.ff.de cõdic.indeb.hoc idẽ voluere*omnes
ſcribentes in l.inciuilẽ.C.de fur. & expreſsè dixit Bal.
in d.l.eos.C. eo. vbi vidiſſe ex hoc ſemel ſuſpẽdi quã-
dam mulierem retulit.& Paul.de Caſtr. etiam in ead.
l.inciuilem.nu.2.tradit, ꝙ ſi emptor cõfiteatur ſe ſci-
uiſſe illas res fuiſſe ſubtractas per venditorẽ condem-
nãdus ſit tanq̃ opem pręſtans furi, & tanquã recepta-
tor furti,per l.is,qui opem.de fur.& per tot.tit.de rece
ptator.ſubdens, ꝙ iſto caſu dr̃ talem committere fur-
tum , & ꝙ hoc eſt verius, quia contrectet rem alienã
inuito domino.vt l.æs alienũ.C.de fur. nec ab hoc di
ſceſſit Aret.d.tract.malef.col. 5. §. quid ſi emit ſcien-
ter,& idem diſtinguit Aufret.in d.deciſ.capel. Thol.
151. ꝙ non ignorauit Alc.in tract.de præſump.reg.3.
præſ.19.nu.2.& non ſupreſſit Rolã. à Val. d. conſ.45.
19 nu.25.vbi addit , quod duo† copulatiuè requiruntur
ad hoc,vt talis emptor rerum furtiuarũ puniatur pœ-
nas ſcilicet quòd ſcienter receptauerit,& demum , ꝙ
res furatas celauerit,aliàs vnum ſine altero non ſuffi-
cit.ꝑ tex.expreſſum in §.præterea. in verb. ſuſceperit,
& celauerit. Inſt.de oblig. quæ ex delict. naſc. quẽ ad
hoc ſũmę not. ibi Ang. & illũ referẽdo ſequitr̃ Marſ.
in conſ.30.poſt nu.20.verſ.prætereà non videtur .

20 Adde inſuper† quòd eo ipſo,ꝙ aliquis habet penès
ſe rem furtiuam,ſi conſueuerit emere res furtiuas,prę
ſumitur,quod ſcienter emerit,& ſic , quòd fuerit par-
ticeps,& ideo tenebitur furti,niſi aliter ſe purget:ſecũ
dum declarationem glo. in d.l.inciuilem ſuper verb.
incidatis.quem ibi Bart,& Bal.ſequũtur,& voluit idẽ
Bal.in l.fi.verſ.addo ad idem.ff.de hær. inſt. & cõſul-
tus reſpondit Rom.in conſ.54.viſis circa id nu. 6.ver.
4.idem probat , cui fauet regula ſemel malus . de reg.
iur.in 6. & cõprobat Barb. in conſ.42. illud in mediũ
afferam,quod belliſſimè ſcribitur apud Io. col. 7. nu.
25.verſ.multũ.n.in præſumendo dolo.vol.1.& Alex.
in conſ.5.viſis & opportunè.col.4.nu.8.lib.1.vbi cen-
ſuit quod ex hoc , ꝙ frequentauit ſimiles emptiones
rerum furtiuarum, præſumitur emptorem fuiſſe con-
ſciũ,& participem furti: quamuis non conſtet , quòd
actu particeps fuerit , quia ſufficit potentia vnà cum
frequentatione,vt ibi per eum,cui ſentẽtiæ ſe ſubſcri-
bit Brun.in d.tract.de indic.q.3.1.par.poſt nu. 5. verſ.
quod verum eſſe dicunt Doct. & iſtis adhæſit Aufre.
in iam ſæpè allegata deciſ.Thol.151.nu.2.verſ. adde
21 inſuper,vbi admonet , quòd ſi iſte emptor † non erat
ſolitus emere tales res furtiuas,tunc ſecũdum Bart.in
d.l.inciuilem . debemus attendere alias circumſtãtias,
vt quia emptæ fuere paruo precio,& clam,& tunc ꝑ-
ſumitur contra eũ,ſecus ſi palam,& iuſto precio,pro-
ut ẽt diſtinguit Io.de Imol.in d.l.fi. de hæred. inſtit.

22 Quibus indicijs non longè ſtat aliud indiciũ , † qđ
ſumitur ex malo,& turpi nomine culpati, vt ſi voca-
retur Zampinus, Sgraffina, Truffa , & ſimilib. ex hoc
enim contra illum oritur indicium nõ leue,quia cre-
dendum eſt illud nomen fuiſſe impoſitum ab euẽtu ,
& animi vitijs , vt de plurimis apud hiſtoricos legi-
23 mus,quibus à varijs vitijs†nomina ſunt impoſita. Sic
Xenarchus Rhodius à bibacitate dictus eſt Metre-
tes,teſte Alex.ab Alex. lib. 2. c. 11. vt & de Diotimo
Athenienſi teſtatur Aelian.lib.2. qui à bibacitate In-
fundibuli nomẽ meruit . ita Ptolomęus Rex ob vitæ
turpitudinẽ Lamyrus dictus fuit , vt ibid. ait Aelian.
Ptolomæũ alium quoq; Aegyptiũ Regẽ defamatiſ-
ſimum,ꝙ ſuper cætera flagitia,& dedecora choraulã,
& tibias exerceret,Auletẽ cognominarũt,teſte Alex.
ab Alex.lib.1.c.2. ſic etiam Fabius ob deuoratũ luxu
patrimonium, Gurges vocatus eſt , auctore Macrob.
apud Volater.lib.16.Antrop. hinc quoq; Antigonus
à rapacitate dictus eſt Hierax,teſte Alex.ab Alex.lib.
1. c. 11. & de ſexcentis alijs paſſim apud hiſtoriogra-
24 phos videre eſt.Vnde voluerunt† Romani,vt in mili
tũ habendo delectu primus ſemper miles fauſti omi-
nis ergò,felici nomine legeretur:vt aſſeruit idẽ Alex.
ab Alex.lib.1.c.26.& in propoſito noſtro, quod à ma
lo nomine furti ſumatur indicium , teſtatur Abb. in
proœm.decretal.col.3.poſt nu.7. verſ. hoc tamen eſt
verum,& ibi Fel.nu.32. id etiam habetur in text. c.1.
& ibi Io.And.Card.& Imol.in verb.Belial. de depoſ.
25 & ideò dicit†Io.And.in c.cum ſecundum. de præbẽ.
Dom.Milantiam eius vxorem dicere cõſueuiſſe,quo
ſi nomina deberent emi , quod & placuit Iaſ. in rub.
ſolut.matr.nu.16.verſ.ſecundo adde illud , vbi referẽ-
26 do Imol. loco proximè citato , monet†quem debere
præcauere,ne vlli fidat, qui habeat turpe nomẽ : Vn-
de ſi cognito nomine depoſuerit res ſuas, & eas perdi
derit ipſe culpam ſuſtinebit , quia fuit in negligentia:
hoc idem indicium comprobat Blanc. in d.tracta.de
indic.nu.405.verſ.nomen malum , & ibi conſentien-
tes citat,& præcipuè Patid.de Put.in tract. de ſind. in
verb.mandauit.col.8.verſ.quando delictum, vbi vo-
luit verũ eſſe , quod nomen malum facit ſuſpicionẽ,
& indicium,maximè ſi cum eo concurreret mala fa-
ma,vt ſi eſſet homo malæ vitæ, & vocaretr̃ Rãpinus.

Idq; nemini mirum videri dẽt,cum & alibi habea-
27 mus phyſiognomiam †malam ſuſpicionẽ facere cõ-
tra reum:vt animaduertit Bal. in l.2.in verb. quæ aũt,
C.quor. appellationes non recipiuntur : quod tamen
vtrunq; intelligere debemus,vt verum ſit de ſuſpicio-
ne,& indicio in genere, vt quia ex illo turpi nomine,
& phyſiognomia mala,malam & uitiatam naturam
credere debeamus , non quantum ad præſumendum
in ſpecie,de ſpeciali,& determinato delicto:ita decla
rat Blanc.d.tract.de indic.d.num.405.et 406.et refert
Paris de Put.loco nupertimè allato referentẽ,bis indi
cium feciſſe ꝑꝑ phyſiognomiã , ut vnum habentem
phyſiognomiam bonam iudicauerit innocentem, &
alium habentẽ malam iudicauerit nocentẽ , & furẽ.
Nec eius indicium fefellit, nam ita reuera eſſe poſteà
reperiſſe teſtatr̃.Nec immerito, nam & sãctiſſimos vi-
ros ex phyſiognomia mores hominum collegiſſe pu
blicis monumentis eſt conſecratum.Etenim D. Gre-
28 gorius † Nazianzenus cùm Athenis Iulianum con-
ſpexiſſet,antequã Imperio potiretur, ex ipſa phyſio-
gnomia

gnomia de ingenio eius iudicans exclamauit: Deus
bone, quātum mali Romanum fouet Imperium: & ꝙ
poſtquam ad Imperiū peruenit, eueniſſe, ipſe D. Gre-
gorius aſſeruit in ſecunda inuectiua contra Iulianū;
atq; Nicephor. lib. 10. c. 37. Præterea Iſidorus Hiſpal.
29 Epiſcopus, † cùm in Hiſpania Mahometē vidiſſet, an
tequam incēdium illud excitaret, ex ipſa phyſiogno-
mia præſagiuit, illum peſtē forè Eccleſiæ, & Reipub.
iuſſitq; eum capi: Sed is admonitus à Diabolo, fuga
ſibi conſuluit: vt teſtis eſt Antonius in tit. 13. c. 2. §. 6.
30 Quin & ipſe Socrates, † vt de prophanis aliqua attin-
gam, verū Zopyri iudiciū, de ipſo ex ipſa phyſiogno-
mia factū, illum ſcilicet ſtupidū, libidinoſum, & bar-
bū eſſe futurū dixit, niſi naturæ indecētes motus phi-
loſophiæ ſtudio cōpeſcuiſſet: vt auctor eſt Cic. in lib.
de fato. & Volater. lib. 19. Anthrop. Contra ēt Demo-
31 critus Mileſius, † vel Abderites Diagorā Mileſiū ſer-
uum emit, ꝙ ex phyſiognomia intelligebat eū opti-
mo ingenio ꝓditum eſſe: vt ait Suidas. Sic Calcidēſis
32 † quidā, qui cū Orādoro deſcenderat, Scyllæ vultum
ſæpius contēplatus, & ingeniū, motumq; corporis in-
ſpiciēs: Neceſſe eſt, ait, hūc fieri magnū virū, miror q;
cur olim adhuc primus nō ſit; teſte Brulonio li. 7. c.
20. ꝙ multis alijs confirmare poſſē, ſed hæc ſatis ſint.
Hęc omnia ꝓculdubio tibi limitanda ſunt, vt locū
33 ſibi non vendicent, quando is † quē furtum cōmiſiſſe
ſuſpicatur, erat ad rei ſubtractionem, & furtum illius
cōmittendum impotens: vt ſi teſtis deponeret, vidiſſe
illum ſolum ſubtrahere, & ferre de loco ad locū ali-
quod lignum, vel vas marmoreum, ſiue aliquid aliud
ſimile, quod nec decem homines ferre poſſent, hoc
enim caſu probatio, & indicium huiuſmodi tollitur,
& colligendum eſt ex inueriſimilitudine depoſitio-
34 nis; quia impoſſibili † poſito in eſſe, nullum ſequitur
contingēs. l. filiū. 2. reſponſo. ff. qui ſunt ſui, vel alien.
iur. & ita animaduertit Bruh. in d. tracta. de indic. q. 1.
2. par. poſt nu. 3. verſ. & ideò ſi teſtes deponant. quem
refert, & ſequitur prudētiſſimus Iacob Menoc. in eo.
tract. de arbit. iud. centur. 2. caſ. 472. nu. 21. ad idē quo-
que reſpondit Roman. in conſ. 113. poſt nu. 5. verſ. ſe-
cundum quod ipſa confeſſio.
Subijciam, & poſtremò loco aliam quāuis nō con-
iecturam, ac ſaltē furtum probādi rōnem, quæ eſt per
35 teſtes alias inhabiles, † vt ſunt familiares, domeſtici,
& ſimiles: ex his furtum poſſe ꝓbari egregiè monuit
Bart. in l. ſi quando. nu. 4. & 5. C. vnde vi. quem remiſ-
ſiuè ſequutus eſt Caſtr. in l. ſi creditor. nu. 6. C. de pig.
act. & cum eo tranſit etiam remiſſiuè Alex. in l. præ-
tor ait. n. 10. verſ. & in quantum tangit Bart. ff. de edē.
idem conſultus reſpondit Bal. conſ. 427. quędam mu-
lier. nu. 5. vol. 5. & Pariſ. conſ. 75. ad victoriam. nu. 22.
verſ. ex quibus infertur. vol. 1. & in conſ. 74. nu. 12. eo.
vol. docuit etiam Ang. Aret. in tract. malefic. in verb.
veſtem cœleſtem, in fi. uerſ. & aduertas. ubi clarè mo-
net furtum probari per teſtes domeſticos, & idem di-
xit in §. ſed iſtæ. nu. 5. verſ. quomodo autem probatur
furtum. Inſtit. de actio. quod etiam placuit Abb. in c.
ſuper eo. nu. 9. verſ. ſed quia ſupra diximus. de his, quæ
ui met. ue cau. fi. id præterea aſſeuerauit Grat. in conſ.
95. nu. 30. uerſ. ult. uol. 2. quibus accedit Lancel. Con-
rad. in tracta. de decurio. tit. de furt. §. furt. poſt. nu. 14.
verſ. & cum præmiſſa, idque poſtremò vidit D. Vulp.
in conſ. 147. nu. 7. uol. 1.
Quòd quidem poſtremum tibi ampliandum eſt,
36 † vt eo vſque procedat, vt etiam ſi lege municipali
prohibeatur, ne per teſtes fieri poſſit probatio in cau-
ſis aſcendentibus ad certam ſummam, quod tamen
in criminalibus, vt in furto poſſit probari per teſtes:
vt reſpondit Ioan. de Anan. in conſ. 55. quia dubia ſu-
per facto iſto, quem ad hoc citat, & ſequitur Marſ. in
rub. C. de probat. num. 68. uerſ. alio etiam modo limi
tatur dictum ſtatutum.

CONCLVSIO DCCCXXXII.

ARGVMENTVM.

An res ſubtractæ domini iuramento (furto
probato) poſſint probari.

SVMMARIVM.

1 *Furto probato Dñs rerum ſubtractarum poterit ſuo iuramento probare res ſubtractas, licet de eis non appareat.*
2 *Furatæ rei æſtimatio, aut pretium iuramento illius, cui res ſubtractæ ſint, poteſt probari.*
3 *Furatæ rei ptiū iurō illius cui res ſurrepta fuit, tūc demū pōt ꝓbari, ſi ꝑſonæ qualitas diligenter conſiderata fuerit.*
4 *Furatæ rei pretiū iuramento damnum paſſi non pōt probari, cū agitur contra aliquā vniuerſitatem ex diſpoſitione alicuius ſtatuti, quo cautū ſit illam de furto in ſuo territorio cōmiſſo ei teneri, cuius bonis manus illata ſit.*
5 *Iuramentum non ſolum propter difficultatem probationis admittitur, ſed etiam ob odium delinquentis.*
6 *Furti probatio relinquenda eſt arbitrio iudicis.*
7 *Furatæ rei pretiū hoſpitis iurō non pōt probari, cū agitur contra quātam, cauponem, ſtabularium, & iſtiuſmodi.*
8 *Furatæ rei pretiū hoſpitis iurō non pōt probari, ſi eo in caſu, quo hoſpes cauponi valiſiā cōſignauerit; & poſtea inde ex valiſia aliquid ſibi ſubtractum fuiſſe aſſeueret.*
9 *Intellectus l. ſi quando. C. vnde ui, & l ſemper, §. in hoc interdicto. ff. quod vi, aut clam.*
10 *Furatæ rei pretium hoſpitis iuramento poteſt probari cōtra cauponem: ex magis cōmuni ſcribentium ſententia.*
11 *Caupones, nautæ, ſtabularij, & iſtiuſmodi ſūt furaciſſimi.*
12 *Noſtra intereſſe ſecreta patrimonij non pandi.*
13 *Furatæ rei pretiū hoſpitis iurō contra cauponē poteſt ꝓbari, cū viator valiſiā ſimpliciter in hoſpitij hoſtio poſuit, vel ad eius cubiculū, penes quē eius ſint claues, receperit.*
14 *Caupones, nautæ, et iſtiuſmodi tenenī de reb. īmiſſis in caupona, & naui, licet illæ res ſingillatim ipſis nō fuerint cōſig.*
15 *In iuramento deferendo viatori cōtra cauponem de rebus ſibi ſubtractis, iudicis arbitrio relinquendum eſt.*
16 *Furatæ rei pretiū tunc demū viatoris iuramento pōt probari, quando ciuiliter inſtante parte agitur ad duplicādā, vel quadruplicandam pœnam furti; non autē quando criminaliter vltra pœnam pecuniariam agitur.*
17 *In criminalib. non conceditur accuſatori, vt per ſuum iurm poſſit ſuas imperfectas probationes perficere. Cont. n. 19.*
18 *Reus in criminalibus non debet puniri, niſi ex probationibus luce meridiana clarioribus.*
20 *Probatio facta ꝑ iurm ī ciuilib. facit īdiciū in criminalib.*

1 FURTO probato † Dñs rerū ſubtractarū poterit
ſuo iurō ꝓbare res, licet de eis nō appa-
reat: ſic tradit Bar. in l. in actio. nu. 2. ff. de fur. & in l. qui
tabularū. n. 2. ff. eo. ꝙ et placuit Bal. in rub. C. depoſiti.
in prin. verſ. ſi verò apparet eiuſdē fuit ſniæ Pau. Caſt.
in l. ſi creditor. C. de pig. act. vbi dilucidè cenſuit iſto
caſu ſtādū eſſe iurō querelantis. quē refert, & ſequitur
Tho. Grā. cōſ. 17. cōditoris machinæ. nu. 2. idq; voluit
idē Bar. in d. l. ſi q̃s ex argēt. §. an verò nec hr̄di, poſt n.
1. ff. de edē. ac in l. ne q̃d. n. 3. ver. q̃ro tūc, q̄n agit. ff. de
incēd. rui. & naufr. & in l. 1. poſt n. 4. ff. furt. aduer. nau.
caupo. & ſtabul. & in l. in actio. n. 1. ff. de furt. & in l. in
actio. n. 23. ff. de in lit. iur. vbi ēt Rom. nu. 4. & nu. 24.
ad id ēt rñdere Grat. in cōſ. 95. n. 7. vol. 2. & Pariſ. in cō
ſil. 74. n. 5. & ſeq. li. 1. ſic ſenſit Marſ. in rub. C. de ꝓbat.
n. 146. ver. itē infrā, nec huius rei fuit īmemor. Alc. ī l.
2. n. 4. ff. de dam. infec. hoc idē repetiit Bal. in l. 1. nu. 2.
C. ꝙ met. cau. ꝙ ēt verū arbitratus eſt Iaſ. in d. l. ſi q̄n.
poſt n. 47. uer. an aūt iſta lex. C. unde ui. & ī d. l. in act.
n. 41. ver. ex ſupraſcripta doctr. ff. de in lit. iurād. idem
ꝓbauit Abb. in c. ſup eo. n. 7. & ſeq. de his, q̃ ui met. ue
cau. fi. nec id ſilētio ꝑterijt Fulg. in l. ſi de poſſeſſ. n. 2.
C. de ꝓbat. prout etiā cognouit Boſſ. in tract. crim. tit.
de furt. Quibus accedit Pet. Io. Anch. Reg. q. 61. n. 11.
1. par. vbi * cōem ſniam Doctorum teſtatur, & de * cōi
etiam dicit Cagn. in l. 1. nu. 130. C. de ſent. quę pro eo

quod intereſt, & hoc veriſſimum putauit Anchar. in conſ.286.quo in loco ſtari vult iuramento cohęredis de rebus ſubtractis,habita conſideratione perſonarũ. idem fuſius tradit Io.Bapt.Plot.in d l. ſi quando. nu. 307.C.vnde vi.vbi & nu.399.affirmat hoc eſſe à Do-
* ctoribus * communiter receptum.

2 Id priori loco velim amplies,vt ẽt rei furatę †ualor ſeu æſtimatio per iuſm illius, cui res ipſę ſubtractæ fuerint,probari poſſit:vt dixit rogatus Alex. in conſ. 103. videtur prima conſideratione dicendum. nu.4.
* uerſ. & ſi dubitatur. uol.1. quo in loco * communem hanc eſſe oĩum ſententiã atteſtatur.idem docuit Bar. in d.l.ſi quando.nu.4.ver.quæro licet ſtatutum.C.unde ui.ſicq; cenſuit Pariſ.in conſ.109.Dom. Bernardinus.nu.3.uol.3.ut & aduertit Grat.in conſ.61.in cauſa Franciſci de Vrſis,poſt nu.15.uerſ. ex deductis ſup. vol.2.ſcripſit & in hanc ſententiam Io.Igneus in l.neceſſarios.§.non aliàs.nu.217.cum plur.ſeq. ff. ad Syllan.nec id latuit Boſſ.in tract.crim.tit.de rapi. nu. 30. ubi tradit in odium furis,conſtito de furto, fidem habendam eſſe ſacramento damnum paſſi ſuper rebus furto ſubtractis,itaq; omni die in vſu foreſi ſolere ob-
* ſeruari teſtatur, referens hanc eſſe * cõem ſcribentiũ ſententiam,cum declarationibus tamen ibi per eum, de quo etiam ante Boſſ.meminit Bal.in d. l. in actionib.§.planè.col.fi. uerſ.obſcuritas æſtimationis.ff.de in lit.iuran.poſt Innoc.in d.cap.ſuper eo.num.2.& 4. ibidem Abb.poſt num.7.& ſeq.de his, quæ vi met.uel cau. fiunt.

3 Iſtud tamen declares,† vt non ita ſimpliciter iurandum ſit ſuper æſtimatione rei ſubtractæ, ſed tunc demum diligenter inſpecta qualitate perſonæ damnũ paſſæ,an ſcilicet diues ſit necne,& an uerïſimile ſit,ꝙ in eo loco tot res haberet,ſic monuit glo. in d. l. ſi qñ. in verb. qualitate. C. unde ui. & profitendo ſcripſit Bal.in d.l.in actionibus.§.planè,verſ.conſiderabit tamen iudex.ff.de in lit.iurand. ubi etiam Roma.nu.8.
* atteſtans hanc eſſe * communem opinionem,& ſequtur Pariſ.in d.conſ.74.nu.10.uol.1.ubi ait in hoc plurimum verſari arbitrium,& equitatem iudicis,q conſiderare dẽt qualitates, & circunſtantias neceſſarias: idem firmant Iaſ.in d.l.in actionib. nu.41. & in d.l.ſi quãdo.nu.35.& ſeq.& Curt.iun.in l. ſi quis in aliquo. nu.29.C.de eden. Abb.etiam in d.c.ſuper eo. num. 6. verſ.& ſic difficilè eſt probare res amiſſas.de his, q̃ ui, met.ue cau.fi.atq; Igneus,in d.§.non aliàs.d. l. neceſſarios.poſt nu.219.uerſ.1. quod de crimine.ff.ad Syll.

4 Limites primo concluſ. vt non procedat † quando agitur cõtra aliquam villam, uel caſtrũ,aut uniuerſitatẽ ex diſpoſitione alicuius ſtatuti, quo cautũ ſit villam de furto in ſuo territorio cõmiſſo ei teneri,cuius bonis manus illata ſit.tunc.n.de æſtimatione rei allatę nõ ſtabitur iuro eius qui furtũ paſſus eſt:cũ hoc caſu villa, ſiue cõitas non ex ſuo delicto,ſiue dolo, ſed ex alieno,& ex quaſi delicto conueniatꝰ: ita conſultũ eſt à Caio I.C.in l.ex maleſ.§.tutelę,& ibi obſeruauit gl.ſuper verſ.non ex maleſ.& in §.is quoque.il.2.ff.de
5 act.& obl.cuius rei ratio eſt;quia iuſm non† ſolũ propter difficultatem probationis admittitur.ſed etiã ob odium delinquentis.Quod odiũ ceſſat in villa,q̃ non deliquit,ſed alius fuit:& ita declarat Bart.in d.l.ſi qñ, nu.4.C.unde ui,quo in loco ad hoc citat contex. in l.
* 1.C.quando ex fact.tut. atteſtans ibi * oĩum profitentium.hac in re ſenſus congruere. & hoc idẽ dixit in l. ne quid.nu.3.verſ.quæro nũc.ff.de incẽ.ruin.& naufr.

Vndè de ipſis rebus ſubtractis per alias probationes,quàm per iuſm conſtare debebit, vt dixit Bart. in l.diuus.ff.de re mil.& in d.l.ſi qñ.C.unde ui.ubi idem hoc cõfirmauit Iaſ.n.36.& plur.ſeq. & habeť p Pariſ. in d.conſ.74.nu.40.ver. nec pdictis habet obſtare vol. 1.atq; per Anch.d.q.61.n.1.par.1. ubi in facto ſibi cõtingenti tradit non ſufficere dictũ iuſm, ſed opus eſſe, vt probaretur per teſtes, quid cõtineret in valiſia, vel alio loco vbi res ſubtractæ dicuntur, de qua re dicit
* * communem eſſe ſcribentium ſñiam in d.l.in actionibus,& ſequitur Plot.vbi ſupra nu.400.Quæ tñ pro-
6 batio† relinquenda erit arbitrio iudicis ſecundum Ang.in l.3.§.idẽ Diuus.ff.de teſtib.& infra explicabimus.& fiet eo modo quo poterit,ſcilicet per familiã, & ſocios domini rei amiſſæ, vt dictũ eſt in cõcluſ. ſuperiori.in fi.nu.35.& monet Bar.in d.l.ſi quando. nu. 4.C.vnde vi.ſicq; ſenſit Pariſ.cõſ.74.nu.12.vol.1.hoc
* * communiter ab omnib. eſſe receptum.

Secundo loco præcipuè limitãda eſt cõcluſio, q̃n
7 cõtra nautam,† cauponem,ſtabularium, & iſtiuſmodi ageretur: nam ſi aliquid hoſpiti furto ſubtractum fuerit,eius hoſpitis iuramento contra cauponem nõ ſtabitur;quia caupones,& ij ſimiles non tenẽtur citra eorum factũ,ac eorũ,quos in naui,vel in caupona retinet ad illius miniſterium:ſic habemus à Bart.in l.1. §.ſerui poſt nu.4.ff.fur.aduerſ.nau.caupo.& ſtab. quo in loco reiecta opinione Goffr. & nonnullorũ aliorũ contrarium aſſerentium in hanc deſcendit ſñiam aduerſus caupone & hos ſimiles nõ poſſe deferri iuſm, cuius dictũ,vt veriſſimũ ſequitur Abb.in c.1.n.7.verſ. quoad primum de reſt.ſpol.& confirmauit Bald.in l. 1.nu.1.ver.3.C.locati.idem Bar.animaduertit in l. ne quid poſt nu.1.verſ.item ille cui; ꝓpoſuit.ff.de incẽd. rui. naufr. non enim magis præſumptio in hoc caſu ſumi poteſt contra cauponem, vel eius familiares, q̃ contra alios viatores; ſi ipſe caupo id, quod furatum eſt,ſaluum fore minimè receperit,vt proſequitur idẽ Bar.d.l.1.poſt nu.4.verſ.nam caupo.

8 Quòd poſtremùm velim extendas procedere† etiã in caſu,quo hoſpes cauponi valiſiã, vel fardellum(vt noſtri vocant) cõſignauerit, & poſteà indè ex valiſia aliquid ſibi ſubtractũ fuiſſe aſſeueret:nam tunc etiam ſi valiſia redderetur hoſpiti deſigillata: nihilominus iuramẽto ipſius hoſpitis de re ſibi, quam furto ſublatã diceret,nõ ſtaretur; Etenim licet ſecus ſancitũ eſſe
9 videatur in l.ſi qñ.C.vnde vi.† & l.ſi ſemper.§.in hoc interdicto.ff.ꝙ vi aut clam:attamen illa iura loquuntur in eo,q in tali furto dolũ commiſit, & de hoc cõſtaret; ſed vbi non appaet vtrum ipſe caupo furtũ fecerit,an alius,& ſic an cõueniatur ex facto ſuo,vel ex facto alterius,locum ſibi non vendicat; Vnde ꝓbari deberet rectè,q̃d ſit in valiſia,vt l.1.§.ſi ciſta.ff.depoſiti,& ita p iſta iura cõcludit Bart.in d.l.1.nu.5.ff.fur. aduer.naut.caupo.&c.quo in loco docet praxim. ꝓcedendi,furtum,& hmõi probandi inquiens ſup hoc iudicem torquẽdi familiares domus,& alios q domi aderant poteſtatem habere,ac procedendi ſummariè contra ipſos idq; tenet in l.1.nu.3. verſ. itẽ nota.& in l.dominus horreorum.nu.1.iuncto nu. 3.ff. locati.

10 In hoc poſtremò† Bart.ſibimet diſſimilis diſſimilẽ protulit ſñiam in l.actionib.nu.23.verſic.quod ſi ego depoſui.ff.de in lit.iur.vbi cenſuit.quod ſi aliquis fardellum,ciſtam, vel capſam penes caupone depoſuerit obſignatam,& indè reſignata reddatur,iuro ipſius deponentis de rebus ibi aſſerentis immiſſis ſtandum ſit,iuxta dictũ Inn.in d.c.ſuper eo. in prin. vſq. ad nu. 3.de his,quæ vi,met.ve cau.fiunt.& hoc probat Iaſ.in d.l.in actionib.nu 41.in fi.ver. & ex ſupraſcripta,idq;
* propius ad ueritatem accedere * omnibus uiſum eſſe teſtatus eſt Rom.ibi.poſt nu.25.verſ.tertio caſu, quia eo ipſo,quod valiſia reſignata reſtituitur, dolus cauponis arguitur: in hanc etiam deſcendit ſententiam Bal.in rub.C.depoſiti.in prin.atq; auctor.prac.Papię. in forma libelli in actione reali in gloſ. & in florenis poſt nu.29.ac ẽt Spec.in tit.de fur.§.vnico.nu.3. verſ. quid ſi res immiſſę,vbi tres cõſtituit caſus,quos adire poteris, & eiuſdẽ opinionis fuit Pariſ. qui ad hoc plu-
* ra citat in d.conſ.74.num.5.& plur.ſeq. vol.1.ubi * cõi conſenſu omnium priorem ſententiam Bar. eſſe reiectam affirmat,& poſteriorẽ hanc ab omnibus ꝓbari, & illam cunctos amplecti,vti communem, & veram aſſerit.

aſſerit.quam et ſequitur Iul.Clar.in ſua pract. crim.§.
furtum,ver.pro complemento huius materiæ:quo in
loco poſt relatas opiniones contrarium tenentiũ in
hac pmanet ſola,vt contra caupones, & ſimiles fides
habeat iuramento hoſpitis:quia,vt experiẽtia docet,
11 hmõi genus† hominum eſt furaciſſimũ, & ideo ad re
primẽdum eorũ improbitatem arbitratur ipſe in vſu
forenſi ſalutare eſſe ſeruare hanc opinionẽ, vt magis
*communem:ibiq; admonet,ꝙ ad hoc, vt ſit locus
iuramento,opus non ſit,vt res capſis incluſę,vel vali-
ſiis,debeant ſigillatim conſignari,& oſtẽdi cauponi,
ſed ſatis ſit conſignare capſam ipſam,ſiue valiſiã: ꝗc-
quid dixerit Accur.in l.1.§.vlt.in verb.in naui.ff.nau.
caup.ſtab.& nonnulli alij antiqui iuriſcon.citati in l.
1.§.ſi ciſta,ff.depo.contrariũ ſentiẽtes, quorũ opinio
*communiter eſt reprobata per ſcribentes in d.l. 1.§.
vlt.vt teſtatur Pariſ.d. conſ.74. nu.3.ver.tñ Accurſ.&
Iaſ.in d.l.in actionib.nu.43.atq; Clar. loco proximè
citato ea ratione,ꝗa periculoſum eſſet deponenti ha-
bẽti res precioſas,ſeu pecunias, capſa incluſas eas ex-
12 hibere,& oſtẽdere,& quia intereſt† noſtra ſecreta pa-
trimonij non pandi,l.2.C.quando, & qui.quar. pars
deb.lib.10.vt per Paris.vbi ſupra.

Velim tñ,vt iſtud declares non habere locũ,ſi cau-
13 po ipſam† valiſiam ſic obſignatam nõ acceptauerit,
ſed viator ſimpliciter illam in hoſpitij hoſtio poſue-
rit,vel ad eius cubiculum,penes quẽ eius ſunt claues,
receperit,tunc enim non ſuſtineret caupo aliquã cul-
pam,adeo vt hoc caſu eſſet concedendum iurin cõ-
tra ipſũ:vt intellexit Iaſ.in d.l.in actionib.n.43.et ſeq.
verſ.tertiò limita,ff.de in lit.iur. & ſic inquit Bal.in d.
l.1.verſic.& nota ex primo,ff.nau.caup.ſtabul.& in l.
certi iuris,nu.2.C.loc.ac in d.rub.in prin. C.dep.

14 Intelligas iſtud,† vt verũ ſit, quo ad deferẽdum iu-
ramentum cõtra cauponem,nautã,& hos ſimiles ipſi
viatori pro æſtimatione rerũ ſibi ablatarum, non aũt
vt excuſentur caupones ipſi à furto commiſſo in ſua
caupona.Nam licet res immiſſæ in naui,vel hoſpitio
non fuerint alicui conſignatæ,tñ intelliguntur eo ip-
ſo,ꝙ de ijs fiat immiſſio in hoſpitio, adeo vt periculũ
ſpectet ad cauponẽ,& teneatur de furto facto ab eius
familia,& habitantibus cum illo,vt de hoc eſt glo.in
d.l.1.§.vlt.in ver.in naui.iuncto tex.ff. nau. caupo. &
ſtab.& tradit Dec.in l.mutuum.nu.12. in 2. lect.ff. ſi
cer.pet.vt ẽt decidit Affl.in deci.82.atq; placuit Aret.
in §.vlt.n.1.Inſt.de oblig.quæ ex quaſi delicto naſcũ-
tur,& vt latè ad id reſpondit Barb.in conſ.53.Illuſtriſ.
Princeps.nu.16.vol.1.permotus ex contex.in l.2.§.re-
cipit autem.ff.naut.caup.vbi etiam Bal.ſcripſit quod
ſi patiente hoſpite mittas Ronzinum (vt verbis eius
vtar)in ſtabulo,& poſteà recedas,& indè reuertẽs nõ
inuenias Roncinum,teneatur tibi hoſpes etiam ſi nil
illi dixeris,& hoc ſingulari quodã iure,quod eſt con-
ſtitutum cõtra nautas, caupones ſtabularios: licet ſe-
cus ſit in alijs perſonis,vt proſequitur latè Anch. d.q.
61.nu.2.cum plur.ſeq. in 1. par.

15 Verùm animaduertendũ erit,† vt in delatione iurĩ
huiuſmodi viatori deferendi contra hoſpitem debet
attendi,& conſiderari , an viator ipſe ſit, & habeatur
vir integer vitæ,beneq; audiat,in quo multum verſa-
tur iudicis arbitrium,vt nos monuit Bal.in rub.C.de-
poſiti in princ.vt in l.1.eod.tit.& vt conſulendo rñdit
Alex.in cõſ.103.vẽ col.5.vol.1.& in cõſ.69.nu. 3. ibi:
vbi concludunt.vol.2.ac in d.l.in actionib.nu.18.vbi
etiam Iaſ.nu.41.ff.de in lit.iur. eandẽ ſequũtur inſiam
Pariſ.d.conſ.74.nu.10.& 13.vol. 1. & Abb.d.c. ſuper
eo.nu.9.de his quæ vi,met.ve.cau.fiũt.inquiẽs pſona-
rum qualitatem attendi debere: idem ſenſit Aret. in
d.§.fi.inſt.de obli.quæ ex quaſi malefi.naſ.& ita * cõ-
muniter Doct.concludunt in d.l. ſi quando. C. vnde
vi.& in d.c.ſup eo, quod ẽt auctoritate ſua confirma-
uit Bar.in d.l.vnica.§.ſerui.ff.fur.aduer.naut.caupo.

Præterea intellige ea,quæ diximus locũ ſibi vendi-
care, vt tunc demum deferatur iuramẽtum viatori
16 quando ciuiliter vrgente parte, & inſtante agatur ad
duplicandã,vel quadruplicandam pœnam furti,non
autem quando criminaliter vltra pęnã pecuniariam
agatur , vt ſi ſtatutum imponat pœnam criminalem
ſecundum qualitatem,& valorem rei ſubtractæ;puta
ꝙ fuſtigatetur,ſi res valet vltra decem ; illo enim ca-
ſu nõ poterit accuſator probare æſtimationẽ per iura-
mentum,ſicut fit quando agitur ciuiliter. ita proditũ
fuit à Bar. in l.vlt.poſt nu.4.de in lit.iur.quẽ ſequitur
Iaſ.in d.l.cum furti.nu.8.verſ.vltimo loco.ff.eod. tit.
quod etiam ſenſere Abb.in c.1.poſt nu.7.de reſt.ſpol.
& Alex.in conſ.66. viſo proceſſu cauſę vertẽtis inter
* Eliſeum.verſ.& in hoc dico vol.1.vbi hanc eſſe * cõ-
munem opinionem atteſtatur.

17 In criminalibus nanq;† non creditur accuſatori,vt
per iuramentum ſuum poſſit ſuas imperfectas proba-
18 tiones perficere;quia reus † in criminalibus nõ debet
condemnari,& puniri,niſi ex probationib.luce meri-
diana clarioribus:ut ſancitũ eſt in l.ſciant.C.de prob.
& in l.ubi.C.de falſis.& ita propriè loquitur gl.iũcto
contex.in l.maritus.ff.de quæſt.& gl.in l. 3. poſt prin.
ff.de iureiur.idq; comprobat Alex. ex alijs iuribus in
d.conſ.66.poſt nu.1. uol. 1. cui itaq; fauet,quod deci-
dunt Io.And.in cap.1.de foro compet.in 6. & Bal.in
l.1.C.de reb. credit. & in l.præſcriptione.C.ſi contra
ius,vel vtilit.pub.vbi voluere,quod ſi ſtatuto caueãt,
vt de iniuria illata certo generi perſonarum ſtetur iu
ramento læſi,tale ſtatutum , quia eſt contra ius com-
mune,l.omnib.C.de teſtib. habiturum ſit tãtummo-
do locum , quoad negocium principale, non autem
quoad fundandam intentionem iudicis , coram quo
accuſatur forenſis,tãquam ſortiatur ibi forum ratio-
ne commiſſi delicti. Vnde cum iura,& pręcipuè text.
l.ſi quando.C.vnde vi loquantur,quando ciuiliter in-
tentatur iudiciũ,non debet extendi ad alium caſum,
cum illa diſpoſitio ſit exorbitans:ſic refert Alex.in d.
l.fi.nu.2.ff.de in lit.iur.

19 Hanc tamen† ſententiã aperto Marte videntur op-
pugnare Ang.in d.l.ſi quando. C.vnde vi.& Rom.in
d.l.vlt.ff.de in lit.iur.ea ratione , quia licet delictum ,
quando agitur criminaliter non poſſit probari per iu-
ramentum;tamẽ,quia in caſu iſto præſupponitur cri-
men eſſe probatum,& ſolum eſſe dubium de æſtima-
tione,ideo videtur , quod illa poſſit probari per iura-
mentum,ex c.ult.quod met.cauſ.Alex. tamẽ eodem
in loco recedit ab eis, & ſtat à Bar.

Verumtamen,ut opiniones iſtorũ pręclariſſimorũ
uirorũ aliqua ex parte conciliari poſſint : dicendũ eſt
20 probationem factam† per iuramentũ in ciuilibus fa-
cere indicium in criminalibus,ut fatetur Bar.in d.l.fi.
nu.5.de in lit.iur.uel ſaltem hoc eſſe arbitrarium.

CONCLVSIO DCCCXXXIII.

ARGVMENTVM.

Furtum an præſumatur commiſſum ab illo, penes quem res furata inuenta fuerit: & an iſtiuſmodi teneatur docere à quo rem habuerit.

SVMMARIVM.

1 *Furtum pręſumitur commiſſum ab illo,penes quem res fu-*
rata inuenta eſt,adeo,vt ſi non docuerit à quo rem ha-
buerit,poſſit ex hoc iuſte torqueri.Contrarium nu.2.
3 *In dubio in mitiorem ſemper debemus pręſumere.*
4 *Furata res penes aliquem reperta præſumitur ab eodẽ ſur-*
repta,ſi ſolitus ſit ſimilia patrare , ſitq; malæ conditio-
nis,& famæ.
5 *Furata res penes perſonam grauem,& honeſtam reperta,*
non præſumitur ab eadem ſurrepta.

6 *Furatam rem penès virum probum repertam non tene-
tur ipſe docere à quo habuerit.*
7 *Furata res domini penès ipſius officialem reperta præſumi-
tur ſurrepta ab ipſomet officiali.*
8 *Furata res etiam penès virum probum reperta, ipſeq; no-
lit oſtendere certum debitorem, à quo rem furatam ha-
buerit ob hoc in ſuſpicionem commiſſi furti incidit.*
9 *Furatam rem penès virum probum repertam nō tenetur,
ſi nolit ipſe docere à quo habuerit.*
10 *Vir probus, apud quem res furata fuerit reperta, tenetur
ex officio iudicis, non ad inſtantiā partis furē indicare.*
11 *Furem non tenetur quis indicare de iure ciuili, ſecus de iu
re canonico.*
12 *Furem vbi quis cogitur indicare, non ſatis eſt illum (vt
aiunt) digito oſtendere, ſed opus erit plenè probare, &
conuincere auctorem per eum nominatum, ac docere rē
furatam ab eo habuiſſe. Rationem huius rei. nu. 15.*
13 *Indicare verbum quam vim habeat.*
14 *Reus purgatur non relatione criminis, ſed innocentiam
probando.*

1 Furtum præſumitur commiſſum † ab illo,
penès quem res furata inuenta fue
rit, adeò vt ſi non docuerit à quo rem habuerit, iuſtè
ex illa inuentione poterit ſubijci tormentis: ſic ſcri-
pſit Bar. in l. vlt. poſt nu. 5. ff. de q. & conſulendo reſpō
dit Marſ. in conſ. 52. Miſericordia Domini. nu. 33. &
in conſ. 75. Munda cor meum. nu. 21. hoc idē ſequu-
tus eſt Rol. à Val. in conſ. 45. nu. 39. & ſeq. lib. 1. & an-
te eos dixit Ang. Aret. in l. 2. & in l. milites. C. de q. &
in l. Ancillæ. C. de furt. eiſdem ſubſcripſit Iul. Clar. in
pract. crim. §. fi. q. 21. cir. fi. verſ. ſi res furata, vbi hanc
* eſſe * communem Doctorum doctrinam eſt atteſta-
tus ex auctoritate Marſ. in conſ. 130. nu. 42. quem ta-
men locum non inueni in libro meo.
2 Ab iſta tamen ſnīa recedere † videtur Accurſ. in l.
inciuilem. in verb. incidatis. C. de furt. vbi apertè vo-
luit, ob hoc, quòd res furtiua reperta ſit penès aliquē,
non pręſumi furem, vbi hoc idem tradit Caſt. in prin.
& Fulg. poſt num. 2. verſ. mihi tamen videtur. & prius
ibid. dixit Bald. nu. 5. verſ. ſecūdo quæritur, & in l. vlt.
in fi. ff. de hær. inſt. quibus accedit Alc. in tract. de præ
ſump. reg. 3. præſump. 29. nu. 1. quo in loco idem ſen-
tientes citat, & meminit Alex. in conſ. * In cauſa in-
quiſitionis formatæ. nu. 2. lib. 1. à quo non receſſit D.
Vulp. in conſ. 149. D. Io. nu. 4. poteſt enim eſſe rē fur-
tiuas, & quòd tamen poſſeſſor illius innocens ſit, &
3 propterea in dubio † ſemper in mitiorem partem prę-
ſumere debemus: vt in his terminis admonet Bald. in
d. l. inciuilem. nu. 3. verſ. ſecundo quæritur. C. de furt.
Diſſimiles has inter ſe ſnīas reconciliare poteris, ſi
4 dices priorē opinionem ſibi locū vendicare, † qn̄ res
furata reperta ſit penès aliquē, qui ſolitus ſit ſimilia
patrare, quiq; malus habeat, maleq; apud oēs audiat.
hoc. n. caſu rectè præſumi pōt, talē commiſiſſe furtū,
& in eum q̄ſtio haberi poterit: ita declarat Bal. in d. l.
inciuilem. poſt nu. 3. C. de fur. & ibi Paul. de Caſtr. nu.
2. arg. l. de minore. §. tormenta. ff. de q. & cōſequutus
eſt Iaſ. in conſ. 2. aliàs ſup. deducto. col. 4. poſt nu. 8. in
fi. ver. 2. D. Io. voluit idē Bal. in l. fi. cir. fi. verſ. itē indu
citur ad aliam quæſt. ff. de hær. inſt. & reſpondit Grat.
in conſ. 94. nu. 18. verſ. 5. probat. & poſt nu. 25. uerſ. ad
quartam reſpondetur. vol. 2. docuit Ang. de malef. in
verb. & ueſtē cœleſtē. col. 6. verſ. quæro an eo ipſo, &
in verb. fama publ. col. 4. uerſ. uel quia res furata eſt
penès eū. ſic ēt conſuluit Marſ. in conſ. 52. Miſericor-
dia dom. nu. 33. & 40. & in conſ. 72. nu. 21. uerſ. quod
ipſe eā furatus fuerit, & in ſua pract. crim. §. diligenter
poſt n. 95. uerſ. & ſcias tn̄. idem ꝓferendo docuit Barſ.
in l. ult. poſt nu. 5. verſ. ſed ego dabo doctrinā. ff. de q.
& Fulg. in d. l. inciuilem. ibi, niſi ex qualitate perſonę;
iſtis adhæret Blanc. in tract. de indic. poſt nu. 417. ver.
ſi verò eſt perſona. Brun. ēt in eod. tract. de indic. q. 3.
1. par. poſt nu. 5. verſ. quod verum eſſe dicunt Docto-
res, idq; non præterijt Guid. de Suzar. in ſuo tracta. de
indic. nu. 37. uer. cuius dictis. & obſeruauit Guid. Pap.
ſing. ſuo 323. aliàs 919. Rol. à Val. in d. conſ. 45. num.
41. tamen hæc recepta doctorum conclu. vol. 1.
5 Poſterior verò ſnīa procedere poteſt, † ſi pſona pe-
nès quē res furtiua eſt reperta ſit grauis, & honeſta, &
ex crimine furti nunq̄ alias ſuſpecta: quia tunc ex ſo-
la inuentione rei furatæ nō præſumit̄ fur, neq; furtū:
ſic habemus traditum ab Accur. in l. ciuile. ſup. verb.
fuiſſe. C. de furt. & declarat Sal. in l. fi. C. de q. & anteà
dixit glo. in l. de minore. §. nā ex ſermone. iuncto tex.
ibi, cuius æſtimationis. ff. de q. cui accedit Bald. in d. l.
inciuilem. in fi. C. de furt. & in l. vlt. in fi. ff. de hęr. inſt.
ſic placuit dum de iure rn̄dit Iaſ. in conſ. 2. in thema-
te propoſito. poſt nu. 8. uerſ. quod eſt bonæ conditio-
nis, & famæ. uol. 1. eiuſdem fuit ſnīæ Grat. in d. conſi.
94. poſt n. 2. & ſeq. verſ. ad quartum reſpondetur. vol.
2. à Marſ. quoq; cautum eſt in d. conſ. 52. Miſericor-
dia dom. nu. 40. & 41. & in conſ. 72. Munda cor meū.
nu. 22. verſ. attamen talis inuentio. ad idem extat re-
ſponſum Tho. Gram. in d. cōſ. 14. nu. 3. verſ. maximè
cū non ſint perſonæ graues. idem diſtinguit Ange. de
malef. in d. verb. & veſtē cęleſtem, verſ. an eo ipſo, &
Rebuff. in cōment. ad concordata Regis Galliarū. tit.
de form. mandati. A poſt. in verb. nos inducunt, idem
Marſ. in pract. crim. §. diligenter. nu. 96. verſ. ſed ſecus
eſt, idq; non pręterijt Tiraq. in tract. de pęn. temp. cau.
51. nu. 131. verſ. & quoniam de furto, quib. poſtremò
adhæſit D. Menoc. de arbitr. iud. cent. 5. lib. 2. caſ. 462.
nu. 10. verſ. quemadmodū dicimus, & Vulp. d. conſil.
149. nu. 2. & ſeq. & Nell. in tract. ad defenſam. in rub.
an indicia pro reo danda ſint. n. 149. uerſ. ſi is talis eſt
perſona grauis. & in rubr. de excuſ. à reo faciendis. nu.
19. verſ. frequētiſſimè pertractata eſt, quo in loco plu-
res idem ſentientes adducit, & idē confirmauit Rol. à
* Vall. d. conſ. 45. nu. 41. quo in loco ita * cōiter diſtin-
gui à doctorib. teſtatur. Quod eo vſq; procedit, vt nec
6 iſto caſu vir probus † teneatur indicare à quo habue-
rit, ſecundum Rol. loco modo citato, qui ad hoc af-
fert Ang. in tract. malef. in verb. & veſtē cęleſtē. verſ.
quæro, an eo ipſo, vbi affert exemplum in ſtrazzaro-
lis (vt ipſe loquitur) qui ſolent emere rem ab ignoto.
& ibi Arimin. in addit. in d. verb. & veſtem cęleſtem.
verſ. quid ſi quis emit. Quos auctores in ipſo fonte vi-
dere uolui, nec mentem Rolādi ipſos probare depre-
hendi, neq; itidem Ang. de ſtrazzarolis oſtendet id,
ut dicit Rolā. Sic nonnullorum Iuriſconſultorū uſus
eſt, qui auctorum ſententias magis numerare, quàm
ponderare ſolēt. fateor quidem inueniſſe Blanc. in d.
tract. de indic. poſt num. 417. verſ. unde Salic. qui hoc
exemplum de ſtrazzarolis affert ex mente ipſius Sali
ceti, de cuius poſtrema veritate ſtatim dicemus.
Hæc tn̄ poſterior ſnīa, in qua dicebatur virum pro-
bum, apud quem res furata reperitur, non præſumi il-
lam furto ſubtraxiſſe, tibi limitanda eſt, vt non cēſea-
tur uera, qn̄ is, penès quē res furata reperitur, eſſet offi-
7 cialis, † vel caſtaldus ſiue factor eius dn̄i, cuius res fu-
rata dicitur: quia eo caſu rōne officij præſumitur quis
ſubtraxiſſe, uel abſtuliſſe bona domini, quæ apud ip-
ſum officialē reperiunt̄: ut prudenter monuit Bald. in
c. 1. de contentione inter dn̄m, & fidelem de inueſtit.
feu. n. 1. in uſib. feud. ubi dicit hoc eſſe notatione mul
ta dignū, & idem tradidit in l. cū oportet, poſt nu. 13.
uerſ. noto, quòd ratione officij. ff. de bon. quæ liber.
Secundò limitare poteris hanc poſteriorē opinio-
8 nem, ut locum non habeat, † qn̄ is penes quē res fura-
ta inuenitur, nolit oſtēdere certum debitorem à quo
rē furatam habuerit eo enim caſu, & ſi bonæ opinio-
nis ſit in ſuſpicionē commiſſi furti incidit, ſi auctorē
docere recuſat: vt apertè ſancitū eſt in d. l. ciuile. C. de
furtis. vbi inquit Imperator ciuile eſt, quod à te ad-
uerſarius tuus exigit, ut rei, quā apud te fuiſſe fateris,
exhibeas

exhibeas venditorẽ:nã à trãſeunte, & ignoto te emiſ-
ſe dicere non conuenit, volẽti euitare alienam bono
viro ſuſpicionem, obſerues ibidem obtinentẽ rem fu-
ratam eſſe virũ probum., & tamen volens ſuſpicionẽ
furti euitare, tenetur venditorem exhibere, vt ſic etiã
declarat ibi gl. magna. & gl. vlt. in verb. bono viro.

Iſtud poſtremum velim declares, vt ꝓcedat de vr-
9 banitate, † vt ſaltem cauſatiuè compelli poſſit vendi-
torem indicare, ſcilicet ſi velit euitare ſuſpicionem
alienam bono viro: non autem, vt non indicando in-
cidat in ſuſpicionẽ de iure, vt ſcilicet ex ea poſſit tor-
queri, quia eſt in arbitrio ipſius indicare, vel nõ: vnde
non dẽt incidere in damnum: ſic colligere eſt ex d. gl.
magn. d. l. ciuil. & declarat Paul. de Caſtr. ibi nu. 3. C.
de fur. Et quòd vir bonæ conditionis, & famæ, nõ do-
cens à quo rẽ furatã habuerit, quæſtionib. ſubijci non
poſſit, dixere Bal. & Io. de Imol. in l. vlt. in fin. de hæt.
inſtit. & Sal. in l. vlt. C. de q. & latè habetur à Marſ. in
prac. crim. §. diligenter. nu. 96. ver. ſed ſecus eſt. in cõſ.
52. Miſericordia Domini. nũ. 40. & confirmauit Iul.
Clar. in pract. crim. §. fi. q. 21. circa fi. verſ. ſi res furata
reperiatur. vbi* communiter à ſcribentibus id eſſe re-
ceptum atteſtatur, ibiq; conſentientes citat.

Secũdo loco põt declarari, vt hæc poſterior opinio
10 locũ nõ habeat, qñ agitur † non ad inſtantiã alicuius
partis, ſed iudicis officio implorato, vel dũ Iudex pro-
cedit ꝑ inquiſitionem gñralem: quia tũc põt compel-
lere quem ad indicandum furem, arg. l. tertiæ. & l. cõ-
gruit. ff. de offic. præſid. vbi Reipublicæ intereſt, & ad
Præſides ipſius ſpectat gñraliter cõtra latrones inqre-
re, & oẽs malæ conditionis, & vitæ punire, ac eorũ re-
ceptatores: vt ita cõcludit addit. ad gl. magn. d. l. ciui-
le. C. de furtis. poſt Bar. ibi, & Abb. in c. qui cũ fure. de
furt. poſt nu. 5. ver. ſed Iudex ex officio ſuo. vbi hoc ꝓ
eximio pronunciato tradit, & docuit Bart. in l. q vas.
§. qui furem in fin. ff. de fur. & Bald. in l. idem, & ſi §. ſi
tibi. colum. 1. verſ. poſteà ſtatim dicit. & col. 2. uerſic.
quærit glo. an ex naturali, ubi etiam Iaſ. nu. 1. verſ. 3. li-
mita, & poſt nu. 5. uerſ. in quarta. ff. de condit. ob turp.
cauſ. ibi ante eos gl. ſuꝑ uerb. reperiſ. circ. fi. hoc idẽ cõ-
probat Fulg. ĩ d. l. ciuile. n. 3. verſ. & tñ verũ eſt. cũ ſeq.
de qua re fuſius oĩum diſſeruit Neuiz. ĩ ſua Silu. nup.
lib. 3. in uerb. regula eſt, ꝙ Epiſcopus poſt. n. 30. uer. eſt
verũ, ꝙ legiſta, & ſeq. verſ. ſed nõ eſt multũ curãdum:
ubi eſt teſtatus, ꝙ oẽs* tàm legiſtæ, ꝗ canoniſtæ faten-
tur, quod hoc in caſu quis teneatur indicare furem.

Tertiò intelligenda eſt illa eadẽ ſecũda opinio, vt
11 uera ſit de iure ciuili, † ꝙ quis non tenetur furẽ indi-
care: ut habemus I. C. añſum in d. l. qui uas. §. q furẽ. ff.
de furt. & in d. l. 4. d. §. ſi tibi ob indicium. ff. de cõdic.
ob turp. caſ. cũ alijs ſuperius adductis: ſecus tñ eſt de
iure canonico. qa illo iure dẽt quis indicare furem, q
talẽ furri puerit: ut eſt caſus in c. qui cum fure. & ibi gl.
de furt. ꝙ inſignè relatu cenſuit Rom. ſing. ſuo. 794.
incip. nunquid teneatur quis indicare. idem ẽt uolue-
re antiqui Canoniſtæ, ut referũt Alb. & Iaſ. in d. l. idẽ,
& ſi §. ſi tibi indicium in 1. fallẽ. repe. ſub. l. 1. ff. de cõ-
dit. ob turp. cauſ. quod & cognouit Abb. in c. dilectus
ult. notab. de exceſſ. prælat. & huic fauet, quod aliàs
monit Ang. in l. ex quibuſdã. §. ult. ff. de iure fiſci. ubi
ſi Iudex interrogat aliquem, ut indicet alium; ſi nolit
indicare, poteſt illum in carcerem detrudere.

Verùm in præſẽtia te uelim admonitũ, ꝙ in caſib.
12 in quibus qs tenetur indicare furẽ † non ſufficeret il-
lũ, vt dr, digito oſtendere, ſed opus erit plenè probare,
& cõuincere auctorẽ ꝑ eũ nominatum, ac docere ab
eo rẽ furatã habuiſſe: ut colligere eſt ex Alex. reſpõſo
in conſ. 205. põderatis his. nu. 4. & 5. lib. 6. ubi loquẽs
de inſtrõ falſo, et furto cõmiſſo, rñdit reũ nõ euadere
ſuſpicionẽ criminis, niſi doceat de auctore, & ſuã in-
nocentiã purget. hoc idẽ ꝓbat tex. iũcta gl. in l. maio-
rẽ. C. de falſ. in verb. ꝓbat, & in uerb. exhibet dũ expo-
nit exhibere, ideſt, debere ſaltem ꝓbare, ꝙ ab aliquo
exceperit. et id habetur clarè in c. qui cũ fure, extra de
13 furtis. ponderando verbum illud indicat. † cuius vis
eſt, vt plenè probetur, & conuincatur reus, vt probat
text. iuncta gl. in l. indicaſſe reum. ff. de verb. ſignif. &
ſenſit Iaſ. in d. §. ſi tibi indicium. nu. 2. ff. de condic. ob
14 turp. cauſ. cui fauet illud, quòd reus purgatur † non re-
latione criminis, ſed innocentiam probando: vt dixit
Spec. in tit. de actore. §. 1. num. 65. verſ. item excipitur
contra uolentem agere, ex contex. c. neganda, & cap.
ſeq. 3. q. 11. ibi, niſi ſe prius probauerint innocentes.
idq; non ignorauit D. Vulp. d. ſuo conſ. crim. 149. nu.
13. & placuit Crauet. d. conſ. 138. nu. 9. & Aufr. ad de-
ciſ. Capel. Tholoſ. 151. nu. 3. uerſ. quod intellige, atq;
Gram. conſ. 14. nu 2. uerſ. unde non docto, & apertè
habemus à Blanc. in d. ſuo tracta. de indic. num. 416.
uerſ. furtiua res.

Quod & ratione ineuitabili ſuadetur, nam ſi dici-
15 mus † ſatis eſſe allegare auctorem rei furatæ, & ad ni-
hil aliud teneri illũ, apud quẽ res furata reperta fuit,
facilè latrones, & id generis homines ſubterfugient
pœnas criminis furti: ſemper. n. ſupponent aliquem ui-
rum ignotum, uel mortuum, à quo ſe rem illam furto
ſubtractam habuiſſe ſine ullo negocio prædicare po-
terunt, qua ex re, ꝗ ſequantur incommoda, nulli non
paterẽ põt, cũ hac rõne fures ſua furata occulere poſ-
ſint, & apertior hoc pacto illis furandi via ꝑmuniatẽ.

Hinc propterea nos aliàs dicebamus in cã, de qua
paulò ante mentionẽ fecimus illius presbyteri, q va-
ſculum argenteũ furatus eſt in Templo Do. Maphæi
Placentiæ, & penès eum fuit repertũ, dum ad interro-
gata rñdit illud habuiſſe à quadam moniali D. Bar-
tholomæi. quæ nedũ dediſſe illud, ſed nec ẽt unquã
apud ſe habuiſſe ſimilia aſſerebat, quod ex hoc non
excuſabatur ipſe presbyter, quinimò ut prius, imò ma-
gis, contra eũ augebatur ſuſpicio cũ ultra inuentionẽ
rei furatæ penès ipſum conuinceretur ẽt ex negatio-
ne ipſius monialis de mendacio, cui teſti in hoc caſu
magis, ꝗ ipſi presbytero credendũ eſt, quia non eſt li-
tigatrix, neq; pars in hac cã, neq; aliquod commodũ
ex negatione ipſa in illã redundare põt, ut in hac hy-
potheſi rñdit Alex. in conſ. 77. in cauſa accuſationis
de crimine falſi. poſt n. 12. uerſ. nec ad hoc obſtat. li. 1.

Verum præter hoc in cauſa hmõi extabant alia ur-
gentiora indicia, ex quib. nedum indicia rum eſſe ad
torturã, uerum etiã conuictum eſſe facilè dicere poſ-
ſumus: nã præter id quod probatum eſt d. presbyterum
ſolitum eſſe ſimilia patrare, ut ex condemnatione, &
ſolutione pœnæ alterius furti ſacrilegij commiſſi ap-
paret, & ꝙ ex alijs infamatus erat, conſtabat ẽt ſoluiſ-
ſe precium vaſculi dãnum paſſo, & mandaſſe deleri
quaſdam literas inciſas in ipſo uaſculo, ꝗ continebãt
nomen dominæ ipſius naſculi, ꝗ oĩa adiunctis nõnul-
lis alijs præſumptionibus contra eum ex proceſſu re-
ſultãtibus, ſatis ſuperq; cognoſci poteſt furtum ab ip-
ſo presbytero fuiſſe commiſſum, & animũ iudicis in
aliã declinare non poſſe ſententiã, tamen quia lis ad-
huc ſub noſtro iudicio pendet, & euentus litiũ ut bel-
lorum, ſolet eſſe incertus, me ipſe reijcio ad ea, ꝗ pro-
cedente tempore plenius unicuiq; dabitur intelligi.

G

CONCLVSIO DCCCXXXIV.

ARGVMENTVM.

Gabellæ fraudatio quo pacto probetur, & ex quibus cõiecturis præſumitur quem voluiſſe fraudare gabellam.

SVMMARIVM.

1 *Gabellæ fraudatio coniecturis, & præſumptionibus ꝓbaĩ.*

Digitized by Google

2 *Gabellam is fraudare velle præſumitur, qui cum mercibus tranſit nec ſoluit.*

3 *Gabellam quempiam non ſoluentem neceſſe non eſt, quòd gabellarius interpellet.*

4 *Gabellam fraudare velle quis præſumitur, ſi cum mercib. tranſit, & non ſoluit, etiam ſi à vectigalium ſolutione ſit immunis. Ratio eſt, num.5.*

6 *Gabellam pertranſiens, nec ſoluens, à ſolutione dupli liberatur, ſi per ignorantiam pertranſeat. Ratio eſt, nu.8.*

7 *Dolus ex ignorantia craſſa præſumitur,*

9 *Caſus, in quo licet forenſibus, & extraneis ignorare ſtatutum conſuetudinis loci de gabellis ſoluendis. Cont. n.11.*

10 *Gabellam fraudare velle quis non præſumitur, ſi cū mercib. tranſit, & non ſoluit, quando gabella eſſet inſolita.*

12 *Gabellam non ſoluens non eſt in culpa, cùm non extat gabellarius, & præpoſitus vectigalium, cui fiat aſſignatio.*

13 *Gabellam pertranſiens nec ſoluens, non eſt in culpa, ſi ſciēte gabellario cum mercibus pertranſiuit.*

Contrarium, nu.16. & ibidem reſponſio.

14 *Merces deſcribendæ ſunt apud pfectū vectigaliū, cū ipſo ſciente quis pertranſit cum mercib. nec gabellam ſoluit.*

15 *Gabellarius gabellam non poteſt remittere, ſi eam exigebat ex mandato ſpeciali, ſecus ſi generali.*

17 *Gabellam fraudare velle præſumitur viator, cui conceſſit gabellarius, vt cum mercibus pertranſiret nec ſolueret, ſi intra ſeptem dies à die conceſſionis non pertranſeat, ſecus ſi intra. Quod amplia, vt nu.18.*

19 *Gabellarij conceſſio, ne quis pertranſiens ſoluat gabellam, an liberet à pœna commiſſi.*

20 *Ceſſante cauſa debet ceſſare effectus.*

21 *Gabellā nō dicitur fraudare is, qui repertus eſt in via, nec paſſus eſt ſe excuti à gabellario. punitur tñ ob vim factā.*

22 *Gabellæ fraudatio non probatur, ſi mulio vehens merces, ferat bulletam, in qua deſcriptū ſit nomen domini mercium, & mulionis.*

23 *Gabellam fraudare velle præſumitur is, qui cum mercib. per vias inuſitatas, tritas relinquens pergit.*

24 *Præſumitur contra eos, qui iter facientes recedunt à via publica, & trita.*

25 *Gabellam dr̄ fraudare is, qui per calles inuſitatos tendit, adeò vt ibidem deprehenſus amplius pœnitere non poſſit.*

26 *Gabellam non fraudat per inſolitos tramites iter faciens ſi ſpontè pœniteat, vt ſi reuertebatur, cùm fuit deprehenſus, ſecus ſi requieſcebat.*

27 *Gabellam fraudat à recta via aberrans, etiamſi nondum territorium cum rebus extrahi prohibitis exiuerit.*

28 *Statutum loquens per verbum præſentis, vel temporis imperfecti non habet locum in eo, qui repertus eſt in via nō recta cum mercibus extrahi prohibitis: ſecus ſi loquatur per verbum præteriti perfecti.*

29 *Iudicis arbitrio mitius punitur repertus in via non recta cum mercibus extrahi prohibitis.*

Quod intellige, vt nu. 30. vbi nonnulla alia de hoc iudicis arbitrio in eodem caſu.

31 *Gabellam quod velit fraudare contra eum præſumitur, ſi probetur per teſtes, quibus ipſe dixerit, ſe velle extrahere merces contra ſtatutum, vel etiam alijs coniecturis.*

32 *Lex contenta eſt facilioribus probationibus in his, quæ clam committuntur.*

33 *Gabellā velle fraudare præſumitur inuētus in loco ſuſpecto veluti in littore maris cū rebus prohibitis exportari.*

34 *Gabellā fraudat ēt ille, q̄ à recta via aberrat, ſi immunis à vectigalib. ſed exportet res alienas, quas dicit eſſe ſuas.*

35 *Gabellam velle fraudare non præſumitur is, qui à recta via recedit, quandò illa eſſet aquis obruta, vel prærupta, ſiue latronibus, aut hoſtibus occupata.*

36 *Gabellam quem non ſoluiſſe quo pacto probetur.*

Gabellæ (quā rectius vectigal dixeris) fraudatio, nulla alia ex re facilius pro-
1 bari poteſt, † quàm coniecturis, & præſumptionibus. Etenim cū ſcelus iſtud ſit ex eo maleficiorum genere, quæ furtim, & ex occulto ſolēt admitti: & in eis in apertū referēdis difficilimū ſit habere pbationes, ppterea lex facilioribus probationib. & indicijs cōtēta eſſe voluit: ſic in hac re quid ſētiret rogatus Alexan. dit in conſ. 188. viſo proceſſu inquiſitionis. nu. 2. lib. 7. quod ēt ueterum Iuriſconſultorum reſpōſis pbat: vt Arriani. in l. nō omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit. atq; Vlp. in l. filiū cum definimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & plurimis alijs ne ſigillatim omnia enumerē. Alex. ſnīa cōfirmauit Aymo. Crau. in cōſ. 115. nobilis Gulielmus in prin. idem ſenſit Bar. in l. cū proponas nu. 1. & 2. C. de naut. fœno. & in l. q fiſcales. nu. 1. verſ. quomodo enim. C. de nauicul. lib. 11. ita ēt tradidit D. Ioſeph. Ludouic. in commun. conclnſ. concluſ. 15. ſub illatione 26. ver. Gabellæ tamen fraudatio.

Coniecturæ itaq; & præſumptiones ex quibus quis gabellam voluerit fraudare nonnullæ tradūtur à no-
2 ſtris. Ex his illa potiſſima eſt. † cū qs cū mercibus tranſit, nec ſoluit: ita in hypotheſi noſtra reſpondit Martianus I.C. in l. interdū. §. diui. il 1. ff. de publica. & vectig. vbi latiſſimè ſcriben. poſt Bar. & Pau. Caſt. idem aſſeruit Anch. in clem. præſenti. de cenſib. q̄ latè pſequitur Bertac. in ſuo tract. de gabel. par. 7. prin. verſ. 5. quæro poſt nu. 5. & in 9. par. princ. nu. 3. verſ. 2. quæro.

3 Hanc coniecturam ampliabis, † vt neceſſe non ſit, q̄ gabellarius quempiam interpellet: ita mihi probat contex. in d. §. diui. ibi, quod nō inſtruxit trāſgredientē. vt tradidere iidēmet ſupra relati ſcribētes: cū tacere poſſit gabellarius, donec tranſeat mercator, & illo nō pſētāte merces, & nō ſoluēte gabella, poſsūt ei auferri merces à gabellario: ut colligere eſt ex eo. §. diui.

4 Eandem præterea ampliabis, † vt locum ēt habeat in perſonis exemptis. Statutum namq; de gabellis, pcedit tàm in foro Eccleſiaſtico, quàm ſeculari ita ſēſit Bal. in c. 1. §. ſi qs ptriginta. col. 4. ſub n. 10. ibi verbi gratia. dicit ſtatutū. ſi de feud. fuer. cōtrou. inter dom. quē ſequitur Bertac. in eo. trac. de gab. 9. part. prin. ver. quæro. nu. 28. ad hoc ſaltē, vt ſciat̄ cuius ſint religioſi, & exempti, & vt bona deſcribantur: iuxta eoſdē ſcribētes, ſic etiā innuit Bar. in l. 1. in prin. C. de nauib. nō excuſan. lib. 11. & in l. vlt. n. 4. C. de anno. & tribu. lib. 10. vbi id notat contra clericos, & ſcholares, vel alios habētes à vectigalibus immunitates, q eorū prætextu alios excuſāt, & malè agūt, cū ſpecie liciti nō debeat fieri illicitū, l qui ſub prætextu. C. de ſacroſanct. Eccl.

5 Huius rei illa ratio eſt: † nam licet pertranſiēs auehat merces, quę à vectigaliū ſolutione ſint immunes; tñ opus eſt, vt de ijs gabellarius certior fiat, illi enim debent aſſignari res. & merces, quę à viatorib. in vrbē important̄. & ex ea exportātur, ēt ſi eiuſmodi ſint, q̄ ab his publicis muner. ib. vacēt: vt habemus à I.C. in d. l. vlt. §. diuus, vbi ēt Bar. primo, & Caſt. ī 1. no. ff d pub.

6 Excipio ab hac coniectura caſū, † quo vectigal qs hoc pacto ptranſiens à ſolutione dupli liberatur, vt ſi p ignorantiam pertranſeat: ſic innuit I.C. in d. l. vlt. §. diui quoq; fratres. idē ſenſit Accur. ibid. in §. licet qs. ſup verb. dicat. ita placuit, & Bal. in l. leges. la 3. ſub. n.
7 15. C. de leg. vbi ait propter hāc ignorantiā † craſſam dolum præſumi. quē ſequitur Albert. Brun. in trac. de conſtit. & ſtat. verb. gabella, verſ. Gabellā dr̄ fraudare forenſis. atq Rol. à Vall. in conſ. 42. nu. 14. & per tot. vol. 3. eiuſdem fuit ſentētiæ Bertach. in d. tract. de gabel. in ead. 9. par. prin. nu. 3. verſ. quod limita.

8 Ratione † addit Caſtr. in d. §. licet quis. nu. 12. quia iſtæ gabellæ vbiq; locorū quaſi ſoluūtur, ideoq; præſumitur fuiſſe in culpa non inueſtigando, vt ait Bald. in l. 3. nu. 5. ver. item in quibuſdam, C. de naut. fœnor. quem ſequitur Crau. in d. conſ. 115. nu. 3 idem refert Bald. in l. humanū, in fi. C. de leg. Vndè hic errauit in iure quaſi naturali, & ita dicit Caſtr. in eo. loco ſic intelligere d. §. licet quis in quo, §. Bartol. inquit etiam hoc procedere propter ſupinam ignorātiam; nam eſt errare, vt ipſe dicit in iure diuino, vt l. 2. ff. de fur. & §. ſecundo. Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſcun. & ideò de iure diuino ibi intelligi debet, qa dixit Chriſtus in

Euangelio,

Euãgelio, interrogatus, an liceret dare tributũ Cęſari,
Reddite quę ſunt Cęſaris Cęſari, & quę ſũt Dei Deo.
9 Ex qua limitatione tibi notandus eſt caſus, † in quo
non licet forenſibus, et extraneis ignorare ſtatutũ cõ-
ſuetudinis loci de gabellis ſoluẽdis, aliàs ſecus, vt ait
Scæuola in l. vlt. ff. de decret. ab ord. faciend.
10 Sublimitabis eandẽ limitationẽ non ꝓcedere, † qñ
gabella eſſet incognita, & recens facta, & ſic nõ oſtẽ-
dens merces non dr̃ gabellam fraudare, neq; tenetur
ad dupli ſolutionem, iuxta ſententiã Bal. in d. l. leges.
ſub nu. 5. ad fi. C. de legib. ad quod ptinet I. C. reſpon-
ſũ in l. fideiuſſor. §. 1. ff. mandati, & in l. cenſoria. ff. de
verb. ſign. quia non dẽt imputari, quod nõ diuinauit:
vt ibi dixit Bal. & Crau. latè in d. cõſ. 155. nu. 4. atque
Alex. in conſ. 86. col. vlt. nu. 6. cum ſeq. lib. 4.
Contrariam limitationi noſtræ ſententiã ſequutus
11 eſt Petr. Anch. conſ. 264. p tot. vbi inquit, † ꝙ ſi extet
in ciuitate conſuetudo, quod ſoluaſ gabella de equis,
q introducuntur cã equitandi, forenſem pertranſeun-
tem non teneri ad ſolutionẽ gabellæ: ꝙ probat p l. ſi
publicanus, §. 1. ff. de public. & vectig. & l. vlt. §. quo-
ties, eo. tit. vbi ait huiuſcemodi conſuetudinẽ debere
intelligi ſano modo, vbi etiam allegat c. cognoſcen-
tes. de cõſtit. l. generali. ff. de tab. ibi, cõſenſum etenim
non ignorantiã volumus obligari. facit, quod notat
Bar. in l. cũctos populos, nu. 20. C. de ſumm. Trinit. &
fid. cathol. cui ſententiæ Anch. adhæret Nat. in conſ.
655. Quidam nobilis, nu. 7. lib. 4.
Excipio alium præcipuũ caſum ab illa cõiectura.
12 nã ſi gabellarius, † & præpoſitus vectigalib. nõ extet,
cui fiat aſſignatio, tranſiens non eſt in culpa, nec pu-
nitur duplo: ſic conſultus rñdit Alex. in conſ. 172. vi-
ſis, & opportunè diſcuſſis, nu. 2. lib. 2. vbi loquiſ in hac
hypotheſi noſtra. idq; cõprobat p l. pęcuniæ fœnoris.
§. vlt. et in l. cũ quidã, §. ſi pupillo, ff. de vſur. & l. ſi prę-
dio, in prin. ff. de in diẽ addictio. & notat Dyn. in c. cũ
qs, de reg. iur. in 6. idẽ uoluit Corn. in l. nõ hoc, col. pe.
C. vnde cog. ſic ſẽſit, & Purp. l. vinũ, n. 24. ff. ſi cert. pet.
13 Tertiũ excipio caſum ab eadem coniectura. † ete-
nim ſi Gabellarius ſciẽs permiſerit viatorem cũ mer-
cibus ptranſire, impunè profectò pertrãſibit: ſic rñdit
I. C. in d. l. vlt. §. ſi quis profeſſus, & ibi Bar. & tradidere
Petr. Anch. in d. clem. præſenti. de cenſib. Sal. in l. pa-
ctum curatoris, in fi. C. de pact. & Bald. ibid.
14 Hoc velim tñ intelligas, vt nihilominus † neceſſe
ſit, vt res, & merces deſcribantur apud ipſum prȩfectũ
vectigalium: vt in eodẽ loco aſſerit I. C. & rationem
reddit, qa neceſſe eſt, vt cõſtet de quantitate, & quali-
tate, mercium trãſeuntiũ, ſcilicet vt ſatisfiat fiſco de
bonis ipſius publicani, vel fideiuſſoris, & cũ ſatisfiat
ei aliundè ex eademq; cã, quam ex ipſis trãſeuntibus,
poterit publicanus remittere gabellam iiſdem.
15 Quam tñ doctrinã intelligunt † Bar. & Caſt. ibid. in
d. §. ſi quis profeſſus, dummodò Gabellarius exigebat
gabellas ex mandato gñrali: ſecus verò ſi ex ſpeciali:
quia tunc nõ poſſet eas remittere, arg. l. mãdato gñra-
li. ff. de procur. & l. 1. §. magiſtratũ, de exercit. quos ſe-
quitur Bertach. in d. tract. de gabel. 9. par. prin. num. 3.
16 Verùmtamen huic limitationi † apertè videtur rẽ-
pugnare cõtext. vnà cũ gl. in l. omnib. C. de annon. &
tribut. lib. 10. & in l. præſes. C. de tranſact. atq; in l. Im-
peratores, ff. de pactis.
Reſpondere tamen poſſumus cõtex. ibi loqui in iis
quæ præter ſuum officium remittunt debitũ fiſci, vel
vniuerſitatis; ſecus autem hoc noſtro caſu: vt per tex.
in d. §. ſi quis profeſſus. cum nulla ibi fraus fiat fiſco,
ad cuius vtilitatem inſtituta eſt gabella.
Sublimitabis, & intelliges eandẽ limitationẽ ꝓce-
17 deret † dummodò intra ſeptẽ dies ab ea die, qua illud
conceſſit publicanus tranſeat viator cũ mercibus: illa
namq; publicani conceſſio tantum intelligitur dura-
re ſeptem dies: ſin verò poſteà tranſeat fraudaret ga-
bellam, niſi ea ſoluta: ſi credimus Bar. in l. 1. C. de exa-
ctorib. lib. 12. quẽ ſequitur Rom. in rubr. ff. de recep.
arbitr. col. 11. poſt nu. 45. verſ. 9. qa licentia. & Pet. de
Sun. in l. 1. col. 4. C. de ſẽt. quę ꝓ eo, ꝙ intereſt, quos ad
idẽ allegat Bertac. in d. ſuo trac. de Gabel. in 9. q. prin.
nu. 4. & arg. eſt l. boues, §. hoc ſermone, de verb. ſign.
18 Amplia hãc ſublimitationem † etiam ſi tempus li-
centiæ intret in tempus ſucceſſoris, ſecundum Ludo.
Pon. in l. mancipia, §. interdum, ff. de publica. quẽ ſic
allegat Bertach. vbi ſupra. d. 9. q. nu. 4.
Sed circa eandẽ tertiam limitationẽ dubitari con-
19 tingit, an illa conceſſio † Gabellarii, ſiue pfecti vecti-
galiũ liberet à pœna cõmiſſi. In quo articulo multa,
& doctè, & eleganter ſcripſit Bal. in conſ. 400. num. 3.
verſ. 3. ratio. lib. 1. vbi tandem vr̃ conclùdere illã con-
ceſſionem nõ excuſare à pœna commiſſi. vbi ẽt illud
inſuper addit, ſecuritatem, vel licentiam non ſoluen-
di, non extendere ſe ad debitum Fiſcalis Cameræ, ꝙ
confirmat per auth. de mandat. prin. §. publicorum.
De qua tñ Bal. doctrina dubito propter cõtex. in d.
§. ſi quis profeſſus, verſ. hoc concedẽt: vbi videtur ex-
preſsè conceſſa poteſtas ipſis gabellariis remittendi,
dummodò ipſi fiſco ſatisfaciant. Et cum pœna com-
miſſi ſit inducta propter nõ ſolutam gabellam, & ſo-
luta videtur quoq; remiſſa pœna, cum ceſſante cauſa
20 † debeat ceſſare effectus. l. generaliter, C. de Epiſc. &
Cler. l. actione, §. item ſi alicuius. ff. pro ſocio.
21 Quarto loco limitare poteris in eo, † q repertus eſt
in via, nec paſſus eſt ſe excuti à gabellario. ex leg. 3. &
ibi Bar. C. de curſu publico, lib. 12. hic etenim non dr̃
fraudare gabellã. In eum tñ animaduertitur ob vim
ipſi gabellario illatam: vt ibid. dixit Bart. idem tradit
Bertach. in d. q. 9. prin. verſ. 19. quæro. nu. 23.
22 Quintò limitaſ, vt nõ ꝓbetur fraudatio gabellę, † ſi
mulio vehens merces ferat bullectã, q̃ vocant, in qua
deſcriptũ ſit nomẽ dñi merciũ, & nõ mulionis, adeò
vt nõ poſſit ex hoc mulio à gabellario moleſtia affi-
ci: ſic colligere poteris ex cont. l. parephippium. C. de
curſ. pub. li. 12. vbi id ſpeciatim notat Bar. poſt nu. 1.
Extat, & alia cõiectura, qua probari põt, quempiã
23 voluiſſe fraudare vectig. Nam ſi quis cũ mercibus † p
inuſitatas vias pgere, & tritas relinquere viſus fuerit,
vectigal fraudare velle præſumitur: id colligit Bar. ex
cõtext. l. qui fiſcales, nu. 1. & ibi Iac. Rebuf. nu. 1. C. de
nauicula. lib. 11. & in l. præſidibus, C. de curſ. publ. idẽ
tradidere Bal. in prin. & Sal. in l. 3. C. de nauti. fœno. &
huc ſpectat. l. ſi qs, C. eo. de curſ. publ. & l. non ſolũ, §.
annus, ff. de excu. tut. ad idẽ quoq; ſpectãt ea, quæ no-
tauit Accur. in l. eos, §. vlt. ff. de falſis, & q̃ obſeruauit
Bal. in l. 1. col. 3. C. de ædil. edict. & in l. cũ ante, C. de
don. ante nup. quos ſequiſ Bertach. in d. ſuo tract. de
gabel. 9. q. prin. ver. 14. quæro. nu. 18. cũ ſeq. idẽ voluit
Bal. in l. ſi qs non dicã rapere, col. 3. poſt nu. 1. verſ. cõ-
clude ergò, C. de Epiſ. & Cler. ſic animaduertit, & Al-
ber. de Roſat. in trac. de ſtat. par. 2. q. 4. eiuſdẽ fuit ſñiæ
Alb. Brun. in tract. de conſt. & ſtat. in verb. decretum.
ver. ſtatutũ prohibet decretũ, et conſultus rñdit Crau.
in d. conſ. 115. nu. 5. verſ. 2. principaliter. ꝙ nec latuit
Bert. in cõſ. 116. poſt nu. 8. verſ. ẽt facit lib. 2. quorum
24 opinioni vtiq; fauet illud, iter ſcilicet facientes † non
debent recedere à recta via publica, et trita, alioqui
præſumitur cõtra eos, vt ſcriptum reliquit Io. de Plat.
per illum tex. in l. 2. C. de curſ. public. lib. 12. et ita ſin-
gulariter Sal. in d. l. 3. in fi. C. de naut. fœno.
Hanc eandem ſecundã coniecturã velim amplies,
25 ut eò uſq; ꝓcedat, ẽt ſi repertus † in loco ſuſpecto ue-
lit pœnitere: qa non eſt amplius liber: nec liberã hẽt
uoluntatem poſtquã captus eſt: ita obſeruauit Flor. in
l. arborib. §. idẽ tractat. ff. de uſufruct. poſt nu. 5. uerſic.
item ſi deprehẽſus, C. de ſer. fug. quod ẽt animaduer-
tit Io. And. in addit. ad Spec. tit. de cõſtit. §. 2. poſt nu.
8. litera G. uerſ. ſed incidit.
Limita tamen hãc ampliationẽ locũ ſibi non uẽ-
26 dicare, ſi ſpõtè pęniteat, † vtpotè q reuertebatur cum

fuit deprehēſus: nam eo caſu non dr̃ fraudaſſe gabellam, nec tenetur ad pœnā: ſecus vero ſi requieſcebat forte in tigurio, vel caſa cum animalibus, & rebus ꝓhibitis extrahi, forte fortuna propter pluuiam: qa tūc non creditur ei, quòd penituerit, ſine alijs indicijs: ita grauiter, & doctè monuit Io. And. in d. addi. ad Spec. loco ꝓximè citato, cuius dictū prę cęteris obſeruatione dignū eſſe teſtat̃ Bertac. in d. par. 8. prin. n. 28. ſub ſi.

Secundò tibi amplianda eſt, vt illa cōiectura vera
27 ſit† etiā ſi extractio nondum perfecta ſit: etenim nihilominus pœna cōmittitur, ſufficit namq; eſſe repertum in via non recta, licet nondū exierit e territorio: vt tradit Alb. de Roſat. in tract. de ſtatut. 2. par. 3. q. & Bart. in d. l. q fiſcales, C. de nauicul. lib. 11. & ſequutus eſt Bertach. in eo. loco ſupra proximè citato nu. 19.

28 Quòd limitabis, & intelliges verū eſſe, †ſi ſtatutum loquatur per verbum præſentis tpis, vel imperfecti, vt ait Bertach. vbi ſupra d. nu. 19. Secus vero ſi per verbū præteriti perfecti: veluti ſi dicat extraxerit. nam tunc ſtatutū non habet locum, ſed requiritur actus perfectus, & cōſumatus: vt voluere Bal. & Butrig. in l. ſi qs non dicam rapere. col. 3. ver. conclude ergo ſin Guil. C. de epiſc. & cler. & in l. ſi fugitiui. 2. col. poſt num. 5. verſ. adde tñ C. de ſeru. fugit. & in l. 3. poſt nu. 2. ver. qdā dicūt, & ibi Sal. C. de naut. fœnor. vbi ēt recentiores ſcribētes, & idē tenet Alex. in l. q Romę. §. Callimachus, nu. 5. verſ. & not. quæſt. ff. de verb. oblig.

29 Huic tñ ſic exire volenti † mitiorē pœnam irrogādam eſſe, hoc eſt, arbitrio iudicis, cēſuerim, vt me docuit Bal. in d. l. ſi quis non dicam rapere, col. 3. eo. verſ. cōclude ergo, & in d. l. ſi fugitiui, col. 2. nu. 5. C. de ſer. fugit. vt ſi pœnam dupli ſubire debet, ſimpli tñ mulctet: vt ſenſit Bald. in d. l. 3. ſub eo. nu. 2. C. de naut. fœnor. quod primariū fuit dictum Spec. in d. tit. de conſtit. §. 1. nu. 8. ver. pone ergo, ſtatutū in fi. licet Bal. nullam de Spec. mentionē faciat, & hanc doctrinam ꝓbauit ēt Sal. in l. 1. in verſ. ex prædictis infero, &c. C. de rap. virg. hāc quoq; dicit eſſe quotidianā Bertach. vbi ſupra d. nu. 20. & maxima obſeruatione dignam.

30 Intelligas tñ, † vt iſtud poſtremū locum habeat; ſi inuentus, vt iā diximus, cōfiteatur ſe res illas ex illius loci agro exportare. tunc enim punitur, nedū mitiori, ſed ordinaria pœna, ꝙ ſi neget, & dicat, ſe res illas ad molēdinum ferre, vel villam, verum captus ſit in finibus loci forte fortuna ꝑ cuſtodes, nec ex ꝓbationib. vel alijs indicijs patere poſſit rē ita ſeſe habere. idem cenſendū, erit, præterquā, quod leuiori ſupplicio conſtringendus eſt, non ſecus, ac ſi ipſas exportaſſet. Sola namq; negatio non ſatis eſt. l. 1. §. vltim. ff. de extraord. crim. Quod ſi alio in loco fuerit deprehēſus, quà trāſire potuit ad alium locū non interdictum, vt ad molendinum, quod ēt probabile ſit ex qualitatibus tum perſonæ, tū loci in quo captus eſt, atq; rei, quæ ferebatur, ac ex ſimilibus coniecturis: tūc iudicis munus erit omnia diligēter, & accuratè inueſtigare, reumq; omnino abſoluere, vel pœnam eleuare, & quandoq; etiā condemnare, vt optimè poterit iudex arbitrari ex iis, quæ rē ipſam circunſtabunt: ita eleganter ꝓfitendo declarauit Bal. in d. l. ſi fugitiui n. 5. C. de ſer. fug. ad ꝙ affert nonnulla, quæ ipſe ꝑ te videre poteris. idem obſeruauit Alb. Bru. in eo. tract. de cōſtit. & ſtat. in verb. decretum. verſ. vlt. circa hāc materiam. & ante eum tradidit Io. And. in addit. ad Spec. eo. tit. de conſtit. §. 1. poſt nu. 8. litera G. quod etiam animaduertit Sal. in d. l. qui fiſcales, poſt nu. 1. C. de nau. lib. 10.

Tertiò velim amplies, ēt ſi nihil prædictorum ſit
31 ſequutū: † ſed probetur per teſtes, quibus ipſe dixerit, ſe velle extrahere contra ſtatutū, vel ſi ex alijs coniecturis colligi poſſit, habita tamen ſemp ratione qualitatis perſonarum, & rerum ex arbitrio iudicis. Et rō eſt: nam cum talia clam cōmittātur, proptereà dif-
32 ficillimum ſit in ħs habere probationes, ideo lex† cōtenta eſt probationib. facilioribus. l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit. l. ſi vicinis. C. de nupt. vt rñdit Alex. in d. conſ. 188. nu. 2. vol. 7. atq; Crau. in d. conſ. 115. nu. 1. 2. & 3. ꝙ egregiè ſcripſit Sal. in d. l. 1. in verſ. ex prædictis. idem voluit Flor. in d. l. arboribus. §. idē tract. ff. de vſur. quos ſequitur Bertach. in d. loco ſupr. citato. nu. 21. & hoc eſt quod tradidere Bal. & Sal. in l. 4. C. de naut. fœn. ſcilicet gabellarium poſſe cognoſcere, an fraus fiat ex coniecturis, & qualitate rerū, & literarum, vel dictis teſtium.

Quartò præterea eandem ſecundam coniecturam
33 ampliabis, vt procedat † ēt ſi quis reperiat̃ in loco ſuſpecto, veluti in littore maris cū rebus prohibitis exportati. l. quia nunquā, & ibi Bal. C. quæ res vend. non poſſ. Et ratio eſt ne detur materia delinquendi, & portandi ad hoſtes, ſecundum Bal. ibid. & notatur in l. cū proponas, C. de naut. fœnor. vt ēt aſſerit Bertach. in d. loco ſupra citato. nu. 21. Huc itidem referendum eſt, quod notat Flor. in d. §. idem tractat, ſcilicet eſſe puniendū illū, qui repetitur in limine territorij ꝑ cuſtodes, cum rebus prohibitis, quia prēſumitur hoc facere cauſa furandi gabellam, & animo malignandi.

34 Quintò ambliabis, † & ſi ille à recta via aberrās ſit immunis à vectigalibus, ſed exportet res alienas, quas dicit eſſe ſuas. nam is committit fraudem, vt l. 1. & ibi Bar. C. de nauic. non exercen. lib. 11. & l. vlt. C. de anno. & tribut. lib. 10.

Eandem coniecturam nunc limitabis, vt locū non
35 habeat, quando trita via, † & vſitata eſſet aqs obruta, & operta, vel prærupta, aut ſalebroſa, quæ latronibus, & excurſoribus occupata, vel hoſtium inſidijs obducta, aut alia iuſta aderat cauſa, propter quam quis ſe in tuto in viam illam dare non poſſet: ēt tunc nō præſumitur voluiſſe fraudare vectigal, ſed potius, vt impedimenta deuitare poſſet, arg. l. 2. §. ſi quis tamen; ff. ſi quis cautio. & in l. immo. ff. de liberal. cauſ. & l. Cæſar, ff. public. & vectig. ita tradidit Sal. in l. 3. in fi. C. de naut. fœnor. ſic etiam ſcripſere iuris interpretes in d. l. vlt. §. ſi propter, præſertim Caſtr. ff. eo. de publica. quod placuit, & Bertach. in eo. tract. de gabel. 9. part. prin. nu. 18 verſ. 14. quæro.

36 Quod ſi quis† probare voluerit, quem non ſoluiſſe gabellam, ex eo poterit probare, quod in libro gabellæ non reperiatur deſcriptus, teſte Bald. in l. cum quis legatum, nu. 3. in 4. oppoſ. C. de reb. credit. et in l. iuſtū C. de eden. idē tradidit Bar. in l. Titię textores, in prin. in 2. not. nu. 2. ff. de leg. 1. vbi aſſerit negatiuā probari ex inſpectione ſcripturæ, per illū tex. vnde colligebat ibidem probari aliquem non ſoluiſſe collectā, ſi non reperiatur in libro ſoluentium. idem ait Bart. in conſ. 81. Martinus Forniconi. quę omnia refert Dec. in cōſ. 497. in cauſa domini operarij. nu. 7. & ſeq.

CONCLVSIO DCCCXXXV.

ARGVMENTVM.

Quæ probanda ſint à gabellario agente rei vendicatione ad res, quæ inciderunt in commiſſum.

SVMMARIVM.

1 *Gabellarius agens rei vēdicatione ad res, quæ inciderūt in commiſſu opus eſt, vt probet ſe gabellarium, & ſic titulū.*

2 *Gabellarius agens rei vendicatione ad res, quæ inciderunt in commiſſum debet probare fraudem eſſe commiſſam.*

3 *Gabellario agenti rei vendicatione ad res, quæ inciderunt in commiſſum non ſatis eſt ſi probet quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis, quæ probatur per exactionem gabellæ.*

4 *Gabellario agenti rei vendicatione ad res, quæ inciderunt in commiſſum ſatis eſt, ſi probet quaſi poſſeſſionē exigendi, ſi fuerit in illa poſſeſſione exigendi gabellas tanto tēpore, cuius contrarij non extet memoria.*

5 *Gabellarius*

5 *Gabellarius agens rei vendicatione ad res quæ inciderunt in commiſſum ad probandum ſuum titulum præter longam conſuetudinem, debet etiam probare iuſſum Principis interueniſſe.*

1 Gabellarius † agens rei vendicatione ad res quæ inciderunt in
commiſſum; opus eſt, vt primo probet ſe gabellariũ.
& ſic titulum: ita teſtatur Flor. in l. ſicuti. §. ſi quæratˉ.
ff. ſi ſeruit. vendic: quem ſequitur Bertachi. in d. ſuo
tract. de gabel. 4. par. prin. nu. 46. inſuper debet proba
2 re † fraudē fuiſſe commiſſam. arg. l. qui accuſare. C.
de eden. & ibid. aſſerit Bertach.
3 Nec ſufficit probare † quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis, teſte Flor. in d. l. ſicuti. §. ſi quæratur, quæ probatur communiter per exactionem gabellæ. c. licet cauſam. extra de probat. vt etiam reſpondit Bar. Soc. in conſ. 187. nu. 15. vol. 2.
Et quod dictum eſt de quaſi poſſeſſione exigendi,
4 velim limites, & intelligas niſi fuerint † in illa poſſeſſione exigendi gabellas tanto tp̄e cuius contrarij nõ extat memoria: vt habemus ex l. Imperatores. §. itē reſcripſerunt. ff. de pollicita. ſic cautũ eſt à Bal. conſ. 242. Antiqua queſtio eſt, nu. 1. lib. 2. idē tradidit Dyn. in l. ſi publicanus. §. in omnib. ff. de public. vbi latiſſimè tractat quæſtionem, vtrũ vectigalia poſſint præſcribi. Vnde neceſſe eſt, ꝙ primo adſit cõſuetudo vetuſta exigendi: vt docuere Dyn. & Bar. in d. l. ſi publicanus. §. in omnibus, & cõprobauit Spec. dicēs requiri conſuetudinē, cuius memoria non extat in cõtrarium. in tit. de cauſ. poſſeſ. & proprie. §. quia vero. ſub nu. 14. verſ. quid de colligentib. pedagium.
5 Ad hæc ꝙ pręter conſuetudinē † longam requiratˉ
ēt iuſſus Principis, in probãdo titulo, hoc caſu ſanxit Imp. Conſtan. in l. vlt. C. noua vectigali. inſti. nõ poſſ. ꝙ ēt innuere vr̄ Bar. in loco ſupra citato, dũ dicit ſatis eſſe vetuſtatem, dum tñ interueniat ſcientia Principis, quæ requiritˉ in iuribus incorporalibus, quæ ſpectant ad principem: quæ regalia non poſſunt p̄ſcribi niſi de ſcientia Principis doceatˉ; vt l. 2. C. de ſeruit. & aqua. ꝙ ēt vr̄ velle gl. in l. munus, ff. de verb. ſign. Cy. quoq; in l. 2. C. no. vectigal. inſti. nõ poſſ. eius eſt ſnīę, vt ſatis ſit longiſſima cõſuetudo, dummodo interceſſerit ſcientia, & patientia ipſius Principis: arg. c. ſuper quibuſdam. ext. de verb. ſign. & hæc videtur verior opinio, vt teſtatur Bal. in d. conſ. 242. d. nu. 1. lib. 2.

CONCLVSIO DCCCXXXVI.

ARGVMENTVM.

Per quod tempus poſſit probari præſcriptũ eſſe exactioni gabellæ.

SVMMARIVM.

1 *Gabellæ exactioni præſcriptum probatur per tempus quinquennij.*
2 *Fiſcus non poteſt vendicare rem incidentem in cõmiſſum, elapſo quinquenio.*
3 *Gabella fraudata non poteſt agi poſt quinquennium.*

1 Gabellæ † exactioni præſcriptum probatˉ per tp̄s quinquennij, nam eo tp̄e elapſo non poterit fiſcus vendicare rem incidentem in cõmiſſum ex l. 2. C. de publi. & vectigal. q̃ doctrinā Bar. obſeruandā, & menti tenendā docet in l. cõmiſſa nu. 4. ff. de vectigal. Cui ſnīæ & illud ſuffragatˉ, ꝙ ſin-
2 gulis dieb. † fit in ſtatutis, ꝙ aſſignentˉ bona in caſtrũ, ꝙ alias habeantˉ pro publicatis, ꝙ hm̄oi bona fiſcus vltra quinquennium vendicare non pōt. Et hanc opinionem comprobat Alex. conſ. 216. conſideratis his, nu. 6. vol. 6. ſic ſcripſere Bal. & ibi Bart. in d. l. 2. & Bal. in l. 3. C. ſi pp. pub. pe. & in rub. ff. de rer. diuiſ. col.
3 4. & 5. vbi dicit, ꝙ ſi fraudata eſt gabella † non poteſt agi poſt quinquennium. Pluribus hanc poſſem gabellarum materiam explicare, verum cum eam diſcutiendi præcipua fuerit Bertach. cura, ad ipſum me in præſentia reijcio.

CONCLVSIO DCCCXXXVII.

ARGVMENTVM.

Gabellariorum liber an probet.

SVMMARIVM.

1 *Gabellariorum liber fidem facit. Ratio eſt, nu. 2.*
3 *Gabellarij non ſunt publicæ perſonæ.*
4 *Gabella quo in loco ſit ſoluenda, remiſſiuè.*

1 Gabellariorum librũ † fidem facere dixit Bal. in l. q̃dam. §. nummularios, ff. de edendo, vbi dicit veram
2 hanc eſſe Concluſionem, eò ꝙ † gabellarij ſunt ele-
3 cti publica auctoritate, licet non ſint † publicæ perſonæ, teſte Bertach. in tract. de gabel. in 4. q. prin. nu. 2. de qua re nos ēt ſupra meminimus, in concl. exactorum liber. & agemus infra in concl. liber gabellariorum, iccirco vlterius non progrediar.
4 Quo vero in loco ſit ſoluenda gabella, † id latè diſſerentem conſulas Gab. in ſuis concl. lib. 6. conclu. 2. nu. 10. quæ hic non refero, ne propoſitæ materiæ terminos tranſilire videar.

CONCLVSIO DCCCXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Geminatio quantæ ſit efficaciæ, & virtutis ad aliquid probandum.

SVMMARIVM.

1 *Geminatio actus, vt delicti probat maximum crimen etiã ſi ex ſe leue ſit.*
2 *Ob delictum ſæpius patratum quis punitur capitaliter, etiamſi eſſet imponenda pœna pecuniaria ex forma legis, vel ſtatuti.*
3 *Praxis Ang. vt quis ad mortem ſecure poſſit condemnari.*
4 *Geminatio delicti efficit, vt quis pœna mortis puniatur, ēt ſi illa crimina ſui natura non ſint capitalia.*
5 *Geminans delictum delicti veniam ſpectare non debet.*
6 *Geminatione, & reiterationis furti ratione quis poteſt furca ſuſpendi.*
7 *Ob geminationem, & frequentiam actus litigandi repellitur quis à teſtimonio ferendo.*
8 *Geminatum delictum Princeps non præſumitur voluiſſe remittere, niſi expreſſè facta mentione geminationis in indulto.*
9 *Hæreticus nõ auditˉ de correctione, ſi geminata vice cecidit.*
10 *Geminans greſſus per eandem viã præſumitur commiſiſſe maleficium in illa via.*
11 *Geminatio actus ad duas vices refertur.*
12 *Dictio pluries verificatur in duab. vicibus.*
13 *Geminatio factum grauat etiam ſi delictum ſæpius geminatum fuerit punitum.*
14 *Geminatũ delictũ minimũ nõ ita acerbe debet vindicari.*

1 Geminatio actus † veluti delicti tantæ eſt efficaciæ, atque virtutis, vt per illam probetur quod maximum delictũ, etiã ſi ex ſe leue eſſet, ſic tradidit idque latè Hippol. in l. 1. §. quæſtioni. nu. 2. cũ plur. ſeq. ff. de q. & idē in ſing. 378.
2 incip. geminatio per totũ. Hinc ꝓpterea fit, ꝙ † licet

ex

ex forma legis,vel ſtatuti pro aliquo crimine eſſet im ponenda pœna pecuniaria: tñ ſi accuſatus de huiuſmodi delicto conuincatur, ꝙ illud ẽt aliàs patrarit, idq; ſæpe,tunc talis reus debeat puniri capitaliter pęna vltimi ſupplicij:ita ſcripſere vno conſenſu Barto. Bal.Ang.Odofre.& Io.de Platea in l.1.per illum tex. C.de ſuperexact.lib.10.& docuere Bar.& Bal. in l.licitatio,§.ꝙ illicitè, circa prin.ff.de publi.idẽ tradidit Alex.in addit.ad Bar.in l.1.C.de ſuperexactor.& ad-
3 dit Ang. ibidem: † ꝙ quãdo aſſeſſores volunt facere aliquẽ reum mori,ponunt in inquiſitione,q̃ formant contra eum, quòd illud ſeu illa omnia crimina, de quibus inquirit,pluribus vicibus commiſit; & poſtea eum conuincant de tali perſeuerantia: quo facto dicit, ꝙ ſecure poterunt eum ad mortem condemnare,ſic loquutus eſt Ang.ibidem,quem ſequitur Marſ. in d.ſing.376.nu.2.

Conclu.primo loco ampliabis,vt locũ habeat etiã
4 ſi illa crimina † ſua natura non eſſent capitalia,quod perpetuo menti eſſe tenendum monet Ang. in d.l.1. pro quo dicit eſſe contex. in l. oẽs, C. de delator. lib. 10.vbi quis propter conſuetudinẽ delinquendi punitẽ pœna mortis. Huic vero rei optimè quadrat ꝙ egregie ſcripſit Grammat.voto 17.nu.8.id eſt,eũ, qui ge-
5 min et delictum, † non debere ſperare delictorum veniam.prout Bal.in l.3.C.de epiſcop.audient. ſic ẽt innuit Spec.in tit.de contum.§. nunc dicamus, nu.5. verſ. ſed pone Iudex, & idem videtur ſentire Innoc. in c.nouit. poſt num.4.verſ.hæc autem denunciatio, ext.de indic.ad idem extat ſingularis contex.in c.ita nos,25.q.2.& in c.peruenit.27.q.1.

6 Quapropter ex hoc cõſequitur, vt ille, † qui hodie furatus ſit rem aliquam vilem,& cras aliam,multaq; alia deinceps, ratione reiterationis, & geminationis poſſit furca ſuſpendi,ita ſenſit Marſ.in d.ſingul.278. nu.3.cum ibi allegat.idem voluit Bal.in l.apud anti quos,in fi.C.de fur.& placuit ſcriben.in auth.ſed nouo iure,C.de ſer.fugit.ſicq; protulit Ang.in tract.maleſi.in verb.veſtem cœleſtem abſtulit.in 2.char.verſ. quæro ſi aliàs,& ibi late addit.hoc idẽ cenſuit Bar.in
7 l.ſi cui.§.fi.in fin.ff.qui accuſ.Huc accedat,† ꝙ etiam conſuetus litigare propter frequentiã,& geminationem actus litigandi,repellatur à teſtimonio ferendo: ita ſancitum eſt in c.quia ſuſpectus,3.q.4.& c.nullus, verſ.frequenter litigantes.eadem cauſa.

Secundò velim amplies eo vſq; concl. locum ha-
8 bere † vt non præſumatur Principem voluiſſe remittere delictum geminatum,& reiteratum,niſi expreſſa facta reiterationis, & geminationis mentione in indulto:ſic eximie prodidit Bal.in l.nemo,C.de epiſ. audient. quod & voto ſuo confirmauit Gram. in d. voto 17.num.11.& 12. atque probauit idem Marſ.d. ſing.378.nu.4.

9 Tertiò poteris ampliare in hæretico: † nam licet hæreticus paratus corrigi non tradatur curiæ ſeculari puniendus, c.pen.§.ſi quis,ext. de hæret. tamen ſi geminata vice cecidit, non auditur de correctione: vt decreuit ſum. Pontif. Alex.IIII. in c.ſuper eo.& in c. accuſatus, de hæret. lib.6. vt etiam voluit Marſ.in d. ſing.378.nu.4.cui ſententiæ fauet Roch.de Cur. in reper.c.vlti.col.2.de conſuetud.

10 Quartò amplianda eſt cõcluſio,† vt contra frequẽtantem eandem viam,& ſæpius greſſus geminantem ſumatur indicium maleficij commiſſi in illa via:iuxta ſententiam ſcriben. quos refert Blanch.in tract. de indicijs.nu.72.verſ.frequentatio vię,cum pluribus.ſeq. Et huc pertinet gl.in l. conſentaneum.C. quomodo, & quando Iudex.

Quintò ampliabis concl.etiam eſſe veram, etiam
11 ſi bis † tantum delictum commiſerit, teſte Alex. in addit.ad Bar.in l.1.C.de paſcuis public.lib.11.vbi dicit geminationẽ, & perſeuerantiã referri ad duas vices,hoc idẽ tradidit Ang.de trien. & ſemiſ.in §. & ꝙ
12 ſæpe.vbi dicit dictionem pluries † verificari in duab. vicib.ꝙ idem dixit Bald.in l.fideicommiſſa.§.ſi quis decem,ff.de lega.3.idem voluit Bonicon. in tract.de accuſat. ſub nu.45. poſt verſ. nunc quoq; videndum eſt.ſic placuit & Roch.de Cur.in tract.de conſuetud. poſt nu. 371.verſ. prima eſt conclu. & late proſequitur Marſil.in d.ſing. 378.nu.5.

13 Sextò amplia † geminationem grauare factum, ẽt ſi delictũ ſæpius geminatũ fuerit punitũ: ita cenſuit Thom.Grammat.d.voto 17.num.12.ꝙ confirmauit Abb.in c.1.per gl.ibi,de cler.percuſſor. & tex. ſecundum eundem in l.3.& l.ſeruos, C.ad l.Iul.de vi publ. idẽ aſſeruit Bal. in auth. ſed nouo iure. nu.4. verſ. ſed dubitatur nunquid furta. C.de ſeru.fugit. eiuſdẽ fuit ſententiæ Anch.in c.vlt.de foro compet. & ibi Barb. col.19.ibi, & inquantum.

14 Limita prædicta omnia nõ procedere † in delicto gminato minimo. De iſtiuſmodi namque minimis nulla habetur ratio: vt ad hoc videtur reſpõdiſſe Cal liſtrat.in l.ſcio.ff.de in integr.reſtit. & Pau.in l.omnino,ff.de impenſ.in reb.dotal.fact.& ſum.Pontif.in c. licet cautam,in verb.nulla aut modica. de probat.ꝙ latè tradidit Marſ.ſing.276.& 378. ſub fi.& vberrime in l.vlt.in fi. col.2.ff.de ſicar.

CONCLVSIO DCCCXXXIX.

ARGVMENTVM.

Gener an pro ſocero teſtimonium dicere poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Gener à teſtimonio dicendo pro ſocero repellitur.*
2 *Socer parentis vicem obtinet.*
3 *Gener ad teſtimonium dicendum pro ſocero compelli non poteſt.*
4 *Gener pro ſocero dicere teſtimonium non poteſt de iure ciuili, ſecus de iure canonico, niſi quando ſe ſubtrahunt odio vel amore.*
5 *Gener pro ſocero teſtificari poteſt & compellitur, quando aliter veritas haberi non poteſt.*
6 *Veritatem celare peccatum mortale eſt.*

1 Gener à teſtimonio dicendo pro ſocero † repellitur: vt aſſeruit Accurſ. in l.teſtis idoneus.ff de teſtib.quem ſequitur Bar.in l. qui teſtamẽto. §. quæcunq; nu.5. ff. de teſta. ſic tradidit Nep. de Mont.Alb.tract.de teſtib.nu.106.Huius cõcluſio-
2 nis ratio eſt, quia ſocer † parentis vicẽ obtinet, vt ait Pompon.in l.quia parentis,ff.ſol.matr.idem teſtatur Steph.Aufr.in d.tract.nu.89.idq; colligitur ex l. teſtis idoneus,ff.de teſtib.idem voluit Spe. tit.de teſte. §.1. nu.17. verſ. quid ſi aduerſarius, idem cenſuit Alber. de Malet.in d.tract.de teſti. num.49. quod placuit & Archid.in c.lege Iulia.4. q.8. ad quod etiam reſpondit Anch.conſ.64.nu.13.

3 Amplia,vt id eò vſq; procedat,† vt compelli etiam ad teſtimonium dicendum non poſſit, ſi credimus Albe.de Malet.vbi ſupra in c.6.qui teſtes non cogantur teſtificari,nu.9.quod probauit & Io.Crot.de teſti. nu.4.in 5.par.

Primò limitabis & intelliges conclnſionẽ cũ am-
4 pliatione indiſtinctè † procedere de iure ciuili: ſecus autem de iure canonico: niſi quando ſe ſubtrahunt odio, vel amore, ſecundum Soc.in tract. fallen.regu. 216.& Corſ.in ſuo reper. in litera A.in verb. teſtis,in penul.col.quos ſequitur Petr.de Monca. in addit. ad Crot.in d.par.5.in litera A. poſt nu.15.

5 Secundò limitanda eſt, vt locũ non habeat, † qñ aliter veritas haberi non poteſt: quia tunc compelleretur,& eius teſtimonium reciperetur, quod ea cõfirmatur

firmatur

6 firmatur ratione: nã alioqui veritas celaretur, † quod
eſt peccatum mortale vt in c. quiſquis. 11. q. 3. ſic do-
cuit gl. & ibi notãt DD. in c. ſuper eo. & in c. peruenit.
de teſti. cog. idem voluit Abb. in c. in literis; de teſtib.
in fi. quibus accedit idem Pet. de Monc. in eodem à
nobis nuper citato loco.

CONCLVSIO DCCCXL.

ARGVMENTVM.

Genus aliquem ducere ex aliquo, quo pacto poſſit probari.

SVMMARIVM.

1 *Genus aliquem ducere ex hoc vel illo per indicia, et cõiectu-
ras poteſt probari.*
2 *Genus aliquem ducere ex hoc vel illo per publicam vocem,
& famam poteſt probari.*
3 *Genus aliquem ducere ab hoc, vel illo per oculorum ſenſum
poteſt probari.*
4 *Genus aliquem ducere ex hoc vel illo per ſolum teſtimoniũ
auditus probari poteſt.*
5 *Teſtimonium auditus ſufficit in his probandis, quę homi-
num memoriam excedunt.*
6 *Genus aliquem ducere ex hoc vel illo non poteſt probari per
publicam vocem, & famam, quando agitur de proban-
do genere recenti: ſed vna cum ipſa debet tractatus, &
nominatio probari.*

1 Quod quiſpiã prognatus ſit † ex hoc vel illo
gñre, nulla alia re poſſe probari dixe-
rim, quàm p indicia, & cõiecturas: ita dicit apertè gl.
nulli nõ obuia in l. 1. ff. de prob. cuius doctrinã aucto-
ritate ſua confirmauit Fran. Aret. in conſ. 37. nu. 1. &
2. vbi latè, quod velim intelligas, ſi quæratur de pbã-
do genus, vel progenitores, q centũ, & eo amplius an-
nis ſuperfuerunt, vt ibidem tradit Aret. col. 1. ſub fin.
Bal. verò in auth. quas actiones, in vlt. q. nu. 16. verſic.
ego dico. C. de ſacroſ. eccl. dicebat in hmõi probatio-
ne plurimum poſſe famã, per c. veniens. de verb. ſign.
hoc idem ante Bald. ſenſit Arch. in c. ſi plures. 16. q. 7.
vbi hanc eandem quęſtionem noſtrã examinat, quę-
rens cùm aliquis vult probare ſe ducere genus ab ſtir-
pe illorum, qui fundauerunt loca, & fuerunt patroni:
qua ratione probare debeat, eandemq; cõcluſionem
(remotis verborũ ambagibus) firmat Hoſtienſ. & Io.
And. in c. licet ex quadam, de teſtib. vbi hoc dicũt ſi-
ne vlla differentia, quos ibidem ſunt ſequuti Abb. &
cæteri recentiores ſcrib. & ibidem Imol. addit, per te-
2 ſtimoniũ auditus cũ publica voce & fama † probari,
quẽ ex horum, vel illorum gñre, & affinitate gñratũ,
ad horũ & corroborationem afferri põt illud, q non
lõgè diſtat ab his, cuius auctor fuit Ant. de Butr. in c.
1. de fid. inſtr. vbi dixit, ſi quęſtio ſit de inſtrumẽto an-
tiquiſſimo, an qui cõfecit ipſum, fuerit notarius, ſuffi-
cere probationem per publicam vocem, & famam.
3 Primò amplia, † vt etiam probari poſſit per oculo-
rum ſenſum, quem ex eo genere natum eſſe, id eſt, p-
bando gradus affinitatis illius maiorũ, è quorum ge-
nere ſe oriri quis prætendit p tractatũ de viſu quouſq;
ſurſum quis poſſet: vt ex hoc exemplo patebit: nam
probabit quis patrem ſuum fuiſſe fratrẽ germanum,
nempè Titij, & legitimũ Caij, hosq; Titium, & Caiũ
fuiſſe filios Seij, & deinceps deſcendẽdo, & probabit
per inſtrumẽta publica, ſi ad manum ſunt: ita docuit
Fran. Aret. in d. conſ. 37. nu. 1. ſub fi. col. 2.
4 Secundo loco ampliabis, † vt non ſolum p teſtimo-
nium publicę vocis, & famę poſſit fieri iſta probatio,
ſed etiam per ſolum teſtimoniũ auditus. Nam apud
noſtros eſt in vſu receptũ, vt in his, quæ excedunt ho-
5 minum memoriam † ſufficiat teſtimonium auditus,
ſicut quando quis vult probare memoriam extare de
re, quæ excedit ætatem hominis, vt probatur in l. ſi ar-
biter. ff. de prob. vt tradidit Arch. c. hic videtur. 22. q.
2. & clarè ſcripſit Ant. de Butr. in c. tam literis. & in c.
licet ex quadam, de teſt. idque in noſtro caſu videtur
poſſe probari ex c. de parentela. 35. q. 6. & ex c. tua. de
conſang. & affin.
6 Limita concluſionem procedere, † quando ageretur de probando genere recenti: quod non excederet
memoriam hominum: nã tunc non ſufficeret publi-
ca vox, & fama: ſed vnà cum ipſa deberet tractatus, et
nominatio probari; iuxta ea, quæ tradit Bar. in l. filium
eum definimus, ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iur. & in
l. quod ſenatus, ff. de lib. agnoſ. & quæ ſcripſit Ant. de
Bur. in c. tranſmiſſæ, ext. qui fil. ſint legit. & quæ pro-
didere recentiores in c. per tuas, de prob. & quæ dixit
Bal. in l. non ignorat. C. qui accuſ. non poſ. Sed de his
nos diſſeruimus ſupra in concluſ. Affinitas, & in cõ-
cluſ. parentela. ad ea me reijcio.

CONCLVSIO DCCCXLI.

ARGVMENTVM.

Per genitiuum caſum alicuius dominium demonſtrari, ibiq; de multiplici ſignificatione eiuſdem.

SVMMARIVM.

1 *Genitiuus caſus alicuius dominium probat.*
2 *Genitiuus caſus poſitus in ſtatutis, debet intelligi de domi-
nio.*
3 *Genitiuus in priuilegijs debet ſemper accipi de dominio.*
4 *Genitiuus caſus demonſtrat dominium in caſibus in qui-
bus cadit dominium ſicut cum ſubiecta materia non
poſtulet, vt in beneficijs Eccleſiaſticis.*
5 *Genitiuus nudã poſſeſſionem ſine dominio probare poteſt,
etiam in materia ſtatutorum.*
6 *Genitiuus vſumfructum probat.*
7 *Interdictum contra terras Regis poſitum, afficit etiam ter-
ras, in quibus Rex habet uſumfructum.*
8 *Genitiuus probat cauſam efficientem, materiam, & finalem.*
9 *Genitiuus probat iuriſdictionem.*
10 *Genitiuus ſignificat meum aliquid ratione ſpei, uel deſti-
nationis.*
11 *Genitiuus ſignificat praeminentiam, & prælaturam.*
12 *Genitiuus quodcunque probat, prout ſubiecta materia
poſtulat.*

1 Inter plurimos dñium pbandi modos eſt & ge-
nitiuus caſus. † Nam per genitiuum caſũ,
vt plurimũ probatur alicuius dominiũ: vis enim hu-
ius caſus in eo ſita eſt, vt dominium propriè demon-
ſtret; ſic colligitur ex Vlp. reſpõſo in l. ſi domus, §. vlt.
ff. de leg. 1. ita tradit Fel. in c. quia Gug. in prin. ext. de
iudi. vt & ſcripſere Bar. & DD. in rub. ff. de nou. oper.
nunc. & præſertim Franc. Niconit. nu. 141. Io. Cro. nu.
28. & Hormannoct. Der. nu. 18. ſic ſenſit Abb. in c. 1.
nu. 28. verſ. in gl. in verb. quæ Regi. de poſtul. prælat. p
l. 2. §. in locum, ff. de religio. & ſump. funer. vt ſi dice-
remus talis equus eſt Petri, vt ibi per eum. hoc idẽ do-
cuit ipſemet Abb. in c. quia V. poſt. n. 4. verſ. & ex hoc
not. quod genitiuus. de iud. idem Bar. in l. 1. §. poteſta-
tis, ff. de pecul. & in l. parui. ff. naut. caupon. ſtabul. cui
accedit Aret. in l. qui abſenti. §. ſi quis poſſeſſionẽ, ff.
de acqui. poſſ. idem voluit Card in clem. 1. §. terra. de
pęn. placuit, & Alex. in rubr. ff. de iuriſd. omn. iud. nu.
2. ad idẽ tradit Corn. cõſ. 282. incip. in hac. lib. 4. Lãfr.
in c. diſpendioſam, de iudi. de qua te latè Iaſ. in d. rub.
ff. de nou. oper. nunc. nu. 4. ſic ſcripſere Abb. Imol. &
Barb. in c. 1. de poſtulat. prælat. idem voluit Bald. in l.
1. in §. item Pomponius, in prin. ff. nau. caup. ſtab.

Ex hac

Digitized by Google

2 Ex hac concl. noſtra conſequitur, † vt ſi genitiuus poſitus ſit in ſtatutis, debeat intelligi in dominio vero, teſte Abb. in d.c.1.nu.26.& 30.& not. auctor addi. ad Fely. in d.c. quia Gug. in prin. & in litera A ita docuit Bar. in d.l.1.§. poteſtatis. ff. de pecul. vbi inquit genitiuum in ſtatutis ſignificare proprietatem. Sic teſtatur, & Cor. in conſ.35. nu.11.lib.1.;& in conſ. 282. nu. 12. vol.4. in conſ.14. nu.5. vol.1.& in conſ.100. nu.15. vol.2. quod confirmauit & Guid. Pap. in ſingul. 160. nec latuit Pariſ. in conſ. 21. nu.32. lib.2. nec præterijt Nat. in conſ.333. nu.2. lib.1.

3 Quemadmodum etiam in priuilegijs † genitiuus debet ſemper accipi de dominio, vt auctor eſt Rom. in conſ. 180. ſi admittimus. nu.11. in fi.

4 Concluſionẽ limitabis, & intelliges, † vt genitiuus caſus importet dominiũ in caſibus, in quibus cadit dominium ſed quã ſubiecta materia non patitur, nõ poteſt probare dominium, vt eſt in beneficijs eccleſiaſticis, in quibus non habetur dominium, vt in c.2. de don. ita ſenſit egregie Dec. in d.c. quia V. num.11. verſ. ex quo infertur. de iudicijs. idẽ innuere vr̃ Alex. in conſ.35. viſo proceſſu. nu.14. lib.4. vbi conſuluit in q. quæ verſabatur inter magnificam ciuitatem Sarzanæ, vt ipſe ibidem eum vocat in prin. quæ me ciuem ſuum benigne genuit, aluit, & educauit, & commune Caſtri noui. Dec. ſequutus eſt Fran. Niconit. in eadẽ rub. ff. de nou. oper. nunc. nu.141. verſ. & ne ſingulos caſus. in fi. & latè proſequitur Ang. Aret. in procem. inſt. col.3.& 4. per tot.

5 Secundo loco limitabis, & intelliges, † vt etiã interdum per genitiuum probet̃ nuda poſſeſſio ſine dominio, vt conſultus reſpondit Corn. conſ. 229. nu.4. vol.1.& in conſ.247. num.16. vol.2. ſic tradidit, & auctor addit. ad Fel. in d.c. qa Gu. in litera A.& ibi Feli. idem inquit Bar. plene in l.1.§. poteſtatis. ff. de pec.& in l. parui. ff. naut. caupon. ſtabul. & in l.1.§. ait ꝑtor. ff. de lit.& notar in l.1.& ibi Bar.& Bal. ff. de relig. vbi aiunt genitiuũ poſſeſſionem ẽt ſignificare in materia ſtatutorum. idem aſſeruit Bal. in l. vt priuatorum. C. ſi à non compet. iud. atque Alexan. conſ.5. vol.4.& in rub. ff. de nou. oper. nunc. ſub nu.16.& Bar. in 1. cõſtit. codic. vbi inquit bona alterius poſſeſſa per alium cõprehendi aliquando per ſtatutum, vt qui damnum dederit in poſſeſſione Titij intelligatur etiam ſi non ſit ſua: quia huiuſmodi modus loquendi verificatur etiam in ſola poſſeſſione, vt ait idẽ Alex. in d. rub. de nou. oper. nunc. nu.16.& Franc. Pata. in 1. conſtitu. C. ꝙ pluribus examinat idem Franc. Niconit. in d. rub. ff. de nou. oper. nunc. nu.147. verſ. ex quo infertur per Bar. cum plurib. ſeq. idem dixit Io. Crot. ibidem num. 30.& Hormannoct. Dec. nu.19. cum ſeq.

6 Tertio limita, † vt interdum per genitiuum probet̃ vſuſfructus, vt in l.1. in prin. iuncto. §. non ſolum. ff. arbor. furt. cæſar. ſic cautum eſt à Corn. in d. conſ. nu. 16. verſ. ſed nihilominus. vol.2.& confirmo ex ver. bona in l.2. ff. de orig. iur. vt etiam ſcripſit auctor addit. ad Fel. in d.c. quia Gug. Vnde fit, † vt interdictum cõ-

7 tra terras Regis poſitum afficiat etiã terras, in quib. Rex habet vſumfructum, iuxta ſententiam Io. And. in c. ſi ſententiam. de ſent. excom. in 6.

8 Quarto limita, † vt quandoque per eum probetur cauſa efficiens, quandoque cauſa materialis, qñque cauſa finalis quas ſic vocant teſte Corn. conſil. 247. ſub nu.16. & hæc omnia probantur in quolibet principio librorũ. ff.& C.& tradunt DD. in rub. ff. de nou. oper. nunc. vt ẽt placuit Alex. in conſ.125. viſo proceſſu. nu. 8. li.7. & decidit Card. de Mont. in dec.422. vt & probauit Iaſ. in l. quoties in ſtipulationib. nu.5. in fi. ff. de verb. oblig. Et quando probet iuriſdictionẽ

9 † c.1.& ibi Bal. ext. de poſtulat. prælat. Doct. poſt gl. in c. accedens. ſecund. vt lit. non conteſt.

10 Inſuper genitiuus † ſignificat meũ aliquid ratione ſpei vel deſtinationis, ita docet Iaſ. in l. ſi mora. nu.8. poſt verſ.6. põdera tex. ff. ſol. mat. ꝑ gl. in l. ſi filio.§.1. in verb. nr̃am. ff. eod. tit. ſol. matr. & ita dicit intelligi tex. in l. diuortio.§. ſi fundũ.& in §. ſi vir. vbi gl. ff. eo.

11 Præterea † quandoq; ſignificat præeminentiam, & prælaturam, vt teſtis eſt Bal. in c. nullus. nu.11. verſ. paſtor dicitur de elect. vt quando dicimus, paſtor Eccleſiæ. ſignificamus actum nobilis officij, & intelligitur de eo, qui præeſt dignitati.

12 Et in ſumma † varijs modis quid probat̃ per genitiuum, ſcilicet prout ſuadet materia ſubiecta, vt ait Corn. in d. conſ.247. nu.16. vol.2. quem etiam videas in conſ. 24. lib.4. Et quam pluribus etiam alijs modis quid probari per genitiuum docent abunde ſcribẽtes in d. rub. ff. de oper. nou. nunc. præſertim Iaſ. num.4. cum ſeq. quos conſulto prætereo, cum quilibet ex ſe eos reperire poſſit.

CONCLVSIO DCCCXLII.

ARGVMENTVM.

Quãta ſit auctoritas Gloſſæ in re aliqua probanda.

SVMMARIVM.

1 *Gloſſæ auctoritas apud doctores in re aliqua probanda.*
2 *Gloſſæ auctoritas accedente opinione Bar. vel alterius inſignis Doctoris habetur pro communi opinione.*
3 *Pro iudicis ſententia non eſt præſumendum, qui non ſit ſolitus ſequi ſententiam gloſſę.*
4 *Gloſſę dicto potius eſt ſtandum, quàm Innocentij.*
5 *Tutum non eſt ab opinione gloſſæ recedere.*
6 *Gloſſæ auctoritas omnibus antecellit, hoc eſt, ſingulis partitiuè, non omnibus ſimul ſumptis.*
7 *Gloſſę atteſtanti de cõſuetudine alicuius legis credendũ eſt.*
8 *Gloſſatori creditur aſſerenti conſtitutionem, ſuper qua ſcribit, non eſſe in vſu. Contrarium, nu.9.*
10 *Gloſſę auctoritas in dubio ſemper eſt ſequenda.*
11 *Gloſſæ auctoritas in claris non eſt ſequenda exiſtente communi opinione contraria.*
12 *Gloſſæ opinio communi opinioni præponenda eſt, quando in cauſa matrimonij eſſet opinio gloſſę, quę ſtaret pro matrimonio.*
13 *Gloſſę creditur, ſi illuſtre admodum habuerit ingenium.*
14 *Gloſſæ auctoritas non eſt ſequenda, ſi opiniones doctorum melioribus rationibus munitæ ſint.*
15 *Gloſſæ vel Doctori tantum creditur, quantum permouetur lege vel ratione.*
16 *Gloſſa nihil allegans reijcienda eſt.*
17 *Gloſſę non creditur, vbi conſuetudo in contrarium extat.*
18 *Gloſſæ auctoritatem ſequi non cogit nos neceſſitas, ſed voluntas ſuadet.*
19 *Gloſſæ auctoritas nullius eſt ponderis, quando habet plureralias gloſſas contrarias.*
20 *Magis ſtringunt plura vincula, quàm vnum.*

1 Gloſſæ auctoritas † in re aliqua probanda apud noſtros tantam vim habet, tantumq; pollet, vt cuius vis eximij ſcriptoris ſententię eã præponere non vereant̃. Hanc tantopere magnificãt quã plurimi ex noſtris, vt ab eius opinione recedere tutũ non eſſe ſint teſtati, ſic ſenſere Iac. But. in l.1. C. q pro ſua iuriſd.& Cor. in conſ.307. nu.17. vol.3. Huic tantũ tribuit Cyn. in l.1. nu.3. in fi. C. de actio.& obli. vt dicere ſit auſus gloſſam eſſe iuris Idolũ.& in l. non moriturũ. col.1. in fi. C. de cõtr.& commit. ſtip. Hinc Bal. in l. cũ hæreditas in fi. C. depoſ. dicebat authoritatem gl. omnes alias tollere auctoritates, & idẽ in l. vlt.§. neceſſitate. poſt nu.9. poſt verſ. alij dicunt, quod cõſenſus. C. de bon. quæ libe. nobis præcipit vt gloſſæ adhæreamus: fore enim vt in perpetuũ non erremus.

idem

idem quoq; dicebat in l.2.in fi. C.de ſenten.quæ ſine
cert.quant.profer. in magnis dubijs ſemp eſſe tenen-
dã opinionem gloſſæ,& in l.vlt.nu.9.C.de pen.iud.q
mal. iudic.monuit Iudices, vt in iudicando nunquã
recedant ab opinione glo. Vnde idem Bal.in l.preci-
bus,nu.23.C.de impub.& alijs ſubſtit, quem ſequitur
Sal.in l.traditionib. C.de pact. dicebat nos ita adhæ-
rere auctoritati gl.ſicut Bononiẽſes Carotio, & ſicut
ducens nauẽ inhæret temoni,de quo dicit gloſſa ſimi
lẽ eſſe in l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur. hæc & infini
ta ꝓpè alia huius generis reperire poteris apud Clau.
de Seyſel.in l.vt vim.nu.13 t.verſ. vltimo notandum
eſt,ff.de iuſt.& iur. & apud auctorẽ addit.ad Bart.ibi.
ſub.nu.8.litera T. ſuper verb. cuius auctoritas eſt ma
ior,qui quàm plurimos auctores citat, apud quos au-
ctoritas gl. plurimum valuit,quæ omnia referre ſuper
uacaneum eſſet,præſertim in re tam clara.

2 Primò amplia concluſionẽ, † vt habeatẽ pro com-
muni opinione accedente opinione Bar.vel alterius
inſignis Docto. vt latè proſequitur Maria. Corat. de
cõi opi.Docto.lib.1.tit.3.nu.1.& 2.idem teſtatur Iaſ.
in l.vt vim.col.pen.nu.34. de iuſt. & iur. hoc etiã vo-
luit Thom.Ferrat. in tract.cautel. in caut.17.magna
eſt q.nu.2.vi & aſſeruit Valent.Forſter.in tract.de ſuc
ceſſ.ab inteſt.in tit.de ſucceſſ.nou.iur.aſcen.in 4.cõcl.
4 funda.Bar.verò auctoritas, ꝙ ꝓbauit Carell. Cott.
in ſuis memoria.in verb.cõis opinio in iudicando,ꝑ-
pe finem,verſ.& ideo ſecundum aliquos,vbi teſtatur
ita ſeruari per Collegium Iudicum Mediolani : idẽ
confirmauere Dec. in c.1. in 1.lect.nu.94. de conſtit.
& in conſ.23. pro tenui.col. vlt. ſub num.5. verſ.non
obſt ſi dicatur,Abb.in conſ.60.vol.2. Ang.in conſil.
188. viſis actis, in fi. Cuman.in conſ.44. ab arbitrali.
poſt prin.Fulg.in conſ.22.nobiles,in fi.Iaſ.in l.re con
iuncti.nu.16.ff.de leg.3.

3. Secundo loco amplianda eſt, † vt eo vſque cõclu-
ſio vera ſit, vt non ſit præſumendum pro ſententia iu
dicis,qui non ſit ſolitus ſequi ſentẽtiam gl.ſed ſentẽ-
tias inſolitas,vt auctor eſt Bal. in d.l. vlt.nu.9.verſic.
quarto nunquid, C.de pen.iud.qui malè iudic. & huc
pertinet quod idem notat in c.firmiter,nu.6. de con-
ſtit.& in l.obſeruare,§.proficiſci,ſub nu.14.ff. de off.
proconſ.& quod aduertit Angel.in l.2.ff. de accuſat.
quodque notauit Salyc. in l.2. C. de ſenten. quæ ſine
cert.quant.profer.vbi ſic loquitur, illum, qui neſciat
equitare,tenere ſe debere ſuper arzone:loquens de iu
dice, qui neſcit iudicare, vt ſequatur opiniones gloſ-
ſarum.Hinc Io.de Imo.in c.paſtoralis, in prin.de off.
4 ordi.dicebat † potius ſtandum eſſe opinioni gloſſæ,q̃
dicto Innocentij; eiuſdem fuit ſententiæ Imo.in c.cũ
5 contingat, de iureiur. aſſerens, † non eſſe tutũ Iudici
recedere ab opinione gloſſæ. Matth. Matheſil.etiam
in eleganti ſuo tractatu de eligen. opinio.nu. 11. hãc
partem ſequitur:quod latius tradentem cõſulas Bar-
bat.in conſ.9.in fi.col.5.verſ. quanti eſt lib.2.Nec im
merito Anto.Mar. de communi opinio. lib.1.titu.3.
nu.14.aiebat illam omnibus alijs DD. antecellere,&
titulo nono, lib.2. hoc idem vberrime tradidit Anto
nius Corſetus de auctoritate gl. per totum, & per infi
nitos penè allegatos per Corat.in d.lib.2.c.9.ubi hoc
dictum intelligit & limitat, ſcilicet gloſſæ auctorita-
6 tem † antecellere omnibus, hoc eſt, ſingulis partiti-
uè,non omnibus ſimul ſumptis, vt ibi per eum,num.
23. nec ideò ab ea eſſe recedendum.

7 Tertiò amplianda eſt, † vt ẽt credatur gloſſæ atte-
ſtanti de conſuetudine alicuius legis: vt teſtatẽ gl.in l.
rem non nouã.C.de iudi.& in l.ſi locus,in verb.ꝓſta-
re debet.ff.quẽad.ſeruit. amit.& in c. cũ multæ,15.q.
vlt.& in c.1.de treug. & pace. & in c.dolẽtes,de ecle.
miſſ.& in c.vlt.de præſcr.& in c.in cauſis,de teſtib.

8 Quemadmodum ẽt fides habetur gloſſatori † aſſe
renti conſtitutionẽ ſuper qua ſcribit,non eſſe in vſu,
vt auctor eſt Affl.ſuper conſtit.col.4.aliàs 5.ſuper tit.
de probat.exper.medi.in conſtit.incip.vtilitati,nu.4.
quem ſequitur Gabr.in ſuis commun.conclu. concl.
4.nu.5.tit.de probat.lib.1.

9 Quamquã aliter † in hac re ſenſerit Roch. de Cur.
in c.vlt.col.99.poſt nu.169 quinto quæro an Doctori
atteſtanti de conſuet.vt ibidem eum refert Gabriel.

10 Quartò amplia,† vt in dubio ſẽp ſit ſequẽda: ita
conſuluit Bald.in d.l.2.in fin.C.de ſent. quæ ſine cer.
quant.& in c.1.in fi.de natur.ſucceſſ.feud.ibiq; And.
Barbat.in addit.qui ad id ſexcenta alia allegat.idem
monuit Iaco.But.in l.1.C.qui pro ſua iuriſd. ſic ſenſit
& Io.de Imo.in c. cũ cõtingat. de iureiũ. atque idem
Bald.in d.l.cum hereditas,in fi.C.depoſit.& in l.1.in
fi.de vulg.& pupil.ſic tradit & Io.And.in c.1. & in c.
ne innitaris, de conſtit. idem uoluit Cyn. in d. l.non
moriturum,C.de contrah.& commit.ſtipul.ſic ĩndit
Alex.conſ.51.cum dicatur,nu.4.li.4. cui accedit Lau
rent.ab Occ.cõſ. 66.nu.21. In fi.ꝙ & probauit Corat.
d.tract.de commun.opinio.lib.2.tit.9.nu.26. Secus aũt
11 † quando ſumus in claris exiſtente cõmuni opinio-
ne contraria,quod clarè deducitur:quia omnes ſupra
dicti DD.fatentur,ita & Corat.ubi ſupra.

12 Quintò ampliabis, ut ẽt locum habeat † quãdo in
cauſa matrimonij eſſet opinio gl.quæ ſtaret pro ma-
trimonio : nam & hoc in caſu illa præferri debet cõi
opinioni:iuxta ſententiam Hoſt.in c.ſi uir. & cogna.
ſpirit.cui accedit Abb.in c.ult.in prin.de re iud.idem
aſſeruit And. Sicul.in conſ.60.uol.1.

Primò limitabis,& intelliges hæc,quę diximus ꝓ-
13 cedere,† dummodo illuſtre admodum ingenium ha
buerit iuſque ciuile omniũ optimè calluerit & in rñ-
ſis conſulentibus dandis:ita Cyn. in d.l. non morituri-
rum,C.de contrah.& commit.ſtipul. atque Bar.in d.
l.ut uim. poſt nu.8. ff.de iuſt. & iur. & ibi Firman.di-
cens non eſſe conſiderandũ quid gl.dicat,uerùm qua
de cã, quibuſq; rationibus, & argumentis nitatur, qñ
quid aſſerit : ita tradidere Bald.& Imol.in d.l.1. ff.de
uulga.& in d.l.2.C. de ſenten. quæ ſine cert. quant.et
in d.l.cum hæreditas. C.depoſit.et in l.ult.§.neceſſi-
14 tate,col.3. C.de bon. quæ lib. Nã ſi opiniones † Do-
ctorũ innitanẽ,atq; adeò permoueant melioribus,et
ſubtilioribus rationibus q̃ gloſſa,nõ eſt illa ſequenda
argu.ad id optimũ eſt in c. capellanus,et ibi Abb.nu.
3.de fer.ita cautum eſt etiã Dec.in conſ.23.pro tenui.
15 poſt nu.5.uerſ.nõ obſtat ſi dicatur, et ratio eſt, † quia
tñ credit gloſſæ uel Doctori, quantum permouetur
lege uel ratione,ſic ſancitum eſt in c.ego ſolis, et in
c.quis neſciat,in c.noli.et in c. quorumlibet.9.diſtin.
Hinc propterea Bal.in l.Reipublica,nu.2. C.quib.ex
16 cau.maio.in integ.reſtit.dicere ſolebat † gl.in hoc al
legantem loqui ex capite ſuo,quem ſequitur Iaſ. in l.
iam,poſt nu.8. C.de collatio.

17 Secundò limita, † niſi conſuetudo eſſet in contra-
riũ,nam tunc gl.nulla fides haberetur: teſte Iac. But.
in l.1.C.qui pro ſua iuriſd. ubi dixit ẽt iudicandũ pro
opinione gl.niſi conſuetudo ſit in contrariũ: idẽ pro
bauit Com.in conſ.307.nu. 17.uol.3. ꝙ et confirma-
uit Marc.Ant.Cora.de comm. opin.lib.1.tit.3.nu.3.
* et lib.2.tit.9.nu.24.ita * cõiter tradidere Docto.d.l.ut
uim.ff.de iuſt.et iur.ſic ſcripſit Bal.in l.ult.nu.9.C.de
pœn.iudic. qui malè iudic. q̃ ſniain latè proſequitur
alios cumulãs Paris de Put.in tract.de ſindic.in uerb.
iudicare.c.3.incip.an ſi Iudex,qui dedit,nu.11.hoc In
ſuper auctoritate ſua confirmauere egregij ferè qui-
que ſcribentes,ut Curt.in conſi.49. Memoriæ recolẽ-
dæ,nu.23.Alex.in l.quæ dotis,nu.4.ff.ſol. mat. et in l.
2.§.harum omnium,nu.18.ff.de uerbo oblig. Dec.in
conſi.146.et pro tenui.col.4.nu.7.Chriſtia.de Caſtel.
conſ.37.num.35.et 40.plenè Neuiz.de Sylu.nup.ſub
25.Grat.conſ.75.col.4.nu.2.lib.2. Ferret.conſ.48.col.
1.nu.3.Rol.à Val.conſ.94.nu.25.lib.1. Marc. Mant.
conſ.2.uiſis ſcripturis, nu.79.lib.1.Guliel. Main.in l.
in totum,nu.35.ff.de reg.iur.

Tertiò

Digitized by Google

18 Tertiò limita, concluſionem † procedere non de neceſſitate, ſed tantùm de cõſilio, defendimus enim auctoritate, non autẽ excuſamur: quia non cogimur eam ſequi, eſt quippe gloſſæ authoritas probabilis nõ neceſſaria: vt ait Corat. vbi ſupra in d. lib. 2. titu. 9. nu. 25. 26. & ita tradit in hypotheſi noſtra Bald. in l. conuenticulam, col. 4. ſub nu. 8. poſt prin. verſ. alio modo à probabili, C. de epiſc. & cler. ſic placuit & Auguſt. Bero. in c. 1. col. vlt. num. 272. ext. de conſtit. ita ſenſit Maria. Iun. in l. Centurio. col. 10. nu. 36. ff. de vulg. & pupilla. idem voluit clariſ. Gaſpar Cabal. in egregio tract. de euict. §. 3. nu. 113.

19 Quartò limitabis, † vt tunc gloſſæ auctoritas nullius ſit ponderis, qñ habet plures alias gl. contrarias, his enim potius adhærere debemus: ita ſcriptum reliquit Bal. in c. 1. poſt num. 14. verſ. dicit Iaco. Butr. de conſtit. & in d. l. precib. poſt nu. 42. verſ. item non obſtat gl. in §. qua ratione, C. de impub. & alijs ſubſtitu.
20 magis enim ſtringunt † plura vincula, q̃ vnũ, vt colligimus ex Imp. in auth. de cõſang. & vter. frat. in prin. & ex auth. itaque. C. commu. de ſucceſſ. vt ait Iaſ. in d. l. vt vim. nu. 35. ff. de iuſtit. & iur.

CONCLVSIO DCCCXLIII.

ARGVMENTVM.

Gradus cùm pro honore ſumitur, quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Gradus ſi pro dignitate capiatur, ſufficit, quòd probetur per communem opinionem.*
2 *Gradus pro honore captus probatur per vnum teſtem cum iuramento, quando incidenter de eo quæritur, non data oppoſitione aduerſarij.*
3 *Gradus quoad effectum regularum de expectatiuis loquẽtium, debet probari per literas, vel ſi graduatus eas amiſiſſet per teſtes.*
4 *Graduatus Doctoris gradu ſatis eſt ſi probet ſe Doctorem ex eo, quod ſe geſſerit per decennium pro doctore.*

1 Gradus † ſi capiatur pro doctrinæ quadam prærogatiua & inſigni dignitate, vt ſumpſit ſumm. Pont. in reg. cancella. de annali poſſeſſore, hoc eſt, ꝙ quis fuerit Doctor, Licẽtiatus, & Baccalaureus, ſufficit ꝙ probetur per cõem reputationẽ: vt voluit Gomeſ. in d. reg. cancella. de annali poſſeſ-
2 ſore, q. 36. nu. 5. Imò † qñ incidẽter de gradu quæritur non data oppoſitione aduerſarij ad probandum gradum ſufficit vnus teſtis cum iuramento, vt ibi inquit Gomeſ. iuxta tradita à Iaſ. in l. huiuſmodi, §. legatũ, col. vlt. ff. de leg. 1. & à recentioribus in l. 1. §. idem Cornelio, in fi. ff. de quæſt. ſic placuit Fely. poſt Bald. in c. licet vniuerſis, & in c. nuper. de teſtib.

3 Limitabis Concluſionẽ non habere locũ † quoad effectum regularum de expectatiuis loquẽtium, quibus cauetur graduatum alteri non graduato, cæteris paribus præferri: etenim tunc illa probatio non ſufficeret, tum enim neceſſe eſſet eas probari per literas, vel ſi fortè eas amiſiſſet per teſtes: vt teſtatur Gomeſ. vbi ſupra eò quod agitur de magno præiudicio alterius: vt inquit Rebuf. in tract. Nomin. q. 14. nu. 32.

4 Quod ſublimita, † niſi per decennium pro doctore ſe geſſiſſet: nam tali in caſu non teneretur oſtendere literas, nec priuilegium ſuum, ſed ſufficeret probare, ꝙ ſe geſſerit pro Doctore per decẽnium: ita grauiter & doctè ſcripſere Pau. Caſt. Bal. & alij in l. ſi ſolemnibus, C. de fid. inſtr. & in l. eam, C. de appel.

CONCLVSIO DCCCXLIIII.

ARGVMENTVM.

Gradus affinitatis quomodo per teſtes probetur.

SVMMARIVM.

1 *Gradus affinitatis olim probabatur per teſtimoniũ auditus, & ibidem ratio huius.*
2 *Gradus affinitatis hodie non probatur, niſi per duos teſtes, & cur.*
3 *Gradus quilibet affinitatis per duos teſtes probãdus, quando affinitas eſt probanda in tertio gradu.*
4 *Gradus affinitatis poteſt probari per teſtimoniũ auditus, cùm perſonæ ſint graues, & omni exceptione maiores.*
5 *Gradus affinitatis poteſt probari per teſtimoniũ auditus, de auditu, quando agitur de probatione graduum qui ſunt vltra quartum gradum, dummodo audierint à perſonis grauibus.*

1 Licet olim † quadã exigente neceſſitate in probatione graduum admitteretur teſtimonium de auditu: vt ſancitum eſt in c. de parentela. 35. q. 6. & in c. licet, 2. in prin. & ibi Doct. ext. de teſtib. vt docuit Bar. in l. 2. §. idẽ Labeo. 1. nu. 5. ff. de aqua plu. arcen. quod ea ratione fiebat, quia homines ꝓp breuitatem vitæ de viſu in his non valerent: vt habemus
2 ex d. c. licet. 2. in prin. & ibi gl. hodie tñ, † quia gradus affinitatis ad quartum vſq; gradum redacti ſunt, nõ probatur gradus niſi per duos teſtes ad minimum: vt decreuit ſum. Pont. in d. c. licet. verſ. nõ vtiq; ab vno, & ibi Fel. in prin. idq; latè tradidit Lanfran. de Oria. in ſuo tract. de teſti. nu. 155. cũ ſeq. iſtud placuit Aret. & But. in c. tam literis, ext. de teſti. & abundè not. 32. q. 6. c. hoc videtur. & ibi Hoſt. & Arch.

3 Amplia concluſionem eò vſq; veram eſſe, † vt neceſſe ſit probare quemlibet gradũ affinitatis per duos teſtes; nec ſatis eſſet probare alterum per vnum, & alterum per alium, & hoc quando conſanguinitas probanda eſſet in tertio gradu: vt monuit Bal. in l. 1. q. 8. nu. 14. ibi, præterea quòd duo teſtes. C. de teſtam. per Inno. in c. ſeries, de teſti.

4 Primò limitatur eadem concluſ. † vt procedat in perſonis grauibus, & omni exceptione maioribus: nã illi admittuntur ad probationem graduum per auditum: deponentes, quòd audierint ab antiquioribus ſuis tales de quib. agitur eſſe affines in tali gradu: vt d. c. licet. verſ. niſi fortè: vt ſenſit Lanfran. vbi ſup. num. 157. verſ. & notandum quòd teſtes.

5 Præterea limito procedere, † quando agitur de probatione graduum, qui ſunt vltra quartum gradum, nam tũc admittitur teſtimonium auditus de auditu, dummodo audierint à perſonis grauibus, d. c. licet. & Fel. ibidem id colligit. nu. 1.

Sed in hac explicanda concluſione vlterius non immorabor, cùm hæc & alia extricauerimus in concluſionibus Affinitas, Genus, & Parentela.

CONCLVSIO DCCCXLV.

ARGVMENTVM.

Gratia Principis qua ratione probatur.

SVMMARIVM.

1 *Gratia Principis probari non poteſt, niſi per literas. Ratio eſt, num. 4.*

Gratia

2 *Gratia Principis ante confectionem literarum eſt quadã res informis, quæ formatur literarum confectione.*
3 *Gratia Principis non probatur ex ſola ſupplicatione.*
5 *Gratia Principis cur teſtibus non probetur.*
6 *Gratiam teſtibus poſſe probari.*
7 *Reſeruatio teſtibus probatur.*
8 *Collatio beneficij teſtibus poteſt probari.*
9 *Gratia Apoſtolica valet, licet in ſcriptis non ſit redacta.*
10 *Gratia Apoſtolica non poteſt probari teſtibus de ſtilo curia, ſecus de iure.*
11 *Gratia quæ fit à ſummo Pontif. non poteſt probari teſtibus: ſecus ea, quæ fit ab inferiore.*
12 *Intellectus deciſio. 38. alias 780. dic. quod collatio alicui facta. de probatio. in antiq.*
13 *Intellectus deciſ. 5. alias 96. nota quod reſeruationum reſeruatio. de probat. in antiq.*
14 *Gratia ſcripturam non requirit quoad eius effectũ & eſſentiam; ſed quoad eius probationem ex ** magis communi & recepta ſententia, vt nu. 20.*
15 *Summus Pontifex qui conceſſit gratiam, ſi moriatur non leuatis bullis, poterit poſtea ſucceſſor expedire bullas in forma rationi congruente.*
16 *Diſpenſatio licet nõ reperiatur per bullam, dummodo per Pont. Max. conceſſa fuerit, valet & ſufficit, quod dixerit fiat.*
17 *Verbum fiat vt petitur, frequentius accipitur de præſenti.*
18 *Beneficium verbo collatum, vel per ſignaturam ante leuationem bullarum poteſt commutari in alio.*
19 *Gratiæ ad eſſentiam requiritur ſcriptura, adeò vt ſi ſignata ſit ſola ſupplicatio, gratia non dicatur perfecta.*
21 *Scriptura requiritur ad probandam ſubſtantiam gratiæ, ſecus verò quoad circunſtãtias & qualitates ipſius gratiæ, quæ poſſunt teſtibus probari, vt certa ſcientia ex magis ** communi opinione, vt nu. 23.*
22 *Certam ſcientiam ſicut motum propriũ teſtibus non poſſe probari, ſecundum nonnullos.*
24 *Gratiæ tenor teſtibus poteſt probari, ſi illa fuerit amiſſa. Contrarium, nu. 28.*
25 *Poteſtas poteſt teſtibus probari, vbi gratia eſt amiſſa.*
26 *Probationum difficultas facit licitum id, quod alias non erat.*
27 *Gratia vbi teſtibus eſt probanda, quid requiratur; vt rectè deponant teſtes.*
29 *Gratia cũ teſtibus eſt probanda illa probatio non ſatis eſt iudici ad effectum regulæ de non iudicando iuxta formam ſupplicationis, ſed literarum expeditarum.*
30 *Gratia quis poteſt vti in foro conſcientiæ, licet bullæ non ſint expeditæ.*
31 *Gratiæ probatio poteſt fieri aliter, quàm in literis continetur, & ſic per teſtes, cum de intentione ſummi Pontif. dubitatur. Contrarium, nu. 32.*
33 *Gratia ſummi Pont. teſtibus nõ poteſt probari; ſecus in inferiorum gratijs.*
34 *Gratia ſcriptura probanda eſt, quando conceſſa eſt motu proprio, ſecus ſi ad petitionem & inſtãtiam volentis eã, nam tunc teſtibus probatur.*
35 *Gratia ſcripturam requirit quantum ad beneficij adiudicationem, ſed quoad abſolutionem faciendam pro aliquo poſſeſſore, ex ſola ſupplicatione poterit fieri abſolutoria.*
36 *Capellania Papæ non probatur, niſi per literas, quoad ſcilicet auctorem petẽtem adiudicationem: ſecus quoad reũ petentem abſolutionem.*
37 *Commiſſio cauſæ non poteſt fieri ante expeditionem literarum, quando datur abſolutoria contra auctorem, qui obtinuit committi cauſam.*

1 Gratiam Principis † probari non poſſe, niſi per literas, deciſum fuit à Dom. Rot. in deciſ. 27. aliàs 232. licet Ro. de reſcrip. in nou. in hanc quoq; ſnĩam decidit Affl. in dec. 361. nu. 17. & 21. & in dec. 319. nu. 10. Gig. in reſponſ. penſio. 19. nu. 4. & 13. & in reſponſ. 42. nu. 9. hoc ẽt placuit Fel. in rub. de conſt. col. 3. poſt nu. 5. verſ. & concluſio eſt, ꝙ probauit Staphil. de literis gratiæ, tit. quib. mod. expirant literæ, nu. 10. cum his conuenit Rebuff. in concord. Rub. de mand. apoſto. §. 1. verſ. ad probandum tñ, vbi allegat c. porro. de priuileg. ibi ex inſpectione priuilegiorum, ꝙ etiam probauit Anch. in c. ex diligenti. in fi. de ſimo. nec id latuit Abb. in c. qualiter, in 1. notab. de elect. ſic quoq; conſtituere Dom. Rot. in deciſ. 458. circa ſecundũ dubium, aliàs 20. in fi. de cõceſſ. præben. in nou. quo in loco dirimunt Dñi gratiã
2 † factam a Principe ante confectionem literarũ, dici quandam rem informẽ, ſeu imperfectam; quæ poſtea ex confectione literarũ formatur, & ad ſuũ eſſe perfectum reducitur per adiectionem executorum, idẽ tenet Biſignet. tit. de conceſſ. præben. deciſ. 4. ſic placuit, & Dom. Rot. in deciſ. 6. aliàs 31. nota ꝙ in capitulo ſi motu proprio de probat. in antiq. & in deciſ. 882. nota quòd vbi gratia eſt facta, q. vlt. tit. de reſcri. in antiq. ſic diremit, & Bellam. deciſ. 746. licet obſeruet Rom. Cur. dicens Romanam Curiam obſeruare, vt gratia debeat literis probari, & idem in deci. 644. ſi Papa prouidet mihi. & illam ſimpliciter refert Fely. in c. cum olim. col. 4. poſt num. 5. de re iud. ad idem pertinet eiuſdem Bellam. deciſ. 432. Capellania honor. & quod conſultus reſpondit ipſemet Bellam. in conſ. 34. ſuppoſito ſtatuto iurato. num. 5. poſt verſ. ad primum videtur quod non dicens, gratiam Princi-
3 pis, † non probari ex ſola ſupplicatione, per l. probatorias. C. de diuerſi. offic. lib. 12. vbi etiam reddit ra-
4 tionem, † quia ſumm. Pont. ad literas ſuper gratiis à ſe conceſſis expediendas deputauit certos officiales quibus dedit regulas Cancellariæ, & alias regulas cõtra quas vel præter eas ſi literæ expedirentur eſſent falſæ, & contra ſtillum expeditæ c. quandiu. de crim. fal. & officia. & vice cancellarius poteſt in principalib. gratiis literas denegare, ideo videtur eſſe de mente Pontificis ſignantis ſupplicationem, quod ſuę conceſſiones habeant tacitam conditionẽ, ſi per cancellariam literæ ſuper eis potuerint expediri, vt etiã per Gomeſ. ad regul. cancell. reg. de non iud. iuxta formã ſupplic. q. 1. nu. 1. & 2. & ſeq. vbi latiſſimè idem tenet Milis in repert. in verb. gratia Apoſtolica, non cenſetur perfecta, ſequendo opinio. Paul. in procem. 6. qui dicebat, ꝙ Papa faciendo gratiam ſignando ſupplicationem, mandat literas fieri ſecundũ ſupplicationem, declarãdo per quos fieri debeat minuta, poſtea ingroſſando, ſicq; iſta opinio Bella. in d. conſ. 44. fuit opinio Pauli approbata per Mil. Ratio iſtius rationis
5 potuit eſſe † vt euitarent multa abſurda, quæ euenire poſſent ſi adhiberentur probationes per teſtes, apud quos difficillimũ, & quaſi impoſſibile eſſet ſcire omnem continentiam gratiæ, & omnem formalitatem, licet nõ ſit omnino impoſſibile. Verba ſunt hæc Cardin. in procem. clem. verſ. nec ſane, quem refert, & ſequitur Rebuff. in concordant. Rubric. de mand. apoſtol. §. 1. fol. 473. verſ. ad probandum. & facit tex. in §. deinde. verſ. ſi quis aũt, in auth. de mand. prin. collat. 3. ibi, ſi quis autem, cui tale aliquid iuſſum eſt veniat omnino non reſpiciens eum, niſi ſacram noſtrã pragmaticam oſtendat formam pro hoc ſcriptam. cũ cõcluſione ẽt noſtra trãſit Mil. in reper. in verb. ꝓbatio gratiæ Papalis, ꝙ quoque confirmauit poſt Ioannes Andreas, & Cardin. Barb. in procem. clem. 1. §. hæc ſane. col. 5. inquiens, quod ita tenetur, quia alias ſequerent̃ multa abſurda, ſi gratia per teſtes poſſet probari, & inquit ſuper hoc non eſſe inſiſtendum, cum hæc ſit aperta dec. Rotæ. licet ipſe in puncto iuris contrariũ putet verius eiuſdẽ fuit Marſ. in Rubr. C. de prob. col. 7. nu. 35. & ſeq. ſequẽdo Bal. in l. humanũ. C. de legib. id etiam ſequitur Commen. reg. cancel. Apoſto. reg. 25. incip. item voluit, ſtatuit, & ordinauit per illam regulam eidem adhæret opinioni Fel. qui atteſtat̃ hanc
* eſſe * communem opinionem in c. ex diligenti. nu-
* mero de ſimon. Idem Feli. qui de * communi pariter atteſtatur in rub. de conſtit. col. 3.

Contrarium

6 Contrariũ ſquod immo gratia etiam teſtibus poſ-
ſit probari,& quòd literæ ad eius probationẽ non re-
quirantur ſenſit Domi.in procem.6.in §.vniuerſitati.
nu.4.in fi.quẽ ſequitur ibidem Fran.nu.2.quod etiam
fuit de mente Arch.& Io.And.eo loco, & hanc opi-
nionem latè defendit Dec.in rub.de conſtit.in 1.lect.
nu.79.cum plurib.ſeq.vbi allegat deciſ.96.aliàs 5.no-
ua quòd Reſeruationum reſeruatio.de prob.in antiq.
vbi dictum eſt reuocationẽ reſeruationum, ſeu reſer-
7 uationem ipſam ſpoſſe teſtibus probari,& huc ptinet
deciſ.780.aliàs 58.dic quòd collatio alicui facta de
probatio.in antiq. vbi aſſeritur collationem benefi-
8 cij ſpoſſe teſtib.probari,eò quòd eandem auctoritatẽ
habeant teſtes.ſicut inſtrumentum,quod eſt idem,ꝓ-
batur per tex.in c.2.de reſt.ſpol.& ibi tenet Bal.dicẽs
collationem beneficij ſactam per reum probari teſti-
bus.tradit idem Dec.in conſil.169.diuino implorato
præſidio.col.2.ſic etiam voluit Vitali.in clem. dudũ,
9 §.nos etiam.de ſepult.per illũ tex.dicens ſ valere gra-
tiam Apoſtolicam,licet in ſcriptis non ſit redacta,&
ſequitur Ioan.de Silu.in tract. de benef.in 22.quæſt.
3.part.

Cõciliabis hoc pacto has inter ſe diſſentiẽtes opi-
10 niones, vt prior procedat,& habeat locum ſ de ſtilo
curiæ, & poſt multas altercationes inter DD.refert
Fel.in c.ex diligenti.in fi.de ſimo.vt etiã tradit Card.
in proœ.clem.in verſ.ſanè, in fi.

Poſterior verò opinio poteſt ꝓcedere de iure. Vel
ſecũdo loco poſſumus rñdere, vt prior opinio proce-
11 dat in gratia,ſquæ fit à ſummo Pontifice , poſterior
verò habeat locum in gratia,& collatione,quæ fit ab
inferiori Principe quia ipſa ſine dubiò poteſt teſtibus
probari,vt auctor eſt Franc.d.proœm.6.verb.vniuer-
ſitati.circ.fi.& ita diſtinguit & reſpondit Bald.in l. ſi
qua per calumniam,col.2.nu.5.ver. modo quærit hic
12 Pet.C.de Epiſc.& cler.ac ita debet intelligi ſ d. deciſ.
780.in antiq. dũ loquitur de collatione beneficij ad
cuius corroborationem adduco deciſ.5.aliàs 397.ſi
Epiſcopus,in fi.verſ.de ſecundo dubio,de off.vicar.in
nou.dicẽs in delegatis Papæ vel Principis requiri ſcri
pturam,ſecus in alijs inferioribus , in quibus habent
locum iura communia,quòd parem vim habeant te-
13 ſtes,& inſtrumenta. Ad deciſ. verò 69. ſ nota quòd
Reſeruationum,in antiq. in qua maior videtur diffi-
cultas, quia loquitur in ſum. Pont. & tamen ibi vult,
quòd gratia,vt eſt reſeruatio poſſit per teſtes probari,
Reſpondeas illam deciſ.procedere,quando literæ eſ-
ſent deperditæ,& non reperirentur,vt infrà in ſecun-
da limitatione dicẽ:& tenet Bonif.Vital.in proœm.
clem.§.nunc igitur,col.2.inquiens , gratiam poſſe te-
ſtibus probari ꝑ viros bonæ opinionis,& famæ,quoad
confectionem literarum,& ſupplicationis fiendæ,qñ
in breui Papa eſſet mortuus,& non aliàs:qa tunc im-
putarentur iſti,quare in tempore literas non expedie-
rit,arg.c.ſi clericus,de præben. in 6.

14 Primò intelligas concluſionẽ,vt procedat ſ quoad
probationem ipſius gratiæ,nõ autem quoad effectũ ,
& eſſentiam eiuſdem, tunc enim non requiritur ſcri-
ptura,ſed ſolo verbo Rom.Põtif.gratia perficitur, vt
ſancitum eſt in c.inquiſitionis,25.q.2.& in clem. du-
dum,§.vlt.ibi,verbo ſeu ſcriptò.de ſepul.arg.l. cõtra-
hitur,ff.de pig.hoc idem tradidere Archid.Io.And.in
proœm.6. col. pen. ad idem reſpondit Gemin.in cõſ.
106.ſuper d.dubio arguendo,colum. 3.poſt nu.6. ver.
in contrarium probatur,dicens,ſcripturam requiri ad
ſolennitatem probatoriam ex ſtilo curiæ,ſed tamen
quoad ſubſtantiam gratiæ ſcripturam non eſſe nece-
ſſariam ; quia ſufficit ſolum verbum Papæ,qui ſolo
verbo poteſt priuilegium concedere,vt decretum eſt
in d.clem.dudum.de ſepultur. idem ſequitur Staphil.
in ſuo tract.de literis gratiæ.titul.quib.mod. expir. li-
teræ nu.9.ſic ſenſit Rebuff.in concor.Rub. de mand.
apoſt.in verb.literas.§.1.fol.462.quod nec latuit Fel.
in c.in noſtra.in fi.de reſcript.vt etiam voluere Dec.
& alij in Rub.de conſtit.nu.42.in conſtitutis reſpon-
dit Iaſ.conſ.146.Beatiſſimus,colum.3.poſt nu.3.verſ.
quinto facit.vol.2.quibus adhæret Gomeſ.ad re.cãn-
cel.reg.de non iudic.iux.form.ſupplic.q.1.num.2.&
ſeq.vbi latiſſimè,nec id præterijt Mandoſ.in comment.
ad reg.cãcel.reg.8.q.1.nu.1.vt etiam teſtatur Bald.in
proœm.clem.§.quoniam.col.16.ad idem eſt text.deci.
DD.Rot.87.aliàs 882.nu.3.de reſcript.in antiq.quos
ſequitur Caſſad.deciſ.4.n.2.& ſeq.de caù.poſſ.& pro-
priet.& deciſ.8.nu.3.de reſti.ſpol.vt & tradit in Gig.in
tract.de penſ.q.34.nu.1.

15 Idcircò ſi moriatur ſ ſummus Pontifex,qui cõceſſit
gratiam nõ leuatis bullis,poterit poſtea ſucceſſor ex-
pedire bullas in forma rationi congrua,vt reg.cãcel.
8.ibique tradidere Gomeſ. & Mandoſ.

16 Præterea diſpenſatio ſlicet non reperiatur per bul-
lam,dummodo per Pont.Max.conceſſa fuerit,valet,
& ſufficit,ꝙ dixerit fiat : nam ſtatim perfecta eſt gra-
tia:vt dicitur Geneſ.c.1.fiat lux.& facta eſt:ſecundum
Rebuf.in cõcord.d.Rub.de mandat.apoſtol.in verb.
literas,verſ.item diſpenſatio.vt etiam conſuluit Rip.
lib.2.reſponſ.c.11.de iure ſufficit.de iur.patro.per iu-
17 ra ſupra allegata. Nam verbum ſ fiat vt petitur,licet
poſſit de futuro colligi ; tamen frequentius recipitur
de præſenti:vt teſtatur Fel.ſequen.Calder.in c.quiſq;
de elect.in c.eã te.col.7.de reſcrip.& ſequitur Rebuf.
vbi ſupra,& Afflict.dec.253.nu.6.idem dixit Bal.in l.
vlt.nu.1.C.de commu.ſer.manumiſſ.& in l. vlt. nu.6.
verſic. & ideo fuit quæſtio.C. ſenten.reſcin.non poſſ.
quem ſequitur Dec.in cõſ.175.in cauſa falſitatis,col.
8.poſt nu.6.ſub verſ.tertio non obſtat.

18 Quinetiam iſtud beneficium ſverbo collatum, vel
per ſignaturam ante leuationem bullarũ poteſt com
mutari cum alio,ſi credimus Rebuf.loco ſupra citato.
vbi auctorem laudat Imol.in clem.vna,col.5.nu.22.
verſ.quid ſi aliquis,de rer.perm.& Prob. in addit. ad
Ioã.Monach.in c.licet epiſcopus,ibidem,de quo fuit
interrogatus in cancellaria,de præben.& dign. lib. 6.
quam ſententiam videtur poſſe probari ex d. deciſio.
882.Nota,quòd vbi,in antiq.vbi beneficium dicitur
vacare per mortem illius,cui verbo ſolo fuit collatũ,
etiamſi haberet tantum ſignaturam,& ſi iſte cui fuit
facta collatio moriatur extra curiam ,dicitur etiam
beneficium extra curiam vacare,licet ante collatio-
nem iſti factam in curia vacaſſet: de cuius tamen ve-
ritate vide Gomeſ.ſuper reg.de non toll.ius quæſit.q.
1.nu.28.& ſeq.

19 Contrariam ſentẽtiam ſ quòd immo ad eſſentiam
gratiæ requiratur ſcriptura,adeò vt ſi ſignata ſit ſola
ſupplicatio,gratia non dicitur perfecta : ſequutus eſt
Bellam.in deciſ.609.Impetrans beneficium. Vbi cõ-
cludit,quòd ſi aliquis impetret beneficium vacans ꝑ
mortem Titij non producẽdo aliter ius Titij,niſi per
ſupplicationem expeditam in eius perſonam,cõclu-
dit inquàm ibi,gratiam non probari, etenim contin-
gere poſſet ſignatam fuiſſe ſupplicationem,& literas
nõ potuerit ſuper ea expedire in Cancellaria apoſto-
lica.ibi itaq; in ea permanet ſententia, literas requiri
ad eſſentiam gratiæ. Iſtud etiam videtur velle idem
Bellamer.in deciſ.644.ſi Papa prohibet ſignationem
ſupplicationis non probare, ad eandem opinionem
confirmandam poteſt afferri ſupra relata deciſ.20.
aliàs 458.circa ſecundum dubium,nu. 5.vbi dicitur,
quòd gratia dicitur quædam res informis ante con-
fectionem literarum de conceſſ. præb.in no. & idem
dicit Bellam.in deciſ.110.præſumitur prouiſio,col.4.
& iſtud tradit prouinciale eccleſia. fol.33.dicens de
hoc extare regulam Cancellariæ : idem voluit Oldr.
conſ.326.quod articuli,col.3.à nu.8.in fin. verſ. item
quòd gratiæ.

20 Veruntamen prior opinio ſ propius ad veritatem
accedit, & * communi conſenſu in praxi in palatio
cauſarum

Digitized by Google

cauſarũ ſeruatur, vt atteſtatur Caſſad. deci. 8. de reſtit. ſpol. nu. 6. & ſeq. quo in loco etiã dicit deciſiones illas Bella 609. & 644. non ſolere obſeruari, ibique reſpondet ad alleg. deci. 20. alias 458. de cõceſ. præbẽ. in nou. inquiens illã procedere ratione executoris, qui datur ad gratiam, qui ante litteras expeditas poteſtatẽ non habet cũ ab earum forma eius poteſtas pendeat. tali enim caſu, & quoad poteſtatẽ executoris requiritur ſcriptura ſecundũ hunc ſenſum intelligit & declarat prædictã dec. Mil. in Reper. in verb. gratia apoſtolica nõ cenſetur perfecta & cum iſta declaratione tranſit Felin. in c. ſciſcitatus. col pen. nu. 13. verſi. eſt verum. de reſcrip. Firma itaque, & ſtabilis permanet cõcluſ. noſtra, nec vnquã vlla vi labefactari poterit, hoc eſt, ad eſſentiã gratię nõ requiri ſcripturã. ſed tantum ad probationẽ ipſius gratię per ea, quæ non deduximus.

21 Concluſ. noſtrã velim primario loco limites, vt procedat quoad probandũ ſubſtantiam gratiæ, in qua, vt dicebamus, deſiderantur ſcriptura ſecus vero quoad circunſtantias, & qualitates ipſius gratiæ, quę poſſunt vtique per teſtes probari, vt deciduñt Dom. in d. deciſ. 27. alias 332. licet Romana, de reſcri. in nou. Feli. & alij recentiores in rub. de cõſti. poſt nu. 8. verſi. & cõcluſ. eſt quos ſequutus eſt Gomeſ. ad regul. cancell. in d. reg. de non iudicando iuxta formã ſupplic. q. 13. atque Rebuff. in cõcord. in d. rub de mand. apoſtol. 1. §. verſ. niſi ageretur ad probãda ſol. 463. & ad idẽ extat tex. in c. auditis. & ibi Abb. in 2. notab. nu. 3. verſi. itẽ not. de reſti. in integ. id quoq; mihi probat glo. in c. duobus in verb. ſi nõ appareat. de reſcrip. in 6. & in c. ſi à ſede. ſuper verb. nec appareat. de præbẽd. eod. lib. Gig. in reſponſ. penſio. reſponſ. 9. nu. 5. & reſponſ. 34. nu. 8. idem Gig. in ſua epitom. de intruſo. nu. 36. idem ſenſit Hippol. Marſil. in rub. C. de probat. num. 26.

Hinc propterea eliciebant Dom. Rot. in ead. deci. 27. alias 332. de reſcript. in nou. fuiſſe alias concluſũ, quòd ſi reperiatur alicui collatũ beneficium, quod iuri patronatus laicorũ ſubiectũ erat, quibus ſumm. Pont. vt præiudicaret nõ erat eo cõſilio probata huiuſmodi collatione per litteras, poſſe probari de certa ſcientia ſummi Pont. per teſtes: illũ probe nouiſſe huiuſmodi beneficiũ de iure patronatus eſſe, valebitq; talis gratia, & ita fuit concluſũ, & fuerunt examinati duo Cardinales ſuper certa ſcientia. idem concludit Bellam. in deciſ. 746. licet obſeruet Curia Romana. Id amplius eo, quod dici ſolet confirmo, gratiam ſcilicet non poſſe probari niſi per ſcripturam, eſſe contra ius commune, nec debere extendi ad qualitates vel circonſtantias. Cum hac opinione cõuenit Mil. in reper. in verbo probatio gratiæ Papalis. hoc idem ſequitur Firman. in Reper. in verb. clauſulę reſcriptorum verſ. clauſula ex certa ſcientia. eandem probauit ſententiam Fel. in ſuo tract. quando literæ apoſtolicę non nocẽt Præla. Eccl. col. 61. in limi. & in c. præterea. nu. 9. verſ. tertio ſcias. de teſtib. cogend. in eandem deſcendit mentem Silua. in tract. de benef. 1. q. 3. part. nu. 57. verſ. fallit illud primo eidem opinioni tandem poſt allata in vtranq; partem argumenta acquieſcit idem Fel. in c. cũ inter. col. 2. poſt nu. 4. ver. & pulchrè præ cæteris Rot. de excep. dicens non eſſe recedendũ ab opinione Rot. & aſſeclarum per l. idẽ Vlp. in fi. ff. de excuſ. tutor. quę etiam placuit Vital. de Camba. in tract. clauſul. clauſ. 25. incip. Clauſula certæ ſcientiæ. in fi. ad idem reſpondit Rom. in conſi. 327. iſtę ſunt rationes. nu. 8. verſi. vel quando. idem Curt. conſi. 66. ſuper præmiſſis in narratione facta. col. 9. ſic aſſerit Domi. in c. ſtatutũ. & ibi Philipp. Franc. col. 4. in fi. de reſcript. idem Fran. repetijt in c. 1. §. ſi poſtquam. col. 2. verſi. 54. de conſ. in 6. & ibi reportat glo. in d. c. ſtatutum in verb. literarum, de reſcrip. in 6. qui à contraria ſterit ſententia. & in cap. & ſi principalis verb. obſeruari eod. tit. quas glo. ſequitur Iaſo. in l. iuſtitia. col. vltim. poſt nu. 1. verſi. quarto, & vltimo. ff. de iuſtit. & iur. illaſque gloſas * communiter eſſe reprobatas aſſeruerat Nicol. Boer. ſed admodũ perplexe in tract. de poteſt. legat. à late. nu. 78. à nobis vero fuit Barb. in d. clem. & ſi principalis. nu. 23. de reſcrip. poſt Bald. in d. l. vltim. C. ſenten. reſcind. non poſſ. quo in loco teſtatur ita pridie conſuluiſſe in quæſtio de facto. & hanc opinionem approbat Præpoſit. in ca. naturales. col. 3. ſi de feud. fuer. cõtro. inter Dom. & agnat. dicẽs hanc eſſe * communem, & veram ſententiam idẽ pręterea cõfirmauit Franc. in c. ſi motu. col. 1. verſi quid autẽ de clauſula de pręben. lib. 6. cũ iſtis quaſi ſe colligens ſẽſit Iaſ. in l. ſi quis iniquum. in princip. nu. 5. ff. quod quiſque iur. ſicq; decidit Afflic. in d. deciſ. 253. nu. 8. hancque * communem eſſe ſententiam tradit Mãdoſ. in cõment. ad reg. 16. de cõcurren. ſup. beneſ. q. 6. nu. 5. eãdem quoque ** communiorem eſſe ſentẽtiam dixit Hora. Mandoſ. in addit. ad d. cõſi. Rom. 327. ſub nu. 8. in litera H. etiam ſi agatur de pręiudicio tertij, & ſi in hoc poſteriori caſu diſſentiat Alex. in conſ. 11. alias conſului. nu. 2. lib. 7. & Lanfran. in tracta. de interloqu. & appellatio. nu. 9. & ſecundum hanc opinionem antea fuiſſe in Rot. iudicium ait idem Horat. Mandoſ. in eod. loco.

22 Contrarium, † quod immo certa ſcientia, ſicut motus proprius non poſſit teſtibus probari, ſenſit Imol. quẽ ſequitur Alex. in l. quidã conſulebat. col. 3. nu. 10. ff. de re iudi. adhærentes Bal. in c. 1. in prin. col. 1. nu. 3. verſ. accidit de facto, per quos fiat inueſtit. ſic conſuluit, & Oldra. in conſ. 325. thema quæſtionis. nu. 5. & 6. cui accedit Socin. cõſ. 59. viſo elegantiſſimo. in fi. nu. 14. vol. 1. dicens iſtud etiã ſentire Io. in. And. & * communiter Canoniſt. in c. nõnulli. in prin. de reſcrip allegat Imo. in d. l. quidam conſulebat, quę ſententia placuit etiã Ioan. de Aym. in concordãt. inter Leonẽ X. Summũ Pontiſ. & Reg. Frãciſ. Chriſtianiſſimum. tit. de elect. regiſq; ad pręla. nomin. in verb. ex certa ſcientia ſol. mihi 159. à tergo vbi allegat vulgatum tex. in cap. ſi motu proprio. in fi. iuncta ibi glo. in fi. quã ibi approbant cõmuniter Doctor. maxime Pet. de Ancharan. Gulielm. de Mont. Laud. Ioan. And. Io. Colonienſ. & quàm plures alij congeſti per ipſum Aym. vbi ſupra, quo in loco late examinat hanc materiam, eidem opinioni ſe ſubſcripſit Marſil. in rubr. C. de probat. colum. 7. à nu. 36. verſic. teneas tamen perpetuo menti. ſequẽdo glo. in d. cap. ſtatutũ. in verb. literas de reſcript. in 6.

23 Prior tamen opinio † vt dixi eſt ** magis communis, vt patet ex auctoritatibus ſupra allegatis. glo. vero in d. c. ſtatutũ. reijcitur, & improbatur à Dominic. & Philipp. Franc. loco ſupra citato. & Felin. in d. c. cũ inter. poſt nu. 4. verſi. & pulchre. idem ſenſit reiectis illis authoritatibus, quæ contra obſtare videbantur. Et tu quoque hanc partem amplectaris.

Secũdo loco limitãda eſt Concluſio, vt non proce
24 dat, † quando mandatum ſiue gratia fuerit amiſſa. nã
tunc poterit probari per teſtes. vt ſi agatur de probãdo tenore gratiæ, cuius literæ eſſent perditæ, probata namque amiſſione poterit per teſtes probari tenor literarũ, per c. cũ olim 1. de priuileg. vt tenet Abb. in c. ex diligenti. nor. in vlt. nu. 3. de ſimo. per tex. ſing. in l. 3. in fin. C. de teſtib. teneri tradit, & Felin. in rubr. de cõſti. col. vlt. poſt. nu. 6. verſi. tertius caſus eſt. hoc idẽ ſequitur Rebuff. in concord. d. rub. de mãd. apoſt. §. 1. fol. 464. ita etiã cõcludit Gome. ad reg. cancel. reg. de nõ iudic. iuxta form. ſupplic. q. 13. eidẽ patrocinatur ſententię illud, quod notat Innoc. in d. c. cũ olim. col.
25 1. de priuileg. vbi ait, quod licet poteſtas delegati † ſit
probanda per ſcripturam, tamen vbi ſcriptura eſſet perdita, poteſt probari per teſtes, quem ſequitur Rot. 21. alias 459. circa tertium dubium. colum. 3. de conceſſ. præben. in nou. idem voluit Mil. in reperto. in verb. probatio ſubdelegationis. idem tenet Bella. deciſio. 611. licet capellan. & hanc partem ſequi-
26 tur, & defendit Gondiſal. de Villadiego contra

gl.in clem.cum olim de priuileg.in ſuo tract.de legato in 6.q.1.par.col.3.nu.22.dicens probata amiſſione Bullæ ſatis eſſe probare tenorem per teſtes. Cuius rei ratio eſt,quia neceſſitas,& difficultas probationis litterarum facit licitum,quod alias non eſſet,iux.tex.in cap.quod non eſt licitum,de reg. iur.in 6.

27 Requiritur tamen,† ꝙ teſtes deponentes cognoſcāt vitium bullarum,& deponant ſe vidiſſe nō habentes defectum,nec vitium,vt habemus ex c.cum olim primo.de priuileg.nec ſatis eſſet,ſi ſimpliciter deponerẽt ſe vidiſſe bullas:ſed deponere debent tenorẽ ipſarum bullarū, & ipſi ſic deponentes debent eſſe exercitati, & periti,ne poſſint in his bullis,vel inſtrumẽtis facile decipi,iux.not. ꝑ Bart. in auth.ſi quis in aliquo, C.de eden.& in l.ſicut iniquum.C.de fid.inſtr.ita cautū eſt à Dec.conſ.82.viſo.colum.vlt.nu.3.poſt verſ.quarto, & vlt.& in cōſ.215.In cauſ.col.1.num.1.ꝙ nec latuit Ale.in conſ.169.viſo teſtō col.2.nu.9.verſ.nō obſtat quòd nonnulli teſtes.lib.2.& in cōſ.117.viſo ac ponderato.col.3.nu.7.verſ.nō obſtat, ꝙ aliqui.lib.7.vt & docuit Bar.in l.1.col.3.nu.27.ff.ſi cert.pet.cui accedit Abb.in c.Albericus.nu.4.verſ.in ſecundo caſu.de teſtib. ꝙ placuit & Feli.in c.ſicut nu.2. & 3.de re iudic. atque Dec.in cap.quoniam contra.nu.237.cū ſeq.de probat.Marſil.quoq; in rub.C.de proba.nu.54.verſic. tertio limitat.ipſe Do.Felin. eiuſdem fuit ſententię Tiraq.de vtroque retract.de retract.conuētio.§.1.glo.7. nu.55. quibus addas Bellā.deciſ.595.vbi ius authoris. & Rebuf.in cōcord.d.rubr.de mād.apoſt.fol.464.§.1.

28 In contrariam † tamen in hoc deſcendit ſententiam Belenci.in tract. ſuo de ſubſid.charit.queſt.110. num.9.dicens,Palatium Apoſtolicum obſeruare cōtrarium : quia non admitteret probationes per teſtes, etiam probata amiſſione litterarum.

Sequēdo tamen priorem opinionem illā ſublimi-
29 ta, vt talis probatio per teſtes non ſatis eſſet Iudici ad effectum regulæ de non iudicando iuxta formā ſupplicationis,ſed litterarum expeditarum:quia non poteſt auditor canonizare certam gratiam,quæ nō reperitur producta in regiſtrum, niſi in cōmiſſione Papæ narretur iſte caſus,ſiue amiſſio d. gratiæ cum ſpeciali derogatione d. reg. de non iudic. iux. for. &c. Tunc enim ſufficeret iſta probatio per teſtes , vt dicit Gomeſ.in d.reg.& quæſt.3. atteſtādo ita tenere Rotam.

Præcipue limita Concluſ. vt locum ſibi non ven-
30 dicet † in foro conſcientiæ. Nam in eo quis poteſt gratia vti licet bullæ non ſint expeditæ iux. ſenten. Abb.in clemen.dudum.§.per illum de ſepul.in fi.quē ſic intelligit idem Felin. in rubr. de conſti. col. pen. poſt nu.6.verſ.ſecundus caſus eſt,& in c.ex diligenti. in 11.nu.4. verſi. limita primo. de ſimo. quos ſequitur Rebuff.in 4.rub.de mandat.Apoſt.§.1. verſic.quarto in foro conſcientiæ.fol.464.

31 Quarto limitabis,vt nō procedat,† quando dubitaretur de intētione ſumm.Pontif. tūc enim poterit fieri probatio aliter quam in litteris continuatur, & ſic per teſtes:ſic decreuit Bonif. VIII.Pontif. Max. in c. ſuſceptum.ibi, niſi de intentione mandantis aliud appareret expreſſe. ſecundum Philippum Francum ibid.n.4.qui ad hoc pōderat illū text. de reſcrip. lib.6.

32 Verum † aliter ſenſit Rebuff.vbi ſupra. verſ.tertio limita.inquiens, illa verba expreſſe appareret, poſſe intelligi,quando in litteris hoc eſt, & ſic,quando litteris probatur,per glo.in clem.vlt.de reſcrip.

33 Quinto limita, vt vera ſit noſtra Concluſio † in gratijs ſum.Ponti.ſecus in gratia cōceſſa ab inferiore:qa illa teſtibus poteſt probari, vt auctor eſt locupletiſſimus Bal.in l. ſi qua per calumniā. col.2. nu.5. verſic. modo q̄rit hic Pet.C.de epiſ.& cleric.de qua re ſupra etiam meminimus,quod idem ſcripſit Rebuff. in cōcord.d.rub.de mādat.apoſtol. §.1.n.464.verſ.vltimo fallit. vbi idē affirmat procedere in beneficijs ſimplicibus,ſeu in dignitatibus, quæ nō probantur niſi ꝑ ſacras ꝓbatorias.l.ꝓbatorias.C.de diuerſi. offic.lib.12. & l. vni.C.de mād.pri.& Bald.in rub.de reſcrip.col.1.

34 Sexto velim limites, † vt tantum locū habeat,quādo gratia eſt conceſſa motu proprio,ad eius namque probationē vtiq; requiritur ſcriptura : ſecus eſt ſi fuit cōceſſa ad petitionem. & inſtantiā volentis eam,tūc enim probari poteſt per teſtes,vt per Alex.cōſil.107. videretur circa ſuperius quæſitū.nu.3. cum ſeq.lib.7.

Septimo poteris limitare, vt concluſio procedat,
35 † quantū ad adiudicationem:nō enim adiudicatur beneficiū,niſi litteris expeditis:vt dicit Vitallin.in proem.clem.§. nūc agitur col. ſed quātū ad abſolutionē faciendā pro aliquo poſſeſſore, ex ſola ſupplicatione poterit fieri abſolutoria: quia per eam apparet de excluſione iuris agentis, & ita fuit in Rota obtentū cū impoſitione perpetui ſilētij: atteſtatur Caſſad.deci.2. obtentū fuit in Palatio.de ſenten.& re iudic.vbi illud inſuper addit regul.25.Cancel. ſupra allegat. ꝙ ſcilicet non iudicetur extra tenorē ſupplicationis,nō procedere in abſolutoria.& vltra eū pro hoc extat deciſ. Bellam.612.Actor admiſſus ad probandū. qui cōſeu-
36 dit, quòd licet alias Capellania Papæ † nō probetur, niſi ꝑ litteras,vt ſupra in Cōclu. Capellania honoris tradidimus. Iſtud tamen procedit in actore petente adiudicationē: ſecus in reo petēte abſolutionem, qa ſufficit probare communem reputationem, & famā, per quam transfertur onus probandi in aduerſariū,& illam deciſionē Bella. ſequitur Mil. in reper.in verb. probatio Capellanatus:& huc itidem pertinet,quòd Reg.Cancell.29.qua cautum eſt,quòd cōmiſſio cau-
37 ſæ non poſſit fieri ante expeditionem litterarū non procedat,quando datur abſolutoria contra actorē,q obtinuit cōmitti cauſam:vt tenet,& obſeruat Rot.vt refert Caſſad.deciſ.102.itē voluit Rot.ad reg.cancel.

CONCLVSIO DCCCXLVI.

ARGVMENTVM.

Gratia quo pacto probetur ſurreptitia.

SVMMARIVM.

1 *Gratia probatur ſurreptitia ex eo, quoties illa expreſſa in precibus non ſunt, quæ ſi fuiſſent expreſſa, aut Princeps contenta in precibus non conceſſiſſet, vel ſaltem ægre illa condonaſſet.*

2 *Gratia conuincitur ſurreptitia , cum ſupreſſa ſunt omnes illæ qualitates,quæ in iure expreſſę reperiuntur.*

Ratio eſt num.3.

4 *Gratia ſurreptitia dicitur , etiamſi expreſſa non ſint illæ qualitates, quæ debent exprimi per ſimplicitatem, ignorantiam , vel dolum.*

5 *Gratia ſurreptitia dicitur, etiāſi illud, quod, tacetur reſpiciat factum alienum.Ratio eſt nu.6.*

7 *Gratia ſurreptitia probatur etiamſi ſumm.Pontif.id conceſſiſſet ſine tali ſuppreſſione, vel expreſſione,ſi tamen facilius conceſſit.*

8 *Gratia probatur ſurreptitia ſuppreſſis his qualitatibus , quę ex ſtilo curię , vel cancellarię , vel ex conſuetudine principis obſeruantur.*

9 *Conſuetudo,& ſtilus pro lege ſeruatur.*

10 *Gratia non probatur ſurreptitia,quando illud, quod ſupprimitur cunctis eſt notum.*

11 *Taciturnitas eorum non nocet, quæ nota ſunt.*

12 *Beneficij impetratio , & permutatio valet de beneficio reſeruato tacito de reſeruatione , quando reſeruatio erat generalis.*

13 *Expreſſio eorum non eſt neceſſaria, quæ ſunt nota.*

14 *Sententia lata contra conſuetudinem generalem , & notoriā nihil valet,quod præſumitur de ea haberi notitia.*

15 Non

15 *Non eſt facienda mētio de qualitatibus, quæ de iure inſūt.*
16 *Gratia probatur ſurreptitia, ſi impetrans taceat illud, quod eſt ſpeciale, cùm non præſumatur eſſe notum.*
17 *Gratia probatur ſurreptitia ex taciturnitate alicuius qualitatis, etiam ſi materia eſſet publica, & notoria, tamen in ſum. Pont. poſſet cadere ignorantia alicuius indiuidui, vel qualitatis.*
18 *Etiamſi motu proprio fiat gratia per ordinationem, & regulas ſum. Pont. vt nu. 18.*
19 *Perſonæ qualitas, vel beneficij, debet exprimi in precibus, etiam ſi reſeruatio eſſet notoria.*
20 *In gratia nō ſūt ea exprimēda, quæ ipſo iure ſūt inualida.*
21 *Quod nullum eſt non præſtat impedimentum.*
22 *Reſcriptum ſecundum non faciens mentionem de primo valet, quando primum eſt ſurreptitium.*
23 *Reſcriptum non vitiatur, ſi quis dixerit, partē dediſſe ſupplicationem, quando ſupplicatio fuit nulla, & inualida.*
24 *Reſcriptum non poteſt dici ſurreptitium, quando aduerſarius nullum ius habet, & cur.*
25 *Tranſactio aduerſarij ſi eſt nulla, de ea in reſcripto non eſt facienda mentio.*
26 *Qualitates illæ quæ ſint, quibus nō expreſſis reſcripta gratiæ ſurreptitia redduntur, remiſſiue.*

1 Gratia probatur † ſurreptitia ex eo, quoties illa expreſſa in precibus non ſunt, quæ ſi expreſſa forent, aut Princeps contenta in precibus non conceſſiſſet, vel ſaltē ægre illa cōdonaſſet, vt elicitur ex c. dudum, ext. de elect. & c. ſuper literis, atq; ex c. poſtulaſti, de reſcri. vt latè tradit Iaſ. in l. 1. nu. 2. C. ſi contra ius, vel vtil. pub. ſic etiam in hac re quid ſentiret rogatus reſpondit Dec. in cōſ. 541. nu. 2. cuius ſententiæ ſe ſubſcripſit Goz. in conſ. 6. nu. 6. vt hoc idē probauit Curt. iun. in conſ. 77. in fi. & in conſ. 32. in fi. idem ſenſit Crau. cōſ. 296. col. 4. in fi. latè proſequitur Rebuff. in tract. de reſcri. ſeu liter. reg. 125. & 126. tom. 2. quib. accedit Menoch. de arb. lib. 2. caſ. 201. p totū, ſed pcipuè. n. 24. cū multis ſeq. & caſ. 202. p tot. d. li. 2.
2 Intellige, vt ea, † quę veniūt exprimenda pręcipuè ſint omnes illæ qualitates, quæ in iure expreſſæ reperiuntur: quæ ſi ſupprimantur, gratia conuincitur ſurreptitia, ita tradit gl. in clem. 1. in ver. vel alteri, de præben. ſic quoq; decidit Bella. in decis. 697. concluſ. ex. Rotam. col. pen. & in hanc itum eſt ſententiā à Dom. Rot. in deciſ. 32. aliàs 468. extra Rot. nu. 1. de reſcri. in nou. vt etiam diremit Caſſad. in dec. 12. nu. 5. in fi. de reſcr. idem ſcripſit Fel. latiſſimè in c. ſuper literis, poſt num. 2. verſ. limita primo. & in c. poſtulaſti, col. 4. ſub nu. 1. ver. declara etiam. & c. in noſtra, nu. 19. in fin. de reſcr. quod probauit, & Io. de Silua. trac. de benef. par. 3. q. 11. nu. 6. & q. 12. nu. 39. Et has qualitates verè expreſſas omninò exprimēdas eſſe ſcribit Menoch. lo-
3 co ſupra citato, nu. 27. Et ratio eſt, † quoniam expreſſionem harum qualitatum pro forma, quæ ad vnguē obſeruanda eſt, leges dediſſe videntur Menoch. vbi ſuprà, d. num. 27.

Primò amplia, vt ea, quę diximus, eo vſq; vera ſint,
4 † vt etiam ſi per ſimplicitatem, ignorantiam, vel dolū ea narrata non fuerint, gratia ſurreptitia cēſeatur, ita teſtatur Fel. in d. c. ſuper literis. n. 1. verſ. limita primo. ad idem reſpondit Gem. in conſ. 105. in fi. cui accedit Soc. ſen. in conſ. 174. poſt prin. & in conſ. 273. col. vlt. poſt nu. 12. libr. 2. idem confirmauit Ruin. in conſ. 3. nu. 16. lib. 1. nec id latuit Crau. cōſ. 68. nu. 11. eiuſdem fuit ſententiæ Soc. iun. in conſ. 77. nu. 83. libr. 1. quod etiam placuit Rebuff. in ſua prax. benef. fol. mihi 82. nu. 5. 6. 7. c. differētiæ inter reſcripta gratiæ, & iuſtitiæ. idem voluit Dec. in c. conſtitutus, not. 2. verſ. ſecundo ampliatur, extr. de reſcrip.

Subamplia id adeo locum habere, vt ēt procedat,
5 etiam ſi † illud, quod tacetur reſpiciat factū alienū, teſte Rebuff. vbi ſup. nu. 8. permotus ex d. c. conſtitutus.
6 Et ratio eſt, † quia non inſpicitur culpa, nec ignorātia impetrantis quam culpam non habet ignorans, l. ex maleficijs, ff. de act. & obl. ſed propoſitum, atq; volūtas cōcedentis. c. ad aures, de reſcr. c. dudū, 2. de elect.
7 Secundò amplia † gratiam probari ſurreptitiam, etiamſi ſum. Pont. id cōceſſiſſet ſine tali ſuppreſſione; vel expreſſione, ſi tamen facilius conceſſit, vt auctor eſt Ant. Mar. Papaz. in addit. ad deciſ. Dom. de Rot. deciſ. 2. aliàs 28. ſi mandetur alicui, nu. 8. de reſcrip. in nou. auctoritate Inn. permotus in d. c. ſuper literis, de reſcript. ad idem adduco Bellam. in dec. 1. de reſcript. Fel. in d. c. ſuper literis, d. n. 2. quem ſequitur Menoch. d. caſu. 201. num. 27.
8 Tertiò amplia † non ſolū eas, quas tradidimus qualitates eſſe exprimendas, quo vitiū ſurreptionis euitetur, ſed etiam eæ qualitates ſunt exprimendæ, quæ de iure expreſſæ non ſunt, ſed ex ſtilo curię, vel Cācellariæ, vel ex cōſuetudine Principis obſeruant. his enim ſuppreſſis gratia probatetur ſurreptitia. Lap. alleg. 89. factum ſuper quo, poſt nu. 6. verſ. item eſt ſciendum. quem ſequitur Soc. in conſ. 164. viſa, num. 3. & 5. & in conſ. 169. circa primū, poſt prin. & poſt nu. 10. ver. poſtremò reſpondeo. & in conſ. 270. conſideratis, col. 3. poſt nu. 3. verſ. poteſt probabiliter, vol. 2. & in d. conſ. 273. in præſenti, poſt nu. 12. eo. vol. 2. atq; Fely. in d. c. ſuper literis, poſt num. 8. in 1. reg. vbi etiam Dec. poſt nu. 9. verſ. quę autem ſint illa. idem Fel. in c. in noſtra, nu. 19. in 20. corrolar. eo. tit. de reſcr. Barb. in conſ. 46. ſcripſit præclarè, col. 2. nu. 17. vol. 2. latè Dec. in c. ad aures, nu. 5. de reſcrip. atq; Affli. in deciſ. 116. princeps Biſignani, nu. 4. verſ. & quando dicatur. & Capic. deciſ. 32. in cauſa, in fi. eundem Cap. ſequitur d. loco vbi ſupra num. 28.
9 Cuius ampliationis ratio ſecundū eos eſt, † qa conſuetudo, & ſtilus pro l. ſeruatur. l. minime. ff. de legib.

Primo loco limitabis concluſionem procedere,
10 † quòd ſcilicet tunc gratia non probetur ſurreptitia, quando illud, quod ſupprimitur, eſt cūctis notum, & publicum, tunc enim tanquam nota, & publica præſumuntur non ignorari a ſum. Pont. vt ſunt ea, quæ continentur in reg. cancel. vt decidunt Dom. Rot. in deciſ. 32. alias 568. extra Rot. de reſcrip. in nou. vt ſenſit, & Bellam. in deci. 698. extra Rotam. vbi eadē ferè eſt deciſio de verbo ad verbum. idem comprobauit Fel. in d. c. in noſtra, in 5. corrolar. n. 15. de reſcript. vbi
11 tradit hanc regulā † non nocere ſcilicet taciturnitatē eorū, quæ ſunt nota, & quæ præſumuntur ſciri à Pont. Max. nā vt dicit Fed. de ſen. in tract. de permu. benef.
12 q. 4. impetratio beneficij, † & permutatio valet de beneficio reſeruato tacito de reſeruatione, quando reſeruatio erat generalis, & notoria, & idem ſequitur Fel. d. c. ſuper literis, colum. 6. poſt nu. 8. verſ. 3. reg. de
13 reſcript. Dicens † non eſſe neceſſariam expreſſionem eorum, quæ ſunt notoria in curia ſumm. Pontif. quod probat per eandem deciſ. 468. & per Fed. de ſen. loco ſupra citato. & Bald. in l. 2. in fi. C. quæ ſit longa conſuetudo. idem tradidit Fel. in c. 1 col. 2. nu. 4. verſ. am-
14 plia tertio, de re iudic. vbi dicit ſententiam † latā contra conſuetudinem generalem, & notoriam, nihil valere, & quòd præſumatur de ea haberi notitia: vnde tradidere Dom. Rot. in d. deciſ. 468. non eſſe faciendam mentionem de reſeruationibus generalibus, & valde nótis, vbi idem ſentientem referunt Bellam. deciſ. 9. Commiſſio gratioſa. eidem ſententiæ fauet Bellamer. in deciſ. 488. ſi impetrans aliquod benefi-
15 cium, vbi vult † de qualitatibus, quæ de iure inſunt, nō eſſe faciendam mentionem: vt notat Felyn. in d. cap. in noſtra, in 4. corrol. num. 14. de reſcriptis. vt & conſtituere Dom. Rot. in deciſ. 75. aliàs 610. Dominus Vrbanus, de reſcript. in antiqu. & item Felyn. in cap. cum olim, columna tertia, poſt numer. 5. verſicul. ad illud de circumuentione, de re iudic. dicens, de reſeruatione generali, & notoria non eſſe faciendam mentionem, & ſequitur idem Felyn. in cap. veniens,

Digitized by Google

col.2. de præſcr. & cum iſta limitatione tranſit etiam
Firman.in repert.in verb. Reſcriptũ impugnatur,col.
vlt. vbi inquit reſcriptum non probari ſurreptitium
eo omiſſo,quod ſum. Põt. potuit ſcire ex iuris diſpo-
ſitione,vel ex Reg.Cancel.idem traditum eſt in pro-
uinciali eccleſiarum,fol.33.aſſerẽs ſatis eſſe tacitam,
aut incluſam, vel notoriam narrationem. ad tollen-
dam ſurreptionẽ: idq́; ſequitur Mil.in repert. in verb.
Gratia impetrata.
16 Ex hoc declaratur Concluſio noſtra, † quòd ſi im-
petrãs ſubticeret illud,quod eſſet ſpeciale, vt reſerua-
tionem ſpecialem,& incognitã Pontifici,quod de il-
la teneretẽ facere mentionem, aliàs gratia diceretur
ſurreptitia: vt deciſum eſt à Bellam.in deciſ.698.con-
cluſio extra Rotam.idem tenet Fel.in c.cũ olim,col.
3.nu.5. de iudic. inquiens, quòd vbi reſeruatio eſt ſe-
creta,non præſumatur ſumm. Pontif. de illa habuiſſe
memoriam,ideo de illa eſſe faciendam mentionem,
alioqui gratia ea ſuppreſſa probaretur ſurreptitia: &
ita diſtinguit Dom.in cap.poſtulaſti, de reſcript. poſt
Lap.in c.2.de præben.in 6.dicens, ꝙ ſi reſeruatio erat
generalis reſpectu omnium beneficiorum vacantiũ
in prouincia vel in curia,valere collationem, & gra-
tiam,non facta mentione de reſeruatione, nec de ex-
ceptione,& ita procedat prædicta limitatio: ſi autem
non erat notoria,tunc ſecus,& ita ſenſit Fel.in d.c. in
noſtra,in 5.corrol. poſt nu.15. verſ. incidenter not.de
reſcrip.ita declarat,& ſequit̃ Io.Silu.in trac.de benef.
q.12.in 3.par.nu.95. verſ.18. qualitas.huc quoq; referẽ-
dum eſt,ꝙ obſeruauit Feli.in c.nõnulli,col.23.poſt
nu.18,verſ.modo contra omnes iſtas fallentias,de re-
ſcript.tradens,valere reſcriptum ſine clauſula nõ ob-
ſtante in iure notorio,& generali,ſecus in ſingulari.
Primò ſublimita prædictam limitationem,vt non
17 procedat,†quando materia eſſet publica,& notoria,
tamen in ſum. Pont. poſſet cadere ignorãtia alicuius
indiuidui, vel qualitatis: nam tunc ex taciturnitate
huiuſmodi qualitatis probaretur gratia ſurreptitia,
etiamſi publicè materia eſſet publica, & notoria: ita
in terminis Fel.in d.c.ſuper literis,col.6.in 3. reg. poſt
nu.8.verſ.limita hãc regulam,de reſcript. vbi allegat
Bellam.deciſ.9 Commiſſio gratioſa,qui Felinum ſic
declarat,dicẽs,quòd licet in libro theſaurarij apoſto-
lici,qui eſt publicus,ſint taxæ beneficiorum, propter
quas quis poteſt ſcire de valore, tamen non valet re-
ſcriptum pro remiſſione habenda ad partes ſuper ve-
rificatione valoris non facta mentione de dicto libro
theſaurarij,quia licet liber ſit quid publicum, & noto
rium,tñ poteſt eſſe,quod propter perditionem quin-
ternorum,vel foliorum libri, taxa iſtius beneficij nõ
ſit ibi ſcripta. Et hoc ſumm.Pont. potuit veriſimiliter
ignorare: allegat ſimile, quia licet ſit notoriũ Archi-
diaconum eccleſię cathedralis habere dignitatem,c.
1.c.ad hæc,& c.cum ſatis,de offic.archid.tamen quã-
doq; per conſuetudinem Pont.Max.ignotam ab hu-
iuſmodi iure receditur,ideo dignitas eſt exprimenda
c.cum in illis,de præb.in clem. 1.eod.tit. Et hoc etiã ſi
18 motu proprio † fiat gratia ꝑ ordinationem, & regulas
ſum.Pont.& iſtud vltra Fel.ſenſit Bellam. deciſ. 448.
ſi impetrans aliquod beneficium,in fin.quòd ſcilicet
per ignorantiam alicuius qualitatis,quã potuit Pont.
ignorare,reddatur gratia ſurreptitia.
19 Secundò poteris ſublimitare,†etenim quamuis re-
ſeruatio,exempli gratia eſſet notoria, dẽt tamen ex-
primi perſonæ qualitas,vel beneficij,adeò vt conſtet
Pontificem ex huiuſmodi narratione habere notitiã
reſeruationũ reſeruationis:nã alioqui non cognoſce-
retur reſeruatio notoria, qñ non exprimitur qualitas
beneficij,vel perſonæ,iux.ſent.Cald.tit.de reſcr.conſ.
7.& ita dixit Fel.in d.c.in noſtra,corrol.5.num. 15.de
reſcr.declarando d.deciſ.Rot.468.in nou.aliàs 32.tit.
de reſcript. quod etiam d. deciſ. 468.dicit. col.1. dum
inquit,quòd ex narratione,& forma prouiſionũ con-
ſtabat Principi fore notam illam qualitatem.
Secundo loco præcipuè limitanda eſt ipſa conclu-
20 ſio,vt†non ſit neceſſe exprimere in gratia ea, quę ip-
ſo iure ſunt inualida, veluti nõ eſt neceſſe exprimere
gratiã aduerſarij,quę eſt inualida: ita dirimunt Dom.
Rot.in deciſ.25.alias 310.ſi reus,& poſſeſſor,de reſcr.
21 in nou.quia† quod nullũ eſt non præſtat impedimẽ-
tum,c.non præſtat,de reg.iur.in 6.conueniunt cũ iſtis
& Dom.Rot.in deciſ.69.aliàs 179.nota quòd de gra-
tia aduerſarij de reſcriptis,in antiq.dicentes de gratia
aduerſarij quæ eſt nulla,me non teneri facere mẽtio-
nem,allegant gl.in c.ex tenore,in fi. 1. gl. de reſcript.
quæ vult de gratia aduerſarij, quæ eſt nulla, me non
cogi facere aliquam mentionem, iſtud & firmat Bi-
ſign.tit.de reſcrip.dec.11.incip.Titius cõtra Seiũ: vbi
22 concludit,valere† tñ reſcriptum non faciens mẽtio-
nem de primo,quando primũ eſt ſurreptitium,& nul
lum.hoc etiam comprobauit Bellam.in deciſ. 190.ſi
pars quæ petitionem, quo in loco decidit non vitiari
23 reſcriptum,†ſi quis dixerit partẽ dediſſe ſupplicatio-
nem,quando ſupplicatio fuit nulla,& inualida, vt la-
tè firmat Fel.in c.ex tenore,colum.3.ver. de reſcripto
nullo,nu.2. de reſcriptis. vbi plures authoritates alle-
gat.hoc itidẽ corroborat.quod à Dom.Rot.deciſum
fuit in deciſ.51.aliàs 510.à grauamine, nu.4. verſ.ſed
quid tali,de appel.in antiq.ad idem refero Cald. in q.
11.tit.de reſcrip.his ſimile eſt,ꝙ decidunt Dom.Rot.
in dec.58.aliàs 412.ſi appellatur manifeſtè friuole,de
appel.in nou.nec alio. quàm huc ſpectat deciſio Bel-
lam. 554.ſi facta electione. à noſtra etiam ſtetit ſñia
Gem.in conſ.120.quia in facto præſupponitur.col.2.
24 ſub nu.4.cum ſeq.dicens reſcriptum † non poſſe dici
ſurreptitium, qñ aduerſarius nullum ius habet: cũ ſur-
reptio dicatur ex taciturnitate eius, ad cuius oppreſ-
ſionem impetrãs tenebatur,c.ſuper literis,de reſcript.
& iſtud non eſt, vbi reſcriptum eſt nullum, & idem
Gem.conſil.141.caſus talis eſt.colum.2.num.2. idem
voluit Corn. in conſ. 30. quidam A. presbyter, colu.
25 vlt.dicens,†literis inualidis, vel quæ doli exceptione
elidi poſſunt non eſſe faciendam mẽtionem,& idem
de impetratione obreptitia. & hoc etiam tradidit
Soc.in conſil.169.circa primum conſultationis arti-
culum.col.2.poſt nu.2.verſ. prima ratio eſt, vol.2. di-
cens,quòd ſi tranſactio aduerſarij eſt nulla,non tene-
ri facere mẽtionem.vbi alleg. gl. in c.cum noſtris, de
præben.idem Soc.in cõſ.120.circa primum quod eſt
idem cum d.conſ.169.col.2.nu.3.vol.4.ſic placuit.&
Mil.in Repert.in ver.gratia obtenta per reum poſſeſ-
* ſorem.& iſtud *communiter omnes ſentiũt,quod vbi
gratia eſt ipſo iure nulla non ſit facienda mentio. te-
ſte Dec.poſt Fel.in d.c.ex tenore,ille nu.18.hic col.3.
nu.2.verſ.de reſcripto nullo,de reſcript.idem Dec. in
c.oblatæ,not.vlt.num.11.de appel.& hoc tenet idem
Felyn.in cap.in noſtra,colum.4.nu. 6. verſ. de primis
* inualidis literis, de reſcript. dicens, in hoc* omnes
conuenire.
Ex his ita generatim præmiſſis, quæ ſcilicet expri-
menda ſint, vt gratia non reddatur ſurreptitia,quæ-
que ſubticeri poſſint, quamplurima huc inferri poſ-
ſent, hoc eſt, quæ ſcilicet ſint illæ qualitates, qui-
bus non expreſſis reſcripta gratiæ ſurreptitia reddun-
tur. Verum ne in his tradendis in præſentia elabo-
rarem, duæ potiſſimum cauſæ me impellere potue-
runt. Altera fuit,quòd eæ vix, ac ne vix quidem, ad
noſtram probationum materiam(extra cuius cancel-
los nobis egredi non licet)pertinere videbam. Alia,
26 quòd à clariſſ. Iac.Menoch.† illas enucleatè fuiſſe di
ſcuſſas comperi,lib. 2. de arb.iudic.cau. centur.3.caſ.
201.per tot.Has itaque qui cognoſcere voluerit,eun-
dem Menoch. ibidem adire poterit, vbi ad ſaturitatẽ
hæc omnia diſcuſſa reperiet. Nos intereà inſtitutum
noſtrum aggrediemur.

CON-

Google

H

CONCLVSIO DCCCXLVII.

ARGVMENTVM.

Ex quibus rebus habilitas perſonæ, & quot teſtibus teſtis habilitas probetur.

SVMMARIVM.

1 *Habilitas perſonæ ex multis publicè geſtis, & pluribus perſonis probatur.*
2 *Promotus præſumitur, qui diu in beneficio deſeruierit, niſi contrarium probetur.*
3 *Clericalis poſſeſſio tantum probanda eſt, vbi is diu, vt clericus vitam egerit.*
4 *Habilitas non negata præſumitur.*
5 *Habilitas perſonæ præſumitur ad actum probato actu.*
6 *Habilis ad generandum quilibet præſumitur, niſi probetur inhabilis.*
7 *Ordinarius præſumitur, qui eſt in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis, tanquam ordinarius, niſi contrarium probetur.*
8 *Habilitas teſtis duobus teſtibus probatur.*
9 *Teſtes interrogati de habilitate, vel ſufficientia alicuius, quomodo pacto debeant deponere, remiſſiue.*
10 *Teſtem inhabilem fuiſſe tempore ſuæ depoſitionis probare volens, quid debeat probare, remiſſiue.*
11 *Probatus in vno ordine, cenſetur probatus habilis ad beneficium conſequendum in actu conſecutiuo ad id, non in actu ſeparato.*

1 Habilitatem perſonæ † nulla alia ex re facilius poſſe probari dixerim, quàm ex multis publicè geſtis, & cum plurib. perſonis: ſic mihi probat context. in l. 1. C. ad Maced. quo in loco querit Imper. Aelius Pertinax, ſi quis filiofam. dicenti ſe ſui iuris eſſe pecuniam mutuanerit, an non obſtante Senatuſc. Maced. exceptione, eã repetere poſſit? & illã poſſe repetere ſtatuit, ſi is probare poſſit, ſe ei iuſta ratione credidiſſe, ſcilicet quia ſic agebat, ſic contrahebat, ſic muneribus fungebat, &c. ac ſi paterfamil. fuiſſet: in quam ſententiam, & ab Vlpiano I.C. reſponſum eſt in l. 3. ff. eod. ad Maced. ſic tradidit Ang. in §. item ſi, col. 10. in prin. Inſtit. de except. quem ſequitur Vant. de nul. proc. tit. quibus mod. ſen. nul. defen. nu. 39.

Hinc propterea optimè deciſum fuit à Dom. Rot. deciſ. 4. aliàs 74. not. quod vbi cõtra, de prob. in antiq. quod vbi contra aliquem excipitur, quod nõ eſt pro-
2 motus, ſi † ille contra quẽ excipitur, diu deſeruierit in beneficio tanquam promotus: præſumatur quod fuerit promotus, niſi per excipientem cõtrarium probetur. ſequitu Inn. in c. ſuper his, nu. 10. in fi. de accuſ.

Huic ſimile eſt, quod ab eiſdem fuit ſtatutũ in dec. 13. aliàs 264. nota quod talis opinione Rot. nu. 1. de cau. poſſ. & propr. in antiq. quo in loco à cũctis dominis in eam deſcẽſum eſt materiam, quod vbi clericus
3 fuit in poſſeſſione clericatus, & longo tempore vixit vt clericus, ſufficiat probare poſſeſſionem clericatus, abſque eo, quòd probetur titulus per literas, vel teſtes, per eiuſdem Inno. auctoritatem in d. c. ſuper his. eod. nu. 10. in fi. de accuſ.

4 Concluſ. noſtræ ea ratio eſt; quia habilitas † nõ negata præſumitur, vt decidit Bellam. in dec. 134. habilitates. de qua re fuſius differit idem in deciſ. 76. nõ ex-
5 preſsè, namq; probato actu † præſumitur habilitas perſonæ ad ipſum actum faciẽdũ: teſte Imol. in c. in præſentia, nu. 10. de prob. idem voluit Mil. in ſuo Repert. in verb. probatio, ver. probare non aſtringitur. Sic etiã reſpondit Bal. in conſ. 334. præmittendum eſt ſub nu. 3. in verſ. item nemo, vol. 2. per l. nec codicillos, C. de cod. & l. ab ea parte, ff. de prob. vbi etiam idẽ Bald. & in l. cum minorem, nu. 1. C. eo. tit. de prob. ſic etiã voluit Iaſ. in l. huiuſmodi, §. legatũ, ff. de leg. 1. ac accedit Alc. conſ. 30. nu. 16. lib. 2. & aſſeruit Rim. in conſ.
6 486. nu. 8. vol. 3. Hinc ſolet elici, vt habilis † ad generandum quilibet præſumatur, niſi probetur inhabilis: vt ait Alc. de præſump. reg. 1. præſump. 41. nu. 1.

7 Vnde etiam fit, vt ille, † qui eſt in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis tanquam ordinarius præſumatur ordinarius, niſi contrarium probetur, vt dixit idem Bald. in d. l. ab ea parte, circa fi. ff. de prob. Et quotieſcunque actus habet debitam formam, ibi præſumitur habilitas in perſona, ita ſenſit ipſemet Bald. in d. l. cum minorem, nu. 1. C. eod. de prob.

8 Si quis verò voluerit probare † habilitatem teſtis, ſatis erit ſi probet per duos teſtes: vt auctor eſt Gem. in tract. de teſtib. num. nu. 26.

9 Quòd ſi ſcire aueas † quo pacto hi teſtes interrogati de habilitate, vel ſufficientia alicuius, debeant reſpondere, te docebit Butr. in c. 1. nu. 10. de ſcru. in ord. fac. lib. 1. pat. 1.

10 Contra verò volens probare, † teſtem tempore ſuæ depoſitionis eſſe inhabilem, quid debeat probare, tibi ſuggeret Spec. in tit. de teſte, §. nunc videndum, nu. 14. verſ. in 4. & §. ſæpè, nu. 4. eod. tit.

Huic etiam materiæ illud addidiſſe non pigebit, vt
11 probatus † in vno ordine cenſeatur probatus habilis ad beneficium conſequendum in actu conſequutiuo ad id, non autem in actu ſeparato, iux. ſent. Butr. in c. accepimus, num. 7. de æta. & qual.

CONCLVSIO DCCCXLVIII.

ARGVMENTVM.

De multiplici vocis habitus apud noſtros ſignificatione, & qua ratione quoque præſumatur, & probetur.

SVMMARIVM.

1 *Habitus apud auctores variæ ſignificationis.*
2 *Habitus efficit, vt quis talis præſumatur, qualis eſt ipſe habitus.*
3 *Habitus, & tonſura longo tempore publicè portata talem probat eſſe interius, qualem exterius repreſentat.*
4 *Clericum verberans, quem quis credit laicum, quia incedat in habitu laicali, non tenetur, niſi percutiens eum clericũ ſciuiſſet.*
5 *Culpa in pœnis præponderat.*
6 *Clericalem habitum, & tonſuram portantem, ſi quis verberauerit, cum ille non eſſet clericus, is non tenetur.*
7 *Dominum inſultans, quem neſcit ſuum eſſe dominum, nõ amittit feudum, niſi eſſet ignorantia craſſa, & ſupina.*
8 *Paria ſunt ſcire, vel ſcire debere.*
9 *Concubans cum vxore domini ſui, neſciens eam vxorem, non perdit feudum.*
10 *Cognoſcẽs monialem neſciens eam monialem, non punitur tanquam de ſtupro monialis.*
11 *Habitum virtutis qui ſibi comparaſſe, cum eſſet antea improbus, probatur per tempus trium annorum.*
12 *Habitus in moribus per triennij tempus non probatur, quando magnus habitus vitioſus præceſſit.*
13 *Habitus per inſtrumẽtum priuationis probatur; cuius rei ergo nonnulla afferuntur exempla.*

1 Habitus † vox variè ſolet ab auctorib. accipi: etenim aliquãdo ſumitur ꝓ cultu corporis, veſtiumq; ornatu, vnde habitus ſcenicus habitus militaris dr̃. Hinc Plautus, qs habitus iſte tã prolixus. atq; Plin. q ad nos lugubri habitu venerat, & capillatior ſolito. Habitus & eſt prõptitudo frequẽtib. actib. agẽdi cõparata. & à Philoſophis definit̃ alicuius rei, ſiue ĩ aĩo, ſiue in corpore natura cõcepta, ſed

vſu corroboratam,& plenam perfectionem eſſe.Capitur item habitus, prout reſpicit priuationem, hoc eſt,retentionem quandam alicuius rei.

Alijs ẽt modis ſolet ſumi, ſed nos his tñ contenti erimus, vtpotè qui ad noſtrã probationum materiã faciant,ſi igitur ſumamus habitũ priori modo, dicen
2 dum eſt habitum efficere, vt quis † præſumatur iſtiuſmodi eſſe,qualis eſt ipſe habitus: ſic innuere vr̃ Vlpi. in l.itẽ apud Labeonẽ,§.ſi quis virgines,& ibi.Bar.ff. de iniu.vbi qs non teneri actione iniuriarũ, & minus peccat, qui appellauit virgines earũ pudicitiã blãdo ſermone attentãdo ancillari veſte indutas: & multò minus,ſi meretricia veſte fœminæ, non matrũ familias veſtitæ fuiſſent. idẽ ſenſit Roffred. de libel.ſuper iur.pont.pat.9.rub.quot ſint nec.vt qs fiat religio.nu. 9.cui accedit Abb.i c.ſi vero il a.n.2. & 6.de ſen.exc. & c.in audiẽria,n.7.vbi ẽt Fel.in fi. e.tit.ſic cenſuit & Bal.in l.non ignorat,nu.4.C.de ijs,qui accu.non poſſ. & in l.directis,ſub nu.1. C.de teſt.man.
3 Hinc conſequit̃, vt habitus † & tonſura longo tp̃e publicè portata, talẽ probet eſſe interius, qualẽ exterius repreſentat:vt inqr Bal. in l,1.§. ſed & q,in prin. C.de lat.lib.tol.idẽ deciduñ D. Rot.dec.13.aliàs 312. not.ꝙ clericus,nu.3.de probat.in antiq.de qua re nos latius ſup. in concl. quomodo quis probetur clericus ex habitu & tonſura.

Vnde inferre ſolebat Bar.in d.l.item apud Labeonem,§.ſi qs virgines, quod ille, qui verberat clericũ,
4 † quem credit laicum, quia incedat in habitu laicali, non teneatur per ea quæ not. in l.ſi ignorans,ff. loca. idem tenet Dyn.in l.gerit, ff.de acq.hær.

Quod tamen verum eſt,niſi percutiens ſciuiſſet eũ
5 fuiſſe clericum, quia in pœnis † præponderat culpa: l.qui occidit,ff.ad l. Aquil.cum ſim.
6 Contra verò, ſi verberauit † portantem habitũ & tonſuram,tñ non erat clericus, an teneatur? Dyn.in d.l.gerit,ſenſit non teneri.argu.l.vlt. ff.de crim.expil. hæred.& l.cũ q,§.ſi iniuria,ff.de iniu. cui rei quadrat, quod tradidere gl. & Bal.in c.1.in c.ſi capitanei, qui.
7 mod.feu.amit.vt ſi quis inſultet dominũ † quẽ neſcit eſſe dominum ſuum,non amittat feudum ſuum, niſi
8 eſſet ignorantia craſſa & ſupina;quia paria ſunt † ſcire,vel ſcire debere,l.quod te,ff.ſi cert.pet.huic ſimile eſt, quod ibidem quoque infert gl. in verb. adultera-
9 uerit,quod ſi concubuit † cum vxore domini ſui, neſciens eã vxorem,non perdat feudũ. Et illud,cogno-
10 ſcentẽ monialem,† ſi neſciat eam monialẽ, non puniri,tanꝗ de ſtupro monialis.vt ibid.dixit gl.ꝙ menti eſſe tenendam idem Bal. eo.in loco aſſeruit,nu.3.
11 Habitus verò prout † reſpicit mores, pòt probari ꝑ tp̃s trium ann.hoc eſt,quem virtutis & honeſtæ vitæ, atq; morum habitũ ſibi cõparaſſe,cùm antea improbus eſſet, poterit ex moribus trium ann. cognoſci & probari: ita docet Bar. in tract.teſtim.in ver.œconomica prudentia,ſub nu.81.prope fi. Quod tñ ibi ipſe-
12 met Bar. intelligit,|† niſi magnus habitus vitioſus ꝑ-ierit.Quid enim inquit,ſi poſt perfectam ætatem longo tp̃e vitam geſſerit vitioſam? tunc talem habitum non puto per bonos mores triennij emendari,ſed tũc longioris temporis curſus requiritur.

Quod ſi ſumamus habitum vltimo modo,tunc po-
13 terit probari per inſtr̃m,† in quo continetur priuatio: ſic per inſtr̃m legitimationis probatur quem nõ eſſe legitimũ:vt ait Bal.in l.2. per iſtũ tex.nu.1. C.de iure aur.an.quẽ ſequit̃ Pau.Caſt. in l.decem,ſub nu.4.ff.de ver.ob.etiã eũ reprehẽdat,& falſum illud eſſe ſimpliciter aſſerat Rom.in l.1.nu.7.ff.de ope.no. nun.ita ẽt per inſtr̃m emancipationis probat̃ patriã poteſtatem ꝓceſſiſſe:vt concludit Bal.in l.vlt.col.2.n.1. C.de ſen. paſ. quemadmodũ & per inſtr̃m induciarũ probatur bellũ ꝓceſſiſſe:iux.ſen.Bar. in l.legata inutiliter,nu.2. ff.de adi. leg. ſic quoq; per inſtr̃m, in quo deſcribunt̃ Rebanniti,probat̃ illos fuiſſe bannitos, teſte Bal.in l. moueor, in fi.C.de ſer. export.& poſtremò, vt paucis multa cõplectar, quẽ aliquid habuiſſe, probatur per inſtr̃m priuationis & remotionis ab eodẽ: vt reſpondit Soc.ſen.in conſ.89.in cauſa agitata,nu.13.vol.1.

CONCLVSIO DCCCXLIX.

ARGVMENTVM.

Hæredem ſuum præſumi ignorare contenta in teſtamento late explicatum.

SVMMARIVM.

1 *Hæres ſuus præſumitur ignorare fideicommiſſum, & cætera contenta in teſtamento. Contr.nu.3.*
2 *Hæredis ſui & neceſſarij ſimilitudo, quoad ignorantiã contentorum in teſtamento.*
4 *Hæres ſuus maior 25. annis præſumitur ſcire contenta in teſtamento, cum teſtamenti inſtrumentum penes ipſum reperiretur. Secus in minori,vt nu.6.*
5 *Teſtificata didiciſſe is præſumitur,qui dicta teſtium furatus eſt,adeo vt nec poſſit nouos teſtes producere.*
7 *Hæres ſuus præſumitur ſcire fideicommiſſum, & cætera contenta in teſtamento, cum fama eſt & communis opinio patrem teſtaſſe. Quod intellige,vt nu.8.*
9 *Hæres ſuus præſumitur ſcire contenta in teſtamento, ſi confitentur ſe hæredem ex teſtamento. Contr.num.10. Reſponſio,remiſſiuè nu.11.*
12 *Hæres ſuus præſumitur ſcire contenta in teſtõ, ſi ſoluerit aliqua legata, vel ſi cũ legatarijs de eis ſoluendis conuenerit. Ratio eſt,nu.13. Contrarium rationi,nu.14.*
15 *Hęres ſuus pręſumitur contenta in teſtamento ſcire poſt aditam hęreditatem.*
16 *Hęres ſuus pręſumitur ſcire contenta in teſtamento, cum teſtamentum fuerit regiſtratum.*

1 Hæres ſuus † præſumitur ignorare fideicommiſſum,& cętera contenta in teſtõ,vt probauimus in concl. fideicommiſſum, & præter ea, quæ ibi adduximus, colligere eſt ex cõtex. l. eius qui. in fi.ff.ſi cer. pet. qui tex. licet loquatur in hærede neceſſario, qui inuitus eſt hæres, nos vero loquimur in hærede ſuo,qui habet beneficiũ abſtinendi, tñ eadẽ
2 ratio † militat in vno caſu, ꝗ & in alio: nã ſi hæredes neceſſarij, qui non ſunt hæredes, niſi ex teſtõ, præſumuntur ignorare diſpoſita in teſtõ, eo magis ſui præſumunt̃ ignorare, ꝗ ipſi ẽt ab inteſtato ſunt hæredes: vt optimè dixit Rip. in l. qui Romæ.§.duo fratres.n. 50.verſ.circ.3.q.ff.de verb.obli. vbi nu.13. Bar.doctr. à calumnijs vendicãdo,qui huius concl. author fuit, reſpondit Paul.Caſtr.contrariũ aſſerentis,idq; cautũ eſt in l.quæſitũ.ff.de acq.iur. domi.hanc eand.ſen.cõprobauit Rob.Mar.in l.is põt,nu.244. verſ.12.lim.ff. de acq.hære. & aſſeuerauit Ang. in l.tres fratres.ff.de pact.& Imo.in l.ſi ſeruus teſtõ. ff.de ſtipu. ſer. hoc vt veriſſimum arbitratus eſt Io.Crot.in d. §.duo fratres, nu.98.verſ.2.concl. quo in loco poſtea refutata, quæ contra Bar. adducebantur, teſtatur conclu. hanc eſſe
* * com.& affirmauit Paul. de Caſtr.in conſ.188.quia dubia ſup.firmata.col. 2.poſt fi. nu.1.verſ. ſed in caſu
* noſtro.vol.2.* comm.etiam dicit Socin.iun.in conſi. 128.præſentis conſultationis.nu.17.& 123.vol.1.
3 Huic opinioni † aduerſari videtur Raph.Fulg.in l. eius qui in prouincia. §. quod ſi ſtipulatus.nu.14.ver. contra quã.ff.ſi cer.pet.vbi reiecta differentia,quæ adduci ſolet inter hęredem ſuũ, & extraneum, in eam deſcendit ſententiã vt ſuus hęres ita præſumatur ſcire contenta in teſtõ, ſicut extraneus, licet ipſe admittat faciliorem ſcientiam in vno, quam in alio hanc etiã opi.vr̃ ſequi Pau.de Caſt.ſibi diſſimilis ibi nu.36 ver. vlt.Bar.quo in loco ꝑ rõnes Ful.& ſuas ibi allatas dubitat,& ſemper dubitauit de d.Bar.,ſuperius adducti,

& in

& in cõſ. 94. ꝙ nuncupatiuè ſolet allegari ſub nu. 10.
clarũ eſt in iure, col. 2. verſ. in dubio aũt, lib. 2. quibus
accedit Ang. Aret. in §. cui autem, nu. 2. in fi. de hære.
quæ ab inteſta. defe. Alex. tñ in d. l. qui Romæ. §. duo
fratres. poſt nu. 53. ff. de verb. oblig. defendit Barto. &
Fulg. contraria refutat, & aliorum. Io. Crot. ẽt in d. §.
duo fratres. nu. 98. verſ. ego aũt, pariter Bar. defendit,
ſed alijs rationibus, vt ibi latè per eum, & concludit
vt ſuprà diximus opin. Bar. eſſe * commun.
Nos itaque cum Bart. ſentientes, vtpote cuius ſñia
communi * ſcribẽtium calculo ſit approbata: ea erit
4 tibi primum limitanda, vt non procedat, † qñ inſtrm
teſtamenti reperiref penes ipſos filios, vt quia ipſum
redemiſſent à Notario: hoc enim caſu præſumeref
habuiſſe notitiam contẽtorum in teſtõ, vt dicitur de
5 illo, † qui furatus dicta teſtium non publicata, & ea
haber penes ſe: nam ex hoc præſumitur didiciſſe te-
ſtificata, adeò vt nequeat nouos teſtes producere, pro
ut no. in auth. qui ſemel. C. de prob. ita limitat Aret.
in d. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. oblig. cui
ſñiæ ſe ſubſcribunt Cur. ibi num. 99. ver. obſtat tñ. &
Rip. nu. 56. verſ. quarta coniectura, qui ad hoc citat
Bal. in d. auth. at qui ſemel, & in corpore vnde ſumit
per illum tex. idque cõprobat Abb. in conſ. 19. ad hu-
ius caſus. poſt nu. 2. verſ. quimmo plus dico. li. 2. & in
conſ. 54. vr primo dicendum, poſt nu. 2. ver. ad ſecun-
dum contrarium. eo. lib. 2. atq; Dec. in conſ. 267. non
excedit memoriã. poſt nu. 2. verſ. accedit ad hoc.
6 Iſtud tñ eſt intelligendũ procedere † in maiori 25.
ann. ſecus in minori: vt declarat Bart. nu. 15. & Curt.
nu. 99. & Rip. nu. 56. d. §. duo fratres. pro quorum ſñia
facit tex. in l. quiſquis. C. de reſcin. ven. licet contra-
rium in adulto ſenſerit ibi Bar. circa fin.
7 Secũdo loco limitabis, vt vera nõ ſit concl. † qñ fa
ma, vel cõmu. opin. extat patrẽ concluſiſſe teſtũ. ſic
enim in filijs præſumif ſcientia eorũ, quæ publicè di-
cuntur, & ſic teſtĩ paterni, iux. tex. & ibi gl. in l. ſi tutor
petitus. C. de peric. tut. & ſcripſere Bar. nu. 14. Io. Crot.
nu. 104. & Rip. nu. 55. d. §. duo fratres.
8 Ripa tñ eodem loco † arbitratur hanc coniecturã
famæ & cõmun. opin. teſtĩ conditi ſatis nõ eſſe ad in-
ducendam ſcientiam contentorum in teſtõ, eo quod
hæc ſimul ſtare poſſint, vt publica ſit ſama teſti, & in
ſtitutionis ipſius hæredis. & tñ vt ignorentur ſingula,
quæ in teſtamento ſcripta fuere, ideo ſanè intelligẽ-
da eſt iſta limitatio, vt ſcilicet, vera ſit quando ſit pu-
blica fama etiam fideicommiſſi, vt ita intelligere vr
Bal. in conſ. 295. Per. Lomb. col. 2. poſt nu. 2. verſ. præ
terea articulandum eſt. lib. 3. & tradit ipſe Rip. d. §.
duo fratres nu. 55. verſ. 3. coniectura.
Tertio loco limitare poteris, vt locum nõ habeat
9 concl. † ſi fratres cõfiteantur ſe eſſe hæredes ex teſtõ,
nã tunc in eis præſumitur notitia eorum, quæ in teſtõ
continentur, & ſic fideicõmiſſi, ei iniuncti, in quo ni-
hil extat differentiæ inter ſuos hęredes, & extraneos:
vt per Bart. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres, col. 5. nu.
83. ff. de verb. obl. & in l. eius qui in prouincia. col. pe.
nu. 29. ff. ſi cer. pet. cuius ſñiam eſſe * cõm. approbatã
teſtatur Io. Crot. d. §. duo fratres. nu. 97. verſ. 1. concl.
10 Bar. tamen † ſñiam improbant Rom. in conſ. 403.
pro dec. propoſitæ. nu. 14. verſ. ſed his non refraganti-
bus, vbi Bar. in hoc erraſſe profitetur, quod & probat
triplici ratione, vt ibi per eum, & à Rom. ſtat Iaſ. in
§. duo fratres. poſt nu. 56. verſ. limitat Bar.
11 Veruntamẽ Io. Crot. † in d. l. qui Romæ. §. duo fra
tres. nu. 103. verſ. ſequendo tamen opin. Bart. optimè
defendit ipſum Bar. ab impugnatione. Rom. idque
conatur facere Rip. ibid. nu. 52. illos conſulas.
12 Quartò velim limites, vt non procedat concl. † qñ
ſui hęredes ſoluerint aliqua legata, vel cũ legatarijs
de ſoluendo conuenerint: nam hoc in caſu pręſumif
ipſos habere ſcientiã fideicõmiſſi, & contentorũ in
teſtõ: ita oẽs tradidere poſt Barto. in d. §. duo fratres.
poſt nu. 83. l. q Romæ. ff. de verb. obl. vbi ẽt Rip. n. 54.
13 Ratio eſt, † qa non potuerunt cũ legatarijs cõuenire.
niſi prius inſpectis cognitiſq; verbis teſtĩ, & ibi dicit
Bar. permotus auctoritate contex. l. 1. §. 1. ff. quemad.
teſta. aper. & l. de his. ff. de tranſact. & conſulens rñdit
Alex. in conſ. 4. vr ſuſpectis. poſt nu. 20. verſ. idẽ ſi ap-
patet. lib. 2. & comprobat Dec. d. conſ. 267. non exce-
dit à memoria. nu. 2. & Soc. ſen. in conſ. 4. nu. 4. lib. 4.
14 Quæ tñ ratiõ nõ placet † Rip. d. nu. 54. ex eo ꝙ po-
tuit ſuus hæres credere verbo legatarij: per l. vlt. C. de
reb. cred. vel potuit legatarius exhibuiſſe hæredi ſolã
particulã teſtĩ, in qua continebatur legatũ ſibi factũ,
quia vt experientia docet, Notarius non tradit legata
rio integrum teſtũ, ſed ſolum capita ſui legati: vt no-
ta. per Doct. in l. argẽtarius. §. edi. ff. de eden. & proba
tur in rub. ff. de nou. oper. nunc. & per Rip. vbi ſup.
Quinto limites conclu. non ſibi locũ vendicare in
15 hærede, † qui iam ſe miſcuit hęreditati, & illã adiuit:
quia poſt aditã hæreditatem præſumitur ſcire oĩa cõ-
tenta in teſtõ, ita conſulẽdo tradidit Bart. in cõſ. 155.
nu. 2. vol. 3. & Alex. in conſ. 4. vr inſpectis. poſt nu. 2.
ver. plus dicit Dy. li. 2. atq; Dec. d. conſ. 267. nu. 2. ꝙ &
ante eos pronunciauit Bal. in l. cætera. §. fi. ver. 2. not.
ff. de leg. 1. & in l. eius. qui. ff. ſi cer. pet. vbi profitetur
veritatẽ eſſe, ꝙ quilibet hæres ẽt ſuus poſt immixtio-
nem factã præſumitur ſcire teſtamentum, & illud vi-
diſſe. hoc idem cõfirmat Pau. de Caſt. in d. l. eius qui.
Sexto limitabis non procedere, qñ teſtũ fuerit re-
16 giſtratum, † vel, vt Bononiæ fieri conſueuit, in camẽ
rã; qa tunc præſumif hęredẽ ſcire contenta in ipſo
inſtro, ex quo ea quæ incamerata ſunt inducunt no-
torium: ita declarat Lud. Goz. in conſ. 98. nu. 2. qui ad
hoc citat Rom. in conſ. 350. col. pe. nu. 20. ver. certe.

CONCLVSIO DCCCL.

ARGVMENTVM.

An pręſumaf hæres extraneus habere ſcientiam fideicommiſſi, & cæterorum in teſtamento contentorum.

SVMMARIVM.

1 *Hæres extraneus præſumitur habere ſcientiam fideicommiſſi, & cæterorum in teſtamento contentorum.*
2 *Hæres extraneus ideircò præſumitur habere ſcientiam teſtamenti: quia nequit eſſe hæres niſi ex teſtamento.*
3 *Hęredi extraneo hodie permiſſum eſt, vt poſſit adire hæreditatem etiam clauſis tabulis.*
4 *Hæres extraneus vt poſſit adire hęreditatẽ non eſt neceſſe, quod ipſe inſpexerit teſtamentum, ſed ſatis eſt, quod ſciat ex qua parte ſit hęres inſtitutus, vel à notario, vel à teſtibus, vel per publicam famam. & ſub num. 5.*
5 *Intellectus § an nouiſſimo l. vnic. C. de cad. tollen.*
6 *Hæredes extranei, qui ſunt alias ſucceſſuri ab inteſtato, præſumuntur ignorare contenta in teſtamento.*
7 *Hęredes extranei præſumuntur ignorare contenta in teſtamento, quando inſtituti ſunt in teſtamento in ſcriptis nondum publicato.*
8 *Hęres extraneus infans, qui per tutorẽ adiuit, factus maior non pręſumitur ſcire contenta in teſtamento.*
9 *Ignorantia probabilis cadit in facto alieno.*
10 *Hæres extraneus infans, qui per tutorẽ adiuit factus maior præſumitur ſcire contenta in teſtamento poſt redditam rationem à tutore.*
11 *Hæres extraneus infans, qui adiuit hæreditatẽ cũ auctoritate tutoris, factus maior præſumitur ſcire cõtenta in teſtõ: ſi in proximus erat pubertati, & doli capax 12.*
13 *Hęres extraneus pręſumit ignorare contenta in codicill.*
14 *Hęres extraneus præſumitur habere ſcientiam clauſulę codicillaris appoſitę in teſtamento.*

Digitized by Google

Vidimus de ſuo, in extraneo verò hære-
de quid concludendũ? Et quidẽ
in hanc itum eſt ſniam à cunctis ſcribentibus, hære-
1 dem extraneum † pręſumi habere ſcientiam fideicõ-
miſſi, & cæterorum in inſtrumento contentorum: ita
cõi conſenſu traditum eſt à iuris interpretibus, præ-
ſertim à Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 15. ff. de
verb. oblig. & com. eandem Bar. doctr. probant ſcri-
bentes in l. eius, qui in prouincia. ff ſi cer. pet. quos ſin
gillatim referre ſuperuacaneum duxi.
Hancq; concl. ea ratione corroboro, nam cũ extra
2 neus † hæres eſſe nequeat, niſi ex teſtõ, ꝙ clarius eſt, q̃
vt à me probeť, ferẽdus ne eſt, ſi poſtq̃ adiuerit, neget
ignoraſſe contenta in teſtõ? non eſt certè ferendus, vt
cenſuit Celſus I. C. in l. non eſt ferendus. ff. de tranſac.
ſic Ripa. in d. §. duo fratres. nu. 57. verſ. 2. concl.
Hæc tñ concluſio noſtra nonnihil in ſe dubitatio-
3 nis cõtinere vr̃, nam hodie † permiſſum eſt extraneo
hæreditatem adire ẽt clauſis tabulis: ex l. vni. §. in no-
uiſſimo. C. de cad. toll. aditio ergo hæreditatis facta
per extraneum non arguit ipſum ſcire cõtenta in ip-
4 ſo teſtõ. Inſuper non eſt neceſſe, † vt extraneus poſſit
adire hæreditatem, ꝙ ipſe inſpexerit teſtm̃; ſed ſatis
eſt, ꝙ ſciat ex qua parte ſit hæres inſtitutus, vel à nota
rio, vel à teſtibus, vel per publicam famam: teſte Bar.
in l. is poteſt. col. 5. nu. 21. ff. de acq. hær.
Ad hęc tñ rñdendo dicere poſſumus iux. ſen. Ioan.
5 Crot. in d. §. duo fratres. nu. 103. † illum §. in nouiſſi-
mo. l. vnic. C. de cad. tollen. intelligi de teſtõ facto in
ſcriptis, in quo quid contineatur nullus pręter teſtato
rem ſcire põt, cùm omnia ſecreta ſint, vt ait Imper. in
Inſtit. de teſt. in prin. cùm ergo permittatur hæredi in
ſtituto facultas adeundi hęreditatem clauſis tabulis,
fieri nequit, vt ipſe poſſit adire, niſi ſciat ſe hæredẽ in-
ſtitutũ, ꝙ aliunde percipere non põr, niſi ipſe aperiat
teſtm̃, & videat ſe hęredem inſtitutum, & quod dr̃ in
d. §. in nouiſſimo. non opus eſſe, vt tabulæ aperiãtur,
intelligitur de apertura, quæ fit adhibitis illis ſolem-
nibus requiſitis, de quibus per totum tit. ff. quẽadmo.
teſta aper. & per Docto. in l. publicati. C. de teſt. Ad
poſteriorẽ rationem rñ demus fatendo, verum eſſe, ꝙ
non ſit opus, vt hæres teſtm̃ ſpeciatim viderit, vt poſ-
ſit adire hęreditatem, dummodo aliunde ſciat ſe eſſe
hæredem inſtitutũ, vt Bar. fatetur in d. §. duo fratres.
nu. 16. Mens itaque Bar. in d. §. duo fratres. num. 15. &
noſtra in hac concluſ. eſt, ꝙ cùm ſciat ſe hæredem ex
teſtõ ꝙ requiritur, vt hæreditatem poſſit adire, ꝓræſu
mitur etiam non ignoraſſe reliqua, quæ in ipſo teſtõ
continentur, & ſic ipſum fideicommiſſum.
6 Sic confirmata concl. illã primo limitabis, † vt nõ
ꝓcedat in hæredib. extraneis, q ſunt aliàs ſucceſſuri,
ab inteſtato. Nã hi præſumunť ignorare contenta in
teſtõ: in his enim militat eadẽ ratio, quæ in ſuis, vt ſu-
pra diximus in ſuperiori concl. de ſuis hæredib. quam
videas, ita ſenſit Rip. in d. §. duo fratres. nu. 58.
7 Secundo loco limites & intelligas † velim concl.
in hæredib. extraneis inſtitutis in teſtõ nuncupatiuo,
vel in teſtõ in ſcriptis publicato, iux. l. publicati. C. de
teſt. Secus in hæredib. extraneis, inſtitutis in teſtõ nõ-
dũ in ſcriptis publicato. nã anteq̃ illud recludať, non
præſumitur ſcientia contentorum in eo: vt habemus
à Paul. I. C. in l. 1. §. 1. ff. quemadmod. teſta. aper.
Tertiò limitanda eſt, & intelligẽda in hæredib. ex-
8 traneis † qui adiuerunt hæreditatẽ per ſe ipſos: ſecus
in infante extraneo, q adiuit hęreditatẽ per tutorem.
iuxt. l. ſi infanti. C. de iure delib. nã infans factus ma-
ior nõ præſumiť ſcire geſta à tutore: etenim in facto
9 alieno † probabilis cadit ignorantia, ex l. vlti. ff. pro
ſuo. & c. ab excommunicato. cum ibi not. de reſcrip.
10 Hæc poſtrema limitatio tibi intelligẽda eſt, † ſi tu-
tor nõ reddiderit rationẽ tutelæ, ſed poſt redditã ra-
tionem infans factus maior præſumiť ſcire, quæ in ip
ſo teſtõ continentur. veriſimile namq; vr̃, ꝙ is in red-
dendis rationib. viderit librũ adminiſtrationis ipſius
tutelę, per l. 1. §. officio. ff. de tut. & ratio. diſtrahen. &
ꝓpterea probabile eſt, ꝙ intellexerit tutorẽ adiuiſſe hæ-
reditatem ex teſtõ, vnde non eſt ferẽdus ſi dicat igno
rare contenta in eo, cum à tutore in redditione ratio
num omnia intellexiſſe ſit præſumendum.
Deinde eadẽ tertia limitatio tibi intelligẽda eſt, vt
11 nõ habeat locũ, qñ pupillus † adiuit hęreditatẽ cum
authoritate tutoris, iux. l. potuit. C. de iur. delib. nã fa-
ctus maior præſumiť ſcire contenta in teſtõ, per ea, q̃
animaduerſa ſunt in l. notionem. §. inſtrumentorũ. ff.
de verb. ſign. hoc idẽ probat Arẽt. in d. §. duo fratres.
motus ex contex. in l. vlt. C. ſi maior fact. cui addas
contex. in c. placuit. vnà cum gl. ibi. de conſ. diſt. 4. &
ea, quæ ſcribit Fel. in c. cum nobis. col. 2. de præſcrip.
12 Quod tñ ſic velim accipias, † ſi tpe aditionis pupil
lus erat ꝓximus pubertati, & doli capax, aliàs ſecus,
iux. ſent. Lamb. de Rampo. diſt. 158. vt ẽt docuit Bar.
in l. ad teſtiũ. §. cõditionem. nu. 5. ff. de teſt. permotus
reſponſo I. C. in l. excipiuntur. ff. ad S. C. Syllan.
13 Poſtremo concl. ipſam limitabis, † vt locũ ſibi nõ
vendicet in codicillis. nã hęres extraneus præſumiť
ignorare in illis contenta, per id ꝙ eſt cautũ à Paulo
I. C. in l. ſi ſeruũ. §. de illo. ff. de verb. oblig. & à Celſ.
d. l. non eſt ferendus. ff. de tranſac. ita docuit Bar. in d.
§. duo fratres. nu. 16. & ibi. cæteri ſcribentes. vt & rñ-
dit Are. in conſ. 94. conſideratis. col. 4. poſt nu. 5. verſ.
2. oſtẽditur, quẽ ſequitur Mari. Soc. in l. ita ſtipulatus.
nu. 273. verſ. 2. conclu. ſit. in fi. ff. de verb. oblig.
14 Id tñ intelligitur † in codicillis ſeparatis à teſtõ, ſe
cus in codicillis connexis teſtõ, quæ reſultant ex clau
ſula codicillari appoſita in ipſo teſtõ, cuius clauſulæ
hęres præſumiť habere ſcientiã, poſtq̃ habet notitiã
teſtamẽti. l. vlt. C. de cod. vt ſic ait Bar. in d. §. duo fra-
tres. nu. 16. quem ſequitur Rip. ibi. nu. 60.

CONCLVSIO DCCCLI.

ARGVMENTVM.

Hęredem inuentarium non conficientẽ bo-
na defuncti ſubtraxiſſe præſumi, & ob id
quæ pœna eum teneat.

SVMMARIVM.

1 *Hæres non conficiens inuentarium bona defuncti ſubtra-
xiſſe præſumitur.*
2 *Hæres non conficiens inuentarium falcidiæ beneficium
amittit, cum iure Cæſareo, tum etiam Pontificio.*
3 *Legem ſpernens beneficio legis ſe facit indignum.*
4 *Fruſtra legis auxilium inuocat, qui in legem committit.*
5 *Hæres nõ conficiẽs inuentariũ beneficio detrahẽda Trebel
lianica priuať. Cont. nu. 6. Recõciliatio remiſſiuè. nu. 7.*
8 *Hęres nõ conficiens inuentariũ tenetur creditoribus & le-
gatarijs ultra vires hęreditarias. Ratio. nu. 9.*
10 *Hęres non conficiens inuentarium nõ tenetur creditorib.
& legatarijs vltra vires hęreditarias, quãdo illi confeſſi
eſſent tot tantummodo bona eſſe in hęreditate, quę quo
ad creditores, & legata, non ſufficerent.*
11 *Pręſumptio iuris, & de iure non recipit probationem in
contrarium, niſi per confeſſionem partis.*
12 *Probatio ꝑ cõfeſſionẽ partis eſt fortior probatio de mũdo.*
13 *Hęres non conficiens inuentarium non tenetur vltra vi-
res hęreditarias, quando teſtator feciſſet legatum taxan
dum arbitrio boni viri.*
14 *Hęres non conficiens inuentarium nõ tenetur vltrà vires
hęreditarias de iure Pontificio in foro conſcientię.*
15 *Pręſumptio ceſſat in foro animæ.*
16 *Hęres non conficiens inuentarium in quibus caſibus non
teneatur vltra vires hęreditarias, remiſſiuè.*
17 *Hęres non conficiens inuentarium, quę incommoda ſen-
tiat, remiſſiuè.*

Hæres

1 Hæres non conficiens †inuētarium bona de-
functi ſubtraxiſſe præſumitur: ită ha-
bemus ab Imp.in §.ſancimus igitur,& in §.ſi vero nō
fecerit.in auth.de hær.& falc.& in auth. ſed cū teſta-
* tor.C.ad leg.Falc.vbi * commu.Doc.ſic etiam idem
Imp.ſanxit in l.vlt.§.& ſi præfatam, & in §. ſin. vero
poſtquam vbi gl.in verb.cenſuerunt.C. de iur. delib.
quib.ſanctionib.permoti poſteriores.I.C.ita ſēſerūt,
vt Bar.in l.in ratione.§.ꝙ vulgo.col.3.ſub nu.2. ff. ad
leg.Falc.idē voluit Rom.in conſ.118.quo ad primū.
nu.3.ſic ſenſit Guid.Pap.de præſ.nu.58.& in deciſ.53.
obſeruatur in iudicando cir. med. vt & placuit Ioan.
Crot.in rub.ff.de ope.no.nūc.n.52.ꝙ nec latuit Abb.
in c.Raynal.nu.13.de teſta.& tradidit Rol.à Val. in
tract.de cōfec.inuen.in 5.par.ti.2.n.17.ver.5.accedit.
Ex hoc quæ damna ſequantur hæredem non eſt fa
2 cilè dictu.Etenim ſanxit Imp.Iuſtin.vt primum † fal-
cidiæ beneficium amittat, vt in d.§.ſancimus igitur,
& in §.ſi verò non fecerit.in auth.de hæred.& falcid.
& in d.auth.ſed cum teſtator.C.ad leg.Falc. & in d.l.
vlt. §. & ſi præfatam, & in §. ſi vero poſtquam. C.de
iur.delib. hoc idem tradidere ſup.relati ſcrib. vt apud
eos videre eſt in iiſdem locis.
Quòd etiam de iure Pontificio verum eſſe docet
Abb.in d.c.Raynal.nu.13.& 14.de teſtam.
Hoc idem ratione confirmo. Nam lex vult, quod
volens vti beneficio legis falcidię conficiat inuenta-
3 rium, ſi igitur † hæres legem ſpernit, facit ſe indignū
beneficio legis: vt cautum eſt à I.C. in l.auxilium. in
fi.ff.de mino.idem tradit gl.in d.l.ult. in eo. §. ſi a ve-
rò poſtquam ſuper verb.cenſuerunt.C.de iur. delibe.
ad idem text. eſt in c. bonæ memoriæ.il. t.de elect. &
4 vbique dicitur,†quod fruſtra legis auxilium inuocat,
qui in legem committit.
5 Huc accedat, † quòd etiam iſtiuſmodi beneficio
detrahendæ Trebellianicæ priuetur: ſic ſenſere Cyn.
Bal.& Sal.in d.authen.ſed cum teſtator, & in l. cum
tale.§.1.ff. de condit. & demonſtr.Dec. in conſ.480.
** caſu,qui contingit.num.16.vbi de ** magis commu.
ſententia teſtatur, & in conſ. 236. non parua difficul-
** tas.num.10.ubi etiam de ** magis commun.dicit, &
in conſil. 495. Viſo eleganti conſ. num.25. cum ſeq.
Corn.in conſ.168. in hac conſultatione. lib. 3. ubi de
** ** magis commun. Hanc eandem partem ſequuntur
Bart. in conſil. 51. Bonauentura fecit teſtamentum,
num.1.lib.1.& in conſ.234.Lena Mattarelli. num.1.
eod.lib.1.Oldr.in conſ.134.per tot.Paul.Caſtr.in d.l.
cum tale. §. 1. nume.3.& in l.qui quadringenta.ff.ad
Treb.& in conſ.16.in conſ.78.in conſ.188.& in conſ.
198.in fin.lib.1.Ang.Aret.in §.ſed quia in fin.Inſt.de
fidei.com.hær.Corn.in conſ.303.lib.1. & in conſ.22.
lib. 2. Bertran. in conſ. 23. ex themate. num.71.lib.1.
Mattheſ.in ſing.157.no.quòd hæres, & hanc opinio-
** nem eſſe ** magis communem aſſeruit auctor ille
Pariſ.in addit.ad Alex.in conſ.67.viſis,& ponderatis,
ſub nu.2.in verb.treb.lib. 4.
6 Iſtis,& numero, † et auctoritate pares quāplurimi
alij contrarium ſenſere,et iidē ferè oēs auctores ſibi-
ipſis pugnantes.Ex his Bart.eſt in d.l.Marcel.nu.8.ff.
ad Treb. ubi hanc ſibi uideri æquā dicit. et in d. auth.
ſed cū teſtator.nu.12.et in conſ.2.D.Io. Arduini.n.1.
li.1.Iaſ.in d.l.Marcel.nu.68.et Alex.ibi.n.10.ubi ma-
** gis ** cōem aſſerunt,et plurib.diſputant. idem Alex.in
d.conſ.67.n.2. quis Natt ibi affirmet conſiliū eſſe Io.
Ana.et in cōſ.29.perſpectis,conſideratiſq;.nu. 6. li.5.
Ang.in l.1.§.hæc ſtipul.nu.17.ff.ſi cui plus,quàm per
* l.fal.Imo.ibi.n.12 ubi * cōem ait Roffred.de lib.ad tit.
de S.C.Treb.Io.And.in addit.ad Spe.§.ult.nu.15. ad
uerb.fecerit.tit.de inſtr.editio.Anan. in cōſ.61.nu.2.
& 6.Bal.in conſ.229.in 1.vol.3. & in conſ.101.ſuper
primo quæſito.nu.2.uol.4. et in conſ.454. ad euiden-
tiam.uol.5.Paul.Caſtr.in conſ.387.uol.1.Ang. Aret.
in tract.de teſtib.glo.pen.Cor. in d.auth. ſed cū teſta-
tor.& in conſ.180.in 8.dub.vol.4.Bertran.in conſ.24.
niſi ad ſecūdum lib.3.Ang.in §.ſi vero expreſſim. nu.
43.auth.de hær.& falc.& Caſſad.in deciſ.3.in eadem
cauſa.nu.8.tit.de teſta. vbi in vtramq; partem in lon-
gum diſputat,& dicit concluſum pro hac parte.
Quinetiam ab vtraq; parte ſtant multæ; eæque fir-
miſſimæ rationes; quas referre noſtri nunc nō eſt inſti
tuti;ſed ſi videre volueris,te reijcio ad Rol. à Vall.in
tract.de confectio.inuen.in vlt.par.art. 4. incip. qa in
præcedenti.per tot.& ad And.Gail.pract.obſeru. lib.
2.obſeru.138. per tot.vbi illas abundè enumerant.
7 Hæc opinio † adeò inter ſcribentes ob ſententiarum
varietatem dubia eſt, vt quam fugias, quā ſequaris li-
bere tibi lector aperire non poſſim.hanc dubiā vocat
Bal.in d.conſ.101.num. 2.vol 4. eo ꝙ non habeamus
contex.expreſsè permittentem Trebellianicam non
confecto inuentario, nec expreſsè prohibētem. ſic et
apertè dixit Dec.in d.conſil.239.nu.9.hanc adeo eſſe
variam,vt ipſe facilè perſcrutari nō poſſit, quæ ſit ve-
rior,& magis commun.opin.dubitabilem etiam arti-
culum idem inquit in d.conſ.495. nu. 24. & adeo res
eſt cōtrouerſa,& plena diſſenſionis inter doctiſſimos,
vt non ſolū alij alijs,immo ſibi ipſi cōtrarij ſint, vt ex
ſupra relatis ſcribentibus videre eſt,& ait Crot.in cōſ.
15.quæritur,an nobilis Ant.in prin. quem refert vna
cū alijs Rol.à Val.vbi ſupra in prin.Ego vero Caſſa.
ſententiæ acquieſcens in d. deciſ.in fi. de teſta. exiſti-
marem Principis declaratione hanc dubitationē in-
digere. Attamen vtcunq; res ſit, vt poſſis litem paulū-
per,dicamne extinguere, an excitare? adeas eundem
Rol.à Val.in eod.nuper relato loco,vbi ad ſatietatē
vtrāq; ſententiā examinat, & huic poſteriori opinio-
ni acquieſcit.idē q; facit And.Gail.pract. obſeru. lib.
2.obſeru.138.vbi nu.9.ait ab hac parte,tamquā æqui-
tati,& iuri magis conſentanea,iudicem in iudicando
recedere non debere.
8 Præ cæteris vero maius detrimentum,†quod ex nō
confectione inuentarij in caput ipſius hæredis redū-
dat,eſt ꝙ vltra vires hæreditarias,non ſolum credito-
ribus,ſed etiam legatarijs teneatur: vt conſtituit Imp.
in d.§.ſi vero non fecerit.in auth.de hære.& falc.in-
ducendo:ut per Mattheſil.in d ſing.148.no.quòd hę-
res,& in d.auth.ſed cum teſtator.C.ad l.falc. Quo nō
obſeruato inquit Imp.ſolida legata preſtat,& ſi fines
hæreditarios excedant.
9 Huius ratio eſt:†nam vt in concluſ. dicebamus,lex
præſumit,quòd hæres ſubtraxerit res hæreditarias, ex
d.§.ſancimus.de hære.& falc.ſic præter eos, quos ſup.
citauimus decidit Afflic.in deciſ.44.de trib.n.33.ver.
& his conſideratis.ad idem reſpondit Curtian.in cōſ.
30.col.2.& in conſ.73.col.2.ita etiam Bal.in l.filium,
quem.nu.37.verſ.& quæro.C.famil. erciſc. vnde fin-
gitur ſoluere de hæreditate, & non de proprio patri-
monio.iux.ſententiam Bar.in l.in ratione.§. ꝙ vulgo.
* ff.ad leg.Falc.& * communem aſſeruit Alex.ibi.col.7.
poſt nu.12.verſ.in ea gloſ ibi.§.ſi vero non fecerit. ad
idem reſpondit Abb.in conſ.73.circ.1.dub. col.4.nu.
10.verſ.quinimmò dubitatur dumtaxat.lib.2.& in d.
c.Raynal.nu.14.de teſta. quod etiam probauit Rolā.
à Val.de confec.inuen.part.5.& vlt.tit.1.nu.1.
10 Hæc tamen † pœnā hæres non tenetur,† qū legatarij
conſcij eſſent tot tantummodo bona eſſe in hæredi-
tate,quæ ad creditores, & legatarios non ſufficerent.
ita grauiter,& doctè ſcripſit Bald.in d.l. filiū quē.col.
13.poſt nu.37.verſ.ego breuiter.C.famil.erciſc.quem
ſequuntur Rom.in rub.ff.de aeq.hær.col.1.nu.1.verſ.
quartus caſus eſt.Alex.in d.§.1,quod vulgo. poſt nu.
12.ver.et Bal.& in l.ult.§.1.nu.3.C.de iur.delib. & ibi
Iaſ.num.2.Franc.Aret.in rub.ff.de aeq.hær.col.2.ubi
etiam Alex.commēdat,col.3.poſt nu.7.verſ.pro hoc
etiam,& Felyn.in c.quoniam contra.colum.15.poſt
nu.30.verſ.fallit quinto.de prob. & in c.cum contin-
gat.col.3.num.19.verſ.adde Bart.idem tenentem.de
offic.

Digitized by Google

offic.de leg. quàm cautionem plurimùm commēdat Cep.in tract.caute.caut.7.hæres.licet id aſcribat Pau. Caſtr.in l.in ratione.§.quod vulgo.ff.ad leg. falc.

11 Quòd ea ratione confirmatur,† nam cùm lex præſumat id fieri,quòd hæres bona occultauerit,hæc præſumptio eſt iuris,& de iure quæ non recipit probationem.in contrarium,niſi per cōfeſſionem partis, vt in auth.ſed iam neceſſe.C.de dona.ante nup.& per glo. ind.in contractib.§.1.C.de non num. pecun. & plura alia citat ad hoc Fel.in d.c.quoniam cōtra.poſt d.nu. 30.de prob.& ip d.c.cum contingat.nu.9.cum ſeq.de offi.de leg.idem dixit Bal.in d.l. filium. poſt d. nu.37. verſ.ego breuiter.& Alex.& Iaſ.in loc.ſup.relatis.

Et meritò ſanè.Nam vt dicebat Iaſ.in l.cum te tran-
12 ſegiſſe.in 3.no.nu.5.C.de tranſact.probatio †per confeſſionem partis eſt fortior probatio de mundo.

13 Præterea † non tenetur hæres vltra vires patrimonij, quando teſtator feciſſet legatum taxandum arbitrio boni viri, nam per omiſſionem inuentarij non debetur legatum vltra vires patrimonij,tāquam ſi hoc expreſsè diſpoſuiſſet teſtator : ita ſingulariter decidit Bal.& menti tenendum eſſe putat in l. volūtatis.col. 2.nu.5.verſ.nunquid ergo.C.de fideicom.cui accedit Rom in d.rub.ff.de acq.hær.col.3.nu.6.uerſ.7. & pro ſing.citat Are.ibid.col.4.ubi etiam confirmat, & pro vnico refert idem Iaſ in d.l.ult.§. & ſi præfatam. col. ult. poſt num. 2.uerſ.quarto limita.C.de iur.delib.de quo tamen ibi dubitat.

14 Inſuper,† ad illam pœnam non tenetur hæres de iure Pontificio in foro conſcientiæ,vt elegãter cōcludit Bal.in d.rub.ff. de acq. hæred. circa med. & in d.l. filiū ſub eo.nu.37.d.verſ.ego breuiter.per c.parochiano.de ſepul.idem aſſeruit Io. And. in c.quanquam de vſu.lib.6. quem ſequitur Abb.in d.conſ.73.nu.10.lib.
* 2.ubi etiam de *communi dicit.

Et cur ita fiat,ratio eſt.Etenim lex inducens pœnam ex non confectione inuentarij innititur ſuper delicto præſumpto;nam,vt toties diximus, præſumitur hæredem ſubtraxiſſe bona hæreditaria, ſi non confecerit inuentarium ex iuribus ſupra deductis, quæ præſum-
15 ptio † ceſſat in foro animæ,in quo creditur confitenti de omnibus,cum ibi non agatur, niſi de præiudicio ſuo.c.ſignificaſti.de homic.no.gl.in c. ſi quis ſuadente.de pœn, vnde præſumptio legis cedit ibi veritati veritate.manifeſta.c.veritate.8.diſt.ita dixit Ab.in d. c.Ray.n.14.de teſt.& in d.conſ.73.n. 10.li.2.atq; Ale. in d.rub.ff.de acq hær.poſt nu.5. uerſ.idem etiã tenet
16 Imo. Alios caſus,† in quibus hæres inuentarium non conficiens ultra uires hæreditarias non teneatur,proſequuntur ſcrib.in d.rub.ff.de acq.hær.& in d.l.ult. §. & ſi præfatam.C.de iur.delib.& Soc.in reg.214.incip. Hæres inuentarium. ad quos te reijcio. Contra verò, quæ incommoda ſentiant hæredes omiſſa inuentarij confectione, & quæ non, abundè tibi ſuppeditabit Rol.à Vall.in eo.tract.de confect. inuen. in 5. & vlt. part. per tot. nos hæc conſultò relinquimus,ne argumenti noſtri fines tranſilire videamur.

CONCLVSIO. DCCCLII.

ARGVMENTVM.

Certa bona, & non plura eſſe in hæreditate quo pacto probetur: & vt creditores poterunt probare plura bona eſſe in hæreditate: atque quomodo eis ſuccurratur, ſi probationes ipſæ deficiant.

SVMMARIVM.

1 *Bona plura non eſſe in hæreditate probatur per aſſertionẽ hæredis,ſi confecerit inuentarium,niſi contrarium probetur,& aſſerens contrariũ probare debet. Ratio eſt n.5.*

2 *Hæredem omnia bona poſuiſſe in inuentario præſumendũ eſt,alioqui præſumeretur deliquiſſe, quod non eſt credendum.Contr.nu.3. Reſponſio Alex.nu.4.*

6 *Iuramento probantur quæ conſiſtunt in animo, & facto aſſerentis.*

7 *Bona plura fuiſſe in hæreditate probatur per teſtes etiam domeſticos.*

8 *Domeſtica negotia melius per teſtes domeſticos probari, quàm per alios.*

9 *Patrimonij ſecreta quoad probationum materiam quibus gaudeant prærogatiuis.*

10 *Bona plura fuiſſe in hẽreditate probatur per teſtes familiares perpetuo,& confratres,atq; ĩt per vxorem defuncti.*

11 *Supellectilia probantur per teſtes domeſticos.*

12 *Electio poteſt probari etiam per teſtes de collegio.*

13 *Seruis non creditur ſine tormentis.*

14 *Hæres cogitur præſtare iuramentum purgationis,ſi creditores non poterunt probare plura bona fuiſſe in hæreditate:quod iuramentum eſt ſuper ſua conſcientia.*

15 *Actore non probante, reus,etiamſi nihil præſtiterit abſoluendus eſt.*

16 *Infamatus de crimine,quod nõ poteſt plenè probari,compellitur ſe purgare per iuramentum.*

17 *Iuramentum nonnullis in caſibus defertur, quando veritas detegi non poteſt remiſſiuè.*

1 Hæres ex ipſo, † quod dicit certa bona tantũ fuiſſe,& non plura in hẽditate ad effectum, vt poſſit falcidiam detrahere, uel ad aliquem alium effectum,vt non ſoluendi creditoribus, vel legatarijs,ſi confecerit inuentarium, eſt ei credendum, quia eius intentio eſt fundata eo ipſo, quod non probet contrariũ,& iſto caſu creditoribus, vel legatarijs aſſerentib. contrarium incumbit onus probandi: ita docuit Accurſ.in l.cũ de leg.ff. de prob. cuius doctrinã veriſſimã, & temerarium eſſe ab ea recedere dixit Iaſ.in conſ.34.col.3. poſt nu.5. verſ. ego denuo dico. vol.1.vbi quàm plurimos authores grauiſſimos teſtes laudat eiuſdẽ Accu. doctrinã probantes. eandẽ confirmauit Curt.ſen.in conſ.27.Magnificus.col. 9. poſt
* n.17.verſ.ſed contra præmiſſam.vbi de * cōmuni ſententia teſtatur,et Curt.iun.in conſ.150.materia.col.5.
* poſt nu. 10. ibiq; de *communi dicit. ſic etiam ſequit Rom.in conſ.222.dubitatur.in fi.& in conſ.276.viſis in fi.atq; Alex.in conſ.55.conſideratis.nu. 6. lib. 1. & in conſ.41.in fi.lib.3.& in conſ.71.col.vlt.nu. lib.4.& in conſ.16.col.vlt.nu.lib.5.idem placuit Ruin.in conſ. 67.nu.14.vol.5.ac Crau.in conſ.225.poſt nu.12. verſ. quoad ipſum,& Gozad.in cõſ.94.col.7.poſt med. nu idem quoq; ſenſere profitentes varijs in locis,vt Pau. Caſt.in l.maritus.la 2.ff.ſolut.matr.Iaſ.in l.vlt.§.licẽtia.poſt princ.C.de iur.delib.& in l.cũ ex cauſa. in fi. ff.de re iudic.Rip.in l.ſi conſtante.nu.18 ff.ſol.matri. Guid.Pap.in q.142.ſed qualiter.ante fi.& in tract.præſumpt.num.105.& Alc.in eod.tract.præſumpt.reg.3. præſumpt.20.

Concluſionis noſtræ ratio eſt:nam ſi hæres nõ confeciſſet inuentarium, lex præſumeret eum bona hæreditaria ſubtraxiſſe:vt in §.ſancimus.auth.de hæred. & falc. & in ſuperiori Cõcluſione id pluribus examinauimus,vt ergo euitetur hoc delictum præſumendũ
2 eſt, † hæredem omnia bona poſuiſſe in inuentario, aliàs præſumeretur deliquiſſe, quod non eſt dicendũ. vt l.hæres.§.vlt. ff. ad leg.Falc. & l. merito.ff.pro ſoc. vt tradidere Io Crot.in rubr.ff.de oper. nou. nunc.c.2. & Rip. in d. l. ſi conſtante.num.19. atque Roland.à Val.in tract.de confect.inuent.par.quar.articu.ante pen.num.3.& Natt.in conſil.238.præſens quæſt.nu.8. cum ſequen.

3 Quòd poſtremũ impugnauit† Alex.in d.l.ſi conſtãte.col.6. poſt num. 7. verſ. ſimiliter hæc reſponſio.ff.

ſol.matr.

Digitized by Google

ſol.matr.eo quòd ſtent iſta ſimul,quod plura ſint bona,quã dixerit hæres,& tamen hæres non delinquat, vt quia ignoret plura extare.

4 Reſpondet tamen † ibidem Alex. quod confectio inuentarij probet negatiuã illam plura bona nõ extare. Cuius ſententiam declarat Rip.ibidem nu.20.quẽ ſequitur Rol.à Vall.vbi ſupra,quos videas.

Aliter etiam reſpondet ibi Ripa.nu.21.Nam dum
5 dicebamus† negatiuam illam plura bona non extare probari per aſſertionem hæredis,ex eo fit, quia actus negatiuus conſiſtit in facto proprio ipſius negantis,q non negat plura eſſe in hæreditate,ſed negat plura re-
6 periſſe.hæc autem,quæ cõſiſtunt in animo, † & facto aſſerẽtis probantur per aſſertionẽ ipſius iuratam:iuxt. ſententiam Accur.in §.ſed iſtæ.Inſt.de act. & in c. ſignificaſti.vbi Fel.de homicid.vnde dicebat Bald. in conſ.318.practica ciuitatis.nu.6.vol.1.fidem adhiberi aſſerenti,ſe non habere pecuniam, quia hoc conſiſtit in facto proprio.& huc item referẽdum eſt, quod decidit Paul.Caſt.in l.quicunq;.C.de ſer.fugit. & in l. ſeruos,C.de teſt.vt aſſerit Rip.in d.l. ſi conſtante. nu. 20.ff.ſolut.matrim.

7 Videmus modo † quomodo ſubuenire poſſimus creditorib. vel legatarijs, ſi voluerint probare plura bona fuiſſe in hæreditate, quàm deſcripta in inuẽtario,poſtquam ipſis onus id probandi iniunximus. Hi itaque per teſtes illud probare rectè poterunt,& non ſolum per extraneos, ſed etiã per teſtes de domo hæredis,per contex.in l.vlt.§.licentia. C. de iur. deliber. vbi notant* omnes.

8 Quòd ea ratione demonſtro,†non enim ita probabiliter per alios teſtes, quàm ꝑ domeſticos id probari poteſt,arg.l.conſenſu.§.finautem.C.de repud.et c.veniens.il 2.de teſtib.ſic Fel.in c.quoties.nu.2.circa fin. de teſtibus,& Alex.in d.§.licentia.nu.3.ver.not.ꝙ ad probandũ,vnde Paul.Caſt. in d.§.licentia danda.nu. 3.verſ. item not. quod qñ dicere ſolebat, cum agitur
9 de ꝓbandis matrimonij ſecretis†duabus gaudere prærogatiuis: altera quarum eſt, vt ſcilicet admittantur ſerui, quibus vt plurimùm teſtificandi poteſtas negatur:alia eſt, vt actor aſſumat ꝓbationes de domo rei: quod ſecus eſt regulariter,l. nimis graue. C. de teſtib.
10 Hoc ipſum,quod diximus†de teſti.ampliabat Bal. in d.§.licentia danda.nu.2.vt etiam habeat locum in familiaribus perpetuis,& confratribus per contex. in §.cogitãdum. in auth. de monach.Quinetiam,& per vxorẽ defuncti id poſſe probari dixit Bal.in auth. ſed cum teſtator.col.3.nu.9.ver.quæro poſt decretum.C. ad leg.Falcid.cuius ſententiam probat Vital.in tract. clarus.in verb.nil nouari inuent.confec.pend.col.14. in fi.idem voluit Iac.de Bellouiſ.in pract. iud.rub.de prob.negat.nu.11.in fi. Hinc propterea dicebat Bart.
11 in l.lex,quæ tutores.n.3.in 3.not.ſuppellectilia,†quæ quis habet in domo,poſſe ꝓbari per domeſticos, hoc eſt per tuos familiares.idem innuit in l.quoties.nu.2. C.de naufrag.lib.11.quem ſequitur Fely. in d.c.quoties.nu.2. de teſti. huc item conuenit,quod not.idem Bar.in l.in tantum.§.vniuerſitatis.poſt nu.1.ver.quid dicendum.ff.de rer.diui.vbi ait, quòd quę non poſſũt
12 probari,niſi per illos de collegio,†vt electiones, quæ occultè fiunt eũ,q eſt de collegio,idoneũ eſſe teſtem.

Ad ſuperiora tamen,quæ diximus de teſtib.dome-
13 ſticis,velim animum aduertas:nam ſi ſerui†admittẽtur,eis non eſt adhibenda fides ſine tormentis;ita ſẽſit Paul.Caſt.in d.§.licentia.num.4.& dixit Bal. in d. auth.ſed cum teſtator.nu.9.C.ad leg.Falc. vbi ſecundum eum etiam requiritur, vt perſeuerent in eorũ dictis,& non vacillent.per l.edictũ.ff. de quæſt. ſic placuit,& Franc.Porcel.in tract.inuent.c.3.nu. 8. verſic. ſed pone quod creditores.

Verùm qua ratione poterimus ſuccurrere creditoribus,legatarijs, vel fideicommiſſarijs ſi probationes
14 eis deficiant.Remediũ eſt,†vt cogatur hæres pręſtare iuramentum purgationis;ita ſanxit Imp.in l.vlt. §. licentia danda.ibi, vel per ſacramentũ illius. C. de iur. delib. quem contex.ibidem ſequuntur * communiter ſcribentes,quod iuramentũ iuxta ſententiam Accur. ibid.in verb.illius,& Caſtr. ſub nu.4.verſ.quarto not. eſt de propria conſcientia,& eſt ſpecialis caſus, cum regulariter ſecundum Alex.in d.§.licentiã. ſub nu. 3.
15 verſ.not.quod quis non requiratur:quia actore†non probante reus ẽt ſi nihil præſtiterit abſoluendus eſt.l. qui accuſare. C. de eden. cum ſimilib.Nec id mirum cuiquam videri debet : multos namq; caſus inuenire eſt,in quibus defertur iuramentum purgationis, quãdo aliter veritas detegi non põt:vt in tot. tit.de purg.
16 canon.vbi ſi aliquis infamatus†de crimine,quod nõ poteſt plenè probari,compellitur ſe purgare per iuramẽtum,de quo meminit Maran.de ord.iud.in 6.part. in nono actu.num.18.verſ.item de illo iuramento,&
17 nonnulos caſus, † in quibus defertur iuramentũ purgationis,quando veritas aliundè non poteſt haberi, enumerat Rol.à Val.in eod.tract de confect.inuent. art.pen.à nu.4.vſq; ad fi. tit.

CONCLVSIO DCCCLIII.

ARGVMENTVM.

Hæreditatem verbis repudiatam fuiſſe, vt poſſit probari.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas repudiatur verbis,re,& quolibet indicio voluntatis.*
2 *Hæres vt nuda voluntate quis efficitur,ita contraria deliberatione illico ab hæreditate excluditur.*
3 *Hæreditas repudiata intelligitur per verba prolata affirmatiuè & aſſertiuè reſpicientia tempus præſens.*
Ratio eſt nu.4.
5 *Hæreditas non cenſetur repudiata,ſi quis dixerit,non ſum hæres,vel non adeo hæreditatem, ſiue nolo adire.*
Contrarium.nu.8.
6 *Differẽtia inter affirmatiuam,et negatiuam dictionem repudiandæ hæreditatis.*
7 *Deliberatio eſt medium inter aditionem, & repudiationem.*
9 *Hæreditas cenſetur repudiata per illa verba, non ſum hæres,prolata poſt terminum datum ad deliberandum, an quis velit adire,necne.Et cur. vt nu.10.*
11 *Aditio per quem actum inducitur; per eius cõtrarium inducitur repudiatio.*
12 *Hæreditas non cenſetur repudiata per illa verba,non ſum hæres, prolata ad interrogationem eius,cuius non intereſt.*
13 *Reſponſio facta ad interrogationẽ præſumitur deliberata.*
14 *Hæreditas cenſetur repudiata per verba non ſum hæres, prolata poſt lapſum tempus trium menſium. Et cur, vt nu.15.Contr. nu. 16.*
17 *Intellectus.§.ſimiliq; modo.l. vlt. C. de repud. hæred.*
18 *Hæreditas repudiata cenſetur per verba, non adibo hæreditatem, in futurum tempus prolata.*
Contr.nu.19.
20 *Hæreditas repudiata cenſetur per verba abnegatiua in futurum tempus prolata, vt non adibo.*
21 *Hæreditas non cenſetur repudiata, ſi verba proferantur in futurum aſſertiuè,vel affirmatiuè,vt repudiabo, vel recuſabo.*
22 *Hæreditas cenſetur repudiata per verbum,nolo, cum infinitiuo denegante eſſentiam, vel implementum actus, vt nolo eſſe hæres,nolo habere hæreditatem, vel nolo ad me pertinere.*
23 *Hæreditatis aditio inducta cenſetur,ſi dictum ſit volo eſſe hæres, ſecus per verba, volo adire.*

24 *Hæredita:*

24 *Hæreditatis repudiatio inducitur, ſi dicatur nolo amplius adire, & nolo amplius eſſe hæres.*
25 *Hæreditas repudiata cenſetur, ſi quis coram teſtibus dixerit ſe nolle adire hæreditatem ſibi delatam.*
26 *Hæreditatis repudiatio inducitur, cum quis cum iuramẽto dixerit, nolo adire hæreditatem.*
27 *Hæreditas repudiata cenſetur, quando quis in ſcriptis dixerit, nolo adire hæreditatem.*

1 Hæreditatem † repudiari poſſe verbis, re, & quolibet indi
cio voluntatis probatur ex context. l. repudiari. ff. de
2 acq. hæred. & ſicut nuda voluntate † quis efficitur hæres, ita cõtraria deliberatione illico ab hæreditate excluditur, vt habetur in §. vlt. verſ. ſicut aũt. Inſt. de hęred. qualit. & differ. iccirco hæreditatẽ fuiſſe repudia-
3 tam ex eo conſtabit, † ſi probatum ſit hæredem protuliſſe verba reſpiciẽtia tẽpus præſens affirmatiuè, & aſſertiuè, vt ſi dicatur renuntio hr̃ditati, vel repudio, ſiue recuſo hæreditatem. hęc. n. verba deſignant diſpoſitionem, & propterea repudiationem, vt sãcitum eſt in l. 2. C. de iur. & fact. ign. & in l. poſtq̃ liti. C. de pact. & l. 1. §. largius. ff. de ſucceſſ. edict. & l. ſicut. C. de repud. hær. ſic authoritate horum omnium obſeruauit Bened. de Plumbin. in l. qui ſe patris. nu. 7. C. vnde lib. ita ẽt admonuit D. Fran. Mantic. in ſuo tract. de coniect. vlt. vol. libr. 12. tit. 14. nu. 1. quod ante eum cẽſuit Ang. de Vbal. in d. l. qui ſe patris. nu. 26. Ratio eſt, qa
4 † verba huiuſmodi deſignant plenam certitudinẽ voluntatis ſine vlla dubitatione, vel dependentia atque demonſtrant quænam ſit voluntas proferentis, & ꝓpterea non eſt admittenda queſtio voluntatis, nec eſt locus coniecturis, l. ille aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. & l. continuus, §. cum ita, ff. de verb. oblig.
5 Declares, vt iſtud locum non habeat, † qñ probatũ ſit Caium dixiſſe tantũ, non ſum hæres Titij, vel non adeo hæreditatem, ſiue etiã nolo adire: ex hoc enim non cẽſetur probata hæreditatis repudiatio: vt habemus ab Accur. in d. l. q ſe patris, in verb. negat, C. vnd. lib. in l. 2. in verb. deſideras, C. de iur. & fact. ign. & in primo tradidit Bal. in l. potuit, nu. 10. verſ. ſexto quæro, C. de iur. delib. vbi dicit hãc eſſe ipſam veritatem, & ponens ibi diſcrimen inter affirmatiuam, & nega-
6 tiuam † concludit, quòd affirmare ſit ens, negare aũtẽ duplici mõ poſſe exponi, vno modo pro repudiatione, vt in concluſione, alio modo pro medio ſtatu, qui pertinet ad deliberantem. Nam qui deliberat nondũ eſt hæres actu, ſed in potentia eſſendi, & non eſſendi, prout inde applicauerit animum ad alterum: eſt ergo
7 deliberatio † medium inter duo extrema, quæ sũt aditio, & repudiatio cùm igitur verba negatiua, nõ ſum hæres, ſint ambigua, pertinet eorũ declaratio ad proferentem, & ſi non declarentur verba tanquã incerta nihil operantur, ex prolatione enim dictorum verborũ poteſt intelligi, quòd adhuc velit deliberare, ſicut quando dicit nõ adeo, quia & tunc nõ ſequitur, ergo repudio: nam & pariter poteſt intelligi nõ adeo: quia
* ad hoc delibero, an mihi expediat adire: vt Doct. * cõmuniter tradentes in d. l. qui ſe patris, hæc ibi Bald. & idem tradidere Paul. de Caſtr. nu. 2. ver. quæritur ergo. Rom. nu. 16. & 17. et Dec. poſt nu. 17. ver. ſupraſcriptis
* non obſtantibus. et hãc eſſe * cõem opinionem teſtatur ibidem Curt. iun. nu. 17. licet examinãdo queſtionem videatur non firmare pedes, et hoc ibi cõfirmat Sign. de Homod. nu. 10. et ſeq. et Bened. de Plumbin. ibid. nu. 7. vbi optimam diſtinctionẽ affert, quam videre poteris. Ang. de Vbal. etiam ibidem num. 24. et plur. ſeq. pariter diſtinguẽdo ponit plures caſus, et citat ſectatores huius ſẽtẽtiæ, licet ipſe, vt inferius dicemus, aliter ſẽtiat, et cũ iſtis trãſit in eodẽ loco Sebaſt.
* Sap. nu. 16. et ſeq. vbi ſępius appellat hanc * cõem opinionem; à qua non receſſit Ang. de Peru. ibidem nu. 34. et ſeq. et pro hac ſententia plura adducit Goz. in ea. l. qui ſe patris, nu. 76. licet nu. 88. aliã ſequatur partẽ, vt ſtatim dicemus, et firmat hoc Fab. Accoromb. ibi. poſt. n. 64. verſ. ex cuius dictis, vbi pariter dicit ma-
** gis ** communem hanc eſſe opinionem.
8 Contrariam verò ſentẽtiam † quod immo iſta verba, non ſum hæres, vel nolo adire hæreditatẽ. probãt repudiationem, ſequuti ſunt quam plures numero, et authoritate nõ inferiores iam allatis ſuperiobus ſcribentibus. Nam hoc in primis vr̃ uoluiſſe glo. in l. vlt. C. de repud. hæred. Dyn. in l. de rebus, ff. rerum amot. Cyn. etiam, et Bar. in l. filij, §. 1. ff. ad Treb. idem Cyn. in l. 2. C. de iur. et fact. ign. Ang. de Vbal. in l. q ſe patris, nu. 31. C. und. liber. quo in loco arbitratur in hac difficili controuerſia poſſe hanc firmari concluſionẽ iuſtam, et uerã, quòd ſiue quis neget ſe hæredem, ſiue dicat non sũ hæres, ſiue dicat non adeo, ſiue dicat nolo adire, ſiue dicat hæreditatem ſibi non expedire, uel ſimilia uerba, ſemper, et indiſtinctè uideaẽ repudiare,
* atteſtans ibi hanc eſſe * communem omnium Doctorum ultramontanorũ opinionem, et pro hac concluſione citat decem, et ſeprẽ iura ciuilia, quæ meo iudicio optimè probant hanc partem, quæ tu ipſe uideas; qa eſſet longũ hic omnia referre: hanc ẽt partem ſequutus eſt Iaſ. in d. l. qui ſe patris, poſt nu. 41. uer. ſecũda principalis fuit opinio, ibi, et ego iſtam firmo, &c. remota prorſus omni diſtinctione, & ab ea videtur ẽt ſtare Alex. ibi num. 5, & ſeq. quam plures etiam alios idem ſentientes citat Ang. de Vbal. loco proximè allato, & nonnullos alios Fran. Manti. in d. ſuo tract. de coniect. vlt. vol. lib. 12. poſt nu. 9. verſ. contrariam verò. ibi ad partes examinat articulum.
In hoc authorum diſſidio negare nõ poſſumus articulum eſſe difficilem, & inuolutũ, & propter leges vario modo loquentes non poſſe haberi certam determinationẽ, & propterea vterq; perfacilè ſuſtineri poteſt, vt monuit uab. Accoromb. in d. l. qui ſe patris, num. 64.
Verũtamen, vt inter ſe diſſidentes authores aliquo pacto cõcordes efficere poſſimus, ſic diſtinguẽdo di-
9 cẽdum erit, quòd aut verba iſta proferuntur † poſt terminum datum ad deliberãdũ, an quis velit adire, vel repudiare, & tunc ſi dixerit ſe nolle adire, intelligitur inducta repudiatio, alioquin reſponſio redderẽ obſcura, & incerta, contra l. de ætate, §. nihil, ff. de interrog. act. & ita declarat Rom. in d. l. qui ſe patris, poſt nu. 17. verſ. aduertendũ, C. vnde lib. quo in loco ꝓbat hoc pluribus rationibus, ꝙ & placet ibi Alex. n. 6. & cẽſuit Soc. ſen. in conſ. 45. in cauſa agitata. nu. 1. verſ. itẽ patet ex eo, quod habuit terminum lib. 4. idem etiam explicauit Lud. Goz. ad d. l. qui ſe patris, nu. 89. verſic.
* præſuppoſita alia opinione. qui * communem ſcribẽtium eſſe ſniãm affirmat. cũ enim datũ fuerit tempus ad deliberandũ, præſumitur, ꝙ deliberatè reſpõderit, & propterea, quod repudiare voluerit, vt ſic loquutus eſt Iaſ. d. l. q ſe patris, nu. 41. ver. ſed tu aduerte, & Dec. ibidem nu. 18. atq; Paul. de Caſtr. nu. 2. & Sebaſt. Sap. ibid. nu. 27. verſ. ſecũdo limita. hoc quoq; comprobat Fran. Mantic. d. tract. de coniect. vlt. vol. lib. 12. tit. 14.
10 poſt nu. 17. & 18. Quod, et ea ratione confirmo: † nam ſi per hæc verba, puto mihi hæreditatẽ non expedire, aut hæreditatem eſſe mihi periculoſam, prolata poſt terminum deliberationis, inducitur repudiatio: vt sãcitum eſt in l. ſed ſi alio, §. quid ſi ſuſpectum, ff. ad ſenat. conſul. Treb. vt notat Bar. in d. l. ſi quis igitur, ſic ẽt per verba prædicta cẽſeatur inducta repudiatio: ita ratiocinatus eſt Rom. d. l. qui ſe patris, poſt. n. 17. verſ. iſtud probo, huic etiam fauet, quòd per eum actum,
11 per quem inducitur aditio, † per eius contrariũ inducitur repudiatio, cum paribus paſſibus hæc vadant. §. vlt. Inſt. de hær. quæ ab inteſt. def. l. ne is. ff. de acq. hęr. & l. ſicut, C. de repud. hęr. ſed ꝑ verba, volo adire, probata poſt terminũ deliberationis, inducitur aditio, ſecundum Bart. in l. gerit, ff. de acqui. hær. & à nobis fuit

ſatis

ſatis abundè explicatum in concluſ. aditio. ergo, &
prædicto caſu per eius contrarium, ſcilicet, nolo adi-
re, inducitur repudiatio.
Poſteriorem ſententiam ſi ſequi malueris, limita-
12 re poteris procedere, † ſi verba prædicta, nolo adire,
vel non ſum hæres, ſint prolata ad interrogationem,
cuius intereſt, ſecus ſi alterius, vt in caſu ſuo probat
Corn. in conſ. 91. litera H. vol. 4. vbi conſuluit, ſi mu-
lier interrogata non à ſponſo ſed à notario, vel alio,
cuius non intereſt, reſpondet volo accipere in mari-
tum, non inducunt diſpoſitionem, licet ad interroga-
ta reſpondeat. & ita ex authoritate Corn. limitat Lu-
dou. Gozad. in d. l. qui ſe patris. nu. 19. verſ. tu vltra. C.
vnd. liber. & Sebaſt. Sap. ibi. nu. 28. verſ. ſecundo infer-
tur. qui dicit * communem eſſe opin. quod reſponſio
13 † facta ad interrogationem præſumitur deliberata.
Priorem vero ſententiam amplectens limitabis, vt
locum non habeat, quãdo poſt talia verba nolo adi-
re, vel, non ſum hæres, prolata, lapſi ſint tres menſes:
14 † quia tunc verba huiuſmodi cum curſu temporis triũ
menſium ſequẽtium inducunt vtiq; repudiationem:
vt rectè probat text. in l. vlt. §. ſimiliq; modo iuncta
gl. & ibi Bar. C. de repud. hær. & Caſt. in ead. l. vlt. §. cũ
igitur, nu. 9. quo in loco conſiderauit, quod cũ verba,
15 nolo adire, ſint ambigua, per ſpacium trium mẽſium
intelligatur is, qui ea protulerit prorſus excluſus, quia
veriſimile eſt, quòd ſi non habuiſſet animũ repudiã-
di, ſed adeundi, intra eos menſes feciſſet inuẽtarium,
quod tempus fuit à lege præſtitutũ: vnde merito lap-
ſus trium menſiũ cum verbis ſupradictis inducit taci-
tam repudiationem: & ita etiam intelligit idẽ Caſtr.
in d. l. qui ſe patris, nu. 2. C. vnde lib. cui finitimũ eſt,
quod prodidit Bal. in l. gerit, ff. de acq. hær. dũ voluit,
quòd licet per iſta verba, volo adire, non inducatur
aditio: tamen ſi poſt prolationem dictorum verborũ
current tres menſes inducitur aditio, ad quod citat d.
l. vlt. §. ſimiliq; modo, C. de repud. hæred. & huic ſen-
tentiæ ſe ſubſcripſit Mant. d. tract. de coniect. vlt. vol.
d. lib. 12. d. tit. 14. nu. 20.
16 Iſtis non diſſimilanter fuit aduerſarius † Lud. Goz.
in d. l. qui ſe patris, poſt nu. 92. verſ. mihi aũt, C. vnde
17 lib. q conſiderauit contex. in d. §. ſimiliq; modo, † cui
inniti vr̃ opinio contraria, potius contra probare, ſci-
licet, quinimmo poſt tres mẽſes ſit facta aditio, & nõ
poſſit amplius repudiare, quod probat ipſe ex illomet
tex. dum ibi dicitur apertiſſimè intra trium menſium
ſpatium, &c. & ita innuit, quòd ſi apertiſſimè non re-
nunciet, dr̃ adiuiſſe. & hoc etiam tenet Bald. eo. loco,
ſubdens, quòd ideo ſi infra tres menſes nõ repudiet,
dicatur excluſus à iure repudiandi, vel abſtinendi, q a
ille terminus ſtatuitur fauore creditorũ, quorum inte-
reſt adire hæreditatem, & hæredem obligatũ habere,
vt not. in l. quamdiu, ff. de acqu. hær. eiuſdem ſnĩę fuit
Iaſ. in d. l. qui ſe patris, poſt nũ. 41. verſ. ſecundo limita
ſignanter, & Dec. poſt nu. 18. verſ. 2. limitatur. vbi di-
cit tex. in d. §. ſimilique modo. loqui in repudiatione
expreſſa, & quòd tempus trium menſiũ non currat à
die verborum prolatorum, ſed à die ſcientiæ. vt etiam
declarat ibi Sal. quorum opinionẽ dicit Gozad. eſſe
menti tenendam, & ipſe iuxta eandem conſuleret.
Secundo loco limitare poteris priorem ſentẽtiam,
18 vt locum non habeat, † ſi verba huiuſmodi proferã-
tur in tempus futurum, vt ſi dictum ſit, non adibo hę-
reditatem, hoc enim caſu probatur animo certo pro-
tuliſſe verba, & nolle hæreditatem habere: vt doctè
declarat Bal. in d. l. qui ſe patris. num. 12. C. vnd. liber.
Nam ex verbis futuri temporis negatiuè prolatis, ma-
gis clarè demonſtratur animus repudiantis, quia ſub-
ſtantia aditionis negatur pro omni tempore tam præ-
ſente, quàm futuro: vt ibi per Salic. cuius opinionem
ſequitur Alex. licet eum non alleger. ibid. poſt nu. 6.
ver. 3. fallit. per tex. in l. vnius. §. 1. ff. qb. cauſ. in poſſ. &
ibi neget ſe aditurum. col. 1. ff. de cur. bo. dan. & cũ eo
trãſit Mant. loc. ſuperius citato. n. 32. ver. 4. cõiectura.
19 Ab hoc alienus fuit † Iaſ. d. l. q ſe patris, poſt d. nu.
41. verſ. quarto mirabiliter, ibi, & ego in contrarium.
C. vnd. lib. quo in loco uoluit nullum eſſe diſcrimen
inter verba prolata in futurum, uel de præſenti cũ in-
finitiuo: ex l. ſi is, qui in prin. ff. de moſic. teſtam. iun-
cta. l. ſi maritus, la 2. §. ſi negauerit. ff. de adult. & à Iaſ.
ſtat. Bolog. ibid. nu. 56. & tranſit Dec. poſt nu. 18. verſ.
moderni ſic, & Gozad. nu. 94. uerſ. fortius ego, ubi ani
maduertit ultra recentiores iura allegata pro limita-
tione non probare: quia tex. in d. l. vnius loquitur, qũ
præceſſerat tempus datum ad deliberandum ibi, ſi in-
tra tempora ſibi præſtituta deliberet, &c. quo caſu etiã
ſi dixiſſet nolle adire, inducta eſſet repudiatio, ut pau-
lo ante diximus, & idem de alijs iuribus. admonet ta-
men ibi Gozad. in limitatione adſtipulari, quæ habe-
tur in l. 5. §. ſtipulatio. ff. de verbor. oblig. relinquens
hoc cogitandum.
Ad concordiam poterunt hac ratione hæ adduci
opiniones, vt prior procedat, quando uerba proferũ-
20 tur in futurum abnegatiua, † ut ſi dicam non adibo,
uel profiteor me non immixturum, ſiue me non adi-
turum, quæ omnia abnegatiua ſunt, & tunc repudia-
tionem faciũt. l. ſi aduerſarius. C. de fid. inſtrum. cum
alijs in limitatione adductis.
Poſterior uerò habebit locum, ſi uerba proferantũ
21 † in futuro aſſertiuè, uel affirmatiuè, ut ſi dicatur repu
diabo, uel recuſabo, ſiue proferatur, me repudiaturũ.
quia tunc per hæc uerba non inducitur repudiatio. l.
athleras. ff. de fal. & l. amplius nõ peti. ff. rem rat. hab.
& ita diſtinguit reconciliando opiniones Bened. de
Plumb. in d. l. qui ſe patris. nu. 8. uerſ. ſecundo caſu, C.
unde lib. ubi & iſtud poſtremum intelligit eſſe uerũ,
niſi hæc uerba ſint prolata in iudicio ad alterius peti-
tionem, & inſtantiam, quia eo caſu dicta uerba cum
lapſu trium menſiũ inducunt repudiationem. ut not.
gl. in l. ult. §. 1. C. de iur. delib. & paulo ante diximus.
Tertiò limitanda erit prior opinio, ut locum ſibi
22 non uendicet, † quando uerbum, nolo, cum infiniti-
uo denegaret eſſentiam, uel implementum actus, ut
ſi dicam, nolo eſſe heres, nolo ſubire hereditate, nolo
ad me pertinere. Ex his enim uerbis ſatis uidetur pro-
bari animum repudiandi, & hereditatem à ſe abdicã-
di: ut profitendo ſcripſit Ludo. Gozad. in d. l. qui ſe pa
tris. nu. 95. uerſ. quinto ego limito, C. und. lib. & uide-
tur ſentire ibi Sebaſt. Sapi. nu. 25. cuius opinioni haud
dubiè reſpondit doctrina Bart. in l. gerit. ff. de acquir.
hæred. dum uoluit quòd licet ſi dico, uolo adire, non
23 inducatur aditio: † tamẽ ſecus ſit, ſi dicam, nolo eſſe
hæres: quia hæreditatis aditio ex his cẽſetur inducta:
ſic ad rem noſtram, quando uerbum, nolo, iungitur
cum infinitiuo ſignificante eſſentiam, ut, nolo eſſe
heres, ſtatim diſponit, & probat repudiationem. Arc.
tamen in l. ſerui electione. ff. de leg. 1. tenet in iſtis uer
bis nullam eſſe differentiam, propterea cogita.
Quartò limitabis prædictam priorem ſententiam,
24 ut uera non ſit, † ſi uerbis prædictis adiecta fuerit di-
ctio amplius, ut quia dicat quis, nolo amplius adire,
& nolo amplius eſſe heres. Nam tunc rectè induce-
retur repudiatio: ut inſigniter animaduertit Sal. in d. l.
qui ſe patris, nu. 11. uerſ. ſin autem dixiſſet. C. und. lib.
qui ad hoc alleg. glo. in l. poſtquam liti. quam etiam
idem Sal. notat ibi. num. 14. uerſ. quæro modo. C. de
pact. hoc idem Salic. cenſuit in l. accuſatorem, C. de
accuſat. & ſequũtur Alex. in d. l. qui ſe patris, poſt nu.
6. uerſ. fallit primo, & Iaſ. poſt d. nu. 41. uerſ. tertio li-
mitatur. Dec. poſt num. 18. uerſ. tertio fallit, & Ludo.
Gozad. num. 95. uerſ. tertio limita. quib. ſe ſubſcribit
Mant. d. tract. de coniect. ult. uolun. lib. 12. ti. 14. num.
21. uerſ. tertia coniectura.
25 Quintò limitatur, ut non procedat, † ſi uerba predi
cta protulerit conuocatis teſtibus, dicens ſitis teſtes
me nolle adire hæreditatem mihi delatam: quia ex
hoc

hoc ſatis clarè dicitur apparere de eius animo deliberato repudiandi: ut obſeruauit Lud. Gozad. in d. l. qui ſe patris. nu. 98. verſ. 8. limito, vbi id etiam extendit, ſi coram fide dignis licet non ad id conuocatis dixerit ſe nolle adire: quia occaſionem cępit faciendi actum repudiationis; vt etiam in ſimili conſultus reſpondit Soc. ſen. in conſ. 86. viſo teſtamento magnifici D. Saluatoris. poſt nu. 4. verſ. ſecundo, quia d. verba lib. 3. vbi ſi hæres inſtitutus grauatus reſtituere vni ex agnatis quem elegerit, ſi dixerit coram fide dignis, licet nō accerſitis, quòd velit eligere talem, dicitur inducta electio, quia apparet, quòd occaſionem cępit faciendi dictam electionem, quando erat coram fide dignis hominib. coram quibus non eſt veriſimile, ꝙ verba iactatoria proferre voluerit, ſed diſpoſitiua, prout in ſimili dicit tex. notab. in l. Pamphilo, §. propoſitum. ff. de leg. 3. et optimè reſpondet doctrina D. Ant. in c. veniēs. il 1. de ſponſ. vbi inquit, quòd ſi qnis protulerit ſimilia verba, vt, volo capere talem in vxorē, in apparatu matrimonij, præſumptio eſt, quòd deliberatè proferat, & ideò diſponunt: ſic dicendum erit, quando verba huiuſmodi fuerint prolata in apparatu fide dignorum virorum, arg. l. diuus. ff. de milit. teſt. & §. palam, inſtit. eo. tit. & comprobauit Mant. d. tit. 14. nu. 23. verſ. quinta coniectura.

Potuit, & ſexto limitari hæc opinio, vt locum ſibi
26 non vendicet, † quando quis cum iuramento dixerit, nolo adire hæreditatem: nam ex hoc probatur repudiaſſe: quia præſumitur iuraſſe animo deliberato, cum quis magna cum deliberatione cēſeatur accedere ad iurandum, ne incautè in periurij crimē incidat, quod euitandum eſt, etiam ſi mors debeat ſuſtineri: vt docet nos exemplum clariſſimi viri Attilij Reguli, cuius ſummam conſtantiam refert Iuriſconſ. in l. 4. in fi. ff. de capt. & monuit Cur. ſen. in auth. ſacramenta puberum. nu. 23. C. ſi aduerſ. vend. & ita limitat Cur. iun. in d. l. qui ſe patris. nu. 38. verſ. poteſt etiam aliter limitari, C. vnd. li. cui accedit D. Mant. d. tract. de coniect. vlt. vol. d. lib. 12. d. tit. 14. nu. 24. quo in loco. nu. 25. tradit, & aliam limitationem, quando ſcilicet, quis in
27 ſcriptis † ita dixerit, nolo adire hæreditatē, quia præſumitur deliberatè ſcriptum: ad hoc citat Bart. in l. gerit. nu. 18. ff. de acq. hær. & Soc. ſen. in conſ. 45. in cauſa agitata, poſt nu. 1. verſ. item patet ex eo. uol. 4.

CONCLVSIO DCCCLIII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur hæreditatis repudiatio re, & factis.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas repudiata præſumitur, ſi hæres permittat rem hæreditariam perire, cum poſſet eam ſeruare.*

2 *Hæreditatis repudiatio non præſumitur inducta, ſi hæres permittat rem hæreditariam perire, quæ modicæ ſit vtilitatis: ſecus ſi magni pretij.*

3 *Soror permittens hæreditatem paternam diù poſſideri per fratres, & cum egeret aliquo petebat ab eis vt excluſa, videtur repudiaſſe ius ſuccedendi.*

Re, & factis probari etiam poterit hęreditatem fuiſſe repudiatā,
1 vt ſi hæres permittat † rem hæreditariam perire, cum poſſet eam ſaluam facere; ex hoc enim ipſa hæreditatis repudiatio rectè probabitur, arg. l. 2. C. de infan. expoſ. & ita reſpondit Soc. ſen. in conſ. 45. in cauſa agitata. nu. 2. vol. 4. permotus authoritate Iac. de Aret. in l. recuſari. ff. de acq. hæred. vbi etiam Bart. per illum text. hoc expreſsè notat. prout & idem obſeruauit in l. gerit. nu. 2. verſ. venio ad quartum. ff. eo. tit. quibus ſe ſubſcripſit Mant. d. tract. de coniect. vlt. volun. lib. 12. tit. 14. nu. 26. quo in loco id tamen intelligit habere
2 locum, quando res, † quam hæres paſſus eſt perire, ſit magni pretij; ſecus ſi modicæ vtilitatis fuerit: qa tunc nō cenſet̄ quis repudiare: vt ante eum etiam animaduertit Aret. in d. l. recuſari, poſt prin.

3 Ex hoc illud exiit; vt ſi ſoror † permiſit hæreditatem paternam diù poſſideri per fratres, & cum egeret aliquo petebat ab eis, vt excluſa, videtur repudiaſſe ius ſuccedendi non ex curſu temporis, ſed ex tacita voluntate: vt colligit Bart. in d. l. recuſare. nu. 1. & Imol. nu. 2. ff. de acq. hær. ex tex. in l. pecula ff. de pb. & Barb. ibi in addit. ad Bar. id etiā protulit Soc. ſen. in d. cōſ. 45. n. 3. vol. 4. & Ale. in cōſ. 88. Eximie domine vicarie. nu. 3. lib. 2. & latè per Mant. loco proximè citato. nu. 27. verſ. item notant. quo in caſu iſtud declarat duobus modis ex mente Imol. & Ang. in d. l. recuſari, vt per te videre potes.

CONCLVSIO DCCCLV.

ARGVMENTVM.

Teſtibus hæreticum probari: & quot ſufficiant.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticum quem eſſe per teſtes probatur.*

2 *Hæreticus per duos teſtes probatur. Contrarium. num. 3. Reſponſio. num. 4. cum ſequentibus.*

5 *Intellectus. §. adijcimus. c. excommunicamus il 1. de hæret.*

7 *Epiſcopi, & inquiſitoris arbitrio relinquitur, quando duo ſufficiant teſtes integri ad condemnandum quem de hæreſi: quando vero non.*

8 *Hæreticus probari poteſt per duos teſtes integros, & omni exceptione maiores.*

9 *Teſtes inhabiles admittuntur in hæreſi probāda ad inquirendum, non autem vt propterea legitimi teſtes eſſe credantur, aut ſolis plena ſit fides habenda.*

10 *Teſtes omni exceptione maiores qui dicantur.*

11 *Hæreticus accuſatus, ſi videatur bonus vir, tutiſſimum eſt ad voces duorum teſtium, illum non condemnare, niſi alia adſint indicia.*

12 *Teſtes in hæretico probando neceſſe eſt teſtimonij ſui probabilem cauſam adducere, etiam non interrogati.*

13 *Teſtes in hæretico probando debent reddere rationem de his, quæ plenè ſcierint, non autem de aliorum auditu.*

14 *Teſtis rōnem illam adducēs, ſcio, quia ſum vicinus, ꝓbat.*

15 *Teſtis interrogatus quis dicatur hæreticus, idque ignoret, non probat.*

Hæreticum quem eſſe, vel verius propoſitiones hæreticales di-
1 xiſſe, ſiue hæreſim commiſiſſe † per teſtes probari ſancitum eſt in c. vt offic. in §. verum, in prin. ibi, duas religioſas, vbi Io. And. & Archid. & in c. accuſatus. §. licet, in tit. de hær. in 6. hoc idem decidēdo ſenſit Boer. in deciſ. 342. in prin. & per tot. ſic reſpondit conſultus Oldr. in conſ. 171. quæſtio talis eſt, poſt nu. 5. ver. & qa dicitur, ꝙ plures teſtes, & in conſ. 210. regularis habet traditio, nu. 8. & ſeq. vt id cenſuit, & Gondiſ. in tract. de hær. q. 13. nu. 9. verſ. poteſt ēt fieri probatio per teſtes, & voluit gl. in c. ad abolendām. ſuper verb. deprehenſus, tit. de hær. quam ſequitur Nic. Eymer. in gl. ſuper d. c. ad abolendam, in c. 9. ſuper d. verb. deprehenſus. in director. inquiſ. ſuper tit. de hære. in 2. par. quod nec latuit Io. Cald. in c. 12. poſt nu. 1. verſ. ſecūdo modo, in tract. de hær. in rubr. quot, & quib. & c. hanc cādem concluſionem comprobat contex. in c. cū ad ſedem, §. nos prioris, & ibi glo. ſuper verb. d. teſtium, in tit. de teſti. huc itidem pertinet, ꝙ decreuit ſum. Pont. in c. in omni negotio. §. ſi peccauerit, in tit. de teſtib.

Quòd igitur hęreticus per teſtes probetur nullus eſt, qui diſſentiat. Verùm per quot teſtes poſſit probari,

non

non leuis eſt inter ſcribentes altercatio. Nõnulli.n.p duos,alij per tres hæreticũ probandum eſſe ſenſere. Et
2 quòd per duos† teſtes hæreticus ꝓbetur, tradidere Io. Annan.in c. excõicamus,§.adijcimus, de hæret. Archi. Io.And. Petr. Anch. Domin.& Philip. Fran.in c. vt officiũ,§.verũ,de hær.lib.6. hos ſequutus eſt Boer. in deciſ.342.ſub nu.1.& hanc* cõem eſſe ſententiam teſtatur Soc.in c.excommunicamus,il 1.n. 27.de hęret.eandem probat Gondiſſ.de Villadieg.in tract. de hęret.q.13.nu.9.quod ẽt placuit Aegid.Boſſ.in pract. crim.tit.de hæret.nu.4.hoc idem confirmauit Carer. in tract.de hæret.ſub nu.119.ſic inquit,& Syluestr. in ſnm.in verb.hæreſis,2.q.4. de communi * quoq; dicit Arnal.Alb.in tract.de agnoſc. catho.& hæret.q. 34. nu.2.verſ. verum quicquid,& plenius in c.1.9. 16. de hæret.lib.6.ſic aſſeruit & Simãch.de cathol. inſtit.tit. 51.de prob.nu.8.& ibidem tit.64.de teſti. nu. 36. idem tradit Io.Roy.de hęre.par.2.aſſer.4.nu.86.vbi de*cõmũni.in eandem deſcendit ſententiam Iul. Clar. in pract.crim.§.hæreſis, verſ. habet etiam, ſic ſenſit, & Ant.Gomez.lib.3.var.reſol.c.12. nu. 9. quos ſequitur etiam Franc.Pegn.in ſchol.ad direc.inquiſi.Nic. Eymeri in 3.par.Schol.126.in q.71.vbi & ipſe*communem eſſe Doctor opinionem aſſerit.

3 Huic tamen ſnĩæ† repugnat Guid.Fulcod.in cõſultationibus ad inquiſitores hæreticę prauitatis.q.15.c. 18. aſſeruit enim durũ ſibi videri hominẽ bonæ opinionis, & famæ ad voces duorum teſtiũ de tanto crimine condẽnare. Hunc proculdubio ſequutus eſt Archid.in d.c.vt officiũ,§.verum qa,nu.4. de hæret. lib. 6.hoc idem ibidem Io. Monach, vt ẽt id voluit Hoſt. in ſumm.tit.de hæret.§.qualiter,ver.vt autem,eiuſdẽ fuit ſentẽtia: Alb.in d.tract.de agnoſc.aſſer.cathol.& hæret.q.34.nu.3.verſ. quia tamen,idem videtur velle Conrad.Brun. lib.4.de hæret. c.9.& S. Antoninus. 3. par.tit.18.c.2.§.5.& Tabien.in ſum. verb. inquiſitor, §.37.idẽ apertiſſimè tradit ipſemet Io.à Roy. de hær. par.2.d.aſſer.4.nu.103.verſ. neq; erit temerarium. vbi palinodiam cantans contra id, quod paulo ante ſenſerat ibi.nu.86.aſſerit,ſe non audere in tã graui crimine,in quo truncata eſt,& diminuta rẽorum defenſio, duob.tantum teſtibus etiam legitimis quemquã condemnare:ibiq; Hoſtienſis opinioni adhæret omnino. quorum ſententia potiſſimũ innititur cõtext.c.excõmunicamus,il 1.§.adijcimus, de hær. ſic enim loquit Inn.III.ſum.Pont.ibi.& ibi tres aut plures boni teſtimonij viros,vel etiam(ſi expedire videbitur) totam viciniam iurare compellat: & quæ ſequuntur.

4 Hanc tñ† reprobãt Siman.in cathol.inſtit.d.tit. 51. nu.8.& Pegn.in d.3.par.direct.inquiſ.Nic. Eymer. in q.71.ſchol.126. verſ.horũ omnium,tũ quia caſus hic de condemnandis hęreticis per duos tantũ teſtes non inuenitur exceptus ab illa vulgari, & cõi regula diuini,& humani iuris,in ore duorũ,vel trium ſtabit omne verbum.tum etiam quia nõ poteſt videri denegata facultas defenſionis ei, cuius cauſa tam diligenter tractatur,& in qua tàm accuratè ante condemnationem omnia expendũtur:quinimmò cautius,ac benignius cum eo ſemper, quàm cum alio agitur.

5 Præterea contex.ille §.adijcimus,† qui baſis eſt huius poſterioris opinionis,de ſpeciali hęreſis probatione non loquitur,ſed de inquiſitione generali, quam iudex facere debet per tres, aut plures viros, aut per omnes homines totius parochiæ; vt ita ſenſit Siman. in eod.relato loco.

6 Ad hęc† ſi verũ ingenuè fateri volumus ſupra citati ſcribentes non dicunt abſolutè non ſufficere duos teſtes in hoc crimine,ſed durũ videri, hominẽ bonæ opinionis,& famæ ad voces duorũ cõdemnare,cum ei ordo legitimæ defenſionis denegaẽ,non publicatis teſtiũ nominibus:ſic reſpõdit idẽ Pegn. in ſupr.adducto loco.Hãcq; poſteriorẽ ſnĩam valde benignã eſſe, & ſecuram, nec eſſe contemnendam refert idem, ibi,

7 Poſtremò ad huiuſmodi ſedandas lites † non eſſet fortaſſis abſurdum dicere,arbitrio Epiſcopi, & Inqſitoris eſſe relinquendum,qñ duo ſufficiant teſtes integri ad condemnandum,quando vero nõ ꝙ facilè intelligetur ſpectata tum delinquentis, tum teſtiũ qualitate:ſic cenſuit idem Pegn.vbi ſupra ver.poſtremò.

Vtrã lector ſnĩam malis ſequi, tua eſt optio. Prio-
8 ti ſi volueris adhærere† illã intelligere poteris,vt vera ſit,quando hi duo teſtes eſſent integri, & omni exceptione maiores: vt dixit Arnal. Albe.in d. tractat. de agno.d.q.34.poſt nu.3.ver.ſentit ergo,& nu.4. & 5.& placuit Boſ.in d.tit.de hær.nu.4. hoc idẽ cõfirmat Siman.de cathol.inſti.co.tit.51.nu.9.verſ.cęterũ,& cõprobat Pegn.vbi ſupra.verſ.ijdem tamen admonent. vbi hoc idem nonnullis auctoritatibus corroborant.

9 Nec illud vlla ex parte† labefactare poteſt,quod in fidei fauorem ad inquirẽdam hæreticam prauitatem recipiãtur teſtes excõicati,et ſocij criminis, infames, & alij,q in cæteris criminibus repelluntur. Id etenim fit ad inquiſitionem,ad indicium,ad præſumptionẽ, ad ſummum, ad qualem qualem probationem, non aũt,vt proptereà legitimi teſtes eſſe credãtur, aut ſolis duobus plena fides ſit habẽda. Nã vt inquit Alex. IV.Põt. Max.in c.in fidei fauorem.de hær.lib.6. tales teſtes in aliarum probationũ defectum admittuntur, ac tunc demum audiendi ſunt,cum ex veriſimilibus cõiecturis,ex numero teſtiũ, ex qualitate perſonarũ, & rerum,alijſq; circũſtantijs, falſa dicere non præſumantur,quod tradit Siman.vbi ſupr. nu. 10. quod idẽ pluribus demonſtrat Io.à Roy.de hęret.2.par.aſſer.5. nu.115.contra Franc.Aret.in c. vlt.de teſtib. Alb. de agnoſ.aſſer.catho.q.34.nu.3.& Lud. Carrer.in pract. crim.tit.de hær.ſub nu.119.aliter ſentientes.

10 Quòd ſi quis à me requirat,qui dicãtur † teſtes omni exceptione maiores, continuò ex auctoritate glo. in c.1.in verb.maiores,de cõſanguinitate, & affinitate reſpondebo,eos nuncupari, qui repelli nõ poſſunt vlla exceptione.eãdem ſequitur Bal. in l. optimam, nu.8.verſ.ibi maiores,C.de contrahẽ. & committen. ſtipulatio.eiuſdem doctrinam probant Arnal.in d.q. 34.nu.5.verſ.& maioritas, Io.Roy. de hær.in ſecunda par.d.aſſert.4 num.88.verſ.teſtes dicuntur, vbi plures eiuſdem ſententiæ viros refert.

Prætereà eadem tibi intelligenda eſt prior opinio
11 in viro bono.† etenim tutiſſimũ eſſet, ut ſi homo uideatur ſpectatæ uirtutis,& probitatis non cõdemnetur ad uocem duorum teſtium: niſi alia adſint adminicula,& indicia:tunc enim condẽnari poterit,quod idem dicendum eſt de homine malæ famæ, qui duobus legitimis teſtibus conuictus poterit damnari:iux. ſententiam eiuſdem Pegn. in eodem nuper allato loco.uerſ.huic ſententiæ,& uerſ.hoc tamen,in fi.

12 Ad hæc neceſſe eſt,† ut illorum teſtimoniũ ualeat, ut probabilem teſtimonij ſui cauſam reddant, etiam non interrogati:ut reſpõdit Siman. in tit. 51. de prob. nu.6.uerſ.ſic etiam in cauſa hæreſis,per Alex.reſponſum in conſ. 15. uiſo proceſſu inquiſitionis formatæ. nu.6.lib.1.& Sal.in l.ult.C. de prob.

13 Quæ quidem ratio† adeò potens eſſet debet,ut etiã ſi fidedigniſſimi teſtes ſint, nullum põdus ſit habiturum eorum teſtimonium, niſi rationem reddiderint de his,quæ plenè ſciemnt, non autem de aliorum auditu, per ea, quæ ad hoc adducit Siman. in tit. 64. de teſtib.num.39.uerſ.tametſi autem, cum plur. ſeq.

14 Ea uerò ratio ualida eſſet,† ſi teſtis dixerit, ſcio, qa ſum uicinus:ut auctor eſt Purpu.in l.1.nu. 100.uerſic. ex qua ampliatione,ff.ſi cert.pet.ubi id pluribus examinat, quem uideto.

15 Si tñ interrogetur† teſtis, quis dicatur hæreticus, idque ignoret,hunc non probare docuit Purp. in d. l.1. nu.71.ff.ſi cert.pet.ad quod multa ſimilia huc tẽdentia adducit Marſ.in l.de minore,§.plurimum,nu.104. uerſ.iuxta prædicta quæro,cum plur.ſeq. ff. de quæſt.

CON-

CONCLVSIO DCCCLVI.

ARGVMENTVM.

An per teſtes ſingulares quem hæreticum eſſe poſſit probari.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus per teſtes ſingulares probatur.*
2 *Teſtis ſingularis quis dicatur.*
3 *Hæreticum per teſtes ſingulares non probari.*
Ratio eſt nu. 4.
5 *Teſtes in hæreſi probanda conteſtes eſſe debent.*
6 *Hæreticus ſi nõ probatur, ſi p unum teſtem probetur Titium dixiſſe Chriſtũ non veniſſe in virginem, & p aliũ eundem aſſeruiſſe Trinitatis perſonas non eſſe æquales.*
7 *Teſtis vnus ſi ſit valdè dignus, & alius teſtis infamis, ſeu minus idoneus, non cõiungũtur, vt qs hæreticus pbetur.*
8 *Hæreticus in genere probatur per teſtes ſingulares, non autem ſi agatur de probanda ſpecie hæreſis.*
Quod refellitur a nonnullis, vt nu. 10.
9 *Ex pluribus diuerſis non reſultat vnum integrale.*
11 *Teſtis vnus cum fama publica, neq; plures teſtes ſingulares cum eadem fama non ſufficiunt ad plenam hæreſis probationem.*
12 *Hæreticus Inquiſitoris arbitrio plectitur, qui contra ſe vnum bonum teſtem habet, & infamia notatus ſit de eodem illo crimine.*
13 *Teſtes ſingulares in loco, & tempore hæreſim probant.*
Contrarium nu. 14.
15 *Teſtes ſingulares ad eãdem finem tendentes, & plures ſint, & fide digni hæreſim probant. Contr. nu. 16.*
17 *Hæreticus, ſi probetur ex pluribus teſtibus ſingularibus, et idoneis, poterit torqueri, & cur.*
18 *Teſtes per æquipollentia verba deponentes de eo, à quo tota vis negotij pendet, probant, licet in cæteris, quę negocium ipſum circunſtant, ſibi ipſi pugnent.*
19 *Teſtes per æquipollentia verba deponentes non probant, quando tractaretur de probandis uerbis formalibus, & de eis eſſet quæſtio.*
20 *Teſtes interrogati, quæ fuerint uerba formalia contrahẽtium, ſi quouis modo in cortice uerborum diſſideant, quamuis quoad effectum, & eſſentiam uerborum non eſſent diſcrepantia, tamen ex eo, quod deponunt ita fuiſſe uerba formalia, dicuntur diſcordes, & contrarij, proinde non probant. Contr. nu. 21.*
22 *Hæreſis probatur per teſtes ſingulares ad inquirendũ, non autem ad condemnandum.*
23 *Hæreticus quis probatur ex leui argumento.*
24 *Teſtis ſingularis facit indicium, & præſumptionem.*
25 *Intellectus l. 2. C. de hære. & dicti Inno. in c. ſicut, il 1. de ſimonia.*
26 *Probationes luce clariores requiruntur in criminalib.*
27 *Pęnæ quæ concurrant in crimine hęreſis, remiſſiuè.*

Nec ſuperiore minor eſt cõtrouerſia, an ſcilicet p teſtes ſingulares, quem hæreticũ eſſe poſſit probari. Sunt qui affirment, ſub q negen. ab vtraq; parte ſtant grauiſſimi auctores. Quod itaq; per teſtes
1 †etiam ſingulares, quis poſſit hęreticus probari, tenuit Iac. Butr. in l. Arriani. C. de hęr. idẽ ſenſit Ant. de But. in c. cum oporteat, in tit. de accuſ. ac ſepiùs in hãc cõſuluit ſententiã Alex. vi in conſ. 141. Ponderatis, col. 2. nu. 2. verſ. præterea teſtes diſcordes, ac in cõſ. 72. inſpecto diligenter, col. 2. nu. 2. verſ. nec prędictis habet obſtare, & poſt d. nu. 2. verſ. tamen, vbi tractatur de pbando aliquid. vól. 1. & in cõſ. 92. viſo, & opportunè, col. 4. nu. 20. verſ. quia reſpondeo, vol. 5. & in cõſ. 147. viſo rhemate, poſt nu. 20. verſ. præterea teſtes ſingulares vol. 7. eidem ſe ſubſcripſit ſententiæ Dec. in c. licet cauſã, nu. 69. ver. 3. ſingularitas teſtium. in tit. de prob. quod etiam apud omnes teſtatum* reliquit Marſ. in conſ. 1. vbi alios citat. nu. 27. ver. quia rñdeo. & nu. 41. 45. 46. & 58. quem ſequitur, & refert Pariſ. in conſ. 2. et ſi eſſe Iudæum, nu. 89. verſ. tamen procedunt iſta. vol. 4. id præterea authoritate ſua corroborauit tum profitendo, tum ẽt conſulendo Bal. in l. actor, col. 3. poſt nu. 4. verſ. vt puta volo probare aliquem hæreticũ. C. de prob. ac in l. vnica, C. qui numero tutelarũ, quo in loco infert, quod ſi vnus teſtis dicat aliquẽ hæreticũ: quia audiuit eum dicentẽ, nõ credo in vnum Deum, alium, qui dixit, nõ credo in catholicam eccleſiã, pbent: quia ſunt cõteſtes in genere. & idẽ repetijt ibi, in 4. col. poſt nu. 14. verſ. & hoc apparet, qa de eiuſdem cõtinuati ſceleris. & ver. ſeq. col. 5. verſ. item quod infamia, necnon id teſtatus eſt in l. rogaſti, §. ſi tibi, col. 7. verſ. ſed bene probant, quod pſona ſit talis. ff. ſi cer. pet. ac in repe. l. 2. col. 37. in fi. verſ. ſimiliter per teſtes ſingulares, ff. de iureiur. ac in l. de quibus. col. 13. poſt nu. 39. verſ. dictum eſt de ſingularitate teſtiũ. ff. de legib. ſic ẽt hoc cõfirmauit in marg. ſuper Inn. in verb. teſtes ſingulares probãt iuriſdictionẽ p l. ob carmen, in fi. iuncta ibi gl. vlt. ff. de teſti. ſic idẽ Bal. cõſuluit in conſ. 394. in cã Ludouici, nu. 9. verſ. item idem dr̃ dubius, vol. 2. ac in conſ. 406. in cã Vincentij, nu. 1. vol. 1. nec non ſcripſit in c. cũ oẽs, poſt nu. 28. verſi. ſicut ad probandam qualitatem. in tit. de conſti. ut etiã refert Sebaſt. Sap. in apoſtil. ad Abb. in c. licet ex quadã. nu. 8. in uerſ. gl. ſuper uerb. reddit. ad literã A. in prin. ibi, & ad dictum. & in uer. circa id, ꝙ ſupr. in tit. de teſtib. vbi Fel. col. 5. uerſ. ſed quando adhibentur ad probationem faciendam in genere, ut puta ad probandum hæreſim. ad idem reſpondit Laur. Cale. in cõſ. 9. in q. Iacobellæ poſt nu. 3. uerſ. quod ſi adducuntur duo teſtes. nec prætcrijt Iaſ. in repet. l. admonendi, poſt nu. 256. in 68. col. uerſ. uidetur ergo prima cõſideratione poſſe dici. ff. de iureiur. ac recenſet nonnullos Boer. in deciſ. 23. motus fuit in curia ſuprema, n. 44. uerſ. 4. preſuppono. ubi hanc eſſe ueriorem * ſñiam teſtatur. & idẽ ſentire uidetur Arnal. Alb. in trac. de agnoſ. aſſer. cath. & hær. q. 34. poſt nu. 6. uerſ. nam licet dicatur, & nu. 9. uerſ. & propterea, hos ſequutus eſt Caccialup. in d. l. admonẽdi, poſt nu. 103. uerſ. ſi autem probatur de probando facto. & nu. 105. uer. ſimiliter in probando hæreſim, & poſt nu. 109. uerſ. & iſtud, quod allegatur per Iac. Butr. & nu. 109. uerſ. uno modo dicitur ſingularitas. idẽ ſcripſit Crau. in tract. de antiq. temp. in 4. par. ſect. ſeu §. ſed enim. n. 11. uer. eadẽ rõne uidemus, quod teſtes ſingulares, uſq; ad num. 15. id inſuper retulit Gabr. Rom. in ſuis com. opi. in cõcl. 2. n. 40. uerſ. 7. inferẽ, & nu. ſeq. lib. 1. in tit. de teſti. ita ẽt pbauit Io. à Roy. in trac. de hęr. in 2. par. aſſer. 6. nu. 136. uerſ. cõtrariam uerò ſñiam tenuere plures, uſq; ad nu. 14. ubi hãc opin. oẽs ſequẽtes recitat poſtremò, & hãc opin. tenẽtes nouiſſimè recẽſuit Fran. Peg. in ſchol. 127. ex hac q. tria. col. 3. uerſ. ego quantum ad primã difficultatem attinet. & uerſ. ſeq. in 3. par. direct. inquiſ. lib. 2.

2 Teſtem uerò †eũ uoco ſingularem, (ut quod à me traditũ eſt in concl. breuiter explicem) q ſolus eſt, nec alium ſibi hẽt in depoſitione per oĩa conteſtẽ, et concordẽ, ut egregiè ſcribit Io. Fer. in pract. Pap. in forma oppoſ. cõtra teſtes. uerſ. ſuntq; etiam ſingulares. nu. 1.

3 Contrariã ſñiam, ꝙ immò teſtes ſingulares† nõ pbẽt aliquẽ hæreſim cõmiſiſſe ẽt in gñre, q̃plurimĩ ſupra relatis ſcribẽtib. neque numero, deq; authoritate inferiores tuẽr. Horũ oĩum anteſignanus eſt pr̃ legũ. Io. And. in c. ut officiũ. §. 1. ĩ uerb. teſtiũ. de hær. lib. 6. hũc ſequuti sũt Ant. de But. in c. qualiter, & qñ. col. 2. de accuſ. Arch. in d. c. ut officiũ, §. uerũ q a, n. 5. de hęr. in 6. idẽ tradit Bal in l. ob carmẽ, §. ult. ff. de teſt. idẽ reſpondit Alex. in cõſ. 72. inſpecto diligẽter. nu. 4. & 6. lib. 1. & in cõſ. 100. ſup primo caſu, col. 5. ſub. n. 5. poſt uer. 2. rñdeo, ibi, ubi ex hoc infert, ꝙ ſi uolo pbare Titiũ eſſe hæreticũ. lib. 1. quẽ ſeqr̃ Marſ. in cõſ. 109. Spiritus ſanctus. nu. 9. ibi, ubi fortius ſubdit. ſic ſentit, & Uldr.

Digitized by Google

Oldr.in conſ.210.ſingularis hēt traditio.col.vlt.poſt nu.8.verſ.in quātum. quem ſequitur Pariſ. in conſ. 2. & ſi eſſe Iudæum.nu.86.vol.4. hancq; ſentētiam *cō mu.eſſe receptam aſſerit Io.à Royas,de hær. par.2.d. aſſer.6.nu.136.verſ.illa tamen,vbi plurimos idē teſtā tes refert, quos ſingulos enumerare ſuperuacaneum duxi.& * commu.dixit Palac.Rubius in alleg. hęreſis.§.17.Eandem authoritatibus, & firmiſſimis corro borat rationib.Siman.cath.inſt.tit.64.de teſtib.num. 66.cum plur.ſeq. vſq; ad nu. 75. idem facit Peg. in 3. par.direct.inquiſ.ſchol.127.ver.his ita conſtitutis.cū ſeq. & ibi*com.ſcribētium voto id eſſe receptum ait.

4 Ratio † verò cur vni teſti ſingulari non credatur, ſeu in hoc,ſeu in alio quolibet crimine, elegans redditur à Soto,lib.5.de iuſt.& iur.q.8.art.2. Nā cū reus, inquit, ſit ſuæ vitæ,& bonorum poſſeſſor, & melior ſit conditio poſſidentis, vnius actoris affirmatio non putatur ſufficiens ad repellendum ipſum de ſua poſſeſſione. A nonnullis verò ea affertur ratio, ſi in alijs criminibus teſtes ſingulares non probant, vt paſſim apud ſcribētes videre eſt, eo minus in hoc probabūt, cum in eo vberiores probationes deſiderentur, vt inquit idem Pegn. vbi ſup.col.2.verſ.ratio autem.

5 In hoc etenim crimine requiritur,†quòd teſtes cōteſtes ſint, non ſingulares,vt tradunt Alber.de cogn. aſſer.cath.& hær.d.q.34.nu.6.verſ.ſecūdum quod requiritur eſt.& Siman.d.tit.64.nu.52.verſ. teſtes autē, prout in plurimis alijs caſibus probandis requiritur, videre eſt apud Abb. in conſ.42.nu. 2. cum ſeq.lib.1. vt etiam apud Feder.de Sen.in conſ.162.Bal.in conſ. 37.nu.vol.1.Bertr.in conſ.291.num.6.vol.3. Fel. in d. c.licet ex quadam,nu.2.de teſtib.Calc.in conſ. 9. nu. 3.Iaſ.in cōſ.81.col.4.poſt nu.5.verſ. item omnes,vol. 3.& in l.admonendi,col.82.nu.256. ff. de iureiurā. & apud eundem Bal.in d.l.1.nu.14.C.de teſt.

6 Hinc ſequit̄,vt ſi per vnū teſtem ꝓbetur, † Titium dixiſſe,Chriſtum non veniſſe in virginem,& per aliū eundē dixiſſe Trinitatis perſonas non eſſe ęquales, non probetur illum eſſe hæreticū,vt ex ſnīa Anto.de Butr.in c.cū oporteat,de accuſ. reſpondit Alex. in d: conſ.100.col.5.poſt nu.5.ibi,& not.Ant.de But.lib.1. idemq; eadem repetijt in conſ. 72. inſpecto diligēter proceſſu, col. 3.poſt nu.3.verſ.ſecundo præſuppono. eo.lib.1.eadē ad verbum tradidit Iaſ.in d.rep.l.admonendi,poſt nu.256.verſ.& quando iſta limitatio.hoc idem ſenſit Alb.in d.q.34.nu.10.verſ. vnde ſi quis.

7 Huc accedat†ad eiuſdē ſnīæ corroborationē,teſtes ſcil.ſingulares nō ꝓbare,ſed debere eſſe conteſtes, vt ſi teſtis vnus ſit valdè dignus, & alius teſtis infamis, ſeu minus idoneus, nō coiūgant̄:vt plenè tradit Peg. in ſchol.121.col.3.verſ.ſit iam tertium,in 3.p.direct.

Ad iſtas ſcribētiū dirimendas ſeditiones vulgaris
8 illa ſolet tradi reſponſio †Quòd ſi agatur de probando aliquē hęreticum in genere,teſtes ſingulares ſufficiant; ſecus ſi tractetur de probanda ſpecie hæreſis: quia tunc teſtes ſingulares non probant:ita conciliauit has diſcordias Fel.in c.licet ex quadā.col. 5. verſ. & pro concordia dici poteſt de teſtib.vbi Bal.ita ſentientem refert in d.l.ob carmen,§.vlt.ff.de teſtib. idē ſentit Bal.in l.actor.nu.5.verſ.ſcias tamen.C. de probat.& in l.vnic.C.qui nu.tutel.ſe excuſ.quia,vt ibidē
9 inquit † ex pluribus diuerſis nunquā reſultat vnū integrale,& in l.1.col.9.poſt n.24.verſ.& ideò per teſtes ſingulares.C.de emāc.liber.idē cēſuit Bal.in l. 1. col. 5.poſt n.14.ver.& ideò p teſtes ſingulares.C.de emāc. lib.idē cenſuit Bal.in l.1.col.5. poſt nu.14.verſ.ſolut. licet quoad repetitionem vſurarum.C. de teſta.idem refert Alex.in conſ.92. Viſo, & opportunè diſcuſſo, col.4.nu.20.verſ.quia reſpondeò.lib. 5. ſic etiam tradit & Pariſ.in d.conſ.2.col.9.nu.89.verſ.tamē procedunt iſta.vol.4.hoc idē ꝓbauit Alb.Arnal.de agnoſ. aſſer.cathol.& hær.q.34.nu.9.verſ.& propterea.

10 Quæ reſponſio † quàm ſit ineptiſſima clarè, & copioſè docent, Simanc. de cathol.inſti.tit.64. de teſt. nu.72.verſ.cæterum.Io.à Royas,de hęr.par.2.aſſer.6. nu.142.verſ.diutius hac in re,& Peg.in eo. ſup. relato loco.d.ſchol.127.col.4.ver.cęterùm omiſſa.quorum ſententias non explico,cum ſatis eleganter, & apertè ab eiſdem fuerint diſcuſſæ.

Poſteriorem ſentētiam qui voluerit amplecti hoc eſt,hæreſim,neq; in genere,neq; in ſpecie teſtib.ſing.
11 probari,illam ampliare poterit,vt queadmodum†in alijs criminibus ad plenam probationem nō ſatis ſit vnus teſtis cū fama publica,neq; plures teſtes ſingulares cum eadem fama: ſic ēt ad probandam hæreſim huiuſmodi probatio inutilis ſit futura:ita mihi ꝓbat. gl.in c.veniens,il 1.in verb.illorum. verſ. præterea de teſtib.quam ſequitur Dec.in d.conſ.458.nu.3. verſ.& ideò fama,idē voluit Imol.in cle.2.col.pen.de hæret. quē refert Boſſ.in tit.de hær.poſt nu.5.verſ. & ad prædicta.eadē tradidere Io.de Lign. & Matt. in d.cle. 1. & 2.de hær.vt refert Pariſ.in d.cōſ.2.poſt nu. 101.ver. volens nō ſufficere.vol.4.idē ſenſere Io.And.& D.in d.c.vt offic.de hær.in 6.hoc præterea aſſeruit Gondiſ. in tract.de hær.q.13.ſub nu.9.eadē proſequitur Arna. Alb.de agnoſ.aſſer.cathol.& hęr.d.q.34.n.8.ſic cōfirmauit,& Simā.de cath.inſt.tit.51.de ꝓb.nu.3.uerſ.ab eod.fonte manat,atq; Peg.in d.3.p.direct.inqſ. ſcho. 127.col.2.ver ꝙ ſi cū teſte ſing.& in ver.ſeq.dicit hāc eſſe*cō.op.ex mēte Palatij Rubij,in alleg.de hęr.§.12

12 Quod tū velim intelligas,vt id verum ſit, † quoad ordinariam pęnā imponendam,non aūt quoad purgationem indicendam, vel aliam pœnitentiā iniungendā; quocirca ſi quis contra ſe vnū bonum teſtem habeat, infamia etiam notetur de eodē illo crimine, arbitrio Inquiſitoris plectendus eſt: vt author eſt idē Peg.in eodē nuper allato loco.ver.nec tū concluſio.

13 Prior eſt †cum teſtes de eadem ſpecie hæreſis teſtificantur,ſed ſingulares ſunt in loco,& tempore: hi.n. conueniunt in eiuſdem hęreſis probatione:locus verò & tempus extra ria ſunt.&, vt iuriſperiti loquuntur non clarificant hæreſim ſæpius dictam, & continuatam:vt cenſuit Alber.de agnoſ.aſſer.cath.& hær.d.q. 34.nu.12.ver.ſi verò,cui accedit Simā.in d.tit.64. nu. 75.ver.duo tamen caſus, ſequuti Sal.in l. teſtium.nu. 16.C.de teſtib. vbi etiam id rationibus confirmant.

14 Iſtorum opinionem neutiquā probat† Peg.d.ſcho. 127.col. 6. uerſ.omiſſa igitur:ſed contrariam mordicus tenet:validiſſimiſq; fulcit rationibus:ibiq;docet, quis ordo ſeruandus ſit contra eum,qui plurib.teſtib. ſingularib.de hæreſi conuincitur.quem uideas: quoniam egregiè loquitur.eiuſdem opinionem dicit eſſe dubiam,& periculoſam Io.à Royas.d.aſſer.9. nume. 145.uerſ. ex ſupradictis redditur dubia opinio, quorū opinio confirmatur ex iis,quæ tradidit Bal. in l. 1.nu. 14.verſ.8.quæro.C.de teſt.

15 Poſterior qui excipitur caſus eſt,†cum teſtes ſingulares ad eundem finem tendunt,& plures ſunt,& fide digni. nam ſi eorum teſtimonia veriſimilia ſunt, iudex poterit plenam fidē eis adhibere: ita tradidit Caccialup.in l.admonendi,num.112.cum plur.ſeq. ff. de iureiur.quod & placuit Tiraq.de pœn. temper. cauſ. 41.num. 106. & Bru. in tract.de indic.& tort.p.1.q.2. nu.6.cum alijs relatis à Siman.in d.tit.64. num.77. & Peg.d.ſchol.127.col.7.uer.& quæ hactenus,quod ta-
16 men,† ut etiam ſupra monuimus, latè reprobat.

Nec præterea adeò uera eſt hæc poſterior contra-
17 ria opinio,† ut ſi ex pluribus teſtibus ſingularibus, & idoneis quis probetur hæreticus,nō poſſit reus torqueri.Nam ex dictis talium teſtium magna, & urgentia naſcūtur indicia aduerſus illum,qui unam,& eandē, aut plures,& eaſdem hęreſes diuerſis locis,& temporibus dicitur repetiuiſſe, proculdubio quæſtio de eo erit habenda,iuxta ſent.Fran.Peg.in d.ſcho.127.col. 6.uerſ. quia uerò,& col.9.uerſ. atq: ut in hac.

Ad hæc eadē contraria ſententia,qua traditum eſt

teſtes ſingulares nō probare hæreſim, tibi declaranda
eſt, vt non procedat. ſi hi p æquipollētia verba depo-
28 nerent de eo, † à quo tota vis negotij pendet, licet in
cæteris, quæ negotiū ipſum circumſtant, ſibi ipſis pu-
gnent. tunc. n. nō dicerētur ſingulares, ſed cōteſtes, &
plenè probarent, exempli gratia, ſi vnus diceret audi-
uiſſe Bucerum dicentem nō eſſe purgatoriū, alius ve-
rò teſtaretur eodem loco, & tpe audiuiſſe Bucerum
dicentem poſt mortem animas omniū morientium,
aut in cęlum rectà, aut in infernum via proficiſci, nec
alium tertium dari purgatorij locum, in quē animæ
tendant, & ſimilia. nam tunc hi teſtes plenè probant,
conteſteſq; & cōformes ſunt, cū per eadem, vel æqui-
pollentia verba, in quo negotij ſubſtantia conſiſtit,
concordēt, quamuis in alijs circūſtantijs minus prin-
cipalib. diſcordent: iux. text. in c. nihil obſtat. de verb.
ſign. hucq; tendit tex. in l. qui ſnīam. C. de pœn. & in
l. quicūq; §. iccirco. C. de hær. & gl. in c. dudū, in verb.
ſubſtantia. de conuer. coniu. & cōſimilis gl. in c. cum
eccleſia Sutrina. in verb. vacillaſſe. de cau. poſ. & ppr.
vt tradit Bal. in d. l. teſtiū, nu. 13. C. de teſtib. ac Iaſ. in l.
quę extrinſecus, nu. 5. ff. de ver. obl. quos refert, & ſeq-
tur Io. à Roy. in d. trac. de hęr. par. 2. aſſer. 6. poſt num.
128. ver. ſimili mō teſtes dīr conteſtes, hancq; ſnīam
verā, & com. eſſe, ac vſu receptā dixit Pegn. ī d. ſchol.
127. col. pen. ver. verumtā his omiſſis, & ver. deniq; &
ver. ſeq. & teſtat̃ Sima. in d. tract. de cath. inſt. in d. tit.
64. nu. 53. ver. cæterū eorū, & verſ. ſeq. in d. rub. de teſt.
Hoc poſtremū velim ſublimites, ꝙ diximus de ver-
29 bis æquipollentibus, vt locū non habeat, † qñ tracta-
retur de probandis verbis formalibus. de eiſq; quęſtio
eſſet, iuxta l. de his, ff. de tranſ. & cōſuluit Gem. in cōſ.
142. in cauſa prioris, col. 3. nu. 6. verſ. & eſt aduerten-
dum, cū ibi adductis per eum, poſt Oldr. in d. cōſ. 210.
regularis hēt traditio, poſt nu. 6. verſ. debent ēt in mul-
tis veriſimilia. & ſequitur Arnal. Alb. in d. tractat. de
agnoſ. in d. q. 34. nu. 47. verſ. quartū requiſitum eſt, &
in d. q. 35. nu. 7. verſ. accedit, quod licet teſtes, idē ſen-
ſit Euerar. in locis arg. legal. in loco ab æquipollētib.
nu. 14 verſ. quod autem inſurgit. quem ſequitur Peg.
in d. ſchol. 127. col. vlt. in fi. in 3. par. direct. inquiſ.
20 Cui ſnīæ optimè fauet, † ꝙ traditū eſt ab Ant. Butr.
in c. nihil obſtat. vbi ēt Abb. nu. 2. de verb. ſign. quod
vbicunq; teſtes fuerunt interrogati, quę fuerint verba
formalia cōtrahentiū, ſi quouis modo in cortice ver-
borum diſſidērēt, quamuis quoad effectū, & eſſentiam
verborum non eſſent diſcrepantia, tñ ex eo, quòd de-
ponant, ita fuiſſe verba formalia, dicantur diſcordes,
& contrarij, & proindè nō probant. Vndè dicit idem
But. fuiſſe in facto determinatum, ꝙ teſtes non pro-
barent inſtitutionē hæredis, ſi vnus dicebat, ꝙ forma-
lia verba teſtatoris fuerūt iſta. Titius hæres eſto, alius
diceret ea fuiſſe, Titius ſis hęres, hoc idē confirmo ex
Bal. doctr. in c. bonę, il 1. col. 4. poſt. n. 9. ver. ſi aūt fuiſ-
ſent interrogati, quib. verbis vſi fuerint contrahentes,
deponat, ꝙ dictum fuit. Promitto 24. denarios; alius
depoſuerit teſtis dictum fuiſſe. Promitto tibi duos ſo-
lidos; non probent, & intelligant̃ teſtes varij, & ſingu-
lares, ita ēt conſultus rñdit Alex. in conſ. 47. abundè
per celeberrimos, col. 2. nu. 6. ver. nec obſt. ꝙ not. Ant.
de But. lib. 2. & cōſ. 111. viſo ſuperiore themate, & in-
ſtrumētis, col. 5. in fi. nu. 8. ver. qnimo iſte teſtis, li. 3. &
in cōſ. 150. in cā, & lite inter D. Lucretiā de Azonib.
col. 1. nu. 2. verſ. alia, & ſic ſecūda. lib. 5. & in cōſ. 153.
viſis narratis in themate. col. 2. nu. 4. ver. & potiſſimè,
eo lib. 5. et in cōſ. 176. viſis narratis in themate, et ſcri-
pturis col. 2. nu. 1. verſ. modo ſic, qñ teſtes, lib. 7. idem
ſenſit Marſ. in rub. C. de prob. col. 71. nu. 383. verſ. nec
prędictis hēt obſtare, idē voluit Iaſ. in l. quę extrinſe-
cus, col. 1. nu. 4. ver. in quantum dixi. ff. de verb. oblig.
21 Quam ſnīam tanquam falſam † prorſus reijciendā
cenſuit Io. à Royas, in d. aſſer. 6. nu. 131. verſ. quam ſē-
tentiam, ea ratione permotus, ꝙ virtus, & ſubſtantia
verborum non in eorum cortice, vel ſuperficie, ſed in
ſenſu, & intentione cōſiſtat. c. intelligētia, & c. præte-
reà, de verb. ſign. & c. Marchion. 1. q. 1. nec ſunt verba
intelligenda iudaicè, ſed iuridicè, vt inquit Bald. in l.
quicunq;, col. 6. nu. 17. in fi. C. de ſer. fugit. quem refert
Iaſ. in l. non dubiū, nu. 28. C. de legib. nā Iudæi nimis
inhærent cortici verborum, & literę, & nihil refert, vt
docet iuris regula, quòd aliquid ex ęquipollentib. fiat
l. mulier. ff. ad Trebel. l. ſi mater. C. de inſt. et ſubſt. ſub
condit. fact. Ex his colligit Royas teſtes non dici ſin-
gulares, ſi in effectu, et verborū ſubſtantia cōcordent,
quamuis vtātur verbis diuerſis, veluti ſi duo teſtes p-
ducti vnus dicat audiuiſſe Titiū dicentem indulgen-
tias ſummorū Pontificū nullas eſſe, alter verò eodem
tpe, et loco audiuiſſe affirmet dictū Titiū dixiſſe, nul-
lam vim, & virtutem ſummorum Pontificum indul-
gentias habere. Huiuſmodi enim teſtes concordes, &
conteſtes in probanda dicta propoſitione hæretica
ſunt, & non ſingulares, per d. l. qui ſnīam, & d. c. nihil.
Immò qñ teſtes vno eodemq; præmeditato ſermone
teſtificantur pręſumuntur ſuſpecti. l. 3. §. 1. ff. de teſti.
Abb. in d. c. nihil. num. 3. Hipp. latè in rub. C. de prob.
nu. 358. cum ſeq. & Fran. Cur. de teſt. nu. 29. vt ita pro-
ſequitur Royas, vbi ſupra, & in hac reſidet ſententia.
Cui verò prior ſnīa magis placuerit, eam declara-
22 bit, † vt p teſtes ſingulares probetur hęreſis ad inqui-
rendum, non aūt ad condemnādum: ita declarat Pa-
riſ. in d. cōſ. 2. nu. 92. verſ. ex quib. infertur, vol. 4. ſicq;
debet intelligi l. 2. C. de hęr. ibi, qui leui argumento à
iudicio catholicę religionis, &c qui cōtext. à ſectato-
ribus prioris opinionis ſolet adduci ad probandum p
teſtes ſingulares quē hęreticum poſſe probari. Nam ſi
23 ex leui argumento † qs probatur hęreticus, vt dixere
Imp. in d. l. 2. & ita hoc eundē reſcripto probat glo.
in c. literas, in verb. vehementē, de præſump. & in c. 1.
in gl. 1. de hęr. & Inn. in c. ſicut. il 1. de Simo. vbi ait le-
uia ſigna ſufficere ad pręſumendū quem hęreticum.
Ergo etiā per teſtē ſingularē poterit probari, cū faciat
24 indicium, † vt rñdit Alex. in conſ. 77. in cauſa accuſa-
tionis, in fi. lib. 1. atq; preſumptionē, vt nonnullis au-
thoritatibus corroborat Crau. in conſ. 73. dicendum
videretur, col. 10. nu. 35. verſ. 2. reſpondeo. Sed verus
ſenſus, qui in praxi in ſacroſancto inquiſitionis foro
25 paſſim ſeruatur ad † d. l. 2. & ad d. Innoc. in d. c. ſicut. is
eſt, quod ſufficit leui argumento de hęreſi eſſe ſuſpe-
ctū, vt cōtra eū procedatur ad inquirendū, & vt ſuprà
dicebamus, vel purgationē faciendam, ſeu ad pęnitē-
tiam iniungendam: non tñ ad plenam delicti ordina-
riam infligendā. Nec ab re profectò. Etenim ſi in alijs
26 criminib. † neceſſariæ ſunt ad condemnandū proba-
tiones luce clariores, vulgata l. vlt. C. de prob. & l. ad-
dictos. C. de appel. & c. ſciant cuncti. 2. q. 8. eò magis
in pbandis hęreſibus clariores, & vberiores requiruti-
tur probationes, cū de maiori agatur præiudicio, &
27 omnia pœnarum genera † in hoc crimine concurrāt,
quas plenè, & eruditè proſequit̃ Bal. in l. 1. nu. 7. C. de
ſum. Trin. & fid. cath. Annan. in c. excōicamus. il 1. §.
credentes, à nu. 30. vſq; ad nu. 12. de hęr. Iacob. Sep. in
Ench. tit. 67. fortalitium fidei. lib. 2. cōſideratione 11.
ſic d. l. 2. C. de hęr. intelligunt Abb. & Fely. in d. c. lite-
ras, ille col. 5. nu. 21. cum ſeq. verſ. in gl. in verb. vehe-
mentem, de pręſumpt. cum multis alijs relatis à Io. à
Royas, de hęr. par. 2. aſſer. 6. ſub nu. 151.

CONCLVSIO DCCCLVII.

ARGVMENTVM.

Teſtibus inhabilibus hæreſis crimen poſſe probari.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus probatur etiam per teſtes, qui aliàs à ferendo te-
ſtimonio repelluntur: & cur nu. 2.*

3 *Excommuni-*

3 *Excommunicatus admittitur ad probandum quem hæreticum.*

4 *Hæreticus contra hæreticum poteſt teſtificari.*

5 *Periurus in hæreſi probanda teſtis poteſt adhiberi, & quo pacto. nu. 6.*

7 *Teſtes vacillantes, & variantes admittuntur ad hæreticum iudicandum.*

8 *Socij criminis adhibentur ad teſtificandum contra hæreticum.*

9 *Iudæi poſſunt teſtari contra hæreticum.*

10 *Iudæus poteſt teſtificari cõtra Chriſtianum in vno, vel altero tantum articulo fidei delinquentem.*

11 *Iudæi poſſunt teſtes adhiberi contra Iudæos nõ baptizatos.*

12 *Iudæis quomodo ſit præſtandũ iuramentum à Chriſtiano.*

13 *Iudæorum iuramenti forma qualis eſſe debeat, remiſſiuè.*

14 *Teſtes inhabiles adhibiti ad teſtificandũ in crimine hæreſis, ſi ſemiplenè tantum hæreſim probauerint, iuramentum in ſemiplenæ probationis defectũ non eſt illis deferendũ: quamuis è contra Chriſtiano Catholico contra Iudæum hæreticum, vel infidelem iſtud iuramentum deferatur. Differentiæ ratio eſt nu. 15.*

16 *Conſanguinei contra conſanguineos in cauſa hæreſis tenẽtur dicere teſtimonium.*

17 *Veriſimile eſt, quod conſanguineus cõtra conſanguineum teſtificando veritatem dicat.*

18 *Filius contra patrem admittitur ad teſtificandum contra patrem. Contr. nu. 21.*

19 *Deo potius quàm parentibus eſt obediendum.*

20 *Patrem patriam oppugnantem impunè licet interficere.*

22 *Vxor filij, & familiares, cæteriq; domeſtici ad hæreſis facinus probandum poſſunt admitti.*

23 *Teſtis domeſticus cur in crimine hæreſis nõ modo admittatur, verum ẽt ſi opus fuerit compellatur ad teſtificandũ.*

24 *Teſtes domeſtici contra hæreticum admittuntur, non ad eum defendendum. Ratio nu. 25. Contr. nu. 27.*

26 *Teſtimonium dicens falſum cõtra conſanguineos grauius eſt puniendus.*

28 *Domeſticus admittitur ad defendendum reum de hæreſi, ſi valdè dignus ſit, ac ſpectatæ probitatis.*

29 *Domeſtici, & familiares qui ſint, remiſſiuè.*

30 *Teſtes minus idonei admittuntur in crimine hæreſis cum proceditur ꝑ viam inquiſitionis, ſecus vero cũ agitur ꝑ viam accuſationis, vel exceptionis, & cur. Contr. nu. 31.*

32 *Teſtes inhabiles cum admittuntur in crimine hæreſis ſine tortura non admittuntur.*

33 *Socius criminis contra hæreticum admittitur etiam ſi non torqueatur. Contrarium nu. 34. & cur.*

35 *Teſtes inhabiles cum admittuntur in crimine hæreſis, admittuntur ſolum ad ipſum principale crimen probandum, non vero ad probanda adminicula delicti.*

36 *Teſtes inhabiles adhibiti ad probandam hæreſim debẽt veriſimilia deponere.*

37 *Teſtimonium teſtium adhibitorũ ad probãdum crimen hæreſis, admittitur in publicatis teſtimonijs ſuper eiſdem articulis, vel prorſus contrarijs, ſiue pro reo, ſiue contra eũ.*

38 *Teſtes duo inhabiles adhibiti ad teſtificãdum in cauſa hæreſis non ſufficiunt ad plenam probationem faciendam, vel ad pœnam delicti ordinariam imponendam, ſed ad præſumptionem, vel aliquam probationem faciendam, vel indicium ad torturam, vel pœnam extraordinariã imponendam.*

39 *Teſtes plures quam duo adhibiti ad teſtificandum in cauſa hæreſis plenam faciunt probatione, & ad condemnationem, ſeu pœnã criminis ordinariã imponendã ſufficiũt, quando ex circumſtantijs, & cõiecturis, & perſonarum qualitate, veriſimiliter præſumuntur verum deponere.*

40 *Inimicus, vt in cæteris criminibus, ſic nec etiam in hæreſi probanda teſtis admittitur. Contr. nu. 43.*

41 *Inimicus ob maleuolentiam, qua inimicum proſequitur falſa dicere præſumitur.*

42 *Teſtium nomina non aperiuntur in hæreſi probanda.*

44 *Inimicus admittitur ad accuſandum, vt proſequatur ſuã, & ſuorum iniuriam.*

45 *Quæ committũtur in religionem diuinam omnium iniuriam reſpiciunt.*

46 *Teſtis inimicus cur admittatur ad accuſandum, non item ad teſtificandum contra inimicum.*

47 *Teſtis eſſe non poteſt inimicus in criminibus, qui dudũ fuerat inimicus, ſi recenter eſt reconciliatus.*

48 *Inimicus antiquus reconciliatus admittitur ad teſtificandum, & cur.*

49 *Deſcendentes ab inimico capitali à teſtimonio repelluntur, cum præſumantur inimici.*

50 *Teſtificari prohibentur, qui cum capitalibus inimicis alicuius commorantur.*

51 *Teſtificari prohibentur qui ſunt de aliqua familia, ſeu factione alteri familiæ, & factioni contraria.*

52 *Inimicus repellitur à teſtimonio dicẽdo, etiam ſi inimicitia contracta eſſet culpa eius, contra quem deponitur.*

53 *Inimicus repellitur à dicendo teſtimonio, quoties ſubeſt cauſa inimicitiæ, quamuis reuera nondum interceſſerit, cum tamen veriſimiliter oriri poſſit, & ſi dicat teſtis, ſe non eſſe inimicum.*

54 *Inimicitia dolo, & fraude procurata non repellit teſtem à teſtimonio perhibendo, quod etiam exemplo demõſtratur, quod in facto contigit Neapoli.*

55 *Inimicitia, vt repellat teſtem à dicendo teſtimonio debet eſſe capitalis, ſecus ſi non eſſet capitalis inimicitia. Nam tunc relinquitur Iudicis arbitrio, vt nu. 56.*

57 *Conſpiratores, vt in cæteris criminibus teſtari prohibẽtur, ita & in hæreſi.*

Hæreticum per teſtes poſſe probari vidimus, per quot ẽt probetur, enucleauimus; & an ꝑ ſingulares examinauimus. Agamus nunc de qualitate teſtiũ, qui ſcilicet in hoc probãdo crimine poſſint admitti. Et vt rem in pauca conferã, placuit maioribus noſtris, vt hæreticus quiſ-
1 piam probetur † etiã per teſtes, qui aliàs à ferendo teſtimonio repelluntur: ſic mihi probat contex. in c. in fidei fauorem, & in c. accuſatus, §. licet de hær. lib. 6. quib. decretis poſtcà factũ eſt, vt ſuccedente tpe iuris interpretes hanc eandẽ ſniam confirmarẽt, vt Ale. in tract. præſum. reg. 1. præſ. 39. nu. 2. quod etiam placuit Gundiſſ. in tract. hær. q. 13. nu. 10. verſ. eſt tamen ſpeciale. ad idem reſpondit Pariſ. in conſ. 2. nu. 80. vol. 4. ita tradidit, & Carer. in eo. tract. hær. num. 118. verſ. an autem indicia. quod clarius patebit per ea, quæ mox ſubijciemus.

2 Nec iniuria profectò, etenim † ne tam graue crimẽ hæreſis ob probationum deficiẽtiam impunitum relinquatur ob religionis Chriſtianæ fauorem, qui alias repellerentur propter quodcũq; vitium, nunc in cauſis fidei admittuntur, vt cautum eſt in d. c. in fidei: ita tradidit Ale. in d. præſump. 39. ſub d. nu. 2. ut etiam voluit Pegn. in ſchol. 122. in prin. in 3. par. direct. inquiſ.

3 Hinc fit, vt excommunicati † ad hoc probandum crimen admittantur: ſic ſancitum eſt à Rom. Pont. in d. c. in fidei, cui ſimile eſt etiam, quod idem decreuit in c. præſidentes, eo. tit. de hær. lib. 6. hoc idem ſcriptũ reliquit Io. Cald. in tract. de hær. c. 13. nu. 1. verſ. tamẽ in hoc præterea ſequitur Gundiſſ. in eod. tract. quæſt. 13. poſt nu. 10. verſ. admittuntur, idem inſuper placuit Sima. in tit. 51. nu. 10. verſ. neq; obſtat. tit. de prob. nec latuit Peg. in d. ſchol. 121. in prin. in 3. par. direct. inquiſ. ad quod nonnullos congerit etiam Gab. Rom. in commun. conclu. concluſ. 19. nu. 8. verſ. 2. limit. de teſtib. lib. 1.

4 Ex cõcluſione ẽt noſtra efficitur, vt hæreticus † contra hæreticum poſſit teſtificari: vt (ꝙ Iuſtinianus inquit) dignus ſit teſtis litigatore, ac talis qualis eſt reus, neque. n. hæreticus in alio reprobare põt mores, quos in ſe approbat: vt habemus ex l. quĩ, C. de hær. & ibi Odof. & ex l. in arenã, C. de inof. teſt. arg. l. eum qui. §. Iulianus. ff. de fur. & ita ſtatutũ eſt in c. ſi hęr. 2. q. 7. vt & ſcripſit Lucas de Pen. in l. veterani. C. de vetera. lib.

12.quem ad hoc refert Sima. in d.tit.64.de teſt.nu.42.
ſic ſenſit ẽt gl.in l.inuiti.ſuper verb.non licet.verſ.itẽ
hæretici.ff.de teſti. ꝙ egregiè explicat Pegn.in ſchol.
124.in 3.part.direct. inquis. & in ſchol.ſeq.per tot.
Præterea ex eadem conſequitur, vt etiam periurus
5 in hoc crimine poſſit teſtificari : vt ſancitum eſt in d.
c.accuſatur,§.licet.de hær.in 6. idem voluit Gundiſſ.
in d.tract.de hær.q.13.nu.12.
6 Sed tunc demum admittuntur peiuri † ad teſtificã-
dum contra hæreticũ,dum modo contra ſe,& contra
alios in hoc crimine atteſtentur: dũ tñ ex manifeſtis
appa ruerit indicijs tales non animi leuitate, aut odij
fomite, ſeu corruptione pecuniæ,ſed zelo fidei ortho-
doxæ velle deponere,aut dictũ ſuũ,ꝙ antea in forma
teſtimonij depoſuerant,emẽdare,& colligere,ac quę
prius tacuerãt,in apertũ referre, ꝙ præcipua quadam
fidei prærogatiua conceditur;vt patet ex d.c. accuſa-
tus,§.licet de hær.lib.6,ita tradidit Gundiſ.in eo.trac.
de hæret.d.q.13.nu. 12.in quam ſententiam reſpõdit,
& Pariſ.in d.conſ.2.col.8.nu.78.verſ.an iſtud ꝓcedit,
* vol.4.vbi gl.in d.§.licet.ibiq. Doct.* id firmare dicit.
7 Amplius,ad hoc quoq; crimen probandũ † admit-
tuntur teſtes vacillantes,& variantes: vt videre eſt ex
d.c.accuſatus,§.licet.de hæret.in 6.quib.alioqui nul-
la fides adhibeť.vt habemus à Modeſtino in l. 2.ff.de
teſtib.& à Paul.in l.qui falſo,ff. eo. & ab eo. Modeſt.
in l.eos,vbi ſcriben.ff.ad l.Corn.de fal.vt etiã id con-
firmauit Paris,in d.conſ.2.nu.52.& 70.& 71.vol.4.
8 Inſuper,ſocij quoq; criminis † teſtes recipiuntur ad
hæreticum probandũ:vt dixit ſum. Pont.in d. c. in fi-
dei fauorẽ.ibi,vel ſocij criminis,ſic ſenſit, & Gundiſ.
in d.tract.de hęret.q.13.ſub nu. 10.ad idem reſpondit
Fed.de Sen.in conſ.252.Reuerendo in Chriſto patri.
ſub nu.4.verſ.ſecunda,quia dictæ exceptiones.
9 Ad hæc Iudæi † ad hæreſis crimen cõtra reum pro-
bandũ poterunt teſtificari ita ſanxit Bonif.VIII.Põt.
Max.in c.contra Chriſtianos,de hæret.lib.6. et ibi.gl.
* ſuper verb.Iudæos.Gemin Fran.& cæteri * cõiter, ſic
etiã ſenſit addit.ad gl.in c.1.ſuper verb.fidelis,de teſt.
* vbi Doct * cõiter teſte Pegn.in ſchol.10.poſt prin.in 2.
par.direc.lib.2.idem tradidit Palacius Rubi.in alleg.
de hæres,§.vlt. ſic quoq voluit Gundiſſ in tract. hæ-
ret.d.q.13.nu. 10.quod relatu cenſuit eximium Ioã.à
Roy.in ſing.190.vt & ſenſit Fely.in c Iudæi,nu.2.de
teſtibus.Cuius rei potiſſima ratio eſt,de qua etiam ſu-
pra meminimus, ne ex defectu ꝓbationũ tam graue
ſcelus impunitum remaneat,per d.l.quoniam, in fin.
C.de hæret c.dilecto,& c.ſignificauit, de teſtib.
10 Iſtud amplia,† vt id non ſolũ habeat locum, quo-
ties ageretur de conuincendo Chriſtiano apoſtata, ꝗ
prius fuit Iudæus,& poſteà reiudaizauit, vt probatur
ex d.c.contra Chriſtianos, ſed ẽt cum ageretur de cõ-
uincendo Criſtiano non apoſtatante, ſeu totam reli-
gionem Chriſtianam deſerente,ſed in vno, vel altero
tantum articulo delinquente, idq; ob eandem ratio-
nem;ne videlicet crimen hoc remaneat impunitum:
rurſus ẽt in fidei fauorem,arg.d.c.in fidei.de hæret.in
6.qm̃ ſi hæretici aduerſus hęreticos admittũtur,vt ſu-
pra docuimus,iure optimo etiã Iudæi admitti debẽt,
cum commoda ratio diuerſitatis afferri non poſſit,
& maior prohibitio in hæretico, quàm in Iudæo eſſe
videatur,iuxta ſententiam gl.in c.pagani.2. q. 7.
11 Secundo loco amplíabis, † vt Iudæi non ſolũ reci-
piantur in teſtes aduerſus Chriſtianos eo modo, quo
prox.dictum eſt,ſed multo magis aduerſus Iudæos nõ
baptizatos in omnibus illis caſibus, in quibus ad iu-
riſdictionem Inquiſitorũ ptinere noſcuntur. id quod
longa probatione non indiget : nam ſi ob fidei fauo-
rem nõ proſunt ſua priuilegia Chriſtianis, quominus
teſtimonio infidelium vrgeantur,nec proderunt infi-
delibus;ſic loquutus eſt Pegn.in eo.ſchol.10. colu. 2.
verſ.ad hæc.in 2.par. direct. inquis.
12 Attoget quis,† quo pacto præſtabiť illis iuſm? Re-
ſpondeo, cum Iudæus admittitur in teſtẽ, iurabit de
dicenda veritate non ſup Euangelia, quibus non cre-
dit,ſed ſuper legẽ ſuã:ita docent Io.de Imol. in clem.
1.de teſti.& Ant. de Butr. in procem. decretal. qualis
13 autem † eorũ iuramẽti debeat eſſe forma tradit Spec.
in tit.de iuram.calum.§.reſtat.nu.17.verſic.ſed pone,
ſed melius reper.inq ſit. in verb.iuſm,ſ.ſeqtur videte.
et ſeq.fol.499.vt egregiè ſcripſit Pegn.vbi ſupra in fi.
14 Quid vero ſi cõtingat,† vt iſtiuſmodi aliàs ad teſti-
ficãdum inhabiles excommunicati nempè,hæretici,
Iudæi, ſiue infideles iſtud crimen ſemiplenè tantum
probauerint, an in ſcu iplenæ probationis ſupplemẽ-
tum iuramentum erit eis deferendũ? Et non eſſe defe-
* rendum probatur authoritate glo.* cõiter approbatæ
in l.3.ſuper verb.agatur,vbi Alex.nu.12.ff.de iureiur.
quos ſequitur Siman.de cathol.inſt.tit.ſi de prob.nu.
4.verſic. & ſicut in alijs criminibus, quamuis è contra
Chriſtiano catholico contra Iudęum,hæreticum,vel
infidelem iſtud iuſm deferatur,arg. notatorũ à Bald.
in l.qui accuſare.nu.2.in prin.C.de eden.et à Rom.in
l.admonendi,nu.85.ff.de iureiur. & à Canoniſt. in c.
vlt.de iureiur.vt tradit Nicol.Arelatan.de hæret.no-
tab.47.incip.memoria commenda. nu. 2.
15 Cuius diſcriminis † ea ratio eſt.Nam tale iuſm non
ita cuiuis indiſtinctè dandũ eſt,ſed perſonæ legalitas,
æquitas,& fidelitas inſpicienda eſt,nec vili, aut infa-
mi pręſtandũ eſt:vt docuit Bar.in d.l.admonendi.nu.
18.& ibid.Iaſ.in reper.nu.260.verſ.tertius caſus,quòd
vero legalitas ab huiuſmodi perſonis abſit cuiuis pa-
tere poteſt, ꝙ autem infames ſint reſcripſit Imp. in l.
cunctos populos,C.de ſumm.trinit.& fid.cath. quod
etiam tradidit Rom.in d.l.admonendi.d.nu.85. vt id
clarè expreſſit Baptiſt.de S.Blaſ.in trac. correlat.verſ.
venio ad quintum,nu 5.verſ. 28. fallit.
Quin etiam in cã hæreſis hoc amplius cõſtitutum
16 eſt, † vt conſanguinei teneanť contra cõſanguineos,
& propinquos teſtimoniũ dicere,deficientib. tñ alijs
probationibus,ac tãto firmius eſt eorum teſtimoniũ,
quanto à ſuſpicione odij cõſanguinei longius abſint,
ita de fratre ſentit gl.in c.literas,ſuper verb. de fratre,
vbi Abb.nu.8.de præſump.per c.ſi audieris, 23.q.5.id
probauit,& Spec.in tit.de teſte.§.de teſtium compul-
ſione, nu.1.verſ. ſed nunquid frater.
17 Etenim veriſimile eſt, † ꝙ conſanguineus contra
cõſãguineũ teſtificãdo verũ dicat,rñdit Crau. in cõſ.
220.num.9.nemo.n.ſuos conſanguineos gratis odio
habere exiſtimandus eſt,cũ his namq amicitiam; vt
inqt Cicero in Lęlio, natura ipſa peperit vt, eũ refert
vna cũ alijs Siman.de catho.inſti. tit. 64. nu.48.in fi.
18 Huc accedit,† quod ẽt filius contra patrem in hoc
crimine poſſit teſtificari : nam ſi eum eſſe hæreticum
nouerit,denunciare,immo & accuſare debet inquiſi-
toribus:ita traditũ eſt ab Alex.Alens,par. 3.præcept.
4.q.33.idem voluit Palaci.Rubius in reper. c. per ve-
ſtras,§.17.nu.6.& §.26.in 4.not.poſt prin. ver.plus eſt,
in eandem deſcẽdit ſñiam Abb.in d.c literas,nu.8. in
prin.de præſ. per d. c. ſi audieris.23. q.5. ſic ſcripſit,&
Nauar.in c.inter verba laudantium.11.q.3.quod ſci-
tu dignum putauit,& egregium Io. à Roy. in ſing. 5.
ampliat.6.nu.29.& 30.cum alijs, quos ad idem refert
Pegn.in ſchol.12.col.1.ſupra d.c.literas,de pręſump.
in 2.par.direct.inquis. vbi hanc ſententiam veriorẽ,
& tutiorem eſſe dixit.
19 Nam potius Deo † quam parentib.obediendũ eſt,
c.relatũ de ſent.excõ.& c.quiſquis metu.11. q. 3. ete-
nim,vt alibi dicebat diuus Ambroſius, præferẽda eſt
Religio neceſſitudini, pietas propinquitati. Hinc D.
Hieronymus in epiſtola ad Heliodorũ, & ad Marcel
lã alia in epiſtola ſcribit,calcandũ eſſe patrem ꝓ reli-
gione,ac ſolidũ pietatis genus eſſe,in ea re eſſe crude-
lẽ,& genus fore pietatis impiũ eſſe ꝓ dño. Amplius,
20 ſi licet patrẽ † oppugnantẽ patriã impune interficere:
vt rñdit Marcellus I.C.in l.minimè.ff.de reli. & ſũpt.

funer.

funer.& egregiè docet Cicero lib.3.officiorũ, id non poterimus catholicæ religionis amore? atq; ꝓ ſinceritate chriſtianæ fidei pater hęreticus à filio apoſtolicis inquiſitoribus non erit indicandus?

21 Contrariã tñ ſnĩam † intrepidè ſequutus eſt Siman. de cathol.inſt.tit.29.de fil.& minor.nu.37. cum plur. ſeq.vbi latè ſua cõfirmat,& contraria refutat:hoc idẽ ſenſit ipſemet Reuerẽd. Sima. in libello de patre hæretico.vbi de hoc lõgiori ſermone diſputat. Huius verò ſnĩæ nullo modò putat in tàm graui crimine fidẽdum Pegn.in d.ſchol.12.col.1.ad 2.par.direc. inquis.

22 In ſumma vxor,† filij,& familiares,cęteriq; domeſtici ad hæreſis facinus probandũ poſſunt admitti: vt teſtaĩ Gundiſſ.de hæret.q.13.nu.11.& probat Bernar. Diaz.reg.746.incip.teſtis domeſticus,& plurimi alij, vt ait Pegn.in ſchol.125.ad 3.par.direct. inquis.

23 Ratio vero potiſſima, † cur in hoc crimine teſtis domeſticus nõ mõ admittatur: verùm ẽt,ſi opus fuerit,compellatur ad teſtificandũ,ea eſt:nam cum hoc crimen ſecreto committi ſoleat,& in occulto,melius ꝑ domeſticos, quàm per alios probari põt;vt hoc ſenſere Imp. Theod.et Valent.in l.conſenſu,§.fin aũt.C. de repud.ſic tradidit gl.in c.dilecto,ſuper verb.maiores eccleſiæ,de offi.Arch.& in c.tertio loco,ſup verb. iurati,de prob.& confirmauit Gundiſſ.in tract.de heret.q.13.nu.11. & nonnullos ad hoc adducit Marſ.in l.1.§.ad quæſt.nu.4.verſ.limita tertio.ff.de quæſtio.

24 Verùm licet † huiuſmodi perſonæ familiares cõtra hæreticum admittantur,non tamen ad defendẽdum
25 reum adhibẽtur.Cuius rei illa poteſt afferri ratio,† de qua etiam nuper meminimus:nam quemadmodum, nemo vnquam carnem ſuam odio habuit, ſic etiam nullus ſuos conſanguineos odio proſequi exiſtimandus eſt. Prætereà cũ ex hoc crimine infamia in filios redundet,ſi filij ad teſtimonium dicendum pro patẽtibus admitterentur,facilè,vt infamiã fugerent mentirentur,merito igitur horum teſtimonium pro delatis in hac cauſa falſum putatur. Quod ſi nec conſanguinei ſint,nec affines,ſed extranei, domeſtici tamẽ, ratione amicitiæ, & familiaritatis præſumuntur non dicere veritatem,vt à tanto crimine reos poſſint liberare:ſic grauiter, & doctè ſcripſit Pegn.in d. ſchol. 125.col.2.in 3.part.direct.inquis.

26 Hinc proptereà fit, † vt qui contra conſanguineos falſum dixerint teſtimonium, grauioribus ſint ſubijciendi pœnis quàm qui aduerſus extraneũ, nõ enim ſcriptas tantummodo leges is,ſed ipſius etiam naturę coniunctionem auertit, vt optimè cautum reliquit Calliſtratus in l.capitalium, §.omnia admiſſa, ff. de pœnis:vt eleganter tradit Siman.eo.tit.64.nu.49.ver. hinc eſt,quem ſequitur Pegn.vbi ſupra.

27 Quanquam ad defendendum reum † de hæreſi admitti etiam coniũctam perſonã, nempè fratrem pro fratre,traditum eſt à Bal.in l.parentes,ſub nu.1.verſi. aut dictum ſuum,C.de teſti.vbi inquit, quòd ſi fratris dictum nemini noceat,& fratri proſit,vt in purgatione fratris de hæreſi,eius teſtimoniũ valere,de quo dicit eſſe contex.inſignẽ in d.c.literas,de pręſump.Bal. ſequitur Fel.in c.cum oporteat.col.3.ſub nu.3.verſic. quinto limita.de accuſ.eidem adhæret Ioan.Crot.in tract.de teſt.par.3.nu.13.& ibid.Pet.Mõcada. in add. ad eundem,nu.150.eiuſdẽ auctoritati accedit Campeg.in tract.de teſtib.reg.5.fallen. 7. & 9. idem ſenſit Spec.in §.1.nu.9. verſ. in criminali vero cauſa. tit. de teſte.quem refert Abb.in d.c.literas, nu. 8. & ibidem docuit Fel.col.4.nu.15. verſ. quintus caſus.

28 Prætereà ſi perſona domeſtica † eſſet valdè digna, ac ſpectatę probitatis,non eſſet omnino reijciendum eius teſtimonium ad excuſandũ reum:iuxta id,ꝙ docuit Inn.Io Imol.& Ant.de But.in c.in literis, de teſt. pręſertim ſi cum huiuſmodi teſte domeſtico cõueniret alius teſtis non domeſticus, & omni exceptione maior,aut alia indicia de innocentia reorũ, iuxta ea, quæ tradita ſunt copioſe à Marſ.in l.1.§.ad quæſt.nu. 7.verſ.limita etiam hunc tex.& nu.25. verſ. ſed vltra prædicta,cum ſeq. ff. de quæſtio.

29 Qui autem ſub hac voce domeſtici,† & familiaris contineantur,docet multis Pegn.multos referẽs in d. ſchol.125.colu.2.& 3. verſ.ſed in hac quæſtione.in 3. part.direct. inquiſit.

30 Verumtamen hæc † quæ tradidimus de minus idoneis teſtibus,vt ſcilicet ad hæreſis crimen teſtimonio ſuo ꝓbãdum admittãtur,habent locum, cum proceditur ꝑ viam inquiſitionis: ſecus verò cum procedit per viam accuſationis,vel exceptionis:Ita tradit gl.in d.c.fidei. ſuper verb. inquiſitioni. de hæret. in 6. quia ab illo iure regulari, quo cauetur tales pſonas ad teſtimonium admitti non debere,non eſt recedendũ,niſi in quãtum reperiatur à iure ꝑmiſſum,ꝗ ergo accuſat, vel excipit,habeat probationes idoneas,nec eſt accuſatio fauorabilis,vt inquiſitio.2.q.7.c.ſi epiſcopus. & verbũ iſtud inquiſitionis debet aliquid operari, alioqui fruſtrà fuiſſet expreſſũ,c.ad audiẽtiã,de decimis, cũ ſimil.ſic ſuam confirmat ſnĩam gl.in d. c. in fidei.

31 A contraria ſtetit ſnĩa † Arch.in d.c. in fidei.per c. hæreticus,2.q. 7. ſuæq; opinionis acerrimum inuenit propugnatorem Gundiſſ.in d.q.13.nu. 17. vbi Arch. ſententiam ſequitur, eamq; rationibus confirmat. & quæ à gl.obijciuntur proſternit:tu illum videto.

32 Ad hæc illud idẽ,† quod diximus de recipiendis in hoc crimine teſtib. aliàs inhabilib. pſertim infamib. ꝓcedit,vt cũ recipiuntur, ſine tortura nõ admittãtur: iuxta ſententiam Accur.in l.3.in §.lege Iul ſup verb. palã.vbi etiam Bal.ff. de teſti. ad quod extat Arcadij I.C.rñſum in l.ob carmẽ,§.ſi ea rei.ff.eo.de teſt. quos ſequitur Marſ.in conſ.109.nu.15. verſ.nã in caſib. ſic rñdit,& Pariſ.in d.conſ.2.nu.83.verſ.quo fit. vol. 4.vt & voluit Alex.in conſ.11.circa primũ dubium, nu.3. lib.1.idem placuit Gundiſſ.in d.q.13.nu. 15. vt etiam aſſeruit Io.à Roy.de heret.aſſer.7.poſt nu.154.ſicque inquit Pegn.in ſchol.121.col.4.ver. illa eſt,hoc idem vr̃ ſentire Iul.Clar.in prac.cri.§.vlt.q.21. verſ.ſcias ẽt.

33 Id tñ in ſocio criminis,† qui contra hereticũ teſtificatur,nõ admittit Io.à Roy.in d.aſſert.7.nu.155. ver. contrarium,& merito.ſentiens in crimine hæreſis ſociũ criminis ad teſtimonium,vt faciat indicium, eſſe admittẽdum,etiam ſi non torqueatur: quia plus credendum eſt,vt ipſe inquit,ſpõtaneo teſti, quàm coacto,per ea, quæ ibi allegat. vt id quoq; videtur tenere Sima.tit.64.nu.38.verſ.verior tamẽ, vbi multa adducit.cui accedit Pegn.in d.ſchol.121.in ſi.quod,& probauit Gomez.lib.3.reſolut.c.12.nu.16.

34 Sed quòd ſocius criminis † ſine tortura nõ admittaĩ ad teſtificãdum,intrepidè ſentit idem Marſ.in pract. crim.in §.diligenter.nu.61.verſ.item teneas etiã mẽti.vbi docet menti perpetuo eſſe tenendum, quod in caſibus,in quibus creditur ſocio criminis,nõ credi ei, ẽt in criminibus exceptis,niſi dictum ſuum fecerit in tortura;alioqui ſi illud dixerit ſine tortura, ei nõ credi cõtra ſocium criminis, auctoritate Raphael.Fulg. ita conſulentis in cõſ.173. in cauſa inquiſitionis. col. 1.ante fi.vbi id optimis confirmat rationib. Eam verò inſuper addit Marſ.in eo. loco. nam cum is ſocius ob delicti ſocietatem iam fuerit factus infamis, proptereà ei ſine tortura non eſt credendũ:eo ꝙ infamis contra aliquem non auditur ſine tortura: vt eſt context.in c.illi qui.5.q.5.& in c.in primis 2.q.1.in fin.& voluit gl.in c.cum P.de accuſ.& in d.c. per tuas de ſimon.ad idem reſpondit Alex.in cõſ.11. circa primũ, nu.3.lib.1.ſic conſuluit,& Cæpol.in conſ.crim.61. ſup primo dubio.col.3. verſ. prætereà infames.

Amplius eadẽ tradita de teſtibus inhabilibus tibi
35 ſunt intelligenda,† vt tãtummodo id genus hominũ poſſit admitti ad ipſum principale crimen probandũ, nõ vero ad ꝓbanda adminicula huius delicti:ita colligimus ex c.ꝑ tuas,il 1.de Simon.hæc eſt elegãs Bar.

doctrina in l.in quæſtion.ff. ad leg. Iul.maieſt. vbi id
exemplo demonſtrat.idq; perpetuo menti eſſet tenē-
dum ſic comprobat Bar.axioma Bal.in auth. ſi teſtis
productus,nu. 7.verſ. ſed dubiratur hic, C.de teſtibus
eūdem ſequitur Dec.in conſ.510.In cauſa mota Me-
diolani.col.4.in fi.nu.15. cuius etiam pronunciatum
examinar Barb.in tract. de teſtib. in 1.par. verſ. circa
ſecundum,num.46.cum ſeq. ita cenſuit,& Pariſ.in d.
conſ.2.nu.80.& 81.vol.4.
36 Quinetiam neceſſe eſt, † vt huiuſmodi teſtes pro-
babilia,& veriſimilia deponant, ſi voluerit hoc pro-
bare crimen,alioqui irritum erit illorum teſtimoniū,
vt in hypotheſi noſtra de hæreſi cōſultus reſpondit
Marſ.in d.conſ.109.nu.17.cum plurib.ſeq.
37 Iſtorum etiam teſtimonium admitteretur† etiā pu-
blicatis teſtimonijs ſuper eiſdem articulis,vel prorſus
contrarijs in cauſa hæreſis,ſiue pro reo,ſiue contra il-
* lum:quam ſententiam*cōmuni ſcribentium conſen-
ſu eſſe receptam teſtatur Siman.de cathol.inſtit. eod.
tit.64.nu.50.verſ.et quamuis,idem ſenſit Bal.in l.eos,
§.ſi quid.nu.3.verſ.quæro nunquid.C.de appel.quem
ſequitur Fel.in c.fraternitatis,col 7.poſt nu. 10.verſi.
item limita in cauſa hęreſis,de teſt.vt & placuit Alb.
in c.1.q.16.nu.19.de hær.lib.6. hoc etiam placuit Ca-
rer.in tract.de hæret.nu.124.verſ.ſed an poſt publica-
tas atteſtationes,vbi nonnullos adducit.
Verùm,quod pertinet ad eoſdē teſtes aliàs inhabi-
les,poſtquam conſtat eos poſſe admitti ad teſtifican-
dū in cauſa hæreſis, quæſtio eſt an duo ex iſtis plenè
probēt,quemadmodū duo idonei,& omni exceptio-
nē maiores probant. Qua in re ſummatim agēdo di-
38 cendū eſt, †duos ex ipſis non ſufficere ad plenā ꝓba-
tionē faciendam, vel ad pœnam delicti ordinariam
imponendam,ſed ad præſumptionē, vel aliqualem
probationem faciendam,vel indicium ad torturam,
vel pœnam extraordinariam imponendā:vt colligiť
ex contex.d.c.in fidei fauorem, ibi. & ex numero te-
** ſtiū,de hæret.in 6.& huius cōtex.hunc eſſe**cōmun.
& receptiorē,intell.ſcribit Pegn.in ſchol.121.colu.2.
verſ. cæteris tñ, atq; ad id teſtis eſt mihi locupletiſſi-
mus Abb.in c.per tuas,nu.4.de Simo.hoc idem mihi
probat Fel.in c.teſtimoniū,nu.22.de teſtib.quod etiā
placuit Iaſ.in l.4.§.ſi tibi ob indicium,nu.4.ff.de con-
dic.ob turp.cau.vt & tradit Marſ.in pract. crim. §.di-
ligenter.nu.59.ſic aſſerit Gundiſſ.in tract.de hæret. d.
q.13.nu.12.id præterea cōfirmat Palac.Rub.in alleg.
de hæret.§.vlt.ꝙ nec latuit Siman.in d.tit.64. nu. 36.
neq; diſsētit Roy.in ſing.189.nu.11. hoc quoq; teſta-
tum reliquit Aret.in c.vlt.in fi.de teſtib. vt & cenſuit
Alb.in trac.de agnoſc.aſſer.cathol.& hæret.q. 34.nu.
3.quibus accedit Iul. Clar. in pract.crim. §.vlt. q. 21.
verſ.ſed pone:vbi in multis alijs delictis ita ſeruatum
teſtatur apud Illuſtres inſignium ciuitatum ſenatus,
nunquam enim ob dicta duorum teſtium ſociorum
in crimine pęnam ordinariam impoſitam dicit, ſed
tantum indicium ad torturam facere inquit.
39 Secùs verò dicēdum eſſet,† ſi plures quā duo teſtes
eſſent inhabiles,& minus idonei:nam tūc in hoc cri-
mine plenam facient probationem, & ad cōdemna-
tionem, ſeu pœnam criminis ordinariam imponen-
dam ſufficient,qñ ex circumſtantijs,& coniecturis,et
perſonarum qualitate veriſimiliter præſumuntur ve-
rum deponere, quam ſentētiam dilucidè probare vi-
dentur illa cōtext.verba.in d.c.in fidei fauorem.Si ex
veriſimilibus cōiecturis,& ex numero teſtiū,aut pſo-
narū tàm deponentium,quàm eorū, contra quos de-
ponitur,qualitate,ac alijs circunſtantijs,ſic teſtifican-
tes falſa dicere nō pręſumuntur.Hactenus ſum.Pont.
ita tradidere Palat.Rub. Aret.& Alber.in locis nuper
citatis, vbi amplius admonēt hac ratione poſſe acci-
pi ſnīam eorū,qui dicunt,ad condemnandū hęreticū
non ſufficere duos teſtes,huncq; planè videri verum,
& germanum ſenſum,d.c. in fidei fauorem, & hanc
eſſe doctrinā ſecuram,tutam,& ob id in praxi ſeruan-
dam ſcribit præclarè Pegn.in d.ſchol.171. col. 2. & 3.
Sed in præſentia dubitari cōtingit, an teſtis inimi-
cus ad hoc crimen probandū admittatur: nam cum
ſupra latè ſit explicatū, teſtes inhabiles in hoc crimi-
ne fauore fidei admitti ad teſtificādum, quęri poteſt,
* an inimicus capitalis admitteretur. Et quidem* com-
40 muni ſcribentium calculo † receptum eſt, inimicum
quemadmodum in cęteris criminibus, nec etiam ad
hæreticum quem probādum admitti: vt ſancitum eſt
in c.repellantur,& in c.meminimus, & in c.cū opor-
teat,de accuſ.& in c.ſi teſtes.4.q.3. hoc idē tradit Gū-
diſſ.in d.trac.de hær.q.13.nu.13.vt proſequitur Pegn.
in ſchol.123. col. 2. verſ.iura quib.in 3.par. direct.in-
quis,ad idem reſpondit Feder.de Sen. in d. conſ. 252.
Reuerendo in Chriſto patri. propè fi. ſic etiam con-
ſulendo aſſeruit Oldr.in conſ.210.num.7. verſic. ſunt
etiam,ad quod multos refert Marſ.in l.1. §. præterea,
num.2.ff. de quæſt.
Huius rei illa ratio eſt: nam ob maleuolētiam,qua
41 inimicum proſequuntur,falſa dicere pręſumuntur,vt
ait Vlpia.in d.l.1.§.præterea,ff.de quęſt.ſic tradit An-
char.in d.c.in fidei fauorem,in 2.not.de hæret. lib. 6.
quem ſequitur Pariſ.in d.conſ.2.nu.60.vol.4.idē dicit
Bal.in auth.ſi teſtis productus,nu.4.C. de teſtib.Et iu-
re quidem optimo in hęreſis crimine ita ſancitum eſt
cum nuſquam reis magis nocere poſſit inimicitia te-
ſtium, quàm in hoc tribunali, eo quod ipſis nomina
42 teſtium†non aperiantur, ſicut in alijs delictis fieri iu-
re ſolet,vt ait Pegn. in eodem loco.
Quibus omnibus nihil omnino ꝑmotus Nic. Are-
43 lat.cōtrariā† ſequutus eſt ſnīam,in tract.de hæret. no-
tab.10.non ignoras,nu.2.vbi apertè ſentit inimicū in
cæteris omnibus delictis contra inimicum nō admit-
ti ad accusādū,præterquā in crimine hæreſis. Et vt ita
ſentiat ea potiſſimum rōne permouetur:nam tūc ini-
44 micus dř accuſare,†vt perſequatur ſuam,vel ſuorum
iniuriam,quo caſu apertiſſimi iuris eſt inimicum ad-
mitti ad accuſandū,per gl.in c.cū P.in verb.laicus,de
accuſ.ex c.omnibus,4.q.6.quod aūt dicatur ſuam,vel
ſuorū inimicorum iniuriā perſequi,probatur: nā quæ
45 committuntur in religionem diuinam† omniū iniu-
riam reſpiciūt,l.Manichæos,C.de hær.vt tradit And.
de Iſer.in auth.gazaros,de ſtat.cōr.lib. eccleſ. col.10.
in verb.diuina,quàm humana,quē ſequitur Fran.Eps
Squill.in trac.de fid.cathol.c.51.incip.item inimicus
capitalis, & pro hac ēt parte nonnulla adducit Pariſ.
in d.cōſ.2. nu.50.cum plur.ſeq.vol.4.idē ſentit Arch.
in c.accuſatus,nu.4.de hær.lib.6.per d.c. accuſatores,
3.q.5.ſi itaq; inimicus ad accuſandum admittitur,er-
go etiam ad teſtificādū:vt ita colligit Siman. in d. tit.
64.nu.55.verſ.quamuis autem,per ea quæ ibi allegat.
* Veruntamen iſtis priorē ſnīam, quæ cōiter eſt re-
cepta,minimè oppugnantib.rectè fuit ſtatutū,inimi-
cum ad teſtificandum in hoc crimine nequaquā ad-
mitti: ad accuſandum vtiq; Nec propterea conſequi-
tur,vt ſi ad accuſandum admittatur,ad teſtificādum,
ꝙ debeat adhiberi:nam præterquam, quod ſancitum
eſt,inimicū in hoc crimine non poſſe eſſe teſtē, vt ſu-
pra oſtendimus: ratione inſuper demonſtro nō poſſe
rectè colligi, vt ſi ad accuſandū admittatur, ꝙ ad te-
46 ſtificandum dēat adhiberi.Nā licet accuſent, † & ad
accuſationem admittātur, iſtud eſt modici præiudicij
ſi reſpiciamus illos,qui ſunt accuſati,ſi crimen, & ac-
cuſatio non ſunt probata. nā ceſſante probatione ac-
cuſatus ēt ab inimico liberať, & ita nō attēditur quis
accuſet,ſed ꝓbatio ſola delicti. At in teſtimonio red-
dēdo ſecus eſt.Etenim ꝑ illud inducitur ꝓbatio, qua
ſtante ſequitur condēnatio. ſicq; maximū eſt pręiudi-
cij quoad ipſos accuſatos, q ꝑ falſas ꝓbationes poſsēt
cōdēnari,ēt ſi à crimine eſsēt alieni,& innocētes. Nō
itaq; rectè ratiocinanť illi,q ſic ratiocinanť:inimicus
admittiť ad accuſandū,ergo,& ad teſtimoniū dicen-
dum,

dum,tum etiam quia ſi primum apparet conceſſum,
iſtud poſterius omnino prohibitum deprehēdit.Cō-
cludendū igitur eſt, quamuis ad accuſandū inimicus
admittatur,non tamen ad teſtificandum illum debe-
re adhiberi:ità grauiter,& doctè decidebat Pariſ.in d.
conſ.2.nu.76.verſ.& ſuadetur inſuper ratione, vol.4.

Priori igitur opinione ſic confirmata illā amplia-
47 bis,†vt ēt non poſſit eſſe teſtis in criminibus, qui du-
dum fuerat inimicus, ſi recenter eſt reconciliatus, vt
decreuit Anacletus ſumm.Pont.in c.accuſatores,il 1.
q.5.Accuſatores,& teſtes,inquit Pont.Max. eſſe non
poſſunt,q ante heſternū diem, aut nudius tertius ini-
mici fuerunt,ne irati nocere cupiāt, ne læſi ſe vlciſci
velint,vbi id ēt notant Prępoſ.& Turrecrema quibus
accedit Fel.in c.eam te.col.8.poſt nu.12.ver infideli-
tas,ibi,ita repellitur inimicus de reſcript.vt voluit, &
Inn.in d.c.cum oporteat,col.3.poſt nu. 6. ſuper verb.
inimicos,vbi Abb.nu.6.& ibi idē Fel.col.6.poſt nu.5.
ſub ver.ſed tu conſidera.de accuſ. ſic placuit ēt Alex.
in cōſ.99.in cauſa inquiſitionis,nu.3.lib. 1. quod inſi-
gne relatu putauit Rom.in ſing.319.Inno. & ibi Nic.
Peg.in addit.vt & ſcripſit Alc.in reg.2.præſumpt. 11.
in fi.vt & cenſuit Pariſ.in d.conſ 2 nu.57.verſ. quini-
mo.vol.4.cum alijs relatis ad hoc à Marſ.in l.1.§.prę-
tereà,nu.4.ff.de q.& in ſing. 178. Inimicus.

48 Quòd tñ ſecus eſſet in recōciliatione† antiqua: nā
inimicus antiquus reconciliatus admittitur ad teſtifi-
candum:nam tunc cū ceſſet inimicitię cauſa,ceſſat ēt
ratio,ob quam repelli dēnt teſtes,arg.tex.in l.3.§.vlt.
* & l.ſeq.ff.de adim.leg.vbi Bart.& * cōmuniter Doct.
teſte Pegn.in d.ſchol.123.col.7.verſ.ſuperiora tamē,
ſic etiam docet Bald in margarita.in verb.teſtis, verſ.
teſtis inimicus,eo quòd ex antiquitate temporis prę-
ſumatur obliuio.ſic idem Bal.ibidem,quem ſequitur
Marſ.in d.l.1.in §.prætereà.nu.5.ff.de quæſt.

49 Secundo loco illam amplia, vt etiam deſcendētes
ab inimico capitali à teſtimonio repellantur,cū prę-
ſumantur inimici,l.athletæ,§.dat remiſſionem, ff. de
* excuſ.tut.vbi id notant Bal.&* communiter ſcriben-
tes,quos ſequitur Ant.Gomez.tom.3.variar. reſol. c.
12.num.14.

50 Tertiò ampliāda eſt eadem prior ſnīa, † vt & teſti-
ficari prohibeantur,qui cum capitalibus inimicis ali-
cuius commorantur,cum præſumantur inimici, d.c.
accuſatores,3.q.5.vbi Præpoſ.in 2.not.& c.repellant,
& c.cum oporteat,de accuſ.hinc,amicus inimici mei
nō admitetur ad me accuſandum, neq; ad teſtimo-
nium cōtra me dicendum: præſertim ſi cum inimico
meo ſit magna iūctus amicitia:ita Præpoſ. in d.c.ac-
cuſatores,3.q.5.quod ipſum ſentias de eo,qui fecit(vt
noſtri loquuntur)parentelam,ſeu confœderationem
cū inimico meo capitali:vt voluit Bal.in l.liberi. ſub
nu.3.ver.item probatur inimicitia.C.de inof. teſtam.

51 Quattò velim amplies,†vt & fortaſſe ij à teſtimo-
nio repellantur,q ſunt de aliqua familia,ſeu factione
alteri familiæ, & factioni cōtraria,quales ſunt Guel-
phi,& Gibellini in tota Italia;& in ſingulis ferè vrbi-
bus eſt vna aliqua familia potēs, & nobilis alteri cō-
traria: nā horū teſtimoniū mutuo contra ſe non eſſet
fortè facilè admittendum,cū cenſeantur inimici: vt
notat Bal.in l.vnica,col.2.nu.5. verſ.quinto nota. C.
de rap.virgi.cui adhæret Ioā.à Roy.in ſing.200.nu.8.
atq; Pegn.in d.ſchol.123.col.7.verſ. tandē nō ineptè.

52 Quintò ampliabis,†vt inimicus repellatur à dicen-
do teſtimonio,etiā ſi inimicitia contracta eſſet culpa
* eius,contra quem deponitur,vt ſcribunt* communi-
ter Doct.in d.c.repellantur,de accuſ.hoc idem tradit
Accurſ.in d.l.athletæ,§.dat remiſſionem,in verb. fa-
cta.ff.de excuſ.tut.quem ſequitur Ant. Gomez. tom.
3.var.reſol.c.12.nu.14. verſ. quod etiam extende.

Ad hæc ſexto eadem prior opinio adeo vera eſt,vt
53 ēt procedat, † quoties ſubeſt cā inimicitiæ, quamuis
reuera nondum interceſſerint,cum tamen veriſimili-
ter oriri poſſint, etſi teſtis dicat, & aſſerat, ſe non eſſe
inimicum:vt docuit Inno.in c.cum I.& A. in fine.de
ſenten.& re iudic.quem ſequuntur Feli.in c, quoties,
in 4.not.num.4.de teſtib.. & Bald. in l.præſcriptione,
colum.11.nu.36.in fi.C.ſi contra ius, vel vtil. public.
idem ſentit Bart.in l.1.in fin.ff.de his,quib. vt indign.
cui accedit Abb.in d.c.repellantur, nu.5. de accuſat.
& alij,quos refert,& ſeqtur Ant.Gomez.tom. 3. var.
reſolut.c.12.nu.14.hoc idem probauit Marſ.in ſingu.
178.inimicus repellitur,& in d.l.1.§.prætereà. ſub nu.
3.in fi.ff.de quæſt.ad idem reſpondit Iaſ.in conſ. 167.
formatæ ſunt quædam inquiſitiones,col.7.nu.8. verſ.
vnde etiam præſumptus inimicus,volum.4.& in l.ſo-
rorem,colu.2.nu.6.C.de ijs,quib.vt indign. hinc pul-
chrè dicebat idem Inn.in c.cum P.ad fi. de accuſ. ſa-
tis eſſe aliquem de inimicitijs eſſe ſuſpectum ad hoc,
vt repellatur à teſtimonio.

Hæc tamen limitabis,vt locum ſibi non vendicēt,
54 quoties inimicitia† eſſet dolo procurata,& fraude:eò
enim ꝓgreſſa eſt humana audacia, vt ſæpè homines
cum intelligunt in aliquo graui delicto aliquē poſſe
contra eos teſtificari, fraudulenter prius quæſita cau-
ſa cum eo rixantur,eiq;ſponte iniuriam inferunt, vt
poſteà eum à teſtimonio repellere poſſint: & ita libe-
rētur à crimine, quod re vera commiſerunt.Hoc ete-
nim caſu nō debet talib.ſua fraus patrocinari: ideoq;
talis lęſus poterit admitti in teſtem contra offenſorē;
ſic egregiè docet Bar.in l.1.§.cū quis,in fi.ff.de quęſt.
quem ſequitur Alex.in d.conſ.99.col.1.poſt nu.3.ibi,
niſi quando indici.lib.1.idem tradit Bal.in l.ſed, & ſi
quis,§.illud,ff. ſi quis cautionib. quē ſequitur Feli.in
d.c.repellantur,col.1.ſub nu.5.ver. fallit niſi. vbi etiā
Abb. in fi. de accuſ. huc ēt reſpexit idē Bal. in auth.ſi
teſtis productus,nu.5. de teſtib. quibus addas idē ſen-
tientem Iacob.de ſancto Georgio,in l.3.ff.de teſtibus
atq. Præpoſ.in d.c.accuſatores.3.quæſt.5. quos ſequi-
tur Ant.Gomez.tom.3.var.reſolu.cap.12.nu.14.verſ.
item etiam limita.idem voluit Pariſ.in d. conſ.2.nu.
65.vol. 4. de qua re in vtranque partem latè diſputat
Marſ.in l.1.§.cum quis latrones,num.18. circa fin.ff.
de quæſtio.

Hæc limitatio caſum mihi ſuggerit, quē in hoc ꝓ-
poſito in praxi memini mihi cōtigiſſe,dum Neapoli
Vicarij munere fungerer apud Illuſtr.Paulū de Aret.
S.R.E.Cardinalem.Nobilis etenim quidā ciuis Nea-
poli oriundus fallacis dæmonis præſtigijs deceptus
ſortilegijs cum daret operam,timens ne ſcelere dete-
cto,ſe criminis authorē eſſe neſcio qs clericus, q ſce-
leris erat cōſcius,iudici teſtimonio ſuo, vt nō multo
poſt euenit,fidem faceret, in eūdem clericum talem
excogitauit vafriciem. Is igitur ciuis publicè in capi-
tali iudicio conqueſtus eſt,clericū ſcilicet ſuæ ſaluti
inſidiatum fuiſſe,æreoq; tubo nitroſo, ac ſulphurato
puluere impleto,& huius exitu plumbea pila obſtru-
cto,tū tenui admodū ſpiraculo igne iniecto, quo ra-
ptim cognata materia populato,pilam in corpus ſuū
ꝑturbaſſe,ſed aberraſſe,quod ēt per notariū in publi-
cos libros retulit,duoſq; induxit teſtes, qui hanc rem
apud iudicē ſtatuto tpe teſtimonio ſuo confirmarēt,
qui tñ nuſquam reperti ſunt. Id verò eo ingenio fa-
ctum erat,vt clerici teſtimonium,tanquam ab inimi-
co ꝓlatū proſternere poſſet,et ipſe incolumis nō ꝓba
to crimine euaderet. Sed hæc ſpes illum fruſtrata eſt.
Nā clericus,& nobilis antea familiaritate inter ſe cō-
iūcti,leui offenſione, vt fit,alter alteri indignari cœ-
pit. In iudiciū itaq ciuis ille deferē à clerico, incāta-
tionib.ſcilicet,& ſortilegijs ipſum ſtrenuā nauare ope
ram inſimulat.dica illi ſcribitur, iudici ſe ſiſtit.adeſt
quoq; clericus,ita factū eſſe teſtatur.contra vero reus
excogitata fraude fretus, clerici teſtimoniū refellere
conatur,ꝙ hoſtilem gerat in ſe animum, cū ēt ſupe-
riori anno parum abfuerit,quin ab eodē occideretur,
idque conſtare ex conqueſtione in publico actorum

libro deſcripta. Verùm huius tandem detecto dolo, cum nullis eſſet munita teſtimonijs querela, & fraude fuiſſe procuratam inimicitiam conuinceretur, clerici admiſſi teſtimoniū, & ad vlteriora proceſſus contra illum fuit agitatum, exceptione inimicitię penitus reiecta.

Quæ quidem ſententia optimè conuenit cum eo, quod deciſum reliquit Marſ. in d. l. 1. §. cū quis latrones, poſt nu. 17. & ſeq. ff. de quæſt. ibi enim Marſiā nu. 5. vſq; ad nu. 19. poſteà quam quæſtionē hanc à Bart. excitatam in d. §. cum quis latrones, in fi. latiſſimè in vtranq; partem diſcuſſit, tandem concludit, opinionem Bar. qui ſentit, inimicitiam ſuperuenientem facto illius, contra quem producitur, non repellere teſtem, procedere quādo pars ipſa in fraudem, & doloſe dediſſet cauſam huic inimicitiæ, vt repelleret illū teſtem, & hoc iudici conſtaret. nā tunc non eſt repellendus teſtis tali inimicitia, nec poteſt dici damnum inferri illi, contra quem producitur: quia ex culpa ſua hoc euenit, quo caſu damnū ſentire non intelligitur, l. quod quis ex culpa, ff. de reg. iur. Ipſius vero Marſ. opinio, qua ſentiebat, ad repellendum teſtem à teſtimonio ratione inimicitiæ, non eſſe curandum, à quo procedat ipſa inimicitia, ſed ſatis eſſe, quod inter eos adſit inimicitia quomodocunque proceſſerit, habet locum, quando pars non fraudulenter, vt teſtis repelleretur, dedit cauſam inimicitiæ, ſed alia ratione, fortaſſe odio naturali impulſus, quo eum pſequebatur, licet præter eius culpam, ſed cauſam quærebat per fas & nefas, vt dicitur, quo concepti odij, & maleuolētiæ virus in eum poſſet euomere: vt fuit de mente Alex. in d. conſ. 99. in fi. 1. col. lib. 1.

55 Eandem declarabis, † vt ſuperiora procedant, cum inimicitia eſt capitalis: nam tunc teſtis inimicus prohibetur in hoc iudicio ferre teſtimoniū: ita docet glo. in d. c. cum oporteat, verſ. inimicos, de accu. idem voluit Bal. in d. l. athletę, §. dat remiſſionē, in princ. ff. de excu. tut. per l. licet. ff. de arb. idem tradit Abb. in d. c. repellantur, nu. 4. vbi Fel. ſub num. 2. verſ. inquantum do. Abb. de accu. & ijdem vnà cum multis alijs in d. c. cum oporteat. idē tradit Feli. in d. c. quoties, ſub nu. 4. de teſtib. ſic etiam in ſimili not. idem Abb. in c. accedens, il 2. col. 2. num. 3. verſ. & not. quod non quælibet inimicitia, vt lite non conteſt. vbi ſcribit quamlibet inimicitiam non ſufficere ad recuſandum iudicem, ſed capitalem.

56 Secùs vero ſi nō eſſet capitalis inimicitia. † nā tunc relinquitur iudicis arbitrio, vt obſeruauit gl. in d. c. cū oporteat ſuper ver. inimicos, in fin. ſic placuit, & Fel. in d. c. quoties ſub nu. 4. de teſtib. cum alijs ad hoc adductis à Pet. Moncad. in addit. ad Ciot. in tractat. de teſtib. par. 3. in litera L. verſ. quod non, nu. 169.

Quo verò pacto probetur, & præſumatur capitalis inimicitia, latè docebimus in concluſ. inimicitia.

Preterea prohibentur teſtificari in hoc crimine con-
57 ſpiratores, † vt & in cæteris merito repellūtur: ita colligerę eſt ex d. c. per tuas, de ſimon. & in d. c. accuſatus, §. licet, de hæret. lib. 6. ex quibus ita decidit Nepos de Monte Alb. in tract. de except. art. 19. incip. ſequitē videre contra teſtes, nu. 24. verſ. item ſi teſtis cōſpirator. idem tradidit Lud. Mōtal. in tract. de reprob. ſenten. Pilat. art. 2. incip. capio ſecundum, ſub nu. 1. idem voluit Io. Monach. in tract. de defen. iur. tit. 9. contra teſtes, ſub nu. 3. ver. nota tamen. vt etiam placuit Stephan. Aufr. in trac. de reprobat. teſt. nu. 27. verſ. cōſpiratores à teſtimonio reijciant, ſicuti & inimici capitales, apertò docuit Petr. Anch. in d. c. in fidei fauorē, not. 2. cui ſe ſubſcripſit Pariſ. in d. conſ. 2. nu. 66. verſi. qui Chriſtiani, volum. 4.

CONCLVSIO DCCCLVIII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur quem eſſe hæreticum ex ſcriptura.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus probatur ex aliqua ipſius hæretici ſcriptura, in qua dicat aliquid credere, quod hæreticum ſit.*
2 *Hæreſis crimen per inſtrumentum poteſt probari.*
3 *Crimina quandoque probantur per inſtrumenta.*
4 *Hæreſis non probatur per inſtrumētum, quando vltra ipſum inſtrumentum non reperiantur alia coniecturę, per quas iudex animum ſuum informet.*
5 *Hæreſis vt per ſcripturam, & inſtrumentum probetur, debet ipſa ſcriptura, vel inſtrumentum recognoſci.*

Nec illa probādi quem hæreticum ratio in poſtremis eſt habēda, quæ ſumitur ex aliqua
1 ipſius hæretici ſcriptura † in qua dicat aliquid credere, quod hæreticum ſit: vt tradit Fel. in c. cum in eccleſiis, nu. 4. de maior. & obed. hoc idem voluit Siman. de Cath. Inſt. tit. 51. nu. 14. verſ. poteſt hæreſis probari. Vel etiam per inſtrumentum poteſt probari crimen
2 hęreſis, † vt ſi quis illud cōfici curaſſet, quod talis præ-
3 dicauit, vel docuit errorem, cum crimina † quandoq; probentur per inſtrumenta, vt ex l. 2. ff. quor. appel. nō recip. & not. in l. contra negantem, C. ad leg. Aquil. & in l. inficiatus, ff. ad Turpil. ita traditum eſt à Io. Cald. in d. tract. de hær. c. 12. poſt nu. 2. verſ. 4. modo, in rub. quot, & quib. mod. &c.
4 Quòd limitabis non procedere, † quando vltra ipſum inſtrumentum non reperiantur aliæ coniecturæ, per quas iudex animum ſuum informet, ſecundum Gund. ſ. in d. tract. de hær. d. q. 13. nu. 19.
5 Intelligas etiam concluſionem locum habere, † ſi ipſa ſcriptura, vel inſtrumentum recognoſcatur. vt auth. cōtra qui propriam, C. de num. pec. vt auctor eſt Siman. in d. tract. de Cathol. Inſt. d. tit. 51. d. nu. 14.

CONCLVSIO DCCCLIX.

ARGVMENTVM.

Qua ratione probetur hæreticus ex eius confeſſione.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus quis conuincitur per propriam confeſſionem.*
2 *Per propriam confeſſionem quis conuincitur in delictis.*
3 *Confeſſio inter omnes probationum ſpecies obtinet principatum, & ad eruēdum illam poteſt procedi ad torturam illius, qui huius criminis reus eſt.*
4 *Confeſſio ſola in crimine hæreſis ad condemnationem ſufficit, licet alias nemo ex ſola confeſſione damnari poſſit.*
5 *Deus ſolus eſt ſcrutator cordium.*
6 *Indicia indubitata eſſe debet, vt quis in crimine hæreſis ex ſua confeſſione damnetur, vbi autem dubitata eſſent, ſufficerent ad torturam.*
7 *Indicia indubitata quæ ſint iudicis arbitrio relinquitur.*
8 *Tortura magis debet augeri, quo maior ſuſpitio eſt contra delinquentem.*
9 *Teſtes duo ſufficiunt, vt quis torturæ ſubijciatur.*
10 *Teſtes, qui in generali inquiſitione fuerunt examinati cōtra reū, nō ſufficerent, vt ipſe torturę ſubijciatur, qa nō fuerunt examinati ipſo citato, & exiſtete contradictore, cum dari*

tum dari debeat defenſionis copia parti antequam tortura ſubijciatur.
11 *Tortura poteſt ſubijci reus, ſi coram Iudice paueat, trepidet, & vacillet.*
12 *Confeſſio facta in foro pœnitentiali nihil probaret contra hæreticum.*
13 *Tormentis poteſt ſubijci reus ex confeſſione, ſi in dicta confeſſione, tormentis extorta reperiatur confitentis perſeuerantia; alias ipſa confeſſio non tenet.*

1 Potiſſima quoq; illa probatio eſt vt quis
hęreticus cõuincatur, † ex eius
ſcilicet confeſſione: nam per propriam cõfeſſionem
2 † quis conuincitur in delictis: vt habemus ab Imp. in
l. 2. C. quor. appel. non recip. & a Venuleio I.C. in l. ſi
cõfeſſus. ff. de cuſtod. & exhibit. reor. atq; ab Vlp. in l.
2. §. ſi quis vltro. ff. de queſt. Quod itaque in propoſito
noſtro quis probetur hęreticus ex ipſa cõfeſſione traditum
eſt ab Arch. in c. quicunque nu. 5. de hęre. in 6.
à quo non diſceſſit Bal. in l. ſi quis non dicam. rapere.
cir. prin. ver. venio ad propoſitio. ibi, iſtud tamē fallit
in hæreſi. C. d. epiſc. & cleric. quem refert & ſequitur
Lud. Carer. in tract. de hære nu. 85. ver. item prædictas
perſonas punire: ſic quoq; ſenſit Gundiſ. in tracta. de
hær. in quæſt. 13. nu. 1. vt etiam placuit Io. Nic. Arela.
in d. tract. de hære. in 2. notab. in c. commenda memo
riæ. nu. 2. verſi. in crimine tamen hæreſis ſola confeſ-
ſio hoc idem probauit Io. Calder. in d. tract. de hære.
c. 12. nu. 1. verſ. 3. modo tit. quot & quib. mod Confeſ-
3 ſio namq; † inter omnes probationum ſpecies obtinet
principatum, & ad eruendum illa, poteſt procedi
ad torturam illius, qui huius criminis reus eſt, vt ſcripſit
Gundiſſ. in d. q. 13. in prin.

4 Subamplia cõcluſ. eo vſque veram eſſe † quem hęreticum
eſſe eius cõfeſſione probari, ꝙ ex illa ſola ad
cõdemnationem deueniri poſſit, licet alias nemo ex
ſola confeſſione damnari poſſit, quãdo aliter de delicto
non cõſtet vt eſt text. in l. 1. §. itē illud. ff. ad Sylla.
& dixit Bal. in auth. ſed nouo iure. nu. 5. C. de ſeru.
fug. Ang. in l. 1. C. de confeſſ. atque Ang. de malef. in
verb. & veſtē cæleſtem abſtulit. ver. quod ſi aliquis cõ
fitetur ſe plura facta. col. 12. Iaſ. etiam in l. error. col.
3. C. de iur. & fact. ignor. cū multis congeſtis per Marſ.
in pract. crim. in prin. ſub n. 5. Nihilominus in hęreſis
crimine, vt diximus ad cõdemnationē ſola confeſſio
ſufficit, quoniam aliter de huiuſmodi delicto cõſtare
non poteſt, quam per ſolam confeſſionē: ſolus enim
5 Deus † ſcrutator cordium eſt: vt ait Bald. in d. l. ſi quis
non dicā rapere. C. de epi. & cle. & ſequitur Fely. in c.
auditis. col. 15. & ſeq. in tit. de præſūp. & dixit Paris de
Pute. in tract. ſindicatus in verb. nunc vidēdum. nu. 1.

6 Quod tamen intelligas, † vt indicia adeo vehemētia
ſint, vt indubitata ſint, vbi autem dubitata eſſent
ſufficerent ad torturam: ita nota. Gundiſſ. in d. tracta.
de hær. q. 13. n. 2. pmotus authoritate Io. And. in add.
ad ſpec. in tit. de proba. in fi. & in tit. de not. crim.

7 Quę autē illa ſint indicia † indubitata multi multa
dixere, ſed concluſio vera eſt, de hoc certā non poſſe
tradi doctrinā, ſed relinqui Iudicis arbitrio. l. 3. §. eiuſdem
quoque. ff. de teſti. ita docet Bat. in l. vlt. nu. 5. vbi
etiam plenius Marſ. num. 4. ff. de quæſt. quos ſequitur
Iaco. Menoch. de arb. iud. cau. caſ. 270. nu. 3. lib. 2. cen
tu. 3. quod etiam probauit Gundiſ. in d. q. 13. nu. 3. quo
in loco Bart. nonnulla affert exempla ad inſtituendū
Iudicem, ex quib. animū ſuum debeat mouere. Addit.
tamen eo loci Gundiſſ. eo magis augeri debere
8 torturā, † quo maior eſt ſuſpicio contra delinquentē,
ex Bal. in c. 1. §. item ſi vaſallus. nu. 9. verſ. quæro quid
de ſuſpicionib. de contro. inueſt. in vſib. feud.

9 Sed ſciſcitabitur à me quiſpiam, quę probatio † requiratur
ad ſubijciendum quē torturę: ego ex ſententia
Accur. in l. vlt. in verb. vel indicijs. C. famil. erciſc.
reſpondeo duos tātum requiri, vbi illi depoſūt de indicio
tantum: vbi tamen ſuper delicto vnus tantum
ſufficeret ad torturā: vt voluit glo. in l. 3. ſuper verbo.
conuictus. C. ad leg. Iul. Maieſt. Et addit Bart. in d. l.
10 vlti. in fi. ff. de quæſtion. quod ex eo, † quod dari debet
defenſionis copia antequam ſubijciatur torturæ,
non ſufficerent teſtes, qui in generali inquiſitione
fuerunt examinati contra reum, quia non fuerunt
examinati ipſo citato, & exiſtente contradictore.

Quod ſi cætera indicia, vt & hoc ſubijciam intrin-
11 ſeca non præcedant, ex eo † quod coram Iudice reus
paueat, trepidet, & vacillet per alia, & id genus ſimilia
probabiliter torturæ poterit ſubijci: vt ait Bart. in
l. de minore. §. plurimum. nu. 4. ff. de quæſt.

Et vt ad confeſſionem reuertamur, concluſionem
12 limitabis locum habere in cõfeſſione iudiciali: † nā
ſi eſſet confeſſio facta in foro pœnitentiali nihil probaret:
vt eſt tex. in c. ſacerdos. vbi Abb. in tit. de off.
ord. & no. Bald. in l. Archigerõtes. C. de epiſ. audien.
& faciunt no. per Arch. in c. vtilem. 22. q. 2. vt refert
Io. Nico. Arelat. in d. tracta. de hæret. num. 2. & Pute.
vbi ſupra d. num. primo.

Ad hæc illud idem, quod dicebamus ex cõfeſſione
13 reum poſſe tormētis ſubijci, velim intelligas, † ſi in d.
confeſſione tormentis extorta reperiatur confitentis
perſeuerantia, alias ipſa cõfeſſio non tenet, vt inquit
Gundiſſ. in d. q. 13. num. 8. allegat. l. 1. § diuus. ff. de
quęſt. oportet enim ſecūdum Bar. in d. §. diuus. quod
ille, qui in tormentis confeſſus fuerit, reducatur in loco
publico iudicij, & ibi coram teſtibus, & notario
confiteatur, & ratificet primam confeſſionem, & ita
de conſuetudine obſeruari atteſtatur Gundiſſ. in d. q.
13. & Paris de Pute. in d. tract. ſind. circa fin. in d. verb.
nunc videndum. verſ. nam ſponte confeſſum, dicit
intelligi in confeſſione perſeuerare, ſi dato ei termino
nullam facit defenſionem, & contrarium nõ probat.
hoc idem ſenſit Siman. de cath. Inſti. tit. 65. de
tormen. num. 67. verſi. cæterum.

CONCLVSIO DCCCLX.

ARGVMENTVM.

Hæreticum probari per facti euidentiam.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus probatur per facti euidentiam. vt quia publice quis hæreſim prædicet.*
2 *Euidentiſſima probatio eſt quæ ipſo facto fit.*

1 Certiſſimus quoque eſt hæreſim probandi
modus ille, † qui ſumitur ex ipſius facti euidētia.
vt quia publice quis hęreſim prædicet: vt tradit glo. in c. ad abolēdam. ſuper
verb. deprehenſus de hær. arg. l. palam. §. vlti. ff. de rit.
nupt. quod & probauit Hoſtien. in d. c. ad abolēdam
nu. 6. ſuper d. ut. de hęr. in d. verb. deprehenſus & in c.
excommunicamus. il 2. nu. 4. ſuper verb. deprehenſi.
& ibi Guid. de Bays. & in c. quicunque. nu. 6. ver. nam
factis præſumitur de affectu. tit. de hære. in 6. arg. l. do
lum. C. de dolo. & in c. qui vident. ac c. ſicut. nu. 33. q.
5. ac cap. nuper. de bigam. ita ſcripſit Eym. in q. 50. nu.
3. ver. factis autem in 2. p. direct. cum alijs. & ibidem.
aſſeruit Fran. Pegn. in ſchol. ſ. d. 2. part. lib. 2. quod
nec latuit Ioan. Cald. in d. tract. de hæret. in c. 12. nu. 2.
in rub. quot, & quibus mod. per cap. priuſquam. 28.
diſt. iun. ibi glo. vlt. ac glo. in c. nullus dubitat. in titu.
de præſump. ac in c. ſuper quibuſdam. in prin. iunct.
ibi glo. 1. in prin. de verb. ſingu.
2 Euidentiſſima enim ꝓbatio eſt, † quę ipſo facto fit:
vt dixit glo. in c. Deus omnipotēs. in §. quoniā autē ſuper
verb. Iudicis nõ ſedētis. 2. q. 1. & in l. 2. in fi. ibi, aſpectu
atrox. ff. de fer. vt dixit Arch. in d. c. quicunq; n.
8. verſ. nā probatur euidētiſſime. ſuper tit. de hęr. in 6.

CON-

Digitized by Google

CONCLVSIO DCCCLXI.

ARGVMENTVM.

Hæreticum probari poſſe præſumptionibus, & indicijs.

SVMMARIVM.

1 *Hæreſis crimen probatur præſumptionibus & indicijs.*
2 *Minores probationes ſufficere in hęreſis crimine, quam in alijs criminibus.*
3 *Sola ſuſpitio ſufficit ad inquirendum in crimine hęreſis.*
4 *Hæreticum quem eſſe leuibus ſignis, & ſuſpicionibus poteſt probari.*
5 *Probationes leuiores ſufficere in crimine hęreſis falſum.*
6 *Sola ſuſpicio hęreſis non ſufficit ad condemnationem, ſed tantum ad purgationem.*
7 *Pręſumptiones, & ſigna in hæreſis crimine plene debent probari.*
8 *Præſumptiones in crimine hęreſis ſi fuerint ſufficientes, ex eis ad torturam poteſt perueniri.*
9 *Pręſumptiones ex quibus hęreticus pręſumatur, remiſſiue.*

1 Hoc etiam crimen hæreſis † probari præſum-
ptionibus, & indicijs poſſe aſſerunt Gun-
diſ. in d. trac. de hæret. in d. q. 13. nu. 12. & ſcripſit Nic.
Eymer. in d. c. excommunicamus. in §. adijcimus. &
in §. volumus igitur. in c. 13. in 3. col. in d. 2. par. d. di-
rect. inquiſ. prout quodlibet crimen per indicia pro-
bari poteſt: vt voluit tex. in l. fi. C. de prob. & dixit Io-
an. And. in addi. ad Spec. circa fi. in tit. de prob.
2 Quod ampliabis, vt etiã in hoc crimine † minores
probationes ſufficiant, quam in alijs criminibus: vt
dixit Iul. Clar. in pract. crimin. in §. hæreſis. verſi. ha-
bet etiam hoc crimen. lib. 5. motus ex d. c. in fidei. tit.
* de hæret. in 6. quod ita * communiter à Doctor. dicit
3 intelligi, ſolamque ſuſpitionem † ad inquirendũ ſuf-
ficere: vt idem dixit in §. ſi ver. item ſcias, & quod le-
uiores probationes in hoc crimine requirantur dixit
Boſſ. in d. tit. de hæret. nu. - verſi. addo quod leuiores.
& nu. 6. & dixit in d. tract. de hære. d. q. 13. poſt nu. 9.
verſ. vbi dicit, quod licet in aliis.
4 Adeo vt etiã ex leuibus ſignis, & ſuſpicionib. † quẽ
hæreticũ eſſe probari poſſe dixerit. Car. in d. tract. de
hær. nu. 116 verſi. & no. ꝙ licet alias leui ſuſpitione ꝑ
auth. Gazatos ibi, leui ſuſpitione. C. de hęr. & l. 2. ibi le
ui argumẽto. vbi glo. C. de hęr. ac glo. in c. litteras ſu-
per verb. vehementi. in tit. de prob. & ſimilis glo. in c.
1. titu. de hæret. quod etiã probauit Io. Nico. Arelat.
in tract. de hær. in no. 27. ex dicto Inno. in c. ſicut. il 1.
de ſimo. idẽ ſenſit Puth. in tract. ſind. in verb. aduertẽ
dum. nu. 6 verſ. quod leuia ſigna. quẽ ſequitur Carre.
in d. tract. de hære. nu. 126. verſ. item probatur hæreſis.
5 Ego tamen † in hoc vna cũ Reu. Siman. ſentio fal-
ſum eſſe probationes in crimine hęreſis leuiores, quã
in alijs criminibus, ſufficere, ſic idẽ aſſeuerauit in tit.
51. de proba. nu. 11. ver. errant ergo. & eandem ſentẽ-
tiam prorſus a veritate eſſe alienã cẽſuit Palac. Rub.
in allegat. de hær. §. 12. Nã propter grauitatem præiu-
dicij requiruntur euidentiſſimę cõiecturę. etenim &
ſi quodlibet crimen probari queat per indicia, vt late
ꝓſequitur Io. And. in addi. ad Spec. tit. de proba. circa
fi. tamen quo magis crimẽ eſt graue maiores pręſum-
ptiones, & euidentiora indicia requirũtur: ſic probat
contex. cum glo. in c. literas. de præſumpt. & ibi tenet
Abba. quos ſequitur Gundiſ. in d. q. 15. nu. 21. idẽ ſcri-
bit Pegn. in ſchol. 12. ſuper cap. literas. in prin. de pre-
ſump. in 2. par. direct. inquiſ. adito tamen Simanc. in
loco ſuperius citato, vbi id vberius confirmat, & reſ-
pondet aduerſariorum obiectionibus.
6 Superius tamẽ declarabis, † vt ſola ſuſpitio hæreſis
non ſufficiat ad condemnationẽ, ſed tantum ſufficiat
ad purgationem indicendam, vt voluit Arela. in not.
126. nu. 2. & in d. trac. de hæret. & Hoſtien. in d. c. excõ
municamus. §. qui autẽ. nu. 1. idẽ tradit Archid. in c.
vt officiũ. §. verũ quia. nu. 7. ver. ſcias quod Innoc. de
hære. in 6. vt confirmauit & Siman. in d. tit. 51. nu. 12.
vt docet Eymer. in quęſ. 55. n. 9. in 2. par. direc. inquiſ.
ſic placuit & Carer. in d. tract. de hære. nu. 117. & vt aſ
ſeruit Iul. Clar. in prac. crim. in §. vlt. quæſt. 6. verſi.
item ſcias hoc idem ſequitur Pegn. in ſcho. 9. ſuper c.
excommunicamus il primo, de hæret. in verb. qui au-
tem inuenti fuerint in. 3. par. direct. inquiſ.
7 Intelligas, vt ipſa ſigna, & præſumptiones † plene
debeant probari ſic inquit Io. Anna. in rubr. de hęret.
nu. 3. idem dixit Puth. in d. trac. ſindicatus in d. verb.
aduertendum. d. nu. 6. ita etiã tradidit Io. Nic. Arelat.
in trac. de hæret. nu. 27. incipien. ſuſpitio autem. & in
eandem deſcendit ſentẽtiam Arch. in d. c. vt officiũ.
§. verum quia. nu. 7. in fi. de hære. in 6. per d. c. literas
de præſum.
Intelligas quoque vt ſi ipſæ præſumptiones ſuffi-
8 cientes † fuerint, ex eis etiam ad torturam perueniri
poſſit: vt dixit Carer. in tract. de hær. poſt d. nu 116. ver.
bene tamen ſi prædictæ. & d. nu. 126.
9 Subiungerem in pręſentia coniecturas † ex quibus
hæreticus præſumitur. verum eum hæ ad vnguem di-
ſcuſſæ ſint a Reue. Sima. de cath. inſt. d. tit. 50. de præ-
ſump. & ſuſpitionibus per tot. illum titulũ huic labo
ri ſuperſedebo, reijciens me ad ea, quæ eleganter, &
copioſè ab eo ſuere tradita.

CONCLVSIO DCCCLXII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur hæreticus ex inuentione librorum hæreſim continentium.

SVMMARIVM.

1 *Hęreticus ex eo probatur, ſi apud eum inuenti fuerint libri hęriſim continentes. Contr. nu. 2. & cur, ibi.*
3 *Hęreticus vere probatur ex eo, ſi apud eum inuenti fuerint libri hęreſim continentes, cum ipſe fuerit illorum librorum author.*
4 *Libri hęreſim continentes verè probant eum hęreticũ apud quem fuerint inuẽti, ſi author illorũ fuerit, & deceſſerit, nec ſit proteſtatus, illos ſupponendo correctioni eccleſię.*
5 *Librorum hęreticalium author probatur hęreticus, cum ex propoſito hęreſim ponit, eamq; contra catholicam fidem ſtabilire contendit, ſecus ſi quaſi aliud agens proferat hæreticale dictum.*
6 *Libri hęreticales inuenti apud aliquem illum reddunt ſuſpectum de hæreſi.*
7 *Hęreticus an quis probetur ex inuentione librorum hęreticalium, iudicis arbitrio relinquitur.*
8 *Libri hęreticales inuenti penes imperitum, illum non probant hęreticum.*
9 *Libros hęreticales qui accepit occluſos cum hæreditate, vel mercibus, nec adhuc exoluit, ex illa intentione is non probatur hęreticus.*
10 *Libri ab hęreticis compoſiti nihil hęreſis continentes non probant quem hęreticum, ſi apud eundẽ fuerint inuenti.*
11 *Libri hęreticales inuẽti penes virum probatiſſimum a quo omnis malitia abeſſe putaretur, illum non probant hæreticum.*
12 *Res furata inuenta penes viros bonę famę, qui non ſint ſoliti furari, non facit eos pręſumi fures.*
13 *Quę requirantur, vt librorum improbatę lectionis retentio quem ſuſpectum de hęreſi conſtituat.*
14 *Libros hæreticales retinens, vt hæreticorum errores confutet, non dicitur hæreticus.*

Preſum-

15 *Prǽſumptiones aliǽ grauiſſimǽ prǽter coniecturam inuē-
tionis librorum debent concurrere, vt hǽreticus quis
prǽſumatur.*

Nec leuis illa præſumptio eſt, vt quis hæreticus
probetur, ſi apud aliquē inuenti fuerint li-
1 bri hæreſim continentes: vt voluit gl. in c. ſanè, il 2. §.
item in actione, iuncto ibi tex. 24. q. 2. idē dixit Marſ.
in conſ. 52. miſericordia Dei me non deſerat, poſt nu.
34. verſ. ad quod ēt. ac in eius pract. in §. diligēter, nu.
92. verſ. quod etiam facit. necnon in l. qui falſam. col.
32. nu. 115. verſ. nam eo ipſo ff. ad leg. Corn. de fal. ꝙ
etiā ſequitur in tract. de hær. nu. 125. verſ. & no. quod
hoc crimen. vt tradidit. & Nou. in pract. crim. tit. cō-
tra monetarios, in c. ſcire debet, nu. 12. & Iodoc. Da-
mhou. in pract. ciu. c. 178. nu. 43. quod inſignè relatu
putauit Rom. ſing. 326. eo ipſo, quod libri, cui accedit
Grat. conſ. 151. in cauſa huius carcerati, nu. 3. lib. 2. ſic
quoq; ſcripſit Gundiſſ. in tract. de hær. d. q. 13. nu. 19.
verſ. probatur etiam. vt refert Menoch. in tract. de ar-
bitr. iud. caſ. 324. nu. 12. hoc idem confirmauit Arch.
in c. filij, vbi etiam Io. And. nu. 4. de hær. in 6. vt etiam
ſenſit Caſſ. ad conſue. Duc. Burg. rub. 1. des iuſtices. ſu-
per text. es droicts d'icelles. nu. 53. quem refert Pegn.
in ſchol. 1. col. 4. verſic. ac primum. Arch. in 2. part. di-
rect. inquiſ. lib. 2.
2 Hoc tamē omninò labi† cēſet Alb. de agnoſ. aſſer.
Cath. et hǽr. q. 28. ſub nu. 1. cum plurib. ſeq. vbi multis
rationibus eorum ſententiam refellit, cui adhæret Si-
ma. de Cath. Inſt. tit. 39. de libris, nu. 23. ver. multi iu-
ris periti, duplici ratione permotus. Primum ꝙ præ-
ter leges id genus probationis inducunt: quod neque
vnquam receptum eſt. Deinde quod ea ſola præſum-
ptione, ſiue ficta probatione putant.
Vt tamen aliquo pacto concilientᷣ inter ſe hǽ con-
trariæ ſententiæ, dicere poterimus, illorū ſnīam tunc
3 veram eſſe, cum conſtiterit eū† apud quē liber repro-
batæ lectionis reperitur, eundem librum compoſuiſ-
ſe: nam hoc caſu verè hæreticus eſſet, cum maiori de-
liberatione libri ſcribantur erronei, quàm verba hæ-
retica emittantur libri enim huiuſmodi ſine aliquo
alio accuſatore apertiſſimè authorē arguunt hæreti-
cum, & conuincunt, vt probat Pegn. in d. ſchol. 1. col.
4. ver. horum tamen, in 2. par. direct. inquiſ. lib. 2. & ita
etiam tuetur veteres interpretes. Roy. ſing. 124. ſic
quoque ſcripſit Arnal. d. q. 26. ſub nu. 1. & 4. præcipuè
4 verò ſi is† author horum librorū deceſſiſſet, nec pro-
teſtatus eſſet, illos ſupponendo correctioni eccleſiæ,
vt ibi. inquit Arnal. nu. 18.
Hoc tamen dictum non putat indiſtinctè accipiē-
dum Pegn. in d. ſchol. 1. col. 5. ſed tūc cum author ex
5 propoſito hæreſim ponit,† eamq; cōtra Catholicam
fidem ſtabilire contendit. nam ſi quaſi aliud agens
proferat hæreticale dictum, quod ex ignorantia po-
tius, quā malitia dixiſſe videatur, præſertim in rebus
obſcuris, quas nō facilè quis explicitè ſcire præſumi-
tur, qualia ſunt multa ad fidem ſpectātia valdè diffi-
cilia, re vera non putaretur hæreticus, quod tunc ma-
ximè verum eſſet, cùm vel generalem præmiſiſſet ꝓ-
teſtationem, vel aliàs vir Catholicus, & probus com-
muni hominum exiſtimatione haberetur.
Hinc optimè conſtat melius illos ſenſiſſe, qui dixe-
6 runt,† ſuſpectos eſſe illos, qui libros hæreticorū hēnt,
vt Arch. in c. 2. nu. 12. ver. item qui libros hæreticorū,
de hær. in 6. Fel. in c. ſi quis epiſcopus, circa fin. verſ. in
gl. ibi ſanè, de hær. atq; etiam Arnal. in d. q. 28. nu. 14.
verſ. poſſet tamen. & Io. Cald. in tract. de hæret. c. 7. ex
quib. indi. & præſump. & c. nu. 5. verſ. ſed pone.
Verùm cæteris rectius, & prudentius ſenſerunt, qui
7 tradidere † in hac re plurimū iudicis arbitrio eſſe tri-
buēdum, q ex perſonarum, & librorū qualitate, aliiſ-
que circunſtantijs, cauſa cognita in vnaquaq; ſpecie
optimè ſtatuere poterit. nam quid ſi retinens tales li-
8 bros penitus ſit imperitus† qui eos nec intelligat, nec
legere ſciat, dices ne eum vehementer ſuſpectū? non
vtique. In hac igitur re, vt in cæteris iudicio opus eſt,
& conſ. peritorum. Fieri namq; quandoq; poteſt, vt
abſq; vlla ſuſpicione hæreſis libri damnati penes ali-
quem reperiri poſſint: vt de imperito proximè dictū
9 eſt, quod etiam locum habere poteſt in eo, † qui cum
hæreditate, vel mercibus accepit occluſos: nec adhuc
10 exoluit. Vel etiam ſi tales eſsēt libri,† qui licet ab hǽ-
reticis eſſent conſcripti, nihil tamen contra fidē con-
tinerent, ſed tantùm quæ ad grammaticam, medici-
nam, vel ſimiles prophanas artes ſpectarēt: aut ſi is q
11 retineret vir eſſet probatiſſimus, † à quo omnis mali-
12 tia abeſſe putaretur: ſicut de re furto ſubtracta† dixęre
Bal. & Imol. in l. vlt. ff. de hæred. inſt. ea enim reperta
apud homines bonæ famæ, qui non ſint ſoliti furari,
non facit eos prǽſumi fures. ſimile in caſu noſtro ſcri-
pſit Arnal. de agno. aſſer. q. 28. nu. 25. & ſeq. cui adhǽ-
ret Pegn. d. ſchol. 1. col. 5. & ſeq. ver. an autē ſic. itaque
optimè ſcripſere ij, qui aſſeruere iudicis arbitrio ſtan-
dum eſſe: vt Sima. d. tit. 38. de libris, nu. 24. ibi, ego ve-
rò, & Menoch. in d. caſ. 374. nu. 11.
Et ad corroboranda ea, quæ dicta ſunt in principio
huius vltimæ ſententię, adduco ea, quæ ſcripſit Frāc.
Burſ. in conſ. 90. an Iudæus, nu. 10. vol. 1. vbi ait, duo
13 requiri,† vt ſcilicet librorum improbatæ lectionis re-
tentio quem ſuſpectum de hæreſi conſtituat, primò
ſcientia, deindè quòd ſint damnati pro hæreticis. per
ea quæ notantur in c. damnamus, de ſum. Trinit. cum
ſimi. vt & aſſeruit Locat. inquiſ. iud. ver. libri. & Ioan.
Cald. in d. tract. de hæret. c. 7. nu. 5.
Sic ergo declarata cōcluſione poterit eadem limi-
tari, vt non procedat. vt hæreticorum detectis errori-
14 bus diſputatione illos confutare poſſint in eis,† q hu-
iuſmodi libros retinent, & conuincere. iux. contex. in
c. qui de menſa. 37. diſt. & c. legimus, il 2. vnà cum gl.
vlt. 37. diſtin. ita ſcripſit Iodoc. Domhaud. in d. pract.
ciu. in d. c. 178. nu. 45. poſt Car. in d. tract. de hær. poſt
d. nu. 125. ver. vbi dicit niſi dictos, vt & voluit Fely. in
15 d. c. ſi quis Epiſcopus, in fi. in tit. de hęret. vbi ait,† prę-
ter hanc coniecturam inuentionis ſcilicet librorum,
grauiſſimas aliàs præſumptiones debere concurrere,
vt hæreticus præſumatur. vt idem tradit Gundiſ. in d.
q. 13. poſt nu. 19. ver. poterat enim eſſe in d. trac. de hę-
ret. cui accedunt Menoch. d. caſ. 374. nu. 12. atq; Con-
rad. de off. prǽt. in cau. crim. lib. 6. c. 9. de hær. nu. 4. &
Burſ. in conſ. 90. an Iudæus. num. 11. lib. 1. idem ſenſit
Arnal. d. q. 28. nu. 4.

CONCLVSIO DCCCLXIII.

ARGVMENTVM.

Hæreticus relapſus quomodo quis probe-
tur.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus relapſus quis probatur ex eo, quod poſt hæreſim
abiuratam in eandem incidiſſe conuictus eſt.*
2 *Hæreticus relapſus probatur etiam ſi ante abiurationem
non fuiſſet conuictus de hæreſi, ſed contra eum ſuſpicio
de hæreſi extitiſſet.*
*Ex iuris fictione non tamen quòd is cenſeatur, & dicatur
verè relapſus, vt nu. 3.*
4 *Suſpicio de hǽreſi debet eſſe vehemens, vt quis hæreticus re-
lapſus cenſeatur.*
5 *Hæreticus relapſus etiam is dicitur, qui in vno articulo à
priori diuerſo errauerit.*
6 *Hæreticus relapſus is dicitur, qui fuit fautor, vel recepta-
tor hæreticorum, qui in illo errore verſabantur, in quem
antea ipſe lapſus erat.*
7 *Hǽreſis materia à quibus latè diſcuſſa.*

Hæretico-

1 Hæreticum vero relapſum † quē eſſe probatur ex eo, quod poſt hęreſim abiuraram in eandē incidiſſe conuictus eſt: vt determinat tex. in c. accuſatus. in prin. & ibi doct. tit. de hære. in 6 & dixit Siman. in d. tract. de cath. inſtit. tit. 57. de relapſis nu. 4. ver. hęreticus quoque.

2 Amplia conclu. procedere, † etiam ſi ante abiurationem non fuiſſet conuictus de hęreſi ſed contra eũ ſuſpitio de hęreſi extitiſſet: vt probatur in d. c. accuſatus. & ibi Doct.

3 Limitabis ampliationem hanc procedere † ex iuris fictione nō tamen ꝙ talis cenſeatur, & dicatur vere relapſus ex quo prius conuictus non fuerat de prima hęreſi ad plenum, ſed ius eum relapſum fingit: eo quia nunc conuincitur, iuxta præſumptionem vehementem primæ hæreſis, eo quia in eadem hæreſi inuenitur, vt illa verba demonſtrant in d. ca. accuſatus. ibi, cenſeri iuris fictione. & ibi tradit glo. in d. titu. de hære. in 6.

Secundò limita eandem ampliationem locũ ha-
4 bere, † qñ talis conuictio, vel ſuſpicio fuerit magna, vel vehemens, aliàs ſi leuis, & modica, quãuis ex nouo in hæreſim relapſus ſit grauius puniendus, non tñ debet in hęreſim relapſorum numero haberi, nec eorum pęna puniri, vt habemus in eodem c. accuſatus. in fi. princ. d. tit. de hær. in 6. & tenet Simanc. in d. tracta. de cath. Inſti. tit. 1. de abiuratione. nu. 19. ver. ſed plurimum referr. cum ſeq.

5 Secundo loco amplianda eſt concluſ. † etiã ſi quis prius de vna hæreſis ſpecie, vel in vna ſecta, ſiue in vno articulo, aut in vno ſacramento eccleſię conuictus fuerit: nã ſi poſtea in aliam ſectã hæreticorũ inciderit, vel in alio articulo fidei errauerit, ēt à priori diuerſo poſtmodum hęreſim ſimpliciter, vel generaliter abiurauerit, cenſetur relapſus: vt videre eſt ex d. c. accuſatus. §. 1. ꝙ ēt ſenſit Siman. in d. tit. 57. poſt d. nu. 4. ver. & his item relapſus. ſed ſi non in illa ſecta, vel in illo articulo fidei, in quo errauit, abiuraſſet tñ, & poſtea relaberetur in alio articulo diuerſo cenſeretur lapſus, non aũt relapſus: vt voluit gl. in d. c. accuſatus. §. 1. licet in hoc contrariũ teneat Archi. in d. §. 1. & cum eo ibi tranſeat Dom. quos etiam videtur ſequi Gundiſ. in d. tract. de hęret. d. q. 20. nu. 6.

6 Tertio amplia cōcluſionem habere locum † ēt ſi abiuratus poſtea non inciderit in illũ errorē, ſed ſolũ fuerit fautor, vel receptator hæreticorum, qui in illo errore verſabantur: quia per huiuſmodi receptationem, & fomentum pro relapſo hri debet: ac relapſorum pœna puniendus venit: vt ait ſumm. Pont. in d. c. accuſatus. §. ille quoque de hær. in 6. & declarat Siman. in d. tit. 57. poſt nu. 4. ver. poſtremo. hoc idē placuit Io. à Roy. in aſſer. 41. nu. 333. verſ. facilè, quæ omnia copioſius explicauit idem Siman. in d. tracta. de cath. Inſtit. eod. titu. 57. per tot. & Eymer. in q. 58. per tot. in 2. par. direc. inquiſ. & latè Pegn. ibi. in ſcho. 64. in 2. par. direct. inquiſ.

Hæc habui, quæ breuius, q̃ tam amplum dicendi argumentũ poſtulat dicerem, infinita propè alia dicenda ſupererant, ſed temporis anguſtia, tum etiam iudicis non leue officium non ſinit, vt ex voto materias vberes, in quibus examinandis iuris ciuilis vela eſſent explicanda, diſcutere poſſim. Longè ampliora hæc tibi lector daturi, cùm plus ocij nacti erimus: vt verò aliquo pacto tibi ſatis in præſētia faciamus, adire poteris hos authores, qui ex propoſito hæreſis ma-
7 teriam abundè explicauere, † hoc eſt, Re. Sima. in ſuo tractat. de cathol. inſtit. Arnal. Alb. de agno. aſſer. cathol. & hær. ſchol. Franc. Pegnæ in direct. inquiſ. Nic. Eymer. Gũdiſſ. Io. Cald Nic. Arelat. Boſſ. Paul. Chirlan. Lud. Car. in tract. de hæret. & ſexcentos alios in huiuſmodi materia.

CONCLVSIO DCCCLXIV.

ARGVMENTVM.

Homicidium fuiſſe commiſſum animo occidendi quo pacto probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium quot modis committatur.*

2 *Homicidiũ fuiſſe commiſſum animo occidendi difficile probatu eſt: propterea per coniecturas extrinſecus ſumptas probatur.*

3 *Homicidiũ fuiſſe commiſſum animo occidēdi probatur ex genere armorum, vt ſi quis gladio, enſe, & id genus alijs aliquem percuſſerit.*

4 *Occidendi animum non habuiſſe pręſumitur is, qui percuſſerit cũ pugno, calce, baculo, haſta exarmata, capulo enſis, vel lapide gladium apud ſe habens, vel ſaxũ proijciat vt canem feriat, ac hominem pertranſeuntem occidat* Contrarium num. 6. Reconciliatio, num. 7.

5 *Ponens offendiculum ad feneſtram cauſa capiendi fures noctu, non tenetur de homicidio, ſi quis propter illud decident moriatur.*

8 *Percutiens cum baculo in capite, vel in loco periculoſo, pręſumitur habere animum occidendi.* Contr. num. 9.

10 *Percutiens cum baculo in capite, & percuſſus moriatur, ille præſumitur habuiſſe animum occidendi, cum pręmanibus nõ habebat arma, ſed ſolum baculum: ſecus ſi alia habebat arma, & ſolo vſus ſit baculo.* Contra. nu. 11.

12 *Percutiens cum baculo, non tenetur pęna homicidij, ſi aliquo pacto conſtiterit non habuiſſe animum occidendi.*

13 *Percutiens cum baculo in capite, & percuſſus moriatur, ille pręſumitur habuiſſe animum occidendi, ſi nullo pacto apparere poſſit, quonam animo percuſſerit, vel etiam conſtabit de aliqua graui læſione, & inimicitia capitali, vel ſolitum fuiſſe homicidia patrare, niſi contrarium probetur.*

Contrarium *tam in priori, quàm in poſteriori caſu,* nu. 15.

14 *Amicitia, & ſanguinis coniunctio efficit, vt præſumatur homicidium caſu fuiſſe patratum.*

16 *Percutiens cum baculo circa cerebri partes pręſumitur habuiſſe animum occidendi: ſecus ſi in faciem.*

17 *Homicidium fuiſſe commiſſum animo occidendi, probatur per teſtes deponentes audiuiſſe ante homicidium cõmiſſum, accuſatum dixiſſe, ſe velle talem occidere.*

18 *Animus ex verbis declaratur, & nulla maior eſt probatio, quàm qualitas verborum expreſſa.*

19 *Nemo id dixiſſe exiſtimandus eſt, ꝙ non mente agitarit.*

20 *Homicidium non fuiſſe commiſſum animo occidendi probatur per iuramentum.*

21 *Iuramento probantur ea, quæ in animo conſiſtunt.*

22 *Cauſę criminales non dirimuntur iuramento partis.*

23 *Homicidium non fuiſſe commiſſum animo occidendi, probatur per rei iuramentum, ſi pro ipſo accuſato aliquæ concurrant præſumptiones, quod non animo occidendi percuſſerit: ſecus ſi nullæ extent pro eo coniectura.*

24 *Reus ſe defendens, poteſt probare per ſuum iuramentũ, ſe patraſſe homicidium non animo occidendi, non item actor accuſans.*

25 *Reus in criminalibus non debet condemnari, niſi ex probationibus, luce meridiana clarioribus.*

26 *Homicidium fuiſſe commiſſum non animo occidendi probatur ex coniecturis, & pręſumptionibus.*

27 *Homicidium fuiſſe commiſſum animo occidendi non pręſumitur in dubio.*

28 *Dolus in dubio non pręſumitur.*

29 *Bonus quilibet pręſumitur.*

30 *Coniectura, quando capi poteſt delicti, & non delicti, ſemper debemus capere eum ſenſum, per quem quis non cadat in delictum.*

31 *Percutiens tenetur probare ſe commiſiſſe homicidium non animo occidendi, & cur, ibi, &* num. 32.

Accuſa-

33 *Accuſator debet probare accuſatum doloſè animo occidendi homicidium commiſiſſe, deducendo qualitatem armorũ & loci percuſſionis, vt ex eis dolus deprehendatur, & ei pena ordinaria infligatur.*

34 *Accuſatus de homicidio, vt a pęna ordinaria liberetur, & ab eo dolus excludatur, tenebitur probare, ꝙ non dolo, neq; animo occidẽdi percuſſerit, deducendo qualitatem percuſſionis, non cũ ferro, ſed cum haſta, nec in loco periculoſo, vel quia erat amicus, ſiue conſanguineus.*

1 Homicidium † cõmitti tripliciter, animo, facto & verbo, ſeu lingua, habemus ex c. homicidiorum, t. diſtin. de poen. c. ſicut dignum, de homic. & tradidit Cępol. in conſ. 38. Magnificè, & generoſe vir, in prin. quem ſequitur referendo Lud. Carrer. in pract. crim. §. 4. incip. homicidium, nu. 1.

In primis itaq; diligenter inueſtigabimus qua poſſit probari ratione, homicidium fuiſſe animo occidẽ
2 di commiſſum. Nullus eſt igit̃ qui ignoret hunc, † & dolum in committendo homicidium probatu difficilem eſſe ex eo, ꝙ ſit quædam intima animi perturbatio, & qualitas, quæ directè probari nequit. Hinc meritò noſtri voluere, per argumẽta extrinſecus ſumpta, & qualitates, quæ ſub ſenſum cadãt, probari poſſe, vti notas earum rerũ, quæ ſunt in animo: ſic colligere eſt ex Imp. Diocle. & Maxim. in l. dolum. vbi Alex. C. de dolo. & Imp. Antoninus in l. 1. C. de ſica. atque ex reſponſo Martiani in l. 1. §. diuus, ff. eod.

Homicidium itaq; fuiſſe commiſſum animo occidendi ex pluribus coniecturis, quibus id põt probari, potiſſima præſumptio eſt ea, quæ ſumitur ex genere,
3 & qualitate armorum, † vt ſi quis gladio, enſe, vel haſta ferro acuminata percuſſerit hominem: nã iſtum proculdubio habuiſſe animum occidendi cõſtat: ita cautum eſt ab eodem I. C. in d. l. 1. §. diuus, ff. de ſic. & à ſum. Pont. in c. ſignificaſti. lo 2. de homic. vt & obſeruauit Bar. in l. diuus. nu. 2. ver. item ſi in rixa, ff. de ſic. & ibi Marſ. nu. 13. ver. item Seius. vbi latè ad idẽ reſpondit Cęph. in conſ. 29. viſo proceſſu facto. col. 2. verſ. ſed dictus Franzonus. & in conſ. 31. ſuper homicid. commiſſo, col. 1. verſ. item ex genere inſtrũ. idẽ protulit Thom Gram. conſ. 23. conditoris machinę, nu. 6. & 7. ver. & quoq; ex genere armorũ. ſic & cẽſuit Alex. in conſ. 140. vĩ in caſu propoſito, col. 2. num. 3. ver. hoc præſuppoſito. li. 2. & iſtis acceſſit Lud. Care. in pract. crim. §. 2. inci. homicidij ſpecies, nu. 30. verſ. ſed qualiter, quo in loco alios idem probantes citat.

Non ſic erit præſumendũ ſi percuſſerit cũ pugno,
4 † vel calce, ac ẽt cum baculo, atq; cum haſta exarmata, quam præ manibus habebat, ſiue cum enſis capulo, vel lapide gladiũ apud ſe habens, vel ſaxũ proijciat, vt canem percutiat & hominẽ pertranſeuntẽ occidat. Ex his namq; modis percutiendi dilucidè colligere poſſumus percutientẽ nõ habuiſſe aĩum occidẽdi, ẽt ſi occidat; ita probat contex. in l. eum qui. C. de ſicar. & in d. l. 1. §. diuus. ff eo. tit. & in c. ſignificaſti. lo 2. de homi. cui ſnĩæ ſe ſubſcripſit Bar. in l. 1. §. 1. nu. 3. ff. ſi qs om. teſta. lib. eſſe iuſſ. ſue. & Alb. & Ang. in l. lege Cornelia. ff. de ſica. per contex. ibi, atq; Bal. in l. data opera. nu. 11. & 53. C. qui accuſ. non poſ. & l. 2. vbi Sal. nu. 20. C. de noxal. & placuit Pan. Caſt. in l. fugitiui. nu. 6. C. de ſer. fugi. & in l. & ſi ſeuerior. C. ex qb. cauſ. infa. irrog. & in l. 1. C. vbi Senat. vel Clariſ. Iaſ. ẽt in l. actionib. nu. 26. ff. de in lit. iur. & in l. 3. §. ꝙ prot. nu. 3. ff. ſi quis eũ, qui in ius vocat. & in l. 1. nu. 19. ff. de legib. idẽ cõprobauit Boſ. in pract. crim. tit. de homic. nu. 20. 36. 55. & 68. ſicq; tradidit Couar. in clem. ſi furioſus par. 2. §. 4. nu. 4. cũ ſeq. iſtis accedit Tiraq. de pęn. temp. cã. 2. & 13. vt & ſenſit Ant. Gome. lib. 3. reſolu. c. 3. de homic. nu. 15. cũ ſeq. vt ẽt confirmauit Clar. in prac. cri. §. homicidium. ver. dĩ etiam culpoſum homicidiũ atq; Alb. de agnoſ. hær. q. 7. nu. 12. & 13. nec latuit Ang. Aret. in tract. malef. in verb. ſcienter. & c. in pen. verſ. & latius in verb. & ex interuallo d. Titius mortuus fuit. fol. mihi 2. ver. ſed aduertas & ibi additio, author hocq; cõſulẽdo ſequutus eſt Soc. ſen. in conſ. 178. inci. primo aſpectu. col. 2. verſ. ſecundo eadem concluſio. lib. 2. ſic etiam habemus proditum à Fel. in d. c. ſignificaſti. el 2. de homic. nu. 11. ver. noto. ibi ratione inſtrumenti & iſtis adhæret Mart. in l. 1. nu. 83. C. de ſica, in l. 1. §. præterea. num. 12. ff. eo. & in l. de minore. nu. 18. ff. de quæſt. & in d. l. diuus poſt nu. 13. verſ. itẽ ſcias. ff. ad leg. Corn. de ſicar. & in conſ. 7. ſummi cœli. nu. 44. verſ. primo enim hoc colligit. & in conſ. 67. nu. 18. & in ſing. 176. voluntas, & propoſitũ. & Gram vot. 23, nu. 5. & in conſ. 29. in cauſa Magnifici Triſtani nu. 19. & 21. & ſcripſere Doct. & præcipuè Bald. in l. vnic. nu. 2. verſ. nota in iſta lege. C. de emen. ſeruo & Cyn. in l. is, qui cum telo. vbi etiã glo. C. de ſicar. atq; reſpondit Aret. in conſ. 80. ſicut dicimus. poſt nu. 5. ver. his ergo breuiter præmiſſis, & ab hoc non vĩ receſſiſſe Alex. in d. conſ. 146. vĩ in caſu propoſito. lib. 2. dum conſulendo reſpondit illum, ꝗ
5 poſuit offendiculum † ad feneſtram cauſa capiendi fures noctu non cenſeri feciſſe animo occidẽdi, licet contigerit quem volentem per feneſtras ingredi, mediante iſto offendiculo præcipitem lapſum in terrã, & mortuum eſſe, ea ratione quia inſtrumentum, quo ipſe vſus fuit potius erat aptum ad capiẽdum, quam ad occidendum, ꝙ & veriſſimum arbitratus eſt Dec. in conſ. 234. in effectu quæritur, poſt nu. 3. qui locum hunc Alex. citat. idem placuit. Io. Ber. Dioz. reg. 33. & latè Carer. in d. ſua pract. crim. §. 2. incip. homicidij ſpecies d. nu. 31. ver. & ideo ſi gladio. Dec. etiam docuit in conſ. 9. & protenus facultate. num. 3. verſ. nam animus occidendi.

6 Huic ſententiæ † aduerſari vĩ quod proditum eſt à Bar. in l. reſpiciendum. §. delinquitur in poſtremis verbis. ff. de pęn. quo in loco ſcriptũ reliquit, ꝙ ſi quis volens occidere Titiũ, & errore ductus Sempronium occidat pęna ordinaria homicidij puniẽdum eſſe, ex eo, ꝙ dabat operam rei illicitæ, & ſic non excuſatur iſta voluntas non occidẽdi Sempronium: cui opinioni adhæret Ant. Gome. & illam nonnullis iuribus & rationibus nititur tueri lib. 3. reſol. c. 3. de homic. nu. 34. atque idem placuit Iul. Clar. in prac. crim. §. homicidium. ver. dicunt autem aliqui.

7 Verumtamen hæc opinio † Bar. falſa * cõi calculo ſcribentium cenſetur, & contra ipſum Bar. tenet Flori. in l. ſcientiã. §. ſed ſi defendẽdi. ff. ad l. Aquil. ſequitur Iaſ. in l. ſi per errorẽ. nu. 7. ff. de iuriſd. omn. iud. & in l. 1. nu. 16. ff. de legib. aſſeuerans ibi vna mẽte * omnes id ſenſiſſe cõtra Bar. & in dubio priorem opinionem eſſe ſequendam, cum mitior ſit, teſtat̃ idem Iaſ. in l. 1. nu. 19. ff. de leg. ſic etiam animaduertit Aegid. Boſſ. in pract. crim. tit. de homic. nu. 73. & non prætermiſit Lud. Care. in pract. §. vndecimo nõ excuſat ignorantia. in prin. & obſeruauit Menchiaca in cõtrouerſia. 96 nu. 33. vbi cõcordes in hoc ſenſu manere * oẽs ſcribentes contra Bart. atteſtatus eſt, & confirmauit Placa lib. 1. de lict. c. 27. in prin.

Verum vt Bar. ſenſus vna cũ communi ſcribentiũ ſnĩa congruat, verba eius rectè introſpicienda ſunt. nam in d. §. delinquit. non reperitur ipſum ſcripſiſſe, delinquentẽ illum debere pęna ordinaria puniri, ſed tm̃ ſimpliciter dixiſſe puniri, neque ibi explicat, an pęna ordinaria, vel extra ordinaria plectẽdus ſit. vnde nec nos id dicere debemus. arg. l. 3. in fi. ff. de offic. præſid. & ibi gl. ſuper verbo nec extinguit̃, ſed potius vt eius ſnĩa à communi non diſſentiat, noſtra erit interpretari extraordinaria pęna debere puniri, vt amplectitur communis opinio, de qua ſupra.

Iſtud vero quod diximus de percuſſione facta cũ
8 baculo, vel haſta, ſic vel in intelligas, † vt locũ vendicet, niſi ex qualitate, & loco percuſſionis, & ex modo

percu-

percutiẽdi,aliter iudicandũ eſſet,vt ſi percuſſio ſit facta in capite vel alio in loco periculoſo,ac ſępiùs repercuſſa:qa eo caſu præſumitur id egiſſe animo occidendi & ita pœna ordinaria homicidij eſt puniẽdus, ſi percuſſus moriatur:ita ſancitũ eſt in d.tex.c. ſignificaſti.el 2.in fi.de homic.vbi Fel. poſt nu.11.ver.limita hęc omnia.de homic ſpecialem teſtẽ citat Ang.in d.l.1.§.ſed ſi clarè.ff.de ſica.qui dicit valdè quotidianam.idem monuit Ang.Aret.in tractat. de maleſ.in verbo ſciẽter,& doloſè.verſ.& dictus Titius ex interuallo ex dictis vulneribus mortuus fuit,ibi ſed aduertas,ne erres,quod & ex pluribus ſcribentibus idẽ ſentientibus confirmat Lud.Carer.in d.pract.crim. d. §. homicidij ſpecies.num.31.& 32.

9 Contraria in hac re fuit mente† Hipp. Marſ.in d.l. 1.§.diuus.ff.ad leg.Corn.de ſicar.vbi à.n.19.ver. modo quæro.vſq; ad nu. 28. verſ. benè fateor. examinat articulũ.& nu.24.concludit pro pcutiente, licet percuſerit cum haſta in capite, et percuſſus mortuus fuerit,quia nihilominus nõ præſumitur animus occidẽdi,nec pœna homicidij teneatur.& idẽ ante eũ vr̃ voluiſſe Cæpol.in cõſ.30.regatij ſcholarium.col.1.verſ. ſed certè contrarium eſt verius,& hoc idem cõfirmauit voto ſuo Gram.vot.23.poſt.nu.3.ver.ſed premiſſis non obſtãtibus. vbi ex voto etiam aliorum dominorum iudicum magnæ curiæ vicarię quędam Domina Nobilis,quæ eius ancillam,quam à viro pręgnantem credebat, cũ baculo ſæpiùs in capite percuſſit, & occidit,fuit à pœna capitis abſoluta,& p ſeptennium in inſulam deportata,& iſtis adhæret Iul. Clar.in pract. crim.§.homicidiũ.ver.dr̃ etiam.qui ad hoc citat Bal. in conſ.136.lib.2. nec ab hoc receſſit Io. de Amic. in conſ.23.in inquiſitione formata,verſ.nona cõcluſio, iuncto verſ.cum igitur ex proceſſatis.Paul.Caſt.quoque id comprobat in cõſ.192. in cauſa carceratorum. aliàs 27.nu.3.verſ.nũc ad propoſitum.lib.2. ad quem locum ferè omnes videntur confugere in hoc articulo,& illũ citat Marſ.conſ.4.de vultu tuo domine. nu. 30.qui ibi iſtud etiam tenet prout itidem facit in cõſ. 67.Domine Deus.num.20.verſ.ſed vltra prędicta.

Concordes has opiniones efficere poteris, ſi dicis 10 priorem ſententiam poſſe procedere,†quãdo percuſſor non habens alia in manibus arma, ſed ſolum baculũ,vel haſtam, percuſſerit aliquem cum baculo in capite,adeo vt percuſſus poſtea moriatur, iſto namq; caſu omnis præſumptio eſt contra ipſum, quod percuſſerit animo,& propoſito occidẽdi, & licet id cum baculo,& non armis aptis ad occidendũ fecerit, hoc euenit,quia tunc nõ habebat in manibus alia arma: ita animaduertit,& in hãc ſententiã deſcendit Marſ. in d.l.1.§.diuus.n.28.verſ benè fateor.ff.ad leg.Corn. de ſicar.quem etiam refert Carer.in ſua praxi crim.d. §.2.homicidij ſpecies.poſt nu.32. verſ. ſed, poſterior verò opinio poteſt locum habere, quando percutiẽs alia in manibus habebat arma, & tamen illis noluit vti,ſed baculo,vel haſta percuſſit, nam tũc ſatis liquide conſtare videtur de non animo occidendi, & ſic non pœna ordinaria homicidij debet puniri: vt per Marſ.& Carrer. locis proximè citatis.

11 Ab hoc tñ ſenſu diſſentire vr̃ † Thom. Gram. in d. voto 23.vbi in caſu ſuo pcuſſio fuerit facta à non habente alia arma ſed cũ baculo in capite, & ſæpius repercuſſa,& ſequuta eſt mors, & tñ cõcluſum fuit per omnes dominos, non eſſe puniendã D. illam pœna mortis,ſed per ſeptenniũ in inſulam deportandã, de qua ſupra meminimus,nec ab hoc diſsẽtit ipſe Marſ. ſibi ipſe diſſimilis in ſing.176.incip. voluntas, & propoſitũ.nu.1.& in conſ.7. ſummi cœli.nu.44.verſ. primo.n.& alios idẽ ſentientes citat Carrer.d.§.2.homicidij ſpecies.poſt d.nu.32.in quibus locis habeř percutiẽtẽ cũ baculo in capite ẽt ſine alijs armis,licet mors ſequatur,non tamen eſſe puniendum pœna mortis.

Propterea hunc in modum diſſenſionẽ hãc remo-12 uebimus,dicendo,†quòd ſi cõſtare aliquo pacto potuit percutientem cũ baculo, vel haſta non habuiſſe animũ occidendi, q̃ optimè fieri potuit ex præcedẽtibus,vel ſequentibus verbis, vera erit opinio illorũ, qui pœna mortis nõ teneri percutientẽ arbitrati fuere:vt in caſu ipſius Gram.d. voto 23. & in caſu Marſ. d.ſing.176.vbi præſupponitur aĩo tantum verbera infligendi,& non occidendi fuiſſe factam percuſſionẽ: idẽ erit dicendũ, ſi inter eos conſtabit talem nõ præceſſiſſe inimicitiã ſiue offenſam,ex quibus veriſimiliter nõ erat commiſſum homicidiũ, iuxta caſum propoſitum ab Aret.in d.conſ.147.& à Marſ. in d. cõſ.7.

13 Si verò ex verbis,† tàm præcedẽtibus quàm poſteà ſubſequẽtib.nullo pacto apparere poterit,quonã animo percuſſerit,vel ẽt conſtabit de aliqua graui læſione,& inimicitia capitali,tunc proculdubio,ſi pcuſſio facta fuerit in capite,& mors poſteà ſequatur, præſumendum erit animo occidendi id egiſſe,non obſtante,quòd haſta ſiue baculo percuſſerit: ita reconciliãdo hos inter ſe diſſidentes auctores concludit Carrer. in d.ſua praxi crim.d. §.homicidij ſpecies. poſt d.nu. 32.verſ.ſed dici põt,quo in loco affert ſcribentes hoc idẽ comprobantes, vel ẽt ſi conſtabit ſolitũ eſſe alia cõmittere homicidia, qa & iſto caſu præſumptio erit contra eum,percuſſiſſe aĩo occidendi,niſi cõtrarium dilucidè probabit:vt ſi conſanguineum,vel amicum occiderit,vt ait Carrer.eo.loco.n.35.verſ.probatur ẽt.

14 Amicitia enim† et ſanguinis coniũctio efficit,vt pręſumatur homicidium fortuitu fuiſſe patratum:vt doctè monuit Fel.in c.vlt.in fi. verſ. itẽ ſcias.de homic. & nos latius infrà dicemus. intereà de hoc conſulas Aret.in cõſ.147.viſa cõſultatione.col.vlt.& Marſ. d. cõſ.7.sũmi cœli atq; in d.§.diuus.nu.31.verſ.põt modo.Carrer.tradit in praxi crim.d.§.homicidij ſpecies. in poſtremis verbis.nu.153.verſ. prædicta autẽ. & habetur in gl.1.C.de ſicar.addendus quoq; erit Barthol. Cæpol.in cõſ.31.nu.5.& Marſ.in l.1.poſt nu.85. verſ. capio gl.& nu.86.verſ.& circa hoc. C.de ſicar.

Iſtis omnibus tàm in priori caſu, quã in poſteriori 15 non diſſimulanter fuit aduerſarius† D. Octauianus Vulpel.in ſuo eleganti cõſ.129.orta rixa.vbi contextuum auctoritate, & ponderationibus verborũ illarũ legum,conatur oſtendere percutientem cum baculo in capite,ſiue habeat alia arma præ manibus,vel nõ, ſi mors itidem ſequatur,teneri de homicidio.

Verùm etſi ab eo ibidẽ adducta non minus doctè, quàm argutè tradita ſint, tamen cum huius præclari mihi ſumma familiaritate coniuncti viri auctoritas ſola ſit,nec alicuius ſcribentis teſtimonio fulciatur, magiſq; communi ſententiæ aduerſetur, huic potius adhærendum eſſe quàm illi duxi,cùm æquior, & humanior ſit:quippè quæ tendat ad rei tuendam ſalutẽ. Amicus enim Socrates,amicus Plato,ſed magis amica veritas,vt dicere ſolebat Ariſtot.

Illud verò poſtremo loco traditum ſic fortè limi-16 tare quis poterit,vt verum ſit,†ſi pcuſſio illata ſit circa partes celebri, ſecùs fortè ſi circa faciem, vbi non videtur verum,teſte experiẽtia, vt ex modico ictu in facie quis moriatur. ita per verbũ fortè ſcripſit Fel. in c.ſignificaſti.il 2.nu.11.verſ. & cõſidera vltra omnes, de homic.cui videtur adhærere.Carer.in d. pract. cri. d.§.homicidij ſpecies.poſt d.nu.32.circa fi.

Secundo loco probari poterit homicidiũ fuiſſe cõ-17 miſſum animo occidendi,†per teſtes deponentes audiuiſſe ante homicidiũ cõmiſſum accuſatum dixiſſe, ſe velle talem occidere:ita me docuit Lud.Carer. in prax.d.§.homicidij ſpecies,nu. 39.verſ.probatur etiã, teſtes locupletiſſimos citat Marſ.in d.§.diuus.& Grãmat.d.vot.23.cũ alijs in eo.loco p eũ allatis, animus 18 enim†ex verbis declarať, & nulla maior eſt pbatio, quã qualitas verborum expreſſa: admonuit Bal. in c. 1.de teſti.& concini,quod cautum eſt in l.Labeo. §. 19 idem Tubero.ff.de ſup.legat. ibi, nemo † exiſtimandus eſt

dus eſt dixiſſe quòd non mente agitauerit, & tradit
Marſ.in d.l.1.d.§.diuus.nu.3.

20 Præterea tertio iſtud ſic velim amplies, † vt ēt per
iuſiurandū probari poſſit homicidiū non fuiſſe com-
miſſum animo occidendi: qa quę in animo ſita ſunt
21 † iuſo proprio declaranda ſunt, ita tradidit Accur.in
l.1.ſuper verbo non occidendi animo. C.ad l. Corn.
de Sicar.q̄ optimè ibi declarat Hippo.Marſ.nu.85.&
eandem eſſe ſingularē, & multa obſeruatione dignā
aſſeruit Rom.in l.in illa ſtipulatione.nu.41.ff.de ver.
oblig.idē docet Bal.in l.vlt.in 20.oppoſ.C.de hæred.
inſtit.ad idem reſpondit Cœpol.in conſ.2. in fi. & in
conſ.29.nu.2.& ſenſit Anto.Gom.lib.3.reſol.c.3.nu.
17.atque Iaſ.in l. admonendi.col.101.nu.310. verſi.
adde etiam.ff.de iureiur. & idem ſcripſit latè poſt gl.
in §.ſed iſtæ.Inſti.de act.quam gl.etiam ſequitur An-
cha.in conſ.158.inc.rationis.in fi.& Aug.in cōſ.313.
incip.viſo d. teſtō col.3. ad quod accōmodariſſimus
etiam obſeruandus eſt contex. cum gl. in c.ſi verò il
2.de ſenten.excom.& cont.in c.potuit de elect.& gl.
in l.ſi cui.§.iiſdem.accuſ. idem Iaſ. ſentit in l.cū qui-
dam. col.2.nu.12. de iur.om.iud. quibus haud dubie
reſpondit doctr.Barto.poſt glo.1.in l.Fulcinius.ff.ex
qui.cau. in poſſ. eat. à quo ibi proditum eſt animum
alicuius, quod dolo, vel abſque dolo aliquid fecerit,
probari per ea, quæ demonſtrantur dixiſſe extra iudi-
cium, & dilucidè hoc docuit Gramm.vot.10. nu.22.
& ſequen.verſ.ex quib.quidem, iſtud etiam compro-
bat authoritate plurium tàm cōtextuum, quàm glo-
ſarum, atque conſulentium Marſil. in conſ.116.pro-
ximis ſuperioribus dieb.nu.8. verſ.quid autem, & in
conſ.61.poſt reditum.nu.27. & 28.verſ. nā tractatur,
& in hypotheſi noſtra protulit Carer. d. pract. crim.
d.§.homicidij ſpecies. nu.41. ver. in quibus etiam &
veriſſimum arbitratus eſt Ioan. de Arno.in ſingu.44.
vulneraſti Titium, qui pro valde ſingulari proditum
relinquit animum fuiſſe vulnerandi, & occidendi,
poſſe probari per iuramentum ipſius vulnerantis, ad
id affert glo.notab.in l.1.in verb. non occidendi ani-
mo.C.ad leg. Corn.de ſicar.

Huic tn̄ ſnīæ aduerſari videtur, ꝙ cauſæ crimina-
22 les † non dirimuntur iuro partis, vt eſt ſancitum in l.
vlt.C.de prob.& in l.dolum, C.de dolo.ſcripſit Bart.
in l.maritus.ff.de quæſt.& * omnium ſuffragiis ſcribē-
tium eſſe probatū aſſeruit Dec.in conſ.37.in cauſa ri
goroſa.col.vlt.in fi.ver.itē quia ſumus in criminalib.
atq; vno animo * cuncti tenuere in l. admonendi. ff.
de iureiur.& ibi latè Iaſ.nu.274.verſ.ſed hac conclu-
ſione, qui pariter * communem ſententiam ſcriben-
tium eſſe teſtatur.quibus accedit Marſ.in prac.§.poſt
quam.nu.1.& Carer.in prac.crim.d.§. homicidij.ſpe
cies.nu.42.verſ. obſtat tamen. & fuit deciſum in Ca-
pell.Thol.vt habetur in eius deciſ.253.item fuit quæ
ſitum. vbi etiam additio, author, qui & contrarium
ſentientes affert.

Vt concordes efficiantur hæ inter ſe diuerſæ opi-
niones, ſic dicere poterimus, vt ſnīa priori in loco
23 allata locū habeat † ſi pro accuſato aliquę cōcurre-
rent p̄ſumptiones, ꝙ non animo occidendi percuſſit,
nā tunc iureiurando ſe purgare poterit, niſi contra-
riū probetur, ita protulit Carer.d.§.homicidij ſpecies
nu.43.verſ.niſi diceres. vbi Iaſ.Ang. Roma.Marſi.&
cæteros citat, quos conſulere poteris, & cōſuluit Cœ
pol.in conſ.42.cum Petrus Malauſatus. col.3.

Poſterior vero ꝓcedit, ſi nullæ extant pro eo cōie-
cturæ, vel alias malè apud oēs auditur, vt colligere
eſt ex traditis per Io.Arno.ſing.ſuo.45.incip.per om-
nia ferè municipia, ad id teſtem locupletiſſimū lau-
dat Ang.in l.quam iudicio. ff.de acc.

Vel ſecūdo loco recōciliabis, vt prior opinio vera
24 ſit, & locū habeat in reo ſe defendente † & poſterior
in actore accuſante, cui à iure non permittit perfice-
re iuramento ſuo ſemiplenam probationē, cū in cri-
25 minalibus † non debeat condemnari, niſi ex proba-
tionibus luce meridiana clarioribus vulg.ll.ita cōſu-
lendo reſpondit Alex. in conſ.66. viſo proceſſu in cā
vertentis inter Heliſeum col.1.poſt nu.1.ver. & dicit
ibi Ang.permotus authoritate eiuſdē Ang.in l.falla-
citer.C.de abolitio.& Alex.etiam ſequutus eſt Iaſ.in
d.l.admonendi poſt nu.275. verſ.item loquitur. ff.de
iureiurando.

26 Rurſus & quarto loco probabitur † animus nō oc-
cidendi ex coniecturis, & preſumptionibus, vt me do
cet Accur.in l.1.in verb.non occidēdi animus. C. de
ſicar. & in l. Fulcinius.§. cū hoc dictum in verb.ani-
mus. ff. quibus ex cau. in poſſ. eat. rn̄dendo monuit
Alex.in conſ.140. vt in caſu propoſito.col.2.poſt.n.
3.lib.2& pluries conſultus reſpondit Hippol.Marſ.vt
in conſ.4.de vultu tuo.num.26.& in d.conſ.7.ſummi
cœli nu.43.& in conſ.61. poſt redditum conſilium.
num.27.ver.quibus præmiſſis, & in conſ.67. Domine
Deus. nu.19.ver. nā ex coniecturis, & diremit Gram.
voto ſuo 10.cœleſtis curiæ.nu.27.& hoc cognitū ha-
buit Fely.in c.ſignificaſti.il 1. poſt nu.4. verſ.aduerte
tamen de hom.neque huius fuit immemor Bar. poſt
gl.in l.apud Celſum.in prin.ff.de doli excep.idq; po-
ſtremo non præterijt.Carer.d. pract.crim.d.§.homi-
cidij ſpecies.nu.40.verſ.probatur etiam ex alijs conie
cturis. Verum de hac re cōſulas quæ iam tradidimus
ſupra in concluſio.animus occidendi, vbi ea abunde
ſuppeditabuntur, quæ hic deſunt.

Nec miretur quiſquā, ſi tot cōiecturis, totq; p̄ſum-
ptionibus opus ſit ad probandū animū occidēdi, vo-
luerunt etenim noſtri, dū pro viribus ſaluti Rei con-
27 ſulunt in dubio † non preſumi homicidiū animo oc
cidendi fuiſſe cōmiſſum, ita ꝓ reo ſcripſit Accur.qui
hoc inſigniter tradit in l. fluminū. §.vlt. in verb.non
teneri me.ff.de dam.infect.& ibi Bar.etiā obſeruauit
in prima oppoſitione. de quo Accurſij loco pro exi-
mio meminit ēt Bar.Cepol.in ſuo tract.de ſerui.vrb.
præd.tit.de ſolo.& Dec.c.29.inc.ex ordine nobis oc-
currit.nu.3.ver.ſed eſt dubiū. & in tit.de feneſtr.c.61.
inci.videamus primo.poſt nu.2.in dubio tn̄.& tradit
Marſ.in conſ.51.nu.48.licet nedum, & idem ſentit in
l.1. poſt nu.64. verſ.modo vlterius. C.de ſicar. Ea ra-
28 tione, quia dolus † in dubio non præſumitur, neque
accuſato incumbit onus probandi de nō dolo, cum
29 quilibet † præſumat̄ bonus.l. non omnes.§. à barba-
ris. ff. de re milit. & quia etiam qn̄ capi poteſt conie-
30 ctura † delicti, & non delicti, ſemper debemus cape-
re eū ſenſum, per quem quis non cadat in delictum,
vt monuit Bart.in l.nō ſolum.§. ſed ſi cū poſſet, alias
in §.ſed vt probari.ff.de no.oper.nunc.& ſæpius con-
ſultus rn̄dit Rom.in conſ.113. pro deciſione.nu.1.&
in conſ.320.Hæc iſtorū.nu.6.verſi.cum enim poteſt,
quod dictum refert, & ſequitur Fel. in c.cum ex offi-
cij poſt nu.31.verſi. dixit etiam Lud. de præſcr.& idē
Rom.in conſ.353. quod primum. poſt nu.2.verſ.pri-
mo quia, nec id ignorauit Hier.Grat.in conſ.59.in cā
inquiſitionis.nu.15.lib.2.quib.acceſſit Marſi. in rub.
ff.de fideiuſſ.nu.47.& in d.l.2.nu.68. C.ad leg. Corn.
de ſicar.& iſtis addendus eſt Card.in conſ.139.factū
tale eſt nu.25.itaq; in caſu preſenti erit preſumendū,
ꝙ non animo occidendi occiderit, vt excludamus
delictū, & interpretatio fiat ad fauorē accuſati, aliàs
rationes affert Carer.in d.ſua praxi crim.in d.§.homi
cidij ſpecies.nu.44.verſ. ſed an in dubio, & plura ad
id exempla, diuerſasq; rationes tradit Marſ. in d.l.1.
nu.65.cum ſeq. C.de ſicar.

Nec defuerunt, qui magis actori, quā reo fauentes
à contraria ſteterunt ſnīa, ex his vnus eſt Marſ.in d.l.
1.poſt nu.78.ver.ſed pro reſolutione. C.de ſicar. quo
in loco poſt multa per eū ibi allata pro priori ſenten
31 tia concludit, imo percutientē teneri probare † non
percuſſiſſe animo occidēdi, ea ratione qa homicidiū
eſt prohibitū iure diuino, vt in p̄cepto, non occides,

ac etiam humano.l.qui cædem. & per tot.ff.de ſicar. vnde occidens præſumptionem iuris habet cõtra ſe, cum geſſerit facinus prohibitum, & à iure damnatũ quod propterea praue præſumitur actum.l.ſi nõ conuitij,& ibi gl.1.C.de iniur.& ita cũ dolo. vt dicit Boniſ.in rub.de homic.in fi. & cõprobat Carer.in d.ſua praxi.d.§.homicidij ſpecies, poſt nu.44.verſ. contrarium tamen concluditur,qui alios citat idem aſſeuerantes,hoc ẽt cognitum habuit Cępol.in conſ.29.viſo proceſſu.col.2.ver.itẽ quia in delictis,& in conſil. 31.ſuper hoc homicidio,col.1.ver. item præſumitur. in fi.vbi ad hoc affert contex.in l.1.C.de ſica.

32 Quibus & hoc quoq; adijci poteſt † quod ſi accuſatus non teneret̃ probare non animo occidẽdi percuſſiſſe,ſed eius ſimplici aſſertioni eſſet ſtandũ, ꝓculdubio delinquendi cuiq; præberetur anſa, qa vnuſquiſque ex voluntate, vt pœnas homicidij euaderet,etiã iuraret non percuſſiſſe animo occidendi,ſicque delicta remanerent impunita: contra tex.in l.ita vulneratus.ff.ad l.Aquil.cũ vulga. ita animaduertit Marſ. in d.l.1.poſt nu.78.verſ.item etiam.C.de ſicar. & reiecit ſe ad ſe ipſum in pract.§.diligenter.nu.107.

Verumtamen, vt aliquo pacto iſtud diſſidiũ tolli
33 poſſit, poſſumus dicere accuſatorẽ † debere probare accuſatũ doloſè,& animo occidendi percuſſiſſe, deducendo qualitatem armorum, & loci percuſſionis, vt ex eis dolus deprehendatur, & ei pœna ordinaria infligatur,iuxta tradita in c.ſignificaſti. de homic.& ita procedit prior opinio.

34 Inquiſitus vero† vt à pœna ordinaria liberet̃,& ab eo dolus excludat̃,tenebitur deducere, & probare,ꝙ non dolo,neque animo occidendi percuſſit,deducẽdo qualitatem percuſſionis non cũ ferro,ſed cum haſta, nec in loco periculoſo, vel quia vt amicus, ſiue conſanguineus,vt iam ſuperius monuimus,& habet̃ in d.l.1. C.de ſicar. quod non obſcurè etiam colligit̃ ex d.§.diuus.d.l.1.ff.de ſicar. vbi vtrunq; debere probare,ſcilicet accuſatorem,& accuſatum cauit I.C.& iuxta hanc ſententiam declarauit Carer.d. praxi.cri. d.§.homicidij ſpecies. d.nu.44.in fi.

CONCLVSIO DCCCLXV.

ARGVMENTVM.

Quomodo homicidium facto commiſſum probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium facto commiſſum eſſe probatur ex indubitatis indicijs,argumentis,& coniecturis.*

2 *Homicidium facto commiſſum eſſe cum probatur ex indubitatis indicijs,ad condemnationem poteſt etiam ad mortem deueniri,ſine alijs probationibus.*

3 *Indicia multa vrgentia plenam faciunt probationem.*

4 *Satius eſt impunitum facinus nocentis relinquere, quàm innocentem condemnare.*

5 *Ex indubitatis indicijs non poſſe perueniri ad condemnationem,ex Gandino.*

Secundum, quod in hac homicidij materia diſcutiendum nobis propoſuimus, in præſentia explicandum ſeſe offert. Examinauimus namq; in ſuperiori concluſione coniecturas,ex quibus occidendi animo homicidiũ fuiſſe commiſſum colligitur, nunc videndũ eſt quomodo homicidium facto cõmiſſum probari poſſit, & ſi Bal. & Saly.credendum erit, non eſt ambigendũ pro
1 bari poſſe † ex indubitatis indicijs, argumentis,& cõiecturis,ita ipſimet ſcripſere in l.vlt.C.de prob.ꝓmoti authoritate eiuſdem tex. & idem tradidit Ang. de Maleſ.in verb.fama publica.col.3.ver.an vnum indicium.atq; Gandi.de maleſ.in rub.de indi.& præſum. ad condem.vbi abundè de hoc agit. & in Rub. de ꝑſumpt.& indic.indub. Alex. pluribus in locis conſultus reſpondit,vt in conſ.15. viſo ꝓceſſu inquiſitionis. col.3.num.3.lib.1.& in conſ.24. animaduerſis.col.3. poſt nu.9.verſ.his præmiſſis,lib.2.& in conſi.14.ponderatis narratis.col.1. poſt nu.2.ver. tñ præmiſſis lib. 3.hoc idem confirmauit Hipp. Marſ.in ſing.19.incitu ſcis,& Apoſtil.ad Dec. in l.nemo ex his. ff.de reg. iur.neq; huius immemor fuit Fel. licet remiſſiuè loquatur in c.tertio loco.nu.8.verſ.in gl.ſing.de proba. quod & placuit Marſ.in pract.crim.§. diligenter.nu. 21. ver.& vltra prædicta, & ad id teſtem locupletiſſimum citat Abb.in conſ.113.tria ſunt.col.2. in princ. vol.2.idem Marſ.in §.qm̃,num.29.& ſeq.verſ.quæro vlterius, & idem animaduertit Franc. Brun. in tract. de ind.& tort.q.4 1.par.num.5.& ſeq. Carer.etiam expoſuit latè in l.obſeruare curabis. C.quo.appell.non recip. in pract.crim.nu.105. ver.in tex. vbi quamplures alios idem ſentientes affert.

Ampliare poteris priori loco concluſionẽ, vt eo
2 vſq; procedat,† ꝙ ẽt ex huiuſmodi indicijs indubitatis poſſit ad condemnationẽ deueniri ẽt ad mortem ſine alijs probationibus,ita reſcripſerunt Imp. Theodo. Arcad. & Honor. in l.ſi qui adulterij.C.de adult. & Grat. Valent. & Theodo. in l. vlt. C.de probat. & ſumm.Pontif.in c.is qui. de ſponſ.& in c. quia veriſimile.de præſumpt.& probat tex.in c. excommunicamus,in fi.de hæret.id etiam proditũ reliquit Io.And. ad Spec.tit.de prob.§.videndum reſtat.ad nu.19.ver. 13.in litera D.in verb.ſciant, & aſſeuerauit Angel.in tra.de maleſ.in ver.cõparuerunt dicti inquiſiti,& negauerunt totum col.4.hoc cognitũ ẽt habuit Saly.in l.vlt.C.de prob. atque Bal.ibi in prin. neq; ab his diſſenſit Abb.in conſ.113.incip. tria ſunt,col.1.in prin.
3 lib.2.dum ibi monet indicia † multum vrgentia plenam facere probationem,cuius pronunciatum extollit Marſ. in pract. crim.in §. diligenter nu.21.verſ.& vltra prædicta quo in loco admonet id perpetuo mẽti tenendum eſſe, quia alibi non legit̃, & vna mente
* oẽs * id ſenſiſſe ſcribentes atteſtatur Carer.in d.prac. crim.l.obſeruare curabis.d.nu.105.verſ.ex quo oĩum dictis. vbi ꝗ plures idẽ cõprobãtes citat. alios ẽt plures hanc partẽ ſequẽtes adducit Marſ. in prac. cri. in §.quoniam,nu.29.verſ.quæro vlterius,& concludere Fran.Brũn.in trac.de indic.& tort.q.4 1.par.nu.1.vbi diſtinguit inter indicium ſemiplenum, & dubitatũ, & indicium plenum & indubitatũ. Ex primo inquit, nunquam quis damnatur quia ſanctius eſt impunitũ
4 facinus nocentis relinquere, † quam innocentẽ condemnare.l.abſente.in prin.ff.de pœn.& iſtud indiciũ dirigit iudicem in iure quæſtionis habendæ ſecundũ vero dirigit in viam condemnationis, & ex eo quis poteſt,& debet condemnari per contex. in d.l.ſi quis adulterij. C.de adulter.
5 In contrariam † deſcendere ſñiam quam plures ex noſtris,tum profitendo, tum etiam conſulendo quorũ primus fuit.D.Gãdi.in ſuo tract. de maleſi.in rub. de præſumpt.& indic.indub. ex quibus condem.pot. ſeq.q.1. quo in loco circa fi.ver.non obſtat, aſſeuerat
* oẽs * ſapientes, qui ſua tẽpeſtate commorabãtur Boniæ, & alibi eiuſdẽ fuiſſe ſñiæ, in dubitatis ſcilicet indicijs deueniri non poſſe ad condemnationẽ,prout etiam ita de conſuetudine ſeruari teſtatur ipſemet ibid.cuius opinionem ſequendo refert Marſi. in d. §. qm̃ nu.31.ver.ſed contrariã partem.in prac. crim.vbi dicit hanc queſtionem melius & copioſius examinari ab ipſo Gandino loco iam allato oĩbus alijs quos viderit,ibique quãplures adducit ſcribentes,qui huic ſententiæ ſe ſubſcripſerunt. quorum menti præcipuè acceſſit Pau.de Caſt.cõſ.299. incip.viſa inquiſitione

col.

col.3.poſt nu.7.verſ.ſed nec ex dictis.vbi hoc dictum Gandini refert, auctoritate cuius meminit in verſ. & propter eius dictum; paulò ante defendiſſe quẽdam à pœna capitali,contra quem ita vehementia, & indubitata vrgebant indicia,vt animus, & ſenſus induci non poſſet ad credendum aliũ perpetraſſe homicidium, quàm ipſe inquiſitus, hoc idem non ignorauit Dec.in conſ.175.incip.in cauſa falſitatis nu.6.nec ab hoc receſſit Frãc.Brun.d.tract.de indic.& tort. q.4.1. par.in fi.nu.16.idem confirmauit Io.Franc.Ponzinibius ciuis Placentinus in tract. de lamijs. poſt nu.67. ver.1.quod in hoc crimine,& reſpondit Marſ.in cõſ. 7.incip.ſummi cœli.nu.36.& in conſ.46.incip.proximis.nu.10.quod & fuit ſingulare axioma. Inno.in c. quia veriſimile.nu.2.verſ.nota tamen.de præſump.& illud eſt ſequutus Oldrad.in conſ.192.incip.viſo diligenter.poſt nu.1.Abb.etiam in c.afferte.de pręſump. id cognitum habuit,& Rom. comprobauit in conſil. 451.incip. quædam mulier.

CONCLVSIO DCCCLXVI.

ARGVMENTVM.

Quibus verbis homicidium fuiſſe mandato commiſſum probatur.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium mandato alicuius fuiſſe patratum dicetur.ſi probabitur mandatum fuiſſe, vt delictũ committeretur propter ſe ipſum ad ſuæ voluntatis ſatiſfactionẽ,quęcũque verba interueniãt,dũmodo ſit ad volũtatẽ mãdãtis.*

2 *Homicidium quomodo verbis imperatiuis , & rogatiuis committatur.*

3 *Homicidium verbo fuiſſe commiſſum,probatur etiam per ſubſcriptionem alicuius.*

4 *Homicidium mãdato fuiſſe commiſſum, non probatur per verba admonitoria,commendatoria,vel perſuaſoria.*

5 *Mandare non dicitur, qui exhortatur.*

6 *Mandare non dicitur, qui monet.*

7 *Mandare non dicitur, qui commendat.*

8 *Mandare non dicitur , qui laudat homicidium ab aliquo committendum .*

9 *Mãdatũ ſit mente,colligitur ex ſerie, & qualitate verborũ.*

10 *Mandare non dicitur, qui ſuadet.*

11 *Mandare non dicitur,qui conſulit,vel permittit.*

12 *Mandare non dicitur,proferens verba ſub conditione.*

13 *Homicidium mandato fuiſſe commiſſum,vellens probare, & probans tantum inſtigaſſe, crimen intentatum non probat.*

14 *Homicidium, vt ex verbis probetur , illa verba debent expreſſè tendere ad delictum.*

15 *Temporis ordo debet probari , vt quis de mandato condẽnari poſſit.*

16 *Homicidium verbo probari poteſt per quęcunque verba etiam enunciatiua, ex quibus probabiliter appareat , ea verba proferentem animum ad vindictam gerere.*

17 *Mandatum ad occidendũ à domino prouenïſſe præſumitur ,ſi ipſe ab aliquo iniuria affectus dixerit famulo, ne domũ redeas,ni ego quid noui ſentiam de hoc negocio,& ipſe ſeruus illum interfecerit, qui domino iniuriam intulerat.*

Quod ampliatur, & limitatur multis modis remiſſiuè. nume, 18.

Reliquum eſt, vt examinemus qua ratione probetur homicidium fuiſſe verbo commiſſum,quod totũ conſiſtit in man-
1 dato.Homicidium itaq; mandato† alicuius fuiſſe patratum dr̃,ſi probabitur,mandatũ fuiſſe, vt delictum committeretur propter ſeipſum ad ſuæ voluntatis ſatisfactionem,quęcunq; verba interueniunt,dũmodò ſit ad voluntatẽ mandantis:ſic loquutus eſt Bart. in l. non ſolum.§.ſi mandato.nu.2.ver.venio ad materiã. ff.de iniur.quem ſequitur Ang.de Maleſ. ſuper gl. Sẽpronium mãdatorem. in prin.quod etiam tradit Bal. in l.ob hæc verba.col.1.poſt nu.5.verſ. reuoco in dubium.ff.de his,qui not.infam.eidem quoq; Bar.adhęret Alex.in conſ.127.viſa inquiſitione.nu.5.lib.4.& in conſ.128.quoniam abundè.nu.2.eo.lib.4.

2 Nam ſiue vtatur verbis imperatiuis,† vt quia dicat occide,vel percute,vade fac,vt occidas,& ſimilibus, ſiue verbis rogatiuis , rogo vt occidas, vel vindictam pro me facias,vel dicat vellem,vel optarem , vt occideres,vel alijs verbis,de quibus in l.1.vbi Bart.ff. mãdati.ſi indè ſequatur homicidium , probabitur illud verbo fuiſſe cõmiſſum , eo quod probatur mãdatum.

Concluſionem ampliabis , vt probetur & homici-
3 dium†per verba fuiſſe commiſſum, ſi probetur verba alicuius in ſubſcriptione poſita , etenim paria ſunt mandare, & ſubſcribere: vt habemus in l. etiam. vbi glo.& Bal.C.quod cum eo,qui in alien.poteſt.

Limitabis modò,quod in principio cõcluſionis di-
4 cebamus,†mandatũ induci,& probari,quęcunq; verba interueniant,vt locũ non habeat, ſi verba ſint admonitoria,cõdemnatoria,vel perſuaſoria , nam cum ex ijs mandatum non probetur, nec propterea homicidium verbo fuiſſe cõmiſſum,poterit probari,vt tradunt Accur.& Bar.in d.l.1.ff.mãd.& Accur.in d.l.ob hæc verba.in verb. exhortatur.ff. de his,q not.infam. quos ſequitur Carer.in pract.crim.§.circa.nu.36. ibi,
5 dummodo non ſint,nam nec q exhortatur, † manda-
6 toris opera fungitur,vt inquit Pap. in d.l.ob hæc verba.ff.de his qui not.infam.nec qui monet,†mãdat , vt
7 in l.idemq; §.ſi quis.ff.mand.nec q commẽdat,† mãdat,ut in l.ſi uerò non remunerandi.§.cũ quidã. ff.eo.
8 mand.unde ſi tu uolebas occidere hominẽ,† & dixiſti mihi,& ego laudaui,quod erat benefactum, iſtud nõ eſt mandare:unde qñ teſtes inducuntur ad probandũ mandatũ,iudex dẽt interrogare teſtes, quibus verbis vſus fuit ille q accuſatur:nã ex ſerie, & qualitate uer-
9 borum† apparebit,utrum fuerit mandatum,necnè:ut inquit Bal.in d.l.ob hæc uerba.ſub nu.2.uerſ. gl. ultra
10 procedit.Nec etiã qui ſuadet,†mandat,ut l.1. §.idem Pomponius.ff.depoſ.Nec qui conſulit,uel permittit,
11 †mandat;ut l.cũ pater.§.mando.ff.de leg.2.ſic tradit ead.gl.in d.l.ob hæc uerba, quam ibidem probat Bal.

Hanc limitationẽ ſublimitare poteris, ut uera non ſit,ſi ex præcedentib.& ſequentibus ac ex natura rei, uel perſonarum aliud eſſet conijciendum , ut cenſuit Boſſ.in d.tit. de manda.ad homic.nu.49.quo in loco aſſeruit hanc fuiſſe mentẽ Bar.in d.§.ſi mandato. d.l. nõ ſolum.ff.de iniur.& hoc idem eſt, quod dicit Bal. in l.1.col.3.uerſ.ex perſonis.C.de ſeru. fugit. dum ibi poſtquam docuit ex quibus uerbis oriatur mandatũ, hæc ita ſubdit:ex perſonis deniq; cauſis, & moribus, & animoſitate loquentium dicta penſemus.

12 Secundo loco limita, † ut non pcedat,ſi uerba ſub conditione fuerint prolata,non ſimpliciter,et purè,ut inquit Bartol. in l. ſi pupilli.§. uideamus.num.8.ff.de neg. geſt.

Tertiò illud idem limites uelim , ut locum ſibi nõ
13 vẽdicet,†ſi probatũ fuerit quẽ inſtigaſſe aliũ ad occidendum:nam ſi quis accuſatus eſt, uerbis mãdauerit committi homicidiũ , & probetur tantũmodo inſtigaſſe,non erit condemnandus:quia crimen intẽtatum non eſt probatum;aliud enim eſt delictum inſtigare,aliud uerbis ad illud committendum mandare. unde cum probatio nõ ſit conſentanea modo agẽdi, talis probatio nõn releuat probantem : ut not. in l. 1, §.diuus.ff.ad leg.Corn.de ſicar. ita ſcriptũ reliqt Bal. in d.l.ob hæc uerba.ſub nu.2.uer. pcedamus ulterius.

14 Prætereà intellige eandẽ cõcl.ut ad hoc,† ex uerbis homicidiũ probetur,illa uerba debeant expreſſè tendere ad delictũ,alioqui fieret interpretatio in meliorẽ partẽ, ut patet ex ijs,q adduxit Ale.in d.cõſ.128.

ſub nu.3.cũ ſeq.lib.4.quē ſequitur Acq. Boſ.in pract.
crim.tit.de mand.ad hom.nu.49.ver.aduerte tamen,
& prius his id monuit Bal.in d. l. quem ibi poſteà ſe-
quutus eſt Iaſ.n.24.C.de ſeru.fug ex hoc illud infer-
ri poteſt,quod ſi minatus ſum alicui,me vlturum eſſe
illatã mihi iniuriam,iſq; poſteà mortuus inueniatur,
quod ex huiuſmodi verbis nihil cõtra me poſſit obij-
ci,cum bipartito poſſint intelligi de eo,ſcilicet occi-
dendo,vel in eum iure agendo: & vt ita ſentiam mo-
ueor authoritate Guliel.de Cun.& Paul. ſic deciden-
tium in l. 1.per gl.ibi.C.de his,quib. vt indi. quod idē
confirmatum eſt à Iaſ.in d.l. 1.nu.27.cum etiam ſem-
per de iuſta vltione ſit intelligendum,vt id ſentire vi-
ſus eſt Bar.in l.aut facta.§.cauſę.ff.de pęn.& Alex.in
d.l. 1.& in d.l.ſi qs mihi bona.§.ſi quid.ff.de acq.hær.
Id ſublimita procedere,qñ illa verba expreſſa poſ-
ſunt veriſimiliter importare non delictum,alioqui ſi
nõ ſit veriſimile, fiet potius interpretatio in deterio-
rem partē.idq; eſt,quod voluit Bal.in d.l.1.apponen-
do verbum veriſimiliter,vt conſiderat Boſſ. d. tit. de
mand.ab hom.nu.49.alioqui euerteretũ id, quod mox
de famulo ſubijciemus, relatum à Bart. in d. l. ſi quis
* mihi bona.§.ſed quid ſi mandauit.nu.2. * communi
conſenſu à ſcribentib.receptum.Prudentis itaq; iudi-
cis partes erunt accuratè inueſtigare ea,quæ prçterie-
runt,quæq; mox euenerunt tum iniuriæ,atq; perſonę
qualitatem ex qua animus præſumitur,vt l.famoſi.ff.
ad leg.Iul.maieſt.vt not.Bart.in l.metũ.ff. quod met.
cauſ.& Doct.in d.l.1.& Bero.in q.10. nu.4. & 5.
15 Eandem declarabis,†vt factum ipſum verba man-
dantis homicidiũ debeant præcedere, & ſic dēt pro-
bari ordo temporis, alioqui nõ poſſet quis cõdemna-
ri de mandato,ita docet gl.in l.ſi vero nõ remuneran
di.§.ſi poſt creditum.in verſ.rectiſſimè.ff.mãd.quam
ſingulariter notat ad hoc Iac.de Aret.ibidem,eadem
ſingularem vocant Bal.in d.l.ob hæc verba.nu.2.ver.
itē,& aliud.& in l. 1.nu.12.ver.item nemo punitur.C.
de ſer.fug.& Alex.in leg.Iul.ſub nu.2.ff.q ſatiſ.cog.et
in add.ad Bar.in d.§.ſi poſt creditam. huic ſimilis eſt
gl.in auth.de fideiuſ.in prin.in verb.fideiuſſ.in prin.
Secundo loco concluſionē ampliabis,vt & p quæ-
16 cunq; verba etiam enuntiatiua,†ex quibus probabili-
ter appareat ea verba proferētem animum ad vindi-
ctam gerere,homicidium verbo probari poſſit:vt tra-
dit Iaſ.in l.ſi quis mihi bona.§.ſed quid ſi mandauit,
col.3.num.13.verſ.ſed facit, quod dicit Bar.ff.de acq.
hęr.per ea,quæ ibi adducit. & in l.1.col.6.nu.32.verſi.
pondera etiam.C.de ſeru.fugit. quem ſequitur Carer.
in d.pract.crim.§.circa.nu.36. in fi.
Hinc propterea eliciunt ſcribentes, quod ſi pater,
17 aut dominus,† cui ab aliquo iniuria illata ſit, dixerit
filio,vel ſeruo,ne domũ redeas,ni ego quid noui ſen-
tiam de hoc negocio,hiſq; verbis permotus filius,aut
ſeruus eum,qui patri, vel dño iniuriã intulerat,inter-
fecit,præſumendũ ſit ex illis verbis mandatũ occidē-
di ab ipſo patre,vel domino proueniſſe.ita docet Bar.
in d.l.ſi quis mihi bona.§.ſed quid ſi mandauerit.nu.
2.ff.de acq.her. vbi refert id cõtigiſſe in milite Frolē-
tino,q poſteà ob hoc capite fuit mulctatus,cuius do-
* ctrinam ab * omnibus indifferenter probatam eſſe ait
ibid.Iaſ.nu.13.in fi.& in d.l.1.n. 28.C.de ſer.fug.& ad
* hunc caſũ ſex limitationes ibi.nu.29.Iaſ.affert.& * cõ
muniter eandē approbari rñdit Marſ.in cõſ. 132.præ-
* ſens caſus.in prin.hanc etiam dicit eſſe * communem
opinionē Boſ.in tit.de mandat.ad homic.nu.50.ean-
* dem quoq; * communem aſſerit Auguſt. in addit. ad
Ang.de malef.in d.verb.Semproniũ mandatorē. nu.
* 42.atq; * frequentiori calculo eſſe receptam affirmat
Placa lib.1.delict.c.15.nu.3. idem Bart. dictum refert
Ruin.in conſ.6.viſa inquiſitione. nu. 1. vol. 5. vbi ta-
men conſuluit in facti contingentia pro patre,qui di-
xerat filijs ſuis *taci,taci,non ſtate à far ciance,ma andate,
& ammazatene due,ò tre di loro*. Quod inſignē relatu
cenſuit Rom.in ſing.719.tu ſcis,quod Bart.in l.ſi quis
mihi bona.idē refert Dec.in conſ.234.in fi. & in cõſ.
622.viſa inquiſitione formata.hoc etiam ſcitu dignũ
putauit Corſet.in ſuis ſing. in verb. præceptũ. il 1.in-
cip.famulus cuiuſdã nobilis.& Mattheſ.in ſing. 187.
not. quòd vbi creditor.nu.2. atq; Alex.in cõſ.65. viſa
quadam conſtitutione.nu.4.lib.4.& Fely.etiam in c.
afferte.col.7.poſt nu. 12.verſ. datur etiam exemplum
de præſump.& in c.Petrus.col.2.nu.5.ver. fallit quar-
to.de homic.vt etiã placuit Clar.in pract. crim.§.vlt.
q.89.verſ.ſed hic incidenter quęro.lib.5.quorum ſen-
tentiæ ſe ſubſcripſit Grat.in conſ.5.nu.11.vol.1.
18 Quòd tamen ampliabis† & limitabis pluribus mo-
dis iuxta Care.ſententiam in d.pract.crim.§. circa, à
num.38.vſque ad nu.51. Ego igitur pluribus hãc ma-
teriam non perſequar,cùm ad vnguem fuerit exami-
nata à Boſſ.in d.tit.de mand.ad occidendum. per tot.
& à Care.in d.§. circa.

CONCLVSIO DCCCLXVII.

ARGVMENTVM.

Homicidium, an probetur per confeſſionē homicidæ dicentis illud patraſſe ad ſui defenſionem,vbi etiam habes alios modos probandi homicidium.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium probatur per confeſſionem homicidæ,etiamſi confeſſio ſit cum qualitate, quod occiderit ad ſui defenſionem,& cur.Contr.nu.3.*
2 *Petri Calephati laus.*
4 *Homicida,quando poſſit ordinaria pœna puniri, etiã ſi dixerit illud patraſſe ad ſui defenſionem,& nu.5.cũ ſeq.*
6 *Reus in quacunque parte proceſſus,ſiue negauerit,ſiue faſſus ſit à principio delictum ſemper poterit probare illud feciſſe ad ſui defenſionem.*
7 *Homicida dicens commiſiſſe homicidium ad ſui defenſionē non probata defenſione non eſſe puniendum pœna ordinaria.Contrar.num.9.*
8 *Ex ſola confeſſione qualificata non debet quis capitaliter puniri, & qua ratione.*
10 *Dolus per prçſumptiones probatur.*
11 *Prçſumptio legis loco veræ probationis ſuccedit.*
12 *Abbatis auctoritas magna.*
13 *Homicidium feciſſe confitens ad ſui defenſionem torquendus eſt,vt abſolutè,non qualificatiuè veritas eluceſcat.*
14 *Homicidium prçſumitur factum ad ſuam defenſionem.*
15 *Reo non ſatis erit probare homicidium feciſſe ad ſui defenſionem,niſi & illud adijciat, ad neceſſariam defenſionē. Contrar.num.16.Reconcil.num.18.*
17 *Teſtes deponentes ſimpliciter homicidium fuiſſe commiſſũ ad defenſionem probant licet aliter non ſint de ratione interrogati,& cur.*
19 *Probationes magis clarę deſiderantur ex parte accuſatoris,quam rei.*
20 *Homicidium poteſt probari per bannum, & ſententiam condemnationis.*
21 *Homicidium per teſtes quomodo probetur, remiſſiuè.*
22 *Homicidium ſi fuerit commiſſum coram duobus minoribus,vel mulieribus, nec adfuerint alij teſtes, an per eos homicidium poſſit probari, remiſſiuè.*
23 *Homicidium præſumitur à vicinis commiſſum.*
24 *Homicidium præſumitur,quoad reum torquendum commiſſum fuiſſe ab illo, quo præſente ad cadauer, profluit ſanguis interfecti hominis.*
25 *Homicidium ab eo factum eſſe præſumitur,qui è domo occiſi cum gladio ſanguinolento viſus ſit aufugere. Quod intellige,vt nu.26.*
27 *Homicidij plurimæ,& variæ probationes,remiſſiuè.*

Homici-

1 Homicidium patratũ fuiſſe, † probatur per confeſſionem homicidæ, etiamſi cõfeſſio ſit cũ qualitate, quòd occiderit ad ſui defenſionem, & hoc in caſu ſtatur eius cõfeſſioni quantũ dicit, occidiſſe hominem, neq; attenditur illa qualitas, ꝙ fecerit ad ſuam defenſionem, quia ius præſumit contra ipſum, adeò vt ex tali cõfeſſione pœna ordinaria homicidij poſſit puniri: ita profitẽdo eximiè ſcripſit Bar. in l. Aurelius. §. idẽ quęſijt. nu. 2. ff. de lib. leg. ꝙ pronuntiatũ eſt ſequutus Bal. in l. vnic. nu 4. C. de confeſ. & in c. dudũ. nu. 35. de elec. & placuit Fel. in c. cũ venerabilis. nu. 12. de except. & in c. cũ dilecti. nu. 18. de accuſ. accedit ei Lanfr. de Oria. in c. quoniam contra. in verb. confeſſiones. nu. 18. cũ ſeq. de prob. & Alex. in l. 1. §. ſi qs ſimpliciter. n. 7. ff. de verb. obl. quib. adhæret Gram. vot. 2. in ea curiæ. in prin. licet exindè diſtinguat. Iaſ. quoq; monuit in l. vt vim. nu. 3. ff. de iuſt. & iur. & eſſe* cõem approbatã atteſtaẽ idẽ aſſeuerauit Nic. Boer. deci. 164. incip. vr̃ quod nõ. nu. 10. aſſerens id ſeruari in praxi, & hanc doctrinam Bar. eſſe* communem approbatam teſtatus eſt D. Petrus Calephat. inter conſil. crim. conſil. 88. indiuiduæ ac ſanctiſſimæ Trinitatis. num. 2. lib. 2.

2 Cuius quidẽ præſtantiſſimi Petri Calephati † in omni diſciplinarũ genere eruditionem dicendo nullus aſſequi poſſet; qui in præſentia in florẽtiſſimo Piſarũ gymnaſio cũ magna auditorũ frequentia publicè ꝓfitens primas ſedes tener. quẽ prædicare, & maximis laudibus efferre nõ eſſe hic locum iudicaui, præcipuè quia clara eius monumenta, quãto vir ille ſapientiſſimus ſit ingenio, & eruditione, non obſcurè teſtãtur.

3 Contrariã † ſequuti fuere ſnĩam quamplures, tum profitendo, tum reſpondendo, vt Sali. in l. vnica. in 4. oppo. C. de confeſ. & Bart. diſſimilis ſibi ipſi. in l. cum qui. ff. de iureiur. atq; Bal. in hac re, vt aliàs ſæpè ſibi contrarius. in c. 1. in §. item vaſſallus. de controuer. inueſt. in verb. feud. & in l. non codicil. nu. 2. C. de cod. aſſeuerans ibi, illum, qui confitetur homicidiũ, ad ſui defenſionẽ potius videri negare, quàm confiteri homicidium: quia remouet culpã ab actu: & idẽ tradit in l. ſi quidẽ. nu. 4. C. de excep. quod & probat Dec. in d. c. venerabilis. nu. 87. ver. ſed tamen pro defenſione. Abb. de excep. reſpondit Alex. ſibi contrarius in cõſ. 1. nu. 40. vol. 1. & Hippol. Marſ. in conſ. 36. Conſului proximis diebus, vbi huic ſententiæ *omnes albũ calculum addidiſſe ſcribentes contra Bart. affirmat; atq; in hanc ſententiam deſcendit Fel. in c. ſignificaſti, el ſecundo. poſt nu. 19. verſ. 2. concl. de homicid.

Verùm iſtud auctorum diſſidium ſedare poteris, ſi dices, priorem ſnĩam Bart. & aſſeclarum locũ ſibi vẽ-
4 dicare, † quando homicidium erit probatum per legitimas, & veras probationes, & reus confitetur illud factum ad ſuam defenſionem, & de hoc aliter non cõſtat, niſi ex aſſertione eiuſdem: tũc enim nihil omninò ipſi ſuffragabitur cõfeſſio cum illa qualitate, cùm & eo caſu etiã abſq; cõfeſſione, ſiue ſimplici, ſiue qualificatiua poſſit condemnari, vt ad ſenſum patet.

5 Vel & ſecundò dicas, † vt ſententia Bart. procedere poſſit, ſi delictũ non ſit plenè probatũ, & reus in primordio iudicij faſſus ſit, illud cõmiſiſſe ſimpliciter, & poſteà in alio capitulo, vel diuerſo loco, vel tempore addat, ſe id feciſſe ad ſuam defenſionem: certè hoc in caſu ex illa confeſſione poterit pœna ordinaria puniri, nõ obſtãte qualitate illa ex interuallo adiecta iuxta opinionem priorẽ, & ita proditũ reliquit idẽ Bart. in l. diuus. ff. de re iud. & aſſeuerauit Bal. in d. l. vni. nu. 43. C. de confeſ. & in d. l. decẽ. ff. de verb. obl. accedit iſtis Dec. in d. c. cũ venerabilis. nu. 87. in fi. verſ. & iſta opin. Ab. de excep & Iaſ. vbi ſup. d. l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. & colligere eſt ex Rom. in conſ. 167. Ant. accuſatus. poſt nu. 6. verſ. 4. & quia atq; Lanfr. in d. c. quoniam contra. in d. verſ. confeſſiones. nu. 19.

Illud poſtremum velim intelligas, vt verum ſit, niſi reus probauerit exindè homicidium feciſſe ad ſuam
6 defenſionem. Nam in quacunq; proceſſus parte, ſiue negauerit, vel faſſus ſit à principio delictũ, ſemper poterit reus probare illud feciſſe ad ſui defenſionem, ſi credẽdũ eſt Bar. in l. nemo ex his. ff. de reg. iur. cui adhæſit Nic. Boer. dec. 164. inc. videtur ꝙ non num. 15. vbi optimè diſtinguit, & profitendo ſcripſit Dec. in c. paſtoralis. nu. 15. de excep. quo in loco atteſtatur õnium *ſuffragijs id fuiſſe probatum, idem ſcripſerunt Boſſ. in ſua pract. crim. tit. de defenſ. reor. nu. 4. & Iul. Clar. in pract. crim. §. homicid. verſ. ſed hic occurrit.

7 Poſterior verò ſnĩa locũ habebit, † qñ delictum ꝑ ſolã confeſſionẽ partis fuerit probatũ, & vno verborũ conſtructu adiecta fuerit qualitas illa: ad ſuam defenſionem, vt ſi dixerit reus, occidi Sẽproniũ ad meã defenſionẽ: nã hoc caſu et non probata defenſionẽ, non erit puniendus pœna ordinaria homicidij: qa cõfeſſio hmõi eſt indiuiſibilis, & habet annexã qualitatem delictũ excludentẽ: ita conſultus rñdit Roma. in conſ. 167. Ant. accuſatus. nu. 6. verſ. quarto, & fuit ſingulare axioma Abb. in c. audiuis. poſt nu. 32. verſ. ſed contra. de præſcr. quod dictum extollit Fely. ibi. poſt nu. 30. verſ. obſtat ſecundo. ſubdẽs alibi illud nõ reperiri, & apud practicos, & modernos eſſe in ſolẽni cultu. idem Fely. in c. cum venerabilis. poſt nu. 15. verſ. 2. nota. de excep. atq; in c. ſignificaſti, poſt num. 13. circa fi. verſ. non obſtat d. Bart. de homicid. quod & idẽ firmauit in c. afferte. in fin. de præſumpt. & id obſeruauit pro vtili in praxi Iaſ. in d. l. vt vim. num. 13. ff. de iuſt. & iur. & in l. 1. n. 23. C. de iur. Hipp. quoq; in pract. crim. in §. poſtquam. nu. 24. aſſeuerãs ibi ex hoc Abbatis dicto vindicaſſe quempiam à pœna mortis, & pro ſing. annotauit ſing. 185. incip. confeſſio inquiſiti & in cõſ. 129. n. 2. & hoc copioſè pertractauit Lud. Carer. in pract. crim. §. circa 6. num. 73. & latè Boer. d. deciſ. 164. Rom. etiam in ſing. 28. Accuſatus de homicidio. nec prætereiit Gramm. in voto 2. incip. in cauſa Coſmi. num. 2. & 13. Ferret. cautel. 5. atq; Anto. Gom. 3. lib. reſol. c. 3. de homic. num. 26.

Huius rei illa poterit ratio firma, & ſolida in mediũ
8 afferri: quòd ex ſola cõfeſſione qualificata † nõ debet quis capitaliter condẽnari, cùm in criminalibus probationes luce meridiana clariores ab vtroq; iure deſiderari ſoleãt. l. vlt. C. de prob. & l. qui ſnĩam. C. de pœn. & c. lit. de præſump. & confeſſio qualificata, & conditionalis nedũ lucem hanc clarum ex ſe ſola nõ affert, ſed potius factum admodum obumbrare vr̃, cum magis tunc intentioni aduerſarij detrahat, & illã magis negare cognoſcamus, quàm aliquid fateri cõtra ſe. & ad fauorẽ ipſius aduerſarij dici poſſit, vt prudẽter obſeruauit Bal. in d. l. non codicillos. nu. 2. C. de cod.

Ab huius tamen Abbatis, & aſſectatorum ſententia
9 diſceſſit † Soc. in l. 1. poſt nu. 33. ver. pone. quod aliquis ibi, & ideò opi. Abb. non videtur vera. ff. ſi cer. pet. ea ratione, quia in hoc caſu verè probatur homicidiũ, quod cõſtat per confeſſionem partis, & ſolum agitur de probando dolo, qui dolus cum non poſſit directè,
10 & verè probari, † debet neceſſe probari per præſumptiones. l. dolum. C. de dol. verùm præſumptio ll. eſt, ꝙ doloſe fuerit cõmiſſum homicidium; niſi contrarium ꝓbetur, vt l. 1. C. ad leg. Cor. de ſicar. & per Bart. in l. Aurel. §. idem quæſijt. ff. de lib. leg. ideò pœna ordinaria homicidij erit puniẽdus, ex quo conſtat verè de delicto, & de dolo præſumpto præſumptione legis
11 † quæ ſuccedit loco veræ probationis: vt eſt inſignis text. in l. vlt. in fi. ff. de prob. quem tex. Iaſ. gloriatur ſe didiciſſe à quodã magno Aduocato Papienſi, vt ipſe teſtatur in l. 1. nu. 6. C. de mil. teſta. & eſt gl. ſing. *cõiter approbata in l. ſi tutor peritus, in verb. oſtenderis, in fi. C. de peric. tuto. vt idem tradit ipſe Soc. in l. non vtiq; nu. 7. verſ. vnum tamẽ noiabis, vbi latè. ff. de excep. & cũ eo videtur tranſire Dec. in l. vt vim. nu. 20. verſ. vt retenta concluſ. ff. de iuſt. & iur.

Conſulas tamen ipſum Dec. in d.c. cum venerabi-
lis nu. 81. cum plurib. ſeq. verſ. & retenta hac commu
ni opinione de except. qui diſſimilis ſibi ipſi diſſimi-
lē ſequutus eſt ſentētiā, & firmis rationibus tuetur opi
nionem Abbatis, quam opinionē dicere debemus,
& illam complectendam, vt liberemus hominem à
12 morte, & deferamus aliquid authoritati Abb.† quæ
maximę exiſtimationis à noſtris ſemper fuit habita, à
qua etiam non diſſentit Soc. in d.l. 1. poſt num. 33. in
fin. ff. ſi cert. per.

Antequā verò hinc egrediamur, eſt & illud accu-
13 ratè obſeruandū, q̄ ille,† qui ad ſuam defenſionem
confitetur feciſſe homicidium in caſu ab Abb. com-
memorato, ſit quæſtionib. ſubijciendus, vt veritas in
clarā lucē referat, & abſolutè, ac præciſè, & nō quali-
ficatiuè reſpōdeat: ita animaduertere Bal. in d.l. vnic.
nu. 45. C. de confeſſ. & in l. vlt. vbi etiam Caſtr. C. de
prob. deciſum hoc etiam reliquit Nicol. Boer. d. dec.
164. nu. 15. vbi in fi. id veriſſimum arbitratus eſt, licet
de hoc videatur dubitare Gram. in d. vot. 2. n. 12. Iaſ.
quoq; tranſit cum ſententia Bal. in d.c. quoniā cōtra,
d. verb. confeſſiones. nu. 13. de prob. & huic aſſentit
Alc. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. col. 6. ff. de verb. oblig.

Ad illud verò, quod ſuperiori loco dicebamus, ho-
micidium, ſcilicet præſumi doloſè factum, & ad de-
14 fenſionem, velim animaduertas† iſtud non probaſſe
Aret. in §. ius autem. col. 2. verſ. nam in dubio. Inſt. de
iur. nat. gen. & ciui. & in eandem ſententiam deſcen-
dit Dec. in d.l. vt vim, poſt nu. 17. in fi. ibi, & in dubio
ſemper. ff. de iuſt. & iur. ad quod teſtem laudat Bal. in
conſ. 195. An vulnus. cir. fi. lib. 1. & Corn. in conſ. 162.
in hac conſultatione. col. pen. in verb. & Iudex debet,
lib. 1. & idem Dec. conſultus tradidit in conſ. 459. vi-
ſo eleganti conſ. nu. 4. verſ. 2. reſponderi poteſt, & in
conſ. 469. uiſa inquiſitione. nu. 11. verſ. & etiam ſi res
dubia, & in conſ. 676. in caſu ſuprascripto. nu. 4. verſ.
& ad prædicta, atq; conſ. 678. Caſus de quo quæritur,
n. 7. verſ. & ex ſupradictis, & iſtis adhæret Aym. Crau.
in conſ. 151. poſt nu. 18. verſ. alibi ſcribit Ang.

Illud poſtremò te velim admonitum non ſatis eſſe
15 reo † probare homicidium feciſſe ad ſuam defenſio-
nem, niſi & illud adijciat, ad neceſſariā defenſionē, ſi
credimus Bal. in l. 1. col. 11. verſ. item tu aſſeſſor, C. de
confeſſ. quo in loco aſſeuerauit debere articulari, &
probari defenſionem fuiſſe neceſſariam, quod & pla-
cuit Bart. in l. ſcientiam. §. qui cum aliter, per illum
tex. ff. ad leg. Aquil. hoc idem quoque cenſuit Iaſ. in
§. ſi quis. nu. 29. Inſt. de actio. quem videas.

16 Huic opinioni † alacriter reclamant recentiores in
d.l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. vbi cōcludūt ſufficere ſim-
pliciter quod fecerit ad defenſionē, quibus ſatis appo
ſitè fauēt tradita a Bal. in l. ſolam, col. vlt. uerſ. 4. quæ-
17 ro. C. de teſtib. ubi monuit teſtes deponentes† ſimpli-
citer homicidiū fuiſſe comiſſum ad defenſionē pro-
bare, licet aliter non ſint de ratione interrogati: quia
in defenſione eſt quædam neceſſitas, quæ poteſt uide
ri per coarctationem loci, & temporis, & hoc nō pen
det mere à iudicio intellectus, ſed oculorum ſenſus
eſt cauſa proxima huius iudicij, & dictum iſtud Bal.
eſt ſequutus Dec. in d. cōſ. 469. viſa inquiſit. col. 1. nu.
5. uerſ. nā ſi ſimpliciter. & Alex. in conſ. 109. uiſis, &
ut oportet conſideratis. nu. 6. uerſ. præterea. lib. 1. qđ &
cōi calculo ſcribentiū eſſe probatū, teſtatur idē Dec.
in d.l. ut uim, poſt nu. 17. ff. de iuſt. & iur. ubi idē ſentiē
tes refert, & quam plura alia huc ſpectantia adducit.

18 Reconciliari poterunt † hæc inter ſe pugnantia, ſi
dicemus, communem proximam ſententiam habere
locum in reo accuſato, prout ſcribentes, eū ſequētes
loquuntur. Altera uero opinio in accuſatore pcedet,
in quo clariores probationes requiruntur, quādo ma
ximè in criminalibus uerſemur. l. ult. C. de probat. &
19 hoc reſpicit fauorem rei, ut probationes † magis cla-
ræ deſiderētur ex parte accuſatoris. Iura enim magis
fauent reo, quàm actori. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur.
c. ex lit. de proba. & propterea in hypotheſi propoſita
teſtes fauore rei rectè dicuntur probare defenſionem
licet ſimpliciter deponant de defenſione nō adiecta
etiam neceſſaria: ut inſigniter prodidit Dec. in d.l. ut
uim. poſt num. 17. uerſ. concludendum eſt. ff. de iuſtit.
& iur.

Præterea, & ea ratione poterit homicidium proba
20 ri † per bannum, ſcilicet, & ſententiam condemna-
tionis: ut reſponſum eſt à Petr. de Anch. conſ. 53. inci
piente pro clariori. num. 6.

Si uerò ſcire deſideres, quo pacto probetur homici-
21 dium per teſtes,† cōſulendi tibi erunt Hippol. in rub.
C. de probationib. num. 352. & io ſing. 19. incipien. ta
ſcis. Petr. Dueu. reg. 302. Alc. in tract. præſumptio. fol.
390. Bertrand. conſ. 167. nu. 10. in 2. par. uol. 3. et Iaſ. in
l. dedi. nu. 9. ff. de cond. cauſ. dat.

22 Et an † ſi homicidium fuerit commiſſum coram
duobus minoribus, uel mulieribus, nec adfuerint alij
teſtes, tunc per eos poterit homicidium probari, te
docebit Fran. Curt. in l. admonendi. num. 104. cum
plurib. ſeq. ff. de iureiuran.

Homicidium etiam quem patraſſe, ex eo poterit
23 probari, † quòd erat uicinus, homicidium nam q; præ-
ſumitur à uicinis commiſſum, niſi aliud conſtat: iuxt.
ſententiam Iaſ. in l. ſi quis. nu. 40. cum ſeq. C. unde ui.

Nec leuis eſt illa coniectura homicidium pbandi.
24 Etenim homicidiū præſumitur,† quoad reū torquē-
dum cōmiſſum fuiſſe ab illo, quo preſēte ad cadauer,
profluit sāguis interfecti hominis: ut tangit Boer. q. 166.
nu. 1. cū ſeq. & ex multis alijs allegatis p Iac. Nou. in
reg. 184. ubi atteſtat̄ hoc ſibi ſæpè in facto occurriſſe,
& maximè id pcedit concurrēte fama, & inimicitia,
ſeu iactatione rei facti, ut ibidem tradit Iac. Nouell.

25 Homicidiū † poſtremò ab eo factū fuiſſe præſumi-
tur, q̄ è domo occiſi cū gladio ſanguinolēto uiſus ſit
aufugere ut auctor eſt Marſ. in rub. C. de pb. nu. 237.
hoc idē ſenſit dñ de iure rēdit Alb. in conſ. 76. nu. 10.

26 Id tñ ſic velim intelligas, † vt ex hac ſola præſum-
ptione nō poſſit condemnari pœna capitali, ſed pecu
niarum, vt idē teſtatur Marſ. in d. rub. C. de prob. nu.
238. ſed longum eſſet omnes coniecturas, & præſum-
ptiones, ex quibus homicidiū ab aliquo forſit perpetra-
tū poſſit probari, in præſētia oratione proſequi. Quod
ſi lector hæc ſcire exoptes Mar. Ant. Blanc. adito in
27 ſuo tract. de indicijs, vbi à nu. 67. vſq; ad nu. 409. col-
legit omnia indicia ad homicidij probationem ſpe-
ctantia. clariſſimum etiam Menoch. cōſulito de arb.
iud. cauſ. caſ. 361. vbi egregiè loquitur.

CONCLVSIO DCCCLXVIII.

ARGVMENTVM.

Hominem liberum præſumi, ex qua ratione id intelligatur.

SVMMARIVM.

1 *Homo liber præſumitur niſi contrarium probetur.*
2 *Homo talis præſumitur, qualem natura ſolet eum gignere, niſi contrarium probetur.*
3 *Liberi ſunt omnes iure naturæ.*
4 *Homo liber præſumitur, ſi eſt in quaſi poſſeſſione libertatis alias ſecus.*
5 *Seruum quem dicens incumbit onus probandi.*

1 Hominem † quemlibet liberum præſu-
mi, niſi cōtrarium probetur
habemus ab Imp. Iuſt. in auth. quib. mod. nat. eff. leg.
§. liceat igitur. idem ſenſit Spec. in tit. de teſt. §. 1. ſub
nu. 41. verſ. ſed quid ſi dicitur teſtis.
2 Etenim, vt id quoq; rōne confirmē, † quilibet talis
præſumi-

Digitized by Google

præſumitur, qualem natura ſolet eum gignere, niſi cõtrarium probet: vt videre eſt ex reſcripto Imp. Diocl. & Maxi. in l. nec codicillos. vbi etiam Bal. in prin. C. de cod. Nam cũ natura quemlibet liberum procreet;
3 iure namq; naturæ † omnes ſunt liberi, vt ait Imp. in §. ius autem. Inſtit. de iur. nat. & in §. 1. Inſt. de libertin. & in d. authent. quib. mod. natur. effic. legit. §. & ſicut in liberis, ideò quilibet præſumitur liber, niſi contrarium probetur.

4 Hanc eandem concluſionem velim intelligas, † vt procedat ſi is in quaſi poſſeſſione ſit libertatis; aliàs ſe-
5 cus, vnde dicenti tunc eum ſeruum † eſſe incũbit onus probandi: ſic docuit Bar. in l. is põt. col. 4. n. 15. ver. videamus qualiter. ff. de acq. hær. per l. moueor. C. ſi ſer. expor. venier. & l. circa. ff. de prob. quem ſequitur, ibi. Maran. nu. 217. verſ. expeditus de theorica.

CONCLVSIO DCCCLXIX.

ARGVMENTVM.

Ex quibus ſignis præſumatur, & probetur hoſpitale fuiſſe auctoritate Epiſcopi ædificatum: ſique probatum fuerit illud religioſum eſſe, quibus gaudeat priuilegijs.

SVMMARIVM.

1 *Hoſpitale religioſum eſſe probatur, ſi ibidem oratoriũ collocatum ſit, ibique turris conſtructa, ex qua pendeant campanæ ferro exceptæ, quæ manu agitata longè ſonitus referant: atque ibidem publicè, & quotidie diuina celebrentur.*
2 *Hoſpitale ex eo tantum religioſum eſſe non probatur, quod ibi celebratur, niſi is actus publicus ſit, & omnes admittantur.*
3 *Hoſpitale ex eo tãtùm religioſum eſſe non probatur, quod oratorium habeat, niſi alia ſigna, de quibus in concluſione concurrant.*
4 *Hoſpitale ex eo tantùm religioſum eſſe non probatur, ſi probaretur, ibi adeſſe campanam, ſed duo copulatiuè requiruntur, vt in loco campana ſit, & publicè pulſetur.*
5 *Hoſpitale, vt religioſum probetur non ſatis eſt ſi probetur epiſcopum vnum ius Epiſcopale in eo exercuiſſe.*
6 *De poſſeſſione vnius articuli non eſt inferendum ad alios articulos.*
7 *Hoſpitale non religioſum non tenetur Epiſcopo ad iura Epiſcopalia.*
8 *Tantum præſcriptum, quantum poſſeſſum.*
9 *Hoſpitale religioſum gaudet priuilegio Eccleſiæ.*
10 *Hoſpitale religioſum reſtituitur in integrũ ſicut eccleſia.*
11 *In alienatione rerum hoſpitalis religioſi eadem requiritur ſolemnitas, quæ in rerum eccleſiaſticarum alienatione adeſſe debet.*
12 *Trebellianica, nec Falcidia detrahitur de relictis hoſpitali religioſo.*
13 *Hoſpitale habens eccleſiam annexam non ligatur ſtatutis laicorum.*
14 *Hoſpitalis religioſi acquiſitione etiam priuati committitur ſimonia interuentu pecuniæ, ſicut in acquiſitione eccleſiæ.*
15 *Hoſpitale ædificandum qui curat, ius patronatus acquirit, ſicut ille qui conſtruit eccleſiam.*
Intellige, ſi illud religioſum ſit, ſecus ſi priuatum, vt nu. 16.
17 *Hoſpitale religioſum gaudet priuilegio. clem. 2. de iudic.*
18 *Fugiens ad hoſpitale religioſum tutus eſt.*
19 *Hoſpitale religioſũ gaudet priuilegio. c. admonet. de renũc.*
20 *Hoſpitale non conficiens inuentarium non tenetur vltra vires hæreditarias.*
21 *Hoſpitale religioſum gaudet priuilegio clem. vnic. de ſequeſt.*
22 *Hoſpitale religioſum gaudet priuileg. clem. vlt. de procur.*
23 *Hoſpitale religioſum gaudet priuilegio. c. 1. de eo, qui mit. in poſſ. lib. 6.*
24 *Hoſpitale religioſum gaudet priuilegio. cap. 1. §. hæc autem de elect. in 6.*
25 *Hoſpitale religioſum gaudet priuilegio c. vlt. de teſtib.*
26 *Hoſpitale religioſum gaudet priuilegio. cle. cauſam de elect.*
27 *Hoſpitale religioſum gaudet priuilegio. clem. vnic. de reſt. in integ.*
28 *Iudex ſecularium non iudicat de hoſpitali, nec adiudicat ipſum in ſolutum.*
29 *Sententia Iudicis ſecularis nulla eſt, ſi pronunciauit bona vnius hoſpitalis eſſe deuoluta ad quoddam monaſteriũ propter iudicis incompetentiam.*
30 *Hoſpitale publicum, & religioſum poteſt ab Epiſcopo viſitari. Quod intellige, vt num. 31.*
32 *Epiſcopus non poteſt diſponere de redditibus hoſpitalis, prout ſibi libuerit, ſed ad deſtinatum vſum.*
33 *Hoſpitale priuatum poteſt ab Epiſcopo viſitari. Quã in re diſtingue, vt per Abb. ibi. nu. 34.*

Solet à noſtris quæri, quæ ſint ea ſigna, quibus præſumatur, & probetur hoſpitale fuiſſe auctoritate Epiſcopi ædificatum, & religioſum eſſe.
1 Et inter omnes conuenit ea eſſe, † vtporè ſi ibidẽ oratorium collocatum ſit, ibiq. turris conſtructa ſit, ex qua pẽdeant campanæ ferro exceptæ, quæ manu agitatæ longè ſonitus referant: atq. ibid. publicè, & quotidie diuina celebrentur: nã tunc præſumitur epiſcopi auctoritatem interceſſiſſe, & alia omnia requiſita cõcurriſſe, ſicq: religioſum locum eſſe. ita ait Arch. in c. nemo, de conſe. diſt. 1. cuius ſententiam comprobat Rom. in conſ. 325. tu Senenſis habes. nu. 2. idem ſenſit Abb. in c. ſopitæ. nu. 5. de cenſib. & in c. ad hæc. nu. 2. de relig. dom. & in c. patentibus. nu. 1. vbi etiam Dec. nu. 2. & 6. de priuil. ad idem reſpõdit Gald. in conſ. 4. ti. de relig. dom. atq: Butr. in conſ. 19. quia hic agitur. col. 3. verſ. ad nonum. & Fel. in conſ. 2. num. 22. verſ. & adduco, quod not. Arch. ſic etiam tradidere Rom. in l. ſciendum. col. 10. nu. 40. ver. 3. quid ſi appareat. ff. de verb. oblig. & in conſ. 477. in caſu propoſitæ conſultationis. nu. 13. Paul. Caſt. in conſ. 5. dicendum eſt. nu. ſi verſ. nam hoſpitale. lib. 2. Fed. de Sen. in conſ. 130 factum tale eſt, quædam domus, cum alijs relatis à Fel. in c. de quarta. col. 4. nu. 12. verſ. 3. declaratio. de præſcr. & à Io. de Selu. in tract. benef. q. 6. n. 45. in q. 7. nu. 7. & in q. 57. n. 2. atq. à Barth. Bellen. in tract. de chari. ſubſid. q. 38. hoſpital. non tenen. ad chari. ſubſi. num. 16. cum ſeq. & à Petr. de Vbald. in tract. de cano. epiſ. & paroch. in art. in c. quoad ſecundam. q. prin. nu. 19. cum ſeq. verſ. 2. incidenter quæritur.

Superiora requiſita velim declares, & primo quo-
2 ad celebrationem aduertas, † vt non ex eo tantùm, quod ibi celebratur, probetur locum eſſe religioſum, niſi is actus publicus ſit, & omnes nullo facto diſcrimine admittantur, teſte Abb. in c. vlt. nu. 2. de cenſib. & clarius per Archid. in d. c. nemo.

3 Nec etiam hoſpitale ex eo ſolo, † quòd oratorium habeat, præſumendum erit locum ſacrum eſſe, vel religioſum, ſed ita demum, ſi alia, de quib. modo diximus, cõcurrant, vt auctor eſt Abb. in c. inter dilectos, nu. 8. de don. & habemus à Card. in c. in eccleſiaſtico, 13. q. 2. cũ alijs adductis à Sebaſt. Sap. in add. ad Abb. & in d. c. inter dilectos, litera A. ſub n. 8. verb. ſit ſacer, vel religioſus. de don. vbi idem Abb. num. 9. ſubiungit, etiam ſi hoſpitale huiuſmodi ab aliquo ſancto denominatur, non propterea neceſſariò ſequi locum eſſe religioſum, vel ſacrum, niſi eſſet nomen ſancti in illo appropriatum, vt vtar verbis Fel. in d. c. de quarta. col. 4. ſub nu. 13. de præſcr.

4 Neq; ſatis eſſet ad probandũ locum eſſe ſacrum, † ſi probaretur ibi eſſe campanã, ſed duo copulatiuè requiruntur, vt ſcilicet in loco campana ſit, & publicè pulſetur: ita aſſerit Ant. de Butr. in d. c. patentib. de priuil. vbi inſtruit aduocatum, vt cautus ſit in articulãdo locũ eſſe publicũ, & dicit, quòd in tali loco ſit cãpana,

& quòd publicè ſit. cum hoc etiam conuenit Card.
in cõſ.4.col vlt.tit.de cenſib. vbi arguit hoſpitale pu-
blicum eſſe, quia ibi erat campanile erectum ſuper te
ctum cum campana, qua pulſatur miſſa, quos ſequi-
tur Dec.in d.c.patentibus.nu.4.cum ſeq. de priu.
5 Præterea obſeruandum eſt,† nec etiam ſatis eſſe ad
probandum hoſpitale religioſum eſſe, ideſt, conſtru-
ctũ auctoritate Epiſcopi, ex eo, quod Epiſcopus vnũ
ius epiſcopale in eo exercuerit. iuxta ſententiã Abb.
in c.1.nu.5.de relig. dom. per Fed. quem ibi allegat;
6 quia de poſſeſſione †. vnius articuli non eſt inferen-
dum ad alios articulos. c. cum contingat. de decim.
nec illud vim facit, locus iſte debebat neceſſariò eſſe
ſubiectus alicui epiſcopo, ideò pſumptio eſt pro eo,
qui exercuit ibi aliqua iura. ſed non ſic eſt hoſpitali:
7 quia hoſpitale † non religioſum non tenetur epiſco-
po ad iura epiſcopalia. c. ad hæc de relig. dom dicen-
8 dum igitur eſt, tantùm fuiſſe præſcriptum, † quãtum
probatur fuiſſe poſſeſſum, vbi per eundem Abb.
Neque velim quiſquam arbitretur, ſi ſupra relatis
ſignis, vel alijs probatum fuerit hoſpitale religioſum
eſſe, id ſua debere carere vtilitate; quinimo maxima
commoda in ipſum xenodochium redundabunt. Nã
9 ſequitur neceſſariò,† vt ſacrorum locorum, & eccle-
ſiarum priuilegio gaudeat. ex quo quæ ſequanẽ emo
lumenta copioſè declarat Fel. in d.c. de quarta, col. 1.
nu. 3. de præſcr. & quòd de iſtis hoſpitalib. communi-
ter idem iudicetur, quod de eccleſijs tradit Bellenci.
in eod.tract.de charit. ſubſid.q.38.nu. 11. per contex.
in c. accedentib. de priuil. ad idem extat contex. vna
cum Bart. in l. omnia priuileg. C. de epiſc. & cler. idẽ
tenet Soc. in l. rem, quæ nobis. col. 7. ff. de acq. poſſeſs.
10 Hinc primò fit,† vt reſtituatur in integrum ſicut ec-
cleſia: vt auctor eſt Io. And. & Io. de Fant. & Dom. in
c. 2. de reſt. in integ. lib. 6. quos ſequitur Bellenc. in eo.
tract. d. q. 38. nu. 13. idem ſenſit Rom. in d. conſ. 477.
in caſu ad fi. & in conſ. 407. cum præſupponatur, nu.
4. in fi. eiuſdem fuit ſententiæ Abb. in c. 1. col. 4. in fi.
poſt nu. 15. verſ. de hoſpitalibus. de reſt. in integ. quo-
rum opinionem probat & Fel. in d.c. de quarta, nu. 3.
11 Secundò cõſequitur,† vt in alienatione rerum ho-
ſpitalis religioſi eadem requiratur ſolennitas, quæ in
rerum eccleſiaſticarum alienatione adeſſe debet, vt
voluit Anch. in cle. quia cõtigit, col. 5. de relig. dom.
& ibi Card. in §. illi, idem confirmauit Corn. in conſ.
206. nu. 6. lib. 1. ſic innuit, & Bal. in auth. hoc ius por-
rectum, ſub nu. 2. ver. ſed hic quæro, C. de ſacroſanct.
eccleſ. cui accedit Alex. in conſ. 4. viſo proceſſu inter
Ioannem de Biga. num. 5. ver. quod autem dictus cõ-
tractus, lib. 2. quem ſequitur Iaſ. in conſ. 214. in cauſa
hoſpitalis Laudæ, col. 1. ibi, hinc eſt, quòd in aliena-
tione. lib. 2. quod plenius declarat Fel. in d.c. de quar-
ta, d. nu. 3. verſ. ſecundo, quos cum alijs allegat Gab.
in ſuis com. concl. concl. 2. de pia cauſa, nu. 9. lib. 6. vbi
etiam explicat, vt videre eſt.
12 Tertiò efficitur,† vt de relictis huic hoſpitali non
detrahatur Trebellianica, nec Falcidia: vt in hac hy-
potheſi reſpondit Paul. Caſtr. in conſ. 167. præſuppo-
ſita pro vera. vbi id examinat, lib. 2. quem ſequitur
Corſe. in ſing. in verb. hoſpitale. & Fel. in d.c. de quar
ta. col. 5. num. 6. verſ. 7.
13 Quartò inſuper,† hoſpitale habens eccleſiam an-
nexam non ligatur ſtatutis laicorum, vt refert Bart. in
conſ. 40. nulla dubitatio, poſt prin. dicens idem eſſe ſi
non habet eccleſiam, ſed eſt publicum, & ſubeſt Epi-
ſcopo. huc itidem pertinet, quod conſulti reſponde-
runt Abb. in conſ. 26. quidam officiales, col. 4. lib. 1. &
Alex. in conſ. 209. ſtatutis accuratè perſpectis. col. 1.
ſub num. 1. cum ſeq. lib. 2.
14 Quintò,† acquiſitione hoſpitalis etiam priuati cõ-
mittitur ſimonia interueniẽte pecuniæ, ſicut in acquiſi-
tione eccleſiæ: vt cenſuit Cald. in conſ. 1. tit. de relig.
dom. per c. ſi quis omnem, ad fi. ibi, quicunq; 1. q. 7.
15 Sextò,† qui curat ædificandum hoſpitale acquirit
ius patronatus, ſicut ille, qui conſtruit eccleſiam, ex
c. inter dilectos, de don.
16 Quòd intelligas,† ſi hoſpitale ſit religioſum: nam
tunc vtique patronus eſt propriè, & ibi Epiſcopus in-
ſtituit: ſecus ſi hoſpitale ſit priuatum: non enim effi-
citur propriè patronus, ſed dominus regens ipſum au
ctoritate propria, nec ab eo exigit Epiſcopus iura epi-
ſcopalia: vt decidit Abb. in q. 3. in c. Sempronius. col.
7. poſt nu. 14. verſ. condeſcendendo.
17 Septimò † clem. 2. de iud. vt ſcilicet in cauſis ibidẽ
enumeratis procedatur de plano, ac ſine ſtrepitu iudi
cij, & figura, habet etiam locũ in hoſpitali: iuxta ſen-
tentiam gl. ibi. in verb. beneficijs, hoc eſt, vt illud uer-
bum beneficijs in eo loco poſitum extendatur etiam
ad hoſpitale. Tamẽ ubi uerbum beneficium capitur
propriè non venit hoſpitale etiam datum clerico, vt
bono viro: teſte Card. in clem. 1. q. 3. de rer. permut.
poſt gl. ibi, in uerb. beneficia: ſecus ſi in tit. vt ibidem.
18 Octauò † fugiens ad hoſpitale tutus eſt: vt aſſeuera-
nit Archid. in c. definiuit, 17. q. 4. quod plurĩmũ com-
mendat, & menti tenendum dicit Bald. in l. ſi quis ad
declinandam, §. in omnibus. col. 9. poſt nu. 21. circa
fi. ibi, vnde aufugiens. C. de epiſc. & cler.
19 Nonò † diſpoſitio c. admonet, de renuncia. qua cau
tum eſt, ne beneficiatus iniuſſu ſui Epiſcopi benefi-
cio renunciare poſſit, habet etiam locum in hoſpita-
li, teſte Imol. ibi. col. 2.
20 Decimò,† hoſpitale non conficiens inuentarium
nõ tenetur vltra vires hæreditarias, ſi credimus Ang.
in §. aotep. in auth. de alien. & emph.
21 Vndecimò † clem. vnica de ſequeſt. poſſ. & fruct.
qua ſtatutũ eſt, vt ſi ſuper beneficio contra ipſius poſ-
ſeſſorem, qui triennio non poſſedit in petitorio, uel
poſſeſſorio, una definitiua proferatur in curia, etiam
ſi nulla fortè dicatur, ipſius beneficij ſequeſtratio fie-
ri debeat ab ordinario loci, quẽ impediens, uel ſeque
ſtratos fructus occupans, excõicatus eſt, quod ſi de li-
tigantibus ſit, cadat à iure ſuo: & reſpiciat pẽdẽtia, p-
cedat ẽt in hoſpitali: ut auctor eſt Card. ibid. q. 7.
22 Duodecimò † clem. ult. de procurato. qua ſancitũ
eſt, ut per obitũ Rectoris Eccleſię reuocari poſſit pro-
curator ab eo pro eccleſia conſtitutus, etiam quoad
incepta; locum ſibi uendicat in hoſpitali; ut docet
ibi Card. in q. 8. & clem. conſtitutionem, de elect. ut
ibi per eundem Card. in prin. q. 11. in fine.
23 Decimotertiò † diſpoſitio c. 1. de eo qui mit. in poſ.
lib. 2. quo decretum eſt, vt quando agitur de benefi-
cio eccleſiaſtico ob contumaciam rei, non fiat miſ-
ſio in poſſeſſionem, ſed ad ſententiam lite non con-
teſtata procedatur, habet locum in hoſpitali, vt ait
ibi. Dom. colum. 4.
24 Decimoquartò † idem dicendũ eſt, & in c. 1. §. hæc
aũt. de elect. in 6. vt ſi aliquid opponatur contra pro-
uiſionem, electionẽ, vel poſtulatiõnẽ factam ad per-
ſonarum, dignitatem, vel canoniam in perſonã, vel
formam, & ob hoc fuerit appellatum ad ſum. Põt. ap-
pellans, & defendẽs, & quorũ intereſt à die obiectio-
nis intra menſem arripiant ad Summ. Pontif. quod
ſi pars altera expectata per viginti dies poſt aduentũ
alterius nõ venerit, in negotio procedatur, vt ſcilicet,
procedat, & in hoſpitali: ſic tradit ibi Dom. in fin.
25 Decimoquintò † idẽ eſſe in c. vlt. de teſti. dixit Abb.
quem refert Fel. in c. de quarta. poſt nu. 8. verſ. 15.
26 Decimoſextò † procedit etiam in clem. cauſam. de
elect. vt voluit ibi Pet. de Anchar.
27 Decimoſeptimò † idẽ in diſpoſitione clem. vnic. de
reſtut. in integ. vt teſtatur Pet. de Anch. ibid. ſic etiam
quoad c. 2. de reſt. in integ. in 6. ſecundum Dom. ibid.
28 Decimooctauò † iudex ſecularium non iudicat de
hoſpitali, nec adiudicat ipſum in ſolutum: vt reſpon-
dit idem Anch. in conſ. 343. oportet primo inquirere
ad fin.

Decimo.

Digitized by Google

29 Decimononò, & vltimò † ſi iudex ſecularis pronũciet bona vnius hoſpitalis eſſe deuolura ad quoddã monaſterium, ſententia non valet propter iudicis incompetentiam, per ea, quæ in d.c.de quarta, ſub nu.8. verſ.19.de præſcrip.allegat Fel. à quo hæc in gratiam ſtudioſorum deſumpſimus, & huc referre nõ piguit.

30 Amplius efficitur, † vt ſi hoſpitale publicum eſſe, & religioſum certum ſit, ab epiſcopo poſſit viſitari. vt apertè tradit gl.in c.1. §.1.in verb.pia loca. de cenſib. lib.6.quam ſequitur Abb.in d.c.ſopitę, nu.5.eo.tit.de cenſib. Item dicendum eſt quando ſumus in dubio, nec conſtat Hoſpitale Epiſcopi auctoritate fuiſſe cõſtructum, ſed ea habeat ſigna, de quib.ſupra in principio concluſionis diximus. nam & tunc ab Epiſcopo viſitari poteſt: vt cõcludit Abb.in d.c ſopitæ eo.nu.5.

31 Archid.autem † in c.quidem.18.q.2.indiſtinctè dicit omnia iura, quæ dicunt eccleſias, monaſteria, hoſpitalia, & alia pia loca ſub epiſcoporum diſpoſitione conſiſtere, intelligenda eſſe quoad ea tantum, ad quæ ipſa loca ordinata ſunt, & dum dicitur epiſcopũ illa viſitare poſſe, dicendum eſt procedere, quoad id, vt rectè, & maximo ordine ad illas vtilitates, ad quas inſtituta ſunt, teneantur. ſic itaq; firmat Arch. illa loca ſubeſſe epiſcopo, quantum ad ſupradicta, & alia in iure expreſſa tãtum, non in cæteris, & vt ſaltem nihil temporale ab illis locis petere poſſit, per c.venerabilis, de except. & c quia cognoſcimus.10.q.3.

32 Prætereà ſupradicta intelliges, † quod & ſi hoſpitalis cura, cum religioſum eſt, vel ſacrum ad epiſcopum pertineat, hoc tamen verum eſt non quidem, vt de redditibus prout ſibi libuerit diſponat epiſcopus, ſed ad deſtinatum vſum religioſę namq; rei uſum peruertere nequaquam poteſt.clem.quia cõtingit. de relig. dom.vt & tradit Abb.in cap.de xenodochijs, num.3. eod.tit.de relig. dom.

33 Quòd ſi priuatum ſit hoſpitale, † poſſe etiã ab epiſcopo uiſitari, tanquam locum ad pium uſum conſtitutum, reſpondit Feder. de ſen.in cõſ.46.quem refert Abb.in d.c.ſopitæ, num.5.

34 Arbitratur tamen † ipſe Abb.in eod.loco. In fin. in hoc caſu diſtinguendum eſſe. Nam, aut uiuit ille, qui hoſpitale erexit, & tunc non poſſet Epiſcopus eo inuito uiſitare: quemadmodum domum propriam alicuius priuati uiſitare non poſſet.

Aut deceſſit, qui cõnſtruxit hoſpitale, & uoluit remanere in ſuo ſtatu, & tunc Epiſcopus illud uiſitare poterit, ut uideat an omnia ſecundum defuncti uolũtatem exequantur. nã quamuis locus ſit priuatus, pius tamen appellari poteſt. ut ait Abb. in d. c. inter dilectos, de donat. & in cap.officij, de teſtam. idem uoluit Abb.in d.c. de xenodochijs. Federici autem opinio intelligi poterit, ut forſan procedat in eo hoſpitali priuato, in quo leproſi, uel infecti habitarent. & de iſtis quidem tantũ in ſpecie loquitur Fede. ut refert Abb. in d.c.ſopitæ, eod.num.5.

CONCLVSIO DCCCLXX.

ARGVMENTVM.

Quæ probanda ſint à Creditoribus contra debitores agentibus actione hypothecaria.

SVMMARIVM.

1 Hypothecaria agens creditor probare debet, quòd debitum ſubſit.

2 Hypothecaria agens creditor probare debet, quod ſit res obligata, vel conſenſu ſolo ſine traditione.

3 Hypothecaria agens creditor debet probare rem eſſe iſtiuſmodi, quæ poſſit obligari.

4 Res ſacræ pignori non poſſunt obligari.

*5 Hypothecaria agens creditor probare debet debitorem tempore obligationis aliquando poſſediſſe, quæ prætenduntur obligata, ex ** magis communi ſcribentiũ ſententia, de qua etiam, num. 7.*

6 Hypothecaria agens creditor probare debet debitorem dominum fuiſſe tempore contracta obligationis: iuxta contrariam ſententiam.

8 In bonis noſtris, quæ eſſe dicantur.

9 Creditor, ſi aſtringeretur ad probationem dominij in hypothecaria, cur raro obtineret.

10 Poſſeſſionis probatio non admodum difficilis.

11 Hypothecaria agenti creditori ſatis eſt probare poſſeſſionẽ quando allegat in ſuo libello, & in poſitionibus dominium debitoris, ſecus ſi non poneretur de dominio debitoris.

12 Hypothecaria debitor conuentus à creditore, non poteſt refricare quæſtionem dominij, & cur.

13 Præſumptio nõ requirit ꝓbationẽ, ſed ſufficit eã allegare.

14 Hypothecaria agens creditor dẽt probare debitorem tẽpore obligationis poſſediſſe bona, quæ prætenduntur obligata quando hypotheca fuit ſpecialis de re quapiã certa: ſecus ſi fuerit generalis omniũ bonorũ: nam tũc ſatis erit probare, poſt contractam obligationẽ aliquando poſſediſſe.

15 Creditor quid debeat probare, ſi agat hypothecaria contra hæredem debitoris, qui rem obligauit, vt propriam non vt alienam.

16 Creditor quid debeat probare, ſi agat hypothecaria contra hæredem debitoris, qui rem obligauit, non vt ſuam, ſed vt alienam, remiſſiue.

17 Hypothecaria agens creditor debet probare illum maiorem fuiſſe 25. annis, qui rẽ obligauit, per rationem ibi allatã.

18 Taciti & expreſſi par eſt virtus.

19 Hypothecaria agẽs debet probare, vt ſi generaliter fuerint obligata bona, quod res illa ſit huiuſmodi, quam ſpecialiter quis eſſet obligaturus.

20 Hypothecaria agens dẽt probare debitũ eſſe iure debitum.

21 Hypothecaria agens debet probare, perſonam iſtiuſmodi fuiſſe, vt poſſet obligari.

22 Hypothecaria agens debet probare reum poſſidere rem, quam per hypothecariam aduocat.

23 Poſſeſſionem, an ſatis ſit probare per teſtes, qui deponant ſe vidiſſe debitorem poſſidere rem hypothecatam tanquã ſuam, ad obtinendum in hypothecaria.

24 Creditores agentes hypothecaria in quibus caſibus teneantur probare poſſeſſionẽ, & in quibus dominium ex Cyn. diſtinctione in medium affertur.

25 Hypothecaria agens creditor contra tertium poſſeſſorem, ſiue is habeat cauſam à debitore lucratiuam, ſiue oneroſam, ſemper debet probare de dominio directo, vel vtili, aut quaſi dominio ex Bart. contra Cyn.

In diſceptationem ſolet à noſtris ſcribentib. vocari, quæ probanda ſint à creditorib. contra debitores agentibus hypothecaria actione. Eandem concluſionem memini explicaſſe in ſuperiori uol. 1. cõcluſ.456. incip. creditor agens hypothecaria, quę & ſi ſatis latè diſcuſſa eſt: verùm tamen cum multa alia dicenda mihi ſupereſſe videam, & ne hanc materiam in præſentia intactã relinquã, iccirco ea, quæ ibi prætermiſi, nunc tantũ attingã. hæc, fateor, ponenda erãt in d. concluſ. creditor agens, ſed voluntati facultas deficit. iam enim illa typis erat excuſſa. Ego igitur. lector, ne bis eadẽ repetam, vltra ea, quæ hic tradã, ad illam iam declaratam concluſ. te reijciam. Hæc igitur actio hypothecaria, vt cõpetat multa sũt ab ipſis cre-
1 ditoribus probanda. In primis quod debitũ ſubſit, † id eſt, quòd reuera numerauerit pecuniam, vel aliud quod cõtinetur pondere, numero, vel menſura. vt in §. vlt. Inſtit. quib. mod. re contrahit. oblig. & in l.pen.ff. quę res pig. oblig. poſ. ſic ait Roſt. de ordin. iud. par.1. rub. de actio hypothec. quæ dat. credit. num. 1. verſ. in primis, cui etiam accedit Alex. in conſil. 108. viſo proceſſu coram domino poteſtate Mirandulę. col.1.n.3.

verſ.ſed iſta eſt lib. 5.idem placuit Soc.ſen.in cõſ.134.
viſa petitione in prin.verſ.in prin. vol.1.per l. nec cre-
ditores.C.de pign.& in l.1.C. de non num. pec. quod
etiam pluribus exemplis planum facit clariſſi.Iacob.
Menoch.de adipiſcen.poſſ.remed.3.q.29.nu. 160. cũ
plurib.ſeq.& ita aſſeruit Marant.de ord.iudic.part.4.
diſtin.3.nu.6.verſ.ſed ſi loquimur.

Secundo loco probandũ eſt,quòd ſit res obligata,
2 †vel conſenſu ſolo ſine traditione, quod ſufficiat cõ-
ſensũ dico debitoris:ſicut faciunt tota die debitores,
qui dicunt ſit iſtud ſub hypotheca rerũ mearum: vt l.
1.ff.de pig.act. vel traditione rerũ interueniente : vt
§.creditor.Inſt.quib.mod. re cõtrahit. oblig. ſic quo-
que cenſuit idem Soc.ſen.in d.conſ.134.in prin. verſ.
& primo vol.1.per l.ante omnia. ff.de prob.

3 Tertium eſt,quod debet probari, † rem eſſe iſtiuſ-
modi quæ poſſet obligari. nã ſi talis ſit res cuius com
mercium quis non poſſit habere,ſicut in rebus ſacris,
4 †illa res non poteſt pignori obligari ; vt reſpondit
Martia.in l.1.§.eam rem.& ibi gl.ſuper verb.non po-
teſt.ff.quæ res pign.oblig.poſſ.

5 Quarto loco probandum eſt †debitorem tempore
obligationis aliquando poſſediſſe bona,quæ præten-
duntur obligata:ſic sẽſit Accurſ. in l.rem alienam.in
verb.pignoratitia.in fi. ff.de pig. act. iuxta cuius ſen-
tentiam,ſatis eſt,quod creditor probet poſſeſſionẽ rei
hypothecatæ fuiſſe penes debitorem cum bona fide
poſſidentis: & quod in bonis noſtris ea eſſe videãtur,
quæ bona fide poſſidemus:vt in l.bonorũ.ff. de verb.
ſign.idẽ ſenſit Accurſ.multis alijs in locis, de quibus
in d.cõcl.creditor.nu.1.cum ſeq.cuius Accurſ.aucto-
ritas nonnullos ſcriptores grauiſſimos in ſuam traxit
ſententiam præ cæteris eſt Bar. in l.cum res ſub nu. 5.
verſ. quare poteſtis dicere.C.ſi alien.res pign. dat. ſit
idem voluit Soc.ſen.in d.conſ.134.in prin. vol. 1. ſic
decidit,& Affli.in deciſ.383. licet hodie nu. 6. & ſeq.
hæc quoq; confirmauit Maran.de ord.iud.par.4.diſt.
3.nu. 6.verſ.ſed ſi loquimur,nec latuit Neguſ.in trac.
de pig.in 3.mẽb.8.part.prin.ſub nu.6. & ab iſtis ſtetit
Guid.Pap.in q.432. ſup.q.nu.5. & in tract. præſumpt.
num. 19. verſ. præſumitur dominium.

6 Cõtra verò,† quod in ſeruiana,& ſic qñ agitur hy-
pothecaria opus ſit,quod creditor probet debitorem
fuiſſe dominum tempore obligationis , ſibi ipſe pu-
gnans Accur.ſenſit in d. §. item ſeruiana. ſuper verb.
quaſi.inſtit.de actio.per l.& quæ nondũ.§.1.ff. de pi-
gnor.eiuſdẽ fuit ſententiæ Accur.in l.1.in verb. com-
petit.verſ.ſed quæ eſt differentia.C.de precar.& ſalui.
interdi.per l.1.§.cum prædium.ff.de pign.& nõnullis
alijs in locis.vt retulimus in d.cõcl. creditor agẽs hy-
pothecaria,eidẽ adhæſit Bar.in d.l.rem alienam.col.
2.poſt nu.6.verſ.et ſic dico,quòd contra tertium poſ-
ſeſſorem.ff.de pign.ac. quod cum agitur hypotheca-
ria contra tertiũ poſſeſſorem,qui habet cauſam à de-
bitore, ſiue non,ſiue titulus ſit lucratiuus ſiue onero-
ſus,neceſſe ſit creditori probare dominium illius rei,
quam dicit eſſe obligatam,vel vtile, vel quaſi domi-
nium fuiſſe dicti debitoris. hos ſequutus eſt Alex. in
conſ. 115. viſo proceſſu inter dominam Datiam.in
prin.lib.6.& in conſ.78.in cauſa,& lite vertente inter
comitẽ Azonem.nu.4.lib.7.iſtis accedit Rol. à Vall.
in conſ.14.quoniam in præſenti.nu.6.vol.1.

Difficilè quidẽ & periculoſum eſt, vt vides lector,
inter tot primarios iuris interpretes ſuum proferre iu
dicium, verum vt & in hac controuerſia quid ſentiã
7 liberè aperiam, exiſtimo † priorem ſententiã propius
* ad veritatem accedere,& magis* communi ſcribẽ-
tium voto eſſe receptam, vt teſtis eſt locupletiſſimus
And.Gail.pract.obſer.lib.2.obſer.27.in prin.& ita de
ſtilo curiæ Delphinatus obſeruari ſolere aſſerit Guid.
Pap.in d.q.432.nu.5. Nec huic opinioni noſtræ vide-
tur aduerſari Accur.in ſup.relatis locis, dũ tradit do-
minium debitoris à creditore probari debere: nam
* præterquam quòd illa gl.in d.§.item Seruiana*com-
muniter eſt reprobata,vt inquit idem Gail.vbi ſup.&
Petrus de Vnzol.in ſua pract.art.notat.tit. de prohib.
oblig.rei alien.nu.17.verſ item not. ex eo etiam falſa
cõuincitur dum hanc ſuam ſententiam Caii I. C. re-
ſponſo in d.l.& quę nondum,§.quod dicitur.ff.de pi-
gnor.probare nititur. Ibi etenim.I.C.in hæc verba lo-
quitur,quod dicitur, creditorem probare debere, cũ
conueniebat,rem in bonis debitoris fuiſſe, & quę ſe-
quũtur:intelligit enim Accur.verba illa,in bonis, ad
dominium ſolum debere referri, qui tam à veritate
aberrat,quàm qui maximè: nam non tantummodo
8 ad dominium,ſed etiam ad poſſeſſionem †referũtur,
quia etiam in bonis noſtris ea eſſe dicuntur,quæ à no
bis bona fide poſſidentur, licèt reuera noſtra nõ ſint,
& bonis adnumerabitur, ſi quid eſt in actionibus,pe-
titionibus,& perſecutionibus: per contex. in l. bono-
rum,la 1.§.in bonis,ff.de verb.ſign.& l.vlt.ff. de vſufr.
ut etiam concludit ipſemet Accurſ.in d.l.1.rem alie-
nam.in uerb.pignoratitia,in fi.ff.de pig.act. quo in lo
* co*communi ſcribentium calculo eſſe probatam te-
ſtatur Gail.in ſup.relata obſeruat.num.3. ubi multos
eiuſdem ſententiæ uiros refert. idq; ſpeciatim tradit
Dyn.in d.§.itẽ Seruiana.inſt.de act.vbi in hãc loquitũ
ſniam,gloſam ipſam in d.§.itẽ Seruiana.& alias,quæ
dicũt,probari debere dominiũ, malè fuiſſe loquutas,
qa leges,quibus illarũ opinio innitiẽ, non dicũt opus
eſſe probari debitorẽ fuiſſe dominũ tpe obligationis,
ſed inquiunt,oportere probare rem fuiſſe in bonis de-
bitoris tpe obligationis.Verũ in bonis fuiſſe vr̃, etiãſi
nõ erat dominus,ſed bona fide poſſidebat, vt iam di-
ximus,hoc idẽ ſequitur ipſe Pet.Vnzol.in d.ſua prac.
art.notar.d.tit.de prohib.rei alie.nu.7. hanc eandem
illorum verborũ, in bonis,interpretationẽ amplecti-
tur Spec.in §.1.nu.27. verſ. ſed quando dicitur,tit. de
oblig.& reſolut.ſed quãdo dicitur,inquit Spec.eſſe in
bonis? Reſpond.dic quando poſſidet. Et rectè quidẽ,
9 †nam ſi creditor aſtringeretur ad probationẽ domi-
nij raro in hypothecaria obtineret, & ei hoc durum
eſſet,propter dominij probationem difficillimam: ꝗ
10 ſecus eſt in probatione poſſeſſionis,† cuius probatio
non vſq; adeò difficilis eſt,vt habemus ab ijſdem au-
ctoribus,Petro ſcilicet de Vnzola,& Andrea Gail.in
locis nuper à nobis adductis: & nos latè ſupra tradi-
dimus in concluſione de probatione dominij.

Prior ſententia ita breuiter confirmata,non vſque
adeo vera eſt, quin aliquas admittat declarationes.
In primis itaq; pręter declarationes, quas tradidimus
in d.concluſ.creditor agens,eam declara, vt vera ſit,
11 † quando creditor agens alleget in ſuo libello , & in
poſitionibus dominiũ debitoris:nam tunc verum eſt
abſq; alia probatione, emergere præſumptiuam pro-
bationem dominij & ſic ſatis eſt tunc probare poſſeſ-
ſionem,ſecus eſſet, ſi nõ poneretur de dominio debi-
toris.quoniam tunc non obſtante,quod creditor agẽs
probaſſet poſſeſſionem,ſuccũberet in cauſa : ita not.
Bar.d.l.rem alienam,col.2.num.6.ff.de pign. act. vbi
admonet Aduocatos,vt in poſitionibus ponant cre-
ditorem fuiſſe dominum. quem ſequitur Ang. Aret.
in d §.item Seruiana,col.3.Inſtit.de act.quorum ſen-
tentiæ ſe ſubſcripſit Neguſant. in tract. de pignor. 3.
memb.8.par.prin.nu.6. vbi etiam ea confirmat ratio-
12 ne. Nam quando debitor,†qui obligauit, conueni-
tur à creditore hypothecaria, non põt refricare quæ-
ſtionem dominij, vel excipere, & negare ſe non eſſe
dominum. quia ita excipiẽdo repelleretur per repli-
cationem doli:vt eſt contex.& ibi not.doct.in l.ſi in-
ter,§.1. ff. de pign. & ideo ſatis eſt probare poſſeſſio-
nem,& allegare dominium debitoris,cũ pro eo præ-
13 ſumatur;præſumptio namq; †non requirit probatio-
nem, ſed ſufficit eam allegare;vt ait Bar.in l. ſi adul-
terium cum inceſtu,§.idem Pollioni,ff. de adulter.

Secundo loco tibi limitandum eſt illud idẽ quar-

tum re-

14 tum requiſitum, & declarandum, † vt tunc demum
probandum ſit debitorem tẽpore obligationis poſſe-
diſſe bona, quæ prætenduntur obligata, quãdo hypo-
theca fuit ſpecialis de re quapiã certa: quod ſi hypo-
theca fuerit generalis omniũ bonorũ, ſatis erit pro-
bare poſt contractam obligationẽ aliquando poſſe-
diſſe, ita probat contex. in d. l. & quæ nondum. §. 1. ff.
de pign. & iſto caſu non eſt neceſſe probare de domi
nio, vel quaſi debitoris, ſed vt diximus ſufficit proba-
re illius poſſeſſionem. iſtud ꝙ tradidimus probatur
ex Bar. in d. l. non alienã. col. 1. poſt nu. 5. verſ. & præ-
dicta ſunt vera. ff. de pign. actio. idem ſenſit Bal. in d.
l. cũ res, col. 1. ibi hoc verum, vbi eſt hypotheca ſpeci
ficata re. C. ſi aliena. res, &c. qui ambo permouentur
per l. vlt. C. quæ res pign. oblig. poſſ. idem voluit Ne-
guſan. vbi ſupra nu. 6. verſ. prima igitur concluſio ſit.
idem videtur innuere Spec. in tit. de pig. §. 1. num. 12.
ver. ſed quæritur an agens, & in d. tit. de oblig. & ſol.
§. 1. nu. 26. verſ. item quod res erat.

15 Quid vero ſi debitor obligauit rem illius, † qui po-
ſtea fuit hæres debitoris, obligauit tñ illam, vt pro-
priam, non vt alienam, an ſi creditor agat cõtra illũ
qui eſt dñs rei modo effectum heredem debitoris hy
pothecaria hæres poterit dominii quæſtionem refri-
care? Et non poſſe deciſum fuit à Neguſan. in eodem
ſupra relato loco nu. 7. verſ. ſecunda cõcluſio eſt. ſicut
non poſſet ipſe debitor defunctus quia hoc pacto de
regereur mendaciũ defuncti. Hinc igitur eſt, vt iſto
caſu, & in ſuperioribus à nobis explicatis, ſatis ſit pro
bare poſſeſſionem defuncti tpe contractæ obligatio-
nis, & de præſenti Poſſeſſionem hæredis deducendo,
& allegando etiam eius dominium, vt ſupra nu. 11.
verſ. prior ſententia dicebamus in principali debito-
re vt de hoc eſt contex. in d. l. rem alienam, in fin. &
ibi tradunt ſcriben. ff. de pig. act.

Idem pariter dicendum eſſet, ſi defunctus feciſſet
dictam obligationem, & contractum noĩe hæredis,
& promiſiſſet de rato pro eo: tũc enim teneretũ heres
habere ratum dictum contractũ, & ſufficeret eadem
probatio, de qua modo diximus iuxt. ſentẽtiam Pau.
Caſtr. in l. ſolutum. §. ſolutã in prin. & in d. l. rem alie
nam. col. 1. nu. 4 verſ. ex ſecunda parte. ff. de pign. act.
quem ſequitur Neguſan. vbi ſupra.

16 An † ſi extra iſtos duos caſus defunctus obligaſſet
rẽ, quæ nõ erat ſua, ſed erat illius, qui poſtea fuit ſuus
hæres, an tunc prædicta habeant locũ: adeundus erit
Neguſ. in d. tract. de pign. co. 3 membr. 5. par. nu. 7. in
fi. & nu. 13. verſ. quinta concluſ. eſt. vbi id vberrime
diſcutit, & ibidem alios quamplures caſus, in quibus,
ſiue de dominio, aut de poſſeſſione probandum eſt
egregiè refert, & explicat. tu illum conſulito.

17 Quintum requiſitum, † ꝙ ab eo probandũ eſt, qui
agit hypothecaria contra debitorem illud eſt, vt pro-
betur illum maiorem fuiſſe viginti quinq; annis, qui
rem illam obligauit. minoris enim res taciiè nõ obli
gantur, ꝙ ea ratione probatur res tutorum tacitè ob-
ligantur, vt l. pro officio. C. de admin. tuto. ſed minor
tutor eſſe non põt; quia hi demũ tutores eſſe poſſunt
quorum res obligari poſſunt, ita ſanxit Impe. Iuſtini.
in l. vlt. C. de legit. tutel. ſed res minorũ non poſſunt
obligari: vt reſpondit Vlpia. in l. 1. §. ſi minor 25. ann.
ff. de reb. eo. qui ſub tute. vel cur. ſunt. vt ſtatuit Imp.
Conſtan. in l. lex. C. de admin. tut. ſi ergo expreſsè nõ
obligantũ, vt ex dictis legib. probauimus, ergo nec ta-
18 citè: quia non debet † plus poſſe tacita, q̃ expreſſa. vt
l. quicquid. ff. de verb. obli. & l. Celſus. ff. de arbit.

19 Sexto probãdum eſt, † vt ſi generaliter fuerint obli
gatę, quod res illa ſit huiuſmodi, quã ſpecialiter quis
eſſet obligaturus: vt cautũ eſt ab Vlp. in l. obligatio-
ne generali. ff. de pign. & arg. l. qui liberam. ff. de pec.
et tradidit Spec. in d. tit. de obli. et ſolutio. §. 1. nu. 26.
verſ. ſed quid debet creditor.

20 Septimum eſt, † quod debitum ſit de iure debitũ: ſi
enim factum eſt pactũ de nõ petendo tollitur hypo-
thecaria aliquando ipſo iure, aliquãdo per exceptio
nem: vt l. ſi tibi. §. de pignore. ff. de pactis.

21 Octauum requiſitum: † quando probatione indi-
get, vt probetur iſtiuſmodi fuiſſe perſonam, quæ poſ-
ſet obligari, non ergo furioſus, nec is, cui bonis inter-
dictum eſt, vt l. is cui. ff. de verb. oblig. & arg. l. nec in
furioſum, ff. commo. item nec filiusfamilias in mu-
tuo propter Macedonianũ. S. C. vt l. ſed, & Iulianus.
ff. ad Macedon. niſi in illis caſibus, vt in vlt. & penul.
§. illius legis, ſed & Iulianus.

22 Nonum eſt, † reũ poſſidere rem, quam hypothe-
catam aduocat: vt de hoc requiſito, & ſuperiorib.
not. Roffred. in par. 1. ordin. iudi. rubr. de actio. ſer-
uia. & rub. de actio. hypoth. per tot.

Diximus ſupra inter cætera, quæ probanda ſunt à
creditore agente hypothecaria debere probare poſ-
ſeſſionem: quo pacto probabitur hæc poſſeſſio? an
23 ſufficiet probatio † per teſtes ad obtinendũ in hypo-
thecaria, qui deponant ſe vidiſſe debitorẽ poſſediſſe
rem hypothecatam tanq̃ ſuam? Et quidem iuxta ſen
ten. Io. Fabr. in d. §. item ſeruiana. inſtit. de actio. non
ſatis eſſet, ẽt ſi deponerent de triginta annis quem ſe
quitur Guid. Pap. in tract. præſump. nu. 19. verſ. præſu-
mitur dominium.

Contrarium tñ de ſtylo curiarum Delphinatus ſer
uari ſolere teſtatur idem Guid. Pap. in d. deci. 432. ſu-
per queſtione. nu. 5. verſ. pone creditor: nam probato,
quod debitor poſſidebat rem hypothecatam, vt ſuã
tanquam dominus tempore obligationis, iudice cõ-
ſueuerunt decernere hypothecariã creditori compe
tere contra tertios poſſeſſores: vt tradit gl. in d. l. rem
alienam, ſuper verb. pignoratiria. & ibi plenè Doct.
ff. de pign. act. ſicque ſecundum hũc ſtilum ſe vidiſſe
iudicari in parlamento, & in cæteris curiis Delphina
tus & in curia officialatus ciuitatis Grationopol. aſſe
rit ipſemet Guid. Pap. in q. 432. ſub nu. 5.

Quod intelligit ibid. Gui. Pap. prius facta diſcuſſio
ne bonorum principalis, vt ait idem in prin. eiuſdẽ.
q. 432. per gl. in l. quidam in ſuo. in prin. ſuper verb. ad
moneri. ff. de condi. inſti. vbi dicit, quod ſi quis vtatur
re, vt dominus præſumatur dominus.

Verum antequam huic cõcluſioni finem imponã
24 Cyni diſtinctionẽ † in d. l. cum res poſt nu. 2. verſ. pro
pter ea prædicata. C. ſi alien. res pign. dat. ſit. quam bo
na pars ſcribentium in omnibus ferè eius membris
ſequitur, quæque toti materiæ non parum luminis
afferet, in medium proferre decreui.

Sic itaq; diſtinguit ipſe Cyn. Nam aut agitur dire-
cta hypothecaria, aut vtili. ſi directa agitur, tũc pro-
culdubio dominiũ eſt probãdum ſicq; intelligendũ
eſt, quod not. in l. 1. C. de precar. ex Salu. interdi. & in
d. §. item ſeruiana. Inſtit. de act. Hinc etiam eſt, ꝙ qui
agit directa non eſt bene conſultus propter difficulta
tem probationis, ſi verò agitur vtili; tũc refert an aga
tur contra ipſum debitorem, vel eius hæredem, aut
contra tertium, ſi contra debitorem tunc ſatis eſt pro
bare debitorem ſolũ bona fide poſſediſſe: quia nõ li-
cet debitori obliganti referre quæſtionem, argu. l. ſi
inter colonum. §. 1. ff. de pign. & ita procedit glo. in d.
l. cum res. in verb. pignoratitię. C. ſi alien. res. & c. ꝙ ſi
agatur contra tertium poſſeſſorem, & tunc aut ſingu
laris ſucceſſor habet cauſam lucratiuam, aut non. Si
lucratiuam habeat idem dicendum eſt, quod in prin
cipali debitore dictum eſt, tunc, ſcilicet ſatis eſſe pro
bare poſſeſſionem. Si autem oneroſam, aut agit credi
tor ad rem, aut ad poſſeſſionem: ſi agat ad rem opus
eſt probare rem fuiſſe in bonis debitoris, id eſt debito
rem poſſediſſe bona fide cum titulo, ſicq; accipienda
eſt gl. in d. l. rem alienam. in verb. pignoratitia. in fi.
* ff. de pign. act. idque * communiter omnes tenere re-
centiores ait Cyn. in d. l. cum res. col. 2. poſt prin.

Si verò agat ad poſſeſſionẽ, tunc ſi erat talis credi-
tor, cui

tor, cui omnia bona debitoris obligata fuiſſent ſicut hodie fit in inſtr̄is, in quibus obligātur omnia bona, & futura, & preſentia, & c. refert an debitor poſſit aduocare, ſecundum quod dr̄ in l.1. ff. de condi. indeb. cum alijs relatis à Cy. tūc quia in generali obligatione bonorum videntur eſſe obligata iura, & actiones l. meorum. ff. de verb. ſigni. cum ſim. item quia eſt ius quoddam inſiſtēdi rei, vt tradidit Cyn. in l. licet. ff. de acq. poſſ. & iura, & actiones in generali obligatione veniunt, l. nomen. C. quæ res pign. oblig. poſſ. & ſic illud ius, ꝙ appellatur poſſeſſio in obligatione cedit & actio competens ad recuperationem: tūc inquam creditor probando ſolū de poſſeſſione debitoris poterit agere ſicut contra debitorem debitoris ſui ex generali obligatione: dummodo creditor ſuus ſit creditor poſſidentis, vt l. creditores. ff. de verb. ſign. & petet poſſeſſionē actione illa vtili, quæ debitori directa cō petit, vel actione vtili hypothecaria, vt l. grege. §.2. de pig. Aut debitor non poterat aduocare, & tunc creditor non poteſt agere, quia de poſſeſſione debitoris non agit, cum ſit extincta. arg. l. Pōponius. §. vlt. ff. de acq. poſſ. & l. cū hæres in prin. ff. eo. & per conſequēs obligatio. ſiue pignus. vt l. ſicut in prin. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. de poſſeſſione verò poſſidētis agere non poteſt, quia non eſt obligatā ſecundū Iacob. de Aret. quem refert. & ſeq. Cyn. in d. l. cū res. circa fi. C. ſi alien. res pig. dat ſit. hęc ex Cyno tradidiſſe ſit ſatis, vt totam hanc materiā illuſtraremus, quamq̄ huius diſtinctio quoad illud, dū diſtinguit, inter cauſam lucratiuā, & oneroſam, reprobat à Bar. in d. l. rem alienam. col. 2. poſt nu. 6. verſ. et ſic dico. ff. de pig. act. vbi
25 intrepidè ſenſit, † ꝙ ſiue tertius poſſeſſor habeat cauſam à debitore, ſiue lucratiuam, ſiue oneroſam, ſemper creditorē de dominio directo, vel vtili, vel quaſi dominio debere probare. cuius Cyn. diſtinctionem, vt diximus alias ſequutus erat in d. l. cum res. col. 1. in fi. Bart. vero ſn̄iam in d. l. rem alienam probauit Neguſ. de pign. in d. 3. memb. d. par. prin. nu. 8. verſ. tertia concluſ. cum plurib. ſeqq. vbi latè eum tuetur, et tum auctoritatibus, tum etiam rationibus eiuſdem opi-
** nionem corroborat. ibique de magis ** communi ſcribentium ſententia teſtatur.

I

CONCLVSIO DCCCLXXI.

ARGVMENTVM.

Iactatio faciat necne indicium ad torturam.

SVMMARIVM.

1 *Iactatio non probat, nec facit indicium ad torturam contra iactantem. Contrarium nu. 3.*
2 *Sæpè minus faciunt homines, qui magna minantur.*
4 *Iactatio facit indicium ad torturam, ſi iactans conſueuerit minata exequi,*
5 *Dicta & facta penſantur ex perſonis.*
6 *Iactatio non facit indicium ad torturam, ſi iactans ſit homo vilis, impotens, nec ſolitus talia exequi.*
7 *Lingua lubricum facile trahi non debet ad pœnam.*

1 IActationem non probare † minaſque facere indicium ad torturam contra iactantem ſanxerunt Impp. Diocletia. & Maxi. in l. metū. C. de his quæ vi mēt. cau. & ibi notarunt Cyn. Bar. Bal. & Caſtr. idem Cyn. voluit in l. vnica. C. ſi quis Imper. maledix. cui adhæret Bal. in l. vlt. poſt nu. 4. verſ. inducitur hæc lex ad quæſtionē talem. ff. de hær. inſtit. ad idē reſpondit ipſemet Bal. in conſ. 77. ad euidentiam. ſub nu. 1. in fi. vol. 3. cui accedit Hipp. in pract. crim. in §. diligenter nu. 86. verſ. ſcias etiam in hac materia, quod etiam ſenſit Iacob. Nouel. in tracta. ad defenſam. tit. an indicia pro reo danda ſint. n. 76. verſ. iactatio hoc idē probauit Mar. Ant. Blanc. in tract. de indic. nu. 186.

Ratio huius rei illa vr̄: quia ſæpe minus faciūt ho-
2 mines, † qui magna minantur, vt dicit Bald. in l. vlt. verſ. inducitur hæc lex. ff. de hęre. inſtitu. vt ēt inquit Hippol. in d. §. diligenter. nu. 36. verſ. ſcias etiā in hac materia. & in d. conſ. 27. in prin. col. 3. vt etiā inquiūt Blanc. in d. tract. de indic. nu. 183. verſ. minę aūt in caſu. Iacob. Nouell. in d. tract. ad defenſam. nu. 53. ibi, nam ſæpe minus. ex Marſ. conſ. 72. in præſenti conſultatione. poſt nu. 6. ibi, propter verba non ſequuntur verbera; per l. ob hæc verba. ff. de his qui not. infam.

3 Contrarium † ꝙ imo iactantia faciat indicium ad torturam, tenuit Spec. in §. ſpecies. poſt nu. 7. verſ. ſed pone P. minatus in fi. tit. de præſumpt. vbi dicit, ꝙ poteſt tormentis ſubijci. & Io. And. ibi, nu. 3. in verſ. violenta aūt præſumptio. ſuper verb. lex vnica. in litera D. de mente Dyni in l. diuus Adria. verſ. diuus Pius. ff. de cuſto. reor. & per l. 3. §. de his autem. ff. ad Sylla. idem ſenſit Hipp. in d. §. diligenter nu. 85. verſ. quæro nunc de alio quotidiano dubio, dicēs itidem indiciū facere ad torturam, idem reſpondit Marſ. conſ. 3. ſæpe, ac ſæpius. nu. 13. verſ. quod minæ faciūt indicium ad torturam, ſequitur Felyn. in c. afferte, col. vlt. poſt nu. 12. verſ. & hāc partem. de præſump. dicens in iſto caſu nihil operari diſtinctionē, an ſit ſolitus exequi minas necne, ſed in ſolito minas exequi augere indicium ad torturam, ſed bene operari ad excuſandum aliquem ratione metus: vt etiam per Iaſ. remiſſiue in l. rogaſti. §. ſi tibi. n. 9. verſ. ſi ergo dico alicui. ff. ſi cer. pet. idem voluit Iacob. de Beluiſ. in ſua pract. iud. in rub. de indicijs. nu. 39. verſ. item ſi ſe iactauit. quem refert & ſequitur Blanc. d. tract. de indic. nu. 185. ver. & iactationem facere indicium ad torturam.

Limitabis priorem concluſionis ſententiam locū
4 ſibi non vendicare, † qn̄ qualitas perſonæ aliud indicaret, vel fuerit cōſuetus minas exequi, vel ſi potēs, & ꝙ minata poſſet inferre, vt dicit gl. in d. l. metū. ſuper verb. iactationibus. C. quod met. cau. quē ſequun
* tur * omnes præcitati Doct. in ſupradicta concluſione, quod etiam confirmauit Specu. in d. §. ſpecies. d. verſ. ſed pone P. minatus. poſt nu. 7. verſ. ſolutio, dicūt quidam ex præmiſſis. d. tit. de præſump. Bal. idem voluit in d. conſ. 77. ſub nu. 1. eiuſdem fuit ſententiæ Cœpol. cōſ. 29. viſo proceſſu facto ſuper homicidio. col.
5 6. verſ. 8. ſubeſt etiam. ex perſonis enim † dicta penſamus, vt d. l. vnica. C. ſi quis Impe. maledix. & tūc iſta iactatio: ſeu minæ ſequuto effectu faciūt indiciū ad torturam. ita dixit Blanc. d. tract. d. nu 183. verſ. minę
* autē aſſerens ibi ſic * communiter dici, & diſtingui per Doct. vt etiam ante eū eſt atteſtatus Imo. in l. vlt.
6 col. pen. verſ. vltimo inducit, de hære. inſtit. ſecus † ſi eſſet homo vilis, impotēs, nec ſolitus talia exequi. vt tradit Iacob. de Beluiſ. in d. eius pract. d. nu. 39. debet enim qualitas criminis, & perſonæ conſiderari per d. l. metū. ff. quod met. cau. & l. 3. in prin. ff. ex quib. cau. maio. & melius. in l. famoſi ibi, an qui fecerit. ff. ad l. Iul. maieſt. quia ex dictis facta penſamus, vt l. fi. C. de offi. magiſtri militum. & l. habes. ff. de ſuppel. legat.
7 & lubricum linguæ † facile trahi non debet ad pœnā. d. l. famoſi. ff. ad leg. Iul. maieſt.

Et ita intelligendū eſt procedere ſupradictā contrariam opinionem Spec. & aliorum ſupra citatorū in d. contraria opinione, ꝙ iactatio faciat indiciū ad torturam, attenta qualitate perſonæ, vt ſi eſt potens, diues, homo malæ vitę, conditionis, & famæ ſolitus ſuas minas exeq. vt ait Hipp. d. §. diligēter nu. 85. verſ. quæro nunc de alio quotidiano: idē inquit Thomas

Piperata

Piperata in tract. de fama, nu. 49. ver. Idē ſi ſe iactaſſet. ſic ēt tradit Nouel. d. tract. ad defenſam loco nup allato in d. verb. citatio. nu. 77. & itidem ſimiliter diſtinguit Boſſ. in ſuo tract. crim. tit. de indic. & cōſideratione ante tortur. nu. 44. vbi teſtatur hāc eſſe * commun. opin. Doct. in d. l. metum, per glo. ibi. C. quod met. cauſ. & in d. l. vlt. ff. de hered. inſt. & Iaſ. in l. ſi ſuper. C. de tranſa. & dicit eſſe fundamentum ſuper d. l. vnica. C. ſi quis Imp. maledix. ibi, ex pſonis hominū dicta penſemus. & Menoc. de arbitr. iudic. lib. 2. cētu. 4. caſ. 361. poſt nu. 39. verſ. aut is minans eſt homo vilis. & Blan. d. tract. de ind. nu. 187.

Tamen ſupradictam contrariam opin. q̄ iactatio faciat indiciū, dicit Io. And. in addit. ad Spec. d. §. ſpecies, in d. verſ. violenta. ſuper d. verb. lex vnica, in d. litera D. in fi. ſeruari de cōſuetudine, & obſeruātia, vt ibi, ver. quicquid tñ ſit de iure contrariū ſeruat; quia ex vnico indicio torquetur, d. tit. de præſump.

Alia ad concluſionem ſpectantia tradentur infra in concluſione minæ.

CONCLVSIO DCCCLXXII.

ARGVMENTVM.

Iactare ſuum neminem præſumi quo pacto accipiatur.

SVMMARIVM.

1 *Iactare ſuum nemo præſumitur.*
2 *Auarus quilibet præſumitur.*
3 *Quilibet potius tendit ad conſeruandū, q̄ ad perdendum.*
4 *Donatio in dubio non præſumitur.*
5 *Penſionem ſoluens pro alio multis annis, quam veriſimiliter ſine mandato non ſolueret, tunc mandatum habere præſumitur.*
6 *Paterfamilias diligens & ſtudioſus ſuum iactare non præſumitur.*
7 *Donare, atque adeò ſuum iactare præſumitur, cum res eſt parua, & tradens ſit diues, & recipiens pauper vel talis in quem cadat affectio.*
8 *Iactare ſuum is præſumitur, qui dat vt aliquid faciat in ſuo, etiam ſi eſſet magna quantitas, quod alias non eſſet facturus.*
9 *Iactare ſuum is præſumitur, qui aliquid dat ex aliqua falſa cauſa, quam ſcio falſam de præterito.*

1 Iactare ſuum † nemo præſumitur: ita conſultus reſpondit Pau. in l. cum de indebito. §. qui enim ſoluit. vbi ſcribentes, ff. de prob. ſic ēt colligit ex Imp. Iuſtiniani. reſcripto in l. vlt. ibi neq; eni ſic homo ſimplex. C. arbitriū tutelę, & videre eſt ex eod. Pau. in l. Campan. ff. de oper. libe. in eandē deſcēdit ſnīam gl. in l. ſi hæres la 1. §. vlt. ſuper verb. per errorē. ff. ad Treb. vt, & cenſuit gl. in c. q̄a veriſimile ſup verb. conceſſerit de præſumpt. per c. ſuper hoc. §. ſic nũæ experientiæ de renunc. & c. ſolicite. §. quia nō eſt veriſimile de teſti. ſpol. ſic aſſeruit, & Specu. §. 1. poſt nu. 33. verſ. quid ſi ego peto. tit. de pet. & poſſ. idē decidendo ſenſit Affl. dec. 13. vertitur dubium nu. 21. ver. q̄ partis agnitio arguit, ut & conſulendo dixit Pariſ. conſ. 39. an regula decernens nu. 5. verſ. non ſit credibile. uol. 4. eiuſdem fuit ſnīæ Bal. l. ſi domus. n. 2. ff. de ſer. urb. pręd. q̄ etiam probauit Caſt. in l. cū quid nu. 12. verſic. extra iſtos caſus. ff. ſi cert. pet. ubi glo. ſuper uerb. pro cauto. circa med. quod nec latuit Io. Neuiz. in conſ. 68. nu. 9. & Fulg. in l. quod nerua. nu. 19. ff. depoſ. & Franc. Aret. conſ. 14. nu. 18.

2 Concl. noſtræ ratio eſt; quia quilibet † auarus præſumitur, teſte glo. in l. quæ dotis ſuper uerb. tenebitur. ff. ſol. mat. ac quia quilibet potius † tendit ad conſeruandum, quam ad perdendum, ut teſtatur Pariſ. in d. conſ. 39. nu. 6. d. uol. 4. per tex. in d. c. ſuper hoc de renun. & d. l. cum de indeb. de probat.

4 Hinc illud conſequitur, † ut in dubio donatio nō præſumatur: ut docuit gl. in l. utrū. ff. de don. int. uir. & uxo. cui accedit Biſignet. in dec. 1. Petr. exiſtens. nu. 6. tit. de don. int. uir. & uxor. etiam tradit Iaſ. in d. l. rogaſti. d. §. ſi ubi nu. 5. verſ. item dum glo. ff. ſi cer. pet. ad idē ſcripſit Fulg. in l. ſi paterno. nu. 2. C. de neg. geſt. & in l. ſi procurator. § idem Papin. il 2. nu. 1. ff. mand. ut etiā confirmauit Cum. in l. ſi aliquam nu. 9. ff. de acq. poſſ. ad idem reſpondit Mar. Man. in conſ. 221. num. 54. vol. 2. de quo latiſſimè diximus ſupra in cōcl. 554. Donatio regulariter non præſumitur.

5 Ex concl. ēt noſtra fit, vt quis ſoluēs † penſionem pro alio multis annis, quā veriſimiliter ſine mādato minimè ſolueret, tunc mandatum habere præſumitur per ſupra traditam concl. q̄ nemo velit iactare ſuū: vt auctor eſt Tiraq. in tract. de pręſump. ſ. 1. gl. 4. poſt verſ. 31. verſ. tamen ſi poſteriorem ſequi.

6 Intellige conclu. ſupradictam procedere † in hoīe diligēti, & ſtudioſo p̄refamilias: vt d. l. cū d̄ indeb. ibi, & maximè ſi is. & ibi gl. ſup verb. diligens. ff. de pba.

Limitabis concl. & illationem non habere locū, 7 qñ † res data ſit parua, & tradens ſit diues, & recipiēs pauper, vel talis in quem cadat affectio, vt dixit glo. ſuper d. verb. pro cauto circa med. in d. l. cum quid. ff. ſi cer. pet. & gl. in l. ſi filii tui ſuper verb. probet. C. de dona. inter vir. & vxo. & d. l. vtrum. ff. eo. tit. vt & placuit Caſt. in d. l. cum quid nu. 11. ff. ſi cer. pet. cui accedit Fulg. in d. l. ſi paterno. C. de neg. geſt.

8 Secundo limita, niſi datem, † vt aliquid faceres in tuo ēt ſi eſſet magna quantitas q̄ alias non eſſes facturus. ex l. ſed & ſi mors. §. cū q̄s. ff. de don. inter vir. & vxo. & aſſeruit Caſ. in d. l. cū quid n. 11. ff. ſi cer. pet.

9 Tertio limita, ſi ex aliqua cā falſa † aliquid darē, quam falſam ſcirem de præterito, & tibi tradidiſſem, vt l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. & idem Caſtr. ait d. l. cum quid. d. nu. 11. ff. ſi cer. pet.

CONCLVSIO DCCCLXXIII.

ARGVMENTVM.

An illud, quod idem olim fuit, hodie eſſe pręſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Idem quod olim fuit, hodie eſſe præſumitur.*
2 *Excommunicatus olim, & hodie præſumitur excommunicatus, niſi contrarium probetur.*
3 *Poſſidens olim, & hodie poſſidere præſumitur, ſi alleget.*
4 *Idem quod olim fuit in eſſentia etiam hodie præſumit eſſe.*
5 *Rei amiſſionem allegans illam debet probare.*
6 *Quātitas verū, quæ fuit in depoſito, vel in legato, vel in alia obligatione, hodie eſſe præſumitur niſi contrariū probet.*
7 *Qui olim fuit pater, patronus, dominus, filius, libertus, ſeruus, & hodie præſumitur.*
8 *Qualis olim fuit, talis etiam hodie præſumitur.*
9 *Calūniatus in accuſat. 1. & in ſecūda calūniari præſumit.*
10 *Tutor, qui olim male ſe geſſerit in adminiſtranda tutela, & hodie perperam ſe gerere præſumendum eſt.*
11 *Rem immobilem ſitam fuiſſe intra illos terminos ſi conſtet præſumitur ibidē, & hodie eſſe, niſi probetur contrariū.*
12 *Res immobiles non mutantur de loco ad locum.*
13 *Res immobiles poſſunt mutari mutatis terminis.*
14 *Mutationem rei immobilis allegans illam debet probare.*
15 *Res immobiles interitu perimuntur.*
16 *Qui olim paſſus eſt, & hodie pati præſumitur, ut qui olim fuit iratus, inimicus, vel amicus etiam hodie talis præſumatur niſi contrarium probetur.*
17 *Paſſiones intrinſecæ, non intrinſecæ durare præſumūtur. Ratio eſt. nu. 18.*
19 *Qui fuit in aliquo loco, vt in aliqua ciuitate, & hodie eſſe præſumitur.*
Fallit vt nu. 21.

20 Qui

Digitized by Google

20 *Qui dicit aliquem eſſe alibi id probare debet.*
22 *Qui olim habuit,& hodie præſumitur habere.*
23 *Conſumptionem rei allegans illam probare debet.*
24 *Qui litigauit,geſſit,vel procurauit non præſumitur hodie id facere, quantum ad ipſum agere, licet ſecus ſit in voluntate.*
25 *Qui olim fuit infans,hodie non præſumitur infans. Ratio eſt nu.26.*
27 *In probatione temporis ſemper principium tēporis eſt probandum,& cur.*
28 *Idem quod olim fuit, quod pertinet ad prædicamentum quando, hodie non præſumitur eſſe, etiam ſi neceſſitas hoc non ſuaderet, ſed veriſimilitudo naturalis.*
29 *Senes,qui in ſenectute græcas literas didicerunt.*
30 *Et ſi alterum pedem in tumulo haberem, non pigeret aliquid addiſcere, Sapientis cuiuſdam ſententia.*

1 Identitas durare præſumitur,vel,vt aliter, & apertius dicamus: idē † quòd
olim fuit,hodie eſſe præſumiť: ſic docet Bal.in l.ex ꝑ
ſona col.1.ſub nu.2. C.de proba.hoc idem colligitur
ex eo,quod tradidit Innoc.in c.propoſuit. de cler.ex-
2 com.de poſ.min. vt † ſi quis olim excommunicatum
fuiſſe probetur,ſemper tanquā excommunicatum re
pelli, niſi de abſolutione doceat. quod etiam probať
* ex eo,ꝙ tradidere ſcribētes * cōmuniter in l. ſiue poſ
ſideris,C.de prob.& in l.nō ignorabit, C. ad exhib.vt
refert Alex.in cōſ.133. viſo proceſſu cauſæ inter Mar
cum Gualchinum.col.3.num.5.poſt verſ. nec obſt.ſi
diceretur,ꝙ iſte teſtis,lib.1.ꝙ ſcilicet, qui olim poſſe
3 dit † præſumatur & hodie poſſidere,ſi alleget,ſic etiā
notauit Arch.in c.Pontifices,7.q.1.idem tradit Spec.
in tit.de peti. & poſ.§.1.verſ.vlt. ſic tradidit Bal. in d.
l.non ignorabit, nu.1.C.ad exhib. vbi etiam Cyn. &
Sal.in l.indicia.C.de rei vend.idem Bal.in l.ſi mino-
rem,nu.6.C. de in integ. reſt.min. ſic etiā ſenſit Alb.
in c.olim.il 1.col.5.ſub nu.14.de reſtit. ſpol.cum ſex-
centis alijs relatis à Tiraq.in tract. de præſcr.in verb.
continuè, &c. gl. 5.

Concl.hanc Bal. ampliat. in octo prædicamentis,
in d.l.ex perſona.ſub d.nu.2.verſ.in his octo. ſingulo
rum exempla afferens.

Primùm itaque concluſio ampliatur in prædica-
4 mento ſubſtantię † vt ꝙ olim fuit in eſſentia etiā ho
die præſumatur eſſe,arg.l.teſtium,in fi. C.de teſtib.&
l.ſi quis ex argentarijs, §.vlt. ff.de eden. Hinc iure,ac
5 meritò infert Bal.vt qui alleget rei amiſſionem † illā
debeat probare,d.l.teſtiū,in fi.quod tamen cum diſt.
Bar.admittendum putem. in d.l. ſi quis ex argētarijs,
§.an verò nec hæredi.ff.de eden.

6 Secundo loco ampliatur in quantitate, † quātitas.
enim rerū,quæ fuit in depoſito,vel in legato,vel alia
obligatione, hodie eſſe ꝑſumiť, ꝑ l. Lucio. ff.de act.
& obl.& l.Sēpro.ff.de leg. 2.niſi facta diminutio,v l
augmentū per iuris viam probeť directè,vel per obli
quū,ex l.iuriſgentiū,§.adeò.ff.de pact.l.3. §.cōditio.
ff.de adim.leg.l.quinquaginta.ff.de ꝓb. & l.1.C. ꝓb.

7 Tertiò ampliāda eſt in ꝑdicamento relationis,†vt
qui olim pater, patronus, dñs, filius, libertus, ſeruus,
fuit,& hodie præſumatur,l.matrem. C.de prob.

8 Quartò amplia in prædicamento qualitatis:† nam
qualis olim fuit,talis ēt hodie præſumiť,c.ſemel ma-
lus,vbi gl.& Dyn.& Ancha.de reg.iur.in 6. ꝙ ēt pro-
nunciatum elicitur ex Arriani I.C.rñſo.in l.non oēs.
§.à Barbaris,ff.de re milita.vbi rñdit I.C.quod ſi mi-
les male ſe habeat in militia, non ſit ei amplius fidē-
dū, ꝙ non ſit veriſimile ꝙ in futurū bene ſe habeat.
Hinc ꝓpterea dicebat Vlpi.in l. ſi cui crimen.§. iiſdē,ff.
de accuſ.ꝙ qui calūniatus fuit in accuſatione prima
9 † calūniari præſumať & in ſecunda,idem ēt dicebat,
10 ꝙ ſi quis tutor † in adminiſtratione malè olim ſe geſ
ſerit, & hodie perperam ſe gerere præſumendū ſit, in
l.3.§.ſi autem,& in §.ſi curator,ff.de ſuſpect. tutor.in
quam ſuiam plura alia Iuriſconſultorū reſponſa per
ſimilitudinē poſſent adduci,vt l.alij,ff.eo.de accuſat.
l.produci.ff.de teſtib. & l. locatio.§. reliquatores ve-
ctigalium,ff.de public.vt obſeruauit Accur. in d. l.ſi
cui.§.iiſdem,in verb. admittendum eum.ff.de accuſ.

11 Quintò ampliare poteris, vt & in ſitu † ꝓcedat, nā
ſi conſtat rem immobilē ſitam fuiſſe intra illos ter-
minos,præſumiť ibidem & hodie eſſe, c.ex literis, de
prob.niſi deſiiſſe in loco probetur directo,vel per ob-
liquū. Hoc aūt eſſe non poteſt per mutationē ipſius
12 rei.quia res immobiles † non mutanť de loco ad lo-
cū:vt l.2.C.quand.& quib.quart.pars debe.ſed pōt eſ-
13 ſe permutationē terminorū, † vt quia fundus augea-
tur,vel minuatur,l.ſi quis duas, ff.commun.præd.vel
à flumine,vel ab homine: vnde quod olim fuit iuxta
viam,nunc eſt iuxta flumen,vt l.ſi locus, ff.quemad.
ſeruit.amit.& ſic de alijs ſimilib. qui verò talē muta-
14 tionē allegat,† debet eam probare: vt in l.1.& l.2.C.
fin.regund. & l.in finalib. & l.eos,ff.eo tit.fi.regund.
15 Item poteſt eſſe perempta per rei interitum † de qua
quæritur, & deſtructa,l.domum. ff.de contrah.empt.
vel fundus ruit in profundum,ꝙ appellatur chaſma.
& ſic deſijt eſſe in loco, in quo prius erat, quia deſijt
eſſe in ſubſtantia.ſic Bal.in d.l.ex perſona. col.2.poſt
nu.3.verſ.item dico in ſitu eſſe.C. de proba.

16 Sextò ampliabis in prædicamento Pati.† nam qui
olim paſſus eſt,hodie ēt pati præſumitur,vt qui olim
fuit iratus alij vel inimicus,vel amicus, ēt hodie talis
præſumatur, niſi directè vel per obliquum aliud pro-
betur,vt in l.ipſius. C.famil.erciſc.& l.3. §.vlt.cum l.
ſeqq.ff.de adimen. legat.

Quā ampliationē intelliges,vt procedat in paſſio-
17 nibus intrinſecis † & mentalib.nā iſtæ præſumunť cō
tinuæ: ſecus ſi paſſiones proueniant ab actu extrinſe-
co,& corporales ſint: hæ namq; non præſumunť cōti
nuæ id ergo non haberet locū, vbi quis patitur iniu-
riā per verba & motus extrinſecos, non enim ſequiť
quē eſſe percuſſum, ꝙ ſemper percutiatur, nec febri
laboraſſe,ergo ſemꝑ febricitaſſe,vt l.maritus, ff.loca.

18 Huius rei ratio eſt,† nā huiuſmodi non iudicantur
ſecundum naturam paſſionis, ſed ſecundū naturam
actus,ſiue agere, ꝙ non eſt continuum: nam hæ paſ-
ſiones ſumpſerunt nomen ab agere,non à pati; quia
illud hoc dignius eſt,ideo agere conſideramus: iuxta
not.à gl.in l.1. & 2.ff. de ſeru.vrb.præd.

19 Septimò amplia in prędicamento vbi:† nam & in
quo loco quis fuit,vt in aliqua ciuitate,nō in angulo
ēt hodie præſumiť eſſe: d.l.ſi quis ex argētarijs,§.pen.
ff.de eden. nam in rebus quæ mouentur, eſſet falſum
20 naturaliter.Ergo qui dicit alibi eſſe, † hoc ꝓbare de-
bet directo,vel per obliquum,vt ait Bal.vbi ſup.

21 Id verò locum non haberet in fugitiuo † vel erro
ne,ſiue in naui, quæ eſt in mari, nam conſuetudo fu-
gitiui, vel erronis,& nauis eſt,vt nunquam in eodem
loco permaneat,l.quis ſit fugitiuus,ff.de ædilit.edic.
& l.Cæſar.ff. de publ.

Octauò velim amplies in prædicamento habere,
22 † etenim qui olim habuit,& hodie habere præſumi-
tur,l.ſiue poſſideris, C.de proba. & qui ſemel habuit
ciuilitatem,& hodie habere præſumitur: vnde infer-
tur, ꝙ quando probatur aliquid ad aliquem perue-
23 niſſe,† ſi dicat conſumptum, hoc debeat probare,te-
ſte gl.in l.creditor. §.ſi inter.in verbo negeť. ff.mand.
cum alijs adductis à Bal. in eod.nuper relato loco,vt
& nos id ſupra notauimus.

Nunc verò concl.limitabis, vt locum ſibi nō ven-
24 dicet in prædicamento agere;† quia qui litigauit,geſ
ſit vel procurauit; non præſumitur hodie id facere,
quantum ad ipſum agere,ſiue facere: licet ſecus ſit in
voluntate,ſiue ipſo uelle,vt l.3.ff.de prob. & l.de æta
te,ff.eo.vt declarat Bal. vbi ſupra.

Secundo loco limitanda eſt, ut non procedat in
25 prædicamēto qñ, & ſic in ætate, † nam qui olim fuit
infans,

infans, hodie non præſumitur infans. l. cum te. & ibi not. C. de prob. alioqui naturæ neceſſitas repugnaret.
26 Cuius rei ratio eſt, † nam ſolo tractu tpis mutatur ætas & in his, quæ ſolo tractu tpis mutantur, non poteſt eſſe præſumptio vniformis. Item quia principiũ ætatis eſt incertum, neſcimus enim qñ talis ſit natus; ergo ex cõſequenti ſerie proceſſus ætatis eſt incertus. Hinc arrepta occaſione Iacob. de Aret. dicebat, ꝙ in
27 probatione tpis † ſemper ſit probandum principiũ tpis: quia ignorato principio, neceſſe eſt ignorare, ꝙ ex eo ſequit: ita dixit Iac. de Aret. in l. teſtiũ. C. de teſtam. quem refert & ſequitur Bal. in d. l. ſi minorem, col. 2. nu. 4. verſ. quæro hic. C. de in integr. reſt. minor.
Quam poſteriorem limitationem extendas, et ſi
28 neceſſitas hoc non ſuaderet, † ſed veriſimilitudo naturalis, non enim ſequit, iſte in pueritia neſciuit literas, ergo adultus neſcit. l. Stichus. ff. de leg. 3. nã & ſe-
29 nes plures † literas et græcas didiſſe memoriæ eſt ꝓditũ, & de M. Portio Catone teſtat Plutarch. in eius vita, & de P. Terentio Varrone tradidere Euſeb. & Volater. lib. 20. Anthrop. & de Laurentio Valla ſcripſit Pontanus lib. de Principe, & de multis alijs apud hiſtoricos videre eſt. Hinc ille apud Pomponiũ in l. apud Iulian. ff. de fideicom. lib. ait [illegible] idest.
30 Et ſi alterum pedem in tumulo haberem, † non pigeret aliquid addiſcere. Et ad hanc noſtram confirmandam limitationem ea pertinent, quæ fuere notata in c. ſi ex tempore, de reſcrip. lib. 6.

CONCLVSIO DCCCLXXIIII.

ARGVMENTVM.

Identitas rerum quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Identitas rerum, vt domus, fundi, vel ſimilium probatur per confinia, & alias demonſtrationes.*
2 *Identitas rei dr̃ probata, etiam ſi duo tm̃ ſint confines, & aliæ demonſtrationes non conueniant rei demonſtratæ.*
3 *Rei demonſtratæ demonſtratio non exigitur.*
4 *Identitas rei non dicitur probata, ſi expreſſæ ſint quatuor aut plures demonſtrationes, & duæ tantum conueniãt.*
5 *Identitas rei probandæ cauſa oĩa confinia ſunt probanda, quando contra aliquem ageretur, vt incideret in pœnã.*
6 *Identitas rei etiam per coniecturas poteſt probari.*
7 *Identitas rei facile præſumitur, vt excludatur præſumptio pluralitatis.*
8 *Identitas delicti probatur ex identitate loci, & temporis.*
9 *Identitas rei per famam publicam, & opinionem vulgi, & gentium poteſt probari.*
10 *Identitas rei in antiquis etiam per ſemiplenam probationẽ poteſt probari.*
11 *Identitatem rei allegans, eam debet probare.*
12 *Identitas rei non præſumitur, niſi probetur.*
13 *Pluralitas rerũ non præſumitur, ſi non fuerit à parte deducta, quãdo vtraq; pars de vna re ſolum articulatur.*

1 Identitatem alicuius rei, † veluti domus, fundi, vel ſimiliũ ꝓbari per confinia, & alias demonſtrationes, affirmauit Aym. Crau. conſ. 112. nu. 3. & conſ. 198. nu. 2. ante eũ dixit Bar. in trac. de teſtib. n. 28. 29. & ſeq. verſ. hãc eandem rem. Rui. et in conſ. 115. poſt nu. 2. verſ. & ex alio videtur conſtare, vſq; ad nu. 5. vol. 5. Dec. quoq; conſ. 109. pro tenui; poſt nu. 1. verſ. & hoc præmiſſo, teſtem laudat Alex. in cõſ. 54. ponderatis verbis, vol. 3. idem cauit Pariſ. in cõſ. 67. nu. 10. vol. 1. vt etiam tenet Bar. Soc. in cõſ. 89. nu. 1. vol. 1. ad quod etiam extat gl. in l. ſi quis in fundi vocabulo. ff. de leg. 1. ſuper verb. nominauerit. & magiſtraliter tradit Bar. in l. demonſtratio. in 7. q. nu. 14. verſ. 7. q̃ro. ff. de cõd. & dem. & ibi coĩter omnes ſequuntur eum, vt idem teſtat Pariſ. vbi ſup. quib. accedit Nat. in conſ. 275. nu. 5.
2 Amplia, vt concluſio locũ ſibi vendicet, † etiam ſi duo tm̃ ſint confines, & aliæ demonſtrationes non conuenirent rei demonſtratæ; quia & tunc probata dr̃ identitas: vt proditum eſt à Bar. Soc. in d. conſ. 89. nu. 1. vol. 1. & notat in l. forma. ff. de cenſi. & ibi gl. ſuper ver. vicinos ibi, ſic ſufficiat dici duos confines l. ſi quis in fundi vocabulo. ff. de leg. 1. ſufficit enim ꝙ aliqua qualitas, quæ concordet, probetur: q̃a reliquæ demõſtrationes fruſtratoriç ſunt, & nõ debent vitiare, ſi
3 omittũt: cũ rei demõſtratç demõſtratio † nõ exigat. l. 1. ff. de dot. præleg. l. vnica. C. rei vxor. act. & doctè cõcludit Bar. quẽ ſequitur Pau. de Caſtr. in d. l. demonſtratio falſa. ff. de cõd. & demon. quẽ ſequitur Fel. in c. cũ cauſam. col. vlt. poſt nu. 12. verſ. quinto ſcias. de proba. idem tenet Rui. in conſ. 115. poſt nu. 3. vſq; ad nu. 5. vol. 5. quod, & probauit Crau. in conſ. 198. nu. 2. cum plurib. ſequen. vbi id probat auctoritate Alex. in conſ. 133. col. 3. ad fin. nu. 5. lib. 1. idem voluit Cor. in conſ. 206. circa fi. lib. 4. nu. 9. ibi concurrentib. pluribus circunſtantijs probatur identitas ſic reſpondit etiam Burſ. in conſ. 106. nu. 23. vol. 1.
Limita hanc ampliationem, vt procedere poſſit,
4 † quando eſſent expreſſæ tres demonſtrationes tantum & duæ conuenirent: quia eo in caſu ſatis erit ad probandum identitatem duos confines uerificari; ſecus uerò ſi quatuor aut plures exprimerentur, quarũ duæ tm̃ conuenirent: quia tunc res dubia uideretur, & identitas non probaretur: ut ſcripſit Alex. in conſ. 73. uol. 3. quem referendo ſequitur Dom. meus ampliſs. Card. Alb. in ſuis lucubr. ad Bart. in d. l. demonſtratio. nu. 2. ff. de cond. & demonſt.
Secundò limita eandem ampliationẽ, ut uera non
5 ſit, qñ † contra aliquem ageretur, vt incideret in pœnam; quia & tunc neceſſe erit confinia oĩa verificare, vt cautum eſt ab Alpheno Varo. I. C in l. in teſtõ. ff. de condi. & demonſt. & ita tradit Alex. in conſ. 35. vol. 5. relatus ab eo Card. Alb. loco proximè citato.
6 Secundo amplia, vt etiam per coniecturas † probari poſſit identitas: ita colligitur ex Bar. in l. demonſtratio. ff. de condi. & demon. & Ang. in l. ſi certis annis. C. de pactis. quib. accedit Affl. in deciſ. 23. nu. 3. & ante eũ Bal. in conſ. 267. vol. 2. & huc pertinẽt, q̃ retulit Dec. in cõſ. 109. pro tenui. col. 1. ſub nu. 2. nec alio eſt referenda gl. in d. l. forma. ſuper d. verb. vicinos. verſ. itẽ ſi erret. ff. de cenſi. & in c. ſi Papa. ſuper d. verb. probata ibi, ſed illud habet locũ de priuil. in 6. & gl. in c. cũ cauſa. de proba. ſuper verb. adminicula. ad idem ꝛñdit Barb. in conſ. 6. quaſi per totũ. & in col. 7. verſ. ſtat ergo vera, & firma concluſ. vol. 2. ad ꝙ extat riſum Laur. Silua. in conſ. 57. nu. 5. 6. 7. & plur. alijs ſeq. nec alio reſpexit Aym. Crau. in conſ. 198. n. 1. & ſeq. vbi, ex quo non præſumitur pluralitas, eſt p̃ſumenda
7 identitas. de facili enim † præſumit identitas corporis ſecundũ Pet. de Ancha. in conſ. 144. in cã, & quæſtione Ioannis circa fi. & hoc vt excludatur præſum-
8 ptio pluralitatis, ex quo fit, ꝙ identitas delicti † probatur ex identitate loci, & tẽporis, vt traditum eſt ab Alex. in conſ. 30. col. 2. ad fi. lib. 7. quem ſequit Cra. d. conſ. 198. ſub nu. 2. verſ. & alibi tradit Alex. ampliationis et noſtræ ſententiã probat Rimi. in conſ. 164. nu. 47. & in conſ. 254. nu. 11. & ſeq. vol. 2. idem voluit Cæphal. in conſ. 170. nu. 25. vol. 2. quos ſequitur Bar. in conſ. 80. Do. Ludouicus. nu. 1. vol. 1.
Tertio amplia, vt vera ſit concluſio, vt etiã per fa-
9 mam publicã, † & opinionem vulgi & gentium probari poſſit identitas, vt ſcripſit Bal. in conſ. 265. verba laudi ſic dicunt, et in conſ. 267. in prin. vol. 2. cui adhæret Rui. in conſ. 50. nu. 16. vol. 1. in eandẽ deſcẽdit ſententiam Barb. in d. conſ. 6. nu. 16. volu. 2. huc item reſpexit Pariſ. cõſ. 27. nu. 19. et 25. vol. 1. quod intellige verum, qñ cohærentiæ ſunt mutatæ; vt vltra iam

allata

allata conſuluit Nat.in conſ.235.nu.15.& ſeq.vol.2. & Lauren.Silua.in conſ. 57.nu.2.verſ.1. ex diuerſitate cohærentiarum, & nu.5.vſque ad nu.10.

10 Quartò velim amplius identitatem et probari † in antiquis per ſemiplenam probationem: vt dixit Bar. Soc.in d.conſ.89.nu.3. per c.cū cauſam, de prob.vol. 1.idem ſenſit Dec.d.conſ.109. pro tenui.poſt num.2. verſ. & licet iſte videatur, à qua ſententia non receſſit Card.in clem.1.de proba.& voluit Laur. Silua. in d.conſ.57. poſt.nu.6.in fi. idem confirmauit Pariſ.in conſ.107.nu.7.lib.1. atque per verba enunciatiua poſita in inſtrumento antiquo, vt cōſultus docuit Barb. in conſ.6.nu.3.lib.2.per gl.in c.ſeries,ſuper ver.inſtrumentum,de teſtib.c.cum cauſam.de prob. glo.in c.ſi Papa.ſuper verb.probata. de priuileg. in.6.ac reſpondit Soc.iun. conſ.65.nu.7.vol.1. vbi communē * ſcribentium ſententiam eſſe teſtatus eſt, & cauit Silua. in conſ.57.poſt nu.7.in fi.& nu.8.& 22.

11 Intellige tñ concluſionem, † vt hæc identitas probari debeat ab eo, qui eandem allegat, & qui in ea ſuæ intentionis fundamentum conſtituit: vt protulit Aym.Crau.in conſ.198.nu.4.ver.pro quo facit: vt & aſſeruit Card.Zabarel.in conſ.118. monaſteriū S. Iuliani.col.1.in fin.verſ.ſimiliter priuilegium Adriani.
12 ea ratione,quia non præſumitur,† niſi probetur: vt p Rui.in conſ.141.nu.4.& in conſ.65.nu.3.& 10.vol.5. & Silua.d.conſ.57.nu.3.quod maximè verum eſt, ſi de re capitali agatur:vt dixit Crau. conſ.254.nu.2. & ſeq.de veritate tamen huius rei inferius ſuo loco dicemus in concluſione pluralitas.

Limita hanc proximam intelligentiam ſibi locū
13 non vendicare, † qñ vtraq; pars de vna re ſolum articulatur: quia tunc pluralitas non præſumitur, ſi non præſumitur,ſi non fuerit à parte deducta:vt dicit Afflict.in d.deciſ.23.nu.2. referendo Bart.in l.2.nu.2.C. de error.aduocat.vbi loquitur de ſententia continēte vnam ſummam, & libello aliā, & docet fieri poſitionem, q tantum lata fuerit vna ſentētia. & ibi Bal. vbi loquitur de proban.negatiua. quia ibi ex diuerſitate ſummæ,diuerſæ ſententiæ præſumuntur.

CONCLVSIO DCCCLXXV.

ARGVMENTVM.

Identitas perſonarum quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 Identitas perſonarum debet probari per nomen, & cognomen illius perſonæ,de qua agitur.
2 Identitatem perſonarum non ſufficit probare per nomē, & cognomen, quando eſſent alij eiuſdem nominis: ſed debet articulari, & probari illos eoſdem eſſe, qui deſcripti reperiuntur in inſtrumento.
3 Poſſeſſionis probandæ modus, cum res tempore mutatur.

1 Identitatem perſonarū debere probari per nomen, † & cognomen illius perſonæ, de qua agitur, habetur cautū, in l.demonſtratio falſa.ff.de cond.& demonſtr. ad hoc conſuluit Crau. conſ.169. nu.4. verſ. ſecundo rñdeo. & in conſ.198.poſt nu.2.verſ. alibi ſcribit Bal. & tradit Mattheſil.in l. 1.nu.3. C.ſi vnus ex plurib.

2 Intellige cōcluſionem non procedere, † qñ eſſent alij eiuſdem nominis:quia tunc non ſufficit conſtare de nomine, & cognomine, ſed dēt articulari, & pbari illos eſſe eoſdē, qui deſcripti reperiuntur, vel ut in inſtr̃o, vel alia ſcriptura: vt tradit Dec. in conſ.76.pro tenui.ſub nu.4.verſ. nec obſtat. vbi in ſimili adducit, q inſigniter conſuluit Card.& ſequutus eſt Abb.in c. cum Ioan. de fid.inſtrum. col.vlt.verſ.ſed extra glo. quarto vbi voluerunt, quod ſi duo ſunt in inſtrumēto deſcripti pro teſtibus, vt A. & B. eorum cognomine expreſſo, & poſtea inſtrumentum de falſitatis crimine redarguatur, ac duo teſtes eiſdem nominibus producantur, negantes ſe interueniſſe confectioni, hoc non ſatis eſſe ad reprobationem inſtr̃i: quia dici non poteſt probatum illos eoſdē eſſe, qui deſcripti ſūt in inſtrumento reperiuntur, poſſunt enim alij eſſe, qui eiſdem nominibus vocarentur, & ita probatio nō concludit.idem Dec.tenuit in conſ.101.col.2.verſ.vnde, vt excludatur talis præſumptio. & ſequitur in conſil. 210.col.4.nu.9.verſ.ad hoc facit.& tenet Cor.in cōſ. 146.col.2.poſt med.ver. nec probatur identitas,lib.3. vbi ex ſola nominatione proprij nominis, nō probari identitatem perſonæ clarè oſtendit. Ideo articulādum & probādum erit illammet fore perſonam, quæ deſcripta fuit in inſtrumento.

3 Prout etiam debet articulari,& probari, † qñ res tempore mutatur, vel variatur; vid. q poſſeſſio, quę hodiè eſt poſita inter tales fines, & poſſeſſio, quæ olim erat poſita inter tales fines eſt vna, & eadē, vt tradit Dec. in d.conſ.109.nu.2.verſ.vbi inquit, q qñ ex curſu tēporis, & in conſ. 91.diligenter pro tenui. col.3. poſt nu.3.verſ.hoc autem tali ratione, & in conſ.129.col. 1.in fi.poſt num.2.verſ.præterea, & ſecundo per no.à Bar.in d.l.demonſtratio falſa.ff.de condi. & demon. de qua re meminit etiā Mattheſ. in l. poſt nu. 3. verſ. item & poſſeſſionis, C.ſi un.ex plurib.appel.

CONCLVSIO DCCCLXXVI.

ARGVMENTVM.

Identitas ſcripturæ, & contractuum vt probetur.

SVMMARIVM.

1 Identitas ſcripturę probatur per comparationem literarū. Quod declara, vt nu. 2.
3 Identitas contractuum probatur, quando fiunt eodem loco, eodem tempore, & coram iiſdem teſtibus.

1 Identitas ſcripturæ probatur † per cōparationem literarum, ut aſſeruit Pariſ.in conſ.19.nu.32.uerſ.nec dicatur, quod identitas cedulæ, col.3.fretus authoritate Bar. in l.quem hæredem, ff.de reb.dub.& in l.ſi ita ſcripſero. ff. de condit. & demonſtr.ubi Imo.& Socin.uerſ.ſed ſi ius, col.2.& hanc eandem ſenten. cōfirmat Soc. ſen. in conſ.142. col.4.ſub nu.9.uol.1. Alex.conſ.164.ſub nu.5. uerſic. idem talis ſchedula.uol. 3.

2 Declara, ut concluſio procedat † iux. formam legis.comparationes, cum duabus ſequen.C.de fide inſtru.ut declarat Pariſ.in d.conſ.16.nu.33. ubi uſq; ad nu.43. docet, quæ ad legitimam comparationem requiruntur, de quibus nos ſuprà in concluſione, comparatio literarum, diximus.

Nec ab re hic eſt ſubiungendum identitatem con
3 tractuum probari, † quando fiunt eodem locō, eodē tempore, & coram iiſdem teſtibus: ut ſcripſit Alex. in conſ.105.colum.2.cir.med.lib. 2. & ſequitur Crau. conſ.197.num.2. in quo loco uerſ. nec obſtat. extendit iſtud etiam habere locum, ſi exprimitur eadem cauſa, licet ſumma, ſeu quantitas ſit diuerſa, ex auctoritate Alex.in conſ.84.col.ult.lib.7.

CON.

CONCLVSIO DCCCLXXVII.

ARGVMENTVM.

Idoneus quo modo quis probetur, & quæ requirantur ad hoc.

SVMMARIVM.

1 *Idoneus per teſtes probatur.*
2 *Idoneitatis probandæ cauſa citatio partis non requiritur. Contrarium nu. 3. Reconciliatio nu. 5.*
4 *Citatio debet fieri, vbi pars extat, de cuius præiudicio agitur.*
6 *Citatio partis requiritur, quando in commiſſione eſſet dictum, citatis citandis.*
7 *Citatio partis requiritur, ſi adeſſet in commiſſione clauſula, ſi tibi conſtiterit.*
8 *Idoneitas probatur per teſtes, cum agitur de probanda idoneitate circa mores, vitam, & huiuſmodi, ſecus ſi agatur de probatione literaturæ, & ſcientiæ: nam tunc per examinationem perſonæ fieri debet.*
9 *Literarum peritiam per teſtes in illa ſcientia peritos poſſe probari, & cur.*
10 *Doctor eſt optimus teſtis ſuper peritia ſui diſcipuli.*
11 *Literarum peritia an per teſtes probetur explicatur, & contraria inter ſe ſcribentium ſententiæ conciliantur.*

Idoneum ad aliquod ſubeũdum munus aliquem eſſe optimè probari
1 poterit per teſtes deponentes † de habilitate impetrãtium ante confectionem literarum: vt dixerunt DD. Rotæ atteſtãtes etiam de ſtilo curiæ, & Cancellariæ, dec. 8. aliàs 270. ſi mandet auditori. tit. de pb. in nou. & probat tex. in clem. ne Romani. de iureiu. & ſentit ead. Rot. in dec. 6. aliàs 2. p eadem motiua. de teſtib. in nou. dicẽs poſſe recipi teſtes in abſentia pro inſtructione Iudicis de habilitate impetrantis.
2 Amplia concluſionẽ, † vt nec in ipſa (vt appellãt) idoneitate probanda citatio requiratur, teſte Bald. in l. neq; natales. nu. 8. verſ. nunquid, C. de prob. & in l. nõ dubium, poſt nu. 13. verſ. iuxta hoc quæro. C. de legib. & in l. quinquaginta, ff. de excuſ. tut. Fel. in c. dudum, col. 10. poſt nu. 33. verſ. adde etiam prædictis, & col. 32. verſ. ſecundo quæro vtrum in examinatione, de præſump. q relatu dignum cenſuit Rom. in ſing. 369. fuit vnus ex vobis, nu. 1. verſ. quarto fallit. idẽ ſtatuit Inno. in c. in cauſis, de elect. vt ẽt fuit deciſum à Dominis Rot. in deciſ. 497. aliàs 9. purificatio gratiæ, de conceſſ. præben. in nou. ſic quoque aſſeruit Card. in clem. vlt. q. 15. de reſcript. & in clem. 1. q. 3. de conceſ. præb. idem repetit Inno. in c. licet, in fi. de tranſla. prælat. vt etiam dirimere Domini Rot. in deciſ. 134. aliàs 7. de præben. ibi, ſunt tres, ſic ſentit & Lap. allegat. 66. verſ. nec obſtat præmiſſis, & hoc idem tradit Mil. in verb. citatio non requiritur, qñ executor. & in verb. gratia. ſi quis impetrauerit in communi forma. & in verb. procurator ſine mandato, q etiam tenet Phil. Franc. in c. ſi tibi abſenti. col. 4. in prin. verſ. ſecundo quæritur, de præben. in 6. vt & placuit Bonif. Vitel. in cle. vnica de offi. deleg. nu. 33. cum ſeq. quod quoque copioſè examinat Iaſ. in l. nec quicquam, §. vbi decretum, col. 9. fall. 14. de offi. procon. & leg. aſſerens iſta verba, ſi eſt idoneus, nullam requirere citationem, quia ſatis eſt hoc conſtare illi, qui de illius habilitate vult doceri, ſecundum Bal. in d. l. non dubiũ, C. de legi. & Lap. alleg. 6. viſis literis: nam iſta verba non faciunt conditionem, cum tacitè inſint, vt per Nicel. Placen. in concordan. gloſſarum, concord. 94. 35. fallen. huc ſpectauit Io. And. in c. ex par. de accuſ. cui placuit q vbi de habilitate perſonæ quæſtio eſt, vt, an Monachus admittatur ad accuſandum Abbatem, fiat talis diſcuſſio etiam non vocato Abbate, quod ſequitur Soc. in tract. de cita. art. 7. in fallen. iſtis adhæret Alex. in l. de vnoquoque, colum. 2. poſt num. 10. verſ. item fallit. vbi etiam Marſil. num. 62. verſ. quarto fallit. ff. de re iudic.
3 Contra hoc obſtare vr̃ † hoc eſt requiri in examinatione citationẽ, deciſ. Rotæ 88. aliàs 4. vbi executor. de re iudic. in antiquis, vbi decidunt DD. declarationem factam per executorem in præiudicium alterius non nocere, niſi fuerit citatus ipſe tertius, & poſſit appellari, cui aſſentitur Rom. in l. certum, C. vnde cogna. & ſequitur Alex. conſ. 218. viſis verbis domini Grnoldi. col. 1. poſt nu. 3. vol. 2. in quo cauit, quod
4 vbi extaret pars, † de cuius præiudicio agitur, debeat fieri citatio. & tenet Cur. in l. admonendi. col. pen. ff. de iureiur. idem cauit Ancha. in conſ. 371. in Chriſti. idem ſenſit Card. Zabarell. in conſ. 132. incip. Archipresbyter, qui conſuluit, q ad hoc, vt per actum extraiudicialem præiudicetur, debeat fieri citatio omnium, quorum intereſt, alioquin quicquid erit actũ, quod ipſis detrimentum afferre poſſit irritum erit. l. per fundum, ff. de ſeruit. ruſtic. prædi. quod quidem memoria dignum exiſtimauit Fel. in d. cap. vltim. de præſumpt.
5 Conciliari poterunt † hæ inter ſe opiniones hoc pacto, vt prior opinio ſibi locũ vendicet, cum recepti teſtes eſſent extra iudiciũ, vt inſtrueretur iudex, tunc enim ẽt ſine partis vocatione ſufficerent, atque probarent, quod ſi cauſa in iudicio ordinario agat̃, tunc non ſatis erunt, nec vllam fidẽ facient teſtes ſine citatione partis recepti, ſecundum diſtinctionem Bella.
* dec. 630. licet dñs vicecancellarius. & iuxta * communem ſcriben. ſententiam, præſertim verò Abb. in c. in nomine domini, num. 7. ver. ſecundus caſus. Fel. ibidem. nu. 8. verſ. ſecundo limita. & Dec. nu. 45. verſ. ſed breuiter, de teſtib.

Cogitandũ tamen nobis hæc reliquit conciliatio, non enim propterea quieuit animus. Idcirco fortaſſe tutius eſſet ad diſtinctionem Alex. confugere d. cõſ. 218. viſis verbis domini Giroldi, col. 2. vol. 2. vbi volens has inter ſe conciliare opiniones, ſcriptum reliquit, q vbi adijcitur in commiſſione clauſula, quæ ſonet in monitionem, vt ſi eſt idoneus & dignus, quæ clauſula non facit conditionem, cle. 1. de off. deleg. tunc ſecundum eum nulla requiritur citatio, ſecus vbi adijcitur aliquid, quod conditionem faciat, quia eo caſu citatio neceſſaria eſt.
6 Limita priorem opinionẽ huius ampliationis, † vt non procedat, quando eſſet dictum in commiſſione citatis citandis: quia tunc in examinatione perſonæ pars debet citari, ſecundũ Card. in cle. 1. not. 3. de off. dele. & ſequitur Fel. in d. c. vlt. col. pen. de præſumpt. licet quis hoc agat, vt de tota re doceatur.
Secundo reſtringas, hanc opinionẽ locũ ſibi non
7 vendicare, † ſi adeſſet clauſula, ſi tibi conſtiterit: quia requiritur citatio par. vt no. in cle. iudex, de offi. dele. & tradit Lap. in d. alleg. 60. viſis literis. nu. 3.
8 Intelligenda concluſio eſt, vt tunc vera ſit, † qñ agitur de probanda idoneitate circa mores, vitam, famæ legalitatem, habilitatem, & huiuſmodi. Secus ſi agitur de probatione literaturæ & ſcientiæ, quia tunc non per teſtes, ſed per examinationem perſonæ habenda eſt, ex c. ſi fortè, de elect. in 6. vbi fuit deciſum à Rot. in d. dec. 8. aliàs 270. de proba. in nou. & in deciſ. 443. aliàs 27. fuit dubitatũ, vtrũ executor datus. de cõceſ. præb. in nou. in prin. col. 3. inquirens literaturã & ſcientiam nõ probari per teſtes, ſed per præſentiam hominis per d. c. ſi fortè, licet de vita, & moribus, & legalitate poſſit fieri examinatio in abſentia. d. cle. ne Romani, de iureiur. & cum hoc tranſit ſimpliciter Do. in d. c. ſi fortè, col. vlt. de elect. in 6.
9 Aliam ſequutus eſt ſñiam, † literarũ peritiam per teſtes in illa ſcientia peritos poſſe probari: Mil. in reper. in verb. probari non poteſt literatura. ſuæ ſententiæ patronũ adducit Hoſtien. in Summa. §. inutilem eſſe.

Digitized by Google

eſſe, de inſtit. quod etiam placuit Philip. Franc. in d.c.ſi fortè, in fin. de elect. in 6. vbi admitti teſtes de peritia alicuius affirmat: vt ēt not. in l.1. ff. de ven. inſp. nam cùm peritia & ſcientia ea dat ſub ſēſum teſtis, poteſt fieri per teſtes examinatio in abſentia. Et hinc vide-
10 mus, doctorem optimum & idoneū eſſe teſtem † ſuper peritia ſui diſcipuli, l. nemini licere. C. de aduoc. diuer. iudi. ad quod conſulas gl. ſingularem in c. omnis ætas, 12. q. 2. quæ dicit Magiſtrum poſſe reddere teſtimonium de ſcientia & probitate vitæ diſcipuli ſui: & iſta opinio vr̄ in iure verior: cui nō obſtat tex. in d.c.ſi fortè, de elect. in 6. quia licet ibi ponat vnum modum probandi ſcientiam per examinationē perſonæ; non tñ excludit alium modū per examinationem peritorū in illa ſcientia. Hinc fit, quod vigilantiſſimus dñs meus Antiſtes Cardinalis Borromeus in ſua prouinciali Mediolanenſi Synodo quinta ſcitum reliquerit, Epis licere, vt clericorū ordinandorum examen, quod pp itineris longinquitatem minus cōmodè pōt exerceri, ſpeciatim epiſcopo delegetur, in cuius diœceſi illi commorant. tit. de initiandis ordinis ſacramēto. par. 3. ver. clericos vero, fol. 246. licet aliàs venirent perſonaliter examinandi, prout cautū colligit ex ſacroſan. concil. Triden. c.3. & c.7. & 8. ſeſſ. 23.
11 Conciliandæ ſunt hæ inter ſe opiniones, † vt prior vera ſit, qū perſona, quæ cū alio cōcurrit nullos hēt dignitatis gradus, ſicq; non doctor, & alter cōcurrēs in aliquo dignitatis gradu eſt conſtitutus, & doctor eſt; qa tunc poterit probari per teſtes vel inſtrā illius hominis habilitas, etiam ſi agatur in contradictorio iudicio: quia ex quo producitur priuilegium de gradu, ille præferendus eſt, ſecus, vbi ambo eſſent in aliquo dignitatis gradu collocati: quia tunc ad probandum, quis ſit magis idoneus, & habilis requiritur examinatio perſonæ, vt diremit Rot. in d. deciſ. 8. aliàs 270. in nou. de prob. circa fi. & authoritate ſua corroborauit Mil. in d. ver. probari non poteſt literatura: vt etiam tenet Bellam. dec. 113. Magiſtratus.

CONCLVSIO DCCCLXXVIII.

ARGVMENTVM.

Idoneus an quis in dubio præſumatur, latè explicatum.

SVMMARIVM.

1 *Idoneus qs in dubio p̄ſumit̄, niſi contrariū probet̄, & cur.*
2 *Clauſula, prouides tali de beneficio, ſi idoneum eum reperis, potius innuit admonitionem, quàm conditionem.*
3 *Idoneus quis in dubio præſumitur, etiam in his, quæ in crimen facilè poſſunt conuerti.*
4 *Idoneitas intrinſeca præſumitur, non verò extrinſeca.*
5 *Idoneus quis in dubio non præſumitur, cum agitur de præiudicio tertij.*
6 *Idoneus quis in dubio non præſumitur, cum idoneitatis qualitas requireretur à lege in ſupremo gradu: ſecus ſi in gradu poſitiuo; contra Corneum.*
7 *Idoneitas non præſumitur, quando eſſet in præiudicium illius, pro quo præſumeretur.*
8 *Inducta vt proſint, nō debent ita operari, vt debeāt obeſſe.*
9 *Idoneus quis in dubio non eſt præſumendus, cum agitur de vtilitate animæ, & cur.*
10 *Hæreticum innocentem tutius eſt condemnare, quàm nocentem abſoluere, quoad pœnitentiam ſalutarem, nō quoad pœnam.*
11 *Idoneus quis in dubio non præſumitur, cum contra præſumptionem idoneitatis per præcedentia acta oritur præſumptio doli.*
12 *Præſentās non dēt præſumere præſentandū idoneū, et cur.*
13 *Patronus debet potius præſumere præſentandum indignum, quàm idoneum.*
14 *Inſtituere debens, non debet potius præſumere præſentandum idoneum.*
15 *Idoneus quis dicatur.*
16 *Idoneus quis dicatur quoad magiſtratum.*
17 *Idoneus quis dicatur quoad beneficia.*
18 *Idoneitas in præſentando & eligendo debet conſiderari & inſpici tpe, quo præſētatio & electio facta fuerit, nec illi, quæ ſuperuenerit, eſt ſtandum, neq; prodeſt præſentato.*

1 Idoneus † quis in dubio præſumitur, niſi contrarium probetur, ſic colligit ex c. dudum, quod eſt c. vlt. & ibi Fel. poſt nu. 1. ver. in textu. ibi, præſumit̄. & nu. 33. col. 9. verſ. tertio aduertē, de p̄ſum. idē habemus à I.C. in l. cū quidam, ff. de leg. 2. ſic traditū eſt à Bal. in l. 2. nu. 7. C. quan. prouoc. non eſt nec. in hanc quoq; deciſum eſt ſnīam à Dō. Rot. in dec. Biſignet. 6. Papa confert Titio, num. 8. de præb. ita ēt tradit Spec. tit. de proba. §. 1. ver. reſtat. & tit. de actore, verſ. ſed quàliter. hoc itidem probauit Ang. in auth. de hæred. & falcid. §. hinc nobis, col. 1. nam idoneitas intrinſeca naturæ eſt comes ſimul cū ipſa natura, & præſumitur, ſicut dicit Bal. in l. neq; naturales, poſt nu. 7. ver. & idem dico, C. de prob. Bar. ēt in l. muto, §. ſub conditione, in fi. ff. de tutel. aſſerit quod ſi in literis apoſtolicis apponatur clauſula; prouideas
2 tali de beneficio, † ſi idoneum eum repereris, quod talia verba potius innuunt admonitionē, quàm conditionē, & eo caſu prouiſum non teneri probare eſſe idoneum, cùm idoneus præſumatur, d.c. vlt. de præſum. id prætérea tenet Boer. dec. 171. nu. 10. quod ēt confirmauit Bal. in rub. C. qui accu. non poſſ. idem Bal. in l. nō dubium, ver. extra quæro, nu. 6. C. de legi. ab hac ſtetit ſnīa & Lap. in alleg. 60. viſis literis Apoſtolicis, poſt nu. 3. ver. item pro hac parte. quod nec latuit Oldr. conſ. 41. breuiter uidetur, nu. 1. uer. & ideo prima uerba latè proſequitur Alcia. in tract. de præſump. reg. 3. præſum. 3. iſtis accedit Lamber. de iure patron. arti. 2. 10. q. princ. 1. par. 2. lib. nu. 1. & ſeq. ubi multa quę huc cōueniunt, congerit, uolens hoc præcipuè habere locū in præſentato à patrono probo, tunc namq; idoneus pręſumitur, per ea quæ dicit Spec. in tit. de diſpen. §. nunc de epiſcoporum, nu. 83.
3 Amplia, ut concluſio procedat etiam in his, † quæ in crimen facillimè poſſent conuerti, ut ſi probarēt clericum eſſe uenatorem, ex hoc enim optima debet fieri interpretatio, id eſt, ut id agat animi gratia, & ſic iure permittente: & ita uoluit Feli. in d.c. dudum. col. 4. in prin. de præſum. teſtem ad id laudat Innoc. in c. dudum, il 2. col. pen. de elec. & adducit ibi Fel. & alia quæ perperam poſſent accipi, ex quibus bona poteſt elici interpretatio, reijciendo ſe ad notata ab eo in c. ſuper his, uerſ. quarta concluſio, de appella. ſequitur eund. Fel. Lambert. in d. tract. de iure patron. art. 2. 10. q. prin. 1. par. 2. lib. nu. 6.
4 Limita primò concluſionē, ut procedat, † quoad mores & idoneitatem (ut aiunt) intrinſecam, vt eſt caſtitas, ſobrietas, & huiuſmodi, illæ enim præſumuntur, ut autor eſt gl. in l. ſi uerò, §. qui pro rei, ſuper uer. dubiteſ. in fi. ff. qui ſatiſd. cog. per l. cū quidā, de leg. 2. & ibi Doct. cui accedit Alci. in d. tract. præſumpt. reg. 3. præſump. 3. poſt nu. 2. uerſ. niſi reſpondens. & num. 5. uerſ. intellige iſtam regulā. & eſt tex. apertus in d. c. dudum, de præſumpt. & ibi declarat Fel. col. 3. nu. 11. latè Lambert. de iure patron. d. art. 2. 10. q. prin. 1. par. 2. lib. nu. 2. & ſeq. in eandem deſcendere ſnīam DD. Rot. dec. 8. aliàs 270. in nouis. & ibi Apoſtil. de prob. Secus uerò eſt in idoneitate extrinſeca, ut ſcientia, doctrina, & ſimilibus, quæ non præſumuntur, ut me docuit gl. in c. ſi fortè, de elect. in 6. in uer. euidenter. & gl. in d. l. ſi uerò, §. qui pro rei, ſuper d. uerſ. dubitetur, ff. qui ſatiſd. cog. & tradidere Dom. Rot. in d. dec. 8. in fi. & d. addit. ad eam. uerſ. ſed quis. eandem glo. ſequitur Niconis. in rubr. de nou. oper. nunciat. num. 288.

ubi

vbi quamplura ad hoc congeſſit, & huic opinioni aſſentientes in medium profert. Abb. in c. cum in iure, poſt num. 2. verſ. ſed hoc; de elect. verſ ſed hæc ratio. idem etiam ſenſit Lambert. in d. tract. de iure patro. loco proximè citato, num. 4. vbi * communem dicit. declarando text. in d. cap. dudum, ex mente omnium Doct. & Felin. ibi num. 2. atque Alciat. d. reg. 3. præſumpt. 3. in fin.

5 Secundo limita eandem concluſionem, † niſi agatur de præiudicio tertij ex iſta præſumptione idoneitatis: vt aſſeuerauit Abb. in d. cap. cum in iure, de offic. deleg. not. 1. poſt num. 2. ver. item cum agitur de præiudicio. vbi dicit, non ſufficere præſumptionem, ſed debere fieri plenam probationem, idem teſtatur Fel. in d. c. dudum, nu. 12. col. 3. verſ. fallit primo. & ſequitur Lamb. de iure patr. loco ſup. citato, ver. poſtea dictum Fel. in 1. ampliat.

6 Tertiò limita, vt vera non ſit concluſio, † quando qualitas idoneitatis requireretur à lege in ſupremo gradu; etenim tunc nedum idoneitas huiuſmodi nõ præſumeretur, ſed imò illa eſſet articulanda, & probãda in ſpecie, etiam ſi talis, de cuius habilitate agitur, re vera eſſet omni exceptione maior, & nihil contra eum opponeretur: vt traditum eſt à Bar. in l. 1. §. ſi qs neget, ff. quẽadm. teſt. aper. vbi id apertè Ang. & * cõmuniter Doct. ſequuntur, vt de * communi eſt teſtatus Hiero Grat. cõſ. 2. nu. 35. lib. 1. idem tenuit Alex. in conſ. 44. viſis, col. 4. nu. 2. vol. 4. & illum referendo ſequitur Iaſ. in conſ. 153. col. 7. num. 5. verſ. 17. contra iſtos teſtes, vol. 2. vbi pro notabili & ſingulari putat hoc dictum, quod ẽt Deci. placuit in conſ. 3. col. 4. Pariſ. conſ. 24 nu. 17. vol. 3. Rol. à Val. conſ. 30. num. 56. vol. 1. & latius per Aym. Crau. in tract. de antiq. tẽpo. par. 1. §. quæritur, à nu. 38. vſque ad nu. 41. & Corn. in conſi. 232. circa fi. lib. 1. verùm ſi lex vel alia diſpoſitio contenta eſſet qualitate idoneitatis in gradu poſitiuo, fortaſſe præſumeretur idoneitas, & non eſſet articulanda, iuxta diſtinctionem traditam ab Imo. in d. l. 1. §. ſi quis neget, ff. quemadm. teſtam. aper. expreſſè comprobatam à Barthol. Soc. ad id plura adducẽte in conſ. 274. in cauſa dominæ Eliſæ. col. 12. verſ. poſtremo dico, vol. 2. quem ſequitur Pariſ. d. cõſ. 24. nu. 7. lib. 3. licet contrariũ in hoc expreſsè tenuerit Corn. in conſ. 76. col. 4. poſt med. ver. omitto ꝙ tex. li. 3. vbi voluit debere articulari qualitatem idoneitatis, etiã quòd deſideraretur in gradu poſitiuo.

Quartò limitabis concluſionem non procedere,
7 † qñ præſumendo idoneitatem, eſſet in præiudicium illius, pro quo præſumeretur: iuxta ſentẽtiam Accur. in l. qui iuraſſe, §. ſi patron. ſuper verſ. acquiſiſti, in fi. de iureiur. & ibi Bar. nu. 4. quod & confirmauit Fel. in d. cap. dudum, nu. 13. verſ. fallit ſecundo. eidem opinioni ſe ſubſcripſit Lambert. vbi ſup. verſic. qui ſecundo
8 loco. & eſt ratio; quia inducta vt proſint, † non debent ita operari, vt debeant obeſſe, l. legata inutiliter, ff. de lega. 1. vt ait Fely. d. num. 13. per d. glo. in l. qui iuraſſe.

9 Quintò limita ſupradictam concluſ. † locum ſibi non vendicare, ſi agatur de vtilitate animæ; vt innuere videtur gl. vlt. in c. conſulti ſumus, de reg. c. illud, §. licet autem in hoc, de cler. excom. miniſtr. teſte ẽt Fel. d. c. dudum, nu. 14. ver. fallit tertio, de præſumpt. quia in his etiam in caſu dubio melius eſt, vt præſumatur delictum, quàm non delictum, ut tradidit Ancha. in conſ. 179. prima facie uidetur, quem refert & ſequitur Fel. in d. c. dudum, d. nu. 14. & Lambert. loco ſupra allato, uerſ. qui etiam. vnde fit, ut in crimine he
10 reſis † tutius ſit condemnare innocentem, quàm nocentem abſoluere, ut ex alleg. per Epiſcopũ Balneoregien. in ſuo opere indic. inquiſitorum, uer. hæreticus. num. 33. in fi. quod tamen intellige, ut non procedat quoad pœnam, ſed quoad pœnitentiam ſalutarem: ut declarat Squillac. de fid. cathol. c. 34. de quo nos infra ſuo loco dicemus.

11 Sextò limitare poteris concluſionem, † niſi cõtra iſtam præſumptionem idoneitatis per præcedentia acta oriretur præſumptio doli, ut ad id teſtis eſt mihi locupletiſſimus Bal. in l. 1. ante fi. poſt nu. 9. uerſ. ultimo quæritur, C. ſi quis om. cau. teſt. cui adhæret Feli. d. c. dudum, num. 15. uerſ. fallit quarto & ult. de præſumpt. quorum mentem probat Lambert. ubi ſupra uerſ. ponit etiam.

12 Septimò limita, ut concluſio non procedat † in præſentando à patrono ad beneficium: quia præſentans non debet præſumere ipſum præſentandum idoneum, ſed debet diligenter inueſtigare & inquirere, quoad fieri poteſt, de idoneitate ipſius præſentandi. Nam cùm in eo caſu agatur de ſpirituali matrimonio contrahendo inter eccleſiam, & præſentandum: ut tradunt Doct. in c. 2. de tranſla. epiſc. vbi Abb. & Butr. in 2. notab. dẽt perquirere de idoneitate ſponſi, ſaltem quoad expreſſa in cap. cum in cunctis, & cap. licet canon, de electio. in 6. non ſecus, ac ſi genitam filiam alicui dare nuptui animum induxiſſet, prout concludit Lambert. in d. tract. de iure patron. ſupra loco adducto. art. 2. 10. quæſt. prin. par. 1. 2. lib. nu. 7. & 8. ex allatis ibi per eum.

13 Amplia primò hanc ſeptimam limitationẽ, † ut adeò uera ſit, ut potius patronus debeat præſumere præſentandum indignum, quàm idoneum, ne ſi demum ipſe reperiretur præſentandus inhabilis, tunc tẽporis ius præſentationis amitteret; per ea quæ tradit Bal. per alia iura in Margar. ſua in uer. electione, ver. 14. ubi authorem laudat Ioan. in c. cum tua. de elect. quod etiam placuit Lamb. ubi ſup. nu. 9.

14 Secundò amplia eandem limitationem, † ut quod eſt dictum de patrono, idem intelligẽdum ſit de debente inſtituere: cùm is itidem ſit pater eccleſiæ, ut per inſtitutionem tribuat titulum, ca. ex frequentib. de inſtitut. & propterea non debere præſumere præſentãdum idoneũ: ſed accuratè indagare, perinde, ac ſi pater, qui eſt in rerum natura, coniugio ſtabili natam alicui uellet iungere: ut liquet ex deduct. à Lambert. ubi ſup. nu. 9.

15 Verùm quis ſit idoneus, † adeundus erit Tiraq. qui id explicat in tract. de poen. tempe. cau. 51. nu. 42. ubi dicit nu. 42. illum eſſe idoneum, quem uirtus probat, ex Bal. in l. precib. col. 5. C. de impub. & ali. ſubſt.

16 Ac etiam dicitur idoneus is, † quem ſum. Pont. elegit, ut author eſt Card. in cle. 1. de conceſ. præb.

17 Quis autem dicatur idoneus † ad beneficia conſulas glo. & Card. in d. cle. 1. in prin. de conceſ. præben, Rebuf. in ſua praxi benefic. in forma uicariatus Archiepiſcopi, nu. 87. quibus in locis aiunt, illum eſſe, q rectè legere, qui ex contextu mentem auctoris elicere, quique rectè canere nouerit. ad quod etiam uelim adeas Dec. in c. cum adeò, num. 14. de reſcr. Et etiam, qui propter beneficium præſentari uelit, quæ neceſſaria ſint explicat Lamb. in d. tract. de iure patr. art. 28. 10. prin. q. 1. par. 2. lib. uer. uidimus, nu. 2.

Animaduertendum tamen eſt, habilitatem in pre
18 ſentando, † & in eligendo debere conſiderari & inſpici tempore quo præſentatio & electio facta fuerit, nec illi quæ ſuperuenerit eſt ſtandum, neque prodeſt præſentato: ut dicit Brixien. in ſuis quæſt. q. 2. num. 3. Abb. per illum tex. in c. dudum, il 1. in antep. not. de elect. Dec. in cap. poſtquam, nu. 23. eod tit. & Lambert. de iure patro. art. 1. 10. q. prin. par. 1. lib. 2. nu. 3.

Digitized by Google

CONCLVSIO DCCCLXXIX.

ARGVMENTVM.

Ignorantiam præſumi, niſi ſciētia probetur latè diſcuſſum, quo pacto accipiatur.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia ſemper præſumitur, niſi ſcientia probetur. Ratio eſt, num. 2.*
3 *Poſſidens rem alienam bona fide præſumitur ignorare rē poſſeſſam ad alium ſpectare.*
4 *Ignorantia litis præſumitur in ſubrogato, ob ſubrogationem in lite motu proprio factam.*
5 *Ignorantia præſumitur in capitulo ex epiſcopi iuramēto vna cum maioribus capituli.*
6 *Ignorantia allegãda eſt, vt præſumatur.*
7 *Ignorantia non præſumitur eorum, quæ quis inueſtigare tenetur.*
8 *Factum alienum ſcire præſumitur is, qui ratione officij tenetur illud inueſtigare.*
9 *Paſtor non excuſatur, ſi lupus oues vorет, ob curam illarū ſibi commiſſam.*
10 *Epiſcopus non præſumitur ignorare beneficij vacationem in ſua diœceſi, & cur.*
11 *Ignorantia non præſumitur aliquo probato, ex quo ſcientia præſumitur.*
12 *Scientia ex quibus præſumatur.*
13 *Deuolutionem beneficij ordinarium ſcire præſumi., quo pacto probetur.*
14 *Conſanguineum facta conſanguinei præſumi ſcire, quo pacto ſit intelligendum.*
15 *Vicinus præſumitur ſcire ſucceſſiuos actus vicini, non momentaneos & occultos.*
16 *Ignorantia publici facti non præſumitur. Ratio eſt, n. 17.*
18 *Ignorantiā craſſam allegans, dolum præſumptum allegat.*
19 *Ignorare præſumit id, quod ſit publice abſens, infirmus, & forenſis.*
20 *Homo teneræ ætatis ignorare præſumitur publicè geſta.*
21 *Ignorantia facti alieni ſæpius cum eo diſcuſſi, qui ignorātiam allegat, non præſumitur.*
22 *Ignorantia publicorum decretorum non præſumitur, nec edicti ordinarij publicati, vt nu. 23.*
24 *Ignorantia non præſumitur, ſed ſcientia ſtatutorum quo ad homines illius loci.*
25 *Forenſis ſcire præſumitur ſtatuta poſt aliquam moram in loco contractam.*
26 *Ignorantiæ ſtatutorum probatio admittitur, cum non ſit præſumptio iuris, & de iure.*
27 *Princeps & iudex ignorare præſumuntur ſtatuta.*
28 *Ignorantiæ allegatio non admittitur in factis nobilium perſonarum, quæ præſumuntur nota alijs.*
29 *Ignorātia non præſumit, ſed ſcientia facti illicitι, & alieni.*
30 *Iniiciens manus violentas in clericum, quem probabiliter credebat non eſſe clericum, excuſatur.*
31 *Ignorantia affectata non præſumitur, cum illa ſcientiæ æquiparetur.*
32 *Ignorantiam citationis affectans, pro citato habetur.*
33 *Ignorantia affectata quæ dicatur.*
34 *Ignorantia facti alieni non præſumitur, quod tendit ad commodum eius qui allegat.*
35 *Ignorantia non præſumi. ur eius, quod ſibi ad domum denunciatum eſt.*
36 *Ignorantia in herede defuncti nō præſumitur, in quo præſumitur ſcientia eiuſdem continuari.*
37 *Ignorantia non præſumitur in herede, qñ is pp ignorantiam vellet captare lucrum, ſecus ſi de damno vitando.*
38 *Ignorantia non præſumitur in factis, in quibus quis præſens fuit, licet de facto alieno fuerit tractatum.*
39 *Ignorantiam debet is probare, quando eā allegat pro fundamento intentionis ſuæ.*
40 *Ignorantia non præſumitur in facto proprio.*
41 *Ignorantia facti proprij præſumitur, quando illud eſt de longinquo, vel de antiquo.*
42 *Ignorantia atque obliuio facti proprij nō præſumitur ex longinquitate temporis in ijs, quæ quotidie videntur.*
43 *Ignorantia etiam ex longinquitate temporis non præſumitur in facto proprio, cum illud eſt alteri obligatorium.*
44 *Ignorantia in facto proprio ex longinquitate tēporis non præſumitur, quando in ipſo interueniſſet iuramentum.*
45 *Ignorantia facti proprij præſumitur, quando illud eſt intricatum & implicitum.*
46 *Ignorantia in facto proprio præſumitur, cum agitur de damno vitando, ſecus de lucro captando.*
47 *Ignorantia facti proprij notabilis & grauis non præſumitur.*
48 *Dominus præſumitur ſcire factum notabile & graue, & præmonitus à ſuo procuratore.*
49 *Dominus præſumitur certior factus de facto notabili & graui à procuratore ſpeciali.*
50 *Dominus præſumitur ignorare ea, quæ fiunt ruri.*
51 *Ignorantia præſumitur in actibus morientium etiam in facto proprio.*
Ratio eſt, nu. 52.
53 *Ignorantia præſumitur in facto proprio ex multiplicitate negociorum.*
54 *Ignorare præſumitur factum proprium, inductus ex perſuaſione, vel deceptus ex facto alterius.*

1 Ignorantia ſemper præſumit̃, † niſi ſciētia probet̃, vt decreuit ſum. Pontif. Bonif. VIII. in cap. præſumitur de reg. iur. hoc idē colligitur ex l. C. reſponſo in l. verius. in prin. vbi glo. ſuper verb. obligatam. ff. de probat. quod etiam probatur. ex §. non ſolum. verſ. x verius. & ibi gl. ſuper d. verb. verius. Inſtitu. de leg. hoc idem tradit Neratius l. C. in l. vlt. in fi. ff. pro ſuo gl. in l. ſi tutor. ſuper verb. oſtendens. verſ. vel dic. C. de peric. tutor. ſic quoque habemus à ſumm. Pont. in c. præſumitur. de reg. iur. in 6. & in cap. propoſuiſti §. abſtinere. verſ. nam ſi ad aliquos. & ibi glo. ſuper verb. non probatur, circa med. 82. diſtinct. idem ſenſit glo. in l. ſi legibus. ſuper verb. probatū. C. de Epiſcop. audi. & in l. ſuper iciuis. in verb. oſtendere. C. qui milit. poſſ. vel non. lib. 12. & glo. vlt. in l. 1. C. ad Macedon. glo. in l. 1. in fi. C. de receptator. & in §. qui autē excuſare. ſuper verb. cognouerunt. verſ. ſed contra. Inſtit. de excuſa. tuto. hoc idē probauit Spe. in §. vnic. ver. & ſunt aliæ. nu. 6. in fi. de conſtit. & in §. 1. verſ. ſed nūquid præſumit̃ ſcire poſt num. 7. tit. de compet. iudic. ad. tio. ſic ēt docuit Bar. in l. is poteſt. num. 15. ff. de acq. hæred. & in q. 5. incip. Adunantia. nu. 4. in fi. & in tract. præſumpt. nu. 2. hoc etiam confirmauit Io. And. in reg. ꝙ quis mandato, col. 7. nu. 6. de reg. iur. in 6. eiuſdem fuit ſententiæ Bal. in d. l. 1. poſt nu. 2. ver. oppono, ꝙ non ſit neceſſe. C. ad Macedo. & in conſ. 228. per ſanctiſſimū ad fi. vol. 4. ad idem reſpōdit Rom. in conſ. 54. viſis. col. 2. poſt nu. 3. prope fi. verſ. contrariū puto verius. & in conſil. 59. ad diſcutiendum. col. 2. poſt num. 5. verſ. primo ex regula. & in cōſ. 403. pro deciſione. col. 4. nu. 16. verſ. ga pro hoc ſtat. & in conſ. 431. præſentis dubitationis articulus. nu. 3. Thom. Gram. dec. 36. Solon ex ſeptē nu. 16. Dec. in l. ſi per errorē. nu. 10. ff. de iuriſd. omn. iud. Pariſ. conſ. 65. paternum feudū in fi. vol. 3. Iodo. Damhouder. in ſua pract. ciui. c. 178 nu. 16. Alex. cōſ. 172. num. 9 lib. 2. Rot. dec. 263. alias 6. ſi propter tit. de iur. patro. in nou. cir. prin. Bella. dec. 562. conclu. pro clementina gratiæ. nu. 1. tit. de præbēdis. Iaſ. in l. ſi res obligata. col. 6. nu. 38. ver. ſecunda principalis concluſio. ff. de leg. 1. And. Gail. in tract. pract. obſeruat. obſer. 78. in verb. ignorantia. nu. 14. verſ. regulariter autem. col. 4. lib. 2. Io. Crot. cōſ. 307. in cauſa magnifici, & generoſi equitis domini Hieronymi. nu. 8. verſ. primæ igitur obiectioni, vol. 3. Guid. Pap. in cōſ. 137. cōſilium

Digitized by Google

ſilium pro nobili, nu. 3. verſ. ad tertium dubium, & in conſ. 194. dñs noſter, in fi. Hippol. Rim. conſ. 153. pe-ter magnificus dominus Io. Baptiſta, nu. 34. verſ. nec aſſignatio. & in cõſ. 204. & primo ſuper allegato, nu. 108. verſ. præterea quod prædicti. & nu. 53. conſ. 171. nu. 116. & 117. & in conſ. 196. nu. 85. & ſeq. lib. 2. Capra in com. concl. reg. 79. in rub. ignorantia in facto proprio, nu. 10. verſ. quod autem dicendum. Sebaſt. Medices in tract. de fortuit. caſib. q. 3. par. 1. num. 1. & 16. ver. 14. nota. Calcan. conſ. 74. quod dictis filiabus, col. 14. verſ. & non omitto illam regulam. Menoc. de arb. iud. q. 72. nu. 3. ver. primum illud, lib. 1. & in quarto artic. cauſ. Finarien. reſpon. 2. num. 61. verſ. cum in dubio præſumatur ignorantia. & in tract. de recuper. poſt memb. 15. nu. 27. & ſeq. verſ. quæro quinto an ſingulari hic poſſeſſor. Alou. de Alber. ſingu. 272. in alieno tamen facto admittitur ignorantia. Henric. Boer. ſingulari in ver. præſumptio & fictio, nu. 40. verſ. præſumitur ignorantia. Matheſi. ſing. 12. nu. 24. in addit. ver. quòd licet in dubio.

2 Cõcluſionis noſtræ ratio eſt, † quod ſcilicet potius præſumatur ignorantia, quàm ſcientia: nam ignorantia eſt actus priuatiuus, habens negatiuam annexam, quæ negatiua eſt de iure improbabilis, l. actor, C. de probationibus, ſed ſcientia ponit & affirmat, meritò probari debet, l. ei qui dicit, ff. de probationib. & ita docuit Rober. Maran. in repet. l. is poteſt. nu. 226. ver. & poteſt eſſe, ff. de acq. hæred.

3 Concluſionem ampliabis, † vt & habeat locum in poſſidente rem alienam cũ iuſto titulo & bona fide. Nam præſumitur ignorare rem poſſeſſam ad alium ſpectare: ita docet Accur. in prin. tit. Inſtit. de vſuc. ſuper ver. qui bona fide. & gl. in c. ſi diligenti, in ver. bona fides, de præſcrip. vbi etiam Innoc. in prin. eiuſdẽ fuit ſentẽtiæ Bar. in l. Celſus, col. 3. in fi. nu. 17. ver. ſed contra hoc vr, ff. de vſucap. & in l. vlt. col. vlt. poſt nu. 15. in fi. C. vnde vi. hoc idem tradit Cyn. in l. ſuper lõgi, in prin. C. de præſcr. long. temp. vbi Bald. col. 3. nu. 10. ver. illud autem. & idem Bal. in l. vlt. col. 8. nu. 35. ver. attende ſcias in prædictis, C. de edict. diui Adria. tol. cum nõnullis adductis à Gabr. in commu. concl. lib. 6. tit. de reg. iur. conclu. 5. nu. 3.

4 Secũdo loco ampliabis, † vt ſubrogatio in lite motu ꝓprio facta non arguat ſcientiã litis in ſubrogato: ſic per reg. d. l. verius, ff. de ꝓba. decidit Caſſad. dec. 2. ſurrogatus fuerat, nu. 2. ver. ſed quia, tit. vt lite pen.

5 Tertio amplianda eſt concluſio, † vt præſumatur ignorantia in capitulo eo ipſo, quòd Epiſcopus vnà cum maioribus de capitulo iurent ſe id ignorare, vt teſtatur glo. in c. propoſuiſti, verſ. non probatur, in fi. 82. diſtinct.

Hãc verò concluſionẽ limitabis, ꝙ ad hoc vt igno-
6 rantia præſumatur, † ea debeat allegari, arg. l. ſi adulterium cum inceſtu, §. idem Pollioni. ff. de adult. ſic tradit Bal. in l. quicunque, nu. 2. C. de ſer. fug. idẽ voluit Alex. in l. qui bona, §. de illo, n. 3. ff. de dam. infe. quem ſequitur Dec. in conſ. 267. nõ excedit è memoria, col. vlt. poſt nu. 5. ibi, vnde ignorantia, vt & ſenſit Iaſ. in l. cum quid, col. 5. nu. 25. ff. ſi cer. pet. iſtis accedit Tiraq. de præſcr. §. 1. in ver. à bonne foy. glo. 2. ver. ta aſt vltra ea. ibi, & hinc fit, quod licet præſumatur ignorantia. hoc etiam confirmauit Gabr. Saray. in addit. ad ſing. 12. Matheſi. ver. facit quod dixit Bald. quem refert ad hoc And. Gail. lib. 2. pract. obſeru. obſer. 48. nu. 14. ita quoq; aſſeruit Rober. Maran. in d. l. is poteſt, nu. 225. ver. adde tamen, ff. de acq. hæred.

7 Secundo loco concluſio limitanda eſt, † vt præcipuè præſumatur ignorantia de his, quæ quis tenetẽ inueſtigare: ſic docet gl. in c. innotuit, ſuper ver. ignorãtiam, de elect. & in c. dura, ſuper ver. euadere, & gl. 1. & 2. in c. ad falſariorum, de falſis, vt etiam aſſerunt Io. And. in regul. quod quis mandato, poſt num. 3. verſ. item cum ignorãtia, col. 3. de reg. iur. lib. 6. ſic reſpondit & Rom. d. conſ. 481. nu. 8. verſ. ſuccedit igitur concluſio. in d. l. 1. C. ad Macedon. poſt nu. 2. verſ. primo caſu ignorantia præſumitur. idẽ præterea voluit Iaſ. in l. error, col. 6. num. 22. in 1. limit. C. de iur. & fact. ignoran. & in d. l. ſi res obligata, poſt num. 40. verſ. ſecundo notabiliter limita. & num. 41. ff. de lega. 1. vbi
8 ait, quòd cùm quis tenetur † ratione officij indagare factum alienum, tunc præſumatur illud ſcire, nec toleratur ignorãtia: ex d. c. innotuit, circa fi. ibi, nec probare cogimus ignorantiam: iuncta ibi gl. de elect. & ibi Abb. col. 3. nu. 9. ver. nota ibi nec probare. vbi dicit nunquam obliuiſcendum: & id colligimus ex c. quamuis. de reg. iur. vbi dicit tex. paſtorem non excu-
9 ſari, ſi lupus † oues voret. & ibi glo. & ad hoc ibi not. Abb. num. 1. qui tenetur inquirere & habere curam ouium ſuarum. & eſt glo. in cap. eos qui clericos, ſuper verſ. ſcienter, de tempor. ordin. in 6. & tradit Abb. in cap. vlt. colum. vlt. poſt num. 23. ver. aut volo reuocare errorem, de confeſſis. huc quoque reſpexit decidendo Bellam. in dec. 570. cõcluſio, quòd etiam poſt annum. ver. igitur cum hoc potuerit præuidere, tit. de iudic. quod placuit & Mil. in repert. in verb. ignorantia præſumitur in his. in eandem deſcendit ſententiam Socin. in reg. 220. in verb. ignorantia circa factum alienum. prima fallent. per l. quod te. ff. ſi certũ pet. ad idem reſpondit Alex. in conſ. 18. ſi tutor iſte, col. 2. num. 4. verſ. ſecundo modo. ad idem reſpondit Grat. in conſ. 12. & ſi ſubtiliter fuit dubitatum, col. 4. nu. 39. verſ. & primo non obſtat de ignorantia, vol. 2. quorum ſententiã probant And. Gail. d. tract. pract. obſeru. d. obſerua. 48. in d. verſ. ignorantia, col. 5. poſt nu. 21. ver. fallit in facto notorio. & Gabr. in commu. conclu. d. concl. 5. nu. 11. lib. 6. de reg. iur.

10 Vnde fit, vt epiſcopus † teneatur quolibet anno ꝑ ſe, vel alium viſitare diœceſim: vt c. ſi epiſcopus, de offi. ord. in 6. c. epiſcopum, & quaſi per totũ, de cenſi. & fuerit ipſe Epiſcopus præſens in diœceſi, in qua tenetur reſidere: vt Innoc. ait in c. vlt. de eo, qui mitt. in poſſ. vel propè, quod potuerit ſcire vacationem beneficij: tunc enim ſciuiſſe præſumitur, nec admittitur allegando ignorantiam; & hoc idem in Archiepiſcopo, qui tenetur concilium prouinciale quolibet anno celebrare, c. cum in tua, §. alioquin, qui mat. accu. poſſ. vbi exiſtens in diœceſi præſumitur ſcire, ex gl. in d. l. ſi tutor, ſuper ver. oſtenderis, C. de pericu. tutor. & ex c. qui & humanis. 12. q. 2.

Tertiò limitanda eſt concluſio, vt non procedat,
11 † ſi probaretur aliquid, per quod ſcientia præſumeretur, vt quia erat conſanguineus vel vicinus, vel ciuis, & erat fama in vicinia vel ciuitate: vt docet Bar. in d. l. is poteſt, nu. 18. ff. de acq. hæred. quod idem vr innuere Bal. in d. l. 1. poſt nu. 11. in fi. ver. præſumitur,
12 C. de cad. tollen. vbi dicit ſcientiam præſumi † ex aſſidua conuerſatione, amicitia intenſa, & ex publica voce & fama, & in conſ. 295. Petrus Lombard. nu. 2. uol. 3. cap. quoſdam, de præſumpt. ubi Fel. per totum, idem repetijt Bart. in l. ſi cui, §. iiſdem, nu. 3. de accu. ſic tradit Andr. Gail. in d. tract. pract. obſeru. d. obſer. 48. col. 4. num. 17. uerſ. item ex uicinitate, lib. 2. ut & reſpondit conſultus Nicol. Bellonus in conſ. 46. uide reuerende domine, nu. 16. & 17. ſic etiam cenſuit Menoch. de arbitr. iudic. caſ. 156. num. 1. lib. 2. centur. 2. ad idem decidit Bellam. dec. 659. aliàs 660. probata uidetur deuolutio, de ſupplend. negligen. prælat. ubi dicit eo ipſo deuolutionem beneficij probatã uideri
13 probato † ordinarium uidiſſe literas acceptationis & prouiſionis primi impetrantis & quòd publica fama erat ibi, quòd impetrans in conſpectu pluriũ contraxit matrimoniũ, per d. gl. ord. in d. l. 1. ff. de recepta tor. in fi. quam Alex. in d. l. ſi tutor, C. de peric. tutor. ad hoc ſingularem putat ad tollẽdam ignorantiã, in ſuis additio ad Bart. in uerb. & uide glo. & ibi Barto. in uerſicul. nota ergo. & glo. in d. uerbo, oſtenderis,

Digitized by Google

quod & colligitur ex l.ſed & ſi pupillus.§. de quo palam.ff. de inſtit.act.& ex l.ſi filium tuum. C. de liber. cau. vbi aiunt Imp. tàm proxima neceſſitudine coniunctos conditionis ignorantiam ſimulare nō poſſe.

14 Intellige hāc limitationem in his,† quę communiter conſanguineus,& veriſimiliter ſcire ſolet, vt circa conſanguinitatem,& factum naturæ: ſecus in alijs:vt ſentiunt Bal.& Alex.in l. quoniā ſororem. C. de iure del.& Alex.in conſ.71.col.3.vol.1.& in l.Titius,§.4. ff.de liber.& poſthum.atq; Robert.Maran. in l. is poteſt,de acq.hær.poſt nu.232.verſ. quod tamen reſtringe,& ver.quod tamē limita.Menoch.de recupe. poſſ. 15. remed. nu. 42. cum multis alijs adductis ad hoc à nobis in concluſ.407.coniunctum.nu. 4. & in cōcluſ. 413. conſanguineum. nu. 3.

Illud itidem,quod diximus de vicino, velim limi-
15 tes procedere † in illis actibus, qui veriſimiliter ſciri ſolent per vicinos, vt quādo ſumus in actibus ſucceſſiuis;ſecus autem in momentaneis quia eos non præſumitur ſcire vicinus,vt ſi in domo vicini ſit celebratus aliquis contractus,vel aliquis actus, qui momēto expeditur,vt docet Alex.in l.1.col.5.ſub num,17.ff.ſi cert.pet.eodem modo quando ſumus in actibus, qui veriſimiliter ſolent committi in occulto,illum enim non præſumitur ſcire vicinus: vt obſeruauit Bal.in l. 1.nu.3.in fi. C. de collu.deteg. vt ſi committatur aliquod ſtuprum, vel adulterium:ad idem rādit Alexā. in conſ.71.videretur prima conſideratione dicendū, col.3.nu.6.verſ.& ſimiliter dicit Bal.lib.1.& in conſ. 50.in cauſa,& lite inter Ioannam de Laude. colu.5. nu.17.verſ.item interrogatus,lib.5.& in l.Titius. §. 1. nu.5.ff.de lib.& poſthum.quorum ſententiæ ſe etiam ſubſcribit Marant.in d.l.is poteſt.nu. 233. ſub 6. limitatione,verſ.quod tamen limita.ff.de acq.hæred.

16 Quartò limita cōcluſionem locū non habere † qn̄ eſſet quid publicè factum.c.cū in tua,qui matri.accu. poſ.& c. paratus.33.q.1.vt teſtatur Iaſ.in d.l.error.col. 6.num.22.d.verſ.limita tribus modis.C.de iur.& fact. ign.eiuſdé fuit ſententię gl.in d.l.ſi tutor,ſuper d.verb. oſtenderis,in prin.C.de pericul.tutor. quam dicit eſſe *cōmuniter approbatam Gram.in deci 36.nu.16.hoc & habemus à gl. in c. 1.§.verū, ſuper verb.publicè,de poſtul.prēlat.& in c.cum in tua,ſuper verb.publicè,q matrim.accuſ.poſſ.quod etiam extat reſpōſum Paul. I.C.in l.regula,§.quid enim.ff.de iur.& fact.ignor.ſic reſpondit Rom.in cōſ.340.circa primum,poſt nu.11. in fi.cui accedit Hipp.Marſ.in l.qui ignorans. nu. 24. ff.ad leg.Corn.de ſi.& in l.qui falſam.nu. 94. eo. tit. idem voluit Dyn.in d.reg.ignorantia.nu.4. verſi. ſed dicendum eſt,quod aut erat publicè:quia preſumitur ſcire quę publicè fiunt.de reg.iur.in 6.quorum ſententiæ ſe ſubſcribit Soc.d.reg.220.ſuper d.ver.ignorātia, uerſ.ſecundo fallit.atque Alouiſ.in ſupra d.ſing.272. in alieno tamen facto,uerſ. & hoc niſi publicè ſit notorium. idem uoluit Cacher. in deciſ. Pedemon. 71. num.71.vbi ſulius de ignorantia.

17 Huius rei ratio eſt,† quia tunc eſſet ignorantia craſſa nimis,& ſupina,vt liquet ex ſupradictis iuribus, & l.nec ſupina.ff.de iur.& fact.ign. quod ſequitur And. Gail.in d.obſer.48.nu.15.d.lib.2. ſic reſpondit Rom. in conſ.127.poſito nu.2.vbi ſupina ignorantia nō releuat,& tradit Marſ.in d.l.qui ignorans.nu.23.& ſeq. ff. de ſicar. vbi inquit, quòd allegans talem craſſam
18 ignorantiam,† allegat dolum pręſumptum:ſic etiam docet Bar.in d.l.ſi cui,§.iiſdem.nu.2.ff.de accuſ.

Primò ſublimita eandem limitationem,id eſt,non licere publicè factum ignorare,locum non habere in
19 abſente,& infirmo,& in forenſi:† vt videre eſt ex d.l. is poteſt,de acq.hęr.& l.vlt,ff.de decre.ab ord.facien. Bart.in q.1.Adunantem.nu.4.verſ.primo ſic ad hoc.d. l.vlt.ff.de decr,ab ord.facien.& ibi gl. cum adductis, facit c.1.& 2.de conſtitut.& ex c.cum in tua, qui matrim. accuſ. non poſſ.

20 Secūdò ſublimitabis,† in homine teneræ ætatis, qui tunc temporis non poterat geſta comprehendere: vt habemus ex d.c.cum in tua.ita tradit Capra in regul. 79. num. 13.

Quintò limita prædictam concluſ. nō eſſe veram,
21 † qn̄ factum alienū fuiſſet cum eo,qui ignorantiā allegat,ſæpiùs diſcuſſum, teſte Iaſ.in d.l.error.d.6.colu. poſt ver.limita tribus modis,C.de iur.& fact.ign.huc etiam alluſit Bal.in l.cum rem alienam.col.3.nu.12. ver.dubitatur vtrum teſtator.C.de legat.permotus ex l.Procula,ff.de prob.& l.ſi patronus.ff.de cōfirm.tut. quem ſequitur Iaſ.in d.l.ſi res obligata.nu.40.verſi.limitat niſi factum alienum,ff.de leg.1.cuius ſententiā confirmant And.Gail.in d.obſeru.48.poſt nu.21.ver. fallit in facto notorio.lib.2.atque Socin.d.reg.220.d. verb.ignorantia, verſ.decimo fallit.

22 Sextò cōcluſionē limitabis,† vt nulli patrocinetur ignorantia in factis publicis: vtpotè in decretis publicatis:vt colligitur ex eo,ꝙ decreuit Gelaſ. Pont.Max. in c.qui,& humanis,in fi.ibi,cū non potuerit ignorare ſententiam proprij ſacerdotis. & ibi gl. ſuper verb. ignorare.12.q.2.idem voluit gl.in l.municipali, quæ eſt lex vlt.ibi,quippè publicè poſitum.ff.de decret.ab ord.faciend.huc item reſpexit gl.in c. propoſuiſti,in verb. non probatur.82.diſtinct.in hanc quoq; ſententiam decidit Thom.Gram.in dec.36.Solon ex ſeptē, poſt nu.14.ver.quoad quartum dubium, & nu.ſeq.vt etiam animaduertit Inn.c.2.in fin.de conſtit. de quo meminit Abb. in conſ. 35.poſt nu. 1. verſ.tertio facit ad idem,vol.1.& in c.paſtoralis.col.2.poſt nu.1. verſ. ſi autem eſt publicè nota.de fid.inſt.Dec.in c.ad hęc. col.3.nu.33.ver.decimoſeptimo nota.de poſtul. prælat.& col.4.nu.47.ver.in gl.in ver.allegans.Guid. Pap. in tract.de præſump.col.vltim.poſt nu. 127. verſ. quis præſumitur.ita ſentit,& Gabr.in d.conclu.5.nu.9.prima limitat.lib.6.de reg.iur.

23 Quæ limitatio procedit † etiam in edicto ordinarij publicato:vt reſpondit Corn.in conſ.33. ſic illum referens Gabr.in d.concluſ.5.nu.10.

24 Septimò limita cōcluſionem non habere locū † in ſtatutis,quorum ſcientia pręſumitur,quoad homines loci illius authore Bald. in l. leges ſacratiſſimæ, poſt nu.2.ver.aut eſt ius municipale.C. de legib.idem docet Bar.in l.quod Nerua.col.5.poſt nu.19.verſ.ſecundo caſu,quando quæritur.de error.iur.municip. ff.de po.& in l.omnes populi,circa fi.nu.67.ver.circa ſecūdum,de iuſti.& iur. ſic conſuluit Rom. in conſ.251. clariſſimè dicitur,col.1.poſt nu.2. verſ. nec eſt dicendum.& in conſ.228.pro plena.nu.8.verſ.quarto quia. idem reſpondit Curt.ſen.in conſ 27. Magnificus vir, num.18.iſtis accedit Pariſ.in conſ.49.contractus iſte, nu.37.verſ.conſiderandum eſt inſuper,vol.1.huc etiā reſpexit Guid.Pap.in d.tract.de preſump.col.vlt.poſt nu.127.verſ. quis præſumitur.Gabr.d. concluſ. 5.in d. verſ.ignorātia.nu.12.verſ.ſecundo limita.idem tradit And.Gail.in d.obſer.48.ſub nu.29.lib.2.

Amplia ſupradictam ſeptimam limitationē etiam
25 procedere † in forenſe poſt aliquam morā in loco cōtractam,vt ſentit Bal.in d.l.cunctos populos,quæ eſt lex prima.col.13.nu.22.verſ.circa maleficium,C.de ſum.trin.& fid.cath.vbi Cyn.nu.3.in fin.ſicq; videtur ibi Cat.ſentire in 4.col.poſt nu.20.verſ.ſecūdo quero idem reſpondit Rom.in conſ.228.pro plena.nu.8. in fi.idem voluit Henric.Botta.tract.de ſinod.Epiſ. in 2. art.nu.18. verſ. præſumantur autem forenſes ſciuiſſe.
26 Tamen admittitur probatio † ignorantiæ prædictorū ſtatutorum,cum non ſit præſumptio iuris, & de iure; ut per Zabarel.in c.vlt.qui matrimo.accuſ. poſſ.

Sublimita hanc eandē limitationē non habere lo-
27 cum † in principe,& iudice,qui præſumuntur ignorare conſuetudines,& ſtatuta:ex c.1.de conſt.in 6.ut ſētit Bart.in d.l.omnes populi,poſt num.67.Ratio, quia illud poteſt. dum allegat l. præſcriptione. C. ſi contra

ius, vel

ius, vel vtil. public. vbi gl. ſuper verb. iuris ſcripti, vbi dicit, quaſi allegat Principi cõſuetudinem ſuæ terræ. & ibi Bar. nu. 11. ver. not. ex hac gl.

Octauò limita concluſionem ſibi locum non ven
28 dicare † in factis nobiliũ perſonarũ, quæ præſumuntur nota alijs, nec ideo allegatio ignorantiæ admittitur. c. tuam. & ibi Abb. in 1. notab. de ordin. cogni. Iaſ. in d. l. ſi res obligata. nu. 42. ver. tertio limita. ff. de leg. 1. quos ſequitur Tiraq. in tract. de nobil. c. 37. nu. 110. ver. nobilium facta dictaque.

29 Nonò limita concluſionem non procedere, † qñ factum eſſet illicitum: quia tunc præſumitũ ſcientia, etiam in facto alieno, veluti quando quis inieciſſet manus violẽtas in clericum, quia præſumitur ſciuiſſe eum clericum, vt videre eſt ex c. ſi vero aliquis il 2. de ſent. excomm. vbi Abb. in 4. notab. refert, & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi res obligata, nu. 43. verſ. quarto limita. ff. de legat. 1.

30 Quod tamen ſublimitatur, † niſi credidiſſet probabiliter illũ non eſſe clericũ, quia incedebat in habitu non clericali, licet deferret tonſuram more laicorũ tempore æſtiuo. iux. ſent. Nicol. in cap. ſi vero. il 2. de ſent. excom. quem ſequitur Capra in reg. 79. nu. 24.

Duodecimò limita concluſionem ipſam locum
31 ſibi non vendicare in ignorantia affectata † quia illa cõparatur ſcientiæ, authore gl. in c. eos. in verb. affectata. de tempor. ord. in 6. & in clc. 1. in verb. ſcienter. de conſang. & affi. vt & teſtatur Iaſ. in l. ſi ſeruus plurium. §. ſi quis ante. nu. 7. verſ. quarto. ff. de leg. 1. idem tradit Fel. in c. à nobis. nu. 1. de excep. & in c. vlt. nu. 5. de teſtib. id quoq; habetur in clem. 1. §. non rigorem.
32 de iud. vbi affectans citationis † ignorantiam habẽt pro citato, vt refert Andr. Gail. d. obſer. 48. col. 4. nu. 18. ver. ſecundo non procedit, lib. 2. idem ſcripſit Pet. Duen. in reg. vtriuſq; iur. in reg. 129. limita. 3. quod & voluit Menoc. de arbitr. iudic. caſ. 316. nu. 56. ibi, niſi ignorantia ſit craſſa, & affectata lib. 2. cent. 4. & huc reſpexit Iac. Rebuff. in l. vnica. C. de colon. illiric. lib. 11. poſt nu. 3. verſ. no. quod eras.

33 Ignorantia enim affectata dicitur † qñ quis per ſimulationem aliquid ignorat, videlicet, qñ ſcire potuit, ſed noluit, qui diſſimulat, vt tradit gl. in c. eos ſuper verb. affectata, ver. & dicitur affectata. de tempo. ordin. in 6. & in c. vlt. §. tu autem. in verb. ſcienter de off. deleg. in 6. cui accedit Marſ. in d. l. qui ignorans, nu. 19. ff. de ſicar. & in rubr. ff. de fideiuſſo. nu. 177. ꝙ & placuit Fel. in c. 2. nu. 17. de conſtit. & in c. vlt. de teſtib. idẽ ſenſit Rom. in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. matr. 36. fall. quos ſequitur Andr. Gail. in d. obſer. 48. col. 4. poſt nu. 18. verſ. dicitur autem ignorantia.

Vndecimò concluſio limitanda eſt, vt non proce-
34 dat † quando alienum factum tendit ad commodũ alicuius: nam ille ad cuius commodum tendit, præſumitur illud ſcire, etiam ſi ſit abſens. textus eſt & ibi Card. clem. 1. §. vlt. de conceſſ. præb. vt cum ſequitur Rob. Maran. in l. is poteſt. nu. 229. ver. ſecundo principaliter. ff. de acq. hæredit.

35 Duodecimò limitabis, † niſi eſſet facta denũciatio ad domum eius, qui ignorantiam prætendit, q a ſcire præſumitur, quilibet enim præſumitur ſcire id quod eſt ſibi denũciatum in domo ſua, vt aſſerit Accur. in d. l. ſi tutor petitus, in verb. oſtenderis. quem ſequitur ibid. Bal. ſub nu. 1. verſ. ſecundo fallit. C. de peric. tut. quibus accedit Maran. in d. l. is poteſt. nu. 230. ver. tertio principaliter. ff. de acq. hær.

36 Decimotertio velim limites in hærede, † in quo pſumitur continuari ſcientia defuncti, cum eius perſonam repræſentet. l. cum hæres. ff. de diu. & tempor. præſcrip. & l. ſi ergo, §. pactus. ff. de pub. in rem act.

37 Quod procedit † qñ hæres propter ignorantiam intenderet captare lucrum: ſecus ſi de damno vitando, nam tunc non præſumitur ſcientiã cõtinuari, vt dixit Dyn. in reg. præſumitur. nu. 6. in fi. quem ibidẽ ſequutus eſt Ioan. And. ſub num. 1. de reg. iur. quam limitationem nos etiam nonnullis in locis pluribus examinauimus, vt in concluſio. fideicommiſſi ſcientiam, & in concluſio. hæres ſuus cum concluſio. ſequ. ad eas lector te reijcio.

38 Decimoquartò limita in factis, † in quibus quis pſens fuit tunc enim licet de facto alieno tractetur ex quo præſens quis fuit, non eſt probabilis cauſa ignorantiæ: vt atteſtatur gl in d. l. ſi tutor. in verb. oſtenderis. C. de peric. tutor.

39 Decimoquintò fallit, † quando quis allegat ignorantiam pro fundamento intentionis ſuæ: nam tunc debet ipſe eam probare, vt probat Fel. in c. vigilanti. col. 2. de præſcr. vt etiam cautum eſt à Dec. in conſil. 236. non parua difficultas, col. 6. nu. 13. verſ. capio igitur ſeptimum dubium, quos ſequitur Alb. in conſ. 18. ſi tutor. nu. 5. verſ. tertio modo.

40 Decimoſextò fallit, vt ignorantia † in facto ꝓprio non præſumatur, ſic colligimus ex Papin. I. C. reſponſo in l. quanquam. ff. ad Vellcian. & Vlpiani in l. item fullo. vbi gl. in verb. ignarus. ff. locat. & l. ſed addes. §. 1. ff. eo. Loc. & Aphricani in l. cum falſum. vbi ẽt glo. in verb. debet. ff. de acq. hær. atque ex reſcripto. Imp. Grat. Valent. & Theod. in l. quiſquis maior. C. de reſcind. vend. & Pomponij. I. C. in l. plurimũ. ff. de iur. & fact. ignor. idem voluit gl. vlt in l. error. circa med. C. de iur. & fact. igno. ſic docet Bar. in d. l. vlt. nu. 2. ff. pro ſuo. cui accedit Bal. in l. cum rem alienam 3. col. nu. 12. ver. dubitatur vtrum teſtator. C. de legatis. eiuſdem fuit ſententiæ Iaſ. in d. l. ſi res obligata. col. 6. nu. 35. ver. in eadem gl. ad fi. ff. de leg. 1. idem ſenſit Inn. in c. ſi proponente. de reſcript.

Primò limitationẽ hanc velim ſublimites, vt locũ
41 non habeat, † qñ factum proprium eſt de lõginquo, vel de antiquo: nam tunc in eo præſumitur ignorantia, vt eloquutus eſt Alex. in l. peregrè. poſt nu. 2. verſ. tñ fallit, de acqui. poſſ. idem tradit Bar. in l. non fatetur, nu. 7. col. 7. verſ. item ſi eſt factũ proprium, & poſt nu. 10. verſ. item longinquitas temporis. ff. de confeſſis, cui accedit Iaſ. in l. error. col. 6. num. 21. verſ. in vlt. par. gl. ibi, ſalua gl. C. de iur. & fact. ign. Alex. conſ. ꝑ videtur prima fronte. num. 9. vol. 4. ſic etiam cenſuit Iaſ. in l. ſi res obligata; col. 6. verſ. ſecundo fallit ſecundum Bar. nu. 36. ff. de legat. 1. huc item reſpexit Guid. Pap. deciſ. 127. in Camera Parlamenti. verſ. & in hãc opinionem. nu. 3. & ſeq. & in tract. de præſumpt. col. 8. nu. 60. verſ. præſumitur ignorantia ex facto de longinquo. hos ſequutus eſt Capra in reg. 79. nu. 3. verſ. ſecundo fallit in facto antiquo quod ſingulare relatũ putauit Alui. de Alber. in dicto ſingul. 271 in facto proprio. verſ. niſi ſit factum à longinquo. quod & ꝓbauit Maran. in d. l. is poteſt n. 227. ver. tertio limito. ff. de acqui. hæred.

42 Quam ſublimitationẽ primo velim intelligas, † vt per tempus longinquum nõ inducatur obliuio in ijs, quæ quotidie videntur, quo in caſu non loquuntur notata in d. l. peregrè. ff. de acq. poſſ. ita aſſerit Grat. in d. conſ. 12. in fi. nu. 42. verſ. præterea longum tẽpus. vol. 2. huc videtur reſpexiſſe Guid. Pap. in conſ. 191. poſſet dici. nu. 2. cum ſeq.

Secundo loco eandem primam ſublimitationem
43 ſublimitabis, vt non procedat, † qñ factum propriũ eſſet alteri obligatorium: quia tunc non ex longinquitate temporis præſumitur neque toleratur ignorantia: ita ſcriptum reliquit Alex. in d. l. peregrè. ff. de acq. poſſ. & ita dicit Bald. limitare d. l. peregrè in l. 1. C. de confeſſis. allegans gl. in d. l. magnã. C. de contrah. & committ. ſtipul. vt etiam teſtatur Iaſ. in d. l. ſi res obligata. col. 6. poſt num. 36. verſ. quarto intellige. ff. de leg. 1. vt & aſſeuerauit Gabr. in ſuis concluſ. concl. 5. nu. 8. d. lib. 6. de reg. iur. ſic etiã protulit Dyn. in d. reg. ignorantia. nu. 7. verſ. ſed dic, quod ubi allego ignorantiam. de reg. iur. in 6.

Tertiò preterea ipſamet ſublimitatio ad limitatio
44 nem decimamſextam ſublimitanda eſt, † qñ in ipſo
facto ꝓprio longinquo interueniſſet iurm: quia tunc
non eſt ignorantia in eo tolerabilis, authore Bald. in
c. 1. in princ. ibi, nota ꝙ non licet obliuiſci. in titu. de
forma fidelitatis. in vſib. feud. vt dicit Iaſ. in d. l. res
obligata. poſt d. nu. 36. verſ. tertio intellige. ff. de leg.
1. vt & teſtatᷣ Marc. Ant. Bauer. in tract. de virtute iu-
ramenti. nu. 26. verſ. 14. per dictum Baldi, vbi ſupra, &
in l. ſi quis maior. nu. 12. C. de tranſact. eundem ſequi
tur Gabr. in d. concl. 5. nu. 7. lib. 6. de reg. iur.
Secundo loco eãdem decimamſextã limitationẽ
45 intelliges ſibi locum non vendicare, † qñ factum eſ-
ſet multum implicitum, vel intricatũ: vt docet Bart.
in d. l. non fatetur. d. nu. 7. & nu. 10. in fi. ff. de confeſſ.
& in l. ſi qs in fi. ff. de nouat. Iaſ. in d. l. error. col. 6. poſt
nu. 21. verſ. ſalua gl. in caſib. in quib. C. de iur. & fact.
ign. & in d. l. ſi res obligata. col. 6. nu. 37. verſ. 3. princi-
paliter fallit. ff. de leg. 1. vt eſt calculus rationũ, vt ait
ibid. Iaſ. & colligitur ex l. empto. §. Lucius. ff de pact.
& ex l. fideicõmiſſum, ibi, cõputatio difficilior eſſet.
ff. de confeſ. vt & ſcripſit Aluis. in d. ſing. 271. verſ. itẽ
niſi eſſet intricatũ, atq; decidit Guid. Pap. in d. deciſ.
127. poſt nu. 4. verſ. ſed etiam qñ factum, & in d. tract.
de præſump. col. 8. nu. 60. verſ. præſumitᷣ ignorantia,
ꝙ nec latuit Andr. Gail. in d. obſer. 48. col. 5. poſt nu.
20. verſ. idem ſi factum propriũ ſit antiquum, vel val
de intricatum, atq; voluit Rob. Maran. in d. l. is põt.
nu. 227. verſ. quarto limita. ff. de acq. hæred. ad idem
reſpexit Abb. in c. literæ tuæ, num. 13. tit. de dilatio. ꝙ
etiam aſſeruit Soc. in reg. 219. in verb. ignorãtia. verſ.
4. fallit. cui accedit Cap. d. reg. 79. nu. 2.
Tertiò intelligas, & ſublimites eandẽ limitationẽ,
46 vt locũ ſibi non vendicet, † qñ agitur de lucro captã
do, quia & eo caſu licet antiquitas interuenerit, tamẽ
non præſumitur ignorantia, in facto proprio tractan
te de lucro captando. l. qui fundum. §. ſeruus in verb.
ſcire debet. ff. pro emptore, & ibi Bar. ſecus ſi agatᷣ de
damno euitando: quia tunc ẽt in facto proprio præ-
ſumitur, & toleratur ignorantia, vt poſſit ſolutũ repe-
tere: vt Alex. tradit in d. l. peregrè. ff. de acq. poſſ. idem
voluit Iaſ. in d. l. ſi res obligata. col. 6. poſt nu. 35. verſ.
iſta regula fallit. & nu. 36. verſ. ſecundo fallit. ibi, in-
tellige verum: per l. ſed & ſi me præſente. in prin. vbi
gl. & Doct. & gl. in l. cum is. in prin. ff. de cond. indeb.
& in l. ſi qs delegauerit. ff. de nouat. & contex. ibi, ſed
ſi per ignorantiam. vt ẽt comprobauit Bar. in l. cũ de
indebito. ff. de probat. nu. . & in d. l. non fatetur. poſt
nu. 7. verſ. ſed ſi extra. ff. de confeſſ. quorum ſentẽtiæ
ſe ſubſcripſit And. Gail. d. obſer. 48. col. 6. nu. 20. verſ.
* ſi tñ de damno. d. lib. 2. quo in loco communẽ ſcri-
bentium ſententiam eſſe teſtatur. idem confirmauit
Pet. Duen. in reg. vtr. iur. regul. 129. incip. conſtit. in 3.
limit. vbi ſtatutum non ligat ignorantem in damno
euitando. ſic ſenſit et Dyn. in d. reg. ignorantia. nu. 6.
verſ. quidã dicunt. de reg. iur. in 6. neq; latuit Io. And.
in d. reg. præſumitᷣ. poſt nu. 1. de reg. iur. in 6. eiuſdem
fuit ſñiæ Iac. Rebuf. in l. profeſſio. nu. 5. verſ. circa iſtã
gl. C. de muner. patrimonial. lib. 10. Capra etiam in
d. concl. 79. nu. 8. verſ. quarto fallit.
Quartò intelligas licet eandem decimamſextã li-
47 mitationem, † qñ factum eſſet notabile, et graue, in
quo itidem non præſumitur ignorantia: vt habemus
ex c. cum illorum. de ſent. excom. vt author eſt Alex.
in d. l. peregrè. de acq. poſſ. et per illum contex. ſic li-
mitare dicit Ant. de Butr. d. l. in d. c. ab excõmunica-
to, eandem ſequitur ſententiam Iaſ. in d. l. ſi res obli-
gata. poſt nu. 36. col. 6. verſ. ſecũdo intellige niſi eſſet
factum proprium, de legat. 1. ad idẽ reſpondit Pariſ.
in conſ. 57. ſtante priori matrimonio. num. 24. verſ. &
quia in contractibus perpetuis. vol. 4.
48 Vnde dñs præſumitur † informatus, & ſcire de fa-
cto notabili & graui, & pręmonitus à ſuo procurato-
re. teſte Rom. d. conſ. 481. col. 2. num. 7. verſ. ſecundo
quia præſumendum. & Abb. conſ. 18. primo ꝙ com-
munitas Auximi. col. 4. verſ. tertio dixi, ꝙ ex ratihabi
tione. loquens in ſindico communitatis. lib. 2. Crau.
conſ. 40. proponitur quod nobilis Guido. col. 2. nu. 3.
verſ. facit quod in pulchro caſu.
49 Limita tamẽ, & intellige procédere † Dominum
certioratum de facto notabili, loqui de procuratore
ſpeciali, vt loquitur Rom. d. conſ. 481. in prin.
50 Ignorare tñ † præſumitur, quæ fiunt ruri. l. Titius. §.
Lucius. de lib. & poſthu. vbi Bal. dicit, qui eſt in ciui-
tate, præſumitur ignorare, quæ fiunt in comitatu &
ècontrario. Ang. Imo. & recentiores ibi notant.
51 Quinto limitabis, vt non procedat † in actibus mo
rientium, in quibus præſumitur ignorãtia ẽt in facto
proprio: ita notat Bar. in auth. ſed cum teſtator. C. ad
leg. falc. cui accedit Ang. in §. illud quoque. in auth.
de trien. & ſemiſ. & ita intelligitur cõtex. in §. in frau
dem. Inſtit. quib. ex cauſ. manum. non licet. ibi, ſæpè
enim. & quæ ſequuntur.
52 Huius ſublimitationis ratio eſt: † nam humana fra
gilitas mortis cogitatione turbata, nõ præſumitᷣ eam
ſcientiam habere. l. hac conſultiſſima. §. at cum hu-
mana. C. qui teſtam. fac. poſſ. vt elegãter protulit Ma
ran. in d. l. is poteſt. poſt nu. 227. verſ. ſecundo limita.
ff. de acq. hæred.
53 Sextò fallit, † niſi quis eſſet multis negotijs inuolu
tus, etenim ꝑ multiplicitatem factorũ, & negotiorũ
pręſumitᷣ ignorantia in facto proprio, auctore Bar. in
in l. ꝙ iuſſit. in fi. ff. de re iud. hinc eſt, ꝙ ſi diues mul-
ta exerceat negocia & habeat multa bona. & nego-
cia varijs in locis & regionib. præſumatᷣ ignorare fa-
ctũ propriũ: vt obſeruauit Bar. in d. auth. ſed cũ teſta-
tor. C. ad leg. falc. & Bal. in l. 2. in 6. q. n. 9. C. de reſcin.
vend. vt eos refert, & ſequitur Maran. in d. l. is poteſt.
poſt. d. nu. 227. verſ. 5. limita. ff. de acq. hæred.
54 Septimò fallit, vt † ignorãtia in facto proprio ad-
mittatur, qñ quis inductus fuiſſet perſuaſione, vel de-
ceptus facto alterius, vt habemus ex c. in lectũ. 24. q.
4. vt animaduertunt Ant. & Imo. in c. ab excõicato,
de reſcript. & huc ſpectat l. 1. in fi. ff. de eo, per quem
fac. eſt. & hoc ea adiuuant, quæ notata ſunt in l. error.
C. de iur. & fact. ignor. tunc enim errans dr̃ in leui, &
non in lata culpa. l. 1. & 2. in fi. ff. eo. quand. act. de pe-
cul. eſt annal. vt & docet Bar. in d. l. nõ fatetur. col. 2.
poſt nu. 6. verſ. dico, quòd iſta gl. ff. de confeſſ. cui ac-
cedit Capr. in d. reg. 79. num. 7. verſ. 3. fallit.

CONCLVSIO DCCCLXXX.

ARGVMENTVM.

Ignorantia ex quibus coniecturis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia probatur per coniecturas.*
2 *Ignorantia probatur probata abſentia, vel alia cauſa, quę ſoleat iuſtam cauſam præſtare ignorantia.*
3 *Ignorantia probatur eo ipſo, quod non probatur ſcientia.*

1 Ignorantiam probari per cõiecturas, † licet non ſit plena pro
batio, colligere eſt ex c. ſi quis ſimoniacis. 1. q. 1. & ex
c. ſi cui. de accuſ. vt docuit Bald. in l. 1. nu. 10. ff. de le-
gib. quod etiam conſtare poteſt ex eis, quæ deduxit
Alba. in conſ. 9. ex his. nu. 44.
Ex his coniecturis illa vna eſt, vt ignorãtia probe-
2 tur † probata abſentia, vel alia cauſa, quæ ſoleat iuſtã
cauſam præſtare ignorantiæ: vt ſcripſit gl. in c. præſu-
mitur. verſ. 3. qñ probatur, de reg. iur. in 6. in eandem
deſcendere

deſcendere ſn͞iam Bal. & Abb. nu. 10. in c. cognoſcentes. de conſt. vbi Fel. nu. 19. & Dec. in fin. Bero. nu. 54. idem Dec. in conſ. 460. viſo puncto & dubijs. col. 5. nu. 27. verſ. quia pp abſentiam. ex l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & poſthu. & l. planè. ff. de excuſat. tut. prout eſt etiam ſi probetur ętas minor: vt habemus ab eadē gl. in d. c. præſumitur. verſ. 2. quando probatur. de reg. iur. vt etiam confirmat Menoch. de arb. iud. cauſ. caſ. 286. nu. 16. verſ. ſecundus modus. lib. 2. cent. 2.

3 Præterea ignorantia probatur eo ipſo, † ꝙ nō probat̃ ſcientia: ita docet gl. in l. 1. in verb. edocere potes. C. ad Mace. & in l. ſi tutor petitus. ſup verb. oſtēderis. C. de peric. tutor. eiuſdē fuit ſn͞ię Bart. in d. l. ſi cui. §. iiſdem. nu. 2. ff. de accuſ. & ibi gl. ſuper verb. doceatq; vt id ēt apertè ſanxit Imp. in l. ſuper ſeruis. vbi glo. in verb. oſtēdere. & Bar. nu. 6. C. qui militar. poſſ. vel nō. lib. 2. idē voluit And. Gail. lib. 2. pract. obſeru. obſeru. 48. poſt nu. 22. col. 6. verſ. probatur autem ignorantia.

CONCLVSIO DCCCLXXXI.

ARGVMENTVM.

Ignorantiam iuramento probari, quibus in caſibus verum ſit, & quæ vtilitates ex iuramenti probatione dimanent.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia iuramento eam allegantis probatur, & cur.*
2 *Iuramento probantur quæ in animo ſita ſunt.*
3 *Ignorantia forenſis ignorantis aliquod extare vectigal ſoluendum, iuramento probatur.*
4 *Ignorantia hæredis ignorantis rem hæreditariam emphyteuticariam fuiſſe iuramento probatur.*
5 *Emphyteuta cadens à iure ſuo ob non ſolutum canonem debet in integrum reſtitui, ſi neſciebat rem eſſe emphyteuticam.*
6 *Ignorantia Dn͞i ignorantis emphyteutam cecidiſſe à iure ſuo probatur iuramento, nec videtur remittere caducitatem, ſi receperit canonem ab emphyteuta ignoranter.*
7 *Vaſallus allegans feudi vacantis ignorantiam, & offerens iurare, debet admitti.*
8 *Ignorantia procuratoris eius iuramento probatur, quod intellige, vt ibidem.*
9 *Ignorantia probatur iuramento, etiam ſi præſumptio ſit contra iurantem.*
10 *Ignorantia petentis reſtitutionem in integrum aduerſus præſcriptionem longiſſimi temporis, eius iuramento non probatur.*
11 *Ignorantia eius, quod eſt publicè notum iuramento non probatur.*
12 *Ignorantia non probatur iuramento, quando agitur de tertij præiudicio, niſi iuramentum alia præſumptione iuuaretur. vt nu. 13.*
14 *Ignorantia probatur iuramento, cum tertij præiudicium eſt leue.*
15 *Ignoratia non probatur iuramento, quādo agitur de probanda ignorantia iniuſta. Ratio eſt, nu. 16.*
17 *Ignorantia non probatur eius iuramento, qui tenetur aliquid inueſtigare.*
18 *Ignorantia non veriſimilis iuramento non probatur.*
19 *Ignorantia iuramento non probatur, cum eius rei cuius ignorantiam quis prætendit partem notam habet.*
20 *Ignorantia à ſtatuto allegari prohibita iuramento nō probatur.*
21 *Statutum valet, quod prohibet ignorantiam allegari.*
22 *Statutum non valet quod prohibet iuſtam ignorantiam allegari; ſecus ſi iniuſtam.*
23 *Ignorantia tunc probatur iuramento, quando alio modo non poteſt probari.*
24 *Ignorantiam non ſufficit per iuramentum probare, cum lex eam præſumit, & determinat ſuper ea.*
25 *Ignorantia probatio per iuramentum facta eliditur, ſi aduerſarius probet contrarium per legitimas probationes.*
26 *Ignorantia iuramēto non probatur, cum eſt præſumptio in contrarium.*
27 *Ignorantia iuramento probanda non debet iuramentum ipſum à iudice deferri.*

1 Alius etiam extat modus ignorantiā probandi: † is eſt per iuſm eam allegantis: ita ſanxit Innoc. IIII. in c. vt iura. ibi, ſuper huiuſmodi autem iuramento. & in c. nulli. in fi. de elect. in 6. idem probatur ex c. in lectum. 24. q. 2. & in c. ſi verò. il 2. de ſent. excōm. in c. cū in tua. ibi, niſi proprio firmauerit iuſo. vbi gl. qui matrim. accuſ. poſſ. & in c. paſtoralis. de except. & in c. præſentium. de teſtib. ſic etiā ſenſit gl. in c. præſumitur. in verb præſumiī. verſ. vno modo de reg. iur. & in d. c. qui & humaniæ. in fi. glo. vlt. 12. q. 2. & in c. propoſuiſti. in verb. non probaī. verſ. ſed qualiter ꝓba. 82. diſt. & in c. innotuit. in verb. ignorantiā. prope fi. vbi Abb. ante fi. verſ. 2. not. de elect. cui accedit Bar. in d. l. ſi cui. §. iiſdē. n. 2. in fi. vbi ēt gl. in verb. accuſari, ff. de accuſa. & in l. Celſus. nu. 6. ff de vſucap. quē ſequitur Rom. in conſ. 54. viſis circa id, poſt nu. 3. verſ. contrariū puto, & in conſ. 102. ſuper eo. poſt. nu. 2. ver. 1. per id, ꝙ nota. glo. & in conſ. 273. clarum, eſt. nu. 2. & in conſ. 398. vt clarior. nu. 5. & in l. qui bona fide. §. qui damni. nu. 2. ff. de dam. infec. quod etiā quamplurimi alij tradidere, vt Oldr. in conſ. 286. in electionis negocio in 4. dubio num. 4. Luc de Pen. l. pen. in gl. 1. C. qui miliī. poſſ. lib. 12. Anch. in cōſ. 159. rationes, q̄ ſuperius. nu. 4. & in conſ. 174. D. Lazarius, col. 2. verſ. iuſtiſſima eſt ergo ignorantia. Card. in cle. 1. q. 8. de conſang. & affin. Guid. Pap. in cōſ. 136. ſi nobilis Io. in fi. & in conſ. 137. & in conſ. 199. dominus noſter. ibi, modo quæritur conſilium pro nobili Io. nu. 3. & in conſ. 253. fuit lata ſn͞ia. poſt num. 3. verſ. ſic etiam ignorantia, & in ſing. 447. nu. 2. §. innocentia, vel ignorantia. DD. Rot. in deciſ. 19. aliàs 444. extra Rot. petebatur. col. 2. nu. 2. verſ. in quo vltimo dubio, de dol. & contu. in nouiſſ. Abb. in conſ. 35. vſ primo. col. 2. poſt nu. 2. verſ. ſed nulli pōt venire in dubiū. li. 1. & in c. vidua. in 2. notab. de reg. Alex. in conſ. 76. in cauſa & lite inter moniales Sancti Gulielmi. nu. 3. li. 7. & in conſ. 89. omiſſis non neceſſarijs. nu. 2. eod. lib. 7. Barba. in conſ. 42. illud in medium afferam. col. 6. verſ. & alias cum iſta quæſt. vol. 1. & in conſ. 10. illud in medium referam. col. 2. vol. 3. Corn. in conſ. 168. in hac conſultatione. nu. 13. lib. 3. Iaſ. in §. ſed iſtæ. num. 90. inſtit. de act. & in l. 3. §. iurari. num. 6. ff. de iureiur. Fely. in c. quoſdam. in gl. 1. de præſump. Iac. de Sācto Geor. in l. verius, nu. 4. & in l. cū de indebito. in prin. nu. 17. ff. de prob. Mar. Ant. Bauer. in tract. de virtu. iuramen. in 53. effectu verſ. octauo principaliter. Ruin. in conſ. 1. reuocatur in dubium. nu. 4. lib. 5. Bertran. in conſ. 361. viſo conſultationis. nu. 5. lib. in antiq. Rip. in l. admonendi. num. 55. ff. de iureiur. Marſi. in l. qui ignorans. nu. 27. ff. ad leg. Corn. de falſ. & in rub. C. de probat. nu. 124. & in rub. ff. de fideiuſſ. num. 41. atque Pariſ. in conſ. 23. plena. nu. 230. & in conſ. 95. ſtatutū Bononienſe. nu. 46. lib. 1. quos refert, & ſequitur Hor. Mandoſ. in addi. ad Roman. conſ. 398. vt clarior. ſub nu. 5. in verb. probari ſub litera E. Alban conſ. 9. num. 36. Ioan. Crot. in conſ. 307. in cauſa magnifici, & generoſi Equitis. nu. 8. in fi. vbi dicit, ita * communiter concludi à Doct. poſt Abb. in c. 2. de conſtit. Menoc. de arbit. cauſ. caſ. 316. nu. 3. verſ. primus eſt modus lib. 2. cent. 3. & Andr. Gail. lib. 2. pract. obſer. obſer. 48. nu. 23. cum ſequen.

Nec ratione caret concluſio noſtra. nā ob id factū eſt, vt iuſo probetur ignorantia, eo quod ſit ex earum rerum genere, quæ in animo conſiſtunt, ea vero

Digitized by Google

2 quæ†in animo ſunt ſita, iuramento probari, Roman.
Pont. mihi teſtis eſt, in d.c. cum in tua. §. vlt. qui ma-
trim. accuſ. poſſ. & in c. paſtoralis. in fi. de excep. & I.
C. in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mil. gl. ord. in
d.c. præſumitur. de reg. iur. in 7. glo. ſing. & cõiter ap-
probata in c. ſignificaſti. il 1. in verb. ſi ita eſt. de hom.
idem docuit Accurſ. in l. 1. in verb. non occidendi. C.
de ſicar. & Bar. in l. inter omnes. §. rectè. n. 2. ff. de furt.
vt & reſpondit Rom. in d. conſ. 398. nu. 5. & in conſ.
76. in cauſa nobilis. nu. 2. & in conſ. 320. hac iſtorum.
nu. 3. vt & aſſeruit Io. de Anan. in cõſ. 44. in q. Stabio-
li. verſ. 2. eiuſdem fuit ſnīæ Alex. conſ. 19. viſo proceſ-
ſu cauſæ vertentis inter procuratorē cameræ. poſt nu.
2. ſub verſ. ſubſequenter probatum eſt. lib. 1. ad idem
conſuluit Corn. in conſ. 230. viſo ſtatuto. num. 7. & in
conſ. 272. in hac conſultatione. nu. 19. & in conſ. 337.
dictos actores, nu. 13. lib. 1. & in conſ. 91. licet in hac
conſultatione, nu. 15. lib. 3. idē comprobauit Iaſ. poſt
cæteros in §. ſed iſte, nu. 86. cū ſeq. & ibi quoq; Gom.
in fi. Inſt. de act. Rui. in cõſ. 13. quod nec latuit Marſ.
in d. rub. ff. de fideiuſſ. nu. 40. & in rub. C. de prob. nu.
122. & in prax. crim. §. diligenter. nu. 44. neq; id prete-
rijt Grām. in conſ. ciuil. 168. quia intentio. nu. 67. eo-
rundem ſententiæ ſe ſubſcripſit Marc. Ant. Bauer. in
tract. de vir. & vir. iura. in 53. effect. verſ. 13. & multos
alios refert Iaſ. in cõſ. 84. omiſſa lōga. col. 7. in 3. dub.
poſt num. 7. verſ. bene facit regula; vol. 1. idem voluit
And. Gail. lib. 2. prac. obſer. obſer. 48. nu. 24. atq; egre-
gius Menoch. de arb. iud. cauſ. caſ. 186. num. 4. ab his
etiam ſtetit Mantua, in ſing. 4. vnuſquiſque ſcit. num.
10. verſ. & in dependentibus ab animo.

Neq; velim quiſpiam putet nullius eſſe vtilitatis,
q ignorantia probet iuramēto. ex hoc enim in mul-
tis non paruum redundat emolumentum. Nam ſi fo-
3 rēſis†per aliquem locū iter faciens vectigal non ſol-
uerit rerum, vel merciū ſuarum, propter quod incide-
rint in cōmiſſum, iuuatur, ſi iuret ſe neſciuiſſe ibi ex-
tare vectigal aliquod ſoluēdum, huiuſmodi uerò iu-
ramentum plenè probabit ignorantiam ſuam. & hoc
pacto res illius non incidēt in commiſſum: ita graui-
ter, & doctè reſpondit Abb. in d. conſ. 35. uidetur pri-
mo dictos pannifices. lib. 1. cuius dictū notatione di-
gnum eſſe, & lucroſum tradit Hipp. Marſ. in d. rub. C.
de prob. nu. 137. uerſ. & ideo dixit multū notan. Abb.

Nec illa parui eſt pendēda utilitas, cuius meminit
Anch. dum de iure reſpondebat, in d. cōſ. 174. D. La-
4 zarius. nu. 5. quod ſi hæres† alicuius non ſoluerit cano-
nem per biennium, non cadat à iure ſuo, ſi ignorauerit
hmōi rem hæreditariam eſſe emphyteuticariam, &
in hoc caſu ignorantiam illius probari per iuramen-
tū, pſiuſmet hæredis, ut docuit Accurſ. in l. 2. in gl. ult.
uerſ. ſed quid ſi ille, q ſoluere debuit. C. de iur. emphy.
quòd etiā comprobat Spec. in tit. de loca. ſiue de em-
phyt. §. nunc aliqua num. 29. uerſ. 18. quæritur, quid ſi
mortuus ſit emphyteuta. ut et illud authoritate ſua
corroborat Bar. in l. cū filiusfa. §. in hac ſtipulatione.
nu. 4. uer. quæro, hæres ſuccedens. ff. de uerb. obl. eiuſ-
dem fuit ſententiæ Bald. in l. 2. nu. 3. C. ſi aduer. uend.
pig. ut & placuit Dyn. in c. cum quis. nu. 5. de reg. iur.
in 6. ad idē reſpondit Rom. in conſ. 166. Viſa diligen-
ter in fi. ubi ſuperiores authores citando cōcludit em-
5 phyteutam† qui cecidit à iure ſuo pp canonem non
ſolutum quia neſciebat rem eſſe emphyteuticam de-
bere in integrum reſtitui, ut & ipſemet Ro. decidit in
l. ſi uero. §. de uiro. col. 49. in 50. fall. poſt nu. 33. uerſic.
33. probat. ſi. iok. mat. quē refert, & ſequit̄ Gran. in cōſ.
151. in cā huius incarcerati. col. 2. nu. 14. lib. 2. cum his
quoq; ſenſit Alex. in cōſ. 169. uiſo themate ſupraſcri-
pto, col. 4. nu. 10. uerſ. ita ēr fuerunt de mente. gl. lib. 2.
& in conſ. 45. in cauſa, et lite uertente inter Franciſcū
quōdam Andreæ. col. 3. nu. 4. lib. 5. q nec latuit Dec.
in conſ. 58. pro tenui in fi. et in conſ. 138. diligenter p
tenui facultate. col. 4. poſt nu. 7. uerſ. 2. principaliter.

horum ſnīam commendat & utilem dicit Marſ. in d.
rub. C. de prob. nu. 137. uerſ. et dixit multū egregiè. et
in l. qui ignorans, nu. 16. uer. item ultra præmiſſa. et in
l. qui falſam. num. 30. uerſ. item facit etiam. ff. ad leg.
Cor. de falſ. et in conſ. 18. protector in re ſperantium
poſt nu. 16. uerſ. et facit etiam ſecūdum Pet. de Anch.

Maxima quoq; eſt illa utilitas, quæ emergit ex iſta
6 probatione per iurm. Nam ſi dominus receperit † ab
emphyteuta canonem poſtquam cecidit à iure ſuo
uī ſibi remittere caducitatem, et eū redintegrare, iux-
ta ſententiam ſcribentium in l. 2. C. de iur. emph. hoc
tn̄ eſt uerum ſi ſciuerit emphyteutam, à quo recepit
canonem cecidiſſe à iure ſuo, ſecus autē ſi hoc igno-
raſſet, quia tunc recipiendo canonem ignorans illius
caducitatem ſibi nō præiudicat; ut egregiè tradit Cy.
in l. 2. col. 3. nu. 5. in 4. q. C. de iur. emphy. quem refert,
et ſequitur Io. de Imo. in l. Mæuius. §. duob. ff. de leg. 2.
quæ ſua ignorantia probabitur p ſuum iurm. Nā cum
ut modo tradidimus ignorantia probetur per iurm
aſſerētis, ergo et in hoc caſu iurm erit magni effectus,
ut ex ſe patet, ita ſcripſit Marſ. in d. rub. C. de prob. nu.
138. verſ. & addè, quod iſta probatio ignorantiæ.

7 Hinc etiam vaſallus† allegans feudi vacantis igno-
rantiā offerens iurare debet admitti, & quatenus non
admittatur per pares curiæ tanquam grauatus appel-
lat, vt c. 1. de controu. int. do. & empt. vbi Affl. nu. 10.
in vſib. feud. et d. c. paſtoralis, de exce. gl. quoq; in l. at-
qui natura. §. cum me abſente in verb. committat. ff.
de neg. geſt. Alex. conſ. 71. nu. 5. vol. 1. Iaſ. d. §. ſed iſte.
d. nu. 85. inſt. de a cquos ad idem refert Andr. Gail. in
d. obſer. 48. nu. 25. verſ. quare vaſallus.

8 Prout, & procuratoris† ignorantia eius etiam iura-
mento probatur teſte Affl. in conſt. Neap. lib. 2. de p-
ceſſ. iud. rub. 23. nu. 26. quod tamen intellige non ad-
mitti, quādo ipſe procurator à domino habet ſpecia-
le mandatum, cum tunc allegans ignorātiam debeat
probare, vt ait Affl. ubi ſupr. nu. 26.

9 Amplia concluſ. procedere,† etiā ſi præſumptio ſit
contra iurantē, dūmodo talis preſumptio nō ſit oīno
concludens, nam tūc etiam probatur per iuramentū,
vt author eſt Abb. d. cōſ. 9. nu. 43. vbi loquit̄ de igno-
rantia inſtrumenti. ex ſententia Abb. in c. 2. num. 9. de
conſtit. & in c. vlt. nu. 9. qui matri. accuſ. poſſ.

Nunc primum limitanda eſt concluſio, vt nō pro-
10 cedat† qn̄ quis petit reſtitutionem in integrum aduer
ſus præſcriptionē longiſſimi temporis, quia tūc igno-
rantia non probatur per eius iuramentum, ſed requi-
ritur fortior probatio ignorantiæ, vt liquet ex allega-
tis per Aym. Crau. in tract. de antiq. temp. in 4. par. in
verb. materia iſta. num. 62.

Secundo limita ſupradictam concluſionē non ha-
11 bere locum† quādo aliquid eſt publicè notum, quia
tunc non probatur iuramento ignorantia; vt notatur
reg. ignorantia, & reg. præſumitur. de reg. iur. in 6. & in
d. deciſ. Rot. 19. alias 444. col. 2. verſ. nam quando ali-
quid eſt publicè notum. de dolo, & contumac. in no-
uiſ. cū ibi allegatis, & colligitur ex d. c. qui. & huma-
nis. 12. q. 2. ibi, nō potuit ignorare ſententiam proprij
ſacerdotis. gl. in d. c. poſuiſti. ſuper verb. nō probatur.
d. 82. diſt. idem tradit Fel. in c. quoſdam. col. 2. num. 6.
uerſ. tertio eſt aduertendum de præſump.

Tertiò limitatur concluſio non procedere, nec iu-
12 ramentum† ipſum admitti ad probandam ignoran-
tiam quando agitur de tertij præiudicio teſte Fely. in
d. c. cognoſcentes nu. 14. de conſtit. vbi Dec. propè fi.
verſ. ſimiliter ſi agatur, ex c. ex inſinuatione. de proc. vt
refert Menoch. in d. caſu. 186. nu. 9. lib. 2. centur. 2. idē
Fel. in c. quoſdam. poſt nu. 6. verſ. quarto eſt aduerten-
dum. ibi, item dicunt.

13 Sublimita limitationē hanc,† niſi iuramentū alia
præſumptione iuuaretur, vt ait Abb. in d. c. quoſdam,
in fi. de præſump. & tradit Menoch. d. caſ. 156. d. nu. 9.
atque Bero. in d. c. cognoſcentes, in fi.

Digitized by Google

Sublimita ſecundò d. limitationem non procede-
14 re, † ſi præiudicium ſit leue: vt aiunt Abb. proximè citato loco, & Menoch. & Bero. vbi ſupra.

15 Quartò limitabis, † niſi agatur nedum de probãda ignorantia, ſed de probanda iuſta ignorantia: ad hoc etenim probandum non ſufficit iuramẽtum, vt teſtis eſt locupletiſſimus Bal. in l. 1. poſt nu. 2. verſ. item apparet. C. ad Maced. quem ſequitur Fel. in d. c. 2. nu. 16. in 5. limitat. de conſtit. & in d. c. quoſdam. poſt nu. 5. verſ. ſed tamen in hoc eſt aduertendum. de præſump. nam ſi allegem ignorãtiam ex cauſa abſentiæ, debeo ipſam abſentiam probare legitimis probationibus, non autem ſolo iuramento, quod omnium prius annotauit Cyn. in d. l. 1. C. ad Maced.

Quòd præſuppoſitum ea inſuper ratione confirma-
16 tur: † nam actus iſti ignorantiã iuſtificantes nõ conſiſtunt in animo allegantis ignorãtiam: ita poſt Card. in conſ. 4. & in conſ. 36. ſenſit Fel. & in d. c. 2. num. 19. quos etiam refert dom. Menoch. in d. caſ. 186. nu. 15.

17 Quintò limita etiam procedere in eo, † qui ex officio ſuo tenetur aliquid inueſtigare, quia de ignorãtia tunc non admittitur probatio per iuramentũ, ſed immo præſumitur: vt Abb. in d. c. quoſdam propè fi. de præſump. & ibi Fel. num. 7.

Sextò limita concluſionem, nec etiam ignorantiã
18 probari poſſe per iuramentum, † quando non eſt veriſimilis: vt reſpondit Alex. conſ. 71. videretur. vol. 1. & Abb. in c. innotuit. col. vlt. de elect. quos refert, & ſequitur Alb. in d. conſ. 18. num. 5. verſ. tertio modo. idem voluit Fel. in d. c. quoſdam. nu. 6. verſ. tertio eſt aduertendum, de præſump.

19 Septimò limita, † nec minus dictum iuramentum admitti ad ignorantiam probandam, quando quis habet notitiam alicuius partis ipſius rei, de qua ignorãtia prætenditur, arg. l. non eſt ferendus. ff. de tranſact. & cautum eſt ab Alba in d. conſ. 18. nu. 3.

Octauò limita concluſionẽ non ſibi locum vendi-
20 care, † vbi ex ſtatuto prohiberetur ignorantiã allegari: eo enim caſu non admitteretur probatio per iura-
21 mẽtum, cum valeat ſtatutum † huiuſmodi: vt tradidit Fel. in c. quoſdam. poſt nu. 7. verſ. 7. & vltimo eſt aduertendum. de præſump. fictus auctoritate Bart. in l. diuus. in prin. ff. de falſ. & Bal. in l. 1. ff. de leg. nu. 6. & contex. in §. vt autem omnes noſtri ſubiecti. in auth. in medio litis non fieri ſacras iuſſiones. ibi, nullus hãc ſacram noſtram circumueniat legem, neq; ignorantiam in ea proponat. & in l. 1. in fi. C. de præſcript. 30. annor. adnotatur, et in §. ſancimus. in auth. vt factæ nouæ conſtitutiones. ſcripſit Abb. in c. ad falſariorũ. nu. 2. de crim. falſ. & ar etiam ſentit Iaſ. in l. conſtitutiones. nu. 2. C. de iur. et fact. ign. de quibus meminit Tiraq. de vtroq; retract. tit. de retract. lignag. §. 35. gloſ. 4. in verb. ignorans. num. 25. verſ. ſed priorem ſententiam.

Sublimita prędictam octauã limitationem; quod eſt dictum ſtatutum prohibere ignorantiam allega-
22 re, † vt intelligatur de ignorantia iniuſta, quæ procedit à culpa; ſecus ſi eſſet ignorantia iuſta: ita limitat Iaſ. in d. l. conſtitutiones. poſt num. 2. C. de iur. & fact. ignor. ſecũdum Sali. in l. Senatus. C. de his qui ſibi adſcripſerunt, & in l. ita nobis pudor. C. de adult. qui dicit hoc ſequi Rom. in l. 1. §. occiſorum. ff. ad Syllan. & in l. 1. § nunciatio. ff. de nou. oper. nunc. & Fel. in d. c. quoſdam. d. verſ. 7. & vlt.

23 Nonò limita concluſionẽ, † vt huiuſmodi ignorãtia tunc probetur iuramento, quando alio modo probari non poteſt: ſic colligimus ex c. præſentium. de teſtib. & ex c. literis. de præſũp. vt cenſuit Card. in clem. 1. in 8. q. de conſang. & affin. vt refert Fel. in d. c. quoſdam. poſt d. nu. 5. verſ. 2. eſt aduertendum. & in d. c. 2. nu. 12. verſ. fallit primò. de conſtit.

24 Decimò fallit, † vt non admittatur probatio ignorãtiæ per iuſm, quando lex præſumit ignorantiã, & determinat ſuper ea, non ſufficere ſolum iuramentũ: vt Fel. in d. c. quoſdam. poſt nu. 6. verſ. 4. eſt aduertendũ.

25 Vndecimò limitanda eſt, † niſi aduerſarius probaret contrariũ per legitimas probationes, quia tũc eliditur probatio ignorantiæ facta per iuramentum: authore Bar. in d. l. ſi cui. §. iiſdem. nu. 3. vbi id exemplis demonſtrat. ff. de accuſat. cum nonnullis alijs ad hoc adductis ab eod. Fel. in d. c. 2. nu. 20. in 7. fallent. de cõſtit. ad idem extat gl. ordin. in c. eos. in verb. affectate, de temp. ordin. in 6. vt & cõſulẽdo reſpondit Rom. in d. conſ. 481. nu. 10. idem tradit Iaſ. in l. 1. §. 1. nu. 5. vbi etiã duobus modis id limitat nu. 6. & 7. ff. ſi ex noxa. cauſ. quem ſequitur Marſ. in d. rub. C. de prob. nu. 136. in fi. idem voluit Tiraq. de vtroque retract. de retract. lignager. §. 4. glo. 1. in verb. il ſera tei in à le prouuer. nu. 4. ver. hinc etiam prodijt, quod eximium relatu cẽſuit Io. Ant. Trigona in ſing. 55. num. 2. verſic. adde etiam, quod licet lex dicat.

26 Duodecimò limitabis, † vt ignorantia iuramento tunc non probetur, cum eſt præſumptio in contrariũ, vt docet Bart. in d. l. inter omnes. §. rectè. nu. 3. in fi. ff. de furtis. vbi ita limitat glo. in §. aliæ. inſt. de act. in q̃ ſententiam nonnulla alia adducit Alex. in d. cõſ. 71. videretur prima conſiderat. nu. 2. ver. & ideo lib. 1.

27 Quæ omnia intellige, † quòd ad hoc, vt ignorantia iuramento probetur, iuramentum ipſum deferatur à iudice alioqui nihil eſt valiturum, ut ex c. vlt. de iureiur. dicit Fel. in d. c. quoſdam. poſt nu. 6. ver. item quia iuramentum non valet, & in d. c. 2. poſt nu. 17. verſic. item iuramentum non valet.

CONCLVSIO DCCCLXXXII.

ARGVMENTVM.

Illegitimus quando quis præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimus quis præſumitur, niſi contrarium probetur.*
Rationem habes num. 2. Contrarium nu. 3.
4 *Illegitimum quis in dubio debet probare.*
5 *Præſumptio illa capienda eſt, quæ ſit excluſiua delicti.*
Quomodo hæc regula intelligatur, habes nu. 6.
7 *Illegitimationis infamia iniuſtus, illegitimus præſumitur, niſi contrarium probetur.*
8 *Illegitimitatis nulla infamia notatus, ſed legitimus habitus, hodie etiam legitimus præſumendus eſt.*
9 *Legitimus debet præſumi admiſſus ad actũ, in quo requiritur, quod quis ſit legitimus.*
10 *Legitimus non præſumitur admittendus ad actum, in quo requiritur, quod quis ſit legitimus, ſi de illegitimitate ſit infamia notatus, ſecus ſi non ſit infamatus.*
11 *Doctorandus non eſt grauandus ad iurandum ſuper natalibus, ſi de illegitimitate non ſit infamatus.*
12 *Intellectus Bart. ad conſ. 42. num. 2. lib. 1.*

1 Illegitimum † quem eſſe præſumi niſi contrarium probetur, habemus à Bart. in conſ. 42. viſa inquiſitione. nu. 2. verſ. hoc ẽt patet. li. 1. quem ſequitur Dec. in l. ſi emancipati. col. 3. num. 3. in fin. ibi, & quòd non præſumatur natus: C. de collat.

2 Nam cum matrimonium non præſumatur, † niſi probetur, fit, vt nullus ex iuſto matrimonio præſumatur, proindè illegitimus cenſeatur: ita per hanc rationem concludit Bart. in d. conſ. 42. nu. 2. cuius ſententiam comprobat Corn. in conſil. 68. placet mihi. col. vlt. in prin. vol. 1. vt refert idem Dec. in d. l. ſi emancipati. ſua eodem num. 3.

3 Ab aduerſa ſtat parte Cæpol. in trac. cautel. cautel. 118. quis in dubio præſumitur filiusfam. nũ. 2. verſ. itẽ non præſumitur emancipatio, quo in loco tradit nullũ præſumi naturalẽ filiũ: cui vẽ ſe ipſe ſubſcribere

Lancel.

Lancel.Galiaul.in rub.ff.de verb.oblig.num.159.vbi
4 proptereà ait,illegitimum † aliquem eſſe, ſi quis dixe-
rit,hunc debere probare,ex reſponſo Vlp.in l.liberis.
in fi.ff.de liber.cauſ.

Sanè nec leui ratione permouentur.Nam ſi quis il-
legitimus præſumať,iſtud proculdubio ſapit delictū.
vt not.in l.in cōcubinatu.ff.de concubi. verùm ſemp
5 eſt capienda † pſumptio illa,quæ (vt inquiunt noſtri)
ſit excluſiua delicti.l.merito.ff.pro ſocio, ergo quis il
legitimus non eſt præſumendus,ſed potius legitimus.

Ad hęc tamen facilis patebit reſponſio, ex ijs quæ
mox breuiter ſubijciam. Nā quod pertinet ad rationē
Cæpollæ reſpōdeò, illam regulam,debere ſcilicet ca
6 pi præſumptionem † delicti excluſiuam,debere intel-
ligi,& procedere,quando quis hoc dicit ſe defenden-
do,ne ex delicto puniatur: quia tunc non attenditur;
ſecus ſi hoc dicat agendo,& ad conſequendū condē-
nationē:ita docet Bart.poſt gl.in l.qui iuraſſe.§.ſi pa-
ter.ff.de iureiur.vt refert Dec.in d.l.ſi emācipati,poſt
nu.3. ver.nō obſtat alia ratio.C.de collat.idē placuit
Lancel.Galiaul.in d.rub.ff.de verb.obl.nu.160.in fi.

7 Primùm itaq; concluſionem intellige , † q ſi quis
publicè ſit infamia notatus, illum ſcilicet illegitimū
eſſe, & nihil aliud probetur,hunc illegitimum pręſu-
mi,& proptereà hic debet ſe purgare, & probare legi
timum, vt eſt caſus in c.accedens de purg. canon. vbi
Abb.nu.4. reprobata glo. docet quo pacto id fiat . vt
tradit Io. And.in c.veniens.de presbyt.non baptiz.

8 Secundò intellige,† quòd ſi is nulla illegitimitatis
infamia fuerit inuſtus,ſed legitimus ſit habitus,hunc
etiam in præſētia legitimum præſumi,& debere iudi-
cari,ni aliud oſtendatur,vt videre eſt ex eo,q decre-
uit Pont.Max.in c.transmiſſa,& in c.peruenit.qui fil.
ſint legit.in foro vero conſcientię ſuæ debet relinqui
conſcientiæ : vt patet ex c.mulieri. de iureiur.& ex c.
inquiſitioni.de ſent.excommun. & hanc doctrinam
comprobat Card. Alex.in rub. qui fil. ſint legit.

9 Tertiò intelligas , † vt ſi quis ſit iam admiſſus ad
actum,in quo requiritur,quòd ſit legitimus,veluti ad
prælaturā,vel aliam dignitatē,nec de ſuis natalib. vl-
la laboret infamia, tunc in dubio legitimus pſumať,
niſi contrarium probetur.arg.c.innotuit,de electio.

10 Quòd ſi admittēdus ſit,† & de illegitimitate ſit in-
famia notatus,tunc non præſumitur legitimus, ſed ſe
purgare debet vt decretū eſt in d.c.accedens.de purg.
cano.& iux. Abb.declarationem.ibidem, ſi ergo diſ-
famatus non ſit,præſumitur legitimus, & admitti de-
bet ſine alia purgatione,etiam ſine iuramento,ita do
cet Lancel.Galiaul.in d.rub.ff.de verb. obl.nu.161.

11 Ex hoc poſtremò poteſt elici,† vt doctorandus,vel
licentiandus non ſit grauandus ad iurādum ſuper na-
talibus,& eo minus ad probandum ſi nō ſit diffama-
tus, vt colligit ibidem Galiaula .

12 Nec me mouet Bart.doct.in d.conſ.42.† Nā illa po
teſt procedere, quātum ad hoc, an debeat præſumi in
poteſtate necne:ſed quantū ad hoc an ſit admittēdus
tanquam in dubio præſumatur legitimus , videtur q
in dubio debeat præſumi legitimus,vt reſpondet Ga-
liaul.in d.rub.ff.de verb.oblig.nu.161. in fi.

Et hæc quidē procedunt quantū ad hoc,an qs pręſ-
ſumatur legitimus abſolutè: ſed an præſumatur qs fi-
lius legitimus alicuius , veluti Titij, alia eſt materia,
de qua nos abundè diſſeruimus in concluſ. filiation.

CONCLVSIO. DCCCLXXXIII.

ARGVMENTVM.

Quibus modis illegitimatio probetur.

SVMMARIVM.

1 *Illegitimatio probatur per inſtrumentum legitimitatis. Contrarium nu.6.*
2 *Emancipationis inſtrō probatur filium emancipatū eſſe.*
3 *Priuatio præſupponit habitum .*
4 *Diſpenſatio præſupponit veritatem eſſe in contrarium.*
5 *Pœnitentiam agens præſupponit fateri delictum .*
7 *Inſtrumentum legitimationis probat merita , ex quibus comes Palatinus aſſerit in inſtrumento ſe fuiſſe permotum ad legitimandum filium .*
8 *Illegitimatio per coniecturas,indicia , & famam probatur.*
9 *Illegitima filiatio probatur ex nutritione, tractatione , & nominatione vti filij .*
10 *Illegitimatio probatur per famam , & confeſſionem parentum .*
11 *Illegitimitatis probatio in contrarium admittitur .*
12 *Filius is præſumitur,qui vti filius habitus eſt, etiamſi poſteà parentes eum non filium dicant .*
13 *Illegitimus quis probatur ex cōtinua adulteri cōuerſatione,& odio mariti, licet in domo mariti filius eſſet natus.*
14 *Illegitimus iudicatur ex vxore,& adultero , licet in domo mariti .*
15 *Præſumptio tollit aliam minus efficacem , & plures præſumptiones vincunt vnam.*
16 *Illegitimus quis non probatur ex ſola cōfeſſione parentis.*
17 *Illegitimus quis præſumitur ex ſola affectione;non tamen ex illa plene probatur .*
18 *Illegitimus quis probatur ijs modis,quibus & legitimus.*
19 *Idem operatur propoſitum in propoſito,quod oppoſitum in oppoſito .*
20 *Filiatio legitima quibus modis probetur remiſſiuè .*

Vidimus quibus in caſibus illegitimatio
pręſumatur.verum qm aliquā-
do illa probanda eſt,nonnullos nunc in mediū profe-
remus modos huius illegitimationis probandæ . Ille-
1 gitimationem itaq; probari † per inſtrumentum legi-
timitatis,profitendo ſcripſit Bal. in l.2.nu.1.C.de iur.
aur.annul.quem ſequitur Caſtr. in l.decem ſub nu.5.
verſ.item an ille,atq; ibi Alex.nu.34.verſ.ſimiliter fa
cit hæc lex.ff.de verb.obl.eundem Bal.refert Fely. in
c.literas.nu.19.de præſumpt.idem voluit Bal. in l.fi-
lium.in 2.lect. in prin.ff.de his, qui ſunt ſui, vel alie.
iur.& in lect.3.nu.3.ver.item not. quòd ille idem re-
ſpondit Alex.in conſ.88.omiſſis tribus primis. col.4.
poſt nu.11.verſ.concurrit etiam alia cōiectura. lib.7.

Concluſionem quoque noſtram egregiè cōfirmat
id,quod tradidit Bal.in l.non poteſt.nu.2.verſ.ſed an
per inſtrumentum. ff.de adopt. vbi inquit , per inſtru-
2 mentum emancipationis † probari emancipatū fuiſ-
ſe filium emancipantis , quia apparet, quòd eum tra-
ctauerit vti filium. l. quidam cum filium. ff. de verb.
oblig. hoc idem notat Bart.in l.1.§.quod Senatuſcon
ſulto,poſt nu.3.verſ. vnum ego addo.ff. de lib. agnoſ.
idem obſeruauit Anchar.in clem. ſi ſummus.de ſent.
excommun.quibus accedit Alex.in d.conſ.88.nu.12.
verſ.pro hoc benè facit.lib.7.

3 Cuius concluſionis ratio eſt,† quia priuatio pręſup-
ponit habitum,vulgata.l.decem.ff.de verb.obl. cum
vulgaribus , quia ſi legitimetur hodie , conſtat antea
4 fuiſſe illegitimum : quoniam diſpenſatio † præſuppo
nit veritatem eſſe in contrarium ; quemadmodum
5 ille, † qui agit pœnitentiam præſumitur confiteri de-
lictum ſecundum Bald. in d. cap. literas . in glo. par-
ua.in verb. confeſſus . de præſumpt. vt ibidem refert
Felyn.num.18.per contex.in l.locum. §. ſi quis dolo.
ff.de tabul.exhib.

6 Contrariam † tamen ſententiā eſt ſequutus Rom.
in l.decem.numer.7.verſic.quarta eſt. cuius Bald. di-
ctum dicit eſſe falſum ; quamuis non audeat ibidem
reprobare,propter eius magnam auctoritatem.& Iaſ.
eiuſdem dictum videtur dubium in l.1.in princ. poſt
num.4.verſ.pro iſta redditur dubium.ff.de oper. nou.
nunc.quamuis admittat aliquam pręſumptionem il-
legitimitatis ex ipſo inſtrumento ſurgere.

7 Hanc eandem concluſ.ampliabis,† vt nedū ex ipſo
instru-

inſtrumento legitimitatis probetur illegitimitas, ve-
rum etiam merita, ex quib. comes Palatinus aſſerit in
inſtrumento ſe fuiſſe permotũ ad legitimandum fi-
lium, licet ſecus ſit in aſſertione meritorum facta in-
ter priuatos, quia illa non probat, vt decidẽdo ſenſe-
rũt DD. Rot. in vna Rauennaten. legitimationis co-
ram domino Rancllenſi. 10. Martij. 1544. vt apparet
ex recollectis Putei dec. 114. dictum fuit, lib. 2. quo in
loco permouetur Iaſ. auctoritato in conſ. 227. col. 9.
verſ. 2. vol. 2. & in conſ. 101. col. 4. in fi. vol. 4.
8 Amplius legitimationem per cõiecturas, † indicia,
& famam probari tradit Bal. in l. vulgo, in princ. ff. de
ſtat. homi. per c. Michael. de fil. presb. ita ſenſit, & in l.
humanitatis. col. 10. in princ. poſt nu. 44. verſ. ex hoc
ſequitur, C. de impub. & alijs ſubſt. vbi ait illegitimã
filiationem per cauſas extrinſecas, non intrinſecas
probari, quem ſequitur Nat. in conſ. 473. quędam no-
mine Sylvia. nu. 19. verſic. nam ſpurietas. Quæ autem
ſint iſtæ præſumptiones, vel extrinſecæ cauſæ modo
ſubiungam.
Primum itaq; ſi conſtiterit ſacerdotem peccaſſe cũ
muliere, & poſt filium, qui ex ea natus eſt, ab ea nutri-
9 tum, † vel nominaſſe filium, ſiue vt filiũ tractaſſe, ve-
rè præſumetur eum illegitimum eſſe filium, vt ſcripſit
Innoc. in d. c. Michael. nu. 2. vbi etiam Abb. nu. 1. de
fil. presb. per c. 2. de præſump. & l. nõ nudis. C. de prob.
& l. neq; profeſſio. C. de teſt. atq; l. ſi inſtitutus. §. 1. ff.
de inoff. teſt. vt & voluit Bal. in l. ſi vicinis, in prin. C.
de nup. & in l. eos etiam. C. de app. & ex his vicinitæ et
10 fama † accedente, & cõfeſſione parentum illegitimi-
tatem probari reſpondit Burſ. in cõſ. 88. nobilis eques.
num. 14. ver. tertio probatur. vol. 1. vbi nonnullos ad-
ducit idem ſentientes.
11 Iſtud velim intelligas, † vt probatio in contrarium
admittatur, vt idem inquit Inno. in d. c. Michael. nu.
2. vbi Abb. nu. 1. verſ. nõ obſtat; per l. ſi ſeruus ſeruum.
§. 1. ff. de leg. 1. quod etiam comprobauit Bal. in l. 3. in
prin. ff. de liber. & poſth.
12 Eandem præſumptionẽ ampliabis, † vt ſi aliquãdo
cum vt filium habuerint, & poſtea eum nõ filium di-
cant, vſq; eo filius præſumatur, vt contrahere prohi-
beatur cũ conſanguineis patris, vt colligimus ex c. per
tuas de prob. teſte Inno. in d. c. Michael. eod. nu. 2.
Præterea ampliabis, vt illis concurrentibus, vna cũ
13 adulteri continua cõuerſatione, † mariti q; odio pro-
betur quis illegitimus, licet in domo mariti filius eſſet
natus, contra præſumptionem. l. miles. §. defuncto. ff.
de adult. vt in hac hypotheſi reſpondit Corn. in conſ.
245. nu. 19. vol. 1. & in conſ. 1. nu. 22. vol. 3. atq; Neuiz.
in conſ. 34. nu. 10. ad hoc etiã multa adducit Cæphal.
in cõſ. 81. nu. 10. cum ſeq. vol. 1. natus enim ex vxore,
14 & adulterio † licet in domo mariti ſpurius, & illegiti-
mus prorſus iudicatur, teſte Bero. in conſ. 151. vol. 2.
ad idem reſpondit Alex. in conſ. 88. nu. 9. lib. 7. ſic etiã
cõſuluit Caſt. in conſ. 115. ſuper primo in vlt. dub. nu.
8. verſ. breuiter in hoc paſſu. vol. 1. vt etiam DD. Rot.
deciſum reliquere in vna Placent. legati coram Re-
uerẽd. Sarnenſe de menſe Martij 1538. ut ex recollec.
Mohed. in deciſ. 19. & in deciſ. 115. incip. ad declara-
tionem l. miles ut refert idem Burſ. in d. conſ. 88 nu.
15. uolum. 1. ſic etiam Iaſ. ſenſit in conſil. 125. põdus
præſentis controuerſiæ. col. 2. verſ. ſed præmiſſis non
obſtantibus. uol. 4. ubi declarat d. §. defuncto. idem
facit Marſ. in l. 1. §. ad quæſt. nu. 34. cũ ſeq. ff. de quæſt.
ut & cautum eſt à Goz. in conſ. 12. in hac cauſa ex ci-
uitate Florentię. nu. 23. & 25. ſic etiam cenſuit Alc. de
præſump. reg. 3. præſump. 37. nu. 5. quos ſequitur egre-
gius Iac. Menoch. de arbit. iud. cauſ. caſ. 89. nu. 61. &
ſeq. lib. 2. cent. 1.
Huius ampliationis ratio eſt, nam una præſumptio
15 tollit † aliam minus efficacem, & plures præſumptio-
nes uincunt unam. l. diuus. ff. de prob. l. 3. §. 1. in uerb.
numerus. ff. de teſtib. c. in noſtra, cũ ibi not. de teſti. &
c. illud de præſump. ſic Alex. in d. conſ. 88. nu. 9. lib. 7.
& in conſ. 54. in caſu de quo quæritur. col. 3. num. 11.
uerſ. 9. eod. lib. 7. & in conſ. 18. conſideratis his, col. 1.
nu. 3. lib. 3. Caſtr. in conſ. 26. uiſis, & ponderatis omni-
bus col. 3. nu. 6. uol. 2. Iaſ. in l. 1. col. 6. nu. 31. in fi. & in
l. ſi mater. §. 1. col. 2. num. 5. in fi. ff. de uulg. & pup. per
Bal. in l. ſiue poſſideris, circa fin. C. de prob. & Dec. in
conſ. 470. duo dubia. col. 3. num. 10. & in conſ. 479. in
controuerſia. col. 2. nu. 6. quod etiam pluribus exami-
nat Iacob. Menoch. in d. caſ. 89. nu. 66. cum ſeq.
16 Non tamen ex ſola confeſſione † parentum proba-
tur quis filius illegitimus ut decreuit Alex. III. ſum.
Pont. in c. tranſmiſſæ, qui fil. ſint legit. & ita cenſuit
Bal. in d. l. filium. in 1. le. nu. 11. uer. ſed pone, quod pa-
ter ff. de his. qui ſunt ſui, uel alien. iur. ubi ait eis non
credi, niſi cum ratione loquantur. Nam negatiua de-
bet probari per cauſas. l. ult. ff. de prob.
17 Verum, et quod maius eſt, ex ſola affectione † præ-
ſumi quem eſſe filium illegitimũ, colligis ex c. afferte
de præſump. Inn. in d. c. Michael. hanc tamen non
eſſe ſufficientem probationem idem dicit ibid. in fin.
ubi etiam Abb. ſub nu. 1. uerſ. item quandoque.
Sed ut uno uerbo, totam hanc materiam filiationis
illegitimæ probandæ expediam, dico, quibus modis
18 oſtẽditur, † aliquem filium eſſe legitimum, per coli-
contrarios modos probari poſſe non eſſe legitimum,
19 quia idem operatur propoſitum † in propoſito, quod
oppoſitũ in oppoſito. l. & ſi contra, ubi Bar. ff. de uulg.
& pupil. ut docet & Natt. in d. conſ. 473. num 44. uerſ.
nam quibus modis. uerum quo pacto filiatio legiti-
20 ma † probetur uberrimè ſupra docuimus in cõcluſio-
ne filiatio: unde ergo qua ratione illegitimitatẽ pro-
bare poſſis elicere poteris.

CONCLVSIO DCCCLXXXIV.

ARGVMENTVM.

Immunitas quo pacto præſumatur, & quo
modo probanda ſit ab eo, qui ex præſcri-
ptione immunitatis velit ſe iuuare: atque
quantum temporis ſatis ſit ad immunita-
tem præſcribendam.

SVMMARIVM.

1 *Immunitas ex temporis diuturnitate præſumitur ſolemni-
ter conceſſa.*
2 *Immunitatem prætendenti, & ex præſcriptione ſe iuuare
volenti quatuor eſſe probanda.*
3 *Præſcriptionem non poteſt alligare volẽs ſe tueri ab oneri-
bus collectarũ ex immunitate facta à ciuitate expreſſè,
vel tacitè ſecus eſſet in eo, q habebat conceſſionẽ à Principe.*
4 *Immunitas à Sereniſſimo Genuẽſium Senatu toti Maſcar-
dorum familiæ conceſſa, & confirmata.*
5 *Franciſci Maſcardi patris huius operis authoris laudes.*
6 *Immunitatem à muneribus publicis quadraginta annis
præſcribi.*
7 *Immunitatem à muneribus publicis etiam viginti annis
præſcribi.*

1 Immunitas † ex temporis diuturnitate
præſumitur ſolemniter cõ-
ceſſa, ut tradit Rom. in cõſ. 2. pro deciſione. poſt nu.
3. uerſ. quoad tertium. quem ſeq. Iaſ. in l. ſciẽdum. col.
6. poſt num. 17. uerſ. 4. facit. ff. de uerb. oblig. ut etiam
eum refert Ruin. conſ. 41. nu 4. uerſ. ſecundo poteſtas.
uolum. 2. hoc idem ſenſit Fed. de Sen. in conſ. 4. 305. fa-
ctum tale, quædam domus: poſt nu. 2. uerſ. ſi uero præ-
ſuponimus. eidẽ Rom. accedit Lamb. in tract. de iur.
patr. nu. 7. art. 2. quæſt. princip. 1. par. 1. lib. colu. 2. poſt
nu. 4.

Digitized by Google

nu.4. verſ. quarto adduco Rom. vt & eiuſd. ſententiam eſt ſequutus Caſſan. in conſ. 11. le caſ. col. 27. nu. 84. poſt verſ. ad ſecundum vero dubium. ſic quoq; comprobauit Barb. in conſ. 26. col. 4. nu. 4. cum plur. ſeq. vol. 2. idem voluit Brun. in tract. de forma in rub. de probat. & præſump. formæ. col. 11. verſ. quarto facit; quia ſi eſt conceſſa immunitas:

2 Quid vero ſi iſte,† qui immunitatem prætendit, ex præſcriptione velit ſe iuuare, quid inquam debet probare? Huic quatuor eſſe probanda reſpondit Alex. in conſ. 130. in cauſa, & lite vertente, nu. 19. & 20. lib. 2. ex his primum illud eſt, vt probet ſe fuiſſe requiſitum vt ſolueret, deindè ſe cōtradixiſſe requiſitioni, tertio debet probare bonam adeſſe fidem in præſcribente, quarto probanda eſt ſcientia, & patientia communitatis, contra quam allegatur præſcriptio iſta: vt liquet ex latè deductis ab eodem Alex. co. in loco. quē referendo ſequitur Cur. iun. in conſ. 61. caſus in facto, nu. 17. verſ. procedit etiam, vol. 1. eiuſdem fuit ſententiæ Ripa. in reſpōſ. 14. plura requiſita. nu. 24. verſ. præmiſſis non obſtantibus. de legib. & long. conſuetud. lib. 1. quæ requiſita probanda recenſet etiam Franc. Balb. in tract. præſcrip. in 1. par. 5. par. prin. in 7. q. nu. 4.

3 Iſtud poſtremū tibi limitandum eſt,† vt non ſatis ſit, hæc quatuor probare, qn̄ quis vult ſe tueri ab oneribus collectarum ex immunitate facta à ciuitate expreſſe vel tacitè: nā tunc non poteſt aliquam præſcriptionem allegare: vt reſcripſit Imp. Conſtan. in l. vacuatis, C. de decur. lib. 10. vt & ſenſit Bar. in d. l. allegā- do, in l. licitatio. §. earum. nu. 4. verſ. quæro, quid ſi quidam priuatus, ff. de public. verū ſecus eſſet in eo, qui haberet conceſſionem à principe, etiam ſi in conceſſione eſſet aliquis defectus, veluti quia in priuilegio non eſſet appoſita clauſula nō obſtante; tunc. n. cum is pręſcriptione poſſet ſe tueri à ſolutione cenſus, poſſet ēt, & valeret illa quatuor probare, vt colligitur ex gl. in l. vlt. in verb. adepto canone, C. de fund. patrim. lib. 11. per quam gl. cum context. ita notāt Bal. & Sal. in l. cōperit. C. de præſcript. trigin. ann. vt in hanc ſententiā conſuluit Alex. in conſ. 30. ponderatis narratis in themate. col. 4. n. 12. & 13. in 5. dub. lib. 5. quem ſequitur, & plurib. hoc idē cōfirmat Curt. iun. in d. cōſ. 60. nu. 16. verſ. ad iſtud. n. fundamētum eūd. Alex. refert Balb. in d. tract. de præſcr. in 2. p. 5. par. prin. in 7. q. n. 2.

4 Et in hac facti ſpecie† nuperrimè relata memini nō multis ab hinc annis ita fuiſſe ſtatutū ab excelſo Genuenſium Senatu in cā immunitatis toti noſtrę Maſcardorum familiæ conceſſę, cuius ſeriē non grauabor hic adſcribere. Guliel. itaq; è nobili, & antiquiſſima Maſcardorum gente oriundus, ſub cuius erāt ditione Trebianum oppidum, ijſque pagi omnes, quib. nūc eſt inditum nomē Lerices, quorum ſitus in Liguriæ ora diœceſis Lunæ Sarzanēſis ſunt poſiti, idem caſtrum, & villas Sereniſſimo Genuenſiū ſenatui pluribus pactis conditionibus vendidit. Interim perſonæ ſibi reſeruauit immunitatē, vt ipſe ſcilicet ſuiq; minores nobiles eſſe Genuēſes, & terra mariq; ab omnibus vectigalib. & portorijs nō ſecus ac cæteri nobiles Genuenſes intelligerent immunes, atq; bona gauderent eadē prærogatiua tàm à vectigalibus ſolitis imponi, quàm præter morē iniunctis. Procedēte deindè tpe Trebiani incolæ coram eod. Senatu Maſcardorum familiæ,

5 præcipuè vero patri meo Franſciſco Maſcardo† I. V. D. & Nicolai in eodem dignitatis gradu conſtituti filio, de cuius laudibus in præſentia plura mihi eſſent dicenda, ni eius modeſtiæ conſulerem, & ni filij fides in laude parētum apud noſtros eſſet ſuſpecta, cui quidem tantum, vt debeo, ob ingenitam mihi à natura erga eum charitatem tribuo, vt non ſecus ac Iſaacus filius Abrahamo patri me ipſum eidem oblata ſe mihi occaſione, immolandum præbere non dubitarem, litem intendunt: vt tàm ſolita, quàm inſueta bonorū, quæ in agro Genuenſi ſita poſſidet, tributa ſoluat: hic pactum ad ſe tuendum aduerſarijs obijciebat. illi cōtra vectigalium exactorum libros publicos opponebant, ex iiſq; oſtēdebant nōnullos ex noſtra Maſcardorum gēte bonorū tributa perſoluiſſe: inſuper eiuſdem Franciſci patris mei bona maiorumq; ſuorum in ijſd. vectigaliū libris cenſa fuiſſe, non tamen quicquam fuiſſe ſolutum indicabant. Rurſus aduerſarijs pater meus exprobrabat plenam libris illis nō eſſe fidem habēdam, & eo magis cum ab infimo, ſordidiſſimoq; hominum genere aſſeruari, & ſcripti fuerint. demum tota hæc controuerſia iuſſu ſenatus grauiſſimorum tunc reipublicæ conſultorum Bartholomæo Coſta, & Petro Frāciſco Rapo ſubiecta fuit. quorum æquitas in rectè iudicando, vt anteà ſępè, ſic & in hac controuerſia clariùs patefacta eſt, ij enim poſt lōgam in vtramq; partem cauſæ diſputationem iudicare libros illos contra id, quod anteà inter eos publicè cōuenerat, pactumq; erat, non probare, illiſq; ob cauſæ magnitudinem nullam eſſe adhibēdam fidem. quorum ſententia æquiſſimumq; iudicium ab vniuerſo ſenatorum cœtu concordibus calculis fuit comprobatum: & eidem Franciſco patri meo atq; ſuis poſteris, tàm rerum, quàm perſonarum ab omnibus vectigalibus immunitas eſt confirmata atq; ſtabilita: quaquidem, & hodierna tempeſtate pacificè, & tranquillè perfruuntur: atq; faxit Deus, vt in omne æuum potiantur, & nati natorum, & qui naſcentur ab illis.

Sed in hac re poſſet quis à nobis ſciſcitari, quātum tpis ſatis ſit ad hanc immunitatem præſcribendā. Re-

6 ſpondeo ego† immunitatē à muneribus publicis præſcribi quadraginta annis, vt ſtatuit Imp. Anaſta. in d. l. vlt. verſ. hoc ēt adijciendo. C. de fund. patrim. lib. 11. ſic obſeruauere Bar. Ang. Caſtr. & alij. in d. l. licitatio, §. earum. ff. de publ. & vectig. ita etiam reſpondit Bal. in conſ. 257. quæſt. vertens. in fi. vol. 2. quibus accedit Alex. in d. conſ. 30. nu. 12. lib. 5. vbi cautum reliquit, q̄ cum quadraginta ſunt elapſi anni, per quos quis fuit immunis ab impoſitionibus collectarum generaliter factis, amplius nō poſſit collectari, ſed iſtiuſmodi ſit tutus. per context. in l. oēs. C. de pręſcrip. trig. annor. eiuſdem fuit ſententiæ Iaſ. in cōſ. 25. quæſtio vertitur inter D. Vgonem. col. 2. poſt nu. 2. verſ. cōcludit ergo, vol. 3. vbi etiam ita ſentientem Bar. refert in conſ. 59. commune Spoleti. n. 7. verſ. præterea hoc certum eſt. lib. 1. cui accedit Corn. in cōſ. 22. nu. 23. vol. 3. Guliel. de Cun. in l. vectig. col. 8. C. nou. vecti. inſtit. non poſſ. atq; Balb. de præſcr. in 2. par. 5. par. prin. in 7. q. num. 1. idem affirmat Pariſ. in conſ. 59. nu. 7. vol. 1. vbi aſſerit huiuſmodi præſcriptam immunitatē non poſſe tolli: ita teſtante Bart. in l. quod ſemel, ff. de decret. ab ord. facien. & Bertach. in tract. de Gabel. q. 11. 1. par.

7 Quinetiam† voluit Barba. inter conſ. Alex. in cōſ. vlt. ſub nu. 12. lib. 4. quod etiam in præſcribenda immunitate tempus 20. annor. ſufficiat, per iura ab ipſo allegata, quem refert Iaſ. in d. cōſ. 25. col. 2. poſt nu. 2. verſ. immo adhuc fortius, vol. 3. eoſdem quoq; retulit Petr. Io. Anch. Regien. q. 5. ſub nu. 1.

CONCLVSIO DCCCLXXXV.

ARGVMENTVM.

Impedimentum iuramento probari quouſque verum ſit, & ibidem quo pacto poſſit aliter idem impedimentum probari.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum iuramento probatur. Contra. nu. 2.*

3 *Iuramento non ſatis eſt id probare, in quo legitima, & euidentes probationes requiruntur.*

4 *Impedimentum euidentiſſimis probationibus eſt probandum,*

dum, cum per teſtes poteſt veriſimiliter probari, ſecus ſi non veriſimiliter.

5 *Impedimentum niſi ſemel in eodem facto iuramento poteſt probari.*

6 *Impedimentum à periuro per iuramētum nequit probari.*

7 *Impedimentum iuramento non eſt probandum, cū de magno agitur præiudicio, ſecus ſi de leui.*

8 *Impedimentum ad conſequendam exceptionem iuramento probatur: ſecus ad actionem potiundam.*

9 *Impedimentum probaturus per iuramentum debet etiam probare ſe omnem adhibuiſſe diligentiam expediendi actum.*

10 *Impedimentum ſatis eſt probare abſq; eo quod diligentia probetur, cum notorium eſſet, fruſtratoriam fuiſſe omnem diligentiam.*

11 *Impedimentum cum iuramento probatur, poteſt etiam ab aduerſario contrarium probari.*

12 *Impedimentum tunc iuramento probatur, vbi adeſt veriſimilis præſumptio pro iurante.*

13 *Ignorantia iuramento probatur, vbi veriſimilis eſt.*

14 *Confeſſio non veriſimilis confitenti non nocet.*

15 *Teſti deponenti non veriſimilia non eſt credendum.*

16 *Impedimento ſemiplenè probato non eſt deferendum iuramentum in probationis ſupplementum, vbi agitur de impedimento primi anni, & ponitur ſecundus annus ad proſequendam appellationem.*

17 *Impedimentum an iuramento ſatis ſit probare iudicis arbitrio relinquitur.*

18 *Impedimentum quo pacto ſit probandum iudicis arbitrio non relinquitur, cum in iure eſt expreſſum quo pacto ſit impedimentum probandum.*

19 *Impedimentum cum iuramento eſt probandum, illud a iudice deferendum eſt.*

20 *Impedimentum iuramento non probatur in illis caſibus, in quibus ex contractu quis obligatus eſt.*

21 *Impedimentum teſtibus, & inſtrumentis poteſt probari. Quod limita, vt num. 22.*

23 *Impedimentum proteſtatione probatur.*

24 *Proteſtatio, an ſit neceſſaria in probatione impedimenti, remiſſiuè.*

Controuerſa inter noſtros eſt ſententia, quo pacto impedimentum ſit probandum. alij alia ſentere. Nos verò, qui volētes id muneris nobis impoſuimus, vt clarius explicemus, qua rōne quidq;, de quo in iudicio quæſtio eſſe poſſit, queat probari, clariori methodo pro-
1 gredientes dicimus, aliquando impedimentum † probari iuramento impediri. ita decreuit Sum. Pont. in c. quia propter. §. illud autem, de elect. & in c. 1. 22. q. 1. ſic tradidit Spec. in §. nunc breuiter. col. 2. nu. 6. verſ. quid ergo, tit. de appel. vbi etiam Bal. ſuper verb. pronunciari, quem refert, & ſequitur Oldr. in conſ. 60. eſt tēpus. col. 2. nu. 4. vēr. qualiter probatur. Et Guid. Pap. in deciſ. 64. incip. ſi altera pars, per l. ſcite oportet, §. ſufficit ibi, naturali iuſtitia, ff. de excuſ. tutor. quæ verba, per iuramentum, exponit Rom. in l. 2. §. quod diximus nu. 5. verſ. ſecunda fuit opinio. ff. ſi quis cautio. quem contex. ad hoc putat ſingularem Amanell. de clar. Aquis in ſing. 23. incip. not. quòd ſi ſum citatus. & in hanc deciſum fuit ſententiam à DD. Rot. deciſ. 3. aliàs 303. nota quod vbi aliquis de iureiur. in antiq. idem ſenſere multi alij relati à Iaſ. in l. 2. §. quod diximus. nu. 1. ff. ſi quis cautio. & ab Ant. de Petru. in l. admonendi. nu. 384. verſ. item & quartò, & à Cat. Sach. ibid. nu. 34. verſ. item per iuramentum, ff. de iureiur.
2 Huic tamen † ſententiæ, apertè repugnat contex. in l. vlt. §. illud, ibi, niſi ipſe appellator euidentiſſimis probationib. C. de temp. & reparatio. appellatio. vbi ſanxit Imp. Iuſti. impedimentum euidentiſſimis probationibus debere probari: verum cum requiritur legiti-
3 ma, † & euidens probatio, iuramentum non ſufficit; vt colligere eſt ex glo. in l. vlt. in verb. præſumptioni. ff. de eo, quod met. cau. & à glo. ord. in l. cum de indebito, in verb. legitimis. ff. de probat. quam ſingularem ad hoc putat Alex. in conſ. 119. quæritur ergo. col. 3. nu. 9. verſ. & notādum legitimè. lib. 2. & Rom. in rubr. ff. de recept. arbit. col. 3. nu. 19. verſ. ſed pone. 14. idem tradit Iaſ. in l. ſi quando. col. 1. in fi. nu. 8. verſ. ſecūdo nota. C. vnde vi. & Marſ. in rubr. C. de probatio. num. 130. ver. ſed in contrarium, quod immo iuramentum vbi plura ad hoc adducit. hanc ſententiam latè quoque comprobat Hier. Gig. in additio. ad Dec. in c. ex ratione, ſub nu. 53. in verb. perſonæ, de appellatio.

Ad tollendam huiuſmodi dubitationem, concluſionem ipſam pluribus declaro, & limito modis, &
4 primò, vt non procedat, † quando impedimentum per teſtes poteſt veriſimiliter probari: nam tunc impedimenti probatio per iuramentum non ſufficit, ſed requiruntur euidentes probationes: ita ſenſit Bal. in d. l. 2. in §. quod diximus. verſ. extra quæro, & ibid. Rom. nu. 5. atq; Ang. ad quod etiam videtur reſpexiſſe Bar. in l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò nec hæred. ſub nu. 1. cum ſeq. ff. de eden. quod ſi impedimentum ſit huiuſmodi, quod per teſtes veriſimiliter nequeat probari, tunc per iuramentum poterit vtiq; probari, ſi de magno non agatur præiudicio, & perſonę qualitas concurrat: vt innuit Pomp. in l. theſaurus. ff. ad exhibē. & Imp. Iuſt. in l. vlt. C. de fid. inſtr. vt aſſerit Caſtr. in d. l. 2. §. quod diximus. num. 2. circa fi. ff. ſi quis caut. quem ſeq. Iaſ. ibid. nu. 2. vbi ita intelligit Bart. & Doctor. doctrinam in d. §. quod diximus.
5 Secundo loco velim limites, & intelligas, † vt impedimentum per iuramentum poſſit probari, niſi ſemel in eodem facto ſic concludunt ſcribentes per inſigne Vlp. reſponſum in l. vlt. ad fi. ff. de bon. author. iud. poſſid. & ita tradit Bal. per d. l. vlt. in d. §. quod diximus in 2. lect. ver. quæro nunquid, & ad hoc probādum illum tex. ſingularem eſſe dixit Roma. in d. rub. ff. de recept. arbitr. col. 11. poſt nu. 45. verſ. tertio illud, quod dicitur. quem ſequitur alios referēdo Alex. ibi. nu. 1. ubi etiam Iaſ. poſt nu. 2. verſ. tertiò limita, alios ad idem adducendo. hoc etiam comprobat Petr. Rebuff. in l. vnica. nu. 66. verſ. decimo amplia, ff. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt profer. atq; Ant. de Petruc. in d. l. admonendi. num. 350. ver. vnum tamen ſubdatis. ff. de iureiur. vt & voluit Menoch. de arbitr. iud. cauſ. caſ. 118. num. 5. lib. 2. centur. 2. tunc enim per teſtes probandū eſt impedimentum, vt ait Rebuff. pręter relatos ſcribētes in tract. de exequut. nu. 65. quod & probauit Reuerendiſs. Cæſar. Cōtard. in l. diffamari. nu. 122. C. de ingen. & manumiſſ.
6 Tertio limita, ut nō procedat in eo, † qui ſemel fuit periurus; is enim amiſit omnem facultatem probādi per iuramentum, ut ſancitum eſt in c. paruuli. 22. q. 5. ita decidit per hunc text. Rom. in l. admonendi. colu. 14. nu. 8. uerſ. decimaoctaua ubi Iaſ. in lect. col. 11. nu. 60. uerſ. 12. ff. de iureiur. & in l. ſi duo patroni. §. ult. col. 2. nu. 2. uer. ſecunda eſt. ff. eod. & in d. §. quod diximus. nu. 3. ubi de hoc nonnulla alia. & ibid. Alex. col. 2. nu. 4. uerſ. perdit etiā ad quod multa adducit Marſ. in l. marius. nu. 37. cum plur. ſeq. ff. de quæſt.
7 Quartò limitabis, † ut impedimentum per iuramētum nō probetur, cum agitur de maximo præiudicio, ſecus ſi de leui: arg. c. ſtatutū. de reſcript. lib. 6. ſic apertè docet Bal. in l. qui accuſare col. 2. poſt nu. 3. uerſic. idem dico in tabellione circa fin. C. de eden. ut & uo-
* luere Io. And. & * communiter Doct. in c. 1. de dolo. & contum. lib. 6. et refert gl. in c. quicunq; in verb. proteſtari. col. 3. uer. item uidetur per hunc tex. ti. de pacifi. poſſeſſ. quam ſequitur Ant. Petrut. in d. l. admonendi. num. 348. uer. item, & quarto. ff. de iureiur. idem ſenſit Dec. in d. c. ex ratione. nu. 54. uerſ. ſic etiam ageretur de appat. & cēſuit And. Gail. lib. 1. pract. obſer. obſer. 143. poſt nu. 4. uerſ. quod intellige.
8 Quintò limitanda eſt, & intelligenda cōcluſio, † vt tunc

tunc ſatis ſit probare impedimentum per iuramentū
quoad conſequendam exceptionem: ſecus quantum
ad actionem potiſſdam:ita tradit Bal.in d.l.2.§.quod
diximus,poſt num.1. verſ.tu dic,&ibid. Rom. & Iaſ.
poſt num.2.ver.ſecundo intellige.ff.ſi quis cautio. per
context.in l.penul.§.docere.ff.ne quis eum,qui in ius
vocat.eſt vi exim.

9 Sextò fallit,†vt hæc impedimenti probatio ſit irri-
ta,niſi etiam probetur, quod remoto illo impedimē-
to non fuerit in mora,ꝙ ſe nimium non arctarit, ſed
debitā adhibuerit diligentiam:alioqui probatio non
concluderet,& propterea nullius eſſet momenti, per
c.in preſentia,de prob.& in l.qui commeatus,ff.de re
milit.vbi Bar.ſic aſſeruit Fran.in c.ex ratione, nu.57.
de appell.vt & decreuit Inn.in c. ex tranſmiſſa. col.1.
poſt nu.1.ibi,neceſſe tñ eſt.& ibid.Fel. in prin. vbi ait
* illum omnes ſequi.de preſcrip.quo in loco tradunt p
illum tex.Docto.non ſufficere allegare,& ēt probare
impedimentum,niſi ſimul doceatur,allegantem om
nem adhibuiſſe diligentiam expediendi actū, ſed ob
impedimentū illud ſuperueniens remoratū fuiſſe,per
context.in d.l.2.§. quod diximus.§.ſi quis cautio. vbi
rñdit I.C.non ſufficere probationem tempeſtatis, vel
vim fluminis, niſi pariter probetur talem tempeſtatē,
vel fluminis inundationem impedimēto fuiſſe itine-
ri,vel nauigationi,vt ſi pons ſolutus ſit,vel nauigium
ſteterit:ad idem eſt context. in l.quibus diebus. ff. de
cond.& demonſt.ibi, nec per te ſtetit, quominus agē-
do.idem voluit gl.in c.cupiētes,in verb.propoſita, de
elect.lib.6.hoc etiam confirmauere Abb. in c. ſciſci-
tatus.nu.5.verſ.& faciunt hæc,de reſcrip. in c.plerun-
que.nu.6.verſ.dic tamen,eod.tit.& in d. c. ex trāſmiſ-
ſa.nu.6.verſ.ex quo tene menti.de præſcript. Alex. in
conſ.49.inſpectis,& ponderatis.col.2.nu.5.verſ.acce-
dit.lib.2.& in d.§.quod diximus. nu. 6.vbi etiam Bar.
nu.2.& ibi Caſtr.nu.3. verſ. not.etiam atq; Rom.n.5.
& Iaſ.nu.4.verſi.2.& idē Iaſ.in l.q in aliena.§.vlt. col.
4.nu.27.ver.addo facere illud.ff.de acq.her.quod nec
latuit Dec.in d.c.ex ratione,poſt nu. 58. verſ. & licet
iſta videatur communis opinio:vt & placuit Natt.in
conſ.258.preſens conſultatio.col.2.nu.4.verſ.reſpon-
deo,atque Crot.in conſ.281.in iſta dubitatione,in fi.
nu.20.lib.3.Afflic.etiam in deciſ.29.quidam exterus,
* poſt nu.1.idq; *cōiter ab omnibus eſſe receptum teſta
tur Illuſtr.Card.Alb.in lucubratio.ad Bart.ad d l.qui-
bus.nu.2.ff.de condit.& demonſtr. iſtis adhæſit And.
Gail.in d.obſer.143.nu.2.cum ſeq.atq; Menoch.in d.
caſ.118.nu.7.vbi alios idem ſentientes refert,& Con-
tard.nunc Reuerēdiſſ.Epiſ.Sagonenſis, in l.diffama-
ri.nu.117.C.de ingen.& manumiſſ.Rebuf.in tract.de
exequut.nu.48.cum ſeq.Ripa etiam in tract.de peſte.
tit.de priuil.iudi.cauſ.peſt.ſub nu.25.Ceph. in conſil.
* 304.nu.123.qui *communem dicit.

10 Iſtud poſtremum egregiè tibi limitandū eſt, †vt lo
cum non habeat quando notorium eſſet fruſtratoriū
fuiſſe omnem diligentiam, tunc nempè ſatis eſt pro-
bare impedimentum abſq; eo, quod diligētia probe-
tur,vt grauiter, & doctè conſulendo reſpondit Caſtr.
in conſ.13.aliàs eſt conſ.286. viſis his: quæ ſuperius
narrantur.col.5.nu.50.cum ſeq.verſ.nec obſtat,quòd
debuerant proteſtari.vol.3.ita limitat Fel.in d.cap.ex
tranſmiſſa.nu.2.verſ.quæ omnia, & nu. 6.verſ.limita
tamen,de præſcrip.ex ſenten.eiuſd.Paul.Caſtr.eundē
Caſtr.ad hoc adducit Rip.in tract.de peſte.tit. de pri-
uile.iudic. cauſ. peſtis.incipiente,condeſcēdo ad ter-
tiam partem.col.4.poſt nu.26. verſ. & hæc concluſio
maximè vera eſt,ſic etiam eūdem ſequitur Afflict.in
deciſ.60.Iudices magnæ curiæ.nu. 5. verſ. ſed vbi im-
pedimentum, qui omnes Caſtrenſem corruptè alle-
gant, cuius authoritati tota hæc limitatio innititur,
ejd.Fely.accedit idem And.Gail.in d.obſer.143.poſt
nu.4.verſ. fallit generaliter.

11 Septimò concluſio, intelligas, quòd†licet impedi-
mentum poſſit per iuramentum probari tamen con-
trarium poteſt probari,eum ſcilicet,qui allegat,& ꝓ-
bat ſe impeditum fuiſſe, iuſto impedimento non
fuiſſe retētum: ita voluit Inn.in d.c.quia propter.col.
6.nu.12.verſ.item videtur,de elect.& ibid.Ioā.Andr.
Imol.atq: Ant.de Butr.& Imol.in l.quod iuſſit.col.2.
ff.de re iudic.eundem Innocen.ſequitur Tiraquel.de
retract.lignagier.§.4.gloſſ. 1, num.7. verſic.huc item
pertinent,quem ad hoc refert Menoch.in d. caſ. 118.
num. 2. in fin.

12 Octauò concluſ.intelligas, † vt tunc iuramēto im-
pediti fides habeatur,vbi adeſt cā veriſimilis, & præ-
ſumptio pro iurante:ſic ſenſere decidendo DD.Rot.
in d.dec.3.aliàs 303.nota quòd vbi aliquis.de iureiur.
in antiq. hanc eandem deciſio. ad hoc citat Marſ. in
rubr.C.de prob.col.74.allegans pro hac intelligentia
id,quod notat Bar.in l.inter omnes.§.rectè.ff.de furt.
& quod obſeruauit Fely.in c.2.col.7.nu.18.verſi.pro
hac opinione,de conſtit.allegās Bal. ita conſuluiſſe,
13 quod iura,quæ dicunt ignorantiā† probari iuramen-
to,loquuntur, vbi ignorantia eſt veriſimilis, aliàs ſe-
14 cus.ad idem ſimile refert de confeſſione,† quę ſi non
ſit veriſimilis non nocet confitenti,teſte Bal.in l.ſi qs
in hoc.col.1.nu.3.C. de epiſc. & cler. & itidem dictū
15 teſtis deponentis ſuper eo,† quod non eſt veriſimile,
eſt ſuſpectum,& tali deponenti non veriſimilia . non
eſt credendum,vt ait Fel.in c.licet cauſam, in 10. no-
tab.de probat.& Bal.in c.1.§.ſacramentum. col.2. de
cōſuet.rect.feud. cum multis ſimilib. & hoc idem te-
net ipſemet Marſ.cū multis alijs ſimil.in l.1.in princ.
col.15.ff.de quæſtio.idem voluit Ferdin.Loazes.in §.
vlt.col.12.Inſt.de inſtit.& iur.vbi de hac re multa. eā-
dem deciſ.DD.Rot.referendo ſequitur Tiraq.in præ-
fatione l.ſi vnquam.nu.39.verſ.huic autem,quod di-
ctum eſt.C.de renoc.donatio.vbi d.nu. 39. cum plur.
ſeq.plurima ad idem in medium profert.

16 Nonò velim limites,& intelligas cōcluſionem,†vt
cum agitur de impedimēto primi anni, & ponitur ſe-
cundus annus ad proſequendam appellationem pro-
bato impedimento ſemiplenè, non queat impedimē
tū iſtud per iuramētum probari,nec ſe impeditum al-
leganti debet deferri: ſic eximiè tradit Rom. in ſing.
211.tu ſcis, quòd datur annus. per d. l. vlt. in §. illud,
ibi,euidentiſſimis probationibus.C.de temp.et repar.
appell.quod etiam probauit Iaſ.in reper.l.admonen-
di.col.93.nu.285.verſ.ſecundo infertur. ff. de iureiur.
ſic ſenſit,& Soc.in reg.252.in verb.iuramentū in pro-
bationis defectum defertur.in 1.fallen.quibus adhæ-
ſit Rebuff.in tract.de execut.nu.61. ad idem reſpōdit
Pariſ.in conſ.108.pro ſolut.col.2.nu. 11. vol.4.

Decimò limitabis, & intelliges eandem cōcluſio-
17 nem,vt id totū†an iuramento ſcilicet impediti, ſatis
ſit impedimentum probari, relinquēdum ſit arbitrio
iudicis,qui inſpecta grauitate, vel paruitate præiudi-
cij, vel conſiderato loco, vt ſi impedimentum fuerit
in loco longinquo,vel ſolitario,ſiue impeditæ perſo-
næ qualitate animaduerſa, ſit necnè bonæ conditio-
nis,& famę arbitrabitur,an iuramētum ſit necnè ſuf-
ficiens probatio ita cenſuit Io.And.in c.1. vbi etiam
Arch.Hoſt.Gemin.Philip. Fran. & Benedict. Capra.
de dol.& cōtum.lib.6. quam ſnīam ſequitur Rom.in
d.l.2.§.quod diximus.col.2.poſt nu.5. verſ. tertia fuit
Gulielm.vt & placuit Bald.in d.l.ſcire oportet.§.ſuf-
ficit.ff.de excuſ.tutor.vbi poſt Iac.de Aret.inquit im-
pedimentum debere aliter,quam per iuramentū pro-
bari, & hoc totum relinqui iudicis arbitrio cōſidera-
ta qualitate rei,& perſonę:hoc quoq; authoritate ſua
corroborauere Anchar. & Domin. in d.c.cupientes,
** §.inſuper,de elect.in 6.& de** magis communi ſen-
tentia teſtatur Alex.in d.§.quod diximus. nu.2. idem
decidit Guid.Pap.in deciſ.64.ſi altera pars, poſt nu. 1.
verſic.tamen ipſe Io.Andr.quod nec latuit Dec. poſt
Abb.& alios in d.capitul. ex ratione. colum. 11. in 4.

quæſt,

Digitized by Google

quæſt.nu.53.de appellat. quod & probauit Menoch.
in d.caſ.118.nu.3.verſ.tertia opinio, vbi nonnullos
concordes refert.

18 Iſtud ſublimitabis,† vt hæc impedimenti probatio
iudicis arbitrio tunc non relinquatur,cum eſt expreſ-
ſum in iure,quo pacto ſit impedimentum probandũ:
author eſt Alex.in l.2.§.quod diximus.nu.2.ff.ſi quis
cautio.

19 Vndecimò intelliges, † vt cum ex arbitrio iudicis
erit probandum impedimentum per iuramentũ,hoc
ſit ab ipſo iudice deferẽdum, alioquin talis probatio
nihil valitura eſt:ad hoc ita citatur Batt.in cõſ.incip.
ex facto proponitur,per l.videamus.§.deferre. ff. de
in lit.iur. quod eſt notandum. idem voluit Iaſ.referẽ-
do eund.Bar.in l.vlt.col.9.num.48.verſ.circa tertium
qualiter probetur impedimentum.in fi.ff. de feriis. &
& in l.ait prætor.col.2.nu.5.verſ.2.adde.ff.de iureiur.

20 Duodecimò velim limites,& intelligas,†vt hęc p-
batio impedimenti per iuramentum non admittatur
in caſibus, in quibus ex contractu quis obligatus eſt.
Nam tunc per teſtes, non autem aliter probatio fieri
debet;vt voluit Imol.in l.quæſitũ,ſub nu.8.& 9.verſi.
& ſecundum prædicta.ff.de re iudic.idq; per glo.in l.
vlt.in verb.ſacramentum.C. de fid.inſtr.

Nec ſolo iuramento poterit impedimentum pro-
21 bari,verum etiam teſtibus,†& inſtrumẽtis, vt ad hoc
aliquos recenſet Io.And.in d.c.1.de dol. & contum.
lib.6.& Corn.in conſ.56.col.1.lib.1.atq; Pariſ. in cõſ.
67.nu.90.lib.3.ex c.præſentium.7.q.1.& ex c. ex lite-
ris.§.vlt.de reſtit. in integr. quos refert Menoch. in d.
caſ.118. num.1.

22 Hoc poſtremum tibi limitãdum eſt, † vt verum ſit
in ijs tantum caſibus, in quibus hæ probationes præ-
ſtari poſſunt:cum ex loci,temporis, & facti qualitate
adeſſe potuerũt:ſic docuit Iaſ.poſt Bal. Ang.et Rom.
in d.l.2.§.diximus.nu.2.verſ.pro concordia. ff.ſi quis
cautio.ita ſenſit,& Menoch.loco ſupra allato.

23 Impedimentum quoq; proteſtatione†poſſe proba-
ri tradidere Abb.in c.plerunq; nu.6.de reſcrip.cui ac-
cedit Rip.in tract.de peſte.tit.de priuil.iudi.cauſ.peſt.
in 3.par.2.par.prin.nu.24.verſ. & ſubdit Alex.

24 An tñ in impedimenti probatione † proteſtatio ſit
neceſſaria,ſcribẽtes varia ſenſere:quorum opiniones
latè examinat Rip.in d.tract.de peſt.tit.de priui.iud.
cauſ.peſt,nu.21.cum plurib.ſeq. ad quod etiã cõſulas
Alex.in conſ.16.viſo proceſſu.lib.1.& Fely.in d. c.ex
tranſmiſſa,de præſcrip.atq; Bar.in l.de pupillo.§.ſi qs
ipſi,de no.oper.nunc.& in d.l.2.§.quod diximus. ff.ſi
quis cautio.& in l 2.§.dies.ff.quand.appel.ſit. Philip.
Fran.in d.c.ex ratione,& in c.vlt.de appell.vbi Imol.
& Card. Alex.de appel.Iaſ.et in l.properandum.§.ſin
autẽ vtraq; C.de iudic.quibus in locis colligi poſſunt
ampliationes,& limitationes ad hanc quæſtionem.

CONCLVSIO DCCCXXXVI.

ARGVMENTVM.

Quæ ſint probanda ab impetrante benefi-cium.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans beneficium ſecundum narrando ſe tenere aliud beneficium a ſe creatum,et dotatum non cogitur probare dotationem, vel fundationem.*

2 *Qualitatem beneficij obtenti non opus eſt probare , ſecus obtinendi.*

3 *Hominis falſitas non vitiat beneficij acceptationem.*

4 *Beneficium ſecundum impetrans de primo quas qualitates habeat, debet facere mentionem.*

5 *Non eſt in conſideratione id, quod opponitur , ſi non erat neceſſe opponi.*

6 *Beneficij valoris expreſſio ,ſi non ſit neceſſaria, ſi tamen ſit facta,& reperiatur maioris valoris,vitiatur gratia.*

7 *Locutio imperfecta plus nocet,quam ſilentium.*

8 *In gratijs apoſtolicis ſemper intelligitur clauſula, ſi ita eſt.*

9 *Cauſa adiecta in vim cõditionis, ſi eſt falſa omnino vitiat.*

10 *Beneficium impetrans, ſi qualitatem deductam non neget non debet probare, ſecus ſi neget.*

11 *Beneficij dotatio iuramento probatur , per vnum teſtem , vel per famam.*

12 *Intellectus deci.Bellamer.683.ſi impetrans.*

13 *Beneficij impetratio valet, ſi impetrans narret plures modos vacationis,& vnum probet.*

14 *Beneficium impetrans,narrãsq; plures modos vacationis , & vltimum probet,non valet impetratio ſecus ſi primũ, Ratio eſt nu. 15.& 16.*

17 *Felinum male intellexiſſe deciſio.Rot.53.alias 14.ſi Impetrans de reſcript. in nou. & eiuſdem deciſionis declaratio.ibidem.*

1 Impetrans beneficium ſecundũ,† narrã-
do,ꝙ tenet aliud beneficiũ à
ſe creatum,& dotatum, nõ eſt aſtrictus probare dota-
tionem,& fundationem,quia ſatis eſt, quod facta ſit
expreſſio de corpore beneficij , & iſtæ qualitates fue-
runt ex ſuper abundanti expreſſæ:ideo , & ſi non pro-
bentur , non debent nocere impetranti ; ita deciſum
reliquere DD.Rot.deciſ.84.aliàs 10. ſi quis narrat.de
reſcrip.in nou.& idem firmauit Bellam.deciſ.416.ſi
obtinens capellam.hoc idem cenſuit Fely.in c.2.col.
10.nu.23.ver.& adde,quod ſi impetrans.ad hoc citat
Butr.in c.literæ.col.1.de dilat. idem Fel.repetijt hoc
in c.ad aures col.2.nu.3.verſ.dixit tamen Rot. co.tit.
de reſcrip. & Mil. obſeruauit in ſuo repert. in verb.
gratiam beneficij impetrans ad quod adducit Rot.
deciſ.112. Dicebant domini,in qua habetur non eſſe
2 opus † in beneficiis iam obtentis exprimere eorum
qualitatem, licet ſecus ſit in obtinendis, vtique enim
eorum qualitates ſunt exprimendæ iuxta diſtinctio-
nem traditam à Io. Andr.in clem.1. in verb. manda-
mus.de præben.ideo ſi ex abundanti eſt facta expreſ-
ſio qualitatis , non habet nocere: ad quod benè facit
Rot.deciſ.219.aliàs 7.licet impetrans.de conceſ præ-
ben.in nou.vbi eſt cautum,quòd ſi quis acceptet cer-
tum beneficium vacans per obitum A. & reperiatur
vacare per mortem N.quod valet acceptatio, ex quo
conſtat de corpore certo ipſius beneficij,non obſtan-
3 te falſitate nominis,† quæ in hoc non vitiat accepta-
tionem,& cum ea conuenit alia deciſ.407.aliàs 22.ſi
expectans de præben. in nou. quibus haud dubiè re-
ſpondit,quod tradit Fel.in c.ad aures.col.2.circ.prin.
poſt nu.2.de reſcrip.quo in loco de tribus qualitatib.
4 obtenti debere fieri mentionem cenſuit,† dignitatis
ſcilicet,cõtinuæ reſidentiæ,& curæ animarum:vt an-
te cum dixerat Mil.in reper.in verb.gratia beneficij,
qui ad hoc citat Butr.in cap.in noſtra de reſcrip.huic
etiã patrocinatur tex.in l.quæ extrinſecus. ff. de verb.
oblig.per quem tex.dicit Spec. in tit. de primo decre.
§.ſequitur in 2.col.in verſ.quid ſi opponatur,quod li-
cet in primo decreto non debet dici cauſa rei ſeruan-
dæ,tamen ſi dicatur ex ſuperabundanti, iſtud non eſt
in conſideratione,& facit context.in l. ampliores. §.
in refutatorijs. C.de appell.ex quo tex.Sal.in l.per di-
5 uerſas.q.15.C.mand.concludit,ꝙ illud,quod non eſt
neceſſe opponi,ſi opponatur, tanquam ſuperfluum ,
non eſt in conſideratione. de veritate tamẽ iſtius po-
ſtremi adeas Fel.in c.cum ordinem.nu.2.cumulantẽ
materiam,& tradẽtẽ,quæ ab vtraq; parte adduci poſ-
ſint,& conſulas eund.in c.qualiter,& qñ,il 1. col.2.&
3.de accuſat.ſic ad rem noſtrã deueniendo,ex quo nõ
erat de iure neceſſaria expreſſio harum qualitatũ do-
tationis,& fundationis,ſi fit ex ſuperabũdãti , iſta ex-
preſſio non debet eſſe in conſideratione,nec quis dẽt
aſtringi ad probandum qualitates prædictas,vt in cõ-
cluſio-

cluſione, etiam d. deciſ. 84. ſi quis narrat. aliàs 10. de reſcript. in nou. & ſenſit Bellam. deciſ. 4. falſis expreſſis, dum ibi tradit, quòd etiam ſi expreſſum eſſet ex ſuperabundanti falſum, non tamen vitiatur gratia, per contex. in l. teſtam. C. de teſta. cum alijs ibi allegatis.

Huic tamen opinioni refragari videtur Rot. deciſ. 292. aliàs 19. licet impetrans. de præbend. in nou. in qua habetur determinatū, quòd licet neceſſaria non
6 ſit expreſſio† valoris beneficij, tamē ſi eſt facta, & reperiatur maioris valoris vitiatur gratia, quaſi videat impetrantem ſe ad hoc aſtrinxiſſe. c. 1. de reſtit. ſpol. idem tradit Fel. in c. ad aures col. 3. poſt num. 4. verſ. tertia concl. ibi, ſimiliter dicit Rot. de reſcrip. & deci. 277. vbi plures aliàs 42. vbi Pap. de reſcript. in antiqu. volens, quòd vbi Papa confert beneficium exprimēdo falſum valorem ſecundum communem æſtimationem, quòd non valeat gratia. & idem tenet Rot. deciſ. 336. aliàs 47. nota ſecundum opinionem antiquorum. de reſcrip. in antiq. & ſequitur Bella. in trac. de ſubſid. charit. q. 84. cuius rei ratio illa videtur: quia
7 plus nocet imperfecta locutio,† quàm ſilentium: vt dicit gl. in clem. conſtitutionem, in verb. de nouo. de elect. & hoc tenet Card. in cōſ. 34. incip. 1382. die 10.
8 menſis Iulij. tit. de præbend. In gratijs † enim apoſtolicis ſemper ſubintelligitur clauſula, ſi ita eſt. c. 2. de
9 reſcript. ideò cauſa adiecta † in vim conditionis, ſi eſt falſa in totum, vitiat. arg. l. demonſtratio falſa, §. 1. ff. de cond. & demonſtr. hoc etiam voluit Io. de Silū. in tract. de benef. in 12. q. 3. par. col. 3. & tenet Aufrer. ad Capel. Tholoſ. q. 435. Et de hac ſententiarū repugnātia facit verbum Mil. in reper. in verb. gratiam beneficij impetrans, licet de omnibus.

Ad concordiam poterunt hac ratione adduci ſcri-
10 bentes, vt hæc poſterior opinio procedat,† quādo valor beneficij negatur: quia tunc eſt probandus, ſi verò non negetur, valet gratia, & ſi non probetur valor: ita ſentire videtur Mil. in reper. d. verb. gratiam beneficij impetrans licet de omnibus: ſentiens cōcluſionē noſtram ferè limitandam, vt procedat vbi qualitas deducta non negatur, aliàs ſecus, vnde ſi aduerſarius negaret, quòd beneficium foret ab impetrante dotatum, tunc impetrans teneretur probare dotationem, quod eſt menti tenendum, vt etiā obſeruauit Philip. Fran. in c. ſi motu proprio. col. fi. de præb. in 6. & ſeq. Barb. in rubr. de reſcript. col. 14. in clem. & not. Abb. in c. fi. nu. 5. & ſeq. per diſcurſum illius tex. de præſcr.
11 Veruntamen credimus † probationem huiuſmodi ſufficere per iuramentum, vel aliud leue indicium, vt per vnum teſtem, ſiue famam, ſecundum quòd deciſum reliquit Bellam. deciſ. 683. ſi impetrans. & idem dixit in d. deciſ. 416. ſi obtinens capellam.

Hic verò te uelim monitum uerā quidem eſſe Bel-
12 lameræ † deciſionem, ſi iuxta terminos eius quod ibi decidit, intelligatur, ut in ea materia, quæ de iure præſumitur, ut in probatio. ualoris expreſſi in gratia, quæ de iure præſumitur, niſi probetur contrarium, aliàs ſecus eſſet ut ſi ageretur de probādo aliquid circa principalia conſtitutoria iuris, & tituli impetrantis, vt intellexerunt recentiores DD. Rotę in una parochiali montis Curatij inter Auguſtinum Ieucinum, & alterū impetrātem die 16. Iunij 1359. corā tunc R. P. Epiſcopo Rauellan. ut in recollectis Mohed. in dec. 148. Auguſt. cir. fi. & ſenſit ipſemet Bellam. in d. deci. 683.

Concluſioni noſtræ illud etiam finitimū eſt, quod
13 ſi impetrans † narret plures modos uacationis, & unū probet, ualet impetratio: ut diremere domini Rot. in deciſ. 68. aliàs 7. licet capitula. de reſcr. in nou. & clarius in deciſ. 83. aliàs 14. ſi impetrans. eo. tit. in nou. & facit Bellam. deciſ. 444. ſi ab admiſſione. quibus etiā fauent, quæ nos latius diximus in conclu. commiſſio, ad quem locum te reijcio.
14 Illud tamen eſt intelligendum, ut uerum ſit, † ubi ſunt expreſſi plures modi uacationis, ueluti per extrauagantem execrabilis. de pręb. & digni. per c. de multa. de præb. & quod non fuerat promotus intra annū: iuxta c. licet canon. de elect. in 6. & probetur primus modus uacationis, ut per d. cōſtitutionem execrabilis, eo quippè caſu ualet impetratio: Secùs uerò eſt, ubi impetrans probabit ultimum modum, ſcilicet, ut non fuerit promotus intra annum: nam tunc impe-
15 tratio non tenet: quia ex quo † unum modum diſpoſitiuè expreſſit, ſcilicet per conſtitutionem execrabilis, alium modum excluſit, ſcilicet per c. licet canon. de elect. vt eſt text. in c. 2. de præſumpt. nam vno ex duobus modis repugnantibus, purè, & diſpoſitiuè, & legitimè aſſerto, aliud repugnans eo ipſo tacitè videtur eſſe negatum, ideò qui dicit rem eſſe meam, dicit ad alium non pertinere: vt l. Pomponius, §. ſed & ſi. ff. de prouocator. modo concurſus plurium modorum ſuperponitur impoſſibilis, & repugnans, quia qui ſemel vno modo vacuit, huiuſmodi vacatio per nouā prouiſionem non ſublata, amplius alio modo vacare non poteſt, quia actus vacādi eſt actus priuatiuus, qui non priuat, niſi reperiat habitum, quem priuat. l. Titius vſusfructus. ff. de condit. & demonſt. Ergò non poſſunt ſimul copulatiuè ſtare. l. vbi repugnantia. l. ius noſtrum non petitur. ff. de reg. iur. ergò vno modo purè, & diſpoſitiuè aſſerto, omnes alij modi cenſentur eſſe negati: modo impetrās hic purè, & diſpoſitiuè aſſeruit modum vacandi per decretalem execrabilis, ergo negauit modum vacandi per decret. licet canon.
16 Præterea non ſequitur, † iſte tenuit beneficiū per annum non promotus, ergò vacauit per decretalem licet canon. quia potuit contingere, quòd tenuerit non canonicè, quo caſu non vacat, cum decretalis licet canon procedit, & intelligitur videlicet, quando canonicè poſſedit beneficium vltra annum, & non ſe promouerit in futurum, alias ſecus. Et ſi obijciatur ad quem effectum fit de non promotione expreſſio, cum modum vacandi non notet, reſpondetur, quod fit ad aggrauandum perſonam poſſeſſoris, & ex conſequenti ad inducendum Papam ad facilius contra eum procedēdum, & gratiam concedendum: ita deciſum reliquit Bellam. deciſ. 735. ſi impetrans certum beneficium, vbi hęc omnia obſeruata ſunt, cuius ſententiam ſequutus eſt Fel. in c. ex parte, il 1. col. 10. poſt nu. 23. ſubdit tamen ſubtiliter Rot. de reſcript. in quo loco impugnat Ant. de Butr. in c. exhibita, prope fi. de iudi. qui ſenſit, quod poſſit impetrans, etiam omiſſo primo modo vacationis aſſerto, incipere ab alia vacatione deducta: hoc idem Felyn. tradit in cap. in noſtra, colum. 26. num. 38. verſ. ſcies etiam, eod. tit. de reſcript.
17 Veruntamen eſt hic accuratè † cauendum, quòd Rot. d. deciſ. 83. aliàs 14. ſi impetrans. de reſcript. in nou. aliter loquuta fuit, & à Fel. tota eſt diuerſa, decidit ibi enim maiorem partem dominorum fuiſſe cōtra Egidium, quòd ſcilicet, etiam ſi probetur vltimus modus, quod debet impetrans obtinere: ideò ſalua pace Fely. malè intelligit. d. deciſ. 83. in d. c. ex parte, num. 23. de reſcript. dum aſſerit deciſio. prædictam approbare opinionem Bellam. Nam hoc eſt falſum: quia quinimò ibi habetur, quòd maior pars fuit contra Egidium, hinc eſt, quòd ipſemet Egid. d. deci. 735. in fin. fatetur, quod aliqui ex dominis dubitarunt, licet ipſe non dubitauit, per c. ſuſceptum, de reſcrip. in 6. qui text. (vt verum fatear) parum, aut nihil fauet eius opinioni. Nam ibi loquitur tantū, quando vnus modus vacationis eſſet expreſſus ſed vbi plures eſſēt expreſſi, tūc ſecus eſt: quia ſufficit vnum ex modis expreſſis probare: ideò tenere opinionem Rot. eſt maioris partis contra Egidium, quam etiam tenet Butr. in d. c. exhibita, in fin. de iud.

CON-

CONCLVSIO DCCCLXXXVII.

ARGVMENTVM.

Quouſque verum ſit impetrantem beneficium debere probare illud non valere plus quam expreſſerit.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans beneficium, illudq́; non valere, plus, quàm expreſſerit, id probare debet. Contr. nu. 6.*
2 *Summa in gratia expreſſa pars eſt gratiæ.*
3 *Redditus eſſe diminutos in reſcripto narrans id probare debet.*
4 *Impetrans beneficium debet probare illud eſſe intra taxam in literis comprehenſam.*
5 *Beneficium ſibi adiudicari petens ex mala valoris ab alio facta expreſſione, tenetur hoc probare.*
7 *Intellectus l. cum de lege falcidia ff. de probatio.*
8 *In beneficijs præſumitur redditus pro vita duorum.*
9 *Quiſque debet probare quod aſſeruit.*
10 *Valoris beneficij nulla requiritur probatio, cum nullus de falſitate valoris opponit.*
11 *Valor beneficij verus non eſt probandus in gratijs conceſſis in forma pauperum, ſecus in gratia conceſſa in forma ſpeciali. & cur.*
12 *Bellameræ ratio reprehenſa in deciſ. 132.*
13 *Fama ſola contra impetrantem præſumptionem inducit, vt debeat probare beneficium eſſe intra taxam, etiam ſi alias non teneretur id probare.*

1 Impetrans beneficium, †illudq́; non valere plus, quàm expreſſerit, id
probare debet: vt author eſt Card. in c. vlt. de præſūp.
dicens ſe ita conſuluiſſe pp doctrinam Io. And. in c.
1. de lit. cōteſt. lib 6. & in reg. inſanib. de reg. iur. in 6.
idem voluit Abb. in c. ad aures. col. 2. poſt nu. 4. verſi.
de quantitate valoris. & ibi Fel. col. 3. poſt nu. 4. verſi.
tertia concluſio, de reſcrip. idem tradit Abb. in c. vlt.
col. 3. nu. 9. verſ. ſed quid autem, de præſump. ad idem
extat DD. Rot. deciſ. 20. aliàs 292. licet impetrans de
preb. in nou. ſic etiam rñdit Rom. in conſ. 362. quoad
primum articulū. col. 2. nu. 3. verſ. quoad tertium, quē
referēdo ſequitur Mil. in reper. in verb. gratiam beneficij
impetrans. ita placuit, & Fel. in c. in noſtra. col. 9.
nu. 14. in 4. Corol. de reſcript. idem etiā plura ad hoc
allegat in c. conſtitutus, in prin. eo. tit. quo in loco tenet,
regulariter impetrantem teneri probare id, quod
aſſeruit, & cauſam ſuæ intentionis. Nam cū illa ſum-
2 ma †in gratia expreſſa ſit pars gratiæ, ideò impetrans
eā dēt ꝓbare: vt ait Mil. in eod. nuper allato loco. Ad
concluſionis ēt noſtræ confirmationē pertinet id, ꝙ
voluit Ang. dum de iure reſpondit in conſ. 270. Boni-
3 facius Eps. col. vlt. vbi ait narranti in reſcripto †redditus
eſſe diminutos onus probandi incumbere, per cō-
tex. in §. qa verò, de æqual. dot. vt & ſenſit Cal. in cōſ.
10. de prob. hinc dicebant DD. Rot. in deciſ. 10. aliàs
348. voluerunt, & ordinauerūt. de prob. in nou. ꝙ im-
4 petrans † à collatore, vel nuntio habente poteſtatem
conferendi beneficia certi valoris, teneatur probare,
ꝙ illud ſit intra taxā in literis collatoris comprehen-
ſam. vnde ēt Bellam. decidebat in deciſ. 471. teſtis cū
5 fama, quod perēs adiudicari† ſibi beneficium ex ma-
la expreſſione valoris ab alio facta, debeat hoc pro-
bare ſecùs ſi petat ſe abſolui tātum, vt quia poſſideat.
nam tunc actor debet plenè probare.
6 Huic concluſioni obſtare † videtur l. cum de lege
Falcidia. ff. de prob. vbi cautum eſt, quod ſi dicam pa-
trimonium, non valere, niſi tātum eo, ipſo dicor pro-
baſſe, poſtquam contrarium non probatur.
7 Ad hoc tamen reſpondet† Fel. in d. c. ad aures, col.
3. poſt nu. 4. in 3. cōcluſ. illud propterea. in d. l. cum de
lege Falcidia. procedere propter præſumptionem iu-
ris. qua nihil ſoluendo præſumitur, vt reſponſum eſt
in l. ſi verò. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. quæ præſū-
8 ptio ceſſat in beneficijs, †in quibus præſumitur reddi-
tus pro vita duorum. vt colligitur ex c. vt quiſq; de vi-
ta, & honeſt. cler. ergo ſublata illa præſumptione, quæ
dicitur præſumi non ſoluendo, remanet regula, quod
9 quis probet, †quod aſſeruit, iuxta ſententiam Card. in
d. c. vlt. vbi Abb. de præſump. & eiuſdem Card. in cōſ.
71. vacante. ad finem, hoc idem ſequitur Io. de Silu.
in tract. de beneſ. q. 12. par. 3. nu. 8.
Concluſionē primo loco limitabis, vt non habeat
10 locum, †cum nullus opponit de falſitate ualoris: nā
tūc nulla eius probatio requiritur, nec eius proceſſus
ex hoc eſſet iniuſtus, dummodo de alijs plenè cōſtet:
ſic deciderūt DD. Rot. in d. deciſ. 20. aliàs 292. licet im-
petrans, de præbend. in nou. & in deciſ. 64. aliàs 800.
ſciendum, quod ſi aliquis, de conceſſ. preben. in antiq.
idem voluit Mil. in repert. in verb. gratiam beneficij
impetrans, il 5. vt tradit Felyn. in d. cap. ad aures, loco
ſuperius allato.
11 Secundò limitanda eſt concluſio †in gratijs cōceſ-
ſis in forma pauperum; quia ibi datur gratia genera-
lis de omni beneficio competenti, poſteà dicitur, no-
ſtræ intentionis exiſtit, vt prouideatur de beneficio,
cuius redditus talem ſummam non excedant, ideò
cum omne beneficium contineatur ſub regula, qua-
lecunq́ beneficium acceptatum putant competens,
& debet præſumi competens, niſi aduerſarius, qui
ſe prouiſioni pauperis opponit, probet illud cadere
ſub expectatiua, & ſic excedere ſummam, & taxam,
cum pauper habeat regulam pro ſe, & aduerſario in-
cumbit probatio, l. ab ea parte. ff. de probatio, & ſic
intelligitur id, quod fuit deciſum à DD. Rot. in de-
ciſ. 12. aliàs deciſio. 298. nota, quòd ubi impetran-
ti. de prob. in antiq. hoc idem ſenſit Bellam. in deciſ.
601. in cauſa mea Rotomagenſi. ſecus eſſet in gratia
in forma ſpeciali, quia tunc, cum ſumma expreſſa ſit
pars gratiæ, debet illa sūma probari, ut decidunt DD.
Rot. in d. deciſ. 10. aliàs 348. de prob. in nou. ibi enim
illa ſumma eſt pars ſuæ gratiæ, ſic egregiè decidendo
diſtinxit Biſigner. in deciſ. 6. Papa confert Titio. nu. 4.
cum ſeq. de præb. eādem diſtinctionem ſequitur Bel-
lam. in deciſ. 132. præſumitur beneficium, dicens, præ-
ſumi beneficium eſſe intra taxam, quando aliquis
expectat in genere beneficium ſub certa taxa: ſecus ſi
impetraret beneficium certum cum expreſſione cer-
tæ taxæ: & hoc idem diſtinguendo tradidit Bellam.
in deciſ. 302. ubi impetratur certum aſſerēs, quod ubi
impetratur certum beneficium cum expreſſione ta-
xæ, taxa ſit probanda, ſi negetur; ſecus ubi habet ge-
neralem gratiam ad beneficia: quia illa taxa ſibi ne-
12 gāta præſumitur. Et licet Bellam. † in d. deciſ. 132. ra-
tionem huius diſcriminis conetur afferre, quia ſcili-
cet plus obſunt expreſſa quàm tacita, per l. non nun-
quam. ff. de condit. & demonſtr. tamen illa ratio, ni
fallor, nihil cōcludit. melior ergo ratio eſt quam ad-
ducit Biſigner. in d. deciſ. 6. de præben. & ita Fel. in d.
c. ad aures. col. 3. in 3. concluſ. de reſcrip. ſequendo Bi-
ſignet. declarat. licet Bellameram idem tenentem in
duabus relatis deciſionibus non alleget.
Illud uerò quod diximus, impetrantem nō debere
13 probare beneficium, †de quo agitur, cadere ſub gra-
tia, & taxa, ubi impetranti eſt facta gratia genera-
lis, cum certa taxa. ſed opponenti onus probandi in-
cumbere, ſublimitabis, ut non procedat, ubi contra
impetrantem eſſet fama. Nam ſola fama contra im-
petrantem præſumptionem inducit, quod etiam ca-
ſu, quo aliàs non haberet probare, quod intra taxam
eſſet beneficium acceptatum, tamen hoc caſu debet
probare: ita deciſum fuit à Bellam. in d. deciſ. 471. te-
ſtis cum fama. nu. 1.

Digitized by Google

CONCLVSIO DCCCXXXVIII.

ARGVMENTVM.

An propter non expreſſionem veri valoris gratia ſurreptitia probetur.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans beneficium debet in gratia verum valorem exprimere alioqui gratia probatur ſurreptitia.*
Ratio eſt nu.2. Contrarium num.3.
Ratio contrariæ ſententiæ eſt.nu.4.
5 *Decij confutatio in c.ad aures de reſcript.*
6 *Gratia non vitiatur, vbi non eſt neceſſaria aliqua expreſſio, ſi exprimatur ineptè, & ſuperabundanter.*
7 *Valor non eſt exprimendus in gratia de iure communi, ſecus de ſtylo curiæ. Contrar.nu.9.& cur.*
8 *Valoris expreſſione gratia non vitiatur, ſi valor expreſſus ab aduerſario non negetur, ſecus ſi negatur.*
10 *Baſilienſis concilij probibitio de annatis non ſoluendis nõ valuit.*
Et quæ huius rei ſit ratio. ibid.
11 *Papa licitè exigit annatas, & cur.*
12 *Valoris veri mentio in confirmationibus eſt facienda.*
13 *Ius nouum vbi acquiritur, vel confirmatur, qualitatum debet fieri mentio.*
14 *Valoris beneficiorum ſicut eſt facienda mentio in vnionibus, ita & in confirmationibus vnionum.*
15 *In confirmatione non eſt facienda mentio eorum, quæ in prima gratia ſemel Papa concedit.*
16 *Valoris veri mentio facienda eſt in penſionibus.*
17 *Penſio, & præſtimonium veniunt appellatione beneficij.*
18 *Valor verus in regreſſu exprimendus eſt.*
Quod fallit. vt ibid.
19 *Valoris veri mentio facienda eſt in gratijs expectatiuis.*
20 *Valor verus eſt exprimendus in impetratione vnionis beneficij vniendi, & eius, cui petitur fieri vnio.*
21 *Beneficij valor, ſi non exprimatur in gratia motu proprio facta gratia non vitiatur. Contr.nu.22.*
23 *Motus proprius nõ firmat gratiã contra mentẽ cõcedẽtis.*
24 *Valor verus hodie in impetratione ẽt in motu proprio exprimendus eſt, ex reg.cãcel.apoſt. Gregorij Papę XIII.*
25 *Gratia non probatur ſurreptitia, ſi quis non expreſſerit verum ualorẽ beneficij obtenti, quod ſe dimiſſurũ offert. Contrar.nu.27.& ibid. ratio contrarij.*
26 *Beneficium curatum impetrans, ualet impetratio, licet nõ exprimat beneficium curatum, quod obtinebat, & cur.*
28 *Quiſq; debet manere in ea vocatione, qua uocatus eſt.*
29 *Gratia non probatur ſubreptitia, quando impetrans habebat beneficium, quod offerebat ſe per aſſecutionem ſecundi dimiſſurum tempore datæ, & tempore aſſecutionis ſecundi, ſecus ſi poſtea uellet dimittere illa, quæ impetrauit, vel alia, quæ obtinebit.*
30 *Valoris mẽtio nõ eſt neceſſaria in impetratione hoſpitalis.*
31 *Gratia non uitiatur ob non expreſſionem ueri ualoris, quando ex narratis conſtaret, quod etiam ſi beneficium eſſet maioris ualoris Papa conceſſiſſet. ex Aneh. conſil. 296. Contra num. 32.*
Prior tamen ſententia uerior eſt, ut nu.33.
34 *Cardinales non tenentur beneficij ualorem exprimere. Contrar. num. 38.*
35 *Extrauagans execrabilis.§.quia uero, de præb.& dignit. non ligat Cardinales.*
36 *Extrauagans Bonifacij VIII. quæ incipit, iniunctæ, non ligat Cardinales.*
37 *Cardinales non comprehenduntur in odioſis.*
39 *Regulæ cancellariæ non ligant Cardinales.*
40 *Gratia non uitiatur ob non expreſſionem ueri ualoris, quando eſſent poſita in ſupplicatione uerba exprimentia ualorem per tertiam perſonam, dicendo, ut aſſeritur, ſecus ſi diceretur, ut aſſeris.*
De qua re plura ibid. habentur, ut num. 41. 42. & 43.

Quamplurimi reperiuntur modi, ex quibus impetrãtium beneficia à ſummis Pontificibus gratiæ nullius eſſe ponderis, & momenti probari, & facilè ſubuerti poſſunt. Inter cętera probationum genera, quæ plurima nunc recenſere poſſem, more doctiſſimi Iacobi Menochij de arbit.iud.cauſ.caſ.201.per tot.lib.2.cen
tur.3. quibus gratia vitiata probatur, illud potiſſimũ
1 eſt, cum probatur beneficij valorem † in impetratio-
ne non fuiſſe expreſſum: ſic vnanimes deciſum reliquere DD. Rot. in deci.292.aliàs 19. licet impetrans, tit. de preb. in nou. qui valorem probandum eſſe cenſuerunt: vt ijdem decreuere in dec.336.aliàs 48.nota ſecũdum opinionem aliquorum, de reſcrip. in antiq. vbi ad id allegant Innoc. in c. dudũ. il 2. de elect. hoc idem ab alijs dominis fuit ſtatutum in Capel. Thol. deci.435. item fuit quæſitum, ſi quis in impetratione, ad quod pertinet gl. in clem. conſtitut. in verb. de nouo. de elect. vt uoluit Abb. in c. ad aures col.3.nu.4.in fi. de reſcrip. idem ſenſit Rom. in conſ.362. quoad primum col.2.num.3.in 3. dub. quod & placuit Card. in conſ.31.incip.1382.die 10. menſis Iulij. col.3. verſ. & cum hoc coniungo. eiuſdem fuit ſententiæ Barbat. in rubr. de reſcript. in clem. col.14. ad idem quoq; extat reg. cancel. apoſt. 61. item voluit, quod in gratijs, prout dicit Philip. in d.c. ad aures. col.4. in 4. concl. & ibi Dec. col.4. in 2. concl. nu.28. de reſcri. huc itidem ſpectat reg. cancel. apoſt. 31. item voluit, quòd petens: quæ vult, quòd in vnione beneficij ſit facienda mẽtio valoris de beneficio, quod vnitur, & cui fit vnio.
2 Concluſionis noſtræ ratio eſt: † quia per valorem
poteſt ſumm. Põtif. ægrè vni beneficium concedere, quod alteri concederet: idcirco ſi nõ ſit facta expreſſio veri valoris gratia probatur ſurreptitia: iuxta c. poſtulaſti. de reſcri. ita tradidit Abb. in d.c. ad aures. col. 3. nu.4. in fi. vbi etiam Dec. col.4. in 2. concl. nu.28. de reſcrip. de qua ratione meminit etiam Card. in d. cõſ. 31. col. 3. & Capell. Tholoſ. in d. deciſ.435. eandem probat rationem Menoch. in d. caſ.201. nũ. 77. verſi. quinto in impetratione. ibi, eſt ratio.
3 Contrariam ſententiam, † quod imo propter non
expreſſionem valoris gratia nõ probetur ſurreptitia, multi ſenſere, ex his eſt gl. in clem. 1. in verb. vel alteri, de præb. quam ibi ſequuntur Franc. Imol. Cal. Ant. Imol. & Do. idem voluit Philip. Fran. in c. non poteſt in fi. prin. de præb. in 6. & Fely. in c. dudum, poſt Abb. ibi. col.2. num.4. de præſumpt. & in d.c. ad aures. col. 3. in 1. concluſio. de reſcrip. allegat Card. & Imol. in d. clem. 1. & Calder. Butr. Imol. & Dom. in cap. in noſtra: de præſcript. in eandem deſcendit ſententiam Abb. in d.c. ad aures. col. 3. poſt num. 4. & vt ita ſen-
4 tiat ea perſuadetur ratione: † nam beneficium debet
principaliter conferri propter ſpiritualia, iſtud autem de valore eſt, quid temporale, & acceſſorium, quod non debet eſſe in cõſideratione; iuxta notata per Fel. in c. in noſtra. in 33. Coroll. de reſcript. & licet Dec.
5 † in d.c. ad aures. col.4. in 1. concluſ. poſt num. 27. re-
prehendat iſtam rationem, dicẽs, quod de acceſſorijs non ſit facienda mentio: ſecus de acceſſorijs neceſſarijs, hoc verum non eſt: quia acceſſoria etiam neceſſaria veniunt in conſequentiam, & de illis non eſt habenda conſideratio, cum acceſſorium ſequitur naturam principalis, l. ſi quis nec cãm, cum ſua materia. ff. ſi cer. pet. & ibi ſequitur iſtam concluſ. eandẽ opinionem ſunt ſequuti Commẽ. ad d. reg. cancel. 61. Io. de Sel. in tract. de benef. q. 12. nu. 3. cum ſeq. & Caſſad. ſuper reg. cancel. in dec. 18. quæſitum eſt, cũ igitur hæc valoris expreſſio non ſit neceſſaria, ſequitur quod ẽt ſi exprimatur, & falſo gratia non vitietur, vt deciſum fuit à DD. Rot. in dec. 84. alias 10. ſi quis narrat. de re-
6 ſcrip. in nou. quo in loco voluere, † ꝙ vbi non eſt ne-
ceſſaria aliqua expreſſio, ſi exprimatẽ ineptè, & ſuperabũdãter, gratia nõ vitiatẽ: vt habemus etiam ex glo. in l.

in l.minũ.ff.ſi cer.pet.latè pſequitur Fely.in c.exami-
nata.col.7.& 8.nu.12.cũ ſeq.poſt Inn.de iudic.

Verùm ad tollendã hanc ſententiarũ repugnan-
tiam rñdere poſſumus, priorem ſententiam intelligẽ-
7 dam eſſe, vt procedat† de iure cõi, iuxtà cuius diſpoſi-
tionem non eſt facienda mẽtio de valore: vt ſenſere
gl.in d.clem.1.in verb.vel alteri.de præb.& cæteri ſu-
perius in cõcluſione relati. Poſterior verò opinio lo-
cum hẽt de ſtylo curiæ, ſecundum quem valor eſt ex-
primẽdus: atq; ita ſua regula cancel. ſtatuiſſe Vrbanũ
V. tradit Rot.in deciſ.20.aliàs 292.licet imperrãs, de
præben.in nou. de qua meminit cũ nonnullis Dec.in
d.c.ad aures.col.4.in 2.concl.num.28.& alios plures
Põtifices obſeruaſſe ſcriptũ reliquit Gomeſ.in præfat.
ad reg.cancel.61.item voluit, quod in gratijs, de ex-
prim.valor.& in reg.21.incip.itẽ voluit, ꝙ petens, vbi
& ſic declarat.hoc idẽ ſenſit Rom.in d.cõſ.362.nu.3.
dicens, gratiam vitiari pp non expreſſionẽ veri valo-
ris, vel aliarum qualitatũ de ſtylo exprimendarum, ꝙ
& placuit Mil.in verb.gratiam beneficij impetrãs, at-
que Philip.Fran.in c.non poteſt.in fi. de præben. in 6.

Ad id autem, quod in poſteriori opinione diceba-
8 mus in fine, reſpondemus, †quòd ſi ab aduerſario va-
lor expreſſus non negetur, nõ vitietur gratia: nec im-
petrãs tenetur probare: ſecus autem ſi negetur, vt de-
ciſum eſt in d.deciſ.20.aliàs 292.de præben.in nou.vt
in ſuperiori concluſione dicebamus in prima limita-
* tione. Et cum iſtis* omnes tranſeunt.

9 Solus tamen† Io.Selu.in d.tract.de benef.q.12.col.
2.nu.6.Cornicum, vt aiunt, oculos voluit configere,
& veterũ traditionem nouo mucro obſcurare cona-
tus eſt. In ea enim eſt ſententia, ꝙ licet non exprima-
tur uerus ualor beneficij, tñ non obſtante ſtylo curiæ
debet ualere impetratio in partibus, ubi cõſtitutiones
cõcilij Baſilienſis ſeruantur. Inquit enim iſte primus
ſtylus de expreſſione ueri ualoris fuit factus propter
annatam, quæ ſoluitur de beneficijs cameræ apoſto-
licę, vt inquit Fel.in d.c.ad aures, in fi.de reſcrip.(licet
ipſe Io.Selu.de ipſo nõ meminerit) ſed ex cõſtitutio-
ne concilij Baſilienſis fuit prohibitum, quòd pro ex-
peditione bullarũ aliquid non exigatur, nec ſoluatur
annata, vt eſt text.in c.1.de annat.in pragm. cum igi-
tur ſit de iure prohibitum permittitur impetrantibus
fraudare, & decipere camerã apoſtolicam. Poſtquã
ergo camera non vult expedire, niſi ſoluta annata, &
expeditione bullarum, permittitur impetrantibus ſe-
dem apoſtolicam, & cameram decipere, arg. not.per
Abb.in c.innouamus.col.2.nu.5.de cenſib. vbi vult,
quòd ſi gabella iniuſtè imponatur à Principe, per-
mittitur ſubditis fraudare illam gabellã, vt idem di-
cit Fel.in c.1.col.10.nu.41. de conſtit.

Ab his tñ Seluę oppugnationib. cõem opinionem
tuendo, reſpondeo ad id, quod ipſe dicebat, quod ẽt ſi
10 in concilio† Baſilieñ fuerit facta prohibitio de anna-
tis non ſoluendis, tamen illa prohibitio non valuit.
Concilium namq; ſuper ſum. Pont. non hẽt authori-
tatem, niſi in his, quæ ad fidem attinent. Et poſito, ꝙ
Pontifex dediſſet authoritatem concilio Baſilienſi,
non tamen intelligitur cõceſſiſſe, vt legẽ poſſit reuo-
care. vt tradit gl.magna, in §.leges 4.diſt.dum allegat
l.nõ ambigit, vbi eſt caſus.ff.de legib. ad idẽ eſt l. for-
mã.C.de offi. præfect. prætor.& quia conſtitutio illa
non valuit ſine authoritate Põt.Max.licet fuerit edi-
ta in concilio Baſilienſi per c.bene quidem.96.diſtin.

11 Licitè ergo annata† p ſummum Pont.exigit, quia
eſt dñs oĩum beneficiorũ.clc.1.in fi.vt lit.pẽden.ideò
põt exigere, qñ ſibi videtur, cum ſit dominus omniũ.
c.2.de præben.in 6.& tradit Hoſt.in ſum.de cenſib.§.
ex quib.cauſis, p c.nunc verò, & c.cuncta per mundũ.
11.q.3.vt refert Bellenci.in tract.de charit.ſubſid.q.1.
nu.2. Ex his itaq; dicendum eſt, quòd non liceat frau-
dare camerã apoſtolicã ſolutione annatarũ: ppterea
* vera, & ſtabilis permanet* cõis opinio, vt de ſtylo cõ-
tra iuris diſpoſitionem mentio fiat valoris beneficij.

Quibus ita ſummatim declaratis concluſionẽ am-
plio primo loco, vt ẽt locum habeat in confirmatio-
12 nibus, †in quib.ſi verus valor expreſſus non probatur,
ſurreptitiæ cẽſentur, vt decidunt DD.Rot.in d.deciſ.
292.aliàs 20.in fi.de præben. in nou. quos ſequit Cõ-
ment.ad reg.cãcel.61.item voluit, quòd in gratijs, vbi
pro hoc ipſe allegat gl.in c.ſi apoſtolicæ, in verb.præ-
ferri. de præben.in 6. quã putat ibid. ſingularẽ Dom.
13 quo in loco dicit gl.quod vbi nouum ius† acquiritur,
vel confirmatur, debeat fieri mentio qualitatum, cũ
ſit noua gratia, de qua gl. meminit etiã Rot. in deciſ.
274.aliàs 17.licet in ſurrogatione, in fi.de præbend.in
nou.huc itidem pertinet deciſ.238.aliàs 24.impetrãs
gratiam, de reſcrip.in nou.hæc quadam ampliatio cõ-
firmatur ex reg.cancel.apoſt.27.item voluit, quòd per
14 tentes, quo in loco ſancitum eſt, †quòd ſicut in vnio-
ne facienda eſt mentio valoris beneficiorum, ita &
hoc idem eſt faciendum in cõfirmationibus vnionũ
factarum, & ibi ſequitur comment.allegando glo.in
d.c.ſi apoſtolicę, & deciſ.Rot.230.Papa confirmãdo,
quæ tamen deciſio loquitur de confirmationibus, per
quas validatur gratia, quoad defectus ſolemnitatis;
non autem quoad ſubſtantialitatem actus. hoc idem
tenuit Fel.in d.cap.ad aures.col.4.in 4.concluſ.de re-
ſcript.atque Io.de Selu.in d.tract.de benef.quæſt.12.
in 3.par.col.3. quanquam huic rei contrarium videa-
tur, quod deciſum fuit à Bellam.in deciſ.635.ſuppoſi-
15 ta ordinatione, vbi aſſeritur† quod in confirmatione
non ſit facienda mentio eorum, quæ in prima gratia
ſemel Papa concedit.

16 Secundò amplianda eſt, vt procedat† in penſionib.
nam cum hodie perpetuò donec impetrans ſuperui-
xerit concedi conſueuerint, ſuccedunt loco beneficij,
ideò impetrans ſicut tenetur mentionẽ facere, de va-
lore beneficij impetrati, ita cenſendum eſt faciẽdam
eſſe mentionem de valore ipſius penſionis. ita cõclu-
dit Comment.reg.cãcel.d.reg.61. in fi. & iſtud quoq;
licet ambiguè, aſſeuerat Felyn.in c.poſtulaſti.col.10.
verſ.6. & vltima declaratio. de reſcript. quod apertè,
declarauit Io.Bapt.Caccialup.in ſuo tract. de penſio.
q.26.ponderando verba d.reg.cancel.61.ibi, illorum,
& aliorum quorumcunq; beneficiorum, per quæ ver-
17 ba generatim concepta appellatione† beneficij venit
penſio, atq; etiam præſtimonium, licet non habeãtur
in titulum, ex glo.in clem.2.in verb.quicunq; de vit.
& honeſt.cler.quam gl.ſequitur Fel.in d.c.poſtulaſti.
col.10.verſ.quarta declaratio, de reſcrip.

Tertiò velim cõcluſionem amplies, vt locum ſibi
18 vendicet etiam in regreſſu: †quia & in eo valor eſt
exprimendus, & probandus, alioqui nullius eſt mo-
menti, quod tamen fallit, quando in prima gratia ve-
rus valor fuit expreſſus; quia tunc ad illam priorem
gratiam habetur recurſus, teſte Caſſad.ſuper reg.can-
cellã.deciſ.18.quæſitum eſt, vbi ait ita ſemper fuiſſe
iudicatum.

Quartò ampliabis, vt vera ſit in gratijs expectati-
19 uis, †in quibus, vel ad quę beneficia ius competit im-
petranti: nam & in his mentio ueri ualoris eſt facien-
da: ut cautum eſt in d.reg. cancell. 61. cuius meminit
Fel.& ſequitur in d.c.ad aures.col.4.nu.5.uerſ.quarta
concluſio. quibus accedit Io.Selu.in d.q.12.col.3.

20 Quintò amplia, †ut etiam facienda ſit mentio, de
uero ualore in impetratione unionis beneficij uniẽn-
di, & eius, cui petitur fieri unio, alioqui non ualebit
unio, per d.reg.cancel.61.quam probat Fel.in d.c.ad
aures.col.ult.nu.16.uerſ. quintadecima concluſio. &
ad id citat Card.in conſ.98. Papa uniuit.

Eandẽ concl.ita ampliatã, uelim limites primũ, ut
21 locum non hẽat, † ſi gratia eſſet facta motu proprio:
tunc enim nõ uitiatur gratia, licet ualor beneficij im-
petrati, & obtentorũ non exprimat, nec ex eo ſurre-
ptitia probabitur: ut uoluere domini in d.deciſ.292.

aliàs 20.in fi.de præb. in nou. allegantes conſtitutio-
nem Vrbani VI.quod idem ſancitum eſt in d.reg.cã-
cel.apoſt.61.item voluit,quod in gratijs, eiuſdẽ fuit
ſnĩæ comment.reg.cancel.apoſt.21.itẽ voluit, quòd
petentes beneficia,in fin.vbi limitat illã regulã volẽ-
tem in vnionibus faciendã eſſe mentionẽ valoris be-
neficiorum vnitorũ,vt non procedat, quando gratia
fuiſſet facta motu proprio: per illam reg. dum dicit,
itẽ voluit,quòd petentes:quaſi ſecus eſſe innuat,quã-
do fieret gratia motu proprio ſine petitione, ibiq; ꝓ-
bat per l.C.de petit.bon ſubl.lib. 10.ad idẽ extat dec.
DD.Rot.202.aliàs 37.nota,ꝙ quia nõ tenetur . de re-
ſcript. in antiq. quo in loco in eã deſcendere ſnĩam ,
non eſſe mentionẽ habẽdam de beneficij qualitatib.
vbi gratia fit motu proprio:id præterea placuit Phil.
Fran.in c.ſi motu proprio.in fi.de præb.in 6. vt etiam
ſenſit Fel.in d.c.ad aures.col.4.in 5.concl. teſtem ad
id laudat Pet.Anch.in cõſ.296.pro clariori. & in cõſ.
137.de natura,vbi refert reg.Io. 22. concordẽ regulæ
hodiernæ:nã cum hoc nõ reſpiciat tertij præiudiciũ,
valet gratia,clem.ſi Rom.de præb.in ver.qualiacũq;
idem tradit Fel.in c.cauſam,il 2.col.vlt.verſ.4.gene-
raliter aduerte,de teſtib.& in c.vlt.col.2.de præſ. hoc
idem probat Dec.in d.c.ad aures. col.4.in 3.concluſ.
22 Contrariam ſnĩam † ſequutus eſt Abb.in d.c.ad au-
res.col.3.poſt nu.5.verſ.ſi verò motu ꝓprio. de reſcri.
23 ea ratione permotus, quia motus proprius † non fir-
mat gratiam cõtra mentẽ concedẽtis,ex Rot.in dec.
6.aliàs 111.cum deci.ſeq.de præb.in nou.quo in loco
refert ita ſentientem Io. Andr.in d.c.ſi motu proprio.
de præb.in 6.& pro Abb.opinione eſt etiam alia Bel-
lam.dec.475.præmiſſæ tres concl.quod etiam cõfir-
mat Fel.in c.in noſtra.in 10.corol.de reſcrip.& tenet
Dom.poſt alios in c.cũ in illis.§.vlt. in fi. de ꝑb.in 6.
Verior tamen eſt prior ſnĩa,quæ pro ſe habet con-
tex.dilucidum,in d.clem.ſi Roma.de præb. vbi vitiũ
taciturnitatis alterius beneficij per clauſulã motu ꝓ-
prio,& non eſt contra intentionem concedẽtis, quia
non pręſumitur,ꝙ Pontifex voluerit prouidere aliàs
beneficiato,c. cum adeò. de reſcrip. quam ſnĩam cõ-
probauit Aufrer.in addit.ad Capel.Tholo.435.verſ.
& præmiſſa intellige,atq; Sel.in d.q.12.par.3. col. 4.
Quæ opinio quanquam propius ad veritatem ac-
24 cedat, tamen hodierna † die aliter a Sanctiſs. D. N.
Greg.Pont.Max.XIII.conſultum eſt in ſua reg. can-
cell.apoſt.53.incip.item voluit,quod in gratijs,quod
etiam in motu proprio verus valor in impetratione
exprimatur , vt etiam aliàs huius tenoris extabat alia
reg.cancel.de qua mentionem facit Fel. in c. vlt. nu.
5.verſ.ſed vltra omnes,de pręſumpt.eamq; latè com-
mentatur Petr.Anch.in d.conſ.296.pro clariori.
Secundo limitare poteris eandem concluſ. vt non
25 procedat † in beneficio obtento , quod quis ſe offert
dimiſſurum:nam etiam ſi verũ valorẽ non exprimat:
gratia non probatur ſurreptitia:ita deciduut D. Rot.
in d.deciſ.192.aliàs 20.de præb. in nou. quod etiã de-
cretum eſt in ſæpe citata reg.61.ſic ſentit, & Fel.in d.
c.ad aures.col.6.in 6.concl.nu.10.de reſcrip.cui acce
dit Io.Sel.in d.tract.de benef.q.12.par.3.col.5.nu.28.
verſ.item circa expreſſionem valoris.Hinc propterea
inferebat Comment.in d.reg.cancell.apoſt.61.quòd
26 ſi quis impetraret † beneficium curatum, quòd vale-
ret impetratio, licet non faceret mentionem alterius
beneficij curati, quod impetrãs obtinebat: nam cum
per adeptionem ſecũdi incompatibilis vacet primũ,
cap. de multa.de præb. ideò non vitiatur impetratio,
ex quo illud dimittere tenetur , per illam regulam,
quam ſequitur Rot.in d.dec.192.aliàs 19. de præben.
27 Contraria tñ opinio † magis Abbati placuit in d.c.
ad aures.col.2.n.4.verſ.item debet fieri mentio.de re-
ſcript.quòd ſ. etiam in beneficio obtento , quod quis
ſe offert dimiſſurum, ſit exprimendus, & probandus
verus valor,eã ratione ꝑmotus, quia fortè tale poſſet
eſſe beneficiũ,quod ſe offert dimiſſurum, à quo Pon-
28 tifex nõ vellet eum remouere,cum quis debeat † ma-
nere in ea vocatione,qua vocatus eſt.clem. 1. de reg.
& quia fortè iſte magis aptus eſt ad regendum illud
beneficium,quod obtinet dimiſſurum,quam illud ꝙ
recens impetrat, & ideò de iuris diſpoſitione eſſet di-
cendum contrarium,iuxta ſentent.Fel in d. c. ad au-
res.col.2.poſt nu. 3. ſub verſ.non obſtat dictum Bart.
Limitationem verò noſtram ſublimitabis, vt pro-
29 cedat,† quãdo impetrans habebat beneficium,quod
offerebat ſe per aſſecutionem ſecundi dimiſſurũ tẽ-
pore datæ,& tempore impetrationis ſecundi: ſecus ſi
poſteà vellet dimittere illa,quæ impetrauit,vel alia,
quæ obtinebit : quia tunc nõ poteſt id facere propter
d.reg.61.in qua cautũ eſt,beneficia,quę tũc obtinue-
runt.ſ. tempore datæ:cum verbum tunc ſignificet ex-
tremitatem tẽporis:vt teſtatur gl. in clem. 2. in verb.
ex nũc.de hær.& ita declarat commentator.ad d.reg.
cancel.61.verſ. item in quantum hic dicitur.
30 Tertiò limitanda eſt concluſio,vt vera non ſit † in
impetratione hoſpitalis, in tali namq; impetratione
non eſt neceſſaria mentio valoris , niſi excedat ſum-
mam centum ducatorum : nam ab illa ſumma infra
non ſoluitur annata: ſic aſſeruit Fel . in d. c. ad aures,
in fi.de reſcr.vbi ait ſe ita audiuiſſe Romæ dici.
31 Quartò limitabis,† vt concl.locum ſibi non vendi-
cet,quando ex narratis cõſtaret , quod etiam ſi bene-
ficium eſſet maioris valoris Pontifex conceſſiſſet: nã
tunc expreſſio minoris valoris beneficij non vitiat
gratiam: vt reſponſum eſt à Petr.Anch.in d. cõſ.296.
pro clariori.col.vlt.veluti ſi Pontifex narraſſet, quod
ad remunerandos magnos labores ꝓ ſede apoſtolica
toleratos,bñficium contulerit, vt eũ refert , & ſequit
Fel.in c.vlt.col 3.in 4.limit.n.8.de præſump. ꝙ putat
ſingulare Aufre.in add.ad d.q.Capel.Thol.435.in fi.
Eiuſdẽ Anch.aureum d.dicit Fel. in d. c.ad aures,
32 col.7.in 9.concl.nu.12.de quo tamen ibi dubitat,† ea
rõne,quia vbi data eſt forma alicui conceſſioni,ſem-
per illa forma eſt neceſſaria , nec ſufficit ꝙ ſimus in
caſu,in quo Princeps aliquid conceſſiſſet forma non
ſeruata.d.c.ſi motu ꝓprio.ver.quantumcunq; modi-
cũ . de ꝑb. in 6. vbi taciturnitas bñficij modici vitiat
grãm, licet eius expꝛſſio nõ alteraſſet aĩum cõcedẽtis.
33 Ego tñ Anchatani † ſnĩam veriorẽ cẽſeo , & ut ita
ſẽtiã Bellam.auctoritate ꝑmoueor in d.dec.602.in cã
mea Rotomag.ubi aſſeuerauit grãtiã nõ eſſe ſurrepti-
tiam pp non expreſſionẽ ueri ualoris , qñ ex hoc põt
ꝑſumi uoluntatẽ grãm cõcẽdentis non irritari,ꝙ idẽ
eſt , ꝙ in caſu nr̃o in quæſtionẽ uertit. Nec Fel. ratio,
ꝙ ſcilicet nõ ſit facta expreſſio formalis, ne latũ qdẽ
(ut ferũ) culmũ Anch. eĩatũ à ueritatis ſede dimoue-
re poteſt:nam cum ex narratis cõſtet, ꝙ ita taciturni-
tas non monuiſſet Principem, Iccirco nõ conſiderat
ſecundum Inn.in c.cum noſtris de conceſ. præben.&
conſiderat Bellam.in loco ſuperius adducto.
Quintò uelim limites cõcl.ut nõ hẽat locũ in Car
34 dinalib.impetrãtib.beneficia:† quia reg. cancellariæ
tanq̃ odioſa nõ ligat,nec cõprehẽdit Cardinales ſm
Petr.Anch.in d.cõſ.296. ꝓ clariori euidẽtia. ꝙ idem
cõfirmauit Bellenc.in trac.de charit.ſubſid.q.66. nu.
35 24.quo in loco tradit,extrauagantem † execrabilis.§.
qui uero.de præben.& dignit.q̃ imponit pęnã retinẽ-
tib.bñficia ſine diſpenſatione non ligare Cardinales,
idẽ uoluit Io.And.in addit.ad Spec.in tit. de legat.§.
ſequit.in fi.et ibidẽ nu.26.refert Bellen.aliàs in Rota
36 determinatũ.extrauag.Bonif.VIII.incip.iniunctę † q̃
punit ꝓuiſos in curia ꝑ Papã de eccleſia Cathedrali,
ſi adminiſtrent, anteq̃ redemerint bullas de camera
apoſt.non ligare Cardinales,ut ẽt.id ſequit Dec.in d.
c.ad aures.col.ult.nu.34.de reſcrip. ꝙ idẽ ꝓbauit Fel.
in d.c.ult.col.3.in 3.limit.num.7.de præſump.& ꝙ in
37 odioſis non cõprehẽdantur † Cardinales plurib. corro-
borat Barb.in tract.de præſtan.Cardin.in 7. q. 1.par.
Contra-

38 Contrariũ † in hac re ſibi diſſimilis Fel. ſenſit in d. c. ad aures. col. 6. in 8. concl. verſ. 3. conſidera, per ea, quæ obſeruata ſunt à Frã. Paui. in cõmen. ad extraua. ad onus, vbi ait tempore ſuo fuiſſe iudicatum in Rota, regulas cancellariæ, & aliàs diſpoſitiones ligare Cardinales, quos refert, & ſeq. Io. Sel. in d. tract. de benef. q. 12. col. 5. nu. 29. verſ. itẽ ſi Cardinalis, cuius ſententiæ teſtem laudat Dec. in c. 1. in 2. lect. col. 1. in 2. notab. nu. 6. verſ. tertio adde. de conſtit.

39 Veruntamen † quicquid ſenſerint iſti authores, video in regulis cancellariæ Leonis X. incip. cum S. N. & Cardinales, eſſe regulam, quòd Cardinales in quibuſcunq; regulis cancellariæ non comprehendãtur, niſi illæ regulæ ſint in fauorem Cardinalium, uel ipſæ regulæ fuerint editæ in cõſilio Cardinaliũ. ideo de hoc non eſt diſputandum.

40 Sextò limitabis, vt non ꝓcedat, † qñ eſſent poſita in ſupplicatione verba exprimentia valorẽ per tertiam perſonã, dicẽdo, vt aſſeritur, & ita imperſonaliter: qa falſitas valoris nõ vitiat gratiam: ſecus ſi diceretur, vt aſſeris, vel, prout aſſerit. ſic fuit deciſum à DD. Rot. in deci. 74. aliàs 60. vbi alicui fit gratia. tit. de reſcr. in antiq. & in deciſ. 727. ſi ponat̃ in ſupplicatione, aliàs 77. eo. tit. in antiq. qa illa verba, vt aſſeris, vident̃ cõditionalia, ſi ita eſt, iuxta ſñiam Cald. cõſ. 8. tit. de reſcrip. et Card. in cõſ. 69. vacãte quadã parrochiali. col. 3. verſ. ipſi ergo in caſu noſtro. & Fely. in d. c. ad aures. col. 6.
41 poſt nu. 10. in 7. concl. declarando † iſtud procedere ſm̃ Abbat. in c. vlt. col. 2. nu. 9. de præſumpt. qñ verba literarum ſunt concepta in perſonam impetrantis, vt qa dicebatur pro parte talis nobis fuit inſinuatum, ꝙ tale bñficium vacauit tanto tpe, & c cuius redditus, vt aſſeritur, valorẽ cẽtum florenorum non excedit, quia tunc non dẽt intelligi, quòd per impetrantẽ illud fuerit ſimpliciter aſſertum, ſed quod impetrãs dixit illud ab alijs aſſeri, & eo caſu ſufficiat impetranti probare, ꝙ ita aſſereretur; ſecus qñ omnia verba eſſent vniformia quia licet diceretur vt aſſeritur, vt intelligeretur tñ ſcilicet ab impetrante, & ita procedit deciſ. Biſign. tit. de præben. deciſ. 6. vbi tenet contrarium, hoc idem quoq. confirmat Card. in d. c. vlt. de præſumpt. vbi ẽt Fel. col. 3. n. 6. ver. 2. limita. & Barba. in rub. de reſcrip. in clem. col. 14. & ibi intelligit dictum Abb. procedere, qñ illa aſſertio eſſet cauſata à perſonis dignis, & ſciẽtibus beneficium: ſecus ſi fuiſſet procurata ab iſto impetrante, quia tunc nõ valeret, ex quo anſa præberetur excogitãdi fraudes. l. miles. §. mulier. ff. de adult.

42 Sed hic lector † velim aduertas iſtam cõciliationẽ apertè aduerſari deciſioni Biſigneti, in d. deciſ. 6. quo in loco voluit, ꝙ quomodocunq; verba proferantur; nõ ſit veriſimile, ꝙ Pontifex aliquid poſuiſſet, niſi ad inſtigationẽ ſupplicantis, ideò imperſonalitas nõ hẽt vitiare. Præterea, vt id, quod ſentio, manifeſtè aperiã, Biſign. in d. dec. 6. non tenet cõtrariũ, vt nonnulli sũt arbitrati, immò ſummariũ illius deciſionis apertè dicit, ꝙ verbũ, vt aſſerit̃ imperſonale nõ inducat ſurreptionẽ, & ibi Biſign. refert varias opiniones auditorũ: ſed ſm̃ ſummarium ibi poſitum vr̃ conuenire cum d. deciſ. 74. quæ diſcrimen conſtituit inter verbũ aſſeris, & aſſeritur. q̃ deciſio. approbat Pauinus in cõmen. extrauag. Io. 22. in 2. extrauag. illamq; differentiã ſequit̃ Fel. & ibi latè Dec. in c. iurauit. in princ. de prob. & idem Dec. in c. ad hæc. il 4. de appellatio.

43 Ad hæc tibi eſt animaduertendum † Ioã. Selu. in d. tract. de benef. in q. 12. par. 3. col. 2. poſt nu. 3. huic cõtrariam tenere ſñiam, quod ſcilicet verbum, vt aſſeritur, vitiet impetrationem. Poſtremò conſiderabis, ꝙ contex. in auth. ſi quando. C. de conſt. pecun. cui innititur Rot. in d. deci. 74. non multum probat illam differentiam; quia ille tex. procedit in pacto, non autem in ſtipulatione, vt oſtendit Iaſ. in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. col. 2. ff. de verb. oblig. & ſequitur Alc. in l. 1. §. ſi quis ita. in primo nota. ff. de verb. oblig.

CONCLVSIO DCCCLXXXIX.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur impotentia coeundi, & quibus cognoſcatur ſignis.

SVMMARIVM.

1 *Impotentia coeũdi probatur ex confeſſione viri, & vxoris.*
2 *Iudicium uerũ in impotentia coeundi probanda quõ fiat.*
3 *Triennium non eſſe expectandum in impotentia coeundi.*
4 *Impotentia coeundi ſi appareat per inſpectionem, non eſt expectandum triennium ad diſſoluendum matrimonium, ſecus ſi non clarè conſtet de impotentia.*
5 *Hodie conſtat, hodie agatur.*
6 *Coniecturis non eſt opus in certis.*
7 *Impotentes puberes ſi ſe confiteantur, poteſt matrimonium declarari nullum, ſi permãſerint vnà per menſem coeũdo; ac adhibito uiri iuramento ſe eſſe impotentem.*
8 *Triennium non eſt expectandum ad diſſoluendum matrimonium propter impotẽtiam coeundi, quando uir eger eſt, uel alioqui impeditus.*
9 *Continuum uerbum quo pacto ſit intelligendum.*
10 *Impotẽtia coeundi quo pacto probetur latè per diſtinctiones examinatum, & nu. 11. & 12.*

Impotentia coeundi quo pacto probet̃ nonnulla attigimus in cõcluſione coitus impotẽtia. verùm præterea, quæ à nobis ibi fuere tradita, & in prẽſẽtia aliqua de hmõi materia in medium proferemus, quò facilior lectori pateat aditus ad cuiuſcunq rei locos, q ad probationẽ
1 ſpectant inueniendos. Impotentia itaq; coeũdi † probatur ex confeſſione viri, & vxoris, poſtquã vna per duos menſes permãſerint, dando operã carnali copulæ, & tñ non potuit vir eã carnaliter cognoſcere: ita
* ex cõi intellectu, quẽ noſtri ſumunt ex c. 1. de frig. & malef. probat̃, vbi ẽt Imol. in 1. col. in vlt. intellectu, quem videtur firmare, & cum eo reſidere, iuxta notata p gl. in l. cũ filiũ. §. Sabinus. ff. ad Treb. Bal. in auth. ex teſtamẽto. col. 2. ver. quo vltimo. C. de collat. & id firmat Hoſt. in d. c. 1. col. 1. ver. tu vero dicas, dũ ibi indiſtinctè affirmat ſtandũ eſſe cõfeſſioni partiũ. & idẽ tenet in sũma de frig. & malef. ſub nu. 10. verſ. & ſiquidem, & hoc idẽ ſequitur Io. And. in 1. col. verſ. ſi aũt muliere agente, & ex allegatis ab Henric. Boic. in d. c. 1. ver. aut per confeſſionem ambarũ partium apparet
* hanc eſſe cõem ſententiã, ſequendo vltimum intel-
* lectum Inn. & Hoſt. prout de cõmuni teſtatur Abb. in c. laudabilem. nu. 5. de frig. & malef. & Io. Brunel. in tract. de ſponſ. & matri. concl 28. in 1. limit. nu. 16.

Et iſtud eo vſq; eſt verũ, vt cũ interuenit confeſſio
2 vtriuſq; ſufficiat verũ iudicium † ẽt nõ expectato triẽnio, ꝙ iudicium fit p teſtes, hoc eſt, per iurm̃, vna cũ ſeptima manu; ſiue per aſpectũ ẽt virginitatis, vt præter relatos doctores aſſeruit Card. in d. c. 1. de frig. & malef. quo in loco adducit gl. in c. laudabilem. eo. tit. & probatur ex cõtextu in c. propoſuiſti. de prob. quã gl. ibi citat. hanc can. opin. apertè ſequutus eſt Inn. in d. c. laudabilẽ, in prin. & Hoſt. col. vlt. Io. And. col. 2. uerſ. aliter ſecundum eum. Anch. ibid. nu. 4. & 7. latè diſtinguit, idq; doctores vbiq; declarãt uerba uerum iudicium poſita in c. 1. & verba iuſtum iudiciũ in d. c. laudabilem, & uerba rectũ iudiciũ in c. vlt. ſm̃ expoſitionem glo. in d. c. 1. in uerb. per uerum iudiciũ, & in d. c. laudabilem, in verb. iuſtum iudicium, hoc eſt, uel per iuramentum cum ſeptima manu, uel per aſpectũ uirginitatis, iuxta c. propoſuiſti. de probat. quod citat gl. in d. c. laudabilem, de frig. & malef.

3 Ab iſtorũ † ſñia diſceſſit Abb. in d. c. laudabilẽ. col. 2. nu. 5. uerſ. oppono contra text. & Io. Brun. in d. trac. de ſponſ. & matrim. concl. 28. limit. 1. qui ſñiam hãc,

quam communiter ſcribentes comprobãt, damnãt, & reijciunt, voluntq; trienniũ eſſe expectandum nõ obſtante confeſſione coniugũ, ex eo, quòd tẽpus triẽnij datur ad experientiam copulæ cõiugalis: nam ſæpè dubitatur, an frigiditas ſit naturalis, & perpetua, an accidentalis, & temporalis, & ideo ex quo verè probati non poſſit, voluit tex. in d. cap. laudabilem, quòd debeat dari triẽnium, vt ex illo curſu temporis appareat ſit ne temporalis, an perpetua.

4 Conciliati poteruntꝰ hi inter ſe diſſidentes authores hoc pacto, ſi dixerimus, ꝙ aut conſtat de impotẽtia coeundi per inſpectionẽ, vt quia vir habeat membrum ſiccum, & aridũ, vel mulier ſit arcta, & tũc matrimonium dẽt incontinenti declarari nullũ abſque iurõ ſeptimę manus, & abſq; ẽt eo, ꝙ triẽniũ expecte-

5 tur, qa hodie cõſtat, ꝰ hodie agatur, l. is à quo. ff. vt in

6 poſſeſſ. legar. & quia in certis ꝰ non eſt opus cõiecturis. l. cõtinuus §. cũ ita. ff. de verb. obl. & ita concludunt Inn. Io. And. Henr. Boic. & alij in d. c. 1. & in d. c. laudabilẽ, de frig. & malef. atq; Spec. in eod. tit. nu. 3. aut nõ clare cõſtat de impotẽtia, & tũc ſi alter neget requirit tpſ triennij, & iurm ſeptimę manus, iuxta diſpoſitionẽ d. c. laudabilẽ, in prin. ſi verò ambo cõfiteãtur,

7 ꝰ & exiſtãt in pleniſſima pubertate, & vna ꝑ mẽſẽ permãſerint, ac vir iuret nunꝗ potuiſſe, cũ ipſa neq; cum alia coire, poterit dari licẽtia cũ alio cõtrahẽdi; et matrimoniũ nullũ declarari, iuxta ſuperius adducta: Et ſi epiſcopo videbiť, poterit ẽt adhibere iurm ſeptimę manus propinquorum, ſiue vicinorũ ſcilicet, vt coniuges iurent de veritate, cõſanguinei vero, vel vicini de credulitate, id eſt, quod credãt illos verum iurare, vt ſtatutũ eſt in d. c. laudabilẽ. §. fin aũt. de frig. & malef. & hoc ſi haberi poſſunt, alioquin ſufficiũť duo: vt per Arch. in d. c. requiſiſti. 23. q. 1. Ant. in c. vlt. nu. 9. & Abb. nu. 12. de frigid. & malef. cum hæc materia plurimum ſita ſit in arbitrio iudicantis, cõſiderata qualitate perſonarum alijſq; circunſtantijs.

Vel aliter dici poterit, vt tunc expectandũ ſit trien-

8 niũ ꝰ qñ vir eſſet in: rimus, vel aliàs impeditus, adeò vt experiẽtia minoris tpis nõ eſſet certa, vt poſt Goffre. tradit Ioa. Andr. in d. c. laudabilẽ. col. 2. circ. fin. & ibi Anch. nu. 2. atq; Præpoſ. col. 2. verſ. Hoſt. vero dicit. & col. 4. ver. quæro an intelligatur. Vt plurimũ. n. cohabitatio, q̃ ꝓbationẽ impotẽtiæ inducit, dẽt eſſe continua, adeo vt, ſi, vt dicimus, aduerſa valetudine, peregrinatione vel quouis alio caſu præpediaẽ, tpſ ſit reſtituẽdũ, vt cõſtat ex d. c. vlt. de frig. et malef. arg. l. 1. §. 3. & §. ꝙ ſi ꝑ inundationẽ. ff. de itin. act. priu. & ita idem Brunel. loco ſuperius adducto poſt multas, & inter ſe diſcrepãtes doctorũ opiniones relatas, cõcludit. Verumtñ rectè accipiendum eſt illud verbum cõtinua,

9 ꝰ vt id ſit intelligendũ cõgruis horis, locis, & temporibus, verba enim ſunt ciuiliter intelligenda. l. ſi cui. ff. de ſeruit. & arg. eorũ, quæ ſcripſere doctores, dum opinionem Accurſij tueri conantur in auth. interdicimus, de epiſc. & cler. ſentientis, ludum ſcacchorum clericis eſſe permiſſũ: inquiunt enim, quod veluti cũ dicitur, pſalterium nunquam excidat de manu clerici, de conſecrat. diſt. 5. illud nunquam eſſe intelligendum ciuiliter, id eſt, congruis horis, & temporibus.

Et quoniam ſupra mẽtionem fecimus de ſignis, ex quibus impotentia cognoſcitur, ſummatim oĩa colligendo, diſtinctè modos, quibus quælibet impotẽtia probari poſſit, colligemus. Quiſpiam igitur probatur

10 impotẽs, ꝰ aut ex impotentia naturali, aut accidentali: ruſus aut ex impotentia naturali temporali, aut ex impotẽtia naturali perpetua. Tẽporalis naturalis impotentia eſt, quæ contingit naturaliter ꝑpter ętatis deficientiam, quæ quidem quandiù durat, id eſt, vſque ad pubertatẽ, nedum impedit matrimoniũ contrahi, ſed dirimit iã cõtractũ: ita ꝓbaẽ in c. 1. & 2. & in c. literas, & in c. acceſſit. de ſpõſ. impub. & certè, vt plurimũ impuberes nõ ſũt idonei ad coeũdũ: hęc etenim vis ex ꝑſumptione iuris accedit poſt pubertatẽ, vt ſancitũ eſt in relatis iurib. & in l. ſi vxor. ff. de adult. & in c. 1. de delic. puer. nec nos ocioſè diximus, vſq; ad pubertatẽ: nãq; poſt pubertatem in 19. anno, vt in l. Mella. ff. de alim. leg. nã cõtingere poſſet puberẽ adhuc poſt pubertatẽ nõ eſſe idoneũ ad coeũdũ, huic verò nihil ei impedimẽto eſt, quominus contrahere matrimoniũ poſſit; ꝙ ſi cõtrahat, nõ ſtatim dirimiť, ita cõiter tradidere ſcribẽtes in ſup. citatis capitulis; & huc itidẽ ſpectat, ꝙ ſãxit Imp. in §. per occaſionem, de nupt. col. 4.

Verùm etſi impuberes ad coeundum impotentes ſemper præſumantur, duo tamen ſunt caſus, in quib. ritè matrimoniũ contrahere poſſunt: ex his prior eſt, cum probata eſt coeundi; vt noſtri loquũtur, de facto potentia, quòd ſe mutuo cognouerint: nam tunc matrimonium inter huiuſmodi contractum tenet: ita mihi probat contex. in c. puberes, de ſpon. impub. nã licet minor annis non ſit idoneus ad procreandum liberos, vel coitionem, tamen ſi contrarium conſtet, tunc, vt noſtri dicunt, præſumptio cedit veritati, & ad matrimonium contrahendum pubertas non ex annorum numero, ſed ex vi à natura corpori indita metiatur, vt notat gl. in d. c. puberes, & huc etiã pertinet contex. in c. de illis, & in c. vlt. eod. tit.

Poſterior caſus eſt, qñ aliàs appareret impuberem cũ alijs coiſſe, vtpotè, ſi minor quatuordecim annis contrahẽs matrimoniũ cognouerit alias: nam tunc hmõi matrimonium firmum manet: ita obſeruauere Inn. & vterq; Abb. in d. c. de illis, vbi ẽt Io. And. & idem eſſet, ſi ex alijs ſignis de hoc cõſtare poſſet, vt ſi ab aſpectu corporis, diſpoſitione membrorum, et ſagacitate ad coeundum poſſet idoneus probari: vt tradidere, atq; ſenſere ijdem met à nobis relati doctores, in d. c. de illis et d. in d. c. puberes, de ſponſ. impub.

11 Naturalis impotentia perpetua probatur ꝰ, aut ex frigiditate, aut nimia pinguedine, aut ſi virilibus careat, vel ſi ea habeat, ſint tñ ſicca, et arida: ſic docet Io. And. in d. c. laudabilẽ. vbi ẽt Inn. in verb. prius, et in ver. alij dicũt. de frig. et malef. quę omnia ab aſpectu corporis ꝓbanť, vt patet ex c. fraternitatis. eo. tit. de frig. et malef. hęc eadẽ ſecũdo loco poterit ꝓbari, ſi ꝑ trienniũ coniuges vna habitauerint, iuxta normã præſcriptam, in d. c. laudabilẽ et inter ſe coire nequiuerint, ꝙ in primis ex eo cõſtare poterit, ſi mulier incorrupta, et virgo reperiaẽ, vt author eſt Ant. de Butr. in d. c. vlt. loco ſuperius relato. in verſ. ſeq. et ibi poſt eũ Card. Alex. nam inter ſigna quæ ad impotentiam viri probandã cõnumerari ſolent, illud præcipuũ eſt, qñ vir voluit ſe miſcere, cũ vxore, et ſe non ſubtraxit, et tñ mulier virgo reperiť: ita habemus ex cõtext. d. c. ꝓpoſuiſti. de prob. vt et tradit Anch. in d. c. 1. n. 12. de frig. et malef. ac voluit Abb. in d. c. laudabilẽ, circa fi. eo. tit. Poſtremò hęc impotẽtia probaẽ iurõ ipſius viri aſſerentis, ſe naturaliter frigidũ eſſe, nec carnis qdẽ venereũ ſentire motũ, et hoc idẽ mulier affirmet: ſeptemq; vtriuſq; parentes ſi adſunt, vel ſi abſunt, vicini ipſorum, qui bene audiant, ſe credere maritũ vera iuraſſe, et mulierẽ vera dixiſſe, iureiurando affirmabũt; vt uidere eſt ex cõtex. d. c. laudabilẽ, ꝙ et docuit Hoſtien. in ſum. tit. de ſponſ. et matri. §. qualiter, uer. qd ſi maritus, et in uerſ. quid ſi potentia. ubi ẽt proſequitur praxim, quæ in hmõi caſu obſeruari ſolet; et cum ampliando, et limitando declarat Io. Brunel. in d. trac. de ſponſ. et matri. cõcl. 28. à nu. 14. uſq; ad 29. cõcl. princ.

12 Impotentia modo accidentalis ꝰ itidẽ eſt duplex, et duobus modis probaẽ, aut ſcilicet ex manifeſta, aut occulta impotentia, manifeſta ꝓbaẽ, ſi ei uirilia fuerint amputata: ita notãt Hoſt. et Goffr. in sũ. de frig. et malef. et poſt eos tradidit Aſtẽſis. lib. 8. tit. 28. et idem Brun. in d. trac. et cõcl. n. 2. in fi. ut sũt ſpadones, eunuchi, et hmõi, de quib. in l. ſi ſerua. §. ult. ff. de iur. dot. et habemus ab Accur. in §. ſed illud. Inſtit. de adopt. in uerb. ſpadones, et in l. ſed eſt q̃ſitũ. §. 1. de lib. et poſth.

& ab

& ab eodem Accur. in l. 2. qui. ff. de ſicar. & in l. ſi ſeruus ſeruum. §. ſi quis puerum. ff. ad leg. Aquil.

Impotentia occulta accidentalis eſt, quæ oritur ex maleficijs, quę à noſtris dicuntur ſortilegia, vel facturæ, de quorũ natura, & qualitate plenè tradidit Aſteſ. lib. 4. tit. 29. & in 4. diſt. 39. art. 1. & Hoſt. in d. ſumm. de frig. §. quæ impotẽtia. verſ. occulta. Petrus de Palude, in 4. diſt. 34. art. 4. Arnal. de villa noua, in tract. de remed. & experimen. cõtr. malef. atq; idem Hoſt. & Io. And. in d. c. vlt. de frig. & malef. quõ autẽ, & quõ tales impotentiæ probent cauſã matrimonij dirimendi, & diuortij, hæc latè docentẽ conſulas eũdẽ Io. Brunel. in d. tract. de ſponſ. & matri. vbi ex profeſſo hæc examinat ampliãdo, & limitãdo, ac qñ idẽ locũ habeat in muliere declarãda, alleſq; adiũgit cauſas, cur hæc ſeparatio, & matrimonij ſolutio fieri poſſit, & debeat.

CONCLVSIO DCCCXC.

ARGVMENTVM.

Imperatoris aſſertioni an ſit ſtandum.

SVMMARIVM.

1 *Imperatori aſſerenti illum eſſe citatum, contra quem tulit ſententiam, præſumitur eum eſſe citatum.*
2 *Imperatoris ſoli verbo creditur.*
3 *Imperatori creditur in facto proprio & ſine die, & conſule.*

Imperatoris aſſertioni an ſtandum ſit, ſicut aſſertioni Papę vidẽdus erit Franc. Zabar. in clem. paſtoralis, in princ. de re
1 iud. quo in loco aſſeuerauit, quòd ſi Imperator† aſſerit illum, contra quem fecit ſententiam, eſſe citatũ, prę-ſumitur eſſe citatum, vt id quoq; obſeruauit Bald. in l. 1. de offi. præſ. & ſequitur Mil. in reper. in verb. Im-
2 peratoris, ſolo enim verbo † Imperatoris creditur, vt in c. nobiliſſimus. 97. diſtinct.
3 Ampliare iſtud poteris, vt Imperatori credatur† in facto proprio etiã ſine die, & conſule, ſic ſcripſit Bal. in l. ex his. vlt. col. C. de teſtam. milit. & colligitur ex content. in l. quæro. in fi. de ædil. edict. ad quod cõſulẽdus eſt etiam Card. in clem. 2. q. 2. de re iud. reliqua videnda erunt in concluſ. Princeps, & in concl. Papa.

CONCLVSIO DCCCXCI.

ARGVMENTVM.

Implementum allegans debet probare, & quo pacto id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Implementum allegans illud debet probare.*
2 *Promiſſio qualibet habet in ſe conditionem, ſi ſibi obſeruetur fides.*
3 *Frangenti fidem, fides frangatur eidem.*
4 *Non faciens id ad, quod tenetur, conſequi non poteſt id, quod ipſi dari oportet.*
5 *Exceptio implementi non ſequuti ſemper poteſt opponi, etiam ſi ſtatutũ prohiberet opponere omnes exceptiones.*
6 *Implẽdum habetur pro impleto, cũ non ſtetit per eũ, qui debeat implere, quin impleretur id, quod eſſet implendum.*

1 Implementum cõditionis, † vel alterius cauſę, ad quã quis tenebatur, allegans probare tenetur, alias nõ obtinebit: vt ſancitum eſt ab Vlp. in l. Iulianus. §. offerri, & ibi obſeruauit Bar. nu. 2. ff. de act. empt. ſic, & rñdit Crau. in conſ. 151. neminem exiſtimare. nu. 8. verſ. 3. ſi volebant. & Ceph. in conſ. 97. nu. 37. lib. 1. & conſ. 407. nu. 18. lib. 3. idem ſenſit Soc. iun. in conſ. 77. licet in præſenti. nu. 142. & ſequent. lib. 2. & tradit Pariſ. in conſ. 53. exarato. nu. 57. verſ. decima oppoſitio. lib. 1. idq; voluit Corn. in conſ. 106. num. 5. lib. 1. & in conſ. 208. nu. 35. lib. 2. & in conſ. 12. nu. 1. lib. 3. iſtis accedit doctiſſimè Menoch. in cõſ. 1. nu. 364. lib. 1. & Simon de Pre. conſ. 97. nu. 47. atq; D. Franc. Burſat. in conſ. 45. num. 6. lib. 1. quibus poſtremò ſe ſubſcripſit Tiber. Dec. in cõſ. 103. nu. 9. & 17. lib. 3. & ante eos iſtud cognouit But. in conſ. 79. nu. 35. & conſ. 47. nu. 6. & 7.

2 Cauſa, et ratio illa aſſignari poterit, † quia quælibet promiſſio in ſe continet cõditionẽ, ſcilicet ſi ſibi obſeruetur fides, vnde ſi conditionẽ appoſitã impletam fuiſſe non probatur per actorẽ, nec ei tanquã fidẽ frã-
3 genti, † eſt ſeruanda fides, et ſi de obſeruando ſit interpoſitũ iuram. iux. reg. l. cũ proponas, la 2. & ibi tradunt Curt. & alij. C. de pact. & habetur in c. ... il 2. de iureiur. vt & docuerunt Doct. poſt gl. ibi in l. qui fidem. ff. de tranſact. & cautũ eſt in d. l. Iulianus. d. §. offerri. ff. de act. emp. & animaduertit Crot. in cõſ. 71. in cauſa ver-
4 tente. nu. 12. nam non faciens id † ad quod tenetur, cõſequi non põt id, quod ipſi dari oportet. l. quęro. §. inter locatorẽ. ff. locat. & per Bal. in c. 1. tit. qual. dom. prop. feud. priu. in vſib. feud; & idem Crot. in conſ. 86. in præſenti cauſa. nu. 9 ſic etiam teſtatur Bero. in cõſ. 144. nu. 11. lib. 1. & Burſat. in cõſ. 101. nu. 15. lib. 1. qui alios citat. quibus adhęſit D. Ioſephus Lud. in ſuis deciſ. Peruſ. deciſ. 30. num. 20. par. 1.

5 Ampliat primo loco hæc concl. † vt illa exceptio, quòd quis nõ impleuerit id, ad quod tenebatur, ſẽper obijci queat, & ſi lege municipali eſſet cautum, vt oẽs exceptiones reijcerentur, authore Bar. in l. 1. §. & parui. ff. q. vi aut clam. cui accedit Bal. in l. ex his prædijs. nu. 1. C. de euict. & Rom. in conſ. 244. pro euidentia dicendorum. col. 2. poſt nu. 1. verſ. ſupereſt, cũ alijs relatis ad hoc à Crau. in d. conſ. 151. nu. 4. eandẽ ſequutus eſt ſñiam Ceph. in conſ. 407. nu. 9. lib. 3. nec latuit Rol. à Val. in conſ. 53. nu. 32. lib. 1. & in cõſ. 69. nu. 13. li. 4. idẽ ſenſit Crau. in conſ. 127. nu. 14. & in conſ. 248. col. pen. ver. non obſtat, cum nonnullis alijs ad idem adductis ab eo. D. Ioſeph. Lud. in cõcl. 14. in 94. illat. in 1. ampliat. quo in loco 23. alias ampliationes ad noſtram concluſionem affert, quem videre poteris, egregiè enim, vt aſſolet materiam hanc explicat.

6 Limitabis eandem concl. vt non habeat locũ, † qñ non ſtetit per eũ, qui debebat implere, quin impleretur id, quod eſſet implendũ, quia tunc habetur pro impleto: vt reſpondit Sim. de Pret. in conſ. 28. nu. 7. & in conſ. 159. nu. 2. per reg. l. iure ciuili. ff. de condit. & demonſtr. & l. qui operas. ff. locat. cum ſimil.

Aliam limitationem adducit idẽ D. Ioſeph. Lud. loco ſuperius adducto, quem videre poteris.

CONCLVSIO DCCCXCII.

ARGVMENTVM.

Importunitas ex quibus præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Importunitas præſumitur cum conceditur quid à principe, quod non eſt concedendum.*
2 *Princeps per importunitatem conceſſiſſe præſumitur, quãdo curiali præſenti, magno viro conceſſit.*
3 *Princeps aliquid mulieri, vel principi, ſeu magno viro cõcedens, præſumitur ob importunitatem conceſſum.*
4 *Importunitatis vitio præſumitur quidpiam à principe cõceſſum, ſi concedat rem alienam.*
5 *Importunitatis vitio præſumitur quidpiam à principe cõceſſum, ſi concedat in principio adeptæ dignitatis.*
6 *Cardinales ſi promittant inter ſe aliqua cũ iuro, quæ ſint in præiudicium dignitatis, ſi contingat aliquẽ promoueri ad papatũ, non tenetur promotus illa adimplere, nec ſeruare.*
7 *Quid dicatur factum initio adeptæ dignitatis.*
8 *Importunitatis vitio præſumitur facta donatio facta ad poſtulationem alicuius.*
9 *Per importunitatẽ à principe cõceſſa non valet remiſſio.*

Digitized by Google

Importunitatis vitium, quã ſit deteſtabile ex eo ap-
1 paret, quod multa † per importunitatem concedãtur, quæ aliàs non concederentur: ita reſcripſere Imp. in l. 1. C. de petit. bon. ſubl. dũ dixere, ſed quoniam plerunque ita in nonnullis inuerecunda petentium inhiatione conſtringimur, vt etiam non concedenda tribuamus, & quę ſequuntur. multi namq; ſunt moleſti nobis ſemper, preceſq; crebræ, & flentes petitores, vt inquit Imp. in §. conſideremus, in authen. de trien. & ſem. col. 3. Ne igitur importunitatem patiamur de his, per ſingulos dies formas ſcribere cogimur, vt idẽ dixit in §. ne igitur, in auth. vt fact. nou. cõſt. collatio. 5. ſic etiam ſum. Pont. ait in c. omnibus. 2. q. 5. propter multas, & nimias reclamationes, quæ ex hoc ad nos diuerſis partibus venerunt.

Hic itaq; primus eſt modus ad detegendam, & præſumendam importunitatem, quãdo ſcilicet princeps alicui non concedenda concedit.

2 Preterea ꝑ importunitatẽ † conceſſiſſe præſumitur princeps, quando curiali pręſenti magno viro cõceſſit: ſic Bal. & Barb. in c. cum adeo, de reſcr. cum quidã ſoleant eſſe ad extorquendum pecunias; & officia importuni.

3 Inſuper princeps aliquid mulieri, † vel principi ſeu magno viro concedens, præſumitur per importunitatem conceſſum, quia non pręſumitur libertas animi, & hoc quando conceſſit aliquid contra ius, authore Bal. in l. 2. col. 6. C. de ſeru. & aqua.

4 Amplius princeps † concedens rem alienam, vel in præiudicium tertij preſumitur ob importunitatẽ conceſſiſſe, vt traditum eſt ab Vlp. in l. 2. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. & ita fuit reſponſum à Fulg. in conſ. 20. pro plentori. col. 3. verſ. ſupereſt.

5 His accedit, quòd omnes † conceſſiones immenſæ, & promiſſiones factæ à principio adeptæ dignitatis, vel regni, nullius ſint momenti, cum factæ per importunitatẽ præſumantur, per ea, quæ not. in c. ſicut, il 2. & in c. intellecto de iureiur. idem voluit Cald. in conſ. 3. eod. tit. de iureiur. quem ſequitur Fely. in c. 1. col. 4. nu. 7. ver. 7. declar. de prob. vbi dicit ſe conſuluiſſe ad annullandũ promiſſiones factas per principes, vt eas obſeruare non teneãtur. idem comprobauit Io. Lup. in repe. c. per veſtras. §. 80. in præfat. de dona. inter vir. & vxor. Huc optimè quadrat, quod ſcriptum reliquit Abb. in d. c. ſicut, il 2. ſub nu. 1. not. 3. de iureiur. quo in
6 loco tradit, quod ſi Cardinales † promittant inter ſe aliqua cum iuramento, quæ ſint in præiudicium dignitatis, ſi contingat aliquem promoueri ad papatũ, non teneatur promotus illa adimplere, nec ſeruare.

7 In initio autem factæ cenſentur, † quando intra annum, quia adhuc nouus dicitur, argu. l. cum quid. ff. ſi cert. pet. vel aliàs arbitrio iudicis relinquitur. l. 1. C. de iure delib. de quo multa Pet. Rebuf. in l. ſylua. §. nouialis. ff. de verb. ſignif.

8 Ad hæc donatio facta † ad poſtulationem alicuius præſumitur facta per importunitatẽ, vt colligitur ex d. l. 1. C. de pe. bon. ſub. lib. 10. vt ẽt ſenſere ſcrib. in l. 3. ff. quod quiſq; iur. ad idem reſpondit Rom. in conſil. 436. quod indultũ. col. 5. in fi. n. 19. verſ. & ſi dicatur. & in l. ſi verò §. de viro. col. 20. fal. 24. nu. 47. verſ. & ſi dicatur. ff. ſol. mat. idem innuit Ang. Aret. in tract. teſt. gl. 55. item reliquit T. vnum ex ſuis equis, in fi. hoc ẽt alij plurimi ſenſere, vt Curr. ſen. in conſ. 65. ſuper præmiſſa, poſt nu. 9. Soc. ſen. cõſ. 164. viſa bulla. col. 4. nu. 11. verſ. amplius & ſecundo. lib. 2. inter conſ. Cur. ſen. conſ. 20. ſępenumero. col. 4. verſ. 3. videtur. Iaſ. in l. ſi teſtamentum. col. 2. poſt nu. 5. verſ. vltimo limita. C. de teſtam. Dec. in conſ. 341. viſo puncto. nu. 6. & in l. ſi qs iniquum, in princ. nu. 5. ff. quod quiſq; iur. & in c. quæ in eccleſiarum. poſt nu. 29. de conſt. Rui. in cõſ. 41. de duob. nu. 23. & in conſ. 175. viſa donatione. nu. 12. lib. 1. Alc. in tract. præſump. reg. 3. præſũp. 11. nu. 10. Hip. Marſ. in ſing. 6. in principe ſẽper præſumitur iuſtitia. Goſ. in conſ. 41. quæritur. nu. 13. & in conſ. 51. in hac cauſa. nu. 41. Thom. Gram. in deciſ. 65. excellens. nu. 31. Curt. iun. in conſil. 170. habita diligenti. num. 25. Grat. in reſponſ. 1. ſpecies facti. nu. 36. lib. 2. atq; Sig. in tract. de penſio. q. 6. num. 12.

9 Multa alia per importunitatem † à principibus cõceſſa non valẽt, quæ longa ſerie recenſet Pet. Rebuff. in tract. de reſcrip. art. 2. gl. 3. incip. multa per importunitatem, & in tract. vt benef. antè vac. art. 1. gloſ. 4. ad eum te reijcio.

CONCLVSIO DCCCXCIIII.

ARGVMENTVM.

Incendium culpa inhabitantium præſumi factum, quo pacto intelligatur, & in quibus caſibus illi teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Incendium præſumitur factum culpa inhabitantium.*
2 *Dictio plerunque regulam deſignat.*
3 *Incendium præſumitur factum culpa inhabitantium, etiã ſi plures ſint habitatores.*
4 *Incendium inhabitantis culpa factum tenetur inhabitans non ſolum de domo, vbi habitabat, ſed etiam pro vicinis ædibus combuſtis. Quod intellige, vt ibidem.*
5 *Culpa etiam in re propria caſum præcedens in re aliena obligare conſueuit.*
6 *Factum vnius alium in periculum non debet trahere.*
7 *Incendij facti paterfamilias pro ſua familia culpam ſuſtinet, & eis, quorum opera domi vtitur.*
8 *Incendium non præſumitur, niſi leuiſſima culpa interueniſſe, niſi contrarium probetur.*
9 *Incendium non præſumitur, niſi leuiſſima culpa interueniſſe, quoad culpam leuiſſimam, in omittendo non in committendo.*
10 *Incẽdij cauſa non tenetur dominus, ſi factum ſit incendiũ alicuius cauſa, cuius opera non vtatur paterfamilias.*
11 *Incendij cauſa non tenetur paterfamilias, ſi ortum ſit incendium alicuius ex familiaribus cauſa, qui extra officium ſuum deliquerit: ſecus ſi in officio.*
12 *Incendij cauſa non tenetur conductor, cum non teneatur de leuiſſima culpa.*
13 *Incendij cauſa tenetur conductor, ſi in eum leuiſſima culpa poſſit conferri.*
14 *Incendium culpa patrisfamilias non pręſumitur factum, ſi res in quibus incendium ortum eſt repoſitę erant in loco tuto, non periculoſo.*
15 *Incendij cauſa non tenetur habitatores, ſi fuerit illud cõmiſſum ab hoſtibus publicis, vel latronibus.*
Secus ſi ab hoſtibus conductoris, vt nu. 16.
17 *Incendij ad emendationem agẽs debet hominis certi factũ probare, cuius cauſa incendium fuerit exortum, & cur.*
18 *Incendij principium ſi non probatur non tenentur inquilini, & debent abſolui.*
19 *Incendiũ culpa inhabitãtiũ nõ pręſumit factũ ſi illi cõſueuerunt eſſe vigiles, & diligẽtes, niſi contrariũ probetur.*
20 *Incendium non præſumitur culpa inhabitantium ortum ſi illud ibidem raro contigerit.*
21 *Inſolitus caſus culpæ non annumeratur.*
22 *Incẽdij immiſſi cauſa ab inimicis locatoris tenetur ipſe locator ad damna, & intereſſe conductoris.*
23 *Incẽdij immiſſi cauſa ab inimicis locatoris, tenetur locator ad damna conductoris, etiam ſi abſq; locatoris culpa incendium fuerit factum: ſed tamen ad iniuriam ſuam ſit immiſſum, quod n. in ullis ſimilibus oſtenditur.*
24 *Damnũ illatũ proueniſſe ab inimicis locatoris, in eius præiudiciũ ad fauorẽ cõductoris in dubio præſumendũ eſt.*

1 Incendium † præſumi factum culpa inhabitantium, niſi cõtrariũ probetur

* probetur reſpondit Pau.in l.3.§.1.vbi* communiter
ſcribentes.ff.de offi.præfect. vigil.ita cautũ eſt ab Al-
pheno in l.ſi vendita.ff.de peric.& commod.rei vẽd.
hic enim.I.C.generatim culpã habitantib.tribuit.il-
2 le verò dictione plerunque vtitur.† quæ regulam de
ſignanteſſe Bar.in l.1.ff.de tutel.& ratio.diſtrahen.&
nuncupatim Alex.in conſ.50.nu.1.lib.1.vt ẽt ad hoc
alios refert clariſſimus Iac.Meno.de arb.iud.caſ.390
nu.3.verſ.ſecundus eſt caſus lib.2.centu.quarta.
Conclu.verò noſtram ingens iuris interpetũ cater
ua confirmat,ſed in præſentia paucis erimus cõtenti:
in primis itaq; id tradit Bar.in l.1.in prin.ff.eo.de off.
præfect. vigil. & in l. ſi quis ex argentarijs, §. an verò
nec heredi.n.4.ff.de eden.vt & ſcripſit Bal. varijs lo
cis.cũ conſulendo,tum profitendo: vt in conſ 148. fa
ctum quæſtionis verſ.his non obſtantib.cum ſeq.vol.
2.& in l.ſi creditor poſt nu. 1. verſ.ſi aũt pbetur, & in
l.quæ fortuitis.nu.4.C.de pig.actio.& in conſ.441.qui
dam magiſter.col.1.ibi,item in incendio.vol.1. & in
conſ.442.quidam nomine Reſtonus,num.3.vol.3.q
repetitum eſt in conſ.491.vol.4.ad idem rñdit Rom.
in cõſ.401.eo præſuppoſito.in prin.vbi Horat. Mãd.
in addit.ad eund.qui plures citat; horum ſententiam
probauit Hier.Gabr.in conſ.158.cogor.nu.1.vbi quã
plura neceſſaria habentur in hac incendij materia at
que Calc.in conſ.39. in caſu Tadæi.nu.2, vbi perutj-
lia ad id ſcribit, & ſexcenti alij auctores id tradidere,
quos omnes ſi recenſere vellem,

Ante diem clauſo componet veſper Olympo.

His igitũ iuriſconſultorum reſponſis munita cõclu
ſio noſtra primo loco ampliatur, vt procedat, etiã ſi
3 plures ſint habitatores eiuſdem loci,† vt idẽ cęnacu-
lum incolentes: omnes enim præſumuntur in culpa;
vt apertè cautũ eſt ab Vlpi. in l.ſi vero plures.§. ſed ſi
quis.ff.de his; qui deiecer. vel effuder.authore etiam
Sali.in l.quæ fortuitis.nu.10. C.de pig.actio.

4 Secundo amplianda eſt, † vt non ſolum teneaẽ de
incendio pro domo, vbi habitabat, ſed et pro vicinis
ædibus combuſtis, iux. ſententiam Petri de Vbal. in
trac.ſocie.in 8.par.q.13. & hoc verũ eſt,ſi de incẽdio
tenetur,& eſt in leui culpa, vt ait Saly.in d.l. quæ for-
tuitis.nu.10.& in d.l.ſi vendita in fi.ff.de peric. & cõ
mod.rei vend.ſic reſponſum eſt à Bal. in d.conſ.442.
ſub nu.1.vol.3.quod nec latuit Mat. in l.1.nu.101.ff.
ad leg.Cor.de ſicar.& tradit Menoc.in d.caſ.390.nu.
13.verſ.accedit.

5 Huius rei illa ratio eſt: nam culpa † etiã in re pro-
pria caſum præcedens in re aliena obligare cõſueuit.
l.occidit.§.in hac.ff.ad leg. Aq. & l.ſi ſeruus ſeruũ.§.
ſi quis inſulam.ff.eo.ad l. Aquil.cum ẽt vnius factum
6 † alium in periculũ trahere non debeat, d.l. ſi ſeruus
ſeruũ.§.ſi fornacarius.ff.ad l. Aq.ita ſcripſit Bal. in d.
conſ.442.num.1.vol.2.alioqui non eſt obligatus pro
ædibus vicini,ſicut nec tenet cũ magiſtratus imperio
ędes ſunt depoſitæ vel iuſto metu interciderit eas,ne
ignis ad ſe perueniret, vtroq; enim caſu actione legis
A qui.non tenebiẽ,vt conſuluit Vlp.in l.ſi alius,§.eſt
& alia. ff. quod vi. aut clam. & in l. ſi quis fumo.§.q
dẽ.ff.ad l.Aq.vt tradit Sal.in d.l. ſi vendita in fi. ſicq;
limitat Fel.in c.tua nos.in fi.de ſent.excom.q, & pla
cuit And.Gail.li.2.prac.obſer.obſe.22.n.3.ver,porro

7 Tertiò ampliabis, † vt ẽt in culpa videatur paterfa
milias pro ſua familia,& eis,quorum opera domi vti
tur quia delinquũt in officio, vt ſi familiaris coquina
riæ arti prępoſitus ſiue vir,ſiue fęmina minus diligẽ-
ter officiũ exerceat, vel famulus, cui aulæ, & ſtabuli
cura ſit cõmiſſa: ſi credimus ita aſſerenti Accur. in l.
ne quid in verb.à poſſeſſorib. ff.de incen.rui. nauſra.
* cuius doctrinam ſic * cõiter intelligi teſtatur Saly. in
d.l.ſi vendita.verſic.ſed Doctores cõiter.Ideo actor
habet intentionem fundatam ex iuris præſumptio-
ne:& qui vult illum excludere,debet caſum probare:
ut ſcribunt Sal. in d.l.ſi creditor.in fi. C.de pig.actio.

Imol.in l.domos.ff.de leg.1.canon.in cap.2.depoſ.&
Ang.in conſ.97.incip.incendium.

8 Eandem ampliatã concl.primum limitabis; † ete-
nim incendium non præſumitur,niſi leuiſſima culpa
interueniſſe, niſi contrariũ probetur: ideo non teneẽ
quis ſemper de leuiſſima culpa, vt admonuit Accur.
nõ minus egregie,quã doctè in §. præterea.in verbo.
debet,qui etiã idem dicit in furto.& ibi Ang.inſtitu.
quib.mod.re contrahi.oblig.quem Accur.ſequitur
Alex.in d.l.ſi quis ex argentarijs §. prætor ait.nu.7.&
ibi Iaſ.nu.30.cum ſeq.ff.de eden. & idẽ Alex.in cõſi.
50.viſis,& opportunè cõſideratis.col 4.nu.9.verſ.cõ-
firmo prædicta.lib.1. & in conſ. 74. viſo titulo qõnis.
col.2,nu.3.verſ.ſed præmiſſis non obſt.lib. 6. Cęp.in
conſ.70.circa primum dubium.col.mihi 2.verſ. ſed
qñ ortum eſt incendium Iaſ.in cõſ.116. cauſa mota.
nu.1,vol.1.& in l. ſed,& ſi quis §.quæſitũ.col.7.num.
41.verſ.not.ẽt diligenter.ff.ſi quis cautio.& illam gl.
** eſſe magis ** communiter approbatam dixit idẽ Iaſ.
* in l.domos.nu.6.vbi ẽt Alex.nu.4. ff.de leg. 1. * com-
munem quoq; aſſeruit Goz. in conſ.63. nu.16. & 18.
idẽ ẽt decidit Affl.in dec,57.nu.7.ſic aſſeruit,& Ioan.
Crot.in §.Cato.l.4.nu.73.in 2.concl. ff.de verb.obli.
& Bertr.in conſ.140.et ſi probaretur.nu.3,lib.3, cum
his quoq; ſenſit Couar.in 5. decret.lib.epitom. part.
2.c.6.§.8.nu.14.vt etiam id corroborat auth.ſua Soc.
in regu.222. in verb.incendiũ.in 1. fallent.in,fi.vt &
animaduertit.Sal.in d.l.quæ fortuitis, & Ana. in cõſ.
71.uiſis & diligenter nu.4. ad idem reſpondit Cęph.
in conſ.67.nu.29.uol.1.atque Pariſ.in conſ.87. Inhæ-
* rendo ueritati.nu.10 uni 4.de * communi etiam atte
ſtatur Burſ.in conſ.59.uiſo proceſſu formato.num.6.
uol.1.quicquid dixerit Gram.in deciſ.3.in fi. cui hoc
* * communiter reprobatur teſte Franc.Marc.in deciſ.
Delphina.q.60.per tot. & Menoc. de arb.iud.cauſ.d.
caſ.390.nu.9.& 10.lib.2.cent.4.

9 Veruntamen hæc limitatio eſt intelligẽda,† quo-
ad culpam leuiſſimam in committendo, non quoad
leuiſſimam in cõmittendo contingentem, unde niſi
ex natura contractus ueniat leuiſſima culpa ex incen
dio,non tenebiẽ quis actione legis Aquilię ex illa le
uiſſima culpa à lege præſumpta: ſic docet Bar. in re-
pe.l.q Nerua.col.7.in 7.prin. q.nu.29.uerſ. itẽ quęro
utrum culpa leuiſſima.ff.depoſit.quẽ refert,& ſequiẽ
Alex.in d.l.domos. col.2.nu.5.uerſ. quia reſpondeo.
ff.de leg.1.& in d.§. prætor ait col.2.n.8. uerſ.ad illud
argumentum.& idem Bar.in l.qui bona.§.cum inter
nu.1.ff.de dam.infect.& in l.& elegãter.§. ſi quadru-
pes.in 3.oppoſ.ff.de dolo malo,ut & rñdit Bald.in d.
cõſ.441.ſub nu.1.uol.1.ſic ſenſit Bertr. in d.conſ.140.
nu.4.uerſ.cui non obſtat.uol.3.eiuſdẽ fuit ſẽiæ Alex.
in d.conſ.50.num.9.& 12.lib.1. q, & placuit Affl.in
ead.deciſ.75.nu.8.ita ẽt cenſuit Pariſ. in d.conſ.87.n.
11.uol.4.atque Thom. Ferat.in trac. cautel.cau.36.in
cip.paſſus eſt diffuſus nu.2. quibus ſe ſubſcripſit Me-
noc.in eo.caſ.390.nu.10.& Couar.in d.§.nu.14.

10 Secundo loco limitanda eſt concl.† ut dñs incẽdij
cã non teneaẽ, ſi in hoſpitio aduenarũ,uel hoſpitum
cã incendium ſit factum, uel alterius cuiuſpiã , cuius
opera paterfamilias non utatur: quia eius culpa alte-
ri non debet eſſe noxia,neq; damnũ afferre.ſed ſibi,l.
ſi hęreditaria.ff.de neg.geſt.l.q quis.ff.de regu.iur.&
ita loquunẽ Iuriſconſulti in d.l.ſi ſeruus ſeruũ. §.ſi qs
inſulã,& in §.ſi fornacarius,& in d.l.qui occidit.§.in
hac.ff.ad l.Aqu.ut teſtatur Sal.in d.l.ſi uendita.nu. 3.
quia hac ratione incendium fortuitum eſſe dẽ, cũ co
tum operam non elegerit, ut idem ibi.inquit.nu.5.&
in d.l.quæ fortuitis.nu.7.uerſ.ſin autem familiaris.

11 Tertiò limita non teneri dñm; † ſi familiaris Co-
quinæ,uel alij officio cõſtitutus,ſe diligẽter circa ſuũ
munus habuerit,ueluti ignẽ regẽdo,uel extinguẽdo,
ut debuit,& poſtea alius familiaris ad hęc nõ deſtina
tus ad coquinã acceſſit, ignẽ accendit, & minus dili-

genter

Digitized by Google

gēter illū aſſeruauit,vnde res locatę,vel pignori datę ſunt cōbuſtæ: paterfamilias propter illius factum nō tenetur;quia extra officium ſuum deliquit:vt probatur ex d.§. ſi fornacarius,& ex l.ſi extraneus.ff. loc. & ex d.l.ſi vendita.2.reſp.vt refert Sal.in d.l.quæ fortuitis.num.7.verſ. ſinautem familiaris.

Quartò limitatur, vt non procedat in conductore,
12 † qui non tenetur de leuiſſima culpa: vt reſponſum fuit à Cæpo.in conſ.d.70.nu.4. verſ.ſed qñ eſt ortum incendiū. Vndè ſi conductor domus in eo noctis tēpore ſolùm duas puellas dimiſit 12. annos natas, & iuuenem 20.ſaltem annor. non dicitur in aliqua culpa ſaltem lata,vel leui, adeò vt de incēdio teneatur, quamuis dictæ puellæ minus diligēter igneni cuſtodierint,quia patresfamilias diligenter conſueuerunt, habere familiam tam minorum, quàm maiorū, ergò cōis conſuetudo culpam excludit.l. pignus.C. de pig.act.ſicq; de facto in ſimili caſu ſe obtinuiſſe Cremonæ refert Iaſ.in d.l.ſi quis ex argent. §. prætor ait, n.32.ff.de edē.ita rñdit Petr.Anch.in cōſ.348.p deci.
13 Illud ſublimitabis,vt locum habeat,†niſi culpa leuiſſima poſſit in conductorem conferri,quia fœnum aſſeruauerit contra locatoris voluntatem in loco periculoſo,quod poſteà fuit incendij cauſa.l.videamus §.vlt.ff.loc.ita Sal.in d.l.quæ fortuitis.nu.9.in fi. & l. in iudicio.num.9.C. loc.
14 Quintò velim limites,†quod facto incendio domi nus culpa vacat,ſi res, in quibus incēdium ortum eſt, repoſitæ erant in loco cōgruo, & tuto, non periculoſo loci:namq; ſecuritas culpam excludit,iuxta ſententiam Sal.in d.l.ſi vendita,& in d.l.quæ fortuitis: ſicq; cautum eſt à Petr.Anch.in d.conſ.348. nu. 3.
15 Sextò limitatur, † ſi incendium fuerit ab hoſtibus publicis vel latronibus immiſſum: Incendiarij enim ſolùm tenentur,non habitatores, cum culpa vacent, vt reſcripſit Imp.Philippus in l.data opera, C. de his, qui accuſ. non poſſ. vbi Salic.
16 Hoc idem ſublimitandum eſt,vt non procedat,† ſi ab hoſtibus conductoris id factum fuiſſet,qui poſt cōductionem inimicitias captaſſet,vt ita tradit Caius I. C.in l.ſi merces.§.culpæ.ff. locat. vbi dixit damnum quod quis patitur ab inimicis proprijs ſui culpa pati intelligi.ſic Sal.in d.l.quæ fortuitis.nu.9.in fi.
17 Septimò limitanda concluſio, † quòd acturus ad incendij emendationem, debeat factum certi hominis probare,& edocere,hoſpitis culpa,vel certi ſui familiaris, cuius opera in hoſpitio vtitur, incendium exortum fuiſſe, etenim ſi hoc non probaret in cauſa ſuccumberet: nam hoſpes propter omnes non tenetur. l. licet. §. vlt. ff. nau.cau.ſta.§.curare,inſt.de act. Vbi ergò id non deducitur, incertitudo remanet, & & probatio deficit.arg.l.duo ſunt Titij.ff. de teſt. tut. vt inquit & Sal.in d.l.quæ fortuitis. nu. 10. verſ. quid facier. Et quia ſine culpa certi hominis non punitur incendium,ideò certi hominis culpam probare oportet, authore Iaſ.in d.§. prætor ait,num. 13.verſ.illam glo.& Annan.in d.conſ.71.num.3.in fi.ſic reſpondit & Bald.in d.conſ.431.ſub num.1. verſ. ſi autem certi hominis.vol.4.atq; Rom. in d.conſ.401.nu.2.Gram. etiam in d.deciſ.3.num.3.& Affict.in d.deciſ.57.nu.
18 4.& 5. vbi dicit, quando non conſtat † clarè de principio ignis, vnde originem habuerit, debere ferri ſententiam abſolutoriam,per cōtex.in l.ſi vero, §. quod ſi ex meridiano.ff.de his,qui deie. vel effu.vt & ſenſit Bald.in l.ſi creditor.nu.2.C.de pig.act. & Rom. in d. conſ.401.ſub nu.2.Alex.in d.conſ.50.ſub nu.5. verſ. & iuxta hoc.lib.1.Bal.etiam in d.conſ.491.poſt nu.2. inquit,quòd ſi non conſtet de origine ignis,& inquilinos cōſueuiſſe vigiles eſſe,& diligentes,in dubio nō teneri de incendio.quibus accedit Fran.Marc.in d.q. 61.per tot.vt & cenſuit Gramma.in conſ.22.in cauſa ſtrenui militis.nu.3.& ita * communiter concludere Doct.ait And.Gail.lib.2.pract.obſer.obſer. 21. nu. 5. in fi.idem voluit Pariſ.in conſ.87. Inhærendo veritati.nu.5.verſ.tamen aduertendum eſt,& num.8.& 12. volum.4.& Calca.in conſ. 67. præclarè ſcripſit Apoſtolus.col.6.num. 12.

Octauò limitatur,vt concluſionis noſtræ præſum-
19 ptio non habeat locum; † quando habitatores conſueuerunt eſſe vigiles,atq; diligentes, quia tales ſemper eſſe præſumuntur, & proptereà in eos nulla eſt cōferenda culpa, niſi negligentiæ indicia oſtendantur: vt reſponſum eſt à Bald.in d.conſ.491.poſt nu.2.vol. 4.quem ſequitur Alex.in d.l. domos nu.6.verſ.& inter cætera.ff.de leg. 1.& ibid.Iaſ.ſub num.18.verſ.vnde alibi.& idem Alex.in d.l.ſi quis ex argentarijs,§.prętor ait,col.3.nu.9.verſ.non omitto,ff.de eden.& in d. conſ.50.in fi.lib.1. quod etiam inſigne relatu putauit Marſ.ſing.393.reg.& conſ.77.in cauſa aſſertæ falſitatis.nu.13.& Cæp.in d.conſ.70.ver.& ideò ad hoc,per d.l.ſi vendita.ff.de peric.& comm.rei ven. idem inqt Io.Crot.in §.Cato,l.4.nu.76.verſ.notare etiam, ff.de verb.obl.atq; Franc.Niconit.in rub.C.de eden.num. 48.verſ.vnde videmus.eidem accedit ſententia. Calc. in d.conſ.66.nu. 12.in fin.
20 Nonò limitabis, † vt locum ſibi non vēdicet,ſi in-
21 cendium raro contingit:quia inſolitus caſus † culpæ nō annumeratur.l.cum duobus,§.damna.ff. pro ſoc. & arg.l.fiſtulas.§.frumenta.ff.de cōtrah.empt. vt tradit Bal.in l.1.propè fin. C. depo.

Decimò limitabis,vt non procedat, ſi incendium
22 † fuerit immiſſum ab inimicis locatoris, quia tūc nedum conductor erit in culpa,nec ad penſionem præſtandam ipſi locatori tenebitur, verum locator ipſe ad intereſſe,& damna conductoris obligatus erit, cū incendium,& damnu inde ſequutum dicatur datū culpa locatoris, vel ſaltem dicatur factum ad iniuriā ipſius,per d.l.ſi merces.§.culpæ, & ibi Bart.ff. loc. & idem Bart.in l.cotem.§.qui maximos,ff.de publ.
23 Quòd & locum habebit, † tum ſi inimicitia orta ſit culpa ipſius locatoris, tum etiam ſi abſq; eius culpa:iux.ſententiam glo.Bart. Sal. & Caſtr. in d.§.culpæ.idem voluere Aret.in conſ.139.incip.quia cōſultatio. num. 1. vbi tradit paria eſſe, vel quod inimicitia pceſſerit culpa locatoris, vel quod illatū ſit damnum ad iniuriam ſuam hoc etiam apertè voluit Rui. in conſ. 147. viſis his, quæ proponuntur,nu.1.& ſeq. vol.1.& Corn.conſ.12.licet diffusè.col.pen. lib.4. ad idem ſpectat,quod reſpondit Alex. in conſ. 84. ponderatis his.col.2.n.4. verſ.ad idem adduco,lib.6.dum animaduertit,quòd quando culpa locatoris, vel vēditoris proceſſerit guerra,vt propter inimicitias quas habebat communitas iuſtè, vel iniuſtè, communitas ipſa teneatur ad intereſſe. idem videtur ſentire Spec. tit.de iniur.& dam.dat.§.2.nu. 16. verſ. ſed pone inimicus tuus. huc itidem pertinet, quod cautū reliquit Abb.in conſ.21.in q.nu.2.li.2.vbi conſuluit, quòd ſi quis captus fuerit propter repreſalias in odium alicuius factas,illic teneatur capto ad damnum, ꝙ paſſus eſt,& latius proſequitur Gozad.in conſ. 27. in cauſa cōductorū,col.5.nu.20.& ſeq.& ibi.col.pe.cir. med. * atteſtatur ita ſe habere* communem ſcribentiū ſententiam, quòd ſcilicet locator teneatur ad damnum datū ab eius inimicis, ſiue inimicitia deſcenderit ex
24 culpa ſua,ſiue non. Et in dubio† præſumendū erit dānū illatū prouenſſe ab inimicis locatoris in eius præiudiciū,& ad fauorem conductoris: vt conſultus rñdit Rom.in conſ.7.viſis neceſſarijs,col.1.nu.1.& ſeq.

CONCLVSIO DCCCXCIV.

ARGVMENTVM.

Ex quibus probetur inceſtus.

SVMMARIVM.

1 *Inceſtus multæ probationes, remiſſiuè.*
2 *Inceſtus probatur ex duobus teſtib. qui conſanguinitatem tantum*

tantum,& per duos alios,qui coitum ſolum probent.
3 *Licitum eſt arguere ex coniunctione duarum legum, vel duorum capitulorum.*
4 *Inceſtus probatur ex conqueſtione uxoris per famam, & teſtes conſanguineos.*
5 *Capitorum forma, & exceptionum defenſionum, quo pacto ſit concipienda in crimine inceſtus, remiſſiue.*

1 Multa probationũ genera†alias,à nobis ſunt tradita, quæ facilè ad inceſtus pbatione,iuxta facti qualitatem pertinere poſſunt, vt in cõcluſione. Adulteriũ. in cõcluſione coitus. in cõcl. copula, in concluſione Fornicatio. Nos in præſentia idcirco illis è medio derelictis pauca attingemus, quæ ad inceſtus probationem ſpeciatim ſpectant.

Inceſtum itaque probare volēs id facilè poterit cõ
2 ſequi, ſi p duos teſtes,†qui cõſanguinitatē tñ probēt, non autem nefandam corporis inter ſe coniunctionem, & per duos alios, teſtes, qui coitũ probent, non affinitatem demonſtrabit, vt egregiè dicebat Bald. in l.Gallus.§.ille caſus per illũ tex. col.2.ſub nu. 1.in 3. not.& ibidem Imo. col.2.verſ. item not. quod licitũ
3 eſt.ff.de libe. & poſthu.vbi probatur, †quod licitum eſt arguere ex coniunctione duarum legum, vel duorum capitulorum, ergo, & teſtiũ eoſd: refert & ſequitur Iaſ.in repe.l.admonendi.col.84. nu.261.verſ.ſecũdo faciunt. ff.de iureiur.

4 Inceſtus etiam probatur † ex cõqueſtione vxoris, quod ſuus coniunx cum affine rem habuit, probatur quoque per famã,& per teſtes conſanguineos, de quibus omnibus meminit Ang.de Caſtro in conſ.94. viſa inquiſitione nu. 1 inter conſilia criminalia diuerſorum, quem videas.

5 Quo verò pacto ſit concipienda † capitulorũ forma in hoc crimine inceſtus; & quomodo in eod. facinore exceptiones defenſionũ, quæ probandæ offeruntur ſint formandæ, adeundus erit Petr. Foller. in pract.crim.in 6.part.prin.tit.de forma c.in crim. inceſtus. vbi id egregiè docet.

CONCLVSIO DCCCXCV.

ARGVMENTVM.

Vt probetur indicium explicatum.

SVMMARIVM.

1 *Indicium quodlibet regulariter probatur per duos teſtes.*
2 *Indicium ēt leue, & minimum duobus teſtibus probari.*
3 *Teſtes in probando indicio debent eſſe omni exceptione maiores.*
4 *Indicium remotum duobus teſtibus probari.*
5 *Indicium propinquum vnico teſte probari. Ampliaĩ nu. 7. Contrarium, nu.9. Conciliatio, remiſſiuè. nu. 10.*
6 *Teſtis vnicus ad probãdum indicium propinquum debet eſſe omni exceptionε maior.*
8 *Indicium propinquum vnico teſte probatur, dummodo alia circunſtantiæ non reſiſtant.*
11 *Indicia multa teſtibus ſingularibus probata efficere poſſunt vt quis torqueatur. Contr. nu. 12.*
13 *Indicium cùm pluribus teſtibus probatur, non debent eſſe teſtes omni exceptione maiores.*
14 *Teſtes non debent eſſe omni exceptione maiores ad inueſtigandum, & torquendum, non autem ad puniendum. Quod declara, vt nu. 15.*
16 *Indicium probatur per probationem veriſimilem.*
17 *Indicium probatur per teſtes deponentes de fama.*
18 *Indicium ex fuga ortum iuramento fugientis tolli.*

1 Indicium quodlibet, vt plurimum † probari debere per duos teſtes auctor eſt Accur.in l.vlt.in verb.vel indicijs. C.fami.erciſc. cuius doctrinam cõi ſcribentium calculo eſſe receptam eamq; ſingularem eſſe Docto; tradunt, eundem Accur. ſequitur Bar.in l.vlt.col.2.nu.7.verſ.quæro qualiter.ff.de quæſtio.vbi etiam Sal. & idem Bart. in l.admonendi col.7.poſt nu.39.ff.de iureiur.ex ſententia Inno.in c.ſicut.il 1.extra de ſimo. idem voluit Ang. Are.in tract.malef.in verb fama publica, col.3. verſ.qro qualiter probeť indicium ad idē rñdit Alex. in conſ.18. viſo proceſſu. col.4.poſt nu.6.verſ. ſecundo,& fortius. lib. 1. & in conſ.180.in cã Angelorum col.2.nu.2.& 6.lib.2.& in conſ. 1.viſo proceſſu.col.3. nu.5.verſ.indicium autem lib.7. & in conſ.11.ſentio. nu.6.lib.4.& in conſ.138. viſa copiã denunciationis. col.2.nu.4.verſ.2.reſp ondeo.lib.6.& in cõſ.216.ponderatis his col.2.num.8.verſ. prætereà poteſt dici,eo. lib.6.& in conſ.2.viſo proceſſu.col.5.nu.15.verſ.non obſtat etiam ſi diceretur lib. 7. & in conſ.29. clariſſimè Doct.col.8.nu.21.verſ. quinimo vnaquęque coniectura. eod.lib.7. ſic ſenſit, & Cœpol. in conſ.crim. 32.num.10. quod probauit, & Ruin. in conſ. 7.nu.5. & in conſ.137. num.14.vol. quinto eiuſdem fuit ſententiæ Rimin.ſen.in conſ.316.nu.13.vol.2.in conſil. 11.num.26.& in conſ.93.num.28.vol.1.eandem ſententiam plurimi alij confirmauere, vt Giam.in conſ. ciuil.59.nu.26.& in voto 22.num.8.Corn.conſ.260. in litera F.volu.3.in conſ.107.in litera K. & in conſi. 191.in litera H.vol.4. Alex.de Neuo.in conſ. 64.nu. 4.vbi atteſtatur de cõi. Conrad.in ſua praxi crim.li. 1.§.3.de off.prer.in cau.crim.nu.26.Iodoc.Damhouder.in ſua praxi crim.c.36.nu.14. Nouel.in ſua prax crim.in prin.nu.16 Bertr.in conſ.164. nu.5. vol.7. in conſ.42.nu.5.& in conſ.309.nu.5. vol.6. in conſ.415. nu.6.vol.4.in conſ.37.nu.6. vol.2.in cõſ.122. nu.2.& in conſ.137.nu. 16.vol.1. Alba.in cõſ.56.n.28. Crau. in cõſ.6.n.12.& ſeq.Franc.Brun.in ſuo tract. de indi. & tort.2.q.prin. Clar.in ſua praxi crim. §.fin. q.22.in prin.vbi dicit hãc eſſe cõem cõcluſ.nec habere contradictorē, cuius ſñiæ teſtem laudat Ang.de Caſt.inter conſ.crim.diuer.in conſ.94.num. 26.lib.1.& Soc. pariter atteſtantē de cõmuni in conſ.54. nu.2.vol.4. Eandem concluſ. pluribus munitam authoritatibus
2 velim amplies, vt procedat etiam ſi † indicium ſit leue, minimum,& debile, prout Ioã.de Amic.in conſi. 7.num.24.in conſ.85.nu.12.conſ.86.nu.12.& in cõſi. 127.nu.10.vbi plures alios allegat idem ſentientes.& Clar.in d.q.22.in prin.

3 Secundo amplia, vt hi duo teſtes † debeant eſſe habiles, omni exceptione maiores,& conteſtes; vt rñdit Bal.in conſ.515.quidam fuit interfectus, nu.2.vol.5. ſic etiam aſſeruit Grat.in conſ. 45.nu. 11.vol.2. ita ēt cautum eſt à Pariſ.in conſ.163.nu.11.vol.1.hoc comprobauit & Gephal.in conſ.204.nu.17. vol.2. vt cenſuit & Mantic.in conſ.213.nu. 26.& in conſ.248. nu. 9.vol.1. in eandem deſcendit ſententiam Alba. in d. conſ.56.num.25.& Bertr.in ſupra relatis conſilijs, de qua re pluribus in locis meminit Marſ.vt in conſ.22. nu.10.vbi plures concordes refert,& in conſ.59.nu.6. & conſ.79.nu.10.& conſ.88.nu.15.

Nunc verò primùm limitabis eandē concluſionē
4 locum habere,† qñ ageretur de probãdo vno indicio remoto,& mediato ipſi maleficio: nã tunc requirunĕ duo teſtes: vt tradidit idem met Accurſ. in d.l.vlt.vbi Bar.& alij.C.fam.erciſ.quibus accedit Cyn. in l.3.C. ad leg.Iul.maieſt.Bal.in l.2. col.1.poſt nu.3.C.quorũ app.non recip.& in conſ.97.incip. An mandatarius, ante fi.vol.5.& in l.ſi quis ex argētarijs, §. ꝙ ſi plures, ff.de edendo. ꝙ nec prætērijt Ang. in l.fi. ff.ꝙ metus cã.& in authen.de teſta.imperfect.in prin.col.2.ver. & not.diligenter, neq; latuit Sal.in l.vlt. C.de queſt. ad ꝙ idem conſultum eſt ab Alexan.in conſ.5.col.2. nu.4.lib.1.ſic aſſeueraũit Marſ.in cõſilijs nuper à nobis adductis, vbi idem ſentiētes authores recenſet, & in l.1.§.idē Cornelio. nu.2. ver. ſecus autem eſt. & in d.l.1.§.prætereà, nu.57.verſ. prætereà cõtra dictã doctrinam.

ctrinam. ff. de quæſtio.& in l.de minore. §. plurimũ,
nu.103.verſ.quod aũt indicium.ff.eodẽ,& in l. vnius
facinoris.§.teſtes torquendi.col.1. num. 2. ff. eod. vt
ẽt cautum eſt ab Alc.in cõſ.455.nu.1.& à Io. de Ami
cis in cõſilijs de quibus ſupra meminimus, & à Cęph.
in conſ.133.nu.10.& in cõſ.206.nu.19.vol.7. à Ruin.
quoque in d.conſ.7.nu.5.& in d.conſ.137.nu.14.vol.
5. atque à Deci.in c.licet cauſam,nu.17.extr.de prob.
vtque voluere Oſaſch.in dec. Pedemon.19. nu.16.&
Clar.in d.q.22.circa med. & Burſ in conſ.20. Gaſpar
* Landinellus col.7.nu.23.vbi de * communi,vol.1.
5 Secus vero eſſet, † qñ tractaretur de probando in-
dicio propinquo,ſeu immediato ipſi maleficio: nam
tunc vnicus teſtis facit indicium ad torturã, vt docue
re Doct.ſupra citati, & præſertim Alc.in d.conſ. 455.
nu. 1. vbi inquit hanc opinionem eſſe canonizatam
* tàm in ſcholis,quàm in iudicijs,quàm * oẽs tenent in
d.l.admonendi.& Marſ. in ſupradictis conſilijs: eid.
ſententiæ accedit Pariſ.in conſ.151.nu.2.vol.4. Soci.
ſen.in d.conſ.54.nu.1.vol.3. Abb.in conſ.72. nu 1.&
Clar.in d. q. 22. in princ. vbi allegat alio in loco Ac-
cur.in l.ſi quis,in ver.conuictus,C.ad leg. Iul.maieſt.
* cuius traditionem dicit eſſe * communiter approba-
tam,ſecundum Boer.dec.163.nu.3. Gul.de Bened.in
1.par.rep.c.Raynutius,nu.34. de teſta. & Rol.à Val.
* in cõſ.7. nu.3.vol.1.& ita * communiter ſeruari dicit
Cępol. in conſ.40.in 4.dub. in crim. & Paris.de Put.
de ſindicat.c.12.in prin.
Poſteriorem limitationis noſtræ partem velim de-
6 clares,† vt is vnicus teſtis debeat eſſe omni exceptio-
ne maior,inuulnerabilis,indubitatus,& cui nulla cõ-
iectura reſiſtat, aliter non probatet: vt loquutus eſt
Crau.in cõſ.99. nu.4. Bal. authoritate permotus in l.
milites,§.oportet,C.de quæſt.& conſ.259. incip.ver-
ba inquiſitionis,col.1.ad fi. vol.1.& in cõſ. 41.incip.
ꝑſuppoſito ſtatuto,in fi.vol.5. vt ẽt cenſuit Ang.in l.
vlt.C.de quæſt.atq; Alex.in cõſ.124.col. 2.n.10.verſ.
in propoſito ẽt vol.6.idẽ cõſuluit Crau.in cõſ.6.n.12.
& Alba.cõſ.72.n.8. & hoc idẽ Clar.in prax.cri § vlt.
q.22.ver.vnũ tñ ſcias.& Cepha.ſenſere in d. cõſ.133.
nu.22.vol.3.ſic voluit & Marſ.in prac.cri.§.diligẽter
nu.71.& 72.verſ.ꝑterea cõtra dictũ Spe.& ĩ ſing.342.
& Conrad.in ſua prax. crim. lib.1.§.3.de offi. præt.in
cauſis crim.nu.25.in c.incip. qñ reus interrogatus.
7 Vbi ampliat,† ẽt ſi talis vnicus teſtis deponeret ſu
per facto noctis tempore ſequuto,dummodo conſta
ret eum eſſe talis naturæ ex medicorum iudicio, ꝙ
noctu videret, etiam ſine aliquo ſplendore, vel quia
luna luceret,vel adeſſet aliud lumen, vel quia fuiſſet
valdè propinquus, vel quia cognouiſſet voces, quas
notas habebat, allegãdo Plot.in rep.l. ſi quando, nu.
842.vſque ad nu.845.C.vnde vi.
8 Secundò declarabis † dummodo aliæ circunſtãtię
non reſiſtant.prout dicit Iodoc. in ſua praxi crim.ca.
36.nu.15.Affl.in conſtit. reg.lib.1. rub.27. de homic.
clan.nu.42.vbi alios allegat.
9 Attamen † contra eandem limitationis partem vr̃
ſentire Boſſ.in pract.crim.in tit. de indic. ante tortu.
nu. 18. & ſeq. dicens id etiam in indicio propinquo
habere locum,vt per duos teſtes probetur omni exce
* ptione maiores. idem refert ex * communi Alex. de
* Neuo.in conſ.97.nu.14.vol.1. à quo dicto vti * com-
muniter obſeruato & vero neminem diſcrepare re-
ſpondit Burſ.in conſ.35.multa ſubtiliter,nu.2.vbi re-
fert Bolog.& Clar.ita ſentientes.
10 Cuius cõtrouerſię reconciliationẽ † petere poteris
ab eo.Clar.in pract.crim.§.vlt.q.22.incip. viſum eſt.
11 Tertio loco limitanda eſt cõcluſio, † ꝙ licet vnũ
quodq; indiciũ per duos teſtes probari debeat, tñ qñ
ſunt multa indicia, ſi probarenẽ per teſtes ſingulares
fieret,vt ex talibus indicijs ſic probatis orirenẽ plures
præſumptiones, quæ facerent indicium ad torturã,
ſi credimus ſic atteſtãti Fulg.Raph.in d.l.vlt.C.fam.
erciſ. quẽ refert & ſequitur Soc.ſen.in d.cõſ.54.nu.2.
vol.3.hocq; ſequitur Fran.Brun.in d.tract.de indi.&
tort.col.2.nu.5. vt etiam decidit Gram.deci.34.n.30.
& 35.in conſ.crim.32.nu.10.& Alba. in d.cõſ.72.nu.
15.vbi rationẽ adducit, qa tunc vnũ dictũ coadiuuat
aliud. & oĩa tendũt ad eund.finẽ. qui ꝑmouenẽ Alc.
authoritate in cõſ.77.in cã accuſationis, ĩ fi.li.1. atq;
idẽ Alex.in cõſ.6c.habita ſuper cõtentis, nu.10.li.1.
12 Contra tamen † hanc limitationem ſtare videtur
Alex.in d. cõſ.180. nu. 6.lib.2. quem etiam plurimis
alijs in locis ita ſentientem refert Gramm. in conſ.31.
in cauſa Regij fiſci,nu.18.atque Cæpol.in d.conſ.32.
nu. 16. vna cum alijs ab eod. Gramm. ibid. allegatis,
& in hac ſententia reſidet.
13 Quartò declaranda tibi erit concluſio, † vt qñ in-
dicium probatur per plures teſtes,non requiratur tũc
quod ſint omni exceptione maiores: prout dicit Soc.
ſen in d.conſ.54.col.2. poſt nu.6.ver. pręterea & ſecũ
do,vol.3.vt & innuit Bal.in conſ.427.incip.quædam
mulier, col.2.num 6. verſ.item ad probanda indicia,
vol.5.quibus accedit Corrad.in ſua prax. crim.lib.1.
§.3.de offi.prætor.in cauſ. crim.nu.25.vbi alleg. Cra.
in conſ.35.nu.19.
14 Id tñ eſt intelligendum, vt verum non ſit † quoad
puniendum,ſed quoad inueſtigandum,& ẽt torquen
dum: quia tunc ſufficiunt, licet non ſint omni exce-
ptione maiores, dummodo veroſimilia deponant,
prout dicit Rom. in conſ.451.quædam mulier, nu.8.
verſ.item ad probandum.permotus ex d. l.milites,§.
oportet, C.de quæſtio. cuius ſñiæ innititur Gram. in
conſ.crim.1.excellens dñe,nu.5.ver. nam ad hoc rñ-
detur, qui loquitur de tortura, & ad hoc citat Bal. in
l.cunctos populos, col.6. C. de ſumma Trinitate, &
fide cathol.idem Grammat.decidit in dec.34.in prę
ſenti deciſione,nu.51.& in conſ.70.in cauſa Cæſarel
li.num.10.quo in loco tamen iſtud declarat procede
15 re, † quando huiuſmodi teſtes infames, ſeu aliter à
teſtimonio dicendo reiecti depoſuiſſent contra ali-
quem cum tortura, quia aliàs abſque tormentis non
ſunt admittendi,& admiſſi non probant,per contex.
in c.ſi teſtes,ver.ſi autem ea rei conditio,4.q.3.& in l.
ob carmen.§.ſi ea rei conditio. ff.de teſti. cũ alijs ibi-
dem ab eod. citatis. idem confirmauit Gram. in vot.
25.in cauſa nobilis Donati,nu.1.ver. & cir.1.
Verùm præter teſtium probationem indiciũ quo-
16 que poterit probari per probationẽ † veroſimilẽ: iux
ta ſñiam Fel.in c.in præſentia,col.7.nu.16.ver.2.limi
ta,de prob.vbi alleg.Bal.in l.non hoc,C.vnde cogn.
17 huc reſpexit & Alc. in conſ.452.nu.1.cũ inquit, † ꝙ
indicium probatur per teſtes deponentes de fama,
quæ fama quoties eſt veroſimilis & facit indicium
ad torturam,& etiam ſemiplenam probationem,ſal
tem in foro Canonico,in quo ad facti veritatem ma
gis attenditur,ſecundum Docto.in c.veniens,1.extra
de teſtibus.& voluit Gand.in tract.de quæſt.& Guid.
de Suz.in ſimili tract.in rub. qualiter reus ſubijciat ſe
torturæ. & ita etiam dicit Riminal.ſen.in conſ.6.nu.
24.volum.1.vbi ideo inquit,quòd indicia debent eſ-
ſe veriſimilia.
18 Poſtremo indicium, † quod ex fuga inducitur, tol-
litur per probationem factam ab ipſo fugiente inter
poſito eius iuramento, prout ſingulariter & egregiè
dixit Cyn. in l. vlt. C.de requi. reis, quod dictum pro
inſigni refert & ſequitur Franc. Brun.in ſuo tract.de
indic.& tortur.q.3.1.par. col.6.nu.12. in fi. verſ.item
voluit Cyn. quẽ recenſet Hipp.Marſ.in rub.C.de pro
bat.num.133.verſ.iſtam tñ concluſionem.& in ſing.
185. incip. fuga non facit indicium, inquit ad vnum
aduertendum eſſe, & arrigendum aures, quòd caſu
quo fuga inducat aliquam præſumptionem contra
aliquem,ſeu indicium, talis præſumptio taliter indu-
cta per fugam tollatur per iuramentum ipſius fugien
tis, quod dictum dicit nunquã eſſe obliuioni traden-
dum,

dum, imò tenendũ menti ad adiuuandũ amicũ, contra quẽ ſit indiciũ fugę. hoc idem voluit Caſal. in ſuo tract. ſindic. verſ. 542. incip. quoniam ſæpe ante fin.

CONCLVSIO DCCCXCVI.

ARGVMENTVM.

Infamia quo pacto probetur, & quomodo teſtes debeant deponere ſuper eiuſdem probatione.

SVMMARIVM.

1 *Infamia teſtibus probatur.*
2 *Infamia duobus teſtibus tantum poteſt probari.*
3 *Infamia teſtibus ſingularibus probatur.*
4 *Teſtes debent eſſe conteſtes in ipſa infamia irrogata.*
5 *Infamia vt concludenter per teſtes probetur, requiritur vt illi dilucidè factum ex quo infamia orta ſit, probent.*
6 *Teſtes ſuper infamia deponentes debent deponere illũ eſſe infamatũ de graui crimine apud bonos & honeſtos viros.*
7 *Teſtes ſuper infamia deponentes debent dicere aliquas præſumptiones, ex quibus infamia orta eſt.*
8 *Infamia non probatur ſimpliciter ex voce populi.*
9 *Teſtes ſuper infamia deponentes debent reddere cauſam probabilem ſui dicti.*
10 *Teſtis ſuper infamia deponens, illamq; rationem afferens, ſcio, quia ſum vicinus, non probat.*
11 *Teſtis ſuper infamia deponẽs, & de eo, quod deponit, apud populum infamiam extare, dicens non probat.*
12 *Teſtis ſuper infamia deponens, quid debeat deponere, vt illam concludenter probet.*
13 *Infamia probatur ex confeſſione infamati, verum eã, quæ ſit iudicialis, vt nu. 14.*
15 *Infamia probatur ex confeſſione ficta.*
16 *Infamia probatur per inſtrumentum ſententiæ.*
17 *Infamis an poſſit eſſe teſtis, remiſſiuè.*

1 **Infamiam** † alicuius hominis ꝓbari per teſtes ſcriptũ reliquit nõnullis in locis Innoc. vt in primis in c. cum oporteat. poſt col. 1. nu. 1. verſ. ſed ſi hæc infamia. & poſt nu. 3. verſ. nobis vr̃. & col. 3. nu. 6. in verb. noueritis. & in c. inquiſitionis. n. 5. in verb. ſed infamato. de accuſ. cũ hoc ẽt ſenſit Bonicont. in tract. de accuſa. poſt verſ. cũ aũt
2 inquirit. nu. 41. vbi ẽt duos † ſatis eſſe ad ipſam infamiam probandã dicit. vt & inquit Spec. in §. viſo igitur. nu. 8. verſ. ſuper probatione autem infamiæ.
3 Id aũt ampliandum eſt, vt etiã procedat, † ſi teſtes ſint ſingulares: quia & ex his probari dixit Alex. in conſ. 141. ponderatis matureq; perſpectis. nu. 2. col. 2. verſ. præterea teſtes diſcordes & ſingulares, volu. 1. & in cõſ. 147. viſo themate & dubijs. col. vlt. poſt nu. 20. verſ. præterea teſtes ſingulares. vol. 7. ac ante eũ n animaduertit Spec. in §. 1. nu. 17. verſ. ꝙ ſi vnus teſtis ſuper infamia probanda. & in §. viſo igitur. poſt nu. 9. verſ. item non eſt neceſſe. tit. de inquiſit. poſt Inno. in c. qualiter & qñ. il 2. poſt n. 1. verſ. nec eſt ꝙ neceſſe oẽs teſtes ab eiſd. & per tot. nu. 4. tit. de accuſat. quibus adhæret Bar. in d. l. de minore. §. plurimũ. nu. 24. verſ. ſed quid ſi teſtes diuerſi. ff. de quæſt. & hoc etiam dilucidè explicauit in l. 1. col. 5. verſ. item quod infamia. poſt nu. 14. C. de teſta. quod ſequitur Marſ. in d. §. plurimum. d. l. de minore. nu. 51. verſ. aliam etiam dubitationem format hic Bar. ff. de quæſt.
4 Intellige, vt conteſtes † tamen ſint in ipſa infamia irrogata; vt dixit Bal. in d. l. 1. d. 5. col. verſ. item quòd infamia probatur.
Verùm probaturus infamiã per teſtes, vt hi conclu
5 denter ipſam probent, † requiritur, vt dilucidè factũ, ex quo infamia orta ſit, probent: ita ſancitum eſt in c. præſen. tum. §. teſtes. de teſtib. in 6. & in c. vt circa. de elec. in 6. ꝙ etiam comprobat Bal. in l. 1. num. 5. verſ. poſſet hic dubitari. ff. de his qui not. infam. & in l. Caſſius Longinus. nu. 7. verſ. ſed nunquid infamia hominis. ff. de ſenat. quem refert & ſequitur Bert. in conſ. 37. viſo proceſſu cauſæ captæ. nu. 9. verſ. adijcio, ꝙ ad probandum. vol. 2. idem cenſuit Io. Cror. in tract. de teſtib. par. 1. nu. 7. verſ. contrarium tenuit Bal.
6 Præterea iidẽ teſtes ſuper infamia deponentes, † debent deponere illum eſſe infamatũ de graui crimine apud bonos & honeſtos viros, vt tradit Inno. in c. cũ oporteat. in 1. col. poſt nu. 1. verſ. item debẽt adijcere in teſtimonio. & col. 2. poſt n. 3. verſ. nobis vr̃. & col. 3. nu. 6. in verb. noueritis. de accuſ. cui adhæret Spe. in §. viſo igit. aliàs incipit nũc tractemus. poſt nu. 3. ver. ſi igit aliquo. & nu. 8. verſ. ſuper probatione. in tit. de inquiſit. idem tradit Fel. in c. inquiſitionis §. q̃ſiuiſti. col. 3. verſ. 2. not. ex tex. de accuſ. & placuit Butr. in d. c. cũ oporteat. nu. 18. vbi Anch. n. 10. & Zabarel. in c. qualiter. § ſunt tñ. col. 3. de accuſ. idẽ voluit Gemi. in c. ſi is cui. nu. 8. & 9. eo. tit. de accuſ. eiuſdem fuit iniæ Cra. in cõſ. 41. venerabilis D. Iacob. n. 1. ver. 1. qa. ꝙ & cõprobauit Nicol. Mil. in reper. in verb. teſtis ſi dicat
7 quẽ infamatũ. idemq; teſtes † debẽt dicere aliquas ꝑſumptiones & cõiecturas, ex qb. dicta infamia originẽ traxit: vt retulit gl. in pragm. ſanctio. in c. quicunq; §. quod ſi hu. in verb. diffamatos. de concubinarijs.
8 Alioqui aũt ſi probatur † infamia ſimpliciter ex voce populi, de qua non eſt curandũ: vt l. decurionũ. C. de pœ. & c. Oſius. de elect. & colligit ex Bar. in l. de minore. §. plurimũ. nu. 18. verſ. iſta enim fama eſt illa, quæ dr̃ vana vox populi. & poſt nu. 30. verſ. dico, ꝙ iſta non probat, ſed dicitur magis vana vox. & in fi. verſ. reſpondeo, intelligam. ibi, aliàs nõ eſſet fama, ſed magis vana vox populi. ff. de quæſtio. & videntur hoc idem voluiſſe Inno & Spe. in ſuperioribus adductis locis: vt aſſeruit glo. in prag. ſanct. in d. verb. diffamatos. verſ. aliàs ſi probatur infamia ſimpliciter.
9 Ad hæc teſtes † ſuper infamia deponentes, debent reddere cãm ſui dicti, vt docet Innoc. in d. c. cũ oporteat col. 2. poſt num. 3. verſ. & debet ſubijcere cãm. & col. 3. verſ. ſi aũt teſtes. & nu. 4. verſ. item ſufficiens cã eſt. & in d. c. qualiter & qñ. il 2. nu. 1. in verb. & famã. idem ſenſit Spec. in d. §. viſo igitur. poſt nu. 8. & verſ. ſuper probatione. de inquiſ. hos ſequutus eſt Abb. ꝑin c. veniens. il 1. nu. 9. verſ. & faciunt pro hoc, de teſtib. & in d. c. cum oporteat. nu. 11. verſ. & puto. vbi Fell. col. 7. in fi. poſt nu. 6. hoc etiam aſſeruit gl. in pragm. ſanct. in d. c. quicunq; §. ꝙ ſi bi. ſuper verb. diffamatos. ibi, quòd teſtes deponentes de concubin.
Nec velim quiſquã arbitretur illam rationẽ, ſcio,
10 † qa ſum vicinus, quæ in plurib. alijs recipitur, in præſentia validam eſſe futurã. Ad probandã namq; infamiam hanc nihil valere, author eſt Fran. Purpu. in l. 1. col. 12. n. 100. verſ. ex qua ampliatione. ff. ſi cer. pet.
11 Prout nec illã ſatis eſſe, ſi teſtis dicat, † de hoc apud populũ infamiã extare, docet Inno. in d. c. cum oporteat. col. 3. poſt nu. 4. verſ. illud aũt non vr̃ ſufficere. & idem vr̃ ſentire in d. cap. qualiter & quando. il 2. poſt nu. 1. verſ. ſed non ſufficit huic. & idem dixit Bart. in d. §. plurimum. d. l. de minore. nu. 21. verſ. ſed quid ſi teſtis dicat. ff. de quæſt. & hunc ſequitur Abb. in d. c. veniens. col. 5. poſt nu. 11. ver. non enim ſufficit, ꝙ populus habeat illũ ſuſpectũ. tit. de teſtib. vt ẽt tradit d. gl. pragm. ſanct. in d. verb. diffamatos. verſ. non enim ſufficit dicere. idem Fel. in d. c. inquiſitionis. §. quæſiuiſti. col. 3. verſ. tertio not. de accuſ. in hanc quoq; ſententiam reſpondit Crau. in d. conſ. 41. nu. 5. verſ. præterea non probant. ubi plures allegat ad hoc.
12 Proinde teſtis deponẽdo † ſuper infamia, debet teſtificari, ꝙ eſt infamia inter maiorem partem hominũ, uel uiciniæ illius loci, in quo erat fama, & à ma-
iori

Digitized by Google

iori parte audiuerit. vt tradit gl. in d. c. inquiſitionis. §. quæſiuit in gl. vlt. q̃ ſequuntur ibid. Fely. in col. 4. in prin. verſ. an gloſ. fin. ibi, maior pars. de accuſa. & tenet Bar. in l. 5. §. eiuſdē quoq; nu. 2. verſ. q̃ro qualiter. ibid. Bald. in 1. & 2. lect. ff. de teſtib. & in d. l. de minore. §. plurimũ. nu. 14. verſ. ſed ſufficit, ꝙ dicat & nu. 19. ver. quæro qualiter. & nu. 20. verſ. quid. ff. de quæſt. vt etiã innuere vr̃ Innoc. in d. c. cum oporteat. col. 2. poſt nu. 3. verſ. nobis vr̃. & nu. 4. verſ. item ſufficiens cauſa eſt. & in d. c. qualiter. poſt nu. 1. verſ. ſcilicet, ꝙ ille cõtra quem agit, inquit & ipſemet Bal. in c. præterea. nu. 9. verſ. & adde ꝙ not. de teſtib. adhæc verò conferunt ea, q̃ tradita ſunt à nobis ſupra in conclu. Fama, plura aũt de probatione infamiæ differẽtem, & quo pacto teſtes deponere debeant, conſulas Innoc. in d. c. cum oporteat. & in d. c. inquiſitionis. & in d. ca. qualiter & quando. il 2. vbi etiam ſcriben. de accuſ.

13 Inſuper probatur infamia † ex ipſa confeſſione infamati: vt colligitur ex eo, ꝙ tradit gl. in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. vlt. in verb. probatum eſſet. ff. de iureiur. quã ſequitur Bal. in l. 1. num. 4. verſ. nota ẽt hic. de his qui not. infam. idem ſenſit in l. quin. in 2. lect. col. 3. nu. 6. verſ. quarto quæro. ff. eod. & in l. Caſſius Longinus. nu. 12. verſ. adde quod nulla. ff. de ſenat. ꝙ & videtur probaſſe Bar. in l. infamem. ſub nu. 10. ff. de public. iudic. & in l. ictus fuſtium. nu. 3. verſ. quærit gl. ff. de his qui not. infa. ad idem reſpondit Alex. in conſ. 152. viſo proceſſu cauſæ matrimonialis. col. 4. num. 8. in fin. verſ. item de iure canonico. lib. 5.

14 Iſtud intelligas, vt procedat † in confeſſione iudiciali, non verò extra iudicium: nã illa cùm infamet, probat etiam contra infamatum: vt docet Accur. in l. ſi tutor. in verb. confeſſum. C. de interdict. matrim. ſic quoque ſenſit Bald. in d. l. quoniam. in 2. lect. poſt nu. 6. verſ. intelligo. ff. de his qui not. infam.

15 Illud idem ampliabis, † vt ẽt ex ficta confeſſione infamia probetur, veluti ſuper infamia tranſigendo, vt innuere viſus eſt Bar. in d. l. infamem. nu. 10. verſi. aduerte. ff. de public. iudi. vt etiam proſequitur Bald. in d. l. quoniam. nu. 3. & nu. 5. ff. de his, qui not. infam.

16 Nec leuis eſt illa probatio infamiæ, † quæ fit per inſtr̃m ſententiæ; per illud namq; infamiam probari tradit Inno. in c. qualiter & quãdo. col. 5. poſt nu. 10. verſ. non obſtat. ſupra de accuſ. ibi, ſicut & per eãdẽ ſententiam. de accuſ. vt hoc etiam videtur innuere. Bal. in d. l. 1. nu. 3. ff. de his, qui not. infam. dum ibi dicit, per ſententiam latam iuris infamiam irrogari, vt & inquiunt cæteri ſuperius à nobis relati.

17 An aũt infamis † poſſit eſſe teſtis, egregiè examinat Cãpeg. in tract. de teſtib. reg. 29. 30. & 31. & Crot. in d. tract. de teſtib. in 3. par. nu. 20. cum plur. ſeq. & in 4. par. nu. 63. cum plur. ſeq. ad quos te reijcio.

CONCLVSIO DCCCXCVII.

ARGVMENTVM.

Infirmitas cũ præſumat̃, quomodo probet̃.

SVMMARIVM.

1 *Infirmus ſemel, ſemper præſumitur infirmus, niſi contrarium probetur.*
2 *Infirmitas in dubio præſumitur longum impedimentum.*
3 *Infirmitatis probandæ onus ei incumbit, qui ſe ſanum dixerit. Et qua ratione.*
4 *Quæ nõ mutantur ſolo temporis curſu, non præſumuntur mutata.*
5 *Dominus vel poſſeſſor qui ſemel fuit, ſemper præſumitur dominus & poſſeſſor.*
6 *Infirmitas ſingulare priuilegium.*
7 *Infirmitatis aliud priuilegium.*
8 *Infirmitatis multa priuilegia, remiſſiuè.*
9 *Infirmitas probatur per iuramentum infirmi.*
10 *Iuramento decidũtur cauſæ ſummariæ.*
11 *Infirmi iuramento non eſt habenda fides, cùm perſona ſuſpecta eſt.*
12 *Infirmitas medicorum teſtificatione probatur.*
13 *Infirmitas probatur per aſpectum corporis.*
14 *Teſtis ſuper infirmitate deponens, probat, ſi reddendo rationem dixerit, ſcio, quia vidi.*
15 *Infirmitas probatur per teſtes domeſticos.*
16 *Infirmitatem non probari ex illis verbis notarij in inſtrumento prolatis, ſanus mente, licet corpore languens.*

1 Infirmum † ſemel, ſemper præſumi infirmũ, niſi contrariũ probetur, teſtat̃ Card. in c. cũ inter canonicos. de elect. per c. cõiter. 33. diſt. quẽ ſequitur Alc. in l. furioſum. col. 2. in prin. poſt nu. 3. C. qui teſta. fac. poſſ. idq; cõiter eſſe receptum ait Gom. in comment. ad reg. cancel. l. reg. de infir. reſignan. q. 9. nu. 5. in fi. per ea, quæ ſcribit Abb. in d. c. cum inter canonicos. col. 3. nu. 7. verſ. in glo. in verb. recuſatus. de elect. eidem accedit Petr. de Biaxio in tract. de elect. in c. 5. & in 2. part. nu. 5.

2 Infirmitas enim † in dubio præſumit̃ longum impedimentum, ex l. ſi longius. in prin. ff. de iudic. ut aſſeruit Dec. in c. prudentiam. col. 4. poſt nu. 45. verſ. & ad hoc etiam facit tex. de offi. deleg. cui adhæret Purpur. in l. quæcunque. nu. 539. uerſ. & addite. ff. de offic. eius, cui mand. eſt iuriſd.

3 Onus aũt probandi † ei incũbit, qui ſe ſanũ dixerit, ut ijdẽ authores tradidere, id aũt fit ratione præſumptionis, quæ transfert onus probandi, c. ult. de iureiu.

4 nam ea quæ non mutantur † ſolo tpis curſu, non præſumuntur mutata. Vnde in illis ſufficit, ꝙ aliquando

5 extiterint, ſicut dicimus in eo, † qui ſemel fuit dñs uel poſſeſſor, ſemper præſumitur dominus & poſſeſſor, ut not. in l. ſiue poſſidetis. ubi Bal. C. de probat.

6 Ex hac præſumptione † ſingulare infirmitatis priuilegium põt elici, ꝙ licet ſecundum medicos infirmitates peracutæ extinguãt hominẽ in decimoquarto die, per ea quæ refert Gomeſ. in d. q. 9. nu. 5. hoc tñ de iure non procedit, quia præſumitur infirmitas longius durare, & dicenti hominem fuiſſe mortuum ex tali morbo peracuto, intra illum terminum incũbit onus probandi, quia ut dixi, ſemel infirmus, ſemper præſumitur ægrotari, niſi probetur contrarium, teſte eod. Gomeſ. in eo loco, nu. 6.

7 Ex eadem quoque fit, † ut propter infirmitatem longinquam patris, tollatur præſumptio, quòd filius natus in domo, & uicinis ſciẽtibus præſumatur filius illius ægroti, ita reſpondit Vlpia. in l. filium eum definimus. ff. de ijs, qui ſunt ſui uel alie. iur. ſic cenſuit &

8 Gomeſ. in d. q. 9. uer. tertium ſpeciale, † ubi nonaginta infirmitatis priuilegia refert.

Videamus nunc, quo pacto probet̃ infirmitas. hęc itaq; nonnullis poteſt probari modis, & præcipuè ꝓ-

9 batur † per iur̃m infirmi, ut ſcripſit Spec. in tit. de appell. §. nunc breuiter. nu. 6. uerſ. quid ergo ſi appellat. per contex. in l. ſcire oportet. §. ſufficit. ff. de excuſat. tut. ut etiam aſſeruit Roma. in l. 2. §. quod diximus. col. 3. in prin. poſt nu. 5. uerſ. ſecundus modus. ff. ſi qs cautio cui adhæſit Hipp. de Marſ. in rub. C. de proba. nu. 244. uerſ. item infirmitas. & uoluit Card. Alex. in c. placuit. 18. diſt. uerſ. 3. probatur. quẽ ſequitur Henri. Botteus in tract. de Syno. Epiſ. par. 2. nu. 59. uerſ. qualiter autem. & id etiam ante eum dixit Bar. in l. quæſi-

10 tum. nu. 6. ff. de re iud. Nã in cauſis ſummarijs † quæſtio decidenda eſt iuramento: ita concludunt ſcribẽtes per l. theſaurus. ff. ad exhibend.

11 Iſtud intelliges, ut procedat, † niſi aliàs perſona ſit ſuſpecta, cui deferendum eſt iuramentum, ſecundũ Bal. in l. cũ qui. nu. 7. in ult. no. C. de procur. etenim ſi ſuſpecta eſſet eius iur̃o nõ eſt adhibenda fides, arg. l. nõ oẽs. §. à barbaris. ff. de re mili. ita tradit Rip. in tra.

de peſte

Digitized by Google

de peſte. titu.de remed. ad curan.peſtem.col.26.poſt verſ.tertio caſu.ibi, & bene facit.

12 Amplius infirmitas † probatur per medicorum teſtificationem: vt notat Bar.in l.quæſitum. nu.6.verſi. ſed qualiter.ff.de re iudic.& in l.contumacia.§.pęnā. ff.eod.tit.per contex.in l.ſemel. C.de re milit. lib.12. quem ſequitur Abb. in c. tenor. ſub nu.2.in 2.not.de ſenten.& re iudic. idem voluit Aff.in conſtit. Neap. incip.de lit.citat.nu.27.lib.1.rub.96.

13 Probatur præterea infirmitas † per aſpectū corporis,iuxta ſnīam Bar.in l.1.nu.5.C.de mendic.valid.li. 11.& in d.l.quæſitū.in fi.ff.de re iudi. cuius authoritati innititur Abb.in d.c.tenor.eo.nu.2.de ſent.& re iudic.veluti qa facies eius extenuata ſit,quaſi hominis ſurgentis ab infirmitate: vt ait ibid. Bar.in d.l. quæſitum.arg.l.minor 25.annor.ex aſpectu.ff.de minor.

14 Hinc ſequitur, vt teſtis depones † ſuper infirmitate dicat in cauſa ſcientię,ſcio,quia vidi,optimè probat, vt colligere eſt ex Bart.in d.l.1.nu.5.verſ. rectè ergo. C.de mendican.vali.lib.12.

15 Poſtremò poterit infirmitas † probari per teſtes, & domeſticos. argu.l.conſenſu.C. de repud.& l.de ſubmerſis. C.de naufrag. lib.11. vt docet idem met Bart. in d.l.quæſitum.in fi.ff.de re iudic.vt cum refert & ſequitur Gabr.in ſuarum commun.concl.lib.1.de teſti. concl.10.nu.36.verſ. tertio infertur. his etiam modis infirmitatem poſſe probari ſenſit Card. Alexan.in c. placuit.18.diſtin.vt eum refert & ſequitur Henr.Botteus in tract.de Syno.epiſcop.par.2.nu.59.verſ.qualiter autem probetur infirmitas.

16 Verū poterit ne infirmitas probari, † ſi notarius in inſtr̃o teſtamenti,vt moris eſt,dixerit, ſanus mente,licet corpore languens? R̃ndit Bal.in l.1. col.8.nu.19. verſ.modo ſequitur alia quæſt.C.de confeſſ. non probari.quem refert & ſequitur Ang.in tract. de teſta.in gl.3.incip.ſanus per Dei gratiam. nu.10.in fi.

CONCLVSIO DCCCXCVIII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probanda ſit ingratitudo.

SVMMARIVM.

1 *Ingratitudo probanda eſt ab eo, qui eam allegat, cum non præſumatur, niſi probetur.*
2 *Qui dicit probare debet.*
3 *Fallentiam probari debet, qui in ea ſe fundat.*
4 *L.liberi.C.de inoff.teſta.corrigi per l.omnimodo.C.eod.tit. & nu.5.& 6 vbi plura de hoc.*
5 *Intellectus l.liberi.C.de inoff.teſta.ſecundum Fulgo. Contrarium ſecundum Paul.Caſtr.nu.6.*
7 *Ingratitudinis cauſam hæres hodie tenetur probare.*
8 *Ingratitudinem non probari per ſimplicem patris aſſertionem.contr.vt credatur patris aſſertioni.nu.9.*
10 *Ingratitudinem non ſolum debet hæres probare,ſed etiam locum & tempus commiſſæ ingratitudinis, quamuis id non teneatur teſtator exprimere.*
11 *Ingratitudine probata per hæredem filius non poteſt teſtamentum impugnare,nec legitimam petere.*
12 *Ingratitudinem allegans, donator non debet eam probare,dicendo eum non adimpleuiſſe conuenta.*
13 *Debitor tenetur probare ſe ſoluiſſe debitum canonem,alioquin cadit a iure ſuo.*
14 *Obligatus ad dandū aliquid vel faciendū , tenet̃ probare ſe dediſſe vel feciſſe id,ad q̃ tenebatur,& qua ratione.*
15 *Negatiua non coarctata loco & tempore, no p̃ōt probari.*
16 *Ingratitudo in iudicio, & ipſi iudici probanda eſt.*
17 *Ingratitudinis probatio quando dicatur facta iudicialiter.*
18 *Ingratitudo plenè probāda eſt ab eo, qui debet eā probare.*
19 *Ingratitudinem probandi cauſa non eſt deferendū iuramentum in ſupplementum probationis.*
20 *Iuramentum non admittitur in probationis ſupplementum,vbicunque plena requiritur probatio.*
21 *Probatio plena illa dicitur,quæ fit per duos teſtes.*
22 *Iuramentum neceſſarium in probationis defectum non defertur,vbi lex indubitatam & ſufficientem probationem requirit.*
23 *Ingratitudo plenè non probatur per vnum teſtem iuncta fama,& cur.*
24 *Ingratitudo non probatur per teſtes infames.*
25 *Ingratitudo probatur per teſtem infamem,qui habeat cōteſtem multum notæ & ſpectatæ fidei.*
26 *Ingratitudinem non probari per teſtem̃ deponentem de facto,ex quo oritur ingratitudo; & alium de confeſſione ingratitudinis facta per donatarium.*
27 *Ingratitudo donatarij duobus probatur teſtibus.*
28 *Ingratitudo feudatarij,quinque teſtibus probatur.*
29 *Ingratitudo in cauſa ciuili an probetur per probationes factas in cauſa criminali remiſſiue.*

1 Ingratitudo non præſumitur, † niſi probetur; ideo eā allegans debet probare: ita cautum eſt in contex.l. omnimodo. C.de inoffi.teſta.& in §.cauſas.in auth.vt cum.de appell.cognoſ. & in l.vlt. C.de ſecun. nupt. & in auth. hæres.C.eod.tit.idē colligit̃ ex l.1.C.ſi ſeruus extero. & ex l.merito. ff pro ſocio. hoc & cōprobat̃ ex eo,

2 qa qui dicit † probare dēt, l.ei qui. ff.de prob.l.actor. C.eo.tum ēt,qa ingratitudo eſt cauſa,cui cōtra regulas iuris liceat reuocare donationē perfectam, ergo

3 actor, qui ſe fundat in fallentia, † debet ipſe eā probare & iuſtificare fallentiam, iuxta ſnīam Bal. in l.ſi tutor.in fi.C.de ſeru.pigno.dat.manumiſſ.& in c.1.ſub nu.2.de alien.iud.mut.cauſ.fact.& Dec.in conſ.284. viſo puncto. in prin. ita tradit Ripa in l. vlt.q.55.nu. 185.C.de reuoc.donat.& per d.l.omnimodo. Iaſ.ibi.

4 nu.1.inquit corrigi.l.liberi. † C.eo. tit. de inoff.teſta. ex qua lege colligebatur liberos à patre exhæredatos præſumi ingratos, niſi probauerint ſe gratos: q̃ vt diximus hodie,ſecus eſt.p d.l.omnimodo. vbi ſancitum eſt, hæredem ſcriptum teneri probare ingratitudinem filij exhæredati : vt idem Iaſ. tenuit in d.l. omnimodo.nu.7.ſic quoque docent Bar. & Bal.in d. l.liberi.& in d.l.omnimodo.nu.2.

Quanquam, ut id quaſi præteriens attingam, q̃ p-

5 tinet ad illud, q̃ diximus, d.l. liberi. † corrigi per d.l. omnimodo. Fulgo.in d.l.omnimodo.nu.1.verſ.ſi qs tñ dicit poſſe ſubtiliter teneri, q̃ illa lex loquatur,qñ agitur ad ſupplementum, & ſic qñ eſt relictum ipſis filijs,per quod præſumitur eos eſſe gratos. tunc enim ſecundum ipſum onus probandi ingratitudinem incumbet hæredi ſcripto,ſed ſi pater exhæredat filium, & nihil ipſi relinquat, tunc cenſet idem Fulg. d.l.liberi.non eſſe correctam,per d.l.omnimodo.& ſic hęredem patris non habere probare ingratitudinē , ſed filio ſpectare onus probandi ſe fuiſſe gratum.

6 Hanc verò Fulg. ſubtilem † conſiderationē Paul. Caſt.ibid.poſt nu.4. verſ.idē. reijcit. cui ſe ſubſcripſit Iaſ.ibi ſub nu.1.traditq; Caſt.d.l.liberi.remanere penitus correctam, quantum ad probationē ingratitudinis, ſcilicet vt hæres ſcriptus teneatur adhuc probare filios fuiſſe ingratos,licet fateatur,quod quantum ad modum rumpendi teſtamentum,ſi nihil relictum ſit,iura vetera ſint incorrecta,& detur querela,& cōtra tabulas,& ius dicendi nullum.

Verùm quicqd dixerint hi iuris interpretes, oīno

7 iura vetera hodie ſunt correcta , vt hæres teneat̃ † p-bare cauſam ingratitudinis inſertam in ipſo teſtō: ita ſancitū eſt à Iuſtin.in l.ſi quis filium.ibi,& ſi non hæres apertiſſimis probationibus oſtenderit ingratū. C. de inoffi.teſta.& in §.aliud quoq; capitulum. ibi,niſi forſan probabunt ingrati,& in §.hinc igitur.ibi,monſtrauerint.in auth.vt cū de appel.cognoſ.& in hac p-manet ſnīa Caſtr. loco ſuperius allato. & Iaſ. in d.l. omnimodo.num.1.in fi.C. eod.de inoffic.teſta.& in d.l.vlt.

Digitized by Google

d.l.vlt.in prin.ibi,& reuera,hoc fuerit reuelatum, vt ibid.exponit gl.in fi.C.de ſecun.nup.& in cõſ.23.teſtator habens.col.2.ſub nu.2.vol.1. vt & aſſeruit Bal. in conſ.2 3.filiafamilias.in prin.volum. 2. nec latuit Alex.in auth.non licet nu.1.C.de lib.pręter.vt etiam cautum eſt à Pariſ.in conſ.1.viſa facti narratione.nu. 136.verſ.non obſtant ea.vol. 1.

Nõ enim filij ingratitudo,vt ad ingratitudines ve-
8 niamus,probatur†ex ſimplici patris aſſertione,ſed vt diximus,,ab hřde probãda eſt,vt fuit reſponsũ à Bal. in conſ.89.proponitur,ꝙ Cuciarellus.nu.5. & ad idẽ conſuluit Iaſ.in d.conſ.23.col.2.nu.2.ver. an ſi aliter. vol.1.eõd.ſequitur Duran.in tract. de arte teſtan. tit. 3.de lib.inſti.vel exhæred.caut. 11.nu. 2.quo in loco patri cõſulit quoad hoc,vt ſuæ aſſertioni fides habeaẽ
9 †ad filij ingrati vitium animi probandum, vt viuens pater examinandos curet teſtes ſuper cauſis ingratitudinis ad futuram rei memoriam filio citato,ꝙ fieri poteſt per doctrinam Bart. in l. lege Aquil. ff. ad leg. Aquil.& in auth.ſi quis.C.de teſtib.ita rñdit Alex.in conſ.203.ſuper themate,& dubijs.col.2.nu.7.lib.2.
10 Iſtud ampliabis,vt licet teſtator†exhæredans filios non teneatur exprimere locum,& tempus commiſſæ in gratitudinis,vel delicti per filium, cum iſtud nullo iure cautum reperiatur:tamen hæres debet nedũ probare ingratitudinem,verum etiam locum, & tempus patratæ ingratitudinis : alioquin filius obtinebit in querela inofficioſi teſtamenti, quã proponere debet intra quinquennium poſt aditam hæreditatẽ: ſic ſenſit idẽ Bal.in d.conſ.89.in fi.vol.5. ad quod nonnulla adducit Alex.in d.conſ.203.nu.9. lib. 2. vt & placuit Soc.ſen.in conſ. 105. viſo proceſſu in cauſa querelæ. in fi.vol.3.quod & probauit Iaſ.in auth.nõ licet. col. 4.nu.12.verſ.adde etiam.C.de liber.prçter.quam ſententiam multis quoq; confirmat Rip.in l.vlt.q. 60.nu. 200.C.de reuoc. donat.
11 Quæ ingratitudo ſi per hæredem † fuerit probata, filius non poteſt teſtamentum impugnare, nec ẽt legitimã petere,vt voluit Bal.in d.cõſ. 353.verſi.cõcludo ergo.vol.2.cui accedit Duran.in d.caut. 11.in fin.
12 Concluſionẽ ipſam limitabis†dum dicebamus ingratitudinem ipſam ab eo debere probari,qui eã allegat,vt non procedat in donante, q donatarij ingratitudinem allegat,dicendo eum non adimpleuiſſe cõtenta. nã tunc ingratitudinem ꝑpſam non dẽt probare,ita reſpondit Corn.in cõſ.101.viſis act.lib. 3.quem ſequitur idemmet Rip.in d.l.vlt.q.55.nu.187. verſ.in contrariũ facit.C.de reuoc.don.hoc idẽ optimẽ confirmat Accurſ.in l.2.in verb.repellere.ver.itẽ quis ꝑbabit.C.de iure emphyt. quo in loco aſſeruit debito-
13 rem teneri†probare ſe diſſoluiſſe debitũ canonẽ,alioquin cadit à iure ſuo vbi ẽt Cyn.col.4.q.5.nu.6 no.ꝙ
14 obligatus ad dandum aliquid,† vel faciendũ tenetur probare ſe dediſſe,vel feciſſe id, ad ꝙ tenebatur. quia aduerſarius hẽt intentionem fundatam, eo quod ipſum debitorem habet obligatum.idem probat Bar.in l.in illa.la 1.col.1.nu.4.ver.& hæc lex. vbi cæteri ſcribentes.ff.de verb.obl.nam cũ negatiua illa, nõ adim-
15 pleuiſſe,non ſit arctata loco,†vel tpe,videtur,quod ꝑ naturam nequeat probari.l.actor.C.de prob.c.bonæ. de poſtul.prælato.c cũ eccleſia ſutrina.de cauſa poſſ. & propr.cum multis alijs deductis ad hoc ab eo.Rip. loco ſuperius allato.vbi latè contraria refutat.
16 Eandẽ concluſionem intelliges,vt ei, † cuius erunt partes ingratitudinem ꝑbandi, ſit ipſa probãda in iudicio,& ipſi iudici:ita ꝑbat cõtex.in d.l.vlt. in verbo. in iudiciũ.vbi Bal.nu.2.C. de reuoc.don.& in l.quingenta.ff.de prob.& in l.1.C.de cõd.ob turp. cau. cum alijs ad hoc adductis à Rip.vbi ſup.in q.56.num. 188.
17 Tunc verò probatio hæc†ipſi iudici facta dicetur, ſiue fiat ipſo pręſente,vel abſente,dũmodo fiat notario actorũ mãdato iudicis:vt tradit Inn.in c. quſi.contra.nu.1.ver.itẽ receptio teſtium.vbi Abb.col. 18.nu. 31.verſ.2.not.ꝙ receptio teſtiũ.& ibid.alij de probat.
18 Præterea eadẽ tibi intelligẽda eſt,vt debens†ingratitudinẽ probare,illam plenè, & dilucidis argumẽtis debeat probare:ſic ſtatuit Imp.in d.l.vlt.ibi, dilucidis argumentis,vbi ẽt Bal.nu.2.& Rip.q.57.nu.189.C.de reuoc.don.& in d.l.vlt.ibi. liqdis,& indubitatis ꝑbationib.de ingratitudine cõuicti fuerint.C.de ſec.nup.
19 Hinc præterea fit,† vt ad illã probandã non ſit deferendum iuramentum in ſupplementum probationis,vt voluit Bal.in l.vlt. per illum text.C.de ſecund. nup.quem ſequũtur Fran.Cur.& Iac.Pet.Ptolomeus. in l.admonendi.ille nu.210.verſ. decimoſexto fallit. hic nu.35.verſ.nono fallit.ff.de iureiur.
20 Huius pronunciati ratio eſt,†nam vbi requiriẽ plena probatio, ibi non admittitur iuramentum in probationis ſupplementum,authore gl. in clem. cõſtitutionem.in verb.fides.de elec. & in c.cupientes.§.ꝙ ſi per viginti.in verb.fidei.cod.tit.lib. 6. ad quod plura adducit Fel.in rubr.de prob.col.2.nu.4. cum ſeq. illa
21 namq; dř plena†probatio,quæ fit per duos teſtes, teſte Bal.in l.per hanc.poſt nu.1.circa fi.C. de temp. & repar.appel.Nec etiã vbi lex requirit indubitatã probationem,defertur iuramentum neceſſarium in probationis defectũ:vt voluit Bald.in l.vnica. col.2.in 3. oppoſ.nu.6.C.de ijs quæ pœnæ nomi.& in l. vlt.nu. 1. per illum tex.ibi,luce clarior.C.ſi minor ſe maior.dixer.atq; Barb.in c.prudentiam.§.ſexta.col.3. de offic.
22 deleg.vbi idem dicit, † vbi lex requirit ſufficientẽ ꝑbationem. hoc idẽ multis medijs ipſemet Rip. comprobat in d.l.vlt.q.57.nu. 189. verſ. & ego iſtud comprobo.cum multis ſeq.C.de reuoc.donat.
23 Præterea,ex eadẽ intelligentia conſequitur,†vt per vnum teſtem iuncta fama publica,non dicatur plenè probata ingratitudo.probatio etenim famę cum vno teſte nõ facit apertiſſimam probationem: vt teſtatur gl.in l.non eſt veriſimile.in verb.præſumptioni.ff. de eo,quòd met.cauſ.ſic ſenſit,& Spec.in §.fama.col. 2. nu.4.uerſ.quid ſi agenti.de notor.crim.ita cenſuit, & Arch.in c.ſi teſtes.§.itẽ ſæpè.4.q.3. quod etiam cõfirmauit Abb.in c.cum dilectus.col.15. nu. 42. uerſ.aduerte.primo ſenſit dom.Ant.de ord. cognit. eiuſdem fuit ſententiæ Imol.in c.2.col.9. de conſtit. Neq; deceſſit ab iſtorum ſentẽtia Fel. in d.rub.de prob. col.3. poſt nu.5.uerſ.an autem.Nec ſufficit probatio per famam,ubi requiritur certa probatio,teſte Abb.in c.in præſentia.ſub nu.5.de ſponſal.
24 Quinetiam ex eadẽ intelligẽtia efficitur,† ut teſtes infames infamia facti, q aliàs in cauſis ciuilibus ipſo iure non repellunẽ à teſtimonio:ſm glo.& ibi latè recentiores in l.cũctos populos.C. de ſumma Trinit. & fid.cath. & in c. teſtimonium, de teſtib.in probanda ingratitudine ſint ipſo iure repellẽdi, cùm non dicaẽ apertiſſima probatio,quæ fit per tales teſtes, ut habemus ex c.1.in uerb.integræ opinionis. quot teſtes ſint neceſ.ad probãd.ingrat.in uſib.feud.& ibi notat.Bal. ubi ẽt Affl.nu.4.cum ſeq.quem contex.ad hoc ſingulãrẽ putat Rom. in ſing. 469. dubitatio eſt magna. & Soc.in reg.513.teſtis infamis infamia facti.in 3. fallẽ. atq; Iaſ.in d.l.cunctos populos.in utraq; lectura. in 1. col. 14.poſt.n.67.ſub uerſ.ſecũdus caſus eſt de infame ibi,fallit,quoad ꝑbandã ngratitudinẽ.in 2.lect. col. 11.poſt nu.51.uerſ.item,ꝙ dictũ eſt infames.C.de ſũma Trin.& fid.cath.& repet.l.admonẽdi.col. 93. nu. 287.uer.cõfirmo.nã licet teſtes infames. ff.de iureiur. Crot.quoq; in tract. de teſt. in 4.par.prin.q. 12.nu.65. uerſ. ſecundo fallit. Quanquã id dubitabile uideatur Ripæ in d.l.ult.q.58.poſt.n.197.in fi.C.de reuoc.don.
25 Iſtud tñ limitandũ eſt, vt nõ procedat, † ſi teſtis infamis infamia facti haberet conteſtẽ, qui eſſet multũ notæ,& ſpectatæ fidei,& famæ,eo enim in caſu in nihilo eius fidei detrahitur: nam integritas conteſtis ſupplet eius defectum:vt ait Crot.in d.tract.de teſtib. 4.par.quæſt.12.nu.68.vbi citat Bal. & Ang.in l.ſi quis

ex ar-

ex argentarijs.§.cogentur.ff.de eden.per illum tex.&
Bal.in l.1.col.1.C.de teſta.atq; Sal.in l.in bonę fidei.
C.de reb.cred.ad idem reſpondit Rom. in conſ.290.
in caſu propoſitæ cõſultationis.col.3. poſt nu.7.verſ.
nec refragatur. & in conſ.451. quædam mulier. nu.5.
& in conſ.481. in caſu propoſitæ conſultationis.in fi.
vbi Mandoſ. in addit.ad eund.qui plurimos ad idem
allegat.

26 Amplius fit, ꝙ ſi vnus teſtis † deponeret de facto,
ex quo orit̃ ingratitudo, alius de cõfeſſione ingratitu
dinis facta per donatariũ, non diceretur probatũ in-
grati animi vitiũ, cùm talis nõ ſit plena & aperta ꝓ-
batio: ſi credimus ſic atteſtãti Bal. in l.ſi ex cautione.
in fi.C.de non num.pecu. vt & reſpondit Cot.in cõſ.
58.in hac.col.3.li.3. ſicq; traddidit Abb. in c.cũ cau-
ſam.col.3.poſt nu.2.verſ. in ſecundo caſu.de probat.

27 Sed opportunè dubitari contingit, † quot teſtes re-
quirantur in probanda ingratitudine. Et quidem ꝙ
pertinet ad ingratitudinem donatarij probandã, duo
ſatis eſſe videntur: cùm in ore duorum vel trium ſtet
omne verbum.c.nouit.de iud.l.ubi numerus.ff.de te-
ſtib.& c.in omni negocio. eo.tit. quod latius exami-
nat idem Ripa vbi ſupra in q.58.nu.197.

28 Ad ingratitudinem verò feudatarii † probandam
requiruntur quinque: vt ſancitũ eſt in c.1. & ibi Affli.
nu.1.& 4.quot teſtes ſint neceſſ.ad proban. feu.ingra
tit.in vſib.feud.quę conſtitutio * communiter habet̃
pro lege: vt ad idem reſpondit Bert.in conſ.53.ſcio,
quod quicquid. col.2.nu.7. verſ. quo verò ad præten-
ſam ingratitudinem. vol.1.idem voluit Zaſ. in tract.
de feud.part.10.de feud.amiſſ. col.vlt.nu.123.verſ.2.
quòd ad probandam ingratitudinem.

29 Nec extra rem hic ſolet quæri, † an probationes fa
ctæ contra ingratum in cauſa criminali probent in-
gratitudinem in cauſa ciuili. Ad hãc dubitationem,
ne pluribus te morer, tibi videndus erit Bart. egregiè
id examinans, in l.is apud quem. col.2.num.12. 20.&
21.C de edend.& in l.2.§.hoc edicto.col.3.nu.5.verſ.
quæro, vtrum probationes.ff.vi bonor.rapto.

CONCLVSIO DCCCXCIX.

ARGVMENTVM.

Ex quibus coniecturis quis inimicus probetur & præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Inimicus non præſumitur, niſi probetur.*
2 *Inimicitia in facto conſiſtit.*
3 *Inimicitia eſt contra ius naturale.*
4 *Inimicitia per coniecturas probatur.*
5 *Animus niſi per coniecturas probatur.*
6 *Inimicus præſumitur, qui mouet quæſtionẽ alicui ſtatus.*
7 *Inimicus præſumitur, qui mouet alicui quæſtionem de omnibus bonis, aut de maiori parte bonorum.*
8 *Bona temporalia hominis vita dicuntur.*
9 *Inimicus præſumitur, qui mouet alicui quæſtionem de magna pecuniarum quantitate.*
10 *Cauſa magna ciuilis comparatur criminali.*
11 *Inimicus præſumitur ex ſpoliatione vnius magnæ rei.*
12 *Inimicus præſumitur, occidens conſanguineum meum.*
13 *Inimicus præſumit̃, parans inſidias vitæ alicuius, & cur.*
14 *Inimicitia præſumitur ex ſolis minis de occidendo, præſertim cùm is, qui minatur, potens eſt ad exequendum minas, et nu.15.*
16 *Inimicus præſumitur ex eo, quod quis aliquem accuſauit de crimine capitali.*
17 *Inimicus præſumitur, qui deponit contra aliquem in crimine capitali.*
18 *Inimicus præſumit̃ lædens aliquem in perſona uel in rebus.*
19 *Inimicus præſumitur ex vulnere alicui illato in facie.*
20 *Inimicus præſumitur, detinens alterius vxorem marito inuito, vel etiam terram.*
21 *Inimicus præſumitur, detinens ſorores vel fœminas nobis coniunctas, nobis inuitis.*
22 *Inimicus præſumitur, detinens aliũ in carcere, vel in vinculis iniuſte.*
23 *Inimicitia durare præſumitur, niſi contrarium probetur.*
24 *Inimicitia præſumitur ex verbis iniurioſis.*
25 *Inimicitia an præſumatur ex verbis iniurioſis, iudicis arbitrio relinquitur.*
26 *Inimicus præſumitur ex lite.*
27 *Lis debet eſſe criminalis, vt repellat teſtem à teſtificando.*
28 *Inimicus præſumitur ex frequenti abitione cum inimico. Quod intellige, vt nu.29. & 30.*
31 *Inimicus præſumitur ex familiaritate vel affinitate inimici mei.*
32 *Inimicus præſumitur, qui noceret ſi poſſet.*
33 *Inimicus præſumitur, qui mihi non loquitur, cum ſolitus eſſet, vt nu.34.*
35 *Inimicus præſumitur ex parentela & confœderatione inimici mei.*
36 *Inimicus non præſumitur, qui coactè coniunxit ſe cum inimico meo.*
37 *Quæ fiunt contra voluntatem facientis, ipſi facienti non imputantur.*
38 *Inimicus præſumitur, qui è domo fuit expulſus.*
39 *Inimicus præſumitur, qui inimicus eſt fratris mei, vel ſocij, aut affinis.*
40 *Inimicus pręſumitur quis, ſi dixerit non diligo talem.*
41 *Inimicus pręſumitur, qui de eo malam famam ſeminat.*
42 *Inimicus pręſumitur ex denegatione actus humanitatis ſolitos exercere cum æqualibus.*
43 *Inimicus pręſumitur, qui Prælato ſuo non paret.*
44 *Iudicis arbitrio relinquitur, quę cã inimicitię ſatis ſit ad qui repellendum a teſtimonio dicendo contra aliquem.*

1 Inimicum non pręſumi, † niſi probetur,
colligere eſt ex eo, ꝙ ſtatuit
Imper. Iuſtin. in auth. de teſtib. §. ſi quis verò dicat
odioſum.colla.7. dum inquit, ſi quis verò dicat odio
ſum præſentem ad teſtimonium ſibi conſtitutum, &
approbauerit ſtatim, quõ criminalis inter eos lis mo-
uetur: & quæ ſequuntur. ad idem con tex. eſt inſignis
in l.in ratione.§.cum quidam.ff.ad l.Falc. Nam cùm
2 inimicitia † in facto conſiſtat, non pręſumit̃, niſi pro-
betur: l.vnica. C.de mand. Princip.c.cum in iure. de
offic. deleg.& ca. Raynutius.de teſtam. ita reſpondit
3 Crau.in conſ. 8.nu.8. tum etiam † quia omnis inimi-
citia eſt cõtra ius naturale, l.vt vim.ff. de iuſti. & iur.
ita docet Bal.in c. conſtitutus.in fin.de reſcrip.
Cùm igitur conſtet inimicũ non pręſumi, niſi ꝓbe
tur, doceamus qua ratione is, cuius erũt partes id oſtẽ
4 dendi probare poſſit. Is verò per coniecturas † poterit
probare: vt ait Bald.in conſ.41.præmittendum eſt ad
euidẽtiam ꝙ conditionũ.nu.4.vol.5. nam cùm ami-
citia & inimicitia orian̄t ex affectione animi, & ani-
5 mus † niſi per coniecturas poſſit probari, vt in c. 2.de
renunc.lib.6.& l.dolũ.C.de dolo.conſequitur, vt ini-
micitia niſi ex coniecturis queat demonſtrari: ita do-
cet Abb.in c.repellantur. nu.2.in 1.not.de accuſa.
Ad hanc ergo probandã plures à noſtris tradũtur
cõiecturæ & pręſumptiones. Ex his illa eſt, ſi qs alte-
6 ri moueat † qõnem ſtatus, aſſerens eum eſſe libertũ,
non ingenuum natum, aut eſſe ſeruum, iuxta cõtext.
in §.item is.Inſti.de excuſ.tut.iuncta ibid. gl.in verb.
pupillorum.ex hoc enim pęrſumitur, quem inimicũ
eſſe alicui, ita docuit Accur.in §. inimicitiæ. in verb.
ſi capitales.Inſtit.de excuſ.tut. arg.tex in c.frequens.
de reſt.ſpol. eandem traditionem idem met cõfirma
uit Accur. in d. §.ſi qs vero in verb. qõnes in auth.de
teſt.& gl.in c.cũ oporteat.in uerb.inimicos de accuſ.

cui ſententiæ accedit Bal.in l. athletæ.§. dant remiſſionem.in 4.not.ff.eo.de exc.tut. ita tradit & Abb.in c.1.col.3.nu.3.ver.quid enim.de iudic.vt voluit Ale. in conſ.99.in cauſa inquiſitionis. col.1.ſub nu.1.verſ. conſtat autem.lib.1.& Marſ.in conſ.3.nu.11.

7 Probatur item capitalis inimicitia ex eo, ꝙ quis mouit quæſtionem alicui de omnibus bonis aut de maiori bonorum parte:ita tradidere ſupra relati ſcribentes.ſic placuit Bar.in l.3.§.vlt.nu.4.ff.de adimen. leg.& Bal.in l.parentes.col.2. poſt nu.1.verſ.itẽ vaſalli.ibi, aut cauſa ciuilis & ardua. C. de teſtib. idẽ cenſuit Fel.in c.quoties. col.2.nu.5.verſ. & conſidera.de teſtib.ꝙ multo magis procedit, quando quis, aut oĩa bona alicuius,aut maiorem partem retinet: ita Fely. loco ſuperius adducto,& Gram.in deciſ.86.nu.11.

Cuius cauſæ ratio nõ eſt difficilis: nam ex ablatione vel retẽtione,aut omnium, aut maioris partis bonorum,vita non mediocriter læditur, quam ſine alimentis tranſigere non poſſumus: bona enim tempo-
8 ralia,† vita hominis dicuntur, l. aduocati. iuncta ibi gl.C.de aduoc.diuer.iud,idem dicit Bald. in l.in tuis. C.de oper.liberto.& in l.2.col.1.nu.4.C. de conſtitu. pecu.idem tradit Marſ.in d.l.1.§.prętetea.num.42.in fi.ff.de quæſt. vbi de hac re multa.

9 Idem ſentiendum eſt, † cùm quæſtio de magna pecuniarum quantitate:vt voluit Bart.in l.3.nu. 2.verſ. item intellige. ff. de teſtib. huc pertinet quod ſcripſit Bal.in d.l.parẽtes loco.nuper adducto.C.eo.de teſtib.
10 vbi cauſam ciuilem † magnam æquiparat cauſæ criminali,quos ſequitur Marſ. in l.1.§. præterea. nu.54. ff.de quæſtio.

11 Quod idem dicendum eſt de ſpoliatione † aut perditione vnius magnæ rei tantum:hinc enim naſcitur & probari poteſt inimicitia capitalis,c.item cũ quis. de reſtit.ſpolia.facit.c.accedens.vt lit.non conteſt.vt id nominatim tenet Io.Anan.in c.cum oporteat.nu. 6.de accuſatio.

12 Præterea, probatur † etiam capitalis inimicitia ex eo, quòd quis occiderit conſanguineum meum: ſic docuit Bar.in d.l. 3.§.vlt. nu.3. ff.de adimen. leg.quẽ ſequitur Marſ.in d.l. 1. §.præterea. poſt nu.54.verſ.& dicit etiam.per l.lex Cornelia.ff.de iniur.

13 Is quoque præſumitur inimicus capitalis,† qui vitæ eius inſidias parauit ,contra quem is , qui parauit, vult teſtificari:vt author eſt gl.in §.inimicitię.in ver. ſi capitales. Inſtit.de excuſ.tut. nam quemadmodum ei voluit auferre vitam , ſic etiam contra eum teſtificãdo,vellet ei auferre famam, proprerea tales inimici merito à teſtimonio dicendo repelluntur.

14 Oritur inſuper capitalis inimicitia † ex ſolis minis de occidendo,ut placuit Accur.in l.licet.in verb.capitales.ff. de recept. arbit. ad idem reſpondit Ang.in conſ.261.incip.ponderandum.eundem Accur.ſequitur Alex. in conſ. 14. ponderatis narratis. col.2.nu.4. verſ.& apparet.lib.3.quo in loco refert Bal.ita ſentiẽtem in l.metum.C.de eo,quod met.cau. quorum ſententię ſe ſubſcripſit Abb.in c.repellantur.nu.4.de accuſa.ſic ſenſit & Card.in c.cũ oporteat. eo.tit. de accuſ.iſtis accedit Marſ. in d.l. 1.§.præterea. poſt nu.54. verſ. & ſubdit.ff.de quæſt. quod nec latuit Albam in conſ.72.nu.12.

15 Quod præſertim tunc procedit , † qñ is qui minatur,aut potens eſt ad id faciẽdum, quod minatur, aut eſt ſolitus minas ſuas executioni mãdare,iux.ea,quę notata ſunt à ſcribentib.in ſimili.in l. 1. C.vnde vi.& in l.vt vim.ff.de iuſt.& iur.vt declarat Io.Anan.in d. c.cum oporteat.nu.7.de accuſa.ex ſententia Bal.in d. l.metum.C.de eo,quod met. cauſ.

16 Præſumitur & inimicus † capitalis ex eo,ꝙ quis accuſauit aliquem de cã capitali, veluti de homicidio, crimine læſæ maieſtatis,rapina,crimine nefando veneris ꝑpoſteræ , adulterio , ſiue quolibet alio delicto ex quo naſcit infamia, ꝙ ſi fuiſſet probatũ , impoſita fuiſſet pœna mortis, abſciſſionis mẽbri, aut publicationis omniũ,vel maioris partis bonorum, aut exilij: ita mihi probant Accurſ. in d.l. licet.in verb. capitales.ff.de recep.arbit.& in d.§.inimicitiæ.in verb.ſi capitales.Inſtit.de excuſ.tut.Bar.in d.l.3.§. vlt.n.4.ff.de adim.leg.& in l.1. ff.de his quib. vt indig. & in l.3.in prin.ff.de teſtib. Abb.in d.c.accedẽs. vt lit. nõ cõteſt. Gram.in cõſ.46.nu.3.& ſeq.Marſ.in d.l.1.§.præterea. poſt d. nu.54. verſ.itẽ inimicus capitalis. ff.de quæſt. & * communiter Doct.in l.liberi.C.de inoffi.teſtam.

17 Iſtud amplia,vt verum ſit, † ẽt ſi non accuſauit,de poſuerit tñ contra eum in crimine capitali:vt docuit Bart.in auth.ſi dicat. aliàs incipit. ſi teſtis productus. nu.10.C.de teſtib. & in d.l.3.nu.2. & ibid.gl. in verb. inimicus.ff.eo.tit. vt ẽt ſenſit Spec.in eo. tit.de teſtib. §.1.in prin. eandem ſequutus eſt ſententiam Abb. in c.cum P. in fi.& ibid. Io.Anan. de accuſat.ab eadem ſtetit ſententia Marſ.in conſ.31.bonorum omnium. col.6.nu.17.verſ.item alia ratione. quem ſequitur referendo Gramm.in d. conſ.46.nu.4. & ſeq.vt placuit & Crau.in conſ.36.num.3.

18 Potiſſima quoq; erit illa probatio † inimicitiæ capitalis,ſi probabitur quem læſiſſe aliũ in perſona,uel in rebus: de rebus ſupra à nobis dictũ eſt. de perſona id aſſerit Bal.in l.in his. §.nam is in licinnia. ibi,quia ſtatim ꝙ quis. ff.ſolu.matr. quem referendo ſequitur Marſ. in d.§. præterea. poſt nu.54. verſ. item oritur.il 2.Quæ pręſumptio tunc in primis habet locum,cùm inhoneſto modo aliquis corporalem iniuriam pertulit,ut ſi cui pugnus, vel alapa ſit inflicta, aut fuſtibus pulſatus , aut canna,quod genus magnam opinione hominum affert infamiam,& dedecus, per context. ſing.in §.2.Inſtit.de iniur.ibi, cùm quis pugno pulſatus,aut fuſtibus cæſus, vel etiã verberatus erit, & quæ ſequũtur.vt etiam docet copioſè Ant. Gomez. tom. 3.var.reſolut.c.6.nu.1.& ſeq.

19 Idem ſentiaſ† quoties alterum quis in facie vulnerauit , præſertim ſi turpis in vultu remaneat cicatrix: teſte Alex.in d.conſ.99.nu.1.lib.1.cui adhęret idemmet Marſ.in d.§. præterea.nu.55.verſ item inimicus.

Amplius magna capietur inimicitiæ capitalis prę
20 ſumptio, † ſi quis alterius vxorẽ detineat marito inuito reclamante , ac penitus repugnante : vt ſenſere Ant.de But.& Bal.in d.c.accedens.il 2.col. 2.nu. 1.vt lit.non cõteſt. quorum ſententiã probat idem Marſ. in d. §. præterea.ſub nu.54. verſ. in quo dicas. quibus in locis iidem addunt,idem intelligendum eſt de eo, qui terram alterius occupat ; quod intellige etiã per vim,vt villas,agros, prata, domos,& ſimilia,ex quorum fructibus commodum capiat.

21 Quod autem de vxore dictum eſt,† idem ẽt velim cenſeas de ſororibus ,'& aliis fœminis nobis coniunctis, quarum honor vel infamia nos plurimũ poteſt afficere , quarum pudicitia ſi ſolum fuerit attentata, nobis infertur iniuria,per context.in d.§. 2.Inſtitu.de iniur. ſiue quis matrẽfamilias, inquit Imperator, aut prætextatum , prætextatamùe fuerit affectatus , ſiue cuius pudicitia attentata eſſe dicetur: hæc ibi.conuenit cum hoc l. C. reſponſum in l. item apud Labeonem.§.ſi quis virgines.ff.eod.tit. quoniã ex his factis inhoneſtis & impudicis infamia generatur , & iniuria infertur,'& inde inimicitia inter viros honeſtos & probos naſcitur, l.1.cum ibi notatis.ff.de his, quib.vt indig.ut idem uoluit Accur. in l.ſororem.in verb.indignam.C.eo.tit.eiuſdem fuit ſententiæ Io. Anan.in d.c.cum oporteat.nu.6.de accuſ.

22 Vehemens quoque erit † capitalis inimicitiæ coniectura, ſi quis ex cã iniuſta eũ,qui modo cõtra ſe teſtificatur, detinuit aliquãdo in carceribus incluſum, uel in uinculis:ut ſcripſit Fel. in cap.repellantur.col. 1.num.3.uerſic.adde, quod ſi tenui, de accuſatio. cui accedit Gram.in d.conſ.46.nu.1.& 2.hæc autẽ inimi
23 citia durare præſumitur, † niſi contrariũ probetur teſte Bal.

ſte Bal.in l.non,ignorabit.nu.5.C.ad exhib.& in cõſ. 176.Cecilia receſſit.nu.3.vol.1. & Ancha. conſ.246. nu.4. quæ inimicitia tunc creſceret vehementius cõtra carcerantem, ſi in dicta carceratione fuiſſet carceratus torturæ ſuppoſitus,vt iidem admonent.

24 Quin etiã ex verbis iniurioſis † poterit præſumi capitalis inimicitia:iuxta ſenten. Bal.in c.veniens.in fi. per illum contex.de iureiu. ꝙ notatu eſſe dignum,cũ quilibet diceret contrariũ ,tradit Iaſ. in l. procuratorib.in fi.C.de procur. eandem Bal. doctrinam ſingularẽ vocat Marſ.in d.l.1.§.præterea. poſt nu.54.verſi. itẽ oritur.il 1.ff.de quæſt.vbi ita quandoque iudicatũ fuiſſe teſtatur.& in conſ.3.nu.12. eiuſdem fuit ſententiæ Gram. in conſ. 57.in cauſa mihi tranſmiſſa.nu.7. quod his exemplis planũ fit, vt ſi quis appellet virũ coniugatũ cornutum, ſiue vxorem eius meretricem: itẽ ſi quis virum honeſtum dixerit ebrium:monachũ apoſtatã à ſua religione nominauerit: presbyterum, ſimoniacũ nuncupauerit:aduocatũ,appellauerit impoſtorem:procuratorem,cauillatorẽ: iudicem acceptatorẽ perſonarum:tabellionem,falſariũ, mercatorẽ,monetariũ, ſeu pecunias tundentẽ, & his ſimilia. atque,vt vno verbo, dicam, verbũ iniurioſum dr,cũ ſiue in genere, ſiue in ſpecie delictum aliquod commiſſum,licet commiſſum non ſit, alicui obijcitur, vt obſeruauere Bar. Bal. & * communiter cæteri Doct. in l.3.ff.de libe. & poſthu.atque Faber. Aret.Ioan.de Plat.& alij,in d.§.2.Inſti.de iniurijs.

25 Verùm in hac re plurimum iudicantis † arbitriũ verſabitur,qui diligenter perſonas, inter quas conuitia ſunt prolata,perpendere debebit,pſonæ enim viles,& infames,quemadmodum nihil ferè de honore laborant: ita etiam ad perferendas iniurias facilè ſunt procliues, earumque facilimè obliuiſcuntur, & mox in gratiam redeunt:quod vilibus fœminis ſolet ſæpiſſimè contingere. Nobiles autem, & ingenui nõ ſunt ita iudicandi, ac inter eos verè dixeris, ob conuitia oriri capitales inimicitias: ita cenſuit Fran.Peg.in ſchol.in director.inquiſ 3.par. ſchol. 123.in q.57.col. 4. verſ. ſed in hoc.

Quo in loco & illud ſubiungit, plurimum etiam eſſe conſiderandum prouinciarum,& ciuitatum cõſuetudinem. ſunt enim quædam iniuriæ in vna ciuitate, vel prouincia, quæ in alia pro conuitijs non ſoleant accipi.

Veruntamen hæ coniecturæ locum habent in inimico capitali. ad probandum autem quem inimicũ non capitalem,multæ aliæ nobis ſuppetunt præſum-

26 ptiones,quarum prima eſt,quæ colligitur † ex lite:ita voluere Abb.& Ant.de Butr.in c.propoſuiſti,de for. compet.Fel.in c.cum ſuper, col.1.nu.3.de offi.deleg. Alex.in d.conſ.99.nu.1.lib.1.atque Crau.in conſ.75. nu.11. quod & comprobauit Marſ.in d. §. præterea, nu.49.verſ.item inimici dicuntur.

27 Sed hæc præſumptio inimicitiæ † nõ ſufficit ad repellendũ talem teſtẽ, niſi lis eſſet criminalis: ita ſenſit Spec.in tit.de teſt.§.1.verſ.ſi vero odioſus, quẽ referendo ſequitur Fel.in d.c.cũ ſuper,nu.3. verſ.ſed caue,& ad hoc eſt cõtex.in c.item cũ qu s,de reſti.ſpol.

28 Is quoque præſumitur inimicus. † qui frequenter cum inimico meo habitet,vt ſcripſere Abb.& Fel.in d.c.repellantur,ambo,nu.2.de recuſat.

29 Iſtud intelligas † de cohabitatione cõtinuata per longum tempus,non autem per duos menſes. vt in l. licet.§.in factis,ff.nau.caup.ſtab. nam domus habitationis ea dicitur, quæ domus eſt manſionis, non peregrinationis: vt ait Bal.in l.ea quę.in fi.C.quomod. & quand.iud.ita Felyn.in d.cap.repellantur,num.2. de accuſ.atque Marſ.in d.§.præterea,nu.9.verſ.quod intellige.

30 Illud idem declarabis, † vt locum habeat in eo, ꝙ nunc habitat,non in eo,qui olim habitauit: vt in l.1. §.item Nummio, ff.de quæſt.vbi Bar. qui loquitur in famulo.quod etiam cõfirmauit Bal. in l.2.nu.3. verſ. ſed quarto,C.de teſtib. quorum ſententiam confirmat Fel.in d.cap.repellantur,ſub num.2. verſ.& ex prædictis,de accuſat.

31 Inimicitiæ quoque † præſumptio eſt contra eum, qui inimici mei familiaritate vtitur, eiq; amicus eſt, vel affinis: ſecundum Bal in l.liberi,nu.3.C.de inoff. teſtam. ſubdens, quòd ex hoc ſolo dominus poterit priuare vaſallum feudo. Idem ſequitur Fel.in d.c.repellantur, poſt d.num.2.verſ.vltimo not.de accuſ.ad quod nonnulla adducit Marſ. in d. §. præterea,num. 41.verſic.modo redeundo, & num.52. vbi nonnulla de hoc.

32 Nec inimicitiæ ſuſpicione is vacat,†qui noceret ſi poſſet,non ſolum ille,qui nocet.iux.ſenten. Barba.in d.c.repellantur, qui ad hoc allegat Bald.in d.auth.ſi dicatur, C.de teſtib. ſed clarius id tradit Bald. in l.1, poſt numerum 8.verſ.ex hac lege, C.ſi quacunq præ di. poteſt. vbi citat glo. quam auream appellat. in l. athletæ,§.dat remiſſionem,ff. de excuſ.tut.& referũt Fel.in d.c.repellantur, poſt nu.2.verſ.vide Bal. de accuſat.& Ioan. Anan.in c.cum oporteat, col.2. co.tit. & Marſ.in d.§.præterea, nu.10.

33 Poſt hæc mecum inimicitias gerere † is præſumit, qui mihi non loquitur,neque ſalutat,cum ſolitus eſſet,ita inquit Glo. in c. cum Adrianus, in verb. & ad ſalutandum. 63.diſt. quam ſingularem ad hoc putat Barba.in d.c.repellãtur,de accuſa.idem voluit Abb. in c.olim,nu.6.de iniur.& in d.c.repellantur,num.2. in fi.de accuſ. & in c.ad hæc, il 1.de appel. & ſcriben. in d.c.cum ſuper, de offi.deleg.

34 Quod tamen limita † ſecundum eũ ibi poſt alios, quando ſolitus erat me alloqui: ſecus autem in illo, qui non conſueuerat mecum ſermonẽ habere: quod placuit & Marſ. vbi ſup. ſub nu.8.

35 Amplius inimicitiæ ſuſpicione laborat is,† qui fecit parentelam, vel cõfœderationem cum inimico: ita loquutus eſt Barbat.in d.c.repellantur.vbi ad hoc citat d.l.liberi,C.de inoff. teſtam. vbi hoc vult Bald. & habetur in l.1.§.cum patronus, ff.de offic. præfect. vrb.vbi gl.in verb.cum inimicis,& gl. in c.1.in verb. porrò,quæ fuit pri.cauſ.feu.amitt. per tex.in ca.1.per quot teſt.probe.ingra. vaſal. hoc idem tradit gl.in c. ſi inimicus,in verb.nolite,il 2.93.diſt. hinc propterea dicebat Bald.in l.1.col.3.in 41. quæſt.nu.33.ff.de rer. diuiſio.quod ſi vaſallus fecerit parentelam, vel confœderationem cum inimico domini, dicatur proditor, quem ſequitur Marſ. loco ſuperius adducto. nu. 10.in fin.

36 Hoc autem tibi limitandum eſt, † niſi vaſallus cõiunxerit ſe cum inimico domini coacte,& non ſponte, vel voluntate: quia tunc non diceretur inimicus, nec proditor domini, nec perderet feudum, iux. ſententiam Bal.in c.1.poſt nu.22.verſ.no.gl.quæ fundat ſe.quib.mod.feud.amitt.

37 Nam ea,† quæ fiunt contra voluntatem facientis, ipſi facienti non imputantur:vt in c.1.2.& 3. & in c. ita ne,32.q.5. & in c.presbyteros, 50.diſtin. & c.1.15. q.6. quod optimè probat contex. in l. cura, in verb. nec ſi per vim,ff.de muner.& honor.quod quamplurimis ſimilitudinib. corroborat idemmet Marſ. in d. §.præterea,à nu.12.vſque ad nu.41.

38 Is quoque inimicus præſumitur,† qui è domo fuit expulſus, adeo vt contra eum,qui expulit teſtificari nequeat: ita ſenſit Bal.in l. Lucius Titius teſtamẽto, la 2,§.Lucius Titius Damam.per illum tex.ff.de leg. 2,cui accedit Marſ.in d.l.1. §.præterea, nu.50.verſic. item inimicus Titij,ff.de quæſt.

39 Nec minus inter inimicos † meos is eſt connumerandus,qui inimicus eſt fratris mei, vel ſocij, ſiue affinis mei: vt docet Bar.in l.tutor,§.ſi tuto.ff. de ſuſpect. tuto.idẽ voluit Alc.apud eund. Alc.in d.cõſ.99.n.4. li.1.de quo plura apud eũd. Alc.i l. ſi ita ſtipulatus,§.

Chriſogonus.col.pen.nu.11. ff.de verb. obli.& apud Marſ.in d.§.præterea,nu.51.

40 Inimicus etiam quis præſumitur, † ſi dixerit non diligo talem: Authore Alberi.in l.ſi inimicitiæ.nu.2. ff.de his,quib.vt indig.

41 Sicque inimicus præſumitur,† qui de eo malam famam ſeminat,d.l.ſi inimicitiæ, ff.de ijs, quib.vt indi. vt teſtatur Petr. Rauenn. in ſuo Alphabeto, in verb. inimitia,pag.70.col.2.

Quemadmodum, & ille inimicus eſt cenſendus,
42 † qui mihi denegat actũ humanitatis, qui ſolet exerceri cum meis æqualibus,vt denegatio oſculi:vt ſcribit Fel.in d.c.cum ſuper,nu.4.verſ.ſecunda cauſa, de offi.deleg. vbi id nonnullis confirmat.

43 Inimicorum quoq; numero † & is eſt aſcribẽdus, qui prælato ſuo non paret, vt cautum eſt in c. ſi quis diaconus.50.diſtin.idem ſenſit Luc.de Pen. in l.quẽadmodum,verſ.73.C.de agric.& cenſ.lib.11.

44 Quæ autem ex his,† vel his ſimilibus ſatis ſit ad repellendum quem à teſtimonio dicendo contra aliquẽ Iudex arbitrabitur:vt placuit gl. in c.3.in verb.heſternũ,3.q.5.& in d.c.cũ oporteat, in verb. inimicos, de accuſ.ſic placuit & Alex.in conſ.188.viſo proceſſu, col.3.nu.8.lib. 7.ad idem cõfirmandũ nonnullos adducit Marſ.in d.§.præterea,nu.53.& Menoc.de arbitr.iud.cauſ.caſ.110.n.2. lib.2.cent.2. & in hoc * oẽs reſidere dicit Fel.in d.c.repellanẽ,nu.2.in fi.de accuſ.

CONCLVSIO DCCCC.

ARGVMENTVM.

Inimicum teſtem à teſtimonio repelli quouſque verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Inimicus à teſtimonio dicendo contra inimicum penitus reijcitur.*

2 *Inimicus repellitur à teſtimonio dicendo contra inimicum etiam in criminibus atrocibus exceptis.*

3 *Inimicus præſumptus prohibetũ teſtificari contra inimicũ.*

4 *Inimico teſti non creditur etiam in mortis articulo. Et qua ratione, vt nu.7.*

5 *Confeſſio in mortis articulo facta valet, cum non ſit præſumendum, quòd tunc mentiatur.*

6 *Confitens in mortis articulo ſe habuiſſe & recepiſſe non poteſt poſtea opponere exceptionem no numeratæ pecuniæ.*

8 *Memoria & ſcientia in teſte requiruntur.*

9 *Inimicus reconciliatus non poteſt teſtificari contra olim inimicum.*

10 *Inimicus non poteſt teſtificari contra inimicum etiam in ciuili, cum aliqua afflictio infertur ex accuſatione intentata.*

11 *Inimicitia etiam minus probabilis repellit teſtem inimicum.*

12 *Inimicus an poſſit eſſe teſtis contra inimicum, vide remiſſiue. & nu.13.*

Excipit hanc ſupra relata cõclnſio. Etenim ſi vno ex ijs, quos tradidimus, modis inimicus quiſpiã capitalis fuerit probatus, fiet vt
1 à teſtimonio dicendo † cõtra inimicũ penitus ſit reijciendus.ita iubent pontificũ decreta,vt in c.repellantur.in c.cũ P.Monconella. in c. cũ oporteat,& in ca. meminimus,de accuſ.in c.accuſatores,cum ſeq.& in cap.3.3.q.5.vt etiam videntur præcipere Imp. in l.liberi,C.de inoffi.teſta.& in auth.ſi vero dicatur.C.de teſtib.& in §.ſi vero dicatur, in auth.de teſtib.ſicque reſponderunt I. C. vt Caliſtrat.in l.teſtium,ff.eod.de teſtib.vbi Bal.& cæteri interpretes.Alex.conſ.99.nu. 1.lib.1. Alber.de Maler. in tract. de teſtib c.ad nu.4. vſque ad nu.21. & Crot.in d.tract. par.3.nu.193.in 9. prin. quæſt. & ſexcenti alij, quos referre magis eſſet laborioſum,quam vtile.

2 Hæc concluſio adeo vera eſt,vt eam ampliem † quod etiã procedat in criminibus atrocibus. ſingulari quadã prærogatiua aliàs exceptis,vt in crimine læſæ maieſtatis,hæreſis,ſimoniæ,& id genus alijs, in his enim inimicus nullo pacto põt teſtificari, per contex. ſingularẽ ſecundum aliquos in c. per tuas, de ſimon. & contex.in d.c.cum P.quem ibi ponderat Abb.de accuſat.& hoc voluit Bar. in l.in quæſtionib. ff.ad leg. Iul.maieſt. idẽ ſenſit Ang. in l.qui accuſare. ff.de accuſa.vbi ad hoc allegat Spec. in tit.de accuſa. §.1. in fi.ſic aſſeruit & Roma. in l. ſi verò, §.de viro,col.14. nu.33.in 15.fallen.ff.ſol.matr.atque Bal.in l.in his,§. 1.in fi.ff.eo.ſol. matr. ad quod plures allegat Meno. de arbitr.iud.cauſ.q.28.nu.1.cum ſeq.lib.1.

Secundo loco amplianda eſt conclu.vt locum ha-
3 beat non modo in inimico vero,† ſed etiã in præſumpto, & ille, contrà quem producitur, ignoraret cauſam inimicitiæ: vt grauiſſimus author eſt Inno. in c. cum I. & A. in fi.de re iud. quo in loco cenſet, quòd ille,apud quem eſt cauſa inimicitiæ contra illum,aduerſus quem producitur, licet ipſe contra quem producitũ, uel rurſus, neſciat cauſam velnti ſi teſtis paſſus eſſet iniuriam alias ab accuſato, ſed ipſe hoc ignorabat, tñ non obſtante tali ignorantia, nequeat contra eum eſſe teſtis,quia ſubeſt cauſa inimicitiæ: vt doctè ſcripſit Bar.in l.1 in fi ff.de his, quib. vt indig. eundẽ Innoc.ſequitur Bal.in l.præſcriptione, col.pen.num. 36.in fi. verſ. tertium exemplum. C.ſi contra ius, vel vtil.publ.& Roma.in l.1.§. ſi quis in villa, nu.3 ff.ad Syl.& in rub.de recept. arbi.col.6. poſt num.28.verſ. ſcias tamen, vt etiam tradit Marſ. in l.1.§. præterea, num.3.verſ. amplia etiam hanc reg. ff.de quæſt.& in ſing.178.inimicus repellitur,vbi etiã addidit,quòd licet teſtis interrogatus reſpondeat nullam habere inimicitiam,vel odium aliquod cum illo,contra quem teſtificatur, tamẽ ſi extet cauſa generalis & occulta, repellatur, & ei non credatur, quod apertè voluit Alex. in d.conſ.99.nu.2. & 5.lib.1. & Fel.in d. c.repellãtur, nu.6.de accuſat.atque Iaſ.in l.ſororem,col.2.num.6. C.de his,quibus vt indig.

4 Tertiò amplia,vt concluſio locũ ſibi vendicet,† et ſi inimicus deponeret in mortis articulo:nam ei non creditur:vt teſtatur Bal.in c.1.§. vaſalli noſtri, col.4. nu.6.verſ.extra quæro,tit.de pace conſtan. quod eſſe notatione dignum dicit Marſ.in d.§.præterea, nu.6. verſ.amplia etiã hunc tex. licet ipſemet Bal.in conſ. 162.caſus ſuper quo,col.2.nu.4.in fi.vol.2.dicat con-
5 feſſionem in articulo mortis factam valere,† cũ non ſit præſumendum, quòd in illo actu adeo tremendo, in quo agitur de periculo animæ,& damno irreparabili, ipſe mentiatur. Vnde dicebat egregiè Accur. in
6 l.1.in glo.vlt.cir.med. C.de fal.cau.adiec.leg.† quod confitens in mortis articulo habuiſſe & recepiſſe, non poſſit poſtea opponere exceptionem non nume-
7 ratæ pecuniæ. Verum reſpondere poſſumus,† quod ideo inimico in mortis articulo non creditur imò, minus ei,quàm alteri, quia tunc memoria,intelligentiaque langueſcit, vt de hoc eſt contex. in l. hac conſultiſſima. §. at cum humana, C. qui teſtam. fac. poſſ.tum etiam quia agens animam, ſæpe numero mutus efficitur,iſque neque viuus,neque mortuus dicitur: teſte glo.in c.1.in verb.feudum,in tit.Epiſcop. vel Abbat. in vſib.feud. & in l.qui duos. ff.de manumiſ. teſtam.
8 in teſte autem † debet eſſe memoria,& ſcientia.l.qui tabularum, ff. de furt. nimirum igitur,ſi minus ei credatur.

Quartò eandem conclu.extendes,vt procedat etiã
9 ſi inimicus eſſet reconciliatus † cum inimico: nã & tunc contrà olim inimicũ non poterit teſtimonium dicere.

dicere. de hoc eſt contex. inſignis in d.c.accuſatores, ll 1.3.q.5. quem vnicum dicit Rom.in ſing.319. Inn. in c. cum I. & A. quo in loco refert Inno. & Bald.ita ſentientes, & multos alios concordes recenſet Nic. Pig.in addit. ad eundem. & eund. contex. notatu dignum dixit Alex. in d.conſ.99. col.1.num.3. lib.1.ad idem adducit multos Menoch.in d.q.28.nu.8.

20 Id tñ limitabis & intelliges, vt habeat locum, † qñ reconciliatio facta eſſet recenter: ſecus cum fuerit antiqua, & ſigna concordiæ ac reconciliationis appareant. tunc enim admittendus erit inimicus reconciliatus: vt voluit Bald.in margarit.in verb.teſtis, verſi. teſtis inimicus, qñ admittatur. vbi Innoc. ita ſentientem refert in c.cum oporteat, de accuſ. Licet ſi prædicta reconciliatio fuiſſet ſequuta poſt depoſitionem ipſius teſtis, non debet admitti, quia nõ reconualidat dictum ſuum niſi præceſſerit: vt inquit Ant.de But.in d.c.cum oporteat, de accuſ. & Ioan. And.in addit.ad Spec.tit.de teſte, §. porrò, in prin. attenditur enim tẽpus depoſitionis ipſius teſtis, non autem reconciliationis poſtea ſequutæ: vt tradit Butr.in d.c. cum oporteat, & refert Alber.de Malet. in ſuo tract. de teſti.in 2.par.nu.9. tamen iudex poterit inquirere quales præceſſerint inimicitiæ, & qualis fuerit reconciliatio: nã ſecundum qualitatem inimicitiarum, & actum reconciliationis admittet teſtem, vel repellet: vt inquit Campeg.in eod. tract.de teſti. reg. 26. in fine omniũ limitationum.

Quintò tibi amplianda eſt concluſio, vt vera ſit,
21 etiam ſi agatur † de crimine ciuiliter contra aliquẽ, dummodo inferatur aliqua perſonæ afflictio ex illa accuſatione intentata, veluti infamia, quia talis cauſa efficit, quod inimicus, ſeu odioſus repellatur à teſtificando: ita not. Sal.in d.auth.ſi dicatur, col.3. & hoc vſque eo eſt verum, vt etiã ſi talis inimicus, ſiue alius fuerit productus teſtis parte abſente, & contumace, poſſit tamen ex poſt facto opponere de inimicitia: vt author eſt idem Sal.in l.ſi quis teſtis, col.5. & in d. authen.ſi dicatur, C.de teſtib. ſubiungit tamen ibid. Sal. quòd ſi parti cauſæ veteris inimicitiæ notæ fuiſſent, & non oppoſuiſſet, vel ſciuerit inimicum teſtem produci, nec ſeſe obiecerit, non ſit repellendus, cum per illam taciturnitatem & patiẽtiam cenſeatur probaſſe perſonam ipſius teſtis: vt ibi per eum, quem omnino videas.

22 Sextò velim amplies, vt procedat, † etiam ſi ex cauſa minus probabili ipſa inimicitia proueniat: nam & hæc teſtem repellit inimicum, vt videtur eſſe de hoc contex. & ibi Anto. de But.in c.veniens, il 2.de ſponſal. ita ſenſit & Alex.in d.conſ.99.num.3.lib.1.vbi ex multis citat glo.in l.Athletæ, §.dant remiſſionem, in verb.facta, & ibi Bal.ff.de excuſa.tuto. ad idem nonnullos alios refert idem ſentientes Menoc. de arbitr.
23 iudi.cauſ.d.q.28.nu.9.lib. Multa alia, † quæ ad hanc pertinent concluſ. quæ ſciens, & prudens prætereó, videre poteris apud Campeg. in tract. de teſtib.reg.23. cum alijs tribus ſequen.& Crot.eod.tract.par.3.num. 103.in 9.prin.quæſt.& ſupra in concluſ.incip. Hæreticum per teſtes probari.nu.54.

CONCLVSIO DCCCCI.

ARGVMENTVM.

Inimicitia inter legatarium & teſtatorem quot teſtibus probetur.

SVMMARIVM.

1 *Inimicitijs inter legatarium & teſtatorem ortis præſumi legata, & fideicommiſſa fuiſſe adempta.*
2 *Inimicitias inter legatarium & teſtatorem ortas quinque vel ſeptem teſtibus probari: ex Dyno.*
3 *Inimicitias inter legatarium & teſtatorem duobus teſtib. probari: ex Bal.*
4 *Legatorum expreſſam ademptionem quinque teſtibus probari, contra Salicetum.*
5 *Septem teſtes requiruntur in reuocanda inſtitutione hæredis propter inimicitias, quemadmodum quinq; in codicillis ad reuocanda legata in illis relicta.*
6 *Solemnitas eadem requiritur in adimendo, quæ fuit adhibita in conferendo.*
7 *Inimicitia probanda eſt in ſpecie à teſtibus, non in genere.*
8 *Teſtes ſuper inimicitia deponentes debent dicti ſui probabilem rationem reddere.*
9 *Ratio illa eſt, quæ ratum vel irritum reddit dictum teſtis.*
10 *Teſtis ſine ratione deponens dicitur vt pecus, non vt homo deponere.*
11 *Teſtes in criminalibus debent etiam non interrogati, reddere rationem dicti ſui, alioquin non probant.*

Nonnunquam vſu venire ſolet, vt inter legatariũ & teſtatorem graues oriantur inimicitiæ: quæ cũ inter-
1 ceſſerint, veriſimile eſt † teſtatorem noluiſſe legatũ ei præſtari. l.ſi inimicitiæ, ff.de ijs, quib.vt indign.& l. 3.§.vlt.ff.de adimen.legat. Ideoque legata & fideicõmiſſa tacitè adempta intelliguntur, per l. 3. §. vlt.ff. de adimen.legat. Hinc propterea dicebat Bal.in l.his conſequenter, in 2.lect.in fi.ff.fami.erciſcun. quod ſi legatarius occiderit teſtatorem, ex tacita coniectura voluntatis propter inimicitias intelligatur ademptum legatum: quam coniecturam plurimis tum ampliationibus, tum etiam limitationibus declarat eruditiſſimus Fran. Mant.de coniectu. vlt.volun.lib. 12.titu.5.

Verum à noſtris non immerito ſolet quæri, quot teſtes ſint neceſſarij ad probandũ inimicitias ad hoc, vt legata, & fideicommiſſa tacitè intelligãtur adem-
2 pta. Et profectò ſi à Dyn. ſentẽtia † eſſe voluerimus, quam refert & ſequitur Bart.in l. hæredes palam, §.ſi quid poſt factum teſtamentum, nu.3.ff.de teſtam. requirentur quinque teſtes, vel ſeptem.

3 Baldum tamen meliorem † amplexum fuiſſe ſententiam nonnullis viſum eſt. cenſet enim in l.errore. nu.3.C.de teſta. ad probandas inimicitias duos ſufficere teſtes: cuius authoritati innititur Rom. in l.neq; profeſſio, nu.15.C.eo.tit.de teſta. dicens eam eſſe veriorem, per tritum illud axioma legis vbi numerus. ff.de teſtib. & c. in omni negocio eod.tit.& c.nouit, de iudi. cui quidem pronunciato nuſquã fuiſſe derogatum, reperitur in probatione inimicitiarum. niſi in caſu valde præcipuo, quando ſcilicet vaſallus feudo debet priuari. vt in c.1.quot teſt. ſint neceſſ.ad ꝓban. feu. ingrat. quæ conſtitutio ad alios caſus non debet extẽdi, ſi Rõ. pæ credimus in l. vlt.nu.197. C.de reuoc. donat. quam quidẽ opinionem, ꝙ tacita ademptio legatorũ, quæ inducitur ꝓp inimicitias, duobus tm̃ te-
* ſtibus poſſit probari, ſequitur, & * communem dicit Didac.Couar.in rub.de teſta.par.2.poſt nu.21.verſic. oportet tamen, idem ſenſit Pau. Caſtr. in l. iuriſgentium, §.quod fere, ſub nu.8.verſ.ſecundo allegatur, ff. de pact. & Ancha.in conſ.137.nu.2. ad fi. generaliter etiam dicit, ꝙ illa, quæ veniunt extrinſecus, nec reſpiciunt teſtamenti factionem, ſiue ipſum actum teſtandi, poſſint per duos teſtes probari, vt regulariter eſt cõſtitutum, quod intelligit etiam, ſi per illam externam probationem redderetur nullum teſtamentũ, & hoc pluribus ſubiectis exemplis declarat.

4 Quo fit, vt à vero aberrauerit † Sal.in l.fideicõmiſſum, C.de fideicomm. dum ſcriptum reliquit, expreſſam ademptionem legatorum duobus tantũ teſtibus poſſe probari, falſo hoc tribuens Azoni.in ſumm.tit. C.de teſt. nã huic opinioni Sal. Bart. Pau. Caſtr. Aret.

* & * communis omnium interpretum mens refragatur: vt reſtatur Didac. Couar. in d. rub. de teſtam. par. 2. poſt nu. 21. verſ. cuius contrarium. cũ profectò proprius ad veritatem accedat, expreſſam ademptionẽ legatorum quinq; teſtib. debere probari, ex authoritate Accur. in d. l. fideicommiſſum, in verb. probata, C. de fideicomm. quinimò ſi ageretur de reuocanda
5 † inſtitutione hæredis propter inimicitias, ſeptem teſtes deſiderarẽtur ad probationem ipſius inimicitiæ; quia totidem ſunt neceſſarii in teſtamentis, in quib. hæreditates relinquuntur. l. hac cõſultiſſima, C. de teſtam. & ita aſſeruit Fran. Mant. d. tit. 5. nu. 13. verſ. ſed quæret aliquis, ſicut in codicillis, in quib. etiã legata & fideicom. relinqui poſſunt, quinq; teſtes ſufficiunt.
6 l. vlt. C. de codicil. quia eadem ſolemnitas † requiri videtur in adimendo, quæ fuit adhibita in conferendo. arg. auth. qui fil. ſint legit. C. de diuor. & per regu. Iuris: nihil tam naturale. ff. de reg. iur.

7 Ij vero teſtes ſuper inimicitia deponentes † debẽt ad hoc, vt inimicitia probata dicat̃, probare qualitatem ipſius inimicitiæ in ſpecie, nec ſufficit in genere, nulla adiecta qualitate, nec cauſa inimicitiæ: ita dixit ſatis inſigniter Inno. in ca. Raynutius. de teſta. idẽ voluit Bal. in l. ſi quis teſtib. nu. 8. in fi. C. de teſtib. ꝙ pluribus ſimilibus corroborat. Iaſ. in l. 1. col. 4. nu. 6. C. de teſta. & in legẽ ſororem, col. 4. num. 6. C. de his, quib. vt indig. & in l. Titię textores, col. 3. nu. 13. verſ. ſeptimo adde, ff. de leg. 1. quibus accedit Gramm. in conſ. 12. in cauſa iſtorum fratrum, nu. 10. & in cõſ. 44. in cauſa Martini, nu. 7. & in dec. 34. in præſenti deciſione, nu. 21. cum ſeq. & in dec. 86. nobilis Io. de Fundis, nu. 5. & in voto 34. in cauſa nobilis mulieris Sabbæ, nu. 4. verſ. & quoad primum.

8 Quinetiã teſtes ſuper inimicitia † deponentes debent dicti ſui probabilẽ rationem reddere, alioquin nihil probabũt: vt voluit Bal. in l. ſolã, col. 1. poſt nu. 1. verſ. idem ſi teſtis producitur, C. de teſtib, quẽ ſequitur Gramm. in d. deciſ. 34. nu. 25. Ratio enim illa eſt,
9 † quæ ratum vel irritum facit dictum teſtis: vt inquit Bal. in l. conuenticulã, C. de Epiſc. & cler. hinc ab eo. Bal. deducebatur in l. edita, in repet. Patauina, C. de
10 eden. ꝙ teſtis † ſine ratione deponens, dr̃, vt pecus. &, non vt homo deponere, & præſertim in criminalib.
11 † in quibus debent teſtes ẽt non interrogati reddere rationem dicti ſui, alioqui eos nõ probare author eſt Sal. in l. vlti. C. de probat. atque Ant. de Butr. in c. vlt. de iureiur. ad idem reſpondit Alex. in conſ. 45. col. 5. nu. 6. lib. 1. quos referendo ſequitur Gramm. in conſi. 12. nu. 12. cum ſeq.

CONCLVSIO DCCCCII.

ARGVMENTVM.

Inimicitia an faciat indicium ad torturam.

SVMMARIVM.

1 *Inimicitiam indicium facere ad torturam, quod exemplo declaratur.*
2 *Inimicitia indicium facit mandati ad occidendum.*
3 *Inimicitia capitalis non leuis indicium facit ad torturã.*
4 *Inimicus inimicitia leui non præſumitur inimicum lædere, nec ita facile mentiri.*
5 *Inimico leui teſti producto credendum eſt, licet de eius fide aliquid diminuatur.*
6 *Inimicitia indicium facit ad torturam, quando cũ ea concurrant alia adminicula: ſecus ſi ſola ſit, etiam capitalis.*
7 *Hermolai Barbari interitus.*
8 *Carnificis cuiuſdam apud Saxones memorabile, & impiũ facinus.*
9 *Damnatio cuiuſdam iniuſta apud Baſilienſes.*

PRO Coronide huius materiæ inimicitiarũ illud nobis quærendum eſt, quodnam indicium emergat ex inimicitiis. Et quidem nonnullis placuit,
1 inimicitiam † vehemens & probabile indicium eſſe ad ſubiiciendum quem quæſtionibus: huius ſententiæ author eſt Spe. in tit. de præſumpt. §. ſpecies. verſ. ſed pone P. nominatus eſt T. nu. 7. & 8. quo in loco illud eo exemplo declarat: ꝙ ſi quiſpiam fuerit repertus exanimatus, nec colligi poſſit à quo fuerit interfectus, ſitque probatum Titium cum illo inimicitias gerere, eo quod ab occiſo iniuria ſibi illata eſſet, ex ijs inimicitiis in quæſtionem illũ poſſe dari ſine aliis indicijs. eiuſdem dictũ plures referunt, vt Fran. Brun. in tract. de indic. & tortu. in 3. q. 1. par. num. 29. verſic. aliud erit indicium, eundem Spec. retulit Marſ. in praxi crim. §. diligenter. nu. 69. verſ. quæro vlterius, vbi latè idem repetijt, in l. 1. §. præterea, nu. 56. Blan. in l. vlt. nu. 175. vbi etiam copioſe. ff. eod. tit. poſt Ang. Aret. in tract. malef. §. fama publica, nu. 29. Carrer. in praxi crim. in §. obſeruare curabis, num. 118. verſ. quartum indicium, Gramm. in conſil. 3. num. 5. & 46. & in vot. 34. num. 1. cum ſeq. idem Marſ. in conſ. 3. num. 8. & in conſ. 72. in prin.

Eadem concluſio tibi amplianda eſt, vt etiam fa-
2 ciat indicium † mandatum ad occidendum, ſi inimicus ille ſecreto ſit alloquutus aliquem, qui ferè illico homicidium patrauit: de quo videas Marſ. in d. conſ. 3. num. 8. cum ſeq. & latè in d. l. 1. §. præterea, nu. 58. ff. de quæſt. vbi plures concordes citat. & in noſtra concluſ. homicidium.

Ipſam vero met cõcluſionem ſic accipias velim,
3 vt procedat, † ſi intelligamus de inimicitia graui, & capitali, ſecus verò de inimicitia leui, vt ferè omnes ſupra relati ſcribentes intelligunt. & Rom. ſpeciatim illud Spec. dictum declarando, dicit illud habere locum in inimico capitali, ſecus verò in alio inimico leui, hoc idem ſequitur Marſ. in d. §. diligẽter, nu. 69. verſ. primo caſu, & in d. l. j. §. præterea, nu. 56. ver. modo iſ, ff. de quæſt. vbi apertè firmat inimicitiam leuẽ non facere indicium ad torturam, cum ex inimicitia
4 leui † quis non præſumatur aliquem lædere, neque ita facilè mentiri; arg. eorum, quæ ſunt tradita ab Inno. in c. cum oporteat, de accuſ. & ibi cæteri ſcribentes, qui dixere non eſſe credendum inimico capitali pro
5 ducto ipſo pro teſte: † licet ſecus ſit in inimico nõ capitali; quia talis teſtis admittitur, licet de eius fide diminuatur: ſic etiam aſſeruit Carre. in d. §. obſeruare, nu. 118. vbi plures refert. idem ſenſit Fran. Marc. in deciſ. Delphin. 423. nu. 26. 1. par.

6 Secundò velim intelligas, vt concl. vera ſit, qñ † cũ inimicitia cõcurrant alia adminicula, vt fama, & ſi-
* milia: ſecus ſi ſola ſit inimicitia ẽt capitalis, ꝙ * communiter ab omnibus eſſe receptum teſtatur Carrer. loco ſuperius adducto, vbi refert ſic ſentientẽ Gram. in voto 30. Illuſtriſs. Prorex. nu. 20. & idem Gram. in
** vot. 34. nu. 7. vbi ** magis cõem dicit, atq; tradit Iul.
* Clar. in praxi crim. §. vlt. q. 21. verſ. inimicitia, de * cõi
** etiam, & ** magis cõi, aſſeruit Burſ. in cõſ. 20. Gaſpar Landinellus. nu. 18. verſ. qa r̃ndeo, vol. 1. idem innuit Marſ. locis nuper adductis, vbi nominatim multis rationib. Speculatoris dictũ tanq̃ periculoſum refellit.

Et rectè quidem mea ſñia neceſſe eſt, vt cũ inimicitiæ præſumptione, aliæ concurrant coniecturæ, vt quis poſſit torqueri. nam ſi ex ſolo inimicitiarum indicio quis tormentis ſubiiciatur non ſemel euenit, vt iudices in grauiſſimos errores prolabantur, dum damnatis in ſontibus ſontes impunè abeunt. Hoc plurib. poſſem exemplis demonſtrare, ſed paucis, iiſque memoria dignis erimus contenti. Venetijs igitur interfectus fuerat ex decem viris vnus, Hermolaus Barba-
7 rus, † authoritatis ſummę vir, dũ domũ rediret noctu ex ſenatu profectus. Qui cum ſeruum tantũ à manu, qui lumen præferret, comitem ſecum duceret, mox

extincto

extincto lumine non procul ab ædibus ſuis interfectus eſt. Huius author tanti facinoris ex plebe fuerat, qui ob adoleſcentem amatũ à ſe, in carcereq; diu habitum tormentiſq; grauiter affectũ ipſius Hermolai ſniam decem viralis præfecti iniquo animo tulerat. Cæterum cum lateret facinoris tam ſceleſti author, cumq; in Ciuitate tam pacis, & quietis cupida moleſtum nimis eſſet: tandem viſum eſt nõnullis etiam deſerẽtibus, Iacobum Foſcarũ, Franciſci ducis filiũ, authorem fuiſſe patrati criminis, quũ vniuerſæ Ciuitati cognitũ, perſpectumq; erat acerbas inimicitias, & per graues inter ipſum Iacobum, & Hermolaũ ad eam diem extitiſſe. Ductus igitur in carcerem, grauiſſimeq; tortus, etiam aliquando ſentiente patre, qui publicis negocijs præerat, nunquam adduci potuit, vt ne crimen quidem vnquam cogitatũ à ſe fateretur. Ille verò publico tandem iudicio in Cretam inſulã relegatus eſt. Quo denique mortuo, patrati ſceleris author moriendo cõfeſſus eſt à ſe ſolum tam audax facinus eſſe patratum, odij acerbitate in Hermolaũ accenſo. ſic hiſtorici monumentis proditum reliquere, vt Egnat. lib. 8. c. 4. & Fulg. lib. 8. c. 4.

Nec minus eſt memorabile quod ſequitur. Apud
8 Saxones † anno M. D. mercator peregre profectus, reliquit domi vxorem cum filia, & ancilla. Carnifex eius loci, viri abſentia animaduerſa, clam per cellam vinariam ingreſſus, noctu ancillam, quę vinũ pro cęna allatura eo deſcenderat, trucidauit. Illius moram ægrè ferens filia, ipſa quoq; deſcendit, & à Carnifice obtruncatur, tandem & mater. Trina cadauera in cella vinaria ſepelit, totamq; domum compilat. Mercatore reuerſo, cum de latrone non conſtaret, Carnifex ipſum mercatorem propter inteſtinas cũ vxore rixas facinoris tam atrocis authorem aſſerit. Mercator in vincula coniectus, tormentorum crudelitate victus, falſo latrocinium ſe commiſiſſe fatetur, rotaq; plectitur innocens. Non multo poſt Carnifex argentea pocula mercatoris Symbolo notata vendit, & ſe ipſum incautus prodit. Comprehenſus ignitis forcipibus à toto populo in foro dilaniatur.

Atrox quoq; fuit ſnia iudicis, dum ſuper ſola inimicitiarum præſumptione nititur, contra illum, quẽ
9 nunc referam. Apud Baſilienſes † quidam captus, & in carcerem coniectus, cum confiteretur ſe vxorem ſuam, quæ poſt varinanũ inter ipſos coortum odiũ, nuſpiam videbatur, interfeciſſe, rotæ adiudicatus, & damnatus eſt. At poſt aliquot ſeptimanas vxor, quæ adhuc in viuis erat, rurſus in vrbem inuecta, ſua præſentia oſtendit maritum inſiuſtè (non tamen ſine propria ſceleris commiſſi confeſſione) damnatum eſſe.

Caueant itaque iudices, ne ſola inimicitiarum præſumptione freti, quem tormentis atrocibus ſubijciendo in huiuſmodi errata incidant, ſed maturo iudicio prius diligenter inueſtigẽt, an aliud ſubſit indicium, quàm ad tormenta deſcendant.

CONCLVSIO DCCCCIII.

ARGVMENTVM.

Iniuria quo pacto probetur, & quid probandum ſit ab iniuriante, & iniuriato circa iniuriæ probationem: & vt probetur iniuria remiſſa.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria teſtibus probatur.*
2 *Iniuria probatur inſtrumento.*
3 *Iniuria probatur inſtrumento, quando ciuiliter agitur.*
4 *Iniuriatus debet probare iniuriantem animo iniuriã inferendi cauſa in ſe quidpiã contumelioſi feciſſe, vel dixiſſe.*
5 *Iniuriarum actio non habet locum, ubi per iocum iniuria alicui illata eſt.*
6 *Iniurioſum omne verbum animo iniuriandi prolatũ præſumitur, niſi contrarium probetur. Ratio eſt. nu. 7.*
8 *Iniuriam animo iniuriandi fuiſſe illatam probatur ex ipſius facti, & perſonarum qualitate.*
9 *Iniuriam intuliſſe per iocum dicens id debet probare.*
10 *Iniuriam illatam fuiſſe per iocũ probatur per coniecturas.*
11 *Iniuria illata à Conſanguineo non præſumitur illata animo iniuriandi.*
12 *Iniurioſum & non iniurioſum quid poteſt eſſe ex facti, & perſonarum qualitate.*
13 *Iniuriandi animus inter coniunctos vſque ad ſeptimum gradum non præſumitur.*
14 *Iniuriandi animus inter coniunctos in delictis atrociſſimis præſumitur.*
15 *Iniuriam ſolent pati non facere impuberes doli mali non capaces, & furioſi.*
16 *Iniuriarum actio vt cõpetat, quæ requirantur, remiſſiue.*
17 *Iniuriarum remiſſio coniecturis probatur.*
18 *Iniuriã remiſiſſe præſumitur is, qui ſatisfactionẽ recepit.*
19 *Iniuria remiſſa probatur ex ſalutatione facta inter iniuriantes.*
20 *Iniuria remiſſa probatur ex reconciliatione cum iniuriante bibendo, comedendo, & ridendo.*
21 *Iniuria remiſſa præſumitur per oſculum pacis.*
22 *Oſculum pacis conſenſum indicat.*
23 *Iniuria remiſſa præſumitur per tactum manus.*
24 *Manum ſtringere dilectionem ſignificat.*
25 *Iniuria per ſalutationem, pacis oſculum, & manus tactũ non præſumitur remiſſa, quoad ſatisfactionem, cũ iniuriatus à principio iniuriam ſibi illatã ad animũ reuocauerit, & partem fecerit citari, ſecus quoad rancorem.*
26 *Iniuria remiſſa per ſalutationem, & cæteros modos præſumitur remiſſa, quoad iniuriæ æſtimationem conſequendã, non ad repellendum iniuriatum ab accuſatione.*
27 *Iniuria præſumitur remiſſa ob beneficia in iniuriantem collata.*
28 *Iniuria non præſumitur remiſſa ex verbis generalibus.*
29 *Iniuriam remittens iniuriæ damna & intereſſe non præſumitur remittere.*
30 *Iniuriam remittens etiam per pœnitentiam ſpiritualem iniuriæ damna, & intereſſe non præſumitur remittere.*
31 *Iniuriæ damna & intereſſe præſumitur is remiſiſſe, qui plenariam fecit iniuriarum remiſſionem.*

1 Iniuriam † alicui illatã fuiſſe teſtibus probari, reſponſum eſt à Soc. ſen. in conſ. 146. Proceſſu agitato inter Georgium Franciſc. poſt nu. 7. col. 3. verſ. tertium, vol. 1.

2 Eadem quoque probatur † inſtrumento: vt cautũ eſt à Cur. iun. in conſ. 148. circa controuerſiam col. 2. poſt nu. 2. ibi, vt conſtat ex inſtrumento an. 2. par.

Illud poſtremũ limitare poteris, quòd diximus inſtro
3 iniuriam probari † locum ſibi vendicare, quũ ciuiliter ageretur, vt declarauit Cur. iun. in d. conſ. 148. nu. 3. poſt Bal. in l. contra negantem. ad fi. C. ad l. Aqui. ad quod ea conferunt, quæ tradidimus in conclu. 499. delictum an per inſtrumentum probetur.

Cæterùm vt probabiliter concludat hæc probatio
4 † iniuriam paſſus probare debet, iniuriantem animo ſibi iniuriam inferendi cauſa, in ſe quidpiam contumelioſi feciſſe, vel dixiſſe; vt colligitur ex reſponſo Vlpia. in l. illud, §. ſanè autem. ibi, cum enim iniuria ex affectu facientis conſiſtat &c. & in l. iniuriarum. in prin. verſ. ſi quis quod decreto, & in §. idem Labeo ſcribit. ibi, idem ergo erit probandum. ff. de iniurijs. iuncta l. ſi quis graui, §. 1, ff. ad Sylla. idem tradit Iac. de Beluiſ. in ſua praxi iudic. tit. de iureiur. ſuper verb. quod dictus reus malitioſe. ibi, & ſic patet. num. 2. & nu. ſeq. verſ. & ideo iniuriatus.

5 Etenim ſi per iocum † dictũ quid, vel factũ fuerit, non habet actio iniuriarũ locum; vt reſpondere iuris

prudētes varijs in locis, vt in d.l.illud, ff. ſanè ſunt qui
dam, in fi. ibi, quare ſi per iocum, & in l. ſi ex plagis. §.
vlt. iuncta ibi gl. ff. ad l. Aquil. & l. obligationū ſubſtā
tia, in fi. ibi, nec enim ff. de act. & obli. & §. planè, de
teſta. verſ. cæterum. Inſti. de teſta. milit. vt aſſeruit Ia-
cob. de Beluiſ. in d. praxi iudic. in verb. quod dictus
reus malitioſè, nu. 1. ibi, non aliàs, ſi per ludum.
Nec erit ſatis firma excuſatio hęc, ꝙ per iocum q̄d
dictum, factumùe ſit. Nā ioco non præſumitur illata
iniuria, qn̄ aliquid iniurioſum in aliquem fuerit fa-
6 ctum, vel dictū. Nā omne verbum † iniurioſum, ani-
mo iniuriandi prolatū præſumitur, niſi contrarium
probet: per tex. in d. l. ſi non conuicij, vbi glo. in verb.
probare, & Bal. nu. 1. C. de iniur. & c. 1. de præſump. vt
ēt voluit gl. in c. ſicut nobis, in verb. exprimanī, in fi.
* de ſenten. & re iudi. vt de * communi ſcribentiū ſnīa
teſtatur Soc. ſen. in d. conſ. 146. col. 3. ſub num. 7. verſ.
* circa tertiam, vol. 1. * communem ēt eſſe ſcribentiū
ſententiam tradit Pariſ. in conſ. 149. in præſenti cauſa
vertente, nu. 19. uerſ. illud enim certum eſt, volu. 4. de
* * communi quoque dixit Soc. ſen. in conſ. 146. col. 3.
* poſt nu. 7. vol. 1. de * communi etiam tradit Iul. Clar.
lib. 5. ſenten. ff. iniuriam, verſ. quarto nunc, vt etiam
aſſeruit Boſſ. in tit. de iniur. num. 22. quos ſequitur, &
* de * communi etiam ſcribit Andr. Gail. lib. 2. pract.
obſeruat. obſeruat. 106. ſub nu. 1.
7 Cuius poſterioris axiomatis ratio eſt. † Nam face-
re, uel committere iniuriam omni iure eſt prohibitū
etiam naturali, & ideo nullus excuſatur eam com-
mittendo, ſiue ſit ruſticus, ſiue maſculus, ſiue fœmi-
na: vt ad hæc nonnulla adducit Pariſ. in d. conſi. 146.
num. 20. vol. 4.
8 Iniuriatus verò, qui probare debebit † animo iniu
riandi ſibi fuiſſe illatam iniuriā, ex ipſius facti & per
ſonarū qualitate, commodè ꝓbare poterit, iuxta ea,
quæ notata ſunt in d. l. ſi non conuicij, C. de iniurijs,
& in l. 1. ff. diuus, ff. de ſicar. & l. vitum, ff. de dona. int.
vir. & vxor. ut hæc omnia ad propoſitum citat Iaco.
de Belu. in d. pract. iudic. in d. verb. ꝙ dictus reus, poſt
nu. 2. ibi, ꝙ probatur ex facti. & nu. 3. ibi, quia ſi facti,
vt etiam liquet ex ijs, quæ reſpondit in hanc ſenten-
tiam Guid. Pap. in conſil. 74. ſequuntur rationes: poſt
nu. 5. verſ. nec obſtat quod dictus.
9 Quemadmodum ēt rurſus, † qui iniuriā intulerit,
ſeque per iocū feciſſe dixerit, id debere probare, au-
thor Accur. in d. l. ſi non conuicii, ſuper verb. ꝓbare
potes. C. de iniur. per ea, quæ ibidem ad hoc allegat.
cui aſſenſit Iac. de Beluiſ. in d. prac. iud. d. nu. 3. verſ. &
ſi iniurians dicat, vtque ēt his ſenſit Petr. de Bellapet.
in d. l. ſi non conuicij, ſub nu. 3. verſ. opponitur duo-
bus medijs. hos ſequitur & Soc. in d. conſ. 146. col. 3.
poſt nu. 7. ibi, quod quidem non ſuerat, vol. 1.
10 Is aūt illud probabit per coniecturas † cum aliter
probare nequeat, vt uoluit Bellapert. in d. l. ſi non con
uicij, nu. 3. in fi. nam quæ liquidò probari nō poſſunt
per coniecturas probantur. arg. l. 1. ff. ad leg. Corn. de
Sica. & l. non omnes, § à barbaris, ff. de re mil.
Neq; verò illud ꝓpterea obſeruari ſolere te velim
admonitum, iniuriam ſ. animo iniuriandi præſumi
11 ſemper factā, etenim ſi iniuria à cōſanguineo † illa-
ta fuiſſet tunc certè animo iniuriandi non præſume-
12 ret facta, qm̄ ex facti, & perſonarum qualitate † pōt
quid iniurioſum, & non iniurioſum eſſe: vt ex ipſo
Vlpiani patet in l. veſtem ſordidā, & ibi gl. in uerb. te
ſtimoniū, ff. de iniur. & ex l. item quærit, §. item Iulia
nus, ff. locati. cum nonnullis alijs ad hoc adductis à
Belu. in d. prac. iudi. nu. 5. ibi, quia ratio ſanguinis, ut
ēt obſeruauit And. Gail. in d. obſer. 106. nu. 6. idē tra-
dit Bonifa. de Vitelli. in tract. maleſ. col. 3. uerſ. ſed ta-
men falli in perſonis coniunctis. tit. de iniuriis.
13 Non enim iniuriandi animus † inter coniunctos
uſque ad ſeptimum gradū præſumitur: ut uoluit Bar.
in l. ut uim, poſt nu. 4. uerſ. ad quod etiam facit, ff. de
iuſt. & iur. per gloſſas, quas ibid. allegat.
14 Quod poſtremum limitabis, † ut locum nō habeat
in delictis atrociſſimis, in eis enim ceſſat hæc præſum
ptio, ut patet ex toto titu. ff. & C. de parricid. ubi ſunt
perſonæ ita coniunctæ, ut pater & filius, & tamen ibi
non ceſſat pœna illius tit. imo atrociori pœna puniū
tur: ita docuit Bar. in d. l. ut uim, nu. 4. in fi. ff. de iuſti.
& iur.
Præterea ſuperiora tibi ſunt limitanda, ut locū ſibi
15 non uendicent † in impuberib. doli mali incapacib.
& furioſis iniuriantib. hi namq; pati iniuriā ſolent,
non facere: ut ait I. C. in d. l. illud. §. ſanè, in prin. ff. de
iniurijs, & arg. l. 1. §. impuberes. C. de falſ. mone. & l. 1.
ibi, ſi ex inſania, C. ſi qs Imperatori maledixerit: ut ꝑ-
ſequutus eſt Iac. de Belu. in d. pract. iud. ubi ſup. num.
12. uerſ. 2. requiritur, ita etiam aſſeruit Bellapert. in d.
l. ſi non conuicij. nu. 10. uerſ. quę perſonæ, C. de iniur.
idem ſenſit Azo. in ſumm. C. de iniur. nu. 2.
16 Multa alia requiſita, † ut iniuriarū actio cōpetat,
doctè ſcribit Iac. de Beluiſ. in d. praxi iudic. ſup uerb.
quod dictus. per tot. quæ per te uidere poteris.
Iniuriam uerò fuiſſe remiſſam, ſi quis probare uo-
17 luerit, † huic ad coniecturas erit confugiendum, ut
author eſt Bal. in l. in ipſius. poſt nu. 1. uerſ. in textu. ra
tionib. C. famil. ercii.
Iniuriam itaque alicui fuiſſe ab aliquo remiſſam,
pluribus, quis probare poterit modis, & coniecturis.
Ex oībus illa præſumptio ſibi primas uendicat, ut
18 iniuriā remiſiſſe is præſumatur; † qui ſatisfactionem
recepit: ut his cōceptis uerbis reſponſum eſt ab Vlpi.
in l. ſed ſi unius. in §. ante iudicē. ff. de iniurijs. Qui
enim inquit I. C. accepit ſatisfactionē, iniuriam ſuam
remiſit. & in hanc ſententiam uidet fuiſſe reſpōſum
à Paulo in l. ſi pupillus alterū. ff. de adminiſt. tut. hoc
idē ſenſit Hiero Burigel. in l. lecta. nu. 42. ff. ſi cer. pet.
cui ſententiæ ſe ſubſcripſit Hipp. Rim. in l. ſi unus. § pa
ctus ne peteret, nu. 43. uerſ. hinc ff. de pact.
Alter ēt eſt modus iniuriam fuiſſe remiſſam pro-
19 bandi: iſtud namque poterit † per ſalutationē factā
inter iniuriantes: ut dixit Bal. in l. filio, quē pater. uerſ.
& de iſta reconciliatione. ff. de libe. & poſthu. per ea,
quæ ibi allegat. & in l. in ipſius. n. 2. C. famil. erciſc. quē
ſequitur Fel. in c. repellantur. poſt nu. 7. uerſ. item ad-
de tit. de accuſ. & in procem. Gregor. num. 19. uerſ. in
tex. ibi ſalutem, quod etiam placuit Abb. in c. olim.
poſt nu. 6. uerſ. in gl. fi. de iniur. ut & comprobat Au-
fren. ad Capel. Tholoſ. & deciſ. 233. ut etiam tradit
Manſuer. in ſua pract. nu. 9. tit. de iniur.
20 Tertio loco iniuria remiſſa probatur † per reconci
liationem cū iniuriante bibendo, comedendo, & ri-
dendo: ut dixit gl. in §. ult. ſuper uerb. diſſimulatione.
Inſtit. de iniuriis. ꝗ ſequitur Iac. de Beluiſ. in pract. iu-
dic. tit. de iniur. num. 75. uerſ. quintodecimo, & com-
probauit Aufr. in addit. ad Capel. Tholoſ. dec. 233. &
Bonif. de Vitelli. in d. tract. de maleficiis, uerſ. item
tollitur ſimiliter actio. d. tit. de iniuriis.
21 Inſuper quarto præſumitur † iniuria remiſſa, ſi per oſ-
culum pacis: vt dixit gl. iuncto tex. in c. pacē. in uerb.
præbuiſſe. de conſecr. diſtin. 2. quam ſequitur Fel. in d. c.
repellantur. poſt nu. 7. uerſ. item per oſculum. in titu.
de iniurijs. ad idē reſpexit Abb. in d. c. olim nu. 6. uer.
in gl. fi. d. tit. de iniuriis. ſic etiā aſſeruit Aufrer. in ad-
22 dit. ad d. dec. 233. hoc enim oſculum † indicat cōſen
ſum, ut dixit Fel. in c. cum ſuper. poſt hunc.
23 Ad hæc iniuria ēt remiſſa præſumitur † per tactū
manus: ut tenet Ang. in l. 1. ff. de pact. & refert Fel. in
d. c. repellātur. circa fi. uerſ. per tactum manuum. poſt
gl. in cap. fundamenta. Sicut es Petrus. ſuper uerb. dex-
24 teras de elect. in 6. cum manum ſtringere † dilectio-
nem ſignificet: ut not. gl. ultim. in c. 1. in tit. de ſponſ.
duorum.
25 Superiora limitabis, ut locum non habeant, † ſi is
cui facta fuit iniuria à principio iniuriā ſibi factā ad
animum

Digitized by Google

animum reuocauerit, & partem citari fecerit. Nam tunc, nec per ſalutationem, nec oſculi admiſſionem, nec manus tactum, iniuria remiſſa cenſetur quoad illius ſatisfactionẽ, ſed tantummodo quoad rancore: ve ita loquuntur Abb. in d.c. olim. poſt d. nu. 6. verſic. tandem concludit Hoſt. de iniurijs. Fely. in d.c. repellantur, poſt nu. 7. verſ. item adde. ibi, limita ſecũdum D. Antonium, de accuſ. & in d. procem. Gregor. poſt nu. 19. verſ. quod intellige, niſi lis. & ſenſit Guid. Pap. in conſ. 223. fuit lata ſententia, poſt nu. 1. verſ. & ille annus. Iacob. Beluiſ. in d. pract. poſt nu. 77. verſ. item ſecus ſi ad animum, Capel. Tholoſ. in d. deciſ. 233. & ibi Aufrer. & Mil. d. ver. vbi ſupra in verb. iniuriarum actio tollitur anno.

26 Secundo loco eadẽ limitare poteris, procedere † quoad ipſius iniuriæ æſtimationem conſequendam, non aũt quoad repellendum iniuriatum ab accuſatione: vt voluit Felin. in d.c. repellantur, in fi. d. tit. de accuſ.

27 Præterea † ſi quis beneficia conferat in eũ à quo iniuria fuerat affectus, illa merita efficiunt, vt præſumatur præteritam iniuriam fuiſſe remiſſam, arg. context. in d.l. in ipſius, vbi Bal. & alij, C. famil. ercisc. quod & comprobauit Tiraq. in l. ſi vnquam, in verb. donatione largitus. num. 51. verſ. 31. quia in præcedenti, C. de reuoc. don. vt & placuit Lancellot. Corrad. in trac. de decur. lib. 1. c. 9. §. 3. in fin. verſ. decimoquinto ceſſare faciunt iniuriam ſeruitia. in tit. de iniuriantibus.

28 Verum, & ſi hæc efficiant, † vt iniuria alicui illata remiſſa præſumatur, tamen ex his verbis generalibus remiſſa præſumitur, exempli gratia, dixit teſtator cuilibet ſeruo meo lego decem, non videtur offendentibus iniuriam remiſiſſe, quia verba generalia reſtringuntur, vt odioſi non computentur: per l. Lucius Dama. ff. de leg. 2. ita tradit Bal. in d.l. in ipſius. num. 4. ex mente Gulielm. ibid. C. famil. ercisc.

Quod verum credit Bald. niſi omnes offendiſſent: quia tunc neceſſario refertur ad offendẽtes, vt diſpoſitio aliquid operetur, arg. l. fundus, qui locatus. ff. de fund. inſtruct. & l. 3. in fi. ff. de adimen. legat.

29 Is igitur ijs, † quibus docuimus modis, iniuriam remittens, iniuriæ & damna, & intereſſe remittere non præſumitur: vt docuit Spec. in §. 1. poſt nu. 8. verſ. quid ſi vulneratus, tit. de accuſatore, idem ſentit Bal. in l. ſi tibi. §. quædam nu. 2. ff. de pact. & in c. 1. §. iniuria punitur. nu. 7. verſ. quarto vtrum iniuria remiſſa. de pace iuram. firman. & in l. ſi pro furc. in prin. ff. de condict. furt. vt & placuit Rom. in l. diuus Marcus, ſub nu. 8. ff. ad Sylla. quibus accedit Alex. in d.l. ſi tibi. §. quędam. nu. 2. & ibi Iaſ. nu. 3. & ibid. Fulg. in fi. ita etiam inquit Abb. in d.c. 1. num. 7. ver. vlt. ſuper tex. de iniur. quod & probauit Fel. in c. de his nu. 14. verſ. vltimo limita. de accuſ. vt & tradit Petr. Rebuff. in l. vnica. nu. 40. verſ. notandum eſt etiam, C. de ſent. pro eo, quod intereſt, ſic quoq; deciſum eſt à Boer. in deciſ. 52. nu. 6. per l. is, qui in puteum, §. ſi poſtea. ff. quod vi, aut clam. & de * communi ſententia teſtatur Io. de Amicis in conſ. 88. caſus talis eſt, Ioan. de Nido. col. mihi. 8. verſ. & in * remiſſione ſimplici. de * cõmuni quoq; dicit Didac. Conar. lib. 2. var. reſol. c. 10. poſt nu. 6. ver. quarto eod. * communiter etiam id ſcribẽtes ſequi tradit Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. quæſt. 88. verſ. quarto modo, ſi facta ſit ſimpliciter pax: vt & confirmauit Menoch. de recuper. poſſ. in 1. remed. nu. 307.

Hoc aũt poſtremò loco à nobis traditum ampliare poteris, vt etiam procedat, † ſi fuiſſet remiſſa iniu-
30 ria per pœnitentiam ſpiritualẽ: vt docuit Io. And. in addit. ad Spec. in §. nunc vero aliqua, poſt num. 14. in verb. ſed quis. ſub litera N. tit. de inſtrum. edit. quẽ refert, & loquitur gl. in prag. ſanct. in c. 1. §. cui rei, ſuper verb. rancores. in fi. in tit. de collatio. quam ſententiã confirmauit gl. in c. quia præſulatus, in verb. canonice. 12. q. 4. & in c. & qui. in gl. 1. 45. diſtinct. & in c. 1. in verbis temeritate, de maledic. quod nec latuit Bar. in l. non ſolum. in §. iniuriarum actio. ff. de iniurijs, ſic ſenſit, & Bal. in d.c. 1. §. iniuria punitur. d. nu. 7. in d. tit. de pac. iuram. firman. quibus aſſentitur Paul. Caſt. in d.l. ſi tibi. §. quædam nu. 4. ff. de pact. & ibi d. Alex. nu. * 1. verſ. extra gl. quæritur hic vbi dicit * omnes cõmuni calculo cum Bar. ibi, tranſire, & ibi Iaſ. nu. 2. ver. extra gl. quærit Bar. eiuſdem fuit ſententiæ Abb. in d. cap. 1. poſt nu. 7. verſ. idẽ ſi percuſſus. de iniur. de qua re meminit etiã Feli. in c. inter quatuor. nu. 7. verſ. quod licet remiſſio iniuriarũ. de maior. & obed. in d.c. de his. nu. 14. de accuſ. vt & aſſerit Manſuer. in ſua pract. tit. de iniur. nu. 8. verſ. item ſi infirmus, & nu. 14. ver. item nec ſimiliter, quod etiam animaduerſum eſt à Iul. Clar. in d. §. fi. q. 58. verſ. ſed in propoſito quæro. lib. 5.

Hæc quæ proximè à nobis dicta ſunt, limitabis, vt
31 locũ non habeant, † ſi plenaria remiſſio facta fuiſſet; vel in dubio diſtinguas inter perſonam, & perſonam; quia perfecti euãgeliũ ſeruare velle intelligũtur, quo cauetur, ꝙ debeamus dimittere debita debitorib. noſtris, vt dixit Bal. in d.c. 1. in §. iniuria. poſt nu. 7. verſ. vel diſtinguẽ inter perſonam tit. de pact. iuram. firm. cui accedit Fel. in d.c. inter quatuor. poſt nu. 7. uer. tamen fallit. in d. tit. de maior. & obed. ubi alia ſimilia adducit. & in d.c. de his. ſub nu. 15. ibi, quorum dictũ procedit de accu. ut & cõprobauit Io. Dilec. in tract. de arte teſtan. caut. 34. in uerb. iniuriarũ. tit. 6. de leg. atq; Lancel. Corrad. in tract. de offic. prætor. in cauſ. ciuil. §. 3. in tit. de iniurian. poſt nu. 34. uerſ. limitat etiam.

CONCLVSIO DCCCCIV.

ARGVMENTVM.

Iniuriæ æſtimatione probata, quomodo ſit facienda æſtimatio.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriæ æſtimatio cum certitudinariè non poteſt probari, iudex eam ſuo arbitrio debet taxare.*
2 *Iniuriæ æſtimatio ſi probata ſit per teſtes, iudex illam probationem ſequendo debet taxare.*
3 *Iudex debet ſecundum allegata & probata iudicare.*
4 *Iniuriæ taxatio per iudicem eſt facienda, vbi agitur actione iniuriarum lege ciuili, ſecus ſi lege Cornelia.*
Contrarium. nu. 5.
6 *Iniuriarum taxationem à iudice factam poteſt pars trãſgredi, vbi velit augere æſtimationẽ probãdo alias qualitates, ex quibus æſtimatio poteſt accipere incrementum.*
7. *Iniuriæ æſtimationem per teſtes poteſt pars probare.*
8 *Iniurię æſtimatio eſt difficillima.*
9 *In iniuriarũ actione, an debeat primo fieri taxatio à iudice, & poſtea iuramento partis declarari æſtimatio prędicta late explicatum; & reconciliata in hoc diuerſæ doctorum ſententiæ, & nu. 10. vſq; ad finem concluſionis.*

1 Iniuriæ æſtimatio † ſi certitudinariè per ueras probationes haberi nõ poſſit, iudex conſideratis omnibus qualitatibus, & circunſtãtijs, quæ poſſunt augere, uel minuere æſtimationem huiuſmodi arbitrio ſuo iudiciali taxabit certã ſummam non; ut in illa, condemnet, ſed ut infra illam, & in illa, & non ultra pars per ſuum iuramentum huiuſmodi æſtimationẽ declaret, & iuxta illud poſteà iudex profert condemnationẽ; ſic habemus à Fel. in c. cum tenu. 16. uerſ. adde etiam. de ſent. & re iudic. ad quod citat Rot. deciſ. 1. aliàs 152. ad æſtimationem iniurię. tit. de iniur. & damn. dat. in nou. idque confirmat eadem Rot. deciſ. 4. aliàs 486. ad æſtimationem. eodem tit. in nou. ut tradit, & Bellam. deciſ. 722. ad æſtimationem iniur. ſentit etiam Thom. Faſtol. dub. Rot. 14. incip. eo mẽſe, die ueneris, & obſeruauit Aufrer. ad deciſ. Capel. Tholoſ. 145. an actio iniuriarum. num. 2.

num. 2. quo in loco, hanc* communem eſſe ſcriben-
tium ſententiam affirmat: idem cenſuit Mil. in repert.
in verb. probatio æſtimationis iniuriæ, & Firma. in re-
per. in verb. iniuria volens, vbi iniuriam debere taxa-
ri ſecundum iuramentum iniuriati, qui iurabit quòd
maluiſſet taxatam ſummam perdidiſſe, quàm dictã
iniuriam ſibi irrogatam fuiſſe: iuxta ſentent. glo. in c.
ſi canonici. in verb. dãnis, de offi. ord. lib. 6. & Spec. tit.
de iniur. §. 1. verſ. in hac autem glo. à quibus non diſ-
ſenſit Grau. conſ. 119. quæritur an nobilis. nu. 1. & ſeq.
vt & cenſuit Pariſ. conſ. 149. nu. 17. lib. 4. Bertr. in cõſ.
316. confeſſio Antonij. num. 9. verſ. & ſi videatur pri-
mus iudex. vol. 3. quod & placuit Andr. Gail. in prac.
obſer. obſeru. 102. nu. 9. & ſeq. & obſer. 103. nu. 4. lib. 2.
hoc quoq; ſcriptum reliquit Bellaper. in l. ſi non con
uicij. nu. 18. & ſeq. C. de iniur. & Abb. in d. c. cum re.
poſt nu. 23. ver. ego dico. de ſententia, & re iud. tradit
etiam Maran. in ſuo Spec. iud. par. 4. nu. 6. verſ. & hoc
fuit inductum Lancel. etiam Corrad. in ſuo libello
de prætore. lib. 1. c. 9. §. 3. de offic. Prætor. in cauſis cri-
min. tit. de iniur. nu. 19. & 20.

Intelligenda tamen erit concluſio, ne procedat,
quando æſtimatio iniuriæ certitudinariè probari nõ
poſſit, neq. ſit facta aliqua probatio: tunc enim iudex
habet taxare arbitrio ſuo, quando videt petitionem
penitus eſſe illegitimam, ſecundum Cyn. in d. l. ſi nõ
conuicij. q. 15. nu. 17. C. de iniurijs, quem ſequẽdo re-
fert Soc. ſen. conſ. 146. viſo proceſſu agitato. col. pen.
poſt num. 15. verſ. circa quartam, lib. 1. atq; Boſſ. in
practicrim. tit. de iniur. poſt num. 2. & an fieri debeat
2 hæc æſtimatio, ſecus eſt ſi ſit facta † probatio per te-
ſtes: quia tunc iudex non habet taxare arbitrio ſuo:
ſed tenetur ſequi illam probationẽ: ita declarat Soc.
d. conſ. 146. col. vlt. num. 17. verſ. 2. difficultas, lib. 1. &
Boſſ. loco proximè allato. Nam licet probatio poſſit
fieri mediante iuramento partis, tamen non per hoc
prohibetur pars quominus poſſit probare per teſtes:
vt animaduertit Rayn. de Forliu. in repet. l. 1. nu. 60.
C. de ſent. quæ pro eo, quod intereſt, vbi rectè cauit,
poſt probatum intereſſe iudicem debere condemna-
re ſecundum formam probationum, ex ratione con-
tex. l. illicitas, §. veritas, de offi. præſid. in quo ſtatutum
3 eſt iudicem † debere ſecundum allegata, & probata
iudicare, & idem habetur in l. properandum, §. & ſi
quidem, & §. ſin autem, & geſtis, de iudici.

4 Secundò intelligas id, quod dicebamus † taxatio-
nem fieri per iudicem, verum eſſe vbi agatur iniuria-
rum l. ciuili, ſecus ſi l. Cornel. in illis caſibus, de qui-
bus in l. lex Cornel. ff. de iniur. habetur: nam hoc caſu
taxatio fit iuramento partis, & non iudicis arbitrio,
ſecundum glo. in d. l. lex Cornelia.

5 Verùm Bart. † in l. iniuriarum actione, la 2. num. 2.
de iniur. id non admittit, quin immò apertè hanc do-
ctrinam glo. damnat, & veriſſimum eſt arbitratus, ſi-
ue agatur. l. Cornelia, ſiue actione prætoria fieri debe-
re æſtimationem iuramento partis taxand. per iudi-
cem: hanc eandem ſententiam ſequendò Bart. tenuit
Rot. deciſ. 4. aliàs 486. ad æſtimationem. tit. de iniur.
minor. & Bellam. d. deciſ. 722. ad æſtimationem iniu-
riarum, cui conſentire videtur Soc. ſen. d. conſil. 146.
num. 16. lib. 1. & fuit primaria opinio Iacob. de Raui.
& Petr. Pur. refert Cyn. in d. l. ſi non conuincij. C. de
iniur. quam ibi etiam ſequitur Sal. qui dicit ita in pra
ctica ſeruari. C. de iniur. atq; Cor. in conſ. 80. col. vlt.
conſuluit D. Bartholomæus. vol. 3.

6 Tertiò illud etiam eſt obſeruandum, † quod dum
à nobis ſit dictum, partem debere declarare æſtima-
tionem infra illam ſummam taxatam à iudice, locũ
ſibi non vendicare, vbi pars ipſa velit augere æſtima-
tionem probando alias qualitates, ex quibus æſtima-
tio poteſt recipere incrementum, eo enim caſu per-
miſſum eſt parti tranſgredi iſtam taxationem: vt cau
tum eſt in d. dec. 486. Rot. & fuit animaduerſum per

7 Bellam. d. deciſ. 722. Quæ æſtimatio † (vt & iſtud ad-
moueam) fieri poteſt per teſtes æſtimantes, & proban-
tes, quòd homines eiuſdem conditionis æſtimarent
tantùm illam iniuriam. l. cõtinuus. §. cuncta. in verſ.
plerunq; eiuſdẽ conditionis. ff. de verb. oblig. vbi not.
Bart. de probando intereſſe: quia æſtimatio iniuriæ,
8 † quæ pendet ex qualitate animi, & ex affectione al-
terius, eſt valdè difficilis vt monuit Soc. in d. cõſ. 148.
col. 5. nu. 3. & ſequitur Corn. d. conſ. 80.

Ad id verò quòd dicebamus in actione huiuſmo-
9 di iniuriarum † deberi primò fieri taxationem à Iudi-
ce, & poſteà iuramento partis declarari æſtimationẽ
prædictam, iuxta quam Iudex exindè tantùm condẽ-
net partem, eſt animaduertẽdum, quòd huic refraga-
tur reſponſum Vlp. in l. videamus. §. pen. ff. de in lit.
iur. vbi primò iuratur per partem, poſteà fit taxatio
per Iudicem, cuius authoritate Pet. Io. Faber. in §. ſed
& lex. Inſt. de iniur. eandem ſequutus eſt ſententiam,
partem ſcilicet prius debere iurare, & deindè Iudicẽ
declarare: de qua re facit verbum Bart. in l. iniuriarũ,
ff. de iniur. hanc eandem opinionem firmant Iac. de
Aret. & Cyn. in d. l. ſi non conuicij. nu. 17. C. de iniur.
quos ſequitur ibi Salic. idem cenſuit Soc. d. conſ. 146.
col. vlt. num. 18. vol. 1. & Corn. d. conſ. 80. conſuluit
Dom. Bartholomæus. col. vlt. vol. 3. volens quòd Iu-
dex tanquam bonus vir taxabit, non attento iuramẽ-
to partis, ſed ſecundum qualitates.

Hæc repugnantia ſententiarum videtur à paucis
10 conſiderata, † & à nemine diſcuſſa: ideò dices ad
reconciliandas has inter ſe opiniones diſſidentes, vt
prior opinio vera ſit, quando iuramentum eſt de veri
tate: tunc enim debet procedere taxatio à Iudice: quia
poſtquam eſt iuratum, non poteſt fieri taxatio, ne re-
darguatur iurans de periurio. l. ſed poſt iuſiurandum,
C. de iud. & l. ſi quãdo. C. vnde vi. Poſterior verò ha-
bet locum, quando iuramentum fit per affectionem,
& tunc non fit primò taxatio: ſed præcedet iuramen-
tum, & ſequitur taxatio; quia iudex poteſt inordina-
tam affectionem partis moderare abſque quod redar-
guatur de periurio propter illius affectionem, quæ
ipſum in hoc excuſat: iuxta terminos d. l. videamus,
de in lit. iur. ita grauiter, & doctè prodidit Abb. in c.
vlt. num. 3. verſ. tertio nota, de his, quæ vi met. cauſa
fiunt, vbi admonet in taxatione huiuſmodi iudicem
debere ante condemnationem ad æſtimationem re-
rum amiſſarum prius taxare ſecundum iudicium ſuũ
valorem illarum rerum, & poſtmodum referre iura-
mentum parti, vt iuret, an valeat tanti quanti ipſe
taxauerit, nec debet prius recipere iuramentum, &
poſteà taxare; quia cum illud ſit iuramentum de ve-
ritate; ſi taxaret poſteà in minori quantitate, redar-
gueret iurantem de periurio, quod eſſe non debet: vt
in auth. ſed poſt iuſiurandum, C. de iud. & in corpore
vnde ſumitur, eodem tit. in §. oportet, ſecus autem in
iuramento affectionis; quia tunc iudicis taxatio po-
teſt præcedere, & ſequitur in d. l. videamus, §. iurare,
ff. de in lit. iuran. Nam hoc caſu non redarguitur iu-
rans de periurio, ſed de inordinata affectione, quam
habebat in rem ſuam, vt notant gl. & Bart. in d. auth.
ſed poſt iuſiurandum, & d. l. videamus; hoc idem aſſe-
uerauit Imo. & Ang. poſt glo. in d. §. oportet, in auth.
de iud. & Petr. de Anal. in repe. cap. finem litibus, in
vlt. colum. verſic. ſubſequenter iuxta prædicta, &
verſi. ſequen. de dol. & contu. atque ſequutus eſt Bel-
len. in tract. de ſubſid. charit. quæſt. 80. incip. dicitur
ſecundum clem. vt refert Iaſ. in d. l. videamus §. de for
re, num. 12. verſ. ex qua habes, in quo tamen loco ali-
ter opinatus eſt impugnando hanc* communem ſo-
lutionem, dum arbitratus eſt illã procedere, ſi iudex
ſolùm haberet moderare, vel taxare iuramẽtum affe-
ctionis, ſed cum poſſit omninò abſoluere partẽ: per
text. in d. l. videamus, ſequitur quòd ſpernendo in to-
tum iuramentum detegitur periurium.

Cui

Digitized by Google

Cui tamen impugnationi non acquieſco nã vt dicit Abb. in d. c. vlt. de his, quæ vi metuve cau. fiũt affectio immoderata eſt illa, quæ facit, vt pars nõ dicatur periurare, & iſta ratio habet locum etiam ſi pars in totum abſoluatur, quia præſumitur, quod ex immoderata affectione petierit illam æſtimationem.

CONCLVSIO DCCCCV.

ARGVMENTVM.

Innocentiam teſtibus probari, & quouſque id verum ſit, vbi etiam nonnulli alij modi ad eandem probandam adducuntur.

SVMMARIVM.

1 *Innocẽtiam teſtibus conſanguineis, & domeſticis probari.*
2 *Teſtes domeſtici, & coniuncti, qui dicantur remiſſiuè.*
3 *Innocentiam teſtibus fallitis, & pauperibus probari.*
4 *Innocentia teſtibus fœminis probatur.*
5 *Innocentię probandæ cauſa frater pro fratre admittitur. Contrarium, nu. 6.*
7 *Frater etiam cum fratre habitans admittitur ad probandam innocentiam.*
8 *Frater nedum poteſt deponere ad innocentiam fratris, ſed etiam contra querelantem.*
9 *Innocentiam probari per teſtes deponentes de credulitate.*
10 *Innocentiam vnius teſtis dicto probari.*
11 *Teſtes domeſtici, & familiares non admittuntur ad reprobationem teſtium deponentium de innocentia, & cur.*
12 *Innocentia teſtibus conſanguineis in cauſa criminali non probatur.*
13 *Innocentia teſtibus domeſticis tunc probatur, cum tractatur de mera defenſa, ſecus ſi ad querelam, ſeu accuſationem partis.*
14 *Innocentia teſtibus inhabilibus bonæ vocis, & famæ probatur, alias ſecus.*
15 *Innocentia probatur teſtibus conſanguineis tranſuerſalibus, non aſcendentibus, vel deſcendentibus.*
16 *Innocentia per præſumptiones probatur.*
17 *Innocentiam per abſentiam probari.*
18 *Innocentiam iuramento probari.*
19 *Innocentia iuramento tunc non probatur, cũ præſumptio iuris eſt contra allegantem innocentiam.*
20 *Innocentiam iuramento eius, qui alias peierauit non probari.*
21 *Innocentia rei quomodo per cauſas probetur.*
22 *Innocentem præſumi, qui ſponte ſe conſtituat in carceribus, & cur.*

1 Innocentia inquiſiti accuſati, aut denũciati probatur per teſtes cõſanguineos, affines, cõiũctos, domeſticos, familiares, cubicularios, & alias inhabiles, & nõ idoneos: vt colligit ex c. tã literis, & c. veniens, de teſti. & l. 1. §. ad queſtionẽ, vbi Marſ. nu. 26. ver. 1. nũc limita & in §. ſi quis vltrò nu. 4. in fi. verſ. pro quibus facit. ff. de quæſt. & in l. vnius, §. cogniturũ. nu. 61. cum ſeq. verſ. itẽ nedum. ff. eo. & in ſing. 59. innocẽtibus iura fauent. circ. med. idẽ tradidere canoniſtæ in c. literas, de præſũpt. ſic ſenſit gl. inſignis in l. ſciendũ. ff. de vſur. & ibi Floria. nu. 3. & in l. teſtis idoneus. ff. de teſtib. eiuſdem fuit ſniæ Arch. in c. manifeſtè, & in c. ſequ. 12. q. 1. idẽ voluit Spec. in tit. de inquiſit. §. 1. nu. 22. verſ. ſed nũquid eas, hocq; vr innuere Bal. in l. parentes, ſub nu. 1. C. de teſti. iſtis accedit Iaſ. in l. ſed, & ſi quis. in prin. nu. 4. in 2. limit. ff. ſi quis caut. & in l. vt vim. col. 2. nu. 5. vbi ẽt Dec. col. 6. poſt num. 17. verſ. & ideo fauore rei. ff. de iuſt. & iur. & idem Iaſ. in rubr. ff. de iureiur. col. 3. poſt nu. 7. ſub nu. 5. limit. verſ. ſicut in ſimili. quod & comprobauit Io. de Anan. in cõſ. 59. incip. viſa inquiſitione, in prin. hoc ideo à plerisq; ſcribentib. confirmatũ video: vt ab Alex. in conſ. 5. nu. 6. lib. 1. in cõſ. 45. col. pen. nu. 39. lib. 2. & in conſ. 119. ſub nu. 7. lib. 7. Dec. in l. & ſi nihil. ſub nu. 3. ff. de reg. iur. & in l. ſi is qui. col. 3. nu. 24. C. qui teſta. fac. poſſ. & in conſ. 459. col. 2. nu. 7. & in conſ. 369. col. 2. nu. 7. Cæpol. in conſ. 46. nu. 8. & in conſ. 75. nu. 1. & 2. in crim. Caſtren. in conſ. 273. viſa relatione facta, in fi. vol. 1. Crau. in conſ. 2. nu. 10. & in conſ. 119. nu. 9. Cephal. in conſ. 75. nu. 39. volum. 1. Gram. in conſ. 12. nu. 19. & in conſ. 32. nu. 12. in crim. Soc. iun. in conſ. 61. nu. 15. vol. 2. Paul. Gril. in tract. de hær. lib. 5. tit. de relax. carcer. in 3. ſpecie relax. quæ eſt de abſolutione innocẽtis. q. 3. per tot. quẽ refert Boer. in deciſ. 165. nu. 7. Paul. Gril. de abſolut. innoc. lib. 5. q. 3. nu. 8. & in q. 6. num. 6. Bernad. Diaz. in vol. reg. vtr. iur. fol. 906. reg. 746. limit. 8. Berta. in tract. de epiſ. lib. 4. 5. par. q. 47. poſt nu. 91. limit. 8. & in pract. crim. in §. opportunè. nu. 15. & 16. Foller. in pract. crim. in 2. par. 2. partis, ſuper rub. item quod ſororem venenauit. nu. 17. Iacob. Nouel. in pract. & theorica accuſ. crim. ſiue trac. ad defenſam. tit. de teſti. in materia criminal. nu. 44. verſ. teſtes domeſtici. Paris de Put. in tract. de ſindic. in c. incip. teſtis, an familia. Tacquis in prac. crim. par. 14. nu. 25. Conrad. in pract. crim. lib. 1. c. 9. §. 11. de offic. prætor. in cauſis ciuil. num. 32. limit. 15. verſ. domeſtici. Petrus Caleph. in cõſ. 162. Adſit Deus. nu. 19. & 20. & in conſ. 103. verſ. Reuerendi patres. nu. 14. & 15. verſ. prætérea, & fratres. in 1. vol. conſ. crim.

2 Qui aũt dicantur teſtes domeſtici, familiares, & coniuncti not. Bar. in l. preſenti. §. ſanè. de his, q. ad eccleſ. cõfug. Fel. in c. cũ oporteat, de accuſ. ver. nec obſtat, quod habetur. nu. 2. Blan. in repe. l. fi. nu. 363. ff. de quæſt. Foller. in pract. crim. par. 2. ſuper rubr. capiat informationem. nu. 49. verſ. domeſtici dicũtur, & Conrad. in d. verſ. domeſtici, & latè declarat Gabr. in ſuis concluſ. lib. 1. tit. de teſtib. concluſ. 16. nu. 2.

3 Hinc fit, vt ẽt ſi teſtes eſſent falliti, vel pauperes admittuntur tamen ad probandam innocentiam, & factũ, ex quo reſultat innocentia, vt reſpondit Soc. iun. in d. conſ. 61. nu. 15. vol. 2. quod ante eum ſenſit Crot. in tract. de teſtib. par. 3. nu. 11. verſ. quarto fallit.

Præterea ex concluſione noſtra conſequitur, vt 4 etiam ſi tales teſtes eſſent fœminæ, tamen ad probãdam innocentiam admittuntur: vt cenſuit Caſt. in d. conſ. 273. viſa relatione facta. in fi. vol. 1. & Crau. in d. conſ. 119. num. 9.

5 Quinetiã efficitur, vt ẽt frater admittatur pro fratre in cã criminali ad probandam eius innocentiam: ita probat Spec. in d. tit. de inquiſ. §. 1. nu. 22. verſ. ſed nunquid eas. Io. de Anan. in c. cũ oporteat. col. 2. ver. aut pro fratre, de accuſ. Bal. in d. l. parentes, per tex. in d. c. literas, de præſump. & Crau. in d. conſ. 2. nu. 10. Alex. in conſ. 4. viſo proceſſu inquiſitionis. nu. 10. lib. 6. per id quod habetur in c. literas, de preſump. vbi fratris teſtimonium purgat fratrem in cã hęreſis, idem Alex. in conſ. 119. viſo proceſſu inquiſitionis formatæ contra Hieronymum nu. 6. verſ. nec obſtat. lib. 7. Dec. in conſ. 469. viſa inquiſitione formata. nu. 7. & Fely. in c. cum oporteat. col. 4. poſt nu. 3. in 5. limit. de accuſ. ad idem quamplurimos alios more ſuo citat Gabr. in ſuis cõmun. concl. lib. 7. tit. de crim. conclu. 22. nu. 1. vbi id à ** ſcribentibus magis ** cõiter eſſe receptum, idemque
6 tenendum teſtatur. Non obſtante, quod Bart. in l. qui teſtamẽto, §. quæcunq;. ff. de teſta. & in l. lex Cornelia, ff. de iniur. renuerit contrarium, prout cõtrarium etiã ſenſit, & Aret. in c. in literis, col. 6. verſ. ſed quæritur pro cõplemento materiæ, de teſtib. vbi firmat fratrem nõ eſſe admittendũ in criminibus ẽt ad probandã innocẽtiam fratris: vt idem ẽt aſſeuerauit Bal. in l. vlt. col. 1. in fi. verſ. item in qualitate teſtium approbatiua. C. de prob. & Abb. in c. literas. col. 2. in fi. de præſump. & nõnulli alij relati ab eo. Gabr. loco ſuperius adducto.

Priorem

Priorem tamẽ ſententiam ampliabis, vt procedat
7 † etiam ſi frater cum fratre cohabitaret, vt aſſeuera-
uit Alex. in d. conſ. 119. nu. 6. in fi. ex mente Sali. in d.
l. parentes. C. de teſtib.
8 Secundò amplianda eſt, † nedum frater poſſit depo
nere ad defenſionem, & innocentiam fratris, verum
etiam contra querelantem, per ea, quæ adducit Fely.
in d. c. literas. col. 4. num. 15. verſ. quintus caſus eſt, de
præſump. idem ſenſit Alex. in conſ. 4. nu. 10. lib. 6.
Amplianda eſt primo loco concluſio, vt locũ ha-
9 beat † etiam ſi teſtes deponerent de credulitate, & iu-
dicio ſuo, quia nihilominus probarent innocentiam;
vt author eſt Ale. in conſ. 76. incip. viſa inquiſitione,
nu. 5. lib. 1. & in conſ. 109. viſis, & vt oportet conſide-
ratis. col. 5. nu. 7. verſ. vnde dato. lib. 1. quem ſequitur
Dec. in d. conſ. 459. nu. 8. & in d. conſ. 469. nu. 8. quod
& probauit Iac. de Sanct. Georg. in l. teſtes eos. col. 1.
ff. de teſtib. quem referendo ſequitur Gram. in conſil.
56. in cauſa inquiſitionis. nu. 21. vt & placuit Rimin.
Sen. in conſ. 44. nu. 7. vol. 1. quod inſignè relatu cen-
ſuit Marſ. in ſing. 19. incip. tu ſcis clarum eſſe in iure.
verſ. teneas tamen perpetuò mẽti, & in conſ. 4. incip.
de vultu tuo. nu. 12. verſ. nam licet teſtes. lib. 1.
Amplia ſecundo loco, vt etiam ſufficiat dictum
10 vnius teſtis † pro probãda innocentia: ſic Gab. in ſuis
concl. lib. 1. tit. de teſti. concl. 1. nu. 37. verſ. 15. limita.
quod ante eum ſenſit Corn. in conſ. 194 in fi. vol. 2.
Primo loco nunc limitanda eſt concluſio, vt tunc
11 vera ſit † cum huiuſmodi teſtes inhabiles deponũt ad
probandam innocentiam: ſecus verò quando depo-
nunt ad reprobationem teſtium deponentium de in-
nocentia: quia tunc conſanguinei, & aliàs inhabiles
non admittuntur iuxt. ſentent. Bal. & Sal. in d. l. paren
tes. Carrer. in d. pract. crim. in prin. nu. 165. in fi. verſ.
item limita ad defenſam, & voluit Gram. in d. conſ.
32. nu. 19. & in conſ. 34. nu. 14. vbi adducit rationem:
quia cum materia ſit odioſa, ideo à iure repelluntur
conſanguinei, & affines, & non probant, allegando
Bart. in l. qui teſtamento. §. 1. ff. de teſta. & idẽ Grãm.
in d. conſ. 32. nu. 12. idem tradidere Canon. in d. cap.
cum oporteat. de accuſa. & Ale. in conſ. 5. col. 3. poſt
num. 8. verſ. vnde dato. lib. 1.
12 Secundò velim limites, † quando teſtes conſangui-
nei deponerent in cauſa criminali pro cõſanguineo,
qui ſi condemnaretur, fieret iniuria toti cõſanguini-
tati: nam eo caſu nõ probant, cum videantur in pro-
pria cauſa teſtificari, eo quia iniuria ſit cõmunis teſte
Bart. in l. lex Corn. ff. de iniur. & Bal. in l. 1. C. de rapt.
virg. & in l. vnic. C. ſi quacunq; prædit. pot. vt etiã ſen
ſit Dec. in conſ. 133. col. 3. nu. 4. de quo plenè Iaſ. in l.
ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus. col. pen. nu. 52. & ſeq.
ff. de verb. oblig. & Gram. in d. conſ. 32. nu. 11.
13 Tertiò limita ſupradictam cõcluſ. procedere, † vbi
ageretur per iudicem ex officio, & tractaretur de me-
ra defenſa: nam per hoc non diceretur nocere fiſco,
qui tractat de pœnali, & odioſo lucro cum alterius ia-
ctura, ſecus vero ſi ageretur ad querelam, ſeu accuſa-
tionem partis, & ita vbi adeſſet accuſator, quoniam
tunc nedum ageretur de præiudicio fiſci, ſed etiã par-
tis, quod eſt maximum præiudicium, & conſequẽter
huiuſmodi teſtes non probarent, prout dicit Fel. in d.
c. literas. verſ. quintus caſus, de præſump. & eius dictũ
eſſe aureum teſtatur Gram. in d. conſ. 32. nu. 13.
Quartò limitabis eandem concluſionem procede-
14 re, † dummodo dicti teſtes inhabiles ſint bonę vocis,
& famæ, neq; eis aliquid illud obſtet, vel opponatur,
aliàs ſecus. iuxt. ſentent. Salic. in d. l. parentes. Alba. in
conſ. 56. nu. 11. idem tradit Taetius pract. crim. par. 14.
nu. 25. ad idem reſpondit Petr. Calephat. in d. conſil.
103. nu. 12. & 15. & Conrad. in d. verſ. domeſtici.
15 Quintò limitã, & intellige, † quod dicitur de teſti-
bus conſanguineis, & attinentibus, vt procedat in gra
du non aſcendentium, vel deſcendentium, ſed tranſ-
uerſalium: vt egregiè tradit Marſ. ſing. 133. incip. affi-
nitas, nu. 3. permotus authoritate Innoc. & Io. Andr.
in c. nonnulli. de reſcript. & Ang. in conſ. 154. incip.
viſis proceſſibus. col. 2. quorum ſententiæ ſe ſubſcri-
pſit Iaſ. in repet. l. admonendi. col. 64. poſt num. 180.
verſ. limita ſing. ſecundum Ang. ff. de iureiur. vt etiã
cenſuit Alex. in conſ. 161. viſo ac diligenter conſide-
rato. col. 2. nu. 5. verſ. nec obſtat, quòd aliqui. lib. 6.
16 Et præter teſtium probationem innocentia † pro-
batur etiam per præſumptiones: vt docuit gl. in l. 1. in
verb. nõ occidendi. C. de ſicar. Bart. in l. vlt. §. vlt. nu.
2. ff. de bon. eor. qui ſib. mor. conſc. quem refert, & ſe-
quitur Cæpol. in conſ. crim. 1. col. 3. verſ. ad hæc re-
ſponderi poteſt, & in conſ. 60. nu. 6. in ciuil. idem vo-
luit Marſ. in conſ. 51. num. 47. verſ. pro qua facit, vol.
1. & in pract. crim. §. vlt. quæſt. num. 15. Crauet. in d.
conſ. 119. num. 9.
17 Innocentiam quoque probari † per abſentiam vi-
dere eſt apud Bald. conſ. 515. num. 3. lib. 5. vbi exem-
plo id aperit.
18 Amplius innocentia † probatur iuramento, vt ha-
bemus à I. C. & Accur. ibid. l. furti. §. qui iuſſu. ſuper
verb. innocentia. ff. de his, qui not. infam. & à I. C. in
l. non damnatos, §. vlt. C. eod. tit. & in l. ſi duo. §. idem
Iulianus, ff. de iureiur. idem tradit And. Gail. in tract.
de obſer. obſer. 48. in verb. innocentia. col. 7. num. 30.
verſ. ſed innocentia.
Limitabis id, quod modo diximus, non procedere,
19 † ſi præſumptio iuris ſit contra allegantem innocen-
tiam, & eam probare volentem iuramento, vel aliàs
ſit malæ vitę: nam tunc innocentiam iuramento non
probari colligitur ex eo, quod tradit glo. in §. ſed iſte,
Inſtit. de actio. vt etiam refert Marſ. in l. qui ignorãs,
nu. 35. ff. ad leg. Cornel. de ſicar. & Fel. in c. ſignifica-
ſti, el 1. nu. 3. de homic. quibus in locis ij authores tra-
dunt, quòd tunc iuramento aſſerentis aliquid creden
dum ſit, niſi contra allegantem ſit præſumptio iuris.
20 Limita ſecundo nõ procedere in eo, † qui aliàs pe-
ierauerit: nã eius iuramento non ſtabitur in conſiſtẽ-
tib. in eius animo, vt ſenſit idem Marſ. in pract. crim.
in §. diligenter. nu. 111. verſ. quod limitat Ludo.
21 Nec omittam innocentiam rei † quandoq; per cau
ſas probari, & cognoſci: nam interrogatus ſuper cau-
ſis delicti, de quo in culpa poſitus eſt, ſiue inquiſitus, ſi
veroſimiles non ſint, reus non poterit damnari, ſi cre
dimus Iaſ. in l. magiſtratib. col. 2. nu. 7. in 3. limit. ff. de
iuriſd. omn. iud. & Fran. Caſſon. qui exempla adducit
in pract. crim. in tit. de tormentis. c. 20. nu. 3.
22 Adijciam poſtremò innocentẽ præſumi, † qui ſpõ-
tè conſtituit ſe in carceribus: vt reſpondit Alb. in cõſ.
94. nu. 7. vbi dicit, huiuſmodi præſumptionem multũ
poſſe, & habere ſecum naturalem rationẽ, atq; quoti
dianam experientiam: idem ſenſit Alc. in conſ. 453.
nu. 5. verſ. 4. vbi inquit, quòd ſicuti lex contra fugien-
tes præſumit. arg. l. leg. Cornel. §. præterea, ff. ad Sylla.
ita pro innocentia remanentium, ſiue ſpontè ſe con-
ſtituentium prçſumẽdum eſt. arg. l. quis ſit fugitiuus,
§. 1. vbi Bart. ff. de ędil. edi. quod pluribus proſequitur
Marſ. in pract. crim. §. diligenter. nu. 204. vſq; ad nu.
209. & Petr. Calephatus, in d. conſ. 103. nu. 15. in fine.

CONCLVSIO DCCCCVI.

ARGVMENTVM.

Inſtrumentum an ſemper verum prçſuma-
tur, & ſolemne.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum præſumitur verum, & ſolemne.*
2 *Inſtrumentum ſolemne præſumitur, modo probetur, quod
qui ſcripſit illud, fuerit notarius.*

3 *Inſtru-*

3 *Inſtrumentum antiquum verum, & ſolemne præſumitur.*
4 *Inſtrumentum præſumitur verum, & ſolemne, ſi ſolemnitates à iure requiſitas habeat.*
5 *Inſtrumentum in dubio verum præſumitur.*
6 *Inſtrum. præſumitur verum niſi contrarium probetur.*
7 *Inſtrument. præſumptio cum non ſit iuris, & de iure, proptereà contra eam probatio in contrarium admittitur.*

1 **Inſtrumentum** † præſumitur verũ, validum, & ſolemne. arg. cũ precib. vbi Bal. C. de probat. idem inquit Bal. in illud; clr. ſi. de præſump. cui accedit Iaſ. in l. ſi poſt diuiſionẽ. in prin. C. de iur. & fact. ign. vt & cẽſuit Soc. iũ. in conſ. 95. num. 2. vol. 2. ſic pluribus in locis reſpõſũ eſt à Grat. vt in conſ. 11. nu. 3. vol. 2. in conſ. 126. n. 2. & in cõſ. 140. nu. 52. vol. 1. atq; à Dec. in cõſ. 101. n. 1. verſ. ſed tñ his non obſtantib. Pariſ. in conſ. 60. n. 6. vol. 1. & Mando. in conſ. 120. nu. 10. vol. 1.

2 Intelligenda eſt hęc concluſio, vt procedat † ſi probetur, quòd qui ſcripſit inſtrumentum notarius fuerit ſecundum Alex. in conſ. 166. viſo pũcto. col. 2. nu. 4. lib. 2. & Afflict. ſuper cõſtit. regni. de fid. & authori. iſtrum. lib. 1. rub. 79. nu. 20.

3 Concluſionem amplia maximè procedere † in inſtrumento antiquo, teſte Dec. in conſ. 36. nu. 6.

Ampliabis ſecundo eò magis concluſionem locũ
4 habere, † ſi ſolemnitates à iure requiſitas habeat, quo caſu dicitur probatio probata nulla alia indigens diſceptatione iudicij, prout dicit Bal. in l. Imperator. ff. de ſtat. homi. idem tradit Bar. Alex. Iaſ. & recentiores in l. 1. de oper. nou. nunc. idem voluit Grat. vbi ſupra nu. 4. & Cephal. in conſ. 109. nu. 6. vol. 1.

5 Limitabis primò † eandem concluſionem veram eſſe in dubio, iuxta ſent. Ceph. in conſ. 261. nu. 5. vol. 2.

6 Limita ſecundo procedere † niſi probetur contrarium: vt de iure reſpondit Io. de Amic. in conſ. 13. nu. 1. ſic ſenſere Bar. & * communiter omnes in d. l. ſi poſt diuiſionem. C. de iur. et fact. ign. quod apertè declarauit Soc. iun. in cõſ. 189. nu. 62. vol. 2. vbi etiam inquit, quòd licet aliàs in dubio pro inſtrumento publico præſumatur, non tamen procedit, quandò contra illud oſtenditur manifeſta veritas, veluti ſi teſtes contrarium deponant. eidẽ ſententiæ ſe ſubſcripſit Albar. in conſ. 99. num. 1.

7 Limita tertiò, † quod licet inſtrũ habeat præſumptionem, illa tamen præſumptio nõ eſt iuris, & de iure, ſed contra eam admittitur probatio in cõtrarium teſtatur Rim. ſen. in conſ. 407. nu. 2. vol. 3. vbi ideo dicit ſecũdum ** magis communem opinionem, quòd inſtrumentum poteſt per duos teſtes etiam non deſcriptos in inſtrumento reprobari.

CONCLVSIO DCCCCVII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto illud intelligatur, inſtrumentum dici probationem probatam.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum dicitur probatio probata.*
2 *Inſtrumentum dici probationem probatam niſi contrariũ probetur.*
3 *Inſtrumẽtum dici probationem probatam, ſi aduerſarius acquieſcat, & nihil obijciat, alias ſecus.*

1 **Inſtrumentum** † dicitur probatio probata; prout inquit Alc. in trac. præſump. reg. 3. præſump. 13. nu. 8. ſic Soc. ſen. in conſ. 2. nu. 2. vol. 3. vt ẽt decidunt Oſaſch. in deciſ. 72. nu. 4. & in deciſ. 17. nu. 1. & Gram. in deciſ. 103. nu. 1. Soc. iun. in cõſ. 1. nu. 49. vol. 4. hoc idẽ plurimos alios conſulentes non latuit, vt Io. de Amic. in conſ. 13. nu. 4. & in conſ. 120. nu. 5. Nat. in cõſ. 145. nu. 1. & in conſ. 177. nu. 1. vol. 1. Neuiz. in conſ. 82. nu. 2. vol. 1. Rol. à Vall. in conſ. 40. nu. 8. & in conſ. 58. nu. 6. vol. 2. & in conſ. 76. nu. 8. & in conſ. 79. num. 47. & in conſ. 85. nu. 38. vol. 1. Cephal. in conſ. 247. nu. 1. vol. 2. & in conſ. 4. nu. 22. vol. 1. Cur. iun. in conſ. 64. num. 4. Dec. in conſ. 682. nu. 2. & in conſ. 423. n. 10. Iaſ. in cõſ. 124. vol. 1. & in conſ. 138. vol. 1. Pariſ. in conſ. 54. nu. 3. & in conſ. 104. nu. 63. vol. 1. & Iac. Nouel. in reg. 120. & ad hoc propoſitum infinita propè congeſſit, vt ſui moris eſt, Tiraq. in tract. de vtroque retrac. de retract. lignagier. §. 2. gl. 1. nu. 20. 21. & 22. verſ. verum his nõ obſtantibus.

2 Concluſ. primo limitabis † niſi probetur contrariũ, prout dicit Io. de Amic. in conſ. 13. nu. 18. ver. ad allegata in contrariũ, vbi inquit * ita omnes intelligere in l. ſi poſt diuiſionem. C. de iur. & fact. ign. & in l. cum precibus. C. de probatio. & in conſ. 87. nu. 6.

3 Limita ſecundo † ſi aduerſarius acquieſcat, & nihil obijciat, aliàs ſecus, ſecũdum Butr. in c. cum cõtingat ex. de reſcript. & in c. cũ dilecti. de don. ita rñdit Soc. ſen. in cõſ. 97. in fi. vol. 1. ſic voluit Dec. in cõſ. 474. nu. 3. & placuit Cephal. in conſ. 218. nu. 7. vol. 2.

CONCLVSIO DCCCCVIII.

ARGVMENTVM.

Aſſerenti inſtrumentum non eſſe abolitum incumbere onus probandi.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum ſi quis dicat non eſſe abolitum, neq; cancellatum tenetur id probare.*
2 *Inſtrumenti veritatem non probãs falſarius præſumitur.*

1 **Inſtrumentum** ſi quis dicat † non eſſe abolitum neque cancellatum hoc probare tenetur, vt exindè locum habeat: q̃ hoc extat cõtex. in l. vlt. C. de edi. diu. Adria. toll. ſecũdum Herc. in tract. ſuo de probanda negatiua nu. 86. verſ. 30. inſertur.

2 Iſtud amplia, vt vſq; eo procedat, † vt producẽs tale inſtrumentum, nec probans eius veritatẽ, præſumatur falſarius, & puniatur: arg. l. iubemus. C. de prob. cũ alijs adductis per Nat. in conſ. 132. nu. 1. vol. 1.

CONCLVSIO DCCCCIX.

ARGVMENTVM.

Inſtrumenti amiſſi tenor quo pacto probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenti deperditi tenorem teſtibus probari, modo tria prius probentur, de quibus ibi.*
2 *Inſtrumenti deperditi tenorem duobus tantum teſtibus poſſe probari.*
3 *Inſtrumenti deperditi tenorem plenè probari teſtibus notarijs.*
4 *Teſtamenti deperditi tenorem duobus in teſtamento deſcriptis teſtibus probari.*
5 *Inſtrumenti guarentigiati, quod amiſſum eſt tenor duobus teſtibus probatur.*
6 *Inſtrumenti deperditi tenor teſtibus viris bonis idoneis, & valdè peritis probandus eſt.*
7 *Inſtrumenti deperditi tenor teſtibus non ita peritis probatur, cum illi deponunt de eo, quod continetur in inſtrumento.*

8 *Teſtibus*

8 *Teſtibus ſatis eſt ad inſtrumenti tenorem probandũ, quòd ſciant legere, & ſcripturam legere.*
9 *Teſtes ſolũ deponentes de perditione inſtrumenti nihil probant, tum inſtrumenti deperditi tenorẽ volunt probare.*
10 *Dies, & locus ſunt de ſubſtantia inſtrumenti.*
11 *Inſtrumenti deperditi tenorem teſtes probantes debent deponere ſcripturam eiuſdem non eſſe vitioſam.*
12 *Teſtes de credulitate deponentes non probant inſtrumenti deperditi tenorem.*

1 Quæri ſolet † à noſtris, quo pacto qui probare poſſit tenorem inſtrumenti, quod quis amiſerit, & certè per teſtes hunc tenorem poſſe probari hac lege ab iiſdem cõcluſum eſt, vt tria prius probẽtur, videlicet actum fuiſſe celebratum, ſcripturam indè confectã, & ꝙ amiſſum fuerit inſtrumentũ, vt voluere Bart. & Caſtr. in l. teſtium, ille num. 15. hic nu. 14. C. de teſtib. quib. accedit Fel. in c. ſicut. num. 2. verſ. vbi ſit. & ſeq. de re iud. atq; decidit Ozaſc. in dec. 69. nu. 1. hoc idem tradit Hippol. Marſ. in repet. rubr. C. de probat. nu. 54. verſ. tertio limitat Fel. & 355. verſ. circa ſecundum, cum plur. ſeq. eiuſdem fuere ſententiæ Guid. Pap. in conſ. 75. poſt nu. 2. verſ. ideò in illa quæſt. Alb. in conſ. 101. nu. 7. Ceph. in conſ. 171. num. 47. & in conſ. 287. nu. 46. vol. 2. & Rui. in conſ. 178. nu. 5. vol. 1. vt & cenſuit Lãfr. de Oria. in tract. de fid. inſt. poſt n. 47. verſ. quęro vlterius. qui ad hoc citat gl. ſing. in l. ſicut. C. de fid. inſtr. in qua habetur, quod ſi per teſtes probetur amiſſio inſtrumenti, quòd iſtud ſufficiat ad hoc, vt poſſit deferri iuramentum in ſupplementum probationis.

2 Amplianda eſt primo concl. † vt etiã per duos tantum
* teſtes poſſit probari tenor inſtri: iuxta * communem ſcribentium traditionẽ in auth. ſi quis in aliquo documẽto. C. de eden. huc reſpexit Bar. in l. ſicut iniquũ. C. de fid. inſtr. idem Bart. & Ang. in l. 2. §. diuus, ad fi. ff. de iur. fiſc. & in l. 1. n. 27. ff. ſi cer. pet. quod nec latuit iuris Pontificij profeſſores, in c. cũ olim. il 1. per illum tex. ext. de priuileg. de quo etiam meminit Iaſ. in cõſ. 42. nu. 1. & poſt nu. 2. verſ. nã licet dubitatio ſit, vol. 1. & Gozad. in conſ. 11. verſ. quib. nõ obſtãtib. n. 6.

3 Amplia ſecundò eo magis concluſ. procedere, † ſi dicti teſtes ſunt notarij, prout dicit Iaſ. in d. cõſ. 42. nu. 1. vbi inquit, quod ſi inſtrm originale ſit deperditum, & teſtes, qui deponunt, ſint notarij, qui defectũ inſtrumentorũ cognoſcant, & ſcribendi characteres noſcãt illius notarij, & deponant de contentis in ipſo inſtro, tales vtique teſtes plenè probare veritatem eius, ꝙ in inſtro amiſſo continebatur: & ibidem ſubdit, ab hac
* doctrina* communi in iudicãdo nefas eſſe recedere.

4 Tertiò ampliabis eandem concl. † nõ ſolùm habere locum in ſimplicibus inſtrumentis, ſed etiam in teſtamentis caſu deperditis: nam tunc pariter ſufficit, ꝙ duo teſtes ex illis, qui interfuerunt tempore confecti teſtamenti deponant teſtamentum fuiſſe factum: vt grauiter, & doctè tradidit Bal. in l. teſtium. col. 2. poſt nu. 3. ver. vlt. C. de teſti. quod etiam iterum confirmauit idem Bal. in c. 1. §. ſi enim domino. col. 1. nu. 1. tit. quid ſit inueſtit. & in c. 1. §. ſacramentum. col. 3. n. 15. verſ. ſed tunc ego quæro, de conſuet. rect. feud. ad quæ conferunt ea, quæ ſcripſit reliquit Bart. in d. auth. ſi qs in aliquo. atq; Alex in conſ. 47. in prin. col. 2. lib. 2. & plures alij, quos refert Hippol. in d. n. 356. verſ. & iſtud non ſolùm habet locum, & Abb. in d. conſ. 101. nu. 7.

5 Quarto loco velim amplies, vt conclu. vera ſit, † et ſi inſtrumentum eſſet guarentigiatum: nam ſi eſt perditum, poterit probari per duos teſtes, ſed tamen non habebit executionem paratam, ſicuti ſi perditum nõ eſſet. iux. ſentẽt. Bart. in l. 1. ff. de his, quæ in teſt. delen. quod latè proſequitur Fel. in d. c. ſicut. nu. 3. de re iudi. vbi inquit, quòd quamuis ita proſit productio teſtiũ probantium tenorem inſtrumenti deperditi, ſicut inſtrumentum, tamen in vno differũt: quoniam vbi cõſtat de inſtrumento ſolùm ex dictis teſtium, tunc nõ cõcurreret beneficium ſummariæ cognitionis, & celeris expeditionis datum inſtrumento à lege, vel à ſtatuto, nec haberet executionem ita paratam, ſicut haberet ipſum inſtrumentum, & Hippol. qui alios refert in d. rub. nu. 363. & ſeq. verſ. & inter cæteras.

6 Limitare poteris primo concluſ. † vt teſtes probantes tenorẽ inſtrumenti deperditi debeant eſſe viri boni, idonei, valdè periti, inſtrumenti defectus, & literas notarij cognoſcentes, alioquin non probant ita ſenſere Bart. in d. l. ſicut iniquũ. nu. 2. C. de fid. iſtr. & in l. 2. §. 1. nu. 4. ff. de iur. fiſc. & in d. l. 1. n. 27. ff. ſi cer. pet. & in d. auth. ſi quis in aliquo, poſt nu. 19. C. de eden. per c. cum olim. de priuil. & l. teſtium, in fi. C. de teſti. Abb. in c. Alberic. col. 2. nu. 4. verſ. in ſecũdo caſu. de teſtib. Franc. Purp. in d. l. 2. nu. 181. ff. de iur. fiſc. Fel. in c. ſicut. in prin. de re iud. Dec. in d. c. quoniam contra. in fi. de probat. & in conſ. 215. in cauſa vertente. nu. 1. & in conſil. 82. viſo proceſſu agitato. num. 3. Alex. in conſ 196. viſo teſtamento dicti Frãciſci. col. 3. nu. 9. verſ. nõ obſtat, quòd nonnulli. lib. 2. Curt. iun. in cõſil. 17. licet ꝑ celeberrimos. nu. 4. Afflic. dec. 274. quęſitum fuit. nu. 3. & deciſ. 302. aliud dubium. nu. 5. Rui. in d. conſ. 179. nu. 5. vol. 1. Ceph. in d. conſ. 287. nu. 4. vol. 2. & Lanfr. de Oria. in ſua praxi. c. 9. de inſtr. produ. nu. 47. & quãplurimi alij relati à Tiraq. in tract. de vtroq; retract. de retract. conuent. §. 1. gl. 7. ferons preſerez. nu. 55. & ſeq. verſ. nec tamen omiſerim.

7 Sublimitabis tamẽ limitationem, † niſi teſtes probarent de eo, quod continetur in inſtrumento; quia tunc ſufficeret, ſi nõ eſſent ita periti, ſi credimus Rui. in d. conſ. 179. num. 5. vol. 1.

8 Secundò ſublimita, † quòd immo ſufficiat, quòd ſciant legere, & ſcripturam intelligere: ſecundũ Bart. in l. 2. §. 1. in fi. ff. de iur. fiſc. & in l. 1. n. 27. ff. ſi cer. pet. & in d. auth ſi quis in aliquo documento. Et Celſum Vgonem in addit. ad praxim D. Lanfr. vbi ſupra.

9 Secundò quoque limitanda eſt conclu. † quòd vbi
teſtes ſolùm deponerent de perditione inſtrumenti,
& nõ aliud, nihil facerent: vt voluit Bart. in d. l. ſicut.
nu. 1. & 3. vbi ait opus eſſe ipſos deponere, quòd in tali
inſtro, quod eſt perditum, cõtinebatur quemadmodum
Titius mutuauit decẽ Seio, & ꝙ ipſi ita legerũt
in d. inſtrumẽto: ꝙ etiam ſequutus eſt Lanfr. vbi ſup.
d. nu. 47. & Hippol. loco ſuperius adducto. nu. 358. cũ
ſeq. vbi nu. 365. ait cautum debere eſſe illum, qui vult
per teſtes probare ſcripturam, ſiue tenorem inſtrumẽ
10 ti amiſſi. † vt in c. ponat diem, & locum inſtrumenti,
qm̃ illi ſunt de ſubſtãtia inſtrumẽti arg. d. c. qm̃ cõtra.
ext. de prob. c. Abbate ſanè. de re iud. in 6. & auth. vt
præponatur nomẽ imperator. in rub. vt egregiè inqt
Io. And. in d. c. cum olim. de priuil. & ibi Butr. poſt
eum, quos refert, & ſeq. Alex. in d. conſ. 196. viſo teſtõ
col. 3. nu. 11. lib. 2. vbi ſubdit hoc caſu etiam neceſſe
11 eſſe, vt teſtes probent † in ſcriptura priuilegij, ſiue in-
ſtrumenti, nullum extare vitium. Nec hoc caſu ſuffi-
12 cit, quòd teſtes dicant ſe credere † inſtrumentũ amiſ-
ſum eſſe, ſed debẽt affirmatiuè loqui ſecundũ Card.
in conſ. 25. incip. in cauſa, & quæſtione excellentiſſimi.
col. 2. verſ. item redditur alia ratio. quem refert, &
ſequitur Fel. in d. c. ſicut. col. 7. nu. 9. in fi. & Doct. in l.
emancipatione. C. de fid. inſtr. Flori. in l. leg. Aquilia.
ff. ad leg. Aquil. & Cæphal. in conſ. 170. nu. 3. vol. 2.

CONCLVSIO DCCCCX.

ARGVMENTVM.

Inſtrumentum amiſſum eſſe quo pacto iuramento probetur.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenti amiſſio iuramento probatur.*

2 *Inſtru-*

2. *Inſtrumenti ſubtractio, vel laceratio iuramento probatur.*
3 *Inſtrumento lacerato aduerſarij iuramento ſtatur de contentis in eo.*
4 *Inſtrumentum lacerans qua pœna puniatur.*
5 *Inſtrumenti iactura iuramento probatur, cum ſcriptura eſt de ſubſtantia rei, vel vt ibi.*
6 *Inſtrumenti amiſſio probatur iuramento, modo de iactura concurrant coniectura.*
7 *Inſtrumenti amiſſio tunc iuramēto probatur, cum agitur de modico præiudicio, ſecus ſi de magno.*
8 *Inſtrumenti amiſſio tunc iuramento probatur, cum quis ad exhibendum inſtrumentum tenetur officio iudicis, ſecus in alijs caſibus.*
9 *Inſtrumenti amiſſio aliter quam per iuramentum probanda eſt, cum notarius aſſerit ſe fuiſſe ſtipulatum contractum, ſed rogitum, vel inſtrumentum rogitus ſe amiſiſſe dicit, & cur.*
10 *Inſtrumenti amiſſio iuramento non probatur, cum pars vult illud de falſo redarguere, & inſtrumentum fuit productum penes acta, & illius copia dimiſſa, & originale producenti fuit reſtitutum.*
11 *Inſtrumenti amiſſio iure pontificio iuramento probatur, de iure ciuili per teſtes.*
12 *Inſtrumenti amiſſio, quo pacto poſſit aliter, quam per iuramentum probari.*
13 *Inſtrumenti amiſſio per allegantem probanda eſt.*
14 *Inſtrumentum nunc recens fuiſſe repertum, iuramento reperientis probatur.*
15 *Inſtrumenti publicatio iuramento notarij probatur, ſi a partibus negatur.*

1 **Inſtrumenti** iactura† deficiēte quacūque alia probatione probatur iuramento eius, qui illud amiſit: arg. l. vlt. C. de fid. inſtr. ita docuit Bar. in l. emancipatione, & in l. cū quidam. nu. 4. & 8. C. de fid. inſtru. ſic etiam deciſum reliquit Guid. Pap. deciſ. 244. quipiam in cauſa ſua, vt & refert Marſ. in repe. rub. C. de prob. nu. 127. aliàs 140. ver. item iuramento. vbi plures alios citat Bar. in l. teſtium. C. de teſt. Abb. & Feli. in c. 2. de prob. & Tiraq. in l. ſi vnquam, in præfat. nu. 39. verſ. cum ſimilimi eſt. C. de reuoc. donat. Ciau. in conſ. 157. nu. 17.

2 Concluſ. ampliabis, † vt non ſolùm amiſſio ipſius inſtrumenti, ſed ēt ſubtractio, vel laceratio iuramento alterius partis poſſit ꝓbari: ſic egregiè inquit Hippol. Marſ. in d. rub. C. de prob. nu. 135. aliàs 147. verſi. & idē dicas: vbi plures allegat, vt Fel. in d. c. ſicut. col. 5. nu. 7. ver. quarta declaratio, de re iud. & in cap. cum cauſam. col. 8. nu. 16. ver. in glo. in verb. compellas, de teſtib. Flor. in l. in lege, Aquilia, col. 4. ff. ad leg. Aquil. Io. de Anan. in c. vlt. col. vlt. de crim. falſ. Barb. in cōſ. 53. incip. à Ioue principium. col. 2. in fin. verſ. decidit, quòd ſtabitur iuramento, vol. 3. Rom. ſing. 381. incip. dum contra aliquem, vbi Nicol. Pignol. in addit. ad eundem plurimos etiam citat. & Spec. in tit. de teſte, §. ſatis vtiliter. ad fi.

3 Nam tunc probato furto, † præſumitur etiam probatus inſtrumenti tenor, qui plenè probat contra furem iuncto iuramento in ſupplementum probationum: ſecundum Bal. in l. ſi de poſſeſſione. C. de prob.

Et quòd inſtrō lacerato de contētis in eo aduerſarij iuramento ſtetur, notant Bal. in l. 1. nu. 1. C. de fide inſtr. verſ. ſed hic dubitatur, vbi refert quæſtionem de
4 facto, † quod cum fuerit productum inſtrm coram iudice, aduerſarius illud lacerauit, vnde fuit dubitatū, qua pœna puniendus veniret ille lacerans, & decidit ibi, ꝙ ſi per ſuperbiam, & ex indignitate animi illud lacerauit non ex propoſito, quod debeat puniri extra ordinem, per ſingulare dictum Ioā. Andr. in c. accepimus, de fide inſtr. ſed quoad vires ipſius inſtrumenti, ſtabitur iuramento ipſius aduerſarij de eo, quod in ipſo continebatur, ad quod citat tex. in l. ſi de poſſeſſione, C. de probat. idem in l. qui accuſare, verſ. item dico, C. de eden. ſequitur Abb. in c. accepimus, de fide inſtr. & Deci. in conſ. 521. num. 18.

5 Intelligas prædictam concluſionē procedere, † qñ ſcriptura eſt de ſubſtantia, ſiue quando inſtrumentū eſt de natura debiti, vel rei probandæ, quod eſt in tribus caſibus, ſcilicet quando contrahentes ſic inter ſe conuenerunt, vel quando ſtatutum, ſiue conſuetudo eſt vt inſtrumentum fiat: iuxta ſententiam Bal. in l. 1. nu. 1. C. de fid. inſtr. nam tunc eſt neceſſe probare perditionem inſtrumenti, aliàs ſufficit probare de veritate rei, prout dicūt Sal. in l. emancipatione, col. 1. nu. 7. C. de fid. inſtr. nu. 7. Cyn. & Bal. in d. l. teſtium, C. de teſt. Bar. in l. vlt. C. de eden. Card. in conſ. 25. quem refert Fel. in c. ſicut, nu. 9. & 10. de re iud. Afflict. deciſ. 274. nu. 6. & Ceph. conſ. 170. nu. 1. & 2. vol. 2.

6 Limita primò, † concluſionem non habere locum, niſi concurrant coniecturæ, nempè quia volens iurare, habeat præſumptionem pro ſe de amiſſione, aliàs ſecus: iuxta not. per Innoc. in c. cum olim, il 1. in fi. de priuil. & ibi Io. Andr. & Abb. & Afflict. in deciſ. 330. num. 2. vbi dicit, quòd ideo iudex in caſu ſupradicto adhibebit cauſæ cognitionem.

Sublimita hanc limitationem procedere, quando amiſſio allegaretur à notario, qui tenebatur diligēter cuſtodire, ſecus ſi ab alio, prout dicit Alba. in conſil. 101. nu. 8. in fi. & infra latius explicabitur in 4. limit.

7 Limitabis ſecūdo dictam concl. † ſi agatur de magno præiudicio, ſecus ſi de modico: vt placuit Bart. & Alex. in l. huiuſmodi, §. ſi ita, il 1. nu. 1. & hic nu. 4. ff. de leg. 1. Fel. in d. c. ſicut, nu. 9. in 1. limit. 6. declarat. de re iud. Bal. in d. l. vlt. C. de eden. & Marſ. in d. rub. C. de prob. nu. 141. verſ. hanc tamen concluſionem.

8 Tertio loco limitanda eſt concluſio, † vt tūc amiſſio inſtrumēti probetur per iuramentum, quando qs ad exhibendum inſtrumentum tenetur officio iudicis: vt docet Alex. in d. l. huiuſmodi, §. ſi ita, ſub nu. 4. vbi dicit, quod ita loquatur. l. vlt. C. de fide inſtrum. & hoc etiam voluit ibi expreſſè Cyn. in 2. oppo. nu. 5. in alijs autem caſibus debet probari amiſſio inſtrumentorum per legitimas probationes, ſicut amiſſio cuiuſlibet alterius rei, prout dicit Alex. in d. §. ſi ita, num. 4. vbi allegat text. l. ſi quis ex argentarijs, §. penul. & fin. & ibi Bar. ff. de edend. idem ſenſit Marſ. in d. rub. C. de prob. num. 141. verſ. item alio caſu.

Quarto loco velim limites eandem cōcluſionem
9 in notario, † qui confeſſus eſt ſe fuiſſe ſtipulatū contractum, ſed dicit ſe perdidiſſe rogitum, ſeu inſtrumētum rogitus: nā hoc caſu, nec ſibi, nec ſuo ſacramento credit, ita dicit Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de inſtr. edic. in §. inſtr. col. 1. in add. incip. & dicebat Odofre. in fi. ad idem reſpōdit Fed. de ſen. in conſ. 113. Titius conſtituit. n. 2. verſ. dico inſuper. quē refert, & ſeq. Fel. in d. c. ſicut. nu. 9. in fi. vlt. declaratio. de re iud. qđ placuit, & Alex. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor ait. nu. 14. ff. de eden. vbi reddit rationem, quoniā ad notarium cuſtodia ſpectat, ideò tunc amiſſio debet probari aliter quam per iuramentū, quod & placuit Ang. in l. 2. in prin. C. de teſti. idem ſenſere Soc. ſen. in conſ. 159. in præſenti conſultatione. col. 2. nu. 5. vol. 2. Grat. in conſ. 13. in cā illuſtrium. nu. 19. verſ. nec obſtat. vol. 1. Ceph. in cōſ. 170. nu. 6. & 7. vol. 2. & Marſ. in d. rub. nu. 130. aliàs 142. verſ. limita etiā. C. de ꝓba.

10 Limita quintò, † quando inſtrumētum fuit productum penes acta, & illius copia dimiſſa, deindè reſtitutum fuit originale producenti, tunc ex quo ſemel productum fuit in actis, eiq; fides impoſita fuit ꝑ copiam collationatam, tunc ſi pars, quæ habuit copiam vult illud redarguere de falſo, tenetur iterum originale producere, & ſi iurabit, quòd non habet, nec alij dedit, nec apud alium eſt eius volūtate, nec dolo malo fecit, quominus exhiberi poſſet, ei non creditur, ſecundum Affl. d. deciſ. 330. nu. 2.

Sexto loco limitabis, vt præcipuè locū habeat cōcluſio,

Digitized by Google

11 cluſio,†de iure canonico, qa illo iure probãs iuſtam
amiſſionem inſtrumenti per ſacramentum eius,q di-
cit ſe amiſiſſe,& probans inſtrumenti tenorem, & q
nullũ falſitatis vitium,ſcilicet releuatur probatione,
& talis de intentione ſua docet; vt de hoc habemus
cõtex.in c.cũ olim eſſemus apud Peruſium,de priuil.
& exceſſi.prælat.& obſeruauit Proſdo.de Comitib.in
ſuo tract.de differ.vtr.iur.poſt nu.142.verſ.de iure ca-
nonico aliter videtur.ſecus eſt de iure ciuili:quia pro-
banda erit amiſſio per teſtes,vt in præcedenti concl.
& per eund.de Comitib.loco nuper allato.num.141.
verſ.de iure ciuili,ſecundum Azo.& Tancr.eo.loco.
Quando verò amiſſio inſtrumenti aliter probanda
12 eſt,†quam per iuramentum, tũc ſatis erit ſi probabi-
tur nõ reperiri imbreuiaturã inter alias eiuſdẽ notarij,
prout dicit Alba in cõſ.101.nu.8.vel ſi iudicis autho-
ritate diligentia facta non reperiatur,ſecundum Bar.
& alios in d.l.ſi qs ex argẽtarijs.§.an vero.ff.de eden.
Aret.in c.vlt.verſ. 3.not.ext.de probat.vbi ẽt Fel.nu.
3.& in d.c.ſicut.nu.8.ver.quinta declaratio. de re iud.
& Ceph.in conſ.171.nu.47.vol.2.vel ſi ſimpliciter p-
betur depopulatio oppidi. prout dicit Alba in conſ.
24.nu.12.vbi allegat Affl.deciſ.13.col.3.Ang.et alios
in d.l.ſi quis ex argẽtarijs.§.prætor ait.Caſtr.in l.ſicut
iniquum.C.de fide inſtr.& Bal.in l.teſtium. col.7. C.
13 de teſt.etiam dicentes,quòd inſtrumenti amiſſio†de-
bet probari per allegantem,ſiue incẽdio, ſiue præda-
tione ciuitatis contigerit.
Nec ſolum inſtrumenti iactura,ſubtractio,& lace-
ratio iuramento probabitur, ſed etiam eiuſdẽ inuen-
14 tio: † namq; inſtrumentum nunc recens fuiſſe reper-
tũ probatur iuramento reperientis,vt decidendo ſen-
ſit Guid.Pap.in d.deciſ.244.nu.2.cuius ſentẽtiæ acce-
dit Alba in conſ.9.nu.35.p tex.in c.vt circa, de elect.
in 6.& in c.paſtoralis,de except.per Bart.& alios in l.
admonendi.ff.de iureiur.& Matheſ.ſing.57.nota mi-
rabilem doctrinam.
15 Quinetiam inſtrumenti publicatio, † ſi à partibus
negetur probatur per iuramentum ipſius notarij: ſe-
cundum Alc.in tract.præſump.reg.3.præſump.13.nu.
12.& Sal.in l.ſi quis decurio. C.de fal.

CONCLVSIO DCCCCXI.

ARGVMENTVM.

An ſit neceſſe recognoſci de notariatu eius, qui ſcripſit inſtrumentum, ad hoc, vt inſtrumentum probet.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum ad hoc,vt probet,debet recognoſci,& probari de notariatu, ſaltem per exhibitionem aliorum inſtrumentorum eiuſdem notarij.*
2 *Inſtrumentum,vt probet, debet recognoſci de notariatu, ſi negetur illum eſſe notarium,qui confecit inſtrumentum, alioqui non probabit ſecus ſi non negetur.*
3 *Inſtrumenta antiqua,vt probent, non eſt neceſſe recognoſci de notariatu,ſi non ſit fama de notariatu illius.*
4 *Præſumitur pro matricula.*
5 *Inſtrumenta,vt probent, nõ eſt neceſſe recognoſci de notariatu,accedente temporis diuturnitate,& ſcriptura authentica, alioquin ſola antiquitas non adhibet plenam fidem ſcripturæ.*
6 *Inſtrumentum producenti incumbit onus probãdi, ſi quis dixerit inſtrumentum confectum fuiſſe a non notario, & alius dicat a notario.*

1 Inſtrumentum ad hoc† vt probet,
debet recognoſci,
& probari de notariatu ſaltem per exhibitionẽ alio-
rum inſtrumentorum eiuſdem notarij, vt interroga-
tus reſpõdit Corn.in cõſ.14.col.5.vol. 4. quod & pla-
cuit Crau.de antiq.tempor.part.3.§.vidimus in gene-
re,nu.3.hoc idem deciſum reliquit Put.deciſ.9.& 13.
de fide inſtrum.
2 Limitabis concluſionem hanc procedere, † ſi ne-
getur notarium dicti inſtrumenti confecti eſſe nota-
rium:quia tunc niſi probetur de notariatu, inſtrumẽ-
tum non probabit:ſecundum Bella.deciſ.193. incip.
ſi notarius inſtrumenti,de fide inſtr. ſecus verò ſi non
negetur,vt idem decidit in deciſ.540.ſi pars.eo.tit. nã
tunc ei ſtandum eſt.
3 Limita ſecundo locũ habere † in inſtrumẽtis adeò
antiquis,vt non ſit fama de notariatu illius:quia tũc
ſufficit quòd reperiantur eius inſtrumẽta in locis au-
thẽticis,veluti in archiuio publico,prout dicit Corn.
in conſ.24.in litera H.per tex.in auth.ad hæc.C.de fi-
4 de inſtr.vbi etiam dicit, quòd ſufficiat matricula † ex
quo pro ea præſumatur.
Et in inſtrumentis antiquiſſimis, ita etiam notant
Bal.in auth.quas actiones.nu.17.verſ.ego dico.C. de
ſacroſ.eccleſ. quem ſequitur Auſr. in addit. ad deciſ.
Cap.Tholoſ.330.item ſi aliquis,in fi.Dec.in conſ.36.
inci.pro tenui.col.2.nu.3.verſ.ſecundo non obſtat.&
in conſ.42.pro facultate. col.2. nu. 2. verſ.& pro fun-
damento.& in conſ.638.nu.6.& in c.1.num.49.verſi.
quidquid tamen ſit,de fide inſtrum. ad idem reſpon-
dit Alex.in conſ.101.inpei primo dubio.col.3.nu.10.
ver.non obſtat,quòd non apparet.lib.7.& Ant.Rub.
conſ.10.doleo,in fi.quod & placuit Io.Bapt.Ferret.in
conſ.195.nu.1.& Affl deciſ.251. num.6.
Hanc limit. ſublimitabis, vt tunc locum habeat,
5 †cùm ſcriptura erat authentica, quippè quæ habebat
teſtes,ſubſcriptionem notarij cũ ſigno, & alia requi-
ſita:vnde ratione difficilis probationis,ſola coniectu-
ra orta ex confeſſione ſolennis inſtrumenti iuncta cũ
antiquitate temporis inducit efficacem præſumptio-
nem pro notario:idcirco voluit Bal.in l. comparatio-
nes.nu.14.verſ.ſed iſta cautela,C.de fid.inſtr.quod in
inſtrumẽtis de longinquo loco non expediat proba-
re notarium fuiſſe notarium ratione difficillis proba-
tionis iuncta præſumptione prædicta.& fuit iſtud pri-
matium dictum Spec.in tit.de inſtrum.edit. §. reſtat,
nu.6.hinc etiam dicebat Bald.in l. ſi qua per calum-
niam,in fi.C.de epiſ.& cler. poſt Cyn. quòd ſi Titius
ferat è longinquis oris inſtrumẽtum procurationis in
perſonam ſuam, & negetur ipſum eſſe illum, de quo
fit mentio in inſtrumento, quòd præſumatur pro eo.
Hinc ergo fit, vt ſola antiquitas per ſe nũquam adhi-
beat ſcripturæ,vel alteri documento plenam fidem:
hoc apertè decidit Io poſt alios in c.cum cauſam, de
probat. ſed bene adminiculatur: vt teſtatur Alex. in
cõſ.150.in cauſa appellationis.col.2.nu.9.verſ. ſexto
non iuuat,lib.6. quod etiam confirmauit Corn. in d.
conſ.24.col.5.vol.4.in litera H. hoc itaq; caſu debe-
bunt induci teſtes,qui dicant,& atteſtentur, quòd ip-
ſe tanquam notarius longo tempore officium ſuum
exercuit,vel confecit tot inſtrumẽta publica, quæ re-
cepta fuerunt, & quibus adhibita fuit fides tanquam
publicis inſtrumentis:ſecundum Inn.in c.veniens,de
verb.ſign.Imol.Bal.Butr.& Abb.in c. 1. de fide inſtr.
& Spec in tit.de prob.§.1.verſ.illud autem.
6 Quòd ſi quis in hac controuerſia dixerit†inſtrumẽ-
tum confectum fuiſſe à non notario, & alius dicat à
notario,ei incumbit onus probandi,qui inſtrumentũ
produxit:ſecundum Alex.in conſ. 166.viſo puncto,
col.2.poſt nu.3.verſ.& quod erant tabelliones, lib. 2.
cui accedit Rol.à Val.in conſ.32.nu.7.vol.2.idẽ ſen-
ſit decidendo Boer.deci. 36.num.10.vbi atteſtatur de
* *communi.ad idem reſpondit Anch.in conſ. 290 in-
cip.pro iſta parte.vt etiam Alc.in tract. de præſumpt.
reg.3.præſumpt.13.num.14.

CONCLVSIO DCCCCXII.

ARGVMENTVM.

Quot inſtrumenta requiruntur ad probandam famam.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta duo nō ſatis eſſe ad probandam famam, ſed plura requiri.*
2 *Inſtrumenta duo non ſatis eſſe ad probandam famam, ſed plura requiri, etiam in antiquis.*
3 *Inſtrumenta plura famæ efficaciam non habent, cùm originem habent ab eiſdem perſonis, ſecus ſi a diuerſis.*

1 Inſtrumenta duo † non ſufficiunt ad probandam famam, ſed plura requiruntur, prout dicit Alex. in conſ. 90. in cā, & hic inter illos de Barbellis, col. 1. ſub nu. 1. lib. 6. idē voluit Soc. ſen. in cōſ. 86. in cauſa communitatis caſtri montis nigri, col. 1. poſt num. 2. vol. 1. & in conſ. 194 ſubtiliter, & eleganter, poſt nu. 9. verſ. quinimo, nec duo, vol. 2. idem voluit Crau. in tractat. de antiq. par. 1. §. ampliatur nunc, nu. 14.

2 Ampliabis hanc concluſionem † vt procedat etiā in antiquis: vt colligere eſt ex adductis p cund. Crau. d. num. 14.

3 Limita verò concluſionem locum habere, † quando iſta plura inſtrumenta haberēt originem à diuerſis perſonis, ſecus ſi ab eiſdem: nam tunc videretur vnicum, & idem teſtimonium, & ob id famæ efficaciam habere non poſſent: ſecundum Aret. in c. cum cauſam, de prob. & Soc. ſen. in d. conſ. 194. col. vlt. nu. 9. vol. 2. quibus accedit Crau. eod. in loco, nu. 17. verſ. intellige modo.

CONCLVSIO DCCCCXIII.

ARGVMENTVM.

An ſola probatio per ſcripturam admittatur contra inſtrumentum in ſcriptis.

SVMMARIVM.

1 *Probatio non admittitur niſi per ſcripturam contra inſtrumentum in ſcriptis.*
2 *Inſtrumentum poteſt reprobari per teſtes inſtrumentarios, deponentes rem aliter ſe habere.*
3 *Inſtrumenti factum non poteſt redargui, niſi per aliud inſtrumentum: ſecus qualitas facti, quæ per teſtes poteſt reprobari.*
4 *Probatio contra inſtrumētum in ſcriptis licet non admittatur niſi per ſcripturam: tamen contra præſumptionē reſultantem ex inſtrumento, poterit fieri probatio per teſtes.*
5 *Probatio ſola per ſcripturam an admittatur contra inſtrumentum, vide remiſſiue.*

1 Contra inſtrumentū † in ſcriptis non admitti probationem, niſi per ſcripturam, vbertimè tradit Hipp. Marſ. in repet. rub. C. de prob. nu. 42. cum plur. ſeq.

2 Contrarium, quòd immo † inſtrumentum poſſit reprobari per teſtes, præſertim inſtrumētarios, & neceſſarios deponentes, rem aliter fuiſſe geſtā: videtur ſentire Fel. in c. cum Ioannes, num. 35. vſq; ad fi. de fide inſtr. & Pariſ. in conſ. 162. nu. 5. vol. 4.

Hos inter ſe diſſentientes ſcribentes cōciliare poteris hoc pacto, vt ſcilicet factum inſtrumenti non

3 poſſit redargui, † niſi per aliud inſtrumentū, ſecus verò qualitas facti nam illa per teſtes reprobari poteſt, ſecundum Butr. in c. audiris, col. 2. verſ. 6. extra de in integr. reſt. & Rot. in ſuis deciſ. 332. aliàs 27. licet Romana curia, de reſcrip. in nou. & exemplum affert in terminis ſtatuti, quo cauetur, quòd contra inſtrumētum non admittatur aliqua probatio in contrarium, niſi per aliud inſtrumentum, tunc ſi producatur apocha ſolutionis manu creditoris facta, & ſit negata, admittitur probatio p teſtes ſuper hoc, an fuerit ſcripta manu negantis, cùm iſta probatio teſtium nō veniat principaliter, ſed acceſſoriè ſuper hac qualitate.

4 Et ideò in ſimili † dicit concludere Bar. multum egregiè in l. quicunq; nu. 2. C. de apoch. pub. lib. 10. quod ſi contra inſtrumenta in ſcriptis non admittitur probatio, niſi per ſcripturas, tamen contra præſumptionē reſultantem ex inſtrumento poterit fieri probatio p teſtes ita cōciliat Marſ. in d. rub. C. de prob. alia afferens exempla. nu. 70. quo in loco † à nu. 42. vſq ad nu. 5

77. egregiè materiam hāc examinat, plurimas adducens limit. idem facit Fel. in c. cum Ioan. nu. 35. cum plur. ſeq. de fide inſtr. quos per te videre poteris.

CONCLVSIO DCCCCXIV.

ARGVMENTVM.

An inſtrumentum non veriſimile continens, probet.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum continens non veriſimile, non probat.*
2 *Inſtrumentum continens nō veriſimile, præſumitur falsū.*
3 *Inſtrumentum continens non veriſimile, licet contineat poſſibile, non probat.*
4 *Inſtrumentum continens non veriſimile, dicitur ſuſpectū, nec probat, licet teſtes contra ipſum non deponant.*

1 Inſtrumentum continens † non veriſimile, non probat, ſecundum Bal. in l. ſcripturæ, nu. 6. C. de fide inſtr. quem referendo ſequitur Fel. in c. audiris, col. 12. nu. 23. in fi. de præſcrip. Abb. in conſ. 99. in fi. verſ. ſecundū ergo, lib. 1. Crau. in cōſ. 134. ver. octaua ſuſpicio & in tract. de antiq. temp. 1. part. ſect. Quarto limitatur. nu. 41. verſ. immo fortius. idem voluit Cephal. in cōſ. 287. nu. 25. vol. 2. Soc. iun. in cōſ. 41. nu. 7. verſ. ex quibus omnibus, cum nu. ſeq. vol. 1. Cur. iun. in conſ. 17. col. 2. nu. 6. & in conſ. 178. col. 1. nu. 10.

2 Concluſionem amplia, vt nedum non probet, † ſed præſumatur falſum: iuxta doctrinam Bald. *cōmuniter approbatam in d. l. ſcripturę, col. 2. circa med. & in c. quoniam veriſimile, de præſump. cui accedit Dec. in conſ. 11. col. 5. poſt nu. 5. verſ. nam non quod poſſibile, & in conſ. 94. col. 2. nu. 2. in fi. & in conſ. 189. col. 4. poſt num. 6. verſ. ſecundo ad hoc facit. idem voluit Curt. iun. in d. conſ. 17. col. 2. nu. 6. & in d. cōſ. 178. nu. 10. atq; Crau. in conſ. 134. nu. 36. & Silua. in conſ. 68. nu. 1. vol. 2.

3 Secundo loco velim amplies, vt nec probaret, † licet contineret poſſibile: iuxta ſenten. Neuiz. in conſ. 46. nu. 14. vbi inquit, quòd ſi iudex videat inſtrumentum continere non veriſimile, licet cōtineat poſſibile, non debet ei credere: vt ibidem allegat Fel. in d. c. auditis, & Cur. iun. in ſupradictis conſil.

4 Tertiò ampliabis, vt dicatur † ſuſpectum, nec probet, licet teſtes contra ipſum non deponant: ſecundū Bal. in d. l. ſcripturæ. Abb. in d. conſ. 99. Cur. iun. in ſupradictis conſilijs, & Crau. in conſ. 75. nu. 20.

CONCLVSIO DCCCCXV.

ARGVMENTVM.

Inſtrumenti productio apud acta quæ, & quomodo probet.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenti productio apud acta probat contenta in inſtrumento.*
2 *Sententiæ inſerta in literis executorialibus creditur, ex quo inſerta eſt in actis iudicialibus.*
3 *Inſtrumenti productio apud acta probat contenta in inſtrumento adeo vt non ſit opus amplius producere originale, niſi quis velit originale redarguere falſi, vt nu. 5.*
4 *Scriptura priuata in actis regiſtrata probat.*
6 *Inſtrumenti productio apud acta probat, quando fuit totum inſtrumentum prout iacet reſigratum: ſecus ſi pars inſtrumenti regiſtrata eſt.*
7 *Inſtrumenti productio non probat, quando eſt facta regiſtratio de principio, & fine, de clauſulis ſubſtātialibus, adeo vt ex principio, & fine non reſultet vera concluſio inſtrumenti: ſecus quando ex principio, & fine reſultaret vera concluſio.*
8 *Inſtrumenti productio apud acta probat, cum inſertio in actis facta fuit authoritate iudicis.*
9 *Inſtrumenti productio apud acta probat contenta in inſtrumento, cum regiſtratio facta fuit in actis parte aduerſa præſente, uel ea citata.*
10 *Inſtrumenti aſſertio, & narratio probat in actis iudicialibus, ſecus in extraiudicialibus, quod nonnullis exemplis oſtenditur.*

1 Inſtrumenti productionē † apud acta probare cōtenta in dicto inſtrumento, nos monuit Bar. in l. chirographis. ff. de admi. tut. & in l. eos, §. ſuper his, nu. 2. C. de appell. ꝑ etiam tradidit Bal. in l. alia, in prin. C. de his, quib. vt ind. idem innuit Inn. in c. cum olim, nu. 5. in fi. de cēſib. & in c. quoniam contra, nu. 4. de prob. quē ſequūtur Dom. Rot. deciſ. 2. aliàs 93. nota, quòd in actis, de fid. inſtr. in antiq. quo in loco decidunt inſtrumenta inſerta in alijs nō probare per inſertionem, niſi inſerta ſint in actis iudicialibus, ad idem reſpondit Gem. in conſ. 78. pro clariori deciſione. col. 2. nu. 2. vt cenſuit, & Goz. in conſ. 42. in caſu propoſito. col. 2. nu. 9. atq; Ruin. conſ. 64 nu. 4. vol. 4 & Io de Amic. in cōſ. 21. nu. 1. idem decidit Oſaſch. in deciſ. 7. nu. 51. Hinc
2 videmus, quòd ſententiæ inſertæ † in literis executorialibus creditur, ex quo inſerta eſt in actis iudicialibus: vt iidem decidunt in deciſ. 57. aliàs 732. nota, quod executoria, de reſcr. in antiq. concluſionem noſtram confirmat quoq. Fel. in c. cum in iure, col. 3. nu. 8. ver. gl. in ver. mandato, de offic. deleg. concludēdo, quòd
3 regiſtratio inſtrumēti, † vel delegationis facta in actis probet, quantum originale, adeò vt non ſit amplius neceſſe producere originale. & hic eſt caſus, in quo copia probat, quando eſt in actis regiſtrata, ſecūdum Petr. de Anch. conſ. 36. prima facie. Bald. & Ang. in auth. ſi quis in aliquo. & ibi Alex. & Dec. col. 7. in 8. fal. C. de eden. idem voluit Fel. in d. c. quoniam contra, col. 5. nu. 50. in 6. q. de prob. dicēs, quòd vbi eſt facta productio inſtrumenti apud acta, illa productio probet contenta in inſtrumento, adeò vt nō opus ſit producere originale: ſecundum Inn. ibi. hoc inſuper tenet Guid. Pap. deciſ. 471, incip. inſtrumentum eſt in proceſſu productum in princ. vbi allegat Bart. in d. l. chirographis. & ait illud obſeruari in curia parlamēti, prout ſæpiùs vidit.
4 Concluſionem ampliabis, † vt nō ſolùm in inſtrumentis, ſed etiā in ſcriptura procedat, quæ ſi fuerit in actis regiſtrata, pbat: teſte Bal. in l. ne in arbitris, col. 1. nu. 2. not. 3. C. de arbit. & in auth. offeratur, col. vlt. nu. 16. verſ. venio ad verbum ex libelli, C. de lit. conteſt. idem voluit Ant. in c. 2. col. 3. verſ. octauus caſus, de fid. inſtru. quos ſequitur Dec. in d. c. quoniam cōtra, col. pen. nu. 221. ver. & adde, quod ampliatur, de prob. quod & placuit ibidem Conſentino, col. 56. & ibi dicit, quod omnia, quæ poſſunt opponi cōtra originale, poſſint opponi contra iſtud inſtrumentum in actis regiſtratum: ſecūdum Bart. & Doct. in l. in teſtament. la 1. ff. de cond. & demonſtr.

5 Secundò ampliare poteris, † vt eo vſq; concluſio vera ſit, vt nō ſit amplius neceſſe producere originale, vt ſupra in concluſione cōfirmauimus, & id decidit Oſaſch. deciſ. 16. nu. 1. vbi limitat id locū ſibi non vēdicare, ſi quis velit originale redarguere falſi: quia tunc tenebitur iterum illud producere.

6 Limitanda eſt primo loco concluſio, † vt locū habeat, quando fuit totum inſtrumentum reſtigratum, prout iacet, ſecus ſi aliqua pars inſtrumēti eſſet regiſtrata: quia tunc non probat: iuxta ſent. Inn. in c. cum in iure, de offic. deleg. & ibid. Fely. col. 3. nu. 9. verſ. ſecundo limita, poſt Bar. in d. l. chirographis, ff. de adm. tut. idem cenſuit Fel. in d. c. quoniam contra, col. 25.
7 nu. 51. de prob. dicens idem eſſe, quando eſt facta † regiſtratio de principio, & fine cum clauſulis ſubſtantialibus: ita tamen, quod ex principio, & fine non reſultet vera concluſio inſtrumenti, ſecus quando ex principio, & fine reſultaret vera concluſio, quia tunc probaret, ſecundum Conſen in d. c. quoniam contra, col. 57. de prob. hoc quoq; placuit ibidem Dec. num. 223. quod videntur etiam comprobare Domini in d. deciſ. 57. aliàs 742. de reſcript. in antiq. dum dicunt, quòd ſententiæ, vel earum partes inſertæ in literis executorialibus, probent.

8 Secundò limitabis eandem concluſionem, † vt vera ſit, dummodo iſta exemplatio, & inſertio actis fuerit facta authoritate iudicis; quia non interueniente iudicis authoritate, licet inſtrumentum eſſet in actis inſertum, nihil probaret, ſi credimus Bart. in d. l. eos, §. ſuper his, C. de app. cum multis alijs citatis ad hoc à Fel. in d. c. cum in iure, col. 3. poſt nu. 8. verſ. limita primo, de offic. deleg. vbi inquit hanc limitationem eſſe menti tenendam. & in d. c. quoniam contra, nu. 52. verſ. ſecundo limita. & ibidem Dec. nu. 226. ver. 4. & Conſen. colum. 56.

9 Tertiò velim limites, & intelligas, † vt tūc demum inſtrumenti productio apud acta probet contenta in inſtrō, cùm regiſtratio ipſa fuit facta in actis parte aduerſa præſente, vel ea citata: iuxta ſent. Io. Andr. & aliorum, quos allegat Fel. in d. c. cū in iure, col. 3. poſt nu. 9. verſ. tertio limita, & in d. c. quoniam contra, nu. 52. verſ. ſecundo limita, & ibid. Dec. nu. 222. de prob.

Superiora, quæ à nobis fuere tradita, locum habēt
10 in actis iudicialibus, † ſed in extraiudicialib. talis inſertio, & narratio alterius inſtrumenti non probat, vt decidunt Dom. Rot. in d. deciſ. 93. aliàs 2. not. quod in actis, de fid. inſt. in antiq. nam ſi Inſtrm facit mentionem de alio, quia dicatur ſententiam latam, ſicut tali inſtrumento vidimus contineri, non probatur ſententia lata, ſecundum Inno. in c. vlt. de fid. inſt. cū quo conuenit, quod fuit cōcluſum à DD. Rot. deciſ. 272. aliàs 9. nota qualiter nō creditur, de fid. inſtr. quo in loco tradunt, non credi verbis narratiuis notarij poſitis in inſtrumento, in quibus dicit, talis oriundus de tali prouincia promiſit centum: quia non probatur ex hoc, quòd talis ſit de tali prouincia. iuxta ſent. Inn. in c. cum in iure, de offic. deleg. cum limitatione quoq; noſtra tenet Fel. in d. c. nonnulli, §. ſunt, & alij, col. 5. poſt nu. 41. verſ. conſidera bene, de reſcrip. & c. vlt. col. 3. poſt nu. 13. verſ. ſecundo limita, de fid. inſtr. hoc idem ſequitur Corn. in conſ. 189. viſo d. puncto. col. pen.

Digitized by Google

col.pen.vol.3. dicẽs, quòd ſi in inſtrumento dicatur, quod congregatio fuerit facta de licentia poteſtatis Treuiſ,illa verba enunciatiua actus alio tempore geſti non probant.ſecundum Innoc.in d.c.quoniã contra,de probat.ead.ſequitur Iaſ.in l.ex his.col.3. num. 3.verſ.item in materia aduerte.C. de teſt.mil.

CONCLVSIO DCCCCXVI.

ARGVMENTVM.

An producens inſtrumentum, prǽſumatur fateri omnia in eo contenta.

SVMMARIVM.

1 *Inſtr͞m producens videtur fateri omnia in eo contenta.*
2 *Inſtrumentum producens etiam ipſum inſtr͞m approbare in omnibus,& per omnia videtur,adeo vt poſteà reuocare, neq; allegare poſſit errorem, ſed in illum culpa eſt conferenda,ſi rectè non conſiderauerit.*
3 *Inſtr͞m producens, non ſolùm videtur fateri in eo contenta, ſed etiam perſonam notarij de eo rogati approbare.*
4 *Inſtrumentum productum poteſt reuocari, vbi pars aduerſa impugnaret ipſam productionem.*
5 *Inſtrumentum producens, & re integra renuncians productioni, non poteſt amplius reuocare.*
6 *Inſtrumentum per me productum, quando poſſim poſteà impugnare,& rurſus per me impugnatum poſſim poſteà allegare ad intentionem meam.*
7 *Inſtrumentum producens,videtur omnia fateri in eo contenta quatenus inſtrumentum probat.*
8 *Inſtrumentum producens non videtur fateri omnia in eo contenta,quando agitur ex delicto dolo interueniente.*
9 *Inſtrumentum producens,videtur fateri omnia in eo contenta diſpoſita per verba diſpoſitiua,ſecus per enunciatiua.Contrar.num.11.*
10 *Teſtamentum producens non videtur fateri debitum in teſtamento factum per verba enunciatiua.*
12 *Inſtr͞o ſcienter vtens,incidit in falſum,etiam ſi non erat falſum in eo capitulo,in quo vis quæſtionis erat ſed in alio.*
13 *Inſtr͞m qui fecit, & in eo aliquid enunciatiuè affirmans,illud enunciatiuè prolatum fidem facit contra illum.*
14 *Enunciatiua verba probãt ad effectum validitatis actus, ſecus ſi principaliter dubitetur de illo enunciato.*
15 *Inſtrumentum producens,& proteſtans,quod illud produxit in parte,& partibus pro ſe facientibus,& non aliter, non videtur fateri,ſi qua in eo ſint,quæ faciant contra ſe.Ratio eſt.num.16.*
Contrarium,quod in hoc caſu non iuuet proteſtatio.17.& ſeq.Ratio contrariæ ſententiæ.nu. 18.
19 *Inſtrumentum proprium producens, & proteſtans nihil facit,ſecus ſi ad petitionem alterius confectum.*
20 *Proteſtatio non iuuat in capitulis connexis.*
21 *Proteſtatio non iuuat,quando producũtur iura,quę quis tenetur edere.*
22 *Proteſtatio non iuuat in actis iudicij.*
23 *Proteſtatio iuuat proteſtantem, niſi aduerſarius èĉontra proteſtetur.*
24 *Proteſtatio non iuuat proteſtantem, quando inſtrumenta iam ſunt producta.*

1 Inſtrumentum producens † apud acta videtur fateri omnia contenta in eo.arg.l.ſi aduerſarius. C. de fide inſtr.& l.cum precum.C. de lib. cau. hoc idem tradidere Innoc.& cæteri Doct. in c. cum venerabilis, de except.& in c.cum olim,& ibi Abb.nu.11.de cenſ.& idem Abb.in c.bonæ,il 2.de poſt.prel.& in c.cum ſuper.nu.7.de off.deleg.& in c.præſentium.nu.9. de teſti.& in c.2.de fid.inſtr.ut & voluit Dec. in l.a.n.6.C. de inſt.& ſubit.ad idem reſpondere Soc.ſen. in conſ. 97.nu.19.vol.4.& in conſ.11.nu.1.vol.3.Silua. in cõſ. 91.nũ.27.vol.2.Bert.in cõſ.64.egregiè.poſt nu. 2. lib. 3.& conſ.120.producens ſcripturam.nu.1.lib.2.Rui-nain in cõſ.162.viſo proceſſu.nu.4.vol.5. & Dec.in conſ.558.in cauſa,poſt nu.7.idq; aſſerit Soc.reg.186. inſtr͞m ſi per aliquem,& Card.in conſ.56.caſus ſuper quo poſt nu. 23. verſ. & contra iſtud,& ab iis non receſſit Oldr. in conſ. 198.cir.1.punctum.nu.7.& Bald. conſ.omnis aſſerens nu.2.lib.2. & in conſ.307.proponit,in prin.lib.5.Lap.in alleg.79.quatro in fi.& Nat. in conſ.365.nu.3.vol.2.vbi etiam dicit nõ eſſe diſtinguendum,an capitulum ſit connexum, vel ſeparatũ.

Concluſionem hanc ſic ampliabis,vt nedũ videa-
2 tur † fateri omnia contenta in eo,ſed etiam ipſum inſtru.approbare in omnibus, & per omnia,adeò vt poſtea reuocare,neq; allegare poſſit errorem,ſed in illũ culpa ſit conferenda ſi rectè non conſiderauerit.arg. d.l.cum precum,C.de lib.cau.& d.c.cum venerabilis de except.& no.Bart.in l.poſt legatum.nu.2.ff.de his, qui.vt ind.cum aliis adductis per Abb.in conſ.59.nu. 41.& quamplurimos alios ad idem citat Hora. Mãd. in add.ad Rom.in conſ.13.incip.neſcio quid dubitationis,in litera B.ſuper verbo, reproductus.

Subamplia ampliationem hanc, vt nedum cẽſea-
3 tur approbare inſtrumentum,† ſed etiam perſonã notarij de eo rogati,vſq; eo, vt poſteà alia inſt. eiuſdem notarij contra eum producta reprobare non poſſit ratione eius perſonæ,ſecundum Bal.in l.ſi quis teſtibus, col.1.ſub n.1.C.de teſt.iuxta illud, quod approbo nõ reprobo:idem decidunt Guid.Pap.q.503.in princ. & Boer. in deciſ. 252. num.4. ſicq; conſultus reſpondit Pariſ.in cõſ.125.nu.20.vol.1.& in conſ.79. nu. 3. vol. 3.& Ceph.conſ.236.nu. 1. vol. 2.

4 Limitabis eandem ampliationem, † vbi pars aduerſa impugnaret ipſam productionem: quia tunc poterit reuocare inſtrum.productum : ſecundum Innoc.in cap.mulier, de iureiurand.vbi etiam Fely. & Boer. vbi ſupra.

5 Limita ſecundò,† niſi ſtatim producens re integrà enunciaſſet productioni: argum.d.l.ſi aduerſarius,C. de fide inſtrum.& l.quæ famil.vbi Flor.ff.famil.erciſcund.vt ex Roman.in conſ.433. in vltim.dub. colligit Boer.in d.deciſ.252.nu.4.

6 Limita tertiò,vt inſtrumentum † per me productũ poſſim poſteà impugnare,& rurſus per me impugnatum poſſim poſteà allegare ad intentionem meam, quando cauſa impugnationis, vel cauſa validitatis non pendet à poteſtate mea : ſecundum Bart. in d.l. poſt legatum.col.1.& 2.in fin.ff.de his, qui. vt ind. & Dec. in conſ. 317.in fin.nam ſi penderet à voluntate mea,tunc variatio non admitteretur,niſi probato errore:vt per Bart.vbi ſupra, & per eundem in l.1.col.2. C.de fur.& Alb.in d.conſ.9.nu. 40.

7 Limites primò,† vt quis producens inſtrumentum, non videatur omnia ſimpliciter fateri, ſed eatenus tantum, quatenus inſtrumentum probat, ſecundum Ozaſ.deciſ.39.num.10. & Bart.in d. l. poſt legatum, col.1.poſt num.2.verſ.item contra hoc opponitur, ff. de his,qui. vt ind.

Secundò loco concluſio limitanda eſt, vt non
8 procedat, † quando agitur ex delicto, dolo interueniente, ſecundum Innoc.& omnes in d. cap. cum venerabilis.

9 Limita tertiò dictam concluſionem procedere † in uerbis diſpoſitiuis, ſecus in enunciatiuis.l. Aurelius, §.ult.ff.de lib.leg.prout dicit Fel.poſt Bal.in d.c.cum uenerabilis.num.23.de except.ut etiam cautum reliquere Rim.ſen.in conſ.104.nu.24.uolum.1.& Ceph. in conſ.236.num. 18. uolum. 2. unde inferebat Bald. ubi ſupr.ut loco ſuperius adducto refert Felyn. quòd
10 producens teſtamentum † non uideatur fateri debitum in teſtamento factum per verba enunciatiua, hoc idem cõprobat Dec.in d. cap. cum venerabilis, col.13.nu.95.ver.prædicta cõcluſio. idẽ voluit Alex.

in conſ. 16.in cauſa, & lite vertẽte inter magnificam
cõmunitatem Regii,col.3.in fi.poſt nu.12.verſi.præ-
tereà etiam ſcriptura,lib.5.

11 Quanquam huic limitationi † apertè videatur re-
pugnare Iaſ.in l.ſi cui ſerui,§.ſi à filio,n. 16.ff.de leg.
1.quo in loco tenet,quod producẽs inſtrũm in iudicio
videatur fateri contenta in inſtrũo eſſe vera, non ſolũ
quoad ea,quæ ibi principaliter diſponitur, ſed etiam
quoad dicta incidenter,& enunciatiuè, & ſuper illis
verbis incidẽter,enunciatis poſſit pars aduerſa ſe fun-
dare:per tex.quem ad hoc dicit apertum in d. c. cum
olim, de cenſ. haneq; Iaſonis ſententiam adiuuat id,
quod traditum eſt à Io.And.in add.ad Spec.tit.de in-
ſtrum.edit.§.poſtremò,ſub nu. 11.in ver.ad audiẽtiã,
12 litera E.in fi.vbi inquit,quod ſi inſtrũm.† nõ erat falsũ
in eo capitulo,in quo vis quæſtionis erat,ſed in alio,
quod nihilominus ſcienter vtens tali inſtrumento in
illa cauſa incidat in falſum: arg.l.ſi quis legatum, in
prin.ff.ad leg.Corn.de fal.& l.cum pœna.ff.de recep.
arb.quod dictum pro inſigni pronunciato refert, &
ſequitur Alex.in l.ſi vnus ex ſeptem, in fi.C.de teſta.
ergo videtur,quod producens fateatur omnia cõten-
ta in inſtrumento, etiam enunciatiuè prolata.

13 Sublimita,dictam limitationẽ † procedere in pro-
ducente ſcripturam, ſed vbi contrahens facit ſcriptu-
rã,& affirmat aliquid enunciatiuè,veluti promittendo
alicui,quẽ eſſe hæredẽ, tunc benè dicta verba faciunt
fidem contra eũ,per l.optimam,C.de contrah.ſtip.&
l.quidem.de prob.et not Bar.in l.ex hac ſcriptura,nu.
16.verſ.quæro,quid in cõtractibus.ff.de don.& Fel.d.
c.cum venerabilis.d.num.23.verſ.iſta habent locum,
quanquam Dec.ibid.hoc impugnet,nu.98.vter verò
horum melius ſenſerit,alij viderint.

Secundò ſublimita eandem limitationem,vt pro-
14 cedat quoad effectum contractus, † de quo agitur,vt
ſi promiſi centum ſticho ſeruo Titij ad effectum va-
liditatis ſtipulationis,probant verba enunciatiua:ita
loquitur l.optimã,C.de contrah.& cõmit. ſtip. ſecus
ſi principaliter dubitaretur, an ille eſſet ſeruus Titij,
quia dicta verba nõ probãt:vt egregiè tradit Mathes.
ſing.79. not. quòd quotieſcunq; in inſtrumento.hoc
idem ſequitur Bal.in l.ad probationem,in fi. C.loca-
ti.vbi concludit, quod ſi inſtrumentum dicat, quòd
à te conduxi talem rem tuam, per talem confeſſionẽ
non probetur dominium: quia ſunt verba narratiua,
quæ non operantur,niſi ratione actus principalis, de
quo agitur,ſic ẽt tñdit Alex.in conſ.136.viſo & exa-
minato proceſſu,col.6.in fi.n.11 verſ.vel põt tñderi,
lib.1.& in cõſ 21.viſo proceſſu ſatis longo,col.2.n.4.
verſ.pro hoc ẽt benè facit.cod. lib. 1. & in conſ. 202.
ſuper cã,& lite,col.2.n.3.ver. poſſet ẽt tñderi. lib.2.&
in cõſ.132.perlectis,& ponderatis his,col.7. num. 23.
ver.prætercà fortius dico,lib.5.& Abb.in cõſ.33.quia
quinq; dubia,col.vlt.poſt nu.7.ver.nec habet obſtare
ſi dicat̃,vol.2.& in c.cũ in iure,poſt.n.9.verſ.nec obſt.
l.optimã,de offic.del,atq; Dec.in d.c.cũ venerabilis,
poſt nu.98.ver.vndè aliter rñdetur,de excep.& in c.p
tuas,col.5.nu.38.ver.& vlterius ad omnia,de prob.&
in auth.ſi qs in aliquo,col.7.nu.37. verſ. quarto limi-
tatur,C.de eden.& in c.cũ cauſam,col.3.n.26.ver.ſed
aduertendũ eſt,de prob.& in conſ.310. viſis diligẽter
atteſtationib.col.3.poſt num.4.verſ.nec obſtat,quod
poſt interrogationem. Quam ſublimitationem mul-
tum in ſe continere dubitationis tradit Conſen.in d.
c.cum venerabilis,col.30,quia ſemper verba enũcia-
tiua probarent,quia eſſent neceſſaria in illo actu.

Limita quartò eandem concluſionem,& eius am-
15 pliationẽ,niſi producens † dixerit,produco quatenus
contra me non facit:ſecũdum Bal.in c.cum dilectus.
col.vlti.num.15.cum ſeq.de conſuetu.vt etiam ſentit
Butr.poſt Inn.in d.c.cum olim.col. vlt. de cenſ.idem
affirmauit Spec.in tit.de inſtru.edit. §. videndum re-
ſtat.nu.3.verſ.quod ſi velis. & comprobauit Salic. in
l.ſi falſos.col.7.de falſ.Bat.in l.diuus la 2.ff.eo. & Ca-
noniſt.in c.cum M.de conſtit.cui optimè quadrat,ꝙ
decidit Rot.deciſ.282. aliàs 2.licet quis producat de
fid.inſt.in nou.vbi habetur,ꝙ ſi quis producat appel-
lationem partis aduerſæ,cum proteſtatione quod eã
producit in parte,& partibus pro ſe facientibus,& non
aliter,nec alio modo,nõ vr̃ confiteri,ſi quę in eo sũt,
quæ faciũt contra eundẽ tradit Mil.in reper. in verb.
producens inſtrumẽtum, & id approbat Alex. in l.1.
col pen.C.vt quæ deſunt aduo.vbi concludit,quod ſi
produco ſcripturam ante confectam, quę pro te fidẽ
non faciebat,tamen poſſum ego producens accepta-
re in parte, & pro parte repudiare, & iuuat proteſta-
tio.l.publ.§.6.& ibi Bar.& Paul.de Caſt.C. depoſ.per
illum tex.quia vbi plures res ſunt ſcriptæ in ſcriptura
poſſum pro parte approbare, & pro parte non,ſecun-
dum Bar.in l.Aurelius.§.idem quæſiit.nu.1. ff.de lib.
16 leg.& ratio eſt † q2 ſit iſta proteſtatio ſuper eo, ꝙ de-
pendet à voluntate proteſtantis, ideo proteſtatio iu-
uat.& l.ſi quis.§. pleriq; ff.de relig.& cũ Alex.tranſit
Iaſ.in l.nõ ſolũ.§.morte.col.18.nu.26.ff.de nou.oper.
nunc.& ab hoc non receſſit Imol.& Fel.in c.cũ vene-
rabilis.col.6.num.23.verſ.primus eſt.de excep idque
cognouit 2.Præpoſ.in c.ſolicitudinẽ.col.30. verſi.&
ideò habetis inferre.de appe.vbi alios citat, & tennit
Rom.in l.cum mulier viri.col.5.num.25.ff.ſol.matr.
quibus acceſſit Vital.de camb in trac.clauſ.clauſ.66.
col.a.& reſpondit Grat.in conſ 101. viſis elegantiſſi-
mis.nu.6.lib. 1. vbi nu.7. dicit hanc partem numero,
& pondere Doctorum eſſe magis fulcitam.

17 Contra tamẽ limitationem noſtrã tenuere † Ang.
Aret.in l.appellanti.de appel.Bald.in l.1.verſ.vltimo
oppono. C. vt quæ deſunt aduo.Roman.in conſ.433.
quoad primum,quod ſufficit ad ti.nu.10.verſ.quoad
ultimum.Rot.in deciſ.3.in nou.ſub tit.de fid.inſtr.in
prin.Rim.ſen.in conſ.219.nu.12.& 13.uol.2. Natt.in
conſ.365.nu.4.uol.2.et Alba.in conſ.59.nu.11.& hãc
opinionem eſſe ueriorem dicit D. Orat.Mand. ad d.
conſ. Rom. 433. litera H. ueriorem etiam atteſtatur
18 Dec.in l.ſi.nu.6.C.de eden.& ratio eſt:† quia non eſt
in poteſtate partis reſtringere uim probatiuam inſtri
producti coram iudice, & ideo illa proteſtatio nõ ui-
detur impedire quominus iudex poſſit adhibere fidẽ
inſtrumento etiam contra producentem, non obſtã-
te eius proteſtatione,ut proſequit̃ Dec.loco ſuperri-
mè allato,ubi concordes citat. quod uero non poſſit
quis partem inſtrumenti pro ſe recipere, & partẽ ap-
probare docet Inno.in d.c.cum uenerabilis.de exce-
ptio.idem tenet Rot.in dec. 264. alias 2. licet ſecun-
dum de fide inſtrum. in nou. quæ uult, quod inſtru-
menta,quæ fuerunt exacta in partibus, in uim cõpul-
ſoriæ parte non uocata, ſi pars uocetur in curia, nec
contradicat ſed producat pro ſe, teneatur etiam ap-
probare contra ſe per dictum Innoc. in d. c. cum ue-
nerabilis.& in d.c.cum olim. de cenſib. hanc eãdem
opinionem comprobauit Rom.in l.cũ mulier.colu.
5.nu.25.uer.ad hoc eſt doctr.ff.ſol.mat. nã ex produ-
ctione in iudicio acquiritur ius parti,quod nõ poteſt
auferri.idem uoluit Bal.in l.unica.col.2.nu.5.uerſic.
ex hoc pono.C.ut quæ deſunt aduoca.ad idẽ reſpon-
dit Caſtr.in conſ.331.in cauſa Syluester.colum.1.ſub
num.2.uolum.1.proteſtatio enim hæc eſt contra ius,
& non releuat proteſtantem.l.alimenta C. de negot.
geſt.ut dicit Bal. in c.præſentium.col.1.nu.3. uerſ.ſed
quid ſi producens.de teſtib.eidem ſententiæ plurimi
alij ſe ſubſcripſere,ut Præpoſ.in c.ſolicitudinem. col.
30.uerſ.& ideo habetis.de appell.per not.per Bart.in
d.l.poſt legatum.in fi.ff.de his quib.ut indig.Vital.de
Camb.in tract. clauſ. 66. quid autem ſi errore aduo-
cati col.2.Iaſ.in l.non ſolum.§. morte.col. 12. num.
26.uerſ. ſecundo ad iſtam regulam adde. ff. de oper.
nou.nunc.Dec.in l.ultima in fi.C. de edend. & Con-
ſen.in d.c.cum uenerabilis.col. 20. de exceptio.

Hos

Hos ſcribentes ſic inter ſe conciliare poteris varijs
modis,vt variè tradidere noſtri interpretes,& primũ,
19 †quando producitur inſtrumentum proprium, tunc
dicta proteſtatio non iuuet,ſecus verò,quãdo produ-
citur inſtrumẽtum ad petitionem alterius confectũ:
vt voluère Butr.et Inn.in d.c. cũ venerabilis not.3.et
ſenſere Domini in d.decіſ.3.aliàs 282. verſ. ſecus ve-
ro,de fide inſtr.in nou.& Rimin. vbi ſupra.

Prętereà eaſdem Doctorum lites hoc pacto tolles,
20 ꝙ non iuuet in capitulis connexis, † tunc enim ope-
rari non poteſt, quòd in illis inſtrumentum non no-
ceat,ſicut prodeſt in eiſdem:prout dicit Bal.in d.c.cũ
dilectus,& clarius in l.1.col.vlt.nu.11.ver.vlt quæro,
C.de eden.& Caſtr.in l.Publia, §. Titius Sempronio,
nu.7.ver.vltimo quæritur.ff.depoſiti.& ibidem Bart.
in fi.& adeò iſtud eſt verum, vt aduerſarius nõ poſſit
petere copiã capitulorum ſeparatorum approbato-
rum,ſm̃ Inn.in c.cũ ſup.perpetuus,de fid.inſtr.quini-
mo ſi facta iſta proteſtatione,aduerſarius diceret, &
ego reproduco eandem ſcripturã quantũ pro me fa-
cit,non prodeſt iſta proteſtatio:ſecundũ Butr. in d.c.
cũ olim,de cẽſi.& iſta eſt* communis reſolutio, teſte
Philip.Fran.in c.imputari, circa fi.de fide inſtr.

21 Tertiò concilia,quòd non iuuet,†quando produ-
cuntur iura,quæ quis tenetur edere: ſecundum Butr.
in d.c.cum olim,quem ſequitur Alex. in d.l. 1.col 3.
nu.10.C. vt quæ deſunt aduoc.

22 Prætereà reſpondere poſſumus,†quòd nõ iuuet in
in actis iudicij,quibus volens vti non poteſt proteſta-
ri modo prædicto,per l.2.C. de eden.

Alij verò dixere proteſtationem iuuare proteſtan-
23 tem,†niſi aduerſarius ècontra proteſtetur,vt ſenſere
Iaſ.poſt Alber.in l.1.§.editiones,col.vlt.ff.de edẽdo.
& Alex.in d.l.vnic.col.pen.C.vt quæ deſũt aduocat.
atq; Dec.in d.c.cum venerabilis,nu.78.de except.ꝙ
tamen impugnat idem met Iaſ.in d.§. morte, nu. 20.
& Dec.in d.l.vlt.in fin.C.de edendo. & Conſen.in d.
24 c.cum venerabilis,col.20.de except.Fel. etiam †in d.
c.cum venerabilis,col.7.ſub nu.23.ver.quintus,& vl-
timus,inquit proteſtationem non iuuare proteſtan-
tem,quando inſtrumenta iã ſunt producta:quia tunc
ſunt effecta communia.l.1.§. edenda. ff. de eden. ſed
quando proteſtatio fit in ipſa productione inſtrumẽ-
ti,tunc proteſtatio iuuet.

CONCLVSIO DCCCCXVII.

ARGVMENTVM.

Productio inſtrumenti,quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenti productio teſtibus probatur.*
2 *Inſtrumenti productio per acta notarij probatur.*

1 Inſtrumenti productio † probatur per
teſtes:vt author eſt Bal.in
l.vlt.col.3.nu.14.verſ.ſed an productio.C.de re iud.

2 Item per acta†notarij poterit probari: vt tradidere
Inn.& Abb.in c.cum in iure.de offic.deleg.il le col.3.
poſt nu.5.verſ.alij tamen dicunt.hic col.2. poſt nu.6.
ſub verſ. quoad primum dic.

CONCLVSIO DCCCCXVIII.

ARGVMENTVM.

Inſtrumentum defectiuum an probet in eo contenta.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum defectiuum plenè probat contenta in eo, ſi curſus diuturni temporis interuenerit.*
2 *Præſumitur in antiquis pro ſolemnibus abbreuiatura, licet de eis non appareat.*
3 *Inſtrumentum defectiuum mortuo notario productum ſemiplenè probat.*
4 *Inſtrumẽtum defectiuum mortuo notario productum in antiquis plenè probat.*

1 Inſtrumentum †defectiuum plenè
probare cõtenta in
eo,ſi curſus temporis diuturni interuenerit, facta eo-
rũ obſeruatione,quæ in eo continentur,colligit Bar.
inter conſ.Bal.conſ.400. ſuper primo puncto. col. 2.
nu.5.verſ.nec obſtat prædictis vol.4. & l.q in aliena.
ff.de acq.hær.& l.ſi filiusfamilias. C. de petit. hær.cũ
alijs legibus adductis per Tiraq.in tract.de præſump.
§.1.gloſ.4.verſ.24.idem firmat Fel.in c. ſicut. col. 17.
poſt nu.33.verſ.ſeptimo,& vltimo declara.de re iud.
idẽ voluere Crau.de antiq.temp.par.1.ſection.8. datᷣ
limitatio.n.17.verſ.ex præmiſſis.& par.3.ſectio. vidi-
mus in genere.nu 39.verſ.prætereà inſtrumentum.de
antiq.temp.& Menoch.in conſ.48. per totum.

2 Et ratio eſt,†quia in antiquis præſumitur pro ſolẽ-
nibus abbreuiaturæ,licet de eis non appareat, ſecun-
dum Crau.in d.par.3.ſect.vidimus in genere.nu.39.

3 Concluſionem hanc velim limites,† ſi tale inſtrm̃
minus ſolemne,& defectiuũ producatur mortuo no-
tario:nam tunc ſolum vr̃ ſemiplenè probare: vt ſen-
ſit Grauet.vbi ſupra.nu.39.& in 1.part.nu.17.

4 Sublimita dictã limitationem procedere†in facto
de recenti ſecus in antiquis. nam tunc ẽt mortuo no-
tario plenè probat,dũmodò habeat teſtes, ſignũ, &
ſubſcriptionem notarij, licet careat aliqua alia ſolẽ-
nitate,veluti,indictione,loco,aut die,quãdo quęſtio
non eſſet in tempore aut loco,iuxta ſent.Crau.in d.1.
par.eo.nu.17.verſ. quod ipſum vtique concederem.

CONCLVSIO DCCCCXIX.

ARGVMENTVM.

Inſtrumentum an probet, cuius originale non inuenitur,ſed inſertum reperitur in priuilegio Principis.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum inſertum in priuilegio principis non probat,niſi fuerit inſertum de conſenſu partis,aut ea legitimè citata.*
2 *Inſtrumenti tenor regiſtratus in alio inſtrumento non probat,niſi fuerit reſigratus authoritate Iudicis parte citata,& non opponente.*
3 *Enunciatiua verba principis probant in antiquis.*

1 Inſtrumentum † cuius originale
non reperitur, ſed
inuenitur inſertum in priuilegio principis, non pro-
bare,niſi fuerit inſertum de cõſenſu partis, aut ea le-
gitimè citata:author eſt Crau.de antiq.temp. part.1.
ſectio.8.datur.nu.19.verſ.quid in inſtrumẽto, vbi al-
legat recẽtiores in c. venerabilis, ubi etiam Dec.col.
vlt.nu.15.de confir.vtil.vel inutil.

2 Iſtud amplia in tenore inſtrumenti † qui reperitur
regiſtratus in alio inſtrumento.nam itidem non pro-
bat, niſi regiſtratus fuerit authoritate iudicis, parte
vocata,& non opponente;vt dicit Io. And. in addit.
ad Spec.§.1.ſub nu.5.in verb. eſſemus.in litera E. tit.
de reſcript.præſent.verſ.ſed obijcitur. & ſequunᷣ Bar.
in l.chirographis.ff.de admin.tut. Imol.in c.cũ in iu-
re.de offic.deleg.col.pen.Alex.in conſ.6.incip. Pon-
deratis his.col.2.nu.8.verſ. quinimmo plus dixit. lib.
4.& Natt.in conſ.143.vertitur lis.nu.3. vol.1.

3 Limita tñ in antiquis:†nã ceſſantibus ſupradictis,
adhuc verba enunciatiua principis probant,rationi-
bus adductis per Crau.vbi ſupra par. 1.nu.19. in fi.

CONCLVSIO DCCCCXX.

ARGVMENTVM.

Quæ probanda ſint à teſtibus inſtrumentum reprobantibus,& quales hi debeant eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum teſtes reprobantes debent probare eos non fuiſſe præſentes,quos inſtrumentum dicit interfuiſſe.*
2 *Inſtrumentum teſtes reprobãtes debent probare aliter fuiſſe actum,quam ſcriptum.*
3 *Inſtrumentum teſtes reprobantes debent deponere de toto tenore inſtrumenti,& ſubſtantiam negocij probare.*
4 *Inſtrumẽtum teſtes reprobantes non debent limitate loqui ratione temporis.*
5 *Inſtrumentum teſtes reprobantes debẽt eſſe omni exceptione maiores.*
6 *Inſtrumentũ teſtes reprobantes leuiſſima exceptio remouet.*
7 *Inſtrumentum teſtes reprobantes non debent eſſe inferioris conditionis, quam ſit ipſe notarius.*
8 *Inſtrumentũ teſtes reprobantes debent eſſe bonæ opinionis.*
9 *Quot teſtes requirantur in reprobatione inſtrumenti; limita,vt num. 11.*
10 *Inſtrumento ne,an teſtibus illud reprobantibus ſit magis credendum iudicis arbitrio relinquitur.*
12 *Inſtrumentum ſe vidiſſe teſtis dicens non abolitũ,neq; ſuſpectum, cõtinens Titiũ mihi promiſiſſe centũ,non probat,niſi etiam deponeret,quod fuerũt præſentes negocio.*
13 *Teſtis,vt fidem imponat inſtrumento, quod legi non poteſt,deponẽs ipſum ita continere;quia alias vidit,& audiuit ita legi,probat.*

INſtrumentum vt à teſtibus poſſit ſubuerti, multa ab iiſdem ſunt probanda. Teſtes itaq; inſtrumentum re-
1 probantes†deponere, & probare debent illos, quos inſtrumentum dicit fuiſſe præſentes,non interfuiſſe, iuxt.l.optimam.C. de contrah. ſtip. & §.Item Verborum.Inſt.de inutil.ſtip.

2 Vel deponere hẽnt†contra tenorem inſtrumenti, nempè,quòd aliter actum fuerit,quã ſcriptum:iuxta l.1.§.ſi qs neget.vbi Bar.& alij.ff.quemad. teſta. ape. & notatur per Inn.& alios in c. cum Ioannes. & in c. cũ P.tabellio.de fid.inſtr.idem obſeruauit Sal.in l. in exercendis.col.3.C.eod.tit. & in l. ſi quis decurio. C. de falſ.vt etiã tradidit Bal.in l.pen.ſub nu.4.ver.quid ſi teſtes.C.de ſent.quę ſine cert.quãt.quod & placuit Spec.in tit.de teſte.§.1.nu.48. verſ. ſed pone ecce Iudex.& in tit.de inſt.edi.§.reſtat.nu.12. ver.ſed quid ſi vnus ex teſtib.vt quoq; cenſuit Butr. in c.ad audientiam.de præſcrip.nec latuit Abb.in c. cum cauſam. il 3.de teſtib.ad idem etiam reſpondit Dec. in cõſ. 101. nu.1.& Iaſ.qui alios refert in conſ.153. nu.5.vol.2.

3 Prætereà huiuſmodi teſtes reprobantes† debẽt deponere de toto tenore inſtrumenti, & ſubſtantiã negotij probare;vt rogatus dixit Bal.in conſ. 21.pũctus quæſtionis vertentis.col.2.num.3.vol.4.& in c.1.§.ſi enim.nu.1.tit.quid ſi inueſt.arg.l. ſi quis iniquum.C. de eden.cuius ſententiæ accedit Alex.in conſ.33.põderatis verbis vltimi teſtamenti. col.6. poſt num.21. verſ.& tertius teſtis.lib.3.& in conſ. 94. viſo proceſſu inter fratrem Nicolaum.nu.1.lib.6.per tex. cum glo. in l.Lucius.ff.de infa. quam gl. ſequuntur etiam Iaſ. in l.eleganter.col.1.nu. 2. ff. de cond. indeb.& Crau. in conſ.75.accuſatur de falſo.nu. 28.

4 Nec dẽnt†limitate loqui ratione tpis, cũ potuerit res geri alio tpe,prout dicit Crau.in cõſ.56.Ant.Cur. nu.6.vbi id comprobat authoritate Bar.in l.1. §.ſi qs neget.col.vlt.nu.13.ff.quemad.teſt. aper. & Alex. in cõſ.93.in cã.& lite inter Hierony.Menghũ.col.3.nu. 7.verſ.nam licet dicat.lib.5 atq; Dec.in cõſ. 101.pro tenui.col.2.poſt nu.1. verſ. prædicta comprobantur.

Qualitas verò iſtorũ teſtium inſtr̃m reprobãtium
5 ſummo ſemper opere attendenda eſt.Hi enim† dẽnt eſſe omni exceptione maiores:arg.d.l.optimã. C. de contrah.ſtip.iuxta ſnĩam Bar.in d.l.1.§.ſi quis neget. poſt nu.12.ſub verſ.quæro quot teſtes.de prob. Io. de Ana.in conſ.97.incip.in cã iſta quęritur.Crau.in cõſ. 75.nu.54.& in d.cõſ.56.n.3. Alex.in cõſ.43. nu. 24.& 37.lib.4.& Fel.latè in d.c.cũ Io.nu.35.cũ ſeq.atq; Iaſ. ĩ d.cõſ.153.col.6.poſt.n.5.ver.vndecimo facit, vol.2.

6 Et iſtud adeò†eſt verum, vt etiam leuiſſima exceptio repellat tales teſtes,vt cẽſuit Bal.in d. l. optimã. & in d.c.cum Ioannes.col.vlt.de fid.inſtr.quẽ referẽdo ſequitur idemmet Alex.in d.conſ.43.nu. 24.lib.4.

7 Nec debent†eſſe inferioris cõditionis, quam ſit ipſe Notarius:per tex.in d.l.optimam, vt aſſeruit Abb. in d.c.tertio loco.ſub nu.13.& facit etiam, quod not. Bal.in l.2.C.de falſ.cui adhæret Iaſ.in d.cõſ.153. col. 7.poſt nu.5.verſ.12.facit.vol.2.

8 Inſuper neceſſe eſt,vt capituletur, & ꝓbetur†ꝙ tales teſtes reprobantes inſtr̃m ſint bonæ opinionis, alioquin nõ poſſet quis obtinere.ꝑ tex.in d.l optimã. vt doctè ſcripſit Ang.in d.l.1.§. ſi quis neget. quẽ refert,& ſequit Alex.in conſ.43.incip.viſis,& conſideratis his,quæ cõtinent in ꝓceſſu.nu.2.ver.quinimmo ſim Ang.lib.4.& Iaſ.loco ſuperius adducto. verſ.13.

Verùm magna eſt inter Doctores altercatio, quot
9 teſtes†ſatis ſint in reprobatione inſtrumenti:varij varia ſenſere.ſeptem de hac re recenſet opiniones Abb. in d.c.cum Ioannes.ſub nu.13.de fid. inſtr. ſed magis à ſcribentibus ea recepta eſt ſnĩa,vt duo tantum ſufficiant:ſic reſpondit Soc.ſen.in conſ.94.pręſtantiſſimi, * & iuſtiſſimi Iudices.col.2.n.2.in prin.vol.1.& de*cõi ſcribentium ſententia dicit Abb.in c.cũ à nobis.col. * 5.in princ.ſub nu.3. verſ. ſed vt dixi.de teſti.& de*cõmuni dicit Lancel.de offic.prætor.tit.de inſtr. nu.18. vbi id pluribus modis declarat.nec referre,quòd ſint, vel non ex deſcriptis in inſtrumento,reſpondit idem Soc.ſen.in conſ.143.diù profecto.nu.12.eo.vol.1.vbi * nonnullos ad idem refert,& de*communi contra gl. teſtantur ſcribentes in c. tertio loco. de probat..& in d.c.cum Ioannes.de fid. inſtrum.

10 Hæc tñ opin.ſic intelligẽda,† vt id iudicis arbitrio ſit relinquendũ, qui cautè,& diligenter inſpicere debebit perſonã Notarij,quæ ſi ſuſpecta ſit, vel ſcriptura aliquo vitio laboret,teſtibus erit magis credendũ: quòd ſi omnis ceſſet ſuſpicio,tunc magis inſtr̃o, quã teſtibus credi debebit.d.l.optimam.C. de contrah.& commit.ſtipul.in hanc ſententiã deſcendit Nicol.de Matthar.& Iac.de Arena quos retulit,& ſequutus eſt Bart.in d.l.1.§. ſi quis neger.col.3.nu.12. ff. quemad. teſtam.aper.& Abb.in d.c.cum Io.col.3.poſt nu. 14. ver.ego concordando has opiniones. vbi etiam Fel. latiſſimè de hac materia diſſerens.nu.35. cũ plur.ſeq. de fid.inſtr.idẽ cẽſuit Menoch.de arbit.iud.cauſ. caſ. 105.nu.42.verſ.tertia itaq; fuit opinio.lib.2.centur.2.

11 Limitabis ſuperiorem communẽ opinionem ſecundum Spec.in tit.de inſtr.edi.§.reſtat videre.num. 13.verſ.ſed ſi alij in inſtrumento non adminiculato viua voce teſtium,aliàs tres,vel plures coadiuuantes illud requiruntur: prout dicit Abb. ſingulariter in d. c.cum Ioãnes.ſub d.nu.13.& in c.cum à nobis. de teſtib.per Hoſtien.& ibi, & cautum eſt à Io. de Amicis in conſ.13.nu.9.

12 Si verò†teſtis diceret vidiſſe inſtr̃m nõ abolitum, neq; ſuſpectum, continens Titiũ mihi promiſiſſe cẽtum,vel quid aliud continens,non probaret, niſi etiã deponeret, ꝙ fuerunt præſentes negotio: vt ſenſit Ang.in l.teſtiũ.nu.2. C.de teſtib. vel niſi oſtenderet publicum inſtr̃m:arg.auth.ſi quis in aliquo documẽto.C.de eden.vel tale quid, quod perindè habeatur, ac ſi publicum inſtrumentum oſtenderetur: vt quia probaretur inſtrumentum perditum, & eius tenor per viros bonos, idoneos, & peritos, prout pluribus

ſirmat

firmat Cur.Iun.in conſ.17.nu.4.& Bertr.in conſ. 307. num.7. par.1.

13 Quòd ſi teſtis, vt fidem imponat inſtrumẽto,†quod legi nõ poteſt, deponat ipſum ita continere, q̃a aliàs vidit, & audiuit ita legi, probat, prout dicit Ang. in §. hinc nobis.nu.33.& ſeq.auth.de hær. & fal. quem refert, & ſequitur Nell.in ſuo tract.de teſtib. nu. 190.

CONCLVSIO DCCCCXXI.

ARGVMENTVM.

Inſtrumentum an probet, ſi in eo non fuerit notarij ſigillum appoſitum.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum non ſignatum ſolito ſigillo Notarij tanquam ſuſpectum non probat. Contr. nu.2.*

3 *Inſtrumentum non probat ſi non apponatur ſigillũ Notarij, vbi ſignum eſt de ſolemnitate inſtrumenti, & requiritur ad eius eſſentiam, & validitatem.*

4 *Inſtrumentum non redditur ſuſpectum ob non appoſitionem ſigilli notarij, vbicunq; eſſet conſuetudo notariorũ contraria: ſecus ſi illud conſuetudo requireret.*

1 Inſtrumentum †non ſignatum ſolito notarij ſigillo tanquam ſuſpectum non probat: ita tradunt Bart. & Bal.in procem.ff.& in l.fideicom.§.quoties.ff.de leg. 3.& in l.Lucius.ff.de teſta.mil.& in l.contractus.col. 2.verſ.ſed quæro.C.de fid.inſtr.& Caſtr.ibi col.2.ver. breuiter diſtinguendum.quod ẽt comprobauit Inno. in c.1.& 2.de fide inſtru.& in c.cauſam.de prob. & in hanc reſponſum eſt ſententiam ab Anch.in cõſ.432. vt & voluit Dec.in c.ſi ſcripturam.nu.37.de fid.inſtr. ſic etiam ſcriptum reliquere Fel.poſt Abb. in c. cum P.tabellio.col.2.nu.6.ext.eo. & in c.1.nu. 13. eod. tit. Corn.in conſ.226.in litera B.& C.vol.3.& in cõſ.70. in litera B.& in conſ.94.in prin.vol.4.ad idem reſpõdit Pariſ.in conſ.27.nu.6.vol.2.& in conſ. 28. nu. 13. eo.vol.voluitq; hoc idem Iac.Nouell. qui alios plures refert in reg. 111.

2 Contrarium tamen,†vt ſentiam, author eſt mihi Accurſ.in l.generali.in verb.ſeruituti.verſ.item ordo inſtrumentorum.C.de tabul.lib.10. vbi ſigni appoſitionem non enumerat inter ea, quæ ſunt de ordine inſtrumentorum, & quòd per ſigni omiſſionem non vitietur inſtrumentum egregiè cõfirmat Io. And. in addit.ad Spec.in §.breuiter,ſub nu.15.verſ.in fine autem.in verb. col. 6.de inſtr. edit. & hanc ſententiam veriorem eſſe docet Card.in conſ.133. col. 2. verſic. tertio obiicitur. quem referendo ſequitur Pariſ. in d. conſ.28.nu.62. vol. 2.

Sed facilis erit iſtorũ ſcribentium inter ſe cõciliatio ſi dicemus,†quòd vbi ſignum eſt de ſolemnitate

3 inſtrumenti, & requiritur ad eius eſſentiam, & validitatem, tunc ſi non apponatur inſtrumentum nõ probat, tanquam ſuſpectum: iuxt. ſententiam Spec. in d. tit.de inſtru.edi.§.breuiter.nu. 15.ver.in fi. autem.idẽ voluit Cyn.in d.l.contractus.in fi.C.de fid.inſtr.vt et innuere videtur gl.in ver.ſignum.Inſt.de publ.iud.§. itẽ lex Cornelia.il 2. quod latè proſequitur Corn. in conſ.70.& 94.vol.4.& Anch.in conſ. 431. in princ.

4 Si vero eſſet conſuetudo † notariorum contraria, tunc defectus ſigni non redderet ſuſpectum inſtrumentum prout etiam contra redderet, ſi illud cõſuetudo requireret: vt colligitur ex context.in c.cum dilectus.§.1.& ibi Feli.nu.35.de fid.inſtr. vt cautum reliquit Oldr.in conſ.105.videtur dicendum pater ſanctæ Alex.in cõſ.84.vol.5. vt etiam latè decidit Boer. 37.nu. 10. cum aliis adductis per Nouel.in d.reg.111.

CONCLVSIO DCCCCXXII.

ARGVMENTVM.

Inſtrumentum manu Notarij fuiſſe confectum quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum manu Notarij fuiſſe confectum literarũ comparatione probari.*

2 *Inſtrumentum debet eſſe confectum manu Notarij de eo rogati.*

3 *Inſtrumentum literarum comparatione probari etiam ex ſimilibus inſtrumentis redactis in publicam formam ab ipſomet notario, in quibus eadem, ſeu ſimilis forma, & ſtylus continetur.*

4 *Inſtrumentis productis de longinquo fides adhibetur, etiã ſi negentur ſcripta manu illius, cuius ſubſcriptio ibi appoſita eſt.*

1 Inſtrumentum †manu Notarij cõfectum probatur p literarum comparationẽ: vt reſpõſum eſt à Ruin. in conſ.11.nu.4.& 7. vol.3. authoritate Bart. permotus in l.ſi ita ſcripſero.ff.de cond. & demõſt. idem tradit Placentin.in trac.de inſtr.nu.3.ſic cenſuit, & Alex.in conſ.166.viſo puncto, col.2.ſub nu.3.lib.2.

2 Debet enim inſtrũ†eſſe confectum, ſeu ſcriptum manu Notarij, de eo rogati: vt in auth. de tabellio. §. nos autem.cum ibi not.per gl.& tradit Bal. in rub. C. de fide inſtrum. num. 23. verſ. ſed hic dubitatur. vbi apertè tenet, quòd Notarius debet ſcribere protocollum manu propria, & non per alium, ſecundũ Doct. in c.inter dilectos.de fid.inſtrum.eundem Bal.ſequitur Ruin.in conſ.201.nu.12.vol.2.

Ampliabis hanc concluſionem, vt nedum probe-

3 tur†per comparationem literarum exiſtentiũ in Protocollis dicti Notarij: ſed etiam ex ſimilibus inſtrumentis extenſis, & redactis in publicam formam ab ipſomet notario, in quibus eadem, ſeu ſimilis forma, & ſtylus continetur: iuxta l.comparationes.C.de fid. inſtr.& in auth.ibid.poſit. & in corpore, vnde ſumitur.& latè Bar.& Repet.in l.admonẽdi. ff.de iureiur. & Pariſ.in conſ.104.nu.60. vol.1.

4 Limita, vt non ſit neceſſarium† probare inſtrumẽtum hoc modo confectum in inſtrumẽtis productis de longinquo, vel à loco remoto.nam eis fides adhibetur, etiam ſi negẽtur ſcripta manu illius, cuius ſubſcriptio ibi appoſita eſt: vt conſuluit Rim. ſen. in cõſ. 155.num.22.volum.1.

CONCLVSIO DCCCCXXIII.

ARGVMENTVM.

An inſtrumentum productum ante litis cõteſtationem probet, niſi poſt tempore probatorio iterum producatur.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum productum ante litis conteſtationem non probat, niſi poſt tempore probatorio iterum producatur. Ratio eſt, num.2.*

3 *Inſtrumenti productio facienda eſt parte præſente, vel citata, vt probet in tempore probatorio. Intellige, vt num. 4.*

5 *Inſtrumentum productum ante litem conteſtatam non eſt in tempore probatorio amplius reproducendum, quãdo illud inſtrumentum eſt impugnatum, et inſinuatus terminus ad impugnandum.*

1 **Inſtrumentum** † productum ante litis conteſtationẽ non probat niſi poſt tempore probatorio iterum producat. vt inſigniter tradidit Marſ. in ſing. 170. incip. animaduertant: vbi id authoritate Fed. de Sen. corroborat in conſ. 160. incip. caſus eſt talis dominus Minus. ita notat But. in c. cum dilectus. §. nos igitur. col. vlt. de ord. cog. & in c. 1. ext. de proba. & in c. cum veniſſent. de reſt. in integ. ſic cenſuit. & Fel. in c. cauſam quæſt. col. 2. poſt nu. 6. de teſti. & in c. 1. col. pe. ſub nu. 28. verſ. 6. & vlt. de prob. vt etiã ſenſit Accur. in l. quæ omnia. in gl. 1. ibi omnia de nouo reiterata. ff. de pc. quod & probauit Bart. in l. mutui. in prin. eo. tit. idem voluit Bal. in l. ait prætor. in prin. verſ. circa ſecundũ. ff. de iureiur. & in addit. ad Spec. in tit. de primo, & ſecundo decreto. verſ. quid iuramentum, vbi dicit ita de facto ſeruari Peruſij in palatio. & Alex. in conſil. 3. incip. in cauſa, & lite vertente inter Abraam. col. 3. poſt. num. 4. lib. 2.

2 Huius concluſ. facilis eſt ratio: † nam eo tempore non poterant fieri probationes, vt habetur in rubro, & nigro ex. vt lit. non conteſta.

3 Concluſ. declarabis, † vt non ſolùm neceſſaria ſit inſtrumenti productio, ſed debeat fieri parte præſente, vel citata. l. iudices. vbi Bal. id eſſe menti tenendũ dicit. nu. 1. in 4. not. C. de fid. inſtr. & dari copia parti cum termino opponendi; teſte Bart. ſuper conſtit. ad reprimendum. in verb. de plano. nu. 3. in fi. quẽ ſequitur Marſ. in ſing. 81. aduertatis ad vnum.

4 Quòd vltimum intelliges † ſi petatur. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. inf. aliàs ſatis erit conditionaliter decernere, ſi copiam habere voluerit. l. Iur. ciuili. ff. de cond. & demonſt. ſic intellexit Fran. Purpu. in rub. C. de eden. nu. 17. in fi.

5 Eandem concluſ. limitabis, † vt nõ procedat, quãdo huiuſmodi inſtrumentũ fuit impugnatum, & inſinuatus terminus ad impugnandum: nam cum hæc facta ſunt, & conuentus accepit copiam, nõ oportet ampliùs reproducere, per id quod notat Bal. in l. eos. §. ſin autem. nu. 6. C. de appellat. vbi inquit, quòd poſt litem conteſtatã non eſt opus reproducere exceptiones peremptorias oppoſitas ante litem conteſtatam, quia ſcriptura ſemel producta, & acceptata ſemper loquitur, maximè quando eſt producta ad finẽ probandi: ſed in caſu Feder. loco ſuperius adducto intelligitur quod fuerit producta ad alium finem, ſcilicet vt detur occaſio deliberandi Reo: ita limitat Fely. in d. c. 1. col. pen. ſub nu. 28. verſ. ſexto. & vlt. de probat.

CONCLVSIO DCCCCXXIV.

ARGVMENTVM.

Inſtrumentum mentionem faciens de alio, an, & quando probet.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum faciens mentionem de alio regulariter non probat.*

2 *In inſtrumento, ſi dicatur Titius procurator talis: vt conſtat tali inſtrumento, an per hoc probetur, quod ſit procurator, niſi inſtrumentum producatur.*

3 *Inſtrumentum ad aliud ſe referens, & habens in ſe imperfectionem, non probat.*

4 *Inſtrumentum ad aliud ſe referens non probat, etiamſi notarius atteſtetur a ſe confectum fuiſſe.*

5 *Inſtrumentum ad aliud ſe referens probat contra perſonas contrahentes in eodem inſtrumento, & præſentes, & conſentientes, vel non contradicentes.*

6 *Inſtrumẽtum mentionem faciens de alio probat, quãdo cõtinet aliquod certum, & habet orationem perfectam.*

7 *Inſtrumentum mentionem faciens de alio probat in antiquis excedentibus memoriam hominum.*

Quod ſublimita, vt num. 8.

9 *Reſcriptum Principis, priuilegium, vel ſcriptura legis mẽtionem faciẽs de alia probat, etiãſi illa non producatur.*

Ratio eſt, nu. 10.

11 *Scriptura legis ad aliam ſe referens non probat, quando per ſcripturam relatam apparet rem aliter ſe habere.*

12 *Inſtrumentum mentionem faciens de alio probat, ſi notarius dicat vidiſſe, & legiſſe illud ſine aliquo vitio, cancellatione, vel raſura. Contr. nu. 13. Concil. nu. 14.*

15 *Raphaelis Cumani caſus in conſ. 6. relatas, in quo inſtrumentum mentionem faciens de alio probat.*

16 *Inſtrumentum mentionem faciens de alio probat, ſi notarius de voluntate partium inſpexit inſtrumentum, & retulit. Quod intellige, vt nu. 17.*

18 *Exemplum de voluntate partium ſumptum, quando probet.*

19 *Inſtrumentum aliud referens productum à parte an probet, & cur. Quod intellige, vt num. 20.*

1 **Inſtrumentum** faciens mẽtionem † de alio regulariter non probat. per tex. in auth. ſi quis in aliquo documento. C. de eden. vbi Doct. & præſertim Iaſ. Iac. de S. Georg. & Purp. nu. 37. idem ſenſit Bellon. in conſil. 35. nu. 3. ſic decidit in deciſ. 247. num. 3. vt & monuit Lanfr. de Oria. in ſua prax. de inſtrum. product. ca. 9. nu. 34. & ſeq. latè Bero. in conſ. 87. nu. 11. vol. 2. quod & confirmauit Caſſan. in conſ. 63. nu. 19. cum ſeq. & probauit Petr. Follet. in ſua trac. cenſual. in verſ. tenoris continentiæ ſequentis. nu. 12. cum plur. ſeq.

2 Hinc proptereà † inferebat Bal. in auth. ſi quis in aliquo. nu. 20. C. de edẽ. quod ſi in inſtrumento dicatur, Titius procurator talis, vt conſtat tali inſtrumento, non per hoc probetur quòd ſit procurator, niſi inſtrumẽtum producatur, quamquam in hoc variæ fuerũt Doctorum ſnīæ, vt eas abundè examinat Curt. in d. auth. ſi quis in aliquo. nu. 3. cum plur. ſeq. C. de eden.

3 Intellige d. concluſ. † vbi inſtrumentum ad aliud ſe referens habeat in ſe imperfectionem, veluti quià contineat rem incertam: ita cõſulius reſpondit Grat. in conſ. 123. nu. 14. vol. 2. vbi refert Dec. & * omnes ſcribentes ita ſentientes in auth. ſi quis in aliquo. col. 6. nu. 31. verſ. hactenus expedita. C. de eden.

4 Amplia non probare † etiam ſi notarius atteſtetur à ſe confectum fuiſſe: ſecũdum Ang. in l. ſi donatio. verſ. & ideò ſi Notarius. C. de dona. quem ſequuntur Dec. in conſ. 503. ſuperioribus diebus. col. 3. in princ. nu. 2. in fi. & Grat. in conſ. 122. nu. 18. vol. 2. vbi refert omnes ſcribentes ita velle in d. auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. de qua re nos fuſius infra in 5. limit.

5 Limitanda eſt primo concluſio, vt non probet † cõtra extraneos, qui non fuerunt præſentes, ſed contra perſonas contrahentes in eodem inſtrumento, & præſentes, & conſentientes, vel non contradicẽtes vtiq; probat, ſi illud inſtrumentum ad quod ſit relatio tractet de his, quæ ſunt neceſſaria ad ſubſtantiam actus: vt probatur in l. optimam. C. de contrah. & commit. ſtipul. ſic conſulendo limitabant Cæpol. in conſ. 38. nu. 12. in ciuil. & Soc. ſen. in conſ. 266. nu. 1. vol. 2.

6 Secundo loco velim limites, vt locum nõ habeat concluſio noſtra, † quando inſtrumentũ faciens mẽtionẽ de alio, & ſe ad aliud referẽs continet aliquod certum, & habet orationem perfectam iux. ſententiã Grat. in d. conſ. 122. nu. 19. vol. 2. vel quãdo expreſsè, & ſpecificè id continet, quod in alio inſtrumento cõtinebat. arg. l. 3. C. de falſ. & not. Bal. in l. 1. C. de epiſ. & cler. in l. ſi donatio. C. de dona. & in l. admonẽdi. ff. de iureiur. teſte Soc. ſen. in d. conſ. 766. nu. 1. vol. 2. idẽ voluit Spec. in tit. de inſtr. edi. § reſtat. verſ. pen. quem referendo ſequitur Cæpol. in d. conſ. 38. nu. 12. vt etiã cenſuit Gozad. in conſ. 57. nu. 8. idq; decidit Boer. in deciſ. 281. num. 5. vbi atteſtatur de * cõmuni, & refert

Iacob.

Iacob.de S. Georg. dicentem ſe vidiſſe conſilia valētiſſimorum Doctorum, qui in huiuſmodi quæſtione facti conſuluerunt, ſecundum opinionem Spec.

7 Limita tertiò, † in antiquis excedentibus memoriam hominū, in quibus ſufficit minus plena probatio, authore Innoc. in c. veniens. de verb. ſigni. & Bal. in auth. quas actiones. C. de ſacroſan. eccle. in l. conuenticulam. ad fi. C. de epiſ. & cler. in c. cum olim. de cenſib. & notat in c. ſi Papa, de priuil. in 6.

8 Sublimita tū iſtam limitationem procedere, † qn̄ eſſent plura inſtrumenta, in quibus aliquid enunciaretur: quia tunc probarent dictū enunciatum: aliàs ſecus: ſecundum Bal. Sal. & alios in l. cum aliquis. C. de iure delib. & Soc. ſen. vbi ſup. nu. 6. circa fi.

9 Limitabis quartò † in ſcriptura legis, vel priuilegio, & reſcripto Principis faciente mentionē de alio, ꝙ ei creditur, ſicet illud nō producatur, aut in omni alia diſpoſitione. qn̄ diſponentes potuiſſent de nouo tempore vltimi inſtrumenti illud inducere, & diſponere: iuxta gl. in c. ſi Romanorum. 19. diſtin. quā ibi ſequiī Do. & Card. idē tradidere Alex. & Iacob. de S. Georg. in d. auth. ſi quis in aliquo documento. col. 2. verſ. ſecundo fallit: atq; Fel. poſt Inno. in d. c. inter dilectos. verſ. & iuxta. & Boer. in d. deciſ. 247. nu. 3.

10 Huius limitationis ratio eſt † uam habentes poteſtatem legis condendæ, condendo, ſeu referendo effectum alicuius legis, aut probant illā, licet illa nō inueniatur, aut de nouo inducūt eius effectū. nimirum ſi ēt in caſu noſtro, cum habeant poteſtatem inducēdi de nouo inſtrm̄ illud ad ꝙ fit relatio, tale inſtrm̄ probet: ſic mihi probat contex. in l. admonendi. ff. de iureiu. ꝙ nonnullis ſimilib. optimè confirmat Io. de Prato in d. l. admonēdi. nu. 3. & 4. ff. de iureiu. & ibid. Fran. Cur. nu. 53. verſ. gl. in verb. conſtitutionib.

11 Limitationem ipſam intelliges, † qn̄ per ſcripturā relatam non apparet aliter ſe habere: alioqui relatio tanq̄ erronea non attenderetur, ſed potius ꝙ in relato continetur: quia per exhibitionem & lecturā ſcripturarum liquet & apparet de errore. vt teſtatur Dec. in d. auth. ſi quis in aliquo. ſub nu. 40. verſ. ſecundo reſtringitur. C. de eden. vbi aliam tradit reſtrictionem, quam tn̄ Cagnol. ibid. improbat, & oppugnat, nu. 92. & cum intelligentia hac ſenſit idem Dec. in c. 2. col. 3. nu. 33. de reſcript. & in conſ. 350. viſis allegationib. col. 2. nu. 6. verſ. non obſtat dum dicebatur. & Rip. in d. l. admonendi. nu. 35. in gl. 1. ff. de iureiur.

12 Quintò limitare poteris † ſecundum Spe. in tit. de inſtru. edi. §. reſtat. verſ. pen. vbi aliqui dicunt eū tenere, ꝙ quando inſtrumentum facit mētionem de alio inſtrumento probat, ſi notarius dicat vidiſſe, & legiſſe illud ſine aliquo vitio, cancellatione, vel raſura: iux. l. vlt. C. de edi. diu. Adr. tollen. & ipſum ſequitur Aret. inſtit. de legit. agnat. tut. in fin.

13 Contrarium tenuerunt † Bat. Ang. Alber. Alex. & Iaſ. in d. auth. ſi quis in aliquo & ibi Caſtr. dicit, quòd ſemper fuit miratus de hoc dicto Spec. ex quo ſit cōtra generalitatem illius authen. & Alberi. dicit ſe in quæſtione facti obtinuiſſe contra opinionem Spe. & ꝙ etiam ſi eſſent tres, aut quamot notarij ita atteſtantes non crederetur tali inſtrumento: & ita etiā tenet Socin. in conſ. 79. col. 1. vol. 2. Alex. in conſ. 81. col. 4. in fi. lib. 3. & Boer. in d. dec. 281. nu. 4. vbi allegat Bal. in c. venerabilem. col. 3. in fi. verſ. quid ſi expreſſum. de elect. dicentem, quòd vbi non cantat inſtrumentum, nec ipſe cantabit more Venetorum.

14 Sed Card. † in c. fi. de fide inſtrum. reprehendit Doctos allegantes Spec. ita tenere: vtpote qui hoc non aſſerat, ſed aliter loquatur, ſcilicet, cum quæritur, an faciat fidem inter partes inter quas conficitur ſecundū inſtrm̄, & ſi notarius dicat talis fuit confeſſus ſe debitorem Titij ipſo præſente, & confeſſionem recipiēte ex cauſa venditionis, de qua in tali inſtrumēto à me viſo & lecto, & tunc non expedit producere inſtrumentum venditionis, quoniam etiam ſi cauſa eſſet falſa, teneret obligatio: potuit enim pars ſibi præiudicare in hoc, & plura alia exempla ponit Boer. in d. deciſ. 281. nu. 4. ad quod cōſulas eund. Cur. in d. auth. ſi quis in aliquo. num. 3. cum plur. ſeq. C. de edend. & ibid. Iaſ. nu. 7. & ſeq.

15 Sexto limitāda eſt concl. ex ſn̄ia Raph. Cum. † in conſ. 6. ubi conſuluit, ꝙ licet in inſtr̄o ſolutionis alicui factæ tanq̄ procuratori creditoris narretur recipientem procuratorem eſſe prædicti creditoris conſtante inſtr̄o rogato per talem, id non ſufficiat fideiuſſori, vel alteri ſoluenti pro recuperādo ſolutum à debitore: per contex. in d. auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. facit tn̄ tale inſtrm̄ magnam præſumptionē, ꝙ noluerit ſoluens ſuum iactare. vulgata l. cū de indebito. ff. de probat. & ſimiliter pro tabellione, qui aſſeruit illum procuratorem. l. ſicut, cum ibi not. C. de fid. inſtr. vnde cum incidenter, non aūt principaliter de hoc dubitetur, credendum erit actori aſſerenti cum iur̄o illum eſſe procuratorem, & Reus erit condemnandus, nec ſit graue ſi cauere velit de defenſione, & ſic prædictis concurrentibus hoc caſu referens faciet aliquam fidem, licet non conſtet de relato.

Septimò velim limites, vt non procedat cōcluſio

16 † niſi tabellio de volūtate partium inſpexiſſet inſtrumentum & retuliſſet: quia tunc crederetur referenti, etiam non conſtito de relato: vt author eſt Aquens. in d. auth. ſi quis in aliquo. col. vlt.

17 Quod intelliges, † qn̄ partes dixiſſent, & aſſeruiſſent inſtrm̄ illud verum, præcipiendo notario, ꝙ ita referret de conſenſu ipſarum partium: vt colligimus ex traditis per Bar. in d. auth. ſi quis in aliquo. ſub nu. 5. in 4. q. C. de eden. vbi hæc duo copulatiuè requirit,

18 ad hoc vt exemplum † probet de voluntate partium: ſic Cagnol. in d. auth. ſi quis in aliquo. nu. 97.

19 Octauò limitabis, † niſi inſtrm̄ aliud referens à parte productum fuiſſet: nam cum cenſeatur fateri omnia in eo contenta vera eſſe, contra eam probabit: ſi credimus Soc. ſen. in conſ. 11. col. 1. nu. 1. vol. 3. verūtamen quia eo modo producens inſtrumentum non cenſetur ſimpliciter fateri. ſed prout in ipſo inſtrumēto continentur ſi non conſtet de relato, non dicitur ipſum fateri, per d. auth. ſi quis in aliquo.

20 Si tamen relatum † tale quid eſſet, de quo referēs liberè poſſet diſponere, & relatio certa eſſet, ac explicitè facta: tunc probaret contrà referentem. vt ſenſit Cagn. loco ſuperius adducto. nu. 98. in fin.

CONCLVSIO DCCCCXXV.

ARGVMENTVM.

An duo inſtrumenta, quæ facta ſunt eadem die, & hora, & cum ijſdem teſtibus, & per eundem Notarium, ac eodem loco, præſumantur correſpectiua.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta duo eadem die & hora, & cum ijſdem teſtib. & ab eodem Notario facta, præſumuntur correſpectiua, num. 3.*

2 *Quæ incontinenti fiunt videntur ineſſe.*

4 *Inſtrumenta duo eadem die, & hora, & cum ijſdem teſtibus, & ab eodem Notario facta præſumuntur correſpectiua, quando ſubiecta materia id patitur.*

Quod ibid. exemplo declaratur.

1 **Inſtrumenta** duo † ſi reperiantur facta eadē die, & hora, & cum ijſdem teſtib. & per eundē notarium, ac eodem loco præſumuntur

Primo loco limitanda eſt concluſio, vt nõ habeat
7 locum,† quando inſtrumenta fuiſſent de nouo reper-
ta poſt ipſam concluſionem, caſus eſt in d.l. admonẽ
di.ff. de iureiur. ſecundum vnam lecturam, quam ſe-
quitur ibi Bar. & ibi etiam Rip. nũ. 48. & Curt. nu. 67.
* atteſtatur de * communi, & plenius in c. paſtoralis.
extr. de cau. & prop. vbi Fely.
8 Et inſtr̃a † fuiſſe de nouo reperta poſt ipſam cõclu-
ſionem probatur iuramento producentis; ſecũdum
* Balb. in deciſ. 23. & Mattheſ. in ſing. 57. idq; * cõmu-
niter à ſcribentibus eſſe receptum, dicit Curt. in d.l.
admonendi. nu. 14. ff. de iureiur. & ibid. Rom. nu. 57.
9 Hoc tamen † in caſu probationem per iuramẽtum
non ſufficere credidit Io. de Prato ibid. nu. 12. vbi id
egregiè explicat, & in hac controuerſia doctè diſtin-
guit Soc. in c. vlt. de iureiur. cuius diſtinctionẽ refert
Caccialup. in d.l. admonendi. nu. 13. vbi per eum.
Contra verò, quod ſupradicta limitatio nõ proce-
10 dat, † niſi petatur reſtitutio in integrum, ſenſit But. in
c. paſtoralis. ext. de excep. per text. in c. auditis. ext. de
in integr. reſtit.
11 Sublimita iſtam limitationem eſſe veram, † quan-
do terminus ad probandum fuerat aſſignatus ab ho-
mine: ſecus autẽ ſi à lege, vel à ſtatuto: quia tunc poſt
concluſ. in cauſa non poteſt amplius produci, etiam
cum iuramento ignorantiæ: prout ſing. voluit Bal. in
l. exceptionem. C. de prob. per tex. not. in l. qui procu
ratorem. ff. de procur. iuncta gl. & dicit ibi Bal. quòd
pluries vidit obtineri, quod lapſo tempore ad probã-
dum ordinato nõ admittitur quis ad producendũ in-
ſtrumenta nouiter reperta cum iuramẽto ignorãtiæ.
Aduerte tamen, quod hoc dictum nõ videtur eſſe
12 verum, primo quia mitius agitur cum lege, † quàm
cum iuramento legis, ſeu cum homine. l. Celſus. ff. de
arbitr. item quia tex. in d.l. qui procuratorem, dicit ex
pœnitentia, ergò patet; quòd ibi ante litem conteſta-
tam omiſit ſciens, quia in ignorante nõ cadit pœni-
tentia. Nec obſtat ibi gl. dum dicit, ſciẽs vel ignorãs,
quia intelligatur per ignorantiam iuris. ſecus ſi p̃ igno
rantiam facti: ſecundum Sal. in l. ita demum. de pro-
bat. & in l. error. de iuris, & fact. ign. per quem repro-
batur Bal. & ita tenet Io. de Prato in repet. d.l. admo-
nendi, vbi dicit, ſe pluries de facto ita obtinuiſſe.
13 Limitabis ſecundo loco eandem concluſ. † quan-
do producuntur inſtrumenta de nouo fabricata poſt
concluſionem in cauſa; quia tunc produci poſſunt;
vt voluit Rom. in d.l. admonendi. nu. 21. allegando
tex. in l. 1. §. vnde quæritur. ff. de oper. nou. nunc.
14 Tertio velim limites concluſ. in caſu, † in quo Iu-
dex procedit ex officio, cum poſſit inſtr̃a producere,
ſi eidem hoc videatur expedire, cum eidem non ſit
præcluſa via, arg. d.c. paſtoralis, de cauſ. poſſ. & propr.
ſic Abb. in c. cũ clamor. ſub nu. 3. de teſti. & in c. cum
dilectus, ſub nu. 3. verſ. ſecundo in his, de fid. inſtr. cui
accedit Butr. in c. auditis, de procur. idem ſenſit Bald.
in l. cir. ſi. C. ſent. reſci. nõ poſſe, & deciſum eſt à Do.
Rot. in deciſ. 2. alias 6. per eadem motiua. de teſti. in
nou. & Spec. in tit. de renũc. & concl. §. 1. ver. & ſcias.
15 Quarto limitatur cõcluſio in cauſis criminalib. † cũ
etiam in eis reus probare poſſit poſt cõcluſionem in
cauſa. arg. l. qui fratres. ff. de pœn. & l. 1. ff. de q. vbi id
apertè explicat. I. C. ſic notant ſcribentes in l. 2. ff. de
vulg. & pupil. vt docuit Bart. in l. 2. ff. vi bo. rapt. hoc
idem cenſuit Abb. in c. cum dilectus, de fid. inſtru. ita
etiam tradidere Bald. in l. 1. verſ. quarto quærit. C. de
cond. indeb. & Rom. in l. 1. ff. de arbitr.
16 Et ratio eſt: † quia in cauſis criminalib. nõ cõcluſio
in cauſa, ſed de innocentia rei poteſt ſemper deduci
vſq; ad ſniam: ſecũdum Bal. in auth. ſubeuntes de iud.
17 Limita quintò, † quando ipſa inſtr̃a producta fue-
runt poſt ipſam concluſionem parte altera præſente,
& non contradicente, adeò quod ſi admittantur nõ
poterit appellari, arg. d.c. cũ dilectus, ext. de fid. inſtr.
& d.c. paſtoralis: nam ex hoc videtur renunciaſſe ipſi
concluſioni, & per huiuſmodi admiſſionem fuiſſe re-
uocata: prout notatur in clem. ſæpe de verb. ſigni. per
Bal. in l. peremptorias. C. ſent. reſcin. non poſſe. & per
Card. in clem. 2. nu. 3. de teſtib.
18 Sextò poteris limitare, † quando concluſio eſſet fa
cta in cauſa principali, & in cauſa appellationis pro-
ducantur inſtrumẽta antequam eſſet concluſum, cũ
non ſolum inſtrumenta, ſed etiam teſtes tunc produ-
ci poſſint authorib. Innoc. & Card. in d. c. cum dile-
ctus, de fid. inſt. & c. 1. extr. de exce. quod & confirma-
uere Abb. & Butr. in c. cum veniſſent, de teſtib.
19 Septimò limitanda eſt † in cauſa publica, pupilli ec
cleſiæ, & miſerabilium perſonarum, ac locorum pio-
rum: vt obſeruauere Doct. in d.l. admonendi, & in c.
inter monaſterium, etiam in cauſa poſſunt producc-
re inſtrumenta de nouo reperta, ergo fortius ante ſen
tentiam, & publicatum proceſſum.
20 Octauò limitatur † in cauſis ſummarijs de quibus
ad inſtantiã vnius partis poſt concluſionem in cauſa
Iudex poterit aliam partem interrogare, & petere ab
ea, quod etiam producat inſtr̃a, vt de hoc extat glo.
ſing. in cle. ſæpè. de verb. ſign. ad idẽ reſpondit Rom.
in conſ. 176. ſicq; deciſum eſt à Doct. Rot. deciſ. 10. in
antiq. & dec. Rot. in forma. n. 30. rationib. ibi adduct.
21 Nono limita, † vbicunq. Iudex ex aliqua iuſta cau
ſa peteret apertè, vt producerentur inſtrumenta, pro-
ut tenet Spec. in tit. de alleg. & cõcluſ. §. 1. & not. Bal.
in l. 1. C. ſent. reſcin. non poſſe.
22 Decimo limitabis, † niſi quis produceret inſtrumẽ
ta poſt concluſionem in cauſa ad declarationem in-
ſtrumentorum productorum ante concluſionem in
cauſa, text. eſt not. in c. auditis, de reſtit. in integr.
23 Vndecimò limites velim, † quando in cauſa verti-
tur periculum animæ: nam tunc poteſt iudex ex offi-
cio recipere probationes ẽt poſt concluſum in cauſa,
quia concluſio in cã non ligat iudicem, iuxt. ſentent.
Card. in conſ. 74. incip. Titius: vt etiam voluere Hoſt.
& Io. And. in c. ad petitionem, de cauſ. poſ. & prop. vt
deciſum eſt à Doct. Rot. in dec. 5. in nou. Bal. quoq;
id probauit in l. cũ propria. in fi. C. ſi qs alteri, vel ſibi.
24 Duodecimò limitanda eſt, † quãdo agitur de pro-
banda excommunicatione, quæ vtiq. probari poteſt
non obſtante concluſione in cauſa. ita placuit Spec.
in tit. de renun. & conclu. §. 1. verſ. & ſcias, & in tit. de
except. & tradidit gl. vlt. cle. vnic. eo. tit. de excep.
25 Et ratio eſt; quia ſemper imminet periculum ani-
mæ, prout ſupradictum fuit in 11. limit.
26 Decimotertio limita, † quando immineret aliqua
euidens cauſa, vel ratio, propter quam admittẽda eſ-
ſent inſtr̃a: quia tunc eorum productioni non obſta-
bit concluſio in cauſa, quando maximè pars ſe offer-
ret iurare, quod de nouo reperit dicta inſtrumẽta, vt
ſup. dictum fuit in priori limitatione; & ita ẽt dicunt
Rom. in d. l. 1. ff. de arb. c. ad noſtram, el 3. de iureiur.
Bal. in l. vnica. C. vt quæ deſunt aduo. & Butr. in c. dudũ,
el 2. in 4. not. de elect. vbi dicit exceptionẽ notariam
27 † poſt concluſ. in cã ſuperuenientem poſſe opponi.
28 Limita decimoquartò, † in allegationibus iuris, &
conſilijs doctorum, quæ etiam poſt concluſionem in
cauſa produci poſſunt; vt dicit Card. in d. conſ. 74. &
reſponſum eſt a Rom. in d. conſ. 176. & ſcripſit Bal. in
c. vlt. de probat.
29 Qui tñ † in c. paſtoralis, eo. tit. vr̃ tenere cõtrarium.
30 Limita decimoquintò, † quando per beneficium
reſtitutionis in integrum ſubueniretur, vel eccleſiæ,
vel minori; vt probatur in c. auditis, de reſtit. in integ.
ita rogatus reſpondit Card. in conſ. 25. incip. in cauſa
Amareti, vel ſimili ex clauſula (ſi quis mihi ex iuſta
cauſa) vt in c. intimauit. de teſtib.
31 Limita decimoſextò, † quando ex ſtylo fori nõ ali
ter fit concluſio in cã, prout fit in ciuitate Venetiarũ
per curias Palatij, in quibus mãdato illorum iudiciũ
fit præ-

Digitized by Google

ſit præceptum, ꝙ partes debeant deducere & produ-
cere quicquid volunt in termino tridui aliter, &c. qa
lapſo termino, nec in prima inſtantia, nec in appella
tione producere poſſunt, neque ad excellentiſſima
eius ciuitatis conſilia, prout atteſtatur Nouell. in ſu-
pradicta reg. 17. vltima fallentia.

CONCLVSIO DCCCCXXVII.

ARGVMENTVM.

Inſtrumenta an probent extra territorium conſtituentis notarios.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta condita à notario non probant extra territorium creantis notarios.*
2 *Quæ conſtituant notarium.*
3 *Conſtitutus non habet maiorem auctoritatem conſtituẽte.*
4 *Inſtrumenta condita à notario in territorio conſtituentiũ vbique probant, & in Romana curia.*
5 *Probationis ius ortum à principio nõ tolli mutatione loci.*
6 *Scripturæ reſeruatæ in archiuio publico, & editæ probant ſolum in territorio, non vltra territorium. Contrarium num. 7.*
Conciliatio Felin. ad hoc reiecta, nu. 8. & vera adducta, vt num. 9.
10 *Inſtrumenta probãt extra territorium creantis notarios conſuetudine aliter non dictante.*
11 *Inſtrumenta confecta à iudicibus chartularijs probãt extra territorium.*
12 *Iuriſdictio contentioſa, nec voluntaria, põt extra territorium propagari.*
13 *Inſtrumenta condita à notario extra territorium, ſed tamen inter ſubditos, probant quoad ipſos.*
14 *Inſtrumentum conditum inter duos forenſes contrahẽtes in eodem loco probat extra territorium.*
15 *Inſtrumento condito extra territorium, cõtractus ex hoc in inſtrumento celebratus non ſit irritus.*
16 *Inſtrumentum probationem reſpicit, non ſubſtãtiam contractus.*
17 *Contractus valet licet inſtrumentum conditum ſit à notario non deſcripto in matricula.*
18 *Statutum loquens de contractu nõ habet locum in inſtrumento, nec econtra.*
19 *Inſtrumenta condita à notario creato ab Imperatore, vel ſummo Pontifice vbique probant.*
20 *Quilibet habens merum Imperium, poteſt extra ſuam iuriſdictionem exercere iuriſdictionem voluntariam, nõ contentioſam.*
21 *Tabelliones creare eſt de his, quę ſpectant ad iuriſdictionẽ voluntariam non contentioſam.*
22 *Inſtrumenta condita a notarijs creatis ab habentibus poteſtate a ſummo Pontifice, vel Imperatore vbique probãt.*
23 *Inſtrumenta condita a notario Imperiali, vel Pontificio, qui alias erat notarius creatus ab aliquibus communitatibus vbique probant.*
24 *Auctoritas vtilis non vitiatur ob inutilem.*
25 *Actus ſuſtinetur ex ea poteſtate, quę facit actum valere.*
26 *Inſtrumenta condita a notario Imperiali, vel Pontificio vbique probant, etiam non obſtante obſeruantia in contrarium.*
De quo dubitat author, nu. 27.

1 Perſæpe dubitari ſolet an inſtrumenta con
dita à notario, † creato à Rege, pre
lato vel vniuerſitatibus, quæ ex cõſuetudine poſſunt
creare notarios, ſi confecta ſint extra territoriũ con-
ſtituentiũ probẽt necne, & non probare habemus de
ciſum à DD. Rot. in dec. 5. aliàs 291. Inſtrumenta cõ
fecta. de fid. inſtru. in nou. permoti auctoritate Inno.
& Hoſt. in c. P. tabellio. eiuſd. tit. de fid. inſtrum. hoc
etiã dirimit Bellam. in deciſ. 21. Comes in comitatu,
idq; comprobat Bal. in tract. de tabellio. in 2. q. prin.
& ſequitur Mil. in reper. in verſ. inſtrm factũ per no-
tarium, qui ad hoc citat Bar. in l. 1. ff. de offi. Proconſ.
& leg. & Ant. in c. per venerabilem. 28. col. in verſ. ex
antedictis, qui fil. ſint legi. ad idem reſpõdit ipſemet
Bellam. in conſ. 42. Dominus Vgo de Cambilione.
2 nu. 4. & 6. inquiens ibi, quod duo ſunt, † ſi quæ faciũt
notarium, iuramentum, ſcilicet, quod præſtat in ſui
creatione. c. ad audientiam de præſcrip. ſecundum, au
thoritas conſtituentis eum notarium: vt expreſsè pro
batur. in auth. de tabellione. §. 1. collat. 4.
3 Verum maiorem authoritatem † habere non põt
notarius, quã habeat Dominus ipſum conſtituens. l.
nemo. ff. de reg. iur. & id clarè probari in c. Romana.
de foro compet. aſſerit ibid. Bellam. ad ꝙ etiam alle-
gat contex. in l. 2. §. vlt. ff. de offi. proconſ. & leg. vbi le
gatus proconſulis, qui habet iuriſdictionem à procõ
ſule non põt voluntariam iuriſdictionẽ extra prouin
ciam exercere: vt etiam notat ibi Barto. & ſecundum
Bellam. idem tenet Colletan. in c. cũ Ioannes. in fi. &
in d. c. cũ P. tabellio. de fid. inſtru. & ab hac opinione
neminem deuiare teſtatur ibid. Bellam. d. nu. 6. in fi.
cuius ſententiæ vtique fauet contex. in l. cum vnus.
§. is qui. ff. de bon. auth. iud. poſſ. vbi iuſſus poſſidere
intelligitur in loco, in quo ſe extendit iuriſdictio iu-
bentis, quod & idem confirmat in conſ. 43. factum
ſecundum. nu. 8. verſ. & quo ad primum. & fuit dictũ
Spe. in tit. de inſtr. editio. §. reſtat videre verſ. quid de
his. nu. 25. & ſequitur Io. Andr. ad eũ reuertens. in no
uel. in c. Romana. §. vlt. de foro compet. & in c. Ab-
bate prope fi. de re iud. lib. 6. iſtud etiã tenet Dom. &
Phil. Franc. in d. c. Romana. d. §. vlt. per illum textũ,
& per tex. in d. l. a. §. vlt. ff. de off. Proconſ. & leg. idque
cognouit Præpoſ. in c. per venerabilem. §. videbatur.
col. 10. qui fil. ſint legi. quo in loco poſt Bal. Anto. &
* Abb. teſtatur vna mente * omnes id ſenſiſſe ſcriben-
tes: quibus adhæret poſt Abb. Fel. in d. c. cum P. tabel-
lio. nu. 18. licet ibi in verſ. & per hæc, dicat hanc ſentẽ
tiam eſſe controuerſam.
4 Secus verò dicẽdum eſſet de inſtrũs † ab huiuſmo
di notarijs conditis in territorio conſtituentium, quę
vbique locorum etiam in curia Romana probare do
cet Phil. Fran. in d. c. Romana. §. vlt. de foro cõpet. p
tex. in c. cũ dilectus, de fid. inſtru. vbi inſtr̃a confecta
ſecundum conſuetudinem loci ab eo, qui in eo habe
bat authoritatem probant extra territorium, & etiã
extra ſuam iuriſdictionẽ in foro Eccleſiaſtico, iſtud
ẽt tenet Bar. in l. 1. ff. de offi. Proconſ. & leg. & aſſeue-
rauit Fel. in d. c. cum P. tabellio. col. pen. nu. 16. verſi.
* duodecimo quæritur, de fid. inſtr. quo in loco * om-
nes communiter ſcribentes huic rei aſſentiri teſtañ,
ex quo eorum origo eſt iuridica, & habet authorita-
tem & principium cum omni neceſſaria ſolemnita-
5 te approbata à iure cõi. Vnde ius probationis † ortũ
à principio non tollitur mutatione loci: ſecund. Bar.
& Bal. in l. 1. C. de ſum. trin. & fid. cath. & per Fel. in lo
co proximè allegato: idem ẽt tenet Bellam. d. cõſ. 42.
D. Vgo. nu. 6. allegat. Spec. tit. de inſtru. edit. §. reſtat.
verſ. quid de his, & iſtis accedit Bonifa. de Vitelli. in
clem. dudũ, §. ad honorẽ, col. pen. de ſepul. inquiens
ibi inſtr̃a confecta per notarium creatũ à Rege Fran
ciæ, vel Aragonum infrà eorũ Regna probare vbi-
que; ſecus ſi ſint confecta extra eorum territorium.
6 Diuerſum ab hac re vr̃ † ſentire Bal. in l. exemplo.
col. vlt. C. de probat. dum voluit ſcripturas reſeruatas
in Archiuio publico, ſi edantur, ſolùm probare in ter
ritorio, non aũr vltra territorium: idem cenſuit Dec.
poſt Alex. in auth. ſi quis in aliquo. col. 7. poſt nu. 23.
verſ. & prædicta concluſio. C. de eden.
7 Verum à Bal. diſſentire † vr̃ Aret. in c. cũ cauſam.
il 1. de prob. vbi ſcripſit, ſcripturas hmõi in Archiuio
repertas probare etiam vbicunque, ſicut dicitur de
inſtru-

inſtrumento, confecto à notario, per doctrinā Bar. in
d. l. 1. nu. 36. verſ. credo tñ, C. de ſumm. trinit. & fid ca
thol. & per contex. in l. Celſus, de prob. vbi ꝓbatio, q̄
fit ex talib. libris, vel ſcripturis, eſt potentior teſtib. Eo
magis igitẽ debet vbiq; valere, q̄ probatio teſtium, &
de hac ſcriptorū repugnantia mentionem facit Feli.
in c. ad audientiam, col. 4. nu. 12. verſ. contra iſtā præ-
ſumptionē, de pręſump. q refert Bella. in c. 2. col. 10.
de fid. inſtr. dicentē doctr. Bart. in d. l. 1. recitatam per
Aret. eſſe falſam, & contrariam deciſ. Rot. ſup. allatæ
291. aliàs 5. Inſtrã, de fid. inſtr. in nou. De quo tñ ego
ſum miratus. Nam imò Rot. in d. deciſ. 291. idē dicit
quod Bar. in d. l. 1. nec vlla in re ei repugnat.

8 Verùm tamen † Fel. in d. c. cū P. tabellio. col. pen.
in 12. q. nu. 16. de fid. inſtru. hanc dubitationē præſen-
tiens, licet de ea non meminerit, aſſerit Bal. doctrinā
in d. l. nec exemplo, procedere in ſcriptura priuata,
quæ probat inter ſubditos vigore conſuetudinis, quæ
conſuetudo ad alios non extenditur.

Iſtud tamen nihil eſt, quia eadem ratione idē eſſet
dicendum in conſuetudine dante authoritatem illi
notario, quòd illa conſuetudo non deberet ad aliū
locum extendi.

Quapropter, vt in hac cõtrouerſia quid ſentiam in
9 medium proferam, † has duas opiniones tuendo, ſic
poſſe rñderi arbitror. Bal. in d. l. nec exemplo, & DD.
in d. c. ad audiētiam, loqui in ſcriptura aliàs ſui natu
rà imperfecta, vt in exemplo, quod tñ probat inter
ſubditos, qñ fuit cuſtoditū in Archiuio publico non
aũt extra illum locum, cuius rei ratio eſt. Nam extra
illum locum eſt exemplum, & ſcriptura imperfecta,
quæ non probat; ſecus in caſu, in quo loquuntur DD.
in d. deciſ. 291. & Bart. in d. l. 1. C. de eman. liber. quia
inſtrm confectum per notarium, qui poteſt in loco
inſtrumentum conficere, tali inſtrumento confecto
illud eſt ſolemne, & ideò vbique tanquam ſolemne
probat: vt dicit Bal. in l. 1. C. de ſumm. trinit.

Priorem verò concluſionis noſtrę partē primo lo-
10 co limitabis, † vt vera ſit, vbi conſuetudo aliter dicta
ret; illa enim extante probaret inſtrm confectū ex-
tra territorium, cum conſuetudo ipſa ſeruanda ſit, c.
cum dilectus, de conſuetu. cuius tex. authoritate per-
motus Fel. in d. c. cum P. tabellio. col. fi. poſt num. 18.
verſ. & per hæc paſſus eſt dubius. de fid. inſtr. in eand.
deſcendit ſententiam, & de hac opinione, quæ fuit
aliquorum, facit verbum, Præpoſitus, in c. venerabi-
lem, §. videbant, col. 10. de for. compet.

11 Secundo loco velim limites, † vt procedat conclu
ſio in notarijs ſimplicibus, ſecus in notarijs, qui eſſent
iudices chartularij, qui habent maiorem iuriſdictio-
nem, q̄ ſimplices notarij. Eo enim caſu valent, & pro-
bant inſtrã confecta extra territorium: vt ſcriptū reli
quit Fel. in d. c. cū P. tabellio. poſt d. nu. 18. verſ. item
pōt ſaluari: arg. eorum, quæ ſunt notata à Bar. in l. vlt.
C. vbi & apud quem. De quo tñ ego dubito, quia nec
12 iuriſdictio contentioſa, † nec voluntaria pōt extra
territorium prorogari, Bar. in l. 1. nu. 25. verſ. nã actus,
C. de ſum. trinit. & fid. cath. per tex. in d. l. 1. ff. de offi.
proconſ. & leg. q̃ legem inſtabilem ad hoc appellat:
Ideo non vr̃ quod valeant inſtrumenta: vt not. Ant.
& ſequitur Præpoſ. in præallegato c. per venerabilē,
§. videbatur, col. 10. qui fil. ſint legit.

13 Tertiò limitare poteris, † vt locũ non habeat hæc
concluſio, qñ notarius creatus ab vniuerſitate confi-
ceret inſtrm extra territorium illius, qui illum crea-
uit notarium, ſed tñ inter ſubditos ſui territorij, quia
tunc quoad ipſos ſubditos valet, & probat inſtrm: vt
eleganter monuit Bal. in c. cum dilectus, nu. 1. de fid.
inſtr. & forſan ratione, quia eius iuriſdictio inter ſub-
ditos non eſt limitata territorio: per l. quæro, ff. de ſo-
lut. hoc idem cautum eſt à Fely. in d. c. cum P. tabel-
lio. nu. 18. verſ. 14. de fid. inſtru. ſubdens idem eſſe, qñ
14 notarius creatus ab vniuerſitate † conficeret inſtru-
mentum inter duos forenſes contrahentes in eo. lo-
co: quia ſaltem ratione contractus efficiuntur ſub-
diti. c. vlt. de foro cõpet. ideò valebit contractus quo-
ad illos: hoc idem placuit Præpoſ. in d. c. per venera-
bilē, §. videbatur, qui fil. ſint legit. ad quod citat Bal.
in l. 1. C. de ſumm. trinit. & fid. cathol.

Quarto loco vltra iſtos eſt tibi limitanda conclu-
15 ſio, † ꝙ licet extra territorium non valeat inſtrm, &
ſit nullũ, contractus tñ, & actus celebratus inſtrõ ex
hoc non ſit irritus, quia eſt quid diuerſum, & ſepara-
tum ab ipſo inſtrõ, vt declarat Bar. in l. ſi quis legatũ,
col. vlt. in prin. ff. de falſ. & Alex. in conſ. 170. num. 4.
16 lib. . . Inſtrm † enim reſpicit probationem l. cõtra-
hitur, ff. de pig. & non ſubſtantiam cõtractus, & ideo
qui renunciat inſtrõ non vr̃ renuntiare debito, ſed
tñ probationi ipſius inſtri: vt inſigniter dixit Bald. in
l. Labeo, §. 1. verſ. quid ſi quis, ff. de pact. vnde licet in-
ſtrm extra territorium cõfectum nullum dici poſſet,
validus tamen remanet contractus, qui per teſtes ex-
inde probari poterit, & erit probatio æquiualens in-
ſtrõ c. Ioannes. eo. tit. ita conſulendo reſpondit Dec.
in conſ. 17. Viſo puncto, & diligenter. col. 2. nu. 3. ver.
tertio principaliter, & in conſ. 169. diligēter pro tenui
facultate mea. col. 2. in prin. poſt nu. 2. verſ. ſed tunc
eſſet conſiderandũ, & fuit primarium dictum Ang.
in l. vniuerſos. C. de decurio. lib. 10. vbi monuit, ꝙ li-
17 cet ſtatutum caueat, † quod non poſſit confici inſtrm
niſi per notarium deſcriptum in matricula, ꝙ ſi con-
ficiatur per eum, qui non eſt deſcriptus, valet cõtra-
ctus. Ad hæc patrocinantur trad. per Bal. in l. vlt. C. de
falſ. cauſ. adie. lega. vbi ſtatutũ, quod loquitur de con
18 tractu † non habet locum in inſtrumento, nec ſi lo-
quitur de inſtrumento habet locũ in contractu, quia
vt diximus diuerſa ſunt, & diuerſis non fit illatio. l.
Papinianus exuli. ff. de minorib. cum ſimil.

19 Quintò concluſionem limita, † vt locum ſibi non
vendicet in inſtrumentis notarij creati ab Imperato-
rē, vel ſummo Pontifice, q̄ probant vbique. Idcirco ſi
notarius Imperialis condit inſtrm in terris eccleſiæ
probat, & econtra. vt not. in d. c. cum P. tabellio. de
fid. inſtru. hoc idem tenuere Dom. in d. deciſ. 5. aliàs.
291. de fid. inſtr. in nou. ſicq; decidit Bella. in dec. 21.
comes in comitatu, & in deciſ. 246. inſtrumētum no-
tariorum. eandem cõprobauit ſententiam Bonif. Vi-
tali. in d. cle. dudum §. ad honorē. col. pen. de ſepult.
vt & voluit Mill. in reper. in verb. notarius creatus à
Papa in verb. inſtrm factum per notariũ, quod ēt au-
ctoritate ſua corroborauit Bal. in trac. de tabell. in 7.
q. prin. nu. 32. eã ratione quia quilibet habens merum
20 imperiũ † pōt extra ſuam iuriſdictionem exercere iu-
riſdictionem voluntariã, non autem contentioſam.
l. 2. ff. de offi. proconſ. & leg. & creare tabelliones eſt
21 de his, † quæ ſpectant ad iuriſdictionē voluntariã, nõ
autem contentioſam. vbi ēt allegat. c. per venerabi-
lem. & ibi id tradidit Præpoſ. col. 9. in 4. q. qui fil. ſint
leg. id præterea ſenſit idē Bal. in margar. in verb. nota
rius. verſ. 16. iſtudq; cõfirmauit Abb. poſt Gaſp. Cald.
Petr. de Anch. & Card. in c. ſicut col. 4. ſub nu. 12. ver.
cõtrarium aũt. cum ſeq. ne cler. vel mona. ſecul. neg.
ſe immiſ. horum ſentētiæ ſe ſubſcripſit Fel. in d. c. cũ
P. tabellio. col. pen. in q. 13. nu. 17. & col. vlt. in q. 15.
ſub nu. 18. dicens id eſſe ſpecial. ꝓp prærogatiuã eo-
rũ in notarijs Papalibus, & Imperialibus: allegat Do.
in c. Romana. §. vlt. de foro compe. in 6. & ibidem ēt
firmat Philip. Franc. poſt Bar. & Bal. in l. 1. C. de ſum.
trinit. in 6. q. id poſtremo pter alios larè ꝓbat Bella.
in d. conſ. 42. Do. Hugo. de Cabilione. col. 1. & 3. nu.
8. & 9. vbi tenet ꝙ notarius Imperialis Pariſijs, & ſic
in Regno Franciæ poſſit inſtrm conficere, nam licet
Rex Franciæ non recognoſcat de facto Imperato-
rem, & olim Imperator eſſet dominus omniũ de fa-
cto, & nunc non ſit tñ attenta vniuerſali iuriſdictio-
ne de iure, ex quo dr̃ dominus valebunt omnia, vbi
ſubdit

ſubdit ita tenuiſſe inueteratã conſuetudinẽ, & eõem
obſeruantiã, & ita eſſe tenendũ. atq; hoc idem iterũ
conſulendo repetijt ipſemet Bella. in cõſ.43. factum
ſecundum eſt tale, col.5.nu.8.verſ.& quoad primũ.
Hanc poſtremam à nobis limitationem traditam
22 poteris primò loco ampliare, † vt & procedat in no-
tarijs creatis ab habẽtibus poteſtatem à ſummo Pon-
tif.vel Imperatore. huiuſmodi enim notarij poterũt
vbiq; inſtrumenta conficere, eaque probabunt: iux.
ſentent. Bar.in l.1.ff.de offic.proconſ. & legat. & in l.
1.& ibi Bal.C.de ſumm.trinit. quorum ſentẽtiam ſe-
quutus eſt Anto.de Butr.in d.c.per venerabilem, qui
fil.ſint legit.atque Philipp. Franc.in d.c. Romana.§.
vlt. de foro compet.in 6.
23 Secundò eandẽ ampliabis, † vt vera ſit in notatio
Imperiali,& Pontificio, qui aliàs eſſet notarius crea-
tus ab aliquibus communitatib.nam cum in iſto no-
tario concurrant duæ poteſtates, vna imperialis, per
quam inſtr̃m vbique valet, alia verò particularis cõ-
munitatis, ſecundum quam inſtrumentum nõ valet,
niſi in territorio,& iuriſdictione cõſtituentis, vt ante
dixi, valebit actus ex vi poteſtatis Imperialis vtilis.l.
1.ff.quod fal.tuto.auth.geſt.erit.idque videtur innue
re Inno.in c.cum ex officij,de præſcript. vbi ait autho
24 ritatem vtilem † non vitiari propter inutilem: arg.c.
vtile.de reg.iur.in 6.& in hac hypotheſi noſtra ſic re-
ſpondit idem Bellam.in d.conſ.42.ſub nu.10. & ſeq.
ſimile eſt quod notat idẽ Bella.in dec.6.mortuo pro-
curatore,in fi.qui allegat nota. per Inno. in c.cum ex
25 officij,dicens, † quod ſuſtineatur actus ex ea poteſta
te,quæ facit actum valere.
Tertiò amplianda eſt, vt eadem limitatio locũ ha
26 beat, † ẽt non obſtante obſeruantia in contrariũ: vt
hanc extare Pariſijs, inquit Bella.in d. cõſ.42.ſub nu.
8.verſ.ſed his non obſtantib.quia nõ valet iſta obſer-
uantia imperfecta, cum vſus & cõis obſeruantia con
trarium obtinuerit. Ideò inſtr̃a Pariſijs confecta per
notarium Imperialem, qui põt vbiq; locorum inſtr̃a
conficere, valebunt, & tenebunt,atq; probabunt,ſic
ſenſit Bella. loco nuper adducto. De cuius tñ opinio
27 ne plurimum ambigo, † cum & vt ſupra, ſi meminiſ-
ſtis, dicebamus in huiuſmodi poteſtatibus, multum
conſideratur conſuetudo. Vnde ſi extet conſuetudo,
ꝙ notarijs alicuius vniuerſitatis credatur extra terri-
torium, valet conſuetudo; vt antea tradidimus, quod
idem dicendum erit in iſto caſu, in his enim plurimũ
conſuetudo valet. hoc tamen tu videris.

CONCLVSIO DCCCCXXVIII.

ARGVMENTVM.

Inſtrumenti exemplatio quando probet, vel non probet parte non citata.

SVMMARIVM.

1 *Inſtr̃a extracta in partibus in vim compulſoriæ parte nõ citata non probant. Contrar.nu.2. Concil.nu.3. & ſeq.*
4 *Vna deciſio declaratur per aliam, ſicut lex.*
5 *Partis citatio requiritur in publicatione teſtium, vt & in productione inſtrumentorum.*
6 *Inſtr̃i exemplo extracto ab eodẽ notario, qui fuit rogatus de originali pars non eſt vocanda.& cur. Contr.nu.7.*
7 *Bonorum poſſeſſio non eſt danda ex exemplo teſtamenti ab eodem notario condito, etiamſi notarius dicat illud eſſe exemplum teſtamenti manu ſua conſcripti.*
8 *Inſtrumenti exemplum probat cum exemplum ſumptum eſt ab eo.notario cum ſolemnitatibus requiſitis.*
9 *Intellectus Marc. Anton. Bauer.§.ſi quis in duob.l.1.ff. de bon.poſ.ſecun.tab.*
10 *Intellectus Ale.ad §.ſi qs in duob.l.1.ff.de bon.poſ.ſec.tab.*
11 *Inſtrumenti exemplum probare ẽt ſi idemmet notarius, qui fuit rogatus de originali tantum ſe ſubſcribat, nec partem ad hoc eſſe vocandam.*
12 *Inſtrumenta extracta in partibus in vim cõpulſoriæ probant, quando pars in partibus fuit citata per ipſum compulſorem, & ſibi hoc fuit intimatum.*
13 *Collectanei error in deciſ.4.aliàs 290. de inſtru.in antiq. & in deciſ.1.aliàs 10. eo.tit.in nou.*
14 *Inſtrumenta extracta in partibus in vim compulſoriæ probant, quando exemplatio facta fuit in partibus parte non citata: ſed tamẽ poſt factam exemplationem fuit citata in curia ad dicendum contra productionem.*
15 *Exemplum videtur pars approbare etiam quantũ faciat contra ſe, quãdo eo vtitur poſt terminum, in quo citatus nihil opponit.*
16 *Inſtrumenti exemplo producto, & poſt exemplationẽ pars citetur, & compareat, & nihil opponat, an in eo contenta præſumatur approbare, & nu.17.*
18 *Inſtrumẽti exemplum probat, cum exemplatio facta fuit in partibus parte præſente, & ſciente, nec alia citatio requiritur: ſecus ſi eſſet ſciens & non præſens.*
19 *Inſtrumenti exemplum probat, cum exemplatio ſit de mãdato Pontif. Max. & iudicis per alium notarium, nec pars eſt vocanda.*
20 *Inſtrumenti exemplatio probat, nec eſt vocanda pars quãdo periculum eſſet in mora in expectando partem.*
21 *Examinatio teſtium permittitur non citata parte propter periculum moræ.*
22 *Paria ſunt exemplatio inſtrumenti, & examinatio teſtiũ.*
23 *Inſtrumenti exemplatio facienda eſt citata parte, cum agitur de præiudicio certæ perſonæ.*
24 *Citatio generalis, vt per proclama, ſatis eſt in exemplatione inſtr̃i, ſi illa citatio peruenerit ad notitiam aduerſarij.*
25 *Citatio partis non requiritur in exemplatione Priuilegij, vel inſtrumenti, quando ſit per illum, qui poteſt concedere, & cur.*

1 Inſtrumenta extracta † in partibus in vim compulſoriæ parte non citata fidem non facere, dirimere DD. Rot.dec. 1.aliàs 10. fuit dubitatum. de fid. inſtru. in nou. ꝙ & ijdem voluerunt in dec.2.aliàs 264. licet ſecundũ cõcluſ.eo. tit.in nou. vt & ſtatuerunt in deciſ. 290. aliàs 4.inſtrumenta extracta. de fid. inſtrum. in antiq. licet collector illius deciſ. ſolus contra oẽs DD. ſenſerit. Concluſionem etiã hanc noſtram decidendo approbat Bella.dec.230.publicatione facta in partibus, dicens requiri partis vocationem, reliquit tñ hoc cogitandũ,& cum hac concl.tranſit Mil.in reper.in verb. Inſtr̃m exemplatum.idem cenſuit Abb.in c. Albericus.col.2.nu.4.& 5.de teſtib. quam ſequitur ibi Fely.
* in prin. & alij * communiter ſcribentes, quibus accedere videtur Bellenci.in trac.de ſubſid.charit.q.113. nu.4. & pluribus rationibus id comprobauit Lap. allegat.77.Tabellio publicus,nu.3.
2 Huic opinioni refragãtur † ijdemmet DD. Rot.in dec.620.aliàs 44.ſi compulſoriè.de probat.in antiqu. vbi voluere ſatis eſſe partem fuiſſe vocatam ad recipiendum tranſumpta, & ita dicit ſeruare Rot. DD. Aud. Sacri Palatij, & licet dicatur ibi tutius eſſe, etiã partem citari in partibus; tamen ſentit ibi Rot. hoc non eſſe neceſſarium. idem voluiſſe videntur in dec. 689.aliàs 36.dic quod tranſumptum.eo.tit.de proba. in antiquis dum ibi concludunt, quod ſumptum in vim compulſoriæ facit fidem, nec dicitur ibi aliquid de citatione in partibus.
3 Verior tamen,† & * communis eſt prior ſententia, cui non repugnãt dec.620. & 689. nuper allatæ, nam prior malè loquitur, eò quod neceſſe ſit, vt pars citetur in partibus, alioqui illud tranſumptum nihil probat: vt id pluribus rationibus docuerũt ipſimet DD. d.dec.10.aliàs 1.de fid.inſtr. ĩ nou.& quo ad dec.689. põt dici, quod tranſumptum in vim cõpulſoriæ probet concurrentibus his, quæ ſunt neceſſaria, ſ.ꝙ pars

citata ſit in partibus, vel ꝙ ſit idem Not. vt habetur in
4 d. deciſ. 10. aliàs 1. de fid. inſtru. & ita vna deciſio † declaratur per aliam, ſicut dr in legibus: iuxta glo. in l. ſciendum, ff. qui ſatiſd. cog. cui ſententiæ proculdubio conuenit, quod ſimile deciſum eſt ab ijſdem DD. in iam allata dec. 10. vt ſcilicet, ſicut in publicatione te-
5 ſtium † requiritur partis citatio, aliàs non valeat: per c. Albericus, de teſtib. ſic eadem ratione productio in iudicio facta de inſtrō probare non debet, niſi pars citetur, vel niſi fuerit citata ad dicendum contra; cum teſtes, & inſtrumenta pari paſſu ambulent, & æquiparentur. l. in exercēdis, C. de fid. inſtr. & c. Ioannes, eo. tit. & c. peruenit de teſtib. cogen. & hanc ſententiam ſequitur Mil. in repert. in verb. citari debet.

6 Concluſione ſic firmata † priori loco erit tibi limitanda, vt non procedat, qñ exemplum iſtud eſſet extractum per eundemmet notariū, qui fuit rogatus de originali, quia hoc caſu in exemplatione illa partis citatio non eſt neceſſaria, ſecundū Rot. in deciſ. 1. de fid. inſtru. in nou. in princ. ꝙ & voluit Innoc. circa fi. Abb. ſub nu. 5. Fel. nu. 2. in c. Albericus, de teſti. ea ratione quia dr vnicum inſtrm. l. vnum, ff. de teſtam. & idem Fel. poſt Abb. in c. vlt. col. 3. num. 5. verſ. in caſu tertio, de fid. inſtrum. hoc idem decreuit Rot. in dec. 290. aliàs 4. de fid. inſtr. in antiq. & in d. dec. 264. aliàs 2. eo. tit. in nou. idem voluit Bar. in auth. ſi quis in ali
* quo. & ibi Alex. nu. 5. verſ. tertio fallit, qui * communem dicit, atque Dec. col. 4. nu. 15. in tertia fallen. C. de eden. hoc idem ēt decidit Bellam. in dec. 15. licet plures, & in deci. 58. Intimatio appellationis, inquiēs iſto caſu maximam vim habere authoritatem cōpulſoris, & neceſſitatem officij, quæ præſumptionem malæ fidei excludit, alio ipſe alijs caſibus credit contrarium: ab hac ēt ſnīa non fuit alienus Bart. in l. ſi quis ex argentarijs, §. prætor ait, ff. de eden. per illum text. idque cognouere Bald. & Imo. in d. l. vnū, ff. de teſta. dum cenſuit, ꝙ ſi notarius dicat, iſtud eſt quoddam exemplū ſumptum de manu mea de meo originali, id probare, licet nō producat aliter originale: vt & ex
* * cōmuni ſcribentiū ſententia teſtatur Curt. iun. in d. auth. ſi quis in aliquo, nu. 12. verſ. circa ſecundum.

Ab hac tñ ſententia diſtare vr Bart. ſibi diſpar in l. 1. §. ſi quis in duob. ff. de bon. poſſ. ſecun. tabu. vbi pro
7 fitendo ſcripſit, † ꝙ idem notarius, qui exemplificat teſtm̄ per eum ſcriptum, dicēs, hoc eſt exemplum cuiuſdam teſtamenti manu mei notarij, non eſſe dandam ex illo exemplo bonorum poſſeſſionem, per illum tex. & per l. ſi donatio. C. de don. cuius pronūciatum approbat Paul. Caſtr. & illud monuit eſſe perpetuò menti tenendum, in d. auth. ſi quis in aliquo, nu. 5. verſ. ideò ſi notarius, C. de eden. & fuit doctr. Bal. in rub. C. de fid. inſtru. col. 6. q. 2. verſ. adde hoc verū niſi contractus. idque veriſſimum eſt arbitratus Roma. in l. ſciendum, col. antepen. verſ. attende tamen ad intellectum, ff. de verb. oblig. & in conſ. 174. Ampliſſimè Doct. nu. 7. verſ. quoad tertium, vbi ait Bal. in hoc nō habere contradictionem. hoc idem aſſeuerauit Ale. in conſ. 175. Viſis narratis, poſt nu. 4. lib. 7. & Fel. in c. ſicut, col. 4. in 3. declarat. verſ. ad quod exemplum, de re iudic. vt & cenſuit Dec. in c. quoniam contra, col. pen. verſ. tertia concluſio, de proba. & ratio huius rei illa afferri poteſt, quia originale inſtrumentum poteſt eſſe vitioſum, & monſtratur verbis notarij aſſerētis non eſſe vitioſum, cum afferat hoc ſine inſtrumento, etiam ſi interuenerit iudicis authoritas: vt rectè animaduertit Paul. Caſtr. in d. authen. ſi quis in aliquo, d. nu. 5. C. de eden.

Vt tamen hi inter ſe diſſidentes authores conciliari
8 poſſint, arbitror dicendum eſſe, † ꝙ aut nos loquimur de exemplo ſumpto ab eod. notario cum ſolemnitatib. requiſitis, & tunc ſine vlla dubitatione tale exemplū probat, quia reuera originale vr: & ita apertè cōſulendo tenuit Card. in conſ. 72. ſingulatim ad ſingula, in 3. dub. vbi inquit, ꝙ ſi notarius, q rogatus fuit de inſtrō, & dedit ſemel vnā copiam, velit aliam facere ex cauſa, ꝙ poſſit: vt notat in l. vnum, de teſtā. & in tali exemplatione nō erit neceſſaria citatio partis, quia vtrunq; inſtrm originale dr, & ad hoc citat Bar. in d. auth. ſi quis in aliquo, & in l. Sempronius Proculo, ff. de legat. 2. & id ēt intellexit Alex. in d. auth. ſi quis in aliquo, verſ. teneo communem, C. de eden. & eſt idem quod ſcripſit Bart. in d. l. ſi quis ex argentarijs, §. prætor ait, ff. de eden. quod & veriſſimum arbitratus eſt Dec. in d. auth. ſi quis in aliquo, poſt num. 15. verſ. & in hac limitatione, quo in loco ex mente Cardin. in prææallegato conſ. 72. animaduertit, quod ſi ſecus diceretur, nunquam notarius poſſet tradere parti inſtrm publicum, & authenticum, cum originale debeat apud ſe manere. c. quoniam cōtra, de prob. nec huic refragatur conſideratio Paul. de Caſt. ſuperius allata. Nam ex quo ſumptū eſt manu eiuſ. notarij, non eſt præſumēdum eundemmet notariū erraſſe in aſſumptione exempli ab originali. Ideò dicendū eſt credi ipſi exemplo ſicut originali, per ſupradicta.
9 Quod verò pertinet ad d. §. † ſi qs in duobus, cui opinio contraria inniti vr, rñdet Marc. Ant. Bauer. in §. nihil. col. 9 Inſtit. de teſtam. illum tex. loqui in teſtamentis, in quibus diligenter fit obſeruatio l. Cum antiquitas. C. de teſtam. & in eis attenditur voluntas teſtatoris. l. in conditionibus primum locum. ff. de cōd. & demon. cum lex voluit, ꝙ etiam ſi exemplum fuerit ſcriptum manu eiuſdem teſtatoris, non credatur, niſi producatur originale: & idem eſt dicendū in notario rogato de teſtō, quia ſi exemplum confectum ab eodemmet teſtatore non probat, niſi produceret originale, eò minus credendum erit notario rogato de teſtamento ſi producit exemplum, niſi producat originale: ſecus verò dicendum eſt, ſi notarius fuit rogatus de contractu, vel alio actu, quia tunc creditur exemplo quando eſt manu eiuſd. notarij, licet originale non producatur, vt in caſu noſtro: & ita loquitur d. deciſ. 1. de fid. inſtrum. in nou. & cætera iura ad hoc ſæpius allegata.

Quod ſi hæc reſponſio alicui fortaſſe ſatis non fuerit, ad aliam confugiemus, q̃ attulit Alex. in d. auth. ſi quis in aliquo, poſt nu. 5. verſ. non obſtat, dicens di
10 ſpoſitionem illius §. † ſi quis in duobus, intelligendā eſſe, quando illud exemplum non habebat eandem formam, & eſſentiam, quā habebat originale: vt qa ibi nō erant ſubſcriptiones teſtium manu eorum: vt requiritur in teſtō in ſcriptis: iux. l. hac conſultiſſima, C. de teſtam. ſed erant ſcriptæ manu alterius, ſcilicet exemplantis. cuius quidem conſideratio plurimum conuenit cum eo, quod prodidit Dec. in ead. auth. ſi quis in aliquo, poſt nu. 15. verſ. aut iſta limitatio, quo in loco diſtinguēdo ſentit, quod ſi nos intelligamus, de exemplo ſimpliciter ſumpto etiam manu eiuſdē notarij abſque ſolēnitatibus, quod tunc non probet, quia non eſt authenticum, & ei fides non eſt adhibēda, ad quod citat Bar. in d. l. 1. d. §. ſi quis in duob. ff. de bon. poſſ. ſecun. tab. & iuxta hunc ſenſum poteris tollere iſtud authorum diſſidium.

Priori itaque ſnīæ adhærendo, vtpotè quæ propius ad veritatem accedat, minusq; dubitationis habeat,
11 illam ampliabis, vt etiam locum habeat, † ſi talis notarius ſe tm̄ ſubſcribat, quia parem habet virtutē ſola ſubſcriptio, & ſcriptura, quæ tota manu alicuius conficitur. l. emptor. §. Lucius. vbi Bar. in ſecun. not. ff. de pact. & ita pluribus rationibus, & authoritatibus hoc firmat Dec. in d. auth. ſi quis in aliquo. nu. 16. vbi etiā quæ contra obijciuntur, refellit. nā, & ſi reſpectu ſcripturæ, quæ in facto conſiſtit, dici poſſit ſubſcribentē non propriè ſcribere, ſed per fictionem, ponderando tex. in l. ſi ergo. §. dotis. de iur. dot. vbi maritus ſubſcribit, & vxor retinet illam ſcripturam velut chyrographum mariti, & ſic non videtur propriè, eius Chyrographus,

graphus,quia dictio,velut,importat fictionē:vt nota.
Bal.in l.pen.C.de interd.matrim.tamē ſi conſidere-
tur ſcriptura reſpectu conſenſus,& ad habendum cō-
ſenſū,iſto reſpectu ita propriè conſentit ille,qui ſub-
ſcribit,ſicut ille,qui ſcribit:ſic ratiocinatus eſt Dec.in
d.auth.ſi quis in aliquo.nu.18.C.de eden.

Secundo loco primario limitare poteris concluſ.
12 vt locum ſibi nō vendicet,† quando pars in partibus
fuit citata per ipſum Compulſorē, & ſibi hoc fuit in-
timatum:ſic diremit Bellam.dec.15.licèt pluries iſtc,
& ita etiam omnes D.Rot. tenuerunt, vt habetur in
d.deciſ.390.aliàs 4.de fid.inſtr.in antiquis.licet Colle
ctor ibi,& in d.deciſ.1. de fid.inſtr.in nouis.teneat cō
trarium,volens.quòd iſte compulſor ſit merus execu
tor,& conſtitutus per Auditores,vt apparet in forma
compulſoriæ ad requirēdum iura . nec auditor poteſt
dare iuriſdictionem extrà curiā , ſed ſi iſta citatio re-
quiratur ad ordinarium loci confugiendum ſit.

13 Verùm quicquid † ſentiat Collect.ibi opin.Rot.eſt
tenenda,quia vt apparet ex forma compulſoriæ,ipſe
compulſor ad inſtātiam impetrantis cōpulſoriā mo-
net omnes,& ſingulos detinentes,& habētes iura ſub
pœna excommunicationis,vt patet in compulſoria:
ſi igitur excommunicat, quāto magis poterit citare?
nec aduerſatur,Auditorem non habere poteſtatē ex-
tra curiā , quia hāc poteſtatem recipit ex cōmiſſione
Apoſtolica,quæ eſt neceſſaria de ſtylo curiæ in com-
pulſoria.

14 Tertio limitabis concluſionē non procedere,† quā-
do exemplatio fuiſſet facta in partibus parte non ci-
tata,ſed tamen poſt factam exemplationem fuit cita
ta in curia ad dicendum contra productionem , quia
ſi cōpareat,& non contradicat,ſed producat illa acta
in quantum faciant pro ſe, cenſetur approbare:ita ha
bemus deciſum à D.Rot.in deciſ.2.aliàs 264.licèt ſe-
cundum.de fid.inſtru. in nouis.cui fauent notata per
Bar.in d.auth.ſi quis in aliquo.col. 2.nu. 10.verſ.quę-
ro,vtrum exemplum.C.de edē. vbi cautum reliquit ,
quòd pars videtur exemplum approbare , quando eō
vtitur poſt terminum,in quo citatus nihil opponit.id
etiam ſcriptum reliquere Anto.& Imol.atq; Fel.in c.
vlt.col.3.de fid.inſtr.& Mil.in reper.in verſ.inſtrumē
tum exemplatum.

15 Quod & ampliare poteris, † vt etiam cenſeatur eo
caſu pars approbare exemplum etiam quātum faciat
contra ſe ; ſi credimus eiſdem DD. Rot. in d.deciſ.2.
de fid.inſtr.in nouis. per not.ab Innoc.in c.cum vene
rabilis,de except.& videtur ſentire Rot.in deciſ.282.
aliàs 3.licèt quis producat.in fi.eo.tit.de fid. inſtrum.
in nouis.

Verùm iſtud poſtremum nonnihil in ſe dubitatio-
16 nis continere videtur, † quia ſi producatur exemplū
ſcriptum manu alterius notarij , licet pars cōpareat ,
& aliquid non opponat,non per hoc facit fidem , qa
præſumitur,quòd illud ſit falſum.iux.glo.vlt.in l.2.ff.
de fid.inſtr.cum ergo iſta productio faciat quē in pę-
nam falſi incidere , nō debet ex eo producens aliquē
fructum conſequi,licèt pars non opponat ita aſſeue-
rauit Bauer.in d.§.nihil,col.8.in fi.Inſtit.de teſtam.et
hæc fuit ſententia Soc.in auth.ſi quis in aliquo. C.de
eden.qui tenet,quod licèt pars non opponat , nō per
hoc fides adhibeatur exemplo.

17 Ab iſtorum tamen mente † receſſit Fulg. in l.procu
rator.nu.2.C.de eden.cui accedere videtur Dec.in d.
authent. ſi quis in aliquo. nu. 27. verſ. 10.& vlt.fallit.
eo. tit. quo in loco tamen diſtinguit conciliādo opi-
niones,& in eo reſidere videtur,quòd ſi pars non op-
ponat maximè quando fuit citata, & iudex non reie-
cit exemplum , videtur approbaſſe ex tacito conſen-
ſu,quibus alludit illud,quod tradidit Bellam. in deci.
58.intimatio appellationis, in fi.vbi ait , quod ſi non
opponatur per partem, fortè videtur tranſumpto ac-
quieſcere, licèt poſteà relinquat hoc cogitandū.

18 Quarto loco eſt tibi limitanda concluſio, † vt non
procedat:qn̄ exemplatio illa in partibus facta fuiſſet
parte p̄ſente,& ſciente: qa tunc nō requirit̄ alia cita-
tio,& tale tranſumptū probat,ſiū Fel. in c.fi.col.3.de
fid.inſtru.ad quod citat not.per Bart.& alios in l.1.ff.
de in ius voc. vbi concludit , ꝙ licet alias ad ſubſtan-
tiam actus requiratur citatio , fallit tamen , quando
quis eſt præſens,vt etiam obſeruauit Ia.ſ.ibi.plura cu-
mulans.ſecus ſi eſſet ſciens , ſed non foret præſens , &
tunc fidem non facit, & non requiritur citatio.

19 Quintò velim limites , vt concluſ.non procedat,ſi
exēplatio hæc fieret per alium notarium de mādato
Papæ,& Iudicis, quia eo caſu citatio partis nō eſt ne-
ceſſaria,& tale exemplum probabit, ita ſcriptū reliqt
Hoſt.in c.peruenit,de fideiuſ. & ibi ſequitur Imol. &
Barb.in vlt.col.exiſtimantes hoc eſſe ſingulare,quib.
adhæſit Fel.in c.vlt.col.2.nu.9.in 4.lim.de fid.inſtr.&
tradidit Dec. in c. cum dilecta, In fi.nu.41.de confir.
vtil.vel inutil.ad hæc conſulas etiam Abb. in d.c.Al-
beric.col.3.poſt nu.5.ver.ſi verò non eſt idē notarius,
qui videtur diſſentire,diſtinguendo aliquos caſus.

20 Sextò limites,vt vera non ſit concl. † quando eſſet
periculum in mora in expectādo partē ; quia tūc ſine
citatione partis fieri poteſt exemplatio, & probabit
inſtr̄m;vt monuit Fel.in d.c.vlt.col.2.nu.10.in 5.lim.
poſt Inno.ibi.de fid.inſtr.& per Dec.in d.auth.ſi quis
in aliquo.nu.10.cui ſimile eſt , quod de examinatio-
21 ne teſtium dicitur, vt † ſcilicet propter periculū mo-
ræ permittatur examinatio,etiam parte non citata,vt
tradunt Doct.& præcipuè Alex.& Dec.in d. authē.ſi
quis in aliquo,col. 3.nu.11.quo in loco in vniuerſum
cenſuit,quòd in his caſibus, in quibus examinatio te-
ſtiū fieri poteſt parte non citata,(qui plures ſunt,enu-
merantur per Rom.in ſing.361.fuit vnus ex vobis)in
omnibus illis etiam abſq; citatione partis exemplū
inſtrumenti ſumptum authoritate Iudicis fidem fa-
cit.Ratio eſt,quia vt iam ſupra diximus,examinatio
22 teſtium,† & exemplatio inſtrumēti à pari procedūt,
vt Rot.d.deciſ.1.de fid.inſtrum.in nouis.

23 Illud poſtremo te velim admonitū, † quod ſi aga-
tur de præiudicio certæ perſonæ , exemplatio inſtru-
mēti,vel priuilegij dēt fieri parte citata nominatim,
& ſpecialiter,vt probatur in c.cum P.tabellio.de fide
inſtr.nec tunc ſufficeret generalis citatio, etiam pro-
poſito edicto generali,ſecundum Bar.in l.ſi eo tēpo-
re.C.de re pigno. quod , & placuit Dec. in d.auth. ſi
quis in aliquo nu.10.C. de eden. poſt Alex. ibi nu.3.
& ita ante eos dixit Spec.in tit.de inſtru.edit.§.oſten-
ſo.verſ.qualiter.cum duobus verſ.ſeq.& Inno. in d.c.
vlt.& in c.Albericus de teſti.hoc etiam conſultus re-
ſpondit Alex.in conſ.106.viſis,& opportunè ponde-
ratis.nu.14.verſ. immo.ſi ſcriptura , & nu. 17.lib.5.&
Card.in conſ.154.in quæſtio.quæ vertitur.

24 Animaduertas tamen, † quod ſi eſſet facta citatio
generalis veluti per proclama, ſi illa citatio peruene-
rit ad notitiā aduerſarij ſufficit , & ita afficitur ille ſi-
cut ſi facta fuiſſet citatio ſpecialis.ita elegāter voluit
Petr.de Anch.in conſ.318.incip.efficax , & fortis, ꝙ
dictū ſingulare cenſet, & menti tenendum Bauer.in
d.§.nihil.col.12.Inſti.de teſtam. Quod tamen velim
25 intelligas,vt verum ſit,† niſi facta fuerit priuilegij pu
blicatio per eum,qui conceſſit; quia tūc ualet publi-
catio nullo præmiſſo edicto,nec aliqua citatione,ni-
ſi aliàs priuilegium in ſe ſit ſuſpectum ; quia tunc ci-
tatio requireretur,ut dixerunt Abb.& Dec. in c. cum
dilecta ille ſub nu.25.& hic nu. 40. de confirma. util.
uel inutil. quod,& ſentit ipſe Dec.in d.auth.ſi quis in
aliquo. poſt Alex.in fi.C. de eden.& declarat Abb.in
d.c.Albericus.col.3.poſt nu.5.de teſt.inquiens, quod
in exemplatione priuilegij quando fit per illum , qui
poteſt concedere, non requiritur partis citatio nō ſi-
cut ſine alterius vocatione à principio cōcedere po-
teſt,ita poteſt de nouo exemplare, vel triplicare.

CON-

CONCLVSIO DCCCCXXIX.

ARGVMENTVM.

Ex quibus præſumenda ſit hæredis inſtitutio.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutus hæres nemo præſumitur, niſi ex ipſo teſtamento, in quo quis reperitur ſcriptus, appareat.*
2 *Inſtitutus hæres præſumitur, qui dicit ſe hæredem.*
3 *Inſtitutus hæres præſumitur, qui dicit ſe hæredem, quò ad ſui præiudicium tantum.*
4 *Inſtitutio hæredis præſumitur per aſſertionem illius, qui prius negabat que in eſſe hæredem.*
Quod intellige, vt nu. 5.
6 *Inſtitutionem pro expreſſa habendam eſſe, cùm apparet de voluntate teſtatoris, quamuis non expreſſè.*
Et quando de ea apparere ſit dicendum, nu. 7.
8 *Inſtitutus præſumitur hæredis loco, non hæres, quis quando eſt relictus commiſſarius, ſiue executor in teſtamento ad pias cauſas nullo alio hærede inſtituto.*
9 *Inſtitutio hæredis præſumitur, quando ex lege ita diſponitur præſumendum, ne filius dicatur præteritus, & teſtamentum valeat.*
10 *Inſtitutus hæres quis tacitè ex eo præſumitur, quod illi teſtator ſubſtituit.*
11 *Subſtitutionem vulgarem neceſſario non præſupponere inſtitutionem hæredis, ſecus autem pupillarem.*
Contrarium, nu. 12.
13 *Qui vult conſequens, præſumitur velle etiam antecedens neceſſarium. Et ibidem qui illud procedat.*
14 *Inſtitutionem ex eo præſumi, quod pater reliquit aliquã rem filio nomine legitimæ.*
15 *Inſtitutio facta ex rebus certis, nullo alio hærede inſtituto, per iuris interpretationẽ intelligitur eſſe vniuerſalis.*
16 *Inſtitutus hæres is non præſumitur, cui fuit aliquid legatum etiam nullo alio hærede inſtituto.*

1 Regula eſt. ꝙ nemo præſumitur † hæres inſtitutus, niſi ex ipſo teſtõ, in quo qs reperiť ſcriptus, appareat, l. vni. ff. ſi tab. teſt. extra. l. fi. iunct. gl. in verb. manifeſtũ. C. de reb. cred. l. Titię textores. in prin. ff. de leg. 1. in l. Sempronia ff de fur. Roman. conſ. 391. col. fi. verſ. 1. ex tex. & ratio eſt, qa hęredis palã inſtitutio verbis exprimi dẽr. l. hęredes palam, in prin. ff. de teſta. l. iubemus. C. eo. tit. & hæc eſt ſolẽnitas actus neceſſaria. l. inter cęteta. ff. de liber & poſthu. Imo. in l. ſi quis eũ, § 1. nu. 3. ff. de vulg. & pup.

2 Tollitur tñ huiuſmodi præſumptio † per aſſertionem illius, qui dicit ſe hæredem, tex. eſt in l. de ætate, §. ſi quis. ff. de interrog. act. ſi quis, inquit tex. cùm hæres nõ eſſet, interrogatus rñderit ea parte ſe hęrede n, ſic conuenietur, atque ſi ex ea parte hæres eſſet.

3 Quod intellige, vt procedat † tñ quo ad ſui præiudiciu, quemadmodũ ſubiungit textus in illis verbis; fides enim contra ſe habebiť, ſecus ſi agereť de illius commodo, vt ibidẽ declarat glo. per l. exemplo. C. de prob. & in auth. de iureiur. à mor. §. 1. coll. 5. vel de alterius ꝑiudicio; quo caſu non eſt ſtandũ hmõi aſſertioni, ſed deberet omnino probare ſe eſſe inſtitutum hæredẽ, Dec. conſ. 321. nu. 2. conſ. 376. nu. 10. Soc. iun. conſ. 86. nu. 14 vol. 2. Pariſ. conſ. 12. nu. 240. vol. 2. Menoch. de retinen. poſ. remed. 3. nu. 164. Cęph. conſ. 82. nu. 8. lib. 1. Rolan. à Val. conſ. 10. num. 23. lib. 3. Boer. deciſ. 10. nu. 2. Bat. in l. ſi quis. ff. depoſiti.

4 Secundo ceſſabit illa præſumptio, † quẽ nõ eſſe inſtitutũ hæredem, per aſſertionẽ illius, qui prius negabat quẽ eſſe hæredem, ita conſuluit Rom. d. cõſ. 391. col. fi. per tex. quẽ ad hoc notabilem dicit in l. ſi aduerſarius. C. de fid. inſtrum. faciunt que latiſſimè ſcribit Hercul. in tract. de proban. negat. nu. 196.

5 Hoc quoque intellige, vt procedat † tantummodo, quo ad præiudicium aſſerentis, arg. d. l. ſi aduerſarius, & l. de ętate, §. ſi quis, ſecus quo ad alios, quibus huiuſmodi aſſertio præiudicium inferre non poteſt, arg. tex. in l. cohæredi. C. famil. erciſc. l. ſi vnus, §. ante omnia, ff. de pac. c. denique. 14. q. 5.

Sed quis hęres inſtitutus non intelligatur, qui ſcriptus non eſt, l. vni. ff. ſi tab. teſt. extab. tñ ſi apparet de
6 voluntate teſtatoris, † quamuis non expreſſe, ac ſi expreſſa eſſet legitimè inſtitutio habenda erit; par. n. eſt expreſſio virtualis, & tacita cũ expreſſione actuali, l. cũ quid. vbi Bal. Ang. Sali. & Docto. ff. ſi cer. pet.

7 Apparere aũt tacitè, † ſiue virtualiter de mente teſtatoris exinde conſtabit, ſi ex verborũ conſequẽtia, ſeu antecedentia inſtitutio colligeť, l. vlt. C. de hære. inſtit. & ibi notat Bal. circa principium, in verſ. nota tacitã inſtitutionẽ valere, & in 10. oppoſitione dicit, quod qñ ex expreſſo ſequitur tacitũ, vř expreſſum. l. ſi ita. §. qui filio. ff. de ſecundis tabulis, & tacitam inſtitutionem, quæ ex verbis reſultat, pro expreſſa haberi dicit Aret. in l. Gallus, in prin. ff. de libe. & poſth. quem refert & ſequitur Ruin. conſ. 56. num. 10. vol. 2. quotieſcunque igitur ex verbis teſtatoris poterit colligi inſtitutio, idẽ operatur, ac ſi expreſſa eſſet: huius aũt doctrinæ exemplũ ponit Bal. in d. l. vlt. oppoſ. 10. de eo, qui erat hæres Plotij, qui licet ſolum dixerit in teſtõ Sempronius loci hæres eſto, non autẽ dixit mihi, tamen ex quo ex expreſſo in hoc reſultat tacitum, eadem erit deciſio; cùm eadem ſit virtus, facit gl. in l. 1. ff. de vulg. & pupill. in verb. Caius.

8 Præſumitur etiam tacitè quis inſtitutus, † non tñ hæres, ſed loco hæredis, qñ fuerit relictus commiſſarius, ſiue executor in teſtõ ad pias cauſas nullo alio hærede inſtituto, vt puta, qñ teſtator dixit, iubeo bona mea diſtribui inter pauperes Chriſti per Titiũ: & tunc contra talem inſtitutum poterit intentari actio tanq̃ contra hęredem, ſicut & ipſe poterit agere tanq̃ hæres. Bar. in l. alio. nu. 6. verſ. item cum nemo. ff. de aliment. & cib. leg. iſti enim, inquit, habent vim hæredis, & in l. hæreditas ad Statiũ, nu. 2. ff. de hær. inſti. ibi non vř hæres inſtitutus ille executor, ſed habetur loco hæredis, vt agat & conueniať actionib. hæreditarijs, qui hoc idẽ voluiſſe Roffre. in tit. de act. ex teſtam. affirmat. & Spec. in tit. de inſtr. edit. §. nũc verò aliqua. Inno. in c. cùm tibi de teſtã. Alex. in conſ. 93. in fi. vol. 2. Bar. in l. ſi quis Titio ff. de leg. 2. & in auth. licet. C. de naturalibus liberis & in l. Centurio. ſpecial. 24. ff. de vulg. & pup. Bal. in l. 1. C. ad leg. falc. Imol. in d. l. Centurio, nu. 19. verſ. ſi autem, Caſtr. conſ. 97. nu. 1. vol. 1. & in conſ. 273. nu. 2. vol. 2.

9 Tertiò præſumiť inſtitutio, † qñ ex lege ita diſponitur pręſumendũ, ne filius dicať præteritus, & teſtm̃ valeat, in quib. caſib. excipituť regula, prout in caſu legis. ſi mater filij. verſ. ſed cũ eam. C. de inof. teſt. vbi gl. in verb. prohibetur, & Bar. ibi. nu. 5. dicit, ꝙ contra talem pręſumptionẽ admittitur probatio in contrarium; quod dicit fuiſſe etiam de mente Guil. de Cun.

10 Quartò præſumitur quis † tacitè inſtitutus ex eo, ꝙ illi teſtator ſubſtituit, nam cũ ſubſtitutio requirat præcedentem inſtitutionem, l. cum in teſtamento, §. hæc verba, ff. de hær. inſti. l. 1. §. vlt. ff. de vulg. & pupi. ſubſtit. vbi gl. vbi in prin. in verb. Lucius Titius, teſtator ſubſtituendo alicui præſumitur prius illum ex tacita voluntate inſtituiſſe.

11 Hoc tñ intellige, † vt procedat tñ in ſubſtitutione pupillari, ſecus aũt in vulgari quæ neceſſario nõ pręſupponit inſtitutionem, l. ſi quis ita hæres inſtituatur. circa finẽ, & ibi Bar. no. ff. de hęre. inſti. Bal. in l. 3. nu. 1. C. de impub. & alijs ſub tit. Imo. in l. quęſitũ. ꝑ illũ tex. §. ex facto. nu. 1. ff. de hęre. inſti. Anch. cõſ. 157. n. 2. ver. hinc eſt, quod teſtamentũ Are. in l. 1. nu. 5. verſ.

Digitized by Google

* in gl.ff.de teſtam.& hanc * communem opinionem dicit Mant. in ſuo tract. de coniect.vlt. volunt.lib.4. tit.1.nu.14.

12 Sed nec primam, † ſcilicet pupillarem, nec ſecundam.videlicet vulgarem,præſupponere inſtitutionē, illamq; inducere,tenet Lancel.Polit.in tract.ſubſtit. de compendioſa,nu.42.per l.ex facto,la 1.ff.de here. inſtit.& ea ductus ratione,quia licet regula ſit, quod
13 qui † vult conſequens præſumitur velle etiam antecedens neceſſarium,l.2.ff.de iuriſd.om. iudic. tñ non procedit in eo,in quo vltra voluntatem requiritur expreſſio expreſſa & ſolemnis; nam tunc non eſt ſubaudiendum,vel præſupponendum illud eſſe factum, ꝙ factum non fuit, licet ſit neceſſarium ad illud conſequens,niſi expreſſa interuenerit expreſſio,quæ requiritur in illo actu vltra voluntatem,cùm tunc per voluntatem conſequentis intelligamus adeſſe voluntatem antecedentis; qñ ſola voluntas ſufficit ad eum actum introducendum, iuxta l.illud, ff.de acq.hære. iuncta l.gerit,eo.tit.& §. vlt.Inſtit. de hæred.quali.& differ.modò cùm in inſtitutione non ſolùm requiratur voluntas, ſed ēt nominatio expreſſa de hærede,d. l.hæredes palam,in prin.l.iubemus, C.eo.tit.de teſta. quæ nominatio expreſſa nulla pacto cōprehenditur ex verbis ſimplicis ſubſtitutionis, in qua nulla fit mētio de inſtitutione,hoc enim Doctores ſupponūt, nimirum, ſi prædicta regula non procedat in iſto caſu, & ex quo ſubſtitutio non continet nominationē alicuius in hæredem non operat̃,ꝙ ex illa inſtitutus qs præſumatur, ꝙ quidem fundamentum valde vrget, iuncta maxime d.l. iubemus, quæ vr̃ pro hac opinione terribilis. Pro qua ēt facit cōis illa concluſio quæ habet,ꝙ ſubſtitutio facta filio in poteſtate cōſtituto ſecundum formā Galli Aquilij,non facit illū præſumi hæredem, & ideo teſtm̃ eſſe nullum, de qua latè
* differit,& de tanquam * cōi teſtatur idem Mant. vbi
** ſuprà.nu.17.& magis ** communem illam appellat Alex.in l.vlt.nu.9.C.de hæred.inſtit.prout etiā hanc
* eandem * communem dicit Clar.lib.3.ſentent.§.teſtamentum,q.35.in fi.cum ibi allegat.

14 Quinimò inſtitutio † exinde ēt præſumitur,qñ pater relinquit aliquam rem filio nomine legitimæ: nam illa res cenſet̃ relicta iure inſtitutionis,ita voluit Bat. & Bal.in auth.vnde ſi parens. C.de inoff.teſta.quo in loco Bar.dixit, huiuſmodi quæſtionem vidiſſe de facto illamq; confirmat Bal.per illum textum, in l.humanitatis.C.de impu.& in l.ſi adultæ, C.de hære.act. Corn.in conſ.35.col.3.verſ.accedat.vol.2.& tales filij debent eſſe contenti, neque poſſint venire contra teſtm̃ paternum,§.aliud quoque capitulum,in auth. vt cum de appellatione cognoſci.& in authē. ex cā, C.de liberis præter.& in authent. nouiſſima, & in d. auth.vnde ſi parens,C.de inoffi. teſtam.niſi relictum eſſet minus quam legitima, quo caſu poſſunt petere ſupplementum legitimæ ex reliquo hereditatis,l.ſcimus,§.repletionem,C.de inoffi.teſta.

15 Sicut etiam inſtitutio † facta ex rebus certis nullo alio hærede inſtituto, per iuris interpretationem intelligitur eſſe vniuerſalis, l.1. §. ſi ex fundo. & l.ſi ita quis. ff.de hæred.inſtit. l.quoties, §.duo.& l.ex facto. la grande.ff.eo.Imo.in d.l. ſi quis ita. ad fi.ff.eo.tit.& latiſſimè per eundem in d.§.ſi ex fundo.

16 Si autem alicui fuerit legatum † aliquid etiam nullo alio hærede inſtituto, nō ideò hæres inſtitutus exinde præſumitur;hoc expreſsè habetur in l.hereditas ad Statium,ff.de hæredib.inſtitu.& Iaſ.in l.ſi duob.§. 1.num.6.ff.de leg.1. Bart.in d.l. hæreditas, vbi infert, quod ſi teſtator dixerit,committo tali Abbati, vt det centum fratribus prædicatoribus, nō ideò Abbas intelligitur hæres inſtitutus.

CONCLVSIO DCCCCXXX.

ARGVMENTVM.

Probationem intereſſe difficilem eſſe, & propterea coniecturis & præſumptionibus probari, atque illud alleganti onus probādi incumbere, & quo pacto iſtud procedat in tertio venienti ad cauſam pro ſuo intereſſe.

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe probatio eſt difficilis.*
2 *Intereſſe probatio fit per coniecturas & præſumptiones.*
3 *Intereſſe alleganti incumbit onus probandi.*
4 *Allegare non ſufficit,niſi probetur.*
5 *Paria ſunt aliquid allegare & non probare, & nihil allegare.*
6 *Intereſſe debet probari à tertio veniēte ad cauſam pro ſuo intereſſe antequam admittatur.*
7 *Intereſſe non probato,ſi tertius veniens ad cauſam pro ſuo intereſſe fuerit admiſſus,valet proceſſus.*
8 *Intereſſe ſummariè & apparenter probare ſatis eſt tertio comparenti pro ſuo intereſſe.*
9 *Probatio cum eſt præambula probatoria, & non deciſiua, ſufficit quod quis doceat de iure ſuo apparenter,licet excipiatur ab aduerſario de nullitate.*
Cuius rei plura ibidem afferuntur exempla.
10 *Intereſſe triplex, propter quod quis poteſt admitti, & in quo ſufficit volenti admitti ſummariè de eo docere.*
11 *Intereſſe ſummariè probare ſatis eſt tertio comparenti pro ſuo intereſſe,dummodo id doceat incontinenti.*
12 *Incontinenti de intereſſe ſuo probare quando quis dicat̃.*
13 *Intereſſe plenè probandum eſt a comparente pro ſuo intereſſe, reſpectu legitimationis perſonarum. Et cur, nu.14.*
Contrarium,nu.15. Conciliatio, nu.16.
17 *Cauſa principalis quando eſt ſummaria omnes articulos ab ea dependentes debere eſſe ſummarios quomodo intelligatur.*

1 Intereſſe probationē † interdum eſſe difficilè dixit Venuleius in l.vlt.ff.de præt.ſtipula.cuius authoritatē ſequuti plurimi in eandem deſcendere ſnīam,vt gl.in c.dilecti.in verb.cum iuſtis,verſ.de damnis,de for.cōpet.Dom.Rot.in dec. 3.aliàs 359. dubitabatur,nu.2. de iniur.& damn.dat. in nou.Bal.in l.vnic.nu.47.verſ. modo cōtra hoc oppono.C.de ſenten. quæ pro eo, ꝙ inter.profer.& in l. ſeruus,nu.2.ff.de ſer.expor. Iaſ.in l.qui Romæ. n.17. poſt verſ.ego poſtremo teneo.ff.de verb.obli.Dec.in l.quatenus.nu.5.ff.de reg.iur. vbi concordē citat Bar. in l.2.circa fi.C.de reſcin.vend.idem net Dec.in cōſ. 322.viſis conſilijs,col.3.poſt num.3.verſ.vnde venio ad ſecundū Io.Igne.in d.l.quatenus, poſt nu.6.verſ. & ratio huius aſſumpti.Iſern.in conſtit. Reg.Neapo. incip.edictorū ordine,nu.17.& in conſtit.in pecunijs,nu.22.Cœpol.in cautel. 125.q vult vendere, nu. 4.Petr.Rebuf.in d.l.vni. ſuper gl. in verb. ſubtilitatē, nu.482.verſ.verū enimuero,C.eo.de ſenten.quæ pro eo.Gab.Caiian.in tract. de eo, ꝙ intereſt, ca.4.col.2. verſ.quare aūt hæc ſpecies.Plot.in l.ſi qñ.n.149.verſ. ſeptimo amplia.C.vnde vi.Ioan. Bapt.Lup. in tract. vſur.cōmen.primo,vel ad l.curabit, §.6.nu.129.verſ. ratio aſſignat̃.C.de act.empt.Petr.Barb.inter cōſ.vlt. volun.conſ.42. vertitur in dubiū, poſt nu.6. verſ.cū enim probatio intereſſe;horū poſtremus Iac. Meno. in tract.de arbitr.iud.cauſ.caſu 116.nu.20.& caſ.119. nu.4.verſ.certum verò lucrum,lib.2.cent.2.

Hæc intereſſe probādi difficultas iuris interpretes permouit, vt ſenuirent vnanimes probationem hanc

per

2 per coniecturas † & præſumptiones fieri debere, ſic
ſanxiſſe viſus eſt Bar. in d.l.vni.in fi. verſ. vltimo de-
bes ſcire. in l.ſi traditio C.de actio. empt.& in l.ſem-
per, §. in hoc interdicto, ff. quod vi aut clam. ad hoc
idē alluſit Bal.in d.l.vni.nu.48. verſ. ſextò qualiter ꝓ
betur,& in l.1.nu. 16.verſ. qualiter probet̄ fructus,C.
de fruct.& lit.expen. quem ad hoc referēdo ſequitur
Alex.in conſ.189.in cā & lite inter Thadæam vxorē,
col.4.nu.12. poſt verſ. quo ad aliud an probatum ſit,
lib.6.idem quoq; Bal.in d.l.ſi traditio.nu.5. & in cōſ.
270. ad euidentiam præmittendum eſt, nu.7.cū ſeq.
verſ.nam precium rei, vol.1. cuius reſponſum in hāc
ſnīam citat Dec.in d.l.quatenus,num.5.ff. de reg.iur.
hoc etiam ipſemet probauit Dec.in conſ.454.iuridi-
cas eſſe, circa prin. & in conſ.183.iuridicam eſſe, nu.
4. verſ primo, circa licentiam valoris, ſic tradidit &
Iaſ.in l.3.§.vlt.nu.7.verſ.ſecundo not. ff.de eo, quod
cer.loco,eiuſdē fuit ſententię Marſ.in rub.C.de ꝓba.
nu.154.verſ.item etiam intereſſe,& in l.de minore.§.
plurimum,poſt nu.77.verſ. & ſubdit ēt.ff.de quæſtio.
iſtis accedit Rebuf.in d.l.vni. poſt nu.511. verſ.item
per coniecturas,nec alio reſpexiſſe crediderim Ioan.
Petr.Ferrar.in pract.Papien. in forma libell.in actio.
real.in gl.& in florenis nu.31.ad idē reſpondere Ioā.
de Amic.in conſ.148.col.7.verſ.& quamuis. ibi,non
obſtat,ac Burſa.in conſ.68.uendidit anno 1559. poſt
nu.22.vol.1.Cagn.etiam in d.l.quatenus,nu.20.cum
ſeq.verſ.cum in probando,atq; Io.Bapt. Lup.in eod.
tract.de vſur.ad d.l.curabit.C.de actio.empt.cōmen.
2.§.6.poſt nu.127. verſ.alij verò, & poſtremo Meno.
in d.tract. de arbitr.iud.cauſ.119.nu.2. & caſ.120. nu.
5.& 6.lib.ſecundo,cent.2.

3 Huius verò probationis onus † hoc idē intereſſe al
leganti incumbere ex Iuriſconſul. rēſo colligi pōt in
l.ſi patrem,§.qui fideicommiſſariā, circ.fi.ibi, Quod
fortius probabitur, ubi Ang. & Alex. nu.3. in 3.not.
ff.ad Treb.& in l.ſed nec legatarius, cū l.ſeq.ff.de cō-
di.furt. vnà cum multis alijs ad idem relatis à Tiraq.
in tract.de retract.lignag §.1.gl. 2.nu.53.uerſ. præte-
rea iſtud quoq; optimè cōfirmat Lup. in eo.tract.de
vſur.commen.ad d.l.curabit,C.de act.empt.cōmen.
2.§.6. nu.114. vbi in hoc propoſito noſtro docet, ad
obtinendum intereſſe damni, aut lucri non ſatis eſſe
dicere, ſe damnū paſſum fuiſſe, vel quod negotiādo
tñ fuiſſet lucratus, ſed id omne probari debere, cùm
tota vis iudicijq; victoria in recta probatione ſit poſi
ta,vt l.1.& ibi Bal.nu.1.& cęteri ſcribentes,C.de edē.
& in l.1.vbi gl.1.ff.ſi quadrup.pauper.feciſ.dica.vt ēt
tradidere Doct.in l.ſi prius,ſuper gl.egiſſet,ff.de ope.
nou.nunc.nā,vt dicebat Bal.nuperrimè relatus; ille,
qui agere intendit, debet eſſe prouiſus de modo pro-
4 bandi,neq; ei ſatis eſt,ꝙ alleget,† niſi ēt probet.iuxta
ſnīam gl.in c.non eſt,in verb.q̄ allegat. de conſuetu.
lib.6.quam auream appellat Fely.in c. ſi clericus lai-
5 cum, col.2.ſub nu.4. de for.comp.nā paria ſunt † ali-
quid allegare & non probare, & nihil allegare, vt ex
ſententia Alex.dicebat Affl.in deciſ.22.in cauſa ver-
tente inter Alexandrum Venetum,nu.3.verſ.ideo ſo
let,idem voluere Cagno.in d.l.vnic.in vlt.lect.num.
22. & ibidem Rebuff. nu.477. C.de ſent. quæ pro eo,
quod inter. profer.

Iſtud poſtremum velim amplies, vt ēt locum ſibi
6 vendicet in ijs, † qui ad cauſam citantur, quatenus
ſuum putant intereſſe:nam & huiuſmodi intereſſe al
legantes, nō debent admitti, niſi primò de ſuo inter-
eſſe docuerint,ita deciſum reliquere Domini Rot.in
dec.11.aliàs 53.not.ꝙ ubi ſunt,de iudi.in antiq. Biſi-
gnet.ēt in dec.1.verum qñ cōmittitur,de reſcrip. hos
ſequutus eſt Fel.in c.ueniens,il 2.ſub nu.4.& 5.de te-
ſtib.& in c.cū ſuper,in 2.not. de offi.deleg.& in c.au-
ditis,col.14.ſub nu.27.verſ.dixit ēt Rota.de præſcrip.
ad hoc etiam alluſit Inno.in d.c.veniens,ad idem re-
ſpexit Bellam.in deciſ.258.tertio non venienti.

7 Vera quidem eſt hęc ampliatio,† vt ſcilicet tertius
veniens ad cauſam pro ſuo intereſſe, antequā admit-
tat̄,debeat de ſuo intereſſe docere: verùm ſi admitta-
tur is,nec docuerit de intereſſe,valet proceſſus:ita di-
remit Bella.in deciſ.544. ſi pendente inquiſitione.

8 Hanc quoq; ampliationem intelliges, † vt ſatis ſit
huic comparenti intereſſe ſummariè, & apparenter
probare,ſic docet Inno.in d.c.ueniens,in prin.cui ad
hæret Fel.in d.c.cum ſuper,in 2.not.de off.delega.ſic
ēt tradidere Dom. Rot. in ſuperiorib. citatis deciſio-
nib. ad hoc corroborandum adduco doctr. Bar. in l.
1.§.ꝙ ſi ſit,ſub nu.1.ff. de prætor.ſtipula.& in l.ſi quis
à liberis,§.ſi quis ex his,nu.3.ff.de lib.agnoſc. ubi ait,
ꝙ quoties iudicium ſummarium parat præiudicium
reparabile in alio iudicio,ibi non requirat̄ plena pro
batio;quem ſequitur idem Fel.in d.c. cum ſuper,col.
6.nu.16.verſ.ad hoc,ut tertius,de re iudic.

Cuius rei illa pōt afferri ratio, nam cùm huiuſmo-
9 di probatio † ſit præambula probatoria,& non deciſi
ua,propterea ſufficit quod quis doceat de iure ſuo ap
parenter, licet excipiatur, uel replicetur per aduerſa-
rium de nullitate. Vnde ſatis eſt probare ſe electū, li-
cet ſtatim dicat̄,ꝙ electio non ſit canonica. ſic ſenſit
Innoc.in d.c.veniens,il 2. in prin. idem voluit Bella.
in dec.38.eccleſia, & minor. dum aſſeruit minorem,
& eccleſiam petentes reſtitutionem, ſummariè de læ
ſione docere ſatis eſſe quia ius poſtea plenius veniat
in principali negocio diſcutiendū, huc itidē ſpectat,
ꝙ ab eodē deciſum eſt in deciſ. 50. ſi petēs ſe reſtitui.
quo in loco ait, ꝙ vbi aliqua probatio requiritur per
viā pręambuli, ſufficiat ſummaria probatio, q̄ poſtea
in principali negotio plenè decidat̄, hoc etiā confir-
mauere Dom. Rot.in deciſ.87.aliàs 7.non ſufficit pe-
tenti.de reſtit.in integ.in nou.ubi uoluere,quod ante
quam concedat̄ in integrum reſtitutio ad appellan-
dū, ſummariè prius debeat docere de ſuo intereſſe,
quia alioqui daretur materia calumniandi. idē deter
minauere ijdemmet Dom. in dec.4. aliàs 1. poſſeſſor
beneficij.de reſtitu.ſpolia.in nou. vbi in ijs caſibus,in
quibus quis debet docere de titulo, non requirit̄ ita
arcta probatio,ſicut qñ principaliter ageret̄, ſed ſuffi
cit ſummaria probatio. eodem tendunt quamplures
aliæ Dominorum deciſiones,vt deciſ.234.aliàs 35.ſi
rector.in fi.de appell.in nou.& dec.327. aliàs 6.ſi cō-
tra petentē.de except.in no.& deciſ.865.aliàs 7. mor
tuo Titio.nu.3.de teſta.in antiq. atq; Bellam. in dec.
99.in reſtitutorio.in dec.389.ſi in impetratione.in de
ciſ.455.monaſterium.& in dec.593. licet poſſeſſio.in
eandē deſcendere ſnīam Phil. Franc.in c. ſi iudex.§.
1.in 3.not.de ſent.exc.in 6.Gemin.in cōſ.57.in cā Ar
chidiaconi.col.3.poſt nu.3. dicens ꝙ vbi agitur ad ꝓ
bationem tituli, non ad finem decidendi principale
dubiū, ſed ad alium finem incidēter aperientē viam
ad aliud iudiciū ſufficiat probatio ſemiplena,& pro-
ducere probationem prima fronte concludentē, ſe-
cundum Io.And.poſt Hoſt.in d.c.veniens.idē Gemi.
in conſ.16. Geminianus de Mutina. in fi. aſſeuerans,
ꝙ in probatione alicuius præambuli ſufficiat ſemi-
plena ꝓbatio.iſtud ēt tenet Dec. in l.vlt.col.15.n.45.
in fi.ver.non tñ requirit̄. C.de edict.diui Adriā. toll.
idē voluere Marſ.in l.ſi quis ne quæſt. nu.146.verſ.&
ideo dicunt Do.de Rota.ff.de qō. & Ang. Are.in l.à
ſnīa.col. 3.ff.de app.quo in loco declarando iſtā ma-
10 teriā,ſcribit,triplex eſſe intereſſe, † pp quod quis pōt
admitti,primum quando ex proceſſu, qui fieret cum
alio, fieret plenum præiudicium, iuxta l.pen. ff de re
iud. Secundum eſt intereſſe, quando tertio cōparenti
præiudicaret̄ reſpectu poſſeſſionis, vt qa vacan. poſ-
ſeſſio occuparet̄, vel fieret præiudiciū in poſſeſſio.c.
cui incumbit,l.a diuo Pio.§.ſi ſuper reb.vbi Bar.& cę
teri ſcribentes,ff.de re iudi.qui dicunt idē de præiudi-
cio reſpectu proprietatis. Tertium intereſſe eſt quale,
quale pręiudicium ꝙ reſultat ex præſumptione iuris

Digitized by Google

vel.ſi duo.ff.de iureiur. iſtis caſibus inquit ibi Ang. tertius,quãdo vult admitti,ſufficit, quod ſummatim doceat:ad quod citat Ant.in cap. inſuper.de re iudi. iſtud ſequitur Alex in d.l.à diuo Pio. d. §. ſi ſuper rebus.col.1.ff.de re iudic.

Hoc verò,quod poſtremo loco à nobis eſt traditũ
11 primo declarandũ eſt,vt locum habeat,† dummodo iſte talis volens ſummariè probare de intereſſe ſuo, id doceat incontinenti,iuxta ſnĩam Innoc. in d.c.veniens,il 2.nu.1. ſuper verb. incontinenti. de teſtib. & ibi Abb.in 4.no.idq́ videnẽ ſenſiſſe Do. Rot.in dec. 2.aliàs 2.nota,ꝙ opponens ſe.de ſent. & re iud.in antiq.dum eundẽ Innoc.in d.verb.incontinenti.citant. ꝙ apertè probat Dec.in d.l.vlt.col.15.ſub n.45. verſ. in ſecunda concluſione. C.de edict.diui Adr. tollen. idq; obſeruauit Mil.in reper.in verb.exequutio ſnĩæ qñ petitur,vbi poſt Ant.de Butr.declarat; qñ dicatur
12 quis probare † de intereſſe ſuo incontinenti, rñdetq; hoc iudicis arbitrio relinqui, dummodo iſta dilatio, & tempus ad probandum ſuum intereſſe nõ excedat tempus, intra quod facienda eſt exequutio ſnĩæ, quã Anto.opinionem amplectuntur Card. & Imol. in c. cum in iure.de offic.deleg.idem tradidere Abb.Imo. atque Feli.in d.c.veniẽs,col.5.in 6.q.nu.15. de teſtib.
* qui de * communi ſcribentium ſententia teſtatur. Hinc propterea colligunt hi iuris interpretes,Titium volentem aliquid probare vltra montes ad impediẽdam exequutionem ſententiæ non eſſe audien dum, per c.literas,de reſtit.ſpoliat.

13 Secundo loco illud idẽ velim intelligas, † vt procedat ratione intereſſe, ꝙ prætendit iſte veniens ad cauſam,ſecus verò eſt gratia legitimationis perſonarum,in quo iudicio requiritur plena probatio,nec ſatis eſt ſemiplenè probare,vt docuit nos Bar. in l.2.in
* fi.C.de edict.diui Adria.tollen.cuius ſnĩam vti * cõmunem tuetur Dec.in d.l.vlt.nu.47.verſ. item ſupra dicta non procedunt, C.eo.tit. idẽ placuit Iaſ.in rub. C.qui admitti.nu.4.verſ.bene fateor. per contex.in l. 1.§.ſi ea.ff.de vent.in poſſeſſ.mitten.& in §.præterea, nu. 4.Inſtit.de act.confirmat hoc itidem Bal.in l.nequicquam,§.de plano,col.2.nu.5. ff.de offi. proconſ. & lega.ad idem reſpondit Alex.in conſ.59.viſo proceſſu cauſæ tam principalis, nu.2.lib.2. & in conſ.77. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter dominam Albaxinam,col.3.nu.14.verſ. omitto plura.& in cõſ.147. viſis dubitationib. in cauſa Gaſparis Zuchetæ, nu.2. lib 6.atque Crau.in conſ.104.in princ.hanc eandem ſententiam corroboro ex contex. l.ſi res.C.de ord.cogni.& ex authoritate gl.in d.l.2.in verb.ſeruus.in vlt. par.C.eo.de edict. diui Adr.tollen.

24 Confirmo præterea hac ratione, † nam ante omnia inquirendum eſt de perſona,vt l.3.ff.de teſtam.& l.licet C.de procur.quod ſi forte fortuna perſona nõ eſſet legitima, repelleretur à iudicio, vnde cùm per iſtam diſcuſſionem perſonæ fiat præiudicium cauſæ principali quia ſi perſona non eſſet legitima, non procederetur amplius in cauſa principali: merito debet fieri plena probatio, ſicque probatur in d.l.ſi res. C.de ordi.cognit.

15 Quanquam à contraria † ſtetit opinione Feli in d. c.veniens.il 2.col.5.poſt nu.14.in fi.5. cõcl. de teſtib. vbi eſt arbitratus comparenti pro ſuo intereſſe ſufficere ſummariè probare etiam reſpectu legitimationis perſonarum, idem cenſuit ſibi ipſe repugnãs Iaſ. in d.l.2.ſub nu.5.cum ſeq.C.eo.de edict.diui Adrian. tollen. ea adductus ratione, quia eo modo,quo procedit in cã principali, illo procedit in cauſis ſummaris depẽdentib.ab ea; ergo ſi cã principalis erat ſummaria & executiua, & incidenter emergat dubitatio de legitimatione pſonę,debet ſufficere ſummaria cognitio per doctr. Bar.in extrauag. ad reprim.in verb. ſummariè col.2.quam etiã plurib. alijs corroborat.

Verumenimuero & ſi hęc opinio à plerisq; ſcribẽ-
16 tibus improbetur, † tñ vt aliqua ratione vtranq; tueamur,dicere poſſumus, ꝙ aut ſummaria cauſa eſt grauis præiudicii,aut leuis. ſecundũ Bart.in l.1.§. ꝙ ſi ſit aliqua.ff.de præto.ſtipula.& per Doct.in l.ille,à quo §.1.ff.ad Trebellia.ſi grauis,tunc certè in huiuſmodi ſummaria cã requiritur plena ꝑbatio & legitimatio perſonæ, ſi verò leuis, tum profectò ſemiplena ſatis eſt probatio. Et hoc modo intelligẽdo nõ obſtabũt, quæ adducta fuere à Iaſ.contra Bart.ſnĩam, & quiddum dicebatur, qñ cauſa principalis eſt ſummaria,
17 † ergo oẽs articuli, ſeu adminicula ab ea dependentia debẽt eſſe ſummaria: nam cùm adminicula ſunt diuerſa & ſeparata à cauſa principali, vt eſt perſonæ legitimatio, vt ſenſiſſe videnẽ gl. Archi.& Domi.in c.vlt.in prin.de iudic. in 6.vbi declarãdo quæ ſint de dependentib.cauſæ, nullã de legitimatione perſonæ mentionem faciunt;non eſt iudicandũ de adminiculis,ſicut de cauſa principali: ſecus qñ adminicula eſſent partes cauſæ principalis; vt declarat idẽmet Iaſ. in l.vlt.§.vlt.nu.3.ff de cõdi.indeb.ſicq; tradit aduerſus Iaſonem Petr Gerar.de Petranſanct.in ſing.23.incip. notant Bart.& alij per tot. vbi latius Iaſonis opinionem refellit,hancque confirmat & explicat.

CONCLVSIO DCCCCXXXI.

ARGVMENTVM.

Generalis intereſſe diuiſio in commune ſcilicet,ſingulare & conuentum: atq; quomodo intereſſe commune probetur.

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe triplex commune, ſingulare, & conuentum.*
2 *Intereſſe commune quid ſit.*
3 *Intereſſe ſingulare quid ſit.*
4 *Intereſſe conuentum quid ſit.*
5 *Intereſſe conuentum quare fuerit inuentum.*
6 *Intereſſe commune teſtibus probatur.*
7 *Intereſſe commune vt teſtes probent,quid deponere debeãt.*
8 *Intereſſe communi probando ſatis eſt, ſi teſtes cõem æſtimationem, non commune intereſſe probent, quando actor non peteret aliquid vltra valorem rei: alioqui ſecus eſt.*
9 *In intereſſe communi probando vt teſtes communem æſtimationem probent, debent etiam non interrogati rationem dicti ſui reddere.*
10 *In intereſſe communi probando vt teſtes communem æſtimationem probent,debent reddere rationem dicti ſui et non interrogati in æſtimatione rerum immobilium, ſecus mobilium, & cur.*
11 *In intereſſe communi probando,vt communem æſtimationem teſtes probent,quam rationem reddere debeant.*
12 *Intereſſe communem æſtimationem teſtes probant, ſi rationem reddant,quod res ita communiter vẽditur & emitur,modo ſint periti.*
13 *Intereſſe communem æſtimationem teſtes non probant, ſi eam rationem quiſque reddiderit, quia ego tantum dediſſem & darem. Et cur,vt nu.14.*
15 *Intereſſe commune in odium delinquentis iuramento probatur.*
16 *Intereſſe commune probatur per æſtimatores electos. Quid ſi agatur de re mobili: ibidem.*
17 *Praxis in facienda æſtimatione a iudice, cùm rei æſtimatio non eſt in iudicio probata.*
18 *Intereſſe æſtimatio communis vt per æſtimatores electos probetur, illi debent eſſe periti in ea arte.*
19 *Intereſſe æſtimatio communis per quot æſtimatores probanda ſit.*
20 *Intereſſe probatur per æſtimatores electos poſt didicita teſtificata.*

21 *Intereſſe*

21 *Intereſſe cum per aſtimatores electos eſt probandum partes ſunt citandæ in relatione facienda, modo electi ſint à iudice, ſicus ſi à partibus.*
22 *Intereſſe ex delicto proueniens instrumentis pōt probari.*
23 *Intereſſe instrumento probatur; cum æſtimatio fuit recēs facta per æſtimatores publicos, & in instrumentum redacta.*

Diſcutienda nūc ſeſe nobis offert probationis intereſſe materia, cuius explicationis gratia, vt ea, qua poſſumus faciliori methodo ꝑgrediamur cōmunē * in hac re ſcribentium ſnīam amplectentes, tripartito intereſſe di-
1 uidendum eſt, † id commune, ſingulare, atq; conuen-
2 tum. Id igitur quod intereſt † cum ad promiſcua dāna, lucraq; amiſſa reuocatur, primam figuram cōſtituit. cōmune autem hoc in loco interpretamur, non quod omnibus accidit, ſed quod ſimiliter omnes, atque vnus perpeſſi fuiſſent, ſi in eā facti neceſſitatē in-
3 cidiſſent. Altera ſpecies eſt, † cum non de cōi ſententia, ſed ſpecialiter id, quod intereſt penditur qua in re affectus, & certa rei, & perſonæ ratio verſantur, vel hæc coniunctim. His duab. intereſſe formis tertia ac-
4 cedit, quam conuentam † appellant. ea nēpè, cum certa ſumma cauſa eius, quod intereſt promittitur, vt ſi ſtatim vt pretiū acceperis rem emptā non tradas, centum præſtes, quare autem hæc ſpecies inuenta fuerit,
5 hæc cauſa fuit, quòd † res perdifficilis eſt ad probandum quanti interſit, vt in ſuperiori concluſ. latè probauimus, quod homines pertimeſcentes. quæ fieri ſine difficultate poſſint, complectuntur, & ea ratione certā ſummam ſtipulantur: nam tunc alia probatio, q̄ conuentio non exigitur, quia eū contrahentes huic rei conſenſerint, eorum conſenſum lex ſequit. l. vlt. ff. de præto. ſtip. l. procurator. ff. ad exhib. & l. 2. ff. rem rat. hab. ita Dec. in l. vni. nu. 74. C. de ſent. quæ pro eo. quod inter. profer. nec minimè in odium illius, q moram fecit. ſic explicant tres has intereſſe ſpecies iuris magiſtri in d. l. vni. precipuè vero Gab. Catia. in tract. de eo. quod inter. c. 4. de trib. his intereſſe formis in pſentia paucis eſt videndum, qua ratione earum vnāquamq; is, cui id oneris incumbet, probare poſſit.

Aggredior itaq; primam intereſſe ſpeciem, quę cō-
6 munis eſt. † Hāc per teſtes poſſe probari traditum eſt. vt pate: ex l. 2. C. de reſcin. vēd. & ex l. ſi ſeruum. ff. ad leg. Aquil. quod probauit glo. in §. non ſolùm. ſuper verb. probare. Inſt. de verb. oblig. & ibi Ang. in 4. glo. itidem in d. l. vni. ſuper verb. ſubtilitatem. vbi Bart. n.
* 30. ac cæteri * omnes glo. etiam in c. dilecti. ſup verb. cum iuſtis. in med. de foro compet. hoc idem ſenſere Caſt. in l. 2. num. 3. ff. de in lit. iuran. Io. Pet. Ferrar. in pract. Pap in for. libel. in act. real. ſuper verb. & in florenis. nu. 21. in fi. D. Rot. in deciſ. 3. alias 359. dubitabatur. ſub nu. 1. de iniur. & damn. dat. in nou. Ambro. de Vignat. in tract. vſur. nu. 257. poſt verſ. nunc quaero qualiter probetur intereſſe Pet. de Vnzol. in pract. art. notar. §. quando pœna in pactis appoſita committatur poſt nu. 3. verſ. ſed hic quæro.

Iſtud primum oīum velim intelligas, quod ad hoc
7 vt teſtes intereſſe cōe probent, † debeant de communi æſtimatione, & pretio deponere, ex l. 2. C. de reſc. vend. & ibi notant ſcribētes, ita docet Bart in d. l. vni. nu. 30. ad idem reſpondit Alex. in conſ. 64. viſa cōſultatione. col. 2. lib. 2. & ante eum Bal. in conſ. 103. quæritur qualiter. vol. 1. Debent itidem deponere, quòd tanti fuiſſet vēdita, & empta communiter, vt placuit Flo. in d. l. ſi ſeruum. ff. ad leg. Aquil. vel quod res tali loco, & tempore ſolet tanti cōmuniter vēdi, & cōmuniter reputatur, quod valeat tantum, & q tanti vēdita fuiſſet tali loco, & tempore ita ſenſit Ant. de Burg. in c. 1. col. 3. nu. 7. de empt. & vend. vt etiam conſultū eſt ab Anto. de Butr. in conſ. 52. tota ergo. Et quamuis Bart. vbi ſupra, primo velit, quod fiant duo articuli, ac probentur, primus de communi æſtimatione, ac valore rei, ſecundus de communi intereſſe; tamen paulo poſt concludit, quod ſufficeret probatio primi, quæ includit probationē ſecundi articuli, quia ſi res tanti communiter valet, ergo cuiuſque tanti intereſt eam habere, quod poſtremum declarat Cagn. in d. l. vni. num. 121.

Hoc idem vltimo loco traditum velim intelligas,
8 vt procedat, † quando actor non peteret aliquid vltra valorem rei, alioqui ſecus eſt, vt in d. l. vni. tradunt ſcrib. vt ſi vinū debeas tradere, nō tradidiſti, aliud lōgè cariori pretio emi, poſſum petere vinum, & à tempore moræ quanti plurimi valuit. l. vinum. ff. ſi cert. pet. quia debebas tradere, & tempore præſtituto. l. eū venditorem. C. de act. emp. Item ſi vis petere intereſſe domus deſtructæ, vt in caſu. l. Iulian. in prin. ff. eod. de act. emp. tunc, vt probatio concludat, non ſatis eſt ꝓbare cōem rei æſtimationem, ſed neceſſe eſt, vt etiam probes valorem eorum, quæ ſuperſunt, quorum pretium deduci oportet, ſicuti ſolum, cemēta, & ſimilia, & tunc apparebit quanti intereſt, ita docet Bar. in l. faciēda ff. arbor. fur. cæſ. & in l. cum emptor. §. vlt. ff. de dam. infect. vbi ait ſe vidiſſe errare magnum aduocatum, qui ſolū probauit valorem domus, & deſtructione factā, in quo dēt probari ſecundum eum quantum conſtitit, ſed quantum valet. l. ex danmi, in prin. ff. eo. de dam. infect. & l. 2. §. ſi nauis. ver. ſed in his reb. ff. ad leg. Rhod. de iact. idē placuit Ang. in §. ſi quis agens, col. 5. inſt. de act. & Cur. in d. l. vni. col. pen. & in hoc eſſe frequentius itum tradunt Rebuff. vbi ſupra num. 499. & Cagnol. n. 22.

Quod ergo dicebamus teſtē intereſſe ꝓbare, ſi deponat de communi æſtimatione, ſic intelligas, vt ve-
9 rū ſit, † quando rōnem dicti ſui attulit etiā nō interrogatus, alioqui non probaret cōem æſtimationem, per gl. in l. ſolā. C. de teſtib. idem tradit Bart. in tract. de teſtib. verſ. teſtis dicit aliquem eſſe dominū, in prin. n. 7. vbi inquit, quod ſi teſtis dicat fundum valere decem non probat, niſi rationem adducat, quāuis non ſit interrogatus, cum multis in eandem ſententiā deductis a Dec. in l. qua cenus. n. 6. ff. de reg. iur. & à Cag. in d. l. 2. nu. 236. C. de reſcind. vend. vbi cæteri Doct.
10 Hoc aut procedere declarabis, † quando teſtis deponit de valore & æſtimatione fundi, & aliarū rerū immobilium, quarū valor nō ita facilè percipitur, ſecus in æſtimatione vini, & tritici, & ſimiliū, in quibus non requiritur rationis aſſignatio, eū id, ſuper quo deponit, cadat ſub ſēſum cuiuſlibet hominis rudis: propterea non opus eſt quod vllam reddat rationē, ſi nō ſit interrogatus, vt pulchrè declarat Bal. in d. l. ſolam. col. 2. verſ. quæro nuquid de æſtimatione. C. de teſt. & Alex. in l. pretia rerū. col. 4. n. 12. in fi. ff. ad leg. Fal. q latius cōfirmant Dec. & Cag. locis ſuperius adductis.

Cæterum, roget quis quæ ratio iſthęc erit, quam de-
11 bebunt adducere teſtes in probanda cōi eſtimatione quanti cuiuſq; interſit. Et quidē Bar. in d. l. vnica col. vlt. nu. 31. aſſerit teſtem debere dicere, quod communiter tanti æſtimantur, & venduntur res in foro publico, & in hac ciuitate; & tali tempore, vt ibi p eum, & per
* ſcribentes * omnes in dicta lege pretia rerum.
12 Id intelligas locum ſibi uendicare, † quando teſtes eſsēt periti, nam tunc ſufficeret ratio, quod ita cōmuniter uenditur, & emitur, iux. ſentent. Bart. in l. nemo in fi. ff. de duob. reis. Aret. in c. cum cauſam. col. 5. de teſtib. Anto. de Burgos, in c. 1. de empt. & uend. arg. l. ſi mater. C. ne de ſtat. defunct. quos ad id allegat Rebuff. ubi ſup. nu. 502. uerſ. item procedere poteſt.
13 Secundò uelim intelligas, † ut non ualeat dictū teſtiū, qui uolunt de communi æſtimatione deponere, ſi quiſq; eorum dixerit, quia ego tantùm dediſsē, & darē: non enim probant nec concludunt, et ſi eſsent uiginti, cū ſint ſingulares, & nō habeāt in depoſitione conteſtes. l. iuriſiurandi. C. de iureiur. deponant q; ue de

de ſingulari, non de communi precio, vt requiritur: ita docet Bar. in d. l. 2. col. 1. nu. 17. & 18. poſt gl. ibi. C. de reſcin. vendi. vbi Imo. & cæteri, & hanc * communem eſſe opinionem ex pluribus authoribus, quos citat, refert Cagn. in d. l. 2. num. 240. reiecta opinione Bal. & Sali. contrarium ſentientium.

14 Huius pronunciati ratio eſt, † nam dictum teſtis debet concludere neceſſariò, l. ad probationem, & l. neque natales, C. de probat. & c. in præſentia, eo. tit. ſed hic non concludit, cùm hæc depoſitio, & ad ſingulare, & ad commune poſſit referri, ergo non valebit per ſupradicta, & per contex. in c. cũ Ioannes, verſ. cũ igitur, in fi. de fid. inſtru. vbi etiam Fel. ponderat & ſequitur Rebuff. in d. l. vnic. nu. 500. Cætera de teſtium depoſitione in hoc intereſſe probando fienda non proſequimur, cùm omnia hæc explicauerimus ſupra in materia Aeſtimationis probandæ.

15 Probabitur item hoc intereſſe cõe † per iur͠m in odiũ delinquentis, probata prius per teſtes violentia, l. ſi quãdo, C. vnde vi. l. ſemper, §. in hoc interdicto. ff. quod vi, aut clam. & c. ſup eo. de his quæ vi metusùe cau. fi. quam quidem intereſſe probandi rationem latè infrà diſcutiendum mihi reſeruo.

16 Tertius erit intereſſe † probandi modus per æſtimatores electos, quanq̃ ſi agat̃ de re mobili, poſſit iudex præcipere, ꝙ ea res ad ſe deferatur, vt videat̃ damnũ eius rei, vtporè veſtis, aut alterius rei mobilis, ſi verò ſit immobilis, põt iudex cum duobus peritis accedere ad illã rem præſentem expenſis partiũ, arg. l. ſi irruptione, §. vlt. ff. fin. regun. illamq; proprijs inſpiciet oculis eumq; periti de damno docebunt, & poſtea ſecundũ illorum dictũ æſtimabit intereſſe, l. vlt. §. vlt. C. de iu. domi. impetran. l. & tm̃, §. his conſequenter, verſ. æſtimatio aũt habebitur ibi, ꝙ officio iudicis expedietur, ff. de ſer. corrupt. & l. ſi traditio. C. de actio. empt. ſic tradunt Accur. & cæteri iuris interpretes in l. rem maioris, circa fi. C. de reſcin. vendit. cui ſententiæ optimè fauet, ꝙ dicebat Bar. in l. ſi quod ex Pamphila. in fin. ff. de leg. 2 ꝙ vbi rei æſtimatio non eſt in iudicio probata, tunc iudex ex officio debeat illam facere inſpectis qualitatibus rei, & alijs inſpiciẽdis, idem Bar. in l. & ſi equo. ff. de leg. 1. & d. l. ſemper, §. in hoc interdicto. & Alex. in d. l. precia rerum, col. 2.
17 ff. ad leg. falc. Quocirca † quo ad bona praxis erit, vt pars intereſſe p illa imploret iudicis officiũ, vt ſe informet ſuper damnis & intereſſe, & poſtea ſecũdum illam informationem & inquiſitionẽ ſuã faciat æſtimationẽ. ſic docent Bar. & ceteri iuris magiſtri in d. l. 2. circa fi. C. de reſcin. vendi. idem Bar. in d. l. ſi quod ex Pamphila, ff. de legat. 2. & in d. l. ſemper, §. in hoc interdicto. cui aſſentit̃ Bal. in d. l. ſi traditio, & Vincẽ. * Hercu. in d. l. precia rerũ, col. 9. hancq́. eſſe * cõem & bonam praxim atteſtatur Rebuf. in d. l. vnic. nu. 489. vbi docet praxim ad hoc, vſq; ad nu. 491.

18 Illud intereſſe probãdi genus primò intelliges, † vt huiuſmodi electi debeant eſſe periti in illa arte, ad q̃ electi ſunt; alioqui cœcus iudicare non poſſet de coloribus: ſic loquuntur iura nuper adducta, propterea non poſſet ruſtico committi, vt æſtimaret damnum illatum in libro: ſic obſeruant ſcribent. in d. l. precia rerum, ita vult gl. in l. mortis cauſa capimus, ff. de donat. cauſ. mort. & id colligitur ex contex. in l. 2. & l. vlt. C. de præd. & alijs reb. nauicul. lib. 11.

19 Secundò intelliges, † vt minimum eligãtur duo, ſi in loco reperiantur, alioqui ſufficiet vnus excellẽs, vt innuit cõtex. in l. hac edictali, §. his illud, C. de ſecun. nupt. in §. ꝙ autem. in authen. de non alienan. reb. eccleſ. collat. 2. vbi Ang. in l. 2. §. vlt. ff. quis ord. in bon. poſſ. ier. in l. ſi ania. C. de inge. & manumiſſ. ita placuit Bar. in l. cõtinuus, §. item qui inſulam, in fi. ff. de verb. obli. & Bal. in l. iuris ignorantia, C. qui admitt. vbi Rain. quatuor conſtituit caſus, idẽ voluere Aret. & alij in c. propoſuiſti, col. 3. de probat.

20 Tertiò declarabis, † vt hmõi intereſſe probetur p̃ æſtimatores electos, ẽt poſt didicita teſtificata; teſte Floria. in d. l. ſi ſeruum, ff. ad l. Aquil. ita confirmauere ſcribent. l. 2. C. de reſcin. vendit. dẽ qua re Cœpol. etiam in caute. 166. regulariter, cum his ſenſit Rebuf. in d. l. vnic. nu. 492. verſ. tertio probatur.

21 Quartò velim intelligas, † vt partes ſint citandę in relatione faciẽda per æſtimatores, & hoc qñ ſunt electi à iudice, ſecus à ſi partib. vt l. 2. C. de vſu. & fruct. leg. & ibi Bal. Bar. in l. Theopompus, ff. de dot. prælе. & in l. creditores, in fi. C. de pign. idem Bal. in d. §. his illud, l. hac edictali. C. de ſecun. nupt. & Cagn. in d. l. 2. nu. 260. verſ. circa quam materiam, & Rebuf. vbi ſuprà, nu. 492. verſ. tertio declara. Multa alia de his æſtimatoribus electis in præſentia non refero, quæ partim à nobis ſuprà diſcuſſa ſunt in concluſio. Aeſtimatio poteſt probari per peritos, partim enucleatè examinantur à ſcribentibus, præſertim à Cagno. in d. l. 2. nu. 258. verſ. venio nunc ad liquidationem, vſque ad nu. 268. C. de reſcin. vend. & à Doct. in d. l. vni. in glo. ſuper verb. ſubtilitatem. præcipuè à Rebuf. nu. 488. verſ. ſecundo eſt videndum, vſque ad num. 491. & à num. 492. vſque ad nu. 496.

Poſtremò quoad tres has communis intereſſe probandi rationes intelliges, vt hoc intereſſe ſic poſſit probari, vt diximus, ſiue debeatur ex contractu, ſiue ex delicto, vt ait gl. in d. l. vnic. in d. ver. ſubtilitatem. licet delicta teſtibus probari debeant, non inſtrumẽtis, c. tua, de coha. cler. tamen intereſſe ex delicto pro
22 ueniens, † poterit inſtrumentis probari: vt ſi promiſſi tibi dare ſeruum ſub pœna centum, & illum Titius interficiat, quamobrẽ non poſſum dare, ſed me oportet ſoluere intereſſe, ſeu pœnam: potero eã petere ab eo, qui interfecit, & probatio intereſſe fieri poterit p instrumentum promiſſionis, ex l. inficiando, §. 1. ff. de furt. quod eſſe notandum aſſerit Rebuf. vbi ſup. num.
23 496. idem fiet in alio intereſſe, † ſi æſtimatio fuiſſet recens facta per ęſtimatores publicos, & in inſtrumẽtum redacta: nam non præſumeretur, iuxta ſententiã Sal. in d. l. 2. col. 7. C. de reſcin. ven. cui aſſentitur Ale. in l. in lege falcidia, §. corpora, ff. ad leg. fal. ſequitur Rebuf. vbi ſup. nu. 496. in fi.

CONCLVSIO DCCCCXXXII.

ARGVMENTVM.

Intereſſe ſingulare quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe ſingulare per iuramentum quando ſit probandũ, pulchra diſtinctione declaratur.*

2 *Intereſſe ſingulare per teſtes probandum eſt, cùm agitur contra contumacem & moroſum.*

3 *In intereſſe ſingulari probando, quomodo teſtes deponere debeant.*

4 *In intereſſe ſingulari probando, teſtis non probabit, ſi illã rationem reddiderit, tanti mea intereſſet, & cur.*

Contrarium, nu. 5.

6 *In intereſſe ſingulari probãdo, poterit teſtis deponere, quod tanti cuiuslibet intereſſet, &c.*

7 *In intereſſe ſingulari probando non ſufficiet ratio teſtis dicentis, tanti cuiuslibet intereſſet.*

8 *In intereſſe ſingulari probando, teſtis poteſt deponere, quod homines eiuſdem conditionis habebant ſic rem charam in decem, & quod ipſi viderunt eos.*

9 *In intereſſe ſingulari probando teſtis non probabit, ſi etiã non interrogatus ſcientiæ cauſam nõ reddiderit, & cur.*

10 *In intereſſe ſingulari probando, quæ ſcientiæ ratio in teſtibus ſit ſufficiens.*

11 *Intereſſe*

11 *Intereſſe ſingulare coniecturis & præſumptionibus probari.*
12 *Intereſſe ſingulare per familiares & domeſticos deficientibus probationibus poſſe probari.*
13 *Intereſſe ſingulare coniecturis probatur, quando ſufficienter illæ ſunt probatæ.*

Diximus de intereſſe cõi, videamus nũc
qua ratione ſit probandum ſin
gulare. Quocirca paucis agendo, in hoc ſic diſtinguẽ
1 dum † arbitror. Nam aut quæritur de actionibus, in q
bus iuratur in litem, & ſunt arbitrariæ, & bonæfidei,
qñ agitur contra doloſum, & tunc probatur per iura-
mentum, l. in actionib. ff. de in lit. iur. ita ſenſere Bart.
* & cæteri * communiter in l. vnic. C. de ſen. quæ pro
eo, quod inter. proferun. idem Bar. in l. 1. §. condem-
natio. ff. de tab. exhib. cui aſſentitur Roffr. in rubr. de
interd. de tab. exhib. nu. 10. par. 2. & in rubr. de act. ex
emp. nu. 8. verſ. ſed qualiter probabitur, par. 4. idẽ vo-
luit Io. Pet. Ferrar. in pract. Pap. in form. lib. in act. re-
al. in ver. & in florenis, nu. 22. ver. dixi vlterius. ſic rñ-
ſum eſt ab Ang. in conſ. 308. portio, in fi. de qua re ẽt
apud Corn. in conſ. 256. primus cõſultationis, vol. 4.
Aut loquimur in alijs actionib. quæ nõ ſunt bonæ fi-
dei, nec ſtricti iuris arbitrariæ: & tunc aut petiĩ inter-
eſſe ob cõtemptũ maieſtatẽ prætoris, de qua in l. pen.
ff. de in lit. iuran. & in l. ſi familia, ff. de iur. om. iud. &
tũc põt probari per iuſm in litem, vt l. qui reſtituere,
ff. de rei ven. & l. pen. ff. ne quis eũ, q in ius voc. eſt vi
exim. vbi Iaſ. id obſeruauit. Aut ob aliã cauſam petiĩ
tale intereſſe ſingulare, & tunc cõtra dolo delinquẽ
tẽ adhuc probaĩ per iuſm, ex l. ſi qñ. C. vnde vi. & l.
ſemper, §. in hoc interdict. ff. ꝙ vi aut clam. atq; in c.
ſuper eo, ꝙ met. cau. vt voluere glo. in c. in primis. in
ver. expẽdiſſe, 2. q. 1. & in vlt. gl. 3. q. 3. Bar. in l. quidã,
ff. de fur. Bal. in cõſ. 80. principis cura, nu. 2. vol. 3. Ob-
ligatus itidẽ ad factũ, ſi dolo ceſſet facere, aut faciat
ꝙ non debet, ad id, ꝙ intereſt tenetur. ꝙ iuro probaĩ,
per d. l. ſemper, §. officio, vbi gl. & d. l. ſi qñ. & l. non à
iudice, ff. de iudic. ſic tradidere Bar. in d. l. in actionib.
atq; gl. vnà cùm cæteris ſcriben. in c. dilecti. de foro
cõp. quæ ſingula quo pacto procedant paulò poſt ex
plicabimus, cùm de intereſſe per iuſm probando di-
cemus. Poſtremò aut agiĩ contra aliũ nõ dolo delin
2 quentẽ, † ſed contra contumacẽ & moroſum, tunc ꝑ
teſtes intereſſe ꝓbandũ eſt, vt vnanimes dixere Bart.
* in l. vnic. col. vlt. vbi cæteri * oẽs. & ſcribent. in c. vlt.
ꝙ met. cau. & in d. c. dilecti, de foro cõpe. gl. & Bar. in
l. qui concubinã, § . vlt. ff. de leg. 3. Fely. in c. ſacro, col.
vlt. de ſent. excõ. vbi habes ſatis longã diſtinctionẽ.
Pet. Ferra. in pract. Papien. in form. lib. in act. real. in
ver. & in florenis, nu. 30. qui nu. 22. cum cæteris ſequẽ
tibus pulcherrimè enucleat materiam hanc proba-
tionis intereſſe ſingularis, quem videas. & ita diuidũt
probationem huius intereſſe, & declarant Ambroſ.
de Vigna. in tract. vſur. ſiue in repet. ca. ſalubriter, nu.
258. ver. tertio caſu, de vſur.

Cæterùm cùm intereſſe ſingulare per teſtes debe-
3 bit probari, quo pacto deponent, † vt cõcludenter ab
illis probatum dicatur? Et quidem Accur. in d. l. vni.
ſuper verb. ſubtilitatem, ait, teſtes debere dicere, tm̃
actoris intereſſe, veluti centũ habere dictum librũ,
quia tanti cuiuslibet habentis rem notã ſingulariter
4 intereſſet. nec valeret, ſi diceret teſtis, † tanti mea in-
tereſſet, quia deponeret de ſuo ſingulari & proprio in
tereſſe, & ideo ſic deponentes eſſent teſtes ſingulares,
ob id non probarent, vt conſtat ex c. in præſentia, de
prob. & ex l. teſtium, C. de teſti. ita ſenſit Ant. de Bur-
gio. in c. 1. col. 3. de empt. & ven.

5 Contrariam ſententiã † in hoc ſequutus eſt Roff.
in d. rub. de actio. ex empt. num. 10. quo in loco tradi
dit, teſtem deponentem ſuper intereſſe ſingulari ſic
deponere debere: ſi domus illa eſſet mihi cõiuncta,
vel ſi illum librum habuiſſem in ſcholis, ego darem
tantum: & ſic quilibet teſtificando minimum duo
probabunt intereſſe meum ſingulare.

6 Poterit idem teſtis deponere, † ꝙ tanti cuiuslibet
intereſſet, qui eſſet eiuſdem cõditionis, qualitatis, vel
peritiæ, qualis eſt actor, argu. l. continuus, §. cum ita,
ff. de ver. obl. & l. nemo, vbi Bar. ff. de duo. reis.

7 Quod tamen intelligas, † vt non ſufficeret, ſi dice-
ret, tanti cuiuslibet intereſſet; eo ꝙ de communi is de
poneret, vt placuit gl. in d. ver. ſubtilitatem. quã Bart.
* ibidem col. vlt. & cæteros * communiter ſcribentes
eam ſequi teſtis eſt Rebuf. vbi ſup. num. 521. ver. nec
ſufficeret. & Bart. in d. l. nemo, eiuſdem fuit ſententiæ
Spec. in tit. de fruct. & inter. §. vlt. nu. 18. ver. ſed qua-
liter etiam.

8 Ea quoq; ratione deponere poſſet, † ꝙ ſcilicet ho-
mines eiuſdem conditionis & qualitatis habebant
ſic rem charam in decem, & quòd ipſi viderunt eos,
teſte Bar. in d. l. nemo, in fi. teſtis etenim, qui nullã rei
cognitionem habet, non poteſt de ea deponere. nam
quomodo lignarius faber de libro deponet? argum. l.
mortis cauſa capimus, ff. de don. cau. mort. ita ſenſit
Sal. in l. 2. col. vlt. C. de reſcind. vend.

Præterea quoad teſtẽ ſuper intereſſe ſingulari de-
9 ponentem intelligas, † vt is etiam non interrogatus
debeat afferre cauſam ſcientiæ, alioqui nõ probabit:
iuxta ea, quæ obſeruant ſcribentes in l. non ſolũ, C. de
teſti. nam ſingulare intereſſe nõ poteſt teſtis in ſe ſci-
re, niſi per cauſas ex quibus illud oriĩ, & quas ipſum
ſingulare intereſſe implicat & ſupponit, ſicuti de ꝓ-
batione hominis induſtrij & excellentis dicitur in l.
1. C. qui, & aduer. quos. vt ait Bald. in d. l. vni. col. 8. q.
7. & Sal. ibid. col. 13.

10 Cauſa autem ſcientiæ † in teſtibus ſufficiens erit, ſi
dixerint, quia nos ſumus eiuſdem profeſſionis & peri
tiæ, cuius eſt actor, & noſtra tanti intereſſet, ſi dictam
rem haberemus, vt not. ſcriben. in d. l. vni. præſertim
Bar. nu. 32. & in l. precia rerum, ff. ad leg. falc. ſuffice-
ret etiam, ſi teſtes dicerent, ſecundum Iaco. de Aret.
quem refert Rebuf. vbi ſup. nu. 522. ego tantũ darem
quia propter identitatem peritiæ dicitur deponere
de eodẽ, & ſic non ſunt ſingulares, ſed conteſtes, arg.
d. l. nemo, ff. de duob. reis. ꝙ declara, vt facit Rebuf.
vbi ſup. nu. 501. & nu. 522. Quæ verò ponenda ſint in
libello tradit Bart. in d. l. vni. col. vlt. & ibid. Rebuf.
pulchrè, nu. 523.

Nec ſolum his, quos diximus modis, poterit inter-
11 eſſe probari, † ſed etiam coniecturis & præſumptio-
nibus, ex officio ſuo poterit æſtimare, vt inquit Bart.
vbi ſup. in fin. quod ſequuntur Docto. in l. ſi quod ex
Pamphila, ff. de leg. 2. Ambroſ. de Vigna. in d. c. ſalu-
briter, num. 260. de vſur. Ang. in § . non ſolum, col. 2.
Inſtit. de verb. obli. Corn. in conſ. 26. in hac conſulta-
tione, in fi. vol. 1. Mari. in conſ. 5. in cauſa, num. 23. &
Sal. in d. l. 2. q. 20. C. de reſc. ven. vt ſup. nos latius in 1.
conclu. probauimus.

12 Hinc colligimus, † quòd deficientibus probationi
bus, per familiares & domeſticos poſſit intereſſe pro
bari, arg. l. cõſenſu, §. ſuper, C. de repud. & c. 3. de teſti.
cui ſententiæ optimè conuenit, quod conſultum eſt
à Bal. in conſ. 270. ad euidentiam ad præmittendum
eſt, num. 6. vol. 1. idque eſſe benè notandum aſſerit
Rebuf. in d. l. vni. num. 524. circa fi. C. de ſen. quæ pro
eo, quod inter. prof.

Hanc ſingularis intereſſe probationem declarabis,
13 vt vera ſit, † quando ſufficienter eſſent probatæ con-
iecturæ: ſecus ſi ex leuibus coniecturis, & quibuſdam
appareat: nam tunc iudex poſſet denegare condem-
nationem, vt reſponſum eſt à Corn. conſ. 261. viſo,
col. 2. vol. 3. in cõſ. 256. primus, col. vlt. & in conſ. 318.
pro vectuali, col. 3. volu. 4. quẽ ſequitur idem Rebuf.
vbi ſup. eo. nu. 524. in fi.

CONCLVSIO DCCCCXXXIII.

ARGVMENTVM.

Intereſſe conuentum quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe conuentum per teſtes, vel inſtrumenta probatur.*
2 *Intereſſe conuentum probatur per iuramentum delatum à parte parti.*
3 *Intereſſe conuentum poteſt probari per teſtes cum inſtrumentis.*
4 *Statutum prohibens, ne damnum vltra viginti libras per teſtes probetur, quomodo per teſtes & inſtrumenta tunc de damno poſſit probari.*
5 *Intereſſe conuentum teſtibus vnà cum inſtrumentis poteſt probari, ſi ſcriptura illa, quæ producitur, aliqualem facit fidem, ſecus ſi nullam.*
6 *Intereſſe conuẽti conuentio tam per teſtes, quàm per inſtrumenta, iuramentum vel confeſſionem poteſt probari.*
7 *Intereſſe conuentum per confeſſionem rei poteſt probari, & ijs modis, quibus aliæ conuentiones probantur.*
8 *Intereſſe conuentum, licet per inſtrumentum probetur, non tamen delictum, vnde intereſſe oritur.*

Supereſt nunc inueſtigare, qua ratione probetur tertia ſpecies intereſſe, quã
1 conuentum noſtri appellant. † Conuentum itaque intereſſe per teſtes vel inſtrumenta probari, ait Bar. in l. vni. num. 29. ver. modo reſtat videre, C. de ſent. quæ pro eo, quod inter. profe. vt l. vlt. ff. de præto. ſtip. Bar. cæteri ſcribent. ibidem ſunt ſequuti, ne ſingulos nunc nominem.

2 Probari itidem hoc intereſſe † per iuramẽtum delatum à parte parti, dixit Iaſ. in l. qui Romæ, in princ. nu. 15. ff. de ver. obli. quem referendo ſequitur Rebuf. in d. l. vni. nu. 484. ver. item probatur.

3 Inſuper poterit intereſſe † probari per teſtes cũ inſtrumentis, vt docet Accur. in l. certi condict. §. quoniam, in ver. coniunctim, ff. ſi cer. pet. vbi Bar. nu. 4. & vnà cum eo cæteri iuris magiſtri dicunt facere ad ſta-
4 tutum, † quo prohibetur, damnum vltra 20. libras, nõ poſſe probari per teſtes. nam ſi producam inſtrumentum, in quo apparet, re promiſiſſe ſarcire mihi damnum & intereſſe, quod illa ex cauſa ſucceder, quãuis per illud inſtrumentum non probem de certa quantitate damni paſſi, tamen poſſum probare per teſtes de certo damno, & probatio erit valida, quia per teſtes & inſtrumenta, vt aſſerit Ioan. And. in add. ad Spec. eod. tit. de fruct. & inter. §. vlt. ver. illud autem. idem ſentiunt Bal. in l. ſi ex cautione, col. vlt. C. de non nume. pecun. & in c. paſtoralis, §. quia verò, col. pen. de offi. deleg. & in conſ. 270. ad euidentiam, col. vlt. nu. 14. vol. 1. & in conſ. 274. viſa petitione, num. 2. vol. 4. Ang. in conſ. 209. in ciuitate, col. vlt. Fel. in c. 2. col. 6. nu. 16. ver. ſeptimo intellige. vbi quãplura circa hoc adducit de proba. Barba. in conſ. 19. ſcripſit propheta, col. 5. vol. 1. Deci. in conſ. 137. diligenter, col. 3. in fi. ſub nu. 7. Rip. in l. 1. in prin. nu. 42. ff. de verb. oblig. Soc. ſen. in conſ. 96. conſiderata contingentia, nu. 24. vol. 4. & Marſ. rub. C. de prob. nu. 58. ver. 7. limitat.

5 Iſtud limitabis, vt procedat † qñ ſcriptura, quæ producitur, aliqualem faceret fidem, ita probatio dicatur mixta: ſecus eſſet, cùm ſcriptura nullã faceret fidem, & vis tota in teſtibus conſiſteret: ita Bart. doctrinam in d. §. quoniam. intelligit Alex. in conſ. 68. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter Ant. Ioan. col. 1. verſ. nec ad hoc obſtant quædam reſponſiones, cum ſeq. ver. lib. 3. quem ſequitur Dec. in conſ. 11. & pro te nui, col. 3. ſub num. 2. ver. non obſtat. ſi dicatur, quod ſimul cum teſtib. vbi etiam aliter explicat, licet Alec. conſ. corruptè citet.

6 Ad hæc, cum huiuſmodi intereſſe † conuentũ cõuentione partiũ formet, illa conuentio poterit. pbari tàm per teſtes, quàm per inſtrumenta, iuramentũ, vel confeſſionem: ſicq; intelligendam eſſe gl. & cæterorum Doct. doctrinam in d. l. vni. in verſ. ſubtilitatem. aſſerit Rebuf. ibid. nu. 486. ver. primo intellige.

7 Huc accedit, † idem met poſſit probari per confeſſionem rei, & alijs multis modis, quibus aliæ conuentiones probantur; cùm iſtud intereſſe non ſit niſi conuentio, adeò vt ab ea conuenti nomen ſumat, d. l. ult. ſic docet Ambr. de Vigna. in rep. c. ſalubriter. n. 254. uerſ. ſeptimo caſu intereſſe conuentum, de uſur.

8 Poſtremò concluſionem intelligas, † licet intereſſe per inſtrm probari dixerimus, non tñ delictum, unde intereſſe oritur, ex l. 3. §. idem diuus, ff. de teſt. unde dicebat Barr. in l. ſenatuſconſultum, nu. 2. ff. ad ſenatuſcon. Turpil. quod ſi uelim producere inſtrm ad probandum aliquod adminiculum circa delictũ, ut quia uelim probare, te mihi damnum in re mea intuliſſe, me poſſe ad probationem dominij, nõ delicti, inſtrumentum producere: idem docet Feli. in c. cum in eccleſijs, ubi reg. conſtituit cum 8. limi. de maiorit. & obed. ſic ſenſit & Iacobin. in l. eadem oratione, ff. de fer. & in l. prætor, §. 1. in fi. ff. de eden. quorum ſententiæ ſe ſubſcripſit Rebuf. ubi ſup. nu. 487. quo in loco ſub num. 486. alias intelligentias in medium adducit, ad quem me reijcio.

CONCLVSIO DCCCCXXXIIII.

ARGVMENTVM.

Quæ probanda ſint agenti ad intereſſe lucri ceſſantis, & damni emergentis, latè diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 *Agens ad intereſſe lucri ceſſantis debet probare, ſe eſſe & fuiſſe ſolitum negociari atque lucrari. Et cur, nu. 2.*
3 *Intereſſe lucri peti non poteſt, nec eius habitur ratio, vbi qui illud habere vult, non lucraturus eſſet.*
4 *Agens ad intereſſe lucri debet probare ſe fuiſſe ſolitum negociari eo tempore, quo debitor fuit in mora, & cur.*
5 *Negociari olim ſolitus non præſumitur hodie negociari.*
6 *Agenti ad intereſſe non ſatis eſt probare ſe tempore ſolutionis incepiſſe mercari, vel ſemel bisve fuiſſe negociatum, & cur.*
7 *Agenti ad intereſſe non ſatis eſt dicere, ſe damnum fuiſſe paſſum, vel quod negociando tantum fuiſſet lucratus, niſi id omne pienè probet, & cur.*
8 *Agenti ad intereſſe dãni quæ capitulanda, & probãda ſint.*
9 *Iurari poteſt in litem pro intereſſe liquidando ob difficilem illius probationem.*
10 *Iuramentum in litem vt poſſit deferri pro liquidatione intereſſe, duo concurrere debent, induſtria creditoris, & illius intereſſe certum.*
11 *Agenti ad intereſſe ſatis eſt, ſi contra conuentum probet & liquidet quanti ſua interſit in executione, non aũt ante. Contrarium, ex §. curare, Inſt. de act. nu. 12.*
13 *Intellectus §. curare, Inſt. de act.*
14 *Intereſſe quando eſt probatum, ſed non quantitas, poteſt ipſe iudex æſtimare & condemnare.*
15 *Quod per rationem ad aliud habetur, verè proprieque intelligitur.*
16 *Intereſſe damni emergentis debetur, ſi petatur, nulla habita conſideratione, vtrum agens ſolitus eſſet negociari & lucrari, necne.*
17 *Agens ad intereſſe lucri ceſſantis, debet inter cætera probare, quod lucrum petitum erat in potentia propinqua. Et cur, nu. 18. Contrarium, nu. 19.*

20 *Probatio*

20 *Probatio ſatis eſt ſi concludat à communiter accidentib.*
21 *In intereſſe probatione ſufficiunt coniecturales probationes.*
22 *Intereſſe lucri ceſſantis quo pacto ſit probandum, iudicis arbitrio relinquitur.*
Et præter iudicis arbitrium quæ requiruntur in eiuſdem intereſſe probatione, nu.23.
24 *Agens ad intereſſe lucri ceſſantis, etiam ſi non ſolitus ſit negociari, debet itidem probare, quod lucrum petitum erat in potentia propinqua.*
25 *Agens ad intereſſe, ſi pro eo à principio pactus fuiſſet, ut cautior eſſet de certa quãtitate moderata, illa quantitas promiſſa erit nulla.*
Cuius rei tres rationes afferuntur, nu.26.
27 *In intereſſe certa quantitas non poteſt promitti, etiam ſi debitor confiteretur tempore promiſſionis ſe ſcire, quod intereſſe aſcendet ad ſummam taxatam.*
28 *In intereſſe certa quantitas promiſſa non valet, etiamſi iuramentum interceſſerit, & cur.*
29 *Intereſſe taxatum licitè poteſt capi in foro conſcientiæ, ſecus in foro contentioſo, ſi in veritate tale intereſſe ſubſit, licet probetur, & cur.*
30 *In intereſſe licet certa quantitas promiſſa non valeat, tamen qualitate perſonarum conſiderata arbitrio boni viri taxari poteſt aliqua pars honeſta, ſoluenda poſt morã debitoris, modo creditor probet, quod vere tantum erat ſuum intereſſe.*
31 *Cautelæ duæ, quibus quis leuatur onere probandi communem æſtimationem fructuum proportionabilem ad intereſſe taxatum & nu. 32.*
33 *Promiſſio facta in initio contractus perſoluendi certum quid ſingulis annis, licita eſt quando data eſt dilatio ad ſoluendum, & dominium non eſt translatum, & promiſſio ſimpliciter facta fuit, & nu. 38.*
34 *Agens ad intereſſe, debet inter cætera probare moram debitoris interceſſiſſe, & cur.*
35 *Mora cum agitur ad intereſſe, quando dicat interuenire.*
36 *Mora in foro conſcientiæ, cum agitur ad intereſſe, quomodo dicatur interuenire citra vllam expreſſam interpellationem.*
37 *Reus ut dicatur in mora conſtitutus per lapſum diei, quæ ſint actoris probanda, & nu.38.*
39 *Mora cum agitur ad intereſſe, nõ dicitur interueniſſe per lapſum diei, & interpellationem extraiudicialem in eo, qui iudicis officio ſolum tenetur.*
40 *Officium iudicis nullam præſupponit obligationem.*
41 *Intereſſe damni & lucri debetur, etiam ſi nulla mora interceſſerit, ubi creditor quomodocunque inuitus compelleretur mutuo dare.*
Et quid ſi non coactus, vt nu.42.

Agenti ad intereſſe lucri ceſſantis, vel dãni
emergẽtis, quæ probanda ſint videa
1 mus. Inter cætera itaque † allegare & probare debet
agẽs ad intereſſe lucri ceſſantis ſe eſſe & fuiſſe ſolitũ
negociari, atq; lucrari alioqui nõ obtinebit. ita colli-
git Bart. ex l.3. §. vlt. vbi cæteri ſcribentes, præſertim
Pau. Caſ. & Iaſ. ff. de eo, ꝙ certo loco. idem Bart. Cyn.
& Sal. in l. vni. col. vlt. C. de ſent. quæ pro eo, ꝙ inter.
profer. per contex. in l. ſi ſterilis, §. cũ per venditorẽ,
ff. de act. empt. quem ẽt ad hoc adducit Natt. in conſ.
450. prætẽdit nu.2. idem Bar. in l. nummis, ff. de in lit.
iur. tradunt ſcribentes in l. diuortio, ff. ſol. mat. hoc ẽt
probat Dec. in c. cum venerabilis, nu.58. cum ſeq. vbi
alij ſcriben. de except. & in conſ.39. iuridicam, col.3.
ſub. num.4. & in conſ.116. in cauſa Aloyſij. col.1. ſub
nu.2. & in conſ.322. viſis conſilijs, col.2. num.5. & in
conſ.441. præſens conſultatio. poſt nu.13. ver. venio
ad ſecundum. vbi de * communi teſtatur. hoc idem
voluere Bal. & alij in l. rogaſti §. ſi tibi, ff. ſi cert. peta.
ad idẽ rñdit Alex. in conſ.141. viſo themate cum du-
bijs, in prin. & col.2. verſ. fortius vr, ll.5. & in conſ.52.
viſo primo puncto, col.2. nu.5. li.6. vbi multis id cõfir
mat. & quamplurimos refert idem ſentientes Gabr.
commu. concluſ. li.3. concl.10. tit. de ſolut. idem facit
Burſat. in conſ.68. vendidit, nu.14. cum ſeq. & nu.16.
vbi de magis ** communi teſtatur. & plures alios ad
dit, li.1. atq; nonnullos de * communi teſtãtes refert,
& Io. Bapt. Lup. in tract. de vſur. comment.1. §.6. nu.
117. ad hoc etiam probandum aliquos adiungit Re-
buf. in d.l. vni. nu.603. ver. & notandum eſt in pract.
& ibidem Cagn. nu.40. cum ſeq.
2 Concluſionis ea ratio eſt, nam cùm agens † petat
tale intereſſe, tanquam ſolitus negociari, debet deducere
& probare illam qualitatem, vt habemus ex gl. * cõi
ſcribentium conſenſu probata, in c. notificaſti, 33. q.
5. quam dicit eſſe notandam Abb. in c. Abbas. quod
met. cau. cum multis alijs ad hoc à Corſet. deductis
in ſing. in verbo, qualitas. Et hoc ex eo fit, ꝙ intereſſe
3 lucri † peti non poteſt, nec eius habetur ratio, vbi qui
illud habere vult, nihil lucraturus eſſet. vt tradũt Do-
cto. in concluſione relati, & poſt multos à ſe innume-
ratos, Iotus lib.6. de iuſt. & iur. q.1. art.3. col.3. & Co-
uar. lib.3. var. reſol. c.4. nu.2.
Concl. ipſam velim intelligas, vt non ſolũ ſit pro-
4 bandum † agentem ad intereſſe fuiſſe ſolitũ negocia
ri, ſed ẽt debeat probari, quod eſſet ſolitus negociari
tempore, quo debitor fuit in mora. qualitas enim ſolita
debet adeſſe tempore verbi, vt ex reſponſo Pauli col-
ligitur in l. in delictis, §. ſi extraneus, ff. de noxal. & cũ
negociatio facilè mutetur, non enim continuè homi
mines negociantur, ex præterito non præſumitur in
5 præſenti: pp ea ſolitus olim † negociari non præſumi
tur hodie negociari, vt not. in l. ex pſona, & in l. ſiue
poſſidetis, C. de prob. ita conſultũ fuit à Crau. in cõſ.
320. Thomas Laurentij, col.2. ſub nu.2. cum ſeq.
6 Secundo loco concl. declares, † vt nec ẽt ſatis eſſet
ꝓbare ſe tpe ſolutionis incepiſſe mercari, vel ſemel,
bisve fuiſſe negociatum: cùm ex vnico uel duplici &
iterato actu non dicat̃ ſolitus negociari, ut probat cõ
tex. in l.3. C. de epiſc. audien. ita tradit gl. in c. ita nos,
25. q.2. ꝙ placuit & Bar. in l. legatis ſeruis, ff. de leg.3.
Iaſ. in l. de pupillo, §. ſi quis ipſi, col.6. in 6. q. Bar. ff. de
nou. oper. nunc. Caſtr. ẽt Ang. Aret. & Imo. in l. conti
nuus. §. cum ita. ff. de uerb. obli. & ad idem quamplu-
rimos, ut aſſolet, congerit Tiraq. de pœn. tempe. aut
remit. cauſ.51. nu.161. uer. & huic. quem in hac re no
ſtra, qua de agimus, referendo ſequitur Burſ. in d. cõſ.
68. nu.30. uol.1. cõprobat idem ex alijs Rebuf. in d.l.
unic. nu.107. uerſ. item propter unum actum.
7 Tertio concl. intelliges, † ut non ſatis ſit agenti ad
obtinendũ iſtud intereſſe damni aut lucri dicere uel
allegare, ſe damnum fuiſſe paſſum, uel ꝙ negocian-
do tm̃ eſſet lucratus, ſed, ut dicebamus, totum iſtud
intereſſe plenè debet probari & liquidari, præſertim
cùm intereſſe in facto conſiſtat, ut l. quatenus, ff. de
reg. iur. ita Rebuf. in d.l. uni. nu.395. recentiores Pari-
ſien. in tract. uſur. nu.28. & 29. Lap. ubi ſup. ſub d. nu.
117. & Menoch. de arbit. iud. cau. caſ.119. nu.5. lib.2.
cent.2. atque eò maximè, cùm tota uis & uictoria in
probando conſiſtat, l.1. ubi Bal. & alij. C. de edendo.
nec ſufficit dicere ita eſſe, niſi probetur, l.1. cũ gl.1. ff.
ſi quadrup. paup. fec. dicatur. cum alijs, de quibus per
Docto. in l. ſi prius, ſuper glo. ægrotet. ff. de nou. oper.
nunc. cum cæteris collectis à Cagno. in d.l. uni. in ult.
lect. num.22. nec mirum, quia actore non probante
reus abſoluitur, etiam ſi nihil præſtiterit, l. qui accu-
ſare, & ibi Doctor. C. de edend. hoc idem confirmat
Ioan. Bapt. Lup. in d. commen. de uſu. commen. pri-
mo. §. nu.6.114. cum ſeq.
8 Quo circa quo ad damnum † debebit capitulare, &
probare creditor, ex quo in tempore pecunia ſibi nõ
fuit ſoluta, puta quo ædes, quas ruinoſas parauerat re
ſtituere, fuerint collapſæ, vel quod annonam, quã in
æſtate per totum annũ emere propoſuerat, coactus
fuerit poſtea carius emere, uel ſibi neceſſe fuerit puſu
ras pecunias recipere. quib. alia ſua debita ſoluat, uel
aliud

aliud ſimile damnum perpeti, vt ſcripſere Sot. loco
nuper adducto. & Nauar. in commẽt. de vſur. nu. 47.
& ſeq. quos ſequitur Lup. vbi ſupra.

Tertiam tamen hanc intelligentiã, in qua diceba-
mus intereſſe debere plenè probari ab agente, ſic tẽ-
9 perabis,† vt propter difficillem intereſſe probationẽ,
vt paulò ante in prima cõcluſione probauimus, cre-
ditor pro liquidatione intereſſe poſſit in litem iurare
contra debitorem moroſum: vt tradit Bal. in cõſ. 345.
proponitur, quòd quoddam debitum, nu. 4. vol. 2. cui
accedit Plot. in d. l. ſi quãdo, §. 12. n. 7. C. vnde vi. quẽ
ſequitur Petr. Io. Anch. famil. q. lib. 2. q. 33. nu. 16. per-
moti ex cõtex. d. l. nummis, vbi Bart. ff. de in lit. iuran.
licet contrarium ſenſerit Dec. in d. l. quatenus, nu. 5.
ff. de reg. iur. ſecundum Bal. in d. l. vni. in fi. C. de ſent.
quæ pro eo. & Iaſ. in §. curare, nu. 59. Inſt. de act.

10 Quòd poſtremum velim intelligas eo in caſu,† qñ
per creditorem probatum fuiſſet, ſe ſolitum negocia-
ri, & quod ſuæ qualitatis homines tantũ lucrati eſſẽt,
& quod ipſe veriſimiliter tantum fuiſſet lucratus, ſi
tempore conuento pecuniam à debitore habuiſſet,
& ſic duo concurrant, induſtria ſcilicet creditoris, &
illius intereſſe certum, alioqui ſecus erit. ita docet
Imol. in l. Paulus, ff. de ſolutio. atq; hoc ipſum cõmu-
* niter* recipere Alex. Iaſ. col. vlt. ſuper glo. in ver. ſua
die. & alios in d. l. nummis. Dec. etiam Alc. Cagno.
Camil. Plaut. in d. l. vnic. & paſſim cęteros ſcribẽtes,
author eſt Io. Bap. Lup. in d. commen. de vſur. com.
1. §. 6. in fin.

Eandem tertiã ad concluſionem intelligẽtiam ſic
11 declarabis, vt ſatis ſit† agenti ad intereſſe, ſi cõtra cõ-
uentum probet, & liquidet quanti ſua interſit in exe-
cutione, non autem ante, vt probatur ex tex. cũ tradi-
tis ibi p Bar. Bald. & cæteros in l. 2. C. de ſent. quæ ſine
cer. quantitate proferun. vbi valet ſententia idemni-
tatis promiſſæ, præſtandæ, non declarata aliter quan-
titate idemnitatis, quia poſteà in executione liqui-
dabitur. Si igitur petij intereſſe, & probaui intereſſe,
licet non probauerim quanti interſit, ferri debet ſñã
condemnatoria ad petita, quia probaui intẽtionem,
& illud, quod deduxi: ergo pro me ferri debet ſñía, l.
qui accuſare à contrario ſenſu, C. de edend. poſteà in
executione, ſi illud conſequi voluero, liquidandũ, &
certificandum erit intereſſe: vt volunt Bar. Bal. & alij
in d. l. 2. hoc idem authoritate Alex. cõprobat Cagn.
in rub. C. eo. de ſent. quæ pro eo. n. 6. verſ. ex prædictis
habes. & in d. l. vni. eiuſdẽ tit. nu. 53. verſ. ſeptima du-
bitatio. vbi aſſerit ita in vſu, & praxi obſeruari ſolere:
ſicq; in arduis cauſis ſe vidiſſe practicatũ, & iudicatũ
teſtatur, cui accedit Lup. vbi ſupra. nu. 127.

12 Quanquam huic ſententiæ † obſtare videtur con-
tex. in d. §. curare, Inſt. de act. cuius authoritate pmo-
tus Paul. Caſt. in conſ. 219. in cauſa, quæ vertitur, col.
vlt. ſub nu. 4. vol. 2. reſpondit, iudicis eſſe partes in iu-
dicando abſoluere conuentum, cùm tantum fuerit
probatum intereſſe, ſed non præcisè quantum.

13 Verùm dicere poſſumus d. §. curare,† intelligi de-
bere vbi facta erat ſuper intereſſe proſecutio in iudi-
cio, & proceſſu, quo caſu certa pariter debet eſſe ſñía
ſuper quãtitate, aliàs ſecus: ſic intelligũt hunc §. ſcri-
bentes ibidem. Prætereà, quãdo probatum eſt intereſ-
14 ſe,† ſed non quantitas, poteſt ipſe iudex æſtimare, &
cõdemnare, arg. tex. not. in l. ſi id, quod ex Pamphila,
ff. de leg. 2. cum ibi not. per Bar. & cæteros. idem Bart.
in d. l. vnic. in fi. & in duobus egregijs caſibus conſul-
uit Corn. in conſ. 256. primus cõſultationis articulus,
colu. vlt. in litera K. verſ. ſi itaq; dictus emptor & in
conſ. 318. pro dicto Vecturali, col. vlt. in litera G. ver.
ſi verò præſumeretur, vol. 4. & in alio Raph. Cuma.
in conſ. 102. in fi. vbi probat, ꝙ probatis melioramẽ-
tis, licet non eſſet probata certa quãtitas, iudex debe-
bat æſtimare per ſuã ſubtilitatem, vel ſaltem dare re-
tentionẽ pro melioramentis poſteà in executione li-
quidandis, p d. l. ſi id, quod ex Pamphila. promittẽs
autem intereſſe ſimpliciter, & indeterminatè, verè &
propriè promittit quãtitatem illam, quæ probabitur:
15 quia illud, quod† per rationem ad aliud habetur, ve-
rè proprieq; intelligitur: teſte Bal. in conſ. 212. ea, quę
veniũt, vol. 5. quem ad id allegat, licet corruptè Dec.
in conſ. 489. in caſu concurrenti, nu. 11. & Cagn. in d.
l. vnic. nu. 55. idem refert Deci. in conſ. 389. viſa lõga
ſerie, col. vlt. poſt nu. 11.

Quartò præcipuo loco concluſio ipſa intelligẽda
16 eſt, vt vera ſit tantum,† cum agitur ad intereſſe lucri
ceſſantis, in quo probandum eſt ab agente ſe fuiſſe,
& eſſe ſolitum negociari, & lucrari, vt dicebamus: ſe-
cus autem eſt, cùm agitur ad intereſſe damni emer-
gentis, quod nulla habita conſideratione vtrum ſo-
litus eſſet negociari, nec ne, proculdubio debetur, ſi
pctatur. quæ ſententia clarè probatur in l. proindè. &
in l. indè Neratius, ff. ad leg. Aquil. ita egregiè docet
Cagnol. vbi ſupra nu. 48. verſ. quarta dubitatio.

Præter hanc qualitatem ab agente probandã con-
ſuetudinis ſcilicet negociãdi, adiungitur, & alia ma-
ioris difficultatis, cuius probatio eidem agẽti incum-
17 bit; nempè† quod lucrum petitũ erat in potentia pro-
pinqua, vt quia creditor habuit tales merces præ ma-
nibus, quas emiſſet, & ex quibus tantum lucraturus
fuiſſet: ſed quia pecuniam ſuam non habuit, ideò nõ
potuit emere, & ſic omiſit lucrum, & paſſus intereſſe
lucri ceſſantis totius ſummæ: ita docet Iaſ. poſt Caſt.
in d. l. 3. §. vlt. ad fi. ff. de eo, quod cer. lo. idem Iaſ. in l.
cunctos populos. col. 2. poſt nu. 50. verſ. limita, quod
et C. de ſumm. Trinit. & fid. cath. & in d. l. nummis. in
fi. de in lit. iuran. quibus adhæret Pariſ. in d. c. cum ve-
nerabilis. nu. 32. de exceptio. idem deciſum fuiſſe in
conſilio Neapolitano teſtatur Affl. in deci. 20. quidã
nobilis. nu. 2. ſic ſenſit, & Dec. in d. l. quatenus. in fi. ff.
de reg. iur. & in l. diẽ functo. in 4. no. ff. de offi. aſſeſſo.
& in d. conſ. 322. nu. 5. in eandem deſcendere ſñíam
Cur. iun. in l. 2. §. mutui datio. colum. 6. verſ. vltimo in
terminis. ff. ſi cer. pet. Rube. Alexandri. in cõſ. 20. præ-
ſupponitur in facto. nu. 3. & in conſ. 88. dicitur in in-
ſtrumento. nu. 3. Crau. in conſ. 320. nu. 3. Purpur. in d.
l. rogaſti. §. ſi tibi. nu. 4. ff. ſi cert. pet. Neuiz. in conſ. 77.
nu. 24. Rol. à Vall. in conſ. 35. nu. 5. vol. 1. & Caiet. in
ſumm. ver. vſura exterior in 5. caſu cum pluribus alijs
in hanc ſententiam adductis à Burſat. in d. cõſ. 68. nu.
** 1. cum ſeq. vol. 1. vbi de magis** communi teſtatur,
hanc eandem opinionem probat frater Ang. in ſua
ſumm. in verb. vſura. 1. §. 15. dicens, quod hmõi lucrũ
ceſſans debeat eſſe in actu, vel quaſi in actu, quia ſic
dicitur peti, quod aliquo modo eſt, vt in caſu l. ſi ia-
ctum retis. ff. de act. emp. & in l. nec emptio. ff. de cõ-
trah. emptio. ſecus ſi eſſet ſolum in poſſibilitate, quia
ſic dicitur potius non eſſe, vt ipſe ibi latius deducit.

28 Huius rei illa ratio affertur: † nam non ſequitur eſt
ſolitus negotiari, ergo tantũ lucratus fuiſſet, negotiã-
tes enim ſæpè damna incurrunt ex l. quemadmodũ.
§. item Labeo. ibi, cum incertum ſit an caperẽt. ff. ad
leg. Aquil. quem context. ad hoc ſingularem cenſet
Rom. in ſing. 637. tu habuiſti. in l. ſi conſtante. in fin.
& l. naturalem. §. 1. in fi. ff. de acq. rer. domin. & aliàs
probatio debet eſſe concludens, l. non hoc. C. vnd. le-
gi. vt tradunt ijdem met modo relati ſcribentes.

19 Plurimi vero ſunt arbitrati, † ſatis eſſe petenti tale
intereſſe, ſi probet, ſe fuiſſe, & eſſe negotiatorem talis
conditionis, & qualitatis, & quod mercatores ſimilis
qualitatis, & conditionis, prout ipſe eſt, communiter
lucrantur, & lucrari conſueuerunt deductis impenſis
ad rationem, veluti ſeptẽ pro centũ quolibet anno, et
quod ipſe tãtum veriſimiliter lucratus fuiſſet, ſi illas
pecunias habuiſſet, de quibus potuiſſet negotiari: ita
dilucidè firmauit Aret. in d. l. continuus. §. cũ ita. col.
2. ff. de ver. obl. ſic placuit Caſt. in l. 1. n. 15. C. de ſum.
Trin. & fid. cath. ad idem reſpondit Alex. in d. conſil.
141. nu.

Digitized by Google

.t.nu.2.lib.5.Rebuf.etiam in d.l.vni.nu.604.Cagn.
ioq; in l.curabit, nu 68. C. de actio. empt. & in d.l.
ē functo.num. 106.ff. de offic.aſſeſſo.reprehendens
ec.ibi.nu.8.idem Cagn.in d.l.quatenus.nu.26.ff.de
g.iur.vbi formā capitulandi pro tali lucro, & inte-
ſſe deſcribit,dicens contra Caſt.Dec.Fely. Paris. &
teros aſſeclas ſufficere capitulata,& ꝓbata,de qui-
is modò diximus, & ſecundum hanc notabilē pra-
m, & vtiliſſimam vidiſſe iudicatum per Senatū ſui
cellentiſſimi Principis. hoc idem ipſemet Cagno.
fert in d.l. vni. nu. 42.cūm ſeq.quem videtur ſequi
log.eod.loco.nu.148. eandem ſententiam ſeptem
tionib.tuetur Natt.in cōſ.370.articulus de quo agi-
r.nu.2. cum cæteris ſeq. quam confirmat etiā Burſ.
d.conſ.68.nu.31.vbi alios idem ſentientes refert,&
* communi ſcribentium opinione teſtatur, ac plu-
.rationib.eādem corroborat, id prætereà obſerua-
t And.Gail.pract.obſer.lib.2.obſer.6.n.4. Nec alie-
m à ratione quiſquam arbitretur,quod huiuſmodi
obatio videatur concludere à communiter accidē
bus,† cū id omninò ſatis ſit,vt obſeruauit gl.à Bald.
cæteris Doctor. * communiter approbata, vt dicit
agn.in d.l.vnic.nu.43.gl.inquam in d.l.non hoc,C.
nde legi.& in l.neq; natales.C.de probat qui probā-
i modus, præſertim in materia huiuſmodi intereſſe,
cū debet habere,in qua ſcribentes tradunt † ſuffice-
coniecturales probationes vt author eſt Bart.in d.
vnic.ad fi.vbi Bal.col.14. verſ.6. qualiter probetur,
Iaſ.in d.l.3.§.vlt.ſuper gl. in ver. ſolebat. cum alijs
latis ab eodem Cagn.vbi ſupra.

In hac ſcribentium diſſenſione, quid ſequendum
t non facilè dixerim cum grauiſſimorum profiten-
um,vt audiſtis,vtrinq. pugnent authoritates. Credi-
lerim tamen id omne † iudicis arbitrio eſſe relinquē
um:qui re diligenter inſpecta iudicet, quomodo in-
reſſe lucri ceſſantis ſit probandum, vt mihi probat
ontex.in d.l.3.§.vlt vbi Iaſ.nu.6.qui in hanc ſenten-
iā attulit tex.& ibi Bart.in l.1 C.de colo illyr.lib.11.
uem prius perpendit Aret.in l.diuortio,§.ſi menſes,
f.ſol.matr.idem ſenſit Soc.in tract.fallent. reg.3.caſ.
3.& Rebuff.in d.l.vnic.nu.526. quos ad idem addu-
it Menoch.de arb.iud.cauſ.caſ.119.in fi.lib.2. cent.
iſtis addo Barb.in cōſ.34.difficilè eſt,col. 4.in prin.
ol.3.Nat.in d.conſ.370.in fi.Burſat.in d.conſ.68.nu.
3.And Gail.d.obſer.6.nu.5. lib. 2.& Lup. vbi ſupra
um. 123. ac Petr.Io. Anch. famil. quæſt.lib. 2.q.33.
u.15 Quanquam Natt.in d.cōſ.370. num.6. præter
dicis arbitrium † tria conſideranda eſſe ait primo
mptuum deductionē deindè,quòd mercator veri-
militer pecuniam in merces impoſuiſſet: quantum
xpendiſſet,& quam partem,vt ſecundum iudicium
apiētis lucrum ceſſans taxetur: vt latius ibi per eum.

Priorem tamen opinionem,quę in ſe vera eſt,licet
lifficilioris ſit probationis,quā iſthæc vltima, velim
declares, † vt omnino procedat † in non ſolito nego-
iari,vt in nobili,diuite, aut alio qui ſimile intereſſe
eciperet ad rationem,puta fructuum, quos percepiſſet
x prædijs,quæ emiſſet, ſi pecunias debitas habuiſſet.
iam, & in hoc caſū nō ſolitus negociari admitti dēt
d tale intereſſe, dum modo per probationē propin-
quam oſtenderet ſe paratos habuiſſe venditores prę-
diorum,vel cenſuum,& redditnum:ita conſultus re-
lit Anch.in conſ.150. idem ſenſit conſulendo And.
Barbat.in d.conſ.34.colu. 3. vol.3.quod, & tradidere
Claud.Aquen.in d.l.diuortio,in prin. col.4.ff. ſoluto
matr.Cagn.in d.l.vni.nu.44.& Couar.lib. 4.varia.re-
ſolut.c.1.nu.3.illatio.6. quos omnes ad hoc proban-
dum refert idē Io Bapt.Lup. in d. commen.de vſur.
commen.1.§.6.poſt nu 117. ver. priorem tamen.

Dicebamus itaq; agentē ad intereſſe, vt illud pete-
re,& conſequi poſſit,debere illud probare,& liquida
re.ſi tamen is ꝓ ſuo intereſſe † à principio pactus fuiſ-
ſet,vt cautior eſſet, de certa quantitate moderata, ve-
luti ad quinq; pro cētum quolibet anno, penitus illa
taxatio,vel certa quantitas promiſſa erit irrita, & nul-
la.nā cùm huiuſmodi conuentio ſapiat fœnoris pra-
uitatem,eſt omnino illicita:adeſt enim fraudis ſuſpi-
cio,l.cum quis decedens,§.codicillis & §.Titia.ff.de
leg.3.ſic obſeruat Bald.in d.l.rogaſti,§.ſi tibi, colu.2.
vbi alij ſcriben.ff.ſi cert.pet.& in l.1.C.de ſum. Trin.
idem tradūt Io.Andr.in c.ſalubriter,vbi Ambr.à Vi-
gna.nu.49.de vſur.abundè Fel.in d.c.cum venerabi-
lis,nu.9.de except.Alex.in cōſ.61. viſo proceſſu cau-
ſæ col.vlt.ver.plus dicit Bal.lib.2. in conſ. 221. ſuper
titulo,col.1.in prin eod.lib.2.in conſ.80.circa primū,
in prin.lib.3.in conſ.27.viſo themate,col.vlt.verſ. &
licet dicatur,lib.4.& in conſ.74. viſo titulo, col. pen.
verſ.& pro iſta parte,lib.5.Dec.in conſ.39.iuridicam,
nu.5 & in d.conſ.322.viſis cōſilijs,ſub nu.3.& 4 Soc.
ſen.in conſ.179.circa præſentem,col.2.ſub nu.1.& 2.
* vol.2.poſtremò ſcribentes omnes* communi cōſen-
ſu id tradidere in d.l.vnic.& in d.l. curabit.

26 Huius axiomatis ratio eſt: † nā non debet vendere
id quod non habet, & poteſt impediri multipliciter
in habēdo.teſte Soc.loco nuper adducto; & aliis cō-
firmat Rebuf.in d.l.vnic.ſub.n.609.verſ.intellige.Et
ex eo ēt,quòd in fraudē vſurarū fieri vī,vt ijdemmet
tradidere ſcriben.nuper à nobis adducti, arg.l.qui te-
ſtamentum.ff.de prob.& doct.in d.c.ſalubriter, & in
c vlt.de vſur.Poſtremò,quia non eſt in mora in prin-
cipio contractus, nec ſua intereſt,nec fortè intererit,
aut multo minus,vt not.in l.quod te.ff.ſi cer pet.igitūr
cū non poſſit ſciri intereſſe,quod notandum eſt,ergo
non poterit taxari,vt aſſerunt Ambr. à Vigna. in d. c.
ſalubriter.nu.88.& 253. idem reſpōſum eſt ab Anch.
in cōſ.148.apud antiquos. & in conſ. 150.in quæſtio-
ne.& Purp.ac alij in l.vinum.nu.60.ff.ſi cert. pet.atq;
Cagn.in d.l.curabit,ſub nu.56.cū ſeq.C. de act.empt.
& ita à ſuo ſenatu fuiſſe pronūciatum,anno 1517.die
19.Auguſti pro Pontuill.teſtatur Rebuf. vbi ſupra.

27 Iſtud primò ampliabis, † vt certa quantitas nō poſ-
ſit promitti,etiam ſi debitor cōfiteretur tempore pro-
miſſionis ſe ſcire, quod intereſſe aſcendet ad ſummā
taxatam,vt cēſuit Bal.in d.l.rogaſti.§.ſi tibi. ff.ſi cert.
pet.idem voluit Anch.in d.conſ.150.ad idem reſpō-
ſum eſt ab Alex.in d.conſ.221. circa prin. lib.2. & in
d.conſ.27.col.vlt.lib.4.ac à Dec.in d.conſil. 322. ſub
num.5.

28 Secūdo loco amplia, † vt etiam hæc huiuſmodi ta-
xatio non valeat,etiam ſi iuramentū interceſſerit,nō
enim quiſquam ad impoſſibile tenetur. c. nemo po-
teſt,de reg. iur. in 6.ita Frater Ang.in ſua ſum.in ver.
iuramentum,in 5.§.30.not.in c. debitores,de iureiur.
quod placuit Anch.in conſ.148.apud.col.2. & Purp.
in d.l.rogaſti,§.ſi tibi.nu.35.Sex aliàs ampliationes,
& decem limitationes ad iſtud pronunciatum affert
Rebuf.vbi ſuprà à nu.610.vſq ad nu.626.quas vnuſ-
quiſque per ſe videre poterit.

29 Præter has,illud limitabis primò. † vt procedat in
foro contentioſo, ſecus autem in foro conſcientiæ:
nam poteſt quis licitè capere taxatum intereſſe, ſi in
veritate tale intereſſe ſubſit,licet nō probetur:in quo
foro magis attēditur veritas,quàm fictio, & præſum-
ptio,authore Fel.in c.1.col.10,limit.6.nu.39. de con-
ſtit. teneturq; in eo foro debitor, ex cuius ſolutione
nō facta damnificatur creditor ad intereſſe paſſum,
licet in foro exteriori ceſſet actio,ſecūdum Scot.lib.
3.ſent.diſt.15.art.2.verſ.de vlt.ita Cagnol. in d.l. cu-
rabit,num. 61.

30 Secundò velim limites: † nā conſiderata qualitate,
& conditione perſonarum ex dubio euentu vī, quod
poſſit taxari aliqua pars honeſti lucri arbitrio boni
viri ſoluenda poſt morā debitoris, dummodò tū per
creditorem poſteà probetur, ꝙ verè tantum erat ſuū
intereſſe, & quamuis illicita fuiſſet taxatio à princi-
pio facta, attamē per probationem poſtea ſubſecutā
ſuſtinere·

ſuſtineretur illa conuictio in vim probationis deductæ, vt reſponſum fuit ab Alex. in cõſ. 200. perſpectis narratis, nu. 2. lib. 6. cui accedit Dec. in conſ. 111. pro tenui, col. vlt. nu. 14. & in d. conſ. 322. nu. 4. & in d. cõſ. 39. nu. 5. & in d. cõſ. 119. n. 9. cũ ſeq. ſic placuit Couar. lib. 9. var. reſol. c. 4. nu. 5. illat. 7. Pett. Io. Anch. famil. * iur. q. lib. 2. d. q. 33. nu. 4. & ita cõiter cõcludere Theologos, quos refert, author eſt idem Io. Bap. Lup. in d. comment. vſur. commẽt. 1. §. 6. nu. 126. vbi ex noſtris alios adducit. idem facit Plot. in d. l. ſi quando. n. 453.

31 Verùm ad hoc, † vt quis leuetur onere probãdi intereſſe prædictum, vel cõem æſtimationem fructuũ proportionabilem ad intereſſe taxatum; ea cautio ſolet adduci, quod ſcilicet venditor locet emptori rem venditam tali fictu ſeu pẽſione ſingulis annis perſoluenda, donec ſoluat precium: hoc enim per leges nobis licet, vt videre eſt ex ſingulari caſu l. ſicut emptio, §. vlt. cũ l. ſeq. ff. locati. vbi Iuriſconſ. rñdit, ſi qs emat fundum pro certo precio, & donec ſoluat precium, eundem fundum pro mercede certa conducat, valere contractum conductionis, & emptorem obligari ad ſoluẽdam mercedem, vt in hac facti ſpecie rñſum fuit ab Alex. in conſ. 121. viſis, & ponderatis omnib. lib. 5. vbi conſuluit, quod ſi vendiderim fundum pro certo precio ſoluendo intra quinq; annos, & emens conſtituerit ſe nomine venditoris poſſidere, conuentumq; ſit, quod durãte dicto termino, emptor debeat ſingulis annis ſoluere certam quantitatem librarum pro affictu, licitè poſſit peti talis affictus. Alexãdrum refert Dec. in d. cõſ. 119. ſub nu. 4. ver. quartò hoc idẽ & col. vlt. ſub nu. 12. verſ. tertiò dic. hoc etiam probat frater Ang. in ſua ſum. in ver. emptio. ver 5.

32 Agenti etiam ad intereſſe † eo ſolet caueri modo, ne is eandem probationem ſubeat, quando data eſt dilatio ad ſoluendum, & dominium non eſt tranſlatum, et donec precium ſoluatur certum, quid eſt promiſſum ſingulis annis, contractum enim hũc eſſe licitum, author eſt Abb. conſ. 66. viſo quodam inſtrumento. vel incip. quoad clatam. vbi duabus id rationibus probat, quẽ referendo ſequitur Soc. ſen. in cõſi. 176. præſens conſultatio colu. vlt. ſub nu. 11. alias 27. verſ. ſexta, & vltima, vol. 2. quod quidem conſiliũ eſt repertum in vol. 4. ſub nu. 103. eandem ſententiam comprobat Cagn. in d. l. curabit, nu. 63. alias 42. ver. & idem eſt, quando. C. de act. empt.

33 Quòd poſtremo loco traditum eſt intelligẽdũ, † qñ promiſſio ſimpliciter facta fuit: nã pro fictu, & mercede rei locatæ intelligitur facta: ſecus, ſi quãtitas ꝓmiſſa fuiſſet pro intereſſe venditoris, vt cautum eſt à Dec. in d. conſ. 119. col. vlt. ſub nu. 12. Hinc propterea dicebat Alex. in l. in inſulam, §. vſuras, num. 5. ff. ſol. mat. quod ſi promiſiſti dotem, & certum quid ſingulis annis, quouſq; dotẽ ſolueres, te præſtaturu conſtituiſti, aut pro alimẽtis ſoluere promiſiſti, & valet, & ſubſiſtit promiſſio: aut pro vſuris, & eſt illicita, nulliuſq; momẽti, cùm prohibitæ ſint vſuræ: aut ſimpliciter ſpopondiſti certum quid ſingulis annis: & hoc caſu, vt actus potius valeat, quam pereat, intelligitur facta pro alimentis, vt ibi per eum.

Reſtat aliud, quod ab agente ad intereſſe ꝓbandũ 34 eſt, † morã. ſ. debitoris interceſſiſſe: intereſſe enim lucri, ac ẽt damni nulla põt haberi ratio, niſi poſt moram: nã ſi nulla mora interueniret, debitor minimè cogeretur ſoluere, vt habemus in l. 2. §. ſi nauis. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & in l. lecta, ff. ſi cer. pet. ita tradit gl. in c. conqueſtus, de vſur. cuius authoritatẽ ſequuntur Caſtr. in d. l. 3. §. nũc de officio. ff. de eo, ꝙ cer. loc. ac Cran. in conſ. 87. Sempronius aromatarius, in fi. & in d. conſ. 320. nu. 2. et Couar. lib. 3. var. reſol. c. 4. nu. 2. & ad id ſexcentos congerit Gabriel. cõmun. concluſ. lib. 3. cõcluſ. 10. tit. de ſolutio. hoc idem placuit Plot. in l. ſi quando in 55. limit. nu. 861. C. vnde vi. vbi nõnullos idem ſentientes refert. iſtis accedit Lup. in d. comment. 1. §. 6. num. 109. idem confirmo ex manuſcripta deciſ. Mohedan. ſub nu. 205. incip. Dux Seſſæ curator Regis Caſtellæ. quam clariſſimus Burſat. in d. conſ. 63. poſt nu. 1. vol. 1. huic eidem ſententiæ accedens, citat ſub nu. 208.

35 Mora autem dicetur interuenire, † ẽt citra litis cõteſtationẽ per diei lapſum, & cõgruam interpellationem extraiudicialem, quãuis ſimus in contractu ſtricti iuris: ſic probatur in l. qui Romæ §. cohæredes, vbi plenè ſcribent. ff. de verb. obl. & in l. ſi pena, ff. quando dies legat. ced. ſic not. gl. in d. l. vinum. in ver. cũ peritum, in prin. quam recipiũt ibi cõiter docto. ff. ſi cert. * pet. & oſtendunt Iaſ. ibi, & Purp. & licet Soc. ibidem nu. 8. & Dec. nu. 14. adducant nonnulla in contrariũ, * à communi tamen opinione non recedũt: nec recedendũ eſt, qĉquid ſcripſerint Lud. Gomeſ. in §. actionum, nu. 19. & ſeq. Inſt. de actio. & Alc. in d. l. vinum. tradentes, procedere hoc in contractibus bonæ fidei, ſecus ſtricti iuris, in quibus arbitrantur moram committi debere per litis conteſtationem, & ſic iudicialẽ interpellationem ad hoc, vt veniat intereſſe.

Quin etiam, quod maius eſt, arbitrati ſũt ẽt Theo-36 logi, quod citra † vllam expreſsam interpellationẽ in foro, quod aiunt, conſciẽtiæ, ex ſignis, videlicet egeſtate creditoris, vt quia dixiſset, indigeo illa pecunia, vel ẽt reuerentiali metu debitoris moram committi: teſte D. Thom. Aqui. 2. 2. q. 33. in fi. art. 1. & Ricar. in 4. ſentent. diſtinc. 35. art. 1. q. 2. atq; Ang. Clauas. in ſua ſumma. in verb. mora. §. 1. ac ex noſtris videtur tenuiſſe Bart. in l. 5. in princ. verſ. tertio dixi. ff. de nou. oper. nunc. & in l. ſi quis mihi bona. §. ſed quid ſi mãdauit. vbi Alex. ff. de acqu. hær. Iaſ. in d. l. vinum. nu. 15. vbi Dec. nu. 13. & Purp. nu. 37. quos omnes ad hoc probãdum in medium profert Lup. vbi ſuprà. nu. 110.

37 Inſuper ad hoc, † vt reus dicatur in mora cõſtitutus per lapsũ diei, oportet, ꝙ actor ꝓbet ꝙ in die deſtinatæ ſolutionis fuerit in loco illo paratus recipere ſolutionẽ: ad hoc eſt context. in l. arbiter qui calendis. ff. de arbitr. ſic docet Bar. in l. item illa. col. 2. nu. 2. verſi. quarto, pone, quod ſolutio debeat fieri. ff. de conſtit. pec. qui ſubdit, quod hoc non probato per actorem remanet obligatio, ac ſi debitũ cõtractum eſset ſine adiectione diei, vt conſtituatur in mora per interpellationẽ diei. Bar. ſequitur Alex. in cõſ. 41. viſis, & optimè diſcuſſis. col. 2. in prin. verſ. ad idem facit. lib. 4. & in conſ. 90. viſo proceſsu cauſę. col. vlt. circa fi. lib. 5. atq; Afflict. in deciſ. 316. Galiotus, ſub nu. 2.

38 Ad hęc probandũ eſt, † actorem in interpellatione ipſa expreſſiſſe diem, in qua vult recipere ſolutionẽ: quo non probato reus non conſtituetur in mora: vt cautum eſt in l. aut qui aliter. §. 1. ff. quod vi, aut clam. & in l. ult. C. de iur. dot. cum alijs ad hoc adductis ab eodem Alex. in d. conſ. 90. in fi. lib. 5. quinimo nõ ſolum diem, ſed etiam ſpecificum locum, authore Bar. in l cũ filius. §. ult. ff. de uerb. oblig. cui accedit Afflic. in d. deciſ. 316. num. 4.

39 Quòd autem dicebamus, † moram dici interueniſſe per diei lapſum, & interpellationem extraiudicialem, intelliges, ut in eo id nullum habeat locum, qui iudicis officio ſolùm tenetur: nam ad huiuſmodi cõſtituendum in mora requiritur iudicialis interpellatio, nec extraiudicialis expreſsa ſufficit, & minus etiã tacita, ut optimè probat context. in l. cum poſtulaſ- * ſem. ubi * communi conſenſu id ſentiunt ſcriben. ff. de damn. infect. idem placuit Ruin. idq; corroborat in conſ. 184. uiſo puncto. nu. 8. uol. 2.

40 Huius eſt: † nam iudicis officium nullam præſupponit obligationem, l. qui per colluſionem. ff. de actio. empt. l. quintus. ff. de ann. legat. & l. hæreditas. ff. de petitio. hæred. ideò nimirum ſi tunc mora difficilius contrahatur. ita docet Bar. in l. 1. ff. de iuriſdict. omn. iud. cuius doctrinam confirmat Ruin. in d. conſ. 184. num. 8. uol. 2.

Iſtud

Iſtud autē, † quod paulo ante dicebamus intereſſe lucri ac damni nullā poſſe haberi rōnem, niſi quæ legitimè ab agente probata ſit, limitabis, vt nō pcedat, vbi creditor quocunq; inuitus, vt coactus à Principe, Repub. vel quouis alio viro pecunijs indigente, compelleretur mutuo dare: tunc. n. debetur hoc intereſſe damni, atq; ēt lucri, etiam ſi nulla mora interceſſiſſet: in quo oēs conuenire Theologos oſtendit Dom. Soto lib. 6. de Iuſtit. & iur. q. 1. art. 3. col. 2. itidem Nauar. in comment. de vſu. nu. 46. & ante illos Caiet. in ſum. ver. lucrū vſurariū. in 3. caſu. Mouētur ipſi, quaſi tunc creditor vim, ac rapinæ iniuriam quandā patiatur, propter quod debeat indemnis ſeruari ad inſtar fideiuſſoris: atq; in id citant in arg. c. conſtitutus. de fideiuſ. ſimiliter pp illam vim dimoueatur, atq; impediatur à lucro. Verùm ſi nō coactè, † ſed rogatus ſua ptè ſponte mutuo daret, tunc quoad intereſſe damni tradūt illud quidem deberi, ēt ſi nulla mora interuenerit, in eo ſcilicet caſu tantum, qn̄ præuiſum formidatumq; damnū emergens in pactū creditor duxerit, debitoremq; admonuit, quaſi tunc liceat creditori ſe indemnē ſeruare, vt dr. de quo plura apud Lup. in eo. comment. vſur. comment. 1. § 6. nu. 112. vbi etiam, & nu. 113. aperit quid ſentiēdum ſit circa intereſſe lucri, an ſcilicet debeat ante, an poſt morā, quę probata ſit. tu illum videto. quæ, quoniam parum ad probationū materiam noſtram faciunt, duximus omittenda, & lectorem ad ſcribentes reijcere, q ea ad ſatietatē examinant in d. l. vnic. in d. l. curabit. & in d. l. quatenus.

CONCLVSIO DCCCCXXXV.

ARGVMENTVM.

Intereſſe, quo modo per iuramētum probetur, vberrimè examinatur.

SVMMARIVM.

1 *Intereſſe in delinquentis odium iuramento probatur.*

2 *Intereſſe in quolibet violentiæ damnique genere, iuramento probatur.*

3 *Intereſſe iuramēto probatur, cum dolus aduerſarij, & probationis difficultas vna concurrunt.*

4 *Intereſſe, & damnum exulis iuramēto probatur, ſi probatum fuerit iudicem illum in exilium dolo miſiſſe.*

5 *Iuramento damnum paſſi pretium rerum furto ſubtractarum probatur.*

6 *Iuramento hoſpitis ſtandum eſt in probanda quantitate rerum ſibi furto raptarum, cum caupo valiſiam ſine ſigno ei reddit.*

7 *Probatio per iuramentum admittitur ob probationis difficultatem.*

8 *Probationis difficultas in intereſſe probando, quando dicatur adeſſe, vt locum habeat probatio per iuramentum.*

9 *Iuramentum, vt admittatur in intereſſe probando requiritur, quod talis ſit actus, qui ex ſui natura communiter probari non poſſit.*

10 *Intereſſe ſemiplenè ſaltem probato, tunc deferendū eſt iuramentum in ſupplementum probationis a iudice.*

11 *Intereſſe ſingulare plene probandum eſt, propterea nō eſt deferendum iuramētum in ſupplementum probationis.*

Et cur, num. 12.

13 *Intereſſe iuramento probatur cum agitur ad intereſſe cōtra doloſum in committendo, ſecus in omittendo.*

Contrarium, num. 15.

Conciliatio, num. 16.

14 *Delictum grauius eſt, quod committitur in faciendo, quā quod in omittendo.*

17 *Intereſſe iuramento probatur, cum quis ex dolo ſuo cōuenitur, ſecus ſi alterius.*

18 *Intereſſe, vt iuramento probetur, nō ſufficit dolus præſumptus, ſed requiritur, vt verus arguatur dolus.*

Cuius axiomatis occaſione infertur ad quæſtionem ſtatutariam, vt num. 19.

20 *Intereſſe probatur per iuramentum, cum agitur ciuiliter; ſecus ſi criminaliter. Contr. nu. 21. Conciliatio, nu. 22.*

23 *Intereſſe per iuramentum probatur, modo per partem aduerſam contrarium non probetur.*

24 *Statutum diſponens, quod debeat ſtari dicto officialis, intelligitur, niſi probetur contrarium.*

25 *Nuncio licet credendum ſit aliquem citaſſe, tamen poterit probari contrarium.*

26 *Probatio vna aliam meliorem in contrarium recipit.*

27 *Intereſſe iuramento non poteſt probari, cum agitur contra eum, qui tenetur ex quaſi delicto.*

28 *Intereſſe lucri ceſſantis plenè probandum eſt, propterea in probationis ſupplementum non poteſt deferri iurm.*

29 *Intereſſe licet iuramento damnum paſſi probari poſſit, tamen iudex poterit dictum iuramentum moderari cōſiderata qualitate iurantis, & illiuſmet facultatibus.*

30 *Intereſſe non poteſt probari per iuramentum in litem, cum contractus eſt fœneratitius, vel ſuſpectus de vſuraria prauitate.*

31 *Intereſſe non probatur per iuramentum in litem contra doloſum, cum agitur contra eum, qui ſolum officio iudicis nobili cogi poterat.*

32 *Probatio per iuramentum in litem eſt contra ius commune, vt in cauſa propria credatur alicui.*

33 *Intereſſe licet per iuramentum poſſit probari, tamen vltra duplum veræ, & communis æſtimationis in caſibus certis non fiet condemnatio.*

34 *Intereſſe, & æſtimationem, ac valorem rei, iiſdem probari modis.*

35 *Intereſſe iuramento probatur, cum inter partes fuit conuentum, vt de damnis, & eo, quod intereſt, ſtetur ſimplici uerbo ſeu iuramento partis.*

36 *Conuentioni de ſtando dicto, ſeu iuramento alterius ſuper damnis, expenſis, & intereſſe ſtatur, ſi dictum ſit æquum, alioqui ſi eſt iniquum non ſtatur ei, ſed reducitur ad arbitrium boni viri.*

37 *Conuentione facta inter contrahentes, ut de damnis, & eo, quod intereſt, ſtetur ſimplici dicto, ſeu iuramento partis, poterit pars ſubſiſtente cauſa id iuramentum reuocare antequam ſit iuratum; poſt non utique.*

38 *Intereſſe materia, ubi plenè examinetur a ſcribentibus, remiſſiuè.*

Illa probationis intereſſe difficultas, de qua paulo ante in principio primæ cōcluſionis dicebamus plurimum prodeſſe ſolet eis, qui damnū paſſi
1 fuere: Etenim in delinquentis odium † intereſſe iurō probari, prius tamen de delicto cōſtito, ſancitum eſt in l. ſi quan. C. vnde vi. vbi ſcrib. ad idem pertinet cōtex. in l. ſemper. §. in hoc interdicto. vbi glo. ſup verb. iurauerit. ff. quod vi, aut clā, & contex. in §. ſuper hoc ſancimus. in auth. vt nul. iudic. col. 9. idem determinatum eſt à Greg. X. in c. ſuper eo. de his, quæ vi, metuſvè cau. fiunt. & ita cenſet. gl. in c. dilecti filij. ſuper verb. cū iuſtis. vbi cæteri canoniſt. de for. competē. ad id ēt eſt optima gl. in c. qualiter, & qn̄. il 2. in verb. reddere rationē. de accuſ. vbi ait, ꝙ ſi aliter prælatus non poſſit reddere rōnem, iurō ſuo ſtetur. gl. itidem in §. non ſolū. in verb. probare. q̃ ſequitur ibidem Aret. ſub nu. 3. Inſtit. de verb. obl. ſic ēt aſſeruit Spec. in §. viſo. nu. 20. verſ. porrò. de fruct. & intereſſ. & confirmauit Bar. in l. 1. in prin. nu. 5. verſ. quæro quæ probatio. vbi cæteri ſcrib. ff. quēadmo. teſta. aperi. & in l. vnic. col. 9. nu. 32. C. de ſent. quę pro eo, ꝙ inter. profe. vbi Cyn. ſub nu. 19. & col. vlt. & ibidē Rebuff. ſub nu. 491. verſ. inſuper. & iurm. & p. n. 517. ver. quarta concluſio. atq; Rayn. de Forli. nu. 57. cum ſeq. et nu. 64. quod ēt deciſum fuit à Dom. Rot. in deciſ. 3. aliàs 359. dubitabat. de iniur. & damn. dat. in nou. Bellam. in deciſ. 480. licet. ſic quoq tradidit Bal. in l. qui accuſare. num. 3. C. de edēn. & in d. l. vnic. nu. 27. C. eod. & in l. 2. §. inter-

dum. in

dum.in prin.vbi Doc.& in l.in actionib.ſub nu.6.vbi
itidẽ ſcriben.ff.de in lit.iur.& in conſ.270.ad euiden-
tiam.nu.9.vol.1.& in cõſ.345.proponitur.nu.1.& 3.
vol.2.ad idem reſpondit Alex. in conſ.103. videtur
* prima conſideratione.poſt nu.4.lib.1.qui * commu-
nem ſnĩam dicit.id prætereà ꝓbauit Iaſ.in l.vbi exi-
gitur.nu.2.ff.de edend.idem ſenſere cõſulendo Cald.
in cõſ.6.tit.de proba.Marſ.in conſ.113.illumina quę-
ſo domine.nu.52.verſ.& ꝓ hac parte.Soc.iun.in cõſ.
79.viſo puncto.col.3.nu.13.vol.1.eiuſdem fuere ſen-
tentiæ Petr.de Bellaper.in repet.§.cum autẽ.l.argen-
tarius,nu.2.ff.de edẽ.Ant.de Petru.in l.1.in 72.effect.
nu.337.cum ſeq.ff.de iureiur.Gabr.Carian.in trac.de
eo,quod inter.c.13.in fi.Marc.Ant.Bauer.in tract.de
vir.iuram.nu.37.vbi plura accumulat.Pet.de Vnzol.
in pract.art.nota.rub.quando pœnam.ſub nu.3.verſ.
ſed hic quæro.Ambr.de Vigna.in repet.c.ſalubriter.
nu.257.de vſu.& Boſſ.in tract.crim.tit.de rapt.nu.40.
hoc idem pluribus corroborat Plot.in d.l.ſi quando.
in 2.limit.ad l.ipſam.nu.757.quem videas,ſi totam
materiam hanc probe noſſe deſideras.

2 Concluſionem ampliabis,vt intereſſe† in quolibet
etiam violentiæ,damnique genere iuramento poſſit
probari:ſic ex Inno.in d.c.vlt.quod met.cau.colligit
Bald.in d.l.vnic.nu.47.verſ.modò contra hoc oppo.
decimoquinto.cui accedit Iaſ.alios referens cõcor-
des in d.l.ſi quando.44.in fid.hinc propterea tradunt
Inn.et Hoſt.in d.c.vlt.ille ſub nu.3.hic col.3.in fi.ver.
item ſi quis per violentiam.quod ſi quis alicuius op-
pidi dominus iniquè ſibi ſubiecto bellũ inferret,vel
immerito eum in exilium mitteret,& iccircò illius
ſupellectilia diriperentur,atq; dilapidarẽtur,ea om-
nia ſupellectilia,ac illius intereſſe proprio ſacramen-
to ſubditi damnum illud paſſi poſſe probari.

Ex relatis in cõcluſione ſcribentiũ authoritatibus
facilè colligi poteſt,quo pacto noſtra hæc concluſio
ſit intelligenda.nã ferè omnes loquuntur,cum dolus
3 aduerſarij,† & probationis difficultas vna concurrũt:
ita ſenſit Accur.in d.l.ſi quando.in verb.manifeſtet.
in fi.& ibi Bal.nu.3.atq; Iaſ.nu.35.C.vnde vi.ſic do-
cet Bar.in d.l.in actionib.col.vlt.ſub n.22.ff.de in lit.
iuran.vt & monuit idem Bal.in d.l.qui accuſare.ſub
nu.2.& 3.C.de eden.permotus ex eo,quod dixit Inn.
in d.c.ſuper eo.nu.3.quod met.cauſ.quod,ſi fuerit ꝓ-
4 batum iudicẽ†dolo in exilium aliquem miſiſſe,pote-
rit exul damnum,& intereſſe paſſum ſuo iuramento
probare,& ei fides erit habẽda,atq; iudex ad hoc te-
nebitur,ex l.ſeueriter.C.de excuſ.tut.idẽ probat Alex.
in d.conſ.103.ſub nu.4.lib.1.vbi ait pretium rerũ fur-
5 to†ſubtractarum ſolius damnũ paſſi iuramento pro-
bari.Alex.ſequitur Ant.de Petruc.in d.l.1.nu.341.ff.
de iureiur.& Bauer.in d.tract.de virtu.iuram.poſt nu.
72.ad huius quoq; ſententiæ confirmationẽ ſpectat,
ꝙ tradidit Bar.in l.1.§.1.nu.5.ff.fur.aduer.nau.caup.
ſtabul.& in d.l.in actionib.nu.23.ex ſententia Inno.
modo citati:quibus in locis aſſeuerat,hoſpitis iurẽ
6 †ſtandum eſſe in probãda quantitate rerum ſibi fur-
to raptarum,cũ caupo valiſiam ſine ſigno ei reddit.
quem ſequitur Abb.in conſ.109.circa factum.in fin.
lib.2.hancq; cõem eſſe ſententiam dicit Iaſ.in d.l.in
actionib.nu.41.vbi pluribus tum declarationibus,tũ
authoritatibus eam cõfirmat,& examinat.& præter
eos,quos in cõcluſione citauimus cõfirmauere quo-
que idẽ Bal.in conſ.345.proponitur.in fi.vol.2.Abb.
in d.c.ſuper eo.nu.5.quod met.cau.Ruin.in conſ.29.
poſt nu.3.vol.3.adductus authoritate gl.ab omnibus
* vna mente * communiter,vt ipſe inquit,approbatę,in
d.l.in actionib.ff.de in lit.iuran.Rom.in hac eadem
l.in actionib.nu.5.& 23.vbi etiam Iaſ.col.3.num.17.
* verſ.quarto noto.& nu.39.vbi hanc communẽ * con-
cluſionẽ appellat.atq; Nat.in cõſ.545.certi iuris eſt.
nu.3.& 5.vol.3.Et quod ob probationis difficultatẽ
7 †admittatur probatio per iuramentum,dixere Marſ.
in ſing.584.pluries,& in pluribus locis.& Petr.Gerar.
de Petraſan.in ſing.23.nu.9.

Sed roget quis,quando dicetur adeſſe difficultas
8 probationis,†vt intelligi poſſit,quando habeat locũ
iſtud iuramentum? Ego ex ſententia Bart.in d.l.in
actionib.col.vlt.nu.22.ff.de in lit.iuran.reſpondeo,
tunc demum ſemper adeſſe difficultatem probatio-
nis,quotieſcunq; res non poſſunt ad oculum demon-
ſtrari,vel quia ſint peremptæ,vel quia non extẽt,per
l.cum res.§.pen.ff.de leg.1.& d.l.in actionib.& l.nũ-
mis.in fi.ff.de in lit.iur.quod menti tenendum dicit
ibidem Bart.idq; multa notatione dignũ eſſe ait Iaſ.
in d.l.ſi quando.nu.35.& in d.l.actionib.num.40.vbi
alios idem ſentientes adducit.& ibidem Dec.col.vlt.
ſub nu.31.cum Bar.cõuenit Bal.ibidem,§.planè.nu.
2.atq; Paul.Caſt.nu.7.in fi.& nu.12.idem placuit Io.
Petr.Ferrar.in pract.Papien.in for.libel.in actio.real.
ſuper verb.& in florenis.nu.31.ver.illud autem,quod
ſubijcitur.

Secundo loco concluſionẽ vna cum ſuperiori in-
9 telligẽtia velim intelligas.†etenim,vt hæc minus le-
gitima iuramẽti probatio in intereſſe probando ad-
mittatur,nõ ex ea ſimpliciter probationis difficulta-
te prouenit,ꝙ res non extet,vel non appareat:ſed re-
quiritur,quod talis ſit actus,q ex ſui natura cõiter pro-
bari non poſſit,vt in l.conſenſu.C.de repud.in c.ve-
niens.il 2.de teſti.in c.& ſi Chriſtus.in fi.de iureiur.&
ita tradunt Ant.de But.& Imol.in c.tertio loco.in gl.
2.de probat.quemadmodũ,& de teſtibus dixit Alex.
in conſ.65.viſo themate,& dubijs.col.2.poſt num.7.
verſ.reſtat ergo.lib.1.nam illud explicans,teſti aliàs
minus idoneo fidem adhibendam eſſe,qñ alia pro-
batio deficit.ait illud eſſe verum,cũ ex natura illius
facti,& negotij veriſimiliter alij teſtes nõ poſſunt ha-
beri;quod exemplo demonſtrat.& in conſ.252.viſo
proceſſu cauſæ matrimonialis.col.4.verſ.ad idem,ꝙ
not.do.Abb.lib.5.idq; menti tenendum inquit Abb.
in c.vlt.in 2.not.de teſtib.cogen.Iaſ.in l.1.in lect.Pa-
tauina.in fi.C.de ſumm.Trin.& fid.cath.Dec.in d.c.
tertio loco.col.1.in 2.not.n.4.de probat.ad quod plu-
rimos congerit Marſ.in ſing.73.plures ſunt.& hoc in
propoſito noſtro de intereſſe ſcripſit idem Dec.in d.
l.in actionib.32.ff.de in lit.iur.

10 Tertiò velim intelligas,vt cõcluſio procedat,† qñ
ſemiplenè ſaltem intereſſe probatum ſit.nã tunc de-
ferendum eſt iuramentum in ſupplementum proba-
tionis à iudice:ita docent ſcribentes in d.l.vnic.& ibi
præſertim Rebuf.nu.511.ſuper gl.in verb.ſubtilitatẽ.
cum nu.ſeq.vbi id egregiè confirmat.C.de ſent.quæ
pro eo.idẽ probare videtur Bar.in d.l.ſi quando.poſt
nu.2.verſ.itẽ oppono.C.vnde vi.huc reſpexit Bal.in
d.conſ.345.num.1.uol.2.& id obſeruauit pluribus in
locis Iaſ.ut in l.admonendi.nu.15.in 5.not.& nu.75.
uerſ.iſtud iuramentum.& in repet.eiuſdem l.nu.24.
uerſ.item not.& nu.86.uerſ.quid tenendum,& num.
276.ff.de iureiur.& de hoc meminit Burſ.in conſ.68.
poſt nu.38.uerſ.tertio reſpondetur.in fi.uol.1.& una
* mente * omnes id ſenſiſſe ſcribentes,teſtis eſt Plo.in d.
l.ſi quando.nu.427.cum alijs ab eodem Burſ.allega-
tis in d.conſ.68.& hoc plenè tradunt ſcriben.in l.in
bonæ fidei.C.de reb.cred.& in d.l.admonendi.& in
l.manifeſtę.ff.eo.tit.de iureiur.quod multis corrobo-
rat Marſ.in ſing.83.in ore vulgi.& in ſing.322.iura-
mentum.vbi hanc doctrinam limitat.

Concluſionẽ vnà cũ in ea traditis ſic primũ limi-
11 tabis,vt locũ non hẽat† in probando intereſſe ſingu-
lari.nam illud plenè probari dẽt,nec deferẽdum eſt
iuſm in ſupplementum probationis:ſic animaduer-
tit Bal.in d.l.vni.in fi.C.de ſent.quæ pro eo,quod per-
petuò menti tenendum eſſe dicit.cuius authoritate
permotus Iaſ.in eandem deſcendit ſententiam in d.l.
admonendi.nu.111.verſ.ſimiliter quando agitur.&
in repe.eiuſdem l.poſt nu.296.uerſ.31.non deſeritur.

Huius

Huius limitationis ratio eſt, † quia ratio teſtis procedit per viam induſtriæ,non per viam ſenſus corporalis,& ideò eſt probandũ intereſſe liquida probatione, ſic docet Bal. vbi ſuprà. cuius verba veluti aurea, eſſe ſignanda dicit Cur.in d.l.admonendi. 23. fallen. nu.216.vbi aliam excogitat rationem, inquiẽs,illud propterea euenire,quia de ęſtimatione fienda veriſimiliter poſſunt haberi plures teſtes; vt idem probat ibidem,in 4.fallent.nu.192.& 24.fallent.nu. 217.

Secũdo loco tibi erit limitanda cõcluſio,† vt vera ſit cũ agitur ad intereſſe cõtra doloſũ in cõmittẽdo, & faciendo,ſecus verò in non faciẽdo,vel omittẽdo; vt hoc egregiè comprobari poteſt ex l.C.reſponſo,in l.argentarius.§. cũ autem.ff. de eden.vbi Bal.nu.1.id notat.quod relatu ſingulare cẽſuit Rom. in ſing.406. intereſſe aduerſus doloſum;& in d.l. admonendi.col. 17.& ita notant Petr.de Bellaper.in d.§. cum autem. nu.3.& 4.Alex.nu.8.Iaſ.nu.6.& idemmet Iaſ.in d.l.ſi quando.col.vlt.poſt nu.57.verſ.limita etiam.C.vnde vi.hoc idem valdè confirmat illud: nã probato dolo notarij, de omnibus damnis, & intereſſe ſtatur iurõ partis,textus eſt quem Bar.&*omnes ibi exiſtimãt ad hoc ſingularem,in l.vlt.C.de mag.conueni. ꝙ quidẽ verum intelligitur,ſi dolus notarij fuit in faciẽdo, ſecus ſi in omittendo; quia tũc intereſſe dẽt plenè probari,non autem defertur iuramentũ in litem:ita ſentiunt Bal.& Alex.in d.l.qui accuſare.ille nu. 3.hic in fi.C.de eden.per contex.in d.§.cum autem. & Iaſ. in l.ſi mora.col.5.poſt nu.23.verſ. ſexto ad iſtam regulã adde.ff.ſol.matr.& alio cõtex. corroborat hoc idemmet Iaſ.in l.ſi prius.col.13.poſt nu.49.ff.de nou.oper. nunc.ſcilicet l.4.§.ſed & ſi quis.cum gl.ff.fin.regund. eidem Romani ſententię accedunt Alex.in cõſ.214. quando dolus.in prin.lib.7.atq; Ant. de Petru. in l.1. nu 343.verſ.prędicta autem.in 72.effect.ff.de iureiur.

14 Huius limitationis rõ eſt:†nam grauius eſt delictũ, quod committitur in faciendo,quàm illud,quod cõmittitur in omittendo,vel negligendo, vt author eſt Accur.in l.ſi mora.in verb.ne facto.ad fin.vbi Iaſ.ad ſaturitatem.nu.22.cũ plur.ſeq.ff.ſol.matr.idẽ Accur. in l.lege Cornelia.in prin.ff.ad Syl.& in l. vbi Bal.C. de liber.& eor.lib.& in l.ſeruũ.in prin.ff.de verb.obl.

15 A contraria † tamen ſtetẽre ſnĩa ſcribentes*cõiter * in d.§.cum autem.l.argentarius.ff.de edend. & in d.l. qui accuſare.vt latè per Cagn.in d.l.vni.ſub nu.126. C.de ſent.quæ pro eo. Bart.itidẽ in d.l.ſi prius.q.2.vbi Iaſ.col.13.n.48.verſ.expeditis omnib.ff.de nou.oper. nunc.per l.qui reſtituere.ff. de rei vend.

16 Huic opinionũ repugnantiæ† ſic ſatisfacere poſſumus:nã præmiſſa procedunt cõtra doloſum in omittendo,ſeu in negligendo, qui tenebatur originaliter iure actionis tunc enim contra eũ poſſet iurari in litem probando intereſſe per ſolũ iurm,ſed contra doloſum in omittendo,qui nõ tenetur originaliter iure actionis,& ſic nõ præceſſit obligatio, ſed ſolũ tenetur officio iudicis nobili; vel mercenario nulli actioni ſeruienti,veluti,contra argentariũ,vel aliũ,qui non vult edere,& tenetur,qui tñ ex officio iudicis ſolũ,&. non iure actionis poteſt conueniri,non põt iurari in litem,nec intereſſe probari ꝑ iurm in aliquo caſu, et ſi iudici non pareatur,& agatur de contemptu iudicis in non parendo illi, ſed debet teſtibus probari:ita aduenit Accurſ.l.harum.in gl.vlt.vbi Bal. plurimũ illã commendat.ff.ſi ſer.vendi. ſic alij plures hoc ſunt ſecuuti,quos enumerat Iaſ.in d.l.ſi prius.d.n.48.vbi id ** magis**communiter eſſe receptum teſtatur.& ibidẽ * cęteri*omnes.id quoq; placuit Dec.in d.l.in actionibus.col.10.nu.27.verſ.vlt.etiam not.& in eandem ſẽtentiam idemmet Iaſ.in d.§.cũ autem.ſub nu.7.Cur. in d.l.admonendi.nu.215.ſcriben.in d.l. qui accuſare.& Didac.Segura in repet.l.ſi ex legati cauſa. num. 124.ff.de verb.obl.quibus accedit Gabriel Sar.in addit.ad ſingularia Rom.in d.l. ſing.406.

Tertiò poteris limitare cõcluſionem, vt locũ ſibi 17 vendicet,†quando quis ex dolo ſuo cõuenitur, ſed ſi ex alterius dolo conueniret, vel ambigeretur,an ipſe conuentus, vel alius dolum commiſerit: ſecus eſſet: nam tunc per veras probationes intereſſe probari debere,oſtendit Bar.in d.l.vni.num.5.ff.fur. aduer.naũ. caup.ſtabula. & in l.sẽper.§.vlt.ff.quod vi, aut clam. & in l.1.nu.2.in fi.ff. quand. ex fact. tuto. vel curato. vbi etiam Dyn.& Cyn.in d.l.ſi quando.idem Bart.in l.ne quid.col.2.nũ.3.verſ.quæro tunc,quando agitur. de incend.ruin.naufrag.probauit hoc item Bal.in c. 1.§.conuenticulam.in fi.de pace iuramenr. firmand. * & hanc*cõem eſſe ſententiam, & veram teſtatur Iaſ. in d.l.ſi quando.nu.43.& in d.l.in actionib.ſub num. 34.in 7.requiſ.& ſub nu.40.verſ.ſecundo limita.& ita * *communiter concludere legiſtas aſſeuerat Abb.in d.c.ſuper eo.nu.5.in fi.quod met.cauſ. ad idẽ reſpondit Barb.in conſ.76.ſapienter ſcribitur.col.5.in fi.nu. 7.vol.4.vbi alios eiuſdem ſententiæ viros refert. quẽ ſequitur Marſ.in ſing.338.extant ſtatuta.nu.2. idque ſingulari memoria dignum arbitratus eſt Aluiſ. de Alber.in ſing.290.vbi quis tenetur.idem voluit Ant. de Petruc.in d.l.1.nu.345.verſ.ſecundo temperetis.in 72.effect.ff. de iureiur.

18 Quartò limitanda eſt concluſio.†nã ad probandũ intereſſe per iurm non ſufficit dolus: ſic habemus in d.l.in actionib. in verb. planè. ff.de in lit. iur. de quo pulchrè per Ang.in auth.ſi quis in aliquo.C.de eden. cui adhæret Iaſ.in d.l.ſi quando.nu.37. in fi.& nu.41. in fi.ad idem reſpondit Corn.in conſ.81. quanquam in hac conſultatione.col.3.in fi. verſ. immò attentari poſſet.vol. 4. quem referendo ſequitur Dec. in d.l. in actionib.nu.28.verſ.in tertio requiſito.

Hinc facilè diluitur illa quæſtio, de qua cuncti ſuprà relati ſcribentes ſuperioribus in locis quærunt.le-19 ge municipali cautum eſt,†ꝙ ſi cui ſua furto fuerint ſubtracta in ciuitate,rure,vel oppido,loci incolæ pro huiuſmodi illato damno teneantur damnũ illud reparare.fingamus alicui in oppido ſua furtim ablata fuiſſe,idq. plenè probet, ſed res ſibi furto ſubtractas probare nequit,nec quot, & quantæ fuerint:iurm ne damnum paſſi de huiuſmodi illato detrimento fides * erit habenda?*communis eſt ſententia ſcribentium, quod non ſtetur iuramento damnum paſſi, quando oppidum tenetur ex ſtatuto, vt teſtis eſt Iaſ. in d. l. ſi quando.nu.38.propterea quod, vt poſt multa idẽ ſubiungit ibidem,nu.41.illud eſt delictum, cuius culpã ex prẹſumptione,& vehementi coniectura oppidani ipſi ſuſtinent.regula enim eſt, quam tradit Bart. poſt Iac.de Aret. in l.ſi ita teſtamẽto.§.vlt.per illum text. ff.de fund.inſtruct.quod vbicunq; furtum, ſeu damnum committitur in alicuius oppidi agro, oppidani dicantur commiſiſſe tale delictũ:quia tunc niſi aliud appareat præſumuntur ipſi oppidani.

Eandẽ concluſionem quinto limitabis,vt ꝓcedat, 20 †cum ciuiliter,non autem cũ criminaliter agitur.nã tunc intereſſe per iurm damnum paſſi non poterit probari:vt quia ſtatutum imponat pœnã criminalẽ, ſecundum qualitatem,& valorem rei ſubtractæ,veluti,quod fuſtigetur,ſi res valet vltra decem:ita decidit Bar.in l.vlt.nu.4.ff.de in lit.iur.& ratione permotus, quòd in criminalibus probationes debeant eſſe luce meridiana clariores,l.ſciant.C.de prob.hoc idem ſequuntur Ang.in d.l.ſi quando.Fulg.in l. cum furti. ff. eo.de in lit.iuran.& Alex.in d.l.vlt.ſub nu. 1. vbi optima ſimilitudine confirmat hanc opinionem.

21 Contrariam ſententiã† ſunt ſequuti Ang.à ſe ipſo diſſentiens,in d.l.furti.Rom.in d. vlt. Imol. in d.cap. vlt.col.4.per illum text.quod met.cauſ. & per text.in d.l.ſi quando.vbi Iaſ. cum eo ſenſit,num.57.& in d.l. vlt.num.7.

Has inter ſe pugnantes ſcribentiũ ſententias con-22 ciliare poteris†hoc pacto, quod aut agitur ad ſolam æſtimatio-

æſtimationem,'& tunc procedit opinio Ang.& cęte-
rorum cõtrà ſententium. nam ſiue agatur ciuiliter,
ſiue criminaliter,ſtatur iuramento eius, cui res furto
ſunt ſubtractæ d.l.ſi quãdo.& d. c. vlt. aut agitur cri-
minaliter,vt ex æſtimatione fortè maiori, vel mino-
ri inſurgeret maior,vel minor pęna,& tunc locũ hẽt
opinio Bar.& aſſeclarũ, vt requiratur alia probatio,
quàm per iuramentum,quãdo poſſet ex ipſa æſtima-
tione ſequi maior pœna:ita conciliat Cur.in d.l. ad-
monendi.nu.349.verſ.quarto limitatur.ff.de iureiur.
23 Sexto loco velim limites,† vt tũc demũ de intereſ-
ſe per iuſm damnum paſſi cõſtet, modò per partem
aduerſam contrarium non probetur. nam licet iure
communi per d.l.ſi quando.diſpoſitum ſit, quod de
damno, vel furto ſtetur iuramento damnũ paſſi,isq;
iurauerit æſtimationem rerum ſuarũ tantum valere,
tamen aduerſarius contrariũ poterit probare:ita gra-
uiter,& doctè ſcripſit in materia noſtra Ang.in d.l.q
reſtituere.col.2.ff.de rei vend.& apertius in l.qui vaſ.
in prin.ff.de fur.& in auth.de exhib. reis. in princ.idẽ
probauit Bart.in l.2.§.ſi à pupillo. col. 2. nu. 6. ff.pro
emp.cum multis alijs ad hoc adductis à Fel.in c.pro-
poſuiſti.col.2.in 2.concluſ. nu. 3. ibidem Abb.nu.1.
de probat.hoc ẽt confirmo authoritate Abb.in c.cõ-
tinebatur.col.2.ſub nu.7.ſuper verb.ſtandũ eſt verbo
viri.de ſponſ.impub.Iaſ.item in d.l.ſi quando.col. 4.
nu.27.ver.adde multum benefacere.& ibidem Cyn.
& idem Iaſ.in §.ſed iſtę, col. 24. Inſtit. de actio. vbi
alia pro hac limitatione adducit. idem obſeruauit
Marſ.in ſing.357.extant ſtatuta in aliquibus ciuitati
bus.ſimile eſt, quod notauit Iac. Butr.in l. 1.C. de re
24 iud.vbi vult,quod ſi ſtatutũ† diſponat,quod debeat
ſtari dicto officialis,intelligatur, niſi probetur cõtra-
riũ.cui accedit Paul.Caſt.in l.vlt.ff.de prætor. ſtipul.
25 eodem pertinet,quòd licet nuncio† credendũ ſit ali-
quem citaſſe,c.cum parati.de appell.l. magis puto.§.
ne tamen.ff.de reb.eor.tamen poterit probari cõtra-
rium,vt author eſt gl.in cap.ſi teſtes.§.itẽ teſtes,quos
accuſator.in verb.in executorib.4.q 3.Spec. etiam in
§.ſequitur.col.2.verſ.ego dico.vbi Io.And. in addit.
ad eundem.de citat.idem Io.And.in c.quoniam cõ-
tra.de probatio. & Arch.in c. venerabilibus. de ſent.
excommu.lib.6.quam limitationis noſtrę materiam
ad vnguẽ examinat Alex.in l.qui bona.§.quidamni.
ff.de damn.infect & in l.2.§.ſi abſens.num. 7. ff. ſi ex
noxa.cau. atq. in conſ. 71. clariſſimè domine iudex.
col.2.lib.3.& in conſ.114.in cauſa, & lite vertẽte in-
ter filios,& hæredes.col.2.verſ.circa tertium.lib.4.&
nonnullorum authoritatibus hoc idem corroborat
Afflict.in deciſ.91.iterum in cauſa Alex.nu. 12. verſ.
bene tamen fateor.

Cuius limitationis illa ratio eſt. nam probationũ
26 ea natura eſt,† vt vna probatio recipiat aliam proba
tionem meliorem in contrarium,l. cum de indebito.
ff.de prob.ſic in propoſito noſtro docet Paul.Caſt.in
d.l.vlt.nu.5.ff.de prætor. ſtipul. Quo pacto autem ꝓ-
betur contrarium,hoc eſt, damnum non fuiſſe datũ,
te docebit Plot.in d.l.ſi quando.nu.777. cum ſeq.ſub
5.lim.ad eandem leg.C.vnde vi.

Septimò limitanda eſt concluſio, præcipuè verò
27 ampliatio ad eandẽ ſuperius tradita,† vt locũ ſibi nõ
vendicet in furto præſumpto, in quo de intereſſe per
iuſm non poteſt probari.nam licet in quocunq; vio-
lentię damniq; genere intereſſe per iuſm probari an-
teà diceremus,in furto tamen præſumpto, vt in caſu
l.2.§.Diuus Adrianus.ff.de iur. fiſci. id locum nõ ha-
bere author eſt Alex.poſt Ang.in auth. ſi quis in ali-
quo.col.vlt.ſub nu.9.ver.ſed Cyn.C.de edend.quem
ſequitur Fel.in c.ſicut.col.5.in 4. declarat. poſt nu. 7.
ibi,quia d.l.ſi quando.de re iud.nam cum in d.§. Di-
uus Adrianus. oriatur illa præſumptio ex dolo com-
miſſo in non exhibendo inſtrumenta, quæ poterat
exhibere,conſequitur, vt tunc probatio per iuramẽ-
tum locum non habeat; iuxta illorum ſcribentium
ſententiam,quos in ſecunda ad concluſionem limi-
tatione in medium adduximus.ſic generatim in om-
ni eo,qui tenetur ex quaſi delicto, d.l. ſi quando.lo-
cum non habere oſtendit Azo in ſumma tit. ad leg.
Aquil.quem ſequitur Cur.in d.l.admonẽdi. nu. 347.
verſ.ſecundo limitatur.
28 Octauò eandẽ concluſ.limitabis,† vt non ꝓcedat
in ꝓbatione intereſſe lucri ceſſantis; cuius ea natura
eſt,vt plenam requirat probationem,nec probatione
deficiente admittat iuſm in ſupplementum: ita do-
cet egregiè Bal.in ſæpè repetita.l.vnic.ad fi.C.eo.cu-
ius dictum tanquã ſingulare ſequitur, nec vllum ha-
bere cõtradictorem tradit Lanfr.de Oria.d.l. admo-
nendi.nu.74.in 18.concluſ.eiuſdem Bal.ſnĩam com-
probat Iaſ.in §.curare.col.vlt.nu.59.Inſtit. de act.idẽ
facit Dec.in l.quatenus.nu.5.ff.de reg.iur. & in conſ.
320.Thomas Laurentij.in fi. quod referẽdo ſequitur
Io.Baptiſt.Lup.in commen.de vſur.commen. 1.§. 6.
ſub nu.117.verſ.ſimiliter aduertendum eſt.
29 Nonò concluſio limitanda eſt;† nam licet,vt dice-
bamus, intereſſe nonnunquam probetur iuramento
damnũ paſſi, tñ iudex poterit dictum iuſm modera-
re conſiderata qualitate iurãtis, & illiuſmet faculta-
tibus:ita ſancitum eſt ab Impp.Dioclet.& Maxim.in
l.ſi traditio.C.de act.emp.& vend.ſi traditio, inquiũt
Impp.rei venditæ iuxta emptionis contractũ proca-
cia venditoris non fiat, quanti intereſſe cõpleri em-
ptionem fuerit arbitratus præſes prouinciæ, tantũ in
condemnationis taxationẽ deducere curabit. ſic no-
tat Bar.in d.l.vnic.nu.5.ff.fur.aduer.nau.caup.ſtabul.
quem refert,& ſequitur Marc.Ant. Bauer.in tract.de
virtut.iuram.ſub 50.virt.nu. 75. verſ. tertio tempera.
ad idem reſpondit Rom.in conſ. 270. pro deciſione.
nu.5.cui adhærent Dec.in d.l.in actionib.col. 10.nu.
26.ver.in ſecundo requiſito.ff.de in lit. iur.& Ant.de
Petruc.in d.l.1.num. 345.verſ.tertio temperetis.ff. de
iureiur.quod nec latuit clariſſ.Menoch. in tractat.de
arbit.iudic.cauſ.caſ.119.in fi.lib.2.cẽt.2. vbi aliorum
ſententijs hoc confirmat.
30 Decimò limitabis concluſionẽ,† vt locum nõ ha-
beat,cum contractus eſſet fœneratitius,vel ſuſpectus
de vſuraria prauitate. nam cũ venditor reddatur ꝑ
vſuram infamis,vt in l.improbum. C. de infam. pro-
pterea tali caſu contra emptorem moroſum ac do-
loſum nõ poſſet iurari in litem ſuper vero intereſſe;
ſic reſponſum eſt ab Alex.in conſ.93.repetitus.col.1.
nu.1.cum ſeq.lib. quod relatu eximium cẽſuit Marſ.
in ſing.273.notiſſimum eſt.col. 1. & placuit Plot.in
d.l.ſi quando.nu.427. C. vnde vi. quos referendo ſe-
quitur Pet.Io.Anch.ſami.iur.quæſtio.lib.2.quęſt.35.
in fi.hoc idem pluribus comprobat Cagnol. in l. cu-
rabit.nu.54.cum ſeq.C.de actio. empt.
31 Vndecimò eandem limitare poteris,† vt non pro-
cedat in eo,qui ſolum officio iudicis nobili cogi po-
terat:tunc enim intereſſe non probatur per iuramen-
tum in litem contra doloſum; cum tale officiũ nullã
pręſupponat obligationem,l.qui per concluſionem.
ff.de act.empt. ſitque talis minus obligatus. ideò nil
mirum, ſi intereſſe probari nequeat per iuramẽtum,
ſed per teſtes,vel alias probationes ſit probãdum; vt
* *communiter ſenſere Alex.Iaſ.& cæteri in l.argenta-
rius.§.cum autem.ff.de edẽd.Dec.in d.l. in actionib.
col.pen.nu.27. ff.de in lit. iuran. Dec.etiam, Rimin.
& alij in d.l.qui accuſare.C.de eden.
32 Huius limitationis ea rõ eſt;qa probatio per iuſm
in litem eſt contra ius commune, vt in eã propria cre-
datur alicui,ideò ſtrictè intelligi debet, quãdo talis,
contra quem agebatur aliquo modo obligatus erat,
vt per Corn.in cõſ.81.quanquã in hac cõſultatione.
col.3.in fi.ver.immò attẽtari poſſet.vol.4.quẽ refert,
licet corruptè,Dec.in d.l.in actionib.num.27. atque
Cagn.in d.l.vnic.ſub nu.126.C. de ſent. quæ pro eo.

Duodecimo

Digitized by Google

33 Duodecimò concluſ. limites velim † quod licet
in d.l.ſi quando.& in d.cap. vltim. quod met. cau. &
in tot.tit.C.de in lit.iuran.& alijs hmői iuribus fuerit
ſtatutũ, aliquẽ poſſe iurare in litem ẽt per iurm veri-
tatis,vel affectionis,vel per iurm de intereſſe ſuo pro-
bare;tamen intelligẽdum eſt, vt vltra duplum veræ,
& communis æſtimationis in caſibus certis non fiat
* condemnatio:ita * communi conſenſu ſentiunt ſcri-
ben.in d.l.vnic.vbi tex.verſ.dupli.& ibi gl. verſ. con-
tractibus.idem Bar.col.7.nu.20.ver. ſumus expediti.
atq; Rebuff.ſuper gl.1.nu.289. verb. & ex hoc decla-
ratur.& ſuper gl.in verb.contractib.num.402.verſ.ex
gl.habes.ac Dec.num.69.& Io.Fab.col.4. & Plaut.in
* gl.in verb.dupli.nu.25.& ibidem cęteri *omnes,ita ẽt
tradunt Alex.& Iaſ.in l.videamus.§. deferre. ille nu.
2.in fi.hic nu.4.in 2. not. vbi dicit id eſſe valdè notã-
dum pro magna limitatione d. l. videamus. ff. de in
lit.iuran.Et licet contex.in d.§.deferre.dicat poſſe in
infinitum iurari,tamen iudex debet taxare, vt ipſum
duplum communis, & veræ æſtimationis non exce-
dat,vt dicunt Doct.in d.l.vnic.C.de ſent.quæ pro eo,
per illum tex.nam ſi non poteſt id,quod intereſt,du-
plum excedere,quando verè probatum eſt, vt tex. in
d.l.vni.eò magis,quando non eſt probatum, niſi per
iuramentũ,arg.l.cum,qui.ff.de iureiur. ita ait Rebuf.
in d.l.vni.d.nu.289.Hinc reſtringitur.l.qui reſtituere.
ff.de rei vend.vbi dicitur,ſine taxatione in infinitum
poſſe iurari,vt non excedat ipſum duplũ, per d.l.vni.
& author eſt Rebuff.ibidem nu.290.verſ.nec obſtat,
quod iudex. & in verſiculo, nec me mouet. & hanc
* eſſe *communem ſententiam, & in iudicando, & in
conſulendo tenẽdam dicit, & illam ſeruari in curijs,
& in praxi. Quamplures alias limitationes ad cõclu-
ſionem noſtram ſubnectere poſſem,ſed conſulto eas
omitto:cum copioſiſſimè omnia,quæ huius eſsẽt lo-
ci, explicata ſint à Ploto in d.l. ſi quando. per tot. C.
vnde vi.quẽ tu ipſe lector videre poteris. Et licet quã-
plura ex his repetita ſint à nobis ſuprà in cõcluſione
Aeſtimatio per iuramẽtum: tamen eadem copioſius
hic apponere ſuperuacaneum non eſſe duximus; ea
34 ratione permoti,quòd eiſdem ferè regulis,† Docto-
res dicunt probandum eſſe æſtimationem, & valorẽ
rei, & intereſſe; vt per eoſdem ſcribẽtes videre eſt in
l. 2. C. de reſcin. vend. & in l.pretia rerum. ff. ad leg.
Falcid. & ita etiam Bart.in d.l.vni.col.vlt.& alij poſt
eum;præſertim Rebuff.nu.482.ſuper gl. in verb. ſub-
tilitatem.verſ. præmittendum eſt.

Et ſuperioribus traditis limitationibus nonnullas,
præcipuè verò ſecundam,ſublimitare poteris, vt lo-
35 cum ſibi non vendicet,†cum inter partes fuiſſet con-
uentum,vt de damnis,et eo,quod intereſt,ſtetur ſim-
plici verbo,ſeu iuramento partis,vt in ſuis contracti-
bus mercatores quotidie ſolẽt paciſci. nam conuen-
tionem hanc valere, & intereſſe tunc iuramẽto pro-
bari,optimè docet Bar.in l.vlt.§.in huiuſmodi.nu.3.
ff.de prætor.ſtipul.idem voluit Ang.in l.vacantia.C.
de bon.vacan.cui ſententiæ accedit Iaſ. in l.ſi ab ar-
bitro.nu.4.ff.qui ſatiſd.cogan.ac in l. iuſiurandum.la
2. nu. 1. cum plur.ſeq.ff.de iureiur. Soc.etiam Sen.in
conſ.90.viſis quibuſdam.col.3.nu.11. cum plur. ſeq.
verſ.ſecunda concluſio.vol.4.& Afflict. in deciſ. 91.
iterũ in cauſa Alexandri.nu.10.Io. quoq; Pet.Ferrar.
in pract.Papien.in form.libell. in act. real.in verb. &
expenſis.nu.12. verſ. ſed quid ſi reus conuenit.Strac.
etiam in trac.de mercat.tit.de contract.mercato.nu.
6.verſ.aliud pactum.Nat.poſtremò in conſ.450.præ-
tendit iſte nobilis.nu.8.cum ſeq.

36 Sublimitationẽ hanc declarabis † vt conuentioni
de ſtando dicto ſiue iuro alterius ſuper damnis,expẽ-
ſis,& intereſſe ſtetur,ſi dictum ſit æquũ, alioqui ſi ſit
iniquum,non ſtatur ei,ſed reducitur ad arbitriũ boni
viri,ex l.hæc venditio.ff.de contrah.empt.l.in perſo-
nã.§.generaliter.ff.de reg.iur.l. ſi libertus. ff. de oper.
libert.l.ſi ea.C.de dot. promiſſ. ita reſpondit Baſt. in
conſ.168.quidam habens,in fi.vol. 1. idẽ notãt Dyn.
Ray.Bar.& Ang.in l.vlt.ff.de præto.ſtipu.Io.And.in
additio.ad Spec.in tit.de probatio.§.videndum verſ.
quid ſi.quos ſequitur Natt.in d.conſ.450. nu. 10.

37 Secundo loco velim declares eandẽ,† vt pars,ſub-
ſiſtẽre cauſa,vt quia ille,cui delatum eſt iurm, factus
eſt periurus,poſſit id iurm reuocare, antequam ſit iu-
ratum;poſt non vtiq; vt placuit Bar.& Iaſ.in d.l.ſi ab
arbitro.col.2.ff.qui ſatiſd.cog.idem Iaſ.in l. iuſiuran-
dum,quod ex conuentione.nu.6.ff.de iureiur.arg.l.ſi
quis iuſiurandum.C.eo.tit. de iureiur.ſic explicauere
ſcribentes in d.l.vni.pręcipuè Rebuff.nu.520.verſic.
vlt. concl.C.de ſent.quę pro eo,quod inter proferun.

Verùm quò ad intereſſe probationem hæc hacte-
38 nus.cætera ad intereſſe materiam ſpectãtia † ad nau-
ſeã tradidere ſcribentes in d.l.vni.C. de ſent. quæ pro
eo.vbi illius propria ſedes eſt,& in d.l.2. C. de reſcin.
vend.in l.curabit.C.de actio.emp.in l.quatenus.ff.de
reg.iur.& nonnulla in l.diẽ functo.ff.de offic. aſſeſſo.
et Dyn.in tract.de intereſſ.ac Gab.Carian.in eo.trac.
de intereſſ.quibus in locis totum intereſſe argumen-
tum ad amuſſim examinatur. hos igitur prudens le-
ctor conſulat,ſi plura deſideret.nos vlterius non pro-
grediemur,cum omnia perſequi ſingulis in materijs
noſtri non ſit inſtituti.

CONCLVSIO DCCCCXXXVI.

ARGVMENTVM.

Interpellationem præceſſiſſe, vel non præceſſiſſe, reum debere probare: & quo pacto iſtud procedat.

SVMMARIVM.

1 *Interpellatio extraiudicialis debitori facienda eſt ex vrbanitate,& honeſtate.*

2 *Interpellatione extraiudiciali omiſſa reus conuentus, non poteſt in expenſis primæ citationis, & libelli oblationis condemnari, & ibidem quo pacto id verum ſit.*

3 *Interpellationem præceſſiſſe, vel non præceſſiſſe onus probandi reo incumbit. & cur.*

4 *Interpellationem non præceſſiſſe reo nõ incumbit onus probandi,cum is fatetur debitum in iudicio. Contr. nu. 5.*

6 *Interpellationẽ præceſſiſſe actor præciſè, & certè debet probare,cum agitur de materia æſtimationis quanti plurimi facienda reſpectu certi, & determinati temporis.*

7 *Interpellatio non probatur ex libelli oblatione.*

1 Interpellationem extraiudicia-
lẽ † ex vrbani-
tate,& honeſtate eſſe debitori faciendã, docuit I. C.
in l.quidam Iberus.ff.de ſeruitut.vrb. præd.adeò vt ſi
2 omitteretur,† nõ vtiq; reus conuẽtus poſſet in expẽſis
primæ citationis,& libelli oblationis cõdemnari; vt
ſingulariter not.Rom.in ſingul.401. incip.alio ſero.
Quod intelligendũ eſt, vt ipſe intelligit,nẽpè ſi cõpa
ret,& confitetur petita,tũc.n. imputandũ eſt ipſi cre-
ditori,qui debitorẽ non interpellauit, potuit namq;
præſumere ipſum ẽt extraiudicialiter debitũ confeſ-
ſurũ:ſecus aũt ſi negat in iudicio; qa tunc ſi cõdem-
natus fuerit per ſn̄iam ẽt cõdemnari dẽt in omnibus
expẽſis,& citationis,& libelli. Iudex enim præſume-
re debet,ꝙ etiam extraiudicialiter debitum interpel-
latus negaſſet; ita Rom. vbi ſup. per ſinguſ. verbum
Gul.de Cun.in l.edita.C. de eden.quẽ ſequit̃, & Dec.
in l.q in alterius.n.8.ff.de reg.iur. & in c.nouit.n.146.
de iud.vbi ẽt Fel.col.fi.ſub nu.15.verſ.fallit 1. q alios
hanc opinionẽ tenẽtes cõgerit,licet ab hac opinione
recedat Cag.in d.l.q in alterius.ſub n.22.ff.de reg.iur.
3 Verũ enim verò quis probare † habeat hmõi inter-
pellationẽ præceſſiſſe, vel non præceſſiſſe quærentes

Doct. dixerũt, ipſi reo onus incumbere; nã pro actore voluerunt ſtare præſumptionẽ, nempè, interpellationem præceſſiſſe, per tex. ſing. in l. fideicommiſſ. in prin. ibi, tametſi nõ facilè. ff. de vſur. vbi textus inquit, illud cõmuniter accidit, at quod cõiter accidit transfert onus probandi in negantem, gl. ord. in l. neq; natales. C. de prob. Hanc doctrinam originaliter docuit Rom. in ſing. 402. quis debet probare. & illum ſequitur Marſ. in rub. C. de prob. nu. 202. & Dec. in c. nouit. nu. 148. de iudic. reprobans Feli. contrarium tenẽtem in eo. c. nouit. in fi. licet ipſe cum Roman. ſẽtiat in c. quoniam contra. nu. 94. de probat. ſub num. 15. verſ. Hanc limitationem. vbi etiam Dec. nu. 94. hãc comprobat opinionem, & Paul. de Mõt. Pic. in repet. l. vinum. nu. 16. ff. ſi cer. pet. & Rimin. in conſ. 409. nu. 3. vol. 3. & vr̃ ab omnibus hęc opinio * magis recepta.

Poſſet forſan hæc concluſio limitari, vt nõ procedat, quando vocatus† in iudicio fatetur debitum petitum: quia ex quo nõ negat coram iudice, præſumitur etiam non negaſſe extraiudicialiter, ſi interpellatus fuiſſet, vt notat Rom. in alleg. ſing. 401. incipiente, alio ſero, quo in loco, vt diximus, vult reum nõ eſſe in expenſis condemnandum.

5 Hanc limitationem cogitam† eſſe dignam admonuit Hiero. Cucha. ad Dec. in d. l. qui in alterius. nu. 8. in verb. Romanus. in fi. ff. de reg. iur. & nimirum quidem cogitandum eſt; quia non ſequitur, faſſus eſt in iudicio, ergo voluit ſoluere antequam conueniretur: potuit namq; interpellationem pręceſſiſſe, ſed debitorem ſoluere negaſſe ob impotentiam, aut aliàs cãs: & ſic non videtur vera hæc limitatio, cogita igitur.

Secundò limitabis hanc ipſam concluſionem nõ
6 procedere, ſi ageretur† de materia æſtimationis quãti plurimi faciendæ reſpectu certi, & determinati tpis: quia tunc nõ attenditur huiuſmodi præſumptio, ſed requiritur præciſa, & certa probatio interpellationẽ præceſſiſſe, & tali die factam fuiſſe; vt optimè limitando intelligit Cagn. in d. l. vinũ. nu. 22. ff. ſi cer. pet. quem retulit ẽt Nic. Pign. ad Rom. in alleg. ſing. 402.

7 Nec ſufficeret deduceret† libelli oblationẽ: quia ex ea minimè interpellatio probatur. Bar. in l. denũciaſſe. §. quid ergo. in prin. per illũ tex. ff. de adul. & facit tex. in l. libertus aduerſus. ff. de in ius vocan. vbi q dat libellum, nõ dr̃ in ius vocare, quod videtur mirabile Ang. in d. l. vinum. col. 2. & ſequendo refert Alex. ibidem nu. 8. & Dec. in l. quod te. nu. 3. ſi cert. pet. & hãc
* opinionem ab omnibus * teneri aſſerit ipſemet Dec. in l. vinum. nu. 14. licet illam reddat dubitabilem, ex eo, quia fortior videtur interpellatio facta p libellũ in iudicio, quã extraiudicialiter, arg. l. Pacta nouiſſima. C. de pact. & not. in l. ſiue apud acta. C. de trãſact.

CONCLVSIO DCCCCXXXVII.

ARGVMENTVM.

Intruſus non præſumitur: aſſerens quem intruſum debet probare: & quibus probetur modis quem intruſum eſſe.

SVMMARIVM.

1 *Intruſus verbum unde deriuetur.*
2 *Intruſus fur dicitur.*
3 *Intruſus nullus præſumitur.*
4 *Intruſum quem eſſe aſſerenti incumbit onus probandi.*
5 *Intruſus ille dicitur, qui abſq; diœceſani, alteriusve ſuperioris cõſenſu, vel authoritate poſſeſſionem beneficij apprehenderit nullum ſuæ intentionis colorem habens.*
6 *Intruſus dicitur apprehendens poſſeſſionẽ beneficij propria authoritate, quando is haberet canonicum titulum.*
7 *Intruſus dicitur, qui poſt electionem ante tamen confirmationem adminiſtrat.*
8 *Intruſus, & ille dicitur, qui ante confirmationem adminiſtrat, etiam ſi extaret conſuetudo huiuſmodi, & cur.* Contr. num. 9.
10 *Intruſus ille non dicitur, qui ante confirmationem adminiſtrat, cum huiuſmodi extat antiqua conſuetudo.*
11 *Puniri non debet, qui communi iudicio non peccat.*
12 *Intruſus dicitur pendente lite adminiſtrans.*
13 *Intruſus non dicitur præſentatus, & ante inſtitutionẽ adminiſtrans.*
14 *Intruſus non dicitur adminiſtrans ante confirmationem, quando concorditer, & nemine diſcrepante electio fuit facta.*
15 *Intruſus non dicitur Papa adminiſtrans ante confirmationem, nec Abbatiſſa, nec Imperator: nec electus ordinis Ciſtercienſis: nec adminiſtrans ex conſuetudine.*
16 *Intruſus non dicitur adminiſtrans ante confirmationem, quando adminiſtrat de mandato ſuperioris.*
17 *Intruſus non dicitũ adminiſtrans ante confirmationẽ, quãdo eſſet ſibi alius actus a ſuperiore procedens, actumque confirmationis repreſentans.*
18 *Intruſus non dicitur adminiſtrans ante confirmationem, cum propter neceſſitatem, vel vtilitatem Eccleſiæ adminiſtrat.*
19 *Intruſus dicitur, qui poſt priuationem, vel depoſitionem adhuc beneficium retinet.*
20 *Intruſus dicitur, qui habet titulum, & poſſeſſionem à non habente poteſtatem conferendi.*
21 *Intruſus dicitur ille, qui committit crimen dignum depoſitione.*
22 *Intruſus dicitur ille, qui beneficium iniuſtè alteri ablatum, & omiſſo iuris ordine detinet, quamuis habuerit collationem.*
23 *Intruſus dicitur ille, qui cum ſimplici ſignatura beneficij poſſeſſionem adipiſcitur literis non expeditis.*
24 *Intruſus ille dicitur, qui in literis tacuit ſe intraſſe in poſſeſſionem beneficij authoritate Principis ſecularis.*
25 *Intruſum triplici modo dici ad effectum regul. cancel. de triennu.*

1 Intruſus †à verbo intrudo, quòd intrò trudo ſonat, hoc eſt, vi & importunè me ingero, deriuari, nõ eſt, q dubitet; ſi illud Ciceronis pro Cecin. obliuioni non tradiderit, inquit enim: Atq; ẽt ſe ipſe inferebat, et intrudebat, ẽt in eam opinionem Ceſenniã adducebat, vt mulier imperita nihil putaret agi callidè poſſe vbi non eſſet Ebutius, q quidem etiam à noſtris notatum fuit, vt inter alios Mand. ſuper reg. Cancell. q. 4. in prin. reg. de ſubrog. collitig. quò fit, vt illud ſonet in delictum: tum etiam qa ex authoritate Inn. in c. niſi cũ pridem, de renunc.
2 Intruſus dicitur† fur. ad quam optimè facit text. in c. ordinationes, ibi, ſed fures ſunt, & latrones. 1. q. 1.

Cùm igitur delictum minimè præſumi ſuprà ſatis ſuperq; demonſtrauimus, poſſumus, & hic adnotare
3 ẽt nec intruſum† præſumi, tũ maximè quia p poſſeſſore benè præſumitur, vt eſt gl. in §. alia, Inſti. de act. & l. pen. C. de euict. & not. per Iaſ. in l. 1. num. 7. ff. ſol.
4 matr. Aſſerenti igitur† quem intruſum eſſe incumbit onus probandi, arg. vulga. l. qui accuſare. C. de edend. & l. eũ qui dicit. ff. de prob. & per not. à Crau in conſ. 104. in fi. & Menoch. de arbitr. iud. caſ. 92. nu. 8.

Extant tñ nonnulli ex noſtris, qui collegerũt multos caſus in quib. intruſus quis poteſt dici; quos quidẽ hoc in loco ad facilitatem, et commoditatem aliorũ recenſere non erubui, ea ẽt potiſſimum de cauſa, quia multum differt intruſus de iure cõmuni, & intruſus ad effectum reg. Cancell. de triean. vt refert Gomeſ. ad dictam reg. 47 ver. & iſta de plano. ex quibus caſibus enumeratis facilè erit cuilibet agenti, vel excipienti deducere probationem intentionis ſuæ.

5 Primò igitur ille dr̃ intruſus, †qui abſq; Diœceſani alteriuſvè ſuperioris cõſenſu, vel authoritate poſſeſſionem beneficij apprehenderit, nullũ ſuę intẽtionis

colorem

Digitized by Google

coloiem habenſ per tex.in c.eum qui.de præbend.in
6.& facit ea.ad aures,de excel. prælat. & tenet Ant.
de Butr.in c.cum ſatis,de offic.arch.col.2. & Fel.c.in
noſtra nu.12.de reſcrip.qui notab.tex.ad hoc adducit
c.iam dudum.ibi intruſo,& ibi ſe ingerit de prebend.
& in c.dudum il ſecundo,de elect. & Abb. in c. quia
diuerſitatem in princ.de præbend.& Decius in conſ.
321.col.vlt.nu.4. & Mil. in ſuo repert. in verb. Intru-
ſus eſt quicunq; & ex doctrina Innoc.in c. nihil in gl.
magna circa med.de elect. illud met refert Gomeſ.in
regula de triennn.q.47.in princip.et Fel.ante eum in c.
veniens.ſub nu.2.de accuſ.& Rebuff.in prax. benefi.
in reg.de ſubrog.collitig.in gl.4.num.4. & nouiſſimè
Gig.in epit.de intruſ.num.3.

Poteſt limitari, quod diximus non habere locum
6 † quando apprehendens poſſeſſionem beneficij ha-
beret Canonicum titulum, quia tunc etiam propria
auctoritate poſſet ipſam poſſeſſionem apprehēdere:
ita ſenſerunt Hoſt.Io.And.& Anton. de Butr.in c. ſi.
col.35.de cauſ.poſſ.& propri. & in c.in literis. de reſt.
ſpol.col.25.verſ.venio ad vltimum, & caret vitio in-
truſionis;prout ſenſit Dominic. de Sanct. Gemin. in
c.eum,qui.in princ.de præben. in 6. & refert Mill. in
alleg.reper.in verb.intruſus videtur. ſubdens, negari
tamē non poſſe,quin ex tali violentia ius ſuum amit
tat,per tex.in d.c.eū,qui.in fin.quo fit,vt poſteà dictū
beneficium retinens tamquam iniuſtè dicatur intru-
ſus,Mil.vbi ſupra,& cenſuit Rebuff.vbi ſupra in reg.
de ſubrog. collitig. gloſ. 4. nu. 6. non tamen ad effe-
ctum regul.de trienn. vt ibi Gomez. quæſt. 48.

7 Secundò ille dicitur intruſus† qui poſt electionem
ante tamen confirmationem adminiſtrat. quia tunc
ipſo iure ſic adminiſtrādo eſt priuatus, per c.auaritiæ.
de elect.in 6.& c.2.vbi Abb.in 1.col.de reſt. in integ.
quem ſequitur Fel.d.c. veniens. ſub nu.2. de accuſat.
& refert Gomez in d.reg.de trienn.q.47.verſ. 3. dici-
tur, & Rebuff. in ſua prax. benef.in d.reg.de ſubrog.
collitig.gl 4.nu.7.Præpoſ.in c.propter,ſub nu. 4. verſ.
item dicitur intruſus.19.diſtinct.& Mil.in ſuo repert.
in verb.intruſus eſt quicunq; & nouiſſimè per Gig.in
d.tract.de intruſ.nu. 24.

8 Primò poteſt ampliari procedere† et ſi extaret cō-
ſuetudo, vt ante cōfirmationem electus adminiſtra-
ret; quia cū ſit contra bonos mores non eſt attenden-
da;Oldr.in cōſ.191.incip.nullo modo,col.1.per text.
in auth.vt nulli iudic.§.1.col.9.& c. vlt.de cōſuetud.
& videtur eſſe corruptela,ac ſacris canonibus inimi-
ca,c.cum venerabilis, de conſuetud. & in hoc cōſil-
uit Anch.conſ.51.incip. conſuetudo,& tenet Inn.&
Hoſt.in c.tranſmiſſam,de elect.vbi etiam Abb. verſ.
3.caſu,& in c.nihil,num. 10. de elect. & in c.qualiter,
verſ.non tamen,eod. de elect.

9 Contra huiuſmodi† ampliationem tenuit Frāc.in
d.c.auaritiæ,de elect.in 6.adducens ibidem Io.Andr.
Tenendo tamen primam opinionem,tanquā ma-
10 gis receptam,limita non procedere;† quando cōſue-
tudo eſſet antiqua; quia tūc adminiſtrans non eſt pri
uandus,nec alicui pœnæ obnoxius,per gl.in d.c.cum
venerabilis,ſic tenuit Anch.in d.conſ.51.incip. con-
ſuetudo,quem refert etiā Rebuff. in d.reg. de ſubrog.
11 collitig.d.gl.4.nu.8.nō enim † debet puniri qui com-
muni iudicio non peccat.c.inter corporalia, §. ſanè,
ibi,& quamuis de tranſlat. epiſc.

12 Secundò amplia procedere † etiā quando quis pē-
dente lite adminiſtrat. Ita ſenſit Rebuff. vbi ſuprà
num.9.per text.in c.2.de in integ.reſtit.

13 Tertiò amplia etiam procedere† in præſentato, &
ante inſtitutionē adminiſtrat,vt firmat Roc.de Cur.
in tract.de iur.patron.in verb. Honorificum.q. 39. &
refert Rebuf.vbi ſuprà. nu.9.

Hieronymus Gigas vbi ſuprà de intruſo.nu. 25. ſe-
ptem modis limitat iſtud dictum de adminiſtrante
14 ante confirmationē.nempè primo† quando concor-
diter,& nemine diſcrepante electio fuit facta.a.non
15 procedere† in Papa.3.nec in Abbatiſſa.4.nec in Im-
peratore.5.nec in electo ordinis Ciſtercienſis.6. quā-
do ex conſuetudine, quod ſupra reprobauimus, cap.
16 quando† adminiſtrat de mandato ſuperioris.

Quibus adde duas aliàs limitationes, prior eſt,qñ
17 † eſſet ibi alius actus à ſuperiore procedens,actumq;
confirmationis repreſentans, vt not.Oldr.in cōſ.146.
factū eſt tale.nu.6.per doctrin. Innoc. in c. cum Ber-
toldus,in gl. mirum videtur de re iud. & per Arch.in
c.vt quis duas,in gloſſ.quis inter duos,de elect.& Re-
buff.vbi ſupra de ſubrog.collitig.nu.7.gl 4.

18 Secunda eſt,qñ electus,† propter neceſſitatem, vel
vtilitatem eccleſiæ adminiſtraret:quia tūc à iure ſuo
non dicitur cecidiſſe ex deductis latiſſimè in contin-
gentia facti per Oldr.in cōſ.9.& refert.& ſeq. Rebuff.
vbi ſupra.d.glo.4.in reg.de ſubrog.litig.nu.7.idemq;
etiam ſenſit Abb.in c.nihil.nu.4.de elect. & Fran.in
c.auaritiæ.de elect. in 6.

19 Tertiò ille dicitur intruſus,† qui poſt priuationem,
vel depoſitionem adhuc beneficium retinet,ita Inn.
in c.qualiter,il 2.in fin.col.3.nu.10.de accuſ.quē ſeq.
Fel.in d.c.veniens.nu.2.verſ.3.qui depoſitus, eod. de
accuſat.& Gomez.in d.reg.de trienn.q.47. verſ.ſecū-
do dicitur,& iterum Fel.in c.in noſtra,in 2.coroll. in
11.verſ.& adde,quod retinens de reſcript. & Rebuf.in
ſua praxi benef.in d.reg.de ſubrog.collitig.glo.4.nu.
10.& diffuſius per Gigant. vbi ſuprà de intruſo,à nu.
8.vſq; ad nu.24.

20 Quartò ille dicitur intruſus,† qui habet titulum,&
poſſeſſionem à non habente poteſtatem conferēdi.
text.eſt in c.fi.de exceſſ. prælat.& in c. quia diuerſita-
tem,de conceſſ. præbend.& ex adductis per Fel. in d.
c.veniens,num.2.ver.2.omnis,& in c.in noſtra 2.co-
rollar.de reſcript.Dec.latè in conſ.121.nu.4. Ioan.de
Silu. in tract.de Benef.pat.3.q.10.nu.15.Parif. in cōſ.
47.videtur 1.nu.40.vol.4.Gomez.in d.reg. de trienn.
q.47.verſ.4 dicitur,& Mandoſ.in reg. de ſubrog. col-
litig. quæſt. 4. & ex deductis per Gigant. vbi ſupra de
Intruſo.num.39.& tenuerunt Dom.Rot. in deciſ.13.
aliàs 415.nota,quod intruſus.de cauſ.poſ.et propriet.
in antiq.

21 Quintò etiam dicitur,ille intruſus,† qui committit
crimen dignum depoſitione.ita Fel. in ſæpè alleg. c.
veniens,per gl.2.in c.cum ſuper, de cauſ.poſſ.& pro-
priet.& videtur ſequi Dec. in d.conſ.131.propè fin.&
Rebuff.in d.reg.de ſubrog.collitig.glo.4.nu.13. cum
modificatione,vt ibi, & ab eo non videtur diſſentire
Gig.vbi ſuprà de Intruſo. nu. 26.

22 Sextò quoq; dicitur Intruſus,† qui beneficium in-
iuſtè alteri ablatum, & omiſſo iuris ordine detinet,
quamuis habuerit collationem,tex.eſt in c.tanta, de
exceſ.prælat.& per Domin.& Præpoſ.in c.propter,in
fi.19.diſtinct.& Rebuff.vbi ſuprà in reg.de ſubrog. li-
tig.gl.4.num.11.Fel.in d.c.veniens, nu.3. de accuſ.&
Gig.vbi ſuprà de intruſo. nu. 29.

23 Septimo dicitur etiam intruſus,† qui cum ſimplici
ſignatura beneficij poſſeſſionē adipiſcitur literis non
expeditis latè ex adduct.per Rebuff.in d. reg. de ſub-
rog.collitig.gl.4.nu.15.& ante eum Fel.in d. cap.ve-
niens,ſub nu. 3.verſ.& adde,et text. alijs allegatis per
Gigant.vbi ſuprà de Intruſ.nu. 33.

24 Octauo dicitur et ille intruſus, † q in literis tacuit
ſe intruſiſſe in poſſeſſionem beneficij authoritate Prin-
cipis ſecularis,vt voluit Fel.in d.c.veniens,nu. 3.verſ.
7.dicitur,et per Io. And.in c.dudum, il 2. de elect. et
ex his,quæ congerit Gig.vbi ſupra de Intruſo. nu.32.

Hæc omnia de iure communi tantum procedere
affirmauit Gomez.in d.reg.de trienn.q.47. ver.et iſta
omnia,quicquid dixerit Dec.in cōſ.121. & Bar.Caſſ.
in conſ.20.nu.36.ſecus quoad effectum reg.Cancell.
25 de trienn.Nam ſecundum eum ad effectum † ipſius
reg.triplici modo quis dicitur intruſus.

Primò omnis ille, qui non habet titulum verũ, vel præſumptum.

Secundò, qui habet titulum, ſed non ab eo, qui habet poteſtatem conferendi.

Tertiò, qui altero ex duob. caſibus in reg. exceptis obtinuit beneficiũ, etiam ſi titulum habuerit ab eo, qui originaliter conferre potuit, quorum primus eſt, quando per ſimoniam conſequutus eſt beneficium. De hoc vide latiſſimè per Gig. vbi ſup. de intruſo nu. 62. cũ plurib. ſeq. ſecundus caſus eſt, quãdo aliquis eſt prouiſus de beneficio reſeruato, reſeruatione in corpore iuris clauſa, nõ facta mẽtione ipſius reg. triẽnal.

At omnes intruſos etiam lato ſumpto vocabulo, ſeu ſecundum latam interpretationem etiam in illa reg. trien. & in alijs de intruſis mẽtionem facientibus comprehendi debere tribus optimis fundamentis, cõprobat Mandoſ. in reg. de ſubrog. collit. g. q. 4. quem videto, vna cum Gig. vbi ſupra de intruſ. qui latiſſimè hanc materiám intruſionis examinat.

CONCLVSIO DCCCCXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Inteſtatum potius, quàm facto teſtamento, quem deceſſiſſe præſumendum eſſe egregiè confirmatur: & demum qui illud procedat.

SVMMARIVM.

1 *Facta non præſumuntur, ſed debent probari.*

2 *Teſtamenti ſolemnitates extrinſecæ non præſumuntur.*

3 *Inteſtatus potius, quam facto teſtamento quis deceſſiſſe præſumitur. quod duobus rationibus confirmatur nu. 5. & 6. Contrarium. num. 4.*

7 *Inteſtatus quis non præſumitur deceſſiſſe, quando extat cõſuetudo, quod homines facerent teſtamentum.*

Contrarium. num. 8. Concil. num. 9.

10 *Facta quemadmodum non præſumuntur, ita non facta.*

11 *Inteſtatum quem deceſſiſſe ex eo probatur, quod facta diligenti inquiſitione cum iudicis authoritate nullum teſtamentum fuerit repertum.*

12 *Inteſtatum deceſſiſſe quempiam probatur per communẽ opinionem, & famam, quod teſtamentum non fuerit factum, niſi per aduerſarium aliud probetur.*

13 *Opinio communis, & exiſtimatio in ijs, quæ ſunt difficilis probationis obtinet locum veritatis.*

1 Quia facta non præſumuntur, † ſed debẽt probari, vulg. l. ſi emancipati. C. de collat. l. 2. C. de probat. l. aſſeueratio. C. de non numer. pec. l. quæſitum, §. conſilium, ff. de curat. furio. & factio teſtamenti nõ eſt, quid inſitum à natura, ſed circa opus

2 eſt, quibuſdam ſolemnitatibus extrinſecis, † quæ vt plurimum non præſumuntur. l. quæcunq., §. vlt. ff. de public. act. Guid. Pap. de præſump. nu. 96. Iaſ. in l. ſcirẽdum. nu. 22. ff. de verb. oblig. & propterea inteſtatus

3 potius, † quàm facto teſtamento quis deceſſiſſe præſumitur & allegantí contrarium incumbit onus probandi: ita tenet Alex. in l. is poteſt. nu. 19. ff. de acquir. hær. & in l. ſi emancipati. nu. 3. & ibi Corn. ad nu. 5. C. de collat. qui Corn. ſubdit hanc ſententiam viſu eſſe receptã, & per eã in facto rñdit in cõſ. 299. nu. 10. vol. 3. & in cõſ. 197. nu. 3. vol. 4. Idem voluit Bart. ante eũ in d. l. is põt. col. pen. verſ. 5. dicit gl. nu. 25. vbi etiam Iaſ. nu. 84. & in fi. & in d. l. ſi emancipati. nu. 1. Corn. in l. 2. C. qui admitti, & hanc opinionem ſecutus eſt Cuma in conſ. 43. Rui. in conſ. 141. nu. 2. vol. 5. Grat. in conſ. 146. nu. 7. vol. 2. Rim. ſen. in d. l. ſi emãcipati, nu. 5. vbi Curt. iun. nu. 5. & in fi. & Cagn. nu. 3. qui hãc opin.* cõem dicit, & veriorem appellat Bolognetus ibid. nu. 7. eamq; defendit Rim. iun. nu. 25. & 31. cum ſeq. quib. in locis declarat Bart. in d. l. is poteſt, hancque ſententiã * frequẽtiori calculo probari, & æquiorem eſſe, veriorem, & in praxi potiorem teſtatur Couar. var. reſol. lib. 2. c. 6. nu. 5. in fi. vbi recitat fundamẽtum huius opinionis contra interpretationem Rom. Dec. & aliorum in d. l. ſi emancipati, cui etiã opinioni ſubſcripſit Guliel. Bened. in c. Raynut. in verb. & vxor. nomine Adelaſiam. nu. 3. & in verb. teſtamentum, de teſta. Curt. ſen. conſ. 27. col. 9. verſ. ſed contra præmiſſa, & Guid. Pap. in tract. de præſump. alleg. nu. 96. Guliel. May. in l. quamdiu. nu. 43. de reg. iur. Bert. conſ. 31. nu. 1. vol. 2. & in conſ. 103. nu. 2. & in cõſ. 313. nu. 1. vol. 3. Marc. Ant. Natt. in conſ. 166. nu. 5. quam etiam opinionem ſequitur nouiſſimè Mant. in tract. de coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 1. num. 12. eamq; dicit rationi, & æquitati magis conuenire: quiq; etiam reſpondit fundamentis contrarium tenentium.

4 Inter quos annumerantur † Rom. in d. l. emãcipati, vbi Dec. in 2. notab. quem ita aſſeruiſſe ſtudio contradicendi opinioni Iaſ. affirmat Bolognet. ibid. nu. 34. quo in loco etiam teſtatur hanc Rom. opinionẽ * communiter eſſe damnatam, licet ibid. Dec. dicat illam veriorem, cui accedit Aret. in l. ſed & ſi de ſua, nu. 4. ad fi. verſ. amplius. ff. de acq. hær. per l. de ætate, §. ex cauſa. ff. de interrog. act. primo reſponſ. quem & videtur ſequi Corn. in conſ. 125. col. pen. verſ. & ideo attento, vol. 4. idq; etiam videtur Bart. in conſ. 90. nu. 12. vbi ſenſit, quod tunc demum præſumitur non eſſe factum teſtamentum, quando facta diligenti inquiſitione non reperitur, quod etiam placuit Gabr. in cõcluſ. 7. num. 5. de probat. lib. 6.

** Prior tamen opinio tanquam ** cõmunior ſequẽda eſt, & tenenda, duabus præcipuè rationibus, à Mantic. vbi ſupra adductis, omiſſis alijs omnibus à Doct. collectis.

5 Primò, quia † qui petit legitimam hæreditatem, ſatis habet intentionem fundatam, quia proximior eſt, & à lege vocatur. l. 1. ff. de petit. hær. l. leg. obuenire. ff. de verb. ſignif. l. 3. §. de illo. ff. pro ſoc. & in omnibus titulis, in quibus agitur de legitima hæreditate veniẽte ab inteſtato. & ideo qui vult illum à petitione hæreditatis excludere neceſſe habet probare, quod vocatio legis non habeat locum, ex quo defunctus fecerit teſtamentum, nec ſufficit, quod potuerit illud facere: quia hoc non concludit illud feciſſe.

6 Secunda ratio eſt, † quia ex quo non conſtat de aliquo teſtamento, præſumitur defunctum voluiſſe hæreditatẽ venientib. ab inteſtato relinquere. l. conquerũtur, in prin. & in l. ſi quis cum teſtamentum nullũ. vbi Bar. ff. de iur. codic. Quæ quidem præſumptio tamdiu habebit locum, quandiu expreſsè non fuerit contrarium demõſtratum: cum nec iure cautum reperiatur, vt hæreditatem legitimam petens nullum teſtamentũ factũ fuiſſe habeat probare, nec ad id aſtringi dẽt. l. illam. C. de collat. vbi Bar. & Bal. in conſ. ſeſtinatis. in prin. ꝙ habetur in eius lect. in tit. ſi aliq. teſt. phib. Crau. in conſ. 6. nu. 83. & in conſ. 25. n. 9. conſ. 194. n. 5.

7 Limitatur tamen hæc cõmunis opinio, vt non procedat, † quando extat conſuetudo, quod homines facerent teſtamentum: nam tunc illud præſumitur factum, cũ illa regula, quod facta non præſumantur, nõ procedat in ſolitis: Bal. in rub. C. de fid. inſt. nu. 8. & in l. incẽdium. nu. 4. in fi. C. ſi cer. pet. & Iaſ. in d. l. ſciendũ. nu. 20. ff. de verb. obl. Albert. Brun. in tract. de ꝓb. & præſ. fol. & ſolẽ. adhib. fol. mihi 78. col. 3. verſ. nõ aũt. Rip. in c. cũ M. n. 43. in fi. de conſt. Hancq; limit. in terin. ſequit Cag. in d. l. ſi emãcipati. n. 59. declarando Bal. in d. rub. de fid. inſtr. vbi etiam Bolog. nu. 7.

8 Contra † huiuſmodi limitat. tenuit Curt. iun. in d. l. ſi emancipati. nu. 9. & Seb. Sap. nu. 30. vbi etiã Rim. iun. nu. 53. & 63. quos refert etiam, & ſequitur Mãtic. vbi ſupra. num. 2. qui contrariam opinionem reprobat, hanc vero comprobat.

Digitized by Google

9 Verùm quia licet † qui ſe fundat in negatiua, nempè teſtamentũ factum non eſſe, habeat pro ſe præſũptionem iuris, facta ſcilicet non præſumi, & videatur non poſſe aſtringi ad talem negatiuã probãdam, cũ non ſit coarctata loco, & tempore, ex quo teſtamentum põt fieri omni tpe, & ſecrete, ignorantibus vicinis conſanguineis, & domeſticis, & ideo improbabilis, l. actor, qui aſſeuerat. C. de prob. c. quoniã contra. ext. eo. c. bonæ, de elect. c. cũ eccleſia Sutrina, de cauſ. poſſ. & propr. nõ tñ ex hoc infertur, adeo præſumi teſtamentum factũ non eſſe; vt allegans aliquem inteſtatum deceſſiſſe ad eius intentionem probãdam videatur immunis ab omni onere illud probandi: nam * hoc ꝓhibet doctrina Bar. * cõiter recepta in l. in illa. ff. de verb. obl. quæ habet, ꝙ is, qui ſe fundat ſuper regula, veluti, quando allegat aliquid factum nõ fuiſſe ad obtinendum, vel ad fundandam propriam intentionem, illud, quod aſſeuerat probare tenetur eo meliori modo, quo poteſt, l. pen. §. docere. ff. ne quis eũ, qui in ius voca. l. ſi quis conſor. C. de fabricens. lib. 11. l. magis puto, §. nẽ paſſim. ff. de reb. cor. gl. in c. bona, il 1. & ibi Abb. de elect. & in c. dudum, de præſumpt.

10 Præterea licet verũ ſit, † quod facta non præſumãtur, non tñ non facta præſumuntur, ſed quemadmodum non præſumitur factum, ita non factum, qñ eſt fundamentum ſuæ intentionis, ſed qa ex nõ facto nititur, debet illud probare, l. hoc iure. ff. de verb. oblig. Corn. conſ. 181. nu. 24. vol. 2. & in conſ. 144. nu. 2. in fi. vol. 4. Aret. in d. l. ſed, & ſi de ſua, nu. 5. ff. de acq. hær. Parpalia. in l. ſi quis maior, in 1. not. C. de trãſact. Dec. in d. l. ſi emancipati, col. 2. C. de collat. Rol. à Vall. in conſ. 10. num. 8. verſ. vbi eſt probanda, lib 4. Soc. ſen. conſ. 24. col. 11. verſ. agens vero, vol. 1. & in conſ. 165. col. 4. verſ. 2. hæc concluſ. vol. 2. Cephal. conſ. 48. nu. 11. & melius in conſ. 133. nu. 38. vol. 1.

Bene verum eſt, ꝙ aſſerens inteſtatum nõ adſtringitur ad liquidã probationem, ſed tantummodo ad eas, quæ haberi poſsũt, prout inquit Bar. in d. l. in illa, * & cum eo tranſeunt * cõiter Doctor. Hæ autem erunt,
11 † ſi facta fuerit diligẽs inquiſitio cum Iudicis authoritate interrogando notarios, & eorum ſucceſſores, q̃ habent protocolla, & conſanguineos, ac vicinos, & presbyteros, quibus defunctus peccata ſua cõfitebatꝰ, nec non alios, qui veriſimiliter de ijs notitiam habere poſſent, & tunc ſi non reperiatur teſtamentum, intelligitur ſatis probatum non eſſe factũ, arg. l. cũ longẽ, cũ ibi not. ff. de prob. & ita tradidit Bar. in l. is põt, nu. 25. quem ſequitur Iaſ. nu. 89. ff. de acq. her. Mant. in d. tit. 1. lib. 2. de coniect. vlt. volu. nu. 5. verſ. ſed hic.
12 Vel quãdo † eſt communis opinio, & fama, quod teſtamentum non fuerit factum. Nam tunc eo ipſo, ꝙ hoc in medium deduco, cenſetur probata intentio mea, niſi per aduerſariũ aliud ꝓbetur, l. cũ probatio. & ibi not. ff. de prob. ita voluit in d. l. is põt, Bart. n. 26. ff. de acq. hær. & Iaſ. & Mantic. vbi ſup. & Couar. in d. c. 6. lib. 2. nu. 5. varia. reſol. Ratio poteſt eſſe: quia cõis
13 opinio † & exiſtimatio in ijs, quæ ſunt difficilis probationis, obtinet locũ veritatis, arg. text. in d. c. cũ inter, qui fil. ſint legit. l. vlt. ff. de offic. prçt.

CONCLVSIO DCCCCXXXIX.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur res in inuentario deſcriptas illius eſſe, in cuius inuẽtario reperiuntur, & quam probationem inuentarium faciat aduerſus tutorem.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium probat res in eo deſcriptas illius eſſe, cuius eſt inuentarium.*

2 *Inuentarium plenè probat contra tutorem, res ſcilicet in eo cenſeri eſſe pupilli.*

3 *Probatio non admittitur contra inuentarium pupilli, bona ſcilicet in eo deſcripta eſſe illius. Et cur.*

4 *Inuentarium plenè probat aduerſus tutorem, etiam ſi confectum ſit ſine iudicis decreto, cum iſtud non ſit de illius ſubſtantiali ſolemnitate.*
Contrarium, num. 5.

6 *Decretum iudicis quomodo intelligatur eſſe, vel non eſſe de ſolemnitatibus inuentarij.*
Bart. diſtinctio circa hoc reprobata, num. 7.

8 *Probatio contra inuentarium admittitur, vbi quæritur, an bona in eo contenta fuerint reſtituta necne.*

9 *Inuentarium non probat contra tertium, qui non fuit vocatus.*

1 Inuentarium de bonis alicuius factũ † probare res in ipſo deſcriptas fuiſſe in bonis illius, in cuius inuẽtario repe-
2 riuntur, & contra tutorẽ † plenam fidem facere ſancitum eſt à Iuſtiniano Imperatore in l. vlt. C. arb. tut. & colligere eſt ex Scęuolæ reſpõſo in l. chirographis. ff. de adminiſt. tut. cõprobauit Nicol. Boer. in deciſ. 61. nu. 8. qui ad id quãplures citat. idq; decidit Affli. dec. 13. verſi. ur dubiũ, nu. 1. & meminit Pariſ. in conſ. 45. vidi teſtamentũ, nu. 20. vol. 2. idẽ docuit Bart. in l. vlt. §. licetiam, & ibi ſcriber. C. de iur. delib. quib. accedit Borgn. Caual. in ſuo tract. de tut. & cur. n. 65. fol. mihi
3 32. Præſumptio enim eſt iuris, & de iure, † ꝙ bona etiã in inuentario huiuſmodi, deſcripta cenſeãt eſſe pupilli, adeò, vt probationem in contrariũ admitti non debere pluribꝰ oſtenderit Plot. in l. ſi quando, nu. 237. verſ. inuentariũ, C. vnde vi. & reſpondit Soc. in conſ. 159. nu. 1. vol. 2. ſeq. Caual. in d. ſuo tract. de tut. num. 66. & confirmauit Afflict. in d. deciſ. 13. poſt nu. 1.

4 Amplianda eſt cõcluſio, † vt locũ ſibi vendicet, ẽt ſi inuentariũ confectũ ſit ſine decreto iudicis, quia & eo caſu probat contra tutorem, cum decretum hmõi non ſit de ſolemnitate ſubſtantiali ipſius inuentarij, iux. ſententiam Bal. in l. vlt. §. cũ igitur, col. 4. in prin. verſ. Iudex tñ, C. de iur. delib. & in auth. ſed cũ teſtator, col. 3. ver. quæro nunquid, in fi. & in cõſ. 383. quęritur, an ſignum Crucis. nu. 9. vol. 1. ꝙ placuit, et Cyn. in l. tutores, nu. 4. C. de adminiſtr. tuto. aſſerens, quod * * cõiter ſeruatur fieri coram tabellione tãtum: idque * ſeruare * communem conſuetudinem aſſeruit Io. Pet. Ferrar. in pract. Papiẽ. in for. libell. quo agitur ad redden. ratio. tute. in verb. in ſuo vltimo teſtamento. ſub nu. 12. quibus accedit Rol. à Val. in tract. de confect. inuent. 3. par. quid dicimus de decreto. fol. mihi 86.

5 Ab hoc tamen diſſentire † videtur Ang. Aret. in §. extraneis, col. 1. in fi. Inſtit. de hæred. qualit. & differ. quo in loco exiſtimauit in inuentarij cõfectione iudicis decretum adhibendum eſſe. hoc idẽ voluit Bar. in §. hanc nobis, num. 7. & ibi gl. in auth. de hæred. & falc. ab his ſenſit Bal. in l. ſi tutor tuus, nu. 1. C. in quibus cau. reſti. in integr. & ita * communiter ſeruari teſtatur Ang. Peruſ. in trac. de inuen. nu. 10. quod, & ratione comprobatur: nam tutor adminiſtrare nequit, niſi eidem decernatur adminiſtratio per iudicem, ex l. vlt. C. arbit. tutel.

6 Has ſcribentiũ lites ita componere † poteris, diſtinguendo, ꝙ aut quærimus, an decretũ iudicis ſit neceſſarium in inuentario quantum ad hoc, vt inuentariũ fidem faciat, & probet contra tutorem obligando illum ad contenta in inuentario; & tunc vtiq; non requiritur aliquod decretum, ſed poterit tutor adminiſtrare licet inuentarium conſcriptũ fuerit corã tabellione ſine iudice: aut vero quæritur an adhibendũ ſit decretum, quod ad hoc, vt inuentariũ contra debitores nominatos in eo ꝓbationẽ faciat, & eo caſu decretũ iudicis neceſſario exigiẽ, vt cenſuit Bat. in l. tutor q̃ repertoriũ, n. 9. ff. de adminiſt. & ante eũ voluit

Cvn.in l.tutores.vbi etiam Sal.nu.9. C. de adminiſt. tut.quam diſtinctionem probat Mayner.in l.quo tutela.nu.54.ff.de reg.iur & hanc eſſe* communem diſtinctionem eſt atteſtatus Petr. Duen.in reg. 187.nu. 15.eandem Bar. diſtinctionem cōfirmat Rol. à Val. in tract.de confec.inuent.tit.an præſent. Iudic.requi. in confectione inuent.nu.8.cum ſeq. verſ. quid dicēdum.quo in loco hac Bart. diſtinctione cōciliar ſcribentium diſſidentes opiniones de præſentia iudicis, requiratur nec ne in confectione Inuentarij.

7 Ab iſtorum tamen mente† receſſit modernus Callien.in ſuo tract.de decret.lib.2.tit.6. poſt nu.63.verſ. ipſe vero,vbi authoritate, & ratione conatur id impugnare, & ſuam ſententiam confirmare, quæ tanquam vero conſentanea magis non videtur aſpernēda.tu illum adeas.

8 Id vero, quod ſupra dicebamus † contra inuentariū non admitti probationem in contrariū,declares, vt verum ſit,ſi ageretur de probando,ꝙ deſcripta, & confeſſa in inuentario eſſent minoris ſummæ,vel alterius conditionis,quam in eo continetur: quia tūc non admittitur aliqua probatio in contrarium, iuxt. contex.in d.l.vlt.C.arbitri.tutel.ſecus vero ſi quęſtio eſſet, vtrum contra inuētarium poſſit fieri probatio quod bona contenta in eo reſtituta ſint:nam hoc caſu in dubio affirmatiuè eſſet reſpondendum:quia reſtitutio bonorū contra inuentarium non ſolū probari poteſt per ſcripturam, & teſtes, ſed etiam per præſumptiones,vt poſt multa concludit Afflict.in deciſ. 13.à nu.6.vſq. ad nu.27. quo in loco Saliceti ſententiam contra ſentientis in l.teſtiū,C.de teſt.refellēdo, Baldi vero amplectendo,hanc multis corroborat.

9 Concluſionem etiam intelligere† poteris,vt inuētarium probet tantum inter tutorem,& pupillū,non autem opituletur contra tertium,qui non fuit vocatus,iuxta not.per Bal.in d.l.tutor,qui repertorium.ff. de adminiſt.tuto.& deciſum reliquit Capic. in deciſ. 107.in cauſa Marci Saſſi.nu.11.& Franc.Marc.in deciſ.Delphin.q.230.quæritur, an per inuentarium priuatum.per tot.atq; reſpondit doctiſſimus Fran. Burſ. in conſ.9.Quoniam eumani.nu.25.lib.1. ad quod citat Porcell.in tract.de inuent.q.1.num. 8. & quæſt.3. cap.3.num. 3.

CONCLVSIO DCCCCXL.

ARGVMENTVM.

Quam præſumptionem habeat inuentarium cum decreto iudicis confectum,& ad quē ſpectet onus contrarium probandi, ſi pręſumptio hæc impugnetur.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium cum decreto iudicis confectum præſumptionem habet pro ſe, nulla ſcilicet alia bona in hæreditate extare,quam quæ in eo deſcripta ſunt. Et car. nu.2.*

3 *Bona plura eſſe in hæreditate,quam quæ in inuentario ſūt deſcripta ſi dicatur,ad quem pertineat id probare.*

4 *Inuentarij præſumptio locum habet tam in reo, quàm in actore.*

1 Inuentarium confectū† præcipuè cū decreto iudicis hēt pręſumptionem pro ſe, eouſq; quod ſi hæres illud in iudicio exhibeat, & nulla alia bona in hæreditate extare aſſerat, e cōuerſo vero creditores, & legatarij cōtradicēdo id negent,ſtatur inuentario, & ei fides adhibetur,niſi ipſi probent contrarium: iſtud colligitur ex l.ſcimus,§.licentia,C.de iur.delib. vbi Bart. & cæteri ſcribentes,& ex contextu l.fi.C.arb.tut.idq; multi tum profitendo,tum conſulēdo docuere, vt in primis Bal.in conſ.4.in fi.vol.2.Alex.conſ. 125.num.5. lib.1.Dec.in conſ.221.nu.9.& conſ.209.col.1.Natt. conſ.162.nu.9.Iaſ.conſ 55.in prin.lib.1.idem Iaſ.in l. pacta nouiſſima,nu.5.& 6.C.de pact.& in l.ſcimus,§. licentia,nu.1.C.de iur.delib. vbi etiam Corn.num.1. idq; aſſeuerauit Rip.in l.ſi conſtante,nu.19.ff.ſolut. mat.latè Alc.in tract.de præſump.reg.3.pręſump.20. quo in loco hanc reddit rationem,quod ſi pro inuē-

2 tario non præſumeretur† ſequeretur hęredem ſubtraxiſſe bona hæreditaria, quod delictum præſumi non debet,vulg.l.meritò.ff. pro ſocio. & ita tenent Alex. & Aret.in l.in illa,col.pen.ff.de verb.obl. quibus accedit Cacher.in deciſ.Pedem.deciſ.68.nu.11. ex quo

3 fit,quod ſi dicitur,plura eſſe bona in hæreditate,† vel maiorem eſſe in ea ſubſtantiam,quàm hæres in inuētario ſcripſerit,ad creditores legatários, & fideicommiſſarios,non autē ad hęredes incūbit onus probandi,iuxta gl.in l.cum de lege.ff de prob. quam ad hoc refert,& ſequitur Alex.in rub.de nou.oper.nunc.col. antep.& Iaſ.poſt Bar.& Câſtr.in l.ſcimus,§.licentia, nu.1.vbi etiam Corn.in prin.C.de iur.delib.& obſeruauit Rip.in d.l.ſi conſtante,nu.19. ff.ſol. matrim.& Guid.Pap.q.142.in fi.qui dicit eſſe menti tenendum.

4 Ampliare poteris concluſionē,† vt nedum locum habeat in reo, & quādo eſt cauſa defenſionis, verum etiam in actore,cum præſumptio pro inuentario habeat locum tàm in actore, quàm in reo, ita deciſum reliquit Cacher.in d.ſua deciſ.Pedem.68. poſt nu.11. ex rationibus, & authoritatibus ibi per eum allatis, quem inſpicias,adeò quod ēt ſi hæres neget bona inuentarij adeſſe,ei non creditur: quia contra eū habet præſumptionem ex confectione inuentarij reſultantem,vt tradit Nat.conſ.194.nū.9.cum ſeq. & conſultus reſpondit doctiſſimus Burſ.conſ.304.quęſtio pręſens,nu.2.& 3.lib.3. & iſto caſu transfertur onus probandi in ipſum hęredem,non adeſſe bona in hæreditate,vt per Corn.in conſ.127.col.fi.vol.4. Dec. conſ. 3.nu.4.et Tob.Non.conſ.18.nu.23.& 26.quos referēdo ſequitur idē D. Burſ. loco nuper allegato. Reliqua huc ſpectātia inuenies in concl.205. incip. bona non ſufficere ad ſoluēda debita: adeas illum locum.

CONCLVSIO DCCCCXLI.

ARGVMENTVM.

Feudalis inueſtitura,quo pacto teſtibus probetur.

SVMMARIVM.

1 *Inueſtitura feudalis teſtibus probatur.*

2 *Teſtes extranei,& mares admittuntur ad probandam inueſtituram feudi antiquam.*

3 *Inueſtitura feudalis teſtibus omni exceptione maioribus probanda eſt.*

4 *Inueſtitura tūc teſtibus probatur, ſi inueſtitura data fuerit intra tempus,in quo poſſibile eſt teſtes fuiſſe viuētes, qui interfuerunt inueſtituræ: ſecus ſi excesſerit tempus, in quo non poſſint teſtes fuiſſe præſentes.*

5 *Inueſtitor eſt idoneus teſtis in inueſtitura feudali.*

6 *Inueſtituram feudalem duobus tantum teſtibus probare ſatis eſt.*

7 *Teſtes dicuntur de ſubſtantia inueſtituræ tempore quo fit.*

8 *Inueſtituram ſolenniter factam fuiſſe corā duobus teſtibus,teſtium numero deficiēte,vnus ſemiplenè probabit.*

9 *Fœmina non poteſt eſſe teſtis ad probandam inueſtituram in feudali cauſa.*

10 *Fœmina illuſtris,& habens feudum poteſt eſſe teſtis in inueſtitura feudali probanda.*

Inueſti-

1 Inueſtituram feudale† teſtibus probari oſtendit Bal. in c. 2. ſi inter dom. & vaſal. & in c. 1. nu. 8. quid ſit inueſt. & in c. 1. nu. 1. qui teſt. ſint neceſſ. ad probād. inueſtit. idem deciſum fuit ab Afflict. in deciſ. 398. in contingentia facti. nu. 1. & ſuper conſtit. regni. lib. 2. rub. 35. nu. 12. vbi ideò dicit errare aliquos comites, & Barones dicentes conceſſionem feudi factam ab eis non poſſe probari, niſi per inueſtituram in ſcriptis ſit tradita, & Lambert. de iur. patron. 3. art. 10. q. prin. 3. par. lib. 2. num 4. quod placuit etiam Aluarot. in c. ſi quis. nu. 5. ſi de inueſtit. inter dom. & vaſal. quod ſenſit, & Martin. de Silima. in tract. feud. rub. de inueſt. qual. ſiat. & quot teſt. nu. 225.

2 Intelliges, & limitabis† primò concluſ. hanc procedere, quando ageretur ad probādum inueſtituram feudi antiquam: nam tunc admittuntur teſtes etiam extranei, dummodo tamen ſint mares, & non fœminæ, per contex. in d. c. 5. ad fi. qui teſtes ſint neceſ. ad prob. no. inueſt. quem allegat Cur. iun. in ſuo tract. de feud. tit. de feud. laic. verſ. 4. principaliter, nu. 17. idem ſenſit D. Thom. Mari. de feud. tit. 2. de feu. ex pact. & proui. antiq. ſiue pater. nu. 4. verſ. ſimiliter feudum.

3 Secundò velim limites, & declares, † vt tales teſtes debeant eſſe fide digni, & omni exceptione maiores, & debent fuiſſe præſentes, quando Baro inueſtiuit eū de feudo, vt eſſet eius vaſſallus, vt probat Afflict. in d. rubrica 35. nu. 12.

4 Tertio loco eadē limitanda eſt cōcluſio, † vt vera ſit, ſi inueſtitura data fuerit intra tempus, in quo poſſibile eſt teſtes fuiſſe viuentes, q interfuerunt inueſtituræ: ſecus ſi exceſſerit tempus, in quo non poſſint teſtes fuiſſe præſentes, quia tunc ſi nō probetur inueſtitura per ſcripturam facientem legitimam probationem, mouetur ſibi lis, & tenēreni feudum oportet recurrere ad præſumptionē, de qua in §. ſi quis per 30. & per And. de Iſern. ſi de feud. fuer. cōtro. inter dom. & agnat. ita tradit Afflict. vbi ſuprà.

5 Quartò intelliges, † vt etiam inueſtitor ſit idoneus teſtis, ſic not. gl. in c. 1. §. ſi duo, de pace tenēda, & eius viol.

6 Quintò declarabis, † vt ad probandam inueſtiturā duo teſtes ſufficiant: ita obſeruauit gl. vbi cęteri Doc. in c. ſi quis ſe, in ver. pares, tit. ſi de inueſt. inter dom. & vaſal. litoriat. nam cū aliquid de iure ciuili probādum eſt, per duos teſtes debet probari, l. vbi numerus, ff de teſt. & l. vult. ff. ad Trebel. & probatur in c. cum omnes. & in c. relatū, de teſtib. cum ſimilib. vt ſenſit Caccial. in tract. de feud. cogn. art. 6. nu. 4. cōcluſ. 4. de qua re latius apud Afflict. in d. c. ſi quis. nu. 1. in 1. not. ſi de inueſt. inter dom. & vaſ. & ibi ēt Aluar. nu. 1. & in d. c. 1. qui teſtes ſint neceſ. ad proban. inueſti. vbi ēt

7 inquit, quod teſtes† dicuntur de ſubſtātia inueſtituræ tēpore, quo ſic: atq. apud Bal. in c. 1. tit. quid ſit inueſt. nu. 8. & c. 1. §. ſacramentū, nu. 15. de contue. rect. feud. quo in loco illud quoq ſubiungit, quod ſi deficeret

8 †numerus teſtiū, vnus teſtis probabit ſemiplenè inueſtituram ſolenniter factam fuiſſe corā duobus teſtib. vt coram ſe, & alio, & in d. c. 1. qui teſtes ſint neceſſar.

9 Sextò limitabis cōcluſ. † vt ad probandā inueſtituram in feudali cū fœmina non poſſit eſſe teſtis, arg. c. 1. in fin. quot teſtes ſint nec ad prob. no. inueſt. & ibi tradunt Iac. de Perus. Bal. Aluar. & cæteri Doct. idem voluit Afflict. in c. 1. nu. 8. de controu. inueſt. hoc idem ſenſere Rom. in l. admonendi, num. 119. ff. de iureiur. Fel. in c. quā, nu. 2. & ibi Dec. nu. 18. de teſti. Iac. de S. Georg. in l. ex eo, nu. 2. ff. cod. tit. Iaſ. in l. ſi quis agere, nu. 19. C. de codic. & in l. hac conſultiſſima, in princ. C. de teſtam. Dec. in l. fœminæ, nu. 34. ff. de reg. iur. Io. Bapt. Caccialup. in tract. de feud. cogn. art. 6. num. 2. Tiraq. in tract. ll. connubial. in 10. l. nu. 52. Gul. de Bened. in repet. cap. Raynutius, in 6. ver. duas habens filias, nu. 30. Cato Saccus, in d. l. admonendi, nu. 108. & ſeq. ff. de iureiur. Marſ. in ſing. 611. & Steph. Auſt. in tract. de reprobat. teſti. nu. 69.

10 Quòd ſublimitabis, † quando mulier eſſet illuſtris, & haberet feudum: nam tunc fœminā admitti teſtatur Afflict. in c. 1. nu. 25. quot teſtes ſint neceſſ. per ea, quæ allegant Cyn. & Bal. in l. vlt. C. de arbitr.

CONCLVSIO DCCCCXLII.

ARGVMENTVM.

Nonnulli referuntur modi, quibus inueſtitura feudalis præſumitur, atque probatur.

SVMMARIVM.

1 *Inueſtitura præſumitur ſi quis longiſſimo tempore probauerit ſe ſtetiſſe in poſſeſſione bonorum feudalium.*

2 *Præſcribitur feudum contra laicum ſpatio 30. ann. aduerſus vero eccleſiam 40. Contr. num. 4.*

3 *Præſcriptio feudi eccleſiaſtici, vt probetur, quæ ſint probanda.*

5 *Inueſtitura voluntaria præſumitur ſpatio 30. ann. neceſſaria vero 10.*

6 *Inueſtitura feudalis probatur per inſtrumentum, & quomodo.*

7 *Inueſtitura probatur per inſtrumentum originale, ſecus per tranſumptum.*

8 *Inueſtitura probatur ex domini confeſſione ſimpliciter facta*

9 *Inueſtitura antiqua probatur per eius tenorem in alia inueſtitura relatum.*

1 Inueſtitura probatur, † & præſumitur, ſi quis longiſ. tempore probauerit ſe ſtetiſſe in poſſeſſione bonorū feudalium, prout dicit Crau. in tract. de antiq. temp. par. 3. ſect. vidimus in genere, nu. 36. Fely. in conſ. 26. nu. 12. Ceph. in conſ. 174. nu. 22. vol. 7. & Nat. in conſ. 456. num. 26. vol. 2. & ſentit Igne. in l. neceſſarios, §. non aliàs, nu. 328. ff. de ſenat. conſ. Syllan.

Et ita ad probandam præſcriptionem feudi arguit

* Paril. in cōſ. 27. nu. 72. vol. 1. vbi inquit, * communem

2 eſſe in hoc concluſionem, quod aduerſus laicum, † & vaſallum per alium poſſit præſcribi ſpatio 30. annorum, aduerſus vero Eccleſiam ſpatio 40. annorū, ſed

3 plura requiri ad probandam † huiuſ præſcriptionem. Primò, quod quis per tātum tempus habuerit poſſeſſionem continuè, & ſine interruptione. Secundò, q eam habuerit tāquam feudalem, & quod præſtiterit ſeruitia domino. Tertiò, quod ſemper fuerit in bona fide, allegādo Bal. Aluar. & Præp. in c. 1. §. ſi quis per triginta, tit. ſi de feu. & prædicta etiam requiſita receſſet Rol. à Val. in conſ. 3. nu. 29. vol. 1.

4 Inimò quod ſufficiat † probare longum tempus 10. annorum, nempè quod tanto tempore quis tenuerit, & poſſederit bona tanquam feudalia ſciente, & patiente domino, tradit idem Crauet. vbi ſupra per Iaſ. in l. ſciendum, col. 7. in fi. verſ. ſexto facit. ff. de verborum obligat.

Ideirco conciliabis ſecundum Fel. in d. cōſ. 26. nu.

5 12. quod voluntaria † inueſtitura præſumatur ſpatio 30. annorum, neceſſaria verò ſpatio decennij.

6 Inueſtitura itidem feudalis † probatur per inſtrum, quoad dominiū infeudantis, & quantum ad proprietates, & bona, quæ in locis infeudatis acquiruntur, vt reſponſum eſt à Cur. iun. in conſ. 140. nu. 12. ſecus verò quoad tertium: quia inſtrumentum inueſtituræ nō nocet tertio abſenti, vt conſuluit Nat. conſ. 634. perlecto. n. 13. & latius in cōſ. 94. nobilis Io. Maria. nu. 6.

7 Quam probationē intelligere poteris, † ad hoc vt p inſtrumentum probetur inueſtitura, debeat eſſe ori-

ginale inſtrumētum: nam ſi produceretur exemplum primæ inueſtituræ de verbo ad verbum, trāſumptum non faceret fidem l. procurator, & in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. l. 2. ff. de fid. inſt. & l. ſi quæ ſunt cautiones. ff. fam. erciſc. vt conſultum fuit à Natt. in dict. conſ. 634. num. 14.

8 Ad hoc inueſtitura † poterit probari ex domini cōfeſſione ſimpliciter facta, iuxta l. cum te. C. de transaction. vt cautum eſt ab Alex. in conſ. 13. incip. ex his, cir. prin. lib. 1. & ad hoc extat cōtex. in c. 1. qui teſt. ſint neceſſ. & ibi * omnes id obſeruant, in primis Afflic. in prin. & n. 28. & conſuluit Ceph. in cōſ. 9. nu. 19. vol. 1.

9 Poſtremò inueſtituræ † antiquæ probatio fit p eius tenorem in alia inueſtitura relatum, iux. ſentent. Rip. in l. ſi conſtante. nu. 10. ff. ſol. matr. de quo latè Boer. deciſ. 247. nu. 1. 2. & 3. ad idem reſpondit Pariſ. in cōſ. 23. nu. 87. vol. 1. & decidit Cacher. in dec. Ped. 139. n. 4

CONCLVSIO DCCCCXLIII.

ARGVMENTVM.

Inueſtituram noui feudi paribus teſtibus eſſe probandum, & an id ſit perpetuum.

SVMMARIVM.

1 *Inueſtitura noui feudi teſtibus paribus probanda eſt.*
Et cur. num. 2.
Contrarium. num. 3.
Conciliatio. num. 4.
5 *Inueſtituram noui feudi teſtibus extraneis poſſe probari confirmatur.*
6 *Teſtes pares curiæ, qui vocentur.*
7 *Inueſtitura noui feudi teſtibus paribus etiam abſentibus probanda eſt.*
8 *Inueſtitura noui feudi teſtibus extraneis probatur, ſi dominus non habeat pares.*
9 *Inueſtitura noui feudi teſtibus extraneis probari poteſt, modo tamen ij ſint omni exceptione maiores.*
10 *Inueſtituram noui feudi in curia Mediolanenſi non eſt neceſſe teſtibus paribus probare.*
11 *Inueſtitura noui feudi tunc teſtibus extraneis poteſt probari, cum vaſſallus eſt in poſſeſſione domino ſciente, & non contradicente.*
12 *In inueſtitura noui feudi cum benè teſtatum probatur per ſigillum domini, tunc non eſt neceſſe adhibere teſtes pares.*
13 *Inueſtitura noui feudi facta per inſtrumentum per pares cōfirmatum, & caſu amiſſum, poterit probari amiſſio, per teſtes extraneos.*
14 *Inueſtitura noui feudi teſtibus extraneis probari poteſt, ſi pares mortui ſint.*
15 *Inueſtitura noui feudi teſtibus ijs probatur, qui tempore probationis deſierint eſſe pares, qui tempore inueſtituræ erant pares.*
16 *Inueſtitura noui feudi teſtibus pro paribus habitis, licet reipſa non ſint tales, probatur.*
17 *Inueſtitura feudalis facta a clericis de rebus Eccleſiæ teſtibus extraneis ritè probatur.*
18 *Inueſtitura valet etiam ſi non fuerint pares, cum dominus confitetur eam eſſe factam.*
19 *Inueſtitura paribus probanda, ſatis eſt, ſi illi pares fuerint tempore diſpoſitionis, non verò inueſtituræ.*
20 *Inueſtitura extraneis teſtibus tunc ritè probatur, cum dominus non vult pares cogere ad iurandum.*
21 *In inueſtitura noui feudi teſtibus probanda pares repelluntur a teſtimonio, ob maximam amicitiam inter pares, & dominum.*

1 Ad probandam † inueſtituram noui feudi, hoc eſt, nunc recens acquiſiti, tradūt iuris feudorum interpretes, teſtes pares eſſe neceſſarios, non autem extraneos, vt videre eſt ex c. 1. tit. de nou. feu. aiūt enim tunc neceſſarium eſſe, quod adhibeantur duo, vel tres pares curię, aut benè teſtatum à paribus comprobatum, ſiue ſubſcriptum, permoti ex contextu c. 1. quid ſit inueſtit. & qui teſtes ſint neceſſ. ad probād. no. inueſtit. vbi Aluarot. col. 3. & Bal. num. 1. ſic aſſeuerauit Afflict. in c. 1. de content. inter dom. & vaſal. not. 1. & in c. 1. §. ſi enim. quid ſit inueſt. ita cēſuit Iac. de S. Georg. de feud. §. qui quidem inueſtit. num. 57. quorum ſententiæ accedit Rayn. in ſuo cōpend. feud. §. prætereà. q. 13. nu. 25. & ſeq. cum his ſenſit Cur. iun. trac. de feud. laic. verſ. quarto principaliter. nu. 16. col. 1. quod nec latuit D. Iac. Franch. ad tit. ſi de inueſtit. feud. contro. fuer. nu. 5. qui liber vnà cum deciſionibus Excellētiſs. Vincentij Franchi ab impreſſoribus ſolet typis excudi. & cæteri omnes feudiſtæ in d. c. 1. qui teſtes ſint neceſſ. ad proband. nou. inueſtit.

2 Rationem autem, † quare extranei teſtes non admittantur, affert contex. in c. 1. §. idcirco. de inſt. feud. ne ſcilicet, quid excogitetur falſitatis in perniciē domini alijs teſtibus inductis, corruptis fortè pecunia, vel odio, vel gratia, quæ non ſunt ſuſpicanda in paribus propter beneficium, quod à Domino receperunt, arg. l. ſi maritus. in fi. ff. de don. int. vir. & vxor. Sic tradit idem D. Iac. Franch. vbi ſupra d. nu. 5.

3 Contrarium tamen, † vt ſentiamus, id ſuadere videtur: nam potius pares debent eſſe iudices, vbi quæſtio vertitur inter dom. & vaſal. vt habemus ex c. 1. de controu. feud. apud par. ter. & in §. penult. de prohib. feud. alie. per Fed. non enim poſſunt fungi duplici officio, ſcilicet iudicis, & teſtis.

4 Ad conciliandas opiniones has † inter ſe pugnātes, dicere poterimus, quod aut pares ſunt tot numero, vt vtriq. officio ſatisfacere poſſint, & tunc nonnulli ex his teſtes, alij iudices, aut tunc exigui numero, adeò vt non ſatis eſſe poſſint vtriq; officio, & tunc ſi certū eſt, quod poſſit probari per pares tantùm, & non per alios, tunc erunt teſtes, & alter erit iudex: aut ſimiliter certum eſt, quod poteſt fieri probatio per alios, & tūc pares erunt iudices: aut ſumus in dubio, & tunc pares erunt teſtes, & alter erit iudex. cuius rei ratio eſt, quoniam facilius inueniūtur iudices, quàm teſtes, vt optimè confirmat Aluar. in c. 1. num. 4. de conten. inueſt. inter dom. & vaſal.

5 Non propterea tamen † quieſcit animus: nā Franc. Blan. in ſumm. c. 1. verſ. eſt igitur ſciendum minimè tenet hanc differentiā, dicēs eſſe ſublatam, & in vtroque feudo, tam nouo, quàm antiquo, poſſe fieri pbationem inueſtituræ per teſtes extraneos, cui accēdit Mari. in tract. feud. tit. 3. de feud. ex pac. & pro nouo. nu. 12. verſ. ſed hæc differentia. Cuius quidem Blanc. opinio ex eo poſſet confirmari, ꝙ contex. in d. c. 1. de no. feu. cui opin. Doct. tenentium hanc differentiam inter feudum nouum, & antiquum eſſe veram, innititur, non videtur aliquo pacto hoc diſcrimen conſtituere: nam ſolùm dicit pares curiæ eſſe neceſſarios in inſtrumento inueſtituræ, ne quid fraudis excogitetur in perniciem domini, nec aperit de quo feudo loquatur, ſiue nouo, ſiue antiquo, vnde verba textus vtrique feudo conuenire poſſunt.

* Niſi fortè diceremus tenendo * communē opinionē, propriam inueſtituram cōſiderari gratia feudi noui, ratione verò feudi antiqui potius dici cōfirmationem veteris inueſtituræ, vnde verba cōtextus dēnt ꝓpriè intelligi, & ſic loq in feu. no. l. nō aliter. ff. de leg. 3. l. 1. § is, qui nauē. ff. de exerc. cum ſi in feudo n. antiquo potius cōfirmationē, & renouationē inueſtituræ cōſideramus, q̃ propriā inueſtitura. c. 1. de feu. mar. c. 1. de feu. cog. c. 1. qb. mo. feu. cōſt. pot. ita explic. Mar. in trac. feu. ti. 2. de feu. ex pac. & prou. antiq. ſiue pares

Pares

6 Pares autem curiæ † voco cæteros cõuaſallos, vt dicit And. in c. 1. nu. 1. & c. de contro. feu. apud pares termin. cui adhæret Fran. Ray. in c. imper. §. ſi quis infeudatus. q. 13. & clarius in §. præterea ſi inter duos. n. 8. verſ. quæro, nec procedamus p ignota. vbi declarãdo qui dicant pares curiæ, dicit eſſe conuaſallos ſub eodem dño conſtitutos, & probari in c. 1. quid ſit inueſt. & in c. 1. ſi de inueſt. lis ori. inter domin. & agna. & ita ẽt declarant Iacob. in verb. & dicti vaſalli pro dictis rebus feudalib. in princ. Curt. in 1. par. 8. q. nu. 7. Com. in verb. antiquis. nu. 221. de quibus paribus curiæve cæteris conuaſallis, varijs in locis apud feudorũ iura habemus, quæ loca cõnumerat Mari. vbi ſup.

Concluſionẽ hanc ita confirmatã ampliabis pro-
7 cedere. † etiam ſi pares eſſent abſentes, qui expectandi ſunt, arg. c. 1. in prin. de conſuet. recti feud.

Nunc verò velim primò limites eandẽ concluſio-
8 nẽ, vt locũ non habeat, † ſi dñs non haberet pares. nã tunc admitterentur & extranei, arg. c. 1. §. ſi verò. qd
9 ſit inueſt. huiuſmodi tñ † debent eſſe omni exceptione maiores, hoc eſt, tales, qui non reprobentur, l. optimam. in fin. C. de contr. & commit. ſtip. & ita per d. c. 1. verſ. qp ſi iurare. in fi. quid ſit inueſtit. & ibi And. decidit idem: D. Fran. loco ſuperius allato. nu. 7.

10 Secundò limita, vt non procedat † in Curia Mediolanenſi, vt deciſum eſt apertè in cap. 1. quot teſtes ſunt neceſſ. ad proban. no. inueſt.

11 Tertiò limitãda eſt, vt vera ſit † dño adhuc exiſtẽte in poſſeſſione: ſi autem vaſallus eſſet in poſſeſſione domino ſciente, & non contradicente, tunc cauſa expediretur abſque paribus, ſecundum formam, quæ traditur in c. 1. ſi de contro. inter dom. & vaſal. & in c. vlt. ſi de inueſt. inter dom. & vaſal. oria.

12 Quartò limita, niſi bene † teſtatũ probaretur per ſigillum dñi, quoniam illa eſſet ſufficiens probatio, ita dicit Alua. in c. 1. col. 4. quot teſtes ſint neceſſ.

13 Quintò limita, niſi † inueſtitura eſſet facta per inſtrumentum per pares confirmatum, quod poſtea caſu fortuito fuiſſet amiſſum; amiſſio enim & caſus poſſet probari per alios, quàm per pares, iux. ſen. Bal. in d. c. 1. quot teſtes.

14 Sextò limita, † niſi inueſtitura eſſet facta coram paribus, qui mortui eſſent, etenim poſſet vaſallus per alios teſtes probare, quomodo inueſtitura erat facta coram paribus, vt docet Aluaror. in d. c. 1. col. pen. quot teſtes.

15 Septimò limita, † niſi teſtes eſſent pares tpe inueſtituræ, & poſtea tpe probationis, deſierant eſſe pares; qm hoc modo non obſtante erunt idonei teſtes: prout dicit Aluar. in d. c. 1. vers. in c. & tit. an re. teſt. deb. nã ſufficit, quòd tempore inueſtituræ fuerint pares, arg. l. ad teſtium. §. 1. ff. de teſt. ſic docet eruditiſ. Iac. Fran. ad d. tit. ſi de inueſtit. feud. fuer. contro. nu. 6.

16 Octauò limitabus, † vt ſatis ſit, quòd teſtes habeantur pro paribus, licet re vera pares non eſſent, ſecundum Aluaros. in d. c. 1. col. 1.

17 Nonò limita, † vt non procedat, quãdo Clerici faciunt inueſtituram feudalem de rebus Eccleſiæ; nam admittuntur teſtes etiam extranei, vt ſancitum eſt in c. 1. §. vlt. ſi de inueſt. inter dom. & vaſal. lis ori. vbi Aluaro. & cæteri feudiſtæ.

18 Decimò limita, † niſi dominus cõfiteatur inueſtituram eſſe factam: tunc etiam ſi pares non fuiſſent, valebit: ita tenet gl. in d. c. 1. quot teſtes ſint neceſſ.

19 Vndecimò limitã, † qp licet teſtes tempore inueſtituræ non eſſent pares; tamen ſatis eſt, quod tempore diſpoſitionis ſint pares; ita placuit Andr. de Iſern. in c. 1. an temo. deb. teſt. qui pares eſſet deſ.

20 Duodecimò limita, † qñ dominus nollet cogere pares ad iurandum, nam tunc poſſet vaſallus probare per teſtes extraneos; ſic ſtatutum eſt in c. 1. §. 1. ad fin. quid ſit inueſt. & ſi vaſallus non haberet teſtes extraneos, & dominus nollet cogere pares, tunc poſſet vaſallus confugiendo ad iudices ſuperiores, vt concludit ibi gl. & * communiter Doct.

21 Decimotertiò limita, † vt maxima amicitia inter dñm, & pares repellat pares à teſtimonio, iuxta ſententiam Aluaror. in d. c. 1. §. vlt. ad fi. quid ſit inueſti.

CONCLVSIO DCCCCXLIIII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto iuramento probetur inueſtiturã feudi fuiſſe factam.

SVMMARIVM.

1 *Inueſtituram fuiſſe factam, vaſallus ſuo iuramento poteſt probare.*
2 *Inueſtituram fuiſſe factam iuramento ſuo vaſallus poteſt probare, etiam ſi is feudi partem tantum poſſideat.*
Et quæ circa hoc debeant concurrere, nu. 3.
4 *Inueſtituram fuiſſe factam cum iuramento probandum eſt, cui ſit deferendum iſtud iuramentum à iudice.*
5 *In inueſtituræ probatione vaſallo deficiente, dñs etiamſi nullum ſacramentum præſtiterit, abſoluetur.*
6 *Inueſtituram fuiſſe factam tunc iuramento probatur, cũ inter dominum & vaſallum poſſeſſorio iudicio tantum agitur, ſecus vbi dominus directè petitorio, id eſt, rei vendicatione ageret.*

1 Inueſtituram fuiſſe factã † (ſi dominus neget, quia fortè coram teſtibus paribus facta nõ eſt, vel quia de illius inſtrumento nõ conſtet) poterit vaſallus, ſi in poſſeſſione feudi erit, illam ſuo iuramento probare, iurando ſe eſſe inueſtitum, c. 1. §. ſi verò vaſallus. quæ ſit inueſt. & c. vnic. de conten. inter me & dom. de inueſt. feud. & ita tradit Ioan. Ign. in l. neceſſarios. §. nõ alias nu. 322. verſ. ſi vero quærit. ff. ad Senatuſconſ. Syllan.

2 Ampliabis cõcluſ. vt etiam procedat, † ſi vaſſallus partem feudi poſſideat, vt ſi controuerſia ſit inter dominum, & vaſallum de portione feudi fratris ipſius vaſalli defuncti. nã ſi frater ſuperſtes poſſederit portionem ſuam, licet partem fratris defuncti alienauerit, ei tamen defertur iuſiurandum ad probandũ eius patrem iure inueſtitum fuiſſe: ſic deciſum habemus in c. vni. de conten. inter me, & domi. de portio. feud. fratr. mei defunct.

3 Hæc tamen intelligenda erunt, † cõcurrentib. primo, vt vaſallus anno integro tanquam inueſtitus feudum bona fide poſſederit. item & ſecundo, qp ſciente, & non cõtradicente domino in feudi poſſeſſione permanſerit, vt ſancitum eſt in c. vni. §. ſi quis. verſ. ſi autẽ aliquis. tit. ſi de inueſt. int. dom. & vaſal. lis oria, alioqui, vt dicitur in contextu iuſta ignorantia, vel parui temporis negligentia cum iniquæ poſſeſſionis periurio, quandoq; dño in poſſeſſione damnũ affert: & tertio quod dominus ſeruitium à vaſallo receperit. iſtis enim tribus concurrentibus, licet vaſallus inueſtituram non probet, obtinebit tamen præſtito ſibi iuramento, niſi aliud contrarium à domino probetur, aut per pares curiæ, aut inſtrumentum, vel alia legitima documenta, vt habemus in c. 1. in prin. verſ. inde etiam de conſue. rec. feu. & ſequutus eſt idẽ Io. Igne. in d. §. non alias, nu. 322. verſ. ego comperio. & num. 338. verſ. ex prædictis.

4 Id ſubintelligas, † non ſemper ſacramentũ dãdum ſit poſſidenti, ſed quandoque petenti, & quandoque neutri. nam cum alteri deferendum erit, oportet iudicẽ ſpectare, ſi quid ſit, quod ipſum moueat, vt potius poſſidenti, quàm petenti deferendũ ſit. & ſi nihil ſit, quod pro poſſidente faciat, qȝ ipſa ſola poſſeſſio arbi-

trabitur

Digitized by Google

trahitur iudex, qui melius ei fuerit in ſupplementum alterius probationis iuramentum deferre, & ita aut actori, aut reo, aut actore nihil probante abſoluere reum, & ſi nihil præſtiterit, & dicto c. 1. §. ſacramentum. de conſuet. rec. feud. quod ex illo textu obſeruat idem Io. Igne. in d. §. non aliàs. ſub d. nu. 322.

5 Ad vnum tñ velim aduertas,† quod ſi inter dominum & vaſallum de beneficio controuerſia ſit, & dominus in poſſeſſione ſit, ſi vaſallus in probatione defecerit, dominus, etiamſi nullum ſacramentum præſtiterit, abſoluetur: ſi verò vaſallus poſſideat, & longa ſit eius poſſeſſio, iurabit vaſallus, & ſuo iuramento cã finietur: vbi autem poſſeſſio noua erit, ſacramentum ei non præſtabitur, ſed domino, niſi pro poſſidente aliud faciat, vt colligimus ex d. c. vnic. §. item ſi inter dominum & vaſallum. tit. de conſuet. rect. feud. & tradidit Igne. in d. §. non aliàs nu. 326.

6 Intelligas ēt concluſionem, vt locum habeat,† qñ inter dominum & vaſallum poſſeſſorio iudicio tñ agitur, ſecus vbi dominus directè petitorio, id eſt, rei vendicatione ageret; quia tunc poſſeſſio non releuaret vaſallum, niſi de titulo doceret, vel vaſallus triginta annis poſſediſſet, & ſeruitium ab eo tanto tēpore, vt à vaſallo à ſe tenente recepiſſet, ſecundum Andr. de Iſern. in c. 1. de controuer. inueſt. col. 10. per cōtex. in c. ſi quis per trigin. ann. tit. ſi de feud. fuer. controu. inter dom. & agna. quem refert Igne. in d. §. nō aliàs. nu. 328. & illum multis rationib. nu. 329. tuetur à calumniis Bal. Card. Alex. & Martin. Lauden. qui contra ſentiunt; quas per te videre poteris.

CONCLVSIO DCCCCXLV.

ARGVMENTVM.

An Iudæus poſſit eſſe teſtis, quo pacto iurare debeat, cum teſtis producitur, & an ei poſſit deferri iuramentũ in ſupplemētum ſemiplenæ probationis.

SVMMARIVM.

1 *Iudæus non poteſt eſſe teſtis contra Chriſtianum.*
2 *Iudæi proſequuntur odio Chriſtianos.*
3 *Neophitus non poteſt teſtificari contra Chriſtianum.*
4 *Amicus reconciliatus repellitur à teſtificando.*
5 *Infamia remanet apud infamem, extincta cauſa infamiæ.*
6 *Iudæus teſtificari poteſt pro Chriſtiano contra aliũ Chriſtianum, & cur.*
7 *Iudæus teſtis eſſe poteſt contra Iudæum, qui factus Chriſtianus ad Iudaiſmum rediit.*
8 *Iudæus contra Chriſtianũ poteſt teſtis adhiberi ipſo Chriſtiano conſentiente, & cur.*
9 *Iudæus poteſt eſſe teſtis in criminibus exceptis, vt hæreſis, Simoniæ, & læſæ maieſtatis.*
10 *Iudæus teſtificari poteſt in probanda interruptione præſcriptionis.*
11 *Iudæus poteſt eſſe teſtis in contractibus inter viuos.*
12 *Iudæus contra Iudæum poteſt eſſe teſtis.*
13 *Iudæus cum coniunctis examinatus eſt idoneus teſtis.*
14 *Iudæus contra Chriſtianum eſt idoneus teſtis, cum vltra ipſius teſtimonium concurrerent aliæ præſumptiones.*
15 *Iudæus ſecundum legem ſuam iurare debet, & ſuper decẽ præceptis Moyſi, vel per Deum Patrem.*
16 *Iudæus non debet iurare per Ieſum Saluatorem, nec per euangelia, nec per ſacra, vt nos Chriſtiani iuramus.*
17 *Iudæo deferendum non eſt iuramentum in ſupplementũ ſemiplenæ probationis. Contrarium, nu. 2 z.*
18 *Iuramenti delatio in ſupplementum probationis, dicitur fieri de æquitate.*
19 *Iudæo non eſt ſeruanda æquitas, ſed rigor.*
20 *Vbicunque quis repellitur à teſtimonio à cauſis enumeratis in l. 3. §. lex Iulia. ff. de teſtib. eo magis repellitur, ne ſibi deferatur iuramentum in ſupplementum probationis, & cur.*
21 *Iudæus eſt infamis infamia facti.*
23 *Iudæi locos incolentes, in quibus ſeruatur ius ciuile Romanorum, dicuntur è Pop. Roma. quò ad hoc, vt legibus illis viuant.*
24 *Iudæi habent in filios ius patriæ poteſtatis.*
25 *Immunitas conceſſa hominibus alicuius loci trahitur ad Iudæos ibi habitantes.*
26 *Iudæus minor in integrum reſtituitur.*
27 *Reſtitutio in integrum eſt introducta ex æquitate.*
28 *Iudæo non defertur iuramentum in ſupplementum probationis contra vtrum Chriſtianum, at contra ſuſpectum de Iudaica prauitate vtique.*
29 *Effectus à quo remouetur, remouetur & nomen.*
30 *Priuilegium perditur propter abuſum.*
31 *Iudæo defertur iuramentum in ſupplementum probationis, quando is plus quam ſemiplenè probauit.*

1 IUDÆUM repelli ad ferendũ † teſtimoniũ contra Chriſtianum, ſtatutũ eſt. in c. ſi hæreticus, & in c. non poteſt, 2. q. 7. in c. Iudæi, & ibi not. ſcribent. poſt gl. de teſtib. & in c. 1. eo. tit. & in l. quoniam. C. de hæret. ita tradidere Stephan. Aufrer. in tract. de reprobat. teſt. nu. 58. verſ. Iudæus. Nepos à Montalban. in tract. de except. art. 19. num. 53. verſ. item teſtimonium Iudæi, latè Paris de Put. in tracta de ſindic. c. fui ſemel rogatus, nu. 1. Spec. in tract. de mod. general. concil. celebran. rub. 61. nu. 3. verſic. dicti etiam Iudæi. Feli. in d. c. Iudæi, nu. 1. Campeg. in tract. de teſtib. reg. 46. & Crot. in eo. trac. de teſti. in 4. par. nu. 37 verſ. nonò quæritur.

2 Concluſionis noſtræ ratio eſt. Iudæi enim † odio proſequuntur Chriſtianos, ſic in c. nonne, 1. q. 1. propterea huius odij ratione non poteſt contra Chriſtianos teſtificari.

3 Eandem ampliabis, vt locum habeat † etiam in Iudæo nunc recens ad fidem conuerſo, qui Neophitus appellatur, c. 2. 48. diſtin. vt dicitur in d. c. non poteſt,

4 2. q. 7. nam quemadmodũ amicus reconciliatus † repellitur à teſtificando, non ſecus, ac ſi inimicitia adhuc perſeueraret, c. accuſatores, 3. q. 5. ita & in Neo-

5 phito: infamia enim † remanet apud infamem extincta cauſa infamiæ, vt egregiè not. glo. in c. conſtituit, 17. q. 4. quam ſingularem ad hoc refert Rom. in ſing. 679. nunc veniamus ad lucrum panis, cum multis ad idem adductis à Marſ. in ſing. 107. priuilegium dignitatis, & in ſing. 273. notiſſimum eſt in iure, ſub verſic. ego autem, licet Crot. vbi ſupra de hoc dubitãdo cogitandum relinquat. ad hoc tamen conſulas Fely. in c. cauſam, de reſcrip. & Marſi. in l. 1. §. præterea, col. 2. ff. de quæſtio.

6 Concluſionem noſtrã primò limitabis, † vt locum nō habeat, qñ Iudæus teſtimoniũ ferret pro Chriſtiano contra aliũ Chriſtianũ; quia eius teſtimoniũ admitteretur, & ꝙ par affectio, vt tollit omnē ſuſpicionem, l. qui teſtō. §. in contrarium, ff. de teſtam. ita par cauſa odij tollit omnem ſuſpicionem, l. nō ſolum, §. ff. de rit. nupt. vt contrariorum eadem ſit diſciplinæ, c. hoſpitiolum. 32. diſt. & Inſtit. de tutel. in prin.

7 Secundo limitanda eſt, † qñ Iudæus teſtificaretur cōtra Iudæum, qui factus Chriſtianus ad Iudaiſmũ rediit, vt ſancitum eſt in c. contra Chriſtianos, de hæret lib. 6. quem contex. ad hoc ponderat ibi Dom.

8 Tertiò velim limites, qñ qs conſentiret, † ꝙ Iudæus contra ipſum in teſtē ꝓduceret̃, vt docet gl. in l. ſi qñ. C. de teſti. iſta repulſio Iudæorũ ꝑmittit̃ fauore ipſius Chr̃iani, ideo pōt huic renũciare. l. pe. C. de pact. c. ad apoſtolicã. de reg. pro hoc Are. in c. ꝑſentiũ. de teſtib. examinat inſignē cōtex. in c. ſi hæreticus. 2. q. 7. dũ vult, quod

Digitized by Google

quod infidelis poſſit produci à Chriſtiano, non con-
tra fidelem, vnde datur intelligi, prohibitionem illã
emanaſſe gratia Chriſtiani, contra quem infidelis in
teſtem producitur, de qua re latius apud Fely. in d. c.
Iudæi. num. 5. de teſtibus.

9 Quartò limita in criminib. exceptis, † vt hæreſis, ſi-
moniæ, & crim. leſ. maieſt. vt teſtatur gl. 1. in c. cum P.
Mãconella. de accuſ. ita probatur in d. c. ſi hęreticus,
2. q. 7. & in c. in fidei fauorem, de hæret. in 6. nec vim
facit, ſi dicatur quod illa iura loquantur in hæretico;
quia maior prohibitio eſt in hæretico, quàm in Iu-
dæo, iuxta ſentent. glo. in c. pagani. 2. q. 7. cui fauet. c.
1. de teſt. in 6. Quanquam cõtrariam tueatur opinio-
nem in c. 1. de teſtib. cuius opinio poteſt confirmari
ex gl. in d. c. pagani, quæ æquiparat accuſationes, &
teſtimonium, de quo nos aliàs in concl. hæreſis.

10 Quintò limitare poteris, † vt locum ſibi nõ vendi-
cet in probanda interruptione præſcriptionis: nã tũc
Iudæum poſſe eſſe teſtem author eſt Rom. in l. pactũ
quod dotali. col. 4. poſt nu. 11. ver. tertio idem probo.
C. de collat. de quo dicit eſſe caſum ſingularem in d.
l. quoniam. C. de hęret. Veruntamen in hoc animad-
uertendum eſt, quod cum loquatur de hæreticis, non
videtur habere locum de iure canonico, cùm omnes
ſint excommunicati, c. excommunicamus, de hær. &
excommunicatus teſtificari non poteſt. c. veniens, in
fi. de teſtib. & c. decernimus. de ſent. excom. in 6. ac ẽt
quia nobis interdicta eſt eorum communio propter
excommunicationem. c. ſacris, de ſent. excom. Ob id
in illis accidit ratione peccati, quod oritur ex partici-
patione prohibita. d. c. ſacris, de ſent. excom. vt nullo
modo poſſint adhiberi teſtes in teſtamẽtis, & in alijs
contractib. & iſtud ſentit Bart. in d. l. quoniã, in fin. &
in hoc poterit Pontif. Max. tollere legẽ ciuilem pro-
pter peccatum, iux. not. per gl. in reg. poſſeſſor. de reg.
iur. in 6. & in c. vlt. & ibi Doct. poſt gl. de præſcript.

11 Sextò limitabis, vt non procedat Concl. † in teſta-
mẽto, & in alijs contractib. inter viuos, quia in illis Iu-
dæus poteſt eſſe teſtis. d. l. quoniam, in fi. & ibi Bart. &
Bal. in l. cunctos populos. C. de ſum. Trin. & fid. cath.

12 Septimò limitanda eſt, † vt tunc Iudæus poſſit eſſe
teſtis, quando is produceretur teſtis à Chriſtiano con
tra Iudæum, vt habemus in contex. d. c. ſi hęreticus. 2.
q. 7. & obſeruauit Spec. in tit. de teſtib. §. 1. nu. 59. verſ.
item quod eſt Iudæus idem probauit glo. in l. 1. C. de
ſum. Trin. & fid. cath. gl. itidem pen. in c. multiplex,
diſt. 1. & ſic Chriſtianus poteſt Iudæum contra Iudęũ
producere in teſtem, & etiam poſſunt inter ſe teſtifi-
cari, d. l. quoniam.

13 Octauò fallit, † niſi Iudæus examinaretur cũ con-
iunctis, vt voluit Bal. in d. c. Iudæi, quem ſequitur Fel.
ibid. num. 5. in fi.

14 Nonò fallit: † nam licet teſtimonium Iudæorum
non admittatur contra Chriſtianum, vt ſupra diceba
mus. tamen illud procederet, quando ſolùm adeſſet
ipſorum teſtimonium; ſed ſi vltra illorum teſtimo-
nium aliæ præſumptiones concurrerent, ſuppleretur
defectus in teſtimonijs Iudæorum, vt quæ non pro-
ſunt ſingula, multa iuuent. l. 3. §. 2. & l. ob carmen. §.
vlt. ff. de teſtib. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſur. l. 2. in prin. vbi
glo. ff. de excuſ. tuto. l. indicia. C. de rei vend. l. inſtru-
menta, l. rationes. l. non nudis, l. non epiſtolis. C. de
probatio. c. præterita. de teſtibus. cap. illos vos, de pig.
& cap. ad noſtram, de emptio. & vendit. & quod te-
ſtium defectus ſuppleatur ex alijs præſumptionibus,
tradit Bald. in l. ea quidem. colum. 2. C. de accuſ. arg.
l. quæritur. §. vlt. ff. de ædil. edict. & in cap. cum dile-
ctus, de ſucceſſ. ab inte[ſt]a. idem dicit Cępol. in conſ.
38. nu. 11. quo in loco ait vnius teſtis dictum ſuppleri
ex alijs pręſumptionibus ad plenam probationem, at-
que Soc. Sen. in conſ. 89. nu. 14. verſ. probatur hoc ma
nifeſtè. volum. 1. & Dec. in conſ. 146. colum. 7. ſub nu.
14. & in propoſito noſtro de Iudæo reſpõdit Crauet.
in conſ. 73. dicendum videretur. num. 18. verſ. ſexto
fuerunt examinari.

Sed demus hoc, Iudæum ſcilicet poſſe produci in
teſtem, vt in caſibus ſupra numeratis, quomodo iura-
re debebit, an per legem ſuam, an ſicut iuramus nos
15 Chriſtiani? Dicendum eſt, † quòd iurare debeat ſe-
cundum legẽ ſuam, vt ſuper decem præceptis Moyſi,
vel per Deum patrem, ita docet Spec. in §. reſtat. nu.
17. verſ. ſed pone, Iudæus, tit. de iura. calum. quem re-
ferendo ſequitur Abb. in c. 1. col. 4. num. 11. verſ. qua-
liter autem, de iuram. calu. idem ſentire videtur Bart.
in l. 3. §. iurari. num. 1. ff. de iureiur. quibus accedit Fel.
in cap. vlt. num. 5. verſ. vltimo tangit. de Iudæ. Per le-
16 ſum autem ſaluatorem, † vel per Euangelia, vel alio
modo, prout nos iuramus, non debent iurare, cùm
ipſis non credant; nec etiam per ſacra; cùm ea ipſis
tangere non liceat, argum. cap. ad eius. 5. diſtinct. &
ſic intelligenda eſt l. Iudæi. la 1. C. de Iudæ. quæ vult,
quod in cauſis Iudæorum cognoſcendum ſit ſecun-
dum leges Romanas.

Quid vero ſi Iudæus ſemiplenè probauerit, an in
17 probationis ſupplementum † poterit ipſi iuramentũ
deferri? Et quidem in hac re Bald. in l. qui accuſare,
num. 2. verſ. ex hoc etiam apparet, C. de eden. cenſuit
ei huiuſmodi iuramentum nõ deferri, hunc ſequu-
tus eſt Curt. in l. admonendi. num. 202. verſ. octauo
limitetur iſta ſecunda, & ibidem Caccialup. nu. 156.
in 28. fallen. ff. de iureiur. idem ſenſit Marſil. in ſing.
41. Iudæus.

18 Iſtud egregia ratione confirmatur, † nam delatio
huius iuramenti dicitur fieri de æquitate, ſecundum
Bald. in rub. de controuer. inueſt. in vſib. feud. ſed Iu-
19 dæo non eſt ſeruanda æquitas, † immò rigor, vt ait glo.
in c. 2. in glo. vlt. de Iudæ. propterea non deferendum
eſt tale iuramentum.

20 Præterea regula eſt, † quod vbicunque quis repel-
litur à teſtimonio à cauſis enumeratis in l. 3. §. lex Iul.
ff. de teſtib. eo magis repellitur, ne ſibi deferatur iura-
mentum in ſupplementum probationis, cùm efficia-
tur teſtis in cauſa propria. l. vlt. C. de fideicom. & de-
inceps ſit teſtis irregularis, contra regulam. l. omnib.
C. de teſtib. & l. nullus idoneus. ff. eod. de teſtib. cum
21 ita Iudæus † infamis ſit infamia facti, l. cunctos po-
pulos. C. de ſum. Trin. & fid. cath. meritò iſtud iura-
mentum non poterit deferri. ita Bald. in d. l. qui ac-
cuſare. num. 2. quem ſequitur Iaſ. in d. l. admonendi,
ſub nu. 296. in 36. fallen. vbi plura ad hoc accumulat.

22 Contrariam tñ † tuetur ſententiam Crau. in d. conſ.
73. ſub nu. 26. verſ. ſecũdo illa opinio, ea ratione per-
23 motus, ꝙ Iudæi † locos incolentes, in quib. ſeruatur
ius ciuile Romanorum, dicãtur eſſe à populo Rom.
quo ad hoc, vt legib. illis viuant. l. Iudæi Roma. C. de
Iudæ. & not. in c. ius quiritum, diſt. 1. ac Innoc. in c. ꝙ
ſuper his, de vot. & Io. And. in c. gaudemus, de diuor.
24 propterea dicuntur habere † in filios ius patriæ pote-
ſtatis, quæ eſt de iure Roman. vt obſeruat gl. in c. Iu-
dæorum. 28. q. 1. & in d. c. ius quiritum. Bald. itidẽ in l.
nã & ciuium. ff. de ijs, qui sũt ſui, vel alie. iur. ac Card.
** in clem. 2. in vlt. q. de Iudæ. & hanc eſſe ** magis cõ-
munem concluſ. aſſeuerat Alex. in conſ. 99. viſa inq-
** ſitione. nu. 6. lib. 6. ac ẽt de magis ** cõi teſtatur Do-
ctiſſ. Burſ. in conſ. 127. reperitur debitor. nu. 6. vol. 1.
25 atq; etiã immunitas conceſſa † hominib. alicuius lo-
ci trahitur ad Iudęos ibi habitantes, vt plurib. cõfir-
26 mat Alex. in conſ. 75. vſ in pſenti. li. 5. & Iudęus † mi-
nor reſtituit in integrũ, quando læditur, & tñ reſtitu-
27 tio in integrũ † fuit introducta ex æquitate. l. 1. ff. de
minor. l. deniq;, & l. nec vtilem, ff. ex quib. cau. maio.

28 Veruntamen hæc intelligi poterunt, † vt iuramen-
tum non deferatur Iudæo in defectũ probationis cõ-
tra verũ Chriſtianũ; ſed cõtra ſuſpectum de Iudaica
prauitate fortaſſe poſſet deferri: vt eo in caſu, ſup quo
cõſuluit Crau. in d. conſ. 73. ille. n. agens effectus fuit
ſuſpe-

ſuſpectus, iudaiſmi circa negotiationem vſurarũ, & vſum prioris nominis, quo adhuc iudæus vocabatur: nã priuilegio Chriſtiani dignus non vſ, qui Chriſtiani nomine, & effectu abutitur. l. à nullo. C. de fer. vbi
29 à quo remouetur effectus, † remouetur, & nomen, vt & aſſerit Card. in conſ. 27. viſa inquiſitione facta cõtra & Benedictum. col. 2. nu. 11. vol. 1. etenim propter
30 abuſum † perditur priuilegium. c. priuilegium. 11. q. 3. & c. tuarum. de priuileg. ſic Crauet. vbi ſup. nu. 25. ver. nec obſtat, quod tale.

81 Secundo loco intelligenda erunt, vt procedãt † qñ ſolum conſtaret ſemiplena probatio; nam in cauſis magnis, & arduis non defertur iuramentum ſuppletiuum, & tamen qñ probatum eſt plus quam ſemiplene illud defertur: teſte Caſtr. in conſ. 87. quantum ad contenta. col. 1. nu. 5. vol. 2. quod plurib. corroborat Iaſ. in d. l. admonendi. col. 92. nu. 281. verſ. limita omnes iſtos caſus, & in l. ait prætor. la 1. in prin. col. pen. nu. 22. ff. de iureiur. ac ſenſit Corn. in conſ. 135. viſis articulis. col. vlt. in litera S. verſ. licet Doct. vol. 1. quibus adhæret Crau. d. conſ. 73. nu. 26. ac Menoc. de arbit. iud. cauſ. caſ. 190. nu. 15. lib. 2. cent. 2.

CONCLVSIO DCCCCXLVI.

ARGVMENTVM.

Iuriſdictionem ordinariam per ſcripturam eſſe probãdam: quod perpetuòne verum ſit abunde diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio ordinaria probatur per ſcripturas, vt literas patentes, Et cur, nu. 2.*
3 *Iudex nullus præſumendus eſt.*
4 *Acta agitata coram iudice ordinario valẽt, licet non probetur eius poteſtas per literas patentes.*
5 *Solemnitas extrinſeca non præſumitur, cum allegatur eius defectus; alias ſecus.*
6 *Geſta per vicarium Epiſcopi non valent, niſi conſtet de eius mandato. Quod declara, vt nu. 7.*
8 *Nuncio iudicis ordinarij quis tenetur credere, ſecus nuncio delegati. Et cur, d. nu. 7.*
9 *Legato creditur ſine literis in his, quæ veniunt communi iure.*
10 *Solemnitas mandati facti per Epiſcopum vicario non debet præſumi, & cur.*
11 *Mandatum Epiſcopi factum vicario præſumitur, quia ſit iure communi, & ordinario.*
12 *Acta agitata coram iudice ordinario valent, licet non probetur eius poteſtas per literas patentes, niſi ea negetur, nã tunc eſt probanda. Contra. nu. 13. Conciliatio, nu. 14.*
15 *Iuriſdictionem ordinariam negatio ex aduerſo facta dubiam non facit, ſi exceptio eam negantis non fuerit legitime probata, & cur.*
16 *Iuriſdictione vicarij Epiſcopi ordinaria ab aliqua partiũ negata, tunc ſufficit probare communem reputationem, & famam. Quod ſi is vicarius nullum faciat probationis actum & ad vlteriora procedat, omnia, quæ facta fuerint ab illo erunt ipſo iure nulla.*
17 *Acta agitata coram iudice ordinario valent. licet non probetur eius poteſtas per literas patentes, ſi pro iudice ordinario ſe gerebat tempore prolationis ſententiæ.*
18 *Sententia ſi lata ſit contra præſentem, & non reclamantẽ ob authoritatem rei iudicatæ, & partis tacitũ cõſenſum pro ordinaria iuriſdictione præſumitur, & contrarium aſſerenti incumbit onus probandi.*
19 *Lite conteſtata coram iudice ordinario per partes, aſſerenti poſtea non iudicem eum, non creditur, niſi probet.*
20 *Semel approbatus non poteſt amplius reprobari.*

Cum in varias partes varijs in locis à ſcribentibus iuriſdictio diuidi ſolet, mihi inter cæteras videtur potior, quæ iure ordinario competit; cuius rei gratia eam primo loco examinandã aggredior; & quo pacto illa probanda ſit nobis eſt videndum Multiplices itaq; traduntur à noſtris probationum formæ, in primis iuriſdictionẽ ordinariam per
1 ſcripturas, † vt literas patentes, probari inter noſtros conuenit: ſic egregiè traditum eſt à Bal. in l. prohibitum. col. 3. cum ſeq. C. de iur. fiſc. lib. 11. quã doctrinã ſe alibi non legiſſe teſtatur Iaſ. in l. more. col. 8. num. 53. verſ. item aduerte. ff. de iuriſdic. omn. iudic. eadẽ placuit Marſil. in repet. rubr. C. de probatio. num. 33. eandem ſequitur Borgnin. Caual. in deciſione 11. Ioan. Petr. num. 2. & ita deciſum fuit à Dom. Rot. in deciſ. 1. aliàs 47. valẽr acta. de officio Vicarij. in nouis nonnullis allegatis à Vant. qui hoc idẽ ſentit in trac. de nullit. in rub. ſeu titu. de nullit. ex defec. iuriſdict. ordin. num. 12.

2 Huius concluſionis ratio eſt: † quia vbi conceditur iuriſdictio ordinaria debet redigi in ſcriptis, alioqui non eſſet ordinaria; vt aſſeruit idem Bal. in d. l. prohibitum. col. 3. C. de iure fiſ. lib. 10. permotus ex. §. hæc autem. in auth. vt iud. ſi. quoquo ſuffrag. quem refert Marſ. vbi ſupra, idcirco vbi negetur, per tales ſcripturas probari debet.

Præterea, & ea ratione conclu. noſtra confirmatur.
3 † nullus enim iudex præſumendus eſt, vt inquit Bal. in l. 2. col. 12. verſ. ſed his obijcit. C. de ſeruit. & aqua. quoniam iuriſdictio eſt qualitas quædam accidentalis, quæ naturaliter homini non ineſt: ſed ita competit vni, vt non alteri; propterea neceſſario probanda eſt, vt tradidere ſcriben. in c. ſi forte. præcipuè glo. in verb. ſcientiæ. de elect. in 6. ſenſit Abb. in c. poſt quã. col. vlt. ſub nu. 7. de elect. ad idem reſpondit Dec. in conſ. 522. in cauſa electionis. col. vlt. nu. 16. & probauit Vant. vbi ſup. nu. 12.

4 Primo loco concluſionem declarabis, † vt valeãt acta agitata corã tali iudice ordinario, licet non probetᷓ per literas patentes eius poteſtas, vt aſſeruere Do. Rot. in deciſ. 1. in prin. & cum hac deciſione conuenit, quod deciſum fuit ab iiſdem Do. Rot. in 5. aliàs 499. valent acta tit. de offic. ord. in antiq. cui etiã quadrat, quod habetur in deciſ. 15. aliàs 355. ſi executor tit. de dolo, & contumacia. in nouis. vbi cautum eſt iudicem, vel executorem non teneri oſtendere originariam ſuam poteſtatem, & cum hac concluſione tranſit Mil. in reper. in verb. Vicarius, ſeu officialis. cui non eſt diſſimile, ꝙ diremit Capel. Tholo. q. 115. ſi operarij vbi habetur, ꝙ ſi operarij eccleſiæ agerẽt in iudicio non facta fide de eorũ poteſtate, quia non fuit petitum, valet proceſſus, & eſt ratio: quia licet
5 alias ſolemnitas † extrinſeca non præſumatur, hoc tñ intelligitur quando allegatur defectus ipſius ſolemnitatis, aliàs ſemper præſumitur pro ſolemnitate, quãuis extrinſeca, vt vos admonent Compo. Io. Andr. & Imol. in c. cum dilectus de conſuetu. Iaſ. in l. ſciendũ. col. 7. nu. 15. in fi. verſ. vltra eum 3. lim. poſt Alex. ff. de verb. obli. & ſequutus eſt Fel. in c. ſicut. col. 14. nu. 28. verſ. Fallit 2. de re iudic.

His omnibus non diſſimulanter fuit aduerſatius Bal. in c. 1. §. vlt. in fi. tit. ſi inter do. & vaſal de inueſt.
6 lis. oria. vbi in terminis concludit, quod geſta † per vicarium epiſcopi non valent, niſi conſtet de eius mandato ſicut dicitur delegato, c. cum in iure. de offi. deleg. cuius Blandi pronunciatum ſequitur Bertach. de epiſc. in 7. par. lib. 4. q. 8.

7 Verumtamen Bal. † in priori ſententia manebit, ſi dicemus, eius dictum debere intelligi, quãdo hoc petitur per partem, alias ſecus; quia tunc Bald. malè loquutus fuiſſet, ex ſuperius allatis: quod, & ea ratione conuincitᷓ: nam ex quo Vicarius ipſe habet ordinariã iuriſdictionẽ, illa cẽſetᷓ notoria, ideo nõ opus eſt illã pro-

probare,ſecus in iuriſdictione delegati,vt in d.c.cum
in iure,de offi.delega.ita docuit ipſemet Bald.in l.ea
quidē,col.4.poſt nu.14 C.de accuſa. & in l.1.in fi.C.
qui,& aduerſus quos,id ēt ſcripſit Fely. in d.c.cum in
iure,col.pen.poſt nu.10.in fi.de off. delega.& ab hoc
non diſſentit Rot.in d.deciſ.47.aliàs 1.de off.in nou.
quæ affert hanc rationē:quia ſcilicet,talis iuriſdictio
eſt notoria,cùm ſit ordinaria, ideo non indiget ꝓba-
tione,c.veſtra,de cohabita.cler.& mulier. hoc idem
non latuit Guid.Pap.q.322.non credit̃,dicens,ꝙ non
valet proceſſus locū tenentis, niſi conſtet de eius fa-
cultate, ſecus eſt in ordinario iudic. cui fauēt tradita
8 per Spec.tit.de cita.§.1.vbi concludit,ꝙ nuncio † iu-
dicis ordinarij quis tenet̃ credere, ſecus in nūcio dele
gati,& iſtud placuit Philip.Fran.in c.cum parati.col.
8.de appell.& Gondiſ. in tract.deleg.in vit.par.in 4.
q.1.in fi.atq; Præpoſit.in d.c.cū parati.col.9.in 2.lim.
huic ſimile eſt,ꝙ not. Fel.in c. ꝙ ſuper his, col.2.nu.
10.& 11.de fid.inſtr. & in c.cū in iure. col.fi.num.11.
verſ.in ſpectantib.de off. deleg. volens,credi legato
9 † ſine literis in his,quæ veniunt cōi iure, & ex offi.le-
gationis,prout eſt exigere procurationes, vt per Rot.
in dec.170.aliàs 2.legatus exigēs,de offi.leg.in antiq.
Præterea ſuperioribus ēt obſtat,nā ſolemnitas mā-
10 dati † facti per Epiſcopū vicario nō debet præſumi,
quia ſolemnitas mandati etiam longo tpe interue-
niente non præſumitur, ſecūdum Alex. in l.ſciendū,
col.5.nu.20.ff.de verb.oblig.in quam ſententiā aliàs
fuit deciſum in d.deciſ.1.alias 47.de offi.vic.in nou.
Hanc dubitationem præſentiens Fel. in c. ſicut.col.
16.ſub nu.32.verſ.6.aduerte.de re iudic.reſpondet,di-
cens,illud axioma,quod vbiq; circumfertur, pro mā
dato,ſcilicet,non præſumi non habere locū in man-
11 dato epiſcopi † facto vicario: quia fit iure communi
& ordinario: ideo præſumitur pro tali mandato, niſi
negetur,ad quod probandum adducit d. deci.1.aliàs
47.quæ conuenit cum dec.499. allegata ibi per eun-
dem,aliàs 5.de offi.ordin.in antiq.
Eandem verò primo loco traditam declarationē
12 in qua dicebamus valere acta † agitata coram tali iu
dice ordinario, licet non probetur per literas patētes
eius poteſtas: ſic limitabis, vt non procedat,ſi ab ali-
qua partium negetur eius poteſtas,nam tunc oporte-
bit, quod probetur, quia per negationē fit res dubia
arg.l.inter ſtipulantem,ff.de verb.oblig.
13 Contrarium ſenſit † cōſulendo Alex. in conſ.181.
in cauſa & lite verten. inter Petrum & Iacobū, col.
2.num.8 verſ.2.reſpondetur,lib.6.quem refert Rol.à
Vall.in conſ.7.nu.48.vol.1.nempe, quod pro iuriſdi-
ctione ordinaria præſumatur, & ideo ſi negetur,non
debeat probari.
14 Hanc ſcribentiū † repugnantiam ſic tolles,ꝙ tunc
non debeat probari plenè,ſed ſufficiat probare,ꝙ ta-
lis habitus nominatus & cōiter reputatus fuerit pro
iudice ordinario ad hoc, vt acta per eum valeant ex
iuribus adductis à Do.Rot.in d.deciſ.1.& not. Vant.
in tract.de nullit.in tit.quib.mod.ſentent. null.rep.n.
21.verſ.in aliena verò,hoc idem cōfirmant Do.Rot.
in d.deciſ.5.aliàs 499.valēt acta.de off.ordi.in antiq.
& in deciſ.3.aliàs 123.ſufficit probare, de probat. in
nou.huc itidem referendum eſt, ꝙ ſtatuit Bellam. in
dec.402.inter priuatos, ꝙ ſcilicet poteſtas legati pro-
betur per teſtes probantes de communi reputatione:
vt etiam concludit Mil.in reper.in verb.vicarius,ſiue
officialis, cum nonnullis alijs à nobis ad idem addu-
ctis ſupra in concluſione communis erroris, nu.n.60
verſ.hinc etiam, cum plur.ſeqq.
Eandē verò limitationē ſublimitabis,vt ſola nega
15 tio ex aduerſo † facta iuriſdictionē dubiam non fa-
ciat,ſi exceptio eam negantis nō fuerit legitimè pro-
bata,vt deciſum reliquere Dom.Rot.in deci. 6.aliàs
327.ſi cōtra petentē,nu.3.de excep.in nou.ꝙ & ratio
ne liquidi apparet,nā cum iuriſdictio huiuſmodi ſit
quaſi naturalis & legib. ac ſacris vallata canonibus,
pro ea fauorabiliter præſumitur,vt voluit gl in c.1.in
gl.magna.& c.diſpendia.de reſcrip.in 6 & in c.ſi con
tra vnū.in verb.epiſcopi,de offi.deleg.eo lib.6.tradit
Hoſt.in ſum.de reſcrip.§.cui præiudicet,col.3.de off.
deleg.§. quæ iuriſdictio. hoc idem ſcribunt Do.Rot.
in dec.2.aliàs 24.nota,quod proceſſus, de iudi. in an-
tiq.& Guid.Pap.in q.322.non creditur,huic eidem ra
tioni fauet contex.in c.1.§.ex parte,de conceſſ.præb.
lib.6.& c. pro hoc, de hære.lib.6.& l.ſtudentib. C.de
offi.præfect.vrb.dum in eiſdē probatur,in dubio pre-
ſumendum eſſe, quod iuriſdictio alicui ſpeciatim da
ta,cenſeatur data accumulatiuè,& non priuatiuè ad
iuriſdictionē ordinariā: quia illi fauendū eſt,& ſi cō-
currant,præferenda eſt ordinaria,vt aſſerunt ſcriben.
in primis Abb & Fel. in c.cæterum, col.2.de iudic.&
firmat Dec. in conſ.3.col. 2. de qua re fuſius, q̃ alibi
Fel.in c.paſtoralis,de offic.ord. vbi ponit hoc pro re-
gula,quam tñ octo modis limitat,poſt Alex. in l.Ti-
tiæ textores, ff.de leg.1. & Andr.Sic.in c.ſtuduiſti.de
offi leg.refert idem Dec.in conſ.654.viſo. in fi.& cō-
probat Anch.in conſ.163.de iurib.col.3. Et adeo pro
ordinaria iuriſdictione præſumit̃, vt quis vt iudex or
dinarius,non vt delegatus à partibus in dubio aſſum
ptus præſumatur:eo ꝙ firmiora cenſeantur, quæ iure
communi aguntur,q̃ quæ iure ſpeciali,l.eius militis,
§.militia miſſus,ff.de teſta. milit.prout cōcludit Ale.
in conſ.55.qm̃.col.2.in prin.lib.5. & in conſ.17.viſo.
col.pen.in fi.lib.4.quem ſequitur Vant.in eo.tract.de
nullit.in tit.de nullit.ex defect.iuriſd.ord.nu.27.verſ.
præterea, quæ omnia confirmat idem Vant. in eod.
tracta.de nullit.in tit. quali.ſentent. & proceſſ.repar.
poſt.nu.36.verſ.ſed talis,& nu.37.
Sed quæret à nobis quiſpiā:nec ineleganter profe-
16 cto, nam fingamus, † quod per aliquam ex partibus
negetur eius poteſtas,quo caſu, vt modò tradidimus,
ſufficit probare cōem reputationem & famam: quid
ſi iſte vicarius, vel officialis ipſe non probet aliquam
reputationem, nec aliquem facit probationis actū,
ſed ad vlteriora procedit: quid iuris iſto caſu,equidē
in ea ſum opinione, in hoc caſu omnia, quæ fierent
ab illo vicario,vel officiali epiſcopi,qñ nō docuit de
eius mandato,ſint nulla ipſo iure ideo etiam ſi excō-
municaret,excommunicatio nulla eſſet: ita in ſimili
concludit Inno.in c.venerabili,col.4.nu.5.de cenſib.
vbi tradit, quod ſi petat̃ à delegato vt doceat de ſuo
mandato, & ipſe aliter non docuerit, quicquid gera-
tur per ipſum,ſit ipſo iure nullum,iſtudque Inno. di-
ctum ſequitur Fel.in c.cum in iure,col.1.nu.5. in fi.
de offic.deleg.ita in propoſito noſtro dicerem, quod
omnia iſta quæ agerentur per iſtum officialem epi-
ſcopi eſſent ipſo iure nulla.
Eandem concluſionem noſtram ſecundo loco ve
17 lim declares, vt vera ſit, † ſi erat notorium in loco,ꝙ
ille talis pro iudice ordinario ſe gerebat tēporis pro-
bationis ſententiæ,nam tunc obiiciens nullitatem ac
defectum poteſtatis iudicis,quaſi calumnioſus repel-
lendus erit, & tali caſu, cum iuriſdictio iudicantis ſit
patens & notoria,aliter probanda non erit: teſte Bal.
in d.l.ea quidem,col.4.poſt nu.14. C.de accuſa.& in
l.ſi quis per calumniam,col.vlt.verſ.deinde quæro,le
gatus,C.de epiſ.& cler.& alibi ſæpe:vbi dicit de iuriſ
dictione ordinaria nō eſſe fidem faciendā, ſed quaſi
poſſeſſionē ſufficere, quem referendo ſequitur Vant.
in d.tit.quib.mod.ſent.null.rep. cum alijs nuper à no
bis ad idem deductis.
18 Adeò vt ſi ſententia † fuiſſet lata contra præſen-
tē,& non reclamantē ob authoritatē rei iudicatæ, &
partis tacitū conſenſum,pro huiuſmodi ordinaria iu
riſdictione præſumeretur; ac contrariū aſſerenti, illū
ſcilicet, qui proceſſit, non fuiſſe iudicem, incumbe-
* ret onus probandi, iuxta doctrinam Inno. * commu-
niter approbatam in d.c.cum in iure. de offic. deleg.
& in

Digitized by Google

& in c.innotuit,de eo,q furt.ord. ſuſcep. & in c. nihil eſt,de elect. cui accedit Abb. in c.ſicuti. in princ.col. vlt.de re iudi.eundem Innoc. ſequutus eſt Bellam.in deciſ.89. ſentẽtia, in eandem deciſum fuit ſententiã à Dom.Rot.in dec.9.alias 301.ſi petatur,de proba.in nou.& in deciſ.6.aliàs 327.ſi contra petentem de exceptio.in nou.& Innoc.ſententiam eſſe * cõmuniter approbatam teſtatur Caſſad.in deciſ.1. vicatius,in fi. de præſumpt.Fel.etiam in c.quoniam contra.col.15. nu.31.verſ.quarta conclu.de probat. vbi ex Imo.mẽte hanc * communem dicit.

19 Hoc idem præterea dicendum eſt, † ſi lis per ipſas partes coram huiuſmodi iudice fuiſſet conteſtata; qñ ex poſt aſſerenti non iudicem eum,non creditur niſi probet,ſecundum Inno.in d.c.innotuit. quem ſequitur Bal.in l.geſta.col.pen.verſ.quæro nunquid.C. de re iudic.vbi dicit ita tenendum, & in l.licet.col.3. C.de procur.nam quẽ ſemel pro tali approbaui, non videor amplius reprobare poſſe,c.qđ ſemel.de regu. iur.in 6.ac l.ſi propria.§.1.& ibi Bal. ff.de petit.hære. cui accedit Vant.in d.tract.de nullit. in tit.de nullit. ex defect.iuriſd.ordin.nu.23. & in tit.qual.ſentent.& proceſſ.repar.poſſ.nu.36.verſ.ſed talis.

CONCLVSIO DCCCCXLVII.

ARGVMENTVM.

Plures referuntur modi, quibus iuriſdictio probatur.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio probatur per impoſitionem & exactionem collectarum,ſiue gabellarum,& ſolutionem cenſus factam ciuitati huiuſmodi iuriſdictionem prætendenti.*
2 *Iuriſdictionis adminiſtratio probatur per electionẽ officialium,publicationẽ proclamatum, & cuſtodiam ciuitatis.*
3 *Iuriſdictio probatur per receptionem decimæ.*
4 *Iuriſdictio probatur, & eius exercitium ex captura delinquentium,& ex tranſmiſſione citationum,ſi tamen obedientia earum interueniat.*
5 *Ius imponendi & exigendi gabellas arguit imperium.*
6 *Iuriſdictio probatur, etiam ſi ſemel tantum exacta fuerit gabella.*
7 *Iuriſdictio probatur per vnicum actum veluti gabellæ ſolutionis.ſi ille actus ſit vniuerſalis, & denotet animum facientis eſſe, vt vniuerſaliter velit poſſidere.*
8 *Iuriſdictio probatur per vnicum actum,veluti gabellæ ſolutionis,ſi non probetur,quod alius poſſideret.*
9 *Iuriſdictio probatur tunc per vnicum actum, cum res ſua natura ex toto alicui ſubſunt: ſecus,ſi eſt res, quæ poteſt eſſe omnino non ſubiecta.*
10 *Iuriſdictio probatur per ſolam erectionem furcarum.*
11 *Iuriſdictio probatur per erectionem furcarum, etiam ſi per centum annos non fuerit aliquis homo ſuſpenſus in illis furcis.*
12 *Ius eligendi habens, illud non amittit, ſi ſteterit per centũ annos,quod non elegerit, quia non expediebat.*
13 *Iuriſdictio ſiue ſuperioritas probatur eſſe illius, ad quem deferuntur appellationes. Et cur, nu.14.*
15 *Iuriſdictio probatur per gratias & liberationes à delictis factas. Et cur, nu.16.*
17 *Iuriſdictio probatur per gratias & liberationes à delictis factas,ſiue illæ factæ ſint in particularibus caſibus, ſiue generaliter.*
18 *Iuriſdictio probatur per liberationes factas à præſtatione homagij.*
19 *Iuriſdictio territorij probatur per inſtrumenta continentia iuramenta fidelitatum.*
20 *Iuriſdictio territorij probatur etiam per inſtrumenta liberationis à fidelitate, & cur.*
21 *Iuriſdictio territorij probatur per inſtrumenta continentia iuramenta fidelitatum in antiquiſſimis tantum.*
22 *Iuriſdictio territorij non probatur per inſtr̃a continentia iuramenta fidelitatum,qñ appareret iuramentum illud fuiſſe præſtitum ab eo, qui non poterat illud præſtare.*
23 *Iuriſdictio præſumitur & probatur ex eo, quod condant ſtatuta,& decreta generalia. Et cur, nu.24.*
25 *Iuriſdictio probatur per ſtatuta & decreta generalia condita,etiamſi illa effectum non habuerint.*
26 *Iuriſdictionis illius præſumitur eſſe aliquis locus, cui eſt propinquus.*
27 *Iuriſdictionis illius præſumitur eſſe aliquis locus, cui eſt propinquus,niſi aliud oſtenderetur.* 8

1 Aliæ etiã probandæ iuriſdictionis ſunt rationes: nã ſi quis iuriſdictionem † in aliqua Ciuitate,vel in aliquo loco habere probare voluerit, per impoſitionẽ & exactionem collectarum,ſiue gabellarum, & ſolutionẽ cenſus factam ciuitati hmõi. iuriſdictionem prætendẽti,commode probabit, arg. §.ſi quis ex qualibet,auth.quib.modis natur. effi.ſui. ita per illum tex. ſenſit Bal.in l.3.ver.in textu,ibi,cenſeatur. C.de nat.libe. & in l. data opera, col. 19. circa mediũ,ver.itẽ bona ratio eſt, quia vidit. C. qui accuſ. nõ poſ.vbi declarans quo pacto deponere debeat teſtis, vt ꝓbet vnũ locũ eſſe de aliqua iuriſdictione, inter cætera dicit, ꝙ eſt bona ratio,ſi teſtis dicat, ꝙ vidit hoĩes illius loci ſoluere collectas, quẽ referendo ſequit̃ Marſ.in rub. C.de probat. nu.276.iſtis accedit Soc.ſen.in conſ.187.col.4.nu.15.ver.confirmant̃ prędicta.vol.2.idẽ voluit Rui. in conſ.2. nu.4.vol.4.vbi

2 etiam addit,ꝙ per electionem officialium,† publicationem proclamatum, & cuſtodiam Ciuitatis probatur adminiſtratio iuriſdictionis.eiuſdẽ fuit ſnĩę.Nat. conſ.672.nu.1.2.& ſeq.lib.4. Ad idem rñdit Corn. in conſ.268.per tot.vol.4. & in cõſ. 185.nu.4. vol.3.vbi

3 ſubiungit, etiam per receptionem decimæ † probari iuriſdictionem,vt quoq; Nell. aſſerit in tract.de teſti. nu.183.idẽ reſpond.Iaſ.in conſ.166.nu.2.vol.4.in eãdem deſcendere ſnĩam Illuſtr. Alb.in conſ. 62.63.& 64.Albert. Brun.in conſ.34. nu.16.inter conſilia feu-

4 dalia.vbi addit,probari iuriſdictionẽ, † ſine eius exercitium ex captura delinquentium, & tranſmiſſione citationum, ſi tamen obedientia earum interueniat: nam ſola citatio ſiue præceptum, quod facit Dominus, non probaret iuriſdictionem, niſi probaretur ꝙ ſubditi obediuerint d.præcepto.prout etiam dicit Afflict.in deciſ.265.nu.11.

Concluſionis noſtrę ratio eſt: quia ius imponendi,

5 † & exigendi gabellas arguit Imperium, vt habetur in l.vectigalia,C.de vect.ſic docet Bal.in c.1.de pace tenenda.vt ẽt cẽſent Canoniſtæ in c.ſuper quibuſdã. §.præterea,de verb.ſigni. ſic arbitratus eſt etiam Soc. Sen.in d.conſ. 187.nu.3. nec imponi niſi ab habentibus iuriſdictionem author eſt idem Socy.in princ.d. conſilij, teſtem ad id laudando Bart. in l.præſcriptũ. §.vlt.ff.de mune. & honor.

Eandem concluſ. ampliabis locum ſibi vẽdicare,

6 † etiam ſi ſemel tantum fuerit exacta gabella.nã per vnicum actũ probatur iuriſdictio in vniuerſum: iuxta ſententiã Abb.in conſ.71.col.2.nu.3.lib.2.& cæteri tradidere Doctores,quos ſup. longa ſerie recenſuimus,& ꝑſertim Illuſtriſs. Alban. cõſ.34.nu.2. & in d. conſ.64.nu.19.& 79.ad ꝙ multa congerit Fel.in c.audiris,nu.19.de pręſcript. idem fuit deciſum in Capel. Tholoſ.quæſt.322.item fuit quæſitũ, an præſcribens. & plurimos accumular Vant.tracta.de nul.titu.qual. ſenten.& proceſſ.

7 Iſtud velim limites,† tunc ſufficere vnicũ actum ſi ſit vniuerſalis,& denotet animũ facientis eſſe, vt vniuerſaliter velit poſſidere, vt loquit̃ Abb. in d.cõſ.71. nu.3. & Illuſtr. Alban.in d. conſ.64. nu.19. & multis hoc idem confirmat Dec. in conſ.261. in caſu tranſmiſſo de Hiſpania,col.2.nu.2. & Fel.vbi ſupra.

Secundo

8 Secundo limitabis, vt vera ſit ampliatio, † ſi nō ꝓbetur, ꝙ alius poſſideret, vt author eſt Inno. in c. dilectus, nu. 3. de cap. mon. & in c. dilecto, de offic. Arch. cum quo ſenſit Fel. in c. auditis nu. 19. de præſcript. ꝙ probauit & Anch. in c. ſine poſſeſſione, col. 20. & 22. de reg. iur. iſtis accedit Bal. in l. 2. col. 9. nu. 54. & ſeq. C. de ſeruit. Dec. itidem in conſ. 271. col. 2. Alexan. in conſ. 68. col. pen. vol. 2. atque Illuſtr. Alba. in d. conſi. 64. nu. 19. & 75. & cæteri ſupradicti Doctores: ſi enim alius erat in poſſeſſione, tunc nō niſi in illo actu exercitium iuriſdictionis quæritur, in qua iuriſdictio eſt exercitata, vt probatur optimè in l. quod meo, §. vlt. ff. de acq. poſſ. ſic reſpondit Rom. in conſ. 368. pręſens conſultatio. nu. 15. hoc idem patet in c. auditis. & in c. cum olim, de præſcr. vbi conſtat, quod exercēs iura certa Epiſcopalia ſolummodo præſcribit in illis, quæ exercuit. idem voluit Bar. in l. 1. §. ſi quis hoc interdicto, ff. de itin. act. priua. ꝙ quidē Sicu. in c. 1. de relig. dom. dicit eſſe verum, quod alio poſſidente & exercēte vniuerſalem iuriſdictionem in certis articulis etiā animo acquirendi vniuerſalem iuriſdictionem, non per hoc acquirat vniuerſum iuriſdictionis, ſed ſicut dictum eſt, tantum poſſidet, & præſcribit quantū exercuit, cum nonnullis alijs ad hoc in medium adductis ab Aufrer. in addit. ad q. 323. Cap. Thol.

9 Tertiò eandē ampliationē intelligas, † & limites, vt locū habeat in his, quæ ſui natura debent ex toto alicui ſubeſſe, ſecus ſi eſt res, quæ pōt eſſe omnino nō ſubiecta: nā tunc per vnum actum, qui alias denotaret ſubiectionem non inducitur ſubiectio: id cōprobatur ex eo, ꝙ pulchrè conſuluit Fed. de Sen. in conſ. 130. factum tale eſt. quædam domus. concludens, ꝙ ſi epiſcopus ſolitus eſt habere quartam ab hoſpitali non religioſo, per hoc nō infertur ad oīa iura Epiſcopalia: quia talis locus pōt eſſe non ſubiectus, & hunc ſequitur Fel. in d. c. auditis, ſub d. nu. 19. de præſcri. vbi pluribus materiam iuriſdictionis explicat.

10 Iuriſdictio † itidem probatur per ſolam erectionē furcarū, vt ait Bal. in c. 1. col. 5. quid ſit inueſtit. in l. ꝓcuratorem, C. mand. & in l. de arborib. §. de illo, & ibi gl. & Floria. ff. de vſufru. idem teſtatur Deci. in conſ. 249. in prin. poſt Oldr. in conſ. 161. incip. Thema tale eſt. Idem confirmat Alber. Brun. in conſ. 34. nu. 16. inter conſ. feudalia, tradidit & Caſſa. in conſuet. tit. des iuſtices, & droicts. §. 8. ver. le ſegnes. nu. 2.

11 Quod poſtremum ampliabis, vt procedat, † ēt ſi per centum annos non fuerit aliquis homo ſuſpenſus in illis furcis, vt volunt Bal. & Florian. in d. l. de arborib. §. de illo, per gl. in c. cum eccleſia, de cau. poſſ. & propriet. & idem Floria. in l. ſeruitutes, la grande, ff. de ſeruit. cui rei optimè fauet, quod dixit Bart. in l. in filijs,

12 C. de decur. lib. 10. quod habens ius eligendi † illud non amittat, ſi ſteterit per centum annos, quod non elegerit, quia non expediebat.

13 Huc accedit, quod iuriſdictio † ſiue ſuperioritas ꝓbatur eſſe illius, ad quem deferuntur appellationes, vt videre eſt ex c. ſi duob. §. denique, de appellat. ita reſpondit Illuſtriſ. Alban. in conſ. 62. num. 8. & in d. conſ. 64. nu. 8.

Idem ſenſit Craue. in conſ. 209. nu. 9. & 10.

14 Quod ex eo fit, † quia ſemper appellationes ſolent & debēt dirigi ad illum, qui eſt ſuperior in iuriſdictione, vt l. à Proconſulibus, & l. pręcipimus, C. de appell. ſic Illuſtr. Alban. vbi ſupra, & docet in c. Romana, §. debet, de appel. in 6.

15 Inſuper iuriſdictio probatur † per gratias, & liberationes à delictis factas: vt probat Illuſtr. Albanus in conſ. 64. nu. 14.

16 Cuius ratio eſt, † quia tales actus pertinent ad Principes, teſte Bar. in l. relegati, ff. de pœn.

17 Iſtud ampliabis, ſiue factæ ſint in particularibus caſibus, ſiue generaliter, prout dicit Illuſtr. Alban. in d. num. 14.

18 Amplia ſecundo, † quod etiam probatur per liberationes factas à præſtatione homagij, vt author eſt Soc. ſen. in conſ. 187. nu. 10. vol. 2.

19 Præterea in ꝓbatione iuriſdictionis territorij † plurimum valent inſtrumenta continentia iuramenta fidelitatum, teſte Illuſtr. Alban. in d. conſ. 64. nu. 13. vbi teſtem ad id laudat Io. And. & alios in c. ſi diligēti, de præſcript. Abb. in c. cū à nobis. col. 2. verſ. Ioan. And. ſoluit. eo. tit. & Bal. in prin. C. col. 4.

20 Quam probationem ampliare poteris, † vt etiam probetur iuriſdictio per inſtrumēta liberationis à fidelitate: quoniam priuatio præſupponit habitum. c. diſſolutum, de deſpon. impuberū. tradit Bal. in l. moueor. C. de ſeruis export. ad idem reſpondit Oldr. in conſ. 296. ad fin. & confirmat Soc. in conſ. 187. num. 12. volum. 2.

21 Attamen hanc limitabis procedere † in antiquiſſimis tantum, in quibus non poteſt fieri probatio per teſtes, vt aſſerunt Abb. in d. ca. cum à nobis, & Socin. ſen. vbi ſupra.

22 Eandem velim limites ſecundò, † quando appareret iuramentum fidelitatis fuiſſe pręſtitum ab eo, qui non poterat illud præſtare, quia alias poſſideret: tunc enim per talia iuramenta fidelitatum non diceretur tranſlata quaſi poſſeſſio iuriſdictionis in aliquē, nec ſublata à primo poſſeſſore, vt tradit Bald. in l. 1. verſ. nunc accedamus. C. de ſer. & aq. quem refert Brun. in conſ. 20. nu. 21. inter feudalia.

23 Poterit ēt iuriſdictio præſumi & probari, † ex eo, quod condantur ſtatuta & decreta generalia, iuxta ſentētiam Bar. in l. omnes populi, ff. de iuſtitia & iur. & in l. 1. ff. de iuriſd. omnium iud. cui accedit Bald. in l. nonnulli. C. de ſentent. idem voluit Inno. in c. cum omnes, de conſtit. quod & probauit Soc. iun. in conſ. 96. nu. 22. vol. 4. & Illuſtr. Alban. in conſ. 64. nu. 9.

24 Quod & ratione comprobatur: † nam condere ſtatuta, & decreta generalia ad deciſionem quarumcunque cauſarum ciuilium & criminalium in aliquo territorio pertinet ad Principes, vt tradit Bar. in l. omnes populi, in prima quæſt. quem ſequitur Illuſtriſ. Al. in d. conſ. 64. nu. 9.

25 Hoc ampliandum eſt, vt verum ſit, † etiam ſi talia ſtatuta & decreta effectum non habuerint: nam ſatis eſt, quod ipſe Princeps mādauerit ea publicari, & ita fuerint publicata, & in hac noſtra facti ſpecie de publicatione edictorum, vel bannorum, tradit Inno. in c. dilectus, col. 1. in fi. & 2. verſ. generalis autem poſſeſſio, de cap. monach. vbi expreſsè ait cenſeri acquiſitam poſſeſſionem iuriſdictionis in aliqua Ciuitate, vel prouincia per eum actum, etiam ſi nullus incur-

* rat in ipſum edictum, vel bannum, & de * communi atteſtatur Illuſtriſ. Alban. in d. conſ. 64. num. 10. vbi alios idem ſentientes adducit.

26 Poſtremò iuriſdictionis illius † præſumitur eſſe aliquis locus, cui eſt propinquus, vt cenſuit Hieronym. de Mont. in tract. fin. reg. c. 83.

27 Quod limitabis, † niſi aliud oſtenderetur, ſic aſſerit idem Hieronym. vbi ſup.

CONCLVSIO DCCCCXLVIII.

ARGVMENTVM.

An & quando teſtibus ſingularibus probetur iuriſdictio, atque etiam per teſtem cœcum.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio probatur per teſtes ſingulares.*
Contrarium, nu. 2.

3 *Iuriſdictio*

3 *Iuriſdictio in genere cum probanda eſt teſtes ſingulares ad diuerſam iuriſdictionis ſpeciem ſe referre poſſunt, ſecus ſi de probanda vna iuriſdictione agatur: nam tunc ad vnam tantum ſpeciem ſe referre debent. quod ibidem exemplo clarius demonſtratur.*

4 *Genus per ſingula generum probatur.*

5 *Teſtes non conuenientes in loco, tempore, perſonis, & cæteris omnibus, non ſunt ſingulares, cum ea non ſint de ſubſtātia probationis.*

6 *Singularitas teſtium in probanda iuriſdictione, quia vnus deponat de vno actu, alius de alio, cur non noceat.*

7 *Singularitas teſtium in probanda iuriſdictione non nocet, cum illi ſunt conteſtes in facto principali, licet inter eos non conueniat de loco, tempore, perſonis, & cauſa ſcientia.*

8 *Iuriſdictio poteſt probari per teſtem cæcum.*

9 *Cæcus teſtis in probanda iuriſdictione, quomodo deponere debeat, & ibi etiam de vidente.*

10 *Cæcus teſtis deponens, quod audiuit, & interfuit, &c. probat quaſi poſſeſſionem dominij iuriſdictionis, non ius in ea.*

1 Præter illos, quos modò recenſuimus, modos iuriſdictio etiam probatur † per teſtes
ſingulares, vt quā plurimi ex noſtris tradidere, ſic In-
noc. in c. qualiter, & quando, il 2. col. 1. nu. 2. verſic. &
idem quod hic dicitur, de accuſat. & ibi etiam Ioan.
And. Aneh. in conſ. 276. viſa diligenter. col. vlt. nu. 5.
* Bal. in conſ. 514. nu. 4. vol. 5. vbi de * cōmuni opinio-
ne teſtatur Fel. in c. licet ex quadam. col. 4. verſ. ſecū-
do limita, de teſtib. Soc. ſen. in conſ. 295. nu. 5. volu. 2.
Alex. in conſ. 3. ſuper proceſſu. col. 4. verſ. nec prædi-
ctis obſtat. lib. 4. Guid. Pap. in dec. 544. quidam elegit.
Aret. in conſ. 42. num. 3. Purp. in l. 1. nu. 102. & ſeq. ff. ſi
cert. pet. Curt. iun. in conſ. 64. nu. 7. Crauet. in conſ. 78.
num. 6. Soc. iun. in conſ. 99. nu 13. col. 2. Corn. in cōſ.
275. in litera C. vol. 3. & in conſ. 286. col. 5. & 6. ſub li-
tera G. & H. eod. vol. 3. & in conſ. 34. in litera I. & in
conſ. 247. in litera L. vol. 2. Ruin. in conſ. 53. num. 1.
vol. 4. & in conſ. 67. num. 15. vol. 5. Nel. in tract. de te-
ſtib. nu. 183. cum nonnullis alijs ad id collectis à Gab.
lib. 1. commun. concluſ. tit. de teſtib. conclu. 2. nu. 22.
in 2. illatione.

2 In contrariam † deſcendere ſententiam multi ab
eodem Gabr. relati in d. concl. 2. de teſtib. nu. 20. verſ.
contrariam opinionem.

Cæterùm hæc ſcribentium diſſenſio tolletur, ſi di-
3 cemus, concluſ. noſtram procedere, quando † agitur
de probando in genere iuriſdictionem, contrariā ve-
rò opinionem locum habere, cū quæritur de vna ſpe-
cie iuriſdictionis tantū: nam tunc teſtes dēnt ſe refer-
re ad eandē ſpeciem iuriſdictionis, non quoad diuer-
ſas. exempli gratia, ſi duo teſtes deponant de diuerſis
actibus eiuſdē ſpeciei iuriſdictionis, dicetur probata
iuriſdictio, quoad illam ſpeciem iuriſdictionis: ſed ſi
duo teſtes deponerēt de diuerſis ſpecieb. iuriſdictio-
nis, vt quia vnus deponeret de actu meri imperij, al-
ter de actu iuriſdictionis ſimplicis, alius de honore, &
reuerētia extraiudiciali, iſti teſtes nō pbabunt, nec fa
ciēt plenā pbationē, quoad vnā ſpeciē, ſed benè quo
ad ipſum genus, & ita declarant Caſſan. in cōſ. 15. nu.
24. Rui. in d. conſ. 67. nu. 15. vol. 5. & Cur. iun. in d. cōſ.
64. n. 7. vbi inquit, quod ſi vnus teſtis dixerit, ſe vidiſ-
ſe, qꝫ die Lunæ fecerat ſuſpēdi aliquem, alius dicit de
alia ſuſpenſione die Martis, alius de aliā die Mercu-
rij, licet ſint ſingulares reſpectu diuerſarum ſuſpēſio-
nū, & temporum, tū probant, quia non intēdit ille p-
bare ſuſpenſiones, ſed iuriſdictionem, quæ probatꝰ ex
ſuſpenſionib. & ſic reſpectu finis non ſunt ſingulares.
& ita ēt dicit Bart. in l. ob carmen. §. vlt. ff. de teſtib.
atq; Caſtr. in conſ. 380. iudex eſt miniſter Dei in ter-
ris. col. vlt. nu. 7. verſ. item poſito, vol. 2. & ſequitur ex-
ccl. Vincen. Fran. in deciſ. 105. in cauſa in Regia ca-
mera. nu. 21. Idem voluit Guid. Pap. in d. deciſio. 544.
cum quibus ſenſit Purpu. in d. l. 1. nu. 102. & prius his
Spec. in tit. de teſte, §. 6. nu. 13. hos etiā ſequitur Gabr.
vbi ſup. nu. 23. verſ. hoc tamen. ſic etiam conciliat, &
declarat Crau. in d. conſ. 78. nu. 6. vbi ait, quod licet te-
ſtes inferant ad actus diuerſos, veluti quia vnus depo-
nat vidiſſe decapitari homicidas, alius fures ſuſpēdi,
alij de alijs actibus diuerſis, neceſſariò tamen inferūt
ad probationem iuriſdictionis, vt & ait Soc. iun. in d.
conſ. 99. nu. 13. & reſpondent Corn. in d. conſ. 34. in
litera I. & in d. cōſ. 247. in litera L. vol. 3. Io. de Amic.
in conſ. 1. nu. 62. Rimin. ſen. in conſ. 262. nu. 32. vol. 2.
ſubdens, quod vbi agitur de probanda iuriſdictione
in genere, ſufficiat diuerſorum teſtimoniū in ſpecie.
Nel. in d. tract. de teſtib. nu. 183. & 188. Rol. à Val. in
conſ. 82. nu. 42. vol. 2. quo in loco tradit, quod quando
agitur de probanda iuriſdictione in genere, teſtes ſin-
gulares probent: nam tunc non nocet diuerſitas tem-
poris, vel loci: quia iſta non eſt propriè ſingularitas.
etenim licet dicti teſtes differant in loco, vel tempo-
re, ſeu in cauſa ſcientiæ, & in modo ſciendi, qui habe-
tur per diuerſa media, non dicuntur differre in facto
4 principali: nam per ſingula generum † genus proba-
tur. Bal. in d. c. licet. nu. 9. de teſti. vbi quærit. ſi in pro-
banda iuriſdictione vnus teſtis dicat, quod vidit exer-
ceri vnum actum iuriſdictionis, & alius dicit de alio
actu, nūquid probent eum vſum iuriſdictionis. dicit
reſpondere Innoc. quod non, quia tales teſtes ſint ſin-
gulares: ipſe autem inquit reſpondendum eſſe, quod
ſic: nam cum iſti actus non poſſint exerceri, niſi per
quoddam præambulum, ideſt, ſedendo pro tribunali,
in hoc præambulo dicuntur cōteſtes. ex hoc enim dr̄
probata quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, nō obſtante, qꝫ
actus ſpecifici ſint ſingulares, quoniam deſcendunt
ex vno fonte, ſicuti probant gradus, qui deſcendunt
de vno ſtipite. item quoniā genus repræſentatur eſſen-
tialiter, & etiam intuitiuè in qualibet ſua ſpecie.

Vel reſponderi poteſt, ſecundum Ioā. And. in d. c.
qualiter, & quādo. col. 3. verſ. & idem, de accuſat. vbi
5 inquit, quod † licet aliqui videātur tenere, quod vbi-
cunq; quiſpiam aliquid probare tenetur, niſi teſtes de
loco, tempore, perſonis, & omnibus alijs concordēt;
non habeantur pro pluribus, tanquam quod omnes
ſint in ſuis teſtimonijs ſingulares: hoc tamen verum
non eſt, niſi dies, locus, & perſona eſſent de ſubſtātia
probationis: prout non ſunt, quando agitur de probā-
da iuriſdictione in genere: & ideò non minus, quam
plurium valebit eorum teſtimonium.

Poſtremò nos reſpōdere poſſumus præter alios ex
6 eo, ſcilicet contingere. † quod ſingularitas teſtium
in probanda iuriſdictione, quia vnus deponat de vno
actu, alius de alio, non noceat: propterea, quod quo-
libet ilorum actuum, de quo vnus tantùm teſtis de-
ponit, ſatis eſt ad inducendum, & probandam iuriſ-
dictionem, non ſecus, ac ſi ea probata eſſet per duos
teſtes, vt in ampliatione ad ſuperiorem concluſio-
nem dicebamus: & aſſeruit Bald. in d. conſ. 514. nu.
4. volum. 5. nimirum igitur ſi ea ſingularitas non of-
ficiat: ita reſponſum à Caſtrenſi depræhendi in con-
ſil. 113. contra ſuperius conſulta. col. 1. nu. 3. & 4. verſ.
item poſſet quis obijcere. vol. 1.

His ita deductis eādem concluſionem velim am-
7 plies, vt procedat, † ſiue teſtes ſint ſingulares ſuper
loco, ſiue ſuper tempore, ſiue ſuper perſonis, ſiue
ſuper cauſis ſcientiæ, ſiue ſuper ſupradictis omnibus,
dummodo ſint conteſtes ſuper facto principali, pro-
ut notant ſupradicti Doctores, & præſertim Purpur.
in d. l. 1. num. 102. & Bertach. in ſuo repertor. verſ. te-
ſtium impugnatio, nume. 72. vbi dicit, quod ſi quis
velit probare iuriſdictionem, & per aliquos teſtes
probet ſe exercuiſſe iuriſdictionem in loco, de quo
agitur, licet in cauſis diſcrepent, & in loco, & in tem-
pore, & in perſonis, nō nocet: verbi gratia, quæritur à
teſte,

Digitized by Google

teſte,quomodo ſcis,quòd iuriſdictionem exercuit,&c.
vnus teſtis reſpondet,quoniam vidi eum ſuſpendere
Ioannem die Lunæ, alius dicit quia vidi exoculari
Petrum die Martis, & alius, quia vidi, quod cognouit
de cauſa die Mercurij; & ſic de alijs: probant enim
omnes,quoniam omnes reddunt bonam cauſam ſui
teſtimonij,prout etiam videntur reddere,ſi dicant ſe
eſſe vicinos,teſte Purpu. in d.l.1. nu.102. & probauit
Guido Papa in d.deciſ.544.
8 Secundo concluſ.velim amplies, † vt iuriſdictio
poſſit & probari per teſtem cæcum, iuxta ſententiam
Spec.in tit.de teſte,§.1.nu.56.verſ. ſed qualiter teſtifi-
cabitur cæcus,quo in loco docet etiam quo pacto de-
9 ponere debeat:inquiens,quod deponat, † quod audiuit,
& interfuit, quod in tali villa de mandato talis dñi
præconizatæ fuerunt tales caualcatæ,& audiuit,quod pa-
ritum fuit,& ſic de alijs actib.ſi vero videat, ita teſtifi-
cabitur,quod vidit,& audiuit, vt ſupra, prout dicit idem
Spec.vbi ſupra,per tex.in c.licet,de probat. & c.inter
dilectos,de fide inſtru.& quod teſtis ita deponens ſu-
per iuriſdictione probet,notat Bal.in c.cum cauſam,
il 1.nu.20.de teſtib.
Et licet idem Bal.recenſeat aliquos contra ſentien-
tes ex eo,quod iuriſdictio iuris ſit,& plerunque conſiſtat
in apicibus iuris, vt merum & mixtum imperium, &
ſimplex iuriſdictio:concludit tamen, quod in proban-
10 da† quaſi poſſeſſione dominij iuriſdictionis, teſtis
taliter deponens probet, ſed non in ea, & quod ſi re-
plicaretur, quod dominiũ nõ poſſideatur, nec quaſi,
reſpondendum eſſe, quod dictum teſtis ex bono, &
æquo interpretandum eſt, & ideo intelligitur de quo-
dam dominatu materiali,& ſuperficiali,& non defi-
nitiuo dominio: quoniam teſtis non loquitur tanquã
philoſophus vel magnus literatus,ſed tanquam me-
diocriter intelligens, non enim debet eſſe omnino
groſſus,ſicut vnum pecus,non etiam eminentis ſcien-
tiæ, vt eiuſdem Baldi verbis vtar.

CONCLVSIO DCCCCXLIX.

ARGVMENTVM.

Iuriſdictio delegati quomodo per ſcriptu-
ras probetur.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio delegati per ſcripturas eſt probanda.*
2 *Delegatus non præſumitur,niſi conſtet de delegatione.*
3 *Delegatus non habet iuriſdictionem naturalem, ſed ex ac-
cidenti.*
4 *Delegato non creditur aſſerenti ſe delegatum.*
5 *Iuriſdictio delegati per teſtes poteſt probari, cum reſcriptũ
eſſet exhibitum, ac parte vocata regiſtratum, & poſtea
amiſſum.*
6 *Iuriſdictio delegati poteſt probari confugiendo ad ipſum
delegatum cum reſcriptum eſſet exhibitum, ac parte vo-
cata regiſtratum, & poſtea amiſſum.*
7 *Qualitas cauſæ tribuentis iuriſdictionis exercitium ſatis
eſt,quod deducatur in libello, vt conſtare poſſit iudici,li-
cet de eius veritate dubitari poſſit.*
8 *Qualitas cauſæ tribuentis iuriſdictionis exercitiũ,ſi à prin-
cipio ad impediendam iuriſdictionem ex aduerſo nega-
ta fuerit,ſummariè eſt probanda.*
9 *Qualitas cauſæ tribuentis iuriſdictionis exercitium cũ à
principio ad impediendam iuriſdictionem ex aduerſo
negata ſummariè probanda eſt, tunc aliter quàm per iu-
ramentum, & vnicum teſtem debet probari.*

1 Iuriſdictio delegati † dẽt probari p ſcri-
pturas, argu.l.1.§. prohibitũ.
C.de iure fiſc.lib.10.ſic deciſum Guid. Pap.in deciſ.
356.in fi. Affl.in deciſ.361.nu.17.& Alc.de præſump.
reg.3.præſum.14.nu.7.quos authores ad id probandũ
adducit Cæpha.in conſ.238.nu.4.vol.2.
2 Nec id cur ita fiat ratione caret: nam † delegatus
quis non cenſetur,niſi conſtet de delegatione,c.cum
in iure, vbi gl. & Doct.de off.delega.tradunt Saly.&
* Caſtr.in l.1.C.de [illegible] prin.
Rationẽ hanc ratione confirmo. etenim cũ dele-
3 gatus † non habeat iuriſdictionẽ naturalẽ, l.more.ff.
de iuriſd.omn.iud. ſed eam habeat ex accidenti, non
mirum ſi partes citatæ ſub tali iudice non teneantur
4 credere,† & ſi iudex aſſereret ſe delegatum, vt reſolutum
eſt à Rolan.à Val. in conſ.39.nu.34.& ſeq.vol.1.&
ideo debet probari eius poteſtas,& iuriſdictio per ex-
hibitionem reſcripti in probanti forma, prout vltra
ſupradictos notat Alex. in conſ. 17. lib.7. & in conſ.
200.in fi.lib.2.quem referẽdo ſequitur Vant. de nul.
ſentent.ex defect.iuriſd.ord.nu.28.
5 Concluſ.primò amplia, † vt ſi ſemel foret exhibi-
tũ,ac parte vocata regiſtratũ,& poſtea amiſſum,poſ-
ſet per teſtes deponentes ſuper tenore illius, & amiſ-
ſione probari,ſecundum glo.in c. cũ olim,per illum
tex.in ver.reprehenſionem.& ibi Abb.in fi.de priuil.
& in c.ſicuti,de re iudic. idẽ voluit Bal.in d.l.1. C.de
mandat.prin.& ita deciſum fuit à Dom.Rot. in deci.
21.aliàs 450.circa tertium dubium,col.3.in prin.poſt
nu.7.de conceſ.præb.in nou. idq; egregiè tradit Spe.
in §.videndum reſtat,poſt prin. ſub nu.1.de prob.quẽ
ſequitur Vant.in tit.quib. modis ſentent. nul.repara.
poſſ.nu.42. & nos latius authoritatibus confirmaui-
mus in concluſ.317.collectoris facultas, nu.11.in 2.
limitatione.
6 Secundò velim amplies,† vt & eo in caſu poſſet p-
bari confugiendo ad ipſum delegantẽ, vt hoc decla-
raret,prout dicit Hoſt.in tit.de reſcri.§.vlt.col.penul.
& comprobant Rom. in l.ſciendum, ff.de verb.obli.
Alex.in l.1.ff.de offi.prætor.Iaſ.in l.admonendi. col.
54.ff.de iureiur. Fely.poſt alios, in d.c.cum in iure.&
Vant.in d.tit.de nullit.ſentent.ex defect.iuriſdi.ordi.
d.nu.28.verſ.aut habendus.& in d.tit.quib.mod.ſent.
nul.repar. poſſ.nu.42.
7 Eandem concluſ.limitabis,† quò ad qualitatẽ cau-
ſæ tribuentis iuriſdictionis exercitiũ,quia ſatis erit,quod
ea deducatur in libello,vt conſtare poſſit iudici,licet
de eius veritate dubitari poſſit, iuxta ſen.Butr.in c.
cæterum,verſ.venio ad gl.de iud.quem ſequitur Mil.
in ſuo report.in verbo,iudex. cũ vult procedere.Lap.
in alleg.58.incip.in Dei nomine,prælatus, nu.4.in fi.
& in alleg.64.nũquid eccleſia.poſt prin. & Vant.vbi
ſup.num.52.ver. & aduertendum fuerit.quibus addo
Ang.in conſ.6.dictum ſtatutum,nu.2.Fely.in c.licet
cauſam, num.40.de prob. & Pariſ.in conſ.94.benefi-
cium litigioſum,nu.14.vol.4.
8 Sublimita tamen,† quod ſi à principio ad impediẽ-
dam iuriſdictionem qualitas huiuſmodi ex aduerſo
negata fuerit, ſaltem ſummariè probari debebit, ſe-
* cundum communem opinionem Doct.de qua per
Alex.in conſ.1.col.2. verſ.præterea, lib.4.& Fel.in c.
ſi clericus laicum,col.2.verſ.1.cõcluſio,de for.cõpet.
9 Sed aliter probanda erit † quàm per iurãm, vel vni-
cum teſtem,vt placuit Innoc.in c.ſuper literis. de re-
ſcript.cui accedit Bal.in l.præſcriptione.col.9.verſic.
4.quæro,C.ſi contra ius, vel vtil.public. & ſequitur
Vant.d.nu.52.verſ. & ſi à principio.
Hæc pauca de probatione iuriſdictionis delegatæ
dicta ſint:cætera,quæ hic deſiderãtur tibi ſuppedita-
bit Vant.abunde ijs in locis,quos modo retulimus,&
nos antea eadẽ enucleauimus in conclu.491. & 492.
delegatio.ad eos locos ego lector te reijcio.

CONCLVSIO DCCCCL.

ARGVMENTVM.

An iudex iudicare debeat ſecundũ conſcientiam, an ſecundum allegata, & probata.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet iudicare ſecundum allegata & probata, non ſecundum ſuam conſcientiam. Et cur, nu. 3.*
2 *Bonus iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, ſed ſecundũ leges.*
4 *Iudex poteſt iudicare ſecundum propriam conſcientiam, quando ex aliqua confeſſione coram ipſo viua voce facta, etiam ſi non ſit redacta in ſcriptis in proceſſu, idem inclinaret ad hoc iudicandum.*
5 *Iudex põt iudicare ſecundũ propriam conſcientiam, ex confeſſione coram ſe viua voce facta, cũ ipſa confeſſio facta fuerit ei tanquam iudici, non tanquã perſonæ priuatæ.*
6 *Iudex non recognoſcens ſuperiorem, vt Papa, vel Imperator, poteſt iudicare ſecundum propriam conſcientiam.*
7 *Iudices & Senatores ſupremi poſſunt iudicare ſecundum ſuam conſcientiam. Contrarium, nu. 8.*
9 *Iudex in notorijs poteſt ſecundũ ſuã conſcientiã iudicare.*
10 *Iudex in cauſa criminali debet ſecundum ſuam conſcientiam iudicare. Contrarium, nu. 11.*
12 *Iudex ex cauſa non deducta, nec allegata poteſt ferre ſententiam, cũ ſola facti veritate inſpecta ei iudicandũ eſt.*
13 *Iudex cum poteſt in ſcriptis, & ſine ſcriptis pronunciare, poteſt in iudicando propriam conſcientiam ſequi.* Contrarium, nu. 14.
15 *Iudex poteſt iudicare ſecundum ſuam conſcientiam, cum agitur iuriſdictione voluntaria.*
16 *Iudex debet iudicare non ſecundum acta, & probata, ſed ſecundum ſuam conſcientiam, cum ipſi veritas certitudinaliter eſt nota. Contrarium, nu. 17.*
18 *Iudex poteſt abſoluere reum ſecundum propriam conſcientiam, licet ipſe ſciat reum eſſe nocentiſſimum, & accuſator non probauerit. Contrarium, nu. 19.*
20 *Iudex poteſt iudicare iuxta conſcientiam ſuam ſecũdum id, quod probatio oſtendit in fieri, non quod completa.*

Peruetus diſputatio, nec certè contemnẽda fuit inter noſtros gloſſatores iuris ciuilis, Martinum ſcilicet, & Ioannem; & poſtea per recentiores ſcribentes fuſius agitata, vtrum iudex in his, quæ controuertuntur coram eo, iuxta cõſcientiam ſuam, & vt Deus, qñ ſibi tanquã priuato per aliquẽ ſenſum corporis aliquid conſtat, an potius ſecundũ probationes in iudiciũ deductas iudicare debeat.
Et quidem ſi communem ſcribentium ſniam amplecti velimus, concluſio affirmatiua erit conſtituenda: * cõiter etenim Docto. tum profitendo, tum con
1 ſulendo fuere arbitrati, iudicẽ † non propriã priuatã
conſcientiã ſequi, ſed ſecundum deducta & probata in iudicio iudicare debere, Hoc imprimis habemus à gl. in c. paſtoralis, §. quia verò, in ver. tenetur, de offic. delegat. & in c. 1. in ver. ſecundũ ꝙ Canones, de offic. ordi. idq; ibi comprobat Io. And. Ant. Imo. & D. Nicol. idem Io. Andr. in additio. ad Spec. in tit. de diſpu. & allegat. §. vlt. ante fi. ſuper ver. licet autem ſcripſit. Spec. in tit. de noto. crim. §. fi. ver. nam quædam ſunt notoria. & Sal. poſt gl. in l. minorum, nu. 2. C. de non num. pecu. Geminianus etiam meminit in ca. multi corriguntur, §. noluit, 2. q. 1. & in c. iudicet. vbi etiam gl. 3. q. 7. latè Bonifa. de Vitalin. in tract. de maleſi. in procem. nu. 3. Iaſ. in l. ait prætor, §. ſi iudex, nu. 21. ff. de re iud. quorum opinio comprobanda venit ex contextu in l. properãdum, §. & ſi quidem, in illis verbis, tunc iudicem negotia acta apud ſe confecta, & §. ſin autem ex geſtis apud ſe habitis, C. de iudic. quæ lex ſcribitur Iuliano præfecto, & eſt communis omnib. iudicibus. Huc etiam pertinet cõtex. in l. illicitas, §. veritas. ff. de offi. præſid. vbi dicitur præſidem prouinciæ id ſequi debere, quod ex fide geſtorum probatum; ad hoc etiam conuenit tex. expreſſus in clem. ſæpe, §. verum quia, & §. ſentẽtia, de verb. ſigni. ſicuti & voluit idem Bar. in d. l. illicitas, §. veritas, in princ. & ibi
* Imol. qui hanc opinionem * communẽ dicit, & eos ſequendo refert etiam Benedict. Capr. in concl. 32. nu. 8. & latiſſimè diſputando multa congerit Couarr. var. reſolut. lib. 1. c. 1. per totum. Calder. in d. c. paſtoralis, §. quia verò, de offi. delega. & ibi Bellam. col. pen. Abb. & Imol. in c. 1. de offic. ord. Inno. in c. cum ſuſcepta. in gl. magna, in fi. de reſcriptis. Fel. in d. c. paſtoralis. § quia verò, nu. 23. & Iaſ. in §. ſed iſte, nu. 139. inſti. de actio. & in §. minus, nu. 15. Caſſad. in dec. 1. nu. 8.
* & ſeq. ſuper regul. Cancel. qui illam dicit * communem ex mente Abb. inducens & illud abſurdũ, ꝙ ſi iudex poſſet iudicare ſecundum conſcientiã, vtique etiã poſſet & pro libito iniuſtè condemnare & abſoluere, & poſtmodum dicere ꝙ talis erat eius conſcientia, nec poſſet aliquis conqueri de iudice, ſiue appellationem interponere. ſequitur & Dec. hanc eãdem opinionẽ in conſ. 177. nu. 2. & in cõſ. 252. nu. 4. tenuerunt q; & illã & Doct. Theologi, & præcipuè Diuus Tho. 2. 2. q. 67. art. 2. tum ex authoritate Ambroſij ſuper Pſal. 118. Beati immaculati, ver. 20. licet illud di-
2 ctũ Auguſtino tribuat. Bonus † iudex, inquit Ambroſius, nihil ex arbitrio ſuo facit, ſed ſecundum leges, & iura pronũciat, ꝙ verbũ in Canone, iudicet. 3. q. 7. poſitũ eſt. Auguſt. verò ſuper Pſal. 57. fol. mihi 190. inquit, iudex enim non poſſet niſi legibus iudicare. Tũ
3 & ex illa ratione, † quia iudicare pertinet ad iudicẽ, ſecundum ꝙ fungitur perſona publica, poteſtate publica, ſcientia publica, & voluntate publica, & ideò informari debet in iudicando non ſecundum id, ꝙ ipſe nouit tanquam priuata perſona, ſed ſecundum id, quod ſibi noteſcit tanq̃ perſonæ publicæ, & hanc etiam ſequitur Caiet. ad ipſum Diuum Thomã vbi ſupra referens, & hanc opinionem tenere Alexañ. de Ales. Ricar. Petr. de Palud. Pet. de Tararas, & multos alios. & ibi Caieta. reſpondet ad omnia, quæ in contrariam partem adducuntur.
Hanc conclu. ſic firmatã limitabis primò non pro
4 cedere, † quando ex aliqua cõfeſſione coram iudice
viua voce facta, etiam ſi non ſit redacta in ſcriptis in proceſſu, iudex ipſe inclinaret ad ſic iudicandum, per doct. al. in l. 1. prope fin. C. de vind. lib. quod dictum mirabile reputat Feli. in c. cum venerabilis, nu. 42. de except. & nunquam obliuioni tradẽdum admonet. & illud ſequitur Alex. in l. ſi is, ad quẽ, in fi. ff. de acqu. hæred. & Pariſ. ad Bar. in l. illicitas, §. veritas, ff. de off. præſid. vbi etiam Illuſtriſ. Albanus.
5 Quæ quidem limitatio † ita demum intelligenda
eſt, ſi huiuſmodi confeſſio facta fuerit ipſi iudici tanquam iudici, & ex abſentia Notarij, vel eius omiſſione, aut alia de cauſa in actis redacta nõ ſit, ſecus ſi facta fuerit tanquam perſonæ priuatæ, quia ex illa iudex ſententiam dicere minimè poteſt, ex doctiſſimè deductis per Couarru. var. reſol. li. 1. c. 1. nu. 9.
Secundo limitari põt & hæc ipſa concluſio nõ ha-
6 bere locum in iudice, † qui ſuperiorem non recognouit, vt eſt ſummus Pontifex, vel Imperator: qñ iudicare põt ſecundum conſcientiã ſuam, ſecundum Bar. & Bal. in l. vnica, C. vt quæ deſunt aduocat. Innoc. in c. cum in aut. de elect. & Fel. in d. c. paſtoralis, §. quia verò, ſub nu. 23. ver. 2. limita. & per Fran. Luca. in tract. de fiſc. nu. 139. & Deci. in cõſ. 463. nu. 25. Bal. de nou. forma fidelit. in fi. in vſib. feud. Cur. ſen. in cõſ. 65. Iaſ. in l. 2. ff. de in lit. iur. Ang. Aret. in §. curare, & ibi Iaſ. inſti. de act. Bert. in cõſ. vlt. li. 1. Bened. Capr. in concl. 32. nu. 12. Cyn. in d. l. 1. C. vt quæ deſunt aduoc.
7 Amplia hanc limitationem † etiam procedere in iudicibus,

iudicibus & ſenatorib. ſupremis, quia & ipſi ſecundũ conſcientiam extra deducta, & probata iudicare poſſunt, ſi credendum eſt Guid. Pap. in q. 29.

8 Quam tamen ampliationem † nõ vtique ſequitur quinimo illam reprobat Couar. var. reſ. lib. 1. ca. 1. ſub nu. 7. verſ. tertium etiam.

9 Tertio limitabis principalem concluſionem † nõ procedere in notorijs, quia iudex tunc conſcientiam propriam ab huiuſmodi notorietate inſtructã ſequi poteſt: ita Domi. de S. Gemi. in d. c. iudicet. 3. q. 7. quẽ ſequendo etiã refert Fel. in d. c. paſtoralis. §. quia vero. ſub nu. 23. verſ. limita primo de off. deleg. & Illuſt. Albanus ad Bar. vbi ſup. nu. 3.

10 Quarto limita concluſionem † minimè ſibi locũ vendicare in cauſa criminali, quia in ea debet ſecundũ conſcientiam iudicare, & præcipuè, qñ agitur de pœna corporali, ita intelligit Inno. in d. c. paſtoralis. §. quia vero. & ibi Abb. in verſ. gl. in ver. tenetur. Feli. ibi. ſub nu. 24. & per Ang. in l. à Diuo Pio. ff. de re iud. & Archi. in c. qui reſiſtit. 11. q. 3. Multos congerit remiſſiuè Iaſ. in §. ſi minus. ſub nu. 15. verſ. verum quia iſte paſſus. inſtit. de actio.

11 Contrarium tñ voluit Paul. Caſt. in l. 2. ff. de in lit. iur. quem refert etiam Iaſ. ibi nu. 6. & per glo. no. in c. qñ autem. 2. q. 1. & Anto. in repe. c. veſtra. col. fi. de co hab. cleri. Azo, Vgo, & Accur. pariter hanc negatiuã tenuerunt, ſ. non eſſe iudicandum ſecundum conſciẽtiã, per tex. in d. l. illicitas. §. veritas. quos ibi ad Bar. & refert Illuſt. Alb. & idem voluit Calde. in d. c. paſtoralis. §. quia vero. & cum eo ibidem trãſit Floria. dicẽs, quod ſi in hac facti cõtingentia incidiſſet, iudicaſſet vtiq; ſecundum acta & probata, nec putat ſe damnare innocentem, ex quo ſic conſtabat ex actis, prout & facit Couar. vbi ſup. varia. reſol. lib. 1. c. 1. ſub num. 7. verſ. ſecundum & ex doctr. S. Tho. 2. 2. q. 84. art. 6. & ibi Gaieta. & per Silueſt. in verb. iudex il 2. q. 5. Cat. à Tur. Crema. in d. c. iudicet. 3. q. 7. Io. Chai. in 3. ſen. diſtin. 43. q. 4. & Card. in d. §. qa vero, nu. 39. & 48. idem voluit Capr. in alleg. concl. 32. nu. 10.

12 Quintò limita non procedere, † quãdo iudex ſola facti veritate inſpecta poteſt iudicare, quia tũc licet ipſi ferre ſñiam ex cauſa non deducta nec allegata, ſecundum Soc. ſen. in conſ. 11. nu. 12. vol. 3. quem limitando hanc noſtram concluſionem retulit etiam ſæpe nominatus Illuſtriſs. Alba. ad Bart. vbi ſup. in d. §. veritas, nu. 4.

13 Sextò limitabis etiam concluſionem † non procedere, quando iudex pronunciare poſſet in ſcriptis, & ſine ſcriptis: nam tunc poteſt ipſe attendere, & iudicare ſecundum propriam conſciẽtiam, ex doctr. Bar. in auth. niſi breuiores, C. de ſenten. ex breuic. recit. & Bal. in l. iubemus, §. ſanè, C. de ſacroſ. eccle. & Feli. in c. ſæpe, alleg. §. quia verò, nu. 25. & idem Illuſtriſs. Alba. vbi ſup. ad Bar. nu. 4.

14 Hanc limitationem † non ſequendo reprobat Couarru. vbi ſup. var. reſolut. lib. 1. c. 1. ſub nu. 9. verſ. 6. ex ibidem deductis.

15 Septimò limita hanc concluſionẽ † minimè locũ habere, qñ agitur iuriſdictione voluntaria, veputa de aliquo emancipando, & ſimilib. quia iudex tũc iudicare poterit ſecundũ cõſcientiã, eſt gl. not. ad hoc in l. bonorũ, C. qui admit. ꝙ ſequendo refert Fely. in d. §. quia vero, nu. 24. ver. 4. limita. & per Bal. in auth. matri, & auiæ, in fi. C. quand. mul. tut. offic. fung. poſſ. & Put. ad Bar. in d. §. veritas, de offi. præſid. & pro hoc facit ꝙ idem Bal. notat in l. fi. col. pen. C. de pœn. iudic. qui mal. iudica. vbi inquit, quod iudex poteſt ſequi conſcientiam ſuam, vbi nemini nocet. quod quidem etiam dixit Iaſ. in §. ſed iſtæ nu. 139. de act.

16 Octauò limita † non habere locũ concluſionẽ, qñ veritas eſſet iudici certitudinaliter nota, & manifeſta. tunc enim nõ iudicabit ſecundũ acta & probata, ſed ſecundũ veritatem & conſcientiam ſuam, ita voluit Fel. in alleg. §. quia verò, ſub nu. 21. verſ. 7. limita. adducens Ghierad. de Odo. in 5. ethicorum. c. 17. inquiens illam excellere omnibus in iſta quæſtione: volens concluſionem procedere, vbi dubitatur, ſuſpicatur, vel opinatur, ſecus autem ſi factum habet certitudinaliter. & videtur illum ſequi Capr. in alleg. cõcluſione 32. nu. 16. ex ibidem deductis.

17 Ab hac tñ opinione videtur recedere † Couar. vbi ſup. var. reſolutionum, lib. 1. c. 1. ſub nu. 7. verſ. ex hac ſanè. inquiens, iudicem adeò teneri ſecũdum allegata & probata contra priuatam ſciẽtiam ſententiam dicere, vt non poſſit aliter iudicare, etiam ſi, quod priuatim ſcit, ita certò ſciat, vt nulla ei poſſit dubitatio contingere, aut vlla ratione in contrariam eius animum adduci.

18 Nonò limita non procedere, † qñ iudex habet cõſcientiam contra reum, & accuſator non probauit, quia & hoc caſu licet ſecundum acta & probata, vel potius nõ probata poſſet abſoluere definitiuè ipſum reum, per gl. in c. de ijs criminibus, de accu. nihilominus, quia ſecundum conſcientiam iudicis eſt nocentiſſimus, nõ debet illum abſoluere diffinitiuè, ſed ab obſeruatione iudicij, ſecundum Cald. in d. §. quia verò. c. paſtoralis, de offi. dele. & Anto. de Bur. in c. 1. de offi. ord. & Capr. in alleg. concl. 32. nu. 32.

19 Contrarium voluit † Couar. vbi ſup. var. reſolu. lib. 1. c. 1. nu. 8. ex doctr. Ioan. And. Cald. Card. & Abb. in d. §. quia verò. & Imo. in d. c. 1. de offic. ord. vbi etiam Aleia. nu. 85.

20 Decimò limita non procedere, † qñ probatio vnũ oſtendit completa, & aliud dum fit, vt puta, ſi teſtis deponat cum palliditate. & nihilominus concludentet probet id, ad quod fuit inductus, quia tunc iudex poteſt iudicare ſecundum id, quod probatio oſtendit in fieri, non quod compleraſ, & ſic iudicabit ſecundũ conſcientiam, hoc menti tenendum admonuit Fely. in d. §. quia verò, ſub num. 26. verſ. 6. limita. per doctr. Inno. in c. quoniam contra, de probat. & Bar. in l. Lucius, ff. de ijs, qui not. infam. & Bal. in l. cum magiſtratus, C. quando prouoc. non eſt neceſſ.

CONCLVSIO DCCCCLI.

ARGVMENTVM.

An, & quibus in caſibus ſtandum ſit aſſertioni iudicis.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis aſſertio probat. Contr. nu. 2. Conciliatio. nu. 3.*
4 *Iudici aſſerenti ſubeſſe cauſam neceſſariam abſentiæ fides adhibetur ad delegationis validitatem. Contr. nu. 5. Conciliatio, nu. 6.*
7 *Iudicis aſſertioni ſtandum eſt in his, quæ pendent ex arbitrio iudicis, etiam iudicialibus.*
8 *Iudicis aſſertioni ſtandũ in his, quæ à ſeipſo, & ipſius poteſtate pendent, ſecus in his, in quib. non põt libere diſponi.*
9 *Pro iudice non præſumitur in caſibus, in quibus regulariter non habet aliquam poteſtatem, niſi in certo caſu.*
10 *Iudici aſſerenti adhibuiſſe cauſæ cognitionem in decreto non creditur. Contrar. nu. 14.*
11 *Iudici aſſerenti ſe detuliſſe iuramentum ſuppletiuum cauſa cognita, non creditur.*
12 *Iudici aſſerenti ſe dediſſe tutorem cum cauſa cognitione non creditur.*
13 *Iudici aſſerenti ſequeſtraſſe poſſeſſionem præ timore armorum non creditur.*
15 *Iudici aſſerenti adhibuiſſe cauſæ cognitionẽ in decreto creditur coniecturis & veriſimilitudinibus concurrentib.*
16 *Iudici aſſerenti in ſententia libellum, litis conteſtationem teſtiumq; examinationem, non creditur.*

Digitized by Google

17 *Iudicis aſſertioni nō creditur ſuper ſtilo, & conſuetudine.*
18 *Iudici delegato aſſerenti mandatū delegationis nō credit.*
19 *Iudici ordinario aſſerēti in principio ſe iudicē non credit.*
20 *Iudex nemo præſumitur.*
21 *Iudicis aſſertioni continenti propriam turpitudinem, & præiudicium partis, in cuius fauorem lata ab eo ſit ſententia, non creditur.*
22 *Iudici aſſerenti tantum contra iuſtitiam ſententiæ abſque allegatione ſuæ turpitudinis, creditur.*
23 *Iudicis aſſertioni creditur quoad ſuū propriū præiudiciū.*
24 *Iudicis teſtimonium contra ſe recipitur.*
25 *Iudicis aſſertio continens ſe iniquam tuliſſe ſententiam, facit indicium contra eum, in cuius fauorem fuit lata. Quod declara, vt nu. 26.*
27 *Iudicum plurium aſſertio probat, & nu. 28.*
29 *Teſtimonium duorum iudicū non recipi, ex Pelini ſnīa.*
30 *Iudici creditur niſi in ſpectantibus ad eius officium.*
31 *Iudicis aſſertio ita probat, vt contrarium poſſit probari.*
32 *Iudicis aſſertioni non creditur, cum contra eam præſumptiones contrariæ vrgerent.*
33 *Pro iudice non præſumitur, quando contra eum ſuſpicio aliqua aut præſumptio extat.*

1 Iudicis aſſertionem† probare, colligi pōt ex l.diuus.ff.de offic.præſid.& ex §.ſi qs verò comprehēſorum, in auth. vt nulli iud. & præſtat huic rei arg. q. ſi creditur nobili viro, & bono, vt dicit gl.in l.Titio fundum.ff.de cond.& demonſt.multo magis credi dēt iudici.l.vir bonus. ff. iud. ſolui. vt dicit Cur.in add.ad Alex.in l.1.n.55.ff.de off.eius.cui accedit, maximam eſſe pro iudice præſumptionem, l.2.C.de offi.ciu.iud.quem tex.ad hoc no.Bal. in l.vni. in fi.C.ne quis in ſua.l.Herenius.§.Caia.de euic.Soc. conſ.96.col.4.& conſ.115.col.3.lib.1.plura ad hanc præſumptionem cōgerit Alc.de præſump. reg.3.præſumpt.9.& concl.hanc probat doctr.Bart. in l. ambitioſo.nu.27.ff.de decret. ab ord. facien. vbi dicit credendum eſſe decurionibus, dū aſſerunt illud, quod faciūt ad ſuum arbitrium pertinere.quam Bar.doctr. probauit Soc.conſ.4.col.4.verſic. primum probatur. libr.3.Ruin.conſ.117.nu.8. vol. 3. & alij, quos adducit Menoch.in tract.de arbit.iud.lib.1.q. 76. nu. 3. & quod credatur aſſertioni iudicis de his, quę coram eo ſunt geſta, tradit Gramm.conſ.130.nu.6. ſentire gl.in conſtit.regni Caroli.ſub rubr. de exhib.maleſ.

2 Sed tamē aſſertioni † vnius iudicis quantæuis authoritatis non eſſe ſtandū, ſiue agitetur in cauſis, ſiue ſuper teſtamentis, ſeu quibuſlibet alijs, probat text.in c.cum à nobis.de teſtib.& in c.poſt ceſſionē.de prob. & conſulendo tradidit Card.in conſ.128.col.1.quod adiuuat text.in c.quoniam cōtra.vbi Henric.Boic.de prob.Menoch.de arbit.iud. lib. 2. cent.2.caſ.187.nu. 32. Tiraq.de retract.conſang.§.8.gl.9.nu.1.

3 Sed vt hæc procedunt† quoad acta iudiciaria, quæ ſcripturam exigunt,& ad factum partis, cauſamq; reſpicientia, ex quibus iudici laus, vel dedecus aſcribi poteſt, ita ex præſumptione, quæ eſt pro iudice in pertinentibus ad ipſius officium,& reſpiciētibus illius poteſtatem, illi erit non parum tribuendum, vt arguit in ſimilibus terminis Paul.Oria.in l.1.nu.129. ff.de officius.& dicitur de quocunq; Officiali, cuius fides publicè ſit approbata. Alc.de præſump.reg. 3.præſump. 15.& de nuncio tradit Tiraq.d.§.8.glo.9.nu.13.quod in modico ſaltem, & quæ leuis ſunt præiudicij cōceditur, vt per Dec.in d.l.1.nu.60.ff.de off. eius in quib. & illius teſtimonium recipitur, Abb.& Fel. in d.cap. quoniam contra.de prob. Bart. in Auth.niſi breuiores.C.de ſent.ex bre.recitan. Ant. de Butr.in conſ.33. & in conſ.24.Campeg.de teſtib.reg.61. verſ. 14.

4 Infertur modò † ex concluſione ſuperius firmata, quod valdè illā adiuuat, iudici aſſerenti ſubeſſe cauſam neceſſariam abſentię, fidem adhiberi ad delegationis validitatem, vt probauit glo.in c. paſtoralis.in verbo exonerare.de offic. deleg. quam probat Alex. in d.l.1.nu.55.ff.de off.eius. Cuius opinionem ibi anteà probauerat Alber.col.pen.verſ.Sed nunquid Bal. in l.Imperium.col.4.in 4.q. ff.de iuriſdict.omn.iud.et in c.de cauſis.de offic. deleg. & tenuit eandem Ioan. * Andr. & Hoſt.Bal.Imol.in d.c.paſtoralis.& *cōmunē opinionem dicit eſſe Dec.in d.l.1.nu.69.& in c.3.nu. 6.de offi.deleg.& illam profitēdo ſunt ſequuti Marti. Lauden.Rimin.Cur.iun.Sapia, Purpur.& Pau. Oria. qui pluribus hanc partem tuetur in d.l.1.alij, quos refert Menoch.de arbit.iud.lib.1.d.q.76.nu. 15.

5 Sed contrariam opinionem† tenuiſſe Gul.de Cun. refert Alex.in d.l.1.nu.56.& tenet Fel. in c.ſi pro debilitate.nū.5.de off.deleg.per doctrinam Inn.in cap. ex tranſmiſſa.in prin.de præſcrip. quia vbi ſubeſt impedimentum, probari debet: quo argumento receſſit à communi opinione Iac.de Nigr.in d.l.1.nu. 122.& hāc partem probauit Card.in d.c.paſtoralis.ſequitur Iaſ.d.l.1.nu.60.Dec.in c. quæ in Eccleſiarum. nu. 28. de conſtit.& in c.cumana.in 3.nota.de appel.

6 Sed cū nō agitur† de graui præiudicio tertij verior videtur cōis ſnīa, vt dicit Paul.Orian.in d.l.1.nu.131. & veriorem eſſe teſtatur Menoch.d.q.36. num.15. 11

Modò reuertamur ad principalem cōcluſionem,

7 quæ declaratur primò procedere in his, † quæ pendēt ex arbitrio iudicis, ēt iudicialibus Dec. in c. poſt ceſſionem nu.34.de prob.ex Bald.in l. ſi qua per calumniam.col.fi.verſ.quærit Guil.C.de Epiſc. & Cler.

Secundò declaratur ſupradicta cōcluſio procede-

8 re in his,† quæ à ſeipſo,& ipſius poteſtate pendent, ſecus in his, in quibus non pōt libere diſponi, nec pendent à voluntate partium, ſeu requirūtur pro fundamento poteſtatis illius, Dec.in d.l.1.in prin.num. 69. verſ.concordando.ff.de offi.eius.& ibi idem Curt. in addit.ad Alex.nu.55.& in pręludijs feu.per doct.Bal. ibi,& tex.in l.ſi fortè.ff.de caſtr.pecul.quod & voluit Iaſ.d.l.1.nu.60.Dec.in c.quæ in Eccleſiarum.col. 15. verſ.non obſtat.de conſtit.facit, quod dicitur nō præ-

9 ſumi pro iudice in caſibus, † in quibus regulariter nō habet aliquam poteſtatem, niſi in certo caſu, Alc.de præſump.d.pręſump. 9.nu.27.Purpur.d.l.1.nu.547.ff. de offic. eius.

10 Hinc deducitur nō credi quoad hoc iudici† aſſerēti adhibuiſſe cauſæ cognitionē in decreto, vt per d.l. ſi fortè.tradidit conſulendo Caſtr.conſ.38.ſuper eo, quod quæritur vol.2.quem refert Iaſ.in l.ne quicquā §.vbi decretū.nu.71.ff. dē off. proconſ. & lega.Dec. in auth.ſi quis in aliquo.nu.36.C.de edend. Rolan.à Vall.conſ.99.nu.24.lib.1.conſ.7.nu.71.lib.3. Aymo, in reſpōſo pro genero, nu.29. & de antiquitate temp. par.2.in prin.nu.12.Crot.conſ.813.nu.11.Fel.in cap. Eccleſia S.Mariæ, num.15.de conſt.Soc.ſen.conſ.96. col.4.verſ.ſed hæc.lib.1.Dec. in c. cum ſit Romana. de appell.in 3.not.Purpur.in d.l.1.in princ.nu.548.ff. de offic.eius, probat latè Menoch. qui idcircò abſolutè non probat doctrinam Bar.in d.l.ambitioſa. cit. tract. de arbitrarijs, lib.1.q.76.nu.8.ſic Iaſ. in l. admonendi.col.7.verſ.quæro, an ſtetur.ff.de iureiur. aſſerit

11 non credi iudici † aſſerenti ſe detuliſſe iuramentum ſuppletiuum cauſa cognita.& Bal.in l.omnem.C.ad

12 Tertul.non credi iudici aſſerenti† dediſſe tutorem cū cauſæ cognitione, quem ſequitur Iaſ.conſ.149.col.3. ante medium. lib. 2. nec creditur iudici aſſerenti ſe

13 queſtraſse † poſseſſionem præ timore armorū, Ang. conſ.107.Iacobel.in fi.Dec.conſ.336.col. pen. circa med.

14 Verùm contrariam opinionem, † quoad hanc cauſæ cognitionem, probauit Iaſ.in dict. leg. ſi donatione.colum.antepenult.circa med.& ibi Dec.nu. 69.& hoc voluiſse Bart.in d.leg. ambitioſa. ff. de decre.ab ord.facien. dixit Alexandr.conſil. 34. ante fi. lib.4.& in hanc ſentētiam plures citat Menoch. d.q. * 76.nu.8.& contra Caſt. *communem eſse opin. dicit Soc.

Soc. conſ.115. circa primam quæſtionẽ in primo dubio. lib.1. & poſt plures per eum citatos de * cõmuni teſtatur Crau.de antiq.temp.d.par.2.nu.14.& de cauſæ cognitione dicit Cæph.conſ.181.nu.15.lib.2.

Pro conciliatione huiuſce contrarietatis ſubdecla
15 rari põt procedere † communem opinionẽ coniecturis & veriſimilitudinibus concurrentibus: tunc enim iudici eſſe credendum,licet aliàs non crederetur, rñdit in ſpecie Anch.in conſ.439.quem refert Crau.de antiq.temp.par.2. num.22.ad quod citat & Sal.in l.ſi mater.C.de contrah.emp.Alex.conſ.18.lib.3.& Aymonem probat Menoc. in cõſ.100.nu.23. quod & in cæteris caſibus procedere tradit idem Crau. conſ.54. nu.13.lib.1.copioſè Tiraq.in l.ſi vnquam.in verſ.donatione largitus.num.110.C.de reuoc.don.vide latè Craue.d.num.22. qui & alijs modis ſubdeclarat, quã materiã vt maximè agnata præſumptioni decreti ſententiæ, & ſolemnitatis extrinſecæ, ſuis locis libenter relinquimus.

Hic non omitto,& ex hac declaratione, quam ſu-
16 perius præmiſimus inferri poſſe, † iudici aſſerenti in ſententia libellum, litis conteſtationem, teſtiumque examinationem non credi: Inn.& alii in c.quoniam frequenter.de prob.Dec.in l.is.apud quẽ. C.de edendo.Barb.in c.cum in iure.de offi.deleg.Abb.conſ.18. in cauſa & quæſtione. vol.2.& pro reg. ponit Iacob. Nouell.reg.42.vbi latè xplicat.

17 Ex eadem declaratione † & illud inferri poteſt,nõ credi aſſertioni iudicis ſuper ſtilo, & conſuetudine, Alex.in conſ.6,in fi.vol.4.Dec.cõſ.603.nu.14.Aym. cõſ.48.Marſ.ſing.453. Bar.in l. qui bona fide.§. huic ſtipulationi.nu.1.de damn.infec.Cuma.conſ.50.col. 2.propè fin.Dec.conſ.366.Marſ. in rub.C. de probat. num.26.Hieronym.à Monte in tract.fin. regund. ca. 31. num.1.

18 Demum velim inferas† non credi iudici delegato aſſerenti mandatum delegationis,c.cum in iure peritus.de offi.delega.l.vni.C.de mand. Princ. Dec.conſ. 214.col.2.verſ. ad tertium. & ideò ante omnia debet oſtendere literas delegationis,vt diximus in concluſione delegatio.

19 Quod procedit etiam in ordinario iudice, † qui à principio aſſerat ſe iudicem:nam non credetur illius aſſertioni ante publicam notificationem, vt pluribꝰ. comprobant Vant.de nullit.titu. de nullit. ex defect.
20 iuriſdictionis.num.12.& 20.nemo enim iudex † præſumitur,vt dicebat Bal.in l.2.col.12. verſ.ſed iis obijcitur.C.de ſeru. & aq. cum iuriſdictionis qualitas nõ proueniat à natura,& probanda ſit, reprobabimus in Concluſione iuriſdictio.

21 Declara tertio loco † concluſionẽ non procedere, qñ iudicis aſſertio contineret propriam turpitudinẽ, & præiudicium partis,in cuius fauorem lata ab eo ſit ſnĩa nimirum, ſi aſſereret tuliſſe ſententiam iniquam: quo caſu illi non creditur, licet in mortis articulo id proferat,vt docuit Bar.in l.1.§.ſi quis moriens.ver.itẽ facit.& ibi Rom.ff.ad S. C.Syllan. ductus arg.textus in c.ſicut.de teſtib.idem tradit Caſtr.in l.Seia.in prin. ff.ad Velleia.Ang.conſ.309.col.2.verſ. hoc etiã probatur.Alex.in l. ſi conſtante. §.quoties.col.4. verſ.& nunc mihi occurrunt.ff.ſol.matri.Fel.in c.literas.col. pen.verſ.in gl.in verb.graue.de præſumpt.& ita * cõiter teneri ſecundum Alex.in l.ſciendum.col.12.ff.de verb.obli.teſtaẽ Alc.de præſumpt. reg.3.præſumpt.4. nu.9.& poſt Alc. Bap. Villalobos. in ſuis cõibus opinio.in verbo iudici,vel teſti.nu.105 & doctrinã Barr. in d. §. ſi quis moriens, * cõiter ꝓbari dicit poſt alios Clar.in pract.crim.§.fi.q.54.verſ.ſecundus caſus.

Hæc aũt declaratio recipit nõnullas reſtrictiones:
22 & primo non habet locum, † qñ iudex aſſerit tantũ contra iuſtitiam ſnĩæ abſque allegatione ſuæ turpitudinis, vt declarat Gabr. de criminalibus conclu. 32. nu.8.ex dictis Anto.de Butr.in c.2,de arb. col.fi.verſ. & ſecundo, Imol.referentis. & id voluiſſe videtur in quæſt. an iudex admittatur ad teſtimonium ferendũ in c.non ſine,de arbit.vt dicit ibi Abb.num.11.quod Innocentij dictum verum eſſe, vt loquitur, quando nullum ex ea aſſertione generatur præiudicium,ponit poſt eos,quos adducit Menoc. de arbit.lib.1.q.53. nu.15.quod tamen quomodo poſſit contingere difficile eſt,vt ipſe ait,inuenire.

23 Illud certum eſt credi eius aſſertioni, † quoad proprium præiudicium,& ita ſentit Bar.in d.§.ſi quis mòriens.qui loquitur ſolum, quoad tertij præiudiciũ. faciunt tradita per Fel.in c.ſicut.3.de teſtib.Boer.deciſ. 255.in fi.& licet Marſ.in rub. ff.de fideiuſſo.nu.47.in contrarium diſputet, communem * eſſe opinionem teſtatur Mar. Ant.in tract. de indi.nu.293. quẽ refert Villalobos.d.ver.iudici,vel teſti.nu.116.qui & eo caſu ſubdeclarat,quando aliàs per teſtes probaretur ſententiam prolatam ex falſis teſtibus, qua probatione per ſe tunc patere iniquitatem nemo non videt.

24 Iudicis autem teſtimonium † cõtra ſe recipi ponit Campeg.reg.60.verſ.5.& credendum ei eſſe, quando deponit in his, quæ reſpiciunt eius vituperationem, habetur in deciſ.Pute.186. lib.1.

25 Tertio loco temperanda eſt declaratio† ſuperius poſita, vt tñ huiuſmodi aſſertio non ſit penitus ſpernenda,ſed ſaltem faciat indicium contra eũ,in cuius fauorem fuit pronunciatũ,Ang.in d.l.1.§.ſi quis moriens.ff.ad Syllan. quem citat Marſ. in rub.ff.de fideiuſſ.nu.44.& dicit idem ſenſiſſe Bal.in auth. ſi dicat. C.de teſtib.& in c.literas.in fi.de pręſumpt.& in cap. qñ frequenter.vt lite non conteſta.quod tamen erit
26 intelligendum.modò ſit iurata,† & cõcurrat rumor, vel alia adminicula,vel ad ſolam inquiſitionẽ firmãdam,ex declarat. Ro.in d.§. ſi quis moriens. nu.3. & de teſte tradit Fel. in d.c.ſicut.nu.3. Barb. cõſ.13.col. fi.vol.1.Pariſ.conſ.134. verſ. & illud. vol.2. Probant, quæ cumulat Gabriel.d.concl.32.nu.12.

27 Demum ſubdeclaratur nõ procedere † in aſſertione plurium iudicum,Iaſ.l.iuſiurandum.§.ſi procurator.col.8.verſ.prædicta multum ſingulariter.ff.de iureiur.poſt Ang.in l.errore.§. ſaluo niſi.C. de teſtam. Gram.conſ.ciui.72. poſt eos Gabr.d.concluſ.32.titu. de crim.nu.9.

28 Et ſic duobus iudicibus † de actis cauſæ aſſerẽtib. credendum eſſe placuit Inno. poſt nu.1. & Hoſt.c.cũ dilecti.de accuſa.& in c.inter dilectos.§.pręterea.de exceſſib. Prælat.vbi Bal.alios adducit Tiraq.de retracta.conſang.§.8.gl.9.nu.34.

29 Verùm teſtimonium † etiam duorum iudicũ non recipi ponit Fel.in c.cum à nobis.nu.5.verſ.itẽ procedit concluſio.de teſtib.poſt Bal.in l.ne in arbitris.nu. 4.C. de arbitr.& in d.c. quoniam contra.verſ.reſtant aliqua.de probat. quos ſequitur Menoch. d.q. 73.nu. 8.ad quod vide Abb.in d.c.cum à nobis.nu.2.& Inn. in d.c.non ſine. poſt nu.1.

Declarari quinto loco poterit principalis conclu-
30 ſio non procedere,niſi in his, † quæ ſpectant ad indicis officium. in his enim tantum pro eo præſumitur, c.ſignificauit.de appell.Bal.in rub. C.de fid.inſtr.col. pen.verſ.ſecundum ſupplementũ. ſic dicitur de quolibet Officiali, vt ei tantum credatur in pertinentib. ad illius officium,vt de nuncio ponit Tiraq.de retracta.conſanguin.d.§.8. gl.9.nu.13.

31 Declaratur quinto ita procedere, † vt tamen contrarium probare queat in eo,quod iudex habens arbitrium, & poteſtatem aſſeruit, vt per Menoch.d.q.76. nu.16.qui comprobat ex eo, quod poteſt etiã probari contra aſſertionem damnũ paſſi, cui ex ſtatuti diſpoſitione eſt credendum, vt latè per Tiraqu. de retract. conſang.§.1.gl.1.nu.1.2.

32 Demum ſexto loco declaratur nõ procedere, † qñ contra iudicis aſſertionem præſumptiones contrariæ vrgerent, vt ex pluribus comprobauit Meno. d.q.76. nu.19.

3 nu.19 quibus accedat non præſumi pro iudice, † qñ
contra ipſum ſuſpicio aliqua, aut præſumptio extat,
vt quando ex temporis breuitate inſurgit veriſimilis
præſumptio non adhibitæ cauſæ cognitionis, vt latè
per Iaſ. in l. iudices. nu. 2. C. de iudi. Alc. d. regu. 3. præ-
ſumpt. 9. nu. 23. Gabriel. de ſentent. concl. 5. nu. 34. &
magis ad hos terminos, nu. 35.

CONCLVSIO DCCCCLII.

ARGVMENTVM.

Iudicis teſtimonium quibus in caſibus recipiatur, vel nõ recipiatur in cauſa, & actis coram ſe geſtis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non poteſt validum teſtimonium dicere in cauſa, qua coram eo agitatur.*
2 *Iudicis & teſtis officio nullus fungi poteſt.*
3 *Iudex etiam finito officio per ſententiam non poteſt teſtificari in cauſa, ſuper qua cognouit.*
4 *Iudex delegatus non poteſt teſtari in cauſa, cum iam proceſſerit ad ſententiam.*
5 *Iudex non poteſt teſtificari de his, qua coram eo acta ſunt tanquam coram iudice.*
6 *Iudex non poteſt teſtificari in his, ex quorum geſtione poſſit ſibi dedecus, vel laus aſcribi.*
7 *Iudex poteſt eſſe teſtis in his, qua ipſe geſſit.*
8 *Iudex finita cã põt eſſe teſtis, præſertim in cã appellationis.*
9 *Iudex cauſa principalis poteſt eſſe Procurator, ſiue Aduocatus in cauſa appellationis.*
10 *Cauſa principalis, ac appellationis, diuerſa cenſentur.*
11 *Iudex poteſt eſſe teſtis in actu, ex cuius diſpoſitioni nemini præiudicium infertur.*
12 *Iudicis teſtimonio quãta fides ſit habẽda, cũ illud admittitur in cã, in qua tulit, ſent. arbitrio iudicis relinquitur.*
13 *Iudex remouetur ab officio ad hoc, vt poſſit teſtificari, cũ veritas aliter apparere non poteſt.*

1 Iudicem † non poſſe reddere validũ teſtimoniũ in cauſa, quæ corã eo agi
tatur, probat gl. in c. ſtatuendum. 2. q. 6. gl. in l. ob car
men. in prin. & in l. vlt. ff. de proba. duplici enim offi.
2 fungeretur † & iudicis & teſtis: ꝙ non admittitur, l. qſ
quis. C. de poſtulan. c. 1. 4. q. 4. c. dilect. & ibi no. Abb.
in 3. no. de teſtib. Bar. in l. ſi ſocietatẽ. §. arbitrorũ. ff.
pro ſocio & in l. ne arbitris. nu. 6. C. de arb. vbi alij. Cã
* peg. de teſtib. reg. 61. & in hac concluſ. * oẽs conueni
re teſtatur Aufr. ad Capel. Thol. q. 142. nu. 2.
3 Amplia etiam finito † per ſñiam off. nam non po-
terit ferre teſtimoniũ in cã, ſuper qua cognouit, Inn.
Hoſtien. Fel. & alij in c. cum à nobis. de teſtib. Bart. in
d. l. ne in arbitris. gl. in l. quoties. in verbo, ſolũ hære-
dem. ff. de proba. Alex. conſ. 86. nu. 16. lib. 2. Rui. cõſ.
952. nu. 12. lib. 1. Aufrer. de teſtib. nu. 59. & iſtis iudici-
bus cum teſtimonium reddunt de iniuſtitia ſñię non
* credi, communem * eſſe opinionem teſtatur Ant. de
Butr. conſ. 24. col. 10. & pro reg. ponit Soc. reg. 199. cõ
probat Menoc. de arbit. iud. lib. 1. q. 23. & ſuper princi
* pali negotio non poſſe eſſe teſtẽ qui iudicauit, * om-
nium eſſe ſententiam, teſtatur Aufrer. ad Cap. Thol.
4 d. q. 142. nu. 2. & in iudice delegato, † qui iam proceſ-
ſit ad ſententiam, tradit Sicul. in c. dilecto, col. 4. de
teſtib. eſt enim valde ſuſpectum huiuſmodi teſtimo-
nium, gl. in d. c. ſtatuendum.
5 Subamplia, vt nec poſſit teſtificari † de his, quę co
ram eo acta ſunt tanquam coram iudice, Bart. d. l. ne
* in arbitris. Stephan. Aufre. ex omnium mente * d. q.
6 142. nu. 3. maximè ſi ex ea geſtione † poſſit ſibi adſcri
bi dedecus, vel laus, Abb. in d. c. cum a nobis. Campe.
de teſtib. reg. 60. verſ. 4. repellitur.

7 Limites tñ huiuſmodi ampliationem † in his, quę
ipſe geſſit: nam in actu facto per iudicem, licet nõ ſit
ſcriptus, maximè in cauſa appellationis, poterit ipſe
eſſe teſtis, vt concludunt Doct. Rotæ deciſ. 89. alias
5. tit. de teſtibus in nouis. ſequitur Milis in repert. in
verſ. teſtificari poteſt Iudex. Philip. Franc. in c. Roma
8 na. col. 2. de teſti. in 6. dicens quod iudex finita † cau-
ſa poterit eſſe teſtis, maximè in cauſa appellationis.
Firma in reper. in verb. iudici creditur. & iſtam deciſ.
adducit additio ad Abbatem in d. c. cum à nobis. nu.
11. & ſimpliciter Feli. in c. dilecti. nu. 10. col. 3. de ac-
cuſa. & ad idem eſt deciſ. Putei 157. & 163. li. 3. & pro
hac opinione facit deciſ. Capel. Thol. q. 277. item, an
9 ille, qui fuit Iudex, quæ vult iudicem † cauſæ princi-
palis poſſe eſſe Procuratorem, ſiue Aduocatũ in cau
ſa appellationis. Spec. tit. de off. deleg. §. ſupereſt. verſ.
qui è conuerſo. & facit, quoad cauſam appellationis,
10 quod reputantũ diuerſa † cauſa appellationis & prin
cipalis. Ro. deciſ. 21. ſi lis principalem. in nouis.
11 Sublimitari poteſt, procedere in actu, † ex cuius di-
ſpoſitione nemini præiudicium inferatũ, vt declarat
Fel. in d. c. cũ à nobis. nu. 10. verſ. fallit ſexto. allegans
Doct. Rot. in deciſ. 86. in antiq. quæ deciſio per eum
corrupte allegata eſt d. deci. 89. & ita dicit ex mente
Archi. & Dñici in c. de Concilijs. 18. diſt. & ꝙ Iudex
ſiue arbiter nõ poſſit eſſe teſtis de his, quę ipſe geſſit,
* concludit ex omnium * dictis, vt ipſe teſtatur, Aufre.
d. q. 142. nu. 3. qua de re etiam egimus in concl. Arbi-
ter, quo ex loco, cum fere hæc materia ſimul tractetũ
à Docto. ſumere poteris declarationes ad hanc con-
cluſionẽ, quas hic non duximus repetendas, ne acta
agere velle videremur. Non omittas tñ illis caſibus,
12 quibus admittitũ teſtimoniũ iudicis in cã, † in qua tu-
lit ſñiam arbitrio iudicis relinqui, quanta fides illi ſit
adhibenda, vt ſcriptũ reliquit Blan. in tract. de cõpro
miſ. q. 8. prin. nu. 25. Inn. in c. 2. de reſtit. in integ. Butr.
d. c. cum à nobis. & poſt eos explicat Menoc. de arb.
iud. lib. 2. cent. 2. caſ. 10. Addas ẽt ad declarationẽ hu-
ius concluſionis, ꝙ vbi veritas aliter apparere nõ po-
13 teſt, † iudex remouetũ ab off. ad hoc, vt poſſit teſtifica
ri, vt plenè habetũ in c. dilecto, de teſtib. Campe. d. cõ-
cluſ. 61. vbi reliqua ad hanc concluſionem pertinen-
tia videre poteris, & per Fel. in d. c. cum à nobis. & do
ctè per Menoc. de arbi. iud. lib. 1. q. 73.

CONCLVSIO DCCCCLIII.

ARGVMENTVM.

Quomodo, & quouſque iudex ſuſpectus iuramento ſit probandus.

SVMMARIVM.

1 *Iudex vt ſuſpectus probetur iuramento ſuſpicionem allegantis tanquam ſuſpectus proponẽdus eſt, & cur. nu. 3. Contrarium, nu. 2.*
4 *Iudex ſuſpectus etiam à tertio allegari poteſt cũ iuramento. Et cur, nu. 5.*
6 *Iudex poteſt allegari, & iurari ſuſpectus, etiam ſi ſuſpicionem allegans petierit copiam reſcripti, libelli, vel cautionem dederit de ſtando iuri. & cur.*
7 *Iudex vt ſuſpectus probetur nulla alia probatio requiritũ, ſed ſufficit iuramentum, etiamſi cauſam ſuſpicionis non adducat allegans.*
8 *Iudicis ſuſpicionis cauſa de iure Ciuili in libello recuſatorio non eſt exprimenda: ſecus de iure Canonico.*
9 *Iudicis ſuſpicionis cauſa de iure Canonico etiã non eſt exprimenda, quando cauſa nimirum infamaret.*
10 *Iudicis ſuſpicionis cauſa etiam de iure Ciuili eſt alleganda quando agitur de magno præiudicio alicuius.*
11 *Suſpicionis fuga cauſas an ſolo iuramento ſufficiat probari, & nu. 12.*

13 *Iudex*

Digitized by Google

33 *Iudex non ſolum delegatus, ſed etiam ordinarius poteſt ſuſpectus iurari.*
14 *Iudex ordinarius de iure Ciuili non poteſt iurari ſuſpectus, ſecus de iure Canonico.*
15 *Iudex ordinarius licet de iure Ciuili non poſſit iurari ſuſpectus, vt amoueatur, poteſt tamen, ad hoc, vt illi detur adiunctus.*
16 *Iudex ordinarius licet de iure Ciuili non poſſit iurari ſuſpectus, vt amoueatur, quando tamen inter ipſum ordinarium, & allegantem ſuſpicionem eſſet magna inimicitia, vtique poteſt amoueri.*
17 *Iudex ordinarius non ſolum tanquam ſuſpectus pôt iuramento allegari, & recuſari, quando in effectu interueneri rit inimicitia, ſed etiam quando adeſt præſumptiuè.*
18 *Iudex ordinarius qui fuerit inimicus & nunc recens recõciliatus poteſt tanquam ſuſpectus iuramento allegari, & recuſari. Et cur.*
19 *Iudex nedum inimicus, ſed etiam alius iudex amicus iudicis mei inimici poteſt iuramento allegari ſuſpectus, & recuſari, & cur. nu. 21. & quomodo iſtud pcedat, nu. 22.*
20 *Iniuria facta ſocio meo, mihi facta dicitur.*
23 *Iudex non ſolum ab eo, cum quo interceſſit inimicitia poteſt ſuſpectus iurari, & recuſari, ſed etiam ab eius tota familia, & domo.*
24 *Iudex poterit recuſari tanq̃ ſuſpectus, & ab eo cauſa auocari, quando eſſet imperitus, & cauſa ſuper qua iudicandum eſſet, magnam in ſe contineret ſubtilitatem.*
25 *Iudex ſiue delegatus, ſiue ordinarius litigans in cauſa ſimili eius cauſæ, qui coram ſe litigat, poteſt tanquam ſuſpectus iurari, & cur.*
26 *Cauſa ſimilis qua dicatur.*
27 *Conſcientia non poteſt eſſe diuiſa in eodem facto.*
28 *Iudex contrariæ factionis poteſt tanquam ſuſpectus allegari, & iurari.*
29 *Iudicis ſuſpicionis cauſæ quot, & quę ſint, remiſſiuè.*
30 *Iudex ex omni cauſa per quam veriſimiliter præſumitur inclinare in fauorem alterius partis tãquam ſuſpectus poteſt recuſari.*
31 *Collegium, & vniuerſitas tanquam ſuſpecta poteſt recuſari: & omnes ſapientes vnius ciuitatis tanquam ſuſpecti poſſunt recuſari. Contrarium, nu. 32.*
33 *Conſilij caput ſi ſit ſuſpectum, totum conſilium poteſt allegari ſuſpectum.*
34 *Iudex tanquam ſuſpectus ante litem conteſtatam debet iurari.*
35 *Iudicis orta ſuſpicione poſt litem conteſtatam tunc poteſt proponi & iuramento probari, atque etiam ſi cauſa eſſet antiqua, ſed venerit ad notitiam allegantis ſuſpicionem poſt litem conteſtatam.*
36 *Iudicis ſuſpicionis cauſa nedum poteſt opponi poſt litẽ conteſtatam, ſed etiam poſt concluſum in cauſa, & poſt citationẽ ad audiendam ſniam, ſi poſt & concluſum in cauſa, & poſt citationem ſuperuenerit cauſa ſuſpicionis.*
37 *Iudicis ſuſpicionis cauſam ſuperueniſſe poſt litem conteſtatam, vel ẽt antiquam, tunc ſolum ad notitiam allegantis deueniſſe, probatur per ipſius iurm. Contr. ex Rui. n. 38.*
39 *Iuramentum, quo iudex ſuſpectus probatur, debet à iudice deferri.*
40 *Iurm, quo iudex ſuſpectus probatur, præſtitum coram honeſtis perſonis, valet, etiam ſi non deferatur à iudice, cũ is haberi non poteſt, vel etiam difficulter poteſt haberi.*
41 *Iuramẽtum, quo iudex ſuſpectus probatur, præſtitũ corã honeſtis perſonis valet, ẽt ſi non deferatur à iudice, cum is haberi non poteſt, nec etiam ipſius inferioris iudicis ſuperior iudex, ſecus ſi ſuperior poſſit haberi.*
42 *Iudex non poteſt tanquam ſuſpectus recuſari etiam iuramento interueniente, quando recuſatio eſſet nimis temeraria, vt ibidem exemplo oſtenditur.*
43 *Iudex electus, vel datus de conſenſu vtriuſque partis poteſt tanquam ſuſpectus recuſari, cum probatur nouam cauſam ſuperueniſſe.*
44 *Iudicis ſuſpecti Vicarius tanquam ſuſpectus non poteſt recuſari. Contrarium, nu. 45.*

1 Vtiudex † ſuſpectus probetur iuro ſuſpicionem allegantis tanquam ſuſpectus proponẽdus eſt, hoc voluit gl. quam ſingularem ibi appellant Bal. Sal. Imo. Aret. Iaſ. & Caſt. in l. apertiſſimi. C. de iudic. Alex. & cæteri in l. quia poterat. ff. ad Trebell. hoc idem not. in c. cum ſpeciali, de appell. Io. And. & Doct. in c. 2. de iur. cal. in 6. in nouel. Marſ. in rub. C. de probat. nu. 157. Bar. in cõſ. 105. nu. 9. incipiente inquiritur contra d. Ioannem. Spec. in tit. de accu. §. qualiter. verſ. quid ſi præſumpt. nu. 5. & ver. quidã aũt legiſtæ. nu. 5. Rui. conſ. 6. nu. 4. vol. 4.
* & hanc * opinionem communem dicit Andr. Gail. in ſuis prac. obſer. 35. obſer. lib. 1. nu. 14.
2 Imol. tamen † in d. l. quia poterat. quem ibi ita tenentem refert Alex. nu. 5. non facile concedit iuramentum neceſſarium eſſe, ſed ſufficere ſolum aſſertionem allegantis ſuſpicionem, eo quia nullibi in iure expreſſum eſt, iudicem iuramento ſuſpectum eſſe probandum.

3 Sed ne detur materia calumniandi, tenẽda eſt opinio gl. ex qua † per iuramentum tollitur omnis ſuſpicio calumniæ, cum nemo præſumatur iurare falſum in detrimentum ſalutis æternæ, argu. tex. in l. cum qs deceden. §. codicillis. ff. de leg. 3. auth. quod obtinet. vbi Bal. C. de probat. Bar. in l. 2. C. commu. de leg. ita dicit Bal. & Sal. in d. l. apertiſſimi. & Alex. in d. l. quia poterat. vbi ẽt Ang. & Bart. d. conſ. 105. nu. 4. Spec. in d. §. qualiter. ver. quod ſi præſumptio. de recuſat.

4 Amplia concluſ. vt etiã procedat, † quo ad tertiũ, qui pôt allegando iurare iudicem ſuſpectum, qñ ante illum ageretur de ſuo intereſſe, ita no. Abb. in c. cũ ſuper. col. 1. verſ. & ex hoc. de off. delegat. ꝙ dicit eſſe menti tenendũ, quia non reperiť alibi. ibi idẽ voluit Ant. & Franc. hoc dicit ſingulare in c. cũ ſpeciali, in
5 prin. in 2. q. de appell. Ratio eſt † qa ex quo ẽt tertius admittitur pro ſuo intereſſe, vt in c. veniens. il 2. de teſtib. & c. cum ſuper. de re iud. ita debẽt audiri omnes eius defenſiones, arg. c. cum inter. de exceptio.

6 Secundo amplia, † vt iudex poſſit allegari, & iurari ſuſpectus, etiam ſi ſuſpicionem allegans petierit copiam reſcripti, vel libelli, vel cautionem dederit de ſtando iuri, nam per tales actus non cenſetur renunciaſſe exceptioni declinatoriæ, ita not. Ant. in c. inter monaſterium. ver. oppono, quod poteſt. de re iud. facit tex. in l. non videtur in iudicem. ff. de iud. auth. offeratur. C. de lit. conteſt.

7 Tertio amplia, † vt nulla alia probatio requiratur, ſed ſufficit iuramentum, etiam ſi cauſam ſuſpicionis non adducat allegans, ita inquit gl. in d. l. qa poterat. in verb. neque Iaſ. in d. l. apertiſſimi. nu. 20. vbi etiam Bar. & in d. l. quia poterat. vbi etiam Alex. nu. 4. Caſt. in d. l. apertiſſimi. nu. 8. vbi Bal. nu. 7. & Sal. eo. nu. 7. &
* hanc * communem ſententiam Doctorum teſtatur And. Gail. d. obſer. 33. nu. 14. prout eandem communem dicit Alex. vbi ſupra, nu. 5. in fin.

8 Intellige hanc ampliationem † procedere de iure ciuili: nam Canoniſtæ aliter ſentiunt, volunt enim præcipuè cauſam exprimendã in libello recuſatorio, & corã arbitris electis probandã, per tex. expreſſum in d. c. cum ſpeciali. de appell. c. ſecundo requiris. §. 1. eo. tit. Alex. Iaſ. Bal. Bart. Caſtr. in ſupra citatis locis
* Abb. & oẽs * Canoniſtæ in d. c. cũ ſpeciali. & c. ſecũ-
* do requiris. & * cõem vſum iudiciorum ius canonicũ in hac parte obſeruare, & ſic cauſæ expreſſionẽ requirere, teſtatur citatus And. Gail. vbi ſupra, nu. 16. quod etiam dicit idem eſſe circa iudiciũ arbitrorũ, qui niſi de cauſa ſuſpicionis, non aũt de principali, prout ſta-
* tuit ius Ciuile, cognoſcent ex * communi obſeruantia, licet demum concludat, niſi aliud de conſuetudine appareat, in terris Imperij & foro ſeculari obſeruari debere ius Ciuile: in foro vero eccleſiaſtico, & terris ſubiectis eccleſiæ ius Canonicum locum habere debere, per glo. in ca. 2. de arbitr. in 6. in verb. lex ciuilis.

Abb.in cap.licet ex ſuſcepto.de for.competen. idem
voluit Bart. in d.l. quia poterat. & Iaſ.in d.l.apertiſſi-
mi.num.5.

9 Limita intellıgentiam, † vt nec etiam de iure Ca-
nonico ſit exprimenda cauſa ſuſpicionis,quādo cau-
ſa nimirum infamaret: nam tunc eſt ſtandū iuramen
to allegantis ſuipicionem, conſiderata qualitate per-
ſonæ,ita ex æquitate tenuit Abb.in d.c.ſecūdo requi
ris.de appellat.nu.16.licet ibidem teſtetur,Doctores
* * communiter tenere contrarium.

10 Secundo limita,† vt etiā de iure Ciuili ſit allegan-
da cauſa ſuſpicionis,qñ agitur de magno præiudicio
alicuius,ita interpretatur illam gl. in d.l. apertiſſimi.
Bal.ibidem in vlt.quæſt.per tex.in l.theſaurus.ad ex-
11 hiben. vbi ideo infert, ꝙ ſi volo facere † aliquē capi
tanq̄ ſuſpectum debitorem, non ſufficit iuramētum,
ſed debet allegari cauſa,puta quia foenſis,vel vaga-
bundus,& non poſſidens immobilia,vt l.ſi fideiuſſor.
in fi.qui ſatiſ.cogan. Probatis deinde ſummatim iſtis
cauſis,tunc ſufficit iurm ſuſpicionis,aliàs non,l.ſi cre
ditores.de priuileg.credit.& ideo inquit,Iudex debet
eſſe cautus ad interrogandum de qualitate cauſę,ſeu
cauſarū ſuſpicionis,vt ſi ſunt cauſæ veriſimiles,tunc
pōt procedi ad capturam occaſione debiti liquidi,
non debiti incerti, quia non debet incipi ab exequu-
tione ſuper debito incerto,& maximè à captura, iuti
bus ibi per eum adductis,quam illationem tenet etiā
Sal.in d.l.apertiſſimi.in vlt.col.Ang.Imo. & Caſt.&
alij in l.qui bona.§.qui damni. ff. de damn. infect. &
* hanc illationem * communiter teneri teſtatur Iaſ. in
d.l.apertiſſimi. nu. 22.

12 Sed limitatio † Bal. procedit generaliter, non aūt
in ſuſpicione iudicis, in qua de iure Ciuili non requi
ritur cauſæ ſuſpicionis allegatio, prout hoc modo il-
lū declarat Iaſ.vbi ſup. in illis verbis, tum poſtea ipſe
Bal.intelligit iſtā gl.in terminis,in quibus non requi-
ritur cauſam allegari,vt hic. licet ēt quo ad illationē
Ang.in repe.l.nemo carcerem. C.de exact.tribut.lib.
10.tenet,ꝙ ſufficiat à principio probare ſuſpicionem
per ſolum iuramētum, & poſtea, ſequuta captura,&
ſic poſtquam ceſſat periculum fugæ debet captura te
ſtificari per apertiſſimas probationes, idē voluit Ioā.
de Imo.in l.ſecun.ff.ſol.matr.Ludoui. Roman.in l.ſi
fideiuſſor.§.fi.ff.qui ſatiſd.cogan.& licet Alex.in d.l.
2.dicat,quod iſta opinio non poteſt de iure ſuſtineri,
tamen poſtea conſulendo eam ſequitur in conſ. 19.
vol.3.viſo proceſſu capturæ. & ibi notabiliter ſubdit,
quod ſic debet intelligi ſtatutum ſimpliciter loquēs
de captura debitoris,& fugitiui ſuſpecti, adde etiam,
quod idem voluit Caſtr.conſ.28. pro pleniori exami
ne.vbi tenet,ꝙ de cauſis ſuſpicionis fugæ poterit pro
* bari per ſolum iuramentum,& quod ita totus * mun-
dus ſeruat,idem voluit Io Bapt. Caccialu.in tract.de
debit.fugit.6.q.prin.col.antepen.

13 Quartò amplia, † vt nedum iudex delegatus poſſit
ſuſpectus iurari, ſed ēt ordinarius, tex. eſt in d.c.cum
ſpeciali.& in c.ſi quis contra Clericum.de for.cōpet.
vbi Soc.nu.5.c.ſuſpicionis.de offi deleg. Caſtr.in d.l.
apertiſſimi.nu.6. vbi etiam Iaſ.nu.5.Bart. in d.l.quia
* poterat.& hoc * communiter Doctores tenere teſta-
tur citatus And. Gail.vbi ſupra,nu.1.

14 Intellige ampliationem, † vt procedat de iure Ca-
nonico,ſecus de iure Ciuili, ſecundum ꝙ ordinarius
iudex haud ſuſpectus iurari pōt. glo.eſt de hoc in d.l.
apertiſſimi.in 1.glo.magna, quam ſequuti ſunt ibidē
Caſtr.nu.6.Iaſ.nu.4.& hoc idem dicit Abb.in d.c.cū
ſpeciali.num.2.cuius opinionis fuit etiam glo. in d.l.
* quia poterat. ff. ad Trebell. & hanc veram, & * com-
munem opinionē teſtatur Iaſ. vbi ſup.& Andr.Gail.
d.obſeruatio.33.nu.1.

15 Subintellige, † vt licet iudex ordinarius nō poſſit
iurari ſuſpectus ad hoc, vt moueatur, poteſt tamen,
ad effectum,vt detur illi alius adiunctus,auth.ſi verò
contigerit.C.de iudi. gl.in d.l.apertiſſimi. in verb.iu-
dices.C.eod.vbi omnes ſcribentes,& præſertim Bart.
* num.1.Caſtren.num.6. Iaſ.nu.4. vbi hanc * commu-
nem dicit.

16 Secundo ſubintellige, vt non habeat locum, † qñ
inter iudicem ordinarium, & allegantem ſuſpicionē
fuiſſet magna inimicitia: nam tunc poteſt omnīno
amoueri,Bar.in l.vnica.C.ſi qua præd. poteſt. vbi in-
quit, ꝙ ſi poteſtas, vel alius iudex ordinarius eſt tuus
inimicus, potes eius iuriſdictionem declinare, prote-
ſtando,ꝙ contra te non procedat, quo caſu tu cū to-
ta domo tua es exemptus ab eius iuriſdōne,& poſtea
non valebit,ꝙ faciet contra te,q̄ theoricam Bar.ſeq-
tur Caſtr.licet non fideliter citat Bar. in d.l.apertiſſi-
mi.nu.6.Bal.in l.1.ff.ſi quadr.paupe.feciſ. dica.Iaſ.in
d.l.apertiſſimi.nu.7.facit tex. in l.ſi pariter. ff.de libe.
cauſ.& ad hoc eſt textus notabilis in d. l.vni. §.ideo.
C.ſi qua præd. poteſt. quem textum ibi ad hoc notat
Bar.facit tex.in c. quod ſuſcepti. 3.q.5.

17 Amplia ſublimitationē,vt non ſolū procedat, † qñ
in effectu interuenerit inimicitia, ſed etiam qñ adeſt
præſumptiuè,vt puta, quando iudex habet iuſtā cau-
ſam inimicandi, quo caſu poteſt etiam tanquam ſu-
ſpectus iurō allegari & recuſari,ita tenet Inno. in ca.
cum I.& A.de re iudi. quem refert & ſequitur Bal. in
l.præſcriptione.col.12.in fi. C.ſi cōt.ius, vel vtil.pub.
Sali.in auth.ſi dicatur. C.de teſtib. & in l.1. in princi.
ff.eo.Roma.in repet.rub.ff.de arbitr.col.10. imo for-
tius tenet ſingulariter Bar.in l.1.in fin.ff.de his,quib.
vt indig.quod etiam ſi ignorat commiſſam eſſe cau-
ſam inimicitiæ adhuc poteſt ſuſpectus allegari,quod
mirabile dicit Iaſ.in d.l.apertiſſimi. num.7.& gl.in c.
Adrianus.63.diſtin.dicit,quod ſi iudex non reſalutat
me,qui prius illum ſalutaui, poteſt accuſari, quia ex
hoc præſumitur inimicus.

18 Secundò ſubamplia, vt idē ſit in iudice † inimico
reconciliato de recenti: nam vti ſuſpectus repellitur
ex eo,quia nō poteſt eſſe nec idoneus teſtis, & minor
ſuſpicio eſt ſufficiens ad repellendum iudicem tanq̄
ſuſpectum, quàm ad repellendū teſtem, quia facilius
eſt inuenire alium iudicem,quam alios teſtes,& ideo
cauſæ, quæ repellent teſtem à teſtimonio tanquam
ſuſpectum,multo fortius repellēt Iudicē: hoc docuit
Inno.in c.inſinuante.de offi. deleg.in glo.1.Bal.in c.
de cauſis.col.9.eo.tit.gl.in c.R.Canonicus.in gl.2.de
off.deleg. textus eſt notabilis in c. accuſatores. il 1.3.
q.5.Accuſatores,inquit tex. & teſtes eſſe nō poſſunt,
qui ante extremum diem, aut nudius tertius inimici
fuerunt. facit l.vlt. ff.de decur.l.vnius. §.ſeruus. ff.de
q.notat Inno.in c.cum oporteat.de accuſat. Iaſ.in d.
l.apertiſſimi.nu.7 verſ.addo tertio.

19 Tertiò ſubamplia,† vt nedū Iudex inimicus ſed ēt
alius iudex amicus iudicis mei inimici poſſit allega-
ri ſuſpectus,& recuſari,ita notat egregiè Bar.in l.ſciē
dum.§.1.per illum text.ff.de lega. facit, ꝙ vult idem
Bar.in l.3.§.ſi tutor.poſt gl.ibi.ff.de ſuſpec.tut.vbi in-
20 quit,† ꝙ iniuria facta ſocio meo,mihi facta dr̄, l.idē
apud.§.cum virum.& §.ſeq.ff.de iniur. hoc & in ſpe-
cie voluit Alex.conſ.99. verſ.ita nec etiam. vol.1. &
ſequitur Iaſ.vbi ſup.nu.7.verſ.adde quartò.ea ductus
21 ratione: † quia tales repelluntur à teſtimonio, vt ha-
betur in c.repellatur. & c.cum oporteat. & in c. cum
P.Manconella. de accuſ. idem in ſpecie voluit Cyn.
in l.ſi quis teſtib.col.vlt.C.de teſtib.vbi ēt Bar.qui di-
22 cit hoc ꝓcedere,† qñ ex amicitia vnius reſultat odio
ſitas alterius.nam alias per ſe amicitia,quę eſt virtus,
nunquam eſſet in cauſa, vt quis ſuſpectus diceretur,
licet aliquantulum fides illius debilitetur.

23 Quartò ſubamplia,† vt nedum ille ſolus, cum quo
interceſſit inimicitia, poteſt iudicem ſuſpectū iurare
& recuſare,ſed etiā tota familia eius,& domus. text.
eſt expreſſus in d.l.vni.C.ſi qua præd.poteſt.vbi Bart.
licet Inn.in d.c.inſinuante.dubitet nō procedere,niſi
in caſu

in caſu illius legis,& interpretando verbum, domus,
de quo in d.l.vnic.vt verificetur in illis,qui sũt in po-
teſtate conſtituti, non autem in alijs familiaribus.
24 Secundò limita,vt ſcilicet iudex † ordinarius non
poſſit iurari ſuſpectus,vt amoueatͬ, nec habere locũ,
qñ eſſet imperitus,& cauſa ſuper qua iudicandũ eſſet
magnã in ſe contineret ſubtilitatem: nam ex quo cã
ſubtilis repugnat cum Doctore groſſo, vt verbis Bal.
vtar,poterit recuſari tãquam ſuſpectus, & ab eo cau-
ſa auocari:ita not. Bal.licet in aduocato, in l. vlt. 16.
q.C.de hæred.inſt.quẽ refert,& ſequitur Iaſ. hoc ſpe-
cificè tenens in d.l.apertiſſimi. nu.7.verſ.2. eſt.
25 Tertiò limita † in iudice, qui litigat in alia cã ſimi-
li:nam clarum eſt,quod non iudicabit,niſi prout vel-
let iudicari in cã ſua,& ideò ſiue delegatus, ſiue ordi-
narius poterit ſuſpectus iurari,gl. eſt notab. in c.cum
ſuper Abbatia.de offic.deleg.in 6. Ant. de Butr.in c.
cauſam matrimonij.de off.deleg.& in c.accedẽs, eo.
tit. Abb.in c.cauſam quæ,il 2.de iud. vbi declarat per
exempla,quænam cã dicatur ſimilis:& in effectu di-
26 cit † tunc ſimilitudinẽ cauſæ dari quando ex deciſio-
ne cauſę coram iudice concurritur ad deciſionẽ cau-
ſæ,quã habet,vt priuatus, q a qua ratione putat ęquũ
quod petit,vt pars,putabit æquum, quod iudicat, vt
27 iudex,cùm conſcientia † non poſſit eſſe diuiſa in eo-
dem facto,arg.c.pen.de elect. in 6.
28 Quartò limita in iudice alicuius loci,† in quo eſsẽt
partialitates,& factiones:nam ſi delegaretur vni, vel
iudicem habere vnum, qui eſſet contrariæ factionis,
poſſem illum tanquã ſuſpectũ iurare:ita voluit Bald.
in c.de cauſis.col.9. de offi. deleg quẽ refert,& ſequitͬ
Iaſ.loco,quo ſuprà.ver.nona cauſa. Permultę alię ſu-
perſunt cauſæ, qbus iudex ẽt ordinarius poteſt ſuſpe-
ctus iurari,ſed quia de his omnibus latiſſimè traditur
poſt alios per Card.Alex.in c.poſtremò de appel.vbi
29 enumerat † ſeptuaginta caſus ſuſpicionis. & ibidem
Philip.Franc.item quadraginta enumerat. & de hoc
latè tradit Spec.in tit.de iud.deleg.§. ſupereſt videre,
per totum.nec non per Canoniſtas poſt Io.And.in c.
legitima.de appel.lib. 6. ne videar ſæpiùs dicta repe-
tere,ad ea te remitto: & ſufficit hanc regulam gñra-
30 lẽ ad hanc materiam tradere,videlicet,iudicẽ † poſſe
ex omni cã,per quã veriſimiliter pręſumitur inclina-
re in fauorem alterius partis,tanquam ſuſpectum re-
cuſari.ita notat Abb.in d. c.cauſam quæ, il 2.de iud.
concordat tex.in c.accedens,il 2.vt lit.non conteſt.
31 Quintò amplia concluſionem,† vt procedat etiam
quoad totum collegiũ,& vniuerſitatem,quod,quęvè
tanquam ſuſpectũ,& ſuſpecta iurari,vel recuſari põt.
ita voluit Philip.Franc.in d.c.cum ſpeciali.nu. 31.de
appel.Mãt.ſing.363.incip.in his dieb.p text.in c.licèt
ſuſcepto.de for.cõpet. Albert.de Roſ.in 2. pat. ſtat.q.
100.quę incipit. an autem quis potuit dicere omnes
iudices,vbi dicit vidiſſe ſeruari in practica,omnes ſa-
pientes vnius ciuitatis poſſe,vt ſuſpectos recuſari,idẽ
voluit Bald. in cap. 1.de iudic.
32 In contrarium † quò ad omnes ſapiẽtes vnius ciui-
tatis,vel vniuerſitatis, q nõ poſſunt ſuſpecti allegari,
tenet Bal.in l.hoc mõ.ff.de cõd.& dem. Aug.Bero.in
* d.c.1.de iud.nu.121.& hanc eſſe magis* * cõem opi-
nionem teſtatur Viuius in ver.ſuſpecti iudices, ꝙ idẽ
* eſſe affirmat ẽt de *communi Doctorum ſententia in
conſil.& ſenatu,qui tanquam ſuſpectus, vel ſuſpectũ
* accuſari non poteſt, vt etiam de * communi teſtatur
33 Boer. deciſ. 269. ſi autem caput † conſilij eſſet ſuſpe-
ctum,tunc totum conſilium poteſt allegari ſuſpectũ,
ſecundum Bal. in l.1.C.ſi rect.prouinc.
34 Limita modo principaliter cõcluſionẽ,† vt tantũ-
modò habeat locum ante litem conteſtatã,antequã
debet iudex iurari ſuſpectus,aliàs videretur in eũ cõ-
ſentire:& iſta eſt exceptio declinatoria, quæ dẽt op-
poni ante litem conteſtatam. c. inter monaſteriũ. &
ibi gl.& Doc.de re iud.immò talis exceptio dẽt ante
omnes aliàs opponi,l.ſed & ſi ſuſceperit,in prin.ff.de
iud.Bar.& alij in l.quidam conſulebat.ff. de re iudic.
vbi ideo nu.9.inquit,quòd ſi prius opponeretur exce-
ptio contra perſonam actoris, vel contra libellum,
quia opponẽdo exceptionem videtur velle,quòd ſu-
per ea pronuncietur cùm ſit emergens, vt not.in l.1.
C.de ord. iud. ideò videtur illum in iudicẽ approba-
re,ideò ante omnia debet opponi exceptio,quæ con-
cernit iuriſdictionem iudicis,l.fi.C.de except.Bal.in
princ.vbi Caſtr.nu.2.& Iaſ.nu. 11. idem voluit Spec.
in tit.de recuſat.§.qualiter.ver.11.Bal.in §.1.in 1.cõ-
* ſtit.C.Fede.cõſ.24.& hanc opinionem communem
dicit in c.quoniam contra. in verb. recuſationis de
probatio.
35 Sublimita,niſi ſuſpitio † orta eſset poſt litem cõte-
ſtatam:nam tunc proponi poteſt,& iuro probari.no-
tatur in l.2.vbi gl. pen.C.de cõtort. eiuſdem lit. & ita
tenet gl.in d.c.cum ſpeciali.de appel.& gl. in d. c.in-
ſinuante.in verb.conſenſerit.de offi.deleg.gl.in § ex-
ceptio.3.q.6.Cyn.Ang Sal.& Caſt.in d.l.apertiſſimi.
vbi ẽt Iaſ.Bar.& alij in l.h.C.de ſent.Ang.& Imol.in
d.l.quia poterat.ff.ad Trebel.Ant.& Imol.in c.1.de
iud. immò ẽt ſi cã eſſet antiqua, ſed venit ad notitiã
allegantis ſuſpitionem poſt litem conteſtatã:tunc ẽt
licet opponere,Ruin.conſ.6.nu.8.vol.4.Caſtr. in d.l.
apertiſſimi.nu.2.vbi etiam Ang.& Sal.& Bart.in d.l.
vlt.facit l.de ętate.§.ex cauſa.ff. de interrog.actio.
36 Amplia ſublimitationem,† vt nedum poſſit oppo-
ni cauſa ſuſpicionis poſt litem conteſtatam; ſed ẽtiã
poſt concluſum in cauſa, & poſt citationẽ ad audiẽ-
dum ſententiam,ſi poſt,& concluſionem in cauſa,et
poſt citationem ſuperuenerit cauſa ſuſpicionis: ita
tenet Imo.in c.iudex. de offic. deleg. in 6. & Moder-
nio.in d.c.paſtoralis,quos refert, & ſequitur Ruin.d.
conſ.6.nu. 12. & 13.
37 Probabitur autẽ cã † ſuſpicionis ſuperueniſſe poſt
litem conteſtatam,vel ẽt antiquam,tunc ſolũ ad no-
titiam allegãs deueniſſe per ipſius iuramentũ, quem-
admodũ probatur cauſa ſuſpicionis, ita tenuit Ang.
in d.l.nemo carcerem.C.de exac.tribut.lib.10.Imol.
& Alex.in d.l.2.ff.ſol.mat.vbi volunt, quòd ſicuti cã
ſuſpicionis probatur per iuramentum contra debito-
rem,ita etiam per illud probetur,quod ſuperuenit, p
notata per Bar.in l.ſolent.ff.de alim.& cibar.legat.&
dę hoc eſt tex.in c.paſtoralis.de except.ibi, vel is qui
voluerit eam opponere fidem faciat iuramento ſe
poſtmodum ad illius notitiam perueniſſe.
38 Ruin.† tamen d. conſ.6 num.8.non concedit ſtari
iuramẽto allegantis, cauſam ſuperueniſſe poſt litem
conteſtatam,niſi etiam appareat, quod fuerit diligẽs
in perquirendo conditionem iudicis ante litem con-
teſtatam, quod etiam dicit placuiſſe Abb.in d. c.pa-
ſtoralis,& Alex.in l.ita demum.C. de procurato.
39 Secundò declara concluſionẽ,† quo ad hoc,vt tale
iurm̃ ad libitum ſuper ſuſpicione iudicis operetur,&
probet,nõ debet quis illud ex ſe ipſo ferre, ſed eſt ne-
ceſſe,quòd iudice requirente,& mandante deferatur,
arg.l.3.in prin.& §.fi.ff.de iureiur. & ibi notat Bal. &
l.videamus,§.deferre,de in lit.iuran.c. ad tertiam, in
verb.præſtatio.de teſtib.& ibi dicit Io. And.formali-
ter,quod non ſufficit illud præſtari, niſi per iudicem
exigatur,facit quod dicit Io.Bapt. Caccialup.in trac.
de debit.fugit.in 6.q.princ.col.antepen. ver.item ad-
uerte,vbi concludit,quòd licet ſufficiat facere fidem
contra debitorem de cauſa ſuſpicionis per iuramen-
tum,prout ibi plenè declarat,ad hoc tamen,vt fidem
faciat debet iudice mandante præſtari:nec ſufficit,ꝙ
creditor per ſeipſum iuret, & allegat Bal. in quodam
conſil. quod tamen non indicat, volentem quod ad
hoc,vt iuramentum probet impedimentum ad con-
cedendam ſecundam dilationem, oportet eſſe dela-
tum à iudice,aliàs autem parte ſine iudicis delatio-
ne iurante,aſſignatio dilationis eſt nulla.

Subdecla-

Digitized by Google

40 Subdeclara, vt procedat, † qñ copia iudicis haberi poſſet: quæ ſi haberi non poſſet, vel ẽt difficulter, tũc recuſatio, & iuri præſtatio facta coram honeſtis perſonis valeret, arg. l. vbi abſunt. de tut. & curat. dat. ab his & ibi Bar. & Aret. in c. ſi. de appell. Doct. in l. 1. §. dies, C. quan. appel. ſit neceſſ. & l. 1. C. de his, qui per met. iud. Bar. in d. l. apertiſſimi, verſ. opponitur.

41 Subdeclara ſubdeclarationem † procedere, qñ non poſſet haberi copia, nec ẽt iudicis ſuperioris, coram quo, ſi adeſt, deber fieri recuſatio iudicis inferioris, qñ ipſe iudex inferior accuſatus haberi non poteſt, aliàs ſi nec ſuperior nec inferior ſuſpectus haberi poteſt, facta coram honeſtis perſonis recuſatio valebit, ita ſubdeclarat Ruin. d. conſ. 6 nu. 11. per text. in d. §. dies, verſ. ſi quis ipſius, quod dicit etiam fuiſſe de mẽte Ang. Aret. ibidem, atq; ita iudicaſſe teſtatur.

42 Tertiò declara concl. † vt non procedat, qñ recuſatio eſſet nimis temeraria, vt puta, quando recuſaretur tanquam ſuſpectus iudex, qui fuit datus, vel electus de conſenſu vtriuſque partis: nam tunc non poterit tanquam ſuſpectus recuſari etiam iur̃o interueniente, ſicut & quando fuit datus ad inſtãtiam vnius tñ: nam tunc ille non poterit iudicem ſuſpectum recuſare, tex eſt in auth. offeratur, C. de lit. conteſt. gl. 1. in d. l. apertiſſimi, vbi Iaſ. nu. 1. & 2. Ang. idem ſenſit in d. l. quia poterat, poſt Inn. per eum allegatum iunctis notatis in auth. & conſequenter, C. de ſent. omn. iud. bene facit tex. in c. propoſuit, de appellar. Alex. in d. l. quia poterat. n. 5. facit tex. in c. cũ olim, de cau. poſſ.

43 Subdeclara, niſi probaretur † nouã cauſam ſuperueniſſe, ita idem Ang. in d. l. quia poterat, poſt Iacob. de Aret. Ant. & expreſſius Imol. in d. c. 1. de iud. & faciũt adnotata in d. c. inſinuante, de offic. deleg. Alex. in d. l. quia poterat, nu. 5. Iaſ. in d. l. apertiſſimi, nu. 2.

44 Quartò limita concl. † principaliter, vt non procedat in vicario iudicis ſuſpecti, quia non ideo dicitur ſuſpectus, qa iudex illius eſt ſuſpectus: tex. eſt expreſſus, & ibi hoc notat Bal. in d. l. vnic. C. ſi qua præd. poteſt. cir. ſi. idẽ Bal. in auth. clericus, C. de epiſc. & cler. Ang. in l. aduerſus, in ſi. C. ſi aduerſus rem iudic.

45 Contrarium † voluit Io. de Imol. in d. c. inſinuante, de offic. deleg. quia idem cenſetur tribunal. vtriuſq; c. Romana, in prin. de appell.

CONCLVSIO DCCCCLIV.

ARGVMENTVM.

An ad probationem faciendam admittendum ſit iuramentum, & quibus in caſibus poſſit admitti.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum partis non facit probationem: & nu.*
2 *Iuramentum, vt faciat probationem, non poteſt Princeps ſtatuere.*
3 *Teſtificatio vnius, qui maxima etiam dignitate præfulget, nec iuſtificat, nec condemnat.*
4 *Probatio quæ per iuramentum quandoq; conceditur, dicitur irregularis, & priuilegiata.*
5 *Iuramento probantur ea, quæ conſiſtunt in animo.*
6 *Ignorantia, ſcientia, & credulitas iuramento probantur.*
7 *Inſtrumenta de nouo eſſe reperta, iuramento probantur.*
8 *Iuramento probatur generaliter, quicquid ad notitiã alicuius perueniſſe dicitur.*
9 *Iuramentũ probatur quem non poſſe conſequi in partibus iuſtitiæ complementum.*
10 *Iuramento probatur impedimentum.*
11 *Iuramẽto deferentis aliquid contra datiarios ſtatur, quod non cã mercimonij, ſed potius quotidiani vſus illud deferat, ad euitãdã pœnã cõmiſſi. Quod intellige, vt nu. 12.*
13 *Intereſſe commune iuramẽto probatur, cum dolus aduerſarij, & difficultas probationis, vna concurrunt.*
14 *Intereſſe affectionis iuramento probatur, quando res per dolum poſſeſſoris extare deſijt, vel reſtitui non poteſt.*
Contrarium, nu. 15.
16 *Intereſſe ſingulare extra rem iuramento probatur.*
17 *Iuramenti probatio admittitur in cauſis ſummarijs, quãdo ſunt modici præiudicij.*
18 *Iuramentum purgationis reo defertur ad probandam negatiuam, ſiue ſuſpicionem, quæ ſit contra ipſum reum.*
19 *Iuramento probatur negatiua calumniæ.*
20 *Iur̃m calumniæ, excuſat litigantem a dolo, vel fraude.*
21 *Iuramento voluntario lis finiri poteſt.*
22 *Iuramentum litis deciſiuum, vim obtinet in iudicio probationis.*
23 *Iuramentum litis deciſiuum proprie non eſt probatio, ſed potius leuamen ab onere probandi.*
24 *Iuramentum neceſſarium, quando ſemipleni fuit probatum, probationis vim obtinet.*
25 *Iuramentum quibus in caſibus plenam probationem faciat, remiſſiue.*

1 Non admittunt leges, † nec vlla ratio permittit partis iur̃m probationem facere, argum. l. nullus. ff. de teſtib. l. omnib. C. eo. cum iure etiam diuino cautum ſit, duorum tantum teſtium dictum recipiẽdum, c. in omni negocio, & ibi Fely. C. de teſtib. Dec. conſ. 38. in cauſa, col. 2. verſ. & primo, verſ. & li-
2 cet, quinimò nec poſſet † Princeps hoc ſtatuere, Rom. ſing. 315. an Papa, vel Imperator, quem ad hoc Propoſitum alios adducens probat Plot. in rep. c. ſi quãdo, nu. 362. C. vnde vi. idem Crot. in conſ. 10. nu. 24.
3 lib. 2. vnius. n. teſtificatio † nec iuſtificat, nec cõdemnat, ẽt ſi dignitate maxima perfulgeret, c. admonere, 32. q. 2. c. in nomine Domini, de teſtib. & hoc pronũciatum, de quo in præſentia agimus, adiuuat nõ mediocriter, ꝙ aliàs via periurijs aperiretur, cõtra not. p Marſ. in l. quæſtionis habẽdæ, nu. 37. ff. de quæſt. vt. n. ſapiẽter dicebat Plato, quẽ refert Io. Coraſ. in l. admonendi, verſ. abſolutis ijs, quæ ad tex. pertinebãt. nu. 32. ff. de iureiur. ſi iurãdi licẽtia dabitur, vbi plura ad iudicem deferuntur, omnes penè periuri erunt, & ideò
4 probatio, † quæ per iur̃m qñq; conceditũ, & dr̃ irregularis, & priuilegiata; quia ſingulari quodã iure cõtra reg. cões admittitur, Bal. in rubr. de cõtrouerſ. inueſt. & in l. eũ qui, in prin. ff. de iureiur. Bart. & poſt eũ alij, vbi Cur. nu. 239. ff. eo. & iur̃m non facere probationẽ legitimam probat tex. in c. tuæ, de clerico peregrin. et ideo iur̃m non eſſe probationem dicit Marſ. in rub. C. de prob. nu. 130. ad finem eſſe magis communem ** **opinionem. de quo nos aliàs diximus in præludijs, & quod aſſerenti aliquid cum iuramento ſtandum * non ſit, probant * omnes in l. admonẽdi. ff. de iureiur. vt dicit Soc. iun. in conſ. 79. nu. 4. vol. 1. quia alioqui facilè eſſet cuiq; quicquid vellet obtinere.

5 Limitatur tamen huiuſmodi enunciatio, † qua ſtatuimus ad probationem faciendam iuramentũ proprium non eſſe admittendum, non procedere primo loco in his, quæ mente, & animo cõſiſtunt, vt docuit gl. in §. aliæ, & ibi not. DD. Inſt. de act. & in l. quia plerunq; ff. de interrog. act. & in c. ſignificaſti. de homic. Dec. conſ. 256. nu. 9. Rom. conſ. 398. vt clarior reddatur deciſ. nu. 5. quinimò aliter probari non poſsũt, vt dicunt DD. Rot. deciſ. 42. aliàs 3. ſi impetratur commiſſio. de reſcriptis in nouis.

6 Hinc ignorantia, † ſcientia, & credulitas probantur iuramento, latè Mandoſ. ad Rom. poſt eos, quos adducit, conſ. 398. nu. 5.

7 Eandem rationẽ † pp difficultatem probationis inſtrumenta de nouo eſſe reperta iur̃o probari, concludendo tradit Abb. in conſ. 9. nu. 35. poſt Bar. Bal. Caſt. Caccialup. nu. 4. in d. l. admonendi. vbi Curt. nu. 14.
* teſtatur hanc eſſe cõem * ſententiam, & generaliter
8 † quod aliquid ad notitiam meam modò peruenerit iuramento decidi, probatur in c. paſtoralis, de excep.

& in c.

& in c. præſentium, vbi glo. in verb. iuramento, de teſtib. cum alijs adductis per Ant. de Petrucia in l. 1. nu. 331. ff. de iureiur.

9 Ex eodem fonte manauit † perhorreſcentiæ iuramentum, quo probat aliquis ſe non ſperare in partib. iuſtitiæ complementum conſecuturum, bonam eſſe probationem, ex Rot. cit. dec. 42. in nou. Staſil. de lit. gra. car. 159. quem adducit Veſtrius, in praxi, lib. 3. c. 9. nu. 2. Apoſtil. ad Rot. d. deciſ. 42. quæ alios citat.

10 Ex difficultate probationis, † & illorum opinio manauit, qui impedimentum iuramento probari dixerunt, inter quos fuit Innoc. in c. ex lit. in fi. de reſtit. in integ. & alios adducit Menoch. qui etiam latè declarat de arb. iud. lib. 2. cent. 2. nu. 2.

11 Hinc etiam contra publicanos, † ſiue datiarios ſtabitur iuramento deferentis, quod nō cauſa mercimonij, ſed potius quotidiani vſus aliquid defert ad euitādum pœnam commiſſi. gl. in cle. præſenti, in verſ. nō negotiandi, de cenſib. quam elegantem dicit Alexā. in l. cętera. §. ſed & ſi quis. n. 7. de leg. 1. poſt Bal. in l. cū proponas. C. de nautic. fœn. & in l. ſi quis non dicam rapere, in 4. opp. C. de epiſ. & cler. & in l. vniuerſa. C. de vect. Marſ. ſing. 86. ſtatutum fuit à Principe, vbi dicit ſtari iuramento portantis bladum extra ciuitatē, an portauerit pro victu ſuo necne. Adducit Imol. in d. l. cętera. §. fi. ſeq. Alc. in l. cēſoria. ff. de verb. ſig. hoc
12 tamen verùm eſſe dicens, † quando nullæ ex aduerſo militarent coniecturę, & doctrinam Bal. ponit etiam doctiſſimus Vulpel. reſponſ. 148. nu. 2. lib. 1.

Aliàs huius generis, in quib. hæc iuramenti probatio locum habet eadem ratione, adijcere poſſem ni actum agere velle viderer, cum pleraq; ſint ſuis locis expoſita, & quæ ſuperſunt, ſint exponenda. Hic tamē ſufficiat aliquā attigiſſe in vniuerſum.

Declaratur aūt ſecundo loco non procedere, quan
13 do † concurreret, & dolus aduerſarij, & difficultas pbationis, tunc enim contra doloſum habet locum iuramentum in litem veritatis, quo probatur intereſſe commune. Bart. in l. in actionib. nu. 22. & ibi Iaſ. nu. 40. de in lit. iuran. & probatur in d. l. in actionib. in fi. & in l. cum furti. ff. de in lit. iuran. & in l. ſi quando. C. vnde vi. c. fi. de his, quæ vi met. cauſ. Imol. in d. c. fi. dicit * communem opinionem, & poſtremò Alex. cōſ. 103. col. 3. verſ. & non ſolùm. lib. 1. Iaſ. in rub. de in lit. iuran. nu. 5. Pariſ. conſ. 24. num. 7. vol. 1. latè Menoch. de arbit. iud. lib. 6. cent. 3. caſ. 208. num. 1. & latiſſimè Plot. in rep. d. l. ſi quando. nu. 138. vbi plures refert teſtantes de * communi opinione, & inibi, an procedat in contractibus, & alia plenè declarat ad materiā huius iuri in litem pertinentia, quæ alibi attigimus, & erudite, vt omnia, proſequitur Menoch. d. caſ. 208. plura exempla afferens, quibus ſibi locum vendicat, & Ioſeph. Ludou. ponit, quibus caſibus procedat hoc iuramentum in litem, & quibus ceſſet.

14 Tertio loco declaratur † non procedere, quādo res per dolum poſſeſſoris extare deſijt, vel reſtitui nō poteſt. tunc enim habet locum iuramētum, quod noſtri vocant affectionis, per quod probatur intereſſe non iuxta verum valorem, ſed ex domini affectione, vt declarat Dec. in d. l. in actionib. nu. 3. & probat iuramentum hoc affectionis per tex. in l. qui reſtituere, ff. de rei vend. & quod detur iuramentum affectionis, eſt communis opinio, vt ibi ipſe teſtatur, licet poſt eū
15 Duar. & Coraſ. contrarium † tenuerint, ita etiam declarat Maran. in d. art. 9. nu. 27. Alc. Stiat. in prac. iud. c. 20. n. 86. Caſt. & Iaſ. in rub. ff. de in lit. iuran. Menoc. de arb. iud. lib. 2. cēt. 3. caſ. 207. vbi pluribus exemplis declarat hoc iuramentum affectionis.

16 Quartò loco declarari poteſt, † nō procedere, quoad probationem intereſſe ſingularis extra rem, vt ſi depoſui pecuniam penes te, & quia eam non reſtituiſti, fuiſti condemnatus ad pœnā, poſſum contra te iurare in litē, & hoc modo probabitur intereſſe ſingulare extra rem, ita declarat Iaſ. in rubr. ff. de in lit. iurā. nu. 4. Maran. d. art. 9. nu. 27. Lanc. Corad. in tract. de offi. præt. in can. ciuil. lib. 1. c. 9. §. 2. nu. 12. Stiat. d. c. 20. nu. 86. & de illis iuramentis in litem, nimirum veritatis, affectionis, & intereſſe ſingularis, plura dici poſſent, ſed magis ad tractationē eius, quod intereſt pertinent, & de eis latè egit Fanuc. in tract. de in lit. iurā. hic autem ſufficiat leuiter hæc attigiſſe.

17 Quintò reſtringi † poteſt non procedere in cauſis ſummarijs, quando ſunt modici præiudicij, probatio per iuramentum admittitur, vt docuit Bart. in extrau. ad reprimen. in verſ. ſummariè. nu. 8. Aret. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper reb. ff. de re iud. & probat poſt eos Ant. de Petr. in repet. d. l. 1. nu. 372. & 367. ff. de iureiu. Lāc. d. c. 9. nu. 13. verſ. addc 17.

18 Fallit ſexto, † quoad probandam negatiuā contra præſumptionem, ſiue ſuſpicionem, quæ ſit contra reū nam defertur illi iuramētum, quod dicitur purgationis, iuxta tex. in c. fi. de iureiur. & ibi per * omnes, vt tradit idem Ant. de Petuſ. in rep. d. l. 1. nu. 370. Iac. Petruc. de Ptolom. in l. admonendi. nu. 56. ff. eo. & ponit latè Hercul. in tract. de prob. neg. num. 233. verſ. decimuſnonus modus, & inibi declarat, noſq; infr. dicemus, vbi de iuramēto neceſſario plenius attingemus.

19 Reſtringitur octauo, † in negatiua calumniæ, quæ probatur per iuramentum, quod calumniæ dicitur, eſt enim loco probationis, vt dicit Andr. Gail. lib. 1. pract. obſer. obſer. 33. nu. 14. & facit glo. in auth. de iudic. §. oportet, collat. 6. quæ dicit, iuramentum de ca-
20 lumnia † excuſare litigātem à dolo, vel fraude, & probat text in l. 3. §. 1. de iureiur. vt dicit Petruc. in d. l. 1. num. 333. verſ. ſexageſimus nonus. Iaſ. l. ait prætor. in princ. nu. 14. ff. eod.

21 Nonò limitatur, † in iuramento voluntario, poteſt enim ex cōſenſu litigantium lis finiri iuxta aſſertionem alterius partis, vt communem * eſſe ſententiā teſtatur Iaſ. in l. iuriſiurandum, ꝙ ex cōuentione. ff. eo. Alex. cōſ. 54. nu. 1. lib. 2. plenè Didac. lib. 2. variar. reſolut. c. 13. in prin. qui plures adducit, à quo ſumi poſſunt, quæ huic loco deeſſe videntur.

22 Decimò item limitari † poteſt in iuramēto litis deciſiuo, quod in iudicio approbante iudice ab altero litigatorum alteri defertur, quippè dato iuramento non aliud quæritur. l. nō erit. §. 1. ff. de iureiu. Ptolom. d. l. admonendi. nu. 56. & ibi Coraſ. nu. 23. & vim maximam probationis obtinere probatur ex cōtextu. l. ſed, & ſi poſſeſſori. §. fi. ff. eo. & effectu ipſo dignoſcitur. vt argumentatur Soc. cōſ. 184. difficilis, & dubius col. 10. li. 1. & probationem facere dicit Marſ. in rub.
23 C. de prob. nu. 133. non eſſe tamen propriè probationem, ſed potius leuamen ab eo onere, conſulēdo tradit Ceph. conſ. 227. num. 44 lib. 1. Iaſ. poſt Bal. in l. cū, qui per illum tex. ff. de iureiurā. ſed de hoc ſeparatim egimus, & tractar. Socyn. d. conſ. 184. Boer. deciſ. 95. Alex. Stiat. in pract. iud. c. 20. num. 43. Menoc. de arb. lib. 2. cent. 1. caſ. 189.

24 Declaratur vndecimò † non habere locum, quando fuiſſet ſemiplenè probatum, tunc enim defertur iuramentum, quod neceſſarium dicitur, etiam probationis ſuppletiuum, iuxta contex. d. l. admonendi, & l. in bonæ fidei. C. eod. & vtrobique * omnes, cuius naturam ſigillatim declarabimus. Poſſem alias declarationes adijcere; ſed quia ſparſim ſuis locis notata reperiri poſſunt, conſultò omitto: ſi quis tamen ordi-
25 ne inuenire eas cupiat, † adeat Petr. in d. l. 1. num. 333. vſq; ad nu. 381. qui viginti caſus enumerat, quibus iuramentum plenam probationem facit, ponit etiam Rom. in d. l. admonendi. nu. 41. Curt. nu. 83. Ptolom. nu. 50. Cato Sac. nu. 32. Marſil. in rubr. C. de prob. nu. 133. vſq; ad nu. 163. Lanc. Corrad. d. c. 9.

CON-

CONCLVSIO DCCCCLV.

ARGVMENTVM.

An, & quibus in caſibus iuramentũ, quod ad probationem inducendam legis, ſtatutivè diſpoſitione admittitur, probationem in contrarium admittat.

SVMMARIVM.

1 *Iuramẽtum, quod ad probationem inducendam legis, ſtatutorumvè diſpoſitione admittitur, probationem in cõtrarium admittit. Et eur, nu. 2. Contr. nu. 3.*

4 *Iuramentum, ꝙ legis, ſtatutivè diſpoſitione probat, probationem neene in contrariũ admittat, inter ſe diſſentiunt ſcribentes, ad quos conciliãdos plures diſtinctiones afferuntur, quas per te videbis ſub nu. 4. 5. 6. 7. & 8.*

9 *Iuramẽto etiam neceſſario, quod legis, ſtatutivè diſpoſitione probat, poteſt contrarium probari.*

10 *Sententia lata per probationes priuilegiatas nunquam tranſit in iudicatum.*

11 *Iuramento, quod legis, ſtatutivè diſpoſitione probat, poteſt cõtrarium probari, etiam ſi is, aduerſus quem iuratur, fuerit contumax, ſiue in dolo. Contr. nu. 12.*

13 *Sententiæ latæ ex iuramenti probatione legis ſtatutivè diſpoſitione conceſſa, poteſt contrarium probari. Contrarium, nu. 14.*

15 *Iuramentum, quod legis, ſtatutivè diſpoſitione probat, nõ admittit probationẽ in cõtrarium, qñ lex, vel ſtatutum vlterius procederet prohibendo probationẽ in cõtrariũ.*

16 *Iuramẽto, quod legis, ſtatutivè diſpoſitione probat, poteſt contrarium probari, etiam ſi lex, vel ſtatutum prohiberet probationem in cõtrarium, quoad probationem per rei euidentiam, & aſpectum.*

17 *Iurm, quod legis, ſtatutivè diſpoſitione probat, probationẽ non admittit in contrarium, cum illud à parte parti defertur, quod voluntarium, & iudiciale dicitur.*

18 *Sententia lata virtute iuramenti voluntarij ſiue iudicialis, non poteſt retractari inſtrumentis denuo repertis.*

19 *In iuramento iudiciali detecto periurio non punitur is, qui peierauit.*

20 *Iuramentum voluntarium, & iudiciale nõ admittit probationem in contrarium quoad iurantem, & deferentẽ, ſecus quoad extraneos.*

21 *Sententia lata virtute iuramenti voluntarij, & iudicialis non poteſt retractari in cauſa vltimæ voluntatis.*

22 *Iuramentum voluntarium, & iudiciale admittunt probationem in contrarium, quoad probationem per confeſſionem partis, qua diceret ſe deieraſſe.*

23 *Iuramentum iudiciale delatum a ſolo iudice parti, & non à parte parti, admittit probationem in contrarium. Contrarium, nu. 24.*

1 Iuramentum, † quod ad probationẽ inducendam, legis ſtatutorumvè diſpoſitione admittitur, probationem in contrariũ admittere, plures ex noſtris tũ conſulendo, tum profitendo tradiderunt, ita ponit Rom. in conſ. 102. nu. 2. ver. dic, ꝙ licet. Dec. conſ. 83. in cauſa accuſationis, poſt nu. 1. Soc. in conſ. 5. nu. 7. vol. 1. qui ita refert tenere Azon. in ſum. C. ad legem Aquiliam. Alex. conſ. 114. col. 3. verſ. nec obſtat, vol. 4. & in cõſ. 91. In cauſa, & lite pẽdente, col. 2. in fi. lib. 6. & docuit Bar. in l. 2. §. ſi à pupillo, ad fi. ff. de vſucap. pro empt. Idem Bar. in l. is poteſt, in 4. col. verſ. nunc videamus, ff. de aeq. hær. Io. Andr. poſt Inn. in c. quia propter, §. illud, de elect. Card. in clem. 1. q. 8. de cõſang. & affin. Caſtr. in l. 2. §. ſi abſens. ff. ſi ex nox. cauſ. agat. vbi per gl. quam exiſtimat ſingularem, voluit contra confeſſionem, quæ ex legis diſpoſitione probat, poſſe contrarium probari. Idẽ docuit in terminis ſtatuti Ang. in l. qui reſtituere, col. 2. ff. de rei vend. & in l. qui vas. ff. de fur. Barba. in clem. cauſam, col. 6. de elect. & in tract. de præſtan. Card. in 2. q. 2. par. vbi per multa cõcludit, quod licet ſtatutum dicat, ſtandum eſſe iuro damnum paſſi, poteſt tamẽ probari contrariũ Alex. plenè in l. q bona. §. qui damni. ff. de damn. infect. & hoc eſt regulare, vt per Dec. poſt Abb. in c. 2. de prob. Cacher. deciſ. Pedem. 60. nu. 8. Hipp. ſing. 357. extant Bald. & Sal. in l. 1. C. de reb. cred. col. 1. verſ. acta tñ, &
* ita *cõiter concludi dicit Iaſ. in l. ſi quando, C. vnde vi. nu. 28. & Curt. in d. l. admonẽdi, poſt nu. 25 a. dicit,
* quod communiter *damnatur opinio Bal. in l. 3. §. ait prætor. ff. eo. qui contra ſentit Iaſ. in §. ſed iſtæ, nu. 93. Inſt. de act. & probatur hæc ſñia in c. atteſtationes, & in c. continebatur, de deſponſ. impub. in d. c. propoſuiſti, extra de prob. in l. videamus, §. pen. & in l. fi. ff. de cond. indeb. & hanc probat gl. in c. a. in verb. affectata, de tempor. ordin. lib. 6. quam ſingularem dicit Rom. in l. admonendi, nu. 4. ff. de iureiur. vbi, & alia iura adducit, quę admittunt probationẽ contra iuramentum, & pro hac opinione plures cõgerit Plot. in repet. l. ſi quando, nu. 776. C. vnde vi. et Tiraq. qui de-
** mũ magis* *cõem eſſe atteſtatur, de retract. cõſang. §. 4. gl. 1. nu. 3. & tenuit Bellam. qui loquitur de iuramento perhorreſcentiæ deciſ. 45. exceptio. de nõ perhorreſcentia. & idem ſequitur Capell. Tholoſ. deciſ. 237. Item quidã Bononienſis, idem Fel. in c. accedẽs, ſecundò, nu. 13. vt lit. non conteſt. & tenet Dec. generaliter in l. in actionib. in 4. not. ff. de in lit. iur. Cuius
2 concluſionis ea ratio eſt, † quòd cùm iuramento ſit probatio irregularis, debet cedere potentiori probationi, quæ poſtmodum ſuperuenit, l. cum de indebito. ff. de prob. & tradit Dec. in d. c. propoſuiſti, nu. 7.

3 In contrariũ referuntur † Iac. de Aret. & Fulgoſ. in l. 1. C. ſi aduerſ. libet. Bal. in l. 3. §. ait prætor, ff. de iureiur. Io. Monach. & alij per Tiraq. citati, d. gl. 1. num. 2. quaſi hæc probatio ſit præſumptio iuris, & de iure, & tenuere Dom. Rot. deciſ. 79. nota, vbi quis impetrat. in antiq. per gl. in c ſtatutum, §. aſſeſſorem, de reſcrip. in 6. vbi quando aliquid relinquitur conſciẽtiæ alterius, non auditur alius volens probare contrarium.

Verùm huiuſmodi ſententia, vt etiam fatetur Tiraq. non videtur ſatis iuri conſona, ex ſequentibus tñ diſtinctionibus poterit, qui voluerit, hanc diuerſitatem in vnam conſonantiam redigere.

4 Primò igitur dicitur † priorem opinionẽ procedere, quando lex, ſiue ſtatutum diceret ſtandum eſſe ſacramento actoris, tunc enim iudex ex ſuo officio tenebitur, & poterit inueſtigare, vtrũ id verum ſit; poſteriorem autem ſententiam habere locum, quando diſponerent de iuramento tertij, ſiue officialis. ita diſtinguebat Ang. quem poſt opinionem Iac. de Aret. refert Alex. in d. l. qui bona §. qui damni, in prin. vertũ eũ ab alijs indiſtinctè loquatur, remanet hæc diſtinctio contra communem opinionem, vt etiam agnoſcit Tiraq. d. gl. 1. nu. 33.

5 Quare ſecundo loco diſtinguitur, † vt cõis opinio procedat, quãdo lex ſiue ſtatutum ſimpliciter diſponerent ſufficere iurm ad probationem: ſecũda verò, quando diceret ſtandũ eſſe iuramento, ita ponit Bal. in c. nonnulli, col. pen. de reſcript. qui alios in hanc ſententiam refert, ſed tñ non videtur tuta hæc diſtinctio verbalis, & contra eam tenent ferè omnes, quos ſupra citauimus pro communi opinione, vt etiã dicit Tiraq. d. gl. 1. nu. 27. & expreſsè tenet Iaſ. in l. 1. §. ſi quis abſens, nu. 7. ff. ſi ex nox. cauſ. & Ang. in d. l. qui vas. ff. de fur. quem adducit Marſ. præcitato ſing. 357.

6 Tertio loco diſtingui ſolet, † vt prima opinio procedat, qñ ſimpliciter loqueretur lex ſiue ſtatutum, ſecunda autem, quando adijceretur iuramentũ habendum eſſe non tãtum pro plena, ſed pro plenaria probatione, aut illi adhibẽdam pleniſſimam fidem, aut quod illi omnimodò credatur, vt pro primo adeſt gl.

in clem,

Digitized by Google

in clem. 1. in verb. narremus, per illum text. de proba. & tradit Roma. in l. ſi duo. ff. de acq. hær. & in d. l. qui bona, §. qui dãni, & ibi Alex. ff. de damn. infect. & inter plenam, & plenariã probationem hanc differentiam ponit Alex. d. conſ. 114. vol. 4. Iaſ. in d. §. ſi quis abſens. nu. 6. & de 2. & 3. tradit idẽ Rom. in l. ſi duo. ff. de acq. hær. & in d. §. qui dãni, vbi Alex. Soc. reg. 380. in 2. fall. Marſ. in repet. rub. C. de prob. verſ. limita tamen prædicta. & in citato ſing. 357. verùm, & hæc diſtinctio non ſatis placuit Dec. in d. c. propoſuiſti, poſt Aret. in d. l. ſi duo. cuius opinionẽ veriorẽ dicit, quia & contra inſtr̃a, quæ probationẽ manifeſtiſſimã faciũt, admittit̃ ꝓbatio, vt ibi per eũ, cui accedit Tiraq. qui plurib. comprobat poſt Dec. nu. 16. cum plur. ſeq.

7 Quarta adhibetur diſtinctio, † vt opinio cõis procedat, quãdo iuramentum ex legis diſpoſitione præſtitum præſente, & tacente illo, contra quẽ iuratur; ſecunda autem, quãdo eo abſente; in hunc modũ iſtas opiniones contrarias conciliabat D. in c. ſtatutum. §. cum verò, de reſcript. in 6. poſt Io. Cald. & eã ſimpliciter probat Frãc. in d. c. ſtatutum, §. cũ verò. Aufr. in Capel. Thol. q. 237. Item quidam Bononieſ. Fel. in d. c. propoſuiſti. col. 2. de prob. Cuius diſtinctionis ea eſt ratio, quia in præiudicialibus taciturnitas in iudicio habet vim conſenſus. l. cum oſtendimus. §. vlt. ff. de fideiuſſ. & facit etiam, ꝙ eo caſu, quo iuſrn neceſſarium defertur parti, altera parte conſentiente nõ poteſt retractari, quæ aliàs. iux. d. l. admonendi. retractatur, ſecundum opinionem Guliel. Bal. in d. l. admonẽdi, & ſequitur ibi Rip. nu. 34. qui idcirco monet, vt ſẽper contradicatur. Verùm, & contra hanc diſtinctionẽ tenet Dec. in d. c. propoſuiſti, nu. 14. quia licet eſſet præſens, non tamen poteſt dici conſentiens iſto caſu, niſi expreſſè conſentiat, quia cùm à lege diſponatur, non poterat ipſe prohibere, & lex ſubuenir ei, qui facit actum ex neceſſitate. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſaria, ff. qui ſatiſd. cog. per quam rationem. Rom. in d. l. admonẽdi, recedit ab opinione Guliel. & Ang. de qua modò diximus, vt ibi per Plot. n. 20. Iaſ. in rep. d. l. admonendi, poſt nu. 43. & prætereà facultas probandi contra iuramentum eſt ſeparata ab ipſo iuramento, vt ibi per Dec. & quando tacens nouit ius ſuum ſibi ſaluum eſſe, non cenſetur conſentire, vt dicit Rip. d. l. admonendi. nu 44. & Dec. iiſdem rationibus relatis ſequitur Tiraq. d. gl. 1. nu. 35.

8 Secunda demum fuit diſtinctio, † vt ſecũda opinio poſſit procedere in eis rebus, quæ ſunt minimi præiudicij pœna tamen in magnis, & maioris momẽti: ſecundum Bald. in l. 1. C. de reb. creditis. ſequitur Frãc. in d. §. aſſeſſorem. Curt. in repet. l. admonendi. col. pe. ff. de iureiur. Dec. in d. c. propoſuiſti. nu. 14. qui in his terminis intelligit Bal. & Dom. in d. §. cũ verò, & voluit Rom. in l. vlt. quam legit. cum l. in inſtrumentis, ff. de in lit. iuran. per gl. in l. vlt. in verbo facilè, in l. videamus. §. item videndum, eo. tit. & rationabilem diſtinctionem dicit Tiraq. d. gl. 1. nu. 36. & in hunc modum glo. in d. §. aſſeſſorem, intelligi dicit Alex. in d. §. qui damni. num. 18. ad quod tamen vide Caſſan. in conſuet. Burgũd. in §. 6. des iuſtices. rub. 1. gl. meſſiers, & ſergens. num. 10.

** Amplectendo igitur magis** communẽ opinionẽ.

9 Amplia ꝓcedere ẽt in iuro, ꝙ † neceſſarium dr̃, vt * ꝓbat tex. & ibi not. oẽs* in l. admonendi. ff. de iureiur. in quo licet ẽt retractare ſñiam vigore illius latam,

10 quali lata ſententia † per probationes, & priuilegiatas, nunquã tranſeat in iudicatum, iux. doct. Innoc. in c. cũ in tua, de cohab. cler. mul. quam rõnem ponit ibi Rom. & illam ſenſiſſe ante Rom. Bar. ibi põderat Iaſ.
* in repet. d. l. poſt num. 37. & dicit eſſe * communem
* rationem, poſt num. 41. vbi hoc latè diſcutit, & * communiter ſequi Doctor. dicit Rip. num. 42.

11 Amplies, ſecundò velim ꝓcedere † ẽt eo caſu, quo is, aduerſus quẽ iuratur, fuit cõtumax, ſiue in dolo, vt cùm iuratur in litẽ aduerſus ſpoliatorem, ex diſpoſitione. l. ſi qñ, C. vnde vi. vt tenuit Dec. in d. c. propoſuiſti. nu. 8. ex ſent. Ang. in d. l. qui vas, in prin. & Alc.
** in d. §. quidam. n. 17. qui teſtatur hãc eſſe magis** cõmunem concl. & idem tenet Fely. in d. c. propoſuiſti. col. 2. Barb. in tract. de præſt. Card. in 2. q. 2. par. col. 2. verſ. 10. facit Inno. Io. And. & Ant. in c. vlt. de his, quę vi met. cauſ. Rom. in d. §. quidã. Imol. in l. quod iuſſit col 2. de re iud. Aug. ad Ang. in tract. malef. in verb. nec non ad denunciã. nu. 55. & ita concludit diſputã-
** do Iaſ. in d. l. ſi qñ. nu. 32. & hanc eſſe ** magis cõem opinionẽ teſtatur Curt. in d. l. admonẽdi, poſt n. 352.

12 In contrarium tñ † vrget contex. in l. pen. §. in cum ff. ne quis eum, qui in ius. vbi contra eximentẽ datur actio ad intereſſe, ſñ æſtimationem actoris, & tamen æſtimatio ẽt ratione calumniæ non põt impugnari, per quem tex. Aret. in d. c. propoſuiſti. tenuit Frãc opinionem, quam ante eũ ibi tenuerat Imol. & in c. vlt. col. 6. & ibi Abb. col. vlt. de his, quæ vi met. cauſ. Alc. in d. l. admonẽdi. col. pen. Ang. in d. tract. malef. verſ. nec non ad denunciam. ſed ad contex. d. l. pen. ſatisfacit Dec. in d. c. ꝓpoſuiſti, & ex alijs Tiraq. d. gl. 1. n. 31.

13 Subampliatur hmõi ampliatio, † procedere ẽt lata ſñia: nam nihilominus poterit cõtra ipſam ſñiam latam ex iuri probatione, probari contrarium, ita decidit Ludo. Rom. in repe. d. l. admonendi, nu. 40. dicens Bart. qui contrarium ſenſit erraſſe. idẽ ibi tenuit Fulg. & ſequuntur Ptol. nu. 26. Cato Sac. nu. 30. Curt. num. 350. & Iaſ. in d. l. ſi quando. nu. 33. & hãc opinionem
* eſſe magis æquã dicit Rip. in d. l. admonẽdi. nu. 69. &
** poſt plures per eũ relatos hãc eſſe magis* cõem opinionem teſtatur Plot. in rep. d. l. ſi quando. nu. 779.

14 Sed contrà † tenuit Bart. in d. l. admonẽdi, poſt nu. 8. & ſeq. Ang. & Alex. & Lanfr. ibi. nu. 30. & ibi etiam
* Iaſ. nu. 304. in repet. dicit * communem opinionem, quam etiam tenuit ibi Alex. & Ang. Ant. de Butr. in c. ſi. de iureiur. Bal. in d. l. videamus, & ibi Alex. §. 1. in leg. antiq. ff. de in lit. iur. & adducit gl. in §. pen. d. l. in gl. magna. verſ. ex magna cã. Imol. in d. §. qui damni.

15 Limitatur modò † huiuſmodi concluſio nõ procedere, quando lex vel ſtatutum vlterius procederet, ꝓhibendo probationem in contrarium, quia tunc à ſtatuto non eſt recedendum, vt dicit Dec. in d. c. propoſuiſti. nu. 15. qui teſtem laudat Bald. in c. 1. col. 1. verſ. & facit ad ſtatutum, ſi de inueſtit. inter dom. & vaſallis oria. docuit idem Bal. in d. l. 1. & ibi Sal. C. de reb. cred. Rom. & ibi Alex. in d. §. qui damni, & alios refert Tiraq. d. gl. 1. num. 13.

16 Sublimitatur tamen, † quoad probationem per rei euidẽtiam, & aſpectum. Nam huiuſmodi probationes nunꝙ intelliguntur excluſæ à lege, nec à ſtatuto, etiam quod aliàs eſſet excluſa alia probatio, Azo in ſum. C. ad leg. Aquil. col. antep. & in rub. C. de prob. col. 1. vbi Bal. & alij. Alex. conſ. 186. viſis, col. pen. ad fin. vol. 2. latè Iaſ. in l. duobus reis. §. in popularib. nu. 8. ff. de iureiu. cum alijs congeſtis per Plot. in repet. d. l. ſi quando. nu. 777. & aliàs latè diximus in præludijs.

17 Limitatur ſecundo non procedere † in iuramento, quod à parte parti defertur, & voluntarium, & iudiciale dicitur, tunc enim non quæritur niſi an iuratũ ſit. l. non erit. §. dato. ff. de iureiuran. l. poſt rem. ff. de re iud. l. 1. C. de reb. cred. Iaſ. in l. ait prætor. §. iurari. ff. eod. num. 6. Caſtr. in l. cum patruo. C. commu. vtriſq; iud. Cacher. deciſ. Pedemont. 60. num. 2. Cuman. in conſuet. Burgun. rub. 10. verſ. deſcenſ. num. 11. Ceph. conſ. 65. num. 66. lib. 1. Iaſ. in rub. de in lit. iur. poſt nu. 1. verſ. 8, diff. Viu. commun. opinion. in verbo ſacramentum. num. 2. Burſat. conſil. 123. num. 6. Abb. in c. quia propter. §. illud. num. 3. de elect. qui etiam in ſpiritualibus dicit procedere, vt non admittatur probatio in contrarium, niſi ex officio iudicis, ex ſent. Inn. & Hoſtienſ. ibi. quem probat Iaſ. d. §. iurari, num. 6. & quod ſententia ex huiuſmodi iuramento lata nõ retractetur,

tractetur,deciditur in text.d.l.admonendi, ad finem.
* ff.de iureiur.ſecundum intellectum, quem *commu-
nem eſſe teſtatur Iaſ.ibi, quicquid in cōtrarium dixe-
rit ſubtilitatum princeps Caſtellio.qui volebat Iuriſ-
18 conſult.ibi eſſe intelligendum, vt ſentētia lata†virtu-
te cuiuſq. iuramēti etiam voluntarij, ſiue iudicialis,
poſſet retractari inſtrumentis denuò repertis,ſecus ta-
men ſi inter partes iureiurando tantum eſſet tranſa-
ctum,quaſi hoc caſu ſolum procedat,d.l.non erit. §.
dato,& hunc intellectum defendit Coraſ.d.l. admo-
nēdi,nu. 16.qui,& alium poſtmodum affert,ſed illud
* eſt vno*ore improbatum,vt dicit idem Coraſ.nu.12.
& Iaſ.ibidem.Caro Sac.ibi, & alij.
* Quare abſolutè amplectendo * communem limi-
tationem.

Amplia id, quod dicitur de hoc iuramento iudi-
19 ciali,adeò ꝓcedere, † vt nec detecto periurio puniatur
is,qui peierauit,ſolum enim Deum habet vltorē, &
** hanc magis * * communem opinionem eſſe teſtatur
Bocr.licet in extraiudiciali ſecus ſit.q.305. poſt nu.4.
verſ.quid dicendum? & poſt cum Iul. Clar.in pract.
crim.§.periurium,ad finem.licet Iſern.in c.1. §.ſimi-
liter,verſ.ſacramentum,in fin.de conſue.rect.ſeu.te-
neat contrariū,quādo ſcienter iuratur, refert Maran.
in ſpec.ord.iud.par.6.act. 9.

20 Sublimitatur tamen ſecunda limitatio, † de qua
ſupra procedere,quoad iurantem, & deferentem, ſe-
cus quoad extraneos.Rom.per illum tex.in l.nam,&
poſteà,§.ſed ſi quis.ff. de iureiur. ſequitur Iaſ. in l. ait
prætor,§.iurari,poſt nu.6. ff. eodem.

21 Secundò ſublimitatur†nō procedere in cauſa vlti-
mæ voluntatis, in qua poteſt retractari ſnīa lata ex
iur̄o,l.fi.C.de reb. cred. & eam legem habere locum
* in omni iuramēto etiam voluntario,& iudiciali*oēs
* notant.& in d.l.admonendi,dum * cōmuniter repro-
bant intellectum Odofred.vt per Iaſ. ibi. poſt nu. 70.
Io.Coraſ.in prin.d.l.poſt nu.68.Cuius ea ratio, quòd
in his,quæ ex teſtamento proficiſcuntur, tranſigi nō
poteſt,l.de his.ff.de tranſact.ergo nec iurari, cùm iu-
ſiurandum ſit ſpecies tranſactionis.l.2.ff.de iureiur.

22 Sublimitatur tertiò non procedere,†quoad proba-
tionem per confeſſionem partis, quæ diceret ſe deie-
raſſe,vt docuit Caſt.in l.qui iuraſſe,§.1.ff.de iureiur.
Rom.in d.l.admonendi, Apoſti.ad Abb. in c. quia
plerique de immunita. eccleſ. cum alijs adductis per
Bocr.q.306.nu.3.& nu.4.

23 Sublimitatur quartò non habere locum,† quando
iuramentum iudiciale deferretur à ſolo iudice parti,
& non à parte parti:tūc enim,quia quodammodo vr̄
neceſſarium, poterit quemadmodum in neceſſario
contrarium probari,ſecūdum opinionē Io. de Imol.
& Gem.in c.eos,in prin.in 6.col.de temp. ord.in 6.

24 Verùm hæc declaratio†non eſt admittenda: cùm
huiuſmodi iuramentum ſaltem origine ſit volunta-
rium,vt dicit Iaſ.qui Io.de Imol.& Gemin.improbat
in d.l.admonendi,poſt nu. 43.

Et ſi quæras alias declarationes, adeas Iaſ. in d.§.
iurari.

CONCLVSIO DCCCCLVI.

ARGVMENTVM.

Iuramentū an in dubio pręſtitū præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in dubio nō præſumitur præſtitum,niſi pro-
betur.Et cur.*
2 *Iuramentum in antiquis,in dubio præſumitur pręſtitum.*
3 *Solemnitas in antiquis,pręſumitur interueniſſe.*
4 *Pro factis antiquis multum præſumitur.*
5 *Iuramentum præſumitur præſtitum, quoties per verba
notarij illud enunciatur.Et cur. nu.6.*
7 *Iuramentum præſumitur pręſtitum, ſi in actis ſcriptum
reperiatur,talis teſtis iuratus:non tamen ex illis verbis
probatur partem fuiſſe præſentem.*
8 *Notarius dicens,teſtes iuraſſe ſecundum morem, non per
hoc probatur iudicem fuiſſe præſentem.*
9 *Iuramentum præſumitur præſtitum,etiam quoad tactum
ſcripturarum,per illa verba enunciatiua notarij, talis
teſtis iuratus.*
10 *Iuramentum in priuilegijs enunciatum ſolemniter pręſti-
tum præſumitur.*
11 *Iuramentum non præſumitur delatum,nec iudice appro-
bante incontinenti præſtitum ex verbis, quibus appa-
reat iuratum eſſe.*
12 *Stipulationi ſeſe innitens debet probare, quòd præceſſerit
interrogatio,& ſequuta fuerit incontinenti reſponſio.*
13 *Iuramento delato ineſt tacita conditio,vt incontinenti iu-
retur,aut remittatur.*
14 *Iuramentum nō concludit dilationem,& approbationem
iudicis.*
15 *Iuramentum præſumitur incontinenti delatum,ſi præter
verba,quibus appareat iuratum eſſe, contineatur etiam
in ſcriptura de delatione ipſius.*
16 *Iuramentum licet non pręſumatur,poteſt tamen per duos
teſtes probari.*

1 IVRAMENTVM non†præſumitur in du-
bio præſtitum,niſi pro-
betur,author eſt Ant.de Butr.quem ſequitur Abb. in
c.tuis,de teſtib.& idem poſt eos tradit Iaſ. in repet. l.
admonendi.nu.239.ff.de iureiur. quod ſatis ex gene-
ralibus regulis probatur. Solemnitatē extrinſecam,
& facta non præſumi,l.quæcunq; §.fi.ff.de pub.c.du-
dum.2. de elect. Doct. latè in l.ſciendum.ff. de verb.
oblig.l.in bello,§. factæ. ff.de capt.

2 Limitatur tamen† hæc cōcluſio non procedere in
antiquis,vt colligitur ex Bar.in d.l.admonendi. ff.de
iureiur.quē ſequitur Iaſ. ibi nu. 240. in antiquis enim
3 ſolemnitas†præſumitur,vt latè per Gab.de pręſump.
4 cōcl.1.& pro ſactis antiquis † multum præſumi dice-
bat Bal.in c.1.ſi de ſeu.ſue.contro.inter dom.& agn.
& in l.exemplo,circa med.C.de prob.

5 Limites 2.velim non procedere, † quoties ꝑ verba
notarij iur̄m enunciaretur. Nam ſi ſcriptum in actis
reperiatur,talis teſtis iuratus, præſumitur iur̄m inter-
ueniſſe,vt eſt gl.quam ad hoc cū tex. inducebat Old.
in l.Theopompus.ff.de dot.pręleg.Bar.in l.per hanc,
C de erog.milit.ann.lib.10.Bal.in d.c. quod inquiſi-
6 tionem.& ibi Abb.de elect.Cum enim † potuerit in-
teruenire iur̄m,præſumitur verum eſſe, quod eſt ſcri-
ptum,& idem tenuit Bal.in proœ.ffor um,in princ.2.
col.& in c.1.in prin.quid ſit inueſtit.Iaſ.in l. ſciendū,
& ibi Soc.iun.nu.42.ff.de verb.obl. Bal. in c.cū in iu-
re,col.2.de offic.deleg.Iaſ.in d.l.admonendi,nu. 240.
Abb.d.c.cū in tuis.Viu.com.opin.verſ. teſtis cū iur̄o,
ad fin. refert Boſſ.de oppoſit.contr.teſt.nu.34.Rol. à
Val.conſ.38.nu.18.cū ſeq.vol.1.Burſat.cōſ.34.nu.14.
* ex cōi,*vt ipſe dicit,Didac.Couar. lib. 2. var. reſol.c.
13.poſt nu.2.verſ.1.concluſio.Ang.in l.ſicut, §. non
videtur.ff.quib.mod.pig.vel hypot.ſol.qui tamen cū
cęteris ſupra citat.cautius eſſe dicit,quod fiat ſcriptu-
* ra de iuramento.Adde Bar.quem citāt * omnes in d.
l.Theopompus.nu. 3.qui tamen dicit ex eo non pro-
7 bari†partis præſentiam,ideoq; cōſulit,ꝙ fiat ſcriptu-
ra de iuramento, & quod parte præſente, fatetur tn̄,
quod ſi dicatur teſtis iuratus parte præſente ſufficiat,
8 & idē, ſi notarius † dicat teſtes iuraſſe ſecundum mo-
rem,non probari iudicis præſentiam,conſuluit Oldr.
in conſ.323.circa primū,nu.6.Adde Bal.in l.iuſiurā-
di. C.de teſtib.col 2.qui concludit præſumi hoc iura-
mentum,& probari per huiuſmodi ſcripturam illud
enunciantem,modò conſtet fuiſſe confectū loco, &
tpe idoneis:& Bal.ſeq.Fel.in d.c.tuis, num. 6. de teſt.

9 Amplia hanc limitationem, † vt idē ſit,quoad ta-
ctum ſcripturarum:nam præſumitur ex hmōi verbis
enuncia-

enunciatiuis, adeò vt onus probandi in negantē trāſ-
* feratur: ita cōmuniter* teneri dicit Io. Andr. ad Spec.
in tit. de teſt. nu. 10. verſ. Quid ſi in actis. Idem tenēt
Ant. & Abb. in c. fraternitatis. ad fi. de teſt. Bal. in d. c.
1. §. ſi enim quid ſit inueſtit. ad quod videas Fel. in d.
c. tuis num. 7.

10 Ampliatur 2. idem eſſe, † ſi in priuilegiis enūciare-
tur iuramentum: nam ſolemniter præſtitum præſu-
meretur, vt conſulendo tradit Alex. in conſ. 50. col. 7.
verſ. ad tertium lib. 1. Hier. Buttigel. In rep. l. ſciendū.
nu. 23. ff. de verb. oblig.

11 Sublimitatur † tñ non procedere, quoad delationē
iuramenti. Nā non probatur ex verbis, quibus appa-
reat iuratum eſſe: non enim idcircò præſumeretur iu-
ſiiurandum delatum, & iudice approbante inconti-
nenti præſtitum, vt colligitur ex doctr. Bar. in l. nam
poſteà. §. iureiurando nu. 3. ff. de iureiur. vbi protulit,
ꝙ agenti ex iureiurando nō ſufficit probare iuratum
eſſe, vel remiſſum, ſed debet et probare iuramentum
delatum, & incontinenti poſteà præſtitum, & idē te-
net Bal. in l. 3. ff. eo. ſeq. Rom. in l. non erit. §. ſi neque
eo. tit. Iaſ. in l. ſi duo patroni. §. Iulianus nu. 1. eo. tit. &
probat Alex. in d. §. iureiurando, et pro eo adducit gl.
in l. ſi vnus. §. pactus. ff. de pact. quæ dicit, quod ille, q
12 ſe fundat in ſtipulatione † habet probare, ꝙ præceſſe-
rit interrogatio, & ſequuta fuerit incontinenti miſſio.
ergo, & idem erit probādum in actione ex iur̃o: quia
23 iur̃o † delato ineſt tacita conditio, vt incontineti iu-
retur, aut remittatur, & ſi neq. iuratum, neq remiſſū
fuerit, habetur perindè, ac ſi nō eſſet iuratum. d. §. iu-
24 ratum. & ibi Iaſ. & properreà iuramentum † non con-
cludit delationem, & approbationem iudicis, quæ
requirit̃ ad hoc, vt delatio iur̃i concludat parti Bald.
in l. generaliter. §. ſed iur̃o verſ. not. approbatum. C.
de iureiur. Cacher. deciſ. Pedemont. 60. nu. 6.

Intelligas tamen velim non ꝓcedere, hoc quando
25 in ſcriptura † contineretur etiam de delatione: nam
incontinenti iuramētum ſubſecutum præſumeretur,
& ita putauit intelligendum Alex. in d. §. iureiurādo,
per doctr. Bar. in d. §. pactus vbi dicit, quod ſi in ſcri-
ptura contineat̃ interrogatio, & reſponſio, quod præ-
ſumetur incontinenti reſponſum ad validitatem ſti-
pulationis. §. ſi ſcriptū Inſti. de inutil. ſtip. & ex doctr.
Ioan. And. ad Spec. d. §. ſequitur.

Huic tñ non eſt omittendum, quod licet non præ-
26 ſumatur iur̃m, † tamen poterit per teſtes probari. vt ꝑ
Bal. in pract. q. 6. rub. de prob. adeò vt ſi celebratus ſit
contractus, in eoq; iuramentum appoſitum, poterit
id iuramentum per duos teſtes probari, & ex eo reſul-
tabit et indirecta probatio contractus, vt adnot. Imo.
in rep. c. cū contingat. in 6. de iureiur. quē refert Fel. in
c. ſicut cōſuetudo. poſt nu. 15. de prob. Marſ. ſing. 126.
in multis ciuitatib. & in rub. C. de prob. nu. 57. vbi te-
ſtatur Caſtr. in cōſ. 219. incip. in cā, quæ vertit̃ ante ſi.

CONCLVSIO DCCCCLVII.

ARGVMENTVM.

Iuramentum in omnibus cauſis in ſupplementum probationis deferri poſſe, & debere; quæ requirantur, vt illud poſſit deferri, & in quibus caſibus deferatur, & in quibus non.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum defertur in ſupplementū probationis in omnibus cauſis tam bonæ fidei, quàm ſtricti iuris.*

2 *Iuramentum deferre in ſupplementum probationis cogitur iudex, alias poterit appellari.*

3 *Iuramentum in ſupplementum probationis deferendū eſt, modo ſit ſemiplenè probatum. Quod declara, vt nu. 22. Rationem vero videas nu. 4.*

5 *Iuramentum in ſupplementum probationis, vt deferatur adeo neceſſaria eſt ſemiplena probatio, vt opus ſit, eam vere, ac neceſſario concludere non præſumptiuè. Contr. nu. 6. Conciliatio. nu. 7.*

8 *Probatio facta per vnum teſtem de viſu, poteſt ſuppleri per iuramentum.*

9 *Probatio facta per vnum teſtem de viſu poteſt ſuppleri per iuramētum: modo ille teſtis ſit integræ opinionis, & maior omni exceptione.*

10 *Iuramentum non eſt deferendum in ſupplementum probationis factæ per vnum teſtē de viſu, cum ille eſſet affinis, domeſticus, amicus, compatriota, malę cōuerſationis, litigioſus, celeriter nimis reſpondens, vilis, ſpurius, fœnerator, ſolitus peierare, infamis infamia facti, contra quē iudex ſuſpicatur, & dubitat, iudæus contra Chriſtianum, varius, & compater, & generaliter contra quem aliæ exceptiones poſſent opponi. & nu. 68.*

11 *Iuramentū non eſt deferendum in ſupplementum probationis factæ per vnum teſtem, quando contra hoc vnicū teſtimonium opponeretur exceptio ratione formæ, & modi examinationis.*

12 *Iuramentum non eſt deferendum in ſupplementum probationis factæ per vnicum teſtem, quādo is examinatus non deponeret plenè factum.*

13 *Iuramentum in ſupplementum probationis factæ ꝑ vnicum teſtem non eſt deferēdum, cum is examinatus deficeret in ſubſtātialibus, ſecus ſi in aliquibus circūſtātijs.*

14 *Iuramentum in ſupplementū probationis factę per vnicū teſtem non eſt deferendum, cum is examinatus non reddidiſſet cauſam ſui dicti. Etiā ſi eſſent plures, vt nu. 15.*

16 *Iuramentum in ſupplemētum probationis factæ per vnicum teſtem non eſt deferendum, vbi plures teſtes requirerentur, qui facerent plenam probationem.*

17 *Teſtes duo vbi non faciunt plenam probationem, vnus nō facit ſemiplenam.*

18 *Iuramentum an, & quando deferatur in ſupplementum probationis ſemiplenæ ad probandum teſtamentum, & in eo contenta remiſſiuè.*

19 *Iuramentum in ſupplementū probationis factæ per vnicum teſtem non eſt deferendum, quando lex requireret pro forma certum taxatum numerum teſtium.*

20 *Iuramentum non poteſt deferri in ſupplementum probationis ex dictis plurium teſtium ſingularium.*

21 *Iuramentum non poteſt deferri in ſupplementum probationis factæ per vnicum teſtem, etiam omni exceptione maiorem, quando is eſſet ſingularis.*

23 *Iur̃m in ſupplementum probationis, vt deferatur neceſſaria eſt ſemiplena ꝓbatio, contra quā nō vrgeāt aliquę probationes in contrarium, quæ eā eludant, & extenuēt.*

24 *Iuramentum non defertur in ſupplementum ſemiplenæ probationis, quando aduerſario dolus obijceretur.*

25 *Iuramentum non defertur in ſupplementum ſemiplenæ probationis, quando quis vellet probare ſibi aliquam rē donatam eſſe, nec proponeretur cauſa, qua veriſimiliter donans fuiſſet inductus.*

26 *Iuramentum non defertur in ſupplementū ſemiplenę probationis, quando agitur ſuper eo, quod habet præſumptionem conſuetudinis contra ſe.*

27 *Iuramentum non defertur in ſupplementum ſemiplenę probationis, quando aliquid eſſet probandum extraneū a natura contractus.*

28 *Iuramentum non defertur in ſupplementum ſemiplenę probationis cōtra iudicem, & officialem in ſindicatu accuſatum de iniuſtitia, de repetundis.*

29 *Iuramentum in ſupplementum ſemiplenę probationis vt reo, contra quem eſt aliqua præſumptio, poſſit deferri, ſi idem reo purgationis iuramentum eſt deferendum.*

30 *Iuramentum in ſupplementum ſemiplenę probationis defertur tantum in modicis, non in magnis, & arduis cauſis, etiam ciuilibus.*

31 Cauſa

31 *Cauſa magna, & parua, quæ dicatur, arbitrio iudicis relinquitur.*

32 *Iuramentum in ſupplementũ ſemipleng probationis, defertur etiam in magnis cauſis, quãdo adeſſet aliqua prgſumptio contra partem.*

33 *Iuramentum in ſupplementum probationis deferendum eſt etiam in magnis cauſis, quando eſſet plus, quam ſemiplenè probatum.*

34 *Iuramentum in ſupplementum probationis in cauſis criminalibus poteſt deferri, quando eſt plus quam ſemiplenè probatum.*

35 *Iuramentum defertur mulieri in ſupplemẽtum probationis, quando eſt probatum plus quam ſemiplenè.*

36 *Iuramentum in ſupplementum probationis etiam in cauſis magnis ſemiplenè probanti deferendum eſt, ſi pars, cui incumbit onus articulãdi, & probandi cauſam eſſe magnam, id non articulauerit, & nec probauerit.*

37 *Iuramentum in ſupplementum probationis in cauſa magna non eſt deferendum; ſecus ſi de incidenti illius cauſæ agatur: nam tunc defertur.*

38 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis in cauſis criminalibus non eſt deferendum.*

39 *Iuramentum purgationis reo deferendum eſt in cauſis criminalibus, & arduis, quando contra illum ſunt aliqua indicia, vel probatio minus ſufficiens.*

40 *Iuramenti purgationis forma, remiſſiuè.*

41 *Iuramentum purgationis in cauſis criminalibus, & arduis reo deferendum eſt, etiam ſi ipſe nihil probauerit.*

42 *Iuramentum purgationis reo nolente ſubire, delictũ pro probato habetur.*

43 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis in cauſis matrimonialibus non eſt deferendum, nec in cauſis ſtatus in feudalibus, nec in ijs, quæ ſapiunt vſurariã prauitatem, nec in beneficialib. nec in ſpiritualibus.*

44 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis nõ eſt deferendum in cauſis, in quib. iura requirunt euidentiſſimam probationem, vel plenam, & indubitatam, vel plenam fidem, vel legitimas probationes.*

45 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis nõ deferendum eſt, vbicunque probatio eſt poſita in conditione, & cur.*

46 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis eſt deferendum, modo à parte petatur.*
Contrar. nu. 47. Concil. nu. 48. & 49.

50 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis eſt deferendum, modo ante concluſionem in cauſa à parte petatur, cum ſolum eo tempore admittatur petitio.*

51 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis, vt deferatur non ſolum à parte ante concluſionem in cauſa petendum eſt, ſed etiam antequam labatur terminus aſſignatus partibus ad probandum per omne genus probationum, vel alia verba vniuerſalia, & cur.*

52 *Iuramentum in cauſis ſummarijs in ſupplementum ſemipleng probationis etiam poſt concluſum in cauſa deferri poteſt, & cur.*

53 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis etiã poſt concluſum in cauſa deferri poteſt, vbi ſubeſſet aliquà rationabilis cauſa, propter quam ſuaderet æquitas tunc deferendum eſſe.*

54 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis in cauſa appellationis poteſt peti, licet non ſit petitũ in cauſa principali. & cur.*

55 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis, & ſi poſt concluſionem in cauſa non poſſit peti, poteſt tamẽ à iudice deferri poſt concluſionem in cauſa ſi petitum ſit concluſionem.*

56 *Concluſio in cauſa nõ eſt terminus excluſiuus, eorum quę per iudicem ſunt expedienda.*

57 *Forma petitionis iuramenti ſuppletiui debet concipi imperſonaliter; non autem concludi ſibi ipſi deferendum, & cur.*

58 *In forma concipienda petitionis iuramenti ſuppletiui debet dici in ſupplementum probationis, non autem ſemipleng probationis.*

59 *Forma petitionis iuramenti ſuppletiui debet concipi conditionaliter, non aſſertiuè.*

60 *Iuramentum in ſupplementum ſemiplenæ probationis, vt deferatur, debet deferri parte prgſente, vel monita.*

61 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis, vt poſſit deferri, requiritur, vt is, cui eſt deferendum, ſit talis, qui veriſimiliter veritatem nouerit pen ueraui ſcientiam, quę corporeo ſenſu percipiatur.*
Et cur, nu. 62.

63 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis heredi ſuper facto defuncti non eſt deferendum.*

64 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis filio hgredi, vel ei, qui veriſimiliter prgſumitur ſcire factũ defuncti, an deferatur.*

65 *Iuramentum in ſupplementum ſemipleng probationis ei, poteſt deferri, qui per credulitatem, vel famam in factis antiquis rationem reddit.*

66 *Iuramentum ſemipleng probationis ſuppletiuum perſonę tantum legali, & fide dignę deferendum eſt, & quibus non ſit deferendum, exemplis planum fit, nu. 67.*
Quod declara, vt nu. 69. & 70.

71 *Iuramentum ſuppletiuum probationis non eſt à iudice deferendum, niſi cauſa cognita.*

72 *Iuramenti ſuppletiui in delatione quę ſint à iudice conſideranda.*

73 *Iuramentum ſuppletiuum probationis, quibus in caſibus non deferatur, remiſſiuè.*

1 **Iuramentum** in ſupplementum probationis† deferri in omnibus cauſis tàm bonę fidei, quàm ſtricti iuris, probatur in l. in bonę fidei. C. de reb. cred. & iureiur. l. 3. §. quacunq; actione, & ibi gl. & in l. admonendi. ff. eo. & ibi *omnes, habentiq; vnum teſtem cũ eius iuro credi, & naturali, & diuino iure, poſt Bart. in d. l. admonẽdi, nu. 57. verſ. idem aduerte, quod Azo ex ſacris literis admonuit Plot. in rep. l. ſi qñ, poſt nu. 763. C. vnde vi.

2 Ampl. adeò procedere, vt iudex, †ad quem ſpectat huiuſmodi delatio iuramenti cogatur deferre, aliàs poterit appellari. Bart. in d. l. admonendi, cũ quo tranſeunt *communiter DD. ibi, vt tradit Cur. nu. 46. Caccial. nu. 1. Ceph. cõſ. 227. nu. 32. lib. 2. Franc. Marc. deciſ. 454. nu. 1. par. 1. & facere litem ſuam. Alex. Stiat. in pract. iud. c. 20. nu. 33. probatur in d. l. in bonæ fidei, ibi, oportet. Secundũ quam accipi debet verbũ ſolẽt, poſitum in contextu d. l. admonendi, quo videretur aliàs probari iudicem non adigi ad huiuſmodi delationem, ꝙ omnes *negare teſtatur ibi Io. Coraſ. n. 82.

Declaratur modo, concluſionem ſupra poſitã procedere non abſolutè, ſed pluribus concurrentibus, ex quibus declarationem recipit, & primo intelligenda

3 erit† modo ſit ſemiplenè probatum. d. l. in bonę fidei, & ibi gl. Bart. in d. l. admonẽdi. nu. 57. Curt. nu. 2. Soc. conſ. 136. col. pen. Iaſ. in d. l. admonẽdi, in 1. lect. n. 75. & nu. 158. Abb. in c. fi. verſ. ſanè. nu. 8. verſ. 3. quęro. de

4 iureiur. vbi rationem adducit ex eo, †quòd actor non poteſt facere vltra ſemiplenam probationem, adeò ꝙ non poſſet niſi ſemiplena aliundè accedente plena probatio fieri, & ita dicit ſentire Bart. in d. l. in bonæ fidei, & quod requiratur ſemiplena probatio ponit poſt eos, quos adducit Marant. in Spec. ord. iudi. par. 6. act. 9. nu. 4. Rainer. de Forliu. poſt Iaco. de Arc. per ipſum adductum in d. l. admonẽdi. nu. 6. Ptolom. nu. 123. Caccial. nu. 251. Curt. nu. 288. & hoc caſu iuramentũ obtinere vim ſemiplenæ probationis ponit Anton. de Petruc. in l. 1. nu. 378. ff. eo.

5 Ampl. adeò requiri ſemiplenam † probationem, vt opus ſit eam verè, & neceſſario cõcludere, non autem ſufficiat, vt id præſumptiuè faciat, quod conſulẽdo tradit Roman. conſ. 91. num. 10. Curt. ſen. cõſ. 78. domina

domina Franceſchina, ſub nu.10.verſ. & benè facit.
quibus accedant alij, quos Mandoſ. congerit citato.
conſ.91.in litera K. Curt. d. l. admonendi,nu.212.&
ibi Iacob. de Prolom. poſt nu.48.
6 Sed quod iuramentum † neceſſarium poſſit defer-
ri,etiam vbi actor haberet pro ſe præſumptiones, &
coniecturas inducentes iudicem ad ſuſpicionem, vel
opinionē,& quæ minus,etiam,quàm ſemiplenè pro-
bent,tradit conſulendo Alex.in conſ.53.in caſu ver-
tente.col.fi.verſ.quod iurm.col.3, qui ad hoc ponde
rat verba Bart.d.l.admonendi.nu.71.ver.poſt dubita-
tionem,ibi,& de iſtis cauſis dubijs, & quod , ſi actor
habeat pro ſe bonā præſumptionē, iurm ſit deferen-
dum,docuit gl.in c.tam literis,in verb.probata,de te-
ſtib & ex coniecturis deferri tradit Bal. in l. ſi fundū,
ad fin.C.de rei vēd.poſt Guliel.de Cun.in l.ſi duo pa
troni.ff.de iureiur.probat Rom.d.l.admonendi.n.64.
Bal.in c.pen.de cont.inter dom.& milit.in vſib.feud.
7 In hac diuerſitate † poſſet adhiberi pro conciliatio-
ne diſtinctio.Ang.in §.ſi vſusfruct.in fi. in authē. de
nup.qui conſtituit differentiam inter indicia, & con
iecturas, nimirū, vt ex indicijs deferri non poſſit, ſed
tñ ex coniecturis : ſed cum neq; coniecturæ ſemper
faciāt ſemiplenam probationem, vt rectè admonet,
& probat Cur.in d.l. admonendi. nu. 289. rectius ex
mente ēt Angeli dici poteſt , veram eſſe opinionem
priorē ſemiplenā probationem requirētem : pro qua
eſt gl.in l. 3. §. 1. verſ.ſi leuior.ff.de minor.poſteriorē
tñ procedere poſſe, qñ eſſet non leuis , ſed vehemens
pſumptio,vel plures ſimul iunctæ coniecturę,quę ſe-
miplenā ſaltem pbationem inducerent, vt ex mente
Bart.declarat Iaſ.in rep.& d.l.admonendi.n.86.verſ.
quid tenendum? idem Curt.nu. 290. Pomat. ad Bart.
nu.23.& in his terminis loquitur gl. in d.l.rā lit.de bo
na.ſ.& vehemēti præſumptione , & loquuntur Doct.
ſup.citat.& Rom.qui illam iudicis arbitrio conſide-
randā relinquit,& Rom.probat Menoc.de arbit.iud.
lib.2.cent.1.caſ.190.nu.3.& ita ēt tenet Cato Sac.d.l.
admonendi.nu.71.Soc.reg.104.fal.178.& hoc eſſe de
mēte Bal.in rub.de cōtr.inueſt.in vſib.feu.& in tit.de
gra.ſucceſ.in feu.refert Caccial.d.l.admonēdi.n.358.
Ex declaratione autem huiuſmōdi deducitur pro-
8 bationem factam † per vnum teſtem de viſu,ſuppleri
poſſe per iuramentum, cum vnus teſtis faciat proba-
tionem ſemiplenam.glo.in d.l.admonendi, & in d.l.
in bonæ fidei,& ibi Cin.& Bal.& Salic.& in c. fin. de
iureiur. vbi Ioan.And.Ant. & alij,& hanc eſſe * com-
munem,& veram conclusionem,dicit Cur.in d.l.ad-
monēdi,poſt nu.176.Boer.deciſ.183.nu.2. & gl. in d.
l.admonendi , eſſe * communiter approbatam dicit
Franc.Marc.deciſ.387.nu.5.par. 1.
9 Hæc autem illatio declaratur , † procedere, modo
teſtis ille ſit integræ opinionis, & maior omni exce-
ptione:hanc eſſe * communem doctrinam Doctorū
prodidit Cato Sac.in repet.d.l.admonēdi,nu.70.Cac
cialup.nu.92.tradidit Bal.in l.1.C.qui & aduer. quos,
in c.1.de contr.inueſt.Ant.& Abb.in d.c.fi.§.ſanè,de
iureiur.quos adducit Curt.in d.l.admonēdi. nu. 194.
Alex. conſ. 32. vol. 1. conſ. 18. viſo proceſſu,eo.vol.
conſ.19.col. pen. vol.4. Corn.conſ.194.col. 2. vol.2.
quos ſequitur referendo Marāt.in Spec.d.actu.9. nu.
4.idem tradit Salic.in d.l. in bonæ fidei , & * cōmunē
doctrinam teſtatur Rom.d.l.admonēdi.nu. 62. hinc
10 non deferri, quando eſſet probatum per teſtem † affi-
nem,domeſticum,amicum,compatriotam,malæ cō
uerſationis,litigioſum, celere terminis reſpondentē,
vilem & ſpurium,fœneratorem,& ſolitum peierare,
et generaliter infamia facti,& contra quem iudex ſu-
ſpicatur,& dubitat,Iudæum contra Chriſtianum,va-
rium,compatrem,tradūt Doct.in d.l.admonēdi , vbi
Caccialup.nu.155.Cato Sac.nu.70.& ibi idē Curtius
proſequitur : nā & vniuerſaliter idem dicitur de qui-
buſcunq; exceptionibus, quæ poſſunt opponi contra
perſonas teſtium.arg.gl.in c.1.de cōſang. & affi. & in
§.item verborum. Inſt. de inut. quæ omnia ſuis locis
ſunt examinata,propterea hic non repeto.
11 Hic tamen ſecundo loco declarabimus † etiam nō
procedere illationem ſuperius conſtitutam , quando
contra hoc vnicum teſtimonium opponeretur exce-
ptio ratione formæ, & modi examinationis, vt quia
reperiantur depoſitiones,& non iuramenta, vel quia
primo teſtis depoſuerat,& poſteà iurauerit,quod pro-
ſequitur Caccial. d. l. admonendi.nu.94.aut ratione
examinantis,vt quia fuerit per notarium , & non per
iudicē examinantis.Cur.nu. 248. & 259. qui plenè de-
clarat , & quando teſtes examinati forent inter alias
perſonas,vt ibi.n.254.& n.264.& demū quoquo mo-
do detrahatur de probatione teſtis,nō pcedet illatio.
12 Propterea tertio loco,non habebit † locum illatio,
quando teſtis examinatus non deponeret plenè fa-
ctum,teſte Bald.in c. 1. §. ſacramentum, de conſuet.
rect.feud.quod probant Caccial.d.l.admonendi, nu.
94 & Cur.nu.262.
13 Quòd declara,vt procedat, † quando teſtis defice-
ret in ſubſtantia facti,ſecùs ſi tantum deficeret in cir-
cunſtantijs aliquibus,vt per Caccial. nu. 95. & Curt.
nu.239.vnde quoties conſtat de ſubſtantia debiti , li-
cet non appareat de quantitate , poterit deferri iura-
mentum ad illam probandam,vt opinatus fuit Rain.
in l.1.ff.de in lit.iuran.Purpu.in d.l.admonendi.Dec.
conſ.146.in 7.col. Marſ.ſing.322.Foller.ad Maran.d.
act.9.nu.21.Alex.conſ.69.col.2.vol.2.Alex. Stiat. ci-
tata pract iudic. c. 10.nu.40.Crau.cōſ 198.nu.8.& 9.
li.1.& ibi Marc.in add.qui declarat, & alios adducit.
14 Quartò eadem ratione † non procedit,quando te-
ſtis deficeret in cauſa , vt quia non redderet cauſam
ſui dicti.hoc enim caſu non deferri iuramentum tra-
dit Bal.in d.c.1.§.ſacramentum,de cōſuet.rect. feud.
Io.Bapt.à Sanct.Seuerin.d.l.admonendi.nu.99.Curt.
nu.266.Rom.fal.6.Soc.in reg.104.fall.59.Proloinęę.
nu.38.Cato.Sac.poſt nu.68. & 69.
15 Quòd amplia,etiam ſi eſſent plures, † qui non red-
didiſſent cauſam,& omiſiſſent reſpondere ad interro
gatorium pertinens: quia tunc oritur ſuſpicio contra
eos.Bal.l.data opera.C.qui accuſa.Bal.poſt Bart. in l.
2.in 1.col. C.de eden.quos citat , & ſequitur Curt.d.l.
admonendi.nu.337.verſ.43.fallit.
16 Declaratur etiam quinto loco † ſuperius conſtitu-
ta illatio non procedere,niſi quando duo teſtes face-
rent plenam probationē , aliàs vbi plures requireren-
tur,ex dicto vnius non poſſet iurm ſuppleri,vt cōclu-
dunt * omnes in d.l.admonendi, vt ibi per Caccialo.
nu.87.qui dicit hāc eſſe regulam negatiuam,vbi duo
17 † non faciant plenam , tunc vnum non facere ſemi-
plenam,& ibi poſt Bart.intermiſcet quæſtionem, an,
18 & qñ deferatur hoc iurm † ad probandum teſtamen-
tum,& cōtenta in eo, de qua per Proloinęum.nu.30.
19 Amplia idem eſſe,† quando lex requireret pro for
ma certum taxatum numerū teſtium. Bal.et ibi Saly.
in d.l.in bonę fidei.Bal.et Fulg.in l.2.in fi. C. de bon.
poſſ.ſecund.tab.alios adducit Curt.in d.l. admonen-
di.nu. 188. Prolo.nu.31.et 48.Caccialup. nu.150.Iaſ.
num.246.Boer.deciſ.85. nu.1.
20 Declaratur ſextò non procedere † in pluribus teſti-
bus ſingularibus: quia teſtes ſingulares nō faciunt ſe-
miplenam probationem, et ex eorum dictis non pōt
deferri iurm in ſupplementum , maximè ſi ſit ſingu-
laritas obſtatiua,vt concludit Bal. in repet.l. de quib.
in vlt.car.ff.de legib.et in rub.de controuerſ.inueſt.in
vſ.feud.quē adducit et ſequitur Curt.d.l.admonendi,
nu.268.Soc.reg.104.fall.67.Fel.in c.licet,ex quadam,
col.5.de teſtib.Foler.ad Marant.d.act.9.nu.13.Franc.
Marc.dec.387 nu.5.par.1. et idem eſſe in ſingularita-
te diuerſificatiua, poſt multa videtur cōcludere Cac-
cialup. qui tamen poſtmodum arbitrio , et religioni
iudicantis relinquit,in d.l.admonendi, nu. 129.

Digitized by Google

Ampliatur hæc declaratio, † etiã in vno teſte om-
ni exceptione maiore, qui ſit omninò ſingularis, ni-
mirum, quia deponit factũ fuiſſe ipſo ſolo teſte præ-
ſente, & non alijs, ad illius teſtimonium nõ poſſe de-
ferri hoc iuramentum docuit Maria in repe. c. fin. de
iureiur. quia cum plures teſtes nõ probent plenè, vni-
cus non debet probare ſemiplenè, ſm̃ eum, qui & alia
adducit, vt per Curt. d. l. admonendi. nu. 269. contra-
rium tenentem pluribus rationibus, quæ hic nõ ſunt
repetendæ, cũ pendeant à quæſtione ſingularitatis te-
ſtium, quæ egredietur fines præſentis inſpectionis.

Quòd autem ſupradiximus in prima declaratione
ad principalem concluſionem requiri ſemiplenam
22 probationem † ad huiuſmodi iuramenti delationem,
accipiendum eſt, vt tamen, vbi ex negotij natura ſe-
miplena probatio ſufficit, ſemiplenitudo illius ſemi-
plenæ probationis hoc iuramentum recipiat, ſecun-
dum Bellamer. deciſ. 682. ad fi. ſi impetrans.

Primaria vero concluſio, vt ad eam aliquando re-
23 uertamur, declaratur ſecundo loco, † ita demum pro-
cedere, ſi cõtra ſemiplenam probationem, quã ſuprà
requiri diximus, non vrgeant aliquę probationes, ſeu
præſumptiones in contrarium, quæ illam elidant, &
extenuent: vt conſulendo tradit Rom. in cõſ. 91. viſis,
& percunctatis. nu. 10. per gl. in l. 1. vbi Bal. C. qui, &
aduerſ. quos. & per contex. l. ſi duo patroni. ad princi-
pium. ff. de iureiur. Bal. & Ang. in l. fi. in princ. ff. quod
met. cauſ. & ibi glo. in verb. præſumptioni Iaſ. d. l. ad-
monẽdi, poſt nu. 186. in repet. verſ. 9. prædicta reg. fal-
lit. qui poſt Bar. ſequitur hanc declarationẽ, & Marſ.
ſingul. 197. quoad hoc, vt deuenire poſſit, & in pract.
crim. §. diligenter, poſt nu. 3. & in repet. l. maritus, nu.
40. ff. de q. & in rub. C. de proba. nu. 111. & hoc requi-
ſitum ponit Marant. d. act. 9. col. 2. verſ. 5. Rom. conſ.
481. n. 11. Bal. in l. de quib. ff. de legib. Curt. d. l. admo-
nendi, nu. 205. Ptolomeus nu. 39. Dom. Rot. deciſ. 19.
de dolo, & contum. in nou.

Ex hac declaratione ſecunda infertur primo, non
24 deferri hoc iuramentum, † quando aduerſario dolus
obijceretur: nam contra ſemiplenam probationem
doli obſtaret præſumptio bonitatis, Bal. in l. 1. C. qui,
& aduerſus quos, Caccialup. d. l. admonendi. nu. 157.
Cur. nu. 213. Ptolom. nu. 48.

25 Infertur ſecundo non deferri, † quando quis vellet
probare ſibi aliquam rem donatam eſſe, nec propo-
neretur cauſa, qua veriſimiliter donans fuiſſet indu-
ctus, obſtat enim generalis præſumptio, neminẽ præ-
ſumi iactare ſuũ, quare arbitrio iudicis relinqui tra-
dit Caccialup. d. l. admonendi. nu. 159.

26 Infertur tertio nõ deferri, † quãdo agitur ſuper eo,
quod habet præſumptionem conſuetudinis contra
ſe. c. 1. §. præterea, & ibi Bald. not. quæ ſit inueſtitura,
Iac. Petr. de Ptolom. nu. 32. & 48. Caccialup. nu. 136.
Curt. nu. 204. d. l. admonendi. ſic etiam non defertur,
27 † quando aliquid eſſet probandum extraneum à na-
tura contractus, Ptolo. poſt nu. 48. verſ. 35. fall.

28 Infertur quartò non deferri contra iudicẽ † & offi-
cialem in ſindicatu accuſatum iniuſtitia, de repetun-
dis, & ſimilibus: nam præterquam, ꝙ agitur tunc de
graui præiudicio, militat etiam præſumptio pro iudi-
ce: & ad hanc illationem eſt tex. quem ibi ponderant
Bal. & Ang. in l. fi. in fi. C. vbi de ratio. agi opor. ad ꝙ
vide Caccialup. d. l. admonendi, nu. 319. & tradita ꝑ
Curt. nu. 207. ex qbus dubitabilis redditur hęc illatio.

Subdeclaratur aũt ſecunda principalis declaratio,
29 vt tamen eo caſu, † quo aliqua eſt præſumptio cõtra
reum, ipſi deferatur iuramentum purgationis, c. fi. de
iureiur. l. admonendi, & ibi Bar. & alij. ff. eo. Marant.
d. act. 9. nu. 28. nam cũ propter qualem qualem pro-
bationem generetur præſumptio cõtra reum, vt pur-
getur iſta ſuſpicio, defertur ei iuramentum purgatio-
* nis, Lanf. d. l. admonendi, nu. 28. & tenẽt Bar. & * om-
nes, teſtatur Curt. nu. 367. & dicitur eſſe arbitrarium,
reo ne, an actori deferatur. Abb. d. §. fi. & latè diſcuti-
tur in d. l. admonendi.

Nũc tertio loco principaliter declaratur primaria
30 concluſio, ita demum procedere, † ſi cauſa nõ ſit ma-
gna. in modicis enim tantũ, non in arduis, & magnis
cauſis etiam ciuilibus hoc iuramentum defertur, gl.
in d. l. admonendi, in verb. exacto, vt in d. l. in bonæ
* fidei, & vtrobiq; * omnes ſcribentes, vt dicit Curt. in
d. l. admonendi. nu. 321. ponit Maran. d. act. 9. num. 7.
Menoch. de arb. iud. d. caſ. 190. nu. 18. Alex. conſ. 66.
colum. 1. volum. 1. ad idem eſt gloſ. in cap. fi. in fi. de
* iureiur. & ita tenere Doct. iuris * Ciu. & Canon. teſta-
tur Iaſ. in d. l. admonendi, in repet. nu. 271. & hoc mo-
do intelligi omnia iura, quæ habent, quod habẽti ſe-
miplenam deferatur iuramentũ, tradit Plot. in repet.
31 l. ſi quãdo. C. vnde vi. & cauſa dicitur † magna, & par-
ua arbitrio iudicis, ad idem Alex. conſ. 186. volum. 7.
Marſ. ſing. 27. Cur. iun. conſ. 287. num. 36. vol. 1. Alex.
conſ. 143. vol. 2. Zaſ. conſ. 3. nu. 27. vol. 2. Afflic. deciſ.
* 375. nu. 10. & ita * communiter teneri teſtatur Andr.
Gail. lib. 2. prac. obſer. 94. obſer. nu. 8.

Sublimitatur tamen primo huiuſmodi declaratio,
32 † vt nõ procedat, quando adeſſet aliqua præſumptio
contra partem, Caſtr. conſ. 87. quantum ad contenta,
col. 2. lib. 2. quem ad hoc adducit, & ſequitur Crau.
conſ. 98. nu. 10. part. 1. nam contra eum, qui aliàs fuit
conuictus de mẽdacio, aut de periurio etiam in cau-
ſis magni ponderis poterit iurari in ſupplementum,
vt poſt Caſt. adnot. Aymo, de antiq. temp. par. 1. verſ.
vidimus abundè nu. 17. quem ſequitur Plot. in repet.
d. l. ſi quando. nu. 666. C. vnde vi.

33 Sublimit. ſecundo deferri tamẽ, † qñ eſſet plus quã
ſemiplenè probatũ. l. fi. ff. quod met. cau. Rom. Alex.
& alij, quos adducit Iaſ. in repet. d. l. admonendi. nu.
281. Gozad. conſ. 11. poſt nu. 18. Iaſ. conſ. 29. col. pen.
in fi. lib. 1. Corn. conſ. 135. col. fi. lib. 1. Crau. qui alios
adducit conſ. 98. nu. 10 part. 1. Boerius deciſ. 85. num.
4. Cephal. conſil. 227. num. 27. lib. 2. Marſ. ſingul. 28.
Foller. ad Marant. d. act. 9. num. 14. Alexan. conſ. 76.
colum. 2. volum. 6. Andr. Gail. lib. 1. pract. obſer. 105.
num. 11. plures citat Hercul. de proband. negat. num.
34 235. hinc etiam in criminalibus, † quando eſt pluſ-
quam ſemiplenè probatum, defertur hoc iuramentũ,
* Hercul. d. nu. 235. & videtur eſſe * communis opinio,
vt dicit Curt. iun. d. l. admonendi, nu. 63. verſis. poſtre-
mò, quem refert Cephal. conſ. 141. nu. 20 lib. 1. quod
tamen in praxi non facilè ſe admiſſurum, dicit Clar.
in pract. crim. §. fi. q. 63. verſ. ſcias autem, & quãdo eſt
pluſquam ſemiplenè probatum deferri hoc iuramẽ-
35 tum etiam mulieri † in cauſa magna, diremere Dom.
Rotæ, vt per Put. deciſ. 430. lib. 2.

36 Sublimites tertio velim, † vt tamen parti incumbat
onus articulandi, & probandi cauſam eſſe magnam,
aliàs illi, qui ſemiplenè probauit, cum habeat funda-
tam intentionem ex regula, deferendũ erit iuramen-
tum, vt conſulendo concludit Alex. in conſ. 66. col.
1. verſ. nec obſtat, vol. 1. & in conſ. 76. col. 2. verſ. nec
obſtabit. vol. 6. arg. l. in exceptionib. & l. ei, qui. ff. de
prob. & ideò cautum eſſe debere eum, contra quem
venit deferendum iſtud iuramentum, vt capitulet, &
probet, cauſam eſſe magnam, admonet Lanfr. in d. l.
admonendi, nu. 88. verſ. 35. concluſio. et idem Foller.
ad Marant. d. act. 9. nu. 16.

37 Quartò ſublimitatur procedere, † quoad principa-
lem cauſam: ſecus ſi de incidenti ageretur, quia pote-
rit deferri: cum illud incidens, ſuper quo vertitur cau-
ſæ dubietas, non faciat multum præiudicium verita-
ti, Bart. in d. l. admonẽdi, nu. 55. & 56. & poſt eos, quos
adducit, ponit Foller. loco cit. nu. 17.

Ex hac tertia principali declaratione infertur pri-
38 mo in cauſis criminalibus † non eſſe deferendũ hoc
iurm̃ in defectum ſemiplenæ probationis, hanc illa-
tionem probauit gl. in l. 3. in prin. & ibi Doct. in verb.
agitur.

agitur.ff.de iureiur.gl.& Bar.in l. maritus. ff. de quæ-
* ſtion.& plures refert Iaſ. poſt Bar.qui hãc* veram, &
communem opinionem dicit in repet. d.l. admonē-
di.nu.274.& illam tenuit Bart.in l.cũ,qui. §.in popu-
laribus,& in l.lex Cornelia.§.illud.ff.de quæſt. Andr.
Gail.lib.2.pract.obſeru.obſeru.94.nu. 3. Cato Sac. d.
l.admonendi,poſt nu.71. verſ. in cauſa non ciuiliter
* intentata,& poſt nu.92.dicit* cõiter omnes Doct. ſe-
qui,Iac.Petr.de Ptolom.nu.29. Alex. in l. 3. nu. 12. ff.
de iureiur. Dec. conſ. 37.in fi.& poſt plures per eum
citatos,tenet Clar.in pract.crim.§.fi.q.63.in prin. cu-
ius illationis declarationem videas latè Iaſ.in d.l.ad-
monendi,nu. 271.cum ſeq Boer.deciſ.86.
39 Hic tamen non omittas,quod nihilominus† debet
ipſi accuſato,cõtra quem fuit probatum per vnicum
teſtem deferri iurm per iudicem,quod dicitur purga-
tionis,& innocentiæ,iuxt.tex. in auth.ſed nouo iure,
C.de pœna iud.qui male iud.vt tradit Iaſ.in l.ait Præ-
tor.1.in prin.nu.21.poſt Caſt. nu. 10.de iureiur quem
adducit Boſſ.de ſentent.nu.75.& in cauſis criminali-
bus,& arduis, quando contra reum ſunt aliqua indi-
cia, vel probatio minus ſufficiens, deferri reo iurm,
quod dicitur purgationis, ponit Marant. d. act.9.nu.
28.ſecundum terminos text.d.l.admonendi, & d.au-
thent.hoc nouo iure.adducit etiam Bar. conſ. 104.in
fi.viſis teſtibus, & reo grauato veriſimilibus præſum-
ptionibus purgationis iuramentum deferri tradit
40 And.Gail.de pace publ.lib.2 c.7.nu.12.& inibi† pro-
ſequitur formam huiuſmodi iuramenti purgationis,
quã ponit etiam Simanc.de hæreticis,c.54. & Foller.
in pract.crim.canon.fol.mihi 298.nu.9.
41 Amplia hanc intelligentiam, † vt hoc iuramētum
purgationis deferatur, etiam ſi reus nihil probauerit,
* vt eſſe* communem ſententiam dicit Soc.ſen. in d.l.
ait Prætor.in princ.verſ.circa ſecundum,& poſt eum
Clar.d.q 63.verſ. ſolet etiam.
42 Ampliatur ſecundo,† vt ſi reus nolit ſubire hoc iu-
ramentũ, habeatur delictum pro probato, vt docuit
Abb.in c.veritatis,nu.27.cũ ſeq.de dolo, & contum.
per text.in c.fi.de purg.canon.Gail.cit. c.7. nu.22.&
* hanc eſſe* cõem ſententiam poſt Simanc.de hæret.d.
c.54.dicit Clar. præcit. loco, vbi & aſſerit hanc iura-
menti præſtationē,licet videaſ I. canonico tantũ ac-
cepto ferenda, habere locum in vtroque foro,vbi &
alia habent,& p Hercul.in tract.de prob.neg.nu.234.
43 Secũdo loco† ex tertia principali declaratione in-
fertur,non deferri hoc iurm in cauſis matrimoniali-
bus,gl.in c.mulieri,in verb.abſoluto, de iureiur. Dec.
* conſ.135.& conſ.699.& illam gl.* communiter eſſe
approbatam tradit Gail.d.obſer.94.nu.4.& idē tradi-
tur in matrimonio ſpiritua.vt ibi per eum,nu.16.qui
latè declarat:& attigimus plenius in cõcluſione ma-
trimonium;& traditur per Doct. in d. l. admonendi,
vbi idem dicunt in cauſis ſtatus in feudalibus, iiſque,
quæ ſapiunt vſurariam prauitatem, vt ibi per Iaſ. in
rep.nu.277.& in bñficiali, Ptolom.nu.44.Caccialup.
nu. 153.& in ſpiritualibus,Bellam.concluſ.687.ſi im-
petrans,nu.1. vbi id verũ dicit circa principalia con-
ſtitutoria iuris,& tituli, ſecus de aliis incidentibus.
Et quando hic agimus de cauſis,in quibus non de-
fertur hoc iurm ſuppletiuum, conſtituere poſſumus
44 regulam negatiuam,non deferri in cauſis† in quibus
iura requirunt euidētiſſimam probationem, vel ple-
nam,& indubitatam, vel plenam fidē, vel legitimas
probationes, hanc regulam conſtituit Caccialup. in
d.l.admonendi,nu.136.Iaſ.nu. 282. & licet aliqui di-
cant contra,ea ratione,qa lex probet hanc iuramen-
* talem probationem,tamen omnes recētiores* com-
muniter ſequi aſſerit, & ab ea non eſſe recedendum
probat tex.& ibi Bal.in l.fi.C.de ſecun.nup.dum col-
ligitur,non deferri in cauſa ingratitudinis,quia in ea
requiratur indubitata probatio,Cato Sac. d.l.admo-
nendi,num.68. & quod non deferatur,vbi requiritur
probatio liquidiſſima.dicit Bal.in l.fi. §. illud, C. de
tempo.appel. & de plena Anch. in c.1. de electione,
in 6.quos refert Ptolom. d.l.admonendi,nu.48.& de
hoc eſſe gl.in c.cupientes,in verſ.plenam fidem, quæ
* *communiter approbatur,tradit Cato Sac. ibi, licet
ipſe contrarium ſentiat, poſt nu. 49. ſic ideò non de-
fertur ad probandum contra ſententiam, vel iura-
mentum,Bald.in l.fin.C.ſi minor ſe maior.dix.Curt.
d.l.admonendi,num. 208. ſic vbi haberetur recurſus
ad eccleſiam propter defectum iuſtitiæ ſecularis.Bal.
in c.ſi quis per triginta,in fi.ſi de feudo fuerit contro-
uerſia.Cur.num. 210.
Secundò conſtitui poteſt alia regula, non deferri,
45 vbicunq probatio† poſita ſit in conditione,ex eo,q
conditio in forma ſpecifica ſit adimplenda, Curt.in.
d.l.admonēdi,nu.230.Cato Sacch.nu.72.Caccialup.
nu.142 Iaſ.poſt nu.296.Boer.deciſ.85.num. 2. & alia
addi poſſent ex Socyn.d.reg.404.Conrad.in tract.de
præt.lib..1.c.19.§.2.tit.de iuram.
Sed iam ad principalem concluſ.reuertamur, quæ
46 quarto loco declaratur,† ita demũ procedere, vt hoc
iuramentum ſit deferendum, modò à parte petatur:
vt docuit Bar.in d.l.admonendi,nu.59.nam cum ve-
niat ad priuatum commodum in ſupplementũ pro-
bationis,non autem ad ſolemnitatem, ſeu ordinem
iudicij,iudex non debet illud deferre, niſi parte petē-
te.l.4 §.hoc autem iudicium. ff. de damn. infect. ſibi
ergo pars imputet, quæ iuramentum ſibi deferri non
curauit,ſequitur Bal.& Ang.& Iaſ.in d.l. admonēdi
* nu.316.in rep.vbi verum eſſe,& communē* opinio-
* nem dicit,& ibi Caccialup.nu. 240. & * communem
eam dicit Capic.deciſ.35.nu. 3. & idem atteſtatur de
* *communi eam ſequendo Marſ.in l.maritus. nu. 20.
cum ſeq ff.de quæſt. & in pract. crim. §. ſequens, nu.
** 48.& videri magis* *cõem tradit Gail.obſer.pract.li.
1.obſ. 108. n. 3.& hãc partē tenuit Ant.de But.in c fi.
in vlt.col.de iureiur Bal.in c.1.§.item vaſallus, num.
8.de controuer.inueſt.& in d.l.in bonæ fidei, nu. 10.
Stiat cita.pract.iud.c.29.nu. 18. Foller. ad Maran. d.
act.9. num.19.
47 Veruntamen iudicem † etiam parte non petente
poſſe id iuramentum deferre ex officio quandocun-
que ſibi videbitur,tenuit Abb.in d.c. fi. §.ſanè, ad fi-
nem,nu.15.per illum tex.& per tex.in d.l. in bonæ fi-
dei,& ibi Sal.nu. 29. Ant.de But.in c.1.nu. 13. de iud.
quia ita dicit ſe conſuluiſſe,& idem tenet Imo. ibi,vt
refert Alex.conſ.53.col. 3.verſ.& hoc poteſt facere,p
reg l.vbicunq;.ff.de interrog.act.iuncta glo. & quod
no Bal.in l actore,in princ.C.de prob. & hãc opinio-
nem benigniorem,& æquiorem eſſe dicit And. Gail.
d.obſer.108. poſt nu. 4. ſecundum quam refert fuiſſe
in camera Imperiali iudicatũ in graui cauſa:& quod
iudex poſſit deferre ex officio parte non requirente
iurm poſt concluſum in cauſa,etiam ſi non ſit petitũ
ante concluſionem,tenuit Rom.in d.l.admonendi,
col.38.verſ.quo ad tertium,quem refert Iaſ.& tamen
impugnat poſt nu.318.ad finem,& Bal. in d.l.admo-
nendi,& in l.1. C. vt quæ deſunt aduoc. & hanc opi-
* nionem ſibi veriorē videri dicit Cato Sacch.d.l. ad-
monendi.poſt nu. 102. per doctrinam But.in c. cum
Io.de fid.inſtr.& in c.2.de iurament.calum. quæ vult
contra Inno.quod non ſolum quoad declarationem
actitatorum, ſed etiam ad nouiter probãdum, & no-
uam intentionem fundandam poſſit iudex ex officio
proprio interrogare poſt concluſum in cauſa.
48 In hac opinionum diuerſitate† dici poſſet ad cõci-
liationem,primam opinionem procedere, qñ nullo
modo fuit petitum, nec iudicis officium imploratũ;
ſecunda autem,quando ſaltem à principio fuit clau-
ſula adiecta in libello, quę cõiter apponi conſueuit,
peto mihi ius,& iuſtitiã miniſtrari: quaſi illius virtu-
te pars iudicē interpellaſſe videatur, adeò vt officiũ
etiam non petitum impertiri poſſit, & in his terminis

Digitized by Google

loquitur Abb.in d.§.ſanè,in fi.ibi,ſed nec obſtat,quē
in ijſdem terminis ſequitur Alex.conſ.91.in cauſa,&
lite.poſt princip.verſ.& quando actor petijt.vol.6.&
tradit Gail.præcitata obſer.108.nu.7. quod notabile,
& quotidianū cēſuit Ale.Sriat.in prax.iud.c. 20.n.26.
Sed cum Doct.ſupra citati pro prima opinione lo-
quātur in his terminis contra Abb.in d.c.fi.vt in ſpe-
cie Iaſ.in d.l.admonendi,poſt nu.316.qui illam reſpō
ſionem Abb.ad d.§.hoc autem iudicium, debilē opi
natur,& Caccialup.poſt nu.240.qui dicit non eſſe re-
* cedendum à * cōi ſententia, non videtur tuta huiuſ-
49 modi diſtinctio.Secundo igitur loco † amplectendo
tamen communem ſententiam dici poteſt, ſecundā
opinionem procedere poſſe, quoad declarationem
actitatorum ante concluſionem in cauſa,non autem
ad aliquid nouitatis probandum per Bal.in l.1.ff.eo.
tit.de iureiur.& in d.l.in bonæ fidei, qui videt̄ voluiſ-
ſe, quod eo caſu iudex ſuppleat deferendo iuramen-
tum,per doctrinam Innoc.in c.cum Io.de fid.inſtr.&
ita Bal.adducit Caccialup.in d.l.admonēdi. nu. 238.
& Bal.refert Iaſ.poſt nu.28.& And.Gail.d.obſer.108.
nu.4.Cato Sacch.nu.102.d. l. admonendi.
Ampliatur nunc huiuſmodi quarta declaratio, vt
50 adeò procedat,† vt peti debeat hoc iuramentum etiā
ante concluſionem in cauſa,admittitur enim petitio
ſolùm eo tempore, facta autem concluſione proba-
tionibus renunciatum cenſetur, & partibus os clau-
ſum:ita decidit Bart.in d.l.admonend. nu. 60. qui ita
conſuetudinem admittere teſtatur,idem tenuit Bald.
in c.1.§.item ſi vaſſallus, de controuer. inueſt. in vlt.
col.verſ.item quæro, & in d.l.in bonæ fidei, col. pen.
verſ.ſed iuxta hoc dubitatur. hanc tenuit Roman. in
conſ.255.quo ad primum.nu.5. & ibi Mandoſ. teſta-
* tur hanc eſſe * communem opinionem, & eandē ſe-
quitur Dec.in c.licet cauſam.col. 9. verſ. quintus, &
vltimus caſus,de prob.Marſ.in prax.d.§.ſequens. nu.
49.& in d.l.maritus.nu.21 Marā.d.act.9.nu. 10. Fulg.
* conſ.145.quoniam plurimæ,& hanc eſſe *communē
opinionem contra Salic. in d.l.admonendi, & in d.l.
in bonæ fidei,qui tenuit, & hoc iuramētum peti poſ-
ſe poſt concluſum in cauſa, teſtatur Iaſ.ibi nu.318.&
* Caccialup.poſt nu.242.dicit ita communiter omnes
* Doct.legiſtas, & canoniſtas tenere,& nouiſſimè *cō-
munem dicit And.Gail.cit.obſer.108. nu. 2. & com-
* muniter * omnes Docto. tenere teſtatur Cato Sac.in
* d.l.admonendi.nu.98.qui & communem * dicit. nu.
103.quibus accedit Franc. Marc.deciſ.454.nu.1.par.
* 2.qui dicit * communem opin. & practicam eſſe, vt
peti poſſit vſq; ad concluſ. in cauſa.
51 Subamplia,vt peti etiam debeat † antequam laba-
tur terminus aſſignatus partibus ad probandum per
omne genus probationū, vel alia verba vniuerſalia;
licet quādo fuiſſet ſimpliciter in prædicta aſſignatio-
ne dictum ad probandum, poſſet peti elapſo etiā ter-
* mino probatorio, ita cōmuniter * teneri,& diſtingui
teſtatur Iaſ.in d.l.admonendi,poſt nu.319. ad finem,
& refert ita tenere Ang.in l.non erit,in prin.& Alex.
in §.dato.ff. eo. tit. nam licet in ſimplici datione ter-
mini ad probandum, non veniat iuramentum, quod
non eſt propria probationis ſpecies, verbis tamē vni-
uerſalibus cōprehendetur, licet de hoc dubitet Cac-
cialup.in d.l.admonendi. nu. 242. vt ibi per Iaſ. poſt
Ang.quem refert etiam Curt.in rep.d.l. admonendi,
poſt num.10.& ibi eſt data dilatio ad probandum, &
probatum habēdum per omne genus probationis,ha
betur pro concluſo in cauſa, & lapſa huiuſmodi dila
tione excluditur omnis facti probatio, vt per Butr. in
d.c.licet cauſam.nu.12.& ibi Fel.nu.58. de probat. &
alios,quos adducit Alex.Sriat.d.pract. iudiciar. c. 20.
nu.19. qui & hoc in propoſita materia iudicibus ani-
maduertendum proponit.
52 Declaratur modò ampliatio ſupra poſita,† vt non
procedat in cauſis ſummarijs,ſecūdū terminos clem.
ſæpe de verb.ſig.vt tenet Rom. in d.l.admonēdi, qui
hoc caſu dicit procedere poſſe opinionē Sal. & pro-
bat ibi Caccial.poſt nu.242. verſ. 9. concl. Cato Sac.
nu.106.nam cum poſſint produci inſtrumenta in illis
cauſis, & veritas inueſtigari etiam ad partis petitio-
nem,quandocunq; vt per gl.in d.clem.ſæpè, in verb.
interrogauit. Maran.par.6.act.15.nu.7.poterit, & de-
ferri hoc iur̄m, vſq; ad calculū ſententiæ, vt tenuit ēt
Lanf.in d.l.admonendi,col.19.& hac de cā in regno
Neapol. deferri hoc iur̄m etiam poſt cōcluſum in cā
teſtatur Foll.ad Maran.d.act.9.nu.12.cū maximè in
his ſummarijs non requiratur concl. vt per Affl. dec.
172. & vbi non concluditur in cauſa,poſſit deferri iu-
ramentum quandocunq; vt in cauſis, in quib. proce-
ditur per officiū iudicis,quæ concluſ.non exigunt.gl.
in c.cupienres.§.quod ſi per viginti,de elec.in 6.defer
ri poteſt vſq; ad ſententiam,vt dicit Caccial. d.l.ad-
monendi, cit.nu.242.verſ.7.concl. eſſe de mēte Ang.
in l.ſi quis libertatem.ff.de pet.her. qui etiam ver.10.
& vlt.concl.dicit deferri poſſe in cā pupilli,reip.fiſci,
& eccleſiæ,in quib. militat eadē rō ſummarij iudicij.
Secundo loco reſtringitur eadem ampliatio, vt nō
53 pcedat,vbi ſubeſſet † aliqua rationabilis cauſa, ppter
quam ſuaderet æquitas partem admitti poſt conclu-
ſionem,& ita limi.Maria.Soc.in d. c. fi. de iureiur. &
comprobando ſequitur Caccialup.d. l. admonendi,
poſt nu.242.& faciunt tradita à Spec.de petit.& poſſ.
ſpol. in prin.nu.21. verſ.& ſcias, ꝙ poſt publicationē.
54 Declares tertio velim,vt tamen peti † poſſit in cau-
ſa appellationis, licet non ſit petitum in cauſa prin-
cipali,& tenuit Bal.in c.1.§. item ſi vaſallus.col. vlt.
de controuer.inueſtit.Iaſ.d.l.admonendi,in rep. poſt
nu. 318.Caccialup.nu.242.Cur.nu.11.Maria.d. c.fin.
& alij ibi,Capic.deciſ.35.Folle.ad Mara.d. act. 9.nu.
20.quia in cauſa appellationis omnes errores purga-
ri poſſunt,qui cauſas cauſæ concernunt,l. creditor, §.
iuſſus.ff.de appella.Gail.d.obſer.108. nu.9.
55 Quarto loco limita,vt licet non poſſit † peti, poſſit
tamen deferri per iudicem poſt concluſum in cauſa,
ſi petitum ſit ante concluſionem, vt concludit Iaſ.in
rep.d.l.admonendi,poſt nu.318. verſ. quid autem in
iudice.Maria.d.c.fi.Caccialup.d.l.admonendi.num.
243.qui declarat dicta DD.qui alioqui videtur com-
miſcere tēpus petitionis, & delationis huius iuramē-
ti,& idem tenet Marant. d. act.9.nu.10. & act.15.nu.
4.Franc.Marc.deciſ.387.nu.6.quod ea ratione cōfir-
56 matur quia cōcluſio in cauſa † nō eſt terminus exclu-
ſiuus eorū,quæ per iudicē ſunt expediēda,l.vbicunq;
ff.de interrog.act.gl.in c.ſi ex literis, de iureiur.
Hic autem,quia de petitione huius iuramenti agi-
57 mus,ſciendum eſt,formā petitionis † debere concipi
imperſonaliter:non aūt concludi ſibi ipſi deferendū:
nam cum ad arbitriū iudicis pertineat inſpicere, cui-
nam ſit deferendum potius actori,an reo, qui perſo-
naliter loqueretur, & ſibi deferri peteret, ſuſpectus
redderetur,vt dicitur de teſte ſe ingerēte, in l. poſt le-
gatum,§.his verò,cùm gl.ff.de his quibus, vt indign.
& hæc opinio aſcribitur Bar.in d.l.admonēdi, quem
in hunc modum interpretatur Salicetus ibi, & in d. l.
in bonæ fidei,& Cyn.in d.l.in bonæ fidei, quam opi-
nio.quibuſdam recentioribus placuiſſe, quorum mē-
tio habetur apud Maria.Soc.in ſæpiùs cit.c.fin. tradit
Caccialup.d.l.admonendi,poſt nu.241.verùm Salic.
locis adductis ait, hanc opinionem procedere poſſe
de honeſtate,non autem de iure, quia licet quis per-
ſonaliter hoc peteret, non idcircò tamen eſſet reij-
ciendus,quod validis rationibus confirmat. & Salic.
ſequitur Rom. in d.l.admonendi, vt refert Iaſ. in re-
pet.poſt num. 317. quem,& ipſe ſequitur,& ibi idem
Caccialup.poſt num.241. dicit in puncto iuris Salic.
opinionem verā videri, & teſtatur ita vidiſſe practi-
cari,quē refert Ceph.conſ.227.nu.41.lib.2. Quod aūt
58 in forma petitionis † debeat dici in ſupplemētū pro-
bationis,

bationis, non autem ſemiplenæ probationis, ponit Alex. Stiat. cita. prax. iud. c. 20. nu. 12. quem videas, & inferius. nu. 20. monet concipiendam eſſe petitionis
59 formã conditionaliter, † non aſſertiuè: puta, in quantum expediat, ex doctrina Bal. in c. 20. in 1. col. nu. 7. de prob. vbi tradit, quod licet actore, qui plenè probauit, per teſtes petente non derogetur fidei teſtium, in aliquo tamen prudentius agi, ſi conditionaliter in quantum expediat petatur, quam Bal. doctrinam citat Franc. Marc. deciſ. 387. nu. 3.

Nunc, vt propoſitam materiam proſequamur ex alio requiſito ad hanc iuramentalem delationem, quinto loco declarari poterit principalis concluſio, vt ad validitatem illius delationis, & ad effectum, vt probationes ſuppleat, ſit deferendum parte præſente,
60 † vel monita, vt docuit Ang. in l. certum, § ſi quis abſente, per gl. ibi in fi. ff. de confeſ. & in d. l. in bonæ fidei, per text. ibi, cauſa cognita, Bal. in c. 1. nu. 8. de cõtrouer. inueſt. Marſ. in d. l. maritus, nu. 18. Alex. conſ. 122. nu. 16. vol. 2. Capic. dec. 35. n. 3. Foller. ad Maran. d. act. 9. nu. 11. Bal. conſ. 135. lib. 1. Pomat ad Bar. in d. l. admonendi. nu. 60. & ibi Caccialup. nu. 197. cum citatis per Tiraq. de præſcrip § . 1. gl. 8. in verſ. ſera creu. in fi. quibus accedat Gail. qui tamen dicit in camera Imperiali non obſeruari d. obſer. 108. nu. 8.

Sexto loco declarationem recipit primaria cõclu-
61 ſio, vt ita demum procedat, ſi is, † cui eſt deferedum iuramẽtum, ſit talis, qui veroſimiliter veritatem nouerit per veram ſcientiam, quæ corporeo ſenſu percipiatur, gl. d. l. in bonæ fidei, quã probat Bart. in d l. admonendi, poſt nu. 57. Iaſ. ibi nu. 312. dicit in hoc non eſſe aliqualiter dubitãdum, & ibi Curt. nu. 279. q poſt
62 alios rationem adducit, quia iurãs † ſuccedit loco teſtis, & dicitur teſtis irregularis, propterea ꝙ in propria cauſa teſtatur, vt dicit Bal. in rub. de controu. inueſtit. DD. d. c. fi. de iureiur. ſicut ergo teſtis non probaret de credulitate deponens, ita neq; hic in ſimili caſu iurãs, & hanc declarationem ſentit etiam Alex. in conſ. 69. col. fi. vol. 2. & in conſ. 71. col. 3. volum. 3. Maran. d. act. 9. nu. 5. & ei, qui nouit factum, nõ ignoranti eſt deferendum, Cato Sac. d. l. admonendi. nu. 111. & ſcienti per famam non eſt deferendum, quia non dicitur ſcire vera notitia, vt per eundem Cato. Sac. ibi poſt nu. 214. ad idem Iac. Petr. de Ptolom. nu. 24. Huic pronunciato confert, quia qui neſcit veriſimiliter facilè poteſt peierare, & iuſiu hoc non defertur veriſimiliter, vt peieretur, Fely. in c. ad reprimendum. col. 1. ad fin. de offic. ordin. latè Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 2. caſ. 192. nu. 3. & primo ad deierãdum non deferri ponit Bal. in l. quæ ſub conditione. de cond. inſtit. Ptolom. d. l. admonendi. nu. 40.

Ex hac ſexta declaratione inferunt DD. hoc iura-
63 mentũ nõ deferri hæredi † ſuper facto defuncti, quod ignorare illud præſumatur, vt docuit Bal. in d. l. in bonæ fidei. nu. 10. verſ. quarto inſpicitur. non enim ſufficeret habere notitiam per famam, aut cõfeſſionem aduerſarij, vt conſulendo tradit Alex. conſ. 71. col. 3. vol. 3. conſ. 39. col. fi. vol. 5. qui dicit ad hoc ſibi videri text. in l. generaliter. in princ & ibi Bald. C. de reb. cred. Iaſ. d. l. admonendi. nu. 312. Soc. ſen. cõſ. 94. col. 2. & in conſ. 264. col. 5. lib. 2. Maran. loco cita. nu. 9.

Verùm huiuſmodi illatio poterit procedere in du-
64 bio in hærede extraneo, † ſecus tamen in filio, vel in eo, qui veriſimiliter præſumitur ſcire factũ defuncti, nimirum; quia coniunctus ſit; vel vicinus, vel contubernalis, vel aliquo alio modo informatus eſſet, vt proſequitur declarando Plot. in repet. l. ſi quãdo. nu. 621. C. vnde vi. nam hæredi veriſimiliter informato deferri poſſe hoc iuſiu tradit conſulendo Soc. ſen. d. conſ. 264. Cagn. in l. edita, nu. 150. C. de edend. Rol. à Val. conſ. 52. nu. 10. lib. 1. ſequitur Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 2. caſ. 190. nu. 9. & hæredẽ poſſe iurare hoc caſu in litem, vel in ſupplementum aliudvè iuramẽtum ſubire communem eſſe opinionẽ teſtatur Plot. d. l. ſi quando, nu. 619. qui hoc etiam tenuit procedere in dubio contra alios, nu. 612. & communẽ ſententiam probat Rom. cõſ. 190. nu. 5. Iaſ. in d. l. admonendi, num. 113. faciunt plures citati per Tiraq. de retract. tit. 1. gl. 1. §. 2. nu. 30. & de præſcripr. §. 2. gl. vnic. verſ. id tamen, quod diximus.

Alijs illationibus omiſſis; ſubdeclares velim ſextã hanc declarationem, vt tñ poſſit deferri etiam ei, qui
65 non reddit rationem † per veram, & propriam ſcientiam, ſed per credulitatem ſolum, vel famã in factis antiquis, in quibus veriſimiliter non poſſunt haberi alij teſtes, & in quibus ſi deponeret, vt teſtis probaret, licet ea tantum ratione dictũ ſuum niteretur, vt profitendo docuit Caccialup. d. l. admonendi. num. 252. Cato Sac. nu. 115. per not. per Inn. in c. cum cauſa. de iur. cal. ex ratione autẽ huius ſextæ declarationis oritur, & ſeptima, quæ hanc totam materiam declarat.

Declaratur igitur ſeptimo loco principalis cõclu-
66 ſio, vt ita demum † ſit deferendum hoc iuramentum ſi perſona cui deferendum venit ſit legalis, & fide digna, vt hoc ẽt docuit Bart. in d. l. admonendi. nu. 58. & Iaſ. poſt nu. 296. verſ. 36. iſtud iuramentum. Bal. in l. qui accuſare, C. de edend. Ant. & Abb. in d. c. fi. Cur. in d. l. admonendi, nu. 4. & nu. 365. Marant. d. actio. 9. nu. 7. Fran. Marc. deciſ. 753. nu. 10. parte ſecunda. & ꝙ is, qui petit ſibi deferri hoc iuramẽtum ad hoc, vt admittatur, debeat eſſe talis, qui, ſi vellet reddere teſtimonium in aliena cauſa reputaretur teſtis omni exceptione maior poſt plures per eum citatos, poſuit Plot. d. l. ſi qñ, nu. 297. qui loquitur in omnibus iuramentis parti præſtandis. Ceph. conſ. 277. nu. 7. par. 2.

67 Hinc infami infamia † facti, vel iuris, ei, qui ſemel pierauit, homicidę, vſurario, condemnato in actione furti, vi bonorum raptorum, iniuriarum, de dolo malo, & fraude, & ratione doli, in actione pro ſocio, tutelæ, mandati, depoſiti, vel ẽt per inſtitutionem non defertur hoc iuramentum, nec inimico graui inimicitia, ſpurio, cõcubinario, blaſphematori, pauperi, de quibus omnibus poſt alios tradit idem Plot. d. l. ſi qñ. qui loquitur etiam de alijs iuramentis reſpectu probationis parti deferendis, à nu. 793. vſq. ad num. 806. ipſum lector conſulas: nam hic omnia referre nimis longum foret, & plura etiam ſuperuacaneè adijcerẽtur, quæ ſuis locis commodius relinquuntur. illud autem, quod regulare eſt in hac materia teneas, quod
68 & ſupra admonuimus, † nõ eſſe deferendum hoc iuramentum illi, qui aliqua ratiõe à teſtimonio repelleretur, vt in caſibus notatis in l. 3. §. leg. Iulia. ff. de teſtib. Bar. in d. l. admonendi. & pro regula ponit Caccialupus ibi, nu. 144. & fuit doctrina Bald. in l. qui accuſare, C. de edendo. Cato Sac in d. l. admonendi, nu. 70. & nu. 108. Ptolomæus nu. 40. Cur. nu. 218.

69 Hoc tñ intelligas non procedere in his, † qui repelluntur à teſtimonio defectu naturæ, ſed in his tãtum, qui vitio ſuo à teſtificando excluduntur, ita declarat Curt. in d. l. admonẽdi, nu. 5. qui idcircò tenet deferri poſſe ſpurio, Ptolom. nu. 40. q dicit deferri poſſe mulieri, licet in feudis ad teſtimonium non admittatur.

70 Secundò intelliges non procedere in his, † qui repelluntur à teſtimonio ſola ratione reuerentiæ, affectionis, aut commodi, ſed in his tantum, qui ratione maculæ, vitij, ſeu defectus non admittuntur: nã cum ſit ſpeciale, vt in cauſa propria hoc caſu teſtimoniũ reddi poſſit, non eſt quærendum de conſanguinitate, amicitia, vel commodo eius, qui iuraturus eſt in caſu proprio, aliàs nullus eſſet locus huic iuſiu, vt ſcribit Io Bapt. Caccialup. in d. l. admonendi, poſt num. 52. verſ. hic tamen aduerte, ne decipiaris, vbi & ad præmiſſorum intelligentiã monet, vt opponatur hmõi defectus tpe congruo ante concluſum, nõ eſſet locus obiectioni, & allegationi, niſi eo caſu, quo iudex poſt concluſionem tñ declaraſſet, cui vellet deferre,

vt ibi per eum. Ceph. conſ. 227. nu. 61. volum. 2.

Hucuſq; vidimus plura requiri ad hoc, vt poſſit deferri iurm ſuppletorium probationis, ex quibus ſatis manifeſtum eſſe poteſt, iudicem ad huiuſmodi iuramenti delarionem nō debere proſilire, niſi cauſa co-
71 gnita, † vt dicit tex. in d. l. in bonæ fidei. & ibi tradunt
* omnes.* Plura autem in hac cauſæ cognitione verſā-
72 tur, † ex quibus colligi poterit, cui nam potius actori, an reo ſit deferendum, nimirum parentes, patria, diuitiæ, paupertas, ſexus, ætas, cauſæ, factiq; natura, vt declarando proſequitur Caccialup. in repet. d. l. admonendi, nu. 257. Curt. nu. 365. Cato Sac. num. 111. Ptolom. nu. 122. ſeq. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 2. caſ. 190. nu. 16. Stiat in praxi. in c. 20. nu. 8. & ita procedere poteſt abſque dubio opinio eorum, qui in hac quæſtione vtrum iuramētum ſit deferendum actori, an reo, arbitrio iudicis reliquerunt, cuius opinionis fuit Spec. tit. de iuramen. dela. §. 1. verſ. vt autem plenius. quam firmat Bal. in d. l. admonendi, & in d. l. in bonæ fidei. & ibi ſentit Cyn. & ſibi ſemper placuiſſe dicit Cato Sac. in d. l. admonendi, nu. 119. & hāc opinionē hoc caſu eſſe pro indubitata habendam ponit Caccialup. ibi nu. 263. at qñ omnia ſūt hinc indè paria, ꝙ vix inuenire poteſt, vt rectè perpendit Abb. in d. c. fi. adeò Doct. in ancipiti verſantur, vt Caccialup. nu. 263. dicat, ꝙ indigeret deciſione Cæſarea, quod proſequere, vt ibi per eum. nu. 247. per Curt. nu. 371. Cato Sac. 117. & per Boer. deciſ. 95. nu. 7.

73 Plures autem limitationes, & caſus, † quibus non defertur iuramentum ſuppletiuum probationis vltrà ſuperius poſitos, ponit Cur. in d. l. admonendi. qui ſeptuaginta ſeptem collegit. & Soc. in tract. fallen. reg. 464. qui octuaginta, & Lancell. Conrad. poſt Iaſon. in tract. de præro. lib. 1. c. 19. §. 2. adeò vt iniuria diceret Purpur. d. l. admonendi, nu. 385. ex tot fallētijs potuiſſe formari regulam ad oppoſitum, refert Stiar. d. c. 20. nu. 4. ſufficit loca indicaſſe: nam nō eſt noſtri inſtituti hic omnia referre.

CONCLVSIO DCCCCLVIII.

ARGVMENTVM.

Iudiciale iuramentum quibus in caſibus poſſit recuſari, & ibidem nonnulla referuntur neceſſaria quæ requiruntur ad eius delationem.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum litis deciſiuum vim maximam probationis obtinet.*
2 *Iuramentum litis deciſiuum non eſt propriè probatio, ſed releuatio ab onere probandi.*
3 *Iuramentum litis deciſiuum habet vim confeſſionis.*
4 *Iuramentum iudiciale a parte parti iudice approbante delatum eam habet vim probationis, vt ſi non iuret, aut referat is, cui defertur, habeatur negotium nedum pro probato, ſed etiam pro planè deciſo.*
5 *Diſpoſitio l. manifeſtæ turpitudinis. ff. de iureiur. procedit etiam ſi is, cui defertur iuramentum, vellet probare adducta per teſtes, vel per inſtrumenta.*
6 *Diſpoſitio l. manifeſtæ turpitudinis. ff. de iureiur. procedit etiam ſi actor nihil probaſſet. Contrarium, nu. 7. Conciliatio, num. 8. & 9.*
10 *Iurm iudiciale non poteſt deferri ante iudicis approbationem, vnde ante eam poteſt recuſare is, cui defertur.*
11 *Iuramentum litis deciſiuum poſt iudicis approbationem, & partis etiam acceptationem offerens ſuperuenietibus nouis probationibus poteſt oblationem reuocare.*
12 *Iuramentum iudiciale à parte incontinenti acceptatū non poteſt amplius, niſi ex cauſa à deferente reuocari.*
13 *Iuramentum iudiciale, vt proficiat requiritur, vt ſit præſtitum aduerſario deferente, & nō propria authoritate.*
14 *Iuramentum litis deciſorium deferens tenetur iurare de calumnia.*
15 *Iuramentum iudiciale poteſt recuſari, vbicunq; illud non poteſt deferenti referri, vt ſi ſit ignarus facti. Contrarium, num. 16.*
17 *Iuramentum litis deciſorium poteſt recuſari ſubſiſtentibus iuſtis cauſis recuſandi.*
18 *Iuramentum litis deciſorium poteſt recuſari, quando imminet periculum manifeſtationis periurij iurantis.*
19 *Iuramentum iudiciale an licitè poſſit recuſari, ſi offerens iam habeat teſtes examinatos ſuper deductis, & nu. 20.*

1 Iuramentum litis deciſiuū † vim maximā probationis obtinere colligere licet ex tex. l. ſed & ſi poſſeſſori. §. fi. ff. de iure iur. quē tex. adducit Coraſ. in l. admonēdi.
2 nu. 12. ff. de iureiu. & licet nō ſit propriè probatio † releuare tamen ab onore probandi tradit conſulendo Cæph. in conſ. 127. n. 34. lib. 1. Iaſ. in l. eum qui per illū tex. poſt Bal. ibi, nu. 3. ff. de iureiur. habet enim vim
3 † confeſſionis, quia deferens iurm videtur tacitè confiteri illud, quod ille iurauit, Bart. in l. nam & poſteà, §. fi. & in l. q iuraſſe, §. fi. ff. eo. Iaſ. in l. duob. reis, §. idē Pomponius, nu. 18. ff. eo. tit. Caccher. deciſ. Pedem. 8. nu. 8. & probationi æquiparari tradit deciſ. 97. nu. 12.
** & releuare ab onere probādi magis cōem ** opinionē eſſe teſtatur Viuius in ſuis communib. opinionib.
4 in verbo, iurm. hoc autem iudiciale iurm, † quod litis deciſorium dr̄, & à parte parti iudice approbante defertur, eā habet vim probationis, vt ſi non iuret, aut referat is, cui defertur, habeatur negotium, ne dum ꝑ probato, ſed ēt pro planè deciſo, l. delata, l. generaliter, C. de reb. credit. eſt enim manifeſtæ turpitudinis, & cōfeſſionis, nolle iurare, aut iurm referre, vt habetur in l. manifeſtæ turpitudinis. ff. de iureiurand. & ibi
* *omnes no. & in l. bonæ fidei. C. eodem tit.

5 Amplia mō diſpoſitionem † d. l. manifeſtę turpitudinis, procedere etiā ſi is, cui defertur, vellet probare adducta per teſtes, vel inſtra, ita tenuit Iaſ. cōtra Bar. in d. l. manifeſtæ turpitudinis, poſt nu. 3. ad ꝙ inducit eundem Bar. in l. fi. ff. de in lit. iuran. ſequit̄ Purp. ibi. nu. 14. Cur. iun. nu. 8. et ita cōcluſū fuiſſe in Burdegal.
* Sena. teſtatur Boer. nu. 2. deci. 95. & *communē Doct. ſnīam dicit Octau. Cacher. deciſ. Pedem. 11. nu. 2. ad quod tn̄ videas Iaſ. in §. item quis, nu. 86. Inſt. de act.

6 Amplia ſecundo loco procedere, † etiā ſi actor nihil probaſſet: quę fuit ſentētia Iac. de Rauen. & Ciui. in l. generaliter. C. de iureiu. Alb. in l. in bonæ fidei. C. eo. tit. Pau. Alex. Iaſ. & Purp. in d. l. manifeſtę. Caſt. in l. in contractib. §. illo, C. de nō numc. pecu. & in l. iuſiurandum & ad pecunias. §. prætor ait, & in l. admonendi. & ibi Iaſ. ff. de iureiur. & hac opinionem ſentit Bar. in d. l. manifeſtæ. Pract. Papiē. in forma iuramēti quod præſtatur à parte. in verſ. dicit Anr. in c. ſicut, de prob. Bar. in d. §. illo, per gl. ibi, & ibidē ſequitur Ang.
* & hanc communem *eſſe dicit Boer. deciſ. 95. nu. 5.
** & ** magis communem Crau. in conſ. 27. nu. 4. & hāc opinionem, quod etiam initio iudicij nullis propoſi-
* tis probationibus poſſit iuſiurādum deferri, dicit *veriorem, & æquiorem Purpur. in d. l. manifeſtæ, nu. 11.
* in fi. & *communem, ac in practica ſeruari dicit Rip. poſt Iaſ. in d. l. admonendi, nu. 65. quibus accedit Cacher. deciſ. Pedemont. 97. nu. 10.

7 In cōtrariam tn̄ † partem fuit Spec. in tit. de iuram. delat. §. 1. verſ. ſin autem actor. Abb. in c. 2. in primo, notab. de clandeſt. deſpon. & in c. fi. de iureiurando. dictum eſſe ſuper ęquitate fundatum, & in facti contingentia ſæpius obtinuiſſe dicit Marſ. ſing. 83. in ore vulgi. & in l. de minore, §. tormenta. ff. de quæſtionibus. & eandem ſententiam tenet Io. Andr. ad Specul.

loco

loco citat. Bal. in l. 2. ff. de iureiur. & in d. §. illo. & ibi
Sal. Caſtr. in l. fi. col. 3. verſ. in text. ibi, non poteſt. ff.
de ferijs. & conſulendo latè probauit Socy. in conſil.
184. lib. 2. quibus accedit Alex. Stiat. in prac. iud. cap.
20. nu. 57. cum ſeq.

8 Ad ſedandas† tamen huiuſmodi diuerſitates opi-
nionum dici poſſet, primam opinionem procedere,
qñ ab initio iuramentum fuit delatum, antequam ad
aliquas probationes ſe actor applicuiſſet: ſecūda aūt,
quando onus probandi aſſumpſit, & nō probauit; &
in hunc modum diſtinguendo conciliat Dec. in c. ſi-
cut, nu. 23. de proba. poſt Caccialup. in d. l. manifeſtæ
turpitudinis quem ſequitur Soc. in d. conſ. 84. colu. 3.
vol. 2. et eodem modo conciliat Rip. in d. l. admonē-
di, poſt nu. 65. & facit deciſionem Sal. in l. ſi quis iu-
ſiurandum, in fi. C. de reb. credit. concludentis, quod
quando proceſſum eſt ad examen teſtium, nō poteſt
reuerti ad oblationem iuramenti, quia vno remedio
electo debet ceſſare aliud, l. quod in hæredem. §. eli-
gere. ff. de tribut. c. vt quis duas, de elect. in 6.

9 Sed tamen† adhuc contra iſtam diſtinctionē tenet
Apoſtil. ad Dec. in d. c. ſicut. quæ abſolutè vult, ſiue
ante, ſiue poſt probationes tētatas habere locum di-
ſpoſitionē l. manifeſtæ turpitudinis. & fuiſſe ita iudi-
catum teſtatur Boer. in d. deciſ. 9 . nu. 6. & ita cenſuit
Senat. Pedemont. vt per Caccher. deciſ. 97. nu. 6. & ita
conſulendo tradit Crau. in cōſ. 207. Diuino ſubſidio.
Natt. conſ. 35. nu. 3. lib. 1. quare teneri poteſt d. l. ma-
nifeſtæ turpitudinis. procedere ēt actore nihil probā-
te, ſine dubio tñ procedet eo caſu, quo aliquæ preſū-
ptiones, ſiue minus quam ſemiplena probatio eſt pro
* deferēte, vt eſſe *communem doctrinam DD. nemi-
ne diſcrepante dicit Cacher. d. deciſ. 97. nu. 9.

10 Declara tñ non procedere† diſpoſitionem d. l. ma-
nifeſtę turpitudinis. ante iudicis approbationem, quę
* requiritur, vt dicūt* omnes in d. l. manifeſtæ turpitu-
dinis, & ante, poteſt recuſare, vt ibi per Bart. num. 2.
Abb. in c. fi. col. 3. de iureiur. And. de Iſern. in c. 1. ver.
cum datur. de conſuet. rect. feud. Maran. in Spec. ord.
iudicia. par. 6. act. 9. nu. 23. Trot. ad Bar. in d. l. manife-
ſtę. & ante approbationem iudicis delationem iura-
menti non concludere parti, tradit Bald. in l. genera-
liter, §. ſed iuro, in ver. approbatum. C. de reb. cred. ſe-
quitur Cacher. in deciſ. Pedem. 60. nu. 9. cauſę enim
cognitio requiritur, vt per Stiat. d. c. 20. nu. 68.

11 Sed quæri hic poteſt, † an poſt iudicis approbatio-
nem, & partis etiam acceptationem poſſit offerēs iu-
ramētum ſuperuenientibus nouis probationibus re-
uocare oblationē, & poſſe hoc caſu decidit Cacher.
propter iuſtam cauſam pœnitendi, vbi pluribus hoc
agit deciſ. 8. adducit Soc. conſ. 90. nu. 14. vol. 4. & pro-
bat Lancel. Conrad. de offic. præt. in cau. ciuil. lib. 1.
* c. 9. §. 2. nu. 7. Stiat. d. c. 20. num. 73. & *communis eſt,
vt colligitur ex Iaſ. in l. ait prætor, §. ſed neque. ff. de
iureiur. & in §. item ſi quis, nu. 31. verſ. aduertendum
tamen eſt, Inſt. de act.

12 Declara ſecūdo, vt habeat effectum, † quoad eum,
qui iurauit, modo incontinenti ſit iuratum, in omni
enim iuramento deciſiuo ineſt tacita conditio, ſi in-
continēti iuretur, vel acceptetur, l. ait prætor, §. ſi ne-
que, & ibi notat Bart. & in l. iuſiurandum, & ad pecu-
nias. ff. de iureiur. Alex. & Iaſ. in d. §. ſi neq. propter
quod cautio eſt, ſecundum Bart. vt quando defertur
iuramentum, non petatur dilatio ad deliberandum,
ſed ſtatim acceptetur ad hoc, ne poſſit reuocari dela-
tio, præter quam ex iuſta cauſa, vt per Iaſ. in d. §. ſed
neque, in principio, & in §. item ſi quis, nu. 3. verſ. cæ-
terùm, Inſt. de actio.

13 Declara tertio, hoc iurm † ad hoc, vt proficiat re-
quiri, vt ſit præſtitum aduerſario deferente, & non ꝓ-
pria auctoritate, vt eſt text. in l. ait prætor, & ibi not.
Iaſ. nu. 4. ff. de iureiu. itemq; ſub ea forma, qua delatū
eſt, in quo tamen, qa poteſt perſępè de qualitate iura-
menti dubitari, arbitrium erit iudicis: ſub qua conce-
ptione iurandum ſit, l. iuſiurandum, & ad pecunias.
§. ſi de qualitate. ff. eodem. Aymo. conſ. 203. num. 7.
eruditè Menoch. qui aptè exemplis illuſtrat de arbi.
iud. lib. 2. cent. 2. caſ. 189. Stiat. d. c. 20. nu. 66.

14 Declares quarto, † vt deferens teneatur iurare de ca-
lumnia, ſi fuerit requiſitus, l. iuſiurandum, & ad pecu-
nias. §. qui iuſiurandum. & ibi Iaſ. nu. 3. ff. de iureiur.
Lancel. Conrad. in tract. de offic. prætor. in cau. ciuil.
lib. 1. c. 9. §. 2. nu. 8.

15 Declaratur quinto loco† demum procedere, ſi iu-
ramentum deferens poſſit ſibi relatum ſubire, ſecus
ſi ſit ignarus facti, ex quo iuſiurandum non poteſt ei
referri, vt conſuluit Nat. conſ. 35 iſte magiſter Fran-
ciſcus, vol. 1. qui pluribus rationibus id comprobat.

16 Contrarium tamen† conſuluit Crau. in conſ. 203.
per text. in d. l. iuſiurandum, & ad pecunias, §. non ſē-
per, vbi licet iuramentum non poſſit referri ad mo-
dū, in quo oblatum eſt, adhuc tamē compellitur quis
iurare iudicis arbitrio. & Crauet. ſententiam probat
Menoch. d. caſ. 189. nu. 3. in l. Marcellus, §. vlt. ff. rer.
amot. ſecundum intellectum Pet. de Bellapert. & re-
ſpondet rationibus præcipuis Nat. contra cuius opi-
nionem, vt ipſe etiam fatetur d. conſ. 35. poſt nu. 2. te-
* nēt communiter* Doct. qui dicunt reum cogi ad præ-
ciſè iurandum, d. l. iuſiurandum, & ad pecunias. §. ait
prætor. Sal. in d. l. delata, & in l. fi. C. de fideicō. Ant. à
Butr. in d. c. fi. de iureiur.

17 Limitatur ſexto ſubſiſtentibus † iuſtis cauſis iurm
recuſandi, quas poſuit Bart. in d. l. manifeſtæ turpitu-
dinis. & alias adiecit Iaſon ibi, & in §. item ſi quis. Inſt.
de act. Lancel. Conrad. d. c. 9. §. 2. nu. 8. inter quas ea
18 cauſa eſt, † quando tēpore oblationis periculum im-
minet probabiliter, ne detegatur periurium iurantis,
19 ex quo dubitari conſueuit, † an ſi offerens iā habeat
teſtes examinatos ſuper deductis, poſſit licite recuſa-
re iuramentum: & poſſe decidit Senatus Pedemont.
vt teſtatur Cacher. deciſ. 11 per doctrinam Bart. in l.
iuſiurandum, quod ex conuētione, § procurator. nu.
4. ff. de iureiur. & Doct. in d. l. manifeſtæ turpitudinis.
& idem voluit Caſſan. in conſue. Burg. tit. des cenſ. §.
20 12. rub. 11. fol. mihi 346. nu. 16. ſed tamen† hæc deci-
* ſio videtur apertè cōtra* communem doctrinam de
qua ſupra diximus, dum omnes volunt iuramentum
hoc deferri, quando actor aliquid probauit, vt per
Crau. d. conſ. 207. num. 4. quod etiam animaduertit
Cacher. d. deciſ. 11. ad n. & hæc de iuramento deciſi-
uo litis in præſētia dixiſſe ſufficiat, reliqua proſeque-
re, vt per Doct. in d. l. manifeſtæ turpitudinis.

CONCLVSIO DCCCCLIX.

ARGVMENTVM.

Præſumptionibus ius patronatus probari ob difficilem illius probationem; & quæ ſint hæ præſumptiuæ probationes, quibus ius patronatus poſſit probari, oſtenditur.

SVMMARIVM.

1 *Iuris patronatus probatio difficilis eſt.*
2 *Ius patronatus præſumptionibus probari.*
3 *Ius patronatus ex antiquiſſima poſſeſſione præſumitur, & probat: adeo vt hæc lōgæua poſſeſſio loco tituli habeatur.*
4 *Præſentatio facta a patrono, qui ſit in antiquiſſima poſſeſſione præfertur factæ à proprietario.*
Et cur, num. 5.
6 *Ius patronatus probatur ex antiquiſſima poſſeſſione ēt ſi de poſſeſſione non conſtaret, niſi ex vnica præſentatione.*

7 *Præſentationes, & inſtitutiones in iure patronatus quomodo probentur, remiſſiuè.*
8 *Ius patronatus non probatur ex poſſeſſione, quando intẽtatur petitorium.*
9 *Ius patronatus probatur ex poſſeſſione, ſi agatur poſſeſſorio, vel etiam petitorio, & poſſeſſorio ſimul.*
10 *Patronus quomodo debeat articulos concipere.*
11 *Quaſi poſſeſſio in iure patronatus probatur, ſi patronus oſtenderit, ſe aliquem præſentaſſe, præſentationemq; huiuſmodi ſuum habuiſſe effectum.*
12 *Quaſi poſſeſſio præſentandi in iure patronatus probatur per literas ordinarij inſtituentis, licet non conſtet de præſentatione. Et cur. nu. 13.*
14 *Quod requiritur ad eſſentiam actus præſumitur procedere.*
15 *Electionis confirmatione probata præſumitur electionem fuiſſe legitimam.*
16 *Ius patronatus ex poſſeſſione probatur, modo conſtet, de fundatione, & poſſidentes ſint de familia, ſiue parentela fundatoris: ſecus ſi non ſint. Quod intellige, vt nu. 17.*
18 *Inſtrumentum, in quo continetur emptio alicuius rei, ſi alicui tradatur, vel legetur, ipſa res intelligitur tradita, vel legata.*
19 *Ius patronatus probatur per famam.*
20 *Ius patronatus probatur per famam, quando ſumus in antiquis, & concurrit quaſi poſſeſſio præſentandi.*
21 *Ius patronatus probatur per literas antiquas in lapide, vel marmore inciſas.*
22 *Ius patronatus probatur per literas antiquas in lapide, vel marmore inciſas, quoad ius patronatus ipſius nominati, & ſcripti in dictis literis, ſecus quoad deſcendentes.*
23 *Ius patronatus probatur per verba enunciatiua epiſcopi aſſerentis adeſſe ius patronatus.*
24 *Ius patronatus probatur per verba enunciatiua epiſcopi aſſerentis adeſſe ius patronatus, quãdo ipſe epiſcopus poteſt ius patronatus de nouo concedere, & facere.*
25 *Ius patronatus probatur per verba enunciatiua epiſcopi, ſed tamen contrarium poteſt probari.*
26 *Ius patronatus non probatur per verba enunciatiua epiſcopi, quando patronus contradicit.*
27 *Ius patronatus, nõ probatur per verba aſſertiua epiſcopi, quando agitur de præiudicio tertij.*
28 *Vicario epiſcopi in inſtitutione aſſerenti de iure patronatus non creditur in præiudicium epiſcopi.*
29 *Ius patronatus probatur ex pluribus ſcripturis, & inſtrũis antiquis, in quibus ſit mentio de iure patronatus.*
30 *Iuris patronatus moderni probatio non eſt difficilis.*
31 *In iure patronatus moderno quæ probanda ſint.*
32 *Iuris patronatus fundationis probatio tanta eſt efficaciæ, vt non ſit neceſſe demum probare patronum ſibi reſeruaſſe ius, nec etiam diœceſani expreſſum conſenſum.*
33 *Diœceſani cõſenſus expreſſus præſumitur interueniſſe in iure patronatus antiquo, ſecus in moderno: is enim tũc probandus eſt.*
34 *Fundatio, conſtructio, & dotatio, quomodo probanda ſint in iure patronatus probando.*
35 *In iure patronatus vniuerſitatis probando non ſufficit probare dotationem, fundationem, aut conſtitutionem, niſi etiam probetur ex bonis ipſius vniuerſitatis cõſtructum, fundatum, & dotatum.*
36 *In iure patronatus probatione, non ſufficit probare fundationem, & cõſtructionem in parochia, vel diœceſi alicuius, & ibidem, quomodo hoc caſu ſit probandum.*
37 *In iuris patronatus probatione nõ ſufficit deducere fundationem, dotationem, & conſtructionem, quando modernus patronus vellet probare huiuſmodi ius patronatus iure hæreditario ad ſe pertinere: & tunc quid præter illa ſit probandum, & num. 38.*
39 *Ius patronatus habere prætendens ex priuilegio, huiuſmodi priuilegium probare debet.*
40 *Ius patronatus habere aſſerens ex donationis titulo, vel alterius tranſlationis ſingularis, quid vltra ipſum titulũ debeat probare. & nu. 41.*

1 Iuris patronatus probationem † difficilem eſſe nonnulli ex noſtris ſenſere, vt inter cæteros Archid. in c. vnic. de iure patr. in 6. & Roffred. eo. tit. §. nunc de vlt. Quos etiam retulit Paul. de Cittad. in ſuo tract. de iure patr. par. 6. q. 17. nu. 27. prout etiã facit Lambert. in eo. tract. 2. par. 2. lib. 4. art. 10. q. prin. num. 5. 10. & 11. & nouiſſimè Burſ. in conſ. 324. nu. 1. Non tamen adeò difficilis eſſe videtur, quin quãdoque verè, & concludenter poſſit probari. nõ enim ius patronatus eſt de his, quæ occultè fiũt, ſicuti eſt adulterium, & huiuſmodi, prout ſupra memorauimus. cõcluſ. 57. nu. 3. cum & per cõſtructionem, & fundationem eccleſiarum, per dotationem, ditationem, reſtaurationem, & ſimilia ipſum ius acquiratur, ſicuti latiſſimè, (vt cæteros taceam) demonſtrat Lambert. eod. tract. lib. 1. par. 1. q. 2. vſq; in fi. quibus probatis, facilè conſurgit, & ipſius iuris patronatus probatio. Verùm quia multoties illud directè probari non poteſt: tum ob antiquitatem temporis, tum etiam ob amiſſionẽ ſcripturarum, fundationum, & ſimilium, ideò lex ea
2 probatione, † quam præſumptiuam nominamus, contenta eſt, vt retulerunt Bal. in auth. quas actiones, ad fi. C. de ſacroſanct. eccleſ. & notat. in l. ex liberis. ff. de ſecund. tab. Spec. in tit. §. ſequitur. verſ. ſed quomodo, & iterum Bal. in l. ſi fundum. C. de rei vẽd. alijq; , quos in allegata concl. adulterium, congeſſimus.

Inter cæteras autem ſpecies huiuſmodi præſum-
3 ptiuæ probationis illa eſt, † quæ ex antiquiſſima poſſeſſione deducitur, quę quidem longæua poſſeſſio loco tituli habetur, vt not. Bal. in l. cũ ſemper, C. de rei vend. quem ſequendo refert, & Barb. in cõſ. 41. nu. 3. vol. 1. & conſ. 6. nu. 24. vol. 2. Calcan. conſ. 8. num. 12. Dec. in conſ. 126. nu. 3. & iterum Bal. in d. authẽ. quas actiones, in fi. verſ. 4. & vlt. C. de ſacroſan. eccleſ. & faciunt adnotata per Cyn. in l. cum res, in fi. C. de prob. Abb. conſ. 176. in prin. par. 2. Corſet. ſing. ſuo, verſ. patronus. il 2. Ioſeph. Ludouic. in concl. 42. col. 6. ampl. 2. & Caſſad. in deciſ. 7. num. 4. de iure patron. Soc. ſen. cõſ. 205. num. 2. & 3. vol. 2. Rol. à Val. in conſ. 3. vol. 1. & Burſat. conſ. 324. num. 2.

4 Amplia eo vſque procedere, † vt præſentatio facta ab huiuſmodi poſſeſſore præferatur factæ à proprietario: ita cenſuit Ant. de Butr. in c. conſultationibus, de iur. patr. vbi etiam Abb. poſt Innoc. Deci. in cõſ. 117. ſub nu. 1. verſ. & in tali præſentatione, & cõſ. 126. ſub nu. 3. verſ. prætereà, & Abb. in c. querelam. num. 5. de
5 electio. ibi rationem adducens: quia præſentatio † electio, & cæteræ huiuſmodi ſunt fructus iuris patronatus, quapropter ſicut fructus rei temporalis ad poſſeſſorem bonæ fidei, non autem ad dominum ipſius rei pertinent. l. bonæ fidei. ff. de acq. rer. dom. & not. in c. grauis, de reſtit. ſpol. ita fructus iſtius rei ſpiritualis debent pertinere ad eos, qui ſunt in poſſeſſione, & illum ſequitur Dec. in d. conſ. 117. verſ. & ideo præſentatio facta, & d. conſ. 126. ſub nu. 3. Oldr. in conſ. 312. nu. 2. Rol. à Val. in conſ. 47. nu. 28. lib. 1. Ceph. conſ. 26. nu. 28. lib. 1. & tenuerunt Moderni D. de Rot. vt per Pelegr. in ſua deciſ. 213. lib. 2. nondum typis tradita, & Cotta. in deciſ. 330.

6 Secundò amplia ꝓcedere, ẽt † ſi nõ cõſtaret de poſſeſſione, niſi ex vnica præſentatione, ſecuta tñ inſtitutione: qa attendit̃ vltimus ſtatus, ita ſenſere Abb. in cõſ. 54. vẽ 1. par. 1. Feder. de Sen. in conſ. 334. ſuper primo puncto, in 2. dubio. adducens tex. in c. cũ eccleſia de cau. poſſeſ. & propriet. & voluit idem Oldr. in cõſ. 312. in fi. & Dec. in cõſ. 117. col. 2. verſ. quod aũt quaſi poſſeſſio. & in cõſ. 124. in prin. & in cõſ. 126. poſt nu. 3. Corn. cõſ. 47. lib. 3. & alios adducit Roch. de Curt. in ſuo tract. de iur. patr. in verb. competens alicui. nu. 35. Cald. in conſ. 2. de iur. patr. & idem dixerunt Do. Rot. vt per Put. lib. 1. dec. 190. & 193. & lib. 2. dec. 242. & Crot. dec. 184. & Lãber. de iur. patr. art. 6. q. 10. prin. par. 2. li. 2. & Pau. de Cittad. in ſuo trac. de iur. par. p. 6. nu. 17.

* nu. 17. & de * communi atteſtatur Roll. à Vall. poſt
Dec.Corn.Crau.Balb. Ruyn.& Rip.in d.conſ.47.nu.
26.& 27.lib.1.Burſa.cõſ.324.n.3.hmõi autem pręſen-
7 tationes,† & inſtitutiones quomodo probentur, latè
poſuit Lamb.in ſuo tract.de iur.patron.2.par.lib.2.7.
arti.10.q.cum ſequen. & latius dicemus infra in cõcl.
Pręſentatio.& in concl. Beneficio.& in concl.epiſco
pus.& in concl.literæ Epiſcopi.
8 Primò limita,& intellige † huiuſmodi concluſio-
nẽ non procedere,qñ intentatur petitorium:nam illo
caſu ea poſſeſſio non probat intentionem agentis;qa
non ſequit̃,ergo ſum dominus.iſta enim ſunt penitus
inter ſe diuerſa,& nihil commune habent. ita voluit
Lamber.in alleg.tract.in 2.par.2.lib. art.4. 10.q.nu.4.
cum ſeq. & Paul.de Cittad. in ſuo tract. de iur.patro.
9 part.6.q.17.ſecus ſi ageretur poſſeſſorio, † vel ẽt peti-
torio & poſſeſſorio ſimul, quia tunc ſufficeret proba-
re in poſſeſſorio,vel etiam quaſi poſſeſſionem, vt no.
Card.in c.querela de elect. niſi aduerſarius melius ꝓ-
baret in petitorio,vt in c.dilectus de cauſ.poſſ.& pro-
priet. quia tunc præferendus eſſet verus dominus, nõ
autem præſumptiuus,vt ibi. Verum ſi ageretur tantũ
modo poſſeſſorio, vel petitorio & poſſeſſorio ſimul,
& aduerſarius non probaſſet in petitorio, vtique illa
poſſeſſio multũ prodeſſet, & in rñ, vt ea ſtante ordi-
narius teneretur inſtituere præſentatũ,nec taliter præ
ſentato poſſet poſt modũ nocere, ſi aduerſarius appa
reret verus patronus,vt per Paul.Citad. eo loco de iu
re patro.quem ſequendo refert Lamber. in ſuo tract.
iã alleg.art.4.q.10.2.par.2. lib.num.5.vbi latiſſimè &
Alex.conſ.75.nu.46.lib.4.Dec.conſ.114.nu.3.& cõſ.
126.nu.3.& conſ.129.nu.4. conſ.152.num.4. Menoc.
conſ.90.nu.115.vol.1. Bert.cõſ.373.in fi. vol.2.Bero.
* conſ.6.nu.23.vol.1.Crau.conſ.322.num.3.& de * cõi
poſt oẽs atteſtat̃ Ioſeph.Lud.d.dec.42.amp.13.Qua-
10 re datur optima † cautela, vt in articulando conclu-
dat̃ pręſentantem eſſe in quaſi poſſeſſione iuris patro
natus ſeu præſentandi,non aũt eſſe patronũ, quia fa-
cilioris probationis, & facilius eſt ꝓbare aliquẽ eſſe
in quaſi poſſeſſione iuris præſentandi, q̃ totius iuriſ-
patronatus, qa primo caſu ſufficit ꝓbare huiuſmodi
quaſi poſſeſſionem ad cõſequendam inſtitutionem,
at ſecundo caſu habet neceſſe probare oẽs alios fru-
ctus iuris patronatus,quos ponit glo.in c.piæ mentis.
16.q.6.& latè Docto.in Rub. de iurepatro. & tenent
Lambert.vbi ſup.art. 6.10.q.lib.2.par.2.num.4. Quæ
11 quidẽ quaſi poſſeſſio † probata erit ſi probauero me
aliquẽ præſentaſſe,præſentationemq; huiuſmodi ſuũ
habuiſſe effectũ, nempe per habentẽ inſtituere inſti-
tutum fuiſſe,c.conſultationib.de iur. patron.& docet
Lamber.vbi ſup.art.6.10.q.par.2.lib.2.nu.6.7.
12 Probatur ẽt † huiuſmodi quaſi poſſeſſio pręſentan
di per literas ordinarij inſtituentis, licet non conſtet
de præſentatione,ita tenuerunt Dom.Rotæ in deciſ.
413.aliàs 11.de iur. patr.in nou. & Paul.de Cittad.de
iur.patr.6.part.q.37.& Lamber. eod.tract.art.4.q.10.
13 nu.6.par.2.lib.2. nam præſentatio † requirit̃ pro ſub-
ſtantia conſtõnis,alias non valeret inſtitutio, & ideo
præſumendũ illam præceſſiſſe, quia in dubio quo re-
14 quiritur † ad eſſentiam actus, præſumitur præcedere,
extat dec. Biſignet.tit.de præſump.dec.1.& Philip.in
c.Paſtoralis.col.4.de reſcrip. & facit dec.125. in nou.
15 vbi probata confirmatione electionis † præſumitur
electionem fuiſſe legitimam. quam quidẽ opinionẽ
ſequitur Mil. in ſuo reper. verſ.inſtitutio Epiſcopi.&
in verſ.patroni præſentatio.& Pauin.in tract.de pote
ſtate c. ſede vacant. in 5.q.2. par.col.vlt.& Philip. in
c.poſt ceſſionem.col.4.ver.quid autem de prob.
16 Secundo limita,& intellige procedere,† qñ conſta
ret de fundatione,& poſſidẽtes eſſent de familia, ſiue
parentela fundatoris, tunc enim inſurgeret vrgentiſ-
ſima præſumptio per legitimas ætates ad eos tale ius
patronatus deueniſſe, ſecus ſi nõ eſſent de parentela
fundatoris,quia tunc eſſet probãdus modus, quomo-
do hmõi ius patronatus à primo fundatore ad ante-
ceſſores poſſidentium, & demũ ad ipſos poſſidentes
deueniſſet aliquo titulo habili,vt per Lamber. vbi ſu
pra,art.4.q.10.q.2.lib.par.2.ſub nu.11.ver.& tãto ma-
17 gis, quod quidẽ intelligendum eſt, † prout & ipſe in-
telligit, nempe ſi inſtrm fundationis, & aliæ huiuſ-
modi ſcripturæ eſſent penes alios, quam ipſos poſſi-
dentes,nam ſi penes ipſos eſſent,vtique violenta præ
ſumptio iuris patronatus, ex aliquo habili titulo ad
ipſos deueniſſe inſurgeret: pro quo faciunt not. per
Dynũ in reg.c. poſt mediũ. vol.3. de reg. iur.in 6.vbi
18 habetur,† ꝙ ſi inſtrumẽtum,in quo continet̃ emptio
alicuius,rei alicui traditur,vel legatur,ipſa res intelli-
gitur tradita,vel legata. vt latè per Lamber.vbi ſupra
art.4.10.q.2.lib.2.par.nu.14.
19 Secunda ſpecies probationis † præſumptiuæ eſt ꝑ
famam, vt per Lamber. in ſæpe allegato tract.de iur.
patron.2.par.lib.2.arti.4.q.10.num.12.& Dec. in cõſ.
126.num.3. & Barba. in conſ.41. in princ.vol.1. & in
conſ.6.num.22.vol.1.& Calca. conſ.8.num.12. Dec.
in conſ.135.ſub nu.1.
20 Quod intellige, qñ ſumus † in antiquis vt ſupra al-
legati Doc.& tenuerunt Dom.de Rot. vt per Paleot.
dec.128.& diuerſ.dec.240.& Put.in lib.dec.61.& con
currat quaſi poſſeſſio præſentandi,vt dixerũt ipſimet
Do.de Rot.per Put.in dec.141.lib.1. & per Crau.cõſ.
222.nu.2.Ioſeph. Ludo.concl.42.ampl.11. Iaſ.in ter-
minis in conſ.225.col.2.ver.itẽ cũ iſtud.vol.2. & no-
* uiſſimè per Burſa.conſ.324.nu.8.& 10. vbi de * com-
muni. & late Lambert. vbi ſup.3. ſpecies huiuſmodi
21 præſumptiuæ probationis eſt per literas † antiquas in
lapide,vel marmore inciſas,ita Bal.in cõſ.310.vol.5.
aliter in conſ.445.vol.4.per gl. ordin.in c.cũ cauſam
de prob.& in c.ad audientiam, il 2.de præſcri. & in c.
cum olim.de cenſi.& in c. cum ſanè.24.q.2.par.2.lib.
& hoc ẽt voluit Bar.& Bal.in l. monumentorum.C.
de relig.& ſump.fune.& Bar.in l.vel ꝙ alias & in l.ꝙ
ſi locus.ff.eod.Alber.de Roſa. in l.fin. ff.fin. regund.
Marſ.in rub.C.de prob.nu.111.Imo.in conſ.60. Dec.
in conſ.135.& latius dicemus in concl.literę.
22 Iſtud intellige ꝓcedere, † quoad ius patronatus ip-
ſius nominati, & ſcripti in dictis literis, ſecus quoad
deſcendentes,& ſic quantũ ad antiquũ patronũ,non
aũt quoad modernum: quia non ſufficit probare ius
patronatus,niſi probetur ẽt tale ius ad ſe pertinere vt
latiſſimè per Lambert.in alleg.tract.de iur.patro.art.
4.quæſt.10. par.2.lib.2. nu.11. niſi illæ literæ antiquæ
nominarent aliquam familiam: quia tunc illis de fa-
milia iuuarent illæ literæ ad probationem talis iuris
patronatus, vt pulchrè per Lambert. vbi ſupra q. 10.
art.9 num.2.
23 Probatur & quarto per verba enunciatiua † epiſco
pi aſſerentis adeſſe ius patronatus, vt tenuit Dec. in
auth.ſi quis in aliquo.C.de eden. vbi huius ſententiæ
aſſertores plures recenſet. quibus ẽt acceſſerunt Soc.
ſen.in conſ.265. col.1.vol.2. Pariſ.conſ.33.nu.7. vol.
1.et conſ.17. nu.14.vol.4.Abb.in conſ.62.nu.7.Crau.
conſ.157.nu.3.et 16.Didac.Couar.in lib.prat.q.c.21.
nu.2.Burſ.conſ.524.nu.7.et nouiſſimè Ioſeph. Ludo.
conclu.52.ampl.11.qui aſſerit ex mente Decij vbi ſu
pra, hoc dictum primo procedere, quãdo Epiſcopus
24 † poteſt ius patronatus de nouo concedere et facere,
quia tunc ſtatur eius aſſertioni.
25 Secundo intellige † non in tãtum procedere, quin
contrariũ poſſit probari, vt eſt deciſ. Rot. 423. aliter
11.de iur.patr.in nou.et ſequitur Philip.in c.poſt ceſ-
ſionem.col.4.de proba.arg.not.in clem.1. de probat.
et ſeq.Paul.de Cittad.in trac.de iur.patron.in 6.art.3.
quæſt. 37.
26 Tertio intellige non procedere, † quãdo patronus
contradicit,qa tunc non ſtatur huiuſmodi verbis nar
ratiuis,Rot.in d.deci.423. et Milis in ſuo reper. verſi.
patroni

patroni præſentatio.& Pauin.in præal.trac.de poteſt. c.ſede vacan.q.4.par.2. col. fi.

27 Quartò intellige etiam non procedere, † quando agit de præiudicio tertii, quia tunc huiuſmodi verbis aſſertionis epiſcopi non creditur,ita voluit Philip.in c.ſicut.col.12. de re iudic. & ſequitur Roch. de Curr. in tract.de iur.patron.in ver.honorificam.q.50.& tenet Rot.deciſ.22.in nou.

28 Quintò intellige non procedere, † quando Vicarius epiſcopi in inſtõne aſſereret de iure patronatus, quia tunc ei non creditur in præiudicium epiſcopi, prout deciſum fuit per DD.Rot.in vna excellent.coram R.patre Fabio Accorombono, & in vna Compoſtellana corã R.patre Capiſo ſuo die 28.Nou.1554

29 Probatur,& quintò ex pluribus† ſcripturis ex inſtrumentis antiquis, in quibus fit mentio de iure patronatus,ita in terminis conſuluit Crauet.conſ. 322. nu. 2.& facit idem Crauet. in conſ.228. nu. 17. Illuſtriſs. Albanus conſ.6.num.21.& 22.& conſ. 84. numer. 5. quos refert ſequendo Burſat.conſ.324.nu.9.

30 At præſumptiones huiuſmodi procedunt,† quando agitur de iure patronatus antiquo, ſecus ſi de moderno:nam probatio iſtius non eſt difficilis, ſicut antiqui,poteſt enim directè probari,vt not.Lamber. in ſæpe allegato tract.de iur.patr.art.5.q.10.prin.2. par. 2.lib.in prin.& in fi.ideoque principaliter probanda

31 † erit fundatio ,dotatio, & conſtructio Eccleſiæ, de cuius iur.patr.agit,vt per Lamb.in d.tract.de iur.pat. art.5.10.q.2.par.2.lib.n. 1. per fundationem enim acquiritur tale ius patronatus.tex.in c. filius.16.q. 17. c. 3.& cap.nonus, de iur.patr.gl.in c.piæ mentis.16.9.7. Inno.in rub.de iur.patr.verſ. acquiritur autem . Abb. in conſ.54.in prin.vol.1. Anan.in cõſ.24. & per alios, quos adducit Lamber.in d tract.de iur.patr. art. 2. q. 2.par.1.lib.1.nu.1.quæ quidem probatio fundationis

32 adeò operatur, † vt non ſit neceſſe demũ probare ſibi reſeruare ius patronatus, nec conſens ũ diœceſani expreſſum: ſufficeret enim ꝓbare de conſenſu tacito ſiue præſumpto,vt ipſemet Lamb.d.art.5. 10.q.2.par. 2.lib.non enim videtur neceſſaria reſeruatio.iur.patr. ex his, quæ latiſſimè congerit Lamb. vbi ſup. art.4.q. 2.1.par.lib. 1.& conſenſus diœceſani præſumitur interueniſſe,quãdo diù aliqua eccleſia, pro eccleſia ſit, & in eo ſunt campanæ, & miſſæ celebrantur, & fundatum habetur pro paterno, vt docuit Card. in c. requiſiſti.col.3.de teſtam.quem ſeq.refert,& Lambert. vbi ſup.art.7.q.2.par.1.lib.1.nu. 3.

33 Iſtud autem de conſenſu† intellige procedere in iure patronatus antiquo: nam tunc propter antiquitatẽ præſumitur conſenſus,vt latiſſimè ex deductis ſup. in concl.conſenſus, ſecus ſi ageretur de moderno, quia tunc probandus erit expreſſus conſenſus,cum de facili id poterit probari,cum epiſcopus debeat locũ deſignare,crucem figere,& dotem ſtatuere, & de his publica documenta aſſumere,c.nemo,de conſ.diſt.1.& ex his,quæ cõgerit Lamb.vbi ſup.6.art.2.q.1.par.lib. 1.quorum omnium de recenti factorum probatio facilis erit, vel per teſtes, vel authenticas ſcripturas.

34 Quæ autem diximus de fundatione,† conſtructione,& dotatione,non ita intelligenda ſunt,vt copulatiuè omnia debeant probari:nam euenit quandoque vt ab aliquo eccleſia ſit fundata, & conſtructa, non tamen dotata, quare ſi alius de conſenſu diœceſani huiuſmodi eccleſiam dotaret, acquireret vtique ipſe ſolus ius patronatus, talis igitur probare debebit primo eccleſiam indotatam fuiſſe, nec potuiſſe haberi recurſus ad fundatorem,vel conſtructorem,& cõſenſum diœceſani interueniſſe in conſtituenda dote, ita cenſuit Lamb.vbi ſupra art.5.10.q.par.2.lib.2. verſ.ſi vero eccleſia eſſet fundata.

Secundò animaduertendum eſt,quod ſi de iure pa-

35 tronatus vniuerſitatis† ageretur, non ſufficeret probare dotationem, fundationem, aut cõſtructionem, niſi etiã probaretur ex bonis ipſius vniuerſitatis conſtructum,fundatum, & dotatum, nec ſufficeret, ſi ex eleemoſinis populi id eſſet factum, quia ex hoc non acquiritur ius patronatus, ita cenſuit Vgo.in d. c. piæ mentis,in gl.1.16.q.7.& Archid.in c.ſi plures, eadem cau.& quæſt.& Io. Andr.in c.vnic.de iur. patron.in 6. quos eſſe ſequendos refert Lamb. vbi ſup. 15. art.1.q. par.1.lib.1.nu.9.& in art.5.10.q.2.par.lib.2.verſ. & ſi ius patronatus prætenditur.

36 Tertiò intellige† etiam non ſufficere probaſſe fundationem, & conſtructionem in parochia, vel diœceſi alicuius, quia ob id non probatur ius patronatus illius eſſe, cuius eſt parochia, vel diœceſis, ſed debet probare parochus, vel epiſcopus eccleſiam fundaſſe, & conſtruxiſſe,vel in fundo eccleſiarum ſuarum, aut per prædeceſſores ſuos, aliovè de bonis eccleſiæ ſuæ, vt per Lamb.in d.tract.de iure patr. 1.lib.1.art.2. q. 8. cum ſeq.& in d.artic.5.q. 10. par.2. lib.2.verſ.nec pro probanda.

37 Quartò intellige,etiam illam probationẽ non ſufficere,quando modernus patronus vellet probare huiuſmodi ius patronatus iure hæreditario ad ſe pertinere,quia vltra dotationem.fundationem, & cõſtructionem, etiam habebit probare per mediatas perſonas à primo patrono vſq. ad eum per hæreditatem ſiue ex teſtamẽto, ſiue ab inteſtato legitimè perueniſſe,vniuerſalemq; hæredem fuiſſe,niſi fundator aliter diſpoſuiſſet, vt huiuſmodi ſcilicet patronatus poſſet ad hæredes ſanguinis tantum,vel ad illos de parentela tranſire,ita docuit Lamb.vbi ſup.d.art.5.q.10. par. 2.lib.2.verſ.ſi modo modernus patronus.

38 Verùm ſi legitimi hæredes,& ſucceſſores †nollent hæreditatem adire,& ex conſequenti, nec ius patronatus acquirere,cum ex caſu accreſcat cum patronis, ipſi quoque probare tenentur huiuſmodi repudiationem hæreditatis, ex not.per d.Lamb.vbi ſup.verſ. eſt etiam aduertendum.

39 Præterea ſi quis prætendat † habere ius patronatus ex priuilegio, cum etiam ille ſit modus habilis ad illum conſequendum, vt la.è per Lamb. in d. tract. de iure patr.par.1.lib.1.art.10.q.10.num. 2. priuilegium huiuſmodi probare debet.arg.c.porro,de priuileg. & voluit Lamb.vbi ſup.art.5.q.10.par.2.lib. 2. verſ. ſed ſi quis vellet probare.

40 Inſuper aſſerens habere ius patronatus ex donationis titulo,vel alterius tranſlationis ſingularis,nedum ipſum titulum probare debet, verùm etiam in huiuſmodi probatione conſenſum diœceſani interuenire, per ipſum Lamb. vbi ſup. verſ. ſed ſi quis haberet, ac etiam probare debet transferentem habuiſſe ius patr. quia vanum eſſet titulum habuiſſe à nõ patrono, vel ſuo non habente,ita Lamb.vbi ſup.in fi.

41 Quòd tamen intelligendum eſt, † non procedere, quando tranſlatio eſt facta in locum pium, vel compatronum,quia tunc nõ eſt neceſſarium probare huiuſmodi conſenſum,vt ait ipſe Lamber. vbi ſup. verſ. ſed ſi tranſlatio.

CONCLVSIO DCCCCLX.

ARGVMENTVM.

Quando præſumatur ius patronatus laicorum aut eccleſiaſticorum.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus eccleſiaſticum præſumitur, quando à perſona eccleſiaſtica fuit inſtitutum, ſiue fundatum.*

2 *Ius patronatus eccleſiaſticũ pſumitur, et ſi pſona fundatoris eſſet laica,dũmodo religioſè viuat,& habitũ portet.*

3 *Ius patronatus hoſpitalis Sancti Ioannis Hieroſolymitani,ac fratrum Sanctæ Mariæ della Scala,& militum de Alcan-*

Alcantera, Calatraua, atque S. Iacobi præſumitur eccleſiaſticum, & nu. 4. & 5.

6 *Ius patronatus fratrum tertij ordinis S. Franciſci præſumitur eccleſiaſticum. Contr. nu. 7.*

8 *Ius patronatus fratrum de Ieſuatis præſumitur eccleſiaſticū.*

9 *Ius patronatus fundatum à perſona eccleſiaſtica de ſuis bonis patrimonialibus præſumitur laicale.*

10 *Maſcardorum familiæ ius patronatus.*

11 *Ius patronatus fundatum a perſona eccleſiaſtica de ſuis bonis patrimonialibus relictumque perſonæ eccleſiaſticæ, ſeu eccleſiæ cenſetur eccleſiaſticum.*

12 *Ius patronatus præſumitur laicorum ſi hæredes clericorū ſint in quaſi poſſeſſione præſentandi; ita vt etiam transferatur onus contrarium probandi in aduerſarium.*

13 *Ius patronatus ſi relictum ſit operarijs, ſiue præfectis fabricæ eccleſiæ, conferri debet laicale, non autem eccleſiaſticū, & cur. Contrarium, nu. 14.*

Diximus ſupra in cōcluſione, beneficiū, 177. aſſerentem beneficiū de iure patronatus laicorū exiſtere, illud probare debere, cum modificatione, vt ibi ex deciſ. Caſſiod. 7. de iur. patro. quę eſt eadem, quæ ſub titulo de probationib. deci. 4. reperitur. nunc videamus, quādo præſumatur iuſpatronatus laicorum, aut eccleſiaſticorum.

1 Et primo dicimus iuſpatronatus † eccleſiaſticū præſumi, quū à perſona eccleſiaſtica fuit inſtitutum, ſiue fundatum ex not. in c. cum autem. & in c. propter. & in c. cum paſtoralis. & in c. cum dilectus. de iur. pat. & Roc. de Cur. in ſuo tracta. eo. tit. de ius. patr. in verbo, Iuſt. q. 7. in verbo, eccleſiā fundauit. & in verbo, conſtruxit. quē ſequitur Pariſ. in conſ. 128. in prin. vol. 4.

Primò amplia hanc ipſam conclu. procedere, ētſi 2 † perſona fundatoris eſſet laica dummodo religioſe viuens, & habitū portans, prout faciunt beghinæ, quia hmōi ius patronatus, cenſetur eccleſiaſticū, vt tenuerunt Do. Rot. in dec. 8. aliàs 332. de iur. patr. in antiq. cū qua tranſit reputando eam notabilē Fel. in ſuo tracta. quand. lit. apoſtol. noc. patro. limi. 4. prout ēt facit Ioannes de Selua in tract. de Benefic. q. 11. par. 3. col. 13. verſ. fallit quart. & Roc. de Curt. in ſuo tract. de iure patron. in verbo, ius. q. 3. 7. prin. nu. 25.

3 Secundo amplia, idem procedere † in iure patronatus hoſpitalis S. Ioānis Hieroſolymitani, vt in terminis tenuit Gondiſal. in tract. de legat. par. 1. q. 9. num. 26. à cuius opinione non diſſentit Fely. poſt Marian. Soc. in c. 2. col. pen. nu. 8. de for. compet. dum aſſerit huiuſmodi religionem S. Ioannis eſſe de foro eccleſiaſtico, quia licet propriè non ſint religioſi, degunt tū continuè in hoſpitali ſub certa forma rectæ vitæ, vt pulchrè per Abb. in conſ. 4. incip. pro euidētia quōnis, in fi. par. 1. & Calder. in cōſ. 31. quidam offert. ſub 4 tit. de regul. loquens de fratribus † S. Mariæ della Scala. & ideo eorum iuſpatronatus cēſetur eccleſiaſticū, eo maximè quia iſti milites S. Ioannis deferunt habitum religioſum, quo vtunt̄ in electione eorū magni Magiſtri, & in proceſſionibus, ac hmōi publicis actibus, faciuntq́ profeſſionem, & vocantur fratres, & eadem ratione cenſendum eſt de alijs huiuſmodi fratri 5 bus, & militibus, vt Alcantera † de Calatraua, & S. Iacobi, cum & iſti omnes appellent̄ fratres, deferant habitum, & ſuos ſeligant magiſtros, ſicuti, & fratres S. Ioannis Hieroſolymitani.

6 Tertiò amplia † procedere etiam in iure patronatus fratrum tertij ordinis S. Franciſci, ex quo & ipſi religioſe viuunt, deferūt habitum religionis, & ſunt de foro eccleſiaſtico, vt ex his concludit Feli. in alleg. c. 2. col. fi. nu. 8. de fo. cōpe. & in ſuo trac. quand. lit. apoſtol. noc. patro. limit. 4. & cū eo tranſit Roch. de Cur. in ſuo trac. de iu. patro. in verbo, iuſ. 3. q. 7. prin.

7 Contra hanc ipſam † ampliationē tenuit Marian. Soc. in c. 1. col. 4. in 9. declarat. de foro cōpe. & latius Gemi. in conſ. 41. incip. pro clariori deciſione aſſerēs hanc religionem magis ſapere quid laicale, quàm eccleſiaſticum.

Quarto amplia procedere in iure patronatus fra-8 trū de Ieſuatis, † qui Bononiæ degunt prope portam S. Mammoli, & Romę vocātur fratres S. Io. & Pauli, nam ex quo & ipſi ſunt perſonæ religioſæ, & viuunt ſub regula, deferuntque habitum religioſum, ſunt de foro eccleſiaſtico, ideoq́; eorum iuſpatronatus cenſetur eccleſiaſticum, ex his, quæ notat Marian. Socy. in d. c. 1. col. 6. declarat. 11. de for. compet. poſt Anto. de But. dicens, quod per priuilegium Martini quinti & Eugenij, fuit eorum religio approbata, & quod cēſentur perſonæ eccleſiaſticæ, reprobando opinionē Abbat. in hoc contrarium tenentis, ſicuti facit Feli. in c. 2. prope fi. de for comp. & in præalleg. tract. quād. lit. apoſt. noc. patr. in 4. limit.

9 Limita hanc † concluſ. non procedere quū perſona eccleſiaſtica, ſiue religioſa, aut Clericus fundauit eccleſiam de bonis patrimonialibus, nam tunc non obſtante illa qualitate eccleſiaſticæ, vel religioſæ perſonæ, iuſpatronatus cenſetur laicale, non autem eccleſiaſticū, eſt gl. in Clem. plures. in verb. præſentare. de iur. patron. & Abb. in c. cum aūt. & in c. eam te. & in c. cum propter. & in c. paſtoralis. & in c. cum dilectus. eo. tit. de iur. patr. & in c. de monachis. de præb. & idē firmat Fel. in ſuo tract. quand. lit. apoſtol. noc. patro. col. 4. Ampliat. 5. & Roch. de Curt. in ſuo tract. de iure patr. in verb. iuſ. nu. 22. Lambert. eo. tract. in art. 5. q. 1. par. 1. lib. 1. & Rebuf. in ſua prac. benef. in 3. part. ſignat. in verbo, nec non iure patronatus, nu. 7. par. 1.

10 Huiuſmodi eſt iuſpatronatus, † quod inſtituit, & fundauit Illuſtriſ. Card. Calendrinus fel. recor. Nicolai V. Pōtificis Maxim. Germanus. Is etenim diuo Thomæ Apoſtolo à fundamentis extructū in eccleſia Cathedrali Sarzanæ ſacellū dicauit, tum quia illius Apoſtoli reuerentiſſimus erat, tum vt fratris ſui nomen (Thomas enim vocabat̄ Nicolaus V. ante ſummi Pontificatus adeptā dignitatē) ab hominū obliuione vindicaret. Sacellū hoc ea omni religioſa, atq́ decora, vt ēt hodie videmus, ſupellectili exornauit, quæ à religioſis viris ad ſacra ſummo Deo offerēda ſolet adhiberi, & eidē è re familiari, quæ ſibi ex parentū bonis obuenerat, ſatis amplā dotē conſtituit, ſibiq́; ius in ea ſuiſque poſteris patronatus reſeruauit. quod quidem ius vna cum eiuſdē Illuſtriſ. Card. vniuerſitate bonorū: (de his enim ſanctiſſimi D. N. authoritate & conſenſu diſpoſuit, atq́; teſtatus eſt) in ipſoſmet hæredes, ex nobiliſſima Calandrinorū familia oriūdos, fuit trāſlatū. Hi itaque, cū ſe erga Frācīſcum Maſcardum, patrē meum, virum non minus Iuris vtriuſq́; ſciētia, quā pietate, & religione inſignē, memores & gratos ob affinitatē, ex matris meę Claræ, lectiſſimæ fœminæ, nuptijs contractam, præſtare vellent, illud idem iuſpatr. annuente Felic. recordat. ſanctiſſ. D. N. Pio IIII. ipſi patri, illiuſq́ ſucceſſoribus, dono dederunt, vt de his omnibus ex public. documētis marmoreis lapidibus in eodē ſacello inciſis, tum ēt ex literis Apoſtolicis, alijſque inſtrumentis in ſcripturarum noſtræ domus Archiuio aſſeruatis, cuiuis patere poteſt. idq́; imprimis ex agitato proceſſu corā R. Sarzanen. Epiſcopo, qui in Cathedralis eccleſiæ viſitatione volebat ipſum Iuſpatronatus eccleſiaſticū declarare, tanquā ab eccleſiaſtica perſona fundatum. cuius rei gratia multa probare nobis neceſſe fuit, & illud præcipuè, bona illa pro dote Capellaniæ relicta, ex bonis laicalibus, non vero eccleſiaſticis eſſe, quod ſine vllo negotio obtinuimus, conſtabat enim per inſtrumenta publica, maiorem partem huiuſmodi bonorum fuiſſe ex propria dote nobiliſſ. ac illius optimæ fœminæ Andreolæ N. V. & Philip. Cardinalis genitricis.

Sed vt ad rem, à qua digreſſi ſumus, redeamus, ſub 11 limitā hanc ipſam limitationem nō procedere, † quū Ius patronatus eſſet relictum alicui perſonæ eccleſiaſticæ

ſiaſticæ ſeu eccleſiæ: nam tũc licet ex bonis patrimo-
nialibus ſit fundatum ius patronatus, nihilominus ex
quo tranſit in perſonas eccleſiaſticas cenſet̃ Eccleſia
ſticum, non aũt laicale, tex. in c. vnic. de iur. patr. in 6.
quem adducit contra Roch. de Curt. Lamber. in ſuo
tract. vbi ſup. art. 5. q. 1. par. 1. lib. 1. nu. 7.

12 Sicuti è contra † ſi hæredes clericorũ ſunt in quaſi
poſſeſſione præſentandi, pręſumit̃ laicorum, non aũt
clericorũ, ita tenuerunt Dom. Rot. vt per Put. lib. 3.
dec. 90. ita vt ẽt transferatur onus probãdi contrariũ
in aduerſarium, per ipſos Dom. Rot. etiam fuit deci-
ſum, vt refert Creſcent. in deciſ. 2. lib. 2.

13 Ex quibus infert̃, ꝙ ſi ius patronatus operarijs, † ſi-
ue præfectis fabricæ eccleſiæ relictũ ſit, cenſeri debet
laicale, non autẽ eccleſiaſticum, ex quo ipſi operarij
ſunt mere laici nec habitũ religioſum deferũt, & pe-
nitus nihil cõe habent cũ religioſis, aut eccleſiaſticis
ita Fel. in tract. quan. lit. apoſtol. noc. patr. in 4. limit.
quem & refert Selua. in trac. de benef. par. 3. q. 11. nu.
14 60. Sed animaduertẽdũ eſt, † ꝙ hmõi patronatus ius
relictum ijs operarijs non intuitu perſonarũ, ſed po-
tius eccleſiarum vr̃ relictum, & conſeqnenter cenſen
dum eſt eccleſiaſticum, nam quicquid agunt ipſi ope
rarij ratione officij agũt, & ſic tanq̃ miniſtri eccleſiæ,
ita voluit liber ille nuncupatus Prouinciale eccleſia
rũ, fol. mihi 49. nã fundatoris voluntas vr̃ fuiſſe, vt
operarij hmõi inſtituerentur rõne officij pij, ꝙ gere-
bant & rõne adminiſtrationis eccleſiarũ, & vr̃ nullã
cãm laicalem conſideraſſe, excludendo ſucceſſores,
& deſcendentes laicos, & q̃uis operarij, vt diximus,
ſint mere laici, nihilominus quoad adminiſtrationẽ,
cui incũbunt, hñr pro pſonis eccleſiaſticis, & poſsũt
trahi, & trahere virtute eorũ adminiſtrationis corã
iudice eccleſiaſtico, vt no. Docto. in c. nullus de foro
cõpe. & cancellaria quotidie dat literas magiſtris fa-
bricæ, & contra eos, q̃uis ſint laici, dũmodo agãt, aut
conueniant̃ ratione ſui officij cum repreſentent, vt
iam diximus perſonas eorũ, qui de iure habent curã
bonorum fabricæ, ſecundũ Abb. in c. decernimus, de
iud. & cura bonorũ pertinet ad Epiſcopum, Capitu-
lum, & Rectorẽ Eccleſię, vt per Doc. in c. 1. & in c. de
his, de eccle. ædifican. & ad hoc allegatũ, c. ſi mona-
chus. 16. q. 1. vbi cura fabricæ vocat̃ opus eccleſiaſti-
cum & ſic ius patronatus relictum perſonis hmõi cu
rã gentibus debet cẽſeri eccleſiaſticũ quibus accedit
authoritas collectarij in c. inſinuatione, nu. 2. de iur.
patr. qui ex doctr. Archi. in c. ſi quis. 16. q. 7. inquit, ꝙ
ſi iuſpatronatus eſt relictũ clerico intuitu eccleſię cẽ
ſendũ erit eccleſiaſticum, ſecus ſi contẽplatione per-
ſonæ, quia tunc eſt, ac ſi penes laicum eſſet ex doctr.
Hoſt. in c. illud de iu. pat. relata per eundem collecta-
rium in eo. c. ex inſinuatione.

Attamen propter authoritatem Fel. quæ maxima
videtur diligentius ponderanda erit illa dec. Rot. 8.
alias 332. in antiq. de iure pat. ſuper quam ipſe Felin.
fundat ſuam opinionem.

CONCLVSIO DCCCCLXI.

ARGVMENTVM.

Iuſtitiam ſe non poſſe conſequi in partib. ad effectum deuoluendi cauſam ad curiam, quæ alias non erat in curia cognoſcenda, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Iuſtitiam ſe non poſſe conſequi in partibus ad effectum de uoluendi cauſam ad curiam, quæ alias non erat in curia cognoſcenda, probatur per iuramentum aſſerentis, cuius iuro ita creditur, vt ad contrarium probandum quis non admittatur. & nu. 2. Contr. nu. 3.*

Conciliationis gratia tres reſponſiones afferuntur, vt nu. 4. 5. & 6.

1 Iuſtitiam ſe non poſſe cõſequi † in partib.
ad effectum deuoluẽdi cãm ad
curiam, quæ alias nõ erat in curia cõgnoſcẽda, pbari
per iur̃m aſſerentis dixerũt DD. Rot. in dec. 42. aliàs
3. ſi impetrat̃ cõmiſſio, tit. de reſcr. in nou. per cõtex.
in c. ſtatutũ. §. cum vero. & ibi Io. And. ſuper ver. ſal-
tem per propriũ iur̃m. de reſcrip. lib. 6. ea etiã ratione
permoti, ꝙ ea, quæ in animo, vel in mente alicuius
conſiſtant, aliter probari non poſſunt, quã per iur̃m,
ad ꝙ ẽt animadnertit. gl. in §. alia. Inſt. de act. & cum
hoc cõuenit alia deciſ. Rotæ 494. aliàs 33. ſi impetra
tur cõmiſſio, de prob. in antiq. & profitendo tradide-
rũt Abb. Imo. & Phil. Fran. col. 2. in c. Nicolao. de ap
pel. atque Dec. in c. interpoſita. §. eidem quoq;. nu. 2.
de app. & Barb. in clem. cauſam, col. 5. de appel. Mil.
quoq; in reper. in ver. probatio poteſt fieri. in eandẽ
etiã ſnĩam deſcendit Firma. in reper. in ver. reſcriptũ
impetratur, quo in loco, vnũ memoria dignum pro-
didit, vbi qñ vigore iuris perhorreſcentiæ cã venit in
curia tractanda, appellans debet appellato denuncia
re appellationem ſeruata diſpoſitione dictæ cle. cau
2 ſam, & eo vſq; † creditur iuro dicentis, ſe non poſſe
conſequi iuſtitiæ complementũ in partibus, ꝙ quis
non admittitur ad probãdum contrariũ, vt deciſum
reliquerunt idem DD. Rot. dec. 76. aliàs 61. vbi q ſim
ſi. tit. de reſcr. in antiq. & eſt gl. in c. ſtatutũ. §. aſſeſſo-
rem, in ver. relinquatur, de reſcri. in 6. quia nõ poteſt
opponi exceptio peremptoria contra cõmiſſionem
per viam obreptionis, c. 1. de lit. conteſta. in 6. cũ alijs
adductis per Fel. in c. 1. col. 10. ſub nu. 14. ver. fallit qu
to. de reſct. idem Fel. in c. accedens, 2. col. 5. ver. & con
clu. nu. 17. vt lit. non conteſt. huic etiã adhæret Dec.
in iam allegato c. interpoſita. §. 1. nu. 3. de app.

3 Diuerſum tñ † ab hac re reperio tenuiſſe Bella. dec.
45. exceptio de non perhorreſcentia, quo in loco tra-
dit admitti probationem in contrariũ, quia ſicut per
mittit̃ actori ita permittit̃ reo, alias ſi nõ poſſet pro-
bari contrariũ reo tolleretur declaratio, quod nõ eſt
concedendũ c. paſtoralis, de re iud. nam poteſt proba
ri, ꝙ actor in ciuitate illa ſit potentior aduerſario, &
ꝙ ille timor ſit vanus, & reijciendus, iux. l. nõ eſt veri-
ſimile. ff. ꝙ met. cau. hoc idẽ declarauit Capel. Thol.
q. 236. item quidam Bononienſis, volens, ꝙ aduerſa-
rius ſit admittendus ad probandum contra iur̃in per
horreſcentiæ, ſecundum Io. And. in ca. ſtatutum, ver.
iuramentũ, de reſcr. lib. 6. & collectar. in c. Apoſtoli-
cæ, poſt nu. 4. de cle. excom. miniſt. in qua deciſione
ẽt atteſtatur ita bis fuiſſe ordinatum, & ſnĩatum in d.
Capella. & cum Bellam. ſimpliciter tranſit Fel. in d.
c. accedens 2. col. 5. nu. 17. in 8. concl. vt lit. nõ cõteſt.
& idem vr̃ voluiſſe Barb. in d. clem. cauſam, col. 6. de
elec. dum poſtquam recitauit illam dec. 79. ſup. alle.
ſe remittit ad no. per eum in trac. de præſt. Cardi. in 2.
q. a. par. vbi permulta concludit, ꝙ licet ſtatutũ dicat.
ꝙ ſtetur iuramento damnum paſſi, poteſt tñ probari
contrarium, ſecundum Alex. in l. qui bona. §. qui dã-
ni. ff. de dam. infec. quod etiam in vniuerſum verum
eſt, vt vbi ſtatur iuramento alicuius admitti tamen
poſſit probatio in contrarium, vt per Dec. nu. 4. poſt
Abb. in c. propoſuiſti, nu. 1. de prob.

4 Verumtamen iſtud auctorũ diſſidium † tolli pote-
rit, ſi dicamus priorem ſnĩam gl. in §. aſſeſſorum. c. ſta
tutum, procedere quãtum ad effectum ſuſpenſiuum
appellationis, quia in eo caſu nõ põt appellari, neq;
reclamari, ſecus vero erit, quoad effectum deuolutio
nis: nã tunc poterit cã deuolui ad ſuperiorem, & ita
procedit gl. quæ ſolet allegari in cõtrarium. in cle. 1.
in ver. narramus, de iur. patr. id quod tradidit Bella.
dec. 18. oneratio cõſcientiæ, & ſequitur Cur. in reper.

l. ad-

l.admonendi.col.pen.ſub nu.379.ff.de iureiu. & Fel. in c.ſignificaſti.1.col.2.nu.4.de homicid.

5 Aliter & poterunt conciliari, † ſi dicemus, gl.in §. aſſeſſorū.loqui in his, q̃ ſunt parui ꝑiudicij: tūc.n.vbi aliquid remittit̃ conſcientiæ alicuius, non appellat̃, ſecus in his,q̃ ſunt maximi ꝑiudicij, quia non ꝓcedit illa gl.ſecūdū Bal.in l.1. C.de reb.cred.& ſequit̃ Frā. d.§.aſſeſſorē col.2.& Cur.in loco iam allegato.Verū dici cauſam ad curiam deuolutā,eſt magnū præiudicium propter maximas expenſas in curia, igitur &c.

6 Tertiò ad concordiā † poterunt reduci hac rōne, vt ſi illud iur̃m fuerit præſtitū per impetrantē reſcriptū aduerſario hoc agente,& excipiente,& contradicente, tunc quis admittitur ad probandū contrariū, & ita pōt procedere opinio Io. And. & Bella.in præall.dec.45. iudex.n. male facit admittēdo tale iur̃m, ex quo per partem contradr̃. Aut fuit delatum iur̃m eo tacente,aut cōſentiente tacite,vel expreſsè,& tūc ꝓcedat opi.Rot.in ꝑalle.dec.79. aliàs 61.de reſcri.in antiquis ita diſtinguit & concor. Dom.in ꝑalle.c.ſtatutū,§.cum vero,col.6.nu.7.de reſc.in 6.vbi dicit hāc diſtinctionem eſſe æquam q̃ ſimpliciter ꝓbat Fran. ibi.in vlt.col.& ſequit̃ Aufrer.ad Capel.Thol q.276. item quidā Bon.nam illud c.ſtatutum,non vult actorem poſſe impetrare,niſi qñ merito timet, ergo licet dicat timere vbi in veritate non eſſet timendum,ipſe non excuſaretur,vt dicit ibi gl. ſuper verb.merito.

Huic tñ diſtinctioni nō acquieſcit animus meus, nā licet conſenſerit iureiurando, non tñ conſenſu eo aīo,vt renūciaret ſuę exceptioni,iō licet me cōſentiēte ſit delatum iur̃m, poteſt tñ agi de periurio, & probari contrarium,vt per gl.in l.1.C.de iureiu.& ibi no. Sal.poſt Bal.qñ autem conſenſit tacitè, quia fuit præſens,& tunc,ex quo agitur de ſui præiudicio,non habetur pro conſentiente,iuxta no.per Bar.in l.quę dotis,col. antep.ff. ſol mat. idcirco crederem opinionē aliam Bellam.& Io.And.quæ habet, ꝙ poſſit probari contrarium indiſtinctè eſſe veram, quidquid dicat Rot.in præall. dec. 79. & amplectendo hanc ſn̄tam nō vr̃ obſtare ratio Rot. in d.dec.79.dū voluit,ꝙ iſta oppoſitio ſapit exceptionē peremptoriam, quæ non vitiat reſcriptū,nam poteſt reſponderi, ꝙ imo iſta exceptio ſonat potius in vim dilatoriæ, quā peremptoriæ,quia licet non poſſim cōſequi iuſtitiam in partibus, quia adeſt inimicus non tñ ſequitur,quin alio tēpore non poſſim ius meum deducere, & vbi opponit̃ exceptio dilatoria,illa inficit reſcriptum, & non procedit.c.1. vt li.nō conteſt.in 6. ſecundū Abb.& Imo. in c.cum ordinē col. 2. de reſcr. & iſtud no. idē Abb. & ſequit̃ Fel.in c.1.col.9.ver.quatuor modis reſtringitur,eo.tit.Fran.eo.tit.c.1. vt lite non conteſt.in 6.

L

CONCLVSIO DCCCCLXII.

ARGVMENTVM.

Ob inſtrumenti lacerationem præſumi contra lacerantem,& qui iſtud procedat.

SVMMARIVM.

1 *Lacerans inſtrumētum,aliaſve ſcripturas, ſiue protocolla, falſitatis præſumptionē contra ſe ipſum inducit,& cur. nu.2.& 3.*

2 *Laceratio inſtrumenti facta præſumitur, vt veritas criminis occultetur.*

4 *Cuius finis malus eſt,eius præordinatio etiam mala,& doloſa præſumitur.*

5 *Lacerans inſtrumentum animo tamen veritatē occultandi poteſt pœna falſi puniri, ſecus ſi ex iracundia.*

6 *Lacerationem ſufficit probare, & iurare de contentis in ipſo inſtrumento lacerato, huius enim iuramento ſtatur contra lacerantem.*

7 *Mulier lacerans inſtrumentum nō præſumitur falſum cōmittere,quemadmodum nec ruſticus.*

8 *Nobilis & bonæ famæ,lacerans inſtrumentum,non præſumitur falſum committere.*

9 *Lacerans inſtrumentum,nec ob id ſentiens commodū, ſiue lucrum,ſed potius damnum,non præſumitur falſum cōmittere.*

1 Lacerans inſtr̃m,† aliaſve ſcripturas,ſiue protocolla falſitatis ꝑſumptionem cōtra ſe ipſum inducit, ita rn̄dit Cur.ſen.in cōſ. 56.in fi.& Crau.in conſ.6.nu.8.& in conſ.28.nu.8.la-
2 ceratio enim † facta præſumitur, vt veritas criminis occultetur, & contra occultantem maximam inſurgere præſumptionē dixerūt ex noſtris quamplurimi inter quos eſt Bal.in l.fraus.ff.de ll.Iaſ.in l.ſub prętextu,la 2.col.2.C.de tranſa.& in l.non dubium.col.10. C.de ll.Dec.in cōſ.399.in fi. latiſſimè per Nic. Boer. in dec.292.& per Barb.in conſ.53. col.2.verſ. nā qui ſubtrahit inſtr̃m pręſumitur habere malam cauſam. vol.3.& Bal.in cōſ.80.vol.3.& in cōſ.333.vol.4.An-
* cha.in conſ.173.nu.6. Ro.in conſ.346.nu.14.& * omnes ſcribentes in l.ſi de poſſeſſione. C.de prob.

3 Et nimirū, quia † ex laceratione poſtmodum ſubſecuta declarat̃ qualis fuerit animus in præterito, & qualis veritas ſcripturarum, ſiue informationū ſumptarum,vt in hac facti ſpecie cōſiderauit Crau.in alleg.conſ.6.nu.30.per tex.in l.ſed Iulianus.§. ꝙ dicit̃. ff.ad Mace.& in l.cum quis. ante fi. C.de natur.lib.l. ſi quis alij & l.ſi quis adulterium. C.de adul.cum alijs ibi congeſtis quib.ſi libet, adde quæ ſupra diximus in
4 concl.94.in verſ.animus nu.7.nā cuius finis † malus eſt,eius præordinatio etiam mala,& doloſa præſumitur,d.l.ſi quis adulterium. C.de adult.

5 Primò amplia † adeo huiuſmodi pręſumptionē vrgere, vt etiam ipſe lacerans, animo tñ veritatem occultandi,poſſit pœna falſi puniri, per l.3.§.ſi quis dolo.ff. de tab.exhib. ſecus ſi iracundia motus:quia tūc extraordinariè venit puniēdus, vt ex no.per Bal. in l. 1.C.de fid.inſtr. adducens Doct.Io.And. in c.accipimus ext.eo. quam pro ſingulari etiā no. Ro.in ſingu. 381.dum contrarium aliquem, & ibi Apoſt.idem cēſuit Barb. in d.conſ.53. col.2.in fi. & faciunt not.per Corſe.in ſuo ſing.in verſ.falſam.al 1.& latius per Boer.in alleg.dec.292.& Nat.in conſ.132.vol.1.

6 Secundo amplia † adeo huiuſmodi pręſumptionē contra lacerantē ſtare, vt ſufficiet probare lacerationē,& iurare de contentis in ipſo inſtr̃o lacerato, quia tunc ſtabitur iur̃o ipſius contra lacerantem ita notauit Bal.in d.l.1.verſ.ſed hic dubitatur, C.de fid. inſtr.
* per d.l. ſi de poſſeſſione vbi * omnes ſcribentes. C.de prob. & idem Bald.in l.qui accuſare. verſ.item dico. C.de edend. & illum ſequitur Abb.in ca. accepimus de fid.inſtr. quos etiam refert ſequēdo Barb.in alleg. conſ.53.col.2.in fin.vol.3.& Dec.in conſ.521.nu.18. & ante eum iterum Bal. in conſ.80. principalis cura. col.1.vol.3. Ale.in d.l.qui accuſare.not.2.C.de eden. Dec.in l.ſi quis id, quod col.7.in fi. ff.de iur.om.iud. quos etiam ſequendo refert Crau.in alleg.conſ.6.nu. 8.& Apoſt.ad Rom.in ſing.381.optimè Caſtr.in d.l. ſi de poſſeſſione.nu.3.C.de prob.

Hanc tamen concl. limitabis tribus modis ſecundum Menoc.in conſ.48.nu.19.cum ſeq.

7 Primo non procedere in muliere,† quę non ꝑſumitur falſum committere ob præſumptā ignorantiam, quemadmodum & in ruſtico ſcripſerunt Ange. in §. & licet.in auth.de teſti.& Iaſ.in d.l.ſi quis id quod de iuriſd.om.iud.nu.32.

Secundo

8 Secundo quando lacerans † eſſet nobilis, & bonæ famæ, quia tunc ceſſaret & ſuſpicio, & præſumptio falſi, ita Bal. in l. 2. C. de falſ. & l. quoties. §. ſed ſi non in corpore. ff. de hære. inſtit. Crau. in conſ. 65. nu. 12. & Soc. iun. in conſ. 45. in fi. lib. 3.

9 Tertiò non procederet, † quãdo ex laceratione ipſe lacerans non ſentiret commodum, ſiue lucrum, ſed potius damnum, quia tunc ceſſat præſumptio falſitatis, ita probauerunt Corn. in conſ. 63. col. 3. & in cõſ. 227. col. 3. lib. 4. & Rub. in conſ. 15. nu. 3. Crau. conſi. 75. nu. 13. & Rol. à Val. conſ. 38. nu. 38. lib. 2.

De hac autem materia vide in concl. cancellatio, inſtrumentum, raſura, ſubtractio, & debiti ſolutio.

CONCLVSIO DCCCCLXIII.

ARGVMENTVM.

In probatione læſionis qui modus ab eo ſit ſeruandus, qui ſe læſum dixerit.

SVMMARIVM.

1 *Læſum ſe dicens, id probare debet.*

2 *Læſio regulariter in minore nõ præſumitur, niſi probetur.*

3 *Pretium in dubio præſumitur iuſtum & condignum.*

4 *Læſio vt probetur, debet conſiderari tẽpus contractus, id eſt quod contrahens fuerit læſus tempore contractus.*

5 *Libellus in probanda læſione, quomodo ſit concipiendus.*

6 *Læſio vt probetur debet conſiderari tempus contractus nõ ſolum in prophanis, ſed etiam in eccleſiaſticis rebus.*

7 *Læſionis in probatione non attenditur valor temporis contractus, quando ſolutio differtur in tempus futurũ, dubiumque exiſtit, an ſolutionis tempore res ſit minus, vel plus valitura, & venditor non erat aliàs venditurus tẽpore contractus pro valore tunc currente.*

8 *Læſionis in probatione non debet conſiderari tempus contractus in actibus ſucceſſiuis reſpicientibus etiam futura tempora.*

9 *Læſionis probatio referenda eſt ad tẽpus contractus in actibus ſucceſſiuis reſpicientibus etiam futura tẽpora, quando obligatio ex cauſa eſſet oneroſa, veluti ex contractu, in quo aliquid hinc inde datur, vel promittitur.*

10 *Læſionis probatio præciſè non eſt referenda ad diem contractus, ſed põt haberi relatio ad anterius, vel poſterius tempus per aliquot dies, vel menſes.*

11 *Læſionis probatio debet fieri ad tempus contractus habita æſtimatione precij communis ipſius rei, non autem ſingularis, ſiue affectionis.*

Et cur, num. 12.

13 *Læſionis probatio debet fieri ad tẽpus contractus de pretio conſiderato onere in ipſa re appoſito, vt retrouẽditionis.*

14 *Læſionem probare ſemiplenè, ſiue præſumptiuè ſufficit, qñ petitur ſola reſtitutio aduerſus obſtaculum, verùm cũ vltra reſtitutionem minor intendit aliquid aliud conſequi, veluti vt retractetur ſententia, & melius reformet̃, tunc oportet plenè læſionem probare.*

Contrarium, nu. 16.

15 *Quotieſcunq; idem debet tractari in duobus iudicijs, ſufficit primum ſummariè tractari, ſecundum plenariè.*

17 *Minor aſſerens ſe fuiſſe læſum ex eo, ꝙ non appellauit, vel non eſt proſequutus appellationem, ob idq; petat reſtitutionem ad effectum appellãdi, an huiuſmodi aſſertio habeatur pro legitima probatione. Ad hoc quatuor ſcribentium referuntur opiniones, vt nu. 18. 19. 20. & 21.*

22 *Doli præſumptio inſurgit ex læſionis probatione.*

1 Qui dicit ſe læſum † id vtiq; probare debet, cũ ſit ſuæ intentionis fundamentũ, prout extat gl. & Doct. in l. 2. C. de reſcin. vend. c. 3. de empt. & ven. & in hac facti ſpecie reſpon. Nat. in cõſ. 650. nu.

2 8. vol. 4. tum etiam, quia læſio regulariter † non præſumitur in minore, niſi probetur, l. nam & poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiu. l. verum. §. item non reſtituitur. l. quod ſi minor. §. nõ ſemper. ff. de min. non enim ſequitur, minor eſt, ergo læſus, d. l. nam & poſtea. §. ſi minor. Bal. in l. pen. C. comm. diui. vbi inquit, quod quicunque vult infringere contractum, præſumitur maior, & non læſus, niſi contrarium probet, & ita fuiſſe determinatum in Curia Parlamenti Delphinatus, teſtatur Guid. Pap. q. 141. & probatur ex allatis per Ioſeph. Lud. in conclu. 14. verſ. infertur 110. & idem reſpondit Sim. de Præt. in conſ. 1. nu. 2. lib. 1. Cephal. in conſ. 11. nu. 137. vol. 1.

3 Quinimò pretium † in dubio præſumitur iuſtũ, & condignum, ita cenſuit Bald. in l. per diuerſas. q. 4. C. man. quem ſequitur Nat. in allega. conſ. 650. volu. 4. nu. 3. & Ioſeph. Lud. vbi ſupra.

Verum enim vero, vt non ignoretur modus huiuſmodi læſionem probandi ſciendum eſt, primo ꝙ tũc

4 dẽt haberi reſpectus † ad tp̃s celebrati contractus, nõ aũt ad tempus anterius, vel poſterius, tex. eſt in l. ſi voluntate. in fin. C. de reſci. vend. & in l. 3. §. diui fratres. ff. de iure fiſc. c. ad aures, vbi gl. in ver. tũc de reb. eccl. alie. vel non c. cũ dilecti, de empt. & vend. & ibi Imo. nu. 2. Ang. in auth. de nõ alie. §. pe. & Sali. in pe. C. de ſol. Sim. de Præt. in alleg. cõſ. 1. nu. 1. lib. 1. quos ſeq. ẽt refert Lud. in alleg. concl. 14. verſ. infertur 110. Crau. conſ. 151. nu. 7. vbi poſt citatos inquit, ꝙ ad probandum læſionẽ debet conſiderari tempus contractus. i. ꝙ contrahens ſit læſus tempore contractus, nec ſufficeret, ſi læſio ex poſt ſuperueniſſet, prout iterum idẽ Crau. rñdit conſ. 188. nu. 4. & alij quos refert Gabr. in tit. de empt. & vend. in concl. 1. nu. 47. quo loci ppea infert vnum, quod in praxi valde notãdum arbitror, nempè hoc in caſu tales debere eligi æſtimatores, qui ſint informati de valore illius temporis, ex Bert. cõſ. 33. col. 2. vol. 2. & quoniam in formando libello magnum verſat̃ periculũ, eſt enim libellus ſillogiſmus Legiſtarum, & conſequenter non bonus, niſi cõprehendat id, ex quo de neceſſitate ſequit̃ intentio petitoris, vt per Oldr. conſ. 108. in fi. in hac actione intentanda

5 debet eſſe narratio, † ꝙ res valeat tm̃ tempore venditionis non tempore petitionis, vt docet Bar. in l. 2. nu. 16. C. de reſcin. ven. dicens, id probare d. l. ſi

* voluntate, & deniq; ita * communiter cõcludere omnes ſcribentes, fidem facit Burſ. in conſ. 249. num. 16. vol. 3. & in conſ. 248. nu. 18. vbi de magis

** ** cõi opinione atteſtatur & idem Cag. in d. l. 2. poſt num. 213. ſubdens, quod ſi libellus aliter conciperetur, eſſet ineptus, & ſententia ſuper illo prolata non valeret.

Illud quod diximus de probatione læſionis tpe cõ

6 tractus. † Amplia nedum procedere in reb. profanis, verum ẽt in eccleſiaſticis, eccleſia enim quæ prætendit læſionem, tenet̃ illam probare tẽpore contractus, ita reſpondit Cald in conſ. 5. tit. de rer. permu. & Iaſ. in conſ. 53. volu. 1. non enim ſequitur, res hodie eſt tanti reditus. ergo olim ẽt fuit Alex. in conſ. 77. ad finem. nu. 20. vol. 1. & optimè facit Cagno. in d. l. 2. nu.

* 214. quam quidem eſſe communem * opinionem ẽt Canoniſtarum, tam in rebus eccleſiæ, quam in profanis affirmauit Guid. Pap. in dec. 157.

7 Nunc limites velim hanc † concl. non procedere, qñ ſolutio differtur in tp̃s futurũ, dubiumque exiſtit an ſolutionis tpe res ſit minus, vel plus valitura, & venditor non erat alias venditurus tpe contractus ꝓ valore tunc currente, iſtis enim concurrentibus in ꝓbatione læſionis non attenditur valor temporis contractus, c. in ciuitate, & c. fi. de vſu. quod quidem pro ſingulari limitatione refert ibidem Abb. in 2. no. nu. 3. & Cag. in d. l. 2. num. 213. ad fi. C. de reſc. vend. poſt Moder. in d. c. cum dilectus. de empt. & vend. & Veron. de ſimula. contract. in 1. præſum. nu. 28.

8 Secundo limita † non ꝓcedere in actibus ſucceſſiuis reſpicientibus etiam futura tempora in his. n. ſi quis contractus à principio non contineret læſionẽ, nihilominus

lominus ſi deinceps ob tẽporum mutationem læſio-
nẽ continere cęperit, ſufficit probatio ſecundũ quali-
tatẽ præſentis, non aũt præteriti tpis, eſt tex. notab. in
c. quanto de cenſib. idq́; confirmat Iac. Butrig. in l. fi.
C. de ſacroſ. eccl. Alber. de Roſa. in l. non dubium. C.
de fer. Ant. de Butr. in c. quanto. nu. 4. de cenſib. & Iaſ.
in l. quominus. q. 22. ff. de flum. Dec. in cõſ. 35. & Alb.
conſ. 34. ad finem. nu. 16.

Quam quidem ſecũdam limitationem, ſublimita,
9 & reſtringè procedere, qñ obligatio ex mera liberali-
tate proceſſit, prout loquitur tex. in d. c. quanto ſecus
aũt, quando obligatio ex cauſa eſſet onèroſa, vt puta
ex contractu, in quo aliquid hincindè datur, vel pro-
mittitur, tunc. n. & damnum, & lucrum ſuperueniens
non attenditur, ſed probatio eſt referenda ad tempus
contractus, vt eſt de mente. Innoc. in d. c. quanto, &
declarat, ac ſequitur ibi Abb. poſt nu. 9. vbi hanc re-
ſtrictionem multũ notab. dicit, & ſequitur Iaſ. in rep.
d. l. quominus. q. 22. verſ. ſed tu aduerte, & pro hac de-
ciſ. poſſent quamplura alia fundamenra adduci, quæ
refert Veron. vbi ſup. nu. 5. cum ſeq.

10 Tertiò intellige hanc ipſam concluſ. † vt probatio
læſionis præciſè non ſit referenda ad diẽ contractus,
ſed poteſt haberi relatio ad anterius, vel poſterius tẽ-
pus per aliquot dies, vel menſes, vt tradita per Bar. in
l. pretia rerum. §. nonnulla. nu. 2. in fi. ff ad leg. Falcid.
& ibi Alex. declarat, quomodo id procedat. nu. 2. &
* inter * communes opiniones refert Gab. d. conclu. 1.
de empt. & vend. nu. 49. de quo etiam Cagn. in d. l. 2.
nu. 216. cum ſeq. C. de reſc. vend. & Veron. de ſimula.
contract. in 1. præſ. poſt nu. 28. verſ. & quod dixi.

11 Quartò declara, & intellige læſionis † probationem
debere fieri ad tempus contractus habita æſtimatio-
ne pretij communis ipſius rei, non aũt ſingularis, ſiue
affectionis, vt p Bart. & Doct. in d. l. 2. C. de reſci. vẽd.
vterq; Imol. l. q Romæ. §. cohæredes. ff. de verb. obli.

Et licet Imol. contrarium voluerit in c. cum cauſa
de emp. & vend. Io. And. Mart. de Fan. & Butr. relati
per Gab. d. concluſ. 1 nu. 50. verſ. contrarium. de emp.
& vend. prior tamen opinio verior, ac tenenda vide-
tur: principalis enim deciſ. d. l. 2. eſt, vt venditori lęſo
12 ſuccurratur † ita demum, ſi læſus ſit vltra dimidiam
veri, & iuſti pretij, vt ex Cagn. ibi, nu. 5. at verum, &
iuſtum pretium rei, vbi à lege, vel ſtatuto non eſt ta-
xatum, dicitur quantum communiter vendi poteſt,
non ſingulariter, vt per Doct. in l. pretia rer. ff. ad leg.
Falc. in §. ſi quis agens, Inſt. de act. & eſſe communẽ
* * concl. tradit Cagn. in d. l. 2. poſt nu. 25. igitur, &c.

13 Quintò declara, vt probatio ad tempus contractus
ſit de pretio, conſiderato onere in ipſa re appoſito, vt
puta retrouenditionis. Soc. conſ. 248. in fi. quanquam
Paul. de Caſt. d. l. 2. poſt nu. 55. verſ. 4. limit. C. de reſc.
vend. teſtatus fuerit Doct. tenere contrariam opinio-
nem, nẽpè, quod onus de retrouendendo rem minus
valere minimè faciat; quæ verba idem videntur, ac ſi
dixiſſet Doct. cõmuniter tenere contraria; vt per Seb.
Sapian. in 1. addit. ad Abb. in c. in aliquib. extr. de de-
* cim. ſed verior & * communis opinio eſt, quod immo
ex tali onere res minus valeat; vt ex Abb. in d. c. in ali
quib. nu. 2. vbi ait, ſe ita pluries de facto reſpondiſſe,
& in hoc multos errare, prout iſtum, & alios quãplu-
res refert Tiraq. de retract. conuent. in præfat. nu. 20.
Gabr. d. concl. 1. nu. 51. de empt. & vend. Cagn. l. 2. nu.
53. C. de pact. inter emptor. & vend.

14 Secundò ſciendum eſt, † quod quando petitur ſola
reſtitutio aduerſus obſtaculũ, ſufficit ſemiplena, ſiue
præſumptiua læſionis probatio; verum cum vltra re-
ſtitutionem minor intendit aliquod aliud conſequi,
putà, vt retractetur ſententia, & melius reformetur,
tunc oportet plenè lęſionem probare: ita Inno. refert
c. cum ex literis. poſt nu. 7. verſ. ſed in iſto caſu. extra.
de reſtit. in integr. faciunt tradita per Bart. in d. l. nam
& poſteà. §. ſi minor. poſt nu. 7. ff. de iureiur. vbi, quod
in iſto iudicio, quo quæritur, an minor ſit læſus, faci-
lior probatio requiritur, an habeat probationem, vel
non: ſufficit enim, quod oſtendat iudici pręſumptiuè,
ꝙ minor potuiſſet probare, addens iſtas probationes,
quæ fiunt hic, nõ facere plenam fidem in cauſa prin-
cipali. Ad ꝙ comprobãdum adducitur regula, quod
15 quotieſcunq; † idem dẽt tractari in duob. iudicijs, ſuf-
ficit primũ ſummariè tractari, deindè plenariè. l. 3. §.
ibid. ff. ad exhib. l. ſi eo tpe. C. de remiſ. pig. Bal. in l. pręſ-
ſcrip. C. ſi con. ius, vel vtil. pub. Canoniſtę. c. ſuper lite
ris. extr. de reſcrip. Iaſ. in d. §. ſi minor. col. 4 dicens,
hanc eſſe bonam regulã. Petr. Benint. deciſ. 85. nu. 2.

16 Alij verò dicunt, † quod ſemper requiratur plena
probatio, in qua opinione videtur reſidere Innoc. in
d. c. cum ex literis. poſt nu. 7. verſ. ego non credo. extr.
de reſt. in integ. & ſeq. ibi Abb. poſt nu. 16. per tex. c. 1.
** & in c. ex lit. eo. ti. & hanc eſſe magis ** cõem opinio-
nem teſtatur Petr. Benint. d. deciſ. 85. nu. 9.

Verùm antequam ad alia tranſeamus, vnum aliud
te ſcire volo in hac materia probationis læſionis, qđ
17 eſt, an minor † aſſerens ſe fuiſſe læſum ex eo quod nõ
appellauit, vel nõ eſt proſequutus appellationem, ob
idq; petit reſtitutionẽ ad effectũ appellandi. iux. text.
in l. & ſi ſine dolo. §. itẽ ſi non prouocauit. ff. de mino.
25. ann huiuſmodi aſſertio habeatꝰ ꝓ legitima proba.

Et in hoc ſcias quatuor extitiſſe opiniones: quarũ
18 prima fuit, † quod ſi certum eſt non expedire minori
appellare, quia certum eſt de non iure ipſius minoris,
tunc non datur reſtitutio, ſin verò in id dubitatur, prę-
ſumitur læſus, & eius aſſertio habetur pro ſufficienti
probatione, ita Bart. in l. fi. nu. 10. C. in quibus caſibus
reſtit. in integ. non eſt neceſſ. & ibi Ang. col. fin. Gab.
tit. de mino. concl. 2. num. 2.

19 Secunda fuit opinio diſtinguentium † inter mino-
rem, actorem, & reum. Nam ſi quidẽ minor eſt actor
non reſtituitur, niſi probet de intereſſe aliter, quàm ꝑ
aſſertionem, ſin autem reus, ex eo, quod omiſit appel-
lare, cenſetur læſus, & reſtituitur abſq; vlteriori læſio-
nis probatione, ita Fulg. d. l. fi. C. in quibus caſibus re-
ſtitutio nõ eſt neceſ. in d. l. nã, & poſteà. §. ſi min. ff. de
iureiur. Paul. de Caſtr. d. l. fi. nu. 5. dicens, quod hæc eſt
ipſa veritas, & ſatis æquam, & ſuſtẽtabilẽ dixit Alex.
d. l. nam & poſteà. §. ſi minor. poſt nu. 9. ff. de iureiur.
idem Alex. conſ. 80. poſt nu. 13. lib. 7. Gabr. tit. de mi-
norib. concluſ. 2. num. 3.

20 Tertia fuit opinio † Paul. de Caſtr. d. §. ſi minor. nu.
7. quod aut aſſeuerans ſe læſum, eſt minor, et non re-
quiritur alia probatio: aut eſt maior petens reſtitutio-
nẽ ex clauſula generali, & tunc tenetur ſaltem ſũma-
riè probare, quod fouet iuſtã cauſam, dicens inſuper
ſe ita in maiore vidiſſe ſeruari in Curia Romana.

21 Quarta opinio eſt, † quod non dicatur læſus eo ipſo
quòd non appellauit, ſed neceſſe habet probare tale
quid propter, quod in caſu appellationis deberet vin
cere, ita Bart. in d. l. nam & poſteà. §. ſi minor. nu. 6. ſe-
quitur Alex. conſ. 55. ad fi. verſ. 2. lib. 5. conſ. 21. nu. 9.
* lib. 1. & conſ. 80. nu. 3. lib. 7. & hanc eſſe * communem
opinionem legiſtarum teſtatur Iaſ. d. §. ſi minor. col.
penult. Rol. à Val. cõſ. 53. num. 42. cum ſeq. volum. 2.
Gab. d. conclu. 2. nu. 1. quibus proximè accedunt tra-
dita per eundem Gabr. lib. d. tit. de minorib. concl. 1.
per totum. & licet Bart. d. §. ſi minor. ſibi ipſi parum
conſtans videatur, vt ex relatis ſupra in prima oppoſi
tione, & in hac vltima, poterit tamen fœdere diſtin-
ctionis, quæ ex eius dictis facilè colligi poterit, conci
liari, vt per Nicol. Placen. in ſuis concord. nu. 229.

22 Eſſet tandem hoc in loco dicẽdum, † quod ex pro-
batione læſionis inſurgit etiam præſumptio doli per
text. in l. ſi ſuperſtite. C. de dolo. l. ſi de meis. §. rece-
piſſe. l. ſed ſi in ſeruum. §. ſi quis Iudex. ff. de arbitr. &
not. Bald. in conſ. 213. punctus talis eſt ſub numer. 2.
volum. 2. & in conſ. 380. præmitto. ad fin. volum. 1.
& in conſil. 153. ſtatutum, quod prohibet. volum. 2.

& conſ.

& conſ.55.in fin.vol.3.& alijs,quos congerit Cran.in conſ.142.nu.21 & latius Burſa.in conſ.248.nu.5.& 6. vol.3,verum cum ſuperius in concluſio.dolus,longè lateq; id actum ſit, illuc te reijcere cenſui.

CONCLVSIO DCCCCLXIIII.

ARGVMENTVM.

Laicum quem eſſe in dubio præſumi, adeo vt contrarium aſſerenti onus probandi incumbat.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas,quæ naturaliter ineſt homini, ſemper adeſſe præſumitur.*
2 *Laicum quem eſſe in dubio præſumitur,eumque eſſe clericū aſſerenti onus probandi incumbit.*
3 *Clericatus probatio coram iudice eccleſiaſtico fieri debet.*
4 *Iudex laicus eſt competens vbi ſit controuerſia de habitu clericali tantum,vel tonſura.*

1 Quia qualitas,† quæ naturaliter ineſt huomini,ſemper adeſſe præſumitur. glo.in c.ſi forte de elect.in 6.& latè per Alc.de pręſumi.reg.1.in
2 dubio laicum quem † eſſe præſumi, docuit Cardi. in repe.c.perpendimus,de ſenten. exe. quem adducit,& ſequit Dec.in conſ.125.nu.6. & ſi quis excipiendo dicat eſſe clericū,probare debet,Inno.in c.ſuper his de accuſ.in fi. Abb.in c.bonæ,il 1.col.peu. de elec. & in c.1.col.1.de litis cont. ad idē Bertr. conſ.307.nu.7.li. 2.Bellon.conſ.57.nu.6.Rip.in c.decernimus,nu.4.de
3 iud.vbi ēt ponit coram quo iudice † debeat fieri probatio clericatus, & ex * communi Doctorum ſententia in c. ſi iudex laicus de ſent. excom. in 6. dicit fieri debere coram iudice eccleſiaſtico,ad quo † etiam adducit Bal.in l.ſi qua per calumniam.C.de epiſ.& cle. & Fulg.in conſ.120.incip.præſup.ſtatut.

Quod tamen declarandum eſt non procedere, vbi
4 † eſſet controuerſia de habitu clericali tantū,vel tonſura,tunc enim iudex laicus erit competens,vt in cōtingentia facti deciſum fuit in parlamento Delfinatus, deciſ. 138.teſte Guid. Pap.qui idem conſuluit in conſ.110.nu.2. & probat Rip. loco citato,vbi etiam adducit Gemin.in c.1.de clerico coniug. in 6.& Soc: conſ.122.col.3.lib.1.& idem tenet nouiſſimè Clar.in pract.crim.§.fi.q.36.verſ.dixi clericum, ad fi.& verſi. regulatit r.

Reliqua q̄ huic concluſioni deſunt ſupple ex plurib.concluſionib.poſitis ſupra in verbo,clericatus.

CONCLVSIO DCCCCLXV.

ARGVMENTVM.

Quando poſſit admitti, vel non laicus in teſtimonium contra clericum in cauſa criminali.

SVMMARIVM.

1 *Laicus in teſtimonium contra clericum in cauſa criminali non admittitur.*
2 *Laicus in teſtimonium cōtra clericum ſimpliciter tonſuratum in cauſa criminali non admittitur.*
3 *Laicorum teſtium dicta non faciunt indicium ad torturā contra clericum.*
Contr.nu.4.Concil.nu.5.
6 *Laicus in teſtimonium contra clericum in defectū clericorum in cauſa criminali non admittitur. Contr.nu.7.*
8 *Laicus in teſtimonium contra clericum admittitur in delictis notorijs.*
9 *Laicus in teſtimonium contra clericum in cauſa criminali admittitur,quando agitur per viam inquiſitionis.*
10 *Laicus in teſtimonium contra clericum admittitur,quando agitur de crimine læſæ maieſtatis.*
11 *Laicus in teſtimonium admittitur contra clericum in crimine ſimoniæ.*
12 *Laicus in teſtimonium admittitur contra clericum, quando agitur de crimine hæreſis.*
13 *Laicus in teſtimonium contra clericum admittitur in cauſa criminali,quando illa agitur ciuiliter.*

1 Laicum in teſtimonium † cōtra clericum in cauſa criminali eſſe admittendū,iuxta ſacros canones prohibet Alex.3. in c.de cętero,de teſtib.& ibi oēs * ſcribentes,& nepos de monte in ſuo trac.de teſtib.nu.153.& Aufrer. in eo.tract. nu.61.in verbo laicus,& Alb. de Malet. in ſuo tracta. de teſtib.c.5.nu.39.Crot.eo. trac.in 3.part.nu.39.quo in loco duas rationes huius concluſionis adducit.

2 Hanc tñ concl. † ampliare poteris,procedere ēt in clericis ſimpliciter tonſuratis ita voluerunt Domi.& Præpoſ.in c.ſicut ſacerdos, 2.q.7. & Feli.in d.c.de cætero in prin.de teſtib. per illum tex.iuncto c.clericos, 21.diſtinctio.& ibi gl.in verb.Pſalmiſta,&c.

3 Secundo amplia † hanc ipſam concl. adeo procedere, vt nec quidē dicta laicorum teſtium faciant indicium ad torturam contra clericum, ita cōſulendo reſpondit Io. Bapt. Ferret.in conſ. 238.nu.13.lib.2.ex doctr.Arc.in d.c.de cætero,col.2.

4 Contrarium † tñ tenuit ex allegatis Steph.Aufrer. in ſuo tract. de teſtib.in præci. nu.61. in ver. laicus,& per Abb.ante eū in d.c.de cætero,per gl.not. in l.capite quinto.ff.de adult. quam opinionem ēt ſequitur reiecto Aret. Io.Crot.vbi ſupra nu.62.& ſeq.

5 Hanc repugnantiam potes conciliare, † vt opinio Abba.& Feli.ac aliorum procedat, qñ laici deponūt ſuper veritate criminis contra clericum,nam eo caſu pp iuris prohibitionem attenta laicorum inhabilitate ſolū faciunt indiciū, ſed qñ deponunt ſup indicijs remotis,illa indicia nō probanẗ ex depoſitione laicorū,ita conciliat Io. Bapt. Ferret.in d.conſ.238.nu.14.

6 Octauo amplia, † vt etiam concluſio procedat in defectum clericorum vt puta quia in loco commiſſi delicti non extent alij clerici, qui habeant deponere, & poſſint ſuper facto examinati, ita tradit Arc. in d. c.de cætero,col.2. vbi teſtatus eſt de * communi opinione,& ibi etiam ſequitur Fel.& refert ſeq.Io.Bapt. Ferre.in d.conſ.238.nu.12.

7 Contra hanc opinionē † tenuit Abb. in d.c.de cætero,quem ſequuti ſunt Soc.in reg.182. in 3.fallen.& Mar.in d.l.de minore,in prin.ff.de quæſt.col.9.& Aufrer.in ſuo trac.de teſti.nu.61.verb.laicus, verſi.fallit primo,& latius per Crot.eo.tract.de teſti.pat.3.num. 61.vbi reſpondit ad rationes Aret.

Nunc autem limitabis concl. principalē non pro-
8 cedere † in delictis notorijs, ex doctr. Abb.in d. c.de cętero,p tex.in c.cū dilecti de purg.cano.quē ſequuti ſunt Crot.vbi ſup.nu.67.& Aufr.ſub eo. nu.61.verſ.2. limita,& Io.Bapt.Ferret.in conſ.366.nu.20.vol.2.

9 Secundo limita non procedere,† qñ agiẗ per viam inquiſitionis, qa tunc admittuntur laici, ita cōſuluit Fed.de Senis in conſ.24. quē ſequutus eſt Crot.vbi ſupra.nu.64.& Ferret.in alleg.conſ.366.nu.20.vol.2.

10 Tertio limita minimè quoq; procedere, † quando agitur de crimine læſæ maieſt. nā tunc admittunẗ gl. eſt in c.cum P. de acc.quam referēdo ſequitur Matt. Laudē.in trac.de crim.lęſæ maie.q.27.& Nico.Boer. in tracta.de ſeditio.in vlt.pręſuppoſito,ſub nu.6.Nepos de mont.Alban.in ſuo tract.de teſtib.nu.153.

Quarto

Digitized by Google

11 Quarto limita non habere locum † in crimine Simoniæ, eſt tex. in c. tãta. de Simon. & in c. Sacerdotes, 2. q. 7. & gl. in d. c. cum P. de accuſat. & meminit Nepos de Mon. Alba. vbi ſupra præcit. nu. 153. & Auſte. in eodemmet tract. in verbo, laicus. verſ. quinto limitatur, & Crot. in ſuo tract. 3. par. nu. 6.

12 Quinto limita non procedere, † ſi ageretur de crimine hæreſis, ex allegatis per Crot. vbi ſupra, nu. 60. & Nepos de Mon. nu. 153.

13 Sextò fallit hæc noſtra concluſio, † quando cauſa agitur ciuiliter, quia tunc laici admittuntur, per cap. quoniam cõtra, de teſtib. ita not. Crot. vbi ſupra part. 3. nu. 65. & Campeg. in ſuo tract. de teſtib. regul. 98. &
* Viuius de * communi opinione. verſ. teſtificari poſſunt, & ſcribentes in d. c. de cætero, quibus in locis ſatis abundè traditur materia.

CONCLVSIO DCCCCLXVI.

ARGVMENTVM.

Laudum arbitri, & arbitratoris præſumi rite fuiſſe latum, & quouſque id ſit verum.

SVMMARIVM.

1 *Laudum arbitri, & arbitratoris ritè latum fuiſſe præſumitur.*

2 *Laudum præſumitur rite latum fuiſſe, ne dum vbi emologatum & approbatum fuerit per partes, ſed etiam ſi ab eo reclamatum fuerit.*
Contrarium, nu. 4.

3 *Laudum iniquum probandi ab eo, qui ab ipſo laudo reclamat theorica a Bar. tradita.*

5 *Laudum rite latum præſumitur etiam vbi dictum ſit de nullitate laudi.*

6 *Laudum arbitri licet ritè latum fuiſſe præſumatur, non tamen laudum arbitratoris.*
Contrarium, nu. 7.

8 *Laudum ritè latum non præſumitur, ſi vltra contenta in compromiſſo arbiter, vel arbitrator manum appoſuerit.*

9 *Limitata cauſa limitatum producit effectum.*

10 *Laudum ritè latum non præſumitur, ſi omiſſa fuerit per arbitrum cauſæ cognitio, & laudum ſit promulgatum partibus non præſentibus.*
Contrarium, nu. 11.

1 Laudum arbitri, † & arbitratoris ritè, rectèq; latum fuiſſe iuris præſumptione probari, eſt tex. quem oẽs allegant in c. niſi eſſet, de præbend. cuius ſententiæ author fuit Dyn. in conſ. 13. Tholomeus, col. 3. verſ. ſuper 2. quẽ ſequuti ſunt Ant. de Butr. in c. quoniam contra, nu. 59. & in c. in præſentia, nu. 13. verſ. & hæc omnia, vbi ẽt Abb. nu. 13. de renunciat. & in c. cum eſſet, in 2. notab. de præb. & ibi Imo. in 2. notab. Abb. in d. c. quoniam cõ-
* tra, nu. 28. Dec. nu. 174. vbi hanc dicit * cõem. Fel. nu. 73. verſ. ſexta concluſio. de probat. Roma. in l. ſciendum, nu. 21. ff. de verb. obli. & ibi Alex. nu. 22. Bald. in l. vnde ſi Neruæ, nu. 2. verſ. item nota, ff. pro ſoc. Alex. conſ. 119. nu. 21. lib. 2. Dec. conſ. 375. nu. 2. verſ. ſecundo, quoad ſummam. vbi multos allegat in hanc ſententiã, Præpoſ. in rub. de appel. num. 70. verſ. prædicta tñ Pariſ. conſ. 45. nu. 91. lib. 1. Butr. conſ. 32. nu. 2. verſ. primo quia, Bar. in l. ſi ſocietatem, §. arbitrorum. nu. 25. cum ſeq. ff. pro ſoc. & ibi. Sal. q. 20. Abb. conſ. 64. nu. 3. lib. 1, Soc. conſ. 82. num. 1. lib. 1. Neuiz. in conſ. 7. nu. 5. Corn. conſ. 221. col. 4. verſ. quod vr vol. 2. Cald. in conſ. 5. in princ. & in colum. 1. in fin. verſ. & in hoc tenco, de arbitr. Alb. in conſil. 64. col. 2. verſic. ſed his non obſtantibus, colum. 1. Aret. conſil. 50. col. penul. verſi. circa vero tertium.

Primo amplia hanc communem concluſionem
2 vendicare ſibi locum, † nedum vbi emologatum & approbatum fuerit laudum per partes, verum etiam ſi ab eo reclamatum fuerit, illud dicendo iniquum, & reducit ad arbitrium boni viri petendo, ita reſpondit Dyn. in allegat. conſi. 13. & Bar. in d. l. ſi ſocietatem, §. arbitratorum, nu. 25. cum ſeq. ff. pro ſoc. tradẽs
3 theoricam probandi † laudum iniquum ab eo, qui ab ipſo laudo reclamat. Idem voluit Abb. in cõſ. 63. nu. 3. Præpoſ. in d. rubr. de appell. nu. 7. verſ. prædicta tamen, Bal. in d. l. vnde ſi Neruæ, nu. 2. verſ. item not. Calder. in conſ. 5. tit. de arbit. Card. in conſ. 140. reſpõdemus ad præmiſſa, in 2. dubio. ſequitur Felyn. in cap. quoniam contra, nu. 37. verſ. ſed contrarium tenet. de probat. vbi hanc concluſionem firmat rationibus, & authoritatibus.

4 Contra tamen † huiuſmodi ampliationem tenuerunt Abb. & Ant. de But. in d. c. quoniam contra, & idem Ant. in d. c. in præſentia, col. pen. verſ. Hæc omnia procedunt. de renunciat. & in d. conſ. 34. & Alex. in conſ. 119. col. 5. & fi. vol. 2. & in conſ. 125. colum. 5. vol. 3. prout etiam refert Dec. in d. c. quoniam cõtra, nu. 186. aſſerens tamen primam opinionem eſſe ma-
* * gis * * communem ex ibidem adductis.

5 Secundò amplia procedere etiam, † vbi dictum ſit de nullitate laudi, dum enim cognoſcitur de huiuſmodi nullitate, pro laudo etiam præſumitur. Butr. in allega. conſ. 32. nu. 2. verſi. non obſtantibus, Præpoſ. in rubr. de appellat. nu. 70.

6 Primò limita non procedere in laudo † arbitratoris. Nam licet arbiter ſit inſtar iudicis, l. 1. ff. de arbitris, qui tex. intelligitur, quoad ordinem iudicij tantum, vt per Nat. conſ. 11. num. 4. verſ. eſt bene verum, vol. 1. tamen in arbitratore id verificari non poteſt, cum nullum ordinem in cognitione cauſæ ſeruare teneatur. Innocen. in cap. Quintauallis, nu. 3. de iureiur. Anto. de But. ibidem, num. 27. vbi etiam Abb. nu. 9. & Bald. in l. idem Pomponius, §. recepiſſe, 4. ff. de arbitr. & in l. fin. num. 19. C. de contrahen. empt. Bar. in d. l. ſi ſocietatem, §. arbitratorum, ff. pro ſoc. Ant. de Butr. in conſ. 24. Quæſtio hęc. colum. 9. verſ. quinimo attentari poſſet, quem ſequitur Alex. in conſ. 119. in fin. volum. 2.

7 Contrarium tamẽ † videtur ſequi Dec. in d. c. quoniam contra, num. 184. ex ibidem deductis, aſſerens
* illam eſſe * communem opinionem.

8 Primo limita, vt minimè procedat, † ſi vltra contenta in compromiſſo arbiter vel arbitrator manum appoſuerit: tunc enim nedum pro huiuſmodi laudo non præſumitur, quinimo eſt nullum, Ange. in conſ. 218. num. 8. Curt. ſen. conſ. 31. num. 4. Alc. de præſumptio. reg. 2. præſumpt. 13. cuius limitationis ea eſt ra-
9 tio, quia limitata cauſa † limitatum producit effectũ, l. age cum Geminiano. C. de tranſact. & ibi Iaſo. & Deci. cauſa autem efficiens & productitia authoritatis arbitri fuit compromiſſum. l. non diſtinguemus, §. de officio, ff. de arbitr. Vltra igitur conceſſa in compromiſſo nihil habet authoritatis. hanc quidem li-
* mitationem tenent * omnes Doct. in d. c. Quintauallis, de iureiur.

10 Tertio videtur poſſe hæc concluſio limitari, † vt non procedat, ſi omiſſa fuerit per arbitrum cauſæ cognitio, & laudum ſit promulgatum partibus non præſentibus, per dicta Bal. in l. fi. nu. 17. cum ſeq. C. de cõtrah. empt. & in l. prolatã, nu. 17. verſ. quærit hic Butr. C. de ſent. & interloc. omn. iud.

11 Contraria † tamen pars videtur tenenda. Nam Dynus, qui fuit author huius ſententiæ, vt omnẽs
* * referunt, dicit, quod pro laudo præſumitur, quod fuerit iuſte latum, & interuenerint omnia ſolemnia, ſicut in ſententia: idem dicit Alex. in l. ſciendum, num. 22. ff. de verbo. oblig. vbi diſputando hanc

Digitized by Google

quæſtionem proponit in hunc modũ, quod ſicut præſumit̃ pro ſententia, quod ſit iuſta, & ſolemniter lata, ſic, & pro laudo. In eandem ſententiã fuit ibi Roma. quem refert Alex. quos ſequuti ſunt Fely. in d. c quoniam cõtra, nu. 37. verſ. 6. concl. de proba. & ibi Dec. nu. 184. & ne ſibi inuicem repugnare putes p̃fatos Doctores, dicas, quod Bal. & alij in contrariũ allegati, non dicunt ꝙ non præſumatur pro laudo, ſed diſputando, an arbitrator poſſit deuenire ad expeditionem negotij ſibi commiſſi nõ auditis partibus, & cognita cauſa in hoc inſiſtunt, ꝙ non, maximè ſi ſit ſuper lite, & vltra præd. id tenet Alex. in d. l. ſi quis arbitratu, ff. de verbo. obli. quod eſt quid diuerſum ab eo, de quo nos quærimus. Nam poſtquam conſtabit, ꝙ nõ interueñerit hæc qualisqualis cauſæ cognitio certè laudum erit nullum, vt per Bal. Rom. Alex. & Fel. ac Dec. vbi ſupra, ſed cum de hoc cognoſcitur, præſumitur pro laudo, & hoc eſt de quo nos quærimus.

CONCLVSIO DCCCCLXVII.

ARGVMENTVM.

Laudum quando præſumatur, vel non præſumatur emologatum.

SVMMARIVM.

1 *Laudum non præſumitur emologatum per taciturnitatẽ decem dierum, nec anni, poſtquam latum fuerit.*

2 *Laudum non præſumitur emologatum, quãdo partes promiſiſſent ab ipſo laudo, antequam latum eſſet, non reclamare, vel petere reductionem ad arbitrium boni viri.*

Supra diximus in priori ampliat. præced. concluſionis, nedũ pro laudo præſumi, qñ eſt emologatum, verum etiam qñ ab eo fuerit reclamatum: nunc breuiter vr̃ dicendum, quando præſumatur, vel non præſumatur emologatum. & dr̃ quod
1 id non probatur per taciturnitatẽ † decẽ dierum, nec anni poſtq̃ latum fuerit, quinimo ab eo poteſt reclamari, & illius reductio peti vſq; ad 30. annos, ita Ant. de Butr. in c. Quintauallis, nu. 20. & nu. 39. de iureiur. Cyn. & Alber. de Roſa. in l. ſocietatem. §. arbitrorũ, ff. pro ſocio, & ibi Bal. nu. 3. verſ. dicit Innoc. & idem in l. fi. nu. 34. C. de contrah. emp. Soc. conſ. 220. nu. 5. lib. 2. vbi multos ad id allegat, & hanc eandem dicit
* * communem opinionem Franciſ. de Alberg. in l. ſi quis arbitratu, ff. de verb. obli. Ang. in conſ. 315. nu. 2. Alex. conſ. 95. nu. 15. verſ. ſed tenendo communem,
* lib. 2. vbi hanc dicit * communem. Dec. conſ. 39. nu.
* 6. verſ. & prædicta, vbi & ipſe hanc dicit * communẽ Lanfran. de Oria. in tract. de arbit. q. 20. vbi hanc di-
* cit * communem Doct. ſententiam.
Hanc quidem concluſionem velim ampliari etiã
2 procedere, ꝙ partes † p̃miſiſſent ab ipſo laudo anteq̃ latum eſſet, non reclamare, vel petere reductionem ad arbitrium boni viri: quia ẽt tunc non præſumitur, nec probatur emologatum, imo per quamcunq; cautelam, & promiſſionem non põt approbari, anteq̃ latum fuerit, Abb. in c. Quintauallis, nu. 32. in fi. vbi dicit, ꝙ effuſa verba compromittentium probata fuere ob confidentiam q̃ habebant in arbitrum, & vt apud eum capta rent beneuolentiam, quare eũ poſtea appareãt læſi enormiter, in hac nõ conſenſiſſe dicunt, arg. c 4 de iureiu. l. ſi libertus, la 3. ff. de oper. libert. l. creditor, §. Lucius, ff. mand. & c. cũ veniſſent, de inſti. Ant. de Butr. in d. c. Quintauallis, nu. 44. de iureiuran. Bal. in l. fi. nu. 41. C. de contrah. empt. & l. cum antea, nu. 2. & 30. C. de arbit. Bar. in d. l. ſi ſocietatem, §. arbitrorum, nu. 24. ff. pro ſoc. Bal. in l. ſi vnus, §. illud, nu. 3. ff. de pact. vbi dicit, ꝙ ita ſeruant aduocati. Butr. in conſ. 24. num. 6. Pau. de Caſt. conſ. 255. primo, & ante omnia. lib. 2. ſecundum nouam impreſſionem. Ang. conſ. 172. nu. 2. itẽ Paul. de Caſt. conſ. 70. quia fruſtra,
* num. 1. lib. 1. vbi dicit, quod ita ſe habet * communis opinio, & obſeruantia. Anch. conſ. 108. nu. 11. verſic. item de pacto. Roma. conſ. 90. Viſo themate, verſ. 4. idem probatur, Dec. conſ. 11. nu. 6. & conſ. 39. nu. 6. & conſ. 60. nu. 2. & conſ. 84. nu. 47. lib. 1.

CONCLVSIO DCCCCLXVIII.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus præſumatur legatũ factũ fuiſſe contemplatione eius, cui fit, & in quibus non.

SVMMARIVM.

1 *Legatum præſumitur factum contemplatione eius, cui fit.*

2 *Legatum factum Epiſcopo, præſumitur factum contemplatione eccleſiæ.*

3 *Legatum factum Epiſcopo, quamuis non legitimo, præſumitur factum contemplatione eccleſiæ.*

4 *Legatum factũ rectori eccleſiæ, ſiue cuilibet clerico adminiſtrationem habenti, præſumitur factum contemplatione eccleſiæ.*

5 *Legatum Epiſcopo, rectoriue factũ etiam expreſſo nomine proprio illius, præſumitur factũ contẽplatione eccleſiæ.*

6 *Legatum Epiſcopo factum ab ipſius conſanguineo, vel amico, Epiſcopi contemplatione præſumitur factum.*

7 *Legatum factũ Epiſcopo, ipſius contemplatione præſumitur factum, ſi eſſet benemeritus illius, qui reliquit, licet non ſit conſanguineus.*

8 *Legatum factum Epiſcopo ab ab ipſius conſanguineo ẽt ſi in legato tantũ eſſet expreſſum nomen dignitatis, contẽplatione perſonę præſumitur relictum.*

9 *Legatum factum Ep̃o ab ipſius conſanguineo, vel amico contemplatione eccleſię præſumitur factum, qñ expreſſa cauſa ſalutem animæ, vel fauorem eccleſiæ reſpiceret.*

10 *Legatum factum Ep̃o ab ipſius conſanguineo, vel amico, Epiſcopi contemplatione præſumitur factum, ſed ipſi Epiſcopo incumbit onus probandi hanc conſanguinitatem, vel amicitiam.*

11 *Legatũ calicis, vel pateuę factum Ep̃o, licet ab eius conſanguineo, contemplatione tamẽ eccleſiæ præſumit̃ factum.*

12 *Legatum factum clerico non habenti prælationẽ, vel adminiſtrationẽ eccleſiæ ſiue ab extraneo, ſiue conſanguineo, ſemper præſumitur relictum contemplatione perſonæ.*

13 *Legatum relictũ canonico alicuius eccleſiæ, ipſi canonico, non eccleſiæ relictum cenſetur.*

14 *Legatum relictum canonico alicuius eccleſię indefinitè, vel omnibus canonicis vniuerſaliter, contemplatione eccleſiæ factum præſumitur.*

Contrar. nu. 15. Concil. nu. 16.

17 *Legatum relictum canonicis alicuius eccleſiæ, collegio, vel capitulo, non autem ſingulis perſonis relictum præſumitur.* Contrar. nu. 18.

19 *Legatũ relictum filiofamilias ſub cõmmoratione patriæ poteſtatis, præſumitur relictum contemplatione patris.*

20 *Legatum factum ſeruo, præſumitur relictum contẽplatione, & intuitu domini.*

21 *Legatum factum adminiſtratoribus Ciuitatis contemplatione Ciuitatis præſumitur relictum.*

22 *Legatum factum ciuibus præſumitur relictum contẽplatione vniuerſitatis.*

23 *Legatum relictum regularibus, qui proprium habere non poſſunt, ſemper præſumitur relictum contemplatione eccleſię, vel monaſterij.*

24 *Legatum relictum ſub nomine dignitatis præſumitur factum contemplatione illius dignitatis, & ad ſucceſſorem tranſit.*

1 Legatum † præſumi factum contemplatione eius, cui fit generaliter loquendo, adnotauit Bald. per illũ tex. in l. pen nu. 6. ff. quib. ad libertatem reclamare non licet, cui adhæret Mant. in tract. de conie. vlt. volunt. lib. 8. tit. 16. nu. 2. Quod tñ pronunciatum perpetuum non eſt, ſed multas habet exceptiones, vt ex ſubiectis apparebit.

2 Primo igitur non procedit † in legato facto Epõ, quia illud magis eccleſiæ contemplatione factũ fuiſſe præſumitur, quod probatur ex contex. c. pacificus, 12. q. 7. & c. requiſiſti, de teſtamen. §. inter dicimus, in auct. de eccleſiaſticis tit. & facit tex. in l. ciuib. ff. de rebus dub. & in l. annua. §. à Titio. ff. de annuis legatis. Bar. in d. l. ciuibus, vbi etiam Socinus & fere omnes * ſcribentes, & hãc * communem opinionem teſtatur Io. Donat. in ſuis concluſionibus. in verſ. legatum ex Franc. Turza. in ſua collect. commun. opin.

3 Amplia id habere locũ, † quamuis Epiſcopus non ſit legitimus. hoc enim fit pp repreſentationem perſonæ. Bal. in l. puto, l. matet, in fi. ff. de lega. ſecundo. Quem ſequitur Mant. in præcitato tit. 6. nu. 19. ad fi.

4 Ampliabis ſecũdo idem † eſſe in rectore eccleſię, & in quolibet clerico adminiſtrationẽ habente, Bar. & alij in d. l. ciuib. ff. de reb. dub. & in l. annua. §. à Titio. ff. de annuis legat. Abb. & alij ſequuntur in d. c. requiſiſti, de teſta. & probant ſuprà cit. DD.

5 Ampliatur tertio, † ẽt ſi expreſſo tm̃ nomine proprio Epiſcopi, ſiue adminiſtratoris relictum ſit. gl. in d. c. requiſiſti, in verſ. nec eſt ſibi ſub nomine proprio. quam ſequitur Abb. ibi. nu. 23. etiã ꝙ expreſſum non eſſet nomen appellatiuum contra Cardinalẽ. & hãc ampliationem probant etiam Doctores poſt Bart. in * * d. l. ciuibus, & magis * * communẽ eſſe teſtatur Did. in d. c. requiſiſti, nu. 8. Turza. d. conclu. 14. & poſt eos, quos adducit idem Mant. præcitato tit. 6. nu. 19. verſ. quod vero dictum eſt.

6 Sublimita pręmiſſa procedere, † qñ relictum eſt ab extraneo, ſecus ſi à conſanguineo, vel amico; tunc enim perſonæ Epiſcopi & aliorum contemplatione relictum præſumitur, quod probatur in d. ca. pontifices, & probat gl. quam ſequuntur Doct. in d. c. requiſiuiſti, & in d. l. ciuibus, vbi Bar. nu. 2. & de vtroque latè tradit Alci. in tract. de præſumpt. reg. 2. præſumpt. 28. & idem Alciat. in conſ. 213. nu. 13. lib. 9 vbi poſt alios ſcribit legatum à coniuncto relictum magis videri relictum contemplatione coniunctionis, quàm pietatis, Fel. in c. dilectus, nu 2. de offi. ord. Mantic. de conіect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 12. nu. 4. & titu. 14. nu. 17. * & de * communi teſtatur idem Turza. d. concl. 14. relata etiam per Io. Donã. in d. verſ. legatum. Et de amicitia, quod hanc præſumptionem generet tradit poſt * plures per eum relatos, & de * communi opinione teſtatur idem Did. in d. c. requiſiſti, nu. 7.

7 Amplia idẽ eſſe, ſi p̃latus † eſſet benemeritus illius, qui reliquit, licet non ſit conſanguineus; vt intelligit Alber. de Roſat. in l. 1. C. de ſacroſ. eccleſiis. ſequitur Soc. in d. l. ciuib. nu. 14. & Mant. d. tit. 6. lib. 8. nu. 19.

8 Amplia ſecundo, † ẽt ſi in legato eſſet expreſſum nomen dignitatis. nam adhuc ſi teſtator ſit cõſanguineus cenſetur relictũ contemplatione perſonæ, Alc. d. præſumpt. 28. in prin. & notant Abb. Fel. & Dec. in c. quoniam Abb. de offic. ordin. in d. c. requiſiſti, nu. 23. Socin. conſ. 34. col. 2. lib. 3. & alios adducit Did. in d. c. requiſiſti. nu. 1.

9 Declarabis tñ hec nõ procedere, † qñ expreſſa cã ſalutem animæ, vel fauorem eccleſiæ reſpiceret, Soc. in d. l. ciuibus, nu. 14. quam probauit Mant. lib. 6. titu. 14. nu. 16. & plura ponit lib. 12. tit. vlt. nu. 30.

10 Declara ſecundo, † vt tamen prelato, ſiue adminiſtratori incumbat onus probandi hanc conſanguinitatem, & amicitiam, vt pluribus concludit Alcia. de præſump. 28. nu. 7. ſecutus opi. glo. in §. interdicimus, in auth. de eccleſiaſt. tit.

11 Poteris tertio limitare † non procedere etiã reſpectu qualitatis rei legatæ, vt ſi teſtator legauerit calicem, vel pateram: tunc enim licet conſanguineus, præſumitur contemplatione eccleſię reliquiſſe, vt cõ * * cludit Soc. ex magis * * communi doctrina Doctorũ in d. l. ciuib. nu. 14. & Mantic. cit. tract. de conіect. vlt. volunt. lib. 6. tit. 12. nu. 4. & d. tit. 6. nu. 19.

12 Sublimitabis modo ſecundo † primã limitationẽ, vt non procedat, qñ relictum eſt clerico, qui non habet prælationem, vel adminiſtrationem eccleſiæ, qa tunc ſiue à propinquo, ſiue ab extraneo ei relinquat, ſemper præſumitur relictum contemplatione perſonæ, Bar., quem alij ſequuntur in d. l. ciuib. glo. Abb. & alij in d. c. requiſiſti. Hinc legatum relictũ canonico
13 † alicuius eccleſiæ, ipſi canonico, non eccleſiæ relictum vĩ, vt per Soc. in d. l. ciuibus, nu. 9. quod tamen
14 non obtineret, † quando eſſet relictum Canonicis alicuius eccleſiæ indefinitè, vel omnibus Canonicis vniuerſaliter, ad no. Bar. in d. l. ciuib. n. 3. arg. l. annua. §. 1. ff. de annu. leg. & Bar. opinionẽ ſequuti ſunt Cuman. & Caſtrenſ. & Io. Luſita. ibi. & idem Petrus Peruſ. cenſuit in tract. de quarta canonica, c. 4. ver. tertio * principaliter, & hanc communem eſſe opin. teſtatur Barb. conſ. 1. col. 16. vol. 4.

15 In quo † tamen diuerſam ſententiam probauit gl. in d. c. requiſiſti, in verbo, nec eſt, & in d. c. Pontifices, 12. q. 3. Abb. in c. 2. col. 3. de decim. & in c. 3. col. 4. de proba. & ſequunẽ Paul. de Leaz. Card. Abb. & Barb. * in d. c. requiſiſti. & communem * opinionem teſtatus * * fuit Soc. in d. l. ciuibus, nu. 12. & * * crebriorem dicit Mant. d. tit. 6. lib. 8. nu. 22.

16 Hæc tamen repugnantia † duobus modis per Soc. in d. l. ciuibus, nu. 12. diſtinctione tollitur.

Primò, v prima opinio poſſit procedere, quando legatum fieret omnibus clericis, inter quos includerentur adminiſtratores.

Secundò, vt habeat locum, quando fieret expreſſa cauſa reſpuens eccleſiam & non canonicos.

17 Illa autem ſententia † quę habet, legatum hoc Canonicis relictum præſumi, ita accipienda eſt, ſecundum Cardin. in d. c. requiſiſti, vt collegio ſiue capitulo non autem ſingulis perſonis relictum præſumat. idem ſenſit Abb. & Barb. ibi. Fely. in c. auditis, nu. 24. de præſcrip. quem in hunc modum adducit Dida. in d. c. requiſiſti, nu. 10. Sed tamen Fel. ibi. num. 37. dicit
18 contrarium, † vt rectè aduertit Mant. d. tit. 6. nu. 24. vbi recitat, quoad hanc difficultatẽ diſt. Henri. Boic. poſitam in cap. nos quidem, de teſtib. quam probauit Soc. in d. l. ciuib. nu. 13. & demum adhæret opinioni, vt collegio magis relictum præſumatur. ipſum conſulas, à quo, & à Soc. in d. l. ciuibus. poteris ſumere alias declarationes ad hanc primam limitationem poſitã ad principalem concluſionem.

19 Quæ ſecundo loco † principaliter limitatur non habere locũ in legato relicto filiofamilias ſub cõmemoratione patriæ poteſtatis. nam præſumitur relictũ contemplatione patris, l. filiusfamilias. ff. de condi. & demon. & ibi notãt Doct. & alijs caſibus, quos pleuè congerit in præſenti ſpecie idem Mantic. cit. tract. de conіect. vlt. volun. lib. 8. tit. 16. nu. 5. cum plur. ſeq.

20 Limita tertio in legato facto ſeruo, † præſumitur enim factũ cõtemplatione, & intuitu domini, Bal. in auth. ſimiliter, verſ. quæro, quid ſi donatori. C. ad leg. Falc. Abb. in c. Raynutius, in prin. de teſtam.

21 Reſtringitur quarto † in legato facto adminiſtratoribus ciuitatis, vt eſt caſus, ſecundum vnum intellectũ, in d. l. ciuibus, quem tenet Io. And. in d. c. requiſiſti, & Petr. Cyn. & Alber. in l. 1. C. de ſacroſ. eccleſ. vt per Soc. in d. l. ciuib. nu. 7. vbi plurib. modis declarat. Et quod legatum relictũ ſindicis præſumatur relictũ communitati, conſuluit Rubeus in conſ. 138. nu. 8.

22 Amplia hãc limitationem, † vt idem ſit in legato facto ciuibus, vt præſumatur contẽplatione vniuerſi-

Digitized by Google

tatis factum, vt per Soc. in d. l. ciuibus, nu. 8. vbi etiam declarat.

23 Limitatur quinto in relicto facto † regularibus, q proprium habere non poſſunt. Semper enim præſumitur eccleſiæ, ſiue monaſterio, vt probatur in d. c. requiſiſti, & in authen. ingreſſi, & in l. Deo nobis, C. de Epiſcop. & Cler. Soc. in d. l. ciuib. in fi. & in l. 1. num. 20. & 21. ff. de vulgari, & pupil.

24 Demum limitatur generaliter † in omni relicto facto ſub nomine dignitatis, nam præſumitur factũ cõtemplatione illius dignitatis, & ad ſucceſſorem tranſit, vt per Bar. & alios in l. quod Principi, ff. de lega. 2. Iaſ. in l. qui liberis, §. hęc verba, in fi. ff. de vulg. & pup. quam proſequitur benè eruditus Mantica, ſæpius allegato tractatu, li. 8. tit. 17. à quo ſparſim poſſent ſumi plures declarationes ad hanc concluſionem: omnia enim exactiſſimè eſt proſequutus, neq; oĩa quæ ipſe bene tractauit, ſunt hic repetenda, cũ ab ipſo peti poſſint, vna cum cæteris coniecturis & præſumptionib. ad hanc legatorum materiam pertinentib.

CONCLVSIO DCCCCLXIX.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur legatum pium diſtributum fuiſſe per executorem.

SVMMARIVM.

1 *Legatum pium diſtributum fuiſſe per executorẽ iuramento ipſius probatur.*
Contrarium, nu. 2. Conciliatio, nu. 3.

1 Legatum pium † diſtributũ fuiſſe per executorem ipſius iuramenro probatur, vt docuit Bart. in l. ſi quis pro redemptione. C. de dona. vbi etiam Cyn. verſ. vlt. colligit. quos ſequitur Guid. Pap. in deciſ. 614. vbi infert ad legatum eccleſiæ relictum pro celebrandis miſſis, dum dicit, ꝙ ſtatur iuramento curati vel guardiani ſuper celebratione miſſarum: & quod ita vidit in illa curia Delph. ſæpiſſimè determinari, & finiri.

2 Contra concluſ. principalem † vř ſentire additionum author ad ipſam deciſionem Guid. Pap. 614. & ea ratione, quia agitur de intereſſe ipſius executoris.

3 Fœdere tamen † diſtinctionis ad concordiam poſſunt redigi quod aut non agitur de intereſſe exequutoris, & eſt perſona honeſta, & tunc ſtatur iuramento ipſius, alias ſecus, per Bal. in l. captatorias, col. 2. verſi. modo circa hoc quæritur, de milit. teſtam. & idẽ author additionum ad eundem Guid. Pap. in d. deciſ. 614. de quo nos plura in concluſione iuramentum, & in concluſione, exequutor.

CONCLVSIO DCCCCLXX.

ARGVMENTVM.

Legati reuocatio, quo modo teſtibus probetur.

SVMMARIVM.

1 *Legati reuocatio duobus teſtibus probatur, quando ex forma ſtatuti legatũ factũ poteſt probari per duos teſtes.*

2 *Legati reuocatio etiam de iure communi duobus teſtibus omni tamen exceptione maioribus poteſt probari.*
Contrarium, nu. 3.

1 Legati reuocationem poſſe per duos teſtes † probari, quando ex forma ſtatuti legatum factum poteſt probari per duos teſtes, conſulẽdo reſpondit Bal. in conſ. 28. vol. 3. & in l. vlt. col. vlt. verſ. ex hoc infero, C. de fideicom. & doct. in l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. quos ſequitur Hieron. Gig. in tract. de penſionib. q. 45. num. 2. vbi multa ſimilia adducit.

2 Amplia hanc concluſ. † vendicare ſibi locum ẽt de iure cõi, ſi modo teſtes ſint ſpectatæ fidei, & omni exceptione maiores, & legatum non ſit magnum, vt reſpondit Bal. in d. conſ. 28. vol. 3. quam quidem qualitatem bonæ fidei, & legalitatis articulandã, & probandam eſſe dicit Gabr. in ſuis commun. concluſ. tit. de probat. concluſ. 10. nu. 6. & nos alibi diximus.

3 Contra hanc ampliationem † videtur tenere Rui. in conſ. 120. nu. 10 vol. 5. vbi notat, ꝙ numerus trium teſtium non eſt ſufficiens ad probandum legatũ per l. vlt. C. de codicil. ex quo fit, vt nec etiam ſufficiat ad probandũ diſſolutionẽ ſiue reuocationẽ ipſius legati, per d. reg. l. nihil tam naturale. vbi Dec. nu. 2. & alij ſcriben. & nos latius agemus in concluſ. reuocatio.

CONCLVSIO DCCCCLXXI.

ARGVMENTVM.

Vt queat probari legatum in teſtamẽto nullum eſſe factum.

SVMMARIVM.

1 *Legatum in teſtamento nullum eſſe factum probari per teſtes in eodem teſtamento adhibitos.*

2 *Legatũ non eſſe factum in teſtamento probatur per ipſius teſtamẽti productionẽ, in quo de legato nulla mẽtio fiat.*

1 Legatum non eſſe factũ † in teſtamento probari poſſe per teſtes in eodẽ teſtõ adhibitos deponentes, ſe præſenribus, & audientibus de eo mentionem factam non eſſe, cenſuit Bar. in l. vlt. nu. 1. C. de reb. credi. quem ſequitur ibidem in addit. Alex. referens Paul. Caſt. ita tenere in quodam conſ. quod eſt 2. & in nouiſ. 60. incip. pro euidentia eius, ꝙ quæritur. vol. 1. Iſta enim negatiua poteſt probari per illas perſonas, per quas factum affirmatiuũ fieri oportebat, & non eſt factum, vel ſciri debebat, & non eſt ſcitum, vt not. Bart. in l. non aliter. vbi tex. ad hoc. C. de aduoc. diuerſ. iudic.

2 Hanc ſit firmatam concluſionẽ † poteris ampliare, vt nedum probetur legatum non factũ per teſtes, verum etiã per productionem teſtamenti, in quo de legato mentio non fiat. ita etiã docuit Bar. in d. l. vlt. C. de reb. cred. & in l. Tiriç textores. nu. 2. vbi ẽt Alex. & Iaſ. ff. de leg. 1. & cõſultus reſpondit Dec. in conſi. 483. num. 5. & in conſ. 218. num. 6. & alios congerit Hercula. de proban. nega. nu. 167. verſ. ſeptimus modus de qua re vide etiam Mantic. de coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 12. nu. 23.

CONCLVSIO DCCCCLXXII.

ARGVMENTVM.

Legatis ſolutis legitimam integram remanere, ſi legatarius aſſerat id debere probare, & quouſque id verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Legatario aſſerenti, quod ſolutis legatis legitima remaneat integra, onus probandi incumbit.*

2 Lega-

2 *Legatario aſſerenti, quod ſolutis legatis legitima remaneat integra onus probandi incumbit, etiam ſi teſtator contrarium aſſeueret.*

1 Legatario aſſerenti,† quod ſoluris legatis remaneat legitima integra incumbit onus probandi illud, vt no. in l. vlt. §. licentia danda, C. de iur. delib. & in l. cum lege. ff. de prob. iun. gl. quod etiam cenſuit Guid. Pap. in deciſ. 142. in fin. Simon de Prætis illum ſequitur in conſ. 99. num. 8. & Caſſa. in cōſue. Burgun. de ſucceſ. rub. 7. nu. 11. quem ad hoc etiam retulit Burſ. in conſ. 92. nu. 18. vol. 1.

2 Ampliare poteris hanc concluſionem† procedere etiam, ſi contrarium aſſeueret teſtator, ex his, quę no. Paul. Caſtr. in conſ. 183. viſo ſuprascripto pūcto. aliàs 174. ſub nu. 1. verſ. & ex his ſequitur. volum. 1. quem ſequendo refert Ioſeph. Lud. in concluſ. 14. verſic. infertur. 157.

CONCLVSIO DCCCCLXXIII.

ARGVMENTVM.

Quomodo legatarij teſtimoniū recipiatur.

SVMMARIVM.

1 *Legatarij teſtes eſſe poſſunt.*
2 *Legatarij teſtes eſſe poſſunt, etiam ſi quæſtio vertatur inter hæredem ſcriptum, & venientem ab inteſtato.*
3 *Legatarij teſtes eſſe non poſſunt, quando agitur de probanda vltima voluntate, quæ aliter probari non poteſt.*
4 *Legatarij non ſunt idonei teſtes, quando lis vertitur inter ipſos legatarios, & hæredem.*
5 *Legatarius non eſt idoneus teſtis, quando in omnem euentum habiturus erat legatum, vel quando appoſita eſt clauſula codicillaris, vel cum concernit præiudicium ipſius legatarij.*
6 *Legatarius non eſt idoneus teſtis in teſtamento inter liberos, in teſtamento militis, in teſtamento ad pias cauſas, & quotieſcunq; teſtamentum fieret coram teſtibus paucioribus ſeptem.*

1 Legatarijs teſtimonium † non denegari, quinimò ſpeciatim eis concedi, ſanxit Iuſtin. in §. legatarijs, Inſt. de teſtam. illudq; ſequendo retulit Abb. in c. inſuper. de teſtib. cui aſsētitur ibi Fel. col. antepen. poſt med. & ita videtur tenere Iaſ. in l. dictantib. in princ. C. de teſtam. Soey. in l. ſi quis ita, nu. 2. & 6. vbi de * communi atteſtatur, & latè proſequitur materiam, idē probauit Nel. à S. Gemin. in ſuo tract. de teſtib. in 1. par. num. 34. verſ. legatarius Bernar. Diaz. in reg. 409. Inn. in c. 3. de teſtam. Crot. in tract. de teſtib. in prin. nu. 15. verſ. contrarium tamen, vbi etiam Pet. de Mōcad. quo in loco teſtatus eſt * de communi ex doc. Alex. in d. l. dictantib. C. de teſtib.

2 Amplia primo hanc concluſionē† ſibi locum vendicare etiam cum quæſtio eſt inter hæredem ſeriptū, & venientem ab inteſtato, vt * * de magis communi opinione dicit Alex. in conſ. 14. nu. 17. vol. 6. & doct. Bar. poſt gl. in l. qui teſtamenta, in princ. de teſt. & gl. & Doct. in c. omnibus, de teſt. & in l. nullus. ff. de teſti. & per Canon. in d. c. inſuper, de teſtibus, & per Doct. in d. l. dictantibus.

3 Primò limita non procedere, †quando ageretur de probanda vltima voluntate, quæ aliter probari non poteſt, cum non appareat ſcripta, neq; habeat authoritatem notarij, ſed omnem eſſentiam trahat ab eorū teſtimonio, ſecundum Abb. & Fel. in d. c. inſuper, & Imol. in l. qui teſtamēto. ff. de teſtam. horum opinionem ſequutus eſt Aufrer. in trac. de teſtib. nu. 61. verſ. legatarius.

4 Secundò limita non habere locū, † quādo quęſtio vertitur inter ipſum legatarium, & hæredē tunc enim non dicitur idoneus teſtis, vt plenè per Imol. in d. l. q teſtamento, & gl. & Io. Fab. in d. §. legatarijs, quibus adhæret Aufrer. in d. tract. de teſtib. c. 4. nu. 55. qui hāc concluſionem latè examinat.

5 Tertiò limitabis nedum non procedere, † quando in omnem euentum legatarius habiturus erat legatū, vt in caſu auth. ex cauſa, C. de lib. præt. vel quando eſt appoſita clauſula codicillaris, ſed etiam, quando ſecundariò concernit præiudiciū legatarij, vt per Imo. in d. l. qui teſtamēto; & ex pluribus deductis per Petr. de Moncad. in addit. ad Crot. de teſtibus in princ. ſub num. 5.

6 Quartò velim limites locum ſibi non vēdicare† in teſtamento inter liberos, in teſtamento militis, in teſtamento ad pias cauſas, & deniq; quotieſcunque teſtamentum fieret coram teſtibus paucioribus ſeptē: ſic gl. & Bar. quos refert Iaſ. in d. l. dictantib. nu. 2. C. de teſta. quæ quidem opinio * communi ſcribentium ſententia probari videtur, vt videre eſt ex iis, quæ ipſemet Iaſ. tradit in l. 1. col. pen. ſub nu. 8. C. de teſtam. & ex iis, quæ ſcripſit Soc. in d. l. ſi quis ita, verſ. poſtremò. ff. de reb. dub.

CONCLVSIO DCCCCLXXIV.

ARGVMENTVM.

Legitimum quem non eſſe natum, quomoddo robetur.

SVMMARIVM.

1 *Legitimum quem non eſſe natum probatur per inſtrumētum legitimationis. Et cur, nu. 10.*
Contrarium, nu. 2.
3 *Petens relaxari ſibi præceptum approbat ligamen, & fuiſſe paritum demonſtrat.*
4 *Per inſtrumentum emancipationis probatur patriam poteſtatem præceſſiſſe.*
5 *Monachum quem fuiſſe probatur ſi reperiatur obtinuiſſe licentiam exeundi monachatum, & tranſeundi ad ſtrictiorem regulam.*
6 *Mulieri mittens repudium confitetur matrimonium cum ea præceſſiſſe.*
7 *Per inſtrumentum treugæ probatur guerra.*
8 *Per inſtrumentum renunciationis hæreditatis probatur illius aditio.*
9 *Priuatio ſemper præſupponit habitum.*
11 *Petens legitimari, ſe illegitimum fatetur.*
12 *Abſolutionem ab excommunicatione ſimpliciter pētens, ſe excommunicatum fatetur.*
13 *Legitimum quē non eſſe natum probatur per inſtrumentū legitimationis, etiam ſi illud impugnetur tanquā, quod ſit nullum, & inualidum defectu ſolemnitatis.*
14 *Legitimum quem non eſſe natum probatur per inſtrumētum legitimationis, etiam ſi nedum dicatur, ſed obtineatur huiuſmodi inſtrumentum nullum eſſe.*
15 *Legitimatum ſe dicens non producens inſtrumentum legitimationis, ſed excipiendo, aut replicando in iudicio dicat ſe legitimatum, non per hoc probatur illum nō eſſe natum legitimum. Quod declara, vt nu. 16.*
17 *Legitimum quem non eſſe natum licet per inſtrm legitimationis probetur, tamen poterit contrarium probari.*

Legitimum filium quem eſſe ſatis ſuperq; pro virili demonſtrauimus ſuprà in cōcluſione, Filiatio; nunc ad oſtēdendum qualiter poſſit probari negatiua, nempè quem non eſſe legitimum, hunc vnicum modum viſum eſt nobis in loco inſere.

1 Legitimum igitur† quem nō eſſe natum probatur per inſtrumentum legitimationis. tex. eſt, quem ad id

ibi no.Bald.in l.2.C. de iur.aur.annul.cuius opinioni
ſe ſubſcri pſerunt Paul.de Caſt.in l.decem,nu.4.verſi.
item,an illc.ff.de verb. obl.& ibi Alex.nu.34. Iaſ.nu.
18.verſ.4.per inſtrumentum . à quorum opinione nõ
diſſentit Fel.in c.literas,nu.19.verſ.6. & vide Bald.de
præſump.& Alex.in l.1.nu.8.ff.de ope.no. nun.

2 Contrarium,† quod imo non probetur,tenuit Ro-
man.in d.l.1.ff.de ope.no.nun. & dicit opin.Bal.in d.
l.2.eſſe falſam,quam etiam ibi.Iaſ.num.4.verſ. & per
hæc reddidit dubiam.

Prior ſententia vr̃ verior, & confirmatur ex eo, ꝙ
dixit glo.11.in c.ſignificauit, de cenſi. quod qui petit
3 † ſibi relaxari præceptum approbat ligamen,& fuiſſe
punitum demonſtrat.Huc quoq; tendit deciſ. Bal.in
l.fi.in fi.C. de ſen.paſ. quod per inſtr̃m emancipatio-
4 nis † probatur pręceſſiſſe patriam poteſtatẽ,ad quod
ponderat tex. ibi, in ver. lenitatis paternæ teſtem ha-
bent.cui ẽt ſimile illud eſt,quod tenent Bal. & Sal.in
l.moueor, C.ſi ſeru. exporta. venun.quod ſi reperiat̃,
5 quem obtinuiſſe licentiam † excundi monachatum,
& tranſcẽdi ad ſtrictiorem regulam, per hoc probat̃
illũ fuiſſe Monachum & quod voluit Bart.in l.lega-
ta inutiliter,ff.de adi.leg.& in l.ſi mihi,& Titio.ff.de
leg.1.& Bal.& Imo.in l.tale pactũ.§.fi.C.de cõdit.&
demonſt.per l.Iulianus. ff.de diuor.& §.qñ. in auth.
6 quib.mod.nat.effi leg. ꝙ mittens † mulieri repudium
confitetur matrimonium cum ea præceſſiſſe. & per
7 inſtr̃m treugę † probatur guerra,vt noſtratium verbo
vtar.quibus non diſſimilem reperies deci. apud Soci.
in conſ.34.nu.2.lib.4.& Soc. iun.conſ.129.nu.22.lib.
8 1.quod per inſtrumentum renunciationis† hæredita
tis probatur illius aditio. & ibi reperies differentiam
inter repudiationem, & renunciationẽ hæreditatis.

9 Horum aũt eſt ratio,quia † ſemper priuatio pręſup
ponit habitum,c.ad diſſoluendũ.de deſponſ.impub.
c.quod verò non formatum. 32. q.2.l. Titio vſusfru-
ctus,in prin. ff.de cond. & demon.l. manumiſſiones,
ff.de iuſti.& iur.§.ſeruus,Inſt.de cap.dimin.

10 Sed propior, ac particularis † huius rei ea eſt ratio,
q̃ aſſignat Paul.in l.decem.ff.de verb.obli. quia in le-
gitimationibus is, qui legitimatione cohoneſtatur
explicite fatetur,ſe eſſe ex illegitimo parentũ ample-
xu conceptum,ac editum,quod nedum in genere, &
11 indefinitè dicere ſufficit,† verũ ſpecificè, ac ſingula-
riter dicere debet,an ex inceſtu,ſtupro, vel alio gene-
re nefandi coitu,fuerit procreatus,alioquin ſubrepti-
tia diceretur legitimatio,& eſſet nulla, ꝑut tenuere hu
ius paleſtræ athletæ,Albe.de Roſa.in rub. C.de natu.
lib.Fulg.in cõſ.33. Engelpertus. in 1.dub. Soc.in cõſ.
47.in præſenti conſultatione.nu.26.verſ.5.quia lib.4.
Alex.conſ.195.aſſumo in conſultatione.nu.5.& ſeq.
lib.2. & in conſ.139. vr̃ prima conſideratione dicen-
dum.nu.4. & ſeq. lib.6. quibus in locis in id cõſuluit,
& Soc.iun.conſ.99.viſo themate.nu.32. cũ ſeq.lib.4.
Abb.in c.per venerabilem. nu.27. & ibi Præpoſ.in §.
ꝙ aũt q.4.num.20.qui fil.ſint legit.Oldr.in conſ.246.
Signor.de Homod.conſ.218. quidam Dom. Ioannes
Philipp.Franc.in c.1.in gl.2.de fide inſtru.in 6.Rom.
conſ.256.in præſenti conſultatione,verſ.4. probatur,
Barb.cõſ.9. illud in medium referam.in prin. & verſ.
dicit etiam.lib.4.Hipp.Marſ.ſing.492.in legitimatio
ne Rol.à Val.in conſ.12.nu.8.lib.4. Dec.conſ.337.in
caſu propoſito in Ciuitate Ceſenæ. nu.7. nec ſine ip-
ſius conſenſu, & volũtate legitimari,quis poteſt Pet.
de Ancha.in cõſ.241. ex tenore priuilegij.nu.2. verſ.
requiritur quartum,& Abb. in ca.per venerabilẽ.nu.
28.qui fil.ſint leg.& ſi fortè infans fuerit tempore le-
gitimationis,ratificet oportet in ea contenta Socyn.
iun.in cõſ.154.in caſu occurrenti.nu.5.& 6.lib.2.qua
re nimirũ ſi eiuſdem confeſſio ſibi præiudicat. ſicuti
12 petens ſimpliciter abſolutionẽ † ab excommunica-
tione ſe excommunicatum fatetur,gl.2.per illũ text.
in c. venerabilẽ. de elec.vbi But. & poſt eum alij no-
tant & latius diximus ſuprà in cõcluſione,Abſolutio
quibus addendũ cenſeo Couar. in relect. Alma ma-
ter.priori par.§.12. qui optimè hunc articulũ exami-
nat.& generalis,ac vera eſt concluſio,ꝙ confeſſio in
libello principi porrecto pręiudicat,tex.in l.cum pre
cum,C.de lib.cau.vbi id no.Bal.& Sal.

Amplia prædictam concluſionem, vt procedat,ẽt
13 ſi inſtrumentum † legitimationis impugnetur, tan-
quam quòd nullum ſit, & inualidum defectu ſolem-
nitatis.Abb.in c.examinata,nu.4.& ibi Fely.nu.3.de
iud.vbi dicit Rom. exclamare de hoc dicto in l. 1. §.
ſi quis ſimpliciter, ff.de verb.obl.

14 Amplia ſecundo ſi nedum dicatur, † ſed obtineat̃
huiuſmodi inſtr̃m legitimationis nullum eſſe, vt in
omnino ſimili termino concludit Bar.in l.ſi ita ſtipu
latus.§.Chriſogonus,nu.3.ff.de verbo.oblig.& Imo.
nu.11.verſ. quia eſt valdè notandum. Capra, num.4.
idem Bar.in l. certi condictio.§. qui nummos.nu.10.
ff.ſi cer.pet.vbi Iaſ.nu.36. dicit ab hac opinione Bar.
non eſſe recedendum in iudicando, Bart. in l. ſi quis
ita,in fi.ff.de verbo.oblig. Crot.ibi nu.36.& 57.in vlt.
membro ſuæ diſtin. Lancel. Galiau.nu.50.Alc.num.
50.verſ. ſed confeſſio. faciunt tradita per Roman. in
conſ.294.in prin.cum ſeq.Ruin.conſ.135. nu.6.verſ.
& quæ confeſſio.lib.1.

15 Limita primò hanc concluſionem, † ſi dicens ſe
legitimatum, non producat inſtrumentum legitima
tionis, ſed excipiendo aut replicãdo in iudicio dicat
ſe legitimatum, quia excipiendo vel replicãdo non
fatetur intentionem agentis vel excipiẽtis,text.eſt in
l.non vtique,ff.de excep.in c.exceptionem, de regul.
iur.in 6.Bar.in l.decem.ff.de verb.obli. nu.5.6.& 7.&
Alex.nu.24.verſ.ab extra Iaſ.nu.46. Roma.in l.cum
mulier.ff.ſolu.matr.& Ang. Aret. qui multa in hunc
ſenſum congerit,Inſt.de excep.in princ.col.39.verſi.
vidimus ſupra. Abb.in c.cum venerabilis, nu.25. per
duas col. & Fel.nu.12.de excep.

16 Hanc tamen limitationem declarabis, procedere
tantum quando excipiens ſimpliciter excipit, quod
fuit legitimatus,ſecus ſi plus dicat ſe illegitimè natũ,
ſed poſtea fuiſſe legitimatum, quia tunc non tãtum
excipit,ſed fatetur principaliter,quod approbant om
nes Doct. in locis ſupra allegatis.

Limita ſecundò principalẽ concluſionem,vt pro-
17 cedat, quoad inducendam † præſumptionem cõtra
legitimatum,donec contrarium probatum fuerit,nõ
autem quoad veritatem irrefragabiliter probãdam.
Nam non obſtante huiuſmodi præſumptione, pote-
rit probare veritatem eſſe in contrarium, quod imo
legitimè natus fuerit, tex. eſt in terminis in l.interro-
gatum. C.de lib.cau. per quem text. dicunt præcitati
Doct.in d.l.decem.ff.de verb.oblig.præſertim Alex.
nu.32. & Iaſ.nu.45. quod confeſſio in his omnibus,
quæ à voluntate noſtra non dependẽt, quod ſint, vel
non,confeſſio propria non facit veritatem, ſed præ-
ſumptionem,quæ confitenti præiudicat, donec con-
trarium probetur.

CONCLVSIO DCCCCLXXV.

ARGVMENTVM.

**Cui incumbat onus probandi in iudicio legi
timationem perſonæ, & qua ratione pro-
banda ſit.**

SVMMARIVM.

1 *Ligitimatio perſonæ non ſolum in iudicio quærenda eſt,
ſed etiam in alijs rebus.*

2 Legiti-

2 *Legitimam perſonam ſtandi in iudicio quem non habere negauti non incumbit onus id probandi.*
3 *Legitimam perſonam ſtandi in iudicio aliquem habere ſi quis neget, non ſolum non debet probare, verum etiam ſi neget habuiſſe & in præteritum.*
4 *Legitimatio perſonarum plenè probari debet per aſſerentem ſe legitimam perſonam habere, etiam ſi cauſa princi palis ſit ſummaria.*
Contrarium.nu.5.
6 *Bar.doctr.in l,2.nu.3.C.de edict.diui Adr.toll.declarat.*
7 *Legitimatio perſonæ ab initio extitiſſe probanda eſt, non ex poſtfacto.*
8 *De legitimatione perſonæ non ſolum conſtare debet in iudicio ſummario, verum etiam in quocunque extrauco & improprio.*
9 *Legitimationis perſonæ exceptio nunquam cenſetur ſublata, quin poſſit opponi, & debeat per aſſerentem ſe legitimam perſonam habere, probari: licet in reſcripto omnes exceptiones eſſent ſublatæ.*

1 **Cum** ante oĩa nedum in iudicio,† verùm etiã in alijs rebus quęrendũ ſit de perſonæ le
gitimitate.c.quęrendum,c.alieni.c.ſunt qui.2.q.7.C.
de accuſ.l.ſi natus,l.non ignorat. l.iniquum,l. ſimul.
& l.fi.C.qui accu.nõ poſ.l.ſi quæramus, ff.de teſt.l.li-
ber captus,C.de pet.hær.l.quidã referunt, ff.de iu.co-
di.ſciendũ eſt, ꝙ ſi de ea quæſtio haberetur, neganti
2 aliquem habere legitimam † perſonam ſtandi in iu-
* dicio,non vtiq; incumberet onus probandi, ita * vno
ore dixerunt Ang.Raph.Alex.& Iaſ.in l.de illa.ff.de
verb.oblig.& Alex. in conſ.72. vol.4. & faciunt quæ
not.per Bar.& alios in l.1.C.de procura.& per Alex.
in l.ſi cautio.C.eo.tit.& per Bar.in l.ſi quis inficiat.ff.
depoſiti.& Tiraq.in tracta.de vtroq; retract. §.1.glo.
10.nu.93. qui loquitur de negante procuratorem mã
datum habere,de qua re dicemus infra in concluſio-
ne,Mandatum.
Iſtud autem amplia nedum procedere, qñ quis ne
3 gat aliquem habere † legitimam perſonam ſtandi in
iudicio,verùm ẽt ſi neget habuiſſe & in præteritũ, vt
tradidere Iaſ.in l.licet,col.1. & in l. ſi ex cautione,C.
de procu.& Fel.in c.ſi cautio.col.18.de re iud.& alij,
quos adducit Hercu.de proban.neg.nu.87.
4 Hinc ſequitur, ꝙ ipſa legitimatio perſonarũ † ple-
nè probari debet per aſſerentem ſe legitimam perſo-
nam habere,etiam ſi cauſa principalis ſit ſummaria,
ita firmarunt Bar.in l.2.nu.3.& ibi Sali.C.de edict.di
ui Adr.toll.Bald.in l.in hac.§.qui. ff ad exhib. Iaſ.in
rubr.C.qui admitti.nu.2.in fi.& nu.3. Dec.in c.prudẽ
tia.§.ſexta.nu.11.de offic. deleg.Ghirar. ſing.23.glo.
pen.in l.fi C.de edict.diui Adr.toll. vbi Bal.in 5.q.&
Dec.poſt alios,nu.47.Nat.conſ.143.nu.2. & cõſ.451.
nu.44.Neuiz.conſ.18.nu.4.Pariſ.conſ.11.nu.2.lib.2.
Anchar.conſ.159.col.2.nu.6.Menoc.in tract. de adi-
piſc.poſſ.remed.4.q.55.nu.441.Sebaſt. Vant.in tract.
de nullit.proceſſ.in tit.de nullit. ex defectu mandati.
nu.3.Hipp.Marſil.in l.ſine quęſtione,nu.8.ff.de quæ-
ſtio.Maran.de ord.iud.par. 6.memb.9.num.3.in fin.
Alex.in conſ.60.nu.17.vol.1. & conſ.247.viſis.col.2.
in prin. & in conſ.67.col.fi. vol.6. Quam ſuperiorem
* concluſionem à Doct. * communiter eſſe approba-
tam,dixit Dec.in d.l.fi.num.47.& Menoc.vbi ſup.&
Crau.in conſ.104.col.1.
5 Contrariam tamen † ſententiam tenuit Iaſ.in d.l.
fi.nu.4.co. C.de edict.diui Adr. tollen. ex illa regula
tradita per Bar.in extrauag.ad reprim.in ver.ſumma-
riè,col.6.quæ hęc eſt,quod vbi cauſa principalis ſum
mariè venit tractanda,ita & omnes articuli, qui in il
la incidunt,& ſic videtur ſufficere ſummariè, & ſemi
plenè probari legitimationem perſonarum, & vt la-
tius per ipſum Iaſ.vbi ſup.
** Prima tamen opinio vr̃ ** communior,prout at-
teſtatur Dec.in d.l.fi.nu.47.C.de edict.diui Adr.toll.
qui etiam reſpondit huic fundamento Iaſonis,decla-
6 rans doctr.Bar. eſſe intelligendam † in articulis reſpi
cientibus ipſam cauſam principalem , ſecus in reſpi-
cientibus perſonam,quando legitimatio perſonę vi-
detur ſeparata à cauſa;& demum concludit,non eſſe
ab hac opinione recedendum,quam etiam compro-
probat Zucar.in reper.d.l.fi.nu.301.cum ſeq.
7 Primo amplia adeò procedere,† vt nõ ſufficiat ꝓ-
bare hmõi legitimationẽ ex poſt facto, ſed ab initio
extitiſſe,arg.l.filius,& l.eius qui.in prin. ff.de reſt.c.1.
de deſpon.impu.in 6. cũ alijs, quos congerit Alex.in
cõſ.171.col.3.verſ.nec ob.ꝙ lo.vol.2. & per Vant.in
alleg.tract.de nullit.tit.de nullit. ex defect. mand.fo.
mihi 148.ſub n.3.Bar.in l.cũ oportet,in fi.ff.de leg.2.
8 Secundò amplia procedere,nedũ in † iudicio ſum
mario,verum ẽt in quocũq; extranco,& improprio:
ſemper enim debet conſtare de legitimatione perſo-
næ,Barb.in rep.rub.C.qui admit.nu.2.quem ẽt refert
Par.ad Bar.in d.l.2. C.de edict.diui Adr.toll.
9 Tertiò amplia,adeò veram eſſe,† vt licet in reſcri-
pto eſſent ſublatæ omnes exceptiones: hęc tñ non cẽ
ſetur ſublata,quin poſſit opponi, & debeat per aſſerẽ
tem ſe legitimam perſonam habere,probari; ita pa-
tet ex congeſtis per Craue.in d.conſ.104. nu.2.quem
referendo etiam ſequitur Hercul. de proban. nega.
num.86.ver.vbi hoc adeò.

CONCLVSIO DCCCCLXXVI.

ARGVMENTVM.

Quomodo & quando liber rationũ pro ſcribente probet, vel non probet.

SVMMARIVM.

1 *Liber rationum priuati pro ſcribente non probat.*
2 *Liber rationum priuati non ſolũ pro ſcribente, ſed nec pro tius hærede probat, etiã ſi illi ſuccedat fiſcus vel eccleſia.*
3 *Liber rationum defuncti, qui fuit vir bonus, ac bona opinionis, & famæ, pro hærede ſcribentis facit aliqualem præſumptionem.*
Contrar.nu.4.& 5. Conciliatio,nu.6.& 7.
8 *Liber rationum defuncti, qui fuit vir bonus, ac bona opinionis & famæ, cum alijs præſumptionibus vel adminiculis plenè probat.*
9 *Liber rationum mercatorum & campſorum noſtri temporis, pro ſcribente non probat.*
Contrarium,nu.10. alia opinio, nu.11.
12 *Liber rationum mercatorum & campſorum noſtri temporis, pro ſcribente facit qualemqualem fidem.*
13 *Liber rationum mercatoris fide digni, pro ſcribẽte probat in poſtis minutis.*
14 *Liber rationum mercatoris fide digni, pro ſcribẽte probat etiam in magna ſumma, dummodo non adſit ſuſpicio, nec verſetur magnum præiudicium aduerſarij.*
Contrarium.nu.15.
16 *Liber rationum mercatorum pro ſcribente probat, ita diſponente ſtatuto vel conſuetudine.*
17 *Liber rationũ mercatorũ pro ſcribente probat, ita diſponẽte ſtatuto vel conſuetudine, dummodo talis liber conſcriptus ſit in territorio vbi viget ſtatutum ſeu conſuetudo.*
18 *Liber rationum mercatorum pro ſcribente probat in foro mercatorum, & cur. Contrar.nu.19.*
20 *Liber rationũ mercatorũ pro ſcribẽte probat, non ſolũ ſi cõſcriptus ſit in territorio vbi viget ſtatutũ vel cõſuetudo, ꝙ illorum libro credatur, ſed etiam ſi extra territoriũ.*
21 *Liber rationũ mercatorũ nõ ſolũ probat in loco vbi viget conſuetudo, ꝙ illorum libro credatur, ſed etiam alibi.*
Quod infertur ad quæſtionem in praxi, nu.22.& 23.
Et quomodo teſtes in hoc deponere debeant, habes nu.24.

Digitized by Google

25 *Libri rationum mercatorum, qui actu mercaturã exercent, non ſolum pro ſcribente probant, ſed etiam eorum libri, qui deſierunt mercaturam exercere, dummodo ſint ſcripti tempore, quo mercaturam exercebant.*

26 *Liber rationum mercatorum pro ſcribente non probat, ẽt ſi adſit conſuetudo vel ſtatutum, quod illorum libro credatur, quando illud eſſet indiſcretum.*

27 *Liber rationum mercatorum vt pro ſcribẽte probet, quando adeſt ſtatutum, vel cõſuetudo, quod illorum libro credatur, quæ ſint articulanda.*

28 *Statutum vel conſuetudo diſponens, quòd mercatorum libris credatur, intelligenda eſt in his, quæ pertinẽt ad negociationem, ſiue mercaturam.*

29 *Statutum, quo cauetur conſules artium mechanicarum cognoſcere de cauſis ſuorum opificum, quomodo ſit intelligendum.*

30 *Libris rationum mercatorum & campſorum infamium publice, & ſuſpectæ vitæ non creditur, etiam ſtante ſtatuto vel conſuetudine, quod eorum libris credatur, & num. 31.*

32 *Libris rationum mercatorum non creditur, etiam ſtante ſtatuto vel conſuetudine, quod eorum libris credatur, vbi ex aliquibus probabilibus cauſis iudici contrarium videatur.*

33 *Libris rationum mercatorum creditur, quãdo conſtat de ſubſtantia debiti.*

34 *Liber rationum habentis publicum officium ſcribendi pro ſcribente non probat.*

Contrarium, nu. 35. Concil. nu. 36.

37 *Liber rationum habentis publicum officium ſcribendi pro ſcribente probat, etiam ſi adeſſet ſtatutum, quo caueret, quod aliquid non poſſit probari, niſi per inſtrumentum.*

Contrarium, nu. 38.

39 *Libri eorum, qui eliguntur ad recipiendas gabellas, vel collectas authoritate publica, probant etiam pro ſe.*

40 *Libri eorum, qui eliguntur ad recipiendas gabellas: vel collectas authoritate publica probant etiam quod ipſi non ſoluerint collectam, vel gabellam.*

41 *Liber ſuſceptoris gabellæ probat tantum pro ſcribente in iis, quæ pertinent ad eius officium.*

42 *Liber ſuſceptoris gabellæ pro ſcribente non probat ſine notarij ſcriptione, vel ſubſcriptione, quando notarius eſſet ad id conſtitutus.*

43 *Libri rationum maſſariorum alicuius villæ, vel caſtri, ſeu communitatis pro ſcribente probant.*

Contr. nu. 44. Concil. nu. 45.

46 *Libri rationum fiſcalium pro ſcribente probant.*

47 *Libri rationum theſaurariorum pro ſcribente probant.*

48 *Libri rationum Eccleſiarum, Canonicorum, Epiſcoporũ, Ciuitatum, & ſimilium, pro ſcribente non probant.*

Contrarium, nu. 49.

50 *Libri eccleſiæ, & aliorum reperti in archiuio publico pro ſcribente probant.*

51 *Libri rationum eccleſiæ, & aliorum reperti in archiuio publico pro ſcribente non probant, ſi res ageretur extra territorium, vbi eſt archiuium.*

52 *Libri rationum eccleſiæ reperti in archiuio publico nõ probant, ſi illi producerentur contra non ſubditos illius territorij, in quo eſt archiuium.*

Contrarium, nu. 53.

54 *Scriptura reperta in archiuio publico ſi non ſit ſolemnis, non probat, ſi ageretur de crimine.*

55 *Libri rationum, quibus ab antiquo fides fuit habita probant.*

56 *Libri rationum pro publicis adeo habiti, vt indifferenter iudices, & aliæ perſonæ eis vtantur pro publicis probãt.*

57 *Libri rationum eccleſię antiqui pro eccleſia probant.*

58 *Libri rationum pro ſcribente probant in paruis ſummis.*

59 *Libri rationum multas cõtinentes partitas, quæ probẽtur aliquatenus veræ in alijs veritatẽ cõtinere præſumunt.*

60 *Libris rationum, tutorum, curatorum, executorum, negotiorum geſtorum, & procuratorum pro ſcribente nõ ſtatur.*

61 *Libris rationum tutorum, curatorum, & aliorũ adminiſtratorum, in ſummis magnis pro ſcribente non ſtatur, ſecus in paruis.*

Contr. nu. 62. 63. & 64. Quod intellige, vt nu. 65.

66 *Libri rationum tutorum, & aliorum adminiſtratorum pro ſcribente probant etiam in ſummis magnis, modo in eis adſit appoſitio temporis, aut dies.*

67 *Libri rationum tutorum, & aliorum adminiſtratorũ pro ſcribente probant, modo illæ perſonæ ſint fide dignæ.*

68 *Libri rationum tutorum, & aliorum adminiſtratorũ continentes veriſimilia pro ſcribente probant.*

69 *Libri rationum tutorum, & aliorum adminiſtratorũ pro ſcribente probant, dummodo concurrat iuramentum ſcribentis.*

70 *Libri rationum tutorum, & aliorum adminiſtratorũ pro ſcribente probant, dummodo huiuſmodi libri contineãt ſolum rationes pertinentes ad bona eius, de cuius adminiſtratione agitur.*

71 *Libri rationum tutorum, & aliorum adminiſtratorũ pro ſcribente probant, concurrente probationis difficultate aliter probandi.*

72 *Liber rationum probat in his, quæ pendent à ſola voluntate ſcribentis.*

73 *Liber rationum non probat ſi in eo ſcripta ſint talia, ex quibus actus cum alio celebratus impugnetur.*

74 *Liber rationum pro ſcribente probat, quãdo cũ eo concurrerent alia adminicula.*

75 *Liber rationum pro ſcribente plenè probat, quando in eo multæ partitæ verificatæ, ac probatæ fuiſſent per alias rationes publicas.*

76 *Liber rationum pro ſcribente probat etiam ſi partitæ non verificatæ fuiſſent magni momenti.*

Contrarium, nu. 77.

78 *Liber rationum pro ſcribente non probat in capitulis ſeparatis, etiam ſi in eo multæ partitæ verificatæ, ac probatæ fuiſſent per alias rationes publicas.*

79 *Liber rationum pro ſcribente probat, ſi in eo plura capitula connexa, & indiuidua, quæ commodè ſeparari non poſſint, reperiantur, & aliqua ſint pro ſcribente, aliqua contra ſcribentem, nam ſi aduerſarius velit talem librũ approbare contra ſcribẽtem, tenetur etiam approbare pro ſcribente.* Contrar. nu. 80. Concil. nu. 81.

82 *Liber rationum pro ſcribente probat accedente eius iuramento, vbi quãtitas, & qualitas rerum, & veriſimilitudo id ſuaderet.*

83 *Libri rationum ſociorum plenè probant tam pro ſcribente, quam contra ſcribentem.*

84 *Liber rationum ſociorum licet ſcriptus ſit ab inſtitore, tamen pro ſcribente probat.*

85 *Liber rationum ſociorum, non continens veriſimilia pro ſcribente non probat.*

86 *Liber rationum ſociorum continens ſolum data per ſcribẽtem ſocium, & non accepta pro ſcribente non probat.*

87 *Libri rationum bancheriorum, & campſorum noſtri temporis, quando eorum perſona, & munus authoritate publica ſit approbatum, pro ſcribente probat.*

88 *Libri rationum bancheriorum, & campſorum noſtri temporis, pro ſcribente probant, etiam ſi cõtinerent magnas ſummas.* Contr. nu. 89. Concil. nu. 90.

91 *Libri argentariorum, bancheriorum, & aliorum quorũ officium hodie approbatum non eſt, de publico fidem nõ faciunt.*

92 *Libris argentariorum, & aliorum non creditur, ſi falſi adeſt ſuſpicio.*

93 *Libris argentariorum, & ſimilium non creditur, cum in eos adeſt veriſimilitudo, vel alia præſumptio.*

94 *Libris argentariorum non creditur, cum quid diuerſum ab eorum officio continent.*

95 *Liber rationum conſiderata qualitate, & quantitate rerũ continens veriſimilia pro ſcribente probat.*

96 *Liber rationum continens expenſas minutas pro ſcribente probat.*

Quia

Quia exẽplo valdè pernicioſum eſſet, ei ſcri-
pturæ credi, qua vnuſquiſq; ſibi adnota-
tione propria debitorem conſtituit, receptum eſt, li-
1 brum rationum † priuati non probare pro ſcribente,
ꝙ plurium Iuriſconſultorum authoritatibus, & Pon-
tificijs ac Imperatorijs conſtitutionibus cõprobatur,
relatis in l. inſtrumẽta, in l. exemplo. C. de prob. & in
l. 3. in fi. C. de conuenien. fiſci debitor. lib. 10. et in leg.
nuda ratio. ff. de donat. in c. 2. ext. de fid. inſt. & adno-
tauerunt vtriuſq; iuris gloſſatores in l. quædam. §. nũ-
mularios, in ver. decernitur. ff. de eden. in d. c. 2. de fid.
inſt. eadẽ gl. in clem. 1. §. cæterum, in ver. rationum, de
vſur. & docuit profitendo Bart. in d. l. nuda ratio. nu.
7. & in d. l. exemplo. & in d. l. fi. & in auth. at ſi contra-
ctus, nu. 9. & 14. C. de fid. inſtr. Bal. in l. 1. verſ. vltimo,
quæro. C. de eden. & ibi Sal. & Iaſ. nu. 3. & ibi Ioan. de
Vicomer. nu. 15. idem Bar. in l. admonendi, nu. 26. ff.
de iureiur. & ibi Bal. col. 6. Caſtr. num. 24. ad fi. Alex.
nu. 33. in fi. vbi dicit, quod Doct. videntur tranſire cũ
Bar. Iaſ. nu. 111. & 120. Caccialup. nu. 61. Franc. Curt.
nu. 107. Lanfr. de Orian. nu. 33. Rip. num. 121. & cum
Bart. tranſeunt Cato Sac. in d. l. admonendi, nu. 75. &
Caccialup. nu. 71. Iac. Petr. de Prolom. num. 162. Io.
Coraſ. nu. 61. cum plurib. ſeq. Spec. in tit. de inſtrum.
edit. ſub rub. quæſtio. ſunt ſpecies inſtrumentorum,
verſ. priuatorum autem, Ant. de Butr. in c. 2. de fid. in-
ſtrum. & ibi Abb. ſub nu. 9 & Imol. num. 16. & ibi Fel.
* nu. 21. vbi dicunt, ita per *omnes tenen. & conſulẽd
tenuere Io. de Ana. conſ. 53. circa princ. Rom. conſ.
205. Alex. conſ. vlt. nu. 4. vol. 7. Soc. conſ. 62. nu. 6. vol.
1. & conſ. 151. nu. 3. vol. 2. & conſ. 157. nu. 6. volum. 2.
Lanfr. de Oria. in ſua pract. in c. de fid. inſtr. product.
num. 74. Pariſ. in conſ. 90. nu. 1. volum. 1. vbi dicit gl.
* in d. §. nummularios, * communiter quo ad hoc ap-
probari.

2 Ampliatur primò, vt liber rationum † priuati non
ſolum non probet pro ſcribente, ſed nec pro eius hæ-
rede, etiam ſi illi ſuccedat fiſcus, vel eccleſia, l. inter
cartulas. C. de cõuenien. fiſc. debit. & ibi Bar. & Alex.
in addi. Bal. in l. in bonæ fidei, num. 6. C. de reb. cred.
Boer. deciſ. 105. nu. 5.

3 Limita hanc ampliationem in † libro rationum de-
functi, qui fuit vir bonus, ac bonę opinionis, & famę;
nam talis liber facit aliqualem præſumptionem pro
hęrede ſcribentis, arg. l. qui cum maior. §. fi. ff. de bon.
liber. tradit Bar. in l. admonendi, nu. 27. ff. de iureiur.
* Alex. ibi. nu. 34. vbi dicit, quod Bart. doctr. * commu-
niter ſequuntur, Iaſ. nu. 120. Cur. nu. 103. Rip. nu. 123.
Caſtr. ibi. in fi. Cuma. conſ. 31. Crau. in conſ. 38. Ant.
de Butr. in c. 2. de fid. inſtr. & ibi Abb. & Fel.

4 Primò amplia hanc limitationem, † quia talis liber
non ſolum facit aliquam præſumptionem pro hęre-
de ſcribentis, ſed etiam ſemiplenam probationem,
Caſt. in d. l. admonendi, nu. 43. Soc. conſ. 62. nu. 6. vol.
1. Rip. ib. d. l. admonendi, nu. 123. Boer. deciſ. 105. nu.
* 5. Pariſ. cõſ. 7. nu. 15. vbi dicit Doctores ita commu-
niter tenere, vol. 4.

5 Contrarium † voluit Bar. & cæteri allegati ſupra, &
* eſt *communis opinio, vt tradit Rip. in d. l. admonen-
di, num. 123.

6 In vnam conſonantiam † diſtinctione rediguntur
hæ diſſidẽtes opiniones: nam aut loquimur de bono
viro bonitate regulari, & tunc procedit opinio Bart.
aut loquimur de bono viro bonitate præcellenti, &
tunc procedit opinio Caſtr. & ſequat. ita conciliat
Rip. in d. l. admonendi, num. 123. vbi etiam maximè
aduertendum cẽſet in hac materia, an is, qui librum
fecerit, deceſſerit poſt litem motam, an ante.

7 Declara, & intellige, prædicta procedere † in libro
defuncti habẽte formam debitam rationum, & cõti-
nente data, & accepta, ſecus ſi contineat tantũ data,
Bal. poſt Nic. de Matarel. in l. rõnes, C. de prob. Caſtr.
in l. admonendi, et ibi Iaſ. ſub nu. 120. et Alex. col. 24.

8 Secundò amplia, quia talis liber † cum alijs præſũ-
ptionibus ſeu adminiculis plenè probat, Bart. in d. l.
admonẽdi, nu. 27. et ibi Iaſ. Paul. de Caſt. in l. rationes,
C. de fid. inſtr. Ant. de Butr. Abb. et Fel. in c. 2. de fide
inſtr. Boer. deciſ. 105. nu. 5. Soc. conſ. 161. vol. 3. et cõſ.
187. nu. 16. vol. 2. Guid. Pap. q. 441. vbi refert, quæ ſint
iſta adminicula. Gabriel. lib. 1. concluſ. 1. nu. 67. Et ꝙ
talis præſumptio orta ex huiuſmodi libro, ſi ſit ſuffulta
alijs adminiculis plenè probet, reſpondit conſulẽ-
do Pariſ. in cõſ. 104. in præſenti cauſa, ſub nu. 76. cum
ſeq. volum. 1. et ante eum voluit Soc. ſen. conſ. 161.
pro deciſione, nu. 3. vol. 2. et ſenſit Capel. Tholoſ. q.
496. an liber rationũ, in fin. quibus poſtremò acceſſit
And. Gail. in pract. obſeru. lib. 2 obſeru. 2. poſt nu. 2. et
Folle. ad Marant. in Spec. par. 6. act. 6. nu. 23.

9 Secundò principaliter amplia cõcluſionem, † pro-
cedere etiam in libro rationum mercatorũ, & cam-
ſorum noſtri temporis glo. in l. quædam, §. nummu-
* larios, C. de eden. & ibi Bar. & Caſtr. nu. 3. & alij * cõ-
muniter, vt dicit Iaſ. in l. admonendi, ſub nu. 131. ff. de
iureiur. ſequitur Alex. in l. 1. nu. 10. C. de eden. Abb.
in c. 2. nu. 9. de fid. inſtr. Bal. in rub. C. de fid. inſtr. verſ.
ſequitur modo videre de ſcripturis mercatorũ. Ruin.
* conſ. 77. nu. 2. volu. 4. vbi dicit, quòd Doctores *com-
muniter tranſeunt cum Bar.

10 Cõtrarium † voluit Spec. in tit. de inſtrum. edit. ſub
rubr. quod ſunt ſpecies inſtrum. ſub nu. 5. vbi voluit,
quod liber mercatorum noſtri temporis, probet pro
ſe cum adminiculo vnius teſtis, vel cum iuramento,
idem voluit Sal. in l. rationes, C. de prob. in l. 1. C. de
eden. vbi dicit, quod hoc ſtat in arbitrio iudicis con-
ſiderata qualitate perſonę, & ſequitur Anan. in conſ.
53. num. 2. & quod iudici iuxta rerum quantitatem,
& perſonæ qualitatem ſit arbitrarium, quãta fides ſit
adhibenda libris iſtorum campſorum, & mercatorũ,
poſt Salyc. ponit Barb. in conſil. 53. colum. 5. libr. 3.
quem refert Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 1. caſ.
191. num. 19.

* Hæc opinio *communiter nõ placet Doct. vt ſcri-
bit Abb. in d. c. 2. ſub nu. 9. verſ. ſecunda fuit opinio. &
eam reprobat Cyn. in l. inſtrumenta. C. de prob. vers. re-
fert, & ſequitur Io. And. in tit. de inſtrum. edit. quę in-
cip. vadcatur. Inter has pugnantes ſcribẽtium ſenten-
11 tias tertia fuit opinio † Nicolai de Matarel. qui dixit,
quod cum alijs adminiculis probat pro ſcribente, vt
refert, & ſeq. Bal. in d. l. rationes.

Tenendo primam opinionem gl. & Bar. quam alij
* communiter ſequuntur, vt tradit Iaſ. in d. l. admonen-
di, nu. 131. & Abb. in d. c. 2. nu. 9.

12 Primò eam limita † nõ procedere, quoad qualem-
qualem præſumptionem, quia ẽt pro ſcribente facit
qualemqualem fidem; Iaſ. & Abb. vbi ſupr. Dec. in d.
c. 2. nu. 17. de fid. inſtr. Ant. de But. & Imol. in d. c. 2. &
ibi Fel. nu. 24. Bar. in d. l. admonendi, col. 7. & ibi Rip.
* nu. 98. vbi dicit *commu. Iaſ. in conſ. 129. col. 2. libr. 1.
Crau. in tract. de antiq. tẽp. par. 2. ſect. de verbis enun-
ciat. num. 7. vbi dicit quid operetur iſta qualiſqualis
præſump. Rom. in l. nuda ratio. nu. 8. ff. de donat.

13 Secundò limita eã non procedere † in poſtis minu-
tis, quando mercator eſt fide dignus: tũc enim plenè
probat, Bal. in l. vnica, col. 3. in fi. C. de confeſſ. Curt.
iun. in conſ. 122. col. 3. in fi. Iaſ. in d. l. admonendi, nu.
126. Abb. in cap. bonæ, il 2. num. 30. de poſtu. præla.
Aym. Crau. in tract. de antiq. temp. in 1. part. ſectio.
Vidimus, & abundè nu. 2. vbi dicit hoc intelligi de-
bere, dummodo liber rationum ſit confectus ſolem-
niter, prout ipſe docuit in ipſo tractat. in 1. par. in ſect.
Quartò limitatur. nu. 44. & tradit Strac. in tract. mer-
cat. in 1. par. nu. 53. cum ſeq. Tiraq. in tract. de iud. in
reb. exig. nu. 4. & ſeq. quibus accedit Aufrerius ad Ca-
pel. Thol. q. 496. Item fuit quæſitum, an liber rationũ.
Io. Coraſ. in l. admonendi. num. 64. Dec. in l. 1. nu. 4.
C. de edendo.

Ampliabis

Digitized by Google

14 Ampliabis hãc limitationem†etiam procedere in magna ſumma,dũmodo nõ adeſſet ſuſpicio,nec verſaretur magnũ ꝑiudicium aduerſarij. Bal.in d.l. vnic. col.4.C.de confeſ.& videt̃ ſequi Anan.in d.conſ.53.

15 Contrarium tamen†voluit idem Bald.in d.l.rationes,& Bart.in d.l.admonendi.nu.27.vbi ſentiunt, qđ tantummodo faciat aliqualem præſumptionẽ,quando agitur de magna ſumma , & de libro perſonæ legalis,& hoc ſequuntur * communiter Doctores in d. l.admonendi,vt de iure circumſcripto ſtatuto,aut cõſuetudine tradit Grauet.in d.tract.in 1.par.ſectio. vidimus,& abundè.num.3.

16 Limita ampliationem non procedere, † quando adeſſet ſtatutum,vel cõſuetudo, quod credatur libro mercatoris,c.cum dilectus, extr. de fid.inſtr.Io.And. in d.§.nunc dicendum.Salic.in l.exemplo.C. de probat.Bal.in l.cunctos populos.nu.16.C.de ſum.Trinit.& fid.Cath.in l comparationes.col.3.C. de fid. inſtr.& in l.quidam.§.nummularios.ff.de edẽ.& ibi Caſtr. nu.3.& Alex.nu.1.& Iaſ.nu.2.vbi multos citat.Caſtr. in l.admonendi,ſub nu.42.ff.de iureiur. & ibi Iaſ. nu. 120.verſ. vltra. Bart.Franc. Curt.nu.109.Abb.in c.2. de fid.inſtr.& ibi Imol.& Fel.nu.26.& Dec. num.18. Feder.de Senis in conſ. 119. & tunc indubitatam eſſe concluſionem, quod libri mercatorum faciant plenã fidem,cùm nitantur publica authoritate,tradit conſulendo Rol.conſ.92.nu.5.lib.3.Boer.deciſ.105.propè fi.Bero.conſ.87.nu.54.lib.3.Dida.Couar.lib. prac. quæſt.c.22.Menoch.de arbit d. caſu 91.nu.16.Viuius communium opinionum, op. 309. Burſat. conſil.87. num.7.lib.1.

17 Declara,& intellige hanc limitationem,†dummodò talis liber cõſcriptus ſit in territorio,vbi viget ſtatutum,ſeu conſuetudo.Io.Bapt.de Sanct Seueri.in l. omnes populi.nu.164.ff.de iuſt.& iur. Iaſ. in l.cũctos populos,de ſum.Trin.& fid.cath.nu.23.in 1. lect. vbi refert Bald.in c.cum dilectus,extr. de fid. inſtr. Strac. in trac.de mercat.tit.quomodo in cauſa mercat. procedendum ſit.nu. 42.

18 Poterit limitari ampliatio prædicta,†vt nõ habeat effectum in foro mercatorum, in quo libri huiuſmodi concurrentibus qualitatibus requiſitis plenè probant, quia inter mercatores probationes ſemiplenæ recipiuntur,& in eorum foro ex æquo, & bono iudicatur,vt not.Zaſ.conſ.15.nu.53.vol.1. Bal.conſ. 198. nu.5.incip.ad intelligentiam,nu.5.vol.1. dicẽs,quod in cauſis mercatorum, vbi de bona fide agitur, non congruit de iuris apicibus diſputare per contex.in l.ſi fideiuſſor.§.quędam.ff.mandati,quod placuit eidem Gail.loco nuper alleg.

19 Contra hanc declarationem† latè arguit Corn: in conſ.319.verſ.non obſtat,ſi dicatur, vſq; ad fi. ſed nihil firmat.

20 Tenendo primam opinionem amplia, † vt liber conſcriptus in territorio,vbi viget ſtatutum, vel cõſuetudo,probet etiam extra territorium. Bal. & DD. in c.2.de fid.inſt.Bal.in d.l.exemplo. C.de prob.& in l.ſi non ſpeciali.C.de teſtam.ſequitur Dec. in cap. 1. col. 17.in fi.verſ.tertio,quod dicit Io. Andr de prob. Iaſ.in l.ſi arrogator.col. 16.ff.de adop.vbi dicit,quod nunquam inuenit contradictũ.Idem Iaſ in d.§.nummularios.ff.de edend.& in l.1.colum. 5. C.de ſumm. Trinit.& fid.Cathol.in l. ius autem ciuile, col.fin.ff. de iuſtit.& iur. Bal.in cõſ.179.vol.3.Guid Pap. deciſ. 262.Crau.in tract.de antiq.temp.in 1.par.ſect. Quartò limitatur,nu.6.& eſt * communis, ibi nu. 11.Strac. de mercat. tit. quomodo in cauſis mercatorum procedendum ſit, nu.31.

21 Hinc ſtante ſtatuto ſeu conſuetudine, † tales libri non ſolùm probant in loco vbi viget cõſuetudo, ſed etiam alibi,Io.And.in addit.ad Spec. in tit. de inſtru. edit.§.nunc dicendum,in addi.magna. Antonius de Butr.in c.2.de fid.inſtr.Iaſ.in l.admonendi,ſub nu. 1. & in l.cunctos populos.in 1.lectu.nu.23.& in l.quędã. §.nummularios,nu.3.ff.de eden:Dec.in c.1.nu.36.de prob. Fel.in c.cum dilect.nu.24.de fid.inſtr. Io. Bapt. Caccialup.in repet.l.cunctos populos,ſub nu. 164.& d.l.admonendi,ſub nu.64. verſ. replicatur prædictis. Strac.in loco ſupra cit.nu. 31.

22 Et facit ad quæſtionẽ in praxi,† quod ſi mercator, puta Florentinus, qui codicem ſuum rationum ſcripſit Florentiæ vbi faceret plenam fidem pro eo, producat illum codicẽ in aliquo loco vbi litigat, & vbi non viget talis conſuetudo, tamen vigore conſuetudinis loci, vbi codex ſcriptus fuerit, probabit, vt terminauit idẽ Caccialu.in l.ſi nõ ſpeciali,C.de teſtam. vbi plura ad hoc adducit,& in d.l.admonẽdi, nu.74.

23 Rurſus†verò, ſi mercator forenſis venerit Florentiam,vbi eſt d.conſuetudo,& codicem rationũ ſuarũ ibidem ſcripſerit,ſi non fuerit in matricula mercatorum Florentiæ ſcriptus,eius codex nõ probabit vigore iſtius conſuetudinis, ſecus ſi in collegio mercatorum fuerit adſcitus, quia tũc gaudebit priuilegio ſtatutorum, & conſuetudinis de mercatoribus loquentium,& ita eius codex probationem faciet:ſic diſtinguendo protulit Bald.in repet.l.pen.C.de ſum. Trin. & fid.Cath.quem referẽdo ſequitur Caccialup. loco nuper allegato,nu. 73.

24 Ad hanc ampliationem†quomodo teſtes ſuper eadẽm deponere, vide Fol. ad Maran. fol. mihi 568. nu.37.& ex nu. 38. colligere poteris ſubampliationẽ.

Amplia modò hanc limitationem primò, vt pro-
25 cedat nõ ſolum in libris mercatorum,†qui actu mercaturam exercent,ſed etiam in libris eorum, qui deſierunt mercaturam exercere, dummodo ſint ſcripti tempore, quo mercaturam exercebant: Strach.in d. tract.de merca.in tit.quomodo in cauſa mercat.proced.ſit.nu.34.facit in arg.text.in l.prætor. §. item qui etiam deſijt.ff.de edendo,& quod not.gl.in §.pen. in auth.de tabel.DD.in l. prætor ait, §.etiã is, & ibi Iaſ. ff.de edend.Butrig.& Alex.in procem. ff.

26 Sublimita modò,niſi talis†conſuetudo, vel ſtatutum eſſet indiſcretum, puta ſi diſponeret, quod crederetur omni ſcripturæ mercatoris pro ſe, quia non valeret tanquam pronæ ad falſum committendum, c.erit autem.4.diſtin.& ita ſingulariter decidit Bal.in l.vnica,C.de confeſſ.Abb.in c.bonæ,il 2.extra de poſtulat.prælat.in fi.Iaſ.in l.admonendi,nu. 122.& in l. quædam.§.nummularios,nu.5.Alba. conſ. 95. Strac. in d.tract.de merca.loco ſupra cit.nu. 37. Fel. in c. 2. nu.26.& ibi Dec.nu.18.Alex.in conſ.53.vol. 1.Paul. de Caſtr.in conſ.301.lib.1.Rom.in cõſ.346.in l.quædam,§.nummularios,ſub nu. 1.ff.de eden.Fran.Curt. in d.l.admonendi,nu.110.

27 Intelligas ergo ex ſupracitatis adhoc,†vt talis conſuetudo valeat iudici,cuius conſenſus debet accedere, duo eſſe conſideranda, & integritas, ac probitas mercatoris,quæ omnium opinione inuenitur,& preterea cauſæ qualitas,& magnitudo debiti, vt poſt Bal. & alios adnotauit Marſ.ſing.458.liber mercatoris,& ſequitur And.Gail.d.obſeru.20.nu.21.

Alia eſſe requiſita articulanda latè explicat Ioſep. Ludou.concluſ. 29. per plures col.

28 Secundò ſublimita,tale ſtatutũ, † vel conſuetudinem interpretandã eſſe in his, quæ pertinẽt ad negociationem ſiue ad mercaturã.arg.tex.in l.3. §.eodem modo.ff.nau.caup.ſtab.not.Ioan.And.in d. addit.ad Spec.ſequitur. Rom.in conſ.204.& ſeq.Aret.in conſ. 32.col.1.& in conſ.43.Dec.in conſ.40. nu.3. Crau.in conſ.3.comprobat Iaſ. pluribus ſimil. in l. age. C. de trãſact.Alex.cõſ.113.nu.3.vol.4.Menoch.in l. 2.cẽt. 1.caſu 91.nu.22.& 23.vbi plurimos citat.Fel.in d.c.2. nu.26.et ibi Dec.nu.18.Strac.in loco ſupra citato,nu. 40.vbi alios citat. quibus accedit Franc.Marc.quęſt. 369.nu.1.Andr.Gail.d.obſeru.20.nu.8.qui,& eodem
29 modo dicit interpretandum eſſe ſtatutum,† quo ca-

uetur,

Digitized by Google

uenit, conſules artium mechanicarum cognoſcere de cauſis ſuorum opificum, ex Cyn. Bald. & alijs in l. fi. C. de iuriſd. omn. iud.

30 Tertiò ſublimita, quoad mercatores † & campſores infames, & ſuſpectę vitę, quia eorum libris etiam ſtante ſtatuto, vel conſuetudine, non creditur. Bald. C. de ſum. Trin. & fid. cath. in l. cũctos populos col. 15. ver. quintum exemplum, & ibi Caccial. n. 164. idem Bal. in l. Caſſius. nu. 10. ff. de ſenat. Iaſ. in l. admonendi. nu. 123. Gram. in conſ. 35. nu. 27. Strac. in ſæpius cit. loco. nu. 39. facit Bart. in l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. adde Caccial. l. admonendi, poſt nu. 72.

31 Intellige hanc ſublimitationem, † dummodo infamia ſit publica, aliàs ſecus. Bal. in d. l. Caſſius. nu. 10. Iaſ. in d. l. admonendi. nu. 123. Fel. in d. c. 2. nu. 26.

32 Quartò ſublimita, † niſi ex aliquibus probabilibus cauſis contrarium videatur iudici. Bal. in l. vnic. C. de confeſs. nu. 13. verſ. quid ergo eſt in codicibus, vbi in effectu concludit, quod etiam ſtante ſtatuto, vel conſuetudine, eſt in arbitrio iudicis quãta fides ſit adhibenda huiuſmodi libris. Sequitur Iaſ. in d. l. admonẽdi. nu. 123. Abb. in conſ. 95. nu. 2.

33 Quartò limita ampliationem, † quando conſtaret de ſubſtantia debiti, puta, quãdo conſtaret mercatorẽ dediſſe merces alicui, nec conſtaret de precio, ſeu de quantitate mercium: nam tunc ad probandum dictã quãtitatem ſtatur libro mercatoris, ita limitat Crau. in d. tract. de antiquitate temp. ſect. vidimus, & abundè. nu. 9. vbi rationes adducit, & etiam illius iuramẽto. Rain. de Forliu. in l. 1. ff. de in litem iuran. Dec. in conſ. 146. col. 6.

34 Tertiò amplia principalem concluſionem † procedere etiam in libro habentis publicum officium ſcribendi. Bart. in l. quædam. §. nummularios. ff. de eden. Rip. in l. admonẽdi. n. 121. ff. de iureiur. Fel. in c. 2. nu. 21. & ante eũ Imo. de fid. inſt. Iaſ. in cõſ. 103. col. 1. li. 1.

35 Contrarium adducit † Crau. in tract. de antiq. temp. in 1. par. ſect. 4. limitatur. nu. 62. & 63. vbi, quòd Doctores hanc opinionem teneant & nu. 68. & ante eũ. Bart. in d. §. nummularios, in fin. & ibi Caſtr. in princ. idem Bart. in auth. at ſi contractus, nu. 9. & Alex. nu. 2. & Iaſ. nu. 8. verſ. tertio notat Bart. vbi dicit, quod ita tranſeunt Moderni. Abb. in c. quoniã contra. de probat. Soc. in conſ. 105. nu. 2. vol. 2. Rip. in d. l. admonendi, nu. 139. Menoch. in tract. de arbit. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 91. nu. 13. & tradidit Mart. de Fano. in trac. qualiter neg. probet. num. 15.

36 Concordari poſſunt hæ opiniones, † vt prima procedat contra tertium, qui non approbaſſet, & cũ quo res geſta non eſſet, Crau. in d. tract. in 1. par. ſect. Quarto limitatur. nu. 63. verſ. quid igitur, hæc non placet, vel dic, quod prima opinio procedit, quando officialis publicum habẽs officium ſcribit aliquid alienum ab eius officio, tunc enim non probat pro ſe: ſecunda autem, quando ſcribit aliquid ſpectans ad eius officium, quia tunc probat pro ſe. Crauet. in ſup. cit. loco, & hanc concordiam ſentiunt plures Doctores. Socy. conſ. 208. nu. 2. vol. 2. Menoch. in d. caſ. 91. nu. 14.

37 Tenendo ſecundam opinio. amplia, † vt ea procedat, etiam ſi adeſſet ſtatutum, quo caueretur, quòd aliquid non poſſet probari, niſi per inſtrumentum, quia poſſet probari per librum talis officialis publici, Crauet. in d. trac. ſect. quare limitatur. ſub nu. 841. verſ. ſed contra. vbi adducit Abb. Dec. Spec. Soc. Inn. & alios.

38 Contrarium † voluit Rom. conſ. 77. in fi. cum alijs, de quibus per Crau. in loco ſup. cit. nu. 83. & 84.

* Retenta eadem ſecunda opinione * communi, ex ea, infertur.

39 Primò, quòd libri eorum, † qui eliguntur ad recipiendas gabellas, vel collectas authoritate publica, probant etiam pro ſe. Bart. in d. §. nummularios, in fi. Bertach. in tract. de gabell. in 4. par. prin. nu. 2. Socyn. conſ. 208. nu. 2. vol. 2. Ang. in d. §. nummularios, vbi

* dicit, quod ita communiter * obſeruatur, ſeq. Dec. in c. cum cauſam. nu. 7. de probat. Curt. in d. l. admonen-
* di. nu. 113. vbi dicit Doct. ita * communiter tenere.

40 Hoc velim amplies, † vt probet etiam negatiuam, puta, quod quis non ſoluit collectam. Bart. & DD. in l. Titiæ textores. ff. de leg. 1. & in d. §. nũmularios, Io. de Imo. in l. 2. ff. de teſta. Sal. in l. exemplo. C. de prob.

41 Illationem tamen limitabis, † vt tantùm locũ habeat in iis, quæ pertinent ad eorum officium, & non vltra, ſecũdum Soc. in conſ. 208. incip. viſis actis, verſ. 3. ex libris, cum ſeq. vol. 2.

42 Secundò limitabis, vt non procedat, † quando eſſet deputatus vltra dictum officialem alius notarius, qui haberet ſcribere, vel ſubſcribere: eo enim caſu ſine notarij deputati ſcriptione, vel ſubſcriptione, nõ probaret liber ſuſceptoris gabellæ: ſic declarat Alex. in d. §. nummularios, poſt nu. 3. ff. de eden. qui alios citat.

43 Tertiò infertur, † idem eſſe in libris maſſariorũ alicuius villæ, vel caſtri, ſeu communitatis. Crau. in tract. de antiq. temp. in 1. par. ſect. quarto limitatur. nu. 68. Iaſ. in l. decem. num. 35. ff. de verb. oblig. Alex. in d. §. nummularios, ſub nu. 3. Alex. in conſ. 136. vol. 2. Fed. de Senis conſ. 119. ad fin.

44 Contrarium, † quòd liber Maſſarij non probet, decidit Bal. in l. Imperator. la 1. verſ. ſed an credatur ſcripturæ maſſarij, ff. de ſtat. hom. ſeq. Alex. in conſ. 186. nu. 6. vol. 2. & ad hoc allegatur text. in l. 2. C. de conuen. fiſc. debit. lib. 10.

45 Concorda has opiniones: † nam hæc ſecunda procedit, vbi eſſent duo officiales, vnus deputatus ad recipiendum, alter ad ſcribendum, quia primo nõ crederetur, vt collig. ex dictis per Alex. in d. §. nũmularios, ſub nu. 2. & ita declarat Sal. in l. exemplo. C. de prob. in d. l. 2. C. de cõueniendis fiſci deb. lib. 10. Iaſ. in d. §. nummularios. nu. 8. ſentit Crauet. in d. tract. in 1. par. ſect. quarto limitatur. nu. 74. cum ſeq. Curt. in d. l. admonendi. nu. 113. Fel. in c. 2. nu. 32. de fid. inſtr.

46 Quartò infertur, idem † eſſe in libris fiſcalium, probatur in l. illati. C. de fid. inſtr. & ibi Bart. Bal. cõſ. 353. vol. 4. Imol. conſ. 37. in 2. dub. Crau. in tract. de antiq. temp. in 1. par. ſect. quarto limitatur. nu. 62.

47 Quintò infertur, † idem eſſe in libris theſaurariorum. l. 2. & ibi Bal. C. de conuen. fiſ. deb. Alex. in conſ. 177. vol. 6. Soc. conſ. 216. & conſ. 218. vol. 2. Rip. in d. l. admonendi. nu. 130. vbi allegat d. conſilia. Alex. & Soc. quæ ego non inueni in meo libro. Bal. in conſil. 400. vol. 5. Crau. in d. tract. in loco ſup. cit. ſub nu. 62. quod verum non erit: item ſtante ſtatuto in contrarium: nam tunc in materia pecuniaria, & ſpectãte ad officium theſaurariorum probabit. Rom. conſil. 319. Rol. à Val. conſ. 92. nu. 12. lib. 3.

48 Quartò amplia principalem concluſionem † procedere etiam in libris eccleſiarum, Canonicorum, Epiſcoporum, ciuitatũ, & ſimilium, qui non probant pro ſe. Io. And. in add. magna ad Spec. in tit. de edit. inſtr. §. nunc dicendum. Bal. in l. exemplo. C. de probat. & ibi Sal. Anch. conſ. 44. num. 5. Alex. conſ. 187. vol. 7. Ant. de Butr. in c. 2. extra de fid. inſtr. Fel. in c. ad audientiam. nu. 16. de præſcr. Flor. in l. cenſus. ff. de probat. Afflict. deciſ. 364. nu. 6. Abb. conſ. 64. lib. 2. Caſtr. conſ. 105. in quæſt. quæ ſperatur moueri. Anan. conſ. 84. Crau. in tract. de antiq. temp. in par. 1. ſect. quid in libro. num. 1.

49 Contrarium, † quod imo libris monaſteriorum, & ſimilium continentium ſolutiones cenſuum, & ſolutionum detur fides, voluit Rom. in cõſ. 127. Dec. cõſ. 147. verſ. quarto iſta concluſio. Boer. in deciſ. 105. vbi multos allegat. nu. 11. & 13. Pariſ. conſ. 7. nu. 15. vſque ad fi. vol. 4. Bal. conſ. 331. nu. 6. vol. 2. Flor. de Sancta Petra, in l. Celſus. nu. 3. de probat.

50 Tenendo primam opinionem, primò limita † eam nõ procedere in libris eccleſiæ, & alijs repertis in Archiuio publico, probat text. in c. ad audientiã, de præſcript.

Digitized by Google

ſcript.& ibi gl.in auth.ad hæc,& ibi gl.C. de fid.inſtr. gl.in c.cum cauſam ext.de prob.gl.in c. peruenit. 30. q.1.Bart.Bal.& cæteri in d.authent.ad hæc.Abb. Fel. & cæteri in d.c.ad audientiam.Ant.de Butr.in c.2.de fid.inſtr.Dec.in c.cum cauſam.nu.7.de probat.Alex. conſil.92.colum.3.vol.2.Abb.conſ.16.num.7.& in conſ.34.num. 13.

51 Sublimita modò hanc limitationem† primo non procedere, ſi res ageretur extra territorium,vbi eſt archiuium,Bal.in d.l.exemplo.C.de probat.& ibi Sali. Alexan.in conſ.138.vol.1.& in conſ.16.col.2.vol.5. Soc.in conſ.258.nu.1.& ſeq. vol.2.Crau.in tract. de antiq.temp.in 1.par.ſect.4.limitatur.nu.5. Addit author ad Bart.in d.authen.ad hæc.C.de fid. inſtru. vel etiam extra territorium,dũmodo inter ſubditos.Bal. & Sal.Alex.& Iaſ.in auth.ſi quis in aliquo.C.de edẽ.

52 Secundò ſublimita non procedere, † ſi talis liber producitur contra nõ ſubditos illius territorij,in quo eſt archiuium.Bal.Sal.Alex.vbi ſupra.Crau. in tract. de antiq. temp. in 1. par. ſect. quod in libro officialis vnius monaſterij.nu.1.Alc. in auth.ſi quis in aliquo, C.de eden.Io.And.in d.addit. Fel.in c. ad audientiã. nu.6.vbi alios citat.& ibi DD.Soc.in conſ.258.nu.6. & eſt * communis,vt per Crau.in tract. de antiq.tẽp. in 1.par.ſect.4.limitatur.nu.11.

53 Contrarium voluit † Arety. in c. cum cauſam, de probat. quod imo liber archiuij probat etiam extra territorium,refert,& ſequitur Fel. in c. ad audientiã, de præſcrip.Iaſ.in l.ſi non ſpeciali.nu.3.C.de teſtam.

54 Tertiò ſublimita, ſi ageretur† de crimine,quia ſcriptura etiam reperta in archiuio publico,ſi non ſit ſolemnis,non probat,Iaſ.in cõſ.34.col.pen.lib.1.refert, & ſeq.Crauet.de antiq.temp.in 1.par. ſect. quarto limita.num. 13.

55 Secundò limita,†quando ab antiquo talibus libris data fuit fides,vt in libris Poetarum,Medicorum,legum,& ſimilium.Bal.in d.l.exemplo,verſ.tertius caſus.Bart.in l.1.ff.ſi cert.petat.& ibi Doct.Abb.in cap. cum cauſam,& ibi Fel.& Dec.de prob.Ant.de Butr. in c.2.de fid.inſtr.Io.And.in ſępius alleg.addit.Spec. §.nunc videndum.

56 Tertiò limita,† quando tales libri adeò pro publicis habentur,quod indifferenter iudices,& aliæ perſonæ eis vtuntur tanquam publicis, & authenticis, Bal.in d.l.exemplo.verſ.ſecundus caſus.Alexand. in conſ.187. vol.7.

57 Quartò limita in libris †eccleſiæ antiquis,qui propter eorum antiquitatem probant pro eccleſia,tex.in c.cum cauſam,& ibi gl.de probat.& in c.ſane,il 2.24. q.2.Spec.in tit.de prob.§.videndum.verſ.nono per libros,& videtur probari per text. in c.ad audientiam, & ibi glo. in verbo magis authoritatem , ibi, & iſtud ſpeciale propter antiquitatem fact.de præſcrip.& ibi hoc tenent Innoc.Abb.& Fely.in c.2.de fid.inſtrum. iterum Spe.in tit.de inſtrum.edit.§.nunc dicendum, ſub nu.5.ver.regulariter ibi tenet, quod ſcriptura antiqua facit præſumptionem , vel ſemiplenam probationem,refert & ſeq.Fel.in d.c.2.de fid.inſtru.Crauc. latè in d.trac.de antiq.temp.ſect. viſo de verbis enũciat.Soc in conſ.187.ſub num.16.vol.7. Abb. in cõſi. 74.in ſing.1.dubij,lib.1.Flor.de Sancto Petr.in l.Celſus.nu.3.ff. de probat. circa iſtam limitationem videa, quæ ſcripta ſunt infra in 3.concluſ.

58 Quintò limita † in paruis ſummis. Anch. in conſi. 44.ſub nu.6.& faciunt ea,quæ adducta fuerunt ſupra in 2.limit.2.ampliationis principalis, vbi dictum eſt, libris mercatorum eſſe ſtandũ in poſtis minutis.Crauet.in d.tract.ſect. quid in libro officialis. nu. 4.

59 Sextò limita,quando †in talibus eſſent multę partitæ,& aliquatenus probarentur veræ, quia tunc præſumitur, quod liber etiam in alijs contineat veritatẽ. Crauet.in conſil. 158.& in d. tract.ſect.quid in libro officialis.num.11. & hæc limitatio videtur generalis etiam ad alios libros,vide infra in 3.lim.principali.

60 Quintò amplia principalem concluſionem † procedere etiam in libris tutorum, curatorum, executorum,negociorum geſtorum, & procuratorum , quib. non ſtatur pro ſe,tradit Cyn. poſt Petr. in l. id quod pauperib.& in l.ſi quis pro redemptione.C.de donat. Bart.in l.diuus.ff.ſi cui plus quam per l.Falcidiam, & in l.1.§.offi.ff.de tut.& rationibus diſtrahen. Bald. & Sal.poſt Cyn.in d.l.id quod pauperib.cir.fi.Cyn. in l. edita.C.de eden.Aret.Inſtit.de actio.§.actionum autem,ſub nu.45.Tiraq.de iud.in reb.exig.nu.7.vbi more ſuo plurimos cumulat.Dec.in l.1. C. de eden. & in c.2.ſub nu.17.de fid.inſtr.Bal.in l.inter chartulas, de conuien.fiſ.deb. Caſtr.conſ. 301. ad bene examinandum.Alex.conſ.vlt.lib.6.vol.7.Ruin. conſ. 54.num. 11.volum.1.Borgnin.in tract.de tutor.num.212.vbi multos allegat.

Declara modò hanc ampliationem intelligendã

61 eſſe † in ſummis magnis , quia in eis non creditur libris tutorum,curatorum,& aliorum adminiſtratorũ, & ita loquuti ſunt DD.ſupra allegati, ſecus autem in ſummis paruis,maximè ſi ſint veriſimiles,quia in his creditur etiam pro ſe.Bar.Bal.Alex.Caſt.Aret.& alij in loc.ſup.cit.Corn.in conſ.319.in lit.X.vol.3. Ruin. conſ.18.nu.2.vol.4.Iaſ. n d.l.admonendi. num. 126. Benintend.in deciſ.Bononien.deciſ.43.nu.12.

62 Contrarium † voluit Cranet. in tract.de antiq.tẽp. in 1.par.ſect.quarto limitatur.nu.28.cum plurib.ſeq. vbi latè confirmat, quod ſtante veriſimilitudine, libris tutorũ,& ſimilium eſt credendum, etiam in magnis ſummis,alleg.Corn.in conſ.81.lib.4.Abb. conſ. 36.col.fi.lib.2. & alios.

Tenendo hanc opin.quod liber tutorũ,& adminiſtratorũ probat pro ſe in ſummis paruis, vel ẽt in ma-

63 gnis,vt voluit Crau.vbi ſup.intellige†eam, dummodò talis liber primo contineat data,& acceptata clarè,& diſtinctè.Bart.in l.cõperimus.C. de nauic. li.11. Corn.conſ.197.cir.fin.vol.3.Alex.conſ.vlt.vol.7.vbi alios allegat.Dec.cõſ.110.n.8.Crau.in d tract. 1. par. ſect.4.limitatur.nu.45.Plot.in tract.de in lit.iurã.§.5. nu.mihi 31.ver.liber rationum.Borgn.in tract.de tutor.num.206.

64 Secundò,quod cauſam† contineat.Bart.in l. nudarario,& ibi DD.ff.de donat. Alex. conſ. 182. col. 11. vol.1.& conſ.172.col.1.vol.6.Crauet. in d.ſect.quarto limitatur.nu.46.

65 Hoc tñ intellige †neceſſariũ ad plenã probationẽ: nam & ſi cã nõ contineret, ſemiplenè tñ probaret, Rom.in conſ.292.in fi.& in cõſ.373.in 2.dub.Corad. in cõſ.66.col.2.vol.3.Iaſ.in l.admonendi. Crau. in d. tract.ſect.4.limitatur,ſub nu. 46.

66 Tertiò,ꝙ in eo†adſit appoſitio tpis,aut diei, A'ex. cõſ.70.col.3.li.1.& cõſ.77.col.2.vol.6.Hip.Marſ. ſingu.429.Plot.in d.trac.§.5.ſub n.32.Crau.vbi ſup.n.45

67 Quartò prędicta intellige,†dũmodo pſona ſit fide digna.Bal.in l.vnic.col.3.C.de cõfeſ.Ale.cõſ.vlt.lib. 7.Soc.in conſ.161.col.2.Crau.vbi ſup.nu. 32.

68 Quintò dũmodo liber cõtineat†veriſimilia.Guliel. de Cun.in l.edita.col.3.ver.ſed quæro.C.de edẽ. Bal. in l.1.cir.fi.C.de eden.& ibi Alex.idem Alex. in cõſ. 54.col.2.vol.2.Caſtr.in conſ.114.in cauſa, quæ vertitur. Iaſ. in l. admonendi,& ibi Rip.& cæteri.Dec.in conſ.510.& in conſ.596.Crau.vbi ſup. nu. 35. vbi latiſſimè Raphael Cuman.in conſ.136.cir. fi.

69 Sextò dummodo concurrat † iuramentum ſcribẽtis Guliel.de Cun.in d.l.edita. Crau.in d.loco. nu. 47. vbi dicit, quod ita volunt omnes* Doct. Cyn. in d.l. id quod pauperibus.Bart.in d.l.1.§.officio.Bartol. in rubr.C.de fid.inſtr.Rui.in conſ.54.nu.10.vol. 1.

70 Septimò, dummodo talis liber† contineat ſolùm rationes pertinentes ad bona eius,de cuius adminiſtratione agitur.Soc.in conſ.159.vol.2.Crauer. in loco ſup.cit.num. 51.

Octauò

71 Octauò intellige † prædicta procedere concurrente difficultate aliter probandi. Bal. in l. 1. C. de eden. Iaſ. in reper. l. admonēdi. Alex. in d. conſ. vlt. vol. 7. Crau. in d. loco. num. 34.

Limita modo principalem concl. 1. vt non proce-
72 dat † in his, quæ pendent à ſola voluntate ſcribentis, quia in illis rationum liber probat: de hoc eſt text. in l. Neſennius. ff. de neg. geſt. & ibi Bart. idē Bar. in l. nuda ratio. ff. de donat. in l. admonendi. ff. de iureiur. & in auth. at ſi contract. l. de fid. inſtr. Iaſ. in d. l. admonēdi. nu. 111. & ibi Cur. nu. 101. Rip. nu. 122. vbi dicit, ꝙ ita tenent communiter* DD. Imol. in c. 2. de fid. inſtr. nu. 17. & ibi Fel. nu. 21. fuit deciſum à Capel. Thol. q. 496. an liber rationum, & voluit Fol. ad Marant. in Spec. par. 6. actu 6. poſt nu. 23. Caccialup. in d. l. admonendi. num. 71.

73 Sublimita, niſi in libro ſcripta † ſint talia, ex quibus actus cum alio celebratus impugnetur. Ant. de Butr. in conſ. 71. Dec. conſ. 21. ſub nu. 1. verſ. non obſtat etiā & ibi alleg. Bal. in conſ. 96. incipiente. In Chriſti nomine amē, ad euidentiam generalem. Rip. in d. l. admonendi. nu. 122.

74 Secundò principaliter limita, † quando cum libro rationum concurrerēt alia adminicula, quia tūc probat. Bart. in d. l. admonendi. nu. 27. & ibi Iaſ. Caſtr. in l. rationes. C. de fide inſtr. Ant. de Butr. Abb. & Fel. in c. 2. de fid. inſtr. Boer. dec. 105. nu. 5. Soc. conſ. 161. n. 3.

75 Tertiò principaliter limita, † quādo in libro rationum multæ partitæ verificatę, ac probatæ fuiſſent per alias rationes publicas, tunc enim talis liber plenè probat pro ſcribente. Paul. Caſtr. in d. conſ. 138. ad benè examinandum. col. 1. in fi. lib. 1. refert, & ſeq. Iaſ. in d. l. admonendi. ſub nu. 128. Ang. Aret. in §. actionū. nu. 45. verſ. tertio decimo quæro, Inſtit. de act. Corn. conſ. 81. col. fi. vol. 4. Pariſ. conſ. 90. num. 4. vol. 1. vbi refert Strac. in d. conſ. 138. & dicit, quod alij Doctores ſequuntur. Ruin. conſ. 18. ſub nu. 2. vol. 4. Crauet. conſ. 158. nu. 6. Gram. conſ. ciui. 158. vbi dicit hanc deciſionem Pauli nouam, & menti tenendam. Gabr. lib. 1. de præſumpt. concl 5. vbi inquit hanc partē tanquam magis,** communem in practica ſeruandam his accedit Bertr. conſ. 298. nu. 11. lib. 2. Pariſ. cōſ. 47. vol. 1. Corn. conſ. 319. nu. 21. vol. 3. Foller. ad Marant. in Spec. aduoc. par. 6. act. 6. nu. 31.

76 Amplia hanc † limitationem, quia procedit etiam ſi partitæ non verificatæ fuiſſent magni momenti, Caſtr. in d. conſ. 138. ad benè examinandum. Iaſ. in d. l. admonendi. nu. 128. Aret. Corn. Ruin. Gram. & cæteri ſupra citati in tertia limitat.

77 Contra hanc ampliationem † tenent Dec. in d. c. 2. nu. 17. Rip. in d. l. admonendi. nu. 125. in ii. Afflict. ſuper conſtit. in tit. de iure balij.

Sublimita modo dictam limitationem non proce-
78 dere † in capitulis ſeparatis: quia in his non facit fidē. Dec. in d. c. 2. de fid. inſtr. num. 17. & in l. 1. verſ. quid ſi aliqua. C. de eden. Purpur. in l. admonendi. nu. 204. & ibi Rip. nu. 125. Afflict. ſuper conſtit. in tit. de iure balij. nu. 23. Dec. conſ. 316. nu. 7. Crauet. in d. tract. in 1. par. ſect. quid in libro officialis. ſub nu. 12. qui adducū tur à Gabr. loc. cit. pro contraria opinione ad limitationem, quibus accedit Ceph. in conſ. 85. nu. 33. cum ſeq. & Ioſeph. Ludou. in ſuis deciſ. Peruſ. par. 2. vt ipſe refert. concl. 20. ad fi.

79 Quartò principaliter limita † in connexis: nam ſi in libro rationum reperiantur plura capitula connexa, & indiuidua, quæ commodè ſeparari non poſſint, & aliqua ſint pro ſcribente, aliqua contra ſcribentem, ſi aduerſarius velit talem librum approbare contra ſcribentem, tenetur etiam approbare pro ſcribente, & ſic in iſto caſu liber rationum probat pro ſcribēte ratione connexitatis. Bart. in l. quædam. §. nummularios, & ibi Ang. ff. de eden. Iaſ. in l. admonēdi. nu. 129. vbi alios citat. & ibi Rip. nu. 124. Imol. in d. c. 2. nu. 17. & ibid. Fel. nu. 25. & Dec. nu. 17. Bal. in l. rationes. C. de probat. & in rub. C. de fid. inſtrum. ſequitur Ancha. in clem. 1. de vſur. Pariſ. conſ. 90. nu. 2. & 25. vol. 1. Mattheſ. not. 79. Salic. in l. 1. C. de eden. Lanf. de Orian. in ſua pract. c. inſtrumentorum productiones. ſub num. 74. Rom. in l. nuda ratio. num. 8. ff. de don. Foller. ad Marant. d. actu 6. nu. 33.

80 Contrarium voluit † Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de inſtru. edit. in loco iam ſæpius alleg. Abb in c. 2. de fid. inſtr. & in c. bonæ. il 2. de poſtul. præla. Pariſ. conſ. 47. nu. 10. lib. 1.

81 Sed in iudicis arbitrio † reſidere hanc totam diſputationē, an is, contra quem liber à ſcribente producitur teneatur illi libro credere, tàm pro ſe, quàm cōtra ſe, poſt plures per eū relatos probauit Menoch. lib. 2. de arbitr. iud. cent. 1. caſu 93. vbi caſibus diſtinctis clarè hanc totam materiam, & doctè exequitur.

82 Quintò limita concluſionem † non procedere, vbi quātitas, & qualitas rerū, & veriſimilitudo aliud ſuaderet, quia his concurrentibus liber rationum probaret, etiam pro ſcribente, ſaltem cum eius iuramento Io. Andr. in add. ad Spec. col. 4. Bal. in rubr. C. de fide inſtr. Io. de Imo. in c. 2. de fid. inſt. & ibi Fel. Bal. in l. 1. C. de eden. Guliel. de Cun. in l. edita. C. de eden. & ibi Alex. Iaſ. in d. l. admonēdi. nu. 225. & ibi Rip. nu. 126. vbi dicit, quod in his, quæ veriſimilia ſūt, ſtatur libro cum iuramento, & ibi Lanfr. de Orian. ſub nu. 33.

83 Sextò limita in libris ſociorum, † qui inter ſocios plenè probant tàm pro ſcribente, quàm contra ſcribentem, dummodo contineant veriſimilia Bal. in d. rub. C. de fid. inſtr. Soc. conſ. 140. num. 6. vol. 2. & cōſ. 201. n. 14. eo. vol. Rip. in d. l. admonēdi nu. 129. Corn. in conſ. 319. vol. 3. & in conſ. 68. Alex. in conſ. 186. vol. 2. Crau. in d. tract. de antiq. tēp. in 1. part. ſec. quarto limitatur. nu. 55 cum ſeq. Menoch. in tract. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſu 92. in princ.

84 Amplia hanc limitationem † procedere nō ſolum ſi liber ſit ſcriptus per vnum ex ſocis, vel ab omnibus, ſed etiam ſi ſit ſcriptus ab inſtitore, quia ex quo eius perſona videtur approbata, talis liber probat ēt pro ſe Soc. in d. conſ. 291. Crau. in d. tract. nu. 55. ſenſit Alex. in d. conſ. 186. nu. 2. poſt Caſtr. conſ. 314. vol. 2. lib. 1. Menoch. in d. caſu 92. nu. 9. & hoc intellige, ſi talis inſtitor fuiſſet ab omnib. ſocijs deputatus: ſecus vero, ſi fuiſſet ab vno deputatus cæteris non mandātib. Alex. in d. conſ. 186. nu. 2. vol. 2. & ante eum Bal. in conſ. 278. lib. 3. Pariſ. conſ. 47. nu. 4. vol. 1. Crau. in loco ſupra cit. num. 56. Menoch. vbi ſupra. num. 7. & 8.

Sublimita modò prædictam ſextam limitationē,
85 1. non procedere, † ſi liber non contineret veriſimilia. Bal. in d. rub. C. de fid. inſtr. Crau. vbi ſup. num. 60. Menoch. in d. caſ. 92. nu. 5.

86 Secundò ſublimita, † quando liber contineret ſolum data per ſcribentem ſocium, & non accepta, & ita non eſſet liber rationum in forma dati, & accepti, Bal. in l. rationes. nu. 1. C. de proba. Iaſ. in repet. d. l. admonendi. nu. 111. & ibi Purp. nu. 199. & alij. Menoch. in d. caſ. 91. num. 6.

87 Septimò principaliter limita † in bancherijs, & campſoribus noſtri temporis, quando eorum perſona, & munus authoritate publica ſit approbata: nam libris talium perſonarum ita credendum eſt ratione publicæ authoritatis, vt aliàs credebatur libris argentariorum: ita expreſſè Menoch. in d. tract. lib. 2. cent. 1. caſu 91. nu. 15. verſ. vera itaq; eſt gl.

88 Amplia hanc limitationem † etiā procedere, quando liber magnas ſummas contineret, Abb. in c. bonæ, il 2. col. vlt. de poſt. præl. Iaſ. in d. l. admonendi. nu. 19. & Menoch. vbi ſup. nu. 17.

89 Contrarium ſentit † Dec. in l. 1. nu. 4. de eden. Ripa, in d. l. admonendi, nu. 126. cum alijs adduct. per Dec. in d. l 1.

Con-

90 Concorda,† vt per Menoch.in d.tract. l. 2. cent. 1. caſu 91.nu.18.vt Dec.opinio procedat, quãdo publica authoritate fides eorum non ſit probata, vel veriſimile non concurrat.

91 Sublimita modo hanc ſecundam † limitationem primo non habere locum in campſoribus, & bancherijs noſtri temporis,qui authoritate publica non vtũtur,nec ita ſolemniter gerunt officium campſoris, vt olim faciebant argentarij: nam illorum libris nõ creditur pro ſe, ſed arbitrio iudicis.Sal.in tit. col. 3. verſ. quæro ſecundo.C.de eden.Barb.conſ. 53.col. 5. vol. 3.Menoch.vbi ſup.num.19.

92 Secundò ſublimita,† quando libris talium bãcheriorum,qui aliàs probarent,ſuſpicione aliqua falſi laborarent:nam tunc illis non creditur.Sal.in d. l. 1. & Menoch. vbi ſup.num.20.

93 Tertiò ſublimita,† quando aliqua præſumptio eſſet in contrarium.Sal.in d.l.1.Menoc.vbi ſup. nu.21.

94 Quartò ſublimita, † quando in libro aliquid contineretur diuerſum ab eius officio.Iaſ.in d.l.admonẽdi.nu.119.& ibi Ripa. nu.114. Iaſ.in l.age.nu.3.C.de tranſact.Dec.in c.poſt ceſſionem.nu.5.de prob. & in conſ.40.nu.3.Ripa.l.1.reſpon.C. & Menoch. in loco ſup.cit.num. 22.

95 Octauò limita principalem†concluſionem,quando liber rationum conſiderata qualitate, & quantitate rerum contineat veriſimilia, quia tunc probaret, Raph.Cuman.in conſ.236.cir.ſi.Iaſ.in d.l. admonendi.nu.125.Fel.in d.c.2.nu. 23.

96 Nonò limita, † quando liber contineret expenſas minutas,Ripa poſt alios in d.l.admonendi. nu.126.

CONCLVSIO DCCCCLXXVII.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus liber rationũ priuati probet contra ſcribentem, & in quibus non.

SVMMARIVM.

1 *Liber rationum priuati probat contra ſcribentem, Et cur, num.2.Contr.num.3.*

4 *Liber rationum priuati, præſertim mercatorum, & aliorum,qui conſueuerunt facere librum rationum,probat contra ſcribentem.*

5 *Liber rationum mercatoris probat contra ipſum, etiamſi ille negaret ſcripturas, q̃ reperirẽtur in libro ſuarũ rõnũ eſſe ſcriptas manu ſua, vel eſſe ſcriptas ſua voluntate.*

6 *Liber rationum priuati non ſolùm ſcriptis manu propria ſcribentis ſed etiam manu alterius rationes ſuas ſcribentis probat contra ipſum ſcribentem.*

7 *Liber rationum priuati manu alterius rationes ſuas ſcribentis abſente parte ſcriptus non probat contra ſcribentem.Contr.nu.8.*

9 *Liber rationum,quem quis habet pro ſuo,præſumitur eius mandato ſcriptus.*

10 *Liber rationum aduerſarij mei manu mea ſcriptus probat contra ipſum aduerſarium meum.*

11 *Liber rationum priuati non habens diem, & annum, & alias ſolemnitates probat contra ſcribentem.*

12 *Liber rationũ priuati non ſolùm probat contra ſcribentẽ, ſed etiam contra eius haredẽ, vel ſingularem ſucceſſorẽ.*

13 *Liber rationum perſonæ eccleſiaſticæ probat ipſam perſonam eccleſiaſticam.*

14 *Liber rationũ vſurarij contra ipſum non pro ipſo probat.*

15 *Librum rationum vſurarij aduerſarius petens ſibi edi cõtra ipſum aduerſarium, & contra vſurarium probat.*

16 *Liber rationum priuati nullas continens debiti cauſas cõtra ſcribentem non probat.*

Contrar.num.17.Concil.nu.18.

19 *Liber memorialis, & ſchedula reperta in libro rationum priuati contra ſcribentem non probat.*

Contrarium num.20

21 *Liber rationum priuati non confectus in forma rationũ contra ſcribentem non probat.*

Contrarium.num.22.

23 *Liber rationum priuati cui pars contradixit contra ſcribentem non probat.*

1 Librum rationum priuati †probare contra ſcribentem probauit Accur. periculum text.in l.quidam.§.nummularios. ff. de eden. & gl.in clem.1.§.cæterùm,in verſ.rationum, de vſu. ſequitur Bart.in d.§.nummularios.n.2.& in l.admonẽdi.nu.26.ff.de iureiur.vbi Lanf.de Orian.nu.33.Fran. de Cur.nu.106.Iaſ.nu.112.verſ.in 1.caſu Caccial.nu. 61.& ibi Rip.nu. 117. idem Bart.in l.nuda ratio, ſub rub.nu.7.ff.de dona.in auth.at ſi cõtractus. C. de fid. inſtr.Bart.in l.1.C.de eden.& ibi Bal.Sal.& Iaſ. nu.3. Ant.de Butr.in c.2.de fid.inſtr.& ibi Abb.nu.10. Fel. nu.23.Dec.nu.19.&c.Alex.conſ.245.vol 6. Io. And. in add.ad Spec.in tit.de inſtr.edit.§.nunc videndum. in add.magna. Alex.in conſ.91.vol.4.Boer.deci.205. in 1.par.Nam licet huiuſmodi confeſſio, parte abſen-

2 te ſcribatur,† ſcriptura tamen ſemper loquente,& tacitè contrahentium mandato facta parte producẽte, tunc demũ præſente ad plenã fidem faciendam ſufficiet.Io.Cora.poſt Bart.& alios in d.l.admonẽdi,verſ. abſolutis ijs,quæ ad tex.pertinebãt.nu.66.Aym. Crauet.de antiq.temp.par.1.ver.vidimus abundè.nu. 26.

Quia tamen in iure noſtro nihil eſt tam clarum,ꝙ

3 non in controuerſiam cadat,contrarium† in libro rationum priuati tenuit Imo.in d. l.nuda ratio.ff.de dona.& ibi Rom.n.4.idem Imo in c.ſi caut.de fid.inſtr. & additur Bal.in rub.C.de cõſt.pec.& Ang. de Peru. vt per Abb.in d.c.2.de fid.inſtr.n.10.quaſi d. §. nummularios,loquatur tantùm in campſoribus,& mercatoribus,propter mandatum tacitum,vel præſumptũ, & aliàs confeſſio obſtante parte facta non probet, qđ temperat Rom. vt tamen aliqualis præſumptio contra ſcribentem oriatur. ſed vt diximus ex Cora. ſcriptura habet actum permanentem,& ideò quandocũque ratificari eam ſatis erit,iuxt.doc.Sal.in l.vni.col. 3.C.de confeſſ.

Quare amplectendo primam opinionem, primò ampliabis eam etiam ex iſtorum ſententia, maximè

4 procedere in mercatoribus,† & alijs perſonis quę cõſueuerunt facere librum rationum, quia his cenſetur mandatum ab his,qui ſecum contrahunt, vt ſcribant omnia inter eos geſta,vt docuit Bal.in l.1. C. de edẽ. & ibi Dec.& in d.§.nũmularios.ff.eo.Bal. in l. rationes.C.de prob.Rip.in d.l.admonendi.nu.118.verſ.& maximè.Dec.in d.c.2.de fid.inſtr.Crau.in d. tract. de antiq.temp.1.par.verſ.vlt.& abundè.nu.26.& hoc caſu procedere opin.Bart.dicit Rom.in d.l. nuda ratio, nu.4.& ibi Alex.in addi.ad Bart.verſ.videtur,ꝙ ſic.

5 Ampliatur,hoc,quod dictum eſt de mercatore,† vt habeat locum, etiam ſi mercator negaret ſcripturas, quæ reperirentur in libro ſuarum rationum, eſſe ſcriptas manu ſua,vel eſſe ſcriptas ſua voluntate, quia nihilominus probat contra eum, ſecũdum Nic.de Matar.quem refert & ſeq.Io.Andr.in d.§.nunc dicendũ, in add.Bal.in rub.C.de fid.inſtr.Rom.in d.l. nuda ratio.ff.de dona.Iaſ. in d.l.admonendi. nu. 112.add.ad Abb.in d.c.2.de fid.inſtr.in ver.ſed ego. Alex. conſil. 147.col.3.vol.2.& in conſ.245.nu.6.Dec.in l.fi. colu. 11.C.de edic.diui adr.tol.& in d.c.2.Crau. in d. tract. tertio vidimus,& abundè.nu.28.

6 Secundò amplies velim †concluſionem procedere non ſolum in libro ſcripto manu propria ſcribentis, ſed etiam manu alterius rationes ſuas ſcribentis. Iaſ.in d.l.admonendi,nu.112.verſ.addo in primis,& ibi Rip. nu. 119. puta factoris. Ant. de Butr.in d.c.2. col.5.de fid.inſtr.& ibi Abb.& Fel. ſub nu. 31. Iaſ. in d.l.admonendi.nu.94.& 95.

7 Sed quod hoc caſu non probet† liber rationum cõtra ſe,

tra ſe,ſi ſit ſcriptus abſente parte, expreſsè tenuit Bar. in d.l.nuda ratio, poſt nu. 4. verſ. & ideò puto,quod dictum exiſtimant mirabile Doct.& ibi dicit Alexã.
8 in quo ſenſit†contrarium,Imo.& Rom.& Caſtr.ibi, &plenius Alex.qui adducit contra Bart.Io.And. ad Spec.tit.de inſtr.edi.§.nunc reſtat.& tex.in l.diuus.§. item ſenatus,ad fi.ff.ad leg. Falc. qui tamen vno caſu ſequetur Bart.quãdo ſcilicet ſtatutum requiret, q liber rõnũ ſit propria manu conſcriptus,& Rom.ibi.nu.6.

Quòd autem diximus in ampliatione, intelligen-
9 dum erit in libro,quem quis habet pro ſuo, † nam cũ illo vtatur vt ſuo,præſumitur ſcriptus de eius mandato.Abb.in d.c.2.Alex.in conſ.245.vol.6. Rip. in d.l. admonendi.nu.119.Fel.in d.c.2.nu.31. et quod reperitur ſcriptum apud me,preſumitur ſcriptum conſenſu meo,licet non ſit manu mea, vt ſcribit Bal. in rub. C.de fid.inſtrum.
10 Tertiò ampliatur,† etiam ſi aliquid ſcriptum eſſet in libro aduerſarij manu mea, quia talis liber probat etiam contra meum aduerſarium: quia eius volũtate id ſcriptum creditur.Raph.Cum.conſ. 236. refert, et ſequitur Rip.in d.l.admonendi,ſub nu. 119.

Quartam ampliationem recipit cõcluſio ſuperius
11 firmata,vt procedat † etiam ſi liber non habeat diẽ, et annum,et alias ſolemnitates, de quibus per Doct. in l.1.§.rationes,et ibi Caſtr.et Modern.ff.de eden.et per Bal.in rub.C.de fid.inſtr. Ad hoc enim vt ſatis liber probet contra ſcribentem,non eſt quærẽdum, an habeat tales ſolemnitates.Io.And.in add. ad Spe. tit. de inſtrum.edit.§.nunc videndũ,in add.magna.Ant. de But.et Panorm.in d.c.2.de fid.inſtr.Iaſ.in d. l. admonendi.nu.115.et ibi Rip. nu.120.
12 Quintò ampliabitur,vt talis liber †rationum nõ ſolum probet contra ſcribentes,ſed etiam contra eorũ hæredes,vel ſingulares ſucceſſores.l.Publia,§.fi.ff.de po.Crau.de antiq.temp. ſect. viſo de verbis enunciatiuis.nu.2.in 1.par.vbi allegat Spec. in tit.de inſtrum. edit. §. nunc dicendum. Bal.in conſ.275.col.2.lib.3. Gem.conſ.9.et alios, vt ibi. Ad quod faciunt etiã ea, quæ allegantur in ver.in proxima præced.concluſ. in 1.ampliatione.
13 Sextò habebit etiam locum † in libris eccleſiaſticarum perſonarum,vt conſulendo ſcribit Ancha. in conſ.44.ſub nu.6. vbi liber ſcriptus à Canonicis facit fidem contra ipſos.
14 Septimò ampliatur procedere†in libro vſurarij,qui contra ipſum probat,non pro ſe,Card.in clem.1. §.1. q.6.par.gl.de vſur.Bal.in rub.C. de conſti.
15 Iſtud limitare poteris non procedere, † quãdo aduerſarius peteret ſibi edi librum, quia deberet tali libro ſtari etiam contra ſe,et pro vſurario, per gl.in d. clem.1.§.1.de vſu.
16 Primò limita concluſionem non procedere, † qñ liber nullas contineret cauſas debiti quia tunc non probaret contra ſcribẽtem.Io.And.in d. add. ad Spe. Bal.in d.auth.C.de fid.inſtrum.Bar.in d.l. nuda ratio. et ibi Rom.ff.de donat.Bart.et Bal.in l.ſcripturas. C. qui pot.in pig.ha.Doct.in c.cautio, de fid.inſtru..Iaſ. in d.l.admonendi,ſub num.115.verſ.limita prius primum caſum.Fel.in d.c.2.de fid.inſtrum.nu.31. et canit Foller.ad Maran.in Spec.aduoc,par.6. act. 6. nume.24.
17 Contra, quod tamen † ſenſit Dec.in d.c.ſecundo, ſub num.19.ad finem,verſ.infertur etiam, de fide inſtrumentorum.
18 Recõciliari tamen poſſunt †inter ſe diſſẽtẽtes opiniones,ſi dicamus priorem ſentẽtiam procedere, vbi etiam non adeſſent aliquæ coniecturæ de cauſa debiti,aliàs cõiecturis exiſtentibus poteſt procedere opinio Dec. nam aliàs vbi requiritur probatio de vera cauſa ſufficiant coniecturæ. Bal.in rub. de fid. inſtru. Bertr in conſ.298.lib.2.Alexã. conſ.4.nu.6.col.6.nu. 10.lib. 1. et ita declarat Foller. ad Maran. in Specu. par.6.actio.6.num. vigeſimequarto.
19 Secundò limitatur,in libro memoriali, & ſchedula reperta etiam in libro rationum, quia non probat contra ſcribentem.Bar.in d.rub.C.de fid. inſtru. verſ. item dubitatur,vtrum iſta ſcriptura. & in rubr. C. de cõſt.pec.Iaſ.in d.l.admon.nu.115.& ibi Fran.de Cur. n.106.Fel.ĩ d.c.2.n.29.Ro.ĩ d.l.nuda rõ.n.27.ff.de do.
20 Cuius etiam contrarium ſenſit † Dec. in d. c.2.ſub nu. 19. de fide inſtrum.
21 Tertiò reſtringes concluſionem,† vt non procedat in libro non confecto in forma rationum,& nõ continente data,& accepta.Bal.in l.rationes. C. de prob. & in d.rub.C.de fid.inſtr.Rom.in d.l.nuda ratio. nu. 7.Iaſ.& ibi Caſt.& Alex.in d.l.admonẽdi.nu.115,vbi alios citat.Fel.in d.c.2.ſub nu.30.verſ.fallit.
22 Contrarium voluit † Dec.in d.c.3.ſub nu.19.extra de fid.inſtr.Crau.in d.tract.ſect.vidimus, & abundè, nu. 27. ea ratione, quia poſtquam ſcriptura peruenit ad manus partis abſẽtis, valet tanq̃ cõfeſſio facta parte plenè, quæ plenè probat,nõ apparẽte de reuocatione antea facta,vel de errore,q ſup.etiã attigimus.
23 Intelliges demũ conclu.non procedere,† ſi pars libro cõtradixiſſet.Rom.in d.l.nuda ratio.n.o. ſeq. Iaſ. in d.l.admonendi.nu.115.verſ.3.limita, & ibi Franc. Cur.nu.106.Fel.in d.c.2.n.31.ver.fallit vlt.de fid.inſt.

CONCLVSIO DCCCCLXXVIII.

ARGVMENTVM.

Quando rationum liber pro tertio cõtra tertium probet.

SVMMARIVM.

1 *Liber rationum pro tertio contra tertium regulariter non probat.*
2 *Liber rationum publici officialis pro tertio contra tertium plenè probat.*
3 *Libri theſaurariorũ plenè probant pro tertio cõtra tertiũ.*
4 *Liber rationum publici officialis deputati ad recipiendum tantum pro tertio contra tertium non probat.*
5 *Liber rationum publici officialis pro tertio contra tertiũ abſentem non probat.*
6 *Libri rationum campſorum, & mercatorum inculpatæ fidei hominum pro tertio contra tertium ſemiplenè probant.Contr. nu. 7.Concil.nu.8.*
9 *Liber rationum mercatoris, qui ab initio iurauerit artem ſuam fideliter exercere, & probe,pro tertio contra tertium probat.*
10 *Liber rationum pro tertio contra tertium plenè probat, quando agitur de probanda ſcientia, & notitia tertij.*

1 Librum rationum†pro tertio contra tertiũ non probare regulariter, firmauit Fel.in c.2.nu.32. de fid.inſtr. quia iure cautum nõ reperiatur,& per tradita per Bart.& alios in l. admonẽdi.ff.de iureiur.& in l.nuda ratio. ff. de don.

Verùm hæc concluſio non eſt perpetua, ſed fallit
2 in libro publici officialis,† quem plenam fidem facere pro tertio contra tertium probauit idem Bart.in d. l.nuda ratio,& in d.l.admonendi, & in l.1.§.nummularios.ff.de edend.vbi Alex.in 2.not.& Ang.dicit, q
3 ita communiter † obſeruatur, & communiter Doct. ſequi teſtatur Franc.Curt.in d.l.admonendi. nu. 132. & tenet Crauet. in tract. de antiq.temp.par.1.verſic. quarto limitatur.num.70.vbi capit.Iaſonẽ, qui conſulendo in conſil.103.colum.1.lib.1.tenuit, ſemiplenam tantum probationem inducere in repet. tamen l.admonendi. num. 133. adhæret communi ſententiæ,cum qua etiam tranſit Ripa.num.130. & Fely.in d.c.2.num.32.verſ.fallit primo.Alex.in conſ. 179. in princ.lib.6.Soc.conſ.159.in prin.lib.2. & in cõſ. 205. col.2.

col. 2. verſ. tertio probatur, eo.lib.Hinc dicunt locis
3 adductis Doctores, libros Theſaurariorum † plenè probare,vt in l.2. vbi Bald. C. de conuen. fiſci deb.& in l.1.C.de exact. tribut.lib.10. & conſulendo ſcribit Bal.in conſ.265.creditor.lib.1.& alios adducit Grau. d.verſ.4.limitatur.nu.62.Burſ.conſ.87.nu.7.lib.1.

4 Sublimitatur procedere, † quādo officialis fuit deputatus ad ſcribendum, ſecus ſi ad recipiendum tantum.Iaſ.in d.l.admonendi,in repet.num. 233. Franc. Curt.num.132. qui ita dicit procedere dictum Bal.in l.Imperator.col.fi.verſ. an creditur. ff. de ſtatu hom. vt latè etiam per Grauet.præcit.loc. nu.64.

5 Sublimitatur ſecundo procedere,† quo ad eos, cū quibus res geſta ſit,ſecus contra tertium abſentem,vt conſuluit Alex.in conſ.36.lib.5. Imo.in conſ. 96. in fi.Grauet.d. verſ.quarto limitatur.nu.71.Menoch.in tract.de arb.iudic.lib.2.cent.2.caſ.191.nu.26.& conſ. 40.num.72.& ex Grauet.loco citato poteſt etiam aliter declarari, cum alijs adductis per Burſ.conſ.320. num.100.lib. 2.

Reſtringitur etiam ſecundo loco concluſio, vt nō
6 procedat† in libris campſorum, & mercatorum, qui pro tertio cōtra tertium, ſi ſint inculpatæ fidei homines,ſemiplenè probabunt, ſecundum Bart. & Doct. in d.§.nummularios.Iaſ.in d.l.admonēdi. num. 333. quaſi ſucceſſerint in locum eorum, qui olim officiū publicum habebant,& hoc probauit conſuetudo, vt dicunt Ant.& Abb.in d.c.2.de fid. inſtrum. vbi Dec.
* col.7.teſtatur communem * eſſe opinionem, & poſt eum Grau.d.tract.verſ.vidimus abundè. nu.29.vbi & illud dicit,quod ſi ſit ſcriptura duorum mercatorum, plenè probabit,vt ibi per eum.

7 Sed tamen,quod libri mercatorum† nihil probent pro tertio contra tertium,docuit Fel.in c.2.nu.33. de fide inſtru.poſt Imo.& Rom.in d.l.nulla ratio,& cōprobat Menoch.in conſ. 23. num. 15, & conſ.39.nu. 28.& num.72. & tenuit Rot. prout teſtati ſunt in ſuis deciſ.manuſcript.Veral.deciſ.13.lib.1. & Cot. deciſ. 262.& Paleot.deciſ. 190.

8 Si quis tamen tenere vellet † communem opinionem,dicere poſſet procedere,quando partes accedūt ad mercatorem,& rogant, vt velit ſcribere in eius libro contractum ipſarum partium, & ita loquuntur Doct.vt per Grau.loc. cit.nu. 29. contraria autē procedat pro tertio contra tertium abſentem, tūc enim res inter alios acta ſibi præiudicare,non debet, vt ſupra etiam dicebamus de libro officialis publici,& docuit Bald. in d.§. nummularios.Iaſ.d.conſ.403.lib.1. Dec.conſ.13.nu.15.verſ.non obſtat.

9 Ea amplectendo† communem *opinionem,ita eſt
* intelligēda, modò mercator ab initio iuraſſet artem ſuam fideliter exercere,& probè,Alex.conſ.134.col. 3.verſ.prætereà,lib.2.Rip.in d.l.admonendi.nu. 130. & Iaſ.nu.133.de quo etiam per Grau.d.verſ. vidimus & abundè.num.32.& ex ſuprapoſitis de qualitate ad legalitatem libri in alijs concluſionibus poſſet hæc declarari,vt per Iaſ.d.l.admonendi.

10 Hic ſolùm non omittas, † quod,quando agitur de probanda ſcientia, & notitia tertij, liber pro tertio contra tertium plenè probat. Abb.cōſ.81.col. 1. poſt med.lib. 1.& alijs caſibus notatis per Grauet. loco citato.num. 31.

CONCLVSIO DCCCCLXXIX.

ARGVMENTVM.

Libellus qua ratione per teſtes poſſit probari.

SVMMARIVM.

1 *Libelli definitio.*
2 *Libellus per teſtes poteſt probari.*
3 *Quod ad ſui ſubſtantiam exigit ſcripturam,poteſt probari teſtibus, ſi ſit amiſſa ſcriptura.*
4 *Libelli oblatio non ſolum teſtibus poteſt probari,ſed etiam eius tenor.*
5 *Libelli tenor ex lectura ſententiæ poteſt probari,& cur.*
6 *Libelli qualitatem præſumere debemus ex verbis ſententiæ.*
7 *Libelli verba dubia, ſententia poſſunt declarari.*

Tametſi libellus tàm coram iudice, quàm coram arbitro in ſcriptis offerri debet,ex his,quæ adducit Rom.in rep.rub.ff.de arbit. num.37.tum ex definitione, quam tradit Spec.in tit. de lib.conceptio.§.1.in prin.dum dicit,quod libellus
1 † eſt breuis mēbrana,actoris petitionem, & eius cauſam,& eius actionem complectens, vel eſt ſcriptura, agentis quæſtionem continens,& futuram actionem depromens,per text.in c.fi.de lib.ob. & in l.edita, C. de eden.& per Roffred.in ſua ſum.in prin.& Card.in clem.ſæpè.q.18.de verb. oblig.

2 Nihilominus poterit per teſtes† probari, ita adno. Bal.in l.geſta,quæ eſt fi.col.3.verſ.quædam ſcriptura. C.de re iud.& faciunt not.per Abb.in c. ſicut nobis, nu.4.eo.de re iud.inquiens,quod id, quod ad ſui ſub-
3 ſtantiam † exigit ſcripturam, poteſt probari per teſtes,ſi ſcriptura ſit deperdita, adducēs exemplum de ſententia,ad cuius validitatem etiam requiritur ſcriptura,per ca.fi.de re iud.lib.6.& tamen poteſt probari per teſtes. & idem tenuerunt DD.Rot. in deciſ.409. aliàs 19.de re iud.in nouis.& Fel. in d.cap.ſicut nobis num.10.verſ.8.& vlt.declaratio.Aret.conſ.137.colu. 2.Francus in cap.vt debitus,de appel.in 6.col.7. & de libello deperdito idem cenſuit Dec.in cap. quoniam contra.nu.23. de prob.

4 Hanc concluſionem velim in primis amplies,† nedum per teſtes poſſe ipſius libelli oblationem probari,verùm etiam & ipſius tenorem,quod quidem non adeò præcisè intelligendum eſt,vt teſtes habeant deponere de verbo ad verbum,de omnibus verbis in ipſo libello contentis, ſed ſufficit oſtendere ipſius effectum,& ſubſtantiam. illud no.in ſimili. de ſententia Abb.in d.c.ſicut.num.5.de re iudic.& Bal.in d. l. fin. colum.3.verſ.quæro qualiter.C.eodem de re iud. ponit praxim qualiter teſtes habeant interrogari, & deponere.

5 Secundò etiam ampliabis, † vt non ſolum per teſtes id probari poſſit, verum etiam ex lectura ſententiæ,quia illa debet eſſe conformis libello. capit. licet Heli. de ſimo. cum ſimi. quapropter ex conſequenti
6 ex verbis† ſententiæ debemus ipſius libelli qualitatē præſumere eſt glo. ſingul.in cap. dudum de decimis.
* vbi etiam * omnes Doctor. & præcipuè Abb.nu.15. & Anto.de Butr.& Apoſtoli ad ipſum Abb.ad d.nu. 15.& Ioan.Lecirier.in tractat. de primoge. quæſt.11. lib.1.nu.6.tom. 7.

7 Hanc ampliationem ampliabis, † vt non tantum procedat in libello deperdito, verum etiam in dubio: puta, quia verba non ſunt clara, quia ex ipſa ſententia declaratur libellus,ita Abb. in d. cap. ſicut nobis. ſub num.15.de re iudic. Quinimò ſtatur etiam dicto ipſius actoris, vt per Butr.in cap.1.in vlt. verbis de lib.ob.per doct.Specu. in tit.de lib. conceptio.alij dicūt de libell.obla.ſed nullibi illam inuenire potui. Verùm cum generalem firmauimus concluſionem ſupra in concl. Acta iudicij, & latius etiam infra dicitur in concl.Scriptura,in concl.Sententia,& in cōcluſio.Solemnitas.ideò illuc te reijcio.

CON-

CONCLVSIO DCCCCLXXX.

ARGVMENTVM.

Omnia libera cenſeri, ni aliud demonſtratũ fuerit: & quo pacto probetur res libera ab onere ſoluendi collectas.

SVMMARIVM.

1 *Libera res omnis, perſonaq; hodie præſumitur, niſi contrarium probetur.*

2 *Libera res ab onere ſoluendi collectas probatur ex eo, quod non reperitur regiſtrata in cataſtro, in quo ſoluẽtes deſcribuntur.*

1 Cum iure primæuo omnis perſona, omnisque † res libera fuerit. ſ. ius autem gentium, Inſt. de iur. nat. gen. & ciui. ita etiam hodie talis præſumitur, niſi contrarium probetur, ita notãter docuit Io. And. & Doct. in c. nimis, de iureiur. & in c. ſi ſuper ver. reſpondere, de iud. & probatur in c. 2. ſi de feudo fuerit contr inter maſc. & fœm. & tradit Bal. in conſ. 351. in bonis feudalibus, col. 2. lib. 1. et Caſtr. in conſi. 179. in cauſa, quam Magnificus, ſub nu. 1. vol. 1. & de * communi atteſtatur Burſat. in cõſ. 8. nu. 17. & in cõſ. 10. nu. 12. & latius in conſ. 46. nu. 23. & vtrobique multos id tenentes congerit, prout & facit Gabr. in cõcl. 3. de feud. & Borgn. Caual. in deciſ. 44. nu 155. & Tib. Dec. in conſ. 33. num. 50. et 53. volum. 1. et in conſil. 219. num. 12. vol. 3. & nos latius diximus ſupra in concluſio. Allodialis, quo in loco hanc materiam latè examinauimus, quamobrem ibi recurrendum eſſe, te benignè lector admoneo.

2 Scito tamen interim, quòd libera † res ab onere ſoluẽdi collectas etiam probatur ex eo, quod non reperitur regiſtrata in cataſtro, in quo ſoluentes deſcribũtur, ita arguendo reſpondit Curt. iun. in conſ. 106. col. fi. ad fi. & larius Crauet in conſ. 111. nu. 4. et nu. 13. & quidem optimè faciunt collecta per Hercul. de probat. neg. num. 181. et per doctis. Menoch. in conſ. 75. num. 10.

CONCLVSIO DCCCCLXXXI.

ARGVMENTVM.

Libertatem non probari ex eo, quòd producatur inſtrumentum emptionis à domino ſubtractum: & qui iſtud procedat.

SVMMARIVM.

1 *Libertas non probatur ex productione inſtrumẽti emptionis a domino ſubtracti, quinimo ſeruitutem probat cõtra producentem.*

2 *Inſtrumentum emptionis ſeruum ſubtraxiſſe ſufficit probare, ſi dominus velit illum aſſerentem ſe libertate donatum in ſeruitutem vindicare.*

Et cur. num. 3.

4 *Inſtrumentum emptionis ſeruum aſſerentem ob hoc ſe liberum ſubtraxiſſe non ſufficit probare, ſi ille ſit in poſſeſſione libertatis, ſed per aliam probationis ſpeciem dominus id probare tenetur, ſi velit in ſeruitutem vindicare.*

1 Libertatem nõ probari † ex productione inſtrumenti emptionis à domino ſubtracti, quinimmò contra producentem plenè probare, & ſic ſeruitutem, ſancitum eſt in l. ſi de poſſeſſione. C. de prob. vbi Bart. Bal. Paul. Caſtr. & alij ſcribentes. adeò vt ſi dominus velit ſubtrahentẽ
2 † in ſeruitutem vindicare, ſufficit probare illum ſubtraxiſſe inſtrumentum emptionis: nam qui ſubtraxit
3 † præſumitur habere malam cauſam, vnde ipſa probatio inſtrumenti ſubtracti inducit, & probationem emptionis, & in omnem caſum defertur iuramẽtum ſuppletiuum, ita docuit Bald. in d. l. ſi de poſſeſſione, vers. no. quod. C. de prob. & ibi idem Caſtr. inquiens, ſufficere probare furtum, vel ſubtractionem, licet nõ probetur plenè tenori pſius inſtrumenti, quod extendit etiam ad omnia alia inſtrumenta, & diximus in concl. Laceratio, & alibi ſæpè.

4 Id tamen intelligendum eſt, ſi ille, † qui in ſeruitutem vindicatur, non eſt in poſſeſſione libertatis, aliàs ſecus, quia tunc vindicans in ſeruitutem probare debet per aliam ſpeciem probationis, ita Bart. in d. l. ſi de poſſeſſione, in antiqua lect. nu. 5. verùm ſi is, qui eſt in poſſeſſione libertatis petijt talem ſe pronũciari, neceſſe habet probare ſe ingenuum, ſecus ſi nõ inſtat ſe ita pronunciari, quia tũc ſufficit illa quaſi poſſeſſio libertatis, ita vt actore non probante ſeruitutẽ debet huiuſmodi petitione liberari, non tamen pronunciandum eſſe liberum, ita docuit Paul. Caſtr. in l. matrem. nu. 2. & ibi Bart. C. eod. de probat.

CONCLVSIO DCCCCLXXXII.

ARGVMENTVM.

Liberalem neminem adeò præſumi, vt rem ſuam dare, vel pecuniã ſoluere præſumatur: & in quibus id habeat, vel non habeat locum.

SVMMARIVM.

1 *Liberalitate ductus nemo præſumitur, vt rem ſuam dare, vel pecuniam ſoluere velit, & cur.*

2 *Pater ſoluens impenſas filio in publica academia ſtudijs incumbenti, præſumitur id facere animo compenſandi.*

3 *Nobilis, & diues dans non maximam quãtitatem, vel rem, præſumitur ex mera liberalitate donationis gratia elargiri.*

4 *L. ſi quis antequam duxerit, in fi. ff. de acq. poſſ. limitata.*

5 *Liberalitas cõuenit nobilibus, diuitibus, & illorum eſt propria, ac ſingularis animi qualitas, ac condimentum.*

6 *Teſtator nobilis, & diues, præſumitur legaſſe, quod maximum eſt.*

7 *Nobilis impendens labores in fructus colligendo, ſollicitando, & alia id genus faciendo, non poteſt aliquam mercedem petere.*

8 *Liberalitate donata res præſumitur ex nobilitate:*

1 Liberalitate ductum † rem ſuam nemo dare, vel pecuniã ſoluere probatur legis præſumptione, nemo enim ita ſupinus iure præſumitur, vt ſuum iactare velit. l. cum de indebito. ff. de prob. facit c. cum ſuper, de renunc. c. quia veriſimile, de præſ. gl. & Bart. in l. quæ dotis. ff. ſol. matr. faciunt ad hanc rem, quæ congeſſimus ſup. in concl. 514 Donatio regulariter non præſumitur. ad quæ ſufficiat remiſſio, vltra ea, quæ vberrimè in hunc ſenſũ ſcripſit Tiraq. in repet. l. ſi vnquam. in gl. donatione largitus. nu. 206. 207. 208. C. de reuoc. don.

Amplia tamen, & hic hmõi concl. vt procedat ẽt
2 in patre † poſſidente bona, vel pecunias filij, qui ſoluit impẽſas filio, in publica academia ſtudijs incũbenti: nã ex mera liberalitate eũ id feciſſe iura nõ pſumũt, ſed ꝙ aĩo cõpenſandi in exactis ex peculio ipſius filij id fecerit. Bar. in l. 1. §. nec caſtr. col. 4. ver. qro hic loqtur. ff. de collat. bon. & in l. Neſen. col. 1. verſ. itẽ licet pater. ff. de neg. geſt. & in ſuo tract. de duob. fratr. §. 2. quæro, quid ſi pater. Flor. in l. quem pater. ff. fam.

ercifcund.facit.l.penult.ff.de petit.hæred.Bertran. in
conſ.14.nu.8.vſq; ad fi. lib. 2.

Limita primo, vt non procedat in nobili,& diuite
3 † dante non maximam quantitatem,vel rem: ex no-
bilitate enim diuitijs, & qualitate rei non animo re-
petendi, vel compēſandi,ſed ex mera liberalitate do-
nationis gratia elargiri tunc iura præſumunt.glo.in l.
vxori,§.vxori ſuæ,in verſ.quod præſumptū. ff. de leg.
3.& ibi gl.ſequitur Bart.in ver.ſericis.Bal.in l.qui pa-
terno.nu.3.ver.& licet gl.C.de neg.geſt.& in l. 2. nu.
3.ver.& alibi gl.C.de iur.dot.& in l.1.nu.14.ver.quæ-
ro,nunquid mulieri.C.ad Senatuſcon. Velleian. Bal.
in l.ſi patrono.C.de neg.geſt.quem refert, & ſequitur
Afflict.in c.1.§.donare.num.30.ſuper feudis.tit.qual.
olim.feud.alien.poſſ.vbi ex hoc limitat. l. ſi quis an-
tequam duxerit,in fi.ff.de acq.poſſ.vbi dicitur, quod
4 † conductio facta ſub præſtatione vnius nummi non
valet, vt non procedat in nobili, & diuite ſic locante
rem ſuam.Iaſ.in l.cum quidam,in 1.lect.n.19.ver.eo-
dem modo nobilitas.ff.ſi cer.pet.vbi multas gl.ad id
alleg.& in conſ.45.factum ſic ſe habet,Scremiſſimus
nu.10.li.1.Ant.Corſ. in rep.c.grandi.col.12.nu.50.de
ſuppl.neg.præl.Io.Lup.in reper.rub.de don.int.vir.&
vxo.§.8.verſ.limitabis tamen prędicta,& §.10.ver.&
hinc eſt.Rom.ſing.644.nobilitas inducit.Cor.cōſ.81.
primus conſultationis artic.col.1.nu.3.lib.1.Affli. in
conſt.Sicil.incip.minorib.col.4. verſ.3. quærit. & per
Guid.Pap.de præſump.nu.3.vbi de Rege loquitur.

Huius limit.ea aſſignatur ratio,quod liberalitas cō
5 uenit nobilibus † diuitibus,& illorum ea eſt propria,
ac particularis animi qualitas,& condimentum, c.1.
de dona.vbi Panor.in 3.not.Io.Monac.Archid. Ioā.
And.Gem.& Fran.in c.grandi, de ſuppl.negl.præl. in
6.Luc.de Pen.in l.vlt.col.18.ver.29.C.de loc.præd.ci
ui.lib.11 Barb.in conſ.18.præclarè ſcribitur.nu.3.lib.
2.facit opt.text.in l.filiusfamil.verſ. nunquam etiam
ex perſona.ff.de don.quem text.not.Bal.in l. ſi filius.
C.de donat.vbi limit.illum text.per d. l. filiusfam.

Ex quo multæ emanant pulcherrimæ cōcluſiones,
tanquam ex vberrimo fonte riuuli, quas omitto, ne
materias tranſplantare videar contra propoſitum no
ſtri inſtituti,duas tamen omittere non poſſum, quip-
pè quæ ad rem magis faciant:prima,quòd licet alias
6 liberalitas † teſtatoris in legato in genere,vel per ver-
ba ſuboſcura intelligatur de re minima,vel mediocri
vt minus ponderis habeat hæres.l. qui lancem. ff. de
aur.& arg.leg.& tamē nō habet locum, ſi teſtator ſit
nobilis,& diues, quia tunc legaſſe præſumitur, quod
maximum eſt.Bal.in l.1.C.de leg.2.quod ſi nobilis la
7 bores impendat † in fructus colligendo,ſollicitando,
& alia id genus faciendo, non pōt aliquā mercedem
petere. Bal.in c.grauis.nu.8.verſ.ſed nunquid nobilis,
de reſt.in integ.ſequitur Io.Lup.in d.rub.de don.int.
vir.& vxo.§.9.nu.7.& Bal.in cōſ.107. in fi.lib.2.dicit,
8 ꝙ ex nobilitate donata † res liberalitate præſumit, in
pleniorē,& potentiorē intellectum, & Paul.Caſtr.in
cōſ.187.notādū eſt.col.1.n.1.ver. & ex qualitate,li.2.

CONCLVSIO DCCCCLXXXIII.

ARGVMENTVM.

Liberatio debiti,quibus modis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Liberatio debiti non præſumitur,& cur.*
2 *Liberatio debiti probatur ex eo,quod penès debitorem repe riatur inſtrumentum debiti,ſiue cancellatum,ſiue non.*
3 *Liberatio debiti probatur per confeſſionem creditoris.*
4 *Liberatio debiti probatur per alteram ſcripturam, vel per quinque teſtes.Et cur,nu.5.*
6 *Liberatio debiti per teſtes probatur,qui ſint integrę opinio-nis, & probatæ fidei, quæ qualitas eſt articulanda, & & probanda.*
7 *Liberatio debiti per teſtes rogatos ad hoc eſt probanda.*
8 *Liberationem debiti,ſi iudex per aliam probationem, quā per eam,quæ in l.teſtium.C.de teſt.traditur, præciperet probare,huiuſmodi probatio nihil valere,ſi pars contradiceret,& proteſtaretur.Limita, nu.11.*
9 *Liberationem debiti ad probandam contra ſcripturam pri uatam non admittitur alia probatio, niſi per aliam ſimilem ſcripturam,vel per quinque teſtes.*
10 *Pactum de non petendo probatur per aliam ſimilem ſcripturam,vel per quinque teſtes.*
12 *Liberatio debiti probatur,ſi creditor iuratus in teſtamento dixiſſet,ſibi tantū deberi,licet hæredes de maiori ſumma probarent.*
13 *Liberatio debiti probatur ex eo,quod creditor ſciens debitori ſoluat aliquot debitum citra compenſationem concurrentibus alijs coniecturis.*
14 *Liberatio debitoris à pęna damni,& intereſſe probatur per exactionem ſortis principalis.*
15 *Liberatio debitoris præſumitur ex præſcriptione longiſſimi temporis 30. annor.*
16 *Liberatio debitoris ex eo præſumitur, quod creditor eius bona adminiſtrauit.*
17 *Liberatio reddendæ rationis adminiſtrationis per literas domini rei adminiſtratæ probatur.*
18 *Liberatio debitoris à reliquo non probatur ex eo,quod debitor partem debiti ſoluens creditori dixerit, accipe centum, quæ tibi debeo cum debitum maioris ſummę eſſet. Iſtud ampliatribus modis,vt nu.19.20. & 21.*

Cum liberatio ſit quędam donatio,ſicuti pla-
cuit Caio.in l.cōtra iuris.§.1.ff. de pact.
& meminit Bar.in l.ſi vnus.§.pact.col.3. eo. de pact.
& in l.ſi de certa.C.de tranſac.& donatio non præſu-
matur,ex iis, quæ latiſſimè cōgeſſimus ſup. in concl.
554.donatio regulariter non præſumitur, ita & libe-
1 ratio debiti,† non eſt præſumenda,niſi probetur.Pro-
babitur tamen multis modis, vt infra patebit.
2 Et primò probatur ex eo, † quod penès debitorem
reperiatur inſtrumentum debiti,ſiue cancellatum,ſi-
ue non,prout latè diximus ſup.in concl. debiti ſolut.
& in concl.inſtrumētum.cum amplia.& limitat.quę
hic non repeto.ne idem ſæpius dixiſſe videar.
3 Tertiò modo probatur etiam huiuſmodi debiti † li
beratio per confeſſionem creditoris, de qua re etiam
diximus ſup.in concl.cōfeſſio ſine cauſa.limit. 5. nu.
40.cum ſeq. ibiq; videre, & agnoſcere veritatē iſtius
quæſtionis.
4 Tertiò modo probatur etiam debiti liberatio † per
alteram ſcripturam, vel per quinque teſtes, ſi debitū
redactum eſt in ſcriptis,caſus eſt expreſſus,in l. teſtiū.
C.de teſtib.& ibi* omnes ſcribentes,& Bal.in l.gene-
raliter.C.de non num.pec.& in l. cum de indebito.in
fi.ff.de probar.& Ang.in auth.de inſtrum.cau.& fi.&
per Afflict.in deciſ.13.nu.25.& Ozaſc.in deciſ.Pede-
mont.42.nu. 14. & ſeq.
5 Huius rei per ea ratio affertur:† nam eo modo,quo
ꝓbatur aliquid extare, eodem etiam dēt eius reſolu-
tio probari, vel per æquipollens in ratione ſui, ſicuti
docuit inter alios Bald.in d.l.teſtium. verſ.quinto no
ta. & ſi liberatio non poſſet probari per ſcripturam,
ſufficerent quinque teſtes,quia ipſi vim ſcripturæ ha-
bent,ita not.Bal.ibid.ver.3.no.de qua re etiam gene-
raliter loquendo de inſtr.diximus ſup. in concluſ. in-
ſtrumentum,ſicut & latiſſimè facit Fel.in c.2. verſ. 2.
intellige. cum ſeq. de prob.
Illud primò animaduertendum eſt, quod quando
huiuſmodi debiti liberatio eſſet probanda per teſtes,
6 † debent eſſe integræ opinionis, & probatæ fidei, per
d.l.teſtiū, quæ quidem qualitas dēt etiam articulari,
& probari,vt per ſcribētes in d.l. teſtiū,& generaliter,
quādo huiuſmodi qualitas à lege requiritur, quod ſit
articulanda,

articulanda, & probanda, docuit Soev. in conſ. 274. col. 11. verſ. poſtremò dico. Grau. de antiq. tẽp. 1. par. nu. 168. verſ. 2. quæro.

Secundò etiam animaduertẽdum eſt, quòd teſtes
7 † huiuſmodi debent eſſe rogati ad hoc, vt probent, tex. in auth. rogati. C. eo. de teſtib. & not. Doct. & præcipuè Caſtr. in d. l. teſtium. nu. 6. & Cyn. in l. hac conſultiſſima. C. de teſti. & Bart. in l. ſciendum. de verb. oblig. Spe. in tit. de teſte. §. ſed quid in prædictis. Card. Zabar. in c. ſi dominus. in 1. not. de Simon.

8 Primò ampliare poteris hanc concluſ. † adeò procedere, vt ſi iudex præciperet aliam probationem, quam à d. l. teſtium traditam, vtiq; ſi pars contradiceret, & proteſtaretur, huiuſmodi probatio non valeret, etiam ſi pars non appellaſſet, ita colligi ex dictis per Fel. in c. cum contingat. verſ. not. ad hoc de offic. deleg. retulit Rom. ad Bart. in d. l. teſtium.

9 Secundò ampliatur nedum procedere † in ſcriptura publica, verum etiam in priuata, quia nihilominus contra ipſam ad probandam liberationẽ non admittitur probatio, niſi per aliam ſimilem ſcripturam, vel per quinq; teſtes, vt per illum text. not. Caſtr. in d. l. teſtium. num. 3.

10 Tertiò amplia † in probando nedum liberationẽ, ſed etiam pactum de non petendo: ita poſt Bartol. tenuit Caſtr. in d. l. teſtium. nu. 5.

11 Limita tamen † non habere locum in debito redacto in ſcriptis, non ex voluntate contrahentium, ſed ex diſpoſitione legis, ſic voluit Bal. in d. l. teſtium. nu. 2. quem ſequitur Afflict. in deciſ. 13. nu. 25. & Ozaſc. in deciſ. Pedemont. 52. nu. 15.

12 Quartò modo etiam probatur † liberatio debiti, ſi creditor iuratus in teſtamento dixiſſet, ſibi tantũ deberi, licet hæredes de maiori ſumma ꝓbarent, eſt tex. in auth. quod obtinet. C. de prob. vbi ſcribentes, & vide latiſſimè ſup. in conclu. 359. confeſſionem factam in teſtamento.

13 Quintò modo probatur liberatio † ex eo, quod creditor ſciens debitori ſoluat aliquod debitum citra cõpenſationem, cõcurrentibus alijs coniecturis, ita cõſulendo reſpondit Grau. in cõſ. 129. nu. 9. ſecus autem ſi aliæ coniecturæ non concurrerent. tunc enim ex eo ſolùm, quod quis alteri ſoluit, non præſumitur non eſſe creditorem, ita adnot. Bart. in l. ſiquidem. nu. 2. C. de tranſact. per tex. in l. ſi cum dos. in prin. ff. rer. amo. vbi etiam Bal. Caſtr. & Salic.

14 Sextò modo probatur liberatio debitoris † à pœna damni, & intereſſe per exactionem ſortis principalis, text. in l. centum Capuę. ff. de eo, quod cert. loc. & l. fi. ff. ſi quis caut. l. 2. in princ. ff. de arbi. l. Celſus, & reſpõdit Rom. in conſ. 143. nu. 2. & Alc. de præſump. reg. 1. præſump. 32. nu. 8.

15 Septimò, ſi ſaltem non ꝓbatur, præſumitur † tamen liberatio debitoris ex præſcriptione longiſſimi tẽporis 30. annor. ita latè concludit Afflict. in alleg. deciſ. 13. nu. 2. & ſeq. & eo magis, ſi probabitur indigentia creditoris, & opulentia debitoris, vt per Alex. in cõſ. 183. col. ii. verſ. & hanc partem. vol. 6. & Caſtr. in cõſ. 58. nu. 4. vol. 2. Comenſ. in conſ. 19. Corn. in conſ. 277. nu. 3. vol. 4. Calc. in conſ. 23. Soc. in conſ. 89. lib. 3. vol. 3. & Ceph. in conſ. 240. nu. 9.

16 Octauò, ſi non probatur, præſumitur † tamen liberatio debitoris ex eo, quòd creditor eius bona adminiſtrauit, ſic Afflict. in deciſ. 13. nu. 16. & per Alex. in l. venditores. ff. de verb. obli. Neuiz. in conſ. 57. nu. 11. & Crauet in conſ. 120. num. 5. de qua meminit etiam Caualc. in tract. de tut. & curat. nu. 181.

17 Nonò probatur liberatio † reddendæ rationis adminiſtrationis per literas domini rei adminiſtratæ. ex multis id cenſuit Bero. in q. 21. per tot.

18 Nunc ſexto liberationem debitoris † à reliquo non probari ex eo, quòd debitor partem debiti ſoluẽs creditori dixerit, accipe cẽtum, quæ tibi debeo, cum debitum maioris ſummæ eſſet. Bart. in l. ſi cum dos. ff. de act. rer. amot. per l. ſi quidem. C. de tranſact. & in l. in commodato. §. duobus. ff. commod. Afflic. in deci. 13. num. 21.

19 Illud autem ampliari poſſe cenſuit † Caſtr. & Iaſ. in d. l. ſiquidem. vbi Bart. & Cuma. etiam procedere, ſi debitor ſoluens eo modo vſus fuiſſet dictione taxatiua, tantum, vel ſimili.

20 Secundò etiã amplia illud ſibi vendicare locũ, † ſi debitor promiſiſſet pro reſiduo, ſeu pro complemẽto debiti. tunc enim non ſolùm non probatur neq; præſumitur ſolutio reliqui, ſeu liberatio à reliquo, quinimo cõtrarium probatur, hoc eſt, promiſſio, & obligatio totius debiti, ſic Marc. Anguiſs. in conſ. 84. nu. 20. & ante eum Iaſ. & alij ſcribentes in d. l. ſiquidem.

21 Tertiò ampliare poteris, † etiam ſi creditor maioris ſummæ minorem petierit: nam eo caſu non præſumitur liberatio à reliquo d. l. ſi quidem. C. de tranſact. & ibi ſcribentes illud dictum declarantes.

CONCLVSIO DCCCCLXXXIV.

ARGVMENTVM.

Mulier libidinoſa quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Libidinis turpitudo probatur, ſi mulier ab adoleſcente paſſa ſit manus ſibi ad pectus apponi.*
2 *Libidinis turpitudo probatur, ſi inueniatur mulier in balneo cum aliquo viro.*
3 *Libidinis turpitudo probatur, ſi mulier die, noctuq; iuuenes & maximè ſcholares, in domum propriã admittat.*
4 *Libidinis turpitudo probatur, ſi ipſa ad domos alienas vẽtitet.*
5 *Libidinis turpitudo probatur, etiam ſi mulier cum clerico admittat ea, ex quibus ipſa libido probatur ſecus ſi circumſtantiæ, & qualitates loci, temporis, aſſantium, & concurrens neceſſitas aliter ſuaderet, vt nu. 6.*
7 *Clericus amplectens, & oſculans mulierem charitatis, non luxuriæ ſignum præſumitur.*
8 *Libidinis præſumptionem tollit ſanguinis coniunctio.*
9 *Copula carnalis non probatur concludenter ex iis, ex quibus libidinis turpitudo.*
10 *Sponſalia de futuro tranſiuiſſe in matrimonium nõ probatur, licet oſcula, amplexus, munera, apprehẽſio per manus inter ſponſum, & ſponſam interuenerint.*

1 Libidinis turpitudo † probabitur, ſi mulier paſſa ſit ab adoleſcente manus ſibi ad pectus apponi: manifeſtiſſimum enim libidinoſæ inhoneſtatis hoc ſignũ eſt. Bal. in c. tuæ. de procurat. per text. & gl. in c. 1. quib. mod. feud. amit. nec
2 huic abſimilis erit, ſi inueniatur † mulier in balneo cũ aliquo viro. gl. in c. non oportet. 80. diſt. l. fin. C. de re-
3 pud. huc quandoq; tendit ſi hæc die † noctuq; iuuenes, & maximè ſcholares, in domum propriã admittat. Bart. in l. fin. ff. de furt. Bal. in l. neq; natales. nu. 4. C. de his, qui. ac. non licet. ſequitur Petr. de Anch. in c. ſemel malus. de reg. iur. huius quoque rei indicium
4 manifeſtũ eſt, ſi ipſa † ad domos alienas ventitet: hoc enim nõ conſueuere mulieres honeſtæ. argum. in l. ſi qua illuſtris. C. ad ſenatuſconſ. Orficianum.
5 Ampliatur hæc conclu. vt procedat, † etiam ſi cum clerico hæc admittantur, quia legalitas perſonæ non excuſat ab huiuſmodi inhoneſtate. gl. in l. dinus. ff. ſi cui plusquam per l. Falc. Fel. in c. præterea. nu. 3. in fi. de teſtib. Abb. in c. 1. de cler. non reſid. in fin. Auguſt. in addit. an Ang. de Malef. in gl. *che tu hai adulterato la mia donna.* in prin. nu. 18. & in hoc reſidet tandem Ang. de Malef. in loco præalleg. ob id Ang. in authẽ. quomodo oportet epiſcop. in prin. docet clericos ſpirituales, ne ita ſæpè viſitent mulieres.

Digitized by Google

6 Id tamen declares velim, † niſi circunſtantiæ, & qualitates loci, temporis, aſtantium, & cõcurrens neceſſitas aliter perſuadeat, per tex. optimũ, in c. in omnib. 81. diſt. & ita tenent Abb. Fel. & Ang. in locis ſupra recitatis. vbi ita declarãt gl. in c. abſit. 11. q. 3. quã ſequitur Spe. in tit. de præſ. §. ſpecies. nu. 1. vbi dicitur,
7 quod ſi clericus † amplexetur mulierem, & eã oſculetur, charitatis, non luxuriæ hoc ſignũ præſumatur.
8 Limitatur præcedens concl. † vt non procedat inter affines, & conſanguineos: cõiunctio enim ſanguinis omnem ſiniſtram libidinis præſumptionem tollit. l. ſi qui adulterij. C. de adult. Aug. in iam allegato loc. nu. 47. & Iac. de Belu. in pract. crim. & in tit. de iniur. nu. 46. & 47. vbi idem aſſeuerat, ſi conſuetudo loci, vel temporis qualitas id admittat.

Limitabis 2. hanc concluſ. vt procedat tantùm ad
9 probandam † inhoneſtatẽ turpis libidinis, non autem ad probandam copulam carnalem: nam ad hanc cõcludenter probandam alia requiruntur, de quibus in c. literis. de præſump. & in c. præterea. de teſtib. & ibi per DD. Abb. in c. 3. loco. de prob. & in c. 3. loco. nu. 4. de præſump. & ſup. latè diximus in concl. adulterinum, & in concl. copula, & in concl. coitus. Indè fit,
10 vt per hæc non probentur † ſponſalia de futuro tranſiuiſſe in matrimonium, licet oſcula, amplexus, munera, apprehenſio per manus inter ſponſum, & ſponſam interuenerint. 1. de matrim. contract. cont. interdict. eccleſiæ, per quem tex. ita conſuluit Alex. in cõſil. 153. nu. 15. & 155. in fi. lib. 5. Pariſ. conſ. 51. nu. 7. & 8. & conſ. 59. nu. 18. & conſ. 61. nu. 15. lib. 4. & itẽ Pariſ. cõſ. 62. nu. 3. eo. li. Dec. cõſ. 368. n. 1. & 2. Cor. cõſ. 116. col. 2. li. 3. Cæp. conſ. 1. nu. 10. & Alex. in cõſ. 150. nu. 8.

CONCLVSIO DCCCCLXXXV.

ARGVMENTVM.

Cui incumbat onus probandi, licẽtiam proprij parochi in contrahẽdo matrimonio requiſitam non interueniſſe.

SVMMARIVM.

1 *Licentiam proprij parochi ex decreto conc. Triden. in contrahendo matrimonio requiſitam non interueniſſe aſſerenti incumbit onus probandi. Contrarium. num. 2. Conciliatio, num. 3.*

4 *Licentia reuelandi confeſſionem, an probetur per confeſſarium aſſerentem illam a pœnitente habuiſſe.*

1 Licentiam proprij parochi † ex decreto ſacri conc. Trid. in contrahẽdo matrimonio requiſitam non interueniſſe aſſerenti incumbit onus probãdi; cum huiuſmodi negatiua ſit fundamentum ſuæ intentionis, ad quod multa cõgerit Ceph. in conſ. 47. in prin. vol. 1. qui & in ſpecie tangit de aſſerente aliquem adminiſtraſſe ſacramenta in aliena parochia abſq; licentia proprij parochi, ad hoc adducens Ant. de Butr. in c. ſuper his. col. 10. verſ. hæc vera, & ibi etiam Io. de Ana. col. fi. in fin. de accuſ. & Cap. in alleg. 126. qui loquitur de quodam religioſo, qui adminiſtrauit Sacramenta Euchariſtiæ cuidam incarcerato, idem tenuerunt, & Fel. in d. c. de his. ante nu. 17. & Dec. in c. in pręſentia. nu. 74. de pro
* bat. & hanc eſſe * communem opinionem exiſtimauit Mand. ad Lap. in præcitata alleg. 126.
2 Hanc tamen concluſ. † dubiam reddidit ipſemet Dec. in l. non hoc. ſub nu. 2. verſ. & ſimiliter. C. vnde legitimi, ex eo, quod intẽtio accuſatoris videtur fundata in Clem. 1. de priuil. quæ prohibet celebrare in aliena parochia, & eadem ratione poteſt dici in terminis conci. Trid. quod prohibet celebrari matrimonium abſque licentia proprij parochi.
3 Concordatem nihilominus † hanc ipſam difficultatem fœdere diſtinctionis: nempè, aut contra licentiam opponitur à tertio, & tunc procedit 1. opinio, ſecunda autem quando opponitur à proprio parocho. quæ quidem diſtinctio videtur etiam probari ex dictis per Lap. in precit. alleg. 126. ver. ratio, quia poteſt eſſe. & latius in alleg. 94. ſub nu. 4. verſ. præſertim, vbi
4 quæritur, an licentia reuelandi † confeſſionem probetur per confeſſarium aſſerentem illam à pœnitente habuiſſe, & ibid. latiſsimè Mand. & concluditur, q̃ ſi tertius opponit, debet illam negatiuam probare. q̃ facere poterit, probando quod confeſſarius ipſe corã pluribus faſſus fuerit ſe reuelaſſe, & non adiecerit de dicta licentia, vel coram pluribus reuelauit cõfeſſionem ſimpliciter, nihil addẽdo de licentia. talis enim probatio ſufficeret, ſi cauſa ciuiliter ageretur, ſecus ſi criminaliter, ita Lap. in præcit. alleg. nu. 4.

Verùm ſi ipſe parochus, vel pœnitens exciperet, ſacerdos, & confeſſarius habeter probare huiuſmodi licentiam habuiſſe, ita Lap. vtrobiq; in d. allegationib.

De licenria autem, quæ requiritur in alijs negotiis, vt pura in teſtamẽto Card. in alienatione rei emphyteuticę, in fundatione eccleſiæ, & ſimilibus, ſatis abũdè diximus ſupra in concluſ. conſenſus, & dicitur infra in concluſ. ſolemnitas.

CONCLVSIO DCCCCLXXXVI.

ARGVMENTVM.

An, ſi reperiatur in actis litem fuiſſe cõteſtatam, nec habeatur per quæ verba, ex illa ſcriptura probetur ipſa litis conteſtatio.

SVMMARIVM.

1 *Litis conteſtatio non probatur, ſi reperiatur in actis litem fuiſſe conteſtatam, nec habeatur per quæ verba. Contrarium, & verius. nu. 2.*

Litis conteſtatio quomodo probetur, & quando præſumatur, diximus ad ſatietatem ſupra in concl. conteſtatio litis. verum cum inter cætera, ſub nu. 15. attigerimus illam quæſtionem per Barmotam. in l. ſciendum. nu. 19. ff. de verb. oblig. an ſcilicet, ſi reperiatur in actis litem fuiſſe conteſtatam, nec habetur per quæ verba, ex illa ſcriptura probetur ipſa litis conteſtatio, poſt impreſſionem ex negligentia ſcriptoris corruptè relatam cognouimus: ideirco hoc in loco eam duximus emendatè referre.
1 Scias igitur pro parte † negatiua tenuiſſe Spec. in tit. de lit. conteſt. §. 2. verſ. quadam autem lecta petitione. vbi refert, quod Bononiæ propter hoc fuit caſſata quædam ſententia cum toto proceſſu, quia non apparebat de litis conteſtatione, & illam opinionem Spec. videtur ſequi Bald. in l. quod ſi dubitetur. ff. de acq. hæred. & in l. 1. C. de fide inſtrument. & iur. haſ. fiſc. lib. 10.
2 Verùm partem affirmatiuam † amplectitur Bart. in d. l. ſciendum. num. 19. de verb. obli. & in d. l. quod ſi dubitetur. ff. de acquir. hæred. vbi etiam Imol. Rom. & Aret. & Hoſtienſ. Ioã. And. Ant. de Butr. in c. 1. de
* lit. conteſt. et hanc eſſe * communem opinionem atteſtatur Alex. in d. l. ſciendum. nu. 48. de verb. obli. de qua etiam per Brun. in tract. de form. ſolemn. titu. de probat. & præſumpt. col. 17. verſ. item quęrit Bart. vbi etiam allegat Ioã. And. ad Spec. vbi ſupra, dicentem Bononiæ malè fuiſſe obtentum, quod illa ſententia caſſaretur, & quod hodie obſeruatur contra opinionem Spec. & vltra ſcribentes allegat text. rotundum in c. cum cauſam. de iuram. calum.

CONCLVSIO DCCCCLXXXVII.

ARGVMENTVM.

Litis pendẽtia, quibus modis introducatur, & per conſequens probetur.

SVMMARIVM.

1 *Litis pendentiam aſſerens, id probare debet.*
2 *Litis pendentia introducitur per ſupplicationem Principi porrectam, & reſcriptum ſubſequatur.*
3 *Litis pendentia introducitur per citationem.*
4 *Litis pendentia, vt per citationem introducatur, quæ interuenire debeant, & nu. 6.*
5 *Clemen. 2. vt lit. pend. limitata.*
7 *Lis dicitur pendere per relationem.*
8 *Lis dicitur pendere per relationem, vel conſultationem factam ſuperiori per iudicem.*
9 *Lis pendere dicitur per iudicis recuſationem.*
10 *Lis pendere dicitur per reſtitutionem in integrum.*
11 *Lis pendere dicitur per iudicis impetrationem.*
12 *Lis pendere dicitur per commiſſionem cauſæ.*

1 Litis pendentiam † aſſerens, id probare debet, ita docuit cõſulendo Pariſ. in conſ. 47. nu. 4. vol. 4. arg. c. dilecti. ibi, oppoſita. de excep. & l. prius iuncta gl. in ver. egiſſet. ff. ſi quadr. paup. feciſ. dicat.

Quòd quidem multis modis probare poterit, cum ipſa litis pendentia multifariam introducatur.

2 Et 1. per ſupplicationem Principi porrectam, † vt notauit Henr. Boic. in c. cauſam. de teſtib. quem etiã ſequendo refert Guid. Pap. in deciſ. 337. num. 3. ſed id non videtur procedere, niſi ſubſequatur reſcriptum ipſius Principis, ex iis, quæ colliguntur ex l. 1. & 2. C. quando lib. prin. offi. & in l. 1. C. vt lit. pend.

3 Secundò per citationem, † ſi tamen in ea expreſſa ſint omnia, de quibus in clem. 2. vt lite pẽdente. nem-
4 pè ea, per quæ plenè poſſit † citatus inſtrui, ſuper quibus in iudicio cõuenitur, ita cenſuit Guid. Pap. in deciſ. 478. num. 1. & tenuerunt DD. Rot. in deciſ. 9. aliàs 279. clem. 2. vt lite pendente, in nou. limitantes. dict.
5 clem. 2. † non procedere in curia Romana; quia poteſt citatus, ſi vult, habere copiam commiſſionis, & plenè inſtrui: & facit deciſio ipſorum DD. Rot. 15. aliàs 355. de dolo, & contum. in nou. quæ vult, quod vbi ſit citatio in curia per curſorem, non tenetur quis inferre tenorem poteſtatis, ex quo de facili poteſt ſciri, & plenè inſtrui.

Sed quod etiam in curia requiratur illa expreſſio in citatione, prout extra curiam, videntur pariter tenuiſſe DD. Rot. in deciſ. 13. aliàs 467. vt lite pendente. in nou. quę dicit, quod ſi curſor citauit ad dicendũ contra commiſſionem, ex quo non explanauit tenorem commiſſionis, & ſic citatus non habuit plenam notitiam, iux. d. clem. 2. quod lis non dicitur pendere, & idem tenuit Bella. deciſ. 699. ſuppoſito, quod cauſa ſit commiſſa, in fi. quam quidem repugnantiã animaduertit etiam Philip. in c. ſuper literis. col. 3. in fi. verſ. limita. de reſcrip. & reprehendit illã deciſ. 469. & Bellam. & cum 1. opinione etiam tranſit Mil. in ſuo repert. in verb. litis pendentia inducitur eo ipſo. & in verb. citatio facta in curia per curſorem, & in verb. citare autem ad dicẽdum. & Pauinus in prælud. extrauag. lo. 22. & hæc eſt prima qualitas, quæ requiritur in citatione ad effectum inducendi litis pendentiam

Aliæ quinque qualitates etiam requiruntur in cita-
6 tione † ad hunc eundẽ effectum, de quibus per Card. Zabarel. in d. clem. 2. nempè 1. quod citatio emanauerit. 2. quod à competenti iudice. 3. quod ad citatum peruenerit, vel per eum ſteterit. 4. quod ſit apta. 5. qđ nuncius ſufficienter intimauerit. hæc Zabarel. quem refert Guid. Papæ, in præcit. deciſio. 488. & per Alex. in l. cum notiſſimi. C. de præſcript. 30. ann.

7 Tertiò modo dicitur † lis pendere per appellationem, in tit. nil nouari appel. penden.

8 Quartò modo † per relationem, vel conſultationem factam ſuper iure per iudicẽ. l. ex eo. C. de appel.

9 Quintò modo † per iudicis recuſationem, c. 2. requiris & c. cum ſpeciali. de appel. & in l. apertiſſimi. C. de iudic.

10 Sextò modo † per reſtitutionem in integrum. l. nil non fieri. C. de reſt. in integ.

11 Septimò modo † per interpretationẽ iudicis. c. ſuggeſtum. de appel. c. cauſam. il 2. de teſtib. & Card. in allegata clem. vt lit. penden. in 4. opp.

12 Octauò modo † per commiſſionẽ cauſæ, Card. vbi ſupra, quos quidẽ caſus enumerauit apoſtil. ad Guid. Pap. in deciſ. 487. & Firmanus in ſuo reper. in verb. lis pendet. num. 14.

CONCLVSIO DCCCCLXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Qui probetur literatura, & manus alicuius in ſcribendo.

SVMMARIVM.

1 *Literatura, ſiue manus alicuius in ſcribẽdo non probatur per teſtes, qui non interfuerint ſcripturę, licet habeat illã pro illius manu, tanquam plurimum ei notam.*
2 *Literatura, ſiue manus alicuius, in ſacro palatio curiæ Romanæ plenè probatur per teſtes, qui non fuerint præſentes dum ſcriberetur, & deponant ſe recognoſcere manũ ſcribentis, & cur.*
3 *Literatura, ſiue manus alicuius probatur per teſtes, qui non fuerint præſentes, dum ſcriberetur, quando ſcriptura eſſet è longinquis partibus tranſportata, nec de facili inuenirentur teſtes, qui formiter poſſent deponere, prout à iure requiritur.*
4 *Literarum cambij, ſeu miſſiuarum ab vno alteri recognitio non probatur per teſtes, qui fuerint præſentes, dum ſcriberetur, & viderint ſcribi.*
5 *Literatura, ſiue manus alicuius per teſtimonium officialis archiuij probatur.*
6 *Literatura, ſiue manus alicuius, per literarum comparationem probatur.*

Quia ſcribẽdi forma multis ex cauſis immutari quotidiè ſolet, vt in auth. de fid. inſt. in prin. & quia notæ literarũ ita ſæpè adulterãtur, vt nec ab oculatiſſimis viris dignoſci queant, nõ iniuria apud noſtros eſt receptũ in ꝓbanda alicuius manu, &
1 literatura, vt dicunt, teſtes † illos non recipi, qui ſolũ ea rõne teſtentur, ꝙ viderunt multoties ſcribere illũ, de cuius litera probanda agitur, & quia eius manum tractatusq́. literarum ita nouerint, vt omninò manu illius ſcripturæ literæ ſibi videant̃, vt conſultus rñdit Aret. in conſ. 64. diligenter, & maturè. nu. 3. verſ. 1. qa poſtquã. quem ſequitur conſ. Neap. teſte Afflict. dec. 181. nu. 7. & Gram. deciſ. 84. ad probandas enim literas eſſe aſſerẽtis eas ſcripſiſſe, opus erit, vt teſtes dicãt, ſe fuiſſe pſentes, qñ ſcripta fuit talis ſcriptura per ſcribentẽ, & ꝙ viderunt illum ſcribere literas, de quibus agitur Bart. in l. admouẽdi. nu. 25. ff. de iureiur. Iacob. Butrig. poſt gl. ibi, in auth. at ſi contract. C. de fid. inſt. Bal. in auth. ſed nouo iure. C. ſi cer. pet. Ant. Imol. & Fel. in c. 2. de fid. inſt. & conſuluit Alex. in cõſ. 76. lib. 3. & in cõſ. 80. col. 2. verſ. item non probat. lib. 4. & in conſ. 150. col. 5. verſ. deponit. lib. 5. & in cõſ. 114. li. 7. Rui. conſ. 79. nu. 4. lib. 4. Dec. conſ. 615. nu. 3. Marſ. in rub. C. de prob. nu. 218. Berr. conſ. 114. incip. locatio, ſeu emendamentũ. nu. 2. vol. 2. cũ adduct. per Iacob. Menoch. li. 2. de arbit. iud. centur. 2. caſ. 114. num. 22.

Grauat.ad Veſtrum. in addit. lib.6.c.1.num.26.Paris ad Bart.in l.comparationes.C.de fid.inſtr. & hoc caſu,quia teſtes dicunt vidiſſe illum ſcribere,& preſentes fuiſſe,dicuntur reddere cauſam dicti ſui per ſenſū proprium,& deputatum actui,de quo quæritur,ideoque plenè probare tradit Fel. poſt eos, quos adducit in d.c.2.nu.14.de fid.inſtr. & Afflict.d. deciſ. 181.nu. 8.ad quod tamē videnda ſunt ea,quæ aliàs ſcripſimus in concl. 330. comparatio literarum.

Id autem, quod cōcludimus,literam,ſiue manum alicuius non probari per teſtes, qui non fuerunt præſentes,dum ſcriberetur,licet habeant illam pro illius manu,tāquam plurimum eis notam, intelligendum
2 eſt, vſu nō fuiſſe receptum in ſacro palatio, † vbi aduerſus ius commune ſuper recognitione ſcripturarū plenè probant teſtes,qui non fuerūt præſentes, & deponunt recognoſcere manum ſcribentis, vt teſtatur Veſtr.in prax.lib.6.c.1.num.8. quem Romanæ curiæ ſtilum eam rationem habere dicit,quia vt plurimum ex longinquis partibus ſcripturæ ad Romanam curiā producuntur, adeò vt difficulter haberi poſſint teſtes de præſentia. ex cuius mente limitari poſſet cōcluſio ſuperius firmata,vt non habeat locum, quando ſcri-
3 ptura † eſſet è longinquis partibus tranſportata, nec de facili inuenirentur teſtes, qui formiter poſſent deponere, prout à iure requiritur per not.per Caſt. in auth.at ſi contract.col.ii.nu.5.ibi,ſed ſi non eſt poſſibilis.C.de fid.inſtr.& Veſtr.præcit.loc.num. 10. quod etiam alibi attigimus.Similem etiam ſtylum,& conſuetudinē ex præſcriptis ſibi regulis obſeruat Rot.Ianuenſis,nimirum,vt ſufficiat teſtes dicere, quod eorū iudicio ſcriptura ſit ſcripta manu ſcribētis, qui ſtylus ſcriptus in eo foro, vtrum debeat obſeruari in omni foro in loco,vbi eſt,vide Bal.in l.exemplo.C. de probat.Iaſ.in l.admonendi.nu. 95. ff. de iureiur.

Item limitabitur ſecundo loco,non habere locum
4 † in recognitione literarum cambij, ſeu miſſiuarū ab vno alteri,in qua non ſolent adhiberi teſtes, qui fuerint preſentes,& viderint ſcribi,ſed tamen qui notam manum habeant ex characteribus,& literarum figuris.Soz.in l.ſi ita ſcripſerit.ff.de condit. & demonſtr. Ruin.cōſ.70.nu.4.vol. 4. quod pluries ſequutos fuiſſe DD.Rotæ citatis ad id manuſcriptis deciſionibus, teſtatur Burſ.103.nu.9.lib. 1.

5 Probabitur etiam literatura ſiue manus † alicuius per teſtimoniū officialis archiuij, vt ſi diſputetur de recognitione ſcripturæ,quam ipſe receperit, tāquam manu illius confectam,vt ſcribit Sali. in l. comparationes.in 7.col.verſ.5.ſcriptura.C.de fid.inſtru.quem ſeq.Fel.in c.ad audientiam.col.5.nu.15.verſ.7.concl. de præſcrip.vbi & atteſtatio officialis etiam viua voce ſufficit,ſecundum eum,quē refert Marſil.in d.rub. C.de prob.nu.319.verſ.adde.

6 Item literarum comparatio† hanc probationē non mediocriter adiuuat, iuxt. tamen ea,quæ diximus in præcit.concluſ.comparatio literarum,quæ hic ſuperflua libenter omittimus.

CONCLVSIO DCCCCLXXXIX.

ARGVMENTVM.

Neminē literis præditū præſumi, & quomodo literatus, vel illeteratus probatur.

SVMMARIVM.

1 *Literatus quis non præſumitur,niſi probetur, & cur.*
2 *Literatus quō quis probetur,vel præſumatur,remiſſiuè.*
3 *Literatum quem eſſe, & ſcientiæ ignarū, praxis probādi.*

1 Literatus non præſumitur,† niſi probetur: cū ſit qualitas extrinſeca, quæ probationem requirit:ex his, quæ notant ſcriben. & præcipuè Fel.in c.vlt. de præſumpt. tum etiam, quia 3
illiteratura eſt de his,quæ naturaliter homini inſunt: cum quilibet literarum expers naſcatur, ſicuti & in ſimili de paupere obſeruat Hercul.de proban. negat. nu.12.quo in loco multos congerit.

Qualiter,& quomodo quis poſſit probari,vel præ-
2 ſumi literatus,† ſiue idoneus,ſatis abundè diximus in concluſ.idoneus. Verùm quo pacto probabitur nega
3 tiua,nempè illiteratū † quem eſſe,& ſcientię ignarum tradit praxim Abb.in c.quamuis.nu.2. de æta. & quali. quem refert Maiol. in tract. de irregul. lib.1.c. 32.in prin.& eſt,vt teſtes deponant, quem nunquam libros ſcientiæ legiſſe, nec vnquam intraſſe ſcholas, vel doctorem audiuiſſe, vt ibi per ipſum Abb. cætera tibi ſuppeditata ſunt in d.concluſ.Idoneus, in concl. ſufficientia,& in concluſ. bonus.

CONCLVSIO DCCCCXC.

ARGVMENTVM.

Quomodo,& quando probent literæ cambij,& obligationem inducant.

SVMMARIVM.

1 *Literæ cambij probationem, & obligationem inducunt, ſi materia patiatur,& loquantur diſpoſitiuè.*
2 *Literæ cambij reuocari non poſſunt antequam ſoluatur, quod ſcriptum fuit.*
3 *Literæ cambij ſi amiſſæ ſint ante pecuniariam exactionem eſt locus repetitioni à priori nummulario, præſtita tamē prius ſibi cautione reſpectu illarum literarum.*
4 *Literæ cambij enunciatiuè tantum loquentes probationem ſolum faciunt, non obligationem.*
5 *Literæ cambij probant contra ſcribentem non ſolum pro eo, ad quem diriguntur,ſed etiam pro tertio.*
6 *Literę cambij aliquam probationem faciunt contra tertiū.*
7 *Literæ cambij contra eum, cui diriguntur, neq; obligationem,neque probationem faciunt,niſi acceptentur.*
8 *Literis cambij acceptatis periculum eſt illius, cui ſoluenda eſt pecunia, & cur.*
9 *Literæ cambij non probant,quando is,qui literas miſit,deceſſit,antequam traderentur.*
10 *Literæ,quæ vulgo de porto appellantur, quam probationem inducant.*

1 Literas cambij † & probationem, & obligationem inducere duobus concurrētibus,& quod materia patiatur, & quod loquantur diſpoſitiuè,docuit Bal.in rubr.C.de conſt.pec.col pen. verſ.modo quæro.per tex.in l.Titius.ff.de conſti.pec. & ibi Bart.iuncta.l.quidam.ff.eod.idem Bal. in tract. de conſ.verſ.mō quero. Ad idē Spec.qui diſputat,quę actio cōpetat,tit.de obl.& ſol.§.ꝑnotandū.verſ.pone mercator.nu.8.ad idē Marſ.in rub.C. de prob.n.305. Foller.ad Marant.par.6.actu 6.nu.46.in Spec.ord.indic.nam licet per epiſtolam obligatio non contrahatur,ſed inducta tantū probetur,vt in l.epiſtola. l. emptor.§.Luc.ff.de pact.& in l.Luc.ff.de fideiuſ. Iaſ. in l.ſciendū.col.3.cir.med.verſ.& nō eundo. ff. de verb. obl.ſi tamen ſubiecta materia patiatur, oriri etiā obligationem certum eſt, vt quando quis cōſtituit ſe ſoluturum pro alio, & obligatio in perſona alterius iā erat contracta,vt probatur locis citatis,& in l. fi. §.fi. ff.de act.& oblig. & conſulendo tradidit Ca. in conſ. 397.ad primum quæſitum reſpondeò.col.1.lib.1.Bal. in auth.ſi quando.C. de conſt. pecun.

Amplia adeò ꝓcedere, vt nec hmōi literæ cambij
2 † reuocari poſſint,antequā ſoluatur,ꝙ ſcriptū fuit,vt ſcripſit Bal.in d.rub.C.de conſt.pec.vol.2.quē ſequit̄ Iaſ. in l.admonendi.nu.155.ff.de iureiu.Cur.iun. in cōſil. 132.trin ꝑlid.inuoc.n.2. & declar.n. 8.Marſ.in d.rub.

C.de

C. de probat. num. 306. & Bald. in conſ. 346. factę fuerunt. in 1. col. lib. 1. Petr. Benint. deciſ. Bono. 58.

3 Ampliabis ſecundo, vt etiam † ſi amiſſæ ſint iſtiuſmodi literæ cambij ante pecuniarum exactionem ſit locus repetitioni à priori nummulario, præſtita tamē prius ſibi cautione reſpectu illarum literarum. Bal. in l. inſtrumentum. ad fin. C. de fideiuſ. Iaſ. in reper. d. l. admonendi. nu. 353. Rot. Bonon. d. deciſ. 58. Cot. memor. in verſ. cambij literas, vbi ex Bal. declarat, niſi ſimulatè aſſereret amiſiſſe. An tamen eo caſu, quo ab ipſo nummulario repetuntur ea ratione, quia is, cui directæ erant literæ, voluit acceptare, ſi in literis non conſtet de numeratione, poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, ponit Foller. poſt Bal. loco citato. num. 53.

Declara modo, quod de obligatione diximus, procedere, vt loquitur Bald. quando literæ cambij ſunt
4 diſpoſitiuæ, ſecus ſi enunciatiuè † loquātur. hoc enim caſu probationem ſolam facient, iuxt. l. Publia. in fi. ff. depoſiti. vt tradit Marſ. in d. rub. nu. 305. & Foller. præcitato loco. nu. 46. probarit tamen huiuſmodi literæ cambij, maximè contra illos, qui publicè tenent ſtationes, ſeu bancas, vt loquitur Boer. deciſ. 332. nu. 8. quia eorum epiſtolæ cēſentur loco librorum, cum de conſuetudine ipſorum regiſtrentur in libris, dicit Zabarel. in conſ. 153. poſt prin. verſ. item quod dictis, & refert Menoc. de arb. iud. caſu 94. in fi. lib. 2. Ioſep. Ludou. concl. 29. ampliat. 35.

5 Ampliabis, vt faciat probationem † contra ſcribētem non ſolùm pro eo, ad quem directa eſt, ſed etiam pro tertio, vt poſt eos, quos adducit, tradit Crauet. in tract. de antiq. temp. verſ. vidimus abundè. 1. par. nu. 41. ad quod vide Strac. in tract. de aſſecura. gloſſ. 11. num. 46.

6 Amplies etiam, vt contra tertium † aliquam probationem faciant, vt arguendo de libris mercatorū, ad eorum epiſtolas, tradit Menoch. d. caſu 94. num. 24. poſt Zabarel. conſil. pen. colum. 1. & Boer. alleg. deciſ. 333. num 8.

Declara modò quæ ſupra diximus procedere, quoad mercatorem, ſeu campſorem ſcribentem, ſed con-
7 tra eum, † cui literæ diriguntur neq; obligationem, neq; probationem inducunt huiuſmodi literæ, niſi acceptentur, at ipſis acceptatis remanet obligatus, iuxt. l. ſi filius. ff. ad Macedon. Bart. in l. quoniam. in prin. ff. rem ratam haberi, & in l. Titius. ff. de conſtit. pecu. latè Marſ. in d. rub. C. de probat. nu. 246. & ſing. 344. taciturnitas. Caſſa. deciſ. ſub titul. de reſcrip. cum latiſſimè adduct. per Foller. preciṫato loco. num. 46. & per Strac. d. gl. 10. nu. 47. Burſ. conſ. 84. num. 5. lib. 2.
8 acceptatis autem † huiuſmodi literis cambij periculum erit illius, cui eſt ſoluenda pecunia, vt per Bald. in l. quod debito. C. de bonis author. iudic. poſſiden. & tradit aliqualiter tamen diſtinguendo Marſ. in d. rub. num. 307. C. de probat. nam cum literæ ſint expeditę, & acceptatæ breui manu, videtur illi fuiſſe numeratum, & ab eodem denuo penès ipſum campſorem depoſitum, vel quia ſatis factum illi cenſetur, vt latè per Foller. actu 6. num. 50. vbi & alias quæſtio. ad has literas cambij pertinentes intermiſcet; & remiſſiuè plures, qui de hoc genere literarum tractarunt, poſuit latè Strac. cit. tract. de aſſecur. gl. 10. num. 39. Boer. deci. 252. nu. 7. & quomodo probentur literæ cambij ſimulatæ, latè Barb. conſ. 31. vol. 4. quod tamen magis in ſimul. tractatione cadit. addas tamen ad iſtiuſmodi
9 literarum probationem, quæ à mercatoribus † quotidiè ſcribuntur, vt non probent, quando is, qui literas miſit, deceſſit, antequam traderentur, per doctr. Inno. in c. cum dilectus. de ſucceſ. ab inteſt. latè Marſ. ſing. 35. ſiue noſtri. Strac. in tract. de mercatur. quomodo in cau. merc. proceditur. num. 16.

10 Et quia etiā de literis, † quas vulgo de porto appellant, inter mercatores agitur, hic etiam tractādum eſſet quam probationem faciant, de quibus in l. cū proponas. C. de nautico fœnore. nu. 5. tradidit has literas ligagiorum (ſic enim appellat) præſtare cōiecturam & præſumptionē facere, cuius merces, quæ naui, vel mulis aducuntur, exiſtant, & ad quem pertineant, quem locum retulit Strac. & exornat d. gl. 11. num. 500. cum pluribus ſeq. vbi latè de iſtis literis onerariis, & earum probatione ipſum conſulas.

CONCLVSIO DCCCCXCI.

ARGVMENTVM.

Literę Epiſcopi ſolo ſuo ſigillo ſigillatæ ſine ſubſcriptione teſtium, ac ſine tabellione, quando probent, vel non probent.

SVMMARIVM.

1 *Literæ Epiſcopi ſolo ſuo ſigillo ſigillatæ ſine ſubſcriptione teſtium, ac ſine tabellione probant in his, quæ ſpectant ad eius officium. Et cur. nu. 2. Contrarium nu. 3.*

4 *Literæ Epiſcopi ſolo ſuo ſigillo ſigillatæ probant etiam in his quæ non pertinent ad officium Epiſcopi.*

5 *Procuratorium ad cauſas ſolo Epiſcopi ſigillo ſigillatū, dummodò ſigillum ſit recognitum, probat.*

6 *Literæ Epiſcopi ſolo ſuo ſigillo ſigillatæ non probant cōtra tertij præiudicium.*

7 *Iudicis ſigillo non creditur in præiudicialibus.*

8 *Literis Epiſcopi non creditur, vbi læditur ius partis, niſi habeant teſtium ſubſcriptionem.*

9 *Literæ Epiſcopi cum eius ſigillo non probant in pertinentibus ad eius officium, cum acta diuerſo tempore geſta ſint. Contrarium, & veriu. nu. 10.*

11 *Literis Epiſcopi cum ſolo eius ſigillo nō creditur in tertij præiudicium in iudicialibus, ſecus in extraiudicialibus.*

12 *Literæ Epiſcopi cum eius ſigillo probant in tertij præiudicium in iudicialibus, quæ pendent ab eius arbitrio.*

13 *Literæ Epiſcopi cum eius ſigillo non probant quando cōtra Epiſcopum adeſt præſumptio fraudis. Contrarium num. 16. Conciliatio, nu. 17.*

14 *Solemnitas maior requiritur, vbi extat fraudis ſuſpicio.*

15 *Literis Abbatis non creditur, quando agitur de vtilitate monaſterij.*

18 *Literis Epiſcopi creditur fraudis ſuſpicione ceſſante.*

19 *Literis plurium prælatorum magis creditur, quā vnius.*

20 *Literis locumtenentis, ſeu vicarij cum ſolo eius ſigillo, nō creditur.*

21 *Literis Epiſcopi cum ſolo eius ſigillo, non creditur, quando ſunt puræ teſtimoniales ſuper facto de præterito.*

22 *Literæ Epiſcopi non ſolum puræ teſtimoniales, ſed etiam receptoriæ probant.*

23 *Iudex narrans in ſua ſententia litis conteſtationem, partium confeſſiones, teſtes receptos, & huiuſmodi; non probantur per talē ſententiæ inſtrumentum.*

Explicauimus ſuperius in concluſione, Epiſtola, quādo literis Epiſcopi, alteriusvè ordinarij credatur eo caſu quo nedum ſigillo authentico ſunt ſignatæ, ſed etiam teſtium ſubſcriptione munitæ. modo hic opportunè quærammus de eiſdem ſigillo authentico roboratis, vel teſtibus: nulla tamen eorum adhibita
1 ſubſcriptione. Et literas Epiſcopi † ſolo ſuo ſigillo ſigillatas ſine ſubſcriptione teſtium, ac ſine tabellione probare in his, quæ ſpectant ad ſuum officium, dixerunt DD. Rot. deciſ. 22. aliàs 1. fuit dubitatum, vtrum credatur. de probat. in nou. & deciſio. 597. aliàs 16. creditur literis Epiſcopi. in antiq. de probat. & deciſione 574. vtrum credatur executori. aliàs 6. de officio deleg. in antiqu. deciſ. 348. voluerunt, de probat. in nouiſ. & deciſio. 700. non creditur. in antiq. Bellamer. deciſione, 86. ſic referas dicens credi

Epiſcopo denuntiati ſubditum ſuum fuiſſe excõmu-
nicatum, vt no. in c. poſt ceſſionem. de prob. ſequitur
Bertach. in tract. de Epiſcopo, in 8. part. tit. 3. q. 16. alle
gat Bal. in l. ſi qua. C. de epiſcop. & cler. in 4. col. vbi
dicit credi literis epiſcopi de ſacerdotio clerici. tenet
etiam Ro. in ſing. 741. quidam dicũt. docuit Archid.
in c. qualiter. nu. 2. 7. q. 1. & in c. generaliter. nu. 1. 11.
q. 1. reſpondit Bal. in conſ. 319. nu. 2. vol. 3. cui ſe ſub-
ſcripſit Lambert. de iur. patr. art. 4. q. 10. prin. nu. 9. &
ſequitur 2. par. 2. li. à qua non receſſit Io. de Sel. in tra-
cta. de benef. 3. par. q. 23. nu. 1. & ſeq. & meminit Soc.
conſ. 258. in cauſa Vicariæ. col. 3. in 2. vol. conſuluit
Gemin in conſ. 57. in cauſa Archidiaconi. col. 3. vo-
lens, quod credatur literis ſigillatis prælatorũ in ſpe-
ctantibus ad eorum officium, & hoc procedit etiam
quando literæ Epiſcopi concernunt factum alienũ:
ideò ſi in literis Epiſcopi ſuo ſigillo ſigillatis narre-
tur præſentatio facta, & inſtitutionem fuiſſe factam
per Epiſcopũ, probatur præſentatio, quia literis Epi-
ſcopi creditur, quoad eius officium; ita voluit Rot.
deciſ. 423. ſed retento eodem themate. colum. 10. de
iure patron. in nou. & ſequitur Milis in reper. in verb.
literis Epiſcopi, ſentit Bellamer. deciſ. 211. in eadem
cauſa. dicens præſentationem probari ex ſigillo vica
rij, & idem firmat in deciſ. 311. in cauſa Dom. Ghelfi.
Cald. in conſ. 2. tit. de fide inſtrumen. & cum hac opi
nione trãſit Abb. & Fely. in cap. poſt ceſſionem. col.
4. in 6. fallen. & ibi Dec. num. 29. vſque ad num. 31. &
ſeq. vbi multa iura pro hac opinione adducit, & re-
ſpondet contrariis. docuit etiam Gemin. in conſ. 144.
opponitur, quod ſi Alfonſ. in fi. confirmat Philip.
Franc. in c. vt circa. col. 4. de elect. lib. 6. & tradit Ioan.
de Selua. in tract. de benef. in 23. q. 3. par. prin.
2 Ratio huiuſmodi concluſionis † illa potuit eſſe,
quod ſigillum Epiſcopi eſt publicum, ſecundũ Paul.
Caſtrenſ. in l. ſi procuratorem. ff. de procurat. Bald. in
l. ſi qua per calumniam. in fi. C. de epiſc. & cler. dicẽs,
quod ſigillum Epiſcopi ciuitatis, & vniuerſitatis dici-
tur publicum, ſigillum verò Doctoris dicitur priua-
tum, ideò ſigillum Epiſcopi, authenticat ſcripturam
in pertinentibus ad eius officium. Vnde ſecus eſſet in
ſigillis priuatorum, quia illis nulla adhibetur fides,
licet in hoc Philip. Fran. in c. quamuis. col. 2. de pro-
curat. lib. 6. teneat idem eſſe in ſigillo appoſito à pri-
uato in procuratorio, per Rot. deciſ. 162. valet procu-
ratorium. aliàs 12. de procurat. in nou. quod eſt falsũ,
quia ibi Rota certè loquitur de ſigillo Epiſcopi,
quod eſt publicum. Quod tamen intelligendum eſt
in his, quæ ſpectant ad eius officium, vt firmauimus
in concluſione, & ideò ſi ſigillum eſſet appoſitum in
teſtamẽto, & ſic circa actum non ſpectantem ad ſuã
iuriſdictionem, nihil probaret, ſecundum Bald. in l.
fi. col. fi. verſ. quæro, quid ſi ſcriptura teſtamenti. C. de
fideicommiſ.
3 Diuerſum ab hac re† videtur ſentire Fely. in capit.
poſt ceſſionem, num. 7. in 2. concluſ. de probat. dum
ibi indiſtinctè negat literas Epiſcoporum, & aliorũ
ordinariorum etiam ſigillo authentico, & teſtibus,
qui non ſe ſubſcripſerunt, munitas, nullam probatio-
nem facere, per Innoc. in c. 1. de fid. inſtrum. & alios
* ibidem citatos, vbi etiam * omnes ſcribentes vna mẽ-
te id ſentire teſtatur, idq; propter periculum damni,
quod ex falſitate probationis reſultare poſſet ſubdi-
tis, propter quod ſicut viuæ voci Epiſcopi in grauib.
non ſtatur. c. ai epiſc. 6. q. 11. & c. quoniam contra, de
probat. ita nec mortuæ, quæ faciliter fraudare poſſet.
Retenta tamen primi opinione tanquam veriori,
ampliare illam poteris, vt locum ſibi vendicet, etiam
4 in his,† quæ non pertinent ad officiũ Epiſcopi, vt ſta-
tuerunt DD. Rot. dec. 162. aliàs 12. valet procurato-
rium. ti. de procur. in nou. vbi cenſuerunt valere pro-
5 curatorium † ad cauſas ſolo ſigillo Epi ſigillatũ, dũ-
modo ſit ſigillum recognitum, quia alias non proba-
ret: ad quod citatur ibi Hoſt. in c. 1. de procur. cũ aliis
ibi allatis, & tamẽ illud procuratorium ad cauſas eſt
extra officium Epiſcopi, idem obſeruauit Nil. Mil. in
reper. in verſ. lit. epiſcopi, vel alterius, qui citat Rom.
in conſ. 162. ſed voluit dicere Rot. d. deciſ. 162. Fely.
quoque id cenſuit in c. poſt ceſſionem. col. 4. verſ. fal-
lit 6. de probat. quibus acceſſit Philip. Franc. in c. quã-
uis. col. 2. de procurat. in 6.
Primò loco intelligenda eſt hæc concluſio, vt lo-
6 cum ſibi vendicet in literis, † quæ concernunt præiu-
dicium ſigillantis, non autem præiudicium tertij,
contra quem litere Epiſcopi etiam ſigillatæ nõ pro-
bant. ſecundum, quod reſpondit Soc. d. cõſ. 258. col.
penult. 2. vol. & facit, quod aliàs dicitur de ſcriptura,
quę probat contra ſcribentem, non autẽ pro ſcriben-
te. l. Publi. §. fi. ff. depoſit. quam ſententiam Socini vi-
detur ſequi Rot. deciſ. 188. procuratorium. in antiq.
aliàs 15. de procura. volens, quod in præiudicialibus
7 † non credatur ſigillo iudicis. Idem tenuit Thomas
Faſtol. dub. Rot. 65. vacante quadam eccleſia. quo in
loco meminit non eſſe credendum literis Epiſcopi
8 † vbi læditur ius partis, niſi habeant teſtium ſubſcri-
ptionem, ſic Arch. in c. placuit 6. q. 1. Fely. c. poſt ceſ-
ſionem. nu. 9. verſ. fallit 2. de probat.
Secundo loco erit tibi limitanda ipſa cõcluſio, vt
9 vera ſit † quãdo reſignatio beneficij, & collatio, factæ
eſſent ſucceſſiuè in eodem tempore, alioquin nõ fa-
cerent fidem, niſi de vltimo actu, ſcilicet de ipſa col-
latione, vt dicit Rot. d. deciſ. 22. & habemus in alia
deciſ. 397. nota, creditur literis. in antiq. quod & ob-
ſeruauit Milis in repert. in verſ. literis Epiſcopi cuius
ſigillo.
Nobis autem hæc limitatio non arridet, & de ea
10 valdè dubitandum eſt: † nam, & ſi omnia iſta geſta
ſint diuerſo tempore, ſi tamen poſteà omnia prædi-
cta narrentur in literis ipſius Epiſcopi ſuo ſigillo ſi-
gillatis, non videtur quare omnia non eſſent proba-
ta, cum ita ad officium Epiſcopi ſpectet præbere au-
ctoritatẽ reſignationi ex cauſa permutationis, ſicut
collationi. cap. 1. de rer. permut. in ſexto, & animad-
uertit Bellam. in tractat. de rer. permut. in prima quę-
ſtione princip. propterea videtur nobis literas Epi-
ſcopi cum eius ſigillo probare in pertinentibus ad
eius officium, etiam ſi acta diuerſo tempore geſta
forent.
Tertio loco limitabis, vt procedat concluſio, quã-
11 do verſamur † in extraiudicialib. ſecus in iudicialib.
in quibus indiſtinctè non creditur literis Epiſcopi cũ
eius ſigillo in præiudicium tertij. ſecundum Inno. in
c. quoniam contra de probat. cuius dictũ veriſſimũ
arbitratur Bellam. in deciſ. 631. ſi etiam tales atteſta-
tiones. vbi deciſum reliquit nõ credi atteſtationibus
cum ſigillo Cardinalis, vice cãcellarij in iudicio, pro
d. c. quoniam contra Fel. in c. poſt ceſſionem. nu. 22.
& ibi Dec. num. 33. verſ. prædicta concluſ. de probat.
12 quo in loco id limitat ꝓcedere in iudicialibus, † quæ
non pendent ab arbitrio iudicis, ſecus in dependen-
tibus ab eius officio, quia tunc literæ Epiſcopi cum
eius ſigillo probabunt, ſecundum Bal. in l. ſi qua per
calumniam colu. vlt. verſ. quæro hic Guil. C. de Epi-
ſcop. & clericis.
13 Quartò limitare poteris concluſ. nõ procedere qñ
contra Epiſcopum ſcribentẽ eſſet præſumptio frau-
dis, vt ſi atteſtatur contra apoſtolicum impetrantẽ, ſe
primo contuliſſe beneficium, quã Papa, vel eius exe-
cutor. nam in hoc ipſi nõ crederetur propter fraudis
* ſuſpicionem. vt determinat Abb. in d. c. poſt ceſſionẽ
col. 6. poſt nu. 15. verſ. ratio prædictę concluſionis. de
probat. & ibi Dec. nu. 35. verſ. ſecundo fallit ea ratio-
ne, quia ſępè accidit, quod Epiſcopi, vel eorũ cancel-
larij anticipet datam, vt fraudent apoſtolicos impe-
trantes, ideq; ſeruari de ſtyllo palatij apoſtolici dixe-
rũt DD. Rot. d. deciſ. 22. ver. nõ obſtat ſtylus, & habe-
tur

tur in deciſ. 348. voluerunt. & ordinauerũt Dominũ
aliàs 10. de proba. in no. vbi id etiã ampliatur in quo
cunque alio collatore, vel nuncio apoſtolico habẽte
poteſtatem conferendi beneficium, quia eorũ ſolis li
teris ſigillatis non ſtabitur, ſed recipiẽs beneficium,
ab illis tenetur probare, quod ſit in facta, propter præ
ſumptionem fraudis. hoc idem confirmat Fel. in d. c.
poſt ceſſionẽ. nu. 8. de probat. qui ad hoc allegat tex.
14 in ca. primo, de procurat. vbi maior † ſolemnitas re-
quiritur, quando extat fraudis ſuſpicio, & ſequiť Mil.
in repert. in verbo. literis Epiſcopi. & cenſuit Gemin.
in conſ. 144. oppoſitum in fi. poſt num. 5. Idem tradit
Socin. ſen. in conſ. 158. in cauſa Vicariæ colum. 3. vo-
15 lum. 2. dicens, non credi literis Abbatis, † quãdo agi-
tur de vtilitate monaſterii, arg. l. omnib. C. de teſtib.
iſtud etiam ſequutus eſt Bonif. de Vital. in clemen. ſi
ſummus Pontifex de ſent. excommu. vbi infert, ꝙ ſi
diœceſano ſit conceſſa facultas, & gratia nominãdi
perſonas idoneas, vſq; ad certum numerum ad bene-
ficia vacatura auctoritate apoſtolica, quod nõ credi
tur ſuis literis cõtra alios apoſtolicos, niſi fuerint ſub
ſcriptæ ſigno, & manu notarij, quia ẽt hoc caſu etiam
huiuſmodi impetrantes ſunt ſibi exoſi, ſicut & quan
do caret facultate ad hoc etiam in ſimili facit Rot.
in deciſ. 113. alias 36. non valet conſuetudo. de con-
ceſſione præbendę. in antiquis. Vbi non valere cõſue
tudinem, ꝙ habens canonicatum, vel dignitatẽ, ſiue
præbendam non poſſit acceptare primam vacaturã
in præiudiciũ impetrantis apoſtolici, ibi eſt deciſum
ea rõne, q̃a excluderenť impetrãtes apoſtolici, quib.
prouidit de canonicatu ſub expectatiua præbendæ,
Papa ideo in præiudiciũ eorũ nõ valet, alias eſſet di-
cendum, quod Papa ligaretur conſuetudine inferio-
rum & quod inferiores poſſent inducere conſuetudi
nem contra ſuperiorem, quod eſt falſum per notata
ab Archid. & Alex. in c. inferior. 21. diſtin. quibus op-
time adaptatur Rota in deciſ. 701. non creditur lite-
ris Epiſcopi. in antiquis. & idem pluries decidit Bella
mer. deciſ. 321. in cauſa D. Gulielm. & in deciſ. 326. in
cauſa D. Cardinalis Minater. & idem cenſuit in de-
ciſ. 441. ſicut litera. quod etiam pro abſoluto habuit
Ioan. de Selua tracta. de benefi. tertia part. 23. q. poſt
num. primum.

16 Huic limitationi videť aduerſari, † quod habetur
in deciſ. 348. alias 10. de proba. in nou. vbi literis ſigil
latis delegatorum, & ſubdelegatorum creditur, ex do
ctr. Archidiaconi in c. à ſubdelegato de offi. deleg. in
6. & iterum Rot. deciſ. 266. alias 10. dixerunt, & con-
cluſerunt de officio deleg. in nouiſ. & ſequitur Milis
in reperto. in verbo literis iudicis delega. multo ma-
gis, vel ſaltem pari ratione idem videtur dicendum
de literis Epiſcopi. ſicut etiam videtur obſtare & dec.
Rot. 348. dum ibi voluit, quod proceſſus factus per
executorem probatur per eius literas ſecundũ Com-
poſtel. in cap. capitulum Sanctæ Crucis de reſcrip. &
obſeruauit Rot. in alia deciſ. 374. vtrum credatur exe
cutori, in antiq.

17. Verum enim vero has difficultates † facilè remo-
uebis animaduertendo, quod in commiſſione facta,
ſi non agatur de commoditate delegati, & ſic nõ po-
teſt adeſſe fraudis ſuſpicio, ſicut eſſe poteſt in colla-
tione beneficij, ita ex Rot. in allegat. deciſ. 701. non
creditur his. in fin. in antiq. vel alio modo, quia ſub-
delegatio eſt leuis præiudicij, ideo creduntur literis eo-
rum vt declarat Belen. in tracta. de ſubſid. charita. q.
114. & Ioan. de Silua, in tracta. de benef. 3. par. q. 23.
num. 71. ſecus dicendum eſt in collatione beneficij,
in quo agitur de graui præiudicio, ſicuti poteſt etiam
reſponderi ad illud de executore, cum ibi non extat
præſumptio fraudis, & agitur de leui præiudicio, quo
caſu creditur literis Epiſcopi, vt animaduertit Felin.
in d. c. poſt ceſſionem. colum. 4. verſic. fallit ſecundo,
& col. 3. verſ. quinto conſidera accurate. de probat.

Quapropter hanc limitationem intelligendã fore
18 primo exiſtimamus ſtante fraudis ſuſpicione, † ſecus
illa ceſſãte, vt puta, ſi ille, cui ordinarius cõtulit, repe-
riatť in poſſeſſione beneficii, ante datã literarum im-
petrantis Apoſtolici, vel ante intimationem literarũ
Epiſcopo factam: nam tunc fraus excluditur, & con-
ſequenter ipſis literis fides adhibenda erit, ſic declarat Autor. additio. ad dictam deciſ. 22. alias 1. de pro-
batio. in nouis, vbi atteſtatur de obſeruatione Rotæ,
& quod alias iuxta hanc ſententiam in quadam cau-
ſa, quam ipſe habuit in concordi conſilio omnium
dominorum de Rota pronunciauit.

19 Secundo modo etiam poteſt intelligi † non pro-
cedere hanc ipſam limitationẽ, quando literæ eſſent
plurium prælatorum, quibus magis creditur, quam
vnius vt in c. tam literis de teſtib. & per ea, quæ habẽ-
tur in c. quanto. de his, quæ fiunt à prælato. Ita limi-
tat Pau. in tract. de officio & poteſt. c. ſede vacan. q.
3. 1. par. num. 10.

20 Quinto principaliter limitabis † concluſionẽ non
procedere in locumtenente, ſeu Vicario Epiſcopi, cu
ius literis non creditur, vt literis Epiſcopi, ita cenſuit
Bellam. in deciſ. 351. in eadem cauſa.

21 Sexto limitanda eſt concluſio, † vt non procedat,
quãdo literæ huiuſmodi ſunt puræ teſtimoniales ſu-
per facto de præterito puta, quia ad petitionẽ partis
ſcribit talem excommunicaſſe vel ordinaſſe, vel be-
neficium contuliſſe, vel talem ſentẽtiam tuliſſe, quia
eo caſu nõ ſtatur ipſis literis, etiam ſi ſint ſuper facto
ſcribentis, & multo minus ſi de alieno, ſic colligere
eſt gl. in cap. teſtes. 3. q. 9. prout ita illam intelligit Io.
Calder. in d. c. poſt ceſſionem. colum. 5. circa princi.
verſ. ſed quidam dicunt. & colum. 6. verſ. primo quæ-
ro generaliter. de probat. per ea, quæ not. Inno. in ca,
quoniam contra eo. tit. cui ſententiæ etiam accedũt
Alban. d. cap. poſt ceſſionem. poſt nu. 3. & Fel. ibidẽ.
nu. 13. verſ. item nota ſecundo. de qua re etiam nos
diximus ſupra in concluſio. epiſtolæ teſtimoniales.

22 Quod quidem ampliandum † venit, procedere
etiam ſi literæ prædictæ non forent puræ teſtimonia-
les, ſed recitatoriæ; vt quia narrarent ita factum eſſe
ad aliquem finem, qui fit, vel mandatur fieri per iudi
cem ratione illius facti recitati, puta, quia recitat ſe
tale beneficium contuliſſe, ideo mandat illũ in poſ-
ſeſſionem induci, vel poni, ſiue talem ſententiã pro-
tuliſſe, & propterea mandat eum de tali poſſeſſione
remoueri, vel ſimilia: nam & iſto caſu ipſæ literæ nõ
probant iſtud factum de præterito, vt per Calder. lo-
co præcitato. verſ. ſi vero non ſunt puræ teſtimonia-
les, quod probat ex eo, quia ſcriptura, in qua eſt omiſ-
ſa debita forma, non facit fidem, vulgato c. quoniam
contra. de probat. & in hoc caſu dicitur omiſſa debi-
ta forma, cum ſuper facto de præterito non ſit appo
ſitum ſigillum, ſed tantum ſuper eo, quod tunc dici-
tur fieri, ſicuti de notario dicitur, quod eius ſubſcri-
ptio refertur ad ea, ſuper quibus tunc principaliter
eſt conferendum, iuxta not. per Innoc. in d. cap. quo-
niam contra. nu. ſexto, ſuper verbo perſonas. de pro-
23 bat. vbi infert illud de iudice, † qui narrat in ſua ſen-
tentia litis conteſtationem, partis confeſſiones, teſtes
receptos, & huiuſmodi, & concludit illa non proba-
ri per inſtrumentum huiuſmodi ſententiæ, quia non
ſunt facta eadem, vel loci, quo inſtrumentum ſen-
tentiæ factũ eſt, de cuius dicti veritate alias diximus,
& dicemus.

Cætera, quæ hic tibi videntur deſiderari, ſupple in
concluſio. Epiſtolæ Epiſcopi.

CON-

CONCLVSIO DCCCCXCII.

ARGVMENTVM.

Quis probare teneatur, literas apoſtolicas non fuiſſe expeditas in tempore, hoc eſt, ante commiſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Literas Apoſtolicas non fuiſſe expeditas in tempore, nimirum ante commiſſionem excipiens de reg. Cancel. cõmiſſiones non valere, niſi literis expeditis, non debet probare, ſed actor, & cur.*

2 *Literas Apoſtolicas nõ fuiſſe expeditas in tempore tenetur excipiens probare, quando literæ ſunt productæ apud acta, nec dies de earum expeditione apparet.*

3 *Pro validitate actus præſumitur, & nullitas debet euitari, cum ſit pœna.*

4 *Literas Apoſtolicas in tempore fuiſſe expeditas tenetur impetrans probare, quando in commiſſione derogatur reg. quod commiſ. cauſ. & c.*

5 *Literæ Apoſtolicæ præſumuntur expeditæ ante terminum ad articulandum, quando in commiſſione derogatur reg. quod commiſ. cauſ. & c.*

6 *Literarum Apoſtolicarum expeditio præſumitur facta tempore debito ante obſeruationem, ſi eodẽ menſe concurrat obſeruatio termini ad articulãdum, & appoſitio manus reſcribendarij eodem menſe, nec de prioritate conſtet.*

7 *Literarum Apoſtolicarum expeditionis tempus probatur per manus reſcribendarij.*

1 Literas non fuiſſe expeditas † in tempore, nimirum ante commiſſionem, nõ habet neceſſe probare is, qui negando excipit de regula Cancellariæ, commiſſiones non valere, niſi literis expeditis, vt dicit Caſſad. deciſ. 5. nu. 4. nam cum nullibi de expeditione conſtet, nõ poſſunt dici magis vno tempore, quàm alio expeditæ, & hoc caſu ſcripturã requirente præſumptio erit pro negante, iuxta no. per Innoc. in c. ſuper his de accuſ. quem ſequitur Abb. in c. bonæ, 1. de elect. & ibi Fel. & onus probandi incumbet actori, l. 2. ff. de prob. & hic maximè, vbi tempus videtur eſſe de ſubſtantia actus, Rota dec. 556. incip. Vtrum præſentatus in antiq. quam adducit Fel. in ca. ex literis, colum. pen. num. 11. verſ. & ſi quis dicat patronum de probat.

2 Quod tamen non obtinebit, quã literæ † ſunt productæ apud acta, nec dies de earũ expeditione appareat. Nam cùm tunc cõſtet de expeditione, expeditio in dubio præſumetur facta in tempore, & incumbet onus probandi excipienti, vt declarat idem Caſſad. d. deci. 5. agebat Franciſcus. & eandẽ qõnem ita fuiſſe cõcluſam & reſolutam per Rot. tradit Gom. q. 15. ſuper reg. de non iudic. iux. for. ſupplic. & idem tradit

3 Caſſad. dec. 3. ſuper ea. reg. ea ratione, † q. pro validitate actus præſumit, & nullitas dẽt euitari, cùm ſit pœna, alleg. Bar. in l. non ſolũ, §. ſed vt probari, ff. de ope. no. nunc. & l. ſenatus, ff. de contrah. empt. & faciunt plura, quæ pro hac parte prolixius explicat Mãdo. ſuper reg. quod commiſ. cauſ. q. 14. nu. 7. cum ſeq.

4 Hoc tñ ſubdeclarandum erit † ex mente eiuſdem Caſſad. d. deciſ. 3. non procedere, qñ in commiſſione derogatur reg. quod commiſſ. cauſ. ꝙ ex ſtilo fit cum clauſula, dummodo ante terminum ad articulandũ expeditio fiat, vt ipſe teſtatur deciſ. 4. inoleuit ſtilus. tunc enim impetrans commiſſionẽ tenebitur ſecundum eum probare, quod expedierit ante obſeruationem dicti termini ceſſante præſumptione expeditionis in tempore ex ipſius confeſſione.

5 Sed tamen hoc caſu † licet literæ non præſumãtur expeditæ tpe impetrationis reſcripti, præſumentur tamen expeditæ ante terminum ad articulandum, iiſdem rationibus, quas adducit Caſſad. d. dec. 4. & ita fuiſſe reſolutum per Dominos Rotæ dicit Mandoſ. d. q. 14. ad fin. vbi adducit pro hac ſententia Sarnenſem in q. 15. & in Compen. vtriuſque ſigna. num. 54. verſ. ſumen. Rot. in fauorem. & nu. ſeq.

6 Illud tñ non eſt prætereundum, ꝙ ſi eodem menſe concurrat † obſeruatio termini ad articulandũ, & appoſitio manus reſcribendarij eodem menſe, nec de prioritate appareat, quia non fuit appoſita dies, ſed menſis tantum, præſumetur expeditio facta tempore debito ante obſeruationẽ, vt voluiſſe Dños teſtatur idem Caſſad. d. dec. 4. nu. 6. & inibi num. 20. habetur,

7 quod huiuſmodi tempus † expeditionis literarũ probatur per manus reſcribendarij, vt per eum.

CONCLVSIO DCCCCXCIII.

ARGVMENTVM.

Vt illud accipi debeat, locationis renouationem impleto tempore conductionis, conductore adhuc in poſſeſſionẽ perſeuerante, præſumi.

SVMMARIVM.

1 *Locationis renouatio impleto tempore conductionis, conductore adhuc in poſſeſſione perſeuerante, præſumitur.*
Et cur, nu. 2.

3 *Locationis renouatio impleto tempore conductionis, cõductore adhuc in poſſeſſione permanẽte, præſumitur facta cum omnibus qualitatibus præcedentis contractus.*

4 *Pactum refrancandi cenſetur repetitum in locatione renouata ex eo, ꝙ impleto tempore conductionis, conductor adhuc in poſſeſſione perſeueret. Contrar. nu. 5. 6. & 7.*

8 *Locationis renouatæ ex eo, ꝙ impleto tempore conductionis, conductor adhuc in poſſeſſione perſeueret, inſtrumẽtum non habet executionem paratam. Contr. nu. 9.*

10 *Locationis prædij ruſtici publici renouatio impleto tempore conductionis conductore adhuc in poſſeſſione permanente, præſumitur: idem etiam in rebus tutorum, & prælatorum eccleſiæ, vt nu. 11.*

12 *Locationis operarum renouatio præſumitur, ſi locans impleto tempore ſuo adhuc in poſſeſſione perſeueret.*

13 *Locationis in emphyteuſim renouatio præſumitur, ſi conductionis impleto tpe cõductor in poſſeſſione perſeueret.*
Contrarium, nu. 14. Et cur, nu. 15. 16. & 17.

18 *Depoſiti contractus tempore finito per taciturnitatem intelligitur renouatus.*

19 *Locationis renouatio præſumitur in ſocio conducente partem domus communis ab altero ſocio, qui finito conductionis tempore in poſſeſſione perſeueret.*
Contrarium, & verius, nu. 20.

21 *Locationis renouatio præſumitur impleto tempore conductionis, ſi conductor in poſſeſſione aliquo tempore competenti perſeueret, ſecus ſi per modicum tempus.*

22 *Locationis renouatio impleto tempore conductionis cõductore adhuc in poſſeſſione permanente, præſumitur per annum vnum tantummodo, non pro pluribus, nec pro toto illo tempore pro quo prima locatio facta fuerat.*

23 *Locationis renouatio impleto tempore cõductionis conductore adhuc in poſſeſſione permanente, præſumitur pro prima vice tantum, non pro alijs. Contrarium, nu. 24.*

25 *Locationis prædiorum vrbanorum renouatio finito tempore reconductionis conductore adhuc in poſſeſſione permanente, præſumitur pro tpe, quo cõductor inhabitauerit.*
Et cur, num. 26.

27 *Locationis rerum mobilium renouatio finito tempore conductionis conductore adhuc in poſſeſſione perſeuerante, non præſumitur.*

28 *Locatio-*

Digitized by Google

28 *Locationis renouatio finito tempore conductionis conductore in poſſeſſione adhuc permanente, quando conſtat de contraria voluntate domini, non præſumitur.*

29 *Contractus per modum venditionis fructuum per aliquot annos, facti renouatio non præſumitur, etiam ſi lapſo tempore emptor remaneat in poſſeſſione fundi.*

30 *Locatio renouata non præſumitur finito tempore conductionis conductore adhuc in poſſeſſione perſeuerante, ſi dominus ignoraret conductorem adhuc in poſſeſſione perſeuerare.*

31 *Locatio renouata non præſumitur finito tempore conductionis conductore adhuc in poſſeſſione permanente, ſi locator tenebatur præſtare aliquid conductori. Et cur num. 32.*

1 Locationis renouationem† impleto tẽpore conductionis (conductore adhuc in poſſeſſione perſeuerãte) præſumi reſp. Vlp. in l. item quæritur. §. de pupillo, & in l. qui ad certum tempus. ff. de loc. & reſcripſerũt Valer. & Galiẽ. AA. & CC. in l. leg. C. eo. de loc. Afflict. decil. 365. & conſulendo reſpõ. etiam Soc. ſen. in conſ. 17. in prin. vol. 3. & Alc. in tract. de præſump. reg. 2. præſump. 17.
2 in prin. qui & adducit rationem† ex eo, quia non præſumitur mutata voluntas. l. cum qui voluntatem. ff. de prob. cum alijs, de quib. per ipſum in et Alc. in eod. tract. reg. 2. præſump. 16.

3 Hanc quidem concl.† ampliare poteris, vt nedum cenſeatur facta renouatio locationis, verùm etiã & facta cum omnibus qualitatibus præcedentis cõtractus, & conſequenter ſub eiſdem pignoribus, pœnis, renunciationibus, & clauſulis: ita cautum eſt in d. §. qui impleto, & in d. l. leg. vbi Bal. nu. 1. & per Bart. & Doct. in l. ſi mihi, & Titio, in fi. ff. de verb. obli. Barb. in conſ. 14. nu. 7. verſ. capio nunc vlt. vol. 2. & Fitina. in tract. gabel. in 2. par. in 5. q. in fi. quos etiam refert Alc. in d. præſump. 17. num. 5. & per Alex. in conſ. 28. ponderatis, in fi. vol. 4. & Rui. in conſ. 78. nu. 1. vol. 1. Boer. in deciſ. 284. nu. 14. Bero. in q. 100. & in cõſ. 153. nu. 66. vol. 1. & Crauet. in conſ. 87. nu. 3. lib. 1. doctiſs. Burſa. in conſ. 220. num. 21. & 31. vol. 2. & ex his, quæ not. Benuenu. Strac. de aſſecura. gl. 35. nu. 4.

4 Ex hac ampliatione illud infertur,† quod ſi in priori contractu locationis extaret pactum reſtaneandi, cenſetur etiam repetitum in locatione renouata, ita conſulendo reſpond. Alex. in conſ. 28. in fi. vol. 4.

5 Contrarium tamen† ſibi contrarius reſpõdendo tenuit ipſemet Alex. in conſ. 76. vol. 5. quam repugnantiam animaduertit etiam Rui. in conſ. 78. nu. 3. vol. 1. & ꝓ hac parte multa dicit Cag. in l. 2. q. 58. C. de pact. int. emp. & vend. ſicuti, & facit Borg. in dec. 44. nu. 94. & hæc erit 1. limit. d. ampliationis, quam & cõminabis ex congeſtis per Lud. Gozad. in repet. l. 2. nu. 272. cum plurib. ſeq. C. de pact. inter emp. & vend.

6 Secundò igitur poteris illam met† ampliationẽ limitare, vt non procedat in fideiuſſione: nam locatione renouata non cenſetur innouata fideiuſſio. tex. eſt in l. ſi cum Hermes. C. loca. & per Archid. in c. te quidem. 11. q. 1. Ang. in l. ſi vnus. §. ſi cum eo, ff. de pac. in DD. in c. cõſtitutus, de fideiuſ. multos congerit Felan c. de cauſ. nu. 3. ff. de offi. deleg. Sebaſt. Medic. in reg. 6. verſ. & locationis, in 2. vol. reg. Affli. deciſ. 365. Marc. Mant. conſ. 242. vol. 1. Boer. deciſ. 284. num. 14. Barb. in conſ. 31. vol. 1.

7 Tertiò limitabis† proximam ampliationem generaliter, vbicunque actus ſiue obligatio pendet a voluntate tertij. Nam tunc in locatione taliter innouata non cenſetur repetita huiuſmodi obligatio, ita adnotauit Bar. d. §. qui impleto. nu. 3. & Fel. poſt relatos in c. 1. nu. 5. de iureiur. Franc. Marc. in deciſ. Delphi. 579. nu. 4. & 5. in 1. par. & Tho. Parpal. in l. ſi quis nec cauſam. §. res pig. nu. 2. ff. ſi cer. pet.

8 Quartò limita non procedere,† quoad executionẽ paratam: nam ſtante huiuſmodi præſumpta renouata locatione inſtrumentum non habet executionem paratam, ſicuti à principio, ita voluit Bal. in d. l. legẽ, in prin. C. locati. de quo etiam per Borg. in alleg. dec. 44. ſub nu. 82. vbi multos congerit.

9 Contrarium† tamen voluit Rebuff. in tract. de literis obligatorijs. art. 2. gl. 1. nu. 92. vbi dicit, quod opinio Bald. procedit de iuris rigore, ſed in actu practico contrarium ſeruatur.

10 Secundò principaliter† amplia concluſ. noſtram procedere etiam in locationibus prædij ruſtici publici, ita cauetur in d. §. qui impleto, ibi, & ſi reip. prædia locata fuerint. Adminiſtratores enim Reip. qui hẽnt poteſtatem locandi, hoc fuerunt paſſi, quo caſu ipſa vniuerſitas feciſſe videtur. Bal. in d. §. qui impleto. in
11 1. & 2. lect. in 2. not. vbi idem deciditur in tutorib.† & prælatis eccleſiarum, vt ipſorum ſcientia, & patientia inducatur tacita relocatio, vt ibi per Bart. nu. 6. & Sal. in d. l. leg. in fi. C. locati, de prælatis autem vide ſuſius Borg. in alleg. deciſ. 44. nu. 85.

12 Tertiò amplia etiam procedere† principalem cõcluſionẽ in locante operas ſuas, vt latiſſimè per Soc. ſen. in conſ. 196. vol. 1. per tot.

13 Quartò amplia etiam procedere† in locatione in emphyteuſim, ex deductis per Rom. in conſ. 103. ſub nu. 5. verſ. his tamẽ non refragantibus. quam opinionem ſibi placere dixit reprobata opinione Alex. Alc. de præſump. d. reg. 2. præſump. 17. ſub nu. 3. in fi.

14 Contrariam tamen† partem tenuerunt Bal. in d. §. qui impleto. col. 2. q. 2. Alex. in conſ. 17. viſo inſtr. nu. 12. vol. 4. & conſ. 76. viſis dubitationibus. nu. 4. vol. 5. Iaſ. in l. 1. nu. 66. C. de iur. emphyteut. Ruin. in conſil. 61. nu. 6. vol. 1. Crauet. in conſ. 87. nu. 3. Afflict. in dec. 365. num. 6. qui corruptè allegat Rom. hanc partem contrariam tenentem. Idem conſulendo reſpondit Gozad. in conſ. 94. nu. 52. & huius opinionis ea eſt ra-
15 tio,† quia in locatione emphyteutica requiritur ſcriptura, per l. 1. C. de iur. emphy. de quo etiam Iul. Clar. in §. emphyteuſis. q. 4. item etiam, quia in emphyteuſi agitur de transferendo vtili dominio, quo caſu cõſenſus tacitus ex patientia non præſumitur, vt per Alex. in l. qui in aliena, in prin. ff. de acq. hær. & diximus ſup. in concluſ. conſenſus, & ex conſequenti, nec etiam præſumitur renouata locatio.

16 Quintò amplia etiam procedere,† ſi locator deceſſerit relictis hæredibus, horum enim patientia idem operatur, quod patientia locatoris. arg. l. id quod. §. fi. ff. pro ſoc. vbi Caſtr. & idem procedit mortuo cõductore, ſi eius hæredes perſeuerat, ita cenſuit Ang. in l. cum ſatis. §. caueant. C. de agr. & cenſ. lib. 10. & Alc. in d. præſump. 18. nu. 6. vbi declarat, & optimè id procedere data ſcientia ipſorum hæredum, aliàs ſecus vt ibidem per eum.

17 Sextò poteris ampliare, cõcluſ.† procedere nedum in cõtractu locationis, verum etiam precarij ad tempus finito etenim illo tempore per taciturnitatẽ intelligitur ille cõtractus renouatus, ita tñ dit Vlp. in l. in reb. §. item qui precarium. ff. de precar. & trad. Alc. in conſ. 76. vol. 5. & Alc. in d. reg. 2. præſump. 17. nu. 3.

18 Septimò, eodem modo poteris† ampliare in contractu depoſiti, ſecundum Raphael Cumanin conſ. 8. in fi. quem referendo ſequitur Alc. vbi ſup. in d. præſump. 17. num. 3.

19 Octauò etiam videtur vẽdicare ſibi locũ† in ſocio conducente partẽ domus cõis ab altero ſocio, ſecundum doctr. Petri de Vbal. in ſuo tract. de ſoc. par. 1. q. 10. quem ſequitur Alc. in d. præſ. 17. nu. 4. vbi tñ refert Soc. in l. ſeruu elect. §. 1. nu. 3. de leg. 1. dicentem, ꝙ cũ
20 quæſtio in facti contingentia eueniſſet,† ipſe tenuerit cõtra Vbal. in loc. præcit. & ꝙ lis fuit per cõcordiã determinata, ꝗ quidem opinionem veriorẽ putamus, quãdoquidẽ enim poſſit ſocius iure proprio cõmuni domo vti, & ſic totã inhabitat, nõ tenetur ad aliquã penſio-

penſionem, vt per DD. in l. duo fratres. ff. de acq. hær. & trad. Soci. vbi ſupra d. nu. 2. certè poſt tempus conductionis non eſt præſumenda reuocatio, cum alia præſumptio inde ſumi poſſit nempè, quod vſus ſit iure ſuo, l. merito. ff. pro ſocio.

21 Primo limitabis hanc ipſam † principalẽ concluſionẽ procedere, quando conductor poſt tempus conductionis remanet in poſſeſſione aliquo tempore cõpetenti arbitrio boni viri decidendo, ſecus ſi per modicum tempus, vt puta duobus, vel tribus diebus, ita notauit Bar. in d. §. qui impleto. nu. 12. & ibi Bal. poſt Odofr. quem alleg. in lect. 1. in fi. & Alex. in cõſ. 109. vol. 6. & ex congeſtis per Borg. in alleg. dec. 44. nu. 77.

22 Secundo intellige concluſionem noſtram † procedere, vt præſumatur & cenſeatur renouata locatio p annum vnum tantummodo, nõ autem pro pluribus ſiue pro illo toto tempore, pro quo prima locatio facta fuerat, eſt tex. expreſſus in d. §. qui impleto. ibi, ꝙ autem diximus, & per Alex. in allegat. conſ. 28. in fi. vol. 4. & in conſ. 76. vol. 5. Burſat. in conſ. 23. num. 17. vol. 1. Soc. iun. in conſ. 25. vol. 2. Bero. in conſ. 154. nu. 13. & in conſ. 152. nu. 12. vol. 1. & per alios, quos congerit Borgn. in ſæpe alleg. dec. 44. ſub nu. 78.

23 Tertio limita, & intellige † principalem cõcluſionem procedere pro prima vice tantum non autẽ pro alijs vt conſulendo reſpondit Alex. in conſ. 16. vol. 4. & ſequitur Iaſ. in l. duob. reis. §. ſi ei. col. fin. verſ. 15. ff. de fideiu. vbi hoc bene notandum, & hanc deciſionẽ fortem eſſe dixit: ſequitur quoq; Marſil. in rubr. ff. de fideiu. q. 9. nu. 97. qui per multa ſimilia hoc idem probat. & Petr. & Rebuff. in repet. l. vnicæ. C. de ſentent. quæ pro eo, quod intereſt, in præfat. nu. 20. & ibi Bologne. etiam, nu. 20. in fin.

24 Contra hanc limitationem † vr̃ tex. expreſ. in d. §. qui impleto ibi, ſed & ſi ſecundo quoque anno poſt finitum luſtrum nihil fuerat contrarium actum, eandem videri locationem in illo anno permanſiſſe, & hoc deinceps in vno quoq; anno, qui ſequuntur. Et propterea iure merito mea quidem ſententia Iaſ. in l. diuortio. §. quod in anno. col. fin. verſ. vlt. facit. ff. ſol. matri. valde dubitat de veritate huiuſmodi deciſionis, & Rebuf vbi ſupra contrarium in facti contingẽtia ſeruari teſtatus eſt.

25 Quarto limita non procedere † in prædijs vrbanis, quia in his cenſet̃ tantummodo renouata locatio ꝑ tẽpore, quo conductor inhabitauerit, & non vltra. eſt tex. expreſ. in d. §. qui impleto. & Sal. Bal. ac alij in d. l. legem. C. locati. & Afflic. in d. deciſ. 365. num. 9. quia

26 † in prædio ruſtico non percipiuntur fructus in qualibet parte anni, ſed tantum tempore æſtiuo, meſſis, ac vindemiæ: in vrbanis vero quotidie vtilitas percipit̃, prout latiſſimè reſpondit Anch. Regien. in q. 42. per tot. & ex his, quæ notantur per Bar. in d. §. qui impleto, nu. 10. & Sali. in d. l. legem. nu. 3. C. locat.

27 Quinto limita concluſionem † non procedere in locatione rerũ mobilium, & ſe mouentium, prout notauit Sal. in d. l. legem nu. 3. in fi. per tex. in l. inter omnes. §. rectè. & l. qui re ſibi cõmoda. ff. de furtis. & Deci. in conſ. 8. nu 9. vol. 3. quem etiam refert Borg. in alleg. deciſ. 44. ſub nu. 93.

28 Sexto limita non procedere, † qñ conſtat de cõtraria voluntate domini: tunc enim non præſumitur locatio renouata, quia ceſſat præſumpta voluntas: ex qua inſurgit præſumptio dictæ renouationis, ex deductis per Alcia. in ſæpe cit reg. 2. præſump. 17. nu. 7.

29 Septimo limita non procedere, † qñ contractus eſſet per modum venditionis fructuum per aliquot annos: nam tunc licet lapſo tẽpore emptor remaneat in poſſeſſione fundi, nõ tamen cenſetur renouatus ille contractus, ita ſcribentes & præcipuè Bal. in d. §. qui impleto. col. 2. in princ. verſ. ſed quid ſi contractus. quem ſequitur Alexan. in allega. conſil. 76. num. 2. & 3. volum 5. & Crauet. in conſ. 87. num. 3. & Bero. in conſil. 153. num. 23. volum. 1.

30 Octauo limita non procedere, † ſi dominus ignoraret conductorẽ adhuc perſeuerare in poſſeſſione, qa tunc non præſumitur renouata locatio, docuit Affli. in alleg. dec. 365. in fi. ex doctr. ſcrib. in d. §. qui impleto. & præcipuè Bar. qui tradidit, ſcientiam domini tãquam fundamentũ intentionis ipſius conductoris articulandam, & probandam: quem etiam ſequendo refert Saly. in d. l. legem. nu. 3. C. locati. & Anch. Regien. in alleg. q. 42. num. 13. inferens ad furioſum qui non videtur conſentire.

31 Nono limita nõ vendicare ſibi locũ, † qñ requirit̃ aliud quam conſenſus, vt puta quia locator tenebat̃ præſtare aliquid cõductori, tunc enim nõ præſumit̃ renouata locatio. niſi ex parte ſua adimpleat̃ contractus vt per Bar. in d. §. qui impleto. num. 4. & Alex. in conſ. 76. nu. 4. vol. 5. Gozad. in conſ. 94. num. 53. qui ſe ipſum alleg. in repet. l. 2. C. de pact. inter empr. & vendit. & Crau. in conſ. 87. nu. 4. in fi. Menoc. in cõſ. 121. num. 100. vol. 2. Capic. dec. 87. nu. 9. Calcan. in conſ. 7. nu. 18. Rui. in cõſ. 114. nu. 4. vol. 1. Bero. in cõſ. 154. nu. 39. vol. 1. Plotus in l. ſi quando. nu. 152. verſ. 12. C. vnde vi. Fely. in conſ. 25. nu. 21. verſ. vlterius.

32 Vndecimo limita non procedere, † quando in cõtractu locationis conductor promiſiſſet locatori in fine locationis rem locatam libere vacuam, & expeditam relaxare, & renunciauit omni beneficio legũ &c. ita cenſuit Gozad. in repet. d. l. 2. num. 169. C. de pact. inter emp. & vendi. & ex deductis per Borgn. in alleg. dec. 42. nu. 89. qui hanc cõcluſionem latiſſimè limitando examinat, & vide ad ſaturitatem Gozad. in d. l. 2. à nu. 156. vſque ad numerum 177. C. de pact. inter empto. & vendit.

CONCLVSIO DCCCCXCIIII.

ARGVMENTVM.

Examinatur illa locationis probatio, cum quis tanquam inquilinus, vel tanquam colonus pro certo fundo ſoluit annuam penſionem.

SVMMARIVM.

1 *Locatio probatur ex eo, quod quis tanquam inquilinus vel tanquam colonus pro certo fundo ſoluit annuam penſionem.*

2 *Locatio non probatur ex eo, quod quis tanq̃ inquilinus, vel colonus pro certo fundo ſoluit annuam penſionẽ, cũ præſtatio ſolum ſimplex eſt, non adiecta aliqua cauſa.*

3 *Locatio probatur ex præſtatione annuæ penſionis tanquã inquilinus vel colonus, ſi agens locationis titulũ allegando probet præceſſiſſe, cum ius commune reſiſtit; ſecus ſi non reſiſtat, vt nu. 5.*

4 *Tempus non eſt modus inducendæ, neque tollendæ obligationis.*

6 *Locatio probatur ex allegatione præſtationis annuæ penſionis temporis cuius contrarium memoria non exiſtit, abſque allegatione tituli.*

7 *Ius vaſſalagij vel ſubiectionis vt probetur requiritur probatio præſtationis ſeruitij 30. annor. non vero decem.*

8 *Locatio vt probetur ex præſtatione annuæ penſionis alicuius tanquam inquilinus, vel colonus, requiritur quod præſtatio diuturna fuerit vniformis.*

9 *Ius coloniæ argui ex vniformi præſtatione longiſſimi temporis.*

1 Locatio probatur ex eo, † ꝙ quis tanquam inquilinus vel tanquã colonus pro certo fundo ſoluit annuam penſionẽ, l. litib. vbi Bar. nu. 2.

nu.2.C.de agri.& cenſi.lib.11. ꝙ originaliter tradidit
Spec.tit.de emphyteuſi.§.nunc aliqua,q.142.nu.169.
Bal.in l.1.nu.15.C.de fideicommiſ.& * communiter
Docto.in l.ſi certis annis,C.de pact. & in l.cum de in
rem verſo,ff.de vſur.& conſulit Dec.cōſ.146. ſub nu.
2.verſ.& cum pro tali vinea, & conſ.164. ſub num.1.
Rom.conſ.127.Abb.conſ.74. in prin.par.1. & Ruin.
in conſ.73.nu.8.vol.1.

2 Limitatur tñ huiuſmodi concluſio, † qñ reſpectu
certæ cauſæ vel rei, facta eſt præſtatio: nā ſi informis
eſt,ſeu ſimplex ſolū,non adiecta aliqua cā, non obli-
gat in futurum, Bar.in d.l.cum de in rem verſo,nu.9.
cū ſeq.ff.de vſur. loquens de ruſtico ſoluēre omni an
no par caponū,ſi quidē ſoluit ſimpliciter, tunc præſu
mitur donatio,ſed ſi ſoluit ex cā, puta pro laborerio,
ꝙ tenet à dño, præſcribitur titulus etiam pro futuro
tpe, & cogetur ad ſoluendum, vt per eum ibi,nu.14.
Abb.c.quod tranſlationem,poſt nu.4.ext. de offi.de-
leg.Fel.c.cum Bertoldus, num.29.de re iudi.ad idem
gl.fi.in l.ſolent,§.fi.ff.de offi.proconſ.Bal.de feud.tit.
quid ſit inueſtit.§.ſi verò vaſallus,in fi.vbi ꝙ mos ru
ſticorum eſt inſpiciendus, qui non ſolent hoc facere
cauſa perpetuæ obligationis, ſed cuiuſdam ſimplicis
muneris,Dec in d.l.ſi certis annis,nu.2.C. de pact.

3 Secundo limita & declara concluſionē † procede
re,ſi agens allegat titulū locationis ꝓceſſiſſe: etenim
ſi aſſeuerat ſibi deberi ea ſolū ratione, quia in præte-
ritū eſt ſibi præſtitū:tunc non obtineret,l.creditor.C.
de vſur.l.operis.ff.de oper.libert. pro quo facit,qa tps
4 nō eſt modus † inducendæ, neq; tollendæ obligatio-
nis,l.obligationū ferè.§.placet,ff.de act.& oblig. ſed
ad probandū pactum pōt allegare diuturnam præſta-
tionem,vt docet gl.in d.l.cum de in rē verſo, in verſ.
longo tpe. ff.de vſur. vbi ex ea pōt colligi multiplex
huius deciſionis declaratio,& per Bar.ibi num.3.Ad
idem eſt gl.in c.peruenit,& ibi Abb.de cenſib.& præ
5 ſertim, vt limitatio procedat, † qñ ius commune nō
reſiſtit. Nam ſi quidem reſiſteret, non ſufficeret alle-
gare titulū, niſi probaretur, veluti ſi vnus Epiſcopus
colligeret decimas in Epiſcopatu alieno, c.1.de præ-
ſcript.lib.6.Bar.in d.l.cum de in rem verſo,poſt nu.3.
* & Abb.d.c.peruenit,nu.3.in fi.vbi dicit hanc eſſe ** cō
munem opinionem. Admonet quoq; agentē in hac
materia allegationis tituli ex ſola diuturna præſtatio
ne,vt caueat,ne faciat contra conſcientiam.

6 Sublimita,niſi allegaretur † præſtatio tpis,cuius in
contrarium memoria non exiſtit, tunc enim fundatr
intentio ex ſolo curſu temporis,& ſic abſque allega-
tione tituli,l.hoc iure,§ ductus aquæ, ff.de aq.quoti.
& æſti.c.1.de præſcri.in 6.Bar.in d.l.cū de in rem ver-
ſo,nu.2.ſequitur Abb.in d.c.peruenit,poſt num.3.vbi
hoc dictum eſſe quotidianū,& multa monaſteria re-
cepiſſe ab antiquo cenſum, cuius cauſam ignorāt, &
poſſe defendi modo prædicto, & licet aliqui in hoc
* contrariū voluerint,nihilominus * communis & ve-
ra opinio eſt, vt non requiratur tituli allegatio,vt tra
dit Crau.de antiq.temp.par.4.§.abſolutis, nu.49.

Limita tertiò concluſionem procedere, qñ agitur
tantummodo de ſtatu rei, ſcilicet vtrum poſſit q̄ſtio
dominij fieri, vel refragari antiqua redditiuū præſta-
tio, ſed ſi ageretur de obligando aliquem ad ſeruitiū
7 pſonale, puta ad ius vaſallagij vel ſubiectionis, † tūc
ſeruitium decem annorum non ſufficeret, ſed requi-
rerent triginta anni, prout antiquitus tradidere Mart.
de Fan.& Andr.de Barulo,quos refert & ſequit Bart.
in d.l.litibus,nu.2.& 3.C.de agric.& cenſi. Bal.in d.l.
ſi certis annis,nu.19.in fi.& ibi Iaſ.poſt nu. 11. in ſex-
ta limita.C.de pact.

8 Quartò limita concluſionē procedere, † ſi diutur-
na præſtatio fuerit vniformis.nā difformes præſtatio
nes dicunt extraordinariæ, & non releuant, l.Seio.§.
medico,ff.de annu.lega.l.Mella,§.ſed & ſi alimenta,
ff.de alim.& cib.lega.Bal.in d.l.ſi certis annis, nu.18.
9 quæ vniformis præſtatio † ſi fuerit longiſſimi tpis, ar-
guit ius coloniæ eſſe perpetuum, vt in notabili caſu
tradunt Bal.& Ang.in l.male agitur,col.2.C.de præ-
ſcrip.30. annorum, vbi colonus qui ad modicum tps
conduxit, finita locatione ſi per tempus 30. annorū
perſeuerauit,acquirit iura coloni perpetui, dummo-
dò præſtatio mercedis fuerit vniformis,ſecus ſi fuerit
difformis,puta quia qñq; ſoluit in pecunia, & qñque
in frumento, vel qñq; plus, quandoque minus: tunc
enim per tales difformes ſolutiones non induciť ali-
qua probatio,vt ibi per eum,& in l.oēs, poſt nu.3.C.
eod. vbi dicit id fuiſſe ex mente Guil. ſequitur Alex.
ad Bar.in l.item quæſitū,§. qui impleto, in prima ad-
ditione ff.loca.Crau.conſ.107.in additione poſita in
fine dicti conſilij, in vltimis impreſſionib. & Franc.
Marza. conſ.15. quicquid tradiderit Crau. de antiq.
temp.par.4.§.materia iſta,nu.100.cum ſeq.

Aliæ limitationes poſſunt colligi ex traditis per
Iaſ.in d.l.ſi certis annis,nu.11.verſ.limita ergo,vſque
in fi.repet.d.l.C.de pact.

CONCLVSIO DCCCCXCV.

ARGVMENTVM.

Teſtes deponentes de incerta quantitate pē
ſionis locationem non probare.

SVMMARIVM.

1 *Locatio non probatur per teſtes deponentes de incerta quā-
titate penſionis.*
2 *Probatio debet eſſe certa.*
3 *Venditio non probatur, niſi de certo precio deponatur.*
4 *Locatio & conductio [illegible] nō videtur, ſi merces promiſſa
ſit generaliter alieno arbitrio.*
5 *Incertitudo & dubietas vitiat omnem actum atque diſpo-
ſitionem.*
6 *Genus parit obſcuritatem.*

1 Locationem nō probari p teſtes † de-
ponētes de incerta quā-
titate penſionis, conſulendo rūdit Alex. in conſ. 50.
poſt nu.9. & 10. vol.5. quem ēt ſequendo refert Dec.
conſ.57.nu.5. quam quidem cōcluſionē firmauit ex
illa regula ſumpta ex c.in præſentia,de proba.quæ ha
2 bet ꝙ ꝓbatio † debet eſſe certa:ſed teſtis deponens de
incerta ſumma, pura, ꝙ Titius conduxit pro affictu li
brarū vigintiocto, ſeu vigintinouē, de incerta depo-
nit penſione, ergo per eius depoſitionē locatio non
probatur,ita Alex.& Dec.vbi ſupra,qui ponderant il
lam dictionē, ſeu & pro hoc ēt facit, ꝙ in contractu
3 venditionis † non probatur vēditio niſi de certo pre-
cio deponatur,§.preciū.Inſti.de empt.& vend. Alex.
conſ.18.nu.1.in fi.vol.1. & conſ.128.num.4.vol.2.&
tradidit Dec.d.conſ.57. facit pro regu.tex. in l.ſi mer-
ces.in princ.ff.loc. vbi ſi merces promiſſa ſit generali
4 ter † alieno arbitrio, locatio & conductio quaſi non
videtur Rom.conſ.257.in fine.& Marſi.in rub. C. de
5 probar.nu.386.facit etiam, quia incertitudo, † & du-
bietas regulariter loquendo vitiat omnem actum, &
omnem diſpoſitionem,vt no.in l.cum duo. & ibi gl.
magiſtralis.ff.de in diem adiec.& probationes debe-
re eſſe certas, & de neceſſitate concludere, alias non
operari probationis effectum vt not.in d.c.in preſen
tia. de probar. in l. ſi quis intentione ambigua. ff. de
iud.& in l.inter ſtipulantem. ff.de verb. obliga.tradit
late Marſil.in d.rub.C.de proba.num.350. cum ſeq.
& Crau.conſ.95.nu.3.vbi,qui teſtes deponere debent
in ſpecie, alias non probarent, quia genus parit ob-
6 ſcuritatem † vt per eum.

CON-

Digitized by Google

CONCLVSIO DCCCCXCVI.

ARGVMENTVM.

Quomodo teneatur locator culpam caſus fortuiti probare, & quouſque.

SVMMARIVM.

1 *Locator tenetur culpam caſus fortuiti probare.*
Contr. num. 2.
3 *Locator non ſolum tenetur culpam caſus fortuiti probare; ſed etiam culpam certi, & determinati hominis.*
4 *Conductor non tenetur de incendio, etiam ſi locator probaret conductorẽ domi ſuæ admiſiſſe noctis tempore minores 25, annis. Et cur.*
5 *Conductor non tenettur de incendio, etiam ſi locator probaret illud fuiſſe commiſſum ab vno certo de familia cõductoris. & cur.*
6 *Conductor tenetur de incendio, quando inter locatorẽ, & conductorem conuentum eſſet, ne in domo fænum, aut palea ponatur, & nihilominus conductor poſuit, deinde caſu fortuito ortum eſt incendium.*
7 *Conductor nulla alia culpa probata tenetur de incendio, quando illud contingit ex facto, vel culpa conductoris, licet adhoc non ordinata; vt ſi ab inimicis conductoris immiſſum ſit incendium in domum locatam.*
8 *Culpa alicuius dicitur euenire, quod obuenit ab inimicis, aut propter inimicitias ipſius.*

1 Locator tenetur † culpã caſus fortuiti probare, ita conſulendo reſpondit Bal. conſ. 441. per tot. vol. 1. & probatur ex gl. in §. præterea. in ver. debet. Inſti. quib. mod. re cont. obliga. ex qua infertur, furtum & incend[illegible]n non præſumi factum ex leui culpa, ſed ex leuiſſima, quo circa cum in contractu locationis & conductionis agatur de vtriuſq; contrahentium commodo, & propterea nõ teneatur conductor de leuiſſima culpa, l. ſi vt certo, §. nunc videndum. & ibi Bar. ff. commoda. cõcludendum videtur hãc opinionem eſſe veriorem, pro qua etiam conſuluit Anchar. in cõſ. 348. per tot. & Alex. conſ. 74. nu. 3. vol. 6. vbi ſequitur gl. d. §. fi. idem Alex. in l. ſi quis ex argentarijs, §. prætor ait, nu. 6. & 7. & ibi Iaſ. poſt citatos, col. fi. ff. de eden. Marſil. in rub. ff. ad l. Cornel. de ſica. nu. 113. in fi. Affl. deci. 57. poſt num. 7. Rolan. à Val. poſt relatos, conſ. 95. nu. 11. vol. 2. vbi,
* quod Alex. & alij * communiter hoc tenent in l. domos, ff. de leg. 1. addi. ad Ang. de Maleſi. in gl. incendiario, in 1. addit. verſ. nam licet dicatur.

2 Contrarium tamen † vr̃ dicendum, cum in dubio incendium præſumatur contigiſſe culpa cõductoris, l. 3. §. 1. ff. de offi. præ. l. ſi vendita, ff. de peric. & commod. rei ven. vbi, quod plerunque incendia fiunt culpa inhabitantiũ. Marſ. in l. 1. nu. 113. ff. ad legem Corneliam de ſica. & ideo ſi cõductor velit ſe excuſare, neceſſe habet probare caſum fortuitum, citra eius culpam eueniſſe, pro quo facit tex. l. ſi quis fundum, §. Imperator. ff. loca. & ita Bal. ſibi parum conſtans cõſuluit in conſ. 148. & 149. volu. 2. & hoc idem tenet Aret. in d. §. præterea. Inſti. quib. mod. re contr. oblig. vbi dicit id de facto habuiſſe Ferrariæ. quem ſequitur ibidem Bello. nu. 14. & 15. & videtur de mente Bart. in l. ſi quis ex argentarijs. §. an verò hæredi. nu. 4. ff. de eden. vbi in iis, quæ non ſolent facilè euenire abſque culpa, vt in furto incendio, & fuga ſeruorũ, niſi pro-
* betur caſus, culpa præſumit cum quo Doct. * cõmuniter tranſire, fidem facit Alex. conſ. 74. nu. 2. vol. 6.

Retenta tamen priori opinione, quod locator teneatur probare culpam leuem ad hoc, vt conductor
3 teneatur de caſu. Amplia vt etiam teneatur † probare culpã certi, & determinati hominis, etenim ſi non probaretur culpa certæ & determinatæ perſonæ, remaneret incertitudo, & ſic ſequi condemnatio non poſſet, vt per Bal. in d. cõſ. 441. vol. 1. & Affli. dec. 57. nu. 4. Anch. conſ. 71. ſequitur Iaſ. in d. l. ſi quis ex argẽ-
* tarijs, §. fi. col. fi. & eſſe * communem opinionem teſtatur Rol. à Val. conſ. 75. poſt num. 8. verſ. præmiſſis verò. vol. 2. Fran. Turza. inter communes opiniones, q. 185. nu. 15. in fi. & nu. 16. & 17. in fi. cum ſeq.

4 Secundò amplia, vt non teneatur † conductor, ẽt ſi locator probaret conductorem dimiſiſſe in domo noctis tempore minores 25. annis, nam ob id non vr̃ eſſe in culpa ſaltem lata, vel leui: ita vt teneatur de incendio, quamuis dicti minores minus diligenter ignem cuſtodierint, quia conſueuerunt etiam diligẽtes patres familias habere familiam in domo tam minorem, quàm maiorem, vt de eo, qui dimiſerat in domum puerum 25. annorũ, & duas puellas duodecim annorum, cõſuluit Anch. d. conſ. 398. quod pro egregio dicto refert, & ſequitur Iaſ. d. l. ſi quis ex argentarijs, §. fi. in fi. ff. de eden. dicens ſe ita obtinuiſſe in ciuitate Cremonæ, ſequitur Franc. Turza. inter cõmunes opiniones, q. 185. poſt nu. 16. verſi. addit inſuper.

5 Tertiò amplia, etiam † ſi locator probaret incendium fuiſſe commiſſum ab vno certo de familia cõductoris, adhuc enim non tenetur conductor, niſi à conductore ille familiaris deputatus fuiſſet ad ignẽ cuſtodiendum, puta ad coquinam, licet gl. in l. ne qd. ff. de incen. rui. naufrag. aliter voluerit, pro quo facit, quia paterfamilias non tenetur de facto illius, qui extra officium ſibi commiſſum aliquid facit, l. ſi ſeruus, §. ſi fornicarius, ff. ad legem Aquiliam. l. ſi extraneus, à contrario ſenſu, ff. loca. & l. ſi vendita. ff. de peric. &
* commo. rei ven. & hanc eſſe communem * opinionem fidem facit Sal. in l. quæ fortuitis, poſt num. 7. C. de pign. actio. & ideò conſuluit Ana. conſ. 71. quod etiam ſi probaretur per nurũ conductoris immiſſum fuiſſe ignem in domum, non tenerctur conductor, quia nurus non erat deputata ad officium ignis, ſed ad educationem liberorum, ſequitur Rol. à Val. cõſ. 95. poſt nu. 11. & 12. vol. 2.

Primò limita concluſionem non procedere, quã-
6 do † inter locatorem & conductorem conuentum eſſet, ne in domo fœnum, aut palea, poneretur, & nihilominus conductor poſuit, deinde caſu fortuito ortum eſt incendium, tunc enim etiam nulla probata culpa conductor tenetur, l. videamus, §. fi. cum l. ſeq. ff. loca. Sal. in d. l. quæ fortuitis, nu. 9. in fi. C. de pign. actio. Veronen. de ſer. ruſt. præd. c. 44. nu. 2. & 3..

7 Secundò limita non procedere, † quando contigiſſet ex facto, ſeu culpa conductoris licet ad hoc non ordinata, puta, quia incendium immiſſum eſt in domum locatam ab inimicis conductoris, etenim tunc nulla alia probata culpa conductor tenetur, l. ſi mer-
8 ces, §. culpæ, ff. locati. vbi culpa alicuius † dr̃ euenire, quod obuenit ab inimicis, aut propter inimicitias ipſius, facit tex. l. pen. in prin. ff. ſol. mat. Sal. d. l. quæ fortuitis, num 9. in fi. C. de pign. act. Hinc dicebat Bar. ꝙ qui emit à ciuitate pedagia, vel gabellas, poteſt petere remiſſionem à ciuitate, ſi propter guerram factam ciuitati ab inimicis eius, vecturam exigere non potuit, ſecus ſi ab inimicis vicini ſui, vt per eum in d. §. culpæ, vbi quod ita de facto conſuluit, & in l. coram. §. quia maximos. ff. de publica. num. 7. Paul. de Caſtr. d. §. culpæ, nu. 2. dicens, quod ille textus ad hoc ſemper allegatur,

Digitized by Google

CONCLVSIO DCCCCXCVII.

ARGVMENTVM.

Probationem loci, temporiſvè quando ſufficiat, vel non ſufficiat producere.

SVMMARIVM.

1 *Loci probationem ſimpliciter producere nõ ſatis eſt, quãdo factũ non eſt punibile in qualibet parte loci, ſed in parte limitata, quod infertur ad quæſtionem ſtatutariam.*
2 *Tempore competenti, vel probibito. factum debet probari, quando non ſufficit factum eſſe qualibet parte temporis.*
3 *Locus qñ, & quõ probetur tutus, & non tutus, remiſſiue.*

1 Loci probationem † ſimpliciter productã, qñ factum nõ eſt punibile in qualibet parte loci, ſed in parte limitata, nõ ſufficere, docuit optimè Bar. in l. matrē. in antiq. lect. nu. 8. C. de proba. & in l. non ſolũ, §. ſed vt probari poſſit. de nou. ope. nun. vbi teſtatᷣ, ſe alias reſpondiſſe ad qõnem cuiuſdam ſtatuti, quo cauetur, ne in quibuſdã pratis homines poſsēt paſtuari, intra terminos deſignatos, & contra quendã accuſatum fuit tm̃ deductum, & probatum ſimpliciter, illum in dictis pratis animalia pauiſſe, ob idq; cõdemnationem ſequi non potuiſſe, rñdit per gl. in d. §. ſed vt probari poſſit, & per l. de pupillo, § qui nũciat. eo. de nou. ope. nun. ad ꝙ ēt allegat tex. in l. 1. in fi. cũ l. ſeq. ff. de incen. rui. naufrag. ex quibus infert etiã ad
2 quæſtionem de tempore: qñ enim † non ſufficit factũ eſſe qualibet parte temporis, debet probari factum tempore competenti, vel prohibito, tex. in d. l. matrē, vbi opt. Bar. & Bal. C. de prob. & quæ congerit in d. §. ſed vt probari poſſit.
3 Locus † quando, & quomodo probetur tutus & non tutus, vide ſuprà in concluſione, Acceſſus.

CONCLVSIO DCCCCXCVIII.

ARGVMENTVM.

Luſorem à teſtimonio dicẽdo repelli, & quæ probãda ſint ab eo, qui velit luſorem à teſtimonio repellere.

SVMMARIVM.

1 *Luſores à teſtimonio repelluntur præſertim in criminalib.*
2 *Luſor dicitur criminoſus.*
3 *Luſor dicitur turpem vitam agere.*
4 *Ex Ludo inſurgit præſumptio dilapidationis bonorum.*
5 *Luſor præſumitur ſemper blaſphemare.*
6 *Luſor vt quis ad boc probet, vt a teſtimonio repellatur, nõ ſufficit probare, ꝙ aliquando luſerit, ſed requirit, quod ſit conſuetus, deinde ꝙ fuerit luſor tempore depoſitionis.*
7 *Luſorem luſiſſe cum taxillis falſis probatur per barros, & luſores, tanquam peritiam artis habentes.*

1 Luſores à teſtimonio † repelli, maximè in criminalibus ſcriptũ reliquit Lanfran. de Oria in c. quoniam contra. in verſ. teſtiũ, col. 46. in fi. de prob. & Alex. in conſ. 52. col. 3. verſ. ſed cõſtat, vol. 5. Dec. in conſ. 163. nu. 19. qui loquitur ēt in cauſa matrimoniali. & Crau. in cõſ. 169. nu. 5. & Nep. de Mont. Alba. in ſuo tract. de teſti. num. 18. & 19. & Gram. in conſ. 35. nu. 59.
2 Et nimirũ, quia luſor † dr̃ criminoſus, vt dicit Bar.
3 in procem. Digeſtorum. & Ludendo dr̃ † turpem vitam agere, ſecundum Hoſt. in ſum. tit. de exce. prælа.
4 & ex ludo inſurgit † p̃ſumptio dilapidationis bonorũ, per Bal. in auth. ꝙ locum. col. 2. verſ. 10. quærit. C. de colla. bonorũ, & Bertr. in conſ. 222. nu. 3. vol. 3. & Menoc. de arb. iud. caſ. 399. in prin. & diximus ſuprà
5 in concl. Dilapidatio. & pręſumitur ēt † ſemper blaſphemare, vt per Pet. Ger. in ſingul. 83. tene menti. de quo diximus etiam ſuprà in concl. Blaſphemus.
Sed ad duo aduerte, cum vis probare aliquem eſſe
6 luſorem, † ad effectũ illum à teſtimonio repellendi. Primo, ꝙ non ſufficit probare, quod aliquando luſerit, ſed requiritur, ꝙ ſit cõſuetus. Secundo, ꝙ fuerit luſor tpe depoſitionis, alias non repelleretur, optimè Dec. in alleg. conſ. 163. nu. 19. cum ſeq. ſicuti etiam ſi alioqui eſſet bonæ vitæ & famę, vt ibidem Dec.
Limita tñ hanc ipſam concluſionem minimè ſibi vendicare locum quando eſſet probãdus ludus cum
7 taxillis falſis, † quia tunc admittitur probatio etiam per barros, & luſores, tanquam peritiam artis habentes, ita Sal. in l. ea quidem. C. de accuſa.

M

CONCLVSIO DCCCCXCIX.

ARGVMENTVM.

Aſſertioni magiſtri ſtandum eſſe ſuper peritia ſui diſcipuli, Magiſtri qualitatem probandam eſſe, cum non præſumatur: & ob id quæ probanda ſint à magiſtro, qui percuſſit diſcipulum.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtri qui ſint vocandi.*
2 *A Magiſtris quæ requirantur in docendo.*
3 *Magiſtris diſcipulorum probitas improbitasq; aſcribitur.*
4 *Qualis magiſter, talis diſcipulus.*
5 *Magiſter malus præſumitur, ſi diſcipulus ſit malus.*
6 *Magiſtri aſſertioni ſtatur cum iuramento de ſcientia & peritia ſui diſcipuli.*
7 *Magiſter poteſt eſſe teſtis in cauſa ſui diſcipuli.*
8 *Magiſtri qualitas non præſumitur.*
9 *Magiſtrum ſe dicenti, opus eſt quod probet, ſi negetur.*
10 *Magiſter, qui percuſſit diſcipulum, debet probare, ꝙ tunc temporis eſſet magiſter, & percuſſus diſcipulus.*
11 *Magiſtris facultas eſt conceſſa corrigendi diſcipulos.*
12 *Magiſter negligens diſcipulos corrigere, mortali ſeſe peccato aſtringit.*
13 *Magiſtro, qui diſcipulum percuſſit, quæ ſint articulanda, & probanda.*
14 *Quilibet præſumitur facere ex cauſa ſibi licita.*
15 *Dolus non præſumitur in magiſtro.*
16 *Magiſter tenetur de nimia ſæuitia.*
17 *Magiſter clericus incurrit irregularitatē, ſi ex correctione diſcipuli mors ſequatur.*
18 *Magiſter ferro diſcipulum percutiēs, præſumitur in dolo.*
19 *Magiſter clericum diſcipulum percutiens, nõ poteſt dici incidiſſe excommunicationem probatis probandis.*
20 *Magiſter clericum diſcipulum, ſiue in ſacris, ſiue in minoribus ordinibus conſtitutum percutiens, non incidit excommunicationem, ſi probanda probet.*

1 QVibus præcipua † cura rerum, inquit Paulus in l. quib. pręcipua. ff. de verb. & rer. ſig. incumbit, & qui magis, quam cæteri diligentiam, & ſolicitudinē rebus, quibus pręſunt debent, hi magiſtri appellantur. Quinetiam ipſi magiſtratus, ſubiungit Iuriſconſ. p deriuationē à magiſtris cognominantur. Vnde etiã cuiuslibet diſciplinæ præceptores magiſtros appellari à monendo, vel monſtrando. hi præ cęteris regimen habent, l. 1. §. magiſtrũ. ff. de extraor. cognit. & quaſi maiori ſunt ſtatione,

tione, vt ait gl. in clem. 2. in ver. doctoratus, eo. tit. de
2 magiſt. & Hoſt. plenè in ſum. eiuſd. titu. à quibus † in docendo exigitur ſolertia, fides, & ſcientia, teſte gl. in d. l. qbus, vt optimis moribus, & doctrina diſcipulos
3 inſtruere poſſit, quorum probitas † improbitasq; maximè magiſtro aſcribitur, vt de Diogene Babylonio ſcribit Quintilianus, Alexandrum iam Regem vitia ab eo accepta retinuiſſe.
4 Hinc dici ſolet, † qualis magiſter, talis diſcipulus,
5 & ècontra, ꝙ magiſter malus præſumaẽ, † ſi diſcipulus ſit malus, 24. q. 1. ca. cũ beatiſſimi, & teſtaẽ Luc. de Pen. in l. queadmodũ, nu. 179. C. de agri. & cenſ. li. 11.
Et licet ex laude diſcipuli, magiſtro laus quæraẽ, &
6 ex dedecore, dedecus: receptum tñ eſt, ꝙ magiſtri † aſſertioni ſtetur cum iuramento de ſcientia, & peritia diſcipuli ſui, vt l. nemini. C. de aduoc. diuer. iudic. & probat Spec. de proba. §. 3. ver. quoque, & habetur in authen. habita. C. ne filius pro patre.
7 Amplia hoc, † vt non ẽt putetur ſuſpectus teſtis in cauſa eiuſdem diſcipuli, vt voluit gl. in c. 1. duodecima, quæſtione prima. idem tradit Nel. in tracta. de teſtibus, nu. 31. quod placuit etiam Bald. in d. l. nemini. C. de aduoc. diuer. iud.
8 Huiuſmodi autem qualitas † magiſtri, cum extrinſecus adueniat non præſumitur, arg. eorum, quæ not. Doctor. in c. innotuit. de eo, qui fur. ordin. ſuſcep. vt etiam deciſum eſt à dominis Rot. in deciſ. 84. de probat. in antiq. & tradunt Bar. & Docto. in l. ſciendum, ff. de verbo. oblig.
9 Et ideò dicenti ſe magiſtrum, † ſi negetur, opus eſt, ꝙ probet, vt aliàs à nobis dictum eſt in verb. Abb cõclu. 1. nu. 2. & per Rot. dec. 349. in antiq. vbi habetur, quod probari poterit per famam, habitu, & reputatione, vt in Abbate diximus in d. concl.
10 Hinc inferẽ, ꝙ magiſter, † qui percuſſit diſcipulũ, debeat probare, ꝙ ipſe tunc tpis eſſet magiſter. & percuſſus diſcipulus ad hoc, vt licitè feciſſe cognoſci poſſit iuxta doctrinam Bar. in l. ſed & ſi quæcunq;. §.
11 ſi magiſter. ff. ad l. Aquil. nam magiſtris † cõceſſa eſt facultas corrigendi diſcipulos, ca. nullus, 17. q. 4. vt & not. Docto. in l. aut facta. §. 1. ff. de pœn. & in l. vnica.
12 C. de emend. propinq. ꝙ ſi id agere † negligant, eos mortali aſtringi peccato, teſtanẽ Cald. & Card. Flor. in c. cum ex iniuncto. de hæret. & Alex. conſ. 75. li. 3.
Iſtud declarando ampliabis, vt non ſolũ probare
13 debeat ſe magiſtrũ, † verum ẽt animo corrigẽdi, monendi, & docendi feciſſe, vt placuit Bar. in d. §. ſi magiſter. & in cõſ. 104. viſis teſtib. examinatis, hoc autẽ, vt ibi docet Bar. probabunt teſtes deponẽtes id factũ fuiſſe in ipſo docendi, ſiue inſtruendi actu, aut dũ corrigebat, ꝙ deliquerat diſcipulus. concludendũ igitur eſt magiſtrũ articulare debere, ꝙ tunc monebat, corrigebat, vel inſtruebat eũ, vel ꝙ diſcipulus delinquebat. hoc idem ſequitur Aret. in tract. maleſ. in verb. admonauit. verſ. quid autem ſi pater cum præſumaẽ percuſſiſſe diſcipulũ diſciplinæ cauſa. cum quilibet
14 † præſumatur facere ex cã ſibi licita, arg. l. merito. ff. pro ſoc. & in terminis de corrigente famulam, & domeſticam tradit Alex. in conſ. 75. in prin. vol. 3. præ-
15 ſertim cum etiam generaliter in magiſtro † dolus nõ præſumitur. teſte Bar. in d. §. ſi magiſter.
Hæc tibi ſunt declaranda non habere locum, quo-
16 ad culpam in quam incidit magiſter, † ſi non leuiter, & moderate diſcipulum percutiat, vt traditum eſt in d. §. ſi magiſter, in fi. tenetur enim alias de nimia ſæuitia, vt ibi, & in l. item quæritur, §. Iulianus. ff. loca. licet à dolo excuſetur.
17 Vnde fit, vt ſi ex clerici † magiſtri correctiõe mors diſcipuli ſequatur, clericus incurrat irregularitatem, iuxta ca. presbyterum, de homicidio. ita ſenſit Paul. Borgaſ. de irreg. par. 6. tit. de homicid. nu. 7. licet enim daret operam rei licitæ, non videtur tamen adhibuiſſe debitam diligentiam.

Secundo loco velim declares, quod diximus dolũ
18 non præſumi † in magiſtro, non procedere, qñ ex genere inſtrumenti præſumi aliter poſſet, vt quia percuſſiſſet ferro, iuxta ſentẽtiam Bal. per illum tex. in d. §. ſi magiſter, cui accedit Alexan. in d. conſ. 75. verſ. pro hoc bene facit, ſed tantum, quando vſus fuit inſtrumento conſueto, vt funiculo quadruplicato, vt accidit in caſu Alex. in d. conſ. vel quia capto per auriculam, ei alapam inflixiſſet, vt in caſu Bar. in d. cõſ. 104. vel etiam forma calcei. d. §. ſi magiſter.
19 Amplianțur modo ſupradicta † omnia procedere ẽt, ſi percuſſus eſſet clericus diſcipulus, nam probatis quæ ſupra diximus, non poterit dici, quod magiſter inciderit in pœnam excommunicationis, vt probaẽ ex c. cum voluntate, in fi. de ſent. excommuni. ſic ẽt traditum eſt in ſum. Piſanel. in verb. excõmunicatio. 11. §. caſu 8. & c. 1. & in c. ex tenore, eo. tit.
20 Id ſubamplia verum eſſe † ſiue ſit in ſacris, ſiue in minoribus ordinibus conſtitutus. c. cũ beatus, 45. diſt. & ibi glo. ſic etiam cenſet Abb. in c. vniuerſitatis, nu. 4. de ſent. excommu. vt & confirmatur ex ſum. Ang. in verb. excommunicatio. §. 1. num. 9. Franc. Marc. in deci. Delphin. 877. vbi de hac materia.

CONCLVSIO M.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probeẽ magnanimitas: & in quibus conſiſtat.

SVMMARIVM.

1 *Magnanimitas probatur ex magnitudine ædificiorum, & cur.*
2 *Magnanimus verſatur circa magnos honores.*
3 *Magnanimus qui ſit, & nu. 4.*
5 *Magnificus qualem domum habere debeat.*

1 Magnanimitatem † probari ex magnitudine ædificiorũ, not. Bar. in l. 2. ad fi. C. de præd. & commun. reb. nauicul. li. 10. nam cũ magna ædificia fiant magno cũ ſumptu, ex his quis magnanimus præſumitur, dicit Io. de Plat. in d. l. 2. in 6. no. Franch. Luch. in tract. de Fiſ. & eius priuile. §. põt itaq; imponi. nu. 27. Mart. Laud. in tract. de prin. q. 334. Ant. Corſet. in tracta. de poteſt. reg. in 7. par. §. ſecundo quæro, nu. 8.
Hic tñ velim aduertas, ꝙ licet magnanimitas circa magna verſeẽ, vt nomẽ ipſum arguit, non tñ circa
2 ſumptus, ſed circa honores, & † in oppoſitũ, verſatur
3 magnanimus, q eſt, q magnis † eſt dignus, & magnis dignũ ſe cenſet, vt declarat Ariſt. lib. 4. Ethic. c. 3. quare cũ magnitudo ædificorũ ſumptus magnitudinem reſpiciat, magnificẽtię virtutẽ propriè magis ꝓbabit, q̃ eſt circa pecunias, ſe extendẽs ad ſũptus in magnis, & diu duraturis ĩ hiſq; liberalitatẽ magnitudine exuberãs, vt ait idẽ Ariſt. li. 4. Ethic. c. 2. ad ꝙ faciũt tradi
4 ta per Boer. in q. 153. in 1. par. magnificũ dicens † qui magnos facit ſumptus: magni verò, & honorabiles ſumptus maximè exiſtũt, q Deorũ, Heorũ, reipublicę ve cauſa fiunt: dedicationes, extructiones, ſacrificia, ludi, æpulum publicũ, priuatæ nuptię, hoſpitũ ſuſceptiones, munera, hmõi: etiã ędificiorũ magnitudo;
5 nã magnificus, & domũ † decẽter extructã habere debet, & eos ſumptus nõ ad ſe ipſum, ſed ad publica facere ſolet, ex eodẽ Ariſtot. loco citato. ędificia verò decẽter, & magnifice extructã ad decorẽ publicũ ciuitatis maximè ptinẽt l. ꝑtor ait. §. hoc interdictũ, ff. de oper. nou. nunc. l. fi. ff. ne qd in loco publ. l. 2. C. de ædic. priua. pp quod plura ſunt in eis ſingularia cõſtituta, de quib. per Io. de Plat. in d. l. 2. in 4. notab. C. de præd. & commu. reb. nauicul. lib. 10.

CON-

CONCLVSIO MI.

ARGVMENTVM.

Quot modis alius alio maior probetur.

SVMMARIVM.

1 *Maioritatis varia exceptio.*
2 *Maioritas aut ætatem, aut ſtaturam, aut conditionem perſonæ reſpicit.*
3 *Maioritas perſonæ ex quatuor prouenit, aut ex diuitijs, aut ex generis nobilitate, aut ex potētia, aut ex honore.*
4 *Diuites omnes poſſe dici principes, & in eis habere locum clem. 1. de baptiſ.*
5 *Pecuniæ obediunt omnia.*
6 *Diuites pauperibus ad honores, & magiſtratus conſequendos præferuntur.*
7 *Diuitias cæteris rebus præponi debere, quorundam ſnīa.*
8 *Diuitias & nobilitatem qñque inter ſe cōpenſari; & nu. 9.*
10 *Maioritatem probari ex nobilitate.*
11 *Nobilitas gradum adijcit.*
12 *Canonicus maior altero nobilitate proponendus eſt etiam prius recepto.*
13 *Teſti nobili quam ignobili maior fides adhibetur.*
14 *Teſtes pauci nobiles multis teſtibus vilibus, et ruſticis ſunt præferendi.*
15 *Teſtes ignobiles pro reo deponentes præferendi ſunt teſtibus nobilibus deponentibus pro actore.*
16 *Laicorum teſtimonium præponitur teſtimonio clericorū, cum illi pro reo, hi pro actore deponunt.*
17 *Nobilis vox in electionibus præfertur ignobili.*
18 *Nobilis vox in electionibus beneficiorum & dignitatum eccleſiaſticarum præfertur ignobili.*
19 *Maior alius alio probatur ex amicorum potentia.*
20 *Maior alius alio probatur ex honore.*
21 *Parentum teſtimonium licet in matrimonio contrahendo recipiaꝛ, tñ tunc ſuſpectū redditur, cum inter diuitē & pauperē, inter nobilem & ignobilem eſt contrahendum.*
22 *Parentum teſtimoniū non redditur ſuſpectū, in matrimonio contrahendo inter diuitem, & pauperem, inter nobilem & ignobilem, cum huiuſmodi maioritas proueniēs aut ex diuitijs, aut ex nobilitate eſt modica.*

Maioritas verbū, vt varia ſignificare ſolet, ita etiā à noſtris varijs mo-
1 dis accipitur, † ſic ordinis maioritatem cōſiderauere,
vt in c. ſtatuimus, de maior. & obedien. ſic quoq; dignitatis,
vt in c. dudum, de elec. ſic ēt ſenectutis, vt in
l. ſemper. ff. de iu. immu. quo in loco I. C. ſenectuti honores
exhibitos explicans, in hæc verba loquitur. Semper
in ciuitate noſtra ſenectus venerabilis fuit, & penè
eundem honorem ſenibus, & magiſtratibus maiores
noſtri impenderunt, extat & apud noſtros prælationis,
ſeu adminiſtrationis maioritas, vt in c. trāſmiſſa.
de elect. conſecrationis ēt maioritatem apud eoſdem
inuenire eſt, vt in c. aqua. de conſecrat. eccle. &
ne ſingulas maioritatis formas in pſentia recēſendo
tpſ conterā, alias maioritatis ſpecies mō ex his mō
ex illis reb. pueniētes, noſtri diſquirere cōſueuere,
vt tradidere Alb. in ſuo dictio. in verb. maior, & maioritas,
& Abb. in ca. ſtatuimus, de maio. & obed. vbi
Fel. in rub. & idē Fel. ī c. ſup eo. de teſt. & Io. Lecirier
in trac. de primogeni. n. 10. & 11. de his aūt ſigillatim
dicere noſtri nunc non eſt inſtituti, ſed has ſub certa
quædam genera redigendo, de eiſdem diſſeremus.
2 Omnis itaq; maioritas †, aut ætatē, aut ſtaturā, aut
conditionē perſonæ reſpicit. Aetatis maioritas pcipitur
ex ijs, quæ à nobis latè in Ætatis cōcluſionib. ſuperius
ſunt tradita, vbi ad ſatietatē quo pacto probetur
Aetas diſcuſſū eſt, ſtaturæ maioritatē hoc loco omittendam
duxi, cū ſuus hic non ſit locus. Tertiā, quæ in
cōditionis perſonæ diſquiſitione tota eſt, libēter amplector,
tum quia ad præſens noſtrū probationis inſtitutū
ptinet, & ex cuius inueſtigatione dignoſciꝛ, qua
ratione quis alio maior, minorve ſit, tum ēt, quia omnes
alias maioritatis formas nuper adductas pter has
duas poſtremas complectiꝛ. Ex hac verò maioritatis
3 forma quatuor † modis quempiā alio maiorē eſſe probare
poterimus, aut ex diuitijs, aut ex generis nobilitate,
aut ex potētia, aut poſtremo ex honore, ꝙ aūt ex
diuitijs alius alio maior probeꝛ, aperte pbat cōtex. in
* d. c. ſuper eo. il 2. de teſtib. vbi * communi cōſenſu id
tradūt ſcribentes, huc itidē ſpectaſſe viſus eſt Guil. à
Mōte Laud. in clem. 1. de baptiſ. quē ibi refert Card.
4 Flo. in q. 6. dum voluit, oēs diuites † dici poſſe principes,
adeo vt hic locū habeat d. cle. 1. loquēs de principib.
arg. c. oēs, de maio. & obed. & eius, ꝙ habeꝛ apud
5 Eccleſiaſt. 10. ꝙ ſcilicet pecuniæ † obediant oīa, ad
idē ptinet I. C. rñſum, in l. reſcripto. in prin. ff. de mune.
& honor. & Imp. reſcriptū in l. ad ſubeunda. & ibi
Lucas de Pen. C. de decur. lib. 10. quibus in locis diui-
6 tes † pauperibus ad honores, & magiſtratus cōſequendos
pferri debere, ſtatutū eſt, nec alio tendunt eorum
7 opiniones, qui diuitias † cæteris rebus pponi debere,
ſenſere, quos refert Tiraq. in l. ſi vnq. in verb. facul. C.
de reuocan. donat. & in tract. de nobilit. c. 3. nu. 12.
Non tñ pluris ſunt ſemper faciendæ diuitiæ, nā li-
8 cet ignobilis ſit diues, † non tñ maior erit nobili paupere;
ſed tunc diuitiæ, atq; nobilitas inter ſe cōpenſabunꝛ,
ita docuit Bal. ī d. c. ſup eo. in fi. de teſtib. cui accedit
Alex. in cōſ. 209. lib. 6. ſic placuit & Spec. in tit.
de teſte. §. 1. verſ. ſed qd ſi vir, & vxor. hoc idē tradūt
gl. cæteriq; Doct. in l. ſi volūtate. C. de dot. promiſſ.
9 Quod adeò verū eſt, † vt in matrimonio cōtrahendo
inter iſtas duas perſonas, nobilē ſcilicet pauperē,
& ignobilem diuitem, nedum indignitas, ſed ne quidem
diſcrimen aliquod cōſtituatur, vt inquit Tiraq.
in eod. tract. de nobil. c. 20. nu. 177. qui hoc idem ſenſiſſe
Spec. in loco ſuperius citato teſtatur, idemq; voluiſſe
Bal. in d. c. ſuper eo. in fi. & Alex. in d. conſ. 209.
verſ. præterea pariter affirmat. lib. 6.
10 Præterea ꝙ ob nobilitatē † quis altero maior probeꝛ,
neminem ignorare cenſeo. & id clarè conſtat ex
deciſione eiuſdē contextus in c. ſuper eo. vt ēt ibidē
* ſcribentes * oēs id cōprobant, huc etiam referendus
eſt cōtex. in c. de multa. in fi. & c. pen. de præben. atq;
c. qui contra pacem, 24. q. 1. vbi gl. & latiſſimè Bar. in
l. 1. C. de dignit. lib. 12. ad idē reſpiciunt ab Abbate
tradita in d. c. pen. col. 2. de præb. & à Cyn. in l. puidēdū.
C. de poſtu. atq; ab Hoſt. in c. venerabilis, in verb.
11 non multos, de præb. vbi inquit, ꝙ nobilitas † gradū
adijciat, prout cōſtitutus in dignitate, & pſonatu per
c. dudū, il 1. de elect. & l. ꝙ ſi nolit. §. qui mancipiū, ff.
de ædili. edict. ad rem ēt noſtrā facit, ꝙ ſcripſit Dom.
in c. Epiſcopus, col. 1. 17. diſt. dum voluit, ꝙ canoni-
12 cus † maior altero nobilitate præponendus ſit etiam
prius recepto, idq; teſtimonio gloſſæ inſignis confirmat,
in c. ſexta ſynodus, 18. diſt. vt & ſenſit Archi. in
c. quoniam, eadem diſt. in eademmet fuit ſententia
Fel. in d. rub. de maio. & obed. nu. 2. & in c. clerici, nu.
3. de iud. hoc idem auctoritate ſua corroborauere nō
nulli alij grauiſſimi iuris interpretes, inter quos eſt Innoc.
in d. c. dudū, vbi ēt Abb. & Io. And. Balb. in l. memini.
C. de adno. diuer. iudi. & l. nobilior. in fin. C. de
commer. & merc. & in l. vlt. in princ. & ibi Corn. in
vlt. not. C. commun. de legat. Anto. Corſet. in reper.
cap. grandi col. 9. de ſupplen. negl. prælat. atque Bologn.
in authen. habita. col. 20. verſ. ſed ſumpta occaſione,
C. ne fil. pro patre.
Quod quidē ampliandū hic adeo verū eſſe, vt. ſ. q
eſt nobilis dicaꝛ maior altero nō nobili, vt ēt in teſti-
13 monio ferēdo maiori nobilitate, † q ignobili maior
fides adhibeaꝛ, vt author eſt Accur. in l. 3. in verb. plebeo.
p illū tex. ff. de teſtib. & gl. in §. itē teſtiū in verb.
quis decurio. 4. q. 3. cuius ſnīam probant Spec. in titu.
de teſte. §. poſtq; verb. porro. Bart. in d. l. 1. col. 9. verſ.

vnde in dubio. C.de dignit.lib.12. Bal.in l.teſtiū,col.
pen.verſ.2.dico. C.de teſtib. vbi aſſerit, paucos teſtes
14 nobiles † multis teſtib.vilibus, & ruſticis eſſe præferē
dos,idē voluit Calca.in conſ.9.col.3.in eandē deſcē-
dit ſnīam Iaſ.in l.maiorē,ff.de pact.cui conuenit Fel.
in c.noſtra. col. pen. de teſtib. ad idem rñdit rogatus
Dec.in conſ.342.ſic cautū eſt & à Marſi. in conſ. 65.
col.6.li.1.vt & conſuluit Crau.in conſ.6.nu.28.

Limitanda tñ eſt hæc ampliatio, vt non habeat lo-
15 cum,qñ nobiles † deponerent pro actore, & ignobi-
les pro reo,arg.eius, ꝙ huic ſimile dicit gl. in c. cleri-
16 ci,diſtin.81.dum tradit laicorum teſtimoniū † prępo
ni clericorū teſtimonio ex eo, ꝙ laici deponebant ꝑ
reo,idē ſenſit Abb.in c.ex literis, col.1.in pen. not.de
prob.vbi ēt Dec.col.2.verſ. & iſta concl. & idē Abb.
in c.ad noſtrā,col.vlt.eo.tit.& in c.noſtra, col.3.verſ.
ſed eſt dubiū,de teſtib.vbi eā gl.valde inſignē dicit,&
in c.eo tenore,col.2.verſ.nota vnū modū, eo.tit.& in
c.cū P.col.vlt.ver.& vide, de accuſa.& in hac re nr̃a
voluit hoc idē Rui.ī cōſ.158.col.3.verſ.ꝑterea.vol.5.

Secundo loco illud idē de nobilitate,ꝙ ſcilicet ex
nobilitate maioritas alicuius ꝓbeť, tibi eſt amplian-
17 dū,adeò verū eſſe,vt q eſt nobilis,vox ipſius † in ele-
ctionib.ꝑferať,ita placuit gl.in d.§.itē teſtium, 4.q.3.
ſicq; docuit Bar.in d.l.1.C.de digni.per d.l.maiorē,in
prin.ibi,qui dignitate inter eos ꝑcedit,ff.de pact.& in
l.3.§.1.& in l.ob carmen.§.vlt.cū ibi not.ff.de teſti.

Hoc idē ſubampliabis,vt ēt procedit in electionib.
18 beneficiorū,† & dignitatū,eccleſiaſticarum, nedum
in dignitatibus ſecularibus,vt grauiter, & doctè ſcri-
pſit Inn,in c.dudū,il 1.ſuper ver.dignitate,& ibi quo
que Hoſt.& Io.And.in eodē.ver. & Abb. in 4.not.de
elect.iſtis adhæſit Lamber. in tract. de iur. patron. in
34.art.1.q.prin.2.par.li,1.col.3.verſ. nō obſtat etiam
dictū,& in art.18,5. q.prin.3. par.li.2. cæteros nobili-
tatis inſignes prærogatiuas abunde tibi ſuppeditabit
And. Tiraq.in d.tract.de nobilit.fere per totum.

Plurimū quoq; valet ad maiorem quē altero pro-
19 bandū illa qualitas, † quæ ex amicorū potentia oriť,
vt mihi teſtis eſt locupletiſſimus Abb. in d. c. ſup eo
ad ꝙ adducit contex.vna cū gl.in c.cōſtitutis,il 2. de
appellat.& ꝙ ibi not.Hoſt.& tex.in c.officij, de elec.
quem ſequuntur Fel,& ibi ceteri ſcribentes,ad hocq;
conferunt,quæ tradidit Tiraq.in eo tract.de nobil.c.
31.nu.383.dum deſcribit amicitiæ vtilitates.

Poſtrema probandæ maioritatis qualitas ſumiť ex
20 honore, † veluti cū q̃s aut Iudicis munere, aut iuris
ciuilis ſciā decoratus eſt, aut eſt à conſilijs Principis,
aut alijs honorū gradibus dignitatis aliquē inſignem
ꝓrogatiuā præ ſe ferentib. eſt inſignitus; quibus is,qui
fulget maior, q vero illis nō eſt cohoneſtatus minor
* cuicunq; dignoſciť, vt in iiſdem met caſib.* cōi con-
ſenſu concludunt ſcribentes,in d.c.ſuper eo & in c.a
clerici, de iud. vbi ꝑcipue Dec. ꝙ ēt à iuris interꝑtib.
eſt animaduerſū in c.quāto,de mag. & in l.1.§.1.ff.de
var,& extraor.cog.& à gl.in d.c.cōſtitutis,il 2. de ap.

Et qdē hæ probādæ maioritatis qualitates nō ſine
magna cā ſolent à noſtris perpēdi,plurimi ſunt enim
ponderis atq; momēti, nā licet alias in matrimonio
21 cōtrahendo † parentū teſtium recipiatur,tñ tunc ſu-
ſpectū reddiť, cū inter diuitem, & pauperē, inter no-
bilē,& ignobilē, alioſve iſtiuſmodi hoīes eſt cōtrahē
dum,ꝙ fit ob parentū charitatem,quæ illi ineſſe præ-
ſumit,erga filium, vt magno cum opum, & honoris
lucro illā dent in matrimoniū, prout de hac re caſus
* eſt apertus in d.c.ſuper eo. vbi etiā * cōiter ſcribentes.

Quod tñ poſtremū velim limites,vt non ꝓcedat,ſi
22 huiuſmōi maioritas perueniens † aut ex diuitijs,aut ex
nobilitate modica eſſet,nā tunc nō impedit teſtimo-
niū parentū,ſic me docuit glo.in d.c.ſup eo.q̃ ſequit
Abb.ibid.nu.8.rationib. per eū adductis, vbi quoque
cōcludit. nu.9. vt & ſupra dicebamus illas qualitates
inter ſe compenſari, atque, ꝙ reiiciat aut parentum

teſtimonium admittatur, iudicis arbitrio relinqui,
niſi aliqua præcipua ratio aliud ſuadeat.

CONCLVSIO MII.

ARGVMENTVM.

Communia quædam toti malæ fidei proba-
toriæ materiæ in vniuerſum traduntur.

SVMMARIVM.

1 *Malæ fidei poſſeſſores dicitur, qui rem, quam poſſidet ad alium pertinere certo ſcit.*
2 *Malæ fidei poſſeſſor dummodo habeat titulum excuſatur, à fructibus percipiendis.*
3 *Malæ fidei poſſeſſor triplex ex Bal.*
4 *Mala fides ſemper præſumiť in ſeruitute ꝑſcribēda, et cur.*
5 *Mala fides an præſumatur in incorporalibus.*
6 *Malam fidem iuris error non excuſat quoad vſucapionē & præſcriptionem,ſecus quoad acquiſitionem fructuū.*
Huius diſcriminis ratio aſſignatur, nu. 7.
8 *Mala fidei non præſumatur in his,quæ palam fiunt.*

Antequam ad malæ fidei præſumptio
nes,& probationes deſcen-
damus nonnulla prius generatim tradita, q̃ ad huius
materiæ explicationē cōferunt,ꝑſcienda ſunt.Primo
itaq. ꝑſciendū eſt eū malę fidei poſſeſſorē nūcupari,
1 q rem,q̃ poſſidet,ad aliū ptinere † certò ſcit,vt doctè
traditū eſt ab Abb.in c.ſi diligenti,nu.13.verſ.ego ge-
neraliter dico,de præſcr.ꝑ tex.in c.ſi virgo.34.q.2.vbi
ait cōtextus eū ſtatim,qui habet rei alienæ conſcien-
tiā iniuſtum eſſe poſſeſſorē,huic pertinent ea, q̃ notat
uere ſcriben.in l.vlt.C.vnde vi,& in c.vlt. de ꝑſcr.vbi
ēt ipſe textus ſtatuit oportere ꝑſcribentē in nulla par
te rp̄is habuiſſe conſcientiā rei alienæ.hoc idē confir-
mauere Inno.in c.qa pleriq; de immu.eccl.Io. And.
in c.poſ.de reg.iur.in 6. & ipſemet Abb.in c. cōſulta-
tio.de iur.pat.& in d.c.vlt.nu.3. verſ.not. ꝙ ille dr̃, de
præſc,vbi,ēt nu.38.hoc ēt ſenſere Bal.in auth.ad hęc
C.de vſur.& Ang.in l.1.C.eō.tit. ad idem ſpectat cō-
tex.in c.ſanctorum, de præſc.vbi ſtatutum eſt præſcri
bentem debere continuo ſincerè,& quietè poſſidere.

Secūdo loco ꝓcognoſcendū eſt generatim malæ
2 fidei poſſeſſorē, † dūmodo habeat titulū, excuſari à
fructib.ꝑcipiendis,authore Bal.in l.ſi fundū,C.de rei
vend.& in l.mala fide, C.de cond.ex leg.vbi conſti-
3 tuit triplicē malæ fidei poſſeſſorē,† primus eſt,qui ha
bet cām ab authore malæ fidei,non tñ ipſe ſcit rē nō
eſſe vēditoris,& is dr̃ malæ fidei poſſeſſor improbꝰ &
excuſať à percipiendis fructib.Secundus eſt,qui ſciē-
ter emit à fure,vel inuaſore vt l.item ſi res,& l.ſi em
ptor.§.itē ſi emptor, ff.de contrah.emp.& is facit fur
tum percipiendo fructus,& conſumēdo eos,& dr̃ ma
lę fidei poſſeſſor improbior.Tertius eſt, ipſe principa
lis fur inuaſor, colonus, poſſeſſionis intermediꝰ,fal-
ſus creditor, & ipſe quoq; facit furtum percipiendo
fructus, & diciť malæ fidei poſſeſſor improbiſſimus,
idem docet Bal.in l.2.col.1.C.de fruct.& lit.expenſ.

Tertio in vniuerſum diligenter aduerte malā fidē
4 † præſumi ſemper in ſeruitute præſcribenda,quia quæ
libet res præſumiť libera, & ſic eſt præſumptio cōtra
poſſidentē,ita aiunt ſcribentes,& percipuè Bar.in l.1.
ff.de iti.act.priu.hoc idē voluere Cyn.& alij in l.1.C.
* de ſeru.& * communi conſenſu à ſcribentib.id eſt re-
ceptū de qua cōi ſnīa teſtatur Abb, in d.c. ſi diligen-
ti,num.18,verſ.venio ad ſecundum membrum,dum
5 quæſtionē examinat,an mala fides præſumať † in in-
corporalib. & diſtinguit inter ſeruitutē, & libertatē,
præſcribendā,& concludit in vtroque caſu per com-
munem Doctorum ſnīam, vt ſcilicet in primo quo-
ad ſeruitutē præſumatur mala fides,in ſecundo, quo-
ad libertatem ſcilicet præſumatur bona, vt ibi,num.
21.quod tamen dic,& diſtingue, vt ibi per eum.

Quarto

Quartò præcipuè animaduertendũ eſt, quod malã
6 fidem iuris error † non excuſet, quo ad vſucapionem, et præſcriptionem, ſecus quoad acquiſitionẽ fructuũ, vt à I.C. reſponſum eſt in l. nunquam. ff. de vſucapio. Nunquã inquit I.C. in vſucapionibus iuris error poſſeſſorib. prodeſt, & in l. ſed & ſi. §. ſcire. ff. de pet. hær. hoc idẽ ſenſit Dyn. in c. poſſeſſor. de reg. iur. in 6. verſ. itẽ quęri põt, ꝙ anteeũ obſeruauit Accur. in l. 4. ſi furti. ff. de vſucap. cui accedit Abb. in d. c. ſi diligẽti. nu. 24.
7 Huius diſcriminis ratio eſt: † nã in vſucapionib. requiritur verus titulus, vel iuſtus error, vt in d. l. Celſus, ſed error iuris non eſt iuſtus, ergo ad vſucapionẽ nõ ſufficit, quo autem ad acquiſitionem fructuum non requiritur titulus, ſed ſatis eſt, ꝙ abſit mala fides, quæ abeſt, vbi eſt iuris error huius vero differentiæ rõnis author fuit Bar. in l. ſed etſi. §. ſcire. ff. de pet. hær. quã refert, & cõmẽdat Abb. in d. c. ſi diligẽti. n. 25. in prin.
Quintò, et poſtremò loco non eſt ignorandũ, ma-
8 lam fidem non præſumi † in his, quæ palam fiunt, vt colligitur ex l. cum ipſe, C. de contrahen. et ex l. non intelligitur. §. ſi quis palam. ff. de iur. fiſci.

CONCLVSIO MIIII.

ARGVMENTVM.

Malam fidem non præſumi, ſed debere probari, hinc multi referuntur modi quibus ea probatur.

SVMMARIVM.

1 Mala fides in cauſa eſt, ne præſcriptioni, vel vſucapioni ſit locus.
2 Mala fides non præſumitur.
3 Malam fidem allegans debet eam probare.
4 Mala fides nõ præſumitur in eo, qui poſſidet errore iniuſto, dummodo habeat iuſtum titulum, vel putatiuum. Contrarium, nu. 6. Conciliatio, nu. 7. 8. & 9.
5 Bona fides poteſt oriri ex iniuſtis, & temerarijs cauſis.
10 Malam fidem nec in eo præſumi, qui nullũ habeat titulũ. Contrarium, nu. 11. Conciliatio, nu. 12.
13 Mala fides in eo præſumitur, qui nullum habens titulũ detinet poſſeſſionem vacuam abſentis.
14 Malam fidem poſſidenti ſine titulo poſſeſſionem vacuam abſentis antiquior poſſeſſor poteſt opponere, non alius tertius. Contrarium, nu. 15.
16 Mala fides poſſidentis ſine titulo poſſeſſionem vacuam abſẽtis ab antiquiore poſſeſſore poteſt opponi intra ſpatium 30. ann. ſecus eo lapſo.
17 Mala fides præſumitur in poſſidente ſine titulo, cum ius commune vltra bonam fidem titulum etiam requirit.
18 Bona fides non ſufficit, quod præſumatur in caſibus, in quibus requiritur, ſed debet deduci, & allegari.
19 Mala fides præſumitũ in cõtrahẽte cũ minore ſine decreto.
20 Mala fides præſumitur ex titulo a lege improbato.
21 Mala fidei præſumitur non contrahens cum ſolemnitatibus requiſitis à iure ciuili, vel municipali.
22 Mala fidei præſumptio orta ex titulo a lege improbato eſt iuris, & de iure, propterea non admittit probationem in contrarium.
23 Mala fides præſumitur in contrahente etiam extraneo cũ minore ſine decreto.
24 Mala fides probatur, cum emptori fuit denunciatum à vero rei domino, ne rem illam emeret, quoniam vendentis non eſt, ſed ſua, & tamen emit.
25 Mala fides ex denunciatione rei alienæ probatur, etiam ſi denunciatio facta fuerit non a domino, ſed ab eius procuratore, qui tamen haberet mandatum. Contrarium, quod non requiratur mandatum, nu. 28. Conciliatio, nu. 29.
26 Procurator proteſtans tenetur oſtendere mandatum.
27 Denuncians aliquid nõie alterius debet docere de mãdato.
30 Mala fides ex denunciatione probatur, et ſi denunciatio facta ſit ab eo, qui cuſtodiam rei habebat. Et cur, nu. 31.
32 Malam fidem induci ex denunciatione tertij.
33 Mala fides ex denunciatione probatur, etiam ſi contrahens eſſet in dubio, an denuncians eſſet perſona talis, quę poſſit denunciationem inferre.
34 Mala fides in eo probatur, etiam ſi à nemine fuerit denunciatio facta, ſed tamen erat fama in vicinia, rem illam alterius quam venditoris eſſe.
35 Mala fides nõ probatur in emente ab eo, qui habet titulũ, & poſſedit lõgiſſimo tempore, licet adſit fama publica, & generalis in vicinia, quod res vendita non ſit vendentis.
36 Mala fides in eo præſumitur, qui ſcit per ſe, vel ſcire potuit, aut debuit rem ad alium pertinere.
37 Paria ſunt ſcire, & ſcire poſſe.
38 Mala fides non præſumitur in contrahente cũ pupillo, qui apparet maior, niſi contrarium probetur, vt nu. 39.
40 Mala fides in eo non præſumitur, qui ſcire debuit rem ad alium pertinere, cum in vicinia in qua contraxit cõtrarius rumor erat ei rei, quam ſcire debebat.
41 Mala fides ex denunciatione rei alienæ non probatur, ſi denunciatio facta ſit poſtquam emens habuit titulum, ſecus ſi ante. Quod ſublimita, vt nu. 42.
43 Mala fides probatur ex eo, quod quis ſine titulo poſſidet.
44 Mala fides probatur, ſi conſteterit poſſeſſorem coram aliquibus dixiſſe ſe ſcire rem illam alterius eſſe.
45 Mala fides probatur ex confeſſione poſſeſſoris aſſerentis coram aliquibus ſe ſcire rem illam alterius eſſe, etiam ſi pars non interfuerit huic confeſſioni.
46 Actus qui pendent a ſolo animo, & voluntate vnius non requirunt partis præſentiam.
47 Mala fides probatur ex eo, quod quis poſtquam poſſidere cœpit, procurauit titulum habere.
48 Mala fides in eo præſumitur, qui dubitans de iure ſuo quærit remedium.
49 Dubitatio de iure ſuo nõ impedit præſcriptionem ex poſt facto, ſecus ab initio.
50 Mala fides probatur ex eo, quod quis poſtquam poſſidere cœpit procurauit titulum habere, poſtquam fuit vocatus ad iudicium, vel dubitatur, vt vocaretur.
51 Mala fides in eo præſumitur qui dubitãs de iure ſuo quęrit remedium, ſi illa dubitatio ſit vehemens, & magnopere inclinet ad malam fidem.
52 Dubitans potius in bona, quàm in mala fide creditur.
53 Mala fides probatur ex teſtimonio teſtiũ et extra iudiciũ.
54 Mala fides probat, ſi poſſeſſor, aut emptor acquirẽdo mãdatũ procuratoris nõie ſui dñi vẽdẽtis vidꝫre neglexerit, & poſtea reperiatur mandatũ nullũ, vel minus validũ.
55 Mala fides præſumitur in emente ab aliquo tanquam ab executore teſtamenti, cum non eſſet.
56 Mala fides in eo nõ præſumitur, qui emit ab eo, quem plenum habere mandatum iuſtis de cauſis credebat, cũ non haberet, nu. 57. & 58.
59 Viris egregijs, & fide dignis, ſed ſingularibus, quando ſit credendum.
60 Mala fides non præſumitur in emente à procuratore, quẽ plenum mãdatum habere publica, & generalis vox erat in illa vicinia.
61 Mala fides in eo probatur, qui fundat poſſeſſionem ſuã in priuilegio, quod præſumptiue contendit, nec aliam cauſam allegat.
62 Mala fides præſumitur in emente à conſumpturo ſtatim in malis vſum, vt a prodigo, & luxurioſo, ac alijs, quibus ſit bonis interdictum. In quo diſtingue, vt nu. 63.
64 Mala fides in eo probatur, qui inſolitis cautelis cõtraxit, & nimis cautè proceſſit.
65 Mala fides probatur ex coniecturis, & indicijs, prout facti qualitas dictat.

1 Mala fides, † quę hodie ex cauſa eſt ne pręſcriptioni, vel vſucapioni locus ſit, vt videre eſt ex c. vlt. de præſcrip. in 6. & ex c. vigilanti, eo. tit. & ex c. poſſeſſor malæ fidei, de reg. iur. in 6. & ex alijs
2 peruulgatis iuribus, vt plurimum † non præſumitur, ita ſancitum eſt in l. pen. C. de euic. vt etiam tradidere

gl. in c. ſi diligenti. & ibi Doct. de præſcr. & in c. vlt. e.
tit. eadem fuit in hac re mens Inno. in c. ſi vigilãti, eo.
tit. à cuius ſnĩa nõ diſcrepanit Dyn. in l. 1. §. 1. ff. de iti
ne. act. priu. ꝙ idẽ comprobatũ eſt à Bart. in l. cõia. §.
inter prædones, ff. cõmu. diuid. & in l. Celſus. ff. de vſu
cap. vt ẽt ſcripſit Bal. in ſua diſput. incip. accuſatus de
vi. col. pen. cui adhæſit Alex. in conſ. 200. verſ. p̃terea
in dubio. lib. 2. Hinc ergo fit, vt illã allegans debeat
3 † eã probare, teſte Fel. in d. c. ſi diligenti, nu. 4. de p̃ſcri.
ꝙ & voluit Alc. in tract. præſump. reg. 3. præſump. 5.
& hanc poſt multas ad id confirmandũ in medium
* adductas authoritates opinionem * cõem dicit Ferd.
Vaſqu. illuſtrium controuer. lib. 2. ca. 79. nu. 15. ad idẽ
reſponſum eſt à Soc. iun. conſ. 76. nu. 60. vol. 1. ſic ſen
ſit & Cœpol. in tract. ſer. vrb. præd. c. 20. nu. 2.
Iſtud autem, ꝙ ſcilicet mala fides non præſumatur,
tibi primò eſt ampliandũ, vt locum ſibi vendicet, ẽt
4 ſi poſſidẽs † errore iniuſto poſſideret, dummodò ha-
beat iuſtũ titulum, vel putatiuũ, ſic colligemus ex Iu
riſcon. rñſo in l. igitur. §. põt. ff. de lib. cau. vt & animad-
uerſum eſt à ſcribentib. in l. ſicut. §. 1. ff. de vſucap. &
ita tenet Bar. in d. l. Celſus, ver. ſed in hoc. ff. eo. tit. id-
* que * communi ſcribẽtium ſnĩa cõiter eſt receptum,
vt ibidem tradidere recẽtiores iuris interpretes, vt ibi
per eum, & in d. c. ſi diligenti. & id teſtatur præcipuè
Alcia. in d. reg. 3. præſum. 5. nu. 1. vbi ipſe quoq; illam
approbat, & ſequitur Soc. iun. d. conſ. 76. nu. 6. hoc ẽt
vidit Ioan. Fran. Balb. in d. l. Celſus, col. 30. ver. 1. con
clu. & vr̃ hoc probari in ca. cum olim, & in c. auditis,
de præſcr. prout iſta iura ponderat ad hoc Barba. in
conſ. 41. col. 10. verſ. & ſi quiſpiam opponat, volu. 1.
idem voluere Alex. & recentiores in d. l. Celſus. vt ẽt
protulit Bal. in l. 1. per gl. ibi C. vbi cau. ſtat. quo in lo
5 co ſubiungit bonam fidem poſſe oriri † ex iniuſtis &
temerariis cautis: quod ſequuntur Alex. in conſ. 125.
col. 3. vol. 4. And. Sic. in conſ. 17. col. pen. vol. 2. Fel. in
c. cum contingat, col. 3. de reſcr. & Iaſ. in l. ſi id quod.
8. not. ff. de iur. omn. iud.
6 Contraria † in hac re fuit mente ipſemet Bart. in l.
vlt. nu. 9. C. vnde vi. dum diſtinguit de iuſta credulita
te ad hoc, vt quis ea lege non includatur. tenuit hoc
idem Imo. in c. vlt. col. 5. de preſcr. vbi ait ſuperiorem
opinionem limitando illam eſſe veram tantummo-
dò, quo ad acquiſitionem fructuũ, in quibus ꝑcipien-
dis præſumit. & ſufficit bona fides, licet adſit iniuſtus
error, ſecus aũt quò ad vſucapionem: quo in caſu ſi
adeſt iniuſtus error, bona fides nõ præſumit, nec ꝓce-
* dit vſucapio, & hanc veriorẽ opinionem * appellat,
eam ſequẽdo Alc. ſup. loco cit. nu. 4. pro qua adducit
cõtex. in l. vlt. ff. pro ſuo. quo in loco requirit Iuriſcõ.
ꝙ error in tit. ſit probabilis, alioqui vſucapio nõ pro-
cedat: & hoc ẽt fuiſſe de mente gl. in d. l. 1. C. vbi cau.
ſtat. teſtat. & ibidẽ tñdet ad d. §. põt. cui, vt ipſe inqt,
ſuperior opinio cõtraria innitit. & quoddã tertiũ cõ-
ſtituit inter nõ eſſe in mala fide, & non habere bonã,
quod etiã dicit ſenſiſſe Bart. in l. ſed & ſi lege. §. ſcire,
ff. de per. hær. & Pau. Caſt. in conſ. 289. col. vlt.
7 Ad concordiã † poterit adduci hac ratione, aliàs
ſibi contrarius Bar. vt in priori opinione debeat intel
ligi prout ipſe ſe ipſum declarat, qñ adeſt vna cũ er-
rore iniuſto titulus verus, vel putatiuus, in poſteriori
aũt, cum nõ eſt tit. aliquis, prout eſt caſus illius l. vlt.
Secũdo loco Bartoli relatã opinionem cũ Imolæ
8 ſnĩa conciliabis, † vt prior Bar. procedat in præſcript.
longiſſimi tpis, in qua nedũ bona fides præſumpta in
poſſeſſore iniuſtũ errorẽ habenti ſufficit, ſed ẽt, ſi non
adſit titulus, & bona fides, præſcribit. ſaltẽ de iure ci-
uili: Imolę aũt ſnĩa habet locum in preſcriptione mi
nori, veluti 20. annorũ, in qua non habet locum iniu-
ſtus error, ſic has authorum lites diſtinguendo tollit
Alc. in d. reg. 3. præſum. 5. nu. 4. ver. poteſt diſtingui.
9 Sed ſubdiſtinguas † hãc ab Alciato traditã cõcor-
diam, vt ſcilicet illa procedat, qñ de illa mala fide, &
iniuſto errore apertè appareret, quo caſu de iure ciui-
li requirit præſcriptio longiſſimi tpis in ſupplemen-
tũ malæ fidei, & iniuſti erroris, ſed vbi mala fides, &
iniuſtus error eſſet tm̃ præſumptus, præſcriptio 30. an-
norum ſufficit ad illũ pugnandũ, quibuſq; tranſactis
talis p̃ſumptio erroris iniuſti opponi non poterit, ita
not. Bar. per illũ tex. in d. l. vlt. ver. ſed cõtra p̃dicta op
pono. C. vnde vi. idẽ obſeruauit Ant. de But. ĩ c. ſæpè,
col. 5. verſ. item hoc verũ, de reſtitu. ſpol. ꝙ & placuit
Cęp. in tract. ſeru. vrb. præd. c. 20. nu. 1. in fi.
Præterea fortius illud idẽ de mala fide, ꝙ ſcilicet
10 non præſumat, ampliabis, † vt ꝓcedat, ẽt ſi poſſeſſor
nullũ titulũ haberet: nec enim eo in caſu mala fides
præſumitur, rectè enim inter ſe conuenit, ꝙ quis non
habeat titulũ, & tñ ſit in bona fide: ita voluit Accur.
in l. ſi quis emp. ver. tenuerit, iuncto cõtext. C. de præ
ſcrip. 30. vel 40. annorũ. & in l. 2. C. de præſcript. long.
temp. quæ pro liber. cuius ſnĩam probauit Alcia. in d.
reg. 3. præſump. 5. num. 3. verſ. ſed tñ non puto, vbi ait
* hanc communem * illamque probari in d. l. ſi quis
emptionis iunct. gl. & in d. c. 1. de p̃ſcr. in 6. idem cõſu
lendo ſenſit Soc. iun. in conſ. 76. nu. 60. & in conſ. 77.
nu. 156. vol. 1. ꝙ probauit & Did. Couar. in rep. c. poſ-
ſeſſor, in 2. par. §. 8. nu. 2. de reg. iur. in 6. idẽ tenuit Dy.
in reg. qui contra, eo. tit. vt & docuit Bar. in l. 2. §. ſi à
pupillo, in fin. ff. pro empt. & in l. 1. §. hoc interdicto,
col. pen. ff. de itin. act. priua. ab his ſtetit Ang. in l. eũ,
qui. §. Publiciana. ff. de pub. ſuaq; authoritate id cor-
roborauere Accur. & Are. in §. ſed iſtæ, col. 11. Inſtit.
* de act. vnà cum cõcordibus authoribus ab eo allega-
* tis. & hanc opin. cõi * conſenſu à noſtris eſſe receptã,
teſtis eſt Fel. in d. c. ſi diligenti. nu. 4. ver. pro opin. cõi.
eandemque nonnullorum authoritatibus fulcit.
11 A contraria ſtetere ſnĩa † Inn. & Bal. in c. per tuas,
de teſt. quos ſecutus eſt Imo. in c. vlt. de præſc. vbi hãc
opin. conatur omnibus (vt aiunt) neruis & velis tueri,
q̃ ẽt Fel. in d. c. ſi diligenti, dicit ſummo iure inſpecto
poſſe defendi, per tex. in d. l. vlt. C. vnde vi. vbi habet,
eum, qui quod ſuum non eſt, poſſidet, debere ſcire ad
alios pertinere: ex quo vnico contex. omnes huic cõ
trariæ opinioni adhęrentes permouentur, prout dicit
Menoc. in tract. de arb. iud. caſ. 225. nu. 4.
12 Hæ tñ ſcribentium lites † tolli poterunt ex eis, quæ
dixit Alc. in d. reg. 3. præſump. 5. nu. 3. ver. nec obſtat,
& quæ tradidit Did. Couar. in d. c. poſſeſſor, circa in-
telligentiã tex. d. l. vlt. vt ſ. hæc poſterior opi. Inno. &
Bal. procedat iuxta diſpoſitionẽ illius text. in eo, qui
ſcit rẽ poſſeſſam ſuã non eſſe, qa tunc debuit ſcire, ꝙ
ad alios pertineat, prior aũt opinio cõis habeat locũ
in eo, qui neſcit rem ſuam non eſſe: imo credit ſuam,
& eſt in bona fide, licet non habeat aliquem titulũ,
vtpotè qui ab aliquo audiuerit rem illam eſſe maio-
rum ſuorum, vel alio aliquo modo ad eum ſpectare.
* Quod ſi quis hanc * communẽ opin. ſequi maluerit,
illam ex ſententia Bar. in d. l. Celſus, col. 4. verſ. di-
13 co etiam, limitare poterit, vt non procedat, † qñ alius
poſſeſſor antiquior appareret, veluti quando quis de-
tinet poſſeſſionem vacuam abſentis: nam tunc non
præſumitur huiuſmodi bona fides, vt id apertè deter-
minatum eſt in d. l. vlt. C. vnde vi. & hanc lim. referẽ-
do approbat Alc. ſup. loco cit. nu. 3. idẽ voluit Abb.
in d. c. ſi diligenti, nu. 15. vbi Ant. de But.
14 Hanc ſublimitabis, vt tñ vera ſit, † quo ad ipſum
antiquiorem poſſeſſorem, qui vtique poteſt oppone-
re huiuſmodi malam fidem, ſecus quo ad alium ter-
tium: ita ait Bart. in d. l. vlt. ver. ſed cõtra prædicta. C.
vnde vi. & idẽ in d. l. Celſus. col. 4. verſ. dico etiam, ff.
de uſucap. quia inquit, quò ad alium licitè, & bona
fide tenere uidetur: ius enim commune, inquit, mihi
non contradicit, c. ult. de præſcrip. lib. 6.
15 Contra tamen † ſenſit Alex. in add. ad eundẽ Bar.
in d. l. Celſus, in add. alium verò, qui hoc idẽ tenuiſſe,
inquit, ibidem D. Io. & Lud. & eos approbat.

Secundo

Secundò ſublimitanda eſt eadē limitatio,vt huiuſ
16 modi † exceptio malæ fidei ab antiqore poſſeſſore
obijcienda,procedat tantūmodo intra ſpatiū 30. an-
norū,quo deinde elapſo minimè opponi poterit, ita
ait Bar.in d.l.vlt.in fi.C.vnde vi,quē ſequiť,& in hoc
extollit Abb.in d.c.ſi diligenti,nu.16. qui ait hoc ſin
gulare dictū ſemp menti tenendū, & tradit qūo elap
ſo ſpatio 30.annor.ſubueniendū ſit antiquiori poſſeſ
ſori:pōt, inquit implorare iudicis officiū vel intētare
conditoinē ex l. ſi coloni. C.de agr. & cenſ.lib.11. ꝙ
ēt dicit fuiſſe de mente Inn.in c.ſæpe,prope fi.de reſt.
ſpol.& gl.in l.in ciuilem, C.de fur. & arg.eorū q̄ not.
in c.redintegranda.3.q.1. & vt habemus ab Innoc.in
c.poſt elec.de conceſ.præben. in fi.
17 Secundo limitanda eſt communis opinio, † vt nō
procedat in caſu,in quo ius commune reſiſtit poſſeſ-
ſori, & cōtradicit tali præſumptioni, & requirit vltra
bonam fidem etiam titulum,prout in caſu c.1.de re-
ſcript.lib.6.
Aduertēdum tū eſt, ꝙ licet regulariter bona fides
18 præſumatur,† tū in caſib.in quib.requiritur,veluti in
ſeruitute præſcribenda,nō ſufficit, ꝙ præſumatur,ſed
debet deduci, & allegari, vt eſt caſus ſingularis in l.ſi
adulterium.§.idem Pollioni;ff.de adult.iuxta ſnīam
Ang.in l.eū, qui.§. vlt.ff.de Publician. ita ēt proditū
eſt à Cęph.in tract.ſer.vrb.pręd.c.20.nu.3.q aſſerit id
eſſe in vſu foreſi in plurima animaduerſione dignū,
cū plurimi decipianť hoc nō perpendētes, & ad hoc
adeundus eſt Bar.in l.cū quidā in vlt.col.ff.ſi cer.pet.
Cum ergo mala fides non prȩſumatur,ſed proban
da ſit, perſcrutemur modos, quibus ea probari poſſit.
in quib.enumerandis,ſi aliquos omiſero, meminerit
lector, vnum, & eundē hominem omnia non poſſe
præſtare, proinde cæteros aſſiduo ſtudio ſibi quiſque
comparare poterit.
19 Primò igitur probabitur mala fides,ſi is † qui con-
traxit,iuris ſolemnitates nō ſeruauit, veluti qui cōtra
hit cū minore ſine decreto, ꝙ apertè ſancitum eſt in
l.quemadmodū,in fi.C.de agr. & cenſi.lib.12. Malæ
fidei inquit ille tex. poſſeſſorē eſſe nullus ambigit, q
contra legū interdicta mercatur,& ibi iſtud not.Bar.
20 qui clarè dixit ex titulo improbato † malā fidē præ-
ſumi.idē tradidit Cępol.in d.c.20.nu.2. vbi proculdu
bio tenet, ꝙ qū titulus eſt improbatus à lege ſemper
præſumitur mala fides,vt reſpondit Bal. in conſ.347.
circa mediū, lib.1.idem placuit Fel. in c.ſi diligenti.
nu.5.de præſc.ſic ſenſit gl.parua in l.1. C.de fid.inſtr.
21 lib. 10. q̄ ait, ꝙ ex quo † quis nō contrahit cū ſolem-
nitatib requiſitis à iure ciuili, vel municipali præſu-
mať malæ fidei,idē voluit Lud. Rom.in l.vlt.de vſu.
idē cautum eſt à Calc.in conſ.25.nu.13.vt & teſtatur
Iaſ.in l.itē ſi qs in fraudem,nu.45.inſt.de act.vbi inſu
22 per illud addit hanc præſumptionē malæ fidei † eſſe
iuris,& de iure, & ideo nō admitti probationē in con
trariū,ad idē conſuluit Soc. iun.in conſ.69.nu.45.lib.
1.idq; obſeruauit Boer.q.1.nu.54.ſic rūſum eſt à Ne-
uiz.conſ.85.nu.14.& ante hos illud aduertit glo. in l.
1.q̄ ibi ſequunť,& cōmendant Bar.Io.de Platea, Iac.
Rebuf.& Luc.de Pen.C.de iure haſtę fiſ.li.11.eiuſdē
fuit ſnīæ Bal. in l.cum contra. C.ſi vend.pig.aga.huc
ſpectat c.qui cōtra iura,de reg.iur.in 6.& l. q rē emit.
aliàs incipit,qui à quolibet,ff.de cōtrah.emp. vbi no.
Bal.idē tradidit Alex.in addi.ad Bar.in d.l. Celſus,ff.
de vſuc.in verſ.mala fides,hoc præterea multi alij cō
probauere,vt Cor.in conſ.147.col.3.vol.2.Bart.in l.
2.C.de præb.curia.lib.11.Menoc.in trac.de arbit.iud.
lib.2.cent.3.caſ.225.nu.6.Tiraq. de retract.conſang.
in fi.tit.nu.57.& prius nu.42. Alex.conſ.34. col.1.lib.
7.qui ait eum,qui à minore ſciens emerit ſine decre-
to,eſſe malæ fidei poſſeſſorem, Alb.in l.vlt. in fi.C.ſi
maior fact.col.5.& Imo.in conſ.73.col.1.verſ.& bre-
uiter,& col.vlt.verſ.quinimo dictus.
Hāc eandē malę fidei probationē ampliabis, vt ēt
23 locū ſibi vendicet,† ſi ipſe cōtrahens eſſet extraneus.
etenim ipſe debet inueſtigare conditionē, qui cū cō-
trahit, vt ſciat quo iure cōtrahat, ita ait Dec. in l. qui
cum alio de reg.iur.ꝙ probat Tiraq. in d.tract.de re-
tract.cōſang.in fi.tit.nu.42.& in hac hypotheſi ita re
ſpondit Raph.Cum.in conſ.26.col.2.verſ. nec ēt ob-
ſtat,& iterum in conſ.72.col.2.verſ.nec poteſt dici.
24 Amplius probatur mala fides, † qū emptori fuit
denunciatum à vero rei dño,ne rem illā emeret,quo
niam vendentis non eſt,ſed ſua,& tū emit ad hoc fa-
brefactus eſt contex.in l.ſi fundum.C.de rei vēdi. ſic
docuit Bar.in d.l.Celſus.col.4.verſ.ſed qualiter ꝓbať
mala fides,vbi ēt Bal.ff.de vſu.& in hanc ſic fuit deci
ſum ſnīam ab Affl.dec.369.nu.6. ſic quoq; interroga
tus dixit Menoc.in conſ.2.nu.343. & de arb.iud.loco
ſuperius adducto, in eandem deſcenſum eſt opinio-
nē à Sal.in d.l.ſi fundum,Balb.in d.l.Celſus, nu.111.
& in tract.præſcr. 2.par.3.par. prin.q.2. & à Rip.in c.
* cū M.Ferrarienſis.nu.159.& *omnes vna mente ſen-
ſiſſe ſcribentes author eſt Ferdinan. Vaſq. illuſtrium
controuerſiarum lib. 2.c.8. in prin. quem citat Bapt.
Villalobos in ſuis communibus opin.in litera M.
25 Primò amplia,† vt iſtud procedat ēt ſi talis denun-
ciatio facta fuerit nō à dño,ſed ab eius ꝓcuratore,qui
tū haberet mandatū, ita placuit Bart.in l.non ſolū,§.
morte,col.8.verſ.quęro,an talis,& ibi Iaſ.col.15.ver.
q̄rit,& Bar.ff.de nou.ope.nun. idē Bar.in l.grege,§.1.
verſ.ſed aduerte,ꝙ ſi denunciatio.ff.de pign.& in l.q
in alterius,vbi Dec.col.11.verſ. circa ea, quæ dicit.ff.
de reg.iur.& in l.cū ſatis,col.2.verſ.ſequiť in tex.C.de
agr.& cen.lib.11.& Bal. in l.tutor in prin.2.lect. ff.de
min.& in rub.de proc.col.2.verſ. procurator ad prote
26 ſtandū,vbi dicunt procuratorē,qui proteſtať, † teneri
ad oſtendendū mandatū,idq; confirmāt vterq: ex cō
tex.l.ſi qs inficiatus,in verſ.cognouit vbi, & ipſe Bar.
id notat,ff.depoſiti.idē repetijt Bal. in c. corā, col.2.
verſ.extra quæro, de off.deleg. vbi,& eundē tex.alle-
gat,& itē Bal.in c.Cumana.col.4.verſ.ſi qs poteſtate,
de elect.hoc p̄terea fuit cōprobatū ab Inno. & Hoſt.
clarius à Collect.in c.1.de præſc.& à Bal.in d.l.ſi fun
dū.in 3.op.C.de rei vend.dū dicit,eū,qui aliqd denū
27 ciat † noīe alterius debere docere de mādato p tex.
in cle.cām.de elec.& ipſemet Bal.& ante cū Bar.in l.
qui abſentē,ff.de proc.atq; Ang.in l. hæres cū debue
rat,ff.ad Treb.p d.l.ſi fundū.iun.d.l.ſi quis inficiatus,
& l.ſi homine,ff. mandati,à quorū ſnīa nō diſceſſere
Rom.cōſ.204.col.3.ver.quoad tertiū.vbi & alia mul
ta allegat. Alex. in conſ.78.col.2. verſ. nec obſtat,ꝙ
maritus, vbi latè de hoc, lib.5. & Affl.in tract.proto.
verſ. vt intra triginta dies colu. 5.verſ.ſed quidècon-
tra,an talis denunciatio,& in deciſio.316.col.1.
28 In contrariā vt deſcendamus † ſnīam, mandatū.ſ.
non requiri,vr̄ ſuadere I. C. rūſum in l.veniunt,§.pe-
titam, verſ.à quo, ff.de pet. hæred. huicque opinioni
adhæret Bald.conſ.144.vol.4 vbi dicit denunciatio-
nem à quocunque fieri poſſe etiam ad culpā impin-
gendā, quod probat per l.ſi quis ſolutioni. §.ſi mora,
ff.de vſuris,eidē accedit Rom.in cōſ.295.verſ.ad hoc
optimè facit, & verſ. ſeq. huic præterea ſententiæ vr̄
facere contex.in l.qui abſentē, ff.de proc. vbi vr̄ pro-
bari,poſſe fieri denunciationē venditori à quocunq;
ſine mandato, vt veniat defenſurus emptorem, mo-
do is caueat de rato; ſi id venditor deſideret, hāc opi-
nionē mirificè etiam adiuuat id, quod cōſuluit Pau.
Caſt. in conſ. 84.in vlt. dub. lib.1. vbi ait ꝙ ſi ſtatutū
iubeat notificationē emācipationis fieri ab emanci-
pāte apud acta, ſufficiat aliū eius noīe id facere, ēt ſi
de mādato non appareat. hanc quoq; opinionē ſecu-
tus eſt Aret.in cōſ.26.col.5.ver. circa tertiā,eandē cō
firmat Bar.poſt Pet.in l.Gallus,§. & quid ſi tūi col.1.
verſ.cōtra hoc oppono fortiter,ff.de lib.& poſth.atq;
Bal.ī auth.eò decurſū.poſt prin.C.de do.ant.nup.vbi
ait paria eſſe aliqd abs te inſinuari,aut ab alio pro te.

Hi inter ſe diſſidẽtes authores conſentient, ſi diſtin
29 guemus, † vt nos docuit Bart. in d. l. itẽ veniunt. §. pe-
titam. ff. de pet. hære. vbi ait, quòd qñ denunciatio fit
ad notificandum tantùm, prout in caſu conſtituendi
aliquẽ in mala fide, in quo quælibet denũciatio à quo
cunq; , & quomodocunq; facta, dummodo veniat in
notitiam, ſufficit, tunc procedat hæc poſterior opin.
prout eſt contex. apertus in d. §. petitam à quo, inquit
iuriſc. denunciatum ſit ſenatus non exigit. quicunq;
ergò fuit, qui denunciauit, nocebit, & in prin. §. nam
vbi ſcit, incipit eſſe malæ fidei poſſeſſor, id eſt cũ pri-
mum denunciatũ eſt: ſequitur tex. quid ergò ſi ſcit q-
dẽ, nemo autẽ ei denunciauit, an incipiat vſuras debe
re, pecuniæ redactæ? & puto debere. cœpit enim ma-
læ fidei poſſeſſor eſſe: ex quib. omnib. apparet quãli-
bet denunciationẽ, imò ſcientiam ſimplicẽ cõſtitue-
re, quem in mala fide, neq; referre à quo denũcietur.
Quando aũt fit denunciatio non ſolũ ad notifican-
dũ, ſed ad incitandũ, vt aliquid fiat, vel ad prohibẽ-
dũ ne qd fiat, tunc ſimplex denunciatio, & ſcientia
nõ ſufficit: & ita locũ habet prior opinio. Cui recõci-
liationi conuenit etiam, ꝙ voluit idem Bart. in l. nõ
ſolum. §. morte. col. 8. iunctis his, quæ dicit col. vlt. ff.
de nou. ope. nunc. vbi voluit, ꝙ quando denunciatio,
ſiue notificatio, ſiue proteſtatio fit ad inducendã ſciẽ
tiam, aut notitiã alicuius rei, nõ requiratur mandatũ,
ſed ſufficit fieri per ſimplicem negotiorũ geſtorem.

In caſu igitur noſtro, in quo agitur de conſtituẽdo
aliquẽ in mala fide, & de illa ꝓbanda, cum hæc ꝑſta-
re ſufficiat ſimplex notitia, nedũ denũciatio, hæc po-
ſterior opinio, quæ cõcludit abſq; mandato hmõi de-
nunciationẽ fieri poſſe, locũ habebit: & ea eſt ſequẽ-
da per tex. d. l. item veniunt. §. petitam. ff. de pet. hær.

Ex his poteris ſecundo loco ampliare ſecũdã pro-
bationẽ malæ fidei prouenientẽ ex denunciatione,
30 vt etiã procedat, ſi talis denunciatio † facta fuerit ab
eo, q rei cuſtodiã habebat nedũ à dño rei, ſeu ab eius
procuratore: ita deciſũ fuit ab Afflic. dec. 369. nu. 10.
per doctr. Bart. in d. l. non ſolũ. §. morte. 3. q. prin. ff. de
ope. nou. nunc. & in d. l. item veniunt. §. petitam. ff. de
petit. hær. quam proximè in ſuperiori opinionũ con-
31 ciliatione retulimus, nec abſq; ratione † loquitur Af-
flict. nam, cũ inquit, ad eum vti cuſtos ſpectaret hoc
dicere, & denunciare, ideò ei credendum erat, prout
etiam dicit Luc. de Pen. in l. 3. C. de murileg. lib. 11. dũ
allegat. l. quædam. §. ſed & ſi ei. ff. de eden. & huic rei
optimè fauet, ꝙ dixit Bart. in l. ſi ſeruum. §. nunc vi-
deamus. ff. de verb. obl. vbi voluit, qd in caſu, in quo
ex parte eius, cui fit denũciatio, requiritur ſola abſti-
nentia, tunc ſine dubio poſſit fieri denũciatio ẽt per
negoc. geſtor. l. prohibere, in prin. ff. quod vi, aut clã.

32 Tertiò amplianda eſt, vt ẽt locũ † ſibi vẽdicet, ſi ta-
lis denũciatio fieret ab aliquo tertio: ex relatione e-
enim ipſius inducitur mala fides, vt egregiè monuit
Accur. in l. ſi dictũ. §. ſi cũ poſſet. ff. de euict. cuius do-
ctrinã ſequunt̃ Fel. in d. c. ſi diligenti. nu. 5. verſ. adde
ẽt de ꝑſc. & Meno. de arb. iud. caſ. 225. n. 14. & ad hoc
extat clarꝰ cõtex. in d. l. itẽ veniũt. §. petit. ff. de pe. hę.

33 Quartò ampliat̃, vt vera ſit, † ẽt ſi contrahens eſſet
in dubio, an denuncians eſſet ꝑſona talis, quæ poſſet
denunciationẽ inferre, iñ tunc nihilominus ſi cõtra-
hat ꝑſumitur mala fides: in re. n. dubia debuit à cõtra-
ctu abſtinere. ita ait gl. in l. ſi fundũ, vbi Bal. qui dicit
hoc eſſe valdè menti tenendũ. C. de rei vend. idẽ inqt
Fel. in c. cũ cõtingat. n. 6. de reſcr. & in c. 2. n. 6. de ꝑſcr.
cõgruitq; cũ hoc cõtex. in l. ait ꝑtor. §. ſi qs princeps.

34 Quintò poteris ampliare, † & ſi à nemine fuerit ta-
lis denunciatio facta, ſed tamen erat fama in vicinia
rem illam alterius, quam venditoris eſſe. etenim tunc
quoque qui emit in mala fide dicitur, iuxta ſententiã
Bart. in d. l. Celſ. col. 4. verſ. ſed qualiter probatur ma-
la fides. ff. de vſucap. vbi etiam latiſſimè Balb. n. 122.
per tex. in c. quanto, de præſump. hoc idem aſſeuera-
uit Cæp. in d. tract. de ſeru. vrb. præd. c. 20. nu. 2. cui opi
nioni ſe ſubſcripſit Soc. ſen. in cõſ. 22. in fi. lib. 1. & in
conſ. 69. nu. 52. lib. 1. ſic diremit, & Afflict. in dec. 369.
nu. 9. & idem ſcripſit Ang. in l. cum qui. §. Publiciana
ff. de publ. nec id ignorauit Aret. in conſ. 15. col. vlt.
verſ. ſuper quarto. neq; latuit Card. in conſ. 38. col. 2.
ver. 2. quia communis. ita etiam teſtatũ reliquit Hip.
Marſ. in l. de minore. §. plur. col. 15. verſ. adde etiam.
ff. de quæſt. ſic docuit, & Bart. in l. 2. §. ſi à furioſo. ff. ꝓ
empt. & in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli.
& in l. ſi cui, in prin. ff. de accu. cui accedit Lud. Goza.
in cõſ. 1. nu. 33. atq; Matth. Affl. in c. 1. de pace iur. fir.
in vſi. feud. in 4. not. n. 27. & Petr. Duen. reg. 299. n. 22.

35 Limita, vt hęc quinta ampliatio ꝓcedat, niſi † emẽs
emeret ab eo, qui habet titulum, & poſſedit longiſſi-
mo tempore. tali nẽpè caſu emptor non dicitur eſſe
in mala fide, licet adſit fama publica, & generaliſis in
vicinia, quod res vendita non ſit vẽdentis, ſed eccle-
ſiæ. fama enim ſæpè à veritate diſſidet, & magis præ-
ſumitur pro titulo, quàm pro ipſa: nec emens tenetur
credere, niſi quod credit bonus vir, id eſt iudex, qui in
facto alieno non debet credere, niſi probationibus:
ita poſt multa concludit Butr. in c. vigilanti, de præſc.
quem ſigillatim refert, & ſequitur Fel. in d. c. ſi diligẽ-
ti. nu. 5. verſ. concludit etiam Bald.

Sextò prætereà eandemmet malæ fidei probatio-
36 nem amplia, vt procedat, † etiam ſi non per denun-
ciationẽ aut publicam famam emptor ſciuit rem ta-
lem eſſe, quæ emi non poſſet, ſed etiam quando per
ſe ſcit, vel ſcire potuit præſumptiuè, vt quia neceſſitu-
dine illi coniunctus erat, à quo emebat, vel ſcire de-
buit ex eo, quòd tritum erat, aut illud ius ciuile, aut
municipale ſtatuit, cum quilibet præſumatur ſcire le-
ges, l. leg. C. de legib. ita reſponſũ eſt à Soc. iun. in cõſ.
45. nu. 5. lib. 1. quod & probauit Ceph. in cõſ. 161. nu.
30. li. 2. & nemo debet ignorare quamlibet conditio-
nem, & qualitatem ſui venditoris. l. qui cũ alio. ff. de
reg. iur. & ibi gl. 1. quæ dicit in culpa eſſe, qui id igno-
rat. hoc idẽ not. Bal. in c. rurſus, ſi fidelis. ti. quib. mod.
feud. amit. huic rei fauet contex. in l. ſi patronus, & ibi
Iac. Are. & Bart. ff. de confir. tut. & in l. 2. §. quæſitum,
ff. de ſepa. vbi gl. adducit concordes, & in c. innotuit,
verſ. ignorantia, de elect. idem aſſeruit Barto. in l. vlt.
paulo ante fi. ff. de adult. vt & voluit Bal. in c. 1. §. per-
ſonam, in fin. per quos fiat inueſt. à quo non diſſenſit
Fran. Aret. in l. 2. in prin. col. pen. ff. ſol. matr. & in hac
facti ſpecie cõſuluere Alc. in cõſ. 213. col. 3. ver. præſu-
meretur etiã. vol. 2. & Ceph. in d. conſ. ibi. nu. 131. vbi
ait, malã fidem in eo præſumi, qui ſcit, vel ſcire debuit
rem ad aliũ pertinere. pertinet, et ad propoſitũ noſtrũ
l. octaui. ff. vnde cog. & l. de tutela. cum ibi not. ꝑ Bar.
poſt gl. C. de in integ. reſt. hoc idẽ docuit ipſemet Bar.
in l. de ætate. q. 2. ff. de min id etiã obſeruauere ſcribẽtes
in c. literis, de præſ. & in l. vlt. vbi præcipuè idem Bar.
C. vnd. vi. & idem Bar. in l. illud. ff. de pet. hær. et quod
tã in culpa ſit qui ſcit, quã qui ſcire debuit, probatur
ex l. quod te, & ibi gl. ff. ſi cer. pet. vbi ẽt Alb. Bar. Bal.
Ang. Sal. & ferè oẽs, & ex l. ſed non, vbi Alb. et Ang.
37 ff. de acq. hęr. vbi ipſe Ang. dicit, paria eſſe † ſcire, et ſci
re poſſe, l. Tit. in prin. ff. de fideiuſ. et l. Iul. ibi, qui ſci-
ret, aut ſcire potuiſſet, vbi Alb. ff. ad Maced. l. quiſqs,
vbi gl. vlt. C. de reſc. vend. l. idẽ, §. 1. ibi, intelligit, vel
intelligere dẽt. ff. ad leg. Aquil. l. q fundũ: §. ſeruus, et
ibi Dy. et Alb. ff. ꝓ emp. et in l. q cũ alio, in gl. mag. in
fi. ff. de reg. iu. vbi inqt parẽ culpã eſſe ſcire, et ſcire de
bere. l. 1. C. de peri. tut. et l. ꝓhibere, §. vlt. et ibi Alb. ff.
ꝙ vi, aut clã. hoc idẽ teſtat̃ Accur. in l. mora. verſ. diffi
cilis, poſt prin. et ibi Sal. col. 3. ver. ꝓſequo ralia verba
ff. de vſu. ad idẽ aduertit Bal. in l. q cõtra. C. de inceſt.
nup. vbi aſſerit eũ haberi ꝓ ſciẽte, q nõ vult ſcire: ſicq;
cõſulẽdo ſẽſere Caſt. ĩ cõſ. 65. col. 2. ver. itẽ narrari de-
bebat. li. 1. et Alc. cõſ. 34. col. 1. li. 7. ad ꝙ ẽt adduco op-
ptimũ cõtex. ĩ l. ſi qs domũ. §. vl. ff. loc. et tex. ĩ l. reg. §.

ſed

ted iuris,ff.de iur.& fac.ign.cui ſententię ſuffragatur,
quod tradit glo.in l.1.ver.neſcienti,& ibi Bald.col.2.
ver.quæro,quid ſi venditor,C.de ædi.act.

Verumtamen iſtud limitabis, qñ quis errauit con
tra illud,quod ſcire debuit pp euidentiam rei, veluti
38 cũ quis contraxit cũ pupillo, † qui apparet magnus,
& putauit ideo eũ puberẽ: nam tali caſu cũ à iuſtiſſi-
mo errore contrahens ductus dicať, excuſať à mala
fide: ita ſcriptum reliquit Bar.in d.l.Celſus, col.2.ver.
itẽ apparet iuſtiſſimus error, ff.de vſuca. & in l. 2.§.ſi
à pupillo,ff. pro emptore. vbi ait ſtandũ eſſe aſſertio-
ni eius, qui dicit ſe crediſſe pupillũ puberẽ, vt not.
in §.aliæ,per gl.Inſti.de act.Niſi tñ per aduerſam par
39 tem † aliquid probeť,ex quo aliquid contrariũ preſu
mať,vt quia tutor, qui præſumitur ſcire, vt d.l.2.§.tu-
tor.vel coniuncta perſona, vt l.octaui, ff.vnde cogna
ti.idẽ ſi vicinus,vel domeſticus,arg.tex.in c. quanto,
de præſump.vel probabiť cũ fuiſſe talis ſtaturæ, vt q-
liber diſcretus homo ex aſpectu crediſſet cũ pupil-
lũ,vt l.minor 25. annis ex aſpectu, ff. de minor. qbus
cõiecturis ꝓbatis, apparebit contrahentẽ iuſtiſſimo
errore nõ fuiſſe ductũ, & ideò non habebit locũ hæc
limitatio,ſed ſublimitabitur hoc modo, prout dixi.

40 Secũdo loco limita,niſi in vicinia illa,† in qua cõ
traxit,cõtrarius rumor erat ei rei, q̃ ſcire debebat: nã
tunc cũ à iuſtiſſimo errore ad contrahendũ duci di-
catur, à malæ fidei ſuſpicione alienus erit: ita docuit
idẽ Bar.ĩ d.l.Celſus,col.2. ver.itẽ ex publica fama, ff.
de vſucap.permotus ex contex.l.cũ quidã, ℣.ꝙ diciť.

Nũc verò præcipuè limites velim ſecundũ modũ
41 ꝓbandi malã fidẽ,† vt habeat locum, ſi denunciatio
hmõi facta fuerit ante emptionẽ, & ſic anteq̃ habe-
ret titulũ,ſecus, ſi poſt,ita voluit Bal. in l.ſi fundũ.C.
de rei vẽd.qui I.C.rñſo id cõprobat in l.1.℣. hoc tan-
tũmodo,ff.de vſu.transfor.vbi ẽt Iac. But.& Bar. idẽ
ſcripſit Balb.in d.l. Celſus, nu 111. ad ꝙ conſuluit ẽt
Crau.in cõſ.6.nu.76.& in cõſ.261.in fi.idẽ ẽt tradidit
Ant.But.in c.grauis.col.4.de reſt.ſpol.vbi ẽt Abb. in
antep.col.dicentes tunc denunciationẽ extraiudicia
lẽ inducere malã fidem qñ fit titulũ non habenti, &
ita eſſe intelligendũ tex. in l. item veniunt. §. petitã,
ff.de pet. hær.Abb. hoc idẽ confirmauit in c.2. nu.9.
de præſc.& in c.3.nu.4.eo.tit. fauet huic opinioni cõ
tex.in d.l.ſi fundũ.C.de rei vend.eiuſdẽ fuit ſnĩæ Bar.
in pen.ff.pro emp.& in d.l.ſi fundũ,& in l.naturaliter
col. 2.ff. de vſuc.dicens ex denunciatione oriri malã
fidẽ ante contractũ,nõ vero poſt idẽ inquit Inn.in c.
dilecti in gl. maiori ante medium de maio. & obed.

42 Limitationẽ hanc ſublimitare † poteris, vt habeat
locum,niſi fiat talis denunciatio in defectũ, quo ca-
ſu etiam poſt contractum fieri poterit: ita limitabat
Abb.in c.ſi diligenti,nu.22.de præſcr.motus authori
tate contex.in l.vt perfectiores, C. de ann.excep. vbi
huius ſublimitationis facti ſpecies eſt

Tertio primario loco poterit probari mala fides
43 ex eo,† ꝙ quis ſine titulo poſſidet,grauiſſimis autho-
ribus ita teſtantibus Inn.& Bal. in c. per tuas, de teſti.
quibus accedit Imo.in c.vlt.de præſcr. cum his ẽt ſen
ſit Fel.in d.c.ſi diligẽti, eo.tit.& alij, de quibus ſup.in
2.ampliat.ad principium concluſionis.& in hoc dic,
& diſtingue, vt ibi docuimus.

Quartus malam fidẽ probandi modus erit, ſi con-
44 ſtiterit † poſſeſſorẽ hunc coram aliquibus dixiſſe, ſe
ſcire rem illã alterius eſſe,vt author eſt Bar.in d.l.Cel
ſus,col.4.verſ.ſed qualiter probatur mala fides, ff. de
vſuc.vbi Balb.nu.118. à quorum ſnĩa ſtetit Ang.in l.
eũ,qui,§.Publiciana,ff.de public.in rem actio. idem
voluit Cęp.in c.20.nu.2.de ſer. vrb.prædio. vt ẽt cau-
tum eſt ab Alex.in conſ.187.nu.8.lib.2. ſic placuit &
Fel.in d.c.ſi diligenti,nu.5.de pręſcr.quod nec latuit
Ang.in l.ſi quis.ff.de præſcr.30.annor. nec ignorauit
Imo.in repe.c.vlt.de præſcr. idque confirmauit Me-
noch.in tract.de arb.iud.caſ.225.nu.8.

45 Amplia, vt iſtud ſit verum, † ẽt ſi pars non fuerit
præſens, qñ talis cõfeſſio emanauit. ita cenſuit Balb.
in d.l.Celſus,nu.120. quẽ refert & approbat Menoc.
in d.trac.de arb.iud.caſ.225.nu.8. vt rñdit Alex.in d.
conſ.187.verſ.nec obſtat,col.3.qui ad hoc corroborã
dum in mediũ adducit id,ꝙ voluit Bar.in d.l.Celſus,
dũ dixit probari malam fidẽ,& ſcientiã rei alienæ, eo
ꝙ probatur,ꝙ ipſe coram aliquibus dixit,ſe ſcire rem
illam alienam: quia præſumitur illud in mente ha-
46 buiſſe,& actus † qui pendent à ſolo animo,& volun-
tate vnius non requirunt partis præſentiã, vt not. idẽ
Bar.& ante eũ Accur.in l.Pomponius,la 1.ff.de neg.
geſt.idẽ Bar.in l.certũ.§.ſi quis abſente.ff.de cõfeſſis,
& in §.ſi vero expreſſim,vbi Ang.in 4.col.in auth.de
hęr.& falcid.idẽ Ang.in d.l.ſi quis,& Imo.in d.c.vlt.
& ipſemet Bar. in auth.ſacramenta puberũ, col.2.C.
ſi aduer.vend.nec ab hoc diuerſus fuit Bal.in d.l.1.§.
ſed & ſi quis, C.de lat. liber. tol. in l.generaliter.col.
vlt.q.5.C.de non num.pecun.in l. non idcirco. C.de
iur.& fact.igno.ſic ſenſit Alex.in l.idẽ in duob.§.vlt.
ff.de pact.& ita tenuit Purpur.in l.poſtquam liti, col.
9.ff.de pact. & prius his Accur.in l.vlt. in gl.vlt,in fi.
ff.de interrog.act.hoc idẽ probauit Ant.de Butr.in c.
vlt.col.5. & ibi Abb.col.4.vbi etiam Imol. col.5. de
confeſſis.vt etiam arbitratus eſt Fulg.in conſ.197.Io.
de Anan. in conſ.85. col.vlt. idem protulit Lanfr.in
c.quoniam contra, col.37.de proba.

Quintus malam fidẽ probandi modus ex eo colli-
47 giť ꝙ quis † poſtq̃ poſſidere cępit,procurauit titulum
habere, ſi ita teſtanti credimus Cępol. in d.c.20.nu.
2. quod ẽt ab alijs grauioribus authoribus eſt cõpro-
batũ,vt à Fel.in d.c.ſi diligẽti,nu.528.Alex. cõſ.192.
verſ.quia primo rñdetur, lib.2.à Bart.in l.ſin aũt. §.ſi
duob.ff.de publ.à Bal.in l.cogi, C.de petit.hære.& in
l.qñ.C.de rei vendic.& ab eod.Bal.in l.quoties,verſ.
iuxta iſtã partem,eo.tit. vbi ait hãc fuiſſe ſnĩam Odo
fre.ibidẽ,quem ipſe extollit valdè.idem voluit Balb.
in d.l.Celſus,nu.123.in fi.de vſuc.idem ſenſit Meno.
in d.caſ.225.nu.10.cui rei ẽt fauet id,qđ proditum re-
liquit,dum de iure rñdit,Socy.iun.in conſ. 69.nu.53.
48 lib.1.vbi cõſuluit,cũ cenſeri in mala fide,† qui dubi-
tans de iure ſuo quæſiuit remedium.amplius dicebat
Balb.in tract.præſcr.2.par.3.par.prin.q.2.talẽ dubita-
tionẽ impedire initiũ præſcribendi, cœptũ tñ non ẽt
de iure canonico, iuxta cuius decreta exigiť bona fi-
des cõtinua vſq; ad præſcriptionẽ cõpletam, vt c.vlt.
de præſcr.idẽ placuit Bal.in l.naturaliter,col.2. circa
fin.verſ & hæc dico,ſi qs cęperit dubitare,ff.de vſuc.
49 dicens fore,vt ab initio talis non præſcriberet,† quia
nõ hẽt bonã fidẽ, licet non habeat malã: ſed ex poſt
facto talẽ titubationẽ non nocere eo ꝙ requirať, vt
conſtanter credat ſe malæ fidei poſſeſſorẽ, ad hoc vt
extinguať,vel impediať præſcriptio,quẽ ſeq. Abb.in
d.c.vlt.col.pen.ver.3.gl.quærit.& plenius Fel. col.an
* tepen.& vlt.atteſtantes hanc eſſe * cõem opin. & idẽ
dixit Alex.in l.3.§.genera,col.2.in 2.not.vbi Iaſ.col.
* 2.& 3.in 6.not.poſt ipſum Alex.ff.de acq.poſſ.de * cõ
muni etiam ipſe teſtatur, & comprobat tribus ratio-
nibus,& plenè enucleat hunc articulum Did.in cap.
poſſeſſor,par.2.§.7.nu.3.de reg.iuris,in ſexto.

Poſtremam hãc malæ fidei probationẽ limitabis,
50 vt procedat,† ſi procurauit titulum, poſtquã fuit vo-
catus ad iudicium, vel dubitabatur vt vocaretur, nã
tali caſu præſumitur vtiq; mala fides, prout declarat
ipſe Bal.in d.l.quoties, hoc fuiſſe de mẽte Odofr. qui
fuit author huius ſententiæ.

Secundo loco limitanda eſt,vt locũ ſibi vendicet,
51 ſi illa dubitatio, † per quã quis mouetur ad ſibi reme
diũ acquirẽdũ, eſſet vehemẽs, & valdè inclinaret ad
malã fidẽ,ita explicat Men. d.caſ.225.n.17. & ad idẽ
fuit cõſult.à Pariſ.in cõſ.50.nu.10.lib.1.ex contextu.
l.ſi fundũ.cum ibi not.C.de rei vendi. & idem firma-
uit Claud. in d.l.3. §.genera. col.1. verſ. ꝙ ego puto.

ff.de acq.poſſ.vbi alios cõcordes citat.aliàs enim du-
52 bitans † potius in bona,q̃ in mala fide creditur, teſte
gl.in d.c.ſi diligẽti. & in c.vlt. de præſcrip. vbi ẽt Inn.
idẽ aiunt Balb.& Menoc ſuis locis nuper adductis.

53 Sextò quoq; probatur malafides † ex teſtimonio
teſtium etiã extra iudicium, vt interrogatus reſpon-
dit Alex.conſ.59. prope finẽ verſ.de mala fide proba
tur etiam vol.6. cuius ſententiæ album calculum ad-
dit Abb.conſ.28.nu.5. idq; prius his vidit Bal. in c.1.
§.ſi duo.de pac.tenen. hoc etiam tenet Fely. in d.c.ſi
diligenti.nu.5. vt etiam arbitratus eſt Menoc. de arb.
iudic.cauſ.d.caſ.225.nu.13.

54 Septimò malam fidem probandi ratio eſt, † cũ is
poſſeſſor ſiue emptor acquirendo mandatũ procura-
toris nomine ſui domini vendẽtis videre neglexerit:
nã poſtea ſi reperitur mandatum nullum , vel minus
validum, in malafide is præſumitur : ita loquutus eſt
Fely.in d.c.ſi diligenti.nu.5.vt & docuit Bart.in l.qui
fundum.§.vlt.ff.pro empt.& in l. vlt.poſt gl. ff.eo tit.
ſic monuit,& Balb.in d.l.Celſus.nu.123. & in d.trac.
præſump.in 2.par. 3.par.principalis.q.18. quos ſequit̃
Men.in d.caſ.225. nũ.22. ſic conſulendo Rui.68.nu.
23.vol.1.& decidẽdo tenuere Ber. deciſ.281.nu.19.ꝙ
egregiè firmat illud,ꝙ voluerunt Bal.& Sal.in l.1.C.
de reb.alie.non alien.vbi concludunt ementẽ ab ali-
55 quo † tanq̃ ab executore teſti, cum nõ eſſet, præſumi
in mala fide,& non poſſe præſcribere.nec erroris ſpe
cie adiuuari, cũ non fuerit error iuſtus,cum debuerit
videre authoritatem executionis,à qua pendebat vẽ
ditionis validitas,ꝙ tunc eo magis procedit,ſi collu-
ſio aliqua probabit inter emptorem , & procuratorẽ
vendentem,ita inquit Abb.in d.c.ſi diligenti.

Iſtud poſtremum velim limites tunc verũ eſſe:niſi
56 conſtaret † procuratorẽ voluiſſe decipere emptorẽ
ex eo,ꝙ per aliquos fidedignos emptori ſignificaue-
rit,ſe habere plenum mandatum,nã tunc emens tan-
quã iuſto errore circumuẽtus excuſat̃: ita docet Bart.
in d.l.ſi fundũ.§.vlt.ff.pro emp.& in l.inteſtato.eo.ti.
Alex.in l.1.in prin.ff.de eo.per quẽ fac. ent. & in d.l.
vlt.ff. pro emp. & in d.l.de pupillo. §.ſi qs ipſi.in q.8.
in fi.ff.de nou.ope.nun. in eandẽ deſcẽdit ſñiam Bal.
in l.iudicia. C.de rei vendic. idẽ teſtantur Io. Ana.&
Ant.in c.circa de iur. patro. iſtis accedit Alex. in l.1.
in princ.ff.de eo,per quem fac.erit.eoſdem ſequuntur
Rui.in d.conſ.68. num.23.lib.1,atq; Bero. deciſ.181.
num.16.idem cit etiam,ſi aliquibus alijs iuſtis cauſis
57 † emens crediderit illum habere mandatum, prout
in ſimili voluerunt. Bal.& Sal. in d.l.1.C.de reb.alie.
non alien.& Menoc.in loco nuperrimè cit.

58 Amplia limitationẽ hanc, † vt etiam dictũ vnius
tñ egregij viri inducere dicatur iuſtiſſimam creduli-
tatem,ita ſenſit Bal.in d.l.iudicia.verſ.4. quæro.in fi.
C.de rei vendi.idem diiudicauere.Io.And.& Ant.in
c.iura. de iure patron. & in hanc propendere videtur
opinionem Bar.in d.l.inteſtato.ff. pro em pro.dum di
cit ementem excuſari ẽt non inſpecto mandato, ſi ꝓ
curator per aliqua illi ſignificauerit ſe habere mãda-
tum ab aliquo viro cui debebat fidem habere.

59 Quando autem fide dignis , † & egregijs viris , ſed
ſingula. credendũ ſit cõſulendus erit Abb.in cõſ. 94.
nu.3.vol.2. vbi ait in præiudiciũ tertij,nec ipſi Cardi-
nali etiam legato adhiberi fidem.gl.authoritate mo
tus.in c.ſicut de ſenten.excomm.quæ apertè ſenſit ci
tando c.nobiliſſimus.98.diſt.nunquam honeſtatẽ, &
dignitatem perſonę ſatis eſſet,vt ſibi ſoli credatur in
alterius præiudicium: & per tex.in l.vnica.C.de ſuper
indi.lib.10. cuius authoritate permotus Bar. dixit ibi
nunq̃ eſſe alicui credendum quantumcunque in di-
gnitate poſito,dicenti ſe habere poteſtatem ad faciẽ-
dum aliqua dependentia à Principis poteſtate.

60 Secundo limita etiam, † quãdo adeſſet publica, &
generalis fama in illa vicinia, illũ procuratorem ha-
bere mandatum plenum:nã tali caſu cũ publica vox
& fama inducat iuſtiſſimum errorẽ , illo emẽs etiam
non inſpecto mandato, à malæ fidei crimine vindi-
cabit̃,ita ait in ſimili Bar.in d.l.Celſus.col.2.verſ.itẽ,
& publica fama. ff. de vſucap. à quo non diſcrepauit
Bal.& in d.l.iudicia. C.de rei vẽdi.& in l.proprietatẽ.
C.de proba.& in l.pen. C.de long.temp.præſcrip.nec
ab hoc diſſenſit Ant.in d.c.ſi diligenti.de præſcri.cui
ſententiæ concinit contex.in l.4.ff. ad Maced.& in l.
cum quidam.§.quod dicitur.ff.de acq. hære.

Crimini ẽt malefidei eum eſſe affinem octauo ꝓ-
61 bat̃ † qui fundat poſſeſſionem ſuam in priuilegio, ꝙ
præſumptiuè contendit , nec aliam cauſam allegat.
iux.ſententiam Fel.in d.c.ſi diligenti,num.5. verſ.ibi
dixit etiam Bal.de præſcri.qui allegat Bal.in l.ſolem
nibus.C.de rei vendic.idem ſentientem per tex. in c.
ad decimas.de reſtit.ſpoliatorũ in ſexto.idem tenuit
Menoch.in d.caſ.223.nu.13.qui ad hoc citat Balb.in
d.l.Celſus.nu.123.

62 Adhæc malefidei , † & illa probatio non obſcura
eſt, cum quis à conſumpturo ſtatim in malum vſum
emit,vt in eo,q emit à prodigo, luxurioſo, & alijs hu-
ius farinæ hominibus,vt inquit Iuriſconſult.in l.ſi qs
cũ ſciret.ff.pro empt.vbi Bar. poſt multas diſtinctio-
nes hoc ſtatuit ; tenetq, idem eſſe in ementes à collu-
ſore,cum quo dicit non valere contractũ,quia delin-
quunt ſimul per l.vltimam. §.vltimo.ff.quat.rer.act.
non dat.& quod not. in d.l.ſi quis, & in l. quod ſi mi-
nor.§.vlt.ff.de mino.

63 Sed in hoc diſtinctio Abbatis † adhibenda eſt, q̃
retulit in d.c.ſi diligenti.nu.26.verſ.conclude in hoc
de præſcrip.vbi ait, ꝙ aut quis emit ſciẽter ab eo, cui
bonis erat interdictũ,& non valet cõtractus,nec trãſ-
fert̃ vſucapiendi conditio, cum præſumatur mala fi-
des, vt in l. qui fundum.§. qui ſciens.ff.pro empt.aut
emit ab eo, cui bonis non erat interdictũ, ſed ſciebat
illum conſumpturum,ſed ignorabat in quẽ vſum,&
tunc dr̃ eſſe bonæfidei emptor, d. l.ſi quis cum ſciret.
in prin.aut ſciebat, quod in aliquem malũ vſum vo-
lebat expendere pretiũ,& tunc emens eſt malæ fidei,
d.l.ſi quis in fin.maximè ſi vendens erat minor, vt l.
ſi verò non remunerandi.§. ſi adoleſcens luxurioſus.
ff.mandati.& vna cum Bar.ipſe concludit, etiã idem
de colluſione. ad quod reſpondit etiam Pariſ. in d. c.
ſi diligenti.nu. 30.& 31.

64 Præterea, qui inſolitis cautelis † cõtraxit, & nimis
cautè proceſſit,eſſe malæ fidei arguitur;is enim in do
lo præſumitur, teſte Accur. in l. ſi quis ſub conditio.
ff.de condit.Inſtit.ꝙ latiſſimè proſequitur Iaſ.in l.te-
ſta.nu.3.& 4.C.de teſta. & in conſ.170.nu.1. vol.2.&
in hanc ſententiam à multis eſt conſultũ,vt à Dec.in
conſ.399.nu.8.& in conſ.448.nu.23.à Soc. iun.conſi.
77.nu.47.lib.1. à Cur. iun.in cõſ.130. nu.9.& à Crau.
in cõſ.38.nu.5.& in conſ.56.nu.19.idẽ tradidere Bal.
& Ang.in d.l.ſi quis ſub conditione.vbi cæteri ſcribẽ
tes.ad idẽ pertinet c.illo vos.de pign.&c.ad noſtram,
de emp.& vend. idq; ipſemet cõfirmauit Bal. in c. 1.
verſ.quæro de quibuſdã pactis.in tit.de feud.da. in vi
cem leg.cõmiſſo.in vſib.feud.atq; Ant. de Butr.in d.
c.illo vos.in 4.no.& Cæph.in trac.de ſimulat.cõtrac.
præſump.8.& 9.idẽ Bal.in l.3.C. plus valere , ꝙ agit̃.
& in l.etiã. col.2.C.de execut. rei iud.quibus adhæret
Soc.cõſ.215.& Fely.in c.2. de reſcrip. nec aliò tendit
contex. in c.quã graui.de crim.fal. Sic quoq; ſenſere
Imo.in d.c.ad noſtrã Alex.cõſ. 207.col.7. vol.5.Soc.
ſen.cõſ.22.col.vlt.lib.4.Barb.conſ.16.col.3.li.2.Burſ.
conſ.66.nu.16.& Menoch.d.caſ.225.nu.18.

65 Vltimo tandem omnibus alijs probationis modis
è medio derelictis,locus erit coniecturis,quibus ma-
lã fidẽ probari,prout facti qualitas dictat,voluit Bar.
in d.l.Celſus.col.4.ver.ſed qualiter.ff.de vſuc.ad idẽ
decidit Afflict.in d. dec.369. nu.8. & ante eum Bald.
in l.1.C.de vſuc.transfor.vt & reſpondere Burſa.in d.
conſ.66. nu.10. Alex.in conſ.187. nu.8.lib.2. Abb.in
conſ.

Digitized by Google

* conſ.20.nu.3.idq; obſeruauere Doct.communiter* in
d. l. Celſus, vbi præcipuè Balb.nu.119. idem reperit
Bal. in l. pen. C. de euict. vbi eſt text.apertus,ex quo
colligitur clarè per indicia malam fidem probari.idẽ
voluit Ang.in d.l.1.C.de v ſuc.transfor.idem Bald.in
l.ſi paterna.C.de repud.hær. vbi nonnullas coniectu-
ras enumerat,per quas ſuus, qui abſtinuit, & poſtea
emit à creditoribus hæreditarijs,illud mala fide feciſ-
ſe dicitur, quas ipſe videto.

CONCLVSIO MIIII.

ARGVMENTVM.

Quis teneatur probare negatiuam, malefa-
ctorem, ſcilicet non inueniri, cum agitur
contra villã ex ſtatuto,quo cauetur quod
villa malefactore nõ inuento teneatur de
maleficio: Ac malefactorẽ in dubio ſem-
per præſumi prauè, & iniuſtè maleficium
commiſiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Malefactorem non inueniri, ſi quis dixerit, cum agitur contra villam ex ſtatuto, quo cauetur, quod villa malefactore non inuento teneatur de maleficio, probare debet. Et cur. nu. 2.*
3 *Probandi onus ei incumbit, qui ſe fundat ſuper clem.vlt. de reſcrip.*
4 *Probare negatiuam debet, qui ſe fundat in ea.*
5 *Malefactor quomodo, & quando probetur, remiſſiuè.*
6 *Malefactor in dubio ſemper præſumitur prauè, & iniuſtè maleficium commiſiſſe.*
7 *Maleficia diſtinguuntur ſecundũ voluntatem propoſitã.*

1 Malefactorem non inueniri, † ſi quis
dixerit, cum agitur
contra villam ex ſtatuto,quo cauetur,quòd villa ma
lefactore non inuento teneatur de maleficio, talem
negatiuã probare debet:ita Cor.conſ.123.vol.a.litera
M.& N.Hercul.in tract.de prob.neg.verſ.48.infertur
qui ad hoc citat ẽt Crau.conſ.12.lib. 1. in fi. & huius
2 deciſionis ratio eſt, † quia tale ſtatutũ, quod villa tenea-
tur pro malefactore eſt exorbitans à iure cõi,quia re-
gulariter quis nõ tenetur pro delicto alterius,per iura
vulgaria,& in ſpecie, quod ciuitas non teneatur pro ciue
delinquẽte,dixit Bar.in l.ne qd.ff.de incẽ.ruin. nauf.
& in l.1.ff.arb.furt.cæſ.& qui nititur ex conſt.exorbit.
nõ obtinet, niſi probet verificari verba cõſtitutionis,
& ſtatuti,prout ſingulariter decidit Io.And.in c.1.de
homic.lib.6.dicens,quòd per hoc euaſit à pœna. d.c.
1.quendam inquiſitum de aſſaſſinio, quod crimen pro-
babatur,ſed quiá nõ erat probatum, quòd is qui fue-
rat Aſſaſſinatus fuerit Chriſtianus, fuit abſolutus, quia
ille tex.loquitur de aſſaſſinante Chriſtianum: & eius
Theoricam refert,& ſequitur Bal.in l. ſi quis nõ dicã
rapere.C.de epiſ.& cler.col.3.verſ.propterea dixit Io.
And.& facit,quod dicunt gl.& Doct.in clem. fin. de
3 reſcr. volentes, quod quia illa clem.eſt exorbitans,† ideò
ei,qui ea nititur, incumbit onus probandi, & ſuadet
4 hoc etiã regula,quæ habet, quod ſe fundãs † in negatiua,
dẽt illã probare,aliàs ſuccumbit.l.ſi quis.C.de fabric.
lib.11.& l.ita ſtipulatus,in prin.ff.de verb. obl. & in l.
hoc iure.ff.eo.vbi Bart.& cæteri ſcribentes. Inn. in c.
ſuper his,vbi etiam Hoſt.de accu.& latiſſimè per Her
cul.in prin.tract.de proband.neg.nu.2.
5 Quomodo,& quando † quis præſumatur,& probe-
tur malefactor,& maleficium commiſiſſe, vide quæ
latè diximus in concluſionib.in verb.delictum.
Nota tamen regulam generalem ad hanc materiã
6 malefactorum, quòd ſcilicet malefactor in † dubio
ſemper præſumitur prauè, & iniuſtè maleficium cõ-
miſiſſe, ex quo eſt de genere prohibitorum, vt habeẽ
in c.1.de præſum.& in l.qui cum telo.C.ad leg. Corn.
de ſicar.& per Bal.in c.ſicut nobis,in fi.de re iud. pro
quo faciunt d.per Bar.in l. Aurel.§.idem quęſijt.ff.de
lib.leg.& per Doc.in d.clem.1.de homic.& in l.ſi nõ
conuicij.C.de iniur.Alex.conſ.24.vol.2.in prin.
7 Secundùm tamen voluntatem † & propoſitum, &
dolum diſtinguuntur,& reputantur,in quo vide præ-
cipuè vltra ea,quæ diximus in concl.delicti.Marſ.in
conſ.crim.7.nu.10.cum ſeq.& conſ.67.nu.9.conſ.25.
nu.4.conſ.26.nu.8.cõſ.53.nu.18.Iul.Clar.in §.homic.
cir.prin.& in §.fi.q.60.ver.12.& q.84.in prin. Doct.in
d.l.dolum. C. de dol. vbi gl. ponit exemplum Hiſpa-
norum,qui dabãt vinum album, quaſi aquam rubeo
mixtam,inuitatis ad prandium, vt inebriarentur, &
inebriatati poſteà pro eis fideiuberent, vel rationes
ſuas accommodarent,vbi præcipuè Bart. Abb. & alij
in c.1.de præſump.Gand.in tit.de homicid.colum.fi.
quæſt.vlt.

CONCLVSIO MV.

ARGVMENTVM.

Regulariter non præſumi malignitatem: &
quo pacto illa præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Malignitas non præſumitur.*
2 *Malignitas probatur ex tractatu, & malorum familiaritate.*
3 *Semel malus adhuc malus præſumitur.*
4 *Præſumitur contra eum, qui laborat infamia.*
5 *Malorum familiaritate vtẽs animum iiſdem moribus informat.*
6 *Malignus præſumitur hæres, qui non confecit inuẽtariũ.*
7 *Malignus præſumitur qui litem, quam inſtituit, ad finem vſque perſequi detrectat.*
8 *Falſum exprimens in ſupplicatione præſumitur potius ex ſimplicitate, quam ex malitia illud expreſſiſſe.*
9 *Falſum exprimens in ſupplicatione præſumitur potius ex malitia, quam ex ſimplicitate illud expreſſiſſe, quando probaretur ſcientia, vel præſumeretur ſcientia illius, quod falſo expreſſum eſt.*
10 *Malitia probatur ex coniecturis.*

1 Malignitatem † non pręſumi ex ge
nerali reg.l. meritò,
ff.pro ſoc.tradit Franc. de Por. in tract.de inuen.c.6.
nu.8. & aliàs probauimus in quampluribus locis, &
concluſ. mendacium, cui malignitas ineſt, fit cau-
ſa decipiẽdi, vt per gl.in c.ne quis.22.q.2. Marc. Ant.
Cuc.in tract.de menrien.cir.poſ.nu.75. ſic in malitia
* tradit gl. quã tenent *communiter Doct. vt per Abb.
ibi,nu.6.in c.paſtoralis.in prin.de offic.deleg.
2 Limitatũ in eo,qui fuit habitus, † & reputatus malus,
& qui cũ malis cõuerſatũ:nã ex hoc tractatu, & conuer-
ſatione probari malignitatem tradit Ang. in auth. de
Monach.§.cogit.verſ. & ad quæſt. nã et ſemel malus
3 † adhuc malus pſumitũ.c.ſemel malus.de reg.iur. in 6.
4 et cõtra eũ pſumitũ, † qui laborat infamia. Luc.de Pe.
in l.hac leg.C.de pxi.ſacr.ſcri.li.12.in prin.et qui cũ ma
5 lis verſatũ † aium iiſdẽ morib.informat,l.ædiles.§.hoc
aũt.ff.de ædil.edict.et de his latè diximus concl.Ma-
lus.ex ea ſumere poteris malignitatis pſũptiones: nã
hæc pſumptio malignitatẽ excludens ab alijs in iure
6 cõſtitutis perſępè ſuperatũ:hinc hæres, † qui nõ confecit
inuentariũ,malignus pſumitur,l.ſancimus. §. ſi verò
nõ fuerit,in auth.de hær.& falc.ex quo ſine dubio pri
uatũ falcid.vt ibi,et in dubiũ reuocat pp Trebel.vt la-
tiſſimè per Gab.poſt alios concl.10. ad Treb.

Sic

Digitized by Google

7 Sic etiam† qui vſq; ad finem litem, quam inſtituit, pſequi detrectat, malignus præſumitur. Luc. de pen. in l. quemadmodum. C. de agr. & cenſ. lib. 11. nu. 197.

Malitiam autem, vt diximus, non præſumi adeò ve-
8 rum eſt, quòd ſi quis† in ſua ſupplicatione falſum exprimat, potius ex ſimplicitate, quàm ex malitia falſum expreſſiſſe cenſebitur. gl. in c. ſuper literis. in vet. priori modo. de reſcrip. Barb. conſ. 77. in prin. vol. 4. Hippol. de Marſ. conſ. 2. nu. 6.

9 Hoc tñ procedere intelligas, † qñ non probaretur, vel præſumeretur ſciẽtia illius, ꝙ falsò expreſſum eſt. Alex. conſ. 93. col. 2. verſ. non obſtat id, quod nota. vol. 6. & conſ. 77. vol. 1. Gab. de malef. concl. 2. nu. 24. à quo ſumi alia poſſunt ad iſtorum declarationem.

10 Huiuſmodi autem malitia† probabitur ex cõiecturis, vt per Abb. in d. c. paſtoralis. de offi. deleg. & ex facto conijcietur, ſicut fraus, vt per eundem Abb. in c. ſuggeſtum, in fi. de appel. vel ex non facto, ad ꝙ quis tenebatur, quia & qui facit cõtra legem, & qui omittit, ad ꝙ tenetur, eſt in dolo. Bart. in l. dolum. C. de dolo. Burſ. conſ. 94. nu. 2. & latè diximus in concl. dolũ.

CONCLVSIO MVI.

ARGVMENTVM.

Neminem malum præſumi: quod multis illationibus oſtenditur: & quouſque illud procedat.

SVMMARIVM.

1 *Malus nemo regulariter præſumitur.*
2 *Bonus eſt quilibet naturaliter.*
3 *Bonus, vt quis dicatur verba in alienum ſenſum, quandoque torquentur, & impropriantur, vt nu. 7.*
4 *Teſtibus laicis deponentibus de non delicto commiſſo, quã clericis contrarium aſſerentibus magis eſſe credendum.*
5 *Malitiæ qualitas eo magis excluditur, quo quis eſt natus bona patria, & bonis parentibus.*
6 *Malitiæ qualitas eo magis eſt excludenda, quo quis eſt nobilis, & diues.*
8 *Habens rem communem, & ea vtens ad libitum, non præſumitur velle illa vti in detrimentum iuris alterius, ſed ſimpliciter ſecundum ius ſuum. Quod intellige, vt nu. 9.*
10 *Nemo præſumitur immemor ſalutis æternæ.*
11 *Quilibet præſumitur alienus à dolo, & culpa.*
12 *Poſſidere bona fide quis præſumitur, niſi contrariũ pbet.*
13 *Geſtum præſumitur ſponte, non metu geſtum.*
14 *Actus indifferens licet ſonet in delictum, tamen præſumendus eſt potius bonus, & in bonã partẽ, quàm in malam.*
15 *Intellectus capiendus eſt, per quem non præſumitur quis delinquere, quàm contra.*
16 *Actus ſi certo loco, vel tempore potuit eſſe licitus, alio verò illicitus, lex præſumit geſtum in caſu licito.*
17 *Conſilium, quod poteſt ſe habere ad bonum, & ad malum, debet interpretari in meliorem partem.*
18 *Exceptio contra aliquẽ oppoſita, quæ poſſit interpretari in bonã, & in malam partem, in bonã eſt interpretanda.*
19 *Exceptio, quę poteſt accipi in bonam, & in malam partem, in malam potius eſt intelligenda, cum actus, ſuper quo opponitur exceptio, prima fronte habet maiorem formã mali, quam boni.*
20 *Exceptio, quæ poteſt accipi in bonam, & in malam partẽ, in malam potius eſt intelligenda, cum actus ſuper quo opponitur exceptio, eſſet improbatus à iure naturali, vel diuino, aut poſitiuo.*
21 *Iudex præſumitur bonus.*
22 *Præſumitur pro reſcripto Principis.*
23 *Reſcriptũ tollens ius tertij, præſumiĩ de falſitate ſuſpectũ.*
24 *Arbitri præſumuntur rectè, & iuſtè laudaſſe.*
25 *Notarius pſumiĩ benè, & fideliter exercere officiũ ſuum.*
26 *Notarij inſtrumento ſtandum eſt, ſi in eo aſſerat ſe certioraſſe mulierem de beneficio Velleiani.*
27 *Notarij inſtrumento ſtandũ eſt, ſi in eo dicat, quod Titius ex certa ſcientia, & benè conſultus, non vi, neque dolo, &c. niſi contrarium probetur.*
28 *Notarij falſitas non præſumitur, ſi reperiatur aliud ſcriptum, quàm ſit dictum.*
29 *Iurare falſum nemo præſumitur.*
30 *Hæres prǽſumitur fideliter confeciſſe inuentarium, ne cenſeatur ſubtraxiſſe bona hæreditaria.*
31 *Vxor præſumitur quicquid acquiſiuit conſtante matrimonio acquiſiuiſſe de bonis mariti.*
32 *Fur non præſumitur, in cuius domo reperiatur res furtiua, niſi concurrant aliæ coniecturæ.*
33 *Errans in iure non præſumitur in dolo.*
34 *Natus ex vxore, præſumitur conceptus de marito.*
35 *Matrimonium præſumitur inter duos ingenuos ſimul conuerſantes, vt euitetur ſuſpicio mali, & peccati.*
36 *Seruus delinquẽs non pſumitur delinquere voluntate dñi.*
37 *Semel malus, ſemper præſumitur malus.*
38 *Semel malus, ſemper præſumitur malus in eodem, vel ſimili genere. Contr. nu. 39. Concil. nu. 40.*
41 *Malus non præſumiĩ ſẽp in eodẽ genere mali, cũ ſtetit probus, & abſtinens ab illo delicto ſaltem per triennium.*
42 *Malus non præſumitur in eodem genere mali, cum fecit magnam pœnitentiam, illumq; honeſtis actionibus vacaſſe per triennium conſtet.*
43 *Malus nõ pſumitur ſemper in eodẽ genere mali, cũ agitur de malis, quæ per naturam, ſeu ætatem alterantur.*
44 *Malus in futurum præſumitur in eodem genere mali, nõ in præteritum. Contr. nu. 46. Concil. nu. 47.*
45 *Notarius, qui fuit condemnatus de falſo, non icciro eius inſtrumenta prius facta reputantur falſa, licet in futurum poſt condemnationem non poſſit alia facere.*
48 *Iuramento damnum paſſi periuri non eſt ſtandum, licet ſtatutum diſponat, quod de damno dato ſtetur ſacramẽto damnum paſſi. Et cur, nu. 49.*
50 *Teſti non credit, qui aliàs perhibuit falſum teſtimonium.*
51 *Teſtis periurus non facit indicium nedum ad torturam, ſed nec etiam ad formandam inquiſitionem.*
52 *Releuatus à ſatiſdatione per iuratoriam cautionem perdit illud priuilegium, ſi ſemel præſtiterit iuratoriam cautionem, & fuerit repertus periurus.*
53 *Rapiens mulierẽ ſolutam, quæ aliàs fuerit deflorata, nõ incidit in pœnã ſtatuti punientis tale delictũ pœna mortis.*
54 *Mendax in vno, in omnibus præſumitur mendax.*
55 *Plures in rixa, vbi fuerunt, & reperiatur vnus vulneratus, poterit iudex deuenire ad torturam contra illum, qui aliàs ſimile delictum perpetrauit.*
56 *Studens malè, & negligenter in iure canonico, malè, & negligenter præſumitur, quod ſtudebit in iure ciuili.*
57 *Carcerãdus eſt, & diligenter cuſtodiendus, qui ſemel aliàs de carceribus aufugit, licet is veniret relaxandus fideiuſſoribus ex aliquo delicto, nec deberet incarcerari.*
58 *Calumniatus in prima accuſatione, præſumitur calũniari etiam in ſecunda.*
59 *Qui ſemel malè ſe geſſit in aliqua re, credendum non eſt, quod in futurum is in eadem benè ſe gerat.*
60 *Bonus non eſt quis præſumendus in tertij præiudicium.*
61 *Malus eſt præſumendus, qui ſe intromittit, & repertus eſt ea facere, quæ ſunt de genere prohibitorum.*
62 *Homicidium in dubio doloſè committi præſumitur, licet potuerit committi ad defenſionem.*
63 *Præſumiĩ malè de clerico, q frequẽtat conſortia mulierum.*
64 *Malus quilibet præſumitur in foro conſcientiæ, vt tutior via eligatur pro ſalute animæ.*
65 *Mali pſumptio admittitur, cũ à malo, de quo dubitatur, cõſtaret aliquod lucrũ ſpectare ad illũ, de quo præſumiĩ.*
66 *Malus præſumitur, qui cum malis verſatur.*
67 *Malum præſumitur de paupere, & populari.*
68 *Benè præſumitur de nobili.*
69 *Pauper quis dicatur, & ſuſpectus.*
70 *Malus is præſumitur, qui aliquid cœpit agere, cuius principium apparet eſſe malum. Cont. num. 71. Concil. nu. 72.*

Malum

1 Malum †neminē regulariter præſumi con-
ſtat ex tex in c.dudum.& in c.fi.de
præſũpt. Marſ.in l.1.nu.67.C. de ſica. Alc.in trac.præ-
ſump.in reg.3.præſump.2.nu.1.& reg.2.præſ. 8. nu, 1.
not in c.1.in ver.æſtima de ſcrut.vbi gl.in c. cum pa-
ter.§.rogo.ff.de leg.2. l. omnimodo.C.de inoff.teſta.
Crau.in conſ.60.nu.7.Soc. cōſ.15. col.1.lib.1.Dec.in
l.milites.nu.23.C.de mili.teſta.Bertr.in cōſ.126.n.10.
vol.7.cum ſimi. & ratio eſt quia naturaliter quilibet
2 †bonus eſt; ſecundum gl.in l.fi. ff.quod met. cau. Iac.
de Beluiſ.in d.l.omnimodo.p illũ text. Ang.in l.ſciē-
dum.in fi.facit c.mandata.de præſump. Gramm.cōſ.
30.nu.9.facit gl.in c.nauigāti.de vſu. gl.in c.accedēs.
de crimin.fal. Bald.in l. 2.in vlt. col.verſ.ſed pone.C.
quor.appell.non recip.facit, ꝙ dicit glo. in c. ne quis
3 arbitretur.27.q.2. quòd verba † in alienũ ſenſum tor-
queantur ad hoc, vt quis dicatur bonus, ita eã refert,
& ſequitur Marſ.conſ.2.num. 9. Alex.conſ.56.col.3.
vol.2.conſ.70.col.3.vol.1.conſ.74.col.3.eod.vol.
Ampliatur hoc adeò eſſe verũ, vt ſi duo teſtes cle-
4 rici †teſtificãtur, Sempronium aliquid mali feciſſe, &
alij duo teſtes laici ſuper eodem tempore, loco, & fa-
cto dicunt contrariũ, & ſic illũ non mali quidquam
feciſſe credatur teſtibus laicis deponentibus pro non
delicto, licet clerici aliàs digniores ſint laicis, vt ha-
betur in c.deniq;.4.diſt.& in c.duo ſunt genera. duo-
decima q.2.& in c.cũ ex iniuncto de hære.in c.ſacer-
dotib. vndecima.q.1. & dignioribus teſtibus regula-
riter ſtandũ eſt.c.in noſtra de teſtib.l.ob carmē.ff.eo.
tit.gl.iſtud no.in c.clerici.diſt.8.faciunt dicta p Fran.
Cur.in trac.de teſtib.concluſ.26.verſ. tertio fallit.vbi
vna cum Bal. & Rom. concludit magis ſtãdum eſſe
teſtibus negantibus delictũ, quã affirmantibus, prout
et idem voluit Anch.conſ.253.nu.3.verſ.in iſta veri-
tate dico.faciunt notata in c.ſi fortè, de elect. in 6. &
idē ante omnes voluit Inn.in c.veniens, de preſump.
5 Secundò ampliatur iſtud tantò †magis procedere,
qñ quis eſt natus bona patria, & bonis parentib.arg.
l.quod ſi nolit.§.quia mancipia. vbi gl.& Doct.ff.de
ædi.edi.& not.Io.de Amicis in conſ. 86. nu. 13. & in
conſ.134.nu.10.Luc.de Pen.in l.quemadmodum.C.
de agric.& cēſ.lib.11.in ver. 167. & 168.facit c.apoſ.
diſt.98.Cyn.in l.prouidendum.C.de poſtu. facit illud
Ariſt.in lib.3.Rhetor.ad Theodectē c.16.dũ inquit:
Nobilitas, & educatio ad faciendã fidē adhibentr: ve-
riſimile enim eſt probũ ex probis, & benè educatum
euaſiſſe. & ratio pōt eſſe, quia maiorum noſtrorum
exemplo ad virtutes excitamur, prout inquit Abb.in
c.venerabilis.de præben.& hoc idē ſuadet vetus illud
adagium, Philoſophus Philoſophum generat.
6 Tertiò amplia hoc eo magis verum eſſe, † ſi de no-
bili, & diuite ageretur, quia benè præſumitur de his,
quibus ſunt integræ facultates, & maiorum ſuorum
hæreditates incolumes, prout inqt text.in l.2.in prin.
C.de debit.ciuit.lib.10.gl.in c.illud.40.diſt.Io.Andr.
in c.conſtitutis.il 2.col.pen.de appel.Rom.ſing.726.
Barba.in l.ſed ſi ex ſtipulatu.col.9. ff. de verb. obl. &
in tract.de præſtan.Card.in 1.q.vlt.par.ver. tu allega.
& conſ.62.col.4.lib.1.& conſ.3.col.13.lib.2. & conſ.
35.col.1.eo.lib.2.facit l.quod ſi nolit.§.qui mãcipia.
ff.de ædil.edict. Alc.in tract.præſump.reg.1. præſum.
48.in prin.Gerar.de Pet.ſanct.ſing.30.Soc. iun. conſ.
39.col.4.nu.26. lib. 2.
7 Quartò amplia †principale dictum adeò verũ eſſe,
vt verba ſint potius impropriãda ad hoc, vt quis di-
catur bonus, ita voluit gl.in c. ne quis arbitretur. 27.
q.2. quam ſequitur, & notabilem dicit Marſ. conſ. 2.
num. 9.
8 Primò hinc infertur, quòd quis habens † rem com-
munem, & ea vtens ad libitum, non præſumitur velle
ita vti in detrimentum iuris alterius, ſed ſimpliciter
ſecundum ius ſuum, ita inquit text.in l. meritò.ff.pro
ſoc.& conſuluit Cæp.conſ.4. col. 3. num. 10. & vide
Illuſtriſſ.Card. Alba.in d.l.meritò.in addi.ibi ad Bar.
Alc.in d.tract.præſumpt.reg.3.præſump. 1.
9 Quòd intellige, † niſi ageretur in re cōmuni, vltra
quam liceret, veluti illa abutendo: nam tunc contra
talem poſſet agi furti actione, vt in l.Sabinus.ff.com-
mu.diui.faciunt nota.in l.duo fratres.ff.de acqu.hær.
Alc.vbi ſup.
10 Secundò infertur, ꝙ nemo † præſumitur immemor
ſalutis æternæ.l.fi.C. ad legem Iuliam reper. c. ſanci-
mus.1.q.7.ibi gl.& c.cũ tu fili. de teſti.l.cũ quis dece-
dens.§.codicillis.ff.de leg.2.auth.ꝙ obtinet. vbi Bal.
C.de prob.Bar.in l.2.C.commu.de leg.Caſtr.cōſ.301.
vbi conſuluit, ꝙ in expenſis paruis ſtandum eſt rōni-
bus hæredis defuncti: nam licet in tali probatione vi-
deatur requiri iurm, tamen ex quo amplius præſtari
non poteſt, ſtabitur ſimplici codici rationũ, qa mors
nō minorem fidem vr̃ inducere, quàm iurm, ex quo
nemo præſumitur moriendo fuiſſe immemor ſalutis
ęternę, per d.l. fi.et p not.per Bar.in l.admonēdi.ff.de
iure fiſc.vbi dicit, ꝙ præſumitur ꝓ ſcriptura defuncti
per dictã rōnem, & p l.rōnes.C.de prob.& p id ꝙ no.
Soc.cōſ.161.col.2.faciunt plura accumulata p Hipp.
in rub.ff.de fideiuſſo.col.7.8. & 9. quæ tñ illatio reci-
pit illas declarationes, de qbus p Alc.cũ ibi additis in
reg.3.præſ.4.quas p te vide, cũ hic illarũ nō ſit locus.
11 Tertiò infertur, ꝙ quilibet † præſumitur alienus à
dolo, & culpa.l.dolum.C. de dolo. l. ſi creditor. C. de
pign.act.l.quoties.§.q dolo.ff.de prob.l.ſi dolo.C.de
reſcin.vend.l.dolus.& l.eleganter.ff.de dolo. l. nō oīs.
§.à barbaris.ff.de re milit.l.ꝙ adhibitis.C.de his, q ſi.
aſcrib.in teſta.l.1.C.de ædil.edict. l. comprobatio. ff.
de prob.Alc.in d.reg.3.præſumpt.4.
12 Quartò infert, quòd †quis bona fide poſſideat, niſi
probetur contrarium, l.pen.C.de euict gl.in c.ſi dili-
genti.& ibi Doctores, de præſcript. Alex.conſ. 200.
col.2.verſ.præterea in dubio.volu.2.& conſ.75.colu.
pen.vol.4.l.meritò.ff pro ſoc. gl. in l. ſuper.in verſic.
probatur.C.de præſcrip. longi tempo. vbi Bal. col. 3.
verſ.illud autem.Calca.conſ.99.col.5.in fi. Inn.in c.
nihil. colu. 2. verſ.nam creditoribus hæreditarijs.de
elect.Ceph.conſ.130.nu.11.vol.1. & in conſ.253.nu.
47.volum.2.
13 Quintò infertur, † quod geſtũ eſt præſumitur ſpon-
tè geſtum, nō metu, ne præſumeretur quis delinque-
re: ex quo inferens metum deliquit, ita cōcludit Inn.
in c.cauſam matrimonij.de offic.deleg.quem refert,
& ſeq.Alc.in d.reg.3.præſump.7.in prin.per l.2.C.de
his, quæ vi, vel met.cau. vbi de communi teſtatur.
14 Sextò infertur, quòd † actus indifferens licet ſonet
in delictum, tamen præſumēdus eſt potius bonus, &
in bonam partē, quàm in malam prout voluit Curt.
ſen.in conſ.20.col. 17.& in conſ.50.col. 9. vbi allegat
concordantias.
15 Septimò infertur, quòd † quoties ex aliquo actu
poſſunt capi duo intellectus, & ſecundùm vnum in-
cideretur in delictum, & ſecundùm alium non, ca-
piendus eſt intellectus, per quem nō præſumitur de-
linquere, hoc voluit Marſ.in rubr.de fideiuſ.col.9.&
in l.1.C.ad l. Corn. de ſica. vbi multa accumulat ad
hoc probandum idē voluit Alex.cōſ.15.col.2.vol.3.
16 Octauò infertur, ꝙ ſi † certo loco, vel tpe actus po-
tuit eſſe licitus, alio verò illicitus, lex præſumit geſtũ
in caſu licito: ita not. Bar.in l.nō ſolũ.§.ſed cũ poſſet,
aliàs in §.ſed vt probari.ff.de oper.nou nũc.vbi dicit,
ſtatuto cauetur, quòd nobilis non poſſit intrare pala-
tium, niſi tempore Conſilij ſub pœna: modò reperi-
tur, quòd quidã nobilis intrauit palatium: ſed neſcit,
quo tempore.dicit, quòd præſumitur, quod intrauit
tempore Conſilij, quam doctrinam refert, & ſequitur
Abb.in c.auditis, de præſcriptio.vbi hoc idem notãt
cæteri ſcribentes, Alex.conſ.52.vol.3.Fel.in c.in præ-
ſentia.col.6.de prob.Marſ.in conſ. 2. nu.2.
17 Nonò infertur, quòd cōſilium, †quod poteſt ſe ha-
bere ad

bere ad bonū,& ad malum,debet interpretari in me-
liorem partem , vt euitetur ſuſpitio mali conſilij in
dante:ita voluit Bal.in l.1.C.de ſer.fug. vbi Iaſ.col.6.
& eſt arg.l.actorum.ff.de re iud.& eo non interpretā-
re lex ipſa interpretatur.l.merito.ff.pro ſoc.hoc idem
voluit Alex.in conſ.126.vol.4.

18 Decimò infertur,quòd † ſi opponeretur aliqua ex-
ceptio contra aliquem,quæ poſſet interpretari in bo-
nam,& in malam partem,deberet interpretari in bo-
nam,ita docet Inn.in c.dudum.il 2.col. pen. de elect.
vbi dicit , quòd ſi probatur clericum venatorem , fiet
interpretatio in meliorem partem , videlicet , quòd
iuerit tantummodo cauſa recreationis . quem ſequi-
tur Fel.in c.cum dilecti.de accuſ.Alex.conſ.171.col.
fi.vol.2.allegat Arch.in c.qui venationib.diſt. 86. &
eod.modo dicit Butt.Abb. ꝙ ſi probetur quē iraſcibi
lem, capietur præſumptio in meliorē partem,ſcilicet
quòd iſtud faciat ex iuſta cauſa,arg.d.c. dudum.

19 Limita iſtam decimam illationem , † vt nō proce-
dat,quando actus,ſuper quo opponitur exceptio,pri-
ma fronte haberet maiorem formam mali, quā bo-
ni , quia tunc præſumitur potius malus. c. eſtote. &
d.c.cū dilecti.vbi Abb.& cæteri.de accuſ.idē Abb.in
d.c.exhibita.de iud. vbi licet cōſpiratio poſſit capi in
bonā partem:in dubio,tñ intelligitur in malam , quē
ſequitur Fel.in c.ſi.per illum tex.de teſtib. cogen.

20 Secūdò limita,niſi talis actus , †ſuper quo opponi-
tur exceptio,eſſet improbatus à iure naturali , vel di-
uino aut etiā à iure poſitiuo; quia tunc in illis eſt po-
tius præſumptio mali,quā boni:ita ait Bar.in l. Aure-
lius.§.item quæſijt. ff. de libera.leg. Ang.in l. Plagij,
C.ad legem Flaui.de plag.Sal.in l.ſenatus.C.de his,q
ſi.in teſt.aſcrib. Alc.in d.reg.1.præſump.1.n. 10.facit
tex.in l.ſi non conuitij.C.de iniu.Corn.conſ.93.& in
conſ.360.vol.3.Cæph.in conſ.21.nu.3.& in conſ. 24.
nu.8.cum ſeq.Burſa.in conſ. 94. nu. 3. Pariſ. conſ.52.
nu.33.& in conſ.78.nu.16.vol.4.

21 Vndecimò infertur, quod pro iudice † præſumitur
ſcilicet,quod ſit bonus,& rectè faciat ea , quæ officio
ſuo incumbunt.l.2.C.de offi.ciui.iud. vbi Bal.& in l.
vnica.in ſi.C.ne quis in ſua cau.Caſt.conſ.270.col. 1.
vol.3.c.cum olim il 2.vbi gl.antep. de priuileg. & in
c.cum Ioānes de fid.inſtr.facit tex. in auth. vt defun-
cti,ſeu functa.in princ.l.certi. C. de iud.in authen.de
iud.in prin.l.Hærennius.§.fi. vbi gl. ff. de euic.

22 Duodecimo infertur,quod præſumitur† pro reſcri-
pto Principis, qui cēſetur reſcribere ſecundū iuſtitiā,
nec velit auferre ius alterius.l.2.§.merito. & §.ſi quis
à Principe.ff.ne quid in loco pub.c.ex tuarū de auth.
& vſu pal. Fel.in c. cām quæ in verſ.interpretatio. de
reſcrip.Iaſ.in l.1.& in l.ſi.col. 4.ff.de conſt.prin.& in
l.pen.col.pen.ff.de iuſt.& iur.& Lud. Bolog. conſ. 6.
col.antepen.& fin. Dec.conſ.11.col.3.conſ.271. cōſ.
286.col.fi.conſ.389.col.2. conſ.520. & pleniſſimè.in
conſ.544.col.2.& 3.Cur.iun.cōſ.88.nu. 8. & cōſ. 142.
num. 3. & conſ. 174. per totum ferè Marſ. ling. 440.
Raph.Cum.conſ.150.in 1.dub.Bald.in l.monumen-
ta.C.de leg.ideò.Abb.in c. ex parte. el 2. ad fi.de offi.
23 de leg.inquit,quod reſcriptum† tollens ius tertij præ-
ſumitur de falſitate ſuſpectum , ex quo Princeps non
ſolet talia reſcripta concedere.

24 Decimotertio infertur, quod arbitri † præſumūtur
rectè,& iuſtè laudaſſe c. niſi eſſent.de præb.Io.And.
in addi.ad Spec.tit.de arb.§.ſequitur.ver. item quid ſi
compromiſſum.in addi.incip.diuus;facit text. In l. 1.
ff.de leg.2. Alc.d.reg.3.præſump.12.in prin.cum alijs
ibi per eum.

25 Decimoquartò,infertur,quod Notarius†præſumi-
tur bene,& fideliter exercere officium ſuum.c.ad au-
dientiā.de pręſcrip l.ſi quis decurio.C.de fal.Bal.in l.
Imperator col.2.ver.ſed an poterit.ff.de ſta.hom.idē
Bal.in l.errore.col.1.C.de teſta.Curt.ſen.cōſ. 49. cōſ.
nu.75.verſ.dum autem vltimo loco.Dec. cōſ.430. &
conſ.423.col. 2. Bart.in l.qui filiabus.ff.de teſtamen.
tut.Rom.conſ.179.colu.1.Alex.in l. ſciendum coln.
11.ff.de verb.obl.quo in loco dicit , quòd ſi in inſtru-
26 mento Notarius atteſtetur † ſe certioraſſe mulierem
de beneficio Velleiani, ſtandum erit tali inſtrumen-
* to,vbi etiam de * communi opin.teſtatur,ſicut ſtabi-
27 tur inſtrumento, † ſi Notarius dicat , quòd Titius ex
certa ſcientia,& benè conſultus,non vi, neque dolo,
&c.niſi probetur contrarium.ita Bal.in l. mater,in 2.
col.C.de rei vend.& in l.2.C.de reſcind.vend.& ſi re-
28 periatur†aliud ſcriptum,quàm ſit dictum,non tamē
pſumitur falſitas,ſed error ita Bart.in l.quoties.§. ſed
ſi notam.ff.de hær.inſt & in l.ſi librarius.ff.de reg.iur.
facit tex.in l.pen.C.de his,qui ſibi in teſta.de quo per
Fel.in c.ex literis.concl.3.de fid.inſtr.Anch. cōſ.282.
col.1.Cuma.in conſ.135. vbi multa ponit ad excuſa-
tionem notariorum. Alex.conſ.4.col.fi.vol.1. & cōſ.
27.in prin.vol. 2. Dec.conſ.175.Marſ.in l.1. nu. 71. &
ſeq.C.ad leg.Corn.de ſicar.& in rub.ff. de fideiuſ. nu.
56.in quo tamen dic , & diſtinguè, prout in concluſ.
notarius,vbi de hoc , & latè,& diſtinctè.

29 Decimoquintò infertur,† quod nemo præſumitur
iurare falſum.l.ſi.C.ad leg. Iul.repetunda.c.tuis. de te
ſtib.c.cum tu fil.eod.tit.Bart.& Doc.in l.2.C.de bon.
poſſeſ.ſec.tab. Alc.d.reg.3.præſump.16.nu. 3.

30 Decimoſextò infertur , quod hæres † præſumitur
fideliter confeciſſe inuētarium , ne cenſeatur ſubtra-
xiſſe bona hæreditaria , vnde ſi hæres illud producit
in iudicio , & dicat non eſſe alia bona in hæreditate,
creditores verò,& legatarij contradicant,ſtabitur in-
uentario,niſi ipſi probent alia extare.l.ſcimus.§.licē-
tia.C.de iur.delib.vbi Bart.& Doct.Imol.Alc. & Iaſ.
in l.ſi conſtante.ff.ſol.matr.l.merito.ff.pro ſoc.Alex.
& Aret.in l.in illa.col.pen.ff.de verb. oblig.

31 Decimoſeptimò infertur , quod vxor †præſumitur
quidquid acquiſiuit conſtante matrimonio,acquiſi-
uiſſe de bonis mariti,ratione turpis quæſtus euitandi.
l.Quintus.ff. de don.int.vir.& vxo.l.etiam.C.eo.tit.c.
ſignificauit.de præſump.Bal.in l.cū oportet.col.4. C.
de bon.quæ lib.& in l.fi.C.de pig.Alb.in d.l.ēt & Sal.
in d.l.Quintus,& in d.l.ēt.Bal.in l.ſi vxor.col.fi.C.de
condit.inſer.Alex.in l.qui iure.ff.de acq. poſſ.

32 Decimooctauò infertur,† quod licet res furtiua re
periatur in domo alicuius , non tamen præſumitur il-
le fur eſſe,niſi concurrant aliæ coniecturæ,vt puta qa
ſit vir malæ conditionis,vitæ & famæ,& ſimilia.l.in-
ciuilem.vbi glo.Bart.Bal.& Caſtr. C. de furt.Bald.&
Imol.in l.fi.ff.de hær.inſt.Sal.in l.fi.C.de quæſt. Ang.
in trac.malef.in verb.veſtem cęleſtem abſtulit.Marſ.
conſ.52.nu. 40.& conſ.82.col.pen.& fi.& in l.qui fal-
ſam.ſic hoc caſu nec faceret indicium ad torturā cō-
tra eum,apud quem reperta eſſet, ita dicunt Doct. te-
ſte Brun.de indit.fol.25.nu.5.dicit etiam Ang.d.loc.
* cita.nu. 19.hanc eſſe* communem doctorum ſenten-
tiam,prout etiam de communi teſtatur Rol. in conſ.
45.nu.41.ſecus ſi is,apud quē reperta eſſet res furtiua,
eſſet malæ vocis,conditionis,et famæ,quia tunc eſſet
locus inditio ad torturam,prout dixit Bart.in l.fi. nu.
* 5.ff.de quæſt.et hanc eſſe * communem doctrinā do-
ctorum teſtatur Marſ.conſ.130.nu.42. Rol.d.cōſ. 45.
num. 39. vol.1. et ita in facti contingentia conſuluit
Bertr.conſ.107.lib.1.in prima par.

33 Decimononò infertur, † quod non præſumitur qs
in dolo licet errauerit in iure.l.ſed ſi lege §.ſcire.aūt.
ff.de petit.hæred.l.ſi quis in graui .§ ſi quis ignorans.
ff.ad Syllania. Ang.in §.quia tamen. Inſt.vi bon.rap.
Alex.in l.ſi quis id quod.ff.de iuriſd.omn.iud.Bartol.
in d.l.ſed ſi lege. §.ſcire. Abb. in c. conſultat.de iure
patrona.et in c.grauis.col.pen.de reſt.ſpol. et in c. di-
lecto.col.3.de præben.Alex.conſ.73.col.fi.volum.2.
Fel.in c.de quarta col. 10. de præſcript.

34 Vigeſimò infertur,†quod natus ex vxore pręſumi-
tur conceptus de marito,Bal.in rub.C.de probat.col.
fin.

fin.per tex.in l.miles.§.defunƈto.ff.ad le.Iul. de adul. idem Bal.in l.ſi mater.C.de ſuis, & legit. Ang. in l.7. ff.de ſta.hom.Caſtr.in l.3.ff.de lib.& poſthum.Franc. Crem.in ſing.126.glo.in l.ſi poſthum.§.fi.ff.de lib.& poſthu.vbi Doƈ.Alex.in l.neq; profeſſio. C.de teſt. Bartol. & Fulg. in l.filium. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur.

35 Vigeſimoprimò infertur ad hoc,† vt euitetur ſuſpicio mali,& peccati, quòd præſumitur matrimonium inter duos ingenuos ſimul conuerſantes.l.in liberi.ff. de rit.nup.Cald.in c.fi.de ſponſ.Alc.in d. reg. 3. præſumpt. 38. in prin.& nu.2. faciunt diƈta per Saly.in l. quidam.ff.de probatio.

36 Vigeſimoſecũdò infertur,† quòd ſeruus delinquẽs non præſumitur delinquere de ordine, & voluntatę domini.l.2.ff.de noxal.facit c.quia præſulatus. 1.q.4. Bal.& Iaſ.in l.1.in 2.not.ff.ne quis eum, qui in ius, & in l.1.in 1.no.ff.ſi ex nox.cauſ.ag.Bolog. in rep.auth. habita.colum.7.C.ne fil.pro pat.eum allegat. ibi per eum.Cætera,cum is non ſim,qui omnia præſtare poſſim,ſupple per te.

Primò limita cõcluſionem, vt non habeat locum

37 in illo,† qui ſemel fuit malus: nam ſemper præſumitur malus,reg.eſt in c.ſemel malus.de reg. iur. in 6. & ibi Dyn.Marſ.in ſua praƈ.in §.diligenter. nu. 100. & in ſing.79.in prin.& in cõſ.77.nu.11.facit. l. non omnis.§.à barbaris.ff.de re milit.Alc. in traƈ. præſump. reg.2.præſump.7.in prin.Ceph.in conſ.82.nu.34.vol. 1.latè Fel.in c.fi.de præſump.Bal.in l.fi.C.de his, qui per met.iud.non appel.Bart.in l.ſi cui.§.iiſdem. ff. de accuſat.in l.Caſſius.ff.de ſenato. Alex.conſ.5.volum. 1.Natt.conſ.362.num.8.conſ.920.nu. 40. vol. 2. & in conſ.422.nu.21.eod.vol.

38 Sublimita,vt habeat tantùm locũm† in eodẽ genere mali,vel illi ſimili ſaltem,ita Bart.in d.l.ſi cui.§.iiſdem ff.de accuſ.Iac.de Bel.in diſputatio. ſua, quam poſuit in l.omnimodo.C.de inoffi.teſta.& eam ad literam refert Abb.ibid.Anch.in d.reg. ſemel. Bart. in d.l.Caſſi.Bal.& Imol.in l.fi.ff.de hær.inſt.Io.de Ana. in c.P.Diac.de homic.Fel.in c.cum in iur.in prin. de offi.deleg.Alc.conſ.77.verſ. ſecundum, & conſ.144. vol.2.Ang.in l.ſi finita.§.cũ autem. ff. de dãn. infeƈt. Marſ.conſ.15.nu.9.& d.conſ.67.n.11.& in d.ſing.74.

39 Contra tamen hanc † ſublimitationem facit text. apertiſſimè in c.ſi gens Anglorum.diſt.56. vbi etiam probatur ex vna ſpecie deliƈti paterni filios præſumi laboraturos pluribus,& diuerſis deliƈtis.ex Alc.tamẽ

40 in d.reg.2.præſump.7.nu.2.verſ.adde concordare† potens, vt tex.ille procedat quoad quãdam ſuſpitionẽ, quam habet contra ſe, qui eſt malus in aliquo, vt ſit etiam malus in omnibus, propter magnam connexitatem,quam habent verba inter ſe.Sublimitatio autẽ quoad veram præſumptionem,

41 Primò declara ſublimitationem,† quando quis ſtetiſſet probus, & abſtinens ab illo deliƈto ſaltem per triennium: nam tunc etiam in eodem genere mali, malus amplius minimè præſumitur. §. hinc autẽ nobis.in authen.de Monach. vbi Ang.Sal.in l.fi.§. ſi fideiuſſor.ff.qui ſatiſd.cog. in l.ſi minorem.col.3.ff.de in integr.reſtit.minor.Rom.conſil.225. col. 2. Iaſ. in l.ſi prius.in pen.car.ff.de nou.oper.nunt.& in l.in arenam.C.de inoffi.teſtam.§.ſancimus.d. authẽ.de Monac.c.inſinuatum.de Simon.& hanc declarationem eſſe notandam in primis dixit Guliel.de Bened.in repet.cap. Rayn.in 9.qui cum alia.nu.274.Dec.in cõſi. 163.col.8.in prin.verſ.quarto non deponit.Imol.in c. cum deputati.de iud.Curt.iun.in l.1.nu.36.C. de prohib.ſeq.pecun.

42 Subdeclara,vt ſit vera declaratio,† quãdo talis delinquens feciſſet magnam pœnitentiam,illumq; honeſtis aƈtionibus vacaſſe trium annorum interpoſito interuallo,vt in d.§.ſancimus,& §.hinc autem nobis auth. de Monach. vel quãdo probaretur pluries euenisse illi occaſionem ſimilis mali faciendi, & tamen ſe abſtinuit,ita Iac.de Belui.in d.ſua diſput.quem refert,& ſequitur Alc.in d.traƈ.præſump.reg.2.pſump. 7.nu.3.verſ.adde vel quia de tali emendatione ſacerdos ipſius fidem faceret, ita ait gl. in c. teſtimoniũ in verb.hoc caſu.de teſtib.per text.in c.in cap. diſt. 50.

43 Secundò declara ſublimitationem,† vt nõ habeat locum in malis,quæ per naturam, ſeu ætatem alterãtur,vt puta in iuuene libidinoſo,qui in ſeneƈtute libidinoſus minimè præſumitur durare, ita fuit de mente Bar.in d.l.Caſſius,et in d.l.ſi cui.§.iiſdem. arg.l.ſpadonem.§.qui abſolutus.ff.de excuſ.tut. et per Fely.in d.c.cum in iure de offic.deleg.

44 Tertiò declara, vt habeat locum † quoad facturũ tantum, quia qui fecit aliàs tale malum, præſumitur ſimile in futurum faƈturus, ſed reſpeƈtu præteriti nõ ita Alc.in d.reg.2.præſump.7.nu.3.verſ.quarto intellige,per ea,quæ dixit Sal.in l. fi. C.de quæſt. et faciunt diƈta per Inno.Abb.Imo.Io. de Anan.et ibi latè Fel. in c.fraternitatis. de hær. qui voluerunt, ꝙ notarius,

45 † qui fuit alias condemnatus de falſo, non ideò erit in cauſa, vt cætera eius inſtrumenta prius faƈta reputentur falſa, licet in futurum poſt condemnationem non poſſit alia facere etiam ad pias cauſas,ita Bal.in l.in fraudem.in §.ſi quis.ff.de teſtam. milit. quem refert et ſequitur Marſil.in ſing.569. incip.pia cauſa. in fi.et ambos refert, et commendat etiam additio ad Alex.in ſup.citat.loco nu.4.& Bart.in l.ad teſtamentum.§.1.ff.de teſt.& Iaſ.in l.Barbarius Philippus.col. antepen.verſ.iuxta præſentem materiam de notario. ff.de offi.præt.cum ibi per eum allegatis, & in l. prætor.§.1.in fi.ff.de eden.Fel.in d.c.fraternitatis.in 6.fallen.qui omnes volunt, quòd licet talis notarius, qui fuit condẽnatus de falſo non poſſit alia inſtrumenta in futurũ facere.poterit tamen præterita,de quib.fuit rogatus,perficere, ſeu in publicã formam redigere.

46 Contra hanc declarationem† faciunt ea,quę refert, & ſequitur Alc.in d.reg.2.præſump.9. vbi concludit, quod vidua fornicatrix præſumitur idem feciſſe marito viuente, per tex.in §.fi.in auth.de reſtit.& per l.ſi hi,qui. C.de adult.

47 Conciliare poteris † ex ipſo Alc.in d.reg.2. & præſump.7.nu.3.verſ.quarto intellige, vt ſcilicet hoc ſecundũm diƈtum procedat, quoad quandam ſuſpicionem tantum, & prima autem quoad plenam præſumptionem,prout etiam ipſe ſe ipſum melius declarans affirmat in d.præſump. 9. in fi.

Ex prædiƈta limitatione principali, & ſublimitatio-

48 ne infertur primò,† quod ſtante ſtatuto,quod de dãno dato ſtetur ſacramento damnum paſſi,quòd ſi eſt datũ dãnum alicui,qui aliàs iurauit falſum,& ſit periurus,non ſtabitur hoc caſu eius iurõ ſed erit ſibi neceſſe probare damnũ alio genere ꝓbationis, quã per ſacramentũ nõ obſtãte diƈto ſtatuto, ita voluit Barb. in c.per tuas.per gl.ibi.de Simo.per tex.& gl.in c. paruuli.22.q.5.Io.And.in addit.ad Spec.in tit.de teſti.§. 1.car.4.in additio.incip.allegat Marſ.in ſing.74.& in rub. de fideiuſ.num.175.Rom.& repeten.in l.admonẽdi.ff.de iureiur.facit quod nota.Fel.in c.ex par.col. 2.de teſtib.c.ad reprimendũ.col.1.de offi.ord.c.paſtoralis.col.11.verſ.2.limita.de except.Bal.in ſimilib.in auth.cui reliƈtum.col.3.verſ.attende.C.de indiƈt.vidui.tol.Ang.in l.q iudicio.ff.de accuſ.gl.& ibi Rom. in l.lex Cornel.ff.ad Syllan.Caſtr.in l.1.C. de probat. Marſ.in l.maritus.col.pen.ff. de quæſtio. & ratio eſt,

49 quia † qui ſemel fuit periurus, præſumitur adhuc faƈturus periurium.d.c.paruuli.22.q.5.c.literas.in fi. de præſump.Alc.in d.reg.2.præſump.10. & ideò ſecũdo

50 infertur,quod non creditur † teſti,qui aliàs perhibuit falſum teſtimoniũ.c.teſtimonium,de teſtib.c.quicũque.6.q.1.c.non põt.2.q.7.Alc.d.præſump.10. nu. 2. Marſ.in conſ.78.nu.35.& in cõſ.31.nu.28.cõſ. 40. nu. 25.nõt.in l.ſi qs maior.C.de tranſ.& in c.ſicut de teſt. in c.

in c. literas de præſump. in verb. præter iuratoriã cautionem Spec. in tit. de teſtib. in §. 1. verſ. itẽ excipitur, quod ſit infamis. Rom. in l. admonendi. poſt prin. ff. de iureiur. Alex. in l. 2. in §. quod diximus. ff. ſi qs cautio. faciũt dicta Bar. Bal & Sal. in d. l. ſi ex falſis. C. de tranſa. Bal. in l. certi cõdictio. §. quoniam. col. pen. ff. ſi cer. pet. & in c. 1. col. 2. de reſcrip. Abb. in c. cũ adeò. col. 1. eo. tit. & in c. 3. in fi. de fid. inſt. & hanc opinionem communem * dicit Iul. Clar. in ſua pract. crim. q. 53. nũ. 7. de mente Alex. in conſ. 142. nu. 10. vol. 7.

51 Amplia, vt talis teſtis falſus, † & periurus nõ faciat indicium nedũ ad torturam, ſed nec ad formandã inquiſitionem, ita Alc. in d. reg. 2. præſump. 10. nu. 2. per tex. in c. ſicut nobis in fi. de teſtib. Fulg. in conſ. 173. & conſ. 107. & Dec. conſ. 189. & ibi Alc. vbi ſupra dixit hoc procedere in ſocio criminis, qui aliàs faceret indicium etiam ad torturam in aliquib. caſibus, ſed ſi repertus fuerit ſemel periurus, & falſus non operatur ẽt inquiſitionem, quod dixit ſingulariter notandum, ſed de iſta illatione vna cum ampliatione, vide quæ doctiſſimè, & latiſſimè tradit Iul. Clar. in §. falſum. p diſcurſum, & in §. fi. d. q. 53. vbi limitationes, ampliationes, & declarationes tradit, quas hic nõ recenſeo, cũ hæc omnia alijs in locis tractauerimus, in qb. erat propria ſedes, & quæ hic dicta ſũt, incidẽter diximus.

52 Tertiò infertur, quod ille † qui releuatus fuit à ſatiſdatione per iuratoriã cautionem, perdit illud priuilegium, ſi ſemel præſtiterit iuratoriã cautionem, et fuit repertus periurus, ita voluit Bal. in auth. & qui iurat. C. de bon. aut. iud. poſ. in prin. Rom. in l. 2. col. 9. verſ. quid autem ſi debes cauere. ff. ſol. matri. & Mod. in l. 2. §. quod diximus. ff. ſi quis cautio. Marſ. in ſing. 74.

53 Quartò infertur, ꝙ ſtante ſtatuto, † quod rapiens mulierem per vim, puniatur pęna mortis, quod ſi quis rapuit mulierẽ ſolutam, quæ aliàs fuit deflorata, & tacta ab aliquo, non incidit in pęnam ſtatuti, quia nõ præſumitur, quod eam rapuerit per vim, cũ aliàs conſenſerit alteri, ita conſuluit Caſt. in conſ. 103. Alc. in d. reg. 2. præſumpt. 9. nu. 2. Marſ. in rub. de fideiuſ. nu. 175. & in l. maritus. in fi. ff. de quæſt. & faciunt dicta p Ang. in l. que iudicio. ff. de accuſ. gl. in l. Caſſius. ff. de ſenato. & in l. inciuilem. C. de fur. & in l. cum allegas. C. de vſu. & dicta Rom. in cõſ. 157. & Bal. in auth. cui relictum. col. 3. poſt prin. ff. de indic. vid. tollẽd. Marſ. in repet. l. ſi. C. de prob. car. 10. circa fi. & in d. ſing. 74. vbi dixit hoc eſſe valdè notãdum, & menti tenendũ.

54 Quintò infertur, quod mendax † in vno, in omnib. præſumitur mendax, arg. no. in l. fi. ff. de rei vend. & in auth. qui contra propriam. C. de non num. pec. & vide, quæ diximus in concluſione Mendacium.

55 Sextò infertur, quod † vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit iudex deuenire ad torturã contrà illum, qui aliàs ſimile delictũ perpetrauit, ita Alc. in d. reg. 2. præſum. 7. quod dixit ẽt fuiſſe de mente Saly. in l. fi. col. vlt. C. de quæſt. & Moder. in l. 1. in prin. col. fi. ff. eo. tit. Marſ. in ſing. 217. verſ. ſed oĩa pdicta. vbi ad hoc allegat Guid. de Suza. in ſuo tract. de tor. col. 4. ver. q. & qualia inditia, ꝙ dicit eſſe aureũ verbũ, & ſingulare dictũ, & mẽti ſẽp tenendũ.

56 Septimò infertur, ꝙ qui ſtuduit † malè, & negligẽter in iure canonico, malè, & negligenter præſumitur, quod ſtudebit in iure ciuili, ita Goffred. Io. Andr. Imo. Abb. & alij in c. ſcribam. per illum tex. de pſum.

57 Octauò infertur, ꝙ licet † aliàs qui veniret relaxandus fideiuſſorib. ex aliquo delicto, nec deberet incarcerari, ſi tamen aliàs ſemel de carceribus aufugit carcerandus eſt, & diligenter cuſtodiendus, ita voluit gl. notab. in l. lege Cornelia. ff. ad Syllanian. vbi Bal. & Rom. & idem Bal. in l. 3. C. de epiſcop. audien. Ang. Are. in ſuo trac. maleſ. in ver. fama publica. ver. quar to notandũ. Marſ. in d. l. maritus. col. pen. ff. de queſt.

58 Nonò infertur, ꝙ † q calumniatus eſt in prima accuſatione, præſumitur calumniari etiã in ſecunda, ita inquit text. in d. l. ſi cui. §. iiſdẽ. ff. de accuſ. vbi Bart. & cæteri ſcribentes, Dyn. in d. reg. ſemel malus in prin.

59 Decimò infertur, quod militi, † qui ſe male habuit in militia, & ſic etiam cuilibet alij, qui ſemel ſe male geſſit in aliqua re, non eſt amplius credendũ, quia nõ eſt veriſimile, quod in futurũ bene ſe habebit, ita decidit tex. in l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re milit. vbi omnes Doct. & idem Dyn. in reg. ſemel malus.

Secundò limita principalem concluſionem, vt nõ

60 procedat, quando † ex præſumptione veniret perimẽdum, aut minuẽdum ius tertij: nam in alterius præiudicium non debet quis bonus præſumi, Fel. in c. fi. de præſump. gl. in c. ſtatutũ. §. cum vero, verſ. ab aliquo. de reſcrip. in 6. Abb. in c. cum in iure de offic. delẽg. in prin. Dec. conſ. 445. nu. 61. Pet. Benint. deciſ. 67. num. 19. Crau. in ſuo cõſ. pro genero, nu. 63. vbi multorum prudentum authoritates ad hoc cõgerit. idem voluit Barto. in d. l. merito. ff. pro ſoc. gl. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiur. vbi etiam Doct. Rom. conſ. 304. in prin. poſt nu. 2. Dec. in l. ſi emancipati no. 3. poſt nu. 3. ver. non obſtat alia ratio. C. de collatio. & in c. Oſius col. 2. nu. 11. verſ. item illa regula, de elect. Soc. conſ. 57. num. 17. verſ. nec obſtat. vol. 4. Gomez. in tract. de gra. ex pec. nu. 80. ver. & hoc regulariter eſt. Gozad. in conſ. 66. nu. 3. verſ. tertio dico, Ruin. conſ. 68. poſt nu. 4. verſ. nec etiam obſtat. vol. 4.

61 Tertiò limita, vt non procedat, † quãdo quis ſe intromittit, et eſt repertus facere ea, quæ ſunt de genere prohibitorum: nam ex hoc cõtra illum inſurgit præſumptio mali, Alex. conſ. 74. nu. 2. vol. 6. Corn. conſ. 28. col. fi. verſ. nec obſtat, vol. 3. l. ſi non conuitij. C. de iniur. Dec. in c. in præſentia. nu. 14. de prob. per tex. in c. 1. de præſump. et l. 1. C. de ſicar. vbi ſi homicidium

62 committatur, † præſumitur in dubio doloſe commitți, licet potuiſſet patrari ad defenſionem, iuxta l. vt vim vi. ff. de iuſt. et iur. Bart. in l. ſi quis ex argentarijs. §. an vero. verſ. breuiter quidam, poſt nu. 4. ff. de eden. Marſ. in conſ. 4. nu. 21. et conſ. 7. nu. 6. Gram. vol. 3. nu. 5. Cæpol. conſ. 29. nu. 4. verſ. item quia, et ideò præſu-

63 mitur male de clerico, † q frequentat conſortia mulierum, c. clericus. diſt. 81. c. clerici. ead. diſt.

64 Quartò limita, vt non habeat locum, quãdo † ageretur in foro cõſcientiæ, in quo quis præſumitur malus, vt tutior via eligatur pro ſalute animæ, cum quilibet homo naſcatur filius iræ, & ſeruus ad malũ, ita voluit Dec. in d. c. in præſentia. nu. 15. de probatio. p gl. in c. veniens. de ſponſ. Soc. iun. in conſ. 29. num. 31. vol. 2. Marſ. ſing. 151. nu. 2. Anch. conſ. 179. circa fin. Alc. d. reg. 3. præſumpt. 2. nu. 5. gl. in c. 1. de reſcrip. vbi Fel. & idem in c. cũ in iure. nu. 2. de offic. deleg. Card. in clem. 1. in 2. nõ. de conceſ. præb.

65 Quintò limita, quãdo † ex malo, de quo dubitatur, cõſtaret aliquod lucrũ, & commodum ſpectaſſe, vel ſpectare ad illum, de quo præſumit̃, vt puta, quando quis cõmittit aliquid de genere prohibitorum cũ aliquo lucro, vel ſpè lucri: nam tunc benè admittitur pſumptio mali, ita voluit Rom. in cõſ. 304. col. 1. verſ. nec refragatur. poſt nu. 2. Fel. in c. fi. col. 4. nu. 13. verſ. fallit 2. de præſump. Dec. in d. l. ſi emancipati. col. 3. poſt nu. 3. verſ. nec obſtat, ſi dicatur. C. de colla. Marſ. pcipuè in cõſ. 53. nu. 31. & conſ. 77. nu. 7. & conſ. 104. Alc. cõſ. 127. nu. 12. ver. vnde nunq. vol. 4. cũ ibi alleg. Alb. in l. 2. §. 2. & in l. ſi quis mihi bona. §. patri. ff. de acquir. hæredit. & in l. ſi ventris. §. fin. & ibi per Bart. ff. de priuil. cred. Mandoſ. in addit ad Rom. in d. conſ. 304. in litera B. Crauet. conſ. 57. nu. 6. gl. in d. l. qui iuraſſe. in §. ſi pater. ff. de iureiur.

66 Sextò limita in eo, † qui cum malis verſatur, nam & ipſe malus præſumitur, l. ædiles. §. hoc autem. ff. de ædil. edict. nam incorruptus manere non poteſt, qui corruptis ſociatur. c. quiſquis. 23. q. 4. facit. c. ita planè c. à malis, & c. recedite. ead. cau. & qu. & qui cõicat ſuperbo induet ſuperbiam. Eccleſ. 13. cum alijs allegat, per

per Luc. de Pen. in l. quemadmodum. C. de agric. & cenſi. lib. 11. verſ. 167.

67 Septimò limita in paupere† & populari, de quo, vt plurimum præſumitur malum, cum facillimè cēſeatur corrumpi. l. 3. in prin. ff. de teſtib. l. Chriſtianos. C. de paga. gl. & Ang. in §. ſi vero. col. 1. in auth. de hær. & falc. Luc. de Pen. in l. ad ſubeunda. C. de decur. lib. 10. & in d. l. quemadmodum, verſ. 174. Iac. Aegid. in ſuo tract. de teſt. in prin. nu. 8. §. ſancimus. in auth. de teſtib. l. ſpadonem. §. fi. ff. de excuſ. tut. ſicut è contra

68 †bene præſumitur de nobili, & de his, quibus ſunt integræ facultates, & maiorum ſuorum hereditates incolumes, prout inquit text. in l. 2. in princ. C. de debit. ciui. lib. 10. ſed de eo, quod dictū eſt de paupere, vide Alex. in conſ. 15. per totum, vol. 3. vbi ponit etiam qs

69 dicatur pauper, † & quis dicatur ſuſpectus, & quid in ciuilibus, & quibus in caſibus poſſit torqueri. Fely. in c. ſi quis teſtium. in verſ. in gl. fi. de teſtib. Apoſtil. ad Bar. in d. l. ſpadonem. §. eſt autem. in verb. affectaſſe. Soc. in tract. fallen. reg. 289. in verb. pauper. Alex. cōſ. 207. & Dec. cōſ. 163. vol. 2. Alb. de Malet. in ſuo tract. de teſtib. c. 5. nu. 24. & 25. cum ſimil.

70 Octauò fallit in illo, † q aliquid cœpit agere, cuius principium apparet eſſe malum, cap. eſtote. & c. cum dilecti. vbi Abb. & cæteri Doct. de accu. Fel. in c. fin. de teſti. cogen.

71 Contra† videtur doctr. Inn. in c. dudū. il a. col. pen. de elect. vbi ſi probetur clericum venatorem: fiat interpretatio in meliorem partē, videlicet, quod ierit tantummodo ad venationem cauſa recreationis, & Fel. eum ſequitur in d. c. cum dilecti. Alex. conſ. 175. col. fi. vol. 2. & facit, quod dixerunt Bar. & Abb. in d. c. dudum, quod ſcilicet ſi probetur aliquem eſſe iraſcibilem capitur præſumptio in meliorem partem, videlicet quod illud faciat ex iuſta cauſa.

72 Concordare poteris † cōtrarietatē, vt prima opinio ſit vera, quādo ille actus, quem cœpit, neceſſario malū infert, ſecunda vero, ſi neceſſario non inferat, licet prima fronte ſonet in delictum, prout concludit Ion. in c. ſuper his. col. 8. de accuſatio. vbi dicit, quòd exceptio, quæ prima fronte ſonat in delictum, ſi neceſſario illud non inferat, non obſtat electo, quem ibi cōmuniter approbatū dicit Alc. in reg. 3. præſumpt. nu. 7. & facit c. in præſentia. de præben. & clem. 1. de priuil. et quod voluit Lap. alleg. 126. vbi voluit, quod quis accuſans religioſum, quod celebrauit in aliena parochia non obtinebit, niſi etiam probat eum non habuiſſe licentiam à presbytero.

Cætera dixi ſupra in concluſ. Bonus. & in concluſ. Delictum. cum ſimilibus.

CONCLVSIO MVII.

ARGVMENTVM.

Mandatum regulariter non præſumi, & quouſque id verum ſit: tum de productione mandati nonnulla.

SVMMARIVM.

1 *Mandati vſus cur fuerit introductus.*
2 *Procurator proteſtans debet inſtrumentum procuratorij prius oſtendere.*
3 *Agens in iudicio pōt cogi per partē ad producendū mādatum ſtatim in ipſo cauſa initio, & in prima cōparitione.*
4 *Procuratori incumbit probare ſe mandatum habere.*
5 *Actus vigore aſſerti mandati factus non prodeſt, ſi non oſtendatur mandatum.*
6 *Mandatum non probans procurator tenetur ad expēſas, damna, & intereſſe vexati.*
7 *Mandatū non probans procurator pōt puniri pœna falſi.*
8 *Mandatum non præſumitur.*
9 *Mala fides præſumitur in emente ab aliquo tanquā procuratore, niſi de mandato conſtet. Contra, nu. 10.*
11 *Mala fides nō præſumitur in emente ab aliquo tanquā procuratore, et ſi de mandato nō conſtet, ſi intellexit a perſonis fide dignis, q vendens habebat mandatū ſufficiēs.*
12 *Procuratori dicenti ſe mandatum habere ante litem conteſtatam incumbit onus probandi, ſecus poſt litem conteſtatam: nam tunc opponens contra procuratorem probare debet. Et con, nu. 13.*
14 *Mandatum nō habuiſſe procuratorē probatur ex eo, quod in proceſſu non apparet mandatum.*
15 *Mandatum non habuiſſe procuratorem probatur ex eo, quod nihil in actis, vel proceſſu legatur de mādato, ſecus ſi in proceſſu legatur facta productio, aut aliquid de eo.*
16 *Pro mandato non præſumitur poſt litem conteſtatam quo ad dominum, qui dicit eum, qui pro eo comparuerat, nō fuiſſe ſuum procuratorem, & ab eo habuiſſe mandatum.*
17 *Pro mandato non præſumitur poſt litem conteſtatam quo ad dominum, etiam ſi per iudicem pronūciatum fuiſſet, comparentem habere legitimam perſonam.*
18 *Mandatum præſumitur, & mandaſſe præſumitur dominus, cum ſciuit procuratorem ſuo nomine agere, & nō contradixit. Contr. nu. 20. Conciliatio, nu. 21.*
19 *Procuratorem conſtituens pro ſe, & alijs præſentibus, & non contradicentibus, valet mandatum.*
22 *Mandatum habens generale, & excedens fines mandati, ſciente, & patiente domino, mandatum extendit.*
23 *Mandati præſumptionem inducit ſcientia, & patiētia domini, vt ipſi domino incumbat onus probandi mandatum non præceſſiſſe.*
24 *Mandatum inducitur, cū ultra ſcientiā interuenit præſentia, & patientia domini.*
25 *Mandatum inducitur, vbi dominus ſciuit quem nō ſolum comparere in iudicio nomine ſuo ſed etiam quæſtionem pertractare, & tacuit. Quod declara, ut nu. 26.*
27 *Mandatum videtur renouatum procuratori reuocato, qui poſt reuocationem fecit in iudicio ſciente, & patiēte domino. Contrarium, nu. 28.*
29 *Mandatum inducitur ex ſcientia, & patientia domini ubi non agitur omnino de commodo ipſius, alias ſecus.*
30 *Mandatum præſumitur in coniuncta perſona, quæ facit actum ſpectantem ad coniunctum, eo ſciente, & patiēte, idem in amico, ut nu. 32. Contr. nu. 31.*
33 *Mandatum non inducit ſcientia, & patientia domini, cū quis comparet pro eo ad ea defendendum.*
34 *Mandatum præſumitur in eo, qui comparet pro actore [illegible] ab ipſo, & reo.*
35 *Mandatum præſumitur ex patientia domini, cum dubium eſt de mandato.*
36 *Mandatum præſumitur etiam in procuratore, qui patitur aliquem ſe gerere pro ſuo ſubſtituto, & non cōtradicit, in actu tamen iudiciali [illegible], ut nu. 37. Quod declara, ut nu. 38.*
39 *Mandatum præſumitur in actu, ad quem verīſimiliter quis non accederet ſine mandato.*
40 *Mandatum non præſumitur etiam propter impenſam, cū induceretur tunc probatio [illegible].*
41 *Mandatum præſumitur ob temporis diuturnitatem.*
42 *Tempus diuturnum, quod dicatur in præſumptione ſolēnitatis [illegible].*
43 *Mandatum non præſumi ex temporis diuturnitate.*
44 *Mandatum præſumitur ex diuturnitate temporis, cum [illegible] domino principali contra opponi, ſecus ſi ipſe dominus.*
45 *Mandatum de cuſtodiendo præſumitur ex diuturnitate cuſtodia præcedentis.*
46 *Mandatum vicarij Epiſcopi ſi non negetur ſemper præſumitur propter temporis diuturnitatem.*
47 *Mandatum vicarij Epiſcopi ſi negetur, ſufficit probare nominationem, & communem reputationem.*
48 *Mandati ratificatio præſumitur ex antiquitate tēporis.*
49 *Mandatum non præſumitur ex temporis diuturnitate, cum agitur de magno præiudicio, ſecus ſi de paruo.*
50 *Mandatū præſumitur ex temporis diuturnitate, cum aliquis*

quis

quis actus ſubſecutus patientiam, & obſeruantiam illius actus oſtendit; alias ſecus.

51 *Mandati qualitatis, & circunſtantiæ præſumitur ex diuturnitate temporis.*

52 *Mandati præſumptio oritur ex diuturnitate temporis, cõcurrentibus aliquibus indicijs, aut coniecturis.*

53 *Mandatum præſumitur ex curſu triginta annorũ concurrente poſſeſſione, & diuturna patientia.*

54 *Mandatum præſumitur concurrente ſcientia domini.*

55 *Mandatum præſumitur, ſi concurrat commodum, & fauor allegantis mandatum.*

56 *Mandatũ præſumitur, quãdo tantũ temporis eſſet elapſũ, vt probatio cenſeretur impoſſibilis propter antiquitatẽ.*

57 *Mandatũ p̃ſumitur, ſi perſona, quæ geſſit actũ ſit talis, p̃ qua præſumeretur vt in ijs, qui admittunt ſine mãdato.*

58 *Mandatum præſumitur ob perſonæ qualitatem.*

59 *Mandatum ſe habere dicens à Principe, non creditur, niſi de illo doceat.*

60 *Mandatum producere pars poteſt cogi parte opponente.*

61 *Mandati exemplum proprijs expenſis tradere procuratori pars tenetur.*

62 *Ad mandatum producẽdum poteſt reus petere tempus ad deliberandum.*

63 *Mandatum quo pacto producatur.*

64 *Mãdatũ probandi onere leuatur procurator ex ipſius mãdati productione, & data copia parti ad opponendum.*

65 *Mandati productio poteſt fieri quandocunq; parte non opponente, vel iudice non requirente.*

66 *Mandati originale inſtrumentum debet in actis dimitti, nec parti illud repetenti eſt concedendum. Quod declara, vt nu. 67. Contrar. nu. 68.*

69 *Mandatũ non eſt à procuratore probandũ, cũ apud acta per partem fuit conſtitutus aduerſario præſente.*

70 *Mandato facto apud acta nihil poteſt opponi.*

71 *Mandatum factum penes acta quod dicatur.*

72 *De mandato duobus modis conſtare poſſe.*

73 *De mandato dicitur dubium, quando de eo aliqualiter eſt probatum non plenè.*

74 *De mandato cum aliqualiter conſtat, procurator non admittitur ſimpliciter, ſed cum cautione de rato. Quod intellige, vt num. 75.*

1 Cum ſæpenumero nos ipſi †rebus noſtris ſupeſſe non poſſimus, aut nolimus, neceſſa-
rius ideirco fuit vſus mandati, vt dicit I. C. in l. 1. de
procur. vt aliorum officio ſubleuemur. quorũ homi-
nũ genus, & p̃curatores ad lites, & ad negocia, & ſin-
dici, & actores appellari ſolent, de quib. varijs legum
noſtrarũ titulis agit̃, qui quidẽ ne repelli poſſint, & va
leant, q̃ mandatũ eſt exequi, fidẽ promptam de ſuo mã
dato facere dẽnt, vt decretum eſt in c. 1. de proc. hinc
2 dr̃ q̃ procurator proteſtans, †debet inſtrm̃ procurato-
ri prius oſtendere, teſte Bart. in l. ſi quis inficiatus. ff.
3 depoſ. & agens in iudicio †poteſt cogi per partem ad
p̃ducendũ mandatũ ſtatim in ipſo cauſæ initio, & in
prima cõparitione, vt habemus ex l. 1. C. eo. & ab Ac-
cur. in l. ita demũ, & ibi Doct. eo. tit. ſic quoque rñdit
Ang. in cõſ. 299. col. vlt. de hoc etiã meminit auctor
Pract. Papiẽſ. in forma reſpõſionis rei conuẽti. in ver-
bo Simon. & etiam ad exemplũ tradendũ, vt l. licet.
C. eo. ad q̃ ẽt per iudicẽ cogi poterit, vel parte altera
non petente, authore gl. in c. 1. in verbo abſentia. de
elect. in 6. cũ alijs adductis à Marſ. in l. ſi quis nec q.
col. 3. verſ. itẽ vltra. ff. de q. incumbit enim procurato-
4 ri †probare ſe talem, iuxta tritũ illud pronunciatum
legis, actor. C. de prob. ita eſt id teſtante Bar. in l. licet.
C. de procu. atq. Inno. & Abb. in c. qm̃ contra, col. pe.
de probat. atq; Marſ. in d. l. ſi quis nec quæſt. alioqui
5 non prodeſſet actus †vigore aſſerti mandati factus, vt
tradidere gl & Doct. in c. cum in iure. de offi. delega-
6 ti, quin ẽt procurator, qui non probauit †mandatũ, te-
nebit̃ ad expenſas, dãna, & intereſſe vexati, vt retulit
Alex. in conſ. 136. et in conſ. 52. vol. 6. adeò vt in eũ,
7 † vel pœna falſi poſſit animaduerti, vt deciſum eſt à
D. Rot. in dec. 12. de procurat. in antiquis. Non enim
8 (vt generalẽ concluſ. conſtituamus) mandatũ †præſu-
mitur, vt ſcripſit Bal. in l. 1. de reb. eccl. nõ alienã. quẽ
ad hoc adducit Rebuff. in tract. nom. q. 13. nu. 118. cũ
ex eo animus conſtituentis colligatur, et ideò facti ſit
vt colligitur ex l. in bonæ fidei. ff. de iur. fiſc. nec facta
præſumunt̃. l. in bello. §. factæ. ff. de capti. et poſtlim.
reuerſ. et ſit ſolemnitas extrinſeca, quę regulariter nõ
præſumit̃, vt placuit Doct. in l. ſciẽdũ. ff. de verb. obli.
et diximus in concluſ. facta, et in concl. ſolemnitas.

Ampliatur hæc firmata concluſ. vt non ſolùm nõ
p̃ſumatur mandatũ, ſed nec ẽt quid emergens ex mã-
9 dato, vt in bona fide illius, † qui emit ab aliquo tanq̃
procuratore: præſumitur enim eo in caſu mala fides,
niſi de mandato conſtet, ſi credimus Bar. in l. qui fun
dum. §. vlt. ff. pro emp. et in l. cũ vir, in fi. ff. de vſucap.
cui accedit Alex. in l. qui in aliena, in prin. col. 3. ff. de
acquit. hære. vbi dicit ex huiuſmodi venditione non
oriri Publicianã, nec ẽtiã præſcribendi, vt reſpondit
Soc. in conſ. 30. col. 2. vol. 3. cum enim mandatũ non
præſumatur, debebat emens videre, & de eo inueſtiga
re. ſic conſultum eſt à Rui. in conſ. 68. nu. 23. vol. 1. q̃
voluit, & Fel. in c. ſi diligenti. col. 3. de præſcrip. & in
c. ſicut. col. 17. eo. tit. & cautum eſt ab Alex. in conſil.
35. num. 4. lib. 7.

10 Huic tñ ampliationi †aduerſantur Ang. & Imol. in
d. l. cum vir, quia vr̃ talis emptor ductus iuſto errore,
vt ait Balb. in tract. præſcr. in 2. par. 3. par. princ. col. 2.
idẽ cautũ eſt ab Alex. in conſ. 191. vol. 6. ſicq; decidit
Boer. deciſ. 281. num. 16.

Qui ampliationẽ relatam ſequi maluerit, illã limi
11 tabit, † niſi emens intellexiſſet à perſonis fide dignis,
q̃ vẽdens habebat mãdatũ ſufficiens, ita docet Bart.
in d. §. vlt. & ibi Imol. q̃ itidem comprobauit Fely. in
c. de 4. col. 8. de præſcr. vt & placuit Balb. in l. Celſus.
de vſucap. ad idem reſpondit Ruin. in conſ. 68. vol. 1.

Verùm redeundo ad mãdati p̃ſumptionẽ, dum di-
cebamus non præſumi mandatũ, & incumbere onus
probandi procuratori dicenti ſe illud habere, p̃cedit
12 † ante litẽ cõteſtatã, & qñ ab initio fundatur iudiciũ
iux. d. l. 1. C. eo. ſecus tamen poſt litẽ conteſtatã, tunc
enim non p̃curatori, ſed opponenti contra procura-
torẽ incũbit onus probandi, vt monuit gl. quã ſequit̃
ibi Ang. in l. Pomp. §. tati. ff. de proc. hoc idẽ tradide-
re gl. Bal. & Sal. in d. l. licet. C. eo. ſic ſcripſere Anto. &
Imol. in c. cum M. de conſtit. vt etiam tenuere Imol.
& Fel. in c. cum in iure. de offic. deleg. ita cautum eſt
ab Alex. in conſ. 102. poſt prin. lib. 5. & idem diremit
Boer. in deciſ. 181. nu. 10.

13 Hoc ea ratione † confirmatur ſm̃ Fel. quia admiſ-
ſus vſq; ad litẽ conteſtatã incluſiuè vr̃ poſitus in qua-
ſi poſſeſſione officij, & ideò transfert onus probandi
in admittentem, huc ſpectat Inno. d. in c. innotuit. de
eo, qui furtiuè ord. ſuſce. ad idẽ tendit Gozad. reſpon-
ſum in conſ. 96. col. vlt. & quod protulit Crau. de an-
tiquit. temp. par. 2. verſ. ex præmiſſis. nu. 60.

Declaranda eſt hęc prima limitatio, vt admittatur
14 probatio †contra hanc pręſumptionẽ per negatiuam
ex actis, vt. ſ. opponens ex eo cenſeatur probaſſe, quẽ
mandatũ nõ habuiſſe, ſi in proceſſu non appareat mã
datũ: nã hoc mõ dr̃ probata negatiua, ex l. vlt. C. de re-
bus creditis, & generaliter quoad acta iudicij, ita pro
bat̃, vt ſenſere Bart. & alij in l. leg. ff. de contrah. emp.
& idẽmet Bart. in l. 2. C. de err. aduocat. et ita obſerua
uit Bal. in l. ſi cõtra. C. de appel. et in c. qm̃ contra. vbi
alij de prob. nec id latuit Vant. in tract. nullitat. tit. de
nullit. ex defectu inhabilitatis, ſeu mandati cõparen.
nu. 63. cum ſeq. ad idẽ rñdit Dec. conſ. 482. nu. 4 ſic ẽt
deciſum eſt in deciſ. Pedem. 273. nu. 13. et ex eo dicit̃
iudicium nullũ. et hæc exceptio, ſi nõ ad repellendũ,
vel extorquendã cautionẽ de rato, ſeu ad onus proba
tionis, ad irrita tñ acta facienda, et p̃ceſſum p[illegible] eius
quando.

quandocunq; opponi, licet à principio nō fuerit oppoſita,& fuerit lis conteſtata,vt author eſt Bal.in d.l. licet.quod probāt Alex.in conſ.147.libr. 6.Abb.in c. in noſtra.de procurat.& idē Alex.conſ. 72.lib.4.Vāt. loco nuper citato.& Marāt. in praxi ordiois iudiciorum.par.4.diſtioct.16.nu. 23.

15 Quæ tñ probatio vř † procedere poſſe, vbi nihil in actis,vel ꝓceſſu legitur de mādato: ſecus ſi in ꝓceſſu legaẽ facta productio,aut aliquid de eo,qa tuoc licet totus tenor non reperiaẽ deſcriptus, tñ quia de eo facta dř mentio parte præſente, & non contradicente, præſumitur pro mādato,ita doctiſſimus Burſ. loquēs tñ in mādato delegationis, cui ęquiparaẽ mādatū ꝓcuratoris.l.& qa.ff.de iuriſd.om.iud. rōdit in cōſ. 24. nu.24.teſtē ad hoc laudat Fel v.in c.ſicut.nu. 33.de re iud.& Bero.cōſ.164.vol.3.hucq; ptinet, ꝙ tradit Fel. in c.cum in iure.in fi.de off.deleg. & infra dicetur.

Secundo loco declaratur, ꝙ dictum eſt poſt litem
16 cōteſtatam † pręſumi pro mandato,procedere in procuratore, ſecus quo ad dñm, qui dicit eū, qui pro eo comparuerat, non fuiſſe eius procuratorem,& ab eo habuiſſe mādatum: pōt enim dñs ſemper opponere, nec per aliquā litis cooteſtationem grauabitur probationis onere,iuxta ſñiam Bart.in d. l. Pomponius. §.rati.& in d.l.licet.vt etiam voluere Io.And.in cap. ſuper literis.de reſcript.Brunus in conſ. 195. Dom.in d.c.in noſtra.Fel.in c. ſicut.de re iud.col. 16. Dec.cōſ. 35.quod tamen non procederet exiſtente ſciētia domini,vt in ſequenti limitatione dicetur.

17 Ampliatur hæc declaratio,vt ꝓcedat † quo ad dominum. ēt ſi per iudicem pronūciatum fuiſſet comparentem habere legitimam perſonā, quia domino abſenti non præiudicat.l.ſi.& ibi Bart. & in d.l.licet. Alex.conſ.80.col.2.ver. licet.lib.2.& in conſ.61.col. 2.in prin.lib.5.vt ponit Vant.de nullit.tit.quib. mod. ſent.nullæ rep.nu.93.Ruin.conſ. 41. nu.10.vol.1.

Limitatur itaq; ſecundo primaria cōcluſio, ꝙ nō præſumatur mādatum, non procedere, qñ dominus
18 † ſciuiſſet procuratorē ſuo nomine agere, & non cōtradixiſſet,quia mandatū inducitur,et mandaſſe pręſumitur,ſic voluit Inn.in c.ex parte Decani.vbi * oēs eū ſequūtur.de reſcrip.& in c.cū in iure.de off.deleg. hoc idē plurimi tū conſulendo,tū ēt profitendo ſenſere,vt inter cæteros Barbat. in conſ. 45. & 46. vol.3. Bald.in l.Iulianus.in 5.q.ff.q ſatiſd.cogan.& in l.2.§. voluntate.ff.ſol.mat.& in d.l.licet.in fi.Rom. in cōſ. 170.& in l. quæ dotes.ff.ſol.matr. Afflict. in deciſ. 38. nu.6.Abb.in conſ.7.num.4. vol.2.Gozad.in conſ.94. col.11.Domini Rot.in deciſ.453.in nouis.& Caſſad. in deciſ.3.nu.5.de procurat.Card.Flor.& Fel.in c. cū olim.num.7.de offic.deleg.Arch.& Io. And.in c.qui ad agendum.de procurat.in 6.Ruin.in conſ.101.col. 16.vol.1.Tiraq.de præſcriptio.gl.4.§.1.verſ. 31.ſic ſi
19 quis conſtituat procuratorem † pro ſe,& alijs præſentibus,& non contradicentibus,valet mandatum propter patientiam, vt conſtituere Domioi Rot. deciſ. 13. de procurat. in antiq.

20 In contrariam ſñiam † quoad hanc limitationē deſcendit idē Inn.ſibi cōtrarius,in c.quamuis.de re iud. eandem cōprobauit Cyn.in l.ſi pecuniam. C.de neg. geſt.& fuit dictum Petri in l.1.C. eo. vt ēt ſenſit Bart. in l.ſæpè.de re iud.idem tenuere Dom.Ant. & Imol. in d.c.quāuis. & in d. c. ex parte Decani. idem Imol. in d.l.2.§.voluntate. quod itidem placuit Gemin. in d.c. qui ad agendum. eādem opinionem comprobauere Cuman.& Alex. plenè in d. l.ſæpè.

21 Cōciliari tñ † poſſunt iſtæ opiniones inter ſe ex pluribus reſponſionibus,quas in mediū affert Alex.in d. l. ſæpè. & ferè paſſim leguntur ad dictum Inn. in d.c. ex parte Decani. ex quibus amplectendo poſteriorē ſententiam, poteſt ea pluribus modis declarari.

22 Primò ſcilicet,vt nō ꝓcedat, † qū qui litigauit nomine alicuius,habebat ab eo mandatū,ſaltē generale,& exceſſit fines mandati,ſciente, & patiēte domino,tunc enim illa patientia extendit mandatū,vt videre eſt ex c. cum olim. 1. de offic.deleg.& ibi Doct. * communiter,vt dicit Ruin.in cōſ.101.nu. 14. vol.1. & operatur id,quod clauſula, de rato, vt obliget dominum in attētatis vltra fines mandati,vt aſſerit Fel. in d.c.cum olim.nu.7.idem tenet Imol.in d.l.2.§.voluntate.idem cenſuit And.de Iſernia in c.imperialē. §.pen.de prohib.feud.alienat.per Feder.à quo nō diſcrepauit D.Antonius in c.caterū, ad finē. de re iud.

23 Secundò ſublimitaẽ,vt non procedat,† quoad pręſumptionem,quia licet ex eo non probaretur mādatum,induceretur tamen præſumptio mandati, adeò, vt domino incumberet onus probandi mandatum non præceſſiſſe,iuxta ſentētiam Inn.d.c. cum in iure. cui accedit Imol.in d.cap. ſæpè. & in d.cap. ex parte. nec ab hoc fuit alienus Gemin.d. capit. qui ad agendum. idem reſponſum eſt à Ruino in d. conſil. 101. numer. 14. licet contra hanc declarationem ſentiat Alex.in d.l.ſæpè.num. 94.

24 Tertiò ſublimita,vt locū † ſibi non vēdicet, qñ vltra ſcieotiam interueniſſet,ēt præſentia, & patientia, vt author eſt Bald.io l. 1. ff.de neg.geſt.vbi ponderat pręſentiam.idem cenſet Alex.in d.l.ſępè.nu.93.licet dicat Cyn.in d.l.ſi pecuniam. non conſtituere diſcrimen aliquod in propoſito inter præſentem,vel abſētem,ſcientem, & non prohibētem.illud etiam renuit Fel.poſt Alex.in d.c.ex parte. nu.3.

25 Quartò ſublimitare poteris,† non habere locū, qñ dominus ſciuiſſet, quem oō ſolum comparere in iudicio nomine ſuo, ſed ēt quæſtionem pertractare, & tñ tacoiſſet.ſic inquit Bald.in l.falſus.in 12. col. C.de
26 falſ.qa tunc diſſimulatio ſibi nocet.hoc declara † eſſe verum ſolum,qō dominus fuit citatus, & receptis literis citatorijs non contradixit,vt ait Alex. in conſil. 177.& in conſ.242.nu.7.& in d.l. ſæpè.no.94.

27 Sublimitabis † in procuratore reuocato:nam ſi poſt reuocationem fuiſſet in iudicio, ſciente, & patiente domino,videtur ſibi reoouatū mādatum, teſte Imol. in d.c.cum olim,& in d.c.ex parte.n.57.vol.42.& 43. eiuſdem fuit ſententiæ Gemin.in d.c. qui ad agendū. ad idem reſpondere Rom.in conſ.76.& Alex.in cōſ. 128.in fi.lib. 6.idem voluit Vātius de nullit.tit. quib. modis ſentent.nullæ reparen.nu. 104.

28 Contra tamen † hanc ſublimitationē inſtat Alex. in d.l.ſæpè.nu.95.quia minus nobis quæritur per procuratorem reuocatum, quam per eum, qui nūquam fuit procurator.

29 Sextò velim ſublimites, † qñ ageretur omninò de commodo principalis,aliàs ſecus, vbi eſſemus in dubio,an eſſet fauorabile patiēti,vt aſſeuerauit Alex.in d.l.ſæpè.nu. 89. qui dicit hoc caſu ꝓcedere opinionē Bar.ibi,& Butr.in d.c. ex parte. vbi Abb. nu.10.

30 Septimò ſublimita † in cōiuncta perſona,quæ facit actū ſpectantem ad coniunctū eo ſciente, & patiēte, vt ſcripſit Cyn.in l. inuitus. C. de procurat.& Butrig. d.c.quamuis.atq; Ruin.in conſ.101. vol.1.

31 Verùm fuit alienus † ab hac ſententia Inno. in d.c. quamuis.& Bal.in d.l.licet.

Item proximè ad hos terminos ſublimitari poteſt
32 in valdè amico, † vt placuit Cyno, & Petro in d.l.inuitus,quod ēt voluit Anch.in clem.1. de procur.latè proſequitur Iaſ.in l.exigendi.C.de procurat. & generaliter in perſonis, quæ pro alio ſine mandato poſſunt agere,vt ſenſit Bal.in d.l. licet. de quibus tamen vide latiſſimè Alexandrum in d. l. ſæpè.

33 Octauò ēt declaratur † procedere in cōparente pro actore,ſecus in comparente pro reo ad eū defendendum,in quo ſcientia non operatur mandatū,ſed obſeruandum eſt,quod dicit tex.in auth. qua in prouincia.C.vbi de crimine agi oportet. vt executio primo fiat in defenſorem, ſecundario in ſubſidium fiat in dominum ratione ſcientiæ, & patientiæ. ſic Bal.

Digitized by Google

in d.l.licet.in fin.& in l.in cauſæ. §.1.vbi Caſtr.dicit meri tenendũ.ff.de procur.& in l.ſi tutor. C. in quib. cauſ.reſt.in int.non eſt neceſ.idem tradidere Ang.in auth.vt omnes ob.iud.in priu.& Alex.ſub dubius tamen,quoad intellectum tex.in d.authentica, qua in prouincia.in d.l.ſæpè.nu.92.& cõtra Bal.tenet Imol. in d.l.2.§.voluntate.ff.ſolut.matr.

34 Nonò declaratur† etiam non procedere in eo, qui comparet pro actore lite iam conteſtata ab actore, quia tunc cenſetur comparens vtiliter agere, quoniã actor lite iam conteſtata tenebatur proſequi litem,p authenticam,qui ſemel.C. quomodo, & quando iudex.vt teſtatur Butr.in clem.1.de procurat.

35 Decimò ſublimita procedere,† quando comparẽs nullum habet mandatũ,ſecus ſi eſſet dubium de mãdato,eo enim ipſo,quo dominus patitur, præſumitur mandatum, ſi credimus Butr. & Gemin. in d. cap. ex parte.nu.3.& ibi per Fel. num.8.

Quòd ſi quis priorem ſnĩam à nobis ſuperius in ſecunda limitatione traditã,ꝙ ſcilicet ſciẽtia,& patiẽtia dñi operetur mandatũ,voluerit ſequi,illã amplia-

36 bit,vt vera ſit ẽt in procuratore, † q patitur aliquẽ ſe gerere pro ſuo ſubſtituto,& non contradicit,ita refert Abb.in d.c.ex parte. nu. 9.tenere D.Rotæ in dec.467.

37 Id tamen intellige † locũ habere in actis iudicialibus,ſecus in extraiudicialibus, vt arbitratus eſt Card. Floren.in d.c.cum olim. & in d. c.ex parte.hoc idem tradidit Gabr.communium opinionum,lib. 2. tit. de procurat.concluſione 1. nu. 12.& 13.

38 Veruntamen aduertas† circa hãc declarationem, quod etiã in negotijs reſultat tacitum mandatum ex præſentia,& patientia,vt l.1.§. ſcientiã. ff.de tributoria.l.qui patitur.& l.ſi verò non remunerãdi.§.ſi paſſus.ff.mandati.quod dicas procedere, quando agitur ad commodum præſentis,& tacentis,vt ait Bar. in d. l.1.ff.de neg.geſt.vel quando præceſſerat cõceſſio adminiſtrationis,vel generale mandatum, vt declarat Alex.in conſ.80.col.pen.& vlt.vol.4.ad quod conſulas etiam Baldum in rubr.C.de exercitoria,vbi etiam ſubdit quod mandatum, & voluntas præſumatur ex conſuetudine,iuxt. text. in l.Titian. ff.quod cum eo.

Limitanda eſt tertio loco primaria cõcluſio, qua dictũ eſt mandatũ non præſumi, locum ſibi non vẽ-

39 dicare† in actu,ad quem veriſimiliter quis non accederet ſine mandato,veluti ſi in eo inſit impenſa, vt ſi quis ſoluat pẽſionem nomine alieno: nam præſumitur habere mandatũ ab eo,cuius intereſt pp generalẽ præſumptionẽ, quòd nemo præſumatur iactare ſuũ, l.cum de indebito.ff.de probationib.ita docet Bar.in l.cum ſeruus,& ibi Alex.ff.de verb. obl. vt & conſuluit Abb.in conſ.54.nu.7.vol. 1.ꝙ idem confirmauere Alex.in l.ſciendum.col.5.de verb. oblig.& in cõſ. 191.verſ.nec obſtat longitudo.lib.6.Dec. in conſ.36. & conſ.42.Gozad.in cõſ.10.col.3.in fi.Fel.in c.ſicut. colum.18.de re iud.Bero.q.39.qui adducit Dominos Rotæ in deciſ.23.ſub rubr.de cauſa poſſeſſionis,& de reſtit.ſpol.in antiq.Gigas de penſionib.q.48. nu.1.& Capic. in deciſ.76.nu.15.& procedit nõ ſolum in antiquis,ſed etiam in factis recentibus abſq; aliqua diuturnitate tẽporis, vt cõcludit Crau. in tract. de antiq. temp.part. 2. verſ.ex præmiſſis.nu.65.& plenè Tiraq. de præſcript.§.1.gloſſ. 4. verſ.31.

40 Iſtud ſublimita,† niſi præſumendo mãdatum,propter impenſam induceretur probatio criminis, vt cẽſuit Gram. voto vlt. in fine, & reſpondit Caſſan. in conſ.58.col.4. in fine.

Limitanda eſt quarto loco cõcluſio, quod ſcilicet mandatũ nõ præſumatur, nõ procedere ob diuturni-

41 tatem,† propter quam mandatũ præſumitur, vt cautũ eſt à Bal.in conſ.287.col.pen.ver. quoad ſecundũ. lib.3.& in hãc partẽ à bona ſcribentiũ parte inclinatum eſt,vt à Iaſ.in l.ſciendũ.col.6.ff.de verb.obl.& in l.1.vbi Dec.C.qui admitti.& ab eod.Dec.in conſ.99. viſis, & diligenter conſideratis.in fi.Caſt.conſ.84.lib. 1.Dec.in conſ.297.col.2.& in conſ.486. col. vlt.& in conſ.638.Curt.ſen.in conſ.76.Goz.in conſ.73. Natt. in conſ.341.nu.3.lib.2.in conſ.526.nu.9.cõſ.638. nu. 184.lib.3.Bert.in cõſ.56.col.3.vol.3.Aimo, de antiq. temp.par.2.verſ.ex præmiſſis.num.59.

Tiraquel. qui huic ſnĩæ ſe potius accedere dicit in d.tract.de præſcrip.glo.4.§.1.verſ.31.Boer.deciſ.228. & à Caccher.deciſ.Pedem.28.nu.22.& hanc opinio-

* nem dicunt communem* Zuccardus, & Bolognetus

** in d.l.1.C.qui admitti.& magis æquam** & communem aſſerit Franc.Viuius communium opinionum, in verb.mandatum.nu.3.& hanc opinionem contra Bal.in l.2.C.ſi ex falſis inſtrumẽtis.ſuper cuius diſpoſitione innititur contraria opinio, tenuere Domin. Rotę in deciſ.Caſſad.deciſ.3.de procur.& nouiſſimè in vna Lunen.Sarzanen.bonorum Marinellę die 30. Ianuarij 1576.coram R. P. de Graſſis.

42 Quòd autem dicatur tempus† diuturnum in pręſũptione ſolẽnitatis extrinſecę,docet Alex.in d.l.ſciendũ.nu.19.vt ſcilicet, quando non tractatur præcipuè de pręiudicio alterius, intelligatur decẽ annorũ,aliàs autem contra tertium 30.annorũ, quod tradit etiam Fel.in c.ſicut.nu.31.de re iud.& author add.ad Alex. in l.qui in aliena.ff.de acq. hæred.

43 Contrariam partẽ,† quod immò propter diuturnitatem temporis ẽt mille annorum non præſumatur mandatũ,tuetur ſibi contrarius,Bald.in d.l. 2. C.ſi ex

* falſis inſtrũs,quod dictum Bal.* cõiter approbatũ dicit Balb.in tract.præſcrip.in 3.par. principali. in prin. q.10.col.8.refert Vantius in d.tit.de nullitate ſnĩę ex defectu inhabilitatis,ſeu mandati cõparentiũ.nu.59. quæ ſnĩa multos alios habet aſſeclas, vt Hipp. Marſ. in d.l.ſi quis.col.19.verſ.vlt.hic habemus.ff.de quęſt. Bertr.ſibi contrarius in conſ.1.nu.33. lib. 1.Veron.in conſ.26.col.6.circa medium.Alex.in d.l. ſciendũ. & in conſ.191.poſt medium.lib. 6. Iaſ. in conſ.140 col. 2.lib.4.Soc.iun.ſibi contrarius,in conſ.56.num.5. qui

** magis* *cõem teſtatur,& dicit dictum Bal.vulgatũ. Fel.in c.ſicut.col.18.de re iudic. Aret. in conſ.64.col. vlt.Gram.in deciſ.103.nu.82.Alb.in conſ. 67. nu.10. Ruin.in conſ.41.nu.16.vol.1.Aimo conſ. 317.Marſ. in ſing.223.diuturnitas.Brun.in conſ. 96. Soc.iun. in conſ.139.vol.3.& Ceph.in conſ.65.nu.16. lib.1.

Conciliare poteris hoc pacto has inter ſe opinio-

44 nes,vt prior procedat,† qñ alius, quam principalis dominus oppoſuerit contra, quia tunc propter dubitationem,an idem dominus dediſſet mandatũ necnè, poterit præſumi mãdatum ex temporis diuturnitate: poſterior aũt locum habebit, quãdo dominus opponit,ita conciliat Vant.de nullit.tit. quib. modis ſent. nullę reparen.nu.62.adducit Io.Andr.in c.ea noſcit. de his quæ fiunt à præl.Alex.conſ.9.ad fi.lib.3.

Priori verò adhærendo ſententiæ,quæ vt dictũ eſt,

* *commun. & magis æqua videtur.

45 Illam amplia† primò habere locum, ẽt in mãdato de cuſtodiendo, ꝙ præſumitur ex diuturnitate cuſtodiæ præcedentis,vt animaduertit Alex.ad Bar.in l. ſi vxor.§.ſi quis vxorẽ.ff.ad leg.Iuliã de adulterijs. hoc idẽ voluit Affl.in dec.34. n. 8. idq; cõprobauit Crau. d.tract.de antiq.temp.2.par.verſ.ex præmiſſis. nu.66.

46 Secũdò velim amplies,ẽt in mãdato† vicarij Epiſcopi.cuius mãdatũ,ſi non negetur, ſemper præſumitur,& eo magis pp temporis diuturnitatem,teſte Fel. in c.ſicut.col.19.de re iud.hoc idẽ retulit Aym.d.ver. ex præmiſſis.nu.38.ad idem reſpõdit Ruin.in cõſ.31. nu.21.eiuſdem fuit ſententiæ Cagn.in l.velle. nu. 19.

47 ff.de reg. iur. & ſi negetur, ſufficit probare † nominationẽ,& cõem reputationẽ,cum in eo verſetur publica vtilitas, & habet ordinariam iuriſdictionẽ, iuxta diſpoſitionem contex.l. Barbarius. ff.de officio præſidis.vt & deciſũ eſt à DD.Rotæ in deciſ.499.in antiq. vt etiam conſultum eſt à Burſato in conſ.24. nu.22.

Tertiò

48 Tertiò amplia, vt non ſolum † præſumatur mandatum ex antiquitate temporis: verũ etiam ipſius mandati ratificatio, iuxta ſententiã Dec. in conſ. 299. col. 2. cui accedit Gozad. in conſ. 11. col. 2. atq; Soc. iun. in conſ. 139. & in conſ. 146. vol. 3.

49 Declara primo hanc ampliationẽ † procedere quãdo agitur de modico præiudicio, aliàs ſecus quando agitur de magno, vt conſulendo ſenſit Iaſ. in cõſ. 140. vol. 4. idem teſtatur Crau. d. uerſ. ex præmiſſis. nu. 66. imò quando agitur de modico præiudicio, mandatũ præſumitur in antiquis, comprobata ẽt ea opinione, quod regulariter non præſumatur iſto caſu mandatum, vt uoluere Gozad. conſ. 94. col. 10. & cõſ. 96. col. pen. & Gigas de penſionibus. q. 48.

50 Secundò declarabis, ut locũ habeat, † cum aliquis actus ſubſequutus patiẽtiã, & obſeruantiã illius actus oſtendit: ita reſponſum eſt à Menoch. in d. cõſ. 1. nu. 82. dicens ita ſentire Alc. in tract. prçſump. reg. 2. prçſump. 13. ubi quis ſindicus uniuerſitatis præſumitur, quando arbitramẽtum emologatum per ipſum tanquam ſindicum ſortitum fuerit ſuos effectus longo ſpacio temporis uniuerſitate patiente, & ſciente.

51 Quartò poteris ampliare † prædictam ſnĩam, ut ex diuturnitate temporis nõ ſolũ præſumatur mandatũ, uerum ẽt qualitates, & circunſtantiæ ipſius mandati, ſi credimus ſic ſentienti Dec. in conſ. 297. nu. 4. cum imò facilius inducatẽ qualitas, et probetur, q̃ rei ſubſtantia, ut tradidere Bar. et alij in l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi cert. pet. Ceph. cõſ. 292. nu. 11. in 2. part.

Quòd ſi qs eſſet, cui prior hæc opinio nõ admodũ tuta uideretur propter cõtrarias auctoritates, & quia * poſterior * crebrior uidetur, & etiam uerior, ut dicit Menoch. in d. conſ. 1. nu. 79. idcireò nonnulla notãda ſunt, quibus hçc cõtentio facilè poterit auferri. Nam

52 quamuis non præſumeretur † mãdatum ex diuturnitate temporis ſola, concurrentibus tamen aliquibus indicijs, aut coniecturis oriretur illius prçſumptio, vt conſulti reſpondere, Dec. conſ. 36. nu. 8. Gozad. conſ. 11. nu. 13. Soc. iun. conſ. 56. col. 2. vol. 1. Alex. conſ. 35. vol. 7. & in conſ. 79. vol. 2. atq; Loffred. conſ. 20. nu. 8. & retulit Crauet. d. verſ. ex præmiſſis. nu. 69. allegans Curt. ſen. conſ. 7. col. pen. verſ. 3. concl. quod itidẽ placuit Burſ. in conſ. 14. nu. 21.

At dicet quis quæ ſunt iſtæ coniecturæ, ex quibus præſumitur mandatum? Breuiter agendo.

53 Primò prçſumetur † mandatũ ex curſu triginta annorũ concurrente poſſeſſione, & diuturna patientia: ita cautũ eſt ab Alex. conſ. 1. col. pen. lib. 4. ſic etiam ſcripſit Crau. d. par. 2. verſ. ex præmiſſis. nu. 67. à quo non diſſenſit Nat. conſ. 526. nu. 13. lib. 3. nec id latuit Menoch. in d. conſ. nu. 81. ſic quoq; præſumitur mã-

54 datum † concurrente ſcientia domini: de quo, quia procedit nõ ſolum in antiquis, ſed etiam in factis recentibus, dictum eſt ſupra, & latè diſcuſſum.

55 Præterea præſumetur † mandatum, ſi concurrat cõmodum, & fauor alleganti mandatũ, vt voluit Aret. in conſ. 42. colum. 2. poſt med. verſ. præterea. vt & ait Crau. d. verſ. ex prçmiſſis. nu. 70.

56 Amplius præſumitur † mandatũ omnino, qñ tantũ tẽporis eſſet elapſum, vt probatio cẽſeretur impoſſibilis propter antiquitatem, vt arbitratus eſt Ruin. in conſ. 35. col. 10. vol. 1. vt ſi eſſet tantũ tempus elapsũ, cuius initij memoria non extaret in contrarium: quo caſu ſolemnitas extrinſeca abſolutè præſumitur, per ea, quç obſeruata ſunt ab Hoſt. & Io. And. in c. Abbatis. de teſt. & ab Aret. in conſ. 36. in pen. col.

57 Quinetiam præſumeretur † mandatũ, ſi perſona, quæ geſſit actum ſit talis, pro qua præſumatur, vt in ijs, qui admittuntur ſine mandato, ſic Ruin. in conſ. 35. nu. 2. vol. 1. & poſt eũ Gab. cõcl. 1. & de procura. nu. 24. generatim autem, quando in facto recenti, vel antiquo præſumatur ſolemnitas extrinſeca, cuiuſmodi eſt ſolemnitas mandati, ſcilicet, quando nõ fuit negata, & quod in caſibus, quibus præſumitur admittat probationem in cõtrarium, & alia plura in ſimili materia, vidẽda erunt latè à Fel. tradita in c. ſicut. nu. 27. de re * iud. & in d. c. Albericus * vbi omnes, de teſtam. & pleniſſimè perſcribentes in d. l. ſciẽdum. ff. de verb. obl. & in ver. ſolemnitas.

58 Qualitas itidẽ perſonæ † facit præſumere mandatum, vt ſi nobilis aſſerat ſe mandatum habere à Principe: creditur enim illi abſq; aliqua probatione, per tex. in l. nobiliſſimis. 17. diſt. & per Tiraq. qui plures adducit in trac. nobilitatis, c. 2. nu. 39. Io. And. in c. ad Apoſtolicæ, in ver. ꝑponi, lib. 6. Luc. de Pen. in l. mulieres. col. 5. verſ. 10. generaliter. C. de dign. lib. 12. Petrus Roxius de Situanica. 4. nu. 48. licet aliàs regula-

59 riter dicenti ſe habere mandatum à Principe † nõ credatur, niſi de illo doceat, per l. primam. C. de mand. Princ. & c. cum in iure perius, de offic. deleg.

Cũ igitur, vt ſuperius eſt diſcuſſum, nõ præſumatur mandatũ, vt id docet ẽt Faber in §. fin autẽ. nu. 4. Inſt. de ſatiſd. & probandũ ſit mandatum ſufficiẽs, ne reijci poſſit. authore. Bar. in l. 1. §. vſus. ff. de proc. atq; Iaſ. in l. ſancimus. num. 6. C. de iud. & Tho. Faſt. dec. Rot. cauſ. 25. dub. 35. verſ. 3. vbi datur. & idemmet Iaſ. in l. cautio. nu. 11. C. de procur. & clarè, lucidè, ac cõcludenter, maximè eũ agitur dç mãdato Epiſcopi, vt inquit Crau. conſ. 265. nu. 5. produci mandatum dẽt: ad

60 quod cogi poterit pars † parte opponẽte, adeò vt pro-

61 curatori ẽt exemplũ † proprijs expenſis tradere tenebitur, iuxta ſnĩam Bart. in l. Prætor. §. non defendi. ff. quib. ex cauſ. in poſ. eatur. & Bal. in addi. ad Spec. tit. de procu. ver. procurator debet dare. quod ẽt inquiũt iudices parte nõ petente litigantesq; ad id cõpellunt. vt diximus ſupra, & id probant gl. in c. 1. ver. abſentia. de elect. in 6. Rom. cõſ. 60. Abb. in c. nulli. de accuſ. & Gom. in cõpendio vtriuſq; ſignaturæ. ver. & quod di** ctum eſt hancq; opinionẽ veriorẽ, ** & communiorem dicit Graua. in addi. ad praxim. Veſtr. lib. 4. c. 5. ſub litera A. licèt Fel. in c. cauſam. n. 5. de iud. cũ alijs per eũ adductis, id non admittat, & contrariam opi* nionem dicat * communem, ad quod mãdatũ produ-

62 cendum poterit † reus petere tẽpus ad deliberãdum, vt ſentit Spec. de comparit. verſ. cæterum quo dato pars impugnabit, & impugnatum defendet, & iudex deindè pronunciabit mandatũ, vel legitimum, vel illegitimum, vt declarat Rebuff. ſuper cõſtitut. Galliæ, attic. 4. gl. vnica. in princ. tom. vlt.

63 Producitur autem mandatũ † pluribus modis, ſcilicet, vel producendo originale dimiſſo in actis, vel per inſertionem tenoris in eiſdem actis, quod eſt inſinuare, nec nõ ſi producatur cum deſcriptione principij, & finis, ac clauſulis ſubſtantialibus, vt habetur per Boer. in deciſ. 281. num. 9. & 10. part. 2. & in deciſ. Pedemon. 1. nu. 38.

64 Ex qua productione † data copia parti cũ termino ad opponendũ leuabitur procurator onere probandi mandatum ẽt ante litem conteſtatã, licet in actis nõ fuerit mandatũ regiſtratum, & hoc pp partis patientiam, quæ non cõtradixit, nec oppoſui, vt inquit Fel. in c. cum in iure. ad finẽ. de offic. deleg. teſtes ad hoc laudat Inn. & Hoſt. in c. quoniam contra de prob. tenent idem Butr. in d. c. cum in iure. & Ang. in auth. vt. ſponſa. larg. §. inſuper. col. 2. ver. attende tamẽ collatio. 9. eiuſdem fuit ſententiç Alex. in d. l. licet. nu. 8. de quo per Boer. d. deciſ. 281. nu. 10. & 12. poteſt autem

65 † hçc mandati ꝑductio fieri quandocunq; parte non opponente, vel iudice non requirente, ſi credimus, ſic atteſtãti Vant. de nullit. tit. de nullit. ſnĩæ ex defectu inhabilitatis, ſiue mandati comparentiũ. nu. 118. idẽ voluit Alex. cõſ. 78. nu. 11. & 12. lib. 5. ex qua exhibitione validãtur. et confirmãtur iã geſta maximè exiſtente in mãdato clauſula ratihabitationis, Vant. ibi nu. 320. Menoc. cõſ. 100. n. 41. et 42. aliàs ſtatim initio parte, vel iudice requirẽte, vt ait Ang. in d. conſ. 299. col.

col.vlt. & ſupradictum eſt. Circa quam productionẽ
eſt aduenẽdum, ꝙ licet aliàs ſufficiat producere in-
ſtrumenta, quæ demũ facta exẽplatione iudex iubet
notario penes ipſũ exẽplo remanente, reſtitui parti
producẽti, vocato citatovè ad id aduerſario, vt deci-
dunt Guid. Pap. in q. 771. & Didac. Couar. pract. quæ-
66 ſtionũ. c. 2. n. 4. tñ in mãdato dẽt† in actis dimitti ori-
ginale, nec parti repetenti inſtrm mandati conceda-
tur, teſte Spec. in tit. de inſtru. edit. §. non dubitamus,
in fi. et in tit. de procurato. §. publicatis. ver. 3. ſequitur
Bal. in l. inſtrumenta, C. de fideicom. idem probauit
Foller. in addit. ad Maran. in praxi ordinis iudiciarij.
par. 6. actu 8. num. 33. quod declaratur habere locum
67 †in inſtrõ mandati ſimplicis, & ſpeciali ad illã cãm
tantum, ſecus ſi eſſet inſtrumentũ mandati cõtinens
plura capita, & mandata ad plures cauſas; tunc enim
reſtituitur originale, & regiſtrañ apud acta pars man-
dati faciẽtis ad cauſam, vt loquitur Spec. in dictis lo-
cis, & hoc regiſtrum probat etiam amiſſo originali,
vt obſeruauere ſcribentes in l. vlt. C. de fid. inſtr.

68 Cõtrariam †ſniã, quod ſufficiat exemplũ procu-
ratorij, ſiue generalis, ſiue ſpecialis remanere apud
acta, & originale eidem procuratori reſtitui, ſequutus
eſt Luc. de Pen. in l. hac ſanctione, verſ. ſed quid in
procurat. C. de diuerſis offic. lib. 12. hoc idem referũt
Boer. d. deciſ. 281. nu. 6. & Anch. in conſ. 41.

69 Ad hæc procurator leuatur† onere probandi man-
datum, quãdo apud acta per partem fuit conſtitutus
aduerſario præſente, l. vnic. C. de ſatiſdando. §. ſin au-
tem. Inſt. eo. tit. l. ſiue apud acta, C. de tranſact.

70 Contra quod mandatũ † nihil opponi poſſe dicit
Aret. in d. §. ſin autem. declarans illud dici mandatũ
71 † factum penes acta, quod factum eſt coram iudice
ſedente pro tribunali, et aduerſario præſente, vt ſen-
ſere Bar. et alij in d. l. vni. ſic tradidit Bauer. in §. nihil,
nu. 26. Inſt. de teſtam. nec debet cauere, authore Bart.
in l. nec ſatiſdatio. in fin. ff. rem ratam haberi. idẽ ſcri-
pſere Doct. in l. 1. C. de relat. nec id latuit Felinum in
d. c. cum in iure. col. 3. verſ. ſecũda concluſio. vt & re-
ſpondit Caſt. in conſ. 159. pro euidentia, in princip. in
antiq. cum adductis à Boer. in d. deciſ. 281. nu. 12. &
hoc modo conſtare dicitur de mãdato. de quo duo-
72 bus modis† conſtare põt, & plenè, & aliqualiter: quo
caſu dubium dicitur de mandato, quando ſcilicet de
73 eo aliqualiter † eſt probatum, non tamen plenè, vt
aſſeruere Doct. in l. 1. C. de procurat. & in c. coram, de
74 offic. deleg. & tũc nõ ſimpliciter prucurator† admit-
titur, ſed cũ cautione de rato. d. l. 1. vt decidit Capiel
75 in deciſ. 1. quod tamẽ in requirentib. †ſpeciale man-
datum, & quando dominus eſſet præſens, alijsq́. caſi-
bus non procedit, vt dixit Fel. in d. c. coram, nu. 7. atq;
Hoſtienſ. in ſum. tit. de procur. nu. 12. & Pariſienſ. in
conſ. 61. nu. 6. vol. 3. quibus autem fiat dubiũ de mã-
dato, et quibus de eo conſtet, paulò poſt apparebit in
diſcutiendis probationum modis.

CONCLVSIO MVIII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur mandatum per inſtrumentum procuratorij, & per verba enunciatiua.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum procuratoris probatur per inſtrumẽta procuratorij factum a publico tabellione.*
2 *Mandatum probatur per copiam inſtrumenti procuratorij factam a notario, cum procuratorium inſtrumentum non reperitur.*
3 *Mandatum probatur non ſolum per inſtrumentum mã-dati, ſed etiam per aliud inſtrumẽtũ, in quo totus tenor procuratorij de verbo ad verbum ſit inſertus.*
4 *Mandatum probatur ex ſententia, aut alijs actibus iudiciarijs, in quibus tenor mandati ſit inſertus. Contrarium, nu. 5. Conciliatio, nu. 6.*
7 *Mandatum non probatur per verba enũciatiua, aut narratiua.*
8 *Mandatũ non probatur per verba narratiua, etiam ſi notarius teſtaretur, vidiſſe, & legiſſe ſine aliquo vitio, & cancellatione, vel raſura inſtrumẽtum, in quo talia verba narrantur. Contr. nu. 9 Conciliatio, nu. 10.*
11 *Mandatũ non probatur aſſertione notarij dicẽtis, vt conſtat inſtrõ per me notarium recepto, & fieri rogato.*
12 *Mãdatum probatur aſſertione notarij actorum, qui dicit ſe rogatum de mandato.*
13 *Mandatum probatur per verba enunciatiua inſtri, vel proceſſus iudiciarij concurrente diuturnitate temporis.*
14 *Mandatum non probatur per verba enunciatiua inſtrumenti concurrente etiam diuturnitate temporis, cũ ageretur contra tertium.*
15 *Mandatum probatur per verba narratiua Papæ.*
16 *Mandatum non probatur per verba narratiua Papę, qñ dominus, cuius noĩe actus eſt geſtus, negaret mãdatum.*
17 *Mandatum probatur per verba enunciatiua inſtrumẽti, quo ad euitandam pœnam falſi a procuratore.*
18 *Mandatum non probatur per inſtrumentum publicum, quando negaretur illum, qui fecit inſtrumentum, fuiſſe notarium, vel qui nominaretur in inſtrumento eſſe illũ, qui producit inſtrumentum.*
19 *Mãdatum probatur per inſtrm publicum, etiam ſi aduerſarius negaret eum eſſe, de quo in mandato, cum quis è longinquis oris conferret ſe ad vrbem, & peteret cetum tanquam procurator Tuy, exhiberetque mandatum.*
20 *Mandatum non probatur per inſtrumentum publicum, ſcriptum manu ipſius procuratoris.*

Sed iam tempus eſt, vt cum mandatum non præ-
ſumatur, ſed probandum ſit, vt multiplices
illud probandi rationes eum doceamus, cuius id agẽ-
di partes erunt. Primùm igitur oĩum probatur mãda-
1 tũ †procuratoris per inſtrm procuratorij factum: per
publicũ tabellionem, vt docet Spec. in tit. de procur.
§. 4. cuius forma ab eodem ponitur: de formis procu.
§. vt aũt, quo caſu ſi habeat ſolemnia requiſita, dicitũ
clarè conſtare de mandato, nec aliqua cautio rati exi-
gitur, l. nõ ſolum. §. qui alieno. ff. de proc. & in l. 1. vbi
Bart. & alij. C. eo. diciturq; tũc teſtimoniũ habere pu-
blicũ, vt inqt Bart. in l. ſi procurat. ff. eo. ẽt ſi notarius
eſſet Apoſtolicus, & nos eſſemus in terris Imperij, li-
cet ſecus à curia parlamenti Franciæ fuerit ſtatutũ. vt
tradit Rebuff. commẽ. in cõſt. regias. art. 2. gl. 1. n. 38.
& 40. cum plurib. ſeq. atq; Boer. in deciſ. 242. par. 1.
2 Ampliatur hęc concluſio, †vt etiã probetur mãda-
tum per copiã inſtri procuratorij factam à notario,
cum inſtrumentum procuratoriũ in iudicio exhibi-
tũ aliàs non reperiatur, vt cõſultus reſpondit Anch.
in conſ. 41. idem dicit author additio. Specul. in titul.
de probationib. §. videndum. Quod tñ intelligẽdum
eſſet ſeruatis ijs, quæ requiruntur in exemplatione, &
actus inſinuatione, vt pręmonuere Doc. in auth. ſi qs
in aliquo documẽto. C. de eden. ſi tamen exemplatũ
foret manu eiuſdẽ notarij, qui fecit originale, fidem
faceret, vt dicunt oẽs in d. auth. ſi quis in aliquo. quæ
* opinio vſu recepta eſt, & * communi teſte Iaſ. ibi. n. 3.
& quod tunc non requiratur in exẽplando, quę aliàs
requirerentur, aſſerit Specu. de inſtrumen. edi. §. poſt-
quam nu. 1. idem docet Bar. in l. ſi quis ex argentarijs.
§. prætor. ait. num. 1. ff. de edend. ad idem reſpondit
Roman. in conſ. 105. in tertio dubio, vt & ſenſit con-
ſulendo Card. in conſ. 72. & hoc caſu nõ ſolum dici-
tur exemplũ, ſed originale, vt inquit Lap. allegatio-
ne 73. nu. 3. ſic etiam voluere Inn. Abb. & Fel. in cap.
Alb. de teſtib. & habetur, quando exemplum fidem
faciat,

Digitized by Google

faciat, & quam, ſiue ab eodem notario, ſiue à tertio ſit ſumptum, & in d. auth. ſi quis in aliquo, & à nobis ſup. explicatum eſt in verſ. exemplatio.

3 Amplia ſecundo ꝓbari mandatũ,† nõ ſolũ per inſtrumentũ mandati, ſed ẽt per aliud inſtrũ, in quo totus tenor ꝓcuratorij de verbo ad verbũ ſit inſertus; & eſt tunc, ac ſi eſſet originale, iux. ſentent. Bart. Bal. Ang. aliorum in d. auth. ſi quis in aliquo. idẽ ſcripſit Inno. vbi Imo. Zabar. & Fel. in d. c. cum iure, & idem Bart. in l. vlt. C. de fid. inſtrum. quibus accedunt Iac. de S. Georg. in l. 2. in 2. fallen. C. eod. & Barb. conſ. 38. col. 2. ante finem. verſ. & non eſt veriſimile. vol. 4.

4 Sublimita hoc ẽt eſſe, ſi inſeratur in ſententia, aut alijs actibus iudiciarijs, vt decidit Boer. in deci. 281. q. dicit * communem opinionem. nu. 6. & 8. par. 2.

5 A contraria,† quo ad hæc, ſtetit ſentẽtia Corn. cõſil. 243. in lit. A. vol. 2. qui vult, quod etiam ſi totus tenor ſit inſertus, non probet, teſtem laudat Innocẽ. & Abb. in c. Abbate ſanè, de verb. ſig. ſed Abb. ibi priori opinioni communi ſe ſubſcribit.

6 Quæ ſi cui nunc placuerit,† illam declarabit procedere, prout iacet. ſ. qñ poſitus eſt, & inſertus in inſtrõ, ſententia, vel actu iudiciali totus tenor inſtrumenti, ſecus ſi de eo narratiuè tñ mentio facta ſit, vel enũciatiuè, vt quia notarius de aliquo rogatus inter me, & te, faciet mentionẽ de tenore mandati nõ deſcribẽdo de verbo ad verbũ, ſed ponendo effectũ, vt quia dicat aliquẽ ꝓcuratorẽ cõſtitutũ, vt cõſtat inſtrõ manu talis cõfecto, vt declarat Caſt. in d. auth. ſi qs ĩ aliquo.

7 Verba enim enunciatiua † ſiue narratiua, non probant mandatum, teſte Fel. in d. c. cũ in iure. nu. 14. vbi loquitur de ſententia enunciãte, quem eſſe procuratorem: quod & confirmauere Doct. in d. auth. ſi quis in aliquo. vbi Dec. nu. 31. Bald. in rubr. C. de fid. inſtr. Lanfr. de Orian. & ibi addẽtes in praxi de productionibus, ſub nu. 34. Card. c. vlt. de fid. inſtr. Alex. conſ. 71. lecto, & diſcuſſo. col. 5. libr. 4. & in conſ. 70. in cauſa vertente. col. penult. lib. 2. & Bellam. concl. 125. ſi appelletur.

8 Subampliabis hanc declarationem,† etiam ſi teſtaretur notarius vidiſſe, & legiſſe ſine aliquo vitio, cancellatione, vel raſura, ſic reſpondit Alex. in conſil. 6. verſ. nec obſtat. vol. 4. quod etiam vnanimes tradidere Doctor. in d. auth. ſi quis in aliquo. licet notarij ſie ſeruent, vt ibi ait Caſtr. & Alb. dicit obtinuiſſe in facto, & etiam ſi eſſent tres, aut quatuor notarij ita atteſtantes, vt & docet Soc. ibi, & in conſ. 79. col. 1. vol. 2. atque Alex. in d. conſ. 71.

9 Aliter ſenſit,† quoad hanc ampliationem Spe. in tit. de inſtrum. edit. §. reſtat. verſ. pen. quem ſequitur Aret. in §. vlt. Inſtit. de legitima agnat. tut.

10 Sed idem ſentient † hic inter ſe diſſidentes authores, ſi dicemus opinionẽ Speculatoris procedere inter eaſdem partes, vt probetur mãdatum ita enunciatũ, ſecus quoad præiudicium tertij, & ita dicunt Alex. d. conſ. 71. Card. Zabar. in d. c. vlt. de fid. inſtr. vbi ait ita loqui Spec. licet ad aliud allegetur, & hoc pacto generatim limitant Doctor. in d. auth. ſi quis in aliquo cõcluſ. quod verba narratiua inſtrumenti non probent, vt per Dec. ibi. nu. 34. in 1. limit.

11 Ampliatur ſecũdo etiam id,† quod modo diximus verum eſſe, ſi diceret notarius, vt conſtat inſtrumento per me notarium recepto, & fieri rogato, vt ait Iac. de S. Georg. in d. authen. ſi quis in aliquo. & ibi Dec. idem tradit Ang. in l. ſi donatio. C. de donat. ſicque reſpondit Corn. in d. conſ. 263. in litera A. vol. 2. fides enim, & aſſertio notarij non probat mandatum, nec quem leuat onere producendi.

12 Hoc tamen fallit in notario † actorum, qui dicit ſe rogatum de mandato, vt per Iaſ. in l. 1. C. de procura. ſufficit etiam ad legitimandum iudicium, quod ipſe dicat ſe rogatum de mandato. ſic Fulg. in conſ. 195. incip. quidam procuratorio.

13 Sublimitatur modo, † quod dictum eſt per verba enunciatiua ſiue narratiua inſtrumenti, vel ſententiæ ſiue actus iudiciarij non probari mandatum, nõ procedere concurrente diuturnitate temporis, quam facit præſumere mandatum in inſtrumento, vel in proceſſu iudiciario enunciatum, ita reſpondente Bal. in conſ. 112. poſt medium. lib 2. cum quo conuenit Dec. in conſ. 30. col. 5. atq; Caſſiado. in deciſ. 3. de procura. & Gozad. in conſ. 11. col 4 eidem ſententiæ ſe ſubſcripſere Purp in d. auth. ſi quis in aliquo. Veronen. In conſ. 26. Ruin. in conſ. 107. cum adduct. per Crau. de antiq. temp. verſ. ex præmiſſis 2. par. nu. 61. Cagn. in l. velle. ff. de reg. iuris. Viuius communium opinionũ lib. in verb. mandatum. nu. 7. & Vant. de null. tit. quib. mod. ſententiæ nullæ reparentur. nu. 92.

14 Declara hãc ſublimitationem † locum ſibi vendicare, quando ageretur in eoſdem contrahentes, aut habentes cauſam ab eis, ſecus cõtra tertium, ita intelligit Crau. loc. ſuper citat. & Menoch. in cõſ. 1. nu. 86.

15 Sublimitabis 2. in verbis † narratiuis Papæ, vt ſi ſũmus Pont. appellat quẽ procuratorem in ſuis literis, vt author eſt Fel. in d. c. cum in iure. col. vlt. ad idem reſpondere Dec. in conſ. 441. n. 69. & Rui. in cõſ. 277. nu. 6. vol. 1. & in cõſ. 148. nu. 22. vol. 4. & in conſ. 103. nu. 2. vol. 5. & ſiue ſint narratiua, ſiue enunciatiua, ſiue aſſertiua transfertur onus probandi in aduerſariũ, præcipuè ſi agatur de modico præiudicio, vt id diremit Boer. in deciſ. 281. ad fi. in 2. par.

16 Declaratur hæc ſublimitatio, vt nõ ꝓcedat,† quando dominus, cuius noĩe actus eſt geſtus, negaret mandatum, tunc. n. nõ probaĩ cõtra negantem, dño enim de facto proprio magis eſt credendũ, quam Principi de alieno, ita Rui. in conſ. 41. nu. 10. vol. 1. atq. Gabr. cõium opinionum lib. 1. de probat. concl. 2. nu. 6.

17 Sublimitatur 3.† quoad euitandã pœnã falſi à Procuratore, huiuſmodi enim enũciatio mãdati facta in ſcriptura publica iuſtã credulitatis cauſam eidẽ comparẽri præberet cum quælibet cauſa excuſet à dolo, vt cautum eſt à Dec. in conſ. 428. in fin. & ita inquit Vant. de nullit. tit. de nullit. ſententiæ ex defectu inhabilitatis, ſeu mandati comparentium. nu. 7.

Limitanda eſt nunc primaria cõcluſio, qua cõcluſum eſt per inſtrm publicum probari mandatum, nõ
18 procedere, quando negaretur † illum, qui fecit inſtrm fuiſſe notariũ, vel qui nominareĩ in inſtrumento eſſe illum, qui producit inſtrm, quo caſu fit dubiũ de mãdato, vt tenet Ang. in l. 1. C. de procur. & ibi Alex. nu. 8. ex quo inuẽtæ ſunt literæ teſtimoniales Iudicis loci teſtificantes qui recepit inſtrm fuiſſe notarium, vt per Cæpol. caut. 54. incip. ſi quis habeat cõtrahere. & ſubſcriptio trium tabellionum, vt per Ang. in auth. de Tab. col. 2. colla. 4. quæ tamen recognoſci debent, vt voluit Oct. Veſtr. in praxi lib. 6. nu. 8. & 9.

19 Id ſublimita, † quando qs è longinquis oris cõferret ſe ad vrbẽ, & peteret cẽrum tanquam procurator Titij, exhiberetq; mandatũ, quamuis enim aduerſarius negaret cũ eſſe, de quo in mãdato præſumeretur tñ, ex quo affert mandatũ, & aliàs deficit facultas ꝓbationis, & recognitionis faciendæ, teſtibus Cyn. & Bal. in l. ſi qua ꝑ calumniã. C. de Epiſ. & cler. quorum ſententiæ accedunt Abb. in c. coram. de offic. deleg. Cæpol. in conſ. 11. col. 3. Ang. in l. comparationes. C. de fide inſtrum. Hippol. Marſ. in d. l. ſi quis nec quæſtio. nu. 157. verſ. quæro vlterius. ff. de quæſt. & Alc. de præſumpt. reg. 1. præſump. 33. qui dicit hanc præſumptionem trãſferre onus probandi in aduerſarium, & quod præſumatur talis, vt per Frã. Mar. q. 69. in 1. par. nu. 4. & idem eſt, qñ negatur notarius, & inſtrumentũ affertur ex lõginquis partibus, apparetq; expeditum in forma ſolita, nec eſt aliqua digna cauſa ſuſpectus, vt voluere. Azo. in auth. de inſtru. caut. et fi. Cyn. & Bal. in d. l. comparationes. & habetur per Fran. Mar. q. 511. nu. 4. præſertim cum perſona producẽs ſit pro-

batæ fidei,& bene audiat,& iuret inſtrumentum eſſe verum, vt placuit Caſtr. in auth. ſic contractus, col. vlt.verſ.ſed ſi non eſt poſſibile. C.de fide inſtr. atque Veſtr.loco cit. quod etiam latè diſcurſum eſt à Boer. in deciſ.154.in 1.par. per totam.

20 Secundo loco velim limites † eandem primariam concluſionem non procedere, ſi inſtrumentum eſſet manu procuratoris, tunc enim per id mandatum nõ probaretur,ſecundum Bal.in l.Iudices,in fi.C.de fid. inſtrument.

CONCLVSIO MIX.

ARGVMENTVM.

Literis obſignatis ſigillo publico mandatum probari:quod quo pacto procedat,explicatur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum probatur per literas obſignatas ſigno publico alicuius iudicis ordinarij.*

2 *Mandatum probatur per literas obſignatas ſigillo,quod ſit authenticum,& publicum,& notum eis,quibus præſentantur literæ,vbi plura de huiuſmodi ſigillo.*

3 *Mandatum probatur p literas priuatas domini miſſas ad inuicem,vel aduerſarium,quæ probētur per teſtimoniū ſigilli publici,aut teſtimonij proprij, & priuati ſigilli.*

4 *Mandatum inducitur domini ſubſcriptione.*

5 *Mandatum probatur literis priuatis domini ſigillatis proprio,non alieno ſigillo.*

6 *Mandatum probatur literis priuatis domini ſigillatis proprio ſigillo,quæ per partem approbentur, aut teſtes deponant ſe vidiſſe eas ſigillare.*

7 *Sigillum priuatum, & ſubſcriptio eandem vim habent.*

8 *Mandatum non probatur ſchedulis vacuis ſigillatis.*

9 *Mãdatum an valeat,in quo nullus fuit nominatus procurator, ſed album in eo fuit relictum ad ponẽdum,& ſcribendum nomen procuratoris.*

10 *Mandatũ an valeat,in quo generaliter conſtituuntur oẽs procuratores,qui sũt Taurini in curia cõſilij remiſſiue.*

11 *Mandatum non probatur ſolius ſigilli oſtenſione abſq; ſcriptura.*

12 *Mandatum probatur ſolo ſigillo abſq; ſcriptura,cũ illud eſſet conſtitutum ad procuratores conſtituendos, & ad ſignanda mandata procuratoria.*

13 *Mandatum probatur ex traditione ſolius ſigilli.*

14 *Mandatum probatur ſolius ſigilli oſtenſione,quoad præſumptionem.Quod declara, vt nu. 15.*

16 *Mandatum non inducitur ex literis credentiæ. Quod pluribus modis declara,vt nu.17.18.19.20.& 21.*

1 Alius eſt mandatũ† probandi modus, veluti per literas obſignatas ſigno publico alicuius iudicis ordinarij, ẽt ſine ſubſcriptione teſtium, aut alicuius notarij, vt obſeruauere ſcribẽtes in cap. poſt ceſſionem,de prob. hoc idem aduertit Inn. in c. inter dilectos,de fid.inſtr.& in hanc deciſum eſt ſententiam à DD. Rot.in deciſ. 182. de procuratorib. in antiq.& Spec.affert formam harum literarum, tit.de form.procurat.num.9.idem tradunt Bar.& alij in l.ſi procuratorem.ff.de procuratoribus quãdo literæ habent ſignum publicum, vt decidendo tradidere DD. Rot.in deciſ.162.in nou.& Boer.in deciſ.154.part.1. nu.6.eiuſdẽ fuit opinionis Vantius in tract.de nullit. tit.de nullit. ſententiæ ex defect. inhabil. ſeu mand. comp.nu.70.nec id latuit Fran.Mar.q.511.nu.4.part. 1.& q.992.nu.6.par.2.& ante hos id vidit Bald.in l.1. C.de procur.quod & placuit Menoch. de arbitr. iud. lib.2.cent.2.caſ.113.nu. 6.

2 Limitãda eſt hæc concluſio,†veram eſſe, qñ ſigillum eſt authẽticum,& publicum,& notum eis, quib. præſentantur literæ, vt habetur in d. deciſ. 162. valet procuratorium, in nou. nec id latuit Spec. de procu. & de formis procuratorij,nu.8.et ibi addentes tradũt, an dicatur conſtare de ſigillo per collationẽ ſimilis ſigilli,Fel.quoq; in d.c.poſt ceſſionem,nu.17.ſubiungit in literis requiri, vt dicatur eſſe appoſitũ ſigillũ, & à quo,& cuius ſit, & quod ſit cõſuetũ, & deſtinatũ ſimili materiæ,& ꝙ apponẽs ſcire debeat cãm appoſitionis,ponit Menoch.d.caſu 113.nu. 3.& quod qñ ſigillũ eſt authenticum, abſolutè fidem faciat abſq; recognitione,cùm notũ ſit eſſe ſigillum authẽticum alicuius magiſtratus,idẽ docet.nu.8.& quam probationem faciat,& quid quando eſt ipſum ſigillũ & qñ dicatur authenticum, conſulendus tibi erit idẽ Menoch.et Spec.in tit.de procurat.§.ratione aũt formę, atq; doct.in d.c.poſt ceſſionem,& in c.2.de fid. inſtr. & Bar.ibiq; addentes in l.diſtrahente,C.de reb. alie. nõ alien.Iaſ.in l.pacta nouiſſima, C.de pact.& Fran. Mar.d.q.992.& q.994.par.2.& Veſtr.d.c.1.nu.9.Fab. in §. poſſunt.Inſt.de teſtam.Did.Couar.pract.q.c.22. nu.9.quod verò ſit publicum ſigillũ adeas Bal.in l. ſi qua per calumniam,C.de Epiſc.& cler.vbi ex mente Iacobi Bur.dicit tria tm̃ eſſe ſigilla publica,Epiſcopi, ciuitatis,& vniuerſitatis,quotuplex aũt ſit, & quæ in eo requirantur,plenius ſcribit Rebuff.in tract.nominationum.q.10.nu.40.& ſuper cõſtitutiones Galliæ, tit.de literis obligatorijs regijs,in 6.gl.& 7. tom. 1.& nos infra loco ſuo plura dicemus in verb.ſigillum.

3 Superiori probationi non diſſimilis eſt ea, quæ ſequitur,mandatum† ſcilicet probari per literas priuatas domini miſſas ad inuicem, vel aduerſarium, ita cenſet Accur.quem ſequitur ibi Sal.& alij in l.vnic. C.de ſatiſdando, ſiue patentes,ſiue ſigillo clauſulas, ex cle.1.§.noſtraq; & ibi Card.in 6.not.de iureiu,quę literę approbantur per teſtimonium ſigilli publici,vt ſuprà diximus,aut teſtimonij proprij, & priuati ſigilli,vt docet Bart. in d. l. ſi procuratorem, habemus à Spec.in tit.de procuratoribus. §.4.verſ.ſi autem, vbi ponit etiam formam dictarum literarum.

4 Domini item † ſubſcriptione inducitur mandatũ, vt aſſerunt gl.& Bal.per illum tex.in l.cuam,C.quod cum eo, qui.

5 Declaratur† primò ꝙ nuper dicebamus, vt iſtæ literæ debeãt probari ꝓprio ſigillo,nõ alieno, alioqui adulterinę cẽſerentũ,niſi facta fuiſſet in literis atteſtatio,ꝙ alieno annullo ſignatæ eſſent,vt retulit Fab.in d.§.poſſunt, & habetur p Doc. in locis citatis ſupra, & per Fran.Mar.d.q.994.par. 2. & in pœnã falſi obſignãs alieno annullo incidit,teſte Caſt.in l.leg.Corn. & in l.omnes.ff.de falſ.& Fel.in d.c. 2. de fid.inſtr.

6 Declaratur ẽt,†quod iſtæ literæ,quæ habent ſigillũ proprium non probent,niſi approbentur per partem, aut teſtes deponãt ſe vidiſſe ſigillare,iuxt.mẽtem Bar. in d.l.ſi procuratorẽ,& Franc.Marc.d.q.993. nu.4.ꝓbari enim dẽt veritas ſigilli,licet quoad literas nõ requiratur alia probatio per teſtes, aut comparationẽ literarũ, vt ſcripſit Crau poſt alios in tract. de antiq. temp.part. 1.verſ.quæritur,nu.44.eandemq; vim hẽt

7 †ſigillũ priuatum,quã ſubſcriptio hẽt, & ideò eſt neceſſaria recognitio,vt ait Menoch.q in hoc diſcrimẽ conſtituit inter ſigillũ publicũ,& priuatum d.cent.2. nu. 10.& ꝙ pro recognitione ſigilli dẽat fieri remiſſio ad partes,tenuere DD.Rot.in deciſ.222.in nouis, & Fran.Mar.q.992.nu. 5. vbi ipſe ẽt affert differentiã inter ſigillũ publicũ, & priuatũ, & ibi plenè examinat,quando recognoſcendũ ſit ſigillũ,& ſi negetur, aut de eo dubitetur, an et in dubio faciat fidem contra illum,cuius eſt ſigillum, & pro eo præſumatur.

8 Declara 3.†non ꝓcedere in ſchedulis vacuis ſigillatis,vt qñ Principes,& præſules dant tales ſchedulas ſigillatas eorum nuntijs,& procuratorib. vt ſcribãt in eis procuratorium ad eorũ,quibus mittuntur,volũ tatem,ſecundum temporum, & locorum indigẽtiam;

non

non enim vllius eſt momenti tale ſigillum, nec probat, cũ literæ non ſint ſcriptæ tempore ſigilli, ita concludunt * cõiter Doct. in d.c.2. de fid. inſtru. quod placuit, & Bal. in addit. ad Spe. tit. de procur. §.4. verſ. ſin autem, & habetur per Franc. Mar. q. 992. nu. 3. lib. 2.
9 an autem valeat † procuratorium in quo nullus fuit nominatus procurator, ſed album fuit in eo relictum ad ponendum, & ſcribendum nomẽ procuratoris, diſputat Boer. deci. 274. & in fi. concludit valere, præſertim ſi procurator cõſtituendus alibi habitabat, locorũq; longinquitate maximè diſtabat à loco cõſtituẽtis, ꝙ veriſimiliter cõſtituẽs ignorabat nomẽ ꝓcuratoris, nec certior fieri poterat: ſic etiam tangit, an va-
10 leat ꝓcuratorium, † in quo generaliter conſtituuntur oẽs procuratores, qui ſunt Taurini in curia conſilij.

11 Declaratur quartò non habere locũ, † ſi tantũmodo oſtenderetur ſigillũ abſq; aliqua ſcriptura: non. n. ſolius ſigilli oſtẽſio probaret, vt aſſerunt Arch. & Io. And. in c. quamuis, de proc. in 6. atq; Bal. in l. 1. in fin. C. eo. nec enim loquitur ſigillum, nec per id aliquid apparet, & in l. ſi procuratorem. eo. tit. & Alc. in d. l. 1.

12 Sublimitanda eſt hæc declaratio, † vt non ſit vera, quando ſigillum eſſet conſtitutum ad procuratores conſtituendos, & ad ſignanda mãdata procuratoria, vt author eſt Bald. in c. coram, de offi. deleg. Abb. & Imo. in c. 2. de ſolut. idem inquit Bal. in tit. de pace cõſtantiæ, in verbo muniri. idem cenſet Fel. d. c. coram, nu. 9. & niſi adeſſet conſuetudo credendi, vt teſtatur D. de S. Gemin. d. c. quamuis.

13 Sublimita ſecundò, † quando probaretur traditio ſigilli, quod eximium relatu arbitratus eſt Roman. in ſing. 637. nunquid per productionem.

14 Tertio loco ſublimitabis, † quoad præſump. vt fiat dubium de mandato, & admittatur oſtendẽs cũ cautione de rato, ſic tradidere Ant. & Imo. d. c. quamuis. Rom. d. ſing. 637. & Doct. in d. l. 1. & in c. 2. de procur.

15 Hæc ſublimitatio declaratur, † vt procedat quãdo perſona oſtendens non eſſet domeſtica, & cohabitãs in eadem domo, aliàs ſecus eſt, quia veriſimiliter potuit ſurripere, vt animaduerſum eſt ab Hoſt. & Ioan. And. in d. c. 2. & à Rom. in d. ſing. 637. quando autem credatur nũtio, & famulo cum ſigillo, aut alio interſigno magiſtri, ita quod ſoluendo debitor liberetur, adeũdus erit Bart. in l. ſi quis vxori, §. apud Labeonẽ, ff. de fur. & Fran. Mar. q. 994. nu. 3. par. 2.

Quintò primario loco declaratur id, quod diximus
16 de literis, † vt non procedat in literis credentiæ, quas ſæpè mercatores alteri mittunt abſq; alio mandato, ſic monet Bart. in l. Luc. Tit. ff. de fideiuſſ. quam ſententiam probant Bal. & Sal. in l. vlt. C. quod cum eo. & in l. ſi verò non remunerandi. §. cum quidã. ff. mandati. idem Bal. in conſ. 426. vol. 2. & in rub. C. de cõſti. pec. ſic decidit, & Boer. in decis. 282. in 2. par. vt & ſenſit Hipp. Marſ. in rub. C. de prob. n. 289. ſunt enim iſtæ literæ valdè generales, & magis cõmendatitiæ, incertumq; cõtinent, vt exẽpli gratia, Mæuio, qui tibi has meas tradet, plenã fidẽ habebis, vel Mæuio oĩbus in rebus, quæ tibi meo noĩe dicet, fidẽ habebis plenã, & ideò pp nimiã obſcuritatem non inducunt mãdatũ, ſic etiam reſponſum eſt à Bart. in conſ. 47. n. 80. vol. 1.

17 Hanc declarationem † ampliabis, etiã ſi eſſent magis ſpeciales, v. g. Mæuio, cui animum, atq; conſilia mea credidi, ſeu quem meam voluntatem plenè docui ſuper tali negotio plenam fidem habebis, ex his enim literis, licet magis ſpecialibus non mãdatur, vt aliquis contractus celebretur, ſed tantum mandatur, vt credatur in his, quæ refert: ſic voluere Bartol. & cæteri ſcribentes in d. l. Luc. Titius.

18 Limitabis hanc ampliationem, † quod licet nõ teneatur immediatè ex tali contractu, veluti ſi expreſsè ſcripſiſſet, cum latore præſentium contrahe, tenẽtamen ſi damnum occaſione credulitatis is, qui literas accepit, paſſus eſt, ex relata verborum formula, ita docet Bart. in d. l. Luc. Tit. ad quod omninò conſulas Benuenut. Strac. in tract. de aſſecurat. gl. 11. nu. 37.

19 Sublimitare poteris † declarationem 5. loco relatã, non procedere, quando ex perſona ſcribentis obſcuritas apparere poſſet, vt ſi q. literas afferebat eſſet inſtitor ſcribentis, & ab eo præpoſitus in aliqua mercatura, tunc enim ſcribens videtur ſeriſiſſe. & mãdaſſe, vt ei adhibeat fidẽ in negocio huius mercaturæ, ita ſcribunt Bart. & Paul. Caſt. in d. l. Luc. Titius.

20 Secundò ſublimita, † quando in literis fuiſſet ſcriptum, quod fides adhiberetur meo periculo, veluti: *ſopra di me, à mio riſico, ponete à mio conto*: ſic inqt Boer. d. deciſ. 289. nu. 2. & Foller. in addit. ad Maran. in praxi ord. iud. par. 6. act. 6. nu. 55.

21 Tertiò ſublimitabis, † quandò literæ cõcederẽt generale arbitrium latori literarũ, vt ſi ſcribatur, latori præſentium mandaui, vt meo nomine faciat quicqd voluerit, iux. ſenten. Bal. in l. vlt. C. quod cũ eo. in quo tamen in arbitrio non comprehẽditur donatio, vt refert Strac. in d. gl. 11. nu. 36. vbi latè de literis credẽtię.

CONCLVSIO MX.

ARGVMENTVM.

Mandatum probari per traditionem inſtrumentorum, & iurium ad cauſam facientium: & quomodo id procedat.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum probatur per traditionem inſtrumentorum, & iurium ad cauſam facientium. Contr. nu. 2.*

3 *Mandatum probatur tantum præſumptiuè per ſolam oſtenſionem inſtrumẽtorum ad hoc, vt admittatur cum cautione de rato. Contr. nu. 4.*

5 *Mandatum non probatur per oſtenſionem inſtrumentorum, & iurium, quando ea oſtendens, nec probans ſibi tradita à domino, eſſet perſona domeſtica.* Contrarium, num. 6.

7 *Mandatum non probatur per oſtenſionem inſtrumentorum, cum oſtendens eſſet perſona non conſueta procurare. Contr. nu. 8.*

1 Probatur præterea mandatum † per traditionem inſtrumentorum, & iurium ad cauſam faciẽtium, quæ facta à domino probat plenè mandatum, nec eſt opus cauere de rato: ita ſenſere Bal. & Imo. in c. coram. vbi Fel. nu. 9. ver. limita 1. de offi. deleg. per tex. in l. vlt. C. de pact. ſic cõſuluit Rom. in conſ. 446. in fi. & in ſing. 537. & hanc opinionẽ cõprobant Barb. in d. c. corã. col. 2. & ſeq. Cag. in l. velle. ff. de reg. iur. & Caſſiod. in dec. 3. de procur.

2 Huic ſententiæ † aduerſatur Alc. in tract. præſ. reg. 1. præſ. 33. nu. 5. temperans opinionẽ Rom. & aliorum, vt non procedat indiſtinctè, ſed tantum quando traditio eſſet facta coniunctæ perſonæ, vt per eum.

3 Declaratur prior opinio, † primò in modò probãdi, vt neceſſe ſit traditionẽ probare factam eſſe à domino; alioqui per ſolam oſtenſionem inſtrumentorum non plenè probaretur de mandato, ſed tantum præſumptiuè, vt dubium dẽ eo eſſet adeò, vt nõ ſimpliciter oſtendens admitteretur, ſed tantummodo cũ
* cautione rati. d. c. coram, vbi Inno. & * omnes. Bart. in l. vulgò. in fi. ff. de adminiſt. tut. & in l. 3. §. cauſæ. ff. de Carbo. edic. Caſt. & Alex. in l. 1. C. de proc. Bal. Imol. & Ang. in l. Mæuia. in prin. ff. ſolut. matr. Imol. in c. 1.
* de procur. idq; * communiter eſt receptum, teſte Fel. in d. c. coram. nu. 9. etiam ſi non appareret dominum dediſſe, quia præſumitur, vt aiunt Imol. in clem. 1. de proc. Ruin. in conſ. 107. nu. 6. vol. 4. Hipp. Marſil. qui
* dicit * communem, in l. ſi quis nec quæſtio. num. 142.

verſ.ad hoc dicendum moueor.ff.de queſt.Aymo in cōſ.80.col.3.ver.nec obſt.& Boer.ī dec.154.in 1.par.

4 Ab hoc tamē†diſſentiunt Bal.& Sal.in d.l.1.& in l.1.§.Labeo.ff.de pact.vt hoc caſu non probetur mādatum etiam præſumptiuè ad hoc, vt admittatur cū cautione rati, niſi in marito volente agere pro parafernalibus,vt in caſu legis vlt.C.de pact. conuen.

5 Priori communi opinioni adherendo,ſubdeclaratur,vt non habeat locum,†quando oſtendens inſtrumenta,& iura,nec probās ſibi tradita à domino,eſſet perſona domeſtica,& cohabitans cum domino: tūc enim fit dubium de mandato, ex quo adeſt ſuſpicio, quòd potuerit ſuſcipere, & ita nullo modo admittitur:ita Rom.in d.ſing.637.d.conſ.446.in fi.per tex.in l.1.§.ille autem,C.de lati. liber. tollen.

6 Huic ſententiæ†refragantur Fel.in d.c.coram, nu. 9.verſ.ſecundo limita.& Alc.d.præſumpt.33. num.6. & cum talis ſuſpicio purgetur per præſtationem cautionis de rato.

7 Sublimita ſecundò non procedere, † quando oſtēdens inſtrumenta,& iura, eſſet perſona non conſueta procurare, quia in eo præſumitur potius cuſtodia, quam mandatum,teſte Imo.in d.c.coram.

8 Quanquam huic†aduerſentur Fel.ibi nu.9.& Alc. d.præſumptio 33.in fi.quia videtur contra tex.in d.c. coram.

CONCLVSIO MXI.

ARGVMENTVM.

Ex confeſſione quomodo probetur mandatum.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum probatur ex confeſſione, etiam incidenter facta, & per verba enunciatiua.*

2 *Mandatum probatur ex confeſſione,etiam ſi eſſet materia requirens ſpeciale mandatum.*

3 *Mandatum probatur etiam ex cōfeſſione tacita, quę emergeret ex vſu actus geſti aliquo tanquam procuratore.*

4 *Mandatum probatur ex confeſſione quoad præiudicium confitentis tantum, ſecus quoad tertij prę iudicium.*

1 Probatur inſuper mandatum†ex cōfeſſione,vt clarum eſt, cum ea nulla maior detur probatio; & etiam ex confeſſione partis aſſerentis,quem ſuum conſtituiſſe procuratorem, et ſi confeſſio huiuſmodi eſſet incidenter facta, & per verba enunciatiua,vt ſi quis ſupplicando diceret talē procuratorem ſuum,vel ſi procurator ſe procuratorē confiteretur,vel alibi ita faſſus eſſet: ſic reſpōſum eſt à Rom.in conſ.63.incip.ſolum eſt videre, quod placuit.& Fel.in cap.cum in iure. nu. 14. de offic. deleg. vt habetur in deciſ.Tholoſ.366.in fi. per tex.in l. nec ſatiſdatio.ff.rem rat. habe.

2 Concluſionem amplia,†etiā ſi eſſet materia requirens ſpeciale mandatū,vt author eſt Ant.in c.nōnulli.§.ſunt,& alij,col.pen.ver.aduerte,quia hoc eſt notabile,de reſcript.& ibi Gemi.& Fel.in d.c.cū in iure.

3 Secundo loco velim amplies,† etiam in tacita cōfeſſione, quæ emergeret ex vſu actus geſti ab aliquo tanquam procuratore: nam ſi vtor actu geſto ab aliquo tanquam procuratore meo, videor illum confiteri procuratorem,vt rogatus dixit Rom. in cōſ. 331. quod etiam probauit Fel.in c.cum inter.nu.11.de except.ſic ſi cœptam cauſam dominus eſſet proſequutus, ſic ſi eum procuratorem ad eam cauſam cœptā ſimpliciter conſtituiſſet,ſi non mādatum, tacita ſaltem domini ratificatio colligitur,vt habemus à Vāt. de nul.tit.quib.mod.ſent.null.reparen. num.103.quæ ratificatio mandato ęquiparatur,vt ibi per eum latè, de quo nos etiam in ver. ratificatio.

4 Limitatur concluſio,†vt procedat quo ad præiudicium confitentis tantum, ſecus quoad præiudicium tertij,vt cēſet Spec.in tit.de procur.§.rectè,verſ.illud. in eandem deciſum eſt ſententiam à Boer. in deciſ. 281.num.1.part.2.

CONCLVSIO MXII.

ARGVMENTVM.

Explicatur illa mandati probatio, quæ fit per approbationem tacitam partis aduerſę.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum probatur per approbationem tacitam partis aduerſæ,vt ſi citaretur aliquis tanquam procurator.*

2 *Reus ſimpliciter citatus fit habilis.*

3 *Legitimatio perſonæ in iudicio duplex.*

4 *Mandatum probatur per approbationem tacitam partis aduerſæ,etiamſi fuerit contra procuratoris perſonā oppoſitū,& facta fuerit ptēſtatio. Quod intellige, vt nu. 5.*

6 *Mandatum non probatur per approbationē tacitam partis aduerſæ,veluti ex citatione, quando ille citatus tanquam procurator non fuiſſet ſimpliciter citatus, ſed cū clauſula,quod compareat ſi ſic putauerit intereſſe, & citra approbationem ſuæ perſonæ.*

1 Probatur quoq; mandatū † per approbationē etiam tacitam partis aduerſæ,vt ſi citaretur aliquis tanquam procurator, cenſetur enim tunc illius perſona legitimata, & habilis redditur,adeò vt nō poſſit amplius impugnari,vt docuit Bar.in l.cum mulier.col.2.ff.ſol.mat.cui accedit Fel. in c.ſuper his.nu.15. de acc.à qua ſnīa non diſcrepauit Bal.in l.vlt.col.16.C.de edi.diui Adr. tol.Nam

2 †in vniuersū loquēdo reus ſimpliciter citatus fit habilis,vt dicit Rom.in l. 1.col.6.ff.de arb. qđ plenè proſequitur Fel.in c.cum inter.nu.11.de excep.& hęc dicitur legitimatio perſonæ tacitè facta, vt tradit Marā. in Spec.ord.iud.par.6.9.mēb.n.56.qui duobus modis

3 poſſe legitimari†perſonam ait,expreſsè per ſolemnē mandatū,vt tot.tit.de procur.& tacitè hoc modo,qa ſpontè litigando dicitur cōſentire in procuratorem.

4 Amplianda tibi eſt concluſio,† vt locū ſibi vendicet,etiamſi fuerit contra procuratoris perſonā oppoſitum,quod ſcilicet non eo erat conſilio, vt eius perſonam approbaret per aliquem actum,& ita facta pteſtatio:nam ſi poſteà cum eo litiget, intelligitur approbare,ſi credimus Bar.in l.licet,nu.3.C.eod. Quod

5 intelligas,†niſi in quolibet actu proteſtetur,ꝙ nō approbet, ſecundum Bar.in l.inter quos, §.alieno. ff. de dam.infect.vbi conſuluit, vt in omni actu, qui cum procuratore fiat,dicat,litigo ſub hac exceptione modò tamen ſi apparebit ipſum non procuratorem,nollim habere ratum,vt traditum eſt à Rebuff. commēt. in conſt.Gall.tit.de lit.dilat.annal.art.3.gl. vnic. nu. 10.adducit Bal.in conſ.498.circa primū, col.2.vol.2. quæ proteſtatio ita repetita eā habet vim,vt nec dūs poſſit ratū habere geſtū à procuratore,licet procurator à pncipio pp dubitationem de mandato fuiſſet admiſſus cū cautione de rato.ita Bar.in dic.§.alieno.

6 Limitabis concluſionem,locum ſibi nō vendicare, † quando ille citatus tanquā procurator non fuiſſet ſimpliciter citatus, ſed cum clauſula, quod compareat,ſi ſua putauerit intereſſe, & citra approbationem ſuæ perſonę,vt vulgò fit,tunc enim non intelligitur approbatus,vt inquit Fely.in d.c.ſuper his, & in d.cap.cum inter, num. 11. & Maran. loco nuper adducto.

CON-

CONCLVSIO MXIII.

ARGVMENTVM.

Mandatum probetur nec ne per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum procuratoris probari per teſtes. Contr. nu. 2.*
3 *Mandatum vt probetur teſtibus ſecundum aliquos.*
4 *Mandatum ad matrimonium teſtibus probari.*
5 *Mandati ratificationem teſtibus probari.*
6 *Mandati reuocationem vnico teſte probari poſſe.*
7 *Mandatum ad exigendum inſtrumento eſſe probandum.*
8 *Mandatum Principis inſtrumento eſſe probandum.*
9 *Mandatum per inſtrumentum ab Oeconomo Eccleſiaſtico debere probari. Contr. nu. 10.*
11 *Mandatum non poſſe probari per vnicum teſtem.*
12 *Mandatum probandum eſt a procuratore ad proteſtandum per inſtrumentum publicum.*

1 Itidem probatur mandatũ † per teſtes: ſed in hoc diſpares ſunt inter ſe ſcribẽtium ſententiæ: ſunt enim qui affirment mandatum procuratoris poſſe ita probari per teſtes, ſicut per inſtrã: nõnulli ſunt, qui negent: ſunt & aliæ mediæ opiniones diſtinguentes. Affirmans opinio grauiſſimos habet aſſeclas, vt Accur. in l. maritus. & ibi notant Bar. Bal. Saly. & Fulg. C. de procur. gl. in c. 1. & ibi Alba. eo. tit. Spec. §. ratione aũt formæ. verſ. porrò vbi quis. eo. tit. Bar. & Ang. in l. non ſolum. §. alieno. ff. eo. de procur. Rayner. Fr. Tigr. in l. 1. C. eo. vbi & Iac. de S. Geor. &
* Alber. & Iaſ. qui dicit *communẽ Ang. in conſ. 192. incip. Viſis omnib. col. 1. verſ. ſuper ſecundo, quorum
* ſententiæ vti* communiter receptæ ſe ipſe ſubſcripſit Boer. in deciſ. 281. in prin. par. 2.

2 Negantem verò ſequuti ſunt† ſnĩam Pet. de Bellaper. Fulg. & Caſt. in d. l. 1. Io. And. in addi. ad Spe. d. §. 3. in addi. incip. vr autem. vbi dicit, iſtam opinionem à conſuetudine fuiſſe approbatam, ne detur materies proteſtandi iudicium, cum pro examinandis teſtib. tres dilationes concedi poſſint.

3 Fuerunt aliæ opiniones † diſtinctiones ſuperiores conciliare conantes, teſteſq; in hoc variè admittentes, vt Iac. & Sal. in d. l. 1. qui admittunt teſtes paratos iudicio, & teſtes omni exceptione maiores. itẽ Guli. Angeli. in procur. iuri facto. & Io. And. loco citato, quoad lites præteritas. & Bal. cũ ſatiſdatione. de q̃bus opinionib. videas Io. Andr. vbi ſup. & Iaſ. in d. l. 1. & Abb. in d. c. 1. qui ſequuntur affirmãtem opinionem
* tanquam * communem, & veriorem.

Quæ ſi cui placuerit, illã primũ velim ſic ampliet,
4 † vt procedat etiam in probando mandato ad matrimonium, vt ſenſit author additio. ad Alex. in d. l. 1. qui pro ſe adducit Ang. in d. conſ. 192.

5 Secundò ampliare poterit, † vt nedum poſſit probari mandatum, ſed etiam ratificatio, imo ſi non poſſet probari mãdatum, probaretur ſaltem ratificatio: ita reſpondente Dec. in conſ. 298.

6 Tertiò ampliabit † non ſolũ procedere in mandato, ſed etiam in reuocatione ipſius mandati, quæ põt probari per vnum teſtem cum dilatione proprij iuramenti, vt teſtatur Io. And. poſt Hoſt. in c. cũ pro cauſa. de procu. quod inſigne relatu putauit Corſet. in ſing. in ver. mandatum.

Limitanda eſt modò affirmãs cõcluſio, vt vera nõ
7 ſit † in probando mandato ad ſolutionẽ recipiendã, & ad exigendam, quia debet probari per inſtrm. non per teſtes, vt ſenſit Bal. in l. falſus. col. pen. ver. ſcias tamen. C. de fur. quod ſcitu dignum cenſuit Cremen. in ſing. 138. ſi procurator, idem confirmauere Iaſ. in d. l. 1. Boer. d. deciſ. 281. Catel. Cot. in ſuis memorabil. in verſ. mandatũ, & Rebuff. ſuper conſti. reg. tit. de litte. dilat. annal. art. 3. gl. vni. nu. 8.

8 Secundò limita non procedere † in mandato Principis, q̃ debet probari per inſtrumentum, ex l. 1. C. de mand. prin. vt conſuluit Alex. in conſ. 107. nu. 8. li. 7.

9 Tertio limitatur in Oeconomo † Eccleſiaſtico, q̃ debet ipſe etiã probare mandatum per inſtrumentũ publicum, vt aſſeuerauit Bal. in l. prohibitam. C. de iure fiſci. lib. 10. cui adhæret Iaſ. in d. l. 1. nu. 9.

10 Quartò concluſionem limito, † eam habere locũ, quando in promptu vult docere de mandato, alioqui non eſt ſibi dãda dilatio, vt decidit Boer. in dec. 231. nu. 1. teſtem ad id laudat Cyn. in d. l. 1. Luc. de Pen. in l. ſuper ſeruis. col. vlt. poſt prin. verſ. ſic & ci. C. q̃ milit. non poſſ. lib. 12. & hæc eſt vna ex opinionibus diſtinguentibus, vt ſup. meminimus.

11 Quintò limitatur concluſio, † vt nõ poſſit probari per vnicum teſtem, iuxta ſententiã Benint. in Bono. deciſ. 70. nu. 5. contra dominum tamen poſſe probari per vnicum teſtem cum iuramento, tradit Abb. in c. cum pro cauſa. nu. 3. de procur.

12 Sextò limitabis in procuratore † ad proteſtãdum: nam de eo debet facere fidem per inſtrumentum publicum, vt obſeruauit Bal. in rub. ext. eo. & Iaſ. in l. 1. nu. 9. eo. tit. de procu. Verum ad vberiorem cõcluſionis noſtræ cognitionem conſulendi tibi erunt Hipp. Marſ. in rub. C. de proba. nu. 28. & Villalob. lib. commu. opinio. in ver. mandatum.

CONCLVSIO MXIIII.

ARGVMENTVM.

Mandatum probari per pronunciationem iudicis ſuper legitimatione procuratoris: & an hęc pronunciatio domino abſenti præiudicet.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum probatur per pronunciationem à iudice, factam ſuper legitimatione procuratoris, quæ tranſiuerit in iudicatum.*
2 *Pronunciatio iudicis ſuper legitimatione procuratoris domino abſenti non præiudicat.*

1 Probari Poſtremò poterit mandatum † per pronunciationem à iudice factam ſuper legitimatione procuratoris, quæ tranſiuerit in iudicatum: hæc enim repellit opponentem, tu nõ es procurator, vt profitendo ſcripſit Bar. in l. 1. & ibi Iaſ. nu. 8. C. de procu. & ideo Spec. in tit. de excep. §. nunc videndum. in fi. cautionem hanc adhibet, vt fiat huiuſmodi pronunciatio.

2 Declaratur hæc concluſio, vt non procedat, † quoad dominum, quia illi abſenti non præiudicat huiuſmodi pronunciatio, vt antea dicebamus in prin. huius materiæ mandati. & latè probat Vant. de nullit. titu. quibus mod. ſen. nul. reparen. nu. 8. idem placuit Spe. tit. de reſcr. præſen. §. 1. verſ. igitur, in fin. ad quod tamen videas Anch. in conſ. 41.

CONCLVSIO MXV.

ARGVMENTVM.

Mandatum ad patrandum homicidium non præſumi, & quibus verbis illud inducatur.

SVMMARIVM.

1 *Mandans patrari delictum grauius delinquit quam mandatarius.*

2 *Manda-*

Digitized by Google

2 *Mandatum ad patrandum homicidiũ non præſumitur.*
3 *Mandatũ ad patrandum delictum eſſe probandum, vt poſſit mandans puniri. Et cur.*
4 *Mandatum induci per quæcunq; verba etiam non imperatiua, aut præceptiua.*
5 *Mandatum probatur etiam per verba, quæ expreſſè non ſonent in delictum.*
6 *Mandatum inducitur etiam per ſummiſſam alloquutionem ad aurem famuli. Contr. nu. 7. & 8.*
9 *Mandatum non induci nutu. & nu. 10.*
11 *Mandatarius an ſufficiat in criminalibus ad probationem mandati, an tãtum ad inſtructionem, & an faciat indicium ad torturam, vide remiſſiuè.*

Non immeritò à legum latorib. eſt ſancitũ, vt in eum, qui mandauerit patrari delictum animaduertatur, vt in l. nõ ſolũ, §. mãdato. ff. de iniu. & in c. vlt. de hom. in 6. & traditum eſt à Iod. in praxi
1 rerum criminalium c. 60. nu. 13. non enim minus† delinquit, quam mãdatarius, imo grauius, & primo loco, vt decidit Gram. in deciſ. 38. num. 6. & id ſcripſit Menoch. de arb. iud. cent. 4. caſ. 152. atq; voluit Clar. in praxi crim. §. vlt. q. 89. immò pp ſceleris atrocitatẽ
2 factum eſt, vt mandatum non præſumatur, † ẽt ſi famulus vel cõſanguineus occidiſſet inimicum domini, ſeu cõſanguinei, ex c. cum ad ſedem. vbi gl. de reſt. ſpol. vt & reſponſum eſt à Balb. in conſ. 383. col. vlt. vol. 5. & idem colligitur ex l. 3. §. cum igitur ver. nam cum familia. ff. de vi, & vi arma idemq; cautũ eſt ab Ana. in conſ. 59. & id declarat Boſſ. in tit. mandati ad homicidium. nu. 51. hoc etiam probat context. in l. ſi procurator. ff. de cond. indeb. cũ ibi no. & habetur p Fr. Mar. q. 423. nu. 12. in 2. part. quinetiam, vt quis pu-
3 niatur de delicto opus† eſt probare mãdatum præceſſiſſe, non enim hoc caſu prioritas temporis pręſumitur, teſte Bal. in l. 1. & ibi Iaſ. nu. 23. C. de ſeru. fug. & in l. ob hæc verba. ff. de his, q not. infa. Hinc ergo noſtri arrepta occaſione dubitare de hoc cõſueuere, nõ minus, quam de mãdato ad lites, & iudicia, & inquirere, p quę verba hoc mandatũ ad delicta inducatur. Præ cæteris. Bald. in d. l. 1. col. 3. ver. & probatur, tradit
4 mandatum probari † per verba imperatiui modi, vt ſunt illa percute, occide, interfice, ſic hunc docuit Acc. in d. l. ob hæc verba, verũtamen cũ poſteà ſubiungens dicat induci ẽt per alia, liquidò conſtat mãdatũ ad delicta induci per quæcunq; verba ẽt nõ imperatiua, aut præceptiua. hanc concluſionem probãt Bal. ibi, & Iaſ. nu. 32. mandare enim dicitur omnis, q mandat committi delictum propter ſeipſum ad ſuæ volũtatis ſatisfactionẽ, quæcunq; verba interueniãt, vt ſenſit Ang. de malef. in ver. Sempronium mandatorem, quod quidem à nobis aliàs plurib. eſt confirmatum, vt in concluſ. de homicidio per verba.

Amplianda eſt primo loco relata cõcluſio, vt vera
5 ſit, etiam † ſi eſſent verba, quæ non expreſsè ſonarẽt in mandatum, vt volo, mando, de quib. in l. 1. ff. mand. modo ſint huiuſmodi, ex quibus quid par mandato oriatur, non enim ſonus, ſed ſubſtantia verborũ conſideratur, ita ſcriptũ reliquere Bart. in l. non ſolum, §. mandato, in 1. q. ff. de iniu.

6 Ampliatur ſecundo, † vt non ſolũ per verba audita inducatur huiuſmodi mandatũ, ſed ẽt per verba non audita, vt ſi quis ſummiſſe fuerit alloquutus famulũ ad aurem poſt illatam ſibi iniuriam, & poſteà famulus ſtatim interfecerit eius inimicum, vt placuit Bar. in l. ventri. §. vlt. nu. 1. ff. de priu. cred. cui accedit Bal. in d. l. 3. col. 1. de ſer. fug. & in l. multũ, col. 2. C. ſi quis alteri, vel ſibi, quorum ſñiæ ſe ſubſcripſere. Hip. in l. 1. nu. 27. ff. de q. Alex. in l. ſi cum dotem, §. ſi mulier. in 7. no. ff. ſol. mat. Grat. in conſ. 110. nu. 11. vol. 1. Fel. in
* c. 1. num. 12. de offic. deleg. & hanc opin. dicit *cõem Placa lib. 1. delict. c. 14. poſt nu. 15. vt refert Clar. d. q. 89. qui tamen dicit, quod nõ puniret hoc caſu dominum pœna homicidij, niſi eſſet ſolitus talia committere, & quod iniuria eſſet huiuſmodi, propter quã debuiſſet veriſimiliter mandare: ſubiungitq; in dubio ſatius eſſe torquere dominum, & pœna extraordinaria illum damnare. Hanc verò ampliationem latius explicauimus in concl. 80. incip. alloquutio ſummiſſa, ad quam me reijcio.

7 Amplia tertio concluſionem† etiam in his verbis, vt ſi quis rogando optaret iniuriam ſuam vlciſci, ita ſentit Bal. in d. l. 1. col. 3.

8 Verùm aliter† in fratre læſo qui fratrem rogauit, vt iniuriam ſuam vlciſceretur, concludit Bero. q. 10.

Limitanda eſt nunc primum concluſio, vt nõ pro-
9 cedat in nutu, † vt ſi quis annuat capite interficere volenti: non enim dicitur mandare, niſi conſtet, quod contemplatione annuentis, id fecerit, vt reſponſum eſt ab Ana. in conſ. 4. & à Bal. in conſ. 256. vol. 2.

10 Secundo loco limitabis† locũ ſibi vendicare in eo, qui vtitur verbis innuentib. mandatũ contra illũ, qui aliàs deliberauerat primo occidere, tunc enim non debet talia verba proferens puniri, vt mandãs, ſed tãquam perſuadens: nã tunc non poſſunt verba importare mandatum, iuxta ſñiam Ang. in conſ. 22. incip. pro deciſione quæſtionis, quod & probauit Aug. ad Ang. in d. ver. Sempronium mandatorem. in prin.

11 Quomodo autẽ in criminalib. † mandatarius non ſufficiat ad probationẽ mandati, ſed tantũ ad inſtructionem, & quod non faciat indiciũ ad torturam, docẽt Marſ. in cõſ. 27. n. 26. Clar. in §. fi. q. 21. verſ. ex hac concluſione infertur, & Boſ. in tit. de inditijs. nu. 154.

CONCLVSIO MXVI.

ARGVMENTVM.

Mandatum durare, non reuocatum præſumi, & quo pacto mandati reuocatio probetur.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum durare præſumitur.*
2 *Mandati reuocationem non præſumi. Et cur.*
3 *Mandati reuocatio eſt probanda.*
4 *Mandati reuocatio probatur per publicum inſtrumẽtum, ſeu literas.*
5 *Mandati reuocatio per publicum inſtrumentũ probata, debet procuratori intimari, vt ſit efficax.*
6 *Mandatum morte mandantis expirat. Quod declara pluribus modis remiſſiuè tamẽ, vt nu. 7. & 8. Contrarium, num. 9.*
10 *Mandati reuocatio probatur probãdo mortem mandatarij. Quod declara, vt nu. 11.*
12 *Mandati reuocatio probatur probando mutationẽ ſtatus ipſius conſtituentis. Et cur.*
13 *Mandati reuocatio probatur, vbi procurator ipſe ſtatũ mutat. Contrar. nu. 14. Quod intellige, vt nu. 15.*
16 *Mandati reuocatio probatur, ex ceſſatione cauſæ, propter quam mandatum fuit factum.*
17 *Mandati reuocatio probari poteſt per teſtes.*
18 *Mandati reuocatio probari poteſt per teſtes, etiam ſi per inſtrumentum, ſeu per literas fuiſſet procurator conſtitutus.*
19 *Mandati reuocatio probatur probando conſtitutionem alterius procuratoris factam à domino, ſiue ad iudicia, ſiue ad negotia.*
20 *Mandati ſindici reuocatio probatur probando conſtitutionem alterius ſindici.*
21 *Mandati primi reuocatio probatur per ſecundam cõſtitutionem eiuſdem procuratoris. Quod declara, vt nu. 22.*
23 *Mandati reuocatio probatur per conſtitutionem ſecundi*

procu-

procuratoris, etiam ſi is nollet recipere procurationem.
Contrarium, nu.24.
25 *Mandatũ non reuocatur ob conſtitutionẽ alterius procu
ratoris, cũ duo mandata apparerent ſub eadem data ob
incertitudinem prioritatis. Quod ſublimita vt nu.26.*
27 *Mandatum Vicarij per conſtitutionem ſecundi Vicarij
non cenſetur reuocatum.* Contr. nu.28.
29 *Mandati reuocatio non poteſt fieri poſt litem conteſtatã
abſque cauſa cognitione.*
30 *Mandatum non reuocatur per conſtitutionẽ ſecundi mã
dati, cum iſtud conſtitutum eſt pro diuerſa cauſa, vel
contra diuerſos.* Contr. num.31. & 32. *Quod limita, vt
nu.33. & 34.*
35 *Mandati reuocatio probatur ex eo, quod procurator aliũ
in locum ſuum ſuffecerit habilem & acceptãtem. Quod
limita, vt nu.36.*

Quod ad mãdati probationes attinet hacte-
nus reliqua videamus. Huiuſmodi ita-
1 que mandatũ ſic probatũ præſumit̃ durare, † l. ſi vero
non remunerandi, §. ſi mãdauero, ff. mand. l. vnica, §.
1. C. de ſatiſdan. l. ſi ꝓcurator. §. vlt. ff. de proc. reuoca
2 tio enim † q̃ eſt voluntatis mutatio, nõ præſumit̃, te-
ſte Corn. in cõſ. 155. nu. 3. vol. 2. idem inquit Dec. in
conſ. 190. nu. 6. & 8. ſicque ſenſere Dom. Rot. in deci.
3. in prin. de dol. & contum. vt voluit Io. And. in c. li-
cet, de proc. idcirco fit, vt probanda ſit reuocatio mã
3 dati, † quã inducit contraria voluntas expreſſa, ſiue
tacita ſiue à iure præſumpta, contra quã non valeret
pactum ẽt iuratum, & pœnale, vt docuit Bart. in l. cũ
precario, ff. de prec. cui iniæ conuenit glo. communi-
ter * approbata in c. vlt. in ver. reuocatus, de procur.
in 6 hoc idem arbitratus eſt Dec. conſ. 475. nu. 17. ꝙ
nec latuit Abb. & Fely. in c. edoceri. nu. 7. de reſcri. de
quo latè Boer. in dec. 207. & in dec. 347.
4 Probatur autẽ huiuſmodi reuocatio † per inſtr̃m
publicum, ſeu literas, per quas de ea appareat, ſicut
antea de conſtitutione apparuit, inhibendo, ne vlte-
rius ſe procurator domini negocijs immiſceat, vt col
ligere eſt ex c. ex inſinuatione, extra. de procu. ꝙ pro-
bauit Spec. eo. tit. §. ratione aũt formæ. col. pen. verſ.
item ꝙ fuit expreſsè ei inhibitum. arg. l. nihil tam na
turale, ff. de reg. iur. vt habet̃ per Vant. de null. titu. de
nullit. ſent. ex defectu inhabilitatis mandati. nu. 158.
5 Id declaratur, nam vt hæc reuocatio † efficacitatẽ
habeat, debet intimari procuratori, ex c. mandato, &
ibi gl. & Doct. de proc. l. ſi mãdaſſet, ff. mand. atq; de
reuocatione pars iam cõmonefacta de mandato, vel
iudex legitimè debet fieri certior, vt author eſt gl. in
cle. 1. de renun. vt & rñdit Alex. in conſ. 33. nu. 8. vol.
7. ꝙ quomodo procedat, docent vberrimè Fely. in c.
ex parte Decani, de reſcript. Bald. in l. mandatum, C.
mand. Abb. in c. in noſtra, eo. tit. de proc.
6 Secundo loco probabit̃ reuocatio † mandati pro-
bando mortem conſtituẽtis, ꝓp quam expirat mãda-
tũ & diſſoluit̃, vt aſſerit I. C. in l. ſi quis, §. cui. ff. mãda.
& in l. eius qui in prouincia. ff. ſi cert. pet. & ibi Doct.
& ſanxit Imp. in l. mandatum, vbi Bald. C. manda. ſic
ſenſere Fel. in c. relatũ. de off. dele. Dom. Rot. in dec.
349. in nou. Bal. in cõſ. 340. tria ſunt, vol. 1. Guid. Pap.
q. 119. Rebuſ. tract. vlt. ſuper conſt. Reg. tit. de ſenten.
gl. vnic. nu. 7. art. vlt. Dec. conſ. 108. nu. 3. qui hoc caſu
dicit nõ reuocari voluntatẽ, ſed ceſſare, per Bart. in l.
more, in fi. ff. de iur. omn. iud. Soc. in cõſ. 60. & in cõſ.
87. vol. 1. Ancha. in quæſt. familiarib. q. 23. nu. 1. in 1.
par. & Rom. in conſ. 202. non eſt dubium.
Declaratur hæc probatio ſecunda, vt vera non ſit,
7 cùm mandatum † ſtat (vt noſtri loquuntur) acceſſo-
riè ad alicuius actus irreuocabilis executionem, tũc
enim non finitur mandatũ morte mandantis, ſicut
nec actus, ex c. ſi ſuper gratia, de off. dele. li. 6. & l. fun-
di, ff. de acq. poſ. vbi Doct. hoc idem tradunt Bal. in l.
mandatum. C. mand. Gigas de penſ. q. 91. Cephal. in
conſ. 91. nu. 20. & in conſ. 118. nu. 6. vol. 1.
8 Hanc eandem probationẽ † poteris ampliare & li
mitare pluribus modis, vt latiſſimè apud Gab. in ſuis
concluſionib. lib. 2. tit. de proc. cõclu. 2. & apud Petr.
Duen. reg. 87. eandẽ examinãt Beneuẽ. Strac. in trac.
mercaturæ, tit. mandati, nu. 48. Per. Io. Anch. d. q. 23.
9 Cacher. dec. Pedem. 150. nu. 4. & ꝙ mandatũ † re non
integra morte mandantis nõ expiret, conſulas eundẽ
Gabr. d. tit. de proc. conclu. 3. Res aũt dr̃ non integra,
qñ fuit lis conteſtata, vt l. nulla dubitatio, vbi Doct.
C. de procur. vt teſtatur Bal. in l. mandatũ. C. manda-
ti. poſt quam litis conteſtationem, cũ effectus ſit pro-
curator dñs litis, non reuocatur mandatum morte
dñi, vt ſcripſere Iaſ. in conſ. 138. vol. 4. Capic. in deci.
186. Rebuf. loco citato. nu. 9. & ſententia poterit ferri
in procuratorem ipſius domini mortui, vt cenſet idẽ
Iaſ. in d. l. nulla dubitatio. de quo ibi per Doct.
10 Tertiò poterit probari reuocatio † mandati ꝑ mor
tem mandatarij, per quam indiſtinctè dr̃ mandatum
finitũ, l. mandatũ diſtrahendorum, ff. mandati. vt &
ait Bald. declarando in d. l. mandatum. C. eod. ꝙ etiã
11 declaratur † procedere, qñ mãdatum factum eſt ſub
expreſſione nominis proprij, ſecus ſi ſub expreſſione
alicuius dignitatis vel officij, vt placuit Ang. in §. &
hoc vero, in auth. vt nulli iudices. ita tenent & Doct.
in c. qñ. Abb. de off. deleg. & in l. & quia, ff. de iuriſd.
omn. iudic. & Ceph. in conſ. 118. nu. 35. vol. 1.
12 Quartò probabit̃ reuocatio, † probando mutatio-
nẽ ſtatus ipſius cõſtituentis, vt ſi effectus ſit reus Ma-
ieſtatis læſæ, Monachus, vel fuerit cũ bonorũ proſcri
ptione exilio perpetuo mulctatus, ſecundũ Are. in §.
propterea, nu. 17. verſ. item poſtq̃ inſti. de excep. Item
ſi in ſeruitutem redactus, ab hoſtibus captus, vel. ſi ar-
rogati, ff. de tut. ſic in conſtituto ab impubere cũ pa-
tris conſenſu ꝓp aduenientem pubertatem, vt cõſul-
tum eſt à Decio in conſ. 460. num. 21. vel ẽt ſi ratione
rei, vel cauſæ conditionẽ mutauerit, vt quia cauſæ, &
liti, in qua procuratorẽ conſtituerat, ceſſerit, ſeu bene
ficio renunciauerit, aut aliter quomodocunq; amiſe-
rit. conditio enim in mandato cenſetur adiecta, ſi res
& perſona in eodem ſtatu maneant, vt plenè Vant.
loco nuper adducto, nu. 168. & Dec. in l. rogaſti, §. ſi
fugitiuus. ff. ſi cer. pet. atq; Soc. in conſ. 172. vol. 2.
13 Quintò itidem probabitur † hmõi reuocatio, vbi
procurator ipſe ſtatum mutauerit, vt ſi in exiliũ mit-
tatur, vt docet Bar. in l. poſt litẽ, & in l. exilio, de ꝓcu.
Itẽ ſi generaliter deterioris cõditionis fuerit effectus.
legis enim diſpoſitione ex cã noua ſuperuenienti pro
reuocato hr̃ ex l. ſi Cornelius, ff. de ſol. vbi Dyn. Bart.
& Caſtr. hoc idem ſcriptum reliquere Alex. in l. cũ,
qui ita, §. qui ſibi aut filio, ff. de verb. obl. Ang. in l. Sti
chum, §. vſumfructũ. Bart. in l. in confirmando, ff. de
confirman. tut. Anch. & Imo. in c. per ſterilitatẽ, extr.
locati. Fel in d. c. ex parte. Decani, nu. 20. de reſcr. vbi
ait, ꝙ ſi ſceleſtus effectus ſit, vel inimicus dñi, dici re-
uocatum mandatũ, vt dixere Cuma. in cõſ. 166. nu. 5.
Bal. in d. l. mandatũ. C. mandati. & in l. rogaſti, §. ſi fu
gitiuus vbi Ang. ff. ſi cert. per. & ibi Iaſ. qui dicunt ẽt
inſtitores vel ſocios eo ipſo, quod decoxerint, reuoca
tos intelligi. Ang. conſ. 262. nu. 51. vol. 4.
14 Ampliabis hoc procedere, † ẽt ſi contrahentes de
eo nõ eſſent certiores facti, nulla eñ hoc caſu opus
eſt certificatione, quia non ex facto reuocantis reuo-
catio originem trahit, ſed reuocari, cuius facti domi
nus probabilem ignorantiam prætendere poteſt, au-
thore Bal. in d. §. ſi fugitiuus. & ibi Iaſ. nu. 3. & habe-
tur, per Doct. in dictis locis.
15 Intellige tñ, † ꝙ ſi debitores ignorabant iſtam no-
uam qualitatem mandatarij ſolutione liberentur, &
idẽ eſſet in alijs perſonis gerẽtibus cum tali procura-
tore, & conditionẽ eius ignorantibus, vt clarè tradit
Fely. d. c. ex parte Decani, nu. 20. ver. fallit decimo in
fi. quod cõprobat latè Beneuent. Stracca. de mercar

tu. de

tit.de decoctor.num.52. licet Dec.in d.§.ſi fugitiuus, nu.4.diſtinguat inter liberationem & obligationem.

16 Sextò probabitur reuocatio, † ſi ceſſet cauſa ꝓpter quam mandatũ fuit factũ,vt in procuratore conſtituto abſentiæ cauſa, qua ceſſante dño reuerſo mandatum ceſſat: & hæc eſt q. Pilei.q.31. hoc idẽ habemus à Bar.in l.filiusfamilias,§.procuratorem,& in l.mutare,ff.de ꝓc. cui cõſenſit Bal. in l.ſancimus, in lectura antiq.C.de teſta.& in Vicario dato,donec alius cõuenerit,ſcribit Aegid.q.135.ſi Eps.ſic alias generaliter ſi cõditio,ſub qua datus fuit,ſit reſoluta, & dies aduenerit. declarat Vant. loco citato, nu.175. ſic ẽt finita lite ad q̃ agendũ erat conſtitutus per ſñam non poterit petere executionem: nam dr̃ finitum mandatum, teſte Bar.in l.ſi procurator,ff.de procuratorib.

17 Septimò probabit̃ reuocatio † mãdati,ſi de ea cõſtare poterit p teſtes,vt voluit Io.And.poſt Hoſt.in c. pro cã,de proc.& ẽt per vnum teſtẽ,cum ſuppletione proprij iuramenti,vt loquutus eſt Abb.in d.c.pro cauſa,nu.3.eod.tit.de quo paulò ante egimus.

Ampliare poteris hanc probationẽ, vt locum ha-
18 beat, † & ſi per inſtrumentum, ſeu per literas fuiſſet conſtitutus procurator: nam viua voce nihilominus poterit reuocari,& reuocatio per teſtes probari, vt ꝓtulit Abb.in d.c. ex inſinuatione, in 1. not. per illum tex.iuncta gl.eod.tit.

19 Octauò probabit̃ mandati reuocatio, † probando conſtitutionẽ alterius procuratoris factã à dño, ſiue ad iudicia, ſiue ad negocia, ex l. ſi quis cum procuratorio §.vlt.ff.de proc.& ibi Bar.Bal.& alij, & in c.nõ iuſtè,vbi Abb.num. 4.ext.eod.à quibus ſtetit Dec.in conſ.330. in fin. quæ tacita reuocatio æquipollet expreſsè,ex Card.ſententia in cle.1.q.1.de renun.

20 Iſtud ampliabis † idem eſſe in mandato ſindici, vt monuit Spec.in tit.de ſind.ver.item põt reuocari. ſic etiam deciſum reliquere Do.Rot.dec.171.& in dec. 175.in antiq.nec id latuit Alb.in d.§.vlt.

21 Secundò amplia locum ſibi vendicare, † etiam ſi ſecundo loco conſtituatur idem procurator,quia per ſecundam conſtitutionem videtur à prima receſſum, l.qui mutuam,§.nõ ideò.& ibi gl. & Bal. ff.mandati. atque gl.& Bal.& Caſtren.in d.§.vlt. & Dom.Rot.in d.deciſ.175.

22 Declara hanc ampliationem † veram eſſe, modò addatur noua forma ſecundo mandato,alioqui ſi tẽdat ad idem, per oĩa non cenſetur à prima receſſum, ſed poterit procurator vti quo voluerit, vt aſſeruere Ang. Alb.& Pau.in d.§.vlt. ad idẽ etiam reſponſum eſt à Pariſ.conſ.88 nu.25 vol.4.

23 Tertiò velim amplies, † ẽt ſi ſecundus procurator nollet recipere procurationẽ, quia nihilominus mãdatũ primum dicet̃ reuocatum,vt animaduertit glo. in c.ſi duo,de procur.in 6. eiuſdem fuit ſñiæ Spec.eo. tit.§.ratione aũt formæ conſtitutionis, col.pen.verſi. quid erit.idem obſeruauere decidendo Dom.Rot.in dec.181.cõtra procuratorem, in nouis. vt idem ẽt ſequunt̃ Vant.loco citato,nu.165.Ang. & Caſt.d.§.vl.

24 Quartò amplia † idem eſſe in mãdato ſubſtituti, qñ procurator habet facultatem in ſe reaſſumendi onus procurationis,quod procedit etiam, ſi procurator à principio proteſtatus fuiſſet, ſe per aliquam ſuã comparitionem non eo eſſe conſilio ſubſtitutum ab eo reuocare: nam aliud eſſe comparere, aliud alium ſubſtituere, probat Vant.d.tit.de nullit. ſententiæ ex defectu mandati,nu.108.

Limitat̃ modò hæc octaua probatio reuocationis
25 mandati, † qñ duo mandata apparerent ſub eadem data:nã cùm nõ conſtet,ꝙ prius præceſſerit, vtrumq; vitiatur propter incertitudinem,vt id authoritate ſua confirmauit gl.in ca. ſi quis iuſto,in ver. nominatus, de elect.in 6.cui acceſſit Oldr.in conſ.1. idẽ ſenſit Io. And.in addit.ad Spec.§.ratione aũt formæ. col.pen. ver.de hoc,atque Fel.in c.imputari,nu.1.de fid.inſtr.

26 Sublimitabis hoc poſtremum, † qñ alterum illorũ minorem poteſtatem contineret: tunc enim concedens minorem poteſtatem valeret, & alterum reuocaretur,vt docuere Bal.in l.falſus,col.9.ver.ſi tamen. C.de fur. Alex.in conſ.46.col. 1.lib.7. & Iaſ.in l.vlt. nu.35.C.de edic.Diui Adr.toll. & hoc idem concludit Boer.deci.311.per totam.

Limitatur ſecundo loco,vt locum ſibi non vendi-
27 cet in mandato Vicarij: † nam per conſtitutionẽ ſecundi Vicarij non cenſetur primus reuocatus, ſi credimus Alb.in d.l.ſi quis,§.vlt. opus enim eſt expreſſa reuocatione,vt ait Abb.in c.volentes, de offi.delega. & ibi Barb.ꝙ ſingulare cenſuit Roma.ſing.57.incip. fuit quæſtio.ad idem reſpondit Bal. in conſ.278.vol. 3.quod nec præterijt Zabarel.in c. ſua,de officio Vicarij.& hanc partem veriorem & communiorẽ ** dicit Boer.dec.347.nu.7.

28 In hoc verò aliter † ſenſere Cald.in d.c.ſua.Fed.de Sen.Nat.Lap.Gem.Fran.in c.licet, eo.tit.in 6.& Mil. in reper.ver.Vicarij duo.

29 Limita tertiò procedere † ante litẽ conteſtatã, ſecus poſt: nã tunc reuocatio non põt fieri abſq; cauſæ cognitione,ſic gl.Bar.& alij in d.l.ſi quis, §.vlt,Abb. in d.c.nõ iuſte,nu.4.Spe.de proc.§.2.col.ante pe.verſ. itẽ ꝙ mandatum.& ibi Io.And.Franc.Mar.967.in 1. part. reuocabiliter tñ in cauſa appellationis, vt dirimunt DD. Rot.dec.28. in antiq.& 76.in nouis, licet effectus ſit dominus litis in cauſa principali.

30 Limita 4. veram eſſe, † qñ ſecundum mandatum conſtitutum eſt pro eadem cã, & cõtra eandem perſonã,ſecus in diuerſa vel contra diuerſos,ita not.glo. in l.cũ ſemel.ff.de tut.& ibi Bar.Caſtr.in d.§.vlt. Philip.in c.ſi quẽ,de procu.in 6. Boer.in d. dec.347.nu.4. ſic ſi primus ad certã cauſam fuiſſet datus, & poſtea conſtitueretur alius in genere ad oẽs cauſas, non cenſeretur primus reuocatus, cum per ſpeciem generi nõ derogetur, nec ècontra, vt inquiunt DD. Rot.in dec. 297.ſi quis conſtituat,in nouis,& in deci. 296.eodem lib. vbi per conſtitutionem procuratoris ad iudicia non reuocatur mandatum ad negocia, qñ quis ſimul conſtitutus erat ad negocia & iudicia,quod etiam locum habere, ſi expreſsè eſſet appoſita clauſula reuocatoria reuocans omnes alios procuratores, reſpondit Pariſ.conſ.68.nu.23.vol.4.

31 Limita 5.non procedere, † quando in ſecundo mãdato eſt inſerta clauſula, quæ communiter inſeri ſolet citra reuocationem,&c.hæc enim clauſula perſeuerat,ex gl.in d.c.ſi duo,de proc.in 6.per Bal.& alios in d.c.vlt.

32 Nonò præterea probabitur † reuocatio mandati,ſi dominus poſt cõſtitutionem per ſeipſum in iudicio comparuerit animo non aſſiſtendi procuratori, ſed actus iudiciales in perſonam propriam concipiẽdo, ẽt poſt litem conteſtatam,vt ſtatutum eſt in c. ſi quẽ, de proc.in 6.& ibi Io.And.idem placuit Bar.in l.mutare.& ibi declarat.ff.eod.& in l. qui mutuam,§.non ideo minus, ff.mãd. ad idem deciſum eſt à DD. Rot. dec.281.ſi contra,& in dec.31.de procu. in antiq.idẽ tradidere Inn.in c.petitio.de procur. Spe.eod.tit.§.2. col.pen.ver.item excipiuntur.

33 Limitabis iſtud, locũ ſibi † vẽdicare in cõparitione dñi voluntaria,ſecus in neceſſaria, prout loquitur contex.in d.c.ſi quem.& ibi gl. ſicq; docuere Bart.in d.l.mutari.& Bal. in l.fideicom. §.ſi rẽ. ff.de leg.3.nã ſi articulus eſſet talis,in quo dñi præſentia eſſet neceſſaria, vel ipſe eſſet melius inſtructus,nõ diceret̃ ex ea reuocatus ꝓcurator,vt ait Vantius vbi ſup.nu.197.

34 Limita 2. † quando eſt appoſita clauſula citra reuocationem, & quæ cõmuniter ſolet apponi, vt not. in d.c.ſi quem.& obſeruauit Bar.in d.§.non ideo minus,& in d.l.mutari.

35 Poſtremò probabitur † reuocatio mãdati ex eo, ꝙ procurator aliũ in locum ſuum ſuffecerit habilem &

acce-

acceptantem,c.is qui,de proc.in 6. vt ſcriptũ relique-
re Bar.in l.vero procuratori,§.quid ergo,in fin.de ſol.
& Bal.in l.quod quis,col.2.in fi.C.de proc. Fel. in ea.
in literis,col.3.verſ.2.eundem Bal.videas de offic.de-
leg. nec enim poſt reuocari poterit, vt decidit Biſi-
gnet.in dec.11.de procur.

36 Quod poſtremum † limitandũ eſt,cùm in manda-
to eſſet appoſita clauſula cum poteſtate ſubſtituendi
ac reuocandi, & toties quoties videbitur expedire
onus in ſe reaſſumendi,tunc certè poterit procurator
ſubſtitutus à ſubſtituto reuocari, etiam tacitè proce-
dendo,iuxta ſententiam Vant.d.tit.de nul. ſententiæ
ex defectu mandati,nu.107.& 108.

CONCLVSIO MXVII.

ARGVMENTVM.

Quid ſit manifeſtum,& quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Manifeſti definitio.*
2 *Manifeſtum eſt probandum.*
3 *Manifeſti & notorij differentia.*
4 *Manifeſtum nedum probandum eſt,ſed etiam factum.*
5 *Manifeſtũ aliquid eſſe probatꝛ per pluriũ ſcientiã certam.*
6 *Manifeſti probatio requirit ſcientiã prouenisſe a pluribus, & factum manifeſtum coram pluribus factum fuiſſe. Quod ſubdeclara, nu.7.*
8 *Manifeſti & notorij alia differentia.*
9 *Manifeſtum cum ſit illud,quod pluribus pateat, quo pacto ſit intelligendum illud, pluribus.*
10 *Manifeſtum duobus poſſe probari.*
11 *Manifeſti probatio requirit ſcientiam, & quod ea prouenerit a certis authoribus, qui per ſcientiam factũ apprehenderint, adeo, vt de eo teſtificari poſſint, in quo differat a fama manifeſtum.*
12 *Manifeſti probatio requirit,vt cum certa ſcientia probetꝛ, & famam concurrere,quæ proceſſerit ab illis pluribus.*
13 *Manifeſtum varie ſolere accipi, & ſecundum ſubiectam materiam,cum num.ſeq.*
14 *Manifeſtũ pro notorio ſumptũ, nulla indiget probatione.*
15 *Manifeſta verba dicuntur, quæ nullam recipiunt interpretationem.*
16 *Manifeſtum probatur per rei euidentiam, confeſſionem,et legitimam rei probationem.*
17 *Manifeſtum delictum quod dicatur.*
18 *Manifeſtum probari per inſtrumentum.*
19 *Manifeſtũ reſpectu occulti pòt probari per vnicũ teſtem.*
20 *Manifeſtum probari per coniecturas & veriſimiles præſumptiones, quæ legitimæ ſint, & a iure approbata, vt num. 21.*
22 *Manifeſtus fœneratoris dicitur,qui ex coniecturis probatus eſt fœnerator.*

Priuſquam ad manifeſti probationes deueniamus, videamus qd
ſit, quodq; dicatꝛ manifeſtum. Manifeſtum igitur eſt
1 publica,ſeu famoſa proclamatio ex certa ſcientia, &
à certis authoribus próueniens, vt tradit Spe. de not.
cri.§.7.in prin.cui accedit Abb. in c. veſtra, de cohab.
cle.& mul.idem cenſuit Ant. à But. in tracta.de not.
art.2.nu.18. qui addit ex ſententia Io.And.nondum
iudicialiter diſcuſſis.& An.in d.c. veſtra.col.16.verſ.
interuenio.

Ex hoc manifeſto licet dubius animus vehementer ad veritatẽ dirigatꝛ,non tñ omnis dubitatio tollitꝛ,
2 ideoq; probatione indiget. † c.eorum & ibi gl. 10. q.
3.vt voluit Paul.Gril.in tract.de quæſt.& tort.c.3.nu.
14. & ꝙ manifeſtum debeat probari, aperte tradit
Accur.in l.ciues. quẽ ibidem ſequuntꝛ Bar.& Bald.C.
de appel.vbi Accur.explicãs qua ratione inter ſe dif-
3 ferant notoriũ & † manifeſtum,dixit illud nulla indi
gere probatione,hoc eſſe probandũ,hoc itidem con-
firmatum eſt ab eodem Bar.in l.ſcriptus,ff.de relig.&
ſumpt.fune.eiuſdem fuere ſententiæ Alex.& Iaſ.in l.
ſi vero,§.qui pro rei,ff.qui ſat. cogan.

Concluſionem ampliabis, vt nedum manifeſtum
4 probandum ſit,† ſed etiam factum, vt placuit Bar.&
alijs in d.l.ciues.idem voluit Alex.d.§. qui pro rei.&
ibi Iaſ.nu.10.in quo diſtare dicunt manifeſtum & no
torium,ſed quoad notorium videas Bal.in auth.quæ
ſemel.C.quom.& quan.iud.& in l.ea quidem,col.7.
C.de accu.ſic deciſum à Dom.Rot.dec.6.de except.
in nouis.& ab Egid. deci.337.col.2. refert & ſequitur
R.Contard.in com.ad l.vnic. C.ſi de mom. poſ. fue.
ap.lim.9.verſ.ratione notoriæ iniuſtitiæ nu.32.

Quod verò attinet ad manifeſti probationes, ma-
5 nifeſtũ aliquid † eſſe probabitꝛ per plurium ſciẽtiam
certam,ſecundum manifeſti definitionẽ,ſicut de no
torij probatione dictũ à Dom. Rot.dec.6. de iureiur.
in nouis.nu.4. & 5. & in eo probãdo cũ parum diſtet
à notorio,quoad teſtiũ depoſitiones ſeruabuntꝛ, quæ
de notorij probatione referuntur à Spec.d.tit.de not.
crim. §.iam de notorio. verſ. & ſi teſtes.in quo tñ ca-
uendum erit, ne ex manifeſto in notorij probationes
tranſitus fiat,ſed propria cuiuslibet eorum ſeruentur:
ſicuti etiam famæ,& publici, quoad fieri poterit,con
ſideratis infra poſitis declarationib.

6 Declara igitur primo,† vt ad manifeſtum proban-
dum neceſſe ſit ſcientiam prouenisſe à pluribus,& fa
ctum manifeſtum prætenſum coram pluribus factũ
fuiſſe,iuxta ſententiam Spec. in d.§. ſequitur,in prin.
idem arbitratus eſt Bart. in d.l. ſcriptus, & in d. auth.
qui ſemel, vbi Bal.

7 Iſtud ſubdeclara,† vt iſti plures ita debeant accipi,
ꝙ in notorium probatio non tranſeat, ſi libet ſolius
manifeſti probationem habere, in quo ſeruanda erit
8 differentia,quæ ponitꝛ inter vnum & alterum.† noto-
rium enim dr̃, quod notum eſt omnibus, vel maiori
parti: manifeſtum aũt,quod publicè pluribus patet,
non tamen omnibus, aut maiori parti, ſic docet Bar.
in l.hæredes palam,in prin. ff.de teſta. & in l. ſi verò,
§.qui pro rei,vbi Alex.& Iaſ.ff.qui ſatiſd.cog.eadem
refert Abb.in c.tertio loco.nu.3.de ꝓba.& Pau.Gril.
in d.tract.de q.& tort.c.3. nu. 14

Intelligas primò hoc, ꝙ licet in hac materia corã
9 pluribus † non intelligatꝛ corã maiori parte, vt dixi-
mus tñ intelligi debet non coram duobus aut tribus,
alias non differret à probatione,vt ait Ant. à Butr.d.
tract.de not.art.2.nu.19.ſed coram ſex vel octo,vt vr̃
ſentire Bar.in d.l.ſcriptus.dum dicit ad notorium de-
cem requiri, ego tamen hoc arbitrio iudicis relinque
rem,ſicut de notorio inquit Bal.in d.l. ea quidẽ, col.
5.C.de accu.& Meno. de arb.iud.li.2.cent.2.caſ.166.
atque ſenſit Ant.à But.d.art.2.nu.20.

Intelligere poteris ſecundò,ꝙ licet ad inducendũ
manifeſtum ita requiratur factum corã pluribus,quã
10 duobus aut tribus, probari tamen poterit † manife-
ſtum per duos,iuxta ſententiam Ant.de But. in d.ca.
veſtra,col.16.idem cenſuit Nicol. Mil.in ver.manife
ſtum.ſicut etiam de notorio aſſerit Spe. d.tit. de not.
crimin.§ iam de notorio,nu.5.

11 Secundo loco præcipuo velim declares † proban-
dam eſſe ſcientiam, & ꝙ prouenerit à certis authori-
bus,qui per ſcientiam factum apprehenderint, adeò
vt de eo teſtificari poſſint, in quo differat à fama ma-
nifeſtum, quæ ab incerto authore poteſt procedere,
& qui facto non interfuerit,& fallax ſæpe eſt, ſic ſen-
ſit Abb.in d. c.veſtra, nu.12. vt hoc idem cõfirmauit
Ant.à But.in d.tract.de not.art.2.nu.20. à quibus nõ
diſſenſit Nicol.de Mil.in d.ver.manifeſtum.

12 Tertiò declara,† vt cum illa certa ſcientia probari
etiam

etiam debeat famam concurrere, quæ proceſſerit ab
illis pluribus, vt dicit in definitione manifeſti, & pro-
batur à Doct. qui eo modo manifeſtum definiunt, in
quo à publico manifeſtum differt, quia publicum dr
factum pluribus preſentibus, & tamen nõ eſt perunl-
gatum, vt c. 1. de poſtul. præl. ſic docet Ant. à Butr. in
d. tract. de not. art. 2. nu. 19.

13 Et licet hæc ita ſe habeant, † tñ manifeſtum in ſe
generaliter ſumptum comprehendit euidẽs notoriũ
famoſum, & quandoque ponitur pro aliqualiter de-
tecto, diſtinctum contra omnino occultum, vt decla
rat Ant. à Bui. in d. trac. de not. art. 2. nu. 18. idcirco ſi
in aliqua diſpoſitione fiat mentio de manifeſto, ſñ
ſubiectam materiã accipi debebit, vt autor eſt Abb.
in c. eum olim, de verb. ſig. & vult Bar. in d. l. ſcriptus.

14 Hinc propterea primo dr, † manifeſtum indigere
probatione, vt c. de manifeſto, 2. q. 1. ſic Bart. in l. 1. ff.
de in integ. reſt. vt ẽt reſpondit Veron. in cõſ. 59. Tul.
Faber. col. 5. & 6. quod eſt intelligendũ, prout pro no
torio accipitur ex Bar. in d. l. ſcripus. & verba dicunt
15 † propterea manifeſta, quę nullam recipiũt interpre-
tationem. vt ait Deci. in conſ. 51. col. 2. circa fi. & cor
roborat Ruin. conſ. 173. nu. 12. cum adductis à Cęph.
in conſ. 249. nu. 47. lib. 1.

16 Secundò hinc manifeſtum dr † probari per rei eui
dentiam, confeſſionem, & legitimam rei probatio-
nem, vt probatur ex c. cum olim. vbi Abb. de verbo.
ſign. & ex l. ſi fur. & ibi Bar. in prin. ff. de fur. vbi mani-
17 feſtum delictum dicitur, † quando delinquens depre
hẽditur in ipſo delicto, vel in actu propinquo ad de-
lictum, licet aliàs manifeſtum dicatur differre ab eui-
denti, per Bal. in d. l. ea quidem. C. de accu.

18 Tertiò ex hoc etiam dr probari † manifeſtum per
inſtrumentum, quod enim ex eo emanat, dr manife-
ſtum & euidẽs: ita mihi probat c. licet cauſam, & ibi
Abb. de prob. c. auditis, & ibi But. de in integ. reſti. ca.
cum olim, de cauſa poſſeſſio. & propr. & c. cum Ber-
tholdus de re iudicata. ſicut etiam notorium dicitur,
teſte Deci. conſ. 423. nu. 12. quod quomodo procedat
tradit Reuer. Contard. in d. 9. limit. verſ. ratione noto
riæ iniuſtitiæ, nu. 29.

19 Quartò hinc etiam manifeſtum † reſpectu occulti
dici poteſt, quod probari poterit etiam per vnum te-
ſtem, vt aſſeruit Anto. à Butr. d. tracta. de not. art. 2.
num. 21.

20 Quintò ex eo etiam dicitur, † ꝙ manifeſtum proba
ri poteſt per coniecturas, & veriſimiles præſumptio-
nẽs, vt c. non licet, & ibi Abb. in 2. not. de cler. non re
ſiden. & l. licet Imperator, vbi Iaſ. nu. 6. qui declarat
21 intelligi debere † de cõiecturis & præſumptionibus
legitimis, & à iure approbatis, ſic Bal. in l. ciues, C. de
appel. & Alex. in d. l. licet Imperator.

22 Vnde colligo eum dici fœneratorem † manifeſtũ,
qui ex coniecturis probatus eſt fœnerator, vt ſenſit
Bald. in l. cum proponebatur, ff. de leg. 2. idem ſcripſiũ
reliquere Raphael. & Iaſ. in d. l. licet. ad quod conſu-
las Bal. in d. l. ciues.

CONCLVSIO MXVIII.

ARGVMENTVM.

Permulti enumerantur modi, quibus manu-
miſſio probatur.

SVMMARIVM.

*1 Manumiſſio probatur per ſcripturam qualemcunque in-
teruenientem, et manu manumittentis ſubſignatam, dũ
quis in Eccleſia manumittitur.*

*2 Manumiſſio probatur per vindictam, aut quando ali-
quem manumiſſum fuiſſe cõſtat à domino inter amicos
per quinque teſtes.*

*3 Manumiſſio probatur per epiſtolam manumittentis, ſeu
notarij manu confectam quinque teſtibus adhibitis.
Quod intellige, vt nu. 4.*

*5 Manumiſſio probatur per teſtamentum etiam minus ſolẽ-
ne, quod valet inter patrem, & filios.*

*6 Manumiſſio probatur per quamlibet vltimam volũtatem
diſponentem quem fore liberum.*

*7 Manumiſſio probatur per omnes illos modos, quibus liber-
tas acquiritur.*

8 Manumiſſionis ſcripturæ amiſſio duobus teſtib. probatur.

9 In manumiſſionis inſtrumento quinque teſtes requiri.

Manumiſſio tot modis probat, quot
& quis manumitti põt,
1 videlicet per ſcripturam † qualemcunq; interuenien
tem, & manu manumittentis ſubſignatam, dum quis
manumittitur coram populo & antiſtite, qui modus
manumiſſionis dicit manumiſſio in eccleſia, de quo
in §. 1. Inſti. de libert. vbi gl. & cæteri ſcribentes. & in
l. 1. & 2. C. de his qui in eccle. manumit.

2 Aut per vindictam, † id eſt, cauſa cognita coram
Prætore, aut quando aliquem manumiſſum fuiſſe à
domino inter amicos conſtat per quinque teſtes, qui
ſunt omnino neceſſarij ad hunc modum manumiſ-
ſionis probãdum, vt gl. in d. §. 1. ver. inter amicos. vbi
etiam ſcribentes, & conſtat ex l. 1. §. ſed & ſi quis, C.
de lat. liber. toll. Aut per epiſtolam manumittentis,
3 † ſeu notarij manu confectam quinque teſtibus adhi
bitis, qui poſt epiſtolam vel ſubſcriptionem manu-
mittentis ſuas literas quoque ſupponant fidem perpe
tuam cartulæ præbentes, de qua in d. §. 1. Inſti. de lib.
& in d. l. 1. §. ſancimus. C. de lat. lib. tol.

4 Intellige tamen, † ꝙ ſi in epiſtola, aut etiã in mo-
do alio ſupraſcripto inter amicos non adhibiti fue-
rint quinque teſtes, ſed tantummodò duo, ꝙ nihilo-
minus libertatem manumiſſus conſequetur, non aũt
tanquam ex diſpoſitione vltimæ voluntatis, ſed ex
actu inter viuos, gl. in d. ſ. ſancimus. Io. Fab. in d. §. 1.
Inſtit. de lib. vbi etiam Nic. Egid.

5 Probatur item manumiſſio † per teſtamentum &
minus ſolemne, quod valet inter patrem & filios, l.
hac conſultiſſima, §. ex imperfecto, C. de teſt. in quo
cõſtabit aliquem manumiſſum fuiſſe. Item per quã-
6 libet † aliam vltimam voluntatem diſponentem ali
quem fore liberum, vt in d. §. 1. & ibi Doct. & tãdem
7 per omnes † illos alios modos, per quos libertas ac-
quiritur, de quibus in tit. C. quib. ex cau. ſer. per pat.
lib. accip. per tot. & C. eo. de manumiſſ. in authen. de
monach. §. 3. toto tit. C. de lat. lib. tol. & l. ſuper ſeruis,
C. qui mil. poſſ. vel non, & Inſt. de lib.

Quibus tamen omnibus modis præſcriptis vel de-
ficientibus, vel ita ſeruatis, prout in dictis iuribus, ſed
tamẽ deperditis, vel amiſſis, poterit nihilominus ma-
8 numiſſio † probari per duos teſtes, qui tali actui inter-
fuerunt, arg. eorum, quæ dicit gl. in d. l. 1. §. ſancimus,
C. de lat. lib. toll. & in §. ſiue eradicat, auth. de teſtib.
& per Doct. in auth. ſi dicatur, C. eo. tit. de teſt. & præ-
cipuè per Per. de Su.

9 Sed ſi, vt hodie fit, manumiſſio † conſtabit per in-
ſtrumentum, in illo requiruntur quinque teſtes, vt di-
cit Spec. in tit. de ſer. non ord. ver. generaliter. & arg.
d. l. 1. ſ. ſancimus, & ſeq. formam autem talis inſtru-
menti habes per ipſum Spec. loco citato, vbi etiam
permulta alia ad hanc materiam manumiſſionis ſpe
ctantia cumulat, & examinat, quem omnino videas.

CON-

CONCLVSIO MXIX.

ARGVMENTVM.

Per famam rectenè probetur maritũ re ſua abuti.

SVMMARIVM.

1 *Probatio per famam, maritum ſ. re ſua abuti ſatis eſt, vt is dotem reſtituat.*
2 *Maritum re ſua abuti plenè probandum eſt, cum agitur hypothecaria contra extraneum; cum probatio per famam tunc non ſufficiat.*
3 *Maritum re ſua abuti tum per famam rectè probatur, cũ huiuſmodi fama habuit originẽ ex ꝓbabilib. cõiecturis.*

1 Maritum abuti re ſua,† ſi qs probare voluerit, hic commodè probabit per famam, quæ ad hoc ſatis eſt, vt reſtituat dotẽ: ita ſenſit Fel. in c. veniens, il 1. nu. 9. de teſtib. & ante eũ Accur. in l. vbi adhuc, ver. inopiam, C. de iur. dot. per tex. in l. cum delanionis, §. aſinam, ff. de fund. inſtru. q̃ glo. declarat & ſequitur Bart. in l. de minore, §. plurimum, ff. de quæſt. idem voluit Ant. de But. in d. c. veniens, nu. 10. vbi etiam Dec. eo. num. 10. idq; docuere Bar. & alij in l. ſi conſtante, in prin. ff. ſol. matr. ita etiã Bal. in d. l. vbi adhuc, col. 6. ver. quærit hic glo. quibus aſſentitur Iaſ. in repet. l. admonendi, nu. 146. ff. de iureiur. eorundem ſententiæ ſe ſubſcripſit Cæpo. in l. 1. §. ſed ſciendum, nu. 132. ff. de ædil. edict. quod nec latuit Affl. in c. 1. §. ſed quia, nu. 41. titu. quæ ſit pri. cau. benefic. amit. in vſib. feud. hoc etiam placuit Præpo. Alex. in c. 1. nu. 11. de appel.

2 Limita tñ concluſionem tunc eſſe veram,† qñ agitur contra ipſum virũ: eo certè caſu probatur, ꝙ abutatur re ſua familiari per famam vicinorum, agitur etenim tum de paruo præiudicio: nam modicum præiudicium eſt viro ex hoc, cùm debeat ali de fructib. & redditibus dotis: ſecus eſt, quãdo agitur de magno preiudicio alterius, veluti qñ ageretur hypothecaria contra extraneum: nam tunc non per famam ſolã, ſed plenè probari debet: ita inquit Bald. in d. l. vbi adhuc, col. 6. referendo, eandem mentem fuiſſe Bart. in d. l. ſi conſtante, in prin. q. 1. quem ibi ipſe approbat & ſequitur. ſicque ſcripſit Fel. in d. c. veniens, vbi etiã Deci. & cæteri omnes ſup. citati Doctor. qui ſemper loquuntur in caſu modici præiudicij.

Secundò limitabis, eandem concluſ. locum tunc
3 ſibi vendicare, † qñ huiuſmodi fama habuit originẽ ex probabilibus coniecturis, vt dixit Deci. in d. c. veniens, nu. 10. qui ad hoc teſtem laudat Bart. in d. l. de minore, §. tormenta. verſ. ſi verò fama probata eſt. ff. de quæſt. & in d. l. ſi conſtante, q. 3. eiuſdem fuit ſñiæ ipſemet Bar. in l. miles, §. mulier. ff. de adult. atq; Bal. in l. proprietatis C. de prob. & Alex. in cõſ. 207. lib. 2. & in conſ. 90. eo. li. 2. & in conſ. 94. aliàs 14. eo. lib.

CONCLVSIO MXX.

ARGVMENTVM.

Cui incumbat onus probandi maritum non eſſe ſoluẽdo: & ſi id probatum fuerit, qui ſequatur effectus.

SVMMARIVM.

1 *Maritum non eſſe ſoluendo dicens, illud probare debet.*
2 *Maritum non eſſe ſoluendo ſi fuerit probatum, dotis reſtitutio ſequetur, non verò matrimonij diſſolutio, nec thori ſeparatio.*

1 Maritum non eſſe ſoluẽdo † ſi quis dixerit, illud probare debet: ita conſultus reſpondit Pariſ. in conſ. 14. nu. 4. vol. 4. per ea, quæ habentur in l. ſi conſtante, ff. ſol. matr. & in l. vbi adhuc, C. de iure dot. & per * omnes in c. per veſtras, de don. inter vir. & vxo. & §. illud, in auth. de æqual. dot. & per ea, quæ accumulauit Fel. in c. licet cauſam, col. pen. de prob. & in c. 2. col. 2. de reſcri. ſic ẽt voluit Alex. in cõſ. 29. lib. 4. & in conſ. 1. li. 3. cui accedit Hercul. in tracta. de probat. nego. num. 26. verſic. octauo infertur.

2 Iſtis adijcias,† ꝙ licet hęc qualitas & paupertas ꝓbata eſſet in marito, non per hoc inducitur matrimonij ſolutio, nedum thori ſeparatio, quamuis dotis reſtitutio facienda ſit, vt in d. l. ſi conſtante, ff. ſol. matr. & * communiter id obſeruãt Doct. in d. c. per veſtras, poſt gl. & in d. l. vbi adhuc. & in hac re noſtra ſic cautum eſt à Pariſ. in deci. 54. nu. 3. vol. 4.

CONCLVSIO MXXI.

ARGVMENTVM.

Mariti in vxorem ſæuitia qui probetur.

SVMMARIVM.

1 *Mariti ſæuitia probatur ex eo, quod cum vxore in ſocietate malè ſe gerat.*
2 *Mariti ſæuitia probatur, ſi crudeliter verberibus vxorem acceperit, vel illi cum pugione vulnus voluerit inferre, eique mortem ſit minatus.*
3 *Mariti ſæuitia probatur, ſi conſtiterit eum priorẽ vxorem vulneraſſe, & cur.*
4 *Maritus tunc etiam in vxorem ſæuire dicitur, cùm huic ſæuitiæ ipſa mulier cauſam præbuerit.*
5 *Culpa alicuius licet quid eueniat, non tamen imputandum eſt ei, quod ex illa culpa procedit.*
6 *Iidem effectus operantur ſæuitiam in muliere, qui & in viro, eam probando.*

1 Mariti ſæuitia probatur ex eo, † ꝙ cũ vxore in ſocietate malè & peſſimè ſe gerat, contra illud vulgare, de quo in l. ſeruus ea lege, ff. de ſer. exportan. & in l. aduerſus, C. de crim. expil. hæred. & in l. ex diuerſo, §. 1. vbi gl. ff. ſol. mat. ſic ſenſit conſulendo Pariſ. in conſ. 54. nu. 7. & 8. vol. 4.

2 Ad hæc probatur, ſi crudeliter † eã verberibus acceperit, vel illi cũ pugione vulnus inferre voluerit, & illi mortem minatus ſit, vt aduertere ſcribentes in authen. de nupt. §. mitiores itaq; nuptias, ver. aut gladio, & ver. aut ẽt ſi flagellis, & in l. ſi conſenſu. §. ſuper plagijs, C. de diuort. idem eſt etiam ſi eã capitali odio proſequatur. c. ex tranſmiſſa, & c. literas, in fi. de reſti. ſol. vbi * communiter Doct. & in c. de benedicto, 32. q. 1. & per glo. in cap. de illis, in ver. ſteterit, de ſpon. & Abb. in c. 1. nu. 4. de diuor. vbi cæteri * omnes.

3 Inſuper ſæuitia mariti ex eo colligitur,† quod priorem vxorem vulnerauerit, propter illud rritum axioma, quòd ſemel malus ſemper præſumatur malus in eodem genere mali, c. ſemel, de reg. iur. in 6. & not. in l. 2. C. de epiſcop. aud. & ita etiam conſuluit Pariſ. in d. conſ. 54. nu. 11.

4 Primò amplia † vt maritus tunc etiã ſæuire in vxorem dicatur, qñ huic ſæuitiæ ipſa mulier cauſam præbuerit, veluti, quia cõmiſerit adulteriũ, ita inquit Ab. in c. 1. nu. 7. vt lit. nõ cõteſ. ad ꝙ allegat bonũ text. in d. c. de benedicto, 32. q. 1. vbi ẽt glo. nec alio pertinet l. nec timorem, ff. quod met. cauſ. cuius rei illa ratio
5 eſt, † quia licet alicuius culpa quid eueniat, non tamen imputãdum eſt ei, quod ex illa culpa procedit, cum id, quod culpa factum eſt, non fuerit factum eo conſilio, vt cætera inde ſequantur, ita ait glo. in cap.

quia

quia diuerſitatem in verſi.ſuſpenſus. de conceſſ.pre-
ben.ex cap.ſi concupiſcentiæ. 15.q.1.& cap. inebria-
uerunt,& cap.veniens ad nos. de ſponſ.vt confirma-
uit,& Pariſ.in d.conſi.55.num.13.

6 Secundo ampliabis,† vt ijdem effectus operẽtur ſę
uitiam in muliere, qui & in viro, eam probando, &
ex parte vniuſcuiuſque ipſorum ſegregat mutuam
cohabitationem, licet quoad vinculum matrimonij
remaneant vir, & vxor ſeparati, & vnicuiq; illorum
reſtitutionem petenti obſtat exceptio ſæuitiæ, vt ait
Abb.in d.c.1. nu.4.de diuor. & hoc optime cõfirmat
tex.in c.literas. in fi. de reſti.ſpol. & in c. 2. de diuor.
* vbi * omnes ſcribentes,& in c.hi,qui.32.q.7.

CONCLVSIO MXXII.

ARGVMENTVM.

Qualitatem maternitatis, cum non præſumatur, eſſe probandam, matrem filium diligere præſumi, cuius amoris nonnulli effectus in medium proferuntur, & quo pacto illud procedat: poſtremo in quibus filij cauſis teſtimonium matris recipiatur, & in quibus non.

SVMMARIVM.

1 *Matrem ſe alicuius aſſerenti incumbit probatio.*
2 *Mater probatur probando filiationem.*
3 *Mater filium diligere præſumitur.*
4 *Mater filio tradere ex cauſa donationis præſumitur.*
5 *Matris donatio in filium valet non ſeruatis ſolemnibus requiſitis,ob matris in filium pietatem.*
6 *Pater curans,vt filius renunciet hæreditati, illum diligere non præſumitur.*
7 *Mater in filios amorem mutaſſe præſumitur tranſiens ad ſecundas nuptias.*
8 *Mater repellitur a teſtimonio ferendo pro filio.*
9 *Matris teſtimonium recipitur in cauſa ætatis filij. Quod intellige,vt nu.10.*
11 *Matris teſtimonio creditur in teſtamento filij militis.*
12 *Matris teſtimonium probat in cauſa ſtatus filij.*
13 *Matris teſtimonium non probat in cauſa legitimitatis filiorum.*
14 *Matris teſtimonium probat in cõſanguinitate probanda, quæ impedimento ſit, quominus matrimonium contrahatur.*
15 *Matris ſolo teſtimonio impeditur contrahi matrimonium licet iam contractum non diſſoluatur.*
16 *Matris teſtimonium recipitur in cauſa matrimonij.*
17 *Matri aſſerenti filium in matrimonio,vel domi natum,& alias pro filio nominatum,& habitum eſſe alterius,quã viri,non creditur. Et cur.num.18.*
19 *Filius præſumitur domi natus, & habitus vt filius vicinis ſcientibus.*

1 MATREM ſe alicuius † aſſerenti incũbit probatio,vt dixit Lucas de Pen.l.no
mẽtaneæ.col.5.C de lector.lib.10.& cũ propter filiũ
2 mater dicatur, probabitur, † probando filiationẽ, vt
ſenſere ſcribẽtes in c.per tuas.de probat.& inter aliàs
ꝓbationes eſt præcipua, & vehemens illa pręſũptio,
de qua in c.afferte.de præſumpt.cui ſimilem ex Tran
quillo in Claudio affert Alci.in trac.pręſũp.reg.1.pre
3 ſump.14. mater enim,† quod etiam in præſentia pro
concluſione cõſtitui poteſt,filium diligere pręſumiꝛ,
vt habemus in l.mater. C. de inof.teſt. & in l.iſti qui-
dẽ.ff. ꝙ metus cauſa. & in l.nec in ea lege. ad fi.ff.ad
l.Iul. de adult. nec eſt vlla affectio quæ iſtã in liberos
charitatẽ,pietatemq; ſuperet, vt l. vlt.in prin. C.de cu
rat.furio.& l.humanitatis.C.de impub.cũ alijs no.ab
Alc.reg.2.præſump.1. & dic.præſump. 14. cui quidẽ
matris amori erga liberos multa ſolẽt à noſtris cõdo
4 nari,efficit enim hęc charitas,vt matrẽ filio † tradere
ex cauſa donationis ꝓſumeremus,authore Accurſ.in
l.ſi mulier.C.ad Velle.quẽ refert,& ſequitur Ruin.in
cõſi.162.nu.14.lib.5.eiuſdem Accurſ. doctrinam ꝓ-
bat Alc.qui de alimentis,& de traditis in cauſa redẽ-
ptionis,& id genus alijs loquitur,in d.reg. 1. pręſũpt.
32.idẽ cenſuit Menoch.de arbi.iud.lib.2.Cent.1.caſu
88. qui de dote tradit. ad quod etiã aduertit Io. Petr.
Anch.q.52.& nos alibi ſuis locis de hac re præſertim
in cõcl.alimẽta.& in cõncluſ.donationẽ nõ præſumi
efficere etiã potuit ſumma matris,qua ſuos proſequi-
5 tur liberos,dilectio,vt valeret donatio † facta à matre
filijs etiam nõ ſeruatis ſtatutis ſolemnib. introductis
ob ſexus fragilitatẽ,ꝙ amor plus polleat, & à pietate
donatio profecta præſumatur, vt reſponsũ eſt à Bald.
in conſi.407.præſupponẽdum.nu.4.lib.2.cui adhæret
Crauet.in cõſi.39.proponitur in facto. circa.fi. quod
& ſequitur Cæphal.in conſi.109.nu. 10.lib.1.

Limitanda modo eſt ſuperius firmata cõcluſio, ꝙ
6 ſcilicet mater † liberos amare præſumatur, vt non
procedat alio apparente, vt quando mater curauit,
vt filius renunciet hęreditati,ſic declarat Bar.in cõſi.
69.nu.43.lib.3.

Secundo loco velim limites,eandem concluſionẽ,
7 vt locum ſibi non vendicet,† quando mater ad ſecũ-
das nuptias tranſiuit: mutaſſe enim amorẽ præſumi-
tur:vt fuit deciſũ in l.lex quæ.C.de adminiſtr. tuto.vt
etiã ſunt arbitrati Alc.in d.reg.1.præſump.1. Corn.in
cõſi.110.litera E.vol.4.Crau.in cõſi.17.Bocr.in deci.
166.Menoch.in cõſ.5.n.32.Frã.Mar.in deci.Delphi-
nat.612.n.3.prima par.ex hoc enim fit,vt æque filios
amare non præſumatur ac ſi nõ tranſiſſet ad ſecũdas
nuptias. Hinc propterea multa ſunt à legũ latorib.in
eam ſancita,vt patet ex titul. C.de ſecun.nup.ex qui-
bus plurima poſſemus in præſentia cõgerere, quę cũ
probationis materiam non attingant, cõſultò prętér-
miſi,& ea per te videre poteris per Doctores nuperri
mè citatos;& per Menoch.de arbitr.Iud.lib.2. Cẽt.2.
caſu 151.& per Gabrie.tit.de ſecun. nupt.in quãpluri
bus concluſionibus. ſed vt ad eam partẽ cõcluſionis,
ex qua egreſſi ſumus,reuertamur,ex eadẽ pręſumpta,
quã modo diximus, matris affectione in filios, elici-
tur cõcluſio.ideſt: matrẽ repelli à teſtimonio ferẽdo
pro filio,vt colligũt ex l.parẽtes. Gl.Cyn.& alij,C.de
8 teſt.nam ille tex.† & de matre intelligitur,vt cenſuit
Aret.in cõſi.13. col.6.verſic. & ꝑmitto. hoc idẽ Alb.
de Malet.in tract.de teſt.in 1.par.n.3.Specu.de teſt.in
prin.verſ. itẽ quod eſt parens.Nellus de teſt.nu.7.Bat.
in l.qui teſtamẽto.§.quęcũq. in 2.col.ff.de teſt.Hoſti.
in c.ſup eo.il 2.circa prin.de teſt. Barb.in cõſ.54. col.
10.vol.1.Soc.Iun.in cõſi.29.col.3.verſic.ſed ad hęc re
* ſpondere.vol.2.& * cõis eſt vbiq; noſtrorum ſentẽtia.
9 Hæc verò poſterior concluſio limitatur 1.† vt non
vera ſit in cauſa ętatis filij,in qua matris recipitur te-
ſtimoniũ cõprobanda, ex l.etiam.ff.de probat. & ibi
Doct.quod etiã docuit Bar.in l. excuſantur.§.ętas.ff.
de excuſat.tut.idque placuit Aret.in §.pater. Inſti.de
* teſtam.& hoc ſequi Doct.*cõmuniter aſſerit Crot. de
teſt.par.4.nu.12.hoc iterum confirmauit Bart.in cõſi.
92.col.2. verſ. nec obſtat, ꝙ ſit mater.vt & cõproba-
uit Aufrer.in addi.ad Capel. Tholoſ.q.3.verſi.mater
10 nõ põt.Hoc tñ † eſt intelligendũ,quoad aliqualẽ pręſ
ſumptionem, nõ tñ quoad probationẽ, vt dicit gl.in
d.l.etiã & Bar.in d.§.ætas.& habemus ab addi.autho
re ad Spec.tit.de teſt.§.1.ver.3.mater,vt ẽt voluit Bal.
in Margarita,in verſ.mater in ætate filij. ſicq; decidit
Gram.in deciſ.48. nu.13. ad idẽ tñdit Soc.in cõſi.20.
col.pen.lib.1. & nos aliàs declarauimus in cõcl. ętas.
11 Limita ſecundo in teſtamento filij militis, in quo
matris teſtimonio creditur,ita Angel.poſt glo.in d.§.
pater.

Digitized by Google

pater.nu.3.Inſti.de teſt.idem ſenſit Aufrer.ad Capel. Thol.d.q.3. & in tract.de teſt.nu.66.

12 Tertio eſt limitanda † in cauſa ſtatus,in qua matri fides adhibetur,iuxta ſententiam Bar.in l.3.§. duæ.ff. de Carb.edict. vt inquit idem Aufrer. in d. tracta. de teſt.nu.66.& ad Capel. Thol.d.quæſt.3. quod & placuit Alex.ad Bar.in d.l. qui teſtamento.§. quæcunq; verſ.quæro quid in matre.

13 Sublimita tñ,† quoad teſtimonium in cauſa legitimitatis filiorum, vt ſi mulier poſt duos dies à morte primi mariti acceperit ſecundũ virũ, & pepererit in nono menſe,adeo vt dubiũ ſit,vtrum partus ſit primi viri,an ſecũdi,nõ enim ſtabitur dicto mulieris in hac cauſa,in qua quodammodo de ſtatu filij quæri vr̃,vt author eſt Bar.in l.Gallus.in fi.principij. ff.de libe.& poſth.cui accedit Aufrer.loco nuperrimè citato.

14 Quartò poteris limitare,† vt non procedat ad probandam conſanguinitatem, quæ impedimento ſit, quominus matrimonium poſſit contrahi: nam tunc vtique probat vox matris, vt probat c. vr̃. qui matri. accuſ.poſſ.& ibi notant ſcribentes.& c.1.35.q.6.item affinitatem,vt voluit Petr.Monca. in addit. ad Crot. de teſta.in 4.par. in prin. in litera C. apud quẽ videre etiam poteris per pulchram quæſtionem.

15 Hoc ampliatur,† vt etiam ad ſolius matris teſtimonium impediatur propterea contrahi matrimoniũ, licet iam contractum non diſſoluatur, vt de hoc extat contextus in c.ſuper eo.il 2. & ibi notat Fel.& alij extra de teſt.

16 Limitatur quinto,† vt non habeat locum in cauſa matrimonij, etiam vbi reuocaretur in dubiũ contractus matrimonij:nã tunc mater teſtificãdo probat,vt innuit contex.in d.c.vr̃, ꝙ in fi. loquitur generaliter, * & d.c. ſuper eo, à contrario. & ibi per Doct. * cõiter. ſic rñdit Dec.in cõſ. 163.col. pen.verſ. ſed ad hæc rñdeť,ad idem conſuluit Aret.in d.cõſ.13.col.6.iſtis accedit Pariſ.in conſ.58.col.1.vol.4.data tñ æqualitate perſonarum,vt dixere Fel. & alij in d.c. ſuper eo.idẽ aſſeruit Alex. in conſ.158.col.2. in fi.vol.5.hoc itidẽ confirmauit Alcia.de præſump.reg.1.præſump.2.nu. 14.de quo nos ẽt in cõcl.matrimoniũ, & id latiſſimè diſputãdo proſequiť Gabr.in ſuis concl. de teſt. cõcl. 9.idem placuit Did.Couar.in 4.decr.in 2. par.c.2.nu. 10. vbi id relinquit iudicis arbitrio inſpecta perſonarum qualitate. de hoc ẽt abundè apud Menoc. de arbitr.iud.li.2.cent.2. caſu 102. multa alia poſſent huic concluſioni adiungi, quæ tñ nũc prætereunda duxi, cũ facilè colligi poſſint à quaq; ex ijs cõcluſionib.in quib. explicauimus, qñ parentes poſſint pro filijs teſtimoniũ ferre,quæ enim ibi de parentib.dicunť optime ẽt in quãpluri mis ad matrem poſſe referri nullus ibit inficias. Et hæc quidẽ ꝓcedunt cũ de filij agiť cõmodo,qd ſi de eius incõmodo?an matris teſtimonio in filij incommodum credendũ eſt? in hac re ꝑfecto * noſtrorũ * omnium vox eſt,matri aſſerẽti,† vt id hoc
17 exẽplo planũ faciamus,filiũ in matrimonio, vel dominatũ,& alias pro filio noĩatum,& habitũ eſſe alterius,ꝙ viri,nullã adhibendã eſſe fidem,vt probatur in c.per tuas.ext.de proba. & ibi tradunt Abb.nu.4. Fel. nu.4.& in prin. & Dec. & alij paſſim idq; dicũt ꝓbari per cõtex.iuncta gl.in l.vlt.§.vlt.ff.de proba.& ibi notant Bal.Floria.& Iac.à S.Georg. idem tradidit gl. in c.officij.de pœn.& remiſſ.vt ẽt ſenſere Cyn.in l.ſi vicinis. C.de nup. Marſ.in l.1.§. ad q.ff. de quæſt.nu.3. Bal.in conſ.180.nu.3.vol.3.& in cõſ.219. nu.3.vol.2. Alex.in l.neq; ꝓfeſſio. C.de teſt. & in cõſ.147. vol.5. ꝙ & in concubina domi retenta dicunt ꝓcedere, vt gl.in c.Michael. de filijs presbyt. Anch. in conſ.225. & latiſſimè per Boer. qui articulũ examinat in deciſ. * 299.nu.4.cum ſeq.& * communem ſententiam teſtatur eſſe Hierony. Gigas in conſ. 146.nu.3.lib.2. idem refert Mando.in addi.ad Lap.alleg.94.quidã presbyter in prin.Neuiz.lib.1. ſiluæ nup.nu.50. cũ additis ꝑ Menoch.de arbit.iud.lib.2. cent.1.caſu 89.nu.27.

18 Huius rei ratio colligiť † ex præſumptione,quæ oritur ex matrimonio,iuxta l.filiũ definimus,& ibi Docto.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.vel qa domi na-
19 tus præſumitur † filius,& habitus,vt filius,vicinis ſciẽtibus,iuxta terminos tex.d.cap.per tuas.contra quam præſumptionẽ non admitti probationem dixit Marſ. in d.l.1.§.1.de q.nu.34.& Boer.d.deciſ.299.nu.9.licet in filio concubinæ ſecus eſſe dicat Boer.ibi ſed contrariũ tenent Pariſ.conſ.29.lib.2.nu.100. & Didac.in 4.decr.2.par.c.8.nu.8.Emanuel Coſt. in l.Gallus.§.& quid ſi tñ.ff.de libe.& poſthu. Menoc.de arbit.lib.2. cent.1.caſu 89.n.141.ſed in hac re diſcutien. vlterius non progredior, ne,quod aiũt, actum agam.hæc.n.ſi meminiſtis, vberrimè examinauimus in cõc.filiatio.

CONCLVSIO MXXIII.

ARGVMENTVM.

Qui aſſeruerit contractum fuiſſe matrimoniũ id debere probare. An in probatione matrimonij, & diſſolutione eiuſdẽ probãda requirãtur teſtes omni exceptione maiores. Et an, & quãdo teſtium repugnantia officiat in probando matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium eſt quid facti, eo quod ex conſenſu cõſiſtat.*
2 *Conſenſus eſt facti.*
3 *Matrimonium eſſe contractum aſſerens debet id probare.*
4 *Matrimoniũ probari per teſtes omni exceptione maiores.*
5 *Teſtes omni exceptione maiores,qui vocentur.*
6 *Matrimonium probari per teſtes nõ omni exceptione maiores.*
7 *Matrimonium probari per mulieres cum qualitate maternitatis,vel conſanguinitatis.*
8 *Mulieres admitti nedum in probando, ſed etiam in diſſoluendo matrimonio.*
9 *Matrimonij cauſa ea tantum ratione dicitur grauis,quia non poteſt deferri iuramentum in ſupplementum probationis,ſecus alia de cauſa.*
10 *Matrimonialis cauſæ ad criminalẽ cõparatio an vera ſit.*
11 *In matrimonio diſiungendo requirãtur necne teſtes omni exceptione maiores,fœdere diſtinctionis recõciliatæ ſcribentium inter ſe contrariæ ſententiæ, vſq; ad nu.14.*
12 *Præſumptiones clariores requiruntur, quando agitur de probando aliquid,quod habet præſumptionem cõtra ſe.*
13 *Præſumptiones habenti pro ſe ſufficiunt probationes leuiores.*
15 *In matrimonij probatione non requiri teſtes omni exceptione maiores authoris ſententia eſt, vbi hanc latè confirmat vſque ad nu.16.*
16 *Matrimonij ad probationem nedum teſtes debent eſſe omni exceptione maiores,verum etiam ad hoc, vt probẽt eſt neceſſe,quod articuletur,& probetur iſta qualitas, ipſos ſcilicet eſſe omni exceptione maiores.*
Contrarium ex Imol.nu.17.Contrarium Imo.ſenſit Cornum.18.
19 *Matrimonium, vt probẽt teſtes omni exceptione maiores debent iurare.*
An tale iuramentum poſſit a partibus remitti,ibidem.
20 *Proxenetam eſſe idoneum teſtem pro matrimonio probando. Contrar.nu.21.*
22 *Matrimonio nobilium,magnatum,& principum per ſcripturam, non per teſtes probari.*
23 *Parẽtes vtriuſque ſexus in cauſa matrimoniali pro filio, & filia poſſe deponere.*
Quod procedit, & in quocuaque alio coniuncto, vt numero 24.

25 *Parentum nimia affectio repellit ipſos à teſtimonio dicendo in cauſa matrimoniali, ſi conſtet eoſdem ſummè optare, vt matrimonium ſequatur.*
Secus ſi ij ſint admodum integri, & honeſtæ perſonæ, vt num. 26.
27 *Coniunctorum teſtimonium in cauſa matrimoniali non eſt recipiendum cum probatur mulieri aliqua infamia fuiſſe inuſtam.*
28 *Familiares poſſunt recipi teſtes in probatione matrimonij, cum ſunt, bonæ vocis, & probatæ vitæ.*
29 *Teſtes aliàs inhabiles admitti in probatione matrimonij clam facti. Et cur, vt nu. 30. Contr. nu. 31.*
32 *Matrimonium poteſt probari per teſtes non omni exceptione maiores, modo plures aliæ præſumptiones, & coniectura concurrant.*
33 *Teſtes in cauſa matrimoniali deponentes ſufficit, quod deponant, & conueniant inter ſe in facto principali, licet in nonnullis qualitatibus, aut circunſtãtijs inter ſe diſſentiant. Contr. nu. 34. Concil. nu. 35.*
36 *Teſtium repugnantia in matrimonio probando officit, cũ agitur de infringendo alio matrimonio per probationẽ alterius.*
37 *Teſtium repugnantia in matrimonio probando officit, cũ ſunt inter ſe de directo contrarij.*

VOCAT me nunc inſtitutus ordo, vt ad matrimonij probationes gradatim deſcendam. Qua in re præcognoſcendũ eſt, ꝙ cũ matrimo-
1 nium † ſit quid facti, ex conſenſu enim conſiſtit, vt l.
2 nuptias. ff. de reg. iur. & conſenſus, † ſit facti, l. conſ. ff.
de cura. furio. vt notat Ceph. in cõſ. 82. nu. 69. vol. 1.
3 merito illud aſſerenti contractũ eſſe † onus probãdi incumbere, arg. l. ei qui. ff. de probat. cũ alijs peruulgatis apud noſtros legibus, & in propoſito noſtro id aſſeruit Pariſ. in conſ. 61. in prin. vol. 4. & nouiſſimè idẽ obſeruauit doctiſſimus Menoc. in conſ. 199. num. 2. vol. 2. quod etiam probauit Ceph. in conſ. 64. nu. 19. volu. 3. huc itidem referenda ſunt animaduerſa ab Alexan. in conſ. 150. & in conſ. 154. in prin. lib. 5. & à Dec. in conſ. 310. viſis diligenter. atque à Mar. Soc. in conſ. 86. nu. 6. vol. 2.

Et certè quicunque ſit, qui matrimonium probare debebit, hilari animo hoc onus ſubeat, vtpote cui multa probationũ genera ſuppeditantur, quibus aliqua ex parte oneris ſibi iniuncti ſe ipſum leuare po-
4 terit. Primũ igitur † el matrimonium probare licebit per teſtes, qui quidẽ debent eſſe oĩ exceptione maiores, vt habemus ex contex. c. 1. & ibi gl. in verb. maiores de cõſang. & affin. vbi ẽt Ant. de Butr. id obſeruauit 8. not. atq; Abb. ibi nu. 5. verſ. itẽ not. & Præpoſ. 9. & vlt. not. id quoq; fuit animaduerſum ab eadẽ gl. in c. ex literis, de teſtib. vbi hoc idẽ notauit Aret. 3. not. & gl. in c. inſuper, qui matr. accuſ. poſſ. iſtud itidẽ vna
* mente * oẽs ferè cõſulentes ſenſere, vt in primis Bar. in conſ. 54. col. 3. verſ. & ſi quiſpiã. vol. 1. & in cõſ. 45. col. 1. verſ. & ſi quiſpiam opponit. & in conſ. 6. col. 3. eo. vol. 1. per gl. in d. c. ex literis. cũ not. illud verbum præcipuè. Dec. in cõſ. 310. viſis diligenter. nu. 1. & ſeq. & in conſ. 03. nu. 12. & ſeq. Mar. Soc. in conſ. 86. nu. 6. & ſeq. & nu. 72. vol. 2. & in conſ. 88. num. 8. eo. vol. 2. Grat. in cõſ. 26. nu. 48. Ruy. in cõſ. 144. nu. 32. vol. 5. & in conſ. 150. nu. 19. vol. eo. & in cõſ. 130. nu. 7. verſ. ite ex prædictis vol. 4. Iaſ. in cõſ. 153. redemptoris crucifixi. nu. 5. verſ. vndecimo facit vol. 2. Barb. in cõſ. 6. col. 5. verſ. præterea præſuppono. nu. 8. vol. 1. & in conſ. 45. nu. 5. col. 1. verſ. capio primo. & in conſ. 54. col. 3. verſ. 3. præmitto. eo. vol. 1. Pariſ. in cõſ. 53. col. 1. nu. 9. & in conſ. 54. col. 2. & in conſ. 55. col. 4. n. 19. & in cõſ. 58. col. 2. nu. 20. volu. 4. & in conſ. 61. nu. 30. cũ ſeq. eo. vol. 4. Alex. in cõſ. 143. nu. 4. vol. 2. & in conſ. 99. col. vlt. verſ. itẽ ſi contradicunt. vol. 3. Crau. in conſ. 169. nu. 2. ver. ideo in ꝓbatione. Cæpol. in cõſ. ciuil. 1. col. 2. verſ. itẽ ex alio, & in conſ. 2. col. 1. verſ. itẽ quia Lauren. Siluan. in conſ. 3. nu. 7. & ſeq. Hippol. in cõſ. 128. nu. 17. verſ. pro quibus facit. Grat. in cõſ. 2. nu. 3. & 34. vol. 2. Zaſ. in conſ. 4. n. 10. vol. 2. Alc. in cõſ. 6. nu. 3. cũ ſeq. lib. 1. tom. 1. Ceph. in conſ. 503. nu. 16. & in conſ. 540. nu. 53. vol. 4. Menoc. in cõſ. 199. n. 29. vol. 2. Bero. in q. 55. nu. 5. Boer. in conſ. 40. nu. 16. & author conſ. matr. 70. nu. 3. vol. 4. in hanc quoq; ſniam bona profitentiũ pars inclinauit, vt Boſ. in tract. de teſta. nu. 97. Fel. in c. 1. ver. ſuper gl. 5. vt lit. non conteſta. & in rub. de ſponſ. col. 1. ver. 4. in cã matrimoniali. quo in loco ponit, ꝙ iſtud ſit ſpeciale priuilegiũ matrimonij, ibiq; concludit in cauſis hmõi matrimonialibus nõ ſufficere teſtes eſſe ſimpliciter idoneos, ſed requiri, ꝙ ſint omni exceptione maiores. idẽ ſẽſit Dec. in c. veniẽs, il 1. nu. 30. de teſtib. de qua re latè ẽt apud Couar. in 4. decr. 2. par. c. 8. & apud Gabr. in ſuis commun. conclu. tit. de teſtib. concl. 8. concluſionem quoque noſtram videnẽ confirmare ca. atteſtationi. de deſpon. impub. & c. conſultationẽ. de ſponſa. ibi, per idoneos teſtes, & ibi legitimis, & idoneis teſtibus, quibus in locis agiẽ de probando matrimonio, & nihilominus requiruntur teſtes idonei, qui ſunt, qñ nulla exceptione poſſunt repelli, teſte gl. in ca. 1. de teſtib & in §. itẽ verborum. Inſtit. de inutil. ſtipu. quas gloſas ſequitur Corſer. in ſing. in verb. integer. & Abb. in d. c. 1. nu. 5. de cõſang. & affi. & nõnulli alij ſupra relati ſcribẽtes.
5 Eos aũt nunc voco teſtes † omni exceptione maiores, & omnino idoneos, qbus nihil opponi põt, vt animaduertit Mar. Soc. in d. cõſ. 86. nu. 13. vol. 2. & in conſ. 12. nu. 8. vol. eodẽ, & habemus ab alijs ab eode
* ibidẽ adductis, qui * communem ſcribentium ſententiã eſſe affirmat, & id in primis cõprobat ex peruulga-
* ta, * communi conſenſu ſcribentium recepta glo. in d. §. item verborum, ſuper verſ. idoneos. Inſtit. de inutil. ſtipul. ad idem reſpondit Iaſ. in d. conſ. 153. nu. 5. verſ. vndecimo facit. vol. 2.
6 Contra hanc concluſionẽ † vrget admodum contex. in c. ſuper eo. il ſecundo. de teſtib. vbi ad probandum matrimonium admittunẽ mulieres, vt ibi not. Abb. ſub nu. 2. verſ. ſecundum ꝙ ſufficiant mulieres, quod quidem comprobat Couar. in 4. decre. 2. par. c.
* 8. §. 12. ſub nu. 8. verſ. nam in hac. & refert * communem eſſe ex mente Soc. iun. in conſ. 29. col. 2. vol. 2. & in conſ. 31. nu. 13. eod. vol.
7 Quinimo data paritate admittuntur † nedum ſimpliciter mulieres, ſed ẽt cum qualitate maternitatis, vt noſtri dicunt, vel conſanguinitatis, vt probat contex. argum. ſumpto à contrario ſenſu in d. c. ſuper eo. & in c. videẽ. 35. q. 6. & in ca. videtur qui matr. accuſ. poſſ. de quo latè Mil. in ſuo reper. in verſ. teſtes idonei. idem probant Alcia. de præſumpt. reg. 1. præſum. ſecunda. nu. 4. cum ſequen. Arenn. in conſ. 13. & optimè Pariſ. in conſ. 55. num. 2. & in conſ. 57. colum. 1. volum. 4. & alios adducit Couar. vbi ſupra, ibi, Imol. & parentes. hoc idẽ tenuerunt Domini Rot. vt apud Creſcen. in deciſ. 10. lib. 2. nondum typis tradita. vbi
* de * communi, & nihilominus mulieres nõ ſunt omni exceptione maiores ob ſexus fragilitatem, & vt plurimum repelluntur à teſtificando, c. forus, verſ. teſtes de verbor. ſignific.
8 Et ꝙ magis eſt, nedum admittuntur fœminæ † in probando matrimonio, verum ẽt in diſſoluendo, vt ad id eſt contex. in d. c. vẽ nobis, qui matr. accuſ. poſſ. ibi, vtriuſq; ſexus, & tradidit Abb. in d. c. ſuper eo. in 3. notab. ad idem rñ dit Socy. iun. in d. conſ. 31. nu. 18. hoc ẽt confirmat Couar. vbi ſupra, in 4. ſcilicet decr. 2. par. c. 8. §. 12. ſub nu. 8. verſ. nam in hac & licet tex. in d. c. vẽ nobis. videatur tantummodo habere locũ in probando gradu conſanguinitatis per illa verba quoniam vnuſquiſque ſuam genealogiam, & c. non autem conſenſum matrimonij, tamen in fine generatim loquitur, ut eſt uidere: & obſeruat ibidem glo. in uerſ. ſciũt. Nec uim facit, ſi quis illud nobis obijciat,

causam

cauſam ſcilicet matrimonialem eſſe grauem,& ęqui
parari criminali,vt paſſim ſenſere Doctores. ob eam
9 tantummodò cauſam dicitur grauis, † vt non poſſit
deferri iurm in defectum probationis, ſecus alia de
cauſa, vt not. Dec. in conſ. 163. ſub nu. 7. verſ. non ob-
10 ſtat, ꝙ cauſa matrimonialis. Nec illa cõparatio † de
criminali ad matrimonialem vr̃ vera, per text. in d. c.
vr̃ nobis. qui matrim. accuſ. poſ. in fi. cuius verba ſunt
hæc: ꝙ verò legitur, pater non recipiat̃ in cauſa filij,
nec filius in cauſa patris, in criminalibus cauſis,& cõ
tractibus verũ eſt; in matrimonio verò coniungendo
& diſiungendo, ex ipſius coniugij prętogatiua,& qa
fauorabilis res eſt, cõgruè admittitur. ex quibus clarè
dignoſcitur minimè recipiendam eſſe comparatio-
nem, vt latius proſequit̃ Dec. in d. cõſ. 163. nu. 7. à qua
quidem opinione nec diſſenrit Socin. iun. in conſ. 29.
ſub nu. 9. vol. 2. innuens nu. 10. ęquiparationẽ proce-
dere gratia iur̃i ſuppletorij, vt & voluit Feli. in d. c. in
literis. ſub nu. 6. verſ. ſed hic aduerte. de teſtib. vbi di-
cit, illum tex. qui nõ admittit familiares, loqui in ca-
ſu ſpeciali, ideſt, reuocationis, vel retractationis ma-
trimonij: in quo propter leges canonicas dicitur agi
de re maximi momenti, & ſic ponderat grauitatem
cauſæ matrimonialis, quando agitur de diſſoluendo
matrimonio, non autem probando.

* Verum enimuerò cũ videatur * cõi cõſenſu iſtud
inter noſtros eſſe confirmatũ, nempè teſtes in diſiun-
gendo matrimonio deſiderari omni exceptione ma-
** iores, prout ẽt de magis ** cõi atteſtat̃ Gabr. in concl.
11 8. ſub nu. 5. de teſtib. fędere diſtinctionis † hoc pacto
has inter ſe opiniones conciliarem, ꝙ aut matrimo-
nium habet vrgentes præſumptiones, & tunc contra
matrimoniũ non admittunt̃ teſtes, qui nõ ſint omni
exceptione maiores, vt probat̃ ex contex. c. 1. de con-
ſang. & affin. d. c. in literis. de teſt. qbus cõtextib. inni-
tuntur oẽs illi, qui ab affirmãte opinione ſtetere: nec
12 hoc cuiq̃ mirũ videri debet: nam qñ agitur † de pro-
bando aliquid, ꝙ habet præſumptionẽ cõtra ſe, requi
runtur præſumptiones clariores, vt no. in c. quia veri-
ſimile. de præſumpt. & ibi Abb. nu. 2. & refert Deci.
in d. cõſ. 163. ſub nu. 7. verſ. 2. r̃ndetur, & multos alios
congerit Crau. in conſ. 198. ſub nu. 3. & in conſ. 134.
nu. 10. & optimè in conſ. 56. nu. 11. in cõſ. 75. nu. 12.
& in conſ. 139. nu. 13. ſicuti è contra habenti præſum-
13 ptionem pro ſe ſufficiunt † probationes leuiores, vt
idem teſtatur Crau. in d. conſ. 75. nu. 12.

At in caſu d. c. 1. maxima vrgebat ratio repellendi
teſtes non omni exceptione maiores. matrimonium
etenim erat contractũ, & corporũ coniunctione fir-
matum; ideoq; non erat ita facilè recedendũ ab ipſo
matrimonio, ſed probationes debebant eſſe omni ex
ceptione maiores. ſicuti ẽt eſt dicendũ, de d. c. in lite-
ris. de teſtib. vbi ille nobilis quandã ſibi in vxorẽ ritè
coniunxerat, & cũ ea in domo ferè per ſeptennium
habitauerat, & poſtea nitebat̃ ꝓbare impedimentũ
affinitatis, meritò in hmõi caſibus nõ ſunt ita facilè,
& ſine vllo delectu admittendi oẽs teſtes. ſic ẽt conſi
derauit author additio. ad Abb. in d. c. in literis. propè
fin. verſ. & ad id. quinimo matrimonio contracto,&
coniunctione corporũ ſtabilito, nõ admittunt̃ teſtes
ad probandum diſſenſum, et ſi fama ſint,& multorũ
familiaritatibus conſpicui, vt colligitur ex contex. c.
inſuper. qui matri. accuſ. poſſ. adeò fauorabile eſt ma
trimoniũ, vt potius patienter feratur aliquos contra
ſtatuta hominum dimittere copulatos, quàm cõiun-
ctos legitimè contra ſtatuta Domini ſeparari, vt ſan-
citum eſt in c. licet ex quadam. in fi. de teſtib.

14 Aut non habet præſumptionem, † vel rationes vr-
gentes pro ſe,& tunc admittuntur teſtes, qui non ſint
omni exceptione maiores, & procederet communis
contraria opinio.

Cæterùm ſi ageretur de probando matrimonio, vt
quid in hac controuerſia ſentiam liberè proferam,
15 non recederẽ † ab illa opinione negante, nempè nõ
requiri teſtes omni exceptione maiores in probando
matrimonio, per illũ tex. d. c. ſup eo. il 2. de teſtib. &
per alia ſuperius adducta, & pp maximã fauoris pro-
rogatiuã, qua potitur matrimoniũ, vt habemus ex d.
c. vr̃. qui matr. accuſ. poſ. & in d. c. licet ex quadã. in fi.
de teſta. tum maximè cũ non habeamus contextum
hmõi qualitatẽ requirentem. non enim tex. in c. con
ſultationẽ. de ſponſal. & in c. atteſtationi. de deſpon.
impub. id probãt, cũ tantummodò de teſtib. idoneis
faciant mentionẽ, & teſtis idoneus plurimũ diſtet à
teſte omni exceptione maiori, vt aſſeruit Fel. in rub.
de ſponſ. col. 5. verſ. quarto in caſu matrimoniali. &
referendo ſequitur Soc. iun. in conſ. 88. ſub nu. 8. vol.
2. & egregiè ad id ſcripſit Petr. Moncad. in addit. ad
Crot. tract. de teſtib. part. 9. nu. 395. præterquam quod
ſi conſideremus tex. in d. c. conſultationi. neque etiã
ibidem cauetur teſtes idoneos requiri. probauerat
etenim ſponſus legitimis & idoneis teſtibus conſen-
ſum, quibus meritò non debebat præualere ſimplex
mulieris aſſertio; nec rectè quis ita ratiocinando col-
liget, ille adduxit teſtes idoneos in ſua cã, ergò in om
nibus cauſis tales deduci debent, nec ſufficiet ordina
ria probatio. eadẽ r̃ſio põt afferri ad alterum tex. in
d. c. atteſtationi. de deſponſ. impub. iuuenis enim ille
probauit minorẽ ætatem non ſecutã corporũ vene-
ream coniunctionẽ, atq; diſceſſum ab ipſa muliere
ante legitimã ætatẽ. illa verò nitebat̃ probare cõſen-
ſum, & ideò inquit tex. ꝙ probet per idoneos teſtes,
ꝙ non eſt mirũ pp præſumptionem vrgentiſſimam,
conſenſum,& matrimonium, vt ex his patet, quæ ſu-
prà diximus in priori membro diſtinctionis concilia
tionis illius opinionis contrariæ. & vr̃ hanc eandẽ ra
tionẽ conſideraſſe Dec. in d. conſ. 163. ſub nu. 7. verſ.
ſecundo r̃ndetur. pręterq̃ ꝙ hic tex. ſicuti & primus
loquitur de teſte idoneo, non aũt de omni exceptio-
ne maiore,& ſi teſtis idoneus diceretur, qui eſt omni
exceptione maior, in qualibet cã tales requirerentur
cũ habeamus tex. in c. 1. de teſtib. qui nullo facto di-
ſcrimine in omni cã requirit teſtem idoneũ. quemad
modũ nec mea quidẽ ſnĩa huic aduerſatur gl. in d. c.
in literis. de teſtib. ad q̃ omnes tanquam ad ſacram,
vt aiunt, anchoram cõfugiunt, cuius verba ſunt hæc:
Nota in matrimonio ſeparando præcipuè teſtes eſſe
admittendos qui ſint probatæ vitę,& opinionis: nam
licet illud verbũ pręcipuè, implicet & idẽ imputet in
caſu contrario, vt loquutus eſt Alex. de Neuo inter
conſ. matri. cõſ. 35. nu. 33. per gl. in c. auditis. de elect.
& in c. ad abolendam. de fil. presbyt. attamen illa gl.
non loquitur de verbo, præcipuè, ſed de, maximè. &
idemmet verbum, præcipuè, habet etiã ſignificatio-
nem, & apud probatos authores ſolet accipi pro ſin-
gulariter, ſpecialiter, & ſimilibus, vt pręcipuum mu-
nus, præcipua cura, & id genus alijs. Vnde verba glo.
non probant ſcribentium ſnĩam, dum illius authori-
tate ſe tueri volunt: nam debet intelligi, quod eſt pre-
cipuum,& ſingulare, qñ agitur de matrimonio ſepa-
rando teſtes probatæ vitę,& opinionis admittendos,
nec vtique rectè colligitur, ergo & in probando. imò
videretur dicendum, ſi hoc eſt præcipuũ in matrimo
nio infringendo, ergo non procedit in illo probãdo.
q̃ interpretationem & illud adiuuat, ꝙ regula debet
præcedere exceptionem, ſiue ampliationẽ, cum exce
ptio, ſiue ampliatio ipſam regulã declaret, vt videre
eſt ex cõgeſtis à Dec. in l. 1. ff. de reg. iur. at in caſu hu-
ius gl. regula generalis nõ ꝓcedit, ſed nec in ipſo tex.
loquit̃ enim ibi tantummodò de ſeparãdo matrimo
nio. quare illud verbũ; præcipuè, non põt implicare
caſum de probãdo matrimonio, q̃a de ipſo nulla eſt
facta mentio, ſaltem generaliter, prout fit in c. licet
ex ſuſcepto. de foro cõp. & in l. vlt. C. de his, qui ven.
ætat. imper. & in d. c. licet. dr̃, ꝙ impetrãtes literas ſu-
per rebus; & ſic generaliter ſubdit poſteà, præcipuè,

quæ forū ſeculare cōtingunt, & ſic implicat per illud
verbū: præcipuè.idem in caſu d.l.vlt. vbi de ætate ge-
neraliter,& denique præcipuè in ſubſtitutione. At in
caſu.d.c.in literis cauetur tantūmodo, vt in diſſoluē-
do matrimonio ſint teſtes bonæ vitæ,& opinionis,&
gl.illud notat,inquiens nota in matrimonio ſeparādo
pcipuè teſtes admittendos, qui ſint bonæ vitæ,& opi-
nionis,& ſic ſolū reſpicit, quādo agitur de matrimo-
nio diſoluendo,verū ſi text.vel glo.poſuiſſet genera-
lem regulā in cauſa matrimoniali : nēpe admittēdos
teſtes huiuſmodi,& de hinc dixiſſet, & pcipuè in diſ-
ſoluēdo matrimonio,vtique fortaſſis implicaret etiā,
& quādo agitur de probādo, ſed vt patet ex tex. & ip-
ſa glo.in cōſ.152.nu.44.vol.2.id tantummodo habet
locū,cum agitur de improbando matrimonio.Quid
plura? hoc idem tā apertè,vt mihi videtur, quod ſci-
licet glo.prima in conſi.237.in cōſi.307.nu.57. vol.2.
ad caſum diſſoluēdi matrimonij ſe reſtringat ex eiuſ-
dem ratione colligi poteſt,vt nihil ſupra poſſit.inquit
enim,quia tolerabilius eſt aliquos cōtra ſtatuta homi
num dimittere copulatos, quam cōiunctos legitimè
contra ſtatutum domini ſeparari,cap. licet ex quadā
de teſtibus,& ſic innuit,quod ad probandū matrimo-
nium non requirantur probationes exactæ, eo quod po-
tius feratur dimittere copulatos,quàm illos ſeparare,
quia grauior tunc eſt cauſa matrimonialis,quādo agi
tur de ſeparatione, quam cū de probatione, nam tūc
eſt fauorabilis. nulli ergo mirū videri debet, ſi requi-
rantur probationes exactæ,quādo agitur de diſſoluē-
do,non cum de comprobando, nam quos Deus con-
iunxit,homo nō ſeparet. primo namque caſu dicitur
cauſa grauis, vt modo diximus: & maximè id notat
Felyn.in dict.cap.in literis.num.6.verſic.ſed hæc ad-
uerte. huc accedit, quod ſi rectè inſpiciantur verba
tex.& glo.in d.cap.in literis. nec probant in diſſoluē-
do matrimonio requiri teſtes omni exceptione maio
res,ſed duntaxat probatæ vitæ,& opinionis: quæ qui-
dē qualitas quātopere diſtet ab illa, omni exceptio-
ne maiores,egregiè obſeruauit Per.de Monca. in ad-
dit.ad Crot.in trac.de teſtibus par.9.nu.395.ad,quod etiā
cōferunt,quę animaduerſa ſunt ab Alcia.in tract.pręſ
ſump.regul.3.pręſūp.2.nu.10.nec ego ſolus id ſentio,
quod ſcilicet, vbi agitur de probando matrimonio
nō requirantur teſtes omni exceptione maiores.in hāc
enim deſcendit ſnīam,& Dec.in conſ.163.nu.13.quo
in loco poſito diſcrimine inter matrimoniū contra-
hendum,& diſſoluendum, illud apertè concludit,vt
cum tractatur de pbatione matrimonij ſimpliciter,
ordinaria ſufficiat probatio: nec requiratur extraor-
dinaria, quia in matrimonio ſolus cōſenſus ſatis eſt.
hoc idem met reperit, in conſ.342.nu.1.volens ea, quæ
contra id ſolent afferri,præcipuè.c.1.de conſanguin.
& affinit.ſibi locum vendicare,vbi agitur ad ſepara-
tionem, nam cum matrimonium iam contractū ſit,
& corporum venerea cōiunctione confirmatum, nō
eſt ita leniter ab eo recedendum, propter ſcandala,
quæ ex eo oriri poſſent, & propterea teſtes digniores
debere adhiberi, nō ſic cōſiderari poteſt in matrimo-
nio probando,in quo nō tantus timor,nec tantū ver-
ſatur præiudicium, vt in matrimonio iam cōtracto,
& cōſumato. eandem ſententiam cōprobat Soc.iun.
in cōſi.29.circa præſentem cōſultationē.nu.8.& ſeq.
* verſ.nō obſtant allegata. vol.2. vbi * cōmunem dicit
idem ſenſit Fran.Aret. in cōſ.13. nu.poſt.27. hoc idē
voluere Cepol.in conſ. ciui. 3. col. 3. verſ. & quod in
cauſa matrimoniali. Alex.in cōſ.146.in cauſa,& lite.
nu.27.verſ.nec obſtat,ſi aliquis. lib.5. Zaſ.in conſi.2.
nu.30.vol.2.& in conſ.3.nu.10.eo.vol.2.

Verumtamen quoniam liberę ſunt hominū volū-
tates,& ſtudia,in eorum gratiā,qui volunt in probā-
do matrimonio requiri teſtes omni exceptione maio
16 res priori loco cōcluſionē ampliabimus,† vt nedum
ad matrimonij probationem teſtes eſſe debeāt omni
exceptione maiores verū etiā ad hoc,vt probent, eſt
neceſſe,quod articuletur,& probetur iſta qualitas,ip-
ſos ſcilicet eſſe omni exceptione maiores,quia iſtud
eſt requiſitum præcipuum ad teſtes,& ad qualitatem
probationis, cum hoc ſit fundamentum intentionis
agentis,& producentis teſtes,alioqui improbata red-
deretur eius intentio,vt colligere eſt ex contex.l.cum
actū.ff.de neg.geſt. & ita docuit egregiè Ang.in l. 1.
§.ſi quis neget.ff.quemadmodum teſtam. ape. cuius
* pronunciati author fuit Bart. ibidem quē * commu-
niter Doctores ſequuntur,vt teſtatus eſt Grat.in cōſi.
2.nu.35.lib.2.quo in loco refert, Bartolum admone-
re ibi aduocatos,vt cauti ſint in facienda probatione
filiationis teſtium: eandem ſententiam cōſulendo ſe
quutus eſt Alex.in cōſi.44.nu.2.lib.2. cui acceſſit Iaſ.
in cōſil.153.colum.7.nu.5.verſic.decimotertio cōtra
iſtos teſtes.volum.2. vbi hoc dictum ſingulare, & in-
ſigne cenſet.hoc idem tenet Roland. à Vall.in cōſi.
3.num.56.volum.1.

17 Ab hoc tamē ſenſu † declinare videtur Imo.in d.l.
1.§.ſi quis neget.ff.quemadmodū teſtam.ape.dum di
ſtinguit, an lex requirat teſtes optimę opinionis in ſu
premo gradu, vt tunc ſcilicet ea qualitas probāda ſit,
quod ſi deſideret qualitatē bonæ opinionis ſimplici-
ter,non ſit neceſſe qualitatem hanc procedere.

18 Sed cōtra Imo. † ſtat Corne.in conſi. 152. circa fi-
nem.volum.1.& in conſi.78.colu.4. poſt mediū.verſ.
omitto,quod teſtis.volum.3. vbi voluit, quod quādo
in teſte requiritur qualitas,quod ſit perſona honeſta,
& fide digna etiam in poſitiuo gradu, illa debeat p-
bari. cui adhæret Crauet.in tract.de antiquit.tempor.
1.par.ſed quæritur.à nu.38. vſque ad nu. 41. qui alios
idem affirmantes citat.

19 Poſteriori loco cōcluſionem † ampliabis,vt huiuſ-
modi teſtes etiā teneantur iurare, vſque adeo, vt nec
partes poſſint tale iuramentum remittere,vt obſerua-
uit glo.in cap.tuis.de teſtibus,& ibi Abb.Quod tamē
intelligendum eſt, niſi agatur de cōfirmando matri-
monio: quia tali caſu partes poſſunt remittere iura-
mentū partibus,vt tradidere Abb.& Fel.in d.c.tuis,vt
etiā placuit Spe.in tit. de teſte.§. vlt.verſ.& no. quod
non valet,ſecus eſt, quoad diſſoluēdum matrimoniū:
quia tunc remitti nō poteſt per partes iuramētum, vt
habetur ex adductis per Albe.de Malet.in tractat.de
teſt.capit.7. num. 75. & ita communiter * teneri aſſe-
rit Ioan. Cro.in tract.de teſtib.7. par.num. 172. verſ.
fallit tamen.

Primo loco tibi nunc erit limitāda eadem cōclu-
20 ſio, vt locum ſibi non vendicet in mediatore, † ſiue
proxeneta,qui licet alias non ſit teſtis omni exceptio
ne maior, tamen pro matrimonio cenſetur idoneus
teſtis, vt deciſum reliquit Pet. Beninten. in deciſ. 61.
in cauſa vertente. poſt.nu.3.& ſeq. idem voluit Rui.
in conſil.34. reuocatur. nu.7. vol.4. ex rationibus ibi
per eum adductis, & Mar. Soc. iun.in conſi.29. circa
præſentem.nu.16.cum ſeq.vol.2.

21 Ab his tamen diſſentire videtur † Barba. in conſi.
45.ſcribitur belliſſimè.nu.16.& ſequen.verſic. modo
deducendo. volum.1. ſed de hac re nos in concluſio.
Proxeneta.

22 Secundo limitare poteris, † vt concluſio vera non
ſit in matrimonio Nobilium, Magnatū,& Principū.
in his enim matrimonium nō probatur per teſtes,ſed
requiritur ſcriptura,vt docuit Bald.in rub. de reſcrip.
nu.2.qui ad hoc citat tex. in auth.maximis.C.de iud.
& idem tradidit Marſi.in rub.C.de prob. num.22.

23 Tertio velim limites, vt non procedat † in parēti-
bus vtriuſque ſexus, hi enim, licet aliàs non ſint ido-
nei teſtes pro filijs,vt l. parētes, & ibi Cyn.verſi. iuxta
legē iſtam.C.de teſtibus, tamē in cauſa matrimonia-
li pro filio,vel filia,deponere poſſunt,vt ſancitum eſt
in c.videtur,qui matrimo.accuſ.poſ.& habemus à gl.
in c.ſup eo.il 2.in verſ.ſolutio, pater, & mater.vbi et
Hoſti.

Hoſtien.in prin.& ibi But.col.1.in fi.verſ. ſolutio, dicit glo.vbi ēt Abb.nu.8.de teſtib.& vna mente * oēs id ſenſiſſe ſcribētes affirmauit Bertr. in conſ. 209.nu. 1.vol.2.atq; Zaſ.in conſ.3.nu.43. verſ. rurſus difficultatem.vol.2.& in conſ.9.nu.3.vol.1.& in conſ.4. nu. 28.verſ.tamen in cauſa matrimoniali.eo.vol.2.reſpōdit etiam Dec.in d.conſ.163.col.pen.verſ.ſed ad hoc reſpondetur.quibus adhæret Pariſ.in conſ.55.vol.28. & ſeq. vol.4.

24 Quod & procedit † in quocunque alio coniuncto, vt dixit glo.1. in d.cap.ſuper eo.verſ.ſolutio.& * communem ſcribentium eſſe ſententiam eſt teſtatus Bertran.in d. conſ.299. num.1.vol.2. & ita etiam reſpondit Soci.iun.in d.conſ.29.num.11. & ſeq.volum.2.& Aufrer.in additio.ad 4.deciſ. Capel.Thol.verſi.item admittuntur.

25 Iſtud velim declares, vt verum ſit, † niſi conſtaret parentes, & alios coniunctos incredibili ardere deſiderio,vt matrimonium,ſuper quo deponunt, optatū finem conſequeretur tunc etenim vti ſuſpecti nō eſſent accipiendi in teſtes, ita admonuit Fel.in d.c. ſup eo.col.pen.in fi.verſ.ſed vbi.de teſtib. & quamplures ex conſulentibus in contingentia facti reſponderūt, vt Ale.in d.conſ.153.col.3.in prin.verſ.tñ illud verū. lib.5. Pariſ.in cōſ.55.nu.34. verſ.quid modo. vol.4.& Dec.in d.conſ.310.col.1.verſ. nam primo repellitur.

26 Id tñ temperare poteris, † vt locum ſibi no vendicet, ſi parentes & coniuncti prædicti ſint admodum vitæ integri,& honeſtæ perſonæ:nam ob vite probitatem non debent repelli à teſtimonio perhibēdō pro filijs in cauſa matrimoniali,vt monuit Iaſ.in conſ.2. verſ.quod ſi quiſpiam.nu.18.vol.2.

27 Secundo declares hanc tertiam limitationem,† vt vera non ſit, ſi probatum erit mulierē fuiſſe carnaliter cognitā: nam quia eo caſu agitur de iniuria illata toti familiæ, teſtimonium coniunctorū admitti non debet,ſic declarauit Dec. in cōſ.133.col.2.verſ.tertio conſiderandū.& Pariſ.in conſ.58.nu.15.& clarius in conſ. 59.nu.25.verſ.& idem voluit.vol.4. & idem dicere debemus, ſi alia de cā mulieri infamia inureret: nam & ſi non probaretur carnaliter cognita, tamen hoc caſu ratione communis iniuriæ,parentes,& coniuncti non eſſent teſtes ammittendi,vt idem Pariſ.reſpondit in d.conſ.55.nu.35.verſ. prout & fortius.vol. 4.& Zaſ.in conſ.4.nu.24.ver. prout etiam.vol.2.& in conſ.3.num.47. verſ. tertio, prædicta comprobantur. volum.2.de veritate tamen huius tertiæ limitationis conſulas Gabriel. commu.concluſ. libro 1. concluſ. 9.per tot.tit.de teſtibus. quo in loco vberrimè examinat materiam hanc, & affert ibidem quamplures limitationes, & declarationes, quæ hic non ſunt tranſcribendæ.

28 Quarto limita concluſionē non procedere † in familiaribus bonæ vocis,& probatæ vitæ:nā licet regulariter non ſint omni exceptione maiores,& non admittantur, tñ concurrente huiuſmodi qualitate admittunt̄,& probant, extat ad hoc contex.in d.c.in literis de teſtib.ꝙ & no.Alex.à Scala inter conſ.matri. conſ.57. nū.3. vbi inuehitur in procuratores imperitos, qui abſque aliquo diſcrimine repellunt famulos à teſtimonio. perinde quaſi non ſint ad hoc idonei, & nihilominus ſi vitæ ſint integri admittuntur,per illum tex.in c.in literis. quem ſequuti ſunt Bal. ibid.& in l.2.C.de teſti.& Ro.in conſ.420. & plurimos alios more ſuo adducit Gab.in d.concl.10.nu.19.

29 Quinto limitabis, † qñ ageretur de matrimonio clam facto; nā tunc admittuntur teſtes aliàs inhabiles, & non requirūtur omni exceptione maiores, ita conſulendo rñdit Alex.in conſ.156.viſo proceſſu inter Apolloniā. nu.10.verſ. poſſet ēt rñderi. lib.5. idē ꝓbauit Dec.in ſæpè allegato cōſ.163.nu.13.ver.quarto pōt etiam reſpōderi. & in conſ.3. viſis & diſcuſſis. in fi. vt etiā retulit Alc.in tract.præſumptio.regu.prima,præſump.39.nu.5.quod nec latuit Are.in cōſ.23.

30 nu.17. nec mirū: in matrimonijs enim † clam factis ſolent contrahentes adhibere teſtes amiciſſimos, & quibus plurimum fidunt, non eſſe matrimonium intempeſtiuum manifeſtaturos, vt conſiderauit Mar. Carar.inter conſ.matr.conſ.16.nu.10.

31 Huic ſñiæ † repugnat Ruſ. in conſ.149.nu.32.vol. 5.& in conſ.150.nu.19.eo. vol.5. eandem confirmat ſibi contrarius Alex.in conſ. 143.col.1.& 2.lib. 2.& in conſ.99.nu.11.lib.3. vbi expreſsè loquitur de matrimonio clandeſtino. hæc quoque placuit Cæph.in conſ.384.col.1.& in conſ.82.nu.44. cū ſeq.ab eadem ſtetere Didac.Couar.epit.2.par.c.8.§.12.nu.2. Boſ.in ſuo tract.crim.tit.de oppoſ. cont.teſt.num.97. Rol.à Val.in conſ.50.nu.1.& 12.lib.1. atque Gram. in cōſ. 26.qui de hoc fuſius loquitur per tot.

32 Sexto limita procedere, † qñ matrimonium eſſet probatū per duos teſtes non omni exceptione maiores, ſecus ſi per plures,& aliæ cōiecturę per pſūptiones concurrerent.tunc enim per teſtes ſimōi,licet nō omni exceptione maiores, probat̄ matrimonium,vt cautū reliquit Barb.in cōſ.4.vol.3. & in cōſ.26.vol.4. quem ſequit̄ Dec. in d.cōſ.163.nu.8. & Decij limitatione comprobat Gab.in d.concl.9.nu.6.de teſtib.

33 Huiuſmodi aūt teſtes † in cauſa matrimoniali ſufficit, ꝙ deponant, & cōueniant inter ſe in facto principali,licet in nonnullis,quæ illud ipſum factū circūſtant inter ſe diſſentiāt.hæc enim repugnantia nō attendit̄ ita cōſuluit Alex. in conſ.109. in fi.li.1. & ante eū voluit gl.in c.dudum.in verſ.ſubſtantia.de conuerſ.coniug.& in c.cū eccleſia.de cauſ.poſ. & ꝓpric. & Bar.in l.eos.ff.de fal.ac Bald.in l.1.col.penul.C.de teſt.& in l.qui ſñiam.per illum text. C.de pen.& in l. 1.ad fi.C.ſi vnus ex plurib.& iterū Ale.ad hæc cōſuluit in conſ.93.in cauſā inquiſitionis.col.4.ver.nō obſtat ēt ſi diceretur.eo. lib.1.& illud ſequutus eſt Laur. de Pin. inter conſ.matri.conſ.71.num.14. & ante eos hoc idē cōprobauit Spec.in tit.de teſtā.§. iā de interrogatorijs.nu.17. qui loquitur ēt in fortioribus terminis, nempè qñ inter teſtes non conueniret de loco: nam cum de facto matrimoniū poſſit bis contrahi, debent teſtes inter ſe conciliari,quod bis, vel diuerſis in locis ſit contractum matrimonium.

34 Contra tñ voluit † Io.And.in addit.ad ipſum Spec. vbi ſupra,qui illum reprehendit, ꝙ incaute poſuerat ibi illud ſingulare. & vr̄ idem ſentire etiam Alex. in conſ. 153.col.3.verſi.& potiſſimè.lib.5. vbi voluit,vt nedum teſtes conueniant in ſubſtantia & effectu,ſed etiam in cortice verborum, per ſingularem doctrinā Ant.de But.in c.nihil obſtat.de verb. ſig. & ibi Abb. idem videtur eſſe deciſum in Capel. Thol.q.309.

35 Sedari poterunt † hæ inter ſe diſſentientes opiniones, ſi dicemus, ꝙ aut ſunt plures teſtes examinati,& duo ſaltē ſunt cōteſtes in facto principali,& tūc ſufficiūt, licet alij nō ſint cōcordes: aut duo tñ teſtes deponēres inter ſe nō conueniūt,& tūc nō reducunt̄ ad concordiā,& hoc caſu ꝓcedit opinio Io. Andr.ſuperius adducta. q̄ qdē opinionē ſequutus eſt ēr Fed. de Sen.in cōſ.162. in caſu D. Griffolæ. & idē Io.And.in c.noſtro.de teſt.& Ant. de But.in c.cū tu.de teſt.& referēdo ſequit̄ Alex.in conſ.152.ver.accedit.gā.li.2.

36 Primo limitare † poteris hāc poſteriorē opinionē procedere, qñ ageretur de infringendo alio matrimonio per probationem alterius,quia tunc officeret illa teſtium repugnantia: ſecus autem,quando ageretur cauſa tantummodo matrimonij, quia tunc non ita grauis exiſtimatur,quinimò perquam fauorabilis.ita not.ipſe Laur.de Pin.in d.conſ.71.num.15.per doctr. Crot.in tract.de teſti.par.4.nu.149.

37 Secundo velim limites, ꝓcedere, † qñ teſtes eſſent directo cōtrarij, nēpè, ſi vnus deponeret matrimoniū contractū ſub imagine crucifixi, alter Virg.Mariæ: nā tunc nō poſſent cōciliari, vt ſenſit Alc. in d.cōſ.143.

verſ.infringitur.li.2.& huic eſt illud ſimile de Suſanna à Daniele liberata ab infamia ſibi irrogata ab illis ſenibus illius ſpecie deceptis. vnus enim dixerat vidiſſe caſtiſſimam illam fœminam cum iuuene colloquentem ſub ſchino, alter ſub pino: & meritò dederunt pœnas. vt ex Daniele patet. c.13.ſecus ſi depoſitio eſſet diuerſa,& aliquo modo poſſet conciliari, vt in caſu, ſuper quo conſuluit Laur.de Pin.in d.cõſ.71. nu.15. Verũ cũ de hoc argumenti genere de ſingularitate.ſ.vel teſtiũ repugnantia ſuo loco,id eſt, in concluſ.teſtis, fuerimus loquuti, ideò illuc te lector reiicio ſed interim vidẽda tibi erit ad hoc fertiliſſima cõcl.Gab.in cõcl.2.de teſtib.vbi id examinat vberrimè.

CONCLVSIO MXXIIII.

ARGVMENTVM.

Quomodo præſumatur matrimonium per annuli ſubarrationem.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium præſumitur per annuli ſubarrationem.*
2 *Matrimonium non præſumi per ſolam annuli ſubarrationem, niſi cum hac præſumptione alia concurrant.*
3 *Matrimonium legitimè contrahitur facto, vel ſigno.*
4 *Matrimonium vt per annuli ſubarrationem probetur, quæ probanda ſint, & nu.6.*
5 *Matrimonium non probari nec induci per annuli miſſionem, cum legitima ætas in contrahentibus deeſt.*

Ad alium nunc matrimonij probãdi modũ deinceps tranſeo, qui fit per præſumptiones; in
1 ter quas eſt illa de annuli ſubarratione. † per illã enĩ pſumitur matrimoniũ, teſte gl.in c.vlt.de deſpõ.imp. & in c.tenor.in ver.ſubarrat.de re iud. p text.in c.noſtrates,& 1.c.feminç.30.q.5.& ibi Arch.& idẽ in c.cũ omnis.32.q.2. hoc idẽ ſequuti ſunt Abb.in rub. C.de ſpon.nu.11.Barb.in cõſ.6.vol.1.Are. in cõſ.13.n.4.& ſeq. hanc eandẽ præſumptionẽ inter cæteras enumerat Dec.in cõſ.163.ſub n.2.verſ.2.eadẽ pbatio.|Pariſ. etiam in conſ.60.nu.42.vol.4.in eandem deſcendere ſñiam ij quos ſupra adduximus in cõcl. annuli ſubarratio. qb. addimus Pet.Albig.inter cõſ.matr.cõſ. 67. nu.8.& Pau.Merend.inter eadẽ conſ.matr.cõſ.86.nu. 32.& quos adducit Fel.in c.illud in fi.de preſump.
2 Hanc concluſ. primo loco velim limites, † vt non procedat, qñ vltra ſubarrationem annuli nihil aliud concurret; alio namq; nõ pbato illud non eſt ſignũ matrimonij, ſecundũ Abb.in d.c.illud n.4.& latius in d.c.vlt.nu.7.de deſpon.impu.eiuſdẽ fuit ſñiæ Pari.in d.cõſ.60.n.47.cũ ſeq.fieri.n.põt illã traditionẽ annuli eſſe factã a'ia de cã, q ad inducendũ matrimoniũ, vel ſaltem in ſignum ſponſaliorũ de futuro, non aũt matrimonij contracti, vt ẽt conſiderauit Galea.Maluet.int.cõſ. matr.cõſ.83.nu.23. verũ ſi probareẽ præceſſiſſe tractatũ proculdubio præſumereẽ matrimoniũ, vel ſaltẽ ſi ſponſalia de futuro, vel matrimoniũ pſumereẽ, ſi ſubarratio eſſet facta per ſponſum ſponſæ præſenti, prout paſſim fit, qa tunc præſumitur conſenſus ſaltẽ tacitus: nã verba nõ ſunt neceſſaria, quini
3 mo facto, vel ſigno † legitimè contrahitur matrimoniũ; & hic eſt caſus, ſuper quo allegauit Lap.in alleg. 56.nũ.10.q referunt Pariſ.in cõſ.60. nu.49. Dec.in d. cõſ.163. & alij ibi.n.ipſe Lap. tractat hũc articulũ ſatis luculenter,& ab hac opinione ſtat Bal.in l.cum te verſ.ſed pone, anteq. C.de dona. ante nup. q & pbauit Did.in epit.c.4.nu.3.par.2.vbi de magis ** cõi opinione atteſtatur: ſponſalia vero de futuro preſumunẽ per annulum, qñ fuiſſet miſſus ſponſç ad oſtendendũ ſe eſſe paratum ad contrahendum, vt ex his conſtat, quæ allegat Galeat.Maluet.in d.conſ.83.num.23.vel præierint verba apta ad ſpõſalia tantummõ, & tũc p illã miſſionẽ annuli induciẽ pſumptio ſponſaliorum tm̃, non aũt matrimonij: nã traditio annuli per ſe nõ eſt indiciũ alicuius contractus, ſed ex his, q pceſſerũt cognoſci põt, ſicut dr̃ de arris, Inſti. de contrah.emp. in prin. & per Abb.in d.c.vlt.nu.7. de deſpon.impub.
4 Secũdò limitabis,& intelliges, † vt nõ ſufficiat ſimpliciter probare delationẽ annuli, ſed eſt etiã probãdum ipſam mulierem illum geſtare tanq coniugatã, ſciente, vidente, & patiẽte viro: multas enim paſſim videre eſt fœminas geſtantes annulum, licet nõ cõiugatas, vt aſſeruit Abb.& Anto.de But. in d.c.illud de pſump.& ſequutus eſt Pariſ.in cõſ.25.nu.36.vol.2.
5 Tertio limitare poteris locũ ſibi non vendicare, † cum ætas legitima ad contrahendum matrimoniũ deeſſet in contrahentibus, etenim tunc per illam miſſionem annuli non inducitur matrimonium: ita cenſuit Abb.in d.c.vlt.nu.4.
6 Quartò limita concluſionem non eſſe veram; † qñ ſimpliciter annulus eſſet traditus in manu mulieris, non aũt eſſet facta immiſſio in digito: quoniam tunc potius præſumeretur donatio, quam matrimonium, ſiue ſponſalia, vel eſſet datus annulus à parentibus, iuxta ſententiam Ant.de But.in d.c.vlt.de deſpon.impub.in fi.& ibi Abb. qui tamen aduertit obſeruandã eſſe in hoc caſu loci conſuetudinem.

CONCLVSIO MXXV.

ARGVMENTVM.

Qua ratione probetur matrimonium, & ex tractatu,& cohabitatione coniugum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium præſumitur ſi vir, & mulier, vt cõiuges inuicem ſe habeant, tractent, & cohabitent. Contr.nu.2.*
3 *Matrimonium præſumitur per tractatum, & cohabitationem ſi præceſſerit verbum de futuro, & promiſſio de contrahendo.*
4 *Matrimonium per longam cohabitationem, id eſt per decennium præſumi, alias ſecus.*
5 *Matrimonium ex tractatu, & cohabitatione præſumitur de iure ciuili, ſecus canonicõ.*
6 *Matrimonium non præſumitur ex tractatu, & cohabitatione, cum agitur de retractando alio matrimonio, vel ad præiudicium alterius matrimonij.*
7 *Matrimonium præſumi ex tractatu, & cohabitatione concurrentibus alijs coniecturis.*

1 Oritur præterea pſumptio matrimonij † ex tractatu, quo vir & mulier, vt coniuges, alter alterũ ſe habet; veluti eandẽ domũ incolendo, eidem menſç accumbẽdo,& vnà in eodẽ lecto cubando: ita dixerunt vnanimiter Abb. Anto.de But. Imo.Fel.in c. illud de pſump. & ab hac opinione nõ fuit alienus Bal.de Peruſ.int.conſ.matri.cõſ.3.nu.21. vbi vult, q ſi duo per longum tp̃s, nempè decenniũ tanq vir,& vxor, ſimul habitauerint, præſumatur matrimonium; & filij inde geniti legitimi cenſeantur. Bal. ſñiæ accedit Iac. Leonis int.conſ.matr.conſ.50. nu.1.& 4.vt & facit Mar.Garat.inter eadem cõſ matrim.conſ.17.num.3.& inter eadem Ang.de Vbal.in conſ.45.nu.10.cũ ſeq.& Nicol.Superan.ibid.in cõſi. 65 nu.3.atq; Burſ.latiſſimè in conſ.98. nu.7.& ſeq.
2 Quam tñ ſententiam improbat † Alci.in tract.preſumptio.reg.2. præſumptio.5. vbi voluit per cohabitationẽ nedum præſumi matrimoniũ, ſed potius fornicationem, per c.aliter tertia queſt.5.& in hanc opinionem deſcendiſſe videtur Hoſt.& Ioan. And.in d. c.illud de preſump.qui dixere non ſufficere huiuſmodi tractatũ,& cohabitationẽ, quinimo fama viciniæ concurrente.idemque ſentit Io. de Imo.in d.c. illud, & in l.2.col.9.C.de ſeruit.& aqua. ver.nũc de quinto puncto.

puncto.& in l.1.ff.de proba.in lect.ant.Pariſ.quoque
in conſ.59.nu.9. vol.4. videtur hanc eandem ample-
cti;ſicuti & facit Alex.in conſ.150.col.3.verſ.præter-
ea alter.li.5.quem etiam referendo ſequitur Gram.in
conſ.26.nu.6.cum ſeq.

Concordes efficere poteris has inter ſe diſſentiẽtes
opiniones, ſi primo loco poſteriorem hãc limitabis,
3 & intelliges non procedere,† qñ præceſſerit verbũ de
futuro & promiſſio de contrahendo; quia tunc per
huiuſmodi actus præſumeretur matrimonium eſſe
ſequutum, vt voluit Ang.in ſumm.in verſ. matrimo-
nia,§.2.nu.6.ꝙ & placuit Gram.in d.conſ.26.ſub nu.
53.verſ. nec obſtat, quod Franc. ibi, quia non probat
id fuiſſe poſt promiſſionem, ſecus autem ſi non præ-
ceſſiſſent, nam tunc non præſumitur matrimonium,
teſte Caphal.in conſ.139.nu.11.vol.2.

Eandem poſteriorem opinionẽ ſecundo velim li-
4 mites,& intelligas locum ſibi nõ vendicare,† qñ co-
habitatio eſſet per longum tp̃s, nempè per decenniũ,
tunc enim p̃ſumi matrimonium patet ex his, quæ in
priori opinione deduximus. & ad idẽ rñdit Alex. in
d.conſ.150.col.4.verſ.cõſtat aũt,lib.5.idem tenet Ti-
raq.in trac.de præſc.§.1.glo.ver. dix ans verſ.6.

5 Tertiò limita, & intellige illam verã eſſe † de iure
canonico,ſecus de iure ciuili, p l.liberi,ff.de rit.nupt.
vt docuit Accurſ.in l.concubinatus,ff. de concub.&
refert Alc.in d.reg.2.præſumpt.5.in prin. hoc ẽt con-
ſiderauit Zanch.in tract.differ.inter ius canon. & ci-
uile.ꝙ prius aduertit Bal.in c.tranſmiſſa,de reſtit. ſpo-
liat.ſic ſenſit & Fel.in d.c.illud,ſub nu.12.

6 Quarto limitare & intelligere poteris,† locũ habe
re,qñ agitur de retractando alio matrimonio, vel ad
præiudiciũ alterius matrimonij, quia tunc nõ ſufficit
ille tractatus & cohabitatio, vt * oẽs ſenſere ſcriben-
tes.in d.c.illud,& quos adducit Pariſ. in d. cõſ.69.nu.
7.8.& 9.& Alex. in d.conſ.150.& 151.lib.5. ſecus ſi
ageretur de probando ſimpliciter matrimonium.

7 Quintò limita, & intellige, † concurrentibus alijs
coniecturis pro matrimonio, quoniam tunc præſumi
tur,iuxta ſententiam Dec.in conſ.163.ſub nu.2.verſ.
accedit etiam copula.

CONCLVSIO MXXVI.

ARGVMENTVM.

Per dotis inſtrumentum matrimonium pro-
bari.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium per dotis inſtrumentum probatur.*
2 *Matrimonium ſemiplenè tantum probatur per dotis in-
ſtrumentum.*
3 *Matrimonium probat̃ per dotis inſtr̃m quoad contrahen
tes,& matrimonium enunciantes, ſecus quoad tertium.*

Extat & alius probandi matrimoniũ modus,
1 † per inſtrumentum ſcilicet dotis : nam
ſi in eo contineatur mulierem viro promiſiſſe, veluti
centum nomine dotis, nedum probatur ipſa dotis p̃-
miſſio,ſed etiã matrimonium, vt rogatus dixit Deci.
in cõſ.35.nu.2.permotus ex doctrina Bal. in c. ſeries,
col.2. verſ.extra not. arg. de teſtib. & huc ſpectat lex
3.ff.de iur.dot.

2 Primò limita concluſionẽ non procedere† quoad
plenam probationem, ſed tñ quoad ſemiplenam, vt
obſeruant ſcribentes in c. illud, de præſumpt. vbi vl-
tra inſtr̃m requirũtur alia adminicula, quod inſigne
relatu putauit Rom.in ſing.446. nunquid per inſtru-
mentum:nec ab hoc vr̃ diſſentire Alex. in conſ. 21.
verſi.pro hoc.lib.1.& id latè proſequitur Fel. in d.c.il
lud,nu.3.& ibi Abb.nu.6. & additio. author ad eun-
dem.idem voluit Iaſ.in conſ.168.nu.18.vol.4.

3 Secundò limita habere locũ, † quoad contrahen-
tes, & matrimonium enunciãtes, ſecus quoad tertiũ,
authore Bal.in auth.ſi qs in aliquo,n.6.C.de edep.&
in l.2.C.de re iud.cui adhæſit Alex. in d.conſ.21.li.1.
vt & tradidere Bur.in d.c.illud,Gozad. in cõſ.42.vol.
2.Floria.in l.ſicut,§.ſed ſi quæratur,ff.ſi ſeru.vẽdicet.

CONCLVSIO MXXVII.

ARGVMENTVM.

Pro matrimonio in dubio præſumi: & quate
nus iſtud verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Pro matrimonio in dubio præſumitur.*
2 *Matrimonij fauore pluralitas actuum præſumitur.*
3 *Pro matrimonio in dubio non præſumitur, cum illud
ad optatum exitum perduci non potuit, vt cum vir ad
coeundum eſt impotens.*
4 *Pro matrimonio in dubio non præſumitur, vbi illud ſemi
plenè tantum eſt probatum.*
5 *Pro matrimonio in dubio non præſumitur, quando addu
ceretur impedimentum a iure diuino proueniens.*
Contrarium,nu.6.
7 *Matrimonij nõ contracti præſumptio oritur propter in-
æqualitatem perſonarum.*
8 *Pro matrimonio contracto pendente lite ſuper primo etiã
clandeſtino non præſumitur.*
*Hinc limitatur opinio Vincen. in c.2.de clandeſt. deſponſ.
de qua,nu.9.*
10 *Pro matrimonio clandeſtino in dubio non præſumitur.*
11 *Matrimonia clandeſtina ſemper odioſa fuiſſe.*

Matrimonij cã fauorabilis adeo,eſt,vt
legũ latores maximas, ac
penè innumeras fauoris prærogatiuas hanc fuerint
proſecuti,vt habemus in c.vñ, qui matrim.accuſ.poſ.
& à Fel.plurima referunt̃ in c.1.in prin.vt lit.nõ con
teſt.& in rub. de ſponſa. præ cæteris tñ memoratu di-
1 gna vna eſt collata, vt pro matrimonio † in dubio p̃-
ſumat̃,iuxta tex.& ibi Dec.in c. vlt.de re iudi. & in c.
ex literis,iuncta gl.de prob.& in c. ſi qs acceperit, 33.
q.1.atq; in c.licet ex quadã,in fin.de teſt. ꝙ & paſſim
probãt iuris interpretes,vt Abb.in c.tua nobis, de de-
ſpon.impub.Dec.in conſ.133.Fran.Mar.in dec. Del-
phi.87.nu.10.in 1.par. Pariſ. in cõſ.53.nu.3. lib.4.cõſ.
2 58.nu.7.eo.lib.hinc pluralitatẽ † actuũ,quæ aliàs præ
ſumi non ſolet, fauore matrimonij iuris p̃ſumptione
induci probat tex. in c. per tuas, vt ita cum intelligit
Hoſt.de cond.appoſi.& cõnfirmauit Aret. in cõſ.15.
& poſt eũ Hier. Grat.int.conſ.matrim.conſ.75.nu.7.

Verùm hæc concluſio ſic authoritatibus ſtabilita
non ita generatim eſt intelligenda. Primò namq; li-
3 mitanda eſt,vt non habeat locũ,† quando matrimo-
nium ad optatum exitum perduci non potuit, vt cũ
vir ad coeundum eſt impotens,vt conſulendo confir
mauit Iaſ.in conſ.88.col.2.vol.1.

Præterea ſecundo loco procedit eadem cõcluſio,
4 vbi matrimonium † eſſet probatũ plenè, ſed propter
probationes aduerſarias probatio dubitationem ha-
beret; ſecus vbi matrimonium eſſet tñ ſemiplenè p̃-
batum,ita limitat Alex. de Neuo.int.conſi. matrim.
in conſ.35.nu.30.& Ang.de Gaſt.int.eadem, cõſ.34.
nu.5.an autem tunc deferatur iuramentum in defe-
ctum probationis à nobis infra explicatum eſt.

5 Tertiò limitare poteris,vt vera ſit † qñ allegaretur
impedimentum à canonum conſtitutionibus indu-
ctum,ſecus quando adduceretur impedimẽtum à iu-
re diuino proueniens, tunc enim ceſſante matrimo-
nij fauore ſeruanda eſſet regula iuris cõmunis,vt pro

reo in dubio præſumatur,ita declarat Abb. in d.c. licet ex quadam,nu.5.de teſt.

6 Quam quidem limitationem † impugnat ibi Are. in pen.not.per tex. in d.c. videtur, qui matrim.accuſ. poſ.& in c.ſua nos,de conſ.& affi.quæ capitula inducit Fely.& in illis pro Abb. reſpondet in d.cap.vlt.in prin.de ſent.& re iud.

7 Quartò limitabis, † nam propter inæqualitatẽ perſonarum non contracti matrimonij præſumptio oritur,ſi credimus ita atteſtanti Curt. in l.cum quædam puella,nu.22.ff.de iur.omn.iudi. quem adducit & ſequitur Ceph.in conſ.52.nu.63.lib.1.& Nic. Ant.Grauа.int.conſ.matrim.conſ.82.nu.45.

8 Quintò velim limites † in matrimonio contracto pendente lite ſuper 1. etiam clandeſtino, nam licet matrimonium lite pendente cõtractum valeat, vt in c.cum app.vbi Abb.de ſponſal. & tradũt Fran. Mar. in deciſ.713.in 1.par.& Ang.de Caſt.int.conſ.matri. conſ.31.nu.1.tamen cum fuerit doloſe factum, & in fraudem primi, pro eo præſumi non debet, ſicut pro altero matrimonio, ita declarando ſenſit Dec. in d. conſ.163.nu.7.

9 Hinc oritur limitatio ad opinionem † Vinc.in ca.
* 2.de clandeſt. deſpon. * communiter receptam, teſte Soc.in conſ.119.vol.3.& in conſ. 270.vol.2.nimirum ſecundum matrimonium publicè cõtractum præferri primo clãdeſtine celebrato,quod probatur vno integerrimo teſte & fama,etiam ſi ſecundum duobus teſtibus tantum probaretur: nam non procedit ſecundo matrimonio contracto lite pendente ſuper 1.etiã clandeſtino.ita ſenſit Dec.in d.conſ.163.ad ꝙ adducit Imo.in conſ.125.in cauſa, quæ vertitur, & ſequitᷣ Did.lib.4. decret.par. 2.§.6.nu.11. vbi videre poteris alijs etiam modis declaratam Vinc.deciſi.

10 Sextò limitatur cõcluſio † in matrimonio clandeſtino, vt habemus ex c.1.& 2. & ibi Abb. & alij id aſſeruere de clãdeſt.deſponſ.idẽ voluit Hoſt. in ſumm. eiuſdem tit.vt & reſponſum eſt à Soc. in conſ.17.vol. 1.& à Barb.in conſ.54.lib.1.& à Cur. iun.in conſ.64. nu.3.atque à Boer.in cõſ.40.nu.4. ꝙ etiam antea placuit Bal in l.1.C.de interdic.matr.hoc idem cautum reliquere Ant.Galeat.Mulat.int.conſ.matr.conſ.84. nu.2.& inter eadem Pet. Albigan.in conſ.63.nu.5.& Sigiſ.Brun.in conſ.74.nu.34.

11 Licet enim † ante Conc.Trid.ſeſſ.24.c.1. de refor. matrim.valerent indiſtinctè clãdeſtina matrimonia, modo legitimè poſſent probari, vt d.c.1.& ibi Abb. & dixere Pariſ.conſ.53.nu.1.& conſ.54.num.5.lib.4. Bero.q.107.& Ceph. in conſ. 286.nu.16. tamen ſummopere odioſa ſemper fuere,vt in c.1.30.q.1.& patet ex d.c.1.de refor.matr.

CONCLVSIO MXXVIII.

ARGVMENTVM.

Teſtes publicatis atteſtationibus, ijſdemq; deductis pro matrimonio recipi poſſe ſuper articulis eiſdem, vel directo contrarijs,quod etiam declaratur.

SVMMARIVM.

1 *In matrimonij probatione recipi poſſe teſtes publicatis atteſtationibus.*
Et cur, num.2.
3 *In matrimonio ſpirituali,veluti monachatus recipi poſſe teſtes publicatis atteſtationibus.*
4 *Beneficialibus in cauſis recipi poſſe teſtes publicatis atteſtationibus, & cur.*
5 *In matrimonij probatione recipi poſſe teſtes publicatis atteſtationibus,ſiue ſimus in eadem inſtantia,ſiue in alia.*
6 *In matrimonij probatione recipi poſſe teſtes publicatis atteſtationibus ab eo,qui ſtat pro matrimonio:ſecus ab eo, qui contra matrimonium ſtaret.*
Contrarium,nu.7.
8 *In matrimonio non poſſe recipi teſtes publicatis atteſtationibus ab eo,qui eſt contra matrimonium,quando periculum animæ in diſcrimen vocaretur, ut ſi allegaretur aliquod impedimentum perpetuum.*
9 *In matrimonio recipi poſſe teſtes publicatis atteſtationib. etiam ab eo,qui ſtat contra matrimonium, cum agitũ de probando impedimento ad dirimendum matrimoniũ iam contractum,ſiue ad impediendum contrahendum.*
10 *Matrimonij impedimẽto non probato recipi poſſunt teſtes publicatis atteſtationibus, licet agatur de matrimonio contrahendo.*
11 *In matrimonio non poſſunt produci teſtes poſt publicationem,cum agitur de gradu prohibito ſola lege poſitiua canonica. Contrar.nu.12.*
13 *In matrimonio recipi poſſe teſtes poſt publicatas atteſtationes,ſi prius præſtetur iuramentum purgationis à ſuſpicione ſubornationis.*
14 *Matrimonij in cauſa non recipi teſtes didicitis atteſtationibus,cum agitur ſuper proceſſu cauſæ matrimonialis, & ſuper illius validitate.*

Singularis quoque eſt,nec obliuioni tradenda,illa fauoris prærogatiua,quæ à ſum.Pontif.in matrimonij gratiã fuit intro-
1 ducta, id eſt, vt teſtes † ẽt publicatis atteſtationibus, ijſdemq; didicitis, recipi poſſint ſuper articulis eiſdẽ, vel directo cõtrarijs, ſic ſancitum eſt in contex. c. cũ
* in tua,de teſt.quem ita * communiter intelligi teſtatur Abb. ibi.nu.7. & in eandem ſentẽtiam adducitur contex.in c.ſeries, eod.tit.& ibi not.Are.& Abb.exploſa Vinc.& Gofr. contrarium ſentientium intelligentia;id enim ſenſit gl. in c.iurauit, & in ca.cauſam matrimonij,& ibi Abb.de prob.& gl. in cap.ſicut,de ſponſa.& in c.1.de cõſang. & affin.vbi Abb.nu.12.& idem Abb. in c.ex tenore, nu.7. & in c. fraternitatis, & ibi Fel.& Marſ.de teſt.& vna cũ his ſenſere Anch. & Imo.in clem.2.eo.tit.Spec.in tit.de teſte,§.ſatis videtur,nu.10. & ibi Io. And.in addit. Soc.reg.403.15. fallen.& fallen.37.& 46.& Abb.in c.atteſtationes,de deſpon.impub.Fel.in d.rub.de ſponſ.nu.4.Ang.in §. quia verò,in auth.de teſt.& in auth. qui ſemel,col.1. C.de prob.Bal.in auth.nunc ſi hæres, col.1.C.de litigioſ.Lanfr. de Oria. in c.quoniam contra, §.teſtium depoſitio,col.14.de proba.Marſi.ſing.128. Menoch. de arbitr.iud.lib.1.q.34.nu.7.& int.conſ. matri. Ant. Fran.de Doct.in conſ.69.num.1.Iac.Leon.conſi.40. nu.5.& Fran.Mar.q.Delph.752.nu.3.par.1.

2 Conueniunt quoq; in huius rei reddenda cã: † ex eo enim id fieri exiſtimant, quod peccati periculum imminet,& propterea nedum publicatio,ſiue in cauſa concluſio,ſed nec etiam ſententia obſtaret,quæ idcirco nunquam tranſit in iudicatum, vt probatur in c.lator, & in c.conſanguinei,& vtrobique Docto.de ſent.& re iudi.& in c.fraternitatis,de frigid. & malef. de quo pleniſſimè per Did. in epit.4. decret. ſecunda par.1.8.§.12.nu.12. & per has rationes ita conſulẽdo tenet Rui.conſ.130.nu.12.vol.4.& ita DD. Rot.conſentire ait in deciſ. 9. nota quod poſtquã,in antiquis.

* Amplianda nunc eſt 1.huiuſmodi * communis,&
3 recepta concluſio,vt vera ſit, † etiam in matrimonio ſpirituali, veluti monachatus, teſte Fel.in d. c.fraternitatis,num.9.quod adducit glo. in c. præſens,in verbo, patrem,20.queſt.1.idem Fel.in c.cauſam,in prin. de probat.

4 Et proximè adhæc idem in cauſis † beneficialibus tradit Maria.in d.c.fraternitatis,verſ.quadrageſimus prim.quia & in his animarum periculũ timori ſubornationis præponderat, vt refert & ſequitur Meno. in

d.q.34.

d.q.34.nu.8.quibus addas Fel. poſt alios in c.ad peti-
tionem,col.7. in prin. de accuſar.
5 Ampliatur ſecūdo locū habere, ſiue† ſimus in ea-
dem inſtantia,ſiue in alia,iux.ſententiam Abb. in d.
c.iurauit,nu.6.per gl.in d.c.ſeries, idem decidit Fran.
Mar.in d.q.Delph.752.n.3. cum in huiuſmodi cauſa
ſententia,vt diximus, non tranſeat in iudicatum.
6 Limitatur modo eadem concluſio,vt procedat† in
eo, qui eſt pro matrimonio , ſecus tñ in eo,qui ſtaret
contra matrimoniū in præiudiciū ipſius , ita limitat
Io.And.in d.c.ſeries,de teſt.quaſi hoc fauore tñ ma-
trimonij ſit introductū,iuxta c.vlti.de ſent. & re iud.
& quod hoc ſit pręcipuè in gratiam matrimonij ſan-
citum,gl.vlt.in d.c. ſeries,& in d.c.iurauit ,prout has
gl. adducit,& ponderat Nic.Superant.int.conſil.ma-
trim.conſ.65.nu. 1.qui plures congerere tentat in hāc
7 ſnīam.Contrariā tamen ſententiam,†quod imò con-
cluſio noſtra habeat locum , ſiue quis ſtet pro matri-
monio,ſiue contra matrimoniū,tueri conatur Abb.
in d.c.iurauit,nu.6.& in d.c. ſeries , nu.5.& vtrobique
adducit tex.cum gl.pro hac ſnīa,in c.1. de cōſang. &
affin.& idem not.Fel.per illum tex. in d.c.cauſam,in
a.not.de prob.cum non tantū fauor matrimonij hoc
efficiat, qui ēt verſaretur in eo diſſoluendo, qñ cōtra
Dei legem contractū eſſet,vt ait Abb.in d.locis: ſed
ratione peccati cuitādi,vt dicunt oēs in d.c.ſeries , &
in d.c.iurauit , vtroq; caſu locum habere poteſt.
Quare conciliando opiniones per hanc rationem,
8 limitanda eſt 1.opinio,vt procedat,† cum diſputatur
ſuper contractu matrimonij: vt quia vnus cōtractum
dicat,& alter neget: tūc enim pro matrimonio nullū
imminet peccatum ,cum poſſit ,qui negat de nouo
contrahere,ideoq; ſibi pręiudicare ex tacito conſen-
ſu reſultante ex publicatione , vt declarat Abb. in d.
c.iurauit,nu.5.ſecus quando periculum animæ in di-
ſcrimen vocaretur , vt ſi ab eo , qui ſtaret contra ma-
trimonium , allegaretur aliquod impedimentū per-
petuum , vt voluere Ioan. Cal. & Ant. in d. c.ſeries,
quos refert , & ſequitur Abb. ibi. & in d. cap.iurauit,
atque Felyn.in d.c.lator,nu. 3. de re iud. & in his ter-
minis procedunt illi text.vt etiā tradit Nic. Superan.
in d.conſ.65. nu.2.
9 Ampliabis hāc limitationem,† ſiue agatur de pro-
bando impedimento ad dirimēdum matrimonium
iam contractum , ſiue ad impediendum contrahen-
dum,vt docuere gl. Abb. Anch. & alij in d. cap. 1. de
conſang. & affin.
10 Declara hanc ampliationem procedere,† nō pro-
bato impedimēto : tunc enim adhuc publicatis atte-
ſtationibus poſſunt recipi teſtes, licet agatur de ma-
trimonio contrahēdo , quia ſalus animæ in eo verſa-
tur, ſi contraherent ſubſiſtente impedimento , ſecus
probato impedimēto, quia nullum adeſt periculum,
ſi non contrahent,cū ſponſalia poſſint pari conſenſu
diſſolui,ita inquit Cald.in d.c.iurauit , quē ibi ſequū-
tur Abb.& Felyn.& ita intelligunt gloſſ.ibi,& in d.c.
ſeries,quam differentiam conſtituebant inter cōtra-
ctum matrimonium,& contrahēdum, cum hac ſpe-
cie ſolum ad ſalutem animæ reſpiciatur , ſicut dum
in ea concluſione, an ſententia lata in cauſa matri-
moniali tranſeat in iudicatum,de quo in d.c.lator,&
in d. cap. conſanguinei, de re iudic. propter quod
Abb.in d.cap.iurauit, nu. 4. hanc conſtituit conclu-
ſionem inquiens, vbicunque in cauſa matrimonia-
li ſententia tranſit in iudicatum obſtare publicatio-
nem ,tranſire autem vbi vitium ſententiæ per partes
contra quas fertur eſt remiſſibile , nimirum quando
non imminet peccari periculum , & ibi idem ſequi-
tur Fely.num.2.de quo in d. cap. fraternitatis,& latè
in d.cap.lator.
11 Sublimitari modo poſſe videt† limitatio firmata ,
quoad impedimentum,procedere, quando allegare-
tur impedimentum legis diuinæ, ſecus ſi ageretur de
gradu prohibito ſola lege poſitiua canonica , tunc
enim nō reperiri permiſſum producere teſtes poſt pu-
blicationem,ſed melius eſſe dimittere copulatos, te-
nuit Imol.in d.c. ſeries. col. 3.
12 Verùm eſt aduertendum,† q cum & eo caſu ſubſit
ratio peccati,et ſententia non tranſeat in iudicatum,
non videtur poſſe procedere dictum Imol. à quo per
hāc rationem recedit Fel.in d.c.lator, nu.3.de re iud.
Secundo loco limita primariam concluſionē no-
13 ſtram ita demum veram eſſe,† ſi prius pręſtetur iuſm
purgationis à ſuſpicione ſubornationis, vt placuit
Bal.in d.c.iurauit,quē ibi ſequitur Fel.et in d.c.ſeries,
& pro ſingulari pronūciato refert Hipp.Marſ.in ſing.
128. teſtes ēt produci poſſunt. idem cenſuit additio.
author.ad Afflict.in deciſ. 33. nam huiuſmodi teſtes
non ſunt ab omni ſuſpicione immunes:ideoq; etiam
requiruntur clariores probationes elidentes hāc ſu-
ſpicionem,vt reſponſum eſt à Iac.Leon.inter cōſilia
matrimonialia,cōſ.49.nu. 56.requiriq; aliquam cau-
ſæ cognitionem , ſcilicet quales teſtes ſint , cur prius
non ſint producti , & an adſit cauſa legitima tradit
Abb.in d.c.iurauit,nu.6.in quo caſu te iudicis arbitriū
verſabitur,vt etiam ſentit idem Abb.in d. cap. ſeries,
nu.5.& Fran.Mar.d.q.Delph.752.ad finem.
14 Tertiò limita , † quando agitur de vinculo matri-
monij,& teſtium productio fit ſuper eo,quod reſpicit
veritatem facti,ſecus ſi ageretur ſuper proceſſu cauſę
matrimonialis, & ſuper illius validitate, ita docuit
gloſ.2.in c.conſtituti, il 2.de teſt.quam tenet Hoſt.&
ſequuntur communiter Doct.vt teſtatur Abb.ibi ,&
probat Fel.nu.1.quia diſputatio ſuper proceſſu cauſæ
non pertinet ad ſalutem animarū , ſed magis ad quā-
dam iuris ſubtilitatem.

CONCLVSIO MXXIX.

ARGVMENTVM.

Per famam viciniæ concurrentibus cum illa alijs adminiculis probari matrimonium: & an ſit ſatis pro adminiculo vnicus teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium probari per famam vicinia concurrentibus cum illa alijs adminiculis.*
2 *Matrimonium non probari per famam,& vnicum teſtē tantummodo,& cur, nu.3.*
4 *Matrimonium ſpirituale nec per famam cum vnico tantum teſte probari.*
5 *Matrimonium ſpirituale,& carnale, inter ſe æquiparari.*
6 *Matrimoniū probari per famam cū vnico teſte, cum nō agitur de præiudicio alterius matrimonij , alias ſecus.*

Sequitur & ille modus, quo poteſt probari
matrimoniū , nempè per famam
1 viciniæ† concurrentib.cum illa alijs adminiculis, de
quibus in c.illud,de præſump.& ibi omnes ſcribētes
conſil.matrimon.in conſ.67. nu. 9. Idem ſenſit Aret.
in conſ.13. qui dicit ſemiplenè probari,quod tamen
videtur contra context.d.c.illud , quia in illo cauetur
cogēdam eſſe mulierem ad ſeruiendum viro affectu
coniugali , & ſic videtur probatum plenè matrimo-
nium, prout etiam ibi omnes ſcribentes notant. &
Dec.in conſ.163.nu.3.
2 Hanc concluſionē limitabis non procedere,† ſi cū
fama concurreret tantū vnicus teſtis , quia tunc non
probaretur matrimonium , ſecundum Alex. in conſ.
143.quoniam abūdè,lib.4.& Dec.in cōſ.133.nu.3. &
in conſ.340.col.1.& in c.cū cauſam,col.vlt. de prob.
verſ.2.

verſ.2.limitat. quod etiã ſcriptum reliquere Rip.in l.
admonẽdi.in fin.ff.de iureiuran.Iaſ.in cõſi.3.colum.
vlt.volum.2. Marſil.in l.de minore. §.plurimũ. colu.
13.ff.de queſt.Grat.in conſi.38. colum.4.volum.2.&
Ioan.de Selua in tract.de iureiuran. par.3.q.vlt.nu.3.
3 Ex eo, quod cauſa matrimonialis † æquiparetur crimi-
nali,quod quidem quando verum ſit,aliàs diximus.
4 Ampliare poteris hanc primam limitationem etiã
procedere in matrimonio ſpirituali,vt monachatus,qa
nec ad illud probandũ ſatis eſſe famam cũ vnico te-
ſte,tenent Iaſ.in l.3.ff.de iureiuran.& Cyn.in l.vlt.C.
de tranſactio.Anto.But.in c.vlt.de iureiur.& Abb.in
c.pen.de raptor. Quod ea ratione confirmatur, nam
5 matrimonium † carnale, & ſpirituale æquiparantur,
vt colligere eſt ex tex. cap. inter corporalia.de tranſ-
lat.prælat.& refert ſequendo Ioan.à Silua.vbi ſupra,
nume.4.
6 Attamen hæc eadẽ limitatio † poteſt ſublimitari,
vt nõ habeat locum, quãdo non ageretur de præiudi-
cio alterius matrimonij:tũc enim per famã cum vni-
co teſte probaretur matrimoniũ, vt ad hoc extat de-
ciſio. Capel. Tholoſ.172.per doctrinam Innoc. in c.
preterea,de teſtibus,& in d.cap.illud de preſum.ſecus
autem ſi ageretur de præiudicio alterius matrimonij
publicè,& in faciem eccleſiæ contracti,vt voluerunt
Io. And. Vincen. Io.de Lignan.in c.2. de cland. deſ-
pon.ſuper gloſſ.quos refert etiã eadem deciſ.Tholoſ.
172. & ibi Aufrer, & in huiuſmodi facti ſpecie con-
ſuluit Ruin.in conſi.149.ſub num.42.vol.5.idem tra-
didit Didac.in 4.decretal.in 2. par.c.6.nu.11.

CONCLVSIO MXXX.

ARGVMENTVM.

Diſcutitur illa matrimonij probatio, quæ fit per confeſſionem coniugum.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium probatur per confeſſionem coniugum.*
2 *Matrimonium probatur per confeſſionem coniugum etiã ſi ipſa confeſſio eſſet tantum probata per vnum teſtem, & alter deponeret de actu matrimonij.*
3 *Matrimonium etiam probari per confeſſionem viri, & mulieris,quoad euitandam pœnam.*
4 *Matrimonium non probari per confeſſionem coniugum abſente parte factam.*
5 *Matrimonium probari per confeſſionem coniugum abſente parte factam de æquitate canonica.*
6 *Matrimonium probari per confeſſionem coniugum geminatam abſente parte factam.*
7 *Matrimonium non probari per confeſſionem coniugum, quando agitur de infringendo matrimonio.*
8 *Matrimonium ſpirituale,veluti monachatus, non probari per confeſſionem monialis in præiudicium ipſius monachatus.*
9 *Confitenti credi in ſui præiudicium in foro pœnitentiali.*
10 *Iudicem non teneri fidem habere confeſſario contra matrimonium pro quo præſumitur.*

Accipite nunc aliam rationẽ, qua matri-
monium probare poſſitis, ea eſt
1 per cõfeſſionem † coniugũ,vt monuit glo. in c.ſuper
eo.in verſ.confeſſionem de eo,qui cognouit cõſang.
& ibi Abb.colum.2.ſub nu.2.verſ.2.caſu.Idem etiam
probauit Hoſtien.in ſumma de ſponſ. & matrim. §.
qualiter cõtrahatur.colum.2.verſ.ſed ſi ambo cõfitẽ-
tur.Alios adducit Dec.in cõſi.163.ſub nu.1.verſ.hoc
idem cõfirmatur,ab his quoque ſtetit Martin. Garat.
int.cõſi.matrim.in cõſi.16.n.9. & huic opinioni etiã
adhæret Geor.Prior.inter eadẽ conſi.matrimo.cõſil.
42.nu.4.ex tex.in cap.2.de clandeſt.deſpon, & in cap.
cum cauſa.de rapt.idque vidit Pariſ. in conſil.15.nu.
15.volum.2.
2 Hæc tibi prius eſt amplianda concluſio,† vt etiam
vera ſit, ſi huiuſmodi confeſſio eſſet tantum probata
per vnũ teſtem, & alter deponeret de actu matrimo-
nij,tunc nempè videretur probatum matrimoniũ,ita
refert Iac.Leonis.inter cõſi.matrimo.cõſi.51.ſub nu.
5.verſ. & quod plus eſt ex Doctor. Barto. in l. admo-
nendi.ff.de iureiur.& alios etiã adducit Mart. Gar.in
conſ.16.num.14.ſed animaduertendum eſt Bart.non
ita dixiſſe, ſed duntaxat duas ſemiplenas vnam ple-
nam probationem facere, veluti vnus teſtis, & con-
feſſio facta abſente parte, ſicque præſupponit con-
feſſionem eſſe ſufficienter probatam,ſaltem per duos
teſtes,quia vnus teſtis non probat.
3 Secũdo amplia procedere, † etiam quo ad euitan-
dam pœnã, ſicuti ſi deprehenſa fuerit fœmina cũ vi-
ro concumbere, certè ſi vterque fateatur inter ſe ma-
trimonium cõtraxiſſe pœnam ſtupri ſubterfugient,vt
voluit glo.quæ ſecundum Doct. nõ reperitur alibi in
iure in l.pen.ff.de fideiuſ. quam etiã commẽdat Bal.
in l.vnica, C.de confeſ. & ſequitur Lanfr. de Oria.in
ſua prax.c.7.de confeſ.nu.18.verſ.5.
Primo limita hanc concluſionẽ non habere locũ,
4 quãdo huiuſmodi † cõfeſſio eſſet facta abſente parte,
quia tunc matrimonium non probat,per l. certũ.§.ſi
quis abſente.ff.de cõfeſ. vt & not. in c. ſi cautio.de fi-
de inſtrum.& in terminis de matrimo.Alex.cõſ.154.
viſo themate.col.pen.volum.5.alios cõgerit Gabr.in
concluſ.1.de confeſ.nu.19.& nos ſupra tetigimus, in
concluſ.347.in verb.confeſſio nu.10.& ſeq.vbi latius
examinauimus materiã cõfeſſionis abſente parte fa-
ctę,cui addendũ putauimus in hoc articulo de matri-
monio Fran.Ven.int.conſ.matrim.conſi.61.nu.14.&
Paul. Menoch.inter eadem conſi.86.nu.36.& Ant.
Galeat. Maluet.inter eadem con.84.nu.10.
5 Sublimitabis hanc limitationem † non procedere
de æquitate canonica, quia ſecundum eam probatur
matrimoniũ, etiã ſi confeſſio ſit facta abſente parte,
vt notant Anto.Card.& Imo.in d.cap.ſi cautio.& de
communi teſtatur Dec.in conſi.163.ſub nu.11.verſ.
prætetea. quem etiam adduximus ſupra in dict.con-
culſio. 347. nu. 12. licet corruptè citetur ibi in conſi.
88.hanc eandem opinionem ſequitur Hierony.Grat.
inter conſi.matrimo.conſi.75.num.9.
6 Secundo ſublimita,† quando confeſſio eſſet gemi-
nata, nam tũc licet facta abſente parte probat matri-
monium.ita voluit Dec.in d.cõſi.163. nu.2.per doct.
Bart.in l.cum ſimus.C.de agric.& cenſi.lib.11.& tra-
didere ſcribentes.in d.cap. ſi cautio.ſubdentes, quod
ſaltem faciet ſolemnem præſumptionem per not.à
Barto.in d.l.admonendi. col. 10.verſ.item quarto, in
fi.ff.de iureiur.& ab alijs ibidem relatis.
Secundo loco limitatur primaria concluſ.vt verã
7 nõ ſit,† quãdo agitur de infringẽdo matrimonio, qa
tunc confeſſio coniugum non probat, nec ob eã ſolã
dirimendum eſt matrimonium, vt ad hoc extat con-
tex. vnà cum glo. vbi etiam omnes ſcribentes in d.
cap.ſuper eo.de eo,qui cognouit cõſanguineam.eiuſ-
dem fuit ſententiæ. Dec.in conſ.133.viſo proceſſu,&
illum refert ſequẽdo Anto. Gal. Maluc.in conſi.ma-
trim.conſi.87.nu.2.& Ang.de Caſt.ibid.conſi.33.nu.
2.& Ioan.Iac.à Can.conſi.19.nu.3. Pariſ. etiã in cõſi.
59.nu.17.volum.4.atque Couar.in 4.decre.par.1.c.4.
§.1.ſub num.5.
Amplia hanc limitationem, procedere, etiam in
8 matrimonio ſpirituali, † nempè monachatus, nec
enim in eo ſtatur cõfeſſioni monialis in præiudicium
ipſius monachatus, tex. eſt in c. viduæ de regul. in c.
quod interrogaſti.27.diſt.& refert ipſe Io.Iac. à Can.
inter conſ.matrimo.conſ.19.nu.5.
9 Sublimita modo in foro pœnitẽtiali, nã in eo cre-
ditur ipſi confitenti in ſui præiudiciũ iuxta ſententiã

glo.

Digitized by Google

glo. in cap. tua nos. de ſponſ. in verſ. qualiter, & in c. ſignificaſti. de homicidio. & eo caſu ſacerdos cōfeſſarius ipſi confitenti poterit pœnitentiam iniungere, ne ſecommiſceat, cap. veniens. de eo, qui cognouit conſanguineā c. inquiſitori. de ſenten. excommu. & c. mulier. de iureiu. ſequitur Hoſtien. in ſumma, titu. de eo, qui cognouit conſang. §. vlti. verſi. illud noto. & refert idem Io. Iac. à Can. d. conſi. 19. nu. 6.

Huiuſmodi tamen ſublimitationē intellige procedere duntaxat in foro pœnitentiæ, & ad conſulendū animæ confitentis, vt dilucidè diximus ſup. in cōclu. 337. nu. 4. in verſi. confeſſio coram ſacerdote, quibus præſentia annectimus rationē diuerſitatis. nempe qa iudex exterior verificare dēt ex his, quæ exteriora ſunt, & ſecundum præſumptionē iuris, & canonum.

10 Quare ſi quis † cōtraxiſſet ſponſalia de futuro, & poſtea ſit ſecuta copula, licet alter eorū coniugū fateretur cōfeſſario acceſſiſſe ad mulierē affectione fornicaria non autem coniugali, & ipſe confeſſarius iuſſu ipſius confitentis in apertū referat huiuſmodi confeſſionē, nihilominus iudex exterior non tenetur fidē habere ipſi confeſſioni cōtra matrimoniū, pro quo prǽſumitur prǽſumptione iuris, & de iure: præcedētibus. enim ſponſalibus, & ſubſecuta copula præſumitur cōſenſus ad matrimoniū, c. veniens. il 2. c. is, qui fidem dedit de ſponſ. de qua re nos infra, cū examinabimus, quomodo pſumatur matrimoniū ex copula ſecuta. at iudex interior cōfeſſarius ſcilicet, iudicat ex defectu cōſenſus coniugalis, qui ſibi cōſtat ex cōfeſſione ſibi facta, cui credere debet: non enim quis præſumitur immemor ſalutis ſuę, vt not. gloſ. in d. c. tua nos per c. ſancimus 1. q. 7. & ibi voluerūt Ab. Ant. de But. & Præpoſ. in d. c. is. qui fidem dedit ꝙ, & placuit Anch. in reg. poſ. colum. 7. de regu. iur. in 6. ad idem reſpondit Soc. in conſ. 28. volum. 1. & hoc ij ſenſere, quos adducit Cou. in epit. 4 decr. par. 1. c. 4. §. 1. nu. 9. & Arnal. Alb. de agnoſ. aſſert. hęret. q. 25. nu. 8. & 9. vbi inuenit cōtra Rom. in l. ne ſpeciali. C. de teſt. & aduerſ aſſecſas.

CONCLVSIO MXXXI.

ARGVMENTVM.

Ex copula ſubſecuta poſt ſponſalia matrimonium probari, & quouſque id verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium probatur ex copula ſubſecuta poſt ſpōſalia. Et cur num. 2.*

3 *Matrimonium adeo probatur ex copula ſubſecuta, poſt ſponſalia, vt non admittatur probatio in contrarium, nec admittatur confeſſio coniugum contra hanc præſūptionem, vt nu. 4. Contra. nu. 6.*

5 *In cauſa matrimoniali non ſtatur confeſſioni litigantis.*

7 *Matrimonium non probatur ex copula ſubſecuta poſt ſponſalia in præiudicium alterius matrimonij.*

8 *Matrimonium probatur ex nixu ad copulam poſt ſponſalia, etiam non ſecuta copula. Contrarium, nu. 9.*

10 *Matrimonium probatur ex copula etiam metu mortis ſubſecuta poſt ſponſalia.*

11 *Matrimoniū probatur ex copula ſubſecuta poſt ſpōſalia, etiā ſi ſponſus preſente ſponſa, & cōſentiente proteſtatus eſſet, nolle pro huiuſmodi copula matrimonio conſentire.*

1 Ad hæc matrimoniū præſumitur, † ex copula ſubſecuta poſt ſponſalia de futuro, tex. eſt in c. is, qui fidē dedit. de ſponſ. & probatur in c. veniens il ij. eo. tit. & in c. illis. & in c. ſuper eo. de condi. appoſit. & ibid. gloſ. & ſcribent.

2 Cōcluſionis noſtræ ratio eſt, † quia oritur præſumptio peccati, nempè fornicationis, & ideo potius eſt præſumēdum matrimonium, & ſic actus, licitus, quā delictū, l. merito. ff. pro ſocio. l. Quintus. de dona. int. vir. & vx. c. abſit. 11. q. 3. c. 2. de agnat. verſ. & præcipue in matrimonio. c. per tuas, & ibi gloſ. & Doc. de cōd. appoſi. & ſequit. Ant. Fran. de Doc. int. conſi. matri. conſi. 69. nu. 28. & latius Mart. Grat. ibi conſi. 17. nu. 4. & ſeq. nec ab re diximus ex copula ſubſecuta coitus enim præcedens ſponſalia nō inducit huiuſmodi præſumptionem. ex tex. in d. c. is, qui fidem dedit. & in d. c. veniēs. il ij. & ibi Ab. & Soc. in conſi. 28. colu. 3. volum. 1. Gram. conſi. 26. & alios ad hoc adducit Cou. in 4. decret. par. 1. c. 4. §. 1. num. 13.

3 Hanc concluſionem ampliabis, † adeo verā eſſe, vt non admittatur probatio in cōtrariū, cū ſit præſumptio iuris, & de iure, vt obſeruauit gloſ. in c. is, qui fidē dedit in d. c. de illis. & ibi ſcriben. atque gloſ. in c. ferrum. 50. diſt. vt & nos tradidimus ſup. in prin. tit. de præſumptio. q. 10. nu. 48. & ſeq. Quinimo huiuſmodi

4 ampliatio † adeo locū habet, vt nec etiā admittatur confeſſio coniugum contra hanc præſumptionē, ſi credimus Ab. in d. c. is qui fidē nu. 5. cui adhæret Feli. in c. quanto nu. 3. de præſumpt. quod, & placuit Alc. de præſump. in 2. par. nu. 9. quod, & ea ratione confir-

5 matur: nam in cauſa matrimoniali † nō ſtatur cōfeſſioni litigantis, per cap. ſuper eo. de eo, qui cognouit conſanguineam. ibi, propter eorum confeſſionem tantum ſeparari non debet.

6 Hęc tamē opinio nō placet † Coua. in 4. decre. par. 1. c. 4. §. 1. nu. 4. eaque promouetur ratione. nam licet non ſtandum ſit confeſſioni litigatoris, contra matrimonium, tamen ſi litigans, & contendens pro matrimonio fateretur aliquid aduerſus dictū matrimoniū, eſſet ipſi credēdum, & ad hoc allegat gloſ. in c. atteſtationes. de deſponſa. impu. in verſic. euaſiſſe. quam ibi Abb. dicit ſingularem. & Roma. in ſing. 614. in c. tu audiſti l. fi. C. de tranſac. prope fin. eo quia nō præſumitur. quod quis velit ſibimet contradicere.

Tu autem pōdera ipſam glo. in d. c. atteſtationes: nam ipſa conuenit cū d. Abb. in d. c. is, qui fidem. qui. quidē diſtinguēdo inquit, quod aut agitur de probatione directe contraria huic præſumptioni, vt ſi coniuges faterentur nō affectu cōiugali ſe ipſos cognouiſſe, ſed fornicario, & tunc non ſtatur ipſi confeſſioni, aut indirectè, veluti quod prius renunciarunt ſponſalibus, vel quia mulier non poterat eſſe vxor, eo quod erat conſanguinea, & tūc admittitur huiuſmodi probatio ſiue confeſſio, & in his terminis loquitur illa gloſ. in d. c. atteſtationes. falſa etenim fuerat mulier, ſe virginem euaſiſſe, & ſic non concurrebat copula, & conſequenter nec præſumptio pro patrimonio, & hanc opinionem etiam ſequitur ipſe Coua. vbi ſup. nu. 7. ex ibidem adductis.

7 Limitatur opinio Coua. † non procedere, quādo, confeſſio eſſet in præiudicium alterius matrimonij, quia tunc ei non creditur, vt ſupra diximus in concluſ. Matrimonium probari per confeſſionem, & id latiſſimè explicat ipſe Coua. vbi ſupr. nu. 4. verſic. 2. & nu. 5. verſi. ſanè. & nu. 6.

8 Secundo amplianda eſt concluſia, vt vera ſit, † etiā ſi non eſſet ſecuta copula, ſed tamen nixus ad copulā, vt dixit Hoſt. & ſequ. Io. Andr. in d. c. atteſtationes. & refert Mart. Grat. int. conſi. matri. conſi. 17. nu. 15. per gloſ. in c. 1. §. 1. verſi. modum. de deſpon. impub in 6. & dicit hāc opinionem ſequendam tanquam tutiorem pro anima, & fauorabiliorem matrimonio.

9 Verum, vt in contrariā † deſcendamus ſentētiam, vrget contex. in d. c. atteſtationes, ibi licet nixus, & c. vlt. de ſponſa. & voluit hoc * Ab. ibi. de cōmuni teſtatur Summa Silueſt. in verſic. matrimonium. q. 16. & Alc. in tract. præſump. 3. par. præſum. 38. & quos congerit Coua. in 4. decret. d. 1. par. c. 4. §. 1. nu. 19.

10 Tertio velim amplies, † etiā ſi copula eſſet metu mortis

mortis ſubſecuta, vt ſi vir fuiſſet coactus ſponſam cognoſcere, quia nihilominus præſumitur cõſenſus, & cognita ſponſa affectu coniugali, cum vir non poſſit dicere, ſe vi oppreſſum, cum à fęminis viri pręcisè ad coitũ cogi nequeant, ſecus eſſet in fœmina, quæ metũ poteſt opponere; huius opinionis eſt author Hoſt. in d.c.is, qui fidem, & tenet Palud.in 4.diſt.29.q.1.art. 4.huc item pertinet tex. in c.inſuper, qui mat.accuſ. poſſ.& latius per Couar.vbi ſup.d.c.4.§.1, nu.11.

11 Quarto amplia procedere, † et ſi ſponſus præſente ſponſa, & cõſentiente proteſtatus eſſet nolle pro huiuſmodi copula matrimonio cõſentire, quia nihilominus propter coitũ receſſiſſe ab ea dicitur, & à conditione, vt colligitur ex c.ſuper eo. & c.p tuas, de cõd. appoſit.& c.de illis, eo.tit.vt & not. gl.in d.c.per tuas, quæ * communiter recipitur, ſic quoq; ſenſit Abb.in c.cum M.nu.20.de conſtit. & ibi Fel.num.80.& Rip. nu.95.vbi dicit communem, ſicq; conſuluit Aret.in conſ.182.col.7.ad idem reſpondit Rub.in conſ.60.ꝗ nec latuit Iaſ.in l.non ſolum, §.morte.ff.de ope.noui nunc.num. 14.& ibi Rub. num. 520.& addentes ad Alc.in tract.præſumpt.2.part.nu. 20.

CONCLVSIO MXXXII.

ARGVMENTVM.

Ex traductione mulieris ad domum viri poſt ſponſalia de futuro probetur ne matrimonium.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium probatur ex traductione mulieris ad domum viri poſt ſponſalia de futuro.*

Contrar.nu.2.& 3. Conciliatio, nu.4.& 5.

6 *Matrimonium non probatur ex traductione mulieris ad domum viri, cum maritus iuraret ſi illam cognouiſſe, & ipſa reperiretur incorrupta.*

1 Illa quinq; potiſſima eſt matrimoniũ † præſumendi coniectura, quæ colligitur ex traductione mulieris ad domũ viri ſubſecuta poſt ſpõſalia de futuro, vt ad hoc propoſitum adducitur gl.& ibi tex.in l.mulierem.ff.de rit.nup.& gl.in l.cui fuerit, quã not. Bart.& Caſt.& alij ſequuntur.ff.de cond.& demonſt. & ita intelligit Bal.per illum text.in l. cum in re. vbi Sal.C.de dona.ante nupt. qui etiam arg. à communiter accidentibus dicit, quia ſponſæ de futuro non ducũtur ad domum mariti.Bat.Fran.Mar.d ecis.Delph.
2 704.nu.5.in 1.pat.† & Soc.in d.l.cui fuerit, nu.3.dicit gl.ibi procedere de iure canonico tãtummodo ſecura copula.item Abb.in c.ex par.nu.26.de teſt.ſpol.nã ſi non probatur per nixũ ad copulã, vt ſupra diximus ex cõis interpretum ſententia, qui eſt actus magis propinquus, multo minus debet probari per ſolam conductionem, quæ fieri poteſt ſpe futuri coniugij.

3 Has ſcribentium lites componere conatur † Alc.d. præſum pt.38.in prin.hunc in modum: ſi conſtare poſſit copulam non interueniſſe, vt quia aliquis eorum aliqua ex cauſa impotens erat, ꝓcedat poſterior opinio, at exiſtentibus vtriuſq; puberibus, & ad coeundũ potentibus, affirmatiuam opinionem tenendam eſſe dicit, quòd veriſimile fiat copulam interueniſſe, arg. gl.in l.ſi verò, §.ſi adoleſcens.ff.mãdati.& in c.ſi quis accepit. 33.q. 1.

Sed ſequendo negantem opinionem, quæ cõis * eſt, declarari poteſt aliquibus modis: & primò, vt nõ ha-
4 beat locum, † quãdo huiuſmodi reductio facta foret cum ſolemnitate, quæ ſolet adhiberi in traductionibus vxorum ad domus maritorũ, arg.gl.in c.vidua.de reg.& ita declarat Abb.in d.cap.ex parte, num. 26.de probat.atque Dida. Couar.lib.4.decret.part.1.d. §. 2. in prin.& Soc.iun.in alleg.tract. de ſponſ. d. concluſ. 12. num.4.

5 Secundò declaratur procedere, † quando clarũ eſt ſponſalia verè de futuro præceſſiſſe: nam ſi dubium eſſet, vtrum ſponſalia de futuro, an de præſenti præceſſiſſent, in hoc dubio non procederet hæc negãs, & communis ſententia, ſed ex traductione ad domum præſumerentur ſpõſalia de pręſenti pręcedentia fuiſſe, ita docuit Couar.in d.§.1.in prin. per tradita à Bal. & Sal.in d.l.cum in re. qui dicũt, quod ſi donatio fiat ſponſæ in domo mariti, præſumitur donatũ, vt ſponſæ de præſenti poſt contractum matrimonium, ideoque non valere.

6 Tertiò declarari poteſt, non habere locum, qñ maritus iuraret ſe illam cognouiſſe, & ipſa reperiretur incorrupta, ita declarat Soc.in d.l.cui fuerit, nu. 3.in fi. Adducit Io.And. & alios, in c.vlt.de coniugio lepróſ.& aliàs ad probandum copulam in muliere nubili, & traducta, quæ ſit deſponſata, & aliquo tempore cum viro cohabitauerit, ſtatur iuramento viri, per c.continebatur, & ibi gl.et Abb.de deſponſ.impub.et Dec.in conſ.363.num.1.& 3.& dicit Alex.conſ.149. col.3.volu. 5. quod data cohabitatione traductionis probatur, & pręſumitᷣ copula, licet poſſit probari contrarium per aſpectum corporis, ex c.propoſuiſti, et ibi Abb.de prob.vt & cautum eſt à Cald. in cõſ. 3.an iuramentum, tit.de probat.& ita poteſt intelligi Alc.in alleg.præſumpt. 38. dum aſſerit ex huiuſmodi traductione copulam præſumi, qui tamen in eo, quod ſentire videtur, inde oriri præſumptionem iuris, & de iure, iuxt.c.is, qui fidem, de ſpon. non rectè ſentire cenſeatur, cum etiam eo caſu, quo iuratum eſt, admittatur probatio in contrarium, ex d.c.propoſuiſti, & ibi Doct.& in d.c.continebatur.

CONCLVSIO MXXXIII.

ARGVMENTVM.

Quomodo præſumatur matrimonium ex oſculis, amplexibus, & muneribus poſt ſponſalia verbis, & mente de præſenti, & iuris interpretatione de futuro.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium præſumitur ex oſculis, amplexibus, & muneribus, huiuſmodique ſignis ſubſecutis poſt ſponſalia verbis, & mente de præſenti, & iuris interpretatione de futuro.*

2 *Sponſalia de futuro re, & verbis etiam inter puberes non tranſire ullo tempore in matrimonium per ſignum amplexuum, & munerum.*

3 *Matrimonium, vt probetur per ſigna amplexuum, & munerum poſt ſponſalia de futuro re, & verbis, neceſſe eſt ea ſigna eueniſſe poſt pubertatem, & eo tempore, quo cõſiſtere poteſt matrimonium.*

Quod amplia, vt num.4.

5 *Matrimonium non probatur per amores, & calores iuueniles.*

6 *Amores, & calores iuueniles præſtant aliquam matrimonij coniecturam.*

7 *Matrimonium præſumptum, de quo in c.is, qui fidem. de ſponſal. hodie ex Concil. Triden. ceſſare.*

1 Potiſſima quoq; eſt matrimoniũ † præſumendi illa coniectura, quæ oritur ex oſculis, amplexibus, & muneribus, huiuſmodique ſignis ſubſecutis poſt ſpõſalia verbis, & mẽte de præſenti, & iuris interpretatione de futuro; vt quãdo

inter

Digitized by Google

inter impuberes, vel inter puberem, et impuberē con-
trahitur matrimoniū per verba de præſenti, & poſteà
ſubſequuntur huiuſmodi ſigna poſt ætatem perfectā,
& aptam ad matrimonium, text. eſt, quia ita per gl. &
*omnes intelligitur, in c. 1. §. 1. de deſpon. impub. lib.
6. vt & probāt Io. Andr. Gem. Bal. & Anch. ibi ſequi-
tur Abb. in c. vlt. nu. 4. de ſpon. ex eis enim tacitus cō-
ſenſus inducitur, & perſeuerantia demonſtratur, quæ
iam ætate perfecta ad matrimoniū ſufficit, vt reſpon-
dit Ruin. in conſ. 51. nu. 5. & 6. qui dicit Doct. firmare
hanc opin. eſſe* communem, & ſecundum meā iudicā-
dum, & iſtam interpretationem ad text. in d. §. 1. * cōi
omnium iudicio receptam dicit Did. lib. 4. decre. par.
2. §. 2. nu. 4. licèt ipſe communem hanc intelligentiā
pluribus argumentis infringere conetur.

Hac autem recepta, & *communi opinione retēta,
intelligendum eſt procedere, vt poſita fuit, quando
ſcilicet præceſſerunt ſpōſalia verbis, & mente de præ-
ſenti, iuris tamē interpretatione de futuro: nā alioqui
2 ſponſalia de futuro† re. & verbis ēt inter puberes non
tranſeunt vllo tempore in matrimonium per hmōi
ſigna, amplexuum, & munerū, vt eſt tex. & ibi glo. in
c. 1. de matrim. cōtract. contra interdic. eccl. vbi Abb.
Corſet. etiam in ſing. verſ. matrimonium. Fran. Mar.
decil. Delph. 704. nu. 2. in 1. part. Doct.* communiter
in d. §. 1. de deſpon. impub. lib. 6. & in locis ſuprà re-
latis. Alex. cōſ. 153. in fi. vol. 5. tunc enim nec p nixū
ad copulam tranſeunt in matrimonium, teſte Ruin.
in d. conſ. 203. vol. 2. de quo ſuperius etiam diximus.

Illud verò, quod modò relatum eſt de ſponſalibus
mente, & verbis de præſenti, & iuris interpretatione
3 de futuro, †ita demum locū obtinet, ſi ſigna illa æta-
te iam perfecta euenerunt, ſcilicet poſt pubertatē, &
eo tempore, quo conſiſtere poteſt matrimonium, vt
cenſuit Aret. in d. conſ. 142. cum quo conuenit Ruin.
4 in d. conſ. 203. nu. 2. qui ampliat procederet† etiam eo
caſu, quo malitia ætatē ſuppleret, & vltra Aret. addu-
cit Inn. & But. in d. c. attreſtat. de deſponſ. impub. hoc
idem ſequitur Didac. loco ſuperius adducto, q & alio
modo declarat, ſed* cōiter non recipitur, ut ipſum cō-
ſulas, & cum huiuſmodi ſigna poſt ſponſalia de futu-
ro re. & verbis non probent matrimonium, minus ēt
probabunt illis non præcedētibus munuſcula enim,
& id genus alia ſunt magis quædam præcedentia ad
Venerem, & ſic ad coitum illicitum, quàm ad coitū
coniugalem, vt loquutus eſt Pariſ. in conſ. 59. nu. 20.
pergl & Bar. in c. 3. de adult. & Ang. de Maleſ. in verſ.
che mi has adulterata la mia donna.

5 Minuſq; propterea dicendum† erit probari matri-
monium p amores, & calores iuuēniles, vt quia pro-
betur iuuenem mulierē deperiſſe, illamq; vehemen-
ter adamaſſe; hoc enim non infert matrimonium,
authore Dec. in cōſ. 133. col. 3. in fi. vt etiam teſtatur
Pariſ. in conſ. 55. nu. 41. & in d. conſ. 54. nu. 21. lib. 4.

6 Hoc ita accipiendū eſt, †amores iſtos nihilominus
præſtare aliquam coniecturam, adeò vt propter eam
mater honeſta admittatur teſtis pro filia, etiam data
inæqualitate, vt ſi iuuenis diu formoſam virginem
deperiſſet, qua potiri non potuiſſet, niſi per matrimo-
nium, vt placuit Ant. de But. & Imol. in c. ſuper eo. il
2. de teſt. & ibi Abb. & Fel. Alex in conſ. 150. col. 3. in
prin. vol. 5. et Pariſ. d. conſ. 55. nu. 29. vol. 4.

Aduertendum verò eſt in vniuerſum ad præſum-
7 ptum matrimonium, †de quo in d. c. is, qui fidem, de
ſpōſ. et alia, poſt Concil. Triden. de reforma. matrim.
c. 1. formam huiuſmodi præſumpti matrimonii ceſ-
ſare, vt & Nauar. cenſet in c. 25. tit. de pecca. coniug.
nu. 144. & ante in c. 22. nu. 28.

CONCLVSIO MXXXIV.

ARGVMENTVM.

An in probando matrimonio deferendum ſit iuramentum in ſupplementum probationis? Et an in eiuſdem probatione imperfectæ probationes ad plenam probationem faciendam poſſint coniungi.

SVMMARIVM.

1 *In matrimonio probando non deferri iuramētum in ſupplementum probationis. Contr. nu. 2.*

3 *Iuramentum non deferri in ſupplementū probationis matrimonij ſpiritualis. Contrarium, nu. 4.*

5 *Iuramentum deferendum eſt in ſupplementum probationis in cauſa matrimonij, quādo pluſquam ſemiplene eſt probatum.*

6 *Iuramentum an deferatur in ſupplementum probationis, quando agitur ad diſſoluendum matrimonium.*

7 *Iuramentum in ſupplementum probationis in cauſa matrimonij ſibi deferri petens debet eſſe vir integer vita, quique apud omnes benè audiat.*

8 *Iuramento in ſupplementum probationis in cauſa matrimonij delato poteſt contrarium probari.*

9 *Iuramentum in ſupplementū probationis in cauſa matrimonij non eſſe deferendum, quando abeſt perſonarum inæqualitas, quæ tollit præſumptionem matrimonij.*

10 *Iuramentum in ſupplementum probationis non deferri in cauſa matrimonij clandeſtini.*

11 *Iuramentum in ſupplementum probationis non deferri, cum aliter iudici videtur.*

12 *Iuramenti purgationis reo deferēdum in cauſa matrimoniali: ſecus iuramentum neceſſarium.*

13 *Matrimonij cauſa criminali æquiparatur, quando cauſa matrimonij principaliter agitur, ſecus ſi incidenter.*

14 *Iuramentum in ſupplementū probationis in cauſa matrimonij defertur, qñ pars aduerſa ſubtraxit teſtem: nam tunc habenti alium teſtem poterit deferri iuramentum.*

15 *Iuramentum voluntarium, & iudiciale in ſupplementū probationis in cauſa matrimonij poteſt illi deferri, qui ſtat pro matrimonio, ſecus ei, qui cōtra matrimonium. Et cur, nu. 16.*

17 *Iuramentum voluntarium, & iudiciale in ſupplemētum probationis deferri ei, qui ſtat pro matrimonio, quando nō agitur de præiudicio alterius matrimonij, alias ſecus.*

18 *Iuramentum voluntarium, & iudiciale in ſupplementū probationis ſit nec reo deferendum, cū actor non probauit matrimonium, aut ſemiplene tantum.*

19 *Iuramento iudiciali delato in ſupplementum probationis in cauſa matrimonij, & contrarium poſtea conſtito, ab eo recedi.*

20 *Matrimoniali in cauſa ad plenam probationē faciendam nō poſſunt cōiungi imperfectæ probationes. Cōtr. nu. 21.*

22 *Matrimoniali in cauſa ad plenam probationem faciendā coniungi imperfectas probationes, quādo agitur de matrimonio probando, ſecus de eo diſſoluendo.*

23 *Matrimoniali in cauſa ad plenam probationē faciendam non coniungi imperfectas probationes, quando agitur de probando matrimonio, contra aliud matrimonium.*

24 *In matrimonio plures diuerſi generis probationes coniungi.*

25 *Matrimoniali in cauſa ad plenam probationem faciendā coniungi imperfectas probationes, quando vltra has concurrunt coniecturæ, & præſumptiones. Quod amplius nu. 26.*

27 *Matrimoniali in cauſa ad plenam probationem faciendā coniunguntur imperfectæ probationes, tum poſſunt coniungi, ſi qualibet ſpecies per ſe licet imperfecta ad plenā probationem, ſit tamen perfecta in ſua ſpecie.*

De alia

De alia pbationis matrimonij ratione nũc eſt videndum: nã ſumpta occaſione
ab eo, quod ſupra diximus in 1. concl. matrim. quod
poſt alios admittit Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 2.
caſu 201. in fi. cauſam matrimonij arduam cẽſeri, &
criminali æquiparari, in hoc maximè, & in ea iurm
in defectum ſemiplenę probationis non admittatur,
juxt. ſnĩam Soc. iun. in cõſ. 29. nu. 10. poſt Dec. in cõſ.
163. nu. 7. in fi. opportunè nũc videre licet, quomodo
id procedat ex Doctorum ſnĩa, ſicq; ſimul inueſtiga-
bimus, an iuramentum probet matrimonium. Vno
ergò conſenſu à noſtris eſt receptum, quod hic aga-
1 tur quaſi de hominis ſtatu, non eſſe deferẽdum † hu-
iuſmodi iuramẽtum, vt docet gl. in c. mulieri. in ver.
abſolutio. de iureiur. quam obſeruatione dignam di-
xit Iaſ. in l. admonẽdi, nu. 277. ff. eo. & Alex. in l. 3. eo.
tit. Io. de Sil. in tract. de iureiur. par. 3. in fi. atq; Bal. in
l. in bonæ fidei, col. 2. C. eo. & in conſ. 123. cauſa ma-
* trimonialis, lib. 2. & illam gl. * cõiter approbari dicit
** Dec. in conſ. 133. nu. 2. & magis ** cõiter Alex. in cõſ.
286. col. 2. ver. non eſt tractandũ, vol. 2. ſequitur idem
Dec. in conſ. 699. nu. 11. quod & plurimi alij authori-
tate ſua corroborauere, vt Hipp. Marſ. poſt Bart. in l.
ſi maritus, nu. 14. ff. de quæſt. Doct. in d. l. admonẽdi, &
in d. l. 3. Domini. in c. 1. in prin. de proc. in 6. Dec. in c.
ſi pro debilitate, nu. 17. de offic. deleg. Gozad. in conſ.
11. nu. 19. Pariſ. in conſ. 53. nu. 10. lib. 3. Ruin. in conſ.
159. nu. 32. & 33. lib. 5. Gram. in conſ. crim. 26. nu. 17.
& 18. Ceph. in cõſ. 141. nu. 8. lib. 1. & int. cõſ. matrim.
Alex. de Neuo. conſ. 29. nu. 6. conſ. 75. nu. 31. Iac. Leo.
* qui dicit * communẽ in conſ. 47. nu. 10. Alex. à Scala.
in cõſ. 56. nu. 2. Rub. Alex. in conſ. 73. nu. 3. Grat. cõſ.
75. nu. 40. & Ant. Galea. Mulat. in conſ. 83. nu. 4. qui-
bus etiam acceſſit Gigas, in ſuo ſing. 3. iuramentum.

2 Ad contrariam † iucndam ſnĩam adduci conſueuit
Hoſt. in d. c. mulieri, & in ſum. eiuſdem tit. de iureiur.
§. ſuper quib. Arch. in c. viduas. 27. q. 1. quam ẽt cõfir-
mat Lau. de Pinu. int. conſ. matrim. conſ. 71. nu. 29. &
* hãc partem veriorem * dicit Damhoud. in Enchirid.
parium, in verſ. cauſa ciuilis ardua. qui pro hac opiu.
plures adducit, ꝙ relinquũt id iudicis arbitrio, prout
faciunt Hoſt. et Arch. ſup. relati. qui conſiderata qua-
litate perſonarũ, & circumſtantijs iudicabit, ſitne de-
ferendũ, vt ẽt tenet Bal. in d. conſ. 123. lib. 2. inquiens,
conſiderandam eſſe paritatem perſonarũ, et alia, quę
dicuntur bona exteriora matrimonij, puta diuitię, iu-
uentus, & pulchritudo, ex quibus ſi ſe mutuo inuãtur
Epiſcopus format motum animi ſui, & poteſt iurm
deferre, & ſic eſt arbitrarium, idẽ cenſuit Abb. Panor.
in d. c. mulieri, ſcilicet quoad actorẽ: nam quoad reũ
indiſtinctè deferẽdum eſſe arbitratur, & quod ſit ar-
bitrariũ in vtroq; tenet Io. Coraſ. lib. 3. miſcellaneo-
rũ, c. 4. nu. 6. & hoc eſt, ꝙ volunt Doct. de quib. infrà
in limita. opi. contrar. adeò vt dici poſſit hos Doc. nõ
eſſe in cõtraria ſnĩa, ad negatiuam partem ſed potius
in prima illius limitatione, de qua infrà, vt ẽt cõſide-
rauit Nic. Ant. Grat. int. conſ. matr. conſ. 82. nu. 15.

Ampliatur nunc communis cõcluſio, vt procedat
3 etiam in matrimonio † ſpirituali, veluti monachatus,
& conuerſatus, vt ſenſere gl. & Doct. nuper adducti,
in d. l. 3. §. quæcunq; ff. de iureiur. ſic quoq; tradidit
Iaſ. in reper. d. l. admonendi, nu. 277. idẽ aſſerit Lap.
* alleg. 86. in cauſa, & quæſtione, & * communem eſſe
hanc ſententiam aſſerit addit. author. ad Card. in c.
** vlt. verſ. quid in cauſa, de iureiur. & ** magis commu-
nem teſtatur Alex. in d. l. 3. nu. 17. veriorẽquoque, &
* communem * dicit Mand. ad Lap. loco cit. & hanc
partem tenet Soc. in tract. fallen. reg. 2. fal. 42. adducit
But. & alios in c. cum contingat. de iureiur. & affert
rationem, de qua per Abb. in d. c. mulieri. nu. 8.

4 Contra hãc ampliationẽ † adducitur gl. in c. vidua.
de reg. iuri. & Azo. in ſum. C. de reb. cred. col. 4. num.
16. verſ. in cauſa monach. qui tamẽ loquitur per verſ.
fortè, ſicut loquitur ẽt illa gl. in d. c. vidua. & Azo ci-
tat Arch. in c. ſi quis presbyter. poſt prin. ver. idem di-
cit Azo. 2. q. 4. & in hoc numero ſunt etiam ij cẽſen-
di, qui ſuprà ſunt relati pro affirmante opinione cõ-
cluſionis, qui tamen conciliari cum cæteris poſſunt
eo, quo ſuprà diximus modo intelligendo, vt in ſeq.
limit. illa tamen gl. in d. c. vidua. quicquid ſit, & con-
* ſequenter huiuſmodi opi. cõtraria * cõmuniter dam-
natur, vt dixit Iaſ. in reper. d. l. admonendi, nu. 277. &
Alc. de præſumpt. in poſtremis verſ. 25. præſump. vt
etiam dicit Mand. ad Lap. ead. alleg. 86.

Neganti ergò ſententię tàm in cõcl. quàm in am-
pliatione adhærẽdo, limitanda ſunt ſuperiora oĩa, vt
5 locum non habeant, † qñ eſſet pluſquam ſemiplenè
probatũ, vt per vnum probatę opinionis teſtẽ, & al-
terũ nõ æquè idoneum, vel per teſtes de auditu, aliã-
vè præſumptionẽ, adeò vt iudici videatur eſſe pluſ-
quam ſemiplenè probatum, ſic not. gl. vlt. in c. vlt. ꝑ
illũ tex. de iureiur. quod idem tenent Sal. & Rom. in
d. l. admonendi, & ibi Iaſ. nu. 281. Caſt. Alex. & idem
Iaſ. in d. l. 3. in eand. ſen. reſponſum eſt à Soc. in conſ.
136. lib. 1. à Corn. in cõſ. 135. col. vlt. lib. 1. à Iaſ. in cõſ.
129. col. pen. vol. 1. Goz. in cõſ. 11. nu. 18. Bal. in conſ.
123. lib. 2. Alex. in conſ. 185. in fi. lib. 7. & à Crau. in
conſ. 73. nu. 24. & 26. & in cõſ. 198. nu. 10. ad idẽ deci-
dit Boer. in dec. 85. nu. 4. ꝙ eximiũ ſcitu putauit Hip.
Marſ. in ſing. 27. iurm in ſupplementum, cui accedit
additio. author ad Capel. Thol. q. 171. hocq; confir-
mauit Gab. in ſuis concl. de prob. cõcl. 1. nu. 40. idem
prætereà voluit Abb. in d. c. mulieri. ver. ego indubiè
crederem. col. 3. dum loquitur in actore, & relinquit
arbitrio iudicis poſteà quã ſubdit, & hic habet pluſ-
quam ſemiplenam probationem. Hocq; eſt, ꝙ ſentit
gl. in d. c. vidua. dum ponderat adminiculũ bonarum
præſumptionum, et Hoſt. & Doct. ſuperius relati cõ-
tra concluſionẽ, & ampliationẽ firmati, dũ relinquũt
religioni iudicantis, quæ ex cõcurrentib. coniecturis,
et pſonarũ qualitatibus arbitrari põt, vt ẽt ſentit Cur.
iun. in d. l. admonendi, nu. 67. q dicit hãc opinionem
* * cõem, hoc idem aſſerit Tiraq. de pœn. c. 51. num. 47.
ſic placuit, & Fran. Marc. in deciſ. Delph. 753. nu. 10.
ex quo poterit à iudice huiuſmodi delatio iuramenti
fieri, ſiue agaĩ de quæſt. an matrimoniũ fuerit cõtra-
ctum, ſiue de aliquo impedimento ipſius coniugij, vt
habemus à Did. Couar. lib. 4. decret. par. 1. c. 4. nu. 5.

6 In hoc tñ eſt aduertendum, † quod quando agitur
ad diſſoluendum matrimonium, non videtur, quod
etiã hoc caſu ex arbitrio poſſit deferri iurm, vt tenet
Bal. in d. c. mulieri. qui dicit opi. Arch. de qua ſup. &
quam cum communi eo modo conciliauimus, eſſe
veram pro matrimonio, ſed non contra matrimo-
niũ, et Bal. ſequitur Soc. in trac. fal. reg. 2. fal. 85. quod
ẽt deciſum fuit in Capel. Thol. d. q. 181. et Caſtr. in d.
l. 3. nu. 11. in fi. qui reddit rationem, quia eſt grauior
cã diſſolutionis matrimonij, et in ea verſatur maius
præiudicium, c. licet ex quadam, de teſt. et ideò Abb.
qui tamen dicit eſſe deferendum, in d. c. mulieri, col.
4. requirit hoc caſu multum vrgẽtes præſumptiones.

Amplectẽdo cõem limitationem eam velim pri-
7 mò ſublimites, vt vera ſit, qñ † is, qui petit ſibi iurm
deferri, ſit vir integer vitæ, quiq; apud omnes benè
audiat, aliàs ſecus; authore Azo. in ſumm. C. de reb.
cred. cui accedit Iaſ. poſt alios in reper. d. l. admonẽ-
di, nu. 147. nec id latuit Aymo. de antiq. tẽp. part. 1. 2.
4. limit. eiuſdem fuit ſnĩæ, et Menoch. de arb. iud. lib.
2. cent. 2. caſu 190. num. 12. et in terminis matrimonij
volũt omnes ſupra adducti ſcribentes in limita. et gl.
d. c. vidua. quæ ponderat perſonæ honeſtatem.

8 Sublimitatur ſecundò, et declaratur, † poſſe tñ poſt
delatum iuramentum contrarium probari, et per cõ-
trarias probationes ab hoc iuramẽto recedi, vt teſta-
tur gl. in c. vlt. in prin. et ibi Abb. nu. 7. de iureiur. et ꝓ-
bauit Frã. Marc. in d. dec. Delph. 753. nu. 7. 1. par. et in

iuramento

Google

iuramento hoc neceſſariò generaliter procedit d. l.
admonendi, et ibi plenè Doct. c. fraternitatis, de frig.
et malef. Fel. in rub. de ſponſ. nu. 4. in iuſo autē iudi-
ciali, & volūtario in caſu matrimonij, et vbi aliàs aīa
in ſalutis diſcrimen vocatur, idē concludit, quicquid
ſit in alijs caſibus, vt per Hoſt. & Abb. in d. c. mulieri.
9 Sublimita tertio non procedere,† qn̄ inæqualitas,
quæ tollit preſumptionem contracti matrimonij, qn̄
talia inſtrumenta non interuenerunt, vt cenſuit gl. in
c. aliter. in ver. contubernia. circa med. 30. q. 5. idē ob-
ſeruatum eſt in l. donationis in concubinam, in prin.
ff. de don. hanc verò ſublimitationem affert Nicol.
Ant. Grau. int. conſ. matr. in d. conſ. 82. nu. 45. cū vbi
non adeſt veriſimilitudo, non deferatur iuramētum
hoc, vt aſſeuerauit Iaſ. in d. l. admonēdi, nu. 247. coq;
minus, vbi adeſt præſumptio iuris contra petentem
ſibi deferri, vt poſt alios diremit Cacher. in deciſ. Pe-
demon. 71. n. 3. & vbi ēt illius probatio aliquo modo
per cōtrariam probationem fuiſſet edita, vt docuere
Doct. in d. l. admonendi, vbi requiſita ad huiuſmodi
iuramenti delationem enumerantur, & referuntur à
Menoch. in d. tract. de arb. iud. lib. 2. cent. 2. caſu 190.
10 Quarto loco ſublimitabis, locū† ſibi vendicare in
coniugio palam facto, ſecus autem in matrimonio
clandeſtino, ita per plures rationes concludit idem
Nic. Ant. Grau. inter conſ. matrim. d. conſ. 82. nu. 44.
11 Quintò poteris ſublimitare† generatim procedere
communē limitationem, niſi aliter iudici videbitur,
cuius arbitrio relinqui debet, an etiam data pluſquā
ſemiplena probatione ſit iuramētum huiuſmodi de-
ferendum, ita idem Grau. declarat in d. cōſ. 82. nu. 19.
& in hoc intelligit verſari arbitriū, de quo ſup. dice-
bamus in limitatione ex Hoſt. & aliorum ſententia:
nam aliàs data tantum ſemiplena probatione arbi-
trium non poſſet operari, ſecundum eum, aduerſante
communi opinione.
Secundò limitanda eſt principalis cōcluſio, & in-
12 telligenda,† vt vera ſit in inſtrumento neceſſario, ꝙ
defertur à iudice in defectum ſemiplenæ probatio-
nis, vt poſuimus, ſecus in iuramēto purgationis, quod
reo defertur in hac cauſa matrimoniali, vt in c. atte-
ſtationis, de deſpon. impu. quod de eo loquitur, licèt
ab aliquibus citetur pro iuramento neceſſario, & ibi
Abb. nu. 11. dicit, quod sēper exigi debet à reo in hac
cauſa matrimoniali, licet actor nihil probauerit, te-
ſtem ad id laudat Hoſt. & dicit* communem eſſe do-
ctrinam Doct. & idem tenet in c. continebatur, nu. 8.
eo. tit. & de hoc cum purgatorio iuſo tradit Iac. Leo.
int. conſ. matrim. cōſ. 94. nu. 104. in alijs aūt defertur
hoc iuramentum purgationis, quoticſcunq; aliquid
vrget contrà, vt per Iaſ. in d. l. admonendi, nu. 281. tra-
dit Maran. in prax. ord. iud. par. 6. actu 9. nu. 28.
13 Tertio loco limitari poſſe videtur,† quando cauſa
matrimonij principaliter agitur, tūc enim procedere
poteſt æquiparatio cum criminali, & idcircò proba-
tiones vrgētes requirere, ſecus ſi de matrimonio aga-
tur incidenter, quoniam tūc illa ſpecies probationis,
quæ ſufficit in cauſa principali, ſufficit etiam in inci-
denti, vt concludit Ceph. d. conſ. 141. nu. 9. lib. 1.
14 Quartò limitari poteſt, vt locū† ſibi non vendicet,
quando pars aduerſa ſubtraxit teſtem: nam tunc ha-
benti alium teſtem poterit deferri iuramentum, vt
author eſt Io. And. quem alij ſequūtur in c. peruenit,
il. 1. vbi Fel. in fi. de teſt. cogen.
Hæc autem procedunt in iuſo neceſſario, vt tradi-
tum eſt, quod defertur à iudice parti, quid autē in iu-
ramento voluntario, & iudiciali, quod à parte par-
15 ti ſolet deferri? & † communis eſt* cōcluſio, quod de-
ferri poſſit illi, qui ſtat pro matrimonio, ſecus aūt ei,
qui matrimonium impugnare contendit, ſecundum
diſt. Iac. But. quam ſequitur Bart. & alij magis cōmu-
niter* approbāt in d. l. 3. de iureiur. vt ibi teſtaī Alex.
nu. 16. & Fran. in deciſ. Delph. 733. part. 1.

16 Diſcriminis ratio† ea ſolet afferri, partium etenim
voluntati relinquitur, an velint denuò contrahere
matrimonium, non tamen illud contractum diſſol-
uere, Bar. & Caſt. & Iaſ. in d. l. 3. qui Iaſ. diſtinguit in-
ter iuramentum negatiuum, & affirmatiuū, affirmans
ſcilicet matrimonium, & illud negans.
17 Declarandum modò eſt id,† quod dictū eſt, poſſe
ſcilicet deferri iſtud iuramētum illi, qui ſtat pro ma-
trimonio, verum eſſe, quando non ageretur de præiu-
dicijs alterius matrimonij, aliàs ſecus: ita intelligunt
Caſt. Iaſ. & alij in d. l. 3.
Nec in hac re miſſum faciā Abb. in d. c. mulieri, in
3. col. & 4. non probantē indiſtinctè dictū Bar. in eo,
18 quod non poſſit deferri† hmōi iurm illi, qui ſtat con-
tra matrimonium, & qn̄ non cōſtat de matrimonio,
& agitur de eo probando, actorq; nihil, aut ſemiple-
nè tātum probauit, adeò vt reus ſit in caſu abſolutio-
nis: tunc enim hoc iurm reo deferri poſſe cenſet, per
c. atteſtationes, de deſpōſ. impub. quando aūt de ma-
trimonio conſtaret, ſed diſceptaretur de aliquo impe
dimēto, tunc veram eſſe opinionem Bar. affirmat, vt
non poſſit deferri ſtanti cōtra matrimoniū, & impe-
dimentū allegāti, quia matrimonio iā probato, præ-
iudicaret, & eſſet colluſionis ſuſpicio, & Abb. ſniam
probat Did. lib. 4. decret. in 2. par. alleg. §. 1. nu. 5.
Ego verò ex ratione Bar. & Doct. qui illā commu-
niter ſequuntur, arbitror apparere ſenſum commu-
nis diſtinctionis, & Abb. non diſſentire, cum etiam ſi
non fuerit probatum matrimonium per actorem, aut
ſemiplenè tantum probatum, deferri reo cēſeant iu-
ramentum, de quo in d. c. atteſtationes, quod ipſi vo-
cant compurgatorium, vt etiam paulò ſup. diximus.
Neque ēt illud te monere hoc in loco præteribo,
19 quod quoties delatum† fuerit iuramentum hoc iudi-
ciale, & contrarium poſteà conſtiterit, ab eo recedi,
quòd hic vertatur animæ periculum, de quo paulò
ante meminimus, ex Abb. in d. c. mulieri. de iureiur.
Sed hæc hactenùs. Redeo nūc lōgo ſanè interual-
lo ad id ꝙ iterum, ac ſepius ſupra repetiuimus, cauſā
ſcilicet matrimonialē grauē exiſtimari, capitalique
parē cenſeri vſque eo, vt nec deferatur in ea iuramen-
tum in defectū ſemiplenæ probationis: ex hoc inquā
axiomate colligunt ſcribētes in huiuſmodi quæſtio-
20 ne † nō poſſe ad plenam probationē faciendā cōiū-
gi imperfectas probationes, vt argumēto ſumpto de
criminali cauſa ad hanc noſtrā tenuit Alex. in cōſil.
143. vol. 2. vt ſequitur Dec. in c. veniens. nu. 29. de te-
ſtam. vbi in cauſa ciuili ardua, put eſt matrimonialis,
tenet etiā Bald. idē voluit Marſ. in ſing. 407. & in l. de
minore. §. plurimum. nu. 63. ff. de quæſt. atq; ipſemet
Dec. in cōſ. 133. in prin. & Ioan. de Sel. in trac. de iure-
iur. in q. 3. par. nu. 3. qui cōcludūt omnes famā ad ple
ne proban. cū vno teſte non coniungi, de quo à nobis
paulò ante nonnulla ſunt tradita, & ꝙ teſtium nume
rus nō ſuppleat aliorū defectus, tenent Bald. in c. ad
noſtram. de prob. Gram. in cōſ. 36. nu. 51. ad fi. Rui. in
cōſi. 150. nu. 18. Gab. poſt eos, quos adducit tit. de teſt.
concluſ. 5. nu. 14. & concl. 6. nu. 6. & generaliter hoc
firmat Dec. in conſ. 133. col. vlt. & in c. cum cauſam,
num. 32. de prob. & poſt alios Gab. qui de* communi
opi. teſtatur, tit. de prob. concl. 1. nu. 38.
21 Id tamen † nō ita indiſcriminatim nōnulli admit-
runt: nam in probatione ſemiplena de contractu, &
alia ſemiplena de confeſſione, huiuſmodi coniun-
ctionem etiam in matrimoniali cauſa eam admitti
tenuit Iac. Leon. int. conſ. matrim. in conſ. 47. nu. 12.
in conſ. 51. nu. 6. quod & confirmauit Mart. de Grat.
ibid. in conſ. 16. nu. 13. & quod ſemiplenæ ꝓbationes
coniungantur in hac cauſa, dicit ſimpliciter inter ea-
dem conſ. matrim. Petr. de Barb. in conſ. 24. nu. 31.
Verùm quicquid ſit in ſingulis exēplis putarē poſ-
22 ſe dici† ꝓbationes ſemiplenas, & imperfectas cōiun-
gi poſſe ad plenā, & perfectam faciendā, quotieſcūq;
ageretur

ageretur de matrimonio probãdo,ſecus quãdo de eo diſſoluẽdo tractaretur,& in hac facti ſpecie loquũtur plures ex ſup.relatis Doctor. & in primis Dec.in d.c. veniens.nu.30.& Iaſ.in rep.d.l.admonẽdi.nu.252.ff. de iureiu. Hip. Marſ.in locis ſup. cit.hoc enim pacto cauſa matrimonialis grauis dici poteſt, & criminali æquiparari,vt cõſiderat Rui.in cõſi.150.nu.13.vol.5. & Lau. de Pin. int.cõſi.matri.cõſi.71.nu.15. licet nõ * ignorem communiter Doct.ponderate grauitatem huius cauſæ etiã in probãdo,quaſi tunc agatur de hominis ſtatu, quod ſup.attigimus nonnullis in locis,& tradit Gab.d.cõcl.1.nu.41. & hoc modo intelligẽdo limitari poteſt cõmunis concluſio, vt non procedat, quãdo agitur de probando matrimonio,ſed tantummodo,quando agitur de eo infringendo,vt colligere eſt ex ijs,quæ ſupra diximus.

23 Hæc tamen limitatio ita firmata † ſublimitatur,vt nõ habeat locũ quãdo ageretur de probando matrimonio contra aliud matrimonium, tunc non fieret huiuſmodi coniunctio : licet enim ageretur de vno probãdo ageretur tamen etiã de alio infringendo, vt fuit deciſum in Capel. Tholo.q.172.item fuit quæſitum.de quo nos etiã nonnulla paulo ante diximus.

24 Declaratur ſecundo loco † huiuſmodi illatio, vt nõ procedat in matrimonio clãdeſtino,in quo plures diuerſi generis probationes cõiungi dixit Iac. Leon. int.cõſi.matri.in d.cõſi.51.n,91. pmotus authoritate But.in c.veniens.il 1.de teſt. perinde quaſi tũc verſemur in his,quæ ſunt difficilis probationis,quãdo autẽ matrimoniũ clandeſtinũ ſit huiuſmodi aſſerit Crauet.in cõſi.281.col.pen.verſ.non obſt.& poſt eũ Menoch.de arbi.iud.lib.2.cent.2.caſu 117.nu.16.

25 Tertiò declara verũ non eſſe,† quãdo vltra imperfectas,& ſemiplenas probationes cõcurrunt cõiecturę,& pręſumptiones;quia tunc cõiungerẽt:ita reſpõſum eſt à Dec.in cõſi.153.n.22. in caſu matrimoniali cõſulens,& in criminalib.traditur ab Aret. in d.c.veniens,& ibi Fel.de teſt.& à Grat.in cõſi.58.in fi.vol.2.

26 Amplia hanc declarationem, etiã † ſi ageretur de probando matrimonio,cõtra aliud matrimoniũ, teſte Aret.cõſi.13.col.5.& nouiſſimè tradit Gab.in d.cõcluſione prima.nu.44.tunc enim non procedit,ꝙ dictum eſt ſupra in ſublimitat.ad primam limitationẽ. Illud poſtremò aduertendũ eſt in caſibus, in quibus
27 hæc cõiunctio admittitur † perfectas probationes ita demũ coniungi,ſi quælibet ſpecies per ſe,licet imperfecta ad plenam probationẽ,ſit tamen perfecta in ſua ſpecie:ita in hypotheſi noſtra matimonij reſpondit, Alex.in cõſi.250.ad fi.vol.5.& in vniuerſũ hoc traditur,teſte Bal.in l. ſi quis ex argentarijs, §.1.ff. eden.& ad id plures congerit Gabriel.in d.concl.1.nu.33.

CONCLVSIO MXXXV.

ARGVMENTVM.

Matrimonij impedimentum,quo pacto probetur.

SVMMARIVM.

1 *Edicta debent publicè proponi ad impedimenta matrimonij facilius detegenda, vt ſtatuto ad id aliquo termino ea ſint manifeſtanda.*

2 *Impedimentum matrimonij per dictum vnius teſtis ſuper eo deponentis probatur.*

3 *Impedimentum matrimonij per dictum vnius teſtis probatur,etiam ſi non ſit citatus.*

4 *Impedimentum matrimonij per dictum vnius teſtis probatur, etiamſi is ſecreto, & abſque ſui nominis publicatione recipi velit.*

5 *Impedimentum matrimonij per dictum vnius teſtis probatur, etiam ſi is denunciator eſſet, vel turpitudinem ſuam allegaret.*

6 *Accuſator, & teſtis generatim quis poteſt eſſe in cauſa impedimenti matrimonij.*

7 *Impedimentũ matrimonij non denuncians,reus eſt peccati.*

8 *Impedimentum matrimonij per vnum teſtem non probatur, quando,ſponſalia iurata eſſent præmiſſa.Contrar. num.9.Concilia.num.10.*

11 *Impedimentum matrimonij probatur per famam, quæ hoc caſu plenam probationem facit.*

12 *Impedimentum matrimonij probatur per famam,etiam ſi præmiſſa eſſent ſponſalia iurata.*

13 *Impedimentum matrimonij cum per famam probatur, poteſt iudex de plano ſe informare.*

14 *Impedimentum matrimonij per famam non probatur, cum de contraria fama clariores probationes fierent.*

15 *Conſanguinei admittuntur in probatione cõtraria famę, nullum ſcilicet,in matrimonio impedimentum extare.*

16 *Impedimẽti matrimonij fama poteſt elidi per cõſanguineorum iuramentum,arbitrio tamen iudicis.*

17 *Impedimentum matrimonij per coniugum confeſſionem probetur.*

18 *Impedimentum matrimonij quomodo per coniugum confeſſionem probetur diſtinctione declaratur.*

19 *Impedimentum matrimonij iam contracti duobus teſtibus eſt probandum.*

20 *Conſanguinei, & parentes admittuntur ad probandum conſanguinitatis impedimentum.Et cur.*

21 *Impedimentum per famam non probatur, cum agitur de infringendo matrimonio.*

Etiam ſi cum fama huiuſmodi concurreret confeſſio coniugum vt num.22.

23 *Impedimentum matrimonij per famam probatur,etiamſi de eo infringendo agatur modo concurrat confeſſio,quę fiat ab aſtantibus pro ipſo matrimonio. Contra.nu.24.*

25 *Intellectus.c.ſi duo.35.q.6.*

26 *Impedimentum matrimonij probatur per famam, etiamſi de eo infringendo ageretur, cum concurreret confeſſio, quæ fieret ab eo, de quo dubitaretur vtrum pro matrimonio ſtaret, vt quia timeretur de colluſione.*

27 *Impedimentum matrimonij non probatur cõfeſſione, etiã ſi fieret ab aſtante pro matrimonio, vel ab eo de quo dubitaretur vtrum pro eodem ſtaret matrimonio, concurrente etiam fama,quando confitens allegaret turpitudinem ſuam. Contrarium,num.28.*

29 *Impedimentum matrimonij ſola coniugum confeſſione non poteſt probari, cum agitur de dirimendo matrimonio iam contracto.*

30 *Impedimentum matrimonij ſola coniugum confeſſione probatur,cum illud carnaliter nondum eſt conſumatũ, & fatentur cõiuges, ſe id facere animo mutandi vitam, & religionem ingrediendi.*

31 *Impedimentum matrimonij ſola cõiugum confeſſione probatur,quando ſit confeſſio ex parte aſtantium pro matrimonio,quod iudicis arbitrio arbitrio relinquitur.*

32 *Confeſſioni factæ cõtra matrimonium ſpirituale, vt illud dirimatur, an ſtetur,vide remiſſiue.*

33 *Confeſſioni coniugum ſtandum eſt,ſi agatur de ſeparatione matrimonij,quo ad thorum.*

34 *Diſpenſatio circa impedimenta matrimonij præſumitur difficilis,& impoſſibilis.*

35 *Diſpenſandi circa impedimenta matrimonij, quæ ſint iuſtæ cauſæ,& quibus caſibus diſpenſetur, & quæ narranda ſint,vide remiſſiue.*

Non minor eſt labor inquirere ꝓbationes, quibus impedimẽta matimonij demonſtrẽtur,quin poſſint ea iudici plana fieri,quæ impedimẽto ſunt quominus cõnubium celebretur,quam ad inueſtigandum,qua ratione cõtractũ iam matrimoniũ poſſit probari. Quod ſi in præſentia ea perſequi noſtri eſſet inſtituti,quę ad cõtrahendũ matrimoniũ obſtant, id cõmodè nobis agere liceret per Ioan. And. qui plura cõmemorat.in tract.de ſponſal.& matrim. verſic.viſo de prima parte,num.4.ſed aliud nunc agimus

mus,& de alio noſtrà eſt diſputatio. Ad hæc itaque
1 in apertum proferenda impedimenta,†cum ſæpè, ac
ſæpiùs ſoleant à multis celari, publicè proponuntur
edicta,vt ſtatuto ad id aliquo termino manifeſtanda
ſint,ſic iuſſit ſum.Pont.in c.cũ inhibitio.de clandeſt.
deſpon. quod & ſancitum eſt in concil. Triden.de re-
for.matr.c.1.præterquam quod parochis ea cura fuit
demandata,vt ipſi inquirere, & inueſtigare debeant,
an aliquod ad connubia celebranda impedimẽtum
obſiſtat,vt decreuit idem Põt.Max.in d. c. cum inhi-
bitio.§.vlt.& ibi Abb.& fuit repetitum in eo.concil.
Triden.vbi ſupra.atq; confirmauit Franc.Marc. in q.
Delph.715.ſi quid autem probabile apparuerit cõtra
contrahenda connubia, interdicitur contractus, do-
nec de impedimento conſtet.

At quo pacto,roget quis,id cõſtare poterit? & cer-
2 tè cum hic de euitando peccato,†neq; de grauiſſimo
damno agatur, probabitur impedimentũ huiuſmodi
per dictum vnius teſtis ſuper eo deponentis,vt habe-
mus ex c.præterea,il 2.de ſpõſal.& ibi gl. Hoſt. & alij,
idq; vti ſingulare pronunciatum obſeruauit Rom.
in ſing.619. quod & memoria dignum ſunt arbitrati
Iaſ.in repet.l.admonẽdi,nu.197.ff. de iureiur.& Did.
in epit.4.decret.in 2.par.c.6.§.10.nu. 20.

3 Quod ampliandum,vt verum ſit, † etiam ſi huiuſ-
modi teſtis non ſit citatus,ſed à parte oblatus, modo
ſe non ingeſſerit, vt viſum eſt Abb. in c. cum in tua.
nu.2.de ſponſal.& In c.cauſam.vbi & Imol. & Felyn.
de probatio.

4 Secundò ampliatur,†ẽt ſi nolit publicè, & in præ-
ſentia partis recipi,ſed ſecreto, & abſq; publicatione
ſui nominis,vt decretum eſt in d.cap. præterea, quod
& probauit Abbas in capit.ſuper eod. de conſang.&
affin.

5 Tertiò amplia,vt procedat,† ẽt ſi eſſet denũciator,
vel accuſator,& allegaret turpitudinem ſuã, ſic col-
ligitur ex c.ex literis,& ibi Abb.nu. 6. de conſang. &
affin.& in c.ad audientiam,de ſponſa. & in c.iurauit,
6 de probatio.& hac cauſa generatim quis† poteſt eſſe
accuſator,& teſtis,ex cap. ſi duo. 35. q. 6.quod tradit
Spec.& declarat tit.qui matrim.accuſ.poſ.nu.7.& ibi
Io.Add.in additio.& quilibet de populo admittitur,
allegans ẽt propriam turpitudinem, vt arbitratus eſt
Abb.in c.lator.de re iud.et in c.tenor.eo. tit. immò q
7 non denunciat†reus eſt peccati,c.tua nos, & ibi Abb.
in 2.not.de eo,qui cogno.conſan.vxo.ſuæ.

8 Hęc modo ſublimitabis,†quando ſponſalia iurata
eſſent præmiſſa,iuxta ſentẽtiam gl.in d.c.ſuper eo.de
conſang. & affin.

9 Sed opinionem gloſſæ† oppugnat ibi Abb.& in d.
c. præterea.

Ad tollendas horum authorum diſſenſiones opi-
10 nio gl.declaranda eſt,vt vera ſit, † cum teſtis non eſt
omninò integer,vt in d.c.præterea,vbi allegabat tur-
pitudinem ſuam,& deponebat ſine publicatione ſui
nominis,alioqui quando teſtis eſt integer, & cũ ma-
gna cautione teſtimonium dicit, illius dictum æqui-
paratur famæ,ita loquitur Abb.in locis allegatis, &
* Præpoſ.in d. c. præterea. qui de * cõi teſtatur,vt refert
Did.d.§.10.nu.22. teſte autem non omninò integro,
præmiſſisq; ſponſalibus iuratis nõ probatur impedi-
mẽtum, imò teſtis de auditu iuratus,& teſtis de veri-
tate ſine iuro non probant,vt eſt tex.& ibi not. Abb.
in d.c.1.de conſang.& affin.poſtremum tamẽ hoc de
teſte de auditu declaratur non procedere in impedi-
mento conſanguinitatis,quod probatur ſecundũ for-
mam c.licet ex quadam,de teſtib. vbi Felyn.& in d.
c.tua nos,& ibi Abb.declarat. & aliàs à nobis diſcuſ-
ſum fuit in concluſ. conſanguinitas.

11 Eadem de cauſa†ad hoc impedimẽtum matrimo-
nij probandũ admittitur fama,quæ hoc caſu plenam
* probationẽ facit,d.c.ſuper eod.& ibi Abb. &* omnes
notant.de conſang.& affin.& Rom.in d. ſingul. 616.
atq; gl.in c.Illud.in ver.in hoc.de cler.excom.vel de-
po.miniſt.idem Abb.in d.c. cũ in tua.nu.4. de ſponſ.
poſt gl.ibi.idem ſenſere Fely.in c. veniens.num.8.de
teſtib. Alex.ad Bart. in l. de minore,§.ſi plurium,ſub
nu.30.& ibi Marſ.nu.16.ff.de quæſt.Dec.in c. 1.n.40.
de appel.& Did.poſt alios In d.§.10.nu.20.

Hanc impedimenti probationem ampliabis verã
12 eſſe,†etiam ſi præmiſſa eſſent ſponſalia iurata, vt cẽ-
ſuere gl.& doct.in d.c.ſuper eo. Abb.in d.c.præterea,
* il 2.de ſponſal.& ibi Præpoſ.dicit * communem opi-
nionem,teſte Did.in d.§. 10.nu.22.

13 Secũdo loco velim amplies, † vt de huiuſmodi fa-
ma ad impediẽdum matrimoniũ poſſit iudex, cui de
ea,vti priuato cõſtiterit, per ſe ipſe de plano ſine ali-
quo ordine iudiciario diligentius inquirere, & vide-
re,authore Inn.poſt gl.in d.c. cum in tua. & ibi Abb.
in 4. not. de ſponſal. quos ſequitur Iac. Leonis, inter
conſ.matrim.in cõſ.49.nu. 21.quod autem ſuper im-
pedimento matrimonij poſſit iudex ex officio ſuo
procedere,tradunt Abb.in c.porrò,per illum tex. nu.
4.de diuor.& Io.And.in d.tract.de ſponſ. & matrim.
nu.18.et in matrimonij cauſa procedi ex officio iudi-
cis,probat contex.in d.c.cum in tua. & in c. cum cla-
mor.de teſtib. vt & aſſeruere Ant.Fran.de Doct.inter
conſ.matrim.conſ.69.num.4.atq; Fran.Marc. quæſt.
Delph.742.nu.2.par.1.

Limitandum nunc eſt illud ipſum, quod diximus
14 de fama,non procedere,† quando de contraria fama
clariores probationes fierent, quæ ei, quod ex priori
probatione oriebatur, tenebras offenderent; ita no.
gl.per illum tex.in d.c.cum in tua.in verſ.famam cõ-
trariam,& ſic viſum eſt Pariſ.in conſ.64.nu.24.volu.
3.& in conſ.21.nu.242.vol.1. & veriſimilior attendi-
tur, & quæ meliori iudicio innixa eſt.

15 Id ampliabis,†vt ad deponendum cõtra huiuſmo-
di famam admittatur etiam conſanguineorum iura-
mẽtum, vt inquit Abb.in d.c.cum in tua,in fi qui ita
intelligit illum tex.ibi, vel contra famam huiuſmo-
di iuramenta exhibeas propinquorum.

16 Secundò limitari poteſt,†nimirum hanc famã eli-
di,cuiuſq; probationem,arbitrio tamen iudicis, ſi cõ-
tra illam conſanguinei contrahere volunt,iuramen-
tum exhibent,quo ſcilicet probent inter eos conſan-
guinitatem non extare, tunc enim erit in iudicantis
arbitrio iuxta qualitatem perſonarum, & contrariæ
famę admittere hoc iuſiurandũ,ſic docuit Menoch.
de arbit.iud.lib.2.cent.3.caſu 243.nu.4 qui affert hãc
intelligentiam ad contex.d.c.cum in tua, præter Ab-
batis mentem,& aliorum.

17 Huc accedit,quod poterit probari† huiuſmodi im-
pedimentum matrimonij per confeſſionem coniu-
gum,ita dixit Abb.in d.c.ſuper eo. de eo, qui cogno.
conſan.vxo.ſuę.qui ampliat etiam in ſponſalibus iu-
ratis, quia poſſunt ſibi remittere illam obligationem
etiam iuratam,c. 2.de ſponſ. ideoq; præſumi non po-
teſt,quod falſo iurauerint.

18 Hoc tamen eſt declarandum locum habere†quan-
do vterq; coniugum confitetur, aliàs ſi vnus tantum
fateatur impedimentum, eſt adhibenda diſtinctio,
quod aut confitetur ille, qui ſtat contra ſponſalia, &
non ſufficit,alioqui facilè diſſoluerentur: aut ille,qui
ſtat pro ſponſalibus, & impeditur matrimonium,ita
refert Abb.in d.c.ſuper eo,nu.5.arg.c.atteſtationes,&
quod ibi not.Hoſt.de deſponſ.impub.

Quæ hactenus à nobis fuere edita de impedimen-
19 ti probatione intelligenda ſunt, † & accipienda,
quando agitur de impedimento matrimonij con-
trahendi, non tamen adhuc contracti, ſecus ergo,
ſi accuſaretur matrimonium iam contractum, &
ageretur ad illud dirimendum, tunc enim cum
grauiſſima putetur cauſa, vnicus teſtis non ſufficiet,
ex cap.de illo, & ibi Abb.de eo qui cognouit con-
ſanguineam vxor. ſuæ. ſed per duos probandum erit

Digitized by Google

huiuſmodi impedimentũ, qui teſtes ſint omni exce-
ptione maiores, ex c. ſuper eo. il 2. in fi. de teſtibus, &
ibi Abb. in c. in literis, eo. tit. c. 1. de conſan. & affinit.
& c. inſuper, qui matrim. accuſ. poſſ. ſic ſenſit Specul.
eod. tit. in princ. nu. 6. & quod in ſeparando matrimo-
* nio teſtes debeãt eſſe omni exceptione maiores* om-
nes admittunt, vt ſupra latè examinauimus.

Hoc verò, quod dicimus de teſtib. omni exceptio-
20 ne maioribus non procederet, † qñ quęreretur de cõ-
ſanguinitatis impedimento, quo caſu conſanguinei
admittuntur, & parentes ſiue impediatĩ, ſiue dirima-
tur matrimonium, vt colligitur ex dicto capitulo ſu-
per eo, ex c. videtur, qui matrimonium accuſare poſ-
ſunt. qui contextus eam aſſerrationem, quia iſti me-
lius ſuam ſtirpem ſcire præſumuntur. & ex c. 1. 35. q.
6. & tradit Spec. loco nup citato. & Io. And. in d. tract.
de ſpõſ. & matrim. nu. 18. atq; Alb. de Malet. in tract.
de teſtib. c. 2. nu. 6. quando autem admitãtur ad pro-
bandum contractum matrimonij aliàs fuit explica-
tum, & latè docent Gabr. de teſt. cõcl. 9. & Did. Cou.
in epit. 4. decretal. in 2. par. c. 8. §. 12. nu. 8.

Nec etiam, quando agerent de infringẽdo matri-
21 monio † ſufficeret fama, vt habemus ex d. cap. ſi duo.
35. q. 6. ſic ſcripſere Abb. in d. c. ſuper eo, nu. 4. de con-
ſanguin. & affiu. & in cap. ſuper eo, num. 8. & ibi Ant.
de eo, qui cogno. cõſan. vxo. ſuæ. tunc enim plurium
iuramentum requiritur, ad tex. in d. c. ſuper eo, il 2. in
fin. de teſtibus.

22 Id amplia, † etiam ſi cum fama huiuſmodi concur-
reret confeſſio coniugum, teſte Abb. in d. c. ſuper eo,
& ibi Ant. alij de eo, qui cogn. con. vxo. ſuæ.

23. Limitabis hauc ampliationem nõ procedere, † qñ
cõfeſſio fieret ab aſtantibus pro matrimonio, vt quia
iudex inquirat ex officio, vel tertius accuſet, ita lo-
quitur text. in d. c. ſi duo. 35. q. 6. & ibi Arch. ac Ioan.
Andr. in cap. cauſam, il 1. de offic. deleg.

24 In aliam deſcendit ſententiam † gl. in c. cum in ca-
ptiuitate. 34. q. 1. ſed eam reijcit gl. illamq; impugnat
Iõ. Brunel. in tract. de ſpon. & matri. concl. 29. num. 3.
qui plures adducit pro affirmante opinione.

25 Circa tamen diſpoſitionẽ d. c. ſi duo, † eſt aduerten-
dũ ad id, quod dixit Abb. antiquitus proceſſiſſe, ſcili-
cet de iure antiquo, quando prohibitio coniugij ex-
tendebatur vſq; ad ſeptimum gradum, quia probatio
exiſtimabatur difficilis, hodie ſecus, cum ſit reſtricta
ad quartum gradum, vt in cap. non debet, de conſan-
guinitat. & affinit. quod Ant. admittit in impedimẽ-
to conſanguinitatis tantum, & non in alio clandeſti-
no ad probandum difficili, vt refert Abb. in d. c. ſuper
eo, nu. 7. qui tamen indiſtinctè tenet, diſpoſitionem
d. c. ſi duo, adhuc producere. Ad hoc tamen Brunel.
conſulas loco ſtatim citato.

26 Secundo velim limites non habere locum, † quan-
do confeſſio fieret ab eo, de quo dubitaretur, vtrum
pro matrimonio ſtaret, vt quia timeretur de colluſio-
ne: tunc enim in hac dubitatione ſi fama concurrat,
vel alia adminicula, valeret cõfeſſio, quæ eſſet etiam
contra matrimonium: ita Abb. in c. cum cauſa, nu. 6.
de rapto. qui hoc modo intelligenda eſſe dicit notata
in d. c. ſuper eo.

27 Sublimitari modo poſſe videntur † ſuperiores limi-
tationes non procedere, quando confitens allegaret
turpitudinem ſuam, ſecundum Ant. in d. c. ſuper eo,
per not. ab Arch. in d. c. ſi duo.

28 Sed cõtrariũ cenſet verius † Abb. in d. c. ſuper eo. &
dicit Arch. ibi hanc partem inferre, & eſſe veriorem,
quia quando agitur de periculo animæ auditur alle-
gans turpitudinem ſuam, vt in c. cum ſuper. de con-
ceſſ. præbend.

29 Ex modò relatis fere patet, † non ſufficere ſolã cõ-
feſſionem coniugum in probatione impedimẽti fa-
cienda ob dirimendum matrimonium iam contra-
ctũ, quod probatur in d. c. ſuper eo, de quo qui cogno-
* uit cõſanguin. vxoris ſuæ. & ibi gl. & Abb. & * omnes,
ac idem Abb. in c. lator. nu. 4. de re iud. quod etiã ad-
mittunt Franc. Marc. quæſt. Delph. 754. Did. in 4. de-
cretal. par. 1. c. 4. §. 1. nu. 4. ac Io. Brunel. in d. tractat. de
ſponſalibus, & matrimonijs, concl. 29. in princ. q̃ ea
ratione confirmat contex. in d. c. ſuper eo. quia multi
ſæpè inter ſe colluderent, & ad cõfeſſionem inceſtus
facilè proſilirent, ſi crederent ſe poſſe per eorum cõ-
* feſſionem ſeparari. & ita* communiter cõcludi dicit
Io. Iac. à Can. inter conſ. matrim. conſ. 19. nu. 3.

30 Quòd primo velim limites, vt non procedat † quã-
do matrimonium nondum eſſet cõſumatum carna-
li copula, & faterentur coniuges ſe id facere animo
mutandi vitam, & religionem ingredièdi: ſic reſtrin-
git, quod modo tradidimus, idem Io. Iac. à Can. inter
conſ. matrim. d. conſ. 19. nu. 6.

31 Secundò limitabis, † quando cõfeſſio fieret ex par-
* te aſtantium pro matrimonio, vt tradunt gl. & * com-
muniter Doct. in c. atteſtationes, de deſpõſat. impub.
& Abb. in d. c. ſuper eo, quod tamẽ propter colluſio-
nis ſuſpicionem totum relinquẽdum eſſe iudicis ar-
* bitrio tenẽt omnes* in d. c. atteſtationes, vt dicit Did.
in d. §. 1. nu. 4. & Brunel. in d. cõcluſ. 29. nu. 4. vbi alijs
modis declarat, & latè diſputat ad intelligentiam c.
32 cum cauſa, de rapt. an in matrimonio † ſpirituali di-
rimendo ſtetur confeſſioni factæ cõtra ipſum, de quo
per Abb. in d. c. cũ cauſa. & de hoc ſupra nos aliquid
attigimus circa probationem cõtractus matrimonij,
33 quę huc commodè poſſunt referri. Illud tamen non
omittam, quòd ſi agatur de ſeparatione matrimonij
quoad thorum, ſtabitur confeſſioni coniugum, vt c.
ex literis, de diuort. cap. intelleximus, de adulterijs, vt
aſſerunt Abb. in d. cap. ſuper eo, de eo qui cognouit
conſang. vxoris ſuæ. Brunel. in d. concluſ. 29. nu. 2. &
Franc. Mar. d. quæſt. 754. in fin.

Quæ aũt ad ſingulorum impedimentorum proba-
tionem pertinent, ſuis locis opportunis examinanda
relinquuntur, ne eadẽ ſępiùs repetantur. Intereà illud
non præteribo, circa huiuſmodi impedimẽta aliquã-
34 do diſpenſari, quæ diſpenſatio, † cũ pendeat à volun-
tate principis, præſumitur difficilis, & ẽt impoſſibilis,
licet ſit de ſolitis concedi, vt reſpondit Ioan Baptiſta
Plot. inter conſ. matrim. conſ. 87. nu. 10. Quæ autem
35 † ſint iuſtæ cauſæ diſpenſandi, & quibus caſib. diſpen-
ſetur, & quæ narranda ſint, hęc omnia tibi ſoppedita-
bit Abb. in c. quia circa, de conſang. & affinit. & poſt
alios Mandoſ. in tract. de ſignar. grat. fol. mihi 43. &
Nauar. in manuali confeſſ. c. 22. nu. 87.

CONCLVSIO MXXXVI.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur matrimonium clande-
ſtinum, & an ex eo præcipuè, quòd illud
contractum ſit nõ præmiſſa denunciatio-
ne publicè in eccleſia.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium clandeſtinum ex eo probari, quod illud cõ-
tractum ſit non præmiſſa denunciatione publicè in ec-
cleſia. Contra. & verius. nu. 4.*
2 *Matrimoniũ in faciem eccleſiæ quando dicatur contrahi.*
3 *Matrimonij clandeſtinitas, quibus in caſibus conſideretur.*
5 *Matrimonium clãdeſtinum ex eo probari, quod celebra-
tum fuerit ſecreto, ſine teſtibus, vel cum duobus teſti-
bus tantum.*
5 *Matrimonium ne dicatur clandeſtinè contractum, non ſo-
lum requiruntur quinq; teſtes, ſed etiam debent ipſi te-
ſtes a ſponſis ad id fuiſſe adhibitos, & rogatos.*

Matri-

1 Matrimonium eſſe clādeſtinè † cō-
tractum ad effectū
illegitimitatis prolis, ex eo probari poterit, ſi cōſtabit
contractū fuiſſe non præmiſſa denunciatione publi-
cè in eccleſia, iuxta diſpoſita in c 1. cum inhibitio. in
* prin. de cland. deſponſat. vbi * communiter Doct. hoc
affirmant, quos refert, & ſequit̃ Soc. in conſ. 46. diſpu-
2 tatur in puri. nu. 48. lib. 2. nam dr̃ in faciē eccleſiæ † cō-
trahi matrimonium, quando proponuntur edicta, &
ſeruatur forma de qua in d. c. cum inhibitio, et ita cō-
cludunt Inn. Hoſt. Io. And. & Ant. de Butr. in c. ex te-
nore. qui fil. ſint legit. vbi præterea animaduertunt
non ſufficere matrimonium contractū fuiſſe conuo-
catis amicis, & nemine excluſo, prout obſeruant Lō-
bardi, ſed præter hęc ꝓponenda ēt ſunt edicta, & hoc
idē ſenſit Soc. ſen. in cōſ. 17. ſupradicta cauſæ poſitio.
poſt nu. 5. verſ. quinimò cum ſit actus. vol. 1. & huius
ſnīæ etiā fuit Præpo. in c. ꝙ nobis, eo. tit. & iuxta hāc
opinionem pulchrè reſpondit Ruin. in conſ. 14. nu.
10. lib. 3. quo in loco etiā reſpondet ad auctoritatem
Oldr. in conſ. 256. & quorundam aliorum aſſerētium
contrarium. iſtud quoq; eſt amplexus Ceph. in conſ.
3 503. lib. 4. vbi col. pen. tres caſus † in propoſito diſtin-
guit; Primus eſt, qñ nullum ſubeſt impedimentū, &
tunc clandeſtinitas nō ſpectatur, nec vlla attenditur,
quoad validitatē matrimonij, & legitimitatē prolis.
Secundus eſt, vbi ſubeſt aliquod impedimentū, dum-
modò non ſit impedimentū gradus prohibiti, & tūc,
ſi matrimoniū ſit cōtractū in faciem eccleſię, & ſaltē
ꝑ alterū ignoretur impedimentū, hoc caſu matrimo-
niū ſuſtinetur, & filij legitimi putātur, ēt ſi nō ſit ſer-
uata forma d. c. cum inhibitio. Tertius, & vltimus eſt
caſus, qñ ſubeſt, vel conſanguinitatis, vel affinitatis
impedimentū, & tunc ſatis non eſt matrimoniū cō-
trahi in faciē eccleſię corā amicis, & conſanguineis,
ac nemine excluſo, ſed ante omnia requiritur forma
ſpecialis tradita in d. c. cum inhibitio, alioqui matri-
moniū clandeſtinum rectè cenſetur, & proles ex eo
matrimonio concepta illegitima putanda erit: vt ibi
per eundem Ceph. & dicebat coram me in vna Plac.
hęreditatis illorum de Zambertis Mag. Dom. Nico-
laus Supranus ex vna aduocatus, q doctè, & ſubtili-
ter conabatur hāc partē tueri: & idē affirmabat alius
excellens coaduocatus Do. Io. Matthæus Amizonus
Placent. et hanc opinionē de iure ſcripto non habere
dubitationē prodidit Soc. iun. in cōſ. 86. nu. 53. vol. 2.
** vbi ita magis ** cōiter ſcribentes voluiſſe affirmat.
4 A contraria ſtabat ſnīa † præclariſſim. dom. Petrus
Antonius Petra partis aduerſæ patronus, & huius ci-
uitatis Placentiæ aduocatus inſignis, qui, itidē veris,
& ſolidis rationibus partes ſui Clientis tuebatur, & ꝓ
hac opinione, ꝙ ſcilicet ſufficiat matrimoniū fuiſſe
contractum palam in faciē eccleſiæ cōuocatis ami-
cis nemine ſerioſe excluſo, ēt non ſeruata forma d. c.
cū inhibitio. eſt in terminis reſponſum Oldr. in conſ.
256. Clemens Epiſcopus. nu. 4. & ſeq. de quo etiam p
Abb. in d. c. cum inhibitio, nu. 9. de clandeſt. deſpōſa.
* & hanc eſſe * cōem Theologorum, & Canoniſtarum
ſnīam docet Io. Lup. in ſuo tract. de matrim. in 2. par.
princ. nu. 14. vbi nu. 18. oſtēdit hanc ēt fuiſſe opinio-
nem Inn. in d. c. cum inhibitio, & in d. c. ex tenore in
contrarium ſuperius allegati, idē docuit Crot. in cōſ.
304. nu. 8. lib. 3. Hoſt. etiam in priori opinione cōtra-
ria citatus ſequitur hanc partē in ſumma. tit. de clan-
deſt. in §. quot modis. dum præſupponit, quod bene-
dictio, & bona ſint ſolemnitatis, quę requirūtur ho-
neſtatis, non neceſſitatis cauſa. idem Hoſt. id confir-
mauit, qui in d. tit. in ver. quæ igitur. quando loquitur
de matrimonio regis Franciæ, præſupponit bann. et
facta nulli eſſe vſui, & nihil obeſſe prætermiſſa, licet
tutius eſſet, ſi fierent. hoc idem tradidit Io. And. in c.
conſtitutus de conuerſat. quem refert Io. Lup. loco
ſuperius citato, nu. 10. & veriſſimum hoc eſt arbitra-
tus Card. Zabarel. in d. c. cum inhibitio, col. 2. & in d.
c. conſtitutus. & idem cauit in d. c. ex tenore. ſubdens
ibi, ꝙ licet Io. And. vnū ſemel dixerit, ꝙ requirantur
banna, tñ mentem concludentem eiuſdem Io. And.
fuiſſe, vt non requirerentur. ſed tñ ſufficeret, quod pu-
blicè ſit contractū matrimonium, vt refert idē Lup.
in d. tract. de matrim. in 2. par. prin. ſub nu. 10. nec ab
hoc receſſit Spec. in tit. de clādeſtinit. & Petr. de Peru.
in d. c. cū inhibitio. & latè hanc opinionē proſequi-
tur, & defendit Rol. à Val. in conſ. 93. nu. 25. vol. 3. ſe-
quens, & referens multos ibi congeſtos, reiecta opi-
nione Inn. & aſſeclarū, ac ſpreta diſtinc. Ceph. in cōſ.
503. vol. 4. quatenus ipſe voluit, quod obſtante impe-
dimento ſanguinis, omninò ſint ſeruandæ ſolemni-
tates, de quibus in d. c. cum inhibitio. quibus accedit
Gram. in conſ. ciuil. 168. per tot. dū admonuit ex ſen-
tentia Theolog. & Canoniſt. per eum ibi citatorum;
requiſita in dictis iuribus nō eſſe de eſſentia, & forma
matrimonij, & legitimationis prolis, ſed tm̃ de ſolē-
nitate, & ad decorem ipſius inducta. idem firmat Io.
Lup. in d. tract. de matrim. in 2. part. prin. num. 14. vbi
* * cōem dicit hanc eandem ſnīam ſequutus eſt Ruin.
ſibi contrarius in conſ. 51. nu. 15. vol. 5. & in cōſ. 100.
nu. 2. in fi. vol. 3. idem ēt voluit Ceph. ſibimet diſſimi-
lis in conſ. 82. nu. 26. & ſeq. & conſ. 276. nu. 15. volu. 2.
dum ibi aſſerit matrimoniū non dici clandeſtinè cō-
tractum ſi publicè corā teſtibus, & amicis ſit celebra-
tum, idq; poſtremò obſeruauere Dec. in cōſ. 153. Iaſ.
in cōſ. 156. vol. 4. & Crot. pulchrè in d. cōſ. 304. n. 7. &
* plurib. ſeq. lib. 2. vbi dicit hāc cōem, * & verā opinio-
nē, quā ēt approbat Alex. in c. pen. & vlt. q fil. ſint leg.
hāc ēt opinionē defendit ex multis rationib. & aucto
ritatib. Did. Cou. in 4. decret. in 2. par. c. 6. in prin. n. 10.
ibiq; teſtat̃ hāc opinionē eſſe morib. receptā, & opti-
mè affirmat Anch. in d. c. pen. nu 4 q fil. ſint leg. verſ.
quęro, qñ matrimoniū dicat̃ contrahi in faciē eccle-
ſiæ. dicens ibi durū eſſe tenere opinionē Inn. & aſſe-
ctatorum, & ꝙ imò ſufficiat matrimoniū cōtractum
eſſe cōuocatis amicis, & palā, ac publicè, q a hoc mo-
do dr̃ ſeruata mens d. c. cū inhibitio. licet non ſit ſer-
uata cortex verborum dictæ conſtitutionis. Et vt no-
ſtrā afferamus hāc ſnīam, arbitror nō eſſe recedēdum
ab hac poſteriori opinione, vt quoad fieri poſſit fa-
ueamus matrimonio, & legitimitati prolis: nā, vt ꝓ-
ditū reliquit Inno. in d. c. cū inhibitio, de cland. deſp.
non oportet in hac materia matrimonij multū ſubti-
lizare pp periculum illegitimitatis. & idem ibi tenet
Zabar. Anto. & alij, quos refert, & ſequitur Lup. in d.
tract. de matrim. in 2. par. ſub nu. 18. & hinc dixit col-
lect. in c. ex tenore, n. 4. qui fil. ſint leg. & Inn. in d. c. cū
inhibitio, nu. 3. quod eccleſia debet tolerare, & excu-
ſare matrimonium quantum poteſt, pp idem pericu-
lum illegitimitatis, & in eandem deſcendit ſententiā
Dec. in conſ. 153. col. 2. & Pariſ. conſ. 13. col. 3. vol. 2.
5 Secundo loco matrimoniū clandeſtinum † probari
ex eo, quod celebratū fuerit ſecreto ſine teſtibus, vel
cum duobus teſtibus tantum, me docuit Soc. iun. in
conſ. 86. diſputatur in præſenti, nu. 47. vol. 2. motus ex
doctrina Bar. in l. 2. C. de his, qui ex publ. ratio. lib. 10.
vbi tradidit, quod ſi aliquid cōſueuit fieri publicè, vt
matrimoniū, & aliquis contraxit matrimonium co-
ram duobus teſtibus, quod tunc dicatur clàm contra-
xiſſe matrimonium, & ad id citat cōtext. in l. vlt. ff. de
rit. nupt. quam ſententiam Bar. ſequitur ēt And. Barb.
in conſ. 26. clementiſſimū Deum, col. 1. in prin. lib. 4.
& ipſi bene fauet gl. in c. cū inhibitio, in verb. clande-
ſtina, de cland. deſponſ. dum dicit tribus modis poſſe
nūcupari matrimonium clandeſtinum, & inter alios
modos primo loco ponit matrimonium dici clāde-
ſtinum, quando celebratur ſemotis teſtibus. Nam qñ
matrimonium ſit contractum non adhibitis ſaltem
quinque teſtibus clandeſtinè dicitur factum, vt poſt
Capr. Pariſ. Ruin. & alios quos allegat, aſſeruit Ceph,

in conſ.82.nu.26.& ſeq.& in conſ.276.num.15.

6 Iſtud amplies velim,† vt nedũ requiratur numerus quinq; teſtium,ne matrimonium dicatur clãdeſtinè contractum, ſed etiam debeant ipſi teſtes à ſpõſis ad id fuiſſe adhibitos,& rogatos, ſecũdum eundẽ Ceph. poſt alios,quos citat in conſ.503. num.15.

CONCLVSIO MXXXVII.

ARGVMENTVM.

De collegio quem eſſe per matriculam probari, in qua huiuſmodi deſcribi ſolent, & quouſque id verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Matricula probat in ea deſcriptos eſſe de collegio,& in aſſerentem contrarium onus probandi transfert.*
2 *Pro matricula in dubio præſumitur.*
3 *Matricula probat in ea deſcriptos eſſe de collegio,etiã ſi ſint cancellati,niſi appareat,quod legitimè fuerint cancellati.*
4 *Notarius præſumitur qui deſcriptus eſt in matricula notariorum. Contrarium,nu.5. Conciliatio,nu.6.*
7 *Notarius præſumitur, qui deſcriptus eſt legitimè in matricula notariorum,alias ſecus.*
8 *Matricula probat in ea deſcriptos eſſe de collegio,cum exercent artem, vel ea, quæ ad collegium pertinent, alias ſecus. Contrar.num.9. Intellige,vt num.10.*

1 Matricula, in qua† ſcribi debẽt nomina eorũ, qui ſunt de collegio, adeò pbat in ea deſcriptos eſſe de collegio, vt faciat haberi p priuatis eos,qui nõ ſunt in ea ſcripti, iuxta ſnĩam Accurſ. in l. eos.C. de offic.mag. mil.Bar.in l. matriculam.C.de agen.in re.libro duodecimo. & in l.ſcriniarios. C.de teſtam.mil. & in l.petitionẽ. C. de aduoc.diuer.iudic.cui adheret Bal. in l.ſcrinarios, & trãſfert onus probãdi in aſſerentẽ deſcriptũ in ea nõ eſſe de collegio,vt voluit Bar.in l.vlt. C.de reb.cred. & in l.Titiæ textores,ſ prin.ff.de leg.1.in l.illa,de ver. oblig.& in l.is põt.ff.de acquir.hæred.ꝙ comprobat, & Bald.in l.2.C.de bonor.poſſeſſ.ſecundum tab.& in l.mulier.ff.ſol.matr.Ang. ẽt in §. his omnib. in auth. de hered. & falc. & ratio eſt, quia in dubio præſumiẽ

2 pro matricula,†quia cõfert quaſi poſſeſſionẽ. ita Bal. in d.l.ſcriniarios,per l.ſolemus, C.de fid.inſtr.& facit tex.in l.ex eo tempore. ff.de mil.teſt.

3 Amplia, vt iſtud etiã ſit verũ in illis,† qui fuerunt cancellati in matricula,qui, cũ pro eis cãcellata matricula faciat preſumi,nõ habetur pro nõ ſcriptis,niſi aliaſ appareret,quod legitimè fuiſſent cancellati, ita notat Bald.in d.l.ſcriniarios.per ea,quæ habentur,& notãtur in l.ſi præſes,C.quomodo,& quãdo iudex.& in authen.ſi quis,C.de teſti.quo in loco etiã ſubiũgit ſtandũ eſſe arbitrio iudicis, nunquid fuerit legitimè, vel nõ legitimè cãcellatus,cũ ex eius officio determinari debeat,etiã lite nõ cõteſtata,quia agitur ad factũ iudicis,nõ ad factũ partis,id eſt, vt iudex declaret, & faciat per ſuum notariũ ad perpetuã memoriam regiſtrare id,quod ſit iuris, prout etiam inquit fuiſſe de mente Iac.Butr.in auth.qui ſemel,& quan.iud.

4 Hinc infertur, quod† quis eo ipſo præſumitur notarius, quod reperitur ſcriptus in matricula notariorum:ita voluerẽ Bald. Sal. Rom. Caſt. & Cor. in d.l. ſcriniarios.idem Bald.in l.2.ff.de offic.præt. & in l.2. C.de ſent. Ang. in conſ. 140. Lud. Rom. in l. in iſta, col.9.ff.de verb.ob.Iaſ.in d.l.2.in 4.limitatio. vbi appellat illam veram, & * communem opinionem.

5 Contrarium tenuit† Matt.Sillim. quẽ refert,& ſequitur Ioan.Andr.in addition. ad Specul. in titul.de inſtrumentorum editione, §.reſtat, in ver. & ſcias. per text.in l. Herennius, ff. de decurionibus. iuncta gl.vbi habetur, ꝙ quamuis fuerit deſcriptus in albo, non tñ præſumatur decurio, & iſtam opinionẽ dicit * de iure* veriorẽ Alb.de Roſ.in l.cõpreſſimus. col. 1. C.de fid.inſt.& hoc idẽ approbanr Bar.& Inn.& Fel. in c.1.de fid.inſtr. nu. 19. qui adducit rationem huius opinionis, videlicet, quia matricula non aſſerit tpe deſcriptionis illum fieri notarium, ſed aſſerit eum de præterito factum eſſe, ergo non probat illum actum præteritum,per notata in auth.ſi quis in aliquo. C.de eden.& per Inn.in c.quoniam contra.de prob.

6 Veruntamen ad ſedandas†has ſcribentiũ lites, poterit adduci id,quod dixit Fel.in d.c.1.eo. num.19.& voluit Alex.in d.l.ſcriniarios.& Ant.de But.d.c.1.de fid.inſt.videlicet diſtinguẽdo, vt ſi loquamur in matricula cõfecta a auctoritate ſuperioris, qui potuit eos notarios creare,& notariatũ conferre,procedat prior opinio,quòd præſumatur pro ea, & illi deſcripti pręſumanẽ tales:ſi verò confecta ſit ab alijs,quibus non competit talis facultas creandi notarios, tunc matricula facit ſolum quandam præſumptionem,non aũt probat titulũ, & ideò quamuis notarij regulariter in ciuitate conſtituant collegium, & habeant matriculam,tñ talis matricula non probabit quem notarium eſſe,ex quo ipſi non habent auctoritatem creandi.

Et ex hac opinionum conciliatione elicere poſſu-
7 mus limitationem ad concluſionem,† vt ſcilicet illa procedat quando deſcripti in matricula conſtaret,ꝙ aliàs legitimè fuerunt deſcripti, & re vera reperiũtur tales,quales eſſe deberent, vt poſſent deſcribi in matricula,vt quia accedant alia neceſſaria: nam tũc pro illis bene præſumitur, ſecus ſi non legitimè reperiuntur aſcripti; quia tali caſu pro non ſcriptis habentur, & matricula ipſis nihil prodeſt, cũ matricula per ſe non ſufficiat,nec probet quẽ eſſe notarium,vel ſcholarem,ſi re vera nõ eſt,ita notat Bal.in d.l.ſcriniarios. per ea,quæ notantur in l.pen.ff.ex quib.cauſ.manu.& in l.eos.C.de offic.mag.mili.idem voluit Bart. in d.l. ex eo tempore.ff.de teſtam.milit.& huc ſpectant ſuprà adducta in contrariam opinionem.

8 Secundò limita,† vt etiã tunc matricula probet in ea deſcriptos eſſe de collegio,quando exercerẽt artẽ, vel ea,quæ pertinent ad collegium,vel matriculam, aliàs ſecus:ita limitat Bar.in d.l.petitionem.C.de aduoc.diuerſo.iud.per text. in l. qui ſub prætextu. C.de ſacroſ.eccleſ.& in d.l.ſcriniarios.C.de teſtam. milit. cum quo ſenſit Fel.in d.c.1.de fid.inſtr.nu.19.per tex. in l.1.in prin.ff.de tribu.& ratio eſt, vt ibidem inquit Fel. quia ſine exercitio perditur nomen.

9 Contrarium † voluit Ant. de Butr. in c.maiores in prin.de baptiſ.quam ſententiã confirmant ea,quę dixit idem Feli. in c.1.in 8.fallen.de prob.de deſiſtente ab actu, qui ideò non perdit nomen præſertim cum quis præſumatur talem artem, & ſpectantia ad collegium exercere,adeò vt negans debeat illud probare, vt obſeruat Bal. in rubr. C. de exercitor.

Qui priorem opinionẽ ſequi maluerit,illam intel-
10 ligat ſaltẽ quò ad priuilegia†illius collegij, & matriculæ,quib.frui non licet niſi in ea deſcripti exerceant ſpectantia ad collegium,prout ipſemet Bar. declarat in d.l.qui ſub prætextu.& in d.l.ſcriniarios. & Bal. in auth.habita.col.8.C.ne fil.pro patr. & idem Bar. in l. ſub prætextu.C.de ſuſcep.& iur.lib. 12.

CONCLVSIO MXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Medicorum dicto quibus in caſibus ſit adhibenda fides,& quomodo,& quatenus.

SVMMARIVM.

1 *Artifici credendum eſt in arte ſua.*

2 *Medicis fides eſt habenda in ijs, quæ ad artem medicam pertinent.*
3 *Medicorum teſtimonio alicuius ægritudo probatur.*
4 *Medicorum iudicio ſtandum eſt ſuper corruptione aeris, & ſuper bona, vel mala citati valetudine.*
5 *Medicorum teſtimonio credendum eſt, an vulnus lethale ſit necne.*
6 *Medicorum dicto ſtandum eſt, an vulneratus deceſſerit ex vulnere, an cuſtodum culpa, vel negligentia.*
7 *Medicis creditur venenone, an alia de cauſa, qs interierit*
8 *Medicis eſt adhibenda fides ſuper vulnere teſtantibus, an ex eo ſit in facie vulnerati remanſura cicatrix.*
9 *Medicorum teſtimonium ſuper vulnere recipitur, etiam deductis teſtificatis.*
10 *Medicis credendum eſt, an teſtator fuerit furioſus, an ſanæ mentis.*
11 *Medicis etiam nõ doctoratis creditur in ijs, quæ ad medici nam pertinent, modo illi ex communi loquendi conſuetudine medici dicantur.*
12 *Medici qui dicantur.*
13 *Medicorum appellatione qui veniant.*
14 *Medici non doctorati medicorum doctoratorũ inſignia geſtantes incidunt in pęnam falſi.*
15 *Medicis creditur, etiam ſi nõ reddant rationem dicti ſui.*
16 *Medicis creditur, etiã ſi non pducantur in figura iudicij*
17 *Medicis creditur, etiam ſi vnus ad alterius dictũ ſe reijceret, ſeque alterius iudicio ſubſcriberet.*
18 *Medicis non creditur electis ab vna parte tantũ, vel alia ignorante, vel inuita, vel ſine iudice.*
19 *Medici à iudice eligendi quo pacto eligendi.*
20 *Medicis creditur modo diligens iudicis inquiſitio pcedat.*
21 *Medici ſuper vulnere teſtantes intra quod tempus iudicium ferre debeant.*
22 *Medicos ad minimum duos eſſe eligendos, vt illorũ dicto fides habeatur in ijs, quæ ad medicinam pertinent. Niſi partes vnum tantum elegiſſent, & vno tantum fuiſſent contentę, vt num.23.*
24 *Medicus vnus tantum ſatis eſt, cum in ciuitate vnicus ſolum reperitur.*
25 *Medici vnius electio non eſt ſatis, etiã ſi in ciuitate vnicus ſolũ reperiatur, cum agitur de cã ardua, vt de hominis morte: nam è ppinquioribus locis alij cõuocãdi ſunt Medici. Secus è longè remotis: ibid. Contr. nu.26.*
27 *Medici vnius electio non ſufficit, et ſi in ciuitate vnicus tantum reperiatur, cum is imperitus eſſet.*
28 *Medicus, vt dicunt, nouellus imperitus præſumitur.*
29 *Medici vnius electio non ſufficit, et ſi in ciuitate vnicus tantum reperiatur, cum in ea extaret ſtatutum, vt plures debeant adhiberi. Niſi procederetur ſola facti veritate inſpecta, vt nu. 30.*
31 *Medici vnius dicto creditur concurrentibus alijs coniecturis, quæ illius dictum adiuuarent.*
32 *Medici vnius dicto creditur cum inter plures adeſſet peritiſſimus publicè electus.*
33 *Medici vnius dicto creditur, quando is probaret innocentiam, vt vulnus illatum non fuiſſe lethale.*
34 *Medicis creditur iuratis.*
35 *Medicis vt credatur iurare debent in præſentia partis, vel ad id vocata.*
36 *Medicis ſpeciatim deſtinatis ad officium viſitandi ſatis, ſi initio officij ſemel iurauerint, nam tunc non tenentur iurare in qualibet viſitatione.*
37 *Medici iurare tantum tenentur de credulitate.*
38 *Iuramenti forma à medicis præſtanda.*
39 *Medicorum iudicium, & ſententia nunquã tranſit in iudicatum. Contrar. nu.40.*
41 *Medicis peritis examinatis, & publicatis poſsũt alij peritiores in contrariũ examinari non obſtãte publicatione.*
42 *Statutum loquens de teſtibus non habet locũ in medicis peritis adhibitis ad teſtificandum ſuper ijs, quæ pertinẽt ad artem medicam.*
43 *Medicis inter ſe diſſidentibus, an ſcilicet vulneratus ex vulnere deceſſerit, in dubio contra percuſſorem inquiſitum præſumendum eſt, nimirum vulneratum ex vulnere deceſſiſſe. Contr. nu.44.*
45 *Vulneratus ex vulnere præſumitur mortuus, cũ vulnus eſt illatum in loco periculoſo, in quo mors ex tali vulnere ſequi ſolet: ſecus ſi in loco non periculoſo. nam tunc cõtra percuſſorem non iudicatur, medicis etiam ſuper hoc diſſidentibus.*
46 *Medicis inter ſe diſſidentibus, an vulneratus ex vulnere deceſſerit, in dubio contra percuſſorẽ non eſt præſumendum, cũ numerus, & dignitas medicorum, qui ſunt cõtrarij, eſſet æqualis, vel omnes dicerent veriſimilia.*

TRITUM EST, & in omnium ore verſatur
vetus illud adagiũ, Artifi-
1 ci † credendũ eſſe in arte ſua; & meritò ſanè. nã eos,
qui illius rei, quæ in controuerſia verſatur, naturã be-
nè calleant cõſulendos eſſe oſtendere voluit, & Imp.
Iuſtinia. in §. ꝙ autem. autſien. de non alienand. aut
permutãd. reb. eccl. Quo circa ad hoc optimè dicere
ſolebat Spec. in §. videndũ reſtat. nu.26. verſ. hoc quo
2 que de probat. medicis † fidem adhibendã eſſe in ijs,
quæ ad artem medicam pertinent. cuius ſpeculatoris
doctrinã refert, & probat Iodoc. Damohud. in Enchi.
par. aut ſimili. iu. in verb. medicus, & obſtetrix.
Ex hoc verò axiomate multa cognitu perutilia di-
manarunt. Primò enim colligitur, ꝙ alicuius ægritu-
3 do † medicorum teſtimonio pbatur, vt viſum eſt Bar.
in l. cõtumacia. §. pęnam. ff. de re iudi. idq; egregiè p-
bat Gordian. Imper. reſcriptũ in l. ſemel. C. de re mili.
lib. 12. quo in loco reſcripſit, militẽ è militia ægritu-
dinis ergo nõ debere mitti, niſi medicis hoc denun-
ciantibus. huc item ſpectat, quod ait idem Bart. in l.
1. ff. de ventr. inſpicien.
4 Secundò loco ex eodẽ fit, vt medicorũ iudicio † ſu
per corruptione aeris, & ſuper bona vel mala citati
valetudine ſit acquieſcendum, vt decidit Fran. Marc.
deciſ. Delph. 319. nu. 12. par. 2.
Tertius nõ minus vtile ex eodem elicio, cõfugiẽ-
5 dũ eſſe † ad medicorum teſtimonium, an vulnus ſit
nec ne lethale, cum id per ſe iudex plenè cognoſcere
nequeat, & ꝙ illis tunc credendũ ſit, teſtatur Bart. in
procem. ff. orum in prin. col. 4. verſ. itẽ nota. quæ ſnia
omnes fere ſcribentes habet aſſeclas, vt doct. in c. ſi-
gnificaſti. il 2. de homicid. & in c. propoſuiſti. de pro-
bat. Spec. in tit. de homicid. nu. 4. Veronen. in cõſ. 23.
num. 17. & in conſ. 61. nu. 4. Angel. in tract. maleſi. in
verſ. vna percuſſione, & vulnere. in princ. Dec. in cõſ.
415. in prin. eundem Bar. in tract. de percuſ. colum.
pen. verſ. quid ſi eſt percuſſus. & in l. ſi rixa. ff. de ſicar.
& plurimos alios adductos à Boe. q. 323. nu. 21. & idẽ
dicit Alexan. in conſ. 148. in prin. lib. 2. & hanc ſentẽ-
* tiam * ab omnibus receptam ait Placc. lib. 1. delicto.
ca. 23. num. 6.
Superiori quoq; proximum eſt, nos eorundẽ medi
6 corum dicto † eſſe debere parentes, an vulneratus ex
vulnere, an verò cuſtodientiũ culpa, vel negligentia
deceſſerit. ita voluit Alb. in d. procem. ff. orum. nu. 14.
& in 3. par. ſtat. q. 36. incip. itẽ quid ſi aliquis. & ita in
praxi ſeruari dixit Boſſ. tit. de homic. n. 112. quẽ refert
Clar. in praxi crim. §. homicidium. num. 43. qui tamẽ
dicit tutius eſſe quoad hoc iudicãtis arbitrio relinquẽ
* dum eſſe: itaq; cõcludi * cõiter per Doct. ex allegatis
per ipſum. ad quod multos adducit Menoch. de arb.
iud. cau. caſ. 275. nu. 1. lib. 2. cent. 3.
7 Ab eodẽ pronunciato exijt, vt credatur † medicis
venenone, an alia de cauſa qs interierit, vt reſpõſum
eſt ab Alex. in conſ. 116. lib. 3. quẽ refert Boſſ. in tit. de
delict. nu. 7. qui addit ex eodem iudicium medicorũ
præferri confeſſioni ipſius inquiſiti: tu ipſum videas.
8 Ex eodem manat, † fidem medicis adhibendã eſſe
ſuper vulnere teſtantib. an ex eo ſit in facie vulnerati
remãſura cicatrix, vt docuere Bar. & alij in d. l. ſemel.
C. de re milit. lib. 12. ex quo Angel. in d. tract. maleſi.

in verb.cicatrix.admonet iudices,vt mittãt medicos ad videndum,iudicandum,& referẽdum,an cicatrix ſit remanſura,de quo p Ang.in conſ.144.incip.ſuper primo quem refert Aug.ad Ang.in d.verſ.cicatrix.

9 Quod adeò verũ eſt,†vt eorundem teſtimoniũ ſuper hoc recipiatur etiã deducitis teſtificatis, vt grauiter,& doctè docet Bald.in c.cum cauſam,col.1.de prob.vbi id obſeruatione dignũ arbitratur; vt & cenſuit Marſ.ſing.66.publicatis. quem referẽdo ſequitur Menoch.de arbit.iud.cau.q.34.nu.9.lib.1.

10 Poſtremò oritur ex eadem concluſione,†vt iiſdem medicis credatur, an teſtator fuerit furioſus, an ſanæ mentis,iuxta ſententiam Bar.in l.2.ff.de teſtam.& in l.1.ff.de vent.inſpicien.

11 Primò amplianda eſt eadẽ cõcluſio,vt vera ſit,†in medicis etiam non doctoratis,modò illi ex communi loquendi conſuetudine medici dicantur: ita ſenſit Bar.in l.ſciendum,§.illud.ff.de ædil. edict. hoc idem aſſeruit Io.de Ana.in rubr.de magiſt. quos refert, & ſequitur Fel.in d.c.propoſuiſti,in fi.quod verò nõ ſit neceſſe,quod medicinæ inſignia fuerint conſequuti, probat Alex.in conſ.15.col.vlt.nu.11.lib.1.hancque receptam dicit ſententiã Plac.d.c.14.nu.19.& ſolent ideò adhiberi chirurgi,& tonſores, teſte Clar. in d. §.
12 homicidiũ,nu.43.nam medici dicuntur, †qui alicui parti corporis medicinam adhibẽt,vt inquit Bar. per illum tex.in l.1.in prin.ff.de varijs,& extraord. cogn.
13 quare illorum appellatione † veniũt etiam obſtetrices,& qui dolores dentium,ſeu auricularum curant, niſi id faciant per incãtationem,vt loquutus eſt Bal. in l.1.C.mand.& poſt alios Boer.in d.q. 323. nu. 20.

Verùm ad maiorem huius ampliationis explica-
14 tionem non eſt ignorandum,†quod licèt medicis ẽt non doctoratis credatur,eos tamen huius eſſe conditionis,quod ſi monilia deaurata geſtent, incidant in pœnam falſi,vt in eandem prolabuntur,ſi equorum, vel mulorum phaleris inauratis incedãt ,vtpotè qui ea ſibi indecora inſignia ſumere præſumpſerint, licet etiam eſſent licẽtiati,vt concludit Fran. Mar. Conc. Delph.q.34.par.1.

Secundo loco ampliatur eadem concluſio,proce-
15 dere,etiam ſi iſti † medici nõ redderent rationem dicti ſui: ita generatim de peritis in arte loquendo,dicit Dec.in d.c.propoſuiſti,nu.11.poſt Aret.in c.cauſam, de teſtibus. Decium verò referendo ſequitur Alb.in conſ. 20. num.15.

16 Tertiò velim amplies,† etiã ſi iſti medici non producerentur in figura iudicij,ſed die feriata examinarentur,vt viſum eſt Ang.in l.2.in prin.ff. de fer. & ibi Roma. idem probauit Aret. in l.1.§.vlt.ff.de verbor. obligation.

17 Quartò poteris ampliare, † etiã ſi vnus ad alterius dictum ſe reijceret,ſeq; alterius iudicio ſubſcriberet, vt placuit Ang.in l.ſi quis,§. 1.ff.de eden.et ſẽſit Dec. in d c.propoſuiſti,nu. 15.

18 Limitanda nunc eſt concluſio,† vt locũ non hẽat, cum fuiſſent electi medici ab vna parte tantum alia ignorãte,vel inuita,vel ſine iudice, eligi namq; dẽnt partium cõſenſu, vel ipſis diſſentientibus à iudice,ſic aſſeruit Io.And.in addi. ad Spec.tit.de homic.eiuſdẽ fuit ſentẽtiæ Gand.in tract.malef.ſub rub. de homic. in quæſt. quæ incipit, Quæſtio eſt dubitabilis. quem refert Aug.ad Ang.co d.2.verſ.ex interuallo.& habemus à Bart.in d.procem.fforum.& in d.l.1.ff.de vent. inſpi.atq; ab Abb.Fel., in d.c. propoſuiſti , nu.6.& ab Ang.in l.hac edictali ,§.is illud, C.de ſecund.nup.

19 Sublimitandum eſt, ꝙ diximus,de iudice,†vt id facere debeat in præſentia partis;cõtra quàm mittitur, vel ipſa citata,vt poſſit,ſi velit, opponere contra electos,eidemq; hora,& die viſitationis præfinita,vt de his tradit Bar.in l.Th eopompus,nu.8.ff.de dot.prele. cui alij conſentiunt, vt ait Didac.Couar.lib. 2.var.reſolut,c.17.nu.5.in 6. & 9.concl. qui alia etiã affert ex Bart. ad huiuſmodi peritorum materiam facientia.

20 Limita concluſionẽ ſecundo loco procedere†modò diligens iudicis inquiſitio præcedat, qui impoſita medicis relatione de ipſa ab illis diligẽter inquirat, omniaq; in publicos libros referenda curet: ita docet Bar.& ibi Ang.in d.l.ſemel. eidem opinioni accedũt Bal.& ibi Aret.ac Fel.atq; Dec. in d. c.ꝓpoſuiſti.vbi additio.author ad Abb.nu.11. eandẽ ſequũtur Io. de Ana.in d.c.ſignificaſti,& Rui.in cõſ.53.nu.11.vol.5.

21 In hoc tamen ſunt monẽdi†medici,& chirurgi,ne feſtinanter,& ex abrupto ſententiam ferant, ſed diù deliberent,quod ab ipſis ſemel eſt ſtatuendum: expectentq; diem ſeptimam, intra quod tempus conſueuerunt apparere accidẽtia de febre,ſyncopi,ſpaſmo, & alijs iſtiuſmodi à medicis conſiderandis, ſecũdum Guidonem de Cauliaco in ſua chirurgia, tit. de vulneribus,c.1.col.7.quem ad hunc propoſitum adducit Boer.in d.q.323. col.vlt.

22 Tertiò limitatur concluſio,vt vera ſit†in pluribus medicis, vt probat text. qui in multitudinis numero loquitur in d.c.ſignificaſti,nõ igitur ſufficit vnus, ſed ad minimùm duo debent adhiberi,vt teſtat̃ Bar.in d. l.ſi in rixa.cui accedit Ang. in l.qui luminibus. ff. de ſeru.vrb.prædior.idẽ voluit Ang. de malef. in d.verſ. vna percuſſione.& ibi Aug.in additio.ꝙ & cõfirmauere Luc. de Pen. in d.l. ſemel. Paris de Put. in tract. ſind.in ver.tortura.c.officialis poſuit,col.2.& alij relati à Boer.d.q.323.n.23.vt ẽt cẽſuere Ruin. in d.cõſ. 53.nu.12.vol.5.& Alex.in d.conſ.148.col.2.vol.2.ad idẽ nonnullos alios refert Menoch. de arbi.iud.cauſ.
* caſ.114.nu.27.lib.2.cent.2.idq; * communi conſenſu à ſcribentib.fuiſſe probatũ aſſerit Corad.in praxi fol. 414.nu.7.licèt aliud de cõſuetudine ſeruari dicat Caſon.in praxi fol.10.nu.6.vt refert Clar.in d. §. homic.

23 Sublimitabis primò hanc limitationem † nõ procedere, quando partes vnum tm̃ elegiſſent, & vnico fuiſſent contentæ, teſte Bart. in d.procem.fforum, in prin.hoc idem placuit Rom.& alijs in d.l.1.§. vlt. ff. de verb.obl. Ang.in §.ꝙ autem, in auth. de nõ alien.
* ac Fel.in d.c.propoſuiſti,nu.7. * & cõem ſententiam dixit Aug.ad Ang.in d.ver.vna percuſſione,vel alia.

24 Sublimita ſecundò,†quando in ciuitate non reperiretur niſi vnicus,authore Bar.in d.l.1.ff.de vent. inſpiciend.ad idem reſpondit Corn.in conſ.194.in fin. vol.2.vt & conſuluit Alex.in conſ.35.col.3.lib.3. &
* *omnes id ſenſiſſe aſſerit Anan.in d. cap.ſignificaſti, nu. 14. in fin.

25 Declarãda eſt primò hmõi ſublimitatio,†vt locũ ſibi nõ vendicet in arduis, quemadmodũ ſi ageretur de hominis morte: tũc enim opus eſſe à propinquioribus locis alios conuocare medicos, tradidit Abb. nu.5.quem ſequitur Aret.& Fel.n.7.in d. c.propoſuiſti.quæ tñ declaratio non procederet,ſi locus, è quo eſſent conuocandi medici,eſſet itinerum lõgo interuallo diſiunctus,vt tradit Fel.loco ſuperius adducto.

26 Contra tamen,† quod immò indiſtinctè procedat communis ſublimitatio etiam in arduis, tenet Ang. in d.l.hac edictali,§.his illud,C.de ſecun.nup.quem refert,& comprobando ſequitur Dec. in d. c. propoſuiſti,num. 10.

27 Declara ſecundò non habere locũ, † ſi in ciuitate non reperiretur bonus,& peritus, vt placuit Bald. in additio.ad Spec.tit. de homic. quẽ referẽdo ſequitur Aug.ad Ang.d. verſ. una percuſſione,uel alia.in quo
28 aduertas medicum,†ut dicũt,nouellũ imperitũ præſumi,ut author eſt Ang. in l.1. §. peritiã. ff.de poſtul.

29 Declarabis tertiò, ut uera nõ ſit,†ſi in ea urbe lege municipali cautum ſit,ut plures adhibeantur,ſic probat Bal.in d.procem.fforũ,& Aug.loco nuper relato.

Subdeclara hanc declarationem non procedere,
30 †quando procederetur ſola facti ueritate inſpecta, ut reſponſum eſt à Rom.in conſ.20.uiſo puncto,col. 2.nu.8.uerſ.præterea, & hoc coadiuuant.

Sed vt

Sed vt redeamus vnde digreſſi ſumus ad tertiã nẽ-
31 pè limitationẽ,† ſublimitatur eadem tertio loco, cõcurrentib. aliquibus coniecturis, quæ medici vnius dictum adiuuarent, veluti ſi vulneratus ſuperuixerit aliquibus dieb. & vulnus illatum eſſet in loco non admodum periculoſo: nam tunc vni fides eſſet habẽda: teſte Bal. in conſ. 109. incip. proponitur quod Titius. vol. 2. quem ſequitur Dec. in d. c. propoſuiſti. nu. 11.
32 Sublimitatur quartò, † quãdo inter plures adeſſet peritiſſimus publicè electus: tunc illi ſoli credi tradit Bar. in l. 1. per illum tex. C. de põd. & aur. illat. lib. 10. vt & decidit Boer. in d. q. 323. nu. 4. & cum iſte ſit ad hoc conſtitutus dicitur officialis & ideò credi illi dẽt in ſpectantibus ad eius officium vt reſpondit Ruin. in conſ. 56. col. 3. volum. 1. atque Gramm. in conſil. ciuil. 24. col. 2.
33 Poſtremò ſublimitanda eſt, † quando medicus ꝓbaret innocentiam, vt vulnus illatũ non fuiſſe lethale: nam tunc vnum ſatis eſſe conſuluit Corn. in conſ. 194. in fi. vol. 2. & Gabr. de teſte concl. 1. nu. 35.
34 Limito nunc quartò concluſionem ipſam † ita demum procedere iſtis medicis iurantibus ex ſententia Bar. in d. proœ. ffor um. per gl. in l. comparationes. C. * de fid. inſtrum. & vna mente * omnes id tenuiſſe teſtatũ Crot. in tract. teſti. part. 7. num. 2. idem cenſuere Didac. lib. 2. variat. reſolutio. c. 13. poſt nu. 4. & Rebuff. in l. vnic. num. 490. C. de ſentent. quæ pro eo, quod inter. profe.
35 Id ampliabis, † vt non ſolum debeant iurare, ſed etiam in præſentia partis, vel ad id vocata iurare, vt monuit Bar. in d. l. Theopõpus nu. 10. de dot. præleg. * quẽ Doct. * cõiter ſequũtur, vt per Didac. in d. c. 13. nu. 5. licet poſſint poſteà referre abſque præſentia partis, ex Fely. in c. quia iudicante. num. 8. de præſcrip. & Cur. iun. in conſ. 53. col. pen.
36 Declara modò huiuſmodi limitationem † non ꝓcedere in ſpeciatim deſtinatis ad officiũ viſitaudi: nã non tenentur iurare in qualibet viſitatione, vel relatione, ſed ſufficit, ꝙ initio officij ſemel iurauerint, authore Clar. in prax. crim. §. homicidium, n. 43. & Fel. in d. c. propoſuiſti, qui alijs etiã modis declarat, quos per te videre poteris.
37 Tu tamen ſecundò loco † declara pręmiſsam limitationem intelligi tantũ de iuramẽto credulitatis, vt ex ſupra deductis cõſtat. & aſſeruit Bart. in tract. teſti. col. 5. verſ. teſtis dicit. idq; placuit Io. And. Abb. & alijs in c. fraternitatis. de frigid. & malef. ꝙ examinantur Doct. in d. c. propoſuiſti: cum res occulata fide nõ qãt percipi, quo caſu non iuratur de veritate, ſed tantum iudicio intellectus, vt ibi. & quod de credulitate tãtũ * iurare teneantur * communem eſſe opinionẽ teſtantur Anan. in d. c. ſignificaſti. nu. 13. & Clar. pòſt eum in d. §. homicidiũ. nu. 43. Verùm id clarius explicauit Hora. Mandos. in addit. ad Rom. in d. cõſ. 20. ſub nu. 5. in litera F. ſuper verb. admittitur, quem videas.
38 Formam autem iuramenti † à medicis pręſtandam his verbis tradit Abb. in d. c. propoſuiſti. n. 11. nimirũ, quod non moueantur priuato odio, neque amicitia, & quod id, quod deponunt perceperint ſecundũ peritiam ſuæ artis, & quod credant ita eſſe.
Ex iſta declaratione, quod iſti de credulitate iurare debeant, colligo nonnulla obſeruatione digna. Et
39 quidem primò, † eorum iudiciũ, & ſententiam nunquam tranſiſſe in iudicatũ, adeò vt ſi appareat, ꝙ relatio medicorum nõ fuerit bona, poterunt ẽt poſt tẽpus datum ad appellandũ peritiores aſſumi, & iudex mutabit ſententiam, vt ſenſit Io. Andr. in additio. ad Spec. d. tit. de homicid. verſ. ponc. quaſi tunc conſtet de falſitate primę probationis; tum quia eſt ſententia lata cũ atteſtatione de credulitate, vt inquiunt Butr. in d. c. propoſuiſti, Bald in l. ab hoſtib. §. 1. ff. ſol. matr. Rapha. & Roman. in l. admonendi. ff. de iureiuran. * Anan. in d. c. ſignificaſti. Fely. qui de * communi dicit in d. c. propoſuiſti. & ibi additio. author ad Abb. nu. 11. idẽ Bal. in l. ſi quis teſtib. C. de teſtib. Alex. in conſ. * 103. col. 4. lib. 1. & * communem dicit Afflict. ſuper. 1. conſti. regni. rub. 14. nu. 47.
40 Contrariã ſunt ſequuti ſententiam † Abb. & Arct. in d. cap. propoſuiſti. & hanc partem in puncto iuris * * veriorem dicit Fel. in d. c. ſignificaſti. num. 8. et Dec. in d. cap. propoſuiſti. num. 14. vbi videas Fely. declarantem aliquibus modis priorem opinionem communem.
Secundò loco elicio ex eadem, quod ab eo, quod
41 modò diximus non longè diſtat, † vt examinatis, & publicatis iſtis medicis peritis, poſſint alij peritiores in contrarium examinari, non obſtãte publicatione, de qua paulò ante meminimus; & id prætereà cõfirmãt Bal. Dec. Fel. in d. c. propoſuiſti: idem Abb. Imo. & Arct. in c. cauſam matrimonij. de probatio. atque Fel. in d. c. fraternitatis. col. 6. & ibi additio. author ad Abb. de frig. & malef. ſiue id fiat officio iudicis, ſiue ad inſtãtiam partis, vt idem Fel. ait in c. cum cauſam. col. 1. in fi. de probat. & Lanfran. de Oria. in c. quoniã contra. col. 14. §. teſtium depoſitiones. de teſtib. atq;
42 Corn. in conſ. 27. col. 4. vol. 3. Colligo poſtremò, † vt cum iſti impropriè dicantur teſtes, ſtatutum loquens de teſtib. nõ habiturum ſit locum in iſtis peritis iuxta ſentẽtiam Fel. poſt eos, quos adducit in d. c. propoſuiſti. & ibi Dec. nu. 15.
Quinto loco redeundo ad primariam concluſionẽ
43 declarant ſuperiora procedere † medicis inter ſe concordibus, alioqui in dubio, quãdo medici vario modo loquerentur, contra percuſſorẽ inquiſitum preſumendum eſſet: nimirum vulneratũ deceſſiſſe ex vulnere: ita docet Bald. in c. 1. in princ quibus cauſ. feud. amit. quem refert, & ſequitur Dec. in d. c. propoſuiſti. nu. 11. eidem accedunt Hipp. Marſ. in l. 1. §. diuus. nu. 21. ff. de ſicar. Paris de Puteo in d. tract. de ſin. in ver. tortura. c. officialis poſuit. col. 2. quod & videtur confirmari ex d. c. ſignificaſti. de homicid.
44 In contrariam, vt deſcendamus ſentẽtiam, † quod in dubio iudex pronunciare debeat vulneratum nõ eſſe mortuum ex vulnere vrget reſponſum Bald. ſibi contrarij in conſ. 320. vol. 2. & Gramm. in conſ. 2. nu. 9. quos referendo ſequitur Menoch. de arb. iud. cauſ. caſ. 275. in fi. lib. 2. cent. 3. idem Bal. in conſ. 195. vol. 1. & Cuma. in conſ. 134. col. 2. quos refert idem tenẽdo Marſ. in conſ. 7. nu. 59. dicens tex. in d. c. ſignificaſti procedere, quo ad pœnam irregularitatis tantum, & quo ad forum animæ, non verò quo ad pœnam mortis, & ſanguinis.
Tu verò conciliãdo has opiniones ſubdeclarabis
45 primò ſupra relatam declarationem verã eſſe, † qũ vulnus fuit illatum in loco periculoſo, in quo ex tali vulnere mors ſequi ſolet. tunc enim cũ probatio negatiuæ ſit difficilis, ſtatur affirmantibus, & iudicatur cõtra percuſſorem: ſecus ſi vulnus ſit illatum in loco non periculoſo, vt aſſeruere Dec. in d. c. propoſuiſti. & in conſ. 415. nu. 3. & ante eũ Cępol. in d. conſ. 28. col. vlt. & in cõſ. 61. nu. 13. Fel. in c. presbyterum. col. 1. in fi. de homic. Boer. in d. deciſ. 223. col. pen. Soc. in conſ. 178. vol. 1. & Gram. in conſ. 49. nu. 6.
46 Subdeclaratur ſecundò locum habere, † quando numerus, & dignitas medicorum, qui ſunt contrarij, eſſet æqualis, vel omnes dicant ea, quæ ſunt veriſimilia; alioqui credendum eſt, vel maiori parti, vt dicit Afflict. in deciſ. 1. vel veriſimiliora deponentibus, vt de omnibus teſtatur Cæpo. in d. conſ. 61. vbi etiã habetur non credi de vulnere lethali duobus medicis, ꝗ viderunt vulneratum viuum, pluribus, qui inſpexerunt mortuum referentibus contrarium. Cætera ad hanc materiam ſpectantia ſuo loco.

CONCLVSIO MXXXIX.

ARGVMENTVM.

Cum præſumatur eius culpa ægrotum deceſſiſſe, qui nullum, vel imperitum ei adhibuit medicum, qui dixerit aliquem id feciſſe, quid probare debeat, & qua ratione, & quo modo illud procedat.

SVMMARIVM.

1 *Medicum nullum, vel imperitum adhibens ægroto mortis occaſionem præſtitiſſe dicitur.*
2 *Vulnerato nullum, vel imperitum adhibens medicū, præſumitur culpa ſua occidiſſe.*
3 *Medicus imperitus cum eſt adhibitus vulnerato, vulneranti non imputatur, ſi ille deceſſerit.*
Vt de eo, qui tarde adhibuit medicum, vt nu. 4.
5 *Medicum nullum, vel imperitum vxori ægrotanti vir adhibens præſumitur illius culpa ipſam interiſſe, adeo vt is priuetur lucro dotis.*
6 *Viri culpa vxorem deceſſiſſe dicens, quod ei ægrotanti non adhibuerit medicum, probare debet ab illo facile medicum adhiberi potuiſſe.*
7 *Viri culpa vxorem deceſſiſſe dicens, quod ei ægrotanti imperitum adhibuerit medicum, probare debet, illum inuenire potuiſſe peritiorem.*
8 *Viri culpa vxorem deceſſiſſe dicēti, ꝙ ei ægrotanti nullum, vel imperitum adhibuerit medicum, ſatis erit, ſi probabit ipſum virum vxori ægrotæ medicum non adhibuiſſe; modo illa ægra eſſet in ciuitate, ſeu loco inſigni.*
Peritorum copia in ciuitate, ſeu loco inſigni ipſo iure præſumitur, ibidem.
9 *Locus inſignis quis dicatur.*
10 *Viri culpa vxorem deceſſiſſe dicēti, ꝙ ei ægrotanti nullū, vel imperitum adhibuerit medicum, ſatis erit ſi probabit ipſum virum vxori ægrotæ medicum nō adhibuiſſe, nedum ſi ipſa reperiebatur in ciuitate, vel loco inſigni, ſed etiam ſi eſſet propinqua loco, vbi veriſimiliter adſit copia medicorum. Contr. nu. 11. Concil. nu. 12.*
13 *Virum nō adhibuiſſe medicos vxori ægrotæ poteſt probari per vicinos, & aſtantes.*

1 Medicum † qui non adhibuit ægroto, vel imperitum adhibuit, eum dici præſtitiſſe occaſionem mortis, reſpondit Vlp. in l. quod ſi nolit. §. culpam. ff. de ædil. edict. Hinc fit, vt
2 vulnerato, † non adhibens medicum, vel imperitum adhibens, præſumatur culpa ſua deceſſiſſe, vt conſultū eſt à Corn. in conſ. 263. in litera M. vol. 3. ſic tradidere Doct. in d. §. culpam. & decíſum reliquit Boer. q. 323. & quando eſt adhibitus medicus imperitus,
3 † quod non imputetur vulneranti ſcripſit poſt eos, quos allegat Fel. in c. presbyterum. col. 1. de homic.
4 & de eo, † qui tarde adhibuit medicum, reſpondit Marſil. in conſ. 7. nu. 49.
5 Sic ēt vir † non adhibens medicum vxori aduerſa valetudine laboranti præſumitur culpa ſua illā commutaſſe vitā cū morte, adeo vt is priuetur lucro dotis, iuxta ſententiam gl. & Doct. in l. ab hoſtib. §. ſi vir. ff. ſol. matr. ibiq; de imperito agitur. & vtroq; Petrus Rodius dec. Lituanica. 1. nu. 64. & 71. ſed in hac facti ſpecie videamus, quomodo probetur hæc mariti culpa, quæ omnia fere, & ad vulneratū referri poterunt.
6 Medicum igitur ſi quis dixerit, † quod vir nō adhibuerit in curādo vxorem ſuā, & ſic quod culpa ipſius deceſſerit, probare tenetur, ꝙ facile medicū adhibere potuiſſet: ita docet Bart. in d. l. ſi ab hoſtib. §. ſi vir vxorē. ff. ſol. matr. & in l. idem quærit. ff. pro ſocio. & in l. ſi ſeruū. in fi. ff. de verb. obl. & ibi Imo. & idē Bar. in tract. teſtium. in verſ. lata culpa. ad idē reſpondere Corn. in conſ. 336. in litera R. volu. 1. & in conſ. 123. in litera I. eo. vol. 1. atq; Dec. in conſ. 480. nu. 4.
7 Id amplia, vt idem ſit iūdicandū de eo, † qui dicit maritum adhibuiſſe medicum imperitū, debet enim probare, quod inuenire potuiſſet peritiorē, vt liquet ex iis, quę modo tradidimus, et id aſſeruit Campeg. in tract. de dot. par. 5. q. 3. nu. 3.
8 Hoc idem ibi declarandū eſt, vt verum ſit, † ſi vxor eſſet ęgra in ciuitate, ſeu in loco inſigni, vbi pręſumitur ipſo iure copia peritorum, ex l. ſi duas. §. eſt autē. ff. de excuſ. tut. & gloſ. in l. vlt. C. de teſta. & ideo tunc ſufficit probare tantum, quod medicū non adhibuerit, ex mente Bart. in d. ver. lata culpa. & in d. l. idem quærit. & in l. bonorum. ff. de bono. poſſ. & Bald. in l. iuris ignorantia. C. qui admitti. idem Bar. & Ang. in d. l. ſi ſeruū. ff. de verb. obl. Inn. in c. ſtatutū. de reſcrip.
9 in 6. quibus in locis habetur inſignem † locum dici ēt ſi eſſet caſtrum, & non ciuitas, modo ibi ſit merum, & mixtum imperium, & locus cauſarum.
10 Ampliatur hæc limitatio, vt locum hēat † nedum ſi vxor reperiretur, vt dictū eſt, in ciuitate, aut inſigni loco, verum etiam ſi eſſet propinqua loco, vbi veriſimiliter, & præſumptiuè adſit copia medicorum, arg. eorum, quæ tradit Bal. in d. l. iuris ignorātia. & Rom. in l. ſi vero. §. de viro. 43. fall. ff. ſol. matr. & iurib. hoc idem comprobat Dec. in d. l. iuris ignorantia. nu. 16. atque Aret. & Imol. in c. 2. de conſtitutionib.
11 Contrà tamen tenuere † Bar. in d. l. idem quærit. ff. pro ſocio. ibi dicēs virum non cogi mittere ad aliam ciuitatem. & Ang. in l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecund. nupt.
12 Conciliādo hos inter ſe authores † dicas, quod aut ciuitas, & inſignis locus eſt lōge diſiūctus, & non pōt ad illum accedi, niſi ęgerrime; tunc vera eſt poſterior opinio; alioqui prior locum habebit, ita docet Dec. in d. l. iuris ignorantia. nu. 16. q ita intelligit Bart. in l. cōtinuus. §. item qui inſulam. ff. de verb. obl. & in terminis noſtris ſentit idem Bar. in eo. tract. teſtimon. d. verſ. lata culpa, qñ quantitas patrimonii, & perſonæ qualitas requirit, & nos ſupra retulimus ex Felyno.
Illud autem, quod diximus, virū ſcilicet non adhi-
13 buiſſe medicos, probari poterit † per vicinos, & aſtantes; quib. veriſimiliter notus poteſt eſſe acceſſus medicorū, maximè in diutino morbo, uel ex interrogatione medicorū, qui dicant, ſe non acceſſiſſe: ita cenſet Bar. in eo. tract. teſtimon. d. verſ. lata culpa. In uniuerſum autem quomodo probetur culpa, & negligētia ſuprà diximus in concluſione Culpa.

CONCLVSIO MXL.

ARGVMENTVM.

Quomodo, & quando mediator poſſit, vel non poſſit eſſe teſtis ſuper contractu, in quo mediator fuit.

SVMMARIVM.

1 *Mediator, ſiue proxeneta quis dicatur, & eius officium.*
2 *Mediator non poteſt eſſe teſtis ſuper contractu, in quo mediator fuit.*
3 *Mediator nō poteſt eſſe teſtis, etiam ſi ab altera parte producatur. Contr. nu. 4. Conciliatio, nu. 5.*
6 *Mediator etiam non habens ſalarium non poteſt eſſe teſtis.*
7 *Mediatoris libro non eſſe credendum.*
8 *Mediator poteſt eſſe teſtis ambabus partibus conſentientibus.*
9 *Mediator teſtificans ambabus partibus conſentientibus facit plenam probationem.*

10 *Mediator*

Digitized by Google

10 *Mediator teſtimonium ferre compellitur ambabus partibus conſentientibus.*
11 *Mediator poteſt eſſe teſtis fauore matrimonij.* Contrarium, nu. 12.
13 *Mediator poteſt eſſe teſtis fauore dotis. Contrar. nu. 14.*
15 *Mediator poteſt eſſe teſtis ita diſponente ſtatuto.*
16 *Mediator poteſt eſſe teſtis, cum veritas aliunde aperta non poteſt haberi.*
17 *Mediator poteſt eſſe teſtis, cum producitur pro illa parte, quæ ſtat contra contractum, in quo fuit mediator.*
18 *Mediator poteſt eſſe teſtis in probanda aliqua qualitate actus iam perfecti.*
19 *Mediator iudicis officio non repellitur, quia poſſit teſtificari. Amplia, vt nu. 20.*
21 *Mediator poteſt recipi teſtis pro teſte inſtrumentario.*
22 *Mediator ab extraneo productus poteſt teſtimoniū ferre.*
23 *Mediator in crimine ſimoniæ poteſt eſſe teſtis.*
24 *Mediator pōt eſſe teſtis in probando cōtractu matrimonij.*
25 *Mediator poteſt eſſe teſtis in probando crimine repetundarum.*
26 *Mediator teſtimonium ferens facit ſemiplenam probationem, Contrar. nu. 27. Conciliatio, nu. 28.*
29 *Mediator poteſt eſſe teſtis, cum nuntius eſt, ſeu mandatarius, vel perſuaſor in genere.*

1 Mediator, ſiue proxeneta † ſignificat eū, qui inter contrahentes eſt conciliator, & medius. l. fi. ff. de proxen. eſtq; ſpecies amicabilis compoſitoris, cui merces extraordinaria conſtituit, vt per Io. Bat. in tract. de arbi c. 3. lib. 1. eiuſque officiū eſt tractare, non aūt concludere, niſi ad id ſpeciale mandatum habeat, vt per Bal. in l. multū. a. col. ver. venio ad tertium. C. ſi quis alte. vel ſibi, huiuſmo-
2 di aūt mediatorem, † ſiue proxenetā, quò ad rem noſtram attinet, ad teſtimonium non recipi ſuper contractu, in quo mediator extitit, probaē in §. q; verò. in auth. de teſti. & probant vtriuſq. iuris gloſſatores. Iuris canonici in c. 1. de teſti. in 6. & in c. Romana. in ver. teſtem. eo. tit. in c. ſi epiſcopus. 1. q. 1. in ver. mediator. iuris ciuilis in §. in his verò. in verb. adnumeratorem. in auth. de iuſti. cau. & fid. in §. pen. in auth. de teſt. & hanc ſniam probat Bar. in l. omnib. C. de teſti, & Abb. in c. licet Helv. de Simon. & pro regula ponit Camp. in tract. de teſti. reg. 85. tenet Abb. in c. cx literis. nu. 3. de tranſact. in c. inſuper. nu. 11. de teſti. Fel. in c. cum à nobis. eo. tit. Bart. in l. deferre. §. idē decreuerunt. ff. de iur. fiſci. Bal. in c. 1. de teſtib. in 6. & ibi Ancha. ſenit. Io. And. in c. dilectorum. de teſtib. cogen. Alex. conſ. 212. nu. 17. vol. 6. & in cōſ. 117. vol. 8. But. in d. c. cū à nobis. Alb. in l. ſi tibi. §. de pignore. ff. de pact. Imo. in l. ſi cui legetur. §. fi. ff. de leg. 1. Inno. in c. cū olim. de priuile. Domi. d. c. 1. de teſti. in 6. Lāfran. in c. quoniam cōtra. §. teſtium depoſitiones. nu. 119. de proba. Crott. qui ita * communiter concludi dicit in tract. de teſtib. in 4. par. nu. 176. Dec. conſ. 463. nu. 12. Pariſ. cōſ. 58. nu. 82. vol. 4. & nouiſſimè Gab. latiſſimè de teſtib. concl. 20.

3 Amplia hmōi concluſionem † procedere, etiam ſi altera pars inſtaret, & mediator ſponte, & volens ad teſtimonium perhibendum accederet, vt probant plures ex ſupra relatis, tenet Inno. & Fel. in d. c. dilectus. de teſtib. cogen. Aufr. in trac. de teſtib. nu. 67. tradit gl. in d. §. in his verò. & adduci ſolet tex. in d. c. 1. de teſtib. in 6. per locum à ſpeciali. & hāc partē tenet Alex. in conſ. 13. col. 5. vol. 1. per rationē gl. in d. §. q; verò. quæ in contrarium ſolet allegari, & etiā magis * communem opinionem dicit, & meliorib. rationibus munitam, & idem dicit in conſ. 128. ponderatis narratis. vol. 2. & in conſ. 19. in his, quæ in themate. col. 6. vol. 4. & veriorem, & magis * communem eſſe teſtatur Soc. Iun. in conſ. 12. nu. 17. lib. 2. & poſt alios Petr. Benintend. deciſ. Bonon. 61. nu. 1.

4 In contrarium tū † quod imo ſi mediator ab altera parte producatur, poſſit libens teſtimonium reddere, adducitur gl. in d. §. quia verò. q̄ allegat Bald. & dicit eſſe veritatem in d. l. omnib. C. de teſt. reprobato Bar. ibi Bal. ſequitur Saly. ibi. & in l. nullum. ff. eo. tit. idē tenet Iac. de Beluiſ. & Ang. in d. §. pen. in auth. de teſtib. quos refert Apoſtil. ad Bal. in d. l. omnib. Curt. in tracta. de teſtib. concluſ. 43. & hanc partem tenuit Alba. de Maletris, in tract. de teſtib. num. 63. Nepos à mont. Alba. in trac. item de teſtib. nu. 120. Alb. in ſimili trac. de teſtib. par. 4. col. 10. verſ. videndū eſt. aſſerit hanc etiam * communem opinionē, ſequiē Barb. conſ. 40. col. 10. verſ. 8. vol. 3. Apoſtill. ad Fel. in d. c. dilectorum. Alex. conſ. 1. nu. 86. vol. 7. & in conſ. 43. nu. 4. eo. vol. Cor. cōſ. 33. Viſa copia proceſſus. col. 5. vol. 2. Soc. iun. conſ. 29. nu. 16. vol. 2. Aret. in §. 1. nu. 15. inſti. de teſta. & communem, & veram dicit Socy. iun. conſ. 31. nu. 19. Menoch. qui alios refert conſ. 92.

5 Concordati tū poſſunt † iſtę opiniones, ſecundùm Abb. in d. c. dilectorum. nu. 3. de teſtib. cogen. vt ſ. admittatur mediator volens ad teſtimoniū ēt vna parte contradicente, ſed quāta fides ei adhibeatur, relinquatur iudicātis arbitrio, qui ex circunſtantijs, & qualitate cauſæ conſideret; & hanc concordiā dicit probabilem Alex. in conſ. 127. nu. 9. vol. 7. & Abb. citato loco refert, & ſequitur Curt. Sen. in allegato tract. de teſtib. concl. 44.

6 Ampliatur ſecundò procedere † concluſionem, ēt quod iſti mediatores non haberent ſalarium; nam nihilominus repellerentur ratione affectionis; gl. in d. §. pen. ver. prohibitione. in auth. de teſtib. affectat. n. compleri id, propter quod laborauit, hac etiā de cā, ne illi imponatur, quod minus cautè ſe geſſerit. Ioan. And. Butrig. & Imo. in d. c. dilectorum. Sequiē Alex. d. conſ. 13. col. 5. Caſſanæ. conſ. 18. viſo proceſſu. col. 5. nu. 11. Soc. iun. allegato. cōſ. 12. nu. 18. vol. 2. Corn. conſ. 81. vol. 3. Ruin. conſ. 99. nu. 5. vol. 5.

7 Ampliatur tertiò ēt † in mediatoris libro; nā cuius teſtimonium non admittitur, nec eius ſcriptura recipitur; & cūm non credatur voci viuæ, minus crediē mortuæ; ita Bald. in l. 1. col. fi. ver. ſed quid in his, qui ſcribunt ea, in quib. verſantur. C. de eden.

8 Limitatur modo principalis concluſio † non procedere ambabus partibus conſentientibus, vt tradūt omnes ſuprà citati, & ponit pro limitatione ad regulam Campeg. d. tract. de teſt. reg. 85. Menoch. poſt ſupra citatos de arbit. iud. lib. 1. q. 73. nu. 29.

9 Primo ampliatur, † vt tunc dictum mediatoris faciat etiā plenam probationem dato, q; eſſet vnicus. Lanfr. de Orian. in d. c. quoniam cōtra. §. teſtium depoſitiones. nu. 119. de proba. ex Inno. & hoc eſt generale, vt partib. cōcordantibus ſtetur dicto vnius, Bart. in l. Theopompus. ff. de dot. præleg. Iaſ. in l. 1. qui dicit * communē Sch. ff. de verb. oblig. Dec. in c. veniens. ad fi. de teſtib. Caſſan. conſ. 37. col. 1. & ſeq. de quo videas pleniſſimè Duar. lib. 2. variar. reſol. c. 13.

10 Ampliatur ſecundo huiuſmodi limitatio, † vt tūc etiam compellantur mediatores teſtimonium ferre, vt eſt textus & ibi per Doct. in d. §. quoniam verò. & tradunt omnes. in d. c. dilectorum. & in d. c. 1. Feder. Schenck. in tract. de teſtib. nu. 41.

11 Limitatur ſecundò principalis concluſio, † vt admittatur mediator fauore matrimonij, Socyn. iun. d. conſ. 29. nu. 16. vol. 2. Ruin. conſ. 34. nu. 4. vol. 4.

12 Contrarium † tenuit Alex. in cōſ. 154. ver. præterea. col. 2. vol. 5. & in conſ. 150. col. 2. eod. vol. Dec. conſ. 133. col. 3. & inter conſ. matrimo. Dion. de Pan cis in conſ. 61. nu. 13.

13 Limitari poteſt tertiò † proximè ad ſuperiorē limitationē fauore dotis, ita conſulendo tenuit Rui. citato conſ. 34. nu. 2. ſequitur Menoc. d. conſ. 92. nu. 87.

14 Contrarium ſin dote conſuluit Soc. iun. conſ. 12. nu. 11. vol. 2. Alex. alleg. conſ. 13. col. 5. Caſt ren. conſ. 150. in 2. par. nu. 4. [illegible]

Limitatur

Digitized by Google

15 Limitatur quartò non procedere, vbi extaret ſtatutum diſponens, ꝙ mediatori credatur, vt eſt Ianuę cōſtitutum lib.1. ca.19. ſub rubr. de fid.adhib.penſar. ſeu proxenet. nam valet huiuſmodi ſtatutum etiā in vno tantū proxeneta ratione euidētis vtilitatis, & neceſſitatis, vt tradit Benue.ſtrac.in tract.de aſſecurato. glo.39.nu.4. quādo autē ſtatuto induci poteſt, vt vnico tantum teſti credatur ponit Fel.in c.veniens de teſti.& Doct.in c.ſuper eo.tit.& in c.2.de.proba.

16 Limitatur quintò, † quando aliundè veritas aperta haberi nō poteſt, Corn.conſ.63.viſis ſcripturis.col. 3.vol.1.tūc enim in ſubſidium admittitur mediator. Mill.in reper. in verb. teſtis proxeneta. & per citatos per Hypp.Marſ.ſingu.633. quod adducit Menoch.d. conſ.92.num.87.

17 Limitatur ſextò nō procedere, † quando mediator produceretur in teſtem pro illa parte, quæ ſtat contra contractum: nam tūc ceſſante ſuſpicione, quæ illum vrget propter affectionem ad actum, quam habere præſumitur, admitteretur pro teſtimonio dicendo, Gaſp.& Cald.in d.c.dilectorum.& Io.And.quos adducit Mill.in repert. d. ver. teſtis proxeneta. Corn. d. conſ.63. col. 2.

18 Limitari ſeptimo † poteſt proximè ad rationem ſuperioris limitationis, quādo actus iā ſortitus eſſet effectum, nec ageretur de eius retractatione, ſed tm̄ de ꝓbanda aliqua qualitate actus iam perfecti, vel de probandis aliquib. quæ præceſſiſſent contractum. Alex. conſ.127.in fi.vol.7.& Sali.in l.nullus. ff. de teſt. ver. ſed eoncur.& idem Alex.conſ.164.col.1.nu.5.

19 Limitatur octauò † procedere concluſionē, modo pars ꝓponat. nam non repellit officio iudicis, ex quo partium conſenſu habilitari potuit Alex. in l. differre.ff.de iure fiſci.& in l.4.§.hoc aūt iudiciū de damn. infect.& Anto. in c.cū dilectus. de conſ. quos refert Apoſtil.ad Abb.in c. ex literis. in litera D.de trāſact.

20 Ampliatur hæc limitatio ꝓcedere, † licet ex actis conſtaret Iudici teſtē productum fuiſſe mediatorem: quia tunc tam etſi de eo notoriè conſtet, tm̄ illud notorium non releuat ab onere ꝓponendi Anto.in d.c. dilectus, qui dicit ſe ita conſuluiſſe, & ſequitur Imo. & Alex.in d.§. hoc autem iudicium.nu.20.

21 Limitatur nonò propoſitam concluſionē † nōn ꝓcedere in teſte inſtrumentario, pro quo recipi poteſt mediator, videtur enim tūc receptus, & adhibitus de cōſenſu partium. Bal.in auth.ſed nouo iure. in 4.col. C.ſi cer.pet. Alex.cōſ.18.in 4.par. Abb.in d.c.ex.literis.in 2. not. & generaliter teſtes inſtrumentarij poſſunt eſſe etiam inhabiles tanquā approbati à contrahentibus. Iaſ.in l.1.colum.3.ff.de ſer. Crauet.conſ.56. num. 10.

22 Limitatur decimò, † quādo produceretur ab extraneo, glo.in d.c.Ro.de teſt.in 6.quam ad hoc adducit Fel.in d.c.cum à nobis.extr.eod.tit.in fi.

23 Limitatur vndecimò † in crimine Simoniæ, quādo agitur ciuiliter, & emolumentū exinde non fuerit aſſecurum, tex. eſt in c.1.de teſti.in 6. & ibi gloſſ.& oēs Millis.in reper.in d.ver.teſtis proxeneta. Felin.in d.c. cum à nobis.in fi.de teſtib.

24 Limitatur duodecimò † in probando cōtractu matrimonij, Car.in cle.1.q.3.de vſur. aduerte tamen, qđ mediator Simoniæ patitur pœnas ſimoniacorū, Ab. in c.cum ſuper nu.3. de confeſſ. & mediator contractus vſurarij tenetur ad reſtitutionem vſurarū, in ſubſidium tamen: eſt magis * communis opinio, vt ex allegatis per mand.ad Lap.allegat.94.in litera H.

25 Limitatur decimotertiò † in crimine repetundarū, ſiue, vt dicunt, barratariæ. Paris de Put.in tract.ſindic. in verb.teſtis, & dictum eſt in concl. Barrataria.

26 Limitatur decimoquartò † quo ad ſemiplenā probationem. Soc.iun.d.conſ.29.num.15.conſ.31.nu.18. ſequitur Menoch. citato conſ.92.nu.85.

27 In contrarium † tamen facit, ꝙ mediator nō poteſt dici teſtis omni exceptione maior. Corn.cōſ.81.viſa copia.ad fi.vol.3. adducit Rom.in conſ.382. quò ad primū conſultationis articulum.verſ.2.ꝙ & probant ſupra relati in prin.ideo nō videtur, ꝙ poſſit etiam facere ſemiplenam probationē, ad notata per Doct. in l.admonendi.ff.de iureiur. Alex.cōſ.32.vol.1.cōſ.19. col.pen.vol.4. Marſ.conſ.65.nu.36. cum adductis latè per Maran.in Spec.ord.iu.par.6.actu 9.nu.4. & ex hoc infertur, quòd ad mediatoris dictum non poteſt deferri iuramentum in defectum ſemiplenæ probationis, vt tradit etiā Benintend.deciſ. Bonon.77. nu. 6.& deciſ.61.num.3.

28 Conciliari poſſet † iſtud diſſidium, vt ꝓcedat limitatio quoties aliqua præſumptio concurreret pro eo, pro quo mediator deponit: nam cōcurrente præſumptione teſtes, qui repelli poſſent, habenī pro integris, vt dicit Gul.de Cun.in l. ſi duo patroni; quē ibi refert Alex.nu.7.ff.de iureiur.& ibi Apoſti.ad hoc citat eūdē Alex.in conſ.56.in fi.vol.2.vel ſecundo quādo cōcurrit alius teſtis, ēt in dictò ſingularis, nam tunc licet non adiuuet dictum, operari tamē debet ad integrādam perſonam mediatoris, ita in ſpecie Rui.cōſ. 54.nu.6.lib.4.quem ſequitur Menoch. d.cōſ.82.n.86. & Benint.d.dec.Bon.61.n.5. & vulgare eſt apud oēs, teſtis habilitatē ſupplere alterius imperfectionem, Bar.& alij in d.l.ſi quis ex argentarijs. in §.cogentur. ff.de eden. Caſtr.conſ.126.in fi.inci. nō ſequendo ordinem.vol.2. Pariſ.conſ.120.vol.1. ſicut etiam numerus ſupplet, quando eſt defectus in perſona, & non in dicto Ruin.conſ.149.nu.37.vol.5.& in conſ.150.nu. 18.eod.volum.

29 Limitatur decimoquintò, & vltimò † intelligi debere, ꝓut poſuimus in proxeneta, & mediatore: ſecus ſi tm̄ eſſet nuntius, ſeu mandatarius, vel perſuaſor in genere, vt per Soc.iun.alleg.cōſ.29.nu.17. vol.2. & ꝑ Cor.d.conſ.62.in lit.H. vol.1. vel quod extrinſecum miniſterium præſtitit in conuocandis partib. ſeu teſtibus, non tm̄ ipſe actum conuentionis perfecit, ſed partes per ſe cōuenerunt, vt per Bal.in conſ.469.inci. tria dubia.nu.4.vol.2.qui dicit proxenetā dici, & qui accepit pretium, & qui gratuitò operā præſtat, modò per eum fiat conuentio, & forum, vt ipſe loquitur.

CONCLVSIO MXLI.

ARGVMENTVM.

Quæ probanda ſunt ab agente ad æſtimationem melioramentorum, & ad impenſarum propter ea factarum deductionem.

SVMMARIVM.

1 *Melioramenta quæ dicantur.*

2 *Melioramentorum diuiſio.*

3 *Melioramenta conſtare debent, ut ad illorum æſtimationem, & ad impenſarum propterea factarum deductionem agi poſſit.*

4 *Melioramenta probāda ſunt ab ea allegante, quiq; in eis ſe fundat.*

5 *Melioramenta non præſumi, & eſſe difficilia probatu.*

6 *Melioramenta ad effectū æſtimationis, & deductionis nō ſolum conſtare, & probari debent, ſed etiam probandum eſt, facta eſſe a poſſeſſore ipſo, uel domino, qui prætendit impenſas, uel ab altero, cui ipſe ſucceſſit.*

7 *Melioramenta facta eſſe, & a ſe facta non ſolū probandū eſt ad effectum deductionis; uerum etiā ex his alterum, aut ſcilicet neceſſaria, aut utilia, non ſolum uoluptaria.*

8 *Melioramenta utilia eſſe ſufficit probare poſſeſſori bonæ fidei, ut ea deducat, ſecus poſſeſſori malę fidei, cui præter hoc probandum etiam eſt ea neceſſaria fuiſſe.*

Melio-

9 *Melioramenta fuiſſe voluptaria nõ ſufficit probare quoad deductionem per æſtimationem, ſecus quoad abraſionẽ in bonæ fidei poſſeſſore.*

10 *In Melioramentis probandis quantitatis impenſarum factarum probatio non ſolum requiritur, ſed etiam ipſius meliorationis.*

11 *Melioramenta non ſolum probanda ſunt, ſed etiam deterioratio rei, quando euenit caſus, vt is, qui meliorationes prætendit, rem deterioraſſet ante facta melioramenta.*

12 *Exceptio retentionis cauſa melioramentorum non admittitur in iudicijs non admittentibus exceptionẽ requirentem altiorem indaginem.*

13 *Melioramentorum æſtimatio probatur per teſtes deponentes de eorum valore.*

14 *Melioramentorum domus æſtimatio non per quoſcunq; teſtes, ſed per architectos, & in arte peritos.*

15 *Melioramentorum domus æſtimatio cum per architectos, & in arte peritos probanda eſt, illa qualitas architecti, & in arte periti articulanda eſt, & probanda.*

16 *Melioramenta non poſſe probari per architectos, & in arte peritos, qui ea conſtruxerint.*

17 *Melioramentorum æſtimatio ſi per teſtes non fuerit probata, fieri poterit a iudice ex officio ſuo.*

18 *Melioramentorum æſtimatio ſi per teſtes non fuerit probata, fieri poterit a iudice ex officio ſuo ꝑ rei euidentiã ſubijciendo rẽ oculis, ac ſe de melioramentis informando.*

19 *Melioramentorum æſtimatio facienda eſt ſecundum tempus reſtitutionis rei, non ſecundum illud tempus, in quo facta ſunt melioramenta.*

20 *Melioramentorum æſtimatio debet fieri non iuxta valorem ædificij conſiſtentis, ſed æſtimari debent rudera, & materia, quæ ex dirupto ædificio vendi poſſet.*

Contrarium, nu. 21.

22 *Fructus percepti in emptore bonæ fidei, & in grauato reſtituere, quando extenuent melioramenta: remiſſiuè.*

23 *Melioramenta ſuper re eccleſiaſtica, vel alibi facta nõ probari per ſimplicem aſſertionem prælati, in præiudicium eccleſiæ.*

Antequam ad melioramentorum pro
bationis materiam deſcen
damus, videndum prius nobis eſt, quæ ſint ea, & quo
pacto diuidanť, vt clariora fiant, quæ dicturi ſumus.
1 Melioramenta itaq; † ſiue meliorationes dicũtur,
quæ meliorem rem reddunt, & efficiũt, ita rei affixa,
vt ſeparari non poſſent. ex l. ꝙ dicitur, in fi. cum l. ſeq.
ff. de impen. in res dotales factis. idem rñdit Caſtr. in
conſ. 377. in 1. par. vbi etiam agit, qua in rẽ differant à
ſeparationibus, & inſtrumentis. idem habetur à Bou.
in conclu. 44. nu. 6. Horum verò melioramentorum
2 † alia ſunt naturalia, alia induſtrialia, & alia ciuilia,
ſicut de fructibus diſtinguiť à Bart. & ibi gl. in l. ex di-
uerſo. ff. de rei vend. & ab Abb. in c. grauis. de reſtitu.
ſpol. hanc diſtinctionẽ tradit Bero. vbi ẽt effectus ex-
* ponit, & ſingula mẽbra declarat in concl. 96.* cõſuetũ
in his melioramentis ea adhibeť diſtinctio, vt alia
ſint neceſſaria, quæ ſi facta non ſint, res aut peritura,
aut deterior futura ſit, vt vetera ædificia reficere; flu-
mina auertere: vites, arbores in locum de mortuarũ
ſufficere, l. impenſæ neceſſariæ. & ibi not. ff. de impen.
in res dot. fact. ip l. pecuniæ. in fi. ff. de alim. & ciba. l.
nonnulla vtilia, quæ meliorẽ reddunt rem, aliqua vo
luptaria, quæ ſpeciẽ duntaxat ornant, non ẽt augent,
vt viridaria, vt cautum eſt à Paulo I. C. in l. impenſæ.
vbi Alc. ff. de verb. ſign. & à Bar. & alijs in l. in fundo.
ff. de rei vend. & à Doct. in l. domos. ff. de leg. 1.
3 Vt aũt ad æſtimationem † iſtorũ melioramento-
rum, & ad impenſarum ppea factarum deductionẽ,
ſeu propter eadem retentionem quis agere poſſit iux
ta l. ſi in area. & ibi plenè Doct. ff. de condic. indeb. &
l. adeò. §. ex diuerſo. ff. de acq. rer. dom. & plenè diſtin
guit Sal. in l. domũ. C. de rei vend. Ang. Are. in §. cer-
tè. inſtit. de rer. diuiſ. & Cor. in conſ. 122. volu. 2. & in
conſ. 86. vol. 4. Conſtare debet prius de melioramẽtis
arg. l. diuus. poſt prin. quod etiam obſeruauit Cæpha.
qui hoc tradit in conſ. 213. nu. 3. lib. 2.
4 Probariq; debent iſta melioramenta † ab eo, qui
ea allegat, in eisve ſe fundat, iuxta l. qui accuſare. C.
de eden. Parit. in conſ. 33. nu. 53. vol. 1. ſiue agat, ſiue
excipiat, vt cenſuere Docto. in d. l. in fundo. ff. de rei
5 vendic. quia non præſumuntur, † & videntur eſſe dif-
ficilis probationis, & liquidationis, vt conſulendo re
ſpondit Cur. iun. in conſ. 165. nu. 10. & ſeq. & num. 2.
vol. 2. quod & animaduertit Bero. in conſ. 37. num. 6.
vol. 2. & Dominus Burſat. in conſ. 151. col. fin. vol. 2.
ad id etiam reſpexit Anch. Regien. in concl. 46. in 1.
par. vbi id fieri debere per architectos, & peritos ad-
monet: iſtud etiam placuit Rol. à Vall. in cõſ. 28. nu.
30. & 31. vol. 1. Cæph. in conſ. 311. nu. 94. vol. 3. quib.
adhæſit D. Caualca. deciſ. 28. in add. nu. 2.
6 Superiora ampliantur, † vt non ſolum conſtare de
beat de melioramentis, & ipſorum probatione, verũ
ẽt debet ꝓbari, ꝙ facta ſint à poſſeſſore ipſo, vel Do-
mino, qui prætendit impenſas, vel ab altero, cui ipſe
ſucceſſit vt viſum eſt Caſtr. conſ. 268. viſo ſupraſcri-
pto puncto. col. pen. ver. ad vnum tñ aduertendũ. vol.
2. in nouis. & poſt eum Menoc. in tract. recuper. poſſ.
rem. 15. nu. 567. ad quòd conſulas Soc. iun. in cõſ. 62.
nu. 3. vol. 1. Rodoan. in tract. de reb. eccle. non alien.
§. conductores. nu. 2. fol. mihi 420. reſpondit idẽ Pau.
Caſtr. in conſ. 270. ſub nu. 4. vol. 2. & acceſſit Caualc.
in deciſ. Fiuizanen. dec. 28. nu. 3.
7 Secundò amplia, † vt non ſolùm probãdum ſit ad
effectum deductionis facta eſſe melioramenta, & à
ſe facta, verùm etiam ex his vtrum malit fuiſſe, ſcili-
cet aut neceſſaria, aut vtilia, non ſolũ voluptaria, ita
ſenſere Bar. & alij in d. l. in fundo. nu. 54. & Curt. iun.
in conſ. 165. nu. 14. vol. 2.
8 Declarandũ eſt hoc procedere † in bonæ fidei poſ
ſeſſore, qui deducit melioramẽta neceſſaria. l. qua ra
tione, in prin. ff. de acq. rer. dom. §. ſed certè illud inſt.
de rer. diui. vt arbitratus eſt Tiraq. de retra. conuen. §.
7. gl. 1. nu. 2. & 4. idẽ aſſerunt Boer. in d. dec. 44. ſiue ha
beat titulũ directi dominij, ſiue vtilis, ex l. Colonus.
in prin. ff. locati. vt ſcripſere DD. in l. Senatus. §. Mar-
cellus. ff. de leg. 1. in l. 2. vbi Iaſ. nu. 17. C. de iu. emph.
ad idẽ rñdere Rui. in conſ. 24. nu. 10. lib. 1. Pari. in cõſ.
33. nu. 55. lib. 1. & Rol. à Val. in cõſ. 28. nu. 15. & 16. &
ſi ſciat rẽ eſſe ex cã fideicõmiſſi reſtitutioni ſuppoſi-
tã, vt cenſuere Bello. in cõſ. 65. nu. 12. ex l. domos, vbi
* *oẽs. ff. de leg. 1. & Rui. in conſ. 165. in fi. lib. 4. eoãſi
melioramẽta, vel res perierint, teſte Tiraq. de retrac.
conuen. §. 7. gl. 1. nu. 10. & etiã vtilia deducere docẽt
Bart. & oẽs in d. l. in fundo Bello. d. conſ. 65. nu. 13. &
Boer. d. dec. 44. ſecundum declarationes Bar. in d. l. in
fundo. Secus in malæ fidei poſſeſſore, cui quo ad de-
ductionẽ impenſarum nõ ſufficit probare vtilia me-
lioramenta, q̃ nõ deducit per æſtimationẽ l. domum,
in fi. C. de rei vend. ſed ſolũ detrahit ea nõ perempta,
vt placuit Lorio. in l. fructus, ver. impen. vtil. ff. de reg.
iu. ſed debet probare neceſſaria fuiſſe, vt ipſe ẽt dedu-
cat, d. l. domum, vbi DD. vt etiam viſum eſt Alc. in d.
l. impenſæ, nu. 3. ff. de verb. ſig. & idem concludit Bar.
d. l. in fundo. vbi declarat etiã quid iuris ſit in bonæ
fidei poſſeſſore à principio, & ex poſt malæ, & quid ẽ
contra in eo, qui fuit malæ à principio. & poſtea bo-
næ, de quib. omnib. & de eo, qui dubitat, & de deten-
tore, & colono videas copioſiſſimè, differentem Me
noch. d. remed. 15. qui exactiſſimè, omnia explicat,
eaq; diligenter conſiderabis, vt in materia probatio-
nis ſcire poſſis, quãdo tibi ſit probãda neceſſitas, ſiue
vtilitas melioramentorum.
9 Declaratur autem † quod dictum eſt non ſufficere
probare voluptaria fuiſſe melioramenta, procedere,
quo ad deductionem per æſtimationẽ, ſecus per abra
ſionẽ in bonæ fidei poſſeſſore, vt colligitur ex d. l. in
fundo,

Digitized by Google

fundo. vbi Bar. declarat, & l. pro voluptarijs. ff. de impenſ. in res dotis factis. eadem explicat Alc. d. l. impēſæ. nu. 9. quomodo malæ fidei poſſeſſor etiam nō detrahat, niſi facilis ſit ſeparatio, conſulas Bar. in d. l. in fundo. & Menoc. loco citato. nu. 545.

10 Ampliatur tertiò, vt his probandis † melioramētis requiratur non ſolum probatio quantitatis impenſarum factarū, verum ēt ipſius meliorationis, vt dicatˀ nedum ꝙ impenſarum eſt, verū ēt & in quo meliorata res ſit pp impenſam, ſic teſtatur Neguſ. in tract. de pign. in 4. memb. 5. par. nu. 11. qui nos idcirco monet, vt in probando concludamus tam circa quantitatē impenſæ, quam meliorationis, rem ſ. eò pretioſiorē eſſe propter impēſas, quam antea foret, vt ibi per eū, adducit tex. gl. & Doct. in d. l. in fundo.

11 Amplia quartò, vt non ſolū † probāda ſint melioramenta, ſed ēt deterioratio rei, qñ eueniſſet caſus, vt is qui meliorationes prętendit, rem deterioraſſet ante facta melioramenta. tunc enim ad hoc, vt attēdantur melioramenta, debet etiā haberi ratio deteriorationis, & eius æſtimatio fieri, vt cōpenſetur cū lucro, & quod ſupereſt pro melioramento habeatur, etiam ſi melioratio, & deterioratio eſſent in diuerſis rebus, vt declarat Bar. in l. ſi negotia. ff. de nego. geſt. & probat Cur. iun. d. conſi. 165. nu. 14. par. 2.

12 Ex hac concluſione, † ꝙ melioramenta ſint probanda, infertur, ꝙ in iudicijs non admittentibus exceptionem requirentem altiorem indaginem, non admittatur exceptio retentionis cauſa melioramentorum, vt conſultū eſt à Caſtr. conſ. 326. lib. 2. & d. cōſi. 268. eo. lib. in nouis. de quo videas Menoc. d. rem. 15. nu. 568. qui adducit contrariā ſnīam loquētes. Cūm igiť conſtiterit facta eſſe melioramenta à poſſeſſore, verſariq́; in caſu deductionis, erit probanda quātitas meliorationis, quæ per eſtimationem probatur.

13 Aeſtimatio † aūt hmōi melioramentorū probabitur per teſtes deponentes de eorū valore, ꝙ ſ. tm̄ poſſent vendi homini ſcienti, & intelligenti conditionē & qualitatē rei, vt dr̄ generaliter in teſtibus probare volentibus æſtimationem alicuius rei, vt habemus à Bar. in l. non intelligitur. §. diui fratres. ff. de iur. fiſci & à gl. in l. mortis cauſa capimus. §. vlt. ff. de do. cau. mor. hoc idem aſſeruere Ang. & Imo. in l. pretia rerū. ff. ad leg. fal. & Doct. in l. 1. §. ſi hæres præcepto fundo. & ibi Iaſ. nu. 9. ff. ad Treb. & in hac hypotheſi noſtra reſpondit Cur. iun. in alleg. conſ. 165. nu. 18. & de probatione valoris rei habetur pleniſſimè per Fel. in c. cum cauſa. il 2. de teſtib. & à nobis explicabitur in concluſ. valor. quo ex loco poteris, quæ ad meliorationem pertinent quo ad valorem excerpere.

14 Declaratur ꝙ dictum eſt æſtimationē † hanc melioramentorum, & ædificiorū per teſtes probari, non abſolutè pcedere in quibuſcunq; teſtibus, ſed requiri teſtes architectos, & in arte peritos, probat tex. in §. ꝙ autem, & ibi gl. in authen. de non alien. & ideo in probandis melioramentis ædificij non ſufficit, quod teſtes ſint magiſtri, verùm requiritur, quod ſint architecti, ad hoc. vt dicantur legitimi æſtimatores, iuxta ſententiam Spec. tit. de fructi. & intereſſe. circa fi. cui accedit Cur. iun. d. conſ. 165. nu. 20.

15 Ampliať hoc adeò verum eſſe, † vt articulanda, & probanda ſit huiuſmodi qualitas, alioqui non crederetur eorum dicto, licet dicerent ſe eſſe peritos, cum non ſufficiat fabros eſſe, aut opifices, niſi ſint architecti, aut in arte periti: ita in hac facti ſpecie conſuluere Aret. cōſ. 83. col. pen. & Cur. iun. d. cōſ. 165. nu. 10. & in vniuerſum qualitas requiſita in teſte debet probari, authore Bart. in l. de ætate. ff. de minor. vt & docuere Doct. in c. propoſuiſti. extr. de proba. & Io. Pet. Anch. in ſuis familiarib. 99. concl. 47. nu. 11. in 1. par.

16 Limitať modò in his magiſtris † & architectis, qui conſtruxere melioramenta, illis enim tanq̃ teſtibus de facto proprio deponentibus, eò ꝙ aut laude vel dedecore digni fortè eſſent iudicandi, non eſt credendum, vt conſultum eſt à Cur. iun. d. conſ. 165. num. 21. adducit Bur. in c. cùm à nobis. extr. de teſti. & in c. cū ex literis & ibi Docto. de tranſact. ad idem reſpondit Alex. conſ. 76. vol. 2. & in cōſ. 141. nu. 9. vol. 1. cū alijs adductis à Io. Anch. d. concl. 47. in fi.

17 Secundò huiuſmodi melioramentorū † eſtimatio ſi nō fuerit probata per teſtes, fieri poterit à iudice ex officio ſuo, iuxta doctr. Bar. in l. ſi ꝙ ex Pamphila. ff. de leg. 2. cuius ſententiā confirmat Marian. Soc. iun. in conſ. 62. nu. 8. vol. 1. & hoc modo rei valor probari poteri, vt not. per Ang. in d. l. pretia rerū. ff. ad l. falc. & per Bar. in l. vinum. ff. ſi cer. pet.

18 Tertiò ēt probari poterit † ex eodemmet officio per rei euidentiā ſubijciendo rem oculis, ac ſe de meliorament is informando iuxta l. ſi ruptione. ff. fin. regund. ſic viſum eſt Cur. iun. in d. conſ. 65. nu. 22.

Declarandum nūc eſt, ꝙ dictum eſt ſup. de meliora19 mentorum † æſtimatione, faciendā eſſe illam eſtimationem ſecundùm tps reſtitutionis rei, non ſecundum illud tempus, in quo facta ſunt melioramenta, vt ſentit Bar. in l. domos. ff. de leg. 1. vbi Caſtr. Ang. & Alex. & Iaſ. qui hanc * communem opinionem eſſe teſtantur: in eandē deſcenſum eſt ſnīam à Boer. cōſ. 44. num. 12. Cor. conſ. 158. col. vlt. vol. 3. Alb. in d. l. in fundo. Rui. conſ. 38. in fi. li. 1. & conſ. 117. nu. 1 li. 3. & conſ. 16. nu. 6. li. 4. Capic. deciſ. 93. in fin. Rol. à Val. conſ. 28. nu. 14. & conſ. 30. nu. 6. & à Neguſ. d. 4. mem. nu. 16. ver. 6. concl. Verumtn̄ cùm id non ſine aliqua dubitatione non procedat, & diſtinctione indigeat, ad hoc tibi erit adeundus Menoch. qui iſtud egregiè enucleat. d. remed. 15. nu. 557. Burſ. quoque videas declarantem hanc cōem opinionem in conſ. 71. nu. 22.

20 Declaraſ ſecūdò, vt pdicta æſtimatio † debeat fieri non iuxta valorem ædificij conſiſtentis, ſed eſtimari debeāt rudera, & materies, quæ ex dirupto ædificio vendi poſſet, vt hanc eſſe magis * commu. opin. dicit Bero. concl. 96. poſt nu. 4. verſ. ſi verò feudum.

21 Contra † tn̄ rn̄dit Bal. in materia feudali. in c. 1. §. vaſallus. in tit. hic finiť lex. & in auth. excipitur, poſt nu. 2. C. de bon. quæ lib. & hanc opinionē eſſe æquiorem. & quod in iudicādo eam ſequeretur dicit Clar. lib. 4. ſenten. §. feudum. concl. 88. ver. ſed quæro.

22 Quando aūt fructus † percepti in emptore bonæ fidei, & in grauato reſtituere extenuent melioramēta, conſulas Boer. in d. deciſ. 44. nu. 15. vſque ad nu. 23.

Verumtn̄ antequā hinc degrediamur, illud ſuperpondij loco adijciemus: ꝙ melioramēta huiuſmodi
23 † nō probanť ſup re eccleſiaſtica, vel alibi facta, nec ab illo petēte aut eius, aut horū per ſimplicē aſſertionē prælati in præiudiciū eccleſię, ſed aliunde p legitimas pbationes veniunt probanda, vt profitendo ſcripſit Bal. in l. iubemus. in prin. circa fi. C. de ſacroſanct. eccleſ. & conſultus rn̄dit Rui. in conſ. 157. nu. 7. cum ſeq. li. 5. ꝙ & aſſeuerauit Abb. in c. fi. de præſcri. vbi ēt Fely. nu. 11. verſ. generaliter autem. idem voluit Cra. in conſ. 483. nu. 4. & 6. vol. 3. & Anch. Regien. concl. 52. nu. 10. & 11. in 2. part. nec ab iſtis receſſit D. Caualc. in dec. 28. nu. 2. & deci. 46. nu. 152.

CONCLVSIO MXLII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur memoriam non extare in contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Memoriam non extare in contrarium cum agitur de præſcriptione, vel poſſeſſione probari per teſtes, & quid depo‑nere debeant, ibid. & nu. 2.*

Memo-

3 *Memoriam non extare probari non poſſe per ſcripturã. Contrarium, nu. 4.*

5 *Memoriam non extare probari debere per teſtes, qui ſint ætatis annorum 54.*

6 *Memoriam non extare probari debere per teſtes deponentes de viſu, & de reliquo de auditu.*

7 *Memoriã non extare probari debere per teſtes deponẽtes de cõi opinione, ac publica voce, & fama: ſecus ſi ſimpliciter dicerent nunquam vidiſſe, vel audiuiſſe contrarium.*

8 *Memoriam non extare probari debere per teſtes deponẽtes de communi opinione, & fama eorum, qui verisimiliter ſcientiam huiuſmodi rei habere, vel ſcire potuerunt: non vero de fama totius populi.*

9 *Probatio affirmatiua, memoriam ſ. extare, potior eſt negatiua probatione, memoriam non extare.*

10 *Memoriam extare poſſe probari per ſcripturam.*

1 Memoriam non extare in cõtrarium, † quã ſcilicet agitur de præſcriptione, vel poſſeſſione, aliove ſimili, probaĩ per teſtes deponentes, ꝙ ſemper viderũt ita eſſe, & nunq̃ viderunt, vel audiuerunt contrarium, & ꝙ cõis ſit, & ſemp fuerit opinio, ꝙ ſic fuerit & ꝙ non extet cõtrarij, vel initij memoria, ita docet glo. ord. in c. 1. in ver. memoria de præſcr. in 6. cuius ſententiam ſunt ſequuti Hoſt. Inn. & Io. And. & Ant. de Butr. in c. quid per nouale, col. 4 de verb. ſign. & idem vĩ voluiſſe Alex. in cõſ. 136. col. 6. ſub nu. 18. ver. præterea hic aliquo modo, vol. 2. per l. ſi arbiter. ff. de prob. & per doctr. Bal. in l. 2. §. itẽ Labeo, ad fi. ff. de aq. plu. arc. & not. in d. c. de præſcr. in 6. & per Bal. in l. conuenticulam. C. de epiſ. & cle. atq; Inno. in c. veniens, nu. 3. de verb. ſig. ad idẽ decidit Capic. in dec. 101. in cã Tremitana, id etiam ſenſit Hercul. in trac. de probat. nega. nu. 321. & Pap. in ſua pra. in for. in act. contest. verſ. ſemitus æquaductus nu. 19. verſ. fallit in ſeruitute aquæd. vbi inquit

2 teſtes deponere debere † nullũ hodie viuere, q viderit veluti ſeruitutẽ imponi, & conſtitui, & nunquam vidiſſe, vel audiuiſſe aliquos qui dicerẽt ſe vidiſſe, vel audiuiſſe à maioribus ipſam ſeruitutẽ imponi, vel cõſtitui, vel ab aliis audiuiſſe, qui vidiſſent, vel audiuiſſent, & ſe ſemper audiuiſſe a maiorib. dici, &c. & ibi. ſuccurrit aduocatis, & procuratorib. quo pacto ſibi cauere debeant pro formandis titulis, hoc pterea ſequuntur Io. de Pla. in l. vlult. no. 1. de aquæduc. lib. 11. Cœpol. in trac. de ſer. vrb. præd. c. 19. nu. 5. Old. in cõſ. 177. col. 4. verſ. præterea etiã verũ eſſet Caſſa. in cõſu. Burg. tit. des iuſt. 3. rub. 1. in §. 2. nu. 8. cum ſeq & in tit. des foreſtes §. 2. in fi. ver. licet ſimiliter & Do. Rotæ, vt p Mohed. dec. 352. & Ant. Aug. lib. 3. cõtro. dec. 173. q̃ quidẽ nondũ ſunt Typis traditæ. Pariſ. in conſ. 142. nu. 22. vol. 1. Guid. Pap. in cõcl. 193. in fi. & cõcl. 357. Alc. in conſ. 16. col. 5. ver. nec obſt. ẽt ſi rñderetur, vol. 5. & in conſ. 577. col. 4. vol. 6. Corn. in conſ. 263. col. 8. ver. licet ẽt talis prob. it, vol. 4. Cran. de antiq tẽp. par. 4. ver. materia iſta ſingularis, nu. 38. Sig. in cõſ. 70. nu. 19. Spec. in tit. de prob. ver. vlt. quæritur vſq; ad fi. §. & alij, quos congerit Pariſ. in conſ. 27. nu 97. vol. 1.

Primò amplia concluſionẽ eò vſq; procedere, vt

3 probatio huius negatiuæ † memoriã ſ. non extare per ſcripturã, non valeat, iuxta ſnĩam Alex. in d. conſ. 16. col. 5. ver. confirmo hoc. vol. 5. per doct. Io. And. in d. c. de præſcrip. in 6. & refert Cran. de antiq. tẽp. part. 4. verſ. materia iſta. nu. 39. & Balb. in tract. de præſcrip. par. 3. prin. concl. 6. nu. 25. & ſequitur Gemin. in d. c. 1. col. 4. circa fi. de præſcript.

4 Huic tñ contraria ſnĩa † põt defendi ex iis, quę ſcripſit Hercula. in ſuo tract. de proban. nega. num. 167. quo in loco inter alios modos negatiuam probandi illum commemorat, per inſpectionem ſcripturæ, ex doctr. Bar. in l. vlt. C. de reb. cred. qui iſtud legati exẽplo demonſtrat. illud enim non eſſe factum probatur per inſpectionẽ teſti, in quo de legato nulla mentio reperiĩ, & de nõ ſolutione collectæ: idem docet ipſe Bar. in d. l. vlt. exemplo planũ facit, vt ſcilicet probeĩ non ſoluiſſe ex inſpectione libri, in quo collectæ notabantur, quem ſequitur Bald. in l. non iuſtum. C. de eden. & alij, quos refert ipſe Hercul. in d. tract. de proba. negat. nu. 167. cum ſeq. vſque ad nu. 174.

Primo velim limites, & intelligas procedere hanc

5 concluſionẽ, † ſi teſtes fuerint tales, qui veriſimiliter poſſint habere notitiam de eo, ꝙ deponunt, vt ſi fuerint minimum ętatis annorũ quinquaginta quatuor; ſecus autem, ſi minoris ætatis, vt author eſt Gemi. in c. 1. col. 4. verſ. ſed quærit Lapus de præſcrip. in 6. quẽ remiſſiuè refert etiam Balb. in ſuo tract. de præſcript. par. 3. prin. concl. 6. nu. 27. ad idem reſpondere Pariſ. in conſ. 27. nu. 97. vol. 1. & Burſ. in conſ. 87. nu. 31. vol. 1. idẽ docet Mil. in ſuo reper. in verſ. teſtis ad probandum memoriam; ubi voluit, ꝙ vel ſaltem ante 40. annos, quo teſtis audire incepit illa, quæ deponit, fuerit doli capax: id poſtremò confirmauere Bert. in ſuo tract. de gabel. 1. par. num. 28. vbi voluit teſtes debere maiores eſſe quadraginta annis. Rebuff. in tract. de deuin. concl. 13. nu. 99. & Caſſa. in conſ. 54. nu. 51.

6 Secundò limita, & intellige † concluſionẽ veram eſſe, dummodò huiuſmodi teſtes deponant per quadraginta annos de viſu, & de reliquo auditu, vt inqt Lap. in c. audiuis, de præſcrip. quem refert ſequendo Mil. in ſuo repert. in verſ. teſtis ad probãdum memoriam, & Baldat. in allegat. 122. nu. 1. & Bert. in eo tracta. de gabel. 1. par. nu. 28.

7 Tertiò poteris limitare, & intelligere, † vt locũ habeat concl. ſi teſtes deponant de cõi opinione, ac publica voce, & fama non extare memoriam; ſecus ſi ſimpliciter dicerent nunquam vidiſſe, vel audiuiſſe contrariũ; ſic format Aret. in c. licet ex quadam, col. 1. verſ. tu autẽ aduerte, de teſti. & col. 2. ver. & aduerte dicit gl. ſuper alleg. in c. 1. de præſcr. in 6. tenendã,

* quæ quidem * cõiter eſt approbata, & ita conſuluere Rapha. Cuma. in conſ. 77. viſo libello, col. 1. verſ. ſed ſecundũ, & Alex. in cõſ. 136 col. 6. vol. 2. vt ẽt dixẽmit Capic. in eadẽ deci. 195. nu. 2. ꝙ & placuit Bal in ſuo tract. de præſcr. par. 3. prin. concl. 6. ſub nu. 24.

8 Sublimitabis hanc limitationẽ † & intelliges ſufficere, ſi teſtes deponant de communi opinione, & fama eorum, qui veriſimiliter ſciẽtiam huiuſmodi rei habuerunt, vel ſcirẽ potuerunt; nec requiritur, ꝙ deponant de communi opinione, & fama totius populi: ita cenſuit Ant. de But. in d. c. quid per nouale, ver. aduertẽdum, de verb. ſign. vbi lariſſimè. idem voluit Spe. in tit. de probat. verſ. vlt. quæritur, & refert Balb. de præſcrip. vbi ſuprà. nu. 26.

9 Quartò limita, & intellige concluſionẽ † locũ ſibi vendicare, ſi ex parte aduerſa non eſſet probatũ memoriam extare, ſecus ſi probaſſet; quia tunc illa probatio affirmatiuæ memoriam ſcilicet extare, potior eſſet probatione negatiuæ, vt ſenſit gl. vlt. in d. c. 1. de præſcrip. cui accedit Spec. tit. de proba. §. 1. col. 6. ver. quid ſi teſtes, per glo. ſing. & vulg. in l. diem proferre, §. ſi plures, in glo. magna. ff. de arbit. iudic. & ſequitur Franc. in d. c. 2. cir. fi. de præſcrip. in 6. refert ſequendo Balb. in d. tract. præſcr. par. 3. prin. concl. 6. nu. 27.

10 Amplia hanc limitationem, † vt eo vſq; procedat, ꝙ per ſcripturam poſſit probari huiuſmodi affirmatiua, memoriam ſcilicet extare, ꝙ non poteſt fieri de negatiua, vt nuper probauimus in 1. amplia. ita obſeruauere Io. And. Gemin. & Franch. in d. c. 1. de præſcrip. quod ſequuti ſunt Alex. in conſ. 75. col. 3. verſi. ſecundo poteſt reſponderi, vol. 4. Curt. iun. in conſi. 174. col. 8. Balb. in alleg. tract. de præſcrip. vbi ſup. & Cran. in tract. de antiq. temp. par. 4. verſ. materia ſub num. 4.

Cætera huc ſpectantia docebimus in cõcluſionibus obliuio, Præſcriptio, & Tempus.

CON-

Digitized by Google

CONCLVSIO MXLIII.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus præſumatur quis mendacium dicere, & in quibus non.

SVMMARIVM.

1 *Mendacium quid ſit.*
2 *Mendacium committi non ſolum non dicendo veritatem, ſed etiam illam tacendo.*
3 *Mendacium non præſumi.*
4 *Mendacij præſumptio eo magis excluditur quo de digniori, & honeſtiori perſona agitur.*
5 *Mendacium dicere facile præſumitur pollicens maria, & montes, vt fertur.*
6 *Mendax præſumitur contra mendacem agens.*
7 *Mendax in vno in omnibus præſumitur mendax.*
8 *Iuro damnum paſſi credi debere diſponente ſtatuto, periuri aliàs damnum paſſi iuramento non eſſe credendum.*
9 *Teſtis in vno verus, in alio falſus, in omnibus præſumitur falſus. Quod amplia, vt nu. 10.*
10 *Mendacium in omnibus dicere non ſolum præſumitur ſemel mendax, ſed contra ipſum oritur etiam non modica ſuſpicio circa alia genera malorum.*
12 *Mendax ſemel & in præteritũ, & in futurum mendaciũ dixiſſe præſumitur, Contra nu. 13. Concil. nu. 14.*

1 Mendacium † ꝙ eſt falſa ſignificatio vocis cum intentione fallendi, vt verbis vtar Accur. in l. de ætate, §. ſi cũ eſſet, in verbo, mendacij, ff. de interrog. act. vt eſt traditũ in c. nec ratiocatio, 22. q. 2. ꝙ committitur † non
2 ſolùm non dicendo veritatem, ſed ẽt illã tacendo, vt aſſeruit gl. in c. ne quis, 22. q. 2. & in c. primum, ead. cã & quæ cum ſit de genere malorum, nunq̃ præſumit;
3 † vnuſquiſq; enim regulariter bonus præſumitur, vt varijs in locis probat, vt in c. dudũ, & in c. vlt. de præſumpt. in c. 1. ver. extimat. de ſeruti. & in l. cũ pater, §. rogo, ff. de legat. 2. ſic cenſuit Craue. in conſ. 60. nu. 7. idem probauit Alc. in tract. præſump. in 3. reg. pſum. 2. & in reg. 2. præſump. 8. cum ſimilib.

4 Concluſionem hanc ampliabis eò magis † eſſe veram quo de digniori, & honeſtiori agitur perſona, quæ nullo modo præſumitur mendacium proferre, vt reſpondit Soc. iun. in conſ. 46. nu. 16. vol. 1. & corroboratur ex ijs, quæ latè tradũt Doct. & præcipuè Fel. in c. ſuper his, de accuſ.

5 Primo limitanda eſt, vt nõ habeat locum † in illo, qui maria, & montes, vt vulgò dr, pollicetur: nam illi nulla fides eſt adhibenda, cum facilè mendacium dicere præſumatur: ita inquit tex. iuncta gl. vbi ẽt Bart. in l. non omnes deſertores, ff. de re milita.

6 Secundò limita non procedere in aliquo, † qui ageret contra aliquem mendacem, nam ipſe agens mendacium dicere præſumitur, cùm mendax præſumat quis contra mendacẽ, vt conſtat ex allegatis per Contar. contra Zenam in 1. confeſſ. & ideo confirmant, q̃ habentur in l. ſollicitatione, vbi præcipuè Bart. C. de dona. ante nupt. & in l. qui fidem, ff. de tranſact.

7 Tertiò limitatur, qñ † quis in vno mendacium dixit, nam in omnibus etiam mendax præſumitur, arg. not. in l. vlt. ff. de rei vend. & in auth. contra qui propriam, C. de non num. pec. huc itẽ pertinet reg. ſemel malus, de reg. iur. in 6. idẽ aſſeruere Pariſ. conſ. 90. nu. 29. vol. 1. Caſt. conſ. 140. col. 2. uerſ. ſuper tertio quæſito. Marſil. in ſing. 74. in c. tu habes regulam, & Alc. in tract. præſumpt. in reg. 2. præſump. 7. cũ ibi adductis.

8 Hinc vnũ memoria dignũ colligo, † ꝙ ſi lege municipali caueat, ut eius ſacramẽto illati damni fides habeat, qui damnũ perpeſſus eſt, & alicui damnũ ſit illatum, qui quondam peierauerit, eius tunc iuro nõ credatur, ſed aliter debeat probare, q̃ per ſacramentũ de ſuo damno, ita grauiter, & doctè ſcripſit Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de teſte, §. 1. in addi. incip. allegat Py. ꝙ ẽt clarius dicit Barb. in c. per tuas, per gl. ibi. de ſimo. per tex. & gl. in c. paruuli. 22. q. 5. quẽ contex. vnà cum gl. allegauit idem Bar. in tract. char. in 2. q. ſui tract. col. 9. verſ. quartò limita. hoc idẽ probat ex Bal. dicto in auth. & qui iurat, C. de bon. aut. iud. poſ. ubi per illum tex. concludit illũ, qui releuatus fuit à ſatiſdatione per iuratoriam cautionẽ, amittere priuilegium, ſi ſemel præſtiterit iuratoriam cautionem: quod etiam voluit Rom. in l. 3. col. 9. uerſ. quid autẽ ſi debens cauere, ff. ſol. mat. & tradunt ſcribentes in l. 2. §. quod diximus, ff. ſi quis cautio.

Aliud eximium pronũciatum ex ſuperioribus eli-
9 cio, ꝙ teſtis in vno verus, † in alio falſus, in omnibus pſumatur falſus: ita ſenſere Bar. Bal. & alij ſcribentes in l. ſi ex falſis, C. de tranſact. idẽ Bal. in l. certi condictio, §. qm, ff. ſi cer. pet. col. pen. & in cap. 1. in 2. col. de conſti. in c. cũ adeò, col. 1. de reſcri. Abb. in c. 3. in fin. de fide inſtr. Card. in clem. 1. in fi. de teſti. gl. in c. ſi ad ſcripturas, diſt. 9. atq; ipſe Bal. in l. vlt. in 4. contr. C. de edict. diui Adr. tol. & in l. 2. C. de fideicom. lib. & in l. 1. §. ſi qs ſimpliciter, ff. de uerb. ſig. vbi etiam Ang. &
* Imo. in vlt. col. & hanc * cõem opin. teſtat Marſil. in ſing. 76. quo in loco adducit quandã limitationẽ ualde elegantẽ ad hoc, vt hmõi teſtis falſus non repellatur à teſtimonio, & illi in parte, in qua uerũ dixit, cre-
* dat. ex eodem ergò pronunciato * cõiter recepto ſequitur. vt teſti, qui aliàs perhibuit falſum teſtimoniũ,
10 de quo in c. teſtimoniũ, de teſti. non credat, † nec facit indiciũ, nedum ad torturã, ſed nec ad informandã inquiſitionẽ. ita conſuluit Fulg. in conſ. 173. & conſi. 107. & Dec. in cõſ. 189. quos refert, & ſequitur Alc. in tract. pſump. reg. 2. præſum. 10. nu. 2. ubi ſubiungit huiuſmodi dictũ ẽt procedere in ſocio criminis, q aliàs facit indiciũ ad capturã, & ad informandã inquiſitionẽ, & in aliquib. caſib. ẽt ad torturã, ut hr per Ang. de Arim. in tract. malef. Ang. in uerſ. fama publica, col. 5. ſed ſi fuerit repertus ſemel mendax & periurus, illi nõ credit ad talia proſequenda, cũ deficiat fundũ teſtimonij, ꝙ eſt fides ipſa, d. c. teſtimoniũ, & c. ſicut, de teſti. ꝙ præ cæteris multa dicit obſeruatione dignũ.

11 Primò amplia tertiam limitationẽ, † ꝙ nedum mẽdax ſemel, mendacium in omnibus dicere præſumatur, ſed contra ipſum oritur ẽt non modica ſuſpicio circa alia genera malorum, propter magnam connexitatem, quam habent inter ſe vitia, ut probatur etiã à fortiori in c. ſi gens Anglorũ, diſtin. 56. ubi ex una ſpecie delicti paterni præſumuntur filij affines pluribus, & diuerſis delictis.

Secundò amplia prædictam tertiam limitationẽ,
12 † ut non ſolum procedat quò ad futurum, ſed etiam quò ad præteritum, ut mendax ſemel, & in præteritũ, & in futurũ præſumitur mendacium dixiſſe, & dicturus: ut ad id arg. ſunt ea, quæ habẽtur in §. ult. in auth. de teſtib. ubi uidua fornicatrix præſumitur idẽ feciſſe marito uiuente, & l. 2. qui, C. de adulr. huc tẽdit quod no. Caſtr. in conſ. 103. & Alb. in ter. par. ſtat. q. 32. cùm alijs concordibus, ut per aliquos recentiores in l. de quib. ff. de quæſt. & Marſ. in d. ſing. 74.

13 Contra hanc ampliationẽ † ſenſit Iac. de Belui. in ſua quadã diſputatio. q̃ poſuit in l. omnimodo, C. de inof. teſt. ubi Alb. eã ad uerbũ refert; idẽ uoluit Alc. in l. ult. C. de q. & hæc opinio confirmat ex eo, ꝙ uoluere Abb. Imo. Io. de Ana. et ibi latè Fel. in c. fraternitatis, de hær. dũ tenent, ꝙ licèt Notarius fuerit condemnatus, quod confecerit inſtrumentũ falſum, non ideò cætera prius facta præſumenda ſint falſa.

14 Sed has diſsẽſiones † tollere poterimus, ſi dicemus priorẽ opinionem uerã eſſe ad præſumptionem tñ, quæ oritur contra ſemel mendacem, et quò ad præteritũ; poſteriorem uerò, quò ad probationem plenã,

prout

prout ſe ipſum melius declarãs teſtatur Alc. in tract. præſump. reg. 2. præſump. 7. verſ. quarto intellige.

CONCLVSIO MXLIIII.

ARGVMENTVM.

Quando faciat, vel non faciat mendacium indicium ad torturam.

SVMMARIVM.

1 *Mendacium facere indicium ad torturam. Contrar. nu. 2. & 3. Conciliatio. nu. 4. 5. & 6.*
7 *Mendacium tunc facit indicium ad torturam, cũ data fuit copia ipſius indicij, ſeu mendacij reo cum termino cõpetenti ad illud purgandum. Quod intellige, vt nu. 8.*

1 Mendacium facere indiciũ ad † torturam probant Bar. in l. fi. ff. de q. Rom. in cõſ. 8. Ang. de Aret. in tract. malef. in ver. fama publica, in 17. car. verſ. nonò quæro, Paris de Put. in tract. ſind. in car. 96. in vlt. col. & in car. 105. in 1. & 2. col. & in car. 107. col. 1. ante fi. Marſ. in ſing. 103. in fi. vbi dicit ſe hoc practicaſſe, dũ erat Capitaneus Valis Lugani, facit l. vnius, §. teſtes, ff. de q. Put. d. tract. col. 1. verſ. viſo de iud. car. 82. Ancha. cõſ. 288. Boſ. in ſua pract. cri. in tit. de indic. & cõſid. ante tort. nu. 36. Marſ. in d. l. fi. poſt prin. in verſ. vlterius, Bar. hic nu. 6. ff. de q. & in cõſ. cri. 51. n. 67. Franc. Brun. in ſuo trac. de indi. & tort. in 3. q. 1. par. n. 18. Fel. in c. literas, col. 3. de præſcr. & hãc opinionẽ in practica obſeruari teſtaĩ Paris de Put. in d. ſuo tract. car. 441. poſt nu. 2. quẽ refert, & ſequit Gram. conſ. 5. nu. 5. & ad hoc ẽt citat Bat. in ſuo trac. de q. & Luc. de Pen. in l. quoties, C. de dignit. lib. 12. & cõem hanc partẽ dicit Nouel. in ſuo tract. ad defenſam. car. 15. poſt nu. 5.

2 Contrarium † tñ voluit And. de Iſer. qui ob nimiã authoritatem Euangeliſta in regno appellari ſolitus eſt à Doct. in conſti. regni, ſi damna clandeſtina. quẽ refert Gram. in d. conſ. 5. nu. 5. ab illa recedendo, & in voto 30. nu. 15. illũ approbãdo, quo in loco dicit hoc ẽt fuiſſe de mente Bart. in d. l. fin. licet in contrarium
* * cõiter interpretetur rationibus ibi per eum, prout ẽt benè animaduertit Put. in d. car. 441. poſt num. 6. & eadem mẽt ſñia fuit Iul. Clar. in ſua pract. crim. lib. 5. q. 21. nu. 39. & ipſemet Gram. d. voto, & nu. atteſtatur
* hanc eſſe * communem opinionem, prout ẽt eam dixit Pract. Carre fo. 95. nu. 119. & Iul. Clar. in d. lib. dicens, ꝙ ſi eſſet iudex, niſi aliud adminiculum cõcurreret ex ſolo mendacio non poneret quẽ ad torturã, nam hoc putat' tutius in hac varietate opinionũ, in qua tñ dicit hoc eſſe relinquendũ arbitrio iudicis cõſiderata qualitate perſonæ, & rei, ſuper qua eſt mẽdaciũ, ſeu variatio, an ſcilicet ſit talis, in qua veriſimiliter poſſit cadere obliuio, & an circa ſubſtantialia negotij, & an in cõtinenti ſe correxit, nã tunc talis variatio diceretur potius emendatio, quem mendacium.

Quæ oĩa videntur facere ad limitationem q̃ ponit Marſ. ad primã opinionẽ, tenentem ꝑꝑ mendacium quẽ torqueri debere, in conſ. 5. nu. 67. cum ſeq. quo in
3 loco dicit primã opinionem non procedere, † qñ mẽdacium eſſet circa aliquod, quod & ſi verè, quis confeſſus eſſet, non tñ illi præiudicaſſet, vt puta ſi quis interrogatus, an ſe reperit à caſu in loco aliquo rixę, & negat ſe interfuiſſe cùm verè interfuerit, tunc enim non ideo eſt torquendus: nã reperire ſe à caſu in loco alicuius rixæ, ſimpliciter non eſt de genere malorũ, vel prohibitũ, ꝙ idem Marſ. comprobat per doctrinã Iac. Butr. in l. Lucius, ff. de infam. vbi dicit, ꝙ ſi aliqs
4 † eſt meus affinis aliqua affinitate, quæ nota, & manifeſta non repelleret eũ à teſtimonio pro me, ſi tñ in eius depoſitione dictã affinitatẽ negaſſet mentiendo, non tñ per hoc eius dictũ annullatur, ꝙ ẽt ſenſit Ang. in conſ. 194. in fi. 2. col. Iaſ. in l. ſi ex falſis, in vlt. col. C. de tranſac. & idẽ Marſ. in reper. l. fi. C. de prob. cat. 45. Alex. conſ. 154. col. 2. vol. 5. faciunt dicta per Fel. in c. ſuper literis, in 2. col. de reſcript. verſ. primò cõcluſis, & no. per eundẽ in c. in noſtra, in col. 16. circa prin. eo. tit. ad quæ add. optimè dicta Ro. in cõſ. 369. in pen. col. ante fi. & in arg. facit text. in c. dudũ, in ver. conſiderantes, de præben. in 6. vbi dicit ꝙ taci-
5 turnitas † alicuius qualitatis, quã ex preſſa nihilominus princeps literas conceſſiſſet, non vitiat literas.

Secundo limita primam opinionẽ, vt non habeat
6 locũ qñ quis negaſſet † in ſua rñſione ea, de quibus in inquiſitione, ẽt ſi erat deinde probatum contrariũ eius, ꝙ negauit, nã tunc nullo modo põt torqueri, cũ inquiſitio, & rñſio in criminalibus habeatur loco litis conteſtationis in ciuilibus, & ſicut conuentus in ciuili, ꝙ poſſidet rem meã, ſi negat talem rẽ poſſidere litem conteſtando & dicendo, nego narrata, prout narrantur, nõ incidit in pœnã l. fi. ff. de rei ven. prout dixit Bat. in l. ſi dubitetur, in §. ita demũ, ff. de fideiuſſ. Iaſ. in §. omnium, col. 20. in fi. Inſti. de act. Io. de Imo. in d. l. ſi dubitetur, & l. ita demũ, & in l. ſed hoc ita, ff. de re iud. Marſ. latè in ſing. 242. ita negando cõtẽta in inquiſitione contra ipſum formata non incidit in aliquam pœnam ſtatutam negãtibus, ita determinat Marſ. in alleg. ſuo conſ. 51. nu. 70.

7 Tertiò limita primam opinionẽ † habere locum ſeruatis ſeruandis, videlicet data copia ipſius indicij, ſeu mendacij, reo cum termino competenti ad illud purgandum, ita idem Marſ. in d. conſ. 51. nu. 71.

8 Quod intellige, † ſi talis copia petatur ab ipſo reo, ita Alex. de Neuo in cõſ. 86. nu. 4. quẽ refert & ſequit
* Clar. in ſua pract. crim. in §. fi. q. 49. nu. 4. & de * communi teſtatur Alb. in l. vnius. §. cognituri, nu. 3. ff. de quæſt. quem refert Iaſ. conſ. 175. col. fin. verſ. 2. allegó.
* lib. 1. & de * communi teſtatur etiã Nouel. in tract. ad defenſam, fol. 89. in primis verbis, & ita intelligendũ eſſe, ꝙ dicit ſeruari Boſſ. tit. de indi. nu. 74. cũ ibi per eum latè adductis, teſtatur idem Clar. d. §. fi. q. 64. nu. 28. prout ipſemet Boſſ. d. loco nu. 79. ſe ipſum declarat iuxta Clar. intelligentiam. vbi tenet iudicem inquiſitum non teneri per ſe offerre, aut dare copiam
* indiciorum ante torturam, & de communi * opinione teſtatur, ac ita practicari dicit, quidquid voluerit Barb. in conſ. 47. car. 3. col. 3. verſ. præterea.

CONCLVSIO MXLV.

ARGVMENTVM.

Statuti mens ambigua, quomodo dicatur certa.

SVMMARIVM.

1 *Mens ambigua ſtatuti ea certa eſſe præſumitur, & dicitur, quæ hactenus interpretatione fuerit explicata.*
2 *Interpretatio legis vim legis habet.*
3 *Interpretatio præſcripta dicitur legis textus.*
4 *Interpretatio vera ſumatur a forenſi conſuetudine.*
5 *Interpretationi, quam dedit conſuetudo, ſtandum eſſe, etiã ſi opus ſit ſtatuti verba impropriare.*
6 *Mens ambigua ſtatuti vt per interpretationem poſſit declarari, neceſſe eſt, vt illa interpretatio habuerit locum per decennium, & ſaltem bis executa fuerit.*
7 *Statuta ita debere interpretari, vt nequeant à ſapiente iure reprehendi.*

1 Mens ambigua ſtatuti † ea certa eſſe pſumit, & dicitur, quæ hactenus fuerit interpretatione explicata, ita ſtatuit Paulus I. C. in l. ſi de interpre-

terpretatione.ff.de ll.optima enim inqt iſte, eſt legũ interpres cõſuetudo. Et ideo ſi de interpretatione legis quæratur,in primis inſpiciendũ erit,quo iure ciuitas retro in hmõi caſib. vſa fuerit,hoc ẽt alio reſpõſo cõfirmauit idẽ Pau.in.l.minimè, & Calliſtratus, in l. nã Imperator.ff. eo quorũ ſnĩam poſteriores legũ interpretes probauere, vt Alban.in conſ.27.nu.10.ꝙ &
2 ea rõne patet.nam interpretatio habet vim † legis,vt obſeruant ſcrib. in cle.exiui.§.itẽ ordo, vbi præcipuè Card.de ver.ſig.& in d.l.minimè,& in d.l.nam Imperator. ff.de ll.iun.l.de quib. ff.eod. cum etiã interpre-
3 tatio preſcripta † dicatur legis textus,ita inquit Bar.in l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iu.col.3.ad fi.& interpreta-
4 tio vera † ſumatur à forenſi conſuetudine,vt cõſulẽdo teſtatur Dec.in cõſ.11.nu.9.quod ẽt ſenſit Pariſ.in cõſ.53.nu.97.& 100.vol.1.atq; Alex.in cõſ.22.nu.4.l. 7.idem roboratur ex c.cũ dilectus de cõſue.& authoritate Are.in conſ.159.in fi.& Soc. in conſ.269.verſ. nono cõprobatur.col.vlt quo in loco ex mente Ant. a But. in d.c. cũ dilectus cõſuluit ſtandum eſſe inter-
5 pretationi,† quàm dedit cõſuetudo, etiã ſi opus eſſet verba ſtatuti impropriare, nam inquit Bal.in c. 1. de feu.ſi.cul.non amit. in prin.veram interpretationem a practica, & a communi obſeruantia ſumi, prout etiam voluit Dec.in d.conſi.11.

Intellige tamen huiuſmodi mentis ſtatuti ambi-
6 guitatem † non ex vnica interpretatione declarari illaq; ſequuta ſtatim mentem prius ambiguam,certã deinde apparere. namq; neceſſe eſt, vt talis interpretatio locũ habuerit per decennium,& ſaltem bis executa fuerit,vt queat declarare ſtatutum,& pro mente ſtatuti haberi,ita inquit tex.vna cum glo.in d.l.Imperator,& in d.l.de quibus,in ver.inueterata,& apparet ex authoritatibus ſupra citatis, in quibus omnibus locis DD. loquũtur de interpretatione certa per longum tempus,& per conſuetudinem, & de interpretatione præſcripta, prout videre eſt.

In hac verò ſtatutorum interpretatione optime,
7 † idq; ſæpiſſimè,dum de iure reſpõdit, admonere cõſueuerat Bald.in ſuis cõſilijs, vt ſcilicet qui interpretãtur ſtatuta,debeant ita interpretari,vt nequant à ſapiente iure reprehendi, motus ex contex.l. Saluius Ariſt.ff.de leg.præſtan.cuius admonitionem non improbauit, ſed probauit, nec ſemel, ſed ſæpè ac ſepius Cor.in ſuis conſilijs, & in primis in conſ.44. vol.4. & in conſ.85.vol.3.& Soc.iun.in conſ.76.nu.10.vol.2.

CONCLVSIO MXLVI.

ARGVMENTVM.

Coniecturis malam mentem probari, & quæ ſint illæ.

SVMMARIVM.

1 *Mentem malam ex ijs eſſe, quæ in animo conſiſtunt propterea non poſſe directo probari.*
2 *Teſtes deponentes affirmatiue de mente mala nulli redduntur tanquam ſuſpecti.*
3 *Mens mala coniecturis probatur.*
4 *Mens mala præſumitur ex eo, quod quis arma gerat, & proferat verba crudelitatem præſeferentia.*
5 *Mens mala preſumitur ex appoſitione pactorum, & iuramentorum inſolitorum in inſtrumento.*
6 *Mentem malam quis gerere præſumitur ex precedentibus, & ſubſequentibus malis verbis ipſius.*
7 *Lingua cor eſt Imperator. & mens eſt radix verborum, & ſubſtantia prima.*
8 *Mentis noſtræ nullum maius eſt teſtimonium, quàm qualitas expreſſa verborum.*
9 *Lingua eſt cordis præco.*
10 *Mens mala ex aliquo actu exterius commiſſo malam vitem arguente probatur.*
11 *Per exteriora interiora percipi, & cognoſci.*
12 *Mens mala probatur, quando quis facit illa, quæ ſunt de ſuo genere mala.*
13 *Malus animus maleficio aſſiſtentis præſumitur.*

1 Mens mala,† cum ex eis ſit,quę ſenſu corporis percipi nõ poſſunt, ſed in Intelligẽtia conſiſtat,& ideo directo probari non poſſit.l.2 C. qui teſta.fac.poſ.& Car.in conſ.56.col.vlt.imo teſtes
2 deponẽtes † affirmatiue de mala mẽte alicuius,viderentur potius iudicare, quam deponere, & deinceps redderentur nulli tanquã ſuſpecti, prout in ſimili inquit Bar.in l.qui teſtamento.§.vlti.C.de dolo.& in l. apud Celſum.in prin.ff.de do.excep.idcirco ea cõie-
3 cturis † probari poteſt.hoc idẽ tradũt Iac. But.& Bal. in l.metũ.C.ꝙ met.cau.& ipſemet Bald. in l.1. col.3. C.de ſer.fug.ad idem reſpõdere Alex.in cõſ.224.col. pen.& in cõſi.140.col.2.vol.2.Caſt.cõſi.42.col.2.atq; Marſi.in cõſ.cri.4.nu.26. & idem in cõſi. 21.nu.15.&
4 16.vbi ex eo,† ꝙ arma gerebat,& ex prolatione quorundam verborum crudelitatem pręſeferentiũ,prout ipſe affert ibi exemplum in quodam,qui exclamauit carne,ait,malũ animũ comprehẽdi, ad quod allegat Bal.in c.1.de pac.te.in vſ. feu. cũ alijs ibi per eum adductis,huicq; ſpectat.quod conſuluit Soc.iun.in cõſ.
5 77.nu.46.vol.1.vbi ex eo, † ꝙ quis quædam pacta, & iura inſolita,& dimiſſa interponẽda curauit ac nimis caute ,pceſſit in quodã inſtrõ, ipſius mala mẽte cõijci, ac pſumi decidit, allegans ,p ſe tex.in l. ſi quis ſub cõdõne.ff.de cõdi.Inſt. vbi ẽt glo. Bal.& Ang. idem Bal.in l.ẽt.col.2.ver.hoc modo. C.de exec.rei iud. & in.c.1.col.2.ver.& cõcludo.de feu.da.inuicẽ l.cõmiſ. hoc idẽ cõfirmatur ex Imo.in c. ad noſtram.de emp. & ven.Soc.in cõſ.22.col. 5.lib.2.quod quidẽ etiã ſuadet tex.in l.qui teſtĩi, & l.cũ tacitum,cũ ibi no.ff.de proba.& hanc candẽ ſnĩam ſecutus eſt Cępol.in trac. de ſimul. cõtrac.8.& 9.pſum. & idẽ voluere Bar. in l. nemo poteſt.ver.quęro,an renũciatio exceptionis.ff. de leg.1.Zab. & Io. de Imo.in d. c. ad noſtrã de emp. & ven.Bar.in ſimili in conſ.108.& in l.vlt.§.idẽ quęſiuit.ff.de cond.indeb.& in l.doli.§.diuerſum.de noua.Alex.in cõſ.190.nu.8.vol.7.Soc.in cõſ.129.nu.68. vol.1.& Cor.in cõſ.91.ver.tñ ex inditij, vol.1. & huc pertinet tex.in l.ſi ventri. §. vlt. de priui. cred. & in l. poſt contractum cũ ibi no.per Bart.& DD.ff.de don. & in l.non omnes.§.à Barbaris. ff.de re.militar.
6 Pręterea probatur mala mens † alicuius ex pcedẽtibus.& ſubſequẽtib malis verbis ipſius, qui enim mala verba loquitur,bonũ aĩum hrẽ non præſumitur ita cõſuluit Mar.in d.conſ.21.nu.16.per l.Labeo.§.idem Tubero.ff.de ſupel.leg. vbi qs pręſumiẽ ea dicere,quę hẽt in aĩo,cui ſnĩæ cõuenit qđ dixit Bal.in c. mãdatũ de reſcr.poſt prin.vbi ait,qđ linguæ ſit cor imperator
7 † & mẽs radix verborũ,& eius ſubſtãtia,prima, & cor hẽat linguã ſicut mancipiũ ſub ſua iuriſdictione,voceſq; ſint notæ carũ, q̃ in aĩo ſunt paſſionũ, allegans Ari.& tex.in d.§.idem Tubero.& ipſemet Bal.in rub.
8 ext.de teſtib.dixit, ꝙ nullũ eſt maius † mentis noſtræ teſtimonium,quã qualitas expreſſa verborũ, per.tex. in d.§.idẽ Tubero,& adducit,qđ vulgo dicitur,loquere,& cognoſcam te, & idẽ dicit l. generaliter in prin. C.de nõ n.pec.& in c.1.in fi.de cõt.inter me,& dom. de poſ.feu.ad idẽ reſpondit Ang.conſi. 179. col. 4.in fi.Hinc ẽr Barb.ĩ c.oĩpotẽs Deus,col.2.de accuſ. dice-
9 bat linguã † eſſe præconẽ cordis,huc ſpectat ẽt,qđ voluit glo.in l.Iulianus.§.qđ ſit latita. ff. ex quib.cau.in poſ.ea.& arg.tex.in l.ſi ſeruus pluriũ, in fi. ff.de leg.1. huc itidẽ referenda ſunt,quę tradidere Bero.q.54.nu. 3.Alex.cõſ.55.nu.1.vol.5.& cõſi.7.nu.3.vol.2.Car.in c.pe.in fi.de cle.coniug.& arg.tex.in l.hæredes.§.ſed & ſi notam.ff.de teſta.& in l.vlt.ff.de hær.inſti.& in l.

cum

cũ hi.ff.de trãſ.in prin.l.regula,§.ſi qs,ff.de iu. & fac.
ign.Bar.in d.l.vlt.ff.de hær.inſt. & in d.l. cũ hi.& in l.
ambitioſa.col.antepen.ff.de decret. ab ord.facien.
10 Ad hæc ꝓbaẽ mala mens † ex aliquo actu exterius
cõmiſſo malã mentẽ arguẽte,& præſeferente, de quo
ꝑcipua extat facti ſpẽs in l.is,q cũ telo.C.ad l.Cor.de
Sica.& faciũt no.in l.Diuus,ff.eo.& in l. pñti lege,C.
de his,q ad eccl.confug.& in l.quiſquis.C.ad leg.Iul.
maieſt.& in l.ſi quis non dicã, C.de epiſc. & cler.hoc
idẽ probat vulgata regula, quæ habet, per exteriora
11 † interiora percipi,& cognoſci, de qua in §.pauonũ.
Inſt.de rer.diui.& in l.ſi tñ.§.2.ff. de ædil.edic. & in l.
reprehendenda.C.de inſtit.& ſubſti.ſub cond.fac.idẽ
voluit Cor.in conſ.91.verſ.tamen ex inditijs, vol.1.
12 Huc accedit,ꝙ etiã poſſit probari mala mens,† qñ
aliquis facit illa, quæ ſunt de ſuo genere mala, nam
omne malum factũ prauè præſumiẽ actũ, vt ad hoc
extat cõrex.cũ ibi no.in c.1.de præſum.& in l.1.C.ad
l.Cor.de Sica.& in l.ſi non conuicij.C.de iniu.idẽ vo
luit Anch.conſ.415.nu.2.Marſ.conſ.crim.4.nu.3.qui
ad hoc citat ẽt Bal.in c.ſicut nobis, in fi.ext. de re iu.
& Bar.in l. Aurelius.§.idẽ quæſiuit, ff.de lib.leg. DD.
in cle.1.de hom. Alex.conſ.24.vol.2. cui concinit, ꝙ
dicit Cęph. in cõſ.76.lib.1.n.78.vbi ex eo, ꝙ quis aſſi-
13 ſtit maleficio † deprehenditur malus animus illius,
cum per hoc opem ferre malefacienti dicatur, quod
eſt de genere prohibitorum,hoc tamen dic,& intelli
ge,vt ibi per eum,& per ibidem citatos.

CONCLVSIO MXLVII.

ARGVMENTVM.

Ex quibus probatur mens alicuius tacita.

SVMMARIVM.

1 *Mens tacita alicuius probatur ex ipſius verbis antea, vel poſtea probatis. Contrar.nu.2.*
3 *Verba ſecundum proferẽtis qualitatem ſunt intelligenda.*
4 *Mens tacita ex natura actus,quę qs gerit probaẽ,& nu.5.*
6 *Verba intelligi debere ſecundum perſonę conditionem,qua cum quis loquitur.*
7 *Epiſcopo ſi tpe interdicti concedatur licentia celebrãdi,intelligitur in pontificalibus, ſecundum qualitatẽ epiſcopi.*
8 *Mens tacita alicuius probaẽ ex ipſius loquendi,& faciendi conſuetudine.*
9 *Conceſsio facta ab eccleſia ſecundum conſuetudinẽ eccleſiæ concedentis intelligitur facta.*
10 *Conſuetudo vltima eſt attendenda.*
11 *Mens tacita alicuius probatur ex cõſuetudine religionis, in qua quid actum erit.*
12 *Mens tacita probatur ex condictione,& qualitate perſonæ,in quam verba fuerint prolata.*
13 *Mens tacita probatur,vel ex præcedenti,vel ex ſubſequẽti vicina ſcriptura.*
14 *Hæredis inſtitutio probatur ex ipſa præfatione teſtatoris in teſtamento poſita.*
15 *Mens tacita probatur ex legis prę ſumptione,quę non expreſſam mentem exprimit,& declarat.*
16 *Donatio reuocaẽ ob ſuperuenientiam liberorum legis prę ſumptione. Et qño iſtud procedat,remiſſiue tñ,nu.17.*
18 *Mens tacita probatur ex preſentia,& taciturnitate alicuius.Et in quibus id locum habeat,nu.19.*
20 *Mentis tacitę prę ſumptiones,& probationes omnes prouenientes ex coniecturis tunc ceſſant, quando ex quouis aliquo ſigno mens expreſſa appareret.*
21 *Expreſſum facit ceſſare tacitum.*
22 *Coniecturis non opus eſt,cum ſumus in claris.*

Mens tacita alicuius ex multis dignoſcitur,
ac pro expreſſa probatur.
1 Et primo ex ipſius † verbis antea, vel poſtea prola-
tis,vt ait gl.in l.1.§.eum,qui.ff.de cõſt.pec. & ad hoc
factus eſt cõtex.clarus.ĩ l.hr̃des palã, §.ſed & ſi notã,
ff.de teſt.& apertius ẽt loquiẽ tex.in l.ſi ſeruus pluriũ.
§.vlt.ff.de leg.1.ad idẽ referẽdus eſt cõtex.ĩ l.vlt.ff.de
hęr.inſt.l.cũ hi,in prin.ff.de trãſac.l.regula.§. ſi qs.ff.
de in.& fac.ign.& l.Titia.§.idẽ rũdit,ff. de verb. obl.
hoc idẽ ſenſere Ale.ĩ cõſ.55.n.1.vol.5. Bar.in d.l.vlt.
ff.de hęr.ĩſt.& ĩ d.l.cũ hi,& ĩ l.ambitioſa. ĩ antep.col.
ff.de dec.ab ord.fac.Bal.ĩ l.cõſt.& proœ. C.& Card.
in c.pen.in fi.de cler.cõiug.& Ale.in cõſ.7.n.3 vol.2.
2 Limita,vt qñ † verba aliud ſonarẽt,& ſignificarẽt
q̃ mens ipſa ex alio quouis apparens indicaret,tũc nõ
verbis mẽs, ſed menti verborũ ſignificatio accõmo-
deẽ,ita hẽmus ex tex.in l.ſi qs filiũ,C.de lib.ꝑte.hoc
idẽ multæ aliæ cõprobãt leges, vt l.3.§.condon.ff.de
adim.leg.l.in cõd.ff.de cõdi.& dem.l.ſed,& ſi poſſeſ-
ſori.§.ſed,& ſi rerũ.ff.de iureiu. l.2.§.ſed, & ſub.C.de
cõſt.pec.l.in ſumma.ff.de re iud.l. ꝓmittẽdo.in prin.
ff.de iu.dot.l.cũ qõ.in fi.C.de leg.l. cũ proponereẽ.ff.
de leg.2.l.fideicõmiſſaria.§.itẽ ſi qs.ff.de le.3.l.cũ vi-
rũ.C.de fideic.l.qm̃.indignũ.l.teſtm̃.vbi Bal.C.de te-
ſta.l.3.de iu.delib.l.ſed,& Celſus,§.ſi fundus.de ꝯhẽ.
emp.no.in l.vlt.de cõdi.ob turp.cã.l. vlt.C. q̃ res pig.
obl.poſ.gl.in l.blãditus.C.de fideiuſ.hoc idẽ tradide-
re Ant.de But.ĩ c.noui.de iud.Imo.ĩ l.ſi.ff.de hęr.inſt.
Ale.ĩ l.ſi tibi.ff.ſi cer.pet.l.1.& ibi Bal.C.plus vale.ꝙ
agit.ad idẽ ſpectat.l.vlt.ĩ fi.ff.mãd.iſtudq; rõne demõ
3 ſtro. nã verba † ſm̃ proferentis qualitatẽ intelligi de-
bẽt,ita inquit Dec.in l.quoties, C. qñ. nõ petent. par.
nu.9. ꝑ tex.in l.ex falſo.§. ſi qs rogatus, ff.ad Treb.vt
& cẽſuit Bal.in c.cũ veniſſent.de eo,qui mit.in poſ.
4 Probaẽ deinde mẽs tacita † ex natura actus, quem
aliquis gerit,cenſeẽ.n.illud velle facere,ꝙ eſt ex natu
ra,& qualitate actus illius,arg.l.cũ qd,ff.ſi cer.pe. vbi
Dec.nu.4.nec alio tendunt,q̃ dicit Bar.in l. cũ ſtipula
5 tus,ff.de ver.ob.& iõ per ſæpe verba impropriant,† vt
accõmodenẽ actui,& menti proferentis,q̃ percipitur
ex ſubiecta materia,vt ait Dec.in l.ſi donationes,nu.
4.C.de coll.Bar.in l.1.§.nec caſt.col.4. verſ.circa ſiñ,
de teſtib.ff.de coll.bon. Cor.conſ.81.col.3.lib.1.iſtud
quoq; adiuuat ea,q̃ dicit idem Dec. in l. & militib.C.
de teſta.milit. num.3. vbi ait, conditionem perſonæ,
6 † qua cũ quis loquiẽ inducere probationẽ mentis lo-
quentis,cũ verba debeant intelligi ſecundũ cõditio-
nẽ perſonę,in q̃ conferẽ ſermo,ad ꝙ eſt tex.in l.ſed,&
ſi ſuſcepit. §.ſed & ſi perſonas, ff. de iudi. & iſtud idẽ
probaẽ ex no.per Bal.in l.ex militari. ff.de teſta.mili.
7 vbi infert, ꝙ ſi tpe interdicti † Epo concedatur licen-
tia celebrandi intelligi in Pontificalib. ſm̃ qualitatẽ
Epi,cui illationi cõuenit tex.in l.plenũ.§. equitijs.ff.
de vſu.& hab.& tex.in l.ſed,& ſi quid.§.1.ff.de vſufr.
eadẽ ferè tradũt Fel. in c.cãm q̃ col.12. de reſc. And.
Sicu.in conſ.5. col.2.li.1.et in conſ.17.col.3. et conſ.
33.col.4.eiuſdẽ li.et Rom.conſ.511. et pro hoc eſt ẽt
tex.in l.pe.in prin.ff.de alim.leg.Quin ẽt probaẽ mẽs
8 tacita † alicuius ex cõſuetudine ipſius loquẽdi, et fa-
ciẽdi,iuxta ſñĩam Accu. in d.l.ſi ſeruus pluriũ. §.vlt.
in ver.cõſuetudo,et tex.in d.l.pe.ff.de alim. leg.l.dã-
nas.§.vlt.ff.de vſuf.leg.idẽ Accu.cõfirmauit in l.ſem
per.ff.de reg.iu.et Dec.in l.vt liberis.C.de coll.nu.11.
ad hoc ẽt eſt l.velut vniuerſorũ.ff.de pig.act.l.q cerni
ces.§.vlt.ff.de vſu.et l. hæredes palã. §.ſi qd poſt.ff.de
teſtib.et tex.in l.nũmis.ff.de leg.3. huc itidẽ referẽdũ
eſt,ꝙ dicit Alex.in cõſ. 224.col.2. lib.5.vbi inquit,ꝙ
9 cõfeſſio facta ab eccleſia ſm̃ † conſuetudinẽ eccleſiæ
concedentis intelligiẽ facta ꝑ tex.in l.ꝙ ſi nolit.§.qa
aſſiduè,ff.de ædil.edict.l.ſi prius.§.rectè placuit,ff.de
aqu.plu. arc.l.vlt.C.de fideiuſſ.et l.excepto,C.locati.
idem voluit Ang. in §. in emphyteuſim. in auth. de
nõ alie.et in l.2.ad fi.C.de iu.emph.vt et placuit An-
ton.de But.in c.in præſentia.de proba.col.5.ꝙ etiam
aſſeruit Dec. in d.l.vt liberis. nu.12. vbi ẽt concludit,
ꝙ attenditur vltima conſuetudo per l.Mella. §.quid
ergo.de alim.leg.et per no.in l.2.C.quę ſit longa con
ſuet.et idem ſentit Alex.in conſ.5.col.vlt.lib.5.
10 Amplius probaẽ mens tacita † alicuius ex cõſuetu
dine regionis,in qua quid actũ erit, vt probaẽ ex d.l.

ſemper.ff.de reg.iu. & l.ſi ſeruus.§.aſinā,ff.de fun.inſt.
l.minoris,ff.de leg.3.& ex l.ſi fundum,ff.de euict.
12 Colligitur & alius modus † tacitā mentem probā-
di ex conditione, & qualitate perſonæ, in quā verba
fuerint prolata, veluti ſi fuerit in dignitate cōſtituta,
nobilis,affinis,amicus: nam cū verba debeant intelli
gi ſecundū qualitatē perſonæ, qua cū quis loquit̃. vt
ſupra dictū eſt,propoſita perſona,ꝗ ille,de cuius taci
ta mente agit̃, alloquutus fuerit ſtatim;orit̃ præſum-
ptio, & probatio, ꝗ nā mentē talis loquens habuerit,
ſic innuit I.C. in l.etſi ſuſcepit.§. & ſi proponas, ff.de
iud. & in l.pen. de alim.leg.l. Titia.§. vlt.ff.de aur.&
arg.leg.& in d.l.ſi ſeruus pluriū.§.vlt.ff. de leg.1. hoc
idē tradidere Bal.in l.ex militari.ff.de teſta.mili.Bar.
in l.plenū.§.eqti,ff.de vſu.&hab.ex l.ſed & ſi qd.§.1.
ff.de vſuf.ad idē tñdit And.Sic.cōſ.5.lib.1.col.2.& in
cōſ.17.col.3.& ĩ cōſ.33.col.4. eo.lib. huc tēdit ēt tex.
in l.Aurel.§.Titia.ff.de lib.leg.atq; l.general.§.vlt.C.
de inſt.& ſubſt.vt & cēſuere Dec.ĩ l.& milit.C.de teſ.
mili.Fel.in c.cām,ꝗ col.12.de teſcr.& Ro.in cōſ.501.
13 Eadem quoq; mens † probāda erit, vel ex præced.
vel ex ſubſequenti vicina ſcriptura, vt liquet ex d.l.ſi
ſeruus plurium.§.vlt.ff.de leg.1.l. hæredes.§. ſed & ſi
notum.ff.de teſtib.l.qui filiab.in prin.ff.de leg.1.§.de
inde adijcit.ff.de poſt.l.Plautius. ff.de aur. & arg.leg.
& ex l.quoties.C.famil.ercīſc.
Et huic ſententiæ illud patrocinatur, quod inquit
Bar.in l.vlt.ff.de hære.inſt. vbi per illum tex.quē ſin-
gularem appellat,& valdè notādum,tenēt, quod ex
14 ipſa præfatione teſtatoris † in teſtamento poſita pro
bata probatur hæredis inſtitutio,prout etia m in ipſo
met tex.deciditur.
Huic ſubnectam, & illam mentem tacitā probādi
15 modū ex ipſamet † ſcilicet legis præſumptione, quæ
nō expreſſam mentē exprimit,& declarat; vt ad hoc
rñdit Iurecon.in l.qui filiab.§.ſi quis ita.ff.de leg.1.in
l.verum.in prin. ff.de reb.dub.l. clemens in prin. ff.de
hær.inſti.l.ſi ita ſcriptū.in prin. ff.de libe.& poſthu.&
in l.ſi ita ſcriptū.§.1.ff.de hęre.inſti. ad cuius ꝓbatio-
nis corroborationem adduco concluſionem illā in
iure ſtatutam, per quam ob ſuperuenientiam filiorū
16 donationem † reuocari decernitur, cū mens donātis
ſub tacita condōne,niſi filios habuerit,ex iuris p̄ſum
ptione donaſſe præſumat̃: quo in caſu quid de tacita
donātis mente fuiſſe colligitur ex legis diſpoſitione
* pro expſſo ꝓbat̃,de qua eſt tex.& ibi * cōiter Doct.in
l.ſi vnq.C.de reuoc.don.& in l.1.C.de inoffi.donat.
17 De cuius quidē concluſionis natura † cum ſit extra
noſtrā propoſitam materiam,videre poteris,quæ tra-
dunt̃ à ſcribentibus ijs in locis,quos retulimus:pręſer
tim verò à Viuio in tract.com.opi.in vet. donatio fa
cta priuato,vbi ampliationes,& limitationes nōnul-
las accumulat: hancq; ex ꝓfeſſo latiſſimè tractat Pa-
riſ.in cōſ.73.vol.1.qui oēs alios, qui ſuper eadē ſcrip-
ſerunt congerit,ac de ipſius veritate diſſerētes citat.
Sed vt ad inſtitutū noſtrū reuertamur,eundē proban
di modū confirmo ex tex.in c. qui tacet de reg.iur.in
18 6.quo ĩ loco ex p̄ſentia,† & taciturnitate tacita mēs,
& conſenſus alicuius probat̃, quę regula licet p̄nul-
tas exceptiones patiat̃,nihilominus ſine vlla dubita-
19 tione habet locū in illis omnibus, † quæ p̄ſens, & ta-
cens contradicēdo impedire poterat, ne contra ſe,&
proprium ipſiuſmet commodū agerentur, quibus in
omnibus caſibus cū non contradixerit tacitus ipſius
conſenſus præſumit̃,& cōprobatur,ita ait Dy.ibi per
tex.in c.2.de accuſ.lib.6.& per l. quoties. ff.ad muni.
ad idē adduco.l.honores.§. pr̃. ff.decu.l.4.§.vlt.ff.de
fideiuſ.tut.l. fideiuſſor.§.pr̃.ff.de pig.l.2.§. volūtatē.
ff.ſol.mat.l.ſępè.ff.de re iud.ex quib.oībus iurib.appa
ret tacita mens præſumpta ex l.diſpoſitione.Genera-
tim verò limitandi ſunt oēs relati probationis modi,
20 & tunc non habeāt locum,† qñ ex quouis aliquo ſi-
gno mens expreſſa appareret, quia tūc ceſſant huiuſ-
modi præſumptiones,& probationes tacitę volūtatis
prouenientes ex cōiecturis, ita inquit text.in l.qui fi-
liab.§.ſi qs ita.ff.de le.2.arg.l.cū ex filio.ff.de vulg.&
pu.vt & rñſum eſt à Pariſ.cōſ.73.n.5.vol.1.ꝙ ēt docuit
Caſt.in auth.niſi rogati.col.2.C.ad Treb.idq; cōſul-
tū eſt ab Alex. in cōſ.121.vol.2. & pro hoc adeſt per-
uulgatū illud pronuntiatū,quo traditū eſt,vt expreſ-
21 ſum faciat ceſſare tacitum, de quo in d.l. cū ex filio.
§.filio.ff.de vulg. & pup. & illud itidem, quo ſtatuit̃,
22 † vt cum ſimus in claris non ſit opus coniecturis, de
quo in l.cōtinuus.§.cū ita.ff.de verb.obl.l.ille aut ille
de leg.3.& l.pediculis.§. argento.ff. de au.et arg. leg.
cum ſimilib.

CONCLVSIO MXLVIII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto deponere debeat teſtis mēſuram volens probare: tum qua ratione mēſura probetur: poſtremo quæ probāda ſint ab eo,qui in menſura ſentit ſe grauatum.

SVMMARIVM.

1 *Menſuram probare volens teſtis debet ſuæ ſcientiæ cām ad ducēs dicere, qa vidit,vel mēſurauit, vel mēſuræ interfuit, cū fuit interrogatus & determinatè dicat quot pedū ſit longitudo talis rei,ſecus ſi indeterminatè, vt nu.2.*

3 *Menſurā vini,frumenti, & ſimilium probare volens teſtis debet pro cauſa ſuæ ſcientiæ dicere,quia vidit,& menſurauit, vel menſurari vidit.*

Quod etiam in arte peritis locum habet,nu.4.

5 *Menſura publica idonea probat̃ ex appoſitione ſigni principis,vel publici,& authentici,ac ſoliti illius loci.*

6 *Menſura agrorum probatur per relationē agrimenſoris factam iudici, qui eum miſit ad menſurandum per ſe, vel per nuncium,vel epiſtolam.*

7 *In menſura qui ſentit ſe grauatum debet menſoris iniuſtitiam probare,& ibidem quo pacto iſtud procedat.*

Vſu receptum eſt, et conſuetudine probatū, at-
que Principū ſanctionibus conſtitutum.vt
ſuas quæq; ciuitas habeat menſuras,et pōdera,ad cu-
iuſcunq; rei quantitatem metiendam qualia ſunt ea,
pes,paſſus,cantatus,modius,ſtadiū, et id generis alia
multa ſuper his plerunq; in foro lis oritur,quę cū tol-
li nequeat,niſi p ꝓbationes in hoc iudicio faciēdas;
videamus quo pacto hæ probationes cōſtituēdę ſint,
cum de re menſurę ſubiecta fuerit orta cōtrouerſia.
Sciendum igitur eſt, ꝙ teſtis, qui mēſuram aliquā,
vel alicuius rei probare voluerit, tunc concludere di-
1 cetur,† ſi interrogatus,vt dicat determinatè, quot pe-
dum ſit longitudo talis rei, reſponderit, vt puta decē
adducens cauſam ſuæ ſcientiæ,quia vidit, & mēſura-
uit,vel menſuræ interfuit,ſecus ſi tantummodò rñde
rit,quia vidi,nam tunc non probat, ex eo ꝙ ſufficien
tem cauſam non reddit,cum per ſolum aſpectum ip-
ſius rei ob hoc certi non reddimur, ita voluit Bart.in
tracta.de teſti.nu.47. qui tamen aſſerit ꝙ contra eſſet
2 ſi teſtis indeterminatè fuerit interrogatus,† vt an talis
res eſſet parua.nec ne, quia rñdendo ex his alterutrū,
adducens pro ſcientiæ ſuæ ratione, quia vidit benè
probat, cum per ſolum aſpectum cauſa reddi poſſit:
nam cū huiuſmodi qualitas magnitudinis,vel parui-
tatis ſub hominis oculorum ſenſum cadat vtiq; ſolo
obtutu cognoſci pōt, & idem eſſe ēt ſubiungit idem
Bar.qñ teſtis interrogatus indeterminatè de longitu-
dine alicuius rei rñderet, eſſe decē pedum, & eo am-
plius, quia vidit:nā hoc caſu ēt cōcludenter probare
dicet̃,ſi modo tm̃ eſſet illud,ꝙ ſupererat, ſiue illa lō-
gitudo tāta eſſet, vt ēt ab oībus alijs illam inſpicien-
tib. talis dignoſci poſſet, ſicuti qñ aſſerit non eſſe de-
cem

Digitized by Google

cem pedū,qa vidit: nā tunc ēt probabit, ſi longitudo erit talis,vt ex ipſius aſpectu cognoſcaī.hęc em̄ ꝓbatio cū ſit de illis, ꝙ conſiſtūr, & proueniunt ex ipſius facti euidentia,nullam in ſe continet dubitationem.

Et hæc quidē omnia mēſuræ ēt cæterarum rerum conuenire poterunt,veluti ſi ageretur de menſura vini,
3 & olei,† vel frumenti,& ſimilibus,quia nec ēt in illis teſtis probabit, ſi adduxerit pro cauſa ſuę ſcientiæ,qa vidit, niſi etiam adiunxerit, quia, & menſurauit, vel menſurari vidit,ni tamen vt diximus,facti ipſius euidentia aliud ſuaderet, prout hæc omnia colliguntur ex traditis à Bar.in ſupra citato loco.

4 Amplia,vt pręcicta habeant locū,† ēt in peritis in arte metiendi, quibus nec ēt eſt habenda fides, ſi de aliqua re dixerint limitatè,nec aliàs conſtabit, ipſos rem menſuraſſe,vel menſurari vidiſſe, prout idē Bar. affirmat in d.tract.d. teſt.nu.48.verſ.ideò ſi res.

5 Ipſa aūt menſura † publica, idonea,probatur ſi in ea ſignum Principis,vel publicū,& authenticū,& ſolitū illius loci appoſitū fuerit,quia in his,quæ ad vtilitatem publicā pertinent, ſignum publicū eſt imponendū, alioqui hmōi menſura adulterina diceretur, arg.tex.in l.ſtigmata.C.de fabricen.& l.2.C.de frum. & magiſtratus, ad quē ſpectat adulterinæ mēſuræ caſtigatio,debet illas frangere. l.iubemus.C. de defenſ. ciuit.& arg.l.lectos.ff.de peric.& com.rei vēd.l.2.§.ſi qs nemini.ff.ne quid in loc.pub.& vr̄ caſus in l. item quærit.§.ſi quis menſuras.iuncto §.interim. ff.de loc. & cōduc.ne turpi lucro locus pateat,l.iuſtiſſimè. §.ꝓponitur.ff.de ædil.edic. & hoc idem expreſsè teſtatur Io.Regnand.in ſuo tract.de menſu.nu.4.5.& 6.

6 Menſura item,qū contingit † controuerſia de finibus,ſeu menſura agrorum, probaī per relationē agrimenſoris factā iudici, qui eum miſit ad menſurandū per ſe,vel epiſtolā,vt aſſeruere, Abb.Fel. & alij cōmu
* niter * in c.qa indicāte, de præſcr. ꝙ latè proſequitur Hiero.de Monte in ſuo tract.de fi.regen.c.21.ſed circa hanc vltimam ſpeciem probationis,vide quod latè ſcripſimus in concl.confines probantur.

7 In menſura aūt † qui ſenſit ſe grauatum debet mēſoris iniuſtitiam probare,veluti aliquid ab eo in menſura remiſſum gratia fuiſſe, vel interceptū fraude, & tūc ex eo leuamen accipiet, vt clarè ſancitū reliquere Imperatores in l.qui grauatos.C.de cēſ.& cēſitor. lib.11. vbi ēt limitatur tempus talem quærelam contra menſorem opponēdi, & agere volentē vltra annū excludit,niſi fuerit minor,vel abſens cā reipub. idē firmauit per hunc tex.Bal.in conſ.387.vol.3.vbi etiā aduertit non ſufficere, ſi grauatū ſe dicens vellet probare iniuſtitiā menſoris,ex eo,ꝙ antea fuit aliqua res æſtimata pluris,minoriſve, & ſic allegare veterē æſtimationem,quia cum pretia rerum mutentur in tempore,non ſufficere,per tex.in l.pretia rerū. ff.ad l.Fal. l.ſi inter.C.de iur.dot.

Cætera autem ad materiam mēſuræ ſpectantia cū circa probationis materiam hō verſentur, facilè per ſe quiſq; deprehendet in d.tract.de menſu.& in d.ca. quia indicante,& in d.tract.de finib.regen. d.c.32.& 33.cum ſimilibus, ad quæ me reijcio.

CONCLVSIO MXLIX.

ARGVMENTVM.

Multę tradunt probationes, quib.quis mēte captus probari pōt,& eędem explicātur.

SVMMARIVM.

1 *Mentecapti,& furioſi diſcrimen.*
2 *Mentecaptum, & furioſum ex iuris diſpoſitione vt plurimum à pari procedere.*
3 *Mentecaptus ex eo quis probatur,quod eius naturæ ſit, vt timenda non timeat,& non timenda timeat.*
4 *Mentecaptus probatur, ſi per vias,& vicos inſanorū more deridenda loquatur.*
5 *Mentecaptus probaī,ſi interrogatus ad rē nō reſpondeat,ſi ſe mentecaptorū more gerat,& agat, & mētis ſuæ ſenſa neſciat explicare, aut memoriam non habeat ordinatā.*
6 *Mentecaptus probatur, ſi pro tali ſemper fuerit habitus à proprijs parentibus,& conſanguineis.*
7 *Sententia lata contra patris præſumpti mentecapti opinionem de filio non valet.*
8 *Mentecaptus probaī,ſi pro tali publicè, & cōiter teneatur.*
9 *Mētecaptus,qui nūc eſt,& talis anteà præſumiī,& nu.32.*
10 *An ex præſenti præſumatur in præteritum.*
11 *Mentecaptus qui ſemel fuit,ſemper præſumiī mentecaptus ſi contrarium non probatur, aliàs ſecus.*
12 *Teſtib.duob.de ſana nunc mente deponentib.ꝗ mille de demētia pterita magis eſſe credendū,& n.26.& cur.n.13.*
14 *Mentis compotē iuris diſpoſitione vnūquemq; præſumi.*
15 *Mentecaptus ſemel nō præſumitur ſemper talis, ſi huic primæ præſumptioni ſuccedat alia contraria præſumptio vehementior.*
16 *Mentecaptus certo tantum momento non ſemper mentecaptus eſt præſumendus.*
17 *Mentecaptus probatur,quando conſtat patrem præſumpti mentecapti conſuluiſſe illi vti mentecapto.*
18 *Mentecaptus non præſumitur, ſi ab ipſo patre, vel ab alijs commiſſas ſibi adminiſtrationes exerceat.*
19 *Mētecaptus præſumiī,cui datus eſt curator. & cur.n.20.*
21 *Mentecaptus quis non ſolum nunc præſumitur ex curatoris datione,ſed etiam antea.*
22 *Mentecaptum quem eſſe difficile probatu.*
23 *Mentecaptum quē eſſe teſtes deponentes nec dicti ſui rationem afferentes non probant.*
24 *Furorem per aſpectum non probari.*
25 *Mentiī ſanus non contra quis præſumitur.*
27 *Mentecaptus ex eo probat,quod teſtes deponant vidiſſe illū furere,& alios actus mentecapti facere. Et cur.n.28. Contra.nu.39. Conciliatio remiſſiua,nu.30.*
31 *Mentecaptum quis alium aſſerens debet probare.*
33 *Mentecaptum quem eſſe teſtibus ſingularibus probari. Et cur.ibid. Contr.nu.34.*
35 *Mentecaptum aliquem eſſe ſi quis aſſerat,& interrogatus de cauſa ſcientiæ reſpondeat,quia ſum vicinus illius,cōcludenter probat. Et cur.nu.36.*
37 *Inſtrumentum tenet, ſi in eo ponatur præſentibus teſtibus talibus vicinis, etiam ſi aliàs illi teſtes non fuiſſent docti de qualitate perſonarum contrahentium.*
38 *Vicinus præſumitur ſcire facta vicini ſui, ſi diu fuerit vicinus ſecus ſi breui tempore.*

1 Mentecaptus licet differat à furioſo †cum furioſus propriè ſit ille,q eſt cū rabie euidētis furoris, mētecap.autē dicaī ille,cui deficit mēs,& cōſiliū animi,nullū tñ oſtēdēs furorē,vt declarāt Doct. & maximè Bal.in l.ſi fur. C.de nup.& l.humanitatis.col.2.C.de impub.& alijs ſubſt.in ver.venio ad quartū nō.& in l.ſed & milltis §.iā aūt.ff.de excuſ.tut.& in l.2.C. de cur.furio. vt ēt rñſum fuit ab Alex.in cōſ.54.n.1.lib.1.& in cōſ.3.n. 2.lib.6.& à Curt. iun.in cōſ.151.nu.3. & 9.ꝙ ſenſit & Iaſ.in l.furioſū nu.2.C.q teſta.fac.poſ. hoc idē cēſuere Grā.cōſ.16.nu.14.in criminalib.Pariſ.cōſ.87.n.11. lib.3.& Menoc.in cōſ.82.nu.195.vol.1.nihilominus,
2 qa vt plurimū † ex iuris diſpoſitione à pari procedūt. §. conſideremus auth. vt hi,qui obl. ſe habe. perhib. res minor.col.9.§.1.inſtit. de cura.d.l.2. & ibi Bal.C. de cura furio.& c.ſicut tenor.de regular.vt ēt tradidere Iaſ.in l.patre furioſo.nu.3.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.Cur. iun.in conſ.51.nu.6. Alc.in l.1.nu.59.ff. de verb.obl. Io.de Anan.in c.ad audientiam.nu.9.de homic.atque Dec.in cōſ.86.nū.7.& latè per ea, quæ not.Doct.& maximè Io.de Imol.in l.ex facto.in 13. col.de vulg.& pupil. d.l.ſi furio. C.de nup. idē obſeruauit Menoc.in d.conſ.82.nu.196.ꝙ colligitur ex l. tā dementis.C.de epiſc.audien.& l.fatuo.ff.de priu. cred.

cred.& c.maiores,§.verum, de baptiſ.& c.vlt. de ſuc-
ceſſ.ab inteſt.& l.1.cum duab.l.ſeq. & ibi Bal.Alb.&
Cępol.ff.de ędil.edict.atq; vt plurimũ ex eiſdẽ ſignis
quis aut mente captus, aut furioſus probeť, ppea ſi q̃
in pręſentia deeſſe videbunť,ea abundè lectori ſuppe
ditauimus in cõcluſione, Furor. verumtñ cũ nõnulla
ſint ſigna atq; indicia, quæ mẽte capto propria ſunt,
illumq; à furioſo diſſimilem reddunt, vt facilius quis
nñ. & mente captus, & furioſus propriè dicať, diciq;
debere probetur, ea modo gradatim explicabimus.
3 Primò igitur quem mentecaptum eſſe † probať, ſi
eius naturæ erit,vt timẽda nõ timeat,& non timenda
timeat,veluti qñ mortis metus immineret, vel cõcuſ
ſio omniũ bonorum, & ille tanq̃ hæc minimè agno-
ſcens,illa non curet,ſed ſui ipſius, atq; bonorũ omni-
bus pro cuiuslibet volũtate copiam faciat,'vel ècon-
tra ſi de qualibet leui cauſa terreatur, quod exemplũ
affert Bar.in ſuo tract.de teſtib.nu.98.cui conueniũt,
quæ dicit Bal.in d.l.furioſi.C.de nupt.& in d.l.huma
nitatis,col.3.C.de impub.& alijs ſubſtit.
4 Inſuper probatur quem eſſe mente captum,† ſi per
vias & vicos more inſanorum deridenda loquať, vt
inquit Vlpianus in l. ob quæ vitia, in prin. ff.de ædil.
edict.& ſequutus eſt Ang.in l.ſi cum doť, §.ſi mari-
tus,ff.ſol.matr.ex l.his qui.§.diuus,& ibi gl. in ver.ex
ſermonib.ff.de tut.& curat.dat.ab ijs, idem ait Bal.in
§.item furioſi.inſtit.quibus non eſt permiſſ.fac. teſta.
quibus accedit Alex.conſ.141.nu.2.lib.1.ad idem re-
ſpondere Dec. in conſ.448.nu.1. & Alex.in conſ.54.
poſt nu.2.vol.1.
5 Tertiò probatur, ſi interrogatus † ad rem non rñ-
deat,ſi ſe mente captorum more gerat,& agat,& mẽ
tis ſuæ ſenſa neſciat explicare,aut memoriã,vt noſtri
loquuntur,non habeat ordinatã, ex c.1.§. ſi verò, de
cler.ægrot.lib.6.& ibi ad hoc not.illum tex. Dom.de
S. Gemin. Alex.d.conſ.54. poſt nu.2.verſ.itẽ vť, & in
conſ.141.nu.2.lib.1.idem Domin.in c.filij,in prin.de
hæret.in 6.not.4 vbi ſicut & in ſupradicto alio ca.di-
cit hoc notandum eſſe pro teſtibus,qui volunt depo-
nere quem eſſe mente captum, prout etiam hoc idẽ
dixit Bar.in l.2.ff.de bono. poſſ.furio. & inſan. del.&
Dec.in d.conſ.448.& Spec.iur.in c.68.
6 Quarto probatur ſi cõſtat,† ꝙ pro tali ſemper fue-
rit habitus a proprijs parentib.& conſanguineis, arg.
l.octaui.ff.vnde cogn.& l.de tutela. C.de in integr.re
ſtit.min.vt ẽt teſtatur Alex.in locis nuper citatis, idẽ
docuit Bar.in d.§.item furioſi.Inſtit.quib.non eſt per
miſſ.fac. teſtam. ad idem extat text. in l.ſi furioſo.in
princ.ff.de curat.furio. vt aſſeruere Dec. d.conſ.448.
Cor.conſ.21.vol.2.& Spe. iur.d c.68. ver.& probatur
furor.vbi author refert hoc idem tenẽtem Alex.in l.
ſi poſt dotem,§.ſi maritus, ff.ſol.mat.
Primò amplia iſtũ 4. probationis modum in eo,ꝙ
7 attinet ad opinionẽ † patris præſumpti mente capti,
adeò,verũ eſſe, vt ſnĩa lata contra huiuſmodi patris
opinionem, & de filio nõ valeat, ita Boer. decidit in
d.q.23. nu.88. nam, inquit, judices, quem pater verè
furioſum & mente captum dixerit,eundem,& furio-
ſum,& mẽte captũ dicere debẽt,p tex. in l.ea,q̃ pater,
C.de infamia.& ẽt ad hoc alleg. Doc.Palatios,ĩ rep.
c.p veſtras,de donat.inter vir.& vxor.fo.36.n.2. & 3.
col.1.qui idẽ voluit,& citat ẽt ad id Pau.de Mõte Pi-
co,in reper.l.ſi in quartã,col.43.verſ.8.ff.ad le.falcid.
Secundò amplia generalẽ iſtã probationẽ,vt ẽt ha
8 beat locum, † ſi non à parentibus, ſiue cõſanguineis,
ſed tũ ab alijs publicè & communiter mente captus
teneatur,vt placuit Alex.in d.cõſ.54. qui allegat l.de
minore,§.tormenta. ff.de quæſt.& in conſi. 92.col.4.
9 verſ. præterea.lib.5.vbi ẽt aſſerit ex eo, ꝙ quis † nunc
reperitur demens & mentecaptus,pręſumatur eiuſdẽ
naturæ, & morbi antea fuiſſe, adducens elegantiſſi-
mam rationem iam antea probatã à Nic. de Matta.
in l.ſiue poſſideris,C.de prob.& à Bald.in l.ex pſona.
in 1.& 2.col.eo.tit.& ab eodem Bal.& Oldrad.in l.1.
§.ſi magiſtratus.ff.de magiſtr.conuen.qui arguentes,
10 an ex præſenti † præſumať in præteritũ, concludunt,
ꝙ aut ſtatus præſens põt concurrere cũ naturali veri-
tate antecedentis ſtatus, & ex præſenti tũc præſumiť
in præteritũ,l.liberis.§.vlt.ff.de liber.cau.& per id, ꝙ
not.gl.in d.l. ex perſona. Aut non põt concurrere cũ
veritate naturali antecedentis ſtatus, & tunc ſecus,ꝙ
& literati exemplo planũ faciunt,quæ doctrinæ qua-
litas,cùm nobis acquiratur per accidens,non põt cõ-
currere cũ veritate naturali antecedẽtis & originarij
ſtatus,cũ nemo naſcať literatus:nã iſte eſt habitus ac-
quiſitus non aũt innatus.l.Stichus, ff.de leg.1.ſed de
furioſo ſiue mente capto optimè valebit argũ,nunc
eſt demens,ergo & antea fuit ſemper demẽs, vel fuit
ſemel demens, ergo & ſemper præſumiť eſſe demẽs,
nam hoc põt concurrere cũ naturali veritate antece
dentis & primarij ſtatus,ex eo,ꝙ quis poſſit naſci de-
mens,arg.l.diſcretis,C.qui teſta.fac.poſſ.& pro Alex.
faciunt tex.in c.indicas. 3.q.9.& quæ notauit gl. in d.
c.vlt.de ſucceſſ.ab inteſt.idẽ voluere Inno. Io.Andr.
Anto.& Abb.ibi,Saly.in d.l.furioſum, Bar.in d.trac.
de teſt.verſ.contraria prudentiæ.Flor.& Imo.in c.cũ
inter canonicos,de elect.Pau.de Leazar. Pet.de An
cha.& Flor.in clem.1.de homicid.Cor.conſ.21.verſ.
nam præmittendũ eſt,vol.2.Caſt.in l.qui teſtõ,§.nec
furioſus,ff.de teſta.vbi ẽt Fran.de Are. & in d.l.2.col.
5.verſ.in proprio. Cœpol.in d.l.1. §.vlt.cum l.ſeq.de
ædilit.edict.idemmet Alex. in conſ.141. col.3.lib.1.
et in conſ.85.lib.2.verſ. ſed his nõ obſtantib. et Ang.
Aret in tract.crim.in ver.ſed quid ſi maleficium.
Primò velim limites id,ꝙ dicebat Alex. vt ſcilicet
11 qui fuit ſemel mente captus, † ſemper mente captus
præſumať,tunc tantummodò habere locũ,qñ cõtra-
riũ non probatur,ſecus ſi talem præſumptionem ſub
ſequeretur contraria probatio,nã illa per iſtã tollere-
tur,teſte Corn.in conſ.85.vol.2. in prin. qui aſſerit id
apertè fuiſſe deciſum ſecundũ gl. in d.c. indicas, 3.q.
9.et adducens alia not.inde per glo.in d.c.vlt.de ſuc-
* ceſſ.ab inteſt. ' omnesq; deniq; hoc pro claro tenere
ibidẽ teſtať,concluditq; hoc adeò verum eſſe, vt ẽt ſi
12 mille teſtes de demẽtia † præterita deponerẽt,et duo
tantũmodo nunc de ſana mente teſtarenť,hi duo cæ
teris illis mille potiores eſſent, per ea, quæ habenť in
l.ſiue poſſideris,C.de proba.et in l.vlt.ff. ꝙ met.cauſ.
idẽ voluit Spe. iur.d.c.68. verſ.ſed qui ſemel. ꝙ idem
à plerisq; fuit confirmatũ, vt ab Abb. in c. cum dile-
ctus,col.pen.de ſucceſſ.ab inteſt.Iaſ.in conſ.11.nu.8.
vol.1.et conſ.178.nu.1.vol.2. Barb.d.c.cum dilectus,
gl.in c.ſi fortè,de elect.lib.6. Bald.in c.dudum,col.3.
quem ibi ſequuntur Doct. de præſumpt. et Franc. de
Aret.in c.in noſtra,col.4. verſ.aliquãdo teſtes, vbi ẽt
Fely,col.2. verſ.fallit ſecundo,de teſtib. allegans tex.
in l.1.C.de cau.fiſcum. vrbis Romæ, lib.10. cui ſnĩæ et
ea patrocinantur,quæ dicit Inn.in c.3.de frigid.et ma
lef.et Ant. Corſet.in ſing. in verſ.teſtis. Quod poſtre-
mum inſuper ea ratione corroboratur, nã maior eſt
13 adhibenda fides † teſtibus deponentibus illud, ꝙ eſt
conſentaneum iuri cõi, quàm alijs aliter enarrantib.
vel aſſerentibus,ita inquit Inno. in c. audiuis. de præ-
ſcrip.quẽ ſequitur Bald.in c.1.de contr. inueſtit.et in
authen.oẽs peregrini.C.comm.de ſucceſ.Pet.de An-
char.in c.1.vbi ẽt cæteri, de reſcri.lib.6.et in cõſ.254.
Franc.Curt.in tract.de teſtib.cõcl.9. Fel.in d.c.dudũ,
col.4.verſ.in gl.idoneus,de præſump.et Iaſius in c.ſu-
per his,verſ.quarta concluſio. de accuſ.Barb.conſ.5.
nu.11.vol.2.et Boer.d.q.23.nu.97.
Cùm igitur iuri cõi magis congruat, ꝙ quis ſit mẽ
te ſanus,quàm demens, cũ ex iuris diſpoſitione vnuſ
14 quiſq; † mentis compos præſumatur,d.l.nec codicil-
los,C.de codic.vbi Bal. et Bar.in l.filium ff.de acqu.
hære.vt not.gl.in d.c.vlt. de ſucceſ.ab inteſta.in verſ.
compotem,ꝙ et plurimi ſenſere, vt Bal. in l. quidam
in ſuo.

in ſuo not. ff. de cond. inſtit. Car. conſ. 56. col. 2. verſ. 2. & in clem. 1. q. 2. de homic. Dec. in d. conſ. 448. nu. 9. Innoc. in c. auditis, de præſcr. vbi Abb. col. 4. & in c. cũ oporteat, col. vlt. de accuſ. Bal. in l. ob carmen. §. fi. de teſt. Pet. de Anch. conſ. 254. cir. fi. & in conſ. 189. col. vlt. Bart. in l. 2. ad fin. ff. de bon. poſſ. furioſ. & inſ. del. Alex. conſ. 10. vol. 6. nu. 6. Boer. q. 67. Soc. cõſ. 42. vol. 1. ideò nõ eſt mirum, ſi maior fides adhibeatur teſtib. deponentibus pro ſanæ mente, quam aſſerentibus dementiam alicuius.

15 Secundò limitabis ampliãdo † et primã limitationẽ, vt non ſolùm qui ſemel fuit mẽte captus, deſinat præſumi ſemper pro mente capto, ſi cõtrariũ ꝓbetur, verùm ẽt, ſi tali primæ præſumptioni ſuccedat alia cõtraria ꝑſumptio vehemẽtior: nam cùm inter præſumptiones detur gradus maioris, & minoris violentiæ, ꝑſumptio præualet ſemper minus violentæ, vt colligitur ex c. afferrè, de præſum. & ex l. 1. C. qui & aduerſus quos veluti ſi ſs, q fuit furioſus ſemel, faciat actũ, qui congruat viro ſanæ mentis, ꝑſumatur mẽtis compos, & iſta ſecunda ꝑſumptio vti fortior, & magis cõſentanea naturæ tollet ſuperiorẽ, & faciet illũ ꝑſumi mente ſanũ, ita concludit Boer. in q. 23. nu. 58. vbi allegat Barb. hoc ſentiẽtẽ in d. c. cũ dilectus, & Ang. & * cõiter Doct. in d. l. furioſum. C. qui teſta. fac. poſſ.

Tertiò limitare poteris dictũ Alex. vt non ꝓcedat, 16 q̃ñ ꝓbatur † certo tantũmodo momento mente captum fuiſſe: nam tunc non ſequitur quod in poſterũ, vel ante fuerit ſemper mente captus: nam illud, quod dictũ eſt de momento, potuit contingere per aliquod accidens, ita loquutus eſt Bart. in l. 2. ad fi. ff. de bon. poſſ. furioſ. & infan. dela. vt & cõprobauere Flor. in l. ſed & ſi. §. iniuriam. ff. ad leg. Aquil. Franc. de Aret. in d. l. qui teſtam. §. nec furioſus. col. 1. & Barb. in d. c. cũ dilectus. col. pen. ver. videndum eſt, adducens ad hoc tex. in ſup. citat. c. cũ inter canoni. de elect. ita & Boe. q. 23. nu. 87. ad hoc faciunt ea, quę dicit Corn. in cõſi. 21. vol. 1. dũ inter ſe conciliat Bart. & Bald. quorum vnus voluit, ꝙ teſtis deponens de dementia alicuius ex eo, ꝙ vidit illum facere, probet, alius verò negans, ex eo, ꝙ dementia ſenſu corporis non poſſit percipi, & diſtinguit de viſu momenti, vel modici temporis, & tũc verior eſt opinio Bal. negantis per viſum ꝑcipi dementiã, an verò de longo tẽpe, & tunc procedit, qđ dicit Bart. vbi vide ibi per eum ad hoc allegata.

17 Ad hæc probatur † quẽ eſſe, vel fuiſſe mente captũ, q̃ñ conſtat patrem præſumpti mente capti conſuluiſſe illi vti mente capto, iuxta ſñiam Bal. in d. § atẽ furioſi. cui accedit Alex. in d. cõſ. 54. vol. 1. motus ex cõtex. l. ſi furioſo puberi. ff. de curat. furio. quos refert, & ſequit̃ Dec. in d. conſ. 448. nu. 34. in princ. & in cõſ. 86. 18 nu. 7. quẽadmodũ rurſus non præſumit̃ † qs mente captus, ſi ab ipſo patre, vel ab alijs cõmiſſas ſibi adminiſtrationes exerceat, ita tradit Boer. d. q. 23. nu. 70. p l. ꝙ ait lex. ff. de adult. & l. ſi furioſo. in fi. ff. de curat. furio.

19 Prętereà ſi ꝑſonę † prę̨ſumpti mẽte capti datus fuerit curator, vtiq; colliget̃ ex hoc eſſe mente captũ, vt obſeruauit Sal. in l. cũ te. col. vlt. C. de prob. ad idẽ facit Corn. in cõſ. 21. lib. 2. verſ. coadiuuant̃, atq; Dec. d. conſ. 448. nu. 34. & in conſ. 87. col. pen. & Imol. in cõſ. 20 23. cuius ꝓbationis rõ eſt: † nã cũ datus ſit illi curator, ſequit̃. ꝙ fuerit mente captus, q̃a pro decreto iudicis præſumit̃, vt not. in l. 1. C. de fid. inſt. & in has. ſit. lib. 10. vbi gl. Bar. & Spec. §. nũc dicendũ, verſ. & breuiter ſcias, de emp. & vẽd. Bal. in l. vlt. C. de præd. minor. in l. nõ aliter, col. vlt. ff. de adop. cui ſñię ſuffragat̃, ꝙ notidẽ Bal. in cõſ. 294. col. fi. lib. 1. vbi inqt. ꝙ ꝑ decretũ interpoſitũ in cõtractu minoris, qs minor præſumat̃.

21 Amplia ẽt, † vt ex prædicta curatoris datione quis non ſolũ præſumat̃ nunc mente captus, ſed ẽt antea, vt voluit Dec. in conſ. 86. nu. 7. vbi allegat hoc idẽ tenentes Corn. in cõſ. 11. lib. 2. Sal. in d. l. cũ te. C. de ꝓb. col. vlt. Imo. in cõſ. 23. idẽ voluit Alex. in cõſ. 92. col. 4. verſ. prætereà lib. 5. eadem ratione, de qua latè ſupra in 2. ampliat. ad quartam probationem diximus.

Verùm cũ in hoc, vt dicit Bal. in l. furioſum. C. qui 22 teſtam. fac. poſſ. diff. cilè † ſit probare, quem eſſe mẽte captũ, nec directo probari poſſit, cũ non vere ſenſu teſtis non percipiatur, ſed conſiſtat in intellectu, vt not. Card. in conſ. 56. col. vlt. & ꝓpterea teſtes deponẽtes affirmatiuè de dementia alicuius, viderent̃ potius iudicare, quàm deponere, & ex hoc redderentur ſuſpecti, nec ꝓbarẽt, vt not. Bart. in l. ij teſtõ. §. vlt. ff. de teſt. & Bal. in l. ſolã, col. 1. C. de teſti. vnà cũ eodẽ met Bal. in d. l. ſolam, perſpicacem inquiſitionẽ ad probãdam hm̃õi dementiam, & quę mente captum eſſe requiri 23 exiſtimo, nec teſtibus credendum, † niſi cãm dicti ſui faciãt manifeſtam, arg. eorum, quæ dicit Inn. in c. cũ cauſam, nu. 1. de teſtib. & licet Bar. in d. ſuo tract. nu. 24 94. dicat per aſpectũ furorem † probari, nihilominus * ipſa * cõis opinio aduerſatur prout teſtatur Dec. in d. conſ. 448. nu. 34. in fi. quem tamen, & Bar. et communis opinionis repugnantiam poteris conciliare ſecũdum ea, quę dicta ſunt à Corn. in d. conſ. 21. vol. 1. quã etiam ſupra retulimus in 3. limitat. ad dictum Alex.

Ex ſuperioribus dementiæ probationib. multa cognitu perutilia colliguntur: & primũ, ꝙ ſanæ mentis, 25 † non autẽ mente captus quis præſumitur per d. l. ne codicillos. C. de codicil. vbi Bald. per illum tex. vt & aſſeruere Dec. in d. conſ. 448. num. 6. Card. in conſ. 56. col. 2. verſ. 2. & in clem. 1. 2. q. de homic. Bal. in l. qdã in ſuo. 1. not. ff. de cond. inſt. Bar. in l. filium. ff. de acq. hær. Inn. in c. auditis, de præſcrip. vbi Abb. col. 4. & in c. cũ oporteat, col. vlt. de accuſ. Pet. de Anch. cõſ. 254. circa fi. & in conſ. 189. col. fi. atq; Boer. q. 23. nu. 67. & per me latius allegata ſupra in prima limit.

26 Prætereà dicitur, quòd teſtibus † aſſerentibus de ſana mente magis credatur, quàm deponentibus de inſania, etiam ſi priores eſſent duo tãtummodo, poſteriores autem mille, ita conſultũ eſt à Corn. in d. conſ. 85. vol. 2. & in cõſ. 219. col. pen. lib. 1. & ratio eſt, quia teſtes, quibus ius commune cõuenit, & iuris præſumptio aſſiſtit, præferuntur alijs, qui iuri cõmuni aduerſantur, vt author eſt Inn. in d. c. auditis, de præſcript. vbi Abb. colu. 4. & in c. cũ oporteat, col. vlt. de accuſ. quod & probauere Bal. in l. ob carmen. §. vlt. ff. de teſtib. & Petr. de Anch. conſ. 254. circa fin. vbi etiam ad hoc dicit, magis eſſe credendum teſtibus deponentibus, quem eſſe bonæ conditionis, & famæ, quã alijs contrarium aſſerentibus, quia illi conueniunt, ij autẽ diſſentiunt à præſumptione iuris, c. vlt. de præſumpt. & idem Anch. in conſ. 189. col. vlt.

27 Tertiò ex traditis obſeruo, mente captum † quem dici ex eo, quod teſtes deponant vidiſſe illum furere, & alios actus mẽte capti facere, ita tradidit Bar. in d. tract. de teſti. verſ. oppoſita prudẽtiæ, quẽ refert Corn. in conſ. 22. col. pen. lib. 4. & in conſ. 21. lib. 2. vbi concludit per dictũ ipſius Bar. quòd in probanda demẽtia non minus ſenſus corporis, quam iudicium intelligentiæ attendatur. Non inquit, & ſi inſania, quæ eſt 28 corporis expers † non videtur, tamen videtur homo mente inſanus, & eius actus, ex quibus facilè põt cognoſci inſania, & ideò teſtis deponens de viſu in cã dementiæ, probat: nã licet verè non ſit res, quæ percipiatur immediatè ſenſu corporis, et ideò teſtis de viſu valere non deberet, quia tñ ea, quæ ex his, quæ videntur facilè intelligentia percipiuntur, ideò cenſentur cadere ſub ſẽſum corporis ſaltẽ mediatè, quam theoricam aſſerit Bart. ſæpiùs amplexum eſſe, & ad hanc probandum facere ea, quæ not. Doct. in c. cũ cauſam, de teſti. & quod dicit idem Bar. in d. tract. & loco, dũ tenet, quod teſtis probet, ſi dicat vidiſſe talem poſſidere, licet poſſeſſio ſit res, quæ non poſſit videri: ſimiliter ſi dicat vidiſſe talem mortuum: licet mors nõ videatur, & vt in rub. de prob. homin. mort. circa fin.

29 Cui ſententiæ aduerſatur, † quod dicit Bald. in d. l. furio-

Digitized by Google

furioſum. C.qui teſta. fac. poſ. dũ negat directo quẽ mentecaptũ eſſe, probari poſſe per rõnem, q̃ adducit, ꝙ no. Card. in conſ. 56. vol. 1. in fin. qui aſſerit talem dementiã ſenſu corporis percipi nõ poſſe, idẽ voluit Dec. in cõſ. 448. nu. 32. in fi. vbi de * cõi opinione pro hac parte teſtat. idem placuit. Menoc. cõſ. 82. n. 211. & 212. & ante eum tradit Bal. in l. 2. ff. de teſta.

30 Quas diſſenſiones ſedare poteris, † vt fecit Corne. ſupra in prima limit. ad dictum Alex. citatus.

31 Quartum eſt memoria dignũ, † vt quis alium mentecaptum aſſerens habeat hmõi aſſertionem probare, cum præſumptio iuris ſit in contrarium, per c. vlt. de ſucceſ. ab inteſt. vbi gl. & Doc. & d. l. ne codicillos C. de codicil. ita ſenſere Alex. in conſ. 10. nu. 6. vol. 6. Bart. in l. 2. ad fi. ff. de bon. poſſ. furioſ. & infan. del. & alij ſuperius ad idem relati.

32 Si tñ fuerit ſemel mentecaptus † ſemper præſumit talis ex d. c. indicas 3. q. 9. vt obſeruauere gl. Inn. Ioan. Ant. & Abb. in d. c. vlt. Sal. d. l. furioſum. C. q teſt. fac. poſ. Bart. in d. tracta. de teſt. verſ. contraria prudentia. Flor. & Imo. in c. cũ inter canonicos. de elect. Pau. de Leazar. Pet. de Anchar. & Flor. in clem. 1. de homic. Corn. in d. conſ. 21. verſ. nam præmittendum eſt. vol. 2. Pau. de Caſt. d. l. qui teſta. §. nec furioſus. de teſt. Frã. de Aret. d. l. 2. col. 2. verſ. ſup prima dicit Bar. de teſti. Cœpol. d. l. 1. §. vlt. cũ l. ſeq. de ędilit. edic. ſed in hoc dicas, vt ſupra in prima limit. ad dictum Alex.

Quintò nec illud inſigne relatu te effugiat, teſtes
33 ſingulares † ad probandũ quẽ eſſe mentecaptũ ſatis eſſe, qa aliquẽ eſſe mentecaptũ, vel infamẽ, eſt quoddã generatim prolatũ. Quo in caſu ſingularitas teſtiũ non obeſt probationi, ſecus ſi probandũ eſſet quid in ſpecie, ita docet Alex. in d. cõſ. 10. vbi ad hoc allegat Inn. quem ibi ſequunt Doctor. in c. qualiter, & qñ. il 2. & in c. cũ oporteat. vbi Io. de Imo. de accuſat. quod ẽt quamplurimi confirmauere Bald. in l. 1. C. qui numero tut. idemmet Alex. in conſ. 92. col. 5. lib. 5. Boer. d. q. 24. nu 44. Spec. in tit. de inquiſit. §. 1. verſ. quid ſi vnus, & in ꝟ. nunc tractemus. verſ. quid ſi ille. cũ ver. ſeq. & in tit. de teſt. §. tam interrogatorijs. verſ. idẽ de tpe, & verſ. ſeq. Iac. Butr. in l. Arriani. C. de hære. Pau. Leazar. in diſput. incip. contra inſtrm debiti. gl. & idẽ Iac. Butr. in l. ob carmen. §. vlt. ff. de teſt. Cyn. in l. 2. C. quæ ſit lon. conſue. Bar. in l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæſt. verſ. ſed quid ſi teſtes Bald. in l. 1. col. pen. C. de teſti. & in l. de quib. ff. de legi. gl. & Archi. in c. nihilominus. 3. q. 9. Doct. in c. licet ex quadam. de teſt. & ſcribentes in l. inter pares. de re iud. Bal. in l. actor. verſ. quæro quare negatiua. C. de prob. Ang. & Imo. in l. ex facto. §. item quæro. ff. de vul. & pup.

34 A cõtraria † verò ſtetere ſñia Dec. in c. licet cãm. de prob. & Spe. iur. in d. c. 68. verſ. ſed eſt aduertendũ. Io. And. in c. vt officiũ. §. 1. ſuper verb. teſtium. de hęr. lib. 6. & Ant. de Bur. in d. c. qualiter, & quando.

Poſtremò ſingulare eſt, ꝙ referẽdum eſt, vt ſi quis
35 mentecaptũ † aliquẽ eſſe aſſerat, & interrogatus de cã ſcientię, rñdeat, quia ſum vicinus illius, concludẽter probet, authore Bar. in l. mutum. ff. de acq. hæred. cui adhæret Cor. d. conſ. 21. verſ. ſed ſi teſtis. idẽ cõfirmauit Bar. in l. 1. ff. ſi cer. pet. vbi ẽt Purp. n. 94. & Spe. iur. in c. 68. verſ. & probat furor. huius ratio eſt: nã cũ
36 ſit vicinus, † pſumit cognoſcere, & ſcire facta vicini ſui, teſte Bal. in l. 1. §. cũ igit. col. 6. verſ. & nota ꝙ vicini. C. de iu. deli. per tex. in l. dominos horreorũ. ff. loc. & l. 1. ꝟ. 1. ff. de flumi. cui ẽt fauet, ꝙ idemmet Bal. dicit in d. l. 1. & ꝟ. 1. dũ aſſerit ſufficere in aliquo inſtrõ,
37 † ꝙ ponatur præſentibus teſtibus talibus vicinis, ad ad hoc, vt tale inſtrumentum teneat, etiã ſi alias illi teſtes non fuerint docti de qualitate perſonarũ contrahentium, motus eadem ratione, de qua ſupra.

Limita tñ iſtud, tunc tantummodo procedere, qñ
38 vicinus † deponens fuerit diu vicinus, ſecus ſi breui tempore ſit illius vicinus: nam tunc cum ceſſet ratio probationis dicti ſui, q̃ innitebatur diuturnæ familiaritati, & cohabitationi in vicinitate, ex qua orit præſumptio ſciẽtiæ eorũ, quæ ibi fiunt, ceſſabit ẽt effectus ipſius probationis, & dicti, ita colligitur ex deductis à Cor. in d. conſ. 21. & à Spe. iur. in d. c. 68. verſ. eo.

CONCLVSIO ML.

ARGVMENTVM.

Inimicum præſumi facile mentiri, ob id à teſtimonio in cauſa ſui inimici repelli, quod quomodo procedat, fuſius declaratur.

SVMMARIVM.

1 *Mentiri facile inimicus præſumitur.*
2 *Inimicus repellitur à teſtimonio in cauſa inimici.*
3 *Inimicus repellitur à teſtimonio in cauſa inimici etiam in criminibus exceptis.*
4 *Inimicus pſumptus repellit à teſtimonio in cã ſui inimici.*
5 *Inimicitia licet non ſit manifeſta, ſi tamen ſubſit cã inimicitiæ, quam etiam teſtis ignoret, is repellitur.*
6 *De inimico idem iudicandum eſt, & de eo, de quo dubitamus ex veriſimili ratione, quod debeat effici inimicus.*
7 *Inimicus non ſolum repellitur à teſtimonio in cauſa inimici, ſed etiam ij, qui ſunt de familia inimici.*
8 *Qui nõ ſalutat, cũ eſſet ſolitus ſalutare, repellit à teſtimon.*
9 *Inimicus repellitur à teſtimonio cum verè ſubeſt cauſa inimicitiæ, vel præſumptiuè licet is eſſet ſine mentis odio.*
10 *Inimicus etiam in articulo mortis conſtitutus, & accepiſſet ſanctiſſimam Eucharistiam repellitur à teſtimonio in cauſa ſui inimici.*
11 *Inimicus teſtis nec ſemiplenè probat.*
12 *Inimicus teſtis non facit indicium ad torturam, nec ad inquirendum. Quod declara, vt nu. 13.*
14 *Inimicus repellitur à teſtimonio in cauſa inimici, etiam ſi inimicitia non proceſſerit ex iuſta, & rationabili cauſa.*
15 *Inimicus repellitur a teſtimonio, etiã ſi iuſta de cauſa fuerit inimicus.*
16 *Inimicitiæ qui cauſa fuit poterit excipere contra teſtẽ inimicum de inimicitia. Contr. nu. 17. Conciliatio. nu. 18.*
19 *Inimica mulier etiam repellitur a teſtimonio.*
20 *Statuto diſponẽte, quod quis habeat pacẽ ab hæred. occiſi, nedum a maſculo, ſed etiam à fœmina debet pax haberi.*
21 *Inimicus reconciliatus repellitur à teſtimonio.*
22 *Inimico recepto de facto in teſtem, & poſtea ſubſequuta reconciliatione, illius dictum ideo non reconualeſcere.*
23 *Inimicus de antiquo reconciliatus poteſt eſſe teſtis.*
24 *Inimicus reconciliatus vt à teſtimonio poſſit repelli tanq̃ inimicus requiritur, quod nondum ſit lapſum triduum à die reconciliationis.*
25 *Inimicũ teſtem non põt admittere iudex ex ſuo arbitrio.*
26 *Inimicus teſtis, vt repellatur, ſufficit quod probetur talem inimicitiam vigere, & ſubſiſtere tẽpore, quo producitur teſtis, & tempore quo iurat, licet antea non fuerit.*
27 *Inimicus pducẽti, et ei, contra quẽ producit põt eſſe teſtis.*
28 *Inimicus vt à teſtimonio repellatur probãda eſt qualitas, ſpecies, & cauſa inimicitiæ.*
29 *Inimico pducto in teſtẽ aſſerenti ſe inimicũ credit, vt à teſtimonio repellat, licet nulla inimicitia cã fuerit pbata.*
30 *Inimicitia capitalis non leuis repellit quem a teſtimonio.*
31 *Inimicitia leuis licet non repellat quem à teſtimonio detrahit tamen de fide teſtis.*
32 *Inimicitia quæ dicatur capitalis, & qua inimicitia teſtẽ repellat, iudicis arbitrio relinquitur.*
33 *Inimicus vt à teſtimonio repellatur debet pars opponere ſi cui ſi ea non excipiat.*

1 Mentiri facile inimicum † præſumi, probat tex. in l. 1. ꝟ. præterea. ff. de quæſt. & ibi Bar. & Marſ. Spe. in tit. de citatio. §. ſequit. n. 2. Pari. poſt Ancha. quẽ adducit in cõſ. 6. nu. 64. vol. 4. plures adducit Luc. de Pen. in l. quẽadmodũ. C. de agric. & cenſit. lib. 11. verſ. 60. non probatur in c. cũ P. Man-

con. &

con.& ibi Fel.in 1.notabi.de accuſ. Fran.Mar.q.394.
nu.5.& 10.2.par.
2 Infertur repelli inimicũ † à teſtimonio in cã inimi
ci.probat tex.in l.teſtium.& ibi Bar.Alex.& alij.ff.de
teſti.& in d.§.p̃terea.& in l.ſi qs. C.eo.ti.de teſti.Alc.
in cõſ.127.in 1.vol.Hoſt.& Io.And.in c.cũ oporteat.
de accuſ.Nepos à mon.Alba.in trac.de teſtib. nu.35.
Marſ.conſ.12.nu.10.Iac.But.de teſtib.nu.15.Iac.Ae-
gidius in ſimili tract.de teſtib. nu.20. & clarè probat̃
in auth.ſi teſtis dicat̃,& ibi oẽs.C.de teſti.& in §.ſi ve
rò qs in Auth. de teſtib. Ripa in c.1.nu. 18. de iud.&
inimici teſtimoniũ repellit̃ iure naturali,ideòq; non
põt Princeps ẽt ſupremus exceptionẽ hãc tollere,vt p
Paril.d.cõſ.2.nu.69.& iõ licet aliàs teſtes inhabiles in
3 criminib. exceptis † admittant̃,tñ hæc concluſio am
pliat̃ procedere ẽt in criminib.Simoniæ,hæreſis,læſę
maieſtatis,c.p tuas, & ibi oẽs de ſimonia. Bart.in l.in
quæſtio.ff.ad leg.Iul.maieſta. Spe.tit.de accuſ. §.1.in
finalib. verbis.Abb.in c.inquiſitionis. §.3. de accuſa.
& in d.c.cũ P.Mancon.per illũ tex.& ibi Fel.Ang.in
l.q accuſare.C.de accuſ.Aug.ad Ang.de Male. ĩ ver.
necnõ ad q̃relã.Marſ.conſ.20.nu.27.Crau.cõſ.9.n.6.
oẽs in d.c.cũ oporteat. Paris de Put.in tracta. ſind.in
verſ.teſti.col.4.verſ.& in crim.exceptis.Fede.de Sen.
cõſ.252.Reuer.in Chriſto Patri Oldr.cõſ.210.regula
hẽt col.2.Gram.cõſ.45.nu.18.Par.d.cõſ.2.nu.59.vol.
* 4.Marſ.latè in d.§.Præterea.nu.2.& ita tenẽt * oẽs in
d.c.repellant̃,& ibi per Fely.nu.3.de accuſ.& poſt cũ
* de * cõi teſtatur Clar. in praxi crim.§.fi.q.24.nu.5.
Ampliat̃ ſecundo ſuperior illatio procedere ẽt in
4 inimico p̃ſumpto, † hẽtur p Inn. in c.cũ I.& A.de re
iud.Marſ.cõſ.20.nu.39.cõſ.29.n.23.Gram.cõſ.45.nu.
17. Iaſ. conſ.167.nu.8.lib.4. hinc dr̃, licet inimicitia.
5 † non ſit manifeſta, ſi tñ ſubſit cã inimicitiæ, q̃ ẽt te-
ſtis ignoret,teſtẽ repelli,Bar.in l.1.in fi.ff.de his,quib.
vt indig.ꝙ dictũ habuit ꝓ ſingulari,Marſ.in ſin.128.
inimicus repellit̃,tenet idẽ Bal.in l.præſcri.C.ſi cõtra
ius,vel vtil.pub.Anch.in c.ſtatutũ. §.ſi verò in 5.no.
de reſcri.in 6.Fel.in c.quoties,nu.4. de teſt.Marſ.in d.
l.1.§.præterea.nu.3.Gram.conſ.45.nu.18. idẽ Marſil.
conſ.15.nu.7.& in l.1.in prin.nu.52. ff.de quæſt. idem
6 enim iudicamus de inimico, † & de eo, de quo dubi-
tamus ex veriſimili rõne, ꝙ dẽat effici inimicus, Bal.
in c.1.in prin.in 5.col.quib.cauſ.feu.amitt.Marſ.in d.
l.1. in prin.nu.51. ſic ſuſpectus de inimicitia repellit̃.
Inn.in d.c.cũ P. Mãcon.de accuſ.Alex.ad Bar.in d.l.
teſtium.C de teſtib.Marſ.in d.§.Præterea.nu.137.
7 Hinc ẽt dicunt̃ repelli,† qui ſunt de familia inimi-
ci,Abb in d.c.cũ P.Manconella. Bal.in c. vaſallus,il
1.in tit.ſi de feu.fue.contro. vbi dixit hoc extẽdi vſq,
ad quartũ gradũ,idẽ Fel.in d.c.cũ P.& in d.c.cũ opor
teat,col.1.Bal.in l.athletæ. §.dat remiſſionẽ. ff.de ex
cuſat.tut.Marſ.in d.§.præterea.nu.137.Gram.cõſ.12.
nu.3.Alex.conſ.24.verſ.non obſtat. lib.2.
8 Hinc ẽt repellitur,† qui non ſalutat,cũ eſſet ſolitus
ſalutare,Crot.de teſt.par.3.nu.99.p gl.in c.repellant̃.
nu.2.Fel.in proœ. decret. in ver. ſalutatio, & pp hoc
demum tot modis dici poteſt teſtẽ repelli, quot inimi
citiã præſumi dicimus, cum de inimico præſumpto
idem iudicemus,quod de vero,& manifeſto, vt dixi-
mus ex Inn.in d.c.cum I. & A.de re iud.
9 Ampliatur tertiò illatio firmata, † ẽt ꝙ teſtes ipſi
dicerent nihil cauſæ inimicitiarũ ſubeſſe; nã ſufficit
ad eos repellendos, ꝙ verè ſubſit cauſa, vel præſum-
ptiuè, licet eſſent ipſi ſine mentis odio probat Alex.
ex Inno.in conſ.99.in prin. vol.1. Marſ.in ſingu.128.
Gram.conſ.49. Alex.conſ.174.viſa inquiſitione.vol.
1.ſufficit enim apparere cauſam inimicitiæ, licet ex
animo non probetur,Gram.conſ.41.nu.6.
10 Ampliatur quarto ẽt,† ꝙ inimicus eſſet in articu-
lo mortis conſtitutus, dato ꝙ accepiſſet ſanctiſſimã
Euchariſtiã,Bal.in tit.de pa.Conſtan.in ver. vaſſalli-
nos,in fi.refert Fel. in c.literis, de præſumpt. in 4.col.
Mar.d.§.preterea,nu.6.& in l.fi.C.de prob.licet aliàs
dici ſoleat non eſſe præſumendũ aliquẽ mẽtiri velle,
cũ videt ſe proximũ morti,cũ non præſumat̃ imme-
mor ſalutis æternæ.l.fi.C.ad leg. Iul.repe.Gram.cõſi.
46.nu.7.& cõſ.65.nu.1. Cre.in prac.cri.§. circa quar-
tũ.nu.350.poſt multos ibi cõgeſtos, & per Cach.dec.
Pedemon.79.num.9.
11 Ampliatur quintò etiam † quo ad ſemiplenã pro-
bationẽ: nam nec ſemiplenè probat.Grau. poſt An-
char.quem adducit,conſ.9.nu.6.
12 Hinc ampliatur ſextò, † vt ẽt non faciat indicium
ad torturã.Bal.conſ.316.in 1.col.vol.3. Marſ.in cõſi.
15.nu.6.cõſ.2.nu.43.cõſ.20.nu.99.nã, & admiſſus ni-
hil probat,qa lex reſiſtit. Bart.cõſ.58.n.29.col.4.imo
nec facit indicium ad inquirendũ. Inno.in c.cũ P.de
accuſ.de quo latè per Boſ.tit.de inquiſitio.nu.52.
13 Declaratur tñ hoc † non ita indiſtinctè procedere
in inimico non capitali,quia tunc non eſt in arbitrio
iudicis inſpecta qualitate inimicitiæ, Bart. in l.mari-
tus, ff.de quæſt.Marſ. in d.l.1.§. Diuus Antoninus,n.
2.& in d.§.præterea.nu.136.
14 Ampliatur ſeptimò † ẽt ꝙ inimicitia non proceſ-
ſerit ex iuſta,& rationabili cauſa Marian. in c. repel-
lãtur.in 8.col.de accuſ. Fel.in d.c. cum oporteat.col.
5.quos refert Gram. conſ.12.nu.4. nam nõ inſpicitur
iuſtitia,vel iniuſtitia cauſæ, ſed ſufficit, quòd tale q̃d
præceſſerit, quod habuerit prouocare animum alte-
rutrius ad inimicitiam.
15 Hinc inimicus repellitur † etiã ſi iuſta cauſa fuerit
inimicus,But.in c. vt debitus de appella. quem refert
Gram.in conſ.46.nu.5.contra quod tamen ſtat dictũ
Nelli in tract.de teſti.nu.5.
16 Hinc ẽt dr̃, † ꝙ qui fuit in cã inimicitiæ poterit ex
cipere contra teſtẽ inimicũ de inimicitia, Anch.in c.
ſtatutum.in prin.de reſcript.in 6. Abb.d. c.repellant̃.
nu.5. & 6. ſatis.n. eſt quod adſit inter eos inimicitia,
quocunq. proceſſerit, vt ſupra diximus, Alex. conſi.
99.in fi.1.col.vol.1.Ant.in c. veniens.2.de ſponſ. idẽ
Ant.Abb.& Imo.in c.vt debitus. de ap. & hanc opi-
nionem, veriorẽ, & æquiorem dicit Marſ. in d.l.1.§.
cum quis.nu.18.de quæſt.& tenet Iaſ. in l.hæreditas.
nu.4.C.de his,quibus vt indig.Pariſ.conſ.33.num.18.
vol.4.in conſ.61.nu.16.eo.vol.
17 Contrariũ ꝙ inimicitia † ſuperueniẽs facto illius,
cõtra quẽ producit̃,nõ repellat teſtẽ, tenuit Bar.in d.
l.1.§. cũ qs. Bal.in l.ſed ſi qs.§.illud. ff. ſi quis cautio.
& in l.2.§.ſi agãt.ff.de iud. Ro.in l.ſemel mora. in pe.
col.verſ.2.ff.ſol.mat.Bal.in Auth.ſi dicat̃.in 3.col.C.
de teſtib.gl. in c.vt debitus.in 3.col. C.de teſtib.gl.in
c.vt debitus.in ver.rationabiliter.ext.de app.Dy.in l.
filio.ff.ſol.matr. Alex.ad Bar.in l.teſtium.C. de teſti.
Fr.Mar.quæſt.Delphina.291.nu.1.in par.
18 Sed hæc, quæ vr̃ † contrarietas inter Docto. facilè
diſſoluitur,ſi dicamus ſecundam hanc opinionẽ pro
cedere,qñ iudici aliquo modo conſtaret partẽ dediſ-
ſe cauſam inimicitiæ in fraudẽ, vt repelleret teſtem,
aliàs procedit prima opinio, ita loquitur Bart.in d.§.
cũ quis.& ibi declarat Mar.& declarat Abb. in c.re-
pellant̃.in fi. qui dicũt ideò hoc totũ iudicis arbitrio
relinquendũ.Fel.in d.c.cũ oporteat, & Alex.d.conſ.
99.Fran.in c.Romana,in prin.de teſt.in 6.Pet.de Mõ
cad.in addi.ad Crot.in tract.de teſti.par.3.litt. MM.
19 Ampliat̃ ſeptimò † ꝓcedere ẽt in muliere, in qua
poteſt cadere inimicitia, ſaltẽ quo ad odium animi
Ioan.de Anan.& Fel.in d.c.cum oporteat.Steph.Au
frer.in tract.de reprob. teſtium nu.52.
20 Infertur ex hoc, ꝙ ſtante ſtatuto, † ꝙ quis debeat
habere pacẽ ab heredib.occiſi,nedum à maſculo,ſed
* ẽt à fœmina haberi debet, ita * communiter tenetur,
& atteſtat̃ Ripa in l.4.§.Cato.ff.de verb. obli. & poſt
eum Clar.in pract.crim.§.fi.nu.35.q.58.
21 Ampliatur octauò procedere † ẽt in inimico recõ
ciliato: nã pp priores inimicitias adhuc eſt dubium,

an remaneant reliquiæ odij, probaĩ in c.accuſatores, 3.q.5. quẽ textum dicit ſingularẽ Roma. ſing.315.& hoc docuit Imo.in l.filiusfamilias,ff.de don. ex Inn. in d.c.cum l.& A.de re iud. ad idem gl.in c.per tuas, vbi Ana.& Fel.de ſimo.Iaſ.in l.apertiſſimi, C.de iud. Abb.in d.c.cũ oporteat.vbi * oẽs tenere dicit Feli.& teſtatur eſſe * communem, q̃ tenent plures, quos in vnum congeſſit Tiraq. in tracta. ceſſante cauſa in 2. par.limit.16.nu.7.ex quibus * communem opinionẽ eſſe apparet, vt dicit Couar.pract.quæſt.c.18.lib.3.

22 Hinc dicitur inimico † recepto de facto in teſtẽ,& poſtea ſubſequutá reconciliatione, illius dictũ ideò non reconualeſcere. Io. And.ad Spe.in tit de teſte. in prin.idem tenet Fely.in d.c.quoties, in 2.col.de teſti. Mar.d.§.præterea. nu.138.

23 Declaratur modò hęc ampliatio † procedere, prout loquuntur ſupra relati Doct.in inimico recõciliato de recenti, ſecus in inimico de antiquo recõciliato. Bal.in margarita ſua, in verſ.teſtis inimicus, ita declarat Alex.ad Bar.in d.l.teſtium,& Marſ. in d.l.1.§. præterea, nu.5. quia ex antiquitate præſumitur obliuio, Nellus de teſti.nu.3.

Qñ aũt dicaĩ recens, ſeu antiqua reconciliatio ponit Arch.& Præpoſ.Mediol.in d.c. accuſat. ad ꝙ aduerte ad id, ꝙ dicit Sigiſm. cõſ.feuda. 46.eſſe * cõem

24 oĩum Doct.opi.requiri,† ꝙ nondũ ſit lapſum triduũ à die reconciliationis ad hoc, vt poſſit quis tanq̃ inimicus repelli, quẽ refert Cla.in praxi. §.fi.q.24.q illũ improbat, dicitq; relinquendum iudicis arbitrio.

25 Ampliaĩ nonò procedere † ẽt in cauſis, quæ arbitrio iudicis eſſent decidendæ. Nam iudex ex ſuo arbitrio non poteſt admittere teſtem inimicum, probat Menoc.de arbi.iud.li.1. quæſt.23.

26 Ampliaĩ decimò ꝓcedere,† ẽt ꝙ inimicitia, ſeu inimicitię cã non ſubeſſet ante productionẽ, ſufficit.n. ad hoc, vt teſtis inimicus repellaĩ, ꝙ talis inimicitia probeĩ vigere & ſubſiſtere, tpe, quo produciĩ teſtis, & tpe, quo iurat.licet per antea nõ fuerit.Iaſ.in l.1.in 4.col.C.de teſt. Pari.cõſ.61.nu.17.vol.4. nã qualitas teſtis, an ſit habilis, necne conſideratur tpe depoſitionis Dec.conſ.163.in cauſa matrimonij, col.pe.nu.10.

27 Limitaĩ modo nõ procedere † principale dictũ illationis in eo, qui eſſet pariter inimicus vtriq; parti, ſcilicet producenti,& ei, contra quem producitur. nã paritas odij & inimicitię excludunt omnem præſumptionem mendacij & doli: ita concludit Marſ. in l.1. §.cum quis.nu.19.ff.de quæſt.

28 Limitaĩ ſecundò † ꝓcedere dicta ſuperius, modò ſit ꝓbata qualitas, ſpecies & cã inimicitię, non enim ſufficit ꝓbatio in genere. Imo.in c.Ray. de teſti. Bal. in l.ſi quis teſtib.in fin.C.de teſtib. Iaſ.in l.1.in 5.col. C.de teſta.Gram.conſ.12.nu.10.conſ.44.nu.7.

29 Declaratur tñ † non requiri probationem alicuius cauſæ, qñ ipſe teſtis aſſerit ſe inimicum, quia illi creditur quoad eum repellendum, licet nullã cauſam inimicitiæ alleget, ita Abb.not.in c.inquiſi. §.3.nu.6.de accuſ. & idem dicit eo caſu, quo ſimpliciter diceret ſe nõ diligere partẽ, ſequiĩ Ana.Maria.Soci.& Fel.& ſuper hoc teſtem interrogari debere dicit ibi Abb.& tradit Nepos a Mon.Alb.in trac. de teſti.nu.35.

30 Limitaĩ tertio procedere,† modò inimicitia ſit capitalis, ꝙ probat tex.in §. ſi quis vero dicat. in authẽ. de teſtib. Abb.poſt Vin.in d.c.repellantur.nu.4.de accuſ.& tenent * oẽs, vt dicit Ana.in d.c.cum oporteat, nu.6.& ibi Fel nu.8.& Aret.nu.19.teſtatur de cõmuni,& poſt eos Clar. dicit * communem eſſe, quod leuis inimicitia non ſufficiat, d.q.24.nu.8.

31 Sublimitatur modò † leuem inimicitiam ſaltẽ detrahere de fide teſtis,& illius dictum debilitare, licet eum non omnino repellet, Fely.in d.c.quoties.nu.4. de teſtib. Aufr.in tract.de teſtib.nu.56.

32 Sublimitaĩ ſecundò † iudicis arbitrio relinqui, quę dicaĩ inimicitia capitalis, & quæ inimicia teſtem repellat.glo.in d.c.cũ oporteat, in verſ.inimicus.Gem. in c.q̃uis, de procu.in 6.Gram.in conſ.57.nu.9.probalatè Menoc.in tract.de arbit. iud.li.2.cent.2.caſ.110.

33 Limitaĩ quartò & vlt. † ꝓcedere parte opponẽte, ſecus ſi pars nõ excipiat: nã cũ ſit de his, q partiũ tacito, vel exp̃ſſo cõſenſu poſſunt approbari, nõ repellit officio iudicis, iuxta not.per Ant.de Butr.in c. dilect. de cõſue.& per Alex.in l.4.§.hoc aũt.ff.de dam.infe.

CONCLVSIO MLI.

ARGVMENTVM.

Qui mercatorem ſe dixerit, debere probare ſe talem,& qui iſtud probetur.

SVMMARIVM.

1 *Mercatorem ſe dicens, talem ſe debet probare, præſertim ſi hæc qualitas à ſtatuto requireretur.*

2 *Mercator probatur ex eo, quod negotiandi opus exerceat, id eſt, emat, vendatque.*

3 *Mercator vt quis probetur, non ſufficit probare aliquã notitiam, aut ſcientiam habere, ſed re ipſa illam exerceat.*

4 *Mercatura per ſe, non per alium eſt exercenda, vt quis mercator probetur. Contrar. nu.5.*

6 *Mercator ex vnico ſimplici actu, aut negotiatiõe nõ ꝓbaĩ.*

7 *Mercator vt ꝓbeĩ qs, probandũ eſt illũ maiorẽ partẽ facultatũ ſuarum in mercantijs habere, & tenere ad hoc, vt mercatorum priuilegijs gaudere poſſit, ſecus ſi modicam.*

8 *Mercator vt qs probet probãdũ eſt illum emere, & vẽdere.*

9 *Mercatorẽ, quem non eſſe probatur ex eo, quod in libris, ſiue in matricula, in qua mercatorũ nomina deſcribũtur, non ſit deſcriptus. Intellige, vt nu.10. Contr. nu.11.*

12 *Mercator vt quis probetur probandũ eſt, & hodie mercaturam illam exercere. Sublimita, vt nu.13.*

14 *Mercaturã, quã deſeruiſſe præſumitur ex curſu quinquennij, aut ſi aliquam aliã artem profiteri cœperit, propter quam ei non licebat in prima amplius ſe exercere.*

Notũ eſt vel lippis,& tonſorib. vt aiunt, illud axioma, ꝙ allegans, dicenſve debeat ꝓbare, ꝙ dicit, allegatve: peruulgata l.actor, C.de ꝓba. & ibi ſcribentes,& diximus ſup.in concluſ. Allegans

1 q̃ꝺoitem qui ſe mercatorẽ dixerit,† vtiq; eſſe talẽ probare debebit, ſicuti in hac facti ſpecie aſſerit Bero. in q.115.ſub n.2.iũ eo maximè, vbi à ſtatuto, ſiue à lege hęc eadẽ qualitas requireretĩ: tunc.n.minimè illud, illave ſibi locũ vindicaret, niſi hmõi qualitate ꝓbata, ex l.prior.§.docere.ff.de vi.bon.rap. vt tenet Bar. in l. 1.§.1. ff.ne qd in lo. publ.& in l. Fulcin. §.2.ff. ex qb. cau.in poſ.ea.& Pau.Caſt.in l.ſi per aliũ, §.docere.ff. ne quis eũ, qui in ius voc.vi exi.& in l.cogi.C.de petit. hære.atq Io.And.in c.1.de homi.& Alex.in cõſ.124. nu.3.vol.2. vt ẽt refert ipſe Bero.in d.q.115.num.3.& voluit Cyn.in l.2.C.de proba.verſ. & hoc arg.late.de Arc.Bar.in l.denunciaſſe.§.qa tñ. per illum tex.ff.de adul.& iterum Alex.in conſ.128.in prin.vol.4.

2 At probaĩ aliquẽ mercatorẽ eſſe † ꝓbato ꝙ ille negotiandi opus exerceat. Mercator etenĩ à verbo mercari deducit: mercator aũt nõ ſolum emptionis vim hẽt, l.cũ q ædes mercatus eſt.ff.de v ſuc.& l.2.§.vlt.ff. de doli excep.verũ ẽt emẽdi, vendẽdiq; mercaturam exercere, vt in l.1.& l.licitatio. §.vlt.ff. de publ.& leg. vbi Bar. ff. de leg.3.l.annonã. de extraord.cri. & latè Rebuf.in l.mercis, ff.ver.ſign. & Sign.in cõſ.98.n.25.

3 Q̃ appꝫ nõ ſufficit ꝓbare † aliquã notitiã, aut ſciẽtiã mercaturę hẽre, ſed ꝙ re ipſa illã exerceat, vt tradidit Bar.in ſuo tract.de teſtib. nu.62. & illum refert Capo. in ſuo tract.de teſti. reg.403. verſ.dic primo, & no.in l.ſeriniarios, C.de mili.teſt.& melius in l.ne quidã.C. eo.& ꝓpius in l.ſemp.§.negotiatores, ibi, quandiu in hmõi actu ſunt.ff.de iure immu. vt idem monuit Rebuff.in tract.de mercatu, inuent.art.1.glo.1.num.4.

4 Iſtud primo ampliabis, vt eò vſque† verum ſit, vt etiam probandũ ſit per ſe, & non per alium exercere mercaturam, argum. l. vlt. ff. de excuſat. tuto. quã ſing. dicit Roman. in ſing. 64. in cap. an exercens, & ſequitur Aret. in alleg. l. ſcriniarios. C. de teſt. mil.

5 Contrarium tamen videntur † ſequuti Alex. & alij in l. diem functo. ff. de offic. aſſeſ. colum. 7. nu. 23. vbi voluit illam leg. vlt. ſibi locum vendicare in officio vili, & non extendi ad magnum, prout eſt mercatura; hanc partem etiam amplectitur Rebuf. in d. tract. de merca. minut. d. art. 1. glo. 1. num. 8. 9.

6 Primò limitãda eſt primaria cõcluſio, † & intelligenda, vt procedat, quando probaretur plures mercaturas, pluresque negotiationes fuiſſe: ſecus autẽ, ſi vnã tantũ, nõ enim ex vnico actu ſimplici, & ex vna ſimplici negotiatione probatur quẽ eſſe mercatorem, vt author eſt Bero in eadem quæſt. 115. nu. 4. per l. 1. §. 1. vbi Barto. ff. de tribu. act. & alios citat Rebuff. in tract. de merca. minu. artic. 1. glo. 1. nu. 10. idẽ ſenſere Caſtr. Ang. Aret. & Imo. in l. continuus. §. cũ ita. ff. de verb. obligat. ad idem reſpondit Natt. in cõſ. 370. nu. 2. iterum repetijt Rebuf. in l. vnica. num. 607. C. de ſenten. quæ pro eo, quod inter. & habemus ex tex. l. procuratoris. §. quæritur de tribu. ac quod etiã colligitur ex eo quod no. Bal. in l. conſti. ff. & in l. ex eo. de teſt. & in l. legatis. ſeruis. §. ſi ex officio. & ibi Bald. ff. de leg. 3. in l. mariti. §. quæſitum, per illũ tex. ff. de adult. vt & voluit Io. in cap. quãquam de ſenten. lib. 6. eundẽ fuit ſententiæ Bald. in rub. C. de cõſt. pecu. quæſtio. vlt. & in cõſi. 495. pũctus, ſuper quo colum. penult. vol. 1. ſic inquit, & Pet. de Anchar. in repe. cap. canonũ ſtatuta. quæſt. 14. princ. verſic. prouidetur quandoque per ſtatuta de cõſtie. ſic cõſuluere Corn. in cõſi. 53. quoniam per famoſiſſimũ, vol. 3. & Aret. in conſi. 29 diligẽter, & maturé. col. 7. in 7. dub. aliàs alleg. Tiraq. in tract. de pœ. cauſ. 51. nu. 166. nouiſſimè vero ſcripſit Burſ. in conſi. 68. nu. 50. vt etiam aſſeruere Cæph. in conſi. 60. nu. 5. vol. 1. Soc. iun. in conſ. 99. num. 21. vol. 2. & Felyn. in proœm. decr. Greg. nu. 45. & ibi addit author.

7 Secundò limita, & intellige † veram eſſe cõcluſionem, ſi etiã probaretur illum, qui mercatorem ſe dicit maiorem partem facultatum ſuarũ in mercantijs habere, & tenere ad hoc, vt priuilegijs mercatorũ gaudere poſſit; ſecus ſi modicam partẽ, vt cautum eſt in l. ſemper. §. negociatio. vbi Barto. ff. de iur. immu. & ita voluit Abb. per illũ tex. in c. 1. circa fin. de iud. & not. Alex. in coſ. 105. in prin. vol. 4. quem etiam refert Reb. in d. tract. de mercat. minut. gl. 1. art. 1. num. 6. & Bero in alleg. q. 115. ſub nu. 4.

8 Tertiò velim limites, & intelligas † nõ habere locũ, quãdo quis probaret ſe ſolitũ emere tantum, quia tunc nõ diceretur, neque probaretur ſe eſſe mercatorem, alioquin omnes dicerentur mercatores, cũ ferè omnes emant ſibi neceſſaria. & ideo requiritur, quòd emat, & vendat: talis enim dicitur verè mercator, vt reſpondẽdo ſenſit Signo. in conſi. 93. ſub nu. 25. verſ. itẽ mercator perd. nam quod liquidè. §. 1. ff. de pecu. leg. & l. cuicunque. §. 1. ibi, cũ dicitur mercaturis fiendis de Inſt. & l. mercatores. C. de commer. & mercat. l. 2. C. eo. & l. licitatio. §. mercaturus. ff. de publi. & per Rebu. in alleg. tractat. de mercat. minut. art. 1. glo. 1. nu. 14. huc ſpectat etiã, quod not. Crauet. in cõſ. 6. nu. 141. volum. 1. vbi voluit cõductorẽ, ementemuè fundum mercatorẽ minimè dici, per doctr. Bart. in l. legatis. in prin. in pen. quæſt. ff. de leg. 3. & per Alex. in l. diuortio. in prin. col. 8. verſ. & idem etiã dicit. ff. ſolut. matri. & ſic non ſufficit probare aliquem eſſe ſolitum emere, niſi etiam probetur de venditione.

Quarto etiam poteſt limitari cõcluſio principalis,
9 † vt nõ procedat, quando in libris, ſiue matricula, in quibus mercatorũ nomina deſcribi ſolent, ille mercator non eſſet repertus, ex inſpectione enim illius ſcripturæ probatur hæc negatiua aliquem nõ eſſe mercatorem, vt cõcludendo tradidit Menoch. in conſi. 98. nu. 50. volum. 1. per doctr. Bart. & Iaſ. in l. Titiæ textores, col. 1. de leg. 1. & per Crauet. in conſi. 138. nu. 5. & Rol. à Val. in conſ. 1. nu. 72. & in conſi. 41. nu. 4. volu. 1. cõſ. 99. nu. 32. volum. 2. vbi atteſtatur poſt Soc. iun. hanc eſſe * cõmunem opinionem. idem in cõſi. 2. nu. 41. volum. 3. quibus accedit Pet. Rebuf. in tract. de merca. minut. vend. glo. 1. art. 1. nu. 3. verſic. 1. quod in albo. ad quod adducit Caſſa. in conſue. Burgun. in §. 1. in glo. ſi elle n'eſt marchande Rub. des droicts des gens mariès. nec ab iſtis diſſentit Bald. in l. vlt. C. de reb. cred. qui in ſcholari loquitur, dum concludit ex inſpectione matriculæ probari aliquẽ nõ eſſe ſcholarẽ, & ſequitur Pariſ. cõſi. 159. nu. 26. volum. 4. velim tamen
10 intelligas † ampliationem hanc veram tunc demum eſſe, ſi id regionis conſuetudo poſtulet: hodie enim hoc non recepit communis vſus mercatorum, vt eſt atteſtatus, & in hanc defendit ſententiam Rebuf. loco nuperrimè collato. num. 4.

11 Iſtud vero poſtremum, † quod de matricula diximus, impugnat, & falſum arbitratur Hercul. in ſuo tract. de prob. neg. nu. 164. ea potiſſimum de cauſa, quia matricula non facit ſcholarem, ſicuti nec mercatorem, ex no. per Dec. in l. pen. C. de teſtam. milit. & per l. non hoc. C. vnde legit. verum quando matricula, probet, inducatuè aliquam præſumptionem, dictum eſt in ſuo loco, in concluſ. Matricula.

12 Quintò limitabis nõ procedere, ſi ille, de quo agitur, deſierit mercaturã exercere. nam nõ ſufficit probare illum aliàs ipſam mercaturæ artẽ exercuiſſe, niſi etiam probetur hodie exercere, ad id potiſſimum, vt poſſit etiã mercator appellari, & mercatorum priuilegijs frui, vt docuit Bart. in l. ſub prætextu. C. de ſacroſanc. eccleſ. & in l. ſemper. §. vlt. ff. de iure iur. & Bald. in proœm. ff. & Lud. in l. ſcriniarios. per illũ tex. C. de teſtam. milit. cui fauet contex. in l. ne quidẽ. C. eo. de teſt. mili. & l. ſemper. §. negociatores. ff. de iur. immu. & adſtipulatur etiã, quod no. Ant. de But. in cap. cũ deſideres. de ſenten. excõmun. & in cap. Ray. de teſt. & in c. in noſtra. de proc. & Salyc. in l. non prohibentur. C. qui accuſ. quib. in locis notant. milites militiã non exercentes, nõ vtique gaudere priuilegijs militũ, & in primis mercatorem, huc ſpectat, quod no. Bart. in ſuo trac. de teſtib. nu. 62. ibi, ſed qui cum quadã perpetuitate deputauerit, & ad hoc author addit. ad Fel. in proœ. decre. Greg. nu. 45. verſ. mercatores. in fi.

13 Iſtud tamen primo ſublimita, † & intellige locum ſibi nõ vendicare, quãdo ex cauſa nõ perpetua deſtitit ab huiuſmodi arte mercaturæ, ſed temporaria, vt cauſa ægritudinis, belli, aliaue ſimili, quia ob hoc nõ deſinit mercatorẽ, nomenuè mercatoris habere, nec perdit priuilegia, niſi expreſsè conſtiterit de eius voluntate, & animo huiuſmodi artem relinquendi, cũ ſemper in ea voluntate durare præſumatur, donec de contrario conſtet, & in dubio non præſumatur animus deſiſtendi. §. pauonum. Inſt. de rer. diui. ita voluit Bar. in d. ſuo trac. de teſtibus.

14 Attamen iſte animus deſiſtendi † ab huiuſmodi arte mercaturæ præſumitur ex curſu quinquennij, præſumatur etiam tunc illam artem deſeruiſſe, vt inquit Bar. in eo. tract. de teſt. nu. 63. & ſequitur Menoch. in tract. de arbi. iud. caſu. 457. par. 2.

CONCLVSIO MLII.

ARGVMENTVM.

Quam probationem, præſumptionemuè inducat mercum.

SVMMARIVM.

1 *Mercum præſumptionem inducit pro illo, cuius merces res ſunt notatæ.*

2 *Balla*

Digitized by Google

2 *Ballæ eorum eſſe præſumũtur, quorum merco ſunt notatę.*
3 *Equus, & animal illius eſſe præſumitur, cuius eſt mercum.*
4 *Stigmata quem militem præſumi faciunt.*
5 *Merca propria rebus alienis non licere imponere.*
6 *Mercum alienum rebus proprijs non licere imponere, & ſi quis impreſſerit, rem perdere. Contrar. nu. 7.*
8 *Mercum plenè probare, etiã non probato dominio eius rei, quæ merco notata eſt:*
Contrarium, quod tantùm ſemiplenè, nu. 9.
10 *Mercum probat traditionem ipſius rei iam venditæ, & tranſlationem poſſeſſionis illius.*
Quod declara, vt nu. 13. & 14.
11 *Mercum commune ſarcinis ſiue ballis appoſitum, arguit communicationem.*
12 *Poſſeſſio nauis cenſetur tradita ex inſignibus in naui ab emptore appoſitis.*
15 *Ex merco dignoſcitur, & probatur, quo nomine ſocius cõtraxerit.*
16 *Mercum, & ſtigmata probant identitatem perſonæ, & ex eo recognoſcitur homo mortuus, vel viuus.*

1 Mercum præſumptionem † inducere pro illo, cuius merco res ſunt notatæ, tradit Bal. in auth. dos data, in prin. C. de don. ante
nupt. Bart. in l. ſtigmata, arg. illius l. C. de fabr. lib. 11.
ſignum enim oſtedit ſignatum, & mercatores hac de
cauſa ferè merca, & ſigna habere, quibus merces ſi-
gnantur, dicit Bal. in l. 1. nu. 1. C. quę res ven. poſ. hinc
2 ſarcinæ, ſiue ballæ, † vt loquuntur, eorum eſſe præſu-
muntur, quorum merco ſunt impreſſæ, poſt Bal. pro-
bat Dec. in c. cauſam matrimonij, nu. 3. de prob. Petr.
de Vbal. in tract. de duo. frat. part. 11. nu. 72. Iaſ. conſ.
170. col. 4. vol. 2. Boer. deciſ. 105. nu. 9. Barb. in repet.
rub. de fide inſtrum. col. 41. in fi.

3 Hinc equus, † & animal illius eſſe præſumitur, cuius
eſt mercum quo ſignatũ fuit. Bar. in d. l. ſtigmata, poſt
4 Caſt. in tract. de Impera. q. 89. hinc ſtigmata † quem
militem præſumi faciunt. Bar. in d. l. ſtigmata, Bal. in
l. directis, C. de manum. teſt. Spec. tit. de proc. §. 1. nu.
21. verſ. item quod eſt miles, idem facit ſignum in vẽ-
ditis arboribus. Boer. deciſ. 105. nu. 9. probat text. in l.
quod ſi neque. ff. de pericul. & com. rei vend. idem
dici poteſt de inſignijs, & vexillis, quæ faciunt præſu-
mi nauim illius eſſe, cuius eſt inſigne, vt per Iaſon. in
alleg. conſ. 170. col. 4. vol. 2.

5 Et propter ſupra poſita infertur † non licere rebus
alienis merca ſiue ſigna propria imponere, l. vnic. C.
vt ne lic. ſine iud. auth.

6 Secundò etiam infertur, † non licere alienum mer-
cum rebus proprijs imponere, & ſi quis impreſſerit, rẽ
perdere, tradit Luc. de Pen. in d. l. ſtigmata. & Paris de
Put. in tract. ſind. verſ. nuncius.

7 Contrà tamẽ, † quòd imò vti ſignis aliorum priua-
torum permiſſum ſit regulariter plures tenere refert,
& ponderat Strac. in tract. de mercat. par. 2. nu. 94. qui
tamen regulam nonnullis modis declarat. Exiſtente
autem contentione inter duos mercatores de merco
actorem, lite pendente vti non poſſe, poſuit Bal. in d.
l. vnica. Pet. de Vbal. in alleg. tract. de duo. frat. part.
11. num. 77.

8 Modò principalis concluſio ampliatur † procede-
re, etiam quo ad plenam probationem: ita quod ſi qs
agit pro boue, vel equo mercato merco gregis ſui,
vel armenti, licet non probet dominium illius bouis,
vel equi, ſufficiat tamen probare, quòd illo merco
mercatus ſic reperitur, & modò merchi impoſitio ꝓ-
betur, ſufficiet etiam quo ad dominium, & poſſeſſio-
nem animalis, et ſic de reliquis rebus merco impreſſis
hoc tradidit Luc. de Pen. in d. l. ſtigmata, nu. 8. & cõ-
probat ex relatis in concluſ. Animalia.

9 De hac tamen Lucæ deciſione † dubitat non parũ,
Strac. in tract. de merc. part. 2. nu. 80. ex eo, quòd Do-
ctores tantùm præſumptionem ex merco inducũt, & daretur aliàs materia fraudibus, & reſpondet fundamentis aduerſarijs, denique pluribus facti ſpeciebus conſtitutis ſtatuit concluſionem, mercum nõ plenè probare, neq; ex eo vendicari merces poſſe, ſed tamẽ ſemiplenam probationem excedere, vel ſaltem ſemiplenam facere, ex quo diligens iudex iuramẽtum in ſupplementum deferet, vel non deferet, ex not. in l. admonendi, de iureiur. quod limitat, quando ex cõſuetudine loci plena induceretur probatio, ex not. per Gem. in c. quamuis, col. 3. de proc. in 6. & per Dec. in c. poſt ceſſionem, nu. 14. de prob.

10 Huiuſmodi etiam mercum † operabitur probationem traditionis ipſius rei iam venditæ, tranſlationiſque poſſeſſionis illius, quæ ex merchi impoſitione cognoſcetur, d. l. quod ſi neque, in fin. ff. de pericu. & commo. rei vend. & probat Bald. in rubr. C. de rer. permut.

11 Infertur ex hoc, † quòd ex communi merco ſarcinis, ſiue ballis appoſito arguitur, & communicatio, & mutuò poſſeſſio tradita cenſetur, & cõmunis effecta, Bald. conſ. 416. proponitur, vol. 3.

12 Secundò infertur poſſeſſionem nauis † cenſeri traditã ex inſignibus in naui ab emptore appoſitis. Soc. conſ. 55. viſo inſtrumento. lib. 6.

13 Declaratur tamen, † quod præmiſſum eſt procedere emptione iam perfecta, & quando ex merchi, ſeu ſigni impoſitione non poteſt præſumi alia cauſa, quã animus tradendi, vt in trabibus notatis, & porcis: ſecus ante perfectã emptionem, & quando poteſt præſumi alia cauſa merchi, ſeu ſigni appoſiti, quàm animus tradendi, vt in vegete vini, in qua poteſt conſiderari, quòd ſignata fuerit, ne aliud vinum immitteretur, ita tradendo declarat Bald. in d. rub. C. de peric. & commod. rei vend. & poſt eum Sal. in l. fi. in fin. C. eo. Iaſ. in l. quoties verſ. ſexto principaliter limita. nu. 18. C. de rei vẽd. Boer. d. deciſ. 105. nu. 10. & probatur in l. 1. §. dolium. ff. de peric. & commod. rei vendit. & ibi per gl. & alios.

14 Declaratur ſecundò procedere, † quando mercum ſeu ſignum eſt impoſitum coram venditore, & ipſo præſente, vel eius procuratore, & non aliter. Sal. d. l. fi. arg. l. hæc res. ff. de rei vend. per Soc. citato conſ. 55. & Strac. de mercat. par. 2. nu. 90.

15 Tertio loco ex huiuſmodi merco † dignoſcetur, & probabitur, quo nomine ſocius contraxerit: ſolent enim mercatores ſigno ex conſenſu ſociorum facto vti, & in libris notare, quod ad cognoſcendum, an nomine ſocietatis aliquid factum ſit, valdè prodeſſe tradit conſulendo Anch. conſil. 322. pro clariori deciſ. num. 4. quem adducit, & ſequitur Strac. d. tract. de merc. num. 9. par. 2.

16 Demum ex merco, † & ſtigmatibus probari ſolet identitas perſonæ, & recognoſci homo mortuus, vel viuus, ad nota. in d. l. ſtigmata, per Alex. in l. cũ diuerſis. ff. de relig. & ſumpt. fun. Menoch. conſ. 60. nu. 19. plenè Corſ. in ſuis ſing. in ver. teſtis, incip. dictum teſtis. hinc Bart. in tractat. teſtimon. num. 46. dicit, quòd quando recognitio eſt difficilis ex aſpectu faciei, recurritur ad eos, qui ſigna, quæ cooperta portantur, recognoſcunt, ſic ſerui recognoſcebant. Alexand. ab Alexand. lib. 1. cap. 18. Quòd autem rei, quæ petitur, ſigna probari debeant, ponit Spec. in tit. de poſit. §. 5. num. 8. verſ. in tertio, & habetur per Docto. in c. auditis, de præſcrip. huiuſmodi verò merca pro libito voluntatis aſſumi, eademq; præſcribi per longi temporis vſum ponit Bald. in l. 2. C. quæ res vend. non poſſ. & de inſignib. poſt alios tradit Pariſ. conſi. 29. volum. 1.

con-

CONCLVSIO MLIII.

ARGVMENTVM.

Quando præſumantur, vel non præſumantur merita.

SVMMARIVM.

1 *Merita non præſumi, ſed eſſe probanda.*
2 *Merita præſumi propter diuturnitatem temporis.*
3 *Merita præſumi ex generali meritorum aſſertione in inſtrumento poſita. Contrarium, nu. 4.*
5 *Merita non præſumi ex generali meritorum aſſertione in inſtrumento poſita inter perſonas, quæ donare prohibentur.*
Contr. nu. 6. & 7. Quod ſubdeclara, vt nu. 8.
9 *Actus, vt remuneratorius dicatur, quæ probanda ſint.*

Licèt meritus quilibet dici poſſit in vniuerſũ, vt ſupra diximus in concl. Benemerita, vix q́; quis immerito gratificet, vt ait Vlpia. in l. nec adiecit. ff. pro ſoc. & ibi Bald. ad iuris tamen effectus
1 merita non præſumuntur, † ex ſententia Bar. & Doct. in l. ſi fortè. ff. de caſt. pecul. & in l. ſi donatione. C. de collat. quod examinat latè Tiraq. in l. ſi vnquã, verſi. donatione largitus, nu. 78. C. de reuoc. donat. & ideò ab eo qui ſe fundat in illis, probanda eſſe, dictum fuit plenè in concluſ. Donatio.

2 Concluſionem primò limitabis † propter diuturnitatem temporis: nam ex ea præſumuntur merita, etiã ſi ſit ſolennitas de præterito, & quæ non potuit interuenire tempore celebrati contractus, vt atteſtantur Ruyn. in conſ. 217. nu. 6. vol. 1. & Ant. Gab. in ſuis cõcluſ. tit. de præſump. concl. 1. nu. 49.

3 Limita ſecundò, † quando fuerunt in inſtrumento aſſerta generaliter, quod communi cõſenſu à noſtris eſſe receptum, author eſt Clar. lib. 4. §. donatio. q. 3. quando donatio fit à perſona, quæ poteſt liberè donare, vt ait Curt. iun. conſ. 142. nu. 3.

4 Sublimita procedere, quod dictum eſt, in his † qui habẽt liberam donandi poteſtatem, in quibus benemerita non requiruntur, ſed ex abundanti exprimũtur non neceſſariò ad actus validitatẽ, ſecus ſi neceſſaria ſint benemerita propter aliquid, vt reſponſum eſt à Dec. conſ. 366. nu. 12. & Pariſ. qui hanc partem tuetur in conſ. 73. nu. 63. cum ſeq. vol. 1. etiam ſi aliàs liberè poſſet donare reſpectu perſonæ, quàm cum ſimus in pſonis prohibitis: & hoc eſt, quod voluit Soc. in conſ. 295. colum. 3. libr. 2. ſequitur Anch. q. fam. 12. in 2. par. & Tiraq. in d. ver. donatione largitus, nu. 97. quicquid contra dixerit Dec. ſibi contrarius in conſ. 20. & in d. l. ſi donatione, alijq́; relati ſuprà in concl. Benemerita. 84. nu. 9.

5 Sublimitatur ſecundò † non habere locũ in perſonis, quæ prohibentur aliàs donare, vt in parẽtibus reſpectu filiorũ, & in marito, & vxore: requiritur enim in his ſpecificatio meritorum cum iuro, quod ſic decidit Gram. deciſ. 83. nu. 9. vel etiam alia meritorum probatio, vt diximus in concl. Donatio. 560. lib. 1. & probandum, quòd æquiualeant donationi, vt ſenſit Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 2. caſ. 132. vbi etiã habetur, quomodo æquiualere debeant.

6 Tertio loco velim ſublimites, † quando poſt generalem aſſertionem meritorum donãs ſubijcit liberè, purè, & ſimpliciter donare: tũc enim dicitur hæc donatio ſimplex non remuneratoria: vt probat Oldr. in conſ. 5. incip. Titius dedit. idem placuit Alex. cõſ. 14. lib. 1. col. 1. & in conſ. 40. col. 5. verſ. ſed circa tertium, lib. 5. vt & voluit Soc. conſ. 295. col. pen. lib. 2.

Et ideò tunc merita aliter, quàm per generalem illam aſſertionem ſunt probanda, vt dici poſſit donatio remuneratoria, & ob cauſam, ita refert Tiraq. in d. l. ſi vnquam, ver. donatione largitus, nu. 92.

Quomodo autem merita probentur, & quando præſumãtur, quomodoq́; æquiualere debeant donationi, & quomodo in eadem ſpecificari debeant, tradidimus ſupra in concl. Benemerita, concl. 184. 185. 186. 187. & in concl. donatio. 559. & 560.

Illud autem quod ſupra in ſecũda ſublimitatione diximus, per generalem meritorum aſſertionem in inſtr̃o poſitam nõ probari merita in perſonis prohi-
7 bitis, declarari poteſt non procedere, † ſi huiuſmodi aſſertio fieret in inſtrumento guarẽtigiato, tũc enim probaret merita etiam inter perſonas prohibitas, vt comprobauit Bal. in l. 1. col. 3. verſ. idem dico ſi ſtatutum. C. de priuil. dot. ſequitur Abb. in cõſ. 73. in quæſtione, quæ ad præſens, col. 4. lib. 2. atq; Soc. in conſil. 122. col. 5. verſ. quia confeſſiones, lib. 3.

8 Itemq́; hoc ſubdeclarari poteſt locũ habere, † vbi diceret ſtatutum, quòd inſtrumentum guarentigiatũ haberet vim rei iudicatæ, ſecus ſi ſolùm diceret, quod haberet executionem paratam, vt cenſet Soc. cõſ. 66. fruſtrà plenitudini. col. 5. verſ. nec obſtat, quòd talis aſſertio, libr. 1. Sed eſt aduertendum, quòd guarẽtigia habet vim rei iudicatæ in his tantùm, quæ reſpiciunt executionem, non quæ probationem, & ideò nõ ſufficit ad hunc effectum vllo caſu, arg. not. per Cyn. & Bal. in l. in contractibus, C. de non num. pec. propter quam rationẽ Tiraq. in d. ver. donatione largitus, nu. 104. penitus receſſit ab opinione Bald. prout prius receſſerat Marian. Soc. in conſ. 3. circa præſentem. quia ſi non valet principalis contractus, nec guarentigia vim poteſt habere, vt per eum Cyn.

9 Ad hoc ẽt, vt actus remuneratorius † dicatur, probanda non ſolũ ſunt merita præceſſiſſe, vt diximus, verum etiã merita huiuſmodi, ad quæ ex neceſſitate, vel officio aliàs non teneamur: nã operę, & obſequia quę patrono à libertis, & marito, et patri ab vxoribus, & filijs debentur, cùm ex iure debita ſint, non faciũt donationem remuneratoriam, vt docent Doct. præcipuè Iaſ. in d. l. ſi donatione. C. de collat. ad idem reſpondere Corn. conſ. 144. lib. 2. Dec. q. 202. col. 4. cum adductis plenè à Tiraq. in d. l. ſi vnquam, d. ver. donatione largitus, nu. 106. & 107. C. de reuoc. donat.

CONCLVSIO MLIV.

ARGVMENTVM.

Multi traduntur modi, quibus merum imperium probetur, qui itidem declarantur.

SVMMARIVM.

1 *Merum imperium probatur per conceſſionem factam de mero imperio ab habente poteſtatem concedendi.*
2 *Iuriſdictionis fons eſt penes Imperatorem.*
3 *Merum imperium probari per inueſtituram de eo factam.*
4 *Merum imperium probari de iure canonico per literas delegationis meri imperij.*
5 *Merum imperium probari per conceſſionem factã de mero imperio ab habente poteſtatem concedendi, etiam ſi in conceſſione non ſit facta mentio de mero imperio, modò ex conſuetudine ſoleat concedi.*
6 *Merum imperium probari per conceſſionem dignitatis, cui ſit annexum merum imperium.*
7 *Officiales noſtri temporis nullam habere iuriſdictionẽ, niſi quatenus per Principem, vel ſtatuta eis apparet communicata.*
8 *Merum imperium ſupremum, & regium, ac reſeruatum, non venire per conceſſionem dignitatis, cui ſit annexum merum imperium.*

9 *Merum*

9 *Merum imperium ſupremum venire per conceſſionem offi-
cij perpetui, cui ſit annexum merum imperium, vt du-
catus, &c.*

10 *Superioritatem, & obedientiam erga Imperiũ, non venire
per conceſſionem officij perpetui, vt ducatus, &c.*

11 *Imperator non poteſt per quamcunq; conceſſionem ſupre-
mam illam imperij poteſtatem transferre.*

Contrarium, nu. 12.

13 *Imperij ſupremã illam poteſtatem venire in cõceſſione fa-
cta non ſolum Romanæ, ſed etiam inferiori eccleſiæ.*

14 *Merum imperium probari ex conſuetudine, & præſcri-
ptione.*

15 *Meri imperij quaſi poſſeſſionem, & vſum, & præſcriptio-
nem probari per teſtes deponentes de exercitio libero, &
quiſito ipſius meri imperij per differentias illatiuas meri
imperij.*

16 *Merum imperium probari per furcarum erectionem.*

17 *Meri imperij vſum, & quaſi poſſeſſionem probari per te-
ſtes etiam ſingulares, & quomodo.*

18 *Meri imperij vſum, & quaſi poſſeſſionem non probari per
teſtes ſingulares, cum deponunt de actibus inferentibus
diuerſam ſpeciem iuriſdictionis.*

19 *Meri imperij vſum, & quaſi poſſeſſionem per teſtes non
ſolùm ſingulares, ſed etiam cæcos probari.*

20 *Meri imperij vſum, & quaſi poſſeſſionem probari, etiam ſi
exercitium, & quaſi poſſeſſio vnius actus tantùm meri
imperij probetur.*

21 *Meri imperij exercitij vnius actus probatio non debet ex-
tendi ad alios alio exiſtentes in quaſi poſſeſſione.*

22 *Iuriſdictionem generalem retineri per exercitium vnius
actus ſingularis.*

23 *Meri imperij vſum, et quaſi poſſeſſionem probari per exer-
citium vnius actus meri imperij, modo ille actus probe-
tur realiter exequutus.*

24 *Merum imperium probari per inſtrumenta, & ſcripturas
antiquas etiam inter alios, per famam in antiquis, quaſi
poſſeſſionem illius, nominationem per inſtrumenta fide-
litatis, & illius liberationem, & alijs modis, remiſſiuè ta-
men.*

1 Merum imperiũ † probari per conceſſionẽ
factam de mero imperio ab habẽ-
te poteſtatem concedendi, ita clarum eſt, vt proba-
tione non egeat, admittunt oẽs in l. 1. ff. de offic. eius
gl. in l. 1. in ver. dare poteſt. ff. de tut. & cur. dat. ab his.
& in §. & agi, in verb. iuriſdictione, in fin. in auth. de
defen. ciuit. & in tit. de pace Conſtan ciuitatibus illis
merum imperium conceſſum ab imperatore, penes
2 quem † etiam dicitur fons omnis iuriſdictionis, vt per
Cur. iun. conſ. 157. nu. 12. Pariſ. conſ. 1. nu. 13. vol. 2. &
de ea conceſſione habetur per Alex. in conſ. 1. col. 1.
vol. 5. per Doct. & ibi Cagn. in l. imperiũ. ff. de iuriſd.
omn. iud. ſic etiam per inueſtituram de eo factã me-
3 rum imperium † probatur. Iac. de S. Georg. in tract. de
feud. verſ. cum mero, & verſ. inueſtiui talem, nu. 9. vbi
tradit ad faciendam inueſtituram abuſiuam de me-
ro imperio, dicens etiam, quòd fiat per traditionem
enſis, qui notat merum, & maius imperium, ſic per
4 literas delegationis † meri imperij probabitur de iure
canonico, quo iure põt merũ imperiũ delegari, vt p.
* Doc. in c. q ſedẽ, vbi Fel. * oẽs tenere dicit, de offic. or-
dinar. & de iure ciuili in caſibus, in quibus eſt permiſ-
ſa illius delegatio, de quibus latè per Docto. in d. l. 1.
vbi præcipuè Cagn. nu. 36. ff. de offic. eius.

5 Amplia, vt p conceſſionem † huiuſmodi probetur
merum imperium, etiã ſi in conceſſione non ſit facta
mentio de mero imperio, modo ex conſuetudine ſo-
leat concedi, Rom. cõſ. 59. col. 2. in prin. Iaſ. in l. vt li-
beris. col. 3. C. de collat. Gab. in ſuis concluſ. lib. 6. de
conſuet. concl. 1. nu. 33. per conceſſionem tñ Princi-
pis, in qua non ſit facta mentio meri imperij, ſed iu-
riſdictionis ſimpliciter, & abſolutè, pbari indiſtinctè
merum imperium tenuit Dec. quicquid ibi Iaſ. in cõ-
trarium adducat in d. l. imperium. col. 5. & in c. licèt
cauſam, col. 1. de prob. adducit Oldr. conſ. 252. ad q.
Bald. in l. fin. ff. de conſtit. Princip. col. 2. Alex. conſil.
35. viſo proceſſu, in prin. lib. 4. tenet Io. And. in addit.
ad Spec. in addit. incip. vidiſti duas. circa hoc tamen,
quia non tranſit ſine difficultate, videas Doct. in d. l.
imperium. & Fel. in d. c. quod ſedem, nu. 3. ff. de offic.
ordinar.

6 Amplia probari ſecundo per † conceſſionẽ digni-
tatis, cui ſit annexum merum imperiũ, vt de iuriſdi-
ctione dicebat Bal. in l. 2. in 8. col. C. de ſeruit. & aqua
ſic conceſſo caſtro diceretur conceſſum cum omni
iure ſuo iuriſdictionis, & imperij, vt per Doct. in l. 1.
ff. de iuriſd. omn. iud. Oldr. d. conſ. 252. Alb. in l. fi. co.
tit. latè Iacob. in allegat. tract. de feud. verſ. de caſtro,
nu. 4. Boer. deciſ. 50. nu. 10. Alba. cõſ. 64. nu. 67. idẽ de
cõceſſione adminiſtrationis magiſtratuũ maiorum,
vt præſidatus prouinciæ, & ſimiliũ, quibus merũ im-
periũ cõpetere ponit Bart. & poſt eum alij in d. l. im-
perium, in quo tamen ſciendum eſt, officiales noſtri
7 temporis † nullam habere iuriſdictionem, niſi quate-
nus per Principem, vel ſtatuta eis apparet cõicata,
Dec. conſ. 8. Soc. conſ. 124. col. 7. lib. 2. Curt. ſen. conſ.
65. col. 5. conſ. 66. col. 2. Barb. conſ. 42. col. pen. vol. 3.

Declara tamen præmiſſa, per huiuſmodi cõceſſio-
8 nes nõ venire † merum imperium, quod eſt ſupremũ,
& regium, & reſeruatum, ſed tantum limitatum ma-
giſtratibus competẽs, ex traditis per Cagn. in d. l. im-
perium, nu. 272. poſt Dec. & alios, Boer. d. deci. 50. nu.
13. plures adducens.

Subdeclaratur declarationem procedere in magi-
9 ſtratibus temporalib. † ſecus ſi in conceſſione officij
perpetui, vt Ducatus, Marchionatus, & Comitatus,
quia iſtis cõpetit plenitudo poteſtatis, ſicut Impera-
tori. Io. Andr. ad Spec. in tit. de inſtr. edit. §. porro. tra-
ditur per Caſt. conſ. 14. lib. 2. Ang. conſ. 117. in cauſa
accuſ. col. pen. Alex. conſ. 1. col. 11. vol. 5. Dec. conſi.
403. nu. 6. Cur. iun. conſ. 61. nu. 9. Iaſ. conſ. 70. col. pen.
lib. 3. Soc. iun. conſ. 126. lib. 3. Craner. conſ. 135. nu. 2.
Ruin. conſ. 23. nu. 6. conſ. 200. nu. 4. lib. 2. Rol. à Val.
conſ. 29. num. 30.

10 Declara, hanc ſubdeclarationem † non intelligi de
ſupremo illo iure, nimirum de ſuperioritate, & obe-
dientia erga imperium, etiam ſi in conceſſione adeſ-
ſent verba hac in re, quo ad ſignificationem vberri-
ma. Dida. pract. quæſt. c. 4. in prin. Alba. conſ. 64. nu.
47. poſt eos, quos allegant.

11 Ratio huius declarationis eſt, quia imperator † nõ
poteſt per quamcunq; conceſſionem ſupremam illã
poteſtatem transferre. Aret. in c. nouit, & ibi Fely. de
iudic. Bal. in l. qui ſe patris. col. pen. C. vnde lib. & in
conſ. 327. col. 3. & in conſ. 333. col. fin. volu. 3. Luc. de
Pen. in l. quicunq; in 2. col. C. de omni agro deſerto,
lib. 12. Gulielm. de Benedict. col. pen. de teſtam. verſ.
& vxorem nomine Adelaſiam. nu. 319. Alex. in l. fi-
lio quem pater. col. fi. de liber. & poſthum.

12 Contra tamen hanc rationem † ſtat Bal. ſibi cõtra-
rius conſ. 64. lib. 1. Rom. conſ. 271. Rub. cõſ. 50. & plu-
res retulit Crau. conſ. 209. nu. 8. & poſt eum Menoch.
** qui hanc partem veriorem ** & crebriorem dicit cõſ.
2. nu. 69. & refert Soc. iun cõſ. 80. nu. 40. lib. 3. affirmã-
tem procedere, quando in conceſſione adhibita ſunt
verba multum generalia, & vniuerſalia.

Si tamen tenere vis declarationem illam, ſubde-
13 clara non procedere † in conceſſione facta eccleſiæ,
** vt concludunt magis ** communiter Doctores, nedũ
Romanæ, ſed etiã inferiori, vt tradit pleniſſimè Alba
poſt alios in conſ. 62. nume. 11. cum ſeq. & conſ. 64.
num. 83.

14 Probari etiam poterit merum imperium † ceſſante
conceſſione, & priuilegio, probãdo conſuetudinem,
ſiue præſcriptionem: nam & conſuetudine, & præſcri-
ptione merum imperium acquiri probant. Bal. in d. l.
impe-

imperium,& ibi Alb. Alex.& Cagn. poſt alios Imol.
in c.cum contingat, & ibi Fel. & Abb.de foro cōpet.
idem Fel.in c.auditus,de præſcr. Iac. in d. verſ. cū me-
ro,num. 13.Bal.in l. 1. C.de emancip.liber. Iaſ.in d.l.
* imperium. concludit communem * eſſe ſententiam,
& poſt eū Balb.in tract.præſcrip.in 2.part. 5.par.prin.
* q.3.& hanc opinionem ita dubio procul* communē
eſſe,vt non ſit immorandum in recenſendis auctori-
tatibus,dicit Did.in c.poſſeſſ.in 2.part.§.3.num.1.vbi
etiā tradit aduerſus Principem in præſcriptione meri
imperij requiri tempus, cuius initij memoria nō exi-
ſtat in contrarium,aut quadragenarium, cum titulo
aduerſus priuatum, tempus ordinarium ad alia iura
præſcribenda,quem articulum prius examinarat ali-
ter Iaſ.in d.l.imperium.& Balb.in d.trac.2. pat.5.par.
princ. vbi videas alia requiſita ad huiuſmodi præſcri-
ptionem, & quid de ſcientia, & patientia Principis,
in quo differant præſcriptio,& conſuetudo, & an re-
ſeruata Principi in ſignum ſingularis priuilegij præ-
ſcribātur, itemq́ de ſuprema illa ſuperioritate impe-
rij,& per Did.in d.c.poſſeſſor,§.2.nu. 8. & an præſcri-
batur merum imperium priuatiuè ſeu cumulatiuè,p
Fel.in c.paſtoralis,de offic. ordinat. & per Balb. loco
citato:nam hic ſatis erit tāquam digito loca indicaſ-
ſe omiſſis contrarijs declarationibus,pluribusq́; alijs,
quæ integrum tractatum exigerēt, & propter quæ ni-
mis à propoſito diuertere compelleremur.
15 Declaratur modò quaſi poſſeſſionem† & vſū iſtius
meri imperij præſcriptionem illius, ipſumq; merum
imperium inferentem probari per teſtes deponentes
de exercitio libero, & quieto ipſius meri imperij,per
differentias illatiuas meri imperij, quod dicit Bal.in
l.actor,colu. 3. de prob. vt quia in cauſis capitalibus
iudicatum fuit,& alij actus meri imperij executi, qui
per plures gradus ponuntur à Bar.quem alij ſequūtur
in d.l.imperiū.hoc probat Inn.in c.dilectus,de capel.
monach.& in c.literis,de reſt.ſpol. Bal. de pace Con-
ſtan.in ver.Opizoni. Alex.ad Bar.in l.cum de in rem
verſo,col.fi.de vſur. Rom.conſ.70.num.13. Soc.ſen.
conſ.187.col.7.verſ.item ergo tēpus,lib. 2. Dec.conſ.
694 Dq.in c.cum eccleſia Sutrina, de cau.poſſeſ.&
propriet.ō Brun.conſ.34.in fi.Alba conſ.64.nu.9.& 15.
& probat apertè Specul.loquens de mero imperio in
ſpecie in tit.de inquiſit.§.1.num.18. ſic per furcarum
16 erectionem,q̄ eſt ſignum meri imperij,vt per Oldr.
cōſ.161.in primo quæſito, probabitur huiuſmodi iu-
riſdictio.Bal.in c.1.col.5.quid ſit inueſt.& in l.procu-
ratorem,C.mandat.& in l.arboribus.§.de illo, & ibi
Flor.de vſufruct.& actus huiuſmodi faciendo præſu-
mitur animus acquirendi merum imperium, vt per
Abb.conſ.72.nu. 58.par.2.
17 Ampliatur hæc declaratio, hunc vſum, † & quaſi
poſſeſſionem merum imperium inferentem probari
poſſe per teſtes etiam ſingulares, vt quia vnus dicat
ſe vidiſſe,quod ille fecit ſuſpēdi aliquem, alius vidiſ-
ſe,quòd fecit aliquem exoculari,tertius vidiſſe, quòd
fecit aliquem in aliqua parte mutilari, & ſic de alijs
actibus meri imperij,ita loquitur Spec.d.tit.de inqui-
ſitione §.1.nu.18.& in tit.de teſte,§.8.nu.14.Inn in c.
qualiter,& quando.2.de accuſ.Lanfran.de Orian. in
c.quoniam contra,§.teſtium depoſitiones,nu.30. de
prob.agitur enim de probādo quid vniuerſale, Corn.
conſ.286.col.pen.vol.3.Guid.Pap.q 544.Io. Andr.in
c.1.de arbitr.in 6.Sal.in l.teſtium,C.de teſt.Bald.in c.
fi.de conſuetu.& in l.1.col.fi.de teſtam. C. Alex.cōſ.
3.col.4.vol.4.Aret.conſ. 42. col. pen. Ang.in diſput.
incip. A ſtenſis miles, col.15.Crau.conſ.78.col.2.Soc.
iun.conſ.99.col.3.vol.2.Bal.Imol.& Fel.in c.licet ex
quadam,de teſti. Ruin.conſ.53.col.1.vol.4.Hieron.à
Mont.in tract.fin.reg.c. 52. num.3.
18 Declaratur hæc ampliatio procedere,†quando te-
ſtes deponerēt in mero imperio, licet ſingulariter de
pluribus actibus etiam ſeparatis, notantibus tamen
exercitium meri imperij, ſecus ſi deponerēt de acti-
bus inferentibus diuerſam ſpeciem iuriſdictionis, vt
q̄a vnus deponeret de actu meri imperij,alter de actu
ſimplicis iuriſdictionis,alter de honore, & reuerentia
in extraiudicialibus,vt declarat Aret.& Fel.in c.licet
cauſam,notab.7.de prob.Ruin.conſ.67.nu.15.vol.5.
Corn.conſ.286.col.4. vol.3.
19 Amplia ſecūdo etiam probari†poſſe per teſtes cæ-
cos,qui dicāt prædicta audiuiſſe, & interfuiſſe, prout
de omni iuriſdictione ponit Spec. in tit.de teſte.§. 1.
nu. 56.
20 Amplia tertio etiam,quod probaretur † exercitiū,
& quaſi poſſeſſio vnius actus tātum meri imperij: nā
fieret extenſio ad omnes alios actus eiuſdem ſpeciei,
licet ſecus foret, quo ad alias ſpecies iuriſdictionis,
quia de vna ſpecie non fit extenſio ad aliam, ſed tā-
tum de actu vnius ſpeciei ad alios actus eiuſdem ex
doctrina Cyn.& Sal.in l.1.in fi.C.de emanc. lib. Bal.
& Caſt.in d.l.imperium, & ibi Iaſ. concludit veram
* eſſe,& *communem ſententiam,Fel.in c auditus.col.
10.circa fin.de præſcrip.latè per Alex.cōſ.68.viſo, &
dudum diſcuſſo.col.pen.vol.2.Doct.in c.ſecundo,de
capel.monach.Ant.de But.in reper.c.fin. col.pen.de
cauſ.poſſeſ.& propriet.Bal.in l.2.col. 12. C. de ſeruit.
& aqua.Alex.conſ.34.col.4.vol.4.Bart.& Alex.in l.
hoſtes.ff.de capt.& poſtlim.reuer.Dec. conſ.271.col.
2.Anch.in c.ſine poſſeſ.col.20.de reg.iur. in 6.Pract.
Pap.in forma libe.in act.confeſ.in verſ. plenam. col.
3.Marian.in c.cum contingat,de foro compet.col. 6.
Soc.conſ.111. vol. 1.
21 Limitatur huiuſmodi ampliatio † non procedere
alio exiſtente in quaſi poſſeſſione,tūc enim probatio
exercitij vnius actus non debet extendi ad alios.Inn.
in d.c.dilectus.col.1.de cap.mon.c.cum dilectus, de
relig.dom.Alba conſ.64.nu.19.Panor. conſ. 71. vltra
med.verſ.3.ad idem.vol.2. Balb. latè de præſcr. in 2.
par.1.par.prin.q.2.nu.27.ita intelligit.d. Bart. in l.1.§.
ſi quis hoc interdicto,de itin.act.priu.poſt Abb.d.cō-
ſil.71. quæ oīa declarare etiā poteris, vt latiſſimè per
Gab.in ſuis concl.tit.de præſcr.concl.3.nu.21.cū ſeq.
Illud verò, q̄ diximus, quaſi-poſſeſſionem vnius
22 actus †meri imperij extendi tantum ad eandem ſpe-
ciem,non ad vniuerſalem iuriſdictionem,declarabis
nō procedere in retinenda iuriſdictione.quia per exer-
citium vnius actus ſingularis retinetur quaſi poſſeſſio
iuris in vniuerſum,ex Bar.in l.de arborib.§. de illo.ff.
de vſufruct.& Inno.in d.c.dilectus.col. 2. in gl. ſuper
verb.poſſeſſorum,cum latè adductis per Gab.d.con-
cluſ.2.num.20.ad quæ vide Balb.citatis locis,qui hæc
omnia adamuſſim tractat.
23 Declaratur modò præmiſſa†principalis declaratio,
ita demum procedere, ſi actus ille meri imperij p̄bet
realiter executus:nam non ſufficit proceſſum eſſe cō-
tra contumacem, ſed opus eſt, quòd facta ſit aliqua
realis executio.Bal.in c.ſacramentum,in prin. de cō-
ſuet.rect.feud.quem refert ſequendo Alex.ad Bart.in
d.l.cum de in rem verſo.col.fi.ff.de vſur.
Pluribus alijs modis merū imperium probari poſ-
24 ſe adijcere poſſem, vt per inſtrumenta † & ſcripturas
antiquas etiam inter alios, & per famam in antiquis.
Alex. conſ. 24.col.pen.vol 5. Pariſ.conſ.28.num.18.
vol.1. & poſt alios Alba conſ.64.num.23.Hierony.à
mon.in tract.fi.reg.c.60. & quaſi poſſeſſionem illius,
per nominationem.Soc.conſ.187.colum.2.nu.3.vol.
2. per inſtrumentum fidelitatis, & illius liberationē.
Bal.in l.2.colum.8.C.de ſer.& aq.Hieron. à mon lo-
co citato.num.4. & alijs modis relatis per Menoc. in
tract.de retin.poſſ.remed.3.num.579.cum plurib.ſeq.
quæ omnia ſciens prætereo,cùm partim ab his ſcribē-
tibus examinata,partim à nobis ſupra in concluſ. iu-
riſdictio, diſcuſſa fuere.

Digitized by Google

CONCLVSIO MLV.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus metus præſumatur, vel non præſumatur latè diſcuſſum.

SVMMARIVM.

1 *Metus non præſumitur, niſi probetur. Et cur. nu. 2.*

3 *Metus non præſumitur etiam ex actu geſto in curia Principis. Contr. nu. 4.*

5 *Metus non præſumitur ex actu geſto in Romana curia, ſiue alibi, vbi redditur ius, aut coram aliquo iudice, ſiue magiſtratu.*

6 *Metus præſumitur ex actu geſto coram Principe, vel magiſtratu, quando is conſueuiſſet alios ſibi non obtemperantes aliqua pęna mulctare, & id probaretur.*

7 *Metus cum probaretur, quid ab aduocatis ſit articulandũ.*

8 *Metus non præſumitur, etiam ſi quis dediſſet magnum, quid pro modico.*

9 *Metus probationem non induci ex proteſtatione.*

10 *Metus probationem adiuuat proteſtatio.*

11 *Proteſtationem declarare à contractu conſenſum abeſſe.*

12 *Metum in genere probare non ſufficit, ſed illius ſpecies, & qualitates ſunt probandæ.*

13 *Metum probare non ſufficit ſibi illatum, niſi etiam probetur, quod vtilitas, & commodum ad inferentem metum peruenerit.*

14 *Metum veris, & liquidiſſimis probationibus non præſumptiuis eſſe probandum.*

15 *Metus præſumitur cum ex actu geſto ingens damnum appareret, & fieret inter perſonas, inter quas reuerentia præſumitur.*

16 *Metum reuerentialem non præſumi.*

17 *Metu reuerentiali filiam, vxoremvè conſenſiſſe præſumitur; ſi minæ, aut verbera præceſſerunt: alias ſecus.*

18 *Metus mortis quis dicatur.*

19 *Metum non iactationibus tantum, vel conteſtationibus, ſed atrocitate facti eſſe probandum.*

20 *Dicta penſari ex perſona.*

21 *Metus iuſtus, quando iudicetur iuſtus necne, iudicis arbitrio relinquitur.*

22 *Metum ex ſola reuerentia, ceſſantibus minis, non præſumi.*

23 *Metus præſumptio tollitur in muliere ex præſentia ſuorũ conſanguineorum, vel amicorum.*

24 *Metus præſumptionem non tolli in muliere ex præſentia affinium, vel amicorum, vbi res agitur cum eo, qui pariter poteſt eſſe cauſa metus ipſis amicis, & affinibus.*

25 *Metum coniunctis ſanguine incuſſum, alijs etiam coniunctis dici illatum.*

26 *Paria ſunt aliquid facere coactè, vel metu, ne cogatur.*

27 *Metus pręſumptio in muliere non ceſſat ex præſentia conſanguineorum, vbi interuenit enormis læſio.*

28 *Metus inducit præſumptionem ſola reuerentia patris, vel alterius, cui ea debetur, ex ingenti damno, minis etiam non probatis. Contra. nu. 29.*

30 *Metus pręſumitur in eo, qui in carceribus detruſus, adhuc in carcere detentus aliquid agit.*

31 *Metum licet in carceribus detruſio inducat, tamen ſi ea iuſta ſit, non tribuit actionem ad reſcindendum actum; qui culpa ſua metum paſſus eſt.*

32 *Metus præſumptio ceſſat ex detruſione in carcerib. quando actus eſſet factus cum alio, quam cum fiſco, vel altero illum detinente in carcere.*

33 *Metus præſumptio ceſſat ex detruſione in carceribus, cũ actus ipſi in carceribus coniecto eſſet vtilis.*

34 *Metus ſemel illatus, ſemper perſiſtere præſumitur.*

35 *Metus ſemel illatus, non ſemper perſiſtere præſumitur cum aliquis actus ſequeretur, per quem poſſet argui libera voluntas.*

36 *Metus ſemel illatus, ſemper durare præſumitur, quando cauſa metus ſemel illati adhuc perſiſtit, licet actus demonſtrans liberam voluntatem ſubſequatur.*

37 *Metus non purgatus, ſed durare præſumitur in matrimonio, cum illud non eſt contractum, & in deſponſatione vir oſculatus ſit mulierem, vel ſi poſt tres, vel quatuor horas fieret cõtractus matrimonij. ſiue poſt traductionem mulieris ad domum viri, illa poſt modicum tempus ſit reuerſa ad domum patris, vt nu. 38. 39.*

40 *Metus non præſumitur purgatus durante cauſa metus, etiam ſi interueniſſet iuramentum.*

41 *Metus præſumitur in actu geſto de re non veriſimili.*

42 *Metus præſumitur, cum quis ab re iuri ſuo renunciauerit ceſſeritvè.*

43 *Metus præſumitur, cum erepta eſt facultas alicui liberè iuribus ſuis vtendi.*

44 *Metus præſumitur, quando probaretur tractatus præcedens de cogendo aliquem per metum.*

45 *Metus præſumitur, cum quis in aliqua domo etiam priuata retineatur clauſus, & aſtrictus.*

46 *Metus præſumitur, quando poſt actum geſtum ſequatur fuga ex parte ipſius agentis.*

47 *Metus præſumitur, quando in contrahente, vel aliud agente præter morem dignoſceretur pallor in vultu, aut vox tremula, aut aliud huiuſmodi.*

48 *Metu præſumitur contractum matrimonium, quãdo aliquis fuiſſet repertus, in domo alicuius puellæ, & cũ illa concumbere, & contraxiſſet ſtatim matrimonium.*

49 *Metus præſumitur ex ſtrepitu, & fragore armorum.*

50 *Metus præſumitur, cum vi excommunicationis iniuſtæ fuit actum. Et cur, nu. 51.*

52 *Metus præſumitur in virgine à tiranno oppreſſa.*

53 *Metus inducitur iuſtus ex timore mutationis ſtatus, vel iacturæ honoris proprij.*

54 *Metus inducitur ex periculo amiſſionis omnium bonorũ.*

55 *Metum iuſtum inducit ſimplex regis præceptum.*

1 Metum non præſumi, † niſi ꝓbetur, ex multis legiſlatorum reſponſis, atq; iuribus cõfirmare poſſumus, præſertim verò ex trita l. merito. ff. pro ſoc. l. quoties. §. quia dolo. ff. de dolo. capit. cauſam matrimonij, vbi ſcribentes. de offic. delegat. l. ſi ſuperſtite. ff. de dolo. l. 1. §. qui onerãdæ. ſel ua. rer. act. non dat. l. 2. C. de his, quę vi, vel met. cau. ſic ſenſere, & poſteriores Iuriſcon. vt Bal. in conſ. 63. q. 1. vol. 1. Alc. in conſ. 504. nu. 8. Pariſ. in conſ. 5. nu. 168. vol. 4. & in conſ. 60. nu. 20. eo. vol. 4. & conſ. 10. nu. 33. vol. 1. Alba in conſ. 4. num. 36. Crauet. in conſ. 115. nu. 13. vol. 1. Cache. in deciſ. 142. num. 7. & Viu. in com. opi.
2 lib. 1. verſ. metus, cuius ratio † à Doctorib. ea redditur, ex eo, quod ſi præſumeretur metus, præſumeretur etiã delictum, vt refert Alc. de pręſump. reg. 3. præſump. 7. nu. 1. quod quidem pręſumendum nõ eſt, vt ipſemet tradit Alc. in d. tract. de præſump. reg. 3. præſum. 1. & latiſſimè Gabr. in ſuis concl. tit. de malef. lib. 7. concl. 2. & latius nos diximus ſup. in concl. delictum.
3 Primò amplia hanc cõcluſionem † procedere etiã ſi actus eſſet factus in curia Principis, quia tunc minimè etiam metus pręſumeretur, ex l. 1. & ibi Bar. C. de his, qui prop. met. iud. non appel. & ibi etiam Bal. inquiens, quòd vbi princeps, ibi ſecuritas, & ad hoc eſt tex. in l. vlt. ff. qd met. cauſ. & in §. patrocinia. in auth. de manumiſ. prin. quod etiam notant Oldr. in conſil. 251. nos regimus. col. 1. poſt med. Iaſ. in conſ. 72. col. 1. in fi. lib. 1. & Crauet. in conſ. 253. num. 5.
4 Contrarium videtur † ſentire Inn. in c. ſi diligẽti. de pręſcr. & ſequitur Guid. Pap. in q. 407. & in hanc videtur propendere. gl. in c. conuenior. 32. q. 8. quę dicit, ꝙ eo ipſo, quòd princeps mandet aliquem eligi, præſumatur metus, & illa electio futura ſit vitioſa, ꝙ gl. etiã refert Vital. in tract. clauſ. tit. de metu reg. nu. 6.
5 Secundò velim amplies † locum etiam concluſionẽ habere, ſi actus eſſet geſtus in curia Romana, ſiue alibi, vbi redditur ius, iuſtitia vè, aut coram aliquo iu-

dice,

dice,ſiue magiſtratu,vt docet Bartol. in l.vlt.ff.quod
met.cau.ad idem reſpondit Iaſ.in conſ.72.col.2. vol.
1.ex l.1.vbi idem Bart.C.de præd.decurio. lib. 10. &
ipſemet Iaſ.in l.pacta nouiſſima.not.3.C.de pact.atq;
Soc.in conſ.59.in prin.vol.3. & Crauet. in conſ.114.
nu.11.vol.1.& in conſ.253.nu.4.

Limitabis hanc ſecundam ampliationem vna cũ
6 prima non procedere,† quando prætor, magiſtratus,
aut princeps eſſet ſolitus alios ſibi non obtemperan-
tes in carcerem conijcere,vel alijs pœnis mulctare, &
id probaretur: nam tunc ceſſaret præſumptio liberæ
voluntatis;& metus præſumeretur,vt l.metum. C. ꝙ
met.cauſ.ſic ſentiunt Iaſ.in d.conſ.72.col.1.vol.1.Io.
And.& in c.vlt.q clerici,vel vouen. Abbas poſt alios,
& Alex.in conſ.16.põderatis narratis.col. pen. lib.3.
Dom.de Sanct.Gem.in cõſ.15.ſuper 1.in 2.dub.Bart.
in l.de pupil.§.ſi quis ipſi prætori.col.11.verſ.quinto
quæro.ff.de oper.nou. nũc. idem Abbas poſt alios in
c.vlt.de appel.Dec.in conſ.219.nu.1.& 2.Boer.in de-
ciſ.100.nu.12.& latè per Vital.in tract.de clau.tit.de
met.reg. fol. mihi 292.& latius de metu officialis idẽ
Vital.in alleg.tract.claul.de met.offi.fol. mihi 290.

7 Præterea in praxi admonẽtur aduocati,† vt in pro-
bando metu ab ijs deducatur qualitas inferentis me-
tum,quòd is erat potentior,ſeuerus,quique id, ꝙ mi-
natus erat,re ipſa præſtare conſueuerat, & quod mi-
nacem vultum,horribilem,ac timorem incutientem
gerebat, quemadmodum rurſus deducatur qualitas
eius cui metus infertur,quod erat fœmina, ſiue mas,
ſed timidus, mitis, & cui facilè terror incuti poterat,
vel quod actum non feciſſe,aut actui non conſenſiſ-
ſet,ſi minæ nõ occurriſſent,vel timore aut terrore ad
hoc agendum inductus nõ fuiſſet: ita in hac facti ſpe
cie tradit Aymo.in conſue. Aluerniæ. tit.10.art.1.nu.
5.& 8.& refert Burſ. in conſ.72.nu.51.vol.1.

8 Tertio poteris ampliare,† vt vera ſit concluſ. etiam
ſi quis dediſſet alicui magnum quid pro modico,qa
eo caſu minimè quoq; præſumeretur metus,ex ſentẽ-
tia Bart.in l.interpoſitas.C.de tranſact.& ibi Paul.de
Caſt.& Alex.in 3.not.Iaſ.in conſ.72.col.11.vol.1.at-
que Pariſ.in conſ.10.nu.34.vol. 1.

9 Quartò amplia eo vſq; procedere concluſionem,
vt nec ſufficiat proteſtatio ad inducendam ipſius me
tus probationem, ſed requiritur ipſa probatio, vt pa-
tet ex deductis à Dec. in l. in omnibus cauſis.n.12.de
reg.iur.& in conſ.219.col.3.quem refert etiam,& ſe-
quitur Alba in conſ.77.nu.15.quod tradit etiam Ioã.
And.in c.vlt.vbi etiam Dec.de appel. Soc.in conſ.4.
nu.11.vol.3.verſ.ſecundum,& in conſ.59.nu.27.eod.
vol.3.& in conſ.263.col.2.verſ.confirmantur. vol.2.
Alex.in d.l.de pupillo.§.ſi quis ipſi Prætori.nu.13.de
oper.nou. nunc.& Paul.de Caſtr.in l.metum.C.quod
met.cau.& latè per Bart.conſ.10.nu.36.cum ſeq.vol.
2.& in conſ.5.nu.169.vol.4.& optimè Bero.q.84.nu.
6.iſtis accedunt Alc.in conſ.367.nu.10.Bero.in conſ.
* 35.num.2.vol.1.vbi de * communi dicit.latè Burſ.in
conſ.72.nu.45.& ſeq.vol.1.& Petr.de Barb.inter cõſ.
matrimon.conſ.24.nu.9.vol.1. de quo nos latius in-
frà agemus in concl. proteſtatio.

10 Hæc tamen proteſtatio † adminiat probationẽ me-
tus,vt ſenſere Io. And.in d.c.vlt. de appel.per c.1.de
eo,quod met. cauſ. Dec.in d.l.in omnibus cauſis.nu.
12.de reg.iur.Crau. in conſ.114.nu.6.

Et propterea in huiuſmodi caſu rectè ſibi cõſulet,
qui proteſtationẽ adhibebit. illa enim ſaltem decla-
11 rat † à contractu conſenſum abeſſe, vt in ijs, qui poſ-
ſunt fieri hęredes reſpõdit.I.C.in l.at ſi quis.§.pleriq;
ff.de relig.& ſumpt.funer.vbi ne, vel miſcuiſſe ſe ne-
ceſſarij,vel cæteri pro hærede geſſiſſe videantur ex fu
neris impenſis, ſolent teſtari pietatis gratia ſe facere
ſepulturam,& in ijſdemmet hæredibus idem Vlp. I.
C.hoc cautum reliquit in l qui in alienam.§.vlt.ff.de
acq.hær.ex cuius reſponſo colligunt interpretes,pro-

teſtationem præcedentem actui ſequenti contrariam
efficere,ne poſterior actus quidquam operetur,ꝙ etiã
apertè ſancitum eſt ab Imp.Iul.in l.2.C.de his, qui ꝑ
met.iud.non appel.quo in loco ſtatuit Imp.vt ij, qui
contra quemcũq; iudicem ſpecie formidinis prouo-
cationem non arbitrantur interponendam,à reuocã-
da lite repellantur. Qui verò vim ſuſtinuerũt,cõteſta
tione publicè ꝓpoſita, intra dies videlicet legitimos
quibus appellari licèt.eãs appellationis euidẽti affir-
matione diſtinguãt, vt hoc facto tanquã interpoſita
appellatione ijſdẽ æquitatis adminicula tribuantur.
hoc idem colligunt Abb.& Dec. in c.vlt.de appel. &
idem Abb.in c.1.ꝙ metus cauſa,de quo latius Bar. in
d.l.de pupillo.§.ſi qs ipſi prætori.ff.de nou. oper.nũc.
q.11.& ibi Alexã. col.4. & in conſ.164.aliàs 163.col.
vlt.vol.2.& per Fel. in c.cum M.Ferrar.de conſtit.

12 Quintò amplia eo modo et procedere, † vt nõ ſuf-
ficiat probatio in genere, ſed ſpecies, & qualitates
debeant probari,vtpotè quia imminebat ex eo metu
ſalutis periculũ,vel corporis cruciatus,vt tradit Bart.
in d.l.interpoſitæ.C.de tranſac.& ibi Saly.& alij ſcri-
bentes.Iaſ.etiam in conſ.72.nu.1. vol.1. atq; Bald. in
d.l.interpoſitas,ex quo infert non ſatis eſſe ad reſcin-
dendum contractum fœneratitium probare contra-
hentem fuiſſe fœneratorem, ſed debere probari illũ
contractum fœneratitium, & iſtud etiam refert, &
ſequitur Vital.in tractat.clauſ.tit. quali.met.in iud.
dedu.deb.ver.vidẽdũ eſt, & vt voluere Cępol.in cõſ.
ciui.2.nu.10.atq; Burſat.in conſ.72.nu.16.vol.1.

13 Sextò amplia,† vt nec etiam ſufficiat probare me-
tum ſibi illatum, niſi etiam probetur, quod vtilitas,
& commodum ad inferentem metum peruenerit,te-
ſtib.Dec.in conſ.42.ſub nu.6.Soc.in conſ. 37. num.3.
vol.2.& Mart.in conſ.72.nu.8. cum ſeq.

14 Septimò ibi amplianda eſt concluſio, † vt eo vſq;
vera ſit, vt ad ipſum metum probandum requirantur
veræ,& liquidiſſimæ probationes, nec ſatis ſint præ-
ſumptiuæ,vt docent Bero.in cõſ. 89.nu. 25.vol.3.quẽ
referendo ſequitur Burſ.in d.conſ.72.nu. 18. vol.1.

Nunc vero primum limitanda eſt cõcluſio, vt lo-
15 cum ſibi non vendicet,† qñ ex actu geſto ingẽs dam-
nũ appareret, & fieret inter perſonas,inter quas reue-
rẽtia præſumitur,nempè de filio, filia vè erga patrem,
matrem vè,ſiue de vxore erga maritũ: præſumitur e-
enim tũc per metum actus factus,vt colligitur ex l. ſi
ſuperſtite. verſ. ſanè ſi læſa immodicè. C.de dolo. in
quam ſniam plurimi ex noſtris deſcendere, vt Paul.
Caſt.in conſ.177.aliàs 174.Soc.in conſ.263.col.1.nu.
2.& nu.4.verſ.ad præmiſſa tñ detur.vol.2.vbi atteſtat
* de * communi.Corn.in conſ.140.in fi.vol.4.Cur.iun.
in conſ.141.col.3.nu.11.Ruyn.latè in conſ.60.vol.3.
Dec.in l.pactum. nu.7.in 3.limit.C.de collat.& in c.
cũm matrimonij.col.2.nu.5.de offic.deleg. quos ſe-
quitur et Alba in cõſ.77.n.25.tex.in l.1.§.qui onerã-
dæ.ff.quar.rer.act.non det.Bal.in l.interpoſitas.no.2.
C.de tranſact.& in l.pactum,ꝙ dotali.col.2.& in l. ſi
cũ dotẽ.§.corpe.ff ſol.matr.Curt.iun. in cõſ.141.nu.
13.vol.2.Aret.conſ.24.nu.6.Soc.iun.in cõſ.47. num.
33.vol.3.qui ait ſolã ipſam reuerentiæ cãm probabi-
lẽ eſſe ad reſcindendũ contractũ tanquam metu fa-
ctũ,idẽ voluit Ripa in reſponſ.lib.3.c.15. nu. 8. in fi.

16 At quo ad metum reuerentialem † contrariũ nem-
pè, quod non præſumatur,ſed probandus ſit, tradit
Bar.in d.l.1.§.qui onerandæ.ff.quar.rer.ac.non det.&
in l.ad inuidiam.C.quod met.cau.& Alex.poſt alios
in l. interpoſitas. C. de tranſact. & canoniſtas in d.c.
cauſam matrimonij,de offic.deleg. quos etiam refert
Pariſ.in conſ.26.nu.66. vol. 3.

17 Id aũt intellige,† ſi minæ, aut verbera non præceſ-
ſiſſent,ſecus autem ſi præceſſiſſent, nempè à viro cõ-
tra vxorem,vel à patre contra filiũ:etenim ſi tunc ip-
ſa mulier,filiuſvè cõſentiat, pręſumetur metu cõſen-
ſiſſe.l.ſi donationis.C.ꝙ met.cau. & docet Bar.in l.ſi
ob tur-

Google

ob turpem,col.2.in fi.verſ.exemplum de metu ff. de
condict.ob turp.cau.vt aſſeruit,& Inn.in c.perlatũ.in
gl.in verſ.ratum.ꝗ met.cau.& in d.c. cauſam matri-
monij.ff.de off.deleg.& in c.accedẽs.de conuerſ. cõ-
iug.idẽ obſeruauere ſcriben.in c.quamuis.de pact. in
6.ad idem rñdit Iaſ.in conſ.3.nu.6.vol. 1.vt & cẽſura
Alex.in l.ſi cum dotem.§.eo autem tpe.col.3.ff. ſol.
matr.ſic ẽt conſultum fuit à Soc. iun. in conſ. 77. nu.
154 vol.1.& in conſ.67.nu.24.vol.2.vt animaduerte-
te Boer q.100.nu.11. Alba.in conſ.11.nu.9.& in cõſ.
4 nu.36.Bal.Card.Zabar.Abb.Anch.& Fel.in d.cap.
cauſam matrimonij.de offic.deleg. Afflict. deciſ.99.
nu.4.& plures alij, quos adducit Boer.in d.deciſ.100.
* nu.11.vbi atteſtatur de* communi, & Vital.in tract.
clau.tit.de met.vxor.num. 2.in fi.vbi inquit ex doctr.
Bar.in d.l.ſi donationis.C.quod met.cau. metũ mor-
18 tis dici,& intelligi, † qñ quis quaſi iamiam percuſſu-
rus gladio ſupra caput aſtaret: minas verò intelligi,
quando mors non immineret, quæ quidem minæ iu-
ſtum metum inducunt ſm̃ qualitatẽ perſonę minan-
tis:& ideò dicebat Bar. in l.metum.C. quod met,cau.
vt eum minę inferuntur debeat inſpici perſona infe-
rentis minas,ſunt etenim quidam potentes,& ita ma-
nu prompti,qui quod dicunt ſtatim perficere ſolent,
vnde tunc oritur iuſtus metus ex minis,& iactationi-
bus, vt d.l. ſi donationis. C. quod met. cau. vt ſenſit
Bellam.in conſ.9.col. 5. quẽ eſt ſecutus Crau.in cõſ.
49.nu.1.& Menoch.de arb. iud. caſu 136.nu.11.

Contra verò ſi is,qui minatus eſt,ſolũ in verboſus,
& iactabundus eſſet,& quę minatus eſt,factis pręſta-
19 re non eſſet ſolitus,†tunc nõ eſſet iuſtus metus: nam
metum non iactationibus tantùm,vel conteſtationi-
bus,ſed atrocitate facti probare conuenit, vt conſti-
tuere Imper.in l. metum.C.eo.dicta enim ex perſona
20 †pẽſamus.l.1.C.ſi quis Imper. mal.& refert Vital. in
tract.clau.tit.de metu reg.nu.3.At quando metus de-
21 beat iudicari iuſtus,†necne,relinquitur arbitrio iudi-
cis,qui quidem iudex ex quibus poſſit illum arbitra-
ri,docuit optimè,vt cætera omnia, Menoch.in tract.
de arbit.iud.caſu 135.& 135.lib.2.cent.2.

22 Verùm,ꝗ ceſſantib. minis ex ſola reuerentia non
præſumatur metus & præcipuè in vxore,latè docuit
Vital.in d.tract.clau.tit.de met.vxor.nu.3.& nu.4.&
nu.6.adducit cautelam Bar.in l.tranſactionem.C.de
tranſact.ad tollẽdam præſumptionem metus in mu-
23 liere,†vt ſcilicet adhibeatur præſentia cõſanguineo-
rum,vel amicorũ,quia ob pręſentiã ipſorũ preſũptio
metus vr̃ ceſſare,per ea, quæ ibi allegat Vital.nu.8.&
Barb.in cõſ.vlt.col.vlt in prin.vol.2.Fel. in c.cauſam
matrimonij.col.3.verſ.quarta declaratio.de offic.de-
leg.& id tradit gl.in l.Polla.in verſ.pupillo. C.de his,
quib.vt indig.Dec.in c.vlt.col.vlt.verſ.poſtremò no-
tandũ eſt.de appella.& Ang.in cõſ.125. in principio.
qui ad id ſingulari contextu probat l.vlt. ibi euocatis
affinibus,atq; amicis.ff.vbi pupil.educ.debeat.

Hoc tamen poſtremò loco traditum de præſentia
24 conſanguineorum,limitatur,†vt non procedat,quã-
do illa præſentia non ſatis eſſet ad reſiſtendum vio-
lentiæ, eius qui infert metum, nempè vbi res agatur
cũ eo, qui pariter poterat eſſe cauſa metus ipſis ami-
cis,& affinibus,vt ſcripſit Iaſ.in l.trãſactionem.C. de
tranſact. quod putat ſingulare Boer. deciſ. 100.nu.8.
& ſic intelligit Hip.in ſing.528.& in ſing. 673.ſequẽs
Ang.in conſ.215.& Dec.in conſ. 219. in fi.

25 Quinimò hinc ſequitur,quòd minæ, † aut verbera
illata conſanguineis inducant præſumptionẽ metus
pro ſe ipſo,vt de matre, cuius pars viſcerum eſt filius,
c.afferte.de præſump.tenet Bal.in repet.l. 1. col. 6. C.
vnde vi,motus ex contex.in l.iſti quidẽ.ff.quod met.
cau.& de alijs ſanguine coniunctis tradit idẽ Bal.in l.
1.C.de indic.vidui. tollen. metus enim dr̃ alicui illa-
tus,ſi cõiunctis inferaẽ,vt colligiẽ ex d.l. iſti quidẽ.ff.
ꝗ met.cau.his proximũ eſt,ꝗ not.Bart.in d. l. de pu-
pillo.§.ſi quis ipſi Prætori.nu. 18. ff. de iniu. & ꝗ fuit
deciſum à Domin. Rot.in deciſ.463.in nouis. & quæ
latiſſimè ſcribit Fel.in c.eccleſia Sãctę Manę.nu.99.
de conſtit.vbi minæ coniunctis ſanguine illatæ, alijs
ẽt coniunctis dicuntur incuſſæ. pluraq; in hãc ſñiam
adducit Rol.à Val.in conſ.2.nu.62.& ſeq. nam ſi cõ-
iunctis ſanguine ea cauſa, vel ſimili metus infertur,
vbique ẽt ne ſibi inferatur timere poterit, hinc fit,vt
26 paria ſint †aliquid coactè facere,vel metu, ne cogat,
l.nouiſſimè.vbi Bal.ff.quod fal.tut.autho.quẽ ſequiẽ
Dec.in conſ.690.viſis dubitationib.col.2.nu. 10.poſt
Anch.& Andr.de Iſern. ab eo citatũ.Bart.in l.2.in 2.
lect.verſ.debetis ſcire.C.ꝗ met.cau.Pariſ. in cõſ. 139.
nu.17.vol.4.& Aret.in conſ.14.nu. 12. ad idem perti-
nent cõtextus.c.ſciant coniuncti.de elect.in 6. c.qm̃.
de immu.in 6.& c.quicunq..de ſent.excom. eo.lib.6.
vbi excommunicantur inferentes vim cõſanguineis
clericorum,non ſecus, ac ſi ipſis clericis eſſet illata.

Secundò ẽt limitatur illud idem de præſentia con-
27 ſanguineorum,†vt locum ſibi nõ vendicet, qñ inter-
uenit enormis læſio: nam tunc nõ ceſſat præſumptio
metus,vt reſponſum eſt à Paul. Caſt.conſ. 177. incip.
contra ſuperius cõſulta.col. 2. quem ſequitur Dec.in
d.c.cauſam matrimonij.nu.6. de off. deleg. & Hip.in
eodem ſing.673.verſ ſecundo prædicta limitantur,&
* de*cõi opinione atteſtatur Viu.in ſuis commu.opin.
reg.contractus metu, & huic plurimũ fauet Alc. de
præſump.reg.1.præſump.21. & Boer. in d. deciſ. 100.
28 nu.9.etenim ex ingenti damno,†ẽt non probatis mi-
nis,ſola reuerentia patris,vel alterius,cui ipſa reuerẽ-
tia debetur,inducit præſumptionẽ metus,vt reſponſũ
eſt à Soc.in d.conſ.263.nu.2.vol.2. Ruin. in cõſ. 170.
nu 6.& ſeq.vol.1.Soc.iun.in cõſ.47.n.31.vol. 3. Alba
* in conſ.77.nu.21.vbi de*cõi atteſtatur,& in conſ.89.
nu.5.& in conſ.100.nu.4.Crau.in conſ.2.nu.12.Cort.
iun.in cõſ.141.nu.2.Gram.in deci.103.nu.49.Capic.
in deciſ.159.nu.39.Cou.in 3.par.relect.c.quamuis.de
pac.in 6.§.4.nu.7.atq; latè à Neuiz.in cõſ. 22. nu.20.

29 Contrarium tñ,†quòd ſcilicet ẽt ſi minæ non præ-
ceſſiſſent,præſumatur metus ex pręſentia viri,vel pa-
tris ꝑ reuerentiam,videntur voluiſſe Soc. in cõſ.47.
nu.33.vol.3.Aret.in conſ.24.ſub nu.9. verſ. præterea.
& Soc.in conſ.263.col.2.vol.2.& Ferret.in conſ.296.
poſt nu.15.maximè ſi concurreret, & enormis læſio,
vt ait Ruin.conſ.170.nu.17.vol.1.& Alba.in d.conſ.
100.nu.4.Ceph.cõſ.34.nu.31.& in cõſ.142.n. 30.vol.
1.de quo multa ꝑ Menoch.de arb iud.caſu 136.nu.9.

30 Secundò limita concluſionem non procederet † in
eo,qui in carceribus detruſus eſt, qui adhuc in carce-
re detentus aliquid agit; tunc enim in eo præſumitur
metus,vt l.qui in carcẽ.& ibi Bar.ff.ꝗ met.cau.vbi ẽt
Alex.in l.falſus.pen.col.C.de fur. atq; Cyn. in l. 2. C.
quod met.cauſ. Dec.etiam in conſ.693.nu.5. Neuiz.
in conſ.52.nu.47.Guid.Pap.q.254.Marſ.in ſing.316.
& Menoch.de arb.iud.caſu 136.nu.4.cum ſeq.

31 Hanc tñ limitationem intellige,†vt licet in carce-
ribus detruſio inducat metum,tamẽ ſi iuſta ſit,nõ tri-
buit actionem ad reſcindendũ actum, qui culpa ſua
metum paſſus eſt,vt habemus ex l.3.§. ſed vim.ff. qđ
met.cau.& ex obſeruatis in l.accuſationis.C.eo.& in
l.q in carcerẽ.& in l.ſi mulier.in prin.ſſ.eo. ad idẽ ex-
tat cõtex.vna cum gl.in c.ad eius.diſt. 5. ita cenſuere
Imol.& alij in l.qui latronib.ff.de teſt. Affli. in deciſ.
149.in cauſa poſt princ. Abb.in c.dilectus.nu.6.quod
met.cau. Alex.in cõſ.99.in prin. vol. 3. Bouius in tra-
ctat.de ſtatu.ver.præſcrip.gl.19 nu. 198.Io.de Amic.
in conſ.34.nu.4.& ſeq.Rim.in conſ.15.num.5. vol.1.
Cou.de ſpõſ.2.par.c.3.§ 4.nu.12.Rebuff. de reſciſſio.
contract.art.vnico.gl.12.nu.7. iuris enim executio
nec metum,ne iniuriam inducit.l.iniuriarum.§.1. ff.
de iniur.l.quemadmodum. §. magiſtratus. ff. ad leg.
Aquil.l.quod principi.ff.de aq.plu.arcen.& idem ſe-
quitur Pariſ.in conſ.5.nu.173.cum ſeq. vol.4.

Primo

Digitized by Google

Primo loco ſublimitabis hanc ſecundã limitatio-
32 nem,vt vera non ſit,† quando actus eſſet factus cum
alio,quàm cum fiſco,vel altero illũ detinente in car-
cerem,non. n. tũc metus præſumitur,ſic habemus ex
d.l.qui in carcerem.vbi gl.ff.ꝙ met.cau.cui ſententię
ſe ſubſcripſere Bero.in cõſ.158.nu 8.vol.2. Por.Imol.
in conſ.5.num.49.& ſeq.Io.de Amic.in conſ. 34.ſub
nu.8.Alc.in conſ.367.nu.8.Sigiſmon.in conſ.17.nu.
13.conſuet.feu.vol.1.Euer.in conſ.64.in 1.art.Illuſtr.
Card.Alban.in lucubra.ad Bart.in rub.ff.quod met.
cau.& Hercul.in tract.de cau.non offen.c.1.nu.8.

Secundò ſublimitare poteris,vt locũ ſibi non vẽ-
33 dicet,†cũ actus ipſi in carcerib. coniecto eſſet vtilis;
nam tunc non præſumi metum teſtis eſt mihi locu-
pletiſſimus idẽmet Illuſtr. Card. Alba. in lucubra.ad
Bar.ad d.l. qui in carcerem. in fi. nu. 2. idem voluere
Dec.in cõſ. 691. in facto proponit. nu. 5. verſ. nõ ob-
ſtat,ꝙ cõtractus Comẽ.in cõſ.81.Vital. in tract.clau.
tit.de me.carcẽ.& Cou.de ſpon.par.2.c.3.§.4.nu.14.

34 Tertiò limitanda eſt primaria concluſio,† vt non
ꝓcedat,qñ metus ſemel illatus fuiſſet, ſemper.n.per-
ſeuerare præſumitur, ideoq; quód metu factũ eſt ab
initio,& ſi poſteà cõfirmatum fuerit, nullas vires tñ
habet;præſumitur etenim metu cõfirmatum.l.ſi per
impreſſionem.C.quod met.cau.vt tradidit Cyn.in l.
2.C.eo.vbi etiam Bar.& idem Bar.in l.pen.ff.de cõd.
ob turp.cau.Bal.in d.l.nouiſſimè.in fi.prin.ff.de eo.q
fal.tut.author.in l.omnem.C.ad Tert.& in l.1.in fin.
C.ſi quis aliquem teſta.prohib. Ang. in l. ad inuidiã.
C.quod me.cau.gl.& Doc.in c.1.extra eodẽ.Iaſ.prę-
cipuè in hac facti ſpecie in conſ.165.volu.2.Corn.in
cõſ.41.incip.vr in litera L.M.& ſeq.vol.2.quare not.
Fely.ꝙ metus Tyranni præſumatur durare, quandiù
ille viuit,vt in c.cauſam matrimonij. circa mediũ.1.
col.de offic.deleg.idem ſenſere Soc.in conſ.263.col.
5.n.10.vol.2.Dec.in cõſ.219.col.1.& in cõſ. 498.col.
2.nu.15.et 16.et Alba in cõſ.77.nu.14.et cõſ.78.n.12.

Sublimitatur hæc tertia limitatio, vt non habeat
35 locum,†qñ aliquis actus ſequeretur, per quem poſſet
argui libera voluntas,& cõſenſus, vt in matrimonio
cõtracto per metum:nã ſi ſequatur cohabitatio, ſiue
concubitus,cenſetur purgatus metus, quamuis igitur
ab initio interuenerit ſemel,tñ ex hmõi actu nõ præ-
ſumitur durare,ſed potius ceſſare,vt notant Doct. in
c.de muliere.& in c.veniens.il 1.de ſponſ.idẽ vr affir-
mare Barba.in conſ.54.col.pen.volu.1.& in conſ.60.
eo.vol.& per Gemin.in cõſ.2.quia diffusè. col. 1.atq.
Pariſ.in cõſ.170.nu.23.& 24.& 27. vol.4. & vr id fuiſ-
ſe ſancitum in l.2.& ibi tradunt Bar. & omnes ſcribẽ-
* tes*communiter accumulantes.multa. C. quod me.
cau.ſic ſenſere Ant.& Abb.in c.1.extra eo. Card. in
conſ.1.eo.tit.Alex. in conſ.47. quoniam perexcellẽ-
tiſſimum.col.vlt.vol.4.& in cõſ.127. viſo inſtrõ. col.
2.poſt num.5.verſ.deniq; ſi commune. lib. 5.Pariſ.in
conſ.66.nu.12.vol.4.Bal.in conſ.240. donatio facta,
vol.1.atq; Domin.in cõſ.23.quia diffusè. col. 1.quod
idem placuit Affl.in deciſ.367. nu.6.Alc.in cõſ.5.nu.
9.vbi allegat diſtichon illud gl.in c. ad id,de ſpon.

Effuge cum poteris, ne conſenſiſſe puteris.
Nam ſi perſtiteris illius vxor eris.

& Iaſ.in l.ob turpem cauſam. ff. de cond. ob turpem
cau.Cache.in deciſ.142.nu.8.& ſeq.Nat.in cõſ. 500.
nu.44.& Abb.in conſ. 4. nu.36.

Hanc autem ſublimitationẽ velim limites non ꝑ-
36 cedere,qñ† cauſa metus ſemel illati adhuc duraret,
quia licet actus demõſtrans liberã voluntatẽ ſequatũ,
nihilominus præſumitur,& adhuc durare metus, ſm
Bar.in l.pen.ff.de condict.ob turp.cauſ.& in d.l.2.vbi
alij ſcribentes.C.ꝙ met.cauſ.& Anch.in conſ. 299.ꝑ
Abb.in c.cõſultationi.ext.de ſpon.& in c. inſuper. &
alij ſcribentes.ex.qui matrimoniũ accuſ.poſſ. & ple-
nius ſcriben.in d.c.ad id,quod ad idẽ rñdere Alex. in
conſ.98.quoniam.col.2.nu.7. & in conſ.99. col. pen.
nu.7.lib.3.& in conſ.1.num.3.& 1 eod.lib.3.Corn.in
conſ.41.col.pen.& vlt.vol.2.ꝙ latè examinat Barb.
in conſ.54.col.17.& ſeq.uol.1.& plenius in conſ.ult.
col.13.uol.1.& multa accumulat Dec.in conſ.219.
uiſo pũcto.in 2.dub.col.3.poſt nu.4.quo in loco cõ-
ſuluit,ꝙ metus regius,ꝑ quem facta fuit renũciatio
ab Epiſcopo Placẽtino de epiſcopatu eiuſdẽ ciuita-
tis Placentiæ pro epiſcopatu Aſtenſi, nõ ſit purgatus
ex eo, ꝙ geſſit ſe ꝑ quinquẽniũ pro Epiſcopo Aſtẽſi,
quia oĩa,quæ facta ſunt poſt renũciationẽ memoratam,
ſam,facta fuerunt durante eodem timore regiæ ma-
ieſtatis,quę non impediunt quominus illa renuncia-
tio retractari poſſit,quia non põt dici,ꝙ metus fuerit
purgatus,ꝙ confirmatũ,& ex eo,ꝙ ab eodẽ ſuit rñſum
in conſ.458.nu.23.& in conſ.498.num.17.& in conſ.
690.& in l.in omnibus cauſis pro facto. nu. 14. ff. de
reg.iur. hoc idem conſulti reſpondere Pariſ.in conſ.
58.nu.87.& in conſ.60.nu.34.& in conſ. 139. nu. 25.
uolu.4.Grat.in conſ.47.uolu.1.multos alios adducit
Boer.deciſ.306.nu.13.Aret.in cõſ.14.nu.17. Soc.iun.
in conſ.77.nu.91.& ſeq.uol.1.& in conſ.98.nu. 36.&
37.uol.3.Alc.in conſ.5.nu.14.& in conſ. 162.num.2.
Nat.in conſ.50.nu.18.uol.1. in quam ſñiam plurima
fuere congeſta à Rol.à Val.in cõſ.2.nu. 87.cũ plurib.
ſeq.verſ.non ob.ſimiliter.vol.1.& in conſ.95. nu. 32.
vol.2.idem voluere Io.Bapt.Ferret.in cõſ. 79. nu. 12.
Celſ.Hugo in conſ.14.nu.7.Alex.de Neuo in conſ.3.
& in cõſ.12.cũ alijs copioſè collectis ab Euer. in cõſ.
19.Plot.in l.ſi qñ.nu.82. C. vnde vi. Cacher. in deciſ.
179.nu.12.pulchrè quoq; Marſ.in ſing. 325. inc. dixi
tibi aliàs.& Vital.in tract.clau.tit.de met. offic.nu.5.
& 6.vbi inquit, ꝙ probata cauſa præſumitur metus.

Vndè colligo, ꝙ ſi matrimoniũ non eſſet contra-
37 ctum,†& in deſponſatione vir oſculatus eſſet mulie-
rem, non tñ ob id præſumeretur purgatus metus, ſed
adhuc durare:ita rñdit Alex.de Neuo in cõſ.incip.in
cã prædicta.col.3.poſt nu.7.verſ.quantũ aũt ad illud,
quod poſitũ eſt inter conſ.Alex.Imol.conſ.99.lib. 3.
38 ſicuti nec ẽt præſumitur purgatus†metus, ſed adhuc
durare,ſi poſt tres, vel quatuor horas fieret cõtractus
matrimonij,tunc enim ẽt præſumitur,ſic cenſuit Io.
Cald.in cõſ.2.de his,qui vi, vel met.cau.idem voluit
Alex.Imo.in d.conſ.98.col.2.num.6.& 7.lib.3.ſiue ſi
39 poſt traductionẽ† mulieris ad domum viri, illa poſt
modicũ tempus eſſet reuerſa ad domum patris: quia
tunc ẽt per huiuſmodi cohabitationem momẽtaneã
non cenſetur purgatus metus, nec matrimonium ra-
tificatum,vt inquit idem Alex. in d.conſ.98.in fi.au-
thoritate motus Petr.de Anch.in conſ.200. facit dũ-
bium.& idem Alex.in d.cõſ.99.nu.10.vol.3.quod &
tradunt Dec.in l.in omnibus cauſis nu.12.de reg.iur.
Bal.in conſ.468.nu.23.& ſeq. Abb.in c.accedens.no.
3.de proc.Goz.in cõſ.9. nu. 19. Anch.in cõſ. 299.ſub
nu.1.verſ.præſupponendũ eſt.Card. Zab. in cõſ. 137.
poſt nu.2.verſ.& ex eadem cauſa.Hipp.Rim.int. cõſ.
matr.cõſ.77.nu.31.Affl.dec.246.& Marſ. in ſing.325.

Eandem limitationem ſublimitationis ampliabis,
40 vt procedat,†etiam ſi interueniſſet iuramentum: nã
nihilominus non cenſetur purgatus metus durante
* cauſa ipſius metus,vt id communi ſcribentium voto
eſſe receptũ teſtatur Bened.de tran. paupe.q. 8. Spec.
7.nu.6.& etiam Nat.in conſ.451.num. 3. & ſeq.quod
idem alios adducẽs probat egregiè Cou. in epit. in 4.
decret.lib.par.2.c.3.§.5.ſub nu.1.hoc etiam corrobo-
rat Boer.in dec. 100. nu. 14. id præterea pluribus ꝓbat
Rol.à Val.in conſ.2.nu.76.cũ plurib.ſeq. verſic. non
obſtat etiam vol.1.

Quarto loco tibi limitanda eſt cõcluſio,vt locum
41 ſibi nõ vẽdicet,†qñ actus geſtus eſſet de re nõ veriſi-
mili:tunc nempè præſumitũ metus, prout dicit Bal.in
d.l.interpoſitas.C.de tranſ.& in cõſ.364.col. 1.vol.3.
& idẽ in conſ. 204. longum thema. in fi.vol.3.aſſerit
haberi debere pro probato id, cuius contrariũ nõ eſt

ob turpem,col.2.in fi.verſ.exemplum de metu ff. de
condict.ob turp.cau.vt aſſeruit,& Inn.in c.perlatū.in
gl.in verſ.ratum.q met.cau.& in d.c. cauſam matri-
monij.ff.de off.deleg.& in c.accedēs.de conuerſ. cō-
iug.idē obſeruauere ſcriben.in c.quamuis.de pact. in
6.ad idem rñdit Iaſ.in conſ.3.nu.6.vol. 1.vt & cēſura
Alex.in l.ſi cum dotem.§.eo autem tpe.col.3.ff. ſol.
matr.ſic ēt conſultum fuit à Soc. iun. in conſ. 77. nu.
154 vol.1.& in conſ.67.nu.24.vol.2.vt animaduerte
re Boer q.100.nu.11. Alba.in conſ.11.nu.9.& in cōſ.
4 nu.36.Bal.Card.Zabar.Abb.Anch.& Fel.in d.cap.
cauſam matrimonij.de offic.deleg. Afflict. deciſ.99.
nu.4.& plures alij, quos adducit Boer.in d.deciſ.100.
* nu.11.vbi atteſtatur dc* communi, & Vital.in tract.
clau.tit.de met.vxor.num. 2.in fi.vbi inqnit ex doctr.
Bat.in d.l.ſi donationis.C.quod met.cau. metū mor-
18 tis dici,& intelligi, † qñ quis quaſi iamiam percuſſu-
rus gladio ſupra caput aſtaret: minas verò intelligi,
quando mors non immineret, quæ quidem minæ iu-
ſtum metum inducunt ſm̄ qualitatē perſonę minan-
tis:& ideò dicebat Bar. in l.metum.C. quod met,cau.
vt cum minę inferuntur debeat inſpici perſona infe-
rentis minas,ſunt etenim quidam potentes,& ita ma-
nu prompti,qui quod dicunt ſtatim perficere ſolent,
vnde tunc oritur iuſtus metus ex minis,& iactationi-
bus, vt d.l. ſi donationis. C. quod met. cau. vt ſenſit
Bellam.in conſ.9.col. 5. quē eſt ſecutus Crau.in cōſ.
49.nu.1 & Menoch.de arb. iud. caſu 136.nu.11.

Contra verò ſi is,qui minatus eſt,ſolùm verboſus,
& iactabundus eſſet,& quę minatus eſt,factis pręſta-
19 re non eſſet ſolitus,†tunc nō eſſet iuſtus metus: nam
metum non iactationibus tantùm,vel conteſtationi-
bus,ſed atrocitate facti probare conuenit, vt conſti-
tuere Imper.in l. metum.C.eo.dicta enim ex perſona
20 †pēſamus.l.1.C.ſi quis Imper. mal.& refert Vital. in
tract.clau.tit.de metu reg.nu.3.At quando metus de-
21 beat iudicari iuſtus,†necne,relinquitur arbitrio iudi-
cis,qui quidem iudex ex quibus poſſit illum arbitra-
ri,docuit optimè,vt cætera omnia, Menoch.in tract.
de arbir.iud.caſu 135.& 135.lib.2.cent.2.

22 Verùm,q ceſſantib. minis ex ſola reuerentia non
præſumatur metus & præcipuè in vxore, latè docuit
Vital.in d.tract.clau.tit.de met.vxor.nu.3.& nu.4.&
nu.6.adducit cautelam Bar.in l.tranſactionem. C.de
tranſact.ad tollēdam præſumptionem metus in mu-
23 liere,†vt ſcilicet adhibeatur præſentia cōſanguineo-
rum,vel amicorū,quia ob pręſentiā ipſorū pręſūptio
metus vr̄ ceſſare,per ea, quæ ibi allegat Vital.nu.8.&
Barb.in cōſ.vlt.col.vlt.in prin.vol.2.Fel. in c.cauſam
matrimonij.col.3.verſ.quarta declaratio.de offic.de-
leg.& id tradit gl.in l.Polla.in verſ.pupillo. C.de his,
quib.vt indig.Dec.in c.vlt.col.vlt.verſ.poſtremò no-
tandū eſt.de appella.& Ang.in cōſ.125.in principio.
qui ad id ſingulari contextu probat l.vlt. ibi euocatis
affinibus,atq; amicis.ff.vbi pupil.educ.debeat.

Hoc tamen poſtremò loco traditum de præſentia
24 conſanguineorum,limitatur,†vt non procedat,quā-
do illa præſentia non ſatis eſſet ad reſiſtendum vio-
lentiæ, cius qui infert metum, nempè vbi res agatur
cū eo, qui pariter poterat eſſe cauſa metus ipſis ami-
cis,& affinibus,vt ſcripſit Iaſ.in l.trāſactionem. C.de
tranſact. quod putat ſingulare Boer. deciſ. 100.nu.8.
& ſic intelligit Hip.in ſing.528.& in ſing. 673. ſequēs
Ang.in conſ.215.& Dec.in conſ. 219. in fi.

25 Quinimò hinc ſequitur,quòd minæ, † aut verbera
illata conſanguineis inducant præſumptionē metus
pro ſe ipſo,vt de matre, cuius pars viſcerum eſt filius,
c.afferte.de præſump.tenet Bal.in repet.l. 1. col.6. C.
vnde vi,motus ex contex.in l.iſti quidē.ff.quod met.
cau.& de alijs ſanguine coniunctis tradit idē Bal.in l.
1.C.de indic.vidui. tollen. metus enim dr̄ alicui illa-
tus,ſi cōiunctis inferaẗ,vt colligit ex d.l. iſti quidē.ff.
q met.cau.his proximū eſt,q not.Bart.in d. l. de pu-
pillo.§.ſi quis ipſi Prætori.nu. 18. ff. de inin. & q fuit
deciſum à Domin.Rot.in deciſ.463.in nouis. & quæ
latiſſimè ſcribit Fel.in c.eccleſia Sāctę Marię.nu.99.
de conſtit.vbi minæ coniunctis ſanguine illatæ, alijs
ēt coniunctis dicuntur incuſſæ. pluraq; in hāc ſnīam
adducit Rol.à Val.in conſ.2.nu.62.& ſeq. nam ſi cō-
iunctis ſanguine ea cauſa, vel ſimili metus infertur,
vbique ēt ne ſibi inferatur timere poterit, hinc fit,vt
26 paria ſint†aliquid coactè facere,vel metu, ne cogaẗ,
l.nouiſſimè.vbi Bal.ff.quod fal.tut.autho.quē ſequiẗ
Dec.in conſ.690.viſis dubitationib.col.2.nu. 10.poſt
Anch.& Andr.de Iſern. ab eo citatū.Bart.in l.2.in 2.
lect.verſ.debetis ſcire.C.q met.cau.Pariſ. in cōſ.139.
nu.17.vol.4.& Aret.in conſ.14.nu. 12. ad idem perti-
nent cōtextus.c.ſciant coniuncti.de elect.in 6. c.qm̄.
de immu.in 6.& c.quicunq..de ſent.excom. eo.lib.6.
vbi excommunicantur inferentes vim cōſanguineis
clericorum,non ſecus, ac ſi ipſis clericis eſſet illata.

Secundò ēt limitatur illud idem de præſentia con-
27 ſanguineorum,†vt locum ſibi nō vendicet, qñ inter-
uenit enormis læſio: nam tunc nō ceſſat præſumptio
metus,vt reſponſum eſt à Paul. Caſt.conſ. 177. incip.
contra ſuperius cōſulta.col. 2. quem ſequitur Dec.in
d.c.cauſam matrimonij.nu.6. de off. deleg. & Hip.in
eodem ſing.673.verſ ſecundo prædicta limitantur,&
* de*cōi opinione atteſtatur Viu.in ſuis commu.opin.
reg.contractus metu, & huic plurimū facit Ale. de
præſump.reg.1.præſump.21.& Boer.in d.deciſ. 100.
28 nu.9.etenim ex ingenti damno,†ēt non probatis mi-
nis,ſola reuerentia patris,vel alterius,cui ipſa reuerē-
tia debetur,inducit præſumptionē metus,vt reſponſū
eſt à Soc.in d.conſ.263.nu.2.vol.2. Ruin. in cōſ. 170.
nu 6.& ſeq.vol.1.Soc.iun.in cōſ.47.n.31.vol. 3. Alba
* in conſ.77.nu.21.vbi dc*cōi atteſtatur,& in conſ.89.
nu.5.& in conſ.100.nu.4.Crau.in conſ.2.nu.12.Curt.
iun.in cōſ.141.nu.2.Gram.in deci.103. nu.49.Capic.
in deciſ.159.nu.39.Cou.in 3.par.relect.c.quamuis.de
pac.in 6.§.4.nu.7.atq; latè à Neuiz.in cōſ. 22. nu.20.

29 Contrarium tñ,†quòd ſcilicet ēt ſi minæ non præ-
ceſſiſſent,præſumatur metus ex pręſentia viri,vel pa-
tris pp reuerentiam,videntur voluiſſe Soc. in cōſ.47.
nu.33.vol.3. Aret.in conſ.24.ſub nu.9. verſ. præterea.
& Soc.in conſ.263.col.2.vol.2.& Ferret.in conſ.296.
poſt nu.15.maximè ſi concurreret, & enormis læſio,
vt ait Ruin.conſ.170.nu.17.vol.1.& Alba.in d.conſ.
100.nu.4.Ceph.cōſ.34.nu.31.& in cōſ.142.n. 30.vol.
1.de quo multa p Menoch.de arb iud.caſu 136.nu.9.

30 Secundò limita concluſionem non procedere† in
eo,qui in carceribus detruſus eſt, qui adhuc in carce-
re detentus aliquid agit; tunc enim in eo præſumitur
metus,vt l.qui in carcē.& ibi Bar.ff.q met.cau.vbi ēt
Alex.in l.falſus.pen.col.C.de fur.atq; Cyn. in l. 2. C.
quod met.cauſ.Dec.etiam in conſ.691.nu.5. Neuiz.
in conſ.52.nu.47.Guid.Pap.q.254.Marſ.in ſing. 316.
& Menoch.de arb.iud.caſu 136.nu.4.cum ſeq.

31 Hanc tñ limitationem intellige,†vt licet in carce-
ribus detruſio inducat metum,tamē ſi iuſta ſit,nō tri-
buit actionem ad reſcindendū actum, qui culpa ſua
metum paſſus eſt,vt habemus ex l.3.§.ſed vim.ff. qd
met.cau.& ex obſeruatis in l.accuſationis.C.eo.& in
l.q in carcerē.& in l.ſi mulier.in prin.ſſ.eo. ad idē ex-
tat cōtex. vnā cum gl. in c.ad eius.diſt. 5. ita cenſuere
Imol.& alij in l.qui latronib.ff.de teſt. Affli. in deciſ.
149.in cauſa poſt princ. Abb.in c.dilectus.nu.6.quod
met.cau. Alex.in cōſ.99.in prin. vol. 1. Bouius in tra-
ctat.de ſtatu.ver.præſcrip.gl. 19.nu. 198.Io. de Amic.
in conſ.34.nu.4.& ſeq.Rim.in conſ.15.num.5. vol.1.
Cou.de ſpōſ.2.par.c.3.§ 4.nu.12.Rebuff. de reſciſſio.
contract.art.vnico.gl.12.nu. 7. iuris enim exequutio
nec metum,nc iniuriam inducit.l.iniuriarum.§.1. ff.
de iniur.l.quemadmodum. §. magiſtratus. ff. ad leg.
Aquil.l.quod principi.ff.de aq.plu.arcen.& idem ſe-
quitur Pariſ.in conſ.5.nu.173.cum ſeq. vol.4.

Primo

Digitized by Google

Primo loco ſublimitabis hanc ſecundã limitatio-
32 nem, vt vera non ſit,† quando actus eſſet factus cum
alio, quàm cum fiſco, vel altero illũ detinente in car-
cerem, non. n. tũc metus præſumitur, ſic habemus ex
d.l.qui in carcerem. vbi gl.ff.ꝙ met.cau. cui ſententię
ſe ſubſcripſere Bero.in cõſ.158.nu 8.vol.2. Por.Imol.
in conſ.5.num.49.& ſeq.Io.de Amic. in conſ.34.ſub
nu.8.Alc.in conſ.367.nu.8.Sigiſmon.in conſ.17.nu.
13.conſuet.feu.vol.1.Euer.in conſ.64.in 1.art.Illuſtr.
Card.Alban.in lucubra.ad Bart. in rub. ff.quod met.
cau.& Hercul.in tract.de cau.non offen.c.1.nu.8.

Secundò ſublimitare poteris, vt locũ ſibi non vẽ-
33 dicet,†cũ actus ipſi in carcerib. coniecto eſſet vtilis;
nam tunc non præſumi metum teſtis eſt mihi locu-
pletiſſimus idẽmet Illuſtr. Card. Alba. in lucubra. ad
Bar.ad d.l. qui in carcerem. in fi. nu. 2. idem voluere
Dec.in cõſ. 691. in facto proponit. nu. 5. verſ. nõ ob-
ſtat, ꝙ cõtractus Comẽ.in cõſ.31.Vital. in tract.clau.
tit.de me.carce.& Cou.de ſpon.par.2.c.3.§.4.nu.14.

34 Tertiò limitanda eſt primaria concluſio, † vt non
ꝓcedat, qñ metus ſemel illatus fuiſſet, ſemper. n. per-
ſeuerare præſumitur, ideoq; quod metu factũ eſt ab
initio, & ſi poſteà cõfirmatum fuerit, nullas vires tñ
habet; præſumitur etenim metu cõfirmatum. l. ſi per
impreſſionem.C.quod met. cau. vt tradidit Cyn.in l.
2.C.eo. vbi etiam Bar. & idem Bar.in l.pen.ff.de cõd.
ob turp.cau.Bal.in d.l.nouiſſimè.in fi.prin.ff. de eo.q
fal.tut.author.in l.omnem.C.ad Tert.& in l.1.in fin.
C.ſi quis aliquem teſta.prohib. Ang. in l. ad inuidiã.
C.quod me.cau.gl.& Doc.in c.1. extra eodẽ.Iaſ.pręci-
puè in hac facti ſpecie in conſ.165.volu.2. Corn.in
cõſ.41.incip.vr̃ in litera L.M.& ſeq.vol.2.quare not.
Fely.ꝙ metus Tyranni præſumatur durare, quandiù
ille viuit, vt in c.cauſam matrimonij. circa mediũ.1.
col.de offic.deleg.idem ſenſere Soc.in conſ.263.col.
5.n.10.vol.2.Dec.in cõſ.219.col.1.& in cõſ. 498.col.
2.nu.15.et 16.et Alba in cõſ.77.nu.14.et cõſ.78.n.12.

Sublimitatur hæc tertia limitatio, vt non habeat
35 locum,†qñ aliquis actus ſequeretur, per quem poſſet
argui libera voluntas, & cõſenſus, vt in matrimonio
cõtracto per metum: nã ſi ſequatur cohabitatio, ſiue
concubitus, cenſetur purgatus metus, quamuis igitur
ab initio interuenerit ſemel, tñ ex hmõi actu nõ præ-
ſumitur durare, ſed potius ceſſare, vt notant Doct. in
c.de muliere.& in c.veniens.il 1.de ſponſ.idẽ vr̃ affir-
mare Barba.in conſ.54.col.pen.volu.1.& in conſ.60.
eo.vol.& per Gemin.in cõſ.2.quia diffuſè. col. 1.atq.
Pariſ.in cõſ.170.nu.23.& 24.& 27. vol.4. & vr̃ id fuiſ-
ſe ſancitum in l.2.& ibi tradunt Bar. & omnes ſcribẽ-
* tes *communiter accumulantes multa. C. quod me.
cau.ſic ſenſere Ant.& Abb.in c.1. extra eo. Card. in
conſ.1.eo.tit. Alex. in conſ.47. quoniam perexcellẽ-
tiſſimum.col.vlt.vol.4.& in cõſ.127. viſo inſtro. col.
2.poſt num.5.verſ.deniq; ſi commune. lib. 5.Pariſ.in
conſ.66.nu.12.vol.4.Bal.in conſ.240. donatio facta,
vol.1.atq; Domin.in cõſ.23.quia diffuſè. col.1.quod
idem placuit Affl.in deciſ.367. nu.6.Alc.in cõſ.5.nu.
9.vbi allegat diſtichon illud gl.in c. ad id, de ſpon.

Effuge cum poteris, ne conſenſiſſe puteris.
Nam ſi perſtiteris illius vxor eris.

& Iaſ.in l.ob turpem cauſam. ff. de cond. ob turpem
cau.Cache.in deciſ.142.nu.8.& ſeq.Nat. in cõſ. 500.
nu.44.& Abb.in conſ.4.nu.36.

Hanc autem ſublimitationẽ velim limites non ꝓ-
36 cedere, qñ† cauſa metus ſemel illati adhuc duraret,
quia licet actus demõſtrans liberã voluntatẽ ſequatr̃,
nihilominus præſumitur, & adhuc durare metus, ſm̃
Bar.in l.pen.ff.de condict.ob turp. cauſ.& in d.l.2.vbi
alij ſcribentes.C.ꝙ met.cauſ.& Anch.in conſ. 299.p
Abb.in c.cõſultationi.ext.de ſpon.& in c. inſuper. &
alij ſcribentes.ex.qui matrimoniũ accuſ.poſſ. & ple-
nius ſcriben.in d.c.ad id, quod ad idẽ rñdere Alex. in
conſ.98.quoniam.col.2.nu.7. & in conſ.99. col. pen.
nu.7.lib.3.& in conſ.1.num. 3.& 1 eod.lib.3.Corn.in
conſ.41.col.pen.& vlt.vol. 2. ꝙ latè examinat Barb.
in conſ.54.col.17.& ſeq.uol.1.& plenius in conſ.ult.
col.13.uol.1. & multa accumulat Dec. in conſ. 219.
uiſo pũcto.in 2.dub.col.3.poſt nu. 4. quo in loco cõ-
ſuluit, ꝙ metus regius, p quem facta fuit renũciatio
ab Epiſcopo Placẽtino de epiſcopatu eiuſdẽ ciuita-
tis Placentiæ pro epiſcopatu Aſtenſi, nõ ſit purgatus
ex eo, ꝙ geſſit ſe p quinquẽniũ pro Epiſcopo Aſtẽſi,
quia oĩa, quæ facta ſunt poſt renũciationẽ meticuloſ-
ſam, facta fuerunt durante eodem timore regiæ ma-
ieſtatis, quę non impediunt quominus illa renuncia-
tio retractari poſſit, quia nõ pōt dici, ꝙ metus fuerit
purgatus, ꝙ confirmat, & ex eo, ꝙ ab eodẽ fuit rñſum
in conſ.458.nu.23.& in conſ.498.num.17.& in conſ.
690. & in l. in omnibus cauſis pro facto. nu. 14. ff. de
reg.iur. hoc idem conſului reſpondere Pariſ. in conſ.
58.nu.87.& in conſ.60.nu.34. & in conſ. 139. nu. 25.
uolu.4.Grat. in conſ.47.uolu.1. multos alios adducit
Boer.deciſ.306.nu.13.Aret.in cõſ.14.nu.17. Soc.iun.
in conſ.77.nu.91.& ſeq.uol.1.& in conſ.98.nu. 36. &
37.uol.3.Alc.in conſ.5.nu.14.& in conſ. 162.num.2.
Nat.in conſ.50.nu.18.uol.1. in quam ſñiam plurima
fuere congeſta à Rol.à Val.in cõſ.2.nu. 87.cũ plurib.
ſeq.verſ.non ob.ſimiliter.vol.1,& in conſ.95. nu. 32.
vol.2.idem voluere Io.Bapt.Ferret.in cõſ. 79. nu. 12.
Celſ.Hugo in conſ.14.nu.7.Alex.de Neuo in conſ.3.
& in cõſ.12.cũ alijs copioſè collectis ab Euer. in cõſ.
19.Plot.in l.ſi qñ.nu.82. C. vnde vi. Cacher. in deciſ.
179.nu.12.pulchrè quoq; Marſ.in ſing. 325. inc. dixi
tibi aliàs.& Vital.in tract.clau.tit.de met. offic.nu.5.
& 6.vbi inquit, ꝙ probata cauſa præſumitur metus.

Vndè colligo, ꝙ ſi matrimoniũ non eſſet contra-
37 ctum,†& in deſponſatione vir oſculatus eſſet mulie-
rem, non tñ ob id præſumeretur purgatus metus, ſed
adhuc durare: ita rñdit Alex. de Neuo in cõſ.incip.in
cã prædicta.col.3.poſt nu.7.verſ.quantũ aũt ad illud,
quod poſitũ eſt inter conſ.Alex.Imol.conſ.99.lib.3.
38 ſicuti nec ẽt præſumitur purgatus†metus, ſed adhuc
durare, ſi poſt tres, vel quatuor horas fieret cõtractus
matrimonij, tunc enim ẽt præſumitur, ſic cenſuit Io.
Cald.in cõſ.2.de his, qui vi, vel met.cau.idem voluit
Alex.Imo.in d.conſ.98.col.2.num.6.& 7.lib.3.ſiue ſi
39 poſt traductionẽ † mulieris ad domum viri, illa poſt
modicũ tempus eſſet reuerſa ad domum patris: quia
tunc ẽt per huiuſmodi cohabitationem momẽtaneã
non cenſetur purgatus metus, nec matrimonium ra-
tificatum, vt inquit idem Alex. in d.conſ.98.in fi.au-
thoritate motus Petr.de Anch.in conſ.200. facit dũ-
bium.& idem Alex.in d.cõſ.99.nu.10.vol.3.quod &
tradunt Dec.in l.in omnibus cauſis. nu.12.de reg.iur.
Bal.in conſ.468.nu.23.& ſeq. Abb.in c.accedens.no.
3.de proc.Goz.in cõſ.9. nu. 19. Anch.in cõſ. 299.ſub
nu.1.verſ.præſupponendũ eſt.Card. Zab. in cõſ. 137.
poſt nu.2.verſ.& ex eadem cauſa.Hipp.Rim.int. cõſ.
matr.cõſ.77.nu.31.Affl.dec.246.& Marſ. in ſing.325.

Eandem limitationem ſublimitationis ampliabis,
40 vt procedat,†etiam ſi interueniſſet iuramentum: nã
nihilominus non cenſetur purgatus metus durante
* cauſa ipſius metus, vt id communi *ſcribentium voto
eſſe receptũ teſtatur Bened.de tran. paupe.q. 8. Spec.
7.nu.6.& etiam Nat.in conſ.451.num. 3. & ſeq.quod
idem alios adducẽs probat egregiè Cou. in epit.in 4.
decret.lib.par.2.c.3.§.5.ſub nu.1.hoc etiam corrobo-
rat Boer.in dec. 100. nu.14. id præterea pluribus ꝓbat
Rol.à Val.in conſ.2.nu.76.cũ plurib.ſeq. verſic. non
obſtat etiam vol.1.

Quarto loco tibi limitanda eſt cõcluſio, vt locum
41 ſibi nõ vẽdicet,†qñ actus geſtus eſſet de re nõ veriſi-
mili: tunc nempè præſumit metus, prout dicit Bal.in
d.l.interpoſitas.C.de tranſ.& in cõſ.364.col. 1.vol.3.
& idẽ in conſ. 204. longum thema. in fi.vol.3.aſſerit
haberi debere pro probato id, cuius contrariũ nõ eſt

credibile,nec poteſt perſuaderi alicui bono viro,quē adducit,& ſequitur Pariſ.in conſ.53.nu. 66.& in cōſ. 58.nu.67.& in conſ.139.nu.19.vol.4.& Crau. in cōſ. 49.nu.5.quāquam Bal.in d.l. interpoſitas. in meo codice apertè huic ſententiæ repugnet.

Quintò limita primariam concluſionem, vt vera
42 non ſit,quando † quis ab re iuri ſuo renūciauerit, ceſſeritvè:tunc enim volunt Doctores metum prǽſumi, vt in c.ſolicite.de reſt,ſpol. Ang.in conſ.218.in c.viſa narratione facti.verſ.probatur. Aret.in conſ. 24. col. 2.verſ.videamus modo, quos etiā refert Crau. in cōſ. 49.nu.4.in c.ſuper hoc.de renun. vbi agēti interdicto recuperandę,non obſtat exceptio renunciationis beneficij, quia præſumitur in ea metum interueniſſe,& ibi etiam ita declarat Abb: quem refert, & ſequitur Alc.de præſumpt.reg.3.præſumpt.7.nu.2.Soc.iun. in conſ.263.col.2.vol.2.Curt.iun.in conſ.141. num.18. Alba.conſ.77.nu.25.& Marſ. ſing. 325.

43 Sextò limitare poteris,† quando erepta eſt facultas alicui liberè viribus ſuis vtendi:quidquid enim tunc agitur,præſumitur metu factum, argu. not.in l.qui in carcerem.ff.quod met.cau.& conſuluit Bal. in conſ. 117.incip.præmittendum eſt ad euidentiā.& in conſ. 364.incip.quia quæſtio.vol.3.vt eum referēdo ſequitur Crau.in conſ. 49.nu.6.

44 Septimò limita concluſionem,† quando probaretur tractatus præcedens de cogēdo aliquem per metum,nempè ad contrahendum matrimonium, quia tūc metus præſumitur,ſi poſt tractatum ſequatur matrimonium,iuxta mentem Cæpol. in conſ. 2.colu.2. verſ.prima coniectura. quam refert ſequendo Crau. in conſ.115.num.6.vt & obſeruauere Cyn. in l.1.C.ſi quis Imper.maledix.& in l.metum.C.quod met.cau. Bal.in l.vlt.de hær.inſtituen.& Bar.in l.ſi quis in aliena.ff.de acq.hær.& in l.poſt contractum. ff. de donatio.quibus dum eos refert,adhæret Pet.de Barbob.inter conſil.matr.conſ.24.nu.7. vol. 1.

Octauò limitabis cādem concluſionē, vt non ha-
45 beat locum,† cū quis in aliqua domo etiā priuata retinetur clauſus,& aſtrictus:nam tunc quidquid agit, præſumitur metu actum, vt dicitur ex reſpōſo Vlpiani in l.1.§.pen.ff.de vi,& vi arma.vt etiam obſeruatū eſt in l.ſuccurit.ff.ex quib.cau.maio.Bal.quoq in ſuo percelebri conſilio ſchiſmatis.col. 8.de quo in tit. C. ſi quis aliq.teſt.prohibu.Pet.Barbob.inter conſ.matr. conſ.22.nu.21.vol.1.Corn.in conſ.41.vol.2. Barb. in conſ.54.nu.19.vol.1.Pariſ.in cōſ.60.nu.15.vol.4.atq; Hip.Rim.inter conſ.matr.conſ.77.nu. 19.vol.1.

46 Nonò limitatur,quando † poſt actum geſtū ſequeretur fuga ex parte ipſius agentis:quia tūc metus præſumeretur, & quod præter volūtatem illum geſſiſſet, vt docet contex.& ibi gl.in c.conſtat.1.q.1.& in c. ad id.de ſpon.vbi glo. Arch.& Card. Alex. q.1.& Pet.de Barbob.in d.conſ.24.nu. 7. vol.1.

47 Decimò limita,† quando in contrahēte, vel aliud agente præter morem dignoſceretur pallor in vultu, aut vox tremula, aut aliud hmōi: ex eo enim præſumi metum colligitur ex l.de minore.§. tormenta. ff. de q.ex no. in c.afferte.de præſumpt.iuxta ſententiam eiuſdem Pet.de Barbob.in d.conſ.24.nu.22.vol.1.

48 Vndecimò limito, † quādo aliquis fuiſſet repertus in domo alicuius puellæ,& cum illa concumbere, & contraxiſſet ſtatim matrimonium, præſumitur enim illud metu contractum,vt probat Alex.in d.conſ.99. in prin.vol.3.& Pariſ.in d.conſ.60.nu.20.vol.4.idem cenſet gl.inſignis ad hoc,& ibi Arch. & Præpoſ. in c. celatum.50. diſt. quib. accedunt Hip. Rim. int.conſ. mat.d.cōſ.77.nu.21.Alex.Imo.inter cōſ.mat.cōſ. 21. nu.5.& 6.vol.1.& Petr.de Barbob.in d.conſ.24.nu.5.

49 Duodecimò limitanda eſt,† cū auditus fuiſſet ſtrepitus,& fragor armorum: nam tūc etiam præſumitur metus,vt idē confirmat Alex. in d.conſ.98.poſt nu. 5. & in d.conſ.99.nu.3.in fi.lib.3. nam licet reuera non inferatur vis,tamen ſatis eſt probabiliter timere, ne inferatur,vt ad hoc tex.eſt egregius in d.l.nouiſſimè. ff.quod fal.tutor.autho.& in l.ſi donationis. C.quod met.cau.& in l.interpoſitas.C. de tranſact. & ibi per Bal.in fin.commen.& in c.1.§.itē ſacramenta. de pa. iura.firman.vt refert idem Alex.in conſ.99.nu.7.ver. vnde dato. Abb.etiam in conſ.60.quoniam ſatis.col. 4.vol.1.quod quamplures alij ſequuntur, de quibus p Fel.in c.cum M.Ferrarienſis.col.10. de conſtit. & latius per Pariſ.in d.conſ. 60. nu. 13. cum ſeq. vol. 4. & Fran.de Argen.int.conſ.matr.conſ.22.nu.12.vol.1.

50 Decimotertiò eādem cōcluſio limitatur,† vt non procedat,cum vi excommunicationis iniuſtæ actum fuiſſet,quia tūc quoq; præſumi metum,receptiſſimā,
* &*communem noſtrorum eſſe ſententiam, de qua p interpretes in iure Pontificio in c.cum dilectus,quod met.cau.reſpondit Rom.in conſ. 369. circa primum propoſitæ conſultationis articulum.colu.4.in 2.dub. nu.10.vt etiam deciſum fuit à Dominis Rot. in deci. 35.ſi quis in cauſa profana. circa med.quorum ſententiam probauit Nic.Mil.in ſuo reper.ver.metus iuſtus dicitur inferri,quod ēt aſſeuerauit Hier. Gig. in tract. penſio.q.36.& Coua.in epit.in 4.decret.lib.par.2.§.4. c.3.nu.12. verſ.8.

51 Cuius limitationis ratio eſt: † nam licèt iniuſta excommunicationis ſententia apud Deum non liget, cū æterni tribunal iudicis illum reū non habeat, quē iudex iniuſtè condemnat,c.cum æterni. de re iud.lib. 6 c.cui eſt illata.& c.ſi ad tempus.q.3.& c.ſi qs nō rectè.q.34.tamen is parere debet,ne ex ſuperbia ligetur, qui prius ex puritate cōſcientiæ abſolutus tenebatur, vt dr̄ in c.hic etſi.13.q.3. & quamuis non noceat quò ad Deū, nocet tn̄ quò ad participianda eccleſiaſtica ſacramenta,& quò ad eccleſiā militantē,vt ſancitum eſt in c.à nobis.il grāde. de ſent.excō.& concludit gl. in d.c.ſi qs nō rectè. q. 34. vt alia multa in hāc ſniam refert egregiè Rom.in d.cōſ. 369.col.4.n.10.11.& ſeq.

52 Decimoquartò limitabis eandē † in virgine oppreſſa à tyranno,in qua præſumitur metus, teſte Bal.in l. eam quam. col. 6. verſ.& ſcias. C.de fideicom.

53 Decimoquintò velim limites, † vt metus iuſtus ēt inducatē ex timore mūtationis ſtatus, vel iacturæ honoris proprij: cum viris bonis iſte metus maior, quā mortis eſſe debeat,vt inquit Paulus I.C.in d.l.iſti quidem.ff.de eo,quod met.cau.& not. gl.in d. c.cum dilectus.in ver.nec metu mortis.ext.eo.quod met.cauſ. quam ſequutus eſt Rom.in d.conſ.369.col.5. nu. 14. verſi. nec dixerit quiſpiam.idē decidit Thom.Gram. in deciſ.5.in cauſa Pauli,nu.10. & in deciſ.18.in cauſa magnifici,ac ſtrenui militis Titij. n.12.quib. in locis adducit Bal.idem ſentientem in l.vt vim.ff. de iuſtit.& iur.vt & tradidit Ariſt. Ethic. lib. 3.c. 99. dum de fortitudine loquitur,quem ad hoc refert Mandoſ. in addit.ad conſ.Rom.369 ſub eo.nu. 14. in litera L. ſuper verſ honoris proprij.

Decimoſextò eandem cōcluſionem poteris limi-
54 tare,vt locum ſibi non vendicet † qn̄ periculum immineret amiſſionis omnium bonorum: nam is iuſtus metus dicitur,& cadit in conſtantem virum, vt conſtat ex contex.& ibi gl.in c.2.de his, quæ ui.ita docet Bar.in l.ſi ob turpem,ff.de cōdictio. ob turp.cauſ.cui accedit Bal.in l.1.in fi.C.quod met.cau. & hunc metum,mortis metui æquiparari confirmat ex eorūdem Bar.& Bal. authoritate ipſemet Gram. in d. deciſ. 18. nu.2.idē facit Rol.à Valle in cōſ.2.in cā præſētis petitorij.nu.55.cū ſeq.vol.1.Ruin.quoq; in conſ.23.nu. 9.lib.1.Dec.in d.conſ.690.nu.8.& Crauet.in conſ. 49. nu.7.quos ad idē refert Menoch.de arb.iud.cau. caſu 135.in fi.lib.2,cēt.2. patrimoniū quoq; hoīs vitā exiſtimari vulgato pūerbio ex Heſiodi carmine patet.

Pecunia eſt anima miſeris mortalibus,quod adducit vnà cum multis alijs,Couar. in d.epit. in 4. decre. lib.par.2.c.3.§.4.nu.18. ver.13.

Decimo-

55 Decimoſeptimò limita,† nã ſimplex præceptũ regis iuſtum metũ inducit, iuxta ſnĩam gl. in c. conuenior.23.q.8.& in c.fuerunt 7.diſt.& in l.ſi per impreſſionem.C.quod met.cauſa,vt rñdit Dec.in conſ.219. col.2.nu.2.quã limitationem latius declarabis,vt nos fecimus in cõcl.193.in c. blanditias principũ per tot.

CONCLVSIO MLVI.

ARGVMENTVM.

Metum coniecturis eſſe probandum,& quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Metum alleganti incumbit onus probandi.*
2 *Metum difficilis eſſe probationis.*
3 *Metum coniecturis probari. Et cur.nu.4.5.& 6.*
7 *Metum publicè illatum per aſpectum poſſe probari.*
8 *Metum quandoq; per iuramentum probari.*
9 *Metum coniecturis probari,modo ea plenè probentur.*
10 *Coniecturæ,& indicia,quibus probatur metus qualia eſſe debeant,arbitrio iudicis relinqui,& nu.12.*
Contra.nu. 11.

Cum igitur metus regulariter non preſumaĩ, vt in ſuperiori cõcluſione abundè de-
1 monſtrauimus,iccircò fit,vt allegãti metum† incumbat onus probandi,ſic tradidere Bal.Aret.& cęteri in l.interpoſitas.C.de tranſact. arg. l. qui accuſare.C.de eden.& in hypotheſi metus reſpondere Alc.in conſ. 97.nu.34.Port.Imo.in conſ.101.nu.8.Plot.in l.ſi quãdo.num.77.C.vnde vi,Rebuff.in tract.de reſcin.contract.gl.12.art. vnic.nu.2.

Verùm cũ is ex eorum caſuum genere ſit, qui ſunt
2 difficilis probationis,†vt cenſuit Pariſ.conſ.53.nu.61. & in conſ.60.nu.21.vol. 3. cuius ſnĩam probauit Menoch.de arb.iud.cau.caſu 116.nu.17.lib.2. cent. 2.ob
3 id metũ cõiecturis,†ac indicijs poſſe ꝓbari,credidere gl.& cæteri DD.in l.metũ.C.ꝙ met.cau. & gl.in c.cũ dilectus.in ver.metũ,circa med.ext.ꝙ met.cã,& in c. cõſultationi,in ver.incõſtanre, de ſpon.& ita affirmarũt Bald. in l. ſi qs hoc genus.C.de epiſ.& cler.& in l. interpoſitas, poſt gl.ibi.C.de trãſ.Dec. in l.in omnib. cauſis pro facto.nu.5.6.ver.venio ad ſiñ.ff.de reg.iur. Ang.in l.1.§.qui onerandæ.ff.quar.re. actio non dat. Pau.de Caſt.in conſ.177.in c.cõtra ſuperius. in antiq. qđ eſt conſ.174.vol.1.in nouiſ Bart. in l. ſi ob turpem cãm.ff.de cõd.ob turp.cau.Cyn.in l.carcerẽ. C. quòd met.cã Bal.in conſ.23.vol.3.Anch. in conſ.299. viſa ſupradicta facti.nu.1.& in cõſ.410.ponderata.Raph. Comenſ.in conſ.68.per tot.Alex.in cõſ. 156.nu.1.& ſeq.lib.5 Alba.in cõſ.77.n.24.Alc.in tract.preſ.reg.3. preſ.7. n.3.Mart.de Gar.inter cõſilia matr.cõſ.15.nu. 14.& 15.vol. 1.& Alex.de Imo.int.ipſa conſ.21.nu.8. Menoch.in tract.de arb. iud. caſu 136 nu. 1.Corn.in cõſ.41.incip.videtur.litera I.vol.2.Bart.in l.de pupillo,§.ſi quis ipſi Prætori.q. 8.quẽ ibi ſequitur Iaſ.ff. de oper.nou.nũc.Beltr.in conſ.336.nu.6.vol. 1.Bal.in c. cãm matrimonij,in prin. de off.deleg.Boer.in deciſ. 101.& Cacher.dec.Pedem.179.nu. 1.Cæpol. in conſ. ciui.2.nu.9.& Rebuf.in tract.de reſcind. cõtract. art. 1.gl.12.nu.14.& Soc.iun.in cõſ.77.nu. 45. vol. 1.Alc. in reſpon.162.nu.11.& in conſ.5.in princ. & in conſ. 504.nu.5.& conſ.241.nu.2.cum ſeq. & conſ. 367. nu. 10.Menoch.in cõſ.1.nu.273.Inn.in c.bonæ. de elect. Dec.in c.vlt.de appel.Alex.in conſ.98.nu. 6.cũ ſeq. vol.3.Affl.lib.1.de conſtit.Saly.rub.11.nu. 21.& ſeq. Couar.par.2.epit.c.3.§.4.n.8.vbi ẽt atteſtatur de * cõi nu.14.& 15.Crot.conſ.100.Por.Imo. conſ. 5.num.9. Celſus Vgo conſ.14.& conſ.120.nu. 67.& 68.& ſeq. Illuſtr.Card.Alba.in ſuis lucubra.ad Bar.vbi amplè. in rub.ff.quod met.cau.Gram.conſil. ciui.9 r.vbi latè Soc.iun.in conſ. 47.nu.32. vol. 3. Rimin.conſ.15.in prin.Brun.in conſ.82.nu.5.Cæph.conſ.295.nu.10.cũ ſeq.Nat.conſ.50.nu.9.cũ ſeq.& conſ. 105. nu.11.vol. 1.atq; Burſ.conſ.82.nu.13.vol. 1.

Quam concluſionẽ ea rõne confirmo etenim me-
4 tus†communiter ſolet clam inferri, vt obſeruauit gl. in l.ſi cum exceptione.§.in hac actione.in ver. ignorantiam.ff.ꝙ met.cau. quam ad hoc ibi no. Ang.& Alex.in conſ.24.animaduerſis his,col.3.nu.8.verſ. 2. præſuppono.no.2.vnde ſufficit leuior probatio, arg. l. vlt. de teſt. cogen.& ita in hac facti ſpecie tenet Alex.in conſ.156.viſo proceſſu.nu.1. vol.5. quod idẽ voluere Corn.in conſ.41.col.3.vol.2.& in conſ. 124. nu.4.vol.3.Alba.in d.conſ.77.nu.9.Bal. in l. decernimus.C.de ſacroſ.eccleſ.Alc.in cõſ.162.nu.11.Rebuf. in eodem tract.de reſcind. contract.d.gl.12.nu.14.
5 Quòd enim fit ſecrete;†nõ bene poteſt probari viſu,vt loquutus eſt Bal.in l.ſi quis in hoc genus, verſi. adde tamen vnum.C.de epiſc.& cler.& idem Zab.in clem.1.ver.notari in 2.not.de hæret.vbi inquit ſecretum illud,quod probari non poteſt,& Fel. in c.1 col. 8.in prin.ver.quando autem dicatur fieri publicè, de fide inſtrumentorum.
6 Huc accedat etiam alia ratio, † quia metus cõſiſtit in mente:nam cum metus ſit inſtãtis periculi, vel futuri cauſa mentis trepidatio,vt definit I.C.in l.2.ff.ꝙ met.cau.& Anch. in conſ.299.atq; Burſ.conſ.72.nu. 10.& metus dicatur quaſi mentẽ tenens, vt ait Card. in clem.cauſam.§. verum de elect. idcircò fit difficilis probatio, & propterea confugiendum eſt ad cõiecturas,& indicia,vt latè diſſerit Boer.in ead.dec.100. per totam,& ante eum Alex.in cõſ.98. quoniam per excellẽtiſſimum,col.2.nu.6.libr.3. vt etiam iſtud poſtremum optimè confirmat idem Alex.in d.conſ.24. nu.20.& 42.lib. 2.

Primo loco limitabis hanc concluſionẽ non pro-
7 cedere †quando metus eſſet illatus publicè,quia tũc poteſt probari oculis, & per aſpectũ, vt hactenus ab Inn.in c.ſuper hoc.de renun.quẽ ſequitur Bal.in d.c. cauſam matrimonij.in prin.quouſq; refert etiã Boer. in d.deciſ.101. nu. 2. cui accedit Plot. in l.ſi quando. nu.76.C.vnde vi.eidem aſſentitur Burſat.in conſ. 72. nu. 16.vol.1.
8 Secundò velim limites,vt quandoq; †poſſit etiam probari per iuramentum, vt c.ſtatutum. §. cum vero eiuſdem de reſcrip.lib.6. id tamẽ eſt ſingulare in illo caſu,vt placuit Dec.in d.l. in omnibus cauſis. nu. 11. de reg.iur.& Boer.in eadem deciſ.101.nu.2.
9 Tertiò intellige eandem cõcluſionẽ, †veram eſſe, quando huiuſmodi coniecturæ, & indicia fuerint legitimè,exactè, ac plenè probata, vt non eſt. ff. quod met.cau.ita ſentit Boer.in d.deciſ.191.in fi.ſic cẽſuere Alc.in conſ.504.nu.7.& cõſ.5.nu.27.& Por. Imol. in conſ. 72.nu.15.vol.2.
10 At quæ,& quales huiuſmodi † coniecturæ, & indicia eſſe debeant pleriq; iudicis arbitrio relinquũt, vt Bal.in l.ſi quis hoc genus.verſ. adde tamen vnum.C. de epiſc. & cleri.& idem in conſ.26. punctus,volu.3. Anch.in d.conſ.229.Bar.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi. prætori.q.8.de oper.nou.nunc.Dec. in l. in omnibus. cauſis.nu.7.ff.de reg.iur.vbi alios alleg.& inter alia.l. 3.ff.ex quib.cau.maio.25.ann.reſt.quæ tamen id non
11 probat,ex illo enim textu† probatur tãtummodo in arbitrium iudicis eſſe poſitũ, quis ſit iuſtus metus, & an ſufficiat ad reſcindendum actum,non autem quæ probationes ſiue coniecturæ requirantur, vt ex illis verbis,ibi,ſed non ſufficit quolibet terrore adductum timuiſſe,ſed huius rei diſquiſitio iudicis eſt, adeò vt iudicis tantum ſit iudicare qualitatem metus,vt hoc idem conſiderauit Menoch.in ſuo tract. de arb. iud. caſ.136.nu.2.idem aſſerit Cornel.in conſ.41. litera I, volum. 2.

12 Attamen vera eſt hęc opinio, † vt ſcilicet qualitas ꝓbationis relinquaꝰ arbitrio iudicis, vt tenet ipſe Menoch. vbi ſup. per Iaſ. in l. interpoſitas nu. 4. in fi. C. de tráſa. ꝙ etiá not. glo. Inn. & DD. in c. cum dilectus. in verſ. mortis. ext. ꝙ met. cau. Bal. poſt glo. in d. l. interpoſitas. C. de tráſac. & in l. 2. C. de his, qui propter met. iud. non app. & in cóſ. 346. quę ſt. vol. 5. & in §. ſacramenta de pac. iura. firman. Euer. conſ. 19. col. pen. atteſtaſ de * cómuni. Pariſ. cóſ. 60. nu. 25. vol. 4. vbi de * cómuni. Mád. in reg. canc. 34. de ann. q. 71. n. 9. & 10.

Verum ex quib. cóiecturis, & indicijs iudex arbitrari poſſit, facile ex iis, quæ in ſuperiori cócl. à nobis fuere tradita lector colliget, ad illam igitur me reijcio.

CONCLVSIO MLVII.

ARGVMENTVM.

Sit ne magis credendum duobus teſtibus deponentibus de metu, quam mille negantibus, vel aſſerentibus de ſpontanea voluntate.

SVMMARIVM.

1 *Duob. teſtib. deponentib. de metu quam mille negantibus, vel aſſerentib. de libera voluntate magis eſſe credendum, & cur, nu. 2. Contr. nu. 3. Concil. nu. 4.*

5 *Teſti vnico pro metu deponenti, quam mille negantib. vel ſpontaneam voluntatem affirmantib. magis eſſe credendum Contr. nu. 6. Concil. nu. 7.*

8 *Teſtib. mille pro ſpontanea volútate deponentib. quá duob. de metu magis eſt credendum, quando pro illis mille adeſſent præſumptiones, & coniecturæ.*

9 *Teſtib. mille deponentib. pro libera voluntate, quá duobus de metu magis eſt credendum, quádo milli ille adducerét aliquas circunſtátias: ex quib. deprehendi poſſet actum fuiſſe liberæ voluntatis, & non per metum.*

Metus probatio magis cóficitur ex teſtibus, affirmantib. quá negátib. qua propter DD. illá conſtituût concluſioné, quod magis ſit cre-
1 dendú duob. teſtib. deponentib. de metu, † quá mille negantib. vel aſſerétib. de libera volútate, ſic Inno. in c. ſuper hoc de renunc. in glo. quæ incipit, & hoc vnú, ita reſpondete Alex. in conſ. 156. nu. 3. vol. 5. & Bald. in cóſ. ſciſmaticis, ꝙ poſuit in rub. C. ſi quis aliq. teſt. ꝓhibu. & idé Bal. in l. obſeruauere. §. ꝓficiſci. q 13. ff. de off. proc. vt et tradidere Ang. in l. ſi quis ad ſe fundú. C. vnde vi, & Alb. de Roſ. in rub. ff. ꝙ met. cau. idé ſæ pius aſſeruit Barb. vt in conſ. 4. col. 1. vol. 1. in cóſ. 60. col. 4. eo. vol. 1. in conſ. 71. col. 5. vol. 2. & in conſ. vlt. col. 5. ante fi. eod. vol. 2. & in conſ. 99. col. 3. vol. 3. & in c. cám matrimonij, nu. 22. de off. deleg. atq; Dec. in conſ. 100. col. pen. eandem ſniam ſunt ſequuti plerią; alij iuris interpretes, vt Alc. de præſump. reg. 3. ꝓſump. 7. nu. 5. Fel. in c. in noſtra. col. 2. de teſtib. Láceſ. * Dec. in l. turpia, in fin. princ. ff. de leg. 1. Ant. Corſ. in verſ. teſtis, ſing. 10. in c. mille teſtes Boe. in ſing. 16. ver. peſtis. Goz. in conſ. 9. col. 2. in fi. Gram. in cóſ. ciuil. 51 & cóſ. 91. col. 2. & in deci. 103. nu. 60. Gtat. cóſ. 38. col. 4. vol. 2. & in conſ. 83. col. 2. & ſeq. eod. vol. Boer. dec. 100. nu. 3. Abb. in c. 1. col. 2. ꝙ met. cau. Rom. in rubr. de atb. col. 7. Ang. in l. 1. ff. ꝙ met. cauſ. Láf. in rub. de cá poſ. & proprię col. 7. Marſ. ſing. 325. Loſr. cóſ. 17. col. 3. Pariſ. cóſ. 53. col. 7. vol. 4. & in conſ. 60. col. 3. & conſ. 139. col. 5. vol. 4. Iaſ. in §. quadrupli. col. 23. Inſt. de act. idé Iaſ. & Dec. in l. interpoſitas. C. de tráſact. & * Dec. in l. in omnib. cauſis. nu. 8. ff. de reg. iur. & de * cói opinione ipſe Dec. atteſtatur in c. fin. col. fin. de app. Alba. in conſ. 77. nu. 12. Alc. in conſ. 162. nu. 11. Cou. * de ſponſ. 2. par. c. 3. §. 5. nu. 10. de * cómuni Suarez in ſuis commun. opin. in litera M. nu. 157. Burſ. in conſ. 72. num. 48. poſtremo Rebuff. de reſciſſion. contract. artic. vnic. glo. 12. nu. 15.

2 Ratio autem à Doctorib. ea redditur, † ná deponétes ſuper ſpótanea, vt ſic loquar, voluntate deponunt de actu mentali, & inuiſibili, q ſoli Deo notus eſt, alij verò deponentes de metu atteſtanſ de minis, & tormentis, vel ſimilib. quæ ſenſu corporis percipiunſ, ita tradit Inn. in d. c. ſup hoc de renunc. & Abb. in c. 1. ꝙ met. cau. & ad idé rndir Alex. conſ. 156. viſo proceſſu. nu. 3. vol. 5. & Barb. in cóſ. 5. col. 1. vol. 1. & in cóſ. 61. col. 5. eo. vol. 1. & refert Dec. in d. l. in oíb. cauſis nu. 8. ff. de reg. iur. & ita declarat Imol. i c. ſup hoc, de renú.

3 Contrariú voluit † Signo. de Homod. in cóſ. 75. nu. 76. qui aſſerit illam opinioné procul à veritate alienã eſſe, & non eſſe allegandam, vt ita ſentiat ex eo mouetur, quia voluntas, & conſenſus excludit omné violentiam expulſiuam, & voluntas ſpontanea ꝓbatur per actú extrinſecum facti, vel verbi, vt l. potuit. C. de iur. delib. & l. de quib. ff. de leg. cũ alijs, q ibidem apud eundem: hanc ſniam videtur & amplecti Ang. in l. non veriſimile. ff. quod met. cauſ. & Dec. in c. vlt. col. vlt. de app. licet ibi atteſtatur contrariá opinioné * eſſe * cóem idem Aret. ſequitur in d. c. in noſtra. col. 6. in fin. de teſtib. cum igitur etiá metus conſiſtat in méte, vt in ſuperiori cóclusione diximus, & mens, ſiue animus ſoli Deo ſit notus, meritò eadé ratio militat in depoſitione ſuper metu, ſicut ſuper ſpontanea voluntate, & ideo nó videtur, quòd magis credendú ſit, modo ſint pares affirmantibus, quá negantib. metú.

4 Conciliabis has opiniones fœdere diſtinctionis † nã aut teſtes de metu depoſût ſimpliciter ſup eo, & aũ * metú inductiuos nó deducût, & tunc nó eſt eis magis credendú, aut ꝓbant actus, ex quib. veriſimiliter metus inferri potuit, & tunc magis credédú: ita videtur voluiſſe Bal. in l. ſi qs in hoc genus, C. de epiſ. & cle. & in l. vlt. de hęred. inſt. in fi. & Barbat. in c. 1. de ijs, q met. cauſ. atq; Alc. in d. reg. 3. præſump. 7. nu. 7. de præſump.

* Sequendo tamen priorem opinionem tanquá * cómuné, & rationis magis conſentaneá, cú facilius poſſit metus deregi, quam libera voluntas, illá ampliabis

5 veram eſſe, et ſi vnicus † táum teſtis deponeret ꝓ metu, quia illi magis crederetur, quá mille negantib. vel ſpontaneam voluntaté affirmantibus, vt probat Cępol. in caut. 144. & reſpondit Alciat. in conſ. 162.

6 In aliá verò deſcendit † ſententiá ipſe Alc. in reg. 3. præſump. 7. in fi. de præſump. vbi aſſerit hanc eandem opinionem nunquam ſibi placuiſſe, cum ſit cótra regulá c. licet vniuerſis de teſt. & contra mentem oíum ſcribétium, præſertim Alex. in conſ. 156. vol. 5. & cóſ. 98. vol. 3. & Corn. conſ. 41. colum. 3. vol. 2.

7 Intelligas priorem opinioné † procedere, ſi vnicus teſtis deponeret de metu, & cum ipſo alij teſtes de auditu concurrerent; nam talis probatio ſufficit, vt voluit Aret. in conſ. 13. quem refert etiam Boer. in deci. 101. nu. 9. At quando vnico teſti ſit credendum, conſulas id lariſſimè tradentem Gabr. tit. de teſtib. concl. 1. de qua re nos etiam infra ſuo loco.

Primò velim limites principalem Concluſionem
8 non habere locú, † qñ pro deponentibus de ſpótanea voluntate adeſſent pſumptiones, & coniecturæ, cú iſti cæteris præferantur, vt ſenſit Barbat. conſ. 60. vol. 2. & cú eo Cępol. conſ. ciuil. 2. nu. 24. atq; Alcia. conſ. 104. nu. 8. & conſ. 5. nu. 27. & Burſ. in conſ. 72. nu. 43. eiuſdé fuere ſniæ Ang. in l. non eſt veriſimile. ff. ꝙ met. cau. Iaſ. in l. interpoſitas. col. 1. in fi. & ſeq. C. de tráſact. & in cóſ. 227. col. 13. vol. 2. Dec. in l. vlt. col. vlt. nu. 27. de appel. n. 27. & Rim. inter cóſ. marti. cóſ. 77. n. 2. vol. 1.

Secundo loco limitare poteris, locú ſibi non védi-
9 care, quando deponentes † ꝓ libera volútate, adducerent aliquas circunſtantias, ex quibus deprehédi poſſet actú fuiſſe liberæ voluntatis, & nó per metum. ita declarat Ant. de Bur. in d. c. ſuper hoc, de renunc. quẽ refert ſequendo Cępol. in conſ. ciuil. 2. col. 3. in fi.

CON-

CONCLVSIO MLVIII.

ARGVMENTVM.

Miles cum quis non præſumatur qui probe-
tur.

SVMMARIVM.

1 *Militem ſe aſſerenti incumbit onus probandi.*
2 *Nemo præſumitur priuilegiatus niſi doceat de priuilegio.*
3 *Miles probatur per teſtes deponentes de actibus, & inſigni-
bus, ex quibus quis arguitur miles, & doceant illũ crea-
tum militẽ legitimè cũ ſolemnitatib. requiſitis, vt nu. 4.*
5 *Miles probatur per literas illius, qui illum militem crea-
uit, eiuſdem iuramento, & ſigillo roboratas.*
6 *Miles probatur iuramento aſſerentis ſe militem, ſi cõpar-
uerit cum inſignibus militaribus.*
7 *Miles probatur ex matricula in qua milites deſcribi ſolẽt.*
8 *Miles vt quis dicatur, quæ ſint ab eo quærenda.*

1 Militem †ſe aſſerens id probare debet, arg.
l. actor, C. de prob., & ibi ſcribẽ. &
in hac noſtra facti ſpecie ſic ſancitum eſt in l. 1. C. de
appar. magiſtr. mil. lib. 12. qui ſeſe, inquiunt Imp. in
officijs magiſtrorum equitum, ac peditum militare
monſtrauerint, ab omni nominationis iniuria excu-
ſentur, alioqui gaudere non debent priuilegijs, & im-
munitatib. officij, vel militiæ, vt ſanxit Imp. Theod.
in l. probatorias, C. de diuerſ. offi. lib. 12. ita ſenſit, &
Aufrer. ad Capel. Tholoſ. deciſ. 141. nemo enim præ-
2 ſumitur priuilegiatus, †niſi doceat ſe priuilegiatũ, vt
c. cum perſonæ, de priuileg. in 6. ita inquit Io. de Plat.
in d. l. 1. C. de appar. magiſtr. milit. lib. 12.
3 Probatur autem quem eſſe militem †primo per te-
ſtes, qui deponant de actibus, & inſignibus, ex quibus
quis arguitur miles, ita cẽſuit Aufrer. ad d. deciſ. 141.
per gl. in l. maritus, C. de procurat. & per Sal. in l. 1. eo.
tit. id etiam voluit Io. de Plat. vbi ſuprà in d. l. 1. C. de
appar. magiſtr. milit. lib. 12.
4 Quã probationẽ limitabis, & intelliges, †vt nõ ſatis
ſit, ſi teſtes deponerent de actibus tm̃ militiæ, vtporè
qui exercuerit militiã, & ſtipẽdia receperit, nõ. n. per
hoc probatur eũ fuiſſe militẽ, niſi doceat, ẽt ſe legiti-
mè creatũ militem cum ſolemnitatibus requiſitis, vt
l. pen. ff. ex quib. cauſ. maio. cui ſnĩæ fauet l. ſi ſolem-
nib. C. de fid. inſtr. & ꝑ hæc ita ſenſit Io. de Plat. in l. 1.
C. de fugit. colon. lib. 11. & ibi adducit alia exẽpla, nẽ
pè de datio, de filio, & de Tabellione: nam licèt quis
probaret ſe datium exercuiſſe ob id nõ eſſet probatũ
ſe datianũ, niſi probaret ſe habuiſſe datiũ cũ ſolẽni-
tatibus, ſicuti nec filius probatur eſſe alienus, licet ꝓ-
baretur recepiſſe ab illo alimẽta, nec tabellionẽ eſſe,
qui fecit inſtr̃a, niſi probaret ſe cũ ſolemnitatib. fuiſ-
ſe creatũ, de quibus omnibus nos ſuis locis dicimus.
5 Præterea miles probatur †per literas illius, qui illũ
creauit militem, quæ quidem literæ ipſius iuramẽto,
& ſigillo roboratæ eſſe dẽnt, arg. §. ꝙ aũt, vt lic. matr.
& au. & auth. hodie, C. de repud. & l. ſi qua ꝑ calum-
niã, C. de epiſ. & cler. et c. poſt ceſſionẽ, de ꝓb. ſic aſſe-
uerauit Aufrer. ad alleg. deciſ. 141. Capel. Thol. ꝙ ẽt
ꝓbauit Io. de Plat. in d. l. 1. C. de appar. magiſtr. milit.
6 Amplius probatur quis miles †per iuramentum ip-
ſius aſſerentis ſe militẽ, ſi comparuerit cũ inſignibus
militaribus, iſque bene audiat, per l. non omnes, §. à
Barbaris. ff. de re milit. & l. ſtigmata, C. de fabric. lib.
11. & c. ſi iudex laicus, de ſen. excom. in 6. idq́; placuit
Io. de Plat. in d. l. 1. C. de appar. magiſtr. milit. lib. 12. et
Aufrer. ad d. deci. 141. Capel. Tholoſ. & huic ſenten-
tiæ ſuffragantur obſeruata à Bal. in proœm. decret. in
ver. Gregorius, nu. 26. ibi enim cenſuit militem præ-
ſumi, quia publicè militaria arma, & inſignia, nem-
pè enſem, & calcaria aurata geſtet.
7 Huc accedit, quod ex matricula, †in qua milites
deſcribi ſolent, miles probari poterit, vt ſcriptum re-
liquere Io. de Plat. & Aufrer. in iiſdem locis ſuperius
citatis, per l. ſi duas, §. vlt. ff. de excuſ. tut. de quo ali-
qua habes ab Herc. in ſuo tract. de proban. negat. nu.
170. & à Petr. Duen. in reg. 55. ſub nu. 5. verſ. porro.
8 Poſtremò vt quis dicatur miles †debet ab eo diligen-
ter quæri, an ſit ad militiã idoneus, vt reſcripſere Imp.
Seuer. & Antonin. l. 1. C. qui milit. non poſ. lib. 12. &
præſtare iuramentum ſe mortem pro republica non
euitaturũ, vt l. milites, & ibi gl. ff. ex quib. cauſ. maior.
ideò talia probare debet.

CONCLVSIO MLIX.

ARGVMENTVM.

Si de voluntate militis ambigatur, an is vo-
luerit in condendo teſtamẽto priuilegio,
an communi iure vti, in dubio præſumi
eum communi iure teſtari voluiſſe, & an
perpetuo id verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Teſtatum, & inteſtatum eundem paganum nõ poſſe ſimul
decedere.*
2 *Militem poſſe decedere pro parte teſtatum, & pro alia in-
teſtatum.*
3 *Militem in dubio præſumi voluiſſe vti iure cõi in conden-
do teſtamento. Cur ita ſit alios alia ſenſiſſe, vt nu. 4.*
5 *Militem in dubio præſumi voluiſſe teſtari iure ſingulari,
quam communi, cum verborum à milite prolatorũ pro-
prietas potius ad ius ſpeciale, quam commune tendit.*
6 *Miles in eo actu condens teſtamentum, qui ei tanquã pri-
uilegiato conceditur, in dubio præſumi voluiſſe teſtari
iure ſpeciali, quam communi.*
7 *Militem in dubio præſumi teſtari voluiſſe iure ſpeciali, quã
communi, cum alias actus non teneret, niſi ex priuilegio
militi conceſſo.*
8 *Militem in dubio præſumi voluiſſe teſtari iure ſpeciali,
quam communi, quando via iuris ſpecialis eſſet æquior.*

Nullus eſt, qui vel à limine, vt aiũt, ius ſalu-
tauerit, q ignoret, ius noſtrũ non pa-
1 ti eundẽ †in paganis, & teſtato, & inteſtato deceſſiſſe,
vt Põponij I. C. verbis vtar in l. ius noſtrum. ff. de reg.
iur. earum enim rerum naturaliter inter ſe pũgna eſt,
vt teſtatus, & inteſtatus quis ſit. Verùm, ꝙ paganis nõ
2 licèt, liceat militibus †ex Imp. ſanctionib. & Iuriſcon-
ſultorum rñſis, quorum teſtamenta iuris vinculis nõ
ſubijciuntur, cum pp ſimplicitatẽ militarem quõ ve-
lint, & quõ poſſint, ea facere his cõcedatur, vt inquit
Imp. Ant. in l. quanq̃. C. de teſt. milit. ita ſancitum eſt
ab Imp. §. hrẽditas plerunq, verſ. nõ aũt vtiq; Inſtit. de
hær. inſt. & in l. 2. C. eo. de teſta. milit. & conſultũ fuit
ab Vlp. in l. ſi miles vnũ. ff. eo. & à Paulo. in l. ſi duob.
ff. eo. ti. ſed nõ ſemel euenire ſolet, vt de volũtate mi-
litis apertè cõſtare nequeat, an is voluerit priuilegio
cõive vti, ob id tutiorẽ eligẽtes viã Imp. atq; Iuriſcõ-
ſulti voluere, vt in dubio præſumatur, eum cõi iure
3 teſtari †voluiſſe, ſic ex Imp. Alex. reſcripto colligitur
in l. in teſtamento. C. eo. tit. vbi ſubſtitutio reciproca,
ſiue breuiloqua facta ꝑſonis imparibus cõtinet vul-
gares ſubſtitutiones tm̃, quæ poterãt fieri cuilibet eo-
rum: ſed pupillarem ſubſtitutionẽ, quæ non poterat
fieri, niſi tm̃ alteri eorũ, non continet, nec ẽt cõtinet
ſubſtitutionẽ militarẽ, quamuis illa potuiſſet fieri ex
priuilegio militũ cuilibet eorũ, ita ẽt elicitur ex eiuſ-
dem Imp. Ant. ſcrip. in d. l. quanquã. C. eo. vbi inſtitu-
tio hæredũ à milite facta per quotas, ſm̃ illos trahitur
ad omnia bona. quam ſententiam multis ex noſtris

obſeruatione dignam cenſuere, vt Dec. in d. l. ius noſtrum. nu. 8. de reg. iur. & prius hoc Alex. in conſ. 12. nu. 21. ver. probatur etiam hæc opinio, vol. 3. Soc. iun. in cōſ. 128. nu. 229. vol. 1. & Marc. Mant. in ſing. 215.

4 Hāc traditionē nōnulli rationibus † cōfirmare sūt conati alij aliam reddidere, ſunt qui ſenſere, id ēa potiſſimū de cauſa fieri, quod ius cōe ſingulari ſit potētius, ex ingenioſiſſimi Papiniani rñſo in l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de milit. teſta. vbi ſtm̄ teſtm̄ militis è militia miſſi, quod intra annum cōfecerat, nec perfecerat, rumpit primū iure militari factū, dum adhuc militabat, nō communi alii dixere id propterea eſſe, quòd priuilegiū videatur eſſe quoddā ius extra ordinem, quod non debet haberi in cōſideratione, ex Paulo. in l. 4. in 2. reſponſo. ff. de fideicommiſſ. libert. verum hæ rōnes bonę ne, an malę ſint, viderit q illas oppugnat Ale. in tract. præſump. reg. 3. præſump. 36. nu. 2. & 3. vbi nouam, verioremq; vt ipſe aſſerit affert. ob id, inquiens, illud euenire, φ ius ſpeciale ſeu priuilegium tanquam deuians à iure cōi, ſit reſtringendū, per reſcriptum Iuſtin. in l. ſi quando. C. de inoff. teſta. & auctoritatem Bart. in l. 2. ff. de conſtit. princ. quam ibidem ipſemet Ale. vt intuenti patebit, confirmat.

Nos interea concluſionē ipſam, quam cæteri probant, ſequendo, primo loco limitabimus, vt non hēat
5 locum, † cum verborū à militē prolatorū proprietas potius ad ius ſpeciale, quam commune tēderet: quid ni enim tunc liqueat militem, iure ſingulari, quam communi teſtari voluiſſe: nā ſi quis, exempli gratia, à milite fuerit in paganicis tantum inſtitutus, nō habebit in eo locum ius accreſcendi, vt iure communi fieret, in caſtrenſibus modo liquido probetur militē caſtrenſia bona ad illum pertinere noluiſſe, nec è cōtra, ſiue in illis aliquis fuerit inſtitutus, & repudiauerit, ſiue nullus fuerit inſtitutus, quapropter quæ reliqua fuerint ſine hærede bona, ad veniētes ab inteſtato pertinebunt: cum, vt ſupra demonſtrauimus, poſſit miles decedere pro parte teſtatus, & pro alia inteſtatus, vt in hoc themate ab Imp. Anton. A. Floro militi fuit reſcriptum in l. 1. C. de teſtam. milit. & ibidem ab eodem Aug. Septimo militi. in l. 2. vt hoc idem auctoritate ſua corroborauere Vlp. in d. l. ſi miles vnū, & Triphoninus. in l. miles ita, in prin. ff. eo. tit.

Secundò tibi limitanda eſt eadē concluſio, vt non
6 procedat in eo actu, † qui militi tāquam priuilegiato conceditur: qualitas enim, ſecundum quam agit, eſt attendenda. l. non iccirco. C. de iur. & fact. ign. l. cum proponas. §. 1. vbi Ang. de inof. teſt. etenim ſi miles capite damnatus ex militari delicto, ſuper bonis caſtrenſibus teſtamentum confecerit, cum militari iure non communi fuiſſe teſtatum apparet, vt hoc ei permittitur ex Vlpiani reſponſo in l. ex militari. ff. eo. tit. de milit. teſtam. & in l. ſi quis filio, §. irritū. ff. de iniuſt. rup. & irri. fact. teſtam. quod pagano neutiquam licere, dixit Caius. in l. eius, qui. §. 1. & vlt. ff. de teſtam.

Tertiò loco limitare poteris, vt vera non ſit, cum
7 aliàs actus non teneret, † niſi ex priuilegio militi cōceſſo: nā tunc potius præſumendū eſt, eū fuiſſe vſum priuilegio, vt actus ſuſtineatur: hinc eius militis teſtamentum iure militari fuiſſe probatum rñdit Vlp. in l. 3. ff. de mil. teſtam. φ morte præuētus imperfectum reliquerat, etiā ſi iure communi teſtari voluiſſet. non enim aliter ratum erat futurum teſtamentum: nam in pagano ſecus eſſe reſcripſit Imp. in l. hac conſultiſſima. §. ſi quis autem. & §. ex imperfecto. C. de teſtam.

8 Quarto limitatur, vt locum ſibi non vendicet, † qñ via iuris ſpecialis eſſet æquior: nam tunc caperemus illam præſumptionem, tanquam quę tenderet in humaniorē partem, iuxta c. eſtote, de reg. iur. hinc propterea dicebat Bal. in l. precibus, in 9. oppoſ. C. de impub. & aliis ſubſtit. φ ideo præſumatur miles in compendioſa ſubſtitutione vti iure cōi intra tempora pubertatis, qa talis præſumptio ſit humanior, ne excludatur mater pupilli, eademq; vxor ipſius teſtatoris: nam præſumitur voluiſſe excludere à iure paterno. l. vlt. C. de inſt. et ſubſt. priuilegiū igit̄ licet eſſet ęquius, videretur potius iſta via intentata. hæc oīa copioſius explicantē cōſulas Alc. in eo. tract. præſump. reg. 3. d. præſ. 36. p tot. vbi limitationes alias adducit ad concluſionē gñralē, priuilegiatū in dubio potius vti iure cōi, quā ſpeciali. Nobis hæc pauca ad noſtrū thema propoſitum ſpectantia in medium protuliſſe ſit ſatis.

CONCLVSIO MLX.

ARGVMENTVM.

Qua ratione milliare probetur; & de dietis nonnulla.

SVMMARIVM.

1 *Milliare probari per menſuram.*

2 *Milliare quot conſtet paſſibus.*

3 *Pythagoras Herculani corporis mēſurā ex Piſano ſtadio, φ Hercules ſuis pedib. fuerat metatus, ratiocinatus eſt.*

4 *In probando milliari conſuetudinem, communemq; vſum eſſe inſpiciendum.*

5 *Milliaris menſuram expenſis petentis eſſe faciendam.*

6 *Milliaris menſuram fieri debere per viam frequentiorem, breuiori etiam relicta.*

7 *Milliaris menſuram fieri debere per viam breuiorem, cū agitur de ſpatijs locorum ratione ſolius diſtantiæ.*

8 *Millia vicena paſſuum eſſe dinumeranda in ſingulos dies.* Contrarium, nu. 9. Conciliatio, nu. 10.

11 *Milliaria quinquaginta pro vna dieta aſſignari in itinere maritimo.*

12 *Dieta an conſideretur ſecundum conſuetudinem potius, quam legalem diſpoſitionem, remiſſiue.*

13 *Milliare probari per famam, & vulgi opinionem.*

1 Milliare per menſuram † probari euidenter cōſtat, quę mēſura erit faciēda ad hoc, vt ſciamus p quot milliaria ſe extēdat territoriū, vt dicit Hieron. à mon. in tract. fi. regun. c. 26. nu. 13.
2 hæc aūt menſura † pro vnoquoq; milliari mille paſſuum erit facienda, vt colligi pōt ex l. 1. ff. ſi qs cautio. & l. in itinere, & l. mille paſſus. ff. de verbor. ſignif. tot enim paſſibus milliare conſtare adnotauit in dict. locis Accur quē ſequūtur Doct. inquirentes, cuius mēſuræ ſit paſſus huiōi, quod poſt alios tractat Hieron. à mon. in allegato tract. fi. regun. c. 26. vbi, & pedū mēſuram, quibus conſtat paſſus, & alia pertinentia latè explicat. milliare aūt ſolitū fuiſſe pedis menſura deſignari cognoſcere licet ex Gellio noc. Attica. lib. 1.
3 c. 1. q ex Plutar. tradit, Pythagorā † ſubtiliter Herculani corporis mēſurā ex Piſano ſtadio, φ Hercules ſuis pedibus fuerat metatus, ratiocinatū fuiſſe. Verùm cū milliarium, & paſſuū menſura nō apud omnes peræque gentes hodie conſtituatur, ſed alijs longior, alijs breuior ſit, vt vſu cōpertū habemus, et dicit Menoch. in tract. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 2. nu 8. aliter q̄ per menſuram mille paſſuū milliare erit probandū,
4 conſuetudo itaq; † cōmuniſq; vſus erit inſpiciendus, & ſiūt vulgi opinionē res determinanda, vt per Caſtr. quem ſequitur Alex. & declarat in d. l. 1. num. 6. quod etiam ſentit Bart. in d. l. in itinere, dum inquit pedem intelligi ſecundum ciuitatis conſuetudinem.

5 Declaratur modò huiuſmodi menſurā † expenſis petentis eſſe faciēdam, Bar. in tract. teſtimonij. nu. 55. quomodo autem menſor ſit eligendus, & quid agere debeat, ſumi poterit ex traditis per Hieron. à mon. in citato tract. fi. regund. c. 26. nu. 31. cum ſeq.

6 Declaratur ſecundo huiuſmodi menſuram † fieri debere per viam frequentiorē breuiori etiam relictā, Hoſt. Ioan. And. Abb. & Felin. in cap. olim. de excep.

Arch.

Digitized by Google

Arch.in c.ſtatutum,§.cum verò,in verſ.à fide, de reſcript.in 6.Spec.tit.de citatio.§.1. verſ.ſed quid ſi reus Alex.conſ.22.vol.4.& attendi potius viam terreſtrē, quàm maritimam poſuit Ant.de Butr.in c.nonnulli, de reſcript.& in d.c.olim,vbi Abb.nu.5.maximè hyberno tempore,Imol.in l.continuus,§. cum ita.ff de verbor.oblig.

Hæc tamen declaratio vera eſt ita demum,quādo
7 ambigitur,†quot milliaribus diſtent loca inter ſe ratione itineris, ſecus ſi ageretur de ſpatijs locorum ratione ſolius diſtantiæ, tunc enim menſura fieret via breuiori,& ēt per aerem.declarat Bar.& Ang.poſt eū in d.l.1.ff.ſi quis cautio.& in l.3.ff. de verb. ſignif.& in tract.teſtimo.nu.55.& habetur per Alex.in conſil. 22.vol.4.qui tū debere reſpici communem vſum loquendi admonet poſt Caſtr.in d.l.1. ex quo infertur declaratio ad ſtatuta de milliarium diſtantia loquētia,& habetur per Fel.in d.c.cum olim,nu.4. & 5.vbi plura de mēſura diſtantiæ,& maximè reſpectu dietarū,circa quas dietas obiter ſciēdū eſt in ſingulos dies
8 vicena millia † paſſuum eſſe dinumeranda, ex Caio I.C.in d.l.1.ff. ſi quis cautio. cū quo pugnare videtur
9 Venul.in l.continuus,§.cum ita.ff.de verb. obl. dum totam rē ad iudicē,ideſt,ad bonū virū remittit.Hanc
10 antinomiam poſt Accurſ.plures diſſoluere†ſunt conati,quos refert Menoch.de arb.iud.cent.1.caſ.2.lib. 1.qui demum probat ſnīam, quæ & Bald.fuit, vt per Alex.in d.l.1.num.23.ff.ſi quis cautio. ꝙ vicena milliaria in ſingulos dies conſtituantur, vt voluit Caius, ſed habeatur reſpectus ad hominis conditionem,nimirum,valetudinis,ſexus ętatis,& aliorum:ꝙ totum ad iudicem,ideſt,virum bonum pertinere declarauit Venul. & hæc in terreſtri itinere: nam in maritimo
11 †quinquaginta milliaria pro vna dieta aſſignari,tradidit Bar.in tract.de inſula.§.nullius.nu.1.Cæpol. in tract.de marit.nu.14.Feli.in c.cū olim, & ibi Dec. de excep.Diplouat.ad Alex.in d.l.1. Caſt. in l.de precario.ff.ad l.Rhod. de iactu. Hierony. à Mon. in alleg. tract.fi.regund.c.7.nu.13. ꝙ non eſſe perpetuū,ſed ex cōi vſu procedere dicit Menoch. citato loco. nu. 11. ſenſiſſe Gomes.ad reg.cancel.de veris not.q. 5.in fin. vbi aliquid ponit de iſta cōputatione. Et ſi ſcire vis,
12 an dieta cōſideretur†ſm̄ conſuetudinē potius, quam legalē diſpoſitionē,& de illius computatione, adeas Doct.in c.nonnulli,de reſcript.& in c.ſtatutū,§.cum verò.eod.tit.in 6.ſed vt ad propoſitā milliarij probationē reuertamur,illud ēt ſcias ꝓbari milliare aliter,
13 quā per dimēſionē,ꝓ famā† ſcilicet, & vulgi opinionem , vt ſi inter loca milliare vnum,vel plura cōiter nuncupentur,vulgari enim famæ ſtandū eſſe in propoſito,niſi probet̄ contrariū,tradit Bar.in alleg.tract. de teſtib.verſ.vicena milliaria,nu.55.&in d. l. continuus,§.cū ita.Quod nos expoſuimus in cōcl.diſtātia, vbi etiam videre eſt ad rem conferens, quas rationes teſtis examinatus ſuper diſtātia loci reddere debeat.

CONCLVSIO MLXI.

ARGVMENTVM.

Quæ indicia oriantur ex minis contra minantem.

SVMMARIVM.

1 *Minæ indicium faciūt, & præſumptionem ad torturam contra minantem.*

2 *Minæ faciunt indicium cōtra illum,in quem iactatæ fuerunt, ſi minans occiſus,vel quid aliud paſſus fuerit. Quod declara,vt nu.3.*

4 *Minæ maius faciunt indicium contra minantem,quando poſt ipſas minas ex paruo temporis ſpatio ſequutum ſit tale delictum.*

5 *Minæ nedum faciunt indicium ad torturam contra minātem, ſed etiam præ ſe ferunt animum deliberatum.*

6 *Animus,& voluntas ex verbis,nedū ex factis declaratur.*

7 *Minæ præcedentes delictum animū deliberatum arguūt, quando fuerunt factæ ab illo, qui ſolebat illas exequutioni mandare,& exequi, quod minabatur.Cont.nu.8.*

9 *Minæ prolatæ pro inſtanti dolore, & ira faciunt ceſſare animum deliberatum.*

10 *Iracundiæ,& doloris calore quando aliquid dicatur factum,& quouſq; ira, & impetus doloris durare præſumatur,vt dicatur abeſſe animus deliberatus, remiſſiuè.*

11 *Minę prolatę per iactationē faciunt indiciū ad torturā.*

12 *Minæ prolatæ per iactationem a malæ cōditionis homine, & talia iactata exequutioni mandante,faciunt indiciū ad torturam.*

13 *Iactatio ſimplex non ſufficit ad quæſtionem,niſi aliæ coniecturæ accedant.*

14 *Minæ quando faciant,vel non faciant indicium ad torturam contra minantem,diſtinctione declaratum.*

15 *Indiciorum ad torturam ſufficientium ex minis prouenientium cognitio relinquitur iudicis arbitrio.*

16 *Minari quando quis dicatur.*

1 Minas indicium,† & præſumptionem facere ad torturam contra minantem,veluti cum quis minatus eſt velle patrare delictū, quod poſteà fuit patratum,hæc fuit concors*omnium ſcribētium ſnīa,in l.metum,per gl. ibi.C. quod met. cauſ.& l.vlt.ff.de hær.inſt.de qua*communi teſtatur, & eam ſequitur Boſ.in tract.crim.in tit.de indicijs, nu. 44. & idem Boſſ.dicit omnes alios criminaliſtas hoc infallibiliter tenere in omnibus ſuis tract. idē voluere Iaſ. in l.ſi ſuper.C.de tranſact.Cyn.in l.1.C.ſi quis Imper. maledix.vbi*communiter ſcriben. Ant.in c. 3. loco. de prob.vbi Abb.col.vlt. Guid. de Suza. in tract. ſuo de tormen.in ver.quę,& qualia,atq; Pur.in ſuo tract. Synd.chart.mihi 110.verſ. & an ſi qui dixerit.vbi ad hoc refert caſum memoratu dignū, qui euenit cuidā mulieri , quæ ira percita , cum è feneſtra conſpexiſſet neſcio,quē proſequebatur odio , in illū ſic alta voce exclamauit, *Io te farò tagliare le gambe fra poco tempo*, ꝙ audiens quidam illi infenſus , contra quem fœmina minas iactauerat,de inferēdis illis grauiſſimis vulneribus cogitare cœpit,ſperās fore, vt criminis culpa in illā eſſet conferenda,quę cogitatio,cū ex voto illi ſucceſſiſſet,inimicūq; grauiter vulneraſſet,continuo rumor in fœminam ortus eſt.hæc itaque capta, & in quæſtionem ꝑ minas vocata faſſa fuit ſe cauſaſſe , vt ille vulneraretur, quæ damnata,cū luiſſet pœnas,cognitū poſteà fuit immerito in illā fuiſſe animaduerſum.Hinc propterea concludit idē Pur. in hoc plurimū iudicis prudētiā deſiderari ob fallaces indiciorū probationes,quod ēt placuit Marſ.in conſ.crim. nu. 13.ita quoq; ſētēre Menoch.de arbitr.caſ.361.nu.39. Blan.in l.fi.ff.de q.nu. 179. vbi latè Caſſon.in tractat. malef.tractatu.7.c.1.Mar. Ant. Man.conſ.325.nu.9, & 40.Spec.in tit.de præſump.§.ſpecies,verſ.ſed pone. P.minatus eſt. Alb.in l.metum.C.ꝙ met.cauſ. Bal.& Imo.in d.l.vlt.ff.de hær.inſtituen.Fel.in c.cum oportet,nu.10.de accuſ.Marſ.in ſua pract.in §. diligenter, nu.85.Gand.in tract.malef.in tit.præſumpt. & indit. dubi.col.pen.ver.octauum etiam,vbi dicit, talia verba minatoria extra iudicium aſſeueranter prolata,licet præiudicium plenum non inferant, tamen præſūptionem inducere, & indicium.l.quidam.ff.de prob. l.vlt.C.de teſtib.& l.neq; profeſſio, eod.tit.

2 E contra ēt minæ†faciunt indicium contra illum, in quem iactatæ fuerunt,ſi minans occiſus fuerit,vel quid aliud paſſus,ita ait Blan.in d.l.fi.nu. 181.in fi. & 182.per tex.in l.1.§.cū quis latrones.ff. de quæſt.& ꝑ ea,quæ dixit Bar.in l.1.quan.licet ſine iud.ſe vend.& Ang.in l.quemadmodū.ff.de inoff.teſta.vbi aiunt,ꝙ ob timorem ille, qui minatur mortē alteri poſſit illo

actu ab illo, cui minæ factæ ſunt occidi impune, &
opinionem Blan.ſequutus eſt Menoch.in d. tractat.
de arbitrar. caſu 361.nu.39. in fi. & omnes criminal.
hoc idem tenere affirmat.hoc idem voluit Caſon. in
d.trac. 7.nu.14.vbi etiam aſſerit ſcribentes contra ip-
ſum animum deliberatum præſumere, ex quo metus
ſit vna ex cauſis impellentib.ad maleficia, diſtinguit
3 tñ hoc eſſe verum, † qñ conſtat ipſum minatum cœ-
piſſe rixam,ſecus autem ſi minans cœperit: nam tũc
præſumitur, quòd minatus fecerit ad ſui defenſionẽ.
Et huic repugnat,quod dixerunt Bart.& Ang. in d.l.
quemadmodum.dum voluerunt, quòd ob timorem
minatus poſſet minantem occidere: nam dicit hoc
verum non eſſe, quia nõ dicitur factum cum mode-
ramine,ſecundum ea,quæ notantur in l.vt vim.ff. de
iuſt.& iur. Minatus tamen inquit nõ punietur pœna
ordinaria quia pœnã homicidij iuſta cauſa, & dolor
diminuit,vt not.in l,quicquid calore.ff.de reg. iur.
4 Primò amplia concluſionẽ ipſam, † vt tãto magis
procedat,& minæ grauent rem, & maius faciãt indi-
cium, quando poſt ipſas minas ex paruo tẽporis ſpa-
cio ſecutũ ſit tale delictum,breuitas enim tẽporis in
ſimilibus eſt magni effectus: nam ex temporis breui-
tate præſumitur dolus,vt teſtatur gl.ſing.in l.ſi in vẽ-
tre.§.vlt.in vlt.gl.ff.de priuil.cred.vbi Bar.& Ang.di-
cunt,quod ſi probatur,Semproniũ collocutum fuiſſe
cum Titio,& ignoretur,quid ei dixerit, & ſtatim Ti-
tius occiderit aliquem, ex breuitate, ſeu modicitate
temporis pręſumi Sempronium cõſuluiſſe Titio, vt
occideret illum.idem not. Bald.in l.1. in 3. col.C.de
ſeru.fugit.& in l.multum,C.ſi quis alteri,vel ſibi,col.
2.Alex.conſ.69.col.2.vol. 2. cui ſentẽtiæ fauent quæ
dixit Rim.in l.1.§.hoc repertũ. ff. ad Sylleia.& quod
voluit Pet.de Anch.in conſ.72.incip. viſis diligenter
actis,& Domini in c.ponderet,diſtin.50.& quod ob-
ſeruauit Ang.in l.ſi cũ dotem,§.ſi mulier.ff.ſol.matr.
vbi ait, quod ſi aliquis mercator debitor meus dede-
rit mihi expromiſſorem,qui fugam ſtatim arripuerit,
ipſum mercatorem præſumi in dolo, & ideò nõ eſſe
liberatum, quod dictum ſequuntur cæteri ſcribentes
in l.ſingularia.ff.ſi cert.pet.& hoc idem voluit Marſ.
d.conſ.3.nu.14.15. 16.
5 Secundò amplia,vt minæ† nedum faciant indiciũ
ad torturam, ſed etiam pręſeferant animũ delibera-
tum,atq; ſint ſigna præcogitationis,& penſamenti,ſi
is,cui factę ſunt,reperiatur mortuus,& minans fatea-
tur ſe illum occidiſſe, ita loquutus eſt Gand.in ſuprà
citato loco.Alb.in tract.de ſtatut.par.3.q.64. Boſſ.in
trac.crim.in tit.de homic.nu. 63.Caſon.d.tract.7.c.1.
Menoch.vbi ſuprà Blanc.in d.l.fi. nu. 179.quod pro-
cedit etiam ſi illa verba minatoria antecedentia de-
lictum,minans dixerit ſua malignitate, arg.text.in l.
cũ ratio,§.ex bonis.ff.de bon. damnat. & l.ſi non cõ-
6 uitij, C.de iniur.nam ex verbis quoque † nedum ex
factis animus,& voluntas declaratur,l.ſi tantum,§.ei
qui.ff. de ædilit. edict. verba enim ſunt declaratio il-
lius,ꝙ quis in corde habet. nec verbis exprimitur, ꝙ
mente prius non cogitetur.l. Labeo.ff.de ſuppellect.
lega. eoque etiam quia tali caſu effectus,& executio
verborum prolatorum declarant animum,ita fuiſſe
de interficiendo,prout minando propoſuerat, ſic ait
Blan.in d.l.fi.& loco citato,vbi de hoc latè diſſerit.
Alb.tñ in d.tract.de ſtat.par.3.q. 64. dicit tunc mi-
7 nas,†præcedentes delictum, animum deliberatũ ar-
guere, qñ fuerunt factæ ab illo, qui ſolebat illas exe-
quutioni mandare,& exequi, ꝙ minabatur, quod ẽt
placuit Boſſ.in d.tract.crimin.in tit.de homic.nu.63.
& idẽ Alb.hoc affirmauit in d.l.metũ.C.ꝙ met.cauſ.
8 * Contrariũ†ſenſit Caſon.in d.tract.7.nu.10.vbi di-
xit, minas præcedentes delictũ facere indicium ani-
mi deliberati,dummodò cõſtet,vt iam dictũ eſt, mi-
nantẽ occidiſſe eum,cui minatus eſt,& hoc procede-
re indiſtinctè,nulla habita conſideratione, an minãs
fuerit ſolitus minas exequi.idẽ voluit Blan.in d.loco
citato,vbi reprehendit in hoc Alb.& dicit dictum il-
lius procedere tãtummodò in caſu, in quo ignoratur
occiſor, ſecus autem qñ præſupponitur homicidiũ
factũ, quo caſu cum ſequutũ ſit illud, quod iam mi-
nans prædixit,dicendum, eſt quidquid euenit,de vo-
luntate minatoria verba proferẽtis eueniſſe, cũ nihil
ſit verbis expreſſum, ꝙ prius mente nõ fuerit cogita-
tum,per dictam l.Labeo.ff.de ſuppellect.leg. & cum
talis ſit animus,qualia verba proferuntur. l. is qui, §.
diuus.ff.de tut.& curat. dat. ab his. ad hoc faciunt ẽt
ea,quæ tradit Gand.in d.verſ.octauũ, & hãc tandem
* cõem eſſe opinionẽ teſtatur Menoch. in d. caſu 361.
nu.39.vno caſu exceptio,in quo talis cõis opinio ve-
9 ra non eſt,cum ſcilicet minæ prolatæ† pro inſtãti do-
lore,& ira fuerunt,veluti ſi maritus vxorẽ cũ adulte-
ro deprehẽdat,& fugiat adulter, maritusq; minetur,
& paulò poſt is adulter reperiatur occiſus, vel ſi pa-
ter eſt ab aliquo cæſus,& fugienti homicidæ minetur
filius,deindè is homicida occidatur à filio, non dicitẽ
filius,vel maritus occidiſſe præmeditatè,& delibera-
tè,ſed iuſto dolore,& ira commotus, & ideò non ve-
niũt puniẽdi ex deliberato aĩo: nã ꝙ calore iracũdię
fit,ad pœnã non eſt trahendum. d. l.1.C.ſi quis Imp.
male. Alex.conſ.181.col.2.verſ.prætereà.vol. 2. Hip.
in d.§.diligẽter,nu.36.Blan.in d. loco citato.nu.186.
10 Quãdo autem † aliquid dicatur factum calore ira-
cundiæ,& doloris,& quouſq; ira, & impetus doloris
durare præſumitur,vide latè, & diſtinctè per Boſſ. in
tit.de homic.nu.59.nu.3.ſeq & latius etiam per Dec.
in l.quod calore.ff. de reg. iur. vbi format quæſtionẽ
infrà quantũ tempus poſſit dici,quod delinquens ira
à principio ſuccenſus adhuc dicatur ea ira delictum
commiſiſſe, & concludit hoc etiam dici poſſe infrà
triginta dies. & hoc idem Senat. Mediolan. tenuiſſe
teſtatur idem Boſſ. in loco citato.
11 Tertiò amplia concluſionem,†vt etiã procedat. ſi
verba minatoria fuerint prolata per iactationẽ: nam
tunc quoq; faciunt indicium ad torturam, & ſi con-
ſtet minatoria iactantem delictum commiſiſſe deli-
beratus animus etiã exindè arguitur, ita tenet Blanc.
in d.loco citatus.nu.184. quæ allegat Iac. de Belu. in
ſua pract.in tit.de quæſt.col.5.verſ. quartum eſt, col.
8.verſ.item ſi ſe iactauit accuſatus.Bald.in conſ.275.
vol.2.Alex.in d.conſ.181.col.2.verſ prætereà, vol. 2.
Hip.in d.§.diligenter,in ſua pract. nu. 36.
12 Quod intellige procedere,†ſi hoc qualitas perſonę
iactantis poſtulat, veluti, ſi eſſet homo malæ condi-
tionis,& talia iactata exequutioni mandantis, prout
hoc modo intelligit,& declarat dictus Blan.ex men-
te Bald. d. conſ. 275. & Alex.in d.conſ.181.& Put.in
tract.de ſynd. in ver. an ſtetur dicto. col. 3. verſ. an ſi
* probetur, & idem Blanc.* omnes Doct.ad hoc con-
corditer ſe reducere teſtatur.
Alc.quoq; in l.fugitiuus. ff.de verb.ſign. per illum
tex.ibi,licèt id ſe facturum iactauerit, dicit iactatio-
13 nem ſimplicem†non ſufficere ad quæſtionẽ,niſi alię
coniecturæ accedant,vt quia inimicus eius eſſet, vel
alioquin percuſſor, & reprobæ vitæ.
Ad maiorẽ modò totius concluſionis declaratio-
14 nem diſtingue†principale dictũ hoc modo: aut ille,
qui minatus eſt,ſolitus eſt,quod minatẽ exequi, & eſt
vir potens, & iſto caſu præſumptio eſt contra ipſum
ad torturã: aut minans eſt homo vilis, impotẽs ad ta-
lia,nec ſolitus minas exequi, & tũc non præſumitur
cõtra eũ,nec quoad purũ delictũ, nec fortius, quoad
* præmeditatũ,ita ex * cõi Doctorum opinione diſtin-
guit Blan.in dicto loco citatus.n.183. & præcipuè ex
mente Spec.in d.tit.de præſumpt.§.ſpecies. & Alber.
in d.l.metum.C.quod met.cauſ.Bal.& Imo. latè in l.
vlt.col.pen.verſ.vlt.inducit.ff.de hæred.inſt.& Iaſ.in
d.l.1.C.de ſer.fug.& Fel.in c.cum oporteat nu. 11.de
* accu.& Imol.in d.l.vlt.ipſe quoq; de iſta * communi
diſtin-

diſtinctione teſtatur, & ſub iſta intelligi debet, id, ꝙ dicit Alex. in d. l. metum, & quod dicit Abb. in c. ſcribā. de præſump. & alij permulti quos allegat Brun. in tract. de indicijs. col. 13. verſ. quæro vlterius. & Hip. in ſua prac. in d. §. diligenter. nu. 85. & hāc diſtinctionē eſſe verā ex experientia ipſa, q̄ eſt rerū magiſtra, apparere inquit d. Blanc. in loco citato, vbi ēt tradit documentū ad tuendū illos, qui verba minatoria proferūt ex cōſuetudine, & nil aliud gerere ſciunt, niſi ſe terribiles verbis oſtēdere. & eſt, ꝙ ad tollendū indiciū cōtra ipſos minarū debent producere teſtes ad probandam loquacitatem ipſorum, ſeque ſolitos eſſe verba ſimilia proferre, nec exequi deponentes.

Verū diſtinctio ſupradicta, & cognitio indiciorū
15 ad torturam † ſufficientium ex minis prouenientium relinquitur omnino arbitrio iudicis, put dicit Meno. in d. tract. de arb. caſu 361. nu. 39. in fi. & Pur. in d. tracta. de ſindicatu. verſ. & an ſi quis dixerit. per ea, quæ dixit Bal. in l. 3. de epiſc. audien. ꝙ ſcilicet in criminalibus oculus iudicis præſtat arbitrium ad torturam & idem voluit Boſ. in trac. de indi. & Damoud. in prac. crim. in tit. de quæſt. & omnes criminaliſtæ.

16 Minari autem dicetur † quis, ſi his verbis cōtra aliquem vſus fuerit, videlicet, ꝙ traheret minato vnam pennam de ala, vel ꝙ faciet illum malè capitare vel ꝙ nocebit illi, ſi poterit, vel iactauerit de illo occidēdo & ſimilia alia verba, de quibus agit Gand. in d. loco citato. & Caſon. in d. tract. 7. & Albe. in d. l. metū, C. quod met. cau.

CONCLVSIO MLXII.

ARGVMENTVM.

Tria ſimul à minore eſſe probanda, vt reſtitutionem in integrum obtineat; & quæ illa ſint, & quo pacto debeant eadē probari.

SVMMARIVM.

1 *Minor vt reſtitutionem in integrum obtineat debet probare, quod contraxit tempore minoritatis.*
2 *Minor vt reſtitutionem in integrum obtineat, debet probare læſionem.*
3 *Læſio non præſumitur, ſed eſt probanda.*
4 *Minor læſionem clarè debet probare, cum petit reſtitutionē ante ſententiam.*
5 *Minor vt reſtituatur debet probare enormem læſionem.* Contrarium, nu. 6.
7 *Eccleſia vt reſtituatur debet probare enormem læſionem.* *Et quæ requirantur vltra enormem læſionem, vt nu. 8.*
9 *Eccleſiam etiam vltra præfinitum petendæ reſtitutionis tēpus audiendam eſſe cum læſio fuit enormiſſima.*
10 *Læſio enormis quæ dicatur iudicis arbitrio relinqui, & ibidem quo pacto id ſit intelligendum.*
11 *Læſionem enormem venire ſemper, quotieſcunque in ſtatuto, & materia pœnali, & odioſa de ea ſit mentio.* Quod limita, vt nu. 12. Contr. nu. 13.
14 *Minori, qui vult reſtitui aduerſus probationes omiſſa, in termino non eſt neceſſe probare læſionem, ſed ſatis eſt eam tantum allegare.* Contr. nu. 15. Concil. nu. 16.
17 *Minor abſque alia læſionis probatione reſtituendus eſt, cū ille non appellauit, uel appellationē non eſt proſequutus.* Contr. nu. 18. Concil. nu. 19.
20 *Minori ſatis eſt, cum ab eo læſio probanda eſt, læſionem probare præſumptiuè.*
21 *Minori actori præſumptiua probatione læſionem probare ſatis eſt: ſecus eidem reo: nam tunc non eſt opus alia probatione.*
22 *Minor in criminalibus eſt reſtituendus aduerſus confeſſionem abſque alia læſionis probatione.*
23 *Minor in atrocibus non admittitur ad reuocādam ſuam confeſſionem.*
24 *Minor in omnibus caſibus, in quibus præſumitur læſus re ipſa eſt reſtituendus abſque alia læſionis probatione.*
25 *Minor vt in integrum reſtitutionem obtineat probare debet, quod aduerſarij dolo ſuaue facilitate fuerit circumuentus.* Contrarium, nu. 26.
27 *In libello reſtitutionis non ſufficit narrare ſe minorem læſum, ſed vlterius debet adijci, quod ſua facilitate, vel dolo aduerſarij id euenit.* Contra. nu. 28.
Conciliatio. nu. 29.
30 *Minor ſi non fuit læſus dolo aduerſarij, vel ſua facilitate, adhuc illi competit in integrum reſtitutio ſaltem ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur.*
Quod limita, vt nu. 31.
32 *Minori non ſufficit probare ſe minorem læſum dolo aduerſarij, vel ſua facilitate ad hoc, vt reſtituatur, ſed eidem probandum eſt, ſe adhuc eſſe intra quadriennium conceſſum ad reſtitutionem petendam.*
Contrarium, nu. 33.
Conciliatio, nu. 34.
35 *Minor eſt reſtituendus nedum ſi læſus ſit damnum patiendo, ſed etiam ſi læſus ſit in non aſſumendo lucrum.*

Vt minor reſtitutionē in integrum obtineat probanda ſunt illi tria copulatiuè.

1 Primò quòd contraxit † tempore minoritatis, ex l. ſi minorem. C. de in integ. reſt. l. minorib. ff. eo. tit. l. doli. circa fi. ff. de noua. l. ea quæ. C. de temp. in integ. reſt. peten. vt reſpondit Pau. conſ. 53. col. 1. in 2. vol. cui ſe ſubſcripſit Rebuf. in 2. tom. commen. in conſti. reg. Gal. in tit. de reſt. art. 1. gl. 3. nu. 2.

2 Secundò probare debet læſionem: † nā non vtique eò ꝙ minor eſt, ſtatim & circumſcriptum ſe docuit, vt l. nam & poſtea. §. ſi minorib. ff. de iureiu. l. minorib. l. vlt. C. de reſti. in integ. & c. auditis ext. eo. ad idē reſpondit Pariſ. conſ. 53. nu. 61. vol. 3. & in conſ. 12. nu. 34. vol. 1. quod & comprobat tex. in l. quod ſi minor. §. non ſemper. ff. de minor. vt & ſenſit Dec. conſ. 436. ex l. ait Prætor. §. non ſolum. & l. verum. §. ſciendum. ff. de mino. neque enim præſumitur læſio; † ideo
3 probanda eſt, teſte Gozad. in conſ. 44. nu. 8. Rui. cōſi. 119. nu. 13. lib. 5. Abb. in c. 1. de reſtit. in integ. num. 2. imò cauſa reſtitutionis in integrum eſt principaliter læſio, non autē perſona minoris, ſiue fauor illius ætatis; quod inde probatur: nam huiuſmodi reſtitutio propter læſionem minoris tranſit ad hæredem eius etiam maiorem, & ſic competit etiam demortua illa perſona minori, quod ſecus eſſet ſi talis reſtitutio inſeruiret ipſi minori, prout minori, non autem prout læſo. ita inquit Afflic. & ita fuiſſe deciſum teſtatur in deciſ. 211. nu. 1. & idem voluit Bart. in l. Interdum. ff. de mino. & in l. nō ſolum. ff. de reſt. in integ. mino. & firmat Dy. in c. priuilegium. de regu. iur. in 6. quod & placuit. Oldrad. in conſ. 224. & eidem Bart. in l. quia tale. ff. ſol. mat.

4 Primò amplia, vt id maximè procedat, qn̄ † petitē reſtitutio contra ſententiam, quia tunc clarè probari debet læſio, per tex. in l. vlt. ibi probationum more. C. ſi minor maio. ſe dix. quia reſtitutio aduerſus ſententiam eſt magni præiudicij, cum ex ſn̄ia ius quæſitum tollatur. l. Iulianus. ff. de condi. indebi. iun. l. ſi nō ſortem. §. hæredi vbi glo. ibi. Iac. in l. 1. C. qui, & aduerſ. quos, & ideo per iuramentum probari non poteſt c. cum veniſſent. de in integ. reſt. & docent Saly. & alij in l. 1. C. ſi aduerſus rem iud. idem voluit Rebuf. in ſupra citato tit. de reſt. art. 1. gl. 3. nu. 15.

5 Secundo amplia non ſolū † eſſe probandam læſionem, ſed etiā vltra minimam: modica enim non ſufficit ad reſtitutionem, ſed enormis requiritur, vt probat ex l. Scio. ff. de reſt. in integ. & ibi Doct. idē cenſet gl. in c. 1. & ibi Abb. n. 2. ext. eo. hoc idē cēſere Ceph. in cōſ. 3. nu. 173. Capic. dec. 109. Dec. in c. maioribus de præ-

* de præb.nu.1. vbi dicit hanc * communem Soc. iun. conſ.84.nu.42.vol.2.Pariſ.conſ.99.vol.1.Cor. conſi. 179.nu.10.vol.4.Rui. conſ.119.nu.13.vol.5. Burſ.nu. 34.Hoſt. Ant.de Bur.in 2.oppoſi.& Card.in 2.oppoſ. & Pet de Anch.in 2.no.in d.c.1.de in integ. reſtit.Io. And.in c.cum ex literis, in primis verbis.vbi ẽt Hoſt. Card.& Abb.in 1.not.ext.eo.tit. Ino.in c.coram, eo. tit.Grat.conſ.4.col.vlt.vol.1.Belt.conſ.169. & conſi. 199.col.3.vol.1.Alex.in cõſ.27.col.2.vol.1.& in cõſ. 222.col.3.vol.2.Iaſ.in cõſ.63.col.5.& ſeq.vol.3. Soc. in conſ.57.col.9.vol.4. Gomes. in §.pœnales,col.2. Inſti.de act. Bal. in l.ſi in emptione.ff.de min.Rui.in cõſ.119.nu.14.vol.5.Spec.in tit.de reſti.in integ.§.1. col.pe.Dec.in cõſ.616. Alex.in l.1.§.nũciatio.col.9. ver.2.limita,ff.de ope.no.nun.& Gozad.cõſ.44.n.8.

6 Contrarium † ꝙ ſcilicet pro modica læſione detur reſtitutio, voluit idem Rebuf.in d.tit.de reſt.art.1.gl. 2.nu.11.per l.ſi oleũ, in fi. cũ l.ſeq.ff.de dolo, & dicit nullo iure caueri,ꝙ enorme debeat eſſe damnũ in reſtitutione minoris: imò gl. dicit illum pro leui damno reſtituendum, in l. in cauſæ,§. idẽ Pomponius, ff. de mino.& ipſe affirmat etiam minorẽ poſſe reſtitui, ſi iuſtam habeat affectionem, ad hoc allegans tex.in l.ſi in emptionẽ.ff.eo.tit.& ita ſeruare curias Franciç teſtatur,idem voluere Rom.in conſ.90. col.vlt.verſ. item & quod. Azo in ſumma de præd. mino. circa fi. Bal.in l.1.C.ſi aduer.vend.pig.vbi etiam Cyn.Ange. Caſt.Sal.Imo.in c.cũ cõtingat,col.61.verſ.itẽ aduerte,de iur.iu.Brun.in conſ.41.col.9. Barba.in conſ.34. col.5.vol.4.& in cõſ.10.col.4.vol.1. & Odo.in d. leg. Seio.ff.de in integ.reſtit.

** Tenendo primam opinionẽ magis ** communẽ,
7 Primò amplia,vt ẽt talis probatio enormis † læſionis procedat in eccleſia,quæ vt reſtituatur debet illã probare,vt ſancitũ eſt in c.1.de in integr.reſt.& ibi Abb. in ſecundo notab.vbi ait,ꝙ vt eccleſia reſtituatur,in-
8 ter alia requiritur, † ꝙ ſit læſa, & læſio ſit enormis, & ꝙ de tali læſione manifeſtè appareat, non ꝙ talis læſio debeat eſſe notoria, ſed requirit ꝙ ſit manifeſta, id eſt,ꝙ per teſtes, vel alia legitima documenta ꝓbetur,requiritur etiam,ꝙ læſio proueniat ex illo actu,& contractu,aduerſus quem eccleſia petit reſtitui,& ꝙ ſit intra tempus reſtitutionis petendæ, ſcilicet intra quadriennium à tpe læſionis,per c.1.de reſtit. lib.6.ꝙ
9 tñ vltimũ requiſitum limitat † in caſu,in quo adeſſet aliqua legitima cauſa, pp q̃ eccleſia ẽt vltra quadriẽniũ deberet audiri, vt quia læſio fuerit enormiſſima, per glo.ſing.in d.ca.1.in fi. vel ſi vixerit Prælatus,qui malè alienauit: quo caſu non currit ipſ quadriennij, & hãc Abb.opinionem ſequutus eſt Soc. iun.in cõſ. 84.nu. 43. verſ. ſunt ẽt qui. vol.2. vbi etiam quænam
10 enormis læſio dicatur † ex opinione Doctorum circa hoc variè tenentium, variè quoq; recitat,& ſtatuit id iudicis arbitrio relinqui,vt ſcilicet debeat arbitrari circa læſionem ex vno de illis modis, quos varios ponunt Doctores,non autẽ,vt ſibi videbitur,& indiſtinctè ex ipſius arbitrio: idem placuit Menoch. de arbi. iud.cauſ.caſ.74.nu.4.li.2.cent.2. licet contrarium tenuerit Dec.in conſ.39.col.vlt. & Rebuf.in d.tract.de reſt.art.1.gl.2.nu.11.per l.1. ff.de iur.delib.& c. ſtatutum.§.inſuper,de reſcrip.in 6.
11 Secũdò amplia, vt in ſtatuto † & in materia pœnali,& odioſa:quotieſcunq; fit mentio de læſione, ſemper veniat enormis: nã modica in illis non vr̃ eſſe in conſideratione: ita ait Dec.in c.maiorib. de præben. nu.3.ad hoc facit quòd voluit Bal.in l.vlt.C.de ædil. edict. vbi tenet, ꝙ ſtatutum loquens de vulnere non habeat locum in vulnuſculo,& ibi Bald.in auth.ſed iam neceſſe,in gl.mag.C.de dona.ante nupt.huc etiã pertinet,ꝙ voluit Alc. in cõſ.104.cir.fi. vol.1.in quo ꝓbat,ꝙ ſtatutum loquens de falſificãte monetã, nõ comprehendat vilem monetam,& minimam.

Limita iſtam ſecundã ampliationem, vt non pro-
12 cedat,qñ † pœna deberet committi in euentum conditionis: nam tunc cõſideratur,quod minimum eſt: quia conditio eſt indiuidua; ita Dec. in d.c.maiorib. nu.4.& 5.idem voluit Ang.in conſ.168.in 2. dub. facit quod tradidere Bal.in rub.C.de contrahen.empt. q.10.& glo.in l.res bona fide,ff.eo.tit. Specu.in tit.de emphyteuſi. §.nunc aliqua. verſ.3. Bart.& Doct.in Auth.qui rem.C.de ſacroſ.eccl.

Limita modò ſecundã ampliationẽ principalem,
13 vt non habeat locum, † qñ res per ſe eſt minima, & nullam connexitatem, vel mixturã habet cũ maiori ſumma,nec per reſtitutionẽ à modico illo dãno eſſet recedendum à contractu maiori ſummæ, tunc enim datur reſtitutio ẽt pro minimo,teſte Hip.Rim.in l.1. §. ſi quis apud, ff. ꝙ quiſq iuris, & poſt eum D. Cæſ. Contard.nunc Reuer.Eps Sugonen.in repet.l.vnicę, C.ſi de momenta.poſſeſſio.limi.8.verſ. ratione reſtitutionis in integr.nu. 25. hoc etiã obſeruauere And. Sic.& Alberi.de Roſa.in l.Seio.ff.de in integ. reſtitu. Dec.in d.c.maiorib.nu.1.vbi d.l.Seio.in hoc limitat, & illam declarãdo intelligit procedere, idẽ voluere Ang.in l.1.ff.eo.nu.6. Io.Annib. in l.poſt contractũ, nu.88.ff.de don.Clau.de Seiſ.in l.1.nunciatio.nu.62. ff.de nou. ope.nun.

Primò præcipuo loco limitat̃ ſecundum requiſitũ
14 tunc nõ procedere, † qñ allegatur læſio in cõtractu, vel aliter extra iudicium:nã tunc anteq̃ detur reſtitutio debet probari læſio,ſecus in iudicialibus,vt qñ qs vult reſtitui aduerſus probationes omiſſas in termino,tunc enim non eſt neceſſe probare, nec probationes habere, quæ poſſunt ius ſuum ſtabilire, nec aliter læſionem,ſed ſatis eſt eam allegare,vt reſponſum eſt ab Ant.de But.in conſ.63. cui accedit Abb.in c. auditis,in 8.not.de reſti.in integ.& in c.ſuſcitata,nu.2.eo. tit.idem cenſent Heric.Boic.in c.corã.eod tit.Capel. Tholo.q.389.Rebuf.in d.tit.de reſtit.art.1.glo.3.nu. 18.l.minor vigintiquinq; annis.ff.de mino.& hoc obſeruari teſtatur Spec.in tit.de reſt.in integ.§.1.verſ.illud præmittẽdum non eſt, vbi tenet,ꝙ ex ſola partis, vel ſui procuratoris allegatione, ꝙ omiſſæ ſint probationes,reſtituatur minor. & idem ſentit idẽ Spe. in d.§.1.in prin.illius §.Ant.de But.in d.c. auditis,in pe. col. Aret.in conſ.66. col.pen.& in d.§. ſi minor.col. fi.vbi Iaſ. col.pen.

15 A contraria † ſtetit ſnĩa Bar. in l. nam & poſtea.§. ſi minor.col.vlt.de iureiu. vbi tenet illũ non eſſe reſtituendum, niſi doceat de probatione, q̃ aſſerit omiſiſſe,& de tali, per q̃ ius ipſius minoris fundetur, eidem Barto.ſnĩæ ſe ſubſcripſit Ang.d.§.ſi minor. col.vlt.in verſ.in glo in verſ.captus,vbi ẽt Sal. col.1. verſ. & ex iſta gl.colligitur,ibi. Rom.in pen.col. vbi ẽt Bald.in col.vlt.verſ. extra not. & ibidem Alex. & Iaſ.qui di-
* cunt hanc eſſe communem * Doctorum opinionẽ, idem confirmauere Alb.in l.minor 25.annis ſi omiſſam,ff. de minor. Imo.in c. auditis,in 1.not.in 1.col. in fi.Bero.dec.79.nu.6.vbi teſtatur Bar.opinionẽ eſſe
** veriorẽ,& cõiorem, ** q̃ ſequitur Pau.de Caſt.in cõſ. 196.col.2.per tex.in l. minorib.C.de in integ.reſtit.& in l.verum,§.ſciendum,& §. itẽ non reſtituatur, ff.de minor.idem voluit Corn. conſ.181.vol.2. & dec.Capel.Tholo.q.54.& q.59.in fi. verſ.aduerte.

16 Cõciliabis has opiniones † eo mõ, quo fecit Alex. in d.l.nã & poſtea. §.ſi minor. col.vlt. licet loquat̃ in themate à noſtro diſpari,prior opinio vera ſit,qñ minor afficeretur damno re ipſa, niſi reſtitueretur,& ſic generaliter, vbi tractaret̃ de damno euitando minor eo ipſo reſtituitur,poſterior autem opinio, qñ non ſequeretur dãnum neceſſariò re ipſa, quo caſu minor, niſi probet ſaltẽ præſumptiuè, vt infra dicemus, non reſtituitur, quam diſtinctionem vr̃ ſequi Iaſ.ibidem dum ſe remittit ad Alex. in d.§. ſi minor in 2.col.ad idem reſpondit nonnullis in locis Ruin.in conſ.135. col.2.& ſeq.vol.1.conſ.88.col.1.vol.4.conſ.59.col.3.

vol.

volu.eod.& in conſi.95.colum.1. & ſeq. & colum.fi. volum.5.

Secūdo præcipuè limitabis ſecundū requiſitum vt
17 locum ſibi non vendicet † in caſu, in quo minor nō appellauit, vel non eſt proſequutus appellationem: nam tunc eo ipſo minor dicitur læſus,ex quo non appellauit,nec opus eſt alia probatione læſionis, ſed tanquam læſus debet reſtitui:ita voluit Ange. in l.fi.col. vlt.C.in quib.cau.in integr.reſt.nō eſt neceſ. vbi Bar. ſibi contrarius col.vlt.& Paul.de Caſtr. in d.l.nam & poſtea.§. ſi minor. & iſtam opinionem ſenſit glo. in l.ſi minor vigintiquinque annis filiofamilias. §.1. in verb.iure deſiderat.ff.de minor.

18 In contrariam deſcendit ſnīam Bart. in d.§.ſi minor. verſ.quæro quomodo vbi voluit minorē qui nō appellauit non dici læſum eo ipſo,ꝙ non appellauit, niſi doceat ſe habere aliquid, propter quod in cauſa appellationis debeat vincere,vbi etiam Ang.col.vlt. & Sal.col.1 & Rom.col.vlt.& Aret.in poſtremis verbis,dum ſe reijcit ad no.per Bar. ibi. idem ſenſit Alc. de præſump.in 1.reg.in 42.præſumpt.hoc idem cōprobauere Gra.in cōſ.110.col.pen.& vlt.vol.1.Beltame. deciſ.38.Alex.in apoſtil.ad Bar.in d.contū.§.in pupillo.ff.de confeſſis idē Alex. in cōſ.55.col.vlt.& vol.5. Guid. Pap. deciſ.141. Rot. deciſ.87.in nouiſ.Bal.in l. vlt.in fi.C.in quib.cauſ.in integ.reſt.nō eſt neceſ.Pau. de Caſtr.in conſ.3.col.2.vol.2. & in cōſ.196.col.1.in fi.vol.eo. Abb.in cōſ.77.vol.2.col.3. Aret.in l.ait Prętor.§.ſi minor.ff.de iureiur.Alex.cōſ.115.nu 4.vol.5. Pau.de Caſtr.conſ.156.n.2.vol.2.vbi inquit,quod quū minor petit ſe reſtitui aduerſus omiſſam appellationē tenetur probare læſionē, & ꝙ non ſufficit ad eam probandā,quod tempus appellandi tranſiuerit, & ꝙ non appellauit,quia poteſt eſſe, quod ſua non intererat appellare, quia fouebat iniuſtam cauſam,& idem etiam conſuluit in conſ.3.eo.vol.idem etiam cōſuluit Dec.in conſ.436.nu.5.vbi alios allegat,& dicit ita quotidie ſeruari in vſu forenſi, vt non detur reſtitutio minori,niſi de læſione probetur,idem deciſum eſt in deciſ.Thol.245.vbi Aufrer. Auped.teſtatur de magis
** **communi,& Paul.de Caſtr.in d.l.vlt.nu.5. dicit in curia Romana ſe vidiſſe ſimpliciter ſeruari,quod dixit Bart.in d.§.ſi minor.

19 Sed tolles hoc pacto has ſcribentiū† lites,nam aut minor,qui habuit contra ſe ſententiam erat actor, & non appellauit, & tunc ſi vult reſtitui ad appellandū habet oſtendere, quod foueat cauſam iuſtam, & ſic, ꝙ eius intereat appellare; aut erat reus, & tunc ſatis perdidit,quod eſt condemnatus, & ſnīa tráſiuit in rē iudicatam, & propter hoc ſolū debet reſtitui ad appellandum:hoc modo diſtinguit Fulgo. in d.§.ſi minor.& in d.l.vlt. C.in quib.cauſ.in integr.reſt. nō eſt neceſ.idem,& affirmauere. Alex.in d. conſ.115.in fi. vol.5.Iac.de S.Georg.in d.l.vlt.in fi.Rui.conſ.68.nu. 26.verſ.quāuis.vol.1.& hanc ipſā veritatē eſſe inquit Caſt.in d.l.vlt.quem ſequitur Anch.in q.42.par.1.

Tertiò velim limites ſecundū requiſitum,vt etiā ſi
20 deberet probatio læſionis ſequi, ſufficit tñ,ſi de tali læſione conſtet iudici per præſumptionē,ſeu per pręſumptiuam probationem,ita ait Aret. in conſ.66.nu. 8.vbi ait hāc etiam fuiſſe mentē Bar. in d.§.ſi minor. dum concludit,quod ſufficit,ſi oſtendatur iudici pręſumptiuè, quod minor poſſet probare idem voluit Anch.in d.q.41. nu. 7. vbi aſſerit ſe ita ſæpius vidiſſe
* ſeruari & hanc opinionem dicit * communem.

21 Subdeclara tamen iſtud procedere,†quādo minor eſſet actor, quo caſu præſumptiua ſaltē ꝓbatio videt neceſſaria:ſecus ſi eſſet reus,& fuiſſet condemnatus: nā tunc non eſt opus aliqua probatione,quia eo ipſo, ꝙ non appellauit, dr̄ læſus, ita docuit Anch. in loco ſupra citato,vbi inquit ita doctrinā Bar.in d.l.vlt. C. in qb.cau.in integr.reſt.nō eſt neceſ. eſſe intelligēdā, cui opinioni cōuenit diſt.Fulg.& aſſeclarum, de qua ſupra in ſuperiori recōciliatione,& hanc Iaſ.in d.§ ſi minor.nu.17.in fi dicit æquam & ſuſtentabilem.

22 Quartò limitatur ſecundum requiſitū,vt nō obtineat,quando eſſemus in criminalibus, in quibus minor venit reſtituendus aduerſus confeſſionem abſq; alia probatione, quia eo ipſo dicitur læſus,ita voluit Alex.in d.§.ſi minor,quam opinionem approbauere etiam Angel. in l.certū.ff.de cōfeſ.in §.in pupi. Marſ. in ſing.449.Gram.in conſ.criuil.16.col.1.& in cōſ.60. col.2.& in conſ.59.col.4. Alex.in conſ.115.col.1.in fin.vol.5.Hippol.in l.1.§.ſi quis vltro.ff.de queſt.Iaſ. in conſ.188.col.1.vol.2.& in d. §.ſi minor. col. 2. in princ.& idem Alex.in conſ.115. vol.5. ſentit idē Bal. in conſ.110.volum. 1. atque Corn. expreſsè in conſ. 192. col.2.vol.4.

23 Id limita tamen non eſſe verum in atrocibus,† in quibus minor non admittitur ad reuocandā eius cōfeſſionē,teſte Marſ.in l.de minore.nu.57.ff.de queſt. quod ante eum docuit Bart.in l.auxilium.n.in ver.nos, ex hac gloſſ.ff.de minor.& ibi etiam tradit,quæ dicātur delicta atrocia.

24 Quintò generaliter limitabis† in omnibus caſib.in quib.minor præſumitur læſus re ipſa; quos refert, & proſequendo limitat Rebuf.d.tract.de reſt.art.1.glo. 3. vbi latè, & diſtinctè per eum.

Tertium requiſitum, quod minor debet ꝓbare ad
25 hoc,vt reſtituatur,eſt quod aduerſarij dolo, ſuaue facilitate fuit circonuētus,iuxta l.verum.§. ſciendū. & ibi glo. in verſ.ꝓbentur.cum §.ſeq.& in l.non omnia ff.de minor.& ibi Bar.n.2.ex l.vlt.C.de reſti. in integ. & ibi Bar.in fi.& in d. §.ſi minor. vbi cęteri ſcribētes Sal.in l.ille à quo.§.qui repudiauit.nu.3. ff. ad Treb. vt ſcriptum reliquere Ana.conſ.48.nu.2.Soc.cōſ.77. in q.3.lib.2.Mand.de æta.mino.q.4. qui allegat. Cur. iun.in conſ.6.nu. 2. verſ. præmiſſis non obſtantib.te-
* ſtantē de * cōi Caph. conſ.3.nu.131.lib. 1. Alciat.in tract.præſumpt.reg.2.præſumpt.42. Craue.conſ.178. nu.8.Dec.conſ.384. Menoch.conſ.100.nu.189. Rebuff.in d.tract.de reſtit.art.1.glo.3.nu.26.vbi rationē adducit huius dicti,quia ſcilicet non videatur circūſcriptus minor, qui iure ſit vſus communi in l. vlt.C. de integr.reſt.

26 Contrarium,† quod imò non opus ſit minori hoc probare,tenuit Barb.conſ.19.col.1.in 4.vol.quem refert Rebuf in d.glo.3.de reſt.nu.27.

Priori adherendo cōmuni opinioni infertur ex ea,
27 quod nō ſufficiat † in libello reſtitutionis narrare ſe minorem eſſe læſum,ſed vlterius debet adijci, qđ ſui facilitate,vel dolo aduerſarij id euenit,alias nō concludere libellus,placuit Bar.& Bal.in d.l.vlt. eidē Bal in d.§.ſciendū.& in c.conſtit. de reſt.in integ.& Rui. conſ.119 nu.15.vol.5. vbi alios allegat.

28 Contra hanc illationē† ſenſit Spec.in tit.de reſt.in integ.§.qualiter verſ.ſed nūquid. & Sal.in d.l.vlt.volentes eſſe admittendū libellum abſq; expreſſione doli aduerſarij,aut facilitatis minoris,modò ex ꝓbatio-
* nibus poſtea conſtet de eis,& ibi Alex.& dicit communem opinionē Imo,in d.c.conſti.de reſt.in integ. atque Rebuf.in d.tit.de reſt.art.1.glo.3.nu. 27.

29 Quod diſſidium † ex ſnīa Caſtr.in d.l.vlt.tolles, ſi dixeris hanc communem vltimā opinionem ꝓcedere,quando nō fuit oppoſitum de ineptitudine libelli. Priorem autem quando fuit oppoſitum, quam declarationem ſequitur Rui.in d.conſ.119.nu.14.

30 Declara quo ad totā concluſionem, † ꝙ ſi minor nō eſſet læſus dolo aduerſarij,vel ſui facilitate,adhuc illi competeret reſtitutio in integrū ſaltē ex clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur: ita cōſuluit Corn.in conſ.184.vol.3.& ita not.à gl.Bar. & Doct.in l.2.C.de iur.emph.quorum ſententię adhærent Dy.in reg.eū quiſde reg.iur.in 6.Spec.in ti.de loca.§. nunc.aliqua Ant.& Abb.in ſi vigilāti.de ꝓſcrip.Bart. in l.Ariſto.§.vlt.ff.de dona.ipſe,& Ang.in l.1.§.quod autem.

autem.ff.de iti.actuq́ue priua. & glo.in l.1.in prin.C. de patr.poteſtat.

31 Limita iſtud tunc verum eſſe,† qñ aliqua iuſta cauſa allegata,& probata fuit per minorẽ ; ita ait Meno. in conſ.100.nu.307.& ſic ſupradictos Doct. intelligẽdos eſſe affirmat, ſicuti declarant omnes ex illo text. in l.1.ff. ex quibus cauſ. maior.in fi. & Soc.iun.conſ. 72.nu.20.& conſ.118. nu.147.lib.1. Pariſ.cõſ.100.nu. 74.lib.1.Alc.reſpon.108.nu.6.& Alb. conſ.18.col.1.

32 Secundò declara † quo ad totam concluſionẽ, vt non ſufficiat minorem probare ſe minorẽ læſum dolo aduerſarij, vel ſui facilitate,ad hoc, vt reſtituatur, ſed oportet, ꝙ ꝓbet ſe adhuc eſſe infra quadrienniũ conceſſum ad reſtitutionem petendam, de quo in l. vlt.C.de tẽp.in integ.reſti.pet.ita dixere Ant. de Butr. in d.c.conſti.de reſti.in integ.& Abb. in c.1.nu.3.eo. tit.ex l.nam & poſtea,§.ſi minor.ff.de iureiur.

33 Contra hoc † ſtat *cõis ſcribentium ſententia in d.§.ſi minor. & in d.l.nam & poſtea, vbi Iaſ.nu.6.de *communi teſtatur.Corn.conſ.131.col.2.li.4. & huius communis opinionis adducit rationem Iaſ.in loco citato, videlicet, quia nemo debet illud allegare, quod ab aduerſario timet opponi.

34 Has lites componit † Rebuf. ſuprà locò citato nu. 33.hoc pacto,vt ſcilicet opin. But. procedat, qñ pars oppoſuit minorem non eſſe infra tempora reſtitutionis,quo caſu bene tenetur minor quadrienniũ adhuc durare probare,ſecus ſi non fuerit oppoſitum.

Tertiò declara quo ad principalẽ concl. vt minor 35 reſtituat̃,† nedũ ſi eſt læſus,quia paſſus damnũ,ſed ẽt ſi læſus ſit in non aſſumendo lucrum, vt l.ait Prætor. §.vlt.l.& ſi ſine,§.quæſitũ, ff.de minor. ſic reſpondit Cor.in d.conſ.144.col.2.verſ. conſtat enim.

CONCLVSIO MLXIII.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus præſumenda ſit minoritas,vel non præſumenda, & quo pacto eadem ſit probanda.

SVMMARIVM.

1 *Minoritatis gratia multa eſſe introducta.*
2 *Minoritatem in dubio ad ętatem referri.*
3 *Minor verbũ variè in iure ſolere accipi,& nu.4.5.6.& 7.*
8 *Minoritatẽ non p̃ſumi,ſed eſſe probandam. Et cur.nu.9.*
10 *Minoritas præſumitur, quando ad actum conditionaliter requireretur ſtabilitas ætatis.*
11 *Minoritas præſumitur ad euitandũ alterius præiudiciũ.*
12 *Minoritas præſumit̃ ad euitandum alterius præiudicium tunc,cum illud directò præiudicat, & directò tendit in alicuius incommodum,ſecus ſi incidenter.*
13 *Minoritas non præſumit̃, cũ agitur de præiudicio alicuius incidenter,vt actus valeat,modò actus cũ debita forma factus reperiatur.*
14 *Minoris ætatis probationem eſſe difficillimam.*
15 *Minoritatem probari per euidentiam rei nempe aſpectũ.*
16 *Minoritatem probari per inſtrumenta publica.*
17 *Minoritatem probari per inſtrumẽta publica, etiam ſi minor iuraſſet ſe maiorem.*
18 *Minoritatem probari per inſtrumenta publica , etiam ſi probetur per inſtrumẽntum matrimonij , & dotis pro matrimonio contrahendo. Quod declara, vt nu.19.*
20 *Minoritatem per natales probari.*
21 *Minoritatem per natales probari quo ad præſumptionẽ, non quoad plenam probationem.*
22 *Minoritatem probari per librum curati,in quo baptizatorum nomina ab eo conſcribuntur.*
23 *Minoritatem probari per librum patris , in quo propria manu ſcripſit diem, menſem, & annum natalis filij ſui.*
Contrarium, nu.24.
25 *Minoritatem probari per librum patris ſemiplenè tantũ.*
Contrarium, nu.26.
27 *Minoritatem probari per librum patris eiuſdem iuramẽto accedente.*
28 *Minoritatem non probari per librum patris litigantibus inter ſe patre & filio.*
29 *Minoritatem probari per pronunciationem iudicis, ſuper ea latam.*
30 *Minorem quem fuiſſe tempore ſententiæ à iudice latæ probatur per pronunciationem iudicis,ſecus poſt id tẽpus.*
31 *Minoritate probata per iudicis pronunciationem poſſe cõtrarium probari.*
32 *Minoritatem probari per aliquem actum inferentem minoritatem,ex eo,quòd minoribus tantum conueniat,*
33 *Minoritatẽ p̃ſumi ex curatore alicui tanq̃ minori decreto*
34 *Maioritas probatur ex eo , quòd quis fuerit datus tutor, vel curator alicui.*
35 *Minoritatẽ probari ex datione curatoris , quo ad eum, cum quo contraxit vt minor, & qui approbauit curatorem,& cũ eo litigauit:ſecus quo ad alios,niſi ſemiplenè.*
Contrarium,nu.36.
37 *Minoritatem probari ex datione curatoris generalis etiã quo ad alios.*
38 *Minoritas nõ probatur ex datione curatoris,quoad alios, quando aliqua alia coniecturæ, veriſimilia, & indicia, per quæ maior ætas probatur,concurrerent.*
39 *Minoritatem probari ex curatoris datione cum cauſæ cognitione,etiam quo ad alios.*
40 *Minoritatem probari ex corporis aſpectu.*
41 *Minoritas ex aſpectu ne corporis ꝓbetur , iudicis arbitrio relinquitur.*
42 *Minoritas ex aſppectu ne corporis probetur iudicis arbitrio relinqui,cum ſumus in dubio,ſecus in claris.*
43 *Minoritatẽ ꝓbari ex aſpectu corporis p̃ſumptiuè,nõ plenè*
44 *Sentẽtia lata ſuper minoritate ex probatione aſpectus ſemper poteſt retractari ſuperuenientibus alijs probationib.*
45 *Minoritatem probari per confeſſionem partis.*
46 *Minoritatem probari per teſtes.*
47 *Minoritatem probari per parẽtes,ſemiplenè tñ, vt nu.48.*
49 *Minoritatem probari per nutricem.*
50 *Minoritatem probari per conſanguineos,vicinos, compatrem,& eum qui baptizauit.*
51 *Minoritatem probari per teſtes receptos lite non conteſtata ad æternam rei memoriam.*
52 *Minoritatem probari per teſtes,qui aliàs non admitterentur,quo ad excipiendum,non quò ad agendum.*
53 *Minoritatem probari teſtibus deponentibus de veritate, non de aſpectu.*
54 *Teſtis ſuper ætate deponens de aſpectu plenè probat,qñ inter ætatem,quam aſpectus indicat,& illam de qua quæritur tantus eſt exceſſus,vt id,quod quæritur cognoſci poſſit ex aſpectu ſecundum communem hominum peritiam:ſecus ſi modicus eſſet.*
55 *Teſtis ſuper ætate deponens de aſpectu probat , etiam ſi neſciret quis ſit aſpectus tanti temporis.*
56 *Teſtis ſuper ætate deponens ex aſpectu probat, modò reddat rationem concludentem dicti ſui etiam non interrogatus, aliàs ſecus.*
57 *Teſtes deponentes ſuper minoritate deponere debent de termino,a quo incipit ætas,& de fine,ad quem deſinit.*
58 *Aetatis definitio.*
59 *Terminus, a quo incipit minor ætas quis ſit : & quàm ſit difficilis ad probandum, & nu.60.*
61 *Teſtes deponentes ſuper minoritate, quas rationes reddere debent .*
62 *Minoritatem probari poſſe vno ex ijs modis à iure traditis,etiã ſi alius probandi modus a ſtatuto eſſet inductus, qui non contineretur in inuentis à iure communi.*
63 *Minor excluditur à probatione minoris ætatis, & à reſtitutione in integrum propter illam per iuramentũ aſſertiuum maioritatis ab ipſo præſtitum.*

Iſtud

Iſtud amplia, limita, intellige, & declara, vt nu. 64. 72. 73. 75. 76. 77. 78. 79. 80. & 82.

64 *Minor excluditur a probatione minoris ætatis per iuramentum aſſertiuum maioritatis, etiam ſtante ſtatuto tollente vires iuramenti, & diſponente non valere contractum minoris abſque certa ſolennitate, etiam ſi in eo fuiſſet iuramentum appoſitum.*

Id limita, ſublimita, & declara, vt nu. 66. 68. & 70.

Minoritas totidem modis dicitur, quot ſupra dictũ eſt maioritatẽ dici. Sunt enim ex eorum genere, quæ inter ſe conferuntur, & minor dicitur maiore minor. vnde probatio illius ex iiſdem & fontibus deſcendit, ex quibus oritur maioritas, de qua ſupra ſuo loco diximus.

1 Maioritas ergo, † gratia cuius multa in iure interdicta ſunt, vt dicit tex. in l. curabit. C. de act. empt. & tradit Rebuf. qui priuilegia huius ætatis congerit ſuper conſt. reg. Fran. trac. de reſt. art. 2. gl. 4. in dubio ad ętatẽ

2 † refert, ſicut maioritas, vt c. ſuſceptũ, de reſcr. in 6. ſic Bal. quẽ ſequit̃ Anch. in rep. c. 1. de conſt. pro quo facit tex. in l. 1. in prin. C. de imponen. lucra. deſcrip. li. 10. & illũ tex. ad hoc extollit And. Sicu. in rep. l. cũ acutiſſimi, C. de fideic. ad text. in c. is q. in ver. maiorẽ ſepultura. de ſepul. in 6. & in c. lex eſt. in verſ. maiores nátu diſt. 2. vt & ſenſere Fel. ĩ rub. de maio. & obe. nu. 12. Anch. in cõſ. 27. col. 2. verſ. poſtq̃ igit̃. Barba in cõſ. 33. col. 9. verſ. præterea adduco, par. 1. cõſ. 18. col. 2. par. 2. cõſ. 14. verſ. vnde ſolẽnis doctor, col. 2. par. 3.

Hoc aũt modo accepta minoritate minorum non

3 vno modo dr̃: nã & infans † minor appellat̃ vſq; ad ſeptimũ annũ, de quo in l. quiq; ff. de in ius vocan. & in l. ſi infanti. & ibi Bar. & Bal. & Iaſ. C. de iur. delib. l. & infanti, iũcta gl. ff. de adoptio. & ibi Coraſ. vt aſſeruere Soc. in l. 1. §. adipiſcimur, ff. de acq. poſ. Alc. in l. pueri. ff. de verb. ſig. cũ adhuc. atq; Meno. de arbi. iud. lib. 2. cẽt. 1. nu. 9. & de hoc loquit̃ tit. de infant. expo.

4 Pupill⁹ quoq; id eſt, minor † quatuordecim annis, qui tutore indiget, minor nuncupatur, vt patet ex toto tit. ff. & Inſti. de tuto. ad idem etiam extat contex. in c. in præſentia, & ibi gl. & Doct. de probat.

5 Poſtremò dr̃ minor, † qui ad viginti quinq; annos nondũ peruenit, intra q̃ ætatem fragile adhuc, & infirmum eſt conſilium, & multis captionibus expoſitum: ideoque curatorũ auxilio regantur, iuxta l. 1. ff. de mi nor. & de his loquitur ille tit. & inſtit. de curat.

6 Illud ampliabis, ꝙ dicebamus † minorẽ dici eum, qui nõdũ nactus eſt viginti quinq annos, procedere & ſi momentum tp̃is tñ deeſſet ad perficiendũ annũ vigeſimum quintum per tex. apertum in l. denique, §. de minor. & ibi Bar. ff. de minor. quod etiam probatur ex c. ſciendum, de indic. lib. 6. & c. ad noſtram, de reg. atque ex gl. in c. 1. de æta. & qual. in 6.

7 Limita hanc ampliationẽ † veram eſſe in odioſis, ſecus in fauorabilibus, prout illã limitat gl. in d. §. minore. in verſ. momentũ, & regulariter ita cõcludit̃, ꝙ vbi agit̃ de fauore ampliãdo dies cœpta habeat̃ pro cõpleta, vt ſenſit gl. in §. eadẽ lege, & ibi Doct. inſtit. quib. ex cauſ. manumit. lic. vel non, gl. & Doct. in cle. generalẽ, de ætat. & qualit. atq; dñi Rot. in deciſ. 327. in nou. cum adductis in deciſ. Delph. q. 898. nu. 4.

8 Hæc aũt minoritas † non præſumitur, l. de ætate. ff. de minor. vt inquit gl. in c. in præſentia. ext. de proba. & ideo * cõis eſt concluſio, ꝙ fundans ſe in minori ætate, ſiue is actor ſit ad agendũ, ſiue reus ad excipiẽdum, debet illam probare, iuxta l. ſi minorem, & ibi Bar. Bal. & alij, C. de in integ. reſtit. l. cũ te. & ibi Doc. C. de probat. idem Bar. in d. l. de ætate, in 3. q. princ. ꝙ & comprobauere gl. in c. presbyter. 78. diſtinct. & ibi Archi. Spec. in tit. de act. §. 2. verſ. quid ergo. glo. in l. certum, & ibi Bar. §. 1. de confeſſ. Bar. in l. 1. in fi. ff. de excep. ita concludit Io. And. in reg. infamis, de regu. iur. in 6. ſequitur Calder. in conſ. 5. incip. quis habeat probare, in tit. de probat. Imol. conſ. 25. incip. in caſu præmiſſo. Bal. conſ. 264. incip. factum tale, circa fi. li. 1. Alex. conſ. 149. incip. in caſu præmiſſo. vol. 5. Barr. conſ. 93. vol. 1. & habetur in d. dec. Delphi. q. 848. nu. 2. & ita cõiter * concludi dicit Fel. in d. c. in præſentia. nu. 28. & ibi Dec. nu. 50. dicit concluſionẽ eſſe * communem. Neuiza. conſ. 47. nu. 10 Menoch. conſ. 1. nu. 86. Burſ. cõſ. 2. nu. 20. Mandol. ad reg. cancellar. 18. q. 3. & in tract. de ætat. minor. q. 1. & hãc eſſe cõem opi

9 nionem Doct. dicit. Et ratio concluſionis eſt, † quia ſumus in his, quæ curſu temporis mutantur, & ideo q heri erat minor, non præſumitur hodie minor, l. ſpadonem, §. qui abſolutus, ff. de excuſat. tut. Bart. in l. ſi cui. ff. de accuſat. Caſtr. in l. 2. C. de teſt. Alex. cõſ. 100. in fi. vol. 1. Euerar. in cent. legal. loco de tẽpe ad tẽpus. Flor. in l. non eſt neceſſe. de probat. Aret. d. c. in præſentia. col. 4. & Soc. conſ. 89. in cauſa. col. 5. lib. 1.

10 Primò limitatur concluſio, vt nõ procedat † qñ ad actum conditionaliter requireretur habilitas ætatis: tunc enim præſumitur minoritas, & ſtamus regulæ, vt qui dicit conditionẽ eueniſſe probet, iuxta text. in l. in fideicommiſſ. §. Polidius. ff. de vſur. & ita intelligit glo. in d. c. presbyter. Alc. in tract. præſump. reg. 2. præſump. 14. nu. 5. hinc clericus, cui eſt facta cõceſſio præbendæ, ſi eſt ætatis legitimæ, debet probare maioritatẽ ætatis, vt ibi per eũ, vt aſſeruere Doct. in d. l. cũ te. Flor. in l. cũ de ætate, ff. de proba. And. Barb. in d. c. in p̃ſentia. col. 59 ꝙ non tñ ex eo, ꝙ minoritas præſumatur, q̃ quòd iſte dicit ſe legitimam ætatem habere, & ideo eo admittendum, propterea probare debet tanquam ſe in ætate fundans, vt ſupra demonſtrauimus, ad quod reſpondit Barb. in conſ. 75. nu. 6.

11 Secundò limita non habere locum, † qñ præiudicaretur alicui. tunc enim ad euitandum præiudiciũ minoritas, & ætatis inhabilitas præſumeretur, vt ſenſere Bal. & Sali. in d. l. cum te. quod & traditum eſt ab Alc. in d. præſumpt. 14 nu 6.

Hoc declarabis ex eiuſdem ſnĩa, id præiudicium

12 intelligi, † ꝙ directo præiudicat, & directè tendit in alicuius incõmodũ vt in caſu, quẽ ex Bal. refert Dec. in d. c. in præſentia. nu. 28. nimirũ ꝙ ſubſtitutus pupillariter habeat fundatam intentionẽm, ꝙ pupillus ſit mortuus in pupillari ætate, & ideo inſtitutus à pupillo debeat ipſe probare maiorẽ ætatem, q a tale teſtm̃ tendit directò in præiudicium ſubſtituti, l. ex facto. §. pen. ff. ad Trebel. & ibi Bar. Soc. & in conſ. 89. in cauſa agitata, col. 4. li. 1. Io. B. pt. de S. Seueri. in l. precib. col. 4. C. de impub. & alijs ſubſtit. & ibi Curt. iun. in 2. col. ſecus ſi tantum nodo incidẽter præiudicaret, tũc enim quilibet contrahens p̃ſumitur habilis ętate, neque actus reſcindi põt abſq; probatione maioritatis, & inhabilitatis, teſte Bald. in l. 1. C. ſi minor ſe maior. dixe. quòd vr̃ eſſe ſancitum in l. ab ea parte. ff. de pb. quem tex. ad hoc adducit Bal. in d. l. cum te. eum quo ſenſere Hercul. in tract. de proban. negat. verſ. 39. infertur. Alex. conſ. 149. col. pen. li. 5. Dec. cõſ. 149. col. pen. li. 5. Dec. conſ. 685. in fi. Abb. in c. cum virum. in 4. notab. de reg. & Dec. d. c. in præſentia, nu. 11. idem voluit Bald. in authen. omnes peregrini, per illũ tex. C. commu. de ſucceſ. vbi propterea dicit, ꝙ producẽs teſtamentum non teneatur probare, quòd ſit factum à maiore quatuordecim annorum, non enim agitur ibi de præiudicio alicuius directo, ſed incidenter tantum ſequitur in l. nulli. C. de epiſ. & cler.

13 Subdeclara, vt vera ſit hæc declaratio, † vt cũ agit̃ de præiudicio alicuius incidenter habilitas ętatis prę ſumat̃ ad actus validitatẽ cũ actus non debita forma factus reperiatur, ita loquuntur Doctores locis ſupra citatis, & tradit Bal. in d. l. cum te. & in l. 1. circa finẽ, per illũ tex. C. de precib. Imperat. offeren. & in l. poſt diuiſionem, C. de iur. & fact. ignor.

Cum itaq; minoritas non præſumat̃, ſed probãda ſit per allegantẽ, probationum modi ſunt diligenter inueſti-

inueſtigandi, quos & ſup. in concl. ætas, attigimus, & hic nonnulla pertinẽtia ſubijciemus, ſi prius illud ad-
14 monuerimus, valde difficilẽ † haberi minoris ætatis probationẽ, & licet difficilis omnis ætatis probatio cenſeatᷣ, cum tp̃s, & annorum numerus facilè labatᷣ è memoria, l. 2. §. duæ, ff. de Carbonia. edict. vt & dicit Inno. c. qualiter, de accuſat. & ideo ad eã admittanᷣ probationes minus ſufficientes, ex ſnĩa Bal. in d. l. cũ te. ad finẽ, dicens, ꝓpter iſtam difficultatẽ confugiendũ eſſe ad cõiecturas, & idem ait Bal. conſ. 213. occurrit dubiũ, in fi. vol. 2. ꝙ admittantur nedum euidentiæ, ſed ẽt veriſimilia non certitudinaria, & in conſ. 19. factum tale. vol. 2. ex Bar. in l. de ætate, nu. 7. atq; Pariſ. conſ. 10. nu. 58. lib. 2. tñ multo difficilior eſt oĩbus ꝓbatio minoris ætatis, ꝓpter punctũ natiuitatis, qui fit in occulto. & probandus eſt, vt dicit Bar. in d. l. de ætate, q. 2. & alij ſequuntur, Cæpol. conſ. vlt. col. 31. Burſ. d. conſ. 74. nu. 10. & ideo cõiunguntᷣ indicia, & cõiecturæ ad plenè ꝓbandũ, auctore Soc. iun. in cõſ. 3. nu. 15. vol. 2. Caſtr. cõſ. 301. vol. 1. & Alc. de pſump. 14. nu. 9.

15 Probatur igitur minor ætas † per euidentiã rei, vt cũ aſpectus qualitas rem manifeſtã, ac euidentẽ reddit, & infert neceſſario minoritatẽ, vt teſtatᷣ Bal. in d. l. ſi minorẽ, de in integ. reſtit. verſ. quæro. & in rub. C. de proba. in fi. Alb. in l. minor viginti quinque annis adito præſide, ff. de minor. quæ euidẽtia excludit omnem probationem contrariam, ſi credimus Bar. in d. l. de ætat. col. 5. verſ. ſed iuxta hoc quæro.

16 Item probatur minor ætas † per inſtrumẽta publica, ex l. oẽs, & ibi Bal. C. de his, qui ven. æta. l. 2. §. ætate. ff. de excuſ. tut. & ibi Doct. l. ſi alterius, & ibi glo. & Doct. C. ſi minor ſe maio. dix. & hæc eſt etiã certior probatio, vt ibi per gl. & tex.

17 Hanc probationem amplia bis, † etiam ſi minor iuraſſe ſe maiorem, adhuc enim non excluditur ab hac probatione per inſtrumenta, d. l. ſi alterius & ibi oẽs, quod quomodo procedat dicetur paulo poſt.

18 Prætcrea amplia, † etiamſi probetur per inſtrumentum matrimonij, & dotis pro matrimonio contrahẽdo, vt cenſet Bal. in additio. ad Spe. de reſtit. in integ. verſ. per inſtrumentum matrimonij, & cum eo Alex. conſ. 21. col. 2. vol. 1. & Fel. in c. in pręſentia, nu. 28. de probatio.

19 Declara hoc procedere † ſolum inter perſonas graues, & honeſtas per locum à communiter accidentibus in eis, vt per Bal. in l. neque natales, in 3. col. C. de probatio.

20 Inſuper probatur minor ætas † per natales, quæ vocantur ſcripturę natiuitatis, vt l. neque natales, l. non epiſtolis, C. de probat. l. 2. ff. de excuſa. tut. & ibi Doct. ac gl. in d. l. cũ te. Bald. ẽt in d. l. oẽs. C. de his; qui ven. æta. imp. antiqui enim ſolebãt liberos ſibi natos profiteri apud acta addito die, & cõſule, patre, & matre, quo facilius ætas probari poſſet, l. 1. C. ſi minor ſe maio. dix. & tradit Rebuf. ſuper conſti. Regn. Fran. tract. de regeſt. ſeu libris baptiſmi. art. 1. gl. 1. in prin. & Alc. in d. præſump. 14. nu. 10. quadripartitam aũr ſcripturã natalium profeſſionis, atteſtationis, cognitionis, examinationis ponit Bal. ex ſententia Nic. de Mat. in d. l. neque natales, 1. col. C. de proba.

21 Declaratur autem hic modus probandi, † vt procedat quoad pręſumptionem, non tamen quoad plenariam probationem, vt placuit glo. d. l. 2. in prin. ff. de excuſat. tut. & Bal. in rubr. C. de fide inſtrumen. & in leg. 1. in 3. colum. C. de confeſſis, & in d. l. neque natales, in 1. col.

22 Ad hæc probatᷣ minor ætas, † qui modus congruit cum ſuperioribus natalibus per librũ, ſiue, vt vocant, regiſtrũ curati, in quo baptizatorum nomina per eũ conſcribuntur, continens quo anno, & die, & qua in eccleſia qs baptizatus fuerit, quiq; patrini fuerint, cũ deſcriptione etiã patris, & matris, ſi oſtendi poſſunt, horaq; inſcripta vbi horologia ſint, & adhibitis duobus, vel tribus teſtibus, vt declarat Rebuf. ſuper cõſti. Regn. Fran. d. tract. de reg. art. 1. gl. 1. nu. 11. & gl. 2. & in d. gl. 1. nu. 7. refert Io. Hugonẽ, in tract. de offi. quatuor prælat. rub. de quat. matr. dicentẽ ꝙ curatus debet quatuor matriculas obtinere. primam pro baptizatis, ſecundam pro decedentibus, tertiam pro cõtrahentibus, quartam de illis, quibus ſubuenitᷣ de bonis eccleſiæ tempore famis, & neceſſitatis, vt tp̃e fertilitatis repetere poſſit, & indemnis reddatur eccleſia, & ibi Rebuf. ponit formam libri curatorum.

23 Probatur ẽt per librum patris, † in quo propria manu ſcripſit diem, menſem, & annum natalis filij ſui, ita ſcriptum reliquit Sal. in d. l. ſi minorẽ. C. de in integ. reſti. per tex. in l. etiam, ff. de proba. voluit Nic. de Neap. per tex. in l. omnis cauſa, in prin. ff. de excuſat. tut. idem ſequuntur Curt. iun. in conſ. 118. nu. 8. Soci. iun. conſ. 3. num. 10. lib. 2. & Mand. in d. tracta. de æta. min. q. 3. nu. 2.

24 Contrarium videtur † velle Alci. d. reg. 14. nu. 10. dum affert alteram intelligentiam ad d. l. etiam.

25 Primò declaratur † hic modus comprobandi, ꝙ procedat ſolum, quoad ſemiplenam, & præſumptiuã probationem, vt docuit Bald. in d. l. l. neque natales, col. 1. cui accedit Landrian. in addi. ad conſ. Bart. 92. lib. 1.

26 Contrarium quòd imo † plenam probationem faciat, tenent Soc. iun. d. conſ. 3. vol. 2. Curt. iun. d. conſ. 118. qui tamen id fatetur accedente teſtimonio matris, & literarum comparatione.

27 Secundò declaranda eſt, vt non habeat locũ, † niſi iuramentum patris accedat, quando viuit: illo autem mortuo mors ſuccedit loco iuramenti, ſecundum ea, quæ tradunt Crau. de antiqu. temp. octaua part. 1. par. prin. nu. 34. & 36. & Menoc. lib. 1. de arbi. iudi. cent. 2. caſu 116. nu. 4.

28 Tertiò declaratur, vt non vera ſit, † ſi pater contra filiũ litigaret, & ab eo eſſet probanda minoritas filij, vt reſponſum eſt à Bal. conſ. 19. lib. 5. ſequitur Crau. loco ſtatim citato. nu. 36.

29 Quin etiã probatur minoritas † per pronunciationem iudicis, ſuper ea latam, iuxta ſententiam Bar. d. l. de ætate, in 8. col. cui aſſentitur Soc. iun. d. conſ. 3. n. 12. pro tali enim pronunciatione pręſumitur, iuxta l. ingenuum, ff. de ſtat. hom. ex quo debet adiri iudex, qui ſuper ætate pronunciet, iuxta doctr. Bar. in l. eadẽ oratione, ff. de ferijs.

30 Id primò declaratur ꝓcedere, † quoad probandũ aliquem fuiſſe tempore ſententiæ minorẽ, ſecus poſt id tempus, cum ſimus in his, quæ curſu temporis mutantur, d. l. ſpadonem, §. qui abſolutus, & dictum eſt ſup. quicquid voluerit gl. in d. l. ſi minorem, in fi.

31 Secundò declaratur † poſſe probari contrariũ, iuxta cap. vlt. cum ibi traditis à Doctorib. de confeſſ. & docendo rem aliter ſe habentem reuocari ab eodem iudice, & ab alio, vt proſequitur Soc. iun. plenè d. conſ. 3. num. 18.

32 Item probatur minoritas † per actum aliquem inferentem minoritatem, ex eo quod tantummodo minoribus cõueniat, & ad eum idcirco minoritas accedat, ſicut etiam dicitur de maioritate per Abb. in d. c. in præſentia, nu. 39. quem ibi ſequitur Fel. & Dec.

33 Vnde probatio minoritatis proficiſcitur † ex curatore alicui tanq̃ minori decreto, ꝙ facit minoritatẽ præſumere, ꝓ not. per Bal. & Ang. in d. l. cũ te. & Bal. in d. l. de ætate, nã & minor ætas venit acceſſoriè ad hunc actũ, & ideo illam notat, vt & conſuluit Alex.
34 cõſ. 21. col. 2. vol. 1. qui dicit ẽt maioritatẽ † probari ex eo, ꝙ quis fuerit datus tutor, ſeu curator, & pro iudicis decreto propterea præſumatur, ꝙ iuſta ex cauſa ſit interpoſitum, & ſic per minorem, l. ſi quidem. l. ſi præſes. C. de verb. ſign. l. manumiſſio per lictores. C. de manu. vind. & per iſtam rationem voluit id in terminis Sali. in d. l. cum te. col. vlt. qui dat cautelam ijs,

qui

qui sũt dubij de ætate maiori vel minori, vt faciãt ſibi curatores dare ad hoc, vt poſtea facilius minorẽ ętatẽ ꝓbare poſſint, refert, & ſequit Rui. cõſ. 99. nu. 6. vol. 4. Bal. in l. fin. §. ꝙ obſeruari. C. de iuram. calum. plene Alc. d. reg. 2. pręſump. 14. Cor. cõſ. 69. colu. pen. in litera D. verſ. item cõcurrit. volu. 1. Bert. conſi. 38. ex proceſſu. col. 6. nu. 14. vol. 1. Ceph. conſ. 263. nu. 14. vol. 2.

35 Limitatur procedere, vt datio curatoris probet minoritatem quoad eum, cũ quo contraxit, vt minor, & qui approbauit curatorem, & cum eo litigauit, ſecus contra alios, niſi ſemiplenè, & imperfectè per regulã. quod res inter alios acta: vt refert Alex. d. conſ. 21. col. 1. lib. 1. ſequitur Dec. conſ. 149. in 4. colu. per Salic. in d. l. ſi minorem.

36 Contrarium tenuere † Ruin. d. conſi. 99. Alc. de præſump. 14. nu. 10.

37 Primò velim ſublimites procedere † in curatore dato ad vnum actum tantum, & vnũ cõtractum tantũ, ſecus in curatore generali, ex traditis per Ruin. d. conſ. 99. qui ita intelligit Sal. in d. l. ſi minorem.

38 Secundò ſublimita non procedere, † quãdo aliquæ aliæ coniecturę, veriſimilia, ſeu inditia, per quæ diximus, & ætatem probari, concurrerent, teſte Alc. d. præſump. 14. nu. 9.

39 Tertiò ſublimita ꝓcedere, † quãdo datus eſſet curator ſine cauſæ cognitione, ſecus ſi cum cauſæ cognitione, & in contradictorio iudicio, vt ait Alc. ibi nu. 11. per d. Sal. in d. l. ſi minorem. dum, & ipſe firmat, ꝙ ex actis ſimul factis etiã cõtra alios probetur ętas. idem ſenſit Alex. d. conſ. 21. verſ. item quia ille actus.

40 Pręterea probatur minoritas † ex aſpectu corporis, qui illam patefacit, & indicat, facitque minoritatẽ pſumi, text. eſt ad id clarus in d. l. minor vigintiquinq; annis adito pñide. ff. de minori. & ibi Alb. glo. & Bar. in d. l. de ætate. in 3. q. prin. ff. eod. tit. quos ſequutus eſt Spec. in tit. de actore in 2. par. verſ. ſi ergo exceptis. Imo. in l. 3. §. duę. ff. ad Treb. Bal. in l. data opera. in 15. col. C. qui accuſ. idẽ Bal. & Sali. in d. l. ſi minorẽ in l. Deo nobis C. de epiſc. & cler. & in rub. C. de ꝓb. in fi.

41 Primò declara hoc ad iudicẽ ſpectare, † eiusque arbitrio relinqui, qui hominis faciẽ diligenter inſpecta, membrorum qualitate, conditione parentũ, & loco, vnde natus eſt iudicabit quẽ eſſe minorem, aut maiorẽ, vt d. l. minor. & ibi Doc. ſic ſentiũt Gram. deci. 48. nu. 18. Bald. cõſ. 19. lib. 5. declarat Menoc. de arb. iudi. lib. 2. cent. 2. caſu. 118. alij autem, prout teſtes ex hoc non iudicant, quod tamen infra declarabitur.

42 Subdeclara hoc arbitrium datũ † eſſe iudici in caſu dubio, ſecus, cum ſumus in claris tunc enim ſuccedit probatio peuidentiam, de qua ſupra diximus, ita tradunt Alb. d. l. minor. Menoch. loc. citato. nu. 4.

43 Secundò declara ꝓcedere † hãc probationẽ quoad pręſumptionem iuris tantum, pp quam illi, qui ex aſpectu minor apparebit in aduerſarium onus ꝓbandi transferret, nõ tamen quoad plenariam probationẽ, vt contrarium nequeat probari, ſic ſcripſere Doct. in d. l. minor glo. & Bar. in d. l. de ætate, & in conſ. 92. in quæſtione vertente. vol. 1. Bal. in l. ſolam num. 12. de teſt. Mand. in d. reg. cancel 18. 5. q. nu. 10. & 12. & in d. tract. de ætat. minor. par. 2.

44 Infertur ex hac limitatione, † ꝙ ſententia lata ex huiuſmodi probatione aſpectus ſemper poterit retractari ſuperuenientibus alijs probationibus, vt obſeruauere Ant. de But. in c. fraternitatis de frig. & malef. Alex. in l. admonẽdi, ĩ 7. col. ff. de iureiur. Bal. in addi. ad Spec. in tit. de actore, verſ. 1. nec hæc ſnĩa vnquam tranſit in iudicatũ. idẽ Bal. in l. ſi minore. verſ. quæro vlterius tamquã ſcilicet lata ſuper ꝓbatione pręſumpta, vt inquit Bar. in d. l. de ætate. verſ. 3. videndum eſt Bal. in add. ad Spec. de reſt. in integ. verſ. ſic, & idẽ Bal. in l. 2. in 3. col. C. quan. fiſcus, vel prin. Innoc. in c. tua nos de cohabit. cler. & mulier. Ant. de But. in c. vlt. de iureiu. & tradit per Canoniſtas in c. ꝓpoſuiſti de ꝓba.

45 Item probatur minoritas † per confeſſionem partis, vt voluere Doct. in d. c. in præſentia. Burſat. in cõſ. 75. nu. 6. & Mand. in tract. de ætat. q. 3. & ad dictam regu. conſ. 18. quæſt. 14.

46 Item probatur minoritas † per teſtes, vt dicitur glo. in d. l. cum te. Doct. in d. l. de ętate: & eadem glo. in d. l. 2. de excuſat. tut.

47 Primò amplia probari etiam per teſtes, † qui alias non admitterẽtur, ex Doct. locis citatis, ꝓbatur enim per patrem, & matrem vt l. etiam. ff. de probat. ſic tradidere glo. in d. l. 2. Soc. conſ. 3. nu. 9. vol. 2. c. teſtis idoneus. 4. q. 3. Bart. d. conſ. 92. Cępol. conſ. vlt. col. 13. & Spec. in tit. de teſte. §. 1. col. 2.

48 Declara hoc probare † parẽtes quoad ſemiplenam probationem tantum, vt reſpondit Caſtr. cõſ. 174. col. 1. & 2. lib. 1. & quoad præſumptionem, & indiciũ, ait Inno. in c. cum dilectus. in glo. in verſ. reſpectiuè. de accuſ. & Alex. conſ. 19. nu. 10. vol. 7.

49 Item per nutricem † ſic Bald. in l. de tutella. C. de reſtitut. in integr. per obſtetricem vero, Bart. in dict. l. de ætate.

50 Item per conſanguineos † vicinos, & compatrem, qui baptizauit, vt ſenſit cõſulendo Bart. d. conſ. 92. & in d. l. de ætate. Rebuf. ſuper conſt. Reg. Franc. d. trac. de regiſtr. art. 1. gl. 1. num. 30.

51 Secundò amplia etiam probari † per teſtes receptos lite non conteſtata ad æternam rei memoriam, vt aſſeruit glo. d. l. de ętate. & ibi Bar. poſt Oldrad. & notat in l. 2. C. de ferijs, maximè accedente proclamate generali, iuxta Bal. in d. l. neque natales in 2. col.

52 Limita hanc ampliationem † prodeſſe has atteſtationes quoad omnes quoad excipiendum, nõ quoad agendum, vt voluit Bal. in d. l. cum te. verſ. quęro quẽ effectum per notata per Innoc. in c. ſignificauit. extr. de teſtibus.

53 Limitatur hic modus probandi † per teſtes ꝓcedere in teſtibus de veritate, ſecus in teſtibus, qui ex aſpectu deponunt, vt loquitur Bar. in d. l. de ætate in 2. q. prin. quia in aſpectu quis poteſt facilè decipi, & quia id reſpicit potius iudicium ad iudicem ſpectans, vt ſupra dictum eſt, eiuſdem fuit ſententię. Bal. in l. ſolã. in vlt. col. C. de teſt. & Alex. in conſ. 19. num. 3. vol. 7.

54 Primò ſublimita hanc limitationem, † quãdo inter ætatem, quam aſpectus indicat, & illã, de qua quæritũ eſt modicus exceſſus non cognoſcibilis, ſecundum communem hominũ peritiam, ita quod ſimus in re prorſus dubia, quo caſu iudicis eſt iudicare, iuxt. d. l. ſi minor, ſecus tamen quando eſſet tãtus exceſſus, quod eſſet cognoſcibile, quod quæritur per aſpectum, ſecũdum communem hominum peritiam, tunc enim teſtis de aſpectu probat etiam plenè, ſecundum doctrinam. Bar. in l. cum de ætate. ff. de probat. ſequit Alex. conſ. 19. vol. 7. & tradit Bar. in l. de ætate col. 5. vbi declarat, qui ſit iſte exceſſus cognoſcibilis, & nõ cognoſcibilis, & quomodo teſtes debeant deponere, & articuli ſint formandi.

55 Amplia hanc ſublimitationem, † probare teſtes de aſpectu eo caſu etiam ſi interrogati, quis ſit aſpectus tanti tpis, reſponderent, neſcio, niſi quod eſt aſpectus tanti temporis, vel neſcio ſimpliciter, ita docuit Bart. in d. l. de ætat. col. 6. cũ quo ſẽtit Bal. in d. l. data opera col. 15. C. q accuſ. Imo. ĩ d. l. 3. §. duę. ff. de Carbo. edic.

56 Secundò ſublimita procedere limitationem, † qñ teſtis deponens ex aſpectu reddit rationem cõcludentem ſui dicti, etiam non interrogatus, ſecus alias per not. per Inno. in c. cauſam, quæ inter Archiepiſcopũ, de teſt. Doct. in l. 3. C. de teſt. Bart. in tract. de teſti. & ita dicit Alex. d. conſ. 19. colum. 1. verſ. circa primum fundamentum. vol. 7.

57 Teſtes autem † ſuper hac minoritate deponẽtes deponere debẽt de termino, à quo incipit ætas, & de fine ad quẽ deſinit, ita quod facta computatione annorum appareat, ꝙ quęritur, reddẽdo rationẽ dicti ſui. vt

author

auctor eſt Bar.in d.q.2.ad tradita per Docto.in d.c.in
præſentia,& in d.l.de ætate,& in d.l.cum te.idē Bart.
in d.conſ.92.Bal.in conſ.19.nu.3.vol.5.Alex.in cōſi.
58 29.vol.7.ætas enim,non eſt aliud,† niſi menſura quæ
dam temporis à natiuitate vſque ad obitū decurrēs,
ita ait Iac.de S.Georg. in d.l.cum de ætate, ff.de pro-
bar.& Innoc.conſ.ciui.conſ.17.nu.1.

59 Terminus autē à quo incipit † minor ætas, & qui
debet ꝓbari,eſt punctus natiuitatis,vt reſpondit Soc.
iun.conſ.3.nu.11.vol.2.qui cū fiat in occulto eſt dif-
60 ficillimę probationis,† vt ſup.dictum eſt ex Bar.d.q.
3.& cum notior ſit obſtetricibus,propinquis, vicinis,
per illos magis probatur, qui deponunt, ꝙ viderunt
puerum illū de ventre exeuntē, quæ probatio eſt in-
dubitata,vt per Bar.d.q.2. vel ꝙ natus eſt tpe,quo Im
perator,vel Rex venit in Italiam, vel aliqua alia no
uitas facta fuit, à quo tempore citra ſunt tot anni,ſe-
cundum A car,de Fano in d.l.etiam.Bar.in d.l.de ęta
te,col.4.vel quod talis natus fuit tali tempore,ex Bar.
ibi,cum ratione tamen ſcientiæ dicti ſui ſufficienti.

61 Rationes aūt ſufficien tes † in hac minoritate pro-
banda diuerſæ à teſtibus reddi poſſunt à Doctoribus
approbatæ,vt quia vicinus ſit,conſanguineus, de do-
mo,quia compater,nutricius,vt tradunt Doct.in d.l.
de tut.C.de in integ.reſti.per Bar.in d.l. de ætate.cum
hoc à cōmuniter accidentibus cadat in notitiā iſto-
rum,& ideo ſcire præſumantur,vt dicunt Bart. Alex.
& alij in l.1.ff.ſi cer.pet.idem Alex. conſ.80. col.3.li.
2.quia ſic poſuit curæ, quia habeat de hoc memoriā,
quia ſic ſibi videatꝛ,vt ſcribit Bar.d.conſ.92. ꝗa recor
detur,ꝙ tali die natus ſit,ſic aſſerit Alex.ad Bar.in d.
l.de ætate,Bal.in l.2.C.de tempo.appel.quia per aſpe
ctum corporis ſibi pateat, de quo dic,vt ſup.

Amplia minorem ętatē ſupraſcriptis modis à iure
62 traditis probari poſſe † ēt ſi alius probandi modus à
ſtatuto eſſet inductus,nō enim ex eo cenſenꝛ iſti reie
cti,licet modus,quē pręber ſtatutū non ſit vnus ex in-
uentis à iure cōi, quia ſtatutum,venit ad augendum,
non aūt ad diminuendū ius cōe.ita ait Pau.de Caſtr.
in cōſ.54.vol.1.in primo.& ad hoc adducit text.in l.
ſi cū,§.item ſi ſeruus,ff.de exerci.l.aliam, ff.de noua.

63 Excluditur aūt minor † à probatione minoris ęta-
tis, & à reſtitutione in integrū propter illā periuꝛm
aſſertiuum maioritatis ab ipſo præſtitum,iuxta tex.in
l.2.l. ſi alterius, C.ſi minor ſe maior. dixe. & ibi om-
nes.& in l.qui iuraſſe,ff.de iureiur.& Ange.conſ.161.
domina Catharina,nu.5.

64 Amplia ēt ſtante ſtatuto † tollente vires iuꝛi, & di
ſponente non valere contractum minoris abſq; cer-
ta ſolemnitate, ēt ſi in eo fuiſſet iuꝛm appoſitum, vt
ſcilicet adhuc procedat d. l. ſi alterius. & excludatur
minor à probatione, quia nō valet ſtatutum laicorū
contra iuꝛm,ex Inno.in c.2.extra de regu. Alex.cōſ.
59.vol.1.Cur.conſ.43.col.7.Doct.in auth.ſi ſacramē-
ta pub.C.ſi aduer.vend. Bar.in l. oēs populi,q.3.prin.
* ff.de iuſt.& iure.dicit * communē, & veram opinio-
nem,Alex.conſ.18.nu.4.vol.6. & conſ.69.& conſ.38.
vol.1.latè p Abb.in c.cū cōtingat, vbi oēs,de iureiu.
& tradit in noſtris terminis Ruin.conſ.103. vol.4.

65 Contrariū,† quoad ſtatutum laicorum tenuit Bal.
in d.auth.ſacramenta puberū, & alij,de quibus, & de
quæſtione vide latè locis ſup. citatis in contrarium.

66 Limita hanc ampliationem † procedere qñ ſtatu-
tum ſimpliciter,& directè tolleret iuꝛi vires,& diſpo-
neret, ꝙ iuꝛm ſuper contractu à minore facto nō va-
leret, ſecus ſi indirectè,puta præſumendo ꝙ iuꝛm ſit
extortum à minore per dolum, aut metū, ratione nō
ſeruatæ ſolemnitatis ſtatuti,tunc enim non procedit
diſpoſitio d.l. ſi alterius, & minor probare poterit pp
vim ſtatuti, quod valet hoc caſu. vt ſenſit cōſulendo
Cur.iun.conſ.118.Soc.iun.conſ.3.vol.4.Barto.in d.l.
omnes populi,q.2.Ancha.conſ.330.col.2. Alex.cōſ.
151.viſo themate,col.pen.vol.7. Cor.cōſ.135.col.3,
vol.1.conſ.121.eo.vol.& fuit opinio Iac.de Beluiſ.vt
ipſe dicit,& refert Bar.in d.l.omnes populi,& tanquā
* * communem & veriſſimam ſequitur Iaſ. in d. auth.
ſacramenta pube.col.vlt.

67 Contrarium † tenuit idem Cor.conſ.7.quæſtio pul
chra eſt,col.6.vol.2.Abb.conſ.71.& Rui.d.conſ.105.
nu.7.qui alios etiam adducit.

68 Tenendo communem limitationem † dictæ am-
pliationis ſublimita procedere, qñ ſtatutum loquetꝛ
tur de iuꝛo etiam aſſertorio, ſecus ſi de iuꝛo in gene-
re,aut de iuramento confirmatorio. tunc enim nō in
telligitur, nec extenditur ad aſſertorium, & ideo etiā
ſtante dicto ſtatuto præſumente dolū, vt ſup. minor
à probatione excluditur,iuxta d.l.ſi alterius. ita tenet
Anch.conſ.226.legitur in Canone,nu.3. Pariſ.d.cōſ.
92.Ruin.d.conſ.103.nu.13.

69 Contrarium quòd imò † extendatur, tenuere Cur.
iun.d.conſ.118.& conſ.119.nu.6. Rom.conſ.12.Soc.
conſ.66. vol.1.

70 Declara ſublimitationem,† vt qñ in ſtatuto prędi-
cto ſit facta mentio de iuꝛo aſſertorio, adhuc minor
ætas non poſſit probari,niſi per inſtr̄a publica,ſecun-
dum Ang.d.l.ſi alterius. cum enim ſuper iuꝛo tm̄ di-
ſponat ſtatutum non ēt ſuper probatione, relinquitꝛ
in diſpoſitione d.l.ſi alterius. ita dicit Anch. d.conſ.
126.ſequitꝛ Pariſ.d.conſ.92.& Rui.d.conſ.103.nu.13.

71 Contrariū quòd imò † indiſtinctè poſſit tunc pro-
bari etiā per teſtes tenuit Cur.iun.in alleg. conſ.118.
Soc.iun.d.conſ.3.

72 Primò limita ꝓcedere † indiſtinctè principale di-
ctum, qñ iuꝛm corporaliter fuit à minore tactis ſcri-
pturis ad ſancta Dei Euangelia præſtitum, ꝙ indu-
cit præſumptionē iuris & de iure, vt dicit Bal. & Ca-
ſtren.in d.l.ſi alterius.& idē Caſtr.in conſ.54.vol.1.&
Bar.in l.ſi quis in principio teſtī, ff.de leg.3.in prin.ſe
cus ſi tantum verbotenus ſit præſtitum,tunc enim cō
arctatur ſolum probatio, & licet minor nō poſſit pro
bare per teſtes,poterit tm̄ probare per inſtrumenta pu
blica,d.l.ſi alterius,in fine, & ibi omnes Doctores, q
hanc differentiam faciunt inter iuramentum aſſerto
rium,corporale,& verbale,& per Affl.deciſ.Neapol.
393.num.13.

73 Secundò limita † procedere,qñ minor vult venire
per reſtitutionem in integrum, & eo reſpectu mino-
rē ætatē ꝓbari,ſecus ſi velit venire contra cōtractum
per viā nullitatis,puta ratione ſolemnitatis requiſitæ
per ſtatuta multis in locis exiſtentia in cōtractu mi-
noris non ſeruatæ,iuxta ſn̄iam Ioan.And.in addi.ad
Spec.in tit.de ſenten. §.vt aūt, in addit. quæ incip. &
hanc ēt ſequitur dicens hanc fuiſſe opinionem Nic.
de Matt. & exclamat pro limitatione d. l. ſi alterius.
Rom.in cōſ.12.hoc idē comprobauere Franc.Crem.
ſing.163.ſtatuto cauetꝛ.Cyn.& Caſtr.in d.l.ſi alterius
Curt.iun.in conſ.118.nu.9. Soc.conſ.66. col.7. vol.1.
Barba.conſ.53.vol.2.Bauer.in tract.de virt.iuramen.
vlt.car.caſu 82.incip.nam licet minor, Curt. iun.latè
in conſ.19.per totum. Soc.iun.in conſ.3. vol.2.qui di
cit hoc eſſe de intentione omnium in d. l. ſi alterius,
* * & eſt magis * * cōis opinio, vt per Petrū de Beninte.
deci.47.& per Mand.in tracta.de ætat.minor. q.7.nu.
3.facitq; pro hac opinione,ꝙ nullitatis obiectio nū-
quam cenſetur excluſa, latè Vant.in tract. de nul.tit.
quis poſſit dicere de nullit.Gabr.de ſtat.concl.3.

74 Contra hanc limitationē † tn̄dit Cor. conſ.121.in
vlt.col.vol.3.per generalitatē.d.l.ſi alterius.ibi nulli-
ter ſupereſsè auxiliū.Pariſ.conſ.92.vol.1.qui latè di-
ſputat,& dicit eſſe de mente Vberti de Bobio.quē re-
fert,& ſequitꝛ Spe.in tit.de reſti.ī integ.§.2.col.5.verſ.
ſed ei.pōderat idē velle Bal.in d.l.ſi alterius.in sūma
rio.& Sal.ibi col.2.& Abb.cōſ.71.col.3.hanc opinio
nē tenuit Carol.Rui.d.cōſ.103.ītelliges Io.And.opi-
nionē, de qua ſupra, procedere in iuꝛo verbali, ſecus
in corporali, vt per Cor. d.conſ.121. vel ꝙ procedat,
quando

quando nullitas cauſaretur à iure communi regulariter, quoad omnes perſonas: ſecus qñ cauſaretur de iure ſpeciali reſpectu minoris ætatis, teſte Pariſ. d. coſ. 92. nu. 61. vel quod procedat de iure ciuili, non de iure canonico, vt nu. 59. & hanc partem latè comprobando ſequitur Pet. Io. Ancha. in ſuis familiaribus q. par. 1. q. 16.

Tenẽdo primam opinionem magis cõem, primò
75 † ſublimita procedere, qñ ſolemniter iuraſſet minor ſe maiorẽ, ſecus ſi vltra hoc iuſm iuraſſet etiam omnia, & ſingula grata, rata, & firma habere, & ſic eſſet duplex iurm, de præſenti, & de futuro, aſſertiuũ, & cõfirmatoriu, vt conſuluit Caſtr. conſ. 141. viſis, & cõſideratis, li. 3. Rui. d. cõſ. 103. Pariſ. d. cõſ. 92. ſed ẽt qñ vltra primũ iurm, ꝙ eſt maior, iuraſſet ẽt non allegare ſe minorẽ, & de minore ætate non opponere, vt ait Ruin. ibi ex not. per Imol. & Alex. in l. nemo põt, de legat. 1. & in l. Seius, & Augerius, ff. ad leg. falc. & per Abb. & Ino. in c. ad noſtram, de empt. & vendit.
76 Secũdo ſublimita † procedere quoad probatione minoritatis per inſtrm tm̃ non ẽt per teſtes, vt per Anchar. in d. conſ. 226. & dictum fuit in limit. de ſtat.
77 Tertio ſublimita † non habere locum, qñ minor iurauit ſe maiorem per dolum, & qui ſecum contraxit erat in bona fi. tunc enim & excludiſ minor à probatione pp nullitatem, ſicut propter reſtitutionẽ in integrum. de quo inf. ſic docuit Anch. conſ. 177. Ioan. And. in d. § ſi autem. Abb. in cõſ. [illegible] nu. 7. an autem in dubio minor præſumaſ hoc caſu doloſus, vide inf.
78 Quartò ſublimita procedere, † quando minor fuit abſolutus à iuramento, & habilitatus ad effectũ agendi, vel probandi ſe minorem, ſecus aliàs non impetrata abſolutione, per not. per Oldr. conſ. 140. & Rui. d. conſ. 103. nu. 15. vol 4.
79 Hoc autem declara † non eſſe verum, qñ adeſſet dolus etiam præſumptus in eum, contra quem intendit agere, tunc enim iuramentum nullas habet vires, & non eſt opus abſolutione, vt traditur à Soc. iun. d. conſ. 3. nu. 45. & Affl. d. deci. 393. nu. 12.
80 Tertiò limitatur † principale dictũ procedere, qñ quis ſpecificè, & expreſsè iurauit ſe maiorẽ, ſecus qñ in principio inſtrumenti aſſeruit ſe ſimpliciter abſq; iuro maiorem, & poſtea in fi. iurat etiam corporaliter omnia, & ſingula prædicta fuiſſe, & eſſe vera, vt conſultum fuit à Barb. conſ. 53. vol. 2. quem ſequitur Curt. iun. d. conſ. 119. nu. 8. & dicit non habere cõtradicentem, adducit rationem, quia lex eſt priuans, & pœnalis, & ideo debet intelligi qñ minor expreſſe iurauit ſe maiorẽ nõ qñ ſimpliciter id aſſeruit, & poſtea in fi. generaliter iurauit, argum. l. in teſtõ, la. 1. ff. de cond. & dem. ſequitur Soc. iun. d. conſ. 3. vol. 2. nu 81.
81 Contrarium † tenuit Rui. qui conſuluit cõtra Cur. in d. conſ. 103. nu. 11. per gl. in c. vt circa, de elect. in 6. & plures rationes Pariſ. d. conſ. 92. num. 89. Adducit Anch. conſ. 326. col. 2.
82 Quarto limita † procedere principale dictum, qñ minor doloſè maiorẽ ſe iuraſſet, ſciens ſe minorem: tunc enim doloſo iura nõ ſubueniunt, & malitia ſupplet ætatẽ, vt in d. l. ſi alterius. ita cautũ eſt ab Ang. d. conſ. 161. & ab Affl. d. deci. 393. ſecus qñ minor non ſuò dolo, ſed aduerſarii, aut ẽt neutrius aſſeruit ſe maiorem abſq; ſcientia minoritatis per errorem. tunc. n. locus eſt ẽt reſtitutioni, & poterit probari minoritas, & in integrum reſtitui, iuxta d. l. alterius, ver. addidit itaque. erroremq; reuocari, & c. vlt. & ibi traditur à Doctoribus, de teſt. cogend. Soc. conſ. 93. col. 2. & 3. vol. 4. ad idem ſcripſere Cor. conſ. 219. vol. 2. & Soc. iun. in l. naturaliter, §. nihil cõe, ff. de acq. poſſ. Bal. in l. error, C. de iur. & fact. ign. Crau. cõſ. 221. nu. 9. Fulg. cõſ. 219. finis Guidonis, col. 3. qui dicit ẽt erroneum iuramentum probari eo ipſo, quod probatur rem aliter ſe habere. Mand. d. tract. de æta. minor. q. 7.
83 In dubio enim dolus † minoris aſſerentis ſe maiorem non præſumitur, vt cenſent Petr. Cyn. & Bart in d. l. ſi alterius Petr. Io. Ancha. in ſuis famil. q. par. 7. d. q. 16. facitq; quia hæc aſſertio, & iuramentum non faciunt minorem magis ſagacem, vt ait Ruin. conſ. 6. vol. 3. nu. 25. idem ſentiunt Alc. in tract. præſum. reg. 1. præſum. 42. & Ceph. in conſ. 142. nu. 46. lib. 2.
84 Contrariũ ꝙ immo † animus decipiendi, & dolus pſumaſ in minore, voluit gl. in d. l. ſi alterius. ſequitur Spe. de reſt. in integ. §. 2. ver. ſed nunquid. Caſtr. conſ. 141. viſis, & conſideratis, qui dicit opin. gl. eſſe veriorẽ. ciu. dẽ in re ſiliſ Abb. d. conſ. 71. Anch. d. cõſ. 226. & Rui. d. cõſ. 103. nu. 15. eoq; ẽt magis, qa ex ipſa mẽt legis diſpoſitione facilitas mentiendi in eo præſumitur, vt l. ex libero homine, §. 1. in fi. ff. de quæſt.

CONCLVSIO MLXIIII.

ARGVMENTVM.

Quot modis miraculum cõtingere poſſit, & probari; quæ requiranſ, vt miraculũ nuncupetur: poſtremo quando teſtes probẽt, vel nõ probẽt ſuper miraculo deponẽtes.

SVMMARIVM.

1 *Miraculum quid ſit, & vnde dicatur.*
2 *Miraculum probatur ex eo, quod oſtenditur aliquid eſſe factum, quod vires humanas ſuperat in ſubſtãtia eius, quod fit.*
3 *Miraculum probari ex eo quando illud fit, quod natura ipſa quoque facere poteſt, ſed non in illo, in quo fit.*
4 *Miraculum probari ex eo quando fit illud, quod natura quoque ipſa facere poteſt, ſed non in illo ordine.*
5 *Miracula ſæpe fieri ex ſcientia, non ex dono Dei, & ſæpe ex dono Dei [illegible] vitæ.*
6 *Miraculi quatuor requiſita, & nu. 7. 8. & 9.*
10 *Teſtes ſuper miraculo [illegible] quomodo ſint interrogãdi, & examinandi, remiſſiue.*
11 *Miraculum directo probari non poſſe, ideo non eſſe teſtes [illegible], cum illud directe probare voluerint.*
12 *Miraculum indirecte teſtes [illegible] admittẽ.*
13 *Miraculum non probari teſti[illegible] ſingularibus.*
14 *Miraculum non probant teſt. ſuper eo [illegible] ſi adducant ſcientiæ ſuæ rationem, qui erant [illegible] facientis miracula. Et qur, nu. 15. Contrarium, nu. 16.*

1 Miraculum ꝙ eſt illud, † cuius effect' manifeſtus eſt cã aũt omnib. occulta, & ſoli Deo manifeſta a quo fit pp cauſas nobiles ignotas, q̃ vires noſtras excedũt: miraculũ. n. dr̃ quaſi admiratione plenũ vel mirum factum: illud inquam tribus modis cõtingere, & probari põt,
2 qñ ſcilicet probet aliquid, † ꝙ vires naturæ noſtræ ſuperat, vel in ſubſtãtia eius, ꝙ fit, vel in ſubiecto eius, in quo fit, vel in ordine faciendi, vt exẽpli gratia, ꝙ primũ, qñ à Deo fiut aliqua, q̃ natura nullo mõ facere põt: veluti ꝙ Sol ſtet, vt fuit tpe Ioſue: vel ꝙ hõ habeat corpus glorificatũ, vt Chriſtus poſt reſurrectionem, & iſta in miraculis ſummum gradũ obtinent.
3 Secundò, qñ illud fit, † quod natura ipſa quoque facere põt, ſed non in illo, in quo fit, veluti mortuos ad vitam reuocare, cæcis videndi facultatem reſtituere: & id genus alia nam natura poteſt dare vitam, & illã auferre, ſed non mortuo hoc exequi, poteſt item efficere, vt quis videat, ſed non tamen cæcus; & huic ſecundus miraculorum locus tribuetur.
4 Tertio, quando fit illud, † quod natura quoque ipſa facere poteſt: ſed non in illo ordine, veluti quãdo quis virtute diuina ſubito liberatur à febre nullis adhibitis medicamentis, vel cũ inſolito [illegible] ordine

panis multiplicator:nam hæc omnia poteſt homo fa
cere,ſed non illo ordine,prout de his omnibus tradit
exempla Bar.in ſuo tract.de teſti.nu.57.
Quorum exemplorum vno probato, & miraculũ
probatũ dicetur, imo ſi iſtorum vnũ alicui eueniſſe
per inuocationem, vel votum ad aliquem Sanctum
conſtabit,Sanctum illum & glorificatum,& beatum
quoque conſtabit,prout ſi diceret aliquem hæc ſimi-
lia feciſſe:nã ex eo is quoq; Sanctus dicetur, ſi modò
ſanctitas vitę ſecuta eſt.nam nõ ideò quis ſanctus ap
pellari debet ex eo, ꝙ fecit miracula , cùm ſæpè fiant
5 ex ſcientia , † non aũt ex dono Dei : & ſæpè ex dono
Dei ſine meritis vitæ,vt habet̃ in gl.1.c.ven.il 2.de te
ſti.& ad id eſt contex. non obliuioni tradendus in c.
prophetauit,1.q.1.& in c.dictũ,ea.cau.& q. & in c.ſo
let,de conſe.diſt.4. vbi Aug.refert, ꝙ tanta poſſit eſſe
miraculoſa fides ſine charitate,vt transferat montes
de loco ad locũ ꝙ Abb.in d.c.ven.nu.1.dicit eſſe ob
ſeruatione dignũ pro aliquibus vetulis, quæ ſine me-
rito vitæ mira faciunt: nã dicit id vt plurimũ euenire
ex deceptione diaboliĩq́ vt facilius à Chriſti fidelib.
emitet̃,illud proculdubio ſtatuendũ eſt, ab illis mira-
culũ ſcilicet eſſe nõ poſſe, quin habeat hæc quatuor,
quorum vno deficiente, & miraculum eſſe deſinit.
6 Primò,ꝙ appareat † illud ex Deo non ex arte con
tingere , nec ex diabolo : nam miracula quandoque
fiunt per malos, vt c.teneamus,1.q.1.& d.c.propheta
uit.& neceſſe eſt martyres, inquit text. impetraſſe à
Deo quæ mandant,& c.ſi quis præpoſtera, diſt 50.
7 Secundò,ꝙ ſit † cõtra naturã ſicut de virga Moyſi
mutata in colubrũ,& de aſina loquente, ad Balaam,
ex c.cũ ex iniuncto,de hær.in 6.& vt prophanis vtar,
de aqua , quã Tutia virgo veſtalis in cribro tulit, cui
ſic natura acceſſit ad probandam inceſtus innocen-
tiam,vt alias impoſſibilia cõceſſit, teſte Valer. Max.
li.8.c.1.exemplo 5.nam illud,quod poteſt per cauſas
naturales reduci non eſt miraculum, vt inquit Bar.in
d.tract.de teſti.nu.37.
8 Tertiò,ꝙ non ex vi verborũ,† ſed ex hominis me-
rito id contingat:nã panis,& vinũ poteſtate,& virtute
verborũ tranſubſtantiatur in corpus , & ſanguinem,
vt c.cum Marthæ,§.quæſiuiſti.de celeb.miſſ.& tamẽ
non dicetur miraculum ex parte verba proferentis.
9 Quartò,ꝙ ſit † ad corroborationem fidei, & ideo
ea quæ fiunt miniſterio hominum, & nõ tendunt ad
confirmandam fidem non ſunt dicenda miracula.
Sed quia contingit aliquando , vt ad comprobãda
miracula teſtes admittãtur,vt ipſorum dictis, & teſti-
ficationibus miraculum ſit necnè appareat , quã tales
teſtes ſuper huiuſmodi facti contingentia deponen-
da recipiendi ſint, videndum eſt præmiſſa praxi, quæ
10 ſeruatur in illis interrogandis, † & examinandis, quã
per te videre poteris in d.c.ven.vbi Abb.Fel. & cæte-
ri ſcribentes, & per Maluet. in tracta.de cano.ſanct.
dub.3.nu.64.cũ plurib.antecęd. & ſeq.quæ hic omit-
tuntur,cum probationis materiam non attingant.
11 Teſtes igitur ſuper miraculi † probatione producti
non recipientur, vel ſaltẽ non probabunt, ſi miracu-
lum directè probare voluerint:directè autem intelli-
ge, ſi per principia ipſi depoſuerint : nam cum mira-
culum ex ſubiecto, in quo fit, nõ habeat principium,
concluditur,quòd directè probare non poſſit : ita ait
Arch.in c.nec mirum, 26.q.5.
12 Indirectè aũt probantes† vtiq; admittentur,veluti
ſi deponerent aliquid , quòd vires naturæ excederet.
nam cõſecutiuè, & indirectè probat illud miraculũ,
prout declarat ipſemet Arch.in ſup.loco citato.
13 Non probant teſtes etiam, † qũ ſunt ſingulares , &
vnuſquiſque ſuper vno miraculo deponeret, quãuis
mille eſſent. ita voluit Alex. conſ. 105.col. vlt.vol.3.
& ante eum Arch.in d.c.nec mirum, col.vlt. hoc idẽ
aſſeruere Franc. Cur.in tract.de teſti. nu.80. Anto.de
But.in c.cum oporteat,de accuſ. idẽ Alex.in conſ.72.
vol.1.Inn.in d.c.ven.de teſti. Abb. in conſ.42.num.2.
par.1.Fel.in c.licet ex quadam, nu.2.ver. primo caſu,
de teſti.vbi conſtituit concluſionem illam. teſtes ſin-
gulares non probare , & adducit rationem cum am-
pliationibus,limitationibus,& contrarijs.
14 Non probant item teſtes † ſuper miraculo deponẽ
tes,ſi adducant ſcientiæ ſuæ rationes, quia erant vici
ni facientis miracula,ex eo,quia aptè nõ concludũt:
ita placuit eidem Arch. d.c. nec mirum.idem cenſet
Alex.conſ.105.col.vlt.vol.3.quod ea ratione põt cõ
15 firmari : † nam cum teſtes in eodem negotio miracu
li comprobandi debeant de ſingulis circunſtantijs re
ſpondere,& eſſe inſtructi, & omnia diligẽter ſcire, &
deponere,prout voluit Abb.in c.ven.nu.2.de teſti.&
facit tex.in c.cum cauſam, eo.tit. ille, qui eſt tantum
vicinus,nec intereſt huiuſmodi facto, non præſumi-
tur hæc omnia ſcire.
16 Contrarium tamen † voluit Purpu. in l.1. nu. 106.
ff.ſi cert.pet.
Cætera,quæ ad miraculum attinent, nec ad mate-
riam probationis pertinẽt, collige per te ex latiſſimè
traditis per ſcribentes in d.c.vnic.de rel.& vene. ſan.
in 6.& in Dictio.quod appellatur Lexicon Theolo-
gicum,ver.miraculũ. & per Summiſt. in d.tit. de rel.
& ven.ſan.& quæ nos etiam diximus ſup. in concluſ.
Canonizatio,ſatis abundè.

CONCLVSIO MLXV.

ARGVMENTVM.

Perſonam eſſe miſerabilem,qui probetur:& quæ dicantur perſonæ miſerabiles.

SVMMARIVM.

1 *Miſerabilis probat̃ ex perſonæ qualitate iudicis arbitrio.*
2 *Miſerabiles perſonæ dicuntur viduæ,pupilli,& orphani.*
3 *Miſerabiles perſonas non dici viduas,pupillos,& orpha-
nos diuites. Contr.nu.4.*
5 *Miſerabiles dicuntur ſenes decrepiti diuturno morbo fati-
gati,& omnes,quibus natura mouetur ad miſerandum
propter fortunæ iniuriam.*
Etiam ſi huiuſmodi perſonæ eſſent diuites, vt nu.6.
7 *Miſerabilem perſonam dici puellam nobilem,quæ non poſ
ſit iuueni ſibi nobilitate pari matrimonio iungi.*
8 *Miſerabiles perſonæ dicuntur peregrini, aduenæ ,publicæ
pœnitẽtes,infantes expoſiti,cæci, mẽbris mutilati, lepr oſi,
debilitati,in carceribus eiecti,cruce ſignati, atq; ij qui
nunc recens ad Chriſtianam fidem ſe recepere.*

Dubitari conſueuit apud noſtros, quis di-
catur,& probari poſſit miſerabi-
1 lis.quia in rẽ pleriſque placuit,miſerabilem † quẽ eſſe
probari ex qualitate perſonæ, id tñ relinqui arbitrio
iudicis,vt cenſuere Bar.in l.vni. C.quan. Imper.inter
pup.& vid.poſt Pet.Iac. & Cyn.Inn.in c.ſignificãtib.
ext.de offic.del.Guid.Pap.q.566. quia ſecundũ ſtatu-
ta, ex auth.ad hæc in fin.C.de viu. & l.mulierem,ff.ſi
mancip.ita fuer.al.ne proſt. Alb.1. par.ſtatutorum,q.
112.Ant.Abb.& alij in d.c.ſignificantibus.& in c.ad
noſtram,de iureiu. Alex.in add.ad Bar. in l.nec quic-
quã.§.vlt de offi. procon.Iaſ.in l. Titiæ textores,col.
5.ff.de leg.1.Dec.in c.ſedes, in glo.mag.de reſcr.Ber-
tach.in tract. gab.in 7. par.q.17. Barb. in conſ.21.col.
pen.vol.2.& in conſ.22.col.3. conſ.80.in fin.vol.3.&
conſ.45.col.pen.in fi.vol.4. Calc.cõſ.57.nu.12.Alex.
in conſ.121. num.14.vol.1. & plures alios ad id refert
Menoc.in ſuo tract.de arbi.iud.cau.caſu 66.nu.1.
Verum vt iudex poſſit arbitrari,quæ ſint hæ perſo-
næ miſerabiles,nonnullas hic enumerabimus, quæ à
noſtris miſerabilium numero recenſentur.

Inter

2 Inter cæteras igit̃ perſonas † miſerabiles annume-
rantur viduæ, pupilli, & orphani, vt not. extra de foro
cõpe. c. ex tenore, & c. ſuper, de don. inter vir. & vxor.
Et quod vidua, pupillus, & orphanus ſint miſerabi
les, voluerunt Rebuf. in tract. de ſent. prouiſ. art. 3. gl.
vlt. nu. 2. Afflict. dec. 257. dicit conſtitutio. nu. 1. Azo.
in ſum. C. quan. Imper. inter vid. & pup. Damoud. in
pract. ciui. cap. 53. nu. 18. & Maran. in ſua praxi. 9. di-
ſtinct. nu. 77.
Iſtud poſtremo loco traditum limitabis non pro-
3 cedere, quãdo vidua † pupillus, & orphanus eſſent di
uites, quia tunc non connumerantur inter miſerabi-
les, ita grauiter, & doctè ſcripſit Card. Flor. & Ioan.
de Imo. in c. ſignificantibus, de offic. deleg. & voluit
Spec. in allegato §. nũc verò aliqua, verſ. & ſcias, il 2.
de inſtrumen. edi. quos etiã refert Alex. in conſ. 171.
nu. 14. vol. 1. & author addi. ad dec. Delph. Guid. Pap.
dec. 566. idem ſenſere Iaſ. in l. Titiæ textores, nu. 6. ff.
de leg. 1. & Maran. in alleg. 9. diſt. nu. 79.
4 Contrarium tamen † voluit Rol. à Val. in conſ. 76.
nu. 45. vol. 1. permotus ex doctr. Alex. in d. l. Titiæ tex
tores, ff. de leg. 1. nu. 7. & Menoch. in tract. de arb. iud.
d. caſu 66. ſub nu. 3.
5 Secundò dicuntur etiam miſerabiles † ſenes decre
piti, diuturno morbo fatigati, & omnes, quibus natu-
ra mouetur ad miſerandum propter fortunæ iniuriã,
vt tradidit author addit. ad deciſ. Guid. Pap. 566. idẽ
aſſeruere Rebuf. de ſenten. proui. art. 3. gl. fi. num. 11.
& 15. Bened. Capra in ſuis concl. regu. 30. num. 21. &
Afflict. dec. 257. nu. 1.
6 Quod velim amplies, † etiamſi hmõi perſonæ eſ-
ſent diuites, teſte Azo. in ſum. C. quan. Imper. inter
pup. & vid. in fi. cui accedit Ioan. Lup. in repet. c. per
noſtras, nu. 2. nu. 12. de dona. inter vir. & vxor. & ꝙ ẽt
ꝓbauere author addit. ad Guid. Pap. eodẽ ſuperius re
lato loco. & Rebuf. in eod. tract. de ſent. proui. art. 3.
gl. vlt. nu. 11. & Capr. vbi ſup. reg. 30. nu. 10.
7 Tertiò dr̃ ẽt perſona miſerabilis, † puella nobilis,
quæ non põt iuueni ſibi nobilitate pari matrimonio
iungi: authore Bal. in l. ſi quis ad declinandum, col. 2.
C. de epiſ. & cler. idem arbitratur Dec. in c. cæterùm,
nu. 14. de iud. quod comprobatur ex c. ſi qui teſtium.
de teſt. vbi Doct. quos etiam allegat Rebuf. in d. trac.
de ſent. proui. d. art. 3. gl. vlt. nu. 6.
8 Quartò dicuntur perſonæ miſerabiles † peregrini,
aduenæ, publicè pœnitentes, infantes expoſiti, cœci,
& mutilati membris, atq. leproſi, ac debilitati, in car-
cerib. coniecti, cruce ſignati, atq; ij, qui nunc recens
ad Chriſtianã fidem ſe recepere, & alij, de quibus per
Rebuf. in d. tract. de ſenten. proui. art. 3. gl. fi. per totũ,
& per Bened. Capr. in d. reg. 30. per tot.

CONCLVSIO MLXVI.

ARGVMENTVM.

Quando poſſit miſſio in poſſeſſionẽ probari teſtibus præter inſtrumenta publica.

SVMMARIVM.

1 *Miſſio in poſſeſſionem publicis inſtrumentis nõ teſtibus eſt probanda.*
Et cur, nu. 4. Contrar. nu. 2.
3 *Miſſio in poſſeſſionem teſtibus probari poteſt, quando amiſſa fuerunt acta, & ſcripturæ, ex quibus de miſſione conſtabat.*
5 *Miſſionem in poſſeſſionẽ teſtibus probari, quando teſtes pro ducerentur ad coadiuuandam ſcripturam, quæ per ſe non ſufficeret concludenter ad probãdam intentionem.*
6 *Miſſionem in poſſeſſionem quinque teſtibus probari non ſecus, ac per ſcripturam.*
7 *Miſſionem in poſſeſſionem teſtibus ex officio à iudice recep- tis probari.*
8 *Miſſionem in poſſeſſionem teſtibus valdè legalibus probari.*
Contrarium, nu. 9. Conciliatio, nu. 10.
11 *Miſſionem in poſſeſſionem per confeſſionem partis in iudi- cio factam probari, quæ non ſit teſtibus probanda.*
12 *Miſſionem in poſſeſſionem teſtibus rectè dici probatam, cũ iudex teſtiũ probationes admiſit, nec pars contrà dixit, ſecus ſi oppoſuerit.*

Miſſionem in poſſeſſionẽ probandam
1 † eſſe publicis inſtrumẽtis,
non autem teſtibus, colligitur ex gl. in l. 3. ver. publica
rum, C. de edict. Diui Adr. tollen. vbi Bal. col. 14. ver.
octauo quæritur. & Bar. in fi. & Zuccar ibi nu. 155. &
hanc magis receptam opin. eſſe teſtatur Menoch. in
tract. de adipiſc. poſſ. in 4. remed. nu. 914. idem voluit
Guid. Pap. q. 356. ad fi. & Marſ. in rub. C. de proba. nu.
21. & Iaſ. in d. l. 13. nu. 18. quod memoria dignum cen
ſuit Rom. ſing. 6.
2 Contrariam opinio. † amplexus fuit Dec. in d. l. 3.
nu. 18. dum ẽt Bar. dictum ad ſuam ſententiam accõ-
modat affirmando miſſionem in poſſeſſionem teſtib.
probari poſſe, arg. l. in exercendis, C. de fide inſtrum.
cuius ſent. fuit etiam Rebuf. in praxi beneficiaria. tit.
de miſſio. in poſ. nu. 41.
Hæc ſcriptorum diſſenſio ad concordiam reuoca-
ri poterit, ſi dicemus tunc miſſionem in poſſeſſionẽ
3 probari poſſe per teſtes, † qñ amiſſa fuerunt acta, &
ſcripturæ, ex quibus de miſſione cõſtabat: nam tunc
tenor actorum per teſtes probatur, vt placuit Marſil.
ſing. 156. alioqui debebit probari per ſcripturam: &
4 ratio eſt, † quia miſſio conſtare debet ex actis, C. de
appel. & hæc conciliatio loco primæ declarationis
erit ad principalem concluſionem: pro qua ẽt ſcien-
dum eſt, quod ad hoc vt teſtes tali caſu probent, de-
bent tria deponere, ꝙ miſſio facta ſit: deinde quòd
ea ſcriptura fuerit confecta: poſtremò quòd fuerit
amiſſa, vt in ſimili not. Bart. in l. teſtium, C. de teſt. &
in tract. de teſtib. col. 2. verſ. dixit teſtis.
Secundò limitatur concluſio principalis, vt nõ ha
5 beat locum, † qñ teſtes producerentur ad coadiuuan-
dam ſcripturam, quæ per ſe non ſufficeret concluden
ter ad probandam intentionem, videlicet, quia cõſta
ret per eam tantummodo de immiſſione, non tamẽ
quibus in bonis ea facta eſſet appareret. tunc enim te
ſtes adhiberi poterunt ad probandum, quæ fuerint il
la bona, ſic tradit Cur. iun. in d. l. 3. nu. 8. & ibidẽ Zuc.
nu. 157. & per quandam ſimilitudinẽ id ea adiuuant,
quę animaduerſa ſunt in l. certi condictio. §. qm̃, ff. ſi
cer. pet. hoc idẽ aſſeruere Dec. in c. 2. nu. 86. de proba.
Affl. dec. 332. dum differit de inſtr̃o dotali, & de con-
tentis in eo. Deci. conſ. 137. nu. 4. Marſ. ſing. 434. dum
approbat dictũ Alex. in d. l. 3. & Crau. conſ. 216. n. 19.
6 Tertiò limitãda eſt, † qñ quinq; teſtes ꝓducerent̃:
nã tũc loco ſcripturæ eſſent, & miſſio diceret̃ ꝓbata,
nõ ſecus ac ſi per ſcripturã de ea cõſtaret, vt in ſimili
tradit Dec. d. c. 2. nu. 78. de proba. dũ declarat, ſtatutũ
diſponẽs aliquid ꝓbare nõ poſſe, niſi per inſtr̃m, vel
ſcripturã, nõ reijcere probationẽ per quinq; teſtes, eò
ꝙ habeant̃ loco ſcripturæ, ex l. teſtiũ, C. de teſti. idq; ꝓ
bat̃ ex traditis à Bar. & Bal. in l. gñaliter. C. de nõ nu.
pec. ver. itẽ illud, & ver. tertiò oppono. & ratio eſt, qa
loco ſcripturæ, q̃ fit ad probationẽ, non aũt ad ſubſtã
tiam actus exigitur, poſſunt teſtes adduci, vt ibi.
7 Quartò velim limites, † qñ iudex ex officio teſtes
receperit: ita docet Spe. in tit. de proba. §. videndum,
verſ. quid ſit debitor. pars enim põt procurare, vt offi
cio iudicis recipiant̃: & hanc cautelã tradit Veron.
cautel. 254. dubitari põt in caſu ſtatuti, de quo ſup. in
alia limitatione, & hoc idẽ admonet Bal. in l. amplio
rem, in fi. prin. C. de appellatio. vbi quando non poſ-
ſunt produci teſtes, quia ſunt alij teſtes publicati,

Digitized by Google

debes dare nomina teſtium iudici, vt te abſente illos deinde recipiat ex officio. quam inſtructionē pro practica memoriæ mãdandam, dicit Cœpol. ſup. relato loco. & hanc limitationem ad concluſionem noſtrã affert Deci. in d. c. 2. nu. 82.

8 Quinto loco limitari † poteſt in teſtibus valde legalibus, vt in ſimili dicit Bur. in d. c. in fi. & in c. cum Ioannes, de fide inſtrum. ad idem reſpondit Fulgoſ. conſ. 280. in fine.

9 Vt verò in contrariã deſcendamus † ſnīa ſuadet authoritas Bal. in c. 1. in fin. vt lit. pen. & in c. iurauit, col. 4. ver. itē ſi eſſet aliquis, de prob. dum in his locis decidit etiam propter legalitatem perſonæ à regulis communibus probationum non eſſe recedendum.

10 Pro conciliatione † dicendũ eſt ex qualitate teſtiũ iudicem poſſe excitari, & moneri, vt ex eius officio huiuſmodi teſtes recipiendos curet: vnde eueniet, vt vera ſint quæ paulò ante adduximus. & ita loqui videntur Ant. & Fulg. prout hoc modo conciliat Dec. d. c. 2. nu. 85. non autem per ſe ſufficerent.

11 Sextò limita, † vt hæc miſſio in poſſeſſionē poſſit per confeſſionem partis probari, arg. eorum, quæ tradit Bal. in auth. ſed nouo iure, col. pen. C. ſi cer. pet. ꝙ diſputat Deci. in rub. de probat. hoc tñ loco ſine dubitatione tenebis, illud verum eſſe in confeſſione facta in iudicio, per ea, quæ dicit Deci. loco nuper citato, in d. c. 2. num. 95. vbi concludit de mente Anch. in conſ. 351. col. vlt. ſecus eſſe, ſi talis confeſſio eſſet probanda per teſtes, quia cum teſtes non ſufficiant ſuper principali immediatè, nec etiam ſufficerent mediatè per depoſitionem ſuper confeſſione, vt ibi.

12 Septimò poteris limitare, † vt miſſio in poſſeſſionē non poſſit probari per teſtes, ſi pars oppoſuerit, ſecus ſi non contradixit, & iudex probationes teſtium admiſit, quia tunc valet probatio, ſic cõcludit Bal. in l. certi condictio, §. quoniam, circa fi. ff. ſi cert. pet. quē ſequitur poſt alios ibidem Alex. & approbat Cœpol. caut. 253. ſtatuta quandoque. vbi quamplura ſimilia adducit: idem comprobatur ex c. 1. de reſt. ſpol. & ibi per Doct. & ex Bar. in l. naturaliter, §. nihil cõmune, ff. de acq. poſſ. ſed parte contradicente non valet probatio, vt inquit Bal. in §. quoniam. quē allegat, & ſequitur Deci. loco cit. & ſufficit partem ſimpliciter cõtradicere, vt in ſimili docet Bart. in l. 1. C. de relatori. & Abb. in c. intimaſti, de appel. & ſi prætextu talis probationis reprobatæ iudex iudicaret, ſentẽtia eſſet nulla, authore Aret. in d. c. 2. de prob.

CONCLVSIO MLXVII.

ARGVMENTVM.

Ex quibus probetũt, vel prǽſumatũ meretrix.

SVMMARIVM.

1 *E duobus malis quod minus eſt ſemper eligendum.*
2 *Meretrices cur ſoleant tolerari.*
3 *Meretricia inhoneſtas non præſumitur, ſed probanda eſt.*
4 *Meretrix ex eo probatur, quòd palam libidinem exerceat.*
5 *Meretrix ex eo probat. quod pecuniæ cauſa ſe proſtituat.*
6 *Meretrix ex eo probatur, quod palam, & paſſim, & ſine delectu ſe proſtituat etiam ſine pecunia.*
7 *Meretrix non eſt vocanda, quæ ſine quæſtu amore vehementi capta ſui copiam amatori faciat.*
8 *Meretrix licet expelli poſſit è vicinia, non tamen puella, quæ propter amorem amatori fuit facilis.*
9 *Meretrix licet in carcerem detrudi poſſit ob æs alienũ contractum, non tamẽ puella, quæ amoris æſtro percita ſuo amatori copiam fecerit.*
10 *Meretrix ex eo probatur, quod multorũ libidini pateat.*
11 *Meretrix etiam ex eo probatur, quod in caupona, vel domi, vel alio paſſim homines admiſiſſe pudori ſuo non parcendo probetur.*
12 *Multorum appellatione quot contineantur, vt certò ſciamus, quia verè meretrix dicatur. & ibidē circa hoc quin que ſcribentium inter ſe diſſidentium relatæ ſententiæ, vt nu. 13. 14. 15. 16. & 17.*
18 *Meretricem probari ex turpi tactu cum pluribus, vel turpi coniunctione etiam ſine venereo concubitu.*
19 *Meretricem præſumi ex circũſtantiarum veriſimilium probatione.*
20 *Argumentum à cõmuniter accidentibus admitti in probanda meretricia turpitudine.*
21 *Meretricem præſumi ex eo, quod noctu aperiat ianũ in domum intrantibus ad eam, & quod viderere iuuenes viſa ſit intrantes ad ipſam.*
22 *Meretrix ex eo probatur, quod ſcholares ad eam accedant, & cum ea loquantur.*
23 *Scholaris loquens cum puella non præſumitur dicere Pater noſter.*
24 *Presbyter amplexans mulierem præſumitur facere id cauſa eam benedicendi, vel ad pœnitentiam exhortandi.*
25 *Meretrix præſumitur ex eo, quod nunc vnam domum, nunc aliam ingrediatur.*
26 *Meretrix præſumitur, ſi probetur recepiſſe pecuniam pro concubitu.*
27 *Meretrix præſumitur, ſi probetur recepiſſe pecuniam pro concubitu, etiam ſi id probaretur per vnum tantum teſtem nobilem.*
28 *Meretrix præſumitur ex eo, quod inhabitet, & verſetur in loco, in quo aliæ meretrices ſolent verſari.*
29 *Meretrix præſumitur ex habitu & veſte meretricia.*
30 *Pœna raptus non habet locum contra rapientem publicã meretricem, vel puellam in lupanari repertam, comptã, laſciuientem, & meretricia veſte indutam.*
31 *Meretricem nuncupans mulierem incedentem in habitu meretricio non tenetur actione iniuriarum.*
32 *Mulier inhoneſta præſumitur ex qualitate artis, quam exercet.*
33 *Mulier paupercula præſumitur facilè ſui corporis copiã facere.*
34 *Mulier præſumitur incontinens, quæ matrem, vel patrem habuit incontinentem.*
35 *Meretrix probatur per teſtes deponentes ſcire ſi talem eſſe meretricem.*
36 *Meretricem quem eſſe probant teſtes, ſi in reddenda ratione dicant, quia ſunt vicinus.*
37 *Meretricem quam eſſe probari per teſtes ſingulares.*
38 *Meretricem quam eſſe probari etiam teſtibus, qui cum ea concubuerint, & rem habuerint.*
39 *Meretrix probatur ex eo, quod palam & publicè pro meretrice habeatur.*
40 *Meretricem non eſſe idoneam teſtem, præcipuè in criminalibus.*
41 *Meretricem eſſe idoneam teſtem in criminibus exceptis, vt hæreſis, læſæ maieſtatis, & ſimoniæ.*

1 Rectè præcipiũt Philoſophi, & id naturalis ratio dictat, vt è duobus malis † ſemp ꝙ minus eſt eligatur, vt ēt ſancitum eſt in c. duo mala, & c. nerui. 13. diſtin. ſic rñdit & Ancha. in cõſ. 66. pro declaratione, col. 2. ſub nu. 5. verſ. conſiderant ēt, ꝙ propterea dico: nam licet meretrices eijciat, & ab earum concubitu prohibeat Dominus homines, in ca. meretrices, 32. q. 4. tñ vt grauius, ac deteſtabilius vite-

2 tur facinus, ſolent à noſtris tolerari meretrices: † ex ſentẽtia gl. in c. inter opera, de ſpon. cui accedit Alc. in l. ſi adulteriũ cum inceſtu, §. 1. ff. de adult. ꝙ & cõprobauit Lamber. de iure patro. in 10. art. 9. q. prin. 1. par. 2. lib. nu. 19. Hinc ſæpè ſolet à noſtris in cõtrouerſiam vocari, quę meretrix dicatur, & quia inhoneſtas

3 hæc meretricia † non præſumitur propter generalem prǽſumptionem, l. meritò, ff. pro ſocio. probari debet, teſte

teſte Ceph.in conſ.56.nu.8.& Boſſ. in tit. de pluribus
violen.nu 66.

4 Probabitur ergo meretrix,† ſi planum fiet iudici, ꝙ
palam libidinem exerceat, vt probat Iuriſcōſultus in
l.palam.ff.de ritu nupr.& Alex.in conſ.57.ad finem.
vol.5. per gl.in cap. inter opera in verb.publicas. de
ſponſalibus.

5 Præterea ſi probabitur,† quod pecuniæ cauſa ſe ꝓ-
ſtituat ex ſententia Bal.in l.item,& fi. §.quoties in ſi.
in vlt.no.ff.de cōd.ob tur.cau.& habemus à glo.in c.
vidua.34.diſtin.vt & ſenſit Alcia.in l.Maſurius. ff.de
verb.ſignif.cui probationi fauet tex.in l.mariti.§.qui
quæſtum.ff.ad leg.Iul.de adult.

Et quamuis hoc ſit meretricum queſtuolam artē
6 facere, declaratur tamen illas† etiam meretrices eſſe,
quæ ex libidine quæſtum non faciunt, modo palam,
& paſſim,& ſine delectu, ſe proſtituant, vt probatur
in d.l.palàm.§ rectiſſimè autem Octauenus,& tradit
Didac.Couar.in 4. decr. in 2.par.c.8.nu.4.

Hæc autē declaratio procedit, quādo paſſim id fa-
cerent,vt loquitur text.ſecus,ſi ſine queſtu amore ve
7 hementi† capta aliqua ſui copiam amatori feciſſe ꝓ-
baretur: hæc enim meretrix dici non poteſt, nec tur-
pis perſona,ſi credimus Fab.in §.ſoror.Inſtit.de inof.
teſtam. cum tunc coactè vi, aut potētia amoris ſe ꝓ-
ſtituere dicatur,& ideo nec infamis,nec meretrix ſit.
l.fœdiſſimam,& ibi Bald.C.de adult.idē placuit Ab.
in cōſ.4.lib.1.vbi habetur, quod quæ coactè ſe ꝓſti-
tuat nō dicatur meretrix, & ad hoc cōprobandū plu-
rimum egregiè, vt ſemper aſſolet,adducit Menoch.
de arbitr.iud.lib.2.cent.4. caſu 328.

8 Ex hoc primo illud oritur,† quod licet meretrix
expelli poſſit è vicinia, ne bonis mulieribus malo ſit
exemplo,teſte Ripa in tract.de peſte.tit.de remed. ꝓ-
ſerua.contra peſt.num.164.& Alcia. in d.l.Maſurius.
ff.de verb. ſignif. huiuſmodi tamen propter amorem
facilis puella expelli non poterit, vt ibidem tradit
Menoch. in fine.

9 Secundò loco elicio,quod hæc nō poterit in carce
ribus detrudi pro ære alieno contracto, licet aliæ in-
honeſtę mulieres,& meretricio more degētes poſſint
vt latè Doct.& Petr. Duen.reg.312.in 1.limit.

10 Amplius probatur meretrix† probando,quod mul-
torum libidini pateat, in cap.vidua 34.diſtinct.dict.
cap.meretrices 32. quæſtio. 4. vt reſpondit Menoch.
conſ.18. num. 18. hæc enim eſt meretrix, & hoc eſt,
quod dixit tex.in d.l.palam paſſim, & ſine delectu,de
quo nuper diximus.

Ampliatur hoc etiam locum habere, ſi non fuiſſet
11 ꝓbatum,† quod multorum libidini pateret, ſeq; pa-
lā proſtitueret in lupanari,modo in caupona, vel do-
mi,vel alio in loco paſſim homines admiſiſſe,pudori
ſuo non parcendo,probetur, vt eſt tex. ibique Docto-
res in d.l.palam.in prin.vt ait Dyn.d.c.8.num. 4.

Sed oportunè quæret à nobis quiſpiā,quot ſub hac
12 multorum† appellatione contineantur,vt certo ſcire
poſſimus, quæ verè meretrix dicatur, & profecto in
hac re multorum fuere diuerſa ſtudia, & primo qui-
dem glo.in d.c.vidua.duas affert opiniones.

13 Prima eſt,† quod in meretriciam turpitudinem in-
cidiſſe mulier dicatur, quæ admiſit plures, quàm vi-
gintitria millia hominum:vt refert Boſſ. tit. de pluri-
bus violen.nu.67.

14 Poſterior,† quæ admiſit quadraginta, vt teſtaṫ Lā-
ber.in tract. de iur. patron.in 20.art.8.quæſt. princ.in
1.par.lib.1.nu.12.

Sed hę opiniones nō ſatis probantur,ſi rectè verba
gl.& iura,quæ adducit,conſiderentur: loquitur enim
illa glo.enunciatiuè,quo ad appellationē, & ſignifi-
cationem verbi multorum, quod variè ſecundū ſub-
iectam materiam accipiṫ,vt colligitur ex d.c.diſcipli
na,45.diſtin.& d.c.latores.de cler.excomm.& ibi ha-
betur in glo.quot cōprehendantur appellatione mul
torū nō autem loquiṫ,quoad meretricis ꝓbationem,
vt cōſiderat Steph. Coſta.in ſuo tract.de ludo.nu.22.

15 Tertia fuit opinio† quorundā, ꝙ ſufficiat probare.
vnū tātum admiſiſſe queſtus cauſa, vt voluit Mat.de
Afflic.poſt Luc.de Pen.in conſtit.Neapol.tit.43.li.3.
per tex.in d.l.mariti.§.qui quæſtū.ff.ad l.Iul. de adul.
ſed ille tex. non probat. loquitur enim de marito le-
nocinium faciente,vt tradit Didac.d.c.8.in 2.par.nu.
2. qui illum reprobat.

16 Quarta fuit opinio,† ꝙ ſatis ſit ꝓbare ad meretriciā
vitam probandam mulierem cauſa quæſtus duos ad
coitum admiſiſſe,nec plures requiri, placuit Abb. in
c.cum decorē.extra de vita,& honeſt.cler. & in c.in-
ter opera.vbi Præpoſitus,extra de ſponſ.quibus acce-
dit Io.Lup.in rubr.de dona.inter vir.& vxor.§.40.idē
ſēſere Bal.in trac.ſtatutorum.in verſ.gabella. col vlt.
vt refert Neuiz.in ſilua nupt.lib.1.verſ.non eſt nubē-
da.nu.145.& Stephan.Coſta.in d.tracta. de ludo.nu.
22.quam opinionem refellit Didac. loc.cit.d. caſu 9.
per tex.in d.l.palam.ff.de ritu nupt.

17 Quinta,& vltima eſt in hoc ſententia,† quam pro-
bat Didac.loco ſuperius adducto, quod probandū ſit
non duos tantum,ſed plures admiſiſſe,quæ verior eſt,
& apertè eam ꝓbat tex.in d.l.palam.in illis verbis,itē
quod cū vno,& altero ſe pecunia accepta immiſcuit,
non videtur palam corpore queſtum facere, & ibi gl.
& hanc opinionem affert ēt Soc.in conſ. 54. viſis te-
ſtibus.colu.3.lib. 3. & probat Alciat.in d.l. Maſ.ff.de
verb.ſignif. atque Ceph.conſ.140.nu.6.vol. 1. qui di-
cit, quod licet ab vno, vel à duobus fortè fortuna eſ-
ſet cognita,non diceretur meretrix.

18 Probatur inſuper meretricem † aliquā eſſe non ſo-
lum ex relato modo,ex quo apertè colligitur meretri
cia inhoneſtas,ſed etiam per tactum cum pluribus,&
turpem coniunctionem etiā ſine venereo concubitu,
vt reſpondit Bald.conſ.206.volum.4.cum adductis à
Boſſ.de raptu mulie.nu.9.& ab Alex.cōſ.13.in fi.vol.
7.& à Doct. in c. præterea, & in c. literis de teſtib.ex
quo probant præſumendam copulam etiā ex ſignis
venereis, & ex adminiculis, vt ibi tradidere Fely. &
Barto.in l.capiè 5.ff.ad leg.Iul.de adult.

19 Itidem præſumitur † hæc meretricia turpitudo ex
circunſtantiarū veriſimilium probatione, vt ſenſit Ia
cob.Butr.in l.neque natales,C.de probat.cui adhæret
Franc.Brun.in tractat.de indicijs,& tortura.in quarta
quæſtione primæ par.nu.8.nam etiam in hac materia
20 admittitur† argumentum à communiter accidenti-
bus,vt habemus à Bald.in d.l.neque natales, & à Iaſ.
in l.non hoc. C.vnde legit.col. antep.atque à Franc.
Mat.quæſtio.89.nu.11.par.2.

Multæ verò à noſtris enumerantur coniecturæ ad
hanc improbitatem meretriciam detegendam.

21 Prima eſt,ſi probabitur,† quod noctu aperuit ianuā
domus intrantibus ad eā, vt retulit Bald.in d.l.neque
natales,& in l.data opera.colum.11. verſ.poteſt poni
aliud.C.qui acuſ.nō poſ. quod confirmauit Natt. in
conſi.205.nu.4.volum.1. & quod viſa eſt deridere iu-
uenes intrantes ad eam, quod ita ſeruant cōmuniter
mulieres inhoneſtè viuentes, teſte Alexan.in d. cōſi.
13.nu.14.lib.7.& ad hoc vide conſi.D.Ang.inter cō-
ſil.matrimon.conſi.44.num.43.

22 Secundo præſumetur meretrix † ex probata circun
ſtantia,quod ſcholares ad eam accedāt,& cum ea lo-
quātur,vt voluit Bald.in d.l. neque natales, colu.1.&
Franc. Brun. d. tract. de indicijs in quarta quæſtione
primæ par. nu.8.quia, vt inquit Bal. quādo ſcholaris
23 loquitur † cū puella, nō præſumitur dicere Pater no-
ſter & Iaſ.in d.l.nō hoc.nu.15. verſ.& per illā inferūt.
C.vnde legiti.& Bal.in d.l.data opera. Anch.in reg.
ſemel malus.de reg.iur.lib.6.Imo.in l.vlt.ff.de her.in
ſtit.ꝙ tamē nō procederet facilè in ſacerdote,ſiue
24 presbytero,† ꝙ etiā ſi amplexaretur mulierē præſu-
meret facere cōdicendi,vel ad pęnitentiā exortādi

ex gl. in c. abſit. 10. q. 3. & refert Spec. in §. ſpecies. circa prin. in tit. de præſumpt.

25 Tertiò præſumeretur meretrix † ex probata circũſtantia, eo quòd mulier nunc vnam domũ, nunc aliã ingreditur, vt ait Ang. in l. ſi quã illuſtris. ff. ad Senat. conſ. Orſ. ad idem reſpondit Gram. conſ. 58. nu. 16.

26 Quartò præſumet † meretrix, ſi probetur recepiſſe pecuniam pro concubitu, vt ibi per eundem Gram. q adducit Bal. in l. idem. ff. de condic. ob turp. cauſ.

27 Ampliatur hoc ẽt verum eſſe † ſi probaretur per vnum tm̃ teſtem nobilem, quia cùm teſtificetur de erogatione pecuniæ à ſe facta, & ſic de facto proprio, ei ſtaretur, vt per Caſtr. in l. quicunque. in vlt. col. C. de ſeru. fugit. & in conſ. 329. viſa petitione. etiã ſi pro pter eius depoſitionem redderetur infamis, vt inquit Iaſ. in l. cunctos populos. in pen. col. C. de ſumma trinit. & fid. cathol. & traditur ab eodem Gramm. in d. conſ. 58. num. 18. quando autem vnico teſti, qui deponit de facto proprio, credi debeat, & quam probationem faciat, vide latiſſimè Menochium de arbit. iudi. lib. 2. centur. 1. caſu 99.

28 Quintò præſumetur meretrix † ex probata circunſtãtia, ꝙ inhabitet & verſetur in loco, in quo aliæ meretrices ſolent verſari, vt in lupanari, fornice, vt dixit Bern. Choue. in tracta. de publicis concub. in rub. de ſtupro. de quarta ſpecie. num. 30. verſi. & ſi quæratur quomodo cognoſcatur. Et ex hoc inſurgit etiam præſumptio inhoneſtatis, quia conſueuit verſari cum lenonibus: nam talis eſt homo, qualis ſocius, l. ſi plures. la 1. ff. de adminiſtra. tut. Ang. conſ. 44. inter conſ. matrimonia. nu. 28.

29 Sextò præſumetur † ex habitu & veſte meretricia, quæ à matronali diſtat, vt eſt tex. in l. itẽ apud Labeonem. §. ſi quis virgines. ff. de iniur. & proſequitur Bermond. vbi ſup. nu. 37. verſ. 2. meretrix ad quẽ habitũ diuerſum geſtandum cogi poſſe aſſerit Bal. in l. mini mè. C. de epiſc. audien. & idem etiam in lenonibus, & quòd debeat meretrix portare ſignum, dicit Dec. in l. ſemper in contrac. nu. 4. ff. de reg. iur.

Ex his duo obſeruatione digna colligo, primũ eſt
30 quòd ſi in lupanari † reperta ſit iuuenis cõpta, laſciuiẽs, & meretricia veſte induta, & cõtingeret, vt eam aliquis pro meretrice cõprimeret, is cõpreſſor excuſaret, & ob querelã nullo modo capitaliter puniret, ẽt ſi ante cõpreſſionẽ virgo ea fuiſſet, & hoc ob meretriciã hanc præſumptionẽ: ita ſcripſit Iodoch. in praxi rer. crim. c. 95. nu. 11. cum pœna raptus non habeat locũ contra rapientẽ publicã meretricem, iuxta ſnĩam Marſil. in l. vnica. C. de raptu virgin. & Cæphal. conſ. 140. lib. 1. atque Anton. Gomes. ſupr l. 80. Taur. nu.
* 45. qui de communi opinione teſtatur, de quo tamẽ videas Clar. in praxi crim. §. raptus. verſ. quæro nunquid. & Boſ. in tit. de rapt. mulier. nu. 9.

31 Poſterius eſt, † quòd ſi incedenti in habitu meretricio quis meretricem dicat, nõ tenebitur actione iniuriarum, ſed propter habitum excuſatione ſit dignus, ita tradit Spec. tit. de iniurijs & damno dato. §. 1. nu. 3. verſ. item ſi te dixi meretricem.

32 Septimò præſumitur † ẽt de inhoneſtate mulieris ex qualitate artis, quam exercet, vt publicis mercibus præſit, vt in l. humilem. C. de inceſt. nupt. & item ex alijs non valde vrgentibus, vt ſi pupercula ſit mu
33 lier, † quæ facilè præſumitur ſui corporis copiam fa
34 cere, vt l. pen. C. de ſpecul. li. 10. item ex eo, † ꝙ matrẽ vel patrem habuit incontinentem, authore Io. And. in reg. ſemel malus. de reg. iur. lib. 6. & de his habetur per Boſ. in tit. de pluribus violent. nu. 68.

Probantur autem hæc in meretrice per teſtes, &
35 probatur meretrix † per eoſdem deponentes ſcire talem eſſe meretricem, ex ſententia Ba in l. 1. C. de colluſio. detegen. ad idẽ reſpondit Gra. conſ. 58. nu. 16.

36 Id amplia in teſtibus † rationem reddentibus, quia ſunt vicinus, vt inquit idẽ Bal. in d. l. in fi. hoc enim eſt ex his, quæ à communiter accidentibus vicinorũ oculos latere non ſolent, vt teſtatur Ange. in l. 1. ff. ſi cer. pet. & ibi Dec. nu. 16. & Purpu. nu. 118.

37 Secundò ampliare poteris, † probari aliquam eſſe meretricem etiam per teſtes ſingulares, iuxta ſententiam Fel. in c. præterea. de teſtib. quia agitur de probãda inhoneſtate in genere, per ea quæ obſeruauere gl. & Doct. in l. ob carmen. in §. vlt. ff. de teſtib. vt conſuluit Alex. in d. conſ. 13. nu. 13. vol. 7. & deciſum fuit à Boer. in deciſ. 23. motus fuit. nu. 8. 1. par.

38 Tertiò velim amplies, † probari etiã per teſtes, qui cum ea cõcubuiſſent, & rem habuiſſent: iſte enim eſt de caſibus, in quibus ſocius poteſt de ſocio interrogari, ex nota. per Bar. in l. reper. §. vlt. ff. de queſt. & cautũ reliquere Alex. d. conſ. 13. nu. 13. & Natta. in d. conſ. 205. num. 4.

39 Probatur item meretrix † per probationem famæ; ꝙ ſcilicet pro meretrice palã & publicè habeteṙ ab oĩbus, teſte Alex. in d. conſ. 13. in fi. vbi ait, ꝙ in prędictis fama plurimũ iuuet: adducit Doct. in c. præterea. de teſtib. quẽ refert & ſequit Natt. in d. cõſ. 205. nu. 3. vt ſenſit & Ang. inter cõſ. matrimonia. cõſ. 44. qui ẽt plures coniecturas adducit incontinentiam notãtes.

Huiuſmodi aũt meretrici ita probatæ, cùm ſit infamis infamia facti, vt aſſerit Pariſ. in cõſ. 44. n. 19. vol.
40 4. † non adhibeṫ fides, ſecundũ Iodoch. Domoud. in pract. rer. crim. c. 95. nu. 10. vbi infert, ꝙ ipſis conquerentibus de oppreſſione violenta, non credaṫ, & ideo non erit meretrix teſtis idonea, precipuè in criminalibus, vt animaduertit Spe. in tit. de teſte. §. 1. vt & ſcripſere Doct. in c. teſtimoniũ. ext. de teſtib. Soci. in cõſ. 105. col. 2. vol. 3. ad quod extat etiam cõtex. & ibi gl. in l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſt. idem cenſuere Nepos de Monte Albano in tract. de teſt. nu. 21. Crot. eo. tract. par. 3. nu. 32. Pariſ. conſ. 67. nu. 80. vol. 3. Alex. cõſ. 11. vol. 1. Iodoc. Damoud. de teſti. num. 26. & hanc eſſe
* cõem & receptam opinionem dixit Iaſ. in l. cũctos populos. in 2. lect. nu. 54. C. de ſum. Trini. & fid. cath. & Iul. Clar. in prac. crim. §. fi. q. 24. ver. item meretrix.

41 Limitatur tñ id non procedere † in criminibus exceptis, hæreſis, læſæ maieſtatis, & ſimoniæ, vt author eſt Acc. in d. l. 3. §. lex Iulia. ff. de teſti. & habetur in c. licet Heli. de Simon tradit Nepos in d. tract. de teſtib. nu. 21. & Alex. in d. conſ. 10. in prin.

CONCLVSIO MLXVIII.

ARGVMENTVM.

Ex quibus probetur mœſtitia.

SVMMARIVM.

1 *Mœſtitia probatur ex obſcuritate faciei ſiṫ ur.*
2 *Interiora ſæpe cognoſcuntur ex exterioribus.*
3 *Mœſtitia probatur ex habitu & veſtimentis lugubribus.*
4 *Veſtimenta perſonæ qualitatem demonſtrant.*
5 *Mors alicuius probatur ex eo, quod lugubres veſtes à propinquis, ad quos veriſimiliter mœſtitia aduenit, deferuntur.*
6 *Mœſtitiam ex nigris veſtibus probari Theſei, & eorum, qui olim in capitis diſcrimen vocabantur, oſtenditur, vt & num. 7.*

1 Mœſtitiam ex † obſcuritate faciei pbari ſatis patet, quia habitus animæ alteratus alterat corporis formam, ſcribit Ariſto. in li. de phyſiognom. c. de ſign. parti. ꝙ poſt Luc. de Pen. in l. 1. col. 2. ver. quæritſ ſecũdo. C. de eroga. milit. anno. li. 12. cõprobauimus in concl. dolor ex eo, ꝙ
2 aſpectus vultus animi index ſit, & ex exteriorib. † interiora

teriora ſæpè cognoſcantur,§.pauonum.Inſtit.de rer.
3 diuiſ.propter ꝙ & ex habitu, † veſtimentiſq; lugubri
bus probari mœſtitiam dicere poſſumus,arg.not. per
gl.in l. genero.vbi ēt Bart.ff.de his qui not.infam.cū
4 & veſtimenta † perſonæ qualitatem demonſtrent, l.
ſpecioſas.ff.de verb.ſign.l. apud Labeonem.§.ſi quis
virginem.ff. de iniur.l.pen. §. penul.C. de aquæduct.
lib.11.c.ſi iudex.de relat.Dec.conſ.125.nu.6.

Hinc lugubri indumento, atq; nigro in mortuorū
funeribus vti conſueuit, propter quod mors alicuius
5 † probatur ex eo, quòd lugubres veſtes per propin-
quos,ad quos veriſimiliter propterea mœſtitia adue
nit,delatæ fuerint,Bar.in d.l. genero. & in d.l. penul.
ſicut etiam dici ſolet de luctu per eoſdē facto, Boer.
deciſ.288.nu.1.in 2.par.

Hinc etiam Dei Eccleſia mœſta memoria mortis
ſaluatoris noſtri paſſionis Dominicæ nigras & lugu-
bres veſtes aſſumit,ac viduæ faciūt mortuis viris,qui
bus etiam à viri hæredibus debere tradit Ang. in l. ſi
vſusfructus.§.ſi dos legata.ff.ad leg.falc.& ibi Ale.&
idem Alex.in l.ſi ex re.§.1.ff.de ſtip. ſeru: qui etiā de-
beri famulis magnorum virorū dicit Hipp.Bonacoſ.
in tract.de ſeru.vel famu.q.132.

6 Hinc legimus † apud Plutarch. in Theſei vita, na-
uim, qua in Cretam in tributū Minotauro Theſeus
vehebatur, ꝓpterea habuiſſe vela nigra & lugubria, di-
xiſſeque Aegæum nautis, ꝙ ſi filius victor interem-
pto Minotauro rediret in patriā,album velū ſubmit-
terent,ceſſante tunc mœſtitia,quaſi lætitiæ ſignum.

7 Hinc qui apud iudices fortunarum † & capitis rei
in diſcrimen vocabantur,ſordida veſte quaſi mœſti-
tiæ ſigno,& doloris vtebantur, ad ipſos miſeratione
mouendos,vt colligere licet ex Marc.Tul. orationi-
bus,quampluribus in locis.

CONCLVSIO MLXIX.

ARGVMENTVM.

Qui probetur moleſtiam ſibi ab appellante illatam.

SVMMARIVM.

1 *Moleſtiam ſibi ab appellante illatam probare debet appellatus.*
2 *Moleſtiam ſibi ab appellante illatam probare debet appellatus incontinenti. Contr.nu.3.Conciliatio.nu.4.*
5 *Probatio quando facienda eſt incontinēti admittitur,quæ alias non admitteretur.Contrarium.nu.6.*
7 *Incontinenti verbum intelligendum eſt iudicis arbitrio.*
8 *Moleſtiam ſibi ab appellante illatam probare poterit appellatus probando,quod appellans illum ſpoliauit.*
9 *Moleſtiam ſibi ab appellante illatam probare poterit appellatus probando,quod iniuſte eum turbauit in poſſeſſione ſua.*
10 *Moleſtiam ſibi ab appellante illatam probare poterit appellatus probando quod innouauit & attentauit.*
Quæ duobus modis declara,vt nu.11.& 12.

1 Moleſtiam ſibi ab appellāte † illatam
probare debet appellatus,
prætendens ex eo appellantem renunciaſſe appella-
tioni,c.an ſit.de appellat. & ibi gl.Abb.Dec.& Fran.
atque Fel.in c.ex parte. il 2.de reſcript.
2 Iſtud ampliabis,† vt hoc illi incontinenti ſit faciē-
dum,vt dicitur in textu d.c.an ſit.ibi,paratus eſt incō
tinenti conuincere,vt tradit Dec. ibi nu.6. & ita hæc
verba diſpoſitiuè eſſe adiecta tenet Menoc. in tract.
de arbit.iud.li.2.cent.1.caſ.16.nu.3.
3 Contra hāc ampliationem † tenet gl.in d.c. an ſit.
quæ ſupplet ad tex.verbū,maximè, quaſi ſemper ad-
mittatur probatio infra legitimum tempus.& gl.opi-
nionem ſequitur Io. And.& probat Abb.nu.8.
4 Conciliantur † hæ opiniones diſtinctione,vt prior
procedat, ſi moleſtia deducatur dilatoriè ad effectū
repellendi appellantem,donec ab ea ceſſet,poſterior
verò,ſi deducatur peremptoriè, vt priuetur appellan
di beneficio,ita conciliat Ant.in d.c.an ſit.quem tā-
men non probat Abb.nu.8.

Amplectendo priorem opinionem,quæ verior vi-
detur, quia illa verba non ſunt poſita in tex. abſque
miniſterio,c.ſi quando.de priuileg.in 6.
5 Infertur,† ꝙ quando probatio fieri debet inconti-
nenti,admittitur, quæ alias non admitteretur, teſte
Dec.d.c.an ſit. num.6. ad idem pertinet,quod ſcripſit
Abb.in c.ſuſcitata.de in inreg.reſt.& in c.ſuper eo.in
fi.de offi.deleg.vbi ait, quòd exceptio legitima nō in
telligitur reiecta à ſtatuto, quando incontinenti pōt
probari.idem Abb.in conſ.64.venio ad primum.nu.
4. lib.1.& Dec. qui hanc partem tuetur in c.ex parte.
el 2.nu.48.de offi.deleg.
6 Contra Abbatem † ſentit Alex. in conſ.94.col.1.
ver.nec obſtat.vol.4.& Iaſ.in d.l.iuriſgētium.§.quod
fere.ff. de pact.
7 Declaratur aūt ampliatio † ſupra poſita, vt verbū
incontinenti, accipiendū ſit iudicis arbitrio, vt dixit
Alan.relatus à gl.in d.c.an ſit.& ibi Dec.nu.9. ſequit
Meno.d. caſ.16.in fi. & generaliter ſignificatio illius
verbi arbitrio iudicis relinquitur, vt teſtatur Iaſ. in l.
lecta.col.4.ff.ſi cer.pet.atque Tiraq.in l.ſi vnq̄. verſi.
omnia vel partem aliquam.nu.30.C.de reuo. donat.
8 Probabitur aūt huiuſmodi moleſtia † ab appella-
to, primò probando, ꝙ appellās illum ſpoliauit,d.c.
an ſit.& ibi Abbas,Dec.& alij.Dec.itidem in c.cū te-
neamur.nu.7.eo.tit.de appellat.ſic tradunt Inn.in ca.
ex parte.el 2.& ibi Fel.& Dec.de reſcrip.Bal.in l.præ-
ſcrip.col.16.verſ. præmitte ad euidentiam. C.ſi cōtra
ius vel vtil. publ. idem Dec.in conſ.103. col.3.prope
medium,& Matheſil.not.28.
9 Secundò probando † ꝙ iniuſtè eū turbauit in poſ-
ſeſſione ſua,vt cenſuit Matheſi.d.not.28.Angel.in l.
vlt.C.de tempo.appellat.& Dec.vbi ſupra.
10 Tertiò probando,† ꝙ innouauit & attentauit, vt
author eſt Bald.in c.ex parte.col.6. ver.item ſcias.de
teſtib. vbi habes, ꝙ tunc appellans vr renunciare ap-
pellationi,& ſententia tranſit in iudicatum,teſte Co
raſ.in l.naturaliter.§.nihil commune.num.101.ff.de
acq. poſſ.Contard.ad l.vnicā.C.ſi de momenta.poſ-
ſeſſio.fue.appella.ver.ampliat.ſeu quaſi nu.129.
11 Declarantur † modò ſupradicta nō procedere, qñ
ſpoliatio & innouatio procederet ꝓp aliquam ſuper-
uenientem ſuſpicionē,quæ illud pullularet, vt decla-
rat Dec.in d.c.cum teneamur.nu.10.de appell.
12 Declara ſecundò † locum habere quoad renuncia
tionem in præiudicium ipſius appellantis, qui inno-
uauit,ſecus quoad fauorem appellati,qui ſi vellet in-
ſiſtere circa appellationē ſemel interpoſitā, cogeret
appellans ad eam proſequendū, vt voluit Abb.in d.
c.ex parte.in gl.2.de reſcrip. & ibi Fel.nu.6. & Dec.d.
c.an ſit.nu.4.& generaliter non pōt appellans renun-
ciare appellationi in præiudicium appellati,vt deci-
ſum fuit à dominis Rot.dec.33.de appell.in antiq.

CONCLVSIO MLXX.

ARGVMENTVM.

Moneta ex quibus probetur falſa.

SVMMARIVM.

1 *Falſitatis crimen quatuor modis committi, ſcripto ſcilicet, dicto,vſu,& facto de quibus ibidem vide exempla.*
2 *Moneta ex eo probatur falſa,quod quis non habens conficiendi authoritatem,illam cuderit.*

Etiam ſi materia, ex qua conſtat nūmus, vera eſſet, verūq; pondus haberet, vt nu. 3.
4 *Monetam cudēdi authoritatem habere probare debet eam cudens, ſiue affirmet, ſiue neget.*
5 *Monetam falſam cudens quibus in caſibus non ſit dignus pœna mortis.*
6 *Moneta falſa ex eo probatur, quod in materia non eſſet bonitas.*
7 *Moneta falſa ex eo probatur, quando non eſt in iuſto pondere, quod ſtatuit Princeps.*
8 *Moneta falſa ex eo probaž, quod imago inſcriptiove Principis fuerit adulterata.*
9 *Indicium ad torturam deducitur & præſumitur contra reum inquiſitum de falſa moneta fabricata, quando in ipſius domo reperta fuerint inſtrumenta apta ad monetas cudendas.*
Secus quando huiuſmodi inſtrumenta eſſent raperta in domo alicuius perſonæ bonæ famæ, & conditionis, quæ nō eſſet ſolita facere, vt nu. 10.

1 Quatuor modis falſitatis crimen † cōmitti. Doctores obſeruauere, ſcripto videlicet, dicto, vſu, & facto: vt de ſcripto afferri pōt exemplum in notario falſum inſtrm ſcribente, aut verū delente, vt liquet ex contex. c. cū Ioannes, & c. inter dilectos. de fide inſtrum. & ex alijs caſibus poſitis in l. 1. §. qui rationib. & in l. Paulus. §. Paulus. ff. ad leg. Corn. de falſ. dicto falſitas patratur, cūm veluti teſtis ſcienter falſum afferat, vel varium teſtimoniū ferat, & Iudex conſulto contra cōſtitutiones falſum iudicet, vt habeamus ex d. l. 1. §. ſed & ſi quis, & §. qui iudicem. §. ſed & iudex. Vſu vero, vt in eo, qui falſis probationibus vtitur. iuxta l. ſi falſo. C. de falſ. Facto poſtremo, vt in eo, qui adulterinam monetā cudit, vt l. 1. & l. qui falſam. ff. ad l. Corn. de falſ. ita tradiderūt Azo in ſum. C. ad leg. Cor. de falſ. Papienſ. in ſua praxi in for. libe. quo agitur ad reſcind. ſenten. in verb. pcurauit, & nouiſſimè Menoc. in ſuo tract. de arbi. iud. caſ. 316. in prin. de primis tribus ſuis locis egimus, nūc de moneta falſa videndum eſt, quæ quidem pluribus modis probatur falſa.

2 Primò igitur modo † probabitur moneta falſa ex eo, ꝙ quis non habens conficiendi auctoritatem illā cuderit, per ea quæ notant Inn. in c. quanto. de iureiurando. & Bart. in l. qui falſam monetam. ff. de falſ. idē etiam voluit Cœpol. in conſ. crim. 77. num. 4. quod etiam placuit Boſ. in ſua praxi. tit. de falſ. monet. nu. 2. ad idem reſpōdit Alex. in conſ. 104. vol. 1. per totū, quibus accedit Menoch. de arbit. iud. in cod. caſ. 316. nu. 18. ſolius eſt enim principis cudere monetas, non autem inferioris, teſte gl. in rub. C. de veter. nu. lib. 10. vt latè per Damaud. in ſua pract. crim. cap. 65. in prin. verſ. non enim ipſius eſt. & Franc. Mar. in deciſ. 152. nu. 1. par. 1. & in deciſ. 684. in prin. par. 2. & deciſ. 261. nu. 4. ead. par. 2.

3 Quam probationem ampliabis veram eſſe, † ēt ſi materia, ex qua conſtat nummus vera eſſet, verumq; pondus haberet: nam nihilominus non probata illa qualitate, ꝙ cudendi authoritatem habuerit, dr falſa moneta, & cudens eſt puniendus pœna mortis, vt docet Boſ. in allega. ſua pract. tit. de falſ. monet. nu. 2. & idem ſenſit Menoc. in alleg. tracta. de arbi. iud. d. caſ. 316. nu. 16. per gl. in l. 2. in ver. obnoxia. C. de falſ. mone. & in l. ſacrilegij. ff. ad leg. Iul. pecul. & per Alex. in l. ſingularia. nu. 26. ff. ſi cert. pet. quæ quidem qualitas

4 ſiue auctoritas probāda eſt ab ipſo monetā cudente, nam ſiue affirmet talem auctoritatem habuiſſe, ſiue neget ſe dolo, culpa, aut illicitè id feciſſe probare tenet. & de eo, ꝙ affirmat puulgatus eſt tex. in l. actor. C. de probat. qn negat, ex quo cudere monetas eſt de genere prohibitorum, vt ex ſupra deductis patet, tenetur illud etiam probare, vt l. apud Labeonem. §. §. ſi quis bona. ff. de iniur. l. ſi nō conuitij. C. eo. tit. ſic conſuluit Alex. in cōſ. 36. in prin. & conſ. 111. col. 1. vol. 1. & in conſ. 35. ſub num. 4. verſ. ſed vbi eximitur. vol. 2. & in conſ. 93. nu. 6. vol. 6. & alios allegat Herc. de prob. nega. nu. 6. & nu. 101.

5 Attamen quoad pœnā † mortis limitač à Menoc. in cod. tract. de arbit. iud. caſ. 316. nu. 19. non procedere in eo, qui monetam reprobam, & quæ non poſſit impendi, fabricauit. Item in eo, qui adhuc non perfecit, ſed ſolum aliquid egit, tentauitve: Item ſi ſub nomine alterius Principis, ꝗ ſui, & in alieno territorio fabricauit monetas. Item ob ętatis imbecillitatē, ſicuti etiam ſi monetam viliſſimi valoris cuderit, de qbus omnibus latè apud eundem Menoch.

6 Amplius loco ſuperius adducto probatur † moneta falſa ex eo, ꝙ in materia non extet bonitas, vt quia non ſit de debita liga, aut ſi æs, metallūmve inanter, aut ſi ſtannum, vel electrū inargēter, l. 1. in prin. C. de falſ. monet. & l. quicunq; nummos. & l. ſeq. ff. ad leg. Corn. de falſ. vt cēſuit Damaud. in ſua praxi crim. c. 65. nu. 2. & ita decidit Fran. Mar. deciſ. 87. nu. 7. par. 2. & in deci. 261. in prin. ead. par. 2. & in deciſ. 648. nu. 3. ea. par. 2. & more ſuo multos cumulat Tiraq. in tract. de retract. conſanguinei. §. 1. gl. 20. nu. 13.

7 Ad hæc probatur falſa moneta, † qn non eſt in iuſto pondere, ꝙ ſtatuit Princeps, vt tradidere Doct. in l. leg. Corneliа cauet. ff. ad leg. Corne. de falſ. & ad id extat gl. in c. quāto. quæ eſt 1. in ver. defraudata, & ibi Abb. de iureiur. & in l. 2. C. de veter. nu. pōt. lib. 10. & ſequitur Damaud. in alleg. pract. crim. c. 65. nu. 4. idē voluere Franc. Mar. in dec. 261. nu. 2. par. 2. & in dec. 648. nu. 3. ead. par. 2. & deci. 87. nu. 7. ea. par. & Azo. in ſum. C. ad leg. Corn. de falſ. nu. 4.

8 Inſuper probatur, † ſi imago inſcriptiove Principis fuerit adulterata, aliam ſcilicet imprimendo formā & imaginem, ex l. lege Cornelia teſtamentaria. ff. ad leg. Corneliam de falſ. ita inquit Damaud. in alleg. prax. crim. c. 65. nu. 3.

9 Quintò præſumitur, & † indicium ad torturā deducitur contra reum inquiſitum de falſa moneta fabricata, quando in ipſius domo reperta fuerint inſtrumēta apta ad monetas cudendas, ita aſſeruit Boſ. in ſua pract. crim. tit. de fal. monet. nu. 7. & ante eum Marſ. in l. qui falſam monetam. nu. 106. ff. ad leg. Corn. de falſ. vbi multa ſimilia adducit.

10 Quod limita non procedere, † quando huiuſmodi inſtrumenta eſſent reperta in domo alicuius perſonæ bonæ famæ, & conditionis, quæ non eſſet ſolita talia facere, quia ex tali præſumptione, ſiue indicio non poſſet torqueri, ſicuti etiam quando res furata reperitur penes aliquem præſumitur cōtra ipſum, & eſt indicium ad torturam, vt docet Bar. in l. vlt. col. pen. C. de quæſt. tamen ſi eſt bonæ conditionis, ceſſat hmōi præſumptio & indicium, ita voluerunt Bald. & Ioan. de Imol. in l. fina. ff. de hæred. inſtit. & Salyc. in l. vlt. col. vlt. C. de quæſt. & Marſil. in d. l. qui falſam monetam. num. 115. cum ſequen. ff. ad leg. Cornel. de falſ. à quo non diſcrepat Boſ. vbi ſupra titu. de monet. falſ. numero 8.

CONCLVSIO MLXXI.

ARGVMENTVM.

Moram non præſumi, ſed eſſe probandam: & quomodo quis per interpellationem in moram conſtituatur.

SVMMARIVM.

1 *Mora eſt facti.*
2 *Mora quid ſit.*

3 *Mora*

3 *Mora non præſumitur, niſi probetur.*
4 *Mora eſt delictum.*
5 *Agens hypotecaria probare debet debitorem fuiſſe in mora ſoluendi debitum.*
6 *Debitorem in mora fuiſſe antea conſtare debet, quam per creditorem ad pignoris venditionem deueniatur.*
7 *Moram allegans probare debet.*
8 *Interpellatio conſtituit quem in mora, & ob id de ea conſtare debet.*
9 *Interpellatio requiritur, ſiue tractetur de conſtituendo aliquem in mora quoad periculum interitus, ſiue quoad commiſſionem pœnæ.*
10 *Interpellatio non requiritur ad conſtituendum quem in mora, cum agitur de obligatione ad intereſſe ex mora.*
11 *Interpellatione vnica conſtituit quem in mora.*
12 *Interpellationem trinam requiri ad conſtituendum ſuperiorem in mora. Contra num. 13.*
14 *Interpellatione etiā extraiudiciali conſtitui quem in mora.*
15 *Interpellationē iudicialem requiri ad conſtituendum eum in mora, qui tenetur ſolum officio iudicis, non iure actionis. Et cur.*
16 *Interpellationem factā à procuratore creditoris, vel à negotiorum geſtore conſtituere debitorem in mora.*
17 *Interpellationem non requiri ad conſtituendum quem in mora, quando in promiſſione interuenit iuramentum, Contrarium, num. 18.*
19 *Mora contrahitur abſque interpellatione, quando in contractu, vel promiſſione appoſita eſt dies, & pœna.*
20 *Mora contrahitur abſque interpellatione, quando in contractu vel promiſſione appoſita eſt dies expreſſe, vel tacite inſit ex natura rei. Contra nu. 21.*
22 *Interpellatio tacita non ſufficit, qñ ageretur cōtra pupillū, nec expreſſa ipſi ſoli facta, ſecus contra ipſum tutorem.*
23 *Mora non dicitur probata illo die lapſo, quo ſolutio erat facienda, etiam ſi in contractu, vel promiſſione appoſita eſſet dies, & pœnis.*
24 *Mora non contrahitur ex appoſitione diei in contractu, quando poſt adiectam diem eſſet lapſum modicum temporis ſecus ſi plurimum.*
25 *Interpellatio ſufficit ad probationem moræ, quando illa facta eſt domino, ſicut, ſi ipſius ſeruo.*
26 *Interpellationis verba ſi generalia, & obſcura ſint, non conſtituunt quem in mora.*

1 MOra † cum ſit facti, l. mora. in princ. verſ. diuus quoque ff. de vſur. qua ꝛ etiam ad
id allegāt Menoch. de arbit. iud caſ. 220. nu. 4. & Spec.
ſum. Roma. Pont. c. 67. §. de mora in prin. quę nihil
2 aliud eſt, quā delictum † culpabile in debito ſoluēdo,
vel credito recipiēdo commiſſū, vt ait Sal. in l. ſemel
mora. ff. ſol. mat. & refert Spe. ſum. Rom. Pont. alleg. c.
3 67. de mora in prin. ppea nō pſumatur, † niſi pbetur;
nullus eſt enim, q ignoret facta nō pſumi, ex vulgata
l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & poſtlimin. reuer. & l.
quęcūque de Publi. cū ſimilibus, neque etiam delicta
ex peruulgata l. merito. ff. pro ſoc. & huc ea reſpiciūt,
quæ inſigniter deducit Bart. in l. gerit ante penul. col.
verſ. pone debitor in diem. ff. de acqu. hæred. & in diſputatio. 10. incip. debitor in diem. verſ. primo eſt illa,
vbi decidit, q ſi debitori obligato ſoluere ad diē, vel
ſub pœna delata ſit hæreditas ſui creditoris, & ipſe
debitor eueniēte poſtmodū die ſolutionis nō ſoluerit
debitū illis, qui eſſent ſucceſſuri in hæreditate dicto
creditori, pręſumēdū eſſe potius adiiſſe hereditatem,
4 quā morā commiſiſſe, quia mora eſt delictū † per l. quæ
ſe. ff. ſi cer. pet. & l. qui ſine. ff. de reg. iur. & notatur in l.
ſi filius. ff. de interrogato. actio. & illū refert etiā Alexan. in cōſ. 23. conſideratis verbis conuentionum. nu.
11. vol. 7. nec alio tendit, quod notat idem Bar. in l. rē,
alienam. col. vlt. verſ. vnū tamē volo. ff. de pignorat.
5 actio. quo in loco monuit agentē hypotecaria † probare debere debitorem fuiſſe in mora ſoluēdi debitū
per l. ſi debitor. C. de pignor. quam ſententiā videtur
adiuuare illud, quod ſcriptum reliquit Sal. in l. cū ſoluendum. ff. de diſtract. pignor. vt ſcilicet (antequam
6 per creditorem † ad pignoris venditionem deueniatur) conſtare debeat debitorē fuiſſe in mora per text.
in d. l. cum ſoluendi, quem etiam referendo ſequitur
Anto. Negui. in tract. de pignor. & hypothec. par. 6.
prin. membr. 1. in princ. & in terminis quod allegans
7 moram alicuius † illam probare debeat, voluit Purp.
in l. vinum. num. 7. ff. ſi cert. pet.
8 Ideoque ad probandam morā aliquemue in mora
eſſe, cōſtare debet de interpellatione, per eā enim cōſtituiſ quis in mora, caſus eſt in l. ſi penum. ff. quā. dies
legat. ced. l. fideiuſ. obligati. §. vir. ff. de fideiuſſor. &
ita no. Bar. communiter * approbatus in l. ita ſtipulatus. quęſt. 6. principa. nu. 53. ff. de verb obl. & ibi etiam
Dy. vt ad hoc pluriū Iuriſconſultorū reſpōſa pertinēt
vt l. ſi quis filium. §. ſtipulatio. ff. de colla. bono l. ſi ex
legati cā. ff. de ver. obl. l. mora. in prin. ff. de vſur. l. qđ
te. ff. ſi cer. pet. l. Titia §. vſuras. ff. de leg. 2. & facit qđ
notat. Alc. in cōſ. 59. vol 4. vbi nō dr̄ ſteriſſe per iudicē, vel conſultorē, niſi poſtquā fuerunt interpellati, &
nō fecerunt. Eadē cōfirmant, quę allegat Dec. in cōſi.
2. col. 2. verſ. ſed tamē his nō obſtantibus, &. in cōſil.
605. nu. 2. quibus etiam optimè fauet deciſio illa Pau.
Caſtreſ. in conſi. 101. vol. 2. vbi fideiuſſor promittens
aliquē repręſētare intra octo dies non probaretur ob
hoc in mora eſſe per lapſum illius temporis, niſi etiā
probaretur interpellatio, ſiue requiſitio. illū quoque
refert ſequendo Fel. in c. ſin. autē. col. 4. verſ. quas limit. de reſcrip. & Iaſ. in l. vniuerſa, col. 2. verſ. 10. facit
C. de precib. Imperat. offeren. & in d. l. ſi ex legati cā.
nu. 15. ff. de verb. oblig. idem tradit Hyppol. in rub. de
fideiuſſ. q. 18. nu. 144. ad idem eſt referenda gloſ. in c.
quoniam frequentem. §. porrò. in verſ. canonibus, vt
lit. non conteſta. vbi canonicus abſens ad certum tēpus iuſſu Epiſcopi, ſi non redeat tempore ſtatuto, ob
id non dicitur in mora, niſi probetur interpellatio.
Hanc eandem opinionem ſequuntur Menoc. in trac.
de retinen. poſſeſ. remed. 3. nu. 479. Cephal. in cōſ. 50.
nu. 22. vol. 1. Spec. Sum. Rom. Pont. & d. cap. 67. §. de
mora, verſ. & primo notabimus. Afflict. deciſ. 150. nu.
38. Marc. Ant. Bauer. in ſuo tracta. de mora. in princ.
nu. 1. & Ruin. in conſ. 119. num. 3. vol. 5. & in conſ. 48.
num. 1. eod. vol. 5.
9 Primo loco amplia illud procedere, † ſiue tractetˋ
de cōſtituendo aliquem in mora quoad periculum
interitus, d. l. quod te. ff. ſi cert. pet. ſiue quoad cōmiſſionem pœnæ, d. l. ſi penum. ff. quan. dies leg. ced. &
generaliter quoad alios effectus ex mora prodeūtes,
prout voluit Bart. in d. l. ita ſtipulatus. q. 6. princ. ff. de
verb. oblig. & ſequitur Bauer. in ſuo tract. de mora, in
princ. verſ. & iſtam concluſionem.
Primum limitabis hanc ampliationē, & deinceps
10 & principalem concluſionem nō habere locum, † ſi
ageretur de obligatione ad intereſſe ex mora, qa tūc
non requiritur interpellatio, ſufficit enim pbare quē
eſſe obligatum ad faciendum, & curandum, quod tale quid fieret; ex hoc namque orireť pbatio moræ, &
moroſus teneretur ad intereſſe. ita cōſulendo decidit
Crau. in conſ. 64. in princ. per doctrinam Bald. in cap.
domino guerram. §. ad hæc. in tit. hic finitur lex Corra. quod dictum tāquam egregium refert, & ſequitur
Alex. in conſ. 157. circa princ. vol. 6. & in conſ. 149. in
prin. vol. 7. idem cenſuere Aret. in cōſ. 143. col 4. Iaſ.
in d. l. quod te. col. 8. verſ. 2. adducto. ff. ſi cer. pet. Curt.
iun. in cōſ. 7. col. 4 Ripa in l. 4. §. Cato. col. 23. nu. 59.
ff. de verb. oblig. & Soc. in cōſ. 133. col. 1. vol. 1. & Villalob. in ſuis cōcluſ. in verſ. iuramentum, nu. 125. Cra.
conſ. 192. num. 17. & conſ. 246. nu. 1. & alijs allegat. à
Menoch. de arbitr. iud. caſ. 220. nu. 20.
Secundò velim amplies principalem concluſionē
11 veram eſſe, † & ſi vnica tantum eſſet facta interpellatio, vt docet gloſ. ordinaria in c. ſi Epiſcopus. 18. diſt.
& in

Digitized by Google

& in l.ſi tempora.C.de fid.inſt.lib.10. & patet ex cle-
men.1.verſ.& quis vtitur.de hæret. & in terminis fir-
mauit Bar.in l.qui Romæ.§.Seia.ff.de verb.obl,& in
l.Titia.§.vſuras.ff.de leg.2. idem ſenſere Inn.in c. cū
olim nobis.de elect.Paul.in clem.1.de decim. Bal.in
l.nam ita diuus.ff.de adoptio.Io.Andr.in c. 1.& 2.de
iureiur.gl.& Bar.in l.mora.de vſur.& Fel. hanc com-
munem * cenſuit in c.ex literis. nu.8.de conſtit.& Ti-
raq.in tract.de retract.§.9.glo.3. nu. 23. vbi more ſuo
multos cōgerit,& Plant.in l. quod te. in præfatio.nu.
2.ff.ſi cert.pet.& Menoch.in tract. de arbitr. iud.caſu
220.nu.26.vbi latè examinat, ſicuti & facit Bauer. in
d.tract.de mora.in princ.num.2.atq; Spec.ſum.Pont.
Rom.c.67.§. de mora. verſ. & primo notabimus.
Limita hanc ampliationem locū ſibi non vendi-
12 care,quando inferior † vellet cōſtituere ſuperiorē in
mora,quia tunc trina requiritur interpellatio,ita ſin-
gulariter voluit Ant.Bur. in c.cum cauſa.de offic.de-
leg.per c.1.de ſupplen. negligen. prælat.& Rom.in l.
de pupil.§.ſi qs ipſi.de oper.nou. nunc. & in cōſ.222.
Bald.in c.1. ſi inueſtit.inter dom.& vaſal.idem Ant.
de Butr.in c.ex literis. de conſtit. & notat Hoſt.& Io.
Andr.in c.1.de ſupplē.neglig.prælat.Spec.ſum.Rom.
Pontiſ.in d.c.67.§.de mora. verſ. ſed hoc.
13 Contrarium tamen † ſenſit Rom.parū ſibi conſtās
in ſing.424.incip.ego dixi.per clem.quāuis. de appel.
& per Bart. in l. Titia Seia.§.vſuras.ff.de leg.2. & in l.
mora.ff.de vſur.& in l.de pupillo. §.ſi quis ipſi prætо-
ri.in prin.ff.de oper. nou. nunc. quem ſequitur etiam
Alex.in d.l. ſi quis ipſi prætori.& ex his, quæ adducit
in conſ.81.incip.ſtantibus his.poſt prin.vol.4.de quo
videas multa per Bauer.in ſuo trac.de mora.in 1.par.
ſub nu.3. & ſeq.
14 Tertiò ampliare poteris † principalem concluſio-
nem procedere, etiam ſi interpellatio eſſet facta ex-
traiudicialiter, ex illa enim ꝓbaretur mora, teſte gl.
in l.qui Romæ.§.cohæredes.in ver.teſtamento.ff. de
verb.obl.vbi Bart. & Doct.in l.fideiuſſor obligari. §.
vlt.in verſic.reus. ff. de fideiuſſor.& in l.amplius non
peti.in gloſ. magna.ff.rem ratam hab.& per Ruin.in
conſ.206.nu.24. vol.2.
15 Intellige hanc ampliationē † non habere locum,
quando quis teneretur ſolùm officio iudicis, non aūt
iure actionis: nam tunc ad probandum illum eſſe in
mora, neceſſaria eſt interpellatio iudicialis,nec ſuffi-
cit extraiudicialis,vt conſulendo cēſuit Ruin.in cōſ.
135.nu.8.vol. 2. per caſum ſingularē in l.cum poſtu-
laſſem.ff.de damn.infect.& per rationem Bart. in l.1.
de iuriſdict.omn.iud.nempè,quia iudicis officiū nul-
lam præſupponit obligationem.l.qui per colluſionē.
de act.empt.l.quintus, de annu. legat.& l.hæreditas.
ff.de petitio. hæred.
16 Quartò amplia procedere † principalem cōcluſio-
nem, etiam ſi interpellatio eſſet facta à procuratore
creditoris,vt author eſt Bart. in l.ſi quis inficiatus,vel
per negociorum geſtorē.l.ſi quis.§. mora. & ibi Bart.
ff.de vſur.gl.& idem Bar. in l.ſi ſeruus.§. nunc videa-
mus.ff.de verb.oblig. vbi etiam Alex.
Secundo loco tibi limitanda eſt concluſio,vt vera
17 non ſit,† qñ probaretur . in promiſſione interueniſſe
iurm,tūc enim illud ſufficeret abſq; interpellatione,
vt Doct.tradunt in c.bonæ. de iureiur. idem voluere
ſcribentes in l.quod te.ff.ſi cert.pet.Curt.iun. conſ. 7.
col.4.Alex.in conſ.152.in fi.Goz.in conſ.27.col.3.&
in conſ.31.col.1.in fi.& in conſ.57.col. 3. Dec.in d.l.
quod te.1.lect.nu.11.vbi de * communi opinione at-
teſtatur,& in 2.nu.43.Grau.in conſ. 64.ſub nu.2 Rol.
à Val.in conſ.51.nu.45.vol.1.Menoch. de arbit. iud.
caſ.220 nu.21.Ripa in l.4.§.Cato.nu. 59. & in l. ſi in-
ſulam.nu.91.ff.de verb.obl.Afflict.deciſ. 124.num.5.
Cacher.deciſ. 48. nu. 7. & ibidē alleg.eandem ſniam
ea adiuuant,quæ ſcripſit Fran. Viu. in ſuis commun.
opi.in ver.moræ.ver.ſed hoc limitat non procedere.

18 Contrariū voluit † Bauer.in ſuo tract.de mora.par.
2.nu.21.permotus ex doctrina Bal.in l. cum qui. §.ſi
iurauero.ff.de iureiur.quam putat ſingularem,& per-
petuò menti tenendam, vbi dixit,quòd quando eodē
tempore contrahitur obligatio, & eodem tempore
præſtitum ſit iuramentum, ipſum iuramentum non
habeat vim interpellationis,nec debitorem in mora
conſtituit, ſed neceſſaria ſit noua interpellatio, iuri
etenim non eſt conſentaneum ſecūdum ipſum,quòd
quis eodem tempore obligetur, & cōſtituatur in mo-
ra.l.quod dicimus.ff. de ſolu. hanc eandem opin. ſe-
quitur Spec.ſum.Pōt.in d.c.67.§.de mora.col.3.verſ.
ſed de hoc vide.& Pla.in d.l.quod te.nu.24.& 25.ff.ſi
cert.pet.Iaſ.in l.quoties.col.2.ff.de verb.obl.& Alex.
in d.l.quod te.col.5.& ibi.Curt.iun.nu. 26.& 27.
19 Tertiò limitatur ipſa concluſio,† qñ in contractu,
vel promiſſione probaretur appoſitum eſſe diem, &
pœnā, quia tunc abſq; interpellatione probaretur, &
cōſtaret quem eſſe in mora; dies enim tunc interpel-
lat ꝓ homine,c.potuit in fi.& ibi gl.de loc.ſic itidem
gl.in c.cupientes. §.ſi verò. in verſ.conſenſerint.in fi.
de elect.in 6.vulg.l.magnā.C.de contrah.& commi.
ſtipul.& l.traiectitię.§.de illo.ff.de act.& oblig.idem
ſenſere Corn. in cōſ.77.placet mihi 1.col. ver.ſed ad
hoc.vol.3.refert illū Crot.in memo.ſuo.par.2.in ver.
mora.Bar.in l.4.§.hoc aūt iudicium.in 1.oppo ff.de
dam.infect.Anch.in cōſ.65.nu.9.Bal.in l.ſi poſt tres.
col.antepen.verſ.vlt.q̄ritur.ff ſi quis cau. Affl in dec.
150.nu.38.& in deciſ.399.nu.12.& Dec. in conſ. 452.
nu.8.& 9.& per Cache.in deciſ.48.nu.6.ad idq; mul-
ta refert Burſ.in conſ.84.nu.1.& 2.vol.1.& Neguſ.in
tract.de pign.& hyp.par.6.memb. 3. in prin.
20 Amplia huiuſmodi limitationē † procedere, ſiue
dies ſit expreſſa ab homine,ſiue tacitè inſit ex natura
rei,ita firmauit Bar.in l.ſi ſtipulatus.in 2. q. prin.ff.de
verb.oblig.& habemus à Bald.in l.ſi duo.§. vlt. ff.de
conſt.pec.& à Cyn.in d.l.magnam.C.de contrah. &
commit.ſtip.& in repe.l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cau in
ver.verbi gratia,promiſi.col. 6. vbi ſi conſtituta pęna
promiſi, vt conſentiret filius meus contractui, cum
legitimæ ætatis fuerit,abſq; alia interpellatione pro-
bata legitima ætate,probat etiam, & dicitur illū eſſe
conſtitutum in mora, & in pœnam incidiſſe,niſi illū
ratum habere curauerit.
21 Contrarium tamen † videtur ſuadere contex.in d.
l.magnam.ibi certo tempore,vt à contrario ſenſu re-
quiritur, quòd dies ſit certa: & ſequuntur Soc.in cōſ.
159.in col.vlt.vol.1.& Bal.in d.l. & ſi poſt tres.col.5.
ver.iuxta hoc quæro.2.ſi quis cau.& in l. ſi pacto,quo
pœnam.col.3.C.de pact. Alex. etiam in l.quoties in
diem.col 1.ff.de verb. obl. atq; Iaſ.in l. vinum.col.5.
ff.ſi cer.pet.& in l.inſulam.col.10.ff.de verb.obl.& in
l.ſi ſtipulatus eſſem.in 4.no.eo.tit. & idem Alex.in d.
l.in inſulam.col.6.in 2.fal. eiuſdē fuere ſenten.Corn.
in conſ.206.col.1.vol.2.Dec.in conſ. 2.col.3.Barb.in
conſ.31.col.pen.lib.1.in conſ. 283. col. 25.verſ.circa
quartum.Pariſ.in conſ.5.col.7.vol.4.& hanc opinio-
nem magis * communem appellat Gabr.in concluſ.
9.ſub nu. 34. de ſolut.
Quam quidem limitat nō procedere, ſi in obliga-
tione dictum fuiſſet,quòd efficeret, vt cōſentiret ela-
pſo menſe,poſtquam fuerit perfectæ ætatis, ex doctr.
Soc.in conſ.283 col.15.ver. circa quartam.volu.2.de
qua tamen limit.aſſerit dubitare Purpur. in d. l.vinū.
col.4.ff.ſi cert. pet.
Attamen qui priori voluerit adhærere ſententiæ,
22 illam limitabit non procedere, † quando ageretur
contra pupillum: nam tūc nequaquam ſufficeret illa
interpellatio tacita,ſicuti nec expreſſa ipſi ſoli facta,
ſecus contra ipſius tutorem,per l.ſi ex ſtipulatu. ff.de
verb.obl.et l.pupillus.in prin.eo.tit.ita teſtatur Corn.
in conſ.77.col.2.verſ.inſuper,quòd mora.vol.3.
Primò ſublimitabis hanc tertiā limitationem, qñ
actor

23 actor† non probat die ſtatuta affuiſſe in eo loco, quo ſolutio erat facienda, vt illam reciperet: nam tunc illo die lapſo, non dicitur probata mora, ita docet Bar. in l. item illa. col. 3. verſ. quæro pone. per illum tex. & per l. arbiter ſi calendis. ff. de arb. ſic placuit Gulielm. Cuma. in d. l. item illa. & ibi ēt Alba. ad fin. & Raph. Ful. & item Bar. in l. cum filius. §. vlt. ad fi. ff. de verb. obl. & in l. continuus. §. cũ ita. circa med. eo. tit. ad idē reſpondit Signo. in conſ. 141. in q. vertente int. Obertinum, vt & tradidere Pet. Anch. in c. ſignificante. de pig. Flo. in l. pecuniæ. §. 1. ff. de vſu. Alex. in conſ. 172. viſis, & opportunè. col. 2. verſ. ad idē facit. vol. 4. & in cōſ. 90. viſo proceſſu. col. vlt. ver. nec obſt. ſi diceretur. vol. 5. & in cōſ. 210. pōderatis his. col. 1. vol. 6. Philip. Dec. in cōſ. 566. promiſit Ant. poſt med. Pau. de Caſt. Alex. & Iaſ. in d. l. cum qui. §. qui iniuriarum. ff. ſi qs cau. eodem pertinent, quæ ſcribunt Tiraq. in tract. de retract. §. 9. gl. fi. nu. 57. cum plurib. ſeq. Corn. in conſ. 79. col. vlt. vol. 3. Calc. in cōſ. 64. col. 5. Io. de Ana. qui dicit iſtam * communē in conſ. 5. col. 2. Paul. de Caſt. in l. ſi per emptorem. ff. de act. empt. Goz. in conſ. 66. col. 2. in fi. & Ruin. in conſ. 151. col. 1. & ſeq. & col. 3. vol. 1. & in conſ. 32. nu. 5. vol. 5.

24 Secundò ſublimita, & intellige† procedere eādem tertiam limitationem, quando poſt edictam diē eſſet lapſum plurimum temporis, ſecus ſi modicum, quia non ſtatim quis incidit in moram, ſed debet expectari adhuc ad exiguum tempus veniens etenim intra tempus modicum, pro hoc habetur, ac ſi die ſtatuta veniſſet, teſte gloſſ. 1. in fin. in d. l. & ſi poſt tres. ff. ſi quis caut. vt etiam aſſeruit Purpur. in l. vinum. num. 10. ff. ſi cert. pet. poſt gloſſ. Bald. Roman. Alexand. & Iaſ. ibi. & hæc adiuuāt multa cumulata à Cacher. in deciſ. 71. nu. 50. cũ ſeq. & à Rom. in conſ. 27. in fi. & à Gab. in cōcl. 9. nu. 30. de ſol. vbi latiſſimè ampliat, & limitat illā regulā, diē ſcilicet interpellare pro hoīe.

Quartò limitanda eſt principalis concluſio, & in-
25 telligenda, † quādo interpellatio eſſet facta domino, ſecus autem, ſi ipſius ſeruo: illa enim tunc non ſufficit ad probationem moræ, vt apertè reſpondit I. C. in l. mora. in prin. verſ. & nō ſufficit ad probationem moræ. ff. de vſu. cum alijs ibi à gl. adductis.

Quintò limitare, & intelligere poteris veram eſſe
26 cōcluſionem, † ſi verba interpellationis eſſent certa, & clara, ſecus ſi generalia, & ſub nube, vt ſi creditor ſuo debitori dixiſſet, indigeo mea pecunia, quia ex huiuſmodi verbis non probaretur mora, vt d. l. mora. de acq. hær. Iaſ. in l. ſi ex legati cã. num. 10. ff. de verb. obl. & in l. non ſolum. §. morte. nu. 53. vbi etiã Rube. nu. 476. ff. de oper. nou. nunc cùm illa verba, indigeo mea pecunia, non ſignificent inſtantiam, vt examinat latè Menoch. in tract. de arb. iud. par. 2. caſ. 461.

CONCLVSIO MLXXII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto quis probetur morboſus.

SVMMARIVM.

1 *Morboſum quem eſſe probari per iudicium medicorum.*
2 *Morboſum quem eſſe probari per iuramentum ipſius infirmi.*
3 *Morboſum quem eſſe tunc per iuramentum ipſius infirmi probari, quando id non poſſit fieri p teſtes: ſecus ſi poſſit.*
4 *Morboſum quem eſſe probari per iurm̄ ipſius infirmi, conſiderata qualitate perſonæ iurantis, & inſpecta cauſa.*
5 *Morboſum quem eſſe probari per iuramētum ipſius infirmi concurrentibus aliquibus alijs indicijs.*
6 *Morboſum quem eſſe probari per teſtes domeſticos.*
7 *Morboſum quem eſſe tunc per teſtes domeſticos probari, quando per alios, aut aliter morbus probari non poſſet.*

1 Morboſum quem † eſſe probatur p iudicium Medicorum, Bart. in l. quæſitum. C. de re iud. l. ſi ſemel. C. de re milit. lib. 12. de quo tamen vide, quæ diximus in concl. Medicus, & latius in concl. Peritia. vbi eſt proprius locus; ſicuti in concluſ. infirmitas.

2 Probatur item per iuramentum† ipſius infirmi, vt puta, quando ſe excuſat non potuiſſe proſequi appellationem propter morbum, ita ait Spec. in §. 7. verſi. quid ergo. col. 2. in tit. de appell. per l. ſcire oportet. ff. de excuſ. tut. ibi, ſi vero ob aduerſam valetudinē: & per l. fi. ff. quod met. cau. quod dicit fuiſſe ēt de mente, & voluntate ſanctiſ. Clemen. Papæ IV. qui ita ſibi Speculatori tanquam ſuo auditori ſeruari præcepit, & ita ſeruauit, dum euenit caſus, idem voluit Card. in clem. ſicut. in 4. q. de appell. hoc idem not. Bar. in extrauag. ad reprimen.

3 Intellige tamen hoc procedere, † quādo talis morbus non poſſit probari per teſtes, vt quia ſe excuſans eſſet de lōginquis partibus, & ideò de facili teſtes haberi non poſſent: nam tunc in eorum defectum locus erit iuramento, aliàs ſi teſtes de eo haberi poſſent per ipſos probandus eſſet modus, nec locum haberet iuramētum, ita idem Card. in d. clem. & loco citato, & Spec. in ſupra citato loco, ver. & col.

4 Secundò intellige † conſiderata qualitate perſonæ iurātis, & inſpecta cauſa, an ſcilicet ſit talis, ſuper quā probatio ſuppletiua per iuramentum fieri patiatur, prout ipſemet Spec. ibi declarat.

5 Tertiò intellige cōcurrentibus† aliquibus indicijs, vt qa facies eius ſe excuſantis, & iurantis ſit extenuata, quaſi hominis ſurgentis ab infirmitate, ita ait Bar. in d. l. quæſitũ, verſ. ſed qualiter probabit. ff. de re iud. per l. minor. 25. annis ex aſpectu. ff. de minor.

6 Secundò probatur per teſtes† etiam domeſticos, ita Bar. in d. l. quæſitum. in fi. per tex. in l. conſenſu, C. de repu. & l. de ſubmerſis. C. de naufra. lib. 11. facit c. veniens, de teſtib. in fi. Abb. in c. cùm tua. quem omnes ibi ſequuntur, de ſponſ. Soc. in conſ. 17. col. 2. ver. nec obſtat, volu. 1. Gramm. conſ. 59. col. 3. verſ. & pariter, Bald. in d. l. conſenſu, verſ. nota, quod per familiares. C. de adminiſt. tutorum. Nel. in tract. de teſtib. nu. 11. verſ. domeſtici.

7 Intellige quoad domeſticos teſtes, † vt ſit verum, quando per alios teſtes, aut aliter morbus probari nō poſſet, ita Soc. in cōſ. 17. col. 1. verſ. & ideò, vol. 1. Cætera ſupple per te in concluſ. Medicus. Peritia: Infirmitas, & ſimilibus, in quibus eſt proprius locus.

CONCLVSIO MLXXIII.

ARGVMENTVM.

Mores alicuius ex quibus probentur atque præſumantur.

SVMMARIVM.

1 *Morum probitas præſumitur, Et cur.*
2 *Naturalis ratio in quolibet homine præſumitur.*
3 *Moribus idoneum quem non præſumi, cùm agitur de eo promouendo ad beneficium, vel in ætatis venia concedenda, vt num. 4.*
5 *Mores probantur per teſtes deponentes de eis ex actibus extrinſecis, & quomodo.*
6 *Morum coniecturam ſumi ex conuerſatione.*
7 *Conuerſatio mala eſt malæ operationis indicium.*
8 *Morum coniecturam ſumi ex ante acta vita.*
9 *Malus non amplius præſumitur malus, quando per triennium honeſtè vixerit. Quod intellige, vt nu. 10.*
11 *Morum probationem quandoq; deſumi ex nominis impoſitione.*

12 *Mores*

12 *Mores paterni filij mores arguunt.*
13 *Mores principis ſubditorum mores indicare.*
14 *Morum probationem deſumi ex regionis qualitate,in qua quis natus eſt.*
15 *Mores filij ex teſtimonio parentum probari.*
16 *Mores ex virtutibus, & vitijs dignoſci.*
17 *Morum probationem deſumi ex ætate, & fortuna eius, de cuius moribus quæritur.*
18 *Morum idoneitatem intrinſecam præſumi, nõ extrinſecã.*

1 **Morum** probitatẽ † præſumi ex eo dignoſcitur, ꝙ boni mores naturali rõni congruunt,mali verò à ratione diſſentiunt.l.ſi quis inquilinos,§.fi.ff.de leg.1.Pariſ.conſ.68.nu.336.lib.4.
2 naturalis enim rõ † in quolibet homine præſumitur. Alc.de præſumpt.reg.1.præſump.38.& quilibet moribus idoneum reputari probat tex.in c. dudum, vbi latè Fel.de præſump. Alc.in alleg.tract.reg.3.præſũp.
3 1.verùm quia hæc præſumptio non obtinet, † quãdo agitur de aliquo promouendo ad beneficium. Card. in clem.1.in 2.not.de conceſſio.preben.Alc.d.reg. 3.
4 præſump.2.Abb.in d.c.dudum,minuſq; in† ętatis venia cõcedenda:Bar.in tract. teſtimonio,in verſ.œconomica prudentia,nu.79.alijſq; in iure cõſtitutis,ſæpè alterius eſt inquirendũ de vita, & moribus,ideoq; vtilis erit inueſtigatio,qbus modis conijci, & probari
5 mores poſſunt. Probabũt † itaq; mores teſtes de eis deponentes ex actibus extrinſecis, vt poſt Rom. adnotauit Milis,in repert.in ver.probari non poteſt litteratura.& qui interrogati reddunt cauſam ſcientiæ,quia vicini,& conſanguinei,Bart.in tract.teſtimo. in verſ. teſtis dum de vita,& morib.nu.14.& quia ſunt ex eodem loco.& diu fuerũt verſati cum eo, de cuius moribus deponũt,arg.c.quoties,de teſtib.Fel.in c.noſtra, eo.tit.propter,quod dicitur, quod debet fieri inquiſitio de morib. electi, vbi natus eſt,& diutius verſatus: nam ibi melius habetur morum notitia.Abb. in cap. ſcriptum,nu.2.de elect. Actus autem extrinſeci mores inferentes plures ſunt: ex quibus non modicã præ-
6 ſtat morum coniecturam † conuerſatio: qualis enim quiſq; eſt,talium cõſortio delectatur, vt dicebat Philoſophus; & ex conuerſatione mores præſumi ponit Bar.in d.tract.teſtimonio.d.verſ.œconomica prudẽ-
7 tia.Hinc mala conuerſatio † eſt malæ operationis indicium. Aret.in tract.malef.in ver. quod fama publica præcedente,nu.10.Brun.in tract.de ind. & tortu.q. 5.par.1.nu.2.Bal.in tract.de quæſt.& tormen.c.1.nu. 10.& per Bar.conſ.29.num.24.vol.3.Arnal.Alber.de agnoſc.aſſer.cath.& hæret.q.32.nu.20.& 21.& qualitatem alicuius,ſeu bonam,ſeu malã, ex conuerſatione probari,dicit Ang.in auth.de Monach.§.1. ver.& hoc ad quæſtionem,& §.cogitan.& nos latius declarauimus in concluſione conuerſatio. quo ex loco ſumi poterunt,quæ ad hanc pertinere videbuntur.
8 Secundò, anteacta vita † non modicam præſtabit morum cõiecturam,vt probatur in l.omnes,§. à Barbaris.ff.de re milit.& ibi gl.Bal.in l.1.ante fi.C.ſi quis omiſ.cau.teſt.nam ſemel malus, malus adhuc præſumitur,vt in reg.ſemel malus,de reg.iur.in 6.quare ſemel ſubmota præſumptione bonorũ morũ, malorũ præſumptio remanebit:hoc tñ temperandũ eſt,prout regula illa temperatur, quando quis honeſtè per trie-
9 nium † vixerit,Ang.in auth.de monach.ibi,triennalis temporis teſtimoniũ.Dec.in conſ.163.col.8. in prin. verſ.4. non deponit, & ex moribus trium annorum habitus in moribus probatur, vt tradit Bart. in citato tract.teſtimo.d.verſ.œconomica prudẽtia,nu.81.qui
10 tamẽ hoc verum † intelligit, niſi magnus habitus vitioſus præceſſerit:nam aliàs ſi poſt perfectam ętatem longo tempore quis vitam geſſiſſet vitioſam,non ſolum triennium requiri, ſed curſum longioris tẽporis exiſtimauit ad hunc morum habitum.
11 Tertiò,nominis ſuperimpoſitio † confert ad morũ probationem:nã ſi nomen prauitatem deſignat,pręſtat indicium contra mores illius ſic nominati, vt in ſpecie tradit Bar.conſ.29.nu.25.vol.4.& faciunt,quæ de turpi nomine dicuntur in l.facta,§.in danda.ff. ad Treb.Fel.in procem.decreta. verſ.Gregorius Epiſcopus,nu.30. & per Io. de Montaig. in tract. de bigam. quæſt.2.nu. 2.
12 Quartò paterni mores † filij mores arguent:nam filios ſimiles eſſe parentib.ratio exigit, vt ſcribit Ariſt. de gene.animal.lib.1.c.19. & cuius pater fuit incõtinens,& filius incontinens pręſumitur,vt per Io. And. in c.ſemel malus.de reg.iur.in 6. & probatur in c.1.& in c.ſi gens Anglorum.56.diſt. quod tamen declarat Alc. procedere ſolùm quò ad ſuſpicionem,præterquã in caſibus à iure approbatis in tract.de præſump. reg.1.præſump. 24.
13 Quinto loco morum indicium,† & præſumptionẽ afferrent principis mores,iuxta illud Platonis, quales in Republica principes, tales reliquos ſolere eſſe ciues:propter quod mali mores,& vita Prælati,faciunt pręſumptionem contra totam eccleſiam, ideoq; nõ fit inquiſitio contra Prælatum, quin fiat etiam ſuper ſtatu eccleſiæ, vt adnotauit Abb.in c.p inquiſitionẽ, num.2. de elect.
14 Sextò ad probationem morum † ſpectanda erit & qualitas regionis,vnde is natus eſt, de cuius moribus inquiritur,patriæq; illius cœlum: optima enim temperies non ſolùm corpori,verùm etiam intelligentię hominis valdè prodeſt,exceſſus autem omnes dimouent,& vt corporis:ita etiam mentis temperamẽtum peruertunt,vt ſcribit Ariſtot.in problem.ſectio. 14. idcircò dicit efferis moribus eſſe,q in nimio,vel æſtu, vel frigore colunt; hinc qualitatem regionis ſpectãs Hiſpanos callidos,& verſutos dixit,gl.in l.dolum, C. de dolo,& Oldr.conſ.84. in fi. & Sclauones mortaliũ nequiores ſcripſit Odofre. in l. Iulianus. ff. de act. emp. & Catalanos fœdifragos,Bald.in c.1.de paci & Boer. quæſt. 179. quod de Pœnis antea dicebatur,vt ait Marc.Tul.lib.1.offic.& plura huiuſmodi recenſet Menoch.de arb.iud.lib.2.cent. 1. nu.48. quod valdè iudici ſpectandum aſſerit ad arbitrandum, qua ætate ante decimumquartum annum, maſculus pubertati proximus dici poſſit.
15 Septimò ad mores filij † probandos paternum teſtimonium maximè erit ſequendum, iuxta text. in l. pen.ad fi.ff. de cura. furio. hinc prohibitio alienationis facta à patre filio in legitima, quia iudicij imbecillitas apud patrem ſuſpecta eſſet, valere abſq; alia probatione tradit Pic.in l.in quartam.num. 123.ff.ad leg.Falc. verum quia de hoc non parum inter Doct. ambigitur, videas Cuch.in tract.de legiti. verſic. nec vſufruct. fol. 111. nu. 20.
16 Octauò mores ex virtutibus,† & vitijs dignoſcẽtur: nam ſingulas virtutes proprij mores ſequũtur,vt latè ſcribit Ariſtot. in eo libello, quem de virtutibus inſcripſit.
17 Nonò deniq; loco ætates,† & fortuna ad mores pbandos non modicũ faciũt:nam & iuuenes proprios ferè habent mores,& ſenes,& medię ætatis viri:ſic & nobilitas,diuitiæ,potentia, & horum cõtraria mores illorũ,qui ſunt huiuſmodi ferè arguẽt,vt proſequitur Ariſto.Rhetoric.ad Theodecten.lib.2.c.12.cum ſeq. dum de moribus agit, & poſt eum,qui de Rhetorica facultate ſcripſerũt:quomodo autem,& ætas,& huiuſmodi fortunam reſpicientes,probẽtur, erit ſuis locis inſpiciendum,in quo ſciẽdum eſt,quod licet aliàs poſſit,vt diximus,in principio morum idoneitas pręſumi, id tamen erit intelligendum † de intrinſeca,vt
18 puta caſtitate,ſobrietate,& id genus,ſecus quo ad hęc quę fortunã reſpicere dicimus,nobilitatẽ,potẽtiam, & ſimilia,quæ extrinſeca ſunt, qbus addi poteſt ſciẽtia,quæ non ineſt à natura,hæc enim non pręſumuntur,vt per Fel.in c.dudum,nu.2. de præſumpt.

CON-

CONCLVSIO MLXXIV.

ARGVMENTVM.

Mortem non præſumi, ſed eſſe probandam, & quatenus id verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Mors non præſumitur, ſed probanda eſt.*
2 *Mortem non præſumi ob diuturnam abſentiam.*
3 *Mortem mariti vxor debet plenè per certum nuncium probare, vt matrimonium cum alio contrahere poſſit, cum ille diu abeſt. Contr. nu. 5.*
Et quid in hoc a iuribus ciuili, & Pontificio fuerit alias ſtatutum, vt nu. 4.
6 *Hæres petens ſe mitti in poſſeſſionem hæreditatis ex beneficio l. vlt. C. de edicto diui Adria. tollend. nō cogitur mortem teſtatoris probare, ſed tantummodo teſtamentum exhibere. Contr. nu. 7. Conciliatio, nu. 8.*

1 Mors non præſumitur,† ſed eſt probāda, cum quilibet præſumatur viuere, vt colligit. ex l. vlt. C. de ſacroſ. eccleſ. tum et quia mors eſt fundamentum intentionis mortē allegantis, vt animaduertūt gl. & Doct. in l. 1. §. ſi quis ſe neget. ff. quemadmod. teſtam. aper. & in l. ſed ſi. ff. de acq. hęr. idē docet Bar. in l. ſi quidem. C. ſol. matr. & ꝙ mors ſit probāda, voluere Soc. iun. in conſ. 26. nu. 12. vol. 2. & Pariſ. cōſ. 36. nu. 41. lib. 2. & alios allegat Hercul. de probā. neg. nu. 10 quod et placuit Cacher. deciſ. Pedem. 108. nu. 5. Ruin. conſ. 136. nu. 12 vol. 4. Corn. in conſ. 10. litera D. vol. 1. Aufrer. ad deciſ. Capel. Tholoſ. 312. verſic. adde quod prout, & Boer. in deciſ. 288. poſt num. 2. Alex. in conſ. 25. in princ. vol. 4. Anch. in conſ. 401. incip. Stipoſius. in prin. idem cenſuere Ioſeph. Ludo. deciſ. Peruſ. 12. nu. 3. & ſeq. par. 1. & deciſ. 30. ead. par. & in ſua concluſione 14. verſ. infertur 100. & Natt. in conſ. 59. nu. 6. atq; Hieron. Gabr. in ſuis concluſionib. concluſ. 134. nu. 4. quo in loco iſtud extendit ad probationem diei, vt ſi quis dixerit aliquem mortuum fuiſſe tali die, ipſam diem debere probare.

2 Primò ampliabis concluſionem veram eſſe,† & ſi
quis diù abfuiſſet, & nihil de eo tanquā mortuo fuiſ-
ſet auditum, vt de marito, cuius vxor antequam cum
alio matrimonium contrahat, mortem ipſius mariti
3 per certum nuncium probare debet,† vt ſancitum eſt
in c. in præſentia, de ſponſa. in c. dominus, de ſecund.
nupt. & in c. 1. 33 q. 2. quod etiā deciſum eſt in Capel.
Tholoſ. deciſ. 316.

4 Quanquam ſi iuſcīuile inſpiciamus,† ſatis eſt ſpatium quinquennij ad præſumēdam mortem ad hoc, vt mulier poſſit ad aliàs migrare nuptias, vt reſpōdit Julian. Iuriſc. in l. vxores. ff. de diuor. & repu. ꝙ quidē tempus de iure Codicis ab Imp. Conſtantino fuit reſtrictum ad quadriēnium, vt in l. vxor. C. eo. de repud. poſtremò verò loco ab Imp. Iuſtiniano conſtitutum fuit, nullo modo alteri licere matrimonium contrahere propter abſentiam vnius, quātiſcunq; annis alter fuerit abſens, niſi volens contrahere, fuerit factus certior de morte alterius, eo obſeruato, ꝙ ſtatuitur in auth. hodie. & in corpore vnde ſumitur. C. eo. de diuor. quod tñ à iure Pontificio non probatur, cùm ſiñ illud mors plenè, & verè per certum nunciū probanda ſit, vt decernitur in d. c. in præſentia, & in d. c. dominus, & hanc opinio. ſequitur Bar. in l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quemad. teſt. ape. vbi voluit mortem probari p veras, et plenas probationes, quia agitur de graui præiudicio, quod idem reſpondit Anch. in conſ. 401. eſt enim graue præiudicium viro, ſi vxor cōtrahat cum alio, & è contra, vt ibi per eum, & idem Bart. in tract. de teſtib. nu. 38. & deciſum fuit à Franc. Marc. deciſio. Delphin. 183. nu. 2. part. 2. ſic cenſuere Abb. & Fel. in c. quoniam, §. porrò, nu. 12. vt lit. non conteſt. & Bal. in l. genero, §. vlt. ff. de infa. & idem Abb. in c. in præſentia, ſub nu. 5. de ſponſa.

5 Attamen hæc opinio† nōnihil habet dubitationis ob contex. in c. quoniam, §. ſin autem. vt lit. non cōteſt. vbi habetur ſatis eſſe veriſimiliter, & præſumptiuè de morte conſtare, nec eſſe neceſſariam illā exactam probationem, & hanc opi. veriorē aſſerit Card. in d. c. quoniam, reiecta altera opinione.

Limitanda eſt primo loco ipſa concluſio, vt non
6 procedat, quando hæres† petit ſe mitti in poſſeſſionē
hæreditatis ex beneficio l. vlt. C. de edict. di. Adria.
tollen. tunc enim non cogitur mortem ipſius teſtatoris probare, cum ſatis ſit teſtamentum exhibere, juxta ſententiam Bar. in d. l. vlt. nu. 11. & cæterorum ibidē ſcribentium. Sal. col. 9. verſ. vnum tamen. Caſt. nu. 9. in fi. Iaſ. nu. 19. Dec. nu. 27. Iac. nu. 22. Corn. nu. 15. Marā. in 2. lect. nu. 113. Curt. iun. nu. 54. qui de cōi atteſtatur Zuccard. nu. 147. & Alex. in conſ. 101. nu. 9. verſ. quo autem ad ſecūdam cautiam, vol. 5. Hip. de Mar. in rub. C. de prob. nu. 176. quam ſententiam ſequuti ſunt Aret. in §. quadrupli. num. 19. in fi. Inſt. de actio. & Duran. de arte teſtament. de acq. hær. cau. vlt. nu. 5. & Aufrer. ad deciſ. 312. Capel. Thol. verſ. adde quod mors magni domini. Nam prætor non permittit inſpicere tabulas teſtamenti, ſi teſtator viuit. l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quemad. teſt. ape. Cū igitur hæres conſentiente Prætore producit teſtamentum, videtur teſtatorem mortuum eſſe, vt tradunt idemmet Doct. quibus non videtur obſtare Alex. ſibimet contrarij authoritas in d. l. vlt. C. de edict. diu. Adria. tollen. nu. 55. dum voluit alijs probabilibus rationibus hæredē teſtamentum apud ſe potuiſſe habere, vt quia teſtator peregrè proficiſcens illud domi reliquerit, iuxta l. vnum. C. de teſt. vel quod ipſemet teſtator manu propria ipſi hæredi illud tradiderit, iux. l. 2. quemad. teſt. aper.

Non videtur inquam aduerſari, quod dixit Alex. per id, quod ipſi Alex. reſpondit Iaſ. in d. l. vlt. nu. 14. vbi inquit, regulam extare, teſtamentum ingredi non concedi, niſi mortuo teſtatore, & ideo ipſi regulæ inhærendum eſſe donec de ſtatu contrario conſtet, vt inquit Bar. in l. 1. nu. 2. ff. ſi quis ius dic. nō obtemper. & Dec. in l. 1. nu. 7. de reg. iur.

7 Contra hanc limitationem ſenſere Alex. vt diximus ſibi contrarium in d. l. vlt. C. de edict. diui Adria tollen. nu. 17. Fulg. ibi nu. 10. & ibi Sapia. num. 23. & præſt. Pap. in for. libel. quo pet. hæred. ex teſta. in verſ. poſſideat, ex illa generali regula, quòd quis præſumatur viuere vſque ad centum annos.

8 Has contrarias opiniones† fœdere diſtinctionis conciliabat Menoch. in tract. de adipiſ. poſ. remed. 4. nu. 669. videlicet prima opinio procedat, quādo hæres exhibet teſtamentum ſibi datum à Notario auctore Prætore, quia pro Iudice eſt præſumptio, quòd non conceſſiſſet teſtamentum tradi, niſi ſibi compertum fuiſſet de morte teſtatoris, & tali caſu procedit illa prima opinio, tanquam communibus.

Altera autem opinio locum habet, quando hęres habuit teſtamentum aliundè, quàm iudicialiter, authore Pręt ore, quia tunc pręſumptio eſſet, quòd illud teſtatori ſubtraxiſſet, vel illi ipſe teſtator tradidiſſet, ita vt ex illa productione illa præſumptione, vel facto oriatur probatio, teſtatorem mortuū eſſe, & ideo mors aliter probanda eſt. Hanc etiam diſtinctionem viſus eſt tenere Sapia. in d. l. vlt. nu. 24. C. de edict. diui Adria. toll. erit ergo cautela pro hærede ad ſe ſubleuādum ab onere probandi mortem teſtatoris, vt curet ſibi tradendam iudicialiter, & auctore Iudice inſtrumenti teſtamenti exemplum.

CONCLVSIO MLXXV.

ARGVMENTVM.

Per famam mortem probari, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Mors probatur per famam, & vocem publicam.*
2 *Beneficium impetrans viuentis, de cuius morte fama percrebuerat, excuſatur a pœna impetrantium beneficia viuentium.*
3 *Mortem probari per famam in cauſis grauioribus, ſecus in modici præiudicij.*
4 *Mors recens non probatur per famam.*
5 *Mortem, quæ contingit in loco viciniori, non valde remoto non ſatis eſſe probare per famam.*
6 *Mortem per famam, quæ ortum nõ habuit a perſonis grauioribus, & fide dignis non ſatis eſſe probare.*
7 *Mortem per ſolam famam, niſi alia indicia, vel adminicula cum ea concurrant, non probari.*
8 *Mortem per ſimplicem famam non probari, quando non concurrit cauſa rationabilis, ex qua fama mortis potuerit ortum habere.*
9 *Mortem per famam, quæ plenè, & vere probata ſit probari alias ſecus.*
10 *Mortis famam teſtes probãtes, quomodo deponere debeant, vt illam concludenter probent.*

Superiori Cõcluſioni libẽter ſubijcio modos, quibus mors probaẽ, vt cuius iam probandi partes erunt, habeat ſtatim vnde ſe poſſit exonerare. Et primo quidem quãplurimi vo-
1 luere mortẽ † poſſe probari per vocẽ publicam, & famã, vt Bal. in cõſ. 407. colu. 3. verſ. tangitur, & quarto, vol. 1. & in cõſ. 366. vol. 2. Bar. in l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quẽ ad teſt. ape. Iaſ. in l. cũ ea. col. vlt. C. de trãſact. Alexã. in cõſ. 25. col. 1. & in cõſ. 117. col. 1. vol. 4. Corn. in cõſ. 104. col. 2. in fin. vol. 3. idẽ Bart. in tract. de teſti. n. 38. Crau. in conſ. 127. nu. 17. Dec. in l. vlt. nu. 28. C. de edic. diui Adr. tol. glo. in l. ſi quidã. C. ſolu. matr. Cãp. in tract. de teſti. reg. 350. verſ. 2. quia Bart. & Ang. in l. quoties. C. de nauf. lib. 11. idem Bal. in l. 3. col. 3. C. de prob. Sal. in l. quidẽ, col. penult. C. de accu. Spec. in tit. de act. ver. ſed quid ſi iſte, & in tit. de noto. crim. §. 3. verſ. fama Doct. in auth. hodie. C. de repud.
2 Concluſionẽ velim amplies, † vt eo vſq; vera ſit, vt ſi quis impetraſſet beneficiũ alicuius, qui adhuc inter viuos numerabaẽ, de cuius morte fama percrebuerat, excuſaretur à pęna beneficia viuentium impetrãtiũ, c. 1. de cõceſ. præb. tũ ẽt, quia fama publica excuſat à pęna, & à calũnia, vt l. 2. C. de ſer. vel lib. ad decu. lib. 10. & ibi tenent Bart. & Io. de Plat. & idẽ Bart. in l. miles. §. mulier. ff. de adult. ad idem reſpondit Oldra. in cõſi. 304. incip. infraſcriptæ allegationis, preſertim cũ huiuſmodi fama ſit de his, quæ ſunt naturæ cõſentanea, nempè de morte, l. ſi quidẽ, cũ ibi no. C. ſol. mat. nam tũc fama probat, iuxta cauſã credendi, & excuſat credentẽ, teſte glo. in l. Titio fundus. ff. de cond. & demonſt. quam extollit Fel. in c. cùm contingat, de reſcri. & in c. in noſtra, in 2. corol. de reſcrip.
3 Eandem concluſionẽ primo limitabis † nõ habere locũ in cauſis grauioribus, ſecus autem in his, quæ modicũ damnum afferre poſſunt: ita declarat Bart. in d. l. 2. §. ſed ſi dubitetur, nu. 1. ff. quemadm. teſtam. ape. hoc idẽ voluere Corn. in cõſi. 10. litera F. vol. 1. Campe. in reg. 150. in tract. de teſti. Menoch. de adipiſ. poſſeſ. remed. 4. nu. 972. Aufre. ad deciſ. 312. Capel. Tholoſ. in princ. & idẽ ad deciſ. 316. Corſet. in ſing. ſuo in verſ. morſ. propè fin. Boer. in deciſ. 288. in princ. & latius in fin. Caſſa. in conſue. Burgun. in proœmio. fol. 10. col. 2. nu. 9. Franc. Marc. in deciſ. Delphi. 183. nu. 2. par. 2. Ale. in conſi. 187. nu. 5. vol. 6. & in cõſi. 25. & in conſ. 117. vol. 4. & Lanfran. in c. quoniam contra, rub. de teſtib. nu. 185. de prob.

Secundo limitanda eſt, quando mors eſt recens, nõ
4 antiqua, † quia tunc nõ probatur per famam, vt cõſtat ex ijs, quæ notauit Bald. in conſi. 398. per ſolam famã, vol. 2. & l. 2. §. ſi dubitetẽ. ff. quead mo. teſtamen. cui accedit Aufrer. ad deciſ. 312. Capel. Thol. in prin. eiuſdẽ fuere ſententię Boer. in deciſ. 288. in prin. Alex. in cõſi. 25. col. 2. & in cõſi. 117. col. 1. vol. 4. Corn. in cõſi. 104. col. 2. in fi. vol. 3. Craue. in cõſi. 127. & idẽ Cor. in cõſ. 10. litera F. vol. 1. Menoc. de adipiſ. poſſeſ. remed. 4. nu. 672. & Fran. Mar. in deciſ. Delph. 183. nu. 30. par. 2.
5 Tertio limitare poteris, † quãdo mors cõtigiſſet in loco viciniori, nõ autem valde remoto. tũc enim nõ ſufficit probare mortem per famam cũ aliæ probationes poſſint ſumi, & teſtes inueniri, vt author eſt Alex. in cõſi. 25. col. 1. vol. 4. & in cõſi. 17. co. vol. 4. & dixit Bart. in l. ſi quidẽ. C. de accuſ. vbi etiã Ang. & Spec. in tit. de act. verſi. ſed quid ſi iſte, & in tit. de no. crim. §. fama, vbi Io. And. in add. eandẽ ſententiã confirmauere Aufrer. in addi. ad deciſ. 312. Capel. Thol. verſi. adde, ꝙ mors antiqua. Cor. in conſi. 10. litera. F. vol. 1. Menoc. de adipiſ. poſ. remed. 4. nu. 672. Goza. in cõſi. 68. nu. 9. Boer. in d. deciſ. 288. colum. 2. ver. & idem ſi agatur Petr. de Barb. int. conſi. mat. conſi. 25. ſub nu. 4. vol. 1. Fr. Mar. deciſ. Delph. 495. num. 27. in fi. par. 1. & Rebuf. in tract. de reg. bap. & ſepul. art. vlt.
6 Quarto limita non procedere, † quando fama ortũ non habuit à perſonis grauibus, & fide dignis: etenim tunc non ſufficit probatio per famam, prout declarat Bar. in tract. teſt. nu. 38. quẽ refert, & ſequitur Menoc. de adipſ. poſ. alleg. remed. 4. ſub nu. 672. & conſuluit Ale. in cõſ. 15. col. 2. verſi. pręterea, vol. 4. & Menoch. in conſ. 60. nu. 21.
7 Quinto limitatur cõcluſio, † niſi cõcurrant alia indicia, vel adminicula cum fama; vt quia ille de cuius morte probanda tractatur, erat ſenex admodum, vel æger, tunc enim talibus præſumptionibus naturæ, vel qualitatibus morbi cõcurrentibus cũ fama, mors probatur, non autem per ſolam famam, ſecundum Gab. de Oſelet. in quodam ſuo tract. de fama. §. nũc ſupereſt, vt ad portum, ver. an autem ſufficiat fama ad probandum mortẽ alicuius, motus ex contex. l. 3. §. eiuſdem, ibi conſentiens fama. ff. de teſtibus, quem refert Boer. in alleg. dec. 288. col. pen.
8 Sexto limitabis, † quãdo non cõcurrit cauſa rationabilis, ex qua fama mortis potuerit ortũ habere, quẽ admodum ſi ille, de cuius morte tractatur mari ſe ipſe crediderit, & orta fuerit tẽpeſtas, quod fuerit expectatus tempore cõgruo, & perquiſitus per loca veriſimilia, nec fuerit repertus, nec nauis inuenta, vel quod cũ magno exercitu ingreſſus ſit bellũ, & pugnę fine impoſito nõ ſit inuentus, quãuis fuerit expectatus, & perquiſitus à cõſanguineis, cũ ſimilibus nã nõ concurrẽtib. huiuſmodi cauſis nõ ſufficit illa probatio per ſimplicem famam, ita voluit Bar. in tract. de teſtib. nu. 38. huic ſentẽtiæ fauet. l. decurionũ filij. C. de pęn. & eidẽ patrocinantur, quæ allegant Alex. in cõſi. 25. nu. 6. & 7. vol. 4. & in conſi. 117. eod. vol. 4. per tot. Aufrer. ad deciſio. 312. Capel. Thol. in fin. Campeg. in tract. de teſt. regu. 350. verſi. 3. 4. 5. & 6. But. in c. in pręſentia, de ſpon. quem etiam refert Petr. de Barb. int. conſi. matrim. conſ. 25. ſub nu. 4. volum. 1. & Rebuff. in tract. de reg. bap. & ſepul. art. vlt.
9 Septimo limita, & intellige procedere, † quando ipſa fama eſt plenè, & verè probata, quæ quidẽ vt ta-
10 lis ſit requiritur, vt teſtes dicant † maiorem partem populi ſic ſentire, nec ſufficit, ſi dicant eſſe publicam vocẽ, & famam, vt monuit Bar. in l. 3. §. eius quoque ad fi. ff. de teſti. & plenius in l. de minore. §. plurimũ, col. 5. verſi. ſed quid ſi dixit. ff. de quæſt. cui adh[illegible] et Dec. in conſi. 929. nu. 18. & in conſi. 133. colum. 4. [illegible] pe fin. num. 4. vbi atteſtatur de communi o[illegible]one

prout etiam facit Crau.in conſ. 41.nu. 1. & ad idē reſponſū eſt à Ruin.in conſ.92.nu.1.& 14. vol.4.à Soc. iun.in conſ.69.nu.24. vol. 1. & à Gram.in conſ.crim. 26.nu.13.14.ſicuti etiam deponere habent, à quibus perſonis fama ipſa habuerit originē, & à quibus ipſi teſtes id audierint, vt non ſemel probauit Ruin.conſ. 51.nu. 14.conſ.52.nu.7.& in conſ.158.nu.23.vol.5.cū non ſufficiat deponere de auditu ab aliquo, vt author eſt Dec.in d.cōſ.429.nu.19.& 20.& ſi teſtes dixerint, non recordari à quibus audierint, nō probant etiam ſi prius dixiſſent,ſe à maiori parte audiuiſſe, vt cēſuit Dec.in c.1.nu. 13. verſ. & ſi interrogatus de appellatio.poſt Bar.quem citat in d.l. de minore, §.plurimū, debet enim aliquos nominare, & poſteà dicere, & audiuimus à pluribus alijs,de quibus nō recordamur, ita docet Bar.in d.§.plurimū , verū qa ſuperius de famæ probatione in cōcluſ.fama,ſatis abundè egimus, idcircò ad alia tranſitū faciens, lectorē illuc reijcio.

CONCLVSIO MLXXVI.

ARGVMENTVM.

Alij duo referuntur modi, ex quibus mors probatur.

SVMMARIVM.

1 *Mortem probari ex defuncti conſanguineorum veſte lugubri,& ſquallida,& quomodo.*
2 *Mortem probari ex teſtimonio duorum, qui dixerunt ſe vidiſſe illum mortuum,& ſepeliri.*
3 *Mortem probari per teſtes conſanguineos.*
4 *Mortem alicuius teſtes probare deponentes tantummodo vidiſſe illum mori.*
5 *Mortem occultam vnico teſte probari.*
6 *Mortem probare teſtes deponentes ſe.interfuiſſe ſepulturę, non tamen vidiſſe cadauer, eo quod feretro tectū,pannisvè inuolutum, ſed quod ſic ab omnibus dicebatur.*
7 *Mortem probare teſtes deponentes de cauſa ſcientiæ,quia ſum vicinus.*
8 *Mortem probare teſtes examinatos nemine citato, ſed tantummodo ex officio iudicis.*

Nunc proſequor alterū probādæ mortis modum,qui colligitur ex defuncti cōſanguineorum
1 †veſte lugubri, & ſquallida: nā ſi ob eius mortē,de cuius agitur interitu ſanguine cōiuncti, veſtimento funebri incedāt induti, eiq; iuſta ſoluerint, propterea mortem probari ſenſit Bart. in l. 2. §. ſed ſi dubitetur.nu.2.ff.quemadmod.teſtamen.aper.eiuſdē fuere ſniæ Alex.in conſ.27.col.2.vol.7. Corn. in cōſ. 204.col.2.vol.3.Crau.in conſ.227.in fi. Duran.in ſuo tract.de arte teſtandi.tit.de acq.hær.caute.3.nu.3.idē Bar.in l.genero.nu.5.ff.de iis, q nor. infam. vbi Pariſ. & Fulg.nu.3.Veron.in cōſ.50.Boer.in deciſ.288.col. 3.verſ.& idem ſi agatur.Menoch. de adipiſc.poſſ. remed.4.num. 674.Ant. Corſet.in ſing.in verſ.Marſ.in princ.Rebuff. in tract. de reg.baptiſ. & ſepult.art.vlt. & Campeg.in tract.de teſtib.reg. 316.in princ.

2 Probatur etiam mors ex teſtimonio duorum,† qui dixerunt ſe vidiſſe illum vita functū,& tumulo mandari,ita voluit Bar.in d.l.2.§. ſed ſi dubitetur. num.1. verſ.aduertendum tamen.ff.quemadm.teſtam. aper. & in l.ſi quidem,nu.2.verſ.item ſufficit C.ſol. mat.& in tract.de teſtib. nu. 39. vt etiam refert Menoch. de adipiſc.poſſeſ.remed.4. nu. 675. & placuit Alber.de Roſa.in l.conditionem.nu.1.ff.de cond.& demonſt. et Aufre.in additio.ad Capel.Thol.deciſ.312.Corſetus quoq; in ſing.in ver.mors,in fi.

Hanc poſtremā probationē primo velim amplies,
3 vt procedat,†etiā ſi teſtes eſſent ſanguine coniuncti, quia nihilominus probant,ſic mihi probat Io. Andr. in additio.ad Spec.tit.de cōfeſſ. §.poſtremò, verſ.certū alios.& ſequitur Veron.in conſ.50.col.3. & Crau. cōſ.127.in fi.atq; Menoch.de adipiſc.poſſeſſ.remed. 4.nu.675. quinimò melius probatur mors per conſanguineos, quā per extraneos, quia potius præſumitur cōſanguineos ſcire mortem conſanguineorū, quàm extraneos,arg.l.de tutel. C. de in integ.reſt.& l.octaui.ff.vnde cognat.& reſpondit Corn. in conſ. 10.col. 2.in fin.volum.1.

4 Secundò amplia locum habere,†etiā ſi teſtes non deponerent illum vidiſſe mortuum, ſed tantummodo vidiſſe illum mori, vt l.ſi quidem.C.ſolut. matr.& ibi Ang.& in d.l.is pōt. ff.de acq. hær.& ita aſſeruere Soc.in l.ſed & illo,§.circa.nu.2.de reb.dub.Fulg.in l. ait prætor,§.hæc verba.nu.7.ff.de neg.geſt.& Aufrer. ad Capel. Tholoſ.deciſ.312.

5 Tertiò amplia,†etiam ſi eſſet vnicus teſtis, quia ei creditur,ſi agatur de probatione mortis occultæ, ſecundum Fel.in c.veniens,col.vlt.de teſtib.& alios citatos per Gabr.tit. de teſtibus concluſ. 1. num.35.14. limitat.

Quartò amplianda eſt eadē poſtrema probatio, vt
6 vera ſit,†etiam ſi teſtes dicerent interfuiſſe ſepulturę, non tamen vidiſſe cadauer, eo quòd erat feretro tectum , pannisvè inuolutū, ſed quòd ſic ab omnibus dicebatur, vt ait Bar.in tract.de teſtib. nu.39.& refert Campeg.in tract.de teſtib.reg.350.verſ.9. & Corn. in conſ.10.col.1.vol. 1.

7 Quintò ampliare poteris,† et ſi teſtes deponētes de morte alicuius ſuper cauſa ſcientiæ dicerent,quia ſū vicinus:nam tunc probare mortem, teſtis eſt Alex.in l.1.ff.ſi cert. pet. vbi etiam Purpur. nu.97.& ante hos Bar.in l.qui duos.col.3. de reb. dub.quos etiam refert Boer.in alleg.deciſ.288. in prin. vicinus enim præſumitur ſcire mortem vicini,arg.l.ſi vicinus.C.de nup. & per Corn.in conſ.10.col.2. vol.1.

8 Sexto loco ampliabis, † etiā ſi teſtes eſſent examinati nemine citato,ſed tantummodo ex officio iudicis,quia nihilominus probant, vt arbitratus eſt Bald. in c.quoniam frequenter,§.porro,vbi Fel. col. vlt.vt lit.non conteſt.quibus accedunt Nicel.in concor.gl. 52.fallen.52.& Gabr.de citatio.concluſ. 1. num.494. limit. 106.

CONCLVSIO MLXXVII.

ARGVMENTVM.

Varijs alijs modis mortem probari.

SVMMARIVM.

1 *Mortem probari iuramento,vbi agitur de leuiſſimo præiudicio.*
2 *Mortem probari per diligentiam exploratorum à iudice miſſorum,& quomodo.*
3 *Mortuus præſumitur qui non inuenitur.*
4 *Mortem probari ex libris curatorum eccleſiarum,in quibus deſcribi ſolent nomina mortuorum, & quo pacto.*
5 *Mortuum præſumi hominem vagum, rixoſum,ac furioſum,qui per quinquennium abfuerit ab eo tempore,quo de vita eius cœpit dubitari.*
6 *Mortuus præſumitur ſenex,qui receſſit,& tandiù abſuit, quod ſi viueret expleret centum annorum ſpatium,& eo amplius.*
7 *Mortuum præſumi eum,de quo fit mentio in inſtrumēto cum aduerbio quondam,concurrente tamen fama.*

1 Sunt preterea qui exiſtimant† mortem probari iuramento, vbi agitur de leuiſſimo præiudicio,huius fuere ſniæ Dec.in l.vlt.nu. 28. in fi. C.de edict.diui. Adr. toll. & ibi etiam Zuccar. num.250. Aufrer.ad deci.312.Capel.Thol.Menoch.de adipiſc.

poſſ.

poſſ.remed.4.nu.671.Lanfr.in c.quoniam contra.tit.
de teſtib.nu.189. de probat.
Nec leuis eſt illa mortis probatio, quæ fit p diligẽ-
2 tiam† exploratorum miſſorum à iudice, qui facta in-
quiſitione, & inueſtigatione referunt illum in rebus
humanis non inueniri, & nuſquã eſſe, vt cenſuit Du-
rand.in ſuo trac.de arte teſtan.in tit.de acq.her.caut.
3 3.nu.3.eo enim ipſo, quòd quis non inuenitur† præſu-
mitur mortuus, ex ſnĩa Bal.in l.& ſi certum, §.ſi vnus
ad Sylla. Aufrer.ad decis.Capel.Tholoſ.312. Pet.de
Barb.inter conſ.inatum.conſ.25.nu.4.vol.1.& Cam-
peg.in tract.de teſtib.reg.350.verſ.10. per doctrinam
Bar.in ſuo tract.de teſti.nu.38.& 39.nam qui nuſquã
eſt, mortuus eſt, vt ex Ciceronis verbis ſatis apparet,
dum de morte ita loquitur in orat. pro Planc.quia iã
nuſquam ſunt, etſi videatur ſecus ſentire Anch.in c.
in præſentia,nu.3. de ſponſ. ſolet etiam ſæpenumero
4 mortis† probatio ſumi ex libris Rectorum eccleſia-
rum, in quibus deſcribi ſolent nomina mortuorum,
ſi extet conſuetudo, vt habeatur fides huiuſmodi li-
bris, & agatur de modico præiudicio, ita tenẽt Crau.
de antiq.temp.1.par.§.vidimus, & abundè, & vtiliter
de libro monaſterij in prin. per l.ſi quidem. C. ſolut.
matr.& Rebuff in tract.de reg.bapt.& ſepul. art. vlt.
at ſi de magno præiudicio ageretur, huiõi liber face
ret ſaltem aliquam præſumptionem: vt rogatus dixit
Imol.in conſ.110.in fi.& Crau.vbi ſupra ſicuti dictũ
vnius teſtis, quod deponit de morte alicuius, probat
etiam præſumptiue, ſecundũ gl.in.l.2.§. ſi dubitetur.
ff.quemadmo.teſtam. aper.Iaſ.in l. vlt. circa fi. C. de
ſacroſ.eccleſ.& Bal.in c.1.§.notandum, qui feud.da.
poſſ. & eundem Crau. vbi ſupra.
5 Huc accedit, quòd mors† etiam probetur, ſi fuerit
demonſtratum, quòd quis vagus, rixoſus, ac furioſus
abſuerit per quinquẽnium, ab eo tempore, quo de vi-
ta eius cœpit dubitari, ſi credimus ita tradenti Bar.in
ſuo trac.de teſtib.nu.39.quem refert Campeg.in ſuo
tract.de teſtib.reg.350.verſ.8.& num.352. & ſequitur
Alex.in conſ.4.col.5.verſ.fortius dicit. Bar.vol.2. cui
accedit Ceph.in conſ.65.nu.44. vol.1.
6 Huic probationi mortis† illa non eſt admodũ diſ-
ſimilis, cum quis iam ſenex receſſit, & tãdiu abſuerit
quod ſi viueret, expleret centum annorũ ſpatium, &
eo amplius, ſic Bar.in ſuo tract.de teſtib.nu. 38.& 39.
& ſequitur Campeg. in ſuo tract.de teſti.reg.350.ver.
7.& Aufrer. ad decis. Capel. Thol. decis. 112. Ruin.
quoq. in conſ.92.nu.10.vol.4.
7 Ad hęc probatur ẽt mors,† ſi de aliquo fiat mentio
in inſtrocum aduerbio, quondam, quia tunc (cõcur-
rente tamen fama) probatur mors, per ea, quæ obſer-
uauere ſcribentes in l.eius qui in prouincia. ff.ſi cert.
pet.& in l.ſi quidẽ.ff.ſolut.matr. ita ſenſit Bal.in cõſ.
407.col.3.verſ.tangitur, & quarto, vol.1.

CONCLVSIO MLXXVIII.

ARGVMENTVM.

Ex quibus coniecturis probetur vulnera-
tum ex illatis vulneribus mortem oppe-
tijſſe.

SVMMARIVM.

1 Vulneratum præſumi mortuum ex illato vulnere, cum in-
tra biduum, triduumve receſſit.
2 Mortuum præſumitur animal ex morbo, quo laborabat
tempore venditionis, cum intra triduum poſt venditio-
nem moritur. Contr. nu.3.
4 Vulneratum præſumi mortuum ex vulnere, cum poſt octo
menſes, etiam intra annum perijt.
5 Vulneratum præſumi mortuum ex vulnere etiam ſequuta
morte poſt longum temporis ſpatiũ, cũ per totũ illud in-
teruallũ in dies morbus ex vulnere vehementius ingra-
ueſceret, & tandem ad eũ ferat, alias ſecus.
6 Vulneratus mortuuſvẽ ſit ex illato vulnere, an ex alia
ægritudine iudicis arbitrio relinqui, & nu.7.
8 Vulneratum præſumi mortuum ex vulneris magnitudi-
ne, & craſſitudine.
9 Vulneratum præſumi mortuum ex vulnere ob armorum,
quibus ille fuit cæſus, qualitatem, & quomodo.
10 Vulneratum præſumi mortuum ex vulnere ob illius dolo-
rem continuum atq; ſpaſmum.
11 Vulneratum non præſumi mortuum ex vulnere ob illius
dolorem continuum, aut ſpaſmum, cum vulnus per ſe
non erat lethale. Contr.nu.12.
13 Vulneratum præſumi mortuum ex qualitate loci vulne-
ris illati, & quomodo.
14 Vulneratum non præſumi mortuum ex illato vulnere,
quãdo ipſum vulneratum, vel eius cuſtodes, in duos
aliqua culpa, aut negligentia conferri poſſit.
15 Mortis multæ probationes in vnum adductæ.

Optimo rerũ vſu magiſtro docemur ali-
quando vulneratos prius interire,
quàm ex plagarum morbo euaſerint, ſiue is interitus
medicorũ inſcitia contingat, qui ſæpenumero impe-
riti vulneris grauitate non intellecta, pro ſalutaribus
mortifera conſcribunt, ſiue vulnerati culpa eueniat,
qui potionibus effuſis, & remedijs reiectis mortẽ ſibi
ipſe accelerat: hinc quærũt noſtri, qua ratione queat
probari vulneratũ ex illato vulnere ab hac vita mi-
graſſe. Et ex multis, quæ mox ſubijciemus cõiecturis,
1 illa primas ſibi vẽdicat,† cum intra biduum illud de-
ceſſerit, nõ verò poſt diuturnum tempus, cũ tunc ex
illo vulnere mors nõ præſumatur: ita grauiter & do-
ctè tradidit Accurſ.in l.vnica.C.de emenda. ſeru.cu-
ius doctrinam ſequuntur ibidem Cyn. Io. Fab. Bar.
Bal.& Lud.Bolognet.ſequuntur, & Bal.in conſ.328.
vol.2. dicens hoc argumentum à natura ſumi: nam ſi
vulneratus illico, veluti intra triduum mortuus fue-
rit, ipſa natura quodãmodo ipsũ eſſe mortuũ ex vul-
nere demonſtrat, & hoc idem adiuuat cõtext. in c.ad
audientiam,de homic.ibi, aliquandiù vixiſſet, quod
ẽt confirmauere Anch.in conſ.283.nu.3.per ea, quæ
ibi adducit Alb.in l.itẽ Mella, §. Celſus, ad l. Aquil.
Floria.in l.ita vulneratus. ff.ad l. Aquil. & Cepol.in
conſ.61.ver.item pp breuitatẽ temporis, & ſic intel-
ligitur tex.in c.ſi qua pœna. diſt. 50. ibi infrà certum
diem, & c.presbyterũ, de homic.ibi, poſt paucos dies
expiraſſet, vt quoq; refert Ant de Butr.in c.2.de cler.
percuſ. Frã.Rip.in tract.de peſte.fol.mihi 82.nu.135.
Iaſ.in l.ſecta,col.14.ff.ſi cert.pet.& Hipp.cõſ.7.nu.27.
& 31.vol.1.nec alio tendit tex.in c.cõtinebat,de ho-
mic.ibi, poſt dies octo expirauit, vt ẽt optimè expli-
cat Boſ.in ſua pract.crim.tit.de homic.nu.15.cũ ſeq.
Hęc cõcluſ.primo loco ampliãda eſt, vt nõ ſolum
2 procedat in hoĩe,† verũ ẽt in beſtia, & aĩali vendito, qđ
infrà triduũ poſt venditionẽ moritur, quia illa mors
præſumitur ex morbo, quo laborabat beſtia tpe vendi-
tionis vt author eſt Io. Andr.in addit. ad Spec.tit.de
emp.& vend.§.ſciendũ, verſ.& nota, ꝙ in vẽditione,
& ipsũ ſequitur Alex.in add.ad Bar.in d.l.ſi in rixa, in
vlt.add.ff.de Sicar.& ibidẽ Marſ.nu.65.& in l.ſtatuli-
ber,col.2.ff.de quæſt.& Io.de Imo. in l.ſi qs cũ aliter.
ff.de q.& Iac.de S.Georg.in l.paciſci,nu.4. ff. de pact.
3 At quod præſumatur† mortem animali contigiſſe
culpa, & negligentia cuſtodis, & paſtoris tenet Luc.
de Pen.in l.vlt.C.de erog. milit.annon.lib.12.
4 Eandem ſecũdo amplia,† et ſi vulneratus mortuus
fuerit ex longo interuallo, nempè poſt octo menſes,
quia præſumitur ẽt mors ex illo vulnere proueniſſe,
per tex.in d.c.2.de cler.perc.ibi, cum poſt octo mẽſes
deceſſerit.& ibi Abb & oẽs ſcribentes.& l.ait, §.1.ff.
ad leg.Aquil.vbi Bald. & Flor.col.1. verſ.item nota
text.

text. quinimò et ſi mors ſequatur infrà annum, præſumitur ſecuta ex illo vulnere, ſecundũ legem Lombardorum, vt in l. in omnib. de plag. & in l. ſi quis ſeruo alieno, & in l. non omnes plagæ, de plag. ſeru.

5 Intelligas huiuſmodi ampliationẽ † veram eſſe, quã per totũ illud lõgum interuallum in dies morbus ex vulnere vehementius ingraneſceret, & tandẽ deceſſerit: nam tunc mors præſumitur ex illo vulnere, vt teſtantur Abb. in d. c. 2. de cler. percuſſ. & Hipp. Marſ. in l. ſi in rixa. nu. 63. & ſeq. ff. de Sicar. vbi concludit, ꝙ data hmõi perſeuerantia de malo in peius nõ atteto ſpacio longioris tpis præſumatur mors ex illo vulnere: idẽ ſatis liquet ex his, quæ not. Boer. in d. deci. 323. nu. 12. vbi ex pſeuerantia vomitionis, & febris ab initio, ac aliorum, quæ vulnerato acciderunt, imminentẽ mortẽ præ ſe ferentiũ inducitur præſũptio mortis ex illato vulnere, & idẽ ſequitur Menoch. de arb. iud. caſ. 275. nu. 4. ſecus aũt, ſi intra illud ſpatiũ vulneratus viſus fuiſſet è lecto ſurgere, & cũ baculo p vias ingredi, ac alia, quæ ſani facere conſueuerunt, feciſſe: tunc enim ceſſat illa præſumptio, & mors præſumitur ex alio contigiſſe morbo, vt conſulti videre Bald. in d. conſ. 328. vol. 2. Cepol in alleg. conſ. 51. & Cor. in cõſ. 194. in prin. vol. 2. & Gomes. in reg. cancel. de infirm. reſignan. q. 11. verſ. ſed qa ex pdictis, vbi trimembrẽ facit diſtinctionẽ, idẽ tradunt Boer. in d. deciſ. 323. nu. 19. & Menoch. in eo. tract. de arb. ind. d. caſ. num. 9.

6 Verùm * cõi Doctorũ cõſenſu relinquitur arbitrio iudicis, † qui iudicare debeat, an mors ſequuta ſit ex vulnere illato, an ex alia ægritudine, vt cẽſuit Bar. in l. ſi in rixa, col. vlt. ff. de Sicar. quem refert, & ſequitur Cepol. in conſ. 40. col. 2. eiuſdẽ fuere ſñiæ plurimi ex noſtris, in primis Dec. in conſ. 415. nu. 7. Canon. in c. propoſuiſti, de prob. Boniſ. de Vital. in tract. crim. tit. de inſultat. & percuſ. num. 16. Soc. in conſ. 178. vol. 2. Marſ. in l. 1. §. ſi quis vltra. n. 77. & in l. queſtionis modum. nu. 32. de quæſt. & in conſ. 7. nu. 28. Ant. de Butr. in c. 2. de cler. percuſſ. Boer. in deciſ. 223. ſub num. 11. verſ. & ideò ſi poſteà. Gram. in cõſ. 48. nu. 3. Menoch. de arb. iud. caſ. 275. in prin. Gomes. in reg. cancel. de infirm. reſignan. q. 11. verſ. ſed quia ex prædictis, in 2. memb. diſt. & Bal. in conſ. 328. vol. 2. vbi admonet Iudicem, vt cuncta debeat in vtranq; partem examinare, & adhibere medicos in arte peritos, & iuxta eorũ reſponſionem atq; conſultationem ita credendũ, & Boer. in eadem ſæpè citata deciſ. 323. nu. 21, atq; Menoch. de arbitr. iud. caſ. 275. nu. 11.

7 Verùm enim vero ſi medici † ipſi fuerint inter ſeſe diſſidentes, ſi vulnus fuerit magnũ, & in loco periculoſo, magis credendũ erit deponentibus, & referentibus, mortuum eſſe ex vulnere, quã negantibus, ſecundum Bal. in cap. 1. quibus modis feud. amit. quem ibi Card. Alex. ſequitur. col. 3. verſ. quæro vtrũ dominus, & Felinus in c. presbyterum, col. 1. ante fi. de homic. iſtud etiam volnere Cepol. in cõſ. 61. col. 3. verſ. circa tertium, nu. 13. & Boer. in d. deciſ. 323. ſub nu. 10. in fi. & ſub num. 24. Dec. in conſ. 415. nu. 3. & 4. & Boer. in alleg. deciſ. 325. nu. 24. verſ. & quãdo medici, vbi pluribus id corroborat.

8 Potiſſima eſt ẽt coniectura † ad præſumendum quẽ ex vulnere obijſſe, vulneris magnitudo, & craſſitudo, vt l. vulneris magnitudo. ff. de iniur. ſic reſpondere Bal. in conſ. 328. col. 2. ver. item vulneris magnitudo, vol. 2. & in conſ. 237. col. 1. verſ. ſed interdum vulnus. vol. 2. Ang. in conſ. 190. Menoch. de arb. iud. caſ. 275. nu. 5. & ante illum Boer. d. deciſ. 323. nu. 14.

9 Idẽ efficit armorũ qualitas, † quibus vulnus illatũ eſt: nam ſi tale fuiſſet inſtrũm, quod non conſueuiſſet leuem inferre plagam, vtique mors ex illato vulnere præſumeretur, vt in c. ſignificaſti, de homic. & ibi Fel. col. 4. verſ. nota ibi, ratione inſtrumenti, & verſ. nota, ibi, ratione partis. & l. 1. §. diuus, ibi, ſed & ſi claua, & ibi gl. in ver. percuſſerit. ff. ad leg. Corn. de ſicar. & ibi Ang. & Marſ. idẽ ſenſere Bal. in conſ. 136. col. 1. vol. 2. & in conſ. 328. verſ. item & inſtrumentum, eo. vol. 2. Plac. in lib. 1. epit. delicto. c. 13. nu. 27. verſ. alia erit coniectura. Boer. deci. 323. nu. 15. & Menoch. de arb. iud. caſ. prædicto. 275. nu. 6.

10 Continuus præterea † ipſius vulnerati dolor in cã eſt, vt præſumatur illũ ex vulnere vita fuiſſe priuatũ, vt qa forſan pcuſſus fuerit in locis neruoſis, ex quib. prouenit ſpaſmus, & frequenter mors, vt inquit Bald. in ſæpè alleg. conſ. 328. colu. 2. verſ. itẽ an pp vulnus, vol. 2. ꝙ ſequit Menoch. de arb. iud. in d. caſ. 275. n. 7.

11 Limita hanc coniecturã, † præſumptionem vẽ non procedere, ſi vulnus non erat pſe lethale, quia licet ſuperueniat ſpaſmus, & ẽt moriatur, non præſumitur tamen mors ex eo ſequuta, ſed potius ex negligentia, aut imperitia medicorum, & non tenetur vulnerans de homicidio, ſed tãtum de vulnere, vt placuit Dec. in conſ. 415. nu. 9. & Bal. in c. 1. col. 3. verſ. ſextò quæritur, quib. mod. feud. amit. & Fel. in d. c. ſignificaſti, col. 4. verſ. conſidera vltra omnes, de homic. & Ang. in l. ſi quis in metallum, de pœn. ad quod alia adducit Boer. in alleg. deciſ. 323. nu. 7. & 16. ſic ſenſere cõſulendo Gram. in conſ. 2. nu. 9. & 10. & Cæpol. conſ. 61. & Soc. in conſ. 26. col. 2. & in conſ. 55. col. 3. vol. 1.

12 Dubitat tñ de hac limitatione † Menoch. in tract. de arb. ind. in alleg. caſ. 275. n. 7. ex eo, quia Spaſmus, febriſvè à vulnere oriatur, & propterea vulnus videatur cauſa mortis, & hanc partẽ videtur ſequi Gomes. in reg. cancel. de infirm. reſign. q. 11. ver. ſed quia ex prædictis, in 2. memb. diſtinctio. vbi voluit, quod etſi vulnus non ſit lethale, mors tamen ſit præſumẽda ex illo ſequuta: & qui dicit ex noua cauſa vulneratum eſſe mortuum, probare illud debere, & atteſtatẽ ita dominos Rotæ in quadam cauſa Compoſtellana coram ipſo Gomes. & R. P. D. Nic. tenuiſſe.

13 Mortis quoq; vulnerati † cõiectura ſumitẽ ex qualitate loci, nempe ſi percuſſio, aut vulnus ſit in capite, gula, pectore, & inteſtinis, quia mors præſumitur ex illo vulnere contigiſſe, teſte Bal. in d. conſ. 328. vol. 2. ꝙ approbant Soc. ſen. in conſ. 178. col. 1. verſ. ſecũdo adde, vol. 2. Menoch. de arb. iud. d. caſ. 275. num. 12. & idẽ corroboratur ex tex. in c. presbyterum, de homic. ibi, percuſſit in capite, ſic cenſuere Ang. in l. ſi quis in metallum, C. de pœn. Bal. in cap. 1. §. ad hæc, col. 4. de pa. iur. fir. Fel. in c. ſignificaſti, col. 4. verſ nota ibi, ratione partis, de homic. Cuma. cõſ. 134. viſis denũciationib. ſer. Antonij, in prin. & Corn. cõſ. 174. litera T. vol. 1. Soc. cõſ. 26. primo aſpectu, col. 1. ver. 2. eadẽ cõcluſio. vol. 2. ſecus aũt ſi in parte nõ periculoſa, nẽpè in natica, ꝗ recipit magna vulnera, vt ipſe Bald. inqt in alleg. cõſ. 328. vol. 2. & pbat Boer. d. deciſ. 323. n. 3.

Omnes ſupra traditæ coniecturæ poſſunt limitari ad hoc, ut uulnerãs, uel percutiens poſſit pęnã mortis
14 euadere, † qñ in ipſum uulneratum, uel eius cuſtodes medicoſvè aliqua culpa, negligentiavè cõferri poſſet, tunc enim non præſumeretur mors ex illato vulnere ſubſecuta vt multis exẽplis declarat Boer. ſæpè alleg. deciſ. 323. nu. 20. & Bal. in conſ. 328. col. 1. verſ. ſed pp culpã, vol. 2. & verſ. 136. col. 1. verſ. ſed certum eſſet, eo. vol. 2. ſic ẽt cõſuluere Ceph. cõſ. 28. col. pen. & conſ. 61. Soc. latè in conſ. 178. col. 2. & 3. vol. 2. Bologn. conſ. 5. col. 1. Marſ. conſ. 7. nu. 47. Alex. de Neuo inter conſ. crim. conſ. 87. col. vlt. Gram. conſ. 2. nu. 5. & 6. Plac. lib. 1. epi. crim. c. 13. nu. 27. Io. de Villemata in reper. l. 1. §. diuus, nu. 121. ff. ad leg. Corn. de ſicar. & Menoch. in alleg. tract. de arb. iud. d. conſ. 275. nu. 10.

15 Probatur ẽt mors † pluribus alijs modis, vt ſi teſtis dicat ſe vidiſſe aliquem capite mutilatum, vel venas gulæ præciſas, & ſanguinẽ effundi, donec frigidus remaneret, & ſine ſenſu, vel ẽt, ꝙ illum tetigit, & inuenit abſq; aliquo motu, & abſq; emiſſione, vel retractione ſpiritus, vel dicat, quòd vidit aliquẽ animam dimittere, uel mori, uel ꝙ uidit illũ proijci in mare,

Digitized by Google

vel flumine, & corpus nunquam reuerſo, vel q vidit aliquem claudi in carcerẽ, vbi nil erat ei exhibitũ ad vitã, & ſimilia, de quibus latè tradit Bart. in ſuo tract. de teſt. nu. 38. vſq; ad nu. 41. incluſiuè, quem refert, & ſequitur Campeg. in tract. de teſt. in reg. 350.

CONCLVSIO MLXXIX.

ARGVMENTVM.

Quantoperè probet aſſertio moribundi in ipſo mortis articulo facta.

SVMMARIVM.

1 *Morti proximum non præſumi mentiri, nec eſſe immemorem ſalutis æternæ.*
2 *Morti proximum non præſumi ſemper verum dicere, nec illum eſſe Sanctum Io. Baptiſtam.*
3 *Morientis aſſertionem in ipſo mortis articulo factam probare contra lædentem, ſaltem ad indicium.*
4 *Contra confeſſionẽ morientis in articulo mortis factã de recepta pecunia ab aliquo non poſſe opponi exceptionem non numeratæ pecuniæ a confitente, nec ab eius hæredib.*
5 *Morientis confeſſionem factam in articulo mortis in præiudicium tertij, ipſi tertio non præiudicare.*

1 **Morti** proximũ, ſiue moribundum † nõ præſumi mẽtiri, nec eſſe immemorẽ ſalutis æternæ, colligere eſt ex reſcripto Imper. Theod. & Valent. in l. vlt. C. ad leg. Iul. repetun. ſic reſponsũ eſt à Gramm. in conſ. 65. nu. 1. & in not. 3. nu. 4. & ſeq. idẽ voluit Care. in ſua praxi. §. circa quartũ, num. 122. & nu. 356. ita decidit, & Cacher. in deciſ. Pedem. 79. nu. 20. eiuſdem fuere ſñiæ Bal. in conſ. 25. vol. 1. Anch. in conſ. 157. viſa. Gram. in dec. 34. nu. 37. & Marſ. in cõſ. 109. col. pen. nu. 30. & 31. Gram. in deciſ. 42. nu. 10. & in dec. 46. nu. 12. Caſt in conſ. 201. incip. ad bene examinandũ dubia. & p Boer. in dec. 105. n. 6. Pet. Anch. in q. 55. nu. 7. par. 1. & Ceph. in conſ. 276. nu. 34. vol. 2.

2 Licet non præſumat † eſſe Sanctus Io. Baptiſta ſiue euangeliſta, & ſemper dicere verũ, vt verbis vtar Bal. in tit. de pace Conſtan. ver. Vaſalli, il 1. vt ẽt referunt Gram. deciſ. 42. ſub nu. 9. & in dec. 46. n. 12. Marſ. cõſ. 5. nu. 5. Menoch. in conſ. 29. nu. 70. & in tract. de arb. iud. caſ. 89. nu. 30. Oldr. conſ. 92. viſo diligenter. iterũ Marſ. in prac. §. reſtat. col. 2. nu. 12. & author additio. ad Alc. de præſump. reg. 3. præſump. 4. ſub nu. 4.

3 Ex hac elicio cõcluſione aſſertionẽ † morientis, vel in articulo mortis conſtituti probare contra lędentẽ, ſaltẽ ad indicium, vt expreſsè tenet Ang. in l. ſi quis in graui, §. ſi quis mouẽs. ff. ad Syllauia. cũ cõſtitutus in hmõi ſtatu non præſumat mentiri, vt ait Bal. in cõſ. 25. incip. cauſas ſuper. col. 2. vol. 1. & referũt ẽt Marſ. in cõſ. 5. nu. 14. Brun. in trac. ſuo car. 3. in prin. & Soc. in cõſ. 54. col. pen. vol. 3. Ang. in tract. de malef. in gl. qui index ad probationem ſuæ inquiſitionis, colu. 2. verſ. verum tñ. Boſſ. in ſua pract. tit. de inquiſit. nu. 48. & Gram. dec. 42. nu. 7. & in deciſ. 41. nu. 11. cum ſeq.

Alterum, q ex eadem cõcluſione colligo axioma
4 eſt, quod licet cõtra confeſſionẽ alicuius † de recepta pecunia, ab aliquo poſſit opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ intra biẽnium, vt videre eſt ex toto tit. C. de non num. pec. & præſertim ex l. in contractibus: tñ contra confeſſionem huiuſmodi factam in articulo mortis, hæc exceptio non põt opponi nec à confitẽte, nec ab eius hæredibus ex ratione ſupra deducta, ita dixit gl. cuius doctrinam ſingularem putãt interpretes, in l. 1. in glo. vlt circa medium. C. de falſa cau. adiec. leg. quam gl. ibi plurimum commendat Bal. in 1. col. in fi. & in c. 1. ver. Vaſalli. de pac. Conſtan. & in c. literas, de præſump. idem facit Alex. in conſ. 45. incip. habita ſuper his. col. 4. vol. 1. huic documẽto optimè reſpondet, quod conſulendo ſcripſere Ang. in cõſ. 5. incip. viſis inſtr. & Ant. in c. ſi cautio. col. 4. de fid. inſtr. quibus in locis tradunt, quòd licet aliàs confeſſio ſine cauſa nõ valeat, vt l. 2. §. circa. ff. de dot. excep. fallit tamẽ, qñ facta fuit in articulo mortis, quia tunc valebit nec poterit reuocari, permoti ex relata Accurſ. doctrina, & quod idemmet tradidit in l. 1. in fi. in verſ. apud iudicem. ff. de interrog. actio. ſic item placuit Barb. in repet. rub. de fide inſtr. in 3. car. col. 3. Alex in conſ. 13. incip. ex his, quæ in themate, col. 4. vol. 2. & Cyn. in l. generaliter. C. de nõ num. pec. hoc idẽ adiuuãt ea, quæ retulit Cacher in deciſ. 7. nu. 21.

5 Ab his tamen omnibus excipio vnum, † q eſt, cum huiuſmodi cõfeſſio facta fuit in præiudicium tertij, illa etenim facta in articulo mortis non præiudicat ipſi tertio, vt apertè deciſum fuit ab Affl. in deci. 168. & ita ſenſit Bar. in l. ſi quis. §. ſi quis mon ẽs. ff. ad Syllania. quod latè proſequitur Menoch. in conſ. 30. nu. 44. & 68. vol. 1. ſed nihil eſt, quòd in confeſſionis materiæ explicatione nunc immorer, cum de ea, vt ſcitis, ſuo loco exactè fuerit actum.

CONCLVSIO MLXXX.

ARGVMENTVM.

Clauſula motus proprij, quomodo præſumatur, & probetur.

SVMMARIVM.

1 *Motus proprij clauſula non præſumitur, & cur.*
2 *Motus proprius præſumitur ex conceſſione facta propter merita.*
3 *Motus proprius probatur ex clauſula ex certa ſcientia.*
4 *Motus proprij vim habere clauſulam, non obſtante.*
5 *Motus proprij vim habere geminatam conceſſionem.*
6 *Motus proprij vim non habere geminatam conceſſionẽ, quando in ſecunda conceſſione, ſeu reſcripto fieret de primo mentio, alias ſecus.*
7 *Motus proprij vim non habere geminatam conceſſionem in beneficialibus, vel priuilegijs.*
8 *Motu proprio præſumi eſſe factam reſeruationem.*
9 *Motus proprius præſumitur, vbi de eo conſtare poteſt per coniecturas veriſimiles, & quomodo.*
Contrar. nu. 10.
11 *Motus proprius an, & quando probetur per coniecturas, vide remiſſiuè.*
12 *Motu proprio præſumitur datum priuilegium clauſum in corpore iuris communis.*
Nec in huiuſmodi priuilegio habere locum retorcutionem, vt nu. 13. Quod limita, vt nu. 14.
15 *Motus proprius præſumitur ex cõceſſione facta ſub vniuerſitate.*
16 *Motum proprium probari, cum de eo expreſſe cautum eſt in ſcriptura gratiæ, ſeu conceſſione.*
Et huiuſmodi literas omnes effectus huiuſmodi clauſulæ motus proprij recipere, vt nu. 17.
Quod declara, vt nu. 18.
19 *Motum proprium adeo per expreſſionem in literis factam probari, vt non audiatur volens probare Pontificem ad partis petitionem conceſſiſſe.*
20 *Gratia an poſſit dici facta motu proprio, qñ cõceſſa eſt ad partis poſtulationem, licet in conceſſione appoſita fuerit clauſula motu proprio, & nu. 21. 22. & 23.*
24 *Motũ proprium probari per reformationem illius ſignaturæ ſolum per cõceſſum, vt petitur, vel ſimpliciter, modo prima ſupplicatio ſit ſignata motu proprio.*
25 *Motum propriũ per teſtes nõ poſſe probari. Et cur, nu. 26.*
27 *Motu propriũ probari p teſtes deponentes, ſe vidiſſe clauſulam motus pprij in literis, licet tunc non appareret.*

28 *Certam ſcientiam poſſe probari per teſtes.*
29 *Motus proprij ſcripturæ amiſſionẽ poſſe probari ꝑ teſtes.*
Quales eſſe debeant huiuſmodi teſtes, nu. 30.
Quomodo deponere debeant ijdem teſtes, vt concludenter probent, nu. 31.

1 **Motus** proprij, clauſulam † non præſumi, habemus in c. ſi motu proprio, de preb.
in 6. tradit Bart. in l. 1. C. de petitio. bono. ſublat. lib.
10. & in l. 1. C. de bon. vacant. eod. lib. & in auth. quas
actiones. C. de ſacroſ. eccl. & in l. quod fauore. C. de
leg. quod probanere Alex. in conſ. 112. nu. 2. viſa copia.
lib. 7. idem Alex. & Dec. in l. 3. ff. ꝙ quiſq; iur. atq;
Fel. in conſ. 31. nu. 16. continet enim in ſe negatiuam
non coarctatam, vt ait Franc. in d. c. ſi motu proprio,
nu. 8. & ibi gl. & operatur clauſulam plenitudinis potestatis,
vt per Fel. in c. cauſam quę. nu. 7. de teſtib. quę
non præſumitur, teſte Alex. in conſ. 10. nu. 6. vol. 7. &
per Fel. in c. cum inter. nu. 6. de excep.
Limitatur hæc cõcluſio pluribus modis, & primo,
2 vt non procedat, qñ conceſſio † eſſet facta pp merita,
tunc enim proprius motus præceſſiſſe præſumeretur,
vt voluit Gul. de Cun. in d. l. 3. & ibi Alb. Alex. Iaſ. &
Dec. hoc idẽ cõprobauit Iaſ. in l. ex hoc iure. nu. 56. ff.
de iuſt. & iur. atq; Fel. in d. c. cãm, ſecũdo. col. 4. de teſt.
3 Secundo loco velim limites, † qñ in conceſſione
adeſſet clauſula ex certa ſciẽtia, quæ habet vim clauſulæ
motus proprij, & ex ea probatur, iuxta ſnĩam gl.
in c. ſtatutum, in §. 1. in verb. literatũ, in fin. de reſcrip.
in 6. ad idem reſpondit Dec. in cõſ. 137. nu. 2. quod, &
placuit Fel. in c. nõnulli, col. 18. de reſcript. & alij plures,
vt Soc. in conſ. 3. nu. 11. vol. 3. Pariſ. conſ. 3. nu. 57.
lib. 3. Menoch. conſ. 2. nu. 330. & in conſ. 103. nu. 47.
immò eſt hęc clauſula ex certa ſciẽtia potentior motu
proprio, vt conſtat ex adductis per Mand. ad reg.
cancell. reg. 16. q. 15. nu. 2.
4 Tertiò poſſet idem dici de clauſula † non obſtante,
quã habere vim motus proprij dixit Abb. in c. 2. nu.
20. de immunit. eccleſ. vt etiam ſenſit Fel. in d. c. nonnulli,
col. 18 de reſcript.
5 Quartò limita, † qñ adeſſet geminata conceſſio, q̃
ẽt habet vim motus proprij, & eum probat teſte Bal.
in l. nec damnoſa, C. de preci. Impe. offeren. idẽ aſſeruere
Alex. Iaſ. & Dec. in d. l. 3. Rom. in l. ſi vero. §. de
viro. n. 56. ff. ſol. mat. Præpoſ. in c. ꝑ tuas, de diuor. huc
ſpectãt quæ ſcripſere Io. And. & alij in c. porrecta, de
cõfir. vti. vel inuti. Dec. cõſ. 33. nu. 2. Soc. cõſ. 3. nu. 11.
* vol. 3. Iaſ. in auth. quas actiones, vbi dicit * communẽ
opinionẽ. C. de ſacroſ. eccl. Pariſ. conſ. 9. nu. 21. vol. 3.
& idem Iaſ. in d. l. nec damnoſa. C. de precib. Imper.
offeren. vbi dicit notãdum, & ita in facto obtinuiſſe.
6 Id primum ſublimitabis locum habere, † qñ in ſecunda
conceſſione, ſeu reſcripto fieret de primo mẽtio,
aliàs geminatio nõ operaretur hunc effectũ motus
proprij, vt voluit Bal. in d. l. 2. C. de pet. bono. ſublat.
lib. 10. quod ſingulare dicit Iaſ. in d. l. nec damnoſa,
in fi. ſequitur Diaz. reg. 86. Principis ſecũda iuſſio.
7 Secundò poteris † ſublimitare dictum Bal. nõ procedere
in beneficialibus, vel priuilegijs, ita Fel. in d.
c. ſi quando, nu. 15. verſ. limitat, de reſcrip. & in c. cauſam
quæ nu. 9. verſ. decimo noto, de teſtib. quibus accedit
Dec. in d. l. 3. nu. 5. ff. quod quiſq; iur. qui etiam
videntur tenere in ijs tantũ, & non in alijs procedere
diſpoſitionem d. c. ſi motu proprio, tanquam nouam,
& rigoroſam, iuxta Rot. deci. 7. licet Rom. de reſcrip.
in nou. licet Fel. in d. c. ſi quando, ponderet Io. Andr.
ad Spec. de cau. poſſeſ. & proprieta. §. quia vero, verſi.
quid de colligantibus, additio. 3. velle, quòd habeat
locum etiam in non beneficialibus.
Limitatur quinto principalis concluſio non eſſe
8 veram in reſeruatione, † quæ ſemper pręſumitur facta
motu proprio, vt probat Aene. de Falc. in tract. reſeruat.
fol. mihi 47.

9 Sextò limitanda eſt concluſio, † vbi poſſet cõſtare
de motu proprio per cõiecturas veriſimiles, vt ſi gratia
facta eſſet abſenti, & ignoranti, adeò vt nõ ſit veriſimile,
immo videatur impoſſibile, quòd ipſe, vel
aliquis pro eo ſupplicauerit, ita deciſum fuit à Dominis
in Rot. dec. 27. licet Roman. de reſcrip. in nou.
10 In contrariam deſcendit † ſnĩam Dominic. à San.
Gemi. in d. c. ſi motu proprio. refert, & ſimpliciter ſequitur
Fel. in d. c. cãm quæ. nu. 9. verſ. 10. noto. Bal. in
c. cum adeo, ad fi. de reſcrip. eo quod fieri poſſit, quòd
ipſe rogauerit ſcriptis, vel alius ꝑ eo, vt ait Fel. in d. c.
ſi qñ num. 55. eo. tit. Franch. in d. c. ſi motu proprio. &
* hanc partem eſſe * cõem teſtatur Rebuf. in concorda.
in forma mandati apoſtolic. in vlt. effectu, verſ. 10.
11 An autem † & quãdo probetur motus proprius per
coniecturas, conſulas Mand. ad reg. cancellar. in 6. q.
reg. 16. nu 9.
12 Septimò limitabis concluſionẽ, † quando priuilegium
foret clauſum in corpore iuris communis, ſiue
ſtatutarij tunc enim dicitur datum motu proprio, vt
docent glo. & Barb. in d. auth. quas actiones, C. de ſacroſ.
eccl. idẽ Bart. in d. l. 1. ad finem. C. de reb. vacan.
lib. 10. & Fel. in d. c. ſi quando, nu. 15. de reſcript.
13 Infertur ex hoc, † vt in hmõi priuilegijs nõ habeat
locum retorcutio, vt aſſerunt Doctor. in d. auth. quas
actiones, & in d. l. 3. ff. quod quiſq; iur.
14 Quod tamen limito, † vt locũ ſibi nõ vendicet, qñ
priuilegiũ reſpiceret proceſſum litis, & nõ deciſionẽ
cauſæ, tunc enim retorquetur contra eum, cui cõceſſum
eſt, vt probat Bar. in l. vlt. C. de fruct. & lit. expen.
cui accedit Bald. in c. ſacramentum, §. in quibus, de
conſue. rec. feu. & ſequitur Alex. in d. l. 3. nu. 5. de quo
tamen videas ibi Dec. & ad illationẽ Staph. in tract.
de lite. gra. & iuſti. fol. mihi 68. nu. 24.
15 Octauò limitatur principalis concluſio, † qñ conceſſio
fuiſſet facta ſub vniuerſitate, vt veriſimile non
ſit, quòd omnes ſupplicationẽ porrexerint, vt qa cõceſſum
fuit priuilegiũ omnibus eccleſijs, vel vniuerſitati,
vt voluit Bal. in d. authen. quas actiones, & ibi
Iaſ. atq; Dec. in d. l. 3. nu. 7. & ibi Alex. & Iaſ. Fel. etiã
d. c. ſi quando, nu. 15. & in d. c. cauſam quæ. de teſt.
Ex ſuperioribus declarationibus vidimus pluribus
modis probari motum proprium præſumptiuè, nunc
videamus quomodo vere probetur. Et receptum eſt,
16 vere motum proprium probari, † cum de eo expreſsè
cautum eſt in ſcriptura gratiæ, ſeu conceſſionis, vt dr̃
in d. c. ſi motu proprio, ad fi. & ibi Gemi. & Fran. poſt
gl. idem deciditur Bellam. deciſ. 746. col. vlt. verſ. & poteſt
reſponderi. & Domini Rot. in deci. 489. in nouiſ.
Sarnen. ad reg. cãcell. reg. de anna. quæſt. 10. Mandoſ.
ad dictas reg. reg. 16. & probant Doct. ſupra citati in
ſuperiori concluſio.
17 Elicio ex hac concluſione † hmõi literas oẽs effectus
hmõi clauſulę motus proprij recipere, de quibus
per Staph. in d. tract. de lite. gra. & iuſti. fol. mihi 66. &
per Rebuff. in concordant. in forma mãdari, & inter
alios proximè magis ad probationis materiam, credi
propterea aſſertioni PP. in eis factę, & de facto alieno
tradunt Lapus, & Anchar. & Zabar. 10. q. in clem. 1.
* de probatio. & idem Lapus allegatio. 7. in fi. & * communem
opinionem eſſe teſtatur Alex. in conſ. 112.
viſa. poſt nu. 2. vol. 7. voluit Soc. in conſ. 266. nu. 27.
lib. 2. ad idem reſpondere Curt. iun. cõſ. 61. nu. 13. vbi
* dicit * cõem Corn. conſ. 239. col. vlt. in litera A. vol. 1.
Aret. conſ. 23. col. 3. verſ. eſt enim ſciendũ, atq; Grau.
de antiq. temp. par. 1. verſ. circa primum. nu. 10.
18 Declaratur tñ hæc illatio, † vt cõtra hanc atteſtationem
de alieno facto motu proprio factam admittatur
probatio, vt declarat Staph. d. tract. de lite. gra.
& iuſti. fol. 71. nu. 55. ſequitur Gabr. in ſuis concluſ. de
prob. concl. 3. nu. 61. quod tñ non admittitur quoad
clauſulã ipſam motus proprij, vt ſtatim uidebimus.
19 Ampliatur adeò ꝑ expreſſionem † in literis proba-

ri hanc clauſulā motus proprij, vt nō audiatur, volēs probare Pontificem ad partis petitionem cōceſſiſſe, quia hoc eſſet arguere ipſum mēdacij, vt ait Io. And. in additio. ad gl. in d. c. ſi motu proprio, & ibidē Fran. Rebuff. in praxi beneficiaria, tit. de clauſ. mādato, nu. 23. fol. 79. narrata. num. ſummi Pontificis, ſuper quib. gratia, vel eius voluntas fundatur, excludunt de iure loquēdo cōtrariā probationē, & plena fides adhibetꝰ tali gratię, vt patet, ex clem. literis noſtris, de prob. vbi videas, quę not. gl. in verb. feciſſe narramus, & ibi ſcribētes in primis car. quos ſequiť Io. Dayma. in cōcordan. inter Leon. 10. & Frāciſ. reg. Fran. tit. de elec. reg. ad præl. nomina. ver. ex certa ſcientia, fol. mihi 169.

20 Subamplia, † vt ſi admitteretur hęc ꝓbatio in contrarium, nō afferret quicquam emolumenti, quia pōt eſſe petitio partis, & tñ Papa motu ꝓprio conceſſerit, nulla habita ratione ad partis petitionem, iuxta ſniam Bal. in c. niſi ſpectabili, nu. 4. de offic. leg. quē ſequitur Cur. ſen. conſ. 66. ſuper præmiſſis, col. 6. ver. cōfirmaꝰ. Dec. in d. l. 3. nu. 3. & in c. ex parte, de reſcrip. nu. 5. & in conſ. 51. & pro tenui. col. 2. & in conſ. 341. num. 4. Gomez. ad reg. cancel. reg. de impet. benef. viuēt. q. 1. ver. nec obſtat. Cag. in l. qui cū alio. in fi. ff. de reg. iur. Dec. in c. cum M. Ferrarien. verſ. ſed adde de conſtit. Menoch. de arb. iud. lib. 3. cent. 2. caſ. 201. nu. 79.

21 Contrariū ſenſiſſe videtur † Soc. iun. in conſ. 77. nu. 98. lib. 1. dū ait gratiam non poſſe dici motu proprio conceſſam pp partis poſtulationem, licet in conceſſione appoſita fuerit clauſula motu proprio, & ꝓbauit Pariſ. in conſ. 79. nu. 23. vol. 4. qui dicit motū proprium procuratum non operari. Soc. iun. ſequitur Menoch. in conſ. nnu. 430. & in conſ. 103. nu. 82. licet improbet in loco ſuprà in contrarium adducto.

* Priori ſniæ, * quæ cōiter à noſtris recipitur, adhærē-

22 do, hic primo limitabis, † vt nō procedat, qñ in eadē diſpenſatione, & ſcriptura princeps ipſe aſſereret id feciſſe ad partis inſtantiam: nam tūc licet eſſet adiecta clauſula motus proprii, nihil tamen operaretur, vt reſponſum eſt à Ruin. in conſ. 41. nu. 14. 15. vol. 1.

23 Secundo loco limita, † qñ aliàs Princeps non conceſſiſſet niſi pars ſupplicationē dediſſet, quia tali caſu dicitur gratia facta ad poſtulationem partis, licet in ſignatura diceret motu proprio, vt ſcribit Dec. in d. c. cum M. Ferrarienſ. col. 10. verſ. non obſtat, quem tamen reprobat Sarnen. in d. reg. de anna. q. 10. nu. 8.

24 Ad hæc ſecūdò ampliabis, † vt probeť ēt motus ꝓprius per reformationē illius ſignaturæ ſolùm ꝑ conceſſum, vt petiť, vel ſimpliciter, modo prima ſupplicatio ſit ſignata motu proprio, intelligetur enim tūc illa reformatio, & ſecūda cōceſſio ēt motu ꝓprio, licet expreſſū non fuerit, vt author eſt Rebuf. in prax. benef. tit. de reform. & correc. bullę. nu. 9. ea adductus ratione, quia fit relatio ad primam, ſiū quam vltima intelligetur, iuxta l. aſſe toto. ff. de hæred. inſt.

25 Amplia tertiò adeò procedere, † vt per ſolā expreſſionē in literis poſſit ꝓbari motus ꝓprius, vt ꝑ teſtes

* non poſſitata ſenſit gl. vlt. * cōiter approbata in d. c. ſi motu ꝓprio, & ibi Doc. & Alex. ac Iaſ. Dec. & alij in d. l. 3. hoc idē confirmauere Domini in deciſ. 7. de reſcript. in no. Bellam. deciſ. 746. & iidē Domini Rot. in deciſ. 9. in antiq. Alex. in conſ. 107. videretur, volu. 7. Vitāl. Camba. in trac. clauſ. in clauſ. motu proprio.

26 Huius ampliationis rō eſt, † ꝗpè, quia motus proprius includit in ſe negatiuā nō coarctatā, ꝙ ſ. nullus ſuper hoc porrexit Pont. Max. ſupplicationē, vt patet ex d. c. ſi motu proprio, & talis negatiua cū nō ſit coarctata impoſſibilis eſt ad probandū l. actor, quod aſſeuerat. C. de prob. c. quoniam cōtra falſam. de prob. c. bonæ memoriæ. il 1. vbi vide not. per gl. in verb. per rerum naturā. de elect. & l. 2. cum gl. ff. de prob. quam rationem in propoſito noſtro afferunt Domini Rot. in dec. 332. aliàs 7. de reſcrip. in nou. & Gem. & Fran. in d. c. ſi motu proprio. in vlt. gloſ. & Barb. in clem. 2. col. 21. & 22. de reſcrip. & in c. nonnulli. col. 6. verſ. nā ille, qui allegat. de reſcrip. & Fel. in c. cum inter priorem. col. 2. de exceptio. atq. Staphil. in d. tract. de lite. gra. & iuſti. fol. 64. nu. 12. & Io Dayma. in cōcor. inter Leon. 10. & regem Franciæ. tit. de elect. reg. ad prelatu. nomina. in ver. ex certa ſciētia. fol. mihi 159. cum ſeq. vbi materiam hanc egregiè declarat.

Declarabis primo hanc ampliationem procedere

27 † qñ clauſula motus proprii non fuit à principio in ſcriptis redacta, & volūt teſtes probare, quod fuit expreſſa, ſecus ſi teſtes deponerent, quod viderunt clauſulam motus proprij in literis, licet tunc non apparet, vel errore, vel alia cauſa omiſſa: vt aſſerit Fran. d. c. ſi motu proprio. col. pen. verſ. nec obſtat gl. hic.

28 Secundò declaratur, quod licet ꝑ teſtes † non poſſit probari motus proprius, poterit tamen probari certa ſcientia, ex qua, vt diximus ſuprà, reſultat motus proprij effectus, vt dixere Domini Rot. d. deciſ. 27. de reſcrip. in nou. per Fel. in c. cum inter. nu. 4. de excep. &

** eſt magis communis ** opinio, vt diximus ſuprà lib. 1. in concl. certa ſcientia. 282. num. 15. de qua re latè diſſerit idem Io. Dayma. vbi ſuprà, fol. mihi 161. verſ. videamus ad Dei laudem, quæ certa ſcientia (quod ei addi poteſt) ex tempore quadraginta annorum præſumitur, cum illud tempus illi clauſulæ æquipolleat, teſte Alex. conſ. 30. nu. 10. vol. 5. quem ſequitur Alba in conſ. 62. nu. 41.

29 Tertiò velim declares, † ꝙ licet motus proprij clauſula ſit probanda per ſcripturam, non per teſtes, tamē ſi ſcriptura ſemel interuenerit, & fuerit amiſſa, poterit tūc illa clauſula teſtibus probari, ita docet Philip. Franc. in d. c. ſi motu proprio. col. vlt. de præb. lib. 6. ꝑ c. cum olim. il 1. verſ. nos vero, de priuileg. & per illū tex. not. Abb. ibidē not. 3. ꝙ licet ſcriptura ſit de ſubſtantia gratiæ apoſtolicæ quoad probationē, quia nō poteſt probari niſi per ſcripturam, tamen ſi ſcriptura, quæ interuenit, ſit amiſſa, poteſt probari per teſtes, q ſcripturam viderūt, ſecundum ipſum ibi, & iſtud eſt, quod voluit Io. de Plat. in l. probatorias. col. vlt. C. de diuerſ. offic. & appa. iud. lib. 12. vbi ait, quod ſi qs amiſerit literas principis approbatorias, & velit probare amiſſionem per teſtes, ſit audiendus, allegat inter cætera d. c. cum olim. & ad hoc etiam ſolet allegari cōtext. in l. teſtium. verſ. ſin vero facta. vbi vide not. per Alb. Bal. & Sal. C. de teſtib. & illum text. dixit ſingularem Abb. in c. ſicut. col. vlt. de probatio. ad hoc ſcilicet, ꝙ in caſu, in quo ſolutio debet ſcriptura probari, ea deperdita poterit teſtibus probari, & hoc probato, quod interuenerit ſcriptura, & probato eius tenore, perindè habebitur, ac ſi ſcriptura appareret, ſecundum Bar. in l. 2. §. diuus. il 1. circa fin. ff. de iur. fiſci. & Philip. Fran. in d. c. ſi motu proprio. col. vlt. & ad hoc citat Bal. & Ang. in l. edicto. C. de edict. diu. Adr. tollen. & hoc idem plurib. confirmat idem Io. Daym. vbi ſuprà, fol. mihi 160.

30 Tertiam hāc declarationem intelliges, † quod vbi teſtes admitterentur ad probandum literas fuiſſe deſcriptas, & inſertam fuiſſe in illis clauſulam motus proprij, quoad probandum amiſſionem illarū oporteret teſtes eſſe idoneos, vt dicit Philip. Franc. in d. c. ſi motu proprio, col. vlt.

31 Præterea eandē intelligere poteris, † quod ad hoc, vt teſtes ſuper hoc producti fidem faciant, deponere debeant, ſe vidiſſe tales literas, & quod in illis erat inſerta clauſula motus proprij, & vt teſtificenť de amiſſione originalis ſcripturæ, requiritur, vt tales teſtes ſint periti, vt ſunt aduocati, iuris periti, uires clauſularū agnoſcentes, prout in ſimili tales teſtes expoſcit Bar. in d. l. 2. §. diuus. il 1. col. 2. in ii. ff. de iur. fiſci. & in auth. ſi quis in aliquo. uerſ. quarto quid ſi ſint plures teſtes, & ibi Iaſ. col. 3. C. de eden. quos referēdo ſequitur idem Io. Dayma. ubi ſuprà fol. mihi 160. ubi nonnulla alia de hac materia, quem uideas.

CON-

CONCLVSIO MLXXXI.

ARGVMENTVM.

Permulta mulieribus eſſe condonata, ob ſexus fragilitatem.

SVMMARIVM.

1 *Mulierum infirma natura quanta ſit.*
2 *Mulieres cum quid faciunt ſine cauſa, vel iniuſta, præſumuntur ex ſimplicitate, & fragilitate id facere.*
3 *Mulieres virorum ſeductionibus præſumuntur non ſolū decipi, ſed etiam propria negligere iura.*
4 *Mulier ſeducta præſumitur à viro in dubio, etiam quoad pœnam.*
5 *Mulier ſeducta non præſumitur à viro, quando in actu iuramentum interuenit.*
6 *Mulier ſeducta præſumitur à viro ex magna læſione, etiamſi iuramentum interuenerit.*
7 *Mulier cum iuramento renuncians bonis paternis, & maternis propter dotem data enormi læſione poteſt contrauenire. Contrar. nu. 8. Concil. nu. 9.*
10 *Mulier non præſumitur à viro ſeducta, quando geminatio promiſſionis interuenit ex parte mulieris ex interuallo. Contrar. num. 11.*
12 *Mulier non præſumitur à viro ſeducta, quando certè conſtat ipſam ſciuiſſe id, ad quod renunciabat.*
13 *Mulier non præſumitur in dolo.*
14 *Mulier non præſumitur falſum committere.*
15 *Mulier contumax non amittit beneficium appellandi.*
16 *Mulierem non excuſari à dolo præſumpto de futuro.*
17 *Mulier non reſtituitur ad producendum teſtes poſt didicita teſtificata. Contrar. num. 18.*
19 *Mulier præſumitur ignorare ius ſuum, & iura ſibi competentia.*
20 *Mulier contrahens, & renuncians beneficijs ſuis debet certior fieri de illis expreſſe ad hoc, vt valeat renunciatio.*
21 *Mulier contrahens, & renuncians beneficijs ſuis præſumitur de illis facta certior, quando interuenit iuramentum. Contra. num. 22.*
23 *Mulieres excuſantur à iuris ignorantia.*
24 *Mulieres excuſari à iuris ignorantia in caſibus à iure expreſſis,*
25 *Mulieres excuſari à iuris ignorantia, quando non potuerunt conſulere peritiores, alias ſecus.*
26 *Mulieres teneri conſulere peritiores, & requirere, & ſi non ſint in loco, vt excuſentur à iuris ignorantia.*
27 *Mulieres teneri probare ſe non potuiſſe, conſulere peritiores, vt excuſentur à iuris ignorantia.*
28 *Mulieres omnes præſumi malas.*
29 *Mulieres auaras præſumi.*
30 *Mulier donans, monſtro ſimile.*
31 *Mulier donans præſumitur decepta.*
32 *Mulierem præſumi donare ratione proximitatis, vel quod diues ſit.*
33 *Mulierem auro corrumpens dicitur illi vim inferre.*
34 *Mulierem non præſumi per vim cognitam.*
35 *Mulierem auro corrumpens non dicitur illi vim inferre, ſi ab alio ſimili ratione fuerit cognita.*
36 *Mulierem auro corrumpens non dicitur illi vim inferre, vbi extaret cōſuetudo mulieres pecunia corrūpēdi, et cōtra corrūpentes non procedendi, tanquā vim inferentes.*
37 *Mulier contrahens matrimonium cum aliquo ſimpliciter abſq; conſtitutione dotis non præſumitur dare omnia bona ſua in dotem.*
Niſi ſaltem præceſſiſſet tractatus dotis, vt nu. 38.
39 *Mulier varia, & mutabilis præſumitur.*
40 *Mulieris teſtimonium non recipi.*
41 *Mulierum honeſtatem in dubio præſumi.*
42 *Mulier præſumitur acquiſiuiſſe bona de bonis viri, vt ſuſpicio turpis quæſtus euitetur.*
43 *Mulierem præſumi honeſtam, niſi adſint in contrarium præſumptiones, & coniecturæ, de quibus, vt ibi.*
44 *Mulier etiam ſanguine ſibi coniunctum inhoneſtè tangēs præſumitur libidinoſa voluntate tangere.*
45 *Mulier ſemel impudica ſemper huiuſmodi præſumitur.*
46 *Mulier, quæ impudica eſt mortuo viro, idem eo viuente præſumitur feciſſe.*
47 *Mulieres obliuioſas præſumi.*
48 *Obliuio quanto tēpore præſumatur, cū iudicis arbitrio, relinquatur, minus tempus tribui fœminis, quam viris.*
49 *Mulier ſecūdo nubendo præſumit̃ prioris mariti oblitā.*
50 *Mulierem ſecūdo nubendo præſumi oblitā non ſolū prioris mariti ſed etiam filiorum prioris matrimonij.*
51 *Mulier ſecundo nubens pſumitur non ſolum bona; ſed ēt vitam filiorum dare ſecundo marito.*
Et ob id quæ contra eā legib. ſancita ſint, vt nu. 52. & 53.

1 Ob mulieris naturæ infirmitatē† facillimè mulieres ipſæ circumueniri præſumūtur, vt inquit Imp. in §. his cōſequens, in Auth. de æqualitate dot. vt ēt referunt Luc. de Pen. in l. quemadmodū. C. de agric. & cenſ. lib. 10. verſ. 98. Alc. in trac. pſum. reg. 1. præſum. 42. in prin. cum plerunq; etiam ipſius fœminæ aduerſus cōmoda ppria inueniatur laborare conſilium, vt dicunt Imp. Hono. & Theod. in l. 4. in fi. C. de ſponſ. & id confirmant Pariſ. cōſ. 75. n. 30. vol. 3. & Fr. Mar. dec. Delph 957. nu. 1. par. 2. quā ob cauſā mulieres omnes Romani in tutorū ptāte eſſe voluerunt, vt aſſerit Cicero in orat. pro Murena. cōſilio etenim egēt, nec vllum apud eas reperire eſt; vt inquiūt Bal. in c. 1. de iud. col. 9. verſ. vlt. quæro, & in c. ſignificauit col. 1. de reſcr. & Dec. in l. fœminæ, nu. 46. ff. de reg. iu. hoc nonnulli ex noſtris dixere, quod cum aliquid faciūt
2 mulieres† ſine cauſa, vel iniuſta. præſumantur ex ſimplicitate, & fragilitate id facere, vt ex l. cū de indebito. ff. de prob. probant Bal. in l. 2. in 4. q. C. de reſcind. vend. & Ruin. in conſ. 60. nu. 21. vol. 3.

Et hæc quidē eo vſq; vera ſunt, vt potiſſimū mari-
3 torum gratia tradantur, † quorū ſeductionib. nō ſolū decipi mulieres præſumuntur, ſed ēt propria negligere iura, vt ait Imp. in §. 1. in auth. vt immobil. nup. do. ſicq; tradidere Alc. de pſum. 42. ī prin. & Luc. de Pen. in d. l. quemadmodū, verſ. 97. adeo vt quoad ipſū præſumatur dolus, & oppreſſio propter metum reuerentialem, vt ēt de patre dicitur in l. ſuperſtite. C. de dolo Corn. conſ. 124. lib. 4. Crauet. conſ. 11. col. pen. de quo metu reuerentiali, quod reſcindat contractum accedente læſione, videas Did. in 4. decr. c. 3. §. 6. nu. 4.

4 Quin etiā in penalib. eadem locum habent, † vt. ſ. mulier ſeducta præſumatur à viro in dubio, ēt quoad pœnam, vt ſancitum eſt in l. 1. C. de rapt. virg. idē cenſuit Ruin. in conſ. 189. nu. 10. vol. 1. vt tradidere DD. in c. 1. vbi Abb. nu. 2. de adult. Bal. quoq; in l. raptores. ad fin. C. de epiſc. & cler.

5 Superiora modo limitātur primo, † quādo in actu iurm̄ interueniſſet, nam tollit præſumptionē circumſcriptionis, & facit valere actū omni meliori modo. iuxta l. cum pater. §. filius matrē. ff. de leg. 2. vbi Bart. & alij DD. in auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus tranſactio. & c. licet mulieres, de iureiur. in 6. idē met Bar. in l. ſi quis pro eo, col. 3. verſ. 3. dixi. ff. de fideiuſſ. atq; DD. in c. quamuis, de pact. in 6.

6 Quod tā ſublimitabis procedere † ſi ſecuta fuerit modica læſio, ſecus in magna, tunc. n. non habet locū c. quamuis, de pac. in 6. ſed illa læſio facit præſumere circumſcriptionē, & dolum, vt l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. & d. l. ſi ſuperſtite, & ibi DD. C. de dolo. idē aſſeruit Dec. in conſ. 171. ēt interueniente iuramento, nam quemadmodum mulier præſumit̃ circumſcripta in promiſſione, ſic & iuramento, iuxta l. ſi qua mulier, & ibi no. ff. ad Velleian. quia iuramentum non facit ſagaciorem, Bald. in rub. C. de rer. perm. & Par. in cōſ. 75. nu. 30. ad idem ptinet tex. in l.

ri hanc clauſulā motus proprij,vt nō audiatur , volēs
probare Pontificem ad partis petitionem cōceſſiſſe,
quia hoc eſſet arguere ipſum mēdacij,vt ait Io. And.
in additio.ad gl in d.c.ſi motu proprio, & ibidē Fran.
Rebuff.in praxi beneficiaria,tit.de clauſ.mādato,nu.
23.fol.79.narrata.num.ſummi Pontificis,ſuper quib.
gratia,vel eius voluntas fundatur, excludunt de iure
loquēdo cōtrariā probationē , & plena fides adhibet
tali gratiæ,vt patet,ex clem.literis noſtris,de prob.vbi
videas,quæ not.gl.in verb.feciſſe narramus,& ibi ſcri-
bētes in primis car. quos ſequit Io. Dayma.in cōcor-
dan.inter Leon.10.& Frāciſ.reg.Fran.tit.de elec.reg.
ad præl.nomina.ver. ex certa ſcientia,ſol.mihi 169.
20 Subamplia,†vt ſi admitteretur hæc ꝓbatio in con-
trarium,nō afferret quicquam emolumenti,quia pōt
eſſe petitio partis,& tñ Papa motu ꝓprio conceſſerit,
nulla habita ratione ad partis petitionem,iuxt.ſnīam
Bal.in c.niſi ſpectabili,nu.4.de offic.leg. quē ſequitur
Cur.ſen.conſ.66.ſuper præmiſſis, col.6.ver.cōfirmat.
Dec.in d.l.3.nu.3.& in c.ex parte, de reſcrip. nu. 5.&
in conſ.51.& pro tenui.col.2. & in conſ. 341. num.4.
Gomez.ad reg.cancel.reg. de impet.benef.vinēt.q.1.
ver.nec obſtat.Cag.in l.qui cū alio.in fi.ff. de reg.iur.
Dec.in c.cum M.Ferrarien. verſ. ſed adde de conſtit.
Menoch.de arb.iud lib.3.cent.2. caſ.201.nu.79.
21 Contrariū ſenſiſſe videtur†Soc.iun.in conſ.77.nu.
98.lib.1. dū ait gratiam non poſſe dici motu proprio
conceſſam pp partis poſtulationem , licet in conceſ-
ſione appoſita fuerit clauſula motu proprio, & ꝓba-
uit Pariſ.in conſ.79.nu.23.vol.4. qui dicit motū pro-
prium procuratum non operari. Soc. iun. ſequitur
Menoch in conſ. nnu.450.& in conſ.103.nu.82.licet
improbet in loco ſuprà in contrarium adducto.
* Priori ſnīæ,*quæ cōiter à noſtris recipitur,adhærē-
22 do,hic primo limitabis,†vt nō procedat , qñ in eadē
diſpenſatione ,& ſcriptura princeps ipſe aſſereret id
feciſſe ad partis inſtantiam : nam tūc licet eſſet adie-
cta clauſula motus proprij , nihil tamen operaretur,
vt reſponſum eſt à Rum.in conſ.41.nu. 14.15.vol.1.
23 Secundo loco limita,†qñ aliàs Princeps non con-
ceſſiſſet,niſi pars ſupplicationē dediſſet,quia tali caſu
dicitur gratia facta ad poſtulationem partis , licet in
ſignatura diceret motu proprio,vt ſcribit Dec.in d c.
cum M.Ferrarienſ.col.10.verſ.non obſtat , quem ta-
men reprobat Sarnen.in d.reg.de anna.q. 10.nu.8.
24 Ad hæc ſecūdò ampliabis,† vt probet ēt motus ꝓ-
prius per reformationē illius ſignaturæ ſolùm p con-
ceſſum,vt petit,vel ſimpliciter, modo prima ſuppli-
catio ſit ſignata motu proprio, intelligetur enim tūc
illa reformatio,& ſecūda cōceſſio ēt motu ꝓprio, li-
cet expreſſū non fuerit , vt author eſt Rebuf.in prax.
benef.tit.de reform.& correc.bullę.nu.9.ea adductus
ratione,quia fit relatio ad primam , ſm quam vltima
intelligetur,iuxta l.aſſe toto.ff. de hæred.inſt.
25 Amplia tertiò adeò procedere,† vt per ſolā expreſ-
ſionē in literis poſſit ꝓbari motus ꝓprius, vt p teſtes
* non poſſit,ita ſenſit gl.vlt.*cōiter approbata in d. c.ſi
motu ꝓprio,& ibi Doc.& Alex.ac Iaſ. Dec. & alij in
d.l.3.hoc idē confirmauere Domini in deciſ.7. de re-
ſcript.in nou.Bellam.deciſ.746. & ijdē Domini Rot.
in deciſ.9.in antiq.Alex.in conſ.107.videretur, volu.
7.Vitāl.Camba.in trac.clauſ.in clauſ.motu proprio.
26 Huius ampliationis rō eſt,†qꝛ nēpe, quia motus pro-
prius includit in ſe negatiuā nō coarctatā, q.ſ.nullus
ſuper hoc porrexit Pont.Max.ſupplicationē,vt patet
ex d.c.ſi motu proprio,& talis negatiua cū nō ſit co-
arctata impoſſibilis eſt ad probandū l. actor,quod aſ-
ſeuerat.C.de prob.c.quoniam cōtra falſam. de prob.
c.bonæ memoriæ.il 1.vbi vide not.per gl.in verb.per
rerum naturā.de elect.& l.2.cum gl. ff.de prob.quam
rationem in propoſito noſtro afferunt Domini Rot.
in dec.332.aliàs 7.de reſcrip.in nou.& Gem. & Fran.
in d.c.ſi motu proprio.in vlt.gloſ. & Barb. in clem.2.
col.21.& 22.de reſcrip.& in c.nonnulli.col.6.verſ. nā
ille,qui allegat de reſcrip. & Fel. in c. cum inter prio-
rem.col.2.de exceptio.atq. Staphil.in d.tract.de lite.
gra.& iuſti.fol.64.nu.12.& Io Dayma.in cōcor.inter
Leon.10.& regem Franciæ.tit.de elect.reg. ad præla-
tu.nomina.in ver.ex certa ſciētia. ſol. mihi 159. cum
ſeq.vbi materiam hanc egregiè declarat.
Declarabis primo hanc ampliationem procedere
27 †qñ clauſula motus proprij non fuit à principio in
ſcriptis redacta,& volūt teſtes probare, quod fuit ex-
preſſa,ſecus ſi teſtes deponerent,quod viderunt clau-
ſulam motus proprij in literis , licet tunc non appare-
ret,vel errore,vel alia cauſa omiſſa: vt aſſerit Fran. d.
c.ſi motu proprio.col.pen.verſ. nec obſtat gl.hic.
28 Secundò declaratur,quod licet p teſtes†non poſſit
probari motus proprius, poterit tamen probari certa
ſcientia,ex qua,vt diximus ſuprà, reſultat motus pro-
prij effectus,vt dixere Domini Rot.d.deciſ. 27.de re-
ſcrip.in nou.per Fel.in c.cum inter.nu.4. de excep.&
** eſt magis communis ** opinio , vt diximus ſuprà lib.
1.in concl.certa ſcientia.282.num. 15. de qua re latè
diſſerit idem Io.Dayma.vbi ſuprà,fól. mihi 161.verſ.
videamus ad Dei laudem,quæ certa ſcientia(quod et
addi poteſt) ex tempore quadraginta annorum præ-
ſumitur,cum illud tempus illi clauſulæ æquipolleat,
teſte Alex.conſ. 30.nu.10.vol.5.quem ſequitur Alba
in conſ.62.nu.41.
29 Tertiò velim declares,†q licet motus proprij clau-
ſula ſit probanda per ſcripturam,non per teſtes,tamē
ſi ſcriptura ſemel interuenerit , & fuerit amiſſa, pote-
rit tūc illa clauſula teſtibus probari, ita docet Philip.
Franc.in d.c.ſi motu proprio.col.vlt.de præb. lib.6. p
c.cum olim.il 1.verſ.nos vero , de priuileg. & per illū
tex.not. Abb.ibidē not. 3. q licèt ſcriptura ſit de ſub-
ſtantia gratiæ apoſtolicæ quoad probationē, quia nō
poteſt probari niſi per ſcripturam,tamen ſi ſcriptura,
quæ interuenit ſit amiſſa, potèſt probari per teſtes, q
ſcripturam viderūt,ſecundum ipſum ibi, & iſtud eſt,
quod voluit Io.de Plat.in l.probatorias.col.vlt.C.de
diuerſ.offic.& appa.iud.lib.12.vbi ait,quod ſi qs ami-
ſerit literas principis approbatorias , & velit probare
amiſſionem per teſtes,ſit audiendus,allegat inter cæ-
tera d.c.cum olim.& ad hoc etiam ſolet allegari cō-
text.in l.teſtium. verſ. ſin vero facta. vbi vide not.per
Alb.Bal.& Sal.C.de teſtib. & illum text. dixit ſingu-
larem Abb.in c.ſicut.col.vlt.de probatio.ad hoc ſci-
licet,q in caſu, in quo ſolutio debet ſcriptura proba-
ri,ea deperdita poterit teſtibus probari,& hoc proba-
to,quod interuenerit ſcriptura , & probato eius teno-
re,perindè habebitur,ac ſi ſcriptura appareret, ſecun-
dum Bar.in l.2.§.diuus.il 1.circa ſin. ff. de iur. fiſci.&
Philip.Fran.in d.c.ſi motu proprio.col. vlt.& ad hoc
citat Bal.& Ang.in l.edicto.C.de edict.diu. Adr.tol-
len. & hoc idem plurib. confirmat idem Io. Daym.
vbi ſuprà,ſol.mihi 160.
30 Tertiam hāc declarationem intelliges,† quod vbi
teſtes admitterentur ad probandum literas fuiſſe de-
ſcriptas , & inſertam fuiſſe in illis clauſulam motus
proprij, quoad probandum amiſſionem illarū opor-
teret teſtes eſſe idoneos,vt dicit Philip. Franc.in d. c.
ſi motu proprio , col.vlt.
31 Prętereà eandē intelligere poteris,† quod ad hoc ,
vt teſtes ſuper hoc producti fidem faciant,deponere
debeant,ſe vidiſſe tales literas, & quod in illis erat in-
ſerta clauſula motus proprij,& vt teſtificent de amiſ-
ſione originalis ſcripturæ , requiritur , vt tales teſtes
ſint periti,vt ſunt aduocati,iuris periti , uites clauſu-
larū agnoſcentes, prout in ſimili tales teſtes expoſcit
Bar.in d.l.2.§.diuus.il 1.col.2.in u.ff.de iur.fiſci.& in
auth. ſi quis in aliquo. uerſ. quæro quid ſi ſint plures
teſtes,& ibi Iaſ.col. 3.C.de eden. quos referēdo ſequi-
tur idem Io.Dayma.ubi ſuprà fol.mihi 160.ubi non-
nulla alia de hac materia, quem uideas.

Digitized by Google

CONCLVSIO MLXXXI.

ARGVMENTVM.

Permulta mulieribus eſſe condonata, ob ſexus fragilitatem.

SVMMARIVM.

1 *Mulierum infirma natura quanta ſit.*
2 *Mulieres cum quid faciunt ſine cauſa, vel iniuſta, præſumuntur ex ſimplicitate, & fragilitate id facere.*
3 *Mulieres virorum ſeductionibus præſumuntur non ſolũ decipi, ſed etiam propria negligere iura.*
4 *Mulier ſeducta præſumitur à viro in dubio, etiam quoad pœnam.*
5 *Mulier ſeducta non præſumitur à viro, quando in actu iuramentum interuenit.*
6 *Mulier ſeducta præſumitur à viro ex magna læſione, etiamſi iuramentum interuenerit.*
7 *Mulier cum iuramento renunciãs bonis paternis, & maternis propter dotem data enormi læſione poteſt contrauenire. Contrar. nu. 8. Concil. nu. 9.*
10 *Mulier non præſumitur à viro ſeducta, quando geminatio promiſſionis interuenit ex parte mulieris ex interuallo. Contrar. num. 11.*
12 *Mulier non præſumitur à viro ſeducta, quando certè conſtat ipſam ſciuiſſe id, ad quod renunciabat.*
13 *Mulier non præſumitur in dolo.*
14 *Mulier non præſumitur falſum committere.*
15 *Mulier contumax non amittit beneficium appellandi.*
16 *Mulierem non excuſari a dolo præſumpto de futuro.*
17 *Mulier non reſtituitur ad producendum teſtes poſt didicita teſtificata. Contrar. num. 18.*
19 *Mulier præſumitur ignorare ius ſuum, & iura ſibi competentia.*
20 *Mulier contrahens, & renunciãs beneficijs ſuis debet certior fieri de illis expreſſe ad hoc, vt valeat renunciatio.*
21 *Mulier contrahens, & renuncians beneficijs ſuis præſumitur de illis facta certior, quando interuenit iuramentum. Contra. num. 22.*
23 *Mulieres excuſantur à iuris ignorantia.*
24 *Mulieres excuſari a iuris ignorantia in caſibus à iure expreſſis.*
25 *Mulieres excuſari à iuris ignorantia, quando non potuerunt conſulere peritiores, alias ſecus.*
26 *Mulieres teneri conſulere peritiores, & requirere, & ſi non ſint in loco, vt excuſentur a iuris ignorantia.*
27 *Mulieres teneri probare ſe non potuiſſe, conſulere peritiores, vt excuſentur a iuris ignorantia.*
28 *Mulieres omnes præſumi malas.*
29 *Mulieres auaras præſumi.*
30 *Mulier donans, monſtro ſimile.*
31 *Mulier donans præſumitur decepta.*
32 *Mulierem præſumi donare ratione proximitatis, vel quod diues ſit.*
33 *Mulierem auro corrumpens dicitur illi vim inferre.*
34 *Mulierem non præſumi per vim cognitam.*
35 *Mulierem auro corrumpens non dicitur illi vim inferre, ſi ab alio ſimili ratione fuerit cognita.*
36 *Mulierem auro corrumpens non dicitur illi vim inferre, vbi extaret cõſuetudo mulieres pecunia corrũpẽdi, et cõtra corrũpentes non procedendi, tanquã vim inferentes.*
37 *Mulier contrahens matrimonium cum aliquo ſimpliciter abſq; conſtitutione dotis non præſumitur dari omnia bona ſua in dotem.*
Niſi ſaltem præceſſiſſet tractatus dotis, vt nu. 38.
39 *Mulier varia, & mutabilis præſumitur.*
40 *Mulieris teſtimonium non recipi.*
41 *Mulierum honeſtatem in dubio præſumi.*
42 *Mulier præſumitur acquiſiuiſſe bona de bonis viri, vt ſuſpicio turpis quæſtus euitetur.*
43 *Mulierem præſumi honeſtam, niſi adſint in contrarium præſumptiones, & coniecturæ, de quibus, vt ibi.*
44 *Mulier etiam ſanguine ſibi coniunctum inhoneſte tangẽs præſumitur libidinoſa voluntate tangere.*
45 *Mulier ſemel impudica ſemper huiuſmodi præſumitur.*
46 *Mulier, quæ impudica eſt mortuo viro, idem eo viuente præſumitur feciſſe.*
47 *Mulieris obliuioſa præſumi.*
48 *Obliuio quanto tẽpe præſumatur, eũ iudicis arbitrio, relinquatur, minus tempus tribui fœminis, quam viris.*
49 *Mulier ſecũdo nubendo præſumitũ prioris mariti oblitã.*
50 *Mulierem ſecũdo nubendo præſumi oblitã non ſolũ prioris mariti ſed etiam filiorum prioris matrimonij.*
51 *Mulier ſecundo nubens pſumitur non ſolum bona, ſed et vitam filiorum dare ſecundo marito.*
Et ob id quæ contra ea legib. ſancita ſint, vt nu. 52. & 53.

1 Ob mulieris naturæ infirmitatẽ† facillimè mulieres ipſæ circumueniri præſumũtur, vt inquit Imp. in §. his cõſequens, in Auth. de æqualitate dot. vt et referunt Luc. de Pen. in l. quemadmodũ. C. de agric. & cenſ. lib. 10. verſ. 98. Alc. in trac. pſum. reg. 1. præſum. 42. in prin. cum plerunq; etiam ipſius fœminæ aduerſus cõmoda ꝓpria inueniatur laborare conſilium, vt dicunt Imp. Hono. & Theod. in l. 4. in fi. C. de ſponſ. & id confirmant Pariſ. cõſ. 75. n. 30. vol. 1. & Fr. Mar. dec. Delph 957. nu. 1. par. 2. quã ob cauſã mulieres omnes Romani in tutorũ ptãte eſſe voluerunt, vt aſſerit Cicero in orat. pro Murena. cõſilio etenim egẽt, nec vllum apud eas reperire eſt, vt inquiũt Bal. in c. 1. de iud. col. 9. verſ. vlt. quæro, & in c. ſignificauit col. 1. de reſcr. & Dec. in l. fœminæ, nu. 46. ff. de reg. iu. hoc nonnulli ex noſtris dixere, ꝙ cum aliquid faciũt
2 mulieres† ſine cauſa, vel iniuſta præſumantur ex ſimplicitate, & fragilitate id facere, vt ex l. cũ de indebito. ff. de prob. probant Bal. in l. 2. in 4. q. C. de reſcind. vend. & Ruin. in conſ. 60. nu. 21. vol. 3.

Et hæc quidẽ eo vſq; vera ſunt, vt potiſſimũ mari-
3 torum gratia tradantur, † quorũ ſeductionib. nõ ſolũ decipi mulieres præſumuntur, ſed ẽt propria negligere iura, vt ait Imp. in §. 1. in auth. vt im mobil. nup. do. ſicq; tradidere Alc de pſum. 42. ĩ prin. & Luc. de Pen. in d. l. quemadmodũ, verſ. 97. adeo vt quoad ipſũ præſumatur dolus, & oppreſſio propter metum reuerentialem, vt ẽt de patre dicitur in l. ſuperſtite. C. de dolo Corn. conſ. 124. lib. 4. Crauet. conſ. 11. col. pen. de quo metu reuerentiali, quod reſcindat contractum accedente læſione, videas Did. in 4. decr. c. 3. §. 6. nu. 4.

4 Quin etiã in penalib. eadem locum habent, † vt. ſ. mulier ſeducta præſumatur à viro in dubio, ẽt quoad pœnam, vt ſancitum eſt in l. 1. C. de rapt. virg. idẽ cenſuit Ruin. in conſ. 189. nu. 10. vol. 1. vt tradidere DD. in c. 1. vbi Abb. nu. 2. de adult. Bal. quoq; in l. raptores. ad fin. C. de epiſc. & cler.

5 Superiora modo limitãtur primo, † quãdo in actu iurm interueniſſet, nam tollit præſumptionẽ circunſcriptionis, & facit valere actũ omni meliori modo. iuxta l. cum pater. §. filius matrẽ. ff. de leg. 2. vbi Bart. & alij DD. in auth. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus tranſactio. & c. licet mulieres, de iureiur. in 6. idẽmet Bar. in l. ſi quis pro eo, col. 3. verſ. 3. dixi. ff. de fideiuſſ. atq; DD. in c. quamuis, de pact. in 6.

6 Quod tñ ſublimitabis procedere † ſi ſecuta fuerit modica læſio, ſecus in magna, tunc. n. non habet locũ c. quamuis, de pac. in 6. ſed illa læſio facit præſumere circumſcriptionẽ, & dolum, vt l. omnes. §. Lucius, ff. quæ in fraud. cred. & d. l. ſi ſuperſtite, & ibi DD. C. de dolo. idẽ aſſeruit Dec. in conſ. 171. ẽt interueniente iuramento, nam quemadmodum mulier præſumitũ circumſcripta in promiſſione, ſic & iuramento, iuxta l. ſi qua mulier, & ibi no. ff. ad Velleian. quia iuramentum non facit ſagaciorem, Bald. in rub. C. de rer. perm. & Par. in cõſ. 75. nu. 30. ad idem pertinet tex. in l.

doli.§.diuerſam.ff. de nouat. vt obſeruauit. idẽ Dec.
in d.con.171.nu.2.& in conſ.207.nu.5.

Ex hac ſublimiſatione colligo, quod diſpoſitio d.
c.quamuis de pac.in 6.non habeat locũ data enormi
7 lęſione,idcirco mulier,† quæ cũ iuſ.to renunciauit bo-
nis paternis, & maternis, pp dotẽ data enormi leſio-
ne poteſt cõtrauenire,quia pſumitur decepta, & igno
raſſe vires patrimonij,ita conſuluit Ancha.in cõſ.39.
& tenet idem Anch. in cap.1.de cõſt.hoc. idẽ ſenſere
Cald.in cõſ.8. Aret.in cõſ.93.Caſt.in conſ.267.Barba.
in conſ. 21.col.4.Corn.in conſ.11.vol.3.& hanc par-
* tem *communem dicit Dec.d.conſ.203. num.5.Pariſ.
conſ.74.vol.2.Ruin.conſ.98.nu.26. vol. 1. & in conſ.
** 60.nu.23.vol.3.vbi hanc ſententiam magis** cõmu-
nem dicit Soc.iun. conſ. 264. vol. 2.conſ.129. nu. 40.
* vol.1.vbi de*communi,& poſt eas Io.Pet. Anch.qui
* hanc ſententiam communem* & veram aſſeuerat in
familiar quæſt.q.55.par.2.& Ceph. qui pluresad hoc
adducit,in conſ.142.nu.25. lib.1.

8 Huic Anchatani opinioni repugnat † Abb. in di
ſpui.incip.ſtatuto ciuitatis,in verſ.octauus caſus, cui
accedit Alex.conſ.53.lib.3.& in conſ.42. ſup præmiſ-
ſo themate,colum.pen.lib.1. vbi atteſtatur hanc eſſe
* *communem opinionem,& eandem ** magis cõem
** dicit Bar.conſ.162.col.2. vol. 1.& plurimos congerit
in vtramq; partem Gabr.in ſuis concluſ. lib. 23.cõcl.
1.tit.de iur.dot.qui concluſionem extendit,ad quem
ſatis ſit lectorem reieciſſe.

9 Conciliare nititur† has inter ſe diſſentiẽtes opinio-
nes Rub.Alex.in conſ.21.dicẽs priorem opinionem
procedere in iure quæſito poſteriorem autem in iure
quærendo:idem placuit Pariſ.in conſ.26.nu.81.& 85.
vol.3.& Ceph.cõſ.34.nu.8.lib. 1. de quo tamẽ videas
eundem Ceph. in d.conſ.142.

10 Limitatur ſecundo principale dictũ, † quando ge-
minatio promiſſionis interueniſſet ex parte mulieris
ex interuallo,ex illa enim arguitur deliberatio volũ-
tatis,& purgatur præſumptio circũſcriptionis,vt ſan-
xit Imp.Iuſt.in l.ſi mulier.C. ad Velleian. vt reſpõdit
Barb.in conſ.17.vol. 2. & propter hanc geminationẽ
contenſus mulier non poteſt contrauenire etiã data
læſione,teſte Dec.in d.conſ.171.

11 In contrariam tamen,† quando conſtat de lęſione,
deſcendit ſententiam Ceph.d.conſ.142.nu.54 ex tra-
ditis ibi per eum.

12 Limitabis tertio †qñ appareret,& de certo conſta-
ret mulierem ſciuiſſe id, ad quod renunciabat: nam
ſcienti,& volenti dolus non infertur, vt ait Vlp.in l.
nemo videtur fraudare,vbi Dec.de reg.iur.ſicq; cen-
ſuere Soc.iun.in d.conſ.129.nu.41. lib. 1.& Anch.d.
q.35.nu.10.vt quando ſciuit pretium rei, quod tamẽ
in dubio ignorare præſumitur,vt dicit Ruin.in d.cõſ.
60.nu.25.in ñ.vol.5.vbi videas,& declara,vt p Ceph.
in d.conſ.142.nu.49.

Ob eandem muliebris ſexus ſimplicitatem, & fra-
gilitatẽ quamplurima à noſtris mulieribus ipſis con-
donari ſolent,inter hæc illud eſt præcipuum, in mu-
13 liere dolum†non præſumi,vt innuit I C.in l.1.in fi.ff.
de edend.quod plenè examinat Alex.poſt gl.in l.vbi
exigitur. ff. eod. tit. idem tradit Cagnolus in l.ſi quis
maior.nu.11.C.de tranſact.& excuſari mulierem, &
minorem aduerſus dolum præſumptum, dixit Bar.in
l.auxilium.nu.2.ff.de minor.atq; Caſt. in d.l.1.§.edi-
tiones,circa fi.ff.de eden.

14 Hinc propterea fit,†vt mulier † nõ præſumatur fal-
ſum cõmittere,vt de ruſtica ſcribit Ang. in §. & licet
in auth. de teſtib. vt etiam docent Iaſ.in l.ſi id, quod
nu.32.ff.de iuriſd.omn.iud.& Menoch.in cõſ.47.nu.
19.verſ. non obſtat.

15 Elicio ſecundò,†quòd ideo mulier contumax non
amittat beneficium appellandi, vt placuit Alex.in
d.l.vbi exigitur, ſic excuſatur à præſũpta fraude vſu-
rarum,vt dicit Iaſ.in d.l.ſi id,quod,in 5.notab.

16 Declarandum eſt,id quod diximus de dolo, † pro-
cedere in dolo præſumpto de præterito, ſecus in dolo
pręſumpto de futuro.ab hoc enim non excuſari mu-
lieres dixit Bar.in d.l.auxilium, cui adhæret Cacher.
deciſ.Pedem.87. nu.3.

17 Infero ex hac declaratione, † quòd non reſtituatur
mulier ad producẽdum teſtes poſt didicita teſtifica-
ta,vt voluit Bar.in l.1.§.nunciato.num. 35.ff.de noui
oper.nunc.idem ſenſit Ang.in d. l.vbi exigitur, atq;
Cacher.in d.deciſ.Pedem.87.nu.9.verſ.nõ obſtat,vbi
* aſſerit Bar. in d.§.nunciato* communiter approbari.

18 In hoc tamen à contraria ſtetere†ſententia Gul.de
Cun.& Rain.in d l.vbi exigit.& Afflict.in deciſ.216.
nu.2, qui vult mulierem per viam reſtitutionis poſſe
ponere idem, & contraria articulis alterius partis.

Ex eadẽmet ſimplicitate oritur præſumptio, quòd
19 mulier præſumatur † ignorare ius ſuum, & iura ſibi
competentia,vt l.2.in fi.ff.de iur.fiſci. & l. cum de in-
debito,§.ſin autẽ.ff.de prob ſic gl.in §.1.in ver.ſciẽs,
in auth.de inceſt.nup.vbi Ang.no.& author addi.ad
Alc.præſump.42.nu.2.idem colligitur ex l.vlt.§.pen.
ff.ad Velle. cum ibi no.

20 Infertur hinc, ꝙ mulier†contrahens,& renuntians
beneficijs ſuis debeat certior fieri de illis expreſsè ad
hoc,vt valeat renunciatio, veluti ꝙ ſit Velleianũ:ſic
tradidere Alex.& Iaſ.in l.ſciendũ,vbi alij.ff.de verb.
obl.gl.in d.l.vlt.§.vlt.ff.ad Velle.& in l.vlt.C.eo.Dy.
& Bar.& alij in l.in repudianda ff.de aeq. her. Bal.in
l.1.in fi.ff.ſi quis in ius voc.non ierit Hoſt.de fid. inſt.
in ſum.§.& quis.Abb.& Fel.in c.ſi diligẽti, nu.14 de
fo.cõp.& Dec.in l.pen.nu.31.C. de pact. & ſi ꝓbaret
ipſum Notariũ,qui dicit ſe mulierem certiorẽ feciſſe
ignorare,quod eſſet tale beneficiũ,irritaretur inſtrm,
vt volunt Raph.in d.l.vlt.§.vlt. ff.ad Velleia.& Feli.
vbi ſupra nu.14.de quo vide Alex.in d.l. ſciendum.

21 Limitandum eſt illud poſtremũ,† quando eſſet iu-
ratum,quia tunc pręſumitur certiorata mulier,etiã ſi
non eſſet dictum in inſtrumento ex ſententia Ant.&
Abb.in d.c.ſi diligenti,& ibi Fely Rom. in d. l.ſcien-
dum. Alex.in conſ.42.vol. 4.lib.1. de quo tamen latè
per Doct.in d.l. ſciendum, idem inquit Soc. in tract.
fall.reg. 115. vbi alias limitationes adducit.

22 Contrarium tamen†in hoc voluere Signo. de Ho-
mod.in conſ.250.ſuper dubijs,nu.13. Fulg.conſ.237.
& Bologn.conſ.45.col.2.idem ſequitur Hip.Marſ.in
reper.rub.de fideiuſſ.nu. 37.& 38.

23 Infero præterea,mulieres † excuſari à iuris ignorã-
tia,vt ſcribunt Doct in l.vlt.C.de iur & fact.ign.& in
l.iuris ignorantia.C.qui ad mitti.

24 Intelligas hoc†in caſibus à iure expreſſis, vt in d.l.
vlt.& in l.regula.in princ. ff. eo.tit.ſecus in alijs,vt in
his,quæ introductæ ſunt ad rigorem iuris conſeruan-
dum,& pertinent ad formam actus, in quibus nõ re-
peritur,ꝙ mulieribus ſuccurratur ſic ſẽdit Alex. in cõſ.
7.n.21.lib.7.idẽ voluit Fel.ĩ c.fraternitatis.col.2.verſ.
itẽ ſecũdo.de teſt vt & decidit Cacher.in d. deciſ.Pe-
dem.87.n.4 atq Fran de Mar.dec.Delph.291. par.2.

25 Declaratur ſecũdò in illis caſibus†ſuccurri mulie-
ribus,ſicut ruſticis ex iuſta cauſa, quando non potue-
runt conſulere peritiores,aliàs ſecus,vt docet Bart in
d.l.1.& ibi Sal.& Alex. Ripa.etiam in tract. de peſte,
de remed.præſeruatiuis contra peſtem,§.accedo. nu.
224.& Alex.in d.l.iuris ignorantia, col.2.

Amplia hanc declarationem, vt adeò procedat,
26 quòd mulieres tenentur†requirere peritiores,& ſi nõ
ſint in loco,tenentur ire ad ciuitatem,& ad loca vici-
na,vbi ſunt,ſicut mulieres ſciunt ire ad ciuitates pro
indulgẽtijs,& ruſtici ad nemora pro lignis,ita loqui-
tur Bal. in d.l.iuris ignorantia, vbi Sal.& refert Tiraq.
de retract.conuen.§.4.gl.7.nu.18. & 20. atq Cacher.
in d.deciſ.Pedem.87.nu.9.

27 Ampliatur ſecũdò adeò ꝓcedere, † vt mulieres te-
neantur probare ſe non potuiſſe cõſulere peritiores,
ſi cre-

ſi credimus Hercul.in tract.de probã. neg.nu.26.verſ. 5.infertur,quod probabunt, ſi fidem facient,quod nõ erant in loco vicino,vt infrà.

28 Contra verò, † quemadmodũ propter muliebrem ſimplicitatẽ plurima fuere fœminis cõceſſa,ſic à noſtris non pauca in illas conſtituta ſunt, hinc tradunt ſoẽm malã præſumi mulierẽ,ſic ait Bart.in l.pater Seuerinam,§.ſocrus.ff.de cõd.& dem.& alibi dr̃, quòd mulieres bonæ philoſophis hodiernis poſſint cõparari:nam rari ſunt,qui philoſophantur, vt in l.ſed, & reprobari.ff.de excuſ.tut.vnde Iod. Damhoud.in enchiridio parium,aut ſimilium iuris,in ver.muliet.negat ſe vnquam contextum reperire potuiſſe in toto corpore iuris,mulierem bonã appellantem, & plura in mulieres congerit Neuiz. in ſilua nuptia, lib.1.in prin.nu.8.cum plurib.ſeq.verſ.6. allegatur.

29 Mulierem quoq; † auarã præſumi voluere noſtri, vt Accurſ.in l.Neſẽnius,in ver.ex cõtrario. ff.de neg. geſt.Bar.in l.quæ dotis,in 1.oppoſi.ff.ſol.matr.Tiraq. de legi.connub.l.9.nu.43.Alex.in conſ.42.col. 1.lib. 1.Petr.Roiz.deci. Lituuanica 5.nu.291.idem Accur. in l.2.in verſ.ætatis.C. de his, qui ven.æta. & in l. ſi à ſponſo.C.de don.ante nup.idemq; Bar. in conſ.124. punctus,& in conſ.127.quidam fratres, ante fin.& in diſputatione incip.mulier habens amplum patrimonium,col.2.verſ.quinto probo. Bal.in conſ.263.factũ ſic proponitur.col.vlt.lib.3.Anch.in c.indemnitatib. no.4.de electio.in 6.Caſtr.in cõſ.385.col.2.lib. 1.Capra,in conſ.81.col.vlt.Corn.in conſ. 139. ad euidentiam,col.pen.lib.4.cum adductis ſuprà in concl.554. incip.donatio non præſumitur, nu.4.

30 Infertur ex hoc,† vt tantùm abſit,quòd donatio in muliere præſumatur,vt monſtro ſit ſimile, quòd mulier donet,vt colligitur ex gl.in d.l. Neſennius, §. ex contrario,hòc idẽ obſeruauere Soc. conſ.82.in cauſa vertente.col.3.lib.4.Card.Alex.in §.fœmina, tit. per quos fiat inueſtit.in vſib.feud.Tiraq.de legi.connub. l.9.nu.43.Barb.in conſ.16.clementiſſimè, col.vlt.lib. 1.Bertr.in conſ.41.in 1.dub.lib.1.Purpur.in l.cũ quid. col.18.ff.ſi cer.pet.

31 Hoc enim ampliatur,† vt adeò donatio nõ p̄ſumat̃ in muliere,ꝙ ſi per eam fiat, decepta præſumatur, ſic Iaſ.in l.quę dotis.ff. ſol.mat.Soc.in cõſ.20.col.vlt.lib. 3.Neuiz.in ſilua nuptia.lib.2.nu.95. & Soc.in conſil. 10.in facto p̄ſupponitur.col. 4.verſ.cõfirmatur,lib.3.

32 Limitantur iſta,niſi ſit mulier † conſanguinea,vel ditiſſima:tunc enim ſoluens mulier ꝓ amico præſumitur donare,ſic cenſet Bal.in l.1.ad fin. C.ad Velle. donatio enim ſæpè præſumitur rõne proximitatis,vt ait Alc.de præſump.reg.1.preſump.32.& ideò mater redimens filium ab hoſtib. præſumitur feciſſe cã pietatis,vt l.liber captus.C.de capti.& poſtlim. reuerſ.& mater expendens pro reſpicientib. perſonã filij cẽſet̃ donaſſe.l.1.C.de neg.geſt.& p Bar.ĩ l.Neſẽnius.ff.eo.

Quinetiam pp̄ hanc ſexus auaritiam inductũ eſt, 33 ꝙ ſi quis adduxerit † mulierem ad conſentiendũ ſibi per auri munera,dicatur illi vim inferre, & illã inuitam cognoſcere,ita placuit Ang.in §.vlt. in auth. de lenoni.cui ſnię nõnulli ſe ſubſcripſere,vt Dec.in cõſ. 170.col.1.Hipp.ſing.35.datio pecuniæ, in fi.idẽ Dec. in conſ.16.viſo themate.col.2.& Io. Bapt. de Sancto Seueri. in l.cunctos populos,in 62.verſ.hinc infertur, C.de sũ.trin.& fid.cath.is ꝓpterea tenet̃ pęna ſtatuti, vel decreti imponentis pęnã cognoſcẽti mulierẽ per vim:ita cõcludit Plot.in repe.l.ſi qñ.C. vnde vi.n.44. atq; Menoch.de arb.iud.lib.2.cẽt.4.caſu 360. nu. 51.

34 Licèt aliàs mulier † nõ præſumat̃ per vim cognita, vt arbitrati ſunt plurimi,in primis Io. And.& Hoſt.in c.continebatur,de deſpon.impub.Io.Brun.in trac.de ſpon.cõcl. 17.nu.10.Caſtr.conſ. 348.nu.14.in antiqs. Alex.in conſ.157.in princ. vol. 5.Ant.Bauer.in §.legatarius,Inſt.de teſtam.nu.11.Iaſ.in conſ. 22. volu.1. Boer.deciſ.319.nu.7.Lut.conſ.crim. 161.nu.109.Roſell.cõſ.12.in prin.in cõſ.crim.et Burſ.in cõſ.59.n. 19.

Limitandum eſt id à nobis poſtremo loco traditũ, 35 vt locũ non habeat,† qñ mulier fuiſſet aliàs cognita ab alio non marito,vel ab ipſomet, qui modo aſſerit̃ per auri munera illam induxiſſe, atq; ſollicitaſſe; nã tunc tollitur iſta præſumptio, ſic teſtatur Lud. Carr. in pract.crim.§.homicidium,nu.282.in fi.quod confirmat authoritate Caſtr.& tex.in l.ſtuprum, in fi. ff. de rit.nup.idem probauit Alc.de prẹſump. reg.3.prẹſump.9.nu.2.quæ enim aliàs pudicitiam proſtitutam habuit,præſumitur ſponte viros ad ſe vocaſſe,& cum eis conſuluiſſe,vt ſcriptum reliquere Alber.in 2.par. ſtat.q.9.Gand.in ſuo tract.rub. de aliquibus q. in maleficijs,nu.3.Marſ.d.ſing. 24. datio pecuniæ.& Vaſq. de controuer.illuſt.c.48.nu.4.

36 Illud idem limitatur ſecundò, † vbi extaret cõſuetudo corrũpendi mulieres per pecuniã,& contra corrumpentes non procedendi, tanquam cõtra vim inferentes,vt id eximiũ relatu putauit Fran. Cremen.in ſing.149.& habemus à Plot. in d. l. ſi quando.nu.47.

37 Ad hęc à noſtris eſt deciſum,† vt mulier contrahẽs matrimonium cum aliquo ſimpliciter abſq; conſtitutione dotis non cenſeatur dare omnia ſua bona in dotẽ:vt teſtis eſt locupletiſſimus Bart.in d.ſua diſput. incip.mulier habens amplum ſuum patrimoniũ.col. 6.verſ.2.caſu.cui aſſentitur Bal.in l.nulla,col.2.& ibi Sal.C.de iur.dot.eiuſdem fuere ſen. Caſt. in cõſ.243. col.2.in antiq.Rom.in conſ.44.col. 2. Alex.cõſ.164. col.1.vol.5.Cuma.conſ. 56.& hoc eſſe verum,& cõiter receptũ tradit Rol.à Val.in tract.de luc.dot.q.71.

38 Limitatur iſtud,vt non procedat,† qñ ſaltem præceſſiſſet tractatus dotis,iuxta ſnĩam Bal.in c.ex parte, de conſuet.& Frã.Mar.dec.Delph. 508.n 4.in 2.part.

Ex eadem fragilitate oritur præſumptio,quod mu-39 lier varia,† & mutabilis præſumitur,vt in c.forus, ad fi. de verb. ſignif.

Cuius rei gratia factũ eſt,vt eius teſtimoniũ nõ paſ-40 ſim recipiatur,† ſicut aliàs plenè cõmodius diximus.

Nec velim quiſquã exiſtimet, ꝙ odio ducti hęc in mulieres effutiamus,aut omnes illius naturæ ſint, ſed ꝙ huiuſmodi ſint,ſi ad virilẽ reſpiciamus ſexum, nõ q̧ per ſe ita ſint mulieres, alioqui dici non poſſet,quã multa mulierum cũ dicta tum facta illuſtria ab ijs referantur,qui humanioribus dediti ſunt ſtudijs, atque etiam à noſtris,vt Neuiz.& Tiraq.atque alijs.

Quocirca traditum eſt in dubio mulierũ honeſtatẽ 41 † præſumi,arg.l.merito.ff.pro.ſoc.ſic Cæpol.in conſ. 158.& earum virginitatem præſumi teſtantur Doct. in c.1.de adul.& Pariſ.in conſ.169.nu.28.vol.4.

42 Ex eo mulier pręſumit̃ acquiſiuiſſe † bona de bonis viri,vt ſuſpitio turpis quæſtus euitet̃, iux.l.quintus,& ibi Bal.& Alber.ff.de don.inter vir.& vxor. & l.ẽt. & ibi Sal.C.eo.idẽ ait Bal.in l.cum oportet.C. de bonis q̃ lib.& c.ſignificauit, eo.tit.de dõn.inter vir.& vxor. idẽ ſentiunt ipſemet Bal. in conſ. 30.incip.proponit̃, ꝙ quidã,vol.4.& in cõſ.53.eo.vol. Ang. in conſ.285. ſuper primo pũcto,verſ. venio ad tertiũ. & Boer. latè in dec.81.in 1.part. mulieri verò incũbit probatio ea habuiſſe ante matrimoniũ, aut cõſtãte matrimonio honeſtè aliquo titulo ad ſe perueniſſe,aut arte aliqua ſibi cõparaſſe,ad elidendam hãc præſumptionem, vt dictũ eſt ſup.in conc.Bona reperta penes vxorem,interea ad id tibi videndę erunt ampliationes,& limitationes latiſſimè per Gab.in ſuis concl. adductæ lib. 1. de præſump. concl.15.

43 Dum vero dicebamus † honeſtatẽ præſumi in muliere procedit, quando in cõtrarium nõ adeſſent coniecturæ,& præſumptiones, vt reſpõſum eſt à Pariſ. in d.cõſ.160.nu.3 ex quib.inhoneſtas præſumitur,vt dictum eſt in cõcl.Meretrix,vt ſi paupercula ſit mulier, quæ præſumitur facilè cũ viris ſe miſcere, aut ſi mercimonijs publicis præſit, vt refert Luc.de. Pen.in d.l. quemadmodum.ver.63.& 66.

Item ſi conſtet de præparatorijs ad venerem,& de adminiculis,& de cõfabulatione amplexibus oſculo in honeſto,tactu de quibus per DD.in c.præterea , & in c.literis, de reſti.

44 Ampliatur hoc etiam in conſanguineo,& † cõiuncto,vt ſi inhoneſtè coniunctam ſibi ſanguine tangat, præſumatur libidinoſa voluptate tangere, ſi credimus id aſſerenti Luc.de Pen.in d.l.quemadmodum.C.de agric.& cenſi.lib.11.ver.69.

45 Declaratur ſecundo verũ eſſe in muliere,quæ ſemper honeſtè vixit,alias ſi ſemel fuerit impudica,cõtra eam præſumitur ante, & poſt ex reg.ſemel malus, de reg.iu.in 6.& quia de præſenti præſumitur in præteritum,l.perſona C.de prob.ita inquit Alcia.de præſum. reg.2.præſum.26.

46 Infertur ex hoc quod mulier, † quæ impudica eſt mortuo viro idẽ eo viuente præſumitur feciſſe,§.vlt. in auth. de reſt. ſic Luc. de Pen.d.l. quemadmodum, verſ.63.& Alc.de præſum.reg.2.præſum.9.

Eadem mulierũ fragilitas effecit, vt mulieres obli-
47 uioſæ † præſumerentur,iuxta ſententiam Soc.in l.mulier.ff.de reb.dub in l.quæ conditio.§.1.ff.de cond.& dem.quem ita adducit Bur. conſ.47.nu.19. ſic etiam cenſuere Soc. in conſ. 2.col.3. ver. præterea.lib.3. & Crau.in conſ.241.col.pen.

48 Hinc infertur,† ꝙ cum relinquatur iudicis arbitrio quanto tempore præſumatur obliuio, minus tempus tribuatur fœminis,quam viris,vt probat Menoch. de arb.iud.Cent.1.caſ.26.nu.14.

49 Id amplia, † vt præſumatur etiã obliuioſa quãdoq; mariti, quem prius tantoperè amarat, quod colligitur ex eo,ꝙ ſecundo nupſit: mulier enim ſecũdo nubendo præſumitur prioris mariti oblita.§.nõ temere, in auth.de nup.quod accidit non tantum propter obliuionem naturalem, quã propter mutationis vinũ, quod & ſupra dictum eſt natura ei fuiſſe tributum, d. c.forus,in fi.de verb.ſign.

50 Subamplia etiam, † vt tunc non ſolum mariti; ſed et iam filiorum prioris matrimonij oblita præſumatur mutateq; amorem,qui in matribus erga filios præſumitur,vt per Fel.in c.afferte, de præſum.& Alc. de præſ.reg.j.præſum.1.

51 Ex quo mulier ſecundo nubens † præſumitur non ſolum bona, ſed etiam vitam filiorum dare ſecundo marito iuxta l.lex.quæ.C.de admin.tut.& tradit Luc. de Pen.in d.l.quemadmodũ C. de agr.& cenſ.lib.10. ver.145.Bart.etiam in auth.matri,& auię,col.3.circa med.C.quand.tut.off.fungi por.

Ex hoc vero, quod eo caſu lex diffidat de amore mulieris erga filium multa ſunt conſtituenda.

52 Primo diſpoſitio † l.hac edictali. C.de ſec.nup. ne plus ſecundo viro det in dotem, quam habere poſſit vnus filiorum primi matrimonij.

53 Secundo ne tutrix † curatix ve eorum eſſe poſſit, §. præterea,in auth.vt ſine prohib. ma.debit. & auth.ſacramenta puberum. C.quan. mul. tut. off. fun.pot.& alia de quib.per Menoc.conſ.5. num. 32.& per Cra. conſ.17.& per DD.in d.l.hac ædictali.

CONCLVSIO MLXXXII.

ARGVMENTVM.

Teſtium multitudinem eſſe cohibendam, & qui modus in hoc ſit adhibendus poſtremo quos iuris pariat effectus teſtium multitudo.

SVMMARIVM.

1 *Multitudinem teſtium eſſe refrenandam.*
2 *Dilatio ſecunda, nedum quarta ad teſtes producẽdos petẽti a iudice recte denegatur,ob multitudinem teſtium.*
3 *Multitudinem teſtium ad numerum quadragenarium eſſe reducendam, vel ad numerum trium ſuper vno quoque articulo.*
4 *Multitudo teſtium ad quem numerum ſit reducenda iudicis arbitrio relinquitur.*
5 *Pro multitudine teſtium præſumi ad hoc,vt illi potius quã minori numero ſtandum ſit.*
6 *Multitudinem teſtium tunc attendi, cum cætera paria ſunt,alias ſecus.*
7 *Multitudini teſtium tunc credi,ſi fuerit iurata,alias defectus iuramenti non ſuppletur ex multitudine.*
8 *Multitudinis prærogatiuã teſtibus conceſſam non procedere in ſcripturis.*
9 *Multitudo teſtium tollit exceptiones in perſonas ipſorum teſtium.*
10 *Multitudo teſtium operatur notorium.*
11 *Multitudo teſtium rem notoriam faciens reducitur ad decem teſtes.*

1 Licet probationũ copia non † ſit coarctanda, ne tamẽ effrenata ptãte ad vexandos homines ſuperflua multitudo teſtium protrahatur,recta ratione teſtium multitudinem refrenãdam Principũ conſtitutionibus ſtatutũ eſſe dicit tex.in l.1.§.quamquam.ff.de teſtib.& eſt tex.in c.ſignificauerunt, & in c. cum cauſam, eo. tit. & pro regula ponit Camp. in tract.de teſtibus.reg.272.

2 Infertur ex hoc propter hanc multitudinem teſtiũ a iudice etiam ſecundam dilationem nedum quartã ad teſtes producendos petenti recte denegari, glo. in d.c.ſignificauerunt, Bar.in l.fi.ff.de fer.& in auth. qui ſemel,col.2.C.de prob. Rom.in l.ſi vero,§. de viro.in 45.fall.princ.ver.5.probatur.ff.ſol.mat.

3 Declaratur modo hanc multitudinẽ † reducendã eſſe ad numerum quadragenarium vt de iure canoni cõprobat tex.in d.c.cũ cauſã, & in c.latores de cleric. excom.vel depoſ.miniſtr.vel ad numerũ trium ſuper vnoquoq; articulo,ita de iure ciuili probat tex.ſecundum Bar.ibi in l.quoties.C.de naufrag.lib. 10.& Ro. in d.§.de viro.De numero autem teſtium ponit Spec. in titu de teſtib.§. reſtat. Iac. But.in trac. circa materiam teſtium.ver.dictum eſt ſupra.

Sed tñ,quòd numerus ille quatergenarius teſtium non ſit ordinarius, ſed quod totum ſit poſitũ in iudi-
4 cis † arbitrio,dicit Io.And.ad Spec.in tit.de teſte, ſup rub.verſ.quærebatur ſecundo, & probat text. in d. §. quanquã,& ibi Bar.& Alex.Maſuer. in rub.de teſte, §.item ad refrenandum, quem adducit Rebuff. in l. vnic.C.de ſent.quæ pro eo,quod inter.nu.8. cũ certa meta dari non poſſit, dicit Oldr. conſ. 145. quæritur. Rom.in d.§.de viro.fal.45.Lanfr. de Orian.in rep. c. quoniã contra,§.teſtiũ depoſitiones.nu. 47. de prob. Spec.in tit.de offic.omn. iud. §. de ſeruit. nu.14.& in §.poteſt,ver.in ſumma, qui dicit efficaciſſime officiũ iudicis in hoc deſiderari, qui iudex ſecundum qualitatẽ cauſę,& perſonarum poterit modo plures,modo pauciores teſtes admittere,ex ſentẽtia gl. in d. c.cum cãm,quam ibi poſt alios probat Abb.nu.3.Iac.Egid. in tract.de reprob.teſt. nu. 8.& ſeq. Menoch. de arb. iud.lib. 2.cent.3.caſ.149. qui plures refert locales cõſuetudines,quæ certum numerũ teſtiũ præfiniũt,quibus adde cõſuetud. Reg.Neap.qua non põt quis examinare vltra ſeptem teſtes,vt p Marant. In prax. ord. iud.par.6.act.6.nu.5.extat ẽt Ianuen. conſtit.ſub rub. de his,q voc.ad teſtim.ſtatuens,ꝙ aliquis magiſtratus in cã ciuili, & pecuniaria recipi nõ faciet vltra octo teſtes ſuper vno articulo, ad cuius cõſtitutionis intelligentiam multa ſumi poſſunt à Rebuff. in ord. reg. de teſti.gl. 1.cũ plur. ſeq.dũ declarat ordinationẽ regiam,quæ vetat vltra numerũ decẽ teſtiũ procedere.

Licet hæc ita ſe habeant, & teſtiũ multitudo non ſit ita paſſim admittenda, ea tñ intra legitimos terminos

minos admiſſa nonnullos iuris effectus operari certũ
5 eſt. hinc dicitur pro multitudine teſtiũ † præſumi ad
hoc,vt illi potius,quam minori numero ſtandum ſit,
ꝓbat tex.in c.in noſtra,de teſt.& ibi no.Ab. poſt glo.
& ibi Fel.& cæteri * communiter probant,& glo.in c.
ſi teſtes.4.q.3. Hieron.a mon.in tract. fi. regund.c.59.
Declaratur tamẽ hoc primo procedere data parita
6 te † in cæteris, aliàs multitudo nõ eſt attendenda, l.ob
carmen.§.fi.ff.de teſtib.& ꝓbatur in d.c.in noſtra,vbi
* oẽs Nepos a mon. Alb. in tract. de teſti. nu.166.ſed
creditur digniorib.melius inſtructis, & alijs de quib.
per DD.in d.c.in noſtra,& proſequitur more ſuo latiſ
ſimè Gabr.de teſti.concl.4.per totã dum tractat,teſti-
bus diſcordantibus quibus potius ſit credendum.
Declaratur ſecundo ita demũ multitudini teſtium
7 credi † ſi fuerit iurata , aliàs defectus iuramenti non
ſuppletur ex multitudine,ideoq; illi non ſtatur. Crot.
in tract.de teſtib.in 7.par.nu.227.
Declaratur tertio hãc multitudinis prerogatiuam
8 non procedere in ſcripturis,† nam ſi reperiantur ſcri-
pturæ antiquiſſimæ quæſtioni cõtrariæ, licet pro vna
parte ſint,plures ſcripturæ,quam pro alia,non propte-
rea ſtatur maiori nu. Franc.de Arer. in d. c. in noſtra
qui adhoc ponderabat tex.in l.ſecunda, 2.reſpon.de
offic.quæſt. vt refert ſequendo Apoſtil. ad Abb. in d.
c. in noſtra,in litera,D.
9 Secũdo ex multitudinẽ teſtiũ † tollũtur exceptio-
nes in perſonas teſtium ipſorũ, Bal.in l. ſi quis ex ar-
gentarijs.§.1.in prin.& ibi alij.ff.de eden.idẽ Bal.cõſ.
152.lib.1.Alex.conſ.5. col.2.lib.1.cõſ.93.col.fi.lib.6.
Cur.ſen.conſ.55.nu.5.Dec.in c.licet cauiam col.6.de
prob.Bert.conſ.55.lib.1.Cra.cõſ.99.col.fi. Alba.cõſ.
35.nu.6.Herc.in tract.de proban.negat.nu.152.& plu
res congerit Gabr. de teſti. concl.6. qui late declarat
poſt alios hanc concluſionem.
10 Tertio hæc teſtium multitudo † operatur notoriũ,
Bal.in auth.quod locũ col.2. C. de coll. ſequitur Feli.
in c.cũ oporteat.nu.6.de Accuſ. Alba.conſ.72.nu.5.
11 Declara hanc multitudinem † rem notoriam fa-
cientem redduci ad decem teſtes,Cor.cõſ.333.capio.
nu.20.vol.1.Bal.in l.ſi vero.§.qui pro rei qualitate.ff.
qui ſatiſd. cog. Hyeron. a mon. in alleg.tract. fin. re-
gun.ca. 56.nu.13. verum hoc pertinet ad notorij ma-
teriam ad quam te reijcio.

CONCLVSIO MLXXXIII.

ARGVMENTVM.

Quibus in rebus mutatio præſumatur vel non præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Mutatio non præſumitur.*
2 *Mutatio non præſumitur illorum,quæ naturaliter inſunt, & talia ſunt. Et cur.*
3 *Mutatio eius,quod naturaliter ineſt,& tale eſt præſumitur, cum aliquando, id fuit mutatum, adeo vt transferat onus probandi in negantem ſtatum præſentem.*
4 *Mutatio eius, quod naturaliter ineſt, & tale eſt, præſumitur cum aliquando id fuit mutatum,modo per longum tempus,& ſucceſſiua tempora talis mutatio permanſerit, ſecus ſi per interualla.*
5 *Mutationem illius,quod naturaliter ineſſe præſumitur aſſerens non tenetur probare,quando contra illud eſſet affirmatio, ſed tunc temporis transfert onus probandi in negantem mutationem.*
6 *Mutationem confinium non præſumi.*
7 *Mutationem voluntatis non præſumi.*
8 *Mutatam voluntatem dicens, debet id probare.*
9 *Mutatum non præſumi mandatum,neq; reuocatum.*
10 *Mutationẽ præſumi in illis,quæ curſu temporis mutãtur.*
11 *Mutationem ætatis paupertatis,bonæ valetudinis,& ſimilium præſumi.*

1 Mutationem nõ p̄ſumi † rñdit Alex.
cõſ.81.reuocatur in du
biũ.nu. 24.& in cõſ.146.in cã.nu.19. lib.5.in cõſ.189.
viſo ſtatuto,ad fi.lib.7.Cor.ẽt.in cõſ. 69.viſis.nu.5.in
cõſ.206.licet,nu.9.in conſ.226.in hac conſultatione.
nu.16.lib.1.& in conſ.26. in hac cõſultatio. nu.17.in
cõſ.105.pro parte.nu.17.lib.2.& in cõſ.61.viſa copia.
nu.21.lib.3.cõſ.249.quoniã,nu.2.lib.4.meminit Alc.
præſum.par.3.reg.2.præſump.16.& ꝓſequitur Aymo.
Cra.de antiq.tẽp.par.1.nu.22.& par.4.nu.226. & ideo
illã alleganti incumbere onus probandi teſtatur Ro.
in conſ.295.donatio præſens,nu.8.Hercu. in tract. de
proban.neg.nu.12.& 13.cũ ſeq. & optimè colligitur
ex traditis per gl.in l.2.ff.de ꝓba.& in c. bonæ,il 1.de
elect.in c.vlt.6.q. vlt. facit c. maiores. extra de bapt.
idẽ docuit Bar.in l.1.§. ſi filios, & in l. fideicomm.§.
ſi rem, ff. de legat.1. ad idem plurib. in locis reſpõdit
Soc.iu.vt in cõſ.106.nu.38.lib.1. in cõſ.144.nu.7.vol.
1.conſ.133.nu.18.lib.2.conſ.94.nu.42.cõſ.105.nu.45.
& in cõſ.127.col.2.vol.3. id præterea authoritate ſua
confirmauere Dec.in l. pacta nouiſſ. col.2. C.de pac.
conſ.190.in prin. Iaſ.in l. ſeruum filij,§.ſi rem in prin.
& §.ſi pocula,in prin.ff.de leg.1.Ripa.in rub.de verb.
obl.col.2.Pariſ.cõſ.172.col.1.lib.4.& adhoc eſt cõtex.
in l.cum,qui.& l.3.ff.de prob.Soc.ſen. conſ.92. col.9.
ver.ſed præmiſſis nõ obſtantibus. vol.3. huc pertinet.
c.licet de ꝓcur.in 6.l.Lucius la 1.& ibi glo.ff.de leg.2.
Quæ cõcluſio eo magis locũ hẽt in mutatione illo
2 rũ,† q̃ naturaliter inſunt,& talia ſunt, ita in argõ ſunt
ea,quæ latiſſimè tradit Fel.in c.vl.de p̄ſum.nu.11. cũ
ſeq.& per d.Herc.in.d.tract. de proban. negat. nu.12.
cum ibi per eum adductis. faciũt ea , quæ diffusè dicit
Dy.in c.ſemel malus, de reg.iur.in 6. & ratio eſt quia
in his de præterito præſumitur in præſens,vt ait idem
Dyn.per text.in l.ſiue poſſidetis, eodem,de probatio.
Quod tamẽ vltimum dictũ limita, & intellige niſi
3 id,† quod naturaliter ineſt, & tale eſt , aliquando fuit
mutatũ,nã tunc accidens,& mutatio naturæ cõtraria
remouet effectũ præſumptionis naturæ,& ideo tali ca
ſu.hmõi præſũptio naturæ,quæ aliàs releuaret ab one
re probandi non idem operatur,ſed negãs ſtatum præ
ſentem probare debet,vt in aſſerente ſanæ mentis illũ
qui aliquando furioſus fuit l. ſi cui, §.licet.ff.de liber.
cau.& l.liberis.§.pen.ff. eo.tit.l. & moueor, C.de ſer.
expor.c.ſi iudex.de ſent.exc.in 6. ſic tradidere glo. in
c.indicas.3.q.9.Bar.in l.2.ff.de bonor.poſſe.infa.dan.
Bal.in l.furio.C.qui teſt.fac.poſſ.Alex.in l.is poteſt.ff.
de acq.hær.& in cõſ.141.nu.4.lib.1.& conſ.86.nu.12.
lib.2.Alc.reg.2. præſum.27.& reg.3. in prin.præſum.
Dy.in d.c.ſemel malus.Sal.in d l.furioſum , & Io.de
Imo.in d.c.dudũ,de p̄ſum.in 6.Canoni. in c.inter ca-
no.de elect. Pau.de Leaza.in clem.1.de homicid.glo.
communiter * approbata in c.vlt.de ſucceſſ.ab inteſt.
vbi Innocen.Ioann. And. Anton.de But. & Abb.
Sublimita hanc limitationẽ, vt tantum procedat,
4 quando per longum tempus,& † ſucceſſiua tẽporis ta
lis mutatio permanſiſſet, nã tũc negans id, qđ natura
liter ineſt,nõ debet ꝓbare, ſecus ſi per interualla hoc
eueniſſet,vt conſultũ fuit a Pariſ.in conſ.82.col.2.lib.
3.idem ſenſit conſulẽdo Alex.in cõſ. 139.col.3.lib.1.
cõſ.87.col.2.& conſ.88.lib.2.& cõſ.92. col.4.& 5.lib.
5.quod placuit,& Iaſ.in d.l. furioſum. C.qui teſt. fac.
poſ.vbi etiã Dec.& Bar.in d.l.2.ad finem.ff. de bono-
rũ poſſ.in fan.vel fur. delat. vbi dicit,ꝙ ſi probet̃ quẽ
tali die fuiſſe furioſum,vel ſurdũ non ſtatim conſeq-
tur,ergo fuit furioſus,vel ſurdus in poſterũ,quia illud
potuit contingere p aliquod accidens.l.nutu.in prin.
ff.de leg.3.vnde debet probari aliquem fuiſſe furioſũ
aliquo certo tempore,vel aliquib.menſib.non autem
ſemel,vel vnico momẽto, & ad hoc allegat textũ in
l.1.ff.de curato.furio.iuncta.l.pretia rerum. ff.ad leg.

Fal. vbi ad probandum, ꝙ res, puta ſaccus frumenti
valuit viginti ſolidis iſto anno, non ſufficit probare,
ꝙ vna die iſtius anni venditus fuit tali p̄tio, ſed opor
tet probare, quòd plures dies venditus fuit commu-
niter viginti ſolidis, vt ibi declarant cæteri Docto. &
tex. facit optimè ad propoſitum.

Secundò limita, ꝙ dictũ eſt de eo, quod naturali-
5 ter ineſt, † vt non verum ſit, qñ contra illud eſſet affir
matio: nam tunc negationẽ illius, ꝙ naturaliter præ-
ſumitur ineſſe, aſſerens non tenetur probare, ſed per
huiuſmodi affirmationẽ transfertur onus probandi
in negantẽ mutationẽ. ita dicit Pariſ. in cõſ. 20. nu. 72.
vol. 3. per tex. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiu. ꝙ
probat Soc. in ſuis fallent. in reg. 58. in 2. fal. hoc idem
confirmatur ex eo ꝙ ait Alex. in conſ. 90. col. 2. in fi.
lib. 6. ꝙ ſcilicet, fama ẽt in his, quæ ſunt infra centum
annos, quandoq; transferat onus probádi contrariũ
in aduerſariũ, quod prius voluit Bald. in l. de minore,
§. ſi pluriũ, circa vltimam col. ff. de q. & facit text. in
l. ſi matri. C. nè de ſtat. defun. l. a. C. ſi ſer. aut lib. ad de
curio. lib. 10. idẽ not. Spec. in tit. de prob. §. pone, verſ.
veram licet probatio. ac Inno. in c. veniens. de verb.
ſign. idem Alex. in conſ. 150. nu. 9. eo. lib.

Redeundo ad primariam cõclusionẽ noſtram, in
qua dicebamus mutationem nõ præſumi, ex illa põt
6 principaliter infero, ꝙ nõ p̄ſumatſ mutatio confiniũ
imò vbi olim fuerant termini: ibi ẽt nunc eſſe præſu-
mantur, ex l. in fine, vbi Bald. ff. fin. regun. ſic Fel. in c.
cũ cauſam, de proba. idẽ voluit Alex. in conſ. 57. lib.
7. in fi. & conſ. 25. eo. lib. Soc. ſen. in cõſ. 56. & Calca.
in conſ. 90. & iſtud maximè p̄cedit in his cõfinib. q
dicunt̃ æterni, ex eo, ꝙ à natura fuerũt appoſiti, vt flu-
mina, & montes: nã in illis, ꝙ olim ſuit verum, idem
& hodie præſumit̃ verum, l. qui bona, §. ſi quis ſtipul.
ff. de dam. infec. ita Bal. in d. c. cum cauſam, de proba.
licet in illis confinib. qui ex tpis curſu mutant̃, ſecus
ſit: nã in illis non p̄ſumit̃ idẽ ſtatus, per l. ſpadonẽ. §.
qui ſolutus, ff. de exe. tuto. vbi glo. & Doct. ſic ẽt Bar.
& Soc. in conſ. 98. nu. 10. vol. 1. & Ale. in reg. 2. p̄ſum.
24. ſed de hac illatione vide quæ diximus in conclu.
Communia de confi. à nu. 8 vſque ad nu. 12.

7 Secundò infert̃, ꝙ non p̄ſumitur mutatio † volũta
tis, p l. ſancimus. C. de teſtib. & c. maiores, in fi. de ba-
pt. & c. licet, de proc. in 6. & ideò, qui eã dicit mutatã,
8 debet illã † p̄bare, vt l. 3. & l. eũ, qui, & l. qui quinqua
ginta, ff de prob. l. Lucius Titius, in fi. ff. de leg. 2. l. fi-
deic. §. ſi rẽ tuã, ff. de leg. 3. ita tñdere Cor. in cõſ. 155.
nu. 3. & 4. vol. 2. Deci. in conſ. 190. nu. 6. & 8. Soc. iun.
in cõſ. 183. nu. 18. vol. 2. & in conſ 95. nu. 42. vol. 3. &
concl. 105. nu. 4. eod. vol. Pau. in conſ. 424. vol. 1. ꝙ
quidẽ tantò magis procedit, ſi nullũ, aut modicũ dat̃
tpis interuallũ, quia non eſt præſumendũ, ꝙ quis vo
luerit ſtatim à priori volũtate recedere, ex l. nã ad ea,
ff. de cond. & demon. teſte Caſtr. in conſ. 136. in prin.
vol. 1. Alex. in conſ. 47. nu. 18. vol. 1. & Corn. in conſt.
308. nu. 1. in ver. his tñ nõ obſtantib. vol. 4. ſed de hac
ſecunda illatione, vide quæ diximus in concl. Volun
tatis mutatio, vbi eſt proprius locus, & ſupple per te
ea, quæ diſtinctè, & latè tradit circa hoc Franc. Man
ti. in lib. 12. tit. 1. per tot. de conіect. vlt. volunt.

9 Tertiò infertur mandatũ non præſumi † mutatũ,
ſeu reuocatũ, l. ſi verò non remunerandi, §. ſi manda-
uero, ff. mand. l. vnic. §. 1. C. de ſatiſdan. & ſic de ſingu
lis, de quibus ſuo loco.

Limita modò principalẽ concluſionẽ, & dictũ, vt
10 non hẽat locũ in illis, † q̃ curſu tpis mutant̃, in q̃bus
mutatio præſumit̃, vt habemus in d. l. ſpadonem. §. q
ſolutus, ff. de exe. tut. vbi gl. & Doct. & per Anch. in
d. reg. ſemel malus, col. pen. & ſeq. de regu. iur. in 6. &
in conſ. 5. nu. 3. ita ẽt aſſeruit Fel. in c. in præſentia, nu.
28. de prob. idẽ ſenſit Bar. in l. ſi cui, ff. de accuſ. quod
placuit & Dom. in c. multis, diſt 44. iſtis accedit Bal.
in l. 3. C. de prob. vbi de hoc plenè, & in l. 2. ad fin. C.
quan. prouoc. non eſt neceſ. & in l. nõ ignorauit. C. ad
exhibendum. hoc etiam comprobauere Flor. in l. nõ
eſt neceſſe, ff. de prob. Caſtr. in l. 2. C. de teſtib. & Soci.
ſen. in conſ. 89. nu. 10. in 1. vol.

11 Et ideò ætas non præſumit̃ eadem: † vnde quãuis
aliquis fuerit minoris ætatis, non tñ ſequitur, ꝙ etiã
hodie ſit minor: imò regula eſt, ꝙ vbi ætas eſt funda-
mentum intentionis alicuius, ſiue ſit actor, ſiue reus,
debet eam probare, quia cum ſit ex his, quæ tpis cur-
ſu mutantur, non præſumitur in eo. ſtatu. l. cũ te. C. de
prob. l. ſi minorẽ. C. de in integ. reſtit. min. & per Bar.
in conſ. 90. & latiſſimè per Fel. in d. c. in præſentia, nu.
28. idẽ erit generaliter dicendũ de oĩbus illis, quę tpe
mutant̃, vel mutari poſſunt, vtpotè paupertas, bona
valetudo, & ſimilia, de quib. per Anch. in d. conſ. 5. &
d. reg. ſemel malus, vbi ſolemniter de hoc tractat.

CONCLVSIO MLXXXIIII.

ARGVMENTVM.

Mutus quomodo quis probetur, & an teſtis
eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Mutum, & ſurdum, ſimiles eſſe infanti, & furioſo, & quo.*
2 *Mutos, ſurdos infantes, & furioſos ſibi inuicem non poſſe ſtipulari, vel alteri promittere.*
3 *Mutum ex actibus ipſius probari.*
4 *Muti teſtes probare volentes, quomodo deponere debeant de actibus ipſius.*
5 *Mutus ſemel non ſemper præſumitur mutus.*
6 *Mutum non poſſe eſſe teſtem.*
7 *Mutus, qui ſcribere nouit, poteſt eſſe teſtis.*

1 Mutus, ac ſurdus † ſunt ſimiles infanti, & fu
rioſo, non ꝙ nõ habeant intellectũ,
& non ſint de ſe rationis capaces, cũ vt plurimũ acu-
tiſſimi exiſtant intellectus, & ad labiorũ nutũ intelli
gant, ſintq; valde perſpicaces, ſed qa in his militat ef
fectualiter ratio infantiũ, & furioſorum, nempè defe
ctus rationis, & intellectus ex parte eorũ, quæ agunt̃:
nam licet mutus, & ſurdus intelligant, ꝙ ipſi agunt,
non tñ, quod ex aduerſo agitur intelligũt, ex quo nõ
audiunt id, de quo diſputatur. vnde neceſſe eſt, ꝙ de-
ficiat in eis operatio intellectus, qui ſuper incognitis
non operatur: diximus, ex quo nõ audiunt id, de quo
diſputatur, quia regulariter mutus à natura, eſt ẽt ſur-
dus, quinimò potius qui ſurdi ab ortu naturæ ſunt ij-
dem ẽt muti, Ariſt. in lib. de hiſto. anima. lib. 4. cap. 9.
cum non poſſint audire verba, & conſequenter nec
ediſcere locutionẽ. Ob igitur huiuſmodi defectus ta-
2 les non poſſunt ſibi ipſi ſtipulari, † vel alteri promit-
tere, tex. in §. mutũ, Inſtit. de inutil. ſtipul. l. 1. in princ.
ff. de verb. obl. l. 1. §. fi. ff. de act. & obli. vbi iſti videli-
cet infans, furioſus, mutus & ſurdus quò ad hoc ęqui
parant̃, & Iaſ. in d. l. 1. n. 9. & 25. ff. de verb. obl. & ideò
modus probandi aliquem eſſe mutum poteſt cogno-
ſci ex his, quæ dicta ſunt ſup. in concluſ. Furioſus, de-
mens, mẽtecaptus cum ſimilib. Nam ſicut probatio
furioſi colligitur ex ſermonibus ſuis, vt l. quidam in
ſuo, ff. de condi. inſti. & ſup. in dictis concluſionib. &
probatio prodigi inducitur ex actibus, l. his, qui, in fi.
ff. de tut. & cur. ita eodẽ modo in muto, quia ex acti-
3 bus † quis indicatur mutus, quos quidem actus teſtis
4 exprimere debet, vt puta, † ꝙ talis non loquebatur
verba articulata, ſed nutu, & actibus, quia ſignis pete
bat, ꝙ volebat, vt per Bar. in l. mutus, col. 1. verſ. eodẽ
modo, ff. de bon. poſſ. furio. & in l. mutum. ff. de acqu.
hæred. vbi voluit, ꝙ ſi teſtes ſunt conſanguinei, vel
aliàs

Digitized by Google

aliàs domeſtici, ſufficiat deponere ſimpliciter ſe vidiſſe talē mutū facientem ſigna, & actus, per quæ, & quos ſignificabat ſe velle adire hæreditatē: tales enī perſonæ præſumunt ſcire actus, & conſuetudinē muti, & ipſum intelligere, at ſi teſtes fuerint extranei debent deponere ſpecificè, & nominatim de ſignis, vt Bar. vbi ſup. & faciūt not. per Bal. in l. furioſum, verſ. eſt aūt difficile, C. qui teſta. facere poſſ. vbi voluit difficilē eſſe ꝓbationē furoris, & nō eſſe credēdū teſtib. ſine redditione cauſæ, & idem procedere in probatione priuationis ſenſus, vel intellectus, vt eſt mutus, ex ſupradictis.

Limita tñ, & intellige quæ ſup. diximus nō proce-
5 dere ſi probatum eſſet ſemel tm̄ † quem fuiſſe mutū, quia non ſequitur, ꝙ hodiè ſit mutus: nam pōt eſſe quòd propter aliquod accidēs fuerit mutus, & hodiè non ſit, vt voluit Barto. in d. l. mutus, verſ. ſed licet, de bon. poſſ. furio. quibus etiam conueniunt, quæ dicta ſunt in conclu. Furioſus.

Et ex his, quæ ſup. diximus de æqparatione furioſi, & muti, ac infantis, infero, ꝙ ſicut furioſus non pōt eſſe teſtis, §. teſtes, Inſtit. de teſtam. & per Campeg. in reg. 114. cū ſuis ampliationibus, & limitationibus: ita
6 nec mutus, † d. §. teſtes, Inſti. de teſta. & §. item ſurdus, Inſtit. quibus non eſt permiſſ. facere teſta. Spec. in tit. de teſte, §. nunc tractādum, ver. quid de muto. Rom. in ſing. 752. incip. an mutus, l. diſcretus, C. qui teſtam. fac. poſſ. Per. Moncad. ad Ioan. Crot. in trac. de teſtib. in prin. nu. 47. & Steph. Aufre. in ſuo tract. de teſtib. in ver. mutus.

Iſtud tñ limita non procedere in muto ex acciden-
7 ti, qui tñ ſciat ſcribere, † vt exemplo Zachariæ patris ſancti Ioan. Baptiſtæ, Luc. c. 1. quia tūc poſſet eo modo teſtificari, d. l. diſcretus, C. qui teſtam. facere poſſ. l. nutu, ff. de leg. 3. c. cum apud, de ſpon. & c. tuę, eo. titu. Spec. in d. tit. de teſte. §. nunc tractandum. col. 6. verſ. quid de muto. Ant. de Butr. in d. c. cum apud. Aufr. in tract. de teſtib. 71. ver. mutus. & Petr. Monca. in addi. ad Ioan. Crot. in ſuo tract. de teſtib. & eſt nona pars, quam addidit ipſe Moncad. poſt mortē ipſius Crot. ipſe enim morte prę uentus nō potuit tractatū perficere, vt refert ipſe Moncad. ibid. & idē voluit Viui. in ſuis cōcl. ver. teſtis non pōt tradere in ſcriptis. & addi. ad Rom. in alleg. ſing. 752. incip. an mutus. & eſt cōis
* opinio ſecundum Abb. in c. de teſtib.

CONCLVSIO MLXXXV.

ARGVMENTVM.

Mutuum quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Mutuum probari per teſtes & inſtrumenta, ſi tali mutuò interfuerint.*
2 *Super mutuo probando quomodo deponere debeant teſtes.*
3 *Mutui recepti confeſſione tantummodò per teſtes probata non aūt numeratione, an agēs obtinere debeat, & nu. 4.*
5 *Mutui ſolutionem per annum ſaltem factam vltra confeſſionem per duos teſtes probatam agentem debere, vt obtineat, probare. Contrarium, nu. 6.*
7 *Mutuum teſtes non probare deponentes vnum de numeratione, alterum de confeſſione. Et cur, nu. 8.*
9 *Mutuum licet non probent teſtes deponētes vnus de numeratione, alter de confeſſione: vnus tamen alteri adiumento eſt, & pluſquam ſemiplenè probant.*
10 *Teſtem vnum probantem mutui numerationem vnà cū alio de confeſſione iungi ad faciendam plenam probationem. Contrarium, nu. 11.*
12 *Mutuum probari per coniecturas, veluti, ſi per aliquos teſtes probetur, quod quis petierat à me decem mutuo.*
13 *Mutuum probari quò ad qualemqualem præſumptionem per teſtes deponentes, quòd quis petierat à me decem mutuo.*
14 *Mutuum probari per coniecturas, quando ſuper mutuo non vocati fuerūt teſtes, neque interuenit ſcriptura, aut ſi interfuerunt teſtes, mortui ſunt, & ſcripturæ iactura facta eſt, nec aliunde poteſt probari mutuum.*
15 *Mutuum non probari per teſtes, quorū vnus probat ſummam decem aureorum, & ſic maiorem, alter vero quinque, & ſic minorem, ſaltem in minori ſumma.*
Contrarium, nu. 16. Conciliatio, nu. 17.
18 *Mutuum probans teſtis inter aliquos non probat, ſi de cā ſcientia rogatus reſpondeat, quia vidi inſtrumentum.*
Et cur, nu. 19.
Quod amplia, remiſſiuè tamen, vt nu. 20.
21 *Super mutui quantitate ipſius mutui probata ſubſtantia, ſtandum eſſe iuramento creditoris.*
Contrar. nu. 22. Conciliatio, nu. 24.
23 *Paria ſunt non probare, vel obſcurè probare.*
25 *Mutui ſubſtantia, & quantitate probata, non obtinebit agens, niſi poſt biennium continuum a die confeſſionis elapſum intentet actionem.*
26 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, qualiter, quando, quomodo, & à quibus poſſit opponi, vide remiſſiuè.*

1 MUTUUM probatur per teſtes, † & per inſtrumēta, ſi talia mutuo interfuerunt quæ ſpecies probationis adeò operantur, vt quicquid inde probatum exiſtit. nedum plenè probatum, ſed veritas euidens non probanda dicatur, ſecūdum Bal. in l. quoties, in vltimis verbis, C. de iudic. & in l. 2. col. 1. C. quan. ſiſc. vel priua. & in l. pupillus, C. de vſu. pupil. & in conſ. 175. circa ſi. vol. 1. Calc. conſ. 75. vol. 4. And. in c. fi. de lib. obla. & per latiſſimè tradita à Marſ. in rub. C. de prob. nu. 3.

2 Teſtes aūt ſuper mutuo † deponētes, vt plenè probent, debent hæc oīa affirmare, videlicet, ꝙ talis mutuauit tali in ipſorum præſentia tantam pecuniā, ita Nellus in tract. de teſtib. nu. 182. per tex. in l. cū quid. ff. ſi cert. pet. & eſt neceſſe, vt præcipuè deponant de numeratione, l. cū ſeruus, ff. de condit. indeb. Spec. in tit. de teſte, poſt prin. in ver. ſed pone, egi cōtra te, nu. 66. l. teſtium, C. de teſtib. l. ſi ex cautione, C. de non num. pec. l. 1. C. de ſolutio. Abb. in c. ſi cautio, de fide inſtru. col. 3. verſ. 2. gl. quærit. vbi etiam Imo. Bal. in l. fi. col. pen. C. commu. vtriuſq iudi. Ang. in l. ita ſtipulatus, §. Chriſogonus, ff. de verb. obli. Pau. de Caſtr. in l. 2. §. fi. ff. ſi cer. pet.

Nec ſufficit ad obtinendū in cauſa, ſi fuit per eos, vel per ſcripturā probatū de confeſſione mutui recepti tm̄ prætermiſſa numeratione: nam talis confeſſio probata nō nocet confitenti, nec inducit condemnationē, qñ agens ex cā mutui nō probat ēt numeratio-
3 nē, † quæ eſt principalis cā. quæ cōuenit petitioni huiuſmodi agentis, & ſuper qua eſt fundandus principaliter libellus. quo porrecto in hmōi cā mutui, in qua deinde fuit probata tm̄ confeſſio, iudex ex vi talis cōfeſſionis probatæ adiudicans actori, malè iudicaſſe dicetur, cùm non ſecundū allegata, & petita, & conuenientia naturæ cauſæ iudicauerit: ita in terminis tenet Spec. in ſup. citato loco, nu. 67. & ita declarant ſupra citati Doct. quorum ſñīam eſt ſecutus Alex. in d. l. ita ſtipulatus, in 4. car. & Caſtren. in conſ. 48. par. 1. Ant. de But. in cōſ. 5. Ang. in cōſ. 152. & in l. certi condictio. §. 1. ff. ſi cer. pet. Bar. in d. l. 2. §. fin. ff. eo. Imo. in clem. ſæpè, de verb. ſign. Ant. & idē Imo. in c. ſi ſacerdos, de offi. ord. cui opinioni ēt conuenit, ꝙ voluerūt Io. And. ad Spe. in d. ver. ſed pone, egi. & Ant. & Ab. in d. c. ſi cautio, vbi quærunt, vtrū debeat obtinere ille, qui ſe fundat ſolū in confeſſione, & illam probat, & concludunt, ꝙ non: nam confeſſio talis extra iudiciū facta ēt cum cauſa non inducit obligationē, quia confeſſio non obligat, ſed obligationem probat. d. l. Publia. ff. depoſi. ſed agens debet proponere cauſam

talem

talem, quæ paret obligationẽ, l. licet, §. ea obligatio. ff. de procu. cũ etenim vicem actionis repræſentet, gl. in l. 1. ff. de eden. & ſi eã non eſt talis, condemnatio minimè inde ſequit, l. ſiue apud acta, C. de tranſact. tenent tñ, ꝙ ſententia in hoc caſu pro reo lata nõ præ iudicet actori melius ſibi agenti ex contractu, quem probat confeſſio, limita tamen, vt ibi per eos.

4 Contrarium ꝙ etiam nõ probata † per teſtes numeratione, ſed tantummodò confeſſione mutui recepti agens obtinere debeat, voluit Bar. in d. l. certi condictio §. ſi nummos, col. 2. ff. ſi cert. pet. Bal. in l. 2. §. fin. eo. tit. Bal. & Imo. & in l. 1. ꝟ. ſi quis ita. ff. de verb. obl. & idem Bal. in l. ſi ex cautione, in 10. q. C. de non nu. pec. vbi ait, ꝙ talis obtinet, non quia ex confeſſione nata ſit obligatio, ſed quia per confeſſionẽ adiuncto tpis tranſcurſu biennij præſumit numeratio facta: nã licet confeſſio non ſit modus inducẽdæ obligationis per eum, tñ probatur inducta, ſicuti videmus in ſimili de præſcriptione longi tpis, quæ nõ inducit obligationẽ, ſed benè probat eã inductã, notat. in l. cũ de in rem verſo, ff. de vſu. & in auth. contra, qui propriam, C. de non num. pec. & hanc eandẽ opinionem tenet conſtanter Sal. in d. l. ſi ex cautione, in vlt. col. Bal. in l. 1. in prin. C. de rei vxo. act. & in l. pecuniæ. C. de ſolutio. & in d. l. Publia, §. fi. ff. depoſiti, Rom. in l. prædia, in vlt. col. ff. de acq. poſſ. & adducunt rationem.

Nam per confeſſionẽ in conſequentiam probatur numeratio, d. §. Chriſogonus, & ibi Bar. & in d. l. pecuniæ, & ibi Bal. & licet libellus per agentẽ fuerit formatus tñ ſup numeratione, nihilominus debet intelligi de numeratione facta: quæ reſultat ex tali ꝓbata confeſſione, ſm̃ Bal. in d. l. 1. C. de rei vxor. actio. cum improprient ẽt verba libelli. & verba ambigua in eo contenta debent interpretari ſm̃ intentionẽ libellantis, ita Bar. in l. ſi olei, C. locati. l. ſi quis intentione, ff. de iudi. & pro hoc facit tex. in ꝟ. ſi debitũ, 3. q. 9. vbi habetur, ꝙ ſi aſſerui ſolutionẽ factam, ſufficit ꝓbare, confeſſionẽ de ſolutione, quẽ tex. ad hoc allegat Federic. de Senis, in conſ. 53. & illum ampliat Sali. in d. l. ſi ex cautione, vbi ait illum ẽt procedere, ſi in libello dictum eſſet numeraui, quia verba, quæ ſunt in cõfeſſione habuiſſe, & recepiſſe, probaut præſumptiuè numerationẽ ẽt intra biennium, & ſufficit libellum præſumptiuè concludere, lege, omnes, §. Lucius, ff. de his, quæ in fraudem creditorum. & hanc opinionem ſecutus eſt etiam Felin. in d. c. ſi cautio, nu. 35. verſ. & cum iſtis tranſeo.

Sed vt hæc ſecunda opinio veriorem locũ ſibi ſortiat, ac infallibiliter cõtraria ſupra reiecta procedat, debet agens vltra confeſſionem probatã ſaltem per
5 duos teſtes † ſolutionem quoq; per anuũ ſm̃ probare
* nam tali caſu * cõis eſt Doctorum ſñia, ꝙ huiuſmodi teſtes plenè probant, de qua teſtatur Iaſ. in l. admonendi, col. 98. ff. de iureiu. vbi Bar. eam ſequẽs col. 9. in fi. idem voluit Pau. Caſtr. in cõſ. 388. col. 1. ĩ fi. vol. 1. Deciſi. Neapol. duodecima, in antiquis, & deciſio 337. nu. 6. Caccialup. in d. l. admonendi, nu. 157. Cur.
* ſen. ibid. nu. 119. & Sali. qui dicit ita * communiter tenere Doct. in 6. col. in fi. ff. de iureiu.
6 Contrariũ voluit † Bald. in auth. rogati. C. de teſt. Rom. ſing. 203. per tex. in c. cum dilect. de ſucceſſio. ab inteſtat. & per ea, quæ dicit Bal. in l. vnic. C. de con feſſ. & l. teſtium. C. de teſti.
** Tenendo primam opinionem ** magis cõem, limita, ſi vnus teſtis deponeret de numeratione, & vn9
7 de confeſſione, † nã tunc hi duo tanquam ſingulares nõ ſufficiunt, ita Bal. in d. l. ſi ex cautione, q. 12. qui ex
8 illa ſingulares manifeſtè demonſtrat, † ꝙ vnus depoſuit de auditu, alius de viſu, & ſic differunt in ſenſu, & ſenſato & ad hoc faciunt ea, q̃ plenè notat Cy. in l. 2. C. quæ ſit longa cõſuetudo, & Sal. in d. l. ſi ex cautione, in vlt. q. Bal. in d. auth. rogati. & l. 2. §. fi. ſi certum pet. Felin. d. c. ſi cautio. num. 85. in fi. & in c. cum cauſam. de probatio. & in c. licet ex quadam. verſ. vlt. eſt ſciendum. de teſtibus. Franc. Curt. in tracta. de teſtib. concluſ. 40. notatur in l. 1. C. ſi plur. vna ſent. fuc. condemna. vbi præcipuè Bal. in c. bonæ, de elect. idẽ Bal. in l. de quib. in antep. car. ff. de legi. & quòd teſtes deponẽtes vnus de viſu, alter de auditu ſint ſingulares percipitur, & apparet ex latiſſimè traditis per Ioan. Crot. in tract. de teſti. num. 318. cum ſeq. in terminis noſtris mutui voluit Ant. in d. c. a. licet ex quadam. de teſtib. Paul. de Leaz. in diſputa. incip. contra inſtrumentum debiti in 6. col. Imo. in dicta clementi. ſæpè. col. 17. de verb. ſign. Anto. in d. cap. ſi cautio. in fin. & repetitio. cap. fin. col. penul. vbi multa accumulat, facit tex. in cap. cum dilectus. de ſucceſſio. ab inteſt. ad hoc etiam facit quod notabiliter inquit Bald. in l. cũ antiquitas ante finem. C. de teſta. vbi per illum text. notat, ꝙ ſi vna pars teſtamenti probatur per ſeptem teſtes, qui dicũt ſe plus neſcire, & alia pars probatur etiam per ſeptem alios teſtes, non eſt probatum teſtamentum, quia illi, qui minus deponũt neſciunt totũ, cui ſententiæ conuenit, ꝙ dixit Domini. poſt Ioan. And. in c. 1. de arbit. in 6. vbi voluit, quòd ſi volo probare me poſſediſſe per decem annos trib. teſtibus, & vnus dicit de decẽ, alter de viginti, alter de triginta, non probant de decem & eſt deciſio Archid. in c. nihilominus. 3. q. 9. quod tñ intellige. vt ibi per eum, & materiam teſtium ſingularium ſupple per te infra in concluſio. teſtes ſingulares, & latiſſimè apud Crot. in loco citato, & apud Gabr. in titu. de teſti. conclu. 2. & Fel. in d. c. licet ex quadam. nu. 2.

Huiuſmodi tñ teſtes inter ſe ſuffragantur, & vnus
9 alteri adminiculat, quia † licet ſint ſingulares, tamẽ qa nõ eſt ſingularitas obſtatiua, ſed adminiculatiua, & coadiuuans teſtimoniũ alterius, & veniens ad eundem finem, licet per diuerſa media probant pluſquã ſemiplenè per d. c. cũ dilectus. de ſucceſ. ab inteſta. & Bald. in auth. rogati. verſ. quæro pone. C. de teſtib. idẽ Bal. in rub. de controuer. inueſti. num. 2. & in d. l. ſi ex cautione, & in c. fi. col. 2. verſ. ex cuius dictis de cõſue. Feli. in d. c. ſi cautio, nu. 85. in fi. de fid. inſtru. Bal. in l. 2. §. fi. in fi. ff. ſi cer. pet. & in c. licet cauſam col. 3. ver. & no. ꝙ ſingularitas, de proba. Cor. conſ. 58. col. pen. in fi. vol. 3. Soc. in c. fi. de iureiur. Caccialup. in repet. l. admonendi. nu. 159. ver. tertius caſus eſt Bal. in l. Publia. ff. depoſi. Corn. conſ. 13. in fin. vol. 1. & conſ. 100. col. 2. vol. 2. & conſ. 153. col. fi. vol. 4. Iaſ. in l. admonendi. in 2. lect. col. 24. Alex. conſ. 20. col. 1. in fi. vol. 4. Crau. conſ. 73. col. 8.

Abb. vero in c. cum dilectus. de ſucceſſio. ab inteſt. nu. 6. ſibi ipſi contrarius in c. cum cauſam. num. 2. de
10 proba. tenet, quòd teſtis † vnus probans nũmerationem mutui vna cum alio de cõfeſſione iungatur ad faciendum plenam probationem.
11 Contra Abba. † & pro prima opinione, quã * com
* munem dicit Dec. in d. cap. cum cauſam. col. fi. facit ibidem, num. 10. & Aret. col. pen. in fin. Bal. in conſi. 218. in fi. vol. 1. Alex. conſ. 127. col. fin. vol. 7. Soc. in l. Gallus. ꝟ. ille caſus. col. fi. ff. de lib. & poſthu. Salv. d. l. teſtium. C. de teſtib. in fi. Lofred. in conſ. 27. col. 3. & conſ. 8. col. 3. Soc. in conſ. 89. col. 8. vol. 1. Ruin. conſ. 72. col. 2. vol. 4. qui omnes concludunt, ꝙ vnus teſtis de numeratione, & alter de confeſſione non coniunguntur ad plenè probandũ mutuum, licet ſemiplenè ſic, vel ẽt pluſquam ſemiplenè, & ad ſupplementum perfectæ probationis defertur iurm̃, licet inter teſtes ſingulares deferri non ſoleat: ſed quia, vt dictũ eſt, ſingularitas, quæ ineſt in hoc caſu dicitur ſingularitas adminiculatiua, ideo iurm̃ habet locum, ſecus ſi eſſet ſingularitas obſtatiua, ita ait Fel. in d. c. ſi cautio. nu. 85. in fi. & Bal. in c. 1. de cõtrouer. inueſti. circa princ. & idem Bal. in d. auth. rogati. C. de teſtib. Dec. in c. licet cauſam. col. 6. de prob. Iaſ. in cõſ. 131. col. fi. vol. 1. & in repet. dictæ legis admonẽdi. col. 94. ff. de iureiu.

Barb.

Barb.in conſ.7.nu.7.vol.2,Cœpol.in cõſ.3. ciuil.col. Calcan.conſ.19.col.4.Dec.conſ.650.col.2.Pariſ.cõſ. 75.nu.15.vol.2.Socin.iun.conſ.99.col.1.& conſ.178. col.2 & in conſ.90.nu.10.vol.2. vbi hanc communẽ opinionem dicit.

12 Mutuum probatur etiam per coniecturas, † puta, quia per aliquos teſtes probatur, quòd quis petierat à me decem mutuo, ita Bar.in l.admonendi. colum.8. verſ.quæro quid ſi teſtis. ff. de iureiur. Alex. conſ. 69. verſ.comprobantur prædicta.vol.2.Ant.de But. in c. fin.de iureiu.idem Alex.in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.nu.12.ff. de verb.obl. vel quando teſtis dicit ſe vidiſſe numerari pecunias à Titio Mæuio, & non dicat, qua de cã: nam tunc præſumitur cã mutui, ita Guid.Pap.tract. præſumpt.nu.104. qui ad hoc allegat Bar.idem volentem in l.cum quid. ff.ſi cert.pet.

13 Primò limita iſtud procedere † tantummõ quo ad qualemqualẽ præſumptionẽ, ſecus aũt, quo ad probationẽ, quia teſtes deponentes de tractatu nõ probant, cũ multa tractent, quæ non perficiãt, ita ait gl. in l. eleganter.in prin.in verbo, puro.ff.de condi.indebi.q̃ pro notabili ad hoc refert Bal.in c,fin.col.fin.de iuro calum.in l.multum intereſt.col.2.C.ſi quis alteri vel ſibi. Dec.in c.fin.ad fin.de proba.& in conſ.11.col.1. Iaſ.in d.l.eleganter.col.1.in 2.notab. & col.fin.ſuper gl.in verbo, puto.in conſ. 8.col.6 conſ. 22.col. fi.cõſ. 24.vol.7.poſt medium.vol.3.Crau.in tract. de antiq. temp.in 1.par.verſ.vidimus, & abundè.nu.13.

14 Secundò limita, qñ ſuper mutuõ † non vocati fuerunt teſtes, neque interuenit ſcriptura, aut ſi interfuerunt teſtes, mortui ſunt, & ſcriptura eſt deperdita, nec aliunde põt mutuũ probari, nã tunc bene eſt locus cõiecturis, q alias nõ eſſet.arg.l.non oẽs. §.à barbaris.ff. de re milit.& notat Cyn.in l.ſi creditor.in fi.C.de pignor.act. Bar.in l.ſi qñ. C.vnde vi. Spec in tit.de fur. verſ.pen.Bal.in l.quicunq; col.pen. C.de ſer.fug.Fed. de Sen.in conſ.119. & latè Alc.cõſ.69. in prin.vol.2. quo ẽt in caſu q̃uis coniecturę ipſæ deficerent ad probandum mutuum, poteris tñ vti cantela & prouiſione, q̃ tibi tradit Marſ.in rub. C.de prob.num.328.vbi ponit caſum, in quo quidam, qui neq. teſtes, neq; ſcripturãs, neq; quid aliud probationis habebat, & debitor negabat creditum, & tamen ex ipſius conſilio rẽ prætenſam callidè quidem obtinuit.

15 Vtrum aũt mutuum probetur † per teſtes, quorum vnus probat ſummam decem aureorum, & ſic maiorem; alter verò quinq & ſic minorẽ ſaltem in minori ſumma per regulã, quæ habet, ꝙ in maiori ſumma ineſt minor, l.1.§.ſi ſtipulanti.ff.de verb.ob.l.cũ quartam.ff.de leg.1.c.1.de arb.in 6. & Fely.in d.c. licet ex quadã.ver.& iſtud pendet de teſti. dicit ꝙ non, quia diuerſitas ſummarũ inducit præſumptionem diuerſitatis actus, l.1.ff. de proba.l. cum centum.ſecundum Bar.ff.de adim.leg.& ita ẽt tenet Arch.in c.nihilominus.3.q.9.& Pau.de Leaza.in ſupra citata diſputatione.& Archi.in d.c.1.& ibi Dñi.& Imo.& Rom.in d. §.ſi ſtipulanti. Bal.& Ang. in l.ex facto. §. itẽ quæro. ff.de vulg.& pup.Imo.in l.inter pares.ff.de reg.iur.

16 Contrarium † voluit Corn. in cõſ.181. nu.60.vol. 2.Dec.in conſ. 100.nu.4. Alc.in d.l.1.§.ſi ſtipulanti. num.40.vbi dicit * cõem opinionem. ff.de verb.obl. Rui.in l.1.§.ſed ſi mihi.nu.14. & ſeq.ff.co.tho.Gabr. in tit.de teſti,concl.2. & 3.in fi.

17 Concordare † tñ poteris ex limitatione, q̃ adducit Fel.in d.loco citato ad primã opinionem, videlicet, ꝙ illa procedat, qñ non conſtat, ꝙ teſtes de eadẽ numeratione deponerent, ſecus aũt ſi conſtaret, q a tũc procedit hæc ſecunda opinio, & probat minor ſumma, per tex.in l.Sẽpronius Proculo. ff.de leg.2. & declarat Bar.in l.Imperator.col.pen. ff.de ſtat.hom.

18 Si verò teſtis probans † mutuũ inter Titiũ, & Sempronium interrogatur de cauſa ſcientiæ, & reſpondit, quia vidit inſtrm, non probat, ita Bart.in d.l.1.nu.26.

19 verſ.ſi enim teſtis.ff. ſi cer.pet. & ratio eſt, † vt inquit idem Bart. quia per huiuſmodi dictum non infertur probatio facti, ꝙ continetur in inſtrõ mutui, ſed benè probat inſtrm, ꝙ inſtrumentum deinde probat factum, & ideo niſi inſtrm oſtendatur, vel oſtendatur tñ, quòd perinde habeatur, ac ſi inſtrumentum oſtẽderetur, vt puta, quia probatur inſtrm deperditum, & eius tenor probatur per viros bonos, idoneos, & peritos, talis depoſitio teſtis nõ probat, auth.ſi quis in aliquo documento.C.de eden.c.cũ olim.extra de priuileg.il 1.facit ꝙ no.in l. ſicut. & in l.fi. C.de fid.inſtru. hæc ẽt probat teſtis, qui interrogatus vt rñdeat, quid ſit mutuum, dicit ſe neſcire, vel ſaltem non rñdet verba, per quæ illum mutui naturam intelligere dignoſcatur, ita idem Bar.in d.l.1.ver.ſed dices & argu.tex. in l.ſtipulatio iſta.§.2.quoq; ff.de verb.obli. Rom.in d.l.1. vbi etiam communiter ſcribentes. Alex.conſi. 117.vol.4.& conſ 150.vol.5.Soc.in d.l.1,nu.5.& 6.& ibidem Ripa nu.28.

20 Amplia iſtud dictũ, † vt per eundẽ Ripã ibidẽ, nu. 31.& limita, vt per eundẽ nu.32. & per Purp.ibid.nu. 71.quos cũ non haberem, perlegere minimè potui.

21 Sed pſuppoſito, † ꝙ ſit ꝓbatũ mutuũ, quo ad ſubſtãtiã, quãtitas vero ignoretur, nec probari poſſit, qd agendũ.Cor.in cõſ.318.in fi.li.4. dicit ſtandũ eſſe iuro creditoris ſup quãtitate; ꝙ nihilominus iurm iudex poterit arbitrari ꝓut ſibi æquũ videbit. pro quo facit, ꝙ voluit ẽt Bar.in d.l.admonẽdi.col.8.ver. q̃ro qd ſi teſtis deficiet in dicto. vbi tenet, ꝙ qñ ex teſtibus, vel actis conſtat de veritate debiti, licet non ꝓbet certa quantitas, tñ ſuper quãtitate dẽt ſtari iuro creditoris cõcurrentib.aliquib. alijs coniecturis, vt puta q a per alios teſtes fuit probatũ, ꝙ Titius petijt à me decem mutuo, & ſimilia Rayne. verò in l.1. ff. de in lit.iurã. dicit indiſtinctè ſtandũ eſſe iuro creditoris ſup quantitate, ẽt ſi nullæ aliæ adſint coniecturæ, quẽ ſequitur & commendat Cœpol.in caut.210 Dec.in l.certi cõdictio.§.qñ.col.3. circa medium.ff.ſi cert.per.in l.in actionib.col.4.circa fi.ff de in lit.iuran. in l. fi.col. fi. C.de eden.in c.1.col.2 de prob.& in conſ.146.col.6. Crau.in trac.de antiq.temp.verſ.vidimus.& abundè. nu.14.& arg.tex.in l.hæc venditio.§.1. ff.de contrah. empt.Oldr.in conſ.61.vol.2.

22 Contra Rayne. † ſñiam tenet Purpu.d.l.admonendi.nu.265.col.4.vbi etiam duriorem vocat, & nõ te-
23 nendam: primò, quia paria ſunt, non probare, † vel obſcurè probare, l. duo ſunt Titij. ff.de teſta. ſed quãuis creditor probet mutuum, niſi probet quãtitatem, illud dr̃ incertum, l.certum. ff.ſi cer.pet. ideò offerendo minimum debitor uidetur liberari, argu l. legato generaliter.cum ibi notatis.ff.de leg.1.

Secundò, quia vr̃ abſonum ſtari iuro actoris, qui poſſet in immenſum iurare, ꝙ nõ conceditur, niſi in iuro in litem, q̃ ſñiam Purpu.et approbat, & ſequitur idem Crau.in loco citato, nu.18.niſi ſentẽtia Rayne.
24 hoc † modo intelligatur, videlicet, ꝙ in terminis illius opinionis ſubſtantia mutui fuiſſet penitus à debitore negata, qua poſteà ꝓbata, & præſuppoſito mendacio debitoris argui mr eius dolus, cũ ex mendacio dolus arguatur.l. ſi quis affirmauerit.§.1.l. ꝙ venditor.§.1. l.elegãter.§.idem Pomponius.ff.de dolo.l.falſus.§.ſi quis. ff. de fur. & in odiũ huiõi mendacij conceditur iurm ſuppletiuũ magis, quã debitoris ex eo, ꝙ in vno mẽdax in omnibus præſumitur mendax etiã citra iurm ipſius creditoris, niſi ipſe debitor probet de contrario.l.cũ de indebito.poſt prin.ff.de probatio. Caſt. in conſ.131.col.2.in fi.lib.1.& in conſ.302.lib.2.& in conſ.87.col.2, lib.eodem.facit tex. in auth. cõtra qui propriam.C.de non num.pecu.alias ipſe Crau.tenet, quod opus ſit coniecturis, ſi præſupponimus ſubſtantiam mutui, & ſolum ſuper quantitate dubium eſt vltra iuramentum creditoris, prout etiam voluit idem Purpu.& Bar.vbi ſupra.

Vltima

25 Vltimò probata † & ſubſtantia & quantitate mutui, & ſic toto mutuo, nihilominus non obtinebit agens, niſi poſt biennium continuũ à die cōfeſſionis elapſum intentet actionem, quo caſu ceſſabit exceptio non numeratæ pecuniæ, quæ infra biennium opponi pōt ad excludendũ agentis intentionē, vt apertiſſimè loquiť tex.& ibi relati,iſtud not.Doƈto.in l.in contraƈtib.& l.fi. C.de nō nu.pec.& Inſtit. de lit.ob-
26 lig.toto tit.quæ exceptio † qualiter,qñ,qũo,& à qbus poſſit opponi,vide per te, cũ illius traƈtatio minimè ad probationis materiam pertineat,apud Legiſtas in d.l.in contraƈtib.& l.fi.& toto tit.de lit.oblig.Inſtitu. apud verò Canoniſtas.in c.ſi cautio. vbi præcipuè Felin.de fid.inſtr.& in c.fi.de ſolutio.

N

CONCLVSIO MLXXXVI.

ARGVMENTVM.

Quando ſufficiat narranti plures modos vacationis beneficij vnum probare tãtummodò: & an valeat impetratio, quando vnus tantum vacandi modus fuerit expreſſus,nec ſit appoſita clauſula,ſiue præmiſſo,ſiue quouis alio modo vacans.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium pluribus modis vacare narrans ſufficit vnum tantummodò modum probare.*
2 *Beneficium pluribus modis vacare narrans,& vnum tantum exprimens,quem non probauit,poterit alio non expreſſo probare,ſi fuerit in ſupplicatione appoſita clauſula,& quouis alio modo vacans.*
3 *Beneficium pluribus modis vacans,& vnum ſolum exprimens,non poteſt alio non expreſſo probare,ſi non ſit appoſita in ſupplicatione clauſula,& quouis alio modo vacans. Et cur,nu.4.*
5 *Beneficij vti vacantis per alterius promotionē collatio non valet,ſi reperiatur vacare per mortem.*
6 *Beneficij vti vacantis per contraƈtum matrimonij collatio à Papa facta non valet,ſi deinde vacet per aſſignationē in curia.*
7 *Beneficij collatio facta ob modũ vacandi à ſupplicante expreſſum valet, ſi cōſtet communem opinionem eſſe illud beneficium modo ab eodem ſupplicante expreſſo vacare, licet poſtea reperiatur vacare alio modo, non autem expreſſo.*
8 *Beneficij impetratio valet ob modum vacandi in ſupplicatione expreſſum, etiam ſi poſteà alio modo vacare reperiatur,quando impetrans talis eſſet,cui Papa etiam alio modo vacans beneficium facilè conceſſiſſet.*
9 *Beneficij vacationis vnius modi etiam falſa expreſſo reſcriptum non vitiat,quando beneficium adeò iamdiu vacaret,quod de eius vero vacationis modo certa notitia minime haberetur.*
10 *Beneficij vacãtis acceptatio in gratijs,& expeƈtatiuis per modum expreſſum,nõ vitiatur,ſi ille modus vacationis expreſſus fuerit,deinde repertus non verus.*
11 *Narrans aliquem certum modum vacandi beneficij cum clauſula, ſeu quouis alio modo, &c. expreſſo illo modo vacationis non probato ad alium modum probandum admittiť virtute illius clauſulæ, qñ alius ille modus vacationis,quem probare intendit,veniret ex eadem perſona,de qua in primo modo fuit facta, mentio, aliàs ſecus.*
12 *Vacare verbum, omnem beneficij vacationis modum comprehendere,& beneficij impetrationem ſub illo obtentum tenere.*
13 *Beneficiũ Papa conferēs,vel conferri mandãs nullo vacationis modo expreſſo oēm vacationis modũ cōprehendit*
14 *Impetrans reſcriptum gratiæ cũ clauſula ſi neutri debet omnino in ſupplicatione facere mentionem de qualitate beneficij,de vacatione,de modo vacãdi, de reſeruatione, & de omnibus illis,quæ poſſunt mouere Papam ad concedendum,vel denegandum. Et cur.*
15 *Beneficium impetrans quid narrare debeat ad hoc, ne gratiæ,& reſcripta ad beneficia vitientur, vide remiſſiuè.*

1 Narranti plures mō † vacationis, vel aliqđ beneficiũ plurib.modis vacare,ſufficit vnũ modũ probare, Rot. dec. 14. in nouis, tit.de reſcrip.c.iã dudũ.de præbē.c. ſignificauit.de appel.c.grauē.de exceſ.prēla.c.licet de proba. c.2.de reſcrip.Bella.dec.734.facit Rot.dec.7. de reſc.in nouiſ. & no.in c.ex parte, conuentuen. c. inter cæteras & c. olim.de reſcr.gl.in c.ex parte.il 1. de reſcr. facit Rot. dec.3.eo.tit.de reſcrip.in antiq.& dec.30.eo.tit.
2 Amplia iſtud & ꝓcedere, † qñ narrans expreſſiſſet vnũ tñ modũ vacandi, quē deinde non probauit vel ꝓbare nō potuit. Nam ſi in ſupplicatione fuit appoſita clauſula,& quouis alio modo vacans; poterit ꝓbare aliũ modũ nō expreſſum, & obtinebit beneficiũ, Fel.in c.in noſtra.nu.38.verſ. fallit quarto.de reſcrip. Rot.dec.17.de præben.in antiq.dec.52.de conceſſio. præben.in antiquis.Rebuf. in praxi benefi. tit. forma ſignaturæ ſimplicis prouiſionis.nu.2.in verſ. ſiue præmiſſo Coraſ.trac.de ſacer.par.1.c.7.nu.2.gloſſat. Sarnen.& Mand. in reg.de infirmis. Caſſa.dec.5.in prin. de pbē.Sel.de benef.q.12. par.3.in 5.limit.Staphil. ſuper ſignatu. fol.107. ver.quo vero ad alias clauſulas. Soc.conſ.32.ex his,quæ ſuperius.col.4. ante num.22. vol.1.Pariſ.conſ.128. ponit licitè nu.29. & ſeq.vol.1.
3 Sicut è cōtra,ſi exꝑſſit † vnũ tm̃ modũ vacãdi, nec appoſuit iſtã clauſulã.videlicet, ſiue ꝑmiſſo,ſiue alio quouis mō &c.nō veniret alius, et ſi in altero fortior eſſet rō,& impetratio nō valeret, per c. ſuſceptum de reſcr.in 6.vbi Fran.in 2.notab. ibi,tñ exꝑſſo vno modo,&c.Fel.ĩ d.c. in nr̃a car.37.ver. ſi tñ impetratione beneficii, Aene.de Fal.in trac. reſeruat.q.1.nu.4.ver. ſed qd ſi diceret,ſol.5. Mandoſ. in d.reg.de infirm.q.
4 17.nu.3.& ratio eſt, quià † vno mō purè, & diſpoſitiuè aſſerto oēs alij modi cenſenť negati,c. nōne.de ꝑſump. vel,qa tũc Pontifex, vel alius collator ꝑ modũ taxationis cōferre bñficiũ dr̃,iuxta prænarratũ,vacationis modũ,ita inquiunt Dec.& Fel. in c. ſuper literis.primus nu.6.ſecundus nu.3.in fi. & ibidem clarius Abb.n.7.de reſc.hinc decidit Rot. dec.53.de reſcr.in
5 antiquis,ꝙ ſi conferatur beneficium, † vt vacans per alterius promotionem, & reperiať vacare per mortē nō valet collatio,ꝓut in ſimili decidit eadē Rot.dec. 22.de præben.in nou.dũ concludit,ꝙ ſi Papa cōferat beneficiũ vti vacans per cōtraƈtũ matrimonij, quod
6 deinde vacaret † per aſſignationē in curia, non valebit collatio ꝙ idem ſenſit Rebuf. praxi. benef. in 3. par.ſigna in ver.alia clauſula.n.3.& ita ab oīb. cōiter affirmari teſtanť Fely.in d.c.in noſtra.nu.37.de reſcr. & Io.de Sel.in trac.de benef.par.3.q.12.nu.32.
7 Hoc tñ diƈtũ limita † non eſſe verũ, qñ conſtaret cōem opin. & exiſtimationē eſſe illud beneficiũ mō à ſupplicante,& narrãte expreſſo vacare,nã licet poſtea reperireť vacare alio mō, nō aũt expreſſo: nihilominus valet impetratio,& obtinebit collatio: prout hoc mō declarat Fel.in d.c.in noſtra.nu.38.ver.ꝙ autem diƈtum eſt, & Io. de Sel. d.q.12.nu.74.poſt Lap. alleg.89.nu.5.vbi de hoc perbelle,& latè, quē omnino vide: nam adducit huius limitationis rationes, & multis fundamentis illam comprobat.
8 Secundo limita nō ꝓcedere, † qñ aliud appareret de intentione mãdatis,ſeu cōcedentis ex aliquib. coniecturis, vt puta,ſi impetrans talis eſſet, cui Papa etiã alio modo vacans beneficiũ de facili cōceſſiſſet,hoc

caſu

caſu etiam vno tantum modo expreſſo, & alio verificato collatio,& impetratio valet,ita īquit idē Lab. d.alleg.89.nu.15. verſ. itē diceret. ſuſpectum. quē ſequitur Gaſpar.de Peruſ.in tractat. de reſer.in 1.q.poſt nu.3.verſ.ſed vnum volo,quod penderes. Fel. in d.c. in noſtra.nu.37.in 2.fall.de reſcrip.& confert in ſimili doct.Bar.in l.demonſtratio. §. quod autem.nu. 14. ff.de cond.& demonſtr.

9 Tertiò limita nō procedere, † quando beneficium adeò iamdiu vacaret, quòd de eius verò vacationis modo certa notitia minimè haberet: nam tunc expſſio vnius modi vacationis falſæ receptum nō vitiat, ita ſenſit Rebuſ.in d.praxi benef.in 3.part.ſignatu.in verſ.alia clauſula.nu.4. quem refert, & ſequitur Menoch.par.1.lib.2.cent.3.nu.109.

10 Quartò limita nō procedere in gratijs, † & expectatiuis, in quib. acceptans beneficiū vacans per modū expreſſum,nō ideò vitiaẽ acceptatio,ſi ille modus vacationis expreſſus fuerit,deinde repertus nō verus: nā in iſto caſu conſideratur potius vacatio,quā vacationis modus, ꝑut inquit Rot.dec.7.de conceſs. præben. in nou.& dec.23.item in nou.Fel.in d.c.in noſtra.nu. 38. verſ.fallit 3.& Io.de Sel.d. q.12.nu.76.

Illud autem, ꝙ diximus ſupra in ampliatione de clauſula,ſeu quouis alio modo,&c. declara tūc ꝓce-
11 dere,& verū eſſe † ſcilicet narrantē aliquem certum modum vacādi cum clauſula,ſeu quouis alio modo, &c.expreſſo illo mō vacationis non ꝓbato ad illum modum ꝓbandum admitti virtute illius clauſulę,qñ alius ille modus vacationis,quē probare intendit, veniret ex eadē perſona, de qua in primo mō fuit facta mentio.nā clauſula illa,ſeu quouis alio mō, reſpicit oēm modum vacandi p eandem perſonā,ſecus ſi vellet probare modum ꝓuenientem à diuerſa pſona: nā non obtineret, prout decidit Rot.dec.1.de reſcript.in nou.in qua recitanẽ opiniones Io.Cal.contrariū ſentientis,& Aegid.diſtinguentis quib. reiectis firmatur Rot.dec.cui et ſubſcripſit Caſſado.dec. 5. de præben. in prin.Io.de Sel.q.12.3.par.limit. 5.vbi plenè Staph. ſuper ſignat.fol.107.ver.quo verò ad alias clauſulas. Soc.conſ.32.col.4.ante nu.12.vol.1. Pariſ.in cōſ.128. vol.1.nu.79.& ſeq.glo.& Sarnen. in reg. de infirmis. Fran.in d c.ſuſceptum nu.9. & ver. aduertē,quia determinat ſing.& verſ.2.limita facit Rot.deciſ.612.ſi Papa in antiq.Ioan.de Sel.vbi ſupra.ver. ſed iſtud eſt dubium arduum,vtrum iſta verba, &c.

12 Si tñ impetrans beneficiū narrauerit† vacare ſimpliciter nō ſe adſtringens,neq exprimens aliquē certum modū,aut pſonam,aut locum vacationis,ſed generaliter loquēs,ſub ver.vacare,ſi obtinebit ſcito talem impetrationem omni penitus dubio,ac errore carere: oēm etenim tunc vacationis, & modum cōprehendit,& continet; ita colligiẽ ex tex.in c.ex parte.il 1.de off.deleg. vbi in gratia ad vacatura ſub hoc ver. venit vacatio per aſſignationē poſtea factā gl. in c. cupientes,in alleg.prin.in ver. vacationib.de elec. in 6.glo.in c.ſi pp.ver.vacabūt.de reſcrip.eo.lib.Lap.al
13 leg.6.n.5.& ideo qñ Papa cōfert;† vel conferri mandat nullo vacationis mō expreſſo, oēm vacationis modū cōprehendit,Mand.in d.reg.de infirmis.q.17. nu.2.vbi ad hoc allegat Fel.in d.in nſa,curc.37.de reſcrip. Franc.in d.c.ſuſpectū.in 2. not. nu. 3. idē voluit gl.in clem.1.in ver.quāuis, de præben. Io. And.in d.c. ſuſceptum. Rebuſ.in d. praxi beneſ.tit.3. pars ſignat, in verſ.alia clauſula.n.2. & pulchrè tit.requiſit. ad col. bon.n.48.& ſeq.vbi recēſet varios vacationis modos

Et ad hanc materiā ſcito, ꝙ impetrans reſcriptum
14 gratiæ†cum clauſula,ſi neutri, debet oīnō in ſupplicatione facere mentionē de qualitate beneficij,de vacatione,de mō vacādi,& reſeruatione,& de oīb.illis, q̄ poſſunt mouere Papam ad cōcedendum,vel denegandum,& eſt ratio,quia noua gratia dr, & noua ꝓuiſio,nouuſq.titulus ex illa requiritur ita inquit Rot. deciſ.24.de reſcript.in nou.quā ſequuti ſunt Fel.in d. c.in noſtra,nu.37. in fi.& Io. de Sel.in d.q.12.nu.72.

15 Quòd aūt impetrans bñficium† narrare debeat ad effectum,ne gratia,& reſcripta ad beneficia vitietur, latiſſimę enarrat Menoch.poſt Fel.in d.in nſa, & Io. de Sel.ī ſuo trac.de bñf.par.3.q.12.in trac.de arb.iud. l.2.cent.2.caſ.291.nu.33.vſq; ad finē,& magiſtraliter ꝓcedit diuidendo oēs huiuſmodi qualitates, ſub triplici capite, quorū primum eſt reſpectu perſonæ impetrantis, ſecundum ratione qualitatis beneficij, qđ impetratur 3.ratione iuris, quod in beneficio impetrando alteri competit, quem omnino vide perte.

CONCLVSIO MLXXXVII.

ARGVMENTVM.

Ex quibus probetur natiuitas.

SVMMARIVM.

1 *Parentes, & coniuncti præſumuntur ſcire ætatem filiorum, & coniunctorum.*
2 *Natiuitatem,& ætatem filiorum probari per parentum, & coniunctorum teſtimonium.*
3 *Teſtimonium parentum ad natiuitatem filiorum probādam recipi ad informationem tantum, non ad ſemiplenam probationem.*
4 *Teſtimonium parentum in cauſis filiorum plene probare, quando ex illorum depoſitione nihil commodi ad filiū deueniret. Et cur. nu.5.*
6 *Natiuitatē alicuius probari per profeſſionem natalium.*
7 *Natiuitatem alicuius probari per librum curati habentem debita requiſita.*

1 Ex quo parentes, † & coniuncti pręſumunẽ ſcire ętatē filiorum,& coniunctorū Bal.in l.de tutela.ff.de in integ.reſt.minor.nu.1.l.etiā mřis.ff.de pb.l.parētes.vbi gl.C.de teſta.& ideo ad il-
2 lā probandā†admittantur.d.l. et matris.& l.parētes. vbi Doct.& ꝓcipuè Cy.& Sal.& Io.Fab. & ætas incipit ab hora natiuitatis,Bald.cōſ.390.vol.3.ideo & ad natiuitatem probandā facilè admittuntur,arg.tex.in c.videtur,qui mat.accuſa.poſ.& ibi Ant.de But.in 3. & 5.nota.& Hoſtien.in fin. verſ.pater, & mater.facit glo.in d.l.parentes.& d.l.etiam matris.

Glo.tamen in d.l. etiam matris intelligit hoc, qđ
3 dictum eſt,ꝓcedere† quoad quandam informationē tantum,non autem quo ad ſemiplenam probationē. nam inquit mater,vel pater,& cōiunctus non ꝓbant et in hac cauſa, vt vnus teſtis, licet iudex ex eorū reſpōſis quærat veritatem,ſed quandam minorē pſumptionē faciunt,quā glo.ſequiẽ Alb.ibi in princ.vbi et Flor.& idē ſenſit Bar.in l.2.col.1.verſ.itē qrit.gl.ff.de excuſati.tur.inquiēs,ꝙ mater,pater, & cōiunctus nō facit tantam fidē quantam alius teſtis. Fulg. in d.l. et matris.verſ.habitæ ad fin. Bar.in l.parentes.in 2.lect. in primis verbis.C.de teſt.in l.ſi minorem,col.3. ver. ſed quæritur,an cōiunctę perſonę.C.de in integr.reſt. minor.Sal.in d.l.de tutela. Soc.conſ.20. colum.pen. verſ.breuiter dico.vol.1.Bald.in ſua marg.in ver.mater in ætate filij. Gram.deciſ.48.nu.13. & ſeq.

Quod dictū glo. & Doc. intellige ſub hac declara-
4 tione,vt.ſ.verū ſit,†qñ patris,& mřis depoſitio reſpiceret cōmodum,quo caſu talis depoſitio dr eſſe loco cuiuſdā inſtructionis potius q̄ ſemiplenę probationis ſecus aūt qñ ex depoſitione patris, & mřis nihil commodi ad filium deueniret; nā tūc optimus teſtis habetur,cum oībus cauſis,tum in hac de natiuitate,q̄ melius per patrē,& matrem ſciri præſumitur, ita voluerunt Alb.in d.l.et matris,ver.alij dicunt.ff.de probat. vbi et Fulg.in d,ver.addite.ad fi.idem ſe ipſum declarans tenet Bar.in d.l.parentes.ver.quæro, vtrū parentes.

res,C.de teſt. Bal.in d.marg.eo. ver.mater in ætate fi-
lij.vbi inquit,non eſt legitimus teſtis, vbi tangit̃ com
modum filij,ſecus ſi nullũ commodũ ſentiret filius,
5 & ratio eſt,† quia tunc ceſſat cauſa, qua parẽtes repel
luntur à teſtimonio videlicet, intereſſe perſonæ filij,
quem amare præſumuntur,plus quã ſeipſos,l.iſti qui-
dem.& ibi glo.ff.quod met.cau. nimirum ergo ſi ceſ-
ſat etiam effectus reiectionis à teſtimonio,arg.tex.in
c.cum ceſſante.de appell.l.adigere.§.quamuis.de iur.
patro. cum ſimilib.

6 Probatur item natiuitas † alicuius per ſcripturas,
id eſt,per profeſſionem natalium , velut noſtri dicũt,
per il memoriale di caſa , in quo parentes deſcripſe-
runt natiuitatem filiorum,ita inquit tex. iuncta gl.in
l.2.in prin.de excuſat.tut. & in glo.d.l. ẽt matris.ff.de
proba.Bart.in d.l.2.verſ.quærit glo.de vulgari quæſt.
Rebuf.in ſuis commen.in conſtit.reg. Gallic.in trac.
de regeſt.in prin.facit l. 1.C.ſi mat.dixe.l.neque nata
les.& l.nõ epiſtolis.C.de prob.l. pronunciatum. §.fi.
ff.de verb.ſign.l.cum de ætate.ff.de probat.

7 Tertio probabitur per librum † curati , dummodo
contineat ea omnia,quæ traduntur à Rebuf. in d. tit.
de regeſt. gl.2. videlicet, horam natiuitatis, eccleſiã,
in qua quis fuit baptizatus,diem & annum, ſuſcepto-
res vel patronos illius, nomenque,quod indiderunt,
prout inquit ibidem Rebuf.

CONCLVSIO MLXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Vter prior natus præſumatur mas an fœmi-
na,quando mulier maſculum & fęminam
ſimul parit, quod itidem declaratur.

SVMMARIVM.

1 *Natus præſumitur primo maſculus, cum mulier maſculũ & fœminam ſimul parit. Et cur, nu.2. Contrar. nu.3.*
4 *Natus prius ille præſumitur,illave,per quẽ, quamue magis libertati fauetur.*
5 *Natam prius eſſe fœminam mare debere præſumi,qñ agitur de commodo fœminæ,& nullo incommodo maris.*
6 *Quod nemini nocet,& alteri prodeſt, facile eſt concedendũ.*

1 Natus pręſumit̃ † primo maſculus,cũ mulier
maſculum & fœminam ſimul parit,
Bar.in l.ſi fuerit.§.fi.ff.de reb.dub.& in l.Arethuſa.ff.
de ſtat.homin.& in trac.de præſump. Alc.in tract.de
præſump.reg.1.præſum.49.nu.4.gl.in l.idẽ erit. vbi ẽt
Bal.ff.de ſtat.hom.Caſtr. ĩ d.l.ſi fuerit.§.vl.Gui.Pap.
in trac.præſump. col.3.ver. itẽ ſi in vtero. Dec. in l.2.
2 nu.47.ff.de reg. iur. & ratio eſt, † quia cùm mares ſint
fœminis robuſtiores,vt latiſſimè per Tiraq.in l.1.cõ-
nub.nu.55.ideo præſumitur,ꝙ prius ſe de carcere vẽ-
tris materni extricauerit,ita voluit Alc. de præſump.
49.nu.46.Guid.Pap.Caſt.& omnes ſup.citati Docto.
idem voluit Corſ.in tract.de poteſta.reg.q.63.

3 Contra hanc concluſionẽ † vr̃ facere , ꝙ voluerũt
Guil.Cuma.Alb.Bal.& Sal.in l.ſi extraneus. ff.de cõ
dic.cau.da. ſcilicet, ꝙ ſi quis vendit equã prægnãtem
ea lege, vt ſi ex ea naſceret̃ pullus maſculus,ſit vendi
toris,ſi fœmina,emptoris, & naſcat̃ mas & fœmina:
vter aũt prior natus ſit ignoretur,tunc emptor & ven
ditor æqualiter partiantur,nec admittũt præſumptio
nem prioris natiuitatis in mare,& ſuperiorem ſniam
non facile approbat Tiraq.in ſuo trac.de primoge.q.
17.nu.7.& 8.opin.nu.3.ea ratione ductus , quia expe-
rientia docet aliquando contrarium.

Sed quicquid tenuerint in hoc caſu equæ poſterio
res Doct.quandã ęquitatẽ ſequentes,prout ipſi teſtan
tur , vera tamen eſt de iure prima opinio , prout affir
mat Bar.in d.l.ſi fuerit.§.planè.ff.de reb.dub.

4 Quod tñ limitabis, vt non habeat locum, † qñ age
tur de fauore libertatis,nam tũc nulla habita ratione
maris,& fœminæ,ille pręſumitur natus prius,per quẽ
magis libertati fauetur , vt deciditur expreſſe in d.§.
planè.& ibi omnes Doct.& præcipuè Bar.qui in alijs
caſibus hoc libertatis excepto,tenet maſculum prius
natum præſumendum eſſe.

Licet hoc etiam dictum Bar.poſſet limitari, vt nõ
5 procedat,qñ agetur † de cõmodo fœminæ, & de nul-
lo incõmodo maris,nã tunc ex quo præſumptio prio
ris natiuitatis in fœmina maſculo non nocet, & fœ-
minæ ꝓdeſt, vr̃ benigniorẽ partẽ amplectendo, ꝙ ſit
ꝑſumendũ pro fœmina,arg.text.in d.§.planè. & l.ea
q̃.§.in re dubia.ff.de reg.iur. facit tex.in l.proximè.§.
ſed in re dubia.ff.de his,q̃ in teſta. delen. cui ẽt cõfert
6 vulgatiſſima illa reg.q̃ hẽt,ꝙ nemini nocet † & alte-
ri prodeſt,facilè eſt concedendum,l.2.§.1.ff.de aqua
pluu.arcen.leg.reſcripta.ff.de preci. Imper.offeren.

CONCLVSIO MLXXXIX.

ARGVMENTVM.

Qui probetur quem natum eſſe immaturo
tempore,vt viuere non poſſit, ne fideicõ-
miſſarium vel alios excludere queat: Et
rurſus quo pacto probetur quem maturo
tempore , vt viuere poſſit , natum eſſe, vt
fideicommiſſarium & alios excludat.

SVMMARIVM.

1 *Natum quem eſſe immaturo tempore,vt viuere non poſſit nec ſuccedere queat, nec propterea excludat fideicõmiſſarium ſtandum eſſe peritis in arte.*
2 *Standum eſſe peritis in arte.*
3 *Natum quẽ eſſe immaturo tẽpore,vt viuere non poſſit, & ſuccedere nequeat , nec propterea excludat fideicõmiſſarium,ſtandũ eſt peritis in arte, etiam ſi huiuſmodi deponerent per illa verba,me hoc credere, vel iudicio meo.*
4 *Natum quem eſſe immaturo tempore, non ſufficere probare per iudicium obſtetricum & peritorum in arte ,ſed opus eſſe alijs coniecturis.*
5 *Partus immaturi vrgentiſſima præſumptio eſt , quando mulier patitur in pariendo multa ſæua accidentia.*
6 *Matri aſſerenti filium eſſe natum in ſexto vel octauo menſe,non creditur. Et cur,nu.7. Quod intellige,vt nu.8.*
9 *Natus maturo tempore vt viuere poſſit,præſumitur ex eo, ꝙ vixit pro tempore,baptizatus fuit,vocemq; emiſit.*
10 *Illico verbum,quomodo interpretatur.*
11 *Natus præſumitur maturo tempore vt viuere poſſit, qñ partus naſcitur in illa pellicula,quæ vocatur nutrimentum,inuolutus,& ſe extendat, & illa pellicula remouet̃.*
12 *Natus præſumitur maturo tẽpore vt viuere poſſit,ſi partus,quando lauatur cũ vino & aqua tepida,faciat motum,& reperiatur calidus.*
13 *Natus præſumit̃ maturo tempore,vt viuere poſſit,ſi partus traditus ſit eccleſiaſticæ ſepulturæ.*

1 Natum quem eſſe in tempore nõ maturo,
† ſiue non legitimo , vt in ſexto vel
octauo menſe,illumque viuere poſſe ſecundum cur-
ſum naturalem ad hoc,vt dicatur ſuccedere, & fidei-
commiſſariũ,vel alios,qui niſi natus fuiſſet ſucceſſiſ-
ſent,excludere,necne, ſtatur dicto Obſtetricũ, Phyſi-
corum,& aliorũ peritorum in arte. Soci.conſ.275.in
cauſa fratris Andreæ.col.fi.vol.2.Fran. Marc.in dec.
168.num.1.Affl.dec.236.facit tex. & ibi Bar.in l.1.§.
1.& §.inſpiciendo.ff.de vent.inſpicien.& tex.in cap.
frater-

Digitized by Google

fraternitatis de frigid. & maleſi. c. propoſuiſti. & cap. cauſam matrimonij de proba. l. ſemel. C. de re milit. lib. 10. & talibus omnino ſtandum eſſe inquit Pariſ. conſ. 56. nu. 13. vol. 2. per tex. in l. ſeptimo menſe. vbi Alb. de Roſa. ff. de ſtat. homin. vbi ēt dicit hanc eſſe doctr. Bar. * cōiter approbatam in l. Gallus. in princ. col. fi. ff. de lib. & poſthu. facit tex. in l. inteſtato. §. fi. ff. de ſu. & leg. & in l. ſi pater. ff. de ſol. & in l. antiqui. ff. ſi pars hæredi. petā. cui dicto ēt conuenit regula, ꝙ
2 ſtandum ſit peritis in arte, † & eorū depoſitionibus credendum, de qua in ſupra citatis iurib. & per Bar. in procem. ff. in princ. col. penul. & fi. & pleniſſimè per Abb. & alios in d. c. propoſuiſti. de probat.
3 Amplia vt id ēt verum ſit, † ſi tales obſtetrices & periti deponerent per verba, me hoc credere, vel iudicio meo. nam licet alias teſtes per talia verba deponētes non probēt, cùm dicant potius iudicare, q̃ teſtificari. Bar. in l. qui teſtō. §. fi. ff. de teſt. Ang. in rep. l. ſciendū. col. 2. ff. de verb. obli. cum alijs adductis, præcipuè per Alex. in conſ. 74. col. 3. vol. 1. & in conſ. 147. col. pen. vol. 2. tñ quia deponunt de peritia artis, benè & aptè probare dicuntur, ita Iaſ. rub. ff. de iureiur. col. 3. ver. 1. qñ teſtes q adducit gl. in l. 1. in prin. & ibi Bart. in procem. ff. in prin. col. fi. & Canoniſ. in c. roties. de teſtib. Ioſeph. Ludo. in ſuis concluſ. cōcluſio. 37. col. 2. verſ. ampliat. Pariſ. d. conſ. 56. nu. 16. quē omnino vide, nam in hac re latiſſimè diſſerit, & concludit talem natum tpe immaturo, vt puta in ſexto vel octauo menſe, ex quo viuere non pōt, haberi pro non nato, & ideo nō ſuccedere nec excludere fideicommiſſarium & alios, qui pōterant ſuccedere, ſi natus non fuiſſet, & teſtatur hanc eſſe * cōem opinio. & ita bis fuiſſe iudicatū in conſ. Neapolitano ēt per regiā maieſtatem, & ibi docet, ꝙ tales obſtetrices & periti debent deponere, talem fuiſſe natum tpe immaturo, & tali, quo impoſſibile erat ipſum viuere ſecundū naturalem curſum, & certiſſimum erat, ipſum omnino moriturum ad hoc, vt aptè & concludenter probent, & multa alia circa hanc materiā adijcit, circa quem vide ēt quæ perbelle more phyſicorum loquēdo tradit Burſa. conſ. 63. nu. 18. vbi tenet cōtra Pariſ. in hoc vltimo dicto de excluſione fideicōmiſſi per ea, quæ ibi latè adducit, & vide ēt Fran. Marc. dec. 168. per totam. par. 2. qui aſſerit obſtetrices, vt concludenter ꝓbent, debere deponere omnino de tpe partus, vt puta ſi natus fuerit ad tempus debitum ſeptem menſium, aut octo, & quanto tpe ēt permanſit viuus, iuxta notata in l. ſeptimo menſe. ff. de ſtat. hom. & per glo. & Doct. in l. Gallus. in prin. ff. de libe. & poſthu.

4 Quòd tñ non ſufficiat iudiciū † obſtetricum & peritorū, ad probandū quem eſſe natum tpe immaturo, ſed opus ſit alijs coniecturis, teſtatur Burſa. d. cōſ. 63. nu. 20. & Ioſeph. Ludo. in d. cōclu. 37. col. 2. verſ. multa tñ. qui ad hoc ēt citat Io. de Amic. conſ. 102. nu. 5. & Pariſ. vbi ſupra. Franc. Marc. deciſ. 168. ea ratione ductus, quia ſæpe manus obſtetricis fallitur, necnon & oculus. d. c. cauſam matrimonij. de proba. c. nec aliqua. 27. q. 1. omnes tñ in hoc cōueniunt, vt vrgētiſſi-
5 ma præſumptio partus immaturi ſit, † qñ mulier patitur in pariendo multa ſæua accidentia, & eſt ratio: nā qñ partus eſt naturalis, mater non patitur ſæua accidentia: ſecus aūt qū eſt immaturus nec naturalis: nā tunc mater dr̃ eſſe in periculo vitæ, refert idē Ludo. d. verſ. multa. de mente dictorum Doct. & hoc idem firmat ad corroborandū ſuæ conſultationis concluſionem, Pariſ. d. conſ. 56. nu. 19. de mente & relatione quorundam excellentiſſimorum Phyſicorum.

Intellige ſupradicta, vt licèt admittantur obſtetrices, & alij periti ad probandū, an qs ſit natus tpe im-
6 maturo, nec ne, tñ non admittitur mater † aſſerens filium eſſe natū in ſexto, vel octauo mēſe, ita voluit Burſa. in d. conſ. 63. nu. 21. & Boer. dec. 220. in fi. & de-
7 ciſ. 299. in prin. & eſt ratio, qa cùm † matres ſcire certam diem conceptionis nequeant ... aut potius nullę mulieres ſunt ex ipſo coitu conceptionē ſentiētes, ideo non rectè poſſunt ex ſeipſis affirmare & ꝓfigere tps naſcēris, Burſ. loco citato. Boer. d. dec. ꝑ text. in l. 1. §. ſi mulier. ff. de libe. agnoſc. Bal. in c. per tuas. col. 2. ver. item nota, quòd nemo poteſt. de proba.

8 Quod ſubintellige, † niſi mater non ratione cōceptionis, ſed peritiæ; q̃ ipſam conſtaret habere de his rebus, teſtimoniū redderet, quia tūc admitteref, cùm eſſet locus regulæ de peritis in arte, niſi alias eſſet ex cauſa ſuſpecta, vt in caſu l. in omnibus. C. de teſtib. l. nullus. ff. eo. l. ſi quis. C. eo. cum ſimilib.

9 Natus aūt in tpe † congruo & maturo, & qui per curſum naturalem viuere poſſet ad effectū, vt dicaf ſuccedere, & fideicommiſſariū aliosq; excludere, ex eo præſumiſ, ꝙ vixit pro tpe, baptizatus fuit, vocēq; emiſit, Burſa. in d. conſ. 63. nu. 2. qui ad hoc citat Bal. in c. qñ ēt. tit. Epiſc. vel Abb. idem ſenſit Franc. Mar. deciſ. 168. nu. 15. Inno. in c. nam & ego. de verb. ſign. quos oēs refert & ſequitur Ioſeph. Ludo. in d. concl. 37. col. fi. ver. qñ tñ idem voluit Bar. in l. ꝙ dr̃. nu. 2. ff. de lib. & poſthu. vbi inquit, illud pro tpe verificari in momento: nam ſi per momentum vixerit, dr̃ viuere potuiſſe, & ideo rumpet teſtm̃, prout ēt vr̃ voluiſſe Impera. Iuſtinia. in l. quod certarum. C. de poſthu. hæred. inſti. ibi, ſancimus, ſi viuus perfectè natus eſt, licet illico, poſtq̃ in terram cecidit, vel in manibus obſtetricis deceſſit, nihilominus teſtm̃ rumpi. Fran. autem Marc. d. deciſ. 168. in fi. interpretatur illud verbū illi-
10 co, † infra triduum, per l. fi. C. de erro. aduoc. l. fi. C. de indic. vidui. l. infra decem dies. l. ab eo. C. quomo. & quan. iud. & ibi gl. qui Franc. etiam reddit rationē de ſigno vitæ reſultāte ex baptiſmo, inquiens, ꝙ ex quo baptiſmus non imprimit characterē mortuo, ſed viuo, cui ſoli eſt dandus, c. licitè. 32. q. 2. gl. in c. à nobis. el 2. de ſent. excom. ideo præſumitur datus viuo. De vocis autem emiſſione, ꝙ ſcilicet ſit ſignum vitæ, & ſignum concludens, eſt tex. in d. l. quod certarum.

11 Alia coniectura erit † & præſumptio, qñ partus naſcit in illa pellicula, quæ vocatur nutrimētum, inuolutus, & ſe extendat, & illa pellicula remoueſ, Fran. Mar. d. d. deci. 168. nu. 15. ver. ſed de modo. quē refert idem Ludo. d. concl. 37. qui tamē fatetur, ꝙ talis præſumptio non eſt neceſſariò concludens, quia etiam res inanimata remoto ligamine ſe extendit, vt in circulo ligato, nimirū ſi puer, qui in dicta pellicula naſcitur curuus, illa remota ſe extendat.

12 Tertia præſumptio erit, † ſi partus, qñ lauatur cum vino & aqua tepida, faciat motum, & reperiatur calidus, idem Franc. Marc. loco quo ſupra, verſ. aliud ſignum vitæ, quando puer eſt calidus.

13 Quarta præſumptio † vitæ erit, qñ partus traditur eccleſiaſticæ ſepulturæ, idē Franc. d. deciſ. verſ. aliud ſignum eſt, quando puer traditur eccleſiaſticæ ſepulturæ. ſuper quo tamen non multum vim facit, ſed dicit cogitandum eſſe, illum omnino vide, nam circa hanc materiam magiſtraliter diſſerit.

CONCLVSIO MXC.

ARGVMENTVM.

Præſumendum ne ſit in dubio quem naturalem eſſe an ſpurium, & quæ probanda ſint ab eo, qui naturalitatis qualitatem probare voluerit.

SVMMARIVM.

1 *Naturalis filij appell. ex communi vſu loquendi etiam ad ſpurios refertur.*

2 *Naturalis non ſpurius in dubio quis præſumēdus, & cur Contrarium, nu. 3.*

4 *Naturalitatis qualitas ab eo probãda eſt, q ſe fundat in ea.*
5 *Naturalitas, vt concludenter probetur, quæ requiratur.*
6 *Concubinatus vt rectè probetur, quomodo ſint cõcipiendi articuli, & nu. 7.*

1 Etſi naturalis filij † appellatio ex cõi vſu loquẽ
di ẽt ad ſpurios refertur. Pariſ. conſ. 15. num.
56. vol. 2. & latè per Paleot. in tract. de ſpur. & not. c.
12. non otioſè tamen quæri poteſt, vtrum in dubio
quis naturalis, an potius ſpurius præſumatur. qua in
quæſtione cõſuluit Bal. conſ. 448. quæritur in primis.
2 col. 2. in 3. dub. lib. 1. naturalem non ſpurium † præſu-
mi, ea motus ratione, quia hoc modo accipiẽdo de-
licti ſuſpicio euitatur ſaltem ciuili iure, & Bald. pro-
bauit Crau. in cõſ. 138. nu. 1. Boſ. in tit. de dam. coitu,
& punib. nu. 77. idem Aymo. conſ. 166. nu. 1. & Bal. re
tulit Nat. conſ. 321. nu. 9. li. 2. & Alc. qui etiam proba
uit reſp. 58. li. 9. in fi. ſecund. nouam impreſ.
3 Contrariam tñ opinionem, † ꝙ imò potius præſu-
mendus ſit ſpuius, tradit Alci. in tract. præſum. regu.
2. præſump. 5. nu. 7. & in reſponſo 268. nu. 2. & 3. reſp.
269. nu. 1. & 2. quem ſequitur Menoc. in conſ. 60. nu.
12. & nu. 31. & cum magis delictũ arguat naturalis fi-
lius ex illo & illa, qui diu in peccato vixiſſent ſaltem
iure pontificio vtroq; foro attendendo, vt per Ceph.
conſ. 82. nu. 62. vol. 1. & plura requirantur ad proban-
dum verum naturalẽ, adeò quod diceret Bal. in conſ.
262. lib. 1. paucos verè eſſe naturales, verior erit hæc
poſterior ſñia, quam etiam videtur probaſſe Paleot.
cit. tract. de ſpur. & noth. c. 10. & Strach. in addit. ad
Cran. d. cõſ. 166. nu. 1. ideoq; huiuſmodi qualitas erit
4 probanda, † & ab eo maximè, qui in ea ſe fundauit.
Bert. conſ. 135. nu. 2. & conſ. 158. lib. 2. quod procedit
& in eo, quem pater naturalem in teſtamento, vel
alibi dixerit, idẽ probat Alc. d. conſ. 268. & conſ. 269.
quem ſequitur Burſa. conſ. 62. nu. 7.
5 Ad probationem aũt hmõi naturalitatis † requiri
tur, ꝙ probeť conceptus & natus filius ex vnica cõcu
bina in domo retenta vxorio affectu, cum qua matri-
monium eſſe potuiſſet, vt probatur in §. ſi quis igitur.
in Auct. quib. mod. nat. eff. ſui. & in §. conſideremus.
in Auct. de trien. & ſemiſ. & cõſuluit Old. cõſ. 196. fa-
ctũ tale eſt. Alex. cõſ. 174 ſup eo de quo quærit, col.
2. li. 5. plures cõgerit Alc. & ibi latè adden. de pſum.
reg. 2. pſum. 5. nu. 5. Bert. citat. conſ. 135. & 158. vol. 2.
& docuit Bar. in l. cõcubinã. ff. de cõcub. Lud. à Sard.
in trac. de legit. §. de concubinis. ver. 3. requirit. nu. 4.
Rui. cõſ. 88. nu. 7. vol. 3. Dec. cõſ. 155. Nat. d. conſ. 421.
nu. 3. vol. 2. & alios citat Burſ. conſ. 62. nu. 8. & ad idẽ
adduc. Io. Andr. ad Spec. in rub. qui filij ſint legit. Go-
zad. conſ. 21. nu. 13. & plurib. authoritatibus probauit
Piaca in epit. delic. c. 41. nu. 10.
6 Hinc articuli ad cõcubinatũ † pbandũ fieri dẽnt,
ꝙ talis talẽ tenet liberæ cõditionis ĩ domo ſua in ſuã
cõcubinã, & habitu cõcubinali, & ea vtebať, & tracta
bat, vt ſñã ꝙ ponit Ang. in d. §. cõſideremus, & ſequiť
Rui. in conſ. 88. nu. 7. vol. 3. verſ. ſed tñ præmiſſis. imò
& requiri proteſtationẽ à principio, ꝙ illã vt cõcubi-
nã retinere velit, & ad illũ affectũ oſtendendũ trad.
Bal. in l. eã q̃ C. de fidei c. col. 13. & poſt eum Goza. d.
conſ. 21. poſt nu. 23. & nos latè in concl. 331. nu. 18.
7 Ad hęc ſecundũ, & tertiũ requiſitum † probari de-
bere nimirũ eã cõcubinã ſoli illi viro, ex quo natus
dř naturalis ſui copiã feciſſe, & vtrũq; eorũ nõ fuiſſe
vinculo matrimoniali ligatum tradit Menoc. d. cõſ.
60. nu. 3. qui in hanc ſñiam adducit Caccialup. & Ca
gno. in l. ſi qua Illuſtris, C. ad Orficianum & plures ex
ſupraci. & matrimonij poſſibilitatẽ requirit Bald. in
auth. licet. C. de natur. lib. Cephal. cõſ. 82. nu. 42. li. 1.
Aduertendũ eſt & alia plura ad concubinatũ req-
ri, de quibus latè per Grã. Voto 4. per tot. & per Lud.
à Sard. in trac. de legi. §. de concubinis. & Paleot. cit.
trac. de ſpurijs, c. 10. & 11. quę cum plenè tractata ſint
in concl. concub. non ſunt hic repetenda.

CONCLVSIO MXCI.

ARGVMENTVM.

Aſſerentem ſe naufragium fuiſſe paſſum, id debere probare intra annum.

SVMMARIVM.

1 *Naufragium ſe fuiſſe paſſum dicens, debet id probare intra annum.*

1 Aſſeueranti ſe naufragiũ † ſuſtinuiſſe
probandi onus incumbe
re intra annum, reſcriptum eſt in l. 2. C. de naufrag. &
ibi adnotarũt Bar. & Io. a Plat. & Io. Oldẽdorp. trac.
vſucap. & pſcriptio. verſ. de naufragio, ibi, Iac. Rebuf.
ꝙ explicauimus in concluſione caſus naufragij. ibi
ergo, cũ de probationibus & informationib. a iudice
cõpetenti receptis in huiuſmodi caſu ageremus. hos
addere poteris authores Io. de Ana. in c. 3. col. 2. de ra
ptor. Alc. in cõſ. 67. li. 5. Iaſ. in l. cũ hi. § ſi prætor. n. 5.
ff. de trãſac. Franc. Mar. dec. Delph. 889. nu. 12. par. 2.
Strach. in trac de aſſecur. gl. 28. n. 2. cętera aũt q̃ huic
loco deſunt, ſumas licet ex d. concl. naufragij caſus.

CONCLVSIO MXCII.

ARGVMENTVM.

Quibus modis negatiua probetur breuiter explicatum.

SVMMARIVM.

1 *Negatiuam probandam eſſe ab illo, qui ſe fundat in ea.* Contrar. nu. 2.
3 *Negatiuam improbabilem probare non tenetur, qui ſe fundat in ea.* Contrarium. nu. 4.
5 *Negatiuam eſſe per rerum naturam improbabilem.*
6 *Teſtem deponentem ſuper negatiua de falſo eſſe ſuſpectum, illique fidem non adhiberi.*
7 *Teſtibus duobus affirmantibus, quam mille negãtibus magis eſſe credendum.*
8 *Negatiuam vagam, puram, & ſimplicem eſſe improbabilẽ, ſecus negatiuam, quæ ſit loco & tempore coarctata.*
9 *Negatiuam duobus modis teſtibus probari, & quomodo, & num. 10.*
11 *Negatiuam per confeſſionem probari.*

Quia de pbãda negatiua poſt Marc. de Fano,
Fran. Her. Peruſinus copioſum tractatũ
cõpoſuit, pluribuſq; in locis nos tractationem hanc
obiter attigimus, hic paucis oĩno contenti ſatis erit
generales cõcluſiones firmare declarationib. omiſ-
ſis, q̃ nullo prorſus negotio ab alijs ſumi potuiſſent.
Primò itaq generalis & cõis cõcluſio erit conſti-
1 tuenda, negatiuã † probandã eſſe per illum, qui ſe fun
dat in ea, ſiue agendo, ſiue excipiẽdo, ſiue ſit negati-
ua iuris, ſiue facti, ſiue qualitatis, iuxta declarationẽ
gl. in l. 2. ff. de prob. ita conſtituit Bar. in l. in illa. ff. de
* ver. obl. cuius cõſtitutio* cõiter teneť, vt ibi p Alc. &
Iaſ. hãc cõcl. firmat Inn. in c. ſup his, & ibi Feli. de ac-
cuſa. Alc. cõſ. 42. col. 2. li. 6 conſ. 126. lib. 7. Corn. conſ.
123. col. 1. in fi. & ſeq. & cõſ. 250. col. fi. eo. vol. Gemi.
in c. 1. in 3. no. de cõfeſ. in 6. Rot. dec. 44. in fi. in nouis
Dec. in c. 2. col. 6. de reſcri. & in c. licet cãm col. 17. de
pb. & in cõſ. 177. col. 2. & in cõſ. 192. col. fi. Ro. in l. ſi
emãcipati. nu. 2. C. de collat. Caſt. cõſ. 19. nu. 1. cõſ. 71.
nu. 1. in fi. vol. 1. Ancha. cõſ. 154. nu. 3. Crau. conſ. 112.
nu. 6. idẽ Alc. cõſ. 36. in prin. lib. 1. Ceph. cõſ. 162. nu.
9. lib. 2. & in cõſ. 84. & in cõſ. 47. nu. 1. li. 1. Cache. dec.
Pedem. 108. nu. 8. & dec. 174 n. 5. Petr. Ioan. Anch. in
ſuis familiaribus quęſtionibus, q. 14. num. 2. in 1. part.
Bernard.

Bernard.Diaz.reg.488. & pro cõi & vera conclu,po-
ſuit Gabr.in ſuis conclu.lib.1.tit.de prob. concl.6.
2 Contra hanc cõmunem † concl. tenuerunt nihilo
minus quidam relati per gl.in l.2. C.de erro.aduo. &
ibi Butrig.& Bal.ſeq videñ Io. And.in reg. ſine poſ.
col.2.verſ.ad declar.de reg.iur.in 6.Bal.in conſ.79.li.
2.Lanfran.de Oria.in c.quoniam contra,in prin.nu.
4.de prob.quos refert Herc.in alleg.tract. de proban.
negat.in prin.& Gabr.d.concl.6.nu.2.
Hanc tñ opinionum diuerſitatẽ conciliare vr̃ glo.
in c.bonę,1.in ver.per rerum naturam,de elect.decla
rando nimirum,ſecundam opinionem procedere eo
3 caſu tantum, † quo negatiua eſt improbabilis, quia
ſcilicet pura,vaga,& indeterminata ſit,tũc enim pp
difficultatem probationis voluit probari negatiuam
eo ipſo, quòd contrarium non probatur, & ita com-
muniter alias gloſſas concludere ſcripſit Abb.in d.c.
bonæ, nu. 14. & in his terminis loquuntur ſup. citati
DD.in contra.& maximè Bald.in alleg.conſ.79.quẽ
refert Crau.in conſ.1 nu.10.lib.1.& negatiuam præſu
mi,vbi probari non poteſt,tradit Bal. in l.actor.ad fi.
qui Inno.allegat, C.de prob.ſenſit Bart.in l.de ætate,
in 8.col.in 3.q.prin.ff.de minor.
4 Sed tñ contra hanc diſtinctionem & † declaratio-
nem concludunt DD. ꝙ fundans ſe in negatiua,etiã
improbabili,negatiuam probare teneatur. imputan-
dum eſt enim ſibi, ſi ſuam intentionem probare non
poteſt,vt dicit Abb. in d.c. bonæ,nu.14. Gemi.in d.c.
1.de cõfeſ.in 6.in 3.not.Imol.in d.l.in illa,col.pen.in
fi.verſ.& idẽ dicas,ſi ſit negatiua.Pariſ.cõſ.138.nu.2.
vol.4.Cępha.d.conſ.47.nu.1.vol.1.Natt.cõſ.648.nu.
6.Fran.Mant.de cõie. vlt.vol.lib.2.tit.1.nu.5.Milis in
reper.in ver.negatiua,an,& quando, & qualiter.
Quare hac cõi concluſ. ſuppoſita, quæ tñ plurib.
modis declaratur, & ex ea plura inferuntur vt latè p
Herc.in alleg.trac.de ꝓb.negat.& per Gabr.d. concl.
6.inquirendũ eſſet de huiuſmodi negatiuę probatio-
ne,circa q̃ breuiter concluſionem cõſtituendo, puta-
5 mus negatiuã † eſſe per rerum naturã improbabilẽ,vt
dicit tex.in l.actor,C.de ꝓb.& in d.c.bonę,1.de elec.
& vtrobiq; DD.c.qm̃ contra,de proba.l. aſſeuetatio,
C.de non nu.pec.c.ſi.q.5. nuper, verſ. porrò licet ne-
gantis.de renun. Deci.conſ.173. viſo ꝓceſſu agitato.
nu.3.Pariſ.cõſ.13.n.16.lib.3.Mand.ad reg. Canc.reg.
19.de infirmis reſignant.in 6.q.n.4. explicat Herc.in
alleg.trac.nu.124.fol.41. ex qua cõclu. inferri ſolet
6 teſtẽ deponentẽ † ſup negatiua de falſo ſuſpectũ red-
di,illiq; fidẽ nõ adhiberi,Inn.quẽ alij ſeq.in c. cũ ec-
cleſia Sutrina de cã poſ.& ꝓprie.vbi Rip.nu.79.idem
Rip.in l.1.ff.de verb.obl. Ale.cõſ.136.in fi.li.4.quem
tñ nõ ideo de falſo puniri dicit.Iaſ.in l.1.in prin.col.
4.ff.ſi qs iuſdicẽti nõ obtẽp.licet Ang.in l.ſi per aliũ.
§.docere.nu.2.ff.ne quis eũ,q in ius vocat.&c.& plu-
res eũ ſecuti cõtrariũ tenuerint, ꝙ imò in falſum in-
cidat, pęnã tñ extra ordinem huic teſti conſtituendã
tradit Cor.conſ.105.col.pen.li.3. conſ.125.col.2. cir-
ca medium lib.4. Crau.conſ.9.nu.7. lib.1.latè p Ale.
qui declarat in l.2.ff.quod quiſq; iuris.& * communẽ
hanc conclu.dicit Boſ.licet plures contrarium tenue
rint in tit.de defen.reorum.nu.34. vbi videas,& vide
Cur.in tract.de teſtib.concl.24.
Ex eadẽ concl.inferĩ ẽt magis credi duob.teſtibus
7 affirmantibus,quàm mille negantib. gl. in l. dĩe pro-
ferrẽ.§.ſi plures.ver.idẽ quærit,& ibi Bar.ff.de arbitr.
Inn.in c.ꝙ ſi p nouale.de verb.ſig.& ibi Ant.de But.
Corſ.in ſing. in verb.teſtis.ſing.15. Bald.in l.actor.C.
de ꝓb.& in l.1.C. de teſt.in 5.q. Dec.conſ.173. col.fi.
Ale.conſ.418.col.1.vol.2. Soc.conſ.105.col.4.vol.3.
Rui.conſ.11.col.1.vol.5.Soc.iun.146.col.fi.vol.1.
Verũ hęc intelligẽda erunt ꝓcedere in negatiua
8 vaga,puta, † & ſimplici, quæ loco,tpe, & pſonis non
circũſcribiĩ,ſecus in negatiua, q̃ ſit loco tpe coarcta-
ta. hæc.n. cũ cadat in ſenſum teſtis erit probabilis gl.
* cõiter approbata in l.optimã. C.de cõtrah.& cõmi.
ſtip.Soc.iun.cõſ.12.n.22. vol.2.Cur. in alleg.tract.de
teſt.cõcl.2.Crau.dec.56.n.3.Frãc.de Mar.dec.Delph.
nu.266.par.2.Boſ.tit.de defenſ.reorũ.n.17.& tũc ma-
gis credi deponentib. ſup negatiua,q̃ affirmatiua de-
clarat latè Fab.de teſt.concl.3.n.3.Sic in negatiua,q̃
ſit cõiuncta ſenſui teſtis,vt per Lanfr. de Oria.in d.c.
qm̃ cõtra in prin.nu.7.Sic in ea, quæ eſt coarctata rõ-
ne, quia.ſ. habet in ſe affirmatiuã, vel alio modo po-
nit in eſſe,vt ibi declarat Lanfr.& Gabr. proſequitur
loco cit.& Cur. in trac.de teſtib. cõcl.2.& 24.cũ ſeq.
9 Huiuſmodi aũt negatiua poterit † per teſtes duob.
modis ꝓbari, & remouẽdo actũ à ſenſu, quia dicant
teſtes illa die & hora qđ aſſeriĩ non fuiſſe factũ,eò ꝙ
ibi fuerunt præſentes, & non potuiſſet fieri, quin vi-
diſſent & nõ audiſſent,non autẽ remouendo ſenſum
ab actu, nec enim ſufficeret ſi dicerent, ꝙ non vide-
runt, nec audierunt illud fieri, ex quo ipſis non ani-
maduertentib.fieri potuiſſet trad.Bal.in l.2.C.de bo-
nor.poſ.ſecundũ tabulas & ibi Caſt. idẽ Bal.in l.opti-
mã.C de bon.poſ.ſecundũ tabulas, & ibi Caſtr.idem
Bal.in l.optimã.C.de cõtrah & commit.ſtip.Curt.in
cita.tract.de teſt.concl.27. Dec.conſ.101.col.fi.Rip.
in d.c.cũ eccleſia Sutrina.de cauſa poſ.& proprie.Pa
riſ.conſ.19.nu.22.vol.3. Rui.conſ.145.nu.2.vol.5.
10 Secundo loco indirectè probabiĩ,† ſi teſtes probẽt
de abſentia continua à loco,cui aſcribiĩ per id tem-
pus totũ,quo aſſeritur geſtus, Ioã.And. & alij.in c.ex
tenore de teſtib.Ale.cõſ.190.nu.13.vol.6. Caſt.conſ.
380.lib.2.latiſſimè per Boſ.ti.de defenſ.reorum nu.5.
cũ plu.ſeq.qui poſt Bald.qui negatiuam coarctatam
tripliciter diſtinguit in d.l. actor. declarat, ibique an
teſtis deponens ſuper negatiua teneatur ſemper red-
dere rationem dicti ſui ẽtiã non interrogatus,de quo
etiam per ignotum in repe.leg. neceſſarios.§. nõ alias
nu.75.ff. ad Syllanianum.
Itẽ quæ ſuperius ſunt,poſita accipi debent,qñ quis
teſtificaĩ in facto alienos in quo niſi modis ſupraposi
11 tis ſciẽtia nõ cadat: alias aũt per confeſſionẽ † rectè
probari poterit negatiua, gl.in l.2.& ibi Bal. C.de nõ
nu.pec. Ant.in c.veſtra.col.34.de cohabi.cle.& mul.
pleneq; per Herc.in cit.trac.de proban.nega.nu.196.
quem pro alijs modis probandæ negatiuæ adeas, nã
quinquaginta quatuor modos recenſet, quos hic trã-
ſcribendos non putauimus cum rectè atque ordine
proceſſerit, & in omnium manibus liber verſetur.

CONCLVSIO MXCIII.

ARGVMENTVM.

Negligentiam in dubio non præſumi: & qui ea probetur.

SVMMARIVM.

1 *Diligentiæ in dubio præſumptio potius,quam negligentia habenda eſt.*
2 *Negligentiam alleganti incumbit onus probandi.*
3 *Negligentiam non præſumi in his,quæ reſpiciũt factum, & commodum proprium.*
4 *Negligentiam, aut malam curam adhibitam eſſe in ſanando vulnerato præſumi non poſſe.*
5 *Negligentiam probari,ſi hæc duo ſimul concurrant, quod quis ſcilicet potuit facere aliquid,& obligatus nõ fecit.*
6 *Negligens ideo quis eſt præſumendus,quia nõ impeditus non facit,& non vſus eſt medijs illis opportunis,quibus aſtrictus vti poterat.*
7 *Negligentiam per teſtes directè non poſſe probari.*
8 *Negligentia quomodo per teſtes indirectè probetur.*
9 *Negligentiam teſtes probare volentes quo modo ſuper ea deponere debeant.*

1 Negligentia cum non præſumatur, in dubio † enim diligentiæ potius præſumptio habẽda eſt Alex.cõſ.45.volum.1. Crau.cõſ.77.nu.11. Abb.in cõſ.41.col.3. poſt nu.2.li. 1.Rot.deciſ.125.aliàs 2.de cõceſ.præben.in no.vbi in term.hoc decidunt Dom.per tex.in l.ſi defunctus.C. de arb.tut.l.cum de indebito.ff. de prob.c. quia non eſt veriſimile.de præſump.c. deputati de appel. Ideo
2 illã alleganti † incumbit onus probandi, ita profitẽdo tenuit Lud.Bolog.poſt. Barba.in l.4.§. Cato.poſt nu.144.verſ.& ſubdit idem Ang.& nu.145.verſ.2.adde.ff.de verb.obl. aſſerens contextum nota, in l.fi.in verſ.interdum ff.de cuſt.reo.
3 Amplia,vt id maximè procedat in his,† quę reſpiciunt factum,& cõmodum proprium Ro.cõſ.51.nu. 9.Sil.conſ.93.nu.9.Cep.cõſ.16.nu.7. Ponti. conſ.143. nu.87.faciunt,quę dicit Flori. in l.qui occidit §.ſi ad leg. Aquil. Alb.in l.item Mela.§.Celſus.ff.eo.tit.Sal. in l.1.C.de emen.ſeruo.Gand.in trac. maleſ.in tit.de homic.in fi.Soc.in cõſ.187. vol.1.quibus in locis cõ-
4 cludũt prædicti Doc.negligẽtiam, † aut malam curã adhibitam eſſe in ſanando vulnerato præſumi non poſſe per l.quoties §. qui dolo.ff.de prob.cui ſentẽtiæ fauet,qđ voluit Bar.in l.ſi ab hoſtibus, §. ſi vir vxorẽ ff.ſol.mat.& in l.idẽ quærit.ff.pro ſoc.quibus in locis docet ad illum ſpectare onus probandi, virum fuiſſe negligentẽ in adhibendo medicũ pro vxore ſanãda, quod etiã comprobat Cor. in cõſ.313. col.6.in litera R.vol.1.& in conſ.123. littera I. eo. vol. atq; Dec. in cõſ.480.nu.4.& Camp.in tract. de dote.par.5.q.3.nu. 3.dicit illum probare debere maritum potuiſſe adhibere medicum peritiorem pro cura vxoris, quod aſſerit hoc facere potuiſſe.
5 Probabit autẽ negligentiã, † ſi hæc duo cõcurrant ſimul,ſcilicet quod quis potuit facere aliquid,& obligatus nõ fecit,ita cõcludit Rui.cõſ.52. nu.8.vol.5. & idem prius voluit. Bar.in cõſ.102.in c.chariſſimè domine,& in d.l.ſi ab hoſt.b.§.ſi ff. ſol.matr.& in l.idẽ que pronæ, & in l. tutor qui repertorium §.pen. ff.de admi.tut.& in trac.de teſt.in ver.lata culpa. Io. And. in c.ſtatutũ de reſcript.in 6. Bald.in l.iuris ignorãtia. C.qui admit.arg text.in l.2.§.ſi ad diem.ff.de re mili. & in l.qui cõmeatus.eo.tit.l.2. ſed & ſi quis.ff. ſi quis cau Fel.in capit.ſi autem.num.3.de reſcript. Crauet. conſil.132.num.4.facit cap.peruenit. diſt.18.& no.in cap.Romana.de cenſibus.

Ex qua concluſione generali cõſtituta probandæ negligentię poſſunt determinari cęteri omnes negligentiæ caſus particulares: nam in omnibus ideo quis
6 erit negligens,quia † non impeditus non facit, & nõ vſus eſt medijs illis opportunis, quibus aſtrictus vti poterat.c.licet Epiſcopus.de præb.in 6.Soci. cõſ.273. col.4.verſ. confirmatur iſta concluſio. vol. 2. Crau. Bar. Rui.& cæteri ſupra citati Doctores.

Sed quia negligentia non eſt aliquid formatũ, qđ ſenſu corporis percipi poſſit, nã eius eſſentia nõ percipitur viſu,vel auditu,vel alio ſenſu corporeo, ideò
7 directè per teſtes † probari nõ poteſt, Ang.no.in l.teſtiũ.C.de teſtibus & in §.ſi verò obſit.in Auth.de hæ. & fal.Bar.in d.conſi.102. Rui.in d.conſ.12.nu.8. Menoc.de recup.poſ.remed. 7.q.5. imò teſtes aſſerentes ſimpliciter,& directè aliquẽ negligentẽ,dicerẽtur potius iudicare per intellectum,quã deponere,ſeu teſtificari de facto,ad quod ſunt adhibiti, & ideò eorum dictum vitiaretur,ſecundum Inn.in cap. cũ cauſam. de teſtibus, & Bar.in l.qui teſtamento. §. fi.ff.de teſt. & in d.conſi.102.& Rui.vbi ſup.& c.
8 Poterit tamen probari indirectè, veluti allegãdo, † pro ſui dicti ratione actus illos, ex qbus negligẽtia colligitur per intellectũ, vt puta ſi volo probare negligẽtiam tutoris in nõ emendo prædio pro pupillo, probare debeo eo tẽpore prædia fuiſſe venalia, quæ emi potuiſſent, ſi tutor voluiſſet,nã ex quo potuit, & adſtrictus non fecit probatur negligens,prout conſulendo exemplificat Bar.in d.conſ.102.
9 Pro teſtiũ autẽ ſuper negligentia deponentiũ † inſtructione illud notandũ eſt, ꝙ debent ſemper negligẽtiæ probationib.inniti:ideo debent ſuper illa ad inſtar negatiuę deponere cũ conteſtatione certi loci,& tpis c.cũ Eccleſia Sutrina de cã poſ. & ꝓpriè.gl. in l. optimã. C.de contrahe. & commit. ſtip. facit l.actor C.de prob.vbi doct.gl.in §.ſi vero abſunt.in Auth.de hær. & fal. Doct.in l.in illa. ff. de verb. oblig. Hercu. in ſuo tract de proban.nega.nu.260. vbi latiſſimè, & de communi teſtatur.

CONCLVSIO MXCIIII.

ARGVMENTVM.

Pro negotiatore præſumendum eſſe, quòd ſcilicet ex propria non aliena pecunia lucratus ſit, & in nonnullis alijs id verum eſſe oſtenditur.

SVMMARIVM.

1 *Negotiator ex propria pecunia ſibi quærere, & lucrari præſumitur.*
2 *Adminiſtrans alterius bona præſumitũ negotiari, & lucrari ſuis nõ ex adminiſtratione bonis, modo ſit induſtrius.*
3 *Tutor in dubio non præſumitur ſibi quæſiuiſſe ex propria induſtria, & operibus ſuis non ex communi.*
4 *Fratrem patre mortuo in dubio præſumi quæſiuiſſe ſibi ex propria induſtria, & operibus ſuis non ex communi.*

1 Negotiator † ex ꝓpria pecunia ſibi quęrere,& lucrari præſumitur, vt conſultus reſpondit Anch.in conſ.21. nu.2.ꝙ etiã procedere aſſerit in adminiſtrãte alterius negotia:ad-
2 huc enim negotiari † ipſius bona nõ ex adminiſtratione pſumi ꝓbat tex.in l.ſi autẽ. in fi.ff.de priuil. cred. & in l non vnde originẽ. C.ſi cer.pet.nam ſolerti adminiſtratore exiſtente,& induſtrio, prout ſunt huiuſmodi negotiatores, facile etiam admittitur, vt non iure adminiſtratorio, ſed proprio potius quæſitũ iudicetur,Crau.conſ.129.num.3.& ſeq.& alios adduximus in concl. Adminiſtrator.nu.4.qui ad illuſtrandã hanc concluſionem conferre poterunt.
3 Hinc tutor ex bonis † pupilli in dubio non præſumitur quæſiuiſſe, vt probat tex. in l. ſi defunctus. C. arb.tute.& ibi Barto.Bald.& alij in auth.ex teſtamento in 3.col. C. de colla. Alex. conſ. 40. in fi. volu. 3. cum additis per illuſtriſ. Card. Alb. in d. l. ſi defunctus.& dicemus in concl.Tutor.

Huic cõcluſioni,& illud eſt affine,fratrẽ patre mor-
4 tuo † præſumi quęſiuiſſe ex ꝓpria induſtria, & operibus ſuis, non ex cõmuni,vt cõſulẽdo tradit idẽ Anc. cita.conſ.21.nu.3.per no.à Spec.in 4.par.in tit.de iudicijs.§.ſequitur.verſ.vt autẽ circa hoc,& tex.in l.ſi defunctus C. arb. tut. & l. venditor, ex hereditate ff.de hær.vel act.vend.quę omnia, & his ſimilia a prius, & cõgruentius ſuis proprijs locis tractata inuenientur.

CONCLVSIO MXCV.

ARGVMENTVM.

Nobilitatem in dubio non præſumi, ſed eſſe probandam quoſque verum ſit: & qui probetur nobilitas.

SVMMARIVM.

1 *Nobilitas non præſumitur,ſed probanda eſt,Et tur.*
2 *Nobilitatem præſcriptione,niſi immemorabili nõ acquiri.*
3 *Ignobilitatem aduerſarij probare debet qui ſe fundat in ea.*
4 *Nobilem præſumi qui natus eſt ex genere nobili.*

Nobilis

5 *Nobilis præſumitur, qui habet qualitatem inhærentem, ex qua nobilitas inſurgit, vt in habente Marchionatum, Ducatum, Comitatum, & alia ſimilia bis.*
6 *Nobilitas quid ſit.*
7 *Nobilitas duplex.*
8 *Nobilis pſumit, quē vulgus & cōis hominum opinio reputat. Quod amplias & ſublimitas, vt num. 9. & 10.*
11 *Nobilitatem probari per famam & communem hominū æſtimationem.*
12 *Nobilitas quo pacto per teſtes ſit probanda.*

1 Nobilitatem nō præſumi, ſed † pbari
debere p allegantē, ſatis
ea ratione colligit, φ ipſa res ſit aduētitia, nec nobis
à natura proueniens, cùm habeat ortū ex ſibi accidē-
tibus vel progenitoribus, l. non ignorat. C. qui accuſa
re, vbi Bal. docuit quem præſumi magis popularem,
quàm nobilem ſeu magnatem, & in c. 1. §. ſi ruſticus,
per illum text. & ibi Affl. num. 6. Lauden. Aluaro. &
Card. de pace tenenda. Soc. conſ. 246. elegāter & ſub-
tiliter, col. 2. lib. 2. quem refert & ſequitur Rip. reſp.
183. ſub tit. de diuerſis reſcriptis, nu. 2. Flo. l. 1. ff. de pb.
vbi dicit, φ qui agit cōtra aliquem tanquam nobilē,
debet probare eam qualitatem Corſet. in ca. grandi,
col. 12 de ſupplen. neglig. prælat. Caſſad. cōſ 64. viſo
proceſſu moto, col. 3. ver. ad ſecundum, cum alijs ad-
ductis per Tiraq. in ſuo copioſo tract. de nobil. c. 10.
nu. 3. quib. accedat Dida. li. 3. var. reſol. c. 16. num. 10.
Rol. à Val. conſ. 67. nu. 27. lib. 3. Nar. conſ. 637. nu. 30.
& 5. li. 3. Rebuf de nominat. q. 12. nu. 14.
2 Ampliatur huiuſmodi concluſio, † vt nec ex præ-
ſcriptione, niſi fortè immemorabilis ea ſit, inducatur
huius nobilitatis probatio contra hanc præſumptio-
nem, vt reſpondit Franc. a Rip. reſpon. 26. nu. 9. lib. 2.
& tradit Tiraq. citato tract. de nobilit. c. 14. vbi pluri-
bus hoc agit, an nobilitas præſcriptione acquiri poſ-
ſit, & tradidit Didac. d. c. 16. nu. 10. ad fi. quod probari
dicit arg. tex. in c. 1. de præſcri. in 6. & in Hiſp. Regnis
vſu forenſi receptum eſſe teſtatur: per probationem
tamen quaſi poſſeſſionis immemorabilis nobilitatē
acquiri, modò ſcientia & patientia ſuperioris acce-
dat, explicat citato loco Tiraq.
3 Limitabis modò non procedere, † quoad cum qui
ſe fundat in ignobilitate aduerſarij, vt ſi quis frater ſe
cundogenitus, diuiſionem fecit cū primogenito tan
quam nobili, & poſtea vult reſcindere iſtam diuiſio-
nem, q̄a dicit maiores eorum nō fuiſſe nobiles: huic
enim incumbet onus probationis, vt dicimus de eo,
qui ſe in paupertate fundat, qui debet illam probare,
licet alias præſumatur, quod latè comprobat Tiraq.
præcit. c. 10. nu. 14. cùm maximè in exemplo propoſi
to ſecundo genitus faſſus ſit nobilitatem.
4 Limitaī 2. in eo, † qui eſt ex nobili genere natus:
nā hūc & nobilē virtutis nobilitate præſumi, colligiī
ex Cy. in l. prouidendum, C. de poſtula. per l. φ ſi no-
lit, §. qui mancipia, ff. de ædil. edict. vbi filij parentum
plerunq; virtutes & vitia imitanī, vt explicat Tiraq.
d. tract. de nobilit. c. 20. nu. 21. & qui ex genere nobili
deſcendit nobilis dī, vt latè ēt per Caſſan. ſuper con-
ſuet. Burg. rub. 4. §. 19. nu. 15. ver. entre gens nobles, &
per Alc. de præſump. reg. 1. prēſum p. 48. & ex progeni
torib. in poſteros nobilitatem deſcendere traditur in
l. 1. vbi Bar. & Io. de Plat. C. de dignit. li. 12.
5 Limitatur 3. in eo, † qui habet qualitatē inhæren-
tē, ex qua nobilitas inſurgit, vt in habente Marchio-
natum, Ducatū, Comitatū, & alia ſimilia; iſta enim
faciunt præſumi illos, q ea tenent eſſe nobiles ex eo,
φ principibus magis accepti videntur Bart. in l. 1. C.
de dign. li. 12. facit tex. in l. 1. C. vbi Senatores, vel Cla
riſſimi. & φ ibi Pau. de Caſt. no. & latè Imo. in ca. de
multa de prēben. in fin. & conſulendo tradit Silua. in
conſ. 30. num. 42. ſic ille dī nobilis, qui adhæret laici
Principis illius permiſſu, Purpur. in l. 1. col. 18. & ibi
omnes, ff. de officio eius, per tex. in l. 1. C. de propoſi-
tis laborū. lib. 12. ſicut & is reputatur nobilis, cui Prin
ceps arma ſine inſignia conceſſit, vt per Ral. in tract.
nobili. 1. q. 3. q. prin. & expreſſius is, cui priuilegiū con
ceſſum fuit, Bal. in l. ſacrilegij, C. de diuerſis reſcript.
Iaſ. in l. omnium, col. 1. C. de teſt. non eſt enim aliud
6 nobilitas † quàm qualitas quædam per gerentē Prin-
cipatū illata, qua quis, eiusvè deſcendentes ad tertiū
gradum vſq; vitta plebeios honeſtos accepti oſten-
duntur, vt ex Bar. in d. l. 1. declarat Silua. conſ. 1. num.
7 22. cum plur. ſeq. Et hæc eſt nobilitas ciuilis † & poli-
tica diſtincta & ſeparata à plebeitate & ruſticitate,
de qua per Bar. in d. l. 1. & ibi Io. à Plat. & Sil. d. conſ.
1. nu. 37. Alia eſt enim nobilitas, quæ ex virtutibus p-
uenit, & ſcientia quam nobilitatem apud Deum ap
pellat Tiraq. qui copioſè explicat & declarat citato
tract. de nobilit. d. c. 4 nu. 12. cū plur. ſeqq. à quo ſumi
poſſunt aliæ qualitates nobilitatem inferentes, & du-
plicem nobilitatem eſſe, & generis, & virtutis, ponit
Mandoſ. ad effectum illius regulæ. in reg. de annali,
q. 60. nu. 2. quia tamen in perpendenda nobilitate ad
communem reputationem reſpicitur.
Limites 4 velim concluſionem noſtrā non proce-
8 dere in eo, † quem vulgus, & communis hominū æſti
matio nobilē reputat: is enim præſumitur nobilis, &
nobilis fit, tanquam nobilitas ex vulgi opinione pen
deat, Io. de Pla. poſt Bar. in d. l. 1. Fely. in c. ſup eo. col.
2. de teſt. Guid. Pap. dec. 38. ſed quæro, an nobilis, col.
pen. Caſſa. conſ 604 Bonus à Curtili in tract. de nobi
li. in 6. par. Did. Cou. lib. 1. varia. reſo. c. 16. nu. 10. Cal-
can. conſ. 8. in cauſa pendente, verſ. ex ſup. adductis,
Soc. conſ. 246. eleganter, col. 2. verſ. 1. ratio, volum. 2.
Card. in c. per venerabilem, §. vlt. ver. quærit de hinc,
qui fil. ſint legi. Caſſa. d. §. 19. nu. 26. Menoc. de arbit.
iud. lib. 2. caſu 670. nu. 4.
9 Ampliatur añt † φ dicimus ex communi hominū
æſtimatione nobilitatem præſumi, procedere non ſo
lum in nobilitate, quæ dicitur generis & politica, ſed
etiam in nobilitate animi & virtutum, vt de virtute
tradit Io. Crot. in tract. de teſti. par. 4. nu. 141.
10 Sublimitandum † tamen eſt ita procedere, vt huic
præſumptioni tantiſper ſtetur, quoad contrarium nō
probetur, vt dicit Tiraq. d. c. 10. nu. 6.
Hinc igiī cùm nobilitas ad cōplures iuris effectus
11 ſæpè probāda ſit, probabitur † appoſitè per famam:
& communem hominum æſtimationē, Bal. in l. pro-
uidendum, per illum tex. C. de poſtulando. quē ſequi-
tur Fel. in c. veniens, nu. 9. de teſti. Deci. in c. 1. nu. 27.
& apoſt. Alex. ad Bar. in l. de minore. §. tormēta. col.
pen. ff. de quæſtionib. Iaſ. in l. admonendi, col. 79. ver.
item nobilitas, ff. de iureiur. Guid. Pap. ſing. 254. nobi-
litas probaī. Io. de Plat. in d. l. 1. C. de dignit. lib. 12. co
pioſè idē Tiraq. d. c. 10. nu. 8. Duen. reg. 299. ſim. 3. &
de nobilit. generis quòd per famam probetur tradit
Franc. Marc. dec. Delphi. 805. nu. 5. par. 2.
12 Hinc probabiī nobilitas alicuius per teſtes, † qui di
cant illum nō ſimpliciter nobilem, ſed à populo pro
nobili reputari, Soc. inter conſ. Cur. ſen. cōſ. 18. quem
refert Tiraq. d. c. 10. nu. 6. & tradit Bon. à Cur. d. tract.
nobili. par. 6. nu. 9. cōis etenim vſus loquēdi, ſiue vſus
propriæ ciuitatis, vel cōis reputatio nobiles cōſtituit,
Bar. d. l. 1. & conſuetudo in hoc magis, quàm lex attē
diī. Caſt. conſ. 299. in c. dubitaī primo. in 4. dub. quē
cum alijs adducit Sil. d. conſ. 3. nu. 42. Staphi. ſuper ſi-
gna. fol. 129. à tergo. latè Mād. ſuper reg. cāçe. reg. de
annal. q. 60. in prin. & ideo pōt eſſe aliquē haberi pro
nobili in aliquo loco, & in alio eſſe ignobilē, vt pro-
bat Sil. conſ. 1. nu. 34. per text. in l. munerum in prin.
ff. de mune. & hono. & tō ad probandū quē eſſe nobi
lē inter alios articulos, qui fieri dēnt, & ponunī à Bar.
in d. l. 1. nu. 98. & à Io. de Pla. in vlt. col. articulatur ēt
φ cōis vſus loquendi, & intelligendi ſe habuit, teſtes
deponentes ſup nobilitate pro ratione dicti debere

dicere, ſe cognouiſſe patrem, auum, & maiores eius omnes nobiles, & nobiliter viuentes, qui pro talibus ſe tenebant & reputabant, nobilium actus, mores, ſtatus, & conditiones facientes & exercentes, & pro talibus ſunt habiti & reputati inter omnes, de his cognitionem habentes. vbi & nu. 41. dicit nõ ſufficere, ſi teſtis diceret aliquem de tali domo nobili eſſe natum, niſi adderet, & tanquam nobilem à populo fuiſſe acceptum, quod & ſup. diximus, & ibi alia ad probationem nobilitatis facientia, ad effectum nominationis ponit, & in q. ſtatim ſeq. quot teſtes ad eundem effectum in ea probanda requirantur.

CONCLVSIO MXCVI.

ARGVMENTVM.

Nobilitatis multæ referuntur prærogatiuæ, quibus pro ea præſumitur.

SVMMARIVM.

1 *Pro nobilitate maximè præſumi.*
2 *Pro nobilitate præſumi non ſolũ quoad qualitates intrinſecas, vt animi ingenuitatem, verum etiã quoad extrinſecas nobilitatem concernentes.*
3 *Donationem præſumi in nobilibus.*
4 *Suſpicio contra teſtem, quæ alias non ceſſaret, ob nobilitatem ceſſat.*
5 *Nobilibus teſtibus magis credi, quàm plebeis.*
Contrar. nu. 6. Conciliatio, nu. 7.
8 *Nobilium mulierum teſtimonium præferri teſtimonio virorum ignobilium.*
9 *Nobilibus teſtibus magis credi, quàm plebeis; etiam ſi illi nobiles eſſent numero pauciores.*
10 *Teſtibus ignobilibus pro reo deponentibus magis credi, quàm nobilibus pro actore.*
11 *Nobilibus teſtibus pro actore deponentibus magis credi, q̃ ignobilibus pro reo, cum hi ſint pauperes, viles, & facile corruptibiles ac ſuſpecti.*
12 *Teſtibus ignobilibus veriſimiliora deponentibus magis credi, quàm nobilibus.*
13 *Nobilis teſtis aut ignobilis, quis dicatur, iudicis arbitrio relinquitur.*
14 *Nobiles teſtes etiam ſingulares probare.*
15 *Nobilium mercatorum codicibus etiam pro ſe credi in parua quantitate.*
16 *Nobilitatem conferre ad fidẽ peregrino adhibendã de ſubtractione rerũ, quas dicit poſuiſſe in naui, vel diuerſorio*
17 *Nobilitatis ratione iuramentum in ſupplementum probationis deferri etiam in cauſa graui.*
18 *Statuto induci poſſe, quod quælibet cauſa tam ciuilis, quã criminalis terminetur ſolo teſtimonio alicuius in dignitate conſtituti, & nobilis.*
19 *Nobili aſſerenti ſimplici verbo, ſe mandatũ habere à Principe, credi abſque alia probatione.*
20 *Nobilis qui credidit, excuſatione dignum eſſe.*

1 Pro nobilitate † maximè pſumi, ponit gl. in c. illud, 40. diſtin. & notat Ang. in l. ſi à bonæ fidei, per illum tex. ff. de rei vend. Io. And. in c. conſtitutis. 2. col. pen. de appella. Rom. ſing. 726. ſit hoc intre cautũ, Barb. conſ. 3. col. 13. & conſ. 35. col. 1. lib. 2. & conſ. 60. col. 7. lib. 3. Corſet. in repet. in c. grandi, de ſupplen. neglig. prela. Cepo. in trac. de Impe. mil. elig. col. 12. cũ ſeq. Alc. de præſum. reg. 1. pſum. 48. Gherar. à Petraſ. ſing. 30. Soc. iun. cõſ. 39. n. 26. li. 2. Io. Lup. in repe. rub. de don. inter vir. & vxor. col. 16. Tiraq. in trac. de nobi. c. 20. nu. 20. & nu. 41. Fran. Mar. dec. Delph. 1210. nu. 2. in 1. par.

2 Ampliatur procedere non ſolũ, † quoad qualitates intrinſecas, nimirum animi ingenuitatem, & ſimilia verum ẽt quoad extrinſecas nobilitatem concernentes, vt loquit gl. in d. c. illud, 40. diſt. trad. Io. Lecirier. in trac. de primogenitura, art. 2. nu. 4.

3 Ex quo deducitur, in nobilibus † etiam donationẽ præſumi, gl. in l. vxori, §. vlt. & ibi Bar. ff. de leg. 3. Bal. in l. ſi paterno, C. de neg. geſt. Iaſ. in l. contra ius, §. 1. col. 1. ff. de pac. Rom. ſing. 644. nobilitas inducit, plenè Tiraq. de nobilita. c. vlt. nu. 47. & poſt eũ Iac. Menoch. in tract. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſu 88. nu. 49. & nos poſuimus in concl. 554. nu. 58.

4 Ampliatur ſecundò adeò procedere, † vt propter nobilitatem ceſſet ſuſpicio contra teſtem, quæ aliàs non ceſſaret. c. niſi eſſent viri prouidi, de præben. Fel. in c. in literis, de teſti. licet contrarium ſenſerit Aret. ibi. ad quod vide. Crot. de teſti. par. 4. nu. 23.

5 Infertur modò ex hac concluſione, † nobilibus teſtibus magis credi, q̃ plebeis, not. glo. in l. 3. in ver. plebeo, per illũ tex. ff. de teſti. Spe. in tit. de teſte, §. poſt q̃, verſ. porrò, Bar. in l. 1. col. 9. C. de digni. lib. 12. Iaſ. in l. maiorem, C. de pac. Feli. in c. in noſtra, col. pen. de teſtib. Calca. in conſ. 9. in q. Iacobelli, col. 3. verſ. ſed poſito, Dec. conſ. 342. in cauſa partus, in 1. dub. ad fi. Caſſa. ſuper conſue. Burgun. rub. 4. §. 20. ver. entre toutes. nu. 2. Ruin. conſ. 35. col. fi. vol. 4. & conſ. 158. col. pen. vol. 5. Io. Lecirier. d. tract. de primogenitura, art. 2. nu. 4. Aymo Crauet. conſ. 6. plura videnda, nu. 28. plures congerit Tiraq. de nobili. c. 20. nu. 38. & poſt eum Petrus Roizius deci. Litua. 3. nu. 43.

6 Contrarium tñ, † quo ad hanc illationem, ſenſit gl. in c. ego ſolis, 9. diſt. Soc. cõſ. 105. col. 4. vol. 3. quos refert Gabr. de teſti. concl 4. nu. 35. ſed erit aduertendum

7 † pro diſtinctione, vt etiam aduertit Gabr. loco cita. bonos mores præualere in propoſito nobilitatis, vt tradit Bal. in c. cauſam, in fi. de proba. quem ibi ſequitur Fel. ante fi. & in c. ſuper eo. il 2. col. 3. in fi. de teſti. Barba. in c. 1. col. 1. de don. & in conſ. 27. li. 1. & latè per Tiraq. qui plures congerit. d. tract. c. 4. nu. 16.

8 Huiuſmodi autem illatio ampliatur, † primò etiã ſi eſſent mulieres nobiles, nam illorum teſtimonium præferretur teſtimonio virorũ ignobilium, Gherar. à Petraſ. ſing. 11. his caſib. Tiraq. d. c. 20. nu. 33. Per. Roizius d. deci. Lituanica 3. nu. 44.

9 Ampliatur 2. † etiã ſi teſtes nobiles eſſent numero pauciores, Bal. in l. teſtium. col. pen. verſ. 2. dico, C. de teſtib. & per Tiraq. d. c. 20. nu. 33. Gab. d. cõcl. 4. n. 37.

10 Limitatur aũt & intelligitur procedere, † niſi nobiles deponerent pro actore, & ignobiles pro reo, qa tunc magis crederetur ignobilibus. Ruin. conſ. 158. nu. 14. vol. 5. ex not. per gl. in c. clerici, 81. diſt. & Abb. in c. ex literis, & ibi Dec. de prob. Tiraq. d. c. 20. nu. 34. Roizius d. deci. 3. nu. 46.

11 Sublimitatur tñ, † qñ teſtes actoris differunt ſolũ dignitate, & teſtes rei exiſtunt bonę conditionis & famæ, nec in eis cadit aliqua ſuſpicio falſitatis ratione paupertatis, vel vilis & infimæ conditionis; ſecus verò, ſi teſtes rei ſint pauperes, viles, & facilè corruptibiles ac ſuſpecti: ita conſulendo declarauit Rui. præcitato conſ. 158. nu. 26. verſ. nec obſtat. vol. 5.

12 Limitari ſecundò põt, † niſi ignobiles probarẽt veriſimiliora, Aymo cõſ. 75. col. 5. vel iuris præſumptione eſſent melius informati, Grat. conſ. 81. col. pen. & cõſ. 82. in fi. vol. 2. quos adducit Gabr. d. cõcl. 4. n. 41.

13 Declarantur aũt hæc, † quæ dicta ſunt, pendere ex arbitrio iudicis, quis dicatur teſtis nobilis aut ignobilis, Alc. ad Bar. in l. 3. in prin. ff. de teſtib. Tiraq. de nobilit. c. 10. nu. 10. & poſt eum Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſu 67.

14 Infertur ſecundo loco † ex eadẽ cõcluſione, teſtes nobiles probare, ẽt ſingulares, Caſti. in l. admonendi, ff. de iureiur. & in l. Lucius, ff. de ijs, qui no. infa. ponit pro ſing. Marſ. ſing. 114. vulgatum & tritum eſt apud omnes, & dicit no. Io. Crot. in tract. de teſti. in 7. part. verſ. 10. & vlt. ſit concluſio, licet in contrariũ arguat, faciunt cit. per Gab. de teſti. concl. 2. nu. 71.

Infertur

25 Infertur 3. credi † codicibus mercatorũ nobilium, etiam pro ſe in pauca quantitate, vt ſcribit Bal. in l. 1. col. 1. verſ. quid ergo eſt in codicib. C. de cõfeſ. Alua. in c. 1. §. ſimiles ruſticum, de pace tenen. quos adducit Tiraq. d. c. 20. nu. 35. & propter nobilitatem inſurgere præſumptionẽ pro priuata ſcriptura ponit Soc. in conſ. 187. nu. 3. vol. 2. & poſt eum Hier. à Monte in tract. fin. regun c. 63. nu. 9.

26 Infertur 4. nobilitatem † conferre ad fidem peregrino adhibendam de ſubtractione rerum, quas dicit poſuiſſe in naui vel diuerſorio, Spec. tit. de furtis, §. 1. verſ. ſed quid ſi naut.

27 Infertur 5. iuſiur. † in ſupplementum probationis deferri etiã in cauſa graui nobilitatis ratione, Franc. Cur. in repe. l. admonẽdi, in 65. fal. n. 311. ff. de iureiu.

28 Infertur 6. † ꝙ licet non poſſit ſtatuto induci, ꝙ credatur dicto vnius ad plenam probationẽ, poterit tñ ſtatui, vt quælibet cauſa tam ciuilis, quàm criminalis termineiur ſolo teſtimonio Epiſcopi, Ducis vel Marchionis, vel alterius in dignitate præfulgentis & nobilis, Iaco. Petr. de Pro. in repet. d. l. admonendi ff. de iureiur. qui dicit caſum eſſe ſingularem in c. quicunq; 11. quæſt 3.

29 Infertũ 7. nobili † aſſerenti ſimplici verbo ſe mãdatũ habere à Principe credi abſq; alia ꝓbatione, p tex. in c. nobiliſſimus, 17. diſt. not. Inno in c. cũ in iure peritus, de off. deleg. Io. And. in c. ad Apoſtolicæ, in ver. proponi iura, de re iudi. lib. 6. Luc. de Pen in l. mulieres, col. 5. verſ. 10. generaliter, C. de digni. lib. 10. Io. à Pla. in l. prohibitum, C. de iure fiſci, lib. 12. Ang. conſ. 182. Mandatum Principis, quos citat Tiraq. d. ca. 20. nu. 41. Gabr. de prob. concl. 3. nu. 8. ex quo credit̃ Cardinali aſſerenti, ſe habere ſpecialem commiſſionẽ, vt per Alcia. de præſump. reg. 1. præſum. 48. nu. 3.

30 Infertur 8. excuſari, † qui nobili credidit, vt ponit idẽ Tiraq. loco citato, nu. 27. & latiſſimè proſequitur declarando Gabr. de criminalib. concl. 8. nu. 36. in 8. ampliat. Alia poſſent inferri, ſed quia ſunt extra propoſitam materiam probatoriam, & à Tiraquello cumulantur, conſultò omittuntur.

CONCLVSIO MXCVII.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus pro notariatu præſumatur, vel non præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Notarius nemo præſumitur, & cur.*
2 *Notarium neminem præſumi adeo verum eſt, vt etiam ſi inſtrumentum conficiens aſſereret ſe notariũ in inſtrumenti ſubſcriptione, ei non credatur.*
3 *Notariatum non probari ex licentia data à iudice alicui notario authenticandi protocolla talis notarij defuncti.*
4 *Notarium in præteritum fuiſſe quis ex eo recte non probat, quod hodie probat eum eſſe notarium.*
5 *Notarium ex eo quem præſumi, quòd pars non opponat.*
6 *Notarium ex antiquitate præſumi. Contrar. nu. 7. Conciliatio, nu. 8.*
9 *Tempus, quod notariatus inducit præſumptionem, eſt centum annorum.*
10 *Adminicula quæ probent in antiquis, quem eſſe notariũ.*
11 *Notarius ex antiquitate temporis præſumitur in dubio, ſecus in claris.*
12 *Notarium ex eo præſumi, ꝙ eius inſtrũm producitur ex longinquis partibus prima facie apparens in forma cõi & publica, non abolitum, non cãcellatum, nec in aliqua ſui parte ſuſpectum. Contrar. nu. 13.*
Conciliatio, nu. 14. 15. 16. & 17.
18 *Inſtrumento ex longinquis partibus in forma communi producto credi, ſi perſona ſit legalis qui producit.*

1 NOtarium ſui natura † nõ præſumi ſatis ex co cõſtat, ꝙ notariatus in facto conſiſtit, & facta non præſumuntur, l. in bello, §. factæ, ff. de capt. Item quia notariatus officiũ non cõfertur à natura, ſed ab hominibus dignitatẽ habẽtibus, & non ab omnibus, ſed à paucis. pp ꝙ hanc noſtram concluſionẽ firmauit Spe. in tit. de inſtr. edit. §. Reſtat, ver. & ſcias, Inn. in c. veniẽs, de ver. ſign. Dec. conſ. 36. in prin. Caſt. in l. ſcriniarios, C. de teſt. mil. c. Capel. Thol. q. 330. Egid. deci. 193. Affl. de nou. feu. nu. 26. Octa. Cach deci. Pedem. 117, nu. 3. Alex. conſi. 166. col. 2. lib. 2. & in conſ. 101. lib. 4. Boer. q. 36. nu. 37. in 1. par. Io. Graſ. in tract. de ſubſtantial. Procur. in ſubſcript. nu. 2. Aym. Crau. conſ. 72. in prin. & in cõſ. 121. nu. 16. & in conſ. 150. in prin. Alex. cõſ. 97. n. 3. vol. 7. & in cõſ. 198. eo vol. & ideo probandã eſſe qualitatẽ notariatus, tradũt oẽs, poſt Inn. in c. 1. de fi. inſt. Oldr. conſ. 277. de toto themate, col. 2. ad fin. verſ. 4. obijcit Cyn. & Bal. in l. cõparationes. C. de fi inſt. & ꝓducẽs inſtrũ in huiuſmodi probationis onere grauatur ſecundum Alex. d. conſ. 166. col. 2. verſ. & ꝙ erant Tabelliones, Soc. conſ. 33. proſequendo col. 1. verſ. 2. cõclu. lib. 1. Anch conſ. 213. pro iſta parte, col. 2. circa med.

2 Ampliatur hmõi concluſio procedere, † etiam ꝙ inſtrũ cõficiens aſſereret in inſtrumenti ſubſcriptione ſe notarium, vt ego Ver. pub. Imperiali, ſiue Pontificia authoritate notarius ſcripſi, & publicaui, &c. Non enim creditur aſſertioni notarij ſuper ipſo notariatu. Bar. in tracta. de Tabel. q. 3. verſ. licet quis, Ioan. Berta de Firmo. in tract. de Epiſcopo, in 5. par. 4. libri, nu. 8. Soc. d. cõl. 33. col. 1. li. 1. Celſ. ad Lanfr. de Oria. in c. quoniam contra nu. 13. de prob. Crau. in tract. de antiq. temp. par. 3 verſ. videmus, nu. 2. Bart. d. q. 36. nu. 8. Io. de Pla in l. generali, C. de tabul. lib. 10.

3 Ampliatur 2. † ẽt ꝙ data eſſet licentia leuandi, ſeu authẽticandi protocolla talis notarij defuncti alicui notario per iudicẽ, nam adhuc d. licẽtia nõ ꝓbat notariatũ: nam cũ ſint verba enunciatiua, non probant ſaltẽ quo ad eos, qui dictæ licentiæ non fuerũt pñtes ꝓbat Alex. d. cõſ. 166. col. 2. verſ. & ẽt per d. licentiam, vol. 2. & poſt eũ Rol. à Val. conſ. 32. nu. 8. vol. 2.

4 Ampliatur 3. procedere † etiam, ꝙ ſimpliciter aliquis probaretur notarius, nã ex huiuſmodi probatione de præſenti non inferretur præſumptio in præteritũ, Alex. cõſ. 198. col. 2. vol. 7. nã qui vult probare aliquem fuiſſe notarium, fundat ſe in tempore: oportet ideo, quod limitatè de eo probet, l. eum actum, ff. de neg. geſt. nec ſequitur, hodie aliquis eſt Tabellio, ergo fuit heri, Bal. in l. ex perſona, in 2. col. C. de proba. & in l. qui adulterij. C. de adul. & per hæc tradit Rol. cita. conſ. 32. nu. 11. vol. 2.

5 Limitatur modò ſuperior concluſio † procedere parte opponente, Aegid. conclu. 540. ſi pars; Vant. in tract. de nullit. tit. de null. ſen. ex defectu inhabilitatis ſeu man. comp. Nec enim iudex per ſe requirere tenetur, & ita Doct. ſup. c. ta. in prin. loquuntur, dum dicunt notariatum eſſe probandũ, modò ſcilicet opponatur, aliàs enim pars cenſetur approbare, vt latè probat Aymo conſ. 150. nu. 2. 1. part.

6 Limitatur 2. non † procedere concluſionẽ in antiquis, ex antiquitate enim præſumitur notariatus, Inn. in c. veniens, de verb. ſign. Bal. in au. h. quas actiones, circa fi. C. de ſacroſ. eccleſ. & in l. comparationes, vbi Sal. C. de fid. inſtr. & Bal. magis cõiter videntur ſequi Doct. vt dicit Crau. in tract. de antiq. tempo. in 3. part. verſ. vidimus in genere, nu 8. Affl. dec. 251. ad fi. deci. 243. nu. 3. Bar. in l. ſolemnib. in fin. C. de fi. inſtru. Rumin. in l. 1. nu. 15. in fi verſ. adde etiã, C. qui admit. Fran. Mar. q. Delph. 489. nu. 14. in 1. par. Dec. conſ. 36. col. 2. verſ. non obſtat.

7 Contra † tñ hanc limitationem, quòd ex ſola antiquitate non præſumatur notariatus, ſed aliud adminiculum requiratur, tenuit Corne. ſibi contrarius, in conſ.

in conſ. 142.col.3.in fi.ver.non apparet etiam de notariatib. & in conſ.304. col.8.verſ.quod & ſecundo, lib.3.& latè in conſ.24.col.5.lib.4. quod vidiſſe conſultum,antiquitatem ſcilicet ſolam non ſufficere,Gomes.in d.l.comparationes,in addi.ad Bald. plures in hanc ſententiam adducit, & ẽt ex ſupra poſitis ponderat Crau.in tract.de antiq.temp.in 3.par. ver. vidimus in genere,nu.6.

8 Hæc tñ controuerſia opinionum conciliari † põt, vt prima procedat in inſtrũis antiquiſſimis, ſecũda autem in ſimpliciter antiquis, in inſtrumẽtis etiam antiquiſſimis,videtur alia probatio impoſſibilis, & hoc caſu loquitur Bald.in d.auth. quas actiones,& in d.l. comparationes,Alex.conſ.101.col.3.li.7.Iaſ.in l.Barbarius,ff.de offi.prær.col.11. in 3.limit.

9 Tempus aũt, † quod citra aliquod adminiculũ notariatus præſumptionem inducere ex ſupra relatis poſuimus, erit ad minus centum annorum, requiritur enim antiquiſſimum, Afflict.deci.245.& deci.251.& præſupponunt ſupra relati Doct.

10 Adminicula † verò in ſimpliciter antiquis erunt, vel quia probatum fuit,ꝙ haberetur ille pro publico notario, vel quia producantur plura inſtrumenta reperta in Archiuio publico, vel producitur matricula eius notariatus,vt loquuntur relati Doct. & declarat Crau.loco citato,nu.4.& 5.

11 Declaratur tamen † ꝙ modò diximus præſumi notariatum propter antiquitatem temporis procedere in dubio,ſecus in claris: tunc enim ceſſantibus coniecturis ſtatur veritati,vt poſt eos, quos adducit, tradit Hier.à Mont.in trac.fin.regun.c.106. nu.6.

12 Limitatur 3.concluſionem procedere,† qñ inſtrm de partibus proximis & vicinis producitur, vbi facilis põt haberi probatio & informatio, ſecus ſi produceretur inſtrm ex longinquis partib. prima facie apparens in for.cõi & publica,non abolitum, non cancellatum,nec in aliqua ſui parte ſuſpectũ, tunc enim ratione difficilis probationis pro inſtrõ præſumi ſcribit poſt Azo.in ſumma in auth. de fi.inſtr. Spe.in tit. de inſtr.edit.§. reſtat, verſ.ſed quid ſi producitur, nu. 6.nam & præſumitur pro producente, ꝙ ſit memor ſuæ ſalutis,& pro tabellione quod vera ſcripſerit, idẽ tradit Pract.Papien.de for.opp contra inſtru. verſ.nõ fuit,nec eſt publicus, nec authen.notarius.

Apoſtil.ad Alex. in tract. de præſum p. reg.3. præſump.13.nu.17.& hanc opinionẽ ſequit Cyn.Guliel. de Cun.in l.cõparationes C.de fi.inſtr.Bal.in l.ſi qua per calumniã,in fi.C.de Epiſ.& cle. gl.in Auth. de fi. inſtr.§.in ſumma,Iac.de Belui.ibi.§.qd ſi Tabel.col. 6.Alex.cõſ.150.in cau.appel.in 3.col.n.8.vol.6. Cor. cõſ.17.vr in hac.nu.9.vol.1. Aufr. ad Capel. Thol.q. 330.& hanc opin.ſibi placere dicit Hipp. de Marſ.in l.ſi qs nec quæſt.nu.160.ff.de quæſt. pro cuius confirmatione adducit,ꝙ inſtrm præſumitur eſſe tale, quale apparet in 1.ſui figura, Bal.in c.1.§.ſi inſtrm,de no. feud.& in noſtris terminis de notariatu dicebat Gof. in ſumma de fi.inſtr.& tenuit Ang. in Auth.de hære. & fal.quos refert Affl.dec.Neap.251.nu.2.

13 Contra hanc limitationẽ,† ꝙ imo opus ſit probatione notariatus, ẽt qñ inſtrm de longinquo producitur,alij tenuerunt,quia ignotis ſigillis & ignoto notario non creditur,adducitur Inno.& ibi gl.in c.1.& 2.de cle.peregrinante,vt refert Pract.Papien.loco citato,& Mar.in d.l.ſi quis nec quæſt. nu. 188.Bal.in d. l.cõparationes,C.de fi.inſtr. & ꝙ cõtradicente aduerſario,non debeat fides adhiberi ẽt hoc caſu inſtrõ,dicit certiſſimam eſſe ſententiam, Lanfr.de Oriano in c.qñ contra.nu.12.§.inſtrumentorum productio.de prob. Abb.& poſt eum latè Dec.in c.1.nu.19.de fi.inſtru.adducit Caſtr.in cõſ.204. quem ẽt adducit Marſ. in d.l.ſi quis nec quæſtio, in hunc modum diſtinguẽ-

14 tem, † ꝙ aut negatur not. & opus eſt probare per teſtes,vel inſtrã,uel quod ita ſe publicè gerebat, aut nõ negatur, & tunc rurſus ſubdiſtinguit, quòd ſi agatur de magno præiudicio,& is contra quem producitur, eſt abſens,ſi perſona,quę producit eſt legalis,recepto ab ea prius iuramento,quod inſtrumentum ſit verũ, & factum à perſona publica illi credetur, parte autẽ præſente,& quando agitur de modico præiudicio indiſtinctè illi ſtatur, & hãc eandem diſtinctionem facit Barb.in d.c.1.de fid. inſtru.

15 Verùm cùm † vt diximus ſupra, ſi non opponatur contra inſtrm,præſumatur pro inſtrõ, etiã quoad notariatũ, diſtinctio Barb. & Caſtr. quæ abſolutè tenet quod parte negante ſit probãdus notariatus, & poſtea ſubdiſtinguit, qñ nõ opponitur, & pars eſt abſens, modicam ſpecialitatem hoc caſu inducit, adeo ꝙ & ipſi, & qui cum eis tenent, videntur poſſe reponi in parte eorum, qui contra ſupra poſitam declarationẽ

* tenent,quorũ opinio * cõis vr,vt per Sal.in d.l.cõparationes,& per Dec. in d. c.1.nu.19. ſed tñ declaratio poſita eo caſu ſaltẽ vera vr, qñ aliàs eſt impoſſibilis probatio pp diſtantiã locorũ, ad ꝙ faciunt tradita p Caſtr.in auth.at ſi contractus, verſ. ſed ſi eſt impoſſibilis,C.de fi.inſtr.Veſtr.in praxi, lib.6.nu.7.cum ſeq.

16 Item poterit omnis † controuerſia tolli,ſi dicamus notariatum,ſi negetur,eſſe probandum,qñ inſtrm,ꝙ producitur,magnum, atque graue præiudicium continet: ſufficiat autem, ꝙ non ſit ſuſpectum abſq; alia probatione, ſi de leui præiudicio agatur,& ita nõ improbabiliter cõcordari poſſe dicit Pract. Pap.d. verſ. nec fuit,nec publicus,nec authẽticus nota.Fely.poſt eos,quos adducit d. c.1.nu.18.de fide inſtr. Aufrer.in Apoſtil.ad Capel.Thol.d.q.330.

17 Item procedet declaratio,† ſi plura inſtrã cõfecta eiuſdem manu producerentur,vt arguẽdo de longinquo tempore ad longinquum locum, dicebat Aret. in conſ.42.& Soc.cõſ.86.nu.3.vol.1. & poſt eos Hier. à Monte in tract.finium regund.c.106.nu.4.

In hunc aũt modũ hac declaratione recepta dicẽ-

18 dum eſt ita demũ † inſtrõ ex longinquis partibus in forma cõi producto credi, ſi producẽs ſit pſona legalis,fide digna,& bonæ famæ, quæ iuret maximè parte,contra q̃ producit,abſente,inſtrm eſſe verum, & à pſona publica confectũ, ita Spe.in d.verſ. ſed quid ſi producit,& alij ſup.relati,quos illum ſequi diximus.

CONCLVSIO MXCVIII.

ARGVMENTVM.

Septem probationũ modi, quibus quis notarius probatur, referuntur,& explicantur.

SVMMARIVM.

1 *Notarium probari per inſtrm ſuæ creationis à Principe, vel ab alio habente auctoritatem creandi notarios.*

2 *Notarium probari per teſtes,qui interfuerunt,quãdo creatus fuit tabellio.*

Quod non procedit in notario creato à Principe,nu.3.

4 *Notarij probatio cum ſit inter alia conſtare debet de auctoritate & poteſtate creantis tabellionem.*

5 *Notariatũ probari per literas teſtimoniales legalitatis notarij per ordinarium loci domicilij notarij conceſſas,quę omnibus munitæ ſint requiſitis.*

Quod procedit,quando inſtrumentum ex longinquis partibus adeo veniret, quod valde difficilis & fere impoſſibilis alia probatio reputaretur,vt nu.6.

7 *Notariatus vt p literas teſtimoniales legalitatis notarij probetur,quæ in illis exprimenda ſint.*

8 *Notarius præſumitur,qui deſcriptus eſt in matricula aliorum notariorum. Contrar.nu.9. Conciliatio.nu.10.*

11 *Notarius præſumitur in dubio,qui deſcriptus eſt in matricula notariorum,ſecus in claris.*

Notaria-

12 Notariatum probari per iuramentum ipſius notarij cum comparatione literarum, per quam appareat plura inſtrumenta feciſſe. Quod declara, vt nu. 13.

14 Notariatus probatur probando quaſi poſſeſſionem tabellionatus, & quomodo. Contrarium, nu. 15.

16 Notariatus an ex eo probetur quod quis fuit in eius quaſi poſſeſſione ſciente, & patiente, ſuperiore, qui habet facultatem huiuſmodi officium conferendi, vt & nu. 17. 18. 19. 20. 21. 22. & 23.

24 Notarij putatiui inſtrumenta, cū poſteà verè notarium eum non fuiſſe appareat, ob communem reputationem an ſuſtineantur, & num. 25.

26 Notariatum probari, ex eo, quod plura inſtrumenta inter multos, & diuerſos per eum, de cuius notariatu quæritur confecta producantur, & num. 27.

28 Notariatum probari ex eo, quod plura inſtrumenta inter multos per eum, de cuius notariatu quæritur, confecta producantur, ſiue ea reperiantur confecta ante, vel poſt illud de cuius validitate agitur.
Contrarium. nu. 29. Conciliatio, num. 30.

31 Notariatum probari ex ſubſcriptione trium tabellionum facta in inſtrumento, quod producitur cū ſignorum appoſitione. Contrarium, nu. 32. Conciliatio. nu. 33.

Cum igitur, vt tradidimus non præſumatur notariatus officium vtilis valde eē poterit inueſtigatio probationis illius. Quare nōnullos, quibus probatur, modos hic ſubiiciemus.

1 Probari poterit primò notariatus, quæ † certiſſima eſt probatio per inſtrumētum ſuæ creationis à Principe, vel ab alio habēte authoritatē creādi notarios, Innoc. in c. cum p. Tabelio de fi. inſtr. prac. Papien. de forma opponēdi contra inſtrumēta, verſ. nō fuit, nec eſt pub not. Abb. & alij, in c. 1. de fid. inſtr. Bertach. in tra. de epiſ. in 5. par. 4. libri nu. 8. qui autē ſint, qui habeant poteſtatem tabelliones creandi, tractant latè Doct. in c. cum P. Tabel. de fi. inſtr. vbi Fel. nu. 14.

2 Ampliatur, † vt probari poſſit nedū per inſtrumētum priuilegii, ſed etiam per teſtes, qui interfuerunt, quādo creatus fuit tabellio, Inn. in d. c. 1. & ibi Abb. de fid. inſtr. Lanfr. de Oriano in d. c. quoniam cōtra nu. 13. de prob. §. inſtrumentorum productio.

Limitatur hęc ampliatio non ꝓcedere in notario
3 † creato à Principe, nā nō creditur, niſi producat literas, & inſtrumētum priuilegii. Bal. in l. 1. C. de mand. Princip. opus enim eſt ſcriptura. licet ſecus ſit de notario publicè à collegio creato, Franc. Cur. iun. in l. pactum quod bona fi. C. de pac. nu. 8. & ibi Dec.

4 Declaratur tamē opus eſſe nedū inſtrumēto † creationis, ſed etiā conſtare debet de auctoritate, & poteſtate creantis tabellionē Lanfr. in d. c. quoniā contra §. inſtrumētorum productio. nu. 13. Spec. de inſtrum. editio §. reſtat, verſ. notandum eſt.

5 Tertio loco probabitur notariatus † per literas teſtimoniales legalitatis notarij per ordinariū loci domicilij notarij cōceſſas, quæ habeant ſigillum, & alia requiſita. talibus. n. literis fidē dari ſcripſit Bal. in d. l. comparationes in pen. col. & ibi Ang. C. de fi. inſtr. & hunc modum per totam Italiam, imò quaſi per totū orbē practicari, dicit Marſ. in l. ſi quis nec quęſtio nu. 172. de quæſt. qui latè reſpōdet allegatis per Caſtr. in conſil. 206. vtrum fides. qui cōtraria deduxit, & dicit Paul. in ea opinione fuiſſe cōtra iuſtitiā, & ęquitatē, & ꝙ literis teſtimonialibus credatur adducit not. per Inno. & alios in c. poſt ceſſionem de prob. Cy. in l. exigendi C. de procur. Bar. in l. ſi procuratorem abſentē, & ibi Ang. ff. de eod. tit. & alios vt ibi per eū nu. 186. & hanc opinionē tenet prac. Papien. in tit. de for. opponendi contra inſtrumēta, verſ. nō eſt, nec fuit, Auf. ad Capel. Toloſ. quęſt. 330. in puncto tamen iuris nō eſſet credendum literis teſtimonialibus, licet in practica ita obſeruetur, dicit Dec. in d. c. 1. nu. 19. de fi. inſtr. fretus rationibus Caſtr. qui hoc efficaciter probare tradit in allegato conſ. & de iſtis literis ponit poſt eos, quos allegat Boer. q. 154. nu. 4. in 1. par.

6 Declarantur præmiſſa procedere † quando inſtrumentū ex longinquis partibus adeo veniret, ꝙ valdè difficilis, & ferè impoſſibilis alia ꝓbatio reputaretur, & in his terminis loquitur Marſ. in d. l. ſi quis nec quęſtio nu. 175. nunc enim abſque aliqua recognitione ꝓbarent literę teſtimoniales modo expeditæ apparerent in forma publica, & cōſueta, & nō eſſent aliqua digna de cā ſuſpectæ, prout etiā docet Caſtr. in auth. at contractus, col. fi. in fi. verſ. ſed ſi non eſt poſſibilis. C. de fid. inſtr. aliàs ſigillum foret recognoſcendū, vel ad comparationem ſcripturarum recurrendū, vt declarat Oct. Veſtr. in praxi lib. 6. c. 1. nu. 7. cum ſeq.

7 Secūdo loco declaranda ſunt præmiſſa; ad hoc † vt faciant fidē huiuſmodi literæ teſtimoniales, non ſufficit, quòd exprimant talem fuiſſe, & eſſe notarium, ſed vlterius ēt requiritur, quòd teſtētur inſtrumentū, de quo ambigitur eſſe ſcriptum manu, & literatura eiuſdem, quodq; tempore inſtrumenti erat notarius, ad hoc, vt probatio concludat: nā aliàs eſſet notarius, & non ſcripſiſſet inſtrumentum, & quod fuerit, & ſit notarius, & tamen tempore inſtrumenti non extitiſſet. Lanfr. de Oriano in repet. c. quoniam contra, ver. inſtrumentorum productio. nu. 13. Oct. Cacher. dec. Pedemont. 117. nu. 5. nam & vt aliàs diximus in materia propoſita ex præſenti non præſumitur in præteritum, & onus probandi, ꝙ inſtrumentum ſit ſcriptū manu talis notarij incumbit producenti. Alex. conſ. 166. col. 2. vol. 2. & in conſ. 97. nu. 3. vol. 7. Rol. à Vall. conſ. 32. nu. 10. vol. 1.

8 Tertiò probabitē notariatus officiū † per matriculā, & eo ipſo, quod quis reperitur deſcriptus in matricula notariorum præſumi tradit Bal. Caſtr. Sal. & Corn. in l. ſcriniarios. C. de teſtam. milit. Bal. in l. Barbarius. ff. de off. præſid. & in l. 2. C. de ſent. Rom. in l. in illa, in nona. col. ff. de verb. oblig. & in d. l. ſcriniarios. Bar. in l. lege, matriculam. C. de agen. in reb. lib. 12. Ang. conſ. 140. ſtat prædictum Barb. in rub. de fid. inſtr. col. pen. & hanc partem veram, & communem dicit Iaſ. in d. l. Barb. Apoſti. ad Capel. Tholoſ. q. 330.

9 Contrarium † tū ſenſit Mart. de Syl. quem refert Io. And. & ſeq. in add. ad Spec. §. reſtat. in verſ. & ſcias, & iſtam opinionē dicit de iure veriorem Alb. de Roſa. in l. cum precib. col. 1. C. de fid. inſtr. Alex. latè in d. l. ſcriniarios Abb. in d. c. 1. de fide inſtr. quia matricula factum de præterito præſupponit, & hanc tenet Ioā. Bertach. qui ex his, qui per eum adducuntur requiri vltra matriculam exercitium officij aſſerit in tract. de Epiſc. 5. par. 4. libri, nu. 8. ad fi.

10 Hæc opinionum diuerſitas conciliatur, † vt prima opinio ꝓcedat in matricula confecta de auctoritate ſuperioris, qui potuit notariatū conferre, vel ipſo præſente. 2. autem ſnīa locum habeat in matricula confecta ab alijs, quibus non cōpeteret talis facultas; tūc enim ſolū quandam ſuſpicionem facit, vt poſt Antonium à Butr. & Fel. in d. c. 1. & Alex. in d. l. ſcriniarios declarat Alc. in tract. de pręſump. reg. 3. præſ. 17. ad fi.

11 Declaratur etiam prima opinio affirmatiua † procedere in dubio, ſecus qn̄ conſtaret de contrario, tūc enim à præſumptione matriculæ recederemus p reg. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. oblig. huiuſmodi enim nomen, quod in matriculæ tabulas errore irrepſiſſet, tolleretur Bal. & Inno. in l. quoties. §. ſi cum. ff. de hæred. inſtituen. & tradit Dec. in alleg. c. 1. nu. 19. ad fi. eo. tit. de fid. inſt. facit conſ. Dy. 27. q. & art. col. 2. verſ. præterea diſpoſitio decidens, qui vero non eſt magnus, magnatem nō cenſeri ex eo, quod in numero magnatum fuerit repoſitus.

12 Quarto loco notariatus probationē † facere iurm ipſius notarij cum comparatione literarum, per quā appareat plura inſtrā feciſſe, ꝓbat Marſ. in rub. C. de prob. nu. 144. plures adducēs Ang. in §. hinc nobis in

auth.

in conſ. 142.col.3.in fi.ver.non apparet etiam de notariatib. & in conſ. 304. col.8.verſ.quod & ſecundo, lib.3.& latè in conſ.24.col.5.lib.4. quod vidiſſe conſultum,antiquitatem ſcilicet ſolam non ſufficere,Gomes.in d.l.comparationes,in addi.ad Bald. plures in hanc ſententiam adducit, & ēt ex ſupra poſitis ponderat Crau in tract.de antiq.temp.in 3.par. ver. vidimus in genere,nu.6.

8 Hæc tñ controuerſia opinionum conciliari † pōt, vt prima procedat in inſtſis antiquiſſimis, ſecūda autem in ſimpliciter antiquis, in inſtrumētis etiam antiquiſſimis,videtur alia probatio impoſſibilis, & hoc caſu loquitur Bald.in d.auth. quas actiones,& in d.l. comparationes,Alex.conſ.101.col.3.li.7.Iaſ.in l.Barbarius,ff.de offi.præt.col.11. in 3.limit.

9 Tempus aūt, † quod citra aliquod adminiculū notariatus præſumptionem inducere ex ſupra relatis poſuimus, erit ad minus centum annorum, requiritur enim antiquiſſimum, Afflict.deci.245.& deci.251.& præſupponunt ſupra relati Doct.

10 Adminicula † verò in ſimpliciter antiquis erunt, vel quia probatum fuit, ꝙ haberetur ille pro publico notario, vel quia producantur plura inſtrumenta reperta in Archiuio publico, vel producitur matricula eius notariatus,vt loquuntur relati Doct. & declarat Crau.loco citato,nu.4.& 5.

11 Declaratur tamen † ꝙ modò diximus præſumi notariatum propter antiquitatem temporis procedere in dubio,ſecus in claris: tunc enim ceſſantibus coniecturis ſtatur veritati, vt poſt eos, quos adducit, tradit Hier.à Mont.in trac.fin.regun.c.106. nu.6.

12 Limitatur 3.concluſionem procedere,† qñ inſtr̄m de partibus proximis & vicinis producitur, vbi facilis pōt haberi probatio & informatio, ſecus ſi produceretur inſtr̄m ex longinquis partib. prima facie apparens in for.cōi & publica,non abolitum, non cancellatum,nec in aliqua ſui parte ſuſpectū, tunc enim ratione difficilis probationis pro inſtr̄o præſumi ſcribit poſt Azo.in ſumma in auth. de fi.inſtr. Spe.in tit. de inſtr.edi.§. reſtat, verſ.ſed quid ſi producitur, nu. 6.nam & præſumitur pro producente, ꝙ ſit memor ſuæ ſalutis,& pro tabellione quod vera ſcripſerit, idē tradit Pract.Papien.de for.opp contra inſtru. verſ.nō fuit,nec eſt publicus, nec authen.notarius.

Apoſtil.ad Alex. in tract. de præſump. reg.3. præſump.13.nu.17.& hanc opinionē ſequit̄ Cyn.Guliel. de Cun.in l.cōparationes C.de fi.inſtr.Bal.in l.ſi quā per calumniā,in fi.C.de Epiſ.& cle. gl.in Auth. de fi. inſtr. §.in ſumma,Iac.de Belui.ibi.§.qd ſi Tabel.col. 6.Alex.cōſ.150.in cau.appel.in 1.col.n.8.vol.6. Cor. cōſ.17.vr̄ in hac.nu.9.vol.1.Aufr. ad Capel. Thol.q. 330.& hanc opin.ſibi placere dicit Hipp. de Marſ.in l.ſi qs nec quæſt.nu.160.ff.de quæſt. pro cuius confirmatione adducit,ꝙ inſtr̄m præſumitur eſſe tale, quale apparet in 1.ſui figura,Bal.in c.1.§.ſi inſtr̄m,de no. feud.& in noſtris terminis de notariatu dicebat Gof. in ſumma de fi.inſtr.& tenuit Ang. in Auth.de hære. & fal.quos refert Affl.dec.Neap.251.nu.2.

13 Contra hanc limitationē, † ꝙ imo opus ſit probatione notariatus, ēt qñ inſtr̄m de longinquo producitur,alij tenuerunt,quia ignotis ſigillis & ignoto notario non creditur,adducitur Inno.& ibi gl. in c.1.& 2.de cle.peregrinante,vt refert Pract.Papien.loco citato,& Mar.in d.l.ſi quis nec quæſt. nu. 188.Bal.in d. l.cōparationes,C.de fi.inſtr. & ꝙ cōtradicente aduerſario,non debeat fides adhiberi ēt hoc caſu inſtr̄o, dicit certiſſimam eſſe ſententiam, Lanfr.de Oriano in c.qñ contra.nu.12.§.inſtrumentorum productio.de prob.Abb.& poſt eum latè Dec.in c.1.nu.19.de fi.inſtru.adducit Caſtr.in cōſ.204. quem ēt adducit Marſ. in d.l.ſi quis nec quæſtio, in hunc modum diſtinguē-
14 tem, † ꝙ aut negatur not. & opus eſt probare per teſtes,vel inſtr̄a,uel quod ita ſe publicè gerebat, aut nō negatur, & tunc rurſus ſubdiſtinguit, quòd ſi agatur de magno præiudicio,& is contra quem producitur, eſt abſens,ſi perſona,quę producit eſt legalis,recepto ab ea prius iuramento, quod inſtrumentum ſit verū, & factum à perſona publica illi credetur, parte autē præſente,& quando agitur de modico præiudicio indiſtinctè illi ſtatur, & hāc eandem diſtinctionem facit Barb.in d.c.1.de fid. inſtru.

15 Verùm cùm † vt diximus ſupra, ſi non opponatur contra inſtr̄m,præſumatur pro inſtr̄o, etiā quoad notariatū, diſtinctio Barb. & Caſtr. quæ abſolutè tenet quod parte negante ſit probādus notariatus, & poſtea ſubdiſtinguit, qñ nō opponitur, & pars eſt abſens, modicam ſpecialitatem hoc caſu inducit, adeo ꝙ & ipſi, & qui cum eis tenent, videntur poſſe reponi in parte eorum, qui contra ſupra poſitam declarationē
* tenent,quorū opinio * cōis vr̄,vt per Sal.in d.l.cōparationes,& per Dec. in d. c.1.nu.19. ſed tñ declaratio poſita eo caſu ſaltē vera vr̄, qñ aliàs eſt impoſſibilis probatio ꝓp diſtantiā locorū, ad ꝙ faciunt tradita ꝑ Caſtr.in auth.at ſi contractus, verſ. ſed ſi eſt impoſſibilis,C.de fi.inſtr.Veſtr.in praxi, lib.6.nu.7.cum ſeq.

16 Item poterit omnis † controuerſia tolli,ſi dicamus notariatum,ſi negetur,eſſe probandum,qñ inſtr̄m,ꝙ producitur,magnum, atque graue præiudicium continet: ſufficiat autem, ꝙ non ſit ſuſpectum abſq; alia probatione,ſi de leui præiudicio agatur,& ita nō improbabiliter cōcordari poſſe dicit Pract. Pap.d. verſ. nec fuit,nec publicus,nec authēticus nota.Fely.poſt eos,quos adducit d. c.1.nu.18.de fide inſtr. Aufrer.in Apoſtil.ad Capel.Thol.d.q.330.

17 Item procedet declaratio, † ſi plura inſtr̄a cōfecta eiuſdem manu producerentur,vt arguēdo de longinquo tempore ad longinquum locum, dicebat Aret. in conſ.42.& Soc.cōſ.86.nu.3.vol.1. & poſt eos Hier. à Monte in tract.finium regund.c.106.nu.4.

In hunc aūt modū hac declaratione recepta dicē-
18 dum eſt ita demū † inſtr̄o ex longinquis partibus in forma cōi producto credi, ſi producēs ſit ꝑſona legalis,fide digna,& bonæ famæ, quæ iuret maximè parte,contra q̄ producit̄,abſente,inſtr̄m eſſe verum, & à ꝑſona publica confectū, ita Spe.in d.verſ. ſed quid ſi producit̄,& alij ſup.relati,quos illum ſequi diximus.

CONCLVSIO MXCVIII.

ARGVMENTVM.

Septem probationū modi, quibus quis notarius probatur, referuntur,& explicantur.

SVMMARIVM.

1 *Notarium probari per inſtr̄m ſuæ creationis à Principe, vel ab alio habente auctoritatem creandi notarios.*

2 *Notarium probari per teſtes,qui interfuerunt,quādo creatus fuit tabellio.*

Quod non procedit in notario creato à Principe,nu.3.

4 *Notarij probatio cum ſit inter alia conſtare debet de auctoritate & poteſtate creantis tabellionem.*

5 *Notariatū probari per literas teſtimoniales legalitatis notarij per ordinarium loci domicilij notarij conceſſas,quę omnibus munitæ ſint requiſitis.*

Quod procedit,quando inſtrumentum ex longinquis partibus adeo veniret, quod valde difficilis & fere impoſſibilis alia probatio reputaretur,vt nu.6.

7 *Notariatus vt ꝑ literas teſtimoniales legalitatis notarij probetur,quæ in illis exprimenda ſint.*

8 *Notarius præſumitur,qui deſcriptus eſt in matricula aliorum notariorum. Contrar.nu.9. Conciliatio.nu.10.*

11 *Notarius præſumitur in dubio,qui deſcriptus eſt in matricula notariorum,ſecus in claris.*

Notaria-

12 Notariatum probari per iuramentum ipſius notarij cum comparatione literarum, per quam appareat plura inſtrumenta feciſſe. Quod declara, vt nu. 13.

14 Notariatus probatur probando quaſi poſſeſſionem tabellionatus, & quomodo. Contrarium, nu. 15.

16 Notariatus an ex eo probetur quod quis fuit in eius quaſi poſſeſſione ſciente, & patiente, ſuperiore, qui habet facultatem huiuſmodi officium conferendi, vt & nu. 17. 18. 19. 20. 21. 22. & 23.

24 Notarij putatiui inſtrumenta, cũ poſteà verè notarium eum non fuiſſe appareat, ob communem reputationem an ſuſtineantur, & num. 25.

26 Notariatum probari, ex eo, quod plura inſtrumenta inter multos, & diuerſos per eum, de cuius notariatu quaritur confecta producantur, & num. 27.

28 Notariatum probari ex eo, quod plura inſtrumenta inter multos per eum, de cuius notariatu quaritur, confecta producantur, ſiue ea reperiantur confecta ante, vel poſt illud de cuius validitate agitur.
Contrarium. nu. 29. Conciliatio, num. 30.

31 Notariatum probari ex ſubſcriptione trium tabellionum facta in inſtrumento, quod producitur cũ ſignorum appoſitione. Contrarium, nu. 32. Conciliatio. nu. 33.

Cum igitur, vt tradidimus non præſumatur notariatus officium vtilis valde eẽ poterit inueſtigatio probationis illius. Quare nõnullos, quibus probatur, modos hic ſubiijciemus.

1 Probari poterit primò notariatus, quæ † certiſſima eſt probatio per inſtrumẽtum ſuæ creationis à Principe, vel ab alio habẽte authoritatẽ creãdi notarios, Innoc. in c. cum p. Tabelio de fi. inſtr. prac. Papien. de forma opponẽdi contra inſtrumẽta, verſ. nõ fuit, nec eſt pub not. Abb. & alij, in c. 1. de fid. inſtr. Bertach. in tra. de epiſ. in 5. par. 4. libri nu. 8. qui autẽ ſint, qui habeant poteſtatem tabelliones creandi, tractant latè Doct. in c. cum P. Tabel. de fi. inſtr. vbi Fel. nu. 14.

2 Ampliatur, † vt probari poſſit nedũ per inſtrumẽtum priuilegij, ſed etiam per teſtes, qui interfuerunt, quãdo creatus fuit tabellio, Inn. in d. c. 1. & ibi Abb. de fid. inſtr. Lanfr. de Oriano in d. c. quoniam cõtra nu. 13. de prob. §. inſtrumentorum productio.

Limitatur hęc ampliatio non ꝓcedere in notario
3 † creato à Principe, nã nõ creditur, niſi producat literas, & inſtrumẽtum priuilegij. Bal. in l. 1. C. de mand. Princip. opus enim eſt ſcriptura. licet ſecus ſit de notario publicè à collegio creato, Franc. Cur. iun. in l. pactum quod bona fi. C. de pac. nu. 8. & ibi Dec.

4 Declaratur tamẽ opus eſſe nedũ inſtrumẽto † creationis, ſed etiã conſtare debere de auctoritate, & poteſtate creantis tabellionẽ Lanfr. in d. c. quoniã contra §. inſtrumẽtorum productio. nu. 13. Spec. de inſtrum. editio §. reſtat, verſ. notandum eſt.

5 Tertio loco probabitur notariatus † per literas teſtimoniales legalitatis notarij per ordinariũ locĩ domicilij notarij cõceſſas, quæ habeant ſigillum, & alia requiſita. talibus. n. literis fidẽ dari ſcripſit Bal. in d. l. comparationes in pen. col. & ibi Ang. C. de fi. inſtr. & hunc modum per totam Italiam, imò quaſi per totũ orbè practicari, dicit Marſ. in l. ſi quis nec quęſtio nu. 172. de quæſt. qui latè reſpõdet allegatis per Caſtr. in conſil. 206. vtrum fides. qui cõtraria deduxit, & dicit Paul. in ea opinione fuiſſe cõtra iuſtitiã, & ęquitatẽ, & ꝙ literis teſtimonialibus credatur adducit not. per Inno. & alios in c. poſt ceſſionem de prob. Cy. in l. exigendi C. de procur. Bar. in l. ſi procuratorem abſentẽ, & ibi Ang. ff. de eod. tit. & alios vt ibi per eũ nu. 186. & hanc opinionẽ tenet prac. Papien. in tit. de for. opponendi contra inſtrumẽta, verſ. nõ eſt, nec fuit, Auf. ad Capel. Toloſ. queſt. 330. in puncto tamen iuris nõ eſſet credendum literis teſtimonialibus, licet in practica ita obſeruetur, dicit Dec. in d. c. 1. nu. 19. de fi. inſtr. fretus rationibus Caſtr. qui hoc efficaciter probare tradit in allegato conſ. & de iſtis literis ponit poſt eos, quos allegat Boer. q. 154. nu. 4. in 1. par.

6 Declarantur præmiſſa procedere † quando inſtrumentũ ex longinquis partibus adeo veniret, ꝙ valdè difficilis, & ferè impoſſibilis alia ꝓbatio reputaretur; & in his terminis loquitur Marſ. in d. l. ſi quis nec quęſtio nu. 175. nunc enim abſque aliqua recognitione ꝓbarent literę teſtimoniales modo expeditæ apparerent in forma publica, & cõſueta, & nõ eſſent aliqua digna de cã ſuſpectæ, prout etiã docet Caſtr. in auth. at contractus, col. fi. in fi. verſ. ſed ſi non eſt poſſibilis. C. de fid. inſtr. aliàs ſigillum foret recognoſcendũ, vel ad comparationem ſcripturarum recurrendũ, vt declarat Oct. Veſtr. in praxi lib. 6. c. 1. nu. 7. cum ſeq.

7 Secũdo loco declaranda ſunt præmiſſa; ad hoc † vt faciant fidẽ huiuſmodi literæ teſtimoniales, non ſufficit, quòd exprimant talem fuiſſe, & eſſe notarium, ſed vlterius ẽt requiritur, quòd teſtẽtur inſtrumentũ, de quo ambigitur eſſe ſcriptum manu, & literatura eiuſdem, quodq; tempore inſtrumenti erat notarius, ad hoc, vt probatio concludat: nã aliàs eſſet notarius, & non ſcripſiſſet inſtrumentum, & quod fuerit, & ſit notarius, & tamen tempore inſtrumenti non extitiſſet. Lanfr. de Oriano in repet. c. quoniam contra, ver. inſtrumentorum productio. nu. 13. Oct. Cacher. dec. Pedemont. 117. nu. 5. nam & vt aliàs diximus in materia propoſita ex præſenti non præſumitur in præteritum, & onus probandi, ꝙ inſtrumentum ſit ſcriptũ manu talis notarij incumbit producenti. Alex. conſ. 166. col. 2. vol. 2. & in conſ. 97. nu. 3. vol. 7. Rol. à Vall. conſ. 32. nu. 10. vol. 1.

8 Tertiò probabitur notariatus officiũ † per matriculã, & eo ipſo, quod quis reperitur deſcriptus in matricula notariorum præſumi tradit Bal. Caſtr. Sal. & Corn. in l. ſcriniarios. C. de teſtam. milit. Bal. in l. Barbatius. ff. dę off. præſid. & in l. 2. C. de ſent. Rom. in l. in illa, in nona. col. ff. de verb. oblig. & in d. l. ſcriniarios. Bar. in l. lege, matriculam. C. de agen. in reb. lib. 12. Ang. conſ. 140. ſtat prædictum Barb. in rub. de fid. inſtr. col. pen. & hanc partem veram, & communem dicit Iaſ. in d. l. Barb. Apoſti. ad Capel. Tholoſ. q. 330.

9 Contrarium † tñ ſenſit Matt. de Syl. quem refert Io. And. & ſeq. in add. ad Spec. §. reſtat. in verſ. & ſcias, & iſtam opinionẽ dicit de iure veriorem Alb. de Roſa. in l. cum precib. col. 1. C. de fid. inſtr. Alex. latè in d. l. ſcriniarios Abb. in d. c. 1. de fide inſtr. quia matricula factum de præterito præſupponit, & hanc tenet Ioã. Bertach. qui ex his, qui per eum adducuntur requiri vltra matriculam exercitium officij aſſerit in tract. de Epiſc. 5. par. 4. libri, nu. 8. ad fi.

10 Hæc opinionum diuerſitas conciliatur, † vt prima opinio ꝓcedat in matricula confecta de auctoritate ſuperioris, qui potuit notariatũ conferre, vel ipſo præſente. 2. autem ſñia locum habeat in matricula confecta ab alijs, quibus non cõpeteret talis facultas; tũc enim ſolũ quandam ſuſpicionem facit, vt poſt Antonium à Butr. & Fel. in d. c. 1. & Alex. in d. l. ſcriniarios declarat Alc. in tract. de prę ſump. reg. 3. præſ. 17. ad fi.

11 Declaratur etiam prima opinio affirmatiua † procedere in dubio, ſecus qñ conſtaret de contrario, tũc enim à præſumptione matriculæ recederemus p reg. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbor. oblig. huiuſmodi enim nomen, quod in matriculæ tabulas errore irrepſiſſet, tolleretur Bal. & Imo. in l. quoties. §. ſi cum. ff. de hæred. inſtituen. & tradit Dec. in alleg. c. 1. nu. 19. ad fi. eo. tit. de fid. inſt. facit conſ. Dy. 27. q. & art. col. 2. verſ. præterea diſpoſitio decidens, qui vero non eſt magnus, magnatem nõ cenſeri ex eo, quod in numero magnatum fuerit repoſitus.

12 Quarto loco notariatus probationẽ † facere iuſm ipſius notarij cum comparatione literarum, per quã appareat plura inſtra feciſſe, ꝓbat Marſ. in rub. C. de prob. nu. 144. plures adducẽs Ang. in §. hinc nobis in

auth.

auth.de hæred. & falc. quod ſingulariter notandum
dicit Iaſ.in d.l.Barbarius.nu.97.de off.præt.
13 Declaratur† tñ hoc non ſimpliciter,& abſolutè ꝓ-
cedere,ſed tantum qñ negatur ab eo fuiſſe publica-
tum,ſeu ſcriptum inſtrm,quia tunc creditur notario.
vt per Bar.& ibi Sal.in l.ſi quis decurio.in 4. oppoſi-
tione.C.de falſ.& Bar.in auth. de inſtrum. caut. & fi.
§.ſi vero nec adnumerator.Gabr.in ſuis concluſioni-
bus,lib.1.tit.de teſtib.concl.1.nu. 27.& quando dubi-
tatur de viribus ſcripturæ, an ſcripſerit notarius, vel
receperit,illius dicto ſtari ſi viuit,& eo mortuo com-
parationi literarũ,trad.Fran.de Marc.q. Delph. 144.
in 1.par.quæ duplicata fuit in q.605.num. 2. in 2.par.
ſecus eſſet quãdo notariatus negaretur:nam aliàs te-
ſtis in cauſa propria reciperetur,contra l. 1. C.ne quis
in cau.prop.& ita declarat Alc.in alleg.tract. de præ-
ſump.reg.3.præſump.13. nu. 18. ex qua declaratione
iſte probandi modus quoad notariatum ſubuertitur.
14 Quintò notariatus probabitur † probando quaſi
poſſeſſionẽ tabellionatus,vt quia teſtes ſuper hoc re-
cepti dicant, & teſtentur, iſtũ de cuius notariatu am-
bigitur, tanquam notariũ exercuiſſe officium, cõfe-
ciſſe inſtrumenta,quę recepta fuerint,illiſq; fides ad-
hibita tanquam publicis inſtrumentis, Spec.in tit. de
inſtrum.editio.§.illud aũt notãdum eſt, nu. 39.Pract.
Papien.in for.oppoſitionum contra inſtra, verſ. non
fuit nec eſt publicus notarius,& pro hac quaſi poſſeſ-
ſione notariatus præſumi ponit Bal.in l.non ignorat,
in 4.col.C.qui accuſ.ponit Ioã. de Plat. in l.quicunq;
C.de fugit.colo.patrimonia.lib.11.Ioan. à Graſſis in
tract.de ſubſtantial.procurat.in ſubſcrip.num.2.Dec.
conſ.42.nu.1.verſ.venio itaq; ad primum dubiũ.Bar-
cius enim nomine circumfertur,in tract.de Tabel.in
2.col.verſ.3.quæro, adducit Iac. de Beluiſ. & Guliel.
de Cun.& Bar.in l.Barbarius.ff.de off. Præt.trad.Lãf.
de Orian.in c.qñ contra,nu.13.§. inſtrumẽtorũ pro-
ductio,de prob.faciunt plures,quos refert,& ſequitur
Fel.in c.1.nu.18.de fid.inſt.qui de communi teſtatur.
15 In contrariam ſniam,† quod iſta quaſi poſſeſſionis,
& exercitij notariatus probatio non ſufficiat, voluit
Iac.de Aret.in diſputatione incipiente,quęro ego ꝓ-
duco contra te inſtrumentum, dũ concludit,ꝙ ſi ne-
getur aliquem fuiſſe notarium,non probatur ex eo,ꝙ
multa inſtrumenta cõfecerit, & ꝙ ſit in quaſi poſſeſ-
ſione tabellionatus, quia ex quo præſumptio iuris eſt
pro negante, quaſi poſſeſſio non releuat ab onere ꝓ-
bandi,& hanc eandem rationem affert Io. And.poſt
dominum ſuum,quem ſequitur in add.ad Spec.d.tit.
de inſtru.edit.§.reſtat.verſ.& ſcias, nu. 24. & poſt eos
inducit Imo.in l.ad teſtium,col.fi.ver.extra gloſſam.
ff.de teſtam. & Aret. quẽ refert Dec.in c.1.nu.18.de
fid.inſtr.ſequitur Ruin.conſ.66.nu.12.verſ.nõ obſtat,
vol.3.& verum titulum probandum eſſe, dicit cõem
eſſe opinionem Alc.reg.3.præſ.13.nu. 15. faciũt plu-
res,quos adducit Iaſ.in l.Barbarius.n. 40. de off.Præt.
In hac tñ interpretum altercatione declarabis 1.
16 opinionẽ ꝓcedere poſſe,† qñ notarius fuiſſet in quaſi
poſſeſſione notariatus ſciente,& patiente ſuperiore,
qui habet facultatem huiuſmodi officium conferen-
di,ita declarauit Ant.à Butr.in d. c.1. de fid.inſtr.hoc
enim caſu hæc quaſi poſſeſſio ſolum põt acquiri, ad
not.per Bal.in l.2.C.de ſeruit. & aq. vt exponit Iaſ.&
cõfirmat in d.l. Barbarius,nu.52.& poſt eũ Menoch.
in tract.de arbitrar.iudicum.lib.2.cẽt.2.caſu ibi nu.2.
17 Contra hanc declarationẽ† tamen ſenſiſſe Iac. de
Aret.in alleg.diſput.& Io.And. citato loco, põderat
Ruin.d.conſ.66.nu.14. verſ. præterea,vol.3.
18 Amplectendo aũt hmõi declarationem, † & cum
ea hunc probandi modum, qui de conſuetudine re-
ceptus vr̃, ſubdeclarabis primo verũ eſſe ita demum,
qñ diu,& longo tp̃e fuit notarius in quaſi poſſeſſione
hmõi, quia non ſit veriſimile, quòd tanto tempore
fuiſſet in officio toleratus, ſecus ſi tantũmodo tribus
ann.modico tẽpore ſe pro notario geſſiſſet.Bal.in l.1.
in 2.col.C.de fideic.& in l.2.in 2.col.C.de ſent.quem
refert Iaſ.in d.l.Barbarius, nu.55. & quod ſi notarius
geſſit ſe pro tali per decẽ annos præſumatur ſolenni-
ter creatus, ponit idem Iaſ.in l. ſi certis annis, nu. 14.
C.de pac. circa tamen hanc ſubdeclarationẽ vidẽda
erunt trad.per Tiraq.in trac.de preſcripto.verſ.per de
cem annos fol.53. qui cõtrarium ſentientes cõgeſſit,
quando autem ſumus in antiquis diximus ſupra.
19 Illud autẽ,quod dicebamus recentem † triennalẽ
poſſeſſionem huius officij ad hãc probationẽ nõ ſuf-
ficere,intelliges non procedere ſi is,qui negatur nota
rius ſcripturas in iudicio faceret: ex quo enim à iudi-
ce eius perſona approbatur,tabelio præſumitur, ſcri-
pſit Bal.conſ.319.incip.quia pleniſſimè,quem addu-
cit Apoſtil. ad Spec. dicitur inſtr. editio. §.reſtat,nu.
24.incip.adde quod Ale.
20 Secũdò declaratur ꝓcedere poſſe † quãdo de ſciẽ-
tia cõſtaret verè,& certitudinaliter,ſecus quando de
ea tantũmodo cõſtaret præſumptiuè ex locorũ vici-
nitate vt colligĩ ex notatis à Rui.in d.conſ.66.nu.18.
21 Tertiò declaratur locum habere quãdo eſt † inter
partes, ſecus ſi eſſet quæſtio cũ notario ipſe enim de-
bet probare titulum,vt ſenſit Bal.in d.l. 1. C.de fidei-
com.& Io.de Plat.in d.l.quicũque.C.de fugit.colon.
patrimon.lib.10.tradit etiam Boer. in q. 36. num.11.
in 1.par. Abb.in d.c.1.de fid.Inſtrum. col.5.in princ.
& Fran.Mar.deciſ.Delphinat.479.num.13.
22 Quartò declaratur,hanc quaſi poſſeſſionẽ † officij
tabellionatus amitti per negligentiam: vt ſi quis per
decem annos non exerceat notariatum, ita reſponſũ
eſt ab Anchar.in conſ.213.num.4.
Quintò loco declarationis ad hunc probationis
23 modũ eſſe poterit,† quod ſcribit Bal.in l. ad teſtium.
§.conductionẽ.ff.de teſtam. vt procedat tantũmodo
in dubio, & eo caſu,quo in dubiũ reuocatur de pote-
ſtate: ſecus tamẽ ſit cum in claris verſamur, & apertè
conſtat illũ, qui rogatus eſt de inſtrumento verè non
eſſe tabellionẽ,tunc enim quia apparet de vſurpatio-
ne officij, & quod funditus eſt falſus, geſta per eum
non tenebunt Bal.refert.Rui.d.conſ.66.nu.14. ponit
Abb.col.6.& Sicu.in d.c.1.de fi.inſtr. quem refert, &
ſequitur Apoſtil.ad Capel.Toloſ.q.330.
Verùm cũ in his terminis propriè formẽt quæſtio-
nem Doc.de notario putatiuo in d.l.Barbarius,nõ eſt
ita leuiter hoc tranſeundũ, plures enim inſtrumẽta per
24 hunc notariũ † cõfecta, licet poſtmodũ appareat de
veritate ꝓbare propter cõem errorẽ tenuerũt, etiã ex
hac cõmuni reputatione,& fama inſtrumẽta ſuſtine-
ri,ita.n.tenuit Inn.in c.1.de.fi.inſt.Hoſt.in sũma eod.
tit.verſ.quid ſi tabellio.Bar.in d.l.Barbarius.ff.de off.
Præt.ibi Alb. dicit hanc opinionem de cõſuetudine
ſeruari,& ibi Fulg.dicit humaniorẽ, & in iudicando
ſequẽdã,& æquiorẽ dicit Dec.in c.1.nu. 17.de fi.inſtr.
& cõem teſtaĩ Fel.ibi nu.18.& tenent Faber.in §.fed
cũ aliquibus.Inſt.de teſta.Bal.in c.2.col. 1.de fi.inſtr.
& in l.1.C.ad Macedo.Ant.de Butr.in c.ſignificauit,
de teſtib.Bar.cõſ.74.in fi.Tiraq.de legib.cõnubialib.
fol.270.Sali.in l.1.C.de teſt. Bar. in l.generali, C.de
Tabul.lib.10.Paul.de Eleaz.in c.cum dilectus.col.3.
verſ.ſed circa hoc quæro, de fi.inſtr. Card.cõſ. 76.in-
cip.D.Abbas, quia aliàs ruerent multa inſtrumenta.
25 Cõtrariũ † vero ꝙ imo ex cõi hac reputatione in-
ſtrã non ſuſtineãtur,nec fidẽ faciãt tenuit Spec.in tit.
de inſtr.editio.§.reſtat.ver. qd ſi is,& tenet Azo.in sũ
ma in auth.de fid.inſtr.Bal.in repet. d. l.Barbar. Ant.
de Piſ.Ray.et Old.quos ibi refert Gul.de Cun.Anch.
conſ.313.incip.ꝓ parte,Imo. & Caſt. in l.ad teſtiũ. §.
1.ff.de teſt.Alex.conſ.138.vol.1.Soc. conſ. 95.col. 1.
vol.3. hanc eſſe magis cõem opinionem teſtatus fuit
Alex.in l.1.C.de teſt.Iaſ.in d.l.Barbar.n.48.& cõem,
& verã dicit Apoſtil.ad Fel.in d.c.1. nu. 18. de fid.in-
ſtrum.& illam tenet Ruin.conſ.5.col.2.vol.2.

Sed

Sed hæc poſterior opinio, quæ pluriũ conſenſu recepta fuit, & verior exiſtimat̃ declarationes illas fere recipit, quas ſupra dedimus ad 5. probandi notariatus modum, vt latè per Iaſ. & ibi per omnes, qui alijs etiã modis declarant in d.l. Barbarius.

26 Sextò deniq; loco probari † poterit notariatus, qui modus probandi ad ſuperiorem maximè accedit, ex eo quòd plura inſtr. inter multos, & diuerſos per eum de cuius notariatu quæritur, confecta producantur, Inn. in c. veniẽs, de verb. ſign. & in d.c. 1. vbi Abb. refert, de fid. inſt. Lanfr. de Oria. in c. quoniam cõtra. verſ. inſtrumentorum productio. nu. 13. de fide inſtr. Aret. conſ. 37. col. 1. & conſ. 41.

Verùm cum in effectu reincidat hic probãdi modus in probatione illa, quæ fit per teſtes, aut famã de quaſi poſſeſſione notariatus, vt dicit Abb. ĩ d.c. 1. erit hæc præſump. iux. ſuperius poſita nõ nihil declarãda.

27 Hic tñ † declarabis nõ ſufficere ad eam inducendã duo tantum inſtr̃a fuiſſe confecta, ſed plura requiri, Lanfr. poſt Inn. in d. verſ. inſtr̃orum productio, Bert. conſ. 465. nu. 6. vol. 4. Tiraq. de præſcrip. verſ. per decẽ annos, nu. 27. & quatuor inſtr̃a ſufficere ponunt DD. in d.c. 1. de fid. inſtr. Alex. conſ. 73. in fi. lib. 6. in conſ. 184. vol. 7. Barb. cõſ. 8. n. 27. cũ ſeq. lib. 2. relinquẽdũ tñ iudicis arbitrio ponit Abb. poſt Hoſt. in d.c. 1. col. 5.

28 Hoc aũt verũ † eſſe ſiue inſtr̃a reperiantur cõfecta ante, vel poſt illud, de cuius validitate agitur, cenſuit Boer. deciſ. 36. nu. 12. in 1. par. licet Soc. p eũ allegans requirat probationem notariatus t̃pe confecti inſtr̃i.

29 Hæc tamen Boerij † opinio dubia videtur, quia qui ſe fundat in inſtrumento, debet articulatè probare de notariatu, arg. l. eum actum. ff. de neg. geſt. & propter hanc rationẽ de hac Boerij deciſione dubitauit Rol. à Valle in conſ. 32. nu. 12.

30 Verũ eſt aduertẽdũ, † ꝙ Boer. loquitur in antiquis, & qñ aliàs difficilis eſt probatio, quo caſu pp difficultatẽ ꝓbationis multa admittuntur, q̃ nõ admitterent̃: nã ĩ antiqſſimis p̃ſumit̃ notariatus, vt ſuprà diximus, & ſola fama ſufficit, vt trad. Aret. in cõſ. 37. ſequendo ordinẽ. col. 2. Ant. de But. & ibi Dec. n. 17. de fid. inſt.

31 Septimò fidẽ notariatus facere † ſeu potius approbationẽ illius eximere ſubſcriptionẽ triũ tabellionũ factã inſtr̃o, ꝙ producitur cũ ſignorũ appoſitione, arbitratus fuit Ang. in auth. de tabellio in prin. in 3. col. verſ. nota inſtr̃m, vbi hãc cautionẽ nobis tradit pro inſtr̃is in longinquas, & remotas partes mittendis, vt ſcribi illa curemus p publicũ tabellionẽ, ſubſcribiq; deindè p tres notarios honeſtos, & illorũ ſignis ſubſignari, ſequit̃ Barb in reper. rub. de fid. inſtr. & Veron. ĩ trac. cautelarũ, cautela 54. Boer. dec. 154. n. 5. ĩ 1. par.

32 Sed cũ poſſint † ẽr negari ſubſcriptiones illæ, rectè improbat hanc cautionẽ Marſ. in l. ſi quis nec quæſt.

33 nu. 168. ff. de quæſt. quare eo caſu † quo inſtr̃m ẽ longinquis regionibus delatum per ſe iuxta ſuperius tradita non probabit, ad literas teſtimoniales recurrendum cenſuit idem Marſ. in d.l. ſi quis nec quæſtio. nu. 172. quam communem cautelam dicit Cæpo. in allegata cautela 51. & nos ſupra etiam poſuimus.

CONCLVSIO MXCIX.

ARGVMENTVM.

In vtranq; partem multæ adducuntur præſumptiones, in quibus pro notario præſumitur, vel non præſumitur.

SVMMARIVM.

1 *Pro notario in dubio præſumi.*

2 *Pro notario adeò præſumitur, vt nemo quantumcunque idoneus ei æquiparetur.*

3 *Notarij publici ſcripturæ magis credi, q̃ literis ordinarij.*

4 *Notario magis, quam nuncio eſſe credendum, ſi inter eos altercatio ſit reſpectu citationis, & relationis.*

Niſi notarius ſit ſuſpectus, vt nu. 5.

6 *Teſtibus duobus, qui ſint notarij, magis credi, quam alijs, qui non ſint tabelliones.*

7 *Notario magis credi, quam teſti, ſi facta publicatione aſſerat poſtea teſtis etiam cum iuramento aliter depoſuiſſe, quam à notario fuerit ſcriptum. Contr. nu. 8.*

9 *Teſti magis credi in cauſa criminali, quam notario, ſi facta publicatione aſſerat poſtea teſtis cum iuramento aliter depoſuiſſe, quam a notario fuerit ſcriptũ. Quod non procederet, qñ notarius haberet ſcriptorẽ, qui ſcriberet examen, & vterq; atteſtaretur contra teſtem, vt nu. 10.*

Niſi etiam iudex aſſiſtiſſet examini, vt nu. 11.

Vel intelligas, quoad torquendum, non verò puniendũ, vt nu. 12.

13 *Teſti magis credi, quàm notario, ſi facta publicatione aſſerat cum iuramẽto ſe aliter depoſuiſſe, quam à notario fuerit ſcriptum, modo teſtis eſſet multum notabilis, & perſona fide digna.*

Idem eſſet, cum notarius eſſet ſuſpectus, vt nu. 14.

Idem etiam eſſet, quando omnes teſtes examinati dicerent, ſe non ita dixiſſe, vt nu. 15.

Idem quoq; eſſet in inſtrumẽtis, in quibus teſtes pro ſolemnitate inſcribuntur, vt nu. 16.

17 *Pro notario adeo præſumi, vt ſi reperiatur aliud ſcriptũ, quam dictum ſit potius præſumendus error, quã dolus.*

18 *Pro notario adeò præſumi, vt qui cõtra illũ probare velit, afficiatur durioribus probationibus.*

19 *Pro notario non præſumi in his, quæ ad eius officium nõ pertinent.*

20 *Pro notario malæ famæ non præſumi.*

21 *Pro notario ſagaci, & verſuto non præſumi.*

22 *Pro notario duobus vtente ſignis non præſumi.*

23 *Pro notario ſcribente illicitum, & extra caſus a iure permiſſos non præſumi. Niſi ad aſſertionem ſapientis id feciſſet, vt nu. 24.*

25 *Pro notario celante protocollum, & inſtrumentum, quod confecit, non præſumi.*

Etiam ſi proponeret excuſationem amiſſionis, vt nu. 26.

Etiam ſi notarius iuraret caſum amiſſionis, vt nu. 27.

28 *Notarius bonæ famæ non edens inſtrumentum, quod cõfecerat non præſumitur in dolo, interueniente temporis diuturnitate, eo quod præſumatur tunc obliuio. Quod tamen iudicis arbitrio relinquitur, vt nu. 29.*

30 *Notarius, cui ſtatutus fuit terminus ad reſpondendum, an de inſtrumẽto fuerit rogatus, de quo verè fuit rogatus, ſi neget, non excuſabitur ob temporis diuturnitatẽ.*

31 *Pro notario non ſeruante penes ſe protocollũ nõ præſumi.*

32 *Pro notario omittẽte ſolemnitates inſtr̃orum nõ præſumi.*

33 *Notarius omittens ſolemnitates in inſtrumentis an pœna falſi ſit puniendus, & nu. 34. & 35.*

36 *Pro notario omittẽte ordinem conſuetũ in ſubſtãtialibus non præſumi, ſecus in his, quæ non ſunt de ſubſtantia.*

37 *Pro notario manifeſtante ſecretũ ſibi iniunctũ nõ p̃ſumi.*

38 *Pro notario gerente actum clandeſtinè non præſumi.*

39 *Notarium noctu conficere poſſe inſtrumenta ex vrgenti cauſa, accenſis tamen tribus luminaribus.*

40 *Pro notario corrigente inſtrumentum, & mutãte aliquid in ſubſtantia authoritate priuata, non præſumi.*

41 *Notario an, & quando licitum ſit corrigere errorem in inſtrumento.*

42 *Pro notario non ita præſumi, qui gerat actum tanquam ſimplex, & priuata perſona.*

43 *Notarius quando præſumatur feciſſe ſcripturam tanquã priuatus.*

44 *Pro notario non præſumi extra iuriſdictionem illius qui illum creauit.*

1 In hunc igitur modũ notariatu ꝓbato cõſtituẽda erit cõcluſio, p notario † p̃ſumi, hãc ꝓbat. tex. in c. ad audientiã, de præſcr. & ibi Abb. nu. 6. & in c. deputati. de appel. Cy. in l. ſi qs decurio. & ibi Sal. C. de falſ. Alex. cõſ. 33. col. 2. verſ. tñ p̃miſſis, vol. 3. eſt enim publicè electus tanquã Reip. miniſter. quare iure pro eo p̃ſumit̃. l. 1. C. de põd. & aur. illat. lib. 10. Boer. deci. 116. nu. 4. in 1. par. latè per Alc. in tract. de præſumpt.

reg. 3.

ſeg.3.præſump.13.Dec.conſ.451.nu.4.Bal.in l.Impe-
rator.col.2.verſ.an poterit.ff.de ſtat.hom.Capic.dec.
Neap.61.n.7.Rom.ī l.1.col.vlt.ff.de verb.obl.Anch.
cōſ.178.nu.6.Ruin.cōſ.159.nu.16.lib.2.Bar.& alij in
l.ſi librarius.ff.de reg.iur.cum ēt iuret à principio ſui
officij exercere illud fideliter.d.c.ad audientiā.c.ego.
de iureiurando.Spec.de fid.inſtru.§.3.ideoq; pro eo
præſumi debere probant not.per Alc.d.tract.de præ-
ſumpt.reg.3.præſump.16.nu.4.& publicū officiū bo-
næ fidei præſcriptionē inducere, latè probat Vital.de
Cāb.in tract.clauſ.verſ.de errore notarij,fol.281.n.5.
Ampliatur hmōi concluſio adeò procedere,vt ne-
2 mò quātūcunq; idoneus† æquiparetur notario, Abb.
per illum tex.in c.quoniam contra.num.3.& ibi nor.
Dec.nu.10.de prob. dicens ēt in fauorē piæ cauſæ nō
credi alterius ſcripturæ licet idonei,.quod ex Bal.in l.
in fraudem.§.ſi quis.ff.de teſt.milit.& Capr.conſ.77.
incip.cum viſo,tradit idem Dec.in conſ.120.in prin.
3 Infertur ex hac ampliatione magis credi† ſcripturę
publici notarij,quàm literis ordinarij, Spec.de inſtru.
edit.§.reſtat.nu.15.verſ.ſed cum literis Epiſcoporum
Bal.in l.ſi quis decurio.C.de falſ.Io.And.in cap.poſt
ceſſionem, de prob. vbi videndum eſt:nam latiſſimè
per Doct.tractatur an, & quando literis ordinarij ſit
credendum,& ibi Abb.ponit 10. opiniones.
4 Secundò infertur magis credi notario, † quàm nū-
tio ſi inter eos ſit altercatio, & diſcordia reſpectu ci-
tationis.& relationis,Ang.in l.1.§.1.queadmodū te-
ſtamenta aperiantur,Abb.Imo.Franc.& ibi Dec.nu.
13.in c.cum parati, de appel.
5 Limitatur hmōi illatio non ꝓcedere† notario exi-
ſtente ſuſpecto,vt ibi per Dec.cōiter tamen concludi
conſueuit,vt inſpecta qualitate nūij, & notarij id ſit
* iudici arbitrariū,hanc eſſe * cōem concluſionem te-
ſtatur Abb.in d.c.cum parati.nu.12.eo.tit.de appel.
6 Tertiò infertur,vt magis credatur† duobus teſtibus
tabellionibus,quā alijs,qui nō ſunt tabelliones, not.
Ang.per gl.ibi in §.ſancimus,in verſ. officij,in Auth.
de teſtib.Iacob.de S.Georgio in l.teſtiū C.de teſtib.
Gram.deci.60.nu.10.Rom.in repet.rub.ff.de iureiur.
col.16.per gl.in §.hinc nobis. verſ. ſi verò, in verſ.ta-
bularijs,in auth.de hæred.& Fal. quā ponderat Bald.
in auth.ſed cum teſtator,nu. 16. C ad leg.Falc.Corſ.
in ſing.in verſ.teſtis in 5.ſingulari,Fel. in c.in noſtra.
col.3.de teſti.& in c.quoniam contra.col. 3. de prob.
Guid.Pap.ſing.712.Soc.conſ.105.col.3.volu. 3. Goz.
cōſ.13.col.12.Menoch.in tract.de arb. iud. lib.2.cēt.
2.caſu 105.nu.39.Barb.cōſ.25.col.2.lib.4. Cur.ſen.in
tract.de teſt.concluſ.17.Menoch.conſ.92.nu. 88.di-
gniores.n.ſunt teſtes notarij,Pariſ.conſ.67.num. 111.
vol.3.quare tabellionem non eſſe purum teſtem, ſed
authoritatis approbatæ dixit Bal.in l.& militibus.C.
de teſtam.mil.Rol.à Valle conſ.63.nu.42.vol.2.imò
æquiparari duobus teſtibus ponit Abb.& alij poſt eū
in c.quoniā contra,de prob.de quo aliquid inferius.
7 Quartò infertur magis credi notario,† quam teſti,
ſi facta publicatione aſſerat poſteà teſtis etiam cum
iuro aliter depoſuiſſe, quàm à notario fuit ſcriptum,
not.Abb.in c.ad audientiam,nu.7.de præſcript.Cyn.
Ang.& Sal.in l.ſi quis decurio.C.de falſ.Rom.in l.1.
§.fi.in 5.col.ff.de verb.obl.Abb.& Fel.in c.cum cau-
ſam.1.ad fi.de teſtib.Alc.de præſump.reg.3.præſ.13.
nu.20.Bal.in c.literas,de præſump. Dec. in c.cū para-
ti,de appel.Alex.conſ.70.lib.1.Crau.conſ.74.num.3.
Did.lib.2.variarū reſolutionū.c.13.n.10.Capic.deci.
94.nu.2.Menoch.cōſ.23.nu.20.Burſ. conſ.35. nu.49.
8 Contrarium,† q̄ nec notarij ſcripturæ credatur ēt
ad probādum in cā ciuili,niſi examinationi teſtis fue
rit præſens iudex,vel alius, trad.Alex.conſ.65.col. 2.
verſ.& idem quoad caſum noſtrum, volu. 2.adducit
Spec.in tit.de teſte.§.1. verſ. ſed pone eſſe iudex, qui
dicit, quòd de iure magis creditur voci viuæ,quàm
mortuæ,licet ſecundum eū de facto ſtetur dicto ta-
bellionis,refert Aymo allegato conſil.74.nu.3.
* Amplectendo tamen 1.opinionem *communem,
9 declaratur procedere † quoad cauſam ciuilem, ſecus
quoad criminalem, quia in ea ex iurata aſſeueratio-
ne teſtis vacillatet fides notarij,Abb & Fel. in d cap.
cum cauſam,Spec.tit.de teſte.§.1.nu.48. Alc. d præ-
ſump.13.nu.20.omnes in d c.ad audientiā, & in effe-
ctu ſi ageretur de pœna falſi criminali,nō crederetur
notario contra teſtes,nec èconira,Imol. in c.cum Io.
de fid.inſtr.in 10. col. Io. And. in reg. cum quid vna
via,de reg.iur.lib.6.in mercur.in 4. col. Cardin. Flor.
in clemen.1.de hæret.in §.verum , in 2.col.& in cap.
ſicut de teſtib. Alex.in conſ.74.col.pen. in fi. volum.
1.Ang.& Imol.in l.1.§. ſi quis neget. ff. quemadmo-
dum teſtam.aper.Franc.Cur.in tract.de teſtib.concl.
42.Per.de Moncada in add.ad Crot.in tract.de teſti-
bus in 9.part.nu.405. & iſtā eſſe cōem opinionē dicit
Apoſtil.ad Fel.in d.c.ad audientiā.nu. 6. & cōem di-
ſtinctionem dicunt Tho.Fer.caut. 26. licet concedēs
Foler.in Pract.crim.fol. 244. nu. 15.& poſt eos Iulius
Clar.in pract.crim.§.fi.q.53.verſ.tertius eſt caſus , &
nouiſſimè teſtatus fuit Burſatus in conſ. 34. nu.13.
10 Subdeclaratur tamen hæc declaratio † non proce-
dere, quādo notarius haberet ſcriptorem, qui ſcribe-
ret examen, & vterq; atteſtaretur contra teſtem, tunc
enim reſultaret valida probatio etiam in criminali
contra ipſum dicentem ſe aliter depoſuiſſe, ita intel-
ligit Alc.d.reg.13.nu.20.per Abb.in d. c.cum cauſā,
& teſtatur ita vidiſſe in praxi obſeruari.
Subdeclaratur ſecūdò proximè ad eoſdem termi-
11 nos,† nō procedere,qn̄ iudex aſtitiſſet examini,quia
adhuc examinatio ſcripta operaretur ēt quoad pœnā
falſi,Sal.in d.l.ſi quis decurio Floria.in l.cum de ęta-
te,in vlt.col.ff.de prob.quos refert, & ſequitur Fel. in
d.c.ad audientiam.num. 6. Franc. Cur.d.concluſ.42.
Moncad.ad Crot.de teſtib.d.9.par.nu.405.ad fi.Clar.
in praxi §.fi.q.53.verſ.quintus eſt caſus: ex quo cautè
à iure eſt ſtatutū,vt in cauſis arduis, & criminalib.iu-
dices ipſi ſint præſentes examinationi,auth.de teſtib.
§.hæc oīa,& auth. apud eloquentiſſimum. C. de fide
inſtr.vt dicit Didac.d.c.13.nu.10.lib.2.var.reſolut.
12 Subdeclaratur 3.procedere† quoad puniendum,ſe-
cus quoad torquendum:nam cùm authoritas notarij
præualeat in ciuilibus,& illa probatio, quæ in ciuili-
bus ſufficit,in criminalibus ſit potens ad torquendū,
Bar.in l.fi.in fi.ff. de in litem iur. ſatis hunc effectum
operari poſſe notarius contra teſtem videtur ; & ita
tradunt Boſſ.in tract.rerum crim.tit.de falſ.nu.17.
13 Declaratur ſecundò quarta hæc illatio † non ꝓce-
dere, quādo teſtis eſſet multùm notabilis,& perſona
admodum fide digna.Spec.in tit.de teſte, §. 1.verſic.
ſed pone,iudex.Abb.in d.c.ad audientiam Hippo.de
Marſ.in l.1.§.ad quæſtionem,nu.18.ff.de quæſt.Fely.
in c.ſuper his,de accuſ.
14 Limitatur tertiò procedere † exiſtente notario bo-
næ famæ,ſecus ſi foret ſuſpectus, Abb.in c.ad audiē-
tiam,num.7. Ang.in l.1.§.ſi quis neget.ff.quemadm.
teſtam.ape.Gram.deciſ.94.nu.2.
15 Limitat̄ quartò non ꝓcedere, † qn̄ oēs teſtes exa-
minati dicerent ſe non ita dixiſſe, tunc enim nec in
cā ciuili credit̄ ſcripturę notarij,Ang.d.§.ſi qs neget.
refert,& ſequit̄ Alex.cōſ.65.col.fi.vol.2.Fel. ī d. c.ad
audientiā.nu.7.Gram.d.dec.94.n.2.Crau. cōſ. 74.n.5.
adducit ad hoc,& ponderat Bal.in conſ.381.ex qua-
dā ſcriptura,lib.5.Cur.ſen.conſ.56.col.9. circa med.
16 Declarant̄ quinto loco† pmiſſa procedere in actis,
ꝓut loquunt̄ relati DD.in quib. teſtes nō requirunt̄, ſe-
cus in inſtris,in quib.teſtes ꝓ ſolemnitate inſcribunt̄,
Boſſ.tit.de fal.nu.17.tūc.n.ſi teſtes cōtradicerent, pu-
niretur de falſo notarius,vel inſtri fides corrueret, iu-
xta plenè tradita p Bar.& alios in d.l.1. §. ſi qs neget.
ff.quemadmodū teſta.ape.& per Cano.in c. cū Io.de
fid.inſtr. quod alibi commodius eſt explicatum.
Amplia-

Ampliatur ſecundo principalis concluſio, qua cõſtituimus pro notario præſum. adeò procedere, vt ſi reperiatur aliud ſcriptũ, quã dictum, præſumatur potius in eo error, quàm dolus, tradidit Bar. per gl. ibi in l. quoties. §. 1. ff. de hered. inſtituen. & ibi Bal. & Imo. Bar. in l. ſi quis obrepſerit. ff. de falſ. Marſ. conſ. 51. nu. 31. & dictum Bar. ſequitur Alex. conſ. 70. vol. 1. idem Marſ. conſ. 7. nu. 24. & in conſ. 104. nu. 27. & in conſil. 132. nu. 10. Bar. in l. fi. C. de can. ſacr. largi. lib. 10. Rom. in captatorias. ff. de teſtam. mil. Ang. Aret. in tract. maleſ. in verſ. falſario in princ. Cuman. conſ. 135. col. 1. circa finem, incip. ad primũ Boer. deciſ. 116. nu. 4. in 1. part. Imo. conſ. 104. verſ. cum igitur non appareat. Aret. conſ. 47. col. 5. in fi. verſ. præmitto. Iaſ. in l. ſingularia. nu. 46. ff. ſi cer. pet. latè Fel. in c. ex literis. nu. 3. de fid. inſtr. Anch. conſ. 287. tria principaliter, colu. Bar. in l. ſi librarius, & ibi Dec. & Cagn. ff. de reg. iur. Grãmat. deciſ. 60. nu. 6. Pariſ. conſ. 169. nu. 59. vol. 4. Bal. in l. 1. col. fi. verſ. item notat. ff. de legib. Alb. conſ. 59. nu. 6. Hip. de Marſ. in l. 1. nu. 71. C. ad legẽ Corne. de ſica. & in rub. ff. de fideiuſſorib. col. 9. nu. 56. Bal & Ang. in l. iuris gentium, §. quod ferè. ff. de pact. Alex. conſ. 70. viſo proceſſu, lib. 2. Pariſ. conſ. 28. nu. 50. lib. 2. Boſſ. in tract. rerum crimin. tit. de fal. nu. 56. Curt. ſen. cõſ. 56. ſuper proceſſu inquiſitionis, col. 6. verſ. non obſt. ſecundum Fran. de Mar. q. Delph. 163. nu. 8. in 2. part. & in q. 603. nu. 3. eadem par. q. 142. nu. 4. in 1. par. Dec. in c. ſi autem, nu. 2. de reſcript.

Hmõi ampliatio limitationes illas recipit, quas ponit Gab. in ſuis concl. tit. de malef. concluſ. 2. nu. 17. & Boſſ. loco citato, & nos infrà dabimus ad concl. prin.

18 Ampliatur tertiò concluſio † principalis adeò procedere, vt qui contra notariũ probare velit, afficiatur durioribus probationibus, vt no. Alc. in tract. præſũp. reg. 3. præſump. 13. nu. 2. Dec. in conſ. 105. in 3. col. cũ enim pro eo ſit præſumptio, dictat ratio, vt validiores probationes ad illam elidendam requirantur, iuxta text. in l. vlt. ff. quod metus cauſa, & in l. ſi extraneus, vbi Iaſ. in 6. not. ff. de cond. ob. cau. Abb. in c. quia veriſimile, de præſumpt. cũ latè adductis per Marſ. ſing. 451. decreui, & per Iaſ. in l. admonendi. nu. 106. ff. de iureiur. hinc teſtes optimè cõcludere debere, ſcripſit Abb. in c. 3. loco de prob. & rationem dicti ſui reddere, ẽt non interrogatos, necnon cõſtare eſſe illos met, qui in inſtrũ ſunt inſcripti à notario, qñ tit probatio per teſtes inſtrumentarios omniq; exceptione maiores requirit Fel. in c. cum Ioannes, nu. 44. de fid. inſtru. & oĩa declarat, & copioſè proſequitur Iac. Menoch. in tract. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 2. caſu 105. vbi etiã agit, quot teſtes inſtrumentarij, vel non inſtrumentarij requirantur ad impugnandum inſtrumentum Didac. lib. 2. variarum reſolutionum. c. 13. nu. 11. quæ hic nõ duximus repetenda, vt quod minimè volumus, quæ ad concluſionem, inſtrumentum, potiſſimum pertinent, hic omninò poſuiſſe videamur.

Ex principali cõcluſione plures inſerri poſsũt, quæ tamen hic ommittimus, ne diutius hic immorari cogamur, aliqua tñ poſt concluſionẽ explicatã ad probationis materiam magis pertinentia ſubijciemus.

Limitatur itaq; primo principalis concluſio pro-

19 cedere † in his rebus, in quibus notarij officiũ eſt probatum, nimirum in redigendis aliorum cõtractibus, & geſtis in publica documẽta, vt ſcribit Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. c. 91. num. 15. ſecus in his, quæ ad eius officium non pertinent, quæ ſi excedendo terminos ſui officij exerceat, peccare dicit idem Menoch. conſ. 37. nu. 111.

20 Limitatur ſecundo procedere in † notario bonæ famæ, aliàs ſi eſſet malæ famæ præſumitur contra notarium, ꝙ fuerit in dolo. Imo. in l. quoties. §. 1. ff. de hær. inſt. Fran. Mar. q. Delph. 163. nu. 8. in 1. par. ſic contra eum, qui ſemel fuit malus præſumitur. Bald. in d. §. 1. circa prin. Barb. in rub. clem. §. hæc ſanè, nu. 41.

21 Limitatur tertio in notario † ſagaci, & verſuto: nã contra eum præſumitur. Cur. ſen. conſ. 56. nu. 26. verſ. non ob. 5. hæc tamen qualitas perſonæ à iudicis arbitrio pendere trad. Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 4. c. 309. nu. 10.

22 Limitatur 4. in notario, † q duob. ſignis vtatur, nam cõtra eũ adeò pſumit, vt ex hoc in falſi crimẽ incidere dicatur, Alex. ad Bar. in l. eos. ff. de falſ. Aquen. in l. poſt dotem. col. fi. ff. ſol. matr. Fel. in c. 1. in 6. requiſito vbi, & alia ad hoc pertinentia ponit, de fid. inſt. ſequitur Cag. in l. ſi librarius. ff. de reg. iur. nu. 36.

23 Limitatur quinto in notario, † qui ſcribit illicitũ, & extra caſus à iure permiſſos nam; & is pœnã falſi non euitabit. Bar. in l. 1. verſ. venio ad tertiã. C. de pet. bon. ſublat. lib. 10. & hæc opinio eſt cõis, vt per Ang. Aret. in tract. maleſ. in verſ. falſario. nu. 8. Aymo. cõſ. 75. nu. 6 in 6. par. Clar. in praxi. crim. §. falſum. verſic. adde quod notarius, nu. 22. Alc. de præſump. regul. 3. præſump. 13. nu. 14. Boer. deciſ. 57. nu. 4. in 1. par.

24 Sublimitatur † qñ ad aſſertionẽ alterius id feciſſet, vt quia ſcripſiſſet clauſam illicitam ad dictamen ſapientis, tũc enim excuſari ſcribit Bal. in l. captatorias C. de teſt. mil. idẽ ſi inſeruiſſet in actis falſam clauſulam ſibi à parte datã: nam excuſari dicit Bar. in l. ſi qs obrepſerit ff. de falſ. nu. 2. Menoch. de arb. iud. lib. 4. cẽt. 4. caſu 319. n. 2. Frã. de Mar. q. Delph. 666. in 1. par. vbi, & agit an hoc caſu ꝑꝑ mandatũ iudicis excuſet.

25 Limitatur ſexto in notario † celante protocollum, & inſtrm, quod confecit: nam contra eum adeò præſumitur, vt ẽt pœna falſi teneatur. Bald. Alex. & alij cõiter. vt per Curt. iun. ibi nu. 12. in l. q accuſare. C. de eden. Hipp. de Marſ. in rub. C. de prob. num. 80. plures refert Boer. q. 292. nu. 5. in 2. par. Clar. in pract. crim. §. falſum. nu. 23. Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 4. caſu 309. & in conſ. 94. nu. 58. nam ex officio tenetur facere protocollum, quod etiam iurat à principio ſui officij Io. And. poſt Hoſt. in c. ſicut. ne Clerici, vel Monachi. Fran. Mar. q. Delph. 369. nu. 4. in 1. par. Fel. in cap. accepimus, col. fi. & in c. cũ P. Tabellio. de fide inſtr.

26 Ampliatur hæc limitatio † procedere, & ſi notarius proponeret excuſationem amiſſionis: nam illius caſum non probans, contra eum præſumitur, quod dolo occultet Anch. conſ. 216. nu. 4. Soc. ſen. conſ. 159. nu. 4. & conſ. 199. col. 4. verſ. ſed præmiſſis. lib. 2. Crau. conſ. 112. nu. 17. Gozad. conſ. 17. nu. 11. Gram. conſil. 23. nu. 19. lib. 1.

27 Subampliatur procedere ẽt † ipſo notario iurante caſum amiſſionis. nam non ſtatur illius iuramẽto, ad quẽ ratione officij ſpectabat cuſtodia diligẽs, Fed. de ſen. conſ. 115. credo, ꝙ notarius, quẽ refert Fel. in c. ſicut, de re iud. nu. 9. in fi. vltimæ declarationis. Alba. conſ. 101. in fi. allegat Bar. in l. fi. C. de fid. inſtr. idem tradit Fran. Marc. q. Delph. 103. nu. 11. in 2. part. Affl. 330. nu. 2. verſ. in contrariũ. Io. Ceph. conſ. 170. nu. 7. par. 2. & hoc procedit, niſi concurrant alia indicia, vt per Bald. in l. fi. C. de eden. & ꝑ Alex. in l. ſi quis ex argentarijs. §. Prætor. nu. 13. ff. eo. tit. Fel. in c. fi. in 3. not. de prob. Ratio huius ſubampliationis eſt, quã modo diximus, nimirum cuſtodia ex officio, quibus autem alijs modis probari poſſit amiſſio inſtrũ, & an aliàs probetur per iuramentum, tractant DD. in d. §. Prætor. & Fel. in c. ſicut, de re iud. ipſos conſules.

28 Sublimitatur modo † hmõi ſexta limitatio non ꝑcedere interueniente diuturnitate temporis, & notario exiſtente bonæ famæ: nam tunc quia ex curſu diuturni temporis præſumitur obliuio excuſatur. Angel. in auth. de trien. & ſemiſ. §. fi. Dec. in c. 1. nu. 65. de ꝓb. Rom. ſing. 371. Tabellio q dicunt in ſenectute cõſtitutum nõ teneri de falſo, ſi iuret non cõfeciſſe inſtrumentum, quod vere in iuuente receperat.

29 Declaratur † tñ hoc primo iudicis arbitrio relinquendum fore, qui iuxta qualitatem facti, & perſonæ, conſideret, an negatio illa proueniet ex obliuione

ſeu

Digitized by Google

ſeu dolo, Purp. in d. l. qui accuſare, nu. 8. C. de eden. re-
fert Boer. d. q. 292 nu. 6. ſequitur Menoch. de arb. iud.
d. caſu 313. nu. 4.
30 Item declarat non procedere, † qn̄ ſtatutus fuiſſet
notario terminus ad reſpondēdum, an de eo eſſet ro-
gatus: nam tunc ſi neget non eſſe excuſandum etiam
hac temporis diuturnitate, dicit Clar. in praxi crim.
d. §. falſum. nu. 23. verſ. item notarius.
Alias ſublimitationes ad hanc ſextam limitatio-
nem videre potes trad. per Dec. d. c. 1. nu. 65. de prob.
& per Boer d. decis. 292. num. 7. & eleganter per bene
eruditum Menoch. d. caſ. 311.
31 Limitatur ſeptimo principalis † concluſio ex rōne
ſuperioris limitationis in notario non ſeruāte penes
ſe protocollum: nam cōtra eum præſumitur, & venit
puniendus iudicis arbitrio, Bal. in rubr. C. de fid. inſtr.
nu. 28. Ruin. conſ. 11. nu. 19. lib. 3. Didac. pract. quæſt.
c. 19. nu. 2. in fi. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cēt. 4. caſ.
370. debet enim protocollum ex officio penes ſe teti-
nere: ſicut actorum notarius originalia, vt ſi oriatur
dubitatio, recurri poſſit ad originale, tāquam ad ma-
tricem ſcripturam, cui potius eſt ſtādum, Fran. Marc.
q. Delph. 369. nu. 3.
32 Limitatur 8. in notario † omittente ſolennitates in-
ſtrumentorum: nam ex eo præſumi contra notarium,
falſitatisq́ preſumptionē oriri, eſt text. in l. iubemus,
ad fi. C. de teſt. trad. Bal. in l. quoties. §. 1. ver. itē nota.
ff. de hær. inſt. qui appellat illam præſumptionē iuris,
& de iure, Cyn. & Ang. in d. l. iubemus. Fel. in c. ex li-
teris. nu. 6. de fid. inſtr. Corn. cōſ. 77. nu. 5. vol. 4. & hoc
vniuerſaliter procedere in omnibus inſtrumentis, nō
tm̄ in caſu l. iubemus, tenuere alij, quos refert Fely. in
d. c. ex literis. n. 6. ad fi. quā opinionē probat Alc. reg.
3. præſump. 13. nu. 13. in alleg. tract. de præſump. quod
33 verò notarius † omittēs ſolemnitatēs in inſt̄ris ſit pę-
na falſi puniendus, tenuerunt quamplures, quorum
magis * * receptam opinionem eſſe poſuit Menoch.
de arb. iud. lib. 2. cent. 4. caſ. 370. nu. 4. ſic dici cōſueuit
de notario omittente, quæ de conſuetudine ſolēt op-
poni, Aymo conſ. 75. nu. 6. in 1. par.
34 Sed tamen, quòd hæc pœna † falſi habeat tantum-
modò locum in caſibus expreſſis à iure, vt in d. l. iu-
bemus, tenuit Imol. in l. quoties. §. 1. num. 3. in fi. ff. de
hæred. inſt. & poſt eos quos adducit Alex. in d. l. iube-
mus, Ruin. conſ. 145. nu. 13. vol. 5. & communem eſſe
ſentētiam trad. Rimin. & Iaſ. in d. l. iubemus, teſtatur
Grat. conſ. 16. nu. 44. lib. 1. Iul. Clar. in pract. crimin. §.
falſum, verſ. pariter etiam in notarios. nu. 21. & hanc
partem tenet Gabr. in ſuis concl. lib. 6. tit. de conſue-
tudine, concluſ. 3. nu. 8.
35 Verùm quicquid ſit † de pęna falſi ordinaria, quod
dirimit hanc controuerſiam conciliando Menoch.
d. c. 370. nu. 5. cum notarius præſumatur ſapiēs, & pe-
ritus, Bal. in c. 1. nu. 4. in fi. de fid. inſtr. vrget p̄p omiſ-
ſas ſolemnitates non leuis pręſumptio contra ipſum,
quę maximè augeretur, ſi in alijs inſtrumentis ſolitus
eſſet apponere huiuſmodi ſolemnitates iuris, & con-
ſuetudinis, qui enim à ſolito recedit non parùm ſu-
ſpicione grauatur, gl. in l. 4. ff. de cōd. inſt. quod in his
terminis conſiderat Boſſ. in tractat. rerum crim. tit. de
fal. nu. 60. quare pœna falſi teneri, ſine dubio, quādo
aliqua ſuſpicio ſubeſt coniuncta omiſſioni ſolemni-
tatum, ſcribit Menoch. in conſ. 37. nu. 3. ſi tamen per
errorem omiſſa eſſent, aliud eſſet probato errore, qui
quando emendari poſſit, & quomodo probetur, cum
non præſumatur, alibi eſt dicendum.
36 Illud autem, quod dictū eſt de † notario omittente
ordinem conſuetum, qui ideò ſuſpectus efficitur, &
contra eum pręſumitur quo ad pœnam, procedere in
ſubſtantialibus, ſecus in his, quæ non ſunt de ſubſtan-
tia, dicit Anch. conſ. 280. tria principaliter, quem ad-
ducit Fel. in d. c. ex literis. nu. 5. Pariſ. conſ. 28. nu. 60.
vol. 2. & ita intelligit Boſ. d. tit. de fal. nu. 62.

37 Limitatur 9. in notario † manifeſtante ſecretū ſibi
iniunctū: nā contra eum præſumitur, & falſi pœna
tenetur, Bal. in l. 1. §. is, qui inſtrumenta. ff. de fal. & in
l. ſi quis aliquid. §. infrā. ff. de pœn. Fran. Marc. quęſt.
Delph. 120. nu. 3. in 1. par. vbi contra notarium pręſu-
mitur, qui oſtendit parti inſtrm̄ productum pro ſola
iudicis informatione, idem Franc. Marc. q. 480. nu. 2.
in 2. part. ſic actorum notarius ſi patiatur videre dicta
teſtium productorum antequam aperiātur, & publi-
cētur, crimine falſi tenebitur. Ang. de Peruſ. in addit.
ad tract. Bar. circa materiam teſtium nu. 6.
38 Limitatur 10. in notario † q rogatur in loco occul-
to: nam contra gerentē actum clandeſtinè præſumit,
& cū potuerit gerere in aperto, & publico vrget con-
tra eū mala ſuſpitio, gl. in l. fi. C. de interdict. matrim.
ideoq; Bal. in c. 1. de fid. inſtr. admonebat Tabellio-
nes ne inſtrumenta nocturno tempore conficerent,
ſequitur Dec. d. c. 1. nu. 25.
39 Intellige tamē † per hoc non prohiberi, quin ex vr-
genti cauſa poſſint inſtrumenta de nocte confici, ac-
cenſis tamen tribus luminaribus, vt per Fel. poſt eos,
quos adducit, & ibi Apoſtil. ad eum in alleg. c. 1. nu.
9. de fide inſtrum.
40 Limitatur vndecimò in notario † corrigēte inſtru-
mentum mutanteq́; maximè in ſubſtantia authori-
tate priuata: dato ēt, q̄ illud q̄ ſcriptum foret errore
irrepſiſſet, & maximè interuallo, & iam data copia
parti: nam contra eum præſumi: ideoq; in falſi pœnā
incidere ſenſit Io. And. ad Spec. de inſtr. edit. §. inſtru-
mentum, verſ. ſed nunquid. Bal. in l. cum proponerēt.
ff. de leg. 2. Alex. ad Bart. in l. Imperator. 1. ff. de ſtatu
hom. & tradit Fran. Mar. q. Delph. 745. verùm huius
limitationis declaratio ex eo pendet, an & quando
41 licitū ſit notario † corrigere errorem, in quo breuiter
concludi conſueuit, in ſpectātibus ad ipſum, ſi error
non vitiat, corrigere poſſe indiſtinctè, ēt data copia
abſq; citatione partis, & ſine iudicis licentia: ſi verò
vitiat non corrigi abſq; citatione, & mādato iudicis,
niſi ante datam copiam, at in ſubſtantialibus, & ad
partes pertinentibus incontinenti licere, at ex inter-
uallo, non niſi errore probato, & ex iudicis licentia,
vt latè probat hanc diſtinctionem poſt alios Cagn.
in l. ſi librarius, nu. 16. ff. de reg. iur. de quo latè tracta-
uit Fel. in c. ex literis, de fid. inſtr. & latiſſimè Vital. de
Camb. in tract. clau. verſ. de errore Notarij, fol. 201.
42 Limitatur 12. non ita præſumi † pro notario, q ge-
rit actum tanquam ſimplex, & priuata perſona, Bald.
in l. 1. §. editiones. ff. de eden. in prin. & in l. ſcripturas,
C. qui pot. in pig. hab. nā à Notario poteſt, & ita fieri
ſcriptura, quæ non ſit publica, & authentica, ſed pri-
uata. Alex. conſ. 84. col. 2. vol. 1.
43 Declaratur aūt tunc conijci † tanquam priuatum
egiſſe notarium, cum ſcriptura reperitur ſine forma
publica, nec eſt ab eo facta aliqua mētio de notaria-
tu, vt p Alex. in alleg. cōſ. 148. col. 2. Corn. cōſ. 70. nu.
4. vol. 4. Bal. in c. cū in iure. n. 18. de off. deleg. Aret. in
l. ſciendum, num. 15. ff. de verb. obl. Marſ. in rub. C. de
prob. col. 37. Cagn. in l. ſi librarius. nu. 38. ff. de reg. iur.
44 Limitatur 13. nō præſumi † pro notario extra iuriſ-
dictionem illius, qui eum creauit, Spec. tit. de inſtru.
edit. §. reſtat, verſ. quid de his, Bart. in l. cunctos popu-
los, col. 13. verſ. 7. quæro. C. de ſum. Trin. Ruin. conſ.
69. col. 3. volu. 5. Boer. decis. 242. & hanc opinionem
cōem dicit Præp. in c. per venerabilem, §. quod autē,
col. 138. qui filij ſint legit. & poſt eum latiſſimè Gab.
in ſuis concluſ. tit. de fid. inſtr. vbi exactè hanc con-
cluſ. tractauit, ipſum conſules.
Plures alias præſumptiones contra notarium hic
poſſem congerere, & alia fidē illius elidentia, ſed q̄a
fortaſſe etiam pluſquam propoſitum noſtrum deceт
hic immoratos fuiſſe alicui videri poteſt: in præſētia
huic materiæ finem impono, cum alias ſparſim no-
ſtro hoc tractatu reperiri poſſint.

CONCLVSIO MC.

ARGVMENTVM.

Quanta ſit notarij authoritas, ob præſumptionem, quæ ratione publici officij, pro ipſo eſt, pluribus oſtenditur illationibus.

SVMMARIVM.

1 *Notarij teſtimonio, licet ſingulari credi de geſtis à ſeipſo, vt ſi atteſtetur aliquid à ſe ſcriptum.*
2 *Inſtrumenta vera credi, & probationem probatam facere, ob præſumptionem, quæ pro notario eſt.*
3 *Inſtrumenta propter Tabellionis authoritatem vim duorum teſtimoniorum obtinere.*
4 *Iſtrumenta, licet propter Tabellionis authoritatē vim duorum teſtimoniorum obtinere dicantur, tamen probatio vera, & naturalis duorum teſtium illis erit præferēda.*
5 *Notarium vim duorum teſtium habere, quando actus per ſcripturas probatur, nõ per vocem viuam ipſius notarij.*
6 *Notarius ſit necne de numero teſtium in inſtrumento à ſe confecto deſcriptorum.*
7 *Notario credi ſine teſtibus.*
8 *Notario credi ſine teſtibus in iudicialibus, ſecus in extraiudicialibus.*
9 *Notario credi ſine teſtibus in his quæ propriè sũt de actis, & pertinent ad expeditionem iudicij, ſecus in alijs, quæ actis extrinſecus inſeruntur.*
10 *Notario credi ſine teſtibus etiã in alienis ab actis, quæ inſeruntur in actis mandato iudicis expreſſo, ſeu tacito.*
11 *Notario nõ credi ſine teſtibus in actis factis corã arbitro.*
12 *Notario non credi ſine teſtibus ex conſuetudine in ſententia definitiua.*
13 *Notario tantum deputato, & electo à iudice ad acta recipienda credi ſine teſtibus.*
14 *Notarium, qui in officio ſuo ſit approbatus, præſumi ſapientem, & peritum.*
15 *Notariorum verba accipi debere ciuiliter, & ſecundum iuris interpretationem, licet alias contrahētes eſſent vulgares, & imperiti.*
16 *Notariorum verba accipi debere ciuiliter, & ſecundum iuris interpretationē, cũ ab illis verborũ effectus ipſorũ cõtrahentiu latinè ſcriptus eſt, ſecus ſi vulgari ſermone.*
17 *Notariũ præsũptione iuris ꝑſumi in dubio, ſecus in claris.*
18 *Notarium non præſumi peritum, niſi in his, quę pertinēt ad notariatus artem.*
19 *Notarij imperitia ſi detegatur non dēt officere voluntati.*
20 *Notarius ſcribens in teſtamento, teſtator ſanus corpore, & inſanus mente præſumitur ex imperitia ſcripſiſſe, nec vitiatur teſtamentum.*
21 *Notarius ſcribens patrē reliquiſſe filiæ iure reſtitutionis, vel pro falcidia, & his ſimilibus, præſumit ex imperitia.*
22 *Notarius ex imperitia aliquid omittens, tenetur parti ad intereſſe.*
23 *Notario aſſerenti in inſt͞ro totam vniuerſitatem, capitulum, vel collegium, ſeu maiorem partē illius interueniſſe, credi, licet nomina ſingulorum non exprimat. Contr. nu. 24. Conciliatio, nu. 25. & 26.*
27 *Notario aſſerenti aliquid factum fuiſſe interueniente toto collegio, vniuerſitate, ſeu maiore parte eſſe credendũ, ſi cũ aſſertione notarij concurrat etiam ſigillum vniuerſitatis, quod ſit inſt͞ro appoſitum. Conciliatio, nu. 28.*
29 *Notario aſſerenti aliquid eſſe factũ interueniente maiore parte collegij, vel vniuerſitatis non credi, cum id aſſerit non ex ſe ipſo, ſed ex aſſertione collegij, vel vniuerſitatis.*
30 *Notarium ratione publici officij non præſumi ſuſpectum.*
31 *Notariũ poſſe tãquã ſuſpectũ recuſari, nõ ſecus ac iudex.*
32 *Notarium non ſolũ tanquam ſuſpectũ recuſari poſſe, ſed etiam in ſuſpicionis allegatione non requiri cauſæ expreſſionem, ſed ſolum iuramentum ſufficere.*
33 *Notariũ tanq̃ ſuſpectũ recuſari poſſe, nec ĩ ſuſpicionis allegatione requiri cauſę expreſſionē tã de iure ciuili q̃ canonico.*
34 *Notarium tanquam ſuſpectum recuſari poſſe ijſdem de cauſis, quibus & iudex.*
35 *Notario tanquam publicæ perſonæ non eſſe credēdum, niſi rogatus ſit à partibus.*
36 *Notario, vt credatur debere ab omnibus rogari partibus, ſi ab omnium voluntate actus pendeat.*
37 *Notario, vt credatur in actis iudicij non eſt neceſſarius rogitus partium, ſed tantum iudicis mandatum.*
38 *Rogitum tacitum, & fictum ſufficere ad fidem notario conciliandam.*

Ex ſuperiori cõfirmata concluſione, pro notario ſcilicet præſumi, plurima ad probationũ noſtrã materiã ſpectantia poſſunt inferri. Ex ea itaque
1 emanat, notarij † teſtimonio, licet ſingulari, credi de
geſtis à ſe ipſo, vt ſi atteſteť aliquid à ſe ſcriptũ, Cyn.
in l. ſi quis decurio, oppo. 18. & ibi Sal. in 4. opp. C. de
fal. Alex. in l. 2. §. ſi abſens. nu. 11. ff. ſi ex nox. cau. aga.
& in cõſ. 192. n. 13. li. 6. Hercul. in trac. de prob. neg. n.
218. & nouiſſimè Menoc. de arb. iud. lib. 2. cēt. 1. nu. 3.
Secũdò ex eadē ꝑ publicũ officiũ emanat autho-
2 ritas † inſt͞rorum, quæ magna illa præſumptione iuuãtur, vt vera credantur, & probationem probatam faciant, latiſſimè Tiraq. de retract. conſang. §. 2. gloſſ. 1. nu. 20. & Menoch. in trac. recup. poſſ. remed. 1. n. 225.
3 Amplia, vt ꝑ Tabellionis † authoritatē vim duorum teſtiũ obtinere dicantur, vt habetur in l. in excercēdis. C. de fid. inſtr. in §. item verborum, Inſt. de inut. ſtip. & c. quoniam contra, de prob. & in Spec. de inſtr. edi. §. reſtat. verſ. ſed quæro. nu. 3. Ruin. conſ. 36. nu. 1. lib. 4. Bolog. in add. ad cõſilia Io. de Ana. cõſ. 99. n. 4.
Declaratur tñ hæc ampliatio ita ꝓcedere, vt cum
4 ipſa pręſumptiua reputetur, & † quodãmodò ſit inſtar miraculi, probatio vera, & naturalis duorũ teſtiũ illi pręferatur ſecundum Inn. in c. cũ P. & Fel. & in c. cum Ioannes, nu. 35. de fid. inſtr. quam opinionē cõem dicit Grauat. ad Veſtr. in praxi. c. 1. lib. 6. num. 23. de quo latè p Menoch. quē & ſupra citauimus in tract. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 2. c. 105. hēt. n. hæc quæſtio quõ, & notarij authoritas reprobetur p teſtes contra inſt͞rm deponentes, plura capita, quæ ibi explicauimus.
5 Declaratur 2. hoc ꝙ dicimus Tabellionem † vim duorum teſtium habere, verũ eſſe ſolum, qñ actus ꝑ ſcripturas probatur non per vocē viuã ipſius notarij, vt dicit Alex. ad Bar. in l. Domitius. ff. de teſtamentis: nam qñ notarius examinatur, vt teſtis ad hoc, vt probatio ꝑ vocē viuã fiat, vnius teſtis perſonã ſuſtinere, poſuit Bal. in l. vlt. nu. 18. C. de fideicom. Hoc tñ intelligas, vt plus illi credatur, & præferatur, ſm Bald. in auth. ſed cum teſtator. C. ad legem Falcidiam, & dicit Alex. in d. l. Domitius, noſq; ſupra poſuimus.
Et cũ mentionē de Tabellione teſte faciamus hic
6 obiter ad quæſtionē illã inferre libet, an Tabellio † ſit de numero teſtiũ, & in eo computetur? in quo breuiter dicit Bal. in auth. ſed nouo iure. C. ſi cer. pet. col. 2. ꝙ eſt de numero formali contractus, non de numero formali inſt͞ri, ſentiens id quod expreſſit in l. hac cõſultiſſima. C. qui teſt. fac. poſ. ſ. quoad ſolēnitatem, & fidem inſt͞ri fungi debeat officio Tabellionis, & non teſtis, ſed ſi in iudicio deponeret, crederetur ſibi tanquam vni teſti, quæ diſtinctio fuit Bandini antiqui gloſſatoris, vt per gl. in d. l. hac conſultiſſima, verſ. 8. quē oẽs DD. ſequuntur, vt per Bal. ibi, & Sal. qui dicit
* hanc diſtinctionem eſſe veram, & * cõem, & teneri ab omnibus dicit Bart. in l. Domitius. ff. de teſta. de quo ẽt per Pariſ. in conſ. 34. nu. 4. & nu. 44. vol. 2. Franc. de Marc. q. Delph. Boſ. 2. par. & ad hãc quæſtionē videas Abb. in conſ. 17. col. fi. in 1. par. & citatos per Cagn. in l. ſi librarius, nu. 60. ff. de reg. iur. Pariſ. conſ. 50. nu. 4. 6. & 7. vol. 3. Nunc ad illationes redeamus.
7 Tertiò ex præſumptione, quæ eſt ꝑ notario † emanat fides, quæ illi ẽt habetur ſine teſtibus, credi enim

Notario

Notario ſine teſtibus,tradit Bar. in l.emancipatione. C.de fid.inſtrum.Bald.in l.geſta, ver. quæro nunquid acta.C.de re iud.Gl. & ibi Bal. in l. in donationib. C. de dona.& ibi Sal.dicit, quòd ita communiter ſeruatur,Bal.in rub.C.de fid.inſtr.col.2.verſ.ſed dubitatur. Spec.de inſtr.edit.§.reſtat, verſ.ſed cũ literis Epiſcoporum,nu.18.& hanc* communem eſſe concluſionẽ dicit Marant. in Spec.ord.iud.par.6.actu 10.nu.23.& teſtatur Dec.in c.quoniam cõtra,nu. 22.& ibi Lanfr. in princ.nu.27. de prob.

8 Declaratur tamen hmõi cõis illatio † procedere, vt loquuntur relati Doct. in actis iudicialibus:nã in extraiudicialibus teſtiũ inſcriptio requiritur, ad gl. in l. generali.C.de tab lib.10. Alex.in conſ.96. col. 5. libr. 1.latè per omnes in c.1.de fid.inſtr.& *cõem hãc eſſe diſtinctionẽ inter actus iudiciales, & extraiudiciales trad.poſt alios Mand.ad Lap.alleg.81.verſ.quoniam contra, in litera E. qui dicit cautius eſſe ẽt in actis iudicialibus teſtes inſerere, præſertim ſi ſint momenti, vt in mandatis,& probationibus ſententiarum,& appellationum interpoſitionibus, quã cautionẽ anteà dederat Abb.in d.c.quoniam contra,nu.8.

9 Declaratur 2.procedere in his,† quæ propriè sũt de actis, & pertinent ad expeditionem iudicij, ſecus in alijs,quæ actis extrinſecus inſeruntur, quia nõ credit Notario,niſi teſtibus inſcriptis,trad. Abb. d.c.quoniã. cõtra.nu.8.poſt Lap alleg.81.nu. 5. qui idcircò dicit mandatum factum penes acta requirere teſtes,quam Lap. ſententiam dicit magis communem Ruin. cõſ. 126.ſuper dub.col. 2.nu.3. vol.4.

10 Subdeclarabis tñ hanc † declarationẽ non procedere,qñ hmõi ab actis aliena, & extranea inſererentur in actis mandato iudicis expreſſo, ſeu tacito,tunc enim adhuc ſine teſtibus ſtaretur notario ſm̃ opinionem Aret.in d.c.quoniam cõtra, quam in his terminis procedere dicit ibi Dec.nu.22. ad fi.ver.ſecundus caſus,& ideò Rot.Rom.fuit in opinione, ꝙ mãdatũ apud acta factum ſine teſtibus præſente tñ iudice, & in actis ſcribi mãdante tenet, prout eſt deciſ.Tholoſ. 114.quam refert Mand.ad Lap.d.alleg.81.

11 Declaratur 3.non procedere† quoad acta facta coram arbitro, quia non creditur notario ſine teſtibus, Alex.conſ.13.col.4.vol.1.conſ.19.col.3. vol.4. quod pro not.ponit Maran.in Spec.ord.iud.d.act.10.n.24.

12 Declaratur 4.non procedere † ex conſuetudine in ſententia definitiua,in qua teſtes adhibentur,& cum conſuetudo ſit optima legum interpres eſt obſeruanda,gl.& Imol.in d.c.quoniam contra,& ibi Lanfr.d. num.27.

Declaratur 5.verũ eſſe, quod poſuimus ſolummo-
13 do in notario†deputato,& electo à iudice ad acta recipienda,Lap.d.alleg.81. nu. 5. Dec.in d.c.quoniam contra, nu. 13. Maran.d.act.10.eius enim electio ad iudicem ſpectat.c.ſtatutum,§.notarium, & ibi Gem. in 2.not.de reſcr.alia ad actorum validitatem requiſita,quæ hic non ponimus, videas per Maran. d. actu 10.verſ.venio ad ſecundam quæſtio.

Quartò ex præſumptione,quæ eſt pro notario, ha-
14 bemus ẽt notarium, † qui in officio ſuo eſt approbatus,præſumi ſapientem, & peritum,gl.in §.ſcriptum, Inſt.de inut.ſtipul.& in l.1.C.de vſu.Bal.in c. 1. nu.4. de fid.inſtr.Corn.cõſ.195.col.fi.in litera V. lib. 1.plures refert Neuiz.conſ.28.nu.19. Soc. iun. cõſ.101.nu. 11.verſi.præterea,lib. 1.Imo.in l.1.§.ſi ex fundo.ff.de hæred. inſtit.

15 Ex hac illatione ſubinfertur notariorũ † verba accipi debere ciuiliter,& ſm̃ iuris interpretationẽ, licèt aliàs contrahentes eſſent vulgares, & imperiti, trad. Bar.in l.ſi quis filiab.ff.de teſta.tut.nu.3.& 4.& in l.liberorũ,nu.20.ff.de verb.ſign. Alex.conſ.2.col.9.verſ. 1.iſtud negari poteſt,& in conſ.9.col. 3.verſ. bene facit,vol.1.& conſ.37.vol.6.Caccialup.in ſubſcr. conſ. quam fecit ad conſ.Soc.vltimum.vol.1.quem refert & ſequitur Rub.in conſ. 144. nu. 5. Caſtr.in l.errore, nu.4.C.de teſt.Io.de Plat.in §.vlt. nu. 11.Inſt. qui teſtam.tut.dari poſſ.Pic.in l.Titia,§. Titia cũ nuberet, nu.77.in fi.& 78.ff.de leg.2.Grat. cõſ. 102. nu.28.vol. 2.conſ.108.nu.13.eo.vol.nouiſſimè Ceph. conſ. 185, nu.30.hoc tamen in teſtium dictis cõtra euenit, quæ naturaliter, & prout in facto ſonant accipiuntur, vbi not.in l.ſtipulatio iſta, §.2. qui. ff. de verborum obligatio. per Bartol. in l.1. C. de vſu.& Doctores,in l.2. ff.ſi cert. per.

16 Declaratur hæc ſubillatio procedere, qñ† notarius ſcribit effectum verborum ipſorum contrahentium latinè,ſecus ſi vulgari ſermone ſcriberet, quod euenit, qñ mens literato ſermone nõ bene exprimi põt, vt per Bar.in d.l.ſi qs filiabus: nam tunc hmõi verba notarij vulgari ſermone prolata intelligentiam recipient ſecundũ communem,& vulgarẽ vſum loquendi,& proferendi.Bal.in l.lege duodecim tabularũ,ad finem.C.de leg.hær.Fel. in rubr. de conſt. Cagn. qui alios adducit in l.ſi librarius.nu.10.ff.de reg.iur.

17 Principalis illatio, qua notariũ † fecimus præſumptione iuris peritum, declaratur in dubio procedere: nam aliàs & dici ſolet notarios ſæpè reperiri teſtatore imperitiores,Alex.cõſ.52.col.5.lib. 4. Caſtr. cõſ.200. ad primũ,in fi.in antiq. Ang.cõſ.250.conſcribereque plerunq; verba,quorum ſignificatio voluntati refragatur,tradunt Caſtr.in l.cum ex filio.nu.2.ff.de vulg. nec intelligere quid dicant, vt cãtores qui rõnem ſui cantus ignorant,dicebat Bal. in l. iam hoc iure. ff. de vulgar.& de eorũ imperitia plura Neuiz. cõſ. 28.nu. 11.& 12.& Cagn.in d.l.ſi librarius.nu.2.ff.de reg.iur.

18 Secundò illã ita intelliges† vt tñ notarius non præſumatur peritus, niſi in his quæ pertinent ad notariatus artem,Bar.in l.contractus.C. de fid.inſtru.Abb.in d.c.1.nu.7.eo.tit.Io.de Plat.in l.generali, col. 2. C.de tab.lib.10.qui dicit teneri ſcire ſummam Rolandini, Florem,Auroram,& Meridianã, & alios libros,q in eorũ arte leguntur,non enim tenetur ſcire iura accuratè concludit Dec.in alleg.c.1.nu.26. de fid.inſtr.

19 Circa hãc illationẽ illud eſt tenendũ,†ꝙ ſi notarij imperitia detegatur,non dẽt officere voluntati.l.vlt. in fin.& ibi gl.C.de fideiuſſ.d.l.ſi librarius, de reg.iur. Alc.cõſ.46.nu.20.cõſ.62.nu.12.lib.9. Aym. cõſ. 147. nu.5.Soc.conſ.51.nu.4.vol.3.Ceph.conſ. 196. nu.11.

20 Hinc ſi ſcribat notarius † teſtatorem ſanum corpore,& inſanum mente,non vitiatur teſtamentum, ſed imperitiæ adſcribitur, vt per Ceph. conſ.72. num.2. par.1.

21 Hinc ſi dicat notarius, patrẽ† reliquiſſe filię iure reſtitutionis,cum deberet dicere inſtitutionis, vel ꝓ falcidia, cum deberet dicere pro legitima, aut in renunciatione mulieris, Velleiani beneficium, Valeriani nuncupauerit, ſeu in conſtitutione procuratoris vſus fuerit verbo ſubſtitutionis, vt latè per Cagn. poſt eos, quos adducit in d.l. ſi librarius, nu. 5. præſumetur ex imperitia ſcripſiſſe, nec vitiabitur voluntas.

22 Hic tñ ſcias,quod ſi notarius† ex imperitia aliquid omitteret,teneretur parti ad intereſſe,Bart.& ibi Ioã. de Plat.in l.generali.C.de tab. lib. 10. Abb. Felyn.& Dec.in d.c.1.de fid.inſtr.& tunc ſi culpa tm̃ interceſſit,debebit plenè hoc intereſſe probari, ſin aũt dolus fuerit admixtus ſtabitur partis iuramento, per Boſſ. poſt alios in tract.rer.crim.tit. de falſ.nu.71.

Quinto loco principaliter ex præsũptione quæ eſt pro notario infertur concluſio ad fidẽ notarij perti-
23 nens, nimirum eidẽ aſſerẽti in inſtrõ† totam vniuerſitatem,capitulum, vel collegiũ, ſeu maiorẽ partem illius interueniſſe credi, licet nomina ſingulorũ non exprimat.Old.cõſ.100.in execut.incumb. q dicit, ꝙ licèt ꝑ hoc videatur notar. atteſtari de his, quæ ſunt iuris,tñ quia pro eo præſumitur, ꝑp approbationẽ illi credit,idẽ dicit Io.And.poſt Spe.ĩ tit. de ſindico,ver. qd ſi in aliquo inſtrõ.nu.16.in addit.incip.ver.porrò,

idem

idē trad. Abb.in c.quanto,nu.7.de his,quæ fiũt à prę̈l.
ſine conſenſu c.Fed.de Sen.conſ. 148. verſ. prætereà.
qui dicit,ꝙ producens inſtr̃m habet intẽtionem fun-
datam , & quòd ideò transfert onus probandi in ad-
uerſarium,idem Fed.conſ.227.Capic.deciſ.4. num.5.
Card. & Anch. in d.c. quanto, Guid.de Suzar.quem
ſeq.Alb.in l.nulli, ꝙ cuiuſq; vniuer.nom.Ant.à But.
in cap.ea noſcitur,de his,quæ fiunt à præl. Lauren.de
Rodolphis in repet.c.ſine exceptione, col. 27.q.24.
verſ.ſed quæro.12.q.2.Soc.conſ.95.nu. 8. verſ. nō ob-
ſtat,vol.3.ſentit Hoſt.& clarius dicit Card. & Imo.in
c.inter dilectos,de donat.& ibi Abb.in not.nã ſecun-
dum ipſum creditur prima fronte aſſertioni notarij,
& aſſerenti contrarium onus probandi incumbit, re-
fert & ſeq. Ruin.conſ.189.ver.nō obſtat inſuper , nu.
15.vol.1.& idem tenet Abb.in c.1.de ſind.Ruin.cōſ.
217.nu.15.vol.1.Corn.conſ.181.col.7.in litera P.ver.
nec obſtat prædictis,vol.2.
24 Contrariũ,†ꝙ non credatur notario hoc aſſerenti,
ſed neceſſe ſit exprimere ſingulorũ nomina , tenuere
alij,ꝙ refert,& ſeq.Bal.in l.1.ff.de magiſt.conuenien.
quia cũ vniuerſitas,& collegium ſit nomen iuris,non
videtur quòd poſſit notarius de hoc atteſtari , quod
intellectu conſiſtit,ſicut non poſſet teſtis,Inn.in c.cũ
cām,de teſtib. & quòd ſingularum nomina ſint expri
menda tenuit gl.fi.in c.ſi.verſ.ſed videtur, de procur.
Rot.deciſ.132.in antiq.& deci.664. Pauin.in tract.de
poteſt.c. ſede vacante,in 5.prælud. nu. 19. Grat.conſ.
66.col.2.in fi.verſ.non obſtat,vol.1. & ꝙ nō credatur
notario dicenti ad Syndici conſtitutionem duas par-
tes interfuiſſe,dicit Fed. de Sen. in conſ.288.caſus ta-
lis eſt,verſ.vnde ſi Tabellio.refert,& ſeq. Card.in c.1.
q.13.de ſind.Alex.conſ.191. perſpecto inſtr̃o , col.2.
verſ prætereà cum in cōſtituendo ſyndico , lib.6 Soc.
iun.conſ.57.in cauſa Bernardini,nu.7.lib.1.quod no-
uiſſimè refert,& ſeq.Ceph.conſ. 62. nu.9. lib.1.
Ad hanc controuerſiam tollendã alij diſtinctionē
25 excogitarũt,†vt in actibus multũ ponderoſis , vtpote
alienationibus,huiuſmodi expreſſio requirat̃, Arch.
in c.ſine exceptione,in fi.12.q.2.Bal.in l. ciuitas,in fi.
ff.ſi cert.pet.& in l.1.in princ.ff. de reb.co. Anch.in c.
canonum ſtatuta.car.14.de conſtit. quod adducit, &
* ſeq.Alex.dicens ita*communiter teneri in cōſ. 1.col.
** 2.in ver.item poteſt dici,vol.4.& magis**communi-
ter Vant.in tract.de nul.tit.de nul.ſent.ex defectu in-
habilitatis ſeu mand.comparẽtium.nu. 150. & quod
in arduis nomina exprimantur conſuluit Io. And.ad
Spec.in d.tit.de ſind.ver.porrò,in fi. in alijs autē acti-
bus non debeant exprimi neceſſario ſingulorum no-
mina,niſi collegiũ,ſeu vniuerſitas ſit parua, trad.Bar.
in l.1.in fi.ff.de alb.ſcriben.Pariſ.conſ.92.nu. 14. vol.
4. & quod in parua vniuerſitate ſint exprimenda te-
nuit Hoſt.in ſum.tit.de ſind. §. & quale. quem refert
Abb.in d.c.1.nu.7. eōd.tit.
26 Sed quod ad rē noſtram attinet†concludere breui-
ter poſſumus ſtari aſſertioni notarij , qũ aliàs de ſub-
ſtantia non requiritur expreſſio nominũ, & idē qñ re-
quireretur.& eſſent deſcripta nomina,vt dicit Capic.
in d.deciſ.4.nu.5.Amplectendoq; concluſionem ſu-
27 pra poſitam,quòd notario,† eo caſu aſſerenti aliquid
factũ fuiſſe interueniente toto collegio,vniuerſitate,
ſeu maiori parte, ſit credēdũ. Ampliabis eã maximè
procedere,ſi cum aſſertione notarij , cōcurrat ēt ſigil-
lum vniuerſitatis , quod inſtr̃o appoſitum reperiatur
Io.And.in addit.Spec.tit.de ſind.num. 16,ver.porro.
Abb.in d.c.1.nu.9.Rot.in antiq.deciſ.132. Pauin. al-
leg.tract.de pot.c.ſed.vacan.in prælud. nu. 19. Vant.
d.tit.de nul. ſent. ex defectu inhabilitatis , ſeu mand.
comp.nu.150. verſ. ſi tamen ipſi conſtitutioni.
Declaratur modò firmata cōcluſio procedere, qñ
28 notarius id aſſereret† per nomina collectiua certam
iuris determinationem habentia , exēpli gratia capi-
tulum,eccleſia,vniuerſitas talis loci, ſecus ſi aſſereret
per nomina ſingularia corpora deſignãtia , vt cano-
nici talis eccleſiæ,homines talis loci. tunc enim quia
illa verba poſſent verificari in duobus , non probare-
tur id collegialiter conſtitutum,Old.conſ. 100.Gem.
in c.ſi can.in prin.de off.ord.in 6.Alex.conſ.7. ad fin.
lib.1.Anch.& Imol.in d. c. quanto , de his quæ ſiunt
à præl.Capic.deciſ.4.nu.5.Vant. d. tit.de defect.ſent.
ex defect.inhab.ſeu mand. comp.nu.150.verſ.eſt etiã
notandum.
29 Declaratur 2.non procedere,† quando notarius id
aſſereret non ex ſe ipſo,ſed ex aſſertione collegij, ſeu
vniuerſitatis,vt quia ipſi aſſerebãt eſſe duas partes ex
tribus,ita Soc.conſ.95.nu.8. vol.3. ſenſit Ceph. conſ.
62.num.10.in 1.par.contra tamen tenuit Ruin.conſ.
189.nu 16.vol.1.vbi videas.
30 Sextò ex eadē præſumptione,†quę ratione publici
officij eſt pro notario,manat & illud ipſum ſuſpectũ
non præſumi, cùm ſit miniſter Reip. vt arguen. dicit
eruditus Franc. Mant.de coniect.vlt.vol.lib.2.tit.12.
num. 9.
31 Hic tamen eſt aduertendum,†quòd notarius acto-
rum nón obſtante huiuſmodi præſumptione , poteſt
ſicut iudex,tanquam ſuſpectus recuſari,vt eſt gloſſ.in
auth.de trien. & ſemiſſ. §. & quod ſæpè,in ver. artifi-
cis,quam ſingularem dicit Bal. in c. quoniam cōtra ,
col.13.de prob.& ibi Fel.nu.4.Lanfr.de Orian.in d c.
quoniam contra.§.recuſationes. nu. 3. qui tamen ibi
dicit , quòd ſi iniuſtè fuerit pro ſuſpecto notarius re-
cuſatus poterit agere actione iniuriarũ adducit Bal.
in c.ſuper quæſtionum,de offic.deleg.
32 Amplia adeò ſuſpectum poſſe dici notariũ,†& tã-
quam talē recuſari,vt in ſuſpicionis allegatione non
requiratur expreſſio cauſæ, ſed ſolum iuramentũ ſuf-
ficiat,quia non agatur de magno præiudicio,ita con-
ſuluit Anch.conſ.263.ſubtiliter,& ad plenum : & ſe-
quitur item conſulendo Alex.conſ. 104. circa primũ
dub.col.2,vol.5.& trad.Cagn.poſt eos , quos adducit
in d.l.ſi librarius,nu.47.ff.de reg. iur.
Subampliatur procedere huiuſmodi ampliatio,
33 † nedum de iure ciuili , ſed etiam de iure canonico ,
quaſi in recuſatione notarij,procuratoris , & conſul-
toris, non ſit inter hæc iura differentia , quicquid ſit
in iudice,vt probat Anch.in citato conſ. 263. & poſt
eum Alex.d.conſ.104.
34 Ex hoc autē quod dicimus† in recuſatione notarij
leuiores probationes ſufficere,illud cōcluditur, quã-
libet cauſam ſufficientem ad remouendum iudicem,
poſſe,& notarium ſine dubio remouere,vt concludit
Dec.in c.poſtremo, num. 2. de appel.
35 Licet ergo,vt huc uſq; diximus , † pro notario præ-
ſumatur,illi tamen tanquam perſonæ publicæ credē-
dum non erit,niſi à partibus fuerit rogatus. §. vero.&
ibi gl.in ver.iniũgatur,in auth.de tabel. c. cum P. Ta-
bellio,de fid.inſt.gl.in clem.1.ver.dictis,in ver.requi-
ſitis,de iureiur.Bar.in auth.ſi quis in aliquo,col.2.cir-
ca prin.verſ.reſpondeò debes ſcire.C.de eden. Iaſ. in
repet.l.admonendi,col.62. ver.extra caſum dotis. ff.
de iureiur.Spec.§.1.verſ.& nota,de inſtr. edit. Inn. &
alij communiter in c.quoniam contra,de prob. Dec.
poſt alios in c.1.nu.20.de fid.inſtr.Alex.cōſ.153. col.
3.lib.1 & in cōſ.42.in fi.lib.4. Fran. Herc. in tract. de
prob.neg.nu.56.Ceph.conſ.138.nu.10.& cōſ.294.nu.
36.in 2.par.rub.Alex.cōſ.94.nu. 2. Crauet. conſ. 216.
nu.6.communem dicit Soc.iun.conſ. 168.nu.3.volu.
2.Franc.Turzan.in ſuis communibus opinionibus.c.
69.Cur.iun.conſ.166. nu. 2.
36 Ampliatur,vt non ſolũ ab vna parte†debeat roga-
ri,ſed ēt ab omnibus, ſi ab omnium voluntate actus
pendet,ita enim concluditur rogari debere notarium
ad hoc,vt illi credatur ab illis,à quibus actus pendet,
Abb.poſt Io.And.quē adducit,et ibi Dec.n.71.& Fel.
eo.nu.in c.1,de fid.inſtr.Bal.in rub.C.de fid. inſtr.col.
2.verſ.ſed dubitatur.Alex.conſ.110.col. 2.lib.2.

37 Declarat huiuſmodi concluſio† non procedere in actis iud. in quibus nõ eſt neceſſarius rogitus partiũ, ſed tantum iudicis mãdatum dum notarium ad acta ſcribenda deputat, vt dicebat Bal. in l. quędam, circa prin. ff. de eden. in Appoſtil. & iud. c. quoniam cõtra, vbi refert. Fel. nu 4. de fid. inſt. & in his, de quibus partes rogare non poſſunt notarium, mandatum iudicis requiri, dicebat Io. And. ad Spec tit. de inſtrum. edit. §. poſtquam, verſ. obligationes. num. 7. & de quibus poſſit rogari notarius aliquid inferius.

38 Declaratur 2. tacitum† tamen, & fictum rogitũ ad fidem notario conciliandam ſufficere, Alex. in cõſ. 33. nu. 11. verſ. præterea. & nu. 16. verſ. nec etiam alij teſtes, vol. 3. Soc. iun. conſ. 163. nu. 11. volum. 2. Fran. Mant. de conject. vlt. vol. lib. 2. tit. 12. nu. 3. quomodo autem rogitus præſumatur, & probetur, paulò poſt examinabimus.

CONCLVSIO MCI.

ARGVMENTVM.

De quibus poſſit eſſe rogatus notarius ad hoc, vt illi credatur.

SVMMARIVM.

1 *Notarium poſſe rogari tantum de his, qui vidit, & audit tempore actus.*

2 *Notarium poſſe inſtrumentũ conficere de odoratu, guſtu, vel tactu ex teſtium dicto, & proprio etiam ſenſu partibus mandantibus.*

3 *Notario credi de his ſolum, quæ geruntur inter partes tẽpore actus, non de geſtis in præteritum.*

4 *Notario aſſerenti in inſtrumento cauſæ cognitionem interueniſſe non credi.*

5 *Notario aſſerenti in inſtrumento alienationis rei eccleſiæ ſubeſſe neceſſitatem, vel vtilitatem alienandi, & tractatum præceſſiſſe, non credi.*

6 *Notario atteſtanti aliquod inſtrumentum eſſe publicum non credi.*

7 *Notario dicenti in ſententiæ inſtrumento, viſo libello, litis conteſtatione, &c. non credi.*

8 *Notario aſſerenti benemerita præceſſiſſe in inſtrumento donationis, non credi.*

9 *Notario conficienti inſtrumentũ mutui, aſſerentiq; pecuniam heri in ſui præſentia fuiſſe numeratam, non credi.*

10 *Notario dicenti in actu teſtes iuratos, & examinatos parte præſente, &c. credi.*

11 *Notario enuncianti ea, quæ ſunt in partium poteſtate nõ credi.*

12 *Notarium rogari poſſe de his tantum, quæ coram eo gerũtur, non de his, quæ ab eo fiunt.*

13 *Notarium non rogari de pertinentibus ad ipſum.*

14 *Notarium procuratorem non poſſe ad commodum principalis rogari de inſtrumento poſt ſuſceptam procurationem, & ſi rogatur, illi non credi.*

15 *Notarium poſſe ſcribere, rogare, & ſuſcipere inſtrumentũ contra ſe, ex eoque obligari.*

16 *Notarius poſſit nec ne rogari de commiſſione ſibi facta, vt & nu. 17. 18. 19. & 20.*

21 *Notario non credi de commiſſione ſibi facta, præſertim ſi eam ſcripſerit in baſtardello.*

22 *Notarium poſſe rogari de commiſſione ſibi facta, quando alius notarius non reperitur.*

23 *Notarium poſſe rogari de commiſſione officij ſibi iam commiſſi pro illius ſcilicet executione.*

24 *Notarij ſcripturæ credi de commiſſione, cum commiſſio eſt ſignata ſigno manuali ipſius iudicis.*

25 *Notarium poſſe rogari de commiſſione ſibi facta, cum ita conſuetudine fuiſſet inductum.*

26 *Notarij ſcripturæ credi de commiſſione, quando eſſemus in antiquis, & ſcriptura eſſet authentica.*

27 *Notario in teſtamento ſcribenti, Titius ſanus mente, licet corpore languens, non credi, quo ad mentis ſanitatem.*

28 *Notarius de quibus poſſit rogari, diſtinctione declaratũ.*

Illud opportunè nunc ſubijciam ſuperiori cõcluſioni noſtræ, de quibus ſcilicet poſſit

1 eſſe rogatus notarius. Et reuera notariũ† de duob. tantũ ſenſibus, viſu nimirum, & auditu poſſe rogari, ſcribit Io. And. ad Spec. tit. de inſtrum. edit. §. reſtat, verſ. ſed quæro, nu. 37. in addit. incip. not. quia ſufficit. Fel. in c. cũ cãm. nu. 9. de teſti. ponit Bal. in rubr. C. de fid. inſtr. num. 10. ſcribens notarium nihil plus ſcribere poſſe quàm, quod proprijs videt oculis, & auribus audit, idem Bal. in auth. ſed nouo iure, col. 2. C. ſi cert. pet. Bolog. cõſ. 36. Cur. ſen. cõſ. 56. in prin. refert Burſ. cõſ. 24. n. 11.

2 Declara tñ poſſe notariũ † inſtrũm cõficere de odoratu, guſtu, vel tactu, ex teſtium dicto, & proprio etiã ſenſu partibus mandantibus, vt per Bal. in d. rubr. C. de fid inſtr. col. 1. ad fi. & alios ex ſuprà relatis.

Ex hac cõcluſione, quod notarius põt ſolũ rogari de his quæ vidit, & audit actus tpe, infertur, credi nota-

3 rio de his† ſolum, quæ geruntur inter partes tempore actus, non de geſtis in præteritũ. Bar. in auth. ſi quis in aliquo. C. de edi n. & ibi cõiter Doct. vt per Curt. iun. conſ. 166. nu. 2. Rui. cõſ. 189. nu. 7. vol. 3. Bart. in l. ſciendum, opp. 4. ff. de verb. obl. & in l. 1. C. de fide inſtr. & iure haſtæ fiſc. lib. 10. Iun. & alij poſt eum in d. c. quoniam contra, de prob. Fed. de Sen. cõſ. 199. an D. Margerita, ad fi. quem adducit, & ſeq. Alex. cõſ. 10 col. fi. lib. 6. Iaſ. in l. ſi duo patroni, §. idẽ Iulianus. col. 3. ff. de iureiur. & in l. lenũ. col. 2. C. q teſt. fac. poſ. Alex. cõſ. 241. col. 2. in fi. lib. 6. Dec. conſ. 118. col. 2. circa med. Ang. in l. optimã. C. de cõtrah. & commit. ſtip. Card. conſ. 13. quo ad 1. & in clem. 1. verſ. ſecũdò quæro, de prob. Aymo. cõſ. 88. n. 20. Rol à Val. cõſ. 90. nu. 7. vol. 1. Anch. cõſ. 101. nu. 2. notario credi ſolũ in his, quæ ſub eius pñtia aguntur, in ante geſtis verò, & his quæ narratiuè de pſonis nõ præſentib. vel alijs factis teſtatur, ſecus eſſe aſſeuerãt, Neuiz. cõſ. 10. nu. 1; Burſ. cõſ. 56. nu. 6.

Ex hac illatione, quæ declarat, vt ẽt vidimus concluſionẽ; plura ſubinferuntur. Primò igitur ſubinfertur

4 notario aſſerenti † in inſtrũ cauſæ cognitionem interueniſſe non credi. Caſtr. conſ. 58 col. 1. ver. in contrariũ facit. vol. 2. Iaſ in l. ſciendũ. nu. 13. ver. 3. adde. ff. de verb. oblig. & in l. ne quicquam. §. vbi decretum col. antepen. ff. de offic procon. & l. Pariſ. cõſ 85. num. 28. vol. 4. Berti cõſ. 226. col. 2. verſ ſed quod dictũ eſt, vol. 3. Barb. cõſ 41. col. 3. verſ. & ſic poſito, quod patet, vol. 4 de hac tñ ſubillatione dicendũ eſt, vt latè p Gabr. lib. 2. tit. de ſent. concl. 5. nu. 28. q cõgeſſit contrarium ſentientes & diſtinctionem ad cõcordandum adhibet.

5 Subinfert 2. notario aſſerenti † in inſtrumento alienationis rei eccleſiæ ſubeſſe neceſſitatem, vel vtilitatem alienandi, & tractatũ præceſſiſſe nõ credi. Gem. in c. 1. per illum ex de reb. eccl. non alien. Iaſ. in d. l. ſciendum. nu. 12. verſ. 2. adde. Alex. conſ. 17. col. 2. lib. 4. Tho. Ferrar. caut. vlt. nu. 3. in tract. caut. latè Gram. deciſ. 79.

6 Subinfertur 3. notario † atteſtanti aliquod inſtrũm, quod ſit publicum, legiſſe, fidem non adhiberi, Bart. & alij in auth. ſi qs in aliquo documento. C. de edẽd. Ang. in l. ſi donatio. C. de donat. Turzan. communiũ opinionum. c. 17 & communis eſt concluſio, vt per. Burſat. conſ. 24. nu. 10. Cur. iun. conſ. 166. nu. 2. & 14. Ceph. cõſ. 177. nu. 40. in 2. par Soc. iun. in cõſ. 17. lib. 1.

7 Subinfertur 4. magis ſpecialiter† non credi notario qui dicat in ſententiæ inſtrumento, viſis libello, litis conteſtatione, &c. ex verbis enim huiuſmodi interueniſſe non probari ſcribunt omnes in d. c. quoniam contra, & ibi per Dec. nu. 50. quod nõ procederet vbi notarius diſtinctè diceret, quã, & coram quibus, & quod in præſentia ſua acta ſint, & ſingulis interfuiſſe, vt per Abb. ibi, circa quæ, quia lata eſt quæſtio, videnda ſunt tradita per Doct. in d. c. quoniam contra.

Subinfer-

8 Subinfertur 5. non credi notario † aſſerenti benemerita præceſſiſſe in inſtrumento donationis, Bar. in l. ſi forte. ff. de caſtr. pecul. Dec. in l. ſi donatione. C. de don. Alex. conſ. 43. col. 2. lib. 3. Crauet. conſ. 71. in fin. conſ. 83. conſ. 165. lib. 1. de quo, eget enim non modica declaratione, videndum eſt in concl. Benemerita.

9 Subinfertur 6. non credi notario † conficienti inſtrumentum mutui, aſſerentiq; pecuniam heri in ſui præſentia fuiſſe numeratam, Bal. in l. ex his, col. 2. C. de reſt. mil. Fel. in c. ſi cautio. col. 23. verſ. & vnū, perpetuò nota, de fid. inſtr. latè Marſ. ſing. 462.

10 Septimò è contrario ex illatione ſuperiori † ſubinfertur, ꝙ notario dicenti in actis, teſtis iuratus, & examinatus parte præſente, &c. fides adhibetur, quia tpe actus interuenire potuit, vt fm. Bart. in l. Theopōpus. ff. de dote prælег. Bal. in c. cum in iure, col. 2. de offic. deleg. Fel. in c. fraternitatis, ad fi. de teſti. ſolemniterque præſtitum præſumi dicit Bal. in c. 1. in prin. tit. qd ſit inueſtit. Iaſ. in l. ſciēdum, nū. 12. ff. de verb. obl. Bar. in l. per hanc, C. de erog. mil. an. lib. 10. ponit Viuius in ſuis communibus opinionibus, verſ. teſtes cum iuramento, ad fi. Soc. iun. in d. l. ſciendum, nu. 42. Burſ. conſ. 34. nu. 14. ad quod tamē videas citatos per Boſſ. tit. de oppoſit. contra teſtes, nu. 84. Bal. in l. iuſiurādi, col. 1. C. de teſtib. Fel. in c. tuis. nu. 6. extra eod. Mil. in reper. verſ. notarius ſi iuratus. Fed. de Sen. conſ. 199. Lanfr. in c. quoniam contra, in prin. nu. 49.

Plura his ſimilia poſſent inferri, ſed quia pendent ex quæſtione, an verba enunciatiua inſtrum. probēt, & an ſolemnitates in eo enunciatæ præſumantur, alibi commodius tractari poſſe viſum eſt, ex quibus etiā ſuperiora declarationem recipiunt, vt non procedāt,

11 † quando enunciantur ea, quæ ſunt in partium poteſtate, vt per Crau. de antiq. temp. par. 2. ver. ex præmiſſis, nec etiam in antiquis, idem Aymo. conſ. 88. ad fi. & alijs modis, de quibus latè per Doct. qui de his mētionem faciunt principaliter, vt in l. ſciendū, de verb. obl. & in l. optimam, C. de contrah. & commit. ſtip. & in l. ex hac ſcriptura, de don. latiſſimè per Vital. de Camba. in tractat. clau. fol. 135. & 137. & per Crau. in citato tract. de antiq. temp.

12 Secundo loco, notariū rogari † poſſe tm̄ de his, quæ corā eo geruntur, nō de his, quæ ab eo fiūt, ſcribit idem Io. And. ad Spec. de inſtr. edit. §. reſtat. verſ. ſed quæro ſub qua forma, in add. not. & qa latè Rui. i cōſ. 189. n. 7. vol. 1. & vt diximus ſupra nō rogatᷣ de odoratu proprio ſed ſolū de alienis, q̄ duob. alijs sēſibus percipit.

13 Ex hoc infertur notariū † non rogari de pertinentibus ad ipſum, latè per Bar. in l. ſi pater, in l. filius. §. ſequens quæſtio. ff. de falſ. l. impuberem, §. ſi ei filio. §. ſequenti, eo. tit. nec poſſe ſcribere procurationem paſſiuè dicit Bal. in l. iudices, C. de fide inſtr. de quo dicēdum eſt. vt in dictis locis, vt per eos, quos citat Cagn. in l. ſi librarius, nu. 45. ff. de reg. iur.

14 Hic tū ampliabis † idem eſſe in notario procuratore, qui ad commodum principalis non poteſt rogari de inſtrumento, p̄ ſi ſuſceptā procurationē, & ſi rogetur, illi non creditur, niſi ex neceſſitate officij id feciſſet, Io. And. in reg. cum quid vna via, de regul. iur. lib. 6. Dec. conſ. 42. nu. 4. verſ. & præcipuè moueor.

15 Item declarabis nō procedere, † quoad incommodum notarij: nam poſſe ſcribere notarium, rogari, & ſuſcipere inſtrumentum cōtra ſe ex eoq; obligari, tradit Ang. in d. l. ſciendum, quem alij ſequuntur, vt per Soc. iun. ibi nu. 23. Bar. in l. impuberem, §. qui autem. ff. de falſ.

Secundò ex eo, quòd notarius non dēt rogari de his, quæ ab eo geruntur, infertur ad cōcluſionem nō

16 poſſe rogari notariū † de cōmiſſione ſibi facta, quod in commiſſione vniuerſali concludit Bar. in l. ex ſententia. ff. de teſta. tut. & Ang. in l. ſciēdum. ff. de verb. obl. qui ex eo dicit non poſſe rogari de delegatione in ipſum facta, quod omnes admittunt, nec aliquam patitur difficultatem. cū vero iudex à reg. recedit, quia cautū eſt ipſum iudicet teſtes examinare debere, de quo latè p Fel. in c. cum cauſam, nu. 26. de teſti. notarioq; quod fieri poſſe receptū eſt, latè Menoch. in tract. de recuper. poſſ. remed. 15. q. 26. nu. 350. examen teſtium committi, in cōtrouerſia ponitur, an poſſit rogari notarius de commiſſione illa particulari ſibi à iudice facta: & quia quod iuris eſt de toto officio, idem & de parte eſſe debet, concludit Bal. in l. iudices. C. de fide inſtr. nō poſſe rogari etiam hoc caſu notarium de cōmiſſione ſibi facta, eidemq; ſi ſcripſerit, non credi, & tenet idem Bal. in l. ad perſonas. ff. de iureiur. Hoſt. Io. And. & Imo. in c. quoniam contra, & ibi Abb. & Fel. num. 42. de prob. Io. And. in reg. cum quid vna via, de reg. iur. in 6. in Mercur. Bal. in l. iurandi. C. de teſtibus, Ang. conſ. 195. & in l. 2. §. ſi dubitatur. & ibi Imol. ff. quemadmodum teſta. aper. Bal. in l. ad egregias. ff. de iureiur. Abb. in c. fraternitatis de cler. non reſid. Ang. in auth. vt ſpōſalitia largi. §. hoc inſuper. col. 4. Alex. conſ. 243. incip. viſo. col. 3. vol. 1. vbi ſcribit hanc opinionem eſſe magis receptam, idem ait Dec. in conſ. 159. nu. 6. & in l. 2. nu. 5. C. de eden. & in d. c. quoniam contra. nu. 45. de probat. Ruin. cōnſ. 49. num. 13. lib. 5. Alex. in d. l. ſciendū. in prin. ff. de verb. obl. dicit Boer. deciſ. 258. nu. 4. in 2. par. Milis in ver. notarius. ver. notarius non poteſt. & omnes Doct. ita communiter tenere dicit Io. de Anan. in conſ. 49. dubiū, de quo quæritur in fi. & ibi Bolognin. in addi. Fed. de Sen. conſil. 199. incip. quæritur an D. Margarita. Alex. conſ. 104. col. fi. lib. 5. Afflict. deciſ. Neap. 317. nu. 3. Pariſ. conſil. 125. nu. 28. vol. 1. & in cōſ. 61. nu. 7. lib. 4. Marſ. in l. 1. §. præterea nu. 126. ff. de quæſt. Bald. in l. ſi conſul. col. 2. verſ. & prædicta faciūt ad quæſtiones. ff. de adoptio. Aret. cōſ. 33. cōſuliario præmiſſa. col. 3. verſ. 3. eſt præmittendū. Guid. Pap q. 126. Lāfr. de Oria. & ibi Pariſ. nu. 151. de prob. Bologn. in repe. auth. habita. C. ne filius p patre. Curāun. conſ. 167. nu. 13. Ceph. conſ. 113. nu. 4. in 1. par. Menoch. conſ. 100. nu. 43. Vant. in trac. de nullit. tit. de nullit. ſnīæ ex defectu citationis. num. 43. & magis communiter hanc ſnīam approbatam eſſe dicit Cagn. in l. ſi librarius. nu. 46. ff. de reg. iur.

17 Contrariam ſnīam, † quòd imò de particulari actu officij poſſit rogari notarius, illiq; ſi rogetur credendum ſit, tenuere alij fulti authoritate Bartoli in l. ex ſententia. ff. de teſta. tut. hanc partē aſſerentis probat Ang. in d. l. ſciendum. ff. de verb. obl. & Dec. conſ. 42. nu. 4. verſ. 2. hoc comprobatur, vbi pro hac opinione inducit Alex. in d. l. ſciēdum, dū dixit rationes Baldi, quibus hanc Bartoli aſſertionem reprehendit debilē eſſe, & cum Bar. tranſit Claud. de Seiſſ. in d. l. ſciēdū, & hanc partē videri cōem dicit Ang. Aret. in §. item propter inimicitias. Inſt. de excuſ. tut. vt refert Socy. iun. in d. l. ſciendum. nu. 25. & in practica ſeruari dixit idem Aret. loco citato, quod magnum verbū, & notabile exiſtimauit Aquen. in d. l. ſciendum. col. 2. & ex hac opinione Bar. credendum eſſe teſti de cōmiſſione ſibi facta tradit Alex. conſ. 88. col. pen. vol. 5. & Ruin. conſ. 66. col. 4. vol. 5. quos refert Gabriel. in ſuis concluſionibus, tit. de teſtib. concluſ. 1. nu. 20.

18 Hanc controuerſiā diſtinctione † conciliare nititur Sal. in auth. apud eloquentiſſimum. C. de fid. inſtr. nimirum, quod aut loquimur in notario ſimpliciter, & tūc procedat opinio Hoſt. Bal. & aliorum, aut loquimur in notario cauſæ & actorum, & tunc quia videtur habere poteſtatē ſcribendi omnia, quæ ſibi committuntur in illa cā, quam videtur acquirere, quando à principio fuit electus, ſi poſtmodū ſcribit commiſſionem ſibi factam de examinandis teſtibus, aut in alio actu partium dicitur poteſtatem illā exequi nō tunc aſſumere, ex eo quòd illa cōmiſſio de actis cauſæ dicitur, & hoc caſu procedat Bartoli opinio, quam in his tantū terminis ſe vidiſſe practicari ſcribit Soc. iun. in d. l. ſciendum. numer. 26. ff. de verbor. obligat.

& hanc Saly. opinionem ſequitur Menoch. in alleg.
cõſ. 100.nu.49.& hoc,vt ipſe dicit, ſenſit Dec. d.cõſ.
42.nu.4.verſ.3.& præcipuè moueor.
19 Contra hanc Sal.diſtinctionem† tenuit Guid.Pap.
deciſ. 126.dicens ſecretario cauſæ, vt loquũtur Galli,
ſiue actuario, vt nos dicimus, non eſſe credendum ſi
ſcribat de commiſſione,& Guid.ſimpliciter ſequitur
Boer.deciſio.258. nu. quinto. quod tamen reprobat
Menoch.d.conſ.100.nu.50.ex eo,ꝙ Sal.in l.iuſiurandi.C.de
teſt. p Guid.allegatus non loquatur de actuario,ſed
de notario ſimpliciter, Saly.tamen in d.auth.
apud eloquentiſſimum communiter fuiſſe reprobatum,vt
per Alex.ibi. dicit etiam Ceph. conſ. 113.nu.
11. in 1.par.& in notario etiam cauſæ contra Bar. deciſum
fuiſſe per conciliũ Neap. teſtatur Afflict.deciſ.
317.& plures ex relatis per Fel.in d.c.quoniam cõtra.
nu.41.tenere contra Bart. etiam in notario actorum
dicit Curann.conſ. 167.nu.13.
Aduertendum tñ eſt quo ad hanc controuerſiam,
20 †ad id quod ſcribit Ceph.d.cõſ.113.nu.11. Sal. dictũ
poſſe tolerari in leuibus,& in his,quę sũt modici pręiudicij,non
tñ in arduis,& in criminalibus: in arduis
enim & notario lucratiuis præſertim. procedere conclusionem,
quòd notarius non poſſit rogari de commiſſione
ſibi facta,ſcribit Bal.in d.l.iudices.
21 Prima negatiua opinio, † quæ magis cõmunis eſt,
ampliatur maximè procedere,ſi notarius hanc commiſſionem
ſcripſerit in Baſtardello,ita noſtri vocant
aduerſaria , ſeu vt loquar clàtius compendioſam notam,in
qua notarij rogati primò inſtrumentum conficiunt,vt
inde poſtmodum ſumant extenſum, quod
protocollum appellant. huic enim Baſtardello, ſiue
abbreuiaturæ non creditur,Gram.conſ.121.nu.26.in
ciuilibus,& in noſtris terminis tradit Ceph. in d. cõſ.
113.quando autem abbreuiatura inſtrumẽti probet,
alibi diximus.
Huiuſmodi magis recepta opinio limitatur, primò,
22 non procedere,qñ alius†notarius nõ reperiretur, tũc
enim poſſe eſſe rogatum de cõmiſſione ſibi facta,tradit
Bal.in l.ad egregias.ff.de iureiur.Fely in d. c.quoniã
contra.nu.41.verſ.& retenta hac opinione,Hipp.
de Marſ.in l. 1.§.quæſtioni.nu.126. ff.de quæſt.
23 Limitatur 2. quando rogaretur † de commiſſione
officij iam commiſſi pro illius ſcilicet executione, vt
quia rogaretur notarius de mãdato, & commiſſione
partium,quæ illũ rogant pro inſtrumento conficiendo,
quia tunc non rogatur de origine commiſſionis
officij,ex qua ſibi authoritatem adſcribat, ſed tãtum
de executione officij, ſibi iam iniuncti, ex quo enim
eſt Tabellio ſcribere debet,ita declarat Bal.in d.l.iudices.ſeq.
Dec.d.conſ.42.nu.4 verſ. his tamen nõ obſtantibus.
Fel.d.c.quoniam contra.nu.31.verſ.nõ obſtat
prædict. cõcluſioni,ad idem in l.fi.§.1.col.4. verſ.
nunquid ergo.C.de iur.deliberan.
24 Limitatur tertio,& declaratur credi † ſcripturę notarij
de commiſſione cum cõmiſſio eſt ſignata ſigno
manuali ipſius iudicis,quia tũc iudex eam cõmiſſionem
à ſe factam ſignificat Boer.q.258.nu.5.in 2.par.
Guid. Pap.d.q.126.ꝙ ad hoc citat Menoc.d.cõſ.100.
nu.52.verum eſt aduertẽdum,quòd Guid.Pap.loquitur
de iure ſpeciali,& ſingulari,nõ de iure communi,
attamen,cum adſit ſubſcriptio iudicis,quæ recognita
ſatis probare poteſt, videtur quòd poſſit etiã de iure
procedere. Confirmationem autem cõmittentis, declarationemq;
voluntatis eiuſdem pro confirmatione
geſtorũ à notario,vittute illius cõmiſſionis, ſufficere
ex ea Guid.quæſtione,collegit ibi Menoc. d.nu.
52.quam commiſſionem dicit etiã probari poſſe teſtibus,
ſi ſit deperdita, licet aliàs acta iudiciaria ſcriptura
probanda ſint,vt alibi explicauimus.
25 Limitatur 4.non procedere, † ſi extaret cõſuetudo
in contrarium;huiuſmodi enim cõſuetudo: ſi p allegantem
probaretur, ius faceret,illiq; eſſet ſtandum,
vt in terminis tradit Aret.in cõſ.36.col.fi.& hoc caſu
poſſe procedere contrariam opinionem dicit Cagn.
in d.l.ſi librarius.nu.46. ff.de reg.iur.
26 Limitari 5.loco†poſſe videtur, quando eſſemus in
antiquis , & reperiretur ſcriptum in aliqua ſcriptura
notarij , aliàs auth. de commiſſione. Dec. d.conſ.42.
nu.4.verſ. & maximè ſupradicta procedũt: nã quoad
præſumendas ſolemnitates,& quæ enunciantur; valdè
prodeſſe antiquitatem ſatis conſtat ex trad. per
Doct.in d.l.ſciendum.ff.de verb.oblig.
Ex eo,quod dicimus notarium rogari poſſe tãtum
de his,quæ coram eo fiunt per partes, non autem de
actibus ipſius,infertur ẽt 3.ad concluſionẽ, notario q
27 ſcripſit in teſtamento,†vt vulgò fieri ſolet, Titius ſanus
mente , licet corpore languens, fidem non adhiberi,quoad
mentis ſanitatem , eaq; ex illius teſtimonio
non probari , cum non contineat negotium partiũ,ſed
potius id,quod proprio iudicio percipit. trad.
Iac.de Beluiſ.quem refert Bal.& ibi ſeq. Ang. Raph.
& Aret.in l.11.ff.de teſt.Bal.in l.vnica,col.9.ver.modo
ſequitur alia quęſtio.C.de confeſ.Sal.in l.furioſũ.
C.qui teſtam.fac.poſſ.Alex.conſ. 141.nu.10.ver.non
obſtat ſuperius dictum,vol.1.conſ.147.in fi.volum.7.
Corn.conſ.69.nu.33. & conſ.73.nu.13.vol.1.& cõem
ſententiã dicit Boer.deciſ.23.nu.73. trad. Ceph.conſ.
62.nu.4.Ruin.conſ.189.nu.7.lib. 1. plures in hanc ſẽtentiam
nouiſſimè adducit Fran. Manti.in ſuo tract.
de coniect.vlt.vol.lib.2.tit.5.nu. 17.vbi pro declaratione
eſt videndum.
Hic ẽt circa hãc materiam,de quibus poſſit eſſe rogatus
notarius ad hoc,vt illi credatur,eſt aduertendũ
28 ad diſtinctionem,†quam tradit Ioan.And.in add.ad
Spec.§.poſtquam.verſ.& breuiter ſcias.in add.incip.
& hanc materiam.ex cuius theorica concluditur per
Doct. poſſe notariũ rogari à partibus de his , quæ dependent
ab eorum voluntate, item de his, quæ minimè
ab eorũ voluntate procedũt. vt ſunt ea,quæ à natura,vel
caſu proueniunt,vt [illegible] inundatio , natiuitas
, mors , adeò effectus aliquis iuris ex eis produci
poſſit,q ab ipſis partib.tolli,induciuè poſſit, ꝙ ſi tolli
non poterit voluntate alicuius priuati non poterit ẽt
notarius de illis rogari per partes. ſed iudicis authoritas,
mandatumq; requiratur, & hanc diſtinctionẽ dicit
veram Fel. poſt alios in c. series. nu. 3. de teſtib. &
illam Doct. communiter ſequi dicit Dec. in c. 1. nũ.
22.de fide inſtru. vbi videas pro declaratione, & vide
Bal.in rub.C.de fideinſtr.col. 3. vbi dicit ſcripturã factam
de actu, cuius ordinatio pendet à rei natura, vt
mors,& natiuitas quocunq; mandare,ẽt abſq; iudice
operari iudiciũ,adeò ꝙ poſſet deferri iuram. ſeq. Fel.
in d.c.series,nu.3. Alex.in l. prætor,in prin.nu.6.& ibi
Caſtr. ff. de eden. ſed tamen hoc caſu facere plenam
probationem, quo effectus iuris reſultant, vt in exemplo
Bal.de ſtipendiarijs,vel legatis, quæ fieri curãt inſtrumentum
de morte equorum reſpectu æſtimationis
conſequen. dicit Dec.in d.cap.num. 22. ſecundum
diſtinctionem ſuperius poſitam,ipſum conſulas.

CONCLVSIO MCII.

ARGVMENTVM.

Præſumendumnè ſit notarium eſſe rogatum,& quibus in caſibus.

SVMMARIVM.

1 *Notarium non præſumi in dubio rogatum, & cur. Contrarium, nu. 2.*
3 *Notarius non præſumitur rogatus, quando is ſubſcripſit nomine proprio, nec in aliqua parte ſcripturæ mentionẽ fecit de notariatu.*
4 *Notarius non præſumitur rogatus, quando aliqua ſolemnitas ſubſtantialis deficeret in inſtrumento.*

5 *Nota-*

5 *Notarius præſumitur rogatus, ſi in inſtrumento reperiatur, ego Notarius rogatus ſcripſi.*
Etiā quo ad rogitum alterius notarij ſui collegæ. vt nu. 6.
7 *Notario atteſtanti de ſcriptura aliqua ſe fuiſſe rogatū non creditur, cum illa reperitur extra protocollum, nec eſt authentica. Quod declarabis, vt num. 8.*
9 *Notario adhuc viuo, & atteſtanti ſe fuiſſe rogatum credendum eſſe.*
10 *Notarium præſumi rogatum, cum ſcripſit, ego ſcripſi, & publicaui, &c.*
11 *Notarium non præſumi rogatum, cū tantūmodo ſcripſit, ego ſcripſi nec addidit, publicaui. Contr. num. 12.*
13 *Notarium præſumi rogatum, etiam cum tantum ſcripſit, ego notarius ſcripſi, quando huiuſmodi inſtrumentum reperiretur in quinternis rogationū, ſeu publicorum inſtrumentorum, & haberet ſigna illius notarij.*
14 *Notarium præſumi rogatum, etiā cū tantum ſcripſit, ego notarius ſubſcripſi, & addidit dictionem, & cætera.*
15 *Notarium præſumi rogatum, quando in inſtrumento appoſita eſt clauſula vulgaris, actum, &c. Contr. nu. 16.*
17 *Notarium non præſumi rogatum ex appoſitione in inſtrumento clauſulæ actum, &c. niſi in quinternis rogationum illud inſtrumentum reperiatur.*
18 *Notarium præſumi rogatum ex appoſitione in inſtrumento clauſulæ, actum, &c. quando illa fuerit appoſita in fine inſtrumenti, alias ſecus.*
19 *Notarius dicens in inſtrumento, ego N. ſubſcripſi, & recepi, præſumitur rogatus.*
20 *Notarium præſumi rogatum ob temporis diuturnitatem.*
21 *Notarij rogitum duobus teſtibus poſſe probari.*
22 *Notarij plures, an præſumantur in ſolidum rogati, vide remiſſiuè.*
2 *Notarius ſimpliciter à partibus de inſtrumento rogatus, præſumitur apponere in inſtrumento clauſulas omnes, quæ ſunt de natura ipſius actus.*

Cum iam viſum ſit de quibus rogari poſſit notarius, vt illi fides habeatur, videamus modo an præſumatur, & quo caſu rogatus.

1 Notarium autem non præſumi, † in dubio rogatū tenuit Innoc. in c. 1. nu. 7. de fi. Inſtr. Spec. in tit. de inſtrum. edit. in prin. nu. 13. verſ. & nota, nam cū ſit ſolemnitas extrinſeca, nō præſumitur, cum maximè potuit adhibere, tanquam teſtis, ita tenuit Cyn. in l. hac conſultiſſima. C. de teſtam. Bar. in l. ſciendum. nu. 11. ff. de verb. oblig. & in l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initiū nu. 29. ff. de eden. Ang. conſ. 74. ad fi. conſ. 275. nu. 1. in fi. conſ. 400. num. 5. & hanc opinionē magis cōem teſtatur. Alex. in d. l. ſciendum, nu. 43. & teſtatur in cōſ. 15. nu. 10. in fi. vol. 2. idem tenet Abb. Anto. de Butr. & Fel. in c. 1. de fid. inſtr. & ibi Dec. nu. 20. teſtatur hāc partem eſſe communem, Rub. conſ. 94. num. 2. Ruin. conſ. 12. nu. 15. vol. 2. & ita magis cōmuniter concludere Doct. dicit idem Rui. conſ. 144. nu. 2. vol. 4. idem aſſerit Rol. à Valle conſ. 38. nu. 4. lib. 1. conſ. 32. nu. 29 lib. 2. tenet & ita concludit Cor. in conſ. 191. nu. 2. vol. 1. conſ. 70. nu. 4. vol. 4. Afflic. deciſ. 245. nu. 9. Boc. deciſ. 36. nu. 17. & cōmunem dicit Gram. deciſ. 106. nu. 24. illam ſeq. Imo. in d. leg. ſciendum num. 101. & ibi Burigel. nu. 88. cum ſeq. Bertran. conſ. 219. nu. 1. vol. 2. Caph. conſ. 88. nu. 22. lib. 12. Fran. Turza in ſuis communibus opinionib. concluſio. 36.

2 Contrariū tñ † q imò Notarius pſumitur rogatus, tenet gl. in §. nos autē in auth. Tabellio. & ibi illā probat Iaco. de Beluiſ. & Ang. Dy. in l. ſciendū. ff. de ver. obl. Guliel. de Cun. in l. edita. in 2. col. C. de eden. Bal. in rub. C. de fi. inſtr. col. 3. & c. cū in iure. ad fi. de offi. dele. & in conſ. 22. in fi. lib. 1. & in conſ. 168. lib. 2. & in Authen. rogati. nu. 1. in fi. C. de teſti. & in l. hac cōſultiſſima, nu. 2. C de teſta. & in l. 1. §. mutuus. ff. de hęred. inſti. Lanfran. de Oriano. in c. quoniā cōtra, ver. teſtiū depoſitio. nu. 40. de pba. Imo. in l. heredes, §. in teſtamentis. ff. de teſta. hanc opinionē dicit cōem, & q in deciđēdo ab ea nō recederet Signorol. de Homod. in cōſi. 250. nu. 29. hāc opinionē ſeq. Bar. in l. Dominus. nu. 2. ff. de teſtam. & in l. 1. nu. 2. C. de vſu. Egid. Bellamē. deciſ. 166. notarius. Card. Zabarel. conſ. 152. ad ſingularia. col. 2. Caſtren. in l. hac conſultiſſima. C. de teſtam. Dec. cōſ. 11. col. 8. Capel. Tholoſ. q 182. Aret. & Iaſ. in d. l. ſciēdum. nu. 40. Pariſ. cōſ. 104. colu. 9. nu. 73. lib. 1. & cōſ. 6 10. nu. 4. vol. 5. & hanc partē pluribus argumentis nouiſſimè comprobauit Franc. Man. de coniect. vltima volun. lib. 2. tit. 12. nu. 14. cū plu. ſeq.

Amplectendo primam opinionem quæ (vt vidimus) magis eſt recepta.

Ampliatur maximè procedere, quando notarius
3 † ſubſcripſit nomine proprio nec in aliqua parte ſcripturæ mentionem fecit de officio notariatus, tradit Corn. in conſ. 70. col. 3. in litera D. vol. 4. Alex. conſ. 48. nu. 3. vol. 1. adducit Bal. in l. 1. §. editiones. in prin. ff. de eden. Rui. conſ. 144. nu. 2. vol. 2. Are. in d. l. ſciendum, nu. 15. & in his terminis loquuntur etiam ſup. in contrarium adducti volentes quando ſcripſit, vt notarius mandatum præſumi.

4 Ampliatur ſecūdò maximè † procedere quādo aliqua ſolemnitas ſubſtantialis deficeret in inſtrumēto, Corn. conſ. 191. col. 3. in litera C. vol. 1. & in conſil. 226. volum. 3. Alex. conſ. 84. nu. 5. & tunc fruſtra de rogitu ambigitur, cum alias inſtrumentum ſit nullū ratione ſolemnitatis omiſſæ, auth. vt præponat. no. Imp. in prin. c. 1. cum ibi no. de fide inſtr. gloſ. in l. generali. C. de tabul. lib. 10. declarat Aret. in d. l. ſciendum. nu. 15. ff. de verbo oblig. & hos terminos ſupponunt etiā Doc. qui contrariam partem amplexi ſunt.

5 Limitatur modo † declaratur firmata cōcluſio nō procedere ſi in inſtrumento reperiatur, Ego talis notarius rogatus ſcripſi, illi enim erit credendum, & in claris verſabimur, vt præſupponit Inno. in d. c. 1. & ibi Abb. & Dec. Spec. tit. de inſtr. edi. §. 1. nu. 13. verſ. & nota, Bar. in d. l. ſciendū, & ibi Butrig. Imo. & Roma. Fel. in d. c. 1. nu. 20. Afflic. deciſ. 245. nu. 9. Pariſ. conſ. 28. nu. 52. vol. 2. Ang. in d. l. ſciendum. vbi adducit Inno. in c. quoniam contra de proba.

6 Ampliatur hæc limitatio; † etiā quo ad rogitum alterius notarij ſui collegæ, nam illi creditur, Menoc. conſil. 1. nu. 208.

7 Sublimitatī pcedere, modo illa ſcriptura † ſit alias authentica, & reperiatur in ptocollo notarij mortui, nā ſi eſſet ſcriptura extra ptocollū adinuēta, cū ideo ſuſpicione nō careat, nō crederet attestationi, quod de illa fuiſſet notarius rogatus; & illa atteſtatio ideo accederet potius ad naturā ſimplicis teſtimonij, quā publicę perſonæ, Ancha. conſ. 431. pręmiſſa ſine allegationibus in prin. refert Boer. q. 36. num. 1. in 1. par. Apoſtil. ad Alc. in reg. 3. præſump. 13. num. 21.

8 Hic tñ declarabis dictū † Ancharani pcedere in atteſtatione notarij mortui, reperta ī eadēmet ſcriptura extra ptocollū, qa tūc eodē morbo, quo laborat ſcriptura principalis, eodē et laborat ſcriptura atteſtationis, ſecus ſi atteſtatio in alia ſcriptura reperiretī, ita q de veritate rogitus cōſtare poſſit, qa licet in ptocollo nō reperiatī, potuit id euenire pp memorię infirmitatē, ideoq; ceſſātib. omnibus alijs ſuſpicionibus illi crederetī, ita Anch. declarat. Menoc. in tract. de arbi. iud. lib. 1. cent. 2. caſu 187. nu. 33. & in conſ. 42. nu. 21.

Limitatur ſecundo loco principalis concluſio
9 † non procedere, cum notarius adhuc viuens affirmat ſe rogatum fuiſſe, illi enim fidē adhiberi, trad. An. in d. l. ſciendum, & ibi Alex. nu. 43. ſenſit Inn. in d. c. 1. num. 7. Speculator de inſtrum. edi. §. 1. verſ. & nota, Imo. in alleg. c. 1. Soci. iun. in d. l. ſciendum nu. 67.

10 Limitatur tertio, quādo † notarius ſcripſit, ego ſcripſi, & publicaui, & c. Bar. in d. l. ſciendum. nu. 11. & ibi Ang. & Alex. idē Bart. in auth. de Tabellio. in princ. & in conſ. 163. incip. quæritur. nu. 2. Ruin. conſ. 159. nu. 11. vol. 4. Fel. & Dec. in d. c. 1. de fide. inſtru. Alex.

conſ.14.vol.6.Pariſ.conſ.104.nu.71.vol. 1.& in conſ. 28.nu.52.vol.2. Aufre.ad Capel.Thol.q.182.& hanc opinionem dicit hoc caſu magis cõem Aret. in l.hæredes palam.§.in teſtamentis.nu.11. verſ.de notario. ff.de teſtam.& Rol.à Val.conſ.44.nu.44. lib. 1.

11 Declaratur hæc tertia limitatio procedere, † vt poſita eſt, nimirum, qñ notarius ſcripſit nõ ſolũ, ſcripſi, ſed &, publicaui, quia tunc, cùm dicat inſtrũ publicum, præſumitur rogatus, quia publicum inſtrũ non fit per nõ rogatum, ſecus ſi diceret ſimpliciter, ſcripſi, cùm hoc verbo,& priuati vtãtur, Bart.Imol.& Alex. in d.l.ſciendum. Ant.à Butr.& ibi Fel.in d.c.1.de fide inſtr. Card.in c. Alb.in 2.col.de teſtib. Fely. in c.ſicut. num.37.de re iud. Boer.q.35.num.7. in 1.par.& communem dicit Soc.iun.in d.l.ſciendum. nu.70.

12 Contrarium † tenuit Aret.& Iaſ.in d.l.ſciẽdum.nu. 43.qui,& hoc caſu tuentur gl.in d.§.nos autẽ.& ante eos ita tenuit Chriſtoph.de Caſtiliono, vt in d.l.ſciẽdum.refert Soc. iun.

Declarabis tamen declarationem ſupra poſitam, cùm iſtorum opinio ſit communiter reiecta,nõ pro-

13 cedere, quando inſtrumentum, † in quo adeſſet notarii ſubſcriptio in hunc modum, Ego notarius ſcripſi, &c.reperiretur in quinternis rogationum, ſeu publicorum inſtrumentorum,& haberet ſigna illius notarii, vt dicit idem Bar.in d.l.ſciendũ.& ibi Imol.nu.10. Alex.conſ.43.vol.4.Gram. deciſ.106.nu. 25. nam eſt in principio imbreuiaturæ ſeu protocolli, ſcribatur quinternum rogationum ad manus mei notarij, &c. ſatis patet rogatum de omnibus,quæ ibi reperiuntur, vt poſt Bar.cõſ.163.incip. quæritur.nu. 1.ſcribit Boer. in allegata.q.35.nu. 7. ſicut ſi teſtamentum reperiret inter alia teſtamẽta , in quibus notarius de rogitu teſtaretur ex defectu rogitus non corrueret. Bal.Ang.& Imol.in l patris,& filij.ff.de vulg. & pupil. Aret.in d. l.ſciendum.nu.15.facit Menoch.conſ.42. nu.35.ſcribens notarium præſumi rogatum de inſtrumẽtis, quę penes ſe reperiuntur,quandò autem inſtrumentũ habet ſignum,oſtendere tem eſſe perfectam , & abſolutam, dicit Bal.in l.1.C.de fid. inſtr. & iure haſtæ ſile. lib. 10.Soc.iun.in d.l.ſciendum.nu.70.

Secundò declarabis declarationem ſupra poſitam

14 ad tertiam limitationẽ non procedere, † quando notarius dixit, Ego ſubſcripſi, &c. nam tunc propter dictionem,&c.quæ dicitur corroboratiua, & ſuppoſitiua eorum,quæ deficiunt, & ſolent omitti gratia breuitatis ad no.per Bar.& alios in l.Gallus.§.idem credendum.ff.de lib.& poſth.includitur rogitus notarij, Zabarel.in conſ.133.nu.4.Boer.d.q.35.ad fin. Barba. conſ.32.incip.ſcribitur præclarè.in 6. col. vol.1.facit quod dicitur per Bal.& Sal. in l.hac conſultiſſima.in princ.nu 2.C.de teſtam. Alex.conſ.14. nu.16.volu.6. nouiſſimè Ceph.cõſ.85.nu.5.in 1.par.vbi latè de virtute huius dictionis, &c.

15 Limitatur quartò principalis † concluſio non procedere, quando in inſtrumento eſt appoſita clauſula vulgaris, Actum , &c. tunc enim,quia hoc verbum, actum,abſolutam tem,& perfectam ſignificat, inducere publicationem, & ex eo præſumi notarij rogitũ, ſcribit Bal.in auth.quod ſine. C. de teſta. Zabarel. d. conſ.133.Pariſ.conſ.104.nu.71.& in conſ.6.num. 7. vol.3.Alex.conſ.14.nu.14.poſt med.& nu.15.verſ.ad prædicta.vol.9. Ruin.conſ.159.num. 11.vol.4.Gram. deciſ.62.nu.5.& ad idem facit Caſtr.conſ. 111.col. 1. vol.1.& conſ.291.col.2.& conſ.307.co.vol.Cur. iun. conſ.162.nu.4. Soc.ſen.conſ.142.col.1.lib. 1. Iaſ.cõſ. 8.col.1.vol. 3. qui omnes hanc clauſulam perfectionem inſtrumenti ſignificare dicunt.

16 In cõtrarium tñ facit, † quòd iſta clauſula, Actum, &c.& ſimiles non deſignant de neceſſitate actus pfectionem:nam ſæpè notarij ſcribunt antequam rogentur,& ſæpè etiã, vel in ipſo rogitu poteſt ſuperuenire impedimentum, propter quod actus non perficiatur, vt animaduertit Corn.conſ.94.col.2.vol.4.& conſil. 236.vol.3.& in conſ.154.col.2.verſ.2.reſpondeo.vol. 2.quem ad hoc inducit Pariſ.conſ.27.num.16. vol.1. Rol.à Val.conſ.32.ad fi. vol.1.

17 Quare ex hoc dici poſſe † videtur, non procedere hmõi quartam limitationem, niſi in quinternis rogationum illud inſtrũ reperiatur, quod maximam rogitus coniecturã præſtare modò diximus, ſentit Pariſ. d.conſ.27. nu. 16.& quòd quando inſtrũ geſti actus, in protocollo reperii , præſumatur notarius rogatus, ſcribit Bal.in rub.C.de fid.inſtr.nu.20. verſ. 2. quæro, quem ita declarat Neuiz.conſ.26.nu.43.in fin. & nu. 45.& ſenſiſſe Alex.conſ.153.nu.11.lib. 2. ſcribit Menoch.conſ.38.nu. 18.

18 Secundò etiam loco ſubdeclaratur † quarta hæc limitatio procedere ſolùm, quãdo hmõi verba, Actũ, &c. ſunt appoſita in fine inſtrumẽti,ita declarat Rol. à Val.conſ.44.nu.43 lib.1.& in conſ.32.nu. 33. lib. 2. nam quãdo poſteà aliqua ſunt appoſita, datur intelligi,quòd actus nõ erat pfectus, & quòd partes volebãt alia adijcere, vt ſcribit Pariſ.d.cõſ. 27.n.17.vol.3.

Quinto loco reſtringitur principalis concluſio,

19 † non procedere ſi notarius dixerit, Ego talis ſubſcripſi,& recepi,ita declarat Rol.à Val. d . conſ.44.num. 45.lib.1.

20 Sextò poteſt limitari,† accedẽte diuturnitate temporis,propter quam ẽt præſumitur ſolemnitas extrinſeca,quam ponderat Alex.conſ.48.col.2.vol.5.

Cùm itaq; non præſumatur rogitus notarij, niſi vt ſupra diximus, probandus erit:ad illius verò proba-

21 tionem † duos teſtes ſufficere ſcribit Decius, qui plures in hanc ſnĩam refert in conſ. 11. nu. 16.& ibi latè agit, quo probentur rogati plures notarij ad actum adhibiti,quæ proximè ad ſuperiora accedũt. An au-

22 tem plures notarii † præſumantur inſolidum rogati, vide per Menoch.conſ.1.nu. 202.

23 Notarius autem huiuſmodi ſimpliciter † de inſtro, vt ſupra præmiſſum eſt, à partibus rogatus, præſumitur et rogatus apponere in inſtrumento clauſulas omnes, quæ ſunt de natura ipſius actus, quæ licet pacto tolli poſſint, ſemper tamen ineſſe videntur, niſi tollãtur,quia aſſidua conſuetudine, quæ in nomen naturæ tranſijt,ad contractus acceſſerunt, & ſimpliciter naturalia contractus dicuntur, vt latè poſt eos, quos adducit,probat & latè declarat eruditiſſimus Menoch. in conſ.37.nu.20. cum ſeq. & probatur clarè in l qi ſi noliſt.§.quia aſſidua.ff.de ædil.edict. & in l. vlt. C. de fideiuſ.facit l.ſi prius.§.1.ff.de aqua plu.arcen.

CONCLVSIO MCIII.

ARGVMENTVM.

Notarium rogatum præſumi apponere in inſtrumẽto omnes clauſulas ſolitas pluribus tum illationibus, ac nonnullis declarationibus planum fit.

SVMMARIVM.

1 Notarium rogatum præſumi apponere in inſtrumento omnes clauſulas ſolitas. Et cur, nu.2.

3 Notarius præſumitur appoſuiſſe in teſtamento de teſtatoris voluntate clauſulam codicillarem, quando communiter apponi conſueuit.

4 Notarium rogatum a teſtatore, qui aliquid filijs ſuis pro legitima relinquit, præſumi apponere clauſulam iure inſtitutionis.

5 Notarius conficiens poſtremum teſtamentum, præſumitur rogatus apponere clauſulam derogatoriam.

Idem eſt de clauſulis renunciationum apponi ſolitis, vt num. 6.

7 Nota-

7 *Notarium peritum præſumi apponere clauſulas renũciationum apponi ſolitas in inſtrumẽto, ſecus imperitum.*

8 *Notarius rogatus præſumitur apponere clauſulas ſolitas in inſtrumẽto, cum iſtud eſt in fieri, ſecus poſt illud perfectum, & partibus declaratum. Contr. nu. 9.*

10 *Notarius vt præſumat apponere clauſulas de cõſuetudine apponi ſolitas in inſtr̃o, probanda eſt ipſa conſuetudo. Modò ipſa conſuetudo probetur vniformis, vt nu. 11.*

11 *Pœnam ſolitam apponi vniformiter venire in contractu.*

13 *Notarius vt præſumatur apponere clauſulas de conſuetudine apponi ſolitas in inſtrumento, probandũ eſt conſuetudinem eſſe generalem omnium Tabellionum, non vnius tantum.*

14 *Ad conſuetudinem inducendam, Tabelliones ſcilicet præſumi apponere clauſulas in inſtrumento apponi ſolitas, non requiri præſcriptionis tempus eſſe decurſum.*

15 *Notarium præſumi rogatum de naturalibus contractus, quæ licet omiſſa ſint, apponi tamen poſſunt.*

16 *Notarium non poſſe addere ſubſtantialia contractus in inſtrumento, ſi à partibus omiſſa ſint.*

17 *Notarium non præſumi eſſe rogatum de accidentalibus contractus, cùm non ſunt à partibus expreſſa.*

18 *Notarium non poſſe addere accidentalia contractus virtute dictionis ceteratę, cum nõ ſunt à partibus expreſſa.*

Ex eo ꝙ nuperrimè in fine ſuperioris concluſionis dicebamus, oritur illa concluſio.

1 Notarium præſumi † rogatũ apponere omnes clauſulas ſolitas, conſuetudo enim efficit illas de naturalibus cõtractus, Bal. in d. l. vlt. C. de fideiuſ. & in l. huiuſmodi. §. 1. ff. de leg. 1. Bar. in l. de die. in prin. ff. qui ſatiſd. cog. & in l. ſi pignori. §. fi. ff. de pigno. actio. Iaſ. in l. fi. col. 8. nu. 30. C. de iure emphyteu. Dec. in conſ.
2 449. nu. 26. qui adducit ẽt rationem, † quia in generali mandato veniunt ea, quæ ſunt de conſuetudine. Bar. in l. fi. in prin. ff. de his, q̃ in frau. cred. Alex. conſ. 102. col. 4. in fi. vol. 3. & in conſ. 105. col. fi. vol. 2. Caſtr. in l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud. Fel. in c. cũ M. Ferrariẽſis. nu. 5. de cõſtitutio. & in c. ex literis, num. 12. de fid. inſtr. Pariſ. conſ. 45. nu. 42. vol. 1. Socy. conſ. 88. col. fi. lib. 2. Curt. in auth. ex cau. col. pen. C. de lib. præteri. Ripa in l. Cẽturio. col. 26. cũ ſeq. ff. de vulg. & pupi. Galiau. in rubr. ff. de verb. obl. col. 10. & in l. 1. in prin. in 2. col. eo. tit. Cagn. in l. ſi librarius. nu. 48. ff. de reg. iur. Ceph. conſ. 94. nu. 33. par. 1. plures cõgeſſit Gabr. in ſuis cõcluſionib. lib. 6. tit. de conſuetudine. conclu. 6. poſt eũ nouiſſimè Fran. Manti. in tract. de cõiect. vlt. vol. lib. 1. tit. 9. nu. 2. & qñ notarius fuit plenè rogatus, tradit Bal. in l. ita demum. §. 1. ff. de recep. arb. quem ſequit̃ Barba. & Fel. in d. c. cum M. Ferrarienſis. & in d. c. ex literis. Purpur. in l. certi condictio. §. ſi nummos. nu. 30. ff. ſi cert. pet. & ibi Iaſ. nu. 26.

Ex hac autẽ concluſione infertur pręſumi notariũ
3 de teſtatoris † volũtate appoſuiſſe in teſtõ clauſulam codicillarẽ, qñ cõiter apponi cõſueuit, Dec. in alleg. c. cũ M. Ferrarienſis. in 5. notab. de cõſtit. Rube. Alex. cõſ. 24. num. 3. Corn. cõſ. 188. col. fi. vol. 2. Alex. conſ. 102. col. fi. volum. 2. Alex. conſ. 102. col. 4. in fi. & ſeq. Barb. conſ. 6. col. fi. vol. 3. Soc. iun. in l. hæc verba. ff. de leg. 1. Barb. in c. quoad trãſlationẽ. de off. deleg. alios adducit Crau. cõſ. 75. nu. 4. lib. 1. & cumulat Gabr. lib. 6. de conſuet. concluſ. 4. qui hãc magis communem opinionem eſſe teſtatur, & ita pleroſq; tenere dicit nouiſſimè Mantic. de coniect. vltim. vol. lib. 1. tit. 9. nu. 1. ex quibus ſumere poteris, quæ ad declarationẽ huius illationis conferre tibi videbuntur.

4 Secundò ex eadẽ concluſione infertur † præſumi notarium rogatum à teſtatore, qui aliquid filijs ſuis ꝑ legitima relinquit, apponere clauſulã iure inſtitutionis, cũ ex cõi conſuetudine, & ſtylo notariorũ apponi ſolita ſit, firmat Crau. conſ. 75. nu. 4. in 1. parte, refert Cucchus in tract. de legit. fol. 98. n. 48. & authoritatibus comprobat Menoch. conſ. 37. nu. 66.

5 Tertiò infertur idẽ eſſe de clauſula † derogatoria, de qua cenſebit̃ rogatus notarius poſtremũ teſtũ cõficiens, ſi conſuetudo cõis ita extet. Soc. ſen. in l. Gallus. §. idem credendum. ff. de liber. & poſthum.

6 Quartò infertur idẽ eſſe † de clauſulis renunciationum apponi ſolitis, ita Bal. in rub. C. de reuocand. his, quæ in fraudem credit. col. pen. ver. & not. quẽ ſequit̃ Iaſ. in l. certi condictio. §. ſi nummos. nu. 25. ff. ſi cert. pet. Fel. d. c. cum M. Ferrariẽſis. nu. 6. d. c. ex literis. nu. 12. Capic. deciſ. 159. nu. 39.

7 Declaratur hæc illatio †, ꝓcedere, vt loquitur Bal. in notario perito, & docto, qui cognoſcat quõ conſuetudo illa procedat, aliàs imperitus extendere debet inſtr̃m ſecundum ſuum formulariũ, vel ad dictamen ſapientis, ſi ad illum ſe retulit, ita Bal. verba declarauit Menoch. in alleg. conſ. 37. nu. 32.

8 Limitat̃ modò principalis cõcluſ. † vt poſſit notarius ex eo, ꝙ ſtante conſuetudine rogatus præſumat̃, apponere clauſulas iſtas ſolitas, cũ inſtr̃m eſt in fieri, ſecus poſt illud perfectũ, & partibus declaratũ, Barb. d. c. cum M. Ferrarienſis. nu. 151. & in c. 2. in ſecunda col. extra de precario. ſequitur Marſ. ſing. 123. in iure clarum eſt, Ang. in l. licet. C. loca Iaſ. in l. vt liberis. col. 5. in ſecunda limit. C. de coll. Alex. in l. Gallus. §. idẽ credendum. col. 2. in fi. ff. de lib. & poſthu. Bal. in rubr. C. de fid. inſtr. q. 4. dicens clauſulas ſolitas à notario apponi poſſe, modò ꝑ percepti inſtrumenti illas cæteratas appoſuerit, Pariſ. conſ. 45. num. 43. lib. 1. Purpur. in l. certi condictio. §. ſi nummos. nu. 32. ff. ſi cer. pet. Galiau. in rubr. ff. de verb. oblig.

9 Contrarium tñ † quoad hanc limitationem tenuit Fel. in c. 1. nu. 11. vt lit. non conteſta. Alex. conſ. 105. col. fi. vol. 2. Ripa d. c. cũ M. Ferrarienſis. col. 20. in 5. fallen. quos refert, & probat Gabr. in alleg. concluſ. 5. de conſuet. nu. 34. & hoc ſentiunt omnes ſupra relati in prin. qui abſolutè volũt clauſulas ſolitas poſſe apponi à notario, cùm nihil ab ipſo eſt expreſſum, & à partibus nihil clarè firmatum, vt probat, & declarat eruditus Menoch. citato conſ. 37. nu. 74.

Limitatur, & declaratur ſecundò huiõi concluſio
10 † procedere, & veram eſſe, modò conſuetudo probetur: qui enim aſſerit extare hunc morem in regione celebrati contractus, probare debet, Barb. conſil. 82. col. 2. lib. 4. Alex. cõſ. 28. nu. 8. lib. 2. Rub. in l. non ſolum. §. morte. nu. 84. ff. de operis nou. nunc.

11 Ampliatur hæc limitatio † ſubdeclarando, vt opus ſit probare conſuetudinem ẽt vniformem, nec enim diformis ſufficeret ad hunc effectũ inducendũ, Alex. conſ. 5. col. 2. & 4. vol. 5. Dec. conſ. 247. col. pen. & in l. ſemper in ſtipulat. ff. de reg. iur. Grat. conſ. 102. vol. 1. Ripa in l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 49. ff. de verb. obl. Tiraq. de clau. cõſt. in vlt. limit. nu. 15. Rub. Alex. d. §. morte. nu. 89. ff. de oper. nou. nunc. & hoc eſt extra omnem dubitationem: nam niſi adſint actus vniformes, non poteſt dici inducta conſuetudo ad tradita per Bar. in l. 2. in prin. nu. 22. ff. ſol. matr. Crau. conſ. 96. nu. 5. conſ. 313. nu. 4. quod animaduertit Dec. in l. vt liberis. nu. 6. C. de colla.

12 Hinc infertur † pœnam ſolitam apponi, vniformiter venire in cõtractu, Dec. in l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. & ita procedit opinio Ang. in l. 2. circa prin. ff. de iuriſdict. omn. iud. & aliorum tenentium pœnam conſuetam apponi, venire ex partium intentione, quod & conſiderat Gabr. in alleg. cõcluſione 3. nu. 21.

13 Ampliatur ſecundò † opus etiam eſſe probare conſuetudinem generalem omnium Tabellionum, non vnius tantum, Barba. c. quod tranſlationem, numero 26. de offic. deleg. conſilio 6. in fin. lib. 3. quem refert Mantic. de coniecturis vltim. vol. lib. 1. tit. 10. num. 2. an autem probãdus ſit ſtilus notariorũ, ſeu potius inſpicienda perſona contrahentium, ponit Menoch. conſ. 37. nu. 93.

24 Hic & ſubdeclarabis † ſecundam limitationem ad hanc conſuetudinem inducendam, cùm ſit cōſuetudo facti,& quædam obſeruantia, nō aūt conſuetudo iuris,non requiri præſcriptionis tēpus eſſe decurſum, ita Dec.conſ.48.in prin.Aret.conſ.81.col. pen. verſi. ſed tamen ex ſuperabundanti. Dec. in l. vt liberi. nu. 19. C.de colla.poſt alios Menoch.conſ.37.nu.99.

Alijs etiā pluribus modis declarat hanc cōcluſionē Gabr.plura alia & inferens, quæ ab ipſo ſumi poſſunt,modo,quo ſupra diximus,notarium præſumi ro-
25 gatum † de naturalibus contractus, quæ licet omiſſa ſint, apponi tamen poſſunt, vt de euictione dicitur in l.quod ſi nolit.§.quia aſſidua.ff.de ædilit. edict.Alex. conſ.28.nu.2.lib.2.intelligendū erit,vt poſitum eſt in
26 naturalibus: ſubſtantialia † etiam ſi à partibus ſint omiſſa, à notario addi nō poterunt, vt trad.in l.ierrore. C.de teſtam.Ruin.conſ.23.nu.3.lib.4.Cur.ſen.cōſ. 50.ſuper proceſſu.col.1. & quo ad hæc limitat etiam Gabr. ſuperiorem concluſionem d.concl.3.nu.29.ſic accidentalia contractus, quæ conſuetudine contrahentium de naturalibus non ſint effecta, ſi expreſſa non fuerint,non venient in contractu, parteſque noluiſſe arbitrabimur, quare de his accidentalibus non
27 præſumitur † notarius rogatus, vt explicat poſt alios doctè,& eleganter Menoch.conſ.37.num. 101.quod
28 ampliatur adeò procedere,vt addi † nō poſſint etiam virtute dictionis cæteræ,vt tradit poſt eos, quos allegat Ceph.conſ.88.nu.13.in 1.par.

CONCLVSIO MCIIII.

ARGVMENTVM.

An & quando præſumatur quicquid in inſtrumento ſcriptum reperitur, de volūtate,& mandato partium,id omne à notario fuiſſe appoſitum.

SVMMARIVM.

1 *Notarium præſumi appoſuiſſe de voluntate, & mandato partium quicquid in inſtrumento ſcriptum reperitur, quod factum ipſarum partium reſpiciat.*
2 *Ex inſtrumento publico tres oriri præſumptiones. Et cur.*
3 *Clauſulæ in inſtrumento à Tabellione appoſitæ, an in dubio præſumantur appoſitæ de voluntate contrahentium, vt & nu.4.5.6.& 7.*
8 *Notarū verba illa in inſtrumento appoſita, Titius ex certa ſcientia,non vi,dolo, vera præſumi.*
9 *Clauſulam in inſtrumentis venditionum adhiberi ſolitam, & venditor quod pluris eſt dicto emptori dedit et donauit,&c. præſumi appoſitam de voluntate venditoris.* Contrar. nu.10.
11 *Notario an credendum ſit dicenti in inſtrumento, ſe certioraſſe mulierem de beneficio Senatuſconſult. Velleian. & nu.12.13.& 14.*
15 *Clauſulas in inſtrumento à Tabellione appoſitas in dubio præſumi appoſitas de voluntate contrahentium, etiam ſi à ſolitis arguendo contrahentis mēs alia colligi poſſet.*
16 *Clauſulas in inſtrumento à notario appoſitas,præſumi appoſitas contra voluntatem contrahentium, cum ignari, & imperiti ſunt. Contrar.nu.17.*
18 *Clauſulas inſolitas non præſumi in inſtrumento appoſitas ex mente contrahentium.*
19 *Clauſulam aliquam ex capite Tabellionis, non ex mente contrahentium in inſtrumento fuiſſe appoſitam,probari poſſe per teſtes,qui fuerint præſentes contractui.*

1 Quicquid reperitur ſcriptum † in inſtro, quod factum partium reſpiciat,de voluntate, & ex mandato partium præſumi, notariū appoſuiſſe, tradit gl.quam ibi Bal.& alij notabilem dicunt in l.ſciendū.in verſ.ſolēniter.ad fi.ff. de verb.obl.Bald.in l.1.in fi.C. de priuileg.dot.verba enim notarij verba partiū eſſe ſcripſit idē Bal.in l.errore.C.de teſt.& in l.2.nu.6.C.de rei vēd.Alc.in tract. præſump.reg.1.præſ.13.nu.2.Imo.in l.ſi filio præterito. col.8.ver.prædicta.ff.de iniuſt. rup. & irrit. fac. teſt. Alex.conſ.142.nu.11.lib.2.& in conſ.1.nu. 22. lib. 3. Bal.in l.ab executore.C.quo.appel. & in l. 2. circa fi. C.de exec.rei.iud.& in c.cū iure peritus de offi. deleg. & in l.imperator.ff de ſtat.hom.& dicebat idē Bal.in
2 repe.l.2.ad fi.C.de reſcin.vēd. ex inſtrō publico † tres oriri præſumptiones; ꝙ ſit verum,ſolemne,& omnia verba prolata ab eo, prolata à partibus cēſeant,commendat.Cur.ſen.conſ.50.col.58.ver.non aūt in vltimo loco.Ruyn.cōſ.159.nu.17.lib.3.& huius ſen.fuerunt Caſtr.& Sal. in l.quoties.C.de hær.inſt.quos ſeq. Corn.conſ.275.col.pen.verſ.nec obſtat.lib.3.& quęcūq; verba à Tabellione ſcripta reperiantē, à partibus per prius prolata præſumi, ſcriptū relinquit conſulēdo Rom.in conſ.179.col.2.verſ.1. quod verba.citat Bar. in l.ꝙ ſi nepotes.ff.de teſt.tute.Rom.refert, & ſequit Iaſ.in repet.l.admonendi.nu. 145.ff.de iureiur.& ibi refert Cur.ſen.nu.134.& quòd clauſulę,quas etiā ſępè
3 ponunt Tabelliones † in dubio cenſeantur appoſitæ de voluntate contrahentium,ſcribit Cagno.in l. ſi librarius.nu.9.ff.de reg.iur.Soc.cōſ.70.in facto præſupponitur,col.pen.lib.3.Dec.conſ.439.nu. 9. & conſil. 451.Soc.iun.conſ.101.nu.8.lib.1.Pariſ.cōſ. 10.nu.11. lib.3.Alba.conſ.59.nu.7.latè Mantica. in tractat. de coniect.vlt.vol.lib.3.tit.13.nu.4.& tit.14.nu.1.Rol.à Val.conſ.61.num.65.vol.2.& hanc ſententiam dicit eſſe magis communem Menoch.conſ.37. nu.130.& illam probat in conſ.87.nu.45.& in tract. de arb. iud. lib.2.cent.2. caſu 144. nu 9.

4 Contrariam tñ ſñiam quo ad clauſulas,quæ à notarijs apponunt,vt potius ex eorū capite,quā ex contrahentium mandato appoſitæ præſumantur, tenuerunt multi moti authoritate Bar.in l.4.num.10. ff.de iur.cod.dum aſſeruit clauſulā codicillarē conſeri appoſitam in teſtamēto ex notariorū ſtylo potius quàm defuncti voluntate,quē ſequuti ſunt plures,vt p Car. iun.conſ.104.nu.11.q cōem eſſe teſtat.,& alios refert Fran.Manti.alleg.trac.de cōiect.vlt. vol.lib.1.tit.10 in prin.& huius opin.fuit Barb.in cōſ.48.col.7.ver.& ideo dicit.lib.2.Soc.iun.cōſ.116.n. 21.lib.2.Pariſ.cōſ. 20.nu.87.lib.1.Ruin.cōſ. 98. col.vl.lib.1.idem Barb. conſ.43.col. 7.verſ. modo capio tertiam, lib.2.Bert. conſ.74.col.2.lib.2.Dec.conſ. 399. & verba teſtamentorum plerunq.eſſe cōſcripta ex placito, & ſtylo notariorum,trad.Imo.in l.1.§.ſi ex fundo.ff.de hær.inſt. Zaſ.in l.Centurio.nu.4. & nu. 45. ff. de vulg.& pupill. Dec.conſ 399.nu.9.verſ.& ex his.Rolan.à Val.conſ. 56.nu.9.in fi.vol.3. Soc.iun.cōſ.71.nu.19.vol.3.alios refert,& pro hac parte inducit Menoch.conſ.37. nu. 157.cum plurib. ſequen.& in conſ.87.num.6.

5 Hanc opinionum diuerſitatem † in aliquā concordiam redigere conatus fuit Alexan.in l.1.§.ſi quis ita. nu. 12.ff.de verb.obl.quaſi opin.Bar.in d.l.1.ff.de iur. codic.procedat,vt loquitur,in actu vnius, puta teſtatoris,aliorum verò ſententia intelligenda ſit in actu dependenti à voluntate duorum, cū ſemper alterius eorum voluntatem tunc reſpiciat, vt per eū,ſed hanc
6 diſtinctionem † improbat Menoch.citato conſil.37. nu.136.& verè,cùm plurimi contra Bar.teneant,vt p Menoch.de arbit.iudic.lib.2.cent.2.caſu 144.& latè Mantic.de coniect.vlt.vol.lib.1.tit. 10.abſolutè amplectenda videtur magis communis ſententia, clauſulas huiuſmodi ex partium volūtate appoſitas præſumi, cum maximè præſumendum non ſit contra notariū,vt aliàs latè diximus,ipſeq; præſumatur diligens in ſuo officio, ad quod ſpectat inſtrumentū coram partibus legere,eaſq; interrogare, an intelligant quod ſcriptum ſit, velintq; in documentum publicū redigi,Bar.in l.fideicommiſſa.§.1.ff.de legat.3.Dec. conſ.97.nu.3.Rub.conſ.14.nu.8.

Si tamen

Digitized by Google

7 Si tamen hanc controuerſiã † ſedare volueris, magis probabilis erit conciliatio tradita per Galiau. in l. 1. in prin. nu. 6. ff. de verb. oblig. quod aut clauſulæ cõtinent aliquid contra mentem veriſimilem contrahentiũ, & præſumantur appoſitæ ex ſtylo notariorũ, aut important, quod rationabiliter non põt dici contra ipſorum mentem, & tunc dicantur ex voluntate contrahentium, quàm diſtinctionem non improbauit Tiraq. in tract. de iure conſti. par. 3. limit. vlt. & ea probat Gab. lib. 6. de conſue. concl. 3. num. 5. Capha. conſ. 94. nu. 33. par. 1.

Ex magis cõi concluſione ſuperius firmata, q̃ notarij verba partium præſumãtur, inferri primo poteſt. 8 Verba notarij, † Titius ex certa ſcientia, non vi, dolo, vera præſumi, Bal. in l. mater, in 2. col. verſ. quid ergo ſi Tabellio, C. de rei vẽdi. ſequitur Alex. conſ. 61. col. 1. verſ. non põt, Berta. vol. 2. Alc. de pſump. reg. 3. pręſump. 13. nu. 9. Bar. in l. ſi dari, & ibi Iaſ. in fi. ff. de ver. obli. Alex. conſ. 42. in 1. col. vol. 1.

9 Secundò infertur, clauſulam † in inſtrumentis venditionum adhiberi ſolitam, & venditor quod plutis eſt, dicto emptori dedit & donauit, &c. præſumi appoſitam de voluntate vẽditoris, Meno. de arbit. iudi. lib. 2. cent. 2. caſu 144. nu. 6.

10 Contrarium tamen † tenet Cagn. in l. 2. nu. 126. in fi. C. de reſcin. vend. ibi videas.

11 Tertiò infertur ſtari notario, † qui dicat in inſtrumento ſe certioraſſe mulierẽ de beneficio S. C. Velleian. communis eſt concluſio, vt latè per Alex. in l. ſciendum, ff. de verb. oblig.

12 Contrarium multi † tenuerunt, quos refert Ruin. conſ. 189. nu. 3. vol. 1. quia notarius hoc caſu vr̃ atteſtari de his, q̃ ab eo geruntur, non coram eo, q̃ fieri nõ poſſe vidimus ſupra, ſed tamen ad huiuſce illationis declarationem videas Doct. in d. l. ſciendum.

13 Hic tñ ſcias † declarari non procedere, qñ fieret interrogatoriũ notario, quid diſponat S. C. illud neſcieretq́; rñdere notarius, ita Albe. de Rota. & ſequit̃ Ripa in l. Cẽtuno. ff. de vulg. & pupill. & in l. 1. vbi Dec. ff. ſi cert. pet. Fel. in c. ſi diligenti, col. 4. de for. compe. Alex. ad Bar. in l. fi. §. fi. ff. ad Velleia.

14 Sed contra hanc declarationem † tenuit idẽ Alex. in d. l. ſciendum. cuius opinionem magis cõem eſſe contra Albe. teſtatur Cagn. in l. ſi librarius, nu. 31. ff. de reg. iur. & ita tenuit Alc. in alleg. præſump. 13. nu. 6. Cœpol. caut. 196. nu. 6. notarius. Menoc. cõſ. 37. nu. 145. nec enim notario aſſerenti ſe falſum fabricaſſe credi debet, vt per Boer. q. 225. in fi. Sal. in l. generaliter, col. 1. C. de non num. pec. Alex. conſ. 133. in fi. lib. 7. de quo videas Mili. in repert. in ver. notarius, verſi. notarius ſi contradicit, & de errore quomodo credatur notario, videas latè Vital. de Camban. in tracta. clauſul. verſ. de errore notarij.

Plura alia inferri poſſent, quæ hic conſulto prætereo, ipſam tamen concluſionem magis communem amplectendo.

15 Amplia illam procedere etiam † quòd a ſolitis arguendo teſtatoris mens alia colligi poſſit; non enim attendi coniecturam illam contra ſcripturam notarij, ſcriptum reliquit conſulendo Pariſ. conſ. 38. nu. 37. volum. 3.

16 Declarari tamen poſſe videtur, nõ † procedere eo caſu, quo contrahentes eſſent ignari & imperiti, tunc enim huiuſmodi clauſulæ contra mentem eorũ præſumuntur appoſitæ, vt de clauſula derogato. ſcribit Pariſ. conſ. 10. nu. 11. vol. 3. & hãc clauſulam præſumi appoſitam de mente notarij, ſi teſtator ſit ruſticus, literarum ignarus, homo neſcius Latini ſermonis, & mulier, ſcribit Barb. in c. cum eſſes, col. fi. de teſtib. & in conſ. 72. vol. 3. & in cõſ. 89. col. 6. vol. 4. refert Burſ. conſ. 47. nu. 19. & quod iſtis non intelligentibus vim clauſularum, non noceant huiuſmodi appoſitiones notariorum, tradit Mant. latè ſing. 18.

17 Sed cũ, vt iam diximus, † Notarius partibus inſtrumentum prælegat, illudq́; & omnia in eo contenta vulgari ſermone explicet, antequam de eo rogatus dici poſſit, nõ vr̃ de iure procedere huiuſmodi declaratio. Dec. conſ. 97. nu. 3. & licet concederetur nõ nocere illas clauſulas ignorantib. non tñ ex eo cõcluderetur appoſitas fuiſſe ex ſtylo notarij, vt animaduertit Menoch. conſ. 37. num. 150. ſed tantum, q̃ illis ita renunciantibus ſuccurri debeat, quando conſtat illos indebitè renunciaſſe, quia facilitate quadam videantur inducti etiam ad apponẽdas illas clauſulas, & ita loquitur Bar. in l. vlt. §. idem quæſijt, num. 2. ff. de con di. indeb.

18 Declarari ſecundo loco poſſet, † non procedere in clauſulis inſolitis, quæ ex mente contrahentium non præſumuntur ſcriptæ, vt per Bald. in l. fideicommiſſa, §. ſi ſeruo, ff. de legatis tertio. Cur. iun. cõſ. 145. num. 17. verùm ad hanc declarationem idem poſſe dici videtur, quod & ad ſuperiorem diximus, ſtante præſumptione pro notario.

19 Declaratur tertiò, probari poſſe tamen per teſtes, qui fuerint præſentes aliquam clauſulam ex capite Tabellionis fuiſſe appoſitam. Pariſ. conſ. 19. num. 21. vol. 3. quomodo autem admittantur teſtes contra inſtrumẽtum, vt alibi eſt dicendum, & quomodo error notarij probetur, ponit Vital. de Camban. in allega. tracta. clauſul. verſ. de errore notarij.

CONCLVSIO MCV.

ARGVMENTVM.

Quibus in rebus notitia præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Notitia præſumitur eorum, quæ fiunt in loco, quem quis ſolitus eſt frequentare.*
2 *Notitia præſumitur eorum, de quibus eſt publica vox & fama.*
3 *Notitia eorum, de quibus eſt publica vox & fama, non præſumitur in abſente & ægroto.*
4 *Notitia præſumitur ex qualitate facti, minimum, ſi ſit huiuſmodi, quod in notitiam cadat a communiter accidẽtibus.*
5 *Notitia præſumitur actus & qualitatis eiuſdem ex iuramento ſuper ipſo actu interpoſito.*
6 *Notitia præſumitur eorum, quæ publicè & ſolemniter fiunt.*
7 *Notitia præſumitur legis promulgatæ.*
8 *Notitiam præſumi banni publicati.*
9 *Notitiam præſumi ſtatutorum, quæ publica fiunt, & omnibus patent.*
10 *Notitiam præſumi ſtatutorum in muliere & ruſtico.*
11 *Notitiam præſumi eorum, quæ publicè & ſolemniter fiũt, modò ea, quæ publicè & ſolemniter fiunt, facta fuerint in his locis, in quibus talia publicè fieri ſunt ſolita.*
12 *Notitiam non præſumi eorum, quæ publicè & ſolemniter fiunt in abſente.*
13 *Notitiam notorij præſumi.*
14 *Notitiam illorum præſumi, quæ publicè non ignorantur.*
15 *Notitiam præſumi illorum, quæ quis inquirere tenetur.*
16 *Notitiam præſumi in ſocio illorum, quæ ſpectant ad ſocium.*
17 *Notitiam præſumi qualitatis compatriotæ, conditionis, & aliorum, in eo, qui eſt eiuſdem patriæ.*
18 *Notitiam præſumi quantitatis proprij patrimonij.*
19 *Notitiam præſumi factorum nobilium.*
20 *Notitiam eorum, quorum regulariter in iure ſolet præſumi, nullam cenſeri in furioſis & minoribus.*

Quia

Digitized by Google

Quia in enarrãdis probationibus, quæ ad notitiã cuiuſque rei ſingularis pertinent, lõgiori, quam par eſſet, oratione, foret opus, breuitati ſtudens, generales tantum regulas ſubijciam, ex quibus particularia quæq; determinari poterunt, arg. eorum quæ traduntur in l. 1. ff. de reg. iur.

1 Primò igitur regulariter præſumitur notitia † eorũ quæ fiunt in loco, quem quis ſolitus eſt frequentare leg. fi. ff. de decre. ab ord. fac. vbi glo. Alexan. conſi. 81. col. 2. poſt med. lib. 4. Caſt. conſi. 424. incip. ad primũ quęſitũ, col. 2. lib. 2. Crauet. conſ. 168. nu. 6. c. quoſdam capi. quanto de præſump. c. cum dilectus, primo & ibi not. de purgat. canon. l. ſi vicinis. C. de nupt.

2 Secũdo præſumitur notitia eorum, † de quibus eſt publica vox, & fama, Aym. conſi. 57. nu. 10. ex contex. l. regula. ff. de iur. & fac. ignor. capit. 1. de poſtul. pręlat. ad idẽ glo. in l. ſi tutor. C. de peric. tut. l. ſed & ſi §. proſcribere, ff. de inſtit. cap. innotuit de elect. c. ſi vero de ſenten. excommun. Barto. in l. is poteſt col. 3. ff. de acquir. hęred. in l. ſi cui. §. iiſdem. col. 1. de accuſat. Alexan. conſi. 36. colum. 2. volum. 1. cõſi. 187. colum. 3. volum. 2. conſi. 199. colum. 2. eodem volum. Dec. in c. 1. not. 17. de poſtul. prelat. Deciſ. Neap. 69. nu. 18. in non. Fel. in ca. de his. colum. pen. de accuſa. Bart. in l. Celſus, & ibi Balb. nu. 80. ff. de vſucap. Aret. cõſi. 15. colum. fin. Ang. conſi. 160. circa finem. Rny. cõſi. 51. colum. 2. volu. 5. Iaſ. conſi. 150. nu. 4. vol. 4. Marſ. in l. de minore. §. plurimum, col. 16. ff. de quæſt.

3 Hoc tamen temperandum eſt, nõ † habere locum in infirmo, & abſẽte, vt docuit Barto. in d. l. is poteſt. col. 6. verſ. venio ad alias qualitates. ff. de acquirẽ. hęred. quem refert Bonacoſ. in tract. præſump. par. 2. fol. 192. in verſ. infirmus non præſumitur. facit cap. cũ in tua, & ibi Abb. Anto. de But. & alij, qui matrimo. accuſ. poſ. Barb. conſi. 18. col. 2. vol. 3. Iaſ. in d. l. is poteſt, nu. 63. & ibi Rom. Alex. cõſ. 82. col. 3. verſ. & ſufficit, vol. 3. Anan. conſi. 70. in fi. Gramm. deciſ. 36. nu. 23.

4 Tertiò loco regulariter notitia præſumit̃ † ex qualitate facti, nimirum, ſi ſit huiuſmodi quod in notitiã cadat à cõmuniter accidentibus, vnde hæres præſumitur notitiã habere facti ardui, & grauis defuncti, prout dixit Abb. in conſ. 3. quæſt. 16. lib. 2. quem ſequitur Crau. conſ. 168. nu. 5. per c. quanto, de translat. prælat. & ita notitiam ex qualitate facti arguit cõſ. 268. ad fi. li. 4. Alex. in l. peregrè, verſ. tertio fallit. ff. de acq. poſſ. Fely. in c. illorum, col. 2. verſ. vlt. not. de ſent. excommuni. Gnid. Pap. q. 127. & ideo inquit Rom. in conſ. 481. col. 2. verſ. 2. quia præſumendũ, quod dñs præſumitur certioratus à ſuo procuratore de facto graui, & notabili idem voluit Abb. in cõſ. 18. col. pen. in verſ. 3. dixi, vol. 2. Gabr. de reg. iur. concluſ. 5. nu. 33.

Quæ eouſq; procedunt, vt ad hunc effectum, nec obſtet temporis longinquitas, vt per Alex. Fel. Guid. Pap. præcit. locis.

5 Quartò regulariter ex iuramento † ſuper actu interpoſito præſumitur notitia actus, & qualitatis eiuſdem, Marc. Anto. Baue. in tract. de iureiurando, nu. 26. verſ. 14.

6 Quintò pręſumitur notitia eorum, † quę publicè, & ſolemniter fiunt, c. fin. qui matrim. accuſ. c. qđ dicitis. 16. diſtinc. l. ſi filium. C. de lib. cau. Gramm. deciſ. 36. nu. 14. cum plurib. ſeq. Iaſ. conſ. 106. col. fi. vol. 1. & latius in conſ. 46. col. 3. vol. 3.

7 Hinc infertur 1. † præſumi notitiam legis promulgatę, & publicatę, glo. in c. propoſuiſti in verſ. non ꝓbetur. 82. diſtinct. in cap. 2. de conſtit. Alb. in conſil. 35. col. 1. vol. 1. Afflict. ſuper conſtit. fol. 46. alias, ſub rub. de arm. depon. nu. 4. Abb. in cap. paſtoralis. col. 1. in fin. de fide inſtrum. Dec. in cap. ad hæc, colu. 5. de poſtulat. prælat. Sal. in l. ſenatus, in fi. C. de his, qui ſibi aſcrib. Card. conſ. 19. qui exemplificat illationem in edicto ordinarij publicato.

8 Infertur etiam præſumi notitiam † banni publicati, Roffred. de libel. ſuper tit. ſi quis iuſdic. non obtemp. col. 3. Afflict. d. tit. de arm. depo. nu. 4. Bald. in l. doli mali. ff. de nouis. Spec. ti. de cõſtit. verſ. qđ ſi extraneus Caccialup. in l. cunctos populos. col. 69. C. de ſumm. Trinit. & fid. Catho. But. in c. à nobis, de ſent. excom. Iaſ. conſ. 46. vol. 3. Gram. d. deciſ. 36. nu. 14. & 15.

9 Demum deducitur præſumi † notitiam ſtatutorũ, quæ publica ſunt, & omnibus patẽt. Bald. in l. lege. in prin. C. de leg. Bar. in repet. l. quod Nerua. col. 6. ff. de poſ. Alex. conſ. 65. col. pen. vol. 6. Pariſ. conſ. 49. col. 5. volum. 1. Rip. reſp. 20. col. pen. in prin. vol. 1.

10 Quod procedit etiã † in muliere, & ruſtico, vt conſuluit Alex. d. conſi. 65. nu. 37. per l. fin. cum glo. ff. de decret. ab ord. facien. Item nedum in hominibus loci illius, cuius ſunt ſtatuta, ſed etiam in forenſibus, poſt aliquam moram, in illo loco, Bald. in l. 1. col. 12. verſ. circa maleficium. C de ſum. Trinit. Anch. in c. 1. de conſtitu. col. 56. But. in c. 2. col. pen. de conſtit.

11 Hæc tamen quinta reg. locũ habet, dummodo ea, quę publicè fiũt, & ſolemniter, fuerint facta in his locis, in quibus talia publicè fieri sũt ſolita, quæ limitatio erit pro concordia eorum, quę cõtra regulam adducit glo. in cap. fin. 16. diſtinct. vt videtur conciliare Præp. ibi, quem ſeq. Gramm. in d. deciſ. 36. nu. 22.

Nec etiam regularis hęc determinatio ad abſentes
12 extendetur, † Abb. in c. cum in tua nu. 2. qui matrim. accuſ. Rol. à Val. conſ. 9. nu. 43. vol. 5.

13 Sexto loco regula cõſtitui poteſt, † vt notorij notitia prę̃ſumatur, ꝙ notatur in l. omnes. C. de agricol. & cenſit. lib. 11. & conſulendo tradit Alex. in conſi. 81. col. pen. verſ. confirmatur, vol. 4. & in conſi. 94. colu. pen. volum. 5. Abb. in conſ. 100. col. 2. volum. 1. Iaſ. in l. Titius. § Lucius, colum. 2. in fin. ff. de libe. & poſth. Ruyn. conſi. 41. col. 2. volum. 5. Gab. de regul. iur. cõcluſ. 5. nu. 18. ſi notitia præſumitur notorię, & generalis cõſuetudinis. Bald. in rub. de conſuet. rec. feu. Fel. in c. 1. amplia. 3. col. 2. de re iudic. Ioan. de Sel. de beneſic. 3. par. q. 12. Pariſ. conſi. 44. col. fin. vol. 4. Iaſ. in l. prę̃ſcrip. col. 2. C. ſi contra ius vel vtilit. pub. Felyn. in cap. fin. colum. 1. de iudic. & in cap. ſuper literis, col. 7. de reſcript. Barto. in extra. ad reper. in verſicu. non obſtantibus, in fin.

14 Ad hæc 7. loco † præſumitur notitia illorũ, quæ publicè nõ ignorãtur, glo. in l. ſi tutor. in verſ. oſtenderis, ibi vel publicè ſciebat. C. de peric. tut. vbi Bart. Dyn. in reg. ignorantia, in fin. de regu. iur. in 6. Dominic. in c. quod diximus, diſtinct. 28. Barto. in l. abſenti, col. 2. ff de donat. Iaſ. in d. l. is poteſt. col. 12. ff. de acquiren. hęred. in conſi. 46. col. 3. volum. 3. Socyn. iun. conſi. 31. colum. 8. vol. 2. Grammat. deciſ. 35. nu. 15. Innoc. in cap. 1. de poſtul. præl. Bald. in margar. in verb. decreta. & in d. l. ſi tutor, & in capit. quoniam contra. §. 1. vt lit. non conteſta. glo. in clem. 1. de ſepul. in verſi. publicè Dec. in capit. cognoſcentes, in fin. de conſtit. Iaſ. in conſ. 160. nu. 4. volum. 4.

15 Octauò regulariter † præſumitur notitia eorũ, quæ quis inquirere tenet̃, glo. in c. præſumitur, de reg. iur. in 6. Arch. in c. propoſuiſti 82. diſtinct. plures adducit Gab. & ibi declarat. d. concluſ. 5. nu. 31.

16 Nonò ſocius præſumitur † habere notitiam illorum, quæ ſpectant ad ſocium, cum quo conſueuit vti familiariter, per not. in c. poſtquam, de elect. & conſuluit Bald. conſi. 285. Petr. Lomb. colu. 1. lib. 3. & alios adducit Crauet. conſi. 168. nu. 6.

17 Decimò in eo, qui eſt eiuſdem † patriæ præſumitur notitia qualitatis compatriotæ, conditionis, & aliorum, vt per Crauet. d. conſi. 268. nu. 6. quod tamen arbitror procedere in parua vniuerſitate.

18 Vndecimò. reg. erit † præſumi notitiam quantitatis proprij patrimonij, glo. in auth. ſed cum teſtator. C. ad l. Falcid. & plures adducit Gabri. à quo, & ſumi poſſunt declarationes d. concl. 5. nu. 25.

19 Demũ 2. loco regulariter † præſumitur notitia factorum

ctorum nobilium. quod adnot. Tiraq. qui plures congerit de nobilit. c. 37. nu. 110.

Obſeruandum tamen eſt, hanc regulam, & plures
20 ex ſuperioribus non procedere † in furioſis, nec in cõſtitutis in ætate minori, qui ex eorum captu ad hæc aduertere non potuerunt, vt per Gramm. dec. 36. nu. 23. qui teſtes laudat Alex. conſ. 82. vol. 3. & Ioan. de Anan. conſ. 70. in fine.

Cætera quæ magis ſpecialiter ad iſtam materiam pertinere videntur, ex concluſionibus ignorantia, & ſcientia, aptius colligi poterunt.

CONCLVSIO MCVI.

ARGVMENTVM.

Notorij diuiſiones tradũtur, definitio notorij, quod eſt facti expẽditur, & ex quibus iſtud inducatur & probetur, examinatur.

SVMMARIVM.

1 *Notorium æquiuocè referri ad manifeſtum, euidens, publicum, indubitatum, & liquidum.*
2 *Notorij diuiſio.*
3 *Notorium in genere quid ſit.*
4 *Notorium facti, quid ſit.*
5 *Notorium eſſe probationem probatam.*
6 *Notorium non eſſe propriam probationis ſpeciem.*
7 *Notorium non recipere dubitationem & negationem dubiam non effici.*
8 *Notorium non recipere dubitationem, etiamſi allegarẽtur aliquæ circũſtantiæ delictum excuſantes.*
Contrar. nu. 9. *Conciliatio, nu.* 11.
10 *Delictum non poſſe dici notorium, niſi prius fuerit ſuper eo cognitum & per iudicem declaratum reo citato.*
12 *Notorium dubium reddi, ſi negetur qualitas ipſius notorij, ſecus ſi factum tantum, & non qualitas facti.*
13 *Notorium facti vt inducatur requiritur euidentia rei.*
14 *Notorium facti interpellati vt inducatur, requiritur euidentia rei.*
15 *Notorium facti tranſeuntis vt inducantur, requiritur euidentia rei.*
16 *Notorium ad inducendum non ſimplex euidentia facti ſufficit, ſed præterea requiritur, quod in publico fiat, & multitudini hominum ſit euidens.*
17 *Notorium ad inducendũ quot hominum ſcientia requiratũ, cùm inter iuris interpretes magna ſit diſſenſio, id iudicis arbitrio relinquere probabilius eſſe, vt & nu.* 18.
19 *Notorium facti vt inducatur, requiritur ſcientia certa, nec ſufficit teſtimonium de auditu.*
20 *Notorium non induci, nec probari per famam.*
Contrar. nu. 21. *Conciliatio, nu.* 22.
23 *Notorium facti de longinquo tempore, vel de longinquo loco probari per teſtem reddentem cauſam per famam, ſecus in facto recenti.*
24 *Illud, quod eſt facti momentanei tranſire in notorium.*

1 Notorium æquiuocè † referri ad manifeſtũ, euidẽs, publicũ, notũ, indubitatum & liquidum, author eſt Ant. de Butr. in tracta. de not. art. 1. nu. 13. & in c. veſtra, col. 20. de cohabit. cler. & mul. quem refert Nic. Mil. in reper. verſ. notorium ſumitur, ſequitur Lancellot. Corad. de off. prætor. in cau. crim. li. 1. c. 9. §. 3. num. 7. nos autem hic de notorio ſtricto magis agimus, quod tñ non vno modo in iure noſtro accipi ſolere tradit latè Menoc. in tracta. de arbi. iud. li. 2. cent. 2. caſu 166. & poſt eum Alphonſ. Hoieda, in tract. de benef. incõpatibili. par.
2 1. c. 13. nu. 73. hoc aũt notoriũ, † ꝙ probatio probata dr̃, aut eſt facti, aut iuris, facti rurſus, aut permanentis,
aut interpollati, aut momentanei: iuris itẽ, aut probationis, & fidei, aut diſpoſitionis, aut p̃ſumptionis ſeu
fictionis, vt per Ant. à Butr. in d. c. veſtra, 19. col. quẽ
refert Mil. in reper. verſ. notoriũ nihil aliud eſt, Capr.
in tract. de notorio in 1. memb. in prin. idem Anto. in
ſimili tract. de notorio. art. 1. & art. 2. vbi vniuſcuiuſq;
notorij definitionẽ, & exempla proſequit̃, & definit
3 primo notoriũ in genere eſſe † probationem indubi-
4 tatã & finitã, nulla diſcuſſione egẽtem, facti aũt † notorium finitã & cõiter indubitatam, probationẽ immediatam ex natura facti, vel rei continuę, vel interpolatæ, aut momentaneæ, ſe oculis hominũ aut maioris partis ita exhibentem, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut negari, vtpotè, cuius vniuerſus populus aut maior pars, eius teſtis eſſe poſſit: q̃ definitionẽ dicit Ant. d. art. 1. nu. 3. ſumpſiſſe ex pontificijs conſtitutionibus, in c. dilectus, de purg. cano. c. fi. de cohab. cleri. & mul. c. de manifeſta, 2. q. 1. & ex doctr. Archi. in ca. Romana, §. ſin autem, in verſ. notorio, lib. 6. de appellat. vbi teſtatur notorium dici, cuius populus eſt teſtis, vel maior pars illius, & in c. 1. de offi. deleg. in 6. ad cuius definitionis confirmationem addas Archi. in d. c. de manifeſta, qui dicit notorium dici, ꝙ maior pars municipij clamat, ad idẽ Bart. in l. ſcriptus, nu. 2. ff. de relig. & ſump. fune. Soc. iun. cõſ. 130. n. 30. li. 2. & hanc eandem definitionẽ poſuit idẽ Anto. in d. c. veſtra, & probauit Capr. p̃citato tract. de notor. 1. mẽb. nu. 3. Mil. in repert. verſ. notorium facti eſt finita.
5 Ex hac definitione infert̃ primò, † notoriũ eſſe p̃bationẽ probatam, ꝙ probat ẽt Bal. in l. 1. circa med. verſ. porrò, C. de reuo. his, quę in frau. & in l. 1. C. quomod. & qñ. iud. vbi dicit, vbi eſt notoriũ non eſſe diſputare, ſed diſputatũ eſſe, & in l. ciues, C. de appel. ꝙ termini notorij conſcientiam iudicis nõ fallunt, nec fallere poſſunt, refert Card. Iacobac. in tract. de cõcil. lib. 7. art. 1. de ſchiſma. ſub Iulio. fol. mihi 424. ad idẽ Marſ. in rubr. C. de prob. nũ. 217. & in praxi crim. §. 2. num. 216. Viuius commun. opinio. in ver. notorium, facit Ioan. Andr. ad Spec. de noto. crimin. §. iam de notor. qui dicit notorium eſſe rei, cui adiungitur, valdè plenam notitiam.
6 Subinfertur ex hac illatione notorium † non eſſe propriam ſpeciem probationis, vt fatetur Fel. in rub. de prob. & poſt eum Marſ. in rub. C eo. nu. 87. qui hoc argumento vtuntur ad probandum confeſſionẽ non eſſe propriam ſpeciem probationis, quia notoriũ inducit, Butr. probat. d. art. 2. nu. 3. dum dicit probationem propriè eſſe, quæ diſcuſſione eget.
7 Secundò infert̃, notoriũ † non recipere dubitationem, & negationem dubiam non effici, vt probatur p̃ tex. in c. ſuper eo. de teſtib. cogend. dicit Abb. in c. tua nos, de cohabit. cler. & mul. num. 4. Felin. in d. c. ſuper eo. nu. 7. & in c. ſi clericus laicum, nu. 5. de for. comp. & in c. coram, nu. 8. verſ. fallit ſecundo, de offi. deleg. Bar. poſt glo. ibi in l. poſt rem, ff. de tranſact. ad quod facit deci. Rotæ 327. ſi contra, in nouis. vbi dr̃ notorium non poſſe eſſe, niſi de eo, quod eſt verum, & habetur ex certa ſcientia, ideo non videtur, quòd poſſit impugnari, ſequitur Milis in repert. verſic. notorium non poteſt eſſe.
8 Ampliatur hoc etiam, † ꝙ allegarentur aliquæ circunſtantiæ delictum excuſantes, nam nõ ideò offuſcaretur notorium, licet adducens circunſtantias, deberet admitti ad probandum, ita tradidit D. Ant. in d. c. veſtra, 22. col. verſ. venio ad ſecundum. quem ad hoc adducit Mil. in verſ. notorium, contra quod allegantur, & ſufficere, ꝙ conſtet iudici factum eſſe notorium, licet aliæ circunſtantiæ non ſint notoriæ, ponit Capr. poſt eos, quos adducit citato tracta. de noto. in 4. memb. nu. 60. & licet allegari poſſit ad offuſcandũ notorium, ſufficere tñ, quòd cauſa attento curſu regulari & naturali, ſit vt indubitata, tradit Butr. d. art. 2. nu. 8. & ſequitur Capr. 2. memb. nu. 2.

Sed

9 Sed tñ contra hæc facit, † ꝙ dr̃ non ſufficere factũ eſſe notorium, puta, ꝙ Seius interfecerit Caium, niſi & ſint notoriç qualitates ipſius facti, ſcilicet, ꝙ nulla defenſio aut excuſatio competat Seio, & hanc eſſe * communem omnium concluſionem poteſt colligi ex Florent. inter conſ. Curt. ſen. conſ. 21. num. 13. & Trot. conſ. vlt. num 28. verſ. nec obſtat, dicit Clar. in pract. crim. §. fi. q. 9. verſ. ſed aduerte, & cùm nullũ ſit maleficium tam notorium, ꝙ non poſſit habere regulariter aliquas excuſationes, ſiue circunſtãtias occultas excuſantes, Io. And. & Anto. in c. 2. de dilat. gl. in c. bonæ, 1. de elect. & in c. cum dilectus, de purgat. canon. Innoc. d. c. tua, Milis in repert. verſ. notorium an excuſet, quos adducit Card. Iacobac. d. tract. de concil. lib. 7. art. 1. fol. 425. & declarat Boſſ. titu. quomo. proc. in crim. not. nu. 4. & 5. ſatis probabiliter vr̃ poſſe dici, notorium negatione dubium reddi, ſecundũ opinionem eorum, quos refert But. d. art. 2. cùm præſertim nihil tam indubitatum eſſe poſſit, quin recipiat ſolitam dubitationem, vt in auth. de Tabellio. circa med. & quamlibet notorietatẽ impugnari poſſe tradit Bellamer. conclu. 404. cuius dicti declaratio inferius ponetur, vbi erit diſcutiendum, an per probationes iudiciales inducatur notorium ante concluſionem in cauſa.

10 Hinc deducitur veritas illius ſententiæ, quæ † habet non poſſe dici delictum notorium, niſi prius fuerit ſuper eo cognitum, & per iudicem declaratum reo citato, vt cõſuluit Aret. in conſ. 165. ſicut Io. col. 5. & 6. verſ. ſecundò principaliter, vbi teſtatur hanc eſſe magis * communem, æquam, & veram opinionem, & idẽ dicit Aemilius Ferr. conſ. 31. nu. 5. lib. 1. & poſt eum Clar. d. §. fi. q. 9. verſ. plus dicunt. nam cùm multa dicantur notoria, quæ non ſunt, c. conſuluit, de appell. Cæpha. conſ. 201. num. 9. lib. 2. requiri declaratoriam * in notorio communem * eſſe teſtatur Viu. in ſuis cõmun. opin. in ver. notorium, Burſ. conſ. 74. nu. 28.

11 Vt tñ hoc diſſidium aliquo modo tollatur † pro conciliatione, declaranda eſt huiuſmodi ſecunda illatio, procedere poſſe in facto omnino & verè notorio, ꝙ nulla põt tergiuerſatione celari, & dubitationem non recipit, & in quo declaratoria nõ exigitur, vt receptum eſſe teſtatur Did. in repet. c. alma mater, de ſenten. excomm. in 6. nu. 9. idẽ Clar. licet de recepta conſuetudine aliter ſeruari dicat d. q. 9. verſ. præterea quæro. cuiuſmodi ẽt eſſe notorium facti permanentis dicit Hercu. in trac. de proban. negat. num. 61. & 62. & poſt eos, quos adducit Burſ. in conſ. 48. num. 11. & in notorio facti permanentis loquitur Abb. in d. cap. tua nos, & factum, cuius etiam qualitas eſt notoria, vt per Bart. in l. ſcriptus, num. 6. ff. de religio. & ſumpt. fun.

12 Secundò ẽt locò declarari poterit, procedere † qñ negaretur factum tantũ, & non qualitas facti, ſecus ſi negaretur qualitas notorij: tunc enim notoriũ dubium redderetur, adeò ꝙ iudex non poſſe ſupplere, abſque informatione, ita declarando tradit Butr. alleg. tract. de notor. art. 2. nu. 6. & in d. c. veſtra, col. 21. quem adducit Mil. verſ. notorium quotieſcunque negatur. & infra probabimus.

13 Tertiò ex eadẽ definitione infertur, † ad notoriũ facti inducendũ requiri rei euidentiam, nimirũ, vt factũ ſe exhibeat quotidie oculis hominum, ita ꝙ alio inſtrõ nõ egeat, But. d. art. 2. num. 10. Capr. 2. memb. nu. 3. & euidentiam facti inducere notorium, ponit etiam Fede. de Sen. conſ. 8. in prin. probat Card. Abb. ad Bar. in l. ſi vero, §. qui pro rei qualitate, num. 10. ff. qui ſatiſd. cogan. veluti, ꝙ palatium priorũ ſit in platea, ꝙ quis teneat pontem ſupra viam, ꝙ detineatur in carceribus oculis hominum ſe exhibentibus, quibus exemplis, & alijs ibi poſitis declarat notorium facti continui & permanentis, idem Ant. alleg. artic. 2. nu. 21. cũ ſeq. Spec. de notor. crim. §. iam de notorio, nu. 10. Capr. 1. memb. nu. 9. Mil. in verſ. notoriũ facti continui, cũ plur. ſeq. Abb. d. c. veſtra, nu. 15. & de huiuſmodi notorio tradit Bal. in auth. ꝙ locum, in 6. q. C. de collat. dum dicit notoriũ eſſe, quod omnes continuo videre poſſunt, refert Iaſ. in dict. l. ſi verò, §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſd. cogan.

14 Ampliatur idẽ eſſe † in notorio facti interpolati, ſi factum non ſit continuum, ſed interpolatum, vt ſi quis ad vſuras mutuet tenendo pannum rubeum ad oſtium, quo exemplo huiuſmodi notorium declarauit Spec. d. §. iam de notorio, nu. 9. & ibi Io. Andr. declarat Ant. à Butr. d. art. 2. nu. 23. Capr. 1. memb. num. 10. idẽ Ant. d. c. veſtra, col. 28. & ibi Abb. nu. 15. Mil. citato reper. verſ. notorium facti continui, Bal. in d. l. ea quidem. col. 3. C. de accuſa.

15 Ampliatur ſecundò, procedere † in notorio facti tranſeuntis, & momentanei, vt quem fuiſſe in cõſpectu populi omnibus videntibus, vel maiori parte interfectum, & alijs exemplis relatis per Butr. & Capr. cita. locis, adde Bar. in d. l. ſcriptus, nu. 2. ff. de relig. & ſum pt. fune. vnde deprehenſionem in crimine inducere notorietatem ipſius criminis, dicit gl. in c. cũ nõ ab homine, in ver. deprehenſus, de iudic. & ibi Dec. nu. 143. Gram. deci. 36. nu. 80. ad hanc tamen deprehenſionem in flagranti crimine quam probationem faciat, videas Clar. in pract. crimina. §. fi. q. 8. verſ. ſcias tamen, & de facti euidentia nos aliàs diximus in huius operis præludijs, q. 8. hic tamen non omittas ſcire, quòd licet immediatè proueniat huiuſmodi notorium ex natura facti, tamen opus eſſe certificare iudicem de huiuſmodi qualitate notorietatis, But. d. art. 2. nu. 10. & inferius probabimus.

16 Declares modò huiuſmodi tertiã illationem † ex eademmet definitione, vt non ſimplex euidentia facti ſufficiat ad inducendum notorium, ſed præterea etiã requiratur, ꝙ in publico fiat, & multitudini hominum ſit euidens, ita declarat Bald. in l. ea quidem, col. 5. C. de accuſat. dum dicit, ꝙ poteſt aliquis pati euidentem maculam in facie, & tñ non eſſe notoriũ forte, quia domo non exierit, neque in populo comparuerit, ad hoc enim, vt notorium dici poſſit, opus eſt, quòd in publico loco fiat multis aſtantibus, ita vt vniuerſus populus, vel major pars, teſtis eſſe poſſit. vt colligitur ex c. ſcelus, 2. q. 1. Io. And. d. c. veſtra, & ibi Cald. & Ant. de But. col. 25. Archi. in c. fi. de offi. dele. in 6. Milis citato reper. verſ. notorium poteſt eſſe aliquid, Bened. Cap. 2. memb. n. 4. & 7. & in notorio tria requiri, loci qualitatem aſtantium multitudinem, & temporis qualitatem, dicebat Bal. poſt Spe. in l. ciues, ad fi. C. de accuſ.

17 Hic tñ eſt aduertendum, † iuris noſtri interpretes non modicũ in eo variaſſe, quot hominum ſcientia requiratur ad faciẽdum notorium, vt eſt videre apud Spec. de notor. crim. §. iã de notorio, nu. 5. alij totius viciniæ, alij maioris partis, alij trium, nõnulli decem hominum ſcientiam requirunt, quod etiã refert But. d. art. 2. num. 10. & Abb. d. c. veſtra, nu. 16. multi tamẽ ex decem teſtium depoſitionibus notorium induci tenuerunt, quæ fuit ſententia Cyn. in d. l. ea quidem. C. de accuſ. & ibi ſequitur Bal. & in auth. quod locũ, col. 2. C. de accuſat. Fel. in c. cum oportet, nu. 6. de accuſat. Iaſ. d. l. ſi vero, §. qui pro rei qualitate, num. 9. ff. qui ſatiſdare cogan. & ibi Bal. Aymo Crau. cõſi. 121. nu. 2. par. 1. Hieronym. à Mon. in tract. fi. regun. Lancel. Cora. de offi. præt. in cau. crim. lib. 1. §. 3. c. 9. num. 16. Burſ. conſ. 111. nu. 21. Menoc. de arb. iud. lib. 2. caſ. 116. nu. 2. cent. 2. Hoied. de benef. incompat. part. 1. c. 13. nu. 12. Alb. conſ. 72. nu. 5. qui etiam abſolutè dicit multitudinem teſtium inducere notoriũ. Et quamuis Doct. loquanẽ de decem teſtibus, quod id exempli gratia faciunt, neque ideo negant, quin etiam ex numero ſeptem teſtium notorium inducatur, quem refert Burſ. conſ. 87. nu. 46.

Inter

Inter tot opinionum diuerſitatis id arbitrio iudicā
18 tis relinquendum† vt ſequi Spe.d.§.iam de notorijs, nu.6.quem refert & ſequitur Bart. in d.l. ſcriptus,nu. 2.verſ.alij remittuntur,ff.de religioſ.& ſump.fune.& ſequutus fuit Collectar.d.c.veſtra,ad fi.& in c. intelleximus,nu.5.de adult.& fuit ſnīa Calde.quem ibi refert & ſequit̄ Abb.in d.c.veſtra.& ita concludit Ant. de Butr.cita.tract.de notor.art.2.num.4.qui iudicare poterit ex varijs circunſtantijs & qualitate actus, & tēporis,Capr.in ſimili tract.art.2.nu.5. Mil.in repert. verſ.notorium duo requirit, Menoc. & Hoied. citat. locis.Burſ.conſ.43.nu.26.

19 Quartò ex eadem definitione infert̄ † cōcluſio,ad inducendum notorium requiri ſcientiam certam, nec ſufficere teſtimonium ex auditu,prout in famæ ꝓbatione dicit idem Ant.in d.c.veſtra,ex qua deducitur,
20 notorium non induci † neque probari per famam & communem reputationē, vt tenuit Collec. dec.327. ſi contra petentem,in nou.ſequutus Bal.dec.736. petitioni abſolutionis. quia notoriū vt dicimus, habet originem à ſcientia certa:fama plerunq; à ſuſpicione ſola,& authore incerto,ideoq; differre inter ſe tradit Mil.in rep.verſ.notorium differt à fama,Butr. citato tract.de notor.art.2.nu.4.

21 Contrarium † ꝙ imo notorium inducat̄ & probet̄ per famam,voluere Do. Rot.d.deciſ.327. vbi dicunt ad notorietatis probationem ſufficere, ꝙ deducatur exiſtentia, & exiſtentiæ publica vox, & fama ſimul, ſequitur Mil.in verſ.excōicatus petens,ſed ad declarationem dici pōt primò, ꝙ in caſu illius deciſionis agebat̄ de modico præiudicio, vt aduertit Collectar.
22 in fine.Vel ſecundo loco declarari pōt † procedere, ꝙ dictum eſt notorium non probari per famā in factis recentibus: ſecus in factis valdè antiquis, vel de longinquo loco, in quorum notorietate probāda ſolam famam ſufficere tradit Butr. in c. 1. de fide inſtr. quem refert & ſequitur Aret.conſ.37.ſequendo ordinem,col.2.& famam in antiquis notorium inducere tradit et Bal.conſ.204.nu.6.vol.4.& illos refert Dec. in c.1.nu.45.de appell.Hinc notoriū facti de longin-
23 quo tpe,† vel de longinquo loco probatur per teſtē reddentem cām de fama, licet in facto recenti opus ſit,ꝙ concludat per proprium ſenſum, veluti qa fuit præſens in loco,& vidit populum videre,& maiorem partem,Ant.d.c.veſtra.Mil.in ver.notorium facti de longinquo tempore,ad idē Capr.d.tract.vlt. memb. hinc etiam,quod cōmunis & antiqua credulitas habet pro inconcuſſo notorium dicitur,Baran d.l. ſcriptus,nu.2.ff.de relig.& ſumpt.func.

Hæc autem fama per duos teſtes probabitur. Rot. d.dec.327.Lancellot.de offi.prætο.lib.1.§.3.ca.9.nu. 14.ſuo loco dicetur.

24 Quintò principaliter infertur † ēt illud,quod eſt facti momentanei tranſire in notorium, vt concludit Bal.in auth qui ſemel,col.3.C.quomod.& quan.iud. idem Ant.d.art.2.nu.11.& eſt * communis opinio,vt dicit Troi.inter conſ. Ant.idē Butr.conſ.vlt.num.37. verſ.ex prædictis,quem refert Clar.d.§.fi.q.9.in prin. licet Bart.in d.l.ſi vero,§. qui pro rei qualitate,ff.qui ſatiſda.cogan.& in d.auth.qui ſemel, poſt Iaco.Butr. contrarium ſenſerit.

CONCLVSIO MCVII.

ARGVMENTVM.

Definitio notorij iuris ponderatur,illudque varijs induci, atq; ꝓbari modis oſtendit̄.

SVMMARIVM.

1 *Notorium iuris quid ſit.*

2 *Notorium iuris induci & probari per confeſſionem.*

3 *Notorium iuris induci & probari per cōfeſſionem, ſiue ea facta ſit in iudicio plenario ſiue ſummario.*

4 *Notorium iuris ex incidenti confeſſione induci.*

5 *Condemnationem non poſſe ſequi ex confeſſione incidenti, quæ notorium iuris inducit, ſed tantum aperiri viam iudicij ad inquirendum.*

6 *Notorium iuris induci ex confeſſione etiam ante concluſum in cauſa.*

Contrarium,nu.7. Conciliatio,nu.8.

9 *Notorium iuris non induci ex confeſſione,quæ impugnatur,& contra eam opponitur,vel petitur,tanquam erroneam eam reuocari.*

10 *Notorium iuris non induci ex confeſſione, quæ impugnatur,modo impugnatio colorata ſit.*

11 *Notorium iuris non induci ex confeſſione coactè facta, vel metu tormentorum.*

12 *Notorium iuris induci etiam ex confeſſione extraiudiciali facta in conſpectu populi,vel maioris partis.*

13 *Notorium induci atque probari per acta iudicij.*

14 *Notoriam & euidentem iniuſtitiam eſſe, quæ colligitur ex actis.*

15 *Notoria dicitur nullitas,quæ conſtat ex actis.*

16 *Notorius defectus proprietatis dicitur,de quo conſtat ex actis.*

17 *Notorium inducunt & probant probationes in iudicio factæ.*

18 *Notoriū induci & probari ꝑ teſtes legitimè examinatos.*

19 *Notorium iuris induci ex inſtrumentis,& nu.21.*

20 *Notorius defectus proprietatis dicitur, de quo conſtat ex inſtrumentis.*

22 *Notorium induci ex probationibus in iudicio factis nedū per viam agēdi, ſed in facto etiam per viam exceptionis.*

23 *Notorium induci ex probationibus in iudicio factis etiā ante concluſionem in cauſa.*

Contrar.nu.24. Conciliatio,nu.25.

26 *Notorium nō induci ex probationibus in iudicio factis, quando impugnantur ſaltem colorate.*

27 *Notoriam iniuſtitiam non dici,quæ licet conſtet ex actis, habet tamen dubitationem.*

28 *Notoria nullitas non dicitur, quæ licet conſtet ex actis, habet tamen dubitationem.*

29 *Notorij appellatione in materia ſtricta non venire notorium, quod conſtat ex actis.*

30 *Notorium induci ex probationibus factis in iudicio plenario, ſecus in ſummario.*

31 *Notorium iuris induci ex ſententia.*

32 *Notorium diſpoſitionis fieri,quando ius aliquid probatū in iudicio,vel confeſſatum,vel alias notoriè factum extendit ad aliud factum diſponendo.*

Hucuſque de notorio facti, Notorium autem iuris ſecundū Ant.de Butr.in tract.de notor.art. 1.nu.15.eſt probatio finita
1 † per medium in iure facta aut ex facto iudicialiter diſcuſſo,ſiue alias notorio à iure ſumpta, approbata, ficta, vel præſumpta, ad idem Capr. in ſimili tract.1, memb.nu.12.
2 Ex hoc infert̄ primò,notoriū iuris induci † & probari per confeſſionem,gl.in c.veſtra,de cohabitatio. cleric.& mulie. Bald.in l.à procedente, C.de dilatio. Gram.dec.36.nu.40.Fely.in rub.ext.de prob.num.7. Marſ.in rub.C.eo.nu.87. & probatur in c. cum olim, de verb.ſign.vbi æquiparantur confeſſio & rei euidētia.Fel.in c.ſignificauerunt, nu.4.de teſti. Menoc. reſponſ.1.cau.Finarien.num.139. Dec.in c.at ſi clerici, nu.141.de iudic.plenè Alphonſ. Hoied.de benef. incompa.par.1.c.13.num.73.& de confeſſione facta in iudicio ponit pro regu.Capr.conclu.62.1.memb.nu. 27.& hoc eſſe notorium iuris approbationis, & fidei ponit Mil.in reper. ver. notoriū iuris approbationis, & de confeſſione facta apud acta probatur in l. ictus fuſtium,ff.de his,qui not.infam. Bald.in l.properandum.C.de iudic.& ita adducit Gram. d.dec.36.num.

37.nam

37. nam fit tunc de actis, quę inducunt notoriū, Aret. conſil. 68. circa fi. Affl. deciſ. 176. num.4. & deciſ. 372. in fin. Dec. in c. ſpeciali. §. porrò, num.9. de appellatio.

3 Ampliatur, † ſiue confeſſio ſit facta in iudicio plenario, ſiue in ſummario, cùm non requirat confeſſio ad ſui eſſentiam telam iudiciariam, ſed poſſit fieri ex abrupto, voluit Innoc. in c. cū dilectus, de ordi. cogn. & in c.1. de confeſſ. & in ca.1. de exceptio. & probat Mil. verſ. notorium iuris approbationis, poſt Ant. in d.c. veſtra, col.35. verſ. ſecundum exemplum, qui & hoc extendit ad confeſſionem factam in iudicio ēt nullo, & ſequitur Capr. modo nō ſit nullum ratione incompetentiæ præcitato tract.1. memb. nu.30.

4 Ampliatur ſecundò, † ſiue confeſſio ſit facta principaliter, ſiue incidenter, modò id, ſuper quo confitetur, ſit annexum ei, q̄ principaliter in iudicium deducitur, ita concludit Capr. d.1. memb. nu.31.

Hinc tñ ſcias, quòd licet ex huiuſmodi incidenti
5 confeſſione inducatur notorium, ex ea tñ † non pôt ſequi condemnatio, ſed tātum aperitur via iudici ad inquirendum, vt fuit communi voto deciſum per ſacrum Concilium Neapolit. teſte Affl. dec. 176. nu.4. Abb. poſt Innoc. in c. per inquiſitionem, col. pen. de elect. Fel. in c. at ſi clerici, de iudi. Latè Clar. in pract. crim. §. fi. q.16. verſ. vltimo non eſt omittendum.

6 Ampliatur tertiò procedere † ante concluſum in cauſa, ita * omnes fateri elicit Feli. licet de probationibus in dubium reuocetur, in c. ſignificauerunt, nu.4. de teſti. tenet Ant. de But. in c. paſtoralis, in prin. de cau. poſſ. & propriet. & cum quo tranſit Mil. in verſi. poſſeſſorium recuperandæ intentatum, Alex. in l. naturaliter, §. nihil commune, col.48. ff. de acq. poſſ.

7 Contra hanc ampliationē, q̄ † imo confeſſio non tranſeat in notorium, donec poſſit reuocari, vel contra eam aliquid opponi, tenuit gl. vlt. in c. ex parte, de verb. ſign. & confeſſionem in cauſa ciuili non inducere notorium ante concluſum in cauſa, ponit Affl. dec.176. nu.3. quædam mulier, facit gl. & quæ ibi no. in d. c. ſignificauerunt, in ver. liquere.

8 Ad conciliationem † huius contrarietatis dicendum eſt, quod etiam inferius dicetur, quādo de actis agemus in vniuerſum, primam opinionem procedere iuris præſumptione, quia non præſumitur reuocatio ſeu probatio contra cōfeſſionem factam, & ideo eo ipſo reddit rem notoriam, ſed tamen iſta notorietas eſt commutabilis vſque ad concluſionem in cauſa, quia poteſt reuocari, & contra eam aliquo modo opponi, & ita vno modo conciliat Abb. in d.c. cum olim, nu.3. de verb. ſign. quem ſequitur Fel. in d. cap. ſignificauerunt, nu.4.

9 Ex quo declaratur † primò huiuſmodi illatio, vt non procedat, quando confeſſio impugnaretur, & cōtra eam opponeretur, vel peteretur, tāquam erroneā reuocari; nam tunc cùm eius fides vacillet, non inducit notorium, glo. in c. cum ſit Romana, de appell. Io. And. in d.c. cum olim, Hoſt. in ca. cum ſpeciali, de appella. quos adducit Cap. d.1. memb. nu.34. & confeſſionem non facere rem manifeſtam, vbi allegatur aliquid ad eam offuſcandam. probat Abb. in d. c. ex parte, num.8. de verb. ſign. Roder. Suar. in l. poſt rem, in 2. notab. de re iud.

10 Subdeclara tamē hoc procedere, modò impugnatio ſit colorata, Fel. d.c. ſignificauerūt, nu.4. quē citat ita declarando Reuerendo Contard. in l. vnica, C. ſi de momenta. poſſ. fue. app. lim.8. ver. ratione notoriæ iniuſtitiæ, nu.28.

11 Declara ſecundò, † procedere in cōfeſſione ſpontè facta, ſecus ſi coactè vel metu tormentorum, vt docet Mil. qui etiam declarat in repertorio, verſ. notorium iuris appellationis, ſequitur Cap. d. art.1. nu.35. q & alijs modis declarat, & ſumi poſſunt ex his, quæ ſuis locis tradidimus in materia confeſſionis.

12 Tertiò tñ loco hic declarabis, † confeſſionē etiam extraiudicialem notorium inducere, modò talis confeſſio fuerit facta in cōſpectu populi, vel maioris partis, interuenientibus requiſitis ad validitatem confeſſionis, ꝑpter quæ à iure approbeť, ſecus ſi nō ſit facta corā populo vel maiori parte, quia tunc non pôt dici notoriū ex ea ſequi, vel qñ non interuenerunt requiſita, nimirum ſi abſentia partis, & nemine pro ea recipiente, cùm tunc inducat ſolum ſuſpicionē vehementem, vel notorium præſumptionis, vt latè declarat Cap. d.1. memb. nu.39. cum plurib. ſeq. Mil. in ver. notorium iuris approbationis.

13 Infertur ſecundo loco principaliter, † notoriū induci & probari per acta iudicij: cùm quidquid in iudicio fiat, iudici notorium dicatur, c. cum olim, & ibi Abb. num.3. de verb. ſigni. l. diuus, ff. de offic. præſid. l. qui ſentētiam, C. de pœn. Inno. in c. ex inſinuatione, de appel. & in cap. per tuas, de in integr. reſtit. Bald. in c.1. §. iudices, col.4. de pa. iuram. firman. Aret. conſi. 42. nu.5. Soc. conſ.38. col.8. verſ. ſeptimò principaliter, lib.1. Bald. in auth. ad hoc, col.5. verſ. quæro nunquid ille. C. de vſu. Pariſ. conſ.111. num.7. lib.4. Socin. conſ.36. num.18. lib.1. Dec. in c. ex inſinuatione, nu.19. de appel. & in conſ.191. nu.9. verſ. facit. Rom. conſ.327. ſpectabilis, ad fin. Neuiza. conſ.30. num.3. Ang. in l.1. nu.22. C. de iud. Dec. in l. cum quid, nu.26. ff. ſi cert. pet. Abb. in c. quæſitum, nu.7. de temp. ordin. Decia. conſi.10. num.79. vol.1. Crau. conſ.303. num.5. par.2. Cæpha. conſ.57. nu.32. lib.1. nouiſſimè Borgni. Fiuizanen.14. num.24. & euidentem atque noto-
14 riam † iniuſtitiam eſſe, quæ colligitur ex actis, tradunt * omnes, & ibi Fel. num.10. in c. inter cæteras, de re iudic. Contard. in d.l. vnica. C. ſi de momenta. poſ. fue. appel. limit.9. verſ. ratione notoriæ iniuſtitiæ, nu. 19. Cap. d.1. memb. ad fi. Hoied. de benef. incompati. par.1. c.13. nu.77.

15 Hinc etiam notoria dicitur nullitas, † quæ conſtat ex actis, latè Vant.

16 Hinc notorius defectus † proprietatis dicitur, de quo conſtat ex actis, Crau. conſ.299. nu.7. par.2.

17 Ex hac illatione ſubinfert, † probationes factas in iudicio notorium inducere & probare, gl. & ibi not. Abb. per illum tex. in ca. cum olim, in 2. not. de verb. ſign. Ant. de But in c. fi. in 6. no. de temp. ord. gl. & ibi Calde. & Dom. Ant. in d.c. veſtra, de cohabi. cleric. & mulie. ad idem gl. in c. euidentia, de accu. Innoc. in c. conſtitutus, de fil. presbyt. ad idem Archid. in c.1. de litis conteſtat. in 6. Io. And. in c. quam pernicioſum, ſuper ver. conſtitit. de vſu. & poſt eos Bened. Cap. qui teſtatur ita tenere * communiter Doct. in tract. de noto.1. memb. nu.47. Dec. in d.c. ex inſinuatione, num. 20. de appell. Abb. conſ.17. nu.3 lib.2. Gram. deci.36. nu.37. Soc. conſ.96. col.4. lib.4. Aymo conſ.249. nu. 7. par.2. & ideo probationes rem notoriam facere, quæ debent produci apud acta, & fiunt de actis, tradit Contard. d. limit.9. nu.9.

18 Infertur ex hoc, per teſtes legitimè † examinatos notorium induci & probari, l. vlt. C. de prob. Menoc. de recupe. poſ. remed.2. nu.227. Hoieda de benef. incompatib. par.1. c.13. nu.76. qui latè probant notoriū defectum proprietatis ſatis colligi poſſe ex teſtib. examinatis, quod quomodò poſſit procedere, declarat Menoc. d. remed.1. nu.229.

19 Infertur ſecundò, notorium induci † ēt ex inſtrumentis: nam inſtrā rem notoriam facere ſatis probatur, quia dicitur inſtrm veritas apparens, & probatio probata; Bald. in l. Imperator, col.2. ff. de ſtat. homi. Alex. cōſ.62. vol.7. idem Bal. in l.2. col.2. C. quan. fiſ. vel priu. & in l. quoties, in vlt. verſ. C. de iud. & in l. fin. C. de vſu. pup. Bar. in l.1. in prin. nu.8. & ibi Iaſ. nu.20. ff. de ope. nou. nunc. latiſſimè omnium Tiraq. de retract. lignagier. §.2. gl.1. nu.20. Natt. conſi.51. nu.19. lib.1. Purpur. conſ.490. num.1. & conſ.447. num.1. & conſ.

conſ.600.vol.2.latè Hipp.de Marſ. in rub. C. de probat.num.5.& per Illuſtr.Card.Alb.ad Bart.in l.1.nu. 7.ff.de ope.nou.nunc.

20 Hinc notorius defectus † proprietatis dicitur, de quo conſtat ex inſtrumentis,Rot.deciſ.16. de reſtitu. ſpolia.in nouis,Bellamer. conſ.3.in 5.dub. cum alijs, quos adducit Menoch.de recup.poſſeſ.remed.1.q.17. nu.223.vbi & hoc declarat.

21 Amplies tamen velim hanc illationem, † vt procedat etiam reſpectu eorum,quæ indirectè ex inſtrumento probantur,Abb.in cap.cum olim.num.10.de cenſib.ſequitur Contard.d.limit.9.num.20.

22 Ampliatur modo, † quod dictum eſt probationes inducere notorium, procedere, nedum in probationibus factis per viam agendi, ſed in factis etiam per viam exceptionis,Archid. in c. in primis, 2. quæſt.1. Cap.cita.tracta.de noto.1.memb.nu.50.quod verum eſſe cenſet ſolum, quando exceptio fuit plenè examinata.& ad finem, ad quem opponitur, Mil. in reper.verſ.notorium iuris approbationis.

23 Ampliatur ſecundo loco † in vniuerſũ huiuſmodi ſecunda principalis illatio vna cũ cæteris præmiſſis procedere etiam ante cõcluſionem in cauſa,quod & ſuperius de confeſſione diximus, Inno. in c. ex tenore.de reſcrip.Anto.in c.fin. per illum text. de tempo. ordi.Ioan.de Ana.in c. ſi cõſtiterit, de accuſ.Imol.in c.ex tenore de reſcrip.Barto.in l.fin. ff.de publ.iudic. Ioan.And.ad Specu.tit.de excep.§.dicto.verſ.ſed an reus Aret.in ca.ſignificauerunt.de teſtib.quos omnes refert Socy.in conſ.96.nu.15.vol.4.vbi hanc eſſe magis ** communem ſententiam teſtatur,& veriorẽ dicit,per tex.in d.c.ſignificauerunt, vbi præſupponitur, qđ potuit relinquere de cauſa, & tamẽ eſt diuinare, ꝙ fuerit in cauſa cõcluſum,& per tex.in c.cũ olim.de verb.ſignifi.ad idem Ang.in l.fin.C.de tẽpo.appel.& alij,qui adducuntur à Fely.d.c. ſignificauerunt,nu.4. ad idẽ Crauet.conſ.247.nu.5.par.2. vbi teſtatur hanc ** eſſe magis ** communem opinionẽ ad idẽ Contard. ** magis ** cõmunem videri dicit. d.l. vnica.limita. 9. nu.25.C.de momen.poſ. & hãc ſent. probauit Bella. conſ.204.probationes admiſſe.vbi dicit,quod nõ valet,qđ poſſint impugnari, qa & id fieri poteſt in qualibet notorietate,& idẽ tenet in cõclu.405.nec valet, quod not.Bero.vbi concludit, quod probationes factę in petitorio ante ſuſpenſionẽ petitorij, & cõcluſionẽ,inducunt notoriũ, quod poſt ſuſpenſionẽ petitorij impedit reſtitutionẽ, niſi per aliqualem impugnationem reddantur huiuſmodi probationes dubię, & ibi declarat,ad quẽ iuris effectum procedat glo.in d.cap.ſignificauerunt,in verſ.liquere,quæ adducitur pro cõtraria opin. & hoc tenet idem Bella. cõcl.393. ſi petens reuocari.ſenſit Rot.deciſ.16.ſi contra agentem.col.2.in nouiſ.dum dicit,quod per probationem ante ſuſpẽſionem petitorij factam cõſtare poteſt notoriè de non iure, quia probationes legitimè receptæ inducunt notorium, & iſtud * communiter contra glo.in d.c.ſignificauerint,dicit ibi Philip.col.2. Mil. in reper.verſic.notorium iuris approbationis.

24 Contra hãc ampliationem † adducitur glo. in d.c. ſignificauerũt.in verſ.liquere.de teſtibus,& ibi ſequitur Abb.col.2. Arch.c.de lapſis.5.diſ.& Abb.in c.laudabilem.in fin.vt lite penden.quia aliàs ſęper ex productis diceretur notoriè conſtare,quod abſurdũ videtur, Alex.conſ.69.viſis proceſſibus, col.2. vol. 5. qui adducit DD.Rotę.deciſ.393.ſi in nou. & ſentiunt in deciſ.69. in cauſa appellationis. in antiq. & in deciſ. 383.fuit dubitatum. Abb.cõſ.12.nu.3.lib.2.Iaſ.in l.ſi vnus.§.pactus nu.43.ff.de pact.& in l.eius,qui in prouincia.nu.3.ff.ſi cert.per. Præpoſi.in cap. ex inſinuatione in fi.de appellat.vbi dicit,ꝙ acta faciunt notoriũ,quo ad hoc vt iudex poſſit ſupplere circa illa,quę conſtãt ex actis,ſed quo ad hoc, vt definitiuè pronũciet,requiretur,quod ſit concluſum in cauſa, vt acta faciant notorium,& ideo licet ex actis cõſtet de non iure alicuius, non tamen dicitur notoriè conſtare de non iure illius ante cõcluſionem in cauſa,Put. deciſ. 284.lib.2.Caſſad.deciſ.1.de reſtit.ſpol.Staph. de litter. grat.fol.178.pag.1. & alios adducit Felyn.d.c.ſignificauerunt, qui dicit * omnes ſequi glo.d. verſ. liquere. & hanc partem ſatis videtur probare Abb. d. c. cum olim.dum dicit,quod probatio facta in iudicio redditur quantum in ſe notoria,ſed quo ad rem, ſuper qua eſt inducta, non facit notorium, niſi poſtquam eſt concluſum in cauſa, & nihil obijci poteſt.

25 Sed ad conciliationem † huiuſce contrarietatis, dicendum eſt, primam opinionem procedere iuris præſumptione, quia non præſumitur reuocatio, ſeu contraria probatio:nec enim facta præſumuntur,ſed tamen illa præſumptio eſt commutabilis vſque ad concluſionem in cauſa, quia poteſt contra opponi; ita declarat Abb.d.cap.cum olim.nu.3. de verb.ſign. & ſequitur Felyn.d.cap.ſignificauerunt. num.4.Nat. conſil.51.num.10.lib.primo.

Sed tamen cum hoc caſu fides notorij vacillet, & defenſio non conueniat, verior videtur abſolutè ſecunda opinio,vt per Cap.in tract. de noto. 1. memb. nu. 48. & licet ante concluſum in cauſa dici poſſit liquere,vt voluit plures relati pro prima opinione,nõ tamẽ poteſt dici plenè liquere, vel notorium ex probationibus, tunc induci, iuxta glo.d.verſ. liquere. & ibi Inn. & Abb. prout declarat Corn. conſ.235.pen. col.in lit.E verſ.nõ obſtat d.c.ſignificauerunt. vol.3.

26 Quarè declaratur † ſine dubio nõ procedere,quod dicimus.acta,& probationes inducere notoriũ,quando impugnarẽtur ſaltẽ coloratè, ita quod dubię redderẽtur,Ioã.And.Hoſt.& Abb.in c.cũ ſpeciali.§.porro.& ibi Dec.nu.10.de appel.Præpoſi.in c.eccleſiaſticorum.nu.2.diſtinct.11.Aegid.cõclu.444.Iaſ.in l.naturaliter.§.nihil cõmune.nu.108. ff. de acqui. poſſeſ. Alex. in l. ait prætor.§. ſi damnetur, ff. de iureiuran. Rip.in d.§.nihil commune,nu. 144.Fely.d.c. ſignificauerunt,nu.4.Dec.d.§.porro.num.3.Rimi.conſ.69. nu.24.Cæph.conſ.241.nu. 34. & inſtrumentum non facit notorium,Bald.in l.. etiam. C. re execu.rei iud. ex quo etiam dicitur probationem, quæ fit per priuilegia,offuſcari,& reddi non notoriam per impugnationem,Fely.in cap.inter.nu.3.de re iud. Dec. in cap. licet cauſam.nu.24.de probat.

27 Hinc infertur notoriam † iniuſtitiam non dici,quę licet conſtet ex actis,habet tamen dubitationem, & offuſcatur,Felyn.in c.inter cæteras.nu.7.de re iud.latè Contard.d.l.vnica limitatio.9.nu.34.

28 Hinc etiam nullitas notoria † non dicitur, quæ eſt velata,& poteſt habere aliquam dubitationẽ. Franc. in cap.dilecti.nu.153.de appel. propè fin. verſ. & intellige.& nu.168.Dec. in ca.ex parte.2.col.5. verſ.5. fallit.de offi.deleg. Cæph.conſ.201.num.10. & conſ. 202.num.16.lib.2. Burſ.conſ.73.nu. 3. Corn. conſ.10. vol.4.Anto.Auguſt deciſ.2.de ſen.& re iudic. Bal.in l.data opera.C.qui accuſ. non poſ.in vlt. car. Tim.in ſubſcrip.ad conſ.Burſ.73.nu.93. qui ait,quod quando nullitas eſt velata,& poteſt habere diſputationem,& dubitationem partium,licet ex actis de ea appareat, tamen admitti non debere ad retardandam exequutionem ſententiæ.

29 Secundo loco declaratur, quod dicimus † notorium dici, quod ex actis colligitur non procedere in materia ſtricta, & in ſtatutis,in quibus appellatione notorij nõ venit huiuſmodi notorium ex actis, Abb. per illum tex. in c. dudum. 1. col.2. de elect. ſequitur Dec.d.c.ex inſinuatione.nu.22.de appel.

30 Tertio declaratur, † quod item diximus probationes notoriũ facere,procedere in probationibus factis in iudicio plenario, alias receptæ in ſummario iudicio nõ inducerent notoriũ, niſi ad finẽ ſummarij iudicij,Capr.dict.tract.de notor.1.memb. num.5. Mil.in reper.

reper. verſ. notorium approbationis, & fidei.
52 Quartò demum infertur, † q̈ quando ius aliquid
probatum in iudicio, vel confeſſatum, vel alias noto
riè factum extendit ad aliud factum diſponendo ſit
notorium diſpoſitionis; nam cõſtito, q̈ aliqua res ſit
in limitibus parochiæ alterius, ius diſponit, q̈ ex fru-
ctibus illius rei debeantur decimæ eccleſiæ parochia
li, & hoc exemplo declaratur notorium diſpoſitio-
nis, Ant. de But. in c. veſtra. col. 33. & ibi Mil. de coha
bi. cle. & Cap. d. memb. 1. nu. 17. ſin autem procedit
fingendo, vt quia conſtito, quòd ſponſalibus præce-
dentibus aliquis ſponſam cognouit, ius fingat illam
vxorem, oritur notorium fictionis, vt declarat idem
Ant. d. tract. de noto. art. 2. nu. 16. quod etiam ſurgere
ex ficta confeſſione, dicit Mil. in reper. ver. notorium
fictionis, at ſi ius procedat præſumendo, vt ſi aliquẽ
vti filium tractet, ex quo inſurgit filiatio, naſcitur no
torium præſumptionis.

CONCLVSIO MCVIII.

ARGVMENTVM.

Sit nec ne probandum notorium, egregiè diſcuſſum.

SVMMARIVM.

1 *Notorium non eſſe probandum.*
2 *Notorium nullam in cõtrarium admittere probationem. Contrarium, nu. 3.*
4 *Notorium excludere quamcunque contrariam præſumptionem etiam eam, quæ eſt iuris & de iure.*
5 *Notorium non intelligi excluſum, licet aliæ præſumptiones excludantur.*
6 *Notoria non ſolum non eſſe probanda, ſed nec alium iuris ordinem in ipſis eſſe ſeruandum.*
7 *Notorium facti permanentis nulla indigere probatione, ſecus notorium facti momentanei, & tranſeuntis. Et cur, nu. 8.*
9 *Notorium facti tranſeuntis plenè eſſe probandum. Contrar. nu. 10. Conciliatio, nu. 11. 12. & 13.*
14 *Notorium interpellatum probatione indigere.*
15 *Notorium interpellatum non requirere exactam probationem. Contrarium, nu. 16. & 17. Concil. nu. 18.*
19 *Notorium quando dicendum ſit conſtare iudici, vt iudici, vt releuetur quis ab onere probandi, remiſſiuè.*
20 *Notorium cum probãdum eſt, ſufficit probare notorietatẽ facti, licet non probetur veritas ipſius facti. Contrarium, nu. 21. Conciliatio, nu. 23. 24 & 25.*
22 *Accidentia non poſſe intelligi extra ſubiectum.*
26 *Notorietas non dicitur probata ex facti probatione, licet ex notorietatis probatione ſaltem indirectè includatur probatio facti.*
27 *Notorium eſſe probandum extra locum notorij.*
28 *Notorium non releuare ab onere probandi, quando pro forma probatio exigitur.*
29 *Notorium facti negatiui eſſe probandum. Et ibidem, an hoc notorium tranſire poſſit in notorium. & nu. 30. 31. & 32.*

Vidimus notorij diuiſiones, definitiones & illius naturam ſumus proſequuti, ex quibus eiuſdẽ probatio colligi poſſit: nã cũ teſtibus ad probandũ notoriũ productis potius quærenda ſit definitio, q̃ definitum, teſte Spe. de noto. cri mi. §. 8. nu. 16. Fel. in c. cũ contingat. nu. 15. & ex his, quæ inducunt notorium, illius etiam probatio colli gatur, non ab re viſum fuit his immorari. Modo ad reliqua tranſeamus, & cum notorium, vt ſup. oſtendimus, ſit probatio probata, & per ſe ipſum ipſo viſo p-
betur Bald. in auth. qui ſemel col. 3. C. quomo. & q̃
iud. conſtituere poſſumus ſatis certam concluſionẽ,
1 notorium † non eſſe probandum: quod voluerunt
vtr. iur. gloſſatores, gl. in clem. appellanti. in ver. alias
cauſas, de appel. gl. in l. Ciues. C. eo. & in l. 1. C. qui, &
aduerſus quos. Marſ. in pract. crim. §. 2. nu. 216. And.
Gail. de pac. pub. lib. 2. nu. 23. Bal. in l. ſi vero, §. qui p
rei qualitate, & ibi Iaſ. ff. qui ſatiſda. cogan. & in l. em
ptorem. ff. de ac. emp. Marſ. conſ. 38. nu. 1. Alex. conſ.
37. lib. 7. Bal. conſ. 229. nu. 5. vol. 1. Fran. Herc. in tract.
de proban. nega. num. 60. fol. 30. Nouel. in prac. crim,
fol. 15. nu. 13. Cæph. conſ. 82. nu. 52. lib. 1. & conſ. 108.
nu. 15. eo. lib. Capel. Tholoſ. q. 590. num. 1. Inno. in c.
tua nos, nu. 2. ad fi. de cohabi. cler. & mulie. Io. And.
poſt gl. ibi in c. 2. vt lit. non cõteſt. & ibi Fel. nu. 9. Bar,
in l. 1. C. quomo. & quan. iud. But. tract. de noto. art. 4.
nu. 30. Cur. iun. in l. ex quacunque, nu. 16. ff. ſi quis in
ius voca. non ierit. & in l. quod in poteſtate. nu. 7. C.
de in ius vocan. & in conſ. 61. nu. 7. Card. Iacob. de cõ
cil. tit. de ſchiſma. ſub Iul. li. 7. art. 1. fol. 424. Soc. iun.
conſ. 65. nu. 3. lib. 1. Menoc. de recuperan. poſſ. 15. re-
med. nu. 264. Ripa. in l. 1. nu. 80. ff. ſi cer. pet. Alex. in l.
ſi quis bona. §. de illo. ff. de dam. infec. Mantua. conſ.
138. nu. 21. & conſ. 151. vol. 2.
2 Ampliatꝰ adeò procedere † huiuſmodi concluſio,
vt nec probatio in contrariũ admittatꝰ, vt admonuit
And. Gail, de pa. pub. li. 2. nu. 17. citat Affl. in c. 1. §. ſi
quos hom in 2. notab. de pa. tenen. & eius viol. Felin.
in c. Rodulphus, nu. 37. de reſcri. Bal. conſ. 322. in pri-
mis conſiderandum, nu. 1. vol. 4. facit quod dꝰ, noto-
rium non facere, quod poteſt reprobari, vt dicit Abb.
in c. cum olim. de verb. ſignifi. neque id contra quod
obijci poteſt, Bar. d. auth. qui ſemel. col. vlt.
3 In contrarium tamen, † q̈ imo poſſit probari con-
tra notorium per duos teſtes, tenuit Collec. in d. c. ve
ſtra, & in d. c. tua nos, & notorium præſumptionis re-
cipere probationem in cõtrarium, modò non ſit præ
ſumptio iuris, & de iure, tradit Spec. in tit. de proba. §.
videndum reſtat, nu. 9. ad idem Spec. de noto. crim. §.
iam de notorio. nu. 2. faciunt quæ in ſuperiori cõclu-
ſio. tradidimus, notorium poſſe recipere dubitationẽ.
Sed pro concordia dicendum eſt, ampliationem pro
cedere in notorio facti permanentis, quod ex ſubie-
ctis apparebit.
4 Ampliabitur ſecundò procedere † etiam, q̈ in con
trarium adeſſet præſumptio iuris, & de iure: nam illã
notorium ſuperat, vt conſuluit Rom. cõſ. 150. nu. 19.
qui authorem laudat Inno. in c. cũ dilecta. de reſcrip.
in c. cum Bertoldus. de re iud. ſequitur Fel. in c. quan-
to. nu. 4. de reſcrip. verſ. fallit quintò. Alc. de præſum-
ptio. par. a. & ibi latè additio. autho. & notorium ex-
cludere quamcunque contrariam præſumptionem
etiam iuris, & de iure, tradidit idem Inno. in c. frater-
nitatis, de frigid. & malef. quem ſequitur Ripa in l. 4.
§. condemnatum, nu. 16. de re iud. Hinc nõ intelligi-
5 tur excluſum notorium, † licet aliæ exceptiones ex-
cludantur, Bolog. in l. naturaliter, §. nihil commune,
nu. 22. ff. de acq. poſſ.
6 Ampliatur tertio, † vt nec alius ordo iuris ſit ſeruã
dus in notorijs. c. ad noſtram. 2. & ibi Bald. de iureiur.
gl. & ibi Bar. in l. ictus fuſtium. ff. de his, qui notan. in-
fam. Hipp. in pract. crim. §. 2. num. 38. Natt. conſ. 540.
nu. 7. vol. 3. Anch. conſ. 197. nu. 4. plures cumulat Iac.
d. tract. de concil. art. 1. lib. 7. fol. 423. Abb. in ca. quo-
niam de fil. presbyt. in c. olim col. 1. de iniu. Nat. cõſ.
224. nu. 20. & in conſ. 215. num. 20. vol. 1. plures citat
Menoc. de recup. poſ. remed. 15. nu. 260. & hinc dici-
tur teſtes in notorijs non requiri, Spec. de noto. crim.
§. iam de notorio. nu. 1.
7 Declaratur modo præmiſſa † p̃cedere in notorio
facti permanentis, quod per ſe ipſum demonſtratꝰ, &
nulla põt tergiuerſatione celari, prout in notorio fa-
cti permanentis loquitur Innoc. in d. c. tua nos. nu. 3.
Alc.

Digitized by Google

Alc.de p̄ſump.par. 2.nu.16.ſecus in notorio facti mo-
mētanei,& tranſeuntis; hoc enim requirere probatio
nē voluit glo. in c.ad noſtram. de iniur. Io. And.in
c.fi.de for.compet.in 6.& tradit Sal. in l.ea quidē.nu.
37.C.de accuſ.vt dicit Nouel.in prac.crim.n.13.verſ.
& nota.fol.15.& probat And Gail. de pact.lib.2.c.3.
& fuit opinio quorundā, quos refert Spe. d.§. iam de
notorio,nu.11.vbi triplicem circa notorij probationē
8 opinionē affert.† Ratio eſt,quia vt alias diximus, nō
poteſt eſſe,aut dici delictum notoriū,quin aliquā ha-
beat excuſationem,vt cōcludit Aret.in cōſ. 165. col.
5.verſ.2. principaliter, & poſt eū Ferret. conſ. 31.nu.
5.& ideo negatione fieri poteſt dubium hoc notoriū
facti tranſeūtis,& in hoc dubio poterit excuſari:in re
enim dubia mitior pars erit accipiēda,vt per Marſi.in
repetitio.rub. C.de probatio. nu.240. quē adducit ita
declarādo Nouel.in prac.crimin.fol.16.nu.13. & ne-
ceſſatiam eſſe probationem notorij, quādo negatur,
ponit Mil.in reperio.verſ.notoriū quotieſcunque ne
gatur.hinc dicitur plura dici notoria, quæ non ſunt;
ideoque iudicem debere declarare prius aliquid eſſe
notorium,vt alias diximus, & probat Dec. conſ.473.
num.27.ſecus tamen erit,ſi factum ſit omnino noto-
rium,vt declarat Hercul de proban.nega.num.62.
9 Ampliatur modo huiuſmodi declaratio,† qua ſta-
tuimus in notorio nō omnino certo,& facti tranſeū-
tis probationē requiri,adeo p̄cedere, vt plena in hu-
iuſmodi notorio probādo requiratur probatio, Abb.
in c.veſtra.ad fi.de cohabita.cleri.& mulie.glo.Cyn.
& Bald.in.d.l.ea quidē.C.de accuſa.Spec.tit.de noto.
crim.§.1.verſ.qualiter,quos adducit Natt.cōſ.252.n.
8.vol.2. & debere p̄bari ordine iuris ſeruato, & part.
cita.tenet Io.And.ad Spec.d.§.iā de notorio, verſ.te-
ſtis quoq; ſequitur Bal.in c.1.§.damna.de pa.Cōſtan.
tenent Imo.Gem.& Philip.in c.1.de offi. deleg.in 6.
& poſt eos probat Aemil.Ferret.cōſ.31.nu.33.par.1.
10 Contra tamē,† q̄ ſufficiat iudicem recipere infor-
mationem ſuper notorio etiam in cubiculo parte nō
monita, tradit Bal. in l. 1. C. vt quæ deſ. aduo. & ex
mente Archid. in c. cum inter vos. extr. de conſuet.
Viui.comun.opinionum verſ.notorium. Aret.conſ.
126.in cauſa Dom.Antoniȩ,col.2.Mil.in reper.verſ.
notorium quotieſcunque negatur.Soc. iun. conſ.65.
nu.40.vol.1.Ceph.conſ.108.nu.27. lib.1. & teſtib.nō
monitis,vt latè probat Cap.d.tract.de noto.4.memb.
nu.63.& non iuratis.Rom. & Iaſ.in l. admonendi.ff.
de iureiu. ad quod videas latè Fel. in c. literis de te-
ſtib. & quod iudex ſuper notorio poſſit ſe informare
recipiendo teſtȩs parte non monita,fuit ſen. Hoſt. in
d.c.1.de offi. deleg.in 6.quem refert Butr.d.c.veſtra.
11 Ad conciliationē huiuſce cōtrarietatis varij † va-
ria ſenſere, & primo dici poteſt primā opinionē pro-
cedere poſſe,quando iudex procedit ad inſtantiā par
tis,ſecundam autem,quādo procedit ex officio,quaſi
hoc caſu credatur iudici aſſerēti factum eſſe notoriū,
& hȩc fuit opinio Spe.d.§.iam de notorio.nu.17.quē
refert But.d.c.veſtra,& in d.trac.de noto.art.4.nu.33.
quam opin.damnat Aret.in conſ.165.ſicut Io.col.5.
12 Secundo loco ad cōciliationem dici poteſt † pro-
cedere primam opinionem,antequam conſtet de iſta
qualitate,quod notorium ſit factum,tunc enim debet
ſeruari ordo iuris, & plenè probari, maximè contra
abſentem,vel prȩſentem negantem,& quando ſemel
conſtitit de notorio, tunc procedi poteſt ordine non
ſeruato, ſecundum aliam opin. & ita declarat Aret.
d.conſ.165.col.5.ad fin. facit Boſ.tit. quomo. ſit pro-
ceden.in crimine noto.nu.3.& 9.& ad id diximus te-
ſtes non iuratos recipi ſuper notorio fere hoc eodem
modo intelligit Ripa in d.l. admonendi.nu. 198.vel
in notorio facti permanentis.
13 Tertio cōciliari poteſt † prima opinio. procedere,
quando notorium concerneret deciſionem cauſæ;ſe-
cundam autē,quando reſpiceret tantum ordinē pro-
cedendi,& eſſet modici præiudicij,vt per Dec. conſ.
483.nu.28.ad quod Mil.in reperto.verſ.notorium,id
eſt ipſa qualitas notorij.
14 Ampliatur ſecundo idē dici de † notorio interpel-
lato,vt probandum ſit,glo.in c.cū in diœceſi.in verſ.
manifeſtos,de vſu.Saly.in d.l.ea quidē.nu.79.Noue.
in prac.crim.verſ.& not.nu.13.& de notorijs iuris, &
præſumptionis,idem tradit Inno.in d.c.tua nos nu.3.
Abb.d.c.veſtra.ad fi Card. Alb.in l.ſi vero.§. qui pro
rei qualitate.nu.12.ff.qui ſatiſd.cogan. & de notorio
præſumptionis Spe.de noto.crim.§. iam de notorio,
nu.1.Butr.in tract.de noto.art.4.nu.46.vbi tamen de-
clarat poſt eos,quos adducit probatis facti circūſtan-
tijs,ex quib.ſurgit prȩſumptio,non eſſe neceſſe proba
re,quod ius prȩſumitur,quia quȩ ſunt iuris notiſſima
iudici reputantur,l.ornamentorū.ff.de au.& arg.leg.
Subdeclara tamen quod dicimus de notorio in-
15 terpellato, non requiri in eo † exactam probationē,
vt probat glo.d.c.cum in diœceſi, & admonet Abb.
d.cap.veſtra,num.19.
16 Secundo ſubdeclarantur præmiſſa † dum probaui-
mus notorium facti tranſeuntis eſſe probandum, nō
procedere, quando factum geſtum fuit in conſpectu
iudicis ad hoc tantum ſedentis; tūc enim nulla infor
matio requiritur,& qui deliquit,poteſt ſtatim puniri,
glo.in c.Deus omnipotens.§.quando autem crimen.
2.q.1.Alb.in l.illicitas.§.veritas.ff.de offi.præſid.Spe.
de noto.crim.in rub.num.9.& num.23.& ibi latè Io.
And.Corſet.in ſing.in verſ.delictum. Carer. in prac.
crim.in prin.nu.45 Cap.tract.de noto.4.memb. prin.
17 Declaratur modo ſecūdo loco † principaliter prȩ-
miſſa concluſio,vt non procedat,quando non cōſta-
ret iudici factum eſſe notorium,ſed tantū alijs: tunc
enim recipere probationem, ac ſi nō eſſet notorium,
adducitur glo.in c.bonȩ in verſ.recipit.de elect.& ibi
Abb.nu.2.poteſt enim eſſe alibi notorium, & nō iu-
dici, Bellam.conſ.40.num.36. Spe.d.iam de notorio.
num.14.debet autem conſtare ex actis iudici factum
eſſe notorium,Iaſ.d.l.ſi vero.§.qui pro rei qualitate.
nu.13.ff.qui ſatiſd.cogan.& non ſufficere,quod alle-
getur hæc qualitas, tradit Cy. & Bal. in l.ea quidem.
C.de accuſ.Rolā.à Val.conſ.99.nu. 22.lib.1.& quod
notorium alijs,& non iudici,ſi negetur,aliter nō pro
betur, & debeat iudex reum abſoluere ab inſtantia
iudicij, ponit Mil.in reper. verſ. notorium, alijs, ad
quod vide Fel.in c.cum ordinem. nu.14.de reſcrip.
18 Subdeclara huiuſmodi declarationem, vt tamen
in dubio hȩc qualitas notorietatis præſumatur nota
iudici; quando eſſet huiuſmodi, in qua ignorantia
difficile caderet,quæ non eſſet ſupina,vel craſſa, Fel.
in c.cum ordinem.nu.14.de reſcrip.
19 Quando autē dicatur † conſtare iudici,vt iudici de
notorio,ad hoc,vt releuetur ab onere probādi,habe
per Cap.cita.tract.de noto.mēb.vlt. & 4.mēb.nu.55.
20 Subdeclaratur ſecundo, † vt tamen ſufficiat proba-
re notorietatem facti, licet non probetur veritas ip-
ſius facti, Cyn. & Bal.in d. l. eā quidem. C. de accuſ.
Barto.Bal.& Ang.in d.l.ciues,C.de appel.Socy.in.§.
qui pro rei,qualitate nu.6.& ibi Iaſ.num.13. & quod
non requiratur delicti probatio.
21 Sed tamen cōtra † huiuſmodi ſubdeclarationē fa-
cit, q̄ omne notorium requirit duos Comites, appa-
rentiā,& exiſtentiam,vt dicit Bald.in auth.qui ſemel
C.quomo.& qū.col. 3.& q̄ eſt quædā adiectio entis,
& ideò niſi cōſtet de ſubſtantia,nō poteſt conſtare de
notorio,q̄ eſt qualitas,Bal.in c.bonæ.nu.22. de elect.
Dec.in c.conſuluit.1.nu.3.de appella. Fel. in c.ſuper
literis,nu.3.32.de reſcrip. nam impoſſibile eſt proba-
22 re qualitatem ſine ſubſtantia; cum accidentia, † non
poſſint intelligi extra ſubiectū,Iaſ.in rub.de act.n.3. &
ideò p̄bādā eſſe prius veritatē, & poſtea,q̄ notoria ſit
ita tradit Egid.cōcl.737.col.2.Rot.dec.6.col.1.de ex-
cept.in nouiſ.& p̄terea cū p̄batio notorij diſtinguat à

probatione famæ, vt ſuperius demonſtrauimus, non
rectè cõcludent teſtes probantes notorietatem abſq;
probatione facti, vt aduertit Io. And. in add. ad Spec.
§. iam de notorijs, ad fin. Ex quo verior videri poteſt
opinio contraria, ꝙ immo factum ſit probandum, de
qua per Spec. d. §. iam de notorio. & per Ant. à Butr.
d. tract. de notor. art. 4. nu. 33.

23 Sed tamen ad cõciliationem † dici poteſt primò pri
mam opinionem intelligi, quò ad finem procedẽdi,
vt requiratur ꝓbatio notorietatis tantum tàm perſo-
næ facientis, quam ipſius facti, vt per Mil. in reper.
verſ. notorium facti nõ rectè deducitur. ſecunda opi-
nio procedat, quò ad ſentẽtiam definitiuã ferendam,
& tunc requiratur ipſius facti ꝓbatio, ita diſtinguit
Mil. verſ. notorium facti ſi geſtum.

24 Secundo loco cõciliari poteſt † huiuſmodi cõtra-
rietas, vt ſecunda opinio procedat, qñ factum eſt re-
cens, ita quòd de facili memoria habeatur, prima aũt
ꝓcedat in facto antiquo, & ita cõcordando opinio-
nes tradit Io. And. ad Spec. d. §. iam de notorijs, ſequit̃
Ant. d. art. 4. nu. 33. & d. c. veſtra, & Mil. in reper. verſ.
notorium facti, & Bened. Capr. in d. tract. de notor. 4.
memb. nu. 4. Lancel. Cora. in tract. de offic. præto. in
can. crim. lib, 1. §. 13. c. 9. nu. 15. ſed vt verum eſt, quòd
notorium eſſe deſinit, & trãſit in famoſum, qñ teſtes
qui interfuerunt, ſunt mortui, & ꝙ tamen ad ꝓban-
dum notoriũ in antiquis fama ſufficit iuxta ſuperius
tradita, ita abſolutè non eſt vera huiuſmodi declara-
tio, niſi iuxta terminos ſequentes intelligatur.

25 Tertiò loco conciliatur † hæc diuerſitas opinionũ,
vt prima procedat, quò ad directã probationẽ facti;
ſecunda autẽ quo ad indirectam; nam ꝓbandum erit
factum ſaltem indirectè, ꝙ reſultet ex ꝓbatione no-
torietatis, vt quia teſtes dicant fuiſſe factum corã ma
iori parte populi, vt poſt D. Ant. dicit Capr. d. 4. mẽb.
nu. 75. & Corad. d. §. 3. nu. 15. & ita põt intelligi quod
dicit Clar. in pract. crimin. §. fin. q. 9. verſ. item quæro
nunquid in notorijs.

26 Hic tamen aduertas, ꝙ licet ex notorietatis proba-
tione ſaltem indirectè includatur probatio facti, nõ
tamen è contra ex facti probatione dicetur probata
notorietas: nam nõ ſufficit probare veritatem, DD.
Rotæ deciſ. 327, alias 6. de except. in nouis. Bellamer.
conel. 736. Mil. in repert. verſ. excommunicatus petẽs
abſolutionem.

27 Declaratur modò ſecundo loco principaliter † cõ-
cluſio poſita, vt non procedat extra locũ notorij: eo
enim caſu probandum eſſe probat Salic. in d. l. ea qui-
dem, nu. 79. & ita declarando tradit Nouel. in pract.
crim. fol. 15. nu. 13. verſ. quã plurimos, & ſenſit Are. in
conſ. 165. col. 6. ſic notorium, ꝙ ex actis reſultat ꝓce-
dere in loco, vbi acta ſunt, dicit Vulpel. reſpon. 116.
nu. 3. lib. 1. citat Inno. in c. ex inſinuatione, de appel. &
ſi notorium neget̃ in partibus remotis dari octo dies
ad probandum, ponit Spec. de notor. cri. imin rub.
num. 10.

28 Declaratur 3. loco † non procedere, quando ꝑ for-
ma probatio exigeretur; tunc enim notorium nõ re-
leuare ab onere probandi adnotauit Illuſtriſs. Alba.
ad Bar. in l. cum quid. nu. 3. ff. ſi cert. pet. citat Fel. in c.
ſuper eo. de teſtib. cogen.

29 Declaratur quartò nõ procedere † in notorio facti
negatiui, nã cum nõ poſſit trãſire in notorium erit ꝓ-
bandum Bart. in ſi conſtante. ff. ſol. matr. & ita decla-
rat Nouel. in tract. reg. Soc. iun. conſ. 130. nu. 31. vol. 3

30 Sed tamen, quòd immò factum negatiuũ tranſire
poſſit in notorium, tenuit Bart. in l. decem, ff. de verb.
obl. & in negatiua quem nõ eſſe ſoluendo plures ad-
ducit Herc. in tract. de proban, nega. fol. 30. nu. 60. &
notorium cadere in delictis, & factis negatiuis, ſicut
cadit in delictis, & contractibus affirmatiuis, no. Mil.
in reper. verſ. notorium ſicut cadit.

31 Hæc tamen diſcordia † conciliatur diſtinctione, vt
prima opinio procedat in notorio veritatis; ſecunda
autem in notorio præſumptionis, tradit Ripa in l. ſi
conſtante, nu. 25. ff. ſol. matr. quomod. & ante eũ cõ-
* ciliauit ibi Aret. quem adducit Iaſ. nu. 142. & ita * cõ-
muniter tenere Doct. teſtatur Pariſ. cõſ. 50, nu. 53. ad
quod videas Hercul. citato tract. nu. 63.

32 Declaratur demum nõ procedere, † quando huiuſ-
modi qualitas exigeretur ad fundandum iudicis au-
thoritatem, ſeu poteſtatem: tunc enim etiamſi nõ ne- 2
getur opus eſſe iudicis informatione ad proceſſus va-
liditatem, tradit Capra d. tract. de notor. 4. memb. nu.
56. & latè Mil. declarat in reper. verſ. notorium facti
geſti, facit quòd quãdo qualitas notorietatis eſt fun-
damentum intentionis debet prius de illa conſtare,
vt ex pluribus concludit Ferret. conſ. 31. nu. 5. par. 1.

CONCLVSIO MCIX.

ARGVMENTVM.

Sit nec ne allegandum notorium.

SVMMARIVM.

1 *Notorium allegandum eſſe. Contrarium num. 2. Conciliatio, num. 3.*
4 *Notorium facti permanentis allegandum eſſe.*
5 *Notorium ex actis reſultans non eſt allegandum, ſed iudex in eo ſupplet.*
6 *Notorium ex actis reſultans eſt allegandum in his, quæ requirunt formalem exceptionem.*
7 *Notorium ex actis reſultans excuſare à formalitate proponendi, non ab expreſſione.*
8 *Notorium ex actis reſultans non eſt allegandum, ſed iudex in eo ſupplet, vbi conſtat ex actis reo competere exceptionem quæ inerat obligationi ab ipſo initio, ſecus ſi non ſit orta exceptio ab ipſo initio, ſed ex interuallo, & extrinſecus venerit.* 1
9 *Notorium reſultans ex facto partis eſt allegandum, ſecus ſi ex facto iuris reſultet.*
10 *Notorium eſſe allegandum in præparatorijs iudiciorum.*
11 *Citatus ad locum notorie non tutum non tenetur ad comparendum.*
12 *Notorium iudicis ſuſpicionem allegandam eſſe, licet reſpiciat præparationem iudicij.*
13 *Notorium allegandum eſſe, ad finem ſolius notificationis cum exigitur.*
14 *Priuilegiatum non teneri ad allegãdum priuilegium inſitum in corpore iuris.*
15 *Notorium non eſſe neceſſario allegandum, quando ſapit defenſionem, non impugnationem.*
16 *Notorium non eſſe allegandum, quando ad allegationẽ, & expreſſionem illius, de quo notoriè conſtat quis non tenebatur, niſi interrogatus.*
17 *Notoriam conſuetudinem non eſſe allegandam.*
Contrarium, num. 18. Conciliatio, nu. 19.
20 *Notorium, quod nulla indiget probatione ſufficit allegare poſt concluſum in cauſa.*
21 *Notorium ortum ex iure, ſiue ex facto iuris non eſt allegandum.*

Licet notoriũ, vt ſupra diximus, releuet ab onere ꝓbandi, non tamen releuat ab onere
proponendi, ex quo concluſionem cõſtituimus, noto-
1 rium † eſſe allegandum, vt ꝓbat glo. quam ſingularẽ
vocant in clemen. appel. de appellat. Bal. in l. prima,
colum. vltim. ff. de appel. & in leg. 1. colum. 2. C. quo-
mod. & quando iud, Iaſ. in l. ſi verò, §. qui ꝓ rei quali-
tate, nu. 12. ff. q ſatiſd. cogan. & ibid. not. Cato Sac. &

tenet

tenet Bar.in l.cum,qui ita,col.3.ff.de verb. obli.& in
l.cum quid.ff.ſi cert.pet.col.fi.Ant.in c. veſtra,de co-
habitatio.cler.& mulie.vbi ꝙ notorium non excitat
non excuſat appellantem à grauamine, quin teneat
cauſam grauaminis exprimere,& ꝓponere, licet ſit
notoria,refert Mil.in repert. verſ.notorium nō excu-
ſat.fol.281.gl.in l.ciues,& incolæ, C.de appella.Bar.
in l.ſi vnus,§.pactus,ff.de pac. Bertran. cōſ.149.nu.4.
vol.1.Capr.concluſ.17.nu.9.Abb.in c.vt debitus,col.
de appellat.& ad tex.in l.ſi adulterium cum inceſtu.
§.idem Pollioni.ff.de adulte.late Carer. in pract.cri.
§.obſeruare,nu.45. Marſ.in rep.rub. C.de prob.num.
220.Ioan.Andr.in c.2.vt lite non conteſt. Nat.conſil.
275.nu.1.Bero.in conſ.18.nu.54. vol.3.Burſ.conſ.43.
nu.26.Io.Crot. conſ.110.nu.8. & notorium non alle-
gatum non prodeſt.Nat.conſ.219.nu.4. & gl.in d.cle
* men. appellanti, eſſe communiter * approbatam di-
cit Ioan.Crot.in repet.l.1.§. hoc autem edictum.nu.
57.ff.de non.ope.nunc.
2 In contrariam tamen † opinionem,ꝙ nec allega-
ri debeat notorium,adducitur gl. in c. accedēs,vt lit.
non conteſta.pro quo facit ꝙ dicimus,in notorijs iu-
dicem ſupplere abſque alia allegatione, gl. in l.1. C.
qui,& aduerſ.quos, Rom.in l.ſi deceſſerit, nu.10. qui
ſatiſd.cog.Cyn.in l.1.C.vt quæ deſ.aduoc.& quos ad
ducit Alex.ibi,nu,3.& in l.1.§.hoc autem iudicium,
& ibi Rip.nu.34.ff.de dam.infect. gl.in ca.1.verſ.vel
publ.de except.in 6.glo.in l.2.in verſi.atrox.ff.de fer.
Nat.in conſ.673.nu.6.vol.4.
3 Sed ad conciliationem dicas, † ꝙ iudex ſupplet, ſi
petatur, vt per Alex.in l.cum,qui ita, §.qui ita, nu.6.
ff.de verb. obli. verū quia & ex DD. plures hoc caſu
loquunt̄,cōciliari poterūt ex ſubiectis declarationib.
4 Amplies tamen primò velim † procedere conclu
ſionem ēt in notorio facti permanentis, ꝙ licet non
debeat probari,vt alias deduximus, debet tamē alle-
gari,Bal.in l.cum fratrem, C.de fideicommiſſ. quem
adducit Soc. iun.in l.naturaliter, §.nihil commune,
nu.102.ff.de acq. poſſ.
5 Limitatur modò primo loco prima opinio † non
procedere in notorio ex actis reſultāte, nam ēt nemi-
ne petente in eo iudex ſupplet.c. cum olim. de verb.
ſigni.gl.in c.euidentia.de accuſat.Inno.in c.per tuas,
de te ſtib.voluit Ant.de Butr.in c.ex tenore, col.1.de
reſcript.Rom.in conſ.42.nu.4. & ibi latè Mandoſ.&
in conſ.51.nu.1.& conſ.127.nu.4.Barb.conſ.52.cōcl.
4.lib.4.Caſſan.conſ.68.viſis proceſſib.num.38.Alex.
conſ.186.circa fi.lib.2.Natt.conſ.341.nu.8.Dec.in c.
* ex inſinuatione,in fi.de appell.& ibi Doct.* cōiter te
nent iudicē poſſe pro parte allegare in hoc notorio
actorum, vt teſtatur Viu. commun. opin.verſ.noto-
rium.& ponit Fel.d.c.cum ordinē.Lancellot.de offi.
prætor.in cauſ.crim.nu. 20.lib.1.c.9.§.3. & ꝙ in his,q̄
ex actis conſtant iudici vt iudici,poſſit de ſe ſupplere
* ponūt * omnes in l.4.§.condemnatū, de re iudic.vbi
latè Ripa.nu.28. Dec.in l. non vr̄ cœpiſſe.ff.de regu.
iu. hinc iudex ex officio repellit agentē ſine actione,
gl.not.in l.vbi pactū,vbi Iaſ.nu.11.C. de tranſact.ple
ne Alex.in d.l.1.C.vt quæ deſ.aduoca.nu.6.
Subdeclata huiuſmodi declarationem in his, quæ
6 † requirunt formalem exceptionem, tunc enim non
ſufficit conſtare ex actis,niſi petatur, & ſic etiā quan-
do inhabilitas procedit parte volente non ipſo iure,
Butr. in ca.bonæ, de electio.qui ex eo infert iudicem
non repellere teſtem proxenetā, licet cōſtet ex actis,
ſi pars non opponat, quia requiritur partis oppoſitio
ad illum repellendum. ſequitur Fely.d.ca.cum ordi-
nem,num.11.de reſcript.comprobat Alex. in l.1. nu.
7.C. vt quę deſ.aduocat.Dec.d.c.ex inſinuatione,nu.
26.de appellatio.
7 Hic tn̄ intelligas hoc caſu notorium † excuſare à
formalitate proponendi, licet non excuſet ab expreſ
ſione, & ideo ſufficere qualitercunq; exprimatur, vt
adnotat Mil.poſt Anto.de But.per ipſum citatum in
repet.verſ.notorium licet excuſet.
8 Secundò ſubdeclaratur poſita declaratio † ꝓcede
re, vbi cōſtaret ex actis reo competere exceptionem,
quæ inerat obligationi ab ipſo initio, vt in pactis in
continenti appoſitis,vel quod tacitè intelligūt,ſecus
ſi non eſſet orta exceptio ab ipſo initio, ſed ex inter-
uallo, & extrinſecus venit: tunc enim ſi actor nō re-
manet in lucro, & non locupletat̄ cū aliena iactura,
iudex non ſupplet, licet ex actis conſtet, iuxta diſtin-
ctionē Bar.in l.ſi vnus.§. pactus ne peteret.n.20. ff.de
pact.& in l.cū,quis ita,nu.4. ff.de verb.obli. & ibi latè
* Alc.nu.3. qui dicit Doct. * cōiter tranſire cum Bart.
Rub.in repet.l.pen.§.ad crimē.nu.222.ff.de pub.iud.
An autem caſu,quo iudex debet ſupplere, teneat̄
etiam ſi nolit, vide Rip.in l.4.§. hoc autem iudiciū,
nu.28.ff.de dam. infec.
9 Limitatur ſecundo loco principalis cōcluſio † ꝓ
cedere, qn̄ notorium reſultaret ex facto partis, tunc
enim debet allegari, & proponi, ſecus qn̄ reſultaret
ex facto iuris, tūc enim iudex ex ſuo officio ſupplet,
& pōt procedere abſq; alia partis ꝓpoſitione, ita de-
clarat Barb.in conſ.57.col.6.vol.3.citat tex.in c.affer
te,de præſumpt. Inno.in c.Raynutius, de teſtam.qui
ad fi.dicit iudicem ſupplere de iure, non de facto, &
ita procedit tex.d.l.1. C.vt quæ deſ. aduo.vt ibi ponit
Alc.& Rip.in d.§.hoc autem iudicium.nu.31.
10 Limitatur tertio procedere, † qn̄ qui debet allega-
re notorium eſt præſens,ſecus ſi ſit abſens, nā citatus
notoriè iniuſtè non tenetur allegare,ita declarat Fel.
in d.c.cum ordinem,nu.13.de reſcrip. Viui, commu.
opin.ver.notorium, & hoc eſt, quod dicitur conclu-
ſionem noſtram non procedere in præparatorijs iudi
ciorum,vt per Iaſ.in l.1.§. qui pro rei qualitate,num.
12.ff.qui ſatid.cogan. Lancel.Conrad. de off.prætor.
in cauſ.crim.lib.2.c.9.nu.20.§.31.
11 Hinc infertur citatū ad locum † notoriè non tutū
nō teneri ad comparendū, nec admittendam excuſa
tionem,Innoc.in c.præterea,num.3.de dilatio. & ibi
Abb. & alij, nam huiuſmodi citationes non arctant,
c.cum paſtoralis,de re iudi. & ibi glo.& qui eſt citatus
ad locum nō tutum pp hoſtium incurſiones, poterit
ſtatim appellare coram honeſtis perſonis abſq; eo, ꝙ
excipiat, Card.in c.ex part.1.de appell. & nō eſſe ne-
ceſſariam exceptionem tradit Oldr. conſ.43. quæſt.
ad idē But.& Imo.in d.c.præterea,plenè Fel.d.c.cum
ordinem. nu.13. vbi ſubdeclarat non procedere, qn̄
non conſtaret iudici locum notoriè non eſſe tutum,
& ad declarationis cōfirmationē plura ponit Card.
Iacob.in tract.de concil.li.7.art.1.fol.425.
12 Sublimitat̄ declaratio † non procedere in ſuſpitio-
ne iudicis notoria, quæ licet reſpiciat præparationē
iudicij,& abſens ſit citatus à iudice ſuſpecto,tn̄ eſt ꝓ-
ponenda,& alleganda,Card.in clem. quia cōtingit,
de religio. domib. & poſt eos, quos adducit declarat
Fel.d.c.per ordinem, nu.14. verſ. videtur contra, vbi
declarat non procedere, quando iudici nō conſtaret,
locum non eſſe notoriè tutum.
13 Declara quartò † huiuſmodi concluſionē ꝓcede-
re, & verā eſſe, vt notoriū ſit allegandū, qn̄ exigit̄ ad
finem ſolius notificationis, ita declarat̄ Ripa in l.4.
§.hoc aūt iudicium,num.35.ff.de dam.infect.& poſt
eum Lancel.de off.prætor. in cauſ.crim.lib.1.c.9.nu.
20.& fuit declaratio Imo.in clem. appellanti, de ap-
pellatio. quem refert Fel.in d.c.cum ordinem,nu.12.
Ex quo deducitur argumētum per cōcluſionē, pri-
14 uilegiatū † non teneri ad allegādum priuilegiū inſi-
tū in corpore iuris, quia ſufficit notificatio, & cū ſit
* notoriū,ſatis dr̄ notificatū, quæ opinio eſt * cōiter re
cepta in hāc partem, licet plures contrariū ſenſerint,
vt teſtatur Fel.in d.c. cum ordinem,nu.8.qui egregiè
diſputat hunc articulum in vtrānque partem.
15 Declara quintò ꝓcedere, † qn̄ notorium ſapit de-

ſenſionem, non autem impugnationem, tunc enim
non debet de neceſſitate allegari, Bald.in cap ſingu-
laritet, 4.ext.vt lit.non conteſt.& dr̃ ſapere defenſio-
nem,& ſi impugnaret ſentẽtiam, vel quid aliud, dũ-
modò conſeruet ius ſuum, ſequitur, & admonet per-
petuo notandum Crot. in l. 1. §. hoc autem dictum,
nu.58. ff.de ope.nou. nunc. faciunt ad hanc declara-
tionem quæ dicuntur ad fauorem defenſionis requi-
rere Clarum,& Nouel. ad defenſan.

16 Declarari ſexto loco poteſt non procedere, † quã
ad allegationem,& expreſſionem illius, de quo noto
riè conſtat, quis non tenebit̃, niſi interrogatus: ſtante
enim notorietate, etiam ꝙ interrogetur, non tenetur
exprimere, quia interrogatio tanq̃ notoriè calumnio
ſa poteſt ſperni, ita declarat Ruigl.in d.c.appellanti,
in reper.l.1.nu.53.ff.de ope. nou.nunc.ex quo probat
opinionem Bar.ibi, quod nuncians nõ tenetur expri-
mere cauſam in nunciatione, licet interroget̃ à nun-
ciato, quã notorium eſt & manifeſtum habere ius nũ-
ciandi, de qua ibi per Do.& Rui. probat ibi Soc. iun.
quidquid in contrarium dicat Herma.not.nu.40.

17 Declara ſeptimo loco principalẽ concluſionẽ † nõ
procedere in conſuetudine notoria, in qua ſupplet iu
dex ẽt abſq; allegatione, vt declarauit Odofre. quem
ibi refert Bal.in l.1.C.vt quæ deſ.aduoc. Bal. in auth.
iubemus, in verſ.in omnib.C.de iudic.& in l.filius, §.
veterani, ff. de procur. & ita etiam declarat Rip. in l.
4.nu.35.ff.de dam.infec.alios adducit Aymo, conſi.
104.nu.9.vt etiam ponit Lancel.Conrad.de off.prę-
in cauſ.criminal.§.3.c.9.nu.20.

18 Contrariũ tenet † Alex.in d.l.1.C.vt quę deſ.aduo
19 cat. nu.4. ſed tñ ad conciliationem † dicendũ eſt de-
clarationem procedere poſſe in cõſuetudine, quæ re-
ſpicit ordinem procedendi, quia eſt modici præiudi-
cij, ex ſtylo, & conſuetudine fori, vbi iudiciũ agitur,
ſecus in conſuetudine, quę cõcernit deciſionem cau-
ſæ,& aliàs extrinſecá, vt per Dec. in conſ. 483.nu.28.
& ex officio iudicem poſſe ſuper ſtylo informato ius
recipere, ponit idem Alex.nu.4.& Lancel. de off.præ
to.in cauſ.crim.lib.1.c.9.§.3.nu.6.

20 Declara octauo loco, † vetũ ſufficiat allegare te-
ſtium ẽt poſt concluſum in cauſa, c.dudum, 1.& ibi
Abb.in 4.col.de elect.& in c.tua nos, de cohabit.cle-
ric.& mulier.ꝙ eſt verum tñ in notorio, ꝙ non eget
probatione, vt eſt notorium facti permanentis, vt per
Illuſtriſ.Card.Alban.ad Bar.in l ſi verò.§.qui pro rei
qualitate, nu.12.ff.qui ſatiſd.cog.& notorietatem ſuf
ficere allegare in allegationibus iuris ponit Dec. in
l.cum quid.nu.74.ff.ſi cert.pet.& in conſ.267.col.fin.
verſ.& talis allegatio, Affl.deciſ.178.nu.15. Rumi.in
l.edita.col.14.C.de eden.

21 Declara nono non procedere † in notorio orto ex
iure, ſiue ex facto iuris, ſup eo enim iudex ex officio
abſq; allegatione iudicabit, ca.Raynutius, de teſt.&
ibi Abb.& Imo.idem Abb.in c.afferte, de præſumpt.
Bal.in l.1.C.vt quæ deſ.aduoc.

CONCLVSIO MCX.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur notorium per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Notorium duobus teſtibus probari.*
2 *Notorium teſtibus probari modo hi cauſam ſui dicti etiã non interrogati reddant.*
3 *Teſtium ratio ſuper notorio deponentium legitima & concludens apparebit, ſi illam reddendo concludant certam populi ſcientiã, ita quod poſſit populus directo eſſe teſtis.*
4 *Teſtium ſuper notorio deponentium ratio concludens erit, ſi illam reddendo dixerint, ſcio, quia vidi id fieri in platea plena hominibus. Contrar nu.5.*
6 *Differentia, quam conſtituunt doct. circa materiam depoſitionis teſtium ſuper notorio.*
7 *Teſtis ſuper notorio deponens, q̃ñ præſumatur ſubornatus.*

Quia ſupra viſum fuit notorium aliqñ eſſe
probandum, ideo non inutiliter quæri
poteſt, quomodo teſtes, qui ſuper eo examinentur de-
ponere debeant ad effectum legitimæ probationis
1 Ad quod primo eſt ſciendũ notorium † per duos te-
ſtes probari.gl.in c.Deus omnipotens.§.qñ autem.in
verſ.iudicis, 2.q.1.Spec.in rub.de notor. crim.nu.9.gl.
in c.item ſæpè.44.q.3.Abb.in c.cum in tua.de ſponſ.
* & in c.3.loco, col.1.nu.2. & hanc* communem opi-
nionem dicit Sal.in l.ea quidem, nu.8 a.C.de accuſa.
& tenuerunt Domini Rot. deciſ. 328. Clar. in pract.
crim.§.fi.q.9.verſ. quæro nunc.

2 Modò hi duo teſtes vt notoriũ probent, † cauſam
dicti etiam nõ interrogati aſſignare debebunt. Ioan.
And.ad Spe.tit.de noto.crim.§.fi. Fran.in c.conſuluit,
de appel.nu.3. vbi etiã Abb.nu.2.& in c. cũ cauſam,
col.1.de teſti.Iaſ.in l.ſi vero, §.qui pro rei, nu.14. ff.qui
ſatiſd.cog.Domin.in c.1.col.7.de off.deleg.in 6.Alex.
conſ.25.col.2.vol.4.qui ad hoc citat Inn.in d.c.cum
cauſam, & voluit Capr.in tract. de notor. in ſummario
* bro princ.nu.10.vbi de cõmuni * reſtatur, cuius ea eſt
ratio, quia cum notorium non facile ſenſu corporis
comprehendatur, adeo vt etiam periti titubent, non
eſt ſtandum dicto teſtium ſimpliciter. Multa enim
dicuntur notoria, quæ non ſunt, vt per Abb.in d.cap.
conſuluit.num.2.

3 Cauſa aũt ſiue ratio † dicti teſtium ſuper notorio
deponentium legitima & concludens apparebit, ſi il
lam reddendo cõcludant certã populi ſcientiã, ita ꝙ
poſſit populus directo eſſe teſtis, vt puta ſi affirment
illud ita eſſe notũ, vt nulli inficiationi ſit locus, vtpo-
tè cuius vniuerſæ viciniæ populus ſit teſtis, quæ pra-
xis probat̃ ex tex.in c.cũ dilectus, de purg. canoni.&
placuit Inno.in c.veſtra.de cohabit.cler. & mul. Ar-
chid.in c.Romana.§.cum aũt. de appellat.in 6.& ibi
Ioan. And.quem refert,& ſeq. Capr.præcit. loco.per
alia ẽt ſimilia verba reddi ratio & cauſa ſcientiæ po-
terit, modò eiuſmodi ſint, quę eſſentiam definitionis
notorij,& illius certam ſciẽtiam comprehendant, vt
puta ſi aſſignabunt cauſam per propriũ ſenſum coar
guentem præſentiã populi,& ſcientiam, veluti, ſi te-
ſtis aſſerẽs, notoriũ eſſe aliquẽ occidiſſe Semproniũ,
rñdeat in cauſa ſcientiæ, quia præſens fui. & vidi, to-
tũ populũ, vel maiorẽ partẽ videre, de quo totus po-
pul⁹, & tota vicinia, vel maior pars põt eſſe teſtis, vel
qa vidi maleficiũ fuiſſe factũ in cõſpectu populi, vel
maioris partis, & cũ in effectu in notorio requirat̃ ꝙ
populus ipſe viderit, & ſit teſtis,& nõ fama, ſemp te-
ſtis in dicti ſui ratione reddẽda debet deponere de vi
ſu ipſius,& de notitia, ac ſciẽtia certa populi, vel ma-
ioris partis, vt concludit Capra loco citato ex mente
Bumj, d.c.veſtra. Inno. Archid.de quib. ſup.

Hęc aũt practica ampliat̃ ꝑ Inn.in c.1.de off.dele.
4 in 6. ꝓcedere † ẽt ſi teſtis dicat ſcio, qa vidi id fieri in
platea plena hominib.& ſic nõ exprimat certã ſciãm
populi, ſeq But.d.c.vr̃a. dũmõ platea eſſet capax po-
puli, vel maioris partis, vt refert Cap.loco cit nu. 10.
5 Sed tñ, † qa hmõi cã dicti non includit neceſſariò
ſciãm populi, q̃ requiri diximus in ꝓbatione notorij
nõ vt oĩno concludens. Nã põt eſſe, ꝙ qs viderit fieri
aliqd in aliquo loco pleno hominib.& tñ oẽs illi ho
mine, vel maior pars nõ viderint: nimirũ ſi factũ fue
rit aliqd in angulo plateæ, vt in ſimili,& fere in termi
nis dicit Io. And.in d.§.fi.in lit.E poterit tñ exẽplum
Inn. ꝓcedere in notorio ꝓſumptionis, put ꝓcedit il-
lud, ꝙ ibid.dicit ad ꝓbandum notoriũ ſufficere teſtẽ
dicere, ſcio notorium eſſe, quia vidi interfectorem
corã populo fugientem & latitantẽ, vt aduertit Cap.
præcit.

præcit. loco ex mente Ant. de But. in d. c. veſtra.

6 Notandum eſt ēt † circa hãc materiam depoſitionis teſtium Doct. conſtituere differentiã inter notorium proueniens ex facto antiquo, vel de longinquo loco, & notorium facti recentis, & de propinquo. Primo enim caſu cõcluditur ſufficere teſtes reddere cauſam de ſcientia populi per auditum, & famam. Secũdo verò oportere neceſſario cõcludentẽ cauſam aſſignare per propriũ ſenſum de pręſentia, & ſcientia populi, vt per Capram loco quo ſupra. cui cõuenit Spec. d. §. fi. ver. teſtes quoque, vbi Io. And. in addit.

7 Illud ēt eſt obſeruandum, ꝙ ſi teſtis † interrogatus quid ſit notorium, ignarus iuris afferat definitionẽ, fateaturq; didiciſſe à producente, vel ab aduocato, præſumiẽ ſubornatus, maximè ſi didicerit poſt litem motam, Spec. cita. loco, verſ. & ſi teſtes. Quod ſi dicat teſtis à ſe ipſo didiciſſe ante litem motam quærendũ ab eo erit, quot hominum ſcientia, vel præſentia exigatur ad conſtituendum notorium, & ſi certum numerum aſſignet, quærendum rurſus quomodo nouerit tot hominũ ſcientiam & præſentiam notorij præſumptionẽ inducere, & ſic deinceps, vt conſtare poſſit vtrum teſtis depõnat ex ſubornatione, ſeu potius ex certa ſcientia, à quo, & à Capra eo quem ſupra adduximus loco materiã notorij colligere poteris, ad ſupplenda ea, quæ tibi hic deeſſe videbuntur.

CONCLVSIO MCXI.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probentur noualia.

SVMMARIVM.

1 Noualia probantur probando memoriã non extare de cultura. & deinceps quomodo circa hoc deponere debeant.

1 Noualia probantur † probando memoriã non extare de cultura, & ſi teſtes deponant, quod nunquam viderunt, nec audiuerunt dici ab aliquo, ꝙ ager, qui noualis dr̃, fuerit cultus, & quod imò communis opinio, & fama eſt, quod fuerit incultus, vt docuit Innoc. in c. veniens, de verb. ſignif. lib. 6. quem adducit Aemil. Ferret. in conſ. 195. nu. 2. vol. 1. Spec. de prob. §. 1. nu. 20. verſ. vltimo quæritur, idem Innoc. Ant. de Bu. ac alij in c. quid per nouale, de verb. ſigni. Longoual. in l. imperium, num. 245. ff. de iur. om. iud. faciunt Bar. in tract. de differen. vtr. iur. num. 132. & Hier. Zanc. in eo tract. nu. 216. differ. 140. quomodo autem probetur memoriam in contrarium non extare, alibi diximus, & ponit Hercul. in tract. de proba. negat. nu. 221. quare hæc breuiter attigiſſe ſufficiat.

CONCLVSIO MCXII.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus ſit præſumenda, vel non præſumenda nouatio.

SVMMARIVM.

1 Nouationem non præſumi.
2 Nouationem non præſumi ēt noua perſona interueniente.
3 Nouationem non preſumi, quando noua perſona interuenit extra delegationem, alias in delegatione ſemper ineſt nouatio. & nu. 5. Contrarium, nu. 4.
6 Nouationem induci nouæ perſonæ interuentu ope exceptionis. Contrar. nu. 7. Concil. nu. 8.
9 Nouationem non præſumi, etiam ſi terminus prorogaretur, longiorq; dilatio concederetur.
10 Nouationem non induci ex prorogatione termini etiam ope exceptionis. Contrar. nu. 11.
12 Ex temporis prorogatione conceſſa principali debitori fideiuſſores ſimpliciter adhibitos non liberari.
13 Nouatio licet non præſumatur ex prorogatione termini, operatur tamen quod huiuſmodi dilatione longiore pendente non poſſit debitori moleſtia inferri.
14 Nouatio non præſumitur facta, etiam ſi adijciatur obligatio fideiuſſoria, vel pignorum aſſignatio.
Etiam quoad nouationẽ obligationis acceſſoria, vt nu. 15.
16 Nouationem non præſumi etiam ſtatuto diſponente quod ea præſumatur.
17 Nouatio non ſolũ non præſumitur, ſed nouatione præſuppoſita non præſumatur ēt, qui promittit per nouationẽ plus deducere in ſecunda obligatione, quàm in prima.
18 Nouationem præſumi exiſtentibus coniecturis, ex quibus animus nouandi poſſit præſumi.
Contrar. nu. 19. Concil. nu. 20.
21 Nouationem præſumi, ſi dicatur, pro decem, quæ tibi debeo, promitto quindecim.
22 Nouandi animum præſumi, ſi ſuper eodem debito emittantur plures promiſſiones.
23 Nouationem præſumi, quando contractus ſe non compatiuntur.
24 Stipulatio pœnalis an nouet præcedentem, vide remiſſiuè.
25 Nouationem tacitam non præſumi ex pacto nudo niſi interueniente ſtipulatione.
26 Nouationem poſſe præſumi in curia mercatorum ex pacto nudo abſque ſtipulatione.

Licet veteri iure ſufficeret ad obligationẽ nouandam quomodocunq; agere ſiue verbis, ſiue conuentione, ſiue perſonæ nouæ interuentu, l. 2. ff. de nouation. hodie tñ ex Iuſtiniani cõſtitutione non aliter fit nouatio, quàm ſi deſertè contrahentes exprimant, ſe velle priorem obligationẽ aboleri & fieri nouã, vt expreſſè cauetur in l. fi. C. de noua. & in §. præterea, Inſti. quib. mod. tol. oblig. quibus ex locis colligere poſſumus concluſionem, nouationẽ

1 † non præſumi. Quã probat Alex. in conſ. 13. in prin. vol. 2. & in conſ. 60. nu. 2. vol. 6. & Dec. conſ. 97. in caſu propoſito, nu. 5. Fran. Marc. deci. Delph. 412. nu. 1. & deci. 528. nu. 2. par. 1. Menoc. conſ. 95. nu. 35. Alba cõſ. 68. nu. 5. Rub. Alex. cõſ. 5. nu. 4. Hier. Gabriel. cõſ. 155. nu. 17. ex quo hodie faciliores eſſe debemus ad negandã nouationẽ, q̃ ad inducendã, vt per Bar. in l. pen. ff. de prætor. ſtip. quẽ adducit Abb. conſ. 2. nu. 10.

2 Ampliatur, vt procedat † ēt noua perſona interueniente, vt conſulendo docuit Alex. in conſ. 72. circa prin. vol. 2. & in cõſ. 178. nu. 7. vol. 7. & in conſ. 58. nu. 1. vol. 1. Imo. in l. 2. ff. de noua. Soc. in l. qui vſumfructum, col. fi. verſ. 9. concluſ. ff. de verb. oblig. & magis ** cõem ** opinionem dicit Gabriel. tit. de noua. cõcl. 1. nu. 52. & habetur in deciſ. Genuen. 2. nu. 20.

3 Declarabis tñ hoc verum eſſe, † qñ noua perſona interuenit extra delegationem, nam alias in delegatione ſemper ineſt nouatio, vt pbaẽ in l. delegare. 1. ff. de noua. & in l. 2. C. eo. ꝙ ēt nouiſſimo iure obtinere, & ſi nõ expreſſè agaẽ, cenſuit gl. in l. 3. C. eo. tit. de nou. Bar. in l. ſingularia, nu. 10. & ibi Iaſ. nu. 38. & 39. ** qui de magis ** cõmuni opinione teſtatur. & Dec. col. 10. ff. ſi cert. pet. Alex. conſ. 10. viſis. num. 1. vol. 2. & in conſ. 60. vol. 6. Dec. conſ. 421. nu. 16. Alba, conſ. 1. nu. 10. qui * communem dicit. Lofrc. conſ. 18. col. fi. Bal. in l. pecuniam, quam. ff. ſi certum peta. Ang. in l. 2. ff. de noua. Imo. & Caſtr. in l. delegare, ff. eo. idem Caſtren. in l. qui vſumfructum, ff. de verb. obli. & ibi ** Alex. & Soc. nu. 9. & 10. qui dicit magis ** communem opinionem eſſe. late Barb. conſ. 37. vol. 1. Purp. in l. certi condic. §. ſi nummos, col. 10. ff. ſi cer. pet. Raphael. in dicta lege, qui vſumfructum, Ruin. conſil. 45. num. 4. volu. 5. Aret. in §. penul. num. 7. Inſtitut.

quib. mod. tol. oblig. Rebuf. in Comment. in coſtitutiones reg. titu. de lit. obligat. nu. 21. art. 1. glo. 9. Hier. Gabriel d. conſ. 155. nu. 7.

4 Contra hanc declarationem † multos tenere dicit Paul. Caſt. in d. l. delegare. in prin. & ibi trad. Ang. ad hanc dubitationem tollendam opus eſſe deciſione Cæſarea, & tenet Roman. col. 9. & Cur. iun. col. 10. in d. l. ſingularia. ff. ſi cert. peta.

5 Ad hoc tamen illud ſcias, † quod procedit in delegatione propria, non etiã in delegatione largo modo ſumpta, vt explicat Dec. in d. l. ſingularia. col. 10. vbi etiam explicat tria requiſita ad propriã delegationẽ, quod delegatus ſit debitor delegãtis, quod promittat per ſtipulationem de mãdato ipſius, & quod tanquã debitor delegantis promittat. quæ proſequitur Gab. d. concl. 1. nu. 20. Hieron. Gabr. cit. conſ. 155. nu. 13.

6 Declarari poſſet ſecũdo loco † ampliatio ſuperius cõſtituta, vt licet ex nouæ perſonæ interuentu, & alijs modis antiquo iure inducentibus nouationẽ, nõ præſumatur hodie nouatio ipſo iure, inducatẽ tamen ope exceptionis, vt dicũt ſenſiſſe glo. fin. in d. l. fi. C. de noua. Bart. in l. pen. col. fi. ff. de præt. ſtipul. Ang. in l. 2. ff.
* de noua. * comunẽ dicit Soc. in cõſ. 21. col. 1. vol. 1. & Alex. in l. 4. §. ſi ex cõuentione, col. 2. in fi. ff. de re iud. & ita ſenſit Bal. in d. l. fi. C. de noua. in prin. & in conſ. 59. col. 2. in 2. dub. Bolog. conſ. 59. col. 2. Rom. in cõſ. 121. nu. 1. vbi Mandoſ. plures congerit pro materia. Imol. in d. l. 1. ff. de noua. Corn. conſ. 33. col. 4. verſ. & eſt theorica glo. vol. 2. Soc. conſ. 64. col. 5. verſ. confirmatur iſtã opin. vol. 3. Fran. Marc. deciſ. Delfi. 412.

7 Verum in contrariam partem † plures deſcendere, inter quos fuere Cyn. Rayn. & Iac. de Beluis in d. l. fi. C. de noua. & iſtam ſententiam veriorem eſſe dicit
** Alex. in d. l. qui vſumfructum. ff. de verb. oblig. & magis ** communem in cõſ. 72. in princ. vol. 2. & videri
** hodie magis communem opinionem trad. Soc. conſ. 89. col. 3. verſ. propterea, & ſecũdo, vol. 5. & in d. l. qui
* vſumfructum. nu. 8. & veriorem, & communẽ * dicit Dec. conſ. 400. nu. 1. & ſequitur conſulendo Alex. in conſ. 10. & conſ. 72. vol. 2. & in conſ. 173. vol. 7. & in
** conſ. 68. & conſ. 72. vol. 6. & magis ** communem teſtatur eſſe Hierony. Gabr. d. conſ. 155. nu. 17.

8 Ad hanc tamen cõtrouerſiam † aduertendũ eſt ad diſtinctionem, quam poſuit Brun. in tract. de augumẽto, in tertia concl. principali, verſ. ceterũ eſt aduertendum, nu. 43. vt eo caſu, quo pactũ nudum ex interuallo appoſitum parit exceptionem, iux. l. iuriſgen. §. igitur nuda. & l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. inducatur ope exceptionis quedam quaſi nouatio, licet non vera, alias vbi pactum nudum non poſſit ratione ſubiectæ materiæ, vt quia plus promittatur in ſecunda obligatione, quam in prima parere exceptionem, habeat locum communis opinio, vt ibi per eum.

9 Ampliari nunc 2. loco poteſt † primaria cõcluſio, vt procedat etiã ſi terminus prorogaretur, longiorq; dilatio concederetur, nam adhuc ex huiuſmodi adiectione dilationis non præſumetur nouatio, vt in terminis tenet Io. de Imo. & Caſt. in l. pen. ff. de preto. ſtip. & ibi Cuma. dicit ſe ita cõſuluiſſe, & tenet idem Caſtr. in l. qui bis, ff. de verb. obli. & conclud. poſt eos Alex. conſ. 72. num. 8. vol. 7. Dec. conſ. 400. nu. 1. DD. Rot. deciſ. 860. penes Titium campſorem in antiq.

10 Subampliabitur etiam, vt ex prorogatione non dicatur inducta nouatio etiã ope exceptionis, vt ſenſit Alex. d. con. 72. nu. 10. & ſuperius citati, & tenet Iaſ. in l. eum, qui. §. ſi hominem, nu. 3. de verborum obligat. & in l. qui bis idem, num. 5. eodem tit. & in l. 3. §. poſt operis. ff. de ope. nou. nunc. & in l. 1. in fin. C. de iud. Dec. in l. lecta. nu. 13. ff. ſi cer. pet.

11 Sed contrariũ † tenuit Bart. in l. pen. ff. de præto. ſtipul. & Alex. in d. l. qui vſumfructũ, & ita tenet gl. Bart.
* & omnes communiter, & indifferenter teſtatur Iaſ. in d. l. qui bis, nu. 8. Cephal. conſ. 66. nu. 22. lib. 1. vbi, ꝙ cenſetur facta nouatio, quia reſultat vtilitas in tẽpore, Aret. d. §. præterea, nu. 4. vbi ita teneri à Bal. & Sal. in practica, & ꝙ ipſe alios cõſuluit, & obtinuit, quem ſequitur, & refert Borgnin. deciſ. 20. nu. 6. idem tenuit
* Grau. conſ. 167. nu. 12. & hãc verã, & * communẽ opinionẽ, nouiſſimè dicit Ioſeph. Lud. cõcl. 4. verſ. fallit ſecũdo, & ꝙ tunc fideiuſſor ſit tutus ope exceptionis, tenuit Fulg. in cõſ. 129. incip. Mattheus Cimator fideiuſſit, quẽ refert apoſt. ad Ale. in d. l. ſi vn⁹, in prin. n. 8.

Sed cum hodie nouatio nõ præſumatur, niſi exprimatur etiã quo ad excipiendum, vt ſupra diximus eſſe magis communem, & verã ſententiam, prior ſententia verior exiſtimãda eſt, vt illã veriorem videri dicit Gabr. d. tit. de noua. cõcl. 1. nu. 66. ex quo infertur pro-
12 pterea ex temporis prorogatione † cõceſſa principali debitori fideiuſſores ſimpliciter adhibitos nõ liberati, vt tenuit gl. in l. ſi cum Hermes in fin. & ibi Bal. & Sal. C. locat. Alex. in l. ſi vnus in prin. nu. 8. ff. de pac. Dec. in l. lecta, nu. 13. ff. ſi cert. pet. & cõſ. 93. ad fi. Alc. d. conſ. 72. vol. 7. Pariſ. cõſ. 38. nu. 14. vol. 1. Rot. alleg.
* dec. 860. Fr. Marc. deciſ. 539. per totã, par. 1. & hãc eſſe cõem teſtatur Bert. in conſ. 188. col. 1. & ſeq. vol. 1. &
** poſt eum veriorẽ, & ** magis communem dicit Gab. qui latè declarat, tit. de fideiuſ. concl. 3. nam prorogatio non eſt innouatio, ſed per eam eadem res repetatur. Rot. deciſ. 331. ad fin. in nouiſ. quam adducit Milis in reper. in verſ. protog. termini.

13 Hanc autem ſecundam ampliationẽ † declares velim, vt licet ex ea non præſumatur nouatio, operetur tamen, quod huiuſmodi dilatione longiore pendẽte non poſſit debitori moleſtia inferri, non vi nouationis, ſed ipſius prorogationis, Imo. & Camp. in d. l. pen. ff. de pretor. ſtipul. & poſt eos ita declarat Alex. præcit. conſ. 72. nu. 8. vol. 7. Gabr. d. concl. 1. nu. 64.

14 Ampliari poterit 3. loco † eadẽmet principalis concluſio, vt non præſumatur facta nouatio, etiãſi adiiceret obligatio fideiuſſoria, vel pignorum aſſignatio, vt tradit conſulẽdo Bal. in cõſ. 266. nu. 1. & in conſ. 318. nu. 3. & 4. vbi quærit, an ex aſſecuratione intelligatur nouatio. Iaſ. in d. l. q bis idẽ. nu. 4. Reb. d. tit. de lit. obli. ar. 1. gl. 9. n. 22. Rõcag. l. 3. in prin. n. 15. ff. de duob. reis.

15 Subampliatur habere locũ † non ſolum quoad nouationẽ principalis obligationis, ſed etiã quoad nouationẽ acceſſoriæ. nam neq; ex datione aliorũ fideiuſſorum, neq; ex aliorũ pignorum aſſignatione pſũmitur nouatio quoad liberãdos fideiuſſores, & pignora primo aſſignata, ita decidit Bar. in d. l. Valerianus. in fi. licet ipſe aliqualiter diſtinguat, & ſequitẽ ibi Caſtren. nu. 5. & ponit ibi apoſt ad Bar. & Afflict. ſup cõſtitutionib. in tit. de his, q. fideiuſſores dare poſſ. nu. 10.

16 Ampliatur 4. hanc concluſionẽ † habere locum ẽt ſtatuto diſponente, quod nouatio præſumatur cõtra diſpoſitionem. l. fin. C. de noua. nã nec ſtatuto hodie poſſe illius cõſtitutionis formam immutari cõſuluit Barb. conſ. 37. colum. 9. verſ. & ſi quiſpiam. lib. 1. quẽ refert Menoch. de recuperanda poſſeſſione, remed. 9. nu. 380. & dicit dignum eſſe, quod perpetuo adnotetur, ſi verum eſt. Idem tamen tenet Roncaga. in d. l. 3. nu. 16. dicens neque conſuetudine, nec ſtatutõ, neq; conſenſu partium poſſe induci nouationem aliter, quàm ſit cautum in d. l. fin. quem retulit Ioſeph Lud. d. concluſ. 4. verſ. ampliatur 3.

17 Ampliatur demum, † vt nedũ non præſumatur nouatio, ſed nouatione præſuppoſita non præſumatur etiam qui promittit per nouationẽ plus deducere in ſecundã obligatione, quam tenebatur in prima. l. ſi ſtipulatus. ff. de vſuris. Lucas de Pen. in l. vnica. C. de quæſt. lib. 12. nu. 19.

18 Limitatur modo principalis concluſio † nõ procedere exiſtentibus cõiecturis, ex quibus animus nouãdi poſſit præſumi, tunc enim præſumptio, quod nouatio non cenſeatur facta illis ceder, & propter coniecturas dicetur expreſsè conſtare de animo nouandi,

vt

vt ſenſit Cyn.& Ray.in d.l.fi.C.de nou.Imo.in l.dele gare,ff.eo.& in d.l.pen.col.4.ff.de prętor.ſtipul. Alex. conſ.73.col.1.lib.2.& conſ.72.nu.12.vol.6.Affl.deci. 44.nu.15.Bol.conſ.59.col.2.in fi. Menoc.conſ.5.nu. 12.& in conſ.95.nu.36.Alb.conſ.68.nu.5.

19 Contra hanc limitationem † vrget contextus d.l. fi.& d.§.præterea,qui excludit coniecturas & pręſumptiones,prout ibi ponderat Bal.& Aret.in d.§.præterea,& tenuerant plures adducti per Socyn. in d.l.qui vſumfruct.nu.8.ad fi.

20 Sed eſt aduertendū † pro diſtinctione,limitationē procedere quoad manifeſtas coniecturas, quæ ex verbis contrahentiū colligunt̄,valde neceſſitate inſunt, non quoad coniecturas legis, quæ tolluntur per d.l. fi.& ita ſenſit Bal.& expreſſius Sal.in d.l.fin.& ref.& ſequitur Alex.in conſ.13.col.fi.vol.2.& in conſ.173. nu.10.vol.7.& Ang.in d.§.præterea nu.6.

21 Hinc primò deducitur † præſumi nouationē, ſi dicatur,pro decem,quæ tibi debeo,ꝓmitto quindecim, Sal.in d.l.fin.quē adduc.& ſeq.Pariſ.conſ.107.nu.27. vol 4.& ante cum Alex.conſ.13.col.2.vol.2. Loffre. cōſ.24.col.4.facit,quod qn̄ ſecundum pactum eſt diuerſum à primo cenſeri nouationem inductā, tenuit Crau.conſ.167.nu.9.& Thob.Non.conſ.82.nu.15.vt per Ioſeph.Lud.d.concl.4.verſ.fallit primo.

22 Secundò infertur, † ꝙ ſi ſuper eodem debito emittantur plures promiſſiones,præſumitur ex multitudine animus nouandi, & ideo non poterit agi cū effectu,quia obſtabit exceptio nouationis,gl.& Bal.in d. l.fi.latè Barb.conſ.86.magnus,col.8.vol.4.quę ref.& ſeq.Alba.præcita. conſ. 68.nu.5. ad quod vide Caſtr. & Iaſ.in d.l.qui bis idem,nu.3. & 5.

23 Tertiò proximè deducitur, † nouationē præſumi, qn̄ contractus ſe non compatiuntur, vt docuit Bald. in d.l.fi.1.col.& in conſ.318.col.2.vol.1.& ſequit̄ cōſulendo Dec.in conſ. 400.nu.9.verſ. & his ſtantib. & in cōſ.483. nu.6.& tunc nouatio ineſt ex neceſſitate, idē Dec.conſ.464.nu.4.& in conſ.564.nu.14.15.& in l.pacta nouiſſima, nu.2. C. de pact. & declarat Gabr. d.tit.de noua.concl.1.nu.61.cum ſeq.vbi ad hanc cōclu.alias limitationes poſuit.

Limitari ēt poſſet principalis concluſio noſtra, vt procedat in ſtipulatione coæquali,non aūt in ſtipula-

24 tione pœnali.ſed qa lata eſt q̄ſtio,an ſtipulatio † pœnalis nouet præcedentē,videas latè Doctores, & præcipuè Iaſ.in d.l.ita ſtipulatus, ff.de verb. oblig.& latè Franc.Marc.deciſ.Delph.412.nu.2.par.1.ad declarationem tn̄ eorum, quæ dicta ſunt, illud non omittas,

25 ꝙ licet pacto nudo † poſſit fieri nouatio,iuxta tex.& ibi Bar.in l.ſi mandato meo,§.fi.ff.mandati,tn̄ nunq̄ tacita nouatio poterit præſumi, niſi interueniente ſtipulatione,Bar.& Caſtr.in l.1.ff.de noua. Bald.in l.reſcriptum.§.ſi pacto,ad fi.ff.de pactis.Saly.in l.1.C.de nou.Soci.conſ.89.nu.3.vol.3.Alex.conſ.13.col.pen. verſ.ſecundo reſpondeo,vol.2.ꝙ tn̄ ita poteris intelli-

26 gere,vt non procedat † in curia mercatorū,in qua & pacto nudo abſq; ſtipulatione poterit pręſumi nouatio,Soc.d.l.qui vſumfruct.nu.18.

CONCLVSIO MCXIII.

ARGVMENTVM.

Ob nouercarum peſſimam naturam multa à iure contra illas præſumi.

SVMMARIVM.

1 *Nouercam præſumi malè affectam in priuignos.*

2 *Nouercalibus ſuaſionibus præſumi factum quicquid facit pater contra filios nouercas habentes.*

3 *Renunciationes factas à filiabus nouercas habentibus de bonis, & hæreditate paterna præſumi factas propter inſidias nouercales.*

4 *Nouercam non cogi ſtare cum priuignis propter mutuum inter eos odium præſumptum.*

1 Nouerca præſumit̄ † male affecta in priuignos,quod colligitur ex text. in l.4.ibi,nouercalibus delinimentis.ff.de inoffi.teſt. l.1. C. in quibus cauſis ceſſat longi tēporis p̄ſcriptio. & profitendo tradidit Ioan.de Caron.in repet.rub.C. de ſecund.nup.nu.98. qui citat Caſtr.conſ 185.1.vol. in antiq. & hoc pronunciatū latè illuſtrium ſcriptorum ſententijs exornauit Tiraq. de leg. connub. par. 9.gl.1.nu.196.Hinc quicquid facit pater contra filios

2 † nouercas habentes præſumi factum nouercalibus ſuaſionibus,probauit Caſtr.& ante eum Bal. & Ang. & alij ſequuntur in l.hoc colore, ff.eod.tit.de inoffic. teſtam.& conſul.Bertran.in conſ.22.num.4.vol.3. &

3 ideo etiam renunciationes factæ † per filias habētes nouercas de bonis, & hæreditate paterna factæ præſumuntur propter inſidias nouercales, ideoq́, infringi,& annullari facilius dicebat Curt. & poſt eum Cagno.nu.9.in d.l.hoc colore.

Ex eadē præſumptione & illud emanauit,non co-

4 gi nouercam † ſtare cum priuignis pp mutuum inter eos odium præſumptū, Iac.de Aret. per illum text.in l.ſi diſceptetur, ff. vbi pupillus educari debeat. & ibi Alb.Bal.in auct.hoc locum.C.ſi ſecundo mulier nupſerit,in fi.& in l.ſi ea.C.de cōditionib. inſertis.quos adducit Bellon.conſ.31.nu.5. Siluan.conſ.28.nu.19. hoc tamē iudici arbitrarium poſt plures dicit Cagn. d.l.hoc colore,nu.10.

CONCLVSIO MCXIIII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur per teſtes noctis tēpore aliquod maleficium eſſe cōmiſſum.

SVMMARIVM.

1 *Noctis tempore commiſſum non probatur ex eo, quod teſtes deponant ſimpliciter de viſu, ſiue criminaliter, ſiue ciuiliter agatur. Et cur,nu.2.*

3 *Noctis tempore commiſſum teſtes probare volentes, ſi tantum de viſu deponant ſuſpecti redduntur.*

4 *Noctis tempore ſi quem deliquiſſe teſtes probare velint, deponantque ſe illum vidiſſe ſubijciendo rationē, quia Luna lucebat, vel aliud ſimile huic, vtique probant.*

Contrarium,nu.5.

6 *Noctis tēpore ſi quem homicidiū patraſſe probare velint teſtes, deponantque ſe cognouiſſe homicidam ad vocem, quia eam habent notam,vtique probant etiam plenè. vt nu.8.modo ſint teſtes omni exceptione maiores, vt nu.7.*

Contrarium.nu.9.

Conciliatio.nu.10.

11 *Noctis tēpore ſi quem deliquiſſe velint probare teſtes, deponantq; ſe illum vidiſſe: quia ipſi erant valde vicini, & propinqui,vel vna cum ipſo erant,vtique probant.*

12 *Nocturno tempore maleficium commiſſum vt probetur plenè,probationes alias inhabiles admitti.*

13 *Præſumptionem contra ſe habere eū delicti commiſſi, qui ea nocte,qua commiſſum fuit,inuentus eſt.*

14 *Noctu commiſſa delicta, grauiora dici.*

1 Noctis tempore † cōmiſſum non probatur ex eo,ꝙ teſtes deponant ſimpliciter de viſu, ſiue criminaliter, ſiue ciuiliter agatur, vt voluit Bald.poſt Oldradū in l.ſi non ſpeciali, C.de teſt. & in l.Arethuſa,ff.de ſta.hom.& in c.1.§.porrò,tit.q̄ ſiue.prima cau.benef.amit. Ang.in l.1.§. interdū,ff.ſi

pars hæred.pet. & in conſ.194. viſis proceſſib.col.n.4. Gram. conſ.58.nu.1. & vot.21.nu.31. & cõſ.45.nu.7. Cæph.conſ.32 nu.8. Alex.cõſ.4.nu.5.vol.6. Dec.cõſ. 363.nu.2.& conſ.429.nu.14. Aret.in Maleſ.in verſ.cũ pareant,d.inquiſi.ad fi.Boſ.tit.de oppoſ.cõt.teſt.nu. 48.Nell.de teſtib.nu.116.Clar.in prac.crim.§.fi.q.21. Boſ.de indi.nu.172 & voluit gl.vbi Bal.& DD.in l.ſi cũ exceptione,§.in hac,ff.ꝙ met.cau. Bal.in l.1.ff.de jjs,qui ſunt ſui,vel alie.iur.& in l.non ignorat. C.qui accuſa. Viu.com.opin.in verſ.teſtis deponens de nocte,vbi de * cõi opinione omniũ DD. teſtatur. Cuius
2 pronnnciati ea eſt ratio, † quia cum nõ dicant ꝙ Luna luceret,vel lumen erat accenſum contra naturam deponunt,cum dicunt aliquem de nocte vidiſſe,& idõ à ſeipſis naturaliter reprobantur,vt dicunt DD. locis relatis,& Boſſ.d.nu.172.& Clar.d.q.21.

Hinc teſtatur Old.euaſiſſe accuſatum, contra quẽ erat probatum maleficium per teſtes de viſu nocturno,probando ꝙ illa nocte Luna nõ lucebat, nec alia lumina,per quæ poterant teſtes videre, vt refert Nel. cita.loco,& Ang.d.§.in hac,vbi Cum.& Dec.conſil. 429.nu.15. qua ẽt ratione teſtes quoſdã Athenis falſi cõuictos fuiſſe ſcribit Plut.in Alcibiade. Ad ꝙ facit ſeqnens ampliatio. Nã amplificatur adeò certã eſſe & indubitatam hanc concluſionem, vt teſtes eo mo-
3 do deponentes † ſuſpecti reddantur,vt dicit Viu.eſſe de mente * omnium, d.verſ.teſtis deponẽs de nocte, Dec.d.cõſ.420. & eo vſque ẽt procedit, vt huiuſmodi teſtes nec faciant indicium ad torturam niſi deponãt illum ad vocem cognouiſſe,vt rñdit Bal.profitẽdo in l.ſi non ſpeciali,nu.1.C.de teſta.& veriſimiliter habeant notam vocem rei, vt decipi nõ poſſint. Cot. in memorab.in verb.teſtis deponẽs, Clar.in d.§.fi.q. 23.verſ.ſed quid ſi teſtis,Boſſ.d.tit.de indic.nu.273.

4 Præmiſſa modo limitantur non procedere, † qñ teſtis deponens ſe vidiſſe aliquem delinquentẽ nocturno tpe ſubijceret rationem, quia Luna lucebat, vel aderat lumen lucernæ,vel ignis,adeo quod dignoſci poterat delinquens,quia tunc probat, Iaſ.in d.l. ſi nõ ſpeciali, & in l.ſi non minorem. C.de tranſact. Dec. conſ.163. & in conſ.363.nu.2. & in conſ.429. nu.15. poſt Oldradum Bal & Ang.d.§.in hac.Crot tract.de teſtib.nu.352. Alex.conſi.4.nu.5. & eſt * cõmunis opinio,vt per Viu.d.verſ.teſtis deponens de nocte,& tradunt omnes ſupra relati,ita diſtinguentes.

5 Huic tñ † cõi opinioni, niſi vltra lumen Lunæ interueniat alia certitudo,vel coniectura, non aſſentiẽ Boſſ.d.nu.173.de mente Fel.in c.ſicut,col.3.de re iudic.& Bal.in d.§.porro,& Com.in d.l.ſi non ſpeciali. adhuc enim huiuſmodi teſtes non videntur omnino integri,cum fundãt ſe ſuper lumen Lunæ, quæ habet radios lugubres,fatetur tñ, ꝙ in ciuilibus, & dum ciuiliter agitur, optimè concluderent, non tamen ad torquendum,& condemnandum in criminalib.

6 Secundo loco reſtringitur Concluſio, † vt non habeat locum; qñ teſtis deponeret ſe cognouiſſe committentem homicidium de nocte ad vocem, quia haberet notam,nam talis depoſitio ſaltem faceret indicium ad torturam,vt diximus ſupra, & * vbiq; tenere DD.teſtatur Cot.in memorabilibus,verſ.teſtis depo-
7 nens.Quod tamen de teſte omni † exceptione maiore intelligitur,vt per Soc.conſ.54. col.1.vol. 3.relatũ per Boſſ.cit.loco.

8 Amplia hanc limitationem, † vt nedũ tales teſtes faciant indicium ad torturam,ſed etiam probent plenè, Alex. conſ.24.col.3.verſ. nec obſtat, vol.2.quod dicit fuiſſe de mente Cyn.in d.l.ſi nõ ſpeciali, & Bal. in l.cõuenticulam,in pen.col. C.de epiſ.& cler. Spe. tit.de teſt.§.1.verſ.quid ergo ſi viro,& muliere,Hoſt. & Io.And.in c.2.de conſuet.Cyn.in l.teſtium,in 4.q. C.de teſtib.

9 In contrarium tamen † facit quod cõſuluit Corn. conſ.10.col.5.verſ.& tñ ẽt auditus,vol.1.vbi determinat, auditum vocis abſq; viſu non eſſe tutam probationem,& eſſe * communem opinionem,teſtes deponentes de auditu ſolo non probare,& voces aliorum facilè imitantur,Cyn.d.l.ſi non ſpeciali,Clar.d.q.21. verſ.ſed quid ſi teſtes,& per Boſſ.d.nu.173.

10 Sed poterit hæc repugnantia tolli,† ſi dicamus primam opinionem veram eſſe,qñ teſtimonium de auditu adiuuaretur alijs adminiculis, nimirum quia ꝑꝑ familiaritatem, & notitiam non vr̃ falli poſſe, vt in caſu Alex. ibi enim agebatur de teſtimonio ſororis, quæ optimè præſumitur nouiſſe vocem fratris, argu. l.octaui.ff.vnde cogna.& cum rarò tam benè imitentur voces aliorũ,vt diſcerni nequeant,non vr̃ obſtare dictum Clari,arg.l.nam cum ad ea,ff.de legib. Idem etiam dici poterit, qñ delinquentes eſſent ſoli in aliquo loco; tunc enim multiplicitas perſonarum non poteſt inducere dubietatem circa voces,vt per Corn. d.conſ.10. vbi & de alijs coniecturis idem iudicium fieri poſſe affirmat. Secunda verò opinio poterit habere locum,qñ deponens de auditu eſſet talis, qui de facili poſſet decipi in voce,nec cõcurrerẽt aliqua adminicula; & hæc conciliatio colligi poteſt ex inſpectione ipſorum DD.& innuit Boſſ.d.nu.173.& Clar. vbi ſuprà. Et ꝙ dicit Corne. d. conſ. 10. de teſtibus de auditu, habebit tantum locum in caſu teſtamenti cõdendi,propterea ꝙ teſtator plerunque mutat vocem infirmitate grauatus, quod poteſt fallere teſtes etiam notam vocem habentes, vt tradit Bart. d.l.2. §. item Labeo,ff.de aqua plu.arcen.

11 Tertiò limitatur cõcluſio in teſte,† qui deponeret ſe vidiſſe aliquem maleficium cõmittentem de nocte,quia erat ipſi valdè vicinus,& propinquus, vel cõmorabatur ſimul cum ipſo; nam tunc niſi probetur noctem illam adeò illunem,& obſcurã fuiſſe, vt nec vicini, & valdè propinqui quenquã videre poſſent, vel quòd teſtis eſſet diſtans ab accuſato,per vnam,vt loquuntur DD.baleſtratam,optimè probabit, vt probat Oldr.Ben.de Vad.in Apoſtil.ad Aret.in d.l. non minorem,per Bal.& Ang.in d.§.in hac.& Bal.in d.l. Arethuſa,in ſecunda lectura,quos refert Viu. d.ver. teſtis deponens de nocte:

Demùm circa hæc de nocte cõmiſſa regula põi cõ-
12 ſtituit,† vt ad illa probanda admittantur aliàs inhabiles,vt per Boſſ.d.tit.de indicijs, nu.171. gl. in d.l. ſi cũ exceptione.§.in hac.Bald.conſ.71.vol.3. Alex.conſ. 24.col.3.vol.2. Aymo conſ.178. Alex. conſ.156.col. 4.lib.5.Dec.conſ.163.nu.8.& conſ.183.nu.6. Marſ.in l.domitorum,§.plurium,nu.73.ff. de quæſt.

13 Secunda regula conſtituitur,† præſumptiõẽ contra ſe habere delicti cõmiſſi,qui ea nocte,qua cõmiſſum fuit,inuentus eſt,Nouel.in prac.crim.pag.24.nu. 41.Crau.conſ.35 nu.11.Mart.conſ.83.nu.16.Abb.in c.1.de clandeſti deſponſ. Arguitur enim ex tempore nocturno & dolus,& delictum, facit ca.conſuluit,de offi.deleg.gl.in c. vnico. in ver.occulta, vt eccleſiaſt. beneſ.Bal.in c.2.de fid.inſtru.

14 Tertiò nocte commiſſa † delicta grauiora dicunẽ, Marſ.d.conſ.83 nu.16.Nouel.d.nu.41.Blanc.in l.fin. nu.198.ff.de quæſtionib.

CONCLVSIO MCXV.

ARGVMENTVM.

Cui incumbat onus probandi nullitatem:tũ quomodo ea probetur.

SVMMARIVM.

1 *Nullitatem proponens probare debet.*
2 *Contra nullitatem in dubio iudicari.*

3 Aſſeren.

3 *Aſſerenti teſtamentum, ſiue contractum nullum, incumbit onus probandi.*
4 *Nullitatem ex actis reſultantem, & notoriam nulla nec probatione, nec propoſitione indigere.*
5 *Nullitatem notoriam nunquam cenſeri excluſam.*
6 *Notoriam iniuſtitiam non intelligi reiecta decreto etiam reijciente nullitates.*
7 *Statuti Genuenſis declaratio.*
8 *Nullitatem non eſſe probandam à proponente, quando negatur factum ſimplex pro nullitate.*
Quod amplia, vt num. 9.
10 *Nullitatem probare tenetur excipiens de nullitate proceſſus contra executionem, quãdo ſententia, quæ vitio nullitatis ſubiacere dicitur, dicta eſt parte præſente, & non contradicente, ſed patiente tranſire in iudicatum.*
11 *Nullitas probatur probando pro aliqua nullitatis ſpecie negatiuam, quæ probabitur per reproductionem regeſti, & actorum, ex quibus inſpici poſſit ſolemnia non fuiſſe ſeruata. Quod amplia, vt nu. 12.*
13 *Nullitatem ex actorum reproductione probatam impedire exequutionem.*
14 *De nullitate ſemper poſſe probari ex non actis ex actorum reproductione, etiamſi ſententia tranſitum feciſſet in iudicatum ex lapſu decennij, ſiue etiam fatalium.*
15 *Negatiuam illam non actorũ, ex qua nullitatis probatio inſurgit probari poſſe per teſtes literatos, qui proceſſui, & prolationi ſententiæ præſentes fuerint, ſeu viderint, & examinauerint acta, & proceſſum, in quibus talia non ſint reperta.*
16 *Actum illum, ex quo nullitas prætenditur probari poſſe fuiſſe geſtum, licet per inſpectionem appareat non fuiſſe in proceſſu regiſtratum.*
17 *Nullitatem probari poſſe per partis confeſſionem, & quomodo.*

1 Nullitatem proponens † probare debet ſiue ad intentionẽ, ſicut ad exceptionem, aut replicationem fundandã id faciat,
vt colligere licet ex tex. in c. cum ſuper. de re iud. &
in c. in præſentia, de renuncia. quod ex ſnĩa Guidonis
de Suzaria probat Io. An. ad Spec. tit. de execu. ſent.
§. poſtremo. nu. 6 & in additione incipien. §. ſequẽti,
& conſuluit Ang. in conſ. 247. atteſtatio. quã ſequitur
Franc. in c. dilecto. de appel. quæ concluſio, & ea præ-
ſumptione iuuatur, q̃ ſtat pro validitate actus, de qua
per Alcia. in tract. de præſump. reg. 3. præſumpt. 34. &
2 in dub. contra † nullitatẽ iudicatur. Bald. in l. eã quam
col. 10. verſ. ſed ſubiungit. C. de fideicommiſſis Rota
deciſ. 586. vtrum ſi cõtra. in antiquis. Ægid. concl. 135.
ſi Epiſcopus, & deciſ. 340. fuit dubitatum. nu. 3. in no-
uiſs. & cum ex pluribus nullitas deducatur, debebit
cauſa nullitatis ſpecifica proponi, & probari Domini
Rotæ deciſ. 145. nota, quod intentans, & deciſ. 749.
nota, quod ſi principalis perſona. in antiquis.
3 Hinc aſſerenti † teſtamentum, ſeu cõtractum nullũ
incumbit onus probandi. l. ſi ſcriptum hęredem, & ibi
Bald. C. de prob. Dec. conſ. 11. nu. 8. idem Bald. in l. 2.
C. de edic. Diu. Adr. toll. in fi. & in l. ſcriniarios. C. de
teſtant. milit. & plenè ponit Vant. in tract. de nullit.
titu. à quo, & à quib. nu. 4. faciunt quæ idem Vant. con
geſſit tit. quid ſit nullitas, & vnde dicatur, nu. 26.
4 Declaranda modo eſt hæc cõcluſio, † vt nõ proce-
dat in nullitate ex actis reſultante, & notoria, quę ne-
dũ probatione, ſed nec propoſitione indiget. Ang. in
l. fi. ff. de peti. hær. Alex. in l. 1. C. vt quæ deſ. aduoca.
Fely. in c. cũ ordinẽ, vol. 8. verſ. prima, declaratio. de
reſcriptis, quod adducit, & ſequitur idẽ Vant. tit. quis
poſſit dicere de nullitate. nu. 52. & ſpectare ad officiũ
iudicis hanc notoriam nullitatẽ tollere, etiam litiga-
toribus ipſis tacẽtibus ponit Card. in clem. 1. q. 19. de
re iud. Alex. conſ. 225. nu. 5. lib. 6. & poſt eos, quos add.
idem Vant. citato titu. quis poſſit dicere de nullitate.
num. 57. ex quo deciditur, hãc notoriam nullitatem
5 quãquam † cenſeri excluſam, latè Gabr. tit. de execu-
tione rei iud concl. 1. nu. 8. & titu. de excep. conc. 1. &
poſt eũ Cóntar. in l. vnic. limitatio. 7. ver. ratione nul-
litatis nu. 63. C. ſi de momen. poſ. fue. app. & notoria
dicitur, quæ nõ habet aliquam dubietatẽ, nec aliqua
diſputatione eſt velata, Franc. in c. dilecto, nu. 153. p-
pè fi. verſ. & intellige. dę appell. Fel. in c. inter cęteras.
col. 5. verſ. intellige de re iud. Dec. in c. ex parte, col. 5.
verſ. 5. fallit. de offi. deleg. Cęph. conſ. 201. num. 10. &
conſ. 202. nu. 16. vol. 2. Gabr. de excep. rei iud. cõcl. 1.
nu. 9. & illud, quod in propoſito dicimus de nullitate
notoria, habet etiam locum in notoria iniuſtitia, quę
nullitati æquipollet, vt latè per Felin. poſt alios in di-
6 cto capitulo inter cęteras de re iud. imò decreto † reij
ciẽte nullitates nõ intelligetur etiam reiecta notoria
iniuſtitia, quia licet iniuſtitia includat nullitatẽ, & ei
qui dicit iniuſtam, ſufficiat probare nullam, vt inquit
Fel. poſt Inno. in c. cũ contingat. in fine. de offi. deleg.
nullitas tamen nõ includit iniuſtitiam, quia verſatur
circa proceſſum, & ius publicũ, & iniuſtitia circa ius
priuatorum, quæ etiam nõ eſt verè nullitas, ſed ſecũ-
dum quid, & ideò nõ cõprehendetur in dicto decre-
to, ſiue ſtatuto. ſicut non comprehendi in verbis ritus
magnæ curię decidit Sacrũ Conciliũ Neapolitanũ,
teſte Afflict. deciſ. 28. quæ faciũt pro declaratione ſta
7 tuti † ſiue decreti Genuenſis reijcientis ſententiarum
nullitates, & exceſſus ex quacũque cauſa, qui nõ fue-
runt propoſiti intra tres menſes, à die, qua ſentẽtia in
iudicatum tranſiuit, vt non excludat notoriã iniuſti-
tiã, vt in ſimili ſtatuto Romano diremere DD. Rotæ
in vna Romana prætenſæ cõuentionis corã R. P. D.
Robuſterio die 7. Nouembr. 1580. moti etiã quia id
ſtatutum eſt cõtra ius, & cum nõ tangat iniuſtitiam,
quæ eſt ſubſtantia, non tangit etiam notorietatem,
quæ eſt qualitas, quæ facit etiam caſum mixtum.
Modo ad rem noſtram redeundo, ſecũdo loco de-
8 claranda eſt concluſio, vt nõ procedat, † quando ne-
gatur factũ ſimplex pro nullitate, vt puta, quia nego
me nunquam fuiſſe in cauſa, vel ad ſententiã citatũ
libellum porrectum, litem cõteſtatam, vel ordinẽ iu-
dicij ſeruatum, quæ per modũ abnegationis, ſi de cõ-
trario non cõſtet, pro legitimè probatis habebunt, vt
ponit idem Vant. tit. de nullita. ſen. à quo, & à quibus,
9 nu. 6. ibiq; hoc ampliat, vt idem ſit, † quando nullita
tis oſtẽdẽdæ cauſa proponeret negatiua alicuius qua
litatis extrinſecæ, quæ ita competit vni, vt non alteri,
vt ſi negetur iudex, aut cõtra perſonam oponatur, nõ
cum huiuſmodi qualitates non pręſumantur. c. cũ in
iure peritus. de offi. deleg. l. 1. C. de mãdatis principũ,
& colligi poteſt, arg. l. non ignorat. C. qui accuſare.
ſatis probat, qui ex his capitib. nullitatẽ propoſuit, ex
eo quod de illis nullibi cõſtet, vt per eũdem Vant. tit.
de nulli. defec. iuriſ. num. 8. & tit. de nulli. ſenten. ex
defec. inhabilit. ſeu mandati comparent, num. 62.
11 Subdeclaratur † modo huiuſmodi declaratio, vna
cũ ampliatione, procedere, quãdo ſententia nõdum
in iudicatum tranſiuit; tunc enim pro ea nõ præſumi-
* tur, vt per DD. communiter * in c. quoniã cõtra in fi.
de prob. ſecus quando ſententia, quæ vitio nullitatis
ſubiacere dicitur, dicta eſt parte pręſente, & nõ recla-
mante, ſed patiente, tranſire in iudicatum, nã eo caſu
propter auctoritatẽ rei iudicarę præſumuntur omnia
iuris ſolemnia nullitatem excludentia, & excipienti
de nullitate proceſſu contra executionem incumbit
onus probandi, vt reſpondit in terminis Inno. in d. c.
cum in iure peritus. col. fin. quem adducit, ſequitur
Rot. in d. cap. cum in iure peritus colum. 12. vbi dicit
* communem opi. maximè ijs. in ipſa * enunciatis idẽ
* Imo. in l. ſciendum vbi etiam * communem eſſe opi-
nionem teſtatur. ff. de verb. obli. Meno. conſi. 100. nu.
5. latè Gabriel. de ſen. concl. 4. vbi plenè declarat, an,
& quando, & quatenus pro ſententia præſumatur,
quod alibi commodius explicabitur.

Hoc igitur poſtremò caſu probanda erit nullitas alio modo, quàm per negationem, vt per Ang. cita. conſ.24. quem adducit Philip. in c. dilecto. quæſtione quinta. in fi. de appell. quare alij modi probandæ nullitatis ſunt inquirendi.

11 Probabitur autem nullitas † probando pro aliqua nullitatis ſpecie negatiuã, quæ cum ſit coarctata ad acta, & proceſſum cauſæ, probari poterit per reproductionẽ regeſti, & actorum, ex quibus inſpici poſſit ſolẽnia nõ fuiſſe ſeruata, nimirũ, qa ibi non apparet de citatione, neq; de poteſtate Iudicis, nec de perſonis, neq; de ordine, vt dicũt Bar. in l.2. C. de errore aduoc. Imo. in conſ. 110. in cauſa, quæ vertitur, in princ. Mil. in repet. verſ. ſent. à qua non eſt appellatum. Dec. cõſ. 483. num. 4. Soc. conſ. 96. colum. 9. circa med. verſic. ſed clarè etiam reſpondetur. lib. 4. & tunc verè, & clarè probat de nullitate, dicit Aymo in tract. de antiq. temp par.2. verſ. ex præmiſſis, nu. 53. Bar. in l. ij, qui ad ciuilia. C. de appel. & in l.1. ff. ſi tutor, vel curator appel. Bal. in l. ſi contra. C. de appel. Alex. conſ. 123. col. 8. vol. 4. & in cõſ. 123. col. 3. lib. 1. & in cõſ. 95. in princ. lib. 6. & per DD. in d. c. quoniam contra, de prob. latè Vant. citato tract. tit. à quo, & à quibus. nu. 12. cũ pluribus ſeq. & cum actorum pluralitas nõ præſumatur; ſufficiet parti reproducenti alia acta negare, & aduerſario prætendenti plura fuiſſe, incumbet onus probãdi, vt latè per Aymo. d. 2. par. prin. nu. 55.

12 Ampliatur adeò procedere † hunc probandi modũ, vt ex eo dicatur probatio fieri incontinenti, vt sẽſit conſulendo Alex. conſ. 33. col. fi. lib. 1. ponit Fran. Here. in trac. de prob. neg. nu. 176. & cũ nullitas hmõi tunc ex actis appareat, poterit dici euidẽs, & notoria, vt latè per Vant. tit. quis poſſit dicere de nul. nu. 51. & Contard. in d. l. vnica, limit. 7. nu. 57.

13 Ex quo deducitur † nullitatem hoc modo probatã impedire executionem, cum non requirat altiorem indaginem, ſed dicatur patens, & aperta, Alex. citato conſ. 33. in fi. vbi hanc eſſe * communem opinionem Doctorum vbiq; docuit, idem tradit Bart. quem alij ſequuntur in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & conſulendo ponit Vegius. cõſ. 46. nu. 9. & quod impediat executionem c. trium conformium conſuluit Oldr. * in conſ. 106. quem plures ſequuntur, & * communem illius partem dicit Bertr. conſ. 84. vol. 1. vt per Gabr. tit. de exce. rei iud. cõcl. 1. nu. 8. vbi latè declarat, an, & quando notoria nullitas impediat executionem triũ conformium, quam impedire executionẽ inſtrũ habẽtis ex diſpoſitione ſtatuti executionẽ paratã, tradit Bened. in tract. de libel. guarentig. par. 2. q. 18. verſic. tertio loco. quem refert, & ſequitur Menoch. de adipiſcen. poſſ. remed. 4. num. 893.

14 Ampliatur ſecundo procedere, † etiam quod ſñia tranſitum feciſſet in iudicatũ, ex lapſu decennij, ſiue ẽt fatalium. nam ex actorum reproductione ſemper de nullitate ex non actis probari poterit; ita poſt eos quos adducit, ponit Here. in tract. de proband. negat. nu. 177. à quo, & aliæ ampliationes, & limitationes ſumi poterũt, quæ cum maximè ad præſumptionem, quæ eſt pro ſententia, & ad actorũ probationem, pertineant, hic referenda non duximus.

15 Amplies nũc velim tertio loco † hmõi negatiuam nõ actorum, ex qua nullitatis probatio inſurgit, probari poſſe non ſolum per reproductionem huiuſmodi proceſſus, ſed etiã per teſtes literatos, qui proceſſui & prolationi ſententiæ præſentes fuerint, ſeu viderint, & examinauerint acta, & proceſſum, in quibus talia non fuerunt reperta: eſt enim hæc negatiua coarctata, & ideo probabilis, Ant. in cap. quoniam contra, in vltima charta, col. 1. de prob. quem adducit Mil. in reper. verſ. ſententia, à qua non eſt appel. & per plura concludit Vant. citato titul. à quo, & quibus modis, num. 10.

16 Declara tamen, quæ dicta ſunt ita procedere, † vt nihilominus probari poſſit actum illum, ex quo nullitas prætenditur, fuiſſe geſtum, licet per inſpectionẽ appareat non fuiſſe in proceſſu regiſtratum, vt de negatiua, quæ per ſcripturæ productionẽ probatur, tradit Here. alleg. tract. de proban. negat. nu. 174. & hoc caſu, quando per errorem ſcriptura fuit omiſſa, poſſunt acta per teſtes probari, vt per Caſt. conſ. 60. nu. 2. vol. 1. & alibi attigimus.

17 Demùm probari poterit † hmõi nullitas per partis confeſſionem, nimirum litem non fuiſſe conteſtatã, vel quid ſimile nullitatem inducens nõ fuiſſe factũ, vt ad no. Mil. cit. verſ. ſenten. à qua non eſt appel. Fel. in c. de cauſis, col. 3. ver. 3. concl. de offic. deleg. Vant. & alios adducens d. tit. à quo, & à quib. nu. 20.

CONCLVSIO MCXVI.

ARGVMENTVM.

Numerationem non præſumi, ſed debere probari: & an per confeſſionem probetur.

SVMMARIVM.

1 *Numeratio non præſumitur, ſed ab eo probanda eſt, qui dixerit eſſe factam.*

2 *Numerationem non probari ex confeſſione de recepto.*

3 *Agenti ex numeratione non ſufficit probare confeſſionẽ de recepto.* Contr. nu. 4. Conciliatio, nu. 5.

6 *Numerationem probari ex confeſſione de recepto elapſo biennio.* Contr. nu. 7.

8 *Agenti ex numeratione non ſufficit probare confeſſionem de recepto, ſecus ſi ex mutuo nulla facta mentione in libello de numeratione.*

Quod intelligas, ſecus eſſe, quando ageretur ex mutui confeſſione: nam nõ obtineret actor, vt nu. 9. Et cur nu. 10.

11 *Depoſitum non probari ex confeſſione de recepto.* Contr. nu. 12. Conciliatio, nu. 13.

14 *Numerationem probari ex confeſſione de recepto in omnibus alijs contractibus, præterquam in mutuo, & dote.*

15 *Numerationem probari ex confeſſione in cæteris contractibus præterquam in mutuo, & dote, quando confeſſio fieret ad obligandum, ſecus ſi tenderet contra confitentem ad libertatem alterius.*

16 *Numerationem probari ex confeſſione per pactum, vel acceptilationem.* Contr. nu. 17. Conciliatio, nu. 18.

19 *Numerationẽ probari ex confeſſione ad liberandum tẽdente elapſis triginta diebus, adeo vt nõ admittatur probatio creditoris in contrarium.*

20 *Numerationem totius probari ex creditoris confeſſione tendente ad liberandum elapſis triginta diebus, etiam ſi nõ fiat expreſſe pro toto debito, ſed dicatur, vt ſolet, pro reſto, ſeu reliquo, quod mihi debebas.*

21 *Numerationem non probari ex confeſſione in contractibus extra mutuũ, et dotem, qñ lex ad excludendã fraudem requireret actualem, & veram numerationem.*

22 *Numerationem non probari ex confeſſione ſolutionis factæ a cedente in inſtrumento ceſſionis.* Contrarium, nu. 23. Conciliatio, nu. 24.

Idem eſt de arris ſponſalitijs, vt nu. 25.

26 *Confeſſionem depoſitarij non facit eſſe ad retractum, ſed opus eſſe, vt conſtet de reali, & vera numeratione ad hoc, vt dici poſſit depoſitum recte factum.*

27 *Numerationem probari ex confeſſione de recepto poſt biennium, non ante. Et cur.*

28 *Numeratio licet probetur ex confeſſione de recepto poſt biennium, poterit tamen confitens poſt biennium probare pecuniam non numeratã fuiſſe.* Contrarium, nu. 29. Conciliatio, nu. 30.

31 *Numerationem probari ex confeſſione de recepto ante biennium fauore piæ cauſæ.*

32 *Numerationẽ probari ex confeſſione de recepto ante biennium*

Digitized by Google

niuu iudicis implorato officio, vt ibidem exemplo declaratur.

33 *Numerationē probari in contractu mutui ex confeſſione ante biennium. Contr. nu. 34. Conciliatio, nu. 35.*

1 Numeratio conſiſtit in † facto, & ideò nullo temporis curſu præſumitur, Aret. in §. idem iuris, nu. 67. Inſt. de excep. & dicēti numerationē eſſe factam incumbit onus probandi, cum maximè non fuiſſe numeratum ſit mera negatiua, cuius naturali ratione probatio nulla eſt, ideoq; probatum intelligatur, eo ipſo, quo contra nō conſtat. l. aſſeueratio. C. de non num. pecun. l. 1. & ibi Fulg. gl. & Bar. in l. 2. C. eo. Bal. conſ. 28. num. 2. vol. 1. Ang. d. §. idem iuris, nu. 5. Ang. quem refert Alex. in l. ſi ſtipulatus. §. Chriſogonus, nu. 12. ff. de verb. oblig.

2 Quod amplificari poteſt etiam † confeſſione de recepto interueniente, vt probant l. adductæ, & text. in l. ſi ex pretio. & ibi gl. Iac. Butr. & Bal. C. de nō num. pec. & in l. 1. & 2. C. de do. cau. nō num. & in l. 1. §. mutuam. ff. ſi quid in frau. patroni. Anch. conſ. 338. viſa copia. verſ. contrarium, num. 2. aliud enim eſt recipere, aliud confiteri recepiſſe, Bar. per illum text. in l. ſi debitorem. ff. de noua. & in l. 2. §. creditum. ff. ſi cert. pet. Veronen. cauſarum ciuil. cōſ. 44. in quæſt. de præſentando in 1. dub. Anch. conſ. 443. primo eliciamus. col. 3. verſ. 7. nu. 4. Soc. cōſ. 3. nu. 4. vol. 1. Afflict. deciſ. 402. num. 2. Tiraq. de contract. connūbio. §. 4. gloſſ. 6. nu. 11. Cacher. deciſ. Pedem. 40. nouiſſimè Ioseph. Ludou. concl. 14.

3 Infertur ex hac ampliatione agētī † ex numeratione non ſufficere probare cōfeſſionem de recepto, adducitur Spec. in tit. de teſte, §. 1. verſ. item pone, egi contra te, Bart. in l. certi condictio. §. ſi nummos. ff. ſi cert. pet. & ibi Iaſ. & Dec. nu. 11. & adducitur idem Bar. in l. 2. §. fi. eo. tit. Bald. in l. 2. C. ſi cert. pet. Ang. & Alex. poſt multa. in l. ſi ſtipula. §. Chriſog. ff. de verb. obl. & in l. 1. §. ſi quis ita. eod. tit. Aret. in §. ſequens. nu. 9. & ibi Iaſ. nu. 13. Inſt. de actio. Lofred. conſ. 27 nu. 5. & alios congerit Tiraq. d. gl. nu. 18. & hanc ſententiam veriorem dicit Illuſtriſſimus Albanus poſt Alex. in d. §. ſi nummos.

4 Contra hoc dictum † dicitur ſenſiſſe Bal. poſt Nic. de Mat. in l. generaliter, col. vlt. in 9. quæſt. & ibi Saly. col. pen. in 17. quæſt. & idem Sal. in l. ſi ex cautione, verſ. item quæro è contra. C. de nō num. pec quos adducit Alex. in §. Chriſogonus, & Tiraq. d. gl. 6. nu. 13. & Imol. in d. §. Chriſogonus, intelligit illud dictum Spec. procedere, quādo articulatum ſolùm fuiſſet de numeratione, non etiam de confeſſione, & teſtis iurauit dicere veritatem ſuper articulis tantum, non etiā ſuper tota cauſa, vt refert Alex. ibi nu. 13. idem dicit Caſtr. in l. 1. §. fin. ff. ſi cer. pet. & in dicto §. ſi quis ita, num. 4.

Amplectendo illationem ſuperius poſitā, quæ cōmuniter tenetur, in vnam conſonantiam † opiniones

5 redigi poſſent, ſi diceremus cōem procedere, quando negatur numeratio, & opponitur exceptio nō numeratæ pecuniæ: nam aliàs ſi nō opponeretur etiam ante biennium ex confeſſione præſumeretur numeratio, & ita loquitur Sal. in d. l. ſi ex cautione, verſ. quæro quid ſi è contra. prout refert Alex. d. §. Chriſogonus, & ibi ita tenuit poſt med. & Ang. col. vlt. verſic. vlt. oppono. ac Aret. col. 7. verſ. & quia.

6 Secundo loco declarabitur † non procedere, quando fuiſſet elapſum biennium poſt confeſſionē, vel renunciatum legitimæ exceptioni non numeratæ pecuniæ, Bal. in l. vnica. C. de rei vx. act. in princ. & in l. pecuniæ. C. de ſol. Raph. d. §. Chriſogonus, quē refert ibi Alex. & ſequitur, & in l. 1. §. ſi quis ita, & ibi Imol. eo. tit. & Caſtr. d. §. Chriſogonus, nu. 10. & ita dicunt velle Bar. ibi Lofred. d. cōſ. 27. nu. 6. Aret. d. §. ſequēs, inſt. act. nu. 15. Alba. ad Bar. d. §. ſi nummos, nu. 3.

7 Contra tamen hanc ſecundam declarationē † adducit Bal. ſimpl. ſequens dictum Spec. conſ. 50. nu. 3. lib. 2. Ang. conſ. 49. & conſ. 135. quos adducit Apoſtil. ad Caſtr. in d. §. Chriſogonus, nu. 10.

Sed cum elapſo biennio probetur huiuſmodi cōfeſſione numeratio, non videtur de hac declaratione dubitandum, vt etiam dicit Sal. in d. l. ſi ex cautione, quem refert Fel. & ſequitur in d. c. ſi cautio. nu. 85.

8 Declaratur tertio procedere illationem, † vt ſuperius eſt poſita, quā fuit actum ex numeratione, ſecus ſi fuiſſet actum ex mutuo nulla facta mētione in libello de numeratione, tunc enim probata confeſſione, quia diceretur probatum mutuum ciuile, obtineret actor, Bar. in d. §. ſi nummos, intelligit Rom. in l. prædia. ff. de acqui. poſſ. & ante eum Ang. conſ. 103. in q. vertente, & in d. §. Chriſogonus, col. 7. & latius Alex. in conſ. 179. col. pen. verſ. & ita etiam, vol. 2. Iaſ. in d. §. ſequens, nu. 13. & ita format q. Fel. in d. c. ſi cautio, nu. 81. de fid. inſtr.

Hic ſubintelligas hanc declarationem procedere,

9 quādo actum eſt ex mutuo, prout loquitur, ſecus † quā ageretur ex mutui cōfeſſione: nam eo caſu alia ratione non obtineret, nimirum quia ineptè egiſſet ex cōfeſſione, ex qua nō oritur actio. l. Publia, §. fi. ff. depoſiti. Caſtr. d. §. Chriſogonus. ad quod vide Fel. d. cap. ſi cautio. nu. 85. & hoc in mutuo habet locum tunc demū, quando nulla eſt facta mentio de literis, ſeu ſcriptura, vt per Alex. in d. §. Chriſogonus, qui ita dicit ſentire ipſummet. Caſtr. in l. certi condictio, §. quoniam, ad fi. ff. ſi cert. per.

10 Ratio † autē eſt, quia licet in alijs contractibus cōfeſſio inducat tantum probationem, in contractu tamen mutui inducit obligationem ita demum, ſi ſcriptura interueniat, iuxta gl. in l. ſi non ſinguli, in verſi. rei geſtæ. C. ſi cer. pet. vt magis * * cōmunem opinionem dicit Alex. d. §. Chriſogonus. nu. 12. ad quod videas Albanum. S. R. E. Cardinalem ampliſſimum, ad Bar. in l. ſi ex cautione, nu. 2.

Modò ſecūdò ex principali ampliatione infertur, idem in depoſito, quod in mutuo dictū eſt, vt nō ſuf-

11 ficiat † probare illud ex confeſſione, vt conſulendo, voluit Bal. conſ. 218. præſup. ſtatuto, ver. quartus articulus, nu. 5. vol. 1. quem refert Tiraq. d. § 4. gl. 6. nu. 15. quod etiam in eo multo magis obtinere dicit, quia

12 depoſitum re tantum contrahitur. Sed contra † hanc illationem ſenſit Aret. in d. §. ſequens, nu. 15. vbi expreſſè dicit, quod qui ageret ex reali, & actuali depoſito, & ad probandum produceret inſtrumentum cōfeſſionis, obtineret, licet aliud eſſet in mutuo, & idē dicit Bal. conſ. 256. actum fuit depoſiti, lib. 1. & ſequitur Soc. conſ. 143. nu. 3. lib. 1. licet ratio Baldi non inſubtiliter intuenti videatur probare contrarium.

13 Verùm pro declaratione ad cōciliationem † intelligas procedere, quod dicit Aret. quoad præiudicium confitentis, iuxta tex. in d. l. publica. §. vlt. ff. depoſiti, & in l. in contractib. C. de non num. pec. ſecus quoad præiudicium tertij, cuius intereſt, ita declarat Tiraq. d. gl. 6. nu. 15. in fi. dictum aliàs fuit in concluſio. depoſitum.

14 Principalis aūt ampliatio, † qua ſtatuimus ex confeſſione de recepto numerationē non probari, declaratur procedere, quoad confeſſionem mutui, & dotis, contra quam opponi poteſt exceptio non numeratæ pecuniæ infrà tempora cōſtituta, tit. C. de non num. pec. & tit. C. de do. cau. nō num. & in auth. ibi poſita: Iaſ. & Dec. in l. q pecuniā. ff. ſi cer. pet. Ruin. conſ. 19. nu. 8. vol. 4. & eo ipſo, quod opponitur, dicitur probata non numeratio contra cōfeſſionē, vt per eos, quos latè adducit Herc. in tract. de prob. neg. num. 27. ſecus quoad confeſſionē emanatā ſuper alijs contractibus: nam ex ea probabitur numeratio pecuniæ, & præiudicabit ſtatim, l. publ. ff. depoſiti, l. generaliter, C. de nō nu. pec. Dec. in l. 2. §. creditum, nu. 35. ff. ſi cer. pet.

Fel. in

Fel.in c.ſi cautio.nu.54.de fid.inſtr. Alex.cōſ.191.nu.3.vol.2.Herc.cit.tract.de prob. neg.nu.31.& ꝙ confeſſio creditoris probet veram, & realem ſolutionē, probat tex.in l.pecuniæ,& ibi Bal. C. de ſol.

15 Subdeclaratur modò primò hoc dictū† quoad cæteros contractus procedere, quando confeſſio fieret ad obligandum, ſecus ſi tenderet contra confitentem ad libertatem alterius, tunc enim neq; ex ea probaretur numeratio obſtante exceptione triginta dierum, iuxta tex.in l.in contractib.§.ſuper cæteris. C.de non num.pec.& ibi gl.mag.in l.generaliter. C. eo. & gl.in l.ſi ex plurib.ff.de ſol.

16 Hoc declarandum venit, vt procedat,†quando cōfeſſio continet numerationem, ſeu ſolutionem eius, quòd debetur, ſed ſi confiteretur ſibi non teneri, vel ipſum liberaſſe per pactum, vel acceptilationem, ſtatim præiudicaret: nam cum in huiuſmodi liberationibus non interueniat pecunia, nō poſſunt dici factæ ſpe futuræ numerationis Bat.& Caſtr.contra gl.ibi in l.ſi ex plurib.nu.2.ff.de ſol.per tex. in l.ſi acceptilatū, §.1.vbi idem tenet Bar.ff.de acceptilat. Caſt.in d.l.in contractib.§.ſed quoniam,nu.4. & in d.l.generaliter, nu.14.Rom.conſ.46. verſ. 2.quia poſito.

17 Sed cōtra†hoc videtur vrgere dictū Bar. in l. Aurelio,§.Caius nu.12.verſ.idem puto.ff. de lib.leg.vbi ex verbis,confiteor me recepiſſe, & acceptum ferre,non vſ probari numeratio, quia videntur magis appoſita ad ſolemnizandum acceptilationē,quàm ꝙ in verū, & propterea Alex.in d. l.ſi ex plurib. dicebat ēt cogitandum,ad idem Bar.in l.1.ff. quæ in frau. patroni. & in l.ſi in ſtipulatum,vbi Alex.ff.de don. alios adducit Aret.in §.1.nu.7.Inſt quib. mod. tol.oblig.

18 Dici poſſet,† quod cū confeſſ.per ſe non probet,nō poſſe ēt probare numerationē per acceptilatio.ſed tñ ꝙ accepril. valebit in vim ſimplicis pacti de non petendo,vt declarat Rom.cōſ. 209. qñ erit app.ſup cōtractu, q re celebratur, & operabit excluſionē exceptionis,licet non probet verā numerationē,Caſt.d.§.ſuper cæteris. Cum etiam quando vltra cōfeſſionem adeſt pactum de non petendo, non poſſit opponi huiuſmodi exceptio,Hercul.de proban.neg.nu.32.

19 Secundò declarari debet,vt lapſis† triginta diebus probet confeſſ. ad liberandum tendens, adeò vt non admittatur probatio creditoris in contrarium,Caſtr. per illum tex.d.§.ſuper cæteris,nu.3. & conſ.233.vol.2.& in d. l. in contractib.nu.2.

20 Amplia,vt confeſſio† creditoris probet tūc numerationem totius, etiā ſi non fiat expreſsè pro toto debito,ſed dicatur,vt ſolet,pro reſto ſeu reliquo eius,ꝙ mihi debebas,quia non poteſt dici reliquum, niſi ceteræ partes eſſent ſolutæ,ita Caſtr. per gl. ibi in l. ſi ex plurib.nu.2.ff.de ſol.Alc.in l.poteſt.ff. de verb.ſignif. Bal.& Sal.in l.ſi quidem,in fi.C.de excep. Bal.in l.ab Anaſtaſio.ad fi.C.mād.cum alijs add. per Hercul.qui etiam declarat,de proban.neg. nu. 223.

21 Subdeclaratur modo ſecundo loco, † quod ſupra dicebamus in contractibus extra mutuum, & dotem probari numerationem ſtatim,non procedere,quando lex ad excludendam fraudem requireret actualē, & veram numerationem, vt cōſulendo tradit Soc in conſ.3.nu.6.vol.2.Corneu.conſ.68. Caſtr. & Sal.in l. per diuerſas.C.mand.& plures in hanc ſententiā adducens probat Tiraq.in tract.de retract.conſangui.§.1.gl.nu.75.& ex trad.p ipſum in l. ſi vnquam, in ver.donatione largitus. C.de reuoc.don.

22 Ex qua ſubdeclaratione illud inferri † pōt confeſſionē ſolutionis factam à cedente in inſtro ceſſionis non probare numerationē,vt docuit Bart. in l..per diuerſas.nu.11. & 12.poſt relatos ab eo. C. mand. & ibi Sal.Ang.Caſtr. Bal.conſ.285.caſus coram R. col.vlt. lib.2.DD.Rotæ deciſ.177.ceſſio.in addi. verſ.deindè quæro.in no.Caſtr.conſ.252.viſo quodam,col.2.ver.reſpondetur.lib. 2. Milis in reper. ver. ceſſio actionis præſumitur plures congerit Tiraq.d.§.1. gl. 18.num.79.& Gabr.Rom.tit.de ac. concluſ.5.

23 Cōtra hanc illationē† tenuit Bal. in l.2.circa med. C.ne liceat potent. & alios refert præcitato loco, nu.86.idem Tiraq.& Gabr.d.concluſ. 5. quem adire poteris pro declaratione huius illationis.

24 Hic tamen non omittas declarationem† ſecundā, hāc partem procedere poſſe,quoad præiudiciū ipſius cedentis,ſecus quoad præiudicium tertij, cuius intereſt,cui nullo modo præiudicat,vt apertè ſenſit Bar.in d.l.per diuerſas,nu. 12.qui dicit ita pluries cōſuluiſſe, & refert Tiraq.d. loco.num. 78. & ita etiam intelligi poteſt ſubdeclaratio ſupra poſita, ex latè trad.a DD. in l.2.§.creditum.ff.ſi cert.pet.

25 Secundò infertur, † quod de arris ſponſalitijs conſuluit Soc.conſ.3.vol.1.

26 Tertiò infertur ad retractum † non ſatis eſſe cōfeſſionem depoſitarij,ſed opus eſſe, vt cōſtet de reali & vera numeratione ad hoc, vt dici poſſit depoſitū rectè factū,vt conſuluit Capol. cauſarū ciuiliū d conſ.44.in q. de repræſētatione in primo dubio. & p plura concludit Tiraq.de retractu conuen. §.4.gl.6. nu.16.

Huc uſq; vidimus numerationē non præſumi,neq; per confeſſionē probari. niſi ſecundum diſtinctiones ſupra poſitas nunc ſciendū eſt, quod ēt ſupra attigimus,procedere præmiſſa ante biennium exceptione
27 †non numeratæ pecuniæ oppoſita,poſt bienniū autē confeſſio de recepto probabit numerationē, nec poterit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, ſicut nec dotis elapſis tēporibus conſtitutis.l. in contractibus.& ibi omnes notant.C.de non num. pec.Caſt.in l.aſſeueratio.C.eo.tit.Iaſ.in l.qui pecuniam. ff ſi cert.pet.Fel.in c.ſi cautio,de fid.inſtr.nu.57.quia non eſt veriſimile indebitè confeſſum tanto tēpore tacuiſſe.

28 Hoc primo declarandum † eſt ita procedere, vt tamen liceat confitenti poſt bienniū probare pecuniā non numeratam fuiſſe,gloſſ.in l.ſi ex cautione.& ibi Bar.nu.13.C.de non num.pec.Caſt.d l. aſſeueratio.& tenet Ci.Nic.de Mata.Bal. Ang. & Salyc. in d.l.ſi ex cautione,& communis eſt ſententia,vt dicit Aret.in §.idem iuris.Inſt.de excep.num.3. & ibi arguit pro,& contra.Caſtr.in d.l.in contractib in prin. nu.2. qui ex mente Bal.diſtinguit inter exceptionem non numeratæ pecuniæ,& exceptionem triginta dierum, nu.2. & hæc fuit opinio Iac.quem Accurſ. ſequitur.

29 In contrarium tamen † quod poſt biennium non admittatur debitor ad probandum. volens aſſumere in ſe onus probandi,tenuerūt antiqui gloſſatores,Io. & Azo.& plures,quos refert Fely.in d.c. ſi cautio,nu.
30 60.de fid.inſtr.ad quam diuerſitatem ſedandam† tradit Caſtr.in d.l.in cōtractib,nu. 8.diſtinctionem,quæ valdè affinis videtur dictis Bald. in l.ſub ſpecie. circa med.C.de poſtula. quod autem poſt biennium poſſit opponi exceptio doli, & probari aliquibus probabilibus coniecturis, quæ transfert onus probādi in creditorē,tenuit Abb.in d.c.ſi cautio, nu. 10. poſt Hoſt. & in c.ſi.de ſolut.Aret. d. §. idem iuris,nu.6.& ponit Fel.in d.c.ſi cautio,nu.66. verſ. fallit ſexto.

31 Declaratur † ſecundo non procedere fauore piæ cauſæ. Io.Oldendorp. in tract.de iure ſing. priuileg. 14.facit, quod de æquitate Canonica. huiuſmodi exceptio perpetuo poteſt opponi,Dyn. in c. locupletari,de reg.iur.in 6.quem adducit Rom.conſ. 44.nu. 2. ſequitur Marſ. ſing.467.rigor iuris. Bolog. ad Io.de An.conſ.97.in cauſa iſta, col. 2. & tenuit Ang.conſ.165. D. Angelina. circa med.

32 Tertiò reſtringitur non procedere faltem,† quoad iudicis officium,quod poteſt implorari hoc modo,vt iudex nō permittat ipſū moleſtari, niſi creditor ꝓbet pecuniā numeratā,ad ꝙ aliàs non tenetur elapſo biennio ad inſtantiam partis,ſenſit Sal.in d.l. ſi ex cautione Fel.d.c.ſi cautio.nu.65.Marſ.ſing.227. Rol.à Val. cōſ.1.n.57.lib.1.Pariſ.ad Bar.in rub. C. de nō nu.pec.

Quarto

Quartò limita. poſſet non procedere, quod primo diximus ante biennium ex confeſſione non probari
33 numerationem in contractu mutui † quando fieret confeſſio ex cauſa mutui iam facti aliquo certo tempore elapſo, vt tenuit Soc. in l. 2 §. appellata. ff. ſi cert. pet. ſecutus opinionem Simon. Vicēt. de quo meminit Ci. & Sal. in l. generaliter, C. de non num. pec. nam tunc cōfeſſio ſtatim præiudicat, & non poteſt opponi exceptio, etiam ante biennium.

34 Sed in contrarium † eſt* communis opinio, vt dicit Dec. in d. l. 2. §. appellata. quam ibi tenuit Fulg. & Alex. & tenet gl. in l. generaliter. ver. eamq;. C. de nō num. pec. quæ dicit, d. l. non procedere in mutuo ante biennium, & tamen text. ibi loquitur de confeſſione ex cauſa antecedente. Sequuntur ibi DD.* communiter ad idē Aret. in d. §. idem iuris, nu. 24. qui tamen diſtinguit ex mente Sal. & hoc etiam caſu habet lo-
35 cum ratio, † quæ inducit exceptionem non num. pec. ne debitores decipiantur eorum facilitate, vt p Feli. & alios in d. c. ſi cautio. & gl. 1. in d. l. in contractibus. & d. l. aduerſus. quibus nititur contraria ſententia, loquuntur in confeſſione facta ex alia cauſa, quā mutuo. Reliqua, quibus declarant hæc materia, tā ante biennium, quam poſt, proſequere, vt per Fel. in d. c. ſi cautio. & Aret. in d. §. idem iuris.

CONCLVSIO MCXVII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur numeratio per inſtrumentum, in quo notarius de numeratione teſtetur, vel per alia verba numerationem ſignificantia.

SVMMARIVM.

1 *Numerationem probari per inſtrumentum, in quo notarius de numeratione teſtetur.*

2 *Numerationem adeo probari per inſtrumentum, in quo notarius de numeratione teſtetur, vt nō poſſit aliter accipi, etiam ad excuſandum a falſo notarium, qui ſcripſerit in inſtrumento aliquem numeraſſe, ſi probetur numerationem actualem non interueniſſe.*

Contrarium, num. 3. Conciliatio, nu. 4.

5 *Numeratam non dici pecuniam, quæ præſens ſit, vel in ſacculo, nec tamen numeretur. Contrar. nu. 6.*

7 *Numerationem dici probatam ſtatim ex inſtrumēto, in quo de numeratione notarius teſtetur, nec poſſe opponi non numeratæ pecuniæ exceptionem.*

8 *Numerationem probari ēt ſi in inſtrumento non ſit appoſitum verbū numerauit, ſed notarius teſtetur aliquē confeſſum fuiſſe, habuiſſe, & recepiſſe centum & habuiſſe, & recepiſſe in præſentia mei notarij, & teſtium. Contrarium, nu. 9. Conciliatio, nu. 10.*

11 *Numerationem non probari, quādo notarius teſtaretur in inſtrumento de numeratione facta in eius præſentia antequam rogaretur à partibus.*

12 *Numerationem probari per inſtrumentum in quo notarius de numeratione teſteī qū verba notarij, & inſtri de neceſſitate important numerationem, alias ſecus.*

13 *Numerationem non probari, ſi dicat notarius, Titium confeſſum habuiſſe, & recepiſſe decem, quæ habuit, & recepit, nec addit in præſentia mei notarij, neq; copulam, & quæ habuit. Contr. nu. 14 Conciliatio, nu. 15.*

16 *Numerationē non probari ex illis notarij verbis in inſtrō prolatis, confeſſus eſt habuiſſe, & etiam habere.*

17 *Numerationem non probari ex illis notarij verbis in inſtrumento prolatis, confeſſus eſt habuiſſe, & recepiſſe à Titio dante, & numerante decem, ſecus ſi diceret dando, & numerando, vt nu. 18.*

19 *Numerationem nō probari, etiam ſi notarius in inſtrumento dicat, dedit, & mutuauit.*

1 Numerationem probari per † inſtrumentum, in quo notarius de numeratione teſtetur, ponit gl. & ibi Bar. & Bal. in l. ſi ex cautione. C. de nō nu. pec. & idem Bar. in l. ſi debitorem. ff. de nou. Inn. & Ant. à But. in c. ſi cautio. & poſt ea Fel. ibi, nu. 52. de fid. inſtr. gl. in l. ſi ex precio. in ver. circumſcriptum. C. ſi cer. pet. idem Bar. in l. 2. §. fi. ad fi. ff. ſi cert. pet. quem ad hoc etiam adducit Hier. Butigel. in rep. l. ſciendum, nu. 24. ff. de verb. obl. & quod ſi in inſtrumento adſit verbum numerauit, probetur ex eo actualis numeratio, ponit ēt Bal. in rubr. C. de fid. inſtr. col. 4. Alex. conſ. 179. viſis ſcriptura priuata, col. 2. lib. 2. Marian. Soc. cōſ. 3. circa præſentem. ad fin. quos adducit Dec. qui idem tradit poſt Bart. & alios ibi in l. ſingularia, numer. 33. ff. ſi cert. per.

2 Ampliatur adeò procedere, † vt nō poſſit aliter accipi etiam ad excuſandum à falſo notarium, qui ſcripſerit in inſtrumento aliquem numeraſſe, ſi probetur numerationem actualem non interueniſſe, cum huiuſmodi verbum nō poſſit fictè intelligi, vt probauit idem Bar in d. l. ſingularia, nu. 33. & eſt gl. in d. l. ſi ex cautione. quam* communiter approbari dicit Alex. in l. prædia. nu. 4. ff. de acq. poſſ. Bal. in l. fi. in pen. col. C. com. vt iud. Imol. in d. l. ſi debitorem, &* communem opinionem dicit, Iaſ. in d. l. ſingularia, nu. 48. & ibi Dec. nu. 33. quē refert Diaz. in tract. reg. reg. 492. & poſt eos, quos adducit* communem eſſe teſtatur, Clar. in pract. crim. §. falſum, verſic. notarius autem, & latè declarant Doctor. & præcipuè Iaſ. in d. l. ſingularia.

3 Contra hanc † ampliationem tenuit Bart. ſibi contrarius poſt. Iac. Bur. ab eo relatum in d. l. prædia. ff. de acquir. poſſeſ.

4 Sed conciliari † poteſt, vt per Dec. poſt eos, quos allegat in d. l. ſingularia. nu. 33. verum cum Bart. in d. l. prædia* communiter reprobetur, vt per Alex. & eundē Dec. ibi, & Cur. iun. nu. 3. & Foller. in pract. crim. fol. 162. num. 66. parum curandum eſt de huiuſmodi conciliatione, vt etiam dicit Apoſtil. ad Dec. præcitato loco in litera F.

5 Subamplia procedere † etiam, quod pecunia eſſet præſens vel in ſacculo, nec numeraretur, Bal. in rubr. C. de fid. inſtr. in 4. col. ver. & nota. quem refert, & cōmendat Iaſ. in d. l. ſingularia. nu. 48. ſola enim præſentia non verificatur numeratio, Iaſ. ibi, num. 52. poſt Bart.

6 Contra † quod videtur facere Bal. in cōſ. 247. incip. præmiſſo ſtatuto. vol. 2. vbi dicit, quod pecunia poteſt ſolui in ſacculo, & poteſt dici numeratio, ſi partes confitentur, licet Tabellio cautè faceret, ſi videret actum numerationis, & ipſam pecuniam, ad quod videndus erit Tiraq. in tract. de ret. conuent. §. 4. gl. 6. num. 18.

7 Ampliabis modò 2. loco concluſionem primariā, adeò procedere, vt ex eo ſtatim dicatur probata numeratio, nec poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, gl. & Bar. in d. l. ſi ex cautione, & dictum in concluſ. confeſſio de recepto.

8 Ampliatur tertio, idem eſſe † ſi in inſtrō non ſit appoſitum verbum numerauit, ſed notarius teſtetur aliquem confeſſum fuiſſe habuiſſe, & recepiſſe centum, & habuit, & recepit in præſentia notarij, & teſtium. Hæc enim verba de neceſſitate concludunt numerationem, vt voluit Bar. & Bal. in d. l. ſi ex cautione, nu. 9. Fel. d. c. ſi cautio. nu. 52. poſt Imo. & Ant. à But. ibi. Rom. in l. prædia. ff. de acq. poſſ. Corn. conſ. 61. in litera B. col. 3. vol. 3. Soc. ſen. conſ. 143. vol. 1.

9 In contrariū facit, † quod licet pecunia dicatur habita, & recepta, nō tamen ex eo de neceſſitate cōcluditur

Fel. in c. ſi cautio. nu. 54. de fid. inſtr. Alex. cõſ. 191. nu. 3. vol. 2. Herc. cit. tract. de prob. neg. nu. 51. & ꝙ confeſſio creditoris probet veram, & realem ſolutionẽ, probat tex. in l. pecuniæ, & ibi Bal. C. de ſol.

15 Subdeclaratur modò primò hoc dictũ† quoad cæteros contractus procedere, quando confeſſio fieret ad obligandum, ſecus ſi tenderet contra confitentem ad libertatem alterius, tunc enim neq; ex ea probaretur numeratio obſtante exceptione triginta dierum, iuxta tex. in l. in contractib. §. ſuper cæteris. C. de non num. pec. & ibi gl. mag. in l. generaliter. C. eo. & gl. in l. ſi ex plurib. ff. de ſol.

16 Hoc declarandum venit, vt procedat, †quando cõfeſſio contin et numerationem, ſeu ſolutionem eius, quòd debetur, ſed ſi confiteretur ſibi non teneri, vel ipſum liberaſſe per pactum, vel acceptilationem, ſtatim præiudicaret: nam cum in huiuſmodi liberationibus non interueniat pecunia, nõ poſſunt dici factæ ſpe futuræ numerationis Bar. & Caſtr. contra gl. ibi in l. ſi ex plurib. nu. 2. ff. de ſol. per tex. in l. ſi acceptilatũ, §. 1. vbi idem tenet Bar. ff. de acceptilat. Caſt. in d. l. in contractib. §. ſed quoniam, nu. 4. & in d. l. generaliter, nu. 14. Rom. conſ. 46. verſ. 2. quia poſito.

17 Sed cõtra† hoc videtur vrgere dictũ Bar. in l. Aurelio, §. Caius nu. 12. verſ. idem puto. ff. de lib. leg. vbi ex verbis, confiteor me recepiſſe, & acceptum ferre, non vr̃ probari numeratio, quia videntur magis appoſita ad ſolemnizandum acceptilationẽ, quàm ꝙ ſit verũ, & propterea Alex. in d. l. ſi ex plurib. dicebat ẽt cogitandum, ad idem Bar. in l. 1. ff. quæ in frau. patroni. & in l. ſi in ſtipulatum, vbi Alex. ff. de don. alios adducit Arct. in §. 1. nu. 7. Inſt quib. mod. tol. oblig.

18 Dici poſſet, † quod cũ confeſſ. per ſe non probet, nõ poſſe ẽt probare numerationẽ per acceptilatio. ſed tñ ꝙ acceptil. valebit in vim ſimplicis pacti de non petendo, vt declarat Rom. cõſ. 209. qñ erit app. ſup cõtractu, q re celebratur, & operabit excluſionẽ exceptionis, licet non probet verã numerationẽ, Caſt. d. §. ſuper cæteris. Cum etiam quando vltra cõfeſſionem adeſt pactum de non petendo, non poſſit opponi huiuſmodi exceptio, Hercul. de proban. neg. nu. 32.

19 Secundò declarari debet, vt lapſis† triginta diebus probet confeſſ. ad liberandum tendens, adeò vt non admittatur probatio creditoris in contrarium, Caſtr. per illum tex. d. §. ſuper cæteris, nu. 3. & conſ. 233. vol. 2. & in d. l. in contractib. nu. 2.

20 Amplia, vt confeſſio† creditoris probet tũc numerationem totius, etiã ſi non fiat expreſsè pro toto debito, ſed dicatur, vt ſolet, pro reſto, ſeu reliquo eius, ꝙ mihi debebas, quia non poteſt dici reliquum, niſi cęteræ partes eſſent ſolutæ, ita Caſtr. per gl. ibi in l. ſi ex plurib. nu. 2. ff. de ſol. Alc. in l. poteſt. ff. de verb. ſignif. Bal. & Sal. in l. ſi quidem, in f. C. de excep. Bal. in l. ab Anaſtaſio. ad fi. C. mãd. cum alijs add. per Hercul. qui etiam declarat, de proban. neg. nu. 223.

21 Subdeclaratur modo ſecundo loco, † quod ſupra dicebamus in contractibus extra mutuum, & dotem probari numerationem ſtatim, non procedere, quando lex ad excludendam fraudem requireret actualẽ, & veram numerationem, vt cõſulendo tradit Soc in conſ. 3. nu. 6. vol. 2. Comen. conſ. 68. Caſtr. & Sal. in l. per diuerſas. C. mand. & plures in hanc ſententiã adducens probat Tiraq. in tract. de retract. conſangui. §. 1. gl. nu. 75. & ex trad. p ipſum in l. ſi vnquam, in ver. donatione largitus. C. de reuoc. don.

22 Ex qua ſubdeclaratione illud inferri † põt confeſſionẽ ſolutionis factam à cedente in inſtro ceſſionis non probare numerationẽ, vt docuit Bart. in l. per diuerſas. nu. 11. & 12. poſt relatos ab eo. C. mand. & ibi Sal. Ang. Caſtr. Bal. conſ. 285. caſus coram R. col. vlt. lib. 2. DD. Rōtæ deciſ. 177. ceſſio. in addi. verſ. deindè quæro. in no. Caſtr. conſ. 252. viſo quodam, col. 2. ver. reſpondetur. lib. 2. Milis in reper. ver. ceſſio actionis præſumitur plures congerit Tiraq. d. §. 1. gl. 18. num. 79. & Gabr. Rom. tit. de ac. concluſ. 5.

23 Cõtra hanc illationẽ† tenuit Bal. in l. 2. circa med. C. ne liceat potent. & alios refert præcitato loco, nu. 86. idem Tiraq. & Gabr. d. concluſ. 5. quem adire poteris pro declaratione huius illationis.

24 Hic tamen non omittas declarationem† ſecundã, hãc partem procedere poſſe, quoad præiudiciũ ipſius cedentis, ſecus quoad præiudicium tertij, cuius interſit, cui nullo modo præiudicat, vt apertè ſenſit Bar. in d. l. per diuerſas, nu. 12. qui dicit ita pluries cõſuluiſſe, & refert Tiraq. d. loco. num. 78. & ita etiam intelligi poteſt ſubdeclaratio ſupra poſita, ex latè trad. à DD. in l. 2. §. creditum. ff. ſi cert. pet.

25 Secundò infertur, † quod de arris ſponſalitijs conſuluit Soc. conſ. 3. vol. 1.

26 Tertiò infertur ad retractum † non ſatis eſſe cõfeſſionem depoſitarij, ſed opus eſſe, vt cõſtet de reali, & vera numeratione ad hoc, vt dici poſſit depoſitũ rectè factũ, vt cõſuluit Cæpol. cauſarũ ciuiliũ d conſ. 44. in q. de repræſẽtatione in primo dubio. & p plura concludit Tiraq. de retractu conuen. §. 4. gl. 6. nu. 16.

Huſcuſq; vidimus numerationẽ non præſumi, neq; per confeſſionẽ probari, niſi ſecundum diſtinctiones ſupra poſitas nunc ſciendũ eſt, quod ẽt ſupra attigimus, procedere præmiſſã ante biennium exceptione

27 †non numeratæ pecuniæ oppoſita, poſt bienniũ autẽ confeſſio de recepto probabit numerationẽ, nec poterit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, ſicut nec dotis elapſis tẽporibus conſtitutis. l. in contractibus. & ibi omnes notant. C. de non num. pec. Caſt. in l. aſſeueratio. C. eo. tit. Iaſ. in l. qui pecuniam. ff ſi cert. pet. Fel. in c. ſi cautio, de fid. inſtr. nu. 57. quia non eſt veriſimile indebitè confeſſum tanto tẽpore tacuiſſe.

28 Hoc primo declarandum † eſt ita procedere, vt tamen liceat confitenti poſt bienniũ probare pecuniã non numeratam fuiſſe, gloſſ. in l. ſi ex cautione. & ibi Bar. nu. 15. C. de non num. pec. Caſt. d. l. aſſeueratio. & tenet Ci. Nic. de Mata. Bal. Ang. & Salyc. in d. l. ſi ex cautione, & communis eſt ſententia, vt dicit Arct. in §. idem iuris. Inſt. de excep. num. 3. & ibi arguit pro, & contra. Caſtr. in d. l. in contractib. in prin. nu. 2. qui ex mente Bal. diſtinguit inter exceptionem non numeratæ pecuniæ, & exceptionem triginta dierum. nu. 2. & hæc fuit opinio Iac. quem Accurſ. ſequitur.

29 In contrarium tamen † quod poſt biennium non admittatur debitor ad probandum volens aſſumere in ſe onus probandi, tenuerũt antiqui gloſſatores, Io. & Azo. & plures, quos refert Fely. in d. c. ſi cautio, nu.

30 60. de fid. inſtr. ad quam diuerſitatem ſedandam† tradit Caſtr. in d. l. in cõtractib. nu. 8. diſtinctionem, quæ valdè affinis videtur dictis Bald. in l. ſub ſpecie. circa med. C. de poſtula. quod autem poſt biennium poſſit opponi exceptio doli, & probari aliquibus probabilibus coniecturis, quæ transfert onus probãdi in creditore, tenuit Abb. in d. c. ſi cautio, nu. 10. poſt Hoſt. & in c. ſi. de ſolut. Arct. d. §. idem iuris, nu. 6. & ponit Fel. in d. c. ſi cautio, nu. 66. verſ. fallit ſexto.

31 Declaratur † ſecundo, non procedere fauore piæ cauſæ. Io. Oldendorp. in tract. de iure ſing. priuileg. 14. facit, quod de æquitate Canonica. huiuſmodi exceptio perpetuo poteſt opponi, Dyn. in c. locupletari. de reg. iur. in 6. quem adducit Rom. conſ. 44. nu. 2. ſequitur Marſ. ſing. 467. rigor iuris. Bolog. ad Io. de An. conſ. 97. in cauſa iſta, col. 2. & tenuit Ang. conſ. 165. D. Angelina. circa med.

32 Tertiò reſtringitur non procedere ſaltem, † quoad iudicis officium, quod poteſt implorari hoc modo, vt iudex nõ permittat ipsũ moleſtari, niſi creditor ꝓbet pecuniã numeratã, ad ꝙ aliás non tenetur elapſo biẽnio ad inſtantiam partis, ſenſit Sal. in d. l. ſi ex cautione Fel. d. c. ſi cautio. nu. 65. Marſ. ſing. 227. Rol. à Val. cõſ. 1. n. 57. lib. 1. Pariſ. ad Bar. in rub. C. de nõ nu. pec.

Quartò

Quartò limita. poſſet non procedere, quod primo diximus ante biennium ex confeſſione non probari
33 numerationem in contractu mutui † quando fieret confeſſio ex cauſa mutui iam facti aliquo certo tempore elapſo, vt tenuit Soc. in l. 2 §. appellata. ff. ſi cert. pet. ſecutus opinionem Simon. Vicēt. de quo meminit Ci. & Sal. in l. generaliter, C. de non num. pec. nam tunc cōfeſſio ſtatim præiudicat, & non poteſt opponi exceptio, etiam ante biennium.
34 Sed in contrarium † eſt* communis opinio, vt dicit Dec. in d. l. 2. §. appellata. quam ibi tenuit Fulg. & Alex. & tenet gl. in l. generaliter. ver. eamq;. C. de nō num. pec. quæ dicit, d. l. non procedere in mutuo ante biennium, & tamen text. ibi loquitur de confeſſione ex cauſa antecedente. Sequuntur ibi DD. * communiter ad idē Aret. in d. §. idem iuris, nu. 24. qui tamen diſtinguit ex mente Sal. & hoc etiam caſu habet lo-
35 cum ratio, † quæ inducit exceptionem non num. pec. ne debitores decipiantur eorum facilitate, vt p Feli. & alios in d. c. ſi cautio. & gl. 1. in d. l. in contractibus. & d. l. aduerſus. quibus nititur contraria ſententia, loquuntur in cōfeſsione facta ex alia cauſa, quā mutuo. Reliqua, quibus declaratur hæc materia, tā ante biennium, quam poſt, proſequere, vt per Fel. in d. c. ſi cautio. & Aret. in d. §. idem iuris.

CONCLVSIO MCXVII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur numeratio per inſtrumentum, in quo notarius de numeratione teſtetur, vel per alia verba numerationem ſignificantia.

SVMMARIVM.

1 *Numerationem probari per inſtrumentum, in quo notarius de numeratione teſtetur.*
2 *Numerationem adeò probari per inſtrumentum, in quo notarius de numeratione teſtetur, vt nō poſſit aliter accipi, etiam ad excuſandum à falſo notarium, qui ſcripſerit in inſtrumento aliquem numeraſſe, ſi probetur numerationem actualem non interueniſſe.*
Contrarium, num. 3. Conciliatio, nu. 4.
5 *Numeratam non dici pecuniam, quæ præſens ſit, vel in ſacculo, nec tamen numeretur. Contrar. nu. 6.*
7 *Numerationem dici probatam ſtatim ex inſtrumēto, in quo de numeratione notarius teſtetur, nec poſſe opponi non numeratæ pecuniæ exceptionem.*
8 *Numerationem probari ēt ſi in inſtrumento non ſit appoſitum verbū numerauit, ſed notarius teſtetur aliquē confeſſum fuiſſe habuiſſe, & recepiſſe centum & habuiſſe, & recepiſſe in præſentia mei notarij, & teſtium. Contrarium, nu. 9. Conciliatio, nu. 10.*
11 *Numerationem non probari, quādo notarius teſtaretur in inſtrumento de numeratione facta in eius præſentia antequam rogaretur à partibus.*
12 *Numerationem probari per inſtrumentum in quo notarius de numeratione teſteē qū verba notarij, & inſtri de neceſſitate important numerationem, alias ſecus.*
13 *Numerationem non probari, ſi dicat notarius, Titium confeſſum habuiſſe, & recepiſſe decem, quæ habuit, & recepit, nec addit in præſentia mei notarij, neq; copulam, & quæ habuit. Contr. nu. 14 Conciliatio, nu. 15.*
16 *Numerationē non probari ex illis notarij verbis in inſtrō prolatis, confeſſus eſt habuiſſe, & etiam habere.*
17 *Numerationem non probari ex illis notarij verbis in inſtrumento prolatis, confeſſus eſt habuiſſe, & recepiſſe à Titio dante, & numerante decem, ſecus ſi diceret dando, & numerando, vt nu. 18.*
19 *Numerationem nō probari, etiam ſi notarius in inſtrumento dicat, dedit, & mutuauit.*

1 Numerationem probari per † inſtrumentum, in quo notarius de numeratione teſtetur, ponit gl. & ibi Bar. & Bal. in l. ſi ex cautione. C. de nō nu. pec. & idem Bar. in l. ſi debitorem. ff. de nou. Inn. & Ant. à But. in c. ſi cautio. & poſt ea Fel. ibi, nu. 52. de fid. inſtr. gl. in l. ſi ex precio. in ver. circumſcriptum. C. ſi cer. pet. idem Bar. in l. 2. §. fi. ad fi. ff. ſi cert. per. quem ad hoc etiam adducit Hier. Butigel. in rep. l. ſciendum, nu. 24. ff. de verb. obl. & quod ſi in inſtrumento adſit verbum numerauit, probetur ex eo actualis numeratio, ponit ēt Bal. in rubr. C. de fid. inſtr. col. 4. Alex. conſ. 179. viſis. ſcriptura priuata, col. 2. lib. 2. Marian. Soc. cōl. 3. circa præſentem. ad fin. quos adducit Dec. qui idem tradit poſt Bart. & alios ibi in l. ſingularia, numer. 33. ff. ſi cert. per.
2 Ampliatur adeò procedere, † vt nō poſſit aliter accipi etiam ad excuſandum à falſo notarium, qui ſcripſerit in inſtrumento aliquem numeraſſe, ſi probetur numerationem actualem non interueniſſe, cum huiuſmodi verbum nō poſſit fictè intelligi, vt probauit idem Bar in d. l. ſingularia, nu. 33. & eſt gl. in d. l. ſi ex cautione. quam* communiter approbari dicit Alex. in l. prædia. nu. 4. ff. de acq. poſſ. Bal. in l. fi. in pen. col. C. com. vt. iud. Imol. in d. l. ſi debitorem, &* communem opinionem dicit, Iaſ. in d. l. ſingularia, nu. 48. & ibi Dec. nu. 33. quē refert Diaz. in tract. reg. reg. 492. & poſt eos, quos adducit* communem eſſe teſtatur, Clar. in pract. crim. §. falſum, verſic. notarius autem, & latè declarant Doctor. & præcipuè Iaſ. in d. l. ſingularia.
3 Contra hanc † ampliationem tenuit Bart. ſibi contrarius poſt Iac. Bur. ab eo relatum in d. l. prædia. ff. de acquir. poſſeſſ.
4 Sed conciliari † poteſt, vt per Dec. poſt eos, quos allegat in d. l. ſingularia. nu. 33. verum cum Bart. in d. l. prædia* communiter reprobetur, vt per Alex. & eundē Dec. ibi, & Cur. iun. nu. 3. & Foller. in pract. crim. fol. 162. num. 66. parum curandum eſt de huiuſmodi conciliatione, vt etiam dicit Apoſtil. ad Dec. præcitato loco in litera F.
5 Subamplia procederet † etiam, quod pecunia eſſet præſens vel in ſacculo, nec numeraretur, Bal. in rubr. C. de fid. inſtr. in 4. col. ver. & nota. quem refert, & cōmendat Iaſ. in d. l. ſingularia. nu. 48. ſola enim præſentia non verificatur numeratio, Iaſ. ibi, num. 52. poſt Bart.
6 Contra † quod videtur facere Bal. in cōſ. 247. incip. præmiſſo ſtatuto. vol. 2. vbi dicit, quod pecunia poteſt ſolui in ſacculo, & poteſt dici numeratio, ſi partes confitentur, licet Tabellio cautè faceret, ſi videret actum numerationis, & ipſam pecuniam, ad quod videndus erit Tiraq. in tract. de ret. conuent. §. 4. gl. 6. num. 18.
7 Ampliabis modo 2. loco concluſionem primariā, adeò procedere, vt ex eo ſtatim dicatur probata numeratio, nec poſſit opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, gl. & Bar. in d. l. ſi ex cautione, & dictum in concluſ. confeſſio de recepto.
8 Ampliatur tertio, idem eſſe † ſi in inſtrō non ſit appoſitum verbum numerauit, ſed notarius teſtetur aliquem confeſſum fuiſſe habuiſſe, & recepiſſe centum, & habuit, & recepit in præſentia notarij, & teſtium. Hæc enim verba de neceſſitate concludunt numerationem, vt voluit Bar. & Bal. in d. l. ſi ex cautione, nu. 9. Fel. d. c. ſi cautio. nu. 52. poſt Imo. & Ant. à But. ibi. Rom. in l. prædia. ff. de acq. poſſ. Corn. conſ. 61. in litera B. col. 3. vol. 3. Soc. ſen. conſ. 143. vol. 1.
9 In contrariū facit, † quod licet pecunia dicatur habita, & recepta, nō tamen ex eo de neceſſitate cōcludunt

ditur naturalis numeratio, quia potuit pecunia recipi non numerata, & præterea ex præſentia ſola dici recepta, iuxta doctrinam Bar. in d. l. ſingularia, nu. 23. per tex. in l. ſi pecuniam. ff. de ſol. & in l. 1. §. ſi interim ff. de acq. poſſ. ꝓpter quod admonet ibi Bar. notarios ne dicant, numerauit, niſi interueniente numeratione, quod dictum commendat Bald. in cap. dudum, de elect. ſequitur Iaſ. in d. l. ſingularia, num. 53. Alexand. conſ. 35. vol. 1.

10 Sed ſequendo tertiam ampliationē † declarari poterit procedere, prout concluſio loquitur in notario id teſtante in inſtrumento publico; ſecus ſi id fiat in ſcriptura priuata, vt ſi qs ſcribat ſua manu ſe habuiſſe, & recepiſſe, & quod habuit, & recepit, nam hoc ſolum confeſſionem arguit, non numerationem ab altero teſtatam, Bart. in d. l. ſi ex cautione, & ibi Fulg. nu. 2. & Ang. in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chryſogonus, vt ibi per Ale. nu. 13. ff. de verb. oblig. Aret. inſt. de litterarum obl. in princ. num. 9.

11 Declaratur modo huiuſmodi cōcluſio † vt nō procedat, quādo notarius teſtaretur in inſtrumēto de numeratione facta in eius præſentia, antequā rogaretur à partibus, vt puta, ſi dicat qualiter heri in pſentia ſua Titius numerauit Sempronio ſcutum nomine mutui, qa cum tūdem vel ſfacere de geſtis, antequā ſit rogatus, nō probat, vt cōcludit Iaſ. in d. l. ſingularia, nu. 50.

12 Declaratur 2. vt procedat, † quando verba notarij, & inſtrumenti de neceſſitate important numerationem, vt in exemplis allatis, ſecus quando probatio de neceſſitate nil concluderet, tunc enim non probatur naturalis, & vera numeratio ex inſtrumento, vt per eundem Bar. d. l. ſi ex cautione. nu. 1. & nu. 9. in 2. le. & ibi Bald. quem refert Fely. in d. c. ſi cautio. num. 52. Fulg. d. l. ſi ex cautione, num. 2.

13 Ex huiuſmodi declaratione infertur † non probari numerationem, ſi dicat notarius, Titium confeſſum fuiſſe habuiſſe, & recepiſſe decem, quæ habuit, & recepit, nec addit, in præſentia mei notarij, neque copulam, & quæ habuit; cum totum illud referri poſſit ad partis confeſſionem, & de neceſſitate non concludat numerationem naturalem, & veram, vt declarat Bart. in d. l. ſi ex cautione, nu. 1. & in lect. antiq. nu. 9. & ibi Bal. in l. ſi ex precio. C. ſi cert. pet. Ruin. conſ. 9. nu. 8. vol. 2. Lanfr. de Oria in praxi. titu. de confeſſis, num. 39. qui ponit etiam rationem diuerſitatis inter hunc caſum, & ſuperiorem tertię ampliationis, nimirum naturam relatiui quę, & copulæ, & Aret. inſtit. de lit. oblig. in princip. num. 8.

14 Contra tamen, quod imò hęc verba, quę habuit, & recepit, in propoſito probent numerationem, tenuit Ant. de Butr. & Imo. in d. cap. ſi cautio quos ibi refert Fel. nu. 52. moti, quod huiuſmodi verba non poſſunt referri ad confeſſionem partis abſque ſubauditione, vt dixit, vel prout confeſſus eſt, quæ nimis extranea expoſitio videretur, vt dicit Butigel, in rep. l. ſciendū. nu. 14. ff. de verb. oblig. verum ſi capiamus † vt intel-

15 ligit Bar. notarium protuliſſe in tertia perſona, quæ pars in prima protulerat, nulla opus erit ſuppletione, & omnis abſonus intellectus tolletur, vt ipſe rectè declarat in præcitat. leg. ſi ex cautione. num. 1. quare hanc Bart. ampliationem amplectendo.

16 Ampliari poterit † etiam quod notarius diceret, confeſſus eſt habuiſſe, & etiam habere, Cremen. ſing. 45. pone dicitur ad iſta. Rom. ſingul. 642. tu ſcis, quādo confeſſioni.

17 Item, & ſecundo ampliatur, † etſi diceret in inſtrumēto cōfeſſum habuiſſe, & recepiſſe à Titio dante, & numerante decē, ad huc enim non cōcluditur numeratio, quia iſti ablatiui abſoluti referuntur ad confeſſionem, Bal. in l. vnica. C. de cōfeſ. & in l. ſi ex cautione, in 4. q. C. de non num. pec. & ibi Sal. in pen. col. verſ. quæro quid ſi notarius, Fel. d. cap. ſi cautio. num. 53. Bald. conſ. 28. ad finem. lib. 1. & in l. ſi ex precio. C. ſi cert. petatur, & in c. quoniam contra, in 2. col. poſt Inn. de prob. & in 2. §. fin. ff. ſi cert. pet. Iaſ. d. l. ſingularia, num. 51. Lanfr. dicto titulo de confeſſio. num. 39. Aret. inſtit. de lit. obli. nu. 9.

Limitabis hanc ampliationem non procedere

18 † quando teſtatum fuiſſet non per ablatiuos, abſolutos, ſed per gerūdia, vt quia dicat, à Titio dando, & numerādo, vt per Bald. in d. l. ſi ex cautione, verſ. 5. quæro, & Fel. in d. c. ſi cautio, num. 521. cum pluribus congeſtis per Apoſtil. ad Bar. in d. l. ſingularia.

19 Secundo infertur ex eadem † declaratione, quod ſi notarius dicat, dedit, & mutuauit, nō probatur numeratio, quia non concludit de neceſſitate mutuum naturale, ſed poteſt intelligi de ciuili, vt probat Bart. in d. l. ſingularia nu. 22. quem alij ſequūtur, Dec. nu. 31. & ibi latè addi. in littera D. & tum excuſatur notarius à falſitate, ſi nō interuenit numeratio, vt per Caſtr. & Alex. d. l. ſingularia, & ibi alij latè pertractant.

CONCLVSIO MCXVIII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur numeratio per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Numeraationem probari per teſtes, qui interfuerunt.*

2 *Teſtes alij de numeratione, vere deponentes & alij de confeſſione ſolum coniunguntur ad plenè probandum numerationem.*

3 *Teſtes alij de numeratione deponentes, alij de confeſſione coniunguntur ad plenè probandum numerationem, quando confeſſio fuit plenè probata per duos teſtes, ſecus ſi per vnum ſolum.*

4 *Teſtis vnus de numeratione, alius de confeſſione deponens faciunt ſemiplenam, & pluſquam ſemiplenam probationem.*

Adeò vt tunc poſſit deferri iuramentum in ſupplementum probationis, vt num. 5.

5 *Teſtem vnum deponentem de numeratione, alium de confeſſione facta præſente parte, quæ probata per duos teſtes plenè probaret, coniungi ad plenè numerationem probandam. Contrar. num. 7.*

8 *Teſtem vnum in mutuo deponentem de numeratione, alium de confeſſione, non probare. Contra. num. 9.*

Etiam ſi teſtes deponentes de confeſſione deponerent lapſum eſſe biennium conceſſum ad opponendum exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt nu. 10.

11 *Teſtes alij de numeratione deponentes, alij de confeſſione non coniunguntur ad plenè probandum, quādo ad plenam probationem requireretur certus numerus teſtium pro certa forma probationis.*

12 *Numerationē probari etſi vnus ex teſtibus diceret me numeraſſe Titio, & alius numeraſſe Caio præſente Titio.*

1 Numerationem † probari per teſtes, qui interfuerunt, conſulendo ſcripſit Bal. in conſ. 28. nu. 1. vol. 1. qui parem vim in propoſito, & teſtibus, & notario attribuit, ad idem Soc. in conſ. 143. nu. 2. vol. 1.

2 Quod procedit † etſi aliqui teſtes de numeratione vera deponerent, & aliqui de confeſſione ſolum, nam nihilominus cōiungentur, & plenè probabunt, Bart. in c. cum cauſam, nu. 26. & ibi Aret. & Fel. num. 10. & Dec. nu. 11. de probat. idē Dec. qui plures citat in cap. licet cauſam, num. 6. eodem tit. Iaſ. in l. admonendi, num. 260. ff. de iureiuran. & ibi Sal. colum. 6. in fin. dicit * communiter tenere DD. quod vnus teſtis de veritate facti, & duo de cōfeſſione plenè probent. ad idem Cor. conſil. 58. columna penultima, in litera E. volum. 1. Caccialup. in dict. l. admonendi, nu. 216.

3 Hanc

3 Hanc tamen ampliationē limites † primo velim procedere, vt fuit poſita, quando confeſſio fuit plenè probata, nimirum per duos teſtes: nam aliàs probata per vnum teſtem tantùm non coniungeretur ad plenam probationem, ſic apertè poſt alios docuit Caccial. in rep. d. l. admonendi. nu. 219.

4 Subdeclara hanc limitationē, † vt tñ vnus teſtis de numeratione, alius de confeſſione faciant ſemiplenam, & etiam pluſquam ſemiplenam probationē, vt voluit Soc. in l. Gallus. §. ille caſus. col. fi. ff. de lib. & poſth. Bald. in rubr. de controuer. inueſt. col. 1. Alex. conſ. 21. col. 2. lib. 4. Aym. in tract. de antiq. temp. par. 4. verſ. ſed etiam, nu. 3. Lofr. conſ. 8. col. 3. Bal. in l. ſi ex cautione. in 12. q. C. de non nu. pec. & in d. c. licet cauſam. & ibi Fel. & in l. Publia. ff. depoſiti.

5 Ex quo infertur † iuramentū poſſe deferri in ſupplementum probationis, vt ex ſupracita. ponit Dec. in d. c. licet cauſam. Iaſ. conſ. 131 col. fi. vol. 1. Calc. cōſ. 19. col. 4. Dec. conſ. 650. col. 2. Pariſ. conſ. 75. num. 15. volum. 1. Soc. iun. qui communem opinionem dicit conſ. 90. nu. 14. vol. 3. & poſt eum Gabr. de teſtib. concluſ. 2. nu. 66.

6 Subdeclarari † ſecundo poteſt non procedere, quādo vnus teſtis deponeret de confeſſione facta præsēte parte, quæ probata per duos teſtes plenè probaret, vt latè per Gabr. de probat. concl. 1. nu. 7.

7 Sed tamen † quando vnus probat de veritate, alius de confeſſione, quæ plenè probata faceret plenā probationem, non fieri coniunctionem ad plenè probādum, licèt dicat plus probare, quàm vnus teſtis, ponit Caccial. in reper. d. l. admonendi, nu. 218. verſ. tertius eſt. ff. de iureiur.

8 Limitatur ſecūdò ampliatio ſuperius poſita † procedere extra contractū mutui, ſecus in mutuo, in quo, ſi aliqui teſtes deponāt de numeratione, & alij de cōfeſſione, deponunt de diuerſis actibus, nimirùm, & de mutuo naturali, & ciuili, Bald. in d. l. ſi ex cautione. & in l. 2. §. fi. ff. ſi cert. pet. & in c. cum cauſam. vbi Abb. & Fel. & Dec. de prob. & Fel. in c. ſi cautio. de fid. inſt. Bal. conſ. 188. præſuppoſito ſtatuto. in fi. lib. 3. Iaſ. in d. l. admonendi, nu. 260. & Caccial. nu. 220. Ruin. conſ. 72. col. 2. vol. 4. & alios congeſſit Gabr. d. concluſ. 1. nu. 5. de probat.

9 Contrarium, † q imò plenè probent, tenuit Abb. ſibi cōtrarius in c. fi. de ſuc. ab inteſta. ſed communiter reprobatur; illum tamen conatur vno modo à repugnantia liberare, Lofr. cōſ. 8. nu. 12. vt in d. c. fi. loquatur, quando confeſſio erat probata per duos teſtes: in d. c. cum cauſam. vbi tenet negatiuam opinionem, & communem, per vnum teſtem tantum.

Sed cum in mutuo diuerſam probationē inducat confeſſio, quæ ad mutuum ciuile refertur, non poterit coniungi cum teſte de vera numeratione, & mutuo naturali teſtante, vt ipſe etiam fatetur. nu. 13.

Ampliatur autē hæc ſecunda limitatio, procedere,
10 † etiam, quod teſtes deponentes de cōfeſſione deponerent lapſum eſſe biennium conceſſum ad opponēdam exceptionem non numeratæ pecuniæ, Lofred. conſ. 27. nu. 16.

11 Limitatur tertio principalis † ampliatio nō procedere, qñ ad plenam probationem requireretur certus numerus teſtium pro certa forma probationis, vt in caſu auth. rogati. C. de teſtib. vbi requiritur probatio quinq; teſtium rogatorum tunc enim ſi duo probant numerationem, & tres cōfeſſionem, nō cōiunguntur, quia nulla illarum probationū eſt in ſe perfecta, Bal. & Sal. in d. auth. rogati. C. de teſtib. quos citat, & ſequitur Caccial. d. l. admonendi, nu. 206. & nu. 222.

Ampliatur demū ſecundo loco principalis cōclu-
12 ſio, † procedere, etſi vnus ex teſtibus diceret me numeraſſe Titio, & alius numeraſſe Caio præſente Titio: nā nihilominus probabunt, & erunt conteſtes, quia non refert, an numeratio fiat Titio, an alij ipſo præſente, & conſulente: ita conſulendo tradit Bar. conſ. 18. in q. lib. 2. Rom. in l. ſingularia, nu. 29. ff. ſi cert. pet. Iaſ. in l. 1. §. ſi iuſſerim. nu. 5. ff. de verb. obl. & in l. ſi procuratori præſenti, nu. 4. ff. eo.

CONCLVSIO MCXIX.

ARGVMENTVM.

Pecuniam non fuiſſe numeratam, quibus probetur modis.

SVMMARIVM.

1 *Numeratam non fuiſſe pecuniam probari per confeſſionē creditoris.*

2 *Numeratam non fuiſſe pecuniam non poſſe à creditore inuito extorqueri. Quod intellige, vt nu. 3.*

4 *Numeratam non fuiſſe pecuniam probari per creditoris confeſſionem factam præſente debitore, ſecus eo abſente.*

5 *Numeratam non fuiſſe pecuniam probari per teſtes qui interfuerunt, & dicant nullam numerationem ſequutam fuiſſe eo tempore, aut loco, quo aſſeritur.*

6 *Numeratam non fuiſſe pecuniam probari etiam per teſtes, qui ſolum dicant, numerationem factam non fuiſſe tēpore confeſſionis.*

7 *Numeratam non fuiſſe pecuniam probari per teſtes, qui interfuerunt, quando fuit actum, quod inſtrumentum fieret, & poſtea numeratio.*

8 *Numeratam nō fuiſſe pecuniam probari per aliud inſtrumētum, quo appareat poſt confeſſionem creditorem promiſiſſe ſoluere.*

9 *Numeratam non fuiſſe pecuniam probari ex eo, quod quātitas quædam ſolum fuit recepta.*

10 *Numeratam non fuiſſe pecuniam contra confeſſionem de recepto in mutuo ante lapſum biennij per propoſitionem exceptionis non numeratæ pecuniæ.*

Etiam poſt biennium, ſi probabitur factam fuiſſe proteſtationem ante biennium, vt nu. 11.

1 Non numeratam fuiſſe † pecuniā rectè probabitur per cōfeſſionem creditoris, vt probauit gl. & ibi Bal Sal. & Caſtr. in l. in contractib. ver. nullo modo. C. de non nu. pec. Ang. in §. idem iuris, vbi declarat, nu. 67. Inſt. de except.

2 Quòd intelligendum eſt, † verùm eſſe, ſi fortè creditori ſpontè exciderit huiuſmodi confeſſio: nā aliàs non poterit ab eo inuito extorqueri. d. l. in contractibus. §. de illo, & ibi Bal. & Sal. qui nullo modo cogēdum eſſe dicunt.

3 Hoc tamen intelligit Bar. non † procedere, quando creditor non haberet iuſtā cām recuſandi: & licet nō poſſit fieri poſitio ſuper toto, an fuerit numeratum, poſſe tñ fieri ſuper parte, quæ adminiculetur ad eius probationem: puta, quod vna tantùm numeratio facta fuit, & non plures, vel quod duæ fuerunt, & quod ſi qua numeratio facta fuit, fuit facta tali loco, & tēpore; ponit idem Bar. d. l. ſi ex cautione. in lectura antiqua, nu. 13. & 14. C. de non nu. pec. & Bar. opinionē multum æquam, & quod fortè ſeruaretur in pract. dicit Aret. d. § idem iuris, nu. 70. & 72. vol. 4.

4 Intelligendum eſt, † etiam quod dicimus hāc negatiuam probari per confeſſionem, procedere in cōfeſſione facta præſente debitore: nā aliàs eo abſente huiuſmodi confeſſio nō præiudicaret creditori, Aret. d. §. idem iuris, num. 72. citat Sal. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. & Ang. in l. rationes. C. de prob.

5 Item ſecundò numeratam nō fuiſſe pecuniā † probabitur per teſtes, qui interfuerunt, & dicant nullam numerationem ſecutam fuiſſe eo tempore, aut loco, quo aſſeritur, vt docuit Aret. qui etiam ponit formā articulandi in hac materia in d. §. idem iuris, nu. 5. & nu. 72. vol. 1.

Ampla-

6 Ampliatur probari etiã † per teſtes, qui dicãt ſolùm numerationem factam non fuiſſe tempore cõfeſſionis: nam licet id teſtimonium non videatur cõcludere, quia numeratio potuit fieri ante, vt dicit idem Nat. d. §. idem iuris, nu. 5. tamen quia confeſſio arguit numerationem factam tempore confeſſionis, nihilominus probabit, vt docuit Caſtr. d. l. ſi ex cautione. nu. 3 & in l. aſſecuratio, in fi. C. eo. & in l. ſi ita ſtipulatus, §. Chriſogonus. ff. de verb. obl. latè per Alex. nu. 14. & ad Bar. in l. prædia. ff. de acquir. poſſ. DD. poſt Bar. in l. poſt dotem. ff. ſol. matr.

7 Ampliatur ſecundò probari per † teſtes, qui interfuerunt, quando actum fuit, quod inſtrumentũ fieret, & poſteà fieret numeratio, ex quo rectè arguitur factum eſſe ſub ſpe futuræ numerationis. ita Bar. in d. l. ſi ex cautione, in lect. antiq. nu. 13.

8 Item, & tertiò probari poterit † non numeratã fuiſſe pecuniã per aliud inſtrumentũ, quo appareat, poſt confeſſionem creditorem promiſiſſe ſoluere non obſtantè confeſſione, vt ſæpè fieri ſolere dicit Bar. d. l. ſi ex cautione, nu. 13. & 14 & quod quando poſt cõfeſſionem de recepto, apparet de promiſſione, confeſſio intelligatur facta ſub ſpe futuræ promiſſionis, dicit Rom. ſing. 26. ad fi. eſſe tex. ſing. in l. minor 25. annis, in prin. ff. de min. ſecundum Bal. in l. ſi abſentis, col. 3. C. ſi cert. pet. & ibi plures citant addentes. Dec. conſ. 421. plene nu. 13. & num. 18. Iaſ. in l. legem. ad fi. C. de pact. ad q videas Bar. & ibi addent. in l. pen. §. ſi vir. ff. ſol. matr. Rom. conſ. 445. & conſ. 447. Campeg. de dote. quæſt. 50. latè Herc. de proban. negat. num. 29. & nu. 32. vol. 2. à quibus ſumere poteris declarationes.

Quarto loco probabitur non numerata pecunia,
9 † probando quòd quãtitas quædam ſolũ fuit recepta, vtputa, ſi quis cõfeſſus fuerit ſe recepiſſe mille, ſi oſtẽdat partem ſolùm recepiſſe, nimirum quingenta, numerationem in reliquis non factam eſſe conſtabit, vt ſcribunt Bar. & Bal. poſt gl. ibi, in l. 2. C. de non num. pec. Fel. in c. tertio loco, num. 12. & 14. vol. 2. de prob. Dec. in d. conſ. 421. & cõſ. 422. nu. 14. plenè Herc. vbi etiam declarat, de prob. neg. nu. 271.

10 Demum contra confeſſionem de † recepto probabitur hæc negatiua non numeratam eſſe pecuniam in mutuo ante lapſum biennij per propoſitionem exceptionis non num. pec iuxta tit. C. de non num. pec. & diximus aliàs, & ponit Herc. d. tract. de prob. neg. nu. 27. & 28. vol. 2.

11 Quod habebit locum † etiam poſt biẽnium, ſi probabitur factam fuiſſe proteſtationem ante biẽnium, vt per eundem Hercul. citato tract. num. 224. & num. 225. vol. 2.

CONCLVSIO MCXX.

ARGVMENTVM.

Nuncio ſit necne credendum, & quatenus.

SVMMARIVM.

1 *Nuncio credendum eſſe. Contr. nu. 2. Conciliatio, nu. 3.*
4 *Nuncio credi in his, quæ concernunt illius officium, aliàs ſecus.*
5 *Nuncio non credi referenti malè acceptum fuiſſe in citando, ſibiq; iniuriam illatam. Contrarium, nu. 6. Conciliatio, nu. 7.*
8 *Nuncio non credi aſſerenti à tertio impeditũ, quominus nocentem aliquem apprehenderet, mãdatave exequeretur.*
9 *Nuncio non credi in his, quæ ſint grauis præiudicij alterius.*
10 *Curſori Papæ nõ credi in his, quæ ſint grauis præiudicij.*
11 *Nuncij teſtimonio non credi in criminalibus.*
12 *Nuncij relationi non credi in criminalibus quoad puniendum, ſecus quoad inquirendum.*
13 *Nuncij dictum quando ſufficiat ad inquirendum, vide remiſſiuè.*
14 *Nuncio publico, & iurato credi, aliàs ſecus.*
15 *Nuncians quo pacto quis probetur. Et eur.*
16 *Nuncio publico credi ſine literis, priuato verò tantum cum literis iudicis committentis.*
17 *Nuncio publico illuſtrem perſonam ſine literis non teneri credere.*
18 *Nuncio publico citante ex parte iudicis delegati non credi ſine literis. Secus ſi nuncius certus, & notus ſit, vt nu. 19. Et portet inſigne nunciorum. Conciliatio, nu. 20.*
21 *Nuncio quãtumcunq; publico non credi, niſi in literis citatorijs inſeratur tenor delegationis; cũ citatio ex parte iudicis delegati emanat ad locum longinquum.*
22 *Nuncio quantumcunq; publico non credi ſine literis in citatione reali, ſecus in verbali.*
23 *Nuncio publico non credi ſine literis quoad citationem, quæ domi fieret.*
24 *Nuncio dicenti, ſe non potuiſſe reperire citandũ ideò ad domũ citaſſe, an credatur: itemq; ſi ſimpliciter diceret citaſſe ad domum, an præſumatur feciſſe perquiſitionẽ, & in citatione ſolemnitates interueniſſe, vide remiſſiuè.*
25 *Nuncio non credi, quando per alium, non per ſe referret.*
26 *Nuncio quidem credi, ſed tamen citatum probare poſſe contrarium per teſtes, vel aliter.*
Etiam ſtante ſtatuto, quod credatur citationi, & relationi facta per nuncium, vt nu. 27.
28 *Nuncio ſuſpecto non credi.*

1 Nuncio credendũ † eſſe docuit Bar. in l. 1. §. de cura carnis. ff. de offi. præf. vrb. & in l. magis puto, §. ne tamẽ. ff. de reb. cor. & in extrauag. ad repr. verſ. per nuncium, ad fi. Rom. qui alios adducit in conſ. 72. & conſ. 497. col. 2. nu. 2. Aret. in tract. malefic. verſ. Petro publico, & iurato nuncio. Fed. in conſ. 119. nu. 12. nulli dubium, ad fi. Alc. de præſump. reg. 3. præſump. 14. in prin. qui ad hoc adducit textum l. 2. C. de exec. & exac. lib. 12. Guid. Pap. q. 557. Lanfra. in c. quoniam contra, nu. 21. & 22. de prob. Ceph. cõſ. 113. & conſ. 122. nu. 15. & nu. 20. vol. 1. Boſ. in tit. de
* denunciatoribus, nu. 4. & communem * opinionem dicit Tiraq. de retract. conſag. §. 1. gl. 9. num. 11. & 12.
* & * communem dicit Iac. Nouel. in tract. regul. reg. 107. & quoad citationem, ſenuit gl. in c. cum parati, de appel. & qui referuntur à Tiraq. d. gl. 9. nu. 6.

2 In contrariam tamen † opinionem adducitur gl. in c. quoniam contra, verſ. citationes. de prob. & in c. ſicut & ibi Vincent. in verſ. vocatos. de elect. Iac. Bald. in tract. de 1. & 2. decr. & alij tenuere, quos refert Io. And. in addit. ad Spec. de cit. §. ſequitur. verſ. ſed nunquid. nu. 6. qui ideò conſuluit duos nuncios adhiberi, quos cum pluribus alijs refert Tiraq. d. gl. 9 nu. 3. ſed huius ſententiæ argumentis ſatisfacit Menoch. in tract. de arb. iud. lib. 2. cẽt. 2. caſu 102. nu. 31. cum pluribus ſeq.

3 Verùm hoc diſſidium tolletur, † ſi id prudentis iudicis arbitrio relinquamus, q qualitate perſonarũ, & negotij penſata, de nuncij fide iudicabit, & prout conuenire videbitur, vel credet nũcio, vel aduerſanti iuramentum deferet ad elidendam præſumptionẽ, quæ eſt pro nũcio ratione publici muneris, ſecundũ opin. Hoſt. in ſum. tit. de contum. §. 2. col. 2. verſ. quod ſi abſens eſt. quam refert, & ſequitur Io. Andr. ad Spec. de cit. d. §. ſequitur, verſ. ſed nunquid. & tenet Collecto. Abb. Franc. & alij in d. c. cum parati. idem Gaufred. quẽ Collect. diximus, in c. cũ dilecti, nu. 15. de dol. & cont. plures cõgeſſit Tiraq. d. gl. 9. nu. 9. & alios adiec. Menoch. d. caſ. 112. nu. 8. Mar. in praxi ord. iud. par. 6. in 1. mẽb. nu. 53. & in his terminis poterit procedere opi. Spec. d. tit. de cit. §. ſequit. ver. ſed nũquid. & aliorũ affirmantiũ ſoli iuramento citati ſtari cõtra fidem nuntij, quos refert idem Tiraq. d. gl. 9. nu. 4. vt etiam ſentit Menoc. præcit. loco, nu. 11. Hoc tamen intelliges, ita

gcs, ita

Google

ges, ita iudci arbitrariũ, vt tamen ſi iudex male arbitretur, licitum ſit appellare, Ioan. Andr. citato. §. ſed nunquid Francus,d.c.cum parati,col.2.quare huiuſmodi ſententia, quod nuntio fides ſit adhibenda plures declarationes recipiet.

4 Primo igitur declarabitur † ꝓcedere in his,quę cõcernut illius officiũ,& ab eo pendent,vt loquũtur ſupra relati DD.& in hoc * omnes conueniſſe teſtatur idem Tiraq.dicta glo.9.nu.19.non tamen in alijs,quę ſunt extra illius officium,plenè Cor.in cõſ.79. col.2. vol.3.Iaſ.in l.age cum Gemin.col.pen.C.de tranſact. plures adducit Apoſt. ad Alc. dicta præſũptione 14. in princ.in his enim ſolum fides eorum probata dicitur.

5 Ex quo inferri poteſt, non credi † nuntio referenti male acceptum fuiſſe in citando,ſibique iniuriam illatam Franc. & Imo, in d. c. cum parati, col.2. ſentit Car.in cle.ſi ante.de dolo,& cont. poſt Ioannẽ And. ad Spec. tit. de contum. §. 1. in additione magna, verſi.circa ſecundum. Guid. Pap.q. 628. & hanc opinionem veriorem * eſſe dicit Alc. qui alios adducit, & ibi addit d.prçſum.14.nu.5.& plures in hanc ſententiam congerit Tiraq.d.glo.9. nu.14. & poſt eum Menoc.d.caſu 102.nu.13. Gab.tit.de cit.concl.4. num.4. Quib.accedat Fran.Mar.deciſ.Delph.51. num.4.

6 Contra hanc illationem † adducitur Flor. in d.cle. ſi ante,in 8.queſtio.tamquam iſtud ſit de connexis relationi, quam opinionem probauit ſtatutum Genue. in crim.lib.2.& conſuet.Fran.& Delph. de qua teſtatur Guid.Pap.d.q.628.non debet de iure.

7 Ad concordiam † poteſt dici poſteriorem hanc opinionem procedere, quando concurrent aliquæ bonæ coniecturæ pro dicto nũtij, tunc enim poterit iudex arbitrio ſuo fidem illi adhibere pro inditio ad torturam, vt dicit Alc.d. præſump. 14.nu. 5. Men.dicto caſu 112.num.14.& 17.

Quod tamen diximus in illatione ampliari poteſt, 8 † magis etiam procedere in nuntijs aſſerentib.à tertio impeditos quominus nocentẽ aliquẽ appræhenderẽt mãdataue exequerentur, vt diſputãdo cõcludit Alc. d.præſum. 14. nu.6. declaratio vero ſuperius firmata poterit ſubdeclarari non procedere, vbi de maximo præiudicio ageretur, vt tradit poſt eos,quos addit Tiraq.præcit.glo.9.nu.22.Ad ꝙ facit ſequẽs declaratio.

Secũdo ergo loco principalis cõcluſio declaratio-
9 nẽ recipit,vt nõ † procedat,quando ageretur de graui ꝑiudicio alterius, Bar.in l. Diuus 2.col.3. ff. de cuſtodia reor.Dec.cõſ.94.col.2.& alios add.Gab.de citatione.d conclu.4.nu. 6. & hoc eſt iuxta opinionẽ Vber. Bob.& Alber.Gal.quos retulit Io. Andr. ad Spe.d.§. ſequitur. verſi. ſed nunquid & Tiraq. d glo.9.nu.7.& rurſus num.30.

10 Ampliatur, vt in his, quæ ſunt † grauis præiudicij non credatur etiam curſori Papæ, licet illius fides magis probetur, ſecundum Rot. deciſ. 355. ſi executor.alias 15.de dolo, & contu.in nouis, quam ita declarat Menoc.d.caſu 112.num.9.

11 Ex hac autem declaratione deducitur, † non credi nuntij teſtimonio in criminalib. vt quia affirmet, ſe feciſſe alicui præceptum ad comparendum ſub pęna confeſſi,& conuicti,vt per Alc.d. præſum.14.ad fi.& quia referat aliquem homicidium commiſiſſe, Bar. in d.l.1.§.cura carnis.ff.de offi.præfec. vrbis.ad quod facit quod non creditur nuntio de facto alieno,vt latẽ per Ceph.cõſ.241.nu.68.cum plu.ſeq.vnde ſi nuntius referat citaſſe aliquem,& citatum ſibi reſpondiſſe nolle comparere, non ſtabitur nuntij relationi, vt tenuit add.ad Spec.ti.de contu §.1.in additio.mag.in fi.ver.circa ſecundam,& hãc * communem opinionẽ dicit Bert.conſ.164.col.1.ver.item quia vol.3.& poſt eum Gabr. qui latè declarat de citat. concluſ.4. ſic non credit eidem de mandato iudicis, Cor. poſt eos, quos adduc.cõſ.79.col.2.vol.3.Gab.d. concl. 4.nu.5.

Illud tamẽ, quod diximus in criminalib. relationi
12 nuntij non credi intelligendum eſt, † iuxta doctrinam Bar.in d.§.cura & ibi Alb.ꝓcedere,quoad puniendum ſecus quoad inquirendum Bal.conſ.34.ſtatuto.col.3.ver.item ſecundum,lib.5.Aret.in § quadru-
13 pli.nu.76. quando dictum † denuntiantis ſufficiat ad inquirendum ponit Clar.in pract. crim.§.fi.q.7.

14 Declaratur modo tertio loco primaria † cõcl.procedere in nuntio, qui ſit publicus, & iuratus, vt per Bar.in d.§.cura.& glo.& alios in d.cap.cum parati.&c. propter iuramentum credi nuntio, dixit Bal.in l.2.C. de ſpot.& Lanfr.de Oriano,d.c. quoniam contra nu. 21.ait credi nuntio, quia iurauit officium ſuum exercere legaliter,ſequitur Cæph. conſ.113.nu.22.lib.1.

15 Hic autem ſcias vellim,† quod probabitur quis nũtius ſi conſtare poterit ex actis de electione ipſius facta per iudicem, & illius iuramento, ſeu ſaltem de commiſſione citandi,quando electio ſpectat ad iudicem. nam alias ſi ex forma ſtatutorum ſit per conſilium,aut aliquo alio modo facienda,probari debebit de electione, vel de quaſi poſſeſſione illius officij, vt declarat Bar.in extrauagan. ad reprimen.in verſi.per nuntium Aret.in tract.maleſi. in verbo, petro publico,& iurato nuntio.Francus in d.c. cum parati.col.6. verſi.circa tertium principale de appellatio.

16 Ex huiuſmodi vero declaratione † infertur etiam, quod nuntio publico quis tenetur credere,etiam ſine literis, priuato vero tantum cum literis iudicis committentis.glo.in c. prudentiam. in prin.de offi.deleg. & in c. propoſuiſti.82.diſt.Fran.& alij in c.cum parati Maran.in Spe.parte 6.1.membro num.45.

17 Limitatur tamen hæc illatio. † vt non procedat,ſi citetur perſona illuſtris,quę nõ poteſt citari ſine litteris,Rom.in l.ſciendũ nu.46.ver. ſecũda cõcl.ff.de verborum oblig. qui dicit eſſe caſum ſingularẽ in l. quoties.ad finem,ſecundũ Bart.ibi,C.de dignit. libr.12.

18 Limitatur ſecũdo in nuntio citante † ex parte iudicis delegati,illi enim nõ credi abſq; literis tradit Bar. in d.exrauag.ad ad reprimen. in verbo per nũtiũ.Sed
19 tamen in nuntio certo † & noto aliter tenetur,vt per DD. Rotæ deciſ.355.ſi executor alias 15.de dolo,& cõtum.in nouis.quã deciſio. ſequitur Milis in repert. in ver.citatio, quãdo ſit per iudicem,& Fel.in c.cũ in iure coſ.2.ver.limita illũ caſum,nu.5.de offi.deleg.dicens,quod vbi quis citatur per nuntium publicũ,puta per curſorẽ papæ,tunc tenetur credere abſq; eo,quod tranſmittatur copia poteſtatis,& ibi adducit deciſionẽ,quã dicit approbatã per Antoniũ in c.cũ parati in pen.col.de appell. & per Rom.in d.l. ſciendũ.nu.49. idẽ firmat Gondiſſal. in ſuo tractatu de leg. in vltim. par.in 4.quæſt.propè finẽ.vbi alleg.Spe.in tit.de citat. §.1.dicit, quod vbi ordinarius citat per nuntiũ ei creditur,ſecus in delegato niſi citaret per certũ, & notũ nuntium, quia tunc eſſet illi credendum etiã ſine litteris,idẽ tenet Franc.in d.c.cũ parati. col.8. vbi addi. Bar.in l.Palatinos.C.de collat.fun.lib.11.idẽ Prepoſ. d.c.cũ parati, col.9.in 2.lim. declarans id procedere,
20 dũmodo ille nuntius publicus † portat inſigne, vt ſi eſt curſor in curia Romana habeat baculũ,quem ſolent geſtare curſores,ſecundũ Bar.in l.eũ,qui.§.ſi dominus,ff.cõmodati, & in l.prohibitũ. C.de iure fiſci.

21 Hoc tamen † ita temperandum eſt, ſecundum Rom.in d.l.ſciendum. numero 50. vt locum habeat in eodẽ loco, in quo eſt facta delegatio, ſecus ſi citatio emanet ad locum longinquum, quia tunc nõ erit credendum nuntio quantuncunque publico, niſi in literis citatorijs inſeratur tenor delegationis, & pro iſta diſtinctione inducit Spec.in tit.de iud.§.ſequitur. verſ.quid de auditorib. & cũ iſta diſtinct. Rom.tranſit Fel.in d.c.cum in iure nu.5.in quo tamen Mar.Soc. dubitauit in tract.de cita.artic.12.in pen.& vlt.col.& in dubio nũtio credẽdũ dicit, qa exiſtẽte dubio ſecurior pars ſit eligẽda,hãc tñ diſtinctionẽ tenet Prepoſ. col.6.

col. 6. in 6. limita. & ibi Phil. Fran. col. 8. vbi dicit, quod licet delegato alias citanti nõ credatur ſine litteris, fallit tñ in nuntio citante ad inſtãtiam delegati, quia dẽt ei credi: quod dicit procedere in eodem territorio, ſed extra territorium nuntio publico vnius territorij non creditur in alio territorio, vt per Barto. d. verſ. per nuntium, ſi tamen deferat litteras, eo ipſo eſt efficax præſumptio, qđ ſit nuntius eius, cuius mandato citat. vt ibi, & per Francum. d. c. cum parati col. 7.

22 Limitatur tunc tertio, vt procedat † in citatione verbali, non tamen in reali: nimirum vbi ageretur de accipendo tenutam, vel pignora, vel capiendo perſonam, quia tunc curſori, & nuntio quantuncunque publico non eſſet credendum ſine litteris, Bal. in d. c. cum parati. de appellatio. quem ibi ſequitur Franc. col. 7. & Præpoſi. col. 9. per Bar. in d. l. Palatinos.

23 Limitatur quartò in citatione, † quæ domi fieret, vt latè per Vant. de nullit. tit. de nullit. ex defec. citationis, num. 98.

24 An autem nuntio dicenti, † ſe non potuiſſe reperire citandum, ideoq; domi citaſſe credatur; itemq: ſi ſimpliciter diceret citaſſe ad domum, præſumatur perquiſitionem feciſſe, & in citatione ſolemnitates interueniſſe, vide apud Tiraq. d. glo. 9. num. 23. cum ſeq. Burſ. conſ. 74. nu. 63. Roma. conſil. 397. nu. 5. & ibi Mando. in additione, qui latè diſtinguit.

25 Quatò principaliter declares † velim concluſionem propoſitam non procedere, quando per aliũ nõ per ſe referret: nam cum ſit nuntius tanquam teſtis, non poteſt relationem facere per alium; ideoque ipſo infirmo exiſtẽte, & alias impedito debet iudex ad eum mittere Franc. d. c. cum parati. in fin. ex determ. Bal. in d. c. cũ dilecti. de dolo, & cõtuma. col. 4. in fine.

26 Quinto loco declarabis ita habere † locum, vt tamen poſſit citatus probare contrarium per teſtes, vel aliter Lucas de Pen. in l. curioſi. nu. 67. C. de curio. & ſta. lib. 12. Iac. Nouel. in tracta. regula reg. 107. num. 3. Guido Pap. q. 557. aliquis prope finem. Cepha. conſ. 261. nu. 71. lib. 2. Quod ampliatur habere locum etiã

27 ſtante ſtatuto, † quod credatur citationi, & relationi factę per nuncium, vt per Fran. in d. c. cũ parati. col. 8.

28 Demum limitabis nõ procedere † in nuntio ſuſpecto Ang. in l. vt perfectius, col. vlt. verſ. item nota. quod nũtio. C. de annali excep. Decius. d. c. cũ parati, nu. 11. Nouel. dicta reg. 107. nu. 1. Tiraq. d. glo. 9. nu. 8.

CONCLVSIO MCXXI.

ARGVMENTVM.

Quando credendum ſit nutritori, & nutrici dicenti teſtimoniũ pro alumno ſuo, & è contrà.

SVMMARIVM.

1 *Nutritores, & nutrices pro alumno ſuo non poſſe teſtificari, & è contrà.*

2 *Nutritores, & nutrices pro alumno non poſſe teſtificari, dum illum domi educant, & donec durat domeſticitas: ſecus cum parentibus ipſum reddiderunt.*

3 *Nutritori, & nutrici reddenti teſtimonium pro alumno ſuo, quando ſit credendum, iudicis arbitrio relinqui.*

4 *Nutritoris, & nutricis teſtimonium reddentis pro alumno ſuo recipi ad ætatem illius probandam.*

Quia nutricatio amoris, atq; amicitię maximã atq; penè incredibilẽ vim obtinet, vt ſcribit Tiraq. in l. ſi vnq̃. ĩ ver. ſuſceperit liberos nu. 43. C. de reuoc. donat. & in trac. de iu. primog. in pfatione,

1 nu. 65. nutritores, & nutrices † nullo tẽpore pro eorũ alumnis teſtimoniũ idoneũ reddere poſſe nec è côuerſo docuit Sal. in l. teſtis idone⁹. ff. de teſtib. q̃ refert Menoch. in tract. de arbit. iud. lib. 2. caſu 2. caſu 101. nu. 3.

Sed tamen non ita abſolutè decidendũ alij, quorũ

* communis eſt ſententia, affirmarunt: Sed ita rem tem

2 perãdam † vt nutritores, & nutrices, & è côuerſo, idonei teſtes pro alumno nõ reputentur, dũ illum domi educãt, & durat domeſticitas, habeãtur autẽ pro idoneis teſtib. cum parentib. reddiderũt, & in 2. col. ad fi. & ibi Salic. ſibi cõtrarius. C. de teſtibus, & cõſulendo dicit Soci. Sen. in conſ. 54. nu. 7. verſ. nec obſtat, quod dr̃. vol. 3. ſequitur Albe. de Malet. in tract. de teſtibus

* nu. 26. & Lanf. de Oriano, qui dicit DD. * cõiter ſequi. in repet. c. quoniam contra. §. depoſitio teſtium. nu. 61. de proba. Pet. Placa, epit. delict. capit. 42. nu. 11. Io. Campeg. in tract. de teſtibus, reg. prima, limita. 11. Aufr. in tract. de teſtam. nu. 73. At magis ad arbitrium

3 judicis † referendum, qui amore perpenſo dijudicet, quando nutritori, & nutrici fides ſit adhibenda; ſenſit Io. à Pla. in §. in teſtib. Inſti. de teſtam. & Oliuer. textor, in tract. de ſucceſ. ab inteſtato. in quarto neceſ. ad. cognoſcendum gradum cognationis, nu. 5. quos ſequitur Menoc. in alleg. tract. de arbitra. dicto caſu 101. nu. 5. & tradidit Pert. Monca. in additio. ad Crot. in tracta. de teſtibus, par. 4. nu. 115.

Declarantur autem ſuperiora non procedere, quo

4 ad ætatem † alumni probandam: in ea enim re domeſticũ hoc teſtimoniũ recipi, docet Bar. in l. tutela. C. de in integ. reſtit. & probat, ſi dicat, ſcio, quia nutriui. Aufrer. in tracta. de teſtibus nu. 73. Idẽ Bart. in l. 1. ff. ſi certum peta. Monca. ad Cro. alleg. tracta. de teſtib. par. 4. nu. 118. Quibus autem caſibus domeſtici teſtes non repellãtur, latè diximus in cõcluſio. Domeſtici.

O

CONCLVSIO MCXXII.

ARGVMENTVM.

Quomodo, & quibus in caſibus pręſumatur ſpontè, non metu præſtita obedientia, vel non.

SVMMARIVM.

1 *Obediẽtia ſponte, nõ metu præſtita præſumitur, & cur, ibid.*

2 *Obedientiam ſe metu præſtitiſſe allegans, debet probare.*

3 *Obediendo quis ſimpliciter non conſtito de metu, vel de contraria proteſtatione, ſpontè præſumitur obediſſe.*

4 *Obediens in actu, qui conſiſtit in faciendo, ſibi præiudicat, niſi proteſtetur de contrario; ſecus in actu, qui tantum conſiſtit in permittendo. Subdeclara, vt nu. 5.*

6 *Obedire præſumitur coactè ſubditus, ſiue actus conſiſtat in agẽdo, ſiue in permittẽdo. Contr. nu. 7. Cõcil. nu. 8. & ſeq.*

9 *Princeps non præſumitur male accipere ſibi ſubditos.*

10 *Metus probari debet in ſubdito, aliunde, quàm ex reuerentia ſuperiori præſtita, vel quod ſit ſubditus.*

11 *Obedientia præſtita præceptis, & bannis Principis arguit ſubiectionem obedientium Principi.*

12 *Obedientia præſtita præceptis Principis arguit ſubiectionem in ijs, qui poſſunt obedientiam præbere abſque præiudicio alterius: ſecus ſi non poſſunt.*

13 *Obedientia præſtita præceptis Principis arguit ſubiectionem, quando obedientes præſtant illi obedientiam, vt ei ſe ſubijciant, ſecus ſi obediunt quaſi aliud agentes. Contrar. nu. 14. Concil. nu. 15.*

16 *Actus non debet operari vltra voluntatem agentis.*

17 *Obedire alteri nemo tenetur, niſi probetur cã quare teneat̃.*

1 Obedientia † regulariter ſponte, nõ autẽ metu præſtita pſumit̃, ex regula quæ hẽt, Metũ nõ pręſumi, niſi pbetur, arg. l. merito. ff. p ſoc. l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba. & nos latiſſimè oſtendimus ſup. in verb. Metũ, & quidẽ merito

merito. Nam cũ idem ſit præſumere metum ac deli-
ctũ, teſte Alc. de præſumpt. reg. 3. præſump. 7. nu. 1. &
ſemper capienda ſit illa præſumptio, per quã delictũ
excludat, d. l. merito. & Hyppol. in cõſ. 2. col. 1. & ſeq.
Cępol. cõſ. crim. 21. nu. 17. Barbat. cõſ. 77. in prin. vol.
4. Alc. de præſump. in 3. reg. in 1. præſump. & nos latè
ſup. in verb. delictum. in præſentia nunquã, niſi ex ſpe
ciali aliqua rõne quem ad obediendũ metu fuiſſe im-
pulſum dicere debemus, vt mali ſuſpitionẽ euitemus,
iux. c. dudum, & c. fin. de præſumpt. Alc. in reg. 3. præ-
ſumpt. 2. nu. 1. & nos latè ſupra in verb. Malum.
2 Ex hoc dicto primo infertur, quod allegans † ſe
metu obedientiam præſtitiſſe debeat probare, arg.
not. per Bal. Aret. & cæteros in l. interpoſitas. C. de
tranſact. Alc. conſ. 97. nu. 34. Plot. in l. ſi quando. nu.
87. C. vnde vi.
3 Secũdo infertur, quod quis † obediẽdo ſimpliciter
abſq; aliqua alia cõtraria proteſtatione, vel abſq; eo
quod aliundè cõſtet de metu, præſumatur ſpõte obe-
diſſe, & volũtatem illi actui accommodaſſe; ita pro-
bat tex. in c. ex ore. de his, quæ fiunt à maio. par. c. & c.
olim inter. de reſt. ſpol. illic enim primo ex quo B.
obediuit N. ſimpliciter. non proteſtando, vel non prę
cedẽte aliquo metu, aut actu coactam volũtatẽ infe-
rente, ſibi præiudicauit circa gratiam obtẽtam, quaſi
animo recognoſcendi illũ in ſuperiorẽ obedierit. hic
vero, in quo populus ille obediuit ſimpliciter. ideſt
abſq; aliqua alia cõtraria proteſtatione illi Epiſcopo
prætendenti ius in parochia illorum hominũ, ex quo
tñ obedientiam illi præſtiterunt pę̃ quia excõmunica-
tionis ſententia non ſibi præiudicauerũt, nec fuit ali-
quod ius quęſitum Epiſcopo in parochia: quia cum
excõmunicatio ſiue iniuſta ſit timenda, & ideo ſem-
per metum inferre dicatur, vt in c. ſententia paſtoris.
11. q. 4. & metus ex ea reſultans æquiparetur metui ca
denti in conſtantem virum, ſecundum gl. & Abb. in
d. c. olim. Rom. cõſ. 269. illi homines metu obediiſſe
præſumuntur: qui ex timore obedit, iam non obedire
dicitur, vt in reg. qui ex timore. de reg. iur.
4 Et quod dictum eſt de proteſtatione † ad inferẽdã
non ſpontaneam voluntatem in obedientiæ præte-
ſtatione, ex mẽte Abb. in d. c. olim. nu. 9. põt intelligi,
in actu, qui conſiſtit in faciendo, in quo niſi faciens
proteſtetur de contrario, ſibi præiudicat: iux. doctrinã
Inn. in d. c. olim col. 3. circa finem. ſecus in actu, qui
non conſiſtit in faciendo, ſed tantum in permitten-
do, in quo obediens etiam abſque proteſtatione con-
traria non cenſetur ſpõte obedire, vt idem Abb. ibid.
ea ratione quia in actu poſitiuo magis apparet inten
tio agẽtis, quã in negatiuo: Abſtinens enim, & tacens
non debet haberi pro conſentiente, in ſui præiudiciũ,
quod dici non poteſt in actu poſitiuo, vt idem Abb.
5 Sed ego ſubdeclararem † hãc Abba. declarationẽ,
vt tunc procedat, quãdo abſtinens, ſiue permitens nõ
poſſet etiam non permittẽdo impedire; quia tunc ha-
betur potius pro contradicẽte, iuxta doctr. Io. And. in
c. is, qui tacet. de reg. iur. nu. 3. & Dy. in l. qui tacet. ff.
eo. tit. Sed quando opponendo, & non permittendo
poſſet facere, quominus obediret, ex quo potens nol-
uit, vel non fecit, ſibi præiudicat: & contra illũ eſt prę
ſumptio, quod obediendo voluntariè obedierit, iux.
trad. in d. l. qui tacet. ff. de reg. iur. facit c. 2. de accuſat.
lib. 6. vbi poterant impedire, ne ad inquiſitionem pro
cederetur, infamia non accedente: ſed quia præſens
fuit, & tacuit, nec impediuit, cõſenſiſſe videtur, & fru-
ſtra poſtea nititur infirmare iudicium: ad idem facit.
l. 2. §. voluntatem. ff. ſol. matr. l. ſæpe. ff. de re iud. l. fide
iuſſor. §. pater. ff. de pign. l. 4. §. fi. ff. de fideiuſſ. tut. l.
quoties, ff. ad municip. l. honores. §. pater. de decurio.
Intellige tamen, quod dictum eſt, procedere gene-
6 raliter, & regulariter: ſed in ſubdito † abſque eo, quod
proteſtetur, & contradicat, ſiue in agendo actus cõſi-
ſtat, ſiue in permittendo, ſemper præſumitur obedire
coactus ob ſuperioritatem, & reuerentiam imperã-
tis, niſi expreſſe conſtet de libera voluntate ipſius ad
obediendum: ita nos docuit Abba. in c. quod laten-
ter. nu. 2. de reg. iur. per c. ſuper hoc. de renun. & l. cum
de indebito. ff. de probat.
7 Contra hãc doctr. † Abb. videtur facere, quod ipſe-
met Abb. Zabarel. Anch. Feli. & ante eos Inn. volue-
rũt in c. cauſam matrimonij. de offi. deleg. vbi conclu
dunt, quòd non præſumitur metus, ſiue coacta volun
tas in ſubditis in aliquo actu ob ſolam reuerentiam
Principis, ſed debeat aliunde de ea conſtare. Idẽ vol-
uit Bar. in l. 1. §. quæ onerãdæ. & ibi Bolog. in prin. lèg.
ff. quarum rerũ act. non da. Bar. Bal. Ang. Alex. Fran.
de Aret. in l. interpoſitas. C. de tranſac. Bal. in l. fi. ff. de
cond. ob turp. cau. Bar. in l. metum, & ibi Iacob. de
* Aurelian. C. quod met. cau. & hanc * communem
opin. dicit Burſ. conſ. 72. nu. 79. vol. 1. cum ibi alleg.
Ad cõciliãdos hos inter ſe differẽtes authores poſ-
8 ſumus dicere; † quòd primũ dictũ Abb. procedat, qñ
illi ſubditi eſsẽt ſoliti tractari tyrãnicè, niſi in omnib.
obedientiam præſtarent ſuperiori, & ſuperior ſoleret
ſæuire in illos ſuis votis non obedientes, vt colligitur
ex gl. in l. 1. ff. quod iuſſ. Bar. in ſuo tract. de tyranni
iſtud confirmat id ꝙ voluere Abb. in c. Abbas. nu. 4.
de his, quæ vi met. & Felin. in c. quia quæſitũ. nu. 2. de
offi. deleg. Nam iſto caſu ceſſaret præſumptio liberę
volũtatis, vt l. metum. C. quod met. cauſ. Iaſ. conſ. 72.
col. 1. vol. 1. Io. And. in cap. fi. Qui cler. vel vouen. vbi
etiam Abb. poſt alios Alc. in com. 16. Põderatis nar-
ratis. col. pen. lib. 3. Domi. de Sanct. Gemin. in cõſ. 15.
ſuper 1. in 2. dub. Idem Abba. poſt alios in c. vlt. de ap-
pell. Dec. in conſ. 219. nu. 1. & 2. & latè per Vital. in
trac. de clauſ. ti. de met. reg. & lati⁹ de metu officialis.
Secunda verò ſentẽtia procedit regulariter, ex quo
9 regulariter Princeps, † vel ſuperior nõ p̃ſumitur ma-
lè accipere ſibi ſubditos, prout nos docuit Io. And. in
c. inſinuãte. qui cler. vel vouen. & ibi Abb. in fi. Fel. in
d. c. quæſitũ. nu. 2. ſub finem. & ideo inquit Alex. cõſ.
16. nu. 4. vol. 3. ꝙ ad hoc vt præſumatur, & includatur
10 coacta voluntas, † vel metus in actu geſto à ſubdito,
non ſufficit probare illum ſubditũ, & reuerentiam ſu
periori debitam, ſed dẽt aliundè conſtare de metu, &
voluntate coacta, dato etiam quod inter ſuperiorẽ, &
ſubditũ intercesſiſſent blanditię pro actu illo gerẽdo,
imo etiã iuſſus. nam niſi blãditijs, & iuſſui fuerint ad-
iũctæ minæ, vel ꝙ ſoleat ſuperior ille ſæuire in eos,
qui precib. ſuis blandis non obtemperant, nõ inde in
fertur, & dicitur probata coacta voluntas in obedien-
do, prout aſſeruit, idẽ Alc. d. cõſ. 16. And. Barb. in c. 1.
de offi. deleg. Inn. in c. petitio. de iureiur. Io. And. in d.
c. inſinuante, qui cler. vouen. vbi Abb. in fi. Anch. in
conſ. 290. aliàs 300. viſa ſuprascripta facti narratione.
Ang. in conſ. 215. Thema tale eſt Dom. conſil. 15. in
1. dub. Nat. conſ. 589. num. 11. & conſil. 616. num. 14.
Bar. in l. metum. C. quod met. cauſ. in l. de pupillo. §.
ſi quis ipſi prætori, col. 2. verſ. quarto. ff. de nou. oper.
nunc. Abb. poſt alios in cap. fin. de appel. Rol. à Val.
conſ. 27. lib. 3. In quo tamen die, prout nos declara-
uimus ſupra in concluſione Blanditiæ.
Ex his, quæ ſupra diximus, inſertur, ꝙ per obedien-
11 tiã præſtitam præceptis, † & bannis alicuius Princi-
pis, ſeu ſuperioris probatur ſubiectio obedientiũ Prin
cipi, & ſuperiori: ita cõſuluit Nat. cõſ. 636. nu. 58. verſ.
8. adducitur. Bellamer. conſ. 31. nu. 18. ex mente Hoſt.
in c. ne Dei Eccleſia. de ſimon. facit dictum Bal. in c.
1. in 2. col. de his qui feu. dar. poſ. vbi dicit, quòd obe-
dientia ſuppoſitorũ denotat quẽ Prælatum, & magis
arguit ſuperioritatẽ obedientia, q̃ p̃ceptum. Nam prę-
ceptũ non infert iuriſdõnem, niſi cõſtet de obedien-
tia illius præcepti. & ideo dicebat idẽ Bal. quod obe-
dientia per obedientiam poſſidetur, & qui pręcipit, &
ſibi non paretur, nihil in alios poſſidet. Idem refert &
ſequitur Afflict. deciſ. 205. nu. 11. & deciſ. 301. num. 1.

12 Quod intellige, vt ꝓcedat, † ſi obedientiam pſtantes alicui Principi eſſent tales, q poſſent obedientiã præbere, abſq; præiudicio alicuius, vt qui haberẽt, & exercerent iuriſdõnem per ſe, vel ſuos magiſtratus. Nam tunc cum poſſent ſubijcere ſe alteri eligẽdo illum in dñm, talis obedientia illis præiudicat circa ſuperioritatẽ. ſecus ſi non poſſent, vt quia haberẽt aliũ ſuperiorem, qui illos poſſideret. Nam tunc in pręiudicium illius obedientia præſtita ab illis nõ operat. ita loquitur Abb. in c. à te, in 3. nota. de iureiur. & colligi ex Bald. in l. 2. col. 9. verſ. ſed quid, ſi qs facit hoĩes, confiteri. C. de ſeruit. & aq. vbi vult, ꝙ confeſſio hominũ, & iurm fidelitatis illis præiudicet, ſi tales homines cõfitentes, & obediẽtiam iurantes poterant tradere poſſeſſionẽ; ſecus ſi nõ poterant, vt quia alius eos poſſidebat, ſecũdum Inn. in c. olim inter te. de reſt. ſpolia. pro quo etiã Bal. adducit tex. in l. ſi coloni. C. de agrico. & cẽſi. lib. 11. Idẽ voluit Bal. in l. ſi quis ex cõſenſu. col. penul. C. de epiſc. aud. vbi allegat Archid. in c. cõqueſtus 9. q. 4. dicentem, ꝙ in pręiudicium ſe ſubmittentium poteſt dari iuriſdõ. ſed non in pręiudicium dñi ſuperioris. & hoc idẽ infert Ant. de Butr. in c. ſi. char. antepen. verſ. ex his. de cau. poſ. & proprie. vbi poſt Inn in c. dilectus. de capel. monachorũ. vult, ꝙ ſi ſubiecti cõfiteãtur, ꝙ ſint iuriſdictionis alicuius, vel in manib. eius abiurẽt & renuncient iuriſdictioni ſuperioris domini, ꝓ hoc tamen nõ acquirit ille quaſi poſſeſſionem iuriſdictionis in eos: tum quia hic non interuenit aliquis iuriſdictionis actus, per quem iuriſdictio quæratur: tũ quia ſubditi dño præiudicare non poſſunt, eo ignorante. Idem ſenſit Specu. in tit. de iuriſdictione omniũ iudicum, col. antepen. verſ. illud etiam nota pro quo etiã facit Bal. in l. ex hoc iure. in 3. q̃ſtio. ff. de iuſt. & iure. & hoc apertè poſt hos omnes cõſuluit Nat. in d. conſ. 626. nu. 60. cũ plurib. ſeq. diſtinguẽdo in terminis hoc pacto, & ita declarando doctrinam Bal. in l. ſi nec volẽs. C. de lib. cau. Qui per illũ textum tenuit, ꝙ ſi Rex Francorum operatur aliquam ciuitatem cõfiteri ſuã eſſe, & ſibi obedientiam, & fidelitatẽ iurare, quæ ſua non ſit, talis confeſſio, & iuramẽtum non valet. quia, inquit Nat. procedit dictum Baldi, quando confeſſio, & fidelitas fierent in præiudicium alterius ſuperioris: ſecus ſi fidelitatem, & obedientiam iurãtes eſſent ſui iuris. Nam, cũ nihil prohibeat, quominus aliquis ſe ſubmittere poſſit in ſui pręiudicium, l. ſi. C. de tranſac. talis obedientia iurata operabitur ſubiectionem.

13 Secundo intellige, vt ꝓcedat, qñ obedientes † præſtant obedientiam hoc principaliter intendentes, vt ſcilicet ſe ſubiciant illi: ſecus autem, ſi obediãt quaſi aliud agentes. Nam, cum ſuperioritas, ſiue iuriſdictio non quæratur ſine voluntate vaſallorum obedientium, & hoc principaliter intendentium, vt dicunt Innoc. & Abb. in d. c. olim. de reſtitu. ſpolia. obedientia, quæ prohibetur incidenter, vel alia intentione, quam ſe ſubijciendi, ſuperioritatem non denotat nec ſubiectionem; prout in terminis hoc tenuit Bal. in d. c. 1. col. 12. de his, qui feu. da. poſſ.

14 Cõtrariũ † videt fuiſſe deciſum à cõſilio Neapol. vt refert Afflict. in deciſ. 301. per tot. in qua Ferdinãdus Rex Secundus inueſtiuit quendam Bernardinum de terra Amẽdolæ; & voluit, ꝙ quidã Bartimuccius amicus dicti Bernardini accederet ad dictam terram cũ litteris Regis, & contraſigno, & nomine Regio caperet poſſeſſionẽ, & obedientiã ab omnibus dictæ terræ ad effectum, vt quæreretur poſſeſſio dictæ terræ dicto Bernardino, qui eũ fecit procuratorẽ ad capiẽdã poſſeſſionẽ eius nomine, & Bartimuccius accepit poſſeſſionẽ dictæ terræ nomine Regio, & vniuerſitas pacificam poſſeſſionem dictæ terræ tradidit, & pręſtitit obedientiam dicto commiſſario tanquam Regio Commiſſario quęrebatur, vtrum per hoc cẽſeretur tradita poſſeſſio d. Bernardino, vt poſſet agere actione recuperandæ, ſi dictus Bartimuccius fuerit ſpoliatus? & tandem per omnes fuit concluſum. quod non obſtante, quod vniuerſitas illa tradiderit poſſeſſionem, & obedientiam Bartimuccio tanquam Commiſſario Regio, non autem nomine Bernardini: nihilominus dictæ terræ poſſeſſio fuit quæſita dicto Bernardino, & ſit vltra intentionem illorum hominum.

Diſſenſionẽ hanc cõciliare poterimus, ſi dicemus
15 † deciſionẽ Affli. procedere in terminis ſuis, in quib. licèt fuerit accepta poſſeſſio, & tradita obedientia Bartimuccio tanquam Commiſſario Regio, nihilominus multi ex hominibus illius terre ſciebant, quod Bartimuccius accipiebat illam, & ea faciebat tanquã procurator Bernardini, cui Rex dederat dictam terram, & ita ille Bartimuccius declarauit: & nihilominus vniuerſitas prædicta remanſit contenta, nec actũ quendam operata eſt contrariam voluntatem denotantem; ex quo præſumitur accommodaſſe conſenſum intentioni procuratoris, argu. no. in cap. de muliere & in c. veniens il 1. de ſponſalibus Pariſ. conſil. 170. nu. 23. & 24. & 27. vol. 4. & DD. in l. 2. C. ꝙ met. cau. Quibus in locis notatur, quod actus ſequens, per quem argui poteſt libera voluntas, & conſenſus, facit ceſſare diſſenſum iam præſumptum, & proteſtatum.

16 Altera vero † opinio habet locum regulariter; quia regulare eſt, quod actus non debet operari vltra intentionem agentis; prout in terminis obedientiæ concludunt Inn. & Abb. in d. c. olim. de reſt. ſpol.

17 Superioribus optimè conuenit, † quod obſeruauit Bal. in l. cũ aliquis. col. 2. nu. 8. C. de iur. delibe. quod nemo tenetur alteri obedire: ꝙ etiã demonſtrat Spec. in tit. de off. ord. & de maior. & obed. in princ. dũ recitat formam libelli concipiendi in petitione obediẽtiæ, in quo ſemper ponit cauſã, ob quam obedientia petenti debetur. Quod & ſecutus eſt Rofred. in libellis iuris Canonici par. 2. in prin. Quo in loco teſtaẽ libellum, ſeu formam libelli traditam à Speeul. loco citat. approbatam fuiſſe à Gregorio Summo Pontif. exiſtente tunc temporis, dum eſſet Aduocatus in eadem cauſa, in qua Speculat. formauit libellum.

CONCLVSIO MCXXIII.

ARGVMENTVM.

Obligatio in inſtrumẽto inſerta, quando; probet, vel non.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio in inſtrumento inſerta eſt probatio probata. & cur. num. 2.*
2 *Inſtrumentum quantas habeat vires in probando.*
3 *Obligatio in inſtrumento etiam inſerta, nihil probat, nec valet, ſi nullam habeat inſertam cauſam.*
4 *Obligatio ad hoc vt valeat, & probet, non ſolum requirit cauſam, ſed eam aptam, certam, & intelligibilem.*
5 *Obligatio ſine cauſa & ſi non plenè, ſemiplenè tamẽ ꝓbabit.*
6 *Obligatio in inſtrumento ficto, & ſimulato, nihil probat.*
7 *Obligatio in inſtrumento, in quo error manifeſtus apparet inſert nihil probat. & cur.*

1 Obligatio in inſtrumento publico inſerta † tantarum eſt viriũ, vt probatio probata ſit, & vocetur, nec vlla alia validior ꝓbatio requiratur, nec etiam reperiri poſſit, per quã debitor ad debiti ſolutionẽ, & ſatis creditori faciẽdum cõpelli queat: ita decidit Boer. in dec. 154. incip. aliud orum fuit num. 9. permotus authoritate Io. Galli ſic tradẽtis in ſuis deciſ. quæſt. 4. Nec iſtud mirum alicui
2 videri debet, † cum inſtrm ipſum à Bald. pluribus in locis probatio ꝓbata dicatur, vt in l. quoties. in fin. C. de iud.

de iud. & in l.2.col.1.in 2.oppoſi. C.quan.fiſc.vel priua.& in l.vlt.verſi.in gloſ.fin.C.de vſur.pupilari.& in l.intereſt.in.2.no. C.de ſol.& in auth. qui ſemel. col. vlt.nu.29.C.quomodo, & quando iud. & in auth.qui contra.col.1.ſub nu.3.verſ.ſed hic queritur.C.de non num.pec.& plures alij ſcribentes.quos retulimus ſup. in conclu.906.incip.inſtrumentum dicitur.volum.2. cum etiam idem inſtrumẽtum vocetur probatio euidens,euidentiſſima manifeſta, manifeſtiſſima, liquida, patens, certa, indubitata, notoria, vimq; habeat definitionis.de quib.omnib.affatim ſcribit,& latiſſimè comprobat Tiraq.in tract.de vtr.retract tit.de retract.lignag.§.2.gl.1.in verſ. *Monſtrer ſon contract.* nu. 21.22.23. verſ.atqui hanc probationem.

3 Verumtamen plerunq; contingit,† ꝙ huiuſmodi tam firma ꝓbatio vires ſuas amittat, & penitus eneruetur.nam ſi in illo inſtrõ nulla eſſet inſerta cauſa, quemadmodum,& de ꝓbatione filiationis reſcripſere Imp.Diocletian.& Maxim. in l.nõ nudus. C.de ꝓbat.hæc obligatio nõ probaret,nec valeret,ꝙ confirmatur ex eo,ꝙ decreuit Innoc.III.in c.veniſſent.ibi, faceret,ꝙ ſibi placeret.de inſtitut. quo in loco tradũt Doct. obligationes, & promiſſiones illas generales apud Italos vſitatiſſimas,i. *Ben lo faremo,* nõ obligare ita ſcripſit Boer.in dec.153.incip.iudex pactus.nu.37. ad idem eſt cõtex.in l.2.§.circa. & ibi gl.vbi loquitur de ſtipulatione,& ꝓmiſſione ſine cauſa. ff.de dol.except.idẽ placuit Marſ.in l.1.§.præterea. ſub num.93. verſ.primo adduci poteſt. ff.de queſt. & in ſing. 249. inci. obligatio. vt nos latiſſimè id probauimus ſupra in concl.345.incip.confeſſio ſine cauſa in prin.vol.1.

4 Limitationem hanc ampliabis,† vt non ſolũ cauſa requiratur,ſed ẽt neceſſe ſit,ꝙ apta,certa,& intelligibilis ſit;paria.n. ſunt cauſam nõ eſſe expreſſam, vel expreſſam,ſed non aptam, incertam, vel eam,quæ non poſſit intelligi:ita rñdit Alex.in cõſ.181.incip.lectis, & ponderatis.poſt nu.5.verſ.& paria ſunt. vol.2. teſtẽ ad id adducit Bar.in l.quicquid aſtringendæ.col.3.ff. de verb.obl.per illum textum, ſecundũ vnam lecturam Bal.etiam in d.l.generaliter col.3. q.4. C. de non num.pecu.dicebat,qđ huiuſmodi cauſa ſit actu potẽs & cõueniens,per nota.in l.2.§.circa. ff.de dol. excep. & nos in dicta concluſ.345.nu.9.in 4. ampliat.

5 Hęc eadem 1. limitatio tibi ſublimitãnda eſt.† nã licet illa obligatio ſine cauſa plenè nõ probet: tamẽ ſemiplenè probabit, & ad ſemiplenam ꝓbationem faciẽdam valebit: vt inſignitè admodũ ſcripſit Spec. in tit.de confeſsio.in §.nunc vidẽdum ſub nu.7. verſ. ſed nũquid ſemiplenam inducet? motus authoritate Martini de Fano;& per tex in l.inſtrumenta.C.de ꝓbat.qđ etiam memoria dignum dicit Rom.in conſ. 373.incip.in caſu ꝓpoſito prope fin. verſ. cæterũ generaliter, vt & nos latiſſimè id tradidimus in d. cõcl. 345.n.26.in 2.limitat.ex quo loco poteris plures alias ad hanc limitationem addere ſublimitationes: quæ ſciens,& prudens omitto, ne toties idem repetamus.

6 Secundo loco concluſionẽ limitabis,† vt locũ ſibi non vindicet, quando inſtrumentum eſſet fictum,& ſimulatum,nec factum ſecundum ſtylũ,& conſuetudinem regionis;tunc enim obligatio nihil ꝓbaret;vt l.venditores.C.locat.& l.2. C.de pact.inter emptorẽ, & venditorem,vt voluere Bar.& Bald.in l.2. C.de reſcind.vendit. & ſenſere Guid. Pap.q. 516.num. 2. & Boer.quæſt.183.incip. alia inſuper.num. 16. vbi plures allegat.

7 Poſtremo velim limites,† quando in inſtrumento appareret error manifeſtus, in quem incidiſſet notarius etenim quemadmodum error adiectus in ſentẽtia impedit executionem ſententiæ,vbi incontinenti ex actis apparere poteſt error. vt author eſt Io.Imol. in c.cum Bertran.de re iud.& teſtatur Guid.Pap.q.50. incip.quia hæc curia.nu.2. ita etiam inficit inſtrumẽtum, vt ex eo nullam mereatur executionem. nam vbi error eſt,ibi nullus adeſt conſenſus, ex vulgata. l. nihil conſenſui. §. vlt. ibi, non videntur conſentire, qui errant. ff.de reg.iur.

CONCLVSIO MCXXIV.

ARGVMENTVM.

Quo pacto præſumatur, & in quibus caſibus obligationẽ præceſſiſſe ex diuturna præſtatione.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio præſumitur præceſſiſſe ex diuturna præſtatione. & Cur.num.2.Contrarium,num.3.*

4 *Obligatio præſumitur præceſſiſſe ex diuturna præſtatione etiam in fiſco, & Eccleſia.*

5 *Eccleſia vtitur iure communi, niſi appareat de contrario.*

6 *Ruſticus,& mulier,ſi diu ſoluerint, prẹſumuntur ex obligatione præcedenti ſoluiſſe.*

7 *Obligatur prẹſumitur prẹceſſiſſe ex diuturna prẹſtatione, niſi contrarium probetur. & cur.*

8 *Obligatio,vt prẹſumatur prẹceſſiſſe ex diuturna prẹſtatione,requiritur,quod prẹſtatio ſit vniformis.*

9 *Obligatio prẹcedens ex diuturna prẹſtatione prẹſumitur, ſi illa expreſsè allegetur a parte,alioqui ſecus.*

10 *Obligatus prẹſumitur ad ſoluendum in perpetuum abſq; allegatione tituli, quando prẹſtitiſſet tanto tempore, cuius initij memoria non eſſet in contrarium.*

1 Obligationem præſumi† præceſſiſſe ex diuturna ꝓſtatione egregij Papiniani reſponſum egregie mihi præ cæteris ꝓbat in l.cũ de in rẽ verſo.vbi ſcrib. * oẽs ff.de vſur. & ne ſingulos in præſentia tibi recenſeã id atteſtans,vnum tibi Curtiũ nominabo aſſerentẽ in l. ſi certis annis. col.4.nu.15. ſuper gl. in verb.obligare. C.de pact.illum context. ad hoc inſignem cenſeri, & ita tranſire cõiter DD. eandem concluſionem pluribus corroborat inter cęteros Iaſ. in d.l.ſi certis annis. col.2.nu.7.cum plurib.ſeq.verſ.ex cõmuni ſolutione.

2 Et ſi omiſſis iuris interpretum authoritatibus,† quę ſexcentæ poſſent adduci, concluſionis noſtræ rõnem inueſtigare voluerimus,videbimus eſſe,nempè,quia ſi allegetur cauſa ſufficiens, illa cauſa per longã præſtationem prẹſumatur: talis enim cauſa,etiam prẹſumitur, qualis per effectum demonſtratur. d.l.cum de in rem verſo.ſic ego colligo ex Bal.in d.l.ſi cer.annis. col.mihi 3.verſ.item cõclude. C.de pact cui quidem rationi Baldi, Decius etiam ſeipſe ſubſcripſit in d.l.ſi certis annis.col.3.nu.14.verſ.& retenta.

3 Vnus tñ Ang.in d.l.ſi cer.annis.col.8.& in † l.ſciẽdũ.colu. 6.ff.de verb.obl. plus cæteris ſapere ſibi viſus eſt:is.n. acriter hanc opinionem cõem impugnando, mordicus tenet, nulla lege probari, ꝙ ex diuturna ꝓſtatione probetur obligatio ſubſtantialis præcedens: & vt cæteros in ſuam alliciat ſententiam, varios,atq; multiplices intellectus ad d. l. cum de in rẽ verſo. excogitare conatur, ſed fruſtra: nam * cõmuni cõſenſu à Scribentib.hanc reprobari, refert Iaſ.in d.l.ſi cert.annis.nu.6.in fi. Quamquam, & ipſemet Ang.ſui erroris (vt arbitror) non ignarus,teſtatum reliquit à priori ſententia in iudicando non eſſe recedendum.

4 Concluſionem hãc† ita ratione,& authoritate roborotã, primo loco velim extendas, vt obligatio ex præſtatione diuturna præceſſiſſe præſumatur etiã in fiſco,& in Eccleſia,quoad res tẽporales,vt author eſt Salice.in d.l. cũ de in rem verſo. in 7.q. cui adhærent Iaſ.& Dec.in l.ſi cer.annis ille, col.3. ſub nu.14. verſ. extẽde,d.l.hic.col.3.ſub n.12.in fi.ver.ſed rñderi põt.

5 Quod vero, quò ad Eccleſiam hoc verũ ſit, ratione confirmo: etenim Eccleſia vtitur iure communi, niſi appareat de contrario, vt mihi probat gloſ. in c. peruenit. in verb. cenſus ignorantia. de cenſibus, hoc idem confirmat contex. in c. 1. de alienat. & quidem res ita ſe habet, præſertim cum in propoſito caſu de nulla peccati materia, nec etiam ſpeciali agatur, vt aſſeruere iuris pontificij interpretes in c. vlt. de ſolut.

6 Secundo eandem cõcluſionem ampliabis, † vt locum ſibi vendicet etiã in Ruſtico, & muliere. iſtiuſmodi etiã ſi diu ſoluerint, præſumentur ex obligatione pcedẽti ſoluiſſe: ſic ſenſit Accurſ. in l. ſi tib. in verb. colonorum. C. de agric. & cẽſ. lib. 11. vt refert Barbat. ibid. nu. 2. & in d. l. cũ de in rem verſo. col. 3. nu. 6. verſ. item no. hic in gl. confirmat hoc idẽ Bal. in d. l. ſi certis annis. col. 4. verſ. iuxta hoc quęritur. quẽ ſequitur Pau. Caſtr. in conſ. 51. incip. in cauſa ſpectabiliũ viro rum. col. 2. nu. 3. verſ. nec etiã obſtat, ſi dicatur, vol. 2. idem voluit Alexand. in conſ. 124. incip. ſuper primo quæſito. colum. 2. nu. 2. verſ. & licet aliqui. vol. 4. vbi * aſſerit hanc * eſſe veriorem opinionem, quos refert, & ſequitur Iaſ. in d. l. ſi certis annis. ſub num. 14. verſic. 3. extende. quo in loco hãc opinionem tenendã eſſe ait huic contraria reprobata, & ipſam nonnullis confirmat ſub d. nu. 14. verſ. tene primã opinionem, & eandem ſententiam ** magis cõmunem videri aſſerit Fr. Balb. in tract. præſcrip. prima part. prin. in quæſt. 10. ſub nu. 31. verſ. & an illa lex. licet plures contrarium ſenſerint. quos idem Iaſ. vbi ſupra enumerat, ac Rip. contrariũ & ipſe ſentiens in trac. de peſte. c. de præſcr. remed. cont. peſt. nu. 243. verſ. item licet ex diuturna præſtatione. aſſerentes, quod in ruſtico requiratur præſtatio 30. ann. ad hoc, vt præſumatur obligatio.

7 Limitanda modo eſt primo loco concluſio, † & intelligenda, vt procedat, niſi contrarium probetur. nam cum hęc præſumptio, quod ſcilicet obligatio præſumatur præceſſiſſe ex diuturna præſtatione, non ſit iuris, & de iure, ſed iuris tantummodo, ſequitur, quod contra talem præſumptionem poſſit contrariũ probari. ſic me docuit Cy. in d. l. ſi certis annis. col. 3. in quæſtio. 10. nu. 11. C. de pact. huic accedit Bal. in l. 2. in fi. C. de dot. promiſſ. idem placuit Caſtr. in d. l. ſi certis ann. col. 2. nu. 3. in fi. & ibid. Dec. num. 15. & 16. vbi plures recenſet, & Iaſ. ibidem.

8 Secundo velim intelligas, † quòd vt ad hoc præſumatur obligatio præcedens ex diuturna præſtatione, requiritur, quod illa præſtatio ſit vniformis; nã ſi exẽpli gratia, quis ſoluerit hoc anno par columbarũ, alio vero par caponum, ex hmõi varietate non poteſt pręſumi certa obligatio præcedens: iſtud cõprobat Bar. in l. ſolent. in §. nõ vero ſub nu. 4. verſ. intelligit Gulielm. & ibid. Bal. colum. pen. ff. de offi. proconſu. & l. idem Bal. in c. 1. §. ſi quis per triginta. col. 2. ſi de feu. fuerit contr. int. dom. & vaſall. cum quo conuenit Dec. in d. l. ſi certis annis. col. vlt. ſub nu. 19. verſ. item in d. l.

9 Tertio declaranda eſt, † vt ex pręſtatione diuturna præſumatꝛ obligatio precedens, ſi illa expreſſe allegetur à parte, alioqui ſecus: vulgata l. ſi adulterium cum inceſtu. §. idem Pollioni. ff. de adult. ſic voluit Bald. in d. l. ſi certis an. col. 3. verſ. nam præſumptio. quod placuit, & Iaſ. ibid. col. vlt. ſub nu. 15. verſ. 4. limita.

10 Iſtud tamen limitabis vt non procedat, † quando quis præſtitiſſet tanto tempore, cuius initij memoria non eſſet in contrarium: tunc enim abſque allegatione alicuius tituli præſumitur obligatus ad ſoluẽdum in perpetuum. ita cenſuit Cy. in d. l. ſi certis annis. col. 4. num. 3. q. 12. idem ſenſit Barto. in d. l. cum de in rem verſo. col. 2. ſub. nu. 2. in eandem deſcendit ſententiam Abb. in conſ. 7. incip. tria circa primum dubium. colum. 3. in ſecundo dubio. lib. 2. & in conſ. 26. incip. videtur primo. colu. vlt. verſ. ſed prædictis non obſtantibus lib. 2. Iaſ. in d. l. ſi certis annis. ſub num. 15. verſic. 10. limita vbi alios idem ſentientes enumerat. ad quem etiam te relego, ſi huius concluſionis materiam latius enucleatam videre deſideras.

CONCLVSIO MCXXV.

ARGVMENTVM.

Quando præſumãtur in generali obligatione bonorum ea obligata, quę quis in ſpecie veriſimiliter non eſſet obligaturus.

SVMMARIVM.

1 *Obligatum non præſumitur in generali obligatione id, qđ veriſimiliter in ſpecie quis non eſſet obligaturus.*

2 *Obligatum pręſumitur in generali obligatione id, qđ veriſimiliter iu ſpecie quis nõ eſſet obligaturus, cũ obligatio generalis bonorum eſſet collata poſt mortem obligantis.*

3 *Obligatio generalis in vltimis voluntatibus complectitur ea, quę traduntur in l. obligationi generali. cum trib. ll. ſeq. ff. de pignor.*

4 *Obligatum pręſumitur in generali obligatione id, ꝙ veriſimiliter in ſpecie quis non eſſet obligaturus, ob adiectionẽ dictionis vniuerſalis, Omnis. Contrar. & verius nu. 5.*

6 *Vniuerſalis dictionis, Omnis, vis.*

7 *Obligatum pręſumitur in generali obligatione id, ꝙ veriſimiliter in ſpecie quis non eſſet obligaturus, quando obligans non haberet niſi vnam rem tantum. & cur.*

8 *Obligata non pręſumuntur ea bona, quorũ cauſa obligans eſſet puniendus.*

9 *Obligatum non pręſumitur feudum in generali obligatione, niſi expreſſè dicatur.*

10 *Obligati non pręſumuntur libri pro penſione domus.*

11 *Aratra & ligones non venirent in generali obligatione, ſecus ĩ tacita hypotheca inducta à lege ſup bonis inuectis.*

1 Obligaſſe iuris præſumptione † in generali obligatione nemo pſumitur illud, ꝙ veriſimiliter in ſpecie non fuiſſet obligaturus: iſtud pronunciatum ad verbũ cõfirmat Vlpian. * Iuriſconſ. in l. obligatione generali: & ibi notant * oẽs ff. de pignor. hoc idẽ reſcripſere Imperatores Seuerin. & Antonin. in l. 1. C. quæ res pignor. obligar. poſſ. vel non: ad idem extat Papiniani reſponſum in l. ſi is, cui in fin. ibi, quia non eſt veriſimile. ff. de ſolut. verba. n. quantumcunque generalia reſtringuntur, ne contineatur id, quod incipit eſſe iniquum. l. ex facto. §. 1. ff. de vulga. & pupil. & c. ſuggeſtum de decim.]vt in hãc rem plura addit Cataldinus Boncompagnus inter conſilia criminalia diuerſ. in conſ. 52. egregiè doctor, num. 6. cum pluribus ſequen.

2 Concluſionem hanc primũ limitabis, † vt non pcedat, qñ obligatio generalis bonorum eſſet collata poſt mortem obligantis: nam qñ obligatio confertur poſt mortẽ, tunc in generali obligatione pſumuntur ea etiam ineſſe, quæ quis in ſpecie veriſimiliter non fuiſſet obligaturus, ꝙ eleganter tradit Alex. in l. ſtipulatio hoc modo cõcepta. col. ſub nu. 16. in fi. verſ. ꝙ videtur verum. ff. de verb. oblig. quem ſequitur Ant. Neguſa. in tract. de pign. in 2. memb. ſecũdæ par. prin. num. 35. verſ. & primo, dicta regula.

3 Et propterea hinc ſequitur, † ꝙ in vltimis volũtatibus in generali diſpoſitione, nõ excipiunꝛ ea, quę tradit Iuriſconſ. in d. l. obligatione generali. cum trib. ll. ſequentibus. l. nam ꝙ. §. vlt. ſequen. ff. ad Trebel. & l. his verbis. ff. de hæred. inſtit. ita conſuluit Cor. in cõſ. 176. incip. in præſenti conſultatione. col. 5. ſub lit. N. verſ. pręterea tempore mortus, vol. 2. quod ppetuò eſſe menti tenendum, dicit Neguſan. vbi ſupr. nu. 36.

4 Secundò loco reſtringenda † eſt eadem concluſio, vt nõ habeat locum, quando in generali obligatione

bono-

bonorum eſſet adiecta dicto vniuerſalis, omnis: qui enim omne dicit, nihil excludit. l. à procuratore. C. mand. l. Julianus. ff. de leg. 3. & c. 2. de obſeru. ieiun. ita limitat Dec. in conſ. 32. col. 3. nu. 4. verſ. 2. non obſtat, & in l. omnia, ſub nu. 1. ff. ſi cert pet. motus authoritate Bart. in l. generali. §. vxori. ff. de vſufruc. lega.

5 Verũtamẽ † hoc in loco videtur inique agere Dec. loquit enim cõtra tex. in d. l. obligationẽ, generali. q̃ quidẽ lex verba facit de expreſſa generali obligatione, vt teſtat Neguſa. vbi ſupra, nu. 37. cũ plurib. ſequen. & cũ eo ſentit Petrus Ioa. Anchar. in ſuis q̃ſtionib. 45. nu. 11. par. 1. quib. in locis hi patres validiſſimè hanc tuẽtur opinionẽ, & quæ contra adducũtur, optimè refellũt. ita etiã reſpondit Soc. iun. cõſ. 69. licet apud me num. 7. verſ. ad teſtium, vol. 2. Hinc egregie admonere ſolebat Mattheſil. in ſingul. 136. nota vnum motiuũ ſingulare nu. 2. vt pro firma cautione in obligationib.

6 † ponatur, ꝙ obligauit omnia ſua bona præſentia, & futura, etiã ſi eſſent ſuppellectilia, vel veſtes propriæ perſonæ, vel ſerui, vel quælibet alia res, quę ſpecialẽ requireret mentionẽ; qm̃ non venirent, etiam ſi ſit dictum, omnia bona. & pro hac opinione ſe vidiſſe fuiſſe iudicatum ait Soc. in l. ſi is, qui ducẽta. §. vtrum. col. 4. nu. 4. verſ. de ſecunda limitatione. in fine. ff. de reb. dub. quamuis ipſe videatur aliter ſentire. Hanc eandẽ noſtram ſententiã confirmat, id, quod tradidit Alex. in l. cum res in prin. nu. 4. ff. de leg. 1. ex monte Ang. ibid. & Fel. in c. accedens il 2. col. 2. poſt nu. 3. verſ. prima concluſio, vt lit. non conteſta. vbi decidunt eum, qui obligauit ſe, vt vbique conueniri poſſit, in loco non tuto conueniri non poſſe; quia id veriſimiliter in ſpecie non feciſſet; quod etiam roboratur ex tex. inſigni in l. Lucius la 2. in §. Lucius il 2. ff. de legatis 2. vbi Scæuola reſpondit legato facto omnib. ſeruis; excludi eos, quos teſtator odio proſequutus eſt.

7 Tertiò velim limites ipſammet cõcluſionẽ, † vt locũ ſibi non vendicet, quando obligans non haberet, niſi vnam rem tãtum: is enim tunc præſumitur in generali obligatione omnium bonorũ ſuorum, illa etiã obligaſſe, quæ ſingillatim nõ eſſet obligaturus, quod ea de cauſa fit, ne obligatio reddatur inutilis, & varia; vt in ſimili facti ſpecie dixit Bal. in l. liberti. col. pen. verſ. quid ergo ſi filia. C. de oper. liberto. nã ſi filia cedat omnia iura, quæ habet ſuper bona patris, nec vllũ aliud ius ſibi competat, quã dotis; proculdubio illud cẽſetur cedere, ne ceſſio ſit prorſus inutilis, ad quod probandũ adducit inſignem cõtextũ. in l. fundus, qui locatus. ff. de fund. inſtruc, ad idẽ extat tex. in l. Quintus. §. 1. & ibi Bar. ff. de auro & arg. leg. & Bal. in l. 1. circa prin. ff. de ſtatu hom. & notandus textus in l. qui concubinam. qui hortos. cum glo. vlt. ff. de leg. 3. & in eandem ſententiam plures adducit Petrus Gerard. de Petraſancta in ſingula. 25. dictũ eſt vulgariſſimũ.

8 Ex cõcluſione noſtra † plura ſciu digna eliciũtur, & primo in generali obligatione nõ præſumi ea bona fuiſſe obligata, quorum cauſa obligans eſſet puniendus: ita docuit Bar. quẽ alij ibid. ſequuntur in l. codicillis. §. inſtituto. ff. de leg. 2. huic adhæret Bal. in l. 1. C. quę res pign. obl. nõ poſſ. vnde idẽ Bal. in l. volũtas, in fi. C. de fideicõmiſ. colligere ſolebat in diſpoſitione generali non venire prohibita ad idem eſt text. in c. 1. de c. qui cur. ven. & in c. in generali. ſi de feu. fuer. cõtrou. inter dom. & agna. vbi in generali alienatione facta à vaſallo, nõ venit feudum, † niſi expreſſe dictum ſit; cũ abſq; pœna nõ poſſit ſpecialiter obligari:

9 nimirum ſi in generali obligatione illud non veniat: ſic etiam tradidere Specula. in tit. de pigno. §. 1. verſ. pen. & Bal. in c. 1. in prin. de prohib. feu. alien. per Federic. vt abundè probat etiam Alex. in conſ. 41. viſo themate, & his de quibus. nu. 1. vol. 6. quem refert, & ſequitur nunquam ſatis laudatus Illuſtriſſimus Card. Albanus in ſuis lucubrationibus ad Bar. in d. l. obligatione generali. nu. 2. ff. de pignor. quod axioma pluribus modis ampliat Iacobus Nouell. regul. 123. incip. obligans omnia bona ſua.

10 Hinc etiam fit, liberos † non præſumi veriſimiliter fuiſſe obligatos pro penſione domus, iuxta ſententiam Iaſ. in §. item ſeruiana. col. 10. inſtit. de act. relati ab eod. Ill. Card. Alb. vbi ſup. nu. 1.

11 Poſtremo conſequitur, vt aratra, † & ligones non veniant in generali obligatione, l. executores. & l. pignorum. C. quæ res pignor. oblig. poſſ. tamen veniunt in tacita hypotheca inducta à lege ſuper bonis inuectis & illatis, vt obligẽtur pro penſione domus; vt placuit gloſ. * communiter approbata in l. certi iuris. C. de loc. vt refert idẽ Illuſt. Alban. eodẽ in loco. Quam plura alia poſſem ad huius concluſionis materiam amplificandam adiungere: verum tamẽ quoniam ea affatim à Neguſantio per totum ſecundum membrum ſecundæ partis prin. enucleata reperi, iccirco lector illuc te relego. vbi latiſſimè cõcluſionem illam explicat, qđ in generali obligatione, & hypotheca bonorum continentur bona præſentia, & futura.

CONCLVSIO MCXXVI.

ARGVMENTVM.

Obligatio præſumatur nec ne perſonalis, an realis.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio præſumitur perſonalis, non realis. Contr. nu. 2. Concil. autboris, nu. 3.*

4 *Prælatus ſucceſſor non tenetur ſtare locationi prædeceſſoris facta nomine ſuo, non Eccleſiæ. & cur.*

5 *Prælatus ſucceſſor non tenetur ſtare prædeceſſoris locationi factę noĩe ſuo non Eccleſiæ, ſiue ſe obligauerit nomine proprio, non appellatiuo, ſiue non. Contrarium. num. 6. & verius, & cur. nu. 7. & 8.*

9 *Obligatio Prælati ſine vlla ſolemnitate facta eſt ipſo iure nulla, nec tranſit ad ſucceſſorem. & cur.*

10 *Prælatus ſucceſſor repetit ab hærede Prælati præmortui, vel ab ipſo conductore, ſi quid fuerit perceptum à morte prælati iam defuncti ante beneficium collatum, vbi locatio ipſius facta eſt nomine proprio.*

1 Obligationem † præſumi perſonalem, & non realem colligo ex contex. c. cum veniſſent de inſtitutio. idq; auctoritate ſua confirmauit Ioa. de Anan. in cap. vlt. col. 10. ne pręla. vi. ſuas. hoc idẽ placuit Card. in clem. vlt. de procur. illud inſuper addens, quod cum non ſit in manu Prælati obligare ſucceſſorem, in dubio obligationem præſumi perſonalẽ, ex c. veniẽs. de tranſac. ſic etiam deciſum fuit à Dominis Rot. in deciſ. 1. aliàs 232. ſi prælatus. num. 1. verſ. & poteſt eſſe diuerſitatis ratio. de locat. & cond. in nou.

2 Contra tñ † hanc cõcluſionem ſeniorem Socinum cõſuluiſſe reperi in conſ. 34. materia præſentis cõſultationis. col. 1. & 2. & ferè ꝑ totum conſ. vol. 3. ex coq; imprimis, vt ita credat adducitur. nam cum prælatus habeat adminiſtrationẽ, & in dubio dicatur Eccleſiã obligare, cũ id facere ei permiſſum ſit, obligatio præſumetur realis. inhabilitas. n. paciſcẽtis facit pactum dici perſonale, vt ex d. c. veniens de tranſact. vbi Ant. cum igitur prælatus, Eccleſiam obligare, & cõtractũ realẽ facere poſſit, in dubio obligatio dicetur, & præſumetur realis, & nõ perſonalis, vt per Bartol. in l. qui in futurum. ff. de pact. in l. ſi pactum. ff. de probatio. in eandẽ Socini ſententiã videtur deſcendere Geminian. in cõſ. 17. In Chriſti nomine, Amen. Pro declaratione clariori. col. 2. ſub nu. 10. ea ratione, quia in

contractibus ea ſolet apponi clauſula, eo modo, & forma, & nomine, quo melius potuit, vt res potius valeat, quã pereat. c. abbate. de verb. ſign. ſicq; præſumetur obligatio contracta nomine Eccleſiæ, non prçlati; & hoc pacto erit realis, & non perſonalis.

3 Ego verò, † vt in hac re quid ſentiam, aperiã, priorem ſententiã propius ad veritatẽ accedere exiſtimo. Ea autem ratio, vt in hanc opinionẽ manibus, ac pedibus irẽ, me impellere potuit. Nam in prælato deeſt authoritas obligandi Eccleſiam, niſi faciat cũ ipſius Eccleſiæ vtilitate, vt ſanxit Imperat. Iuſtinia. in auth. hoc ius porrectum. C. de ſacroſ. eccleſ. teſte etiã Bellam. in deciſ. 748. ſuppoſito, quòd D. Guido. ſed in dubio non præſumitur verſum in vtilitatem Eccleſiæ, niſi probetur vt aſſerit Bald. in d. auth. hoc ius porrectum. col. pen. verſ. quæro vtrum. quem ſequitur ipſemet Bellam. in d. deciſ. 748. verſ. ratio ſecundi eſt. vbi ait, ei, qui aſſerit verſum in vtilitatem Eccleſiæ, incũbere onus probandi. idem aſſeruit Abb. in quæſt. 3. incip. Sempronius Clericus. col. 12. ſub nu. 16. ver. ſi aũt percepit pecuniam. Hinc ergo conſequitur, quòd in dubio deficiat poteſtas obligationis, ſi deficit poteſtas obligationis, ergo in dubio prçſumetur obligatio perſonalis, præſertim cum obligatio perſonalis illa dicatur, quando defuit poteſtas obligationis, ita teſtante Antonio in d. c. veniens. de tranſact.

Ex huius autẽ cõcluſionis inueſtigatione maxima profecto dimanat vtilitas: nã ſi prælatus faciat loca-
4 tionem † ad modicũ tempus nomine ſuo, eo conſilio, vt eccleſiam obligare nolit; ſucceſſor non tenebitur ſtare locationi, etiam in dubio: idq; ea ratione, quia præſumitur potius obligatio perſonalis, quàm realis; vt tradunt Scribentes in d. c. veniens. de tranſact. Perſonalis enim obligatio morte obligantis extinguitur, vt habemus in c. 2. de præcar. tum ẽt, quod cũ beneficia ſint perſonalia, contractus circa illa habiti perſonam non excedunt, c. niſi. de præbend. Quæ quidem ſñia plures habuit aſſeclas, & eos ſummos iuris Põtificij anteſignanos; Anan. nempè, Henr. Boic, Innoc. Hoſtieſ. Archid. & alios in c. vlt. ne prælati vices ſuas idem cenſuit cõſulendo Ancha. in cõſ. 301. viſo diligenter tenore inſtrumenti, nu. 3. Bald. quoq; in conſ. 475. quidam Io. Abbas. nu. 1. vol. 1. & in conſ. 483. an locatio facta. nu. 2. vol. 3. & in conſ. 457. Reuer. Pater Dominus, nu. 2. vol. 1. clarè enim liquet ex ipſius cõtractus forma neutiquam ad ſucceſſorem tranſire, c. quoniam Abbas. de off. deleg. & ita communi conſenſu ſentire doct. teſtis eſt locupletiſſimus Abb. in d. q. 3. colu. 2. verſ. in ſolutione huius quinti dubij. poſt num. 16. ſic etiam tenere Doctores omnes cõmuniter in c. quærelam. ne præla. vi. ſuas atteſtatur Soc. in conſ. 32. ex his, quæ ſuperius in facto. col. 3. nu. 9. in fi. verſ. non obſtant allegata in contrarium. vol. 1. ab his quoq; ſtat Gem. in d. conſ. 17. in princ. & Bertach. in tract. de epiſc. 4. par. lib. 4. q. 54. nu. 180.

Et reuera iſtud adeò verum eſt, vt ẽt procedat, ſiue
5 ſe obligauerit † nomine proprio, nõ autem appellatiuo ad vtilitatem Eccleſiæ, ſiue nõ id ego elicio ex eadem Dominorum Rot. deciſ. 1. aliàs 232. num. 1. verſ. & ſi prçlatus. de loca. & conduct. in nou. vbi idẽ Domini nullo diſcrimine facto, an prælatus obligauerit ſe ad vtilitatẽ Eccleſiæ, necne reſcripſerunt, ſucceſſorem non teneri ad locationem factam à præmortuo prælato. ab his ſtare videtur idem Henr. Boic. in d. vlt. ne prælat. vic. ſuas. dum dicit, ꝙ imputetur ei, q aliàs ſibi non prouidit, per l. ſi quis domum. §. 1. ff. loc.

6 Tot tamen † Summorum Patrum vnanimis ſententia Socinum permouere nõ potuit, quin in d. conſ. 34. vol. 3. in contrariam deſcenderit opinionẽ, & conſuluerit non referre ad hoc, vt obligatio præſumat perſonalis, an realis, an prælatus ſeſe obliget expreſſo nomine ꝓprio, an appellatiuo, ſed potius animaduertẽdum eſſe an ſe obligauerit expreſſo nomine appellatiuo an nõ, & ſuper qua re ipſa ſe obligauerit. Ratio-
7 nes verò, † quibus ad ita ſentiendum permouet, iſtiuſmodi ſunt. Prior eſt; quia vbi adminiſtrator habet poteſtatẽ cõtrahendi ſuper rebus, quas ipſe adminiſtrat, præſumitur cõtractum facere nomine adminiſtratorio, & ſic diſpoſitionẽ realem; nec in eo vis ſit, an exprimat nomen ꝓprium, an appellatiuum, vt probaẽ ex l. poſt mortem. §. 1. ff. quand. ex fact. tut. & in p̃lato declarat Card. in d. clem. vlt. q. 4. de procur. per l. vlt. ff. de inſtitor. & quia vbi eſt vtilitas Eccleſię p̃ſumitur contractus realis, aſſerunt. n. Ant. & cæteri ſcrib. in d. c. vlt. de prçl. vic. ſuas. contractũ qui aliàs eſſet pſonalis, fieri realem auctoritate ſuperioris intercedente: Ergo idem debet efficere vtilitas Eccleſiæ. Poſterior
8 ratio ſic ſe habet. † Idem namq; Anto. in d. c. vlt. ait, quòd ſi prælatus nomine ſuo locet ea mente, vt non intelligat Eccleſiam obligare, ſucceſſor eius non teneatur, ſicut nec hæres. d. l. ſi quis domum. §. 1. ff. loca. ſentiunt igitur illi, non ſatis eſſe ſimpliciter cõtrahere nomine ꝓprio, niſi prælatus etiam nolit Eccleſiã obligare: ideo vbi contrahit ſuo nomine ꝓ euidenti vtilitate eccleſiæ tunc intelligitur velle ſucceſſorem obligare. Quòd probatur; quia contractus dr̃ perſonalis, vbi deficit poteſtas obligãdi; ſicuti videre eſt in vſufructuario. d. l. ſi quis domum. §. 1. ſed prælatus ꝓ vtilitate eccleſiæ habet poteſtatem obligandi; ergo diſpoſitio dicitur realis, non perſonalis: & quia tunc contractus eſſet perſonalis, qñ ſe tantummodò obligaret, teſte Bar. in l. ſi ſic. in fin. ff. de verb. obligat. per l. qui in futurum. ff. de pact. ideo licet quis contrahat nomine proprio, intelligitur cõtractus realis. l. ſi pactum. ff. de probar. vt per Bart. in d. l. qui in futurũ; & ꝙ Eccleſiæ vtilitas hic vertatur, probatur ex traditis à Bart. in l. ſi cõmunis ſeruus ita. ſub nu. 2. ff. de ſtipulatio. ſeruor. dum concludit, quòd ratione oneris iniuncti, ex quo tenetur ad incommodum, cẽſeatur ad cõmodum vocari, nec tunc attendatur hoc de nomine proprio, & appellatiuo, per l. nonnunquam. ff. ad Trebellia. ideo cum plura pacta in locatione ſint appoſita ad vtilitatem eccleſiæ, dicendum eſt, ꝙ eccleſia cẽſeatur obligata. Quæ omnia plurima ſunt animaduerſione digna tanquam apprimè ſingularia.

His ita cõfirmatis, ꝙ priori loco dicebamus, velim
9 primò amplies, vbi ſcilicet prælatus † ſeſe obligat ſine vlla ſolemnitate, quòd obligatio illa ſit ipſo iure nulla, nec tranſeat ad ſucceſſorem: & adeò per eius mortẽ extinguatur ipſius cõtractus, vt etiam ſi vellet ſucceſſor, non poſſet conductore cõtradicente ratificare contractum: ita determinatum eſt ab iiſdem dñis in eadem deciſ. 1. aliàs 232. nu. 2. verſ. ſed iuxta præmiſſam. de locatione, & conduct. in nou. q͂a prælatus vltra vitam ſuã non potuit ſuum obligare ſucceſſorẽ, ex iuribus ſupra deductis. Simile eſt huic, ꝙ iidem Dñi determinauere in deciſ. 1. aliàs 199. Pater põt defend. in nou. nimirùm poſſe patrẽ dare filiæ pro dote feudum, durante vita ipſius patris, per c. nuper de donat. inter vir. & vxorem. & ibi Innoc. idem ſequitur Abb. in d. q. 3. in 5. dub. princip. ſub nu. 16. cui accedit Soc. in d. conſ. 32. col. 3. poſt nu. 9. vol. 1. non enim in illo caſu potuit facere locationẽ in id tempus, in quo nõ eſt manſurus prælatus, vel cuius adminiſtratio nõ eſt duratura, argum. l. eum qui. in fi. ff. de iuriſ. omn. iud. & l. ſi cum dies. §. ſi vitia, ff. de arbitr. & notat gloſ. in c. apoſtolica. §. his omnibus. 8. q. 1. vbi etiam Soc. ait, Roma. ita ſentire in l. ſi filio. §. ſi vir in quinquenniũ. ff. ſolut. matr. id præterea tradidere omnes ſcribentes in d. c. vlt. ne prælat. vi. ſuas præſertim Anan. colu. 10. verſ. in 2. quæſt. ad idem reſpondit Calca. in conſ. 124 in cauſa Reuerẽdi Domini Abba. col. 6. poſt nu. 12. verſ. tamen iſta eſt vera concluſio. dicens, ſucceſſorẽ reuocare contractum tanquam nullum ipſo iure, nec eſſe neceſſe interuenire reſtitutionem, per cap. epiſc. & cap. nulli. de reb. eccleſ. non alienand. permotus autho-

authoritate Franc. de Rampo. ita decidentis in conſ. 1. an ſucceſſor. de locat. inter conſilia Io. Calder.

10 Secundo loco ampliabis,† vt adeo verum ſit, ꝙ locatio facta nomine proprio prælati, ſit nulla, vt ſi aliquid fuerit perceptũ à morte prælati præmortui ante beneficium collatum, poſſit ſuccedens in beneficio repetere ab hærede prælati iam defuncti, vel ab ipſo conductore: fructus enim poſt mortẽ reſeruantur ſucceſſori beneficij, c. relatum. il 2. de teſtam. & in c. præſenti. ff. de off. ord. lib. 6. ſic aſſeuerauit Abb. in d. cap. vlt. col. 2. ſub nu. 6. & 7. ne prælat. vi. ſuas. ita etiã cenſuit Anan. col. 4. atque Henric. Boich.

Sed hęc hactenus. Quòd verò ſupra dicebamus, qñ cõſtat de ipſius Eccleſiæ euidenti vtilitate, tunc prælatũ habere poteſtatem obligandi, & ob id cõtractũ cenſeri realem, non perſonalem, ad id vellem cõſuleres concluſionem noſtrã 75. incipien. Alienatio rei eccleſ. vol. 1. vbi affatim hoc explicauimus.

CONCLVSIO MCXXVII.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus quomodo, & quando præſumatur obliuio.

SVMMARIVM.

1 *Obliuio præſumitur ex antiquitate temporis, veluti, ex curſu decem annorum. & nu. 7.*
2 *Tempus decennij tempus longum nuncupatur.*
3 *Tempus longum omnia aufert, obliuionemq́; omnium rerum inducit.*
4 *Clauſula derogatoria præſumitur à teſtatore omiſſa in ſecundo teſtamento ſine ea conditio in lapſu decennij. Contrar. num. 5. Conciliatio, num. 6.*
8 *Decennio perditur poſſeſſio.*
9 *Tempus eſt modus inducendi obliuionem, & obliuio eſt modus inducendi diſpoſitionem animi, & diſpoſitio animi eſt modus perdendæ poſſeſſionis.*
10 *Obliuio quanto tempore præſumatur, relinquitur iudicis arbitrio.*
11 *Obliuio minori tempore pręſumitur in fœminis, ob ſexus fragilitatem.*
12 *Obliuio minori tpis ſpatio pręſumitur in Summo Pont. prout in Principe, vel alio negotiorum multitudine grauato. & nu. 16.*
13 *Negligens an ſit, qui iudicis arbitrio committitur.*
14 *Obliuio minorine tempore, quàm decennij præſumatur. & num. ſeq.*
16 *Obliuio ex qualitate perſonę facilius pręſumitur in ijs, qui multitudine negociorum ſunt obruti, vt in Principe, & Sum. Pont. & his ſimil.*
17 *Obliuio facilius pręſumitur in magnatibus, qui multitudine negotiorum impediuntur, etiam in his, quę concernunt factum proprium iam multo tempore a ſe geſtum.*
18 *Obliuionem ex qualitate perſonæ, veluti in Principe, aut fœmina ex duobus tantum annis elapſis præſumi, etiã in facto proprio.*
19 *Obliuio pręſumaturne ex qualitate perſonę in facto proprio minori temporis ſpacio, quàm decennij, iudicis arbitrio rel nqui: & quomodo.*
20 *Obliuio facilius præſumitur in moriente, etiam in his, quę ad factum proprium pertinent, ob mortis memoriam, quàm in actu geſto inter viuos.*
21 *Obliuio nõ pſumitur in facto notabili, mirabili, & arduo.*
22 *Obliuio non pręſumitur in facto iuramento firmato, ex parte eius, qui iurauit: & cur.*
23 *Obliuio non pręſumitur in facto proprio, ſecus in alieno.*
24 *Obliuio facilius pręſumitũ in facto intricato, & implicito, non ſolum in antiquo ſed etiam in recẽti, & ſub nu. ſeq.*
25 *Teſtes aliqua contraria proferentes in facto intricato, pſumuntur ex obliuione potius, quàm ex falſitate dixiſſe.*
26 *Obliuio non pręſumitur in facto, ſuper quo non cadit veriſimilis obliuio, & nu. 30.*
27 *Teſtis ſe defendens à reſpõſione quæſitorum obliuionibus non veriſimilibus poteſt torqueri: adeo, vt puniatur etiã de falſo, & repellatur; vt num. 28. Contrarium ex communi, nu. 29. intellige ſupradicta, vt nu. 31. & 32.*
33 *Obliuionis præſumptio tunc facilius admittitur, ſi agatur de damno euitando, quàm ſi de lucro acquirendo.*
34 *Obliuionis pręſumptio non admittitũ in actibus ſucceſſiuè continuatim factis, etiam ſi longũ tempus interceſſerit.*
35 *Obliuio non facilè præſumitur, etiam propter tẽporis longinquitatem, quando ſumus in facto proprio, quod eſt alteri obligatorium.*

Perſæpe dubitari contingit, quomodo, & ex quibus probetur, ſiue præſuma tur obliui. & plures ex noſtris arbitrati fuere præſumi ex

1 antiquitate† temporis, puta, ex curſu decem annorũ; vt retulit glo. in l. licet. C. de acquir. poſſeſ. & not. in l. peregrè. ff. eo. & in auth. de trien. & ſemiſſ. §. illud. & habetur in c. longinquitas. 2. q. 2. & huic opinioni adhæſit Guid. Pap. deciſ. 127. nu. 3. & reſpondit Barb. in cõſ. 40. nu. 85. vol. 4. & in conſ. 89. nu. 7. eo. vol. 4. Idẽ aſſeruere Auguſt. Bero, quæſt. 73. nu. 5. Capic. deci. 52. in cauſa heredum Magnifici Io. nu. 3. Soc. conſ. 153. nu. 8. lib. 2. Alex. conſ. 7. nu. 7. lib. 4. Bal. in conſ. 37. nu. 6. lib. 1. Hipp. Marſ. in conſ. 29. num. 23. & in conſ. 34. num. 9. & in conſ. 69. num. 13. eiuſdem ſententiæ fuit Tiraq. in tract. de præſcrip. §. 1. gl. 4. in fin. num. 92. in verb. per decem annos. quo in loco more ſuo propè infinitos idem ſentientes congeſſit. Idem voluit Paris de Put. in tract. de ſindicatu. c. ſindicentur etiã officiales. nu. 3. Neuiz. cõſ. 8. nu. 71. vbi latè Menoch. in tract. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. caſ. 26. nu. 1. Cozad. cõſ. 9. nu. 25. Ruin. conſ. 11. nu, 10. vol. 2. & hanc opinionem communem dicit Burſ. conſ. 47. nu. 16. vol. 1.

2 Concluſionis noſtræ rõ† illa afferri poteſt: qñ tempus decennij tẽpus longum nuncupatur; ſecundũ gl. in l. cum de in rẽ verſo. & ibi DD. ff. de vſur. gl. in l. ſi filius. & ibi cæteri ſcribẽtes. C. de pet. hær. ſic ſenſit & Bal. in l. iubemus nulli. in prin. C. de ſacroſa. eccleſ. & in l. de quibus. col. 9. verſ. Quero per quantum tẽpus. ff. de legib. Ang. in l. filiofamilias dos data ſit. §. ſi vir in quinquennium. & ibi Alex. col pen. ff. ſolut. matr. & hoc communiter à DD. teneri teſtatur Nauar. in cap. 1. §. 2. de preſcrip. diſtinct. 1. num. 5.

3 Tempus autẽ longum† omnia aufert, obliuionẽq́; omnium rerum inducit, vt colligitur ex reſpõſo I. C. in l. furtum. §. fin. cum l. ſeq. & ibi not. gl. & DD. ff. de vſucap. quod etiam aſſeruit ead. gl. in l. vlt. in verb. vacuam. verſ. ſed quo iure. C. vnde vi. Specul. de petit. & poſſ. §. 1. verſ. pen. & tit. de poſitio. §. 6. tractãdum eſt. verſ. item ſi de ſuo cõtractu. in fi. Dyn. in c. poſſeſſor. & iterum in c. præſumitur. in fi, de reg. iur. in 6. Bart. in l. ſi res obligata. poſt princi. verſ. hoc autem. quod dicit. ff. de leg. 1. & in l. qui fundum. §. ſeruus meus. ff. de vſucap. pro empt. & in l. non fatetur. colum. pen. verſic. item longinquitas. ff. de confeſſ. & in l. Celſus. ff. de vſuc. Bal. in l. 1. col. 22. verſ. modò quero, quid de adulto. C. de confeſſ. Signor. conſ. 5. cũ inter Gabrielem. col. 3. verſ. item ex longo interuallo. Ang. in l. q tabulas, ff. de furt. Ancha. cõſ. 133. ſatis inaduertẽter. paulò poſt mediũ Fulgoſ. cõſ. 39. ad primum vſ. vbi ex hoc cõſuluit in pulchro caſu. Cor. cõſ. 142. videtur 1. facie. col. 5. verſ. nec prædictis obſtat lib. 3. Alc. cõſ. 7. videtur prima frõte, col. 3. verſ. ſed in quęſtione nr̃a lib. 4. Soc. in tract. fallent. reg. 175. ignorantia in facto pprio. in 2. fallen. & ideò hoc tpis ſpatio obliuionẽ pſumi rectè diximus. Cui opinioni cõfert, ꝙ notab. tradit Bald. in d. l. ſancimus, aliàs iubemus. col. 3. n. 6. in fi. verſ. quærunt hic DD. C. de teſtam. vbi per illam legem inquit, quod ſi quiſpiam teſtamẽtũ cõdiderit, & cum clauſula derogatoria, & lapſo decẽnio aliud

condat

condat teſtamentum, quamuis in eo nullam fecerit
mentionem illius clauſulæ; tamen maneat hoc vlti-
mum teſtamentum: quia præſumitur, teſtatorē lapſu
decennij non recordari de clauſula derogatoria, &
ideò illius reuocationem omiſiſſe. ꝙ idem affirmauit
in cōſ. 40. incip. ſicut ſapientiſſimè conſultum eſt. lib.
2. & cōſ. 79. factum, ſuper quo eo. lib. & in conſ. mihi
15. viſo, ac diligenter cōſiderato themate. col. 3. lib. 4
eodē pertinet, ꝙ tacens per decennium p̄ſumitur ob-
litus; ſi credimus Alcia. ſic referenti in cōſ. 45. nu. 4. li.
6. & in terminis teſtamenti cōſuluit Ruin. cōſ. 11. lib.
10. vol. 2. & Burſ. in muliere loquens cōſ. 77. num. 18.
vol. 1. Didac. Couar. de teſtam. par. 2. poſt nu. 19. Clar.
in §. teſtamentū. q. 99. in fi. verſ. Scias. Alc. conſ. 570.
nu. 3. Anch. q. famil. 70. nu. 9. lib. 2. Vaſq. de ſucceſ. li.
2. §. 17. nu. 72. 1. par. & nouiſsimè Fran. Sarmien. lib. 3.
ſelect. Sent. c. 14. nu. 18. & ſequuntur Fulg. & Caſtr. in
d. l. ſancimus, qui Fulg. poſt nu. 2. verſ. quarta except.
ita ſibi de facto occurriſſe dicit in quæſt. ſatis ardua,
in qua dicit, ꝙ nitebatur authoritate Bal. & eius l. ſā-
cimus. Idem ſequitur Alex. in conſ. 105. col. 5. verſic.
quarto nō obſtat. vol. 4. Quamuis ab hoc dicto Bald.
5 diuerſus † ſit Fran. Aret. & Iaſ. in d. l. ſancimus. ea ra-
tione: quia ex quo teſtator nullam fecit mentionē de
clauſula derogatoria poſita in primo teſtamento, &
tex. in d. l. ſancimus requirit curſum decennij, & con-
trariam voluntatē teſtatoris, videtur in hoc ſecundo
teſtamento, ob dictam clauſulam derogatoriā poſitā
in primo, deficere conſenſum teſtatoris.
6 Sed parum, ni fallor, † vrget hæc ratio, nam p̄ſuppo
* ſita vera cōi * opinione, quod ſpacio decem annorū
præſumatur obliuio, nō video, quare imputandū ſit
teſtatori, ſi nō reuocauerit clauſulam derogatoriam
poſitam in primo teſtō, cum de ea non præſumatͬ re-
cordari. Ita arguit etiam Clar. in d. §. teſtamentum. d.
q. 99. dicto verſ. ſcias ēt dicens, quod per lapſum de-
cennij inducitur præſumptio obliuionis, & ideo non
præſumitur in ſecundo teſtamēto omiſſa reuocatio
clauſulæ derogatoriæ ex defectu volūtatis, ſed ex in-
firmitate memoriæ, & cōſequenter teſtū, ſecundum
debet ſuſtineri. Et licet Ruin. in cōſ. 10. num. 5. vol. 2.
dixerit dictum Bal. iure nō probari, & eſſe cōtra alio-
rum intentionem, & ſnīam Bald. periculoſam etiam
putet Alcia. in cōſ. 137. nu. 1. lib. 9. qui etiam dicit eſſe
cōtra mentem Doctorum: tamen idem Rui. ſibi me-
lius cōſulens in ſequenti cōſ. 11. nu. 10. eo. vol. 2. aper-
* tè ſequitur Bald. & eius opinionem * cōem eſſe teſta-
tur: ſubdens rationem, quia ſcilicet ex curſu tam lō-
gi temporis inducitur obliuio; per quam obliuionis
coniecturam tollitur obiectum Areti. & hanc ſnīam
* Bald. * cōem etiam dicit Pariſ. illam ſequendo in cōſ.
10. nu. 17. vol. 3. quin etiam in minori ſpacio tēporis
idem probat Bened. Capr. in conſ. 30. nu. 16. & in cōſ.
31. nu. 19. dicens, ꝙ ſi poteſt ex longinquitate tēporis
præſumi, quod teſtator non fuerit recordatus, veluti
ſi eſſent elapſi ſex anni, & vltra, nō eſt neceſſariū fa-
cere mentionem ſpecialem ipſius clauſulæ derogato
* riæ. & in hoc dicit * omnes conuenire, & ſi ipſe teſta-
tor non recordatur, nō tenetur de ea facere mentio-
nem; alioquin eſſet adimere factionem teſtamenti
homini ſanæ mentis, vt dicit Mantic. de coniect. vlt.
volunt. lib. 12. tit. 8. nu. 16. in fin.
Sed vt vnde digreſſi ſumus, eodem reuertamur, hāc
eandem ſnīam, quod ſcilicet per decennium obliuio
7 præſumatur, ſecuti ſunt Alex. in cōſ. 33. viſo ꝓceſſu
inter Aromanium agentem. col. 1. nu. 4. lib. 6. Socin.
ſen. conſ. 38. pro deciſ. col. 7. num. 17. verſ. nam per de-
cennium lib. 1. Gozad. in conſ. 9. nu. 35. Corn. cōſ. 55.
viſis, & diligenter ponderatis. col. 8. nu. 33. verſ. Item
videtur, quod poſſit. lib. 3. Paul. de Caſtr. in conſ. 284.
in facto præſenti. colum. 2. nu. 4. verſic. nam obliuio.
lib. 2. & confert huic ſententiæ, quod habetur ex text.
in l. ſi de eo. §. ſi forte. ff. de acq. poſſ. vbi Bar. & Alex.
8 nu. 5. ꝙ ſcilicet deſinens per decenniū † poſſidere, per-
dit poſſeſſionem, vt reſpōdit Paul. de Caſtr. in cōſ. 10.
ſi verò ſunt, col. 2. nu. 5. verſ. ſed ex alio capite volu. 1.
cui adheret Soc. ſen. in conſ. 47. in prin. præſentis. col.
4. nu. 12. verſ. poſtremo. volu. 1. Idem decidit Caſſad.
9 deciſ. 5. num. 3. de reſti. ſpol. Nam tempus † eſt modus
inducendi obliuionem, & obliuio eſt modus inducē-
di diſpoſitionē animi, & diſpoſitio animi eſt modus
perdendæ poſſeſſionis, vt not. in l. futurum. §. fundi. ff.
de vſuc. & ſic iuris præſumptione per obliuionē, ſeu
per animi diſpoſitionem, quæ ex obliuione procedit,
amittitur poſſeſſio, vt ſapienter declarat Dyn. in reg.
ſine poſſeſſione poſt nu. 33. de reg. iur. in 6. Cui adhæ-
ret Bal. in l. fi. C. de his, qui à non dom. Idem Bald. in
conſ. 73. quidam Tabellio, nu. 6. lib. 1. & conſ. 150. ca-
ſus actualiter. col. vlt. nu. 7. lib. 2. quod etiam placuit
Abb. in c. vigilanti. col. 2. nu. 4. verſ. ex hoc infero. &
ibi latè Felin. col. pen. num. 10. verſ. quartus caſus eſt
eſt de præſcript.
Ab his, ꝗ vt videmus, opinati ſunt obliuionē p̄ſumi
ꝑꝑ curſum decem annorū, diſſentiunt alii, qui arbitra
10 ti fuere, hoc totum debere relinqui arbitrio † iudicis,
qui ꝓ qualitate rei, & perſonarū iudicare debet quāto
tpe obliuio præſumatͬ? Et primo loco huius opinio-
nis fuit glo. in d. l. furtum. § fin. ff. de vſuc. Ibi Iac. Ra-
uenn. & Ang. & gl. in §. quod autem ad eas in verb.
propter abſentiam. Inſtit. eod. tit. quam ſequuti ſunt
Alber. in l. 1. C. de ſer. fug. Soci. ſen. in conſ. 2. col. 3. in
* fin. lib. 3. qui clarè teſtati ſunt hanc eſſe * cōem opin.
Doctorum, ſicut Soc. iun. in l. naturaliter. §. nihil cō-
mune, nu. 231. ff. de acq. poſſ. & illos ſequitur Crau. in
cōſ. 241. col. fi. Menoc. de arb. iud. cent. 1. lib. 2. caſ. 26.
qui hanc veram opinionē dicit; nōnulloſq; hoc idē
ſentiētes ibid. refert Doctoreſq; vno ſic ore affirmare
teſtatur: iudicem pro qualitate rei, & perſonarū iudi-
care debere, quanto tpe obliuio præſumatur. & hoc
idem tenuere Inn. in c. querelam. col. 1. in verb. de no
uo. & ibi quoq; Io. And. de elect. Cy. in l. 1. in 1. q. prin.
C. vbi cau. ſtat. Rot. dec. 4. aliàs 54. nota, qđ vbi dicit
aliquis. de reſt. ſpol. in antiq. Biſign. deciſ. 1. de cōceſſ.
præb. Feli. in c. capitulum, col. 3. verſ. fallit primo reg.
iſta de reſcr. & alij relati à Tiraq. in d. tit. de praſcript.
in verb. diz ans. §. 1. gl. 4. nu. 91. verſ. & quamquā mul-
ti voluerunt. Quæ quidem opinio, vt verum fatear,
ſummam rationē habet: cum aliquando magis vni,
quam alij maius tempus tribuendū ſit circa obliuio-
11 nis preſumptionem, vt ſi de fœminæ † agatͬ obliuione
minus tēpus tribuatur, quā viri. nam fœmina ob ſe-
xus fragilitatem facilius memoria labitur, ꝙ non ita
in maſculos euenire ſolet, vt animaduertit Rip. in l.
ꝙ iuſſit. nu. 47. ff. de re iud. quem ſequitur Menoch. d.
12 caſu 26. nu. 4. ſic in Sum. Pont. † in quo ꝑꝑ multitudi-
nem negociorum etiam in modico temporis inter-
uallo, & in facto ꝓprio præſumitur obliuio, iuxta tex.
in c. 1. de reſcri. in 6. prout conſuluit Pariſ. cōſ. 11. nu.
132. lib. 1. & Corn. conſ. 135. col. fin. verſ. & eſt ratio.
vol. 4. & Socin. cōſ. 260. col. 2. verſ. & ad probationes
vol. 2. & ita limitandum eſſe text. in l. fin. ff. ꝓ ſuo te-
ſtatur idē Pariſ. loco proximè relato, & ſic in Princi-
pe, vel alio negociorum multitudine grauato in quo
breuiori tpe præſumitur obliuio, vt reſpondit Crau.
in cōſ. 141. col. fin. in prin. lib. 2. & Soc. ſen. conſ. 260.
col. 3. & in princ. Calcan. cōſ. 124. in fin. & alij relati à
Menoch. vbi ſup. & ꝓ hoc facit quod habetur à Rot.
in deciſ. 422. primus, & ſecundus in data. in antiq. quæ
13 vult, quod aliquis dicatur negligens, † nec ne, com-
mittatur arbitrio iudicis, qui attentis circunſtantijs
hoc cōſiderabit, & minori tempore quam decennio
14 † obliuionem præſumi teſtatur Bertaz. conſ. 170. nu.
6. loquens de teſte, idem voluit Gram. deciſ. 60. nu. 14.
& 15. & poteſt quis vno tempore non recordari, &
alio recordari, vt dicit glo. vlt. in c. cū cauſam. de teſt.
& gl. in c. cū cauſa. eo. tit. & de obliuione præſumpta
intra

intra tpˢ duorũ annorũ conſuluit Gram. conſ.23.nu.
3.loquẽs pariter de teſte,& ibid.ſubiungit, ꝙ, & ideo
multũ operatur qualitas pſonæ in hoc, in quo iudex
animaduertere dẽt: ꝙ conſuluit ẽt in conſ.41. n.11.&
conſ.47.n.13.& ſeq. quo in loco itidẽ ponderat quali
tatẽ pſonæ,& ſuppoſitæ materiæ, & negotij, ꝙ ẽi cõ-
probat dictum Bal. in l. presbyteri. C.de epiſc.& cler.
vbi voluit, aliud præſumi de obliuione diei præciſi,
aliud menſis,aliud anni:prout idem ẽt voluit Barb.in
cõſ. 39.col.2.in fi.& prin.ſeq.vol.1. Boſ.in prac.crim.
in tit.de non a reo facien.nu.5.& ex minori tpe quam
decennij obliuionem præſumi,conſuluit Ceph.cõſi.
29.nu.11.vol.1.& Marſ.conſi.77.n.15.in caſu,in quo
præceſſerant duo tantùm anni, & ibi teſtatur etiam
quandoque in minori ſpacio obliuionem præſumi.

Ad ſedandas. has inter ſe diſſentientes Doct.opi-
15 niones,† dicere poterimus, ꝙ licet in voluntate,& ar
bitrio iudicis poſitum ſit, quod obliuio præſumi de-
beat; tamen iudex debebit arbitrari ad ſummum de
tpe decennij;quia cum iſtud dicatur longum tempus
vt diximus, & per longum tempus oĩum obliuio in-
ducatur,illius ſpacio oĩs memoria præſcribitur:quod
indicat illud etiam quod tradit Alex. in conſ.7. nu.4.
volum.6. vbi voluit, quod ille, qui decennio iacuit
non recuperando poſſeſſionem, præſumatꝰ oblitus il-
lius & ideo eam amittat; prout tenet Alex. in l. ſi de
eo.§.ſi fortè.ff.de acq. poſſ. & idem vr̃ ſentire Fel.ĩ c.
vigilanti, col.pen. de præſer. Alex.idem conſuluit in
conſi.94.viſis,& ſæpius reuiſis. n.7.vol.5. vbi teſtatur
* hanc eſſe veram, & magis * communem opinio. &
rñdet dicto Innocentij,& nonnullorum,qui illum ſe
quuntur.in d.c.quærelam. de elect.dum voluit, quod
pdatur poſſeſſio tpe declarando arbitrio iudicis,& ꝙ
iudex debet declarare de tpe minori decem annis,qa
faciliùs debet perdi poſſeſſio, quam dominium, l.ſi
quis vi.§.1. ff.de acq poſſ. ſed dominium perditur de-
cem annis,vt ferè per tit.C de præſcrip.long.temp.er
go non debet requiri tantum tempus in perdenda
poſſeſſione. & tandem concludit opinionem contra
Innoc.eſſe veriorem, quod etiam placuit Balb. in re-
pet.l.Celſus col.20.nu 81.verſ.9. concl.ff.de vſucap.
quo in loco varias Doctorum affert authoritates.

Verùm,quo iudex rectius intelligat, quõ ſuum ar-
bitrium proferat, ſubijciam aliquas contingentias
facti,quib.demonſtratur,in quib.quõ,& qñ præſuma
tur obliuio,vt in illis manifeſta Doctorum ſñia is,qui
iuriſdictioni præeſt, ad ſimilia procedere, atque ita
ius dicere poſſit,iud tex. in l.non poſſunt,ff.de legib.
16 Prima igitur præſumptio † erit circa perſonæ quali
tatem,ſecundùm quam iudex facilè,aut difficilè obli
uionem admittet,vt puta in Principe,& in illo,q mul
tiplicitate negotiorum eſt impeditus,vt ſup.innuimꝰ;
nam in his facilè obliuio præſumitur, vt habetur in
* c.olim,& ibi oẽs tradunt, ff.de re iud. ꝙ confirmauit
Bal.in l.quod iuſſu,in fi.ff.eo.tit. & ĩndit Rui. in cõſ.
10.n.6.vol.2.à quo illud exiuit,Summum ẽt Pontifi-
cem fallit obliuio.vbi idem in ſpecie not.num.17.&
Pont.Max. præſumi non recordari de his, quæ paulò
ante geſſit pp multitudinem negotiorum, ex quibus
eſt implicitus,colligitur in c.ex parte de capel.Mona
ch.ibi, quod ſi per occupationẽ poſita emanauerint.
Idem colligitur ex c.cæterum.de reſcript & c. ex par-
te,il 1.de officio deleg.& tradit Gemin.in c.1.in gl.3.
de conſtit.lib.6.Pari.conſi.11.nu.132.volu.1.Cor.in
conſi.135.col.fi.nu.3. verſi.& eſt eadem ratio. vol.4.
Menoch.de arbit.d.caſ.26.nu.5.& conſi.350. num.7.
vol.4. Bar. in auth. ſed enim teſtator. C. ad leg. Falc.
Bald.in l.2.in 6.q. num.9. C de reſcind.vend.

Amplia huiuſmodi præſumptionẽ,vt ẽt procedat,
17 in his, quæ concernunt factum proprium iam multò
tpe geſtum, vt in contractu à ſe celebrato reſpondit
Soc.iun.cõſi.129.n.81.lib.1.Menoch. conſ.203.n.42.
vol.3.& conſ.248.nu.18.eo.lib.Iaſ.in l.ſi res obligata
nu.35.ff.de leg.1. Iaſ.in l peregr. poſt nu.2.ver.tamen
fallit,de acq.poſſ. & in conſ.7. videtur prima fronte,
n.9.vol.4.Guid.Papæ deciſ.127. in Camera Parlamẽ
ti verſi.& in hanc opinionem, num.3.& ſeq. Capr.in
reg.79.num.3.verſi.2.fallit,facit optimè text.in cap ſi
aliquando de ſenten. excomm.
18 Subamplia, † vt idem ſit, ſi non multum tpˢ inter-
ceſſerit,ſed tantum duo anni elapſi ſint,prout conſu-
luit Gram. conſ.23.nu.3. & conſi.47.nu 14. & nu.20.
conſi.41.nu.11.Marſ.conſ.77 n.15.vbi etiam teſtatur
minori ſpatio duorum annorum obliuionem præſu-
mi,Bertach.conſi.8 nu.24.Gram.deciſ.60. n.14.& 15
& in conſi.140.num.24. Alexa.in 1.tom. conſ.crim.
conſ.117.num.106. Cæph.conſ.77. n.28.& 428.n.39.

Sed hanc ſubampliationẽ omnino remitte ad arbi
19 trium iudicis, † qui conſiderata qualitate perſonæ,
vtputa,an ſit fragilis memoria, & fœmina, & rudis, vt
ruſticus, aut teneræ ætatis, vt minor, & pupillus, qui
non poteſt ita bene geſta comprehendere, cap. cum
in tua qui matr.accuſ. poſ. & ideo facilè in eo præſu-
mitur obliuio;teſte Menoch.conſ.255.n.47.vol.3.&
ponderato negotio, vtputa, an ſit maximi, vel mini-
mi momenti;facti contingentiã arbitrabitur cũ alias
regulare ſit obliuionem maximè præſumi intra decẽ
nium in facto proprio, vt aſſeruit Ruin. conſi.73. nu.
10.vol.2.& colligitur ex tex.in l.quamquã.ff.ad Vel-
leia.& in l.item fullo.vbi gl.in verb.ignarus ff.loca.

In alio quoq; caſu animaduerſio circa pſonæ qua-
litatem multum operabitur ad rectè arbitrandum,vt
puta,ſi agatur de actu celebrato inter viuos, an potꝰ
20 à morientibus nam: moriens † mortis cogitatione tur
batus non præſumitur multum recordari, etiã de his,
quæ ipſe fecit,l.hac conſultiſſima. § at cum humana
ibi in tex.minus memoriæ. C.qui teſtam.facere poſſ.
Saly.in l.ſancimus. C.de teſtam.quo ẽt loco tenet,ꝙ
creditur teſtatori dicenti, ſe non recordari, quod etiã
approbat in terminis noſtris loquẽs Guid.Pap.q.127.
num.4.Bart.in auth.ſed cum teſtator.C.ad legem Fal
cidiam Maria.in l.is poteſt poſt num.127.verſ.ſecun-
do limita.ff.de acq.hæred. Abb.conſ.19.num.13.vbi
inquit,quod in teſtamẽtis facilè præſumitur obliuio.

Circa,autem facta rectè arbitrabitur Iudex,animad
21 uertẽdo,an ſit factum † notabile, mirabile, & arduũ;
nã in huiuſmodi nõ facilè cadit obliuio,authore Iaſ.
in d.l.ſi res obligata, nu.36.ff de legatis primo,c.cum
illorum,& ibi Abb.in vlt.notab.de ſent.excom. Ale.
d.l ſi res obligata.& in d.l peregrè,in prin.ff.de acqu.
poſſ.Ant.in cap.ab excommunicato.quod eſt cap.an
tepenul.de reſcrip. Geminia.in capit.fundamenta.in
princ.per illum text. de elect.cap. quod dicitis 16.di-
ſtin.facit.quod no.Innoc.in cap.ext.literis de iureiu.
& Abb.in conſi.3.col.15 q.17.num.8.& conſil.41.co
lum.3.lib.2. Barbat.conſi.29. num.16. volum.1.Me-
noch.de arbit.iudic. vbi ſup.num.5.allegans Felin.in
cap.in noſtra.colum. 12.verſi. quintum corollarium.
de reſcrip.quem ſequitur Capic.deciſ.69.in cauſa Io.
Hieronymi,num.15.Idem reſpondit Cran. in conſil.
134.num.31.volum.3. Menoch.conſ.264.n.13.vol.3.
adducens Rip.in l.quò diuſſi,numer.47. ff.de re iud.
idem voluit Menoch.in conſi.165. n.29.eodem vol.
3. Pariſ. in conſi.57. ſtante priori matrimonio,col.2.
nu.24.verſ.& quia in contractibus perpetuis. vol.4.
22 Secundò animaduertet,an factum,† ſuper quo cõ-
tingit dubitari de obliuione,ſit iuramento firmatum
nam ex parte illius,qui iuramentum præſtitit,licèt ſit
factum propriũ,et de longinquo,non tñ eſt tollerabi
lis obliuio;et ideo non præſumitur,ſecundum Bal.in
c.1.de nou.for. fidel.ibi,not.quod non licet obliuiſci.
et illũ referendo ſequitur Iaſ.d.l res obligata,poſt nu.
36.verſ. 5.intellige,ff.de leg.1.vbi rationem adducit;
quia ſcilicet huiuſmodi factum, ſuper quo interpoſi-
tum fuit iuramentum,dicitur arduum,propter ipſum
iuramentum,idem voluit Marc.Ant.Bauer. in tract.
de

de iuramen.num.26. ver.14. eundem ſequitur Gabr. concl.5.num.7. lib.6.de reg.iur.

23 Tertiò diligenter inueſtigabit,† an factum de quo agit ſit factum ꝓprium, an alienum; nam in proprio regulariter non præſumit obliuio, vt ſupra diximus; in alieno autem ſecus eſt; prout reſpondit Menoch. conſi.248.num.29.vol.3. & no.in l.fi.ff.pro ſuo.

24 Quartò conſiderabit, † an factum, ſeu negotiũ de cuius obliuione agitur, ſit implicitum, & circũuolutum,& intricatũ; quia hoc caſu facilè obliuio ꝓmittitur,vt ſentit Barb. conſ.65. col.4.lib.4. quẽ refert,& ſequitur Menoch. caſ.308. nu.7. de arb.iud. Iaſ.d.l.ſi res obligata.nu.37.verſ.3.principaliter fallit,& in l.error.col.6.poſt n.21.ver.ſalua gl. in caſibus, in quibus. C.de iur.& fact.igno. Bar.in l. non fatetur, num.7.& n.10.in fi.de confeſſ.& Meno.vbi ſupra infert ex hoc
25 dicto ad excuſationem teſtium † aliqua contraria proferentiũ in negotio implicito, & intricato, ꝙ potius ex obliuione, quam ex falſitate protuliſſe præſumuntur.Idem voluit Guido Pap.dicta dec.127. nu.4. loquens de teſtamento, quod multa capita continebat,& ad hoc adducit Bar.hoc idem ſentientem in d. l.ſi res obligata,§.1.in prin.ff.de leg.1. cui placuit, qđ non ſolum obliuio præſumatur ex pacto de longinquo,vel antiquo,ſed etiam quando factum eſt multũ implicitum,licet de recenti. Quod dictum erit loco ampliationis huius quartæ præſumptionis.

26 Quintò proſpiciet Iudex,† an ſe defendens ex capite obliuionis,deponat,ſuper facto,ſuper quo veriſimiliter poſſit cadere obliuio. Nã ſi non veriſimilẽ obliuionem allegat,non dẽt audiri,vt pura,ſi interrogetur de facto proprio modici tpis,& de rebus, dę quib.alij veriſimiliter ſolent cõiter recordari. Ita argumentatur Alci.in tract de ꝑſump.reg.2. præſump.25.nu.4.ꝑ ea,q̃ voluit Bal.in l.presbyter. C.de epiſc. & cler.vbi ẽt infert,qđ ſi quis dicat, ſe non recordari de eo quod eſt valdè veriſimile,debeat puniri. Et hinc tradidere
27 Doctores,ꝙ teſtis † ſe defendens à rñſione quæſitorũ obliuionib.non veriſimilibus, pòt torqueri, vt cẽſuit Boſſ.in pra.cau.crim.in tit. de reſp.à reo.facien.nu.4. & in tit. de indicijs, & conſideration.ante torturam, nu.55. & in tit. de oppoſitione contra teſt nu.95.Iul. Clar. in pract.crim.§.fi. q.45.ver.ſed pone.Menoch. conſi.248.nu.38.vol.3.Imò Iaſ.in l.preſcript.nu.3.C. ſi contra ius, vel vtil. publ. voluit, quod teſtis dicens
28 † non recordari de his,quæ veriſimiliter recordari debet,punitur de falſo,& repellitur.Idem reſpondit Crauetr. in conſ.115. num.11. quando teſtis dixit ſe non recordari de his,quæ eodem contextu geſta ſunt.

29 Verùm Plot.† in repetitio.l.ſi qñ, nu.715. C. vnde
* vi.teſtatur * cões eſſe opinion.vt talis teſtis non puniatur de falſo, ſed mitiori pęna, & illum referendo ſeq. Conrad.de offi.ꝑto.in cau ciui.c.dicta teſtiũ aſſumẽdo.verſi.de non recordantib.n.55.hãc verò quintam
30 ꝑſumptionẽ † ſequutus eſt Cęph.conſ.721.n.42.cum ſeq.vol.5.vbi inquit,ꝙ non eſt veriſimile teſtem,ſiue alium oblitũ fuiſſe de his,quæ duobus,vel tribus diebus elapſis audierat,& geſta ſunt. cũ obliuio non præſumatur,vt ait Bal.in l.cum alienum.ſub nu.12.C.de leg.per l.magnam.C.de contrah.& commit.ſtip. niſi poſt longum tempus, ſcilicet decennij, vt diximus, vel in teſte poſt biennium,vt per Gram.conſi.47.nu. 13.vel ſaltẽ poſt annum, vt per Grau.conſ.28.num.4.

Qđ aũt diximus ſupra de ſnĩa Doctorũ, videlicet teſtẽ defendentẽ ſe à rñſione obliuionib.nõ veriſimi
31 libus poſſe torqueri, intellige † vt procedat dũmodo obliuio illa verſetur circa factũ principale, vel qualitates,ſiue circunſtantias ſubſtantiales,& modicũ tempus ſit decurſum;ſecus ſi ſuper circũſtãtijs merè accidentalibus,& multi dies iam ſint elapſi;quia tunc nõ facit indicium ad torturam: ita declarauit Menoc.d. conſ.248.nu.41.vol.3.vbi ita ẽt explicat dictum Iulij Clar.d.§.fi.q.45.verſ. ſed pone, licet hęc tãdem reponat in arbitrio Iudicis.conſiderata facti,& perſonarũ qualitate ſubiungit tñ arbitrium debere eſſe regulatum,hoc modo quod ſuadet illud,qđ de mẽdatio dr, videlicet quod tunc demum faciat indicium ad torturam,ſi verſetur circa aliquid ſubſtantiale cauſæ; ſecus ſi ſit circa illud,quod etſi verè,quis confeſſus fuiſſet, non tamen præiudicaſſet, aut cauſam alteraſſet, iux.c.dudum,in ver.conſiderantes.de prębend.in ſexto. vbi taciturnitas alicuius qualitatis, qua expreſſa, nihilominus Princeps literas conceſſiſſet, non vitiat literas, & in terminis mendacij hoc tenet Marſi. in conſ.51.num.67.cum ſeq.inducendo doctrinam Iac. Butr.in l. Lucius, ff.de infa. vbi dicit,qđ ſi aliquis eſt meus affinis aliqua affinitate, quæ nota, & manifeſta non repelleret cum à teſtimonio pro me; ſi tamen in eius depoſitione dictam affinitatem negaſſet mentiendo,non tamen per hoc eius dictum annullatur.

32 At qđ ẽt optimè facit,† ꝙ voluit Alex.conſ.5.n.10 vol.1.& qđ tradidit Abb.in c.nihil per illũ tex.đ verſignifi.inquiens Alex.quod tunc demum teſtis punit de falſo,ſi deponat falſum ſup aliquo facto principali,in quo vertitur qõ:non autem ſuper appẽdicijs,vel alijs extrinſecis; quia eo caſu non ſolùm non tenetur de falſo, ſed nec eius dictum infringitur. idem tradit Fel.in c.fraternitatis,num.25.quarta fallen.de hæret. Dec.in conſ.602.n.9.Gram.conſ.19.n.6.col.fi.& cõſ. 11.n.12.& in dec.43.per tot.& 60.n.16. Soc.iun.conſ.
* 189.n.44.& ſeq.vol.2.& conſ.102.n.5.vbi dicit * communi.vol.3.Boſſ.in tit.de tort.teſt.n.27.Clar.q.53.§.fi. verſ.ſcias tñ,accedat,ꝙ not.in l.pen.per glo.& Doct. * C.ad legem Corneliam.de falſ.vbi voluerunt, ꝙ depoſitio teſtis ad hoc,vt poſſit puniri de falſo,debet nocere,vel poſſe nocere alicui,quia ſi non eſt nocibilis non poteſt teneri pœna falſi,Anch.conſ.24.vis inqu. num.13.& 53.num.5.& Soc. qui dicit communem conſ.103. col.2.vol.1. & ſic, niſi obliuio ſit nocibilis cauſæ,& reſpiciat factum principale:non autem appẽditias,vel alia extrinſeca,factum minimè tangentia, non poterit puniri, nec indicium operabitur.

Ad ſupradicta primo notabis,ꝙ tũc facilius admit
33 tetur † obliuionis ꝑſumptio,ſi agetur de dãno euitando,q̃ ſi agatur de lucro acquirendo,ita Iaſ.d l.ſi res obligata,n.36. ff.de leg.1.vbi ẽt Alex.in d.l.peregrè,in princ.ff.de acq.poſſ.exemplum pone in illo, q ſoluit, ꝙ nullo iure debetur:nam tunc tolleratur etiam in facto proprio obliuio, vt poſſit ſolutum repetere, per l. ſed & ſi me pſente in prin.vbi gl.& Doct.& gl.in l.cũ is,in princ.ff.de condict.ind.& glo.in l.ſi quis delegauerit.ff.de noua.Bar.in l.cum de indebito.in prin.n.5. ff.de probatio.& in d l.non fatetur,poſt nu.7.ver.ſed, & ſi extra. ff. de confeſſ. facit optimè,quod voluit Gram.in conſ.23.n.41. & Cęphal.conſ.230. nu.16.& 355.n.51.quo in loco voluerũt, ꝙ ſi reperitur aliquid dictum per teſtem in ſua depoſitione,quod poſſit dici falſum. præſumitur potiùs per obliuionem, & errorem dictum, quam per dolum, vt falſum euitetur. quod placuit etiam Horat. Lut.conſ.162.nu.19.in 9. tomo, conſ.crim. & nouiſſimè hoc confirmauit eruditiſſimus Bertaz.cõſ.8.n.14.Idẽ ſentit Cæpol.cõſ.21

34 Secundò nota,ꝙ quando ſumus † in his,quæ quotidiè videntur, & in actib. ſucceſſiuè continuatim factis,iudex non admittet obliuionis præſumptionem, etiam ſi longum tempus interceſſiſſet,quia ſucceſſiua illa continuatio actuum efficit rem magis, & magis notoriam,& excludit obliuionis præſumptionem;ita conſuluit Menoch.conſ.265.num.29.vol.3. & ita aſſerit Grat.conſi.12.nu.42.verſ.prætereà longum tempus,vol.2. & huc videtur reſpexiſſe, Guid.Pap.in cõſil.191.poſſet dici, num.2. cum ſeq.

Tertiò, & vltimo animaduertendum eſt, ꝙ qñ ſu
35 mus in facto proprio, † quod eſt alteri obligatorium haud facilè tolleratur obliuio,etiam propter longinquitatem temporis,ita nos docuit Bal.in l.vnic.nu.4.

col.1.

col.1.ad fi.C.de confeſſ.& ſeq. Alex.in d.l.ſi res obligata.& melius d.l.peregrè. in prin. Hoc idem placuit Iaſ.in d.l.ſi res obligata.nu.35.ff.de leg.1.

CONCLVSIO MCXXVIII.

ARGVMENTVM.

Vter, impetranſne, an excipiens obreptionē probare debeat: & an omnia in reſcripto narrata ſint probanda.

SVMMARIVM.

1 *Obreptio, & ſubreptio quomodo ſecundum aliquorum opinionem inter ſe differant.*
2 *Obreptionem, & ſubreptionem nihil inter ſe diſtare demonſtratur.*
3 *De nomine minus laborandum, cum intelligitur, quid ſignificetur.*
4 *Impetranti, qui certas expreſſit in reſcripto qualitates, contra quas excipitur, quod falſæ ſint, incumbit probandi onus, ſe vera narraſſe. Contrar nu.11. Concil.nu.12.*
5 *Claſula, ſi preces veritate nitantur, ſubintelligitur in quocunque reſcripto ad lites, & ad beneficia.*
6 *Cauſa in reſcripto, vel libello appoſita nō eſt probanda dūmodo conſtet de re, cuius cauſa, vel demōſtratio dicitur, niſi ea talis ſit ſine, qua literæ non eſſent habitæ, neque libellus receptus, vel niſi eſſet appoſita in conditione.*
7 *Narrans aliquid in libello per modum cauſæ ad intentionem agētis, ſemper illud probare debet, tanq̃ ſubſtātiale.*
8 *Qui ſe fundat in aliqua diſpoſitione deducere debet, ac probare requiſita in illa diſpoſitione.*
9 *Impetrans debet cauſam diſpenſationis probare eſſe verā.*
10 *Onus probandi incumbit aſſerenti.*
13 *Impetrans probare debet beneficium à ſe impetratum non valere vltra expreſſionem.*
14 *Obtinens duo beneficia curata cum diſpenſatione Summi Pont. probare debet veritatem diſpenſationis, ſi contra eam opponatur, quod ſit ſubreptitia.*
15 *Excipiens probare debet, cum aduerſus reſcriptum opponit, impetrantem verum tacuiſſe. Et nu. 16.*
17 *Excipiens probare debet, vbi aduerſus reſcriptum ad lites opponit aliquam exceptionem dilatoriam nō attingens principale negocium.*
18 *Excipiens probare debet, vbi aduerſus reſcriptum ad lites opponit exceptionem litis finitæ, ſiue in vim declinatoriæ, ſiue in vim peremptoriæ.*
19 *Impetrans non tenetur probare contenta in reſcripto, ſed excipiens, ſi pro illis habeat intētionem fundatam iuris præſumptione. Intellige, vt nu.21.*
20 *Curatus aſſerens in reſcripto ad ſe decimas ſpectare tanq̃ ad curatum, non tenetur probare, quod curato decima debeatur, ſed ſe eſſe curatum.*
22 *Impetrans tenetur probare narrata in reſcripto eſſe vera tempore impetrationis.*
23 *Obreptionis exceptio ab opponente proponenda atque adeo probanda oīno eſt ante litis conteſtationē. Et cur.nu.24.*
25 *Impetrans narrata copulatiuè in reſcripto probare debet ſi coniunctim ab eo narrata ſint. Et cur, ibidem.*
26 *Impetrans narrata copulatiuè in reſcripto non debet probare, etiam ſi coniunctim ab eo narrata, ſint quando ex narratis alterum ſufficit ad victoriam cauſæ. Et an hoc procedat in diffamante ſuper pluribus delictis. nu.30.*
27 *Collatio beneficij periuro facta irrita eſt, etiam ſi reſignās ſit priuatus iure.*
28 *Minori alicui ſe dicenti, & vltra dimidiā decepto ſatis eſt, ſi probet ſe minorem, & deceptū, nō verò vltra dimidiā.*
29 *Impetranti beneficium, & narranti illud pluribus modis vacare, ſatis eſt vnum ex illis probare.*
31 *Impetranti narrata disiunctim, & alternatiuè aliqua in reſcripto ſatis eſt alterum. Et cur ibidem. Quod limita, vt nu.32. & 33.*
34 *An in obreptionis iudicio, quod fit ante litem conteſtatam plenè ſit, an ſemiplenè probandum, remiſſiuè.*
35 *Obreptitium reſcriptum quomodo probetur, remiſſiuè.*

Quampluribus ex noſtris ea qō negociū faceſſit,
vter, actorne, an reus, ſiue impetrans, an excipiens pro
bare debeat, cū opponitur contra reſcriptū, ꝙ ſit ob-
reptitiū, aut ſubreptitium. multi namq; multa dixe-
re; vt affatim refert Im. in c. ſuper litteris, nu.18. verſ.
vlt. circa materiam. de reſcript. vbi quinq; opiniones
doctorum circa hunc modū recenſuit. Nos vero totā
hanc dubitationē clara⁊, faciliq; methodo, vt noſtri
moris eſt, moderātes, illā extricabimus veramq; bre-
uem, & dilucidam huius articuli doctrinā adeo trade
mus, vt vnuſquiſq; ſine vllo negocio vtilitatē, q̃ hinc
dimanat, ſit apertè cogniturus. Verumtamen prius q̃
ad concluſionē accedam, vnum mihi in mentem ve
nit. quod Lectorem admoneam, ꝙ licet nonnulli di-
ſcrimen cōſtituant inter obreptionē, & ſubreptionē,
1 † obreptionē illam eſſe exiſtimātes, quæ per falſi nar-
rationē committitur; ſubreptionē vero, quæ per veri
taciturnitatem, vel confuſam, ac perplexam veri nar
* rationē fit; quam opinionem * cōiter eſſe receptam
author eſt Bero. in d.c. ſup. literis. in 1. lect. nu.1. in fi.
& in 2. lect. nu.1. de reſcrip. & plures alij putent, maio
rē eſſe obreptionis vim, q̃ ſubreptionis: nonnulli vero
has voces vi, ac ptāte differre opinen⁊, quos longa ſe-
rie refert Menoch. de arbit. iud. lib.2. cent.3. caſ.201.
nu. 9. verſ. ſciendum eſt ēt. Tn̄ nunquam adduci po-
2 tui, vt in hanc deſcenderem ſnīam; † ex eo, quod di-
ſcrimen iſtud iure nō probetur, & Priſci illi iſtorum
nominū authores vnum pro altero ponere, & inter
ſe ea cōfundere, ac pmiſcere cōſueuernit. Hinc Impp.
Honor. & Theodoſ. confictū illum conſenſum, quē
impetrans nuptias ſe à puella falſo habere aſſeuerat,
tā obreptionis, q̃ ſubreptionis verbo appellauere in l.
1. C. ſi nupt. ex reſcri. petan. vt ibid. animaduertit Bal.
Vlpia. quoq; obreptionem nominat, cū quis celat cō
ditionem ſuā in l. ſed ſi hac lege. §. patronum. ff. de in
ius vocā. hodie ēt authores his verbis vti permiſcuè
fidem faciūt Scriben. in l. ſi quis obrepſerit. ff. ad leg.
Corn. de fal. vt inquit Abb. in c. cū dilecta. num.7. de
reſcrip. paſſim præterea apud iuris interpretes varijs
in locis reperire eſt illos iſtis abuti nominibus: vt te-
ſtat̄ Iaſ. in l. præſcriptione, nu.1. C. ſi cont. ius, vel vtil.
publ. nec ipſa inter ſe diſtare ſcripſit Dec. in d. c. ſup.
literis. in primo no. ꝙ itidem colligi pōt ex glo. in d. l.
ſed ſi hac lege. §. patronū. in verb. obreptionem. dū
interpretatur obreptionē mendacium eſſe in fraudē
* tacendi. Doctores inſuper magis * cōiter hæc confun
dere nomina, aſſeuerauit Soc. iun. in conſ.77. nu.68.
vol.1. vt latè hanc tuetur ſnīam Rebuf. in comment.
ad conſtit. reg. tom.2. in præfat. tit. de reſcrip. nu.125.
ver. ſubrepimus vero, & cæteris, quos hactenus vide-
rim, latius tum rationib. tū authoritatib. tam veterū,
quàm recentiorū iuriſconſultorum, ac eorum autho
rū, qui humaniores profitentur literas, doctiſſimè, vt
aſſolet, eandem confirmat opinionē, argutè diluens,
quæ illi obſtare videbantur, idēmet Menoc. in d. caſ.
201. à nu.9. vſq; ad nu.22. vt nulli mirū ſit, ſi & nos in
præſentia vnā ex his pro altera vocibus vſurpaturi ſi-
3 mus. etenim, vt inq̄ Cic. in Top. de nomine † minus
eſt laborandum, cum intelligitur, quid ſignificetur.
Vt igit̄, quod ſum pollicitus, re ipſa præſtem impe-
4 trāti, q certas † expreſſit in reſcripto qualitates, cōtra
quas excipit̄, ꝙ falſæ ſint, & mēdaces, incūbit probā-
di onus, ſe vera narraſſe; argu. eius, qđ reſcripſit Imp.
Ant. in l.3. C. de non num. pec. vbi ſi creditori agenti
opponatur exceptio nō numeratæ pecuniæ creditor
debet probare numerationē; alioqui reus abſoluetur

arg.

arg. & optimo deſumpto ex tex. in c. quia circa. de cõſang. & affini. quo tex. ad ita ſentiendũ permotus eſt Abb. ibid. in 2. not. nu. 3. Nam in quocunque manda-
5 to,† & reſcripto ad lites, & ad beneficia ſemper ſubintelligitur illa clauſula, ſi preces veritate nitantur, vt
* apertè dr̃ in ca. 2. & ibi not. * *omnes* de reſcrip. & in l. vniuerſa reſcripta. C. de diuerſ. reſcript. quæ lex eſt canonizata in c. vniuerſa. 25. q. 2. quod & tradit Spec. in tit. de reſcrip. præſen. in §. ratione quoq; defectus, nu. 2. verſ. itẽ ꝙ nõ eſt ibi clauſula. cũ itaq; reſcripta hanc habeant conditionẽ, ſi narrata ſint vera, & probentur vera, cũ diſpenſans ea non ꝓſupponat pro veris, vt ꝓbaulmus; iccirco nullus admiratione capi debet, ſi hoc caſu impetrans probare debeat: ita concludunt vnanimiter Specu. ex ſnĩa Vber. de Bobio in tit. de excep. §. nunc videndum, nu. 23. verſ. licet aũt per d. l. pręſcriptione. q̃ eſt canonizata in c. præſcriptione 25. q. 2. ac per l. ſi qñ. C. de dilatio. quæ itidẽ eſt canonizata in c. induciæ. §. ei aũt. 3. q. 3. Io. And. in c. 1. de lit. cõteſt. in 6. ac in addit. ad Spec. in rub. de clandeſt. deſpon. verſ. ſed ſuccedit quęſtio. latè Cald. in cõſ. 10 A. poſſidet. circa fi. tit. de probat. Zab. in conſ. 69. quoad primũ. col. vlt. verſ. ſed videretur. Oldr. in cõſ. 256. Clemens epiſcopus. vbi copioſè probat, ꝙ qui obtinuit diſpenſationem, allegando certas cauſas, tenet̃ eas ꝓbare Abb. in c. 2. in 2. nbt. nu. 3. de reſcript. & in c. cõſtitutus. nu. 4. verſ. item no. ꝙ impetrans. & ibid. Felx. in prin. co. ti. de reſcrip. Gemi. in d. c. 1. nu. 8. verſ. quęro. quis habeat ꝓbare. & ibi Philip. Fr. nu. 17. verſ. vlt. vide hic de lit. cõteſt. in 6. & Soc. ſen. in cõſ. 164. viſa Bulla Bonifacij, col. 2. nu. 6. verſ. confirmant̃ & pręmiſſa. vol. 2. concluſionẽ quoq; noſtrã † plurimũ cor-
6 roborat, id ꝙ doctè reuera memoriæ prodidit Inn. in c. ex parte, il 1. ſub nu. 1. verſ. & ad hoc ſic reſpõdemus de priuileg. quo in loco inqt, nõ oportere ꝓbare cãm in reſcripto, vel libello appoſitam, dummodo cõſtet de re, cuius cauſa, vel demõſtratio dicitur, niſi ſit talis cauſa, vel demonſtratio, ſine qua literas nõ habuiſſet, neq; libellus eſſet receptus, vel niſi eſſent appoſita in cõditione; per l. cũ ita. §. legato. & §. falſum. ff. de condit. & demõſt. cuius doctrinã mirificè commendant Abb. ibid. in fi. & Archi. in c. actor. 6. q. 1. Bal. & in l. 2. ad fi. C. cõmu. diuid. ac in d. l. præſcript. in fi. C. ſi cõtra ius, vel vtil. publ. vnde Paul. de Caſtr. in l. interpoſitas,
7 nu. 7. C. de trãſact. dicebat, ꝙ vbi aliquid narratur † in libello per modum cauſæ ad intentionẽ agentis, ſemper neceſſe ſit illud probare, tanquã ſubſtantiale: authoritate Inn. adductus in d. c. ex parte ſubiungens, hoc perpetuo eſſe menti tenendũ, quia poſſit de facto frequenter cõtingere, & melius guſtari per practicã, quam per doctrinam eiuſdẽ Inno. dictum complures alij extollunt relati à Fel. in d. c. 2. nu. 24. verſ. & cum iſtis. de reſcript. prout ipſemet refert in d. c. cõſtitutus. poſt num. 1. verſ. & adde Innoc.

Eandem concluſionem, præter ſuperius adductam
8 rationem, alia quoq; cõfirmat: nam qui ſe fundat † in aliqua diſpoſitione, deducere debet, ac ꝓbare requiſita in illa diſpoſitione. arg. eorum, quę not. tradit Io. An. in c. 1. de homic. lib. 6. & Bal. in l hi qui ad ciuilia. C. de appel. & Bar. in l. 1. ff. de cõdict. ex l. ita dixit Soc.
9 in d. cõſ. 164. d. num. 6. cum etiam impetrans † debeat cauſam diſpenſationis probare eſſe veram, vt l. 2. C. de iis, qui veni. ęta. impetra. vt in hoc ꝓpoſito noſtro
10 cõcludit Oldra. in d. conſ. 256. nu. 2. onus enim † probandi incumbit aſſerenti. c. vlt. 6. q. 5. & l. 2. ff. de probatio. vt in hanc rem inquit Abb. in d. c. conſtitutus, num. 4. in fin. de reſcrip.
11 Fuere tamen nonnulli; † quibus contraria huic ſententia potior viſa eſt, nimirum, ad obijcientẽ, & excipientem ſpectare probare: ex his gloſſ. fuit in d. capit. ſuper literis. verſ. prior modo, & in verſ. ſequen. de reſcript. ex eo, quòd non præſumatur, impetrantem dolo, fraude, vel malitia reſcriptum impetraſſe. ppea qui han fraudem allegat probare tenet̃ l. quoties. §. q dolo. ff. de ꝓbat. & c. 2. de renũcia. lib. 6. quia quilibet præſumit̃ bonus, donec ꝓbetur malus. c. vnĩ. de ſcrut. in ord. facien. cap. dudum de præſumpt. l. ſeruos. ff. de manu. teſta. & l. cum pater. §. rogo. ff. de leg. 2. cui opinioni videtur adhærere Bal. in l. & ſi legibus. in fi. C. ſi contra ius, vel vtil. pub. & Pariſ. generatim loquẽs, obreptionem, nempè, ab impugnante eſſe probandã, in conſ. 3. ſingula geſta. num. 50. verſ. nec iſtis obſtat, vol. 4. arg. quoq; tex. in l. puniri. C. eod. ſi cõtra ius. ibi, dum dicit, precum argui falſitatem, &c.
12 Hanc prudentum litem dirimere † poterimus, ſi dicemus, excipientem poſſe quidem, ſi velit, probare cõtrarium, ſed nõ cogi debere, nec poſſe cũ alias impetrans teneatur hoc caſu, vt diximus: ita ſenſit Spec. in d. §. nunc videndum, nu. 23. de exceptio. quẽ ſequutus eſt hanc repugnantiã ſic conciliando, Oldr. in d. cõſ. 256. nu. 2. verſ. ad ſecundum. Sic etiam tradidit Gem. in d. c. 1 ſub nu. 8. ibi tamen certum eſt, ac Fran. eo. in loco nu. 17. de lit. conteſt. in 6. per cap. ſuper hoc renũt. & Imo. in d. c. ſuper literis. ſub nu. 19. verſ. in beneficialibus. Quod quomodo ſit accipiẽdum, te docebit Io. And. in d. additio. ad Spec. ſuper d. rub. de clãdeſt. deſponſ. verſ. eſt ergo dicendum loquens in diſpenſatione matrimonij prout & loquitur Oldra. in d. conſ. 256. Si verò alicui hæc rñſio non ſatisfaciet, rectius fortaſſe poterit hoc Doctorũ diſſidium tollere ex declarationibus, limitationibus, quas mox in medium proferemus: aut ex traditis per Calder. in d. conſ. 10. verſ. quandoque allegatur ſubreptio tit. de probatio.

Ex huius autẽ cõcluſionis inueſtigatione maxima ꝑfecto dimanat vtilitas: hæc enim pertinent ad quæſtionem, quæ quotidiè ſolet in praxi cõtingere: q̃ huiuſmodi eſt; Titius impetrauit beneficium Sancti Ni-
13 colai, † & narrauit, ꝙ ipſius redditus centum florenos non excederet. Opponit ſe Caius, & aſſerit imò plus valere. Bipartita hinc oritur quæſtio. Primò pręſuppoſito valoris exceſſu, nunqd ex hoc capite reſcriptũ ſit nullũ. Deinde, cui incumbat onus probandi, ꝓſuppoſito, quòd habeat nocere. Nam licet primũ videatur, ꝙ non debeat nocere, ex quo conſtat de corpore beneficij, arg. eorum, quæ not. in c. ſignificauit. de reſcript. tñ ſi non expreſſerit verum valorem, gratia eſt ipſo iure nulla. & onus ꝓbandi, ꝙ non valet vltra expreſſionẽ incumbit impetrãti, cum ſit pars ſuę gratiæ. & ita cõſuluiſſe Gaſp. & Io. de Fan. refert Card. in c. vlt. de pręſump. idẽ determinauere manifeſtè Domini Rot. in deciſ. 20. aliàs 292. licet impetrans. de præbend. in nou. cum multis in hãc ſententiam deductis à nobis in concl. 886. in verb. impetrans. vol. 2. ſic dubitationem hanc tollit Abb. in d. c. vlt. num. 8. verſ. & faciunt hæc ad quæſtionem de præſumption.

Ad aliam pręterea hypoteſim eadem ſpectãt, vnde nõ minus emolumẽti emergit. hęc ſic ſe habet. Seius
14 duo poſſidet beneficia † curata cum diſpẽſatione Sũmi Pont. ex eo ꝙ ſecundum adeò tenue erat, vt viuere nõ poſſet. Sempronius curauit ſibi ꝓuideri de priori tanquam vacanti de iure: poſſeſſor Seius corã executore producit literas diſpenſationis. Sempronius dicit illas ſubreptitias, Seius negat. Cuius erunt partes ꝓbandi? ſuper hac facti contingentia cõſuluit Calde. in d. conſ. 10. tit. de probatio. dubitationemq; arduam vocat. In ea tandem, poſt adductas tã pro impetrante, quam ꝓ opponente rationes, decidit; narranti incumbere veritatẽ diſpenſationis probare, ex eo, quòd huiuſmodi diſpẽſationis literæ ſint ſuſpectæ, & odioſę, & contra ius cõmune, & in eccleſiarum detrimẽtum pluralitatem beneficiorum in eadẽ perſona iuri exoſam foueant. tum etiã ex ea, quam ſupra tradidimus, ratione; quia, ſcilicet, reſcriptum habeat conditionẽ illam, ſi narrata ſint vera, & ꝓbent vera, cũ diſpenſãs ea ꝓ veris nõ ꝓſupponat, d. c. 2. de reſcri. & multis alijs rationibus ab eo. Cald. ib. ad id adductis; quas per te.

Lecto.

Lector.videre poteris. Primo loco limitanda eſt nūc
15 concluſio,& declarāda,vt ſecus ſit,† vbi aduerſus re-
ſcriptum impetrantē ab excipiente opponeretur, qđ
verū ſuppreſſerit,atq; tacuerit:nam tunc ipſius impu-
gnantis erunt partes id probandi;vt ab eodē Io.And.
proditum eſt in d.c.1. & ibidem à Gemi. ſub d.nu.8.
verſ.aut excipitur.& Fran.nu.17.de lit.cōteſt.in ſexto
quem & ſunt ſequuti Abb.in d.c.conſtitutus.nu.4.&
ibidē Fel.ſub nu.1.& Soci.ſen.in d.cōſ.164.nu.6.vol.
2.ac Dec.in c.porrecta.col.vlt.nu.4.in fi.de confirm.
vtil.vel inutil. vbi hanc * cōem doctrinam appellat.
& prius his ita diſtinxit Imo. in d.c. ſuper literis. ſub
nu.19.verſ.in beneficialib. de reſcript.

16 Cuius limitationis poteſt eſſe ratio: quoniam plus
obſunt expreſſa, quam tacita l.nonnunquam.ff.de
condit.& demonſtr.vel potius, quia is in excipiendo
allegat dolum ipſius impetrantis, in d.l.quoties.§.q
dolo.ff.de probation. vt dixere Gemin. & Franc. vbi
ſupra,ſecundum Io.And.ibidem.

17 Secundò limitari poterit,† vt non procedat in re-
ſcriptis ad lites,vt ſi ab excipiente opponatꝰ aliqua ex
ceptio dilatoria nō attingens principale negociū, vt
excommunicatio impetrantis, vt in c.1.de reſcrip.in
6.taciturnitas primi reſcripti.vt in c.cæterum eod.tit.
& libr.vel alia huiuſmodi exceptio. tunc enim ꝓba-
bit ipſe excipiens non impetrans:arg.c.pſa de excep.
vt plenè ad hoc per Gem.in d.c.1. ſub eo.nu.8. de lit.
cōteſt.in 6.comprobatur Imo. in d.c.ſuper literis. ſub
nu.18.& ſeq.verſ.tu conclude.quo in loco poſt varias
multorum opiniones enumeratas ita concludit, &
latè diſtinguit.cuius doctrinam ſequitur Fely.in d.c.
conſtitutus in prin.eo tit.de reſcript.

18 Tertiò limitatur, vt locum ſibi non vendicet † qñ
ab excipiente obijcitur aliqua exceptio litis finitæ,
ſiue in vim declinatoriæ,vt in d.c.1. ſiue in vim perē-
ptoriæ,vt in d.c.1.de ordi.cogni.tum enim,vt in ſupe
riori caſu ipſemet excipiens onere ꝓbandi grauatur
ſic ſcriptū reliquit idem Gem. in d.c.1. ſub nu.8.verſ.
ſed dubitatur,& ibi Fran.nu.17. verſ.quid autē. quib.
accedunt modo relati Imo.ac Fel.iiſdem in locis.

19 Quartò concluſionē limito,†vt impetrans non te-
neatur ꝓbare, & verificare oīa contenta in reſcripto,
etiā ſi videantur expreſſa in forma conditionis,ſi pro
illis habet intentionē fundatam iuris præſumptione:
ſed onus probandi contrarium incumbit neganti; vt
apertè liquet ex text. d.c.vlt.de præſumpt. quo quidē
adductus Abb.ibid.nu.5.verſ.not.& tenementi.ſic li-
mitauit Io.Andr.doctrinā in d.c.1.& de hoc ſuo di-
cto plurimū geſtit,ſubiigens illud eſſe menti tenēdū
tanquā nouum.in eandem deſcendit ſniam Cald. in
d.conſ.10.paulo poſt princ.quem referendo ſequitur
Fely.in d.c.conſtitutus.ſub nu.1.verſ.adde etiam.

20 Hinc infertur,† ꝙ ſi curatus alicuius eccleſię dicat
in reſcripto,ad ſe decimas ſpectare tanquam ad cura-
tum non teneatur ꝓbare,ꝙ curato decima debeatur,
ſed ſe eſſe curatum; vt plenè ſcripſit Rebuff.in tract.
de deci.q.9.n.11.& ſeq.& in tract.de cōgr.portio.nu.
113.verſ.quęro ſæpius.& in d.cōment.ad conſtit.reg.
in pręfat.tit.de reſcrip.nu.56.ver.limita,ſi impetrans.

21 Limitationem hanc intelliges, † vt procedat tā in
ea iuris præſumptione,quę recipit idoneitatē, vt hoc
verbo vtar,intrinſecam perſonę, quam in ea, q̄ perti-
net ad extrinſecam.nam ſi exceptio ſubreptionis cō-
cernens merita, quò ad has pręſumptiones fuerit ab
oppugnante appoſita,ad ipſum indē ſpectabit ꝓbare
contrarium ex eo, ꝙ iſte excipiens in excipiendo fit
actor l.1.ff.de excep.tum etiam, quia fundat intētio-
nem ſuā ex negatione;idcirco debet probare,vt p Io.
And.in c.infamibus.de reg.iur.in 6.in Mercur.Quod
ſi(de qualitate extrinſeca nūc loquor)nemo ſe oppo-
nat,tunc impetrans talis non p̄ſumitur,niſi probetur,
vt doctus,aut muſicꝰ, aut niſi aliter ex examinatione
appareat,vel ex vocatione ad aliquos actus,vel ex a-
liis circunſtantijs aliud præſumatur,per id,ꝙ habetur
in d.c.1.de ſcruti.in ord.facien.& in d.c.ſi fortè de e-
lect.in 6. ita declarant Scriben. præſertim Abb.in d.
c.vlt.nu.7.& ibidem Imo.ſub nu.6.verſ.& per p̄dicta
habes de præſump.& nos in concluſ.878.in verb.ido-
neus.nu.4.vol.2.id attigimus.

22 Quintò concluſionem declarabis,†vt tūc impetrā-
ti neceſſe ſit probare narrata eſſe vera tempore impe
trationis per d.c.quia circa.de conſangu.& affin.vbi
habetur,quod ſi quis narret, ſe habere filiā, & habeat
tempore impetrationis, quę poſtea tempore cōpro-
bationis mortua ſit ſufficiat probare, ſe habuiſſe tem-
pore impetrationis,ſicut dicitur de leſione probanda
tempore contractus in l.ſi voluntate.& l.2. C. de re-
ſcind.vend.ſic aſſeuerauit Rebuff.in d.præfatio.de re
ſcript.nu.56.verſ.14.

23 Sextò declarāda eſt cōcluſio,†vt exceptio hęc ſub
reptionis ab opponente ſit ꝓponenda,atq; adeo pro-
bāda omnino ante litis conteſtationem:ita in termi-
nis decidit Spec.in d.tit.de except.§.nunc videndum
reſtat nu.1.verſ.cęterum vbi ait, quod dilatoria, quæ
eſt declinatoria iudicij,qualis eſt hęc noſtra,ante cō-
teſtationē opponenda eſt, & probanda, & litis cōte-
ſtationem impedit,per l.ita demum.C.de procurat.&
l.non ignorat. C.qui accuſ.nō poſſ.idem dicit eſſe in
declinatoria fori; & poſtea ſubdit,quod generaliter
quælibet dilatoria litis cōteſtationē impedit, & ante
illam ꝓponenda eſt, allegāſ ad id c.paſtoralis.de ex-
cep.l.exceptionē. C.eod.c.exceptio fori.3.q.6.d.l.ita
demū.C.de procur.& c.inter monaſterium.de re iud.
idem confirmauit ipſemet Specu.in eo.tit.de excep.
§.dicto de dilatorijs.nu.1.& quod hæc exceptio ſub-
reptionis ſit dilatoria, & opponi debeat ante litē cō-
teſtatam,tenet Præpoſ.in c.per tuas.col.1.circa med.
de appel.pro hac etiam declaratione extat vberrimū
Cæpol.conſ.64.duo ſunt. vbi hoc decem corroborat
rationibus, & latè tuetur. quem referendo ſequutus
eſt.Crau.in conſ.79.quondam Catherina in fi.

24 Cur autem,†quando exceptiones ſunt dilatoriæ,id
eſt,euitatoriæ iudicij,vt eſt hæc,de qua nos loquimur
ſint opponendæ, & probandæ ante litem conteſtatā,
ea ratio eſt nēpè,quia obiectio ſine probatione nihil
operatur,vt inquit Bal.in l.exceptionem col.2 nu.5.
verſ.ſed quare exceptiones. C.de probat.cui accedit
idem Cępol.in d.conſ.64.nu 4.verſ.3.hoc probatur.

25 Septimo declaro,†vt adeo quidem ipſe impetrans
onere probandi,quæ narrauit,grauetꝰ,vt ſi cōiunctim
ea ab ipſo fuerint narrata, & copulatiuè ab eodē ſint
proculdubio probanda ex eo,quod ad veritatē copu-
latiuè requiratur vtrunque verum eſſe.§.ſi plures.In-
ſtit.tit.de hæred.inſti.vt ſentire videntꝰ Domini Rot.
in deciſ.7.alias 68. licet plura capitula de reſcrip. in
nou. cum multis à nobis in hanc ſententiam deductis
in concluſ.325.in verb.Commiſſio.volu.1.declaran-
do vt ibi fecimus.

26 Iſtud limitandum eſt vt non procedat,†qñ ex nar-
ratis alterum ſufficeret ad victoriam cauſæ;vt ſi dica-
tur,collatum eſſe beneficium periuro,& is ētreſigna-
uit illud; ſi probetur alterum ſufficit; per d.c.2.de re-
27 ſcript.collatio namq; † periuro facta irrita eſt c.quæ-
rellam.de iureiur.teſte etiam Abb.in c.cum noſtris.
de cōceſ.præben.& ſi reſignans ſit priuatus iure, c.ex
tranſmiſſa.& per tot.tit.de renunc. vnde tunc cōiun-
cta in diſiunctā reſoluitur,per l.ſępè.ff.de verb.ſignif.

28 Hinc fit,† vt ſi quis dicat ſe minorem,& vltra dimi
diam deceptum,ſi probat ſe minorē,& deceptū,non
vero vltra dimidiam,ſatis ſit: quia minorib. deceptis
vel citra dimidiam ſuccurritur.l.1.& per tot.tit.ff.de
minorib.ſecus autem in maiore,vt d.l.2.C.de reſcin-
29 den.vendit. Propterea †rectè determinauere D.Rot.
in dec.14.aliàs 83.ſi impetrans aliq̄ Eccleſiā de reſcr.
in nou.quod impetrāti beneficium, & narranti illud
pluribus modis vacare, & per conſtitutionē, Execra-
bilis,

bilis, per c. de multa; & per non promotionem; ſatis
ſit vnum ex his probare. per d.c. de reſcript. quorũ de
terminationi adhęret But. in c. exhibita. de iud. cũ a-
lijs ad idẽ à nobis relatis in d. concl. 335. ſub nu. 4. &
30 & ſeq. Quæ limitatio an procedat in diffamante† ſu-
per plurib. delictis, vt ſingula probare debeat: expli-
cat idem Rebuff. in d. præfat. tit. de reſcrip. nu. 60. ver.
tamen qñ impetrãs. quo in loco cenſet aduerſus Sta-
phi. ab ipſo ibidem citatum, vnum ſufficere probare,
excuſandum illum, ſi in alijs criminibus fuit à teſtib.
deceptus. per glo. not. in c. 1. in fi. de electio. in 6.

31 Si verè plura† fuiſſent narrata disiunctim: & alter-
natiuè, tunc alterum ſufficeret probare, vt in c. inter
cæteras. de reſcript. cùm alterum ſatis ſit ad veritatẽ
alternatiuę. l. in eo, quod plus. §. vbi. ff. de reg. iur. & in
c. in alternariuis de reg. iur. in 6.

32 Quod poſtremũ† tunc demum locũ habet, ſi affir-
matiuè ab impetrante poſitum ſit: ſecus, ſi negatiuè:
vt ſi dicã non fuiſſe mihi ſolutum, nec quidẽ ſatisfa-
ctum, vtrumq; ab ipſo erit probandũ. l. ſi quis ſtipula-
33 tus fuerit. ff. de verb. obl. Vel niſi† materia vtrunq; po
ſtularet; vt ſi dicatur, tutorẽ datũ ſuper pecunia tute-
lauè ſua, quia ſeparatim non datur tutor bonis, & tui-
tioni perſonę. d. l. ſępè. ff. de verb. ſignif. ꝙ tamen iudi
cis arbitrio relinquitur, cõſiderata negocij qualitate,
vt idẽ dixit Rebuf. in d. l. ſępè: ita materiã hãc egregie
explicauit ipſemet Rebuf. in d. ꝑfatio. tit. de reſcript.
nu. 61. ver. altera eſt regula. & ſup. nu. 58. cũ duob. ſeq.

34 An vero in hoc iudicio,† quod ſit ante litem cõte-
ſtatam plenè ſit, an ſemiplenè probãdum, adeas Bar.
hoc declarantem in d. l. præſcriptione, C. ſi cont. ius,
vel vtil. publ. Imo. in d. c. ſuper literis, nu. 20. verſ. cir-
ca ſecundum; de reſcrip. & Abb. in c. clericus. nu. 9. cũ
plurib. ſeq. de for. compet.

Nunc reliquum eſſet, vt poſtquam conſtat quis ob
reptionem probare debeat, ſubiũgeremus, quo pacto
35 reſcriptum obreptitiũ demõſtretur.† Verùm cũ mul-
ta ad hanc materiam ſpectantia à nobis fuerint ſupe-
rius explicata in concl. 846. in verb. Gratia. in concl.
883. cum duab. ſeq. concluſionib. in verb. impetrans
vol. 2. alibi ſępius: hancq́ tractationẽ ex ꝓfeſſo, vt in-
quiũt noſtri, doctè, ſubtiliter, & copioſè examinauc-
rint Menoc. de arb. iud. lib. 2. cẽt. 3. caſ. 201. & caſ. 202.
ꝑ tot. in quorũ altero enarrat, quę ſint illę qualitates,
quib. nõ expreſſis reſcripta gratię ſubreptitia reddãt;
in altero enumerat qualitates exprimendas in impe-
tratione reſcripti iuſtitiæ: & quę ſint ęqualitates, qui-
bus expreſſis, aut non expreſſis huiuſmodi reſcriptũ
ſit ſubreptitium: idcirco hoc labore in præſentia ſu-
perſedebo: lectorem ad hæc loca reijciens.

CONCLVSIO MCXXIX.

ARGVMENTVM.

Obſcuri definitio, & diſtinctio traditur, tũ examinatur quo pacto, & quibus in caſibus illud ꝓcedat, in obſcuris, nempè, indicia, & coniecturas plenam probationem facere: pręterea vbi, & qua ratione ſermonis obſcuritas ex cõmuni loquẽdi conſuetudine interpretetur; poſtremo ex præcedentibus, & ſequentibus verbis eandem declarari, explicatur.

SVMMARIVM.

1 Obſcurum quid ſit.
2 Obſcuri diſtinctio, & declaratio.
3 Paria ſunt nihil dicere, & ita obſcurè dicere, vt intelligi non poſſit.
4 Obſcura conuentio pro non facta habetur.
5 Obſcura citatio, & nulla æquiparantur.
6 Volũtas teſtatoris, ex nimia obſcuritate redditur inutilis.
7 In obſcuris indicia, & coniecturę faciũt plenã probationẽ.
8 Indicia, & coniecturæ admittuntur pro plena probatione in his, quę difficilia ſunt probatu.
9 Fama facit plenam probationem in obſcuris.
10 Fama facit plenam probationem in antiquis.
11 Simulationem contractus indicijs, & coniecturis plenè ꝓbari.
12 Contractus fęneratitius probatur indicijs, & coniecturis.
13 In obſcuris admittuntur teſtes, qui alias non ſunt idonei.
14 In obſcuris indicia, & coniecturæ tunc faciunt plenã probationem, cum cęterę omnes probationes deficiunt, & quãdo ex natura illius facti, & negotij veriſimiliter alię probationes haberi non poſſunt: ſecus ſi poſſent haberi.
15 Obſcuritas ſermonis ex communi loquendi conſuetudine interpretari pręcipuè poteſt.
16 Communis vſus loquendi etiam cuilibet proprię verborũ ſignificationi anteponendus eſt.
17 Obſcuritas ſermonis ex communi loquendi conſuetudine interpretatur, etiam in qualibet materia odioſa.
18 Obſcuritas ſermonis interpretationem recipit ex cõmuni loquendi conſuetudine in ſtatutis etiam, & in qualibet legali diſpoſitione.
19 Leges etiam conditæ à quantumcunq; perítiſſimis, & doctiſſimis viris, ſecundum loquendi conſuetudinem communem ſunt interpretandæ.
20 Diuina ſcriptura recipit interpretationem ex communi vſu loquendi.
21 Verba ſtatuti interpretanda ſunt ex communi vſu loqẽdi, etiã ſi in eo diceretur, ꝙ ea debeãt intelligi, prout iacent.
22 Verba ſtatuti interpretanda ſunt ex cõmuni vſu loquẽdi, etiam ſi cum cautum eſſet, ꝙ illa intelligantur ad literam.
23 Communi loquendi conſuetudini non eſt locus in ſtatuto, quando in eo diceretur, nihil extrinſecus addi debere, vel vt intelligatur, nihil extrinſecus addito.
24 Communi loquendi conſuetudini non eſt locus in ſtatuto. cum in eo diceretur, quod intelligi debeat ſecundum propriam ſignificationem.
25 Communis loquendi vſus aliud eſt, quam propria verborum ſignificatio.
26 Statutum, quod mulier habens filios non poſſit teſtari, niſi de quarta parte dotis, habet locum, etiã in vidua, quę dotem recuperauit, licet non ea amplius dos, ſed proprium patrimonium mulieris dicatur.
27 Poſſidere verbum in teſte etiam importat quandoq; detinere propter communem loquendi conſuetudinem.
28 Ex communi loquendi conſuetudine duas negationes non facere vnam affirmationem; licet alias ſecus ſit.
29 Spurios intelligi de familia ex communi loquendi vſu, licet alias regulariter ſecus ſit.
30 Armorum appellatione, & beſtiarum comprehendi ea, quę ex vulgi conſuetudine arma, & beſtię nuncupantur.
31 In obſcuris interpretandis inſpici debere conſuetudinẽ loci, temporis, & perſonę: vt ibidem declaratur.
32 Obſcuritas declarari põt per verba ꝑcedẽtia, & ſequentia.

1 Cum obſcurum id ſit,† quod nullo modo, aut vix intelligi poteſt, quemadmodũ ſcri-
bit Salamon. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. ꝑſpi-
2 cuũ eſt, duo eſſe obſcuritatis genera;† vnum quidem,
quod nullo modo conſpici poteſt, ꝙ propriè obſcu-
rum dicitur, vt ait Bal. in l. hac conſultiſſima. in 3. col.
C. qui teſtam. facere poſſ. & in margarit. in verſ. teſtis.
Alterum verò, quod cerni quidem poteſt, ſed veluti
rareſcente aliqua nebula, tegitur. ꝙ definit à Bald. in
ead. l. hac cõſultiſſima. quod ex ſe nõ bene poteſt in-
telligi, hoc eſt, non habet apertã. & vſitatam conſue-
tudinem, ſed tamen interpretatione aperiri poteſt.
Ac de priori quidem genere nihil eſt, quod dicamus.

3 Paria enim ſunt,† nihil dicere, & ita obſcure dicere, vt intelligi non poſſit. l. de ætate. §. meminiſſe. ff. de interro.act.l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere.ff. de inſtit.act.l.aut.§.1.ff.ꝙ vi,aut clam.Fran.Aret.in l. qui ex plurib.ff.de verb.obl.& in cõſ.14.n.18. cõſ.68.nu. 6.conſ.128.nu.8.Iac.de Aret.in tract.poſi.c.1. nu.30.
4 Quapropter obſcura conuentio † pro nõ facta habe-
5 tur.l. veteribus.ff.de pact.& citatio obſcura † & nulla æquiparantur,vt voluit Bal.in d.l. hac conſultiſſima.
6 Prætereà voluntas teſtatoris † ex nimia obſcuritate reddit inutilis.l.in ambiguo.ff.de reb.dub. & ibi Bar. Alex.conſ.159.nu.5.vol.6. Ruin. conſ.29.nu.11.vol. 2.& conſ.177.num.11.eo.vol.conſ. 128.nu.22.vol.3. quos refert,& ſequitur Mantic. lib. 3. de coniect. vlt. vol.c.3. num. 17.

Alterum vero obſcuritatis genus, de quo nunc ſermonẽ inſtituimus,cõſiſtit in factis,& in verbis. Ac in factis quidẽ obſcuris talis regula generalis tradi poteſt,quod in obſcuris, & ambiguis indicia , & conie-
7 cturæ faciũt plenã probationẽ, veluti ſi fullo in apotheca pannos habeat,fracta de nocte apotheca furtũ factum fuiſſe probatur,ita ſcribit Ang.in l. ſi quis ex argentarijs §.prætor ait.nu.6.ff.de eden. poſt Bar.ibid. in §.an vero nec hæredi,quẽ ſequuntur ibid. * omnes ſcribentes.Idem tenet ipſemet Bart.in l.ſi quando.C. vnde vi.& in l.1.ff.furt.aduerſ.naut.ſic ſẽſit, & Spec. in tit.de furt.circa finem. Idẽ tenuit Alex. in cõſ. 53. nu.2.vol.2.& Iaſ.in l.ſi quis.§.prætor ait. nu. 18. cum plurib.ſeq.ff.de eden. quem referendo ſequitur Hier. Gab.in conſ.159.nu.9. & latè id cõprobat Armanus de Nobilib. de Vezzano Ianuenſis in conſ. 96. quia per Magnificos. per tot. inter conſilia Grati vol.2.

Ratio autem huius cõcluſionis ea eſſe poteſt:ꝙ in
8 hiſq; quę à communiter accidentib.ſunt difficilis probationis,indicia, & coniecturæ admittuntur ꝓ plena probatione.l.filiũ definimus.ff. de his,qui sũt ſui,vel alie.iur.l.ſi vicinis.C.de nup.l.cõſenſu. §. ſuper C. de repud.licet Imper. ff. de leg. 1. l.ſi quis locuples.ff.de manu.teſta.c.veniẽs.il 2.in fi.de teſtib.c. Michael.de fil.presb.ſic tradidere Bal.in l.quicunq; in pen.col.C. de ſer.fug.& l.ſi quis ex argentarijs.§.pen. ff. de eden. in auth.quas actiones.ad fi.C. de ſacroſ. eccl. & multis alijs in locis,& prius eo Bart.docuit in l. in illa ſtipulatione ſi calẽdis.in fi.ff.de verb.obl. vbi inquit,ꝙ vbicunq; non poſſunt haberi claræ, vel liquidæ probationes, ſufficit, ꝙ iudex ex vehemẽti præſũptione informationẽ habeat.arg.l.nõ oẽs. §. à barbaris.ff.de re mil.& idẽ Bart.in l. de pupillo. §. ſi qs ipſi prætori. ff.de oper.non.nunc.idẽ voluit Io.Andr. in addit. ad Spec.in tit.de teſte.§.1.verſ. itẽ excipit in c. 1. de dol. & contum.lib.6.atq; Ant.à Butr.in c.veniens il 1. de teſtib.Hoſt.etiam in c.vlt.quod met.cauſ.ad idem reſpondit Ang.in conſ.218.viſa narratione facti.col.5. nu.7.in fi.quod ẽt cõprobauit Abb.in c. vlt. in 2.not. de teſtib.cogen.ſic cõſuluit ẽt Grat.in cõſ.95. Chriſti Saluatoris.nu.12.vol.2.& Alex.cõſ.64.ſub nu.5.verſ. pro hoc ẽt allego. vol. 1. vbi ſcribit, quod in defectũ probationis, ſi ex actus natura nõ poteſt haberi probatio, admittuntur probationes minus legitimæ, & idcircò ẽt teſtes criminoſi admitti poſſunt:ꝙ ibi latè tradit.Idem ipſe tenuit in conſ.23. in 3. col. vol. 2. & in conſ.53.in prin.in conſ.69.Viſa facti renunciatione.in prin.vol.2.vt nos longè plura attulimus in medium in concl.830. in verb. furtum nu.4.vol.2.

Ex hac cõcluſione colligitur primo:ꝙ in obſcuris,
9 †quorũ difficilis ꝓbatio eſt, fama facit plenã probationẽ,vt not.in c.prætereà.de teſtib.ſic tradit Ant.de Butr.in c.veniẽs.eo.tit.& in c.traſmiſſæ,ꝗ fil. ſint leg. ſic ẽt ſentire vr̃ Alex.conſ.115.col.3.nu.12.in fi.vol. 4.& clarius dixit in cõſ.66.viſo teſt.nu.9.vol.3.vt nos latius explicauimus ſuprà in cõcl.753. in verb. fama. præcipuè num. 22. num. 32. & 42. volum. 2.
10 Colligitur ſecundò:quod in antiquis,† quæ obſcura ſunt,et difficulter probari poſſunt,fama plenã probationem inducit,teſte Inn.in c.veniẽs.de verb.ſigni. idem comprobauit Bal.in l.cum ſuper. C.de rei vẽd. & in auth.quas actiones. C. de ſacroſ. eccl.quem referendo ſequitur Iaſ.in l.admonẽdi.ſub nu.242.verſ. limita tamen ſing. ff. de iureiur. quod etiam tradidimus in d.conſ.753.nu.7. in 1.limit.
11 Colligitur tertiò,quod ſimulatio contractus,† quæ obſcura, eſt, & difficilè probatur. l. dolum. C.de dol. indicijs,& coniecturis plenè probatur.Caſt.conſ.58. viſis ijs.& in cõſ.319.col.2.vol.2.& latè nos id ſumus proſequuti in concl.428.in verb. contractus.nu.7. cũ plur.ſeq. vol.1.
12 Colligitur quartò,†quod contractus feneraticius, qui plerunq; ſolet eſſe obſcurus, propter occultas fœneratorum fraudes,probatur indicijs, & coniecturis: vt voluit Bal.in rubr.extra de off.iud. in 2.col. & probatur ex c.cum in diœceſi.verſ.ſi tamen argumentis. de vſur.hoc idẽ placuit Io. Andr. in c. ex literis de iureiur.& Anch.ac Imo.in c.ad noſtrã.de emp. & vẽd.
13 Colligitur quintò,quod in obſcuris† admittuntur teſtes,qui aliàs non ſunt idonei, vt pater pro filio, vel filius ꝓ patre.l.quoties.& ibi Bart.not.C.de nauf.lib. 11.item ea,quæ fiunt in domo poſſunt probari p eos, qui ibi habitant,licet aliàs minus idonei.d.l.cõſenſu. C.de repu.Prætereà licet in cã criminali teſtes laici cõtra clericos nõ admittãtur; tñ in caſu difficilis probationis admittunt̃,vt ſenſit Abb.in c.de cetero.de teſt. quẽ refert,& ſequitur Alex. in cõſ.64. col. pen.vol. 1.

Animaduertendũ tamen eſt in huiuſmodi probationib.Primò, an alio vllo modo poſſit factũ obſcurũ probari.Nam hoc,ꝙ diximus indicia, & cõiectu-
14 ras facere plenam probationẽ,† tunc demum verum eſt, cum cæteræ omnes probationes deficiant; & qñ ex natura illius facti, & negotij veriſimiliter aliæ ꝓbationes haberi non pñt; ſecus vero ſi poſſẽt haberi; ita declarat Ant.But.in c.3. loco de prob. & in conſ. 24.quæſtio hæc dubia vulgaria habet col. vlt.ver.nõ obſtant iura.quem refert Alex.in d.cõſ.64.nu.5.verſ. & hoc eſſe verum vol. 1. & in conſ. 52. viſo proceſſu cauſæ matrimonialis.col.1. nu.11.verſ. quia ad hæc reſponde.vol.5. & in conſ. 148. in cauſa appellationis.col.3.nu.6.ver.nec obſtat etiam,& in conſ.151.repetitus in cauſa matrimoniali. col. 1. nu.4. verſ. nec ad hoc obſtat eo.vol.1.& quidem omnes Doct.quos ſupra retulimus, tunc demũ veram eſſe concluſionẽ ſuprascriptam dicunt, cum alio modo factũ obſcurũ probari nõ poteſt,idem voluit Iaſ.in l. vlt. nu.8. C.de his,quib. vt indig. ꝙ memoratu dignũ cenſuit Marſ. in ſing.73.plures ſunt num.2.& Gerar.de Petraſan.in ſing.24.vtrum ciuis.in prin. ad idem reſpondit Bert. in conſ.24.non debuerunt.in fi.vol.3. ſic tradidit, & Alc.in tract.præſumpt.reg.1.præſump. 47.nu.5.quod ẽt placuit Steph.Aufre.in add.deciſ. Capel. Thol. 4. verſ.non obſtant iura, & nos aliàs diximus in concl. 533.in verſ. Domeſticus.nu.18.& ſeq. vol. 1. Deindè; conſiderandum eſt diligenter ne fraus aliqua admittatur, Poſſunt enim in huiuſmodi rebus plerunq; admitti fraudes.Quapropter Spec.in tit. de pignorib. in prin.ver.& illud nota,ſcribit, ꝙ per acclamationes, Venite, qa latrones exportãt bona mea , vel auxiliũ afferte,vel capite latrones,& hmõi , nõ probatur furtũ,niſi cõcurrant aliæ cõiecturę.Quapropter diligẽti iudicio opus erit, ne fraus ſua alicui patrocinetur, & alicui damnũ inferatur. Alterũ autẽ obſcuritatis genus eſt,quod exiſtit ex verbis,quæ ita compoſita ſint, vt obſcuram,& perplexam reddant orationem , quæ quidẽ interpretatione diſcutienda ſunt,& declarãda.
15 Hæc verò ſermonis obſcuritas† præcipuè ex cõi loquendi conſuetudine interpretari poteſt. l. hęredes palam.§.ſed ſi notã.ff. de teſta.l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. ff. de leg. 1.l. nummis. ff. de leg.3.& in l.ſi de interpretatione. ff. de legib. Nam communis loquẽdi

16 vſus†etiā cuilibet propriæ verb.ſignif.anteponendus eſt.l.liberorū.§.quod tamē Caius.ff.de leg. 3. vbi no. id gl.& no.in c.1.de iniur.& damn.dat. lib. 6. vbi Io. And.ſic voluere Butr.in conſ.1.col.2.verſ. in contrariū,& cōſ.19.qa hic agitur de poteſta.col. 5. in princ. Iaſ.in l.1.nu.42.ff.de acq.poſſ.Soc. cōſ. 152.caſus iſte in prin.& cōſ.10.circa prin.& cōſ.41.col. pen. vol. 1. Bar.in l.1.in prin.ff.de ſuis,& legit.& in d. l.cū de lanionis.§.aſinā.de fund.inſtruct.& in l. vxorē. §.legauerat.in fi.ff.de leg.3.& in l.vinū.§.illud. de trit. leg. & conſ. 57. Annacellus de Caſtro. verſ. notarius. & cōſ.159.in prin.& cōſ.243.in fi.Bal. in c. 1.de capit. q cor.vendi.Alex.cōſ.69.in fi.vol.5. & conſ. 25. nu.12. vol.6.& conſ.248.nu.4.vol. 6. & cōſ.131.nu.1. vol.7. Aret.in c.per tuas.col.1. extra de probatio. Anch. in repet.c.canonū.col.14.in fi. extra de cōſti.& in conſ. 152.nu.1.Cagn.in prohe.digeſtorū.nu.26.Spec.in tit. de citatio.§.1.col.5.in fi.& col.1.verſ.ſed quid ſi reus. & ibi Iaſ.col.1.Io.And. in addit. Spec. in tit. de inſtr. edit.§.1.col.29.in fi.Campeg.in tract.dotis. q.24.col. fin.in 2.parte. Aret.in c. ſi quis Epiſcopus.in princ.de accuſ.& in c.cum tu.col.3.de teſtib.Anch. conſ. 237. in fi.cum pluribus alijs,quos adducit Manti.tract. de coniect.vlt.vol.lib.3.c.6.& hanc eſſe* communē opinionē,teſtatur Fr.Niconit.in rubr.de oper. nou. nūc. vbi hanc conclusionem pluribus argumentis confirmat, & ab obiectis defendit.

17 Ampliatur prima concluſio, † vt procedat etiam in qualibet materia odioſa,& pœnali, Abb.in c. 2. in prin.de arbitr.Bar.in rub.ff.de oper.nou. nunc. quem ibi ſequuntur* communiter Doct. quemadmodū de *communi opinione teſtatur Fran. Niconit. in rubr. ff.ſol.matr.nu.52.& in eadem rubr.de oper.nou.nūc. nu.240.Mattheſil.not.95.Bartol.in l. 1. ff.de ſuis, & legi.Felyn.in prohem.Decret.nu.4.Ioan. Andr. in c. fundamenta.col.fin.in prin.de elect.in 6. Iaſ.in l.1.§. hoc autem.poſt prin.ff.de oper.nou. nunc. & in l. ſtipulatio iſta.§.hoc quoque,in fin. ff.de verborum obligatio. Aretin. poſt Abb.in cap.per tuas, column.3. de probat.

18 Ampliatur ſecundo,vt procedat, † & in ſtatutis,& in qualibet legali diſpoſitione.c.2. vbi Abb. de verb. ſign. Felyn. in prohem. decret. circa prin.& ibi Butr. Anch.in d.c.Canonum. col. 77. verſ. 2. not.extra.de conſti.Bal.in l.omnes populi.col.pen.ff.de iuſt.& iur. Iaſ.in l.ſi.col.fi.C.de ſuc.edict.Butr.in c. quāuis.verſ. vſus obtinuit.de verb.ſignif. Cagn. in prohem. digeſtorum.nu.25.Oldr. conſ. 165. verſ. ad primam quæſtion.& conſ.219.factum tale, ad fin.

19 Subamplia primo, iſtā † ampliationē, vt procedat etiam in legibus cōditis à quantūcumq; peritiſſimis, doctiſſimis viris. Adhuc enim ſecundum loquendi conſuetudinem communē interpretandæ ſunt. Ant. Butr.in prohem.Decret.& in d. c. quamuis. de verb. ſignif. Bal. in l.ſi nepotes.ff.de teſta.tut.Rom.in l.teſtamento,C.de teſta.milit.Iaſ.in rub. ff.de oper.nou. nunc.atq; Fel.in prohem.decre. nu.3.

20 Subampliatur,† vt procedat etiā in diuina ſcriptura ſecundum Abb.in c.maiores.ad fi. de bapti. quem refert,& ſequitur Fel.in d.prohem.decret. nu. 3.

21 Subampliatur tertio,† vt procedat, etiam ſi in ſtatuto diceretur,quod verba intelligantur, prout iacent; quia adhuc recipiunt interpretationem ex vſu communi.Iac.Butr.in prohem. digeſtorum,quem ſequūtur Ant.Butr.& Abb.in prohem.decret. & ibi eos referendo ſequitur Fel.nu.14.

22 Subampliatur quartò,vt procedat,†etiam ſi ſtatuto caueretur, vt verba intelligantur ad literam Bal.in d.l.omnes populi,pen.q.ff.de iuſt.& iur.& in l.de quibus.ff.de legibus,& in l.data opera.C. qui accuſ. non poſ.Bar.in d.l.omnes populi.ad fin.6. q. ff. de iuſt.& iur.Anch.conſ.413.vlto puncto quos referēdo ſequitur Fel.ſup.cit.loco,nu.14.

Limitatur tamen hęc ampliatio primo,vt nō pro-
23 cedat,†quando diceretur in ſtatuto,nihil extrinſecus addi debere,vel vt intelligātur, nihil extrinſecus addito.Iaſ.in d.rub.ff.de oper.nou.nunc.& in l. ſi auiæ. col.fi.C.de ſucceſſ.edi.Butr.in prohem. digeſtorum, quem ſequitur Fel.poſt Abb.ſup.citato loco. nu. 14. Bar.in d.l.labeo.ff.de ſupellecti.leg. Bald.in d.l.omnes populi. ff.de iuſt & iur.& Rom.ſing. 427.

24 Limitatur ſecundo,vt non procedat,† ſi in ſtatuto dicatur, quod intelligi debeat ſecundum propriam ſignificationem; tunc enim non eſt locus communi loquendi conſuetudini.Bart.in d.l.Labeo, & Fely.in ſupracitato loco,num.14. & Rom. ſing.427. Iaſ.in d. rub.ff.de oper.nou.nunc.& in d.l.auiæ.col. fin. C. de ſuc.edi.Frā.Nic.in d.rub.de oper. nou.nunc.nu. 249.

25 Cōis†enim loquēdi vſus aliud eſt,ꝗ ꝑpria verb.ſignificatio,vt concludit Bart.in d. l. Labeo.ff.de ſuppel. leg.quem refert etiam Fel.ſupra citato loco.

Ex hac concluſione colligitur primo, quod ſtatu-
26 tum†quòd mulier habens filios nō poſſit teſtari, niſi de quarta parte dotis,habet locum etiā in vidua, quæ dotem recuperauit, licet ea nō amplius dicatur dos, ſed propriū matrimonium mulieris.l.fin.C. commu. vtriuſque iud. conſuetudo enim loquendi ſic fert, vt dos etiam recuperata dicatur, Iaſ.in rub. ff. ſol.matr. & poſt eum Io. Annibal. nu. 103. & Franc. Niconit. nu 65. & reliqui Doctores.

27 Colligitur ſecundo, † quod in teſte verbū poſſidere etiam importat,quandoq; detinere, propter communem loquendi cōſuetudinem Spec.in tit. de teſti. §.nunc tractandum,circa fi.verſ.& hoc quoq; quem refert Fel.in prohem.decret. nu. 3.

28 Colligitur tertio,quod licet duę negationes†regulariter faciant vnam affirmationem.c.cum iudex.de reſcript. attamen ex communi vſu loquendi contrarium intelligetur,veluti ſi dicatur.Nego me non debere;ita ſcribit Bal.in l.qui ſe patris.col. 3.ver.& prædicta.C.vnde lib.& in l.1.C.de ſeru. fugit.

29 Colligitur quartò,quòd licet ſpurij† non intelligātur de familia,Bart.in l.tutelas.de ca. minu. Imol. in l.ex facto.§. ſi quis rogatus.ff.ad Trebel.tamen ſi omnes puta Cornelij,in exilium ire iubeātur,etiam ſpurij comprehendentur,propter communem loquendi vſum, authore Aret.in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.ff.de verb. oblig.

30 Colligitur quintò, † quod facta mentione armorū non intelliguntur ſolum ea, quæ enumerantur in l.armorum.ff.de verb.ſignif.ſed & aliæ qualibet, quæ ex vulgi conſuetudine arma nuncupantur. Card. in cle. ne in agro.§.præſ.atæ.5.q. de ſtat.mo. & appellatione beſtiarum,veniunt non ſolùm vrſi feræ,leones,& huiuſmodi,quę enumerantur in l.1.§ beſtias.ff.de poſtulād. ſed & cætera animalia complura,quę vulgus beſtiarum vocabulo appellat.Angel. in d. §. beſtias,& Mattheſil.nota. 96.

Et plura alia huiuſmodi tradit Fel.in ſupra cit. loco, quæ per te nullo negotio colligere poteris: nec enim ea huc transferre noſtri eſt propoſiti, ne actum agere videamur.

31 Diligenter tamen† cōſiderandum puto à qua perſona,& quo tempore, quovè loco verba prolata fuerint. Nam conſuetudo loquendi eius, qui verba protulit plurimum ſpectanda eſt.l. ſi ſeruus plurimum.§. vlt.de leg.1.& ibi not Bart.Aret.& alij. Rom. conſil. 179.num.5.Qua propter ſi nepotes teſtator ſolitus ſit filios appellare,& ipſi appellat.filiorum continebuntur, Rom.conſil.438.in fin. Aret.conſil.145. in fine. Bal.conſ.156.vol.2.gl.in l.ille, à quo. §. ſi de teſtam. in verb.verba.ff.ad Treb.Bar.in l.Centurio. num.27. ff.de vulg.& pupil.Alex.in conſ.197.nu.3.lib. 6. vol. 4.Gozad.conſilio 64.numer.2. conſilio 89.numer.5. Socinus Iun. conſilio 136. numero 2.volum. 2.conſ. 51. numero 9. volum. 4. vbi teſtatur de * communi opinio-

opinione. Idem tradit, conſ. 81. nu. 10. eo. vol. Corn. etiam in conſ. 69. nu. 5. ad fi. vol. 1. & in conſ. 243. nu. 5. vol. 4. Soc. iun. conſ. 90. nu. 18. vol. 1. & conſ. 81. nu. 18. vol. 3. l. cum alim. in prin. & ibi Bar. ff. de alim. leg. Alcia. in l. 1. nu. 47. in fi. de iuriſd. omn. iud. Pariſ. cõſ. 50. nu. 19. vol. 4. conſuetudo autem loquendi eius, de cuius ſermone quæritur, ſpectãda eſt. qualis fuerit eo tempore, quo ea verba, q̃ obſcura ſunt protulit, Aret. in d. l. ſi ſeruus plurisſi. §. vlt. ff. de leg. 1. Rom. in auth. ſimiliter, nu. 93. in fi. ad l. Falcid. nõ ſolum & perſona & tempus inſpici debent, verum etiã locus. Quapropter ſequenda eſt conſuetudo potius eius prouinciæ, in qua natus eſt, quàm alicuius aliæ, d. l. ſeruus pluriũ. Sivle Rom. in l. ſi non ſpeciali nu. 6. in fi. C. de teſt. niſi in aliqua regione diutius verſatus quis fuiſſet, tunc in eius obſcuris verbis interpretandi eius regionis cõſuetudo nõ eſſet negligenda. d. l. ſi ſeruus plurium. §. vlt. Alex. conſ. 131. nu. 4. vol. 7. Vſus autem huiuſmodi ꝓbandus eſt: quod tunc explicabimus, cum ad locum ventum erit, vbi de hac re eſt tractandum; nimirùm in concluſ. vſus communis.

32 Secundò obſcuritas † declarari põt per verba ꝓcedẽtia, & ſeqnẽtia, arg. d. l. ſi ſeru⁹ pluriũ in fi. ff. de leg. 3. & eorũ, quę vult Bar. in l. 1. §. & patui. ff. de vi, & vi arm. not. in l. bonę. ff. de verb. ſign. Pariſ. cõſ. 79. nu. 17. & Iaſ. in l. iuriſgentiũ. §. ꝙ ferè nu. 5. ff. de pact. Plura alia iſtis ſimilia, ex q bus obſcuritas dilucidari poteſt, adiungere poſſem: verum cum ea parum, aut nihil ferè probationum materiam attingant, idcircò iciẽs illa prętereo.

CONCLVSIO MCXXX.

ARGVMENTVM.

Ab obſtetricum teſtimonio multiplices elici probationes: quarum etiàm nonnullæ explicantur.

SVMMARIVM.

1 *Obſtetricibus credendum eſſe in his, quæ pertinent ad artẽ ſuam, quemadmodum & medicis ad artem medicam ſpectantibus.*

2 *Obſtetricum depoſitioni credẽdum eſſe, an partus ſit immaturus, necne.*

3 *Obſtetrices probant, an modo natus infans viuere poſſit, necne.*

4 *Obſtetrices probant an mulier grauida ſit, necne. Et quod id probent. nu. 5. & 6.*

7 *Obſtetricibus aſſerentibus aliquam eſſe grauidam tunc demum credi, ſi cum iuramento depoſuerint. Et cur, nu. 8. Contrar. nu. 9. Conciliatio, nu. 10.*

11 *Obſtetricum teſtimonio quidem credendum eſſe, nec ab eo recedendum, ſed iudicem poſſe conueniri, vt illarum dictum, vel improbe factum corrigat.*

Multiplex, & varia ſoletà noſtris ab obſtetricũ depoſitione, & teſtimonio elici probatio: earum namq; fidem tãtoperè ſunt comprobati, vt eas medicis, plurimis in rebus
1 æquare non ſint veriti. Etenim † quemadmodum illis inſpectantibus ad artẽ medicam fidem habere conſueuere, vt videre eſt, ex l. ſemel. C. de re mili. lib. 12. & ex c. ad aures. de æta. & qualit. teſte Specu. in §. videndum reſtat, nu. 26. verſ. hoc quoque notãdum eſt. tit. de probatio. & ſic eis in arte ſua credere ſolent, vt ꝓbatur ex c. cauſam. de probatio. id me docuit Iodoc. Damaho. in Enchirid. ſimil. & par. in verb. medicus, & obſtetrix. vbi de hac re plura.

2 Hinc ad probandum, † an partus immaturus ſit, necne obſtetricum iudicium exquirunt, earumque depoſitioni omnino fidem adhibent, vt reſpondit Paris. in conſ. 56. num. 15. volu. 2. in huius tamen rei explicatione in præſentia non immorabor, cum id à nobis pluribus ſupra fuerit diſcuſſum in concl. 1084. incipien. natum quem eſſe. per totam concluſionem volum. 2.

3 Quemadmodum etiamſi lis oriatur, an modo † natus infans viuere poſſit, necne, obſtetrices probabũt, nec ab ipſarum teſtimonio erit recedendum, cunctis id placuiſſe ſcribentibus dixit Clar. in lib. ſenten. in §. teſtamentum, quęſt. 45. verſ. vlt. de qua re nos multa in ſupra citata concl.

4 Præterea, an mulier † vterum ferat, & grauida ſit ꝑ obſtetrices erit probandum, atque adeo eis credendum, vt ſenſit Angel. in l. illud. ff. ſi pars hæredit. peta.

5 Iſtud declarabis, † vt ad hoc probandum tres vocentur obſtetrices: ſed tamen duas tantum poſſe ꝓbare mulierem eſſe prægnantem, vt reſpondit Vlpia. in l. 1. in prin. ff. de ventr. inſpic. vel etiam vna, ſi mulier ſe prægnantem confiteatur; vt ex d. l. 1. in §. de inſpiciendo colligit Specul. in §. reſtat de num. 6. verſ. item tres obſtetrices, tit. de teſte.

6 Quod poſtremum limitabis, † vt non procedat, quã illa vna obſtetrix ſe ingerit: tunc enim ſe ſuſpectam reddit; & ideò tum maior numerus requiritur, quàm quando negat: ita tradidere ſcribentes in d. l. 1. §. de inſpiciendo. ff. de ventr. inſpiciend.

7 Illud item, † quod diximus, credendum nempè eſſe obſtetricibus aſſerentibus aliquam eſſe grauidam, vel non: intelliges tunc demum eis fidem haberi, ſi cum iuramento depoſuerint, vt not. in l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecun. nupt. & in l. comparationes. C. de fid. inſtrum. ſic ſenſit Bart. in d. l. 1. in prin. & in l. Theopompus. ff. de dot. præleg. Iaſ. in l. de pupillo. §. qui opus nouum, num. 4. ff. de oper. nou. nunciat. & in hanc ſententiam plures congerit Felin. d. c. propoſuiſti. col. 4. in 3. concl. ſub nu. 7. de probatio.

8 Et hoc ideò, fit, † quia deponens de peritia, atteſtatur de credulitate, vt probat idem Felyn. vbi ſupra.

9 Contra tamen † ſenſit Accurſ. in d. l. 1. in princ. ſuper verſic. vel duæ. ff. de ventr. inſpicien. & l. iuriſiurandi in gloſſ. a. verb. item quando tractatur. Cod. de teſtibus.

10 Attamen conciliari † inter ſe hi autores diſſidẽtes hoc pacto poſſunt. Nam aut obſtetrix gerit officium publicum tunc de eo, ad quod illud officium extenditur, ei creditur, ſine iuramento. vt patet in tabellionione: quia iam iurauit exercere officium ſuum legaliter, ſed de eo, ad quod non extenditur, & ſi nõ eſt officialis publici, non creditur ei ſine iuramento: ita inſigniter admodum conciliat Dyn. in ſing. 205. incip. quod obſtetricib. de quo nos plura in conc. 1034. incip. tritum eſt nu. 34. cum plur. ſequent. vol. 2.

Supra relatum pronunciatum etiam intelliges, vt
11 tanta fides † ipſis obſtetricibus non ſit habenda, quin judex poſſit adiri, vt earundem dictum, vel improbè factum corrigat: poteſt enim tunc ipſe conueniri: ita teſtante Bart. in l. arbitrio nu. 4. verſ. communiter. ff. qui ſatiſd. cogant. cuius ſententiam ſingularem eſſe tradunt ſcribentes in c. fraternitatis. de frigid. & maleſ. & d. c. propoſuiſti, de probatio. idem ſcripſit Iod. Damhou. in dict. Enchirid. par. & ſimil. in verb. medicus, & obſtetrix.

Poſſem & hoc in loco illud ſubiungere, quo pacto ſcilicet, virginitas per obſtetrices probetur: ſed quoniam id rectius, & commodius explicabitur infra in concl. Virginitas, idcircò ibi cætera mihi dicenda reſeruo.

CONCLVSIO MCXXXI.

ARGVMENTVM.

Homicidium ad ſui defenſionem feciſſe, qui dixerit, id ab eo probandum eſſe: tum quo pacto id probetur latiſſimè examinatur.

SVMMARIVM.

1 *Occidiſſe aliquem ad ſui defenſionem qui dixerit, id ab eo probandum eſt probationibus certis, & concludētibus, vt nu. 2.*
3 *Occidens aliquem probatur id ad ſui defenſionem feciſſe eo ipſo, quod appareat ipſum fuiſſe ab occiſo inſultatum.*
4 *Inſultatus quicquid facit, præſumitur nō ad vindictam, ſed ad ſuam defenſionem facere.*
5 *Inſultu probato euadit inſultatus pœnam homicidij, ſi inſultantem occiderit.*
6 *Occidens aliquem ſe defendendo, non dicitur maleficium committere.*
7 *Aggreſſor magis videtur à ſe ipſo occiſus inſultando, quā ab ipſo aggreſſore illum occidendo pro ſui tuitione.*
8 *Vim vi repellere licet non ſolum ex legibus, ſed etiam iure naturæ, & omni gentium more, & conſuetudine.*
9 *Occidens præparantem ad offenſam, licet nondum offenderit, ad ſui defenſionem occidiſſe dicitur.*
Et cur. nu. 10.
11 *Occidens aliquis alium venientem cōtra ſe cum enſe, & id probet, dicitur probaſſe quod fecerit ad ſui defenſionem, & excuſabitur ab homicidij pœna etiam ſi non probet, quod alias euadere non poterat, vt nu. 12.*
13 *Inſultatus videns aggreſſorem contra ſe venientem cū telo, non tenetur fugere, etiā ſi poſſit ſine periculo vita, ſed poteſt illum expectare, & ſe defendere & ſe defendendo occidens dicetur pro ſui defenſione feciſſe, & nu. 18.*
Contrarium, num. 14. Concil. multiplex, vt num. 19. cum plur. ſequen.
15 *Quilibet tenetur rixas fugere, nec ſe eis accommodare.*
16 *Ponere manus ad arma debet eſſe vltimum refugium, & vltimum ſubſidium.*
17 *Homicidium ad ſui neceſſariam defenſionem commiſiſſe ſe probare volens, quid in primis articulare, & probare debeat.*
20 *Intellectus clem. 1. de homic.*
21 *Inſultatus tunc præcipuè non tenetur fugere quando fuga eſt ſuſpecta: ſecus ſi non ſit ſuſpecta.*
22 *Occidens inſultantem debet neceſſario probare ſe feciſſe ad ſui neceſſariam defenſionem quando dubitatur, an propter homicidium incurrat irregularitatē ſecus quo ad eu. ati nem alterius pœnæ occidenti infligenda.*
23 *Inſultatus tenetur fugere de iure Canonico, etiam ſi fuga fuiſſe igno minioſa, dummodo ſit ſine periculo, ſecus de iure ciuili.*
24 *Occidiſſe ad ſui defenſionem etiam tunc dicitur cū probatur, illum, qui ab aliquo interfectus eſt, fuiſſe in inſidijs poſitum, & ipſum expectaſſe, vt interficeret.*
25 *Inſultatus prior præſumitur quis, cum probatur bona fama ipſius, & vita pacifica.*
26 *Aggreſſor præſumitur qui rixoſus eſt.*
27 *Aggreſſor, & procurator præſumitur is, qui prior ad arma manus poſuit, & hoc, ſi ab inſultato fuerit occiſus, dicetur probata defenſio neceſſaria; etiam ſi habuerit enſem ſub brachio, & expectaret aduerſarium, qui debebat tranſire per viam, vt nu. 28.*
29 *Defenſio propter quam quis excuſatur à pœna homicidij, debet eſſe cum moderamine inculpata tutela.*
30 *Vocis, cum moderamine inculpata tutela, declaratio.*
31 *Moderamen inculpata tutela circa tria conſiſtere.*
32 *Eodem genere armorum quis ſe defendere debet, quo percuſſus eſt.*
33 *Armorum qualitas circa exceſſum moderaminis inculpata tutela non conſiſtit in minoritate, ſed in exceſſu armorum.*
34 *Inſultatus cum enſe poterit pugione, vel fuſte ſe tueri, & dicetur armis æqualibus ſe defendiſſe, non è contra.*
35 *Inſultatus poteſt ſe defendere inæqualibus armis, quando exceſſus detur in perſona inſultantis; vt quia ſit robuſtior, & fortior.*
36 *Inſultatus inæqualibus armis ſe defendere poteſt, cum aliter ſe defendere nequit. Et cur. ibidem.*
37 *Inſultato an liceat ſe defendere ſclopeto aduerſus aggreſſorem enſe, & pugione armatum, quod latè ab auctore hic diſcutitur in vtramq; partem, vt nu. 38. cum pluribus ſequen.*
42 *Inſultatus temporis æqualitatem debet ſeruare in defenſione, vt ſi ſubito fuerit adortus, ſubito etiam, & incontinenti ſe defendat, vt defenſionis, non vindictæ gratia feciſſe dicatur.*
43 *Defenſio incontinenti facta quando dicatur.*
44 *Occidiſſe ſe dicens aggreſſorem pro ſui defenſione, neceſſario probare debet defenſionem a ſe factam fuiſſe incontinenti, & non ex interuallo.*
45 *Occidiſſe ſe dicens aggreſſorem pro ſui defenſione, neceſſario probare debet, ſe feciſſe defenſionem incontinenti, & ante factū, & non poſt, niſi mediatè, ſucceſſiuè, vel quaſi mediatè.*
46 *Inuaſor ſi poſt vulnus illatum aufugiat ſtatim, & percuſſus currens poſt inſequatur, eumq; occidat, non dicitur is incontinenti, & ad neceſſariam defenſionem feciſſe, ſed vltionis timore.*
47 *Inſultato licet percuſſorem fugientem occidere, cum is animum repercutiendi habuit: quod poſterius iudicis arbitrio relinquitur.*
Quomodo autem in hoc ſit formandus articulus, habes, nu 48.
49 *Occidens percuſſorem fugientem poſt vulnus acceptum nō eſt puniendus pœna ordinaria homicidij.*
Et cur. nu. 50.
51 *Inſultatus etiam ex interuallo aggreſſorem occidens, dicitur incontinenti ſe defendiſſe, quādo ad extraneos actus pertractus eſt.*
52 *Hoſtes publici latrocinando inuadentes aliena caſtra poſſunt etiam ex interuallo expelli, & dicitur incontinenti facta defenſio. Et cur. nu. 53.*
54 *Inſultatus, qui aggreſſorē iuſtè accuſauit, qui fuit captus, & in carceribus detentus, ſi poſtea illum videat fugientem, poteſt impunè occidere, & interuallo vlciſci.*
Et cur. nu. 55.
56 *Defenſionis moderamen inculpata tutela poſitum in cauſa conſiſtit in eo, vt inſultatus faciat ad defenſionem, nō ad vindictam.*
57 *Officiali exequenti reſiſtere, & ſe defendere nefas eſt; ſique officialis ſe defendentem occidat, immunis eſt a pœna.*
58 *Homicidium ſit necne commiſſum ad defenſionem, & cū moderamine inculpata tutelæ relinquitur arbitrio iudicis.*

1 Occidiſſe aliquem † ad ſui defenſionē, qui dixerit, illud probare eū oportebit, quia præſumptio eſt contra occidentē. l. 1. C. ad l. Corn. de ſica. l. ſi non cōuicij. C. de iniur. teſte. Alc. de præſump. reg. 3. præſump. 39. nu. 7. Carrer. in pract. crim. §. circa. nu. 132. verſ. ſed quæro. Herc. de cautio. de non offen. c. 30. nu. 28. & Cęp. conſ. 28. nu. 4. cuius
2 quidem probationes † debent eſſe certæ, & concludētes, vt Bal. per illum tex. aſſeruit in l. 1. in prin. ff. quod met. cau. atq; Carrer. d. § circa poſt d. n. 132. Plurimis autem modis probari homicidiū ad defenſam fuiſſe commiſſum ſcripſere Doct. varijs in locis, & præcipuè in l. 1. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. & in l. is, qui aggreſſorē. C. ad l. Corn. de ſicar. ac paſſim criminaliſtas in practicis id docuiſſe compertum eſt; quorum aliquos his ſubijciemus.
3 Primò itaq; loco, occidens aliquem † probatur id ad ſui defenſionē feciſſe eo ipſo, quòd apparet ipſum

fuiſſe

fuiſſe ab occiſo inſultatum: ſic reſpondit Gram. conſ. 18. Saluatoris mundi. ex vulgari Bar. & Flor. doctr. in l. 1. §. cũ arietes. ff. ſi quadr. pau. feciſ. dic. quod. & ante eos obſeruauit gl. in c. ſi proſodiens. in verſ. ſecularib. de homic. & latè conſuluit idẽ Gram. in conſ. 29. incomprehenſibiles. ferè per totũ. ſic aſſeruit, & Dec. in cõſ. 678. caſus, de quo quæritur, nu. 2. & in d. l. vt vim nu. 10. ff. de inſt. & iur. Fel. itẽ in c. ſignificaſti. il 2. nu. 13. verſ. ſed iſtis nõ obſtãtib. de homi. & Bert. in cõſ. 1. nu. 19. q id vna mẽte oẽs Scribẽtes tenere teſtatus eſt.

4 Inſultatus enim† quicquid facit præſumitur nõ ad vindictã, ſed ad ſuam defenſionem facere, vt cõſultus reſpondit Alex. in conſ. 29. nu. 4. lib. 1. & cõſ. 109. nu. 2. eo. lib. Dec. etiam in conſ. 459. nu. 2. & 4. & conſ. 176. nu. 2. & ſeq. & in d. cõſ. 678. per tot. Carrer. quoq; id firmat in d. ſua praxi. §. circa. nu. 129. hoc etiã aſſeruit Marſ. in conſ. 4. nu. 14. & ante eum ſcripſit Aret. in tract. maleſ. in verſ. & dictus Titius ſe defendẽdo in 1. car. verſ. dixit quod, & placuit Bald. in conſ. 430. incip. qui mortem, vol. 1.

5 Ex quorũ doctrina illud poſteà exijt, † quod probato inſultu, euadit inſultatus pœnã homicidij; vt id à Bal. proditũ eſſe in l. & ſi certus. §. ſi vnus. ff. ad Syl. teſtatur idem Gram. d. conſ. 18. nu. 2. & dixit Fel. in d. c. ſignificaſti. il 2. nu. 13. verſ. ſed iſtis non obſtãtibus de homic. vbi reiectis obiectis quibuſdã, firmat hãc ſententiam, etiam ſi occidens defenſionem nõ probet. permittit enim aggreſſo aggreſſorem pro ſui tuitione occidere impunè, vt habemus ex context. c. dilecto. in prin. de ſen. excom. lib. 6. & c. ſignificaſti. il 2. de homic. vt dixit Marſ. in l. 1. num. 28. & ſeq. C. ad l. Corn. de ſicar. & in ſing. 100. incip. occidens.

6 Et ratio eſt: † quia occidens aliquem ſe defendẽdo, non dicitur maleficium committere, ſecundũ Bal. in d. l. data opera. col. 4. C. qui accuſ. non poſ. & aſſeruit Marſ. in d. l. 1. nu. 36. verſ. & ratio prædictorũ. ff. ad l.
7 Cor. de ſica. Vel etiam quia aggreſſor magis videtur à ſeipſo occiſus inſultando, quam ab ipſo aggreſſore illum occidendo pro ſui tuitione, vt † animaduertit Abb. in c. clerici. il 1. de vita, & honeſt. cler. Carrer. in praxi crim. §. 6. col. 2. nu. 27. verſ. 1. & Mar. etiam cõſ. 81. nu. 81. nu. 10. Gram. in d. conſ. 29. nu. 10. & ſeq. ac Blanc. in pract. crim. in §. iuris pmiſſione. nu. 5. idem Marſ. in d. l. is, qui aggreſſorẽ. nu. 8. & 9. C. ad l. Cor. de ſicar. quibus acceſſit Bar. Bertaz. in conſ. 75. viſo proceſſu, nu. 6. qui alios citat, & in conſ. 111. nu. 1. lib. 1.

8 Vim etenim vi repellere † non ſolùm omnes leges, omniaq; iura permittunt, etiam occidẽdo ipſum inuaſorem, l. ſcientiam. §. qui cũ aliter. ff. ad l. Aquil. cũ ſimi. verum etiã id iure naturæ omnibus animalibus, vel ratione carẽtibus permiſſum eſt, vt l. 1. §. cũ arietes. ff. ſi quadr. pau. fec. dic. &c. ius naturale. vbi *oẽs, & præcipuè Claud. de Seiſel. in lectura, num. 40. & in rep. nu. 70. & ſeq. de qua re ẽt reſpondit Cæpol. conſ. crim. 41. nu. 2. & in cõſ. 42. nu. 2. vbi plura. de materia ſcriptũ reliquit, de qua ẽt latè dixit Marſ. in pract. §. quoniã. n. 62. & in d. ſing. 100. accuſatus. & latius Iul. Clar. in pract. crim. ∫. homicidiũ. verſ. excuſatur aũt.

9 Concluſionem hãc † primo loco ampliare poteris, vt etiam procedat, ſi tantummodo conſtabit de præparatione ad offendendũ: nam & eo caſu occidens præparãtem ad offenſam, licet nondũ offenderit, ad ſui defenſionẽ occidiſſe dicitur, teſte Bal. id pulchrè aſſerenti in l. lege, in lect. antiq. ff. loc inquiẽs, ita fuiſſe de facto indicatũ; vt refert, & ſequitur Iaſ. in d. l. vt vim, col. 2. nu. 9. ff. de iuſt. & iur. Quo in loco cenſuit hãc parte eſſe humaniorẽ, & amplectendã; ea ratio-
10 ne; † quia non debet inſultatus expectare, ꝙ vulneretur, ſed debet ipſe incipere ademnare, vt declarant Bar. & *omnes in l. 1. C. vnde vi. Idem aſſeruit Bert. in conſ. 190. pro faciliori. nu. 4. lib. 3. ex mente omnium Scriben. Dec. etiam docuit in cõſ. 678. nu. 2. & Ruin. conſ. 13. nu. 2. Id quoq; memoriæ tradidit Alex. conſ. 98. quoniam excellentiſſimum. col. 1. nu. 4. vol. 3. Cui adhæret Gram. conſ. 56. nu. 3. 11. & 12. & habetur per Bal. in l. 1. nu. 17. & ſeq. vbi etiam Sal. q. 5. n. 13. C. vnde vi. cum alijs, quos recenſet Bert. in d. conſ. 111 nu. 2. & latè hoc probat Clar. in prac. crim. § homicidiũ, ſub verſ. ſed quomodo probetur. ibi non enim; vbi communiter teneri ab omnibus, & ita in facti contingentia abſolutum fuiſſe quendam nobilem, qui alium ſibi minantẽ interfecerat, atteſtatur ex Afflic. relato ſuper 1. part. conſt. Regni, rub 9. nu. 33. & rub. 13. nu. 30. cum alijs eo loco per eum illatis.

11 Hinc fit, quòd eo ipſo probem, † quòd aliquis veniebat contra me cum cultello, vel enſe, & ego occidi eum, dicor probaſſe, quod feci ad defenſionem meam, & ſum excuſatus à pœna homicidij; ſecundũ Bartol. in l. ſed & ſi quemcunq; in prin. per illũ text. ff. ad leg. Aquil. quem ſequitur Alex. in cõſ. 109. col. 3. nu. 2. vol. 1. & eum refert, & ſequitur idem Iaſ. in d. l. 1. nu. 9. ff. de iuſt. & iur. à qua non receſſit Cæp. cõſil. crim. 28. nu. 14. Marſ. cõſ. 4. nu. 17. & Gram. d. cõſ. 28. nu. 4. & latè Dec. in d. l. vt vim nu. 10. ff. de iuſt. & iur.

12 Nec refert, an probẽ, † ꝙ aliàs euadere non poteram; quia ſatis eſt probare hanc præparationem, & motionem de loco ad locum, ex quo lex præſumit, ꝙ ſi quis inſurgit cum cultello cõtra aliquem eundem omninò occidere velit, per tex. in l. is, qui cũ telo. C. ad leg. Corn. de ſica. & probauit Bar. in cõſ. 16. Vanur. Petri. nu. 1. vol. 2. tradidit etiam Gram. conſ. 56. nu. 11. & 12. & Bero. cõſ. 193. nu. 1. vol. 3. & Cæp. cõſ. 28. viſo proceſſu. nu. 15. quibus adhæſit Bertaz. d. conſi. 111. nu. 2. quo in loco idem alios ſentientes citat.

13 Extende ampliationem † eouſq eſſe veram, vt nec aufugere teneatur inſultatus, etiam ſi poſſet ſine periculo vitæ, ex eo; ne terga vertendo occideretur ab aggreſſore. ac quia homini claro, & præcipuè militi fuga nõ leuem ignominiam, & probrum affert, e ſolet ꝙ in perſonis huiuſmodi deſiderare fas nõ eſt: nemo enim iniuriã perſonalem tenetur pati ſicuti nec realem, cum tamẽ realis minor ſit: quia maxima realiũ eſt quaſi minima perſonalium, l. in ſeruorũ. §. fi. ff. de pœn. ita arbitratus eſt Cyn. in l. 1. n. 9. verſ. adhuc quæro. C. vnde vi. & no. Bar. in l. furem. ff. ad leg. Corn. de ſica. quos referendo ſequitur Bal. conſ. 312. viſis actis nu. 3. vol. 4. & meminit Iaſ. in d. l. vt vim. nu. 38. vbi de cõmuni teſtatur, & ibi etiã Dec. n. 31. ff. de iuſt. & iur. idẽ rñdit Rim. conſ. 44. nu. 12. & Io. de Amic. cõſ. 77. nu. 5. idq; tenuit Boſſ. in tract. crim. tit. de homic. nu. 86. & vno conſenſu id tradidiſſe* oẽs Scribentes aſſeuerauit Alex. in cõſ. 109. nu. 4. vol. 1. & in cõſ. 119. nu. 12. lib. 7. Fel. itẽ in c. ſuſcepimus. de homi. teſtatẽ *vnanimes id ſcripſiſſe prudẽtes: nullo poſito diſcrimine, an inſultatus ſit perſona, cui dedecori ſit fugere, ſiue nõ. Quod, & itẽ cõprobat Did. Couar. in rep. clem. ſi furioſus poſt. n. 4. de hom. ꝙ nec prætcrijt clariſſ. Petr. Caleſ. in cõſ. 103. nu. 11. inter cõſ. crim. lib. 1. vbi addit *cõem cõſenſu oĩum eſſe receptã, aggreſſũ, nec ẽt teneri fugere ab æquali; p Alex d. cõſ. 109. col 4 circa prin. idẽ ſenſit Iul. Clar. in prac. crim. ∫. homicidium. verſ. atq. ideò. in fi. ꝙ cõprobauit ẽt Petr. de Barbo. in cõſ. 97. nu. 15. & ſeq. inter cõſ. cri. lib. 1. & cẽſuit Cæp. d. cõſ. 28. nu. 19. quo in loco ẽt addit ex mẽte Inno in c. ſi verò. il 1. de ſent. excom. ꝙ ad hoc, vt qs excuſari poſſit à pœna homicidij, ſufficit pbabiliter dubitare de offenſione, neq; opus eſt ad probãdũ, ꝙ aggreſſus occiderit aggreſſorẽ ad ſuã defenſã pbare, an potuerit aufugere, vel aliter euadere, vel cũ honore, vel ſine; ſed ſatis eſt pbare, qđ aggreſſus erat in diſcrimine vitæ cõſtitutus, tm Ang. in l. 1. C. vnde vi. q ad hoc citat l. is, q aggreſſorẽ. C. ad l. Cor. de ſica. & inquit, ſe de facto hoc modo plures defendiſſe. cuius dictũ refert, & approbat Petr. de Barbo. in d. conſ. 97. nu. 20. inter conſ. crim. lib. 1. & ſequitur Mar. in conſ. 4. poſt num. 17. & Grama. d. conſ. 18. num. 15

14 Huic extenſioni refragari † videt tex. in clem. 1. de homic. quo in loco ſtatuit ſummus Põtifex, tũ a occidentẽ inuaſorem ſuum excuſari, quando aliter euitare nõ valet, & gloſ. ibi in verb. non valens, id exemplificat in eo, qui erat inangulatus vel ſic arctatus, ꝙ fugere non poterat, nec clamare, vel aliter ſe iuuare; ꝙ & idẽ intellexerũt Anch. ibi col. 1. 3. no. Zabarel. col. 5. nu. 26. & Imol. col. 2. nu. 10. ex quorum mente habetur elate, quod ſi in agreſſi poteſtate eſt fugere ſine vitę diſcrimine, nõ debet reſiſtere aggreſſori, ſed fugere, aliàs occidendo nõ excuſaretur à pęna: vt etiã auctoritate illius tex. tenuerunt ibi cęteri Scribentes, & recẽtiores, ac alij in l. 1. C. vñ. vi. & in l. is, qui aggreſſorem. per illũ tex. C. ad legẽ Corneliam. de ſicar. & in hũc ſensũ refert eũdẽ tex. clem. prima de homicid. Marſ. in d. l. 1. nu. 18. verſ. 9. limita. ff. ad legẽ Corneliam de ſicarijs, & in d. l. is qui aggreſſorem. nu. 10. quo in loco apertè determinat, quod tunc occidens aggreſſorem non punitur, quãdo aggreſſus eſt in periculo vitæ conſtitutus, ſecus autẽ quando nõ eſſet de angulatus, vel in periculo vitæ poſitus; quia tunc nõ liceret ipſi aggreſſo aggreſſorẽ occidere, per tex. in d. l. is, qui aggreſſorem. ibi in diſcrimine vitæ, & per alia iura eodẽ loco ab ipſo allata. & eiuſdẽ ſentẽtię fuis Iodoc. Damoud. in praxi. crim. tit. cui permiſſum occidere. c. 76. nu. 7. & 8. qui propterea inquit opi. Bal. & aſſeclarum tutã non eſſe, & à religione Chriſtiana alienam, ad, ꝙ ſexcentos citat, quos per te videre poteris. Pro quorũ
15 opinione facit: quia quis tenetur, rixas fugere, nec ſe eis accõmodare, l. capitalium. §. ſolẽt. ff. de pęn. exẽplo D. noſtri Ieſu Chriſti, qui perſecutionẽ Herodis fugit in Aegyptum, etiã ſi potuerit ſe defendere, & occulto inſtinctu manus Iudæorum in Herodẽ conuertere, gloſ. in c. ſuſcepimus. in verb. interimeretur. de
16 homic. 23. q. 3. §. 1. item, quia ponere † manus ad arma, debet eſſe vltimum refugium. & vltimum ſubſidium; idcirco qui poteſt euadere, non debet percutere, neq; percutiendo occidere.

17 Hinc eſt, † quod qui ad coactã, neceſſariamq; defenſionem homicidiũ commiſiſſe probare intẽderit, hunc prius inuaſionis ab altero certitudinẽ per articulos ꝓponere, & probare oportebit, articulando primo, quod ab illo prius inuaſus fuerit. (Nã ſi hic prior inuaſiſſet, nullam habuiſſe coactam defenſionẽ dici poſſet) ſecũdo ꝓbare debebit, quod in ea inuaſione adeo fuerit in anguſtia cõſtrictus, vt ſine ſummo vitę ſuæ periculo, imò nec vllo alio mõ potuiſſet ex ea afflictione aufugere, niſi ſe defendendo aduerſariũ occiderit. Ita admonent Iodoc. Damohud. in ſua praxi. crim. tit. cui permiſſ. occidere, c. 76. nu. 4. ex ſententia eiuſdẽ Marſi. in d. l. is qui aggreſſorem. loco proximè citato, & Ro. in ſing. 28. incip. accuſatus. vbi pro ſingulari citat Bald. in l. 1. col. 3. verſ. item in aſſeſſor. C. de confeſſ. ad quem locum ſolent aſſeſſores confugere tanquã ad Apollinis reſponſum, practicantes ex illo dicto, quod ſi in articulis defenſionis non adijciatur, & probet illa qualitas, quod fecerit ad neceſſariã defenſionẽ, nõ excuſaretur occidens à pęna homicidij vt per eundẽ Ro. d. ſing. 28. & confirmauit Iaſ. in d. l. vt vim. col. 2. in princ. ff. de iuſt. & iur. Idẽ cenſuit Feli. in cap. ſignificaſti. col. 3. circa fin. de homicid. & late reſpondit Ioan. de Ami. in conſ. 77. col. 6. verſ. 3. non obſtãt. & ante eum dixit Lanfranc. de Oria. in c. quoniam contra. §. confeſſiones. verſ. vnum, circa prin. de proba. dicens hoc eſſe perpetuo menti tenendum.

18 Verior tamen eſt † prior ſentẽtia, quod inuaſus videns aggreſſorem venientem cõtra ſe cum telo, nõ tenetur fugiendo rixam euitare. etiam ſi conſtet, quod potuiſſet, ſed poteſt illũ expectare, & ſe defendere, & defendẽdo aduerſarium occidere, abſq; pęna homicidij: qa eo caſu cẽſetur occidiſſe pro neceſſaria ſui tuitione; vt hunc in modum declarauit Cępol. conſ. 42. num. 3. qui recitata opinione Cyni, & aliorum Vltramontanorum ab hac opinione diſſidentium aſſerẽte Bart. * & communiter Moder. Ange. Sal. & alios in dict. l. 1. vnde vi, tenere, quod indiſtinctè nullus cogitur aufugere, ſiue ei fuga ſit verecunda, ſiue non: Idem cenſuit Iaſon. in §. item ſi quis col. 5. Inſtit. de act. vbi admonet, quòd licet dictum Bal. in d. l. 1. C. de cõfeſ. conſueuerit pro ſingulari reputari, tamen idem Bal. ſibimet aduerſarius contrarium ſcripſit in l. fin. C. de teſtibus poſt Bart. in conſ. 100. incip. quidam Maffiolus, lib. 1. quibus in locis concludunt, quod ad probãdum homicidium fuiſſe ad defenſam commiſſum, ſufficiat, quod teſtes deponant fuiſſe factum ad defẽſionem, licet non adijciant, illam qualitatem neceſſariam, ſic etiam arbitratus eſt Thom. Diplo. in addi. ad idem conſ. Bart. ſitera C. & reſpondit Alexand. in d. conſ. 76. viſa inquiſitione, num. 5. lib. 1. & in d. conſ. 109. viſis, & vt oportet conſideratis, num. 6. eod. lib. 1. ea ratione, quia defendere ſe, eſt quædam neceſſitas loci, & temporis: vt per Bartol. d. conſ. 100. lib. 1. & per Dec. conſ. 54. in cauſa circa fin. & in d. l. vt vim. num. 171. vbi etiam Iaſ. nu. 10. ff. de iuſt. & iur. & hãc eſſe * communem opinionem firmat Nicola. Pign. in addit. ad d. ſing. Rom. 28. de qua re latè diſſerit Carrer. in pract. crim. in vtranq; partem in tit. de homici. §. 6. nu. 126. qui etiam à * cunctis Scribentibus id eſſe comprobatum confirmauit, & * communem hanc eſſe opinionem teſtatus eſt Dec. in d. l. vt vim, nu. 17. à qua nõ eſſe recedendum in pract. admonet Clar. in d. §. homicidiũ. verſ. ſed quomodo & * cõem, & veriorẽ eſſe hanc DD. ſenten. affirmat Bertaz. d. cõſ. 1. n. 23.

19 Iſtud tamen † auctorũ diſſidium ad concordiã reduci poterit hanc diſtinctionem ſubijciendo. Nam aut violentia infertur circa res ad earum occupationem, vel diſtinctionem, & tunc non debet quis fugere; quia fuga trahit ſecum periculum ipſarum rerum, ſed pro defenſione illarũ licet inuaſorem interficere & dicetur tunc occidiſſe ad ſuam defenſionẽ, ſecundum Carrer. in pract. fol. mihi. 361. nu. 39. & ſeq. vbi communem dicit; prout etiam de * communi atteſtatur Clau. de Seicel. in d. l. vt vim. num. 45. & ſeq. & ibi Dec. nu. 31. & Iaſ. nu. 23. & ſeq. ff. de iuſt. & iur. & latè per Iul. Clar. in pract. crim. §. homicidium. verſ. hæc autem concluſio. & in verſ. vltima eſt defenſio. vbi tñ diſtinguit inter furem nocturnum: ponitq; ibi quatuor, quæ requiruntur vt licitũ dicatur homicidiũ; vt ſ. primo fiat pro defenſione ſui ipſius, vel rerum ſuarũ, ſecundò ꝙ clamet, tertiò quod eum non cognouerit, neq; haberet teſtes, qui potuerunt illũ cognoſcere, & contra eum deponere; quartò ꝙ eum capere non potuerit, & hæc omnia requiri ſecundũ * omniũ Scriben. ſententiam atteſtatur Iacob. Bouten. in repe. l. capitalium. in §. famoſos. nu. 264. verſ. 6. limito. ff. de pœn. quem ſeq. Clar. loco proximè citato. Quod tñ velim intelligas eſſe verũ de iure ciuili, non autẽ de iure * Canonico. nam illo iure concludunt non licere hominem interficere pro rebus tantum ſeruandis, vt teſtatur Fel. in cap. 2. poſt nu. 4. de homic.

Aut infertur moleſtia circa perſonã. & tunc aut fuga imponat periculũ ſalutis, quia inimicus eſt ſibi ad ſpatulas, & terga vertẽdo poſſet facilè vulnerari, tũc non debet fugere, ſed ſuam ſalutẽ tueri. d. l. ſcientiam §. q cum alter. ff. ad legẽ Aquil. & per Alex. de Neuo inter conſilia crim. diuerſorum conſ. 77. nu. 7. lib. 1.

Nam illo caſu defenſio hęc neceſſaria, & ꝑciſa dicitur, qua omiſſa perſona eſſet veriſimiliter peritura, vel deterior futura. ꝓpterea licita eſt. Aut fuga importat periculũ honoris, & tunc idẽ dicendũ eſt; qa quilibet tenetur, & debet honorẽ ſuum tueri, vt latè per Tiraq. in tract. de nobil. c. 20. num. 63. 64. 65. vbi iſtud intelligitur etiam habere locum, quando etiam fuga fieri poſſet ſine periculo aggreſſi, ſed nõ ſine dedecore, vt in nobili ab alio imperito. qui etſi ſine periculo fugere poſſit, non tamen tenetur fugere; ex ſententia

Cyn.

Cyn. in l. ſi ex plagis. §. tabernarius. & iterũ in d. l. ſcientiam. §. qui cum aliter, & ibi etiã Flor. ff. ad leg. Aql. in ſuis addit. & ex pluribus alijs ab eodem Tiraq. more ſuo ibi. congeſtis; vbi etiam id extendit ad quemcunque aggreſſum, ſiue ſit nobilis, ſiue ignobilis, ex eo, quod fugere ſemper eſt ignominioſum, & ſæpiſſimè periculoſum, vt dixit Bald. in d. l. vt vim. col. pen. ff. de iuſt. & iur. & cæteri relati per eundem Tiraq. loco proximè citato, nu. 65. Aut fuga nullum importat periculum, ſed cautelam quandam: & tunc debet qs fugere, quia id ſibi non nocet, & alteri prodeſt arg. l. 2. §. Item Varus. cum ſimilibus. ff. de aqua plu. arcen. nec iſto caſu eſſet leuis honor curandus; vt ſic diſtinguendo reperij voluiſſe Bal. in repe. l. 1. col. 4. ver. ſed pone, quidam fecit inſultum. C. vnde vi. cuius doctrinam comprobat Marſi. conſi. 4. num. 18. & 19. & ab ea etiã non receſſit Cępol. conſi. 28. Magiſter Iacob⁹, num. 16. & conſi. 29. viſo proceſſu. num. 18. & ſeq.

20 Vel aliter ſcđo loco † reconciliari poſſunt Doctores inter ſe diſſentientes, declarãdo tex. in dicta clem. 1. de homic. vt illa verba, nõ valẽs ſe aliter tueri, &c. intelligi debeant tueri, ſcilicet ab iniuria, quæ aggreſſo ab aggreſſore infligitur, cogendo illum fugam corripere. Nam ſi aliter non põt ſe à fuga defendere, licitum eſt ei fugatorem occidere, ne hanc violentiam patiatur, nec vis facienda eſt, an potuerit fugere ſine verecundia, vel non; quia fuga eſt vilitas, & vitium animi, & vt iam diximus, ignominioſa. & periculoſa & ppa neminem teneri eam eligere, cum charitas ordinata plus amet ſe in vngue pedis, quam aduerſarium in vertice capitis; idcircò non debet quis hanc fugæ iniuriã pati, ſed potius offendere eũ, qui alterũ ad fugam compellere intendit; ſic cenſuit Bal. in cõſ. 312. viſis actis. n. 1. ver. 3. eſt præmittendum vol. 4.

21 Iſtud tamen declara † per eũdem Bal. loco citato. ver. ego dico, &c. vt procedat, quando fuga eſt ſuſpecta, quia aduerſarius eſt à tergo: quia tunc non tenet̃ fugere, vt iam ſuperius explicauimus. Si verò ſuſpecta non eſt, ſed eligibilis apud graues, & ſenſatos viros; qui ceſſando dant locum vacuum, & innoxium, & tunc debet quis fugere, & abſcondere ſe, & rixas fugere, quod eſt de prudentia naturali, quæ docet nos, inter duo mala, maius euitare. Nam ſicuti prudentia eſt ruenti non ſe opponere, ita furor eſſet, ſi furioſum euitare poſſes, & nolles.

22 Dic ẽt tertio † ad ſaluandum Bal. in d. l. 1. C. de cõfeſſ. & Rom. d. ſing. 18. quod eorum ſnĩa locum ſibi vendicare poterit, qñ controuertitur, an quis ꝓpter homicidium incurrat irregularitatem, & dicendum vr̃ cum Bald. & Romano, quod ſi non probetur homicidium commiſſum fuiſſe ob neceſſariam defenſionem, non excuſari occidentem ab irregularitate, iuxta terminos d. clem. 1. de homic. cum ſua glo. & c. clericus, paganum, & c. de his clericus. d. 50. cum glo. ibi, in verbo de his, quibus in locis expreſsè requirit, ꝙ illa neceſſitas ſit ineuitabilis, nec ſatis eſſet ſi probaretur probabilis, per rõnes ibi adductas; ſecus verò, quoad euitationem alterius pœnæ occidenti infligẽdæ; quia eo caſu non ita, arcta, & neceſſaria requireretur defenſio; cum nec aggreſſus fugere teneatur, ꝑ ſupradicta; & ita inueni Anch. declaraſſe in d. clem. 1 colum. 2. poſt 3. notab. verſic. hoc vltimum non credo de homic. & ibi Card Zabar. col. 5. poſt nu. 26. in fin. quem ſequitur Nicol. Pign. in addi. ad ſing. Rom. 28. in fin. in quorum ſententiam deſcendit etiam Iodoc. Damohud. in pract. crim. cap. 77. poſt nu. 9. ver. iſtud autem eſt verum.

23 Quartò dicit etiam † opinionem Bal. & aſſeclarũ procedere de iure canonico, quo quis tenetur fugere, & ſi ſit ei fuga ignominioſa, dummodò ſit ſine periculo; quia melius eſt pati aliqualẽ læſionẽ famæ, quã hominem excandeſcere: non tñ ſic eſt de iure ciuili, vt ſupra probauimus, & prout declarat Imo. in cle. 1. quæ incip ſi furioſus. num. 11. de homic. & ibi Zabar q. 26. Fel. in d. c. ſuſcepimus, in fin. Carrer. in pract. crimin. §. circa num. 131. ver. iure autem Canonico vbi plures citat. & Hercul. in tract. de caut. de non offendendo. cap. 30. num. 31. & ſeq.

24 Secundò põt concluſ. ampliari, † vt etiam dicatur ad defenſam aliquem occidiſſe hominem, ſi probet̃ illum, qui ab ipſo interfectus eſt, fuiſſe in inſidijs poſitum & ipſum expectaſſe, vt interficeret; eo. n. caſu ꝑmiſſum eſt ſimiles inſidiatores præuenire, & eos interficere; vt vniuerſos * Doct. in hanc deſcendere ſententiam affirmauit Placa. lib. 1. delictorum c. 21. n. 12 quem ad hanc rem citat Iul. Cla. in praxi crim. §. homicidium ver. põt etiam homicida. quo in loco iſtud declarat, vt demum verùm ſit, ſi ex huiuſmodi inſidiſtale periculum adeò eminens ſit, vt non ſatis tutò euitari poſſet niſi occidendo inſidiatorem: ſi autẽ ipſe inſidiator comprehendi, aut vitari poſſet, illius eſt opinionis, quòd homicida non ſit ab aliqua pœna extraordinaria excuſandus. De hoc tamen ſe reijcit ad ea, quæ dixit ſupra in verſ. ſed quomodo, quẽ locum tamen conſulere poteris.

25 Tertiò amplianda erit concluſ. † vt ſi dubiũ ſit, qs fuerit aggreſſor in rixa ad effectum, vt occidẽs dicat̃ occidiſſe ad ſui defenſionẽ probando bonam famã, & vitam pacificam ipſius occidentis, ex hoc præſumitur ipſum fuiſſe inſultatum, & ex conſequenti ob tuitionem ſui ipſius interfeciſſe aduerſarium: qa qui bonæ famæ eſt, inſultatus ſemper præſumitur, vt colligere eſt ex contextu l. non oẽs. §. barbaria. ff. de re militari. & ſpeciatim, de hoc ſcripſere Io. Fab. & Flo. in d. l. 1. §. cum arietes. ff. ſi quadr. pau. fec. dica. quorũ auctoritate id veriſſimum arbitratus eſt Alex. in tract. præſump. reg. 3. præſump. 39. nu. 8. & conſuluit Io. de Amic. conſi. 23. num. 10. & Gramm. conſi. 29. nu. 17. vol. 3. quem refert Fel. in c. dilecti. col. penul. num. 14 voluit ẽt Alex. de excep. quibus conſulendo adhæſit Bertaz. conſ. 1. nu. 13. lib. 2. & cenſuit D. Octa. Vlpell. conſi. 118. & Hercu. de cautio non offen. ca. 30. n. 13. ꝙ ante cum ſcripſit Carrer. in pract. crim. §. circa nu. 139. vbi alias præſumptiones, quibus quis præſumitur aggreſſor, recenſuit, quas per te videre poteris; & ad idem adeas noſtras concluſiones in verb. aggreſſor, & in verb. offenſor, vbi de his abundè diſſeruimus, ꝑ-

26 ut è contra, probando † ꝙ ille, qui repeniur mortuus fuerit rixoſus, præſumitur etiam fuiſſe aggreſſor, & propterea licuiſſe contra eum ſe opponere, vt idem Io. de Amic. d. conſil. 23. num. 6. latè ſcripſit, & illum referendo ſequutus eſt Bertaz. dicto conſil. 1. num. 12 qui alios, idem tenentes citat Quod & prius animaduertit Card. Zabarel. in clem. 1. q. 133. num. 33. de homic. vbi concludit, quod repertis duobus inuicem rixantibus, & ignoratur, vter primò inceperit alterum inſultare, præſumendum omninò eſſe contra magis rixoſum, per tex. in d. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milit. cui conſenſit Alc. præſumpt. 9. num. 9. & cõprobauit Gramm. not. 24. num. 5. qui in terminis allegat Alber. de Roſa. in d. l. vt vim. ff. de inſt. & iur. Hoc etiam veriſſimum cenſuit Cępol. conſi. 28. nu. 13. & conſilio 29. num. 12. & tradidit D. Vulpell. dicto cõſilio 118. num. 18.

27 Quartò amplia conclu. † vt ea præcipuè locũ ſibi vendicaret, qñ qs occidit illum, qui prior fuit ponere manus ad arma nam ex illo actu cenſetur ꝓuocator & aggreſſor, vt proditum eſt à Blanc. in pract. cri. §. 3. pars defẽſionis. fol. mihi 148. n. 16. & habem⁹ à Cęp. in conſ. 28. n. 5. 7. 9. & in conſ. 29. n. 7. idẽ cẽſuit Franc. Aluarot. in conſ. 74. n. 29. in 1. vol. conſ. crim. Talis. n. qui manus ponit ad arma, ſemper dr̃ habere præſumptionẽ iuris cõtra ſe, vt pulchrè ſcripſit Arc. in conſi. 34. viſis diligenter col. 1. verſ. 2. eſt præmittendum, ex qua præſumptione dr̃ ꝓbata neceſſaria defenſio; quia non eſt expectanda percuſſio, ut rectè dixit Baldus

in d.l.1.num.17.& 18.C.vnde vi.& Cepol.d.conſi.28.
nu.10.Bertaz.latè conſi.101.num.3.& ſeq.& conſi.1.
nu.18.vbi propè infinitos citat. Nam terror armorum
ſufficit. vt iuſta dicatur defenſio, ſecundum Aret. in
tract. malef. in verb. & dictus Titius ſe defendendo.
col.2.verſ.dixi, quod licitas. poſt med. cuius dictum
authoritate plurimorum ſcribentium confirmauit
idem Bertaz. locis proximè allatis.

28 Quam ampliationem † ſubampliare poteris, vt et
procedat in eo, qui habebat enſem ſub brachio expe-
ctātem aduerſarium debentē per viam tranſire; nam
ſi poſtea euaginauit contra eum, licitè interfici pote-
rit, & dicitur occiſus ad defenſionem, vt Author eſt
Bertaz d.conſ.101.num.10.per Cepol.d.conſi.28.n.7
& alios per eundem ibi allatos. nam quoties aliquis
aliquem expectat, vt occidat, licitum eſt, illum expe-
ctantem, & gladio, & ferro repellere, nec poſtea tan-
quam homicida tenetur; quia tanquam defenſor ꝓ-
priæ ſalutis in nullo peccaſſe videtur, vt probatur in l.
is, qui percuſſorem. C. ad legem Corn. de ſicar. & la-
tè per Cep. conſ.44. num.3.

29 Modò intelligenda † primo loco eſt cōcluſio nr̄a,
vt defenſio pp quam quis, iuxta ſupra narrata, excuſa
tur ab homicidio debeat eſſe facta cum moderamine
inculpatæ tutelæ; prout à Dioclet. & Maxim. Impp.
ſancitum eſt in l.1. C. vnde vi. & à Vlpiano reſpōſum
eſt in l.3. §. cum igitur. ff. de vi, & vi armat. Idem vna
* mente oes * Scribētes ad illa iura, & alibi, vbi de hac
re verba facere, comprobarunt, præcipuè Bald. in d.l.
30 1.num.3. vbi declarando hanc vocem, † cum mode-
ramine, intelligit importare illud, quod ſe defendens
tranſcendere nō debeat inculpatā tutelam; & ſic duo
in defenſione requiri ibi profitetur, tutelam, ſcilicet,
& irredarguibilem ſiue inculpatā: quia culpabilis defen
ſa non eſt permiſſa, & concludit ibi. nu.4. defenſionē
veram, & moderatam eſſe, quanta expedit, & ideo nō
plus facere quam oportet, nec aliter q̄ iudex ex varijs
circunſtantijs arbitrabitur. Hoc etiam voluit Accur.
in d.l.1. in ver. moderatione. C. vnde vi. vbi de hac re
magiſtralem tradit doctrinam; & latius iſtud docet
Blanc. in pract. crim. in 3.p. defenſionis, fol. mihi 146.
num.2. Clar. ēt id confirmauit in pract. crim. §. homi-
cidium verſ. ſcias tamen, & conſuluit Gramm. conſil.
* 64. num.2. qui * communem dicit, quod & plenè exa
minatur per Angel. de Aret. in tract. malef. in verb. &
dictus Titius ſe defendendo. 10. colu. verſi. ex his Car-
rer. item in pract. crim. §. circa nu.95. verſ. circa quar-
tum. Iſtud itidem comprobat Marſi. in conſi.21.n.34
& in conſi.80. nu.54. ver. nam defenſio. Io. de Amic.
conſi.77. verſ. non obſtat. in contrarium, qui pariter
* de * communi Doctorum ſententia teſtatur Cep. etiā
in conſ.42. num.4. & rectè animadue. tit præclarus
Dom. Octau. Vipel. conſ.125. num.16. aliter, ſi aggreſ
ſus excedat modum in ſe defendendo, vtique erit pu
niendus, licet non pœna ordinaria, vt per Clar. dicto
verſic. ſcias tamen.

31 Quod quidem moderamen † circa tria præcipuè
conſiderarunt Scribentes conſiſtere: videlicet, circa
modum ſe defendendi, circa tempus, & circa cauſam
defenſionis. idq́ue probarunt authoritate gl. d.l.1. C.
vnde vi. à qua tradita habentur requiſita huiuſmodi,
& ex recentioribus dixit Blanc. in pract. crim. in d.3.
p. defenſionis. num.2. & ſeq. Clar. in pract. d. §. homi-
cidium verſic. ſcias tamen, & Carrer. pariter in d. pra.
§. circa num.95. & ſeq. ac Bolog. in conſi.36. colum.
5. verſic. verum ſi dicatur.

32 Circa primū de modo ſe defendendi dixerunt, eo-
dem genere armorum, quo quis percuſſus fuit, eodem
ēt genere ſe defendere debere; vt ſi armis inferatur
violentia, armis quoque repellatur, ſi ſine armis ſimi
li modo repellatur. exempli gratia, qn̄ quiſpiam iner
mis inuadit me, ſed pugnis tātum bellaturus, inermis
quoque me defendam, ac illi tantùm pugnis reſiſtam
oportet, ideſt, nō eſt mihi licitum illum gladio per-
cutere, per gl. in d.l.1. in verb. moderamine. C. vnde
vi, & per tex. in d.l.3. §. cū igitur. ff. de vi, & vi arm. &
dixit Blanc. loco proximè citat. num.3. & Carrer. vbi
ſupra, & in §. circa, num.95. & Clar. loco iam allega-
to, ac Io. de Amic. d. conſi.77. verſ. non obſt. & Iodoc.
in pract. crim. c.76. num.14.

33 Iſtud tñ intellige † verùm eſſe: qn̄ qualitas armorū
non excedat: ſecus verò, ſi minuat, vt in caſu in quo
conſuluit Grammat. d. conſi.63. num.3. de illo, qui cū
lancea irruit contra alterum, vbi commune conclu-
dit, quòd aggreſſus aduerſus eum potuit cum enſe ſe
tueri, & aduerſarium vulnerare, quem locum citat
Blanc. d. pract. crim.3. p. defenſionis, num.3. nam ſi ag
greſſus ſe defendat exiguioribus armis, non dicitur
excedere moderamen inculpatæ tutelæ; quia quali-
tas illa, quæ deſideratur, in ſui defenſione non exclu-
dit minoritatem, ſed exceſſum tantum; vt declarat
Carrer. d. pract. crim. d. §. circa d.n.96. per gl. in conſt.
pacis cultum ibidem ſi minoribus credo.

34 Ex quib. inferunt † Doct. ꝙ ſi cum enſe ſit inſultus
poterit inſultatus pugione ſe tueri, & dicetur cū æqua
libus armis ſe defendiſſe, vt à pœna excuſetur. Idē ar-
bitrandum eſt, ſi inſultatus enſe fuſte occidat; ſecus tñ
e conuerſo ſi pugione, vel fuſte quis inſultatur, & ag
greſſus enſe interficiat; quia tunc dicitur exceſſus in
armis reſpectu inæqualitatis earum, vt per eundē Car
rer. loco proximè citato, qui adducit Gramma. Io. de
Amic. & Lanfranc. de Orian. locis ſuperius adductis
ac Mar. in conſi.21. num.38. qui idem confirmat. Pa-
ri modo dicendum erit ſi aliquis inſultat me, cum ba
culo, & ego percutiam cum gladio, quòd non exceſ-
ſet, nec cum moderamine inculpatæ tutelæ id feciſſe
* dici poteſt, vt ita tenere * communiter Scribentes af-
firmat Clar. d. §. homicidium. d. verſ. ſcias tamen.

35 Quod tñ velim temperes, † vt id non habeat locū,
quando exceſſus detur in perſona inſultantis, vt quia
forte ipſe fortior, & robuſtior erat aggreſſo. Nā tunc
permiſſum eſt etiam armis inæqualibus ſe tueri, vt
* * cōiter Doct. in d.l.1. C. vnde vi, & Bal. in l.1. col.1.
verſ. tu aſſeſſor. C. de confeſſ. prodiderunt, & ſequuti
ſunt Blanc. & Carrer. locis iam ſæpè citatis, & Iodoc.
Damhoud. d. pract. crim cap.66. num.14. magis enim
attendenda eſt paritas perſonarum, quàm armorū. ſe-
cundum Bal. in d.l.1. num.4. C. vnde vi. in lec. vbi ex
eo infert, quòd ſi quis plus poteſt cum pugno, q̄ alius
cum enſe, quod in dubio debilis, ne à potente percu-
tiatur cū pugno, poterit ſe defendere cum gladio qa
defectus virium pōt ſuppleri cum lucramine armo-
rum, vt per eundem Bal. in d.l.1. nu.16. in repet.

36 Secundò temperandum eſt illud dictum, † vt nō ꝓ
cedat, qn̄ quis aliter ſe defendere nequiuerit: nam eo
caſu, & armis inæqualibus, aggreſſo vti licebit. ex no.
p Doct. in d.l. is, qui aggreſſorem. C. ad legem Corn.
de ſica. nam curare nō debemus æqualitatē armorum
vbi neceſſitatē euitare non poſſumus; vt dixit Bal. in
repet. d.l.1. nu.13. quia neceſſitas facit excuſabile, qđ
aliàs non liceret. l. qui potuerit. ff. de manumiſſ. teſt.

Quocirca illud in præſentia in dubiū reuocari pōt,
37 † an ſi inuaſor enſe, vel pugione armatus, aggredia-
tur aduerſarium, & aggreſſus inermis reperiatur nec
penes ſe alia arma habeat, quam paruum ſclopetum
(vulgò piſtollam nuncupatum) quod alia de cauſa in
occultò retinebat, & alia via ſibi non erat parata, qua
periculum euadere poſſet, niſi exonerando ſclopetū
contra aggreſſorē, liceat eo caſu ſibi illo genere ar-
morum reſiſtere aduerſario, etiam ipſum occidendo.

38 Et pro parte negatiua † vr̄ dicendum non licere
ex eo præcipuè, quod etſi ſclopetum dicatur exiguū
telum reſpectu enſis, tamē quia habet tractum velo-
cius, eminusq́; offendat, in hoc dicitur valdè excede-
re enſem, & ratione huius exceſſus etiā inæqualitatē
armorū extare: & propterea dicebat Bal. in lect. d.l.1.
num.3.

num.3. C.vnde vi, quod veniens percutere me cũ ſeſo,non mihi licet eum arcu depellere; vt etiã in hũc ſenſum illum citat Maria.Salamo.ibidem nu.6.verſ. iam de inculpata tutela:cuius dictum admodum inſeruire videtur quæſtioni noſtræ.

39 Attamen verius contrarium † cẽſeri oportet, ſi ſupponamus aggreſſum enſe ita arctatũ fuiſſe, vt nõ ſine diſcrimine propriȩ ſalutis euadere queat, vel ſi nõ ſine dedecore fugere ei fas ſit. Hoc enim caſu cõſentaneum eſt, vnicuiq; licere audaciam aduerſarij reprimere, eiuſq; aſſaltum præuenire potius, quàm à plaga accepta tardè vendicare; quia vt Imperarores Valentinianus, Theodo. & Arcad. edixerunt in l. vnica. C. quando lic. vnicuiq; ſine iud. ſe vin. melius eſt occurrere in tempore, quàm poſt exitum vindicare; neceſſitas enim, vt paulo ante dicebamus ex ſenten. Bal. in d.l.1.C.vnde vi.nu.13.excuſabile, & punibile facit, ꝙ alias non eſſet; & non conſiderant iura æqualitatem armorum vbi neceſſitas ipſa impellit nos. vnde ſi euitare nõ valeo, & fugam arripere non debeo propter vituperium, quod ex ea mihi inſurgit, fas non eſt aduerſarium expectare, vt me cedat, per gl. in l.3. verſic. qui armati. ff. de vi, & vi arma. ſed armis, qualiacunq; ſint, & quȩ ad manus meas perueniunt, illam repellere permitti debet: cum melius ſit ante vulneratã cauſam occurrere, quàm poſt remedium quærere, vt idẽ Bal. dixit in repet. d.l.17.

Alias ſi ita ſtrictè ad corticem ſententiam DD. vt armis inæqualibus defendere nõ ſit licitum, intelligemus per multa incommoda nos inde ſequi eſt neceſſe: nam primo in arbitrio inſidioſi aggreſſoris erit, me manu vacua petere, ego autem, qui fortè fortuna tũc telum teneo, illud obijcere debuero, vt iuſta ſit defenſio. ſic etiã ſi quis pugione me percutere intẽdit; mihi ſtringere enſem contra eum permiſſum nõ erit, ſi inculpata tutela dici non poteſt, quæ longiori telo fit. Quod quidem maximũ abſurdum eſſet, vt admonet Bald. in d.l.1.nu.12. C. vnde vi, qui de impingendo colapho loquitur: & latè id validis rationibus; & textuum ponderationibus tuetur Maria. Salam. in repet. l. vt vim nu.6. vſq; ad nu.10. ff. de iuſt. & iur. vbi poſt multa concludit, ſiue inermem, ſiue armatum aggreſſorem tuum repuleris, vel fuſte, vel gladio, vel lancea, vel ſaxis, vel arcu, vel his omnibus nulla lege prohiberis: ibique quamplura alia ad hanc rem ſpectantia addit, quæ per te videre poteris.

40 In illam tamen deſcenderem ſententiam, † quod ſi retinens ſcopletum in abſcondito, id aliquo dolo faceret, vt aduerſarium traheret ad pugnam, tanquam inermis videretur, & exinde ex improuiſo poſitis manibus ad ſcopletum aggreſſorem interficeret, iſto caſu non excuſaretur, quia potius ipſe prouocator dici poſſet, quam prouocatus, cum poſſet euitare, & noluit, vt fraude aduerſarium deciperet.

41 Idem arbitrarer, † ſi ipſemet aggreſſus cinctus eſſet enſe, & ſcopleto, & cum poſſet ſtringere enſem contra aggreſſorem, & ſe defendere, illum abiecit, & manus ad ſcopletum poſuit occidendo; hoc etiam caſu non cenſeretur neceſſitate interfeciſſe, ſed voluntate, non ad defenſam, ſed ad vindictam; arg. eorum quæ tradidimus in concl.864.nu.10.

Circa ſecundum requiritur, vt temporis æqualitas
42 † ſeruetur hoc eſt ſi ſubitò adortus ſim, me ſubitò itẽ defendã, nec poſt diutina inuaſionis interualla, ſed illicò, & pene è veſtigio, atq; in ipſo primo aggreſſoris furore interficere mihi fas ſit: nã ſi poſt ſpatia aliquot aut interualla tẽporis id homicidium cõtigiſſet, vindicta, & nõ defenſio eſſet exiſtimanda. l. nullos. C. de iudæ. & cælic. cui concordat c. porrò. iuncta glo.2. de diuor. Ad idem eſt tex. l.3. §. cum qui. ff. de vi, & vi arma. no. etiã in d.l.1. C. vnde vi, & in d.l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. quorum iurium authoritate, id etiam tradiderunt Carrer. in pract. d. §. circa. num.107. Blanc. in ead. pract. d.3. par. defenſ. num.5. Iodo. Damhoud. pariter in pract. c.76. num.11. & ſeq.

43 Verum tamen † eſt hic animaduertendũ, quod incontinenti, & nõ ex interuallo dicitur defenſio facta, ſi antequã deueniatur ad aliquos actus extraneos, ſed in aggreſſu ipſo, atque in pugnæ cõtinuatione cædes ipſa committatur, l. ſi ex plagis. §. tabernarius. ff. ad l. Aquil. & ſcripſit Bar. in d.l.1. verſ. circa hoc, C. vnde vi, vbi etiam Alex. & per Abb. in c. olim. col.4. nu.10. de reſtit. ſpol. Blanc. etiã d.3. par. defenſ. nu.6. & Carrer. in co. §. circa nu.108. Damohud. vbi ſupra.

44 Quorum ſententia † eo vſque pro vera accipienda eſt, vt neceſſe habeat occiſor probare defenſionẽ factam fuiſſe incontinẽti, & non ex interuallo, alioqui vltio, & non defenſio præſumeretur, vt latè probat Carrer. d. §. circa. nu.109. ex traditis per Ang. in tract. malef. in verb. dictus Titius ſe defendendo, colum.3. verſ. aduertas, vbi tamen idem Angel. arbitrio iudicis relinquit, an occiſio ad offenſam, an ad vindictam commiſſa fuerit.

45 Secundo intelligenda eſt ſententia † prædictorum de defenſione incontinenti, vt eouſq. vera ſit, vt percuſſori neceſſe ſit probare, feciſſe defenſionem ante factum, & non poſt, niſi mediatè, ſucceſſiuè, vel quaſi mediatè: ſic cenſuit Bal. in d.l.1. num.10. verſ. conclude. C. vnde vi, quem ſequitur Carrer. & Blanc. locis proximè adductis.

46 Hinc cõnſequitur, † quòd ſi inuaſor poſt vulnus illatũ ſtatim aufugiat, & percuſſus currẽs poſt inſequitur, eumq; occidat, non dicitur incontinẽti, & ad neceſſariam defenſam interfeciſſe, ex quo non neceſſitate defenſionis, ſed tumore vltionis, & nõ q a timuit ſe vlterius percuti, ſed vt vindictam de vulnere iã accepto ſumeret prȩſumendũ inſequutũ fuiſſe: ſic proditum eſt à Bal. in d.l.1. in repet. nu.28. verſ.10. quȩritur. C. vnde vi, qui citat Cy. Aret. & alios idem ſentiẽtes, idem cenſuit Carrer. in d. pract. crimin. d. §. circa num.110. verſ. quid ſi aggreſſor. & ſcripſit ante eum Barto. in l. ſi ex plagis, §. tabernarius. ff. ad l. Aquil. & Dec. in d.l.1. nu.10. verſ. ſecus tamen.

47 Quod tamen † temperandum erit primò, vt verum ſit, ſi percuſſor animum repercutiendi nõ habuerit: ꝙ ex coniecturis arbitrio iudicis videndum ſerit, an eo caſu licuerit percuſſo inſequi etiam poſt plagam acceptam, & occidere aduerſariũ: vt nos docet Carrer. eo. loco verſ. tempera tamen, vbi etiam idem ſtatuẽdum eſſe cenſuit, ſi ipſe aggreſſor poſt percuſſionem ſtaret. cum & tunc præſumatur habere animum repcutiendi durante rixa; per Bart. in d. §. tabernarius, & in d.l.1. qui docet id deprehẽdi ex qualitate perſonæ, & factorum: & per Dec. in d.l.1. nu.10. verſ. ſi vero.

48 Hinc admonet nos † Bal. in d.l.1. nu.44. verſ. vltimo concludo. Aduocatum debere eſſe cautum, vt faciat articulum, quòd durãte rixa fuit facta percuſſio à primo percuſſio, & nõ poſt percuſſionem, cum tũc diceretur feciſſe ad vindictam, & non ad defenſionem.

49 Secundo velim declares, † quòd & ſi percuſſorẽ fugientem nõ ſit permiſſum occidere, vt eſt dictum, tñ ſi occideretur poſt vulnus acceptum à percuſſo, occidens nõ debere puniri pœna ordinaria homicidij: quia propter iuſtum dolorẽ ex præambula percuſſione commotus prȩſumitur occidiſſe, quo fit, vt mitius puniri debeat. ſecundum Abb. in cap.1. de iniurijs, & Dec. in d.l.1. nu.11. verſ. & licet, ff. de iuſt. & iur. per no. dictum Anto. de Butr. in d.c. olim. il 1. col. vlt. verſ. in quantum dixi. de reſtitut. ſpol. vbi etiam dicit, quod talis excedens moderamen punitur, ut culpoſus, non vt doloſus. idem obſeruauit Fely. in c. ſignificaſti il 2.
50 nu.14. de homicid. ſentiens id euenire; † quia homo incenſo calore permotus nõ eſt in plenitudine intellectus ad id etiam multa adducit Carrer. in d. pract. crim. §. circa, nu.110. verſ. tempora etiam.

51 Declarã tamen, † vt prædicta locum habeant, niſi

ad

in d.l.1.num.17.& 18.C.vnde vi.& Cępol.d.conſi.28.
nu.10.Bertaz.latè conſi.101.num.3.& ſeq.& conſi.1.
nu.18.vbi propè infinitos citat.Nam terror armorum
ſufficit, vt iuſta dicatur defenſio, ſecundum Aret. in
tract. malef. in verb. & dictus Titius ſe defendendo.
col.2. verſ.dixi, quod licitas. poſt med.cuius dictum
authoritate plurimorum ſcribentium confirmauit
idem Bertaz.locis proximè allatis.

28 Quam ampliationem † ſubampliare poteris, vt ẽt
procedat in eo, qui habebat enſem ſub brachio expe-
ctãtem aduerſarium debentẽ per viam tranſire; nam
ſi poſtea euaginauit contra eum, licitè interfici pote-
rit, & dicitur occiſus ad defenſionem, vt Author eſt
Bertaz d.conſ.101.num.10.per Cępol.d.conſi.28.n.7
& alios per eundem ibi allatos. nam quoties aliquis
aliquem expectat, vt occidat, licitum eſt illum expe-
ctantem, & gladio, & ferro repellere, nec poſtea tan-
quam homicida tenetur; quia tanquam defenſor ꝑ-
priæ ſalutis in nullo peccaſſe videtur, vt probatur in l.
is, qui percuſſorem. C.ad legem Corn. de ſicar. & la-
tè per Cęp. conſ.44. num.3.

29 Modò intelligenda † primo loco eſt cõcluſio nr̃a,
vt defenſio pp quam quis, iuxta ſupra narrata, excuſa
tur ab homicidio debeat eſſe facta cum moderamine
inculpatæ tutelæ; prout à Dioclet. & Maxim. Impp.
ſancitum eſt in l.1. C.vnde vi.& à Vlpiano reſpõſum
eſt in l.3. §.cum igitur. ff.de vi,& vi armat. Idem vna
* mente oẽs * Scribẽtes ad illa iura,& alibi, vbi de hac
re verba facere, comprobarunt, præcipuè Bald. in d.l.
30 1.num.3. vbi declarando hanc vocem, † cum mode-
ramine, intelligit importare illud, quod ſe defendens
tranſcendere nõ debeat inculpatã tutelam;& ſic duo
in defenſione requiri ibi profitetur, tutelam, ſcilicet,
& irredarguibilem ſiue inculpatã: quia culpalis defen
ſa non eſt permiſſa, & concludit ibi. nu.4. defenſionẽ
veram, & moderatam eſſe, quanta expedit, & ideo nõ
plus facere, quam oportet, nec aliter q̃ iudex ex varijs
circunſtantijs arbitrabitur. Hoc etiam voluit Accur.
in d.l.1.in ver.moderatione. C.vnde vi. vbi de hac re
magiſtralem tradit doctrinam; & latius iſtud docet
Blanc.in pract.crim.in 3.p.defenſionis, fol.mihi 146.
num.2.Clar.ẽt id confirmauit in pract.crim.§.homi-
cidium verſ.ſcias tamen,& conſuluit Gramm.conſil.
* 64.num.2.qui * communem dicit, quod & plenè exa
minatur per Angel.de Aret.in tract.malef.in verb.&
dictus Titius ſe defendendo.10.colu.verſi.ex his Car-
rer.item in pract.crim.§.circa nu.95. verſ.circa quar-
tum. Iſtud itidem comprobat Marſi.in conſi.21.n.34
& in conſi.80.nu.54.ver.nam defenſio. Io.de Amic.
conſi.77. verſ. non obſtat. in contrarium, qui pariter
* de * communi Doctorum ſententia teſtatur Cęp.etiã
in conſ.42. num.4. & rectè animaduertit præclarus
Dom.Octau.Vipel.conſ.125.num.16.aliter, ſi aggreſ
ſus excedat modum in ſe defendendo, vtique erit pu
niendus, licet non pœna ordinaria, vt per Clar. dicto
verſic.ſcias tamen.

31 Quod quidem moderamen † circa tria præcipuè
conſiderarunt Scribentes conſiſtere: videlicet, circa
modum ſe defendendi, circa tempus, & circa cauſam
defenſionis. idque probarunt authoritate gl.d.l.1. C.
vnde vi. à qua tradita habentur requiſita huiuſmodi,
& ex recentioribus dixit Blanc. in pract. crim. in d.3.
p.defenſionis.num.2.& ſeq. Clar.in pract.d.§.homi-
cidium verſic.ſcias tamen, & Carrer. pariter in d.pra.
§.circa num.95.& ſeq.ac Bolog. in conſi.36. colum.
5.verſic. verum ſi dicatur.

32 Circa primũ de modo ſe defendendi dixerunt, eo-
dem genere armorum, quo quis percuſſus fuit, eodem
ẽt genere ſe defendere debere; vt ſi armis inferatur
violentia, armis quoque repellatur, ſi ſine armis ſimi
li modo repellatur. exempli gratia, qñ quiſpiam iner
mis inuadit me, ſed pugnis tãtum bellaturus, inermis
quoque me defendam, ac illi tantùm pugnis reſiſtam
oportet, ideſt, nõ eſt mihi licitum illum gladio per-
cutere, per gl. in d.l.1.in verb. moderamine. C. vnde
vi, & per tex. in d.l.3. §.cũ igitur. ff.de vi, & vi arm.&
dixit Blanc.loco proximè citat.num.3.& Carrer.vbi
ſupra,& in §.circa, num.95. & Clar. loco iam allega-
to, ac Io.de Amic.d.conſi.77.verſ.non obſt.& Iodoc.
in pract.crim. c.76.num.14.

33 Iſtud tñ intellige † verùm eſſe: qñ qualitas armorũ
non excedat: ſecus verò, ſi minuat, vt in caſu in quo
conſuluit Grammat.d.conſi.63.num.3.de illo, qui cũ
lancea irruit contra alterum, vbi commune conclu-
dit, quòd aggreſſus aduerſus cum potuit cum enſe ſe
tueri, & aduerſarium vulnerare, quem locum citat
Blanc.d.pract.crim.3.p.defenſionis, num.3.nam ſi ag
greſſus ſe defendat exiguioribus armis, non dicitur
excedere moderamen inculpatæ tutelæ; quia quali-
tas iſta, quæ deſideratur, in ſui defenſione non exclu-
dit minoritatem, ſed exceſſum tantum; vt declarat
Carrer.d.pract.crim.d.§.circa d.n.96. per gl. in conſt.
pacis cultum ibidem ſi minoribus credo.

34 Ex quib.infeiunt † Doct. ꝙ ſi cum enſe ſit inſultus
poterit inſultatus pugione ſe tueri,& dicetur cũ ęqua
libus armis ſe defendiſſe, vt à pœna excuſetur. Idẽ ar-
bitrandum eſt, ſi inſultatus enſe fuſte occidat; ſecus tñ
è conuerſo ſi pugione, vel fuſte quis inſultatur, & ag
greſſus enſe interficiat; quia tunc dicitur exceſſus in
armis reſpectu inæqualitatis earum, vt per eundẽ Car
rer.loco proximè citato, qui adducit Gramma. Io.de
Amic.& Lanfranc.de Orian.locis ſuperius adductis
ac Mar.in conſi.21.num.38.qui idem confirmat. Pa-
ri modo dicendum erit ſi aliquis inſultat me, cum ba
culo, & ego percutiam cum gladio, quòd non excu-
ſet, nec cum moderamine inculpatæ tutelæ id feciſſe
* dici poteſt, vt ita tenere * communiter Scribentes af-
firmat Clar.d.§.homicidium.d.verſ.ſcias tamen.

35 Quòd tñ velim temperes, † vt id non habeat locũ,
quando exceſſus detur in perſona inſultantis, vt quia
fortè ipſe fortior, & robuſtior erat aggreſſo. Nã tunc
permiſſum eſt etiam armis inæqualibus ſe tueri, vt
* * cõiter Doct.in d.l.1.C.vnde vi,& Bal.in l.1.col.11.
verſ.tu aſſeſſor. C. de confeſſ. prodiderunt, & ſequuti
ſunt Blanc.& Carrer. locis iam ſæpè citatis, & Iodoc.
Damhoud.d.pract.crim cap.66.num.14.magis enim
attendenda eſt paritas perſonarum, quàm armorũ ſe-
cundum Bal.in d.l.1.num.4. C.vnde vi. in lec. vbi ex
eo infert, quòd ſi quis plus poteſt cum pugno, q̃ alius
cum enſe, quod in dubio debilis, ne à potente percu-
tiatur cũ pugno, poterit ſe defendere cum gladio q̃a
defectus virium põt ſuppleri cum lucramine armo-
rum, vt per eundem Bal.in d.l.1.nu.16.in repet.

36 Secundò temperandum eſt illud dictum, † vt nõ ꝓ
cedat, qñ quis aliter ſe defendere nequiuerit: nam eo
caſu,& armis inæqualibus, aggreſſo vti licebit: ex no.
p Doct.in d.l.is, qui aggreſſorem. C.ad legem Corn.
de ſica.nam curare nõ debemus ęqualitatẽ armorum
vbi neceſſitatẽ euitare non poſſumus; vt dixit Bal.in
repet.d.l.1.nu.13. quia neceſſitas facit excuſabile, qđ
aliàs non liceret, l.qui potuerit. ff.de manumiſſ.teſt.

Quocirca illud in præſentia in dubiũ reuocari põt,
37 † an ſi inuaſor enſe, vel pugione armatus, aggredia-
tur aduerſarium, & aggreſſus inermis reperiatur nec
penes ſe alia arma habeat, quam paruum ſclopetum
(vulgò piſtollam nuncupatum) quod alia de cauſa in
occultò retinebat, & alia via ſibi non erat parata, qua
periculum euadere poſſet, niſi exonerando ſclopetũ
contra aggreſſorẽ, liceat eo caſu ſibi illo genere ar-
morum reſiſtere aduerſario, etiam ipſum occidendo.

38 Et pro parte negatiua † vr̃ dicendum non licere
ex eo præcipuè, quod etſi ſclopetum dicatur exiguũ
telum reſpectu enſis, tamẽ quia habet tractum velo-
cius, eminusq; offendat, in hoc dicitur valdè excede-
re enſem, & ratione huius exceſſus etiã inæqualitatẽ
armorũ extare: & propterea dicebat Bal.in lect.d.l.1.
num.3.

num.3. C.vnde vi, quod veniens percutere me cũ ferro,non mihi licet eum arcu depellere; vt etiã in hũc ſenſum illum citat Maria.Salamo.ibidem nu.6.verſ. iam de inculpata tutela:cuius dictum admodum inſeruire videtur quæſtioni noſtræ.

39 Attamen verius contrarium† cēſeri oportet,ſi ſupponamus aggreſſum enſe ita arctatũ fuiſſe,vt nõ ſine diſcrimine propriẽ ſalutis euadere queat, vel ſi nõ ſine dedecore fugere ei fas ſit. Hoc enim caſu cõſentaneum eſt, vnicuiq; licere audaciam aduerſarij reprimere,eiuſq; aſſaltum præuenire potius,quàm à plaga accepta tardè vendicare;quia vt Imperatores Valentinianus, Theodo. & Arcad. edixerunt in l. vnica.C. quando lic.vnicuiq; ſine iud.ſe vin.melius eſt occurrere in tempore,quàm poſt exitum vindicare; neceſſitàs enim,vt paulo ante dicebamus ex ſenten. Bal.in d.l.1.C.vnde vi.nu.13.excuſabile,& punibile facit,ꝙ alias non eſſet; & non conſiderant iura æqualitatem armorum vbi neceſſitas ipſa impellit nos.vnde ſi cui tare nõ valeo,& fugam arripere non debeo propter vituperium,quod ex ea mihi inſurgit,fas non eſt aduerſarium expectare,vt me cedat,per gl.in l.3.verſic. qui armati.ff.de vi,& vi arma.ſed armis, qualiacunq; ſint,& quę ad manus meas peruenient,illam repellere permitti debet:cum melius ſit ante vulneratã cauſam occurrere,quàm poſt remedium quærere, vt idẽ Bal.dixit in repet.d.l.17.

Alias ſi ita ſtrictè ad corticem ſententiam DD. vt armis inæqualibus defendere nõ ſit licitum,intelligemus per multa incommoda nos inde ſequi eſt neceſſe:nam primo in arbitrio inſidioſi aggreſſoris erit,me manu vacua petere,ego autem,qui fortè fortuna tũc telum teneo,illud obijcere debuero,vt iuſta ſit defenſio.ſic etiã ſi quis pugione me percutere intēdit, mihi ſtringere enſem contra eum permiſſum nõ erit, ſi inculpata tutela dici non poteſt, quæ longiori telo ſit. Quod quidem maximũ abſurdum eſſet, vt admonet Bald.in d.l.1.nu.12. C. vnde vi, qui de impingendo colapho loquitur:& latè id validis rationibus,& textuum ponderationibus tuetur Maria.Salam.in repet. l.vt vim nu.6. vſq; ad nu.10. ff.de iuſt. & iur.vbi poſt multa concludit,ſiue inermem,ſiue armatum aggreſſorem tuum repuleris,vel fuſte, vel gladio,vel lacea, vel ſaxis,vel arcu, vel his omnibus nulla lege prohiberis: ibique quamplura alia ad hanc rem ſpectantia addit,quæ per te videre poteris.

40 In illam tamen deſcenderem ſententiam,†quod ſi retinens ſcopletum in abſcondito, id aliquo dolo faceret,vt aduerſarium traheret ad pugnam, tanquam inermis videretur,& exinde ex improuiſo poſitis manibus ad ſcopletum aggreſſorem interficeret,iſto caſu non excuſaretur, quia potius ipſe prouocator dici poſſet,quam prouocatus, cum poſſet euitare, & noluit,vt fraude aduerſarium deciperet.

41 Idem arbitrarer, † ſi ipſemet aggreſſus cinctus eſſet enſe,& ſcopleto, & cum poſſet ſtringere enſem contra aggreſſorem, & ſe defendere, illum abiecit, & manus ad ſcopletum poſuit occidendo ; hoc etiam caſu non cenſeretur neceſſitate interfeciſſe , ſed voluntate,non ad defenſam,ſed ad vindictam; arg. eorum quæ tradidimus in concl.864.nu.10.

Circa ſecundum requiritur, vt temporis æqualitas 42 † ſeruetur hoc eſt ſi ſubitò adortus ſim,me ſubitò itẽ defendã,nec poſt diutina inuaſionis interualla,ſed illicò,& pene è veſtigio,atq; in ipſo primo aggreſſoris furore interficere mihi fas ſit:nã ſi poſt ſpatia aliquot aut interualla tẽporis id homicidium cõtigiſſet, vindicta,& nõ defenſio eſſet exiſtimanda.l.nullos. C.de iudæ.& cælic.cui concordat.c.porrò. iuncta glo.2.de diuor. Ad idem eſt tex.l.3.§. eum qui.ff.de vi,& vi arma. no.etiã in d.l.1. C.vnde vi, & in d.l. vt vim.ff.de iuſt.& iur. quorum iurium authoritate, id etiam tradiderunt Carrer. in pract.d.§. circa. num.107. Blanc. in ead. pract.d.3.par.defenſ.num.5.Iodo. Damhoud. pariter in pract c.76.num.11.& ſeq.

43 Verum tamen † eſt hic animaduertendũ,quod incontinenti,& nõ ex interuallo dicitur defenſio facta, ſi antequã deueniatur ad aliquos actus extraneos,ſed in aggreſſu ipſo, atque in pugnæ cõtinuatione cædes ipſa committatur,l.ſi ex plagis.§. tabernarius. ff.ad l. Aquil.& ſcripſit Bar.in d.l.1. verſ. circa hoc, C.vnde vi,vbi etiam Alex.& per Abb.in c.olim.col.4.nu.10. de reſtit.ſpol.Blanc. etiã d.3.par.defenſ.nu. 6. & Carrer.in eo.§.circa nu.108.Damohud.vbi ſupra.

44 Quorum ſententia † eo vſque pro vera accipienda eſt,vt neceſſe habeat occiſor probare defenſionẽ factam fuiſſe incontinẽti,& non ex interuallo,alioqui vltio, & non defenſio præſumeretur, vt latè probat Carrer.d.§.circa nu.109. ex traditis per Ang.in tract. maleſ.in verb.dictus Titius ſe defendendo,colum.3. verſ.aduertas,vbi tamen idem Angel.arbitrio iudicis relinquit, an occiſio ad offenſam, an ad vindictam commiſſa fuerit.

45 Secundo intelligenda eſt ſententia † prædictorum de defenſione incontinenti, vt eouſq. vera ſit,vt percuſſori neceſſe ſit probare, feciſſe defenſionem ante factum,& non poſt,niſi mediatè,ſucceſſiuè,vel quaſi mediatè:ſic cenſuit Bal.in d.l.1.num.10.verſ. conclude. C.vnde vi, quem ſequitur Carrer. & Blanc. locis proximè adductis.

46 Hinc cõſequitur, †quòd ſi inuaſor poſt vulnus illatũ ſtatim aufugiat, & percuſſus currẽs poſt inſequitur,eumq; occidat,non dicitur incontinẽti, & ad neceſſariam defenſam interfeciſſe, ex quo non neceſſitate defenſionis,ſed tumore vltionis,& nõ q̃a timuit ſe vlterius percuti, ſed vt vindictam de vulnere iã accepto ſumeret pręſumendũ inſequutũ fuiſſe: ſic proditum eſt à Bal.in d.l.1.in repet.nu.28.verſ. 10.quęritur.C.vnde vi,qui citat Cy.Aret.& alios idem ſentiẽtes, idem cenſuit Carrer.in d. pract. crimin.d.§.circa num. 110. verſ. quid ſi aggreſſor. & ſcripſit ante eum Barto.in l.ſi ex plagis,§.tabernarius. ff.ad l. Aquil. & Dec.in d.l.1.nu. 10.verſ.ſecus tamen.

47 Quod tamen† temperandum erit primò,vt verum ſit, ſi percuſſor animum repercutiendi nõ habuerit:ꝙ ex coniecturis arbitrio iudicis videndum erit, an eo caſu licuerit percuſſo inſequi etiam poſt plagam acceptam,& occidere aduerſariũ : vt nos docet Carrer. eo.loco verſ.tempera tamen, vbi etiam idem ſtatuẽdum eſſe cenſuit, ſi ipſe aggreſſor poſt percuſſionem ſtaret. cum & tunc præſumatur habere animum repercutiendi durante rixa;per Bart.in d.§.tabernarius, & in d.l.1.qui docet id deprehẽdi ex qualitate perſonæ, & factorum:& per Dec.in d.l.1.nu. 10.verſ.ſi vero.

48 Hinc admonet nos† Bal.in d.l.1.nu.44. verſ. vltimo concludo. Aduocatum debere eſſe cautum, vt faciat articulum,quòd durãte rixa fuit facta percuſſio à primo percuſſio,& nõ poſt percuſſionem,cum tũc diceretur feciſſe ad vindictam, & non ad defenſionem.

49 Secundo velim declares,†quòd & ſi percuſſorẽ fugientem nõ ſit permiſſum occidere,vt eſt dictum, tñ ſi occideretur poſt vulnus acceptum à percuſſo, occidens nõ debere puniri pœna ordinaria homicidij: quia propter iuſtum dolorẽ ex præambula percuſſione commotus pręſumitur occidiſſe,quo fit,vt mitius puniri debeat. ſecundum Abb.in cap.1. de iniurijs,& Dec.in d.l.1.nu.11.verſ.& licet,ff.de iuſt.& iur.per notdictum Anto.de Butr. in d.c.olim.il 1.col.vlt.verſ.in quantum dixi.de reſtitut.ſpol. vbi etiam dicit, quod talis excedens moderamen punitur,ut culpoſus, non vt doloſus.idem obſeruauit Fely.in c.ſignificaſti il 2. 50 nu.14.de homicid.ſentiens id euenire; † quia homo incenſo calore permotus nõ eſt in plenitudine intellectus ad id etiam multa adducit Carrer. in d. pract. crim.§.circa,nu.110.verſ.tempora etiam.

51 Declarã tamen,†vt prædicta locum habeant, niſi ad

ad extraneos actus traheretur inſultatus; puta, quia grauiori fortuna iactatus cogatur facere interuallū, & practicas ad colligendos amicos; eo enim caſu ſi interficiat, licet interuallum interueniat, tamen incontinenti ab eo dicitur facta defenſio; vt profitendo ſcripſit Fely. in d. c. ſignificaſti. il 2. poſt num. 12. verſ. aduerte tamen de homicid. cui accedit Carrer. d. l. circa, nu. 124. verſ. & circa temperamentum.

52 Secūdo loco limitare poteris, † vt vera nō ſint, quā do hoſtes publici latrocinando inuadunt caſtra aliena: nam tunc poſſunt expelli etiam ex interuallo, cū ſint in perſeuerantia delicti; quia vt dicit Bald. in l. vis eius poſt nu. 1. verſ. tamen aduerte, C. de proba. quādo

53 violentia † eſt ſucceſſiua, & ſemper ineſt in actu primo, & influenti, licitū eſt reſiſtere etiā ex interuallo, & dicitur defenſio incontinenti, nō per interuallum; eo quod eſt cōiuncta reſiſtentia cū vi, vnde ſi per vim homo detinetur longiſſimo tempore, quia vis quotidie committitur, & quotidie naſcitur, quotidie etiam reſiſti poteſt, vt per Bald. ibi. ex cuius authoritate idē cenſuit Mar. in pract. crim. §. attingam. poſt. nu. 19. verſ. item adducit Bald. atque Carrer. in d. §. circa, nu. 125.

Tertio limitabis, vt nō procedat in caſu, in quo ego

54 † accuſaui aggreſſorē meum, & fuit captus, in carceribusq; detruſus; nam ſi poſtea illum video fugientē, poſſū impune occidere, & ſic ex interuallo vlciſci; vt poſt Bald. in l. nullus. C. de iud. ſcriptū reliquit Fely. in c. interfeciſti. nu. 1. de homicid. & plenè per Roman. in l. ſi vero. §. de viro. in 11. fallen. ff. ſolut. matr. Mar. etiā in pract. crim. §. diligēter. nu. 129. & Carrer.

55 d. pract. crim. §. circa nu. 111. ea ratione, † ne delictū fortè remaneret impunitum, vt per Fel. vbi ſupra.

56 Circa vero tertium moderamē † dici poteſt, quod conſiſtere debeat in cauſa defenſionis, vt ſcilicet faciat ad defenſam, nō autem ad vindictam, l. ſcientiā. §. qui cum aliter. ff. ad l. Aquil. Barto. in d. l. 1. C. vnde vi, & reſpondit Io. de Ami. in cōſ. 77. indiuiduæ trinitatis. verſ. 2. non obſtat. & accedunt Blan. d. pract. crim. 2 par. defenſ. nu. 7. & Carrer. d. §. circa. nu. 125.

Secundò loco limitanda eſt principaliter conclu-

57 ſio, † vt locum ſibi non vendicet in officiali nā contra eum exequentem reſiſtere, & ſe defendere nephas eſt, quinimo ſi officialis ſe defendentē occidat, immunis eſt à pœna, l. ſi ſeruus, & ibi not. Bart. C. de his, qui ad eccleſiam confug. & * communem eſſe opinionem dicit Gomeſ. in tract. tit. de captu. reo. c. 9. nu. 6. vbi quamplures ad id citat. & Carrer. in d. §. circa. nu. 73. verſ. 3. limita. qui pariter innumeros congeſſit.

58 Tertio limitabis, † vt id totum, an homicidium ſit commiſſum ad defenſionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, reliquatur arbitrio iudicis, qui qualitates rixantium, armorum, cauſæ, & reliquas circunſtantias inſpicere, & animaduertere debeat, vt teſtatur Abb. in d. c. olim. col. 6. nu. 16. de reſtit. ſpolia. & Mari. Salam. nu. 11. in fin. ff. de iuſt. & iur. Carrer. in eo. §. circa, nu. 100. & nu. 157. Marſi. tā in l. quæſtionis modum, nu. 43. ff. de quæſtio. quibus adhæſit doctiſ. Menoch. de arb. iud. c. 277. num. 5.

CONCLVSIO MCXXXII.

ARGVMENTVM.

Odium non præſumi, ſed ab allegante eſſe probandum: tum odioſum à teſtimonio dicendo contra illum, quem odio proſequitur, repelli.

SVMMARIVM.

1 *Odium non præſumitur, niſi probetur.*

2 *Odium allegans illud probare debet.*

3 *Odio filias a teſtatore fuiſſe excluſas, qui dixerit, probare id eum oportebit.*

4 *Agnatio per maſculos, & diuitias conſeruatur.*

5 *Pater non præſumitur odio, ſed filium potius ſummo amore proſequi.*

6 *Odioſus a teſtimonio dicendo contra illum, quem odio proſequitur, repellitur.*

7 *Odio aliquem proſequens, facile contra illum mentitur.*

8 *Odioſo nec credendum eſt, etiam ſi moriens quid in me dixerit.*

9 *Odium priuatum, non publicum quem repellere à teſtimonio ferendo.*

10 *Odium publicum, & priuatum quod dicatur.*

11 *Odium teſtium quomodo probetur, cum dicatur illos nolle deponere, nec veritati teſtimonium perhibere propter odium.*

1 Odium nō præſumi † niſi probetur; elicio ex eo, quod ſanxit Impe. Iuſtinia. in auth. de teſtibus dum inquit; Si quis verò dicat odioſum præſentem ad teſtimonium ſibi conſtitutum, & approbauerit ſtatim, & quæ ſequuntur, vt id nos ſupra latę probauimus in concluſ. 898. incip. inimicum non præſumi. in prin. vol. 2.

2 Propterea † ei onus incumbet illud probandi, qui illud allegabit, vt l. metum. C. quod met. cauſ. ita ſenſit Spec. in titu. de teſt. §. qualiter autem ſint producendi. nu. 19. verſ. ſed quis probabit, quanquam ibi. ſubiicit attendendas eſſe in hoc circunſtantias, & indicia, quod quidem ijs ferrè modis poterit ab eo probari, quib. & inimicitia probatur, vel præſumitur, de quibus latè diſſeruimus ſupra in d. concl. 898. per tot.

3 Hinc fit, † quod ſi teſtator habēs filios maſculos, & filias fœminas, & filios inſtituerit vniuerſaliter: fœminas vero in rebus certis, & ſibi inuicem ſubſtituerit filios maſculos, & nō fœminas cōditio illa in perſona filiorum appoſita, ſi decederet ſine liberis quod alter alteri ſubſtituatur, intelligatur ex præſumpta volūtate teſtatoris ad liberos extendi: & ſic filię fœminę nō facient fidei commiſſi conditionem deficere: nā teſtator nulla alia ratione inductus videtur, quàm fauore

4 cōſeruandę agnationis; quæ † quidem per maſculos, & diuitias conſeruatur, l. pronunciatio. ff. de verborū ſignificat. & l. 1. §. pen. ff. de vent. inſpi. vnde, qui dixerit, filias à teſtatore fuiſſe excluſas à ſucceſſione propter odium, quo illas proſequebatur, vt fideicōmiſſi cōditionem deficere faciat, id probare debet, cū pa-

5 ter non † præſumatur odio, ſed filium potius ſummo amore proſequi, l. iſti quidem. in fin. ff. quod met. cau. argu. etiā l. 1. ff. de bonis eor. & iſtud odium ſit probandum, §. cauſas. in auth. vt cū de appellat. cognio. vt in hac facti ſpecie conſuluit Soc. ſen. in conſ. 14. viſo teſtamento nu. 2. verſ. ſed hoc non obſtante, cum pluribus ſequen. vol. 3. quem referēdo ſequitur Gozad. in conſ. 89. in hac cauſa Tridentina. in fin. ad id tamen cōſules Fran. Matte. in tract. de cōiect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 14. per torū vbi præceteris latiſſimè, luculēter, & egregiè diſſerit, an hæc conditio, ſi deceſſerit ſine filijs, vel ſine liberis, de maſculis tantum intelligatur.

6 Probato autem odio † alicuius in me, merito fiet, vt ille à teſtimonio dicendo repellatur: ita ſtatuit idē Imper. in d. §. ſi quis vero, & in l. ſi quis teſtibus. C. eo. de teſtib. & iuriſcon. in l. 3. ff. eo. hoc idem nonnullis confirmauit Spec. in d. tit. de teſt. §. 1. incip. opponitur. num. 82. verſ. item quod amore, odio. ſic etiam ſentit Innoc. in c. cum P. Manconella. in fi. de accuſa.

7 Cuius quidem rei ratio eſt, † quia facilè mentitur, qui me odio proſequitur, vt inquit Iuriſcon. in l. 1. §. præterea. ff. de quæſt. & Accurſ. in d. §. ſi quis vero ſuper

8 verb. nō adſit. in auth. de teſtibus. nā nec odioſo † credendum eſt, etiā ſi moriens quid in me dixerit, vt reſpōdit Vlpia. in l. ſi quis in graui. §. ſi qs moriens. ff. ad

Sena.

Senatuſconſ. Sylla. quem tex. ad id adducit Bald. de pact.conſtan.nu.66.verſ.extra quęro.

Quod vero diximus odium repellere quem à teſti-
9 monio, intelligendum eſt†habere locum tãtummodo in odio priuato: ſecus autem in puplico.vt tex. habemus ad hoc ſingularē I c.quoties. ibi, priuato odio de teſtibus, quod ibidē ſequitur Abb.nu.4.verſ.no.ibi
10 priuato odio: illud autem† dicitur odium publicum, cum odio habetur quis, quia peccator, vt cap. odio. 86.diſtinct. priuatum verò, ſecundum Io. Andr. eſt familiare, & carnale teſte etiam Abb. vbi ſupra, ſed ad hæc omnia erunt conſulendę concluſ. noſtræ. 899. incip. inimicum non præſumi, vol.2. quibus in locis huius materiæ odij ſedes eſt.

11 Sed quomodo probabitur odium†teſtium cum dicitur illos nolle deponere, nec veritati teſtimonium perhibere propter odium. Illud per euidētiam facti, vt dolus, vt l. ſi filiusfamil. ff. de iud. ſed dicere poſſumus, quod ſi teſtis admonitus non vult teſtificari, pręſumitur, quod odio, gratia, vel timore hoc faciat, niſi priuilegio, vel alia ratione excuſetur: & ideo eſt cogēdus, præſertim ſi appareant aliqua indicia, vel coniecturæ: vt quia teſtis vicinus eſt, qui non poteſt ignorare, nec vult teſtimonium perhibere: ita docuit Speculin eodem tit. de teſte. §. qualiter autem, nu. 19. verſic. ſed quomodo.

CONCLVSIO MCXXXIII.

ARGVMENTVM.

Ex quibus coniecturis pręſumatur quis ex offendentibus, & inter ſe rixantibus prouocator.

SVMMARIVM.

1 *Offendens præſumitur aggreſſor, & contra eum capienda eſt præſumptio.*
Contrar. num. 2. Concil. num. 4.
3 *Offenſio magis pręſumitur ad defenſam, quam ad offenſam.*
5 *Inſultor in dubio pręſumitur, qui ſui natura rixoſus eſt, & rixari ſolitus.*
6 *Inſultor in dubio pręſumitur robuſtior, & ad rixam atq; offenſam aptior.*
7 *Inſultor in dubio pręſumitur iunior, qui tamen ſit cordacior, & robuſtior. ſecus ſi imbecillus, & fugax.*
Et cur num. 8.
9 *Inſultor in dubio pręſumitur, qui aliqua iniuria, vel vulneribus affectus fuit.*
Contrar. num. 10. Concil. nu. 11.
12 *Inſultor pręſumitur in dubio, qui munitus armis acceſſit ad locum expectans alium tranſeuntem, & ibidem ſe armis accommodando.*
13 *Inſultor in dubio pręſumitur, qui fugientem, vel ſe referētem, auxiliumq; acclamantem proſequitur.*
14 *Inſultor in dubio pręſumitur, qui grauius vulneratus eſt.*
Contrar. num. 15. Concil. nu. 16.
17 *Inſultor pręſumitur in dubio, qui melius eſt armatus, & potiora habet arma.*
18 *Inſultor in dubio pręſumitur, q melius armatus eſt, quādo non ſolitus ſit talia arma portare: ſecus ſi fuerit ſolitus.*
19 *Inſultor in dubio pręſumitur, qui dabat operam rei illicitæ.*
20 *Inſultor in dubio pręſumitur homo malæ vitæ, & famę.*
21 *Inſultor in dubio pręſumitur homo malę vitę, & famæ, etiamſi occiſus fuerit a viro bonę vitę, & famę.*
Et cur num. 22.
23 *Offendere aliquem nō pręſumitur diues, & paterfamilias, ob certitudinem amiſſionis bonorum ſuorum.*
24 *Inſultor præſumitur in dubio, qui inimicitiæ cauſam dedit.*
25 *Inſultor in dubio pręſumitur, qui alias minatus fuit de occidendo, & offendendo.*
26 *Inſultor in dubio præſumitur, qui fuit contumax, & contra illum eſſet mandatum exequutiuum de capiendo.*
27 *Inſultor in dubio præſumitur, q prior arma euaginauit.*

1 Si contingat †dubitare, quiſnam inter ſe offendentes fuerit primus, qui offenſionis viam aperuerit, & inſultum fecerit, contra offendentem, non autem offenſum cōcludendum, ac capienda eſt pręſumptio: ſi credimus Bal. in c. I. col. 3 verſ. vitam ſuam defendendo. in tit. de pace tenen. vbi ait, quòd offendens, nō pręſumitur defenſor. Idem animaduertit Boſ. in tit. de homicid. nu. 89. Cępol. conſ. 28. col. 2. & hoc idem ſuadet regu. quæ habet, quòd in dubio pręſumitur contra occidētem, de qua in l. I. C. de ſicar. & in l. ſi non conuicij. C. de iniur. Bal. in l. vt vim, col. pen. ff. de iuſt. & iur.

2 Contra hoc dictum †Bal. tenuit Faber. in §. ius autē gentium, nu. 8. Inſt. de iur. nat. gen. & ciu. Alb. in l. I. §. cum arietes. ff. ſi quadr. pau. fe. dica. poſt Iacob. Raue. ibi Fely. in d. c. dilecti, nu. 14. de except. & latè hāc ſētentiam approbauit Boer. q. 237. col vlt. qui alios refert, & hanc eandem opinionem, videlicet offenſorē primum præſumi illum, qui occiſus fuit, veram dicit Menoch. de arb. iud. caſ. 363. nu. 19. & iſtam corroborat dictum Alex. in conſ. 76. col. fin. vol. I. qui ait, of-
3 fenſionem† magis præſumi ad defenſam. Idē tenuit Rimihal. conſ. 44. nu. 5. Marſi. in l. I. nu. 48. C. vnde vi, & in conſ. vlt. nu 28. Grammat. conſ. 29. nu. 14. & Caleſ. conſ. 88. nu. 22. & 27. volu. I. inter conſ. crim. & quē præſumi offendiſſe aduerſarium potius cauſa defenſionis, quàm alia, teſtatur Dec. conſ. 469. num. 7. & 8. Bertr. cōſ. 290. nu. 5. vol. 3. Carrer. in pract. §. circa nu. 129. & 137. Crauet conſ. 151. nu. 18. verſ. alibi. Socin. iun. conſ. 137. nu. 2. volu 3. Caleſ. d. conſ. 98. num. 22. Corn. conſ. 163. col. penul. vol. I. & nouiſſimè Bertaz. conſ. 75. num. 16.

4 Hanc Doct. diſcrepantiam†reconciliare poteris remittendo deciſionem dubij ad iudicis arbitrium, qui ex coniecturis, & præſumptionibus reſultantibus ex qualitate tàm facti, quàm perſonarum poterit diiudicare hanc dubitationē; prout hoc pacto recōciliauit Alciat. de præſump. præſumpt. 39. regu. 3. num. 12. qui ait priorem opinionē procedere, cōcurrente aliqua coniectura cōtra offendētem: poſteriorem verò cōcurrente aliqua præſumptione pro illo. hoc modo conciliauit etiā Menoch. d. caſ. 363 nu. 20. & Bernardi. Faci. Doct. eximius, cuius conſiliū refertur ab Herculano in tract. de caut. de non offen. c. 30. nu. 34.

Vt autem iudex facilius, & rectius intelligat, quomodo ſuum arbitrium proferat circa pręſentis facti contingentiā, ſubiiciemus pręſumptiones, & cōiecturas, quibus Doct. fieri præſumunt, quis ex offendentibus, & rixantibus fuerit prouocator.

5 Primò igitur ille præſumitur, † qui conſueuit ita delinquere, & ſui natura rixoſus eſt, & ſolitus rixari: ſic ſētere Mari. ſing. 217. incip. ter, vel quater. verſ. ſed omnia prędicta Carrer. in pract. crimin. d. §. 6. nu. 146. Card. in clem. I. q. 33. de homicid. vbi dicit, ꝙ ſi duo reperiantū mutilati, nec appareat quis fuerit inſultor, pręſumatur contra rixoſum. Idem voluit Alcia. de ꝑſumpt. reg. 3. pręſumpt. 39. nu. 9. Soc. iun. conſ. 36. nu. 16. lib. 2. Grammat. conſ. 29. nu. 16. & voto 22. & 24. Alb. d. l. vt vim. Cępol. conſ. 28. & 29. nu. 12. Menoc. d. caſ. 363. nu. 12. Hercul. in d. trac. de caut. de nō offē. cap. 30. nu. 14. Bertaz. conſ. 11. verſ. quibus addit. vbi dicit, ꝙ contra perſonam, quę eſt ſolita rixis, & inimicitijs, ac armis ſe immiſcere, & incedere ſemper armatus, & ſocios ſemper plures armatos habere, & ſecum ducere, pręſumitur de priori ꝓuocatione. Idem conſuluit,

Digitized by Google

ſuluit.conſi.121.num.13.quo in loco ponderat,an qs eſſet ſolitus eſſe iratus,& perſona iracunda, & colericus, & nos diximus ſupra in concluſ. aggreſſor, nu.6. in conclu malum. num.55. vol.2.

6 Secundò Doctores † colligunt præſumptionẽ, & coniecturam ex vtriuſq; vita. nam robuſtior,& aptior ad rixam,& offenſam prouocator præſumitur, vt conſultus reſpondit Io.de Amic.conſ.23. nu.6. & Grammat.d.conſi.29.nu.14. qui fortiorem exiſtimat iuniorem. Idem voluit Cep. d.conſ.28. verſ.qualitas annorum,ac Blanc.in prax.crim. in vlt.p.incip.3.p. defenſionis,nu.18.& nouiſſimè Bertaz.conſil.30.num.3.& conſ.121. nu.14. & nos ſupra in d. concluſ.aggreſſor.
7 num.7.& ꝙ dictum eſt de iuniore,† contra quem præſumitur,intellige,ſi iunior erat, & cordacior,& robuſtior;ſecus ſi imbecillis,& lonpes: ita limitat Hercul. vbi ſupra,nu.26. propè finem. verſ.non obſtat, quod contra iuniorem ex mente dicti Bernard.Facij ibi ab ipſo relati; ea ratione, quia cum ceſſat præſumptio
8 proueniens ex iuniori ætate propter imbecillitatem, debet etiam ceſſare præſumptio prouocationis,l.adigere.§. quamuis de iure patro.

9 Tertia p̃ſumptio † qua Doct. mouetur colligitur ex aliqua inimicitia, & offenſione præcedente inter offendentes ſe; nam ille prouocator præſumetur, qui aliqua iniuria,vel vulneribus,iam affectus fuit;ſi q̃dẽ præſumptio eſt,quod deinde vindictæ cauſa in inimicum aggreſſus ſit,ita conſuluit Cepol.conſi.8.verſ.8. ſubeſt.Grammat.conſi.29.num.16. Menoch.vbi ſup. num.3.Carrer.vbi ſupra,num.104.Io.de Amic. d.cõſ. 23.nu.3.Bertaz.conſ.30. num.7.vbi teſtatur ita * communiter ſeruari. & idem in conſi.27. vbi probat perbelle hanc ſententiã ex authoritate Ouidij dicentis, *Puluere, qui lædit,læſus in marmore ſcribit,* & Vig. *Manet alta mente repoſtum iudicium Paridis,ſpretæque iniuria formæ.* Nec eſt veriſimile ſubiungit,quod qui iam aliquem offẽdit, vellet ſine aliqua noua cauſa illum adhuc offendere,ſed vtique eſt veriſimile,quod offẽſus voluerit de offenſione vindictam ſumere.

10 Contra iſtud facit,† ꝙ diximus ſupra, videlicet offenſionem præſumi potius ad defenſam,quàm aliter teſte Dec.conſ.469. num.10.& 678. num.7.& 8. cum alijs relatis à Bertaz. d. conſ.75. num.16.

11 Conciliabis † hanc diſſenſionem,vt ſit locus præſũptionibus, ex facto reſultantibus,& ex perſonis,& ex temporis interuallo,ſecundùm quas iudex arbitrabitur,an offenſio proceſſerit ex iniuria prius recepta,& ſic vindictæ cauſa, an potius animo euadendi à periculo, & ſic ex noua cauſa defenſionis. ꝙ demonſtrat doctrina Bald.in l.1.nu.28. q.10. C.vnde vi,vbi ait,ꝙ ſi aggreſſor primus recedere noluerit à loco rixæ, & primo inſultatus probabiliter timerẽ poteſt,ne illum iterum adoriatur & ideo illum repercutiat, factum ab inſultato cenſetur factum ad defenſam; ex quo apparet offenſorem, vel prouocatorem non ſimpliciter præſumi offenſiuum:hanc reconciliationem innuere videtur Bertaz.d.conſ.75.num.8.

12 Quarta præſumptio † colligitur contra aliquẽ ex ſe offendẽtibus, q̃n quis armis munitus ad locum acceſſit, expectans alterum tranſeuntem, & ibidem ſe armis accommodando; nam præſumitur, ex hoc de offenſione cogitare, maximè ſi fecerit ſigna aliqua, vt quia enſem euaginauerit, & pallium, vt fieri ſolet brachio inuoluerit,vel alia fecerit præparamenta offenſionis nam præſumitur contra eum,l.1.§.vi poſſidere.ff.de vi,& vi arma.ita cenſuit Cæpol.cõſi.28.n.8 & ſeq.Menoch.d.c.363.nu.4.qui probat hanc ſententiam ex loco Ciceronis in oratione pro Milone,dum nititur oſtendere Clodium aggreſſum fuiſſe Milonẽ, quoniam Milo inermem Clodius armatus expectabat. Hanc eandem præſumptionem firmauit Bertaz. d.conſ.128.num.6.Carrer.vbi ſupra,num.141. & 142. Blanc.vbi ſup.num.16.

13 Quintò Doctores † præſumunt contra illũ, qui fugientem, vel ſe referentem, aut retrahentẽ, auxiliũq; acclamantem proſequitur,ita ſenſit Menoch.vbi ſupra,nu.12.13.& Hercul.in d.tract.de caut.de nõ offic. num.20. afferens exemplum in illo, qui clamauerit, ſuccurrite; & ibidem ponderat illum verbum, quod communiter inſultati ſolent dicere,videlicet, *ab traditori,* & concludit, quòd ille, qui tale verbum ꝓfert, cenſetur inſultus,cum vox iſta magis inſultati,quam inſultantis ſit;& alias non quadrat cum illo, qui non eſt offenſus:hæcque omnia fuiſſe de mente Do. Bernardini Facij Doctoris, & ſibi amiciſſimi teſtatur, illiusque conſilium ibidem refert, inquiens, quod fugiens non præſumitur inſultaſſe; & facit tex.in l.capite 5.in fi.de adult.& nos ſupra in dicta concl.aggreſſor, num.9.

14 Sextò præſumitur contra illum,† q̃ grauius vulneratus eſt: ita concludit Gramm. conſi.62. num.6. vbi ait, quòd vbi præceſſit inſultus, ſiue aggreſſus inter duos, & alter eorum reperitur magis grauiter percuſſus, licet alius appareat eſſe etiam vulneratus præſumitur tñ in dubio,quòd ille,qui reperitur magis, & grauius vulneratus fuerit offenſæ prouocator, & aggreſſor. Idem Grammat. referendo tenuit Menoch. de arb. iud.d.caſ.363.num.14.qui ad hoc etiam citat Bolog. conſi.37. Cæpol. conſi.29. idem voluit Blanc.in ſua prax.crim.ubi ſupra num.24.

15 Contra hãc † præſumptionem facit conſilium Cæpol.ſupra citatum a Menoc.29. n.13.vbi uoluit, imò præſumi debere contra inferentem plura uulnera, & grauiora, quoad prouocationem, quia in dubio ille, qui ſuperat,dicitur aggreſſor,niſi probetur contrariũ, teſte Floria. in d. l. 1. §.cum arietes. ff.ſi quadr.paup. fec.dica.& argumen.l.1. C.de ſicar.& in l. non conuicij.C.de iniur.

16 Sed in hoc† dic,ut & paulo ante determinauimus, uidelicet hoc totum relinquendum arbitrio iudicis,q̃ ex coniecturis,& præſumptionibus,ex facto,& perſonis reſultantibus prouocationem in offenſa arbitrabitur prout in hoc eod.caſu dixit Card. d.clem.1.nu. 33.homicid.ubi ait tunc eſſe diſtinguendum,quis eorum fuerit, & conſueuit eſſe magis rixoſus.

17 Septimò conijcitur † contra illum,q̃ melius eſt,armatus,& potiora habet arma,ut arbitratus eſt Carre. ubi ſup n.143.& no.ſupra in d.concl.aggreſſor,nu.12 ad quod faciunt optimè, quæ uoluit Bertaz. conſil.1. num.11. dum ponderat qualitatem armorum ad dignoſcendum,quis nam fuerit prior in offenſa; & hãc qualitatem etiam animaduertit Cæpol. d. conſil.29. num 16.uerſ.8. eſt qualitas armorum. Io.de Amic.d. conſi.23.num.13. Aluarot.conſi.74.num.9. in 1. uol. conſi.crim.& prouocatorem præſumi illum, qui eſt melius armatus,teſtatur idem Bertaz.conſi.27,nu.14 ponendo caſum in illo,qui habet archibuſum à rota enſem,& pugionem, & arma ad defenſam, zachum, & manicas maliæ:et in illo,qui habebat tantum ſpũtonem,et dagham.

18 Intellige, † ut prædicta præſumptio procedat, q̃n quis eſſet magis armatus, non ſolitus talia arma portare:ſecus,ſi arma portaret ex conſuetudine,et ex ſuo ſolito: ita limitat hanc præſumptionem relatus Bernard.Facij ab Hercul.ubi ſupra,cap.30. num.26. propè fi.uerſic.non obſtat,quod Ioannes,et hoc uidetur etiam ſenſiſſe Bertaz. conſi.85. num.15. ibi, et ſolitis armis armatus.

19 Octauò præſumitur contra illũ, † qui dabat operã rei illicitæ;ita Doct.in d.l.ut uim.ff.de iuſt.et iu.Io.de Amic.d.conſ.23.nu.1.et Gramm.conſ.29.nu.8.Aluarot.conſi.74.num.29.et Bertaz.conſ.65.nu.1.

20 Nonò p̃ſumitur † in offenſa prior homo malæ uitæ,et famæ,ut placuit Cep.d.conſ.28. uerſ.9.quia nu. 13.et cõſ.ſeq.n.11.Gramm. d.n.22.nu.10.et conſ.29. nu.16.et 62.nu.3.Boer.deciſ.237.nu.2.Io.dc Amic.d. conſi.

conſ.23. nu.6. Alc.de præſump.regul. 3. præſumptio. 39.num.9. quos ſequitur Bertaz. dict. conſ.27. nu.13. & 128.num.8.

21 Amplia,† vt idem verum ſit, etiam ſi iſte talis fuerit occiſus; nam adhuc cõtra illum remanet præſumptio inſultus,& prouocationis, ſi à viro bonæ famæ, & vitæ occiſus fuerit: ita docuit Ioan. Faber. in d.§. ius autem gentium.col.fi. Inſtit.de iu. nat. gen. & ci. ad idem reſpondit Alex. conſ. 14. incip. ponderatis, col.3.vol.3.Bonifa.de Vital.in tract.de inſult.percuſ. & defenſ.col.3.Ioan.de Amic.d.cõſ.23.nu.10.Grammat.d.voto 24.nu.4.& d.conſ.29. num.17.& conſ.62. nu.5.Carrer.d.§.circa,nu.139.Alc.d.præſump.39.nu. 8.& in l.1.§.ſi quis ſimpliciter.ff de verbo.oblig.quos refert,& ſequitur Bertaz. conſ. 128. nu.9. & ratio eſt,

22 † quia qui eſt perſona bonæ vitæ, conditionis, & famæ, præſumitur inſultatus: ita tradidere omnes Doctores proximè relati, & maximè Bertaz. conſ. 121. nu.12.& conſ.1.nu.13.&d. conſ. 128. nu.9. & ex ſola probatione bonæ vocis,& famę præſumi inſultatum quem,non autem aggreſſorem,teſtatur idem Bertaz. conſ.133.cum ibi allegatis.

23 Subamplia,† vt idem præſumendum ſit de homine diuite, & patre familias, cum talis in dubio non præſumatur offendere aliquem,maximè grauiter,ob certitudinem amiſſionis bonorum ſuorum: hanc coniecturam in ſimili animaduertit Abb.conſ.46.num. 5.& Bertaz.d.conſ.85.nu.14.

24 Decimò † præſumitur contra illum,qui inimicitię cauſam dedit;ſic ſcripſere Bertaz d. conſ. 128.nu.15. verſ. ſed & præter hanc. Carrer. d.§. circa. num. 141. Marſi.conſ.41.nu.13.& Blanc. vbi ſupra nu.15.

25 Vndecimò † præſumitur contra illum,qui fuit minatus de occidendo, vel offendendo; vt in hanc deſcendere ſententiam Alexand.dict.conſil.14.colum. penult.ad fin.lib.3.Felyn. in dict.capit. dilecti, num. 14.de except.Mar.dict.conſil.41. num.13.& Cæpol. dict.conſi.29.num.12.verſicu.3.iubeſt. Carrer.dict.§. circa,nume.150. & poſt eos Bertaz. conſil. 27. num. 14.Hercul. ſiue Bernard. Faci. relatus ab illo, vbi ſupra, nume. 26. verſic. 7. quia adducendo exemplum de illo,qui dixit,*fa come tu vuoi,che t'hauerò nelle mani.* & verba minatoria oſtendere aliquem prouocatorem,teſtatur Ioan. de Amic.dict.conſil.23.num.1.& Grammat.dict.conſil.29.num.8.Carrer. dict.§.6. nu. 149. Grammatic. dict.vot. 22. verſi. Item corroboratur.Blanc.vbi ſupra,num.15. Aluarot.dict. conſil.74. nume. 29. & ex verbis ab offendentibus prolatis dignoſci inſultatum, & inſultantem, ſcribit Bertaz. conſil. 1.nume.7.& 8.ponderando verba,*abime a queſto modo*;vel,*io ſono aſſaſſinato*,vel,*tanti contra di me ab*, & ſimilia;de quibus etiam per Cæpol.dict.conſil.29. nume.8. verſicu.3. quia in 2.rixa, & per Corn. conſil. 134.col.3.poſt principium. vol.3.& Marſi. in conſ.4. num.15.& Aluaro.d.conſi.74 nu.6.Bertaz.conſ.121. num.4.& conſil.135. num.3. & quod diximus de minis,vide ſupra latius in concluſione Minæ.

26 Duodecimò præſumitur † contra illum, qui fuit contumax, & contra illum eſſet mandatum exequutiuum de capiendo;quia ſi non eſſet in culpa,ſe conſtituiſſet: quam præſumptionem adducit Hercul.vbi ſupra,capit.30.num.26.verſ.8.coniectura eſt.

27 Decimotertiò præſumitur † contra illum,qui prior euaginauit arma:teſte Aretyn.conſi.34.colum.1.nu. 2. quem refert, & ſequitur Bertaz. conſil. 75. num. 2. Idem voluit in conſil. 121. num.6. cum ibi adductis, & in conſil. 1.nume.7.& conſil.235. nume.4.& conſ. 128.num.1.

CONCLVSIO MCXXXIIII.

ARGVMENTVM.

Offenſi dictum contra inculpatum non facere indicium ad torturam fusè demonſtratur,& diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 Offenſi dictum contra inculpatũ non ſolum non ſufficit ad eius condemnationem, ſed nec etiam facit indicium ad torturam. Et cur, num.4.
Contrarium, num.6. Concil. num.7.
2 Præſumptio aliqualis non facit indicium ad torturam.
3 Offenſo non credi aduerſus inculpatum regulare eſt.
5 Inimicitia præſumitur ex iniuria atroci.
8 Offenſi dictum non facit indicium ad torturam contra inculpatum, etiã ſi deponat in articulo mortis conſtitutus.
Contr. nu.9. Concil. nu. 10. & 11.
12 Offenſi dictum non facit indicium ad torturam contra inculpatum, etiamſi offenſus ſit bonæ vocis, & famæ, & inculpatus viliſſimus.
13 Offenſi etiam in articulo mortis conſtituti dictum non facit indicium ad torturam contra inculpatum, etiamſi in ipſo mortis articulo haberet in manibus ſacroſanctam Eucharistiam.
14 Offenſi etiam in articulo mortis conſtituti dictum non facit indicium aduerſus inculpatum, non ſolum ad torturam, ſed nec etiam inquirendum.
15 Offenſi etiam in articulo mortis conſtituti dictum non facit indicium aduerſus inculpatum ad inquirẽdum, quo ad tranſmittendam inquiſitionem contra eundem inculpatum: ſecus quo ad inquirendum id, quo ad aſſumendas informationes contra eũ, qui ab offenſo nominatur.
16 Offenſi etiam in articulo mortis conſtituti dictum non facit indicium aduerſus inculpatum ad inquirendum, de iure ſecus de conſuetudine.
Quod ſubintellige, vt num.17.
18 Offenſi dictum non facit inditium ad torturam contra inculpatum, etiamſi offenſus offerat ſe velle ſtare torturæ contra inculpatum ab ipſo. Et cur. nu. 19.
20 Offenſi dictum non facit indicium ad torturam contra inculpatum, etiamſi offenſus inculparet cum iuramento.
Contrar. num.22.
23 Offenſi dictum licet non faciat indicium ad torturam contra inculpatum, tamen is poterit mitti in carcerem propter tale indicium.
Et cur, num.24.

1 Offenſi dictum † contra inculpatum, ne dũ non eſt ſufficiens ad cõdemnationem, cum non probat plenè delictum, vt hanc * communẽ opinionem, teſtatur Plaz.lib.1.delict.ca.13.ſed nec etiã facit indicium ad torturam: ita tenuit Brun. de indicijs.quæſt.3.primæ partis,nu.26. per tex. in l.1. §.ſi qs.ff.ad Carbonia.& l. Seia in prin.ff. ad Velleia. & per tex.in c.ſicut de teſtibus, idẽ voluit Soc.in cõſ. 54.nu.15. volu.3. vbi dicit tale dictum facere aliqualem præſumptionem, ſed aliqualis præſumptio † non
2 facit indicium ad torturam,l.maritus.ff.de quæſtio.& l.1.§.idem Cornelio.& ibi Bart.& in l.fi.vbi idẽ Bart. in vlt.col. ff. eodem tit. & receptiſſimam eſſe noſtrorum ſententiam offenſi dictum non facere indicium ad torturam, ſed ſolum ad inquirendũ teſtatur Dec. conſ.85.nu.7.Burſa.conſi.316.nu.5.& nu.6.& regula-
3 re eſſe offenſo non credi † contra inculpatum, affirmat Bertaz.cõſ.231.nu.2.vol.1.& ita conſuluit Alex. conſi.54.ponderatis,colu.1.in fin. & colum. ſequen. vol.3. Alciat. de præſumpt. regul.3. præſumpt.44.nu. 5.Blanc.latè in repe.l.fi.ff.de quæſtio.nu.390.in verb. mortui depoſitio. Hãc opinionẽ tenuit Didac. varia. reſolu.

reſolut.lib.2.c.13.nu.8. & hanc concluſionem magis * communiter teneri teſtatur Burſ. conſ. 316. nu.6.& offenſi dictum nullo modo probare, nec indicium facere, niſi ſaltem ad aſſumendam informationem cõtra inculpatum receptiſſimum Docto.opinionẽ dicit Franciſ.Belli.conſ.85.nu.7.& ſeq.vol.1.& hãc eandẽ tenuit Alex.conſ.24.nu.15.lib.2.Grammat. conſ.42. * nu.7.Marſ. conſ.5.nu. 14. & hanc * communem opinionem dixit Plaz. loco citato. Conrad.in pract.fol. 248.verſ.37.eſt indicium, & Caſſio. conſ.58.poſt nu. * 28.dicit,quòd ita tenẽt * omnes, & de ſtylo ſeruatur; prout hoc idem teſtatur Mant. conſ.116.in fin. lib.2. ſubdens, quod hoc minimè mutandum eſt.Idem cõſuluit Natt.conſ.354.nu.1.& 2.vol.2. vbi expreſsè dicit,aſſertionem vulnerati nõ facere indicium ad tortură; quia nullus † in cauſa propria eſt idoneus teſtis
4 argum.l.nullus.ff.de teſtib. & l.omnib.C.eod.& quia dicendo ſe à tali offenſum oſtendit ſe inimicũ illius
5 capitalem; nã ex iniuria † atroci præſumitur inimicitia,iuxta ſententiam Barto.in l.3.§.fi.ff. de adim. leg. & inimico teſti nõ creditur,per text.in l.1.§.præterea. vbi glo.& Bart.ff. de quæſtionibus, & videtur etiã de hoc eſſe tex.in l.ſi quis in graui.§.moriens.ff.ad Syllania nu.vbi nõ creditur domino morienti in eo, quod aſſerit ſe percuſſum ab eius ſeruo, & ibi licet Ang.videatur velle,quod talis offenſi inculpatio ſit ſufficiẽs indicium ad torturã,tamen cõtrarium ipſemet tenuit in l.mater.C.de calumnia dicẽs per glo.ibi,iſtiuſmodi inculpationẽ nõ facere indicium ad torturam, ſed liberare tantũmodo hæredem à calumnia,ne temerè videatur accuſare,ex quo motus fuit ad accuſandum ob diffamationẽ ab offenſo moriẽte; & hanc opinio-
* nẽ Ang.& gl.ibidem in gl.1.* communem dicit Bertran.in conſ.137 n.10. lib.2.par.1.concluſionem approbat Marſil.in conſi.2.col.3. Gram.conſil.70.nu.2 & 3. vbi voluit, quòd ex quo inimicitia oritur inter offenſum, & offendentem non poteſt offenſus teſtificari contra offendentem,ita etiam Rolan.à Val.cõſ. 24.nu.25.& ſeq.vol.1. Io.Furri.in conſi.81. nu.26.27. inter conſ.crim.li.2. Id præcipuè aſſerens,quando offenſus non eſt in articulo mortis. hoc etiã conſuluit Bertaz.conſi.167.nu.8.vol.1. in caſu mulieris aſſerentis ſe vim paſſam, cui non creditur aduerſus inculpatum pro quo adducit alios, vt ibi per eum,& quod dictum offenſi non faciat indicium ad torturã, voluit etiam Boſſi.in tit.de inquiſ.nu.48. Pariſ.de Put.in ſuo tract.ſindic.in verb. tortura.
6 Contrarium † tenuit Ang. in d.l. ſi quis in graui.§. ſi quis moriens. ff. ad Syllanianum, quem ſequendo refert Mar. conſ.5. num. 14. & idem tenuit Iacob. de Beluiſ. in pract. crimin. tit. de indicijs. verſ.12. indicium, & idem videtur voluiſſe Boſſ.in tit. de inquiſitio.nu.47.dum ponderat tex. in d.l. ſi quis in graui.§. ſi quis moriens.in verb.credendum.
7 Sed ipſemet Ang. † melius, & grauius loquens, vt dixit Alexan.in conſ.14. nu.5. vol. 3. contrarium tenuit in d.l. mater. C. de calum.prout ſe ipſum etiam corrigendo priorem contrariam ſententiam amplexus eſt Marſ.in d.conſ.2. nu.14.
8 Primò amplia cõcluſionem,† vt etiam procedat,ſi offenſus deponeret in articulo mortis conſtitutus,d.l. 3.§.ſi quis moriens.ff. ad Syllanianum Bald.in l.2.C. de calum.Marſ.conſ.20.nu.14. Gram. conſ. 42. nu.7. dum requirit alia indicia. Cæpol. latiſſimè in conſil. 70.nu.2. Ang.de Aret.in tract.ſuo maleſi. in verb.qui iudex ad probationem ſuæ inquiſitionis.in 2. colum. Bal.conſ.403.incip.quidam fuit in 1.col. vol.3.Marſ.
* ſing.22.incip. confeſſio offenſi. vbi teſtatur ita * omnes tenere in d.l.ſi quis in graui.§. moriens.Soc.conſ. 54. incip. viſis in pen. col. ad finem. vol. 3. vbi dicit, quod talis inculpatio offenſi facit aliqualem præſumptionem, hanc ampliationem tenuit Bertaz. conſ.3. nu.2.& conſ.167.nu.8.vol.1.& Soc.d.conſ.54.nu.13.

9 Contra ampliationem † faciunt ea, quæ latiſſimè accumulat Marſ.in §.diligenter.nu.117. cum ſeq.in ſua pract.vbi pluribus rationibus,exemplis,& authoritatibus contrarium ampliationi conatur defendere,& comprobare:quæ per te videre poteris,ne videar contererere tempus in tranſcribendo.
10 Sed Marſilium † eo in loco contra * communio- * rem Doctor.ſententiam tenere teſtatur Bertaz. conſ. 235. nu. 14. & ideò prior opinio amplectenda eſt, eo magis,quia idem Mar.in hoc articulo fuit varius, & contrarius in conſ.2.nu.14.& tanquam vario non eſt in hoc multum tribuendum ; vt in propoſito dixit Crauc.in conſ.16.in fine, & in terminis de Marſi. tenuit Vulpel.conſil.72 num.1.
11 Vel potius † concordare poteris has inter ſe diſſentientes opiniones ex eo, quòd ſupra nos diximus in concluſ.144.nu.4.in verb.aſſertio vulnerati, ex mente Pariſ.de Puteo ibi allég.
12 Priorem, & communiorem † opinionem ſubampliabis,vt etiam habeat locum,ſi offenſus,à quo emanauit inculpatio,ſit bonæ vocis, & famæ,& ille, contra quem fit inculpatio,ſit viliſſimus: nam nihilominus nõ faciet contra inculpatum indicium ad torturam talis inculpatio.ita ampliationem ſubampliauit Gomez.in tit.de delict.c.13.nu.16. per tex. in d.l.ſi qs in graui.§.moriens.ff.ad Syllanian.in quo inculpans erat dominus, & inculpatus erat ſeruus, & nihilominus nihil ſeruo præiudicauit inculpatio domini ; & propter hoc reprobat Mar.in d.§. diligenter. nu. 117. tenentem, quòd talis offenſi inculpatio in articulo mortis facit indicium, ſi offenſus ſit bonæ conditionis,& famæ,& erat in plenitudine intellectus,& delictum per alios non poterat veriſimiliter probari.
13 Secundò ſubamplia ampliationẽ, † vt vera ſit,etiã ſi conſtitutus in articulo mortis haberet in manibus ſacroſanctam Euchareſtiam;prout ita tenuit Bertaz. conſ.235.nu.3.cum ibi alleg.& Alex. conſ.54.vol.3. Grammat. conſ.70.nu.3. Carrer.in ſua pract. crim.§. 6.nu.357.& Petr.Foler in ſimili in ſua pract. in 2.parte prin.in verb. item quod ſoror venenauit. num. 27. Didac.variar.reſol.lib.2.c.13.nu.8.
14 Tertiò ſubamplia ampliat.† vt nec etiã talis inculpatio offenſi conſtituti in mortis articulo faciat indicium ad inquirendum,vt aſſeuerauit D. Bertaz.conſ. 8.nu.42.in fi.vol.1.& cõtrarium obſeruantes, iudices imperitos appellat Ang. de maleſi. in vera.qui iudex ad probationem ſuæ querelę.nu.6.ita voluit glo.in d.
* l.mater.C.de calumniato.quam dicit * communiter receptã Villal.ſuper l.22.c.61.nu.8.citatus à Iul.Clar. in §.fi.pract. crim.q. 21.verſ. aſſertio vulnerati. & ita de iure eſſe teſtatur idem Clar. & in q.7.verſ. habes.
15 intellige ſubampliationem, † vt procedat, quoad inquirendum,ideſt,quoad trãſmittendam inquiſitionem contra eum qui de delicto imputatur;ſecus quo ad inquirendũ,ideſt,quo ad aſſumendas informationes contra eum,qui ab offenſo nominatur;nã tũc benè facit indiciũ ; prout hoc modo declarat Iul. Clar. in d.q.21.verſ.aſſertio.& queſ.7.verſ.habes,quo in loco hanc declarationẽ procedere teſtatur,etiã ſi offenſus de illo vulnere moriatur, & in ipſa aſſertione, & inculpatione vſq, ad mortem perſeuerauerit.nam nihilominus non operabitur,niſi ad aperiendam viam iudici, vt poſſit recipere informationes contra inculpatum,nõ autem quoad tranſmittendum illi citationem;& hoc videtur voluiſſe Brun.in tract.in d.queſt. 3.primæ partis.nu.26.dum voluit, quod offenſi aſſertio ſufficiat ad inquiſitionem formandam, & ita poterit declarari Boſſ dum voluit,offenſi aſſ rtionẽ ſufficere ad inquirendum in tit.de inquiſit.nu.47.
16 Secundò ſubintellige,† vt ſubampliatio pcedat de iure,ſecus de conſuetudine, quæ practicatur,quod ſit ſufficiens indiciũ ad inquirendum per tranſmiſſionẽ inquiſitionis contra inculpatum;prout de tali cõſuetudine

tudine teſtatur Iul.Clar.d.queſt.21.verſ.aſſertio.& ita ſeruare communem vſum, & obſeruantiam. Italiæ affirmat Igneus in l.Caius Seius, num. 13.ff.ad Syllanianum,quem loco citato ſequendo allegat Clar.

17 Subintellige † ſubintelligentiam ſupradictā,vt vera ſit,ſi inculpatio offenſi fuerit facta in articulo mortis:ſecus ſi offenſus cõualuerit,& poſtea inculpauerit; quia cū tale dictū habeatur loco denuntiationis,ſiue querelę,niſi alia concurrant inditia,non poteſt ſuper eo procedi, niſi ad inquirendas informationes contra inculpatum,nō autem ad tranſmittendum illi inquiſitionem,ſeu citationem:prout ita ſe ipſum declarat idem Clar.dict.verſ.aſſertio.in princip.

18 Secūdo amplia principalem † concluſionē,vt procedat, etiam ſi offenſus offerat ſe velle ſtare torturæ contra inculpatum ab ipſo:nam niſi alia indicia concurrant, non poterit ex hoc inculpatus torqueri: ita Brun.in tracta.indi.quæſt.5.ſecundæ partis prin.nu.4. & melius quæſtio.7.ſecundæ partis.nu.8.cum ſeq.vbi ponit aliū notabilē caſum in propoſito torturę ſubijciendæ; quod quidā inculpatus ſpontè ingerit ſe torturæ,puta, dicendo, ego non commiſi tale delictum, & offero me ſtare torturæ: & ponatis me torturæ: & quærit nunquid Poteſtas poſſit iuſtè iuſtum volentē ponere ad torturam;& dicit quòd non, niſi aliàs hoc ei de iure liceret;idem niſi concurrerent alia indicia

19 præter inculpationem;ea ratione, † quia homo non eſt dominus membrorū ſuorum, l. liber homo. ff. ad l. Aquiliam. & quia poteſtas torquendi eſt meri Imperij,& quæ ſunt meri Imperij,non poſſunt pacto priuato concedi,l. defenſores.C. de defenſ.ciuit. & hoc idem tenuit Guliel.de Cune. in l. Imperium.ff.de iuriſdict.omn.iud.l.priuatorum.C.eo.tit.& quia etiam nō poteſt quis committere alteri, quod ipſum percutiat, l.1. §.vſque adeo. ff. de iniu. & pro ampliatione optimè facit, quod idem Brun. d.q. 7.nu.9. ſubiungit de caſu quotidie occurrēti,videlicet qñ aliquis inculpat aliquem de delicto commiſſo, & quia nō habet veras probationes,neque indicia ſufficientia ad torturā,dicit, Dñe Iudex ponatis me, & ipſum ad torturā; & multi fatui,vt ipſe inquit, putāt hoc poſſe,& debere fieri,per poteſtatem ſed contrariū eſt de iure tū qa offenſus,ēt ſi vellet nō debet torqueri, abſq; indicijs; tum etiam quia inculpatus non pōt per ſolam offenſi aſſertionem torqueri, niſi aliundè extent indicia vt ſupra diximus.

20 Tertiò amplia concluſionē,† vt vera ſit,ēt ſi offenſus inculparet cum iuro; quia tunc nec ēt facit indicium ad torturam;& ratio eſt,quia cum ſe faciat inimicum capitalem inculpato, & de propria perſona deponat offenſam,non debet ſtari eius dicto,cū dicatur in propria cauſa eſſe,& per conſequens repellatur à teſtimonio l.lex Cornelia. in prin. cum ibi not. per Bar.& alios.ff.de iniur.& in l.1.cum ibi no. per Bald. C.de rap.virg.l.nullus. ff.de teſt. & in terminis ita argumentatur Alex. d.conſ.14.nu.15.cum ſeq.

21 Contrarium † tenuit Rom.in d.l.ſi quis in graui.§. ſi quis moriens. ff. ad Syllanianum. quem referendo ſequitur Marſ.in d.§.diligēter nu.118. in fi. vbi dicit hoc etiam fuiſſe de mente Bald.in auth.ſi dicatur.C. de teſti.& in c.literas de præſumpt.in fin.& in c.quoniam frequenter. vt lit.non conteſt.

22 Sed deceptus eſt Marſ. † Romanum ad hoc referēdo,cum in diuerſis terminis loquatur Rom. nam ibi loquitur de teſte, non autē de offenſo ipſo, & quærit, nunquid teſtis in articulo mortis deponens faciat indicium,& dicit,quod non,ſi non deponat iuratus,per l.iuſiurandi.C.de teſt.ſed ſufficit talis depoſitio ad informationē iudicis, nec pp hoc poſſit iudex inquirere, cū informatio gratia iudicis non requirat iurm ſecūdum gl. ordinariam in c.1.§. ſi duo ſuper verb. teſtiū d. pac. iur. firm. & maxima eſt differentia,imò non eſt æquiparatio inter partē ipſam offenſam, & teſtē extraneum, cum vnus dicatur eſſe in cauſa propria, & ideò nihil probat, & alius in cauſa aliena, in qua vnicus teſtis iuratus multum operatur circa probationem,& indicia,vt latiſſimè per Gabr.concl.1.de teſtibus. & Bal. citatus à Marſ. loquitur etiam in teſte, in eiſdem terminis,& ſic interpretatus eſt doctrinā.Roman.Dida.var.reſol.lib.2.c.13.nu.8.

23 Benè verum eſt,† quod talis inculpatus ab offenſo, licet non poterit torqueri,aut inquiri, vt diximus; poterit tamen in carcerem mitti propter indicium tale, quod ad hoc dicatur ſufficiens contra ipſum; & ita * fieri paſſim teſtatur Didac.vbi ſupra. & ita *communiter* per Docto. teneri affirmat Gomez.ca.13. delicto-
24 rum, num.16.ea ratione; † quia ad capturam ſufficit ſimplex, & ſummaria cognitio, & iudicis informatio Plaz. libro primo delict. cap.13.num.15. ſubdens * quod ita paſſim ſeruatur, & hanc *communem* opinionem dicit Clar.in d.verſic.aſſertio.& hæc omnia velim adiungas ad ea,quæ ſupra diximus in concl. 144. non ita plenè.

CONCLVSIO MCXXXV.

ARGVMENTVM.

Offenſi exculpatio, quid probet aduerſus inculpatum,& illa proſit necne ipſi inculpato,diſcutitur.

SVMMARIVM.

1 *Offenſi exculpatio facta in mortis articulo pro inculpato tollit,& eneruat omnes vires, & effectum omnium præſumptionum,& indiciorum, quæ eſſent aduerſus inculpatum, adeo vt ex eis non poſſit torqueri.*
Et cur,nu.2. Contra.nu.3.
Concil.num.4.9.10.& ſeq.
5 *Offenſi exculpatio nihil prodeſt inculpato, quando verè, & realiter conſtat de offendente: ſecus ſi verè, & realiter non conſtat.*
6 *Remiſſio non poteſt fieri in præiudicium Reip. ſed tantum in preiudicium ſolius remittentis, vel ſucceſſorum eius.*
7 *Præſumptio innocentiæ,quæ reſultat ex confeſſione, & expurgatione offenſi,potentior eſt, quam præſumptio contraria.*
8 *Offenſi excuſatio,quoad defenſionem plus operatur, quam accuſatio,quoad offenſionem.*
9 *Offenſi dicto, & exculpationi tunc demum ſtandum eſt,ſi aliqua indicia externa,& veriſimiles coniecturæ pro ipſo dicto extarent: ſecus ſi pro ipſo dicto nihil vrgeret.*
11 *Præſumptio vna tollit aliam.*
12 *Offenſi exculpatio prodeſt inculpato, etiam ſi offenſus, inculpatum prius inculpaſſet.*
Contrarium,num.13.Concil.num.14.
15 *Offenſi exculpatio prodeſt eo magis ipſi inculpato, cum exculpans, aut ſeipſum inculpat, aut exculpatio eſt in aliquo ſibi præiudicialis.*
16 *Offenſus exculpans aliquem ex pluribus inquiſitis, non propter hoc cenſentur magis grauati.*

Viſo quid operetur inculpatio offenſi cōtra inculpatum,videndū eſt, quid probet exculpatio ipſius.Et in hoc pulchro dubio reperio, quod ſi
1 offenſus † dicat in ſuæ mortis articulo,& iſtud aſſerat, quod Titius eū non offendit,nec vulnerauit,nec etiā in aliqua culpa ſuæ mortis eſt, quod hoc teſtimoniū prodeſt multum ipſi Titio.glo.in l.ſi quis.§.ſi quis moriēs.ff.ad Syllanian.Didac.Couar.variar. reſol. lib. 2. c.13.nu.8.adeo vt tolat,& eneruet omnes vires,& effectum omniū præſumptionum,& inditiorū, quæ eſſent contra inculpatū;ita vt ex eis non poſſit torqueri;quia

2 ti: quia † potentior eſt præſumptio, & fauor innocentię, quę reſultat ex cõfeſſione, & expurgatione defuncti, quam præſumptio contraria, arg. tex. in l. qui cum maior. §. fi. ff. de bon. libe. l. Paulus, la ſecunda. §. 1. eo. tit. tex. in l. mater. C. de calumniatorib. & ita in terminis tenuit Bal. in l. 1. C. commu. de legatis. col. pen. nu. 133. vbi dixit, ꝙ ſi teſtator exculpauit reum, qui dicebat ſibi damnũ dediſſe, nõ poterit ex indicijs torqueri, qa habet indicium pro ſe, & iſtud dictũ Bart. ſequitur, & reputat vnicũ, & ſingulare Iaſ. ibi. col. pen. numero. idē Iaſ. in l. de die. ff. qui ſatiſd. cogan. col. fi. in medio. idē Iaſ. in l. 1. ff. de eo per quē factũ erit. col. 2. nu. 9. Aret. in c. 3. loco de ꝓbatio. col. fi. nu. 31. & ibi Dec. in fi. Fel. in c. 1. de pſumpt. col. fi. nu. 18. Ang. de Aret. 12. Additio ad Angel. de Malefi. in parte, ꝙ Iudex ad probationē ſuç inquiſitionis. col. fi. Alex. conſ. 14. nu. 2. vol. 3. conſ. 124. nu. 9. vol. 6. & cõſ. 244. col. 4. nu. 21. vol. 2. conſ. 1. nu. 16. lib. 3. & in conſ. 30. nu. 13. vol. 7. Marſ. in ſing. 22. & in praxi. crim. §. diligēter, nu. 200. & in conſ. 17. col. 2. nu. 10. Gerard. ſing. 55. Alc. depræſumpt. reg. 4. præſump. 4. ad finē. ita etiam tenuit Iul. Clar. in §. fi. q. 52. verſ. poteſt ēt hæc negatiua. in prac. * vbi hanc opinionem * cõem dicit de mente Plot. in d. conſ. crim. diuerſor. conſ. 110. nu. 1. lib. 1. Nouel. in tract. ad defenſ. verſ. an indicia. nu. 9. Blan. in ſua prac. crim. 1. par. defenſ. nu. 132. & cautela 4. nu. 3. Carrer. in ſua pract. crim. §. 6. circa nu. 356. Boſſ. de fauori. defeſ. nu. 10. & clarum innocentiæ ſignum appellat exculpationem offenſi, etiam quod multa indicia concurrerent, Bar. conſ. crim. ibi. nu. 43. & 168. nu. 18. tom. 1. crim. Pariſ. conſ. 6. nu. 11. cum ſeq. vol. 3. Gargen. cõſ. 121. nu. 14. tom. 1. crim. & cõnſ. 121. nu. 14. Gom. in tit. de delictis, c. 13. nu. 17. verſ. ſi verò delictũ Burſat. cõſ. 20. nu. 38. & conſ. 239. nu. 29. & in conſ. 232. nu. 23. dicens, innocẽtiam alicuius plenè probari exculpatione offenſi, indiciaq́ contraria tolli Marſ. conſ. 50. nu. 18. conſ. 61. nu. 34. Caſſane. conſuet. Burgun. de iuſtez. tit. 1. §. 5. nu. 39. & in materia furti, & robariæ loquens idem voluit Tiber. Dec. conſ. 96. nu. 29. volu. 3. facit quòd not. Innoc in c. ad audientiam. de homicid. vbi voluit, quòd ſi aliquis ſit conuictus, quòd conſuluit, & mandauit homicidium fieri, & homicida, ex quo omnino erat facturus, excuſat mandatarium: niſi mandatum, vel conſilium fuiſſet famoſum, vt ibi etiam per Anan. in 7. quæſt.

3 Contra hanc cõcluſionem† facit notabilis deciſio Bar. in l. inter omnes. §. rectè. ff. de furt. vbi dicit, quod ſi paſſus furtum excuſet furem, dicendo, quod nõ fecit me inuito, nõ prodeſt reo; niſi ſit amicus, videlicet conſanguineus: vt ibi per eum. idem voluit ibidē Angel. facit dictũ Bald. in l. falſus. tertia oppoſitio. C. de furt. & in l. ſi fine. in 3. quæſt. C. ad Velleianum. & melius in l. tranſigere. nu. 22. C. de tranſact. vbi examinat caſum, quãdo offenſus, videlicet furtum paſſus vadit coram Iudice, & dicit Domine Iudex fuit factum de mea voluntate, & ita confiteor, & non admittit opinionem Iac. But. tenentis, quod per huiuſmodi confeſſionem tollatur punitio delicti.

4 Hanc diſſenſionē conciliabis, vt ſtandum ſit† coniecturis, quibus iudex arbitrabitur, nunquid offendēs exculpet animo exculpandi illũ, aut animo veritatis detegendæ, tunc illius ſuſtinebitur, vel non ſuſtinebitur excuſatio. ita conciliat Felyn. in c. 1. nu. 19. de præſumpti. ex mēte Bal. in c. 1. §. iniuria. de pace iura. firman. & ſuadet hoc ratio; nam aliud ſentiendũ eſt, qñ aliquis inculparet ſe ipſum exculpando alium & inculpãs eſſet in carceribus vel duceretur ad mortem, vel qñ inculparet ſe exculpando aliũ, & inculpãs eſſet extra carceres, & inculpatus in carcerib. qa primo caſu prodeſt illa exculpatio. vt per Bal. in d. l. 1. §. pone teſtator. C. comm. de lega. Alex. in d. §. ſi quis moriens. Marſ. in cõſ. 1. in fi. Carrer. in pract. crim. materia excuſationis. c. 13. in ſecũdo vero nihil operaret, cum verendum eſſet, ne arte culpam in ſe aſſumeret exiſtens extra carceres. vt ſocium liberaret: ita Rim. iun. conſ. 320. nu. 17. Dom. Claud. Bertaz ad cõſ. Bertazzol. ſui patris. in cõſ. 246. litera A. in fi. Item aliud ſentiendum eſt de illo, qui exculpat, & nihilominus habet intereſſe, q̃ de illo, quem negotium non tãgit, vt euenit in illo, qui præiẽdit ruptã pacem eſſe, & illi eſt applicanda pęna, vel pars illius: nam ſi exculpet inculpatũ, vel ſuſpectum, credendũ eſt vtiq; cũ illius exculpatio ſit tanq̃ cõfeſſio partis, inculpato prodeſſe; prout in caſu iſto conſuluit Simon de Præt. conſ. 187. nu. 24. & illum referendo ſequitur Clau. Bertaz. in addito. ad d. conſ. 246. in litera A. verſ. & maximè.

5 Secundo concilia, † ꝙ quando conſtat verè, & realiter, de offendente non operatur exculpatio offenſi, ex quo conſtat, de cõtrario, & hoc caſu procedit ſecunda opinio; ſi vero non conſtaret verè, & realiter, propter offenſi exculpationem, tollitur omnis præſumptio contra inculpatũ. & ita procedet prima opinio, quæ concordia videtur eſſe de mente Gomez. in d. c. 12. nu. 17. dum dicit, quod ſi contra reum inculpatum plenè, & dilucidè fuit probatum delictum, illa expurgatio, & confeſſio offenſi non ſibi prodeſt, nec aliquid operatur, ſed ea non obſtãte, poterit reus definitiuè condemnari ad pœnam ordinariam delicti per gl. ſingularem in l. 2. ff. ad Syllania. in gl. fi. quam ibi tenent & commendant Bart. Alberic. Bal. Angel. * Rom. Cuma. & * communiter Doct. & Gand. in tracta. maleficio. in rub. de tranſactio. & pact. in malefi. facien. verſ. ſed pone, quod quidam mortiferè vulne-
6 ratus; quia in præiudicium Reipublicæ, † & cuiuslibet de populo non poteſt fieri pactum, ſeu remiſſio, ſed tantum in pręiudicium ſolius remittentis, vel ſuc ceſſorum eius, vt in l. transfigere. C. de tranſact. cum materia, & in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publ. & vectig. & in l. congruit. ff. de offi. præſid. & per totum tit. ff. & C. ad Turpil. ſi vero delictum verè, & realiter non fuit probatum contra reum inculpatum, ſed tñ contra eum ſunt præſumptiones, & indicia, etiam talia, per quæ torqueri aliàs poſſet, talis exculpatio, & expurgatio offenſi eneruat, & tollit omnes vires, & effectum omnium præſumptionum, & indiciorum, vt
7 ex eis non poſſit torqueri: quia potentior eſt † pſumptio, & fauor innocentiæ, quæ reſultat ex cõfeſſione, & expurgatione offenſi, quàm præſumptio cõtraria argu. tex. in l. qui cum maior. ff. de bon. libert. tex. in l. Paulus. la 2. §. 1. ff. eo. tit. l. mater. C. de calumnia. Bal. in l. 1. C. comm. de legatis. cum iurib. ſuprà adductis.
8 & plus operatur † excuſatio offenſi quoad defenſionem, quàm accuſatio quoad offenſionem Boſſ. in ti. de fauorib. defenſio. nu. 10.

9 Et quod dicta † Bart. Ang. & Bal. ſupra in contrarium adducta debeant intelligi in caſu, qñ conſtat liquidè de delicto, teſtatur Bertaz. in d. conſ. 246. nu. 9. qui illos in locis ſuprà allegatis hoc vnũ velle, & intelligere dicit, videlicet, tunc demũ ſtandum eſſe dicto, & exculpationi offenſi, ſi aliqua extarēt externa indicia, & veriſimiles coniecturæ pro ipſo dicto: ſecus ergo, ſi pro dicto nihil vrgeret, & ſic eſſemus in caſu oĩno claro cõtra dictũ, & exculpationē offenſi, & in delicto probato, & idem voluiſſe Bal. in l. tranſigere. nu. 26. C. de tranſact. vbi dicit ſtandũ eſſe in dubio confeſſioni aduerſarij confitentis dolũ abfuiſſe, niſi facti qualitas manifeſtè (pondera illud verbum manifeſtè) in oppoſitũ declaret. & Bart. ſe ipſum declarat in d. §. rectè. dum concludit poſt multa exculpationē offenſi inculpato prodeſſe, ſi appareant alia indicia pro exculpatione, & ſic ſi non eſſemus in caſu, in quo infallibiliter patens præſupponeretur delictum. & hanc diſtinctionem pro concordia adduxit idem Alex. d. conſ. 1. nu. 16. lib. 3. vbi dixit offenſi exculpationē inculpato poſſe ꝓficere, ſi pro illa adſint indicia, ſi tñ liquidè conſtaret de delicto, punitetur, per l. 2.

per l. 2. cum ibi not. ff. ad Syllania. idem d. cõſ. 14. nu.
2. eod. volumine & d. conſ. 30. nu. 13. lib. 7 & Salyc. in
d. l. tranſigere. C. de tranſact. ſed hanc cõciliationem
10 † reperi tandem in terminis tradidiſſe Clar. in §. fi. q.
ſeq. 52. verſ. poteſt etiam. vbi inquit, quòd prima opi-
nio procedit, quando res eſt dubia; ſed ſi appareret de
veritate in contrarium, videlicet, quod maius eſt, eſ-
ſent indicia valde vrgentia, & proxima delicto, non
eſſet ſtandum huiuſmodi aſſertioni ſaltem ad euitan
dam torturã: & ita practicari teſtaĩ de mente Blanc.
in pract. crim. fol. 18. nu. 101. ſubiungens, ꝙ plerumq;
videmus, quod offenſi, ſiue propter remiſſionem ſa-
ctam offendenti, ſiue propter perſuaſionem amico-
rum, faciunt huiuſmodi exculpationes contrarias ve
ritati, prout etiã dixit Marſ. in ſua praxi. §. reſtat. nu.
13. verſ. itẽ alia eſt ratio. propterea in hoc verſabitur
maxime iudicis arbitrium, vt diximus in prima cõci-
liatione. Quod etiã extantibus indicijs valdè vrgenti
bus, nõ obſtante exculpatione, ad torturam deueniri
poſſit, teſtatur Alc. de præſump. reg. 4. præſum. 4 ad fi.
vbi ait, ꝙ poſſent eſſe indicia contra inculpatum ita
vrgentia, quod tollerent contrariam præſumptionẽ
orientẽ ex atteſtatione ipſius offenſi: q͂a vna præſum-
11 ptio † tollit aliã, l. diuus. ff. de in integr. reſtit. & ceſſat
præſumptionis ratio in caſu, de quo diſputamus, vt ip
ſe Alci. aſſerit. nam potius veriſimile eſt, ꝙ offenſus
inculpatum exculpando mentitus fuerit, ex quo tale
mendacium non videtur tendere in præiudicium ſa-
lutis æternæ, c. 1. & c. ne quis arbitretur. 22. q. 2. quo in
loco habetur quod mentiri proximo conſulendo eſt
mendacium, in quo non eſt magna culpa, licet non
ſit ſine culpa. Idem voluit Didac. Couar. variar. reſo-
lutio. lib. 2. c. 13. nu. 8.

12 Amplia modo concluſionẽ, † vt exculpatio offenſi
proſit inculpato. etiam ſi offenſus inculpatum prius
inculpaſſet quia tunc primum dictũ, nõ poteſt incul
pato nocere ẽt ſolenne, & iuratum, vt diximus in cõ-
cluſio. præcedenti de offenſi dicto contra inculpatũ,
& ita tradit Marſ. in conſ. 109. nu. 30. Gram. cõſ. 3. nu.
14. Burſ. conſ. 201. nu. 147. & facit, quia plus operatur,
vt diximus, exculpatio offenſi, quoad defenſionem,
quam aſſertio quoad offenſionẽ, Boſſ. in tit. de fauo.
defenſio. nu. 10. & hanc ampliationem tenuit Andr.
de Iſer. in conſt. Regni. ſi damna clandeſtina quã re-
fert Gra. d. loco, vbi ponit exemplum de illo, qui in-
culpauerat aliquem tanquam complicem delicti, &
poſtmodum ductus ad ſupplicium aſſeruit ſe falſo il
lum inculpaſſe, & per ſuggeſtionem alterius, & aduer
te quod Docto. loquuntur de exculpatione facta in
articulo mortis.

13 Sed contra † huiuſmodi ampliationẽ faciunt mul
ta per Marſ. in d. ſua praxi. in d. §. reſtat. nu. 26. & ſeq.
adducta, quæ hic breuibus tñ, adducere non videtur
extraneum, & primo faciunt ea, quæ habentur apud
Bar. in d. l. 1. §. ſi quis moriens. per illum text. ff. ad Syl
lania. vbi iudici in articulo mortis falſam tuliſſe ſen-
tentiam dicenti, & teſti diuerſum ab eo, quod in iu-
dicio dixerat aſſerenti, etiam in mortis articulo, non
credendum eſſe dixit, iſtudque dictum ſecundũ Bar.
* teneri * communiter, dixit Alex. in l. ſciendum nu.
33. in fi. ff. de verb. oblig. Didac. lib. 2. reſolut. d. ca. 13.
* num. 7. in fin. & multi de * communi teſtantes refe-
runtur apud Clar. §. fin. practicæ crimin. in quæſt. 53.
verſ. 2. eſt caſus. Secundo facit Ancha. doctrina in c.
fin. de ſucceſſio. quam ſequitur Fely. in cap. literas. in
penul. colum. de præſump. & quam refert idem Mar
ſil. etiam in §. diligenter. ſuæ practicæ num. 118. & in
ſuo ſingu. 22. vbi dicit, quod ſi vulneratus, ex medici
culpa ſe mori affirmet, non tamen per hoc iuuat per-
cuſſorem. Tertio repugnare videtur; quia ſi teſtator
confiteatur in ſua vltima voluntate, ſe ad reſtitutio-
nem vſurarum teneri, non tamen per hoc præſuma-
tur vſurarius: ita dixit Bald. in cap. in præſentia. in 4.
colum de probat. idem Bald. vbi de hoc articulo la-
tius in conſ. 447. num. 19. & in conſ. 510. num. 2. vol.
5. ſecundum numerum vltimo loco impreſſorum.
Quartò facere poteſt vltra Marſ. id, quod dixit Bald.
conſ. 151. in prin. colum. 3. per tex. in l. rationes. C. de
probat. quod aſſertio facta in articulo mortis de pe-
cunijs depoſitis apud Titium, quas vult dari pauperi
bus, Titio non officiat. Quintò facit contra amplia-
tionem, & proprius. quam ſupradicta ratio adducta
à Marſil. in d. §. reſtat. num. 5. quia iſte, qui exculpat,
extra iudicium hoc facit, & non iuratus, vnde nõ de-
bet ea, quæ in iudicio, & cum iuramento dixerat de-
ſtruere; cum eadẽ in deſtruendo, quæ in conſtruendo
requiratur ſolemnitas, vulgata. l. nihil tam naturale.
ff. de reg. iur. quæ regula per quædã fundamenta pro-
batur à Marſ. in d. §. reſtat. à num. 6. vſque ad num. 12.
Imo dicendum videtur, quòd etiam ſi in iudicio, &
cum iuramento explicaret, non tamen primo dicto
nocere poſſet, licet illud in aliquo debilitaret, quem-
admodum de teſte eſt iuris notiſſima concluſio, de
qua per Bar. & Rom. in d. §. ſi quis moriẽs. & per Bar.
Bal. & Salyc. in d. l. generaliter. latè Alex. conſ. 124.
num. 6. vol. 6. & Capic deciſ. 142. num. 7. 8. & ſeq. & la
tius per Boeri. conſ. 40. num. 119. & quam vno ore te
neri per Doct. dixit Clar. in d. quæſtio. 53. verſ. quartus
eſt caſus. Sexto, & vltimo facit, quia non omnis mo-
riens eſt ſanctus; imò ita mortis pauore videtur de-
territus, vt ſanum perdidiſſe intellectum videatur;
quod vt plurimum huiuſmodi ſolet euenire; icirco
iſtis tanquam non mentis compotibus non eſt cre-
dendum, argumen. l. hac conſultiſſima. verſ. at cum
humana fragilitas. C. qui teſtamen. facere poſſunt, vt
latè de his per eundem Marſil. in d. §. reſtat. num. 12.
& ſequen.

14 Has autem lites ſedabis hũc in modum † (licet po-
tuiſſent facilè ſupradicta fundamẽta tolli) quod aut
pro inculpatione primo facta erant indicium, præ-
ſumptio, & coniectura; & tunc ſimplex exculpatio,
& reuocatio non prodeſt inculpato; aut pro dicta in-
culpatione nullum concurrebat indicium, præſum-
ptio, & cõiectura, ſed ſola inculpatio ipſius rei, & tũc
exculpatio facta per reum ſuper furca tollere poteſt
indicium inculpantis; & ita multũ conuenire iuri, &
rationi aſſerit Marſ. in d. §. reſtat circa finem, & ita cõ
cludendum dixit in caſu à ſe figurato de illo, qui in
proceſſu contra eum facto coram Iudice, Notario, &
teſtibus confeſſus & in confeſſione perſeuerauit, ꝙ
Titius in crimine de quo fuit inquiſitus, ſibi fuit ſo-
cius: & poſtea lata ſententia condemnatoria ad mor
tem contra dictum reum; dum ipſe reus erat in mani
bus carnificis ſuper furc., & laqueum, ſeu capiſtrum
ad collum habebat, dixit, quia accuſaui Titium, & di
xi, quod ipſe fuit meus ſocius ad committẽdum hoc
delictum, pro quo nunc debeo mori, ideo ne per-
dam, condemnem animam meam, fateor me fal-
ſum dixiſſe, & indebitè illum culpaſſe, ideo dico di-
cta per me non fuiſſe vera, & pœnitet me hoc falſum
dixiſſe, cum ipſe Titius ſit innocens à dicto delicto.
& pro diſtinctione Marſil. faciunt quæ diximus pau-
lo ante in alia conciliatione ex mente Alcia. in reg.
4. d. præſumpt. 4. in fin. de præſumpt. & Iul. Clar. in §.
fin. quæſtio. 52. verſic. poteſt etiam dum voluit aſſer-
tionem offenſi prodeſſe inculpato, niſi aut ſit delictũ
probatum, & de contrario conſtet, aut eſſent vrgen-
tia indicia contra talem aſſertionem, & exculpatio-
nem.

15 Amplia, vt tanto magis † cõcluſio procedat, ſi ex
culpans, aut ſeipſum inculparet, aut exculpatio eſſet
in aliquo ſibi præiudicabilis; nam tunc cũ habeatur
loco propriæ confeſſionis quoad liberationem incul
pati operatur; prout ſupra dictum eſt exemplum ad-
ducendo de mente Rimin. iun. & Claud. Bertazol. in
addit. ad conſ. Bartho. Bertazol. litera A. de illo, qui

carceratus fatetur delictum exculpando alium, qui de illo delicto fuerat condemnatus, vel inculpatus: vel de illo, qui extra carceres inculpat, ſe exculpãdo, qui de eodem delicto eſt vel carceratus vel condemnatus, & ideo ibidem Clau. ſubiungit, quod cauti Iudices ſolent antequam vel indicia emittãtur, vel reũ conuincant, curare, vt omnes ſocios habeant in carceribus: & ſi quis in ſe culpam aſſumat, poſſit etiam, ac debeat pœnã aſſumere. Aliud exemplũ poni põt de prætendente ruptã eſſe pacem, de quo ſupra, iuxta ea, quæ conſuluit idem Simon de Prætis, d. conſ. 117. nu. 14. quẽ referendo ſequitur idem Clau. in eo. loco.

16 Animaduerte poſtremo ad ſupradicta, ꝙ † occurrente caſu, in quo plures eſſent inquiſiti, & offenſus exculparet ex illis aliquem, non propter hoc cenſentur magis grauati; ità conſuluit Burſa. conſ. 239. nu. 39. & ita de iure eſſe, atq; criminaliſtas tenere teſtatᷓ.

CONCLVSIO MCXXXVI.

ARGVMENTVM.

Cautio de non offendendo ex quibus rupta probetur, & dicatur, vel non.

SVMMARIVM.

1 *Cautionum de non offendendo quatuor genera.*

2 *Cautioni de non offendendo quis cõtrauenisse dicitur qui intulit grauem, nõ leuem offenſionem perſonæ, cui de nõ offendendo fuit promiſſum.*

3 *Cautio de non offendendo rupta non probatᷓ ex percuſſione in pectore pugno, manu vacua, ſiue manu aperta. Et cur intellige, vt nu. 4.*

5 *Offenſa, quæ in nobili dicitur maxima, in ruſtico pro modica habetur.*

6 *Cautioni de non offendendo quis cõtrauenisse dicitur, qui intulit etiam leuem offenſam, quando inter cautionem præſtantes interceſſiſſent tantum offenſiones leues: & cautio fuiſſet præſtita illarum occaſione.*

7 *Relatiu continet in referẽte cum omnibus ſuis qualitatib.*

8 *Cautioni de non offendendo quis contrauenire dicitur ẽt qui offendit aduerſarium extra territorium, & iuriſdictionem, in qua præſtita fuit cautio Et cur, nu. 9.*

10 *Cautioni de non offendendo quis contrauenire dicitur ẽt qui offendit aduerſarium propter aliquam cauſam antiquam, & aliam, ꝙ ex qua cautionatũ fuit: dummodo præcedat cautionem. Contrar. nu. 11. Concil. nu. 12.*

13 *Pœna in vno capitulo poſita, non videtur in alio repetita, etiam ſi capitula ſint æquiparata.*

14 *Pœna non debet extendi per identitatem rationis.*

15 *Abſurdum non eſt, quod aliquid dicatur fauorabile gratia alicuius finis, & odioſum diuerſa ratione.*

16 *Cautionis de non offendendo promiſſio comprehendit grauem, & leuem, offenſam, cum in ea dictum eſt, non offendere directè, vel indirectè, quoquomodo, vel quomodolibet. Contrarium, & verius, nu. 17.*

18 *Generalitas omnis debet reſtringi ad habilitatem ſecundũ ſubiectam materiam.*

19 *Verba ſunt intelligenda in maiori, & potiori ſignificatu.*

20 *Verba quantumcunque generalia poſita in contractu, debent operari tantum ſecundum naturam cõtractus, & ſecundum naturam rei deducta in contractu.*

21 *Cautio de non offendendo non dicitur rupta; quando qs non animo offendit, ſed aut iocosè, aut ebrius offendit.*

22 *Voluntas, & propoſitum diſtinguunt maleficia.*

23 *Offendiſſe ſe per iocum dicenti, incumbit onus probandi.*

24 *Omne malum prauè præſumitur actum.*

25 *Cautio non offendi non dicitur rupta, ſi offenſus fuerit qs, antequam cautionem ratificauerit.*

26 *Cautionis non offendẽdi ratificatio facienda eſt re integra.*

27 *Cautio non offendendi non dicitur rupta, quando aduerſarius fuit offenſus ex noua cauſa, quæ ſuperuenit.*

28 *Offenſio offenſi in offendentem non rumpit cautionem de non offendendo.*

29 *Offenſio offenſi in offendentem non rumpit cautionem, de non offendendo, tam ſi offenſio fiat ab offenſo incontinẽti, quam ex interuallo.*

30 *Cautio non offendendi non dr̃ rupta non ſolum ex noua cauſa ſuperueniente vera, ſed ẽt erronea. Et cur, nu. 31.*

32 *Cautioni de non offendendo põt contrauenire ex noua cã ſuperueniente, ẽt iuramento vallata. Et cur, nu. 33.*

34 *Cautio non offendendi non dr̃ rupta ex noua cauſa ſuperueniente, etiam ſi ea non eſſet iuſta cã non offendendi.*

35 *Cautioni de non offendendo poteſt contrauenire ex noua cauſa, etiam ſi in contractu appoſita fuerit clauſula, Rato manente pacto.*

36 *Cautioni de non offendendo põt cõtrauenire ex noua cã, etiam ſi in cõtractu cautionis appoſita fuiſſet clauſula, ſub tali pœna toties quoties contraueniatur cõmittenda.*

37 *Cautioni de non offendendo põt contrauenire ex noua cã etiam ſi in inſtr̃o cautionis fuerit pacto expreſſo conuentum, quod per comprehenſos in cautione non poſſit allegari noua cauſa.*

38 *Offenſio ſuperueniens ex ſuperuenienti noua cauſa facta præſumitur, cum offenſio abſque cauſa regulariter non præſumatur.*

39 *Cautio non offendendi eſt ſimilis vſui, qui perſonam non egreditur.*

40 *Cautioni non cenſetur contrauenisse promittens nõ offendere aliquem, ſi illius conſanguineos offendat, niſi de illis ſpecialis mentio facta fuerit.*

1 Omiſſa diſtinctione facta à Doctorib. inter quatuor genera cautionũ † de nõ offendendo, videlicet, à re rei, à re perſonæ, à pſona rei, & à perſona perſonæ, de quib. latè per Hercul. ſuo tract. de cau. de non offen. c. 2. per tot. ad eã deueniemus; quæ frequentius accidit, & frequẽtius in vſu eſt, iuxt. l. vñã ad ea. ff. de leg. & eſt illa, quæ debetur à perſona perſonæ: contra quã quis cõmiſiſſe ex pluri-

2 bus probatᷓ. Et primo quicunq; intulerit † offenſionẽ perſonæ, cui de non offendendo fuit promiſſum, cautioni contrauenisse dicetur, cum hæc, vt diximus, reſpiciat perſonam, quæ non poteſt offendi, quin & ipſa cautio offendatur; dũmodo fuerit offenſa grauis, non autẽ leuis: nam modica offenſa, leuis, & parua in huiuſmodi cautione non videtᷓ promiſſa, nec habetur in conſideratione: ita conſultus reſpõdit Marſ. conſ. 80. nu. 31. cum ſeq. vbi dicit, quod verba poſita in tali cautione, videlicet, non offendere, vel offendi facere, præ ſe ferunt magnã, & grauẽ offenſam, nõ autem leuem, ꝙ & placuit Pariſ. conſ. 165. pacem inter. nu. 14. vol. vbi in fortioribus terminis, cõſuluit, quod ſtante pace, & promiſſione generali, & ſimplici de non offendendo cum armis, vel ſine, ſi pertranſiens impulerit alium, non dicitur pœna commiſſa, ratione de qua ſupra: nimirum quoniam leuis offenſa nõ habetur in cõſideratione. ad quod optimè facit tex. in l. 3. §. fi. & l. 4. ff. de adi. leg. vbi probatur, offenſa fideicõmiſſum reuocari; ſi tamen offenſa fuerit leuis, manet fideicommiſſum; & ibi in terminis hoc not. Alber. in d. l. 4. ante fi. vbi dicit, quod licet offenſa leuis offenſa dicatur per illum tex. tamen non eſt curãda; & hanc eſſe* communem opinionem Doct. teſtatur Hercul. vbi ſupra, c. 27. nu. 8. & 18. quam ſententiã corroborant, quæ latiſſimè Marſ. accumulat d. cõſ. 80. & Pariſ. d. conſ. 165. & Bald. in l. ſi prædium. C. de ædi. actio. colum. 2. quæſt. 4. vbi voluit, quod vulnuſculum modicum nullam habeat in ſe delictum; vt dicit etiam tex. in l. 1. §. perinde. ff. de ædi. edict. idem Bald. in cap. cum adeo. colum. 2. ante fin. de reſcript. dixit examinando materiã de modicis, ſ. & minimis non eſſe laborandum, per dictam rationem: quod ſi ſtatuto

ſtatuto caueatur, vt qui extraxerit ſanguinem alicui in palatio plectatur pœna manus, non debere intelligi de illo, qui percuſſit aliquem in naſo, vnde ſanguis aliquantulum exiuit.& latè ex Ant.Siue in trac. de minimis, poteris colligere leuia modica, & minimã nihil operari, & in præſenti propoſito idem conſuluit Bertazo.conſ.147.num.18. in caſu, in quo quidem percuſſerat cum enſe, vel ſtocho palium alicuius, & ab hac ſententia neminem diſſentire teſtatur idem Hercu.vbi ſupra.cap.27.num.18.verſ.ex quibus omnib.quo in loco illam multis argumẽtis, & rationib.comprobat.

3 Imò ibidem infert ex percuſſione † in pectore pugno, manu vacua, ſiue manu aperta cautionem ruptã non probari, & multò magis, ſi pugno manu vacua ſine dolore conſiderabili quis percutiatur in humeris in ventre, in brachijs, in furis, vel ſimili corporis parte, qua quis non ita facile dolet: ea ratione; quia licet pugnus ſine alio rumore, vel ſanguine ſit iniuria perſonalis, quia tñ perſonam, & corpus non lædit, veriſimiliter non cõprehenditur in promiſſione pęnali nõ offendendo, tũ quia corpori non nocet, nec illud lædit: conſequens lenis eſt offenſa & offenſa in perſonã in materia noſtræ qõnis ſit, cũ nocet pſonæ, ſ. lædẽdo, vel offendẽdo, vel diminuẽdo; qui vero pmittit non offendere pſonã, offenſã intelligit, & ſentit illã, q̃ nocet, & damnũ infert, & dolorẽ pſonæ: ſic multis argumentis, & rationib. conaṫ ſuam illationẽ cõprobare Hercu.ibidem per tot.ad quem te relego, cum ex profeſſo ibi hũc caſum tractet, & omnia diligenter examinet.

Vnum tñ, etſi Hercu.ſententia vera ſit, animaduer
4 tendũ eſt, † non æque omnib. hanc deciſionẽ conuenire: nã ſi inter eos, qui militiam exercent, & profitentur & nobiles viri ſunt, nedum pugnus, ſed ſolum attentatus interceſſerit, nedum cautione de non offendendo rumpetur, ſed ſummoperè rumpetur. Ideo in hoc qualitas perſonæ eſt diligenter diſpicienda; cum veriſſimum ſit, *Che dal ſoggetto, natura, & qualita prende l'offeſa*, prout idemmet Hercu.ẽt animaduertit vbi ſup.nu.18.& ante eum Lap. alleg.76. quo in loco dixit, quod percuſſio facta vacua manu, & vnica ẽt in maxilla, dicitur leuis, niſi circunſtantijs aggrauetur, vt puta niſi fuerit facta perſonæ nobili, vel ſuperiori. hinc concludit diœceſanum poſſe abſoluere ab excommunicatione incurſa propter huiuſmodi percuſſionem in clericum; ibidem Mandoſ.poſt multos ad idem relatos teſtatur hanc Lap.ſententiam etiam veram, & ab omnibus comprobatam: offenſam ex facti, & perſonarum qualitate qualitatem aſſumere dicit idem Hercu.c.26.num.9. vbi ideo hæc in arbitrio
5 iudicis reſidere aſſerit. Nam quæ in nobili † diceretur maxima, in ruſtico pro modica offenſa habetur, ſecundum Ang. & Caſtr.in l. item apud. §.adijcitur. ff.de iniur.& recentiores Bonon.in l.vt vim, nu.95.ff. de iuſti.& iur.

6 Intellige, † ꝙ ſupradictũ eſt de graui, vel leui offenſa, vt non procedat, qñ inter cautionem præſtãtes interceſſiſſent tñ offenſiones leues, & cautio fuiſſet pręſtita illarum occaſione, & ſi contrauentum eſſet, fuit promiſſa pœna; quia tunc cautio huiuſmodi videtur habere relationem ad offenſas præteritas, quarum cã fuit præſtita, quæ cum leues fuerint, conuentio, ſiue cautio etiam in leui offenſa verificabitur, cum rela-
7 tum † contineatur in referente cũ omnibus ſuis qualitatibus, ſecũdum Bar. in l.ſi ſeruum.§. fi.ff.de leg.1. & l.1.ff.de recept.& hãc limitationem, & intelligentiam admitti Pariſ. conſ.165.nu.20.vol.4. & ideo dixit Moro.d.tract.c.159. in prin.quod pax ex ea cauſa rumpitur, ex qua præceſſit.

8 Amplia modo concl. vt offendens † aliquem dicatur committere in cautionem de non offendendo, ẽt ſi offenderet aduerſarium extra territorium, & iuriſdictionẽ, in qua præſtita fuit cautio: ita tradidere Bar. & Albet.in l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offi.pręſ. ꝙ ſcitu dignũ, & eximium cenſuit Marſ.ſing.532.incip.ſuperiorib. dieb. vbi dicit hoc eſſe ſummè obſeruandum pro facientib. pacẽ: & ibidẽ interrogatus à quodã aurato milite in facto rñdit de quodã, qui conſtitutus vna cum alio ſuo aduerſario corã iudice ordinario ſuæ ciuitatis, promiſerunt ſub magna pœna, ſe non inuicẽ offendere: & poſt aliquos menſes vnus ipſorũ reperit aliũ in loco valdè remoto à ciuitate, & iuriſdictione ipſius iudicis, coram quo facta fuit dicta promiſſio de non offendẽdo, & vnus offendit alium, & tandem concludit, ꝙ aduerſarium offendens in loco etiam remoto; nihilominus incidit in pœnã cautionis ruptæ; hoc idem repetijt in repe. l. fi.nu. 20.ff. de iur.om.iu. vbi & Iaſ.in 6.limit.

Idem voluit Gugli.de Cun.in d.l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offi.præſ.& hoc idẽ firmauit Herc. vbi
9 ſup.c.47.nu.37.& ratio eſt huius ampliationis, † quia ille, qui promittit non offendere, loquitẽ generaliter, non ſe adſtringens ad vnum magis, quàm ad alium locum: & quia hæc obligatio reſpicit perſonam propterea eum ſequitur quouis ille vadat, ſicut actio. l. fi.C.de præſcr.long.temp.vt dixere Bar.in d.§.ne potentiores, & Herc. vbi ſup.c.9.in prin.

10 Secundò amplia, vt idem procedat, † ẽt ſi offendẽs aduerſariũ offenderit illum pp aliquam cauſam antiquam & aliam, q̃ ex qua cautum fuit, dummodo præceſſerit cautionem; quia cũ ſimpliciter datur cautio de non offendendo, ex quo iſta eſt generalis locutio, vel indefinita, ad omnes cauſas trahetur, iux. not. in l.1.§.& generaliter. ff.de leg. præſt.& in l.ſi plurib.ff. de leg.1.& in dubio pro quacunq; cauſa ẽt in præteritum data cẽſenda eſt, quia timor vr̃, indiſtinctus, & à verbis regulariter non eſt recedendum, l.non aliter. ff.de leg.3.& cautio non debet reſtringi ad vnam tantum cauſam, niſi ad illam ſolam in promiſſione fuerit reſtricta, iux.no.in l. cum pater.§.dulciſſimis ff. de leg.2.& l.regula.§.licet.ff.de iur.& fact.igno.

Contra hanc ampliationem vrgere vr̃, ꝙ idemmet
11 Hercu. † animaduertit in d.tract.c.33. vbi dicit, ꝙ qñ dubium contingit, an aliqui cõprehendantur in cautione, necne, in dubio debere verba interpretari contra eum, qui potuit apertius legem dicere, per l. veterib.ff.de pact.l.quicquid aſtringendæ. ff.de verb.obli. vt Ale.in materia noſtra rñdit in conſ.122. nu.4.lib. 2.cum pœna non debeat habere locum, vbi non fuit expreſſa, l.& ſi quis.§.diuus.ff.de relig.& ſum.fune.tũ etiam, quia in pęnalib. non eſt facienda extenſio ad nõ expreſſa, authore Iaſ. in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus, nu.52.cũ ſeq.ff. de verb obli.vbi in materia loquiṫ.& Alex.in conſ.113.col.vlt.nu.9.vol.a.Crau. cõſ.205.col.7.nu.33.Rip.in rub.de iud.nu.15.& Scriben.in l. factum.§.in pœnalib. ff.de reg.iur.eum nec etiam in dubio debeamus pronunciare cautionem eſſe ruptam, & ſic pœnam commiſſam, ex eo, ꝙ ſemper ſit facienda interpretatio benignior, l.ſi de interpretatione. ff.de pœn. vt tradidere Bart.in l. cum pater.§.libertis. ff.de leg.2. Corn. conſ.51.lib.2.& Dec. conſ.406.col.fi.

12 Sed te conciliare poteris, † vt ipſe Hercul. ibidem ſentire vr̃, dicendo, quod aut ſumus ante delictum commiſſum, & tunc interpretandum eſt, & tenendũ omnem cauſam, & omnes caſus, de quibus dubitaṫ, incluſos eſſe ſub cautione, vt delinquendi materia pcidatur, qđ in hoc caſu talis cauſa dṙ fauorabilis, ex quo occurritur maleficijs iux. not.in l.ita vulneratus. ff.ad l.Aquil.Bar.in l.2.§.exercitum.ff. de his qui no. infa.& in l.quemadmodum, C.de agric.& cenſit.lib. 11.latè per Cagno.in reg.in omnib.in fi.ff.de reg.iur. & ideo venit amplianda, iux.reg.quæ habet, quod fauores ſunt ampliandi, & pœnæ reſtringendæ, de qua. in d.§.in pęnalib.& c.odioſa.de reg. iur.in 6.

Aut agitur de delicto iā cōmiſſo, & pena irrogāda,
tunc qa eſt materia pęnalis, & odioſa, debet reſtringi;
non autem extendi aut latè interpretari, iux. tex. in l.
pen. ff. de pœn. & in d. §. in penalib. & in c. odia, & in
c. in pęn de reg. iur. in 6. ita dicit Bal. in c. 1. col. 1. verſ.
& ſume hinc argumentū. qualiter Do. prop priu. feu.
ꝙ odio pœnæ, ſi pena ex conuentione pro vna parte
fuit appoſita, ad aliam partem non extenditur; quod
etiā confirmat, quod voluere Ant. de But. in c. ad no-
ſtram, col. 1. nu. 8. de emp. & ven. Alber. in par. 1. ſtat.
q. 70. in fi. & Anto. Corſer. in ſing. ver. additio quib. in
13 locis voluerunt, † ꝙ odio pœnæ, ſi pœna in vno cap.
ponatur, nō videať in alio repetita, et ſi capitula ſint
æquiparata. nam pęna non debet excedere ꝓprium
caſum. § pœnæ, de pęn. diſtinct. 1. & Abb. in cap. fi. de
14 iur. patr. dicit, † ꝙ pœna non debet extendi per iden-
titatem rationis: & Io. And. in d. c. diſpēdia. de reſcrip.
lib 6. inquit, quod ex identitate rationis debet extēdi
conſti. ſed non pęna conſtitutionis, & ad rem noſtrā
15 non eſt abſurdum, † quod aliquid dicatur fauorabile
gratia alicuius finis, & odioſum diuerſa ratione, iux.
not. per Dec. in l. venia. C. de in ius voc. vbi & reliq.
ſcriben. & Doctores in l. 1. ff. ſol. matr. & per Tiraq. in
tract. de retract. in præfat. nu. 64.

16 Limitanda eſt primo loco concluſio, † vt non ꝓce-
dat, quoad grauem, aut leuem offenſam, ſi in promiſ-
ſione fuerint poſita talia verba, videlicet nō offende-
re directè vel indirectè quoquomodo, vel quomodo
libet. Nam cum verb. quoquomodo importet omnes
modos excogitabiles, ſecundū Ang. in cōſ. 287. incip.
viſo themate. col. 3. & Cæpol. in conſ. 14. incip. ꝓ de-
claratione, colu. 3. & verb. quomodolibet, importet
modum realem, perſonalem, directum, & indirectū,
vt dicit gl. in clem. 2. de ſent. excom. in verb. quomo-
dolibet. & gl. in clem. 1. in 2. gl. de re iud. & facit gl. in
cap. quamuis. in verb. qualibet. de elect. in 6. ideo non
excluditur leuis offenſa. ita limitat Grat. reſp. 44. nu.
12. in caſu, in quo fuerant appoſita verba, aliqua ra-
tione, vel cauſa, vel modo, &c. quia talia verificantur
in minimo de ꝓprietate l. ſi ſeruum. §. prætor ait. vbi
Bar. de acquir. hæred. & hoc modo argumentatus eſt
etiam Marl. dict. conſil. 80. num. 38. Pari. d. conſ. 165.
num. 7. volum. 4.

17 Contra † tamen hanc limitationem ſentiunt Marſ.
in terminis in d. conſ. 80. nu. 45. cū ſeq. & Pariſ. d. conſ.
165. nu. 14. qui reſpondens ad contraria dicentes, qđ
licet illa verba ſint generalia: debet tñ omnis genera-
18 litas reſtringi † ad habilitatem ſecundum ſubiectam
materiam, vt in l. vt gradatim, in §. ſed, & ſi lege ff. de
mun. & honor. in l. 1. cū glo. C. de ſacroſ. eccleſ. Doct.
in l. 2. C. vbi de ratio. agi oportet, vbi textus dicit à
quocunq. & gloſſ. explicauit hoc verbum in idoneo.
& eadem gl. in l. 1. C. vbi conuen. qui cer. loco dar. ꝓ-
miſ. licet ergo in d. cautione fuerit appoſitū illud ge-
nerale verbū quoquomodo, & c. tñ tale verbum ge-
nerale debet reſtringi ad habilitatem, & ſic ad offen-
ſam grauem, quæ habet lædere, & offendere perſonā,
non ad offenſam, quæ eſt modica, & nullius momēti,
& quę non lædit, nec offendit perſonā, & debet reſtrin-
gi ad offenſam, quæ venit appellatione offenſę, id eſt,
ad grauē, vt in d. l. 3. §. fi. ff. de adim. leg. cū verba ſint
19 intelligēda † in maiori & potiori ſignificatu, l. 1. §. bi-
drium. ff. quando app. ſit. l. 1. §. quam in perpetuū. ff. ſi
ager. vectig. vel emphyt. & appellatione offenſæ in
materia ſubiecta non veniat leuis; vt ita cōiter à Do
ctorib. teneri teſtatur Hercul. vbi ſupra. cap. 27. nu. 18.
20 & verba † quantumcunque generalia poſita in cōtra-
ctu debent operari tantum, ſecundum naturam con-
tractus, & ſecundum naturā rei deductæ in contractu
p l. ſtipulatus. ff. de verb. oblig. & ita declarat Imo. in
c. ex literis. de iur. patr. quē refert, & ſequitur Soc. cōſ.
47. col. 3. verſ. præterea magis. vol. 1. & ita reſpondit
in hac facti ſpecie Pariſ. d. conſ. 165. nu. 20. & hoc idē
conſuluit in hypotheſi noſtra. Bertaz cōſ. 147. nu. 18.
vbi ait, quod talia verba generalia ſunt ciuiliter, & ra-
tionabiliter interpretanda, per Bal. in l. 1. C. de fid. in-
ſtrum. & Iaſ. in l. quicunq; nu. 4. ff. de verb. obligat. &
Crauet. in conſ. pro genero. nu. 81.

21 Limitabis concl. † vt locum ſibi non vendicet, qñ
quis non animo offendendi offenderit, ſed autiocoſè,
aut ebrius offenderit; quia tunc cautio non dicitur
rupta, vt tradit Bal. cōſ. 195. nu. 5. vol. 2. & probatur in
l. 3. §. pen. ff. de iniur. & in l. 1. C. de Sica. & ratio eſt, qa
22 cum animus, † & voluntas nocendi attendatur, & per
illam diſtinguatur maleficium, vt l. 4. C. ad l. Cornel.
de ſicar. & in l. 1. §. diuus Adrianus. vbi Marſ. ff. e. tit. l.
q iniuriæ. ff. de furt. l. ꝙ reipublicæ. ff. de iniur. nō de-
bet dici cautionem fregiſſe ille, qui animum offen-
dendi non habuit ita ſenſit etiam Hercul. vbi ſupr. c.
34. nu. 6. & ſuadet tex. in l. ſi non conuicij. C. de iniur.
vbi iniuria dicta per iocum non cadit in rixam.

23 Aduerte tamen, quod dicenti, & allegāti ſe offen-
diſſe per iocum, incumbit onus probandi; vt teſtatur
Paris de Put. in tract. de lud. num. 64. idem voluerunt
Cyn & Ang. & alij in d. l. ſi non conuicij. C. de iniur.
24 nam omne malum † prauè præſumit actum, c. 1. de pꝛę-
ſumpt. l. prætor ait. §. fi. ff. vi bon. rapt. Iac. de Bellouiſ-
ſu in pract. iudi. in verb. quod dictus reus. nu. 3. verſ. &
ſi iniurias dicat, & Soc. in conſ. 146. col. 3. poſt num. 7.
vol. 1. vbi ita cōmmuni conſenſu ſentire ſcriben. in
d. l. ſi non conuicij, dixit.

Quomodo aūt, & ex quib. animus offendēdi ꝓbe-
tur diximus ſupra in concl. 902. in verb. iniuria. vol. 1

25 Tertio limita, † vt tunc cautio non offendendi nō
dicatur rupta, ſi offenſus fuerit quis antequā cautio-
nem ratificauerit; vt puta quando aliquis ſtipulatus
eſt non offendi ſe, & conſanguineos ſuos, & ante quā
ab vno ex cōſanguineis ratificatum fuerit, idē qui nō
ratificauit, offenſus fuit, vel à ꝓmittente, vel ab iis, de
quib. promittit. nā cū pro prius contentis in promiſ-
ſione proſit cautio de nō offendēdo, quod per eos, id
ratificatum fuerit. ita docuit Hercul. vbi ſup. c. 15. nu.
6. cuius opinionis teſtatur fuiſſe quāplurimos, veluti
Dyn. in l. ſi vxor. §. ſi quis vxorem, ff. de iniur. Cyn. in
l. ſi. in 1. quæſt. C. ad Maced. vbi Bal. & idē Bal. in d. §.
ſi quis vxorem. vbi etiam Bar. Ang. conſ. 73. Caſtr. cōſ.
271. lib. 2. & conſ. 195. lib. 1. Abb. in c. accedens. col. fi.
de præb. Bal. in l. nec ei. §. ſatiſd nu. 9 ff. de adopt. Soc.
in l. 1. §. ſi iuſſerim. in fin. ff. de acq. poſſ. Dec. cōſ. 226.
col. pen. & conſ. 464. & idem in cōſ 431. col. fi. loquēs
de treuga. & in l. contractus. col, 4 num. 13. & 17. ff. de
reg. iur. Goza. conſ. 31. nu. 9. Marſ. ſing. 337. ſequutis
homicidi's. Soc. iun. conſ. 103. lib. 3. Cur. iun. conſ. 51.
col. 4. nu. 12. Pariſ. conſ. 12. col. 14. nu. 100. lib. 2. & cōſ.
12. nū. 17. lib. 4. & cōſ. 77. li. 1. Bar. in d. l. ſi vxor. §. ſi qs
vxorem. nu 4. ff. de adul. vbi inquit, quod ſi facta fue-
rit pax ab aliquo pro ſe, & ſuis cōplicibus, & vnus ex
complicibus fuit offenſus, antequam ratum haberet,
non committitur pœna pacis ruptæ.

26 Amplia limitationem hanc † adeo procedere, vt re
integra facienda ſit ratificatio, nā re non integra non
operatur, vt no. in l. bonorum. ff. rem rat. hab. ſic do-
cuit Bart. in d. l. ſi vxor. §. ſi quis vxorem num. 3. ff. de
adult. quod & placuit Alexand. in conſ. 110. col pen.
nu. 3. lib. 1. eadem voluere Dec. d. conſ. 226. nu. 10. cum
ſeq. & conſ. 247. nu. 6. & conſ. 460. nu. 35. Sal. poſt Bal.
in l. fi. C. ad Maced. huc pertinet, ꝙ obſeruauit Abb.
poſt Ant. de Butr. in c. cum veniſſent. de reſt. ſpol. vbi
dicunt, ꝙ ſi quis nomine meo tanquam geſtor nego-
tiorum meorum accepit poſſeſſionē, & fuit ſpoliatus
antequam habuerim ratum, ratificatio, poſtmodum
ſequuta nihil operatur, ꝙ & idem ſenſerunt Domini
Rot. in decil. 9. alias 150. de reſtit. ſpol. in nouis. & in
terminis quæſtionis noſtræ hoc tenuit Hercu. cap. 15.
nu. 6. in fi, & latius num. 12. vnà cum adductis ab eo
ibidem, vbi proſequitur attinentia ad materiam.

Quarto

Digitized by Google

27 Quartò velim limites, † vt concluſio loci non habeat. qñ interuenit noua cauſa; ita ſentiente Bar. in l. quæro. §. inter locatorē. ff. loc. ex l. aut facta §. cauſas. vbi idem Bar. nu. 1. circa fi. ff. de pen. ſic aſſeruere plurimi ex noſtris tum profitendo, tum ēt conſulendo: in primis Bal. in c. 1. de pac. tenē. in vſibus feud. Ant. de Butr. & Imo. in c. 2. nu. 8. de renun. Pau. Caſtr. in l. qui ſeruum ad fi. per illum tex. ff. de verb. obli. Rom. in l. ſemel mora. nu. 17. verſ. prima. ff. ſolu. matr. Dec. conſ. 531. nu. 7. verſ. & iſta conclu. Roman. conſ. 183. per tot. Marſ. in l. 1. §. fi. num. 25. ff. de fideiuſſ. Rui. in conſ. 10. in fi. vol. 4. Abb. in c. 1. de treug. & pace. Ferrer. in tit. de fer. nu. 68. & hāc * communem & magis * communem opinionem appellat Hercu. vbi ſuprà, c. 13. nu. 3. verſ. hęcq; proculdubio. vbi etiam dixit de hoc vidiſſe pleniſſimum conſilium collegij Maceratæ, vbi & hoc ipſum conſulebatᷣ, & ibidē per multas alias authoritates congerit, & ita de cōſuetudine ſeruari idē teſtatur, rationē adducēs huius limitationis, videlicet quia quælibet diſpoſitio debet interpretari, & intelligenda eſt reb. ſic ſtantib. l. fi. qui ſatiſd. cog. c. cum inter. de renun. c. quemadmodum. de iureiur. & in c. clericus. eo tit. l. fi. C. de non num. pec. vt & dixere Bal. in c. cum M. Ferrarienſis in 5. col. de conſtit. Rom. conſ. 183. nu. 1. verſ. 3. licet l. ſi vnquam. vbi ad hoc latè Tiraq. in prin. C. de reuocan. donat. & Marſ. ſing. 503. ex pace, & treuga.

28 Hinc conſequitur, † ꝙ offenſio offenſi in offendentem non rumpit cautionem. ita ſcribit Bart. in l. cum pater. §. cum arietes. ff. de leg. 2. & in l. 1. §. cū arietes. ff. ſi quadr. feciſ. dica. Docto. in l. cum proponas. C. de pac. & in l. qui ſeruum. ff. de verb. obl. Alex. conſ. 115. col. 2. lib. 4. & offenſum poſſe impune offendentem ſine metu cautionis violatę offendere, dicit Bertazo. conſ. 245. nu. 10. & ita * communiter Doct. tenere teſtatur in d. l. cum proponas. la 2. C. de pact. & Alex. conſ. 113. col. 1. volu. 4. & Marſ. ſing. 377. ſequutis. & hanc * communem opinionem etiam dicit alios referens Thobi. conſ. 110. nu. 3. & conſ. 111. nu. 30.

29 Amplia illationem hanc, † vt procedat, tam ſi offenſio fiat ab offenſo incontinenti, quam ex interuallo, vt probat Hercu. vbi ſup. c. 18. & c. 46. nu. 40. cum ibi alleg.

30 Ampliabis † eandē tertiam limitationem, vt vera ſit, ēt ſi talis noua cā ſuperueniens non eſſet vera cā offendendi, ſed erronea, vt qñ aliquis dixiſſet Titio, cū quo Sempronius habebat cautionē de non offendendo, ꝙ idem Sempronius offendit fratrē ipſius Titij cōprehenſum in cautione, cū id verum non eſſet, & Titius non inſpiciens, an id aliter verū eſſet, arrepto gladio Semproniū offendit: ita probat Herc. vbi ſup. c. 18. nu. 8. per not. per Alex. in conſ. 165. in fi. lib. 4. Marſ. de ſing. 503. cuius axiomatis poteſt eſſe ratio;

31 † quia vt diximus ſupra, non offendendi cautio non rumpitᷣ, niſi offenſio fiat animo offendēdi: ſed iſte nō habebat animū offendendi, niſi eo caſu, quo verū eſſet fratrē fuiſſe offenſum: igitᷣ ex quo fuit repertū fratrem minimè offenſum, offenſio facta pp eam cauſam, dᷣ fuiſſe præter voluntatem offendentis. Quod quidem etiam animaduertit idem Hercu. vbi ſupra, dum requiri in huiuſmodi offenſione dolū abfuiſſe, & credulitatem ortam eſſe à perſona fide digna ad hoc, vt cautio minimè rupta dicatur; in quo tamen dic, vt idem Pariſ. d. conſi. 165. & Alex. q. 114.

32 Secundo velim eandem amplies, † ēt ſi promiſſio de non offendendo fuiſſet iuro vallata; nam nihilominus ex ſuperuenienti non cā poterit illi contrauenire; vt in terminis conſuluit Bertaz. d. cōſ. 248. nu. 7. cū permultis ibi ab eo adductis Idē voluit Pariſ. cōſ.

33 165. nu. 28. eadem ratione, de qua ſup. videlicet, † qa in pacto ēt firmato iuramento ſemper intelligitᷣ eſſe illa clauſula, rebus ſic ſtantibus, & aliquo de nouo non ſuperueniente, d. c. quemadmodum. de iureiū.

34 Tertiò amplia, † vt procedat, ēt ſi noua cauſa non eſſet iuſta cauſa offendendi: ita inquit Moro. q. 113. in d. tract. de fid. treg. & pac. cū ibi per eū latè allega. hoc idem ſenſere Bertaz. cōſ. 248. nu. 8. Marſ. d. ſing. 503. & conſi. 119. num. 2. Iaſ. in d. l. qui ſeruum, col. 1. Cur. iun. conſ. 19. col. 1. & 3. Crau. conſ. 233. Dec. cōſi. 331. circa quod vide Gabr. concl. 8. de malef. vbi hoc examinat, & multa congerit; & Moro. q. 114. qui hoc declarat nō procedere in his, quę ſunt de genere prohibitorum, & in ſeq. q. aliam limitationem adducit; ſicut Hercu. in d. c. 13.

35 Quarto amplia, † ēt ſi in contractu appoſita fuerit clauſula, Rato manente pacto, quę ſolet operari ꝙ licēt contraueniatur, contractus tn̄ firmus manet: quia illa non obſtante, offenſus, vel qui aliàs habet nouā cauſam diſcedendi à promiſſione, poterit cautioni contrauenire, cum huiuſmodi clauſula nō operetur in fauorem illius, qui contrauentioni cauſam dedit, & ſic fuit primus contrauenire; vt docuit Hercu. vbi ſupra, c. 18. nu. 5. ad quod allegat Alex. in l. ſemel mora, ff. ſol. mat. & in conſ. 115. col. 2. lib. 4. Anch. conſil. 141. col. 1. Fel. in c. 3. in fin. de iureiu. Rip. in repet. l. fi. q. 33. C. de reuocan. donat.

36 Quintò amplia, † etiamſi in cōtractu cautionis appoſita fuiſſet clauſula ſub tali pœna. toties, quoties contraueniatur committenda: quia illa non obſtante, offenſus prior, nouam cauſam habens promiſſioni impunè contrauenire poterit; quoniam clauſula huiuſmodi operatur in fauorem obſeruantis in odiū contrauenientis, & non in eius fauorem, vt tradidere Bald. Pau. Caſtr. & Saly. in l. qui fidem. ff. de tranſact. & in l. qui ſeruum. ff. de verb. obli. & Alex. in d. conſ. 115. col. 2. lib. 4. quos referendo ſequitur Herc. d. cap. 18. num. 6.

37 Sextò amplia limitationem tertiam, † vt ēt procedat, ſi in inſtro cautionis de nō offendendo fuerit pacto expreſſo conuentum ꝙ per comprehenſos in cautione non poſſet allegari noua cauſa; nam per dictū pactum non cenſetur excluſa noua cauſa vrgens, ſed tantum iniuſta, leuis, vel friuola: ita ſenſit Hercu. vbi ſupra cap. 13. nu. 5. & Bertaz. conſ. 147. nu. 24. & Bero. conſ. 198. nu. 12. vol. 3. & faciunt, quæ * communiter notant Doct. vbi præcipuè Bar. in l. omnes populi. ff. de iuſt. & iu. dum voluerunt in ſtatuto tollente interpretationem, ſolummodo intelligi de iniuſta, & friuola, & valet argumentum à pacto ad ſtatutum, & econtrà, l. fi. C. de fideiuſſ. vt aſſerit Euerar. in Epit. locor. legal. loco 39. à pacto ad legem.

38 Quod aūt pertinet † ad hanc materiam ſuccurrit, vt illud te admoneam; quod ex quo offenſio abſque cā non præſumitur regulariter, teſte Bar. in l. capitalium. §. ad ſtatuas. ff. de pen. & Marſ. in l. 1. §. preterea, nu. 77. de quæſt. offenſio ſuperueniens, ex ſuperuenienti noua cā facta prǽſumitur Rom. conſ. 183. vbi Mandoſ. in additio. ad eund. Alex. cōſ. 113. viſo themate, col. 2. vol. 4. Iaſ. in d. l. qui ſeruū, col. 1. ff. de verb. obli. Fel. in c. 3. nu. 3. de iureiu. Marſ. d. ſing. 503. Rui. conſi. 10. vol. 4. Pariſ. conſ. 165. nu. 26. & ſeq. vol. 4. Bertaz. d. conſ. 147. nu. 23. vbi teſtatur hoc ferè ſentire * omnes & ibidem in conſ. 148. nu. 9. & hanc eſſe * communē opinionem teſtatur Pariſ. d. cōſ. 165. & Moro. q. 112. nu. 5. qui de * communi teſtatur Dec. conſ. 380. nu. 2. vbi pariter de * communi: & Bertaz. conſ. 245. num. 12. Bal. in l. ſi prædium. C. de ædil. edic. Alex. conſ. 19. col. 2. lib. 1. & conſ. 110. lib. 4. Dec. in conſ. 406. & cōſ. 531. Alex. & Iaſ. in d. l. qui ſeruum. Gram. conſ. 73. nu. 19. lib. 2. Pariſ. conſ. 168. col. fi. lib. 4. & noua cauſa prǽſumitur præcipuè ſtante temporis diuturnitate, vt decem interuenientibus argum. not. in l. peregrè. ff. de acquiren. hæredit. & per Alexan. in conſil. 115. col. 3. lib. 4. & expreſsè id voluit Hercu. in d. c. 13. num. 8. & maximè ſi aderat amicitia in offenſo, Bertaz. conſil. 147. nume. 21. & Hercula. cap. 36. nume. 21. ad quem remit-

Remitto, cum latiſſimè hæc omnia pertractet. apud quem in d.c. 13. etiam reperies, quid dicendũ de noua cauſa affectata, & de noua cauſa leui, & de riſu, & de verbis altercatorijs, & ex quibus noua cauſa p̄ſumatur: & quod in probatione nouæ cauſæ requiratur citario partis, non ſolum fiſci, & quæ cauſę ſint ſufficiẽtes ad excuſandum quem à pœna fractionis, & quod noua cauſa ſufficit ſemiplenè ꝓbari, & de multis alijs materiam tangentibus ad quæ accedent, quæ voluit Moro. quæſt. 112. cum alijs pluribus ſequentibus, & in omnibus caſibus in materia occurrẽtibus recurre ad ſupradictos duos authores: nam apud illos non eſt q̃d deſiderare poſſis.

Pro declaratione autem totius huius materię, vlti-
39 mo loco ſciendum eſt, † ꝙ cautio non offendẽdi, de
qua nos loquimur vt iam diximus, reſpicit perſonã,
& offenſam in perſonã, & eſt ſimilis vſui, vel vſufru-
ctui, q non tranſit de patre in filios, niſi aliud ex ver-
bis in cautione appoſitis conſtet; ſecundũ Hercul. vbi
ſupra in c. 19. nu. 9. & in c. 25. nu. 1. cũ ibi alleg. & ideo
in illa hi tantum veniunt, qui exprimuntur, & non
alij regulariter. vnde inferũt Doct. quod ille qui pro-
40 miſit, † non offendere aliquem, licet offendat fratrẽ,
vel filium illius, nõ cenſebitur contraueniſſe cautioni, niſi de filijs, & fratrib. mẽtio fuiſſet habita in cautione, idẽ de vxore de pronuru, & de omnib. de quib. ſpecialis, & expreſſa mentio facta non fuerit; vt per Herculan. in cap. 19. & 20. pręcipuè, & quia offenſa verbalis non eſt offenſa in perſonam, non comprehenditur in cautione de non offendendo aliquẽ, niſi hoc expreſsè in conuentione, & cautione conuentũ fuerit, vt animaduertit Bal. in rub. ff. ſol. mat. cum alijs ad hoc alleg. à Bertaz. conſ. 147. nu. 27. & tandem cautionem de non offendendo ruptam apparere ex verbis poſitis in cautione, teſtantur omnes Doct. in omnibus locis ſupra citatis; cui quidem declarationi adiunge aliam declarationem ſupra poſitam, & animaduerſionem, videlicet, an ſimus in caſu in quo agitur de delicto iam commiſſo, & pęna infligenda, aut non commiſſo, ſed de delicto abbreuiando; nam in vno latã, in vltimo ſtrictam facies interpretationem.

CONCLVSIO MCXXXVII.

ARGVMENTVM.

Quibus in caſibus pro publicis officialibus ſit præſumendum; & in quibus non, & quatenus.

SVMMARIVM.

1 *Præſumendum eſſe ſemper pro officialibus publicis.*
2 *Dolus omnis prȩſumitur abeſſe ab officialibus publicis.*
3 *Officialis tanquam miniſter non prȩſumitur, quod illicitum committat.*
4 *Præſumptio turpis quȩſtus ceſſat in officiali.*
5 *In officiali præſumitur minimum culpȩ propter authoritatem iuriſdictionis.*
6 *Officialis præſumitur iuſtè facere, omnia quæ facit.*
7 *Lex æquiparat factum officialis, & diſpoſitionem legalem.*
8 *Præſumitur pro iudice, vt non videatur dolo pronunciare, niſi euidenter contrarium probetur.*
9 *Officialis non præſumitur facere iniuſtitiam, & cur num. 10.*
11 *Officium ſuum nemini debet eſſe damnoſum.*
12 *Probationes claræ, veræ, manifeſtæ, & legitimæ requirũtur aduerſus officialem, etiam ſi aliqua criminis ſuſpicio contra eum ſit orta.*
13 *Officium excludit quidem malam prȩſumptionem, ſed non eludit plenam probationem.*
14 *Teſtes omni exceptione maiores exiguntur, ſi quid aduerſus officialem ſit probandum, veluti corruptelæ.*
15 *Teſtium qualitas, quod ſcilicet ſint omni exceptione maiores articulanda, & probanda eſt, vbicunq; ad probationem alicuius caſus huiuſmodi teſtes requiruntur.*
16 *Probatio priuilegiata vt ea, quæ fit per iuramentum non ſufficit aduerſus officialem.*
17 *Quantitas rerum quas officialis per concuſſionem recepit, per iuramentum paſſi concuſſionẽ poteſt probari, data ipſius officialis compulſione, vel violentia aliqua probata.*
18 *Teſtem vnicum non ſufficere ad probãdum quid aduerſus officialem.*
19 *Aſſerenti cũ iuramento ſe dediſſe aliquid officiali pro adminiſtranda iuſtitia, credendum eſt quando officialis, dũ ſtaret in ſindicatu, aufugiſſet: ſecus, ſi non aufugiſſet.*
20 *Teſtes in ſubſidium, qui alias plures defectus patiantur admitti non poſſe aduerſus officialem, etiam ſi veritas aliter haberi non poſſet.*
21 *Præſumitur pro officiali non ſolum in his, quȩ legibus decreta ſunt, ſed etiam in arbitrarijs, non ſolum in definitiua, ſed etiam in interlocutoria ſententia.*
22 *Omnia prȩſumunt à iudice beneſacta, quando q̃d eius cõmittitur arbitrio, debitis circumſtantijs concurrentibus.*
23 *Iudicem malè non agere credendum eſt, & ſi malè, quod minus malè.*
24 *Officialis eſt tamquam iuſtitia animata.*
25 *Bonus vir, & iudex ſunt conuertibiles, ſicut bonum, & ęquum.*
25 *Veriſimile eſt, quod officiali ſubiecta veritate partiũ, fiat, quod iuris eſt.*
27 *Inquiſitio non procedit aduerſus officialem integræ vitæ, ſed corrupti.*
28 *Dicto tertij non eſt ſtandũ aduerſus officialem bonæ famæ qui in hoc fuiſſet mediator in corruptela.*
29 *Officialis bonȩ famȩ non poteſt torqueri, etiam ſi contra eũ eſſet vnum indicium ſufficiens ad torturam.*
30 *Officialem deliquiſſe dicens id probare debet, & ſi in probatione defecerit puniendus eſt: ipſe vero officialis admittitur ad purgationem per ſolum ſuum iuramentum.*
31 *Præſumitur pro officialibus non ſolum ſecularibus, ſed eò magis eccleſiaſticis.*
32 *Prȩſumitur tunc pro officiali, quando ſeruat debitum ordinem in procedendo, ſecus cum ſtatutam a legibus methodum omittit.*
33 *Præſumendum eſt malè de malo iudice.*
34 *Officialis nomen is non meretur, in quo non eſt iuſtitia.*
35 *Probationes legitimæ, & euidentes tunc contra officialem requiruntur quando agitur illius codemnationem, quo vero ad ſubijciendum illum tormentis indicia concludentia in ſubſidium plenæ probationi ſufficient.*
36 *Prȩſumptio mali præcedentis tunc contra officialem viget, quando non eſt integræ vitȩ, & male audit.*
37 *Officialis ſi ſemel aliquid iniuſtè fecerit, præſumitur, quod velit factum ſuum tueri, quacunque via poterit.*
38 *Præſumitur contra officialem, ſi fecit aliquid contemplatione potentioris vel quod aliter ad ſe non pertineat.*
39 *Officiales ementes officia prȩſumuntur omnia mala agere.*
40 *Officia gratis ſunt conferenda.*
41 *Auaritia eſt radix omnium malorum.*
42 *Pecuniam dans, vt habeat officium, prȩſumitur habere animum indebitè lucrandi, & malè faciendi.*
43 *Officialium reprehenſio, qui emunt officia.*
44 *Prȩſumit lex contra officiales circa negotia de futuro, vt poſſit prouidere circa ea ne delinquant.*
45 *Prȩſumitur aduerſus officiales, quando aliquid factum eſt contra naturam officij.*
46 *Officiales, & iudices propriè dici Prȩſides, Rectores, Poteſtates, & officiales terrarum, adeo vt in vno ex his diſpoſitum, cenſeatur etiam, & in altero ſtatutum.*

1 Pro officialibus publicis † ſemp eẽ p̄ſumẽdũ colligit ex reſcripto Imp. Honor. & Theodoſ. in l. 2. ibi ꝙ non arbitra-

arbitramur. C. de offic. ciuil. iudic. & Impe. Diocle. & Maximia. in l. cum precib. C. de probat. & Imp. Iuſti. in l. vlt. ibi, ſtultum putamus. & ibi Bal. C. de fideicõ. liber. & in authen. vt nulli. iud. §. ſuper hoc autem. & Anton. in l. 1. C. de ſuſcep. lib. 10. hoc idem tradidere Spec. in tit. de inſtru. edit. §. reſtat videre, nu. 10. verſi. quid ſi dum atteſtationes. Bal. in l. errore. ſub num. 2. verſ. quæro, ſi reperiẽ. C. de teſta. ordi. & in l. ſi cautiones. in prin. C. qui accuſ. non poſ. Cyn. in aut. generaliter. nu. 6. C. de epiſ. & cler. & Tho. Gram. in conſ. 35. in cã Magnif. Ant. Barna. nu. 36. relatus à Mandoſ. in comment. ad reg. cancel. 27. de non iudi. iuxta forma ſuppli. q. 20. nu. 9. verſ. altera preſumpt. Cepha. in cõſ. 420. nu. 34. idẽ cõprobauit doctiſ. Bertaz. in cõſ. 180.

2 Dom. Io. Bap. Perinellus, nu. 15. lib. 1. ab ipſis enĩ † officialibus preſumitur abeſſe omnis dolus, vt l. 1. C. de præd. curia. lib. 10. & l. ſi quis decurio. C. de decur. lib. 10. ita Bal. in l. pacta nouiſſima. C. de pact. nec tanq̃

3 miniſter legis preſumitur, † ꝙ illicitũ commiſerit: ſecundum Accur. & Bald. in l. accuſationes. C. ꝙ met. cau. & idẽ Bal. in l cũ nominib. C. qui accu. non poſ.

4 dixit, ꝙ in eo ceſſat † præſumptio turpis queſtus. cum

5 et in eo † præſumatur minimũ culpæ, pp authoritatẽ iuriſdictionis ſuæ cap. accepimus. de æta. & quali. &

6 iuſtè præſumatur † facere oĩa, quæ facit, c. bonæ memoriæ. de elect. Bal. in l. generaliter. C. de epiſ. & cler. & per not. in c. præſentia. de renuncia. ex eo, quia lex

7 † æquiparat factũ officialis, & diſpoſitionẽ legalẽ, l. 1. ff. de manumiſ. ſecundũ Bal. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infami. ideircò ipſemet Bal. in l. ſi filius.

8 ff. de indi. inquit, ꝙ pro iudice † præſumiẽ, vt non videaẽ dolo pronunciare, niſi euidẽter contrariũ probe

9 tur. ppea officialis † non pſumitur facere iuſtitiã, vt no. in l. nõ cogendũ. §. 1. ff. de procur. iuxta ſententiã

10 eiuſdem Bal. ibi, quia eſt legis miniſter, † qui debet ſe qui formam legis, & ab illa non diſcedere, l. quæ ſub conditione vbi idem Bal. ff. de conditio. inſtitutio.

11 Nemini namque † officium ſuum debet eſſe damnoſum, vt inquit Caius in l. ſed ſi quis ex ſignatorib. vbi gl. in verb. damnoſum. ff. quemad. teſtam. aper. & African. in l. ſi ſeruus communis. §. quod verò. ff. de furtis. ſic etiam gl. in c. ſanè dilecto. in verb. ſuſtinere. de renunciat.

12 Ampliatur primò concluſio noſtra, † vt ẽt ſi contra officialem aliqua criminis ſuſpicio oriatur in illa probanda, claræ, veræ, manifeſtæ, & legitimæ probationes requirantur, vt in probatione corruptelæ deſiderarunt Impp. Gra. Valen. & Theod. vt ex illorũ reſcripto videre eſt in l. iudices. C. de digni. lib. 12. & Iuſtinia. in auth. nouo iure. C. de pœn. iud. qui mal. iudica. ſic in accuſatione Epiſcopi decreuit Felix Summ. Pont. in c. primates. 2. q. 1. idem Ianuario Presbytero reſcripſit Greg. Summ. Pont. in c. Epiphanium. 5. q. 6. & Alex. III. in c. at ſi clerici. de iudi. eodem pertinere vr, quod ſtatuit Caliſt. Pontif. Max. in c. quærendum. 2. q. 7. idem voluit Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. nu. 8. in fi. verſ. decimò quæritur. ff. de offi. procon. & leg. propterea dicebat idẽ Bal. in d. l. ſi cautiones. in prin.

13 C. qui accuſ. non poſſ. Officium quidem † excludere malam præſumptionem, ſed non elidere plenam, & apertam probationem, quòd probauit etiam Luc. de Penn. in d. l. iudices. C. de digni. lib. 12. atq; Mandoſi. vbi ſup. num. 9.

14 Ex hac ampliatione illud conſequitur, † vt teſtes oĩ exceptione maiores, ſi quid aduerſus officialem, veluti corruptelæ, probandum ſit, proculdubio exigantur; vt ex ſupra citatis clarè conſtare poteſt: & optimè probat Paris de Puteo in tract. de ſindic. in verb. probatio. cap. 2. incip. contra officiales in princ. ad idem eſt glo. in d. cap. at ſi clerici. in verb. legitima probatione. vbi ſcriben. de iudi. idem aſſeueraiut Affict. in conſtit. Regni Neap. in c. Regni vulgaris famæ præloquium. in qua conſtitutione cauetur officialiũ crimen corruptelæ eſſe probandum per duos, aut tres teſtes electa, & ſic legitimæ conditionis, vt teſtatur idem Gramma. in d. conſ. 35. nu. 37.

15 Quod velim intelligas, † vt ad obtinendũ in cauſa neceſſe ſit illam teſtium qualitatem omnino pbare, & articulare alioquin agens cauſa cadet. Nã vbicunque ad probationem alicuius caſus requiruntur teſtes optimæ opinionis, vt in caſu noſtro diſponitur, huiuſmodi teſtium conditio articulanda, & probanda eſt, hæc eſt elegans doctrina Ang. in l. vel negare ſub nu. 4. verſ. & not. eſt diligenter. ff. quemadmodum teſtamen. aper. vbi inquit, quod quoties optima fama teſtium, ſeu opinio eſt cauſa inductiua plenæ probationis, quæ alias plena nõ eſſet, tunc de plena, & optima opinione teſtium prædictorum eſt articulandum, & probandum, & per hoc ibidem infert Angel. quod ſi ſtatutum Bononien. diſponat, vt ad probationẽ mortis alicuius, qui extra territorium dicatur deceſſiſſe, interueniat probatio per teſtes optimæ opinionis deponentes de fama, quod non erit probata mors, niſi probetur illos deponentes eſſe optimæ opinionis, & famæ; quem referendo ſequitur Alex. in conſ. 62. in cauſa vertente inter Petrum Ioan. de Docijs col. 2. nu. 3. verſ. pro hoc benè facit. volum. 1. & in conſ. 43. viſis & ponderatis his, quæ continentur in proceſſu. col. 5. num. 24. verſ. quinimò ſecundum Angel. vol. 4. Marſ. itidem in conſ. 69. proximis ſuperioribus diebus. numerò 3. verſic. nam quando in ſtatuto. Cæpol. quoque in conſ. 57. Franc. de Biſſarijs ſub num. 7. verſic. poſtremo dico.

16 Ex his, quæ tradidimus † illud fit, quòd aduerſus officialem nõ ſufficeret probatio priuilegiata, vt eſt illa quæ fit per iuramentum, cum requiratur legitima pbatio: teſte Io. Andr. in c. pia. de except. in 6 p glo. ibi, in verb. apertiſſimis documentis, & apertè id docuit gl. in l. cum de indebito. in verb. legitimis. ff. de pbat. quam ad id cenſet ſingularem Alexand. in conſ. 119. quæritur ergo. alias incipit, titulus quæſtionis. colu. 3. num. 9. verſ. & notandum eſt verbum legitimè. vol. 2. Iaſ. etiam in l. ſi quando. col. 2. nu. 9. C. vnde vi. ſic placuit Ang. in l. 1. nu. 2. C. vbi de ratio. agi opor. Marſ. in rub. C. de probatio. num. 130. cum multis adductis in hanc ſententiam ab eodem Parid. in d. tract. de ſindi. in verb. teſtis, cap. 2. incip. fui ſemel interrogatus ſub nu. 3. verſ. quid ergo dicendum, & à Gram. in d. conſ. 35. nu. 40. verſ. quod corroborando dico.

17 Illud limitabis, † data ipſius officialis compulſione, vel violentia aliqua probata, poſſet probari quantitas rerum, quas officialis per concuſſionem receperit per iuramentum paſſi concuſſionem, per ea q̃ not. in l. ſi quando. C. vnde vi. & in c. vlt. quod met. cau. & ibi ab Innoc. vt voluit Paris in d. tract. ſind. in verb. pbatio. c. 2. incipien. contra officiales in principio.

18 Secundò infertur, † vt nec per vnum teſtem poſſet quidpiam aduerſus officialem probari; cum hæc non poſſit dici probatio legitima: ſic tradidit Bald. in c. 1. §. 1. in princ. controuer. inueſt. & in c. 1. §. ſacramentum. col. 1. de conſuet. rect. feu. & in c. 1. §. ſi vaſſallus. ſi de feu. defun. conten. ſit. & in c. 1. §. item ſi vaſſallus ſi de inueſt. feu. contro. fuer.

19 Quę tibi limitanda ſunt, † vt non procedant, quãdo officialis, dum ſtaret in ſindicatu, aufugiſſet: nã tunc credendum eſſet aſſerenti cum iuramento ſe aliquid dediſſe officiali, ſecus autem ſi non aufugiſſet: q̃a tũc contra eum probandum eſt teſtibus omni exceptione maiorib. vt ſup. probauimus: & ita intelligendam eſſe glo. in §. neceſſitatẽ. ſuper verb. oſtendit in auth. vt iudi. ſine quo. ſuffr. fiant, q̃ volebat teſtib. vel cũ ſacramento contra officialẽ poſſe probari delictum, arbitratus eſt Ang. ibi. in d. §. neceſſitatẽ. alias §. oportet. nu. 5. verſ. in glo. quæ incipit, cui ſe ſubſcripſit Paris de Puteo in d. tract. de ſindic. in verbo probatio cap. 2. incip. contra officiales. in princ. & in verb. fuga

officialis,c.2.incip.an iudex,vel officialis.nu.5.quando officialis,quod placuit,& Io.de Plat.in l.ſi aliquid verſ. ſed quæro,qualiter probetur. C. de ſuſceptor. p̄po.& archar.lib. 10.

20 Tertiò loco infero,†vt etiam ſi veritas aliter haberi nõ poſſet,teſtes in ſubſidium, qui aliàs plures defectus paterentur,admitti nequirent,vt colligitur ex dictis Soci. in conſ. 118. incipiente viſa narrati puncti petitione.col.5.nu.8.verſ.poſtremo. vol.1. quem refert conſulendo,& ſequitur Marſ.in conſ. 102.pauci ſunt dies.nu.12.& Gramm.in d.conſ.35.nu.34.

Secundò loco eadem noſtra principalis concluſio
21 ampliatur,†non ſolum in his,q̃ legib.decreta ſũt,ſed ẽt in arbitrarijs ſemper pro ipſo iudice, non ſolum in definita, ſed etiam in interlocutoria præſumatur; vt teſtis eſt locupletiſſimus Inno.in c.innotuit.de eo,qui fur.ord.ſuſcep.quem ita refert Bal.in auth.ſed,& ſi qs
22 C.de teſtib.omnia.enim à iudice† præſumũtur benefacta, quando quidpiam eius cõmittitur arbitrio debitis circunſtãrijs concurrentib.teſte Bal.in l.edita.in 2.repet. C.de eden. ꝙ Innoc. authoritate cõfirmat in d.c.innotuit. propter quæ credere nõ debemus,quod
23 †iudex malè agat;& ſi malè, qđ minus malè, vt verbis vtar Io.And.in d.c.accepimus de ætat. & qual. vt refert Bal.in d.l.nõ enim.ff.de adopt.etenim officia-
24 lis†eſt tanq̃ iuſtitia animata,& ideo obſcura eius cõmittuntur arbitrio: quia bonus vir vocatᷣ legis auctoritate ſuffultus.ita Bal.in l.cætera. §.mala.ff.famil.er-
25 ciſ.& bonus vir,†& iudex ſunt cõuertibilia, ſicut bonum,& æquũ; ſecundum eundem Bald. ibidẽ. nã ve-
26 riſimile eſt,†ꝙ officiali ſubiecta veritate partium,fiat ꝙ iuris eſt.l.1. vbi Bald. C. vbi pupill. edu.debe.hinc meritò lex officiali commiſit ea, quę nõ poſſunt ſub regulã certa tradi, vt ex cauſa decernat id, ꝙ ſibi videbitur æquum,vt in l.cõtinuus.§.cum ita.ff.de verb. obl.& in l.1.§.expilatores.ff.de effract. & Bal. in c.1. quib.cau.feu.amit.vbi multa de iudicis arbitrio.

27 Tertiò eãdem concluſionẽ amplio,† vt ſi antea officialis benè audiuerit,nec manus occultas habere ſolitus ſit, contra hmõi integræ vitæ virũ non procedatur inquiſitio,ſed potius conuatur.vt me docuit Bald. in l. ea quidem.col.penul.nu.65.verſ.item quæro an infamatus. C. de accuſatio. quem conſulendo ſequutus eſt Rãph.Cuma.in conſ.135. ad primum col.2 quib. accedit Gramma.in d.conſ.35. num.46. eiuſdem fuit ſententiæ clariſſimus Bertazol.in cõſ.91. vt inſtitiam. nu.6.lib.1.& in d.conſ.180. nu.16. eodem lib.1. quibus in locis aſſerit eo magis pro officiali preſumi,quãdo eſt probata probitas & bona fama officialis.

28 Amplianda eſt primũ ampliatio hæc,† vt nec etiã cõtra hunc bonæ famæ officialem ſtandum ſit dicto tertij, qui in hoc fuiſſet mediator in corruptela, lex enim pro bono officiali ſemper bene preſumitur,arg. l.omnis ꝯ. à barbaris. ff.de re milita. quo in loco Arrianus Iuriſcon.reſpondit militem inuẽtum in itinere non præſumendum eſſe deſertorem, ſi bonus miles ante exiſtimatus fuerit, & propè eius affirmationi credi debere vbi Acc.in verb. bonus miles plures cõtex. concordes adducit. eodem pertinet Vlpiani reſponſum in l.3.§. Iulianus ait ff.de lib. exhiben. ſic cũ plurib.aliis reb. in hanc ſententiam deductis concludit idem Paris in d.tract. ſindic.in verb.teſtis.c.2.poſt num.3.verſ. licet Ioannes Monachus aduerſus Ioannem Monachum qui ſecus ſenſit in c.1.de teſtib.in 6.

29 Ampliatur deinde eadem tertia ampliatio, † vt ẽt ſi cõtra inquiſitum officialem eſſet vnũ indiciũ ſufficiens ad torturam,non tñ de eo quæſtio poſſet haberi,ſi is eſſet bonæ famæ;vt Bald.ſentire videtᷣ in l.vlt. col.vlt.nu.8.verſ.adhuc.C.de probat.& Bal. in l.milites. verſ. not. ꝙ non eſt ſumendum. C. de quæſt.ad idem reſpondit Dec.in conſ.189.lætatus ſum col.pe. in fin.ſub nu. 15.verſ. accedit bona fama. & in hanc rem ſexcentos congerit Marſ.in pract.crim.in §.diligenter.nu.196.verſ.& circa hanc materiam.

30 Quartò primaria concluſio ampliatur, † vt adeo pro officiali præſumatur,vt q dixerit ipſum deliquiſſe,id ab eo ſit probandum, & ſi in probatione defecerit puniri debeat; vt docet Bal.in d.auth.nouo iure.in prin.C.de pœn.iud.qui male iudi. & officialis admittatur ad purgationem per ſolum ſuum iuramentum; vt apertè ſanxit Iuſtinia.Impe. in auth. vt litigan.iurent.ꝯ. ſi quis autem ex litigatorib.

Poſtremo eandẽ principalem concluſionem am-
31 plio, † vt non ſolũ in ſecularibus, ſed eo magis in eccleſiaſticis perſonis hæc omnia procedant; quarum facta lex maximè interpretatur in meliorem partẽ; vt videre eſt ex c.abſit.11.q.3.vnde ſi Abbas corrigat Monachum,lex præſumit pro Abbate:nec competit appellatio,niſi excedatur modus in corrigendo,vt c. ad noſtram de appellat.ita tradit Alcia.in tract. præſumptio.reg.3.præſump.15.nu.2.

32 Limitanda modo eſt eadẽ cõcluſio,† & intelligẽda,vt tunc demum pro officiali præſumatur; qñ ipſe ſeruat debitum ordinem in procedendo; ſecus cũ ſtatutam à legibus methodũ omittit, pro eo enim tunc non eſt præſumẽdum: ita doctè, & ſubtiliter tradidit Cyn.in l.ſancimus. C.de iud.quo in loco Bald.col.3. nu.19.verſ.13.quærit.Cyni dictũ in hoc eſſe notabile aſſerit.quibus aſſentitᷣ Paris de Puteo in d.tract.de ſindi.in verb.appellatio.c.4.incip.ſubijcio pulchrã quæſtionem.ſub nu.4.verſ.præterea cum à themate,& in verb.iudex ca.1.incip.an ſi iudex mandat. ſub nu.22. verſ.pro iudice præſumitᷣ. Hinc dicebat Luc.de Pen. in l.ſi coloni.C.de agri. & cenſit.lib.11.de malo iudi
33 ce† malè eſſe præſumendũ, arg.l. ſi per impreſſionẽ C.ꝙ met.cau.vnde Spe.in tit. de iudic.deleg. in §.excipi poteſt nu.18.verſ. item quod nõ eſt in eo.aiebat,
34 officialis † nomen eum non mereri, in quo non eſſet iuſtitia: vt inquit ẽt Iſidorus in c.forus. in §.in omni. de verborum ſignificatio. & idem in c.1.23. quæſt.2. iuxta illud carmen, ſi re priueris,nec nomen habere mereris,arg.c.cor.epiſcopi in fi.diſtinct.58. & c. quæ ipſis 38.diſtin.& in §.diſcipuli.in fine in prohæm.Digeſtorum.

Limitatᷣ ſecundo ſuperior concluſio,præcipue vero prima ampliatio ad eandem principalem conclu-
35 ſionẽ,vt tũc pro officiali præſumatᷣ, † & cõtra ipſum debeant eſſe euidentes, & legitimæ probationes, qñ agitur ad illius condemnationem.ꝙ quidem huic ca ſui commune eſt cum omnibus criminibus, vt requirantᷣ claræ probationes: ſed quo ad ſubijciendũ illũ tormentis, indicia concludentia in ſubſidium plenè probationis ſufficient; præſertim ſi ſolitus eſſet alias delinquere,nec bene audiret: vt videre eſt ex toto tit. ff.de quæſt. & in relato noſtro officialis caſu ſequuntur iuris Pontificij interpretes; prẽſertim vero Philip. Fr.in c.1.de teſtib.in 6.

36 Tertiò limito,† vt locum ſibi non vendicet,qñ officialis non eſſet integræ famæ,& malè audiret, tũc cõtra ipſum vigeret præſumptio præcedẽtis mali; vt in l.ſi cui.§.ijſdẽ.ff.de accuſat.& in l.3.§. ſi autem.ff. de ſuſpect.tut.hæc enim præſumptio illũ aggrauaret ex l.3.§.ſi eũ.ff.de lib.homi.exhib.& ex l.nõ eſt veriſimile.ff.ꝙ met. cau & in propoſito noſtro dixit idem Paris in codẽ trac.in verb.teſtis.c.2.incip.ſubſemel in terrogatus. ſub nu.5. verſ. aut ipſe officialis. Hinc fit,
37 † ꝙ ſi officialis ſemel aliquid iniuſtè fecerit, præſumatur quod velit factum ſuum tueri quacunque via poterit; iuxta ſententiam Inno.in c. 2. de arb. & in c.
38 diuerſis. de cler. coniug. Idem erit, † ſi fecit aliquid contemplatione potentioris, vel aliter ad ſe non pertinens.tunc enim,ſemper fit præſumptio contra eum, c.benè quidem.in fin.96.diſt.vt docet Alc. in d.tract. præſumpt.reg.3.præſum.15.nu.6.in fi.

39 Quartò eadem concluſio limitatur, † vt nõ habeat locum in officialibus,qui emunt officia;præſumuntur enim

enim tic omnia mala agere; eo quòd lex præſumat,
quod grauent rempublicam, vt in d. auth. vt iud. ſine
quo. ſuff. §. cogitandum. iuxt. ſententiam Ang. in l.
40 vlt. C. de ambi. Sanxit enim Princeps officia † gratis
debere conf. rri, quæ ſi emuntur. emens omnia mala
cogitabit propter auaritiã, quæ in animis officialium
41 inhærens eſt radix † omnium malorũ, vt habemus ex
d. §. cogitandum, vnde optimè dicebat Bart. in l. pro-
curatores. C. de mnrileg. lib 11. ꝙ qui dat pecuniam,
42 vt habeat officiũ, † præſuminit habere animum in-
debitè lucrandi, & malefaciẽdi, & datur materia iu-
dicibus obtinentibus officia per pecuniã furandi im-
punè. Hinc Ang. in d. §. cogitandum. vehemẽter in-
43 uehitur contra officiales, † vt ipſe ait, baratarios, qui
vendunt iuſtitiã, & innocentes auare puniunt, & no-
centes abſoluunt, quando emerunt officia. debent
enim procurare puris vti manibus, & ab omni abſti-
nere mercede, quemadmodum dixit Imp. in d. §. co-
girandũ. Officiales etiam ementes officia grauiſſimè
reprehendit Paris de Put. in d. tract. de ſindic. in verb.
officialis. c. 9. incip. & primo videndum eſt. per tot. &
in verb. officium. cap. 1. incip. officiales non debent.
per tot.

44 Quintò limitabis, † quoad prouidẽdũ circa nego-
tia de futuro; quia lex præſumit contra officiales, vt
poſſit prouideri, ne delinquãt; hoc pacto intelligitur
cõtex. in auth. vt omn. obed. iudi. §. nec latet nos. vbi
præſumuntur officiales magis deferre potẽtibus, quã
iuſtitiam petentib. & ita etiam procedit text. in l. ex
aula. C. de priuileg. cor qui in ſac. pala. & in l. 1. C. de
numera. lib. 12. vbi lex præſumit rapacitatem, & fur-
tum contra numeratios, & l. neminem. C. de ſuſcep.
lib. 10. vbi ſuſceptores præſumuntur vexare prouin-
cias. & tex. in §. ad excludendas in auth. de litigio. &
in auth. de execut. in prin. vbi præſumuntur executo-
res fraudulenti. ita Alc. vbi ſup. nu. 3.

45 Sextò poteris limitare, † qñ aliquid factum eſt cõ-
tra naturam officij: nam tunc præſumitur aduerſus
officialẽ. Iccircò ſi reperiaẽ aliquis in carcerib. mor-
tuus, lex præſumit culpam cuſtodis, niſi probet eum
caſu perijſſe, vt l. vlt. C. de cuſto. reor. eodem etiã mo-
do, ſi carceratus euadat, lex præſumit contra eũdem
cuſtodem, vt ibi probatur; & tradit Bat. in l. ſi quis ex
argẽtarijs. §. vlt. ff. de eden. nec præſumitur, quod fer-
rum, venenum, & ſimilia poſſint in carcerẽ deferri
ſine culpa, & negligentia cuſtodis, l. carceri. in fi. ff. de
cuſto. reor. & propterea in iſtis caſibus tenetur cuſtos
ipſi parti etiam ad intereſſe, vt conſuluit Aret. in cõſ.
38. cõſulitiſſimè domine. per totum. cum multis alijs
ad hanc limitationem adductis ab eodem Ale. in d.
præſumpt. 15. reg. . nu. 4. & 5.

46 Septimò velim concluſionẽ intelligas, † vt non ſo-
lum in Iudicibus, ſed etiã in Præſidibus, Rectoribus,
Poteſtaribus, & officialibus terrarũ ea omnia, quæ
hucuſq; de officialib. diximus, & à iure ſancita ſunt,
adaptentur. & vera ſint: cum & ipſi officiales, & Iudi-
ces propriè dicãtur, Accurſ. auctoritate in rub. vt iud.
ſine quoquo ſuffrag. fiant. quam ſequitur idem Paris
in eo. tract. in tit. de offic. ſindic. & qui ſint ſiudica. c.
1 ſub nu. 11. verſ. ea enim.

CONCLVSIO MCXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Quanta ſit habenda fides officialibus publi-
cis in ſpectantibus ad munus ſuum.

SVMMARIVM.

1 *Officiali credendum eſt in bis, quæ pertinent ad officium ſuum; ſecus in non ſpectantibus ad illud.*
2 *Officiali quare credatur in bis, quę ad ſuum ſpectãt munus, iudici non item.*
3 *Officiali referenti ſe citaſſe mandato iudicis non creditur.*
4 *Officiali referenti de contumacia citati, veluti, ſi citatus dixerit, nolo venire, nõ creditur. Cont. nu. 5. Concil. nu. 7.*
6 *Conſequens quando eſt maius antecedente, non videtur conceditur, cui permittitur antecedens, quod eſt minus.*
8 *Officiali dicenti ſe Titium citaſſe perſonaliter, credendũ eſt etiã ſi Titius iureiurãdo neget, ſe citatũ fuiſſe. & nu. 9.*
10 *Officiali non creditur quo ad boc, vt victus non poſſit appellare tanquam contumax.*
11 *Officiali non creditur in graue prẹiudicium alterius.*
12 *Officiali creditur aſſerenti ſibi aliquid commiſſum irrationabile a ſuperiore in graue prẹiudicium alterius, cũ ſuperior eſt in loco, in quo officialis aſſerit ſibi illud fuiſſe commiſſum: ſecus ſi fuerit abſens, quia tunc ad id requiretur ſcriptura.*
13 *Officialium plurium aſſertioni credendum eſſe in prẹiudicialibus.*

1 Officiali credendũ eſſet † in his, quæ perti-
nent ad eius officium: ſecus verò
* in non ſpectantibus ad munus ſuũ omnes * tradidere
* Scribentes in c. cum parati. de appellatio. idq; * com-
muniter ab omnibus eſſe receptũ, dixit Iaſ. in l. pro-
perandũ. §. & ſi quidẽ. col. 2. nu. 8. C. de iudic. & hanc
* eſſe * veriorem opinionẽ aſſeuerauit Lanfr. de Orian.
* in repet. c. quoniã contra. nu. 22. de probat. & ita * cõ-
muniter ſeruari ibid. teſtatur Inol. col. 3. nu. 17. verſ.
in glo. citationes. eiuſdem fuit ſententiæ Cyn. in l. ea
quidem. in penul. quæſt. ver. iuxta præmiſſa quæritur.
C. de accuſatio. & idẽ voluit Clar. in pract. crimin. §.
fi. quæſt. 7. verſ. habes igitur. ibi, bene verum eſt, atque
* * communem opinionem dixit Gemin. in c. venera-
bilibus in §. porro. nu. 5. de ſent. excom. in ſexto, nos
etiam id pluribus comprobauimus ſupra in concluſ.
1115. incip. nuncio credendum. vol. 2. quã quidẽ cõ-
cluſionẽ, licet ibid. latè examinauerimus; tñ quoniã
animaduertimus, poſteà quam illa fuit typis tradita,
plura adhuc nobis in hãc rẽ dicẽda ſupereſſe, propte-
reà hunc in locũ ea enucleanda, & ſuperiori cõclu-
ſioni addenda ſatis, vt arbitror, opportunè reiecimus.
Sed quæret à nobis quiſpiã, quæ ſit diſcriminis ra-
2 tio, † ꝙ ſcilicet huiuſmodi officiali credaẽ in his. quæ
ad ſuum ſpectant munus, iudici non itẽ; huic enim
aliquid aſſerenti nulla fides adhibetur, niſi quatenus
conſtat ex actis, vt patet ex d. c. quoniam contra. de
probatio. arg. etiam c. cum à nobis. de teſtibus.
An quia officiali nuncio ex eo creditur, ꝙ iurauit
exercere officiũ ſuum, & deponit de his, quæ attinẽt
ad illud; iudici vero fides non habetur, ſi velit dicere,
quòd citauit aliquẽ, vel quod lis fuerit cõteſtata co-
ram ſe, & ſic de cęteris; quia iſtud non eſt eius officiũ,
ſed ad illud ptinet admittere acta, & ſententiã dicere
ita cẽſuit idem Lanfr. de Oria. in d. repet. c. quoniam
contra. nu. 21. verſ. in gl. fi. de probatio. An vero, quia
iudex nõ debet duplici officio fungi, hoc eſt, iudicis,
& teſtis. arg. l. quiſquis. C. de poſtul. nũcius autem eſt
tantum teſtis actus ſibi cõmiſſi. ſic Cyn in l. ne in ar-
bitris. circa finẽ. C. de arbi. & placuit Bal. in d. c. quo-
niã contra. nu. 45. verſ. ſed quare non creditur iudici:
quem ſequitur Iaſ. in d. l. properandum. §. & ſi quidẽ.
col. 2. in fi. nu. 8. verſ quare autem. C. de iudi.
3 Et adeo vera eſt cõcluſio noſtra, † vt officiali refe-
renti, ſe citaſſe mãdato iudicis, nõ credatur. nõ enim
illius officiũ ad hoc electum eſt, vt dicat iudicẽ cõ-
miſiſſe. ſic docuit Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de
cita. §. ſequitur videre. in addit. incip. Hoſt. in ſumma
rub. in fi. & in add. ſuper verb. computetur. quo in lo-
co notarios ignorantiæ inſimulat, qui dum ſcribunt
relationem citationis officialis, dicunt, retulit t
nuncius, ſe de mandato iudicis citaſſe eadem, & c
ipſius officium non ſit circa mandatũ, ſed circa e
cutionem mandati. eiuſdem fuit ſententiæ Fel. in c. 1.
col. 5. in quarta cõcl. nu. 13. vbi refert Bal. idem velle

in l. his

Digitized by Google

in l.his ſolis.C.de reuocan.don. eundem Io. And.ſe-
quitur Imo.in d.c.cũ parati.n.8.de appellatio.in hoc
tamen ea cõſulas, quæ nos latius ſupra tradidimus in
concluſ.294.incip.citatio,ſi in dubio.per tot. vol. 1.
4 Eandem ſecundo amplia,†vt eidẽ officiali referẽ-
ti de contumacia citati.veluti,ſi citatus dixerit,nolo
venire,quo caſu cenſetur verus contumax, non cre-
datur vt teſtatur Imo.in d.c.cum parati. nu.9.verſ.an
autem vbi Io. Andr. eodem in loco nuper à nobis re-
lato idem ſentire tradit. & in addit. ad Spec. in tit. de
contum.§.1.in additio. magna. idem Imo.in clem.ſi
ante col.8.nu.22.ver.in quarto,& vltimo caſu.de do-
lo,& contum.plures idem ſentientes refert Iaſ.in d.l.
properandum.§.& ſi quidem nu.9.verſ.pulchrum,&
quotidianum. C. de iud. ad idem plurima congerit
Gab.in ſuis concluſ.in tit.de citatio. concluſ.quarta.
lib. 2. quem omnino videas.
5 Totus ab his diuerſus fuit† Bar.poſt Accurſ. in l.ex
cõſenſu.§.vlt.ff.de appellat.& in l.vlt.ff. de in integ.
reſtit. & clarius idem Bart. in l. tres denunciationes.
circa finem.C.quomo.& quan. iud.quorum opinio-
nem illud confirmat: nam ſi commiſſum eſt nuncio
officium citandi,& ei creditur,videntur etiam ea cõ-
miſſa,quæ conſequuntur citationem, & proindè re-
ſponſio citati,arg.c.præthereà.de off. deleg. & l.2.ff.de
iuriſdic. omnium iudicum, hoc idem elicit Abb.ex
d.c.cum parati. nu. 4. in quarto notab. vbi tamen in
hac cõtrouerſia diſtinguit ſub nu.12.ver.in 3.mẽbro.
Quod verò ad illud, quod adducunt ꝓ ſe cõtrariã
opinionem tuentes,nempè officiali credi non ſolum
ſuper nuda citatione,ſed & ſuper his, quæ ſũt vicina,
& proxima citationi,velim animaduertas: nam cum
illa vera contumacia ſit,& ideo ſit quid grauius, quã
ſimplex citatio, propterea quãdo cõſequens eſt ma-
6 ius†non videtur cõcedi ei,cui permittitur antecedẽs,
ꝙ eſt minus;ita apertè docet Bar.in d.l.2.§.1. ſicq; li-
mitat Rom.in l.illud.nu.6.ff.de acquir.hæred.motus
auctoritate contex.admodum inſignis in l. pen. §.il-
lo.C.de neceſſ.ſer.hære.inſti.quos refert Iaſ.vbi ſupra
Præthereà aliter reſponderi poteſt:non enim verũ eſt,
quod reſponſio citati videatur citationi annexa,& ꝑ
conſequens ratione connexitatis debeat credi ipſi
officiali,qa certũ eſt, citationẽ ex omni ſuo gradu ꝑ-
fectam eſſe citato tacente,& ideo ad concludendam
manifeſtã cõtumaciã,oportebit aliter probari, & ad
quã probationẽ faciendã debebit citatus vocari, c. in
nomine Domini.de teſtibus ita reſpondit. Imo.in d.
clem.ſi ante.nu.22.de dol.& cõtum. Ego tñ id omne
7 iudicis arbitrio†relinquendũ eſſe vna cũ prudentiſſi-
mo Menoch.cenſuerim,ita ſtatuenti in tract. de arb.
iud.lib.2.cent.2.caſ.112.nu.19. in fi. qui iudex conſi-
derata qualitate, ac negotij leuitate, vel grauitate,
ſtatuat aliqñ officiali credendũ eſſe, quandoq; non.
8 Inſuper†tãta fides officialis eſt penes iudices, vt ei
credatur,ſi dicat ſe Titium citaſſe, vt dicunt noſtri ꝑ-
ſonaliter, & ſi Titius iureiurando neget ſe citatum;
vt ſenſit gl.in d.c.cum parati.cui adhæret Cyn. in l.ſi
quis decurio.C.de falſ.quãquam nonnullis ea potior
viſa eſt ſentẽtia,vt facti qualitate inſpecta, id omne
iudicis arbitrio ſit committendum ſic viſum eſt Io.
Andr. & Hoſt.in d. c.cum parati vbi Abb.ſub nu.12.
• id communiter à noſtris eſſe receptum ait. idem tra-
dit Bal.in d.c.quoniam contra.nu.45.verſ. quæro,an
relationi nuncij,de probatio.vbi quærens, an nuncij
relationi ſit credendum? reſpondet, ei habendã eſſe
fidem,ſi citatus non neget; ſi vero neget id arbitrio
iudicis eſſe relinquendũ; quemadmodum & in alio
• caſu ipſemet Abb.vbi ſupra,dicit cõem cũ officialis
nuncius negat ſe remiſiſſe,& notarius ſcripſit; vt hoc
eidẽ iudici ſit arbitrariũ, & ſi in hoc poſteriori caſu
Lanfr.in d.c. quoniam contra nu. 23. verſ.ſi tñ eſſet
cõtentio.de probatio.maluerit, notario tanquã per-
ſonæ digniori maiorem fidem adhibendam eſſe.

9 Sed à priori opinione ſtat † Arch.in c.propoſuiſti.
82.diſt.nu.5.de quo meminit Zabarel. in conſ.10.in-
cip.Iacob.executor circa fi.verſ.de nuncio. Sal. in d.
l.tres de nũciationes.C.quomo.& quan. iud. & Ang.
in §.quadrupli inſti.de actio.& in tractat. malefic.in
verb.Petro publico nuncio. quib. ego quoq; me ſub-
ſcribo vna cum Iaſ.in d. §. & ſi quidem.nu. 10. verſ.
quid autẽ,& clariſſimo Menoch.in d.caſ.112.nu.11.
10 Concluſionem ipſam limitabis, †vt euſq; nũcio
officiali credatur,vt poſſit ad definitiuam ſentẽtiam
procedi; quo autẽ ad hoc, vt victus non poſſit appel-
lare tanquã contumax,tunc ipſi officiali fides nõ ha-
betur:ita limitat inſigniter Io.And.in d. c. cum para-
ti.de appell.quem referendo ſequitur idem Lanfr.de
Oria.in repetitio.d.c.quoniam contra.nu.23.verſi.eſt
tamen limitandum.de prob.
11 Secundò concluſionem limitabis, † vt officiali nõ
credatur in graue præiudicium alterius: ita nos limi-
tauimus in d.concluſ.1115.nu. 9. ex mẽte plurimorum
quos ibi videre poteris,poſt Gabr.in d.concl. 4.nu. 6.
de cita.
12 Veruntamen iſtud ſublimitandũ eſt, † quandò ſu-
perior eſſet in loco, in quo officialis aſſerit ſibi aliqd
ab eo commiſſum irrationabile, ſeu ſic ordinatum,
vt faceret;tunc enim cum is, contra quẽ officialis ita
decernit,poſſit ſine vllo negotio adire ſuperiorem,&
videre;an ita res ſe ſe habeat, credendũ erit officiali;
ſecus,ſi Princeps, ſeu ſuperior eſſet abſẽs à loco. quia
tunc non ſtaretur eius dicto, ſed requiritur ſcriptura:
vt voluit Spec.in tit.de probatio. in §.videndũ reſtat.
nu.3.in fi.verſ.quid de auditorib. palatij, de cuius di-
cto plurimum gloriatur Rom.in l.ſciendum. col. 12.
in fi.ſub nu.50.verſ.aut ſit citatio. ff.de verb.obl.& in
conſ.59.ad diſcutiendum veritatem.col.3.nu.6.verſ.
5.videndum eſt, cum quo ſenſit Abb. in c. prætereà.
col.2.ſub nu.5.de dilatio. poſt Ant. ibid. quam limi-
tationem notatu dignam eſſe, quia pulchra eſt dixit
Iaſ.in l.ex quacunq; col.2.nu. 4.verſ.limita non præ-
dicta.ff.ſi quis in ius voc.non ierit. vbi nu. 5.eandem
confirmat.& ita reſpondit Thom. Grammat. in cõſ.
54.in cauſa ſindicatus.col.vltim.nu.17. & in deciſio.
36.incip.Solon,ex ſeptem ſapientibus.colum.6.in fi.
num. 26. & 27. poſt verſ. quo vero ad quintum vbi
in facti contingentia id ſe obtinuiſſe in d.conſ. 54.te-
ſtatur.
13 Tertiò intelligenda eſt concluſio: † nã licet inter-
dum dubitetur,an vni officiali credendũ ſit in præiu-
dicialib.in eo,quod dicit,niſi quantũ cõſtet ex actis;
attamen ſi eſſent plures officiales ita dicentes, tũc in
hoc non eſſet ambigendum, ſed eorũ aſſertioni cre-
dendum,vt in c.ſtatuẽdum.2.q.6. quod placuit Spec.
in tit.de ſent.& de his,quæ ipſam ſequun. §.iuxt. ſub
nu.17.verſ.ſed pone.quem referendo ſequitur Gram.
in d.deciſ.36.nu.28.

CONCLVSIO MCXXXIX.

ARGVMENTVM.

An, & quando præſumendum ſit officialem fiſci in dubio quicquid habet quæſiuiſſe ex bonis ipſius fiſci, an ex bonis ſuis.

SVMMARIVM.

1 *Officialis fiſci in dubio quicquid habet, præſumitur quæſiuiſſe ex bonis ipſius fiſci. Contrarium, nu. 2. Ratio contrarij, nu. 3.*

4 *Officialis fiſci induſtrius, & diligẽs in dubio quicquid habet præſumitur quæſiuiſſe ex bonis ſuis, præſertim ſi officium fuerit paruæ adminiſtrationis; alias ſecus eſt.*

5 Officia-

5 *Officialis fiſci in dubio quicquid habet præſumitur quæſiuiſſe ex bonis officij ante redditā rationem adminiſtrationis ſuæ; ſecus poſt redditam rationem.*

6 *Officialis fiſci poteſt torqueri, ſi in reddendis rationibus aliqua furti ſuboriantur indicia.*

7 *Officiales conſocij ipſius fiſci atteſtantes ſe vidiſſe ſuum ſocium ſurripientem pecuniam è fiſco, non ſolum indiciū faciunt veriſimile ad cauſam ſceleris, ſed etiam probationem. Quod declara, vt nu. 8.*

9 *Officialis fiſci probatio admittitur aduerſus eam iuris præſumptionem, nimpè, quicquid habet, id omne eum quæſiuiſſe ex bonis ipſius fiſci, quod, ſcilicet, emerit ea bona ex pecunia propria.*

10 *Probatio tollit præſumptionem; & hæc cedit veræ probationi.*

11 *Contrahens palam bona fide, qui verò clàm mala fide præſumitur contrahere.*

1 Officialis fiſci † in dubio quicquid habet, præſumitur queſiuiſſe ex bonis ipſius fiſci: ſic docuit Accurſ. in l. defenſionis facultas. in gl. vlt. in fi. C. de iure fiſc. lib. 10. eādem videtur ſequi Bal. in l. etiam ſi vxoris. C. de dona. inter vir. & vxor. idem Bal. in l. 1. col. 2. ſub nu. 7. verſ. item vt officialis. C. de hæred. & actio. vendi. & in authen. licentiam. num. 4. verſic. iuxta prædicta not. C. de epiſc. & cler. vbi ait id eſſe ſpeciale in his, qui gerunt adminiſtrationem fiſci. In huiuſmodi enim præſumitur extorſio, vt l. 1. C. de ſalga. hoſpi. non præben. præter ea, quę in hanc deduximus inf. im. ſup. in cōcl. ibid. incip. Bācherium. per tot. vol. 1. plura etiam de hoc reperies apud Pari. de Put. in tract. de ſind. in verb. officialis. c. 1. ſub nu. 10. verſ. ratione officij. cum plurib. ſeq.

2 Ab his tamen † acriter reclamat Bar. in d. l. defenſionis facultas. num. 12. motus ex l. ſi defunctus. C. de arbit. tut. & l. 3. §. multa. ff. de iur. fiſci. cui accedit Guliel. de Cun. in auth. licentiam. C. de epiſ. & cler. quem referendo ſequitur Bal. in l. principalib. in fi. ff. ſi cert.
3 pet. ea nimirum ratione permotus † ne ipſum ſubtraxiſſe ea præſumamus; quod non eſt dicēdum, d. auth. licentiam. & per d. l. principalibus. tum quia in dubio non debeamus præſumere delictum. l. merito. ff. pro ſoc. & hāc eſſe communem Doct. opinionem refert Dec. in cōſ. 6. n. 2. vnde dicebat Bal. in c. 1. in vlt. verb. de cler. qui inueſt. fac. illam gl. à multis damnari, nec ſeruari de conſuetudine. quē refert Bertr. in conſ. 115. nu. 8. vol. 2. in 2. par. vbi etiam poſt nu. 31. dicit illam gl. à Doctorib. reprehendi. eundē Bal. refert idē Bertr. in conſ. 151. nu. 6. lib. 6. ſubiungens ſecundum cōmunem opinionem ipſammet gl. reprehendi. Hinc Clar. lib. 5. ſenten. §. fi. q. 68. verſ. officialis. in fi. dicebat, tenendum eſſe; quod imò officialis præſumatur in dubio licitè acquiſiuiſſe, nec aliquid habere de bonis fiſci, niſi id liquidò probetur.

Horum tamen inter ſe diſſidentium virorum conciliatio ex his, quæ infra ſubijciemus, clarè conſtabit.

4 Primò itaq. concluſionem declarabis, † vt non habeat locum quādo officialis eſſet homo diligens, induſtrius, & diues, tunc enim præſumitur, ꝙ ex operib. induſtria, & bonis ſuis quæſiuerit, maximè ſi officium fuerit paruæ adminiſtrationis: ſecus antē ſi eſſet pauper, & negligens, & opulenta geſſerit officia, & diuturno tempore: nā tū contēplatione officij, quæſiuiſſe cenſetur ita contrarias inter ſe has opiniones conciliat Afflict. in c. 1. §. ſi verò caſtaldi. nu. 1. de feu. guar. & caſtal. in vſib. feu. inquiens, ſimilē fieri diſtinctionē in filio, vt ſi pater ſit pauper, & ipſe induſtrius præſumatur quęſiuiſſe ex aduentitia cauſa: ſi verò pater ſit diues, & filius negligēs præſumatur ex bonis patris acquiſiuiſſe; vt not. in l. cum oportet in prin. vbi gl. C. de bon. quæ lib. vt & nos diximus ſupra in concl. 803. in verb. filius. vol. 2. ita etiam diſtinguitur in clerico, vt notant Scrib. in c. inueſtigandum. de pecul. cleric. de quo videndus erit. Cyn. in d. auth. licentiam. C. de epiſ. & cler. Luc. de Pen. in d. l. defenſionis facultas. C. de iure fiſci. lib. 10. & ea, quæ obſeruauere Doct. in c. cum in officijs. de teſti. & quæ ſcripſit Bar. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus ff. de verbor. obl. & in l. poſt mortem. ff. quand. ex fact. tuto.

5 Secūdo loco ipſam velim intelligas, † vt procedat antequā officialis reddat rationem adminiſtrationis ſuæ: ſecus verò poſt redditam rationem; ſic declarauit gl. illam, & conciliauit diſſidentes inter ſe ſcribentes Gul. de Cun. in d. auth. licentiā quē poſteà ſequutus eſt Bal. in c. 1. de conten. int. dom. & fideiuſ. in vſibus feud. ꝙ notatu dignū retulit Fran. Lucan. in tract. de fiſco, & eius priuileg. in prima part. prin. nu. 30. ſimile huic eſt, ꝙ animaduertit Io. ab Imol. in c. inueſtigandum. col. vlt. nu. 15. in fine de pecul. cleric. vbi Petro Anch. id in huiuſmodi themate in praxi cōtigiſſe refert: nam quidam adminiſtrauerat negotia cuiuſdam maximi Domini, demum venit ad vrbem cum centū millibus ducatorū an tunc præſumendū, ꝙ ea fuerint quæſita ex bonis Domini, & ex adminiſtratione, an verò ex induſtria? Vnde ait Petrum dixiſſe, ꝙ potuiſſet eſſe induſtria in baratarijs extorquendo ab iſto, & ab illo ſuffultus fauore Domini nec declarat aliter, quid ſit præſumēdū hoc in caſu. Ipſe verò Imo. ibi dicit, ꝙ ante redditā rationē adminiſtrationis præſumitur de bonis Domini quæſiuiſſe: ſecus poſt redditam rationē. hanc eandem diſtinctionē ſequitur, & comprobat Barb. in tract. de præſtan. cardi. in 3. quæſtio. primæ par. nu. 22. verſ. poteſt et proindè Bald. in d. l. 1. ſub d. nu. 7. C. de hæred. & act. ven. dicere ſolebat, tyrannos hodie optimè d. gl. ſeruare; quia rarò, vel nunquam officialis eorum recedit ab eis cum pecunia.

Contrariam verò concluſ. opinionē, quam Bal. in l. quiſquis. in fi. C. ſi cert. pet. probabiliorem, & veriorem dicit, ſi intelliges, vt vera ſit, niſi coniecturæ aliæ in contrarium appareant, quæ omnia notatu digna, quia vtilia, idem dixit Bald. eod. in loco, modo relato. quibus omnibus ea adiungere poteris, quæ in d. cōcl. ipſi ſcripſimus.

6 Hæc amplabis, † vt ſi contra hunc officialem fiſci in reddendis rationibus aliqua furti ſuborirentur indicia poſſit ob id quæſtionib. ſubijci, & torqueri prius tū tortis teſtibus, ſi eſſent perſonæ viles, vel nō tortis, ſi eſſent perſonæ nobiles; arg. eorū, quæ not. in l. 2. C. quan. & quib. quar. pars debe. lib. 10. ſic docuit Bal. in l. cum oportet. nu. 13. in fi. C. de bon. quæ lib.

Tertiò inſuper eo magis concluſio noſtra locū ſibi
7 vendicaret, † qn̄ conſocij officiales ipſius fiſci atteſtarentur, ſe vidiſſe ſuum ſocium ſurripientē pecuniam è fiſco: nam tunc licet non ſint ad hoc electi, vt denūcient, tū ex eo, quod ſunt conſocij, & deponūt de viſu, & præſentia, non ſolū indicium facerēt veriſimile ad cauſam ſceleris, ſed etiam probationem; præſertim cum probabile ſit (ſecundum conditionem perſonarum) eos verum dixiſſe. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. ita in propoſita officialis fiſci materia reſpondit Cæp. in conſ. 39. incip. Lucius ciuis. nu. 38. & plur. ſeq. vbi hoc, tum authoritatibus, tum etiā rationibus comprobat aduerſus Cyn. in l. ea quidē. in pen. q. verſ. iuxta præmiſſa quæritur. C. de accuſ.

8 Quod poſtremum ſic accipiēdū eſt, † vt verum ſit, qn̄ hi officiales conſocij iuraſſent, ſe denunciaſſe, verum, vel etiā quando in principio officij iureiurando fuiſſent obteſtati detegere, vel denunciare, ſi quid reperirent factū eſſe, vel fieri in detrimentum fiſci, verū ſi non iuraſſent aliquo modo, & eſſent ſimplices denunciatores, tunc iudicantis arbitrio relinquendum eſſet, an deberet eis eā adſcribere fidē, quæ ſufficeret ad denūciatū quæſtionib. ſubijciendū, inſpecta prius, & denūciantiū, & denūciati qualitate, vt l. 3. §. eiuſdē quoq: principis. ff. de teſtib. & ita docuit Bart. in l. vlt. num. 5. verſ. veniamus ad indicia. ff. de quæſtio. vbi commu-

communem hanc eſſe Doct.ſententiam dicit. ad idē plurimos adducit Menoch.in tract.de arbit. iud. lib. 2.cēt.3.caſ.270.per tot. quo in loco doctiſſimè diſſe. rit, quod & in propoſito noſtro tradidit idem Cæp. in d.conſ.30. num. 41. in fi.verſ.ſed poſſet quis dubitare.

9 Quartò concluſionē declarabis,†vt tamen contra hanc iuris præſumptionē admittatur vera probatio ipſius officialis;quod ſcilicet,emerit ea bona ex pecunia propria: nam licet contra ipſos officiales præſumatur, quod ſæpè malignando multa auferant.c.1. §.hoc ita de conten. inter domi. & vaſa. nec etiā huiuſmodi probatio cōtra dictam præſumptionem videatur admittēda ex tex. dicti cap.1.§.ſi verò caſtaldi. de feud. guar. & caſtal. qui vult, quod in duobus caſibus res acquiſitæ per caſtaldum ſint ſuæ, primò ſi illas acquiſiuerit antequam eſſet caſtaldus; deindè ſi eas ſibi comparauerit,poſtquam deſijt eſſe caſtaldus, arg.d.auth.licentiam. cum concedendo in his duob. caſibus tantum,videatur in alijs prohibere.l. cū prætor.ff.de iud.l.maritus.C.de procura.tum ēt, quia qñ ſtatutum fundatur in præſumptione,non eſt neceſſaria alia probatio.l.vlt.in fin.C.ad Macedon. & l. vlt. C.de pign.iuxta ſententiā Bal.in d.c. 1. §. & pro mercede.de feu.guar.tamen his non obſtantibus, admittenda eſt probatio in contrarium:ex eo quod, proba-
10 tio tollit†præſumptionem,quæ cedit verę probationi,per notata in l.vlt.ff. quod met. cau. ita concludit And.de Iſer.in d.c. 1. §.ſi verò caſtaldi.nu.8. verſ.ſed quid ſi durante officio. & ibid. eundē ſequuntur Iac. Aluarot.col.vlt.nu.11.ver.quaro ab extra.& Matth. ab Afflict.col.2.nu.3.verſ. in contrarium eſt veritas. Maximè ſi iuſtè officialis probaret, ꝙ emerit palā,&
11 non clàm quia qui contrahit palàm,†bona fide, qui verò clàm,mala fide præſumitur contrahere, vt not. gl.in l.ſi in emptione.§.vlt.ff.de cōtrah.empt.& Bar. in l.non intelligitur.§.tacita.ff.de iur.fiſc. vt tradidere ſupra citati Scriben. in primis Iſer. latius.

CONCLVSIO MCXL.

ARGVMENTVM.

Quando officialis aliquid faciens iuſſu Principis ex neceſſitate,an ex ſua libera volūtate id feciſſe ſit præſumendum.

SVMMARIVM.

1 *Officialis aliquid faciens iuſſu principis ex neceſſitate, non ſua libera voluntate id feciſſe præſumitur.*
2 *Iuſſus ſuperioris vbi præcedit,ibi neceſſitas ſeruilis præſumitur.*
3 *Officialis non poteſt puniri, ſi indebitè torquet aliquem mandato ipſius ſuperioris.*
4 *Obedientia debita, vel promiſſa purgat aliquem delicto.*
5 *Officialis ponens aliquem ad torturā iuſtè,vel iniuſtè, mādato ſuperioris,non tenetur.*
Et ibidem vide cautelam ad hoc pro officialibus, nu.6.
7 *Officialis aliquid faciens iuſſu principis ex neceſſitate, non ſua libera voluntate id feciſſe præſumitur,etiam ſi haberet arbitrium.*
8 *Officialis aliquis faciens iuſſu principis ex neceſſitate, non ſua libera voluntate id feciſſe præſumitur in caſibus, in quibus debet officialis parere.*

1 Officialis †aliquid faciēs iuſſu Principis, ex neceſſitate, non ſua libera voluntate id feciſſe præſumitur,arg.eius, quod tradidit Accur.in l.1.§.quæ onerādæ.ſup.verb.metu ſolo.
2 ff.quar.rer. actio non dat. vbi enim iuſſus†ſuperioris præcedit,ibi neceſſitas ſeruilis præſumitur.l.liber homo.in prin.ff.de hered.inſt.l.at qui natura.§.ſi libero homini.ff.de neg.geſt.

3 Hinc fit,vt in officiales† non poſſit animaduerti,ſi indebitè torquent aliquem,quia parere tenētur, arg.
4 l.ſi quis ex aliena.ff.de iud.obedientia† enim debita, vel promiſſa,purgat aliquem à delicto.l.liber homo. la 2.ff.ad l.Aquil.quo quidem I.C. reſponſo permotus ibidem Bal.dixit, reiectum fuiſſe quendam libellum,qui dabatur contra neſcio quem officialem Poteſtatis,qui ipſius mandato quēdam torſerat illicitè, dignus enim erat ille venia ob ſuperioris iuſſum.

Ex relata etiam concl. eliciebat Ang. in l.iniuria-
5 rū actio.§.†ſi qs id.ꝙ ff.de iniur. quòd vbi officialis, milesvè,aut alius de familia Rectoris ponens aliquē ad torturam de mandato Rectoris iuſtè, vel iniuſtè, non tenetur per illum tex.iuncta gl.in l. non videtur. §.qui iuſſu.in gl.magna.ff. de reg. iur. propterea ipſis
6 officialibus†conſulit, quod rector oblato libello cōtra aliquem de ſua familia de aliquo iniuſtè facto, ꝙ elapſo tempore dandi libellos contra ſe ipſum,faciat reum conuictū articulari,& probare,ſe id feciſſe mandato rectoris, & hoc etiam rector confiteatur,ꝙ fecit pro officio exercendo,& erit ſecurus vterque,ꝙ eſſe valdè notandum dixit Blan. in tract. de indi. & tortu.q.7.2.part.num.6. eundem ſequutus eſt Thom. Gramm.in deciſ.36.incip.Solon.ex ſeptem ſapientibus,nu. 72. cum plur. ſeq. vbi multa congerit in eandem ſententiam.

7 Concluſionē ampliabis,†adeò veram eſſe, vt ēt ſi officialis haberet arbitriū, & procederet virtute mādati ſuperioris ſtatuenti ſibi certam formam mādati præciſam,non præſumatur tamē ob id,nec intelligatur vſus arbitrio, ſed mandato;& ſic non grauauit ipſe, ſed qui mandauit,arg l. qualē.in 2.reip. ff.de arb.& l. vnum ex familia. §. 1. ff.de leg.2.& in c.nouit.de appellat.& arg.eius,ꝙ not.Inn.in c. ſi pro debilitate. de offic.deleg.ita ſenſit Paris de Puteo in trac.de ſind.in verb.arbitriū.c.1.incip.officialis habens arbitriū ſub nu.6.verſ.ſi officialis habens,quod placuit, & eidem Gram.in deciſ.36.nu.68. vbi nonnullis id confirmat.

Supradicta omnia vnà cum cōcluſione tibi limi-
8 tanda ſunt,& intelligenda,† vt locum ſibi vendicent in caſibus, in quibus debet officialis parere.iuxta diſtinctionem à Blan.traditam in d.q.7.nu.5.quo in loco ea omnia.quæ ſuprà tradidimus, ſic intelligit, & limitat in verſ.intelligo tamen, & ſub nu. 6. verſ.intellige tamen.

CONCLVSIO MCXLI.

ARGVMENTVM.

Omiſſum à teſtatore quando, & quomodo præſumatur conſulto omiſſum:& habendum ſit pro expreſſo.

SVMMARIVM.

1 *Omiſſum præſumitur conſulto id, quod nominatim à teſtatore non eſt expreſſum.*
2 *Teſtator non præſumitur aliud velle, quam quod verbis expreſſit. Quod intellige,vt nu.22.*
3 *Teſtator ſtrictè loquens,ſtrictè etiam eſt intelligendus.*
4 *Expreſſum non dicitur in teſtamento,quam quod eo lecto non reperitur.*
5 *Teſtator quod non loquitur, nec velle præſumitur.*
6 *Omiſſum caſum qui in teſtamēto includi aſſeruerit, ei probandi onus hoc incumbit.Et cur.nu.7.*
8 *Omiſſus caſus non præſumitur conſulto omiſſus, quando veriſimile eſſet,quod ſi teſtator de caſu omiſſo cogitaſſet, idem quoq; de eo diſpoſuiſſet.*
9 *Omiſſus caſus præſumi debet conſultò omiſſus ex præſumpta,& tacita mente teſtatoris, quando eſſet facieda extenſio de perſona ad perſonam.*

10 *Extēn-*

10 *Extenſio de perſona ad perſonam tunc facienda eſt, quando euidentibus coniecturis, & præſumptionibus probari, & conſtare poſſet de perſona omiſſa, de qua teſtator prouidiſſet, ſi cogitaſſet.*

11 *Extenſio de perſona ad perſonam permittitur, quando illa perſona, ad quam fit extenſio, aliquo modo poteſt comprehendi ſub verbis, & mente diſponentis propter qualitatem ei inhærentem, licet de ea perſona in indiuiduo non fuerit cogitatum.*

12 *Extenſio de perſona ad perſonam facienda eſt fauore piæ cauſæ.*

13 *Omiſſus caſus habendus eſt pro expreſſo, ſi per teſtes ille concludenter probetur.*

14 *Omiſſus caſus non præſumitur conſulto omiſſus, vbi aliquid ſequitur ex eo, quod expreſſe diſpoſitum eſt.*

15 *Omiſſum non præſumitur, quod tacitè intelligi, & colligi poteſt ex coniecturis, & mente teſtatoris.*

16 *Omiſſus caſus à teſtatore conſulto non præſumitur, vbi vnum caſum expreſſit, veriſimiliter exiſtimans alium non eſſe euenturum; alioqui illum etiam expreſſiſſet.*

17 *Teſtatorem caſum ſi expreſſerit, qui vt plurimu euenire conſueuerit, non eſt præſumendum illum velle eũ excludere, in quo ſubeſt eadem ratio, & ſequitur idem effectus.*

18 *Omiſſum à teſtatore non præſumitur conſulto omiſſum, quando id, quod deeſt ſubaudiri debet, ne voluntas vltima ipſius teſtatoris corruat.*

19 *Oratio imperfecta ex præſumpta defuncti voluntate perficitur.*

20 *Omiſſum potius obliuione, quam conſulto aliquid à teſtatore poſt decennium omiſſum.*

21 *Omiſſum nõ præſumitur a teſtatore, quod aliquo modo poteſt comprehendi ſub verbis generalibus ipſius teſtatoris.*

23 *Trebellianicæ detractio cenſetur prohibita ex his verbis à teſtatore prolatis, volo hæreditatem meam, totam, & integram, vel ſine aliqua diminutione peruenire ad Caium poſt mortem filij.*

24 *Teſtator ſimpliciter mandans debere ſolui debita, eſt perinde ac ſi dixiſſet, omnia debita.*

25 *Omiſſus caſus habendus eſt pro expreſſo, vbi ſubeſt eadem ratio in caſu omiſſo, quæ viget in expreſſo.*

26 *Omiſſum non præſumitur, quod eadẽ ratione concluditur.*

1 Quod nominatim † à teſtatore nõ eſt expreſſum, præſumi cõſulto omiſsũ, nec habendũ eſſe pro expreſſo, colligo ex Pomponij reſponſo in l. cõmodiſſimè. ff. de libe. & poſth. etenim ipſe-
2 met teſtator † non præſumitur aliud velle, quã q̃ verbis expreſſit, vt dicebat Tubero relatus à Celſo in l. Labeo. ff. de ſuppel. lega. idẽ colligitur ex Modeſtino in l. Titia cũ te ... §. vlt. ff. de leg. 2. vt & ex noſtris dicebat Rom. in cõſ. 71. nu. 6. qui etiã ſi ſtrictè loquatur,
3 † ſtrictè ſit intelligẽdus, vt inquit Bal. in l. vlt. nu. 1. ff.
4 de poſthu. hæred. inſti.† preſertim cũ nõ dicatur in teſtõ expreſſum, quam quod eo lecto reperitur, l. vxorẽ ff. de manu. teſtam. & l. fideiuſſores magiſtratũ. in prin. ff. de fideiuſ. quib. iurib. adductus Bar. ita determinauit in l. illa inſtitutio. nu. 2. verſ. pretera. ff. de hered. inſtit. quem referendo ſequutus eſt Nat. in conſ. 191. viſo teſtamento not. nu. 5. quod enim teſtator non lo-
5 quitur,† nec velle præſumitur, nec voluntas in corde retenta conſideratur, vt tradidit Bal. in l. 1. §. ſin autẽ ad deficientis. per illum tex. C. de cadu. tollen. cui adhæret Dec. in conſ. 63. pro tenui. col. 3. ſub nu. 3. & in conſ. 89. viſo puncto. col. 2. num. 2. & in conſ. 465. perſcrutatis verbis. col. 2. nu. 7. idem voluit Pariſ. in conſ. 3. nu. 18. vol. 3. & in conſ. 39. num. 3. eo. vol. 3. quos refert, & ſequitur Rol. à Val. in conſ. 51. nu. 8. & in conſ. 56. nu. 5. vol. 3. & in conſ. 30. in præſenti conſultatione. nu. 5. & in conſ. 34. nu. 4. in conſ. 38. nu. 20. in conſ. 43. nu. 20. in conſ. 68. nu. 35. & in conſ. 97. nu. 10. vol. 4. quibus in locis plures cõcordes refert, vt in hãc ſententiã permulta eleganter, & doctè cogerit Fran. Mant. in tracta. de coniect. vlt. vol. lib. 3. tit. 19. nu. 5. & 6.

6 Ex his elicitur,† quod qui caſum omiſſum in teſtõ includi aſſeruerit, ei probandi onus hoc incubat, vñ, qui vult dicere in ſubſtitutione aliquem caſum eſſe incluſum, id probare debet, quia ſemper dici poteſt, hoc caſu ſubſtitutio nõ loquitur, vt aſſeruere Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de teſtam. §. 1. ſuper verb. cum patronus. verſ. occurrit. propè finem. & Oldr. in conſ. 21. thema tale eſt. quos in hãc rem adducit Cepha. in conſ. 144. circa primum. nu. 2. & Pariſ. in conſ. 41. Ioannes teſtator. nu. 24. verſ. vt eſt. vol. 3.

7 Cuius rei illa poteſt afferri ratio,† etenim teſtamẽto morte teſtatoris confirmato, nemo poteſt quicquã addere, vel illud mutare, quia lex dicit, ſcriptũ eſt, ita ius eſto; vt egregie probat Bal. in conſ. 301. cõſtitutio Patriarchalis. col. 2. nu. 2. in prin. vol. 2. & in l. lecta. ff. ſi cert. pet. ſed eius tenor ad vnguem eſt obſeruandus, iuxta legem, ſi quis ſtipulatus. ff. de verb. oblibg. & d. l. fideiuſſores magiſtratuum. ff. de fideiuſ. etiã ſi id fuerit ex voluntate ipſius teſtatoris, dummodo non tranſierit ad diſpoſitionem expreſſam, vel tacitam. l. quidam cum filium. ff. de hære. inſti. cum non ſufficiat, ſi teſtator velit, niſi diſponat, vt ibid. dixere Bal. & Imo. & Alex. in l. 3. in fi. C. de liber. præter. Soci. per illum tex. in l. in ambiguo. in vlt. no. ff. de reb. dub. cum alijs ad id luculenter adductis ab eo. Cæpha. in d. cõſ. 144. nu. 4. & ſeq. cum etiam ad præſumendum iudicium teſtatoris, nihil ſit ſubaudiendum, vt dicebat Bal. in conſ. 232. proponitur in facto, quod quidam Mattheus. propè fi. vol. 5. per l. vlt. ff. de manu. teſta. cui accedit Crau. in conſ. 161. nu. 15. verſ. 10. & Fran. Mant. in d. c. 19. nu. 6. vbi nonnulla alia ad id refert.

8 Limitanda eſt primo loco concluſio, vt locũ ſibi nõ vendicet,† quãdo veriſimile eſſet, quod ſi teſtator de caſu omiſſo cogitaſſet, idem quoque de eo diſpoſuiſſet. nã tunc caſus omiſſus nõ præſumitur conſulto omiſſus, & diſpoſitio teſtatoris porrigetur ad caſũ ab ipſo non cogitatum, nec in teſtamento expreſſum; ſic probatur in l. Titius. §. Lucius & ibi Bar. in ſũmar. ac cæteri. ff. de liber. & poſthu. quẽ contex. ad id aureum appellat Cur. ſen. in conſ. 51. nu. 28. & in cõſ. 75. nu. 4. quẽ ad id ẽt adducunt Soc. ſen. in conſ. 37. nu. 7. vol. 3. Iaſ. in conſ. 4. nu. 1. vol. 1. in conſ. 162. in cauſa contradictionis. col. 2. ſub nu. 2. vol. 2. & in conſ. 154. viſo teſtamento. col. 4. verſ. confirmat optimè vol. 4. & Alc. in cõſ. 101. nu. 4. lib. 9. eadem limitatio comprobatur ex l. vlt. C. de poſthu. hære. inſti. l. quoniã. C. de natur. liber. l. qui graui. ff. de iur. codicil. & ex l. cum pr. §. cũ exiſtimaret. ff. de leg. 2. & ad id extat gl. p̃ uulgata in l. tale pactũ. §. vlt. in verb. per exceptionẽ. verſ. item no. ff. de pact. in hanc eandem ſententiam rñſum eſt ab Oldr. in conſ. 25. thema tale eſt, aliquis. nu. 3. verſ. preterea, & à Signo. in conſ. 183. factũ ſic ſe habet. nu. 10 verſ. ex hoc arguitur, & in cõſ. 206. in quæſtione præmiſſa. nu. 3. idem cõſulius reſpondit Alex. in cõſ. 130. attentis verbis teſtamenti. num. 4. vol. 2. & ante eum Paul. Caſtr. in conſ. 378. primo videndũ eſt, vtrum recognitio. col. 2. num. 3. vol. 1. Rom. in conſ. 362. circa primum. prope finem, vbi Mandoſ. in addit. in littera L. ſuper verb. cõſtituẽtes. plurimos conſentiẽtes citat Pariſ. in conſ. 41. nu. 51. vol. 2. & in conſ. 51. nu. 24. & in conſ. 53. num. 24. eod. vol. 2. & multis alijs in locis. * Grat. etiam in conſ. 120. nu. 17. vol. 2. & id * communiter eſſe receptum author eſt Soc. iun. in conſ. 78. nu. 31. vol. 3. & in conſ. 66. num. 7. idem ſenſit Rol. à Val. in conſ. 25. nu. 20. vol. 4. cum multis in hanc eandem ſententiam relatis ab eo Mantic. in d. c. 19. nu. 4.

9 Hanc tñ limitationem intelliges, & ſublimitabis, vt nõ pcedat, qñ eſſet facienda extenſio de pſona ad pſonam: nam tunc ẽt ex præſumpta, & tacita mẽte teſtatoris caſus omiſſus præſumi dẽt conſulto omiſſus, vt clarè apparet ex Vlpiani reſpõſo in l. ſi quis ita. §. ſi quis cũ ignoraret. ff. de teſtam. tutel. vbi I. C. reſpõdit, tutorem non videri datum fuiſſe ei filio, quem pater mor-

mortuum credebat,qui tamen viuus erat. cũ reliquis
filijs tutorem dederit;cũ tamen ex naturali, & pater-
na charitate etiam veriſimiliter dediſſet ei illum tu-
torem,ſi ſciuiſſet eum filiũ habere,& viuere;cum tu-
tela ſit prouiſio filij,& ita per illum text. determinat
Aret.in l.Gallus.§ & quid ſi tantum.col.3.verſ.a. ad-
de.ff.de lib.& poſth.& ante eum ſic docuit Bar.in d.l.
Gallus.in prin.nu.9.ac Ang. in d.§. & quid ſi tantum
nu.5.verſ.alia concluſio inducitur,& Io.ab Imo.in d.
l.commodiſſimè.ff.eod. idem reſpondit Dec. in cõſ.
211.ſubtilis eſt caſus.col pen.nu.5.& in conſ.465.nu.
16.& alibi ſæpè,quod etiam placuit Crau.in conſ.98.
* nobilis,& potens.nu.13.& hanc opinionem * cõem
dicit Rui.in conſ.74.col.5. nu. 12. verſ. præterea glo.
vol.1.& plurib.corroborat Marſ.in ſing.499.licet di-
ſpoſitio,vt & facit Manti.vt ſup. num.8.verſ.2.ſcien-
dum eſt,& Gabr.concl.10.num.9.verſ.tertio limita.
tit.de reg.int.lib.6.

Hoc poſtremum tibi ſublimitandũ eſt,vt locũ non
10 habeat,† qñ euidentibus coniecturis, & præſumptio-
nibus probari,& cõſtare poſſet de perſona omiſſa, de
qua teſtator prouidiſſet,ſi cogitaſſet; nã tunc extẽſio
facienda eſt de perſona ad pſonam;ita ſenſit Bal.in l.
vni.col.vlt.nu.10.verſ.quæro de tali quæſtione. C.de
his,qui ante aper.tab.vbi tenet, quod fideicõmiſſum
conditionale non tranſmittitur etiam ad ſuos, ſecũ-
dum glo ibi,niſi aliquib.indicijs,ſeu cõiecturis appa
reat.quod teſtator idem ſenſiſſet de nepotibus, arg.l.
Lucius.ff.de hæt.inſti. q̃a ſi teſtator cogitaſſet idẽ ſta-
tuiſſet de nepotib.argu.illius teu.in ſui rõne, & l.tale
pactũ.§.vlt.ff.de pact.& hoc qñ aliquid non eſt oĩno
omiſſum,ſed ſequit̃ ad aliquid expreſſũ, & tunc p̃ſu-
mitur cautũ,vt in l.d. Lucius, & in l.iam hoc iure. ff.
de vulg. & pupil.ſubſtit.ſecus qñ aliq̃d eſſet omninò
omiſſum tunc vtiq; habet̃ pro omiſſo, vt d. l.cõmo-
diſſimè ff.de liber.& poſtSu.ſic ibi nominatim tradit
Bal.cũ quo tranſeunt ibid.cæteri.ita ẽt ſenſit Ang. in
d.§.& q̃d ſi tantum ſub d.nu.5.verſ.fallit etiam,& in
hanc ſñiam extat Iaſ.reſponſum in conſ.154.viſo te-
ſtamento ſuperius annotato vol.4. idem ſenſit ipſe-
met in d.§. Lucius,nu.3.& in conſ.148.aggredior col.
3.verſ.quarto facit.vol.4.ac Pariſ.in conſ.30. ex teſtõ
condito num.55.verſ.ſecundo obiecto ceſſat. vol.3.
* vbi nu.60. id humanius, æquius,verius,& magis * cõ-
muniter contra opinionem Aret. & Dec. eſſe aſſerit,
ac affatim corroborat. idem facit in conſ.66.nobilis
Silueſter.nu.68. cum plur.ſeq.verſ. prout etiam. eod.
vol.3.vbi eadem omnia, quæ in d.conſ.50.nu.54.di-
* xerat,repetijt,ac magis * communem Doct. ſententiã
aduerſus eoſdẽ Aret & Dec.nu.73.dicit.eandẽ pluri-
bus corroborat authoritatib. Cæph. in conſ.252.ſcri-
pſit menſibus elapſis.nu.21.verſ.præterea.& in conſi.
11.Magnificus Bartholomæus.num.30.poſt verſ.cui
concluſioni,ac Manti.in d.c.19.nu.9.verſ.3.puto.

Eadem ſublimitatio ad primam limitationẽ ſecũ-
11 do declaranda,& limitanda eſt,† vt extenſio ẽt per-
mittatur de perſona ad perſonam, qñ illa perſona ad
quam ſit extenſio aliquo modo poteſt comprehendi
ſub verbis,& mente diſponentis,pp qualitatem ei in-
hærentem, licet de ea perſona in indiuiduo nõ fuerit
cogitatũ:ſic limitat Aret.in d.§. & quid ſi tantũ. col.
3.in fi.verſ.ſecundo fallit. vbi aſſerit ita intelligendũ
eſſe contex.in d.l.tale pactũ.§.vlt.ff.de pact. Aret.re-
fert,& ſequitur Cur.iun. in conſ.121. præſumit̃ in fa-
cto,nu.14.verſ.nec obſtat præmiſſis.ac Pariſ.in d.cõſ.
50.nu.54.verſ.poſtremo non obſtat.vol.3.& in d.cõſ.
66.nu.67.verſ.cuius opinio.eo.volu.3. quod, & non-
nullis confirmat idem Mantic.vbi ſupra. ſub num.8.
verſ.2.eſt aduertendum.

12 Tertiò illa met ſublimitatio debet ſublimitari, † vt
locũ ſibi nõ vendicet,fauore piæ cauſæ,in qua multo
magis facienda eſt extenſio de perſona ad perſonam
etenim quamuis legatum ab vno relictũ nominatim
ab alio ſubſtituto nõ debeatur,l.Celſus.§.cp alicuius.
ff.de leg.2.& l. in ratione. q̃d vulgo. ff.ad leg. Falcid.
vt etiã obſeruauere Scriben.in l licet Imperator.ff.de
leg.1.in grauã tamen piæ cauſæ ſancitum eſt, vt licet
ab vno nominatim legatum fuerit, tamẽ ab alio etiã
debeatur,vt habemus in l.4.§.Lucius ff.de alimen.le-
ga.quẽ contex.ibid.Bart.extendit ad diſpoſitionẽ piç
cauſæ,& ita ſpeciatim tradidit Rom.in authen.ſimi-
liter in 15.ſpeciali piæ cauſæ circa vltimas volũtates.
nu.65.C.ad leg. Falcid.quod, & cõprobauit Alex.in
l.ſi duobus.propè finẽ prin.verſ. & idẽ videtur dicen-
dum.ac ibidẽ Iaſ.in §.1.in fi.ff.de leg.1.idem Alex.in
licet Imperator.col.3. nu.11.ff.eod.ad idem reſpõdit
Dec.in cõſ.273.in caſu propoſito.nu.2.& ſeq.& Grat.
in conſ.5.& ſi hoc reſponſum. nu. 47.verſ.4. non ha-
bet locum.vol.2.& plenè proſequitur idem Mant.d.
c.29.num.10.verſ.illud autem.vbi multa alia addidit
circa materiam hanc extẽſionis perſonæ ad perſonã.

Secundò præcipuo loco declaranda eſt ipſa cõclu-
13 ſio,& limitãda,† quod licet caſus à teſtatore omiſſus
pręſumitur conſulto omiſſus,nec ſit habendus pro ex-
preſſo, tamen ſi per teſtes ille concludenter probetur,
caſus verbis omiſſus habebitur pro expreſſo, & pro-
culdubio ſupplendus erit, vt colligitur ex l.quoties.§.
ſed ſi nõ in corpore.ff.de hęred.inſtituen.quo cõtextu
permotus Rom.ita decidit in cõſ.385.in caſu præmiſ-
ſo.nu.7.in fi.idem ſenſit Pau.Caſt.conſ.18.ſi bene cõ-
ſideretur.col.2.ſub nu.1.verſ.illud autem conſtat.vol.
2.per d.l.quoties.& l.errore.C.de teſt.ac l.cum propo-
nebatur. ff.de leg. 2. ad idem reſpondit Alex. in conſ.
215.viſis probationibus. col.2.nu.3.vol.2.

14 Tertiò cõcluſionem limitabis,vt nõ procedat,† vbi
aliquid ſequitur ex eo, quod expreſſe diſpoſitũ eſt tũc
enim caſus omiſſus nõ præſumitur conſulto omiſſus,
ſed habetur pro expreſſo;ita declarat Soc.in l.in ambi
guo;nu.7. verſ.tertia concluſio. ff. de reb.dub. & Dec.
in conſ.15.pro tenui facultate, col. vlt. nu.6.verſ.non
obſtat, quod ſi teſtator. & in conſ. 176. viſo themate
col.3.poſt num.4.verſ.non obſtat, quod ſaltem. Rui.
etiam in conſ.108.viſa,ac bene intellecta. nu.16.vol.
2.permotus ex ijs,quę dixit Bar.in l.ſi fideiuſſor.§.me-
miniſſe.ff.de leg.1.& in l.vxorem.§.agri plagam.ff.de
leg.3.dũ voluit,quod illud dicatur expreſſũ, quod ne-
ceſſariò ſequitur ex verbis prolatis hoc etiã aſſeuera-
uit ipſemet Ruin. pluribus alijs in locis, vt in conſ.64.
ſuper primo.nu.10.vol.1.& in conſ. 132. viſis quibuſ-
dam nu.4.vol.2.vbi etiam ad id adducit gloſ.in l.prę-
tor §.1.in verb.expreſſum. ff. de oper.nou. nunc. hanc
eandẽ limitationem noſtrã idem confirmauit in cõſ.
29.quia teſtator.col.4.nu.11. in fi.& in cõſ.177.propo-
nitur col. pen.nu.12. verſ. & per prædicta. vol.2. & in
conſ.79.primo videndum eſt,in fi. vol. 3. Rub. quoq;
Alex.in conſ.68.nu.2.& Pariſ. in conſ.44. ſubſtitutio.
nu.25.vol.2.& in conſ.86.ad veram reſolutionem nu.
* 20.& 21. eod. volum.2. & ita * communiter concludi
idemmet aſſeruit in conſ.87.vidi,& legi. nu. 18. & ſu-
prà eo. vol. 2. & alibi ſæpe ipſe hanc eandem ſenten-
tiam ſequutus eſt, vt apud eund. Mant.in d.c. 29.num.
15.verſ.3.vbi aliquid. vbi id cum authoritatibus, tum
etiam rationibus doctè ſimul, ac eleganter confir-
mat, & declarat. idem placuit Crau.in conſ. 149. Pe-
trus Bilieti.num.11.verſ.octaua coniectura, & in con.
257.teſtator habens nu.6.ver.ad tertium, & vltimum.
* & Nat.in conſ.551.quoniam.nu.21. & ſeq. de * com-
muni etiam dicit Rol à Val.in d. conſ.43. nu.19.vol.
4.idem ſequutus eſt Gozad.in conſ.45.nu.16.

Quartò limitanda eſt cõcluſio, vt locũ nõ habeat,
15 † cum aliquid etiã tacitè diſpoſitioni teſtatoris ineſt,
nam, & eo caſu omiſſum nõ præſumitur, quod tacitè
intelligi, & colligi poteſt ex coniecturis, & mente di-
ſponentis, vt habemus ex l. licet Imper. ff.de leg.1.l.ſi
quis locuples.in fi.ff.de teſtamen.manu.l.nominatim
ff.de condit.& demonſt.l.2.ff. de lib. & poſthum.ff.ſi,

ccc,

cer. pet. & l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de liber. & poſthum. cum ſimil. vt plurib. etiam cõprobat Pariſ. in conſ. 35. nu. 31. cum plur. ſeq. vol. 1. vbi hanc veram, * & *communem concluſionem eſſe ait. idem firmat in d. conſ. 66. nu. 24. eo. vol. 3. præcipuè in fidei commiſſis, vt dictis in locis Pariſ. confirmat, & in conſ. 75. circa teſtamentum. nu. 50. & in cõſ. 77. ſer. Petrus. nu. * 10. vbi de *communi teſtatur. & in conſ. 90. viſis teſtamento. nu. 11. & ſeq. vol. 2. & alibi ſæpè, vt apud eundẽ Mant. vbi ſuprà, nu. 15. quo in loco, nonnullis quæ obſtare videntur, reſpondet. hanc eandem limitationẽ confirmat Rol. à Val. in conſ. 6. Magn. D. Gabriel. nu. 32. & in conſ. 18. ab hoc ſeculo. poſt nu. 18. verſic. non obſtat, & ſecundum. lib. 4. Curt. iun. in conſ. 159. nu. 9. Bero. in conſ. 84. nu. 49. vol. 2. Crau. in conſ. 147. Catharina. nu. 2. & Guid. Pap. in conſ. 135. ſub nu. 1. verſ. ſed quid dicemus, & in ſing. 699. proteſtatio. §. illud videtur. idem nonnullis comprobat Menoch. in conſ. 4. nu. 34. & in conſ. 67. nu. 25. vol. 1.

Quintò eandem concluſionẽ velim limites, vt ve-
16 ra non ſit, vbi teſtator vnum caſum expreſſit, veriſimiliter exiſtimans alium non eſſe euenturum; alioqui illum etiam expreſſiſſet: tunc enim nõ præſumitur hunc conſultò omiſiſſe, ita probatur in l. mulier. in prin. ibi, quia non crediderat, patrẽ: & quę ſequuntur. ff. ad Senatuſcon. Trebel. & in l. 3. C. de inſtitut. &
17 ſubſtit. hinc fit, † vt ſi teſtator eũ caſũ expreſſerit, q vt plurimum euenire conſueuerit, non ſit præſumendus illum velle excludere, in quo ſubeſt eadem ratio, & ſequitur idem effectus; iuxta gloſſ. & cæteros Scrib. in auth. caſſa. C. de ſacroſ. eccl. & gl. in l. 2. in verb. filio præcedente. ibi, ſed hoc frequentius contingit. de vulg. & pup. vbi Iaſ. plurima in hanc rem congerit. col. 3. num. 12. & ſeq. verſ. in ea gl. ibi. & in hypotheſi noſtra ita ſenſit Alc. in d. l. Gallus. §. & quid ſi tãtum. in 2. lect. nu. 25. verſ. item non videtur. ff. de lib. & poſthum. quem referendo ſequitur idem Manti. d. c. 19. nu. 16. verſ. 4. etiam.

18 Sextò limitanda eſt, † vt tunc quod non eſt expreſſum à teſtatore non ſit preſumendum conſultò id ab ipſo fuiſſe prætermiſſum, illudq; debeat haberi pro expreſſo, quando id, quod deeſt ſubaudiri debet, ne voluntas vltima ipſius teſtatoris corruat: ſæpiſſimè enim plus nuncupatum, & minus eſt ſcriptum, vt inquit Vlp. in l. 1. §. ſi ex fundo. & in l. quoties. §. 1. ff. de hæred. inſtituen. cum ſimil. cum imperfecta oratio
19 † ex præſumpta defuncti voluntate perficiatur, vt in l. vnũ ex familia. §. pen. & vlt. ff. de leg. 2 in l. ſi in teſtamento ff. de leg. 1. & in l. verbum volo. C. de fideicomm. proptereà ſi in teſtamẽto poſt legata ita ſcriptum fuerit; in omnibus autẽ aliis bonis mobilibus, & immobilibus Titius, ſubintelligendum eſt, & addendum, hæres eſto, vel hæres ſit; vt tradidere Paul. Caſt. in l. errore. nu. 1. & Fulg. nu. 2. C. de hæred. inſtituen. & ibid. Alex. nu. 5. in fi. ac Iaſ. nu. 1. & 2. circa fin. verſ. ſed illud poteſt ſuppleri. quod egregiè corroborat, & explicat idem Fran. Mant. in d. tractat. de coniect. vlt. volun. lib. 4. tit. 3. nu. 5. verſic. 3. ſimiliter. & in d. tit. 19. nu. 18. ver. nos verò. lib. 3. quo in loco quamplura alia circa hãc materiam doctè tradit. ad quem in præſentia me reieciſſe ſit ſatis, cum luculenter ea enucleauerit.

Septimò concluſionem ipſam limitabis, vt non
20 procedat † poſt decenniũ elapſum, tunc enim potius obliuione, quàm conſultò aliquid omiſſum præſumitur, exempli gratia teſtator condidit teſtamentum appoſita clauſula derogatoria; elapſis decem annis aliud fecit teſtamentum nulla appoſita clauſula reuocatoria, tum profectò obliuione potius, quàm cõſultò ab ipſo illam fuiſſe prætermiſſam præſumendũ erit; & ob id ſuſtinendum erit poſterius teſtamẽtum: vt alibi ſuprà in verb. obliuio. num. 4. & 6. confirmauimus ex ſententia Bal. ſic tradentis in l. ſancimus col. 3. nu. 6. in fi. verſ. quærunt hic Doct. C. de teſtam. & in conſ. 40. ſicut ſapientiſſimè conſultum eſt. vol. 2. quem ſequitur Ruin. in conſ. 11. nu. 10. vol. 2. vbi de * *communi teſtatur. & Pariſ. in conſ. 10. nu. 17. 3. vbi * itidem *communem dicit.

21 Octauò poteris limitare, † vt locum non habeat, quãdo id, quod videtur à teſtatore eſſe omiſſum, poteſt aliquo modo comprehendi ſub verbis generalibus ipſius teſtatoris: nam tunc quod hoc modo poteſt includi, non præſumitur fuiſſe omiſſum: cum expreſſum dicatur illud, quod ſub generalibus verbis continetur; teſte Bar. in l. 1. col. 2. num. 7. verſic. ad * quod ſciendũ eſt vbi cæteri* omnes idem aſſentiuntur. ff. de vulg. & pupil. poſt glo. in l. vlt. C. quod cum eo, qui in alie. poteſta. & idem Bar. in l. ſi quis in principio teſtamenti. col. 3. nu. 10. ff. de leg. 3. quod etiam no. Scrib. in l. Lucius. ff. de vulg. & pupil. & ad hoc videtur extare gl. in l. negocium. in verbo ſpeciali. C. de neg. geſt. & in l. vlt. in verb. ſpecialiter. C. eo. tit. ita reſpondit Pariſ. in conſ. 33. nu. 21. volum. 4. & paſſim cuncti id admittunt variis in locis. in primis Alex. in conſil. 30. ponderatis narratis. colum. 4. num. 14. in 6. dubio. volum. 5. ex quo colligi poſſunt nonnulla exempla circà hoc. & in conſ. 75. videtur in præſenti. colum. 4. nu. 13. verſ. & ſi dicatur. eo. vol. 5. & Bero. in conſ. 139. num. 16. in conſ. 143. nu. 22. vol. 2. & in cõſ. 76. nu. 103. vol. 1.

Nec huic limitationi obſtat, quod ſuprà in principio concluſionis dicebamus, quod teſtator velle non præſumitur, id quod non expreſſit, & loquutus eſt, ex l. 1. §. ſin autem ad deficientis. C. de cadu. tollen. nam
22 d. §. debet intelligi, vt † procedat, quando quis vellet extendere verba ad caſum, qui non poteſt ſub eis cõprehendi; aliàs ſecus eſt; vt colligitur ex traditis per Caſtr. in d. l. 1. §. ſin autem diſiunctim. nu. 3. C. eod. de cadu. tollen. quem referendo ſequitur Abb. in conſ. 109. iuxta ordinem. numer. 20. uerſic. non obſtant igitur.

Ex hac limitatione ſingulariter elicitur, ꝙ ſi teſta-
23 tor generatim dixerit, † uolo hæreditatem meam totam, & integram, uel ſine aliqua diminutione peruenire ad Caium poſt mortem filij, ex his generalibus verbis ſufficienter ſit prohibita Trebellianicæ detractio in caſu, in quo teſtator prohibere poteſt, ex tex. in l. decem. cum gloſ. vlt. ff. de fideic. liberta. & l. poſt miſſionem. ibi. plenam, & in l. pœnales. §. vlt. ibi. totum. ff. ad leg. Falc. ex eo, quod, vt dicebamus, illud expreſsè dicitur fieri, modo voluntas teſtatoris colligatur ẽt ex verbis generalibus: ita ſenſit Bar. in l. Centurio. nu. 27. verſ. vel quid ſi teſtator dixit. vbi Ang. Imo. Alex. & Aret. ff. de vulg. & pup. quẽ Bar. ita ma- * gis *cõiter intelligi à Scribent. aſſerit Ruin. hanc eandem ſequens opinionem in conſ. 148. pro deciſione eius nu. 7. vol. 3. & per eandem rationem idem ipſe concludit in conſ. 159. quamuis loquendo. nu. 7. cum ſeq. verſ. per prædicta eo. vol. 3. idẽ voluit clarè Bald. in l. precib. nu. 44. verſ. p iſta verba ergò. C. de impub. & aliis ſubſtit. & Aret. in conſ. 12. nu. 7. Alex. etiam in conſ. 201. perſpectis verbis. col. 3. nu. 10. verſ. con- * firmantur prædicta. vol. 6. hancq; *cõem eſſe opinionem dixit Guid. Pap. in deciſ. 537. dixi ſuprà. poſt nu. 2. uerſ. ſed contrarium uidetur ſubiungens, pro hac parte Curiam parlamenti Delphinatus conſueuiſſe iudicare. in eandem ſniam deſcendit Pariſ. in conſ. 9. * num. 10. ubi de *cõi teſtatur. & eandem magis *com- * munem appellat in conſ. 21. nu. 35. uol. 3. magis etiã * *communem dicit Galiau. in d. l. Centurio. nu. 399. & ſeq. ff. de uulg. & pupil. ad idem reſpondit Paul. Caſt. in cõſ. 28. in cã, quæ uertitur. ſub nu. 10. & 11. uol. 2. & ibidẽ nu. 7. uer. in caſu noſtro. rñdet ad §. ſi uerò ex preſſim. in auth. de hær. & Falc. cui præcipuè innitũtur cõtrariã huic ſequẽtes ſniam, & ꝙ Falcidia ẽt uer- * bis gñralib. poſſit ꝓhiberi *cõem opinionẽ eſſe aſſerit

tit Sebaſt. Sap. in l. ſi emancipati. nu. 18. poſt verſ. iuxta hoc quęrunt moderniores. C. de collario, eamque à Doct. impugnationib. latiſſimè tuetur ex recentioribus Fran. Manti. in tract. de cõiect. vlt. volun. lib. 7. tit. 12. nu. 6. cum plur. ſeq. verſi. ſed contrariã opinionem.

Præterea ex eadem limitatione conſequitur, &
24 infertur, † vt ſi teſtator ſimpliciter mandet debere ſolui debita, ſit perinde, ac ſi dixiſſet, omnia debita; ex eo, quod expreſſum dicatur illud, quod continetur ſub verbis generalibus, ex ſupra traditis, vt habemus à Iaſ. in l. ſi fideiuſſor in prin. in 4. no. nu. 8. & ſeq. ff. de leg. 1. quem referendo ſequitur Alba. in d. conſ. 109. nu. 13. cum plur. ſeq. vbi latè id confirmat, tenet.

25 Nonò limitatur, vt non procedat, † vbi ſubeſt eadẽ ratio in caſu omiſſo, quæ viget in expreſſo: nã tunc caſus omiſſus habẽdus eſt pro expreſſo, nec cõſulto præſumitur omiſſus; ita tradit Bal. in l. per diuerſas. per il-
26 lum rex. col. 1. nu. 3. C. mand. quoniam † non preſumitur omiſſum, quod eadem ratione cõcluditur, l. his ſolis. C. de reuocan. dona. per quã legem idem quoque Bal. ſic determinauit in auth. quas actiones col. 2. nu. 4. verſ. ſed ego dico C. de ſacro. eccleſ. & in rub. C. de nau. fœno. & multis alijs in locis, vt latè more ſuo congerit Tiraq in l. ſi vnquam. in verbo libertis. num. 45. ver. quorum ſententia. C. de reuocan. dona. & hoc idẽ permultis confirmat Crau. in conſ. 62. nu. 14. verſ. ſecũdò reſpondeo, & in conſ. 130. nu. 7. & in conſ. 257. nu. 6. Gozad. etiam in conſ. 4. num. 31. quos pro ſe adducit Menoc. in cõſ. 14. nu. 15. vol. 1. quo in loco ex eorundem ſententia dicit ita debere intelligi, & declarari d. §. ſin autem ad deficientis. l. vni. C. de cad. tollen.

CONCLVSIO MCXLII.

ARGVMENTVM.

Alicui iniunctum eſſe onus generatim non præſumi. quo verò ad teſtamenta præſumi impoſitum fuiſſe hæredi, & qui iſtud procedat. poſtremo examinatur, quomodo intelligendum ſit illud, onus remiſſum non præſumi.

SVMMARIVM.

1 *Onus non præſumitur alicui iniunctum, niſi probetur.*
2 *Onus in dubio præſumitur iniunctum hæredi.*
3 *Filius ſi reliquerit matri inſtitutionis iure certam rem, quæ legitimę quantitatem excedat, & diſpoſuerit, vt illa res poſt mortem matris ad alium perueniat, hæres ipſe præſumitur oneratus eam rem ab hæredibus matris redimere, & eis pretium vſque ad legitimam exoluere, eamque rem legatario dare.*
4 *Onus hæredi impoſitum præſumitur, etiam ſi imperſonaliter relictum ſit onus.*
5 *Onus poſt aliquot hæredum gradus imperſonaliter iniunctum, præſumitur iniunctum omnibus gradibus.*
6 *Onus ſi ſcriptum ſit in rem, hęreditas ipſa onerata cenſetur.*
7 *Onus potius cenſendum eſt impoſitum hęredi, quam fideicommiſſario, etiam ſi onus iniunctum ſit ex fideicommiſſo vniuerſali.*
8 *Onus legati quando eſt purum, & fideicommiſſum vniuerſale eſt in diem ab hęrede præſumitur relictum.*
9 *Teſtator dicens alicui, acceptis centum dato fundum Titio, intelligendum eſt, vt ea centum accipiat ab hærede, non ab ipſo Titio.*
10 *Onerari præſumuntur plures hęredes inſtituti omnes pro portionibus hęreditarijs.*
11 *Onus præſumi iniunctum hæredi inſtituto, ſecus hęredi legitimo.*
12 *Onus præſumi iniunctum illi, à quo alias non præſumeretur, fauore piæ cauſæ.*
13 *Onus non præſumi remiſſum.*
14 *Onus remiſſum præſumi, quando imponitur ab aliquo gratia alicuius rei datæ illi, cui imponitur.*
15 *Onus legatum ſequitur quocunque vadat.*
16 *Onerari non debet is, cui emolumentum, & commodum etiam non præſtatur.*
17 *Onus præſumi remiſſum, cum teſtator id, quod prius ſub onere legauerat, vel donauerat poſtea ſimpliciter legat. Quod intellige, vt nu. 18.*
19 *Onus remiſſum cenſeri, quando, id ad quod oneratus eſt hæres, alio modo vel legato, vel traditione teſtatoris peruenit ad eum, cui hæres onus perſoluere debeat.*
20 *Onus remiſiſſe videtur teſtator ſeruum liberum eſſe iubens, ſi rationes reddiderit, & poſtea eum rationes reddere vetans.*

1 Onus † generatim loquendo, cum ſit facti, non præſumitur alicui iniunctum, niſi probetur: vt apertiſſimè dixit Deci. in conſ. 761. in caſu. nu. 9. in fi. quem referendo ſequutus eſt Cęphal. in conſ. 246. nu. 15. vol. 2.

2 Cæterum, quo ad teſtamenta, onus † in dubio præſumitur iniunctum ipſi hæredi, veluti legatum, aut fideicommiſſum, vt ad hoc extat context. ſingularis in l. ſi ſeruus legatus. §. qui margaritam. vbi Doctor. ff. de legatis 1. idem colligitur ex l. peto. in princ. ff. de legatis 2. ſic docuit Bar. in l. codicillis. nu. 4. ff. de vſufruct. leg. & in l. quidam nu. 4. verſ. quandoque. ff. de rebus dubijs. placuit etiam Iaſ. in l. eam, quam. nu. 4. verſ. ſed Bal. refert C. de fideicommiſ. quam ſententiam communi conſenſu à ſcribentibus eſſe receptam authot eſt Corn. in conſ. 53. nu. 20. vol. 1. cui accedit Manti. in tracta. de coniect. vlt. volunt. lib. 8. c. 2. nu. 1.

3 Hinc fit, vt ſi filius † reliquerit matri inſtitutionis iure certam rem, quæ legitimæ quantitatem excedat, & diſpoſuerit, vt illa res poſt mortem matris ad aliũ perueniat, hæres ipſe præſumatur oneratus eã rem ab hæredib. matris redimere, & eis pretium vſq; ad legitimã exoluere, eamque rẽ legatario dare. ita concludit Soc. in l. Paulus. la ſecunda. propè finem. de rebus dub. aſſerens ſe ita cum Alexandro præceptore ſuo cõſuluiſſe.

4 Iſtud primò ampliatur, † vt procedat etiam ſi imperſonaliter onus relictum ſit; cum & tunc hæredi impoſitum ſit præſumendum; vt teſtatur Alex. in l. vltim. §. Labeo. nu. 3. & ibidem Iaſ. eodem nu. 3. ff. ſi certum petatur & idem Alex. in conſ. 170. nu. 2. in fine. vol. 2. ac Ruin. in conſ. 177. num. 10. vol. 2. & Soc. ſen. in l. Paulus. la ſeconda: circa finem. ff. de rebus dubijs. vt latius id corroborat Manti. d. c. 2. nu. 2.

5 Quæ ampliatio declaranda eſt, † vt ſi onus poſt aliquot hæredum gradus imperſonaliter iniunctum ſit, præſumatur iniunctum omnibus gradibus, vt reſpondit Bald. in conſ. 279. factum tale proponitur, quidam nomine Paulus. num. 1. in fine. & nume. ſecundo. verſ. nam in caſu noſtro. vol. 1. ad quod etiam videtur reſpexiſſe Bar. in l. quæ conditio ſub num. 1. ff. de conditio. & demonſtratio. vbi inquit, quod ſi poſt plures vocatos in eodem gradu, onus alicui nominatim iniungatur; ſed ſimpliciter, intelligi iniunctum toti gradui, non alicui ex contentis in eo. ſic conſulit Hieronym. Gabriel. in conſ. 177. Bartolomæus. nu. 35. &
6 36. verſ. facit etiam. Quod ſi onus † ſcriptum ſit in rem hæreditas ipſa onerata cenſetur, adeò vt quilibet ſucceſſor teneatur per fideicommiſſum alteri reſtituere, donec hęditas perueniat ad eum, qui fuit vltimo loco ſubſtitutus, vt tradidit Bal. in l. præcib. num. 49. verſ. tu dic. & ibidem Salic. num. 26. in fi. C. de impub. & alijs ſubſtitutionib. quibus adhæret Car. ſen. in conſ. 42. nu. 8. verſ. accedat ad præmiſſa, & Soc. ſen. in cõſ. 62. n. 10. verſ.

verſ.præterea.vol.3.ac Pariſ. in conſ.30.nu 29.& ſeq. vol. 2. & nouiſſimè in hanc conſuluiſſe ſententiam Tyber. Dec.in conſ.41.nu.51.vol.1.& in conſ.54.nu. 26.verſ.3.vol.2. refert Fran.Manti. ſupra loco citato. nu.6.verſ.neque etiam.

7 Secundo loco amplio, vt locum † habeat, etiamſi onus iniunctum ſit ex fideicommiſſo vniuerſali; nã potius cenſendum eſt impoſitum hæredi, quàm fideicommiſſario; vt voluere Bar. Imo.ac alij in l.Marcellus.in prin.ff.ad Trebellianũ, quod & probauit Aret. in l.1.§.vlt. ad fin.ff.de vulg. & pupill.& ita ſe habe-
* re * communem opinionem refert idem Corn.in d. conſ.53.nu.20.vol.1.

8 Limitabis ampliationem hanc, † vt tunc demũ vera ſit, qñ legati onus eſt purum, & fideicõmiſſum vniuerſale in diẽ: nam tum legatũ ab hærede pſumitur relictũ; ſic ſenſit Bal. in l.vlti. prope.fi. C.ad Trebell. idem reſpondit Crau.in conſ.16.ſub nu.1.

9 Tertio velim amplies, † vt adeo onus præſumat̃ iniunctum fuiſſe hæredi, vt ſi teſtator dixerit alicui, Acceptis cẽtum, dato fundũ Titio hoc ſit intelligendũ, vt ea centũ accipiat ab hærede, non ab ipſo Titio. ita cõcludit Bal.in d.l.ſi ſeruus legatur.§.qui margantã. verſ.item not.ꝙ impersonalitas.ff.de leg.1. vbi Caſt. nu.3.verſ.in tex.ibi, nam cum aſſerit iſtud admiratione dignũ videri, & quemlibet ſecus eſſe dicturum, cum commodum fundi ipſius Titij ſit futurum. hoc tamen ibidem ipſe declarat; cuius declarationẽ cõprobat Socſen.in l. Paulus la 2.in fi. ff.de reb. dub.& Mantic. vbi ſupra nu.3.

10 Hoc vero primum idenimet intelligendũ eſt; † vt tamen ſi plures ſint hæredes inſtituti, prȩſumendũ ſit oẽs in dubio pro portionibus hæreditarijs oneratos eſſe.l.legatorũ.§.in prin.vbi Bart.ff.de leg.2. & l.ſiue à certis.ff.de duob.reis, vt rñdit Dec.in cõſ. 290.nu.15. & re vera ſi nõ ſint expreſſa nomina propria, ſed alia, veluti filia, aut vxor, ſemper cenſetur onus impoſitũ tanquam hæredibus, & ob id pro hæreditarijs portionibus, vt ad id extat tex. eximius in l. Lucius. §. Mænia.ff.ad Trobellianũ, vt tradidit Alex.in l.ſi mihi, & Titio.nu.9.verſ.nec obſtat.ff.de verb.oblig.

11 Secundo declarãdum eſt, † vt illud, ꝙ dicebamus, onus, nempè præſumi iniũctum hæredi, intelligi debeat de hærede inſtituto: ſecus eſt de hærede legitimo, vt per l.pero.ff.de leg.2.dixit Bar.ibid. in prin.ac Imol. ſequutus eſt, cum legati onus teſtamento relictum, præſumatur relictum tanquam ab heredib. ſcriptis, non autem tanquã a legitimis hæredibus; vt tradidit Bald.in l.ſi quis teſtamento per illum tex.ff.de leg. 2. quod quomodo accipiendum ſit doctè te docebit Franc Mantic.in d.c.2.nu.9.& infra.

12 Tertio intelliges, † vt non procedat fauore piȩ cauſæ, quo quidẽ introductũ eſt, vt onus præſumatur iniunctum illi, à quo alias non præſumeret, argu.l.4.§. Lucius.ff.de alimen.& ciba. lega.& ibi Bar.& Rom. in auth.ſimiliter. nu.65.in 15. ſpeciali piæ cauſæ, circa vltimas volũtates.C.ad l.Falc. quem ſequuti ſunt Alex. in l. ſi duob. prope finem prin.verſ. & idem vſ dicendũ.ac ibid.Iaſ.§.5.in fi.ff.de leg.1. & idem Alc. in l.licet Imper. col.3.nu.11. ff.eod. ad Idem reſpondit Dec.in conſ.273.in caſu propoſito.nu.2.& ſeq.& in conſ.182.nu.2. verſ. & ad hoc ẽt facit, & Ruyn.in conſ.116.nu.3.& 4.vol.3.atque Grat.in conſ.5.num. 24.verſ.octauo comprobatur.vol.2. vt & de extẽſione de perſona ad perſonam fauore piæ cauſæ alias dicebamus in concl.1136.in verb. omiſſio.nu.12.verſi. 3.illamet ſublimitatio.

Ad hanc autem materiam, nimirũ, à quibus legata, & fideicommiſſa relicta intelligantur, omnino cõſulas eundem Mantic.in d.cap.2. per totum, vbi affatim id examinat, cum hæc materia huius non eſſe loci videatur.

13 Qua vero ratione onus † non præſumi impoſitum diximus, ea ẽt non præſumi remiſſum, præſumẽdum eſt: nam cũ remittere ſit quid facti, ob id oneris remiſſionem non debemus præſumere, vulgata.l.in bello. §.factæ.ff.de cap.& poſtli.reuer.

Quod poſtremum primo limitandũ eſt, vt nõ pro-
14 cedat, † qñ onus imponeretur ab aliquo gratia alicuius rei datæ illi, cui imponitur: tunc etenim adempta re illa, onus ẽt remiſſum præſumitur veluti, ſi legem Titio centum ea conditione, vt Sempronio fundum tradat, ſi legatum adimam, vel Titius centum illa cõſequi non poſſit, non tenebitur ad onus, & ſi partem tñ habere potuit, minuendum onus eſt pro portione, vt eſt caſus apertus in l. Plautius, & ibi glo. Bar.ac reliqui Scribentes tradunt. ff.de condit. & demon.in l. Pamphilo. §.duas filias.ff. de legatis tertio. ac in l. Titia.ff.de ann.lega.regula eſt enim, quod onus lega-
15 tum † ſequatur quocunq; vadat, l. Caio.vbi Bar.ff.de alim.& ciba. lega.

16 Et certè ratio huius rei ſatis ex ſe patet, † onerari namq; non debet is, cui emolumentum, & commodũ ẽt non præſtetur, & pro portione commodi, onus ẽt imponi põt, vt docet Bar.in l.amiciſſimos in prin. ff. de excuſat.tuto. c.qui ſentit. & ibi glo. & Dyn. de reg.iur.in 6.l.ab eo.C.de fideicommiſ.l. planè la 2.§. vlt.ff.de leg.1.l. Imperator.in prin.ff.de leg.2.

17 Secundo limitat̃, vt locum non habeat, † ſi teſtator id, quod prius ſub onere legauerat, vel donauerat poſtea ſimpliciter leget; veluti ſi mihi à Titio centũ legata ſint ea conditione, vt decẽ Lucio tradam, deinde mihi Titius eadem centum in teſtamento ſimpliciter leget, Vlpianus reſpondit, poſteriorem ſcripturã magis ſpectari oportere, vt onus ademptum videat̃, in l.ſi tibi centum. & ibi Bar. ac cæteri. ff.de adimen. leg.ita reſpondit Oldrad.in conſ.28.viſa donatione. ſub nu.1. verſ.ſecunda eſt ratio.

18 Hoc autem tunc procedit, † & verum eſt, cum eidem perſonȩ idem legatur, ſed ſi diuerſis perſonis, ſecus eſt, veluti, ſi Titio decẽ legentur ea lege, vt veſtes ſeruis faciat, ſi in codicillis eadem quãtitas iubeatur dari Mæuio ſimpliciter, tunc Scæuola in d.l. Caio.ff. de adimen. leg. reſpondit eam ſummam cum onere ad Mæuium transferri, vt in ſupra citato loco dixit etiam Oldr.ac in d.l.Caio.declarauit gl.& Bar.

19 Tertio limito, † quãdo id, ad quod oneratus eſt hæres, alio modo, vel legato, vel traditione teſtatoris peruenit ad eum, cui hæres onus perſoluere debebat, ex tex.l.vxorem.§.in teſtam.& ibi Bar.ff.de leg.

20 Præterea, † ſi teſtator ſeruum liberum eſſe iuſſerit, ſi rationes reddidiſſet, & poſtea eum rationes reddere vetuerit, quaſi puram daturus libertatem, onus remiſiſſe videtur, l.ſi quis ſeruum, vbi Doct.ff.de condi. & demonſtrat.

CONCLVSIO MCXLIII.

ARGVMENTVM.

Præſumatur necne ſemper vera communis opinio.

SVMMARIVM.

1 *Opinio communis vera præſumitur, nec ab ea iudices in iudicando recedere debent.*

Et cur, nu.2.

3 *Opinio communis vera non præſumitur, & ab ea in iudicio recedendum eſt, quando eſt apertè falſa, vel poteſt conuinci probabilioribus, & melioribus rationibus.*

4 *Opinio communis tunc verior præſumitur, quando plurium Doct. authoritatibus eſt roborata.*

5 *Opinio communis verior præſumitur ex plurium Doct.*

authoritatibus, cũ maior ille numerus grauioribus Doct. authoritatibus eſt munitus.

6 *Opinionem communem non eſſe metiendam ab authoritatum numero, & dignitate, ſed à ratione.*

7 *Opiniones duæ quando ſunt inter ſe contrariæ, ſemper ſanior, & verior præſumitur illa, pro qua conſuluit vnũ collegium Doct.*

8 *Opinio magis communis maiorem habet veritatis præſumptionem, quod maiori numero, & authoritate, ac ratione Doctor. roborata ſit.*

9 *Opinio magis communis ſuperueniens non tollit geſta tempore communi contrariæ. Et cur, nu. 10.*

11 *Opinio communis verior præſumitur ex plurium Doctorum authoritatibus, vbi ipſimet authores firmant illam opinionem diſputando, & arguendo circa ipſius veritatem, & deinde ſe reſoluendo.*

12 *Opinio vnius Doct. vel minoris partis ſtans pro matrimonio communi præferenda eſt cõtrariæ, & verior præſumenda.*

13 *Opinio vnius Doct. fauens libertati, teſtamento, & cæteris ſimilib. fauorabilib. cauſis, communi eſt præferenda.*

14 *Opinio vnius Doct. ſtans pro matrimonio, & cæteris fauorabilib. cauſis tunc communi non eſt præferenda, quando opinio verior, & magis probata eſſet in contrarium.*

15 *Opinio Accurſij verior præſumitur, ſi cũ ipſa accedat authoritas alicuius Doctoris.*

16 *Opinio communis plures habens pro ſe gloſas verior præſumitur, & tũc authoritas plurium gloſſarũ vincit vnã.*

17 *Duo vincula magis ſtringunt, quam vnum.*

18 *Opinio gloſſæ verior communi non præſumitur, etiam ſi cum ipſa accedat authoritas alicuius Doctoris, quando ipſa eſſet reprobata ex dictis doctiſſimorum virorum.*

19 *Opinio gloſſæ ſi reprobata non reperiatur expreſſe pro cõprobata debet haberi.*

20 *Opinio communis, quando non poteſt apparere inter varias Doctorum opiniones, tunc pro ipſa communi nulla eſt præſumptio.*

21 *Opinio cõmuni, quã non poteſt apparere inter varias Doct. opiniones, tunc iudex poteſt mediam viam eligere.*

22 *Opinioni Bar. adhærendum eſt in Hiſpania, & Luſitania, quando Doct. inter ſe diſſentiunt, quamuis opinio communis ſit in contrarium.*

23 *Opinio fauens poteſtati clauium potior, & verior præſumitur communi opinione.*

1 Opinionem communẽ † veram præſumi, nec ob id in iudicãdo iudices ab ea debere diſcedere, vt in c. nouimus de verb. ſigni. vbi Anto. de Butr. colligo ego ex contex. l. athletas, ibi, & generaliter oẽs opinantur. ff. de his, qui notan. infa. l. probatis. do. §. Papinianus ibi, vulgo putare quoſdam. ff. de acquir. hære. l. quæſitum, §. ſed ſi fundus, ibi, quam ſententiam quotidie crreſcere, & incaleſcere videmus. ff. de fund. inſtruc. & inſtr. leg. l. ita vulneratus. ibi. dicitur vulgo. ff. ad leg. Aquil. ad idem optimus eſt contex. vbi no. Bal. in l. 1. ff. de ſena. & tex. in l. 1. verſ. & ſanè crebrior. ff. de quæſt. nec deſunt ex iure Pontificio contextus hanc eandẽ ſententiã optimè comprobãtes. ſic mihi probat inſignis ad hoc tex. in c. in canonicis. 19. diſtin. in ca. de quib. 20. diſt. & in c. de iudiciis 3. q. 3. vbi gl. hoc idem confirmauit Abb. in c. prudentiam, in tertio notab. nu. 4. de offi. dele. & in c. 1. nu. 15. vbi Scribentes * omnes. de conſtitut. cui accedit Barba. in conſ. 1. magnus ſcripſit Pſalmiſta. col. 14. nu. 57. verſ. item dicit, quod eſt. vol. 3. ad idem reſpondit Alex. in conſ. 19. circa primum. nu. 15. volum. 7. Roman. in conſ. 61. licet mihi. nu. 2. Ferdinan. Loazes in §. diui. l. filiusfamil. nu. 171. verſ. multa alia. ff. de leg. 1. Caſſan. in commen. ad cõſuet. Burgun. rub. 9. des mainſmortes. poſt §. 9. l. homme de mainmorte. in quodam conſ. ibi. ab eo inſerto incip. Reuerendus, quondã dominus Io. Roli. nu. 34. in fi. ver. item, & quod plus eſt, quando prædicta oĩa, & multi alii quos adducit Io. Nicol. Arelat. in addit. ad Ale. idem ſentientem in tract. præſumpt. reg. 1. præſumpt. 51. ſub nu. 2. in addit. ad verb. quæſtio. adeo vt & nos in præſentia * communẽ opinionem eſſe ſcribentium, communem opinionem præſumi verã dicere vere poſſimus.

2 Concluſionis noſtræ ea videt̃ eſſe ratio. † Hæc enim veritatis præſumptio oritur ex authoritate Doctorũ, nam cum Doctor, & bonus & peritus præſumat̃, propterea tanquam bonus velle, & tanquã peritus poſſe dicere verum præſumitur ſic cenſuit Anto. Mar. Cora. in tract. de commun. opinio. in præfat. nu. 42. verſ. communis enim.

Limitanda eſt primo loco, & intelligenda concluſio, † vt non habeat locum, quã cõmmunis opinio eſſet

3 apertè falſa, vel poſſet conuinci probabilioribus, & melioribus rationib. quod bonus iudex arbitrabitur: nam tunc paucorum iudicio erit acquieſcendum; quod perpetuo notandũ eſſe ait Abb. in d. c. primo. ſub nu. 15. verſ. 2. caſu principali. de conſtitut. pro quo tex. ſingularẽ adducit in l. 1. verſ. ſed neq;. C. de vet. iur. enucle. ſed neq; inquit Iuſtini. ex multitudine authorum, quod melius, & æquius eſt, iudicare; cũ poſſit vnius forſan & deterioris ſnĩa, & multos, & maiores aliqua in parte ſuperare, ſic reſpondit idem Abb. in conſ. primo, facti contingentia talis eſt in fi. lib. 1. in c. tua nos col. 2. nu. 9. verſ. no. bene hoc dictum. de vſur. in c. prudentiam. col. 1. in 2. notab. nu. 4. de offic. deleg. in c. 3. nu. 4. de cenſib. & Io. And. in d. c. 1. de conſtit. vbi ait, nouam opinionem vnius Doctorũ contra communem in iudicando poſſe teneri, quã eſt melioribus, & validioribus rationibus fundata: quod iudex proſpicacis ingenij facile perpendet. quem referẽdo ſequitur idẽ Abb. in c. 1. nu. 10. verſ. an autem. de ſent. & re iud. & in hanc ſnĩam plurima adducit Barbat. in conſil. 28. ſcripſit belliſſime gentium prædicator. col. 3. nu. 22. & 23. verſ. & ſi dicatur quodammodo audes. volu. 1. atq; quamplura alia. Nicol. Arela. in addit. ad adictã præſumpt. 51. Ale. ſuper verb. de conſtit. idem reſpondit præter illos ibidem relatos, Fr. Curtius iun. in cõſ. 63. pro habenda. col. 2. nu. 3. verſ. ſed quia negare nõ poſſumus, & in conſ. 160. ſupponitur in facto. in fi. nu. 11.

4 Secundo velim eandẽ intelligas, vt procedat, † quãdo opinio illa communis plurium Doctorũ authoritatibus eſt roborata; veriorenim tũc præſumitur ita docet Bal. in l. 3. nu. 1. ff. de off. quæſt. & in l. 1. ff. de ſenator. quem referendo ſequitur Alex. in conſ. 7. videtur prima fronte dicendũ. col. 4. nu. 10. verſ. ſuper hoc tñ. vol. 4. idem ſenſit Abb. in c. ſi vir. in 2. notab. nu. 3. de cognat. ſpirit. de quo videt̃ eſſe contex. in c. nouimus. ibi à plurib. approbata. vbi Ant. de verb. ſigni.

5 Illud tamẽ ſic accipias velim, vt verum ſit, † cum maior ille numerus grauioribus Doctorũ authoritatibus eſt munitus; non enim ſimpliciter Scribentium multitudo eſt cõſiderãda, ſed grauitas, & ratio; vt colligimus ex c. in canonicis 19. diſt. ex l. diui. ff. de iure patro. ex l. pen. C. de condic. indebit. ſic cenſuit Alex. in conſ. 202. viſo themate, & dubijs. col. vlt. nu. 7. ver.

6 non obſt. etiam vol. 7. & quod opinio non ſit metienda ab authoritatum numero, ſed à ratione, facit quercla Plinij iunioris ad Traianum de ſententiis numeratis, non ponderatis. Quinetiam dicebat Bald. in l. ſi qs ad declinandam. §. in omnib. col. 2. ſub nu. 5. verſ. modo eſt videndũ, quia dñs Card. C. de epiſc. & cler. quod vbi de interpretatione legum, vel verborum agitur, dignitas nil operatur, vel. item legato §. parui. ff. de lega. 3. vnde ibid. inferebat, hoc in caſu tñ eſſe curãdum de opinione, & authoritate Pont. Max. magiſtraliter loquendo quãtum de opinione vnius ſimplicis viri; cũ tunc nihil authoritas, ſed ratio patrocinet̃. idẽ ſenſit Ale. in d. trac. de præſum. reg. 1. præſum. 51. nu. 3. hinc Lãcellot Galiaula. in l. Centurio. n. 459. poſt verſ. vlt. ſu concluſ. ff. de vulg. & pupil. dicebat, quod quã ſunt duæ

opinio-

7 opiniones † contrariæ, ſemper firmior, & verior pſu-
mitur illa, pro qua cõſuluit vnum collegiũ Doctorũ
præcipuè, ſi eſt collegiũ plurimorũ ſapientiſſimorũ,
& profundiſſimorũ Iuriſconſultorũ, prout eſt colle-
giũ Papienſe: vt ipſe ibi dicit. ob id Archi. in c. nolite
il 2. nu. 5. ſuper verb. in ſcripturis. 11. q. 3. inquit, in pro
bandis opinionibus, nos non debere inſpicere autho-
ritates, ſed rationes vrgentes: hoc etiam innuere vo-
luit Card. Zabar. in conſ. 77. frater vnice. prope fin. &
Barthol. Bolog. in auth. habita nu. 144. poſt verſ. vlte-
rius facit ad quæſtionem. C. ne fil. pro patre.
8 Vnde cũ magis communis opinio † maiori nume
ro, & authoritate, ac ratione Doctor. roborata ſit, vt
poſt alios tradit Neuiz. in ſyl. nup. lib. 4. nu. 4. in fin. &
ſeq. ſequitur, vt maiorẽ habeat veritatis præſumptio-
nem, cumq́; vna præſumptio maior tollat aliam præ
ſumptionẽ maiorem, l. diuus. ff. de in integ. reſti. & ad
ſatietatem comprobat Fr. Nico. in rub. C. de eden. nu.
47. fit vt magis communis preferenda ſit ipſi commu
ni, vt concludit idem Cora. vbi ſupra, nu. 44. & 45. &
id ſolum ratione maioris præſumptionis, nõ ratione
certitudinis veritatis, quæ in contraria communi pro
baret certam falſitatem.
9 Hinc propterea fit, † quod magis communis ſuper
ueniens non tollit geſta tempore communis contra-
riæ, vt poſt Imo. ſcribit Marian. Salomo. in reſponſa
prudentum. Inſtitu. de iur. natur. gen. & ciui. quem re-
fert, & ſequitur Neuiz. vbi ſupra, nu. 4. verſ. non tamẽ
propterea.
10 Cuiusquidem rei illa ratio eſt, † quoniam cũ eſſet
præſumptio, quæ pro communi vigebat tẽpore, quo
ipſa ſeruabatur, non poſſumus dicere eã falſam dete
gi per ſuperuenientiã magis communis contrariæ, cũ
ea ſolum verior præſumatur; quæ maior veritatis præ
ſumptio cum poſt ea ſuperuenerit, non debet ad præ-
terita extendi iuxta l. leges la 2. C. de leg. cũ ſimilib.
Velim præterea ſupra relatam ſecundã intelligentiã
11 ſubintelligas, † vbi ijdemmet authores firmant illam
opinionem diſputando, & arguẽdo circa ipſius veri-
tatẽ, & deinde ſe reſoluẽdo, iuxta l. vlt. §. mixta. ff. de
munc. & hono. Nam quamuis dicant aliquid incidẽ
ter fortè ad colorem alicuius ſui propoſiti, præſertim
in conſilijs, non propter hoc dicuntur talem opinio-
nem approbaſſe, ſicut in ſimili dicimus de confeſſio-
ne incidenter facta, vel quæ fit ad alium finem; quæ
non præiudicat, vt aſſerit gl. in c. ex pœnitentib. 50. di
ſtin. per Doct. in c. at ſi clerici in prin. de iud. ſic tradit
Alcia. in d. præſumpt. 51. num. 4. vbi etiam num. 6. &
pluribus ſeq. aliam affert intelligentiam ad traditam
concluſionem.
Tertiò præcipua concluſio noſtra eſt limitanda,
12 † qñ opinio vnius Doct. vel minoris partis ſtaret pro
matrimonio, tunc enim illa cõmuni præferenda eſt,
& verior præſumenda; illud eſt inſigne pronunciatũ
Hoſt. in c. ſi vir. de cognat. ſpiri. de quo plurimũ læta-
tur Abb ibidem in ſecundo notab. nu. 3. & idẽ Abb.
in c. vlt. in 2. notab. num. 3. verſ. hinc dixit no. Hoſt. de
ſent. & re iud. atque Fely. in c. 1. col. 2. ſub nu. 2. verſi.
ſingularis opinio, vt lit. non conteſta. & Dec. in d. c.
1. nu. 44. verſ. 3. fallit. de conſtit.
13 Iſtud ampliabis, † vt nõ ſolũ locum habeat in ma-
trimonio, ſed etiam in teſtõ, libertate, & cæteris ſimi-
libus fauorabilibus cauſis; tunc enim vnius Docto-
ris opinio ipſi teſtõ fauens communi etiam opinioni
eſt præferenda, vt egregiè id probat Barba. in conſ. 6.
ſcriptum eſt præclarè col. 2. verſ. & eſt nouum. vol. 1.
Io. Imo. in l. filio præterito. in fi. num. 358. ff. de iniuſ.
rup. teſtam. & ſexcentos congerit. Corat. in tract. cõ-
mun. opin. tit. 9. lib. 2. caſ. 20. nu. 109.
14 Tertiam hanc limitationem ſublimitabis ẽt, † vt
locum non habeat, qñ opinio verior, & magis proba
ta eſſet in contrarium, nam tunc nõ deberet iudicari
pro matrimonio, & alijs fauorabilib. cauſis, tex. eſt ad
hoc ſingularis in l. ſi pars. ff. de inoffic. teſta. ita decla
rauit Andr. Barbat. in conſil. 7. ſcribitur pulchrè. col.
pen. ſub nu. 25. verſ. nec obſtat, ꝙ in dubio eligenda.
vol. 1. ſic enim fauorabilibus cauſis debitores ſumus,
vt alijs iniuſtitia non fiat, c. ex tenore, de fot. compe;
& in ca. vlt. de donat. inter vir. & vxo. vt inquit Dec.
vbi ſupra idem ſentire videtur Abb. in d. c. ſi vir. d. nu.
3. hoc idem multis comprobat Anto. Corſet. in ſing.
in verb. opinio. il 2. incip. vbi Doct. nu. 2.
15 Quartò limito, † niſi cũ opinione Accurſ. accede-
ret authoritas alicuius Doctoris: tunc enim hęc opi-
nio verior preſumitur, & in iudicando cõſequenda,
vt voluit Iac. But. in l. j. C. qui pro ſua iuriſd. cum mul
tis adductis in hanc ſententiam à Dec. vbi ſup. nu. 43.
verſ. ſecundo limitatur. ad idem reſpõdit idem Dec.
in cõſ. 23. diuino implorato auxilio, & pro tenui. col.
4. ſub nu. 6. verſ. non obſtat, ſi dicatur maxima cum
eſt gl. authoritas, vt latè per Iaſ. in l. vt vim. col. 7. nu.
34. verſ. nota ẽt multum illud. ff. de iuſt. & iur. licet ſo
lus Abb. in d. c. capellanus. col. 1. nu. 3. verſ. no. ꝙ inter
plures opiniones. de fer. in hoc contrarium ſenſerit.
de quo idem meminit Iaſ. in l. illam. col. 3. ſub num.
14. verſ. item limita, & tertio. C. de collat.
16 Id quod de gl. authoritate diximus, limitabis, † niſi
communis opinio plures alias haberet pro ſe gl. tũc
enim authoritas pluriũ gloſſarum vinceret vnam, &
communis verior præſumeretur, ſecundũ Bal. in d. c.
1. col. 4. de cõſtit. & in l. precib. col. 12. ſub nu. 42. verſ.
itẽ nõ obſt. gl. in §. ratione. C. de impub. & alijs ſubſti.
17 ſicut duo vincula † magis ſtringunt, quam vnũ. in au
then. de conſang. & vter. frat. in prin. & in auth, itaq;.
C. commu. de ſucceſs. Baldũ ſequit̃ Iaſ. in d. l. vt vim
nu. 35. verſ. limita, niſi habeas. ff. de iuſt & iur. & Paris
de Puteo in tract. de ſindic. in verb. iudicare. c. 3. incip.
an iudex num. 10. in fi. verſ. tñ, vbi gl. arg. l. Aemilius
Largiarius. ff. de minorib. 25. anno. Barthol. Bologni.
etiam in d. auth. habita ſub num. 258. verſ. iſta omnia
intellige vera. C. ne fil. pro patre.
Secundò illud etiam de gl. authoritate velim limi
18 tes, & declares, vt non procedat, † cũ ipſa eſſet repro-
bata ex dictis famoſiſſimorũ, & expertorũ Doctorũ,
vt inquit Lap. in alleg. 47. incip. magiſter hoſpitalis.
19 col. 2. nu. 2. verſ. vnum eſt ſi vero gl. † reprobata non
reperiatur expreſsè, pro comprobata debet haberi, &
tunc dici poteſt, quod eam omnes ſequantur, ex quo
nullus ab ea diſſentit, vt ait Tiraq. de vtroq; retracta.
de retract. lign. igiẽr. §. 35. gl. 4. num. 46. verſ. nam mi-
nores, argum. tex. in l. item quod Sabinus. in fin. ff. de
hære. inſtit. in l. inter omnes in princi. iuncta glo. iux-
ta ſecundam ſolutionem. ff. qui ſatiſdar. cogan. pla-
cuit itidem eidem Bartholom. Bologni. vbi ſupra.
num. 259.
Quintò limitatur concluſio, vt vera nõ ſit, quãdo
20 † non eſſet cõmunis opinio, ſed vario modo Docto.
loquerentũ, vt facilè cognoſci nõ poſſet, vltra eſſet nõ
munis: tunc enim nulla eſſet præſumptio pro cõmu-
ni opinione, ſed plurimum cõduceret tum iudicem
habere propitiũ: nã is poterit, adhærere cui opinioni
maluerit, nec tenebitur in ſindicatu, vt author eſt
Abb. in d. c. 1. ſub nu. 15. verſ. ſi vero, & probauit Bal.
in c. 1. §. iudices. col. pen. de pac. tenen. int. ſub. & iur.
fir. de qua limitatione plura tradit Paris de Puteo in
d. tract. de ſind. in verb. iudicare. d. cap. 3. per tot. & in
hoc etiam caſu, quando inter varias Doct. opiniones
21 † communis opinio non poſſet apparere, in iudicis
manu poſitum eſſet mediam viam eligere, ſic conſul
tus reſpondit Arch. in conſ. 210. incip. inter cõtraria,
& varia conſilia nu. 3. verſ. poſtquam autem atq; do-
cet Bal. permotus ex eodem contex. in l. ſi paterfami-
lias. in prin. in 2. not. ff. de hæred. inſtitu quos referen-
do ſequũtur Alex. in l. Titius. col. 1. in 3. notab. nu. 3.
& 4. ff. ad Senatuſc. Treb. & Dec. in d. c. 1. nu. 45. verſ.
4. conclu. prædicta. de conſtit.

22 Sextò limita, † niſi cõſuetudo obſtaret, vt in Hiſpania, & Luſitania, in quib. decreto regio ſancitum eſt, vt ſi Doctores inter ſe diſſentiant, Bartoli opinioni innitendum ſit, quamuis communis opinio ſit in contrarium: vt ab auditoribus ſuis illarum partium alias ſe audiuiſſe teſtatur Io. Bapt. Caccialupp. in ſuo libello, quem de modo ſtudendi inſcripſit, documen. 5. incip. non curet ſcholaris in fine. verſ. Bartolum etiam.

23 Septimò limitabis, † niſi vna opinio faueret poteſtati clauiũ ea enim potior eſſet, & verior præſumeretur cõmuni opinione, quę eidem poteſtati nõ faueret, ita placuit Hoſt. in c. rurſus, qui Cler. vel vouen. matr. & ibi Io. Andr. propè finem. quos refert, & ſequitur Felyn. in d. c. 1. col. 19. poſt nu. 54. verſ. 5. limita. de conſtitut. multa alia poſſem hoc in loco accumulare, quã do ſcilicet, & in quibus caſibus opinio communis ſit amplectenda, & attendenda; ſed cum plenè in hoc à Coraſio ſatisfactum videatur in d. tract. de commun. opin. præſertim per tot. titu. 9. lib. 2. & à Macagnano Azoguido Bononien. in eodem tracta. de commun. opin. præcipuè lib. 3. à c. 4. vſq; ad c. 10. hinc finem facio, Lectorem ad ea loca vniquique obuia reijciens.

CONCLVSIO MCXLIIII.

ARGVMENTVM.

Declaratur illa probatio opis præſtitę homicidio, quę fit per aſſiſtentiam ipſi maleficio cum armis; poſtremò alij traduntur modi, quibus probatur, quem delicto opem præbuiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Opem præſtitiſſe homicidio quis probatur ex eo, quod aſſiſtit armatus homicidæ.*

2 *Opem præſtitiſſe homicidio tunc quis probatur ex eo, quod aſſiſtit armatus homicidę, quando etiam probatum eſt, ipſum ibi aſtitiſſe, vt homicida habilius delictum perpetraret.*

3 *Inquiſitio quomodo formari debeat, vt quis de ope præſtita homicidio condemnari poſſit.*

4 *Opis præſtatio, & factum principale ſimul probari debent aduerſus eum, qui opem præſtitit homicidio ad hoc, vt poſſit agi contra eum.*

5 *Opem præſtans maleficio superueniens ipſi delicto iam pro facto, & conſumato habito, non tenebitur de auxilio, ſed de eo tantum, quod patrauerit, vt principalis.*

6 *Opem præſtans vt ob aſſiſtentiam poſſit de præſtita ope puniri, probandum eſt, quod præceſſerit tractatus, & colloquium, de conueniendo ſimul, ad hocque principaliter fuerint adunati alias ſecus.*

7 *Opem præſtans tenetur de auxilio etiamſi tractatus de conueniendo ſimul non probetur, quãdo clarè conſtat opem præbentẽ in ipſo rixandi actu homicidio cauſam dediſſe.*

8 *Opem præſtitiſſe homicidio quis probatur ex eo, quod aſſiſtit armatus homicidæ, etiamſi arma non ſtrinxerit, nec aliquem fecerit actum.*

9 *Opem præſtitiſſe homicidio quis non probatur ex eo, quod aſſiſtit armatus homicidę, etiamſi arma non aſtrinxerit, vim eſſemus in ſtatuto loquente de auxilio cooperatiuo, & ibi ſem vide rationem.*

10 *Agentes, & conſentientes pari pęna puniuntur, quando conſenſus eſt cooperationis.*

11 *Opem præſtans, vt ob aſſiſtentiam poſſit de ope præſtita puniri, probandum eſt, ipſum ſcienter, non ignoranter opem præſtitiſſe delinquentes.*

12 *Opem præſtitiſſe maleficio, quis probatur ex eo, quod poſt delictum delinquentem illico aſſociatus eſt.*

Et tur, num. 13.

14 *Aſſociatio delinquentis poſt delictum, vt puniatur, quid probandum ſit remiſſiue.*

15 *Opem præſtitiſſe, & is dicitur, qui acclamauerit contra eum, qui offenditur.*

16 *Opem, & fauorem quicunque impendere dicitur, qui offendentem reddit audaciorem, & offenſum timidiorem.*

17 *Opem præſtando mortis cauſam, vel maleficij quando dediſſe, quomodo probetur, remiſſiue.*

18 *Opem fuiſſe præſtitam ante, in & poſt maleficium, quomodo cognoſci poſſit, remiſſiue.*

19 *Opis præſtatio quibus præſumptionibus, & coniecturis tolli poſſit.*

Materiam præſtandę opis alicui maleficio, præſertim homicidio dilucidauimus alibi in verb. auxiliũ in concluſ. 159. vol. 1. verũ cum ſæpenumerò contingat, vt idem argumẽti genus varijs in locis ſub diuerſis vocibus examinandum ſit: propterea Lector, nos tuæ cõmoditati conſulentes, eandem materiã vno loco non plenè, ſed alijs in locis, quo facilius, quæ tibi opus ſunt, reperire poſſis; prout opportunitas vocum, ſub quibus eadem cadit materia, ſeſe nobis offert, explicare cogimur. Inter multiplices itaque probandi modos, quibus quis homicidio opem præſtitiſſe oſtenditur, is Principem ob-

1 tinet locum, † cum quis armatus aſſiſtit ei, qui homicidium patrat; ita loquuntur l. 1. C. de rap. virg. & ea, quæ habentur in l. ſi cuius ope. ff. de adult. de qua probatione late ſupra in d. conclu. 159. diſſeruimus eamque plurimorum auctoritatibus corroborauimus.

Verum illa probatio primo intelligenda eſt, vt pro

2 cedat, † quando probatum eſt ipſum ibi aſtitiſſe, vt homicida habilius delictum perpetraret: alioqui nullius eſſet momenti illa probatio hoc nõ demonſtrato, arg. l. 1. §. ſed in eo. ff. ad Sena. uſcon. Syllanian. vbi Vlpi. reſpõdit, ſeruum; cui fideicommiſſaria libertas debetur, ob ſui domini necem quæſtionibus non eſſe ſubijciendum, licet ſub eodẽ tecto fuerit, niſi particeps ſceleris fuerit, quem cõtextum ad propoſitum noſtrũ ita inducunt Bar. ibid. nu. 2. & Roman. nu. 1. quos referendo ſequitur Ang. Aret. in tract. de maleſi. ſuper verb. dicto maleficio ſemper aſſiſtit, verſ. & aduertas bene, quod licet, eiuſdẽ ſententiæ videtur eſſe Bar. in l. ſi in rixa. col. pen. ſub num. 10. verſ. tamen aduerte. ff. ad legem Corn. de ſicar. quod apertius idẽ dixit in l. qui ſeruo. §. ſi duo. nu. 2. verſ. aduerte, tamẽ. ff. de fur. ſic tradidit, & Bald. in l. non ideo minus. col. vlt. nu. 39. verſ. iuxta hoc quęro pone, quod duo ſunt. C. de accuſa. aſſerens, eo ipſo, quod probatur, duos fuiſſe ſimul, qui diuerſa vulnera alicui intulerint, non eſſe probatũ de auxilio principalis, & de fauore. hinc infert, quod quãdo ſunt plures in eodẽ loco congregati, quilibet tenetur non de eo, quod alij faciũt, niſi diſtinctè probaretur & clarè, quomodo, & qualiter vnus alteri opem præſtitiſſet, vt no. in l. 3. §. ſi quis. ff. vi bon. rapt. vt, & ſẽtit ipſemet Bald. in l. ſi ita opera. col. pen. ſub nu. 95. verſ. & ſi dicatur, quod ambo. C. de iis, qui accuſ. nõ poſ. quod perpetuò eſſe inenti tenendum dixit Ang. Aret. vbi ſup. ſeque ita de facto Ferrariæ conſuluiſſe ad idẽ reſpondit Cępol. in conſ. 1. ſcio magnificę. nu. 17. verſ. pręterea hoc ꝓpreſſ, & in conſ. 34. ſi vnquam. nu. 11. ver. de iure autem communi, & multis comprobat Hippoly. Marſ. in praxi crim. §. conſtante. nu. 46. ac in l. nihil intereſt. num. 18. verſ. item vltra. ff. ad leg. Cor. de ſicar.

3 Hinc infertur, † quod vt ad hoc, illi, quando fuere plures vulnerãtes, quorum vnus lętale vulnus intulit, qui primus percuſſerunt nõ lętaliter, teneantur de occiſo, poſt illationẽ vulnerũ cuiuſcunq; in inquiſitione apponendum ſit, & dicẽdum: & vnus alteri dicto maleficio, vt habilius cõmitti poſſet, ſemper aſſiſtit. nam tunc q primo intulit vulnus nõ lętale, licet ex ſuo vulnere non deberet puniri de occiſo; tamen quia aſſtitit vulneri lętali cõſocij tenebitur de ope pſtita homicidio:

ſecus

Digitized by Google

ſecus autem ſi in inquiſitione, & accuſatione dicaт, ad prædicta committenda præſtiterunt opē, & fauorem, ex eo, ꝙ ex tali inquiſitione non poſſit ſequi cōdemnatio de auxilio, quia non exprimitur, qualiter auxilium, & fauorem præſtiterint, & ideo dicta verba debent intelligi in benigniorem partem, l. præſes. ff. de pœn. quæ ita ſunt intelligenda; ſi percutiēdo ego præſtiti auxiliū tibi, & tu percutiendo præſtitiſti mihi, & ſic actus meus præbuit opem tibi, & tuus mihi: ſed de iſto meo acto punior, vt principalis: ergo de eodē vt præſtans opē non debeo teneri. debet ergo in dicta inquiſitione dici; ꝙ vnus alteri, & alter alteri opem præſtitit aſſiſtendo dicto maleficio, vt habilius cōmitteret, & ſic vnus præſtitit opem per aliū actum, q̄ per illum, de quo principaliter punitur: ita egregiè docet Bar. in l. qui ſeruo. §. vlt. nu. 2. ff. de fur. quod in praxi obſeruatione dignū eſſe author eſt Ang. in d. verbo dicto maleficio ſemper aſtitit. verſ. ex quo no Cępol. in d. conſ. 1. nu. 17. verſ. præterea, ac Marſ. in d. §. conſtante. nu. 24. verſ. & in eadem materia.

4 Secundo loco intelligenda eſt,† & declaranda, ꝙ vt ad hoc poſſit agi contra huiuſmodi præſtantē opē neceſſe eſt, vt hæc duo ſimul aduerſus eū probentur, nimirum, factū principale, & opis pręſtatio; vt inquit Sal. in d. l. 1. verſ. quæro ſucceſſiuè. C. de rapt. virgi. etenim inquiſitio facta contra eum, qui præſtitit opem delinquenti nō valet, nec ꝓcedit, niſi prius iudici cōſtet de ipſo principali delicto, & de principali delinquenti: ita rñdit Ancha. in conſ. 216. nos Bartholomeus de Salyceto. nu. 5. verſ. præterea. Bar authoritate nixus in l. ſi is, qui tem. §. ſi tu Titium. ff. de fur. nā cum factū accedens non poſſit eſſe ſine principali. d. §. ſi tu Titium. ergo prius de eo liquere oportet. adeo, vt & ſi facta fuiſſet probatio aduerſus principalē, nō rñ officeret opem præſtanti. nec etiam ſententia lata in eum, l. ſi veteris. C. de fid. inſtru. ita docuit idem met Angel. Aret. in d. tract. de malefi. ſup. eod. verb. dicto maleficio ſemper aſtitit. verſ. quæro ad hoc, vt procedi poſſit, ad idem reſpondit Alex. in cōſ. 15. viſo proceſſu inquiſitionis formatæ col. vlt. nu. 10. verſ. ſecundo reſpondeo, vol. 1. cui conſilio ſe ſubſcripſit, & idē confirmauit Aure. Murinen. in cōſ. 46. copioſè adeo, * ſub fi. conſ. vol. 4. inter conſilia ipſius Alex. idq; * cōmuniter omnes ſequi teſtatur idem Alex. in conſ. 99. in cauſa inquiſitionis formatæ contra Iacobum. col. 1. in fi. nu. 4. verſ. præterea iſte teſtis. vol. 1. quod & ſenſit in conſ. 127. inquiſitione formata. col. 2. nu. 6. vol. 4. ꝙ placuit, & Marſ. in conſ. 49. domine Deus omnipotens. nu. 12. in conſ. 34. num. 5. & in conſ. 69. nu. 5. & in praxi crimi. §. conſtante. nu. 40. cum plu. ſeq. vbi latè id confirmat, qbus fauent, quæ opportunè, & egregiè tradit D. Clau. Bertaz. in addit. ad conſ. Barth. patris, 100. veritas, in litera B. incip. ſcietis, quod poſtea apertius dixit idem Barthol. Bertazol. in conſ. 143. viſo proceſſu. nu. 9.

Tertio limitanda eſt, vt locum ſibi non vendicet, 5 † qñ opem præſtans maleficio ſuperueniſſet delicto iam pro facto, & conſumato habito: Nam ſuperueniens èt adiuuando, non vř præſtitiſſe auxilium, vel fauorem homicidio; & ſic probādo etiam quod aſtiterit, non tenebitur de auxilio, ſed eo tm̃, quod patrauerit, vt principalis; ita intelligit Ang. in d. tracta. de malefi. ſuper eo. verb. dicto maleficio ſemper aſtitit. col. vlt. verſ. & illud, ꝙ dř, quod dicit eſſe notandum quia ita alias practicari vidit. quem referendo ſequiт Cępol. in d. conſ. 1. nu. 126. ver. circa tertium dubium permoti ex eo, ꝙ ſingulariter tradidit Bart. in l. furtū. nu. 2. verſ. & facit iſte tex. ff. de fur. vbi ait, quod quando eſt habitum pro facto, & aliquis recipit rem furatam, vel aliquid auxilij præſtiterit furi, nō dicitur furto præſtitiſſe auxilium, & ſic furti non tenetur.

6 Quarto declaranda eſt,† nam, vt ad hoc opem præſtans ob aſſiſtentiam, vt ſic dicam, poſſit de ope præſtita puniri, & ſic teneatur ex facto alterius, oportet probare, quod præceſſerit tractatus, & colloquiū de conueniendo ſimul, ad hocque principaliter fuerint adunati, vt l. 3. §. homines, ff. vi bon. rapt. qui quidem tractatus probandus eſt. ſecus ſi cōſtet in facto in rixa pariter fuiſſe principales, nec cauſa faciēdi vnus alteri in loco cōuenitſe, & inſultum feciſſe, & quemlibet illud ꝙ fecit, vt principalem feciſſe, quo caſu præſumerent omnes principales; & prout deliquerunt eſſent puniendi, vt in l. ſi in rixa. ff. ad leg. Corn. de ſica. ita rñdit Ancha. in d. conſ. 216. nu. 4. quem referendo ſequitur Pariſ. in conſ. 152. vidi exemplū. nu. 33. verſ. præterea, vt quis. vol. 4. idem voluit Bart. Teg. in trac. crim. par. 12. num. 10. verſ. quarto relatus à Bertaz. in conſ. crim. 106. non obſtantib. nu. 10. & ſeq. & in cōſi. 292. iſti carcerati: nu. 25. verſ. 3. vbi D. Claudius Bertaz. filius doctiſſimi patris veſtigiis inſiſtens doctiſſimè èt alia ad id adiungit. arg. etiā eius, ꝙ voluit Bart. in l. aut facta. §. vlt. col. pen. nu. 9. verſ. vlterius quęro. ff. de pęnis nempè, ꝙ tunc ciuitas tenetur, & obligatᷣ ex delicto, qñ probatum eſt omnes de ciuitate communicato conſilio, & præcedente deliberatione perrexiſſe ad delinquēdum per l. ſemper. §. 2. ff. quod vi, aut clam. in qua quæſtione ſic cōſulunt, & determinant, Caſtr. in conſ. 104. in cauſa Sfortij. ſub nu. 1. vol. 2. & Ang. in conſ. 165. cum multitudo. nu. 2. & Bald. in conſ. 283. viſa inquiſitione contra cōmune. nu. 1. vol. 1. & Aret. in conſ. 163. ſicut Ioannes. nu. 18. verſ. ſecundo principaliter. eandem declarationē confirmat id, quod ſcripſit Fulgo. in l. ſi quis ſit fugitiuus. §. 1. nu. 2. ff. de ædil. edic. vbi qōnem illam determinās, an ego tenear de ope præſtita amico meo, qui me cōueniēs, dixit, veni mecū, quia volo eſſe in vno negocio meo: & ego arrepto enſe, ſequutus ſum, & cū ipſe aduerſarium ſuū aggreſſus eſt, pedem retuli, nullam ego ob id ferre pœnam debeam, aut non potuerim diſcedere: ſecus, ſi cū potuerim recedere, ſteterim: nā ſine dubio non eſſem innocens, vt eū refert, & ſequiт corroborando èt in l. nihil intereſt. nu. 21. & 22. ff. ad l. Cor. de ſicca. & pro hac declaratione plurima alia cōgerit idē Marſ. in d. §. cōſtante. nu. 45. ver. & ideo ſcias. cum plur. ſeq. & idem dixit in conſ. 67. nu. 44. & in d. conſ. 34. nu. 7. in conſ. 69. nu. 7. in conſ. 81. num. 32. in conſ. 110. nu. 26. & in conſ. 122. nu. 21. & in d. l. nihil intereſt. nu. 19. verſ. item in materia.

Quæ limitatio declarāda eſt, vt non habeat locū, 7 † qñ clarè conſtare poſſit opem præbentem in ipſo rixandi actu homicidio cauſam dediſſe exempli gratia, ſi Titius cū Seio rixetur, & ſuperueniant fratres Seij, qui Titium apprehendant & cauſam præbeant, vt à Seio vulneretur; tunc enim de ope præſtita tenebitur, etiam ſi tractatus non probetur; vt probatur in l. itē Mela. §. ſi alius ff. ad leg. Aquil. vt ait, & Cępol. in d. conſ. 27. nu. 14. verſ. item ſi alius, & in d. conſ. 34. ſub nu. 20. verſ. ſecundum exemplum eſt. Etenim etiā in ipſo rixandi actu poſſunt homines ſimul collecti ſibi inuicem auxilium præſtare, vt apertè dixit Alber. in l. vlt. col. 2 verſ. D. Cyn. de Matarellis. ff. ad leg. Corn. de ſica. & ſenſit Anchar. in d. conſ. 216. col. vlt. quos referendo ſequitur Boſ. in tit. de homici. nu. 24. verſi. breuiter veritas eſt, & ita ſupradictam quartam limitationem declarat D. Octauia. Vulpel. in conſ. 37. nō videtur perpetuum per tot.

8 Præterea † eandē opis præſtitæ probationem, quæ fit per aſſiſtentiam cū armis ipſi delinquenti, amplia uimus in d. concl. 159. num. 2. & ſequen. vt procedat, èt ſi arma nō aſtrinxerit, nec aliquem fecerit actum: nam etiam tunc probatᷣ ipſum opem præſtitiſſe occidenti: vt præter eos, quos ibi retulimus, probat Bart. in d. l. ſi in rixa. colum. pen. num. 10. ff. de ſicar. per l. 3. ff. de vi. priua. Bal. in l. raptores ſub fin. num. 6. verſ. vnum adde. C. de epiſcop. & cler. & in l. 1. nu. 6 C. de ſer. fugi. in l. 1. §. ſerui appellatione. in fi. ff. ad Sylla. &

in c. 1. circa prin. in tit. de benef. frat. Roma. in conſil.
117. hæc præmiſſa. & in d. l. 1. §. ſed in co. ff. ad Syllan.
vt plura adducit ad id Marſ. in d. l. 1. nu. 220. cum ſeq.
C. de rapt. virg.

Quod limitabis, vt locũ ſibi non vendicet, quando
9 † lege municipali cautum eſſet, ꝙ præſtantes auxiliũ
cooperatiuum ad homicidium committendum vlti
mo plecterentur ſupplicio: nã tunc, non comprehen-
deret̃ is, qui in rixa armatus ſtetit, ſed arma non ſtrin
xit, vel vulnerauit: etenim verba illa ſtatuti auxilium
cooperatiuum ad homicidium committendum, in-
telligenda ſunt de auxilio cooperatiuo tendente ad
ipſum homicidium, & ipſi homicidio inhærente, vt
habemus ex l. meminiſſe. ibi, vſq; ad aduentũ ſucceſ-
ſoris. ff. de offi. procon. & leg. ꝙ idem probatur ex l. ſi
vitem §. ſi ad ianuam. ff. quod vi, aut clam, & l. qui fi-
lium. §. 1. ff. ad Treb. atq; etiã eius, quod dixit Bar. in l.
item apud Labeonẽ. §. conuicium. nu. 2. ff. de iniur. q
inferens ad quæſtionẽ ſtatuti dicentis, ſi quis fecerit
inſultum ad domum puniatur in centũ ad hoc, vt ſta-
tutũ locũ habeat, ait requiri, ꝙ inſultus fiat in domo,
vel ſaltem in pertinẽtijs domus: de qua quæſtione diſ
ſerit plenè Alber. de Roſ. in ſuo dicto in verb. ad q̃d,
& Scriben. in l. cætera. §. hoc ſenatus. ff. de leg. 1. ppea
in caſu noſtro, ad hoc, vt auxilium cooperatiuum di-
catur fuiſſe ad homicidium committendũ, oportet,
quod illa cooperatio primario tendat ad homicidiũ
illud, adeo vt requirunt ꝙ ſit vel intrinſeca ad dictũ
homicidium: vt vulnerãdo perſonã occiſi, vel ſaltẽ,
quod ſit adhærens perſonę occiſæ, vt inferendo ictus
aduerſus occiſum, vel contra veſtes, vel arma occiſi,
vel ſimil. & ita in hac facti ſpecie vberrimè rñdit Cę
pol. in conſ. 2. ſup caſu homicidij, per tot. vbi ſex alijs
rationibus id fulcit. ita ẽt intelligit idemmet in conſ.
34. num. 22. & ſeq. verſ. & pro prædicta deciſione, vbi
vna cũ gl ordinaria. in c. 1. in verb. pari pœna de offi.
10 deleg. ait, ꝙ illa iura, quæ dicunt, ꝙ agentes, † & con-
ſentientes pari pœna puniuntur, intelligantur, quan-
do conſenſus eſt cooperationis, quia tunc æqualiter
peccant: quam gl. ſequitur etiam Bal. in d. l. raptores.
ſub nu. 6. C. de epiſc. & cler. hoc idem tradidit gl. in c.
quantæ in verb. conſentientes. de ſent. excommu. cui
adhæret ibidem Butr. aſſerens, id eſſe no. propter ſta-
tuta punientia facientes, vt puniri cenſeantur etiam
opem præſtantes, vbi auxiliũ eſt cooperatiuum, alias
ſecus. idem ſentire videtur in conſ. 27. requiſitus. nu.
12. cum plur. ſeq. quem referendo ſequitur Marſil. in
ſing. 15. ſtatuta communiter extant.

11 Inſuper ad hoc, † vt inquiſitio, & accuſatio aduer-
ſus opem præſtantẽ delicto procedat, debet neceſſa-
rio probari, ipſum ſcienter, non ignoranter opẽ pręſti
tiſſe maleficio, & delinquenti, quo non probato peni
tus inquiſitio corruet, & irrita erit Vnde, ſi ſtatuto ca
ueatur, ꝙ ſi aliquis præſtiterit opem, & fauorẽ ex ban
nito capite plectat, vel ſi quis opem præbuerit, vel fa-
uorem alieni magnati vltimo afficiat ſupplicio, illa
certa nunquã vẽdicabit ſibi locum contra opẽ prę-
ſtantem, niſi probetur, illum, qui opem præſtiterit, ſci
uiſſe ipſum eſſe exbannitum, vel magnatẽ: ita deter-
minat Bar. in l. omnes. num. 2. verſic. item eſt vtilis. &
ibid. Ioan. de Plat. ac Rebuf. C. de agric. & cenſi. lib.
11. per l. vtrum. ff. de parric. vbi præſtas opem parrici
dio, punit̃ ea pena, ſi fuerit conſcius, & nõ aliter, & in
d. l. 1. C. de rapt. virg. & d. l. raptores. C. de epiſc. & cle.
& l. nullus C. de Fabricen. cod. lib. 11. eundem ſequi-
tur Ang. in auth. de eccleſ. tit. §. iubemus. nu. 28. in 5.
not permotus ex l. auunculo. ff. de condict. ob cauſ. l.
q in prouincia. §. idem diuus Marcus. ff. de rit. nupt. l.
apud Labeonẽ. §. ſi quis virginẽ. ff. de iniur. & l. gene-
ro. ff. de infam. ſubiungens, ꝙ is, qui format inquiſitio
nẽ cõtra hunc opẽ præſtantẽ, ſemper ſit cautus, ꝙ di-
cat, ꝙ ſcienter præſtitit opem, & fauorem, ſciens ip-
ſum eſſe exbannitũ, vel magnatẽ: quia in dubio præ-
ſumitur ignorantia. l. verius. ff. de probat. quod com-
probat, & Marſ. in d. pract. crim. §. conſtante. num. 64.
verſ. teneas etiam menti, & pluribus id verum eſſe
oſtendit Pariſ. in d. conſ. 152. nu. 30. cum plur. ſeq. ta-
men iſtud procedit. vol. 4.

12 Ad hæc opem maleficio, † quẽ pſtitiſſe ex eo pro-
babitur, ꝙ poſt delictum delinquentem illicò fuerit
aſſociatus: licet propriè non dicatur opẽ dediſſe ma-
leficio, ſecundum Bart. in l. non ſolum. §. ſi in fo. ff. de
iniur. dicens, ſe vidiſſe multos aſſeſſores errare in hoc
& in l. ſi quis in graui. §. ſi quiſquã. ff. ad Syllan. ita cõ-
cludit idem Bar. in l. in furti. §. ope. nu. 4. ff. de fur. Bal.
itidẽ in d. l. non adeo minus. nu. 32. verſ. quæro, an aſ-
ſocians. C. de accuſa. per l. ſi ventri. §. vlt. ff. de priuile.
cred. ac Ang. in d. verbo dicto maleficio, &c. ver. quę
rit Barth. Blanc. in tract. de indi. tit. de ind. poſt homi.
nu. 201. verſ. aſſociatio, & paſſim cæteri criminaliſtę.
13 Oritur † enim præſumptio conſilij, vel occultæ opis,
per quam cogitur talis probare contrariũ: ita tradit
Fely. in c. ſicut dignum. num. 4. verſ. quarto limita. de
homicid. vbi ait, ſe intelligere id; quod inquit Bal. in
d. l. non ideo minus. nu. 30. Felinum refert, & ſequitur
Marſ. in d. §. conſtante. nu. 65. in d. 4. limit. Fel. & ple-
nius in d. l. 1. nu. 225. cum ſeq. verſ. adde ẽt. C. de rapt.
virg. iſtis accedit, & Franc. Caſo. in tract. de malef. prę
medi. c. 4. de conſuet. delinquen. nu. 2. & ibid. in tract.
5. de indi. malef præme. poſt delict. num. 3. quid vero
14 probãdum ſit ad † hoc, vt aſſociatio puniatur, tradit
Bertaz. in d. conſ. 143. nu. 19. & 20. ac D. Octau. Vul-
pel. in conſ. 99. proceſſus. nu. 8.

15 Quinetiam acclamando † contra eũ, qui offendit,
probari poteſt, quod quis opem præſtiterit: ex genera
li regula, q̃ tradit Bal. in d. l. non ideo minus. col. vlt.
nu. 35. verſ. item quæro, quomodo poſſumus ſcire di-
16 cens, omnem illum, qui † offendentem reddit auda-
ciorem, & offenſum timidiorem, dici impẽdere opẽ,
& fauorem, argum. l. cum dominus, ff. ad Sylla. & in
l. 1. §. quæ onerandæ ff. quar. rer. actio non dat. que ac-
clamationis probatio colligitur ex l. 2. §. poruiſſe. ff.
ad Syllan. ita dixit Marſ. ex comm ſententia, quos ci-
tat in d. §. conſtante. nu. 63. verſ. ſcias etiam, quod ſen
ſit, & Caſon. in d. tract. malef. præmedi. tract. 4. de in-
dic. & homic. præmedi. in delict. verb. à facultate. nu.
6. verſ. quinetiam.

17 Quo pacto eũ poſſit probari, † mortis cauſam, vel
maleficij, quem dediſſe opem præſtando, docet Cœ-
pol. in d. conſ. 34. nu. 20. verſ. ſed quomodo & ante id
conſ. 27. nu. 11. verſ. nam dare cauſam ac Marſ. in d. l.
nihil intereſt. nu. 25. ver. capio modo aliam gl. multa
alia etiã ad hanc opis præſtitæ maleficio materiam
congerit idem Marſ. in d. prac. crim. §. cõſtante à nu.
40. vſque ad nu. 78. quæ ſciens omitto; tum ꝙ parum
ad probationem faciant, tum etiam; quia ibi plenè, &
ex ordine ea examinet, quæ idemmet reperit in d. l. ſi
in rixa à nu. 29. ver. vlterius in quantum Bar. vſque ad
nu. 65. ff. ad leg. Cor. de ſicar. vbi eadẽ omnia, quæ hu-
cuſq; tradidimus, ac plurima alia abundè explicauit,
prout facit, & Fel. in d. c. ſicut dignũ. de homi. in ſum-
18 ma quo pacto † cognoſci poſſit, opem fuiſſe præſti-
tam ante, in, & poſt maleficiũ, adeas Bar. in d. l. in fur-
ti. §. ope. ff. de fur. vbi id præcipuè docet; eiuſdẽ veſti-
gijs inſiſtens, idem tradit Ang. in d. verb. dicto malefi
cio ſemper aſtitit, ac Bertachin. in verb. auxilium, ad
quos te reijcio, & nouiſſimè Anto. Gomez. commen.
variat. reſol. tom. 3. de delict. c. 3. nu. 48. & ſeq. verſ. itẽ
octauo, & principaliter quæro.

19 At rogeſ quis, † quibus præſumptionibus, & conie
cturis poſſit tolli opis præſtatio, præſumptio itaque
opis præſtitæ ex aduerſo tolletur, ſi probabitur, cõgre
gationem fuiſſe licitam, & debitam, & non cum ſo-
lis delinquentibus, ſed cum alijs: quod ad illum locũ
ſoliti erant accedere, etiam cum armis, quod nulla
ſuberat inimicitia, ſaltẽ huiuſmodi, quę nos potuiſſet
per-

Digitized by Google

permouere ad ſic ſe cõgregandum, & offendendum ꝙ delinquentes fuerunt plures, qui aliorum auxilio non indigebant; ꝙ ex conſuetudine ſolitum ſit ad rixas accurrere, ex eo, ꝙ timeatur de cõſanguineis, vel vt defendant, vel vt tanquam mediatores ſcandalis occurrant, vel vt rixarum finem contemplentur, ꝙ poſtremo adeo diſtabant ab eo loco, in quo facinus fuit patratũ, vt ex illo concurſu, vel aſſiſtentia nec occiſus timidior, nec delinquẽtes audaciores potuerint effici: prout hæc omnia eleganter proſequit. D. Octauia. Vulpel. in conſ. 96. ex proceſſu. nu. 4. verſ. & licet.

CONCLVSIO MCXLV.

ARGVMENTVM.

Ex quibus quis probare poſſit ſe ordinatũ.

SVMMARIVM.

1 *Ordinatum ſe aſſerenti non creditur, niſi id probet per Epiſcopi literas teſtimoniales.*
2 *Ordinatus à non ſuo Epiſcopo ſine literis dimiſſorijs non gaudet priuilegio clericali. Contr. nu. 3.*
4 *Ordinatus à Suffraganeo debet de eius authoritate ꝓbare.*
5 *Ordinatus nemo præſumitur, & aſſerenti ſe ordinatũ incumbit onus probandi. Et cur.*
6 *Ordinatus in ſacerdotem non præſumitur quod ſit ordinatus ad reliquos ſacros ordines, nec etiã minores. Et cur.*
7 *Qui vult conſequens, cenſetur velle omne neceſſarium antecedens, quo pacto id procedat.*
8 *Ordinatus in ſacerdotem a viro prouido, & probatæ fidei, præſumitur, quod habeat alios præcedentes ordines.*
9 *Caroli Borromei Card. diligentia in promouendis clericis ad ordines ſacros.*
10 *Nicolai Maſcardi Epiſcopi fratris authoris diligentia in promouendis clericis ad ſacros ordines.*
11 *Ordines minores probantur ex maioribus concurrente tẽporis diuturnitate.*
12 *Ordinatus præſumitur legitimè ordinatus ex diuturnitate temporis, niſi contrarium probetur: & ob id contra aſſerenti incumbit probandi onus.*
13 *Ordinatus præſumitur legitimè ordinatus ex communi reputatione, vt manuteneatur in poſſeſſione beneficij, nõ autem vt adiudicetur beneficium.*
14 *Ordinatus non præſumitur legitimè ordinatus ex cõmuni reputatione, quando conſtaret de vitioſo ingreſſu.*
15 *Declaratio reg. cancel. 33. de trien. poſſeſ.*
16 *Ordinatus non præſumitur legitimè ordinatus ex diuturna poſſeſſione, quando ſuus Epiſcopus nunquam illius beneficium viſitauit.*
17 *Ceſſante ratione, ceſſare debet diſpoſitio.*
18 *Ordines probari poſſunt a clericis peregrinis per teſtes, & indicia. Et ibidem, quæ ſint hæc indicia.*
19 *Ordines clericorum peregrinorum poſſe probari ex ſolo ordinatoris ſigillo, quando illud notum, & aſſertoris eſt: ſecus ſi ſit incognitum, & teſtimoniale.*
20 *Ordinantium ignota ſigilla an probent ordines clericorũ peregrinorum, & nu. 21.*
22 *Ordinatus in ſacerdotem præſumitur habere reliquos præcedentes ordines, quando iam annis 60. elapſis ordines ſuſcepit, & ſemper ita pro ordinato ſe geſſit, cùm nihil haberet ad illos probandos, vt nec teſtes, nec inſtrumenta.*
23 *Ordinatus verè præſumitur ordinatus, quando miſſas celebrauit diuturno tempore.*
24 *Ordinatus verè præſumitur ordinatus ex celebratione diuturna miſſæ, qñ ſumus in dubio ſit necne ordinatus: ſecus vbi ſumus in claris, nẽpe de contraria probatione.*
25 *An ex antiquitate temporis pro ſolemnitate inſtrumenti præſumatur, quando ex eius inſpectione probatur de cõtrario, & nu. 26. 27. & 28.*

1 Ordinatum † ſi quis ſe dixerit ad aliquos ordines ſacros, veluti ad ſubdiaconatum, vel alios etiam inferiores ordines, ei non creditur; neq; talis præſumitur, niſi id probet per ſcripturam, vt per literas ſui Epiſcopi teſtimoniales, vt aſſeuerauit Inno. in c. ſuper his. poſt nu. 10. verſ. ſed quid dices. de accuſat. quem referendo ſequitur Abb. in c. vnic. nu. 3. de lit. conteſt. idem tradidit Fely. in d. c. ſuper his. ſub nu. 18. verſ. ſexta, & vltima concluſio. ex contextu c. legum. 2. q. 1. probatur in c. 1. de tempo ordi. lib. 6. ꝙ habetur etiam per gl. in c. 1. de cenſib. lib. 6. & hoc ẽt placuit Guid Pap. in deciſ. 582. reperitur in ſtrm. ſub nu. 2. per tex. l. ſi qua per calumniam. C. de epiſc. & cler. & in hanc reſpondit ſententiam Alex. in conſ. 117. videretur. in fi. vol. 7. quibus accedit Rebuf. in praxi benefi. titu. de for. lite. tonſu. num. 22. in form. dimiſſ. liter. nu. 34. & prius his ſenſit Spec. titu. de probat. §. 1. ſub num. 8. verſ. alia ordinis. Bertachi. etiam in tract. de epiſcop. in 8. par. 3. quæſt. 16. allegat Bald. in d. l. ſi qua per calumniam. colum. 4. vbi ait credi literis Epiſcopi de ſacerdotio clerici.

2 Et adeo quidem huic neceſſe eſt, † vt de ſuo ordine doceat per literas teſtimoniales ſui epiſcopi, vt ſi apparuerit illum non fuiſſe ordinatum ad clericatũ à non ſuo Epiſcopo ſine literis dimiſſorijs eiuſdem videtur illum non poſſe gaudere priuilegio clericali, vt videre eſt ex tex. & gl. in c. eos. & in c. vlt. & glo. in cap. 1. de tempo. ordi. & quali. ordi. in 6. & ita ſe vidiſſe iudicari in materia beneficialia in cauſa recredentiæ, teſtatur Caſſa. in conſuet. Burgun. rub. 1. §. 6. inci. meſſiers & ſergens. ſuper tex. ſont creuz. ſub num. 13. verſ. ſed quia hic ſumus.

3 Aliter tamen † ſenſit Guid Pap. in deci. 449. incip. Lucius effectus eſt clericus.

4 Hæc tñ intelligere poteris, vt eum ordinat † à quopiam ſuffraganeo, debeat de eius authoritate probare, cũ nõ ſit ordinarius, arg. corũ quæ not. Fel. in c. cũ in iure perito. de offi. delega. & ita pluries ſe ſeruaſſe multis in caſibus ſibi occurrentibus dixit idẽ Chaſſ. vbi ſupra, tum quia dicitur in bullis Epiſcoporũ ſuffraganeorum, quod poſſunt exercere pontificalia in tali diœceſi, dummodo de Epiſcopi loci procedat licentia; de ea ergò conſtare debet: ita intelligit ipſemet Chaſſ. loco ſuperius relato.

Concluſionis verò noſtræ ratio ea eſſe poteſt, quo-
5 niam in dubio quis ordinatus † non præſumitur, imo rurſus non ordinatus præſumi debet: ſecundum Luc. de Pen. in l. vnic. verſ. 25. C. de quæſtor. lib. 12. & Alc. in tract. præſumpt. reg. 2. præſump. 4. nu. 2 qui ad hoc citat c. presbyteri. 68. diſt. & ideo propter præſumptionem, quam contra ſe habet, oportet eum probare, quod proponit, tanquam ſuæ intentionis fundamentum, l. qui accuſare. C. de eden. & l. eũ, qui. ff. de proba. alioquin ſuccumbet. qualitas enim clericatus non eſt à natura; quia nemo naſcitur clericus ordinatus, ſed conſiſtit in facto, & per eum allegantem debet probari; vt poſt Inno. & Abb. reſpondit Crau. in conſ. 72. dubitatur circa teſtamentum. nu. 2. & Dec. in conſil. 125. in cauſa ſpoliationis num. ſexto, & idem in cap. cum adeo. num. 13. verſic. & notandum. de reſcriptis. quod etiam placuit Rip. in cap. 2. num. 4. de iudic. vt conſultus quoque reſpondit Bertr. in conſ. 307. de gelictis. lib. 2.

6 Eandem concluſionẽ velim amplies, † vt adeo vera ſit, vt nec ſufficiat oſtendere literas, ꝙ ordinatus ſit in ſacerdotem: & ſic; ꝙ ex ordine maiori, & ſacerdotali præſumi debeat, quod præceſſerint ordines maiores ex illo triſo pronunciato: qui vult conſequens, cenſetur velle omne neceſſariũ antecedens. l. ad legatũ & l. ad rem mobilem. ff. de procur. quia hoc non obſtante ſatis non erit, ſed habebit probare literas cuiuſlibet ordinis; vt placuit Inn. in c. 1. nu. 5. verſ. in inferioribus. vbi etiam Abb. nu. 5. verſ. quæro, an ſufficiat.

Digitized by Google

de cler.peregri.idem ſenſit Bellam. in conſ. 30. col.2. circa fin. & apertè tradidit Barto. in l. illud. ff. de acquir.hær.iſtis adhæret Crauet. in d.conſ.134.nu.45.ea potiſſimum ratione;quia potuerit quis de facto,& per ſaltum promoueri ad ordines maiores prætermiſſis minoribus;vt ſæpius experientia docuit,& habetur in tit.de cler.per ſalt.promo. ibiq; Crauet. refellit, quod objiciebatur de regula antecedentis,& conſequentis,
7 declarans illud procedere † in his, quæ pendent à mera voluntate diſponentis: ſecus in alijs, vt eſt in collatione ordinum, quæ quidem non pendeat à mera voluntate ordinandis,niſi præcedant requiſita iuris,vt & ſcripſit Caſſ.in conſuet. Burgun.d.rub.1.§.6.ſub num. 10.verſ.adde alium caſum in fine.

8 Ampliationem hanc primo limitabis † nō procedere,quando quis probaret, ſe fuiſſe ordinatū ad certum ordinem, vt ſacerdotium, à viro multū prouido,& honeſto, ac probata fide:nam tūc præſumendū eſt,quod habeat alios ordines præcedentes nō.n.veriſimile eſt, quod vir circumſpectus, & tantæ fidei ordinaſſet eum ad maiorem ordinem , niſi ſibi cōſtitiſſet de inferioribus ordinib. ſic declarat Innoc. in d.c.1.nu.3. de cleri. peregri.& ibidem Abb.nu.5.idem Abb.hoc cōfirmauit in c.niſi eſſet.nu.3.in.1.not.de præb.arg.eius,quod idem Abb.inquit in c.te nobis.in 1.oppoſ.nu.2.eo.tit. de præb.& Bald.in margar.verb.ordinatio verſ. vlt.licet ſecus dixerit in l. ſi ſolemnib. C.de fid. inſtrumen. ad idem reſpondit Rimin.in cōſ.426.nu.44.vol.3.atq; Fely.in c.vni.nu.2. verſ.item limita.de lit. cōteſta.cuius quidem limitationis exemplum poteſt afferri in il-
9 lo Card. Carolo Borrhomæo Archiepiſcopo † Sancto Mediolanenſi,cuius etiam mortui ſanctitas nūquam intermoritura eſt;qui prius,quam vita excederet,ſemper tāta diligentia in clericis ad ordines ſacros promouendis vſus eſt, vt nulli penitus, quin rite, non per ſaltum,vt dicitur, initiati eſſent,dubitationi locum relinqueret.Cuius ſanctiſſimi viri vitam,mores,& inſtituta cum ſibi ad imitādum nunquam in toto ſuæ vitæ curriculo nō ꝓpoſuerit religioſiſſimus Antiſtes Nicolaus
10 Maſcardus frater † mihi cariſſimus Marianen.in inſula Corno Epiſcopus,eadē,qua Illuſt.ille Card.diuturna circūſpectione in promouendis ad omnes ordines recto ordine clericis in præſentia vtitur,& ſemper antea vſus eſt , cū Brugnati Epiſcopus eſſet adeo vt cunctis compertū eſſe poſſit,cum ſemper,vt in cęteris omnibus , ſic potiſſimum hac in re ſacroſanctæ Tridentinæ ſinodi ſanctiſſimam methodum fuiſſe ſequutum.

Secundo loco eandem ampliationē limitare pote-
11 ris,vt locum ſibi non vendicet, quādo † cum ordinib. maioribus concurreret etiam lōgum temporis ſpatiū vt ſi quis probaret, ſe tolleratum in ſacerdotio ſpatio decem, vel viginti annorum. nam tunc ex maioribus ordinibus probarentur etiam minores : ſic placuit Gem.in cōſ.91.col.1.in prin. quem ſequutus eſt Crau. in conſ.56.nu.45.verſ.puto, quod ex ordinibus.

Nunc autem concluſio ipſa limitanda eſt primum,
12 vt non procedat, vbi tāta eſſet præſumptio † pro ordinato,quę transferret in alium onus probandi;vt ſi multo tempore in ordine ſubdiaconatus,vel alterius ordinis inſeruiuiſſet: eo enim in caſu nō opus eſſet probare,ſe ordinatum;quia ex diuturnitate temporis præſumitur legitimè ordinatus, niſi per excipientem cōtrarium probetur: ſic declarat Inno. in d.c.ſuper his. poſt n.10.verſ.ſed quid dices.de accuſa.& in c.innotuit.vbi etiam Hoſt.verſ.quid ſi aliquis.de eo,qui fu.ſuſcep.ordi.ſequitur Fel.in d.c.ſuper his.nu.18.verſ.ſexta,& vltima, qui dicit vna mēte * omnes id ſentire Scrib.idem docuit ipſemet Fel.in c.olim. nu.2.verſ. quod autē dicit Inno.de lit,cōteſt.& in c.illud.col.3.poſt nu.5.verſ. adde etiam Inno. de præſumpt.iſtis adiunge Abb. idē ſentientē in c.ſicut.nu.23.& per hoc. vbi Fel.nu.29.in prin. & propè fi.verſ. conuenit etiā de re iud.id pręterea determinauere DD.Rot.in deciſ.4.alias 84.vbi cōtra.de ꝓb.in antiq.in deci.9.alias 264. talis eſt opinio de cauſ.poſ.& propriè.in antiq.aſſerentes hāc opinionē tanquā æquiorē ſemper cōſueuiſſe obſeruari. & in deciſ.1.alias 4. poſſeſſor beneficij. de reſt.ſpol.in nou. ſimile eſt huic, ꝙ decidit Bſign.in deciſ. 4. datur articulus.de teſti.vbi per lapſū tpis lōgi pręſumitur authoritatē Epi interueniſſe in hoſpitalis inſtitutione. hoc idem placuit Gem. in conſ. 91. præmiſſo, ꝙ poſſeſſori. dicens,in ordine ꝓbando requiri,quod probet tolerātiā diuturni tēporis.idē ſentit Fel. in c. licet Heri. col. 4.nu.10.verſ.3.concl.de ſimo.quib. aſſentitur Barb.in in repet.l.ſciendū.col.26.ff.de verb.obl.vbi ꝓbauit,ꝙ ſi quis fuerit ordinatus ad ſacros ordines, nec ꝑ teſtes, vel inſtrumenta conſtare poſſit de huiuſmodi ordinatione ob temporis antiquitatem,tamen probatū fuiſſe,ad hos ordines promotum, ſi inter eos, quibus cum dixit ſe pro tali geſſiſſe cōſtabit,arg.l.3.ad S. C. Macedonia.quod etiam ſequutus eſt Soc.ſen.in conſ.258.in cauſa vicariæ. col.2.ſub num.3. vol.2. inquiens, quod vbi quis fuit præſentatus , & inſtitutus tanquam clericus, & accolytus, fundata ſit intentio propter approbationem ſuperioris , vt & confirmauit Craue. in d. conſ.134.nu.40.verſ. nono principaliter iſtis omnibus ſe ſubſcripſit Tiraquel. in tract. præſcript. §.1. gl. 4.in verb.dix ans.verſ.decimoſeptimo huc pertinet.

13 Iſtud tamen limitari debet, vt procedat, quo ad illud,vt quis manuteneatur in poſſeſſione beneficij , nō autē vt ei adiudicetur beneficium,ad hunc.n.effectum nō ſufficit probare cōmunē reputationē, & diu in ordine deſſeruiſſe; ſed neceſſe eſt de vero titulo docere , vt voluere DD.Rot.in d.deci.264.talis eſt opinio.per c.1.de reg.iur.in 6.cui cōuenit,quod idē DD.Rot.determinauere in deciſ.1. alias 343. non præſumitur. de præſumptio.in antiq.quo in loco aiunt,aliquē nō pręſumi legitimum,quantū ad hoc, vt adiudicetur beneficium,niſi probet ſe legitimum: ſecus quo ad effectū, vt quis manuteneatur in poſſeſſione beneficij:quoniā eo caſu præſumitur legitimus, niſi contrarium probetur. quam deciſ. ſequitur, & declarat Crauet. in dict. conſ.134. num. 40. hoc idem habetur ab iiſdem DD. Rot.in deciſ.312.alias 13.nota, quod clericus.de probatio. in antiq. qua de re quamplura nos ſupra in conclu.1.in verb. Abbas,& in concl.304. in verb.clericatus.vol.1. tradidimus;ad ea loca nunc te reijcio.

14 Secundò ſublimitabis eandē limitationem, vt † locū non habeat,quando oſtenderetur cōtrarium, quia fortè cōſtaret de vitioſo ingreſſu,vel ꝓbaretur de non promotione;quo caſu eſſet materia obiectiua,& deberet plenè probari;vt protulit Bellam.in deciſ.154.vtrū ſi in caſu ꝓſentationis,& ita declarat Fel.in d.c. ſicut. nu.; 1.verſ.tertio aduerte de re iudic.inferens ad illud, quod licet prelatus diu tollerauit ſubditū in ſuo beneficio,non poſſit eum compellere ad oſtendendū titulum: tamē poſſe in ſe aſſumere onus probādi defectū tituli,vt etiā not. Abb.in d.c.licet Feli. de ſimo.ex quo
15 iuris axiomate declaratur reg.cācel 33.† de trien.poſ. vt illa ſ.intelligi debeat, quod triennium excuſet ſolū nō docentem de titulo,ſed non impediat volentē probare contrarium;quia illa reg.tantummodo defendit poſſidentē pacificè triennio à poſſeſſione,& nō à proprietate, & ita fuiſſe iudicatū in Rot. teſtatur idē Fel. loco proximè allato. vbi etiā idē eſſe affirmat in poſſeſſione decęnali, quæ defendit poſſeſſorem beneficij excludēdo alium , ſed nō dat poſſidenti titulum hocque comprobat ipſemet Fel.in d.c.illud nu.7.verſ.tertio eſt aduertendum de præſumptio. poſt Hoſt. Abb. & alios ibi congeſtos.per tex.in c. dilecto. de præben.

Tertio ſublimitari poterit eadē prima limitatio, vt
16 locū ſibi nō vēdicet, † ſi ꝓbaret bñficiū nūq̄ fuiſſe viſitatū à ſuperiore;qa forte fuit captus ab hoſtib.vel aliter neglexerit viſitare ꝓuinciā, vt nōnullorū mos eſt. tūc enim ceſſaret rō comunis,per q̄ Doc.cōſiderāt poſſeſſionem diuturnā operari, vt poſſidens aliquid ꝓbare

re

re non teneatur, ex eo quod non eſt veriſimile, quòd ordinarius fuiſſet paſſus talẽ non ordinatum poſſidere, & obtinere beneficium. nam ſi nunquam viſitauit nõ potuit viſitandorum defectus cognoſcere: & ſic
17 ceſſante ratione, ceſſare † debet diſpoſitio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patro. vnde aliundè, quam ex longæua poſſeſſione neceſſe erit probare, ſe ꝓmotũ, & titulum habere legitimum; vt cenſuit Fely. in dict. cap. illud, nu. 8. verſ. 4. eſt aduertendum. de præſumptio. ac in d. c. ſicut. ſub num. 31. verſ. quarto aduerte de re iudic.

Secundò principaliter limita concluſionem, vt nõ
18 procedat in clericis † peregrinis, quod ordines etiam per teſtes, & indicia probari poſſunt; vt ſtatutum eſt in c. inter quatuor. & c. ſeq. cum glo. de cler. peregrin. quo in loco id confirmauit Inno. num. 1. & Abb. nu. 3. & 4. vbi vnum addit Abb. ex mente glo. quod indicia ſufficientia, & idonea argumenta ad hanc probationem erunt ſigilla Epiſcoporum, vel etiam ipſius Epiſcopi ſolius ordinantis, ſi ſigillum ſit notũ, c. extraneo. 71. diſt. idem Abb. in c. tua nos nu. 3. de cler. peregr. vbi auctoritate Inno. eod. loco firmat. quod ꝑ prælatos teſtificantes de ordinatione poteſt probari ordinatio etiam ſi non ſint ordinatores.

19 Ad id, quod diximus de ſigillo † eſt aduertendũ, q̃d ſi ſigillum eſt notum ordinatoris, per ſe ſolũ ſufficit, & probat præcipuè ſi ſit aſſertoriũ; ſi verò ſit teſtimoniale, & incognitum, tunc etiam mille nõ ſufficerẽt, vt dicit Abb. in d. c. tua nos, ſub nu. 1. verſ. dic ergo, q in hoc ſequitur Ioan. de cler. peregr. & licet nonnulli
20 opinati ſint; quandoque ſigilla ſufficere, † ẽt ſi ignota ſint, ex quo non ita facilè falſificari poſſint, ſicut poteſt vnicum ſigillum ex ſimili illius, quod dicitur de teſtibus, qui licet aliquando duo ſufficiant, tamen quandoq; exiguntur quinque, vel plures, ne quid falſitatis machinetur, l. vlt. C. de fideicom. & l. vltim. C. de teſtam. attamen iſtud, (quod fuit dictum Hug.) nõ placet Hoſtien. in d. c. tua nos, ea ratione, quia non ita facilè corrumpuntur quinq; teſtes, ſicut duo; ſed qui ſculpendo adulterat vnum ſigillũ, facile poſſet adulterare centũ, c. cum olim, de dolo. Nam falſitas ſignorum plurium pẽdet ab vnico adulterante: falſitas aũt corruptionis teſtium pendet à teſtibus, qui plures sũt; & ideò non eſt ita facilè corrumpere plures teſtes, ſicut vnum ſolum, & cum Hoſt. tranſit Abb. ibid.

21 Vt tamen aliqua ratione † hi inter ſe diſſidẽtes auctores concilientur, dicere poſſumus, tradita in dicto c. tua nos, in quibus habetur quinque Epiſcoporum ignota ſigna ſufficere ad probationem ordinum, ꝓcedere, vbi vltra ſigilla huiuſmodi adhiberetur etiã vnicus teſtis, vel ſaltem aliqua vnius ex ſigillis haberetur notitia, ſiue aliæ extarent probabiles coniecturæ; aut ad minus aliqua de eccleſijs illis haberetur cognitio ſaltem per famam: ſic eſt arbitratus Hoſtienſ. in dicto cap. tua nos. & ibi Innoc. num. 1. atque Abb. col. 2. circa fin.

22 Tertiò limitabis nõ procedere in eo, † q iam annis 60. elapſis ordines ſuſcepit, nec habentur teſtes, ſiue inſtrumenta ſuſceptorum ordinũ, eo quod illa fortè amiſerit propter bella, incendia, depredationes, & huiuſmodi; conſtat tamen inter illos, inter quos vitam egit, illum pro ordinato ſe geſſiſſe; hoc enim tunc ſufficit, & erit probatio ſufficiens pro ipſo ordinato; ſic profitendo docuit Abb. in d. c. inter quatuor, num. 4. verſ. quod enim de cler. peregr. arg. eorum, quæ habẽtur in d. l. 3. ff. ad S. C. Macedonia. & c. 2. & 3. de pſby. nõ baptiza. id mihi Placentiæ, dum ibi Reuer. Philippi Seghæ Epiſcopi vices gerem, in facti contingentia eueniſſe verè teſtari poſſum. nam cum Reuerendiſs. Ioan. Baptiſta Caſtellius, ibidem viſitationis munere fungeretur, edictoq; publico cauiſſet, vt de ſuis vnuſquiſq; ſingulis ordinibus per ſcripturas doceret, alioqui ſuſpẽſus eo ipſo intelligeretur; præsbyterum quẽdam à ſingulorum ordine adminiſtratione amouit, quod per inſtr̃a, quæ temporum iniuria perierant, ſe ordinatum nõ probaſſet. Quod cum reſciuiſſet ampliſſimus Card. Alexand. Farneſ. corã teſtatus, palàq; profeſſus eſt illum preſbyterũ aui ſui Pauli III. Pont. Opt. Max. Capellanum fuiſſe, & eundem pro ſacerdote antea ſe geſſiſſe, huiuſmodique verè fuiſſe: cuius iudicio propter tanti viri vitæ integritatem, libens ego acquieui, & eundem præsbyterum in priſtinum, à quo deiectus erat locum reſtitui.

23 Quartò limita concluſionem, vt vera non ſit, ſi † ꝓbaretur aliquem miſſas celebraſſe, idq; ſæpiſſimè, & diu exercuerit, veluti ꝑ decem, vel viginti annos. nã hoc caſu cenſeretur verè ordinatus, nec alia opus eſſet probatione: iuxta ea, quæ tradit Crauet. in d. conſ. 134. num. 42. verſ. non obſtat, quod teſtes, quib. conuenit, quod ſcripſit Dec. in conſ. 135. ad iuſtificationem. circa princ.

24 Iſtud ſublimita † tunc demũ verum eſſe, quando ſumus in dubio. vt ſi in cõtrouerſia verſetur, an ordinatus ſit, nec ne, & probetur hũc miſſas longo tempore celebraſſe, in dubio inquam ex hac probatione ordinatus præſumit̃, ſecus, vbi eſſemus in caſu claro, vt ſi appareat de veritate, & ꝓbatione in contrariũ; quia tunc celebratio miſſarũ nõ ſufficit, ſed ſtatur ꝓbationi certæ de non promotione; vt in his terminis rñdit Crau. in d. conſ. 134. nu. 4. ex eo, quod præſumptiones l. vlt. in princ. ff. ꝙ met. cauſ. l. nuptuia in fin. ff. de iur. dot. l. cum de indebito. §. 1. ff. de probat. idẽ penè eſt, ꝙ proditum eſt à Paul. Caſtr. in conſ. 81. iuxta recentiorum impreſſionem, & ſecundum antiquã incip. in cauſa, quæ vertitur inter Reuerendum Patrem, col. 4. ad fin. vol. 2. & ab Imo. in conſ. 110. in cauſa, quæ vertitur. col. 1. verſ. nec obſtat ſi dicatur, quib. in locis vo-
25 luerunt, ꝙ ex antiquitate tpis, † non præſumatur pro ſolemnitate inſtr̃i, quando ex eius inſpectione ꝓbat̃ de contrario, vt idẽ fuit deciſum à Bellam. deciſ. 154. vtrum, ſi in caſu. & conſ. 10. col. 10. in prin. hoc idem confirmauit Fely. in d. cap. ſicut. nu. 33. verſ. ſeptimo, & vltimo declarãt de re iud. præſumptionem enim, quæ inſurgit ex diuturnitate tpis, non eſſe adeò efficacem quo minus contrarium probari poſſit, vt no. Cy. in l. ſi certis annis, in 10. quæſt. C. de pact. & Bal. in l. 2. in fi. C. de dot. promiſ. atque Alex. in cõſ. 113. ſuper. 1. dub. vol. 1. & Abb. in conſ. 61. col. vlt. verſ. item antiquitas. lib. 1. vbi contra iſtam præſumptionem antiquitatis admittitur probatio in contrarium. cum his tranſit Gabr. Rom. in ſuis concl. lib. 1. tit. de preſump. concl. 1. num. 57. verſ. quarto limita. quo in loco ꝓpè infinitos idem ſentientes congeſſit. idẽ præterea cõprobat Afflict. in deciſ. 107. in cauſa domini Motiæ de Motijs. num. 5. & Dec. in conſ. 164. in cauſa Magnificorum Comitum, num. 13.

26 Ad hoc tñ velim aduertas, † multos contraria hac in re fuiſſe mẽte: inter quos adeſt Anchar. in cõſ. 136. ex conſilijs. vbi ſpeciatim tradit, quod ex curſu longi tpis tollitur omnis defectus, q poſſet allegari in alienatione rei Eccleſiaſticæ, poſito etiã ſi ex inſpectione inſtrumenti conſtaret, quod ſolemnitas illa non interuenerit, quia diuturna ſcientia, & patiẽtia eorũ, quibus cum res geſta fuit, facit, ꝙ actus præſumatur ſolemnis, cum non ſit veriſimile, quod alioqui pars illud toleraſſet, & iſtud ſequitur Dec. in conſ. 342. viſo puncto, & diligenter conſideratis, nu. 13. verſ. nõ obſtat. & in conſ. 409. nu. 12. Soc. iun. conſ. 56. nu. 4. vol. 2 Menoch. in cõſ. 1. nu. 203. vol. 1. Rol. à Val. in cõſ. 2. num. 118. & ſeq. volum. 1. & hanc partem magis poſſe defendi, & ſuſtineri inquit Fely. in d. c. ſicut. nu. 33. verſ. ſed contrarium. de re iudic.

27 Priorem tamen ſententiam † eſſe * cõiter à ſcribentib. receptam, & illã plures habere nu. & põdere DD. qui eam tenuerunt, atteſtatur Socin. iun. in conſ. 56. viſo punct. nu. 22. vol. 2. vbi etiam concordes citat.

28 Ve-

28 Verumtamen† pro reconciliandis his inter ſe differētibus auctoribus, conſiderabis, ꝙ Anchar. in d. conſ. 136. & aſſeclæ in locis ſuperius adductis nō dicunt ſolemnitatem inſtrumenti præſumi ex antiquitate tēporis, etiam quando certiſſimè cōſtat de non ſolemnitate, ſed tantum volunt, id preſumi etiam qñ ex inſpectione inſtrumenti apparet, quod ſolemnitas non interuenerit; ea ratione, vt ipſi dicūt, quia licet in inſtrumento alienationis nō appareat de ſolemnitate, tamen quia in alio inſtrumēto ſeparato potuit interueniſſe, volunt inquam, ꝙ ſtante iſta impoſſibilitate, ſimul cum diuturnitate temporis prǽſumendū ſit, ita eueniſſe, & ſic propter hāc dubitationem, an ſcilicet ſolemnitas interuenerit in alio inſtrumento, ꝙ fieri ſolet ſeparatio ab inſtrumento alienationis, ſecundū cautelam Caſtren. in d. conſ. 81. ſuperius adducti, cōueniunt prędicti Scribentes, quod propter diuturnitatem temporis præſumi debeat, quod interuenerit, etiam ſi ex inſpectione ſecundi inſtrumenti appareat non interueniſſe. Verum iſte non eſt caſus noſter, qa dicimus, quod quando apertè, & certitudinariè cōſtet de non ſolemnitate tàm ex priori, quàm ex poſteriori inſtrumēto, & quod nullus de hoc dubitare poteſt, tunc non obſtante diuturnitate temporis non eſt pſumenda ipſa ſolemnitas; quia nulla eſt efficacior pbatio, quàm illa, quæ ex euidentia facti conſtat: alioqui eſſet dicere falſitatem eſſe veritatem, & ſub hoc ſenſu voluit Fely. intelligere Ancha. & alios, quos ad hanc partem adducit in dicto cap. ſicut, num. 33. verſ. benè fateor. dum citat Alex. in conſ. 373. viſo themate ſupraſcripto ad fin. volum. 3. ſed ſecundum neotericorum impreſſionem eſt conſ. 9. colu. vlt. nu. 9. verſ. ſed non idem. volum. 3. quo in loco habetur, quod ſi Epiſcopus iurauerit non alienare inconſulto Romano Pontifice, & reperiatur facta alienatio, quæ de auctoritate Summi Pontificis nihil exprimat, certè ex diuturnitate temporis non præſumitur dicta ſolemnitas, cū non conſtet verè, ſiue præſumptiuè Pōt. Max. habuiſſe ſcientiam dicti cōtractus, ſecundum ipſum hoc pactum inductum eſt à Fely. ad hoc propoſitum quod, & idem Alex. ſenſit in cōſ. 1. ponderatis his, in fin. primi quæſiti. col. pen. verſ. præterea ex inſpectione. vol. 4. vt & meminit Socin. in d. conſ. 56. num. 21. & vol. 2. de qua re tamèn alibi dabitur fortaſſe commodior diſſerendi locus.

29 Sic ad propoſitam materiam† redeundo, dicimus, quod ſi contra clericum probetur apertiſſimè de eius non promotione, quod non obſtabit longo tempore ſe exercuiſſe in ordinibus ſacris, etiam Miſſas celebrando, per ſupradicta.

CONCLVSIO MCXLVI.

ARGVMENTVM.

Plurimæ traduntur probationes, & explicantur, quibus quis alicuius vrbis originarius ciuis poteſt porbari.

SVMMARIVM.

1 *Origo alicuius ex vrbe aliqua ex eo probatur, quod in ea natus ſit. Et cur num. 3.*

2 *Origine ſua nemo poteſt voluntate ſua ſe eximere.*

4 *Originarij ciues non habitantes in ciuitate, & venientes ad habitandum in ea non comprehenduntur in ſtatuto, quo cauetur, quod ſi ad vrbem incolendam venerit, ſit immunis a collectis, & alijs oneribus per decem annos.*

5 *Originarius ciuis alicuius ciuitatis non poteſt dici, in qua natus eſt fortuitò, & ex matre ibi pertranſeunte. Contrarium, nu. 6. Conciliatio, nu. 7.*

8 *Origo alicuius ex patre, vel maioribus ſuis probatur, qui ex eo loco originem traxerit, cuius ſe originarium probare vult. Quod non procedit in aſcendentibus ſupra proauum, & nu. 9.*

10 *Originaria ciuilitas aui nihil prodeſt nepoti ad ſuam originem probandum, quando pater, per quem debet fieri tranſmiſſio ciuilitatis in ipſum nepotem effectus eſt inhabilis ad tranſmittendum, nempe deſerendo propriam Ciuitatem.*

11 *Origo patris non attenditur, quando cum origine filij cōcurreret etiam domicilium.*

12 *Originem aui ſequitur nepos, ſi eo viuo ſit natus.*

13 *Origo ciuilitatis, quæ contrahitur ratione originis, tranſit ad deſcendentes, ſecus in ea, quæ per domicilium, & incolatum maiorum.*

14 *Originem ſuæ ciuilitatis ſi quis volens probare producat inſtrumentum, in quo eius pater fuit ibi ciuis, an ex hoc videatur probare ſuam ciuilitatem.*

15 *Origo probatur ex priuilegijs à Principibus conceſſis, in quibus quis ciuis alicuius vrbis appellatur.*

16 *Origo probatur ex ſepulchris, & capellis cum literis marmoreis, quæ ſitæ ſint in ea vrbe, cuius originarium ciuē ſe eſſe quis probare vult.*

17 *Origo probatur ex inſtrumentis antiquis, in quibus quis appellatur ciuis talis ciuitatis.*

18 *Origo probatur ex libro æſtimi, in quo quis inter ciues alicuius vrbis enumeratur, & apparet maiores ſuos onera ſubiiſſe, & perſoluiſſe.*

19 *Origo probatur ex communi opinione, qua quis communiter exiſtimatur originem ex tali loco duxiſſe.*

20 *Origo probatur ex priuilegio, quo quis tali ciuitate donatus eſt.*

21 *Origo probatur ex curati libro, in quo baptizatorum nomina profiteri ſolet.*

22 *Originarius alicuius loci verè dici non poteſt quis, ad hoc vt gaudeat ſtatutis, & priuilegijs illius loci; niſi in eo habeat domiciliū, ibiq; maiorem fortunarum ſuarū partem collocarit, & ibidem onera realia, & perſonalia ſoluat.*

23 *Teſtamentum conditum à Florentino habente domiciliū Piſis, debet regulari ſecundum ſtatuta Ciuitatis Piſarū non Florentinæ, & ibidem vide huius rationem.*

24 *Originem ſe trahere ex aliqua familia, domove, quo modo quis probare poſſit.*

Varia, & multiplex eſt pbatio, qua quis alicuius vrbis originarium ſe eſſe ciuem poteſt demōſtrare. Et vt hinc initium ſumam, origo
1 alicuius †ex vrbe aliqua ex eo probatur, ꝙ in ea natus ſit. ſic ſancitum eſt in l. ciues. C. de incol. & vbi quis domi. lib. 10. Ciues, inquit Impp. origo, manumiſſio, allectio, adoptio; incolas verò (ſicut, & diuus Hadrianus edicto ſuo manifeſtiſſimè declarauit) domiciliū facit. ac in l. filios. C. de munici. & orig. eodem lib. 10.
2 ſuam enim ppriam, †ac veram originem vnuſquiſq; adeò ſequitur, vt ab ea ſe eximere volūtate ſua nemo poſſit, vt reſcripſere Impp. Dioclet. & Maximia. in l. origine. C. eod. de municip. & origin. d. l. 10. & reſpondit Vlpian. in l. aſſumptio. in princ. ff. ad municip. ibi, neque recuſando quis patriam, ex qua oriundus eſt. quo cōtext. permotus ita reſpondit Raph. Cuman. in conſ. 177. ſuppoſitis ſtatutis. poſt nu. 4. verſ. nouiſſimè probatur, atq; Alexand. in conſ. 34. viſis & ponderatis narratis in themate. col. 2. num. 3. volum. 5. quem referendo ſequutus eſt Gramm. voto 10. num. 16. ad idem conſuluit Soci. ſen. in cōſ. 79. vol. 4. idem determinauit Afflictus in deciſ. 384. num. 2. & 8. & Boer. in deciſ. 13. Cephal. etiam in cōſ. 135. num. 23. volum. 1. Menoch. quoque in conſil. 50. num. 9. & 10. volu. 1. ac Burſat. in conſil. 36. nu. 8. volum. 1. concluſionem etiam probant Scribentes in l. huiuſmodi. §. legatum. ff. de legat. 1.
3 Naturalia enim, †vt, & ratione id confirmē, mutari non poſſunt, vt ex ſupra allegatis iuribus patet, & tra-

dit

dit Imp. in §. ſed naturalia. Inſtit. tit. de iur. natu. gen. & ciuil. l. ius autem agnationis. ff. de pac. & l. iura ſanguinis. ff. de reg. iur. huiuſmodi enim ciuilitas, quæ ex ſua origine cõtrahitur, naturalis eſt, vt innuit gloſſ. in c. cum nullus. in verb. oriundus. de temp. ordinat. lib. 6. quam ſequitur, & id pluribus corroborat Soc. ſen. in conſ. 35. num. 7. volum. 1. & in conſil. 288. colum. 2. ſub nume. 4. verſ. tertio, quia volum. 2. & Signor. de Homod. in conſ. 166. num. 10. ac Iaſ. in l. ſi arrogator. num. 45. verſ. & iſtud confirmatur. ff. de adopti. quod etiam eſſe ſingulare dixit Boer. in dicta deciſ. 13. num. 12. verſ. & ratio eſt.

4 Ex hoc infertur, † vt ſi ſtatuto ciuitatis caueatur, quod ſi quis ad eam incolendã venerit, ſit immunis à collectis, & alijs oneribus per decẽ annos: aliqui verò, qui fuerunt ciues eiuſdẽ ciuitatis receſſerunt, & ad aliam habitandum vrbem ſe cõtulere: qui tractu poſtea temporis patris ſedes repetiuere, volentes gaudere priuilegio, & immunitate dicti ſtatuti; nõ comprehendũtur in illo ſtatuto iſti ciues originarij, nõ habitantes, & venientes ad habitandũ, ita determinat Bar. in l. cum emancipatus. §. ſi pater ex duobus, num. 1. ff. de bonorum poſſeſſi. contra tab. quem referendo ſequitur Alexand. conſ. 4. viſis, & ponderatis, narratis in themate, colum. 2. num. 3. verſ. iſtam partem. volu. 5. ex eo, quòd illi, qui erant ciues originarij poſt diſceſſum poterant cogi ad munera ſubeunda, dicta l. origine. cum ſimil. vnde talibus immunitas concedi nõ poteſt. l. 2. ff. de iur. immun. nam, vt dicebamus, à ciuilitate cauſata ab origine nõ poteſt, quis ſua ſe liberare voluntate, ſed incolatu, & domicilio vtiq; poteſt ſe, ſuaq; liberare; cum in alium locum transfertur, l. incola, la 2. & l. domicilium, & l. nihil. ff. ad municip. vt etiam inquit Caſſan. eundem Alexand. referendo in conſuet. Burgund. rub. 9. §. ſuper text. ne peut perſcripre. verſ. dubitare poſſet. quamuis in hac re aliter ſenſerit Alber. de Roſat. in prima par. ſtatu. quæſt. 77. incipien. adhuc quæro. allegando ita tenere Iacob. de Are. per d. §. ſi pater, quem citat Alexand. in d. conſil. 34. num. 2. verſic. hanc quæſtionem. & Boer. in dict. deciſ. 13. num. 43.

Modo concluſio ipſa limitanda eſt, vt locũ ſibi nõ
5 vendicet † in origine fortuita, vt ſi in ciuitate aliqua ſit quis natus ex parentibus, qui nõ conſtituere ibi domicilium, ſed tranſeuntes erant, vel ad tempus ibi morã trahebant; nam tunc ibi natus illius ciuitatis ob hãc originem fortuitam ciuis non probabitur, vt colligitur ex d. l. ciues. ibi, vnde cum profectus peregrinari videt. C. de incol. & vbi quis dict. lib. decimo. vt ſenſit Bar. in dicta l. filios. num. 4 C. de municip. & origi. lib. 10. quia ad hoc, vt quis ratione propriæ originis ſequatur locum, oportet, quod ſit natus in aliquo loco, in quo parentes cõſtituerunt domicilium, nec erant ibi tanquam tranſeuntes, argu. l. 1. C. de capti. & poſtlimi. reuer. vbi reuerſus cum matre recuperat ciuitatem, licet mater fuerit apud hoſtes, & pepererit, vt in dicta l. filios. inquit idẽ Bart. licet iſtud ſe non firmare dicat, aperiè tamen in hanc deſcendit ſententiam Plat. ibidem, verſic. matris autem originem; quam etiam ſequitur, & ſingulare dictum, ac ſemper menti tenendum, teſtatur Abb. in capit. Rodulphus. num. 9. verſ. ſed eſt dubium notabile, & ibidem Barbat. num. 97. de reſcript. quia qui habet animum ſe transferendi fingitur eſſe non illo loco, l. quæſitum. in fine. ff. de legat. 3. l. hæres abſens. ff. de iudic. & capit. Romana. vbi gl. de foro comper. in ſexto Abbatem etiã refert, & ſequitur Barbat. in conſ. 52. ſcripſit luculenter. nu. 2. verſ. & accedat. volum. 2. hoc idem præterea ſenſere Petr. Cy. Nicola. Bal. Ang. Alberi. Caſtren. in dicta l. huiuſmodi. §. legatum. ff. ad leg. 1. vbi Ange. inquit, ſe hoc audiuiſſe à quodã magno Doctore Vltramõtano. & ibidem Paul. Caſtren. num. 3. verſ. item not. voluit id obſeruatione dignum eſſe, ob ſtatutum, quod Bononiæ, atque in alijs vrbibus viget, quo cauetur, vt nullus Doctor poſſit eſſe de Collegio Iuriſtarum, vel Medicorum, niſi ſit originarius ciuis ipſius ciuitatis; quod ſi mater fortè fortuna abſit, & ibi pariat, fingatur natus in ciuitate, vbi mater fingitur eſſe, l. nihil. ff. de capti. & poſtlim. reuer. ſubdens, ſe iſtud de facto vidiſſe Pataui. Caſtrenſis deciſionem approbat, & Fely. in d. cap. Rodulphus, ſub num. 13. & ſeq. verſ. hanc cõcluſionem. aſſerens, ſe ita etiam de facto vidiſſe in ſe ipſo obſeruari Ferrariæ, in qua idemmet extat ſtatutum, vt ibi latè per eum; iſtud etiam intrepidè determinat Lancellot. Dec. in d. l. hæres abſens. §. proinde. ff. de indi. dicens, hanc opinionem eſſe communem, ſecundum Aug. de Arim. in d. §. legatum. ad quod corroborandum in medium affert deciſionem Bart. in l. 1. nu. 4. ff. ad municip. vbi vult, quod comitatenſis, qui nõ caret omnimoda ciuilitate, l. qui ex vico, ff. eod. ad munic. natus in ciuitate ſua fortuitò non efficiatur ciuis, vt eundem Bart. conſulendo refert Bald. in conſ. 294. iſta cauſa, in princ. volum. 4. ac Socin. ſen. in cõſ. 288. nu. 11. volu. 2. ergò multo minus efficietur ciuis nõ comitatenſis ibidem natus, & proinde remanebit originarius ciuis ciuitatis, à qua diuertit mater, & vbi parentes habebant domicilium. Eodem quoq; pertinere videtur, quod conſultus reſpondit ipſemet Bart. in conſ. 172. dubia occurrentia. nume. 6. in quarto dub. primo libr. quod licet filius ruſtici commorantis in diſtrictu ciuitatis natus fuerit in ciuitate non dicitur per hoc ciuis originarius; quia ex eo, quod natus eſt ex patre ruſtico, & comitatenſi, præſumitur aſcriptius, & patris ſequens conditionem, nec attenditur origo natiuitatis, allegat tex. cum glo. in l. cũ ſcimus, circa fin. verſic. in omnibus itaque. C. de agric. & cenſ. lib. 11. inſuper limitationi noſtræ adhæret Iacob. de Sancto Georg. in dicta l. hæres abſens. §. ſi quis tutelam. nu. 35. & Iaſ. in conſil. 77. placet ſupraſcripta. volum. 3. atque eidem accedere videtur Afflict. in dicta deciſ. 384. num. 4. verſ. & vltra dictam gloſſ. huic poſtremæ opinioni fauet, quòd dum de iure reſpondit, dixit Socin. ſen. in conſ. 35. num. 6. verſic. ſecundo magis, volum. primo.

6 Non defuere tamen plurimi † ijque grauiſſimi viri, quibus cõtraria huic ſententia magis arriſit, nempè, quod filius natus eo in loco, in quo mater nõ erat ẽt manſura, nihilominus dicatur ibi ſortiri originẽ, vbi naſcitur. ex his fuit Io. de Imo. Raph. Cuma. & Alex. ac Paul. Caſtrenſ. ſibi cõtrarius in dict. §. legatum in lectur. Patauia; quia lex diſponit, quod ratione propriæ originis quis ibi dicatur ciuis, vbi naſcitur d. l. ciues. C. de incol. lib. 10. vnde dicebat Cuma. in d. §. legatũ prope finem. ſe ita cõſuluiſſe, & ita de facto ſeruari, & id in puncto iuris ſibi placere affirmat ibidẽ Alex. num. 4. verſ. ſecundo, per illum tex. eandem opinionẽ mordicus tenet idem Cuma. in l. cætera. §. ſed & ſi quis ad opus. pauloante fi. verſ. & iſta faciunt ad quæſtionem. ff. de legat. 1. ex eo, quod in acquirenda origine cõſideratur veritas, nõ patris deſtinatio, d. l. aſſumptio. ff. ad municip. alioqui ſequeretur, quod ſi quis Lutetiam ſe conferret cauſa ibi habitandi, & in itinere vxor pareret, quod filius eſſet originarius ciuis Lutetiæ, vbi pater nunquam fuit: quod eſt abſurdum, ſecundum eũ ibi, & in d. l. cætera. §. ſed ſi parauit quædam in fine. nam, vt, & hic inquit ſi pater vxorem vellet ducere vltra mõtes, & in via pareret, vltra mõtes haberet originẽ. Ad text. verò in d. §. legatum. Imo. ad argumentum verò Bart. quod attendenda ſit deſtinatio patris habentis animum reuertendi, rñdet Cuma. vbi ſuprà, quorum reſponſiones refert Iaſ. in dict. l. legatum. nu. 14. & 15. ac Io. Crot. hanc eandem ſententiã ſequens in repetitio. l. ſi is, qui pro emptore. num. 104. & ſequen. verſ. vltim. notandum eſt. ff. de vſucapi. & Cagno. in rub. ff. de orig. iu. ſub nu. 30. verſ. opinio Alexand. & Felyn. prout in eandem inclinare videtur Boer. in dicta de-

cta de-

cta deciſ. 13. num. 53. dum pro ea adducit. §. ſi quis
igitur. & ibi Angel. in authent. quibus modis natur.
effician. ſui.
Non leuis mea quidem ſententia, iſthæc eſt diſſen-
ſio: in qua ab vtraq; parte ſtant doctiſſimorum Scri-
ptorum auctoritates; adeò vt vtri lector adhæreas par
ti nõ facilè dijudicare queam. periculoſum enim eſt,
vt ex D. Hieron. dicebat Aret. in conſil. 154. in princ.
nec minùs arduum, & difficilè, iudicare de ſententijs
patruum variantibus. equidem in præſentia poſſem
more illius Io. Andr. ſuperius relata opin. varietate eſ
ſe contentus, illudque Palemonis apud Virgilium in
in Eclog. 3. carmen vſurpare.
Non noſtrum inter vos tantas componere lites.
Verùm in hac re, quæ ſæpius ob ſtatuta cõtingit in pra
xi; ita ſiccis, vt aiunt, pedibus nõ eſt tranſeundũ. Rem
7 itaq; penitus intuenti † ea poterit huic controuerſiæ
adhiberi reſponſio. Nã prior opinio procedit ſi filius
cõceptus ſit in loco domicilij, & alibi fortuna editus;
tũc enim ciuis originarius ſuæ ciuitatis cẽſendus erit
eo ꝙ vbi agitur de fauore filij, conceptus habetur ꝓ
nato, vt ait Paulus in l. qui in vtero. ff. de ſtat. homi. ꝙ
ſi natus, & conceptus in loco fuerit, in quem mater
fortè diuerterat, poſterior ſententia locum poterit ha
bere. cum non poſſit fingi natus in loco domicilij, in
quo cõceptus, nec natus eſt, d. l. 1. C. de capt. & poſtli.
reuer. ita nouiſſimè cõciliat Rip. in tract. de peſte, in
2. par. de priuileg. cõtract. cauſ. peſt. in priuile. 18. ſub
nu. 183. verſ. quid tenendum. aſſerens priorem opinio
* nem eſſe * cõem, & ſibi veram videri, ſi hoc pacto in-
telligatur. quem ſequutus eſt Petr. Rebuff. de priuil.
ſchola. priuil. 65. & ſeq. verſ. idem in nato. Nec obſt.
text. in d. l. ciues. quia loquitur in nato in loco, in quo
parentes conſtituerunt domicilium; nos verò loqui-
mur in nato alibi fortuitò; ſecũdum Bar. in d. l. filios.
Reliquum eſt ad eandem tuendam priorem opinio-
nem, vt tollamus dubitationem, quæ aduerſus eam
videtur vrgere. Diximus enim hæc ob ſtatuta debere
obſeruari; at ꝙ dicatur natus in loco domicilij pro-
cedit ex fictione. ſtatuta autem intelligenda ſũt in ca
ſu verò, non ficto. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. geſt. ſed
reſpondere poſſumus, quod vbi caſus fictus reperitur
æquiparatus à iure communi caſui verò: tunc ſtatutũ
loquens in materia iuris habet locum ẽt in caſu ficto
e. ad audientiam. vbi Imol. & Abb. de cleri. nõ reſid.
ſic declarat Alexand. in l. 1. §. lex Falcidia. nu. 9. verſ.
3. not. ff. ad legem Falcidiam, quem ſequitur Iaſ. in l.
qui ſe patris, nu. 57. poſt eũdem Alexan. C. vnde libe.
& in caſu noſtro ſic reſpondet Felyn. in dicto capit.
Rodulphus. ſub num. 14. verſ. & ſi diceres, de reſcript.
& in capit. ac ſi clerici. colum. 4. num. 3. circa finem.
verſ. & no. quod vbi ius æquiparat. de iudic. caſus au-
tem fictus eſt æquiparatus vero à lege, per tex. in dict.
l. qui in vtero. ff. de capti. ergo. quod etiam ita diluci-
dat Ripa vbi ſupra num. 184. verſic. ſed remanet vna
difficultas.
8 Præterea alicuius origo poterit ex eo probari, quòd
illius pater, vel maiores originem ex eo loco traxerũt
cuius ipſe ſe originarium probare contendit. Filius
etenim retinet originem ſui patris, ac etiã ſi alibi na-
ſcatur: ita tenet gl. inſignis in cap. 1. §. 1. in verb. alie-
nigenas. de vſuris in ſexto, & probatur in d. l. aſſum-
ptio. §. filius ad municipal. ſic aſſeruere gloſſ. Bart. ac
cæteri in l. libertus. §. patris, & in l. 1. ff. eo. & in d. l. ori-
gine, cum l. ſeq. C. de municip. & orig. lib. 10. & in d. l.
ciues. C de incol. eod. lib. 10. & in rub. C. eodem, ad
municip. d. lib. 10. & in d. l. filios. vbi Scriben. ad idẽ
reſpondit Bal. in conſ. 294. iſta cauſa. vol. 4. cui adhæ-
ret alios in hanc rem referendo Cephal. in conſ. 246.
Magnif Dom. Galeatius Plareſius. num. 1. vol. 2. & vt
latè id comprobat Boer. in d. deciſ. 13. nu. 5. & ſeq. ac
cæteri ad concluſionem relati.
Quod autem de auo, cæteriſq; maioribus diximus
9 limitandum eſt, † vt non procedat in aſcendentibus
ſupra proauum: alioqui neceſſe eſſet nos quærere agrũ
Damaſcenum, in quo natus, creatusuè eſt primus pa-
rens noſter Adam: ſic tradit gloſ. in d. l. aſſumptio. §.
filius. ff. ad munic. quam refert, & ſequitur Ioan. Plat.
in d. l. filios, verſ. item licet filius, & alijs confirmat
Boer. in d. deciſ. 13. num. 7. & 8. verſ. ſed non profectò
* & ita * communiter concludi aſſerit Ceph. in d. conſ.
246. ſub nu. 30. verſ. reliqui autem.
10 Illud itidem, quod de vno † cæteriſque ſupra cum
aſcendentibus diximus, declarandum eſt, & limitan-
dum, vt locum ſibi nõ vendicet, quando perſona me-
dia, veluti pater, per quam fieri debet tranſmiſſio ci-
uilitatis in nepotem, effecta eſt inhabilis ad tranſmit-
tendum, nempè, deferendo propriã ciuitatem; tunc
enim nihil nepoti prodeſt aui ciuilitas: quoniam per
ſona patris incipi debet tãquam perſona proxima, &
immediata. l. ſocium, qui §. 2. ff. pro ſocio. & l. 2. ff. de
condit. ob turpem cauſ. medium autem inhabile im-
pedit tranſitum fieri ad extrema, l. qui ſella. §. vlti. l.
tria prædia. ff. de ſeruit. ruſt. prædio. & l. ſeruitutes præ-
diorum, in fin. ff. de ſeruit. tum etiam quia nemo dat,
ꝙ non habet, l. traditio. ff. de acquir. rer. domi. & l. ne-
mo plus iuris. ff. de reg. iur. ita ratiocinatus eſt Craue.
in conſ. 163. videndum eſt. nu. 5. vbi alia ad id addu-
cit, que referendo ſequutus eſt Cephal. in dict. conſ.
246. num. 28. & ſeq.
Eandem ſecundam probationem limitabis, vt lo-
11 cum non habeat, † quando cum origine filij cõcurre-
ret etiam domicilium: nam tunc non attenditur ori-
go patris; duo enim vincula, nimirum domicilium, &
& origo propria præualẽt. §. ſi verò pater. Inſtit. tit. de
adopt. & l. te coniuncti. ff. de legat. tertio, vt reſpõdit
Dec. in conſ. 352. num. 1. in fin. & probauit Signor. de
Homod. in d. cõſ. 166. colum. 8. poſt num. 19. verſ. ſed
in caſu noſtro. cui accedit Boer. in d. deciſ. 13. nu. 36.
verſ. & tamen. idque tum ratione, tũ auctoritate ful-
cit Ceph. in d. conſ. 246. num. 20 & num. 36. & 37. vo-
* lum. 2. & ita vno ore * omnes fateri, teſtis, eſt locuple-
tiſſimus Menoc. in d. conſ. 80. nu. 13. vol. 1.
Vlterius illammet reſtringes, & declarabis veram
12 eſſe, † ſi nepos viuo auo ſit editus: quia cum naſcatur
in eius poteſtate, merito ſequitur originem aui; quod
ſi eo mortuo ſit natus, non gaudebit aui ciuilitate, vt
ſuam probare poſſit: ita docuit Bart. in d. l. aſſumptio.
§. 1. nu. 1. & cum eo Io. à Plat. in d. l. filios, verſ. quod
limitat Dyn. per l. 1. §. ſi quis proximior. vnde cogna.
& l. emancipatũ. ff. de Senato. & ante eum Cy. in l. 2.
C. de iuriſd. omn. iud. ad idem reſpondit Alex. in cõſ.
16. in cauſa, & lite inter mag. cominu. Regij. col. 3. nu.
9. verſ. nec ad hęc obſtat. vol. 6. referens idẽ ſentire gl.
& Doc. in d. l. filios. C. de munic. & origin lib. 10. vt &
cõprobat nonnullis Cęph. in d. conſ. 247. nu. 10. lib. 2.
13 Quæ limitatio † ſubintelligenda eſt in ciuilitate, q̃
ratione originis: ſecus in ea, quæ per domiciliũ, & in-
colarum maiorum contrahitur, quę nõ tranſit ad de-
ſcendentes. d. l. aſſumptio. §. 1. & d. l. libertus. §. in pri.
ff. ad munic. potior. enim eſt ciuilitas cõtracta per ori-
ginem ea, quę per domicilium, vel incolatum. d. l. li-
bertus. de pręſcript. Hinc inferebat Alex. in d. cõſ. 16.
14 col. 3. nu. 11. vol. 5. quod ſi quis † volens probare ſuæ
ciuilitatis originem, producat inſtrumentum, in quo
contineatur, quod eius pater fuit ibi ciuis, ex hoc nõ
videatur ꝓbare ſuam ciuilitatem, quia æquiuoca eſt
hæc probatio inſtrumentalis: cum poſſit intelligi, ꝙ
pater fuerit ciuis ratione domicilij, quo caſu, vt dixi-
mus, hæc ciuilitas nõ tranſit ad filium: poſſet etiã ac-
cipi pro ciuilitate contracta ratione originis: in ꝓba-
tione autem, quæ dupliciter intelligi poteſt, fit inter-
pretatio contra probantem. c. in præſentia de prob.
Duabus tamen rationibus hanc Alex. illationẽ ꝓ-
ſternere nititur Io. Crot. in d. l. ſi is, qui pro emptore.
num. 129. & ſeq. verſ. dubia videt. ff. de vſucap. & ſup
hoc

Digitized by Google

hoc cogitandum relinquit. verum ſatis ipſi facere poteris iis, quæ ad ſatietatem examinat, tradit Iaſ. in dicta l. ſi arrogator. à nu. 42. verſ. 2. principaliter vſq; ad nu. 51. ff. de adoptio. vbi quæſtionem hanc plenè proſequitur, nempè, nunquid attēdi debeat domicilium originis, an incolatus, ad quem me reiicio.

15 Priuilegia † etiam à Principibus cōceſſa, in quibus quis ciuis alicuius vrbis appellatur, originem probāt, per ea, quæ notantur in clem. 1. de probatio. ex quo contextu vna cū gloſſ. in verb. feciſſe narramus, habemus verba enunciatiua à principe prolata, plenam fidē facere. cuius gl. meminit etiā Iaſ. in l. ex his verbis. nu. 2. verſ. fac ergo regulam. C. de teſta. milit. ac Cephal. in d. conſ. 246. nu. 4. lib. 2. & nos in hanc ſententiam plura tradidimus ſupra in concluſ. 621. in verbo, enunciatiua verba nu. 2. cum pluribus ſeq. vol. 2.

16 Quin etiam originem † probabūt ſepulchra; & capellæ cum literis marmoreis, quæ ſitæ ſint ea in vrbe, cuius originarium ciuem ſe eſſe planum facere conatur, iuxta doctrinam Bart. in l. monumentorum. C. de relig. & ſumpt. fune. & in l. 1. ff. ſi cer. pet. & ibi Alex. nu. 14. ver. & iuxta hoc. ac Fel. in c. cum cauſam. nu. 8. verſ. in ea. glo. ibi, col. vel lapide, de probationibus.

17 Ex inſtrumentis quoque † in quibus appellatur ciuis talis ciuitatis origo probari videtur, præſertim ſi ſint antiquæ enunciationes. enim huiuſmodi in antiquis probant, iuxta ea quæ traduntur à Iaſ. in dicta l. ex his verbis. ſub nu. 2. in 3. limit. & ibid. à Dec. nu. 24. in 4. fallen. C. de milit. teſta. & in hypotheſi noſtra ſic reſpondit Soc. Sen. in dicto conſ. 79. ſub nu. 7. verſ. hoc idem oſtenditur. vol. 4. & à nobis in dicta concluſio. 621. num. 15. cum pluribus ſequen. in prima limit. ad concluſion. vol. 2. & in concluſio. 106. in verſ. antiquum per enunciatiua verba. vol. 1.

18 Inſuper origo † poterit probari ex libro æſtimi, in quo quis inter ciues alicuius vrbis enumerat, & apparet maiores ſuos onera ſubiiſſe, & perſoluiſſe, pro huiuſmodi enim libro in dubio pſumi, colligitur ex l. vlti. vbi Bart. C. de præd. mino. lib. 11. l. cēſualis. C. de donatio. & ex l. forma. §. 1. & ex eo, quod ibi not. ff. de cenſ. ut vna cum aliis ſcribit Alcia. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 17. nu. 7. & ſeq. & quod ex huiuſmodi libro poſſit probari origo ciuilitatis alicuius elicitur ex iis, quæ tradit Hieronym. de Monte. in tract. fini. regun. c. 64. nu. 4. & quæ nos ſcripſimus in concluſio. 273. in verſ. caſtrum. nu. 4. vol. 1. quod clarè dixit Cæphal. in dicto conſ. 264. nu. 7. verſ. ex libro quoque æſtimi.

19 Ad hęc ex communi opinione † probatur origo, eo quod quis communiter exiſtimatur originem ex tali loco duxiſſe ita reſpondit Ang. in conſ. 194. viſis proceſſibus. paulo poſt princ. & idem tenuit Alber. in 1. part. ſtatu. queſ. 78. item quaro, ſtatuto cauetur, quod ſi quis oriundus. quibus adhęret Boer. in dictā deciſ. 13. nu. 16. verſ. & quomodo probetur.

20 Nec minoris eſt faciēda illa originis pbatio, † quæ ex priuilegio fit, quo quis tali ciuitate donatus eſt. Nā ciues huiuſmodi originarii præſumuntur, & omnibus commodis, cęteriſque pręrogatiuis potiuntur, quibus ipſimet ciues eo in loco nati gaudent, teſte Bart. in d. l. ſi. is, qui pro emptore. in prin. 3. quæſt. nu. 35. vbi cæteri id examinant in fictione inductiua. ff. pro empto. & in l. ſi maritus §. Iuliç. ff. ad l. Iuliam, de adult. l. ſed ſi accepero. ff. de iure fiſci. eundem Bartol. ſequutus eſt Rom. in conſ. 62. col. 3. nu. 5. idque tuentur, & probant Imo. in conſ. 35. in caſu nu. 11. ad Marſil. in conſ. 127. nu. 2. & Grat. in conſ. 61. num. 42. & ſeq. vol. 1. in eandem ſententiam latè conſuluit Pariſ. in conſ. 72. conſultatio. per totum, præſertim nu. 3. & ſequen. & Ruin. in conſ. 227. nu. 2. vol. 1. & id vberrimè declarat Boer. in deciſ. 260. præſuppono primò.

21 Amplius, † quod qs ſit illius ciuitatis originarius, & ciuis, optimè probabit Curati liber, in quo baptizatorum nomina profiteri ſolet, vt apertè demonſtrat Rebuff. in tract. de regeſt nu. 15. verſ. 6. vt apud veteres Romanos in more erat poſitum. Solebant enim liberos ſibi natos profiteri apud acta, adito die, & Cōſule, patre, & matre, quo facilius etas probari poſſet, l. 1. C. ſi minor ſe maio. dixe. quæ ſcripturę natiuitatis vocabantur natales, l. neque natales. & l. non epiſtolis. C. de probationibus. l. pronunciatum. §. vlt. ff. de verb. ſignif. hinc apud Capitolinum memoriæ proditum eſt, Imp. Marcum Philoſophum ſtatuiſſe, vt Romę liberos natos vnuſquiſque ciuium apud Pręfectos ęraris Saturni; in prouinciis verò apud Tabularios publicos, quos ad hanc rem inſtituerat, profiteretur; vt & colligitur ex l. Imperator. la. 1. ff. de ſtat. homi. & ex cap. 11. Euangelii Diui Lucę, vt teſtatur Rebuff. in d. tract. de regeſt. nu. 2. cum plurib. ſeq.

22 Licet autem origo † alicuius ex his, quæ hucuſq; deduximus, poſſit probari, & ob id ciuis præſumatur; tamen in hoc animaduertendum eſt, non poſſe quem verū ciuem, & originariū alicuius loci nuncupari ad hoc, vt gaudeat ſtatutis, & priuilegiis illius loci, niſi in eo habeat domicilium; ibique maiorem fortunarū ſuarum partem collocauerit, & ibidem onera realia, & perſonalia ſoluat. alioqui etiamſi is probet, ſe, maioreſq; ſuos ex aliqua ciuitate oriundos, non tamen ipſius legibus municipalibus, & priuilegiis poſt translatum domiciliū gaudere poterit, ſi ibi incolatum non habuerit, quod ex eo demonſtratur, quia ibi cōueniri non poteſt, niſi illic inueniat. d. l. hæres abſens in princip. vbi etiam Paul. Caſtren. ff. de iud. vt idē Caſtrenſ. in l. 2. §. legatis. ff. eo de iud. in l. vlt. C. vbi in rē actio. id cōprobans ex c. Romana. §. contrahentes. de for. comp. in 6. idem ſentit Soc. in rub de for. compe. verſ. 82. ibi cōclude. nu. 15. & proſequitur Affli. in dicta deciſ. 384. num. 6. vbi permultus id probat, cum num. ſeq. * quam ſententiam * communi Scribentium conſenſu eſſe receptā teſtatur Imo. in c. licet ratione. nu. 10 de for. compet. per quem referendo ſequitur Cęph. in dicto conſ. 246. nu. 19. verſ. nec verus. vbi alios concordes citat. & idem tradit paulo poſt, ibidem nu. 35.

Hinc egregiè conſultus reſpōdit Socin. ſen. in dicto conſ. 79. nu. 12. cum plur. ſequen. vol. 4. quod teſtamē-
23 tum † conditum à Florentino habente domiciliū Piſis, debeat regulari ſecundum ſtatuta ciuitatis Piſanę, non iuxta ſtatuta Florentina, quia domicilium attēdi debet potius, quam origo, cum quis, & propter habitationē pręſumatur originem ſuam deſeruiſſe. l. 2. C. de incol. lib. 10. Bart. in l. pdia. §. 1. ff. de fun. inſtruct. & in dicta l. aſſumptio. §. iuris prudentib. ac in l. domiciliū. ff. ad municip. Sociuū ſequitur Boer. in dicta deci. 13. nu. 23. verſ. & facit. nam cum quis ex loco ſibi originario deſcendit, nec per decem annos reuertitur, nō pręſumitur habere animū redeundi ſi alibi habitare cœperit, & ex euidentibus coniecturis, & ſignis colligat eum alibi commorare velle. veluti, ſi domū vendat, & pdia, quorum preciū alibi trāsferat, & huiuſmodi: nam tunc non gaudebit priuilegiis ciuitatis, in qua manere velle videtur; vt in hāc ſententiam plura adducit Ceph. in d. conſ. 246. nu. 25. & 26. lib. 2. & vberrimè nos id examinauimus ſupra in cōcl. 534. in verb. domicilium. volum. 1.

Et hæc hactenus, quo ad originem ciuitatis pbandam; ſi verò quis probare voluerit, ſe originem trahe-
24 re ex aliqua familia, domove; id commodè oſtendere poterit per teſtes, per famam publicam, nominationem, & inſtrumentum, atq; ex eo, quod arma, ſiue mauis inſignia illius familię gerit, vt in hac facti ſpecie lautiſſimè reſpondit Calca. in conſ. 8. in cauſa pendente. ferè per tot. & nos hæc explicauimus alibi in verſ. conſanguinitas. concluſ. 410. & 412. volu. 1. ad hos communes locos Lector te relego.

CON-

P

CONCLVSIO MCXLVII.

ARGVMENTVM.

Quo pacto probetur pactum de retrouendendo copioſè declaratum.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de retrouendendo à Romanis olim fiduciaria venditio dictum.*

2 *Pactum de retrouendendo per venditionis inſtrumentũ in eo appoſitum probatur.*

3 *Inſtrumentum dicitur probatio probata nulla alia indigens diſceptatione iudicij.*

4 *Pactum de retrouendendo non probatur per inſtrumentũ, cuius imbreuiatura non apparet.*

5 *Pactum de retrouendendo non probatur per inſtrumentũ cuius imbreuiatura non apparet, cum pars vellet ipsũ inſtrumentum de falſo redarguere, ſecus ſi non arguat idem inſtrumentum de falſo. Et cur, ibidem.*

6 *Pactum de retrouendendo probari per coniecturas, indicia, & vehementes præſumptiones. Et cur, ibidem.*

7 *Veritati iura ſemper volunt eſſe locum.*

8 *Pactum de retrouendendo tunc probatur per cõiuncturas quando ſumus in caſu, in quo præſumitur contractus vſurarius, & agitur de probatione fraudis: ſecus cũ agitur de ꝓbatione pacti ad hunc effectum, vt ſequatur retrouenditio, quia tunc vera requiritur probatio.*

9 *Pactum de retrouendendo de iure communi probatur per coniecturas, ſecus in ſtatuto, quod legitimam probationẽ deſideraret. Et cur, ibidem.*

10 *Probatio legitima, quæ dicatur.*

11 *Qualitas ſtatuti neceſſario eſt probanda.*

12 *Pactum de retrouendendo probatur per coniecturas in contractu venditionis, ſecus in contractu dationis in ſolutum. Et cur, num. 13. & nu. 15.*

13 *Datio in ſolutum non dicitur propriè, & ſtrictè vẽditio.*

14 *Statutum loquens in contractu venditionis non habet locum in datione in ſolutum.*

15 *Contractus licet ſimulatus probetur ex modicitate pretij, et pacto de retrouendendo, tamen id non procedit in datione in ſolutum, cum ea non ſit vera, & directa venditio.*

16 *Pactum quando non eſt appoſitum in inſtrumento venditionis probatur per teſtes.*

17 *Pactum de retrouẽdendo teſtes probant, etiam ſi deponant in tractat u ipſius contractus emptionis, & venditionis factam fuiſſe dictam promiſſionem pacti de retrouendendo, & poſtea confectum fuiſſet inſtrumentum puræ venditionis ex interuallo, Ratio eſt, nu. 19.*

18 *Ius poſtquam eſt quæſitum parti non præſumitur, quod ipſa ex ſubſequenti actu ex interuallo renunciare velit.*

20 *Pactum de retouendendo probatur etiam per vnicum teſtem omni exceptione maiorem. Cui poterit deferri iuramentum in ſupplementum ſemiplenæ probationis, nume. 21.*

22 *Pactum de retrouendendo probatur etiam per vnicum teſtem affinem, ſiue cognatum, dummodo ſit pluſquam ſemiplenè probatum. Et eo magis, ſi hæc exceptio, quod eſt affinis, vel cognatus, fuiſſet a patre remiſſa expreſſe, vel tacite. nu. 24.*

23 *Affinis non repellitur à teſtimonio in cauſis ciuilibus.*

25 *Iuramentum ſuppletiuum quando eſt deferẽdum pars aduerſa vocanda eſt.*

26 *Pactum de retrouendendo in contractu interueniſſe ſi probandum ſit, poſſet deferri iuramentum in ſupplemẽtum, probationis, etiam ſi cauſa eſſet ardua, in eaque teſtis deponeret non omnino integer, ſed actor haberet pluſquam ſemiplenam probationem.*

27 *Iuramentum ſupletiuum licet non deferatur in cauſis feudalibus: tamen defertur poſſeſſori.*

28 *Pactum de retrouendendo probatur per verba teſtis etiã dubia, & quomodo.*

29 *Verba dubia teſtis intelliguntur contra producentem.*

30 *Iudex poteſt ex officio repetere teſtem, vt declaret dictum ſuum ambiguum.*

31 *Pactum de retrouendendo probatur per teſtes ſibi inuicem in modico in circunſtantijs, non autem circa negotium principale, diſſidentes.*

32 *Pactum de retrouendendo probatur etiam per teſtes, qui in ſuis depoſitionibus viderentur contrarij, et quomodo vt ibidem.*

33 *Teſtes requiruntur omni exceptione maiores ad conuincendum inſtrumentum falſitatis.*

34 *Pactum de retrouendendo probatur etiam per vnum teſtem cum fama.*

35 *Pactum de retrouendendo probatur etiam per teſtes in ſuis dictis ſingulares, nempè de diuerſis diuerſo tempore factis confeſſionibus. Contrarium num. 36. Conciliatio, num. 37.*

38 *Pactum de retrouendendo probatur etiam per teſtes deponentes de diuerſis confeſſionibus diuerſo tẽpore factis, modo illæ cõfeſſiones fuiſſent à parte acceptatæ. Contraria tamen huic opinio verior eſt, vt num. 39. Conciliatio remiſſiuè, vt num. 40.*

41 *Pactum de retrouendendo non probatur per teſtes deponentes de diuerſis confeſſionibus diuerſo tempore abſente parte extra iudicium factis.*

42 *Pollicitatio a pacto diſtinguitur.*

43 *Multa dicuntur, quæ non fiunt.*

44 *Pactum de retrouendendo probatur per teſtes deponentes etiam de confeſſione à partibus facta, pacti de retrouendendo, nec dicerent de tempore, quod emptor ſtatuit, & præfixit venditori ad rem recuperandam, nec de proteſtatione, quæ coram notario, & teſtibus in iſtiuſmodi caſibus ſolet fieri. Et cur, ibidem.*

45 *Pacti de retrouendendo copia probationis ne pereat, poteſt venditor curare, vt teſtes ad æternam rei memoriam examinentur, quando nullum adeſt inſtrumentum, ſed de eo pacto tantũ cõſtat ex præſentia proborum virorũ.*

46 *Pacti de retrouendendo probandi lapſo termino eſt danda alia dilatio ad idem pactum probandum.*

1 Pactum † de retrouendendo à veteribꝰ Romanis fiduciaria venditio nũcupatum, vt egregiè confirmat Tiraq. de vtroq; retract. de retract. conuentio. in præfa. num. 36. verſ. & cum his
2 per venditionis inſtrumentum † in eo appoſitum cõmodè poſſe probari explorati iuris eſt: nam cum inſtrumentum, modo à iure requiſita contineat, dicatꝰ
3 ꝓbatio probata, † nulla alia indigens diſceptatione iudicij, vt inquit Bal. in l. Imperator. ff. de ſtatu. hom. & in l. quoties. in vltimis verbis. C. de iudic. cui adhæret Socin. in cõſ. 2. in cauſa teſtamentaria. nu. 2. volu. 3. & in conſ. 89. in cauſa agitata. col. pen. nu. 17. vol. 2. cum alijs innumeris ferè adiectis à Marſ. in rub. C. de prob. nu. 1. ſequitur vt omnia in eo contenta, quemadmodum eſt hoc pactum, optimè per illud queant probari, vt nos latè id confirmauimus ſupra in cõcl. 915. incip. inſtrumentum producens, per totum volu. 2. & in terminis noſtris id decidit Boer. in deciſ. 184. dico, quod in princ.

Concluſionẽ hanc limitabis, vt ſi pactum iſtud de
4 retrouendendo † fuiſſet redactum in inſtrumento, cuius imbreuiatura non appareret, non tamen pactum iſtud per dictum inſtrumentum poſſet ꝓbari, vt in hypotheſi noſtra cõſuluit Celſus, Hugo. in cõſ. 58. ſuper nuptialibus, nu. 10. verſ. nec obſtat inſtrumẽtum. vbi ad ſuam corroborãdam hanc opinionem inter alios adducit Bart. in l. cum quidam. in princ. C. de fid. inſtrumen.

ſtrum.atq; Bal.in rubr.eiuſdem tit.col. 6. nu. 20. verſ.
2.q.æro.

Cuius tamen ſententiam tunc demum verã eſſe di-
5 xerim, cum pars † vellet ipſum inſtrumentũ de falſo
redarguere: nã tunc cogeretur aduerſarius oſtendere
protocollum; quod ſi non appareret, pars illa aduer-
ſa non obtineret in iudicio, niſi illud oſtenderet: vt in
his terminis loquutus eſt Bartol. in d.l.cum quidam.
Cum verò nõ verſemur in præſentia in hoc caſu, ſed
in eo ſcilicet an per inſtrumentum probetur fiducia-
ria venditio, crediderim imbreuiaturam non eſſe ne-
ceſſariam, cum nunc non agatur de redarguendo in-
ſtrumento de falſo, eaq; ratione permoueor. Nam cũ
per notarium inſtrumentum rogatum eſt, redactum,
& mundum ipſum tunc eſt verum originale, vt no.
Bar.in l.Sempronius Proculo.ff.de leg.2.quem refert,
& ſequitur Baldus vbi ſupra, & ibidem declarat id ita
debere intelligi.

Et hoc quidem veriſſimum eſt, nec vllus erit vn-
quam, qui id ſine vllo negocio non admittat. Maior
autem ſuboritur dubitatio, quo pacto pactum iſtud,
cum venditionis inſtrumentum illud non continet,
ſit probandum.

Profecto hoc in caſu ſatis erit id probare per con-
6 iecturas, † & indicia, atq; præſumptiones, licet directa
probatio deficiat: nam cum hoc ſit tale negocium,
quod conſueuit celebrari occultè nullis adhibitis te-
ſtibus, nec de ſua natura liquido probari queat, nec
ſoleat, nimirum ſi leuetur probationis onus, nec ita
exacta requiratur probatio, illudq; ſufficiat probare
per coniecturas tales, quales in illo negocio cadunt,
vt l.non omnes.§.à barbaris.ff.de re mil.& arg.eius, ꝙ
habetur in c.præterea.vbi gloſſ. de teſtib.& eius, quod
not.gl.in l.1.in fi.gloſæ magnæ.ff.de probatio.& l.qui
ex liberis.ff.de ſecun.tab.& Cyn.in l.1.in fi.C.de ſicar.
in l.ſi non conuicij. in 1.oppo. C. de iniur. atque Inn.
in c.cum in officijs.de teſtam. eodem pertinet. l. con-
ſẽſu.§.ſuper plagis.C.de repud.& ita videre eſt in the-
mate, ſuper quo conſuluit Paul. Caſt.in conſ. 143.in-
cip.viſo proceſſu, & atteſtationib. vol. 2. quod quidẽ
conſilium omnes quos videre potui Scribentes, alle-
gant ſub nu.250.ſine vllo volumine: nã cũ illi de Val-
uaſina conuenti voluiſſent habere inſtrumentum li-
beræ venditionis, & ſine pacto de retrouendendo, vt
ibi fuit probatum, ob id noluerunt, quod de dicto pa-
cto appareret ſcriptura, vel teſtes, ſed quod de fide il-
lorum confideret altera pars. hinc Caſt. in d. cõſ. 143.
col.2.ſub nu.2.verſ.dico igitur, ne veritas periret, cui
7 ita ſemper † volunt eſſe locum. l. vlt. ff.de probatio.
reſpondit, ad probationem ipſius pacti ſufficere ve-
hementes præſumptiones, & coniecturas attẽto, quod
partes cenſentur hoc egiſſe, & voluiſſe, quod directæ
probationes, non adeſſent.

Hoc tñ non ita accipiendũ eſt, vt perpetuò verũ ſit:
8 ſed intelligendum, vt procedat, † quando ſumus in ca-
ſu, in quo præſumitur contractus vſurarius, & agitur
de probatione fraudis: tunc enim ſatis eſt, ſi pactum p
coniecturas probetur, & ita loquitur Caſtr. vbi ſupra
ſecus verò eſt, cum agitur de probatione pacti ad eum
potiſſimum finem, & effectum, vt ſequatur retrouen-
ditio, & non, vt redarguatur contractus vſurarius: nã
tunc requiritur vera probatio, de qua paulò poſt di-
cemus. hæc eſt elegans, & verè inſignis, & ſempiternæ
memoriæ mandanda Decij doctrina in conſ. 18. viſo
puncto, & pro tenui facultate mea.col. vlt.poſt nu. 5.
verſ.vel tertio dici poteſt, eamq; menti eſſe tenẽdam
dixit Gozad.in l.1.nu.355.C. de pact. inter empto. &
vendito.& eandem dum de iure in hac facti ſpecie
reſpondit, ſequutus eſt Rol. à Val. in conſ. 50. incip.
quoniam apud omnes.col.1. nu. 7. verſ. nec refragari
videtur.lib. 4. quamuis hac in re fuerit hallucinatus
Celſus Hugo in d.conſ.58.ſuper nuptialibus.num. 9.
verſ. tertium quæſitum.

Illud idem prætereà intelligendũ eſt, vt locum ſibi
9 vendicet de iure cõi † quo iure in hmõi pacto probã-
do admittũtur coniecturæ; ſecus verò eſſet in ſtatuto,
ꝙ legitimam probationem deſideraret: nã tunc om-
ninò requirerentur plenæ, & veræ probationes, & ita
ſtatutum eſſet intelligendum, vt aliquid operaretur,
arg.l.ſi quando.ff.de leg. 1. & c. ſi Papa.de priuil. in 6.
10 ex eo, quòd illa dicatur legitima probatio, † quæ fit
teſtibus, inſtrumentis, & non per iurĩm, teſte gl.in l. cũ
de indebito.in prin.ff de probatio.& in c. at ſi clerici.
in princ.in verb. probatione legitima. de iudic.& ſta-
tuto loquente cum aliqua qualitate, qualitas illa ſta-
11 tuti † neceſſario probanda eſt, vt obſeruauit Bart. in l.
1.§.ait prætor.ff.ne quid in flum. publ. & arg. eius, ꝙ
animaduertit Io. And.in c.1.de homic.in 6. cũ ſimil.
& ita in propoſita hypotheſi cõſultus reſpondit Dec.
in conſ.18.col.3.ſub nu.4. verſ.3.principaliter. & col.
vlt.poſt nu.5.verſ.prætereà illud procedit.

Tertiò quoq; eundẽ pacti de retrouẽdendo ꝓban-
12 di modum declarare poſſumus, † vt locum habeat in
contractu venditionis, non ſic in contractu dationis
13 in ſolutũ; ea potiſſima ratione, † quia propriè, & ſtri-
ctè datio in ſolutũ non dicitur vẽditio. idcircò ſtatu-
14 tum loquens † in contractu venditionis, non habebit
locũ in datione in ſolutũ, vt egregiè concludit Spec.
in tit.de reſcind.vend.§ nunc dicendũ, nu.20.ver.ſed
pone, ſtatutũ eſt, dicens, ꝙ ſi ſtatutum cõcedat facul-
tatem vicino, vel conſorti, vt poſſit rem venditam re-
cuperare, non habebit locum ſtatutum in donatione
in ſolutum. quem referendo ſequitur Alex. in cõſ.76.
incip.viſis dubitationibus præmiſſis.col.3. nu.10.ver.
tamen fallit.col.5.vbi multa ſimilia ad id adducit idẽ
facit Fabia.de Monte Sancti Saui. in tract. de emp.&
vend.in 1.q.prin.nu.7.ver.5.& vltimo fallit, & ſi ſem-
per ad hoc ſoleat adduci.l.eleganter. in prin. ff. de pi-
gnor. actio. quod ſcilicet datio in ſolutum videatur
eſſe ſimilis venditioni, illiusq; vim obtineat, vt ibidẽ
tradit Paul.Caſtr.ad idem eſt context.in l. litis.ff. pro
empt.in l.vlt.ff.ex quibus cau.in poſſeſ.ea.& in l.præ-
dium.in fi.C.de euictio. nam huiuſmodi contractus
inquit ſibi Imp. Ant.vicem tamen vẽditionis obtinet.
Etenim hæc vera ſunt largo modo, ſecus uerè, & pro-
priè, & strictè intelligẽdo; ſi in hac eadem noſtra pa-
cti de retrouendendo materia intellexit, & interpre-
tatus eſt Dec.in eo.cõſ. 18.col.2.nu 3.uerſ.nec obſtat,
quod datio.& col.ult.ſub nu.6.uerſ. non obſtat, quod
probationes.

15 Quod etiam alia ratione confirmatur: † nã quam-
uis omnes ferè admittant cõtractum ex ijs præcipuè
coniecturis probari ſimulatũ ex modicitate pretij, &
pacto, de retrouendendo, illud tamen non procedit
in datione in ſolutũ; cũ datio in ſolutum nõ ſit uera,
& directa uenditio, tum etiam, quia in contractu uẽ-
ditionis pecuniæ numeratio interueniat, in donatio-
ne autem in ſolutum non item; quæ quidem pecuniæ
numeratio homines ad ſe allicit, & ex ea, ut hamo
piſces capiuntur. ita reſpondit Fulg.in conſ.133.in q.
ueſa.col.3.poſt num. 3.uerſ. ceſſabit igitur; cuius do-
ctrinam nuncupatim ſequitur Iaſ. in conſ. 150. uide-
retur.col.2.nu.2.uerſ.2.& fortius.uol.4. & in cõſ. ſeq.
151.contra conſultationẽ.col.3. uerſ. pro eadem par-
te.eo.uol.4.Dec.itidẽ in d.conſ. 18.d.nu.3. & in conſ.
167.in cauſa, quæ coram Reuerendo Vicario. col. 3.
nu.6.uerſ.3.reſpondetur. & in conſ. 209. in caſu pro-
poſito.col.1.nu.4.uer.nam ſunt præſumptiones. & in
conſ.308.in caſu ad nos tranſmiſſo.col.2.nu.5.uerſ.2.
quia quos referendo ſequitur And. Tiraq. de retract.
conuentio.in præfat.nu.27.uerſ.5.illud eſt, & nu.28.&
29.ubi pluribus id confirmat, & refert contra ſentien-
tes, non igitur mirum, ſi cum in contractu dationis in
ſolutum non ita facilè fraus, & ſimulatio præſuma-
tur, in eo legitimæ probationes requirantur.

16 Alius etiam modus † probandi pactũ de retrouen-
dendo

dendo, nimirum, quando non fuit appoſitum inſtru-
mento venditionis, & partes agunt ea mente, vt ſe-
quatur fiduciaria hæc venditio: nempè poterit ꝓbari
per teſtes, arg. l. vbi numerus. ff. de teſtib. & c. in omni
negocio. de teſtibus. vt in themate noſtro conſultus
reſpondit Alexan. in conſ. 122. incipi. viſo proceſſu
vtriuſque cauſæ. colum. 1. ſub num. 3. & 4. vol. 2. à cu-
ius opinione ſtat Gozadin. in d. l. 2. num. 335. circa fi.
C. de pact. inter empt. & vend. & probauit idem Rol.
à Val. in d. conſ. 50. nu. 4. verſ. primaq. facie, lib. 4. atq;
Boer. in d. deci. 183. in prin. nu. 2. eoſdem ſequutus eſt
Cagnol. in d. l. 2. q. 52. num. 180.

Huiuſmodi autem ſecundum pacti ꝓbandi modũ
17 velim amplies, † vt etiam procedat, qñ teſtes depone
rent in tractatu ipſius cõtractus emptionis ſcilicet, &
venditionis factam fuiſſe dictam promiſſionẽ pacti
de retrouendendo, & poſtea cõfectum fuiſſet inſtru-
mentum puræ venditionis ex interuallo, per l. ſi ubi
liberum, ſecundum vnum intellectũ. ff. de acti. empt.
& l. ſi binarum. ff. de ſeruit. vrb. præd. nam poſtquam
18 eſt ius quæſitum parti, † nõ præſumitur, quod volue-
rit ex ſubſequenti actu ex interuallo renunciare, arg.
l. cum de indebito. in princ. ff. de probat. & c. ſuper
hoc. de renunc. ob id valida erit, & firma ipſius teſtis
depoſitio. & cõcludenter ꝓbabit pactum iſtud inter-
ueniſſe in ipſo cõtractu. Et vt in hanc deſcendã ſen-
19 tentiam ea ratio † ſuadet. nam cum hic teſtis deponat,
ꝙ fuit facta promiſſio tempore venditionis, ſicq; fue-
rit cõtemporanea cum ipſa venditione, ſequitur, qđ
fuit pars ipſius cõtractus venditionis, vt l. fundi partẽ
ff. de contrahen. empti. l. iuriſgentium. §. quinimò. ff.
de pact. & l. lecta. ff. ſi cert. pet. iccircò cũ nõ videatur
ab ea prouiſione receſſum per cõſequens inſtrumen-
tum & ex interuallo factum, nimirum ſi huic teſti ita
deponenti plena ſit adhibẽda fides. Secus ſi nõ in eo
cõtractu, ſed in præfationib. cõtractus fuiſſet dictũ:
quia tunc intelligeretur repetitum in ſequenti contra-
ctu. ita demum ſi fuiſſet in cõtinenti ſubſecutus cõ-
tractus, & nõ ex interuallo. l. item qa, in fi. cũ ibi not.
à Scriben. ff. de pact. & à gl. in l. per retẽtionem. ſuper
verb. rata. C. de vſu, & per reſpõſum Pauli in l. Titia.
§. idem reſpondit. il 1. vbi gl. 1. ff. de verb. oblig. q̃ iura
ad idem allegat Caſtr. in d. cõſ. 143. col. vlt poſt num.
3. verſ. eſt etiam Thomaſius. vol. 2.

20 Secundò amplio † eandem pacti probandi rõnem,
vt etiam per vnum teſtem omni exceptione maiorẽ
poſſit hoc pactum ꝓbari, cum hic teſtis faciat ſemi-
* plenam ꝓbationem, iuxtà gl. cõiter approbatam in l.
admonendi. vbi cõmuniter Scrib. omnes, & in l. bo-
næ fidei. C. de iniur. & de hoc eſt caſus in c. vlt. de ſuc.
ceſ. ab inteſta idem reſpondit Soc. iun. in conſ. 31. nu.
* 5. vol. 2. Port. in conſ. 12. nu. 9. quam *cõiter ab omni-
bus eſſe receptam ſententiam dixit Cur. in d. l. admo-
nendi. num. 292. & in terminis noſtris id ſenſit idem
Caſtren. in d. conſ. 143. col. pen. nu. 3. vol. 2. & Gozad.
in d. l. 2. num. 334. C. de pact. inter empt. & vendit. cui
21 quidem † vnico teſti poterit deferri iuramentum in
ſupplementum perfectæ probationis, vt idem Caſtr.
ait in d. cõſ. 143. paulò ante fin. & Cagno. in d. l. 2. nu.
180. q. 52. ac ibidem Gozad. d. nu. 335. ac Rol. à Val.
in d. conſ. 50. nu. 13. & 14. & ſub nu. 17. verſic. non ob-
ſtant modò, lib. 4. & per id, quod traditur in l. cum in
plures. §. locator horrei. ſecundum vnum intellectũ.
ff. loca. non enim eſt adhuc quæſitum ius parti; nec te
ſtis probabit, ſi deponet, factam fuiſſe in præfationib.
contractus promiſſionem fiduciariæ venditionis, ſed
nõ incontinenti fuiſſe ſubſecutam. hanc ego amplia-
tionem colligo ex reſponſo Alex. in d. cõſ. 122. nu. 2.
* verſ. & poſt quam. vol. 2. & eandem magis *cõiter eſ-
ſe receptam ab omnibus in l. pacta nouiſſima. C. de
pact. & multis alijs in locis, teſtis eſt locupletiſſimus
Boer. in d. deciſ. 183. nu. 16. poſt verſ. & ſimiliter. vbi
etiam eundem Alexan. vbi ſupra citat, & ſequitur.

Submapliabis ampliationem hanc, vt locum ſibi
22 vendicet, † etiam ſi iſtiuſmodi teſtis ita deponẽs eſſet
affinis, ſiue cognatus, dummodò pluſquam ſemiple-
nè fuiſſet probatum; tunc enim hic teſtis, ſtante hac
pluſquã ſemiplena probatione, nõ poſſet repelli à te-
ſtimonio, & huiuſmodi probatio poſſet ſuppleri per
eandem iuramenti delationẽ, per regulam d. l. admo-
23 nendi. ff. de iureiurando. ex eo etiã, quia affinis † non
repellitur à teſtimonio in cauſis ciuilibus, vt obſerua
uere gl. & Doct. in c. accedens. il 1. verſ. ſubeſſe. vt lit.
non conteſta. ita reſpondit idem Alex. in d. conſ. 122
nu. 6. cui accedit Boer. in d. deciſ. 183. nu. 2. vbi ait ita
fuiſſe concluſum Neapoli in cauſa Domini Mon-
tguyon actoris, contra Dominum de Romefort re-
um, & delatum iuramentum ſuppletiuum ipſi actori,
qui habebat, pluſquam ſemiplenè probatum, & la-
tum areſtum die 10. Iulij anno Domini 1533.

24 Et eò magis ſubampliatio procedit, † ſi hęc exce-
ceptio, quod eſt cognatus, vel affinis, propter quam
non dicitur omni exceptione maior, fuerit remiſſa à
parte expreſsè, vel tacitè; vt id nonnullis auctoritati-
bus corroborat Alexan. in dicto conſ. 122. col. 3. nu.
8. verſ. plus dico. & ibi adden.

Eandem ſecundam ampliationem, & hanc ſubam
25 pliationem declarabis, vt cum erit deferendum † ſup
pletiuum iuramentum pars aduerſa vocanda ſit, alio-
qui delatio iuramenti erit irrita, vt probatur ex l. bo-
nę fidei. verſ. cauſa cognita. C. de reb. cred. & per il-
lum tex. not. Ang. ibidem, dicens tamen debere eſſe
aduocatum in hoc, iuncta l. in cauſæ. §. cauſa cogni-
ta. ff. de minor. quem ſequitur Alexan. in d. conſ. 122.
nu. 13. verſ. non obſtat etiam ſi dicatur.

Tertio loco eundem probandi modũ ampliare po
26 terimus, vt etiã ſi cauſa, † qua de ageretur, eſſet ardua
& maximi momẽti, in eaque teſtis deponeret nõ om-
nino integer, ſed actor haberet pluſquam ſemiplenã
probationem, nihilominus ad probandum pactũ de
retrouendendo in cõtractu interueniſſe, poſſet deferri
iuramentũ in ſupplemẽtum probationis: licet omnes
Scribentes negent in huiuſmodi cauſis illud à iudice
poſſe deferri, propter ſuſpitionem periurij, ratione ma
gni commodi, in dicta l. admonendi. ff. de iureiu. & in
d. l. in bonæ fidei. C. de reb. credi. ꝙ axioma confirmo
pluribus tum Cæſarei, tum etiam iuris Põtificij inter-
pretibus, tam publicè profitẽtibus, quam cõſulentib.
vt Abb. in c. mulieri. col. 3. in prin. poſt nu. 6. ver. quod
enim ſi actor. de iureiu. motus auctoritate Summi
Pontific. in c. vlt. §. 1. eo titu. de iureiu. Archi. in ca. vi-
duas. lib. 5. num. 2. in verb. Sacramento. 27. quęſ. 1. &
Hoſt. in ſum. de iureiur. Rom. in d. l. admonendi. col.
17. nu. 104. verſ. determinat igitur. & ibi Alex. in l. 3.
col. 3. nu. 13. verſ. in hoc articulo. & ibi Caſtr. col. vlt.
ff. eo. de iureiur. hinc dicebat Bal. in dicta. l. bonæ fi-
dei. col. vltim. poſt nu. 10. verſ. 3. inſpicitur quantitas.
27 C. de reb. cred. quod licet in cauſis feudalibus, quia
magnæ, & arduę ſunt, non deferatur iſtud iuramen-
tum † tamen vtiq; defertur poſſeſſori; quia poſſeſſio
aliquid adiungit, ſemiplenæ probationi; quod verò
idemmet iuramentum deferatur in ſupplementum
probationis pacti de retrouendendo, etiamſi eſſet
cauſa ardua, reſpondit idem Alexand. in dicto conſ.
122 col. 3. num. 7. verſ. & licet dictum iuramentum,
volum. 2. cui adhęret Roland. à Val. in dicto conſ. 50.
vol. 3. nu. 15. verſ. nec vis fieri poteſt, lib. 4.

Quarto inſuper ſuperiorem ſecundum pacti de re-
trouendendo probãdi modum ampliabis, vt verus ſit,
28 † etiã ſi teſtis per verba dubia deponeret: veluti, ſi di-
ceret pactum illud fuiſſe factum, antequam cõficere-
tur inſtrumẽtum, nec aperiret, an fiduciaria venditio
facta fuerit in ipſa venditione, an in ipſis probationi-
bus venditionis poſtea incontinenti ſubſecutæ. nã fa-
cilè contingere potuiſſet, quod dicta promiſſio fuiſſet
facta ante venditionem, non in venditione, vel facta

in præ-

Digitized by Google

in præfationibus ipſius vēditionis, poſtea ſeorſum ex
interuallo ſecutæ, & liberè factæ, quo caſu intelligi-
tur eſſe receſſum à dicta promiſſione, per ea quæ no-
tat Bart. in d. l. item quia. §. vlt ff. de pact. & in l. pacta
nouiſſima. C. eo. Bal. & Ang. in l. ſi quis cum aliter. ff.
de verb. oblig. nec ob id huiuſmodi depoſitio ambi-
29 gua probaret, ex eo, quod verba dubia † teſtis intelli-
gantur contra producētem, c. in præſentia de probat.
icciroo poſſet iudex cauſæ ex officio repetere eūdem
teſtem, & interrogare, an dicta promiſſio de retrouē-
dendo facta fuerit in ipſa venditione, an incontinen-
ti iuxta ipſam venditionem, ideſt; antequam partes
deuenerint ad actus extraneos, iuxta l. continuus. in
prin. ff. de verb. oblig. & l. duos. §. vlt. ff. de duob. reis,
& not. ſcrib. in l. contractus. C. de fid. inſtru. & in l. in
30 bonæ fidei. C. eo. de pact. & quod poſſit iudex † ex of-
ficio ſuo repetere teſtem, vt declaret dictum ſuū am-
biguum, ſancitum eſt in c. cum clamor. vbi gl. ſup.
verb. confusè. de teſtib. ſic conſultus reſpondit Alex.
in conſ. 238. ponderatis his, de quibus in themate.
colum. 2. num. 4. verſ. videndum eſt igitur. vol. 6. & in
terminis ſuis in d. conſ. 122. col. 3. nu. 5. & 6. verſ. ideo
poſſet iudex. eo. vol. 2.
31 Quintò eundem modum ampliabis, † vt etiam te-
ſtes ſibi inuicem in modico in circunſtantijs, non au-
tem circa negocium principale, hoc eſt promiſſionis
de retrouendendo, diſſidentes, nihilominus pactum
iſtud probent, nec dicantur varij arg. eorum, quæ no-
tantur à Bart. in l. eos. col. 2. nu. 8. verſ. quæro, quæ di-
cātur. ff. ad leg. Cornel. de falſis, & Bal. ac Io. de Imo.
in l. his verbis. §. vlt. arg. illius tex. ff. de hære. inſt. Inn.
in c. fraternitatis. de hæret. quos ſequitur Alex. in cōſ.
5. in cauſa inquiſitionis formatæ. col. 3. nu. 10. verſ. nō
obſtat etiam, ſi diceretur. vol. 1. & in conſ. 105. viſo, ac
diligenter cōſiderato. col. pen. nu. 22. ver. 7. & vlt. vol.
4. vbi multa ad id adducit. & in cōſ. 149. viſo proceſ-
ſu inter Michaelem. col. 3. nu. 10. ver. & in depoſitio-
nibus. vol. 6. in conſ. 88. quoniam omne datum. col. 4.
nu. 17. verſ. nec etiam obſtat. eo. vol. 5. in conſ. 24. ani-
maduerſis his. col. vlt. num. 43. verſ. non obſtat, quod
teſtes. vol. 2. & in conſ. 42. in cauſa, & lite inter Chri-
ſtophorum. col. vlt nu. 19. verſ. prætereà. vol. 3. & * cō-
munem hanc eſſe concluſionem ipſemet dicit in cō-
ſil. 47. abundè. col. 2. nu. 5. verſ. nunc eſt videndū. vol.
2. idem ſenſit Dec. in conſ. 163. in cauſa matrimonia-
li. col. 7. & 8. n. 15. & 16. ver. 11. & multi alij, quos lon-
gū eſſet enumerare, & in propoſito noſtro ad proban
dum pactum de retrouendendo conſuluit idem Alc.
in d. conſ. 122. col. pen. 14. ver. non obſtat, ſi dicatur.
vol. 2.
Subampliabis ampliationem hanc, etiam ſi ipſi te
32 ſtes † in ſuis depoſitionibus viderentur cōtrarij: nam
quando pars principaliter non tendit ad improban-
dum ipſum inſtrumentum contractus, nec teſtes con-
tradicunt expreſſis in ipſo inſtrumento, ſed potius fa-
tentur omnia contenta in eodem; verum deponūt de
ijs, de quibus extra inſtrumentum fuit actum, & con-
uētum inter ipſas partes, nempè, vt pars teneretur al-
teri retrouendere; tūc ēt ſi inter ſe repugnent, proba-
būt pactum iſtud; vnde ſi in præſentia agitur, ꝙ illud
pactum intelligatur repetitum in ipſo contractu ven-
ditionis ex mente partium, nec cenſeatur per ſequen-
tia receſſum à dicta promiſſione, nō icciroo ſequitur
quod per illos teſtes pars velit probare illud inſtrm
eſſe falſum, nec ꝓpterea ſumus in caſu, in quo loquū-
tur ea, quæ not. in l. in exercendis. C. de fid. inſtr. & in
l. optimam. C. de contrah. & commit. ſtip. & in l. 1. §.
ſi quis neget. ff. quemad. teſtam. aper. & in c. cum Ioā.
de fid. inſtr. nam ſi pars id præcipuè ageret, vt probare
vellet inſtrumentū ipſum contractus falſum eſſe, tūc
proculdubio à cauſa caderet, ſi per huiuſmodi teſtes
illud poſſe probare crederet: cum ad inſtrumentum
33 falſitatis † conuincendum requirant teſtes omni ex-
ceptione maiores, nō ſolū in perſona, ſed etiā in ſuis
dictis, vt nos ſupra latè probauimus in præfa. diuiſ. tr.
de probatio. q. 6. incip. hactenus. nu. 68. cum ſeq. verſ. r.
ſuperiorib. vol. 1. ſed ad probandum pactum iſtud de
retrouendendo, quod eſt quid extra ipſum inſtrumē-
tum, tunc prædicti teſtes non omninò integri vtiq;
ſatis erunt. ita ego elicio ex dictis Alex. in d. cōſ. 122.
col. pen. ſub nu. 11. verſ. nec obſtat etiam ſi dicatur.
vol. 2. qui quidem an rectè ſenſerit, lector tu videris.
34 Sextò, velim amplies, † vt etiam per vnum teſtem
cum fama poſſit iſtud pactum de retrouendēdo pro-
bari, vt conſultus reſpondit Imo. in conſ. 92. incip. vi-
ſis ac conſideratis; cuius ſententię ſe ſubſcripſit Marſ.
in l. de minore. §. plurimum. nu. 8. verſ. adde etiam. ff.
de quæſ. quibus accedit Boer. in d. deciſ. 185. in prin. &
Cagnolus in d. l. 2. nu. 108. q. 5 a. C. de pact. int. empto.
& vendi.
35 Septimò ampliabis, † vt etiam ſi teſtes in ſuis dictis
eſſent ſingulares, veluti, quia vnus deponeret de con-
feſſione pacti de retrouendēdo facta à vendente co-
ram emente, alius itidem de alia confeſſione alio tē-
pore facta præſente parte; tamen cum vnaquæque ex
iſtis confeſſionibus faciat ſemiplenam probationem,
hi teſtes probarent dictum pactū, & ambæ ſimul cō-
iugi poſſent ad plenam faciendam probationem: vt
habemus à Paulo Caſtr. in conſ. 92. quod præfata ſen-
tentia. nu. 6. verſ. in caſu verò noſtro. vol. 2. & in l. Pu-
blia. §. vlt. ff. depoſ. Rom. itidem in conſ. 290. in caſu
propoſitæ conſultationis. num. 7. in l. nuda reſponſio.
poſt prin. ff. de dona ex not. per Bar. in l. cum ſcimus.
C. de agri. & cenſ. lib. 10. quē ad id allegat Alex. in l.
capite 5. ff. de adult. quos vnà cum alijs ad id adducit.
Ruin. in cōſ. 72. ſuper eo. de quo quæritur. in prin. vol.
4. ſed vltra eos, ab eo citatos, idem ſenſere Iaſ. in l. ſi
pacto. num. 5. C. de pact. in l. ſed & ſi poſſeſſori. §. vlt.
nu. 8. ff. de iureiur. poſt Rom. ibidem. idem Iaſ. in §. in
perſonam. nu. 48. verſ. item confeſſio extraiudicialis
inſt. de actio. Marſ. in l. 1. num. 40. C. de ſica. in l. 1. §.
quæſ. ſub nu. 2. ff. de quæſtioni. Bertr. in conſ. 175. non
dubito. nu. 6. vol. 1. in nou. & in conſ. 175. ex incertis.
nu. 6. vol. 2. itidem in nou. Grat. in conſ. 34. in præſen-
ti. nu. 21. vol. 1. Gram. in cōſ. cum. 79. in cauſa honora-
bilis. nu. 12. & Rober. Maran. in tract. de ord. iud. actu
5. ſ. par. iud. nu. 115. & hanc communem * eſſe ſenten-
tiam ab omnibus receptam teſtatur Mandoſ. in addi.
ad conſilium Rom. 250. ſuper verb. determinat. in
litera G. in fi. & in caſu noſtro id aſſerit Caſt. in d. cōſ.
143. nu. 3. vol. 2. quem ad id allegat Rol. à Val. in co.
conſ. 50. nu. 8. & 17. lib. 4.
36 Apertè tamen † huic ampliationi repugnat Ruin.
in d. conſ. 72. col. 3. nu. 6. verſ. nec obſt. no. per Bar. eo.
vol. 4. vbi inquit, quod quando cōcurrunt plures pro-
bationes imperfectæ, quę differunt numero, & ſpecie;
ſicut probatio vnius teſtis de veritate, & probatio fa-
mæ, vel confeſſionis factæ per duos teſtes in abſentia
partis, quod iſto caſu dictæ probationes, quæ differūt
numero, & ſpecie, plenè probant; ſecus quādo plures
ſunt probationes imperfectæ, quæ numero tantū dif-
ferunt, & non ſpecie; quia tunc non coniunguntur ad
plenam probationem faciendam, ſicut qn̄ probantur
diuerſæ confeſſiones in præſentia partis, & alij duo de
alia ſimili confeſſione. Et ibidem Ruinus rationem
reddit: quia iſto caſu dictæ confeſſiones eiuſdem ſpe-
ciei intelliguntur factæ, vt quis habeat plures proba-
tiones, ſecundum Bar. & alios in l. triticum. ff. de verb.
oblig. per l. Sempronius. ff. de leg. 2. proptereà nō de-
bent coniungi, vt ex eis vna tantum probatio efficia-
tur: nam actus agentium non debent operari, vltra
eorum voluntatem. l. ſi quis nec cauſam. ff. ſi cert.
petat. ſed quando probationes imperfectæ differunt
numero, & ſpecie, vna intelligitur fieri ad coadiu-
uandam alteram: icciroò coniunguntur ad vnā pro-
bationem perfectam efficiendam, iuxta ſententiam

eiuſdē Bart.in d.l.admonēdi,quem Ruin.dicit ita debere intelligi.

37 Verumtamen priorem ſententiam † veriorem eſſe cenſeo, ſolumq; Ruinum in cōtraria fuiſſe opinione propè dixerim. quin etiā ipſemet Ruinus immemor eius,quod ante conſuluerat à contraria,& priori ſtetit ſententia in conſ.40.in fi.eo.vol.4.hanc eandē magis *cōem doctrinā Bartoli vocat Curt. in d.l.admonendi.nu.298.verſ.ego ſequor.ff.de iureiur.ꝙ ſcilicet duę ſemiplenæ probationes in ſuo genere perfectę coniūgantur ad plenam probationem faciendam: ꝙ etiam multis cōprobat: ſubiungens, hanc doctrinā in iudicando eſſe obſeruandā,eandē ſequutus eſt Paul.Caſt. in cōſ.380.iudex eſt miniſter Dei. col.2.nu.7.ver.& ſi dicatur.vol.1.vbi inquit,quod poſito etiā,quod hmōi teſtes de confeſſione deponentes non eſſent cōteſtes, nempè,quia vnus deponeret de confeſſione facta die lunæ,alter de confeſſione facta die mercurij, nihilominus iſtos probare; ea ratione quia non inducantur principaliter ad probandam confeſſionē, ſed ad probandum pactum de retrouendendo, quod ex ipſa cōfeſſione probatur, ſicut dicimus in ſimili,cū quis vult probare,ſe fuiſſe in poſſeſſione iuriſdictionis, & vnus teſtis dicit,quod vidit eum ſuſpendere vnum hominē die lunæ,alter dicit, quod vidit alium ſuſpendere die martis,alter aliū die mercurij;iſti non cēſentur ſingulares in dictis ſuis, licet non conueniant in tempore, quia non inducuntur ad probandū ſuſpenſiones, ſed poſſeſſionem iuriſdictionis, quæ per ſuſpēſiones probatur:& ideò tales concludenter probāt, vt ait Spec. in tit.de teſte.§. iā de interrogatorijs.nu.13. verſ. hinc eſt,quod.& in tit.de inquiſitio.§.1. nu.17.verſ. quid ſi vnus.& nu.18.verſ.& prodeſt hoc. quē ſequitur Caſt. vbi ſupra.idem decidit ipſemet Pau. Caſt.in conſ.21. viſo proceſſu,& inquiſitione.col.4.nu.38.vol. 3. eidē priori ſententiæ ſe ſubſcripſit Alex.in cōſ.53.in cā vertente inter Michaelem. col.3.ſub nu.4.verſ præterea. vol.1.quo in loco reſpōdit,qđ præſuppoſito ēt, ꝙ teſtes de confeſſione deponentes eſſent ſingulares, tū per eos plenè probari, ex eo, ꝙ actus confeſſionis ſit actus reiterabilis, quo caſu nunquam poſſunt dici teſtes ſingulares,vt no.gl.in l.ob carmē.§.vlt.ff. de teſti. ꝑ Inn.in c.qualiter, & quādo de accuſ.& in c.licet ex quadā. de teſtib.pro ca ēt conſuluit Soc.iun.in conſil. 90.nu.13.vol.2. vbi ait,quod quando teſtes deponunt de diuerſis confeſſionibus debiti, dicitur probatū debitū, licet teſtes circa confeſſiones dicātur ſingulares, & ibidem vltra Caſtr.confirmat id authoritate Curt. Iun.in conſ.64.præſupponitur in facto. col.4.in prin. ſub nu.7.verſ.2.principaliter.cum iſtis præterea ſenſit Io.Bap.Ferre.in cōſ.62.ꝓ domino Franciſco.circa fi. nu.8.ver.2.principaliter.vol.1.& in hypotheſi noſtra hoc cōprobauit idē Caſt.in d.conſ.143.col.3.poſt nu. 3.vol.2.atq. Rol.à Val.nuncupatim aduerſus Ruinū in d.conſ.50.nu.17.verſ.præterea dici ēt poſſet lib.4.

Hunc igitur in modum priori ſentētia corrobora-
38 ta;velim primò eam intelligas,† vt procedat,& teſtiū depoſitio ſuper confeſſione pacti de retrouendendo, tunc demum probet, quādo a parte fuiſſet acceptata, & nō aliter:ita tradit Cyn.in l.1.q.6.C.de cōfeſ.vbi ēt Sal.oppoſ.15.& idē Sal.in l.iubemus. C. de liber. cau. vbi infert,quòd non ſufficit, vt teſtes producti dicant confeſſionem fuiſſe factam parte præſente, niſi ēt dicāt,& acceptante. & in l. generaliter. q.6.C.de nō nu. pec.ꝙ placuit,& Crot. in conſ.41.nu.9. Iaſ.in l.poſtquam liti.col.1.n.2.C.de pact.& in l.error.nu.4. C.de iur.& fact.ign. Alex.in conſ.174.in cauſa,& lite inter magiſt. Dominicum.col.1. nu. 2. verſ. præſuppoſito. vol.6.& in cōſ.131. in cauſa inter vniuerſitatem. col. 2.nu.8.vol.4.cum multis alijs ad id adductis à Rol.à Val.in d.conſ.50.nu.12.verſ. vlterius dicitur. lib.4.

39 Huic tamē contraria ſententia† propius ad veritatē accedit,quam ſequuti ſunt Abb.in c.vlt.in 4. no. nu. 5.per illum tex.de ſucceſ.ab inteſta. Dec.in d. l. poſtquam liti.col.1.num.8.C.de pact. & in c. at ſi clerici. nu.21.in fi.de iud.Pariſ.in conſ.74.nu.58.vol.2. Natt. in conſ.260.circa caſum in fi. lib. 2. Soc. in conſ.228. * nu.6.vol.2.& hanc* communem eſſe Doct. ſententiā aſſerit doctiſſimus Burſa.in conſ.2. viſis his. num. 16. vol.1.Alex.in l.ſuus.nu.3.C.de repud.hered.eandem * veriorem,& *communē dicit Alc. in tract.præſumpt. reg.3.præſump.21.nu.8.cum plur.ſeq. verſ. contrariū ergo.vbi plurimis tum authoritatibus, tum rationibus optimè illam corroborat. idem facit Petr. Duen. in reg.119.incip. confeſſio extraiudicialis.nu. 1.verſ. contrariam opinionem, & in propoſito noſtro eandem ſequutus eſt Caſt.in d.conſ. 143. ſub nu. 3.quem ad id allegat vna cum multis alijs Rol.à Val. hanc eandem ſententiam ſequens in d.conſil. 50. num. 18.

40 verſ.vlt imò.Si vero† quo pacto hę inter ſe diſſidētes opiniones conciliari poſſint videre volueris, adeas Gab.in ſuis commu.concl.lib.1.tit.de confeſ.cōcluſ. 2.nu.2.& ſeq.& concl.noſtram.349.in verb.cōfeſſionem extraiudicialem.nu.16.vol.1.vbi latè de hoc.

Ad hæc eadem ſeptima ampliatio tibi limitanda
41 eſt,vt locum non habeat,† quando teſtes deponerent de diuerſis confeſſionibus diuerſo tempore abſente parte extra iudicium factis:hoc enim pacto teſtes deponentes non probātēt fiduciariam hanc venditionem,vt probatur ex l.certum.§.ſi quis abſente. ff. de cōfeſ.vt ſępenumero contingere ſolet,quando venditores inter loquendū,& confabulandū cū ſuis,& alijs conqueruntur in abſentia ipſorum emptorū de ipſis emptoribus,qui reſpondēnt referētibus ſibi querimoniā,ſe contentos eſſe pretium recipere, quandocunq; venditores voluerint, quæ verba videntur potius eſſe
42 quædam pollicitatio,† quæ à pacto diſtinguitur.l.pactū.ff. de pollici. vel videtur tractatus de pacto futuro,ex quo tractatu concluſio pacti nō probatur; quia
43 multa† dicuntur, quæ non fiunt vt ait Bald. in l. cum allegas.col.3.nu.8.verſ.ſcias ēt.C.de vſur. per l. ſciendum.§.edictum.ff.de ædil.edict. & idē in l. multū intereſt.col.2.poſt nu.2. verſ. reſpondeo. C. ſi quis alte. vel ſibi.& reſpondit Alex.in conſ. 13. ex his, quæ in themate col.pen.nu.17.verſ.alij vero teſtes.vol.1.vbi ad id multa adducit.& in conſ.18.viſo proceſſu cauſę vertentis inter Ant.col.2.nu. 2 verſ.quinimò, & fortius.eo.vol. 1. cū multis alijs in eandem ſnīam deductis à Boer.in d.dec.183.col.2.ſub nu. 2. & in propoſito noſtro id abundè confirmat Dec.in d.conſ.18.col. 3.poſt nu. 4. verſ. primus enim teſtis. & in conſ. 310. viſis diligenter atteſtationib.nu.6.& 7.verſ.2.

44 Octauo ampliabis, vt etiam ſi teſtes deponerēt de confeſſione à partibus facta pacti de retrouendēdo, nec dicerent de tempore,quod emptor ſtatuit,& præfixit vēditori ad rem recuperandā,nec de proteſtatione,quæ coram notario, & teſtibus in iſtiuſmodi caſibus ſolet fieri, quod ſcilicet aliàs elapſo illo tempore nō reciperet eum, nihilominus fiduciariam illā venditionē factā fuiſſe optimè probarēt; ex eo, qđ pactū iſtud pōt fieri ſine tēpis præfinitione, & ſine tempore aliquo determinato conſiſtere poſſit; & imputādum ſit emptori,ſi nullum præfixit tempus,nec fuerit proteſtatus, ut ſuprà;ut ita in themate noſtro determinauit ex multorū authoritate,& ratione Boer.in d.deci. 183.nu.12.& 13.uerſ. & prædictis non obſtātibus. ubi ſubiungit ita deciſum fuiſſe Neapoli in fauorē Ant. Lauren.contra Io.Coquart.die 19. menſ.Octob.ann. Domini 1522. motus authoritate Franc. Purp. ita in terminis decidētis in l.cū fundus.in §. ſeruū nu. 14.in fi.ff.ſi cer.pet. ut latius ibidem per eum uideri poteſt.

45 Nonò amplio,† ut ēt cum uenditor modū non habens redimēdi rē fiduciaria uenditione emptori traditā, uel nolēs ante finē conuenti inter eos temporis eā redimere, dubitat, ne in futurū probationis pacti de retrouendēdo copia pereat, ueluti ꝑ mortē teſtiū, poſſit

poſſit enarrare, vt teſtes ad ęternam rei memoriam exa-
minentur, cum nullum de fiduciaria venditione cō-
fectum fuit inſtrumentum, ſed de eo tantum conſtat
ex præſentia proborum virorum, per c. ſignificauit de
teſtib. iuxta ea, quæ obſeruauere Bar. Bal. & cæteri in
auth. ſed & ſi quis. C. de teſtib. & quæ tradidere Paul.
Caſt. in l. vlt. §. in computatione col. 2. nu. 6. C. de iur.
delib. Alex. in l. vlt. col 6. ſub n. 21. C. de edi. diui. Adr.
tol. & in conſ. 203. ſuper themate, & dubijs. col. 2. nu.
7. vol. 2. & præ cæteris, Soc. ſen. in conſ. 244. conſide-
rata facti contingentia per tot. vol. 2. vbi pulchrè ma-
teriā hanc examinationis teſtiū ad ęternā rei memo-
riam explicar, & in hac noſtra facti ſpecie tradidit
Cagn. in d. l. 2. q. 32. n. 139. C. de pac. inter emp. & vēd.

Hæc tamē, quæ à nobis huculq; de teſtibus ad pro-
bandum pactum de retrouendendo deducta fuere,
46 velim limites, † vt venditori agenti contra emptorē
ad retrouendendum rem, cui emptor negauit pactum
de retrouendendo, cuiq; venditori aſſignatus fuit ter-
minus ad probādum, & qui produxit teſtes in termi-
no, qui tamen citati venire noluerunt: lapſo termino
non ſit danda alia dilatio ad probandum idē pactū,
& ſi per ipſum non ſteterit, ſed per teſtes, quominus
illud probare non potuerit; eo quod inſtare debebat,
vt cogeretur comparere mulcta indicta, & captis pi-
gnoribus; hæc eſt elegans, & inſignis Bal. doctrina in
l. quibus diebus. in princ. ff. de conditio. & demonſtr.
vbi ait nullam legem hac meliorem eſſe ad hoc in
toto iure. eundem Bal. ſequuntur ibi. Paul. Caſtr. nu.
3. verſ. & dicit Bal. & Soc. ſen. nu. 4. verſ. ex quibus de-
ducitur. ad idem reſpondit Dec. in conſ. 677 viſis, &
conſideratis. nu. 3. quos vnà cū alijs in materia noſtra
referendo ſequitur idem Cagn. in d. l. 2. q. 33. nu. 141.
C. de pact. inter empt. & vend.

CONCLVSIO MCXLVIII.

ARGVMENTVM.

Papæ aſſertioni ſtandum eſſe, & quatenus.

SVMMARIVM.

1 *Papæ aſſertioni ſtandum eſt.*
2 *Papæ literæ, in quibus commendat aliquem iudici ſecula-
ri tanquam Plebanum illius plebis, probant illum eſſe
Plebanum.*
3 *Papæ actus non poteſt eſſe, niſi circa veritatem. Et cur, ibi-
dem.*
4 *Papę aſſertioni quando, & quibus in caſibus ſtandum ſit,
pluribus modis declaratur, remiſſiue.*

1 Summi Pontificis † aſſertioni ſtandum eſ-
ſe, ſtatuit apertè clem. literis. de proba. vbi habetur
Papæ plenariam fidem adhibendam eſſe, quod etiam
elicitur ex c. nobiliſſimus. 97. diſt. & tradidit Bar. in l.
ambitioſa. nu. 28. ff. de decr. ab or. facien. & no. per gl.
* Card. & Imo. & reliquos Scribētes* cōiter in d. clem.
Lap. alleg. 7. diſceptat an literæ. dicens, quod literæ,
2 † vbi Papa cōmendat aliquē iudici ſeculari, tanquam
Plebanum illius plebis, huiuſmodi literę probant illū
Plebanum. & alleg. 121. aliàs 67. incip. clem. ſi ſumus.
& alleg. 121. quantum ad nunciationem. Miſis in re-
per. verſ. verba narratiua, vbi ſe remittit ad alleg. Lap.
ſup. cit. Cald. cōſ. 7. tit. de reſcrip. Io. And. in c. nō licet
de reg. iur in 6. Fed. de ſen. conſ. 117. caſus talis eſt, Io.
Old. conſ. 258. Inn. Epiſcopus Fel. in c. nonnulli. §. ſūt
& alij verſ. amplia 4. etiam ſi in reſcripto. de reſcript.
Gem. conſ. 53. pro examinatione dictorū dubiorum.
col. 3. verſ. nec obſtat, ſi dicatur. Soc. conſ. 266. in cau-
ſa, quæ vertitur. nu. 32. vol. 3. Ruin. cōſ. 227. nu. 6. vol.
1. conſ. 148. nu. 8. vol. 4. Tiraq. de vtroq; retract. par. 1.
nu. 49. gl. 14. §. 1. Ant. Gab. latè concl. 2. tit. de prob.
3 Nec id quidem mirū videri debet, cū actus † Sum.
Pont. non poſſit eſſe niſi circa veritatem, cum veritas
ipſa Deus ſit, cuius vices in terris Pont. gerit, ac ideo
ſanctus, & beatus ac etiā meritò verax exiſtimatur,
vt inquit Ioſeph Ludo. concl. 14. verſ. infertur 4.
4 Pluresque tum ampliationes, tū limitationes ad hāc
concluſionem annectere poſſem, quæ quoniam in
verbo Princeps, & in verbo aſſertio, latiſſimè tractata
ſunt, conſulto omitto.

CONCLVSIO MCXLIX.

ARGVMENTVM.

Paries, quibus ſignis, & quomodo communis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Parietem eſſe communem, vel proprium alicuius, ſignis
quibuſdam ipſis parietibus affixis probatur.*
2 *Oneris quidquam alienæ rei imponere non licet.*
3 *Impoſitum ſi ſit aliquid in re imponens ius habuiſſe impo-
nendi præſumitur.*
4 *Paries præſumitur communis, ſi in eo à duobus tigna im-
miſſa ſint.*
5 *Paries quibus ſignis communis præſumatur.*
6 *Paries tunc communis præſumitur ex tignorum in eū im-
miſſione, vel alio ſimili ſigno, qū ambo ſunt in poſſeſſio-
ne muri, & non conſtat magis de iure vnius, quam alte-
rius. ſecus ſi ex aliquo appareret de potiore iure alterius.*
7 *Paries non præſumitur communis, quando conſtat alterū
ex vicinis ab initio ſua impenſa parietem fabricaſſe: nā
tunc ſi tigna immiſſa vicinus habeat, vel ſeclarius, aut
aquarolum, vel quid huiuſmodi nō præſumitur murus
communis, ſed potius cenſetur habere iure ſeruitutis.
Quod declara, vt nu. 9.*
8 *Paries tunc præſumitur communis, etiam ſi conſtet alterū
ex vicinis ab initio ſua impenſa murū fabricaſſe: quā-
do ille vicinus qui parietem ab initio ædificauit, habuit
precium conuenium, adeo vt dimidiam parietis partem
vendidiſſe videatur.*
10 *Parietem communem eſſe, vel proprium alicuius, probatur
ex iudicio, & relatione peritorum.*
11 *Parietem communem eſſe, vel proprium, probatur per inſi-
gnia, quæ vulgo arma familiæ dicuntur depicta in ipſo
pariete. Et cur, ibidem.*
12 *Paries ædificatus inter duas domos, in dubio præſumitur
communis pro diuiſo inter dominos domorū cuiuſliber
vſque ad medium parietis cuiuſlibet ex latere ſuo.*
13 *Parietem cōem pro diuiſo communem præſumi, in dubio.*
14 *Paries communis pro diuiſo, vel indiuiſo, ex quibus ſignis,
& coniecturis probetur. & nu. 15.*

1 Parietem eſſe cōem, † vel proprium alicu-
ius ſignis qbuſdā ipſis parietibus
affixis, probari poſſe manifeſtum eſt. Cum enim lici-
2 tum non ſit, † quidquam oneris alienę rei impon re,
l. quemadmodū. §. ſi protectum. ff. ad l. Aqui. l. qui vi-
tem. §. ſi ad ianuā. ff. quod vi, aut clam. Sabinus. ff. cō-
mu. diuid. l. ſi ædes. §. co. tit. l. quidam Hiberus. ff. de ſer.
3 vrba. præd. ſequitur præſumptio, quod ſi aliquid † im-
poſitū ſit, imponens habuerit ius imponendi; ita cō-
cluditur per Bar. & Doct. in l. damni infecti. §. cū pa-
rietem. qui legitur cū l. inter duos. ff. de damn. infect.
Ang. in d. l. quidā Hiberus. Cæp. i trac. de ſer. vrb. pręd.
c. 40. nu. 13. cū ſeq. Parit. in conſ. 116. nu. 9. cū ſeq. vol.
4. & conſ. 63. in prin. vol. 1. Ruin. conſ. 55. nu. 6. & ferè
per tot. vol. 4. Corn. conſ. 213. num. 1. verſic. prout in
ſimili paries communis vol. 4. & cōſ. 90. nu. 14. vol. 2.
quod etiam ſenſit Hieronym. Gabr. conſil. 109. per

4 totũ, hinc eſt, quod ſi in pariete † impoſita ſigna ſint à duobus, paries communis præſumatur, vt dicit Cępo in d. trac. c. & num. alleg. Item ſi feneſtras habent 5 in d. pariete, vel caminum, vel neceſſarium, Item ſeclarium, aquarolum, canale, fiſtulas, balneum, puteũ, ciſternam, fontẽ, lauellos, annulos ferreos, lampades, ferreas, muros affixos, & perforatos ferrea inſtrumẽta ſupra quibus perticæ ponuntur pro extendendis ad Solem veſtibus, vel linteaminibus, candelabra, cæteraq; huiuſmodi ſigna, ex quibus facile eſt conijcere, cuius paries ſit, vt ponit Cæp. ſup. cit. loco Hier. Gabr. d. conſ. 149. & omnes ſup. citati Doct.

6 Limita primam concluſionem, † vt non procedat, quando vnus ſolus prius eſſet in poſſeſſione totius parietis, puta quia haberet feneſtras penetrantes totum murum, vel claues ferreas in eodem immiſit perforantes totum murũ, iuxta tradita à Bart. in l. 1. ſi quis propterea. ff. de iti. actuq; pri. nam tunc licet ab alio vicino fuiſſent immiſſa tigna, vel qd ſuper eo fuerit ędificatum, non præſumeretur paries communis, ſed debebit immittens tigna, vel ædificare volens probare de iure immittendi, aliàs iniuſta dicetur facta immiſſio, & tolli poterit per illum, qui poſſidet propria authoritate, vel poterit agere interdicto vti poſſidetis: ita reſpondit Rui. cõſ. 55. nu. 5. cũ ſeq. vol. 4. vbi dicit, quod cõcluſio noſtra procedit, qñ ambo vicini ſunt in poſſeſſione muri, & non conſtat, quis illorũ murum ædificauerit, & ſic qñ non apparet magis de iure vnius, q̃ alterius; nã tunc donec ꝓbetur contrarium põt præſumi, q̃ murus ab illis communiter poſſeſſus ſit cõmunis, ibiq; ſubiungit, q̃ quatenus Doctor. dicunt p immiſſionem tignorum murus probatur communis, intelligendum eſt quoad qualitatem communionis, videlicet an pro indiuiſo, an pro diuiſo: ſed non præſupponitur murus communis, vt quia in eo ſolo edificatus: nam quoad dominium ipſius hoc non operãtur tigna, aut alia ſigna: cum quoad dominium ipſius hoc non operantur tigna, aut alia ſigna: cum iſte nõ ſit concludens modus probandi dominium: nec iſte modus probandi dominium traditur per Doct. in locis, vbi declaratur, quomodo dominiũ probetur, & hoc quando ambo ſunt in poſſeſſione muri, & nõ cõſtat magis de iure vnius, quam alterius: ſecus ſi ex aliquo appareret de potiore iure alterius: quia non obſtantibus talibus ſignis immiſſis, & appoſitis ceſſaret pſum̃ptio cõmunionis, & illa immiſſio præſumeretur iniuſta, tanq̃ facta cõtra potiora iura alterius & ita ex omni ſententia cũ Cæp. in d. c. de parie. & muro, teſtatur.

7 Limitatur ſecundò, † vt non procedat concluſio, quando conſtat alterum ex vicinis ab initio ſua impẽſa parietem fabricaſſe; tunc enim ſi tigna immiſſa vicinus habeat, vel ſeclarium vel aquarolũ, vel quid huiuſmodi, nõ præſumitur murus communis, ſed potius cenſetur habere iure ſeruitutis: ita dicit Cæpol. ſupra citato loco. nu. 17. verſ. aut vicinus nullũ habuit precium. arg. l. quoties l. 1. §. 1. ff. de ſeruit.

8 Sublimitatur tamen hæc limitatio, † vt non procedat, quando vicinus, qui murum ab initio ædificauit, habuit precium conueniens, adeò vt dimidiã parietis partem vendidiſſe videatur, vt ſenſit Cæp. ſup. cit. c. vbi dicit ex qualitate precii cognoſci poſſe, an dominus voluerit eas res imponi iure communionis, an iure ſeruitutis, alleg. gl. no. in l. 1. §. qui ſuperficiem, in verſ. agendo. ff. de ſuperficiebus. gl. in l. in obſcuris, & in l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. Bartol. & Doct. in l. 1. C. de iure emph. cum cæteris, quos apud ipſum videre poteris.

9 Secundò intelligi, † dummodo ex aliquo ſeruitus appareret, vel præſumi poſſet impoſita: alias quando paries, & murus fuiſſet à principio ædificatus impenſis alterius, propter quas poſſeſſio, & dominium probatur, debet qui immiſit, vel ædificauit, docere de ſuo iure immittẽdi, & ædificandi, aliàs omne immiſſum, vel ędificatum poterit tolli de facto per poſſeſſorem, & dominum ipſius muri, vel medio iuris poterit cogi ad illud tollendum, cum nemo turbandus ſit à ſua poſſeſſione. l. quemadmodum. §. 1. ff. ad leg. Aquil. & l. ſi vitem. §. ſi ad ianuam. quod vi, aut clam Bart. in l. 1. §. nunciatio. ff. de oper. no. nunc. & poſſeſſio, & dominium, quod dicitur reſidere apud ædificatem rem de ſuo, transfert onus probandi in prætendẽtem rem communem, aut ſubiectam ſeruituti, cum alias ſeruitus non præſumatur impoſita.

10 Secundò parietem communem eſſe, † vel propriũ alicuius, probatur ex indicio, & relatione peritorum, puta fabrorum murariorum, vel architectorũ, quorum dicto ſtandum eſt, vt putat idem Cæp. in d. tract. tit. 40. nu. 14. verſ. item intelligi poterit.

11 Tertiò probari poteſt † per inſignia, quæ vulgo arma familiæ dicuntur, depicta in pariete, regulariter enim probatur eius eſſe rem, cuius inſignia ſunt. l. qui libertatem. §. fin.

12 Quartò † paries ędificatus inter duas domos, in dubio cẽſetur communis pro diuiſo inter dominos domorum cuiuſlibet vſque ad medium parietis cuiuſlibet ex latere ſuo.

13 Secundò autem eſt, † in dubio parietem communẽ pro diuiſo communem præſumi, Bart. in l. damni infecti. de dam. infect.

14 Probatur autem † eſſe communẽ pro indiuiſo, vel pro diuiſo ex ſignis, & coniecturis, vt ſuperius etiam diximus.

15 Quod ſi ſ[illegible] excedant, † pro indiuiſo communis reputatur. Idem eſt de feneſtris, ædificatione, & huiuſmodi, ex quibus facilè eſt diiudicare, paries ſit cõmunis pro diuiſo, an pro indiuiſo, vt ait Cęp. ſupr. cit. loco. Bero. cõſ. 131. n. 6. uol. 3. Corn. d. cõſ. 40. Hier. Gab. q ſuper hoc conſuluit in alleg. cõſ. 149. per tot.

Reliqua ad parietis materiam pertinentia tradit Cæpo d. c. de pariete, & muro, quæ ideò hic omnittimus, quia ab ipſo facillimè colligi poſſunt, & ad materiam probationis minimè ſpectant.

CONCLVSIO MCL.

ARGVMENTVM.

Ex quibus coniecturis Parochianus quis probetur.

SVMMARIVM.

1 *Parochianus is præſumitur, qui per totum annum, uel maiori parte anni habitat in aliqua parochia, ibique audit diuina, & percipit eccleſiaſtica Sacramenta.*

2 *Parochianus ex ſignis, & coniecturis ibi traditis tunc probatur, quando in parochia habitat animo ibi manendi: alias ſecus, ut ibidem.*

1 Parochianus is præſumitur, † qui per totum annũ, vel maiori parte anni habitat in aliqua parochia, ibiq; audit diuina, & percipit eccleſiaſtica Sacramẽta, eiq; à Parocho eccleſiæ ſpiritualia miniſtrantur, & eidẽ in foro pęnitentiali confitetur peccata ſua, ab eoq; prædicationes audit, & verba Dei; ita ſcribit Pendu Vb. in tract. de canonica epiſcopali. c. 7. canonicæ parochialis. nu. 2. per ea, quæ habentur in c. fin. de paroch. & eorum, quæ no. Pan. in clem. dudum. §. rerũ ſuper verbo, Parochialibus Sacerdotibus. Hoc voluit etiam Bea. Ant. in tract. de excommunica. c. 54. num. 5. & id confirmat præterea Io. de Selua. in tractat. de beneficio. q. 42. num. 7. & allegat Abb. in rub. de vita, & hone. cleri.

2 Limitatur tamen hoc procedere, † quãdo habitat quis animo manẽdi. Nam ſi quis ad locum aliquem acceſſe-

acceſſerit poſt breue tempus receſſurus, etiã ſi ab aliqua eccleſia percipit diuina, & in aliqua parochia habitet, non tamen idcircò dicetur Parochianus. c. is, qui de ſepultu. in 6. Io. de Sel. ſup. cit. trac. de benefi. q. 42. nu. 7. Bea. Anto. d. tract. de excom. nu. 5.

CONCLVSIO MCLI.

ARGVMENTVM.

Partum abortiuum eſſe, nec viuere poſſe, quibus probetur modis.

SVMMARIVM.

1 *Partum abortiuum eſſe qui dicit, & eum natum eſſe ſexto menſe, id probare debet.*
2 *Partus abortiuus probatur ex eo, quod natus ſit ſexto, vel octauo menſe, etiam ſi viuus natus ſit, vt ibidem infra. Et cur, ibidem.*
3 *Argumentum à contrario ſenſu, validum eſt in iure.*
4 *Incluſio vnius temporis, alterius continet excluſionem.*
5 *Partus ante ſeptimum menſem natus dicitur potius eiectus, quàm emiſſus.*
6 *Intellectus l. quod dicitur. ff. de lib. & poſthum. & l. pen. C. de poſthum. hæred. inſtituen.*
7 *Paria ſunt nõ naſci viuũ, vel viuũ naſci. & viuere nõ poſſe.*
8 *Octauo menſe natos vltra octauum diem viuere non poſſe.*
9 *Octauo menſe nati non viuunt, niſi in Aegipto, & adhuc rarò: & ibidem plura de octauo menſe natis.*
10 *Partui quod tempus maturũ, aut immaturũ ſit remiſſiuè.*
11 *Partum abortiuum eſſe, & viuere non poſſe probatur per peritos in arte.*
12 *Peritis in arte ſtandum eſt.*
13 *Pariendi actus generatim probatur per obſtetrices.*
14 *Partum immaturo tempore natum ex iſtis ſignis ipſum viuere poſſe concludenter non poſſe probari, quod ſcilicet, oculum aparuerit, crus, vel brachium attraxerit, aut ex ore eſſlauerit.*
15 *Probatio debet neceſſariò concludere.*
16 *Non probat hoc eſſe, quod ab hoc contingit abeſſe.*
17 *Partus viuus etiam editus ſexto menſe non cõcluditur neceſſario, quod ſit vitalis, ꝙ fuerit organizatus, & articulatus, & membra diſtincta habuerit. Et cur ibidem.*
18 *Partum ante ſeptimum menſem non organizari, neq; articulari, & vix in ipſo ſeptimo menſe.*
19 *Partus immaturo tempore editus ſi probetur, quod erat articulatus, & habebat membra diſtincta, præſumitur, quod fuerit vitalis; & ob id volenti contrarium dicere incumbit onus probandi.*
20 *Partus abortiuus ex eo probatur, quod mulier nulla ſigna pariendi dederit, quod ea mortua ſit, quod partus fuerit cæſus ex vtero, nec ipſe tentauerit exitum, quod deindè ſtatim perierit.*
21 *Partum abortiuum non fuiſſe ad probandum nõ admittuntur teſtes, quoties veriſimile eſſet, eos habere affectionem, vt actus efficiatur, vt ibid.*
22 *Partum abortiuum fuiſſe non probat ſolius matris atteſtatio, ſed periti in hac arte debent adhiberi.*
23 *Partum abortiuum non eſſe, vt viuere poſſit, qui natus eſt ſexto menſe, debet probari ꝑ tres idoneos teſtes, omni exceptione maiores, aut duos multũ excellẽtes. & cur. ibid.*
24 *Partum ſexto menſe editum abortiuum fuiſſe, nec uiuere potuiſſe, actor ad probandum admitti debet, etiam ſi pro ſe iuris præſumptionem habeat, ex uoluntate tamen, non neceſſitate.*
25 *Rei ſatis demonſtratæ fruſtrà adijcitur demonſtratio.*
26 *Intentio alicuius licet ſit ipſo iure fundata ex diſpoſitione legis; tamen ſi adhuc uult probare per teſtes, uel inſtrumentum admittendus ſit.*
27 *Partum ſexto menſe editum abortiuum fuiſſe, nec uiuere potuiſſe actor ad probandum admiſſus, & illud nõ probauerit: tamen in iudicio obtinere debet.*
28 *Aſtringens ſe ad aliquid probandum, nec probans, non debet cauſa cadere, ubi habet intentionem ſuam fundatam ex diſpoſitione legis.*
29 *Quoties aliquid de neceſſitate non requiritur, ſi illud interponatur, & inepte, non nocet.*
30 *Partum octauo, uel ſexto menſe fuiſſe natũ, & ob id abortiuum ſecundum communiter accidentia probare fere impoſſibile eſt. Et cur, ibid.*
31 *Conceptionis tempus neſcitur.*
32 *Partum octauo, ſextoue, aut ſeptimo menſe fuiſſe natum, quando directè per teſtes poſſit probari.*
33 *Partum fuiſſe abortiuum, quo pacto articuli ad probandum poſſint formari.*

Partus abortiui probationes aliquas ſupra tradidimus in concluſ. 1084. incip. natum quem eſſe vol. 2. ſed cum in præſentia circa hanc materiam nonnulla nobis adhuc dicenda in mentem veniant, hic commodè ſubijciemus, nec ea te celabimus.

1 Primò itaq; qui dicit † partum fuiſſe abortiuum, &
eum natum eſſe ſexto menſe id probare debet, vt cõ-
ſultus reſpondit Alc. in conſ. 13. decidi caſus præſens.
nu. 5. verſ. 4. concl. tom. 3. lib. 9. qui ad vlt. vol. inſcribi-
tur. is autem, cui hoc onus iſtud probandi incumbet,
2 probare poterit partum abortiuũ † fuiſſe ex eo, ꝙ na-
tus ſit ſexto, vel octauo menſe: nam licet etiã tunc tẽ-
poris viuus emiſſus fuerit extra ventrem matris tamẽ
quia natus ante ſeptimũ mẽſem, cẽſetur, & præſumi-
tur iuris diſpoſitione abortiuus, cũ partus quinq; aut
ſex menſium, & ante ſeptimum menſem editus, non
ſit perfectus nec perfectè editus, cum ſecundũ natu-
ram, & ſententiam doctiſſimi Hipocratis à iure rece-
ptam ſeptimo tantum menſe poſſe naſci perfectum
partum fuerit à legiſlatoribus comprobatum in l. ſe-
ptimo menſe. ff. de ſta. hom. ſequitur, vt non ante poſ-
ſit dici perfectus, ſed abortiuus à cõtrario ſenſu illius
3 legis, quod argumentandi genus † in iure noſtro vali-
dum eſt, vt in l. 1. §. huius rei. ff. de off. eius cui man. eſt
iuriſd. in l. ex eo de teſtibus, & in l. q teſtamẽto. §. mu-
4 lier. ff. de teſta. ex eo etiam, † quia incluſio vnius tpis,
alterius continet excluſionẽ. l. ſtatu liberũ. §. vlt. ff. de
leg. 2. ita præter eos, quos in ſupradicta noſtra concl.
citauimus, argumentatus eſt Fulg. in conſ. 69. incip.
punctus talis. nu. 1. verſ. aut ea quoq; ratione. cuius ſẽ-
tentiæ ſe ſubſcripſit Caſſa. in conſ. 19. factum tale eſt;
nobilis D. Antonius. col. 4. nu. 6. verſ. & etiam in iſto
caſu, & Alc. conſ. 23. hac in q. nu. 2. to. 3. lib. 9. qui ad
* vlt. vol. inſcribitur. vbi inquit hanc videri * cõem opi-
nionem, à qua pauci diſſentiũt, & ideò ab ea in iudi-
cando non eſſe recedendum, etenim ante ſeptimum
5 menſem † dicitur potius mater partũ eieciſſe, quam
emiſiſſe arg. l. ſi ſeruũ alienum. §. ſi mulier. & l. quin-
tus ff. ad l. Aqui. idẽ voluit Lancel. Dec. in l. ꝙ dici-
tur. ff. de lib. & poſth. & quãuis infans naſcatur viuus,
tñ quia ſecundum naturã viuere non poteſt, habetur,
ac ſi natus non fuiſſet, vt tenent Paul. Caſtr. Iac. de S.
Geor in l. pen. C. de poſthu. hær. inſti. cum alijs ab eo-
6 dem Alc. vbi ſup. alleg. & per hæc limitantur, † & de-
clarantur d. l. quod dicit. & d. l. pen. vt non procedant,
nec locum habeant, qñ partus natus eſt viuus tempo-
re tamen immaturo, adeò vt ſecũdum cõem curſum
naturalem omnino breui moriturus ſit, & viuere nõ
poſſit: iſto enim caſu habetur pro nato, & pro mor-
tuo, & pro abortiuo; vt pluribus tum authoritatibus,
tum etiam rationibus declarauit Pariſ. in cõſ. 56. agi-
tur in præſenti. à nu. 5. vſq; ad num. 11. verſ. quæ con-
cluſio. vol. 2. & quod partus, qui editus ſit, licet viuus
octauo menſe habẽdus ſit pro abortiuo, decidit Affl.
in dec. 236. Petrus de S. Iuliano. nu. 5. ꝑmotus autho-
ritate Cyn. ita decidentis in d. l. ſeptimo mẽſe. & Bal.
in l. ea quidem. col. 3. C. de accu. ſubiungẽs. nu. 6. in fi.
ita deciſum fuiſſe in ſacro Conſi. Neap. hũc refert, &

ſequitur Pariſ. in d. conſ. 56. nu. 5. cũ plur. ſeq. vol. 2. p.
ea quæ tradit Pau. Caſt. in l. vxoris abortu. col. 1. nu. 3.
verſ. circa legem. C. de poſth. here. inſtit. vbi ait, paria
7 eſſe † nõ naſci viuũ, vel viuũ naſci, & viuere nõ poſſe,
quẽ Pariſiũ videas, q̃ plura ad hanc ſñiam cõfirmã-
8 dam refert, & quod octauo menſe † natus viuere non
poſſit vltra octauũ diem, teſtatur Michael Scotus in
lib. Philoſonomiæ. c. 10. & hanc opinionẽ eſſe tenen-
dam tanquam æquiorem, & magis * cõem aduerſus
Com. & Fel. aſſerit idem Pariſ. vbi ſupra nu. 9. hoc idẽ
roboratur authoritate Ariſt. lib. 7. de na. ani. c. 4. vbi
9 inquit: octauo menſe † nati nõ viuũt, niſi in Aegypto,
& adhuc raro. quem citat, & eidem adhæret Cagn. in
l. 1. nu. 190. verſ. 8. vero menſe. ff. ſi cer. pet. quin etiam
ibidem ſubdit Ariſt. hæc verba: vnde fit, vt ſi q̃s ſeruẽ-
tur, non octauo menſe natus exiſtimatur, ſed inuſſerẽ
ſui cõceptus initiũ latuiſſe; & paulo poſt: itaq; fit, ne
ſolum menſe octauo nati non viuant, ſed etiam ipſis
emortuis periculum, quę pariunt, ſubeant. hanc ean-
dem ſñiam confirmant ea, quæ ex noſtris hoc in caſu
retulit Tiraq. in l. ſi vnquã. in verb. ſuſceperit liberos.
nu. 215. & ſeq. verſ. eã tamen. de reuo. don. vbi infinita
propè congerit. & ibi nu. 210. ver. ſed hinc nõ abeun-
dum ducimus. omnium, quos vnquam ex noſtris vi-
10 derim, ſnſiſſimè, ac latiſſimè docet, † quæ antiqui na-
turæ Scriptores de vitali, aut minimè vitali partus tẽ-
pore opinati ſunt, quodve tempus maturum ac tẽpe-
ſtiuum partui cenſuerunt, hunc lector conſulere po-
teris tum ad huius noſtræ materiæ perfectam cogni-
tionem, tum etiam eorum, quæ à noſtris notantur in-
terpretibus in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & poſth.

11 Iſtud ẽt nempè partũ abortiuũ eſſe, † & viuẽdo non
poſſe, ꝓbabitur p peritos in arte, nẽpè Medicos, Chy-
rurgos, & obſtetrices, vt in d. concl. 1034. in prin. latè
12 probauimus Peritis enim in arte ſtandum eſt, vt ſan-
citum eſt in Auth. de non alienan. §. quod autem di-
13 ctum, & certè generatim ipſe pariendi actus, † cũ fiat
in occulto, & difficillimũ ſit illũ probare, poterit per
obſtetrices probari, quæ fuerint præſentes, & viderũt
puerum exeuntẽ de ventre matris, vt habemus ex l. 1.
ff. de vent. inſpi. Quod vero attinet ad partum abor-
14 tiuum † præter ea, quæ in d. concl. retulimus, & in ter-
minis dicit, quod mortuus poteſt aperire oculum, &
attrahere tibiam, & brachium, propter debilitatem
neruorum; & tamen per illum motum non ſequitur
neceſſario, quod fuerit viuus, qu a talia ſigna poſſunt
fieri per mortuũ; cum ẽt mortuus poſſit emittere ae-
rem ex pulmone, vnde poteſt exire ventus ex ore; &
talia indicia, præſertim in modo ſufficiunt ad probã-
dum neceſſario partum habuiſſe vitam, quod requi-
15 ritur: quia probatio † debet neceſſario cõcludere l. nõ
hoc. C. vnde legi. & in c. in præſentia. de probatio. cũ
ergo illa ſigna, & indicia poſſint eſſe in mortuo, põt
abeſſe vita in tali infante, ergo non probant: nã non
16 probat † hoc eſſe. q ab hoc contingit abeſſe, vt dixit
gl. in d. l. non hoc. C. vnde legit. & ibidẽ Bald. hinc di-
cebat gl. in d. c. in præſentia. quod quando probatio
neceſſario non concludit, ſemper accipitur, & intelli-
gitur contra probantem, quam pro ſingulari allegat
Bal. in l. quoties. § ſi quis ita. ff. de hæred. inſtit. ex his
igitur clarè apparet partum immaturo tempore na-
tum ex illis ſignis ipſum viuere poſſe concludenter
non poſſe probari; quod ſcilicet, oculum aperuerit,
crus, vel brachium attraxerit, aut ex ore efflauerit: vt
his rationibus, & multis aliis probat abundè Caſſa. in
d. conſ. 19. in dub. 5. nu. 18. cum pluri. ſeq.

17 Nec inſuper † ſatis erit probare partum editum etiã
viuum, ob id vitalem neceſſariò præſumi, & conclu-
di, quod fuerit organizatus, & articulatus, & membra
diſtincta habuerit; quia ante ſeptimum menſem vi-
talitatis terminum id non cõtingit. vult enim Ariſt.
18 lib. 7. de nat. anima. c. 4. partum † ante ſeptimum mẽ-
ſem non organizari, neque articulari, & vix in ſepti-
mo. quanquam ſi id probabitur, nempè, quod infans
19 † erat articulatus, & habebat membra diſtincta, quia
ex hoc magna vitæ præſumptio oritur, volenti con-
trarium dicere, incumbet onus probandi; tanquam
fundanti ſe in exceptione à regula, per l. 2. cũ ibi no.
per Bart. ff. ſi quis in ius voc. non ierit. & per Scriben.
latè in l. 1. ff. de reg. iur. ita docet Cagn. in d. l. 1. num.
198. cum plurib. ſeq. ff. ſi cert. pet.

20 Fętus etiã abortiuus † probabitur ex eo, quòd mu-
lier nulla ſigna pariendi dederit, quod ea mortua ſit,
quod partus fuerit cæſus ex vtero, nec ipſe tentauerit
exitum, quod deindè ſtatim perierit; quibus cõiectu-
ris viſus eſt Alc. in d. conſ. 23. nu. 4. tomo 3. lib. 9.

21 Quod amplia, † vt etiam ad probandum partũ non
fuiſſe abortiuum, non admittantur teſtes, quoties ve-
riſimile eſſet, eos habere affectionẽ, vt actus eſſicia-
tur; veluti, ſi de eorum honore ageretur, vt quia cura-
tus baptizauerit partum mortuum, chyrurgus exer-
cuerit carnificinam in mortua, phyſicus fruſtrà con-
ſuluerit, vt mater diſſecaretur: propterea hi tanquam
ſuſpecti eſſent reiiciendi, per regulam l. omnib. C. de
teſtib. & l. nullus. ff. eo. tit. ita reſpondit Alc. in d. conſ.
23. num. 8.

22 Secũdò poteris ampliare, † vt nec ſolius matris at-
teſtatio ſufficiat ad probandum partum fuiſſe abor-
tiuum: ſed periti in arte hac debeant adhiberi, arg. l.
etiam. ff. de prob. l. pen. §. mulier. ff. eod. tit. de prob. &
arg. etiam eius, quod no. Doct. in c. officii de pœn. &
quod habetur in l. filium. ff. de his, qui sũt ſui vel alie.
iur. & quod habemus in l. Gallus. ff. de lib. & poſth. vt
reſponſum eſt ab Alc. in d. conſ. 23. nu. 5. ver. 4. concl.
tom. 3. lib. 9.

23 Tertiò velim amplies, † vt ad probandum partum
non eſſe abortiuũ, vt viuere poſſet, qui natus eſt ſexto
menſe, requirantur tres idonei teſtes, omni exceptio-
ne maiores, aut duo multum excellentes. ex eo, quod
vt diximus hoc ſit iuris præſumptio, quod octauo, vel
ſexto menſe natus viuere nequeat, ſic docet Spec. in
tit. de probat. §. vlt. num. 28. verſ. vlt. not. nam propter
præſumptionem iuris contrariã, debet adduci proba-
tio, quæ ſit fortior, & habeat maiores vires, iuxta gl. in
l. non eſt verſimile. ff. quod met. cau. & in l. transactio-
num vbi etiam Alex. ff. de tranſact. quos ſequitur Iaſ.
in l. ſciendum. col. 4. nu. 10. in fi. ff. de verb. obl. quibus
accedit Caſſa. in d. cõſ. 19. in 4. dub. nu. 13. idẽ firma-
uit Curt. iun. in conſ. 52. ſacratiſſimæ Trinitatis. nu. 7.
verſ. hinc dixit, quem referendo ſequitur Crau. in cõſ.
129. proponitur in facto. in fi.

24 Quartò ampliabis, † vt etiam ſiis, qui agit, habeat
iuris præſumptionem pro ſe, quod ſexto menſe natus
viuere non poſſit, ſicque habeat ex ea ſuam intentio-
25 nem fundatam, cum rei † ſatis demonſtratæ fruſtra
adiiciatur demonſtratio. l. cum ſeruo. §. vlt. de con-
trah. empt. & l. 1. ff. de do. præleg. cum multis aliis in-
numeris ad id adductis à Caſſa. in d. conſ. 19. nu. 26. cũ
plur. ſeq. & ob id videatur eum non poſſe admitti ad
probandum, partum abortiuum fuiſſe, nec viuere po-
tuiſſe. tamen ſi velit id probare poterit, & debebit ad-
mitti, etiã ſi fundet ſe in negatiua; quod ſcilicet par-
tus ille viuere non potuerit: ex voluntate tamen, non
neceſſitate, vt intelligit Iaſ. in l. cũ virum. col. 2. poſt
nu. 4. verſ. intellige etiam, & ſecundo. C. de fideicom.
ampliationem hanc optimè confirmo ex eo, quod
decidit Bar. in d. l. cum virum. in fi. C. de fideicom. vbi
26 ait, quod licet intentio † alicuius ſit ipſo iure fundata
ex diſpoſitione legis, tamẽ ſi adhuc vult probare per
teſtes, vel inſtrumenta admittendus eſt. quem ſequi-
tur Iaſ. ibi. per l. circa. in fi. ff. de prob. imò etiam, quia
quod eſt fundamentum intentionis alicuius, illud ab
eo eſt probandum, teſte Alex. in conſ. 39. viſo thema-
te, de quo ſupra. in princ. volum. 1. & in conſ. 28. viſo,
& præhabito. in fin. volumin. 2. vt quamplurimis
aliis ſententibus viris doctè confirmat idem Caſſa.
in d.

Digitized by Google

in d.conſ.19.in 6.dub.nu. 31.cum plurib. ſeq. verſ. in
contrarium, tamen.
27 Ampliationē hanc ſubampliabis, † vt ēt ſi is, qui ſe
ad illud probādum aſtrinxerit, nempè partum ſexto,
vel octauo menſe natum non potuiſſe viuere, non
probat, tamen debeat in iudicio obtinere. ita ſenſit
Sal. in d. l. cū virum. vbi Iaſ. nu. 4. ver. 3. not. elicit limi-
tationem ad reg. Bar. quæ ſolet allegrari in l. 1. §. quę-
ſitū. ff. de aqua quotidia. vbi ait, quod ſi aliquis aſtrin-
28 xerit ſe † ad aliquid probandum, nec probet, cā cadat;
non enim hæc habet locum, vbi quis habet intentio-
nem ſuam fundatam ex diſpoſitione legis, quia licet
aſſumat onus probandi per teſtes, vel inſtrumenta, &
non tamen cauſam amittit, eo q̄a illa probatio nō re-
29 quirebatur: nam quoties aliquid † de neceſſitate nō re-
quiritur, ſi illud interponatur, & ineptè, non nocet. l.
vnica. in prin. C. de rei vxo. actio. ſimile eſt, ꝙ tradit
gl. in l. vinum. in fi. gl. magnæ. vbi Iaſ. ff. ſi cer. pet.
30 Partum vero † octauo, vel ſexto menſe fuiſſe natū,
& ob id abortiuū, ſecundum cōiter accidētia proba-
re fere impoſſibile mihi videtur: quam enim rōnem
depoſitionis teſtes ad hoc probādum inducti aſſigna-
re poſſunt, qū quidem nec parentes id ſciant? tempus
31 † etenim cōceptionis neſcitur, teſte gl. in c. cum eni-
ra. diſt. 5. imo latet ipſas mulieres cōceptus initium,
ex eo, ꝙ antequam inflatus fuerit vterus, vt perſæpè
accidit, coire, atq. concipere ſoleant, vt ait Ariſt. eod.
lib. 7. de natu. anim. c. 4. hinc Cagn. in d. l. 1. nu. 195. ff.
ſi cer. pet. dicebat ſe multas nouiſſe mulieres, quæ tu-
midum habentes ventrem ſe prægnantes putabant,
& pro talibus habebantur pluribus menſibus, poſteà
cunctis euaneſcētibus nullum vnquam edidiſſe par-
tum; & alias, quæ non putabant ſe grauidas peperiſſe.
quod etiam Patauij in ſua quadam vicina contigiſſe
refert, quæ credens ſe laborare dolore ventris, ac ne-
ſciens ventrem plenum eſſe filium edidit. quamuis
ergo in rerū natura certū ſit, natum ante ſeptimū, &
in octauo menſe non eſſe vitalem; ſecus in ſeptimo,
nono, & decimo; per teſtes tñ, & ſigna nullo modo
fieri poſſe videtur, vt poſſit probari; niſi fortè hone-
32 ſta † aliqua filia cōtracto matrimonio duobus primis
diebus ex viro prægnans remanſiſſet poſteà ſtatim
mortuo, ſi hæc pareret, ſeptimo, octauo, nono, vel de-
cimo, cognoſci, & iudicari tunc poteſt, ſaltē præſum-
ptione iuris, tp̄s partus aliter non: ita loquutus eſt idē-
met Cagn. in d. l. 1. nu. 196. cum ſeq. ff ſi cert. pet.
33 Sed quo pacto poterūt articuli † ad id ꝓbandū con-
cipi? Et certè primo erit articulandū, mulierē partum
quidē edidiſſe, ſed abortiuū, & tenera talē, qui de iu-
re non poteſt verè dici filius, quod probabitur per te-
ſtes, qui eum viderunt mortuum non mouentē bra-
chia, neq; manus nec pedes, nec alia ſigna uitæ facere
per tot horas, & à tali tpe, uſq; ad tale tēpus, quo qui-
dem tpe ſemper fuerint præſentes, & in illo loco, ubi
erat infans. Præteteà quod eum viderunt exire de vē-
tre, & vtero matris, quo quidē tpe erat mortuus, nec
aliqua ſigna vitæ habebat. licet enim iſta probatio ſit
quodammodo in genere, tñ iuncta cum præſumptio-
ne iuris plurimum afferet adiumenti; præſertim cum
ſit negatiua multum prægnans, & coarctata loco, &
tempore. Articulandum poſtremò erit, qđ commu-
niter, & vt plurimū mulieres, quæ moriuntur ex par-
tu propter nimiam feſtinationē, & accelerationem,
propter dolorem, aut aliam culpam mulierū, ſolent
emittere partus abortiuos, qui in ipſo partu moriun-
tur, & ſi quid præterea articulandum erit, prudens ad-
uocatus conſiderabit facti ſeriem, quā præ manibus
habebit, & ex ea prout ſibi libuerit, & licuerit atque
utile erit, articulos elicere poterit. Quod vero in hoc
caſu noſtro hoc pacto ſint articuli concipiendi, teſtis
eſt locupletiſſimus idem Caſsa. in ſæpè citato cōſ. 19.
in 7. dub. nu. 37. & ſeq. quem omnino uideas: nā mul-
ta in hac facti ſpecie ſcitu digna tradit.

CONCLVSIO MCLII.

ARGVMENTVM.

Quibus coniecturis, & præſumptionibus partus ſuppoſitio probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 Probationes leuiores req̄ri in his, quæ ſūt difficilia ꝓbatu.
2 Partus ſuppoſitio probatur cōiecturis, & præſumptionib.
3 Probatio per præſumptiones ſatis eſt in his, quæ ſolent occulte patrari.
4 Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi probetur, mulierē, quæ criminis ſuppoſiti rea eſt, id ætatis fuiſſe, vt veriſimile non ſit, eam partum illum nunc edidiſſe.
5 Mulier excedens 50. annos raro, aut fere nunquā concipit: & ſi pariat, mirabilis iſte partus cenſetur, & nu. 8.
6 Mas maior annis 60. facile nequit procreare.
7 Nuptiæ apud Romanos lege Papia erāt ꝓhibitæ inter maſculum maiorem ſexagenario, & maiorem, vel minorem quinquagenaria; & inter maiorem quinquagenaria, & maiorem, vel minorem ſexagenario.
9 Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi mater diu ſterilis fuerit, & vſq. ad illud tempus, in quo ſe peperiſſe dicit; & ibidem nu. 10. plures huiuſmodi coniecturæ ſimul traduntur. Et nu. 11.
12 Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi mulier, poſtquā aſſeruit ſe prægnantem, nunquam paſſa ſit ventrem ſuum inſpici, nec fuerit eius venter cuſtoditus, nec poſtea tempore aſſerti partus ſit adhibita præſentia perſonarum, prout a iure requiritur.
13 Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi mulier, poſtquā aſſeruit ſe prægnantem nunquam paſſa ſit ventrē ſuum inſpici, etiam ſi ipſa per ſuum procuratorem peteret, vt ſuus venter inſpiceretur, ſed tamen noluerit, nec paſſa ſit inſpici, vt quia ſepiùs de loco ad locum ſe tranſtulerit.
14 Vbi opus eſt facto verba non ſufficiunt.
15 Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi quis deponeret, ſe vidiſſe decidere è ventre mulieris eo tempore, quo ſe grauidam aſſerebat paruam quandam culcitram.
16 Prægnantem mulierem fuiſſe non continuo ſequitur, etiā ſi ipſa paſſa ſit, quod venter inſpiceretur, & tangeretur, & aliquæ mulieres deponerent ſe vidiſſe, & tetigiſſe ventrem durum, & tumefactum: vt ibidem latius habetur.
17 Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi mulier poſt morte mariti ſe nunquam prægnantem dixerit per longum temporis ſpatium. Et cur ibidem.
18 Partus ſuppoſiti probatio plurimū adiuuaretur ex eo, ꝙ tempore quo mulier dixit ſe peperiſſe, nullus adfuerit.
19 Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi filius, què ſe modo peperiſſe mulier aſſerit vtriq. parenti fuerit diſſimilis. Et cur, ibidem.
20 Partus ſuppoſitio probatur per famam.
21 Partum fuiſſe ſuppoſitū matri confitenti, & aſſerenti, an, & quando credendum ſit. Contr. nu. 22.
23 Partum fuiſſe ſuppoſitum matri aſſerenti credendū eſt, quando aliæ coniecturæ ſimul cum matris confeſſione concurrunt.
24 Partus ſuppoſitio probatur ex confeſſione matris, etiam ſi teſtes in ea probanda eſſent ſingulares quoad locum, & tempus. Et cur ibidem.
25 Singularitas teſtium duplex, obſtatiua, & adminiculatiua, & quid ſit vnaquęque ipſarum.
26 Partum fuiſſe ſuppoſitum maioribus præſumptionibus militantibus ſtandum eſt, etiam ſi filius aſſertus a parentibus pro vero filio ſit tractatus.
27 Præſumptio vna maior tollit aliam.
28 Partus ſuppoſiti præſumptiones ad hoc, vt locum habeãt, neceſſario requiritur, quod tempori ſimulationis partus ſuppoſiti ſubſit cauſa, cur id fiat.
29 Partus ſuppoſiti præſumptiones ad probādum ſuppoſitionem ipſam ad hoc, vt locum habeant, non eſt neceſſe, quod illę ſint a lege approbatæ, ſed tantum ab homine.

30 *Præſumptio duplex, legis, & hominis, & quid ſit vnaquæque ipſarum.*

31 *Partus ſuppoſiti vnaquaq; præſumptio duobus ſaltem teſtibus probatur. Quo ad indiciũ tamen, non quo ad præſumptionem, vt ibi. nu. 32.*

33 *Partus ſuppoſitio plenè probatur per duos teſtes.*

34 *Partus ſuppoſitio probatur per mulieres etiam deponẽtes contra ſuam matrem, & fratrem. Et cur ibid.*

35 *Partus ſuppoſitio probatur etiam per ipſius ſuppoſitionis participes.*

36 *Socius contra ſocium criminis non eſt idoneus teſtis.*

37 *Socius criminis eſt idoneus teſtis contra ſocium, qñ agitur de tali materia, in qua alij teſtes haberi non poſſunt.*

38 *Coniuratio probatur per criminis complices, & ſocios.*

39 *Teſtes, qui in defectum aliorum admittuntur ſunt omni exceptione maiores.*

40 *Socius criminis tunc contra ſocium, eſt idoneus teſtis, quãdo producitur ad probandum delictum cõtra alium, cũ quo particeps fuit criminis, & ſic ad eum finem, vt puniatur criminaliter, vel ciuiliter, quod non contingit in caſu ſuppoſitionis partus, vt ibidem demonſtratur.*

41 *Partus ſuppoſitio probatur etiam per teſtes mulieres, etiã ſi de earum commodo ageretur in conſequentiam.*

42 *Partus ſuppoſitio probatur per teſtes mulieres, etiã ſi vna ex illis repetita variauerit, & ſe correxerit.*

43 *Teſtium dicta ſunt iuuanda, non calumnianda.*

44 *Teſtium dicta ſunt intelligenda, ne captioſa ſint.*

45 *Teſtium repugnantia inſpicitur in facto principali, non in acceſſorijs.*

46 *Partus ſuppoſitio probatur p teſtes mulieres criminis participes, etiam ſi iurauerint mulieri ſupponenti, ſe non manifeſtaturas ipſam ſuppoſitionem, & ſic venerint cõtra proprium iuramentum, & periuræ fuerint.*

37 *Periurus non eſt idoneus teſtis, quando venit contra iuramentum licitum ſecus ſi contra temerarium, & illicitũ.*

48 *Partus ſuppoſitio probatur per ipſius ſuppoſitionis participes etiam ſi ab aduerſa parte fuerit ipſis teſtibus oppoſitum, quod tanquam criminis participes, & ob id criminoſi a teſtimonio ſint repellendi, præſertim ſi faſſi fuerint in ipſo crimine ſe ſocios præſtitiſſe, vt ibid. latius.*

49 *Partus ſuppoſitio probatur potius per teſtes nobiles, & numero longe inferiores, quam per teſtes numero plures, ſed tamen viles, pauperes, & obiectæ conditionis.*

Receptiſſima eſt in iure noſtro illa propoſitio, in his, quæ
1 difficilia ſunt probatu, † leuiores probationes, vt ſunt
coniecturæ, & præſumptiones, admitti debere: propoſitionem hanc probat mihi context. in l. conſenſu. C.
de repud. eandem authoritate ſua confirmauit varijs
in locis Bar. vt in l. ſi quis ex argẽtarijs. §. vlt. vbi abũ
dè. ff. de eden. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. q. 8.
ff. de ope. nou. nunc. & in l. in illa. in fi. ff. de verb. obl.
vt pluribus adductis exẽplis id planum fecit Fede. de
Sen. in conſ. 119. nulli dubium eſt ver. circa quod. atq;
in plurimis alijs clariſſimus Menoch. de arbit. iudic.
cauſ. caſ. 116. incip. eueniunt aliquando per tot. lib. 2.
cent. 2. ad idem reſpõdit Dec. in conſ. 577. viſo copioſo. nu. 12. verſ. & prædicta. & ꝙ iſtud procedat in caſu,
2 quo de agitur nimirum ſuppoſitionis partus † teſtatur
Soc. iun. in conſ. 90. abundè, nu. 17. vol. 2. quẽ referendo ſequitur Menoch. in d. caſ. 116. num. 7. verſ. tertius
caſus eſt hoc itidem placuit Boſ. in tract. crim. tit. de
partu ſuppoſ. nu. 13. vbi affert contex. quaſi in terminis noſtris loquentem in c. afferte. de præſumpt.

In his enim ſimulatis actibus, & fraudulentis, qui
3 occultè patrari † ſolent remotis arbitris, vt eſt ſuppoſitio partus, ſatis eſt probatio per præſumptiones, & cõiecturas: ita generatim loquutus eſt Bart. in l. poſt contractum. col. 1 2. & 3. ff. de don. & Iaſ. in l. cum ea. col.
2. C. de tranſactio. quod multis confirmat Caſtren. in
conſ. 143. viſo proceſſu, & atteſtationibus. nu. 4. & 5.
ac ſeq. vol. 2.

Sed vt tandem ad cõcluſionis noſtræ materiã proprius accedamus, videndũ in primis eſt, quibus poſſit
probari coniecturis hæc partus ſuppoſitio. Ego itaq;
potiſſimam præſumptionem eam eſſe crediderim, ſi
4 probetur mulierem, † qui criminis ſuppoſiti rea eſt, id
ætatis fuiſſe, vt veriſimile non ſit, eam partum illum
nũc edidiſſe, veluti, quod ſit quadragenaria, aut quinquagenaria, vel ſexagenaria, & vir eius maior annis
60. nam ſicut in muliere iuris præſumptio eſt, cũ ex-
5 ceſſit annos 50. † & repertum eſt, vt non concipiat, & ſi
ſi hæc pariat, mirabilis ſit iſte partus, & perraro cõtingat, vt Iuſtin. reſcripſit in l. ſi maior. C. de legit. hæred.
& tradidit Accur. in l. ſi ſterilis. in prin. ſup verb. quin-
6 quaginta. ff. de act. emp. ita in mare recipitur, † vt maior annis 60. facilè nequeat procreare, vt colligitur ex
reſpõſo acutiſſimi Papinia. in l. ſi pater fam. §. vlt. vbi
Accur. ſuper verbo, ſexaginta. ff. de adoptio. propte-
7 reà veteres illi Romani, † qui de nuptijs propter ſpem
procreandæ ſobolis cogitabant, lege Papia nuptias
prohibebant inter maſculum maiorẽ ſexagenario, &
maiorem, vel minorem quinquagenaria; & rurſus inter maiorem, quinquagenaria & maiorem, vel minorem ſexagenario, iuxta verũ ſenſum l. pen. C. de nupt.
ne is, vel ea; qui, vel quę foret apta ſoboli procreandę
connubio iũgeretur ei, qui vel quæ iuris præſumptione non eſſet habilis ſoboli procreandæ; & ſic in ea pſona, quę fuerat apta impediretur ſobolis procreatio.
8 Et quod ad mulierem pręcipuè pertinet, † dicunt Phiſici, ac medici; quod licet mulier poſſit cõcipere vſq;
ad annos 50. vel circa; raro tamen, & difficulter poſt
annos 40. prolem concipit, propter diminutionẽ caloris naturalis ſeminis, quod licet emittatur, non eſt
ita plerunq; conditum, & digeſtum, ſicut in generatione prolis natura exigit, & deſiderat; inſtrumenta
enim naturæ virtute deſtituuntur, quæ omnia tàm in
homine, quàm in muliere militant: & eo magis, cum
alter eorum eſt octuagenarius. & hac quidem præſũptione in primis Fulgoſium fuiſſe vſum comperi ad
probandum quem non eſſe filium talis in conſ. 212.
quædam mulier. col. 3. ſub nu. 1. verſ. 1. videtur. & Soc.
ſen. in conſ. 65. ſuper propoſita quæſtione. col. 1. nu. 2.
verſ. ex quibus concluditur. vol. 3.
9 Alia eſt etiã præſumptio ſuppoſiti partus, † ſi mater diu ſterilis fuerit, & vſq; ad illud tempus, in quo ſe
peperiſſe dicit: ita inquit Soc. in d. conſ. 90. poſt nu. 19.
ver. adeſt etiam, & tradit Boſ. in d. tit. de partu ſuppoſ.
nu. 12. verſ. & ita videtur eſſe, vbi plurimas alias con-
10 iecturas ſubiungit. veluti, ſi mulier ab vrbe, † vbi omnium rerum copia eſt, receſſerit, & rus cõceſſerit, nulla ad puerperium re parata, nec etiam obſtetricibus
ſecum adductis. Præterea ſi ſuperuenit obſtetrix, dũ
iam peperiſſet, nõdum pareret, & reperit filium intra
eius fœmora iam è ventre editum quem ipſa mulier
ſe peperiſſe dicebat, vt etiam reſpondit Soc. in d. conſ.
90. poſt num. 3. verſ. quod præterea. inſuper, ſi conſtat
11 paulò † ante natum fuiſſe ex alia puerum, & hũc traditũ alicui maxima familiaritate coniuncto illi mulieri, quæ ſe nunc peperiſſe dicit, etiã ſi is amicus, confiteretur, ſe eum accepiſſe; & habuiſſe puerum alia de
cauſa per ea, quæ notat Bartol. in l. Aurelius. §. idem
quæſiit. ff. de lib. leg. quem referendo ſequitur idem
Boſ. vbi ſupra, nu. 17.
12 Ad hæc maximam vim habet illa præſumptio, † ſi
mulier, poſtquam aſſeruit ſe prægnantem, nunquam
paſſa ſit ventrem eius inſpici, nec fuerit eius venter
cuſtoditus, nec poſteà tempore aſſerti partus ſit adhibita præſẽtia perſonarum, prout à iure requiritur, nec
appareat, ꝙ aliqua pſona interfuerit, quorum quidẽ
omiſſio, cũ ſit grauis ſolẽnitas omnino nocet aſſerto
filio, & inducit præſumptionẽ illũ fuiſſe ſuppoſitũ, vt
clarè pbatur ex toto diſcurſu l. 1. p tot. ff. de vent. inſpiciendo, vſq; ad fin. & expreſsè id dicitur in §. ſi cui. &
quod illa ſit grauis ſolẽnitas, teſtatur glo. in d. §. vlt. in

verb.

verb.denegari.& id * omnes, ſequi inquit Socy.in d.
conſ.90. nu. 1.vol.2.
13 Quam præſumptionē ampliabis, † vt vera ſit, etiā
ſi mulier per procuratorem ſuum petierit, vt ſuus vē
ter inſpiceretur, ſed tñ noluerit, nec paſſa ſit inſpici,
vt quia ſæpius de loco ad locū ſe tranſtulerit: nā ſubi
14 opus eſt facto † verba non ſufficiūt l. ſi procuratorē.
§.ſi ignorantes .ff.manda.& c.1.de eo,qui mit.in poſ.
can.rei.ſeruan.ac docet Bar. in l.ſi quis,§.nunc videa
mus.ff.iud.ſol.in quam ſnīam plurima adducit. Alc.
in conſ.21.viſo proceſſu ſatis longo.nu.7.vol.1.
Eandem partus ſuppoſiti præſumptionē plurimū
15 adiuuaret,ſi quis deponeret, † ſe vidiſſe decidere è vē
tre mulieris eo tēpore,quo ſe grauidam aſſerebat,par
uam quandā culcitram.præſumitur enim illam ea de
cauſa vtero impoſuiſſe, quo tumidus is appareret, &
ſe ferre vterum ſimularet.ita docet Boſ. in co.tit.de
par.ſuppoſ.poſt nu. 10.verſ. quod eo maximè.
16 Quinimo † ēt ſi paſſa ſit, vt venter inſpiceretur, &
tangeretur,id aliquæ mulieres deponerent,ſe vidiſſe,
& tetigiſſe vētrem durum,& tumefactum;non tñ ob
id continuo eis habenda eſſet plena fides,eā pregnā-
tē fuiſſe. Nam facillimè cōtingere pōt mulieres illas
in arte peritas non eſſe, nec integras.nec contreſtes.&
nō ſine ſuſpicione.inſuper euenire pōt,illā, quæ aſſe-
rit fuiſſe prægnantē,habuiſſe ventrē durū,& tumefa
ctū ex aliquo morbo, vt in multis videre eſt, quæ nō
ſunt prægnantes. Preterea,ſi inſpexerint,& tetigerint
vterū tectum veſte.vel ēt in terula: potuit enim mu-
lier aliquo ſuper impoſito reddere ventrem ſuū tumi
diorem:nec plena fides eis eſſet adhibenda,ēt ſi dice
rent dum tetigerunt,ſe ſenſiſſe puerum in vtero: qa ſi
mulier voluit ſe fingere grauidam, potuit ēt tunc tra-
hendo ſpiritū mouere ventrem,& ita mouendo dice
re tangenti ſentiſne? & eā inducere ad credulitatē.&
minus ei eſſe credendū, ſi iſte tactus eſſet factus inſtā
te ipſa muliere;& minus ēt,qñ appareret ex proceſſu
illam fuiſſe ſolicitam circa hoc, ſcilicet, vt tangeret;
etenim credibile eſt,eam omni actu viam fuiſſe,vt ſe
grauidam fingeret,& maximè tunc tpis, dum voluit
tangi,oēs artes paraſſe,quo tangentes induceret ad cre
dendum,ſe grauidam eſſe,vt egregiè has præſumptio
nes proſequitur idem Boſ.ibidem ſub d.nu.10.
17 Amplius, & illa coniectura † nonnihil vrget,vt præ-
ſumamus partum fuiſſe ſuppoſitū ; vt ſi mulier poſt
mortem mariti ſe nunquam pregnantem dixerit per
longum temporis ſpatiū.mulieres enim,vt quotidia-
na nos docet experientia , certiſſimè prægnantes co-
gnoſcuntur, ſaltem poſt duos menſes à die cōceptio-
nis, & quam citiſſime ſigna conceptionis apparent,
vt conſulendo in hac materia noſtra docet Soc. in d.
conſ.99.poſt nu.19.ver.in primis enim.
18 His adde quod ſi tēpore, à quo mulier dixit ſe pepe
riſſe,nullus adfuerit, plurimum adiuuaret ex hoc par
tus ſuppoſiti probatio,vt tradit Soc.vbi ſupra, nu.20.
ver.item nullum.
19 Quin etiamſi,ſi filius, † quē ſe modo peperiſſe aſſe
rit mulier vtroque parente diſſimilis fuerit , nec patrē
matremve ne ex ore quidem referat , ex hoc poterit
vrgentiſſima ſuppoſiti partus præſumptio colligi.nā
vt & illud vulgatiſſimum carmen teſtatur.
Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri; De quo per glo. in l.
quod ſi nolit.§.qui mancipia in verb. non infamatæ.
ff.de ædil.edic.& Soc.in d. conſ.90.nu.21.
20 Per famam † etiam poterit probari partum fuiſſe
ſuppoſitū,quæ quidē ſola ſufficit in his,quæ ſunt diffi
cilis probationis, vt latè probat Iaſ.in d.l. ſi quis ex ar
gētariis.§.an vero hæredi.ff.de eden.& in l.cū ea.col.
vlt.C.de tranſ. vt nos abundè ſupra tradidimus in cō
clu.753.nu.40.vol.2.& alibi ſæpe. & ad rem noſtram
id voluit idē Boſ.in tit.de par.ſuppoſ.nu.20.verſ. non
omittitur.& Soc.in d.cōſ.90.nu.16.cū ſeq.verſ. & præ
cipuè.& poſt ſing.21.verſ.item & publica vox.

21 Huc accedat † confeſſio matris dicentis fuiſſe par-
tum ſuppoſitum ; ei enim credendum eſſe tradidere
Boſ. & Soc. iiſdem in locis nuper à nobis relatis. ille
nu.22.verſ.vnū eſt.hic ſub nu.4 cum plur.ſeq.ver. ſed
vlterius procedēdo.nā ſi ſponte facta fuerit, vera præ
ſumitur,& ei ſtandum eſt,donec contrarium probet:
non enim eſt præſumendum,ꝙ mater cōtra ſeipſam,
& proprium filium,ſi talis fuiſſet,mētita fuerit,vt do-
cet Lanſr.de Oria.in c.qñ contra.in ver.cōfeſſiones.
ver.in ſecundo caſu in criminalibus,de probat. & eo
magis , ſi facta fuerit ad exonerationem conſcientiæ
in articulo mortis. tunc etiā ſi abſente parte facta fue
rit, plenè . probabit vt multorum authoritatibus id
comprobat Fel. in c.olim nu.8. ver.fallit ſeptimo. de
reſcrip. quem referendo ſequitur Marſ. in ſingu.202.
tu ſcis regulam illam,ſub nu.2, verſ.eſt,alius caſus, &
Lanfr.de Oria.in d.c.qñ contra.in d.verb.confeſſio-
nes.verſ. vnum tamen eſt menti tenēdum. dū inquit,
de æquitate canonica,maximè in his, quæ ſtimulant
conſcientiā,ſtatur confeſſioni etiam abſente parte fa
ctæ.Quod etiam,& eo maximè locum habebit,ſi ſæ-
pius reperita fuerit confeſſio , & cum eo concurrant
multæ coniecturæ: nam cum cōfeſſione criminis ex-
traiudiciali aliæ coniecturæ cōcurrunt,inducitur ple
na probatio:ita tradit Tindar. in tract.de teſti. c.6.nu.
1.cum ſeq. quem refert, & ſequitur Fely. in d.c.olim,
ſub nu.8.verſ.fallit octauo de reſcrip.
22 Contra tamen † hanc confeſſionem matris obſta-
re videtur,quod docuit Bar.in l. filium definimus.nu.
2.verſic.quærunt Doct. ff.de his qui ſunt ſui, vel alie.
iur.vbi ait,patris,vel matris aſſertioni non eſſe credē-
dum,ſi deponat,talem non eſſe filium ſuum,quia pa
tris,vel matris aſſertio prodeſſe poteſt , & non obeſſe
filio,ex l.1.§.ſi quis. ff.de Carb.edic. cum multis aliis
ad id à nobis allegatis,ſupra in cōcl.788.in verb.filia
tio.nu.2.verſ.1 amplia.vol.2.
23 Superior tñ præſumptio † intelligenda eſt , vt pro-
cedat;qñ aliæ coniecturæ ſimul cum matris cōfeſſio-
ne concurrunt : tūc enim ei ſtandum eſſe aſſeuerauit
in terminis noſtris Alc.in tract. præſump. regu.3.præ-
ſumptio.3.nu.10.cum ſeq. propterea dixit Bal. in d.l.
filium definimus.quod dictum matris cum fama ſuf
ficiat. nec in hoc vis eſſet facienda. ſi matris dictum,
eſſet extra iudicium probatum,quia de hoc non labo
rant Doct.in d.l.filiū definimus.loquentes , quando
extraiudicialiter id aſſerit.teſte Boſ. vbi ſup.nu.22.
Eandem partus ſuppoſiti præſumptionem,quæ ori
24 tur ex confeſſione matris,ampliabis,vt vera ſit,† etiā
ſi teſtes in ea probāda eſſent ſingulares quo ad locū,
& tempus: nam cum hic agatur de probando ſimpli
citer,& in genere,ꝙ illa ſic confeſſa ſit nimirum ſi te
ſtes hoc pacto de confeſſione , quæ eſt quidem actus
reiterabilis,deponentes ipſam probent:ad hoc probā
dum adduco Baldi doctrinā inſignem in rub.de con
trouerſ.inueſti.col.1.verſ.eſt ergo duplex, vbi inquit,
25 quod quædā eſt ſingularitas teſtium obſtatiua, † qñ
ſcilicet agitur de probādo aliquo actu in ſpecie:quę-
dam vero eſt adminiculatiua,quando agitur de pro-
bādo actu aliquo in genere qui ſit reiterabilis, & hoc
ſecūdo caſu dictum vnius teſtis,licet ſit aliquo reſpe-
ctu ſingularis adminiculatur alteri,& cum eo coniū-
gitur ad probandum,qñ cōcordat in genere, & ſic in
eo,de quo agitur;tex.eſt ad hoc ſingularis in l.qui ſen
tentiā.C.de pœnis.quem ad hoc allegat Bald. in l.de
quib.ff.de legi.l.1.C.de teſta.teſte ēt Barb.in cōſ.29.il
lud afferā in mediū col.7.verſ.modo in propoſito no
ſtro vol.1.& in conſ.25.præclarè ſcripſit Plato.col.2.
nu.2.cum plur.ſeq.verſ.præmitto etiam vol.2. vbi ad
id quam plurima adducit & in conſ.70. præclarè ſcri
bitur primo Regum.col.7.verſ.& ſi quiſpiā opponat
eo.vol.2. quib. in locis inter cæteras authoritates ad-
ducit gl. idē ſententiā in c. cū Eccleſ. Sutrina.de cau.
poſ.& propri.in c.dudū.de cōuerſ. coniug.& in l.ob
carmen.

ſequitur Pariſ.in d.conſ.56.nu.5.cũ plur.ſeq..vol.2. p
ea quæ tradit Pau.Caſt.in l.vxoris abortu.col.1.nu.3.
verſ.circa legem.C.de poſth.hęre.inſtit.vbi ait, paria
7 eſſe† nõ naſci viuũ,vel viuũ naſci, & viuere nõ poſſe,
quē Pariſiũ videas, qa plura ad hanç ſñiam cõfirmã-
8 dam refert, & quod octauo menſe† natus viuere non
poſſit vltra octauũ diem, teſtatur Michael Scotus in
lib.Philoſonomiæ.c.10.& hanc opinionē eſſe tenen-
dam tanquam æquiorem, & magis * cõem aduerſus
Corn.& Fel.aſſerit idem Pariſ.vbi ſupra nu. 9.hoc idē
roboratur authoritate Ariſt.lib.7.de na. ani. c. 4. vbi
9 inquit:octauo menſe† nati nõ viuũt,niſi in Aegypto,
& adhuc raro.quem citat, & eidem adhæret Cagn.in
l.1.nu.190.verſ.8.vero menſe.ff.ſi cer.pet.quin etiam
ibidem ſubdit Ariſt.hæc verba:vnde fit,vt ſi qs ſeruē-
tur,non octauo menſe natus exiſtimatur,ſed mulierē
ſui cõceptus initiũ latuiſſe,& paulo poſt:itaq; fit, ne
ſolum menſe octauo nati non viuant, ſed etiam ipſis
emortuis periculum,quę pariunt,ſubeant.hanc ean-
dem ſñiam confirmant ea,quæ ex noſtris hoc in caſu
retulit Tiraq.in l.ſi vnquã.in verb. ſuſceperit liberos.
nu.215.& ſeq.verſ.eã tamen.de reno.don.vbi infinita
propè congerit.& ibi nu.210. ver.ſed hinc nõ abeun-
dum ducimus.omnium, quos vnquam ex noſtris vi-
10 derim,ſuſiſſimè,ac latiſſimè docet,† quæ antiqui na-
turæ Scriptores de vitali. aut minimè vitali partus tē-
pore opinati ſunt, quodve tempus maturum ac tēpe-
ſtiuum partui cenſuerunt, hunc lector conſulere po-
teris tum ad huius noſtræ materiæ perfectam cogni-
tionem,tum etiam eorum,quæ à noſtris notentur in-
terpretibus in l.Gallus.in prin.ff.de lib. & poſth.

11 Iſtud et nempè partũ abortiuũ eſſe,† & viuere non
poſſe ꝓbabitur ꝑ peritos in arte,nēpè Medicos, Chy-
rurgos,& obſtetrices,vt in d.concl.1084.in prin. latè
12 probauimus. Peritis enim in arte ſtandum eſt,vt ſan-
citum eſt in Auth.de non alienan. §. quod autem di-
13 ctum,& certè generatim ipſe pariendi actus,† cū fiat
in occulto,& difficillimũ ſit illũ probare, poterit per
obſtetrices probari,quæ fuerunt præſentes, & viderũt
puerum exeuntē de ventre matris,vt habemus ex l.1.
ff.de vent.inſpi Quod verò attinet ad partum abor-
14 tiuum † præter ea, quæ in d.concl. retulimus,& in ter-
minis dicit,quod mortuus poteſt aperire oculum, &
attrahere tibiam, & brachium, propter debilitatem
neruorum; & tamen per illum motum non ſequitur
neceſſario,quod fuerit viuus, quia talia ſigna poſſunt
fieri per mortuũ; cum ēt mortuus poſſit emittere ae-
rem ex pulmone, vnde poteſt exire ventus ex ore; &
talia indicia, præſertim in modo ſufficiunt ad probã-
dum neceſſario partum habuiſſe vitam, quod requi-
15 ritur:quia probatio† debet neceſſario cõcludere l.nõ
hoc.C. vnde legi. & in c.in pręſentia.de probatio. cũ
ergo illa ſigna, & indicia poſſint eſſe in mortuo, põt
abeſſe vita in tali infante: ergo non probant: nã non
16 probat† hoc eſſe. ꝙ ab hoc contingit abeſſe, vt dixit
gl. in d.l.non hoc.C.vndè legit.& ibidē Bald.hinc di-
cebat gl.in d.c. in præſentia. quod quandò probatio
neceſſario non concludit,ſemper accipitur, & intelli-
gitur contra probantem, quam pro ſingulari allegat
Bal.in l.quoties.§.ſi quis ita.ff.de hæred. milit. ex his
igitur clarè apparet partum immaturo tempore na-
tum ex iſtis ſignis ipſum viuere poſſe concludenter
non poſſe probari, quod ſcilicet, oculum aperuerit,
crus,vel brachium attraxerit aut ex ore efflauerit: vt
his rationibus,& multis alijs probat abundè Caſſa.in
d.conſ.19.in dub.5.nu.18.cum pluri.ſeq.

17 Nec inſuper† ſatis erit probare partum editum etiã
viuum,ob id vitalem neceſſariò præſumi; & conclu-
di,quòd fuerit organizatus,& articulatus,& membra
diſtincta habuerit; quia ante ſeptimum menſem vi-
talitatis terminum id non cõtingit. vult. enim Ariſt.
18 lib.7.de nat.anima.c.4.partum † ante ſeptimum mē-
ſem non organizari,neque articulari, & vix in ſepti-
mo.quanquam ſi id probabitur, nempè, quod infans
19 † erat articulatus,& habebat membra diſtincta, quia
ex hoc magna vitæ præſumptio oritur, volenti con-
trarium dicere, incumbet onus probandi; tanquam
fundanti ſe in exceptione à regula,per l. 2. cũ ibi no.
per Bart.ff. ſi quis in ius voc. non ierit. & per Scriben.
latè in l.1.ff.de reg.iur.ita docet Cagn. in d. l. 1. num.
198.cum plurib.ſeq.ff. ſi cert. pet.

20 Fętus etiã abortiuus † probabitur ex eo, quòd mu-
lier nulla ſigna pariundi dederit, quod ea mortua ſit,
quod partus fuerit cæſus ex vtero, nec ipſe tentauerit
exitum,quod deindē ſtatim perierit; quibus cõiectu-
ris vſus eſt Alc.in d.conſ.23.nu.4.tomo 3. lib. 9.

21 Quod amplia,† vt etiam ad probandum partũ non
fuiſſe abortiuum non admittantur teſtes, quoties ve-
riſimile eſſet, eos habere affectionē, vt actus efficia-
tur; veluti,ſi de eorum honore ageretur;vt quia cura-
tus baptizauerit partum mortuum, chyrurgus exer-
cuerit carnificinam in mortua, phyſicus fruſtrà con-
ſuluerit,vt mater diſſecaretur: propterea hi tanquam
ſuſpecti eſſent reijciendi,per regulam l. omnib. C. de
teſtib.& l.nullus.ff.eo.tit.ita reſpondit Alc.in d.conſ.
23.num. 8.

22 Secũdò poteris ampliare, † vt nec ſolius matris at-
teſtatio ſufficiat ad probandum partum fuiſſe abor-
tiuum: ſed periti in arte hac debeant adhiberi, arg.l.
etiam.ff.de prob.l.pen.§.mulier. ff.eod. tit. de prob &
arg.etiam eius,quod no. Doct. in c. officij de pœn. &
quod habem. in l.filium.ff.de his, qui ſũt ſui vel alie.
iur.& quod habemus.in l.Gallus.ff.de lib. & poſth.vt
reſponſum eſt ab Alc.in d.conſ.23.nu.5.ver.4. concl.
tom.3. lib.9.

23 Tertiò velim amplies, † vt ad probandum partum
non eſſe abortiuũ,vt viuere poſſit, qui natus eſt ſexto
menſe,requirantur tres idonei teſtes, omni exceptio-
ne maiores,aut duo multum excellentes. ex eo,quod
vt diximus hoc ſit iuris pręſumptio, quod octauo,vel
ſexto menſe natus viuere nequeat, ſic docet Spec. in
tit.de probat.§.vlt.num.28.verſ. vlt.not.nam propter
præſumptionem iuris contrariã, debet adduci proba-
tio,quæ ſit fortior,& habeat maiores vires,iuxta gl.in
l.non eſt veriſimile.ff. quod met.cau. & in l.trãſactio-
num.vbi etiam Alex.ff.de tranſact. quos ſequitur Iaſ.
in l.ſciendum.col.4.nu.10.in fi.ff.de verb.obl. quibus
accedit Caſſa.in d.cõſ.19.in 4.dub.nu. 13. idē firma-
uit Curt.iun.in conſ.52. ſacratiſſimæ Trinitatis.nu.7.
verſ.hinc dixit,quem referendo ſequitur Crau.in cõſ.
129.proponitur in facto.in fi.

24 Quartò ampliabis, † vt etiam ſi is, qui agit, habeat
iuris præſumptionem pro ſe, quod ſexto menſe natus
viuere non poſſit,ſicque habeat ex ea ſuam intentio-
25 nem fundatam, cum rei † ſatis demonſtratæ fruſtra
adiiciatur demonſtratio.l. cum ſeruo. §. vlt. de con-
trah.empt.& l.1.ff.de do. præleg. cum multis alijs in-
numeris ad id adductis à Caſſa. in d.conſ.19.nu.26.cũ
plur.ſeq.& ob id videatur eum non poſſe admitti ad
probandum partum abortiuum fuiſſe,nec viuere po-
tuiſſe.tamen ſi velit id probare poterit,& debebit ad-
mitti, etiã ſi fundet ſe in negatiua; quod ſcilicet par-
tus ille viuere non potuerit: ex voluntate tamen,non
neceſſitate, vt intelligit Iaſ.in l.cũ vnum. col. 2. poſt
nu.4.verſ.intellige etiam,& ſecundo.C.de fideicom.
ampliationem hanc optimè confirmo ex eo, quod
decidit Bar.in d.l.cum virum.in fi.C.de fideicom.vbi
26 ait,quod licet intentio† alicuius ſit ipſo iure fundata
ex diſpoſitione legis, tamē ſi adhuc vult probare per
teſtes, vel inſtrumenta admittendus eſt. quem ſequi-
tur Iaſ ibi.per l.circa.in fi.ff.de prob. tum etiam, quia
quod eſt fundamentum intentionis alicuius,illud ab
eo eſt probandum,teſte Alex.in conſ.39. viſo thema-
te,de quo ſupra.in princ.volum.1.& in conſ.28. viſo,
& præhabito, in fin. volumin. 2. vt quamplurimis
alijs ſentientibus viris doctè confirmat idem Caſſa.

in d.

in d.conſ.19.in 6.dub.nu. 31.cum plurib. ſeq. verſ. in contrarium, tamen.

27 Ampliationē hanc ſubampliabis,† vt ēt ſi is,qui ſe ad illud probādum aſtrinxerit, nempè partum ſexto, vel octauo menſe natum non potuiſſe viuere, non probat, tamen debeat in iudicio obtinere. ita ſenſit Sal.in d l.cū virum.vbi Iaſ.nu.4.ver.3.not.elicit limitationem ad reg.Bar.quæ ſolet allegrari in l.1.§.quęſitū.ff.de aqua quotidia.vbi ait,quod ſi aliquis aſtrin-

28 xerit ſe†ad aliquid probandum, nec probet,cā cadat; non enim hæc habet locum, vbi quis habet intentionem ſuam fundatam ex diſpoſitione legis, quia licet aſſumat onus probandi per teſtes, vel inſtrumenta,& non tamen cauſam amittit:eoq̃ illa probatio nō re-

29 quirebatur:nam quoties aliquid†de neceſſitate nō requiritur,ſi illud interponatur, & ineptè, non nocet. l. vnica.in prin. C.de rei vxo.actio.ſimile eſt, ꝙ tradit gl.in l.vinum.in fi.gl.magnæ.vbi Iaſ.ff. ſi cer.pet.

30 Partum verò†octauo, vel ſexto menſe fuiſſe natū, & ob id abortiuū, ſecundum cōiter accidētia probare fere impoſſibile mihi videtur:quam enim rōnem depoſitionis teſtes ad hoc probādum inducti aſſignare poſſunt,q̄n quidem nec parentes id ſciant? tempus

31 †etenim cōceptionis neſcitur, teſte gl. in c. cum enixa.diſt. 5. imo latet ipſas mulieres cōceptus initium, ex eo, ꝙ antequam inflatus fuerit vterus, vt perſæpè accidit,coire,atq; concipere ſoleant,vt ait Ariſt.cod. lib.7.de natu.anim.c.4.hinc Cagn.in d.l.1.nu.195.ff. ſi cer.pet.dicebat ſe multas nouiſſe mulieres, quæ tumidum habentes ventrem ſe prægnantes putabant, & pro talibus habebantur pluribus menſibus, poſteà cunctis euaneſcētibus nullum vnquam edidiſſe partum;& aliàs,quæ non putabant ſe grauidas peperiſſe. quod etiam Patauij in ſua quadam vicina contigiſſe refert, quæ credens ſe laborare dolore ventris, ac neſciens ventrem plenum eſſe filium edidit. quamuis ergo in rerū natura certū ſit, natum ante ſeptimū, & in octauo menſe non eſſe vitalem; ſecus in ſeptimo, nono, & decimo; per teſtes t\u0303n, & ſigna nullo modo fieri poſſe videtur, vt poſſit probari; niſi fortè hone-

32 ſta† aliqua filia cōtracto matrimonio duobus primis diebus ex viro prægnans remanſiſſet poſteà ſtatim mortuo,ſi hæc pareret,ſeptimo,octauo, nono,vel decimo,cognoſci,& iudicari tunc poteſt, ſaltē præſumptione iuris,tp̄s partus aliter non:ita loquutus eſt idēmet Cagn.in d.l.1.nu.196.cum ſeq. ff.ſi cert.pet.

33 Sed quo pacto poterūt articuli†ad id ꝓbandū concipi?Et certè primo erit articulandū, mulierē partum quidē ediddiſſe, ſed abortiuū, & reuera talē,qui de iure non poteſt verè dici filius, quod probabitur per teſtes, qui eum viderunt mortuum non mouentē brachia,neq; manus nec pedes,nec alia ſigna uitæ facere per tot horas,& à tali t\u0303pe,uſq; ad tale tēpus, quo quidem t\u0303pe ſemper fuerint præſentes,& in illo loco, ubi erat infans.Præterea quod eum viderunt exire de vētre,& vtero matris, quo quidē t\u0303pe erat mortuus, nec aliqua ſigna vitæ habebat. licet enim iſta probatio ſit quodammodo in genere,t\u0303n iuncta cum præſumptione iuris plurimum afferet adiumenti; præſertim cum ſit negatiua multum prægnans, & coarctata loco, & tempore. Articulandum poſtremò erit, q\u0303d communiter,& vt plurimū mulieres, quæ moriuntur ex partu propter nimiam feſtinationē, & accelerationem, propter dolorem, aut aliam culpam mulierū, ſolent emittere partus abortiuos, qui in ipſo partu moriuntur,& ſi quid præterea articulandum erit,prudens aduocatus conſiderabit facti ſeriem, quā præ manibus habebit, & ex ea prout ſibi libuerit, & licuerit atque utile erit,articulos elicere poterit. Quod vero in hoc caſu noſtro hoc pacto ſint articuli concipiendi, teſtis eſt locupletiſſimus idem Caſa. in ſæpè citato cōſ.19. in 7.dub.nu.37.& ſeq.quem omnino uideas: nā multa in hac facti ſpecie ſcitu digna tradit.

CONCLVSIO MCLII.

ARGVMENTVM.

Quibus coniecturis, & præſumptionibus partus ſuppoſitio probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Probationes leuiores req\u0303ri in his, quæ ſūt difficilia ꝓbatu.*
2 *Partus ſuppoſitio probatur cōiecturis, & præſumptionib.*
3 *Probatio per præſumptiones ſatis eſt in his, quæ ſolent occultè patrari.*
4 *Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi probetur, mulierē, quæ criminis ſuppoſiti rea eſt, id ætatis fuiſſe, vt veriſimile non ſit, eam partum illum nunc edidiſſe.*
5 *Mulier excedens 50. annos raro, aut ferè nunquā concipit: & ſi pariat, mirabilis iſte partus cenſetur, & nu.8.*
6 *Mas maior annis 60. facilè nequit procreare.*
7 *Nuptiæ apud Romanos lege Papia erāt ꝓhibitæ inter maſculum maiorem ſexagenario, & maiorem, vel minorem quinquagenaria; & inter maiorem quinquagenaria, & maiorem, vel minorem ſexagenario.*
9 *Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi mater diu ſterilis fuerit, & vſq; ad illud tempus, in quo ſe peperiſſe dicit; & ibidem nu. 10. plures huiuſmodi coniectura ſimul traduntur. Et nu.11.*
12 *Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi mulier, poſtquā aſſeruit ſe prægnantem, nunquam paſſa ſit ventrem ſuum inſpici, nec fuerit eius venter cuſtoditus, nec poſtea tempore aſſerti partus ſit adhibita præſentia perſonarum, prout à iure requiritur.*
13 *Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi mulier, poſtquā aſſeruit ſe prægnantem nunquam paſſa ſit ventrē ſuum inſpici, etiam ſi ipſa per ſuum procuratorem petierit, vt ſuus venter inſpiceretur, ſed tamen noluerit, nec paſſa ſit inſpici, vt quia ſæpiùs de loco ad locum ſe tranſtulerit.*
14 *Vbi opus eſt facto verba non ſufficiunt.*
15 *Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi quis deponeret, ſe vidiſſe decidere è ventre mulieris eo tempore, quo ſe grauidam aſſerebat paruam quandam culcitram.*
16 *Prægnantem mulierem fuiſſe non continuo ſequitur, etiā ſi ipſa paſſa ſit, quod venter inſpiceretur, & tangeretur, & aliquæ mulieres deponerent ſe vidiſſe, & tetigiſſe vētrem durum, & tumefactum: vt ibidem latius habetur.*
17 *Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi mulier poſt mortē mariti ſe nunquam prægnantem dixerit per longum temporis ſpatium. Et cur ibidem.*
18 *Partus ſuppoſiti probatio plurimū adiuuaretur ex eo, ꝙ tempore quo mulier dixit ſe peperiſſe, nullus adfuerit.*
19 *Partus ſuppoſiti præſumptio eſt, ſi filius, quē ſe modo peperiſſe mulier aſſerit vtriq; parenti fuerit diſſimilis. Et cur, ibidem.*
20 *Partus ſuppoſitio probatur per famam.*
21 *Partum fuiſſe ſuppoſitū matri confitenti, & aſſerenti, an, & quando credendum ſit. Contr. nu. 22.*
23 *Partum fuiſſe ſuppoſitum matri aſſerenti credendū eſt, quando aliæ coniecturæ ſimul cum matris confeſſione concurrunt.*
24 *Partus ſuppoſitio probatur ex confeſſione matris, etiam ſi teſtes in ea probanda eſſent ſingulares quoad locum, & tempus. Et cur ibidem.*
25 *Singularitas teſtium duplex, obſtatiua, & adminiculatiua: & quid ſit vnaquęque ipſarum.*
26 *Partum fuiſſe ſuppoſitum maioribus præſumptionibus militantibus ſtandum eſt, etiam ſi filius aſſertus à parentibus pro vero filio ſit tractatus.*
27 *Præſumptio vna maior tollit aliam.*
28 *Partus ſuppoſiti præſumptiones ad hoc, vt locum habeāt, neceſſario requiritur, quod tempore ſimulationis partus ſuppoſiti ſubſit cauſa, cur id fiat.*
29 *Partus ſuppoſiti præſumptiones ad probādum ſuppoſitionem ipſam ad hoc, vt locum habeant, non eſt neceſſe, quod illę ſint à lege approbatæ, ſed tantum ab homine.*

* verb.denegari.& id * omnes, ſequi inquit Socy.in d. conſ.90. nu.1.vol.2.

13 Quam præſumptionē ampliabis, † vt vera ſit, etiā ſi mulier per procuratorem ſuum petierit, vt ſuus vēter inſpiceretur, ſed tñ noluerit, nec paſſa ſit inſpici, vt quia ſæpius de loco ad locū ſe tranſtulerit: nā ubi
14 opus eſt facto † verba non ſufficiūt l. ſi procuratorē. §. ſi ignorantes .ff. manda.& c.1.de eo, qui mit.in poſ. cau.rei ſeruan. ac docet Bar. in l. ſi quis, §. nunc videamus.ff.iud. ſol. in quam ſnīam plurima adducit. Alc. in conſ.21. viſo proceſſu ſatis longo.nu.7.vol.1.

Eandem partus ſuppoſiti præſumptionē plurimū
15 adiuuaret, ſi quis deponeret, † ſe vidiſſe decidere è vētre mulieris eo tēpore, quo ſe grauidam aſſerebat, paruam quandā culcitram. præſumitur enim illam ea de cauſa vtero impoſuiſſe, quo tumidus is appareret, & ſe ferre vterum ſimularet. ita docet Boſ. in eo. tit. de par.ſuppoſ. poſt nu.10. verſ. quod eo maximè.

16 Quinimo † ēt ſi paſſa ſit, vt venter inſpiceretur, & tangeretur, id aliquæ mulieres deponerent, ſe vidiſſe, & tetigiſſe vētrem durum, & tumefactum; non tñ ob id continuo eis habenda eſſet plena fides, eā pregnātē fuiſſe. Nam facillimè cōtingere pōt mulieres illas in arte peritas non eſſe, nec integras, nec conteſtes, & nō ſine ſuſpicione. inſuper euenire pōt, illā, quæ aſſerit fuiſſe prægnantē, habuiſſe ventrē durū, & tumefactū ex aliquo morbo, vt in multis videre eſt, quæ nō ſunt prægnantes. Preterea, ſi inſpexerint, & tetigerint vterū tectum veſte. vel ēt in tetula: potuit enim mulier aliquo ſuper impoſito reddere ventrem ſuū tumidiorem: nec plena fides eis eſſet adhibenda, ēt ſi dicerent dum tetigerunt, ſe ſenſiſſe puerum in vtero: qa ſi mulier voluit ſe fingere grauidam, potuit ēt tunc trahendo ſpiritū mouere ventrem, & ita mouendo dicere tangenti: ſentiſne? & eā inducere ad credulitatē. & minus ei eſſe credendū, ſi iſte tactus eſſet factus inſtāte ipſa muliere; & minus ēt, qn̄ appareret ex proceſſu illam fuiſſe ſolicitam circa hoc, ſcilicet, vt tangeret, etenim credibile eſt, eam omni actu vſam fuiſſe, vt ſe grauidam fingeret, & maximè tunc tpis, dum voluit tangi, oēs artes paraſſe, quo tangētes induceret ad credendum, ſe grauidam eſſe, vt egregiè has præſumptiones proſequitur idem Boſ. ibidem ſub d.nu.10.

17 Amplius, & illa cōiectura † nonnihil vrget, vt preſumamus partum fuiſſe ſuppoſitū; vt ſi mulier poſt mortem mariti ſe nunquam prægnantem dixerit per longum temporis ſpatiū. mulieres enim, vt quotidiana nos docet experientia, certiſſimè prægnantes cognoſcuntur, ſaltem poſt duos menſes à die cōceptionis, & quam citiſſime ſigna conceptionis apparent, vt conſulendo in hac materia noſtra docet Soc. in d. conſ.99. poſt nu.19. ver. in primis enim.

18 His adde quod ſi tēpore, à quo mulier dixit ſe peperiſſe, nullus adfuerit, plurimum adiuuaret ēx hoc partus ſuppoſiti probatio, vt tradit Soc. vbi ſupra, nu.20. ver. item nullum.

19 Quin etiamſi, ſi filius, † quē ſe modo peperiſſe aſſerit mulier vtroque parente diſſimilis fuerit, nec patrē matremve ne ex ore quidem referat, ex hoc poterit vrgentiſſima ſuppoſiti partus præſumptio colligi. nā vt & illud vulgatiſſimum carmen teſtatur.

Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri; De quo per glo. in l. quod ſi nolit. §. qui mancipia in verb. non infamatæ. ff. de ædil. edic. & Soc. in d. conſ.90. nu.21.

20 Per famam † etiam poterit probari partum fuiſſe ſuppoſitū; quæ quidē ſola ſufficit in his, quæ ſunt difficilis probationis vt latè probat Iaſ. in d. l. ſi quis ex argētarijs. §. an vero hæredi. ff. de eden. & in l. cū ea. col. vlt. C. de tranſ. vt nos abundè ſupra tradidimus in cōclu.753. nu.20. vol.2. & alibi ſæpe. & ad rem noſtram id voluit idē Boſ. in tit. de par. ſuppoſ. nu.20. verſ. non omittitur. & Soc. in d. cōſ.90. nu.16. cū ſeq. verſ. & præcipuè. & poſt ſing.21. verſ. item & publica vox.

21 Huc accedat † confeſſio matris dicentis fuiſſe partum ſuppoſitum; ei enim credendum eſſe tradidere Boſ. & Soc. iiſdem in locis nuper à nobis relatis. ille nu.22. verſ. vnū eſt. hic ſub nu.4. cum plur. ſeq. ver. ſed vlterius procedēdo: nā ſi ſponte facta fuerit, vera præſumitur, & ei ſtandum eſt, donec contrarium probet: non enim eſt præſumendum, q mater cōtra ſeipſam, & proprium filium, ſi talis fuiſſet, mētita fuerit, vt docet Lanfr. de Oria. in c. qn̄ contra. in ver. cōfeſſiones. ver. in ſecundo caſu in criminalibus, de probat. & eo magis, ſi facta fuerit ad exonerationem conſcientiæ in articulo mortis. tunc etiā ſi abſente parte facta fuerit, plenè probabit vt multorum authoritatibus id comprobat Fel. in c. olim nu.8. ver. fallit ſeptimo. de reſcrip. quem referendo ſequitur Marſ. in ſingu.202. tu ſcis regulam illam, ſub nu.2. verſ. eſt alius caſus, & Lanfr. de Oria. in d. c. qn̄ contra. in d. verb. confeſſiones. verſ. vnum tamen eſt menti tenēdum. dū inquit, de æquitate canonica, maximè in his, quæ ſtimulant conſcientiā, ſtatur confeſſioni etiam abſente parte factæ. Quod etiam, & eo maximè locum habebit, ſi ſæpius repetita fuerit confeſſio, & cum eo concurrant multæ coniecturæ: nam cum cōfeſſione criminis extraiudiciali aliæ coniecturæ cōcurrunt inducitur plena probatio: ita tradit Tindar. in tract. de teſti. c.6. nu.1. cum ſeq. quem refert, & ſequitur Fely. in d. c. olim, ſub nu.8. verſ. fallit octauo de reſcrip.

22 Contra tamen † hanc confeſſionem matris obſtare videtur, quod docuit Bar. in l. filium definimus. nu.2. verſic. quærunt Doct. ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. vbi ait, patris, vel matris aſſertioni non eſſe credendum, ſi deponat, talem non eſſe filium ſuum, quia patris, vel matris aſſertio prodeſſe poteſt, & non obeſſe filio, ex l.1. §. ſi quis. ff. de Carb. edic. cum multis alijs ad id à nobis allegatis ſupra in cōcl.788. in verb. filiatio. nu.2. verſ.1. amplia. vol.2.

23 Superior tñ præſumptio † intelligenda eſt, vt procedat, qn̄ aliæ coniecturæ ſimul cum matris cōfeſſione concurrunt: tūc enim ei ſtandum eſſe aſſeuerauit in terminis noſtris Alc. in tract. præſump. regu.3. præſumptio.3. nu.10. cum ſeq. propterea dixit Bal. in d. l. filium definimus. quod dictum matris cum fama ſufficiat. nec in hoc vis eſſet facienda. ſi matris dictum, eſſet extra iudicium probatum, quia de hoc non laborant Doctr. in d. l. filiū definimus. loquentes, quando extraiudicialiter id aſſerit: teſte Boſ. vbi ſup. nu.22.

Eandem partus ſuppoſiti præſumptionem, quæ ori
24 tur ex confeſſione matris, ampliabis, vt vera ſit, † etiā ſi teſtes in ea probāda eſſent ſingulares quo ad locū, & tempus: nam cum hic agatur de probando ſimpliciter, & in genere, q illa ſic confeſſa ſit nimirum ſi teſtes hoc pacto de confeſſione, quæ eſt quidem actus reiterabilis, deponentes ipſam probent: ad hoc probādum adduco Baldi doctrinā inſignem in tub. de controuerſ. inueſti. col.1. verſ. eſt ergo duplex, vbi inquit,
25 quod quædā eſt ſingularitas teſtium obſtatiua, † qn̄ ſcilicet agitur de probādo aliquo actu in ſpecie: quędam verò eſt adminiculatiua, quando agitur de probādo actu aliquo in genere qui ſit reiterabilis, & hoc ſecūdo caſu dictum vnius teſtis, licet ſit aliquo reſpectu ſingularis adminiculatur alteri, & cum eo coniūgitur ad probandum, qn̄ cōcordat in genere, & ſic in eo, de quo agitur; tex. eſt ad hoc ſingularis in l. qui ſententiā. C. de pœnis. quem ad hoc allegat Bald. in l. de quib. ff. de legi. l.1. C. de teſta. teſte ēt Barb. in cōſ.29. illud afferā in mediū col.7. verſ. modo in propoſito noſtro vol.1. & in conſ.25. præclarè ſcripſit Plato. col.2. nu.2. cum plur. ſeq. verſ. præmitto etiam vol.2. vbi ad id, quam plurima adducit & in conſ.70. præclare ſcribitur primo Regum. col.7. verſ. & ſi quiſpiā opponat eo. vol.4. quib. in locis inter cæteras authoritates adducit gl. idē ſententē in c. cū Eccleſ. Sutrina. de cau. poſ. & propriè. in c. dudū. de cōuerſ. coniug. & in l. ob

carmen.§.vlt.ff.de teſtib.in hanc quoque ſententiam
præſertim in caſu noſtro de partus ſuppoſitione per-
multa adducit Socin.in d.conſ.90.nu.9. cum plu.ſeq.
* vol.2. vbi nu. 10. dicit hanc eſſe * communem Doct.
ſententiam.

Superius à nobis traditæ præſumptiones amplian-
26 dæ ſunt, vt etiam ſi filius aſſertus † à parentibus pro
filio vero fuiſſet tractatus,è contra vero maiores præ-
ſumptiones militarent, quod ſcilicet eſſet partus ſup-
poſitus, ſtandum eſſet his præſumptionibus:ex eo,q a
27 vna præſumptio, maximè † maior tollit aliam l. di-
uus.iuncta glo.in verb.exiſtimari. ff.de in integr.reſti.
vt tradit Bald.in l.non ignorat. col.2. C.qui accuſ.nõ
poſſunt.idem ſenſit Lapus alleg. 94. quidã præsbyter
num.6.Rom.itidem in conſ.156.honorãde domine.
num.4.verſ. ad hoc enim Marſ. etiam in conſ.8.in cã
* num.6. eamque glo.in d.l.diuus * communiter eſſe ꝓ-
batam dixit Cur.iun.in conſ.35. D. Benedictus.nu.6.
& in propoſito noſtro ita tradidit Boſſ. vbi ſupra nu.
12. verſ. item loquor. præſertim ſi iſte tractatus eſſet
ſuſpectus,vt idem ait,num.30.

Ea etiam,quæ à nobis hactenus explicata fuere,in-
telligenda ſunt,ꝙ ad hoc,vt ſupra relatæ præſumptio
28 nes † aliquid operentur, neceſſariò requiritur, quod
tẽpore ſimulationis partus ſuppoſiti ſubſit cauſa, cùr
id fiat:ita docet Bart.in l.poſt contractum. colu.2.nu.
3.verſ.ſecunda præſumptio. & nu.7. verſ. quartus ca-
ſus eſt.ff.de dona.& in conſ.65.factum eſt tale,propo-
nitur Petrus Nicolæ.num.3.verſ.ſed ad hoc eſt dicen-
dum.lib.1.quem ſequitur Are.in conſ.65. in præſenti
conſultatione.col.3.poſt.nu.2. verſ.in contrarium ar-
guitur. ad idem reſpondit Alexan. in conſil. 57. viſa
breui caſus narratione.col.1. ſub num. 3. verſ. & hæc
procedunt. vol.5.veluti,ne feuda nullis extantibus fi-
lijs maſculis, tranſirent in fiſcum, vt declarat Boſ.in
eod.tit.de partu ſuppoſſ. num. 16. verſic. & aduerten-
dum eſt.

Præterea intelligi debent,vt neceſſe non ſit, quod
29 † illæ præſumptiones ſint à lege approbatæ, ſed tan-
tum ab homine.nam cum duplex ſit preſumptio,alia
30 † legis, alia hominis, vt egregie declarant Abb.in c.
accedens.col.2.de accuſatio. & Bald. in l. ea quidem
col.2.C.de accuſ. præſumptio vero legis ea ſit, quan-
do lex præſumit ſic eſſe, vt quod contractus ſit vſu-
rarius,ſi interuenit pactum de retrouendendo,modi-
citas pretij, & quod contrahens ſit ſolitus fœnerari,
iuxta c.ad noſtram.de empt.& vend tũc hæc preſum-
ptio dicitur liquidiſſima probatio. & non ſolum præ-
ſumptio, ſed etiam quælibet coniectura probata à le-
ge facit liquidiſſimam probationem. vt tradũt Scrib.
in l.licet Imperator. ff.de leg. 1. præſumptio vero ho-
minis ſit, quando iudex ſuſpicatur ex diuerſis actibus
ita eſſe; propterea tunc lex non requirit hanc proba-
tionem legis,& ita colligitur ex Felin.in c.afferte.nu.
10.de præſump. vbi loquitur de præſumptione homi-
nis, vt in hanc rem plurima adducit Boſ. vbi ſupra
nu.34.verſ.ſed dic contrarium.

31 Tertiò velim eadem intelligas † vt vnaqueque ha-
rũ præſumptionum duobus ſaltem teſtibus ꝓbetur
* *iuxta glo.communi ſcribentium conſenſu approba-
tam in l.vlti.in verb.vel indicijs.C.fam.ercíſ.vt aſſer-
uere.Doct. in l. admonendi. ff. de iureiu. vt latiſſimè
id nos examinauimus ſupra in concl. 894. incip. iudi-
cium quodlibet per tot.vol.4.

32 Iſtud tamen ſubintelliges,vt verũ ſit,† quo ad indi-
cium,ſecus vero quoad præſumptionem.quæ etiã po-
teſt oriri ab vno ſolo. differũt enim inter ſe indicium,
& præſumptio,teſte gloſ.in l.2.in verb.legitimis.ff.de
ex cuſ.tut.& Bald.in d.l.ea quidem.col.2. C.de accuſ.
& ita in themate noſtro intelligit Boſ.vbi ſupra n.36.

33 Porrò probabitur ſuppoſitus partus † plenè p duos
teſtes iuxta vulgatã.l. vbi numerus.ff.de teſtib. & c.in
omni.eod.tit.de teſtib. etiã ſi fuerint mulieres, vt pro-
batur ex l.ex eo.ff.eo.de teſtib.& in l. qui teſtamento.
§.mulier.ff.de teſtam. & in c. ſuper eo. vbi Abb.in 3.
not.de teſtib. & latè reſpondendo in hoc caſu noſtro
de partus ſuppoſitione,docet Dec.in conſ.342.in cau
ſa partus ſuppoſiti.nu.1.ver.his præmiſſis.

Quam probationem ampliare primo poteris, etiã
34 † ſi iſtæ mulieres deponerent cõtra ſuã matrem,& fra
trem;eo. enim in caſu etiam optime probarẽt partus
ſuppoſitionem. nam veriſimile non eſt,ꝙ ita fuiſſent
atteſtatæ,niſi res ita ſe haberet, argu.c. literas de præ-
ſumptio.vbi decreuit Sum.Pont.veriſimile eſſe,ꝙ in
præiudicium fratris teſtificando quis verum dicat,cũ
igitur hoc veriſimile ſit,in cõtrarium requirẽtur pro-
bationes fortiores,& efficatiores.ca. quia veriſimile.
de preſumptio.vbi Abb.in 2.not.ad idẽ eſt tex.in l.nõ
eſt veriſimile. in prin.ff.ꝙ met. cau. ita.Spe. in tit. de
prob.§.vlt.nu.10. verſ ſic.5.in fin. ſic etiam tradidere
Bald.& Alex.in l tranſactione.C. de trãſact. idẽ Alc.
in conſ.99.in caſu prædicto.nu.13.verum vnde vol.3.
& in hypoteſi noſtra Dec.d.conſ.342.col.1.ſub.nu.1.
verſ.ſecunda ratione.in quam ſentẽtiam permulta in
medium profert Rui.in conſ.158. viſis, & diligenter
ponderatis nu.18.cum ſeq.verſ.& tanto magis.vol.5.

35 Secundò ampliabis, † etiam ſi mulieres illæ fuiſſẽt
participes,& criminis ipſius ſociæ,ipſeq; interueniſsẽt
ſuamque operã exhibuiſſent in ipſa partus ſuppoſitio
36 ne.nam licet criminis ſocius † non videatur teſtis ido
neus cõtra ſocium,l.vlt.C.de accuſ.l.quoniã liberi. C.
de teſtib.adeo vt etiam nõ faciat inditium,vt placuit
Alex.ita reſpondenti in cõſ.89. viſo themate inquiſi-
tionis.col.3.nu.10. verſ.quinimo.vol.3.& in cõſ. 128.
quoniam abunde.in fi.vol.4.cũ multis ad id adductis
37 à Rui.in d.cõſ.158.nu.1.cũ plu.ſeq.vol.5.tamen † qñ
agitur de tali materia,in qua alij teſtes haberi nõ poſ-
ſunt,vtrique criminis ſocius admittitur,vt animaduer
tit Bal.in l.quoniam col.1.verſ.quarto igitur.C.de te-
38 ſtib.vbi cõcludit,quod cõiuratio † facta inter aliquos
probari poteſt per ipſos cõplices criminis per tex.in c.
vlt.de teſtib.cogen.vbi gloſ.& Abb. inquit, ꝙ admit-
tuntur,quia ex natura negotij,& criminis per alios ꝓ-
* bari non poteſt, & hanc communem * eſſe regulã in
iſtiuſmodi caſibus teſtatur Dec.in d.conſ.342.num.3.
ver.ad hoc reſpõdetur, vbi plura adiungit in hãc rem
39 quin etiam ibidem ſubiungit hos teſtes,† qui propter
naturam negotij in defectum aliorũ admittuntur,tali
caſu integros teſtes videri, & omni exceptione maio-
res,de quo eſt tex.in c.tertio loco.de probatio.vbi iſti
teſtes,qui alijs deficientibus recipiuntur, etiam ad re-
probandum inſtrumentum admittuntur;ergo cenſen
tur omni exceptione maiores, quia ad reprobationẽ
inſtrumenti requirũtur teſtes omni exceptione maio-
res.l.optimam.C.de contrah.& cõmit. ſtip. ſic etiam
declarat idem Dec.in c.3.loco.in vlt.not.col.2. nu. 8.
verſ.& iſti teſtes.quem referẽdo ſequitur Hieron.Gig.
in conſ.29.cauſa admodum ardua eſt nu.36.verſ.qui-
nimo, & quod in caſu noſtro ſocius criminis admit-
tatur docuit idem Dec.in d.conſ.342.nu.1.verſ.prima
eſt.eiuſdem fuit ſententiæ Rui.in dicto conſ.158. nu.
27.verſ.præterea.idem voluit Crauet.in conſ. 178.vi-
ſo proceſſu nobilis Laurentij col. 1.num.3. verſ. hoc
ita ſuppoſito.quod placuit etiam eidem Hirony.Gig.
in d.conſ.29.nu.35.verſ.& ex prædictis.

40 Præterea dum Scribentes tradunt, † ſociũ criminis
nõ debere admitti ad teſtimonium dicendũ cõtra al-
terum ſocium, intelligendum eſt quando producitur
ad probandũ delictũ contra alium,qui comparticeps
fuit in delicto,& ſic ad eum potiſſimum finem,vt ille
puniatur criminaliter,vel ciuiliter,quod nõ contingit
in caſu ſuppoſitionis partus. nam in eo agitur cõtra il
lum,qui fuit ſuppoſitus,& ſic cõtra tertium, qui nihil
deliquit,& qui in delicto nihil participauit;nec agitur
ad pœnam contra illum,ſed ad bona principaliter,&
actionem,quæ ex delicto nõ deſcendit. vnde iſto caſu

ſaltem

ſi liceat debet admitti ille, qui fuit particeps delicti cũ
alio, & non cum reo, qui cum agit, tunc enim ceſſant
rationes, de quibus in l. vlt. C. de accuſ. ita declarauit
Ruy. in d. conſ. 158. nu. 18. verſ. 3. etiam vol. 5.
Tertiò velim amplies eundem probãdi modũ par-
41 tus ſuppoſiti per teſtes ẽt mulieres, vt † habeat locũ
ẽtſi de earum commodo ageretur in conſequentia,
arg. l. 1. §. 1. ff. de auth. tuto. & vt videre eſt in teſtibus,
qui pro ſua vtilitate, vel collegij admittuntur, c. inſuper
eorum nuncius. de teſtib. ſic glo. in §. cogitandum. in
verbo teſtes. in Auth. de monach. not. Bar. in l. in tan-
tum. §. vniuerſitatis. de rer. diui. cum multis alijs ad id
relatis ab eodem Dec. in d. conſ. 342. nu. 4. verſ. ſecun
do contra. ſubiungens tales teſtes non ſolũ in ſubſi
dium, ſed abſolutè admitti; teſtem ad id laudat Abb.
in d. c. tertio loco. & in d. c. inſuper. vbi ait Hoſtien. &
* Doct. * communiter ita ſentire.
42 Quartò poteris ampliare, † etiã ſi vna ex illis teſti-
bus reperta variauerit, & ſe correxerit; tunc enim ni
hilominus probabũt ſuppoſitionem partus, ex eo, quod
43 dicta teſtium † ſunt iuuanda, & non calumniãda, vt
dicit Bald. in l. de quib. col. vlt. verſ. quid ſi teſtis. ff. de
44 legi. & quod dicta teſtium † ſint intelligenda, ne ca-
ptioſa ſint, authore Aug. in l. ex militari in fi. ff. de te-
ſta. mili. & eo maximè, ſi variatio nõ ſit in facto prin-
45 cipali. teſtium enim repugnãtia † inſpicitur in facto
principali, nõ in acceſſorijs, teſte Bar. in l. eos. col. 2. ff.
de falſis. quem vna cum multis alijs referendo ſequit
Dec. in d. conſ. 342. nu. 5. & 6.
Quintò amplianous eũdẽ modus probandi par-
46 tus ſuppoſitionem, † vt etiã ſi mulieres illæ teſtes cri-
minis participes iurati fuerint, ſe non manifeſtatu
ras alicui tractatum de ſupponendo partu, nec ipſam
ſuppoſitionem, nihilominus probent illud crimen, ſi
planũ ex fecerint illud, & contra iuramẽ depoſuerint,
& ſic contra propriũ iuſiurandum venerint, periuræque fue-
47 rint. Etenim licet iure cautum ſit teſtem † propter
periurium repelli à teſtimonio dicendo, vt c. teſtimo
nium de teſtibus, illud tñ eſt verum, quñ quis venit cõ
tra iuſiurandum licitum, & quod erat ſeruandum: ſed quãdo
fuit temerarium, & ſeruari non poterat ſine peccato,
ſicut iuramentum iſtud de non reuelando tractatum
de ſupponendo partu, nec ipſam ſuppoſitionem; tũc
non dicitur contraueniens, etiam abſolutione non
præcedente periurium incurriſſe, nec ratione periurij
poteſt à teſtimonio repelli, vt obſeruauere Scrib. in c.
intimauit. in c. dilectis. il 1. de teſtib. in c. olim. de ac
cuſ. & in c. quia plerique de offi. ordi. ſic ſenſit Hoſt. in d.
c. teſtimoniũ. & ad idẽ tendit Card. Zaba. in conſ. 35.
incip. quidam habens vnum filium legitimũ. verſ. ad
* primum. cum plu. ſeq. & hanc * communẽ eſſe Doct.
ſniam teſtatur. Archi. in c. quicunque nu. 4. in fi. 6. q.
1. & in propoſito noſtro ita declarauit Rui. in d. cõſ.
158. nu. 20. verſ. non obſtat, dum ſecundo dicebatur.
48 Sexto poteris eundem ampliare, † etiã ſi ab aduer-
ſa parte fuerit ipſis teſtibus oppoſitum, quod tanquã cri
minis participes, & ob id criminoſi à teſtimonio ſint
repellendi, præſertim ſi taſſi fuerint in ipſo crimine ſe
ſocios præſtitiſſe, per d. c. teſtimonium de teſti. & per
not. per Bar. in l. ſi duo patroni. §. idẽ Iulianus. ff. de iu
reiu. nã quñ crimen contingit cauſam, vt quia mouet
quæſtio ſtatus, ſicut quñ dr̃ partum fuiſſe ſuppoſitum,
& mouetur ẽt quæſtio bonorum, quæ pendet à præce
denti, & teſtis aſſerit ſe fuiſſe participem illius crimi-
nis, ſi pars, contra quã deponit, negat crimen, & partum
fuiſſe ſuppoſitum, tũc pars ad repellendum non põt
ſe fundare ſuper ſua aſſertione delicti, quam ipſa pars
impugnauit, l. Papinianus, §. meminiſſe. ff. de inoff. te
ſta. & in c. ex eo. de reg. iur. in 6. adeo vt ẽt iudex ex of
ficio nequeat repellere teſtem prætextu criminis, quod
per partem negatur eſſe commiſſum, ẽt ab ipſo teſte;
quia ſtandum eſt aſſertioni partis ẽt in ſui præiudicium
l. 1. C. de cõfeſ. ſecus ſi opponat crimen contra teſtẽ,
& probetur per partẽ excipientem. etenim tũc repel-
litur, d. c. teſtimonium, & idem ſi probetur ex aſſertio
ne ipſius teſtis, quam pars, contra quã depoſuit, non
impugnauit; ſicut accidit, quando crimen non cõtin
git cauſam, tunc enim poterit repelli ad inſtantiã par
tis, & vbi pars non exciperet, iudex ex officio teſtem
poſſet repellere, l. quos prohibet, & ibi Bald. ff. de po-
ſtul. cum multis alijs ad id deductis à Ruy. in d. conſ.
158. nu. 21. ver. non obſta tertiam tertio. vol. 5.
49 Septimo amplia, vt locũ ſibi vendicet, etiã † ſi ab
aduerſa parte per teſtes numero plures, ſed tñ viles,
pauperes, & abiectæ conditionis fuerit contra proba
tũ, ſe vidiſſe puerũ naſci, & interfuiſſe illius natiuita-
ti; qui vero deponerẽt partum fuiſſe ſuppoſitũ eſſent
nobiles, & numero lõge inferiores: nã illis nobilibus
maior fides erit habenda, etiã ſi fuerint pauciores, vt
egregiè probat in c. in noſtra de teſtib. & ibidẽ id te-
nuit Hoſti. ac alij, vt in caſu noſtro teſtatus eſt Rui. in
d. cõſ. 158. nu. 26. verſ. item non obſtat. Sed hæc hacte
nus. Poſſem enim hoc in loco plura alia, quæ ad teſtiũ
depoſitionem, tum ẽt perſonam eorundem pertinẽt
adiũgere; ſed in præſentia hic lector contentus erit, quod
ſi ea cognoſcere tibi eſt in optatis adeas Deci. Ruin.
Soc. & Boſ. eiſdem in locis ſuperius à nobis relatis hi
ſuo voto hac in re optimè ſatisfaciẽt. nobis in præſen-
tia ſatis ſit cões locos oſtẽdiſſe, vnde ſuppoſiti partus
alias probationes, & præſumptiones elicere queas.

CONCLVSIO MCLIII.

ARGVMENTVM.

Pater, & mater, an, & quando, & quomodo in filiorum cauſis teſtes eſſe poſſint.

SVMMARIVM.

1 *Pater, & mater nec pro filijs, nec contra filios teſtes eſſe poſ ſunt. Et cur, nu. ſeq.*
2 *Patris amor erga filios, & filiorum in patres, quantus ſit.*
3 *Pater, & mater non ſolum in cauſis filiorum prohibentur eſſe teſtes, ſed etiam alij aſcendentes in deſcendentiũ cauſis in infinitum.*
4 *Mater pro filio non poteſt eſſe teſtis. Et cur, ibid.*
5 *Pater non poteſt eſſe teſtis in cauſa filij etiam emancipati. Ratio duplex eſt, vt nu. 6. & 7.*
8 *Pater non poteſt eſſe teſtis in cauſa filij ſpurij, illegitimi, naturalis, ſiue inceſtuoſi. Et cur, nu. 9.*
10 *Pater adeo repellitur teſtificari in cauſa filij, vt ẽt iudex, ſi vellet, & declararet, quod pater, vel filius admitteretur huiuſmodi declaratio nulla ſit futura.*
11 *Pater non poteſt eſſe teſtis etiam in cauſa, quam filius agit procuratorio nomine.*
12 *Pater non põt eſſe teſtis etiam in cauſa, quam filius agit procuratorio nomine ſi ageretur de facto filij, ſecus ſi nõ ageretur de facto, & commodo filij.*
13 *Filius nec pro nec contra patrem poteſt eſſe teſtis. Et cur, ibidem.*
14 *Pater, & mater in ætate filij probanda poſſunt eſſe teſtes.*
15 *Pater pro filio in cauſa religionis teſtimonium dicere põt.*
16 *Pater pro filio poteſt eſſe teſtis in cauſa correctionis, vel prohibitionis peccati.*
17 *Pater in cauſa filij poteſt eſſe teſtis, quando aduerſarius, contra quem producitur, conſentiret, patrem eſſe teſtem.*
18 *Pater pro filio adoptiuo poteſt eſſe teſtis.*
19 *Pater pro filio adoptiuo tunc poteſt eſſe teſtis, quãdo diſſoluta fuit adoptio; ſecus ſi non ſit diſſoluta.*
20 *Pater pro filio poteſt eſſe teſtis, quando ipſe filius condidit teſtamentum in expeditione, & teſtatus eſt de caſtrenſi peculio. Quod intellige, vbi ante miſſionem filius condidit teſtamentum, ſecus ſi poſt, vt nu. 21. Ratio iſtius differentiæ eſt nu. 22.*

23 Pater

Digitized by Google

23 *Pater, & mater in cauſa matrimoniali pro filijs, ac filiab. teſtes eſſe poſſunt Etiam in fratre, ſorore, & in quocunque alio coniuncto id procedit, vt nu.24.*

25 *Pater deſcriptus teſtis in inſtrumento inter ipſum filium, & aliũ confecto, & à partibus rogatus, rectè teſtificat.*

26 *Pater deſcriptus teſtis in inſtrumento inter ipſum filium, & alium confecto, & à partibus rogatus, tunc rectè teſtificatur, quando pars contraria cognoſcebat teſtes, & ſciebat illos eſſe parentes, & affines: alioqui ſecus.*

27 *Pater pro filio poteſt eſſe teſtis, quando eſt in collegio. nam tunc poterit pro filio dare fabam.*

28 *Pater pro filio poteſt eſſe teſtis, in caſu l. quoties. C. de naufrag. lib. 11.*

29 *Pater poteſt eſſe teſtis in cauſa filij, quando cauſa agitaretur inter duos filios.*

30 *Pater pro filio poteſt dicere teſtimonium in cauſa ſtatus.*

1 **Pater** & mater, † qui hac vna parentũ voce, dicunt, nec pro filijs, nec cõtra filios teſtes eſſe poſſunt: ſic rñdit Paulus Iuriſcon. in l. teſtis idoneus. ff. de teſtib. teſtis idoneus (inquit ille) pater filio, aut filius patri non eſt, quæ lex hiſmet conceptis verbis referẽ in c. ſi teſtes. ver. itẽ teſtis idoneus. 4. q. 2. & 3. hinc ẽt reſcripſere Imp. in l. ſi parentes. C. eod. parentes, & liberos inuicẽ aduerſus ſe, nec volentes ad teſtimonium admittẽdos eſſe quibus in iurib. glo. & cęteri interpretes leges concordes adducũt in eandem deſcendere ſñiam, quotquot teſtium materiam explicauere, vt Spe. in tit. de teſte. §. 1. nu. 2. verſ. item, ꝙ eſt parens, ſeu pater, & ibi Io. And. in addi. in litera F. ſuper ver. id velit. Alb. de Roſa. in tracta. de teſti. par. 1. nu. 1. qui * cõem dicit Nel. à Sancto Gem. in tract. de teſtib. nu. 7. verſ. pater, & mater Lanfr. de Oria. in cap. quoniam contra. §. teſtium depoſitiones. nu. mihi 74. verſ. & primo quæro. de probat. Campeg. in tract. de teſtib. reg. 1. Soc. in reg. 506. incip. teſtes parentes. in prin. Crot. in tract. de teſtib. 4. par. nu. 1. & ibi Petr. de Moncad. in addi. litera A. in verb. pro filijs. nu. 109. & ſeq. Gab. in ſuis cõmu. concl. lib. 1. tit. de teſtib. concl. 17. nu. 1. & ſeq. & Rebuf. in trac. de reprob. & ſalua. teſti. in verb. parentes. nu. 376. ac Arc. in conſ. 13. viſo diligenter themate. col. 7. nu. 9. ad fin. verſ. & præmitto. & ſexcenti alij, quos longum eſſet connumerari, qui referuntur à relatis authorib. & in re tam clara, & in legibus determinata plures authores cõgerere ſuperuacaneum eſſe duco. etenim (vt dici ſolet) vbi legem habemus, ſuperfluum eſt gloſſas, & Doctores allegare, teſte gl. in l. ſed licet. ff. de offi. preſid.

Nec aliam ob cauſam iſtud fuiſſe ſancitũ crediderim, quam ob amorem, † quo mutuo ſe ſummè proſe-
2 qui parentes, & filij præſumuntur, argu. l. iſti quidẽ in fin. vbi glo. ff. de eo, quod met. cau. dicens ibi glo. in verb. magis, patrẽ diligere plus filiũ, quam ſe ipſum l. ſi pupillorum. §. ſi pater. ff. de reb. cor. l. nec ei. ff. de adopt. §. vlt. inſtit. de noxa. nullus enim amor vincit paternum. l. vlti. in prin. C. de cur. furio. adeo vt pater, & filius cenſeantur vna, & eadem perſona, l. vlt. C. de impub. & alijs ſubſtit. & §. hac authoritate. 35. diſt. tũ maximè; qm̃ vox patris, vox filij ſit, & ècontra. §. ei & §. poſt mortem. Inſti. de inuti. ſtipu. & vbi eſt vnus, alter eſſe vr̃. l. cũ ſcimus. ad fi. C. de agri c. & cenſ. lib. 11. & filius dicatur pars viſcerũ matris, c. ſi ad matris de conſec. diſt. 4 ſic in propoſito noſtro dixit Rebuf. in d. tra. de reprob. & ſalu. teſti. in verb. parentes num. 376. in quam ſententiã infinita prope, de more cõgerit Tiraq. in l. ſi vnquam in præfa. à nu. 3. vſq; ad 37. in primis. nu. 15. C. de reuoc. donat. hic vnus tibi ſit inſtar omnium in hac materia amoris parentum erga filios, ſi quid tibi occurrerit, & ad Alciatum ẽt confugias in trac. præſum. regu. 1. præſumpt. 1. & plurib. ſeq. præſumptionib. in quibus quam plures declarat præſumptiones, quæ à parentibus in filios procedere, & contingere ſolent.

3 Ampliatur primò loco concluſio, † vt non ſolũ in patre, & matre procedat, ſed etiã in alijs aſcendentib. in deſcendentes in infinitum: ita tradidit gl. in d. l. parentes. per l. quiq;. §. 1. ff. de in ius vocando cui accedit Spe. in d. §. 1. ſub nu. 2. ibi, & hoc in aſcendentib. quem refert, & ſequitur Lanfr. de Oria. in d. §. teſtiũ depoſitiones nu. 74. in fi. idem voluere Cyn. in d. l. parentes nu. 1. & Gab. in d. concl. 17. in prin. ac alij ferè omnes ad concluſionem ſupra relati.

4 Secundò amplio, vt habeat locum, † vt diximus, ẽt in matre, quæ & ipſa teſtificans pro filio non ꝓbat; appellatione enim parentis, & matrem cõtineri, ſcribit Iuriſcon. in l. appellatione parentis, vbi plenè Rebuf. & præſertim ver 3. ff. de verb. ſign. ſic ſenſere Spe. vbi ſup. eo. nu. 2. ibi, idẽ intellige in matrẽ. arg. l. patroni. ff. eo. de verb. ſign. vbi itidem Rebuf. Speculatorẽ referr, ac ſequitur idẽ Lanfr. vbi ſup. nu. 75. Arc. in §. pater. col. 2. nu. 3. verſ. quid in matre. Inſti. tit. de teſta. Stepha. Aufrer. in addi. ad Capel. Tholo. deciſ. 3. ſub nu. 2. ver. & idem in matre, ac alij ad id citati à Gab. in d. cõcl. 17. nu. 4. ver. 2. amplia. Campeg. ẽt in d. reg. 1. verſ. 3. habet locum ac omnes in d. l. parentes. C. de teſtib. ampliantes etiam id in auo materno.

5 Tertio eandem amplio, vt vera ſit, † etiam in filio emancipato, in cuius cauſa pater nõ poteſt ferre teſtimoniũ: ſic tradidere gl. ac cæteri in d. l. parentes Bar. & Alb. in l. qui teſtamẽto. §. per contrariũ. ff. de teſta. Spe. in d. tit. de teſte. §. 1. nu. 2. in fi. Albe. in d. tract. de teſt. in prin. vbi de communi teſtatur. Lãfr. ab Oria. in d. c. quoniam contra. §. teſtium depoſitiones. nu. 75. de probat. Stepha. Aufr. in trac. de teſtib. num. 77. verſ. pater non poteſt. Crot. in eodem tract. de teſtib. in 4. par. nu. 1. verſ. iſta concl. Campeg. in ſuo tract. de teſtib. reg. 1. verſ. 2. habet locum. Gramm. in deciſ. 48. Ioannes de Vicinancio. nu. 13, ac plures alij ad idem relati à Gab. in d. concluſ. 17. num. 6. & 7. verſ. 4. amplia, & ſequen.

6 Quæ ampliatio duplici ratione confirmatur. † Primum quidem: etenim ſi mater, quæ nũquam habuit filium in poteſtate, pro eo nequit teſtificari, vt diximus multo minus pater pro filio emancipato, quem prius habuit in ſua poteſtate. arg. eius quod voluit gl. in §. vlt. Inſti. de iure.

7 Præterea † licet ceſſet patria poteſtas per emãcipationem, tñ non extinguiẽ affectio patris erga dictum filium, ꝓp quam repellitur à teſtificando, l. iura ſanguinis. ff. de reg. iur. ita dixere Alb. de Roſa. in d. trac. de teſtib. in eadem prima par. in prin. ſub num. 1. verſ. & potuit eſſe. ac Io. Crot. ibi. 4. par. nu. 1. ad fi.

8 Quartò amplio, † vt nec ẽt pro filio ſpurio ad teſtificãdum admittaẽ pater, nec in illegitimis naturalibus, ſiue inceſtuoſis, teſte Io. And. in addi. ad Spec. in §. 1. litera F. in addi. incip. Nec ſufficit iudicis. ſuper verb. id velit quem refert & ſequitur Alex. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. nu. 44. ff. ad Treb. Fel. in c. cum oporteat. col. 5. ſub nu. 1. verſ. & per pdicta inferẽ. de accuſ. Gab. in d. tit. de teſtib. concl. 17. nu. 8. vbi cõcordes citat. & Campeg. in d. reg. 1. verſ. 5. habet locum

9 Nam licet † non ſint nominandi filij, tñ inſpecta ratione ſanguinis, pręcipuè ſi in domo maneãt, repellitur pater à teſtimonio: experientia enim docet nos, eos q̃nque plus diligi, quam legitimos, & naturales; cum nemo vnquam carnem ſuam odio habeat, vt dicit gl. in l. 1. ff. in ius voc. vt eant. ac Rol. à Val. in cõſ. 86. illuſtris domine. nu. 69. vol. 1. ita Io. And. ac alij.

10 Quintò amplio, † vt adeo repellatur teſtimoniũ patris in cauſa filij, vt etiã iudex, ſi vellet, & declararet, ꝙ pater, vel filius admitteretur; huiuſmodi declaratio nulla ſit futura: cum iudex hanc probationẽ non poſſit infringere, tanquã fundatam in iure naturali, vt determinat Io. And. in d. addi. incip. nec ſufficit. ex authoritate Guid. de Suza. cum quo ſenſit Campe. in d. reg. 1. verſ. 4. habet locum.

11 Sextò amplio, † vt etiam procedat in cauſa, quam filius agit procuratorio nomine: nam & in hac pro filio patrem non poſſe eſſe teſtem, teſtatur Bar. in d.l. qui teſtamento. §. quæcunque. nu. 3. ver. ſed quæro, an pater. ff. de teſta. quem referendo ſequitur Gabr. in d. conclu. 17. nu. 3. in 2. amplia.

12 Declara hanc ampliationem, † ſi ageretur de facto filij: quia tunc & pater non eſt idoneus teſtis pro filio procuratorio nomine agente, arg. l. quæſitum. ff. de in ius voc. ſecus verò, ſi non ageretur de facto, & commodo filij; tunc enim licet filius eſſet procurator in cauſa, tamen pater poſſet eſſe teſtis, vt l. pater. ff. de teſti. & l. ad teſtium in prin. ff. de teſta. ita declarat Bart. in d.l. qui in teſtamento. §. quæcunque. nu. 3. verſ. quid dicemus. quem ſequitur Arc. in d. §. pater. num. 2. verſ. aut è contra. Inſti. de teſtam. & eum tuetur à Baldi impugnatione, vt latius ibi per eum. ac Rebuf. in d. verb. parentes. nu. 381. verſ. 5. poteſt pater.

13 Septimò amplianda eſt concluſio, † vt idẽ ſit è contra, quod ſcilicet filius nõ poſſit & ipſe teſtificari pro patre, nec contra patrem; ita Scriben. omnes dictis in locis, quos huc uſq; citauimus; & in primis Gram. in dec. 45. nu. 16. per d. l. parentes. C. de teſtib. ac alia, quæ ibi allegat. & in d. deciſ. 48. nu. 13. & vtrobique Albericum relato loco atteſtantem de * communi. citat. hunc referendo ſequitur Gab. in d. concl. 17. ſub nu. 4. in 3. amplia. ea enim affectio, quæ patrẽ pro filio, eadem filium pro patre à teſtificando repellit, vt inquit Gram. vbi ſupra.

Primò loco limitatur eadem concluſio, vt locum
14 ſibi nõ vendicet † in ætate filij probanda in qua teſtes eſſe poſſunt ipſi parentes, vt probat tex. & ibi glo. in l. ẽt. ff. de proba. & gl. in d. l. parentes. in 1. gl. & gl. in d. c. ſi teſtes. §. item teſtis idoneus. in verb. filio 4. q. 2. & 3. Speculat. in eo. tit. de teſte. §. 1. ſub nu. 4. ver. 3. mater. Bar. in d. l. qui teſtã. §. quæcunq; col. vlt. nu. 4. ver. quæro, quid in matre. ff. de teſtam. Aret. in d. §. pater. nu. 3. verſ. quid in matre. & ibidẽ Ioan. à Plat. Inſtitu. de teſtam. * omnes in ſuis tractatibus de teſtibus, vt Lanfran. ab Oria. vbi ſupra nu. 76. verſ. 2. admittitur. Neil. à Sancto Geminia. nu. 7. verſ. item mater cum quæritur. Stephanus Auſr. in addi. ad d. deciſ. 3. verſ. mater non poteſt. & in tract. de reprobat. teſtium, nu. 66. & 77. verſ. & mater teſtificatur. Albe. de Roſa. nu. 3. verſ. 2. fallit. Campeg. d. reg. 1. verſ. 2. fallit. Gab. in d. concluſ. 17. nu. 9. in 1. limit. vbi quam plures concordes citat Crot. in d. 4. par. nu. 2. verſ. & primò. vbi inquit Docto. iſtud * communiter ſequi & ibi Petr. de Moncad. in addi. in litera B. in verb. ætate filij, quo in loco ex mente Anto. à But. in c. ex literis de tranſac. & Hippo. Marſi. in l. de minore. §. plurimum. col. 2. ff. de quæſt. inquit quod iſto caſu magis probatur ſcriptura patris, vel matris, quam eorũ viua vox. & hoc propter labilitatem memoriæ. & Rebuf. in d. verb. parentes. nu. 382. ver. 6. & de * communi opinione teſtatur Soc. in d. reg. 506. incip. teſtes parentes. in fi. præter eos, quos longa ſerie nos in hanc eandem ſententiã connumerauimus in concl. 668. in verb. ætas. nu. 7. cum plurib. ſeq. in 1. ampli. vbi quo pacto iſtud procedat abundè declarauimus à d. nu. 7. vſque ad nu. 17. antequam inſpeximus tract. Do. Sforniæ Oddi. de reſti. in integ. par. 1. q. 37. art. 5. per tot. qui & ipſe ibi à nu. 52. vſque ad nu. 62. hunc articulum plenè examinat ad quos locos nunc me reijcio.

15 Secundò limitatur concluſio, vt nõ procedat † ob religionẽ: in cauſa etenim religionis pro filio pater teſtimonium dicere poteſt, vt habemus ex c. præſens clericus ubi, ſuper quare. 20. q. 3. vbi teſtimonium patris auditur ad dirimendum matrimoniũ ſpirituale: ſic tradidit gl. in d. c. ſi teſtes. §. item teſtis idoneus in verb. filio 4. q. 3. q. eſſe menti tenendum dixit Soc. in d. reg. 506. in 2. Fallen. ſic * omnes in ſuperiori limitatione relati iiſdem tunc in tractatibus ſuis de teſtib. vt Albe. nu. 3. à S. Gemi. nu. 7. verſ. item pater Lanfran. nu. 76. Auſr. nu. 77. verſ. 2. fallit. Campeg. in d. 1. regu. verſ. ſed fallit iſta regula. Crot. in d. 4. par. nu. 3. verſ. 2. fallit. Gab. in d. concl. 17. nu. 12. in 4. limit.

16 Tertiò reſtringitur † in cauſa correctionis, vel prohibitionis peccati; quia tunc pater poteſt eſſe teſtis in cauſa filij. tũc enim carnalis iſta affectio nihil operatur, cũ non agatur de commodo principalis perſonæ, neq; de incommodo alterius, ſed de ipſius ſalute: ita Soc. in d. reg. 506. in 1. fallen. ex tex. & ibi not. in d. c. in tantum. de teſtib. & Campeg. in d. reg. 1. verſ. 13. fal per Abb. in c. omni. col. 1. eo. tit. de teſtib.

17 Quartò limitatur, † qñ aduerſarius, contra quem producitur conſentit patrem eſſe teſtem, validum enim tunc erit patris teſtimonium, cum iſta prohibitio inducta ſit ipſius aduerſarij fauore: ſic ſcripſit Io. And. in d. addi. ad Spe. in d. §. 1. in d. litera F. quem ſequuntur Soc in d. reg. 506. in 7. limi. adducens ad id l. vlt. C. de tempo. appella. Gab. in d. concl. 17. nu. 15. in 6. limit. Campeg. in d. reg. 1. in 5. fallen. & Per. de Mõcad. in addi. ad Crot. in d. 4. par. num. 109. verſ. iſtam quæſtionem limita.

18 Quintò limitatur † in patre adoptiuo, qui ritè, & validè pro ſuo teſtificatur filio vt voluere Albe. de Roſa. in d. 1. par. ſub nu. 7. ver. ſed dubitatur de filio adoptiuo. & Campeg. in d. reg. 1. verſ. 10. fallit.

19 Quod declarat, vt procedat, † qñ diſſoluta fuit adoptio; quia tunc admitteretur pater adoptiuus ad teſtificandum pro filio ſecus ſi adoptio non eſſet diſſoluta ita Sal. obſeruauit in d. l. parentes. per l. adoptiuũ. ff. de in ius vocan. q̃ legem ad id etiam allegat Albe. in d. trac. de teſtib. in eadẽ 1. par. ſub nu. 7. ver. ſed dubitatur. & Campeg. in eadem reg. 1. in 10. limitatio.

20 Sextò eandem concluſionem reſtringo, † vt nõ habeat locum, qñ filiusfamilias condidit teſtã in expeditione, & teſtatus ſit de caſtrenſi peculio: nam tunc patrem poſſe eſſe teſtem probat in his tex. in d. l. qui teſtã. §. per contrarium. vbi * omnes. ff. de teſta. ſic ſenſit Spe. in d. tit. de teſte. §. 1. ſub nu. 7. verſ. in patris autẽ teſtõ, cui accedit Albe. in d. tract. de teſtib. par. 1. ſub nu. 4. ver. fallit vltimo. Socy. in d. reg. 506. ver. quintò fallit. & Campeg. in d. reg. 1. verſ. quartò fallit. & Federicus Schonch. in tracta. de teſtibus num. 20.

21 Iſtud intellige, vt verum ſit, † vbi ante miſſionem filius condidit teſtã, ſecus ſi poſt, vt diſponit. 1. in ſi. teſtibus. Inſti. de teſtam. ita intelligunt, & loquuntur Spec. Alber. Soc. & Campeg. ſup. in limitati.

22 Cuius diſcriminis ratio eſt, † quoniã vbi filius teſtatur in expeditione, tale teſtamentum habet priuilegiũ, vt valeat abſq; ſolemnitate, ideo pater hoc caſu poteſt eſſe teſtis: ſecus, quando non eſſet in expeditione: quam rationem ſenſit gl. in d. §. per contrariũ in verb. poſſe. & eam rationem retulere Albe. vbi ſup. nu. 4. & Soc. in d. 5. fallen.

23 Septimò limitatur, vt non procedat † in cauſa matrimoniali, in qua pater, & mater pro filijs, ac filiabus teſtimonium dicere poſſunt, vt de hoc eſt tex. in c. vlt. & ibi Scriben. qui matrimo. accuſa. poſſ. & ſuper eo. in 2. & ibi glo. 2. ver. ſoluũ pater, & mater, durũ & aſſumpto ex eo à contrario ſenſu ita reſpondere Alex. in conſ. 131. repetitus in cauſa matrimoniali col. vlt. ſub nu. 11. ver. quæritur &c. vol. 5. Dec. in conſ. 163. in cauſa matrimoniali. nu. 26. & ſeq. verſ. ſed ad hoc reſpondetur. Aret. in conſ. 85. viſo diligenter themate nu. 10. verſ. his præmiſſis. Pariſ. in conſ. 5. attingam num. 28. & ſeq. volum. 4. & in conſ. 58. agit curam num. 3. eo. volum. 4. Soc. iun. in conſ. 29. circa præſentem conſultationem. num. 11. volum. 2. & in cõſ. 31. in themate prædicto. num. 13. eod. volu. 2. Zaſi. in conſ. 9. num. 8. volum. 1. in conſ. 3. num. 47. verſ. rurſus difficultatem. volum. 2. & in conſ. 4. num. 19. verſ. tamen in cauſa matrimoniali. eodem volumin. 2. quibus in locis omnes † iſtud ampliant in patre ſororeq
24

& in

& in quocunq; alio coniunctò. vt hoc ẽt faciunt alij quamplures ad id allegati à Gabr. in tit. de teſtib. cõclu.9.à nu.1. vſque ad num. 10. eãdem limitationem noſtram authoritate ſua confirmauere Soc. in d. reg. 506. in 6. fallen. Lanfran. in d. c. quoniam contra. §. teſtium depoſitiones nu.76. verſ.3. fallit. de probat. Aufrer. in d. trac. de teſti. ſub nu.77. verſ.4. fallit vbi plures concordes tex. alleg. ibi Nell. à S. Gemin. ſub nu.7. verſ.4. fallit. Albe. à Roſa. nu.3. verſ. fallit. Federic. Schen. nu.20. verſ. parentes quoque, Cãpeg. in d. reg. 3. verſ.3. fallit. Crot. in d.4. par. nu.4. verſ. fallit, & tertio ibi Pet. de Monca. in addi. in litera C. ſuper verb. conſanguinei. qui loquitur in pulcherrimo caſu, quẽ videre poteris. Rebuf. in d. tract. de reprob. teſt. in eo. verb. parentes. nu.380. verſ.4. Quo pacto aũt limitatio procedat, & intelligenda ſit, nonnullis nos alias explicauimus in ver. matrimonium. concl. 1019. vol. 2. & ad ſatietatẽ cauſam examinauit Gab. in d. tit. de teſtib. concl.9. per tot. li.1. quem adire poteris, ſi quid in hac materia tibi opus fuerit.

25 Octauò concluſionem limito, vt nõ procedat, † qñ pater eſſet deſcriptus teſtis in inſtrõ inter ipſum filiũ, & alium confecto, & à partibus rogatus: tunc enim rectè teſtificare, tradidere gl. in §. & licet. in ver. debere alicui. in Auth. de teſtib. quam ſingularẽ ad id vocat Bal. in d. l. parentes. col.1. ſub nu.1. verſ. vel dic latius. vbi abundè hunc articulum examinat. C. de teſtib. & in l. ad teſtium. §.1. ff. de teſtam. quem ſequitur Albe. in d. tract. de teſtib. par.1. nu.10. vbi dicit, ꝙ vbi teſtis eſt rogatus, ſemper eſt idoneus, quantumcunq; alias ſit inhabilis. & pro hoc poſſumus vti cautella ſecundum eum vt in contractib. eligantur potius fratres, vel affines teſtes in inſtrumentis, ꝗ alij quia teſtificari poterunt rectius. & ideo dicit, quod in quæſtione facti, dum eſſet accuſatum teſtm̃ de falſo, ꝙ ibi fuiſſet rogatus affinis quidam teſtatoris pro teſte, reſpondit illum poſſe admitti ad teſtificandũ in fauorem teſtamenti, quantumcunque affinis, & inſtitutus, ex quo teſtator eũ rogauerat, & ſubdit idem eſſe generaliter, ſiue ſit rogatus à contrahẽtibus, ſiue à teſtatore, ſiue à iudice, vt ſemper ſit idoneus: quam limitationẽ latè corroborat Bartolo. Cępo. in caut.219. incip. licet regulariter parentes. per tot. & Soc. in d. reg. 406. verſ.4. fallit. eandem confirmat Io. à Plat. Chriſtopho. Porc. & Bauer. in d. §. pater. Inſtitu. de teſtam. ac egregiè Ant. Corſe. in ſing. in verb. teſtis 11. incip. licet pater nu.1. & 2. & Rebuf. in d. verb. parentes nu. 383. verſ.7. excuſatur.

26 Quam limitationem declara, vt procedat, qñ pars contraria cognoſcebat teſtes, & ſciebat illos eſſe parentes, & affines alioqui ſecus, cum non cenſeantur approbati; ita not. Ang. in l.1. C. de teſtam. & Bauer. in d. §. pater. col.7. qui allegat Imo. in l. ad teſtium. §. conditionẽ. ff. de teſtam. & Cępo. in d. caute.219. ſub nu.5. ver. & prædicta intellige vbi inquit, ſe alias habuiſſe de facto in caſu, in quo vnus fecit teſtamentũ, & adhibuit fratres legatarij in teſtamento, & dũ orietur de legato dubiũ, fuerunt producti teſtes fratres, & dicebant, quod erant idonei teſtes, ex quo teſtator dixerat notario, ſi fratres iſti legatarij poſſunt eſſe teſtes, adhibe●us eos, & notarius affirmauit teſtatorẽ volente. ſubiungens, quod licet prædicta videantur eſſe cõtra iura, quæ loquuntur ſimpliciter, & iudices de groſſeto hoc non crederent ei, tamen eſt verum. quem Cœpolam refert, ac ſequitur Petr. de Monca. in d. addi. ad Crot. in cad.4. par. nu. 110. verſ. prædicta tamen intellige.

27 Nonò limitatur concluſio, † vt nõ habeat locum qñ pater eſſet in collegio; quia tunc poterit, vt noſtri loquuntur, dare fabam pro filio, vt tradidit Rom. in ſing.913. incip. an in collegio. per tex. in l. illud cum l. ſeq. ff. quod cuiuſque vniuerſ. nomi. & ſic erit teſtis pro filio ſaltẽ approbatione: ita limitat Petr. de Mõcad. vbi ſupra, nu.3. verſ. item limita. Romanum etiã refert ac ſequitur Bartho. Bologn. in repe. auth. habita. nu.351. verſ. ſed pone modo. C. ne fil. pro patre. & per d. l. illud ita determinauit etiam Redoa. in tract. de Simon. par.2. c.32. nu.7.

28 Decimò limitanda eſt † in caſu difficilis probationis, de quo in l. quoties. vbi Bar. C. de naufrag. lib.11. ita tradidere Rebuf. in d. verb. parentes. nu. 379. verſ. 3. excuſatur, & Petrus de Moncad. in d. addi. nu.112. verſ. item limita, niſi eſſemus.

29 Vndecimò limita, † qñ cauſa agitaretur inter duos filios; tũc enim pater poterit eſſe teſtis: quoniam par affectio tollit omnem ſuſpicionem, l. non ſolum. §.1. ff. de ritu nuptia. ſic gl. in c. poſtremo de appell. vt in ſimili no. Bar. in d. l. qui teſtamento. §. per contrariũ. in fi. ff. de teſta. quem ad id refert, & ſequitur Crot. in d. tract. de teſti. par.4. nu.5. verſ. fallit, & quarto.

30 Duodecimò limitatur, † vt non procedat in cauſa ſtatus, in qua pater poteſt pro filio dicere teſtimoniũ authore Bar. in l.4. §. duæ cauſæ. col.1. ver. quæro quo modo. ff. ad Carbonia. Io. Fab. in d. §. pater. verſi. ſed neque inſti. de teſtam. cum alijs in eandem ſententiã deductis ab Aufrer. in addi. ad d. deciſ. Capel. Tholo. 3. verſ. item in cauſa ſtatus. & à Gabr. in d. conclu.17. nu.13. verſ. quarto limita.

An autem concluſio noſtra procedat in patre ſpirituali, diximus ſupra in verb. compater. concl.332. nu.8. vſque ad fi. cõcluſionis. vol.1. & an in nutritio; explicauimus in verb. nutritor. conclu.1116. per tot. vol.2. multa alia quæ in hac materia addi poſſent videnda erunt, per ſupra citatos authores in ſuis tractatibus de teſtibus; ad quos me reijcio.

CONCLVSIO MCLIIII.

ARGVMENTVM.

Pro patre ſemper in dubio præſumi, & quatenus, & quibus in caſibus id verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Pro parentib. in dubio in filiorũ cauſa ferè ſemp præſumi.*
2 *Parentes præſumũtur filios ſuos ſumma beneuolentia, & amore complecti, & proſequi.*
3 *Parentes magis terrentur in liberis, quam in ſeipſis.*
4 *Pater plus diligit filium, quam ſeipſum.*
5 *Paternum amorem nullus affectus extraneus vincit.*
6 *Filius non poteſt inuenire meliorem amicũ, quam patrem.*
7 *Parentum amor erga filios abſcondi non poteſt.*
8 *Naturalem erga liberos charitatem qui nõ curat, videtur habere morbum cerebri, & defectum rationis.*
9 *Parentum amor in liberos eſt ardens.*
10 *Paterni materniq; amoris ardor ĩ liberos eſt ineſtimabilis*
11 *Subſtitutio à patre facta filio impuberi interpretãda eſt potius eã eſſe directam, ꝗ fideicommiſſariam. Et cur, ibid.*
12 *Pro patre adeò præſumitur, vt etiam procedat, & ſi pater faceret actũ, qui prima fronte non videretur vtilis filio.*
13 *Patri lex permiſit ſubſtituere pupillariter etiã filio exhæredato mala mente. quia tantum confidit de patre, quod non ſit facturus aliquid, niſi pro bono filij.*
14 *Pater exhæredans filium ſimpliciter, non præſumitur eũ mala mente exhæredare, quo ad ea, quæ ad ipſum pertinent iure filiationis, ſecus quo ad hæreditatem.*
15 *Iudex tenetur ſequi voluntatem patris, qui in teſtamento etiam minus ſolemni, aut poſtea rupto, aut alias nõ iure tutorem liberis dedit.*
16 *Pater verberans filiũ præſumitur feciſſe cauſa correctionis, niſi atrocitas pœnę aliud ſuadeat.*
17 *Pater non præſumitur velle diminuere hæreditatem filij per legatum. Quod exemplo ibidem demonſtratur.*

Pater

18 *Pater legitimus adminiſtrator filijſfam. minoris poteſt res*
ipſius immobiles alienare ſine decreto iudicis, quod alias
requiritur in huiuſmodi rerum alienatione.
19 *Mater, ſi petijt non idoneos tutores filijs, præſumitur non*
dolo, ſed bona fide feciſſe.
20 *Pater præſumitur retinere filium ob paternam pietatem.*
21 *Reſtituta lectio textus in l. 3. §. ſi eum. ff. de liber. hom. ex-*
hiben. ex Alciato.

1 **Pro** parentibus † ferè ſemper in dubio in filiorũ
cauſa pręſumi debere, vbique ex legibus no
ſtris eſt colligere: ſic mihi probat Iuriſconſulti reſpõ-
ſum in l. nec in ea. ff. ad legem Iul. de adult. vbi acu-
tiſſimi ille vir ingenij Papinianus reſpondit, ideò pa-
tri, non marito mulierem permiſſum eſſe in adulte-
rio deprehenſam occidere, quod plerunque pietas pa
terni nominis conſilium pro liberis cap. Eodem per-
tinet, quod Martianus Iuriſconſ. tradidit in l. Diuus
Adrianus. ff. ad legem Pompe. de parricidi. & quod
reſcripſit Imper. Alexander. in l. 3. C. de patr. poteſta.
ad idem extat contex. in l. amiciſſimos. §. Lucius. ibi,
contra naturales ſtimulos. ff. de excuſat. tutor. §. vlt.
Inſti. de noxa. ibi, quis enim patiatur filium, l. 1. §. ta-
ceat. ibi, naturalis ſtimulus parentes ad liberorũ ſuo-
rum educationem hortatur. C. de rei vxo. actio. in l.
penult. §. Iulianus. ibi, affecta propenſione magis. ff.
quod fal. tut. aut. in l. ſi mater. ibi, per coniecturã ma-
ternæ pietatis. C. de inoffi. teſt. in l. patrem, ff. quæ in
frau. credito. c. afferte de præſumptio. c. ſuper eodem
de teſtib. in quam ſententiam ſexcenta alia adducit
Tiraq. in l. ſi vnquam in præfa. nu. 3. cum plurib. ſeq.
C. de reuoc. don. qui in hac materia tibi erit inſtar
omnium.

2 Cuius concluſionis ea ratio eſt, † quoniam paren-
tes præſumuntur filios ſuos ſumma beneuolentia, &
amore complecti, & proſequi, textus eſt in l. nam &
ſi parentibus. ff. de inoffic. teſtam. ibi, propter votum
parentum, & naturalem erga filios charitatem, &
optimus tex. in l. cum pater. §. mando. ff. de leg. 2. vbi
ita ſcribitur, mando filiæ meæ pro ipſius ſalute ſolli-
citus, & in l. propter inſidias. ibi, pietas, & ratio natu-
ralis animi. C. qui accuſ. non poſſ. ac in l. ſti quidem.
§. vlt. ff. de eo. quod met. cau. vbi reſpondit Iuriſconſ.
nihil intereſſe, an in ſe quis veritus ſit, an in liberis
3 ſuis: cum pro affectu parentes † magis in liberis ter-
reantur, quam in ſeipſis. ex quo not. glo. quod pater
4 plus diligit filium, † quam ſeipſum. hinc optimè di-
xit Iuſtinia. Imp. in l. vlt. in prin. C. de cura. furio. quis
5 enim talis affectus † inueniatur extraneus, vt vincat
paternum à quo non longè abeſt, quod ſcribitur in l.
quidam cum filium. ff. de hæredib. inſtituen. vbi glo.
6 atque etiam Ang. ex not. non poſſe filium † inuenire
meliorem amicum, quam patrem. & plures alios cõ-
textus ad idem refert Alc. in tract. de præſumpt. reg.
1. præſumpt. 1. in prin. ac Tiraq. in d. præfa. d. l. ſi vn-
quam num. 3. cum pluribus ſeq. inde dicebat Bald. in
7 c. per tuas. col. 1. de prob. quod amor parentum † ab-
ſcondi non poteſt, & in auth. ex cauſa. col. 7. num. 26.
8 verſ. 2. accipio. C. de lib. præt. quod, qui naturalẽ † er-
ga liberos charitatem non curat, videtur habere mor
bum cerebri, & defectum rationis, & in conſ. 320. ſer.
9 Petrus in fi. vol. 1. vbi inquit, ardentem † eſſe parẽtum
amorẽ in liberos, & in l. precib. col. 5. nu. 21. verſ. quid
ergo ſi petijt non idoneos. C. de imp. & alijs ſubſti. di
10 cens ibi, quod ardor † paterni, materniquè amoris eſt
inæſtimabilis. per tex. in l. Paulo Callimacho. §. Pom
ponius. iuncta gl. ff. de leg. 3. cui in hoc adhæret. Soc.
ſen. in conſ. 9. proſequẽdo ordinem. col. 4. nu. 14. verſ.
vigeſimo probatur. vol. 1. & Cur. ſen. in conſ. 47. ſuper
controuerſia. col. 3. ver. tranſeo ad ſecundum, quam
plurima alia de huiuſmodi parẽtum amore accumu
lat Tiraq. in d. præf. ad eandem. l. ſi vnquam, per totã
primam decidendi rationem eiuſdem. l. ſi vnquam à
nu. 3. vſq; ad num. 37. C. de reuocan. donat. vbi & iu-
ribus, & rationibus, & authoritatibus, ac exemplis, de
more latiſſimè hoc planum facit, & vbertimè demõ
ſtrat, quem vide, ſi libet.

Ex hac autem præſumptione, quam leges in gratiã
parentum capiunt, plura memoratu digna deducun-
11 tur. Et quidem primùm, ſubſtitutionem † à patre fa-
ctam filio impuberi interpretandam in dubio eſſe di
rectam potius, quàm fideicommiſſariam, cum in du-
bio etiam pater ratione naturalis affectionis præſu-
matur filio prouidere, & ei voluiſſe proſpicere, quã
ipſi onus fideicommiſſi imponere; ita reſpondit Bar.
in conſ. 423. verba teſtamenti. per totum vol. 1. & in
conſ. 35. pater, pater filio ſuo. num. 2. verſ. & nedum
vol. 2. & in d. l. precibus. col. 10. nu. 40. verſ. tertiò hoc
probatur. C. de imp. & alijs ſubſti. & Soc. iun. in conſ.
95. proponitur in facto. nu. 18. & 27. vol. 1. quod & Ti-
raq. in d. præfa. ſub num. 9. & ſub verſ. ſed ad noſtras
leges reuertamur comprobauit: ac Franc. Manti. in
tract. de coniect. vlt. volunt. lib. 5. tit. 1. nu. 8. verſ. am-
bigua autem & plenè per Rol. à Val. cõſ. 69. viſis, ac
perlectis. nu. 6. 7. ac plurib. ſeq. verſ. quibus tamen nõ
obſtantibus. vol. 1.

Ex eodem fonte fluit: nam adeò vera eſt cõcluſio
12 noſtra, quod ſcilicet pro patre præſumatur, † vt iſtud
procedat, etiam ſi pater faceret actũ, qui prima fron-
te nõ videretur vtilis filio ſic colligitur ex iis, quę ſcri
pſit Bart. in l. 2. col. 4. ſub nu. 22. verſ. item quęro, an id
quod dicitur. ff. de vulg. & pupil. vbi inquit, quod lex
13 permiſit patri † ſubſtituere pupillariter, etiã filio ex-
hæredato mala mente. l. cum quidam. C. de leg. quia
tantùm confidit de patre, quod credit, ꝙ nõ ſit factu-
rus aliquid, niſi pro bono filij. eodem pertinet, quod
ipſemet Bart. not. in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. col. 1.
ſub nu. 6. ver. porro ſi poneremus. ff. de oper. liber. per
14 ea, quæ ibi allegat; vbi ſi pater exhæredet filiũ † ſim-
pliciter, non præſumitur exhæredatus mala mente,
quo ad ea: quæ ad ipſum pertinent iure filiationis, l. ſi
patronus. §. ſi quis nõ mala. cum §. ſeq. ff. de bon. libe.
licet quo ad hæreditatem ſit ſecus: ex quo talis actus
cum expreſsè excludit à bonis, quæ excluſio ſimpli-
pliciter facta non habet aliquẽ colorẽ pro bono filij:
ita tradidit Alc. in d. tract. præſ. reg. 1. præſ. 2. ſub nu. 1.
& 2. vbi et per totam illam pſumptionem hanc ſecũ-
dã illationem latè cõfirmat, ꝙ verò pertinet ad iſtud
de exhrdatione, nos latius pſequuti ſumus in verb.
exhæred. concl. 714. per tot. vol. 2. quã videre poteris.
15 Ex eodẽ parentis affectu † in proprios liberos pro-
diit, quod multis in locis in iure noſtro fuit ſancitum
nimirum, cum legiſlatores iuſſere iudicem ſequi vo-
luntatẽ patris, qui in teſtamẽto etiam minus ſolem-
ni, aut poſtea rupto, aut aliàs non iure facto tutorem
liberis dedit; vt in l. 3. & in l. filio. ff. de conf. tut. in l. 2.
C. eo. in l. ſi pater. in l. iure noſtro, §. vlt. de teſta. tut. &
id quidem ſine alia inquiſitione, vt l. pater. §. cũ à pa-
trẽ. ff. eod. de teſtam. tute. l. 1. vbi ſcrib. ff. de confirma.
tuto. §. vlt. Inſtit. de tute. & no. Doct. in d. l. 2. C. de cõ-
firm. tuto. & latè conſuluit Corn. in conſ. 175. in prę-
ſenti conſultatione. col. 5. nu. 13. verſ. concurrit etiam
vol. 3. vbi & hoc extendit ad aliam patris diſpoſitio-
nem circa filiorum educationem, & cõſ. 238. reperio.
col. 5. nu. 10. vol. 4. quòd pluribus in caſib. ampl. Tiraq.
vbi ſupra nu. 25. verſ. finem iis imponerem.
16 Eodem pertinet, † quod ſancitum eſt in l. vnica. C.
de emenda. propinquo. quod ſcilicet, ſi pater verbe-
ret filium, præſumatur feciſſe cauſa correctionis, dũ-
modo atrocitas pœnę aliud non ſuadet, vt colligitur
ex d. l. vnica. arg. etiam tex. in l. ſed & ſi. §. vlt. cũ ſeq.
ff. ad legem Aquilliam. idemque egregiè nonnullis
alijs tuetur Alc. in d. reg. 1. præſump. 3. per totum, &
ibi Nico. Arelat. in addit. ad quod pertinent ea, quæ
tradidere ſcrib. in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur.
17 Hinc præterea manauit, † quod obſeruauere ſcrib.
in l.

in l.penul.ff.de iure codicil.nempe, patrem non præſumi velle diminuere hæreditatem filij per legatum vnde ſi pater non habens filios fecerit magna legata, nato deinde poſthumo,& teſtõ rupto,legata non ſu-
* ſtinentur, vt eſt † communis conclusio in Auth. ex cauſa.vbi Bar.& alij.C.de libe.præteri. ad idem reſpõdit Alex.in conſ.41.viſo tenore.col.vlt.nu.6.verſ. reſpondetur ad hoc,vol.1.in conſ.47. abunde per celeberrimos.col.3.num.8.verſ. quo ad quintum.;vol.2.& prius in conſ.26.circa primum dubium.col.3.ſub nu. 5.volu.1. quibus in locis plura allegat. & idem ſentit Soc.in l.cum auus.nu.37.verſ.& pro hac opinione.ff. de conditio.& demon. ſecus ſi legata eſſent modica, quæ veriſimile eſſet teſtatorem facturum etiam ſi filios haberet,vt not.Ang.in l.vxorem.ff.de manumiſ. teſtam.Pau.à Caſt.& Iaſ.in auth.ex cauſa.& Socy.in conſ.93.teſtamentum præmiſſum. col. pen.nu.30. & ſeq.vol.4.quod quo pacto procedat,declarat Alci.in d.reg. 1.præſump.13.nu.2. & ſeq.

18 His finitimum eſt, † quod ſcriptũ reliquit Azo. in ſum.tit.de bon.quæ liber.col.pen.ſub nu.12.verſ.nec puto.hoc eſt,patrem legitimum adminiſtratorem filijfamil. minoris poſſe res ipſius immobiles alienare ſine decreto iudicis, ꝙ alias requiritur in huiuſmodi rerum alienatione,C.de præd.mino. per totũ,& ff.de reb.eorum.per tot.Azonem ſequuti ſunt Bal.in l.vlt. §.ſin aũt æs alienũ.per illum tex.& ibi Raph. & Cor. C.de bon.quæ libe.idẽ Bal. in l.cum emancipatis. C. de præd.mino.& in l.prætes.in 1.quæſt.vbi cæteri omnes.C.de tranſac.& pluribus alijs in locis.Dec.in l.pactum col.vlt.C.de collatio.& in cõſ.209.in caſu propoſito agam breuib. col.1.Marſi.in ſingul.498. bona minorum Socy.ſen.in conſ.66. viſa donatione. col. vlt. verſ.tertio, quia pater. volu.3. Ruin.in conſ.101. ponderatis omnib. colum. 2. num.2. & Cotta in ſuis memoral.in memor. incip decretum iud.cis. & plures alij in hanc ſententiam deducti à Tiraq.in d.præfa.l.ſi vnquam.nu.28. verſ.huic quoque. C.de reuoc. donat.vbi latiſſimè de huius articuli veritate diſſerit, à dicto nu.28.vſque ad numerum.36.iſtis addo hanc eandem opinionem ſequentes Pariſ. in conſ.101.nu. 83.volu.1. Natt.in conſ. 179.num.7. vol.1. Craue.in conſ.74.num.1.Rolan.à Val. in conſ.99.nu.39. verſ. alterius.vol.1.Hieron.Gabr.in conſ. 36.num.31.vol. 1.Dom.Borgni.Caual.in tract.de tuto.& curato.ſub nu.291.verſ.quod ſecus D.Iacob.Menoch. in tracta. de arbitra.iud.lib.2. centur.2.caſu. 171.nu.54. ac alij quamplures ad id relati à D. Octauio Simoncel. in tracta.de decret.lib.3.tit.8.prima inſpec.nu.9.qui per totam illam inſpectionem à nu.5.verſ.tertius principalis caſus eſt,vſque ad num.16.vbi in vtranque partem de hac quæſtione copioſiſſimè diſſerit, & tandẽ hanc ſua authoritate confirmat, eam rationib. fulciendo, ampliando, & declarando, vt ibi per eum, cui me quoque ſubſcribo.

19 Quibus proculdubio reſpondet † doctr. Bal.in d.l. precib. col.5. ſub nu.21. verſ. quid ergo ſi petijt.C.de impube.& alijs ſubſti.quo in loco ſcribit, quod ſi mater petijt non idoneos tutores filijs, præſumitur non dolo,ſed bona fide feciſſe per l.vbi.in prin. ff.de edẽ. cum gl.& arg.d.l.propter inſidias.ibi, pietas, & ratio naturalis animi.C.qui accu.non poſ.

20 Huc itidẽ ſpectat,† quod à Vlpiano Iuriſcon.traditum eſt in l.3.§.ſi eum. ff.de lib. homi.exhib. à patre ſcilicet filium retineri,ob paternam pietatem,ꝙ placuit,& Alcia.in d.reg.1. præſumpt.11. vbi legendum
21 in eo contextu putat † proverb. geminam genuinã vt intelligatur tex. de ingenita pietate parentum erga filios, quod optime quadrat.

Plura alia iſtis ſimilia colligere poteris ex Alciato in d. reg.1. in præſumptionibus ibidem ab eo enumeratis, & ex ijs, etiam quæ nos tradidimus in verb. dos.concluſ.570. per totum. volu.1. & infra in verb. prohibitio,in illatione 29. hoc vol.2. & alibi ſæpius ad quæ loca me reijcio.

CONCLVSIO MCLV.

ARGVMENTVM.

An, & quando pater dotando filiam præſumatur in dubio eam dotaſſe de bonis proprijs, an etiam ipſius filiæ.

SVMMARIVM.

1 *Nemo præſumitur iactare ſuum.*

2 *Pater bona filij aduentitia adminiſtrans, & aliquid pro filio ſoluens præſumitur in dubio de bonis filij, non proprijs ſoluere.*

3 *Pater habens apud ſe de bonis ipſius filij, filiæ vel, ſi det, vel promittat dotem filiæ, præſumitur de bonis ſuis, non etiam filiæ dare. Et cur, nu 4.*

5 *Pater præſumitur dotaſſe filiam ex bonis proprijs, etiam ſi à principio dixerit ſe dotare filiam de bonis ſuis, & ipſius filiæ.*

6 *Copula inter duo extrema poſita, an & quando ſoleat attribuere actum vnicuique æqualiter.*

7 *Pater in dubio præſumitur dediſſe ex bonis proprijs donationem propter nuptias filio.*

8 *Pater præſumitur dotaſſe filiam ex bonis proprijs, ſiue ipſa ſit in poteſtate ſiue emancipata.*

9 *Pater ſimpliciter promittens dotem filiæ, ſuo nomine, & de bonis ſuis præſumitur promiſiſſe.*

10 *Pater præſumitur de ſuo filiam dotaſſe, etiam ſi poſt promiſſionem dotis pater proteſtaretur, ſe de bonis maternis promiſiſſe, & huic declarationi maritus conſentire. Et ibid. rationem habes.*

11 *Pater ſimpliciter dotando filiam, præſumitur eã dotaſſe ex bonis ipſius patris, etiã ſi illa haberet aliquid ab auo, vt legatum, & ſic filia neptis poterit adhuc petere legatum aui.*

12 *Pater dotans filiam de paternis, & maternis non præſumitur de bonis dotatæ filiæ dotaſſe, etiam ſi non poſſet illã eandem dotem alijs filiab. dare.*

13 *Pauper, & inops quis dicatur, diſtinctione Baldi declaratum.*

14 *Dotata præſumitur filia ex bonis maternis, quando nõ ſuperesſent alia bona, quæ ſufficeret ad legitimã aliarum.*

15 *Auus ſimpliciter nepti dans dotem præſumitur de bonis proprijs, non neptis dediſſe.*

16 *Pater, qui ante dotauit filiam vnã partim de bonis paternis partim de bonis maternis, & poſtea pro alia filia dotem promittens præſumitur de bonis ſuis, & filiæ promiſiſſe eo modo, quo priori filiæ dederat. Et cur ibidem.*

17 *Aequalitatis coniecturam in dubio ſequi debemus inter filios.*

18 *Pater tunc demum cenſetur dotare filiam de bonis ipſius filiæ, quando ipſe quo dotem promittit & cõſtituit, nominatim exprimeret, & proteſtatur, ſe de bonis filiæ dotare, computando ſ. &c. vel pro omni eo, &c. vel in bonis, & hæreditate, &c. Contrarium, nu. 19. Sed prior opinio verior eſt, & magis communis, vt legitimo videtur nu. 20. & 21. per tot. & ſeq. Conciliatiõ opinionum, nu. 23.*

21 *Inductio tex. in l.vlt. §.vlt. C.de dot.promiſ.*

22 *Nouatio inducitur per hæc verba in inſtrumento appoſita, Titius promiſit Seio centum ex tali cauſa, computato in hoc omni alio inſtrumento.*

24 *Pater inops, qui promiſit dotem ſimpliciter filiæ, præſumitur in dubio de bonis filiæ promiſſionem feciſſe.*

25 *Limitata cauſa limitatum debet parere effectum.*

26 *Pater ſoluens dotẽ ſimpliciter præſumitur in dubio, ſe dediſſe etiam ex bonis ipſius filiæ, quãdo filia prius promiſiſſet dotem de ſuo. Et cur, ibid.*

27 *Pater*

27 Pater promittens dotem vltra vires ſui patrimonij, præſu
mitur promiſiſſe de bonis ipſius filiæ in eo, quod plus eſt.
28 Pater adminiſtrator bonorum filiæ præſumitur de bonis
ipſius filiæ illam dotaſſe.
Contrarium verius eſt, vt nu 29. Concil. nu. 30. Concilia-
tionis refutatio, nu. 31.
32 Pater naturalis in dubio non præſumitur dotare filiam
naturalem de bonis paternis.

Etſi in iure noſtro apud omnes vbique receptiſ-
ſima ſit illa ſentẽtia, quæ paſſim circumfer-
1 tur, neminem ſcilicet † præſumi iactare ſuũ, ex l. cum
de indebito. ff. hoc tit. noſtro, de probat. illudq; à no-
2 ſtris interpretibus recipiaſ, patrem † bona filij aduen
titia adminiſtrantem, & aliquid pro filio ſoluentem
præſumi in dubio de bonis filij, non proprijs ſoluere,
3 l. vlt. ff. de peri. hæred. tñ ſi ipſe pater † habens apud ſe
de bonis ipſius filij, filiæve det, vel promittat dotem
filiæ præſumiẽ de bonis ſuis, non ẽt filiæ dare; ita ſan-
citum eſt in tex. ſingulari. l. vlt. C. de dot. ꝓmiſ. & ita
tradidere gl. in l. 1. in verſ ſemper. ibi, itẽ de bonis pa-
* tris ff ſol. matri. * omnes alij interpretes: vt Rom. nu.
16. verſ. 32. Paul. à Caſt nu. 7. verſ. duodecimũ eſt. qa
patet. Alex nu. 17. verſ. in glo. in verb. ſemper. Iaſ. nu.
23. verſ in ea gl. ibi, de bonis patris. Soc. num. 36. verſ.
in gl. in verb. ſemper. Ripa. num. 54. verſ. tertium pri-
uilegium, & infra nu. 86. in fin. verſ. viſo de perſonis.
Bulgarinus de Bulgari nu. 22. verſ. in gl. in verb. ſem-
per. Thom Parpa. nu. 16. verſ ſecundus eſt. vbi reſtaẽ
* de * communi opinione. Camil. Viſitarinus. nu. 99.
verſ. tertium priuilegium. Bald Nouel. num 90. verſ.
aliud ẽt ſingulare, & in ſuo tr. ct. de dote par. 6 priui-
leg. 6. quibus in locis ipſe Baldus inquir, ꝙ filia pote-
rit totam, & integram dotem petere, & conſequi ex
bonis paternis vltra bona materna probando tot bo-
na eſſe in bonis paternis, quæ ſufficiant ad dotẽ pro-
miſſam. referens ibi, ſe vidiſſe conſultum per Io. de
Monte Sperello apud Piſtorium in fauorem cuiuſdã
militis Tudertini per text. in d l. vlt. cui conſ. dicit ſe
ſubſcripſiſſe, cuius conſilij thema refert idem Anto à
Petru. in l. 1. nu. 11. verſ. & alias. ff. de iureiu. vbi etiam
ſupra nu. 1.. verſ. rurſus ad propoſitum, dixerat con-
cluſionis noſtræ deciſionem vnicam, & ſingularem
eſſe. pro concluſione ẽt noſtra cõſuluit Bal. in conſ.
38. ſuper primo puncto. nu. 3. ver. circa tertiũ punctũ.
volum. 2. & in conſ. 479. quando pater, nu. 2. verſ. in
dubio. vol. 4. Ruin. etiam in conſi. 12. quamuis quæra
* tur col. 3. nu. 6. vol. 3. vbi teſtatur de * cõmuni, & Io.
Camp. in tracta. de dote, q. 16. in princ. vbi probat id
eſſe ſpeciale in dote. ac Alcia. in tracta. de præſumpt.
regul. 1. præſump. 26. vbi nu 4. aliam iſtius concluſio-
nis rationem reddit; reprobata ea, quã afferunt Alex.
& Are. in d. l. 1. ff. ſol. matrim. eiuſdem fuit ſententiæ
Odofre. in tract. de dot. reſtit. ſub nu. 3. idem ſentit Io.
Coraſ. in l. qui liberos. nu. 148. & ſeq. verſ. tertium pri-
4 uilegium. ff. de ritu nupt. ex eo quod † in caſu noſtro
facilè præſumi debuit patrem potius de ſuo dediſſe,
quoniam de bonis aduentitijs filiæ diſponere nõ poſ
ſit, l. vlt. §. ſin autem eos. C. de bon. quæ liber. vnde da
re ea in dotem nequit ipſe ſed filia dare debet, patriſ-
que tunc eſt, dationi cõſentire; quod eius interſit pro
pter vſumfructum. l. 1. C. de bon. mater.
Ampliatur primo loco concluſio, vt procedat ẽt
5 † ſi pater à principio dixerit ſe dotare filiã de bonis
ſuis, & ipſius filiæ: nam, & hoc in caſu præſumendũ
eſt patrem ex bonis proprijs filiam dotaſſe Etenim li
6 cet copula poſita † inter duo extrema ſoleat attribue
re actum vtibi vnicuique æqualiter. l. reos. §. cum ta
bulis. ff. de duob. reis, & l. vnica. C ſi plur. vna ſenten.
tamen qñ ponitur inter aliqua extrema, vbi ex parte
vnius maior poteſt cadere affectio, & charitatis; ſicut
in propoſito noſtro, illa copula non diuidit, ſed ſigni
ficat ordinem charitatis, & ſic pater intelligiẽ prius
promiſiſſe de ſuo, & vbi nõ haberet bona ſufficiẽtia,
intelligitur ꝓmiſiſſe de bonis filiæ; ita tradit gl. ſing.
in l. Gallus. §. 1. ſuper verb. exprimat. ff de lib. & poſt-
hu. & ibi Bart. in hoc enim caſu ex parte vnius extre-
mi, hoc eſt, patris ſeu bonorum ſuorũ maior affectio,
ſeu charitas præſumpta cadit pp officiũ paternũ. qđ
eſt dotare filias, vt in d. l. vlt. C de dot. prom. & in l. q
liberos. ff. de ritu. nupt. ergo prædicta copula eo caſu
non diuidit, ſed ordinẽ demonſtrat. ita tradidere ple
rique ex ſupra citatis Scribentib. in d. l. 1. ff. ſol. matr.
vt Soc ſen. ſub nu. 17. verſ. communem tñ concluſio-
nem. Rip. nu. 89. verſ. 5. amplia Iaſ. num. 24. verſ. circa
hoc. Thomas Parpal ſub eod. num. 16. verſ amplicius
iſtam communem, & prius his Alex. ſub eod. nu. 17.
Anto. à Petru. d l. 1. num. 110. ff. de iureiur. Io. Coraſ.
in d. l. qui liberos. num. 149 Bal. Nouel in d. l. 1. num.
90. ff. ſolu matrim. & in dicto tracta. de dot. par. 6. in
* eodem 6 priuil. & hanc eſſe magis * communem di-
xit Do. Bartolo. Beriaz. in conſ ciuil. 2 . viſis dubijs,
num. 71. ſub verſic. aggredi r nunc volum. 1. & pro
hac parte conſuluit Cor. in conſ. 3. videtur in hac con-
ſultatione, à num. 4. vſque ad 8. volum. 2. vbi multis
hanc ampliationem confirmat. & Ruin. in d conſil.
* 12. ſub eodem num 6. volum. 3. * communem etiam
dicit Soc. Iun. in conſ. 19. viſo eleganti conſil num. 4.
volum. 4.
7 Secundò eandem concluſionem amplio, † vt etiã
in dubio pater præſumatur dediſſe ex bonis proprijs
donationem pp nuptias filio; nam ſi ſit conſuetudo
patriæ, quod ſponſus donet aliquid pp nuptias ſpon-
ſæ, pater tenetur talem donationẽ dare filio, ſic pro-
batur in d l. vlt. ibi. vel ante nuptias donationem pro
ſua dare progenie. C. de dot promiſ.
8 Tertiò ampliatur, † vt locũ ſibi non vendicet, ſiue
filia ſit in poteſtate, ſiue emancipata, vt probatur in
d. l. vltim. & ſcripſere Alexan. in dicta l. 1. ſub eodem
numero 17. Thomas Parpal. ſub eodem numero 16.
verſiculo amplictis al 2. & Ripa. numero 87. verſicu.
amplia. ſecundo.
9 Quartò amplia, † etiam ſi pater ſimpliciter dotem
promiſerit, quoniã ſuo nomine, & de bonis ſuis præ-
ſumitur promiſiſſe. vt idem probat tex. in d. l. vlt. ibi
promiſſionem, & comprobauere ſupra relati inter-
pretes dictis in locis.
10 Quintò velim amplies, vt procedat, † etiam ſi poſt
promiſſionem dotis pater proteſtaretur, ſe de bonis
maternis promiſiſſe, & huic declarationi maritus cõ
ſentiret: nam nihilominus præſumendum erit de ſuo
patrem filiam dotaſſe ita conſulius reſpondit Ang.
in conſi. 209. Petrus de Sauona. ferè per totum, ex eo,
quod pater non poteſt paciſci. qui ſimpliciter dotem
promiſit in præiudicium filiæ l. ex morte, in fin. C. de
pact conuen. ex promiſſione enim præcedenti acqui
ſitum fuit ius filiæ, quod pater iudicatur promiſiſſe
de ſuo: poſt ius acquiſitum fruſtra pater, proteſtatur,
allegat gl. in l. vnica §. accedit. in ver. fecerit. C. de rei
vxor. actio. nec filia poſſit, ob illud ius acquiſitum, de
nouo grauari. l ſi donaturus. in prin. ff. de condict. ob
cauſ. illud ſequuntur Aret. in dicta l. 1. Ripa, ibidem
numero 88. verſiculo 4. amplia. ex eo vltra alios per-
motus, quod proteſtatio debet fieri ante actum, vel
in ipſo actu, alioqui non iuuat proteſtatorem in præ-
iudiciu alterius, l. pro hærede. § Papinianus. ff. de ac-
quir. hæred. & ca conſulti. de regular. Ioan. Coraſ. in
d. l. qui liberos. num. 150. verſ. procedit autem. ff. de ri
tu nuptia.
11 Sextò ampliatur concluſio, † vt vera ſit etiam qñ
filia haberet aliquid ab auo veluti legatum, & pater
dotauit filiam ſimpliciter: nam, & tunc præſumiẽ do
tata ex bonis ipſius patris; & ſic filia neptis poterit ad
huc petere legatum aui, quod quidem erat magis du-
bium, q de bonis maternis, vel aliundè, de quibus lo-
quitur d. l. vlt. C. de dot. promiſ. ex quo auus tenebatur

Digitized by Google

tur dotare, vt concludunt Scrib. in d. l. 1. ff. ſol. mat. nihilominus conſequetur, & à patre, & ab auo; ſic concludit Thom. Parpal. in d. l. 1. ſub num. 16. verſ. addite aliam ampliationem, auctoritate Socini ibidem allegati permotus.

12 Septimò ampliatur, vt procedat, † etiā ſi pater dotans filiam de paternis, & maternis, non poſſet illam eãdem dotem alijs filiabus dare; nam & hoc in caſu non præſumitur de bonis dotatæ filiæ dotaſſe, ita refert Afflic. in deciſ. 179. in quadam cauſa, per totum per omnes Doctores Sacri Concilij Neapolitani fuiſſe notatum, per d. l. vlt. ibi, tunc ſi quidem penitus inopia tentus eſt: vbi non conſideratus numerus filiarũ, & per theoricam Bar. in auth. præterea. col. 2. num. 4. verſ. quæro ergo quis dicatur inops. C. vnde vir, &

13 vxor, quo in loco quærens, quis dicatur inops, † ita diſtinguit; quod aut lex facit mentionem de inopia reſpectu certi, & determinati effectus, vt gratia certi debiti ſoluendi, & tunc ille dicatur pauper, cũ vires non ſufficiunt ad ſoluendũ illud debitum, vt in Authen. de fideiuſſ. §. ſed neque aut lex loquitur abſolutè, & ſtetur iudicis arbitrio. Hoc itaque in caſu ſubiungit Afflictus, inopia conſideratur reſpectu dotis promiſſæ filiæ: ergo non conſideratur paupertas patris ſi non ſufficit eius ſubſtantia ad æqualiter dotandum omnes filias ſuas.

Ego tñ limitarem hanc ampliationem, vt locum

14 ſibi non vendicaret, † qñ non ſupereſſent alia bona, quæ ſufficerent ad legitimam aliarum: nam tunc crederem præſumendum eſſe filiam dotatam fuiſſe de bonis maternis, vt habetur apud Afflictum in deciſ. 86. fuit dubitatum. & licet ibi dicatur, quod mortuo viro poteſt repeti, tamen ſi ex poſt facto, ergo fortius à principio, arg. l. patre furioſo de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. præſertim, quia poteſt ſe ſaluari actus dotationis, præſumendo eam fuiſſe à patre dotatã de bonis ſuis, ne ipſe dotationis actus inualidetur, nec, vt vitietur, ſit ea capienda via, vt de bonis paternis fuerit ipſi dos conſtituta, argument. l. quoties, ff. de rebus dub. & cap. Abbate ſanè de verbor. ſignifica. cum ſimilib.

15 Octauò † ampliatur concluſio, vt quæ diximus in patre procedant etiam in auo: qui ſi ſimpliciter nepti dotem dederit, præſumitur de bonis proprijs, non nepotis dediſſe, quod plerique ex ſupracitatis interpretibus iiſdem in locis admittunt, per l. dotem, quam dedit auus. ff. de collatio. bonor. in primis Io. Campe. in d. tract. de dote, ead. q. 16. in fi.

Limitanda nunc eſt primo loco concluſio, vt non

16 habeat locum † qñ pater dotaſſet ante filiam vnam, partim de bonis paternis, partim de bonis maternis; nã poſtea pro filia dotem promittens de bonis ſuis, & filiæ præſumitur promiſiſſe, eo modo, quo priori filiæ dederat. Nam æquitas iuris communis vult vt filij tractentur æqualiter, l. vt liberis. C. de colla. l. cum oportet in prin. C. de bon. quæ lib. ne ſcilicet inuidia inſurgat, & inæqualitas inter fratres, l. cum pater. §. euictis. vbi Bal. ff. de leg. 2. & l. vlt. C. commu. vtri. iu-

17 di. etenim in dubio † eam ſequi debemus coniecturam, qua inter filios ſeruatur æqualitas, l. ſi ita legatũ. ff. de condit. & demon. & l. quæſitum. §. ſed & ipſe Papinianus. ff. de fun. inſtruct. ſic concludit Soc. in d. l. 1. ſub nu. 39. verſ. puto etiam, ꝙ ſi pater. ff. ſolu. matrim. quem declarando ſequitur ibidem Ripa, nu. 93. verſ. 3. fallit, & Io. Coraſ. in d. l. qui liberos, nu. 156. verſ. declara tertio. ff. de ritu nupt. vbi Socinum ab impugnatione Ripa defendit. & Thom. Parpal. in d. l. 1. ſub num. 16. verſ. ſexta eſt. ff. ſolu. matrim. quibus accedit idem D. Bertaz. in d. conſ. ciui. 25. nu. 74. verſ. & quæ ſententia, vol. 1.

18 Secundo limitatur, † qñ pater tempore, quo dotẽ promittit, & cõſtituit, nominatim exprimeret, & pro teſtaretur, ſe de bonis filiæ dotare computando ſcilicet, & c. vel pro omni eo, & c. vel in bonis, & hereditate, & c. vt habemus in d. l. vlt. ibi ſi quidẽ nihil addendum exiſtimauerit, ſed ſimpliciter dotẽ dederit; tunc enim ſumus in certis, & claris; vnde non eſt locus cõiecturis l. ille, aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. & l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. ita tradunt Doct. quos paulo poſt referemus.

19 In contrariam † deſcendit ſententiam Bal. Nouel. in d. l. 1. n. 90. ff. ſol. mat. & in d. tract. de do. par. 6. priu. 6. vbi refert ſe ita cõſuluiſſe vna cũ Io. de Monte Sperello in fauorem Comitis Tudertini hoc in caſu, qđ ſcilicet ſi filia habeat bona materna, & pater ꝓmiſit pro dote filiæ mille aureos cõputato omni eo, quod filia poſſit habere de bonis patris, vel matris, vel aliũde, quod non obſtantibus his verbis in inſtrõ comprehenſis poterit filia petere dotẽ promiſſam, ac etiã bona materna, vel quæ aliundè prouenerant, per dictam l. vlt. quod eſt mirabile, ſecundum eum. vbi dicit, ꝙ propter hoc hodie multi patres incauti, & nolentes cõſulere peritiores remanent deluſi, maximè etiam ſtante imperitia Tabellionum: & Baldo vr ad hærere Bulga. in d. l. 1. nu. 33. in fin. dum ibidem hæc relinquit cogitanda, dicens rationem d. l. vltim. ſatisfacere pro opinione dictorum Peruſinorum. Hãc eandem ſequitur opinionem Guliel. de Bened. in c. Raynutius. ſuper verb. dotem, quam ei dederat. num 21. & ſeq. verſ. plus dico. de teſta. nullam faciens mentionem de dictis Peruſinis.

20 Cæterum à priori opinione † non eſſe recedendũ ſupradicta ſuadent, & grauiſſimi, qui eã ſequuti ſunt, auctores: vt Iaſ. in d. l. 1. ſub nu. 24. verſ. adde, quod per illũ tex. vbi inquit, quod ille tex. in d. l. vlt. C. de dot. promiſ. procedit in dubio, quando non apparet, de quibus bonis, & de quantitate, & ſic loqui glo. in d. l. 1. in eo. verb. ſemper. ver. item de bonis patris. ff. ſolu. matrim. & ita apparere multis in locis, d. l. vlt. præſertim. in fi. dum dicit, ne dum effuſo ſermone ſe iactet in promptum incidat ſui periculũ. & Bal. ibi ad hoc no. quod loquitur, quando verba ſunt dubia. & ibid. nu. 16. & 17. hanc eandem confirmauit ſententiam. Socy. in d. l. 1. nu. 40. verſ. ex quibus deciditur. vbi inquit ita tenuiſſe Marian. Socy. patrem ſuum in c. tuę. de ſponſa. quam etiam ſibi veriorem videri teſtatus eſt in d. l. 1. Ripa. num. 92. verſ. ex quo infertur. quia per illa verba, computato eo, & c. clarè conſtat de voluntate patris, vt per Bar. in l. is, qui ducenta. in princ. ff. de rebus dub. eidem opinioni accedit Ioan. Coraſ. in dicta l. qui liberos. num. 154. verſi. ſecundo declaratur. ff. de ritu. nuptia. & Thom. Parpal. ſub num. 16. verſi. quinta. Socyn. iun. num. 177. & ſequen. in dicta l. 1. ſolut. matrim. ac ibi Alcia. num. 21. & num. 23. di-

* cit * communiorem. & Anton. a Petrut. in dicta l. 1. num. 113. verſ. & propterea in caſu prædicto. ff. de iureiur. referens ibi ad idem conſuluiſſe Ang. in d. cõſ. 209. & hoc etiam ſentire Alex. ab Imo. in d. l. 1. num. 17. verſi. tamen fallit in dote. ff. ſolu. matri. lex enim in contractu dotis appoſita venit obſeruanda. l. legẽ. C. de pact. conuen. ſubiungit tamen in ſuperiori loco Antonius à Petrut. quod ſi filia in vim conſtitutionis prædictæ dotis, tam bonis paternis, quàm maternis cum iuramento renunciaſſet, fuiſſet enormiter læſa, & ſi interit dolus re ipſa poterit licitè ab Epiſcopo, aut alio ſuperiore ad hoc poteſtatem habente, obtinere diſpenſationem ſuper iuramẽto, & deinde petere reſciſſionem huiuſmodi cõtractus, vt latius ibi per eũ. Hanc eandem poſteriorem ſñiam amplectitur Neuiza. in cõſ. 16. incip ſit nomẽ Domini benedictum. nu. 8. verſ. deſcendo nunc. in fi. inducendo tex. in d. l.

21 vlt. † in §. vlt. aliter, quàm induxerunt Iaſon, ac cæteri; hoc pacto. Etenim ponderat ibi ipſe. ꝙ in d. §. vlt. non ſufficit patrem dicere, ꝙ dotata ẽt de maternis, niſi exprimat, quantum eſt illud, quod dat de bonis proprijs, & quantum de bonis maternis, ne ſub illa

effuſa

effuſa iactantia ſermonis, & oſtentatione liberalita-
tis illuderet filiã : à quo vr ille tex. abhorrere, qñ pa-
ter eſt ita diues, ꝙ poteſt etiam de bonis proprijs eam
dotare, ille text. ergo vult ante finem, quod pater ita
loquatur, vt reuera appareat quid ſit illud, quod ipſe
dat de proprio, & quid de ſubſtantia ipſius filię & ſic
de bonis maternis, non autem effuſo ſermone ſe ia-
ctare. Nam ſi ſe iactet, vult tex. quod in promptum
incidat periculum ſui, hoc eſt, quod cenſeatur dotaſ-
ſe ſolum de bonis proprijs, & de eis illam liberalita-
tem feciſſe, vt ibi dicitur, ante finem principij d.l.vlt.
hoc itaque in loco Neuizanus, licet in relato Peruſi-
norum themate ipſos Peruſinos ſequatur : tamen in
hoc poſteriorem contrariam ſententiã admittit, qñ
apertè, & reuera conſtet, & appareat, quod pater vo-
luerit materna bona in filiæ dote compenſati. Quod
quidẽ, & ſupra relati ſcribentes omnes admittunt, vt
videre eſt : licet in inductione d.l. vlt. in fi. à Neuiza-
no diſcrepent. nam ad hoc, vt diſpoſitio d. l. vlt. non
procedat ſatis eſt apparere, quid verè pater det, & qd
de ſubſtantia filiæ proficiſcatur; vt hanc eſſe veriorẽ,
& magis * communem opinionẽ dicit Hieronymus,
Gabr. in conſ. 156. Catharina hæres. nu. 26. verſ. ſecun
do, quia vbi loquitur in verbo in inſtrumento dotali
poſito, computato, &c prout hanc eandem ſententiã
ante tenuerat loquens in verbo computato, Corn. in
conſ. 16. in præſenti conſultatione videntur duo fa-
cere. col. vlt. nu. 4. verſ. ſecundum etiam fundamen-
tum. vol. 3. vbi inquit, quod tunc demum contraria
huic opinio procederet, quando dictum eſſet in in-
ſtrumento, quod pater dotauit filiam de bonis ſuis,
& matris; quoniã hæc verba poſſunt intelligi ordine
ſucceſſiuo, prout ſæpè denotat dictio; & vt ex allega-
tis ibidem ab eo ad hoc ſatis apparet. Secus ſi dictum
ſit, computato; quia verbũ iſtud denotat (vt illius ver
bis vtar) ſimultatem, nõ ſucceſſiuitatem; ſeu ordinẽ,
vt eſt de natura dictionis con, vt l. 1. §. conuentionis.
ff. de pact. c. pudenda. ibi. cõſecrare enim eſt ſimul ſa-
crare, 24. q. 1. glo. pen. in c. priuilegium. de dec. in 6. &
in c. Epiſcop. 23. diſt. ad idẽ conſultus reſpondit Rui.
in conſ. 200. pro deciſione eius. nu. 3. vol. 1. loquens &
ipſe in verbo computato. & D. Fran. Burſa. vbi alios
concordes allegat, in conſ. 48. D. Ludouicus Berinus.
nu. 18. ſub verſ. verum nec his refragantibus, vol. 1. &
alijs hoc idem confirmat Crau. in conſ. 84. Magiſter
Anſelmus. num. 4. & ſeq. verſ. ſecundo iſta dos. lib. 1.
& pro hac poſteriori opinione fulcienda mirum in
modum facit theorica Bar. in l. 2. nu. 2. verſ hic tamẽ
quæro. ff. de nouatio. vbi determinat, ꝙ per hæc ver-
22 ba in inſtrũo appoſita, † Titius promiſit. Seio. centum
ex tali cauſa, computato in hoc omni alio inſtrũo, in-
ducatur nouatio. licet, & ipſa non ſoleat induci, niſi
hoc expreſsè agatur, l. vlti. C. de nouatio. cuius Barto
li auctoritate motus, ac etiam per ſupradicta, Ruin.
in conſ. 16. in ciuitate Camerini, col. pen. num. 7. verſ.
& hoc eſt magis clarum. vol. 3. aduerſus dictos Peru
ſinos in hoc articulo concludit. Ab eadem ſtat opi-
nione Alcia. in d. tracta. de præſum. reg. 1. præſumpt.
26. in fin. ea ratione eoſdem Peruſinos impugnans;
quoniam cum pater nõ poſſit alienare bona filiorũ,
quorũ legitimam habet adminiſtrationem, niſi ipſis
conſentientib. l. 1. C. de bon. mater. iccircò voluit d. l.
vlt. ad fin. quod ipſe faciat ſpecialem mentionẽ, quæ
bona filiorum det, aut promittat, ne cõſenſus ipſorũ
filiorũ ſit ſuper ambiguo, ſed ſuper certo. Et propte-
rea promittẽdo dotem eo modo : quo in prima iſtius
concluſionis ampliatione tradidimus, nempè cũ pa
ter dixit, ſe dare, aut promittere dotem ex bonis ſuis,
& ipſius filiæ, non cenſetur promiſiſſe de bonis filiæ,
niſi in ſubſidiũ: ſecus dicẽdo, computato in ea omni
eo, &c. quia pater ſatis exprimit, ex quo vult compen
ſare omnia bona materna, q enim omne dicit nihil
excludit, l. 1. ff. de lega. 1. & ita in hac poſteriori ſen-
tentia reſidet Alciatus, vbi ſupra, contra dictos Au-
ctores Peruſinos; eorum deciſionem ſatis iniquam ap
pellans.

Tota tamen hæc interpretum controuerſia videt̃
23 pendere ex declaratione ſequenti. nã prior † illa opi
nio intelligenda, & declaranda eſt, modo filia prote-
ſtationi legitimè conſentiat. Qñ proteſtatio ſi agat̃
de tollenda obligatione in præiudicium alterius. nõ
iuuat proteſtantem, niſi aduerſarius conſentiat. l. vlt.
§. item ſi prędixerit. ff. nau. caupo. ſtabul. theorica, eſt
Bar. ac cæterorum in l. non ſolum. §. morte, col. 4. nu.
22. verſ. ſed quæro, an etiam patris conſenſus requira-
tur, ff. de oper. nou. nuncia. & in l. pacta nouiſſima, C.
de pact. cum nõ ſit in facultate debitoris, ſe eximere
obligatione. l. cõtra iuris ciuilis. §. ſi filius. ff. de pact.
ita intellexit, & declarauit, dictam priorem ſententiã
Aret. in d. l. 1. & Alex. ibidem ſub eodem nu. 17. ibi, ſe
cundo niſi filia: per l. profectitia. §. vlt. ff. de iur. dot.
vbi non poteſt pater de bonis filiæ ei inuitæ dotem
conſtituere: & colligitur ex l. vxorem. §. pater natura
lis. ff. de leg. 3. quibus accedunt Ripa in d. l. ſub num.
19. verſ. iſtam fallentiam. Thom. Parpal. ibidem ſub
eodem nu. 16. verſ. ſecunda. & Io. Coraſ. in d. l. qui li-
beros, nu. 155. verſ. intelligo ſanè. ff. de ritu nup. Ioan.
Campeg. in d. tracta. de dote, q. 16. num. 3. verſ. ſecun-
do limita. & hoc in caſu tantummodo dictam prio-
rem opnionem admittit, cæteris eam reprobans Ca-
mil. Viſitari. in d. l. 1. num. 101. verſ. limitatur tamen.
ff. ſol. matr. vt ibi latè per eum, quam etiam limitatio
nem iuribus corroborat Crau. in d. conſ. 81. nu. 6. verſ.
ex alio etiam. ac alijs fulcit auctoritatibus, Bertaz. in
d. conſil. ciuil. 25. num. 73. verſ. quod ſine dubio. hanc
eandem declarationem ſentit Iaſ. in §. fuerat. num.
106. verſ. ſed audite, licet Aug. de Aret. inſtitu. de act.
vbi latè eam auctoritatibus cõfirmat, quem referen-
do ſequitur Petr. Gerar. à Petr. San. in ſing. 71. incip. te
ne menti iſtum caſum, in fi. & hanc limitationem ad
mittit quoque Ruin. in d. conſ. 12. ſub eodem num. 6.
volu. 3. Quo circa deficiente conſenſu filiæ, tota hæc
diſputatio tollitur, & ſuperuacaneum omninò erit
quærere, quibus verbis pater præſumatur voluiſſe bo
na materna, etiam in dote filiæ computare; ſi ei inui-
tæ, aut obiter eius conſenſu deficiente de bonis ipſiuſ
met filiæ dos nequit conſtitui, d. l. profectitia. §. vlti.
ff. de iur. dot: & in dicta l. vxorem. §. pater naturalis.
ff. de leg. 3.

24 Tertiò limitat̃ concluſio, vt non procedat, † ſi pa-
ter ſit inops, qui promiſit; tunc enim dubium non eſt
promiſſionem de bonis filiæ factam intelligi, & præ-
ſumi, vt nominatim in d. l. vlt. dixit Imp. & tradidit
Socy. in d. l. 1. nu. 39. vbi inquit, & ſingulariter infert,
quod quatenus dos promiſſa eſſet vltra vires patri-
monij patris, prçſumeretur de bonis filię promiſſum;
arguendo de toto ad partem, l. quæ de tota. ff. de rei
vendica. & quia dictio, Et, non perdit naturam pro-
priam, niſi ratione neceſſitatis, d. l. Gallus. §. quidam
rectè. ff. de ijs, quæ in teſtam. delen. l. cũ tale. §. falſam.
25 ff. de condit. & demonſt. vnde limitata cauſa † debet
parere limitatum effectum, l. in agris. ff. de acqui. rer.
dom. idem ſenſere Alex. in d. l. 1. nu. 17. verſ. niſi pater
ſit inops. ac ibidem Aret. Thomas Parpal. ſub dicto
num. 16. verſ. ac ibidem cæteri. idem Coraſ. in dicta l.
qui liberos. ſub num. 156. verſic. 4. & Ioan. Campeg.
in dicto tracta. de dote. quæſt. 16. num. 2. verſiculo li-
mita primò.

26 Quarto limito, vt non habeat locũ, † quando filia
prius promiſiſſet dotẽ de ſuo, & pater poſtea ſolue-
ret ſimpliciter: tunc enim in dubio prçſumendum, &
intelligendũ eſſet, ſe dediſſe etiam ex bonis ipſius fi-
liæ; ex eo, quod ſolutio præſumitur in dubio facta ex
præcedenti cauſa obligatoria, arg. tex. in l. quędã mu-
lier. ff. de rei vend. & eorum, quæ not. Bar. in l. triticũ.
ff. de verbo oblig. ita dixit Socy. in d. l. 1. ſub num. 41.

verſ.ſecunda reſponſio eſt,& ibidem Thom. Parpal. ſub nu.16.verſ.quarta.

27 Quintò limitatur,vt locum non vendicet,† quãdo pater promiſiſſet dotẽ vltra vires ſui patrimonij; etenim in eo, ꝙ plus eſt, præſumitur promiſiſſe de bonis filiæ. ita ſcribit Soc. in d.l.1.nu.38.ver. quam tamen concluſionem, & infra ſub nu.40.ibi, & maximè videtur habere difficultatem, cui accedit Thom. Parp. ibidem ſub eo.nu.16.verſ.vltima eſt.

28 Sextò limitanda eſt,† vt non procedat,vbicunque pater eſſet adminiſtrator bonorũ filiæ, nam tũc præſumet̃ ex bonis filiæ illam dot aſſe;ſic decidit Bart. in l.Neſennius.per illum tex.nu.5.verſ.item no.ff.de neg. geſt. vbi inquit, ꝙ negotiorum geſtor in dubio præſumitur expendere de bonis illius, cuius negotia gerit;& ꝙ adeò violenta eſt ipſa præſumptio, vt tollat præſumptionẽ pietatis, quę alias erat, ꝙ eſſe multũ notabile dicit, vbi ex hoc infert, quod licet pater, vel frater,qui dotat filiam,vel ſororem in dubio præſumatur dotare de ſuo,vt d.l.vlt.C.de dot.promiſſ.tamen hoc eſt verum,niſi eſſet geſtor negotiorũ filiæ, vel ſororis,vt ibi,& ita dicit ſentire gl.in d.l.vlt.circa prin.in verb.intelligi.ad idem reſpondit Rapha. Cuman.in conſ.88.Franc.de Lacanipa.ſub num.5. verſ. hoc idem videmus in patre.

* Bartoli tñ opinio * communiter † a ſcribentibus
29 damnatur in d.l.1.ff.ſolu.matri. vt à Rom. ſub num. 26.verſ.12. Alex.ſub n.17.verſ.ego ſto.Imola,& Arc. ibidem; Iaſ.nu.25.verſ.limita. d.l.ſi. Ripa nu.90. verſ. limitatur,niſi pater. Thom. Parpal.ſub nu.16. verſ.tertia.Io.Coraſ.in d.l qui liberos, nu.152. & ſeq. verſ.limitat deciſionem. ex eo omnes permoti, ꝙ eius opinio ſit ex profeſſo cõtra d.l.vlt.quæ loquit̃ in filia habẽte bona materna.quorum,vt nullus ignorat, pater eſt legitimus adminiſtrator,l.1.C.de bon.mater.eundem ẽt Bartolũ latè reprobat Io. Campeg.in d.tract. de dote,q.16.num.4.verſ.tertiò limita. ad d.l.Neſennius,cui innititur Bar.opinio,reſpondentis, eam loqui in auia,& matre,quę non tenetur alere filiam,aut neptem,vel dotare,niſi in ſubſidiũ, l.ſi quis à liberis, in princ.ff.de libe.agnoſc.& l.neque mater. C.de iur. dot.hæ enim, & aliæ oẽs extraneæ perſonæ mulieris bona adminiſtrantes, dotemq; eius nomine promittentes,præſumunt̃ de bonis eius,non de proprijs promittere.d.l.Neſennius,licet ſi non adminiſtrarent ſecus:quoniam de ſuo promiſiſſe, aut dediſſe, quamuis extraneus,præſumit̃.l.vnica.§ accedit. C.de rei vxo. actio.l.ex morte.C.de pact.conuen.hic verò de patre loquimur, quẽ ad alimenta, & ad dotem teneri nulli dubium eſt,d.l. qui liberos. ff.de ritu.nuptia. & d.l. ſi quis à liberis. iccircò dotando, præſumitur de bonis ꝓprijs facere,vt ſe eximat eo debiti vinculo, quo ſuo nomine tenetur,l.& magis.ff.de ſolutio.& ſi vt ſupra in prin.iſtius concluſionis diximus,aliam impenſam faciens, de bonis filiæ feciſſe præſumendum ſit, d.l. vlt.ff.de peritio.hęredi.

30 Socinus verò † in d.l.1.ſub nu.36. verſ.ſed tu conſidera.nititur duobus modis Bartoli ſñiam tueri. Et primo, vt quatenus pater tenebatur ſecundum vires patrimonij,eatenus præſumatur de ſuo datum:aliud verò cenſeatur adminiſtratorio nomine dediſſe, per ea, quæ no.in l. poſt mortem.ff.qñ ex fac.tuto. vel ſecundo;quando pater non poterat, nam tunc præſumitur promiſiſſe de bonis filiæ, quem vr̃ ſequi Ripa in l. 1.
31 nu.90.in fi.cæterũ idem Socynus refellitur à Camillo Vilita latè in d.l.1.nu.99.& ſeq. vbi nouam aliam Bartoli,ibidem ſub nu.100.verſ.tamen ſi velles.defenſionem excogitauit; quam hic non refero, ſed lectorem ad eum reijcio.

32 Septimò limitatur,vt non procedat† in patronatu tali,qui in dubio non præſumitur dotare filiam oatu talem de bonis paternis:auctore Bald.in l.Mauius.§. cum duob.l 1.ff.de leg.2. ita intelligens, & declarãs d.l.vxorem.§.pater naturalis. ff.de leg.3. quem ad idẽ refert Io. Campeg. in d. tract.de dote, eadem quæſt. 16.num.5. quæ limitatio quomodo procedat, explicant interpretes in d.l.1.ff.ſolu.matrimo.dictis in locis,ac idem Campeg. in eod.tract. de dote,quæſt.17. per tot.

CONCLVSIO MCLVI.

ARGVMENTVM.

An, & quando pater, & filius præſumantur vna,& eadem perſona.

SVMMARIVM.

1 *Pater,& filius vna,& eadem perſona cenſetur.*
2 *Pater quod habet,& filius cenſetur habere.*
3 *Patris habitatio cenſetur habitatio filij.*
4 *Patris,& filij eadem caro cenſetur.*
5 *Filius eſt pars corporis patris.*
6 *Mandati reuocatio ſufficit in patre, & filio, etiamſi de eo non ſit factus certior mandatarius.*
7 *Pater per filium ieiunare poteſt.*
8 *Patri quod placet,& filio placere dicitur.*
9 *Filius ſoluens,vt liberet patrem ab aliquo periculo,dicitur metu ſoluere.*
10 *Pater ſi munera ſubeat,filius ſubire non tenetur.*
11 *Patris æſtimum cenſetur æſtimum filij.*
12 *Pater plures filios habens: pro vno duntaxat capite collectam ſoluere tenetur.*
13 *Filius puniri non debet ex eo delicto, de quo pater, qui vt filium liberet,falſum confeſſus eſt,punitus fuit.*
14 *Pater,& filius eodem die vxorem ducentes, & vltra duodecim dominas inuitantes incidunt in pœnam ſtatuti prohibentis, vltra duodecim dominas ad nuptias inuitari. Contrar.ibi.nu.15.*
16 *Induſtria perſonæ vbi electa eſt per ſubſtitutum quis ſeruire non poteſt.*
17 *Pater per filium ſeruire non poteſt etiam vbi perſona induſtria electa eſt.*
18 *Mater vna,& eadem perſona cum filio cenſetur.*
19 *Pater,& filius eadem perſona cenſentur quoad quid, non quoad omnia.*
20 *Pater filium præſentare poteſt.*
21 *Pater pro filio,nec filius pro patre tenetur.*
22 *Filij diuites effecti, debita patris, quæ inops, vt eos aleret contraxit,ſoluere tenentur.*
23 *Emancipatus præſumitur eadem perſona cum patre.*
24 *Emancipatus venia petita patrem in ius vocare poteſt.*
25 *Patris æſtimum filij emancipati æſtimum non cenſetur.*
26 *Emancipatus quo ad iura ſanguinis eadem perſona cum patre cenſetur.*
27 *Emancipatio iura ſanguinis non diſſoluit.*
28 *Pater in his:quæ agit tanquam perſona publica non cenſetur idem cum filio.*
Qua de re refertur Thauri Philoſophi ſententia.nu.29.
30 *Pater deſtinatus executor ad diſtribuenda bona pauperibus an poſſit eligere filium pauperem, remiſſiue.*
31 *Pater in his,quæ ſunt facti non cenſetur idem cum filio. Declaratur procedere in factis, quæ perſonæ cohærent, numero 32.*
33 *Pater in his,quæ ſunt iuris publici eadem perſona cum filio minimè præſumitur.*
34 *Pater differt à filio tanquam cauſa à cauſato.*
35 *Patris appellatione filius non continetur.*
36 *Pater non cenſetur idem cum filio in his, quæ vinculum animæ reſpiciunt.*
37 *Filius non cenſetur portio animæ patris.*
38 *Iuramentum vnius non eſt iuramentum alterius.*
39 *Filius vaſſallus an teneatur iurare fidelitatem patri.*

40 Car-

Google

40 *Cardinales non tenentur iurare fidelitatem Papæ.*
41 *Cardinales ſunt pars corporis Papæ.*

1 Explorati iuris eſt apud noſtros, patrem, & filium † vnam & eandẽ perſonam cenſeri: ita reſcripſit Iuſti. Imper. in l. vlt. ad fi.
C. de impub. & alijs ſubſtit. vbi gl. in verb. eſſe nõnulla ex hoc infert, & ibid. hunc text. plurimum cõmendant omnes interpretes ex quib. ibi Bal. in fi. inquit,
2 quod id quod vnus habet, † cenſetur & alter habere,
& Ang. etiam in fi. dicit, quod habitatio patris cenſe-
3 tur † habitatio filij ad conſequendum beneficiũ, vel
priuilegium, ad quod quidem conſequendum requiritur habitatio, vt id quoq; voluit Bald. in l. illud. C.
commu. de manumiſ. hinc Summus Põt. in c. cõtra-
4 dicimus §. 1. 35. q. 3. vnam carnem patris, & filij † vocauit. propterea idem Iuſtini. in l. eum ſcimus. §. vlt.
vbi Luc. de Pen. de hac re multa colligit. C. de agric.
5 & cenſ. lib. 2. filium † partem corporis patris dixit. eãdem cõcluſionem noſtram probauit gl. in c. ſtudeat.
ſuper verb. & ſui. 50. diſtin. & in c. tibi domino. ſuper verb. & iurare. in fi. 63. diſti. quæ ex hoc determinat,
6 quod in patre, & filio ſufficit † reuocatio mandati, etiã
ſi de ea non ſit factus certior mandatarius, per l. ſi pater. ff. de manu. vindi. & gl. in c. 4. in verb. puniens in
ſe. de pœn. diſti. 3. quæ ob id etiam infert, quod licet
quis non poſſit ieiunare per alium, arg. tex. ibi, tamen
7 per filium † poterit. quapropter, quod patri placet, &
8 filio † placere dicimus, l. ſi operarum, vbi gloſſ. de bon. libert.

Hinc infinitæ defluxerũt deciſiones. Nam ſi filius aliquid ſoluat, vt liberet patrem ab aliquo periculo,
9 dicitur † dictus ſoluere, vt placuit Inno. in c. cum locum. de ſponſa. de quo per Fel. in c. afferte. in 2. no. de præſumptio. & ſequitur Seba. Sap. in d. l. vlt. num. 7.
C. de impub. & alijs ſubſtit.

Ex hoc etiam dicebat gl. in l. 2. C. qui ætat. vel prof.
lib. 10. quod cum eadem ſit perſona patris, & filij, ſi
10 pater ſubeat munera, non tenetur filius † ſubire: ſufficit enim patrẽ ſubire pro vtroq;, cum æſtimum bono-
11 rum patris cẽſeatur † æſtimum filij, & ibi eum ſequitur Io. Pla. & pro eo eſt tex. ſing. in l. diximus. §. ſi pater. ff. de excu. tut. vbi Bal. ideoq; patrem plures filios
12 habentẽ pro vno duntaxat capite collectã † exoluere teneri, aſſeruit idem Bal. in l. etiam. col. pe. verſ. modo videndum. C. de execu. rei iud. pro qua gl. infinita propè accumulat, & infert And. Tiraq. in l. ſi vnquam, in præf. nu. 23. verſ. iam ſatis text. C. de reuoc. donat.

Amplius ex eadem deducitur concluſione, quod ſi pater cõfiteatur, ſe commiſiſſe delictum, vt liberet filium, & fuerit propter confeſſionẽ ſuſpenſus, & po-
13 ſteà reperiatur, quod filius deliquerit, non debeat † filius puniri, vt ita alias contigiſſe teſtatur Andr. Iſer. in §.
publici latrones. de pace tenen. in vſib. feudo. licet in contrarium videatur context. in l. qui ſeruum. ff. de interrog. act. vt inquit Sapia in d. l. vlt. nu. 8. verſ. 4.

Quin etiam ex hoc determinat Bart. in l. infitiando. §. vlt. in fi. ff. de fur. quod ſi ſtatutum prohibeat vltra duodecim dominas inuitari ad nuptias, & pater & filius ſimul duxerint vxores, & inuitatæ ſint 24. ip-
14 ſos incidiſſe † in pœnam ſtatuti, quia vnicæ nuptiæ reputantur, per l. patris, & filij. ff. de vulg. & pup. quam
15 quam Ang. ibid. nu. 6. cum merito † oppugnet: quoniam re vera duæ ſunt nuptiæ tam quoad perſonas ordinãtes, quam quoad ſolemnitatem matrimonij, quam etiam quoad effectum, & ſubſtantiã, ideò contra ſtatutum non eſt ventum.

Quamplura alia ſuperioribus ſimillima, & vtiliora in medium afferremus, niſi Tiraquellus hoc labore leuaſſet, qui in d. l. ſi vnquam, in eadem præfat. à num. 15. verſ. ſed quis hunc parentum affectum, vſque ad num. 37. ſexcenta alia ad concluſionis huius corroborationem congerit, vt ibi apud eum videre poteris. Fely. etiam in cap. afferte, in 2. no. de præſumptio. Marti. in l. vnica à num. 5. verſ. & hoc non eſt admiratione dignum. C. de raptu virg. & Ioan. Coraſ. in d. l. vlti. à num. 8. verſ. in tex. ibi, eadem eſſe perſona vſque ad num. 13. C. de impuber. & alijs ſubſtitut. ex quibus alia itidem ad propoſitum noſtrum colligi facillimè poterunt.

Eadem concluſio ampliatur, vt adeò vera ſit, vt licet, vbi eſt electa induſtria perſonæ, quis non poſſit
16 ſeruire † per ſubſtitutum, l. inter artifices. ff. de ſol. ta-
17 men poſſit pater deſeruire † per filium. l. ſciendum. §.
legati. ff. de legatio. per quem contextum ita determinauit Rom. in ſing. 670. ille, cuius induſtria. nu. 2. vbi exemplum affert Baldi qui Papiæ filium ad legendũ ſubſtituebat, & ibi adden. plurima accumulat. quod in propoſito noſtro refert Sebaſt. Sapia. in d. l. vlt. nu. 7. in 2. no. & ibi Io. Coraſ. nu. 12. verſ. ijs accedat. C. de impub. & alijs ſubſtitu.

Secundò ampliatur concluſio, vt forraſſe procedat etiam in matre, quæ videtur & ipſa vna, & eadẽ per-
18 ſona cum † filio dicenda: cum de matre filius pluſquam de patre accipiat, vt tradidere Philoſophi, & Medici, & ex noſtris Soc. ſen. in conſil. 1. in caſu ſupra narrato. colum. 2. num. 8. volum. 1. hac conſtat ex traditis à Paul. Caſtr. in conſil. 164. in præſenti cauſa. colum. 3. num. 3. verſ. poſito autem, volum. 2. in hoc tamen figere pedes non audet Io. Coraſ. in d. l. vlt. nu. 20. verſ. hunc autem inquit, quod cum nulla lex ſit, quæ hoc dicat, neq; ipſe affirmare audet, nec nos etiã certo aſſeuerare præſumimus.

Cæterùm licet vbiq; concluſio hęc in iure recipiatur, tamen pater, & filius cenſentur vna, & eadẽ per-
19 ſona † quoad quid, non quoad omnia, vt egregiè ſcribit Bart. in l. ſi dubitetur. §. vlt. in prin. ff. de fideiuſſ. & ideò tex. in d. l. vlt. interpoſuit verbum illud penè, & gl. in c. conſuluit. de iure patron. inquit, quod licet quis
20 non poſſit ſeipſum præſentare, † poſſit tamen filium, vt & tradit Sapia in d. l. vlt. ſub num. 8. verſ. poſtremò no. eſt illud, & hanc eſſe * communem opinionem concordes referens teſtatur Ioſeph. Ludo. in ſuis cõmun. concluſ. concl. 41. verſ. ampliatur octauo loco.

Primò limitatur concluſio, vt non procedat, quoad naturalem obligationem, quæ inter eos cadit, & efficit, vt tanquam diuerſæ perſonæ conſiderentur;
21 nõ enim filius pro patre, nec pater pro filio † tenetur, vt l. 1. 2. 3. & 4. C. ne filius pro patre, & communiter tradidere Bart. ac alij in l. frater à fratre. ff. de condict. indebit. quibus adhæret Ioan. Coraſ. in d. l. vlt. nume. 17. verſ. vltra quos.

Sublimitatur hęc limitatio, vt non habeat locum, cum pater inops pecuniam mutuo acceptam in alimenta filiorum conuertit: nam ad illud debitum pa-
22 ternum filij poſteà diuites effecti † tenentur, l. ci, qui. C. quod cum eo. ita docet Bar. in l. his ſolis. nu. 3 ff. de condict. indeb. vbi Ang. hoc firmat per l. vlt. ff. de eo, per quem fac. erit, & l. 2. §. 1. ad leg. Rho. de iactu. licet ibi Bart. in hoc reliquerit cogitandum, quod Bartoli dictum notabile & ſingulare appellat Rom. in ſing. 213. incip. pater pauper. vbi adden. nonnullos allegãt concordes, & hanc eandem Bartoli ſingularem doctrinã dicit Fran. Cremen. in ſing. 37. incip. tu mutuaſti. vbi itidem adden. alios citant, idem ſenſit Cæp. in caute. 246. incip. quod ſi pater eſt paup. ac Io. Coraſ. in d. l. frater à fratre. §. quæſitum. nu. 2. ff. de cõdic. indeb.

Secundò concluſionẽ limitabis, vt vera ſit, quoad
23 filios in patris poteſtate cõſtitutos, ſecus † quoad emãcipatos, qui cũ patre vna perſona non præſumuntur; ita tradidit glo. in l. ſi mater. §. ſi quis hominem. ff. de except. rei iudi. ſic ſenſit Iaſ. in d. l. vlt. col. 2. ſub num. 9. verſ. ſecundo intellige, per ea, quæ ibi allegat. Hinc euenit, quod filius emancipatus, venia tamẽ prius pe-
24 tita, patrem in ius vocare † non prohibetur. l. vlt. C. de in ius voc. & glo. in l. his nulla. ff. de iudic. vnde cum

glo.in d.l.2.C. qui æta. vel profeſſ.ſe excuſ. æſtimum
bonorum patris, æſtimum bonorũ filij cenſeri dixit,
25 in filijs † in poteſtate loquitur. An aũt hęc limitatio
procedat in caſu d.l.vlt.viderit,qui eã reprobat in Io.
Coraſ.in d.l.vlt.nu. 15.verſ. ſed neque is caſus. ac Se-
baſt.Sapia.ibi,nu.10.verſ.item quæro.

Declaranda eſt eadẽ limitatio,vt procedat,quoad
actus ciuiles;nã in his emancipatus extraneus cenſe-
tur,l.vnica.§.extraneũ.C.de rei vxo.actio.ſecus verò
26 † quoad iura ſanguinis, & naturæ, quæ emancipatio
27 † non diſſoluit.§.emancipati.Inſti de hæredi.quæ ab
inteſta.defer.l.ius agnationis.ff.de pact.& l.q ad ado
ptionẽ.ff.de adopt.ita ſentit Io. Coraſ. in d.l. vlt.nu.
15.in fi.C.de impub.ac Io. Baptiſt. Cimatorius in re-
pet.l.legatum.nu.54.verſ.iſta ratio.ff.de leg.1.

Tertiò limitaẽ concluſio,vt locum ſibi non vendi
cet,qñ pater facit aliquid,non vt priuatus,ſed vt per-
28 ſona publica,† nam tunc non eſt preſumendũ eandẽ
eſſe perſonam cum filio,ita d.l.vlt. limitat Barba. in
conſ.20.illud afferam in mediũ,ꝙ Deo ſupremo ve-
nit in ore.col.7.verſ. & hoc tolli põt illud.vol.2. quẽ
refert,& ſequiẽ Io.Coraſ.in d.l.vlt.ſub nu.17.verſ.ruŗ
ſum cũ pater.quo in loco ex Gellio lib. Noct. Attic.
29 2.c.2.refert Taurũ philoſophũ † ita etiã iudicaſſe: cu-
ius verba ſunt hæc. In publicis locis inquit, atq mu-
neribus,atq actionibus patrum iura cũ filiorum, qui
in magiſtratu ſunt,ptãtib. collata interquieſcere pau
lulum,& conniuere; ſed cũ extra Rempublicã in do
meſtica re,atque vita ſedeatur,ambuleẽ in conuiuio
quoq; familiari diſcumbatur,tum inter filium magi
ſtratũ, & patrem priuatũ publicos honores ceſſare,
naturales,& geminos exoriri. An autem hoc in caſu,
pater deſtinatus exequutor ad eroganda bona pau
30 perib. poſſit eligere filium tanquam † pauperem, in
quem eroget, egregiè examinat Io. Coraſ. in d.l. vlt.
nu.18.& ſeq.quem videre poteris.

Quartò eandem limito,vt vera ſit,ꝙ ad ea,quæ iu-
31 ris ſunt;ſecus,quo ad ea,† quæ ſunt facti,in quibus pa
ter, & filius eadem perſona non cenſetur, vt ſcribit
Iaſ.in d.l.vlt.ſub eodem nũm.verſ.limita tamen per.
notus ex tex.l.cum hæredes.ff.de acq.poſſ.ſub,iungẽs
ibi quod contrarium,& malè tenuit gl. in l.cum mi
les.§.1.ex quibus cauſ. maio.

Quam declarat, & intelligit Io. Coraſ. vbi ſup.nu.
32 13.verſ.primus.in factis, quæ † perſonæ cohærent ex
§.ſed cum factum.Inſtit.de ſtipu.ſer. alioquin ſubdit
ibi Coraſius cum habitatio patris,quæ facti eſt,habi-
tatio filij cenſeatur.d.l.cum ſcimus.§.vlt.C.de agric.
& cenſit.lib.11.non video,quo pacto in his,quę facti
ſunt ſimpliciter à regula ſit recedendum, vt latius ibi
per eum.

Quintò limitatur, vt non procedat in his, quæ pu-
33 blici † iuris ſunt,in quibus non curatur patria ptãs,vt
l.nã ꝙ.ff.ad Treb.& teſtaẽ Bar.in l.ſeniũ.C. qui teſta.
fac.poſ.ita Iaſ.in d.l. vlt.ſub d.nu.3. verſ.13. limit.ꝙ
an procedat,viderit Coraſ.ibi,nu.16.verſ.3.caſus eſt.

Sextò põt limitari: nam licet pater, & filius vna,&
eadem perſona cenſeantur ẽt reſpectu familiæ, ideſt,
34 ſubſtantiæ tamen differunt † tanquam cauſa & cau-
35 ſatũ. & ideo appellatione patris, filius † non cõpre-
hendiẽ,nec ècontra,licet hæc correlatiua dicanẽ, ita
declarant Ang.de Periglis.in reper. l.in ſuis.num.12.
verſ.in ſecunda parte.ff.de liber. & poſthum.

Septimò limitaẽ,vt pater,& filius non ſint cenſen
di vna, & eadem perſona in his, quæ vinculũ animæ
36 reſpiciunt,† quemadmodũ nec vna anima, vt ex no-
ſtris dicit etiam Bal.in l maximum vitium.col.2.nu.
37 4.in fi.C.de libe.præte.imò nec portio † animæ,cum
anima nõ ſit ex traduce,ſicut corpus,ex Orthodoxo-
rum ſententia; vt in propoſito noſtro de iuramento
dixit Tiraq.in d.l.vnquam in præfat. num.17.verſ.ex
eadem officina.C.de reuocand. dona.nam iuramen-
38 tum vnius, non eſt iurãm † alterius, vt no.in c.verita-
tis.de iureiu.& in l.generaliter.in prin. C.eod.titu.ita
per hanc rationem refellit idem Tiraq.ſupradicto lo-
co opinionem Barba.in tract.de preſtan.Card.par.1.
q.1.ſub num. 26.verſ.6. Cardinalatus, ibi, & ex dicto
39 Hoſt.ſentientis, ꝙ filius vaſallus non teneaẽ † iurare
fidelitatẽ ipſi patri, cũ ſit vna vtriuſq & eadẽ pſona,
40 quemadmodũ nec teneñẽ Cardinales † iurare Papę,
41 quia ſunt pars † corporis ipſius, vt dicit ſing. Hoſt. in
c.antiqua.de priuileg.licet Epiſcopi iurent, c. ego N.
de iureiur.vt latius ibi per ipſum met Tiraqu.

CONCLVSIO MCLVII.

ARGVMENTVM.

An,& quando pater ſtipulando,vel paciſcẽdo filio præſumatur ſtipulatus,vt hæredi, an vti filio.

SVMMARIVM.

1 *Pater ſtipulando,vel paciſcendo filio præſumitur ſtipulari vti hæredi,non vti filio.*
2 *Parentes ad bona liberorum miſeratio,liberos autem naturæ,& parentum commune votum admittit.*
3 *Pater ſtipulando filio,vti hæredi vtitur iure communi,ſtipulando vti filio iure ſpeciali.*
4 *Iure cõi non autem ſpeciali quiſquis vti velle præſumitur.*
5 *Pater ſtipulando filio dari poſt mortem ſuam,præſumitur ſtipulatus ei,vti filio, non vti hæredi.*
6 *Pater vbi filio ſtipulatur non admiſſa perſona ipſius patris præſumitur ſtipulari vti filio.*
7 *Pater ſtipulando vno modo,& aliter filio,ipſi vti filio præſumitur ſtipulari.*
8 *Pater ſtipulando aliquid quod perſonæ filij, tanquã indiuiduum cohæreat ipſi filio ſtipulatus præſumitur.*
9 *Pater ſi vſum pro ſe,& filijs conceſſa,vtriuſque debetur.*
10 *Immunitas patri,& filijs ſtipuletur,vtriuſque debetur.*
11 *Pater præſumitur ſtipulari filio, vti filio, non vti hæredi, quando aliquid ſtipulatur quod ſui natura non tranſit ad hæredes extraneos.*
12 *Pater paciſcendo emphyteuſim ſibi, & filijs, præſumitur eis vti filijs,non vti hæredibus paciſci.*
13 *Emphyteuſis non tranſit ad hæredes extraneos.*
14 *Emphyteuſis æqualiter diuidi debet, etiam inter fratres inæqualiter inſtitutos.*
15 *Emphyteuſis debetur filijs etiam repudiantibus hæreditatem paternam.*
16 *Pater ſtipulando emphyteuſim ab Eccleſia ſibi, & filijs, an præſumatur ſtipulatus vti filijs, an vti hæredibus remiſſiue.*

1 Pater ſtipulando,vel paciſcendo filio pręſumitur in dubio ſtipulatus † vt hæredi, non
ſimpliciter,vt filio; ſic me docuit gl. in l.ſi tibi decẽ.
§.ſi pactus.ſuper ver.proderit Titio.ibi ſed quid ſi du
bitet.ff.de pac.ex eo ꝙ vt inquit Papin. I C. in l.ſcri-
pto.in fin.ff.vnde liberi, parentes ad bona liberorum
2 ratio miſerationis † admittat,liberos naturæ ſimul,&
parentum commune votum;cum alijs ad hoc allega
tis ab eadem gl. quam quidem optimè loqui dixit ibi
Bar.nu.8.verſ.quæro,quid ſi non appareẽ.& illius ver
ba aurea appellat ibid.Bal.& nu.3.verſ.interdũ dubi-
tatur, prout eandem notabilẽ vocat, nec aliam nos
habere ſuper hoc puncto meliorem aſſeuerat eo loci
Ang. nu.1.verſ.in gl. magna, eamq reputari notabi-
lem,& ad eã ſuper remitti ſolere, inquit Pau. à Caſtr.
* & illam magis,* cõmuniter approbari,ſcripſit Alex.
nu.7.ver. in ead. ibi, quod tanquam hæredi, quã itidẽ
ſimpliciter ſequitur Fulg.& Iaſ.nu.2.ibi,ac cætera in
terpretum oĩum turba. eidem ſe ſubſcripſit glo. Bar.

in l.

in l.q dr ſub nu.5.ver.ſi verò eſt dubiũ.ff.de verb.obl.
& ibid.cęteri oẽs.ac idẽ Bar. & alii in l. Gallus.§.1.ff.
de lib.& poſth. vbi inter alios Io.Ant.Rub.inquit,cũ
* hac concluſione ibi tranſire * cõmuniter ſcribentes,
& cõem eſſe ſnĩam tradit ibid.Lancello. Gallian.nu.
30.verſ.ſecunda ſit concluſio.& ibid. de hac conclu-
ſione latè diſſeris Fortunius Garzia.nu.53.ver.1.aſſu-
mo concluſionẽ,cum plu.ſeq.idẽ voluit Bal.in auth.
ſi quas ruinas.col.3.nu.5.ver.1.pater.C.de ſacroſ.ecc.
ad idem rñdit Alex. in conſ.36. ponderatis his, nu.3.
& ſeq.vol.5.in conſ.124. Cõſideratis his.nu.7.& ſeq.
eo.vol.5.& in conſ.31. viſo themate prædicto ad du-
* bium.nu.15.vol.6.* cõem quoq; dicit Rui. in cõſ.51.
primo videndũ eſt ſub nu.6.vol.1.in conſ.162.primò
quærit.nu.4.in conſ.208.præmittendum eſt nu.15.&
in conſ.212.viſa,& bene intellecta.nu.2.eo.vol.1.

Iſtius concluſionis ea ratio eſt, qm̃ qui ſtipulatur
filio vt hæredi, ſtipulatur de iure cõi: qui aũt filio,vt
3 filio,de iure † ſpãli, per regulam,qđ alteri ſtipulari ne
mo poteſt,l.ſtipulatio iſta.§ alteri.ff.de verb. obl.ſed
4 in dubio faciens actũ præſumitur velle † vti iure cõi,
non aũt iure ſpeciali.l.in teſtõ.vbi Alex.C.de teſtam.
mili.l.Centurio,vbi itidem Alex.col.6.ff. de vulg.&
pup.qua ratione vtitur Are.in d.l.quod dr col. 8.ver.
reſpondeo.& eam probat Lancello. Galiau.in reper.
d.§.quidam rectè nu.30.verſ.2.ſit conclu.licet ibi.in
fi.ad hoc relinquat cogitãdum per §.ei vero Inſti. de
inutil.ſtipula.ſed eam defendit, & cõprobat ibid.Io.
Ant.Rube.nu.149.ver.alia colligitur concluſio.

Limitanda eſt primo loco cõcluſio,vt vera ſit,vbi
pater ſtipulatur ſibi, & filiis, & ſic ſtipulatio aſſumit
originẽ in perſona patris: ſecus tñ eſt, vbi ſtipulatur
dari filio poſt mortẽ ſuam; & ſic qñ non eſſet ſtipula
tus ſibi, ſed tantummodo filiis: obligatio enim inci-
pier ab eis tanquam filiis, etiam ſi non ſint hæredes;
5 nec præſumetur eis vti hæredibus † ſtipulatũ: tex.eſt
in l.quocunq;.§.ſi quis ita.ff.de verb.obli.& in l.filius
fam.§.cũ quis.ff.de leg.1.quas leges ita declarãt Ale.
in d.l.quod dicitur,col.12.ſub nu.16.ver.tamen quo
ad caſum noſtrum, & ibi Iaſ.ſub nu.27.verſ. vnde re-
ſponde a liter.ff.de verb.obli. vbi enim pater filio ſti-
6 pulatur non admiſſa perſona ipſius patris,† præſumi-
tur ſtipulari filio,ita voluit Bal.in d.l.ſi tibi decem.§.
ſi pactus, in fin.ff.de pact. & in d.auth.ſi quas ruinas.
col.3.ſub nu.5.C.de ſacroſ.Eccleſ.& Alc.in tract.præ
ſump.reg.1.preſumpt.31.nu.4.ver.2.limitatur.quam
limitationem licet nonnullis eam conetur impugna
re.Rub. Alex.in d.l. Gallus.§. quidam rectè.nu.150.
verſ. retenta ergo.& ſequen. ff.de liber. & poſthum.
tamen ibi in fin.nu.151.inquit non eſſe recedendum
* à * communi.

Secundo limitatur,vt non habeat locum,qñ pater
ſtipulatus fuit vno mõ ſibi, & altero filio; tunc enim
7 præſumitur † ipſum ſtipulatum fuiſſe filio,tanq̃ filio,
non vt hæredi, & ſic ipſi filio acquiritur actio vtilis,
& ſi non ſit hæres patris vt placuit Bal.in c.1.in prin.
an agna.vel fin.verſ & no.vbi allegat.l.Scia.in prin.
iuncta gl.in ver.videri.ff.de do.cau.mor. ex quo tex-
tu colligi põt hoc exemplũ huius limitationis.nã ſi
pater ſtipuletur ſibi fundum à Seia.hoc pacto,q ipſo
ſtipulatore præmoriente fundus reuertaĩ ad Seiã do-
tricẽ,poſt mortẽ verò Seię ſtipulcĩ ipſis liberis,præſu
miĩ ſtipulari ipſis,vt liberis,non vt hæredib.Bald.re-
fert,& ſequiĩ Ale.in d.l.q dr.col.12.ſub nu.16. ad fi.
verſ.limita tñ dictam concl.multũ no. & ſi tunc ipſi
filio non acquiriĩ directa actio, quæ acquiriĩ hęredi,
vt tenet Bar.in d.l.q dr nu.5.per l.auus.ff. de pac.do-
ta.& ibi eũ,& hanc limit.probat Iaſ.col.8.nu.28.ver.
ſecundo multũ notabiliter. vbi dicit hanc eſſe appri-
mè notabilẽ limitationẽ. & in d.§.ſi pactus.in fin. &
ab ea nõ eſſe recedendũ teſtaĩ Rub. in d. §.quidã re-
ctè.nu.151.licet ibi eã nõnullis refellat.eandẽ ſequiĩ
Alci.in d.pręſump.31.nu.6.verſ. quarto limitatur.

Tertio concluſionem limito, vt non procedat,qñ
pater ſtipulaĩ aliquid indiuiduũ filio, quod ipſi per-
ſonæ cohæret:nã tunc filius viuo patre ſtatim admit-
8 titur † nec hoc caſu vllo pacto põt præſumi, q fuerit
pater ſtipulatus vti hæredi,cũ nihil patri præiudiceĩ,
ſic concludit Bald.in d.l.Gallus.§.quidam rectè col.
4.ſub nu.5.verſ.tu dic. ff.de lib. & poſth.& ibi cæteri,
exemplũ afferentes in vſu, ideſt, vbi quis ſtipulareĩ
9 vſum † pro ſe,& filiis: nã cum poſſit tale ius, & patri,
& filio inſolidũ competere, non diminuiĩ ius patris,
iſtud tñ exemplũ nõnullis impugnat idẽ Rube. Ale.
in d.§.quidam rectè.ſub nu.133.& ſeq.verſ.ſed aduer
10 te;idẽ vero eſſet in priuilegio † immunitatis: nam ſi
Imperator cõcedat priuilegiũ patri,& filiis, filii habe
bunt immunitatẽ viuo patre;ita docet Bar. in d.§.q-
dam rectè. nu. 2. verſ. quæro ſtatutũ dat immunitatẽ
per iura,quæ ibi allegat.& ibi:cæteri itadũt,in primis
Iaſ.nu.36.& nu.46.ver. itẽ quærit Bar.vbi id latè exa-
minat,vt facit,& Rube.ibid. à nu.208.ver.vlt. quærit
* Bar.vſq ad nu.212.& cum Bar. tranſire * communi-
ter Doct. teſtatur Lancel. Galliau.in repe.d.§.quidã
rectè.nu.37.verſ. circa dictum Bart.vbi etiam decla-
rat,& ſequitur Alc.in d.præſump.31.nu.5.verſ. tertio
limitatur.

Quarto limitãda eſt concluſio, vt locũ ſibi vendi-
cet,vbi pater ſtipulatur,vel paciſcitur filio ſuper re,q̃
de ſui natura non tranſit ad hæredem extraneũ;nam
11 tunc præſumitur † ſtipulari filio, non hæredi,ſecus ſi
tranſeat ad quemlibet extraneum;ita tradidit Bar.in
d.l.ſi tibi decẽ.§.ſi pactus.nu.9.verſ. quomodo aũt. ff.
de pactis,per l.vt iuriſiurandi.§.ſi liberi. ff de ope.lib.
& ibidẽ huius limitationis exemplũ affert in emphy-
teuſi:nam qñ pater recipit emphyteuſim pro ſe,& fi-
12 liis ſuis, præſumitur paciſci † filiis, vt filiis, nõ filiis,
vt hæredibus,quia de natura emphyteuſis eſt, q non
13 tranſeat ad hæredem † extraneum,vt in Auth.de nõ
alie.§.emphyteuſim.ex hoc ẽt ibi inferens,q ſi pater
inſtituerit filios in diſparib.partib. tñ emphyteuſis di
14 uidetur † æqualiter, & ſi repudiarent hæreditatẽ pa-
15 ternam,emphyteuſim † debeant habere,dicens hoc
tenere Iacob.de Belu.c.1 circa prin.an aga.vel fil.re-
pu.hæred.hoc idẽ ipſemet Bar.confirmauit in d.l.Gal
lus.§.quidã rectè. ſub nu.8.verſ. aduertendum tñ eſt.
ff.de lib.& poſthu.in l.vt iuſiurandi.§. ſi liberi. nu.4.
& ſeq.in d.l.quod dicitur.ſub nu 5.& 6. ff.de verb.ob
lig.in conſ.55.incip. Dominus Amatus in conſil.60.
quæſtio iſta habet dubia. volu.1.alias eſt conſ.183.&
in conſ.58.ex themate prædicto.in 1.dub.eodem lib.
1.& quod in his,quæ nõ tranſeunt ad hæredes extra-
neos,ſed ad filios tantum, pater præſumatur ſtipula-
* ri filiis,vt filiis, non vt hæredibus, * communi cõſen-
ſu ſenſere cæteri iuris interpretes, vt Bal.in d.§. ſi pa-
ctus.ſub nu.3.vbi hoc exemplis declarat,vt in operis
libertorũ, in feudo, & in emphyteuſi Eccleſiaſtica,
& ibi. alii omnes, & in d. §. quidam rectè, & in d.l.q
dicitur.iiſdem met in locis,quos in principio iſtius cõ
cluſionis citauimus, ne iterum fruſtra ſingulos nomi
nem.idem Bal.in dicta auth.ſi quas ruinas nu.5.verſ.
modo reſtat.C.de ſacroſ.Eccle.vbi de relato emphy-
teuſis exemplo in vtranque partem diſputat, & tan-
dem pro hac opinione noſtra concludit,ex pluribus
quas ibi refert rationibus, & in l.liberti,liberteq;.col.
6.nu.23.verſ.ſed an quando,& ſeq.C.de oper.lib. Ro
man.in conſ.22.pro profitæ in 1.dub.nu.2. vbi Hora.
Mando.plures allegat concordes in addit.in verb.cõ
petat.litera A. & in conſ.35.viſa facti ſerie nu.1.& 2.
Alex.in conſ.8.viſis ſubtiliſſimis dubitationib.col.1.
et 2.num.1.et plur.ſeq. volu.3. vbi ſexcentas pro hac
opinione congeris auctoritates, et in conſ.119.viſo
proceſſu cauſæ inter D. Bernardinam. col.3.nu.4.et
* ſeq.vol.5.vbi * communem dicit,in conſ.129. perſpe
ctis his.nu.1.et ſeq.vol.5.vbi plurimos allegat,et plu
rib.aliis in locis idẽ ſentit Alex. de quibus per Iaſ. in

l.ſi non ſortem.§.libertus. nu.35. cum ſeq. verſ.ſecũdo habes ex gl.de condi. indeb. vbi innumeros alios refert hoc comprobantes, ſed cæteris plenius iſtud cõfirmauit Ludo.Bolog.in conſ.48.intellecto igitur puncto, fere per tot. vbi hanc eſſe magis * communẽ Doctorum ſententiã aſſeuerat, eamq; infinitis propè ſcribentium auctoritatibus fulcit, quas per te videre poteris,prout alias ẽt adducit Io. Nico.Arelat. in addit.ad Alciatum,qui eiuſdem fuit ſententiæ,in dicto tract.de præſumpt.reg.1.præſump.31. in prin. & Illuſtriſs.Card.Alba.in lucubratio.ad Bar.in d.l.ſi tibi decem.§.ſi pactus. ff.de pactis.

Cæterũ cum in hoc articulo alij alia ſenſerint, ꝙ ſcilicet pater ſtipulando emphyteuſim ab Eccleſia
16 pro ſe,& filijs,† præſumat ſtipulatus filijs, vt hæredibus volentes, ꝙ imò emphyteuſis Eccleſiæ ſit hodie tranſitoria ad hæredes extraneos, vt tenuit, & plurib. confirmat gloſſæ, & cæterorum auctoritatib.Cor.in conſ.131.præmittendum eſt.nu.13.verſ.ſed eſt aduertendum.vol.2.& in cõſ.173. in præſenti ſtipulatione. à nu.13.vſq; ad fi.cõſilij.eo. vol.2. & alij plures ad id relati à Iulio Claro lib. 3. ſnia. §. emphyteuſis. q.28. verſ. cõtrariam verò ſniam.& cum tota hæc quæſtio pendeat ab illa alia queſtione,an,& qñ emphyteuſis tranſeat ad hæredes extraneos, quæ non vr̃ eſſe iſtius loci idcircò in præſentia ab iſtis examinandis ſuperſedere ſatius eſſe duxi:præſertim cum hæc oĩa doctè, & plenè diſcuſſa deprehenderim à Didaco, Couarruuia.reſol.lib.2.c.18.per tot. quib. in locis hæc adeò egregiè,& diſtinctè traduntur, vt nihil ſupra. Si quid tibi lectori in hac materia occurret, ad hos auctores confugio.Poſſem ẽt hic aliquas annectere dubitationes in hoc propoſito noſtro,quas non examino;cum ex omnibus ſcribentibus,quos in hac concluſione citauimus,relatis in locis,vnus Io.Ant.Rube.in vnum congeſſerit, & plenè, ac vberrimè diſcuſſerit in d.§. quidam rectè. à nu. 129. vſque ad finem repetitionis eiuſdem.§.ad hunc me,lectoremque reijcio.

CONCLVSIO MCLVIII.

ARGVMENTVM.

An, & in quibus ex patientia præſumatur conſenſus.

SVMMARIVM.

1 *Patientia coniuncta cũ ſcientia facit præſumi conſenſum.*
2 *Patientia dicitur quodammandatum, & æquiparatur ratificationi.*
3 *Bannitis, qui ex diſpoſitione ſtatuti offendi poſſunt, ſi veniunt in Ciuitate ſciente,& patiente Principe, non ſunt offendendi, quia ſua ſcientia, & patientia loco ſecuritatis eſt.*
4 *Patiens aliquem pro tutore quatuor menſium ſpatio ſe gerere, tutelam illi remiſiſſe præſumitur.*
5 *Gerens ſe pro locumtenente, ſciente, & patiente ſuperiore præſumitur ab eo habere mandatum, vt taliter ſe gerere poſſit.*
6 *Epiſcopus patiens locum aliquem longo tempore pro Eccleſia haberi, & coli, præſumitur præſtitiſſe conſenſum ab initio.*
7 *Patientia Principis habet vim priuilegij, ſeu confirmationis.*
8 *Liber rationum, qui in aliquo nomine diu patiẽte domino cancellatus permanſit, eius conſenſu cãcellatus præſumitur, & ab eo, qui cancellare potuit.*
9 *Creditor qui ex ſtatuti diſpoſitione poteſt ratione ſuſpicionis facere capere debitorem, ſi ſuſpicionẽ nouerit, & diu tacuerit, præſumitur illius perſonam licet ſuſpectam approbaſſe. Et quod tempus requiratur, iudicis arbitrio relinquitur, vt ibi. nu. 10.*
11 *Mulier ſciens maritum vergere ad inopiam, & dotem per decem annos non petens, amplius eam petere non poteſt.*
12 *Fratres patientes alterum fratrem exhęreditate dotem filię dare, portionem ſuam donaſſe pręſumuntur.*
13 *Statutum factum à Principe, & à ſubditis eo patiente nõ receptum, non ligat.*
Quod declaratur procedere quando non recipitur à maiori parte, ſecus ſi à minore. ibid. nu. 14.
15 *Patientia purgat vitium ſolemnitatis omiſſę.*
16 *Filius ſi ſtatuto prohibeatur ſine patris licentia contrahere, ſi vendit eo ſciente, & patiente pręſumitur licentia interueniſſe.*
17 *Inſtrumenta confecta à non habente auctoritatem ſciente,& patiente ſuperiore valent.*
18 *Conſuetudo longiſſimi temporis tolerata per ſuperiorẽ monaſterij excuſat contrauenientes ijs, quę ſunt de pręcepto regulę, dummodo non ſit in his, quę ſunt de ſubſtantialibus ipſius regulę.*
19 *Procurator domino pręiudicat, ſi eo ſciente, & patiente excedit fines mandati.*
20 *Agens in iudicio ad cauſam ad me ſpectantem me ſciente, & patiente, videtur habere mandatum.*
21 *Vicegerens ſatis dicitur habere mandatũ ex eo, quod ſciente,& patiente ſuperiore officium ſuum exercet.*
22 *Laudum latum non pręcedente compromiſſo non valet.*
23 *Laudum, in quo arbiter partibus pręſentibus, & patiẽtib. dicit, Viſo compromiſſo in nos facto, valet etiam ſi nullũ extat compromiſſum.*
24 *Procurator faciens incidere dominum in pęnam, domino ſciente,& patiente, videtur habere mandatum, quia patientia mandati loco eſt.*
25 *Pręſens,& tacens maximè quando de eius fauore agitur, habetur pro conſentiente.*
26 *Contumax habetur pro conſentiente.*
27 *Procuratori excedenti fines mandati dominus ſciens, & patiens videtur conſentire.*
28 *Patientia facit pręſumi rem ſponte factam, & metum purgat.*
29 *Patientia per lapſum longi temporis, pręſumitur conuerſa in conſenſum.*
30 *Patientia in his, quę requirunt ſcripturam non inducit conſenſum.*
31 *Patientia in his, quę expreſſum conſenſum, & actum verum requirunt, conſenſum non facit pręſumi.*
32 *Patiens,& ſciens in his, quę ſunt magni pręiudicij non habetur pro conſentiente.*
33 *Patiens, & ſciens in actu partim oneroſo, partim vtili nõ videtur conſentire.*
34 *Patientia,& ſcientia inducit conſenſum in his, quę ſunt modici pręiudicij.*
35 *Patientia concurrente titulo conſenſum facit pręſumi.*
36 *Fideiuſſor tutoris ſcienter patiens nomen ſuũ ſcribi apud acta fauore pupilli remanet obligatus.*
37 *Patiens filium ſuum decurionem creari, pręſumitur conſentire,& tenetur ad vniuerſa munera filio iniuncta.*
38 *Patiens filium dari tutorem, pupillo obligatur.*
39 *Patiens,& ſciens fauore Eccleſię,& cuiuſcunque pię cauſę habetur pro conſentiente.*
40 *Patientia,& taciturnitas, quandò aliquis in celebratione contractus faceret apponi aliquid ius patiẽtis diminuẽs facit pręſumi illum conſenſiſſe.*
41 *Patiens rem ſibi pignoratam alienari pręſumitur conſentire,& pignus remittere.*
42 *Patiens aliquid fieri doloſè contra leges, vel per contumaciam, habetur pro conſentiente.*
43 *Conductore,& locatore finito tempore perſiſtentibus in locatione pręſumitur locatio renouata.*
44 *Patientia aliquo actu confirmata inducit conſenſum etiã in pręiudicialiſſimis.*
45 *Patiens aliquid fieri a conſanguineo, pręſumitur conſentire,& ratum habere.*

Quod

Quod decl. non procedere in matrimonio in quo expreſſus conſenſus requiritur, & in conſanguineis, quibus reuerentia debetur. ibid. num. 46.

47 *Patiens aliquid fieri, quod impedire non poterat, conſentire non videtur.*

48 *Culpa caret, qui ſcit, ſed prohibere non poteſt.*

49 *Patiens aliquid fieri, quod in iure perſonali conſiſtit, etiã ſi impedire poterat non præſumitur conſentire.*

50 *Patientia in actu difformi non inducit conſenſum.*

51 *Patiens aliquid fieri, cum ſciret ius ſuum ſibi ſaluum remanere, non videtur probare, quod agitur, nec ſibi præiudicat.*

52 *Patiens aliquid fieri, quod iuris communis diſpoſitioni repugnet, nihil agit.*

53 *Patientia non continuata in actibus ſucceſſiuum tractũ habentibus, ut ſunt datium, gabella, & ſimilia, non inducit conſenſum.*

54 *Patiens in delictis non habetur pro conſentiente.*

1 Patientia coniuncta cum ſcientia, facit, † vt conſenſus præſumatur. l. 2.
cum ibi not. per Bart. C. de acq. poſſeſs. & in l. itẽ quæritur. §. fi. ff. loc. facit gl. in l. Mæniana. C. de priu. ædif.
Bart. in l. quæ dotis, cir. fi. ff. ſol. matr. per text. in l. quã Tuberonis. §. quidam. ff. de pecu. c. 2. de accuſ. in 6. gl.
in clem. ſæpe. §. quæ omnia. in verbo; Non contradicẽtibus, de verb. ſig. Bart. in l. 1. C. de relat. lib. 11. Ang.
in l. ſi filius. C. de petit. hær. Iaſ. in l. quæ dotis. nu. 85. ff. ſol. matrim. Dec. conſ. 409. viſo cont. nu. 6. poſt Alex.
in l. 2. §. volũtate. ff. ſol. matr. l. cum quid ff. ſi cer. pet. Aret. conſ. 126. num. 2. Iaſ. l. ſi procurator, col. penult.
circa med. ff. de condi. indeb. Felyn. in c. fraternitatis. colum. 4. de teſtib. Sebaſt. Sap. in l. qui ſe patris, nu. 24.
C. vnde libe. Natt. conſ. 274. num. 11. vol. 2. & conſil. 257. num. 7. eo. vol. Cephal. conſ. 148. num. 1. & conſ.
158. num. 46. & conſ. 272. num. 3. vol. 2. Iaſ. Bart. Dec. & omnes in l. ſi certis annis. C. de pact. p Bart. & alios
in leg. cum de in rem verſo. ff. de vſur. faciunt not. per Alex. conſ. 122. ſuper 1. quæſt. lib. 4. Grat. conſ. 9. num.
14. volum. 1. Hanc concluſionem tenet etiam gl. in c. ſanctarũ 70. diſtin. & Imo. in c. cum eccleſia Sutrina.
num. 25. de cau. poſſeſs. & propriet. Nec mirum quidẽ videri debet, quod patientia cum ſcientia coniuncta
2 cõſenſum inducere dicatur, cum † patientia ſit quoddam mandatum. vt ſcribit Inn. in c. ex parte decani,
de reſcrip. & æquiparatur ratificationi, vt voluit gl. in l. quo enim. ff. rẽ rat. hab. & facit tex. in d. l. quo enim.
Cur enim cum videbat fieri aliquid non clamabat, & proteſtabatur cum poſſet? Meritò igitur ei imputatur, ſi cum recuſare illi licuit, tacere maluit. Difficilẽ enim eſt credere eum, cuius res agitur ſi conſentire noluiſſet, pati potuiſſe, vt tacendo in eius præiudicium res aliqua fieret. argum. l. ſi hypothecas. C. de remiſſione pig. & argum. l. ſi fideiuſſor. la 2. § pater. ff. de pign. act. & ibid. gl. & l. Caius, vbi etiã gl. ff. de pig. act. & in l. ſæpè. ff. de re iud.

Ex hac concluſione infertur primo, quòd banniti qui ex diſpoſitione ſtatuti offendi poſſunt, ſi veniant
3 in ciuitate ſciente, & patiente Principe, non † ſunt offendendi, quòd illa ſcientia, & patientia loco ſecuritatis eſt. ita voluit Saly. in l. nullus. C. de iud. quem refert, & ſequitur Ioan. de Anan. in cap. ſicut Iudæi in 4. colum. de Iudæis, & ibidem Fely. in pen. col. Alex. conſil. 107. circa fin. volum. 2. ad quod allegat. l. 1. §. ſcientiam, ff. de tribu. act. l. 1. §. magiſtrum. ff. de exerci. act. & quod not. glo. & Doct. in cap. quia circa, de conſang. & affinit. Natt. conſ. 274. num. 15. volum. 2. Idem voluit Marſil. conſ. 9 num. 25. vbi adducit Alc. conſ. 1. vlt. colum. volum. 2. & idem Marſil. qui plures adducit conſ. 46. num. 31. & diximus in cõcl. 162. in verſ. bannitus. vol. 1.

Secundò colligitur ex hac concluſione, ꝙ qui aliquem patitur pro tutore quatuor menſium ſpatio ſe
4 gerere, tutelam † illi remiſiſſe videtur. ita voluit Soc. iun. conſ. 87. nu. 16. vol. 3. ad quod alleg. l. quæritur. §. pen. ff. de ædil. edi. & auth. presbyteros. C. de epiſc. & cler. Ang. & Sal. in auth. matri, & auiæ. vlt. q. C. quando mul. tut. off. fun. poſ.

Tertiò infertur, quod ſi quis geſſit ſe pro Locumtenente alicuius ſuperioris ſciente, & patiẽte ipſo ſupe-
5 riore, videtur † tacitè illi mandaſſe, vt ſe pro Locumtenente gereret. ita ſcripſit Guliel. de Cun. in l. 1. in prin. de exerci. act. vt refert Alex. d. cõſ. 1. vlt. col. vol. 2. & voluit Inn. in cap. ex parte decani. in prin. de reſcrip. & in c. in noſtra. de procu. Arch. in c. qui ad agẽdum. de procu. in 6. Marſ. conſ. 9. nu. 26.

Quartò infertur, quod quando locus longo tẽpore ſciente, & patiente Epiſcopo pro Eccleſia habitus, &
6 cultus eſt, præſumitur † eius conſenſus interueniſſe. Archid. in cap. nemo de conſecratio. diſtinct. 1. quem ſequitur, & refert Socy. conſ. 270. incip. conſideratis. col. 2. in fin.

Quintò dicit Bal. in l. 2. verſ. illa regula eſt vera. C.
7 quæ ſit lõg. conſue. quod patientia Principis † habet vim priuilegij, ſeu confirmationis, quem referendo ſequitur Marſ. ſing. 77. nu. 5. & conſ. 46. nu. 32. ubi plures ad id adducit.

Sextò infertur, quod quando liber rationum alicuius, in aliquo nomine repetitur cancellatus, cum eo ſciente, & patiente ſic diu permanſerit præſumitur
8 † cancellatus eius conſenſu, & ab eo, qui cancellare potuit. ita conſulendo uoluit Abb. conſ. 7. tria circa primum. 4. uerſ. ex ſecundo capite, lib. 2. arg. c. 1. de frigid & malef. & l. fi. C. de his, qui à non domino ma. Namque ut idem ibi ſcribit imputandũ eſt ei, qui in perniciem ſuam geſta, patientia, & taciturnitate firmauit, & alleg. c. cum olim iuncta gl. & d. Inn.

Septimo infertur, quod licet ſtante ſtatuto, quòd creditor poſſit facere capi debitorẽ ratione ſuſpicionis: primo debet intelligi, ut locum habeat, qñ ſuſpicio de nouo poſt contractum debitum ſuperuenit, ut uoluit Bar. in l. fi. C. de ſponſa. Secundo quod licet dicta cauſa ſuſpicionis emerſerit poſt contractum debitum: ſi tamen poſtquam creditori hoc notũ fuit ipſe
9 tacuit † per multum tempus, antequam petierit dictã licentiam faciendi eum capi, ſibi imputetur, quia nõ poterit poſteà facere eũ capi: quaſi videatur propter illam patientiam, & taciturnitatem eius perſonam approbaſſe licet ſuſpectam. ita uoluit Ang. in l. ſi arbitro. §. fi. ff. qui ſatiſd. cog. ad quod allegat. tex. in l. ſi creditores. ff. de priuil. credi. & eum referẽdo ſequitur Marſ. ſing. 284. tolle moras. nu. 1. & 2. ubi etiam ex iiſdem Doct. comprobat tempus, quo quis renunciaſſe
10 uidetur † eſſe iudicis arbitrio relinquendum. hoc idẽ ſenſit Io. Bap. de Caccialup. in tract. ſuo de deb. ſuſp. & fugi. in 15. col. poſt prin. & dicit hoc eſſe ualdè notandum, & dicit etiam fuiſſe de mente Iac. Butt. in d. l. ſi creditores. ff. de priuil. cred. & Maria. Soc. in commento. ſuo de dila. car. 41. col. 1. art. 20. q. 28. uer. 3. exigitur, & dicit eſſe perpetuo menti tenendum.

Octauò infertur, quod licet mulier incipiente ma-
11 rito uergere ad inopiam poſſit petere dotem, ſi † tamen per decem annos non petijt, ſi ſciuit, & paſſa eſt, non poteſt amplius petere dotem. ita uoluit Raph. Cuman. conſ. 93. nu. 1. ubi ad id allegat. l. in rebus. §. omnis. C. de iure dot.

Nonò infertur, quod ſi plures fratres habeãt hæreditatem communẽ, & filiæ unius detur dos nemine
12 contradicente, cenſentur † fratres portionem ſuã donaſſe, ita decidit Dec. conſ. 66. nu. 4. uerſ. 7. principaliter, ubi ad id alleg. Io. de Imo. in quodam ſuo conſil. incip. in caſu præmiſſo. in 4. dub.

13 Decimò infertur, quod qñ ſtatutum † fit à Principe, & ſubditi eo ſciente, & patiente ſtatutum non recipiunt, imo contrarium eius diſpoſitioni ſeruatur, ſtatutũ illud non ligat: præſumitur enim Princeps conſentire,

ſentire,

ſentire, vt voluit Fran. de Are. conſ. 11. nu. 4. verſ. ſed
oſtenditur ex 2. capite, vbi ad id alleg. Card. in c. 1. de
treug. & pa. & Imo. Abb. qui allegãt text. in c. qui op-
time. §. 1. 4. diſt. & quod no. in c. cum olim. de cler. cõ-
iug. gl. in c. de libellis. 2. diſt. idem voluit Ant. Butr. in
c. quia circa de conſanguin. & affinit. vbi dicit, quod
quando lex non recipitur ſciente, & patiente ſuperio-
re, talis lex non ligat, quia ex patientia, & ſciẽtia præ-
ſumitur ſuperior velle illam tollere. quod verum eſt
14 ſi lex non recipiatur à † maiori parte populi, ſecus ſi à
minori parte, quia non debet eſſe in poteſtate mino-
ris partis legem prout ei placuerit obſeruare, vt voluit
Abb. in d. c. quia circa de conſang. & affin. quem refe-
rendo ſequitur ibidem.

Vndecimò inferri poteſt, & pendet ex ſupradicta
15 concluſ. quod † patientia purgat vitium ſolemnitatis
omiſſę Marſ. conſ. 10. nu. 31. quod dicit fuiſſe de mẽte
Pet. de Anch. conſ. 121. incip. ex narratis in facto, in
2. col. vnde ſi extat ſtatutũ, quod filius non poſſit cõ-
trahere ſine expreſſa licentia patris, ſi filius vẽdit mi-
16 hi † ſciente, & patiente patre, cenſetur licentia inter-
ueniſſe. ita Marſ. in d. conſ. 10. nu. 28. & dicit hoc fuiſ-
ſe de mente Bal. in l. ſi filius. de peti. hæred.

Duodecimò infertur, quod ſi notarius condemna-
17 tus de falſo, vel ille, qui non eſt notarius fecerit † in-
ſtrumenta ſciente, patiente, & non prohibente ſupe-
riore illo, ad quem aliàs ſpectaret correctio notario-
rum, illa valent.

Decimotertiò infertur, quod conſuetudo longiſſi-
mi temporis tolerata per ſuperiorem monaſterij ex-
18 cuſat † contrauenientes regulæ etiam in his, quæ ſunt
de præcepto ipſius regulæ. ita Fel. in c. nam concupi-
ſcentiam. in 4. col. nu. 12. de conſti. quod tamẽ Abb.
in c. relatum. nu. 8. ne cler. vel mona. reſtringit, dum-
modo non ſit in his, quę ſunt de ſubſtantialib. de qui-
bus vide per eundem Abb. in c. cum ad monaſteriũ.
de ſta. reg. & in c. Deus, qui. de vi. & hon. cler.

Decimoquartò infertur, quod ſi procurator exce-
19 dit fines mandati domino ſciente, & patiente, † præ-
iudicat domino. ita Barb. in c. cum olim. el 1. in 4. car.
col. 1. de offic. deleg. quem referendo ſequitur Marſ.
d. conſ. 10. nu. 20.

Decimoquintò infertur, quod ſi quis mouet cauſã
in iudicio ad me ſpectãtem, & ego ſcio, & patior mi-
20 hi pręiudico, quia videor † ſibi dediſſe mandatum. ita
Rom. conſ. 170. incip. ſciebant per doctr. no. Innoc. in
c. ex parte decani. de reſcript. & in c. cum olim Abb.
de offic. deleg Bart. in l. ſi mater. §. hoc iure. ff. de ex-
cept. rei iud. Bal. in l. licet. C. de procur. Rom. in l. quę
dotis. col. 12. verſ. item in quantum. ff. ſol. matr. Alex.
conſ. 157. viſo inſtrumento. nu. 12. lib. 2. Barba. conſ.
6. ſcriptum eſt. col. 1. verſ. facit in ſimili lib. 1. & conſ.
70. præclarè. col. 3. verſ. 3. præmiſſo. lib. 2. vbi dicit hãc
* eſſe * communem opinionem, & ideò dixit Bal. in l.
executorẽ. C. de execu. rei iud. col. 4. quod dicitur ſatis
21 conſtare de mandato † vicegerentis, quando ipſe vi-
cegerẽns facit officium ſciente, & patiente ſuperiore,
vel eo, qui præeſt tali.

Decimuſextò infertur, quod licet non valeat lau-
22 dum latum † non præcedente compromiſſo, vt habe-
tur in c. examinata. de confir. vtil. vel inutil. vt voluit
Bal. in tit. de pa. Conſtan. in verb. ſententiæ quinto, &
eſt de mente Sal. in l. ſi ſocietatem. §. arbitrorũ. in 15.
quæſt. ff. pro ſoc. tamen ſi arbiter in tali laudo dicit,
viſo compromiſſo in nos facto partibus præſentibus,
23 & patientibus, valet † tale laudum, licet non pręceſſe-
rit aliquod compromiſſum. ita dixit Marſ. in d. conſ.
10. nu. 32. de mẽte Io. de Imol. poſt Ang. in l. ſciendũ
circa ſi ff. de verb. oblig.

Decimoſeptimò infertur, quod ſi procurator fecerit
24 incidere † dominum in pœnam, licet non habeat le-
gitimum mandatũ, tamen ſi dominus ſcit, & patitur,
patientia habetur loco mandati. ita Bald. in l. 2. ff. de
no xa. quem refert, & ſequitur Marſ. in dicto conſ. 10.
num. 33.

Ampliatur prima concluſio, vt procedat maximè
25 cum de alicuius fauore agitur † tunc enim præſens, &
tacens habetur pro conſentiẽte, vt not. per gl. & alios
in l. qui patitur. ff. man. quod etiam ſenſit gloſ. in c. is,
qui tacet. de reg. iur. in 6. l. ſi remunerandi. §. ſi paſſus.
C. man. Bar. in quæſtio. mulier habens, verſ. 5. proba-
tur. Capra. concluſ. 55. nu. 10. & 11.

Ampliatur ſecundo, vt multo magis procedat cõ-
26 currente † contumacia alicuius: veluti ſi citatus aliqs
non compareat, habetur enim pro conſentiente, l. nõ
alienum, & l. de ætate. §. 1. ff. de interrog. act. c. fi. de
iuram. calum. c. ſi poſt præſtitum de confeſ. lib. 6. glo.
in d. c. is, q tacet. l. 1. §. pœna. vbi gl. & Bart. ff. de liber.
agno. Capra. ſup. alleg. concl. nu. 5. & 7.

Ampliatur tertio, vt procedat etiã in procuratore
27 qui excedit fines mandati: nam dominus † ſciens, &
patiens videtur conſentire Fel. in c. fraternitatis. col.
4. de teſtib. & in c. 1. extra vt lit. nõ conteſt. Ruin. cõſ.
35. nu. 12. vol. 1. Iaſ. in l. ſi procurator. col. pen. circa
med. ff. de cond. indeb. & vide hanc materiã latè exa-
minatam infra in verbo, purificatio, & ſup. in 14. illa.

Ampliatur quarto, vt etiam procedat in metu: nã
28 longa † patientia facit præſumi rem ſpõtè factam, &
metum purgat. Bal. in tract. ſcilma. quę poluit in rub.
C. ſi quis aliquem teſta. prohib. Soc. conſ. 219. num. 8.
Bald. in l. 2. C. quod met. cau. quos refert ſequiturque
Pariſ. conſ. 10. nu. 60. vol. 1. & hinc Marſ. in ſing. 284.
29 in fi. dixit, quod patientia † per lapſum longi tempo-
ris præſumitur conuerſa in conſenſum.

Limitatur primo concluſio, vt nõ procedat in his,
30 quæ requirunt ſcripturam: nam in eis taciturnitas, &
patientia non inducunt conſenſum. ita limitat Iaſ. in
l. 1. 18. col. verſ. item per prædictam communem cõ-
cluſionem. C. de iure emphy. & in l. 2. 49. col. eodem
tit. quem referẽdo ſequitur Marſ. ſing. 330. ſi bene ſis
memor. nu. 2. & generaliter in iis, quæ requirunt ex-
preſſum conſenſum, & actũ verum; conſenſus ex ſola
31 patientia † non præſumitur. cap. cum pro paruulis. de
conſecr. diſtinct. 4. glo. in d. c. is, qui tacet. & in cap. r.
27. diſtinct. Bal. in l. licet C. de iur. delib. Capra ſupra,
citat. regul. nu. 45.

Limitatur ſecundo nõ procedere in ijs, quæ præiu-
32 dicium afferunt: in † ijs etenim regulariter ſciens, &
patiens non habetur pro conſentiente, vt voluit glo.
in l. qui patitur. ff. mand. l. filiusfamil. §. inuitus. ff. de
procu. Alex. conſ. 34. nu. 8. lib. 7. & conſ. 180. nu. 4. eo-
dem vol. & conſ. 162. nu. 9. eo. lib. vbi plus dicit, quòd
33 in actu partim † oneroſo, partim vtili ſcientia, & pa-
tientia non inducit conſenſum, Ceph. conſ. 135. nu.
29. Rom. conſ. 111. nu. 3. not. per gl. & Dyn. in cap. is,
qui tacet. de reg. iur. in 6. Inn. in c. in Geneſi. de elect.
Bal. in l. ſi ſine. C. ad Velleian. Saly. in l. inuitus. C. de
procur. Innocen. Hoſtien & Ioan. And. in c. Cumana.
de elect. & Archid. in cap. diaconi. 18. diſtinct. l. qui
vas. §. verare. & l. pen. ff. de fur. Sublimitatur hęc limi-
34 tatio, vt non procedat † in ijs, quæ ſunt modici præiu-
dicii. Nã in ijs conſenſus ex patientia, & ſcientia prę-
ſumitur, vt no. in l. pen. C. commu. diuid. no. gl. & Bar.
in l. cum de in rem verſo. ff. de vſu. & no. idem Bart. in
ſua diſput. quæ incipit quædam mulier. gloſ. Dyn. &
Bar. in l. 2. §. fi. ff. de aqua plu. arcen. & no. in c. perue-
* nit. de cenſi. & eſt * communis opin. vt teſtatur Alex.
conſ. 113. nu. 9. lib. 4. & id ſcribit etiam Bart. in l. quæ
dotis. poſt nu. 20. ff. ſolut. matr.

Sublimitatur ſecundo, vt non procedat, quando cũ
35 patientia, † & ſcientia concurreret titulus: nam licet
patiens rẽ ſuam poſſidere non videatur conceſſiſſe ti-
tulum: tamen ſi ille poſſeſſor haberet titulum aliũdè
ex patientia domini præſumeretur conſenſus. l. ſi fi-
lius. C. de peti. hær. l. ſi non aliena. verſ. ſed nõ adiecit.
ff. de acq. poſſ. & tradidit Alex. conſ. 223. nu. 9. vol. 4.

Sublimi-

Digitized by Google

Sublimitatur tertio, vt non procedat fauore pupil-
36 li: nam fideiuſſor tutoris, † qui patitur ſcienter nomẽ ſuum ſcribi apud acta, etiam ſi non expreſsè dicat ſe conſentire velle, tamen fauore pupilli obligatus erit, vt voluit Rom. conſ. 313. nu. 3. vbi ad id alleg. l. cum oſtendimus. §. fi. ff. de fideiuſſor. tut. & idem voluit gl. & Dyn. in d. reg. is, qui tacet de reg. iur. in 6. Capra ſupra cit. reg. 55. nu. 18. vbi preterea ad id adducit D. Nicolaum in cap. nonne de præſump. & teſtatur hanc eſſe * communem opinionem.

Sublimitatur quarto non procedere fauore reipublicæ: nam ſi filiusfam. tacente, & patiente patre, decurio creatur, ſi non proteſtetur, & diſſenſum expreſ-
37 ſum oſtendat, conſentire præſumitur, † & tenetur ad vniuerſa munera iniũcta ipſi filio. l. 2. ff. ad municip. l. honores, circa fi. ff. eodem tit. Bar. in l. inuitus. ff. de procur. idq; voluere Rom. d. conſ. 313. nu. 3. & Capra ſupracit. concluſ. 55. nu. 17. & quoniam ſumus in materia, quando pater conſentire videatur in eis, quæ aguntur per filium, alium etiam caſum referre habeo ad noſtrum propoſitum valdè pertinentem. Nam ſi filiusfa. tutor, detur patre præſente, tacente, & patien-
38 te, † obligatur inſolidum pro tutela filij, niſi proteſtetur, & contradicat. l. filiusfamil. ff. de tute. & ibi gloſ. Bart. in d. l. quæ dotis verſ. fallit fauore pupillorum. ff. ſol. matr. & in l. 4. §. vlt. de fideiuſſori. tut. idem ſenſit Imo. in d. l. quæ dotis, & gl. in l. ſi procurator. §. fi. ff. de iure fiſci, quam * communiter approbari dixit Capra noſter d. concluſ. 55. nu. 21. vbi ſoluit ea, quæ in contrarium allegantur.

Sublimitatur quinto non procedere fauore Eccle-
39 ſiæ, & cuiuſcunq; piæ cauſæ. Nam tunc tacẽs, † & patiens habetur pro conſentiente auth. ſi ſeruus ſciente. C. de epiſc. & cler. c. ſi ſeruus ſciente. 54. diſt. Rom. d. conſ. 313. nu. 4.

Sublimitatur ſexto non procedere limitationem,
40 quando aliquis † in celebratione, aut contractus, aut actus huiuſmodi proteſtaretur, & diceret aliquid per quod intenderet ius partis diminuere, tunc enim altero tacente, & patiente in contractu opponi, conſẽſus illius præſumitur. gl. ord. in l. fi. §. item ſi prædixerit, in verbo conſenſerunt. ff. nau. caupo. & ſtabu. & in l. ſi fideiuſſor. in verbo, recuſare. ff. q ſatiſd. cog. Rom. d. conſ. 113. nu. 4. ad fin.

Sublimitatur ſeptimo non procedere limitationẽ,
41 quando alienaretur res ſibi pignorata. Nam tũc † tacens, & patiens id fieri cenſetur conſentire, & pignus remittere. l. ſi hypothecas. C. de remiſ. pig. & ibidem gl. arg. l. fideiuſſor, la 2. §. pater. ff. de pignori. & ibi gl. & in l. Caius. ff. de pign. act. & in l. ſæpè. ff. de re iudic. Capra ſupracitata concluſ. 55. nu. 14. Qua de re diximus in concluſ. pignus.

Sublimitatur octauo nõ procedere in patiente ali-
42 quid fieri † doloſè, & contra leges, vel per contumaciam. Nam tunc in eius præiudicium pro conſentiẽte habetur, qui dolo, vel contumaciter patitur, & tacet, Bar. in d. l. quæ dotis. ff. ſolut. matrimon. Bal. in d. cap. is, q tacet. de reg. iur. in 6. facit l. ſi fine. C. ad Velleian. l. non alienum, & l. de ætate. §. 1. ff. de interrog. act. c. fi. de iuram. calum. c. ſi poſt præſtitum, de confeſ. lib. 6. ibi Io. And. in gl. & Hoſt. & Archid. glo. in d. cap. is, qui tacet. c. ſi fortè. 65. diſtinct. l. 1. §. pœna, vbi glo. & Bar. ff. de liber. agnoſcen. Capra ſupra citat. loco numer. 16. vbi præterea allegat Dom. Nicolaum in cap. nonne de præſumptio.

Sublimitatur nono, vt non procedat in re cõducta
43 ad certum tempus. Nam ſi finito tempore † conductor, & locator patiantur locationem locum habere, & taceant, tacitè videntur in aliam locationem conſentire. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati, & ibi gl. Bar. & alii. gl. in d. c. is qui tacet, & * cõmuniter hoc teneri teſtatur Capra ſup. cit. loco, nu. 8.

Sublimitatur decimo non procedere, quando præ-
44 ter patientiam adiungeretur † etiam alius actus, quia tunc præſumitur conſenſus etiã in præiudicialiſſimis. Bar. in l. quominus. §. Iulianus. ff. rem rat. hab. Imo. in c. cum olim. de offi. deleg. Dom. Nicol. in d. c. nonne, de præſumptio. quem alleg. Capra ſupra cit. loco, vbi etiam teſtatur hanc eſſe * communem opinionem, quam etiam tenuit Alex. conſ. 131. nu. 4. & ſeq. vol. 2. Soc. iun. conſ. 46. nu. 5. verſ. nec obſtat, vol. 2.

Sublimitatur vndecimo non procedere, qñ coniũctus ſanguine ageret aliquid: nam conſanguineus
45 † patiens id fieri præſumitur conſentire, & ratum habere id quod propinquus agit. Cyn. in l. inuitus, in 2. lect. & ibi Bar. C. de procu. argum. l. ſi ſeruus. ff. de donat. inter vir. & vxor. Bar. in l. quæ dotis. Bal. in l. ſi fine. C. ad Velleian. & eſt * communis opinio, vt teſtatur Capr. ſupra cit. loco, nu. 31. quod tamen ſublimita
46 nõ procedere in matrimonio † in quo expreſſus conſenſus requiritur, & in conſanguineis, quibus reuerẽtia quædam habetur veluti in patre, vt ibi per eũ poſt nu. 32. vſque ad nu. 39.

Limitatur tertio concluſio, vt non procedat quan-
47 do quis actũ aliter impedire non poterat: tunc † enim tacendo, & patiẽdo illum actum fieri, nemo ſibi præiudicat. Bar. in l. Pomponius. §. ratum. ff. de procur. c. tuis de teſtibus, Alc. in l. deteſtatio. col. 10. ff. de verb. ſignif. gl. in l. Caius. ff. de pign. act. Abb. in cap. peruenit. nu. 8. de empt. & vendit. & Vulpellius cõſ. 14. nu. 13. & conſ. 55. nu. 9. Cur. iun. conſ. 34. num. 5. Soc. iun. conſ. 46. nu. 1. volum. 2. l. rem alienam. ff. de contrah. empt. l. culpa caret. ff. de reg. iur. l. 1. §. occiſionem ver. hoc ideo. ff. ad Syllanian. l. ſi quis in graui, in prin. eodem tit. l. ſi fundus. §. fin. ff. locati. l. adigere. ff. de iure
48 patro. quibus in locis perſpicuè probatur, † quod culpa caret, qui ſcit, ſed prohibere non poteſt, & hanc limitationem * communiter approbatã eſſe dicit Capra d. concluſ. 55. nu. 47. Soc. conſ. 187. in controuerſia, nu. 22. vol. 2.

Limitatur quarto concluſio, vt non procedat, quãdo preiudicium eius qui tacendo aliquid fieri patitur
49 conſiſtit † in iure perſonali: tũc enim adeo verum eſt patientem non præſumi conſentire, vt etiam ſi actum impedire potuiſſet, nihilominus tacendo ſibi nõ præiudicet, vt puta, quando ageretur de liberãdo fideiuſſorem debitoris mei, qui mihi tenetur actione perſonali, tunc enim non præſumor tacendo conſentire: idem eſt in omnibus actionibus perſonalibus, in quibus tacendo quis ſibi non præiudicat. ita voluit Bart. in d. l. quæ dotis. poſt nu. 20. ff. ſol. matrim. quem referendo ſequitur Soc. iun. conſ. 46. nu. 1. vol. 2. & probatur ex l. ſi filiusfamilias. §. inuitum. ff. de procur. gl. in c. 1. 27. diſtinct.

Limitatur quinto non procedere in actu difformi,
50 † puta adminiſtrare bona alterius, percipere fructus, & huiuſmodi. Tunc etenim ex ſcientia, & patientia non præſumitur conſenſus, niſi in iis, quæ ſunt modici præiudicii, & in iis ad quæ iã aliàs erat obligatus. ita declarat Bar. in d. l. quæ dotis. ff. ſol. matr. quem ſequitur referendo Aret. conſ. 159. nu. 5.

Limitatur ſexto, vt non procedat cõcluſio, quãdo
51 quis ſciebat † ius ſuum ſaluũ ſibi remanere: tũc enim patiendo, & conſentiendo non videtur probare, quod agitur: ita declarat ſing. Ruyn. conſ. 161. nu. 38. vol. 1. gl. in l. filiusfamil. §. inuitum. ff. de procur.

Limitatur ſeptimo non procedere, quando actus
52 repugnat † iuris diſpoſitioni: tunc enim patientia nihil operatur, veluti ſi patior, vt quis de re mea teſtetur, mihi enim non præiudico, & qui teſtatur nihil agit. Bal. in c. 1. de prohib. feu. ali. per Lotha. vbi ad id põderat tex. in l. ſi quãdo. §. & generaliter. C. de inoffic. teſtam. l. ſicut. §. nõ videtur. ff. quibus modis. pign. vel hypothe. ſoluit. gl. in c. plerunque. 2. quæſt. 7. glo. in l. Caius. ff. de pign. act.

53 Limitatur octauo, vt nõ procedat in actu ſucceſſiuum

ſuum tractum habente, ſi non pluſquam ſemel præſtita eſt patientia. Regula etenim gen. eſt, quod in actibus ſucceſſiuum tractum habentibus non ſufficit patientiam præſtitiſſe à principio, niſi cõtinuata præſtetur. Actus autem ſucceſſiui ſunt veluti gabella, datiũ, & huiuſmodi, qui continuè exercentur, ita voluit gl. quam ibi ſequuntur Bar. & Doct. in l. corruptionem. C. de vſufruct. Bar. in l. 2. §. item in facto. ff. de verbor. oblig. Crot. conſ. 96. nu. 14.

54 Limitatur nono non procedere in furto, & in delictis in quibus regulariter præſens & tacens non habetur pro conſentiente, vt habetur in l. qui vas. vetare. ff. de fur. gl. in d. regula is, qui tacet. de reg. iur. in 6. l. 1. §. ſed in eo. ff. ad Syllania. & ibi Bart. Capra ſupra cit. locis, num. 56.

Cætera, quę hic de patientia deſiderare potes, inferius in verbo præſcriptio, & ratificatio, commodius explicabuntur.

CONCLVSIO MCLIX.

ARGVMENTVM.

Paupertas quando præſumatur, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Pauper quiſque præſumitur niſi probetur diues.*
2 *Diuitiarum qualitas naturæ repugnat, & ideo non creditur niſi probetur.*
3 *Mutatio non præſumitur.*
4 *Qualitas diuitiarum requiſita à lege, vel ſtatuto debet probari ab eo qui in illa ſe fundat.*
5 *Paupertas quando eſt fundamentum intentionis alicuius ab eo eſt probanda.*
6 *Fundamentũ intentionis ſuæ, etiam ſuper negatiua quiſq; probare debet.*
7 *Excipiens ſe eſſe pauperem, onus probãdi diuitias transfert in aduerſarium.*
8 *Pauper quis dicatur, iudicis arbitrio relinquitur.*
9 *Alimenta legata ſcholari pauperi, debentur ſcholari habenti centum in bonis.*
10 *Dos legata pauperibus puellis, debetur etiam puellæ, quę ex artificio ſuo viuere poteſt.*
11 *Teſtes de paupertate deponentes, debent de cauſa ſcientiæ interrogari.*
12 *Lex vbi definit aliquem dici pauperem, ceſſat iudicis arbitrium.*
13 *Pauper is dicitur qui non habet, quomodò ſecundũ dignitatem ſuam, & gradum viuere poſſit.*
14 *Paupertas ex qualitate perſonarum æſtimanda eſt.*
15 *Paupertas probatur ex eo, quod quis non habeat in bonis centum aureos, vel ad minus, quinquaginta.*
16 *Pauper dicitur, qui non habet vnde ſoluat certum debitum, cuius reſpectu contenditur.*
17 *Paupertas probatur, ex eo quod quis oſtiatim victũ quæritet, & diſcalciatus, panniſque obſitus, eat.*
18 *Scholaris viuens in ducdina paupere ſeu infima, præſumitur pauper.*
19 *Paupertas probatur per famam publicam, qua quis communiter reputatur pauper. Decl. procedere in his, quæ ſunt modici præiudicij. nu. 20.*
21 *Paupertas probatur per famam, ſi fama ſuper qua deponerent teſtes, eſſet coniuncta cum credulitate.*
22 *Teſtes deponentes de fama paupertatis alicuius, vt probent debent dicere, nedum illum eſſe pauperem, ſed manifeſtè eſſe pauperem.*
23 *Paupertas probatur per vicinos, & quomodo debeant deponere, vide ibid nu. 25. & 26.*
24 *Vicinus præſumitur ſcire facta vicini.*
27 *Paupertas probatur ex eo, quod quis refugit ad hoſpitale.*
28 *Pauperes dicuntur qui decoxerunt, quos vulgo fallitos nuncupamus.*
29 *Pauperes probantur, qui bonis cedunt.*
30 *Paupertas probatur ex eo, quod quis ſolitus ſit pro alijs fideiubere.*
31 *Pauper is non dicitur, qui ſolitus eſt fideiubere pro modica ſumma.*
32 *Paruum æs alienum non inducit ſuſpicionem debitoris, & non poteſt quis capi tanquam ſuſpectus pro paruo debito.*
33 *Pauper probatur is, qui retinet pecunias ſub vſuris.*
34 *Paupertas probatur per diſcuſſionem bonorum mandato iudicis factam.*
35 *Pauper dicitur, qui non habet bona nec artem, ex qua viuere poſſit.*
36 *Pauper non dicitur qui artem habet ex qua poſſit ſe ſuſtentare.*
37 *Pauper non dicitur qui habet propinquos, qui illi alimenta præſtare tenentur.*
38 *Puella quæ non habet vnde dotetur, etiam ſi ex artificio ſuo viueret, pauper dicitur, & dotem puellis pauperibus legatam conſequitur.*
39 *Paupertas probatur per teſtes, & quomodo deponere debeant.*
40 *Paupertas probatur, ſi quis aſſerat ſe tantum certa bona, puta fundum, vel domum poſſidere: nam qui plura bona eum habere dicit, debet probare.*
Etiam ſi ageretur de magno præiuditio, vt ibidem nu. 41.
Decl. id procedere quando pro paupere eſſet aliqua præſumptio, vt ibid. nu. 42.
43 *Pauper is dicitur, ad hoc vt à teſtimonio repellatur, qui nõ habet bona, quæ ſunt ea de quib. eſt controuerſia.*
Quod tamen iudicis arbitrio relinquitur, vt ibid. nu. 44.

1 Pauper quiſque præſumitur † niſi probetur contrarium. l. ſi vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. vbi gl. Bar. Paul. Caſtr. & reliqui præcipuè Ang. Sal. in l. actor. C. de probat. & nos copioſè ſuperius explicauimus. concluſ. 525. vol. 1. Herculanus in tract. de proban. negat. num. 12. & 13. Aret. in conſ. 66. vlto puncto. col. 3. nu. 8. rationem aſſignans,
2 quia qualitas diuitiarum † eſt regulariter repugnans naturæ, & ideò non creditur niſi probetur, eo etiam quia qui diuitias aſſerit in aliquo præſupponit mutatio-
3 nẽ de eo, quod naturaliter euenit, & mutatio † non præſumitur niſi probetur ita Papinianus reſpondit in l. 3. ff. de probat. & ſummus Pontifex in c. maiores, de baptiſ. & nos latè ſup. in concl. 1078. vol. 2.

Ampliæ, vt tanto magis procederet ſi quis niteretur ex aliqua † diſpoſitione, lege, & ſtatuto quæ fundaret ſuper diuitijs: nam tunc tanto magis paupertas præſumeretur, donec de diuitijs conſtaret, nec poſſet ſequi legitima condemnatio, niſi perfectè qualitas diuitiarum requiſita à ſtatuto, & diſpoſitione probata fuiſſet, cũ talis qualitas expreſſa ab illa diſpoſitione principaliter dicatur cauſa actionis. ita Cyn. & Bal. in l. 2. C. de probat. Marſ. in l. ſi quis. ff. de quæſtio. & in rubr. C. de probat. nu. 436. & ſeq. vbi plenè infinitos allegat, quos in terminis adducit, & ſequitur Bertazol. conſ. 244. num. 3. in crimin. & nos latè infrà in concluſio. qualitas.

Limitatur concluſio, vt non procedat, quãdo paupertas † eſſet fundamentũ intentionis alicuius, puta, quia vellet admitti ad legatum factũ pauperibus: tũc enim abſq; probatione pauper nõ præſumitur. Nam vt eleganter diſtinguit Accurſ. in d. l. ſi vero. §. qui pro rei, cui adſtipulantur ibi ſcriptores omnes. Cum quis diuitem ſe dicit, paupertas præſumitur: quãdo autem pauperem ſe eſſe quiſpiam affirmat, vt aliquid conſequatur, nequaquam pauper exiſtimatur, niſi id probationibus perſpicuum reddat. Quam ſententiam cõprobant præterea Bal. in l. 4. C. quan. fiſc. vel priua. & in cap. ſi. col. 1. de præſump. Innocen. & alij in cap. ſuper

ſuper his de accuſat. Cald. conſ. 10. de prob. Natt. cõſ.
343. nu. 3. vol. 2. & conſ. 358. num 7. & 8. eodem vol.
Afflict. deciſ. 377. vlt. col. Alexan. conſ. 118. 4. col. vol.
2. Ruyn. conſ. 81. num. 2. vol. 2. Ang. conſ. 270. vlt. col.
Lauren. Syln. conſ. 2. nu. 66. Rol. à Val. conſ. 20. num.
19. col. 2. & rationẽ huius diſtinctionis reddit Afflict.
6 deciſ. 377. nimirum, quia † fundamentum ſuæ intentio-
nis quiſque probare tenetur etiam ſi ſit fundata ſuper
negatiua, & alleg. Abb. in c. bonæ, de elect. Alex. cõſ.
392. vol. 1. & conſ. 83. 1. col. eo. vol. 5. hoc idem ſentit
Alb. in l. ei incumbit. col. vlt. nu. 8. ff. de probat. & in l.
ſi creditores. ff. de priuileg. cred. Bal. in l. non prius, in
prin. l. quando fiſc. vel priuat. & in c. vlt. extra de præ-
ſumpt. vbi maximè commendat gloſ. in d. l. ſi vero, &
conſ. 304. non eſt nouum, col. 2. verſ. Reſpondeo iſta
probatio. vol. 1. Anch. conſ. 5. pro parte nobilis, col. 1.
in fi. Bolog. conſ. 59. col. pen. Bertaz. conſ. 249. nu. 1.
* vbi de * communi teſtatur.

Sublimitatur, vt non procedat limitatio, quando
7 quis adduceret † paupertatem excipiendo, vt puta, ſi
quis ageret contra aliquem tanquam cõtra diuitem,
& ille exciperet de paupertate: nam ſatis paupertas
probata dicetur ex quo excipiendo deducitur cõco-
mitante legis præſumptione; vt conſultus reſpondit
Bertaz. conſ. 249. in crim. nu. 1. & qui negat paupcrta-
tem, tanquam fundamentum ſuæ intentionis addu-
* cendo diuitias, illas probare tenetur ſecũdum * com-
munem ſententiam Doctorum, de qua teſtatur idem
Bertazo. ibidem ex mente Alex. in l. in illa. col. pen.
ff. de verb. obl. & nos ſupra dicta concluſ. 525. & con-
firmat optimè Fabia. Pep. in d. auth. præterea. nu. 75.
ſub verſ. & adde etiam.

Quoniam igitur, vt iam diximus, Paupertatẽ alle-
ganti probandi onus incumbit, ordine ſequitur, vt vi-
deamus, quemadmodũ Paupertas probari poſſit, ve-
rum quoniam ex regionum, perſonarum, & temporũ
qualitate diuitiæ æſtimantur, difficilè admodum eſt
certam, ac definitam huiuſce rei regulã cõſtituere, &
* idcirco magis * communiter in eam ſententiam itum
8 eſt, vt id totũ † iudicis arbitrio relinquatur, huius opi-
nionis fuit Accurſ. in auth. præterea. C. vnde vir, &
vxor. quẽ ſequitur Bar. in l. ſi conſtante. nu. 14. ff. ſolut.
matr. & Ang. in d. l. ſi vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd.
cog. Bald. in l. vbi adhuc, col. antepen. C. de iure dot.
vbi etiam id aſſerit Bart. remittens ſe ad ea, quæ dicit
in d. l. ſi conſtante. Idem voluit Ruyn. conſ. 55. nu. 5.
* vol. 2. Iaſ. in d. l. ſi conſtante. num. 143. vbi de * cõi opi-
nione teſtatur, & ibidem etiam Alexan. not. per DD.
auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. & tenet idẽ Alex.
conſ. 91. num. 3. vol. 7. Gaſpar. Vallaſc. in l. imperium
nu. 264. ff. de iuriſdict. omn. iud. Crot. in d. l. ſi conſtã-
te. num. 14. ff. ſol. matr. & ibidem Bal. Nouel. num. 38.
Calcan. conſ. 8. col. 9. vbi adducit Arch. in c. ſi pater.
* de teſt. in 6. & * communem dicit Bald. in auth. præte-
rea, nu. 4. C. vnde vir, & vxor. vbi etiam id latè confir-
mat Fabia. Pep. nu. 72. verſ. circa ſecundam gl. Ruyn.
conſ. 55. nu. 5. vol. 1. Fel. in c. ſi quis teſtium. nu. 12. de
* teſtibus Soc. in conſ. 30. lib. 4. col. 3. * communẽ dicit,
cui ibidem ſubſcribit Corn. Didac. Couar. qui etiam
* * communem dicit, variar. reſolut. cap. 6. lib. 7. num. 8.
Debet autem iudex non ſolum inſpicere quantum
habeat in bonis is de cuius paupertate agitur, ſed etiã
ſi ſit ſufficiens ad factum de quo agitur. Nam licet
ſcholaris habeat centum in bonis, tamen nondũ di-
9 citur ſufficiens ad ſtudẽdum, qua propter † legatis ali-
mentis ſcholari pauperi, ei debentur, vt voluit Alex.
conſ. 36. vol. 7. l. paupertas, & ibi notantur. ff. de excu-
ſat. tuto. Bartol. in d. l. ſi conſtante. cum cæteris quos
10 alleg. eodem loco Alex. Itẽ licet puella † ex artificio
ſuo ſibi poſſit victum comparare, nõ tamen dicetur
diues, & habebit dotem legatam pauperibus puellis.
Bald. in l. paupertas. ff. de excuſ. tut. & aduerte etiam
quod officium iudicis eſt non ſolum interrogare te-
11 ſtes, † an quis ſit pauper, ſed etiam debet interrogare
de cauſa ſcientiæ ita voluit Bald. in d. auth. præterea.
C. vnde vir, & vxor.

Limitatur tamen hoc non procedere, quod ſit in
arbitrio iudicis, quãdo lex definiret aliquem caſum,
12 in † quo velit aliquem dici pauperem, vel diuitem, ita
voluit Bar. in d. l. ſi conſtante. in prin. in 2. q prin. par.
Bald. in auth. præterea. nu. 4 C. vnde vir, & vxor. Ang.
in l. ſi vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. gl. in d. auth.
* præterea, ac ibid. Fabia. Pep. nu. 76. vbi * communem
dicit. & confirmat. num. ſequen. Ruyn. conſ. 55. nu. 5.
vol. 1. & nouiſſimè id tradidit elegãtiſſimus Menoch.
de arbitrar. iud. lib. 2. caſu 65. vbi plures congerit, quos
hic non referentes, quia ex eo ipſo faciliimè peti
poſſunt.

Quamuis autem iudicis arbitrio diſcerni oporteat,
qui pauperes ſint quiuè diuites, tamen pleroſq; caſus
referre nõ abre exiſtimauimus, qui ab auctoribus iu-
ris ciuilis varijs in locis referuntur, ex quibus quandã
regulam ad iudicandum optimus, ac religioſus iudex
accipere poſſit, & videre quid in hac re eum cõueniat
arbitrari.

13 Primò igitur pauper probatur † is non ſolum qui nõ
habet vnde viuat, ſed etiam qui non habet quomodo
ſecundum dignitatem ſuam, & gradum viuere poſſit.
14 Nam cum † ex qualitate perſonarum paupertas æſti-
manda ſit, vt tradunt DD. in d. l. ſi conſtante. Vir no-
bilis, & primarius etiam ſi ducentum, aut quadragin-
ta habeat in bonis, non tamen diues dicetur, licet ru-
ſticus, qui illa bona poſſideret diues diceretur. Nam
ex illis non habet tantum, vt dignitatem ſuam tueri
poſſit. l. nepos. Proculo ff. de verb. ſignif. Bal. in l. ſi qs
ad declinandam, col. 2. verſ. circa. 3. C. de epiſcop. &
cler. Bar. in d. l. ſi conſtante. faciunt no. per glo. in l. in
condemnatione. ff. de reg. iur. & in l. ſed ſi ſuſceperit.
§. 1. ff. de iud. Bal. in l. 1. C. quod cum eo. Ang. & Imo.
in l. Neſennius. §. fi. ff. de re iud. Alex. in l. ſi maritus.
ff. ſolut. matrimon. & in conſ. 37. conſultus ſum. nu. 1.
vol. 7. Crauet. conſ. 119. col. 1. & 2. Bertazo. conſ. 227.
nu. 21. in crimin. Aret. conſ. 17. conſideratis diligẽter.
in 5. dubio, quem refert, & ſequitur Nat. conſ. 590. nu.
14. vol. 3. Hoc autem caſu inſpici debet quantum ex
fructibus redigi poteſt, vt voluit Bal. in l. fin. §. ipſum
autem per illum text. C. de bon. quæ lib. & Bart. in l. q
bonis. C. de ceſſ. bonorum. Iaſ. in d. l. ſi cõſtante. num.
144. Ruyn. conſ. 55. nu. 5. vol. 1. & nouiſſimè per eru-
ditiſſimum Menoch. vbi ſupra, qui plures adducit au-
thoritates, hanc comprobantes ſententiam.

15 Secundò paupertas probatur ex eo, † quod quis nõ
habeat in bonis centũ aureos, vel ad minus quinqua-
ginta. l. nonnulli. ff. de accuſat. Bart. in l. qui accuſare,
1. no. ff. eodem tit. §. ſed noſtra, cum gl. In inſt. de ſuc-
ceſſ. liber. gl. in auth. de exhib. reorum. §. fin. in verbo,
paupertas, & reliqui in d. l. ſi conſtante, Ruyn. cõſ. 81.
nu. 3. vol. 5. Calcan. conſ. 8. col. 9. Alex. in l. imperiũ,
nu. 261. ff. de iuriſdict. omn. iud. quod non tamen ita
intelligendum eſt, quod ſi quis excedat centũ aureos
is diues dicatur, ſed quod ad minus vnuſquiſque qui
diues dici velit, etiam ruſticus, & ignobilis eam ſum-
mam poſſidere debeat. Nam homo nobilis, etiam ſi
centum aureos excedat, non tamen diues dicetur, vt
declarat optimè Menoch. ſup. cit. loco.

16 Tertiò probatur paupertas ex eo, † quod quis non
habet vnde ſoluat certum debitũ cuius reſpectu con-
tenditur, Auth. de fideiuſſorib. §. ſed neque Bald. in d.
auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. Iaſ. & ibi. Fabia.
Pep. nu. 74. in d. l. ſi conſtante. nu. 145. Ang. in d. l. ſi
vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſda. cogan. Alex. conſ. 91.
nu. 4. vol. 7.

17 Quartò probatur ex eo, quod quis † oſtiatim victũ
quæritat. & diſcalceatus, ſquallidus, panniſq; obſitus
eat, Bald. & Ang. in d. l. ſi vero. §. qui pro rei. Cano. in
c. Odoardus de ſolu. Iaſ. in d. l. ſi conſtante, Iaſ. num.
146. poſt

146.poſt Alex.in d.conſ.37. qui loquitur in ſcholari,
18 † qui debiliter, & humiliter indutus incedebat, & qui viuebat in duodena,vt ipſe loquitur paupere, ſeu infirma,tanquam pauper, dicens ex hoc ſatis dici paupertatem, quam probationem nonnullis corroborat Fab. Pe.in d. auth. præterea. num. 74. verſ. & adde etiam.

19 Quintò probatur paupertas† per famam publicam ex eo, quod quis communiter reputetur pauper. ita ſenſit Bald.in d.conſ.222.vol.1.vbi allegat.l. paupertas.ff.de excuſ.tut.Bart.in d.l. ſi conſtante in princip. in 2.quæſt.ff.ſolut.matrimon.Iaſ.Alex. & reliq. in d. l.ſi conſtante.gl.in d.l.vbi adhuc,vbi Bal.8. col. verſ. Quærit.gl. C. de iure dot. Crauet. conſ. 201. num.46. Oldr.conſ.277.nu.2.Calcan.conſ.8.col.7.Ruin.conſil.81.nu.1.vol.5.aut.præſenti.C.de fideiuſſ. Card. in conſ.77.nu.6.quem ad id allegat,& ſequitur D. Sfor. Oddus in tract.de reſtit.in integ.par.1.q.38.art. 5. nu. 49.verſ.quartum exemplū.Fab.Pep. etiam in d.auth. præterea.num.73.verſ.nam iudex.

Limitatur tamen hoc procedere,quando agitur de
20 modico præiudicio. Nam ſi de magno † præiudicio agatur fama non faciet plenam probationem, ſed tātùm probationis adminiculum, & ideò in arbitrio iudicis erit quatenus paupertas probata ſit. ita voluit Bart.in d.l.ſi conſtante, quem ibi cæteri maximo cōſenſu ſequuntur, nemine penitus diſcrepante, & ita voluit Io.Lup. in c.per veſtras.de don.inter vir.& vx. §.18.num.31.& glo.in d.l. vbi adhuc. C. de iure dot.
* quā * communiter receptam teſtatur Did.Coua.var. reſol.in c.6.lib.2.num.8. & ita etiam limitat. Barbat. conſ.74.num.4.vol.4.Soc.ſen.conſ.30.num.5. vol.4. Ruin.conſ.81.nu.9.vol.5.Bart.in l.1.C.de mend.val. lib.10.Imol.in l.decem in prin.ff.de verb. oblig.

Secūdò limita,& intellige, vt tunc paupertas pro-
21 betur per famam, † ſi fama ſuper qua deponerent teſtes,eſſet coniuncta cum credulitate,idest cum ſcientia loquentium, vt quia idem dicunt, & credunt. ita Bal.in d.conſ.222.num.2. Quando paupertas proba-
22 tur per famam, aduerte quod † teſtes debent dicere non ſolùm quod Titius ſit pauper; ſed etiā quod manifeſtè eſt pauper.ita voluit Bart. in d.l. ſi conſtante, per tex.ibi in verbo,euidentiſſimè, & ſequuntur ſcri-
* bentes * omnes, & latè comprobat Couar. var. reſol. lib.2.c.6.num.8.

23 Sextò probatur † paupertas per vicinos. Alex. in l. 1.9.col. ff. ſi cer. pet. & in d.l.ſi conſtante.num.13.& Ang.in authen.de hære.& fal.§.hinc nobis, vbi dicit hoc modo melius probari, quam vllo alio. Vicinus
24 † etenim præſumit ſcire facta vicini, vt in hoc eodē caſu dixit Roman.conſ.245.vlt.col.ad fi.Debent au-
25 tem vicini deponere, † quod Titius eſt pauper, quia non habet niſi tātùm in bonis,& ſi plus haberet, ipſi ſcirent.hoc in terminis tradit gl.in d.§.hunc nobis,& in l. 1. §. interdicto.ff. de itinere actuque priua.vt eo loco etiam ſcribit Roman. & id etiam tradit gl. in l. 2.C.quan.fiſc.vel priuat. per quem tex.dicit ibi Bart.
26 & reliqui DD. quod † ſi vicinus interrogatus an Titius ſit pauper. & reſponderit ſic, quia ſum vicinus, probat,de quo etiam diximus in d.concl 525. nu. 14. vbi reperies idem eſſe in teſte conſanguineo.

27 Septimò probatur paupertas ex eo,quod quis† refugit ad hoſpitale. l. ſi quis ad declinandum, & ibi Bald.C.de epiſcop.& cler.Iaſ.& Alexan & reliqui in d.l. ſi conſtante.ff.ſolut.matrim.Alex.in l.qui accuſare.ff.qui ſatiſ.cog.Ceph.conſ.216.num.9.vol.3.Crot. in d.l.ſi conſtante.nu.16.

28 Octauò probantur pauperes,† qui † decoxerunt,& idcirco fugæ ſe committunt, quos vulgo fallitos nūcupamus. l. in fundo. ff. de rei vend.quem text. Ang. ibi ad hoc reputat ſingularem.Rom.conſ. 163. nu 4. Fab a.in d.auth.præterea ſub nu. 75.

29 Nonò probantur pauperes † qui bonis cedunt,Canoniſtæ in c.Odoardus,de ſolut.Alexā. in d.l.ſi conſtante.num.13.

30 Decimò paupertas probatur ex eo, † quod quis ſit ſolitus pro aliis fideiubere.Ang. in l. in perſonam.§. 1.ff.de pact. vbi per hoc dicit cauēdum eſſe à fideiuſſoribus: multos enim fideiubendo perueniſſe ad inopiam, & qui pro alio fideiubet malè vti ſubſtantia ſua.Alexan.idem ſcripſit in d.l.ſi conſtante.num.14. & ibid.Iaſ.num.147.Cotta in memoral. in verſ. fideiuſſ. propriè.

Limita procedere, quando quis ſolitus eſt fideiu-
31 bere pro magna ſumma:ſecus † ſi pro minima ſumma,quia paruum æs alienū non generat ſuſpicionem paupertatis in debitorem.Bal. in d. auth. ſed iam neceſſe, in 1. q. C. de don.ante nup.Cotta in d.memor. ver.fideiuſſor propriè dicitur,Rom.in ſing.97. incip. dic mihi,vbi concludit, quod ex quo æs alienum nō
32 † inducit ſuſpicionem debitoris, non poteſt quis capi tanquam ſuſpectus pro pauco debito.

33 Vndecimò probatur, † quando quis retinet pecunias ſuas ſub vſuris,vt notatur in c.quanto de vſur.gl. in l.2.ff.ſol.matr. Alex.in d.l.ſi conſtante.

34 Duodecimò probatur † per diſcuſſionem bonorū mandato iudicis factam. Bald.in l.quæcunque.C.de ſer.fugit.Ang.in d.l.ſi vero.§.qui pro rei.ff.qui ſatiſd. cog. vbi hunc modum cæteris omnibus meliorē eſſe confirmat.Rom.conſ.163.num. 4.

35 Decimotertio probatur pauper † is, qui non habet bona,& ſimul non habet artem, ex qua ſe alere poſ-
36 ſit.Nam ſi artem † habeat ex qua poſſit vitam ſuſtentare,non dicitur pauper,gl. in l. ſi quis argumentum, in ver.donauerit.C.de don.Crot.in l.ſi conſtante.nu. 17. ff. ſolut. matrim. Calcan. conſ.8.colum.9. Ruin. conſ.81.num.9.volum.5. Nec ſolùm nō dicitur pauper qui habet induſtriam, ex qua poſſit ſibi victum
37 comparare:ſed etiam † qui habet propinquos diuites qui illi alimēta præſtare teneantur.Imol. in c.epiſcopus.col.2.verſ.vlt.poteſt.ibi Dec.in 3.notab.de præb. & colligitur ex dictis per Soc. conſ. 121. lib. 4. col.7. Ang.in d.auth.præterea.Bal.Nouel.tract. de dote.5. par.col.pen.Cephal.hoc ſequitur conſ.216.vol.2.nu.
38 14.& ſequen. Puellæ tamen quæ † ex artificio ſuo viuere poſſunt,ſi non habent vnde dotentur,nihilominus pauperes dicuntur, & idcirco legata dote pauperibus puellis,ipſæ quoque dotem accipient.Bald.in l. paupertas,per illum tex.ff.de excuſat.tut.quem refert Iaſ.in d.l. ſi conſtante.

39 Decimotertiò probatur paupertas† ſi teſtes deponant Titium habere tot bona,puta decem aureos, & ſi plura haberet ipſi ſcirent, nec ſi haberet plus ipſi vllo modo ignorare poſſent propter maximam, & peculiarem patrimonij notitiam.ita voluit glo. ſing. in auth.de hæredibus,& Falcid §.ſi verò adſunt, quā ad id adducit Roman.d.conſ.245.& gloſſ.in l. 1.ff.de itin.actuque priua.quam dicunt ſingularem. Paul.in l.1.ad fi.ff.ſi cer.pet.Lanfranc.de Oria.in c. quoniam contra.num.14 de probat.in c. cum eccleſia Sutrina, num.86.de cau.poſſeſs. & proprieta. Didac. Couarr. Var.reſol.c.6.lib.2.nu. 8.

Decimoquintò probatur paupertas, ſi quis aſſerue-
40 rit ſe tantùm † bona aliqua,puta domum,vel fundū poſſidere. Nam qui eum plura bona habere affirmauerit,probare debebit, ita voluit gl. in l. cum de lege. ff.de prob.quam allegat ad eam ſe remittendo Bar.in l. 1. §. uſuſfructus. ff. ad leg.Falc.& idem opinatus eſt in d.l.ſi conſtante.q.1.ff.ſol.matri.ubi putauit id etiā
41 habere locum †. quando tractaretur de magno præiudicio,& idem ipſe ſenſit in l.fin.§.licentia.C.de iure deliberan.& in l.conficiuntur.§.codicilli.ff. de iure codil.& in l decem,de uerb.obligat. Alexan. in d.
* l.ſi conſtante.num.7. Corneus * communem dicit in l.fin.C.de iure deliberan. & Rip. in d. l. ſi conſtante.
* num.180.ubi * communem dicit,& Alex. in rubr. ff.

de

de oper.nou.nunc.ac Ruyn.conſ.81.num. 3. vol.5.&
conſ.91.nu.11.lib.5.Crot.in d.l.ſi conſtante, nu.34.&
hanc in praxi ſeruari ſcribit Bal. conſ.128.lib.1.nu.2.
Curt.ſen.conſ.27. col. 9. verſ. ſed contra præmiſſam.
Fel.in c.ad aures.num. 4. ad fin.de reſcript. quos citat
Didac.Couar.lib.2.c.6.num.7.variarum reſolut.Ber-
tazol.conſ. 249. per totum.

Limitatur tamen hoc indubitanter verum eſſe, qñ
42 pro paupere † eſſet aliqua præſumptio, vt inuentarij,
vel alterius rei: nam tunc abſolutè procederet dicta
cõmunis ſententia, vt per DD.in rub. ff. de oper.nou.
nunc.Alex.nu.2.Aret.& Iaſ.nu.131.& in l. fi. in §.li-
centia.C.de iur.deliber.Rip.nu.20.Crot.1.lect.nu.9.
Alc.de præſump.reg.3.præſump. 20.nec quemquam
haberet contradictorem:aliàs per talem ſolam aſſer-
tionem nonnulli voluerunt communem ſentẽtiam
non procedere, prout ita declarant Imol. & Alexan.
Aret.Iaſ.Rip.Crot.in d.l.ſi conſtante, & idem Alex.
& Aret.in l.in illa.col.pen.& in l. decem.col. 5. ff.de
verb.oblig.Iaſ. in §.Item ſi quis in fraudem, num.70.
Inſtit.de actio.Soc. iun. conſ. 26. lib.2.Franciſ.Nico-
nit.in d.rub.de oper.nou.nunc.269. cum alijs allega-
tis per Didacum Couar.in d.lib.2.c.6.nu.4. variarum
reſolut. Quos referre noluimus, ne actũ agere videa-
mur, licet non defuerint, qui hanc reſtrictionem non
admiſerint, & hos tuetur Hercul. in tract. de probat.
neg.nu.275.in fi.

Decimoſextò probatur paupertas ad hoc, vt quis à
43 teſtimonio repellatur ex eo, quod † non poſſideat tot
bona, quot ea ſunt, de quibus eſt controuerſia. ita vo-
luit gl. in auth. de hæredibus, & Falcid. §. ſi vero. in
verbo, ſubſtantiam, quę mero conſenſu à cæteris Do-
ctoribus eſt approbata, & eam comprobat Fel. in d.c.
ſi qui teſtium.nu.8.de teſtib.Dec. cõſ. 163.nu.6.Alex.
conſ.15.vol.3.Ruyn.conſ.149.nu.32. & ſequen. vol.
5.Ioan.de Anan.conſ. 78.num. 9. Roman. in l. fide-
iuſſor. qui ſatiſd. cogan. & complures alij præſertim
in d.auth. præterea.C.vnde vir, & vxor. Grat. conſ. 3.
nu.26.vol 2.

Verùm id intelligendum eſt cũ grano ſalis, vt ſcili-
44 cet, id † in arbitrio iudicis relinquatur, vt ſentit Fel.in
d.c.ſi qui.& Didac.Couar.ſup.cit.loco.& Rom.in d.
l.fideiuſſ.ff. qui ſatiſd. cog.

CONCLVSIO MCLX.

ARGVMENTVM.

Pauper in quibus caſibus à teſtimonio repellatur.

SVMMARIVM.

1 *Pauper à teſtimonio repellitur.*
2 *Pauper facilè præſumitur corruptus pecunia propter inopiam, & egeſtatem.*
3 *Diuitiæ ad honeſtatem non parum proſunt.*
4 *Pauper omnia facere præſumitur, vt a paupertate ſubleuetur.*
5 *Mulier ob paupertatem præſumitur copiam ſui facere.*
6 *Pauper præſumitur oppreſſus paupertate ſua, & illi minus creditur, quam diuiti.*
7 *Diues in omnibus pauperi præfertur.*
8 *Pauperes non ſunt teſtes omni exceptione maiores.*
9 *Vſurarius tanquam pauper a teſtimonio repellitur.*
10 *Pauper facilius corrumpitur, quam diues.*
11 *Pauper in criminalibus ſine tortura ad teſtimonium non admittitur.*
Contr.nu.13. Concil.nu.14.
12 *Probationes luce meridiana clariores in criminalibus requirantur.*
15 *Pauper teſtis in criminalibus facit indicium ad torturam.*
16 *Pauper in cauſis ciuilibus arduis omnino à teſtificando repellitur.*
17 *Pauper non admittitur ad teſtificandum in cauſis matrimonialibus.*
Contrarium, ibid.nu. 19. Concil.nu. 21.
18 *Matrimoniales cauſæ requirunt plenam probationem.*
20 *Probationes etiam ſemiplena admittũtur in factis obſcuris, & clandeſtinis.*
22 *Pauper qui ob proprium vitium in paupertatem incidit omnino repellitur a teſtificando.*
23 *Pauperes teſtes non ſunt idonei in confectione inuentarij.*
24 *Pauperes bonæ opinionis, & famæ, teſtes eſſe poſſunt.*
25 *Paupertas non eſt de genere malorum.*
26 *Pauper qui non habet quinquaginta aureos in bonis, repellitur tum ab accuſando, tum a ferendo etiam teſtimonio.*
27 *Pauper in dignitate cõſtitutus, teſtimonium dicere poteſt.*
28 *Pauperum teſtium fides per alios teſtes integros ſuppletur.*
29 *Pauperes teſtes infames, & plures numero probant.*
30 *Pauperes teſtes admittuntur ad probandam innocẽtiam.*
31 *Teſtes domeſtici familiares, & conſanguinei, ad innocentiam probandam idonei ſunt.*
32 *Pauperes ſæpenumero magis veritatem dicunt, quam diuites.*
33 *Pauperi teſti quatenus fides adhibenda ſit, iudicis arbitrio relinquitur.*

1 Pauperem † à teſtimonio repelli conſu-
lendo ſcripſit Pariſ. cõſ. 164.
nu.2.vol.4.vbi ad hoc adducit l. tertiam. ff. de teſtib.
& Spec.de teſtib.§. 1. verſ. Item quod eſt pauper. Io.
And.& Imo.in c.ſi qui teſtium, de teſtib. Alex. conſ.
15.viſo proceſſu.vol.3.Idem Pariſ.conſ.53. nu. 12. &
conſ.54.num.27.eo.vol.vbi præter ſupradictos alleg.
etiam Abb. in c. ſuper eo de teſtib. Idẽ voluit Ruyn.
conſ.150.vol.5.nu.15.& conſ. 158.nu.27.eodem vol.
idem ſentit Auguſt Bero.conſ.200. num.7. volum.3.
& Bar.in l.ex libero.ff.de quæſtionibus, & idẽ Ruyn.
conſ. 145.num.3.eod.volum. Anchar. conſ. 157.nu.6.
Marſil.in pract.in prin.nu.9.Alex.conſ.93. volum. 6.
& conſil.176.num.4.volum.7.& Dec. conſ. 105. nu.
5.& conſ.161.nu.4.& conſ.310.num. 5. Iaſ. & reliqui
in auth.præterea.C.vnde vir, & vxor. Fely. in c.ſi qui
teſtium, de teſtib.Marſil.conſil. 28. nu. 21. Bragorot.
de reprobat.teſtium, num.19.Fabian. de Pep.in auth.
præterea, nu.80.C.vnde vir, & vxor.pract. Pap.in rub.
de form.iuramen.teſt.num.12.Roman.in l.2.num.3.
ff.qui ſatiſd.cogan.Dec.in d.auth. præterea. num. 15.
C.vnde vir, & vxor.

2 Ratio autem eſt, quia pauper † facilè præſumitur
corruptus pecunia, propter inopiam, & egeſtatem, gl.
in l.3.in prin.in verbo, egens. ff.de teſtibus glo.in c.ſi
teſtes verbo, Locuples.4.quæſtio.3.Alex.in d. conſil.
15.Viſo proceſſu, volum. 3. Anton. de Petrut.in l. 1.
nu.81.ff.de iureiurand.vbi dicit, quòd ad honeſtatem
3 non parum † proſunt diuitiæ, & idcirco pauper in ino-
4 pia † conſtitutus omnia facere præſumitur, vt ab illa
5 ſubleuetur. Quapropter paupertas † in muliere indu-
cit pręſumptionem, quod copiam ſui faciat, vt voluit
Luc. de Penna in l. quemadmodum. C.de agric. &
cẽſit.lib.11.& voluit ẽt Bar.in d.l.ex libero.ff.de quę-
ſtionib.Crot.de teſtib.parte tertia, nu.2. & idcirco di-
xit idem Ant.de Petrut.ſupra cita.loco, difficilè eſſe,
vt pauper ſit fidelis, & Franc.de Aret.conſ.48.num.5.
6 dicit pauperem † præſumi oppreſſum paupertate ſua,
& idcirco generaliter pauperi minus creditur, quam
diuiti.Aug.Bero.d conſ.200.nu.7.vol.3. Bal.in l. fin.
C.de teſtib.Calcan.cõſ.9.col pen.Crau.conſ.6.col.6.
Ruin.conſ.36.col.fin. vol.4.Tiraq.de Nobilita.c.20,
7 num.35.vbi quamplures adducit, & oſtendit, † in om-
nibus

nibus rebus diuitē præferri pauperi,& præcipuè Spec.
tit.de furt.verſ.ſed quid ſi natura. §. primo. Idem vo-
luit Ang Aret.in tract.Maleficio.verſ. qui iudex ſta-
tuit terminū.nu.7.Rom.conſ.382.nu.5. & in l.ſi con-
ſtante.nu.5.ff.ſolut.matrim.Io.de Amic.cōſ.78.col.
8 penult verſ.item probatum, & idcirco pauperes†non
ſunt teſtes omni exceptione maiores, vt tradūt ſupra
citati DD.præcipuè Venafr.ſupra citat.conſ.78. col.
pen.& comprobatur in l.3.ff.de teſtibus , & in c. ſi te-
ſtes.4.q.3.Abb.in c.in noſtra. de teſtib. Gabriel. con-
cluſ.18.de teſtib.lib.1.nu.9.Alber. de Roſa. in l.3. ff.
de teſtib.Campeg.de teſtib.reg.113.Bat. in l.illicitas.
§.fi.ff de offic.præſid. Nell.in tract.de teſtib.in verbo,
Pauper. Soc.iun.cōſ.189.nu.36.vol.2.Rol.à Val.cōſ.
98.n.40.vol.4.Bragorot.de reprobat.teſt.n.19.Staffil.
de grat.& expect.num.60 Fabianus de Pep. in auth.
præterea.nu.80.C.vnde vir,& vxor.Cyn.in l.3.C. de
9 reb.cred.vbi etiam dicit,quod repellitur teſtis†vſura-
rius, quem pauperem præſumi ſupra oſtendimus. in
concluſ. Paupertas, quia ſicuti perdit animam ſuam
propter vſuras ,ita etiam per iuramentum perderet,
quibus adde etiam Anch.conſ. 157. ſumma pruden-
10 tia.numer. 6.vbi dicit,† pauperem facilius corrumpi,
quam diuitem,

Amplia , vt id multo magis procedat in cauſa cri-
minali,in qua pauper omnino à teſtimonio ſine tor-
11 tura repellitur,†ita ſcribitur in c. ſi qui teſtium.de te-
ſtibus,& ibi præcipuè Fel.nu.8. Bar. in l.ex libero. ff.
de quæſtionibus,& ibidem Marſ.nu.5.faciunt ea,quę
habentur in cap.ſi teſtes.4.q.3.in ver. item teſtium,&
in l.3.in prin.ff.de teſtib.Alex.cōſ.16. nu. 3. volum.7.
vbi etiam reddit hanc rationem, quia in criminali-
12 bus†luce meridiana clariores debent eſſe probatio-
nes,l.ſciant.C.de probat.l. abſentē. ff. de pœn. Teſtes
autem pauperes,non ſunt omni exceptione maiores,
vt ait Io.de Amic.conſ.98.col.pen. verſ. item proba-
tum,& nos ſuperius diximus.Soc.d.reg.2.vbi teſtatur
* hanc eſſe *communem opinionem.Ruyn. conſ. 130.
nu.10.vol.4.conſ.158.vol.5.num. 15. conſ.146.col.1.
vol.5.& conſ.147.col 2.eodē vol. Idē ſenſit Campeg.
ſupra cit.loco.Poteſt tamen admitti cum tortura , vt
ait Spec.in tit.de teſte §. primo , verſ. item quod eſt
pauper,& idem ſenſerunt ſup. cita. DD. omnes Dec,
in conſ.310.col.fi. Nellus de teſt. in verb. pauper. nu.
30. Alber. de teſtibus. c. quando repel. teſt.rat.perſo.
num.14.

13 Contrarium tamē tenuit, † quòd etiam ſine tortu-
ra admittatur, Abb.in c.ſi qui teſtium de teſtib.quem
refert Soc.d reg.157.fallen. 2. & ibidem voluit Aret
col.2.& Fel.nu.8.& Bar.in l. ex libero. ff. de quæſtio.
Cæphal.conſ.60.col.1.verſ. 2. quia Ruyn. conſ. 158.
num.7.vol.5.

14 Conciliari poſſunt † hæ opiniones diſtinguendo:
Nā quod dicitur, pauperi teſti non credi ſine tortura,
verum eſt,quando teſtes eſſent ignoti, & obſcuri : &
quando vacillarent, vel ſpontè irent ad teſtificandū,
vel eſſent de mendacio conuicti , quando autem te-
ſtes pauperes ſunt ſimpliciter, admittuntur rogati ad
teſtimonium etiam in cauſis criminalibus, habetur
tamen illis minor fides , quam cæteris. ita diſtinguit
Bat.& ibidem Marſ.num.5.in l.ex libero.ff.de quæſt.
quē ſequunt Ruyn.d.conſ.158.nu.25.vol.2.& Soc.d.
reg.157.& eſt opi. etiam Fel.in d.c. ſi qui teſtiū. nu.8.

15 Limitatur, quia tamen facit† indicium ad torturā.
Bertaz.conſ.110.nu.7.in crim.& ibi plura in addit.ad
hanc materiam pertinentia.

Amplia ſecūdo,vt id tanto magis procedat in cau-
16 ſis ciuilibus,† arduis , & magnis. Nam in eis minus,
quam in vilibus teſtes admittuntur , vt voluit Pariſ.d.
conſ.188.nu.27.volum.5.vbi ad id alleg. l.propter li-
tem.ff.de excuſat.tut. & not. gl. & DD.in l.admonē-
di.ff.de iureiur.& idem ſenſu Soc. d. reg. 187.Abb.in
d.l.ſi qui teſtium extra de teſtibus , vbi nō facit diffe-
rentiam circa cauſam ciuilem, aut criminalem.

Amplia tertio , vt id etiam procedat in cauſa ma-
17 trimonij probandi. Nam†teſtes pauperes non faciūt
plenam fidem, vt voluit Ruyn.in conſ.130. num.10.
vol.4.& Dec.conſ.310.col.fi.& idem Ruyn.cōſ. 149.
col.*.vol 5.& Zaſius conſ.3.nu.52.vol.2.quem refert
Gabr.ſupradicta concl.18.lib.1.num.7.Soc.ſen.conſ.
18 17.num. 13. vol.1.& ratio eſſe poteſt,†quia in matri-
moniali cauſa requiritur plena probatio , vt dicit
Alex.conſ.143.col.2.vol.2. At teſtes pauperes faciūt
modicam fidem, vt ſup.diximus.

19 Contrarium†tamen,quod imo in cauſa matrimo-
niali admittantur teſtes pauperes,tenuit Aret.conſil.
13.nu.16.& Dec.conſ.163.col.3. ad fi. Soc. iun. conſ.
181.nu.38.vol.2.& facit pro hac parte,quia vbicunq;
20 agitur†de factis obſcuris, & clandeſtinis, admittūtur
probationes etiam ſemiplenę, vt latè tractauimus, ſu-
pra in concluſ.obſcurum, & tradit Gig.ſing.43.incip.
Teſtes. Cauſæ autem matrimoniales plerunque ſunt
obſcuræ , & incertæ.

21 Sed aduertendum†eſt,quod fundamentum eorum,
qui dicunt teſtes pauperes non recipi ad teſtimoniū
in cauſis matrimonialibus in eo conſiſtit,quod cauſę
matrimoniales criminalibus æquiparātur. Quemad-
modū igitur diſtinguimus in criminalib. etiā in ma-
trimonialibus diſtinguere poſſumus. Nam teſtes pau-
peres bonæ opinionis, & famæ admittuntur:at inho-
neſti,& vacillantes non mirum ſi repellūtur à teſtifi-
cando matrimonio , cum etiam ſine tortura in cauſis
criminalibus idonei teſtes non habeantur , & hanc
diſtinctionem ſentit Dec.d.conſ.163.col.3. nu.7.

Amplia quarto cōcluſionem multo magis proce-
22 dere,quando teſtis†incidiſſent in paupertatē ob pro-
prium vitium,puta prodigalitatis :tunc enim abſque
alio à teſtimonio repellitur,Bal.in d.c. ſi quis teſtiū.
nu 5.de teſti. Alex.conſ.131.ver. concurrit inter.vol.
6.conſ.237.col.1.eo.vol.conſ.176. col. 2. vol.7. Soc.
latè d.reg. 153. Ant.Gabr.d.concl.18.lib.1.nu.10.

Amplia quinto † etiam procedere in confectione
23 inuentarij, † in qua teſtes non poſſunt eſſe pauperes.
Dec.in auth.præterea. C. vnde vir , & vxor. quem re-
fert,& ſequitur Gab.ſup.cit.loco.

Limitatur tamen hæc concluſio , vt procedat , qñ
24 teſtis pauper†eſſet inhoneſtę vitæ,ac opinionis,ſecus
autem quādo pauperes ſunt bonæ opinionis,& famę,
ac integræ vitæ:tunc etenim à teſtimonio nō repellū-
tur.gl.in l.2.C.de tut.vel curat. q ſatiſd. nō ded. Ang.
de malefi.in verſ. ad querelam Titij.ver.13.Pauper-
25 tas†etenim nō eſt de genere malorū.c.illa. 15.quæſt.
prima, Spec.in tit. de teſte.§.1.ver. item quod eſt pau-
per.gl.in l.3.de teſtib.Campeg. in tract.de teſtibus. d.
reg.113.Crot.de teſtib.par.4.num.7.Ruyn. conſ.158.
nu.27.vol.5.Marſ.in pract.in prin.nu.9. Aret. conſil.
* 13.nu.16.vbi teſtatur hoc * communiter tenere DD.
in c.ſi qui teſtium,de teſtib. vbi etiā id tradit gl. Alex.
conſ.149.viſo proceſſu, col.3.lib.5 Soc.iun.conſ.189.
num.36.vol.2.Alb.de Roſa.in tract.de teſtib.ſub rub.
Quan.repell.teſt.nu. 14. verſ. vltra prædicta dubitari.
Lanfr.de Oria. in tract. depoſitionis teſtium , col.23.
verſ.Nunquid pauper. Dec.cōſ.163.nu.4. Soc.ſen.reg.
357.per tot.Nell.in tract.de teſtib.nu. 30.in verſ.pau-
per. Alb.in tract.de teſtib. ſub rub. Quan. rep. teſt. ra-
tione def.perſo.nu.13.vbi tamen hoc intelligit pro-
cedere,quādo teſtis habet aliquid in bonis. Nam qui
26 †non habet quinquaginta in bonis repellitur, tum ab
accuſando, tum etiam à ferendo teſtimonio. l.non-
nulli.ff.de accuſa.Bragat.de reproba.teſt. nu. 19.Fab.
de Pep in auth.Præterea,nu.80.C. vnde vir, & vxor.

Limitatur ſecundo non procedere, quando pauper
27 eſſet in aliqua† dignitate conſtitutus:tunc etenim ceſ-
ſeſſet ſuſpicio corruptionis ad teſtificandum admit-
titur.gl.in §.ſancimus. per illū tex.in auth. de teſtam.
Crot.ſup. cit. loco nu.8.

Limita-

Digitized by Google

Limitatur tertio non procedere, quãdo plures teſtes producerentur, quorum aliqui eſſent integri, aliqui vero pauperes. Nam tunc fides pauperũ ſuppletur per fidem cæterorum. Bal. in l. 1. in 3. col. C. de teſtam. & in l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. per illum tex. ff. de eden. Sal. in l. bonæ fidei, circa 10. col. C. de reb. credit. faciunt no. per Alex. in conſ. 24. animaduerſis. quarta col. vol. 2. Crot. ſupra cit. loco nu. 9.

Limitatur quarto non procedere, quando eſſent
29 plures † teſtes pauperes, qui tamen non eſſent infames, tunc enim probant, Aret. in d. c. ſi qui teſtium, col. 2. verſ. ex quo poſſet inferri de teſtib. Gab. concl. 18. lib. 1. num. 11.

Quintò limitat iſtam regulã ſingulariter Crot. ſupra cita. loco, nu. 11. non procedere, quando ageretur
30 † de probanda innocentia alicuius, idq; cõprobat ex
31 eo, quia in hoc caſu admittũtur † domeſtici, & familiares. Spec. in tit. de inquiſit. §. 1. verſic. ſed nunquid Io. And. conſ. 59. Viſa inquiſitione formata, imò etiã fratres, Bal. in l. parentes. C. de teſtibus: ergo tãto magis pauperes admitti debent.

Ex his igitur ſatis liquido conſtare poteſt, difficile admodum eſſe, certam ac definitam regulam conſtituere, quando pauperi teſti fides habenda ſit, necne:
32 pauperes etenim ſępè numero † magis veritatem habent, quàm diuites: diuerſa etenim hominũ ingenia ſunt, & idcirco etiam diues improbus eſſe quandoq; reperitur, ſed in his regulis apparet Iuriſcõſ. ſequutos fuiſſe id, quod magis ueriſimile eſt, & quod frequentius accidit: ſæpiùs aũt fit, ut homines pauperes improbi ſint, & facilius corrumpi poſſint, quàm diuites, quib. abundat pecunia, nõ tñ id adeo uerũ eſt, ut cõtrarium eſſe non poſſit, & idcirco oẽs. DD. una uoce
33 clamant, † in arbitrio iudicis relinqui, quatenus pauperi fides habenda ſit, id uoluit gl. in d. aut. Præterea. in verbo locuples. C. unde uir, & ux. Abb. in d. c. ſi q teſtiũ. & ibi. Butr. & Aret. & Fel. n. 8. de teſtib. Aufrer. de reprobat. teſt. n. 78. Alex. cõſ. 237. col. 1. lib. 6. Fran. de Aret. d. conſ. 13. nu. 16. Dec. d. conſ. 163. nu. 6. ubi teſtatur hanc eſſe * communem opinionẽ. Soc. d. reg. 357. 2. Fall. Ruin. d. cõſ. 158. nu. 27. uol. 2. Rom. in l. fideiuſſor. n. 3. ff. qui ſatiſd. cog. Dec. q dicit * cõem opinionẽ in d. auth. præterea. C. unde uir, & uxor. gl. in l. tertia uerbo egẽs. ff. de teſtib. cũ plurib. alijs, quos allegat, & ſequit Didac. Couar. Var. reſol. lib. 2. c. 6. nu. 8. & alios plures ẽt congerit elegãtiſſimus Menoch. de arbit. Iud. lib. 2. caſ. 65. cent. prima, quos referre nõ oportet, ne actum agere uideamur. Bertazol. poſt relatos conſ. 3. in addit. in littera B. in criminalibus.

CONCLVSIO MCLXI.

ARGVMENTVM.

Pax quomodo facta probetur.

SVMMARIVM.

1 *Pax non præſumitur, ſed probanda eſt ab allegante.*
2 *Pax non debet neceſſario probari per ſcripturam.*
3 *Pax probatur teſtibus, & coniecturis.*
4 *Pax probatur teſtibus dicentibus, ſe vidiſſe aliquos oſculari.*
5 *Oſculum indicat remiſſam fuiſſe iniuriam.*
6 *Pax per oſculum ex boneſtate inimico datũ non probatur.*
7 *Oſculum, & ſimilia ſigna pacem indicant, ſi voluntate, non neceſſitate, vel boneſtate fiant.*
8 *Pax probatur per tactum palmarum.*
9 *Pacis ſignum eſt, quando partes capiunt ſe per manus.*
10 *Manum ſtringere dilectionem ſignificat.*
11 *Dexteram dare dicitur ſignum pacis.*
12 *Pax probatur ex eo, quod inimici ſimul biberunt, riſerũt, & comederunt. Decl. procedere, quando ex voluntate, non neceſſitate, vel boneſtate fiunt, vt ibid. nu. 13.*
14 *Pax probatur per ſalutationem.*
15 *Salutans aliquem dicitur cum illo communicare.*
16 *Communicatio, & conuerſatio pacem probant.*
17 *Inimicus præſumitur, qui ſalutare non vult.*
18 *Amicitia ex ſalutatione præſumitur.*
19 *Pax probatur, ſi inimici faciunt ſibi grata ſeruitia.*
20 *Ingratitudo commiſſa per filium tollitur per gratitudinem, & merita ſubſequuta.*
21 *Pax probatur, ſi aliquis eligit inimicũ ad aliquid agẽdũ.*
22 *Legatum factum inter inimicos probat recõciliationem.*
23 *Amicitię redintegratio inter teſtatorem, & legatarium, inducit etiam redintegrationem legati.*
24 *Pax probatur per inſtrumentum, in quo dicatur factum fuiſſe pactum de inimicitijs.*
25 *Pax probatur per confeſſionẽ factã ſacerdoti in foro pœnitẽtię. Decl. procedere quoad remiſſionẽ odij, ſecus quoad remiſſionem damnorum, & intereſſe, vt ibid. nu. 26. Contrar. nu. 27. Conciliatio, nu. 28. & 29.*
30 *Sacerdos tanquã perſona publica poteſt abſenti acquirere.*
31 *Pace publice facta odiũ tantũ remiſſum præſumitur: nõ autem damnum, & intereſſe pacem facientis, & nu. 32.*
33 *Offendenti indulgendum eſt, & iniuria pro ſalute æterna remittenda.*
34 *Odium, & iracundia longa ſunt peccatum mortale.*
35 *Pax facta præſumitur, ſi offenſus recipit ſatisfactionem ab offendente.*
36 *Satisfactione iniuria, & mala voluntas tollitur.*
37 *Statuto diſponente, quod pace ab offenſo impetrata pœna minuat, nõ ſufficit offenſũ recepiſſe ſatisfactionẽ damnorũ, & intereſſe, niſi etiam præciſe iniuriam remittat. Quod Ampl. procedere etiam ſi quis eſſet ſolum condemnatus in pœna pecuniaria, vt ibi. nu. 38.*

1 Quoniam Pax † non præſumitur, cũ ſit facti. Grat. reſp. 47. nu. 18. uol. 2. per l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & poſtlimi. reuerſ. ideo illam allegans debet probare. Bal. cõſ. 502. uol. 1. incip. cõiungimus, et Moro. tract. de fid. treg. et pace c. 106. nu. 12. ſed ſi de pace contractus minimè celebratus fuerit, adeò ut ex inſtrumento pax probari
2 nequeat, cũ † neceſſario in illius probatione ſcriptura minimè requiratur, Catald. de Boncom. in tract. de ſynd. quæſt. 9. Vulp. cõſ. 85. in prin. ad teſtes, et cõ-
3 iecturas recurrendum erit, his † enim pacem probari teſtatur Herc. in tract. de caut. de non offen. c. 9. num. 10. et ſcriben. in §. fi. Inſt. de iniur. Vulp. d. conſ. 85. et facit uulg. l. in exercendis. C. de fide inſtrum.

4 Ex teſtibus autem probabitur pax, † ſi deponãt uidiſſe aliquem cũ inimico oſculari ſe ad inuicẽ: nam cum oſculũ conſenſum indicet, ut dixit Fel. in c. ſuper. poſt nu. 4. de offi. deleg. ex oſculo pacem inferũt Doctores, et præcipuè Io. Fab. in d. §. fi. ubi etiã Ang. Inſtit. de iniur. idem uoluit Fel. in c. repellantur. poſt nu. 7. uerſ. item per oſculum. in tit. de accuſat. Abb. in c. olim. nu. 7. in gl. fi. eo. tit. Hercul ubi ſupra. c. 36. nu. 23. Ferret. in tit. de fer. ad finem. Vulp. d. conſ. 85. Bal. in l. filio, quem. ff. de lib. et poſthum. et Alex. ad Bart. in l. non ſolum. §. iniuriarum. ff. de iniur. Ant. Corſet.
5 in tract. de priuileg. pac. nu. 26. ut per † oſculũ remiſsã fuiſſe iniuriam cenſeri debere dicit gl. in c. pacem. in uerſ. probauerit: de conſecrat. diſt. 3.

6 Limita, ut iſtud non procedat, quãdo quis † recipit aliquem ad oſculum pacis in eccleſia: nam cum tũc ex quadam honeſtatis neceſſitate iſtud feciſſe dicatur, cum ſalua honeſtate nõ potuerit illum refutare, tale oſculum minimè pacem indicabit. ita Ioã. Fab. d. §. fi. ubi etiam Ang. per cap. fi. de ſentent. excommun. in Clemen. idem uoluit Aldobrãd. ibidẽ ſuper
7 gl. in uerbo, diſſimulatione, qui ait oſculum, † et ſimilia ſigna pacem indicare, ſi uoluntate, non ſi ex neceſſitate, uel honeſtate fiunt.

8 Secundò pax probabitur per † tactum palmarũ, ut uoluit Bal. in l. 1. in lect. antiq. nu. 9. in uerſ. in eadem

glo.ibi, à percuſſione palmarũ. ff. de pact. vbi inquit
9 quod ſignum † pacis,& concordiæ eſt, quãdo partes
capiunt ſe per manum, vnde ſubiungit, poſtea factũ
in contrario præſumi factum proditoris, idẽ voluit
ibid. Ang.& Alex.nu.4.& ratio eſt, quia manũ ſtrin-
10 gere † dilectionem ſignificat gl.vlt.in c.1.tit.de ſpõ.
duor.& gl.in c.fundamenta.§.tu es Petrus.verb.dex-
teras.de elect.in 6.Fel. in c.repellantur, circa fi.nu.6.
verſ.item per tactum.de accuſat.Alex. ad Barto.in l.
non ſolum.§.iniurias.ff.de iniuriis.idẽ voluit Anto.
Corſet.de priuileg.pacis.nu.26.Caſtren.in d.l.1.ff.de
11 pact.& dextera dicitur † ſignum pacis. Luc. de Pen.
in l.vnica.C.de aquæduc.lib.12.Afflict.in tit.de pac.
iur.Moro.d.tract.c.9.nu.3.

12 Tertiò probabitur pax,† ſi inimici ſimul biberũt,
comederunt,& riſerunt.Alex.ad Bar.vbi ſupra,& in
d.l.1.nu.4.de pact.& eſt gl. in d.§.fin.Inſtit.de iniur.
in verb. diſſimulatione. vbi cæteri ſcribentes. quam
ſequitur Iac.de Belui.in pract.Iud.tit.de iniur.nu.75.
verſ.15.& comprobauit Aufrer.in addit. ad Capell.
Toloſ.q.233.& Boniſ.de vital.in tract.de maleſ.col.
3.verſ.item tollitur ſimilis actio.in tit.de iniu. Herc.
d.c.36.nu.23.& Ferret.in tit. de ferijs, ad finem. Ant.
Corſet. vbi ſup.

13 Limita, vt non procedat niſi talia fiant † volunta-
riè, non aũt coactè, aut ex quadam honeſtatis neceſ-
ſitate, vt ſupra diximus de oſculo:ita limitant Ioan.
Fab. Ang.& Aldobran.in d.§.fi.Inſti.de iniur. & exẽ
plificant in illis, qui cum inimici eſſent, fuerunt inui
tati ambo ad magnum feſtũ, & poſiti ad vnam men
ſam, vel ſimul,& non credũt reconciliationẽ factam
ex hoc, quia ex honeſtate cogente hoc permiſerunt,
idem voluit Manſuer.in pract.in tit. de iniur.nu.18.

14 Quartò probatur per † ſalutationem, ita Bal. in d.
l.filio, quem.ff.de liber. & poſthum. per tex.in c.cum
Adrianus, 53.diſt.& c.omnis 24.q.1.& facit, quia qui
15 † dicit, aue, alicui, dr̃ communicare cum illo, vt in
d.c.omnis,& c.excommunicatos 11. q.3.& ex com-
16 municatione, & conuerſatione † probatur pax. Bal.
in l.in ipſius. C. fam. ercіſ. & hoc idem ſuadet aliud
17 contrariũ, videlicet, ꝙ ex quo quis † non vult ſaluta
re aliũ, præſumit̃ inimicus. gl.in d.c.cũ Adrianus, in
verb.ad ſalutãdum, quam ſingularem ad hoc putat
Barb.in d.c.repellãtur.de accuſat.& Abb.in c.olim.
nu.6.de iniur.& in c.ad haec.il 1.n.3.de appel. Marc.
Mant.cõſ.nu.173.6.vol.a.dummodo ille eſſet antea
ſolitus ſalutare vt nos ſup.diximus, in concl.898.ini-
micit.nu.33.ita qui ſalutat, amicus præſumit̃, & per
ſalutationẽ pacem inter inimicos probari dixit Fel.
in d.c.repellant̃ poſt nu.7.verſ.itẽ adde, & Manſuer.
in ſua prac. nu.9.tit.de iniur.& Ang. in d.l.filio, quẽ.
Alex.ad Bar.in d.§.iniuriarũ,& in d.l.1.num.4. ff.de
pact.idem voluit Marc.Mant.conſ.325.n.15.cũ ſeq.
volu.& faciunt, quę voluit Io.de Amicis, conſ.41.&
18 85.nu.17.ꝙ ex ſalutatione † præſumitur amicitia,
idẽ voluit Gram. cõſ 42.nu.12.& voto 34.nu.6.Ant.
Corſet.vbi ſupra, nu.86.Hoſt.in c.olim.de iniur.

Quintò probat̃, ſi inimici poſtea ſibi faciant gra-
19 ta † ſeruitia, ita Bal.in d.l.in ipſius, per illũ tex.vbi cę
teri ſcribentes.C.fam.ercіſ.& placuit Lãcellot. Con
rad.in tract.de decurio.lib.1.c.9.§.5.in fi.verſ.15.ceſ-
ſare faciunt ambiam ſeruicia, in tit.de iniuriand. &
bene facit, ꝙ voluit ipſe Bal.in l.liberi.C.de inoffi.te
20 ſtam. quod ſi filius commiſit † cauſam ingratitudi-
nis, gratitudo,& merita poſtea ſecuta tollunt ingrati
tudinem præcedentem, quod & traditur per tecentio
res in l.1.ſi ſol.matr.

21 Sextò probamus, ſi quis electus † fuiſſet ab inimico
ad aliquid agendum pro eo, vel amiciſſimos, & ibi
Bar.ff.de conſtit.tut.

22 Septimò probat̃ ex legato † facto inter inimicos,
ita colligitur ex Bald.in d.l. in ipſius. verſ.quærit hic
Guil.C.famil.ercіſc. vbi ponit caſum, quando teſta-
tor dixerit, cuilibet ſeruo meo lego decem, & quærit
vtrum per hoc videatur remiſiſſe iniuriam oſtenden-
tib. & dicit, quod non, quia verba generalia reſtrin-
guntur, vt odioſi non computentur. l.Lucius.§. Lu-
cius damam,& ibi Iac.de Aret.ff.de leg.& ſic legatũ
cenſetur factum non odioſo, ergo quando factũ eſt
alicui, non odioſus habetur: ſubiungitur tamẽ, quod
caſus procedit niſi eſſent oſtenderint, quia tunc neceſſa
rio referrur ad oſtendentes, vt diſpoſitio aliquid ope
retur,& facit l.ſecunda, in fin.ff.de adim. lega.idem
tenuit Ant.Corſet.in d. tract.de priuileg. pac.nu.27.
23 et nu.11.dicit, quod per † reintegrationem amicitiæ
inter teſtatorem,& legatarium inducitur redintegra
tio legati, quod extinxerat ſuperueniens inimicitia
per tex.in l.quod ſi iterum, ff.de adim.lega. & nos de
hoc infra in concluſione, reuocatio legati.

24 Octauò probatur per inſtr̃m, † in quo apparet fa-
ctũ fuiſſe pactum ſuper, vel de inimicitiis ſibi illatis,
nam perinde illa verba ſonant, ac ſi dictũ fuiſſet, pa-
cem fecerunt,& concordiam. ita Bal.& Ang.& alios
referendo ſequitur Alex.in d.l.1.nu.2. ff.de pact.qd
dicit eſſe valde not.& ibi d. hoc idem not.Caſt. nu.2.
eã rationem reddens de hoc dicto, videlicet, quia in
tali pacto dicitur ineſſe actus pacis,& cõcordię: ideo
quando dicit inſtr̃m, talis facit pactum cum tali de
iniuria ſibi illata, licet non diceret pacem, cenſe-
retur remiſſa iniuria, & facta pax, & pdeſſet illud in-
ſtrumentum ad releuationem pœnæ, ſi ſtatutum di-
ceret, quod habenti pacem diminuatur certa pęna.

25 Nonò probatur pax † per confeſſionem factam ſa
cerdoti in foro pœnitentiæ, Alex.ad Bar. in d.§.iniu
riarum, Iul.Clar.in fi.q.58.verſ.ſed in propoſito quæ
ro.Io.Fab.in d.§.fi.vbi etiam Ang.Bal.in c.1.§.iniu-
ria punitur, nu.7.in tit.de pace iuram.firm.& Gul.de
Cun.inter conſ.com.lib.1.conſ.8.per totum.

26 Limita, vt illud procedat, quoad probationẽ † re-
miſſionis rancoris, & pacis amore, non aũt quoad
actionẽ damni, & intereſſe, tũ quilibet bonus Chri-
ſtianus tenetur ſtatim rancorem remittere,& vindi-
ctã: non aũt ſatisfactionem iniuriarũ, quoad intereſ-
ſe, aliàs nullus bonus Chriſtianus agere poſſet iniu-
riarũ, ꝙ eſſet abſurdum & iniquũ prout dicit Io.Fab.
* in d.§.fi. Inſtit.de iniur.& hanc dicit * cõem opinio-
nem Alex.in l.ſi tibi decem.§.quædam, num.1.ff.de
* pact.vbi etiam Bar.& * cõiter ſcrib.& idem Bar.in l.
non ſolum.§.1.ff.de iniur.idem voluit Aug.de Butr.
et Imo.in ca. de his.de accuſat. Dida.lib.2.reſolut.c.
10.poſt nu.6. verſ.3.vt conſtat. Conrad.in pract.fol.
411.nu.32.Aug.ad Ang.de Maleſ. in verb.cõparẽti
& produxerunt inſtrumentum pacis, nu.27.Iul.Clar.
* d.q.58. verſ.66. & hanc * communem opinionem
etiam dixit Aldobr.in d.§.fi.Inſtit. de iniur.

27 Contrarium † ſenſit Cyn.in l.2.C.ad Syllan.& Io.
And.in addit.ad Spec.in tit.de inſtrum. edit.§.nunc
vero aliqua.in addit.incip. per hoc videntur.

28 Concorda, † vt 1.opinio procedat, qñ cõfitens pec
cata ſua dixiſſet ſimpliciter ſacerdoti, remitto Titio
omnem iniuriam, ſecunda vero, quando dixiſſet, fa-
cio plenam remiſſionem Titio: ita intelligit etiã Alc.
in d.§. quædam. qui dicit fuiſſe etiam de mente Bal.
in d.c.1.§.iniuria, de pace iur. fir. & in l. nõ ſolum.§.
iniuriarum.ff.de iniur.& Rom.in d.l.2.ad Sillan.

29 Vel ſecundo † cõcorda diſtinguẽdo, aut facta eſt
remiſſio plena in foro iudiciali, qã potuit Presbyter
prõ alio acquirere, vt in l.1.§.ius publicũ, & quod ibi
Bar.ff.de iuſt.& iu.aut tñ rancor eſt remiſſus, et tũc
actio iniuriarum, quæ datur ad pœnam, et intereſſe,
non dicitur remiſſa, aut dubitamus, et tunc dicimus
quòd in dubio ſufficiat quod alterum dimittat: ita di
ſtinguentem Bal.in d.l.nõ ſolũ.§.iniuriarum refert,
et ſequitur Alex.ibid.ad Bar.et hunc tertium caſum
cõprobauit in d.l.ſi tibi decẽ.§.quædã: dũ concludit,
quòd in dubio debet fieri interpretatio contra iniu-
riantem

riantem, qui ſe fundat ex verbis ambiguis per l. vete-
rib. ff. de pact. & c. in præſentia, de probat. & hæc di-
ſtinctio conuenit cum illa, quã tradit Iaſ. in d. §. quæ-
dam, vbi diſtinguit, aut quis remittit rancorẽ animi,
ſeu cordis tãtùm, & non intelligitur remiſiſſe actio-
nem iniuriarum, vel ſatisfactionem. l. ſi domus. ff. de
ſeruit. vrb. præd. aut remittit plenè in præſentia ſacer
dotis, & tunc cẽſetur remiſiſſe nedum rancorem, ſed
30 etiam actionem, & tali caſu poteſt † ſacerdos acqui-
rere abſenti tanquam perſona publica. l. 1. §. publicũ
jus, & ibi not. Bart. ff. de iuſt. & iur. c. quamquam de
vlu. in 6. c. ius publicum. diſt. 1. aut ſumus in dubio, &
tunc ſolùm odium, & rancor cenſetur remiſſus, non
autem actio, vel ſatisfactio, & ita etiam tenet Abb.
in c. 1. col. fi. verſ. vlt. ſuper tex. de iniur.
Amplia limit. vt non ſolùm procedat, quando re-
31 miſſio fuiſſet facta coram ſacerdote, ſed † etiã ſi fiat
pax publicè: nam per talem pacem cenſetur remiſ-
ſus tantùm rancor, & vindicta, non autem intereſſe
pecuniarium reſpectu damnorum, & expẽſarum. ita
dixit Didac. variar. reſolut. lib. 2. c. 10. nu. 6. verſ. 4. co.
vbi hanc * communem opinionem dicit. Plaz. lib. 1.
delictorum. c. 6. nu. 40. & ita intelligere, & ſequi * cõ-
muniter ſcribentes poſt gl. in d. §. fin. in ver. non reuo
cauerit, teſtatur Io. de Amicis conſ. 88. num. 14. & ita
poterit intelligi dictum Ang. in d. §. fi. nu. 2. in fi. dum
32 notat gl. & ex illa colligit, quod ſiue † ſponte, & pro-
prio motu, ſiue coactè, & cauſatiuè, vt mortis cogita
tione quis iniuriam remiſerit, vt Deus miſereatur ſi-
bi, quòd licet poſteà reconualeſcat, & ſic ceſſet cau-
ſa timoris, non tamen renaſcitur actio iniuriarũ, quo
ad vindictam quę propter ſalutem æternam remittẽ-
33 da ſtatim eſt, & oſtendenti † indulgendum eſt. de pœ-
nit. diſt. 5. c. vlt. & nobis non eſt licitum aliquem ha-
bere odio. c. cum in leg. 23. q. 4. ex quo odium, & ira-
34 cundia † longa ſunt pec. mort. c. vnũ oratiũ. §. crimi-
nis. diſt. 25. ſecus autẽ, quo ad dãna, quorũ refectionẽ
licet petere, & conſequi, quia ex præcepto Euangeli-
co non tenetur quis remittere niſi rancorẽ, & odium,
non aũt actionem iniuriarum, & ſatisfactionẽ ſuam
c. ſi illic 23. q. 4. c. ſi quis contriſtatus, cũ gl. diſt. 90. gl.
pe. in c. 1. de maled. imò benefacit, qui demiſſo ran-
core agit iniuriarũ puniendo delinquentem. c. & qui
emẽdat. diſt. 45. & nemo tenetur reijcere rancorem,
vel potius zelum illum bonũ peruenientem ex ira,
qua appetimus per iudicẽ delicta coerceri. c. ſi is, qui.
c. eſt iniuſta. c. diſplicet 23. q. 4. Syluest. in verb. chari-
tas. q. 4. Nauar. in Manna. c. 14. nu. 25. vbi dicit mul-
tominus nõ teneri condonare actionẽ, & ſatisfactio-
nẽ iniuriæ, quæ in iudicio peti poteſt, iux. gl. in d. c. ſi
quis contriſtatus, & hoc intellige, quando aliter
ex verbis poſitis in inſtro pacis non appareret, ſed eſ-
ſet facta pax ſimpliciter, vt ſup. cita. dd. loquuntur.
Decimo probatur pax, vel potius præſumitur, qñ
35 offenſus † recepit ſatisfactionem pro offenſa: nam
quemadmodum omnis obligatio tollitur ſolutione
illius, quod debetur. Inſt. quib. mod. toll. oblig. in prin
36 cip. cum ſimilib. ita ſatisfactione † illius, qui iniuriã
inferebat præſumitur, ſublata omnis mala voluntas,
ex offenſione, & iniuria proueniẽs. ita reſpõdit. Vlp.
in l. ſed ſi vnius, in §. ſi ante iudicem. ff. de iniur. Qui
enim inquit I. C. accepit ſatisfactionem, iniuriã ſuã
remiſit. & in hanc ſententiam videtur fuiſſe reſpon-
ſum à Paulo in l. ſi pupillus alterius. ff. de adminiſtr.
tut. hoc idem ſentit Hieron. Butigel. in l. ſecta, nu. 42.
ff. ſi cer. pet. & Hippol. Rim. in l. ſi vnus. §. pactus, ne
peteret. nu. 348. verſ. hinc. ff. de pact.
37 Adde tu, quod ſi quis † oſtendat, vel probet ſe ſa-
tisfeciſſe pro damnis, vel reſtituiſſe rem ablatam, vel
ſoluiſſe pœnam pecuniariã, in qua fuerat condemna-
tus aduerſus partem, & ſic licet pars acceperit ſatisfa-
ctionem, vt ſup. quoad intereſſe, quod nihilominus
talis ſatisfactio non prodeſt volenti impetrare gra-
tiam pro pęna corporali, vigore ſtatuti mitius puniẽ-
tis, vel in totum remittentis pęnam habenti pacem
ab offenſo, quia vltrà talem ſatisfactionem requiri-
tur remiſſio ipſius partis præciſè, & ita deciſum fuiſ-
ſe per Senat. Med. teſtatũ. Iul. Cla. d. q. 58. verſ. ad. adde
quòd & in facti contingentia in quodã Nicolao For
becano, qui fuerat pro homicidio condemnatus ad
triremes per triennium, & in ſcutis 50. verſus partem
cũ in approbatione gratiæ triremium produxiſſet in-
ſtrumentũ ſolutionis ſcut. 50. factæ parti ipſius inter-
fecti, fuit reiecta gratia, & opus fuit illi habere ab eo
plenã pacem, & remiſſionem, qua fuit deindè gratia
approbata, & idẽ Clar. ſubiungit idem eſſe in illo, qui
38 non fuit † principalis ad homicidium committẽdũ:
ſed tanquam de ſimplici auxilio condemnatus in pę
nam pecuniariam: nam non poterit frui tali ſtatuto
gratioſo, circa illam pęnam pecuniariam, niſi habue
rit pacem, & remiſſionem à parte, quod nota: nã ali-
quando in facto occurrunt. et ipſum Iul. Clar. dum ſi-
milia eueniũt adeas: nã quid. tum in iure, tũ in facto
ex cõſuetudine ſeruandũ ſit, magiſtraliter enarrat.

CONCLVSIO MCLXII.

ARGVMENTVM.

Pax ex quibus rupta probetur.

SVMMARIVM.

1 *Pacem rumpere crimen grauiſſimum eſt.*
2 *Pacem rumpens contra Dei precepta committit.*
3 *Pax non præſumitur rupta.*
4 *Pax in dubio iudicanda eſt perpetua, non temporalis.*
5 *Pax eſt finis diſcordiæ perpetuo duraturus.*
6 *Pacem rumpens ex noua cauſa non incurrit in pœnam.*
7 *Promiſſio qualibet habet in ſe clauſulam, Rebus ſic ſtantibus, & aliquo de nouo non ſuperueniente.*
8 *Renunciatio etiam cum iuramento iuris, quod habet, vel habere ſperat in tali re, intelligitur ex cauſa de præterito.*
9 *Pax ad euitandam pęnam, ex noua cauſa ſemper rupta præſumitur.*
10 *Offendens poſt factam pacem ex noua cauſa offendere præſumitur.*
11 *Interpretatio benignior in pœnalibus eſt facienda.*
12 *Interpretatio facienda eſt, vt delictum euitetur.*
13 *Pacem rũpens ex noua cauſa etiam leui, et friuola, non incurrit in pęnam.*
14 *Pęnam, vt quis incurrat ob fractam pacẽ, dolus requiritũ.*
15 *Dolus non præſumitur.*
16 *Cauſa qualibet etiam leuiſſima, & iniuſta excuſat à dolo.*
17 *Cauſam iniuſtam frangendæ pacis, ſe habere cognoſcens, & nihilominus in illa perſeuerans, dicitur eſſe in dolo manifeſto.*
18 *Pacem rumpens ex cauſa iniuſta, non euitat pęnam ſtatutariam, vel legalem, ſed conuentionalem tantum. Decl. niſi ſtatutum exigeret dolum tantum, vt ibid. nu. 19.*
20 *Pacem rumpens ex cauſa affectata, non excuſatur.*
21 *Cauſa iniuſta, & rumor non excuſant in his, quæ ſunt de genere prohibitorum.*
22 *Dolus præſumitũ in his, quæ ſunt de genere prohibitorum.*
23 *Omne malum præſumitur peſſimè factum, niſi probetur contrarium.*
24 *Cauſa affectata, & rumor nimis vanus, & fatuus non excuſant.*
25 *Credulitas ad hoc, vt excuſet debet eſſe vehemens, & rationabilis, & habita à perſona fide digna.*
26 *Prohibita faciens ad hoc, vt teneatur debet cognoſcere illud eſſe prohibitum.*
27 *Pacem rumpens ex noua cauſa etiam incontinenti, excuſatur.*
28 *Pacẽ rũpens tã incontinenti, quàm ex interuallo, ex noua*

cauſa,excuſatur ſolùm à pœna conuentionali,non autē à pœna,quæ venit applicanda fiſco.

29 Offendentes ſe adinuicem non puniuntur quoad intereſſe partis,ſed criminaliter tantum.

30 Pacem rumpens etiam iuramento firmatam ex noua cauſa pęnam non incurrit.

31 Pactum,& conuentio iurata, cenſentur habere illā clauſulam,rebus ſic ſtantibus.

32 Pacē rumpens ex noua cauſa etiam falſa excuſatur. Decl. procedere,ſi iuſta credulitate inductus fuit, vt ibi,n.34.

33 Pax ad hoc,vt dicatur rupta,animus iniuriādi requirit.

35 Credulus nimium,& vanus non caret ſuſpicione.

36 Paci impune licet contrauenire ex noua cauſa, etiamſi in ea adſit clauſula, rato manente pacto.

37 Clauſula,rato manente pacto,operatur,quod licet contractui contrauenjatur,firmus nihilominus maneat.

38 Clauſula,rato manente pacto, operatur ſolum ad commodum obſeruantis pro parte ſua contractum.

39 Clauſula,toties,quoties,operatur,quod toties, quoties contrafactum fuerit, pęna committatur.

40 Clauſula,toties, quoties, non operatur,quominus paci ex noua cauſa contrauenire liceat.

41 Offendens pluries non incidit in pęnam pluſquam ſemel, niſi adſit in contractu pacis clauſula, toties, quoties.

42 Offenſus, offendentem, offendere impune poteſt,quoad pęnam conuentionalem.

43 Pacem rumpere licet ex noua cauſa, etiamſi expreſſè contrarium conuentum ſit. Et quæ ſit ratio. ibid.nu.44.

45 Statutum excludens interpretationem extrinſecam intelligitur excludere tantummodo leuem, & friuolam.

46 Argumentum de pacto ad ſtatutum, & è contra valet.

47 Offenſa leuis,& friuola non facit rumpere pacem,& n.50.

48 Verba non debent eſſe fruſtra appoſita, & ſine effectu operandi.

49 Verba debent operari,ſecundum naturam contractus, & rei in contractu deductæ.

51 Pacem rumpens ex noua cauſa,non punitur, etiāſi Princeps ſtatutum,vel lex decernerent, nouam cauſam allegari non poſſe.

52 Decretum,quod noua cauſa non poſſit allegari, intelligitur de leui,& friuola.

53 Decretum tollens defenſionem non valet.

54 Defenſio eſt de iure naturali.

55 Princeps defenſionem tollere non poteſt.

56 Decretum ne ex noua cauſa poſſit pax rumpi,interpretatur,quomodo ſit intelligendum.ibid.& nu.57.

58 Decretum ne noua cauſa poſſit allegari,non comprehendit cauſam certam,& claram, & quando offenſus offendiſſet incontinenti.& nu.61.

59 Offenſio ex interuallo non dicitur defenſio naturalis, ſed vindicta.

60 Decretum,ne ex noua cauſa pax rumpatur,non extenditur, quando quis offenſus reoffendit.

62 Pacem fregerit quis ex noua,vel veteri cauſa, ipſius iuramento probatur.Contra.nu.63.Concil.nu. 64.

65 Noua cauſa, vt præſumatur debet prius conſtare de facto,ex quo oriatur dubitatio circa nouam cauſam.

66 Pax rupta dicatur ex noua cā,necne,ſtat iudicis arbitrio.

67 Cauſæ nouæ rumpendæ pacis quæ dicantur.

68 Calor ſimplex iracūdiæ nō excuſat, niſi iuſta cā precedat.

69 Dolum qualibet leuis cauſa excludit.

70 Cauſa qualibet leuis ſufficit ad euitandam pęnam pacis ruptæ.

71 Nouam ruptæ pacis cauſam,non ſolum plene,ſed & ſemiplene, & præſumptiue ſufficit probare.

72 Noua cauſa per vnum teſtem probatur.

73 Noua cauſa pacis rupta probatur per famam.

74 Tregua ob nouam cauſam non dicitur rupta.Contr. nu. 75.Concil.colligitur ex dictis ibid.nu. 77.

76 Proditionem licet mihi facias, non tamen debeo aliquid contra te moliri,cum tibi fidem promiſerim.

77 Iura loquentia de frangente pacem habēt etiam locum in frangente treguam.

78 Pacem rumpens etiam ex leui,& friuola cauſa, dummodo ex ea offenſus ad iram prouocari potuerit,non incurrit in pęnam. Contrarium.ibid.nu.79.Concil.nu.81.

80 Promittens non offendere, ſi offenderit etiam in minimo, contrafacit promiſſioni.

82 Animus, & voluntas diſtingunt maleficia. & nu.124.

83 Offenſa maxima,dummodo non adſit animus vlciſcendi, non rumpit pacem.

84 Rapiens filiam illius,cū quo pacem fecerat,non ob iniuriā, ſed propter ardorē amoris,non dicitur paci cōtrauenire.

85 Offenſa, etiam minima, iniuriandi animo commiſſa pro magna reputatur.

86 Vrtans aliquem, vt eum proijceret in flumen,grauiter offendere dicitur.

87 Impulſio dicitur leuis offenſa.

88 Pax ex qua cauſa poſſit dici rupta,necne,iudicis arbitrio relinquitur.

89 Pacem rumpens ex noua cauſa etiam minima, nō incidit in pœnam, etiam ſi in inſtrumento pacis adſint verba generalia, & prægnantia.

90 Interpretatio ſtrictè facienda eſt,vbi de pace rupta agitur.

91 Verba vniuerſalia,etiam negatiua,non ſunt indirectè intelligenda.

92 Verbum nullum eſt adeò vniuerſale, quod conſideratis circūſtantijs non debeat reſtringi,& ciuiliter interpretari.

93 Diſpoſitio nulla tam generalis eſt, quæ nō recipiat limitationem.Contrà.ibid.nu.94.Concil.nu. 100.

95 Promiſſioni de non offendendo,etiam ſimpliciter factę, cōtrauenitur offendendo etiam in minimo.

96 Verbū,quoquomodo,importat omnes modos excogitabiles.

97 Verbum,quomodolibet,importat modum realem,perſonalem,directum, & indirectum.

98 Prohibitus alienare bona, ſub priuatione hæreditatis, ſi minimam rem alienauerit, hæreditate priuatur.

99 Pax etiam per leuem offenſam rumpitur.

101 Pax,quando facta eſt ſuper leuibus offenſionibus;per leues etiam offenſiones rumpitur.

102 Relatum,in referente continetur,cū omnibus qualitatib.

103 Pax rumpitur ex eadem cauſa, ex qua præceſſit.

104 Pax rumpi poteſt contra comprehenſos in pace antequā ratificauerint.& nu.109.Contr.nu.108.Concil.n.110.

105 Stipulatio,mihi ab altero facta,non mihi acquiritur,antequam ratificauerim.

106 Contractus ad hoc,vt perfectus dicatur, vtriuſq; partis conſenſus requiritur.

107 Contractus non poteſt operari, antequam contrahentes ratificauerint.

111 Ratificatio pacis debet fieri re integra, alioquin ſequuta offenſione non retrahitur in præiudicium tertij.

112 Notarius pro altero acceptans,ipſi non acquirit ratificatione non ſequuta.

113 Ratificatio,quando dicatur fieri re integra,& in tempore habili,remiſſiuè.

114 Impubes ratificare non poteſt,niſi per ſuum tutorem.

115 Ratificatio pacis præſumitur, ſi in ea comprehenſi ſciuerint, & non contradixerint.

116 Ratificatio fit re,verbis,& tacito conſenſu.

117 Ratificatio pacis non requiritur, quando adeſt conſuetudo,quod pax valeat, etiamſi non ratificetur.

118 Offendens minantem ſibi, pacem fregiſſe non dicitur.

119 Pax,vel potius cautio de non offendendo,non dicitur rupta,etiamſi tractatum ſit de aliquem occidendo.

120 Paci,an ſit contrauentum, ex verbis inſtrumenti ipſius pacis colligitur.

121 Pax quibus caſibus dicatur rupta,remiſſiuè.

122 Dolus,& animus vlciſcendi requiruntur,ad hoc vt quis pacis ruptæ pęna teneatur.

123 Pacis ruptæ crimen dicitur de atrocibus delictis, & grauiter puniendum eſt.

124 Offendiſſe,quis non dr̄,niſi animo offendendi offendat.

125 Voluntas, & animus offendendi attendunt in delictis.

126 Dolo non probato, ſiue iuſtis,ſiue iniuſtis rationib. quis adductus fuerit ad delinquendū,ſtatim eſt abſoluendus.

Dolo

127 *Dolo ceſſante, teſtis falſus nulla pœna punitur.*
128 *Dolo ceſſante ceſſat etiam pena homicidij.*
129 *Proijciens lapidē contra canē à quo morderi timebat, & hominē illac tranſeuntem occidens, non eſt puniendus.*
130 *Bannitos ac rebelles in domo, in qua erant etiam ipſi, in ſcijs, non bannitis, contremniētes non tenentur.*
131 *Principalis agentis intentio, & quod principaliter agitur; attendi debet.*
132 *Rapiens filiam, vel adulterans vxorē illius cum quo pacem habebat libidinis cauſa, non dicitur pacē rumpere.*
133 *Pax non rumpitur propter offenſam, ex alia cauſa prouenientem, quam vt pax rumpatur.*

1 Quoniam rumpere pacē, & illi inſtare † crimen grauiſſimum eſt, vt
habetᵉ c. 1. de pace tenen. & eius violat. in c. 1. de tre-
gua, & pace, & c. 1. § 1. de pace tenend. ſubd. in vſib.
2 feud. imò contra † Dei præceptū cōmittit, qui ab illa
diſcedit: dilige. n. proximū tuū ſicut te ipſum dicit
Dñs. ideo ad euitandam delicti præſumptionē, iuxta
3 l. meritò. ff. pro ſocio, in dubio † pax rupta non præſu
metur, ſed adhuc integra & firma iudicanda erit. ita
Vulp. cōſ. 2. nu. 24. & Cor. cōſ. 40. lib. 2. Dec cōſ. 406.
nu. 7. & Bal. in l. ſi prædiū. C. de ædil. edi. & Rom. cōſ.
4 183. in caſu propoſito in fi. & in dubio † pax ppetua
pronuncianda eſt non autē temporalis, vt voluit Iaſ.
in l. cū proponas. C. de pac. nu. 6. dū dixit definiendo
5 pacē, ꝙ pax † eſt finis diſcordiæ perpetuo duraturus.
ſi autē de pace rupta dubitari contigerit ſcito, quod
indubitata eſt DD. ſententia, pacem non ideo rumpi
6 ad pęnam incurrendam fractę pacis, ſi † ex nunc ſu-
perueniente cauſa rumpatur, ita decidit Bar. in l. aut
facta. §. eā. nu. 1. circa fi. ff. de pęn. Bal. in c. 1. de pace
ten. in vſib feud. Ant. de But. & Imo. in c. 2. de renun.
§. Paul. de Caſtr in l. qui ſeruū, ad fi. per illū tex. ff. de
verb. obl. Rom. in l. ſemel mora. nu. 71. verſ. 1. & c. ff.
ſol. mat. vbi per multa ſimilia adducit. Dec. cōſ. 531.
nu. 7. verſ. & iſta concl. Alex. conſ. 155. nu. 4. lib. 4. &
in conſ. 19 nu 2. lib. 1. & in cōſ. 113. lib. 2. Soc. iun. cōſ.
103. per totū, lib. 3. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres,
in 6. q. ff. de verb. obl. Alc. in l. cū ꝓponas. C. de pact.
Rom. conſ. 258. in caſu propoſito, Alex. in d. l. ſemel
mora, verſ. circa prędicta. ff. ſol. mat. Iaſ. in d. l. qui ſer
uum. nu. 2. ff. de verb. obl. Marſ. in pract. §. aggredior.
nu. 8. & in cōſ. 26. nu. 30. cōſ. 83. nu. 24. & melius conſ.
119. Rom. cōſ. 185. per totū. Mar. in l. 1. §. fi. nu. 25. ff.
de fideiuſ. & in rub. de fideiuſ. nu. 152. & in ſing. 503.
Rui. cōſ. 10. in fi. vol. 4. Pariſ. conſ. 164. nu. 24 & 165.
nu. 26. vol. 4. Cra. cōſ. 164. n. 6. Bal. cōſ. 195. nu. 4. & 5.
vol. 2. Cor. cōſ. 167. nū. 5. vol. 3. & cōſ. 51. col. 1. vol. 1.
* Herc. in tract. de caut. de nō offen. c. 13. qui de * cōi
teſta ē, vet. hæc proculdubio, & Moro. in tract. de fid.
* treg. & pace. c. 112. vbi * cōem dicit, & * cōem quoq;
dixit Dec. cōſ. 380. nu. 2. Bertaz. conſ. 4. nu. 9. in crim.
Dec. cōſ. 4. nu. 22. vol. 3. cū plurib. ibi alleg. Vulpel.
conſ. 67. nu 6. vbi hanc receptiſſimā ſententiam dicit.
Ratio huius deciſionis eſt, quia in cōuentione pa-
7 cis, ſicut in alia qualibet promiſſione ſemp † intelli-
gitur ineſſe illa clauſula, rebus ſic ſtātibus, & aliquo
de nouo nō ſuperueniente. c. cum inter. de renunc. c.
quemadmodū. de iureiu. & in c. clericus. eo. tit. l. fi. ff.
qui ſatiſd. cog. l. fi. C. de nō nu. pec. l. fi. ff. ad municip.
Rom. cōſ. 183. nu. 1. verſ. 3. licet. vbi plura ad hoc ad-
ducit, facit tex. in l. ſi vnq̃. C. de reuoc. dona. & tex. in
l. cū acutiſſimi. C. de fideicommiſ. & in l. ex facto. in
prin. ff. de vulg. & pup. & ſuadet pulchrū dictū Bart.
in l. vxor. §. duas. ff. de adult. vbi dixit, ꝙ ſi aliquis re
8 nunciauerit, † etiā cum iuſto iuri, ꝙ habet, & habere
ſperat in tali re, ꝙ talis renunciatio intelligitur, ꝙ ha
bere ſperat ex cauſa de præterito, non autem ex cau-
ſa de futuro nouiter ſuperueniente, & ideo nō obſtan
te tali renunciatione poterit petere ius nouiter ſibi
ſuperueniens in dicta re, & idem replicauit in d. l. qui

Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. & in l. poſt emā
cipationem. §. 1. nu. 3. ff. de lib. leg. & in l. qui cū tuto-
rib. ff. de tranſac. nu. 1. Marſ. in l. 1. §. fi. in 78. & 9. col.
ff. de quæſtio. & in terminis Hercu. vbi ſup. d. c. 13. nu.
* 3. verſic. hæc proculdubio eſt * communis & magis
* * communis opinio. & Pariſ. conſ. 165. nu. 28. vol. 4.
9 nota, quód ad pęnam euitandam noua cauſa † ſemp
in dubio præſumit, ita Bero. conſ. 193. nu. 19. vol. 3.
per ea, quæ voluit Bart. in d. l. aut facta. §. eādē. ff. de
pœ. & Alex. in d. conſ. 145. col. 4. & in d. l. ſemel mo-
ra. ff. ſol. matr. & in l. ſi qs mihi bona. §. ſi quid col.
10 3. ff. de acq. hæred. & ideo ille, qui poſt factam † pacē
offendit, præſumendus eſt, ꝙ offenderit non ob cau-
ſam antiquam, ſed ex noua, & ſuperueniētē cauſa, q̃
11 hoc eſt benignitatis, & cū ſimus † in penalibus hæc
interpretatio eſt facienda. c. in pœnis. de reg. iu. in 6. l.
ſi de interpretatio. ff. de pę. & idē Bero. cōſ. 206. nu. 8.
eo. vol. 3. & Imo. in d. l. qui ſeruum. ff. de verb obl. vbi
Alex. qui in d. l. ſemel, dicit hoc eſſe æquius, & verius
idē tenuit Rui. cōſ. 10. vol. 2. Moro. d. trac. de fid. treg.
& pace. c. 113. nu. 3. Bal. in l. ſi prædiū. C. de ædil. edi.
Alex. conſ. 19. col. 2. lib. 1. & conſ. 110. lib. 4. Dec. cōſ.
406. & 591. Doct. in l. cum proponas. C. de pact. Grat.
conſ. 73. nu. 19. lib. 2. Pariſ. d. conſ. 165. col. fi. lib. 4. &
conſ. 168. colum. fi. eo. lib. Marſ. in rub. de fideiuſ. nu.
151. & in conſ. 119 & in pract. §. aggredior, num. 85.
& in l. 1. §. fin. de quæſt. Socin. iun. conſ. 103. lib. 2. &
* hanc * communem opinionem dicit Vulp. conſ. 5.
num. 14. id voluit Hercul. in d. tract. de non offend.
cap. 13. nu. 7. & Bertaz. conſ. 4. num 9. & in conſ. 147.
* nu. 23. dicit quod fere * omnes ita tenent, & ita in ter
minis conſuluit Ruin. conſ. 10. num. 12. vol. 4. ea ra-
12 tione ductus, quia ſcilicet capienda † eſt illa interpre
tatio per quam euitetur delictum. iuxta l. merito. ff.
pro ſocio, & probatur ex not. per Bar. & Doct. in l. nō
ſolū. §. ſed vt probari. ff. de no. op. nun. Et tanto ma
gis noua cā præſumit, ſi actus nouæ offenſæ non cor-
reſpondeat, nec conueniat qualitati antiquę offenſę:
ſed nouæ, prout ita animaduertit Bal. in l. ſi prædiū,
col. n. C. de ædil. edic. & ſequitur Alex. in d. l. ſemel
mora. poſt Rom. ibi. ff. ſol. matr. & in d. l. qui ſeruum,
per Doct. ff. de verb. ob. Rui. conſ. 46. ſup. his, col. 3. n.
8. vol. 1. Pariſ. cōſ. 265. nu. 26. vol. 4. & cōſ. 164. eo. vol.
Amplia cōcluſionem, vt procedat etiam ſi noua
13 cauſa allegata, & ſuperueniens † non eſſet nulla eſ
pacē rumpendi, ſed leuis, friuola. Moro. vbi ſupra in
c. 123. nu. 5. & Hercul. in d. c. 13. nu. 15. Alex. in conſ.
119. vol. 1. & conſ. 114. vol. 4. Bal. conſ. 195. vol 2. vbi
exēplificat in rixa, & ioco Alex. & Iaſ. in l. qui ſeruū
ff. de verb. oblig. Marſ. ſing. 503. Soc. iun. conſ. 103. n.
9. & ſeq. lib. 3. Cur. iun. conſ. 19. col. 1. & conſ. 24. n. 8.
Io. de Ana. conſ. 27. nu. 36. Dec. conſ. 331. Guid. Pap.
deciſ. 301. Crau. conſ. 233. Grat. cōſ. 114. lib. 1. Tiraq.
de pœn. cauſa 43. & latè per Gabr. de maleſi. concluſ.
8. & ratio huius ampliationis ea eſſe poteſt, quia ad
incurrendam pœnam propter fractionē pacis requi
14 ritur † dolus, ita Alex. conſ. 115. viſo themate, col. 4.
num. 15. vol. 4. & conſ. 119. num. 2. lib. 2. & Bero. cōſ.
196. num. 121. & conſ. 198. num. 9. volum. 3. Bertaz.
conſ. 4. num. 7. & 13. in crim. & Hercul. in c. 34 num.
15 8. & dolus † non præſumitur, l. dolum. C. de dolo, l.
quoties. §. qui dolo. ff. de probat. l. non omnis. §. à bar
baris. ff. de re milit. cum ſimilib. Sed bene qualibet
16 † cauſa etiā leuis, & leuiſſima, & ſiue iuſta, ſiue iniu-
ſta excuſat à dolo, l. igitur. ff. de libe. caut. Alex. d. cōſ.
199. col. 2. lib. 2. & conſ. 277. col. 2. lib. eo. Iaſ. conſil.
179. lib. 2. & conſ. 130. colum. 2. eo. lib. 2. Rom. conſ.
573. Alex. in l. ſi quis mihi. col. fi. ff. de acq. hær. Dec.
conſ. 507. & in conſ. 535. & Alex. in l. ſemel mora. ff.
ſolut. matr. Bero. d. conſ. 198. num. 9. & Bertaz. conſ.
4. nu. 7. Venaſ. in conſ. 27. & in conſ. 84. nu. 5. vbi di-
* cit hanc eſſe * communem opinionem, & latiſſimē
habetur apud Gabr. d. concluſ. 8. de maleficijs.

Digitized by Google

Primò limita ampliationem, vt non procedat, quñ
17 quis cognouiſſet † cauſam, propter quam ſe mouet,
non eſſe iuſtam, & nihilominus perſeuerauit in illa,
quia tunc diceretur in dolo manifeſto, in quo excu-
ſari non poſſet, Bar. in conſ. 91. col. fi. & Bal. in l. ſi qs
id, quod §. doli. ff. de iuriſd. omn. iud. & Iaſ. in conſil.
179. col. fi. vol. 2. Caſſan. in conſuet. Burgun. fol. 173.
col. 3. & ita limitat Moro. vbi ſup. c. 115.

Secundò limita, & intellige ampliationem, vt non
procedat, quo ad pœnam conuentionalem, non aũt
ſi vltra pœnam conuẽtam ſtatutum, aut decretum
18 † imponeret pœnam rumpentib. pacem, quia quo
ad pœnam ſtatutariam, iniuſta cauſa non excuſaret,
ſed requireretur iuſta, & legalis, ſecundum Iaſ. in l. iu
ſtè. col. fi. ff. de acq. poſſ. alleg. Arch. & Io. Andr. in c.
1. in verb. probabilis, de elect. in 6. idem voluit Herc.
d. c. 13. nu. 9. verſ. item præſumptio hæc, & noua cau-
ſa intelligitur reſpectu pœnę conuentionalis: & iniu
ſtam cauſam non excuſare à pœna legali, vel ſtatu-
taria voluit Bal. in auth. generaliter. col. 3. C. de epiſ.
& cler. & in c. 1. in §. inter partes, colum. 1. in 3. col. de
leg. Corra. Io. Andr. in addit. Spec. in tit. de arbi. in 6.
col. verſ. ex forma ſtatuti Rom. in rub. de arb. colum.
pen. Fel. in c. cum cauſa. col. 2. de off. deleg.

Sublimita, dummodo ſtatutum non exigat dolũ,
nam tunc debet eſſe iuſta cauſa, ſecus ſi dolus tantũ
19 † exigeretur, & attenderetur à ſtatuto, quia tunc cau
ſa etiam iniuſta excuſaret. ita limitat Gabr. in d. con-
cluſ. 8. de maleſ. nu. 80. ex mente Bart. in d. conſil. 91.
colum. fin.

Tertio limita ampliationẽ, vt nõ procedat quan-
20 do cauſa eſſet affectata, † nam tunc non prodeſt, cũ
dolo non careat. ita Hercu. d. c. 13. nu. 9. arg. l. omnia.
ff. de procur. & per Alex. cõſ. 86. col. 1. lib. 2. & Tiraq.
de retract. §. 35. gl. 4. nu. 37.

Quartò limita, niſi eſſemus in his, quæ ſunt de ge-
21 re † prohibitorum, & quæ ſunt de ſe mala: nã in his
iniuſta cauſa non excuſat, ſicut nec rumor, vt poſt In
noc. in c. ſanè, de off. ord. & Bal. in l. de quib. ff. de leg.
tradit Iaſ. in l. 2. §. iurari. col. pen. verſ. caue tamen. ff.
de iureiur. Alcia. tract. de præſum. reg. 3. præſum. 30.
nu. 6. & vltra eos Alex. d. conſ. 103. col. pen. ver. & da
to. lib. 1. Curt. ſen. conſ. 55. ſuper proceſſu, col. 6. verſ.
5. & ratio eſt, quia in his, quæ ſunt de genere prohibi
22 torum, dolus † præſumitur. gl. & dd. in l. ſi non cõui-
23 tij. C. de iniur. & omne † malum præſumitur peſſimè
factum, niſi probetur contrarium, l. quoties, §. qui do
lo. de probat.

Sublimita, vt limitatio procedat in cauſa iniuſta
24 affectata, & in rumore † nimis vano, & fatuo, in quo
committens non excuſatur, cum ſibi inculpandum
ſit, quod ita facilè crediderit. ita Pariſ. cõſ. 165. nu. 9. vol.
25 4. & ad hoc, vt † credulitas excuſet, debet eſſe vehe-
mens, & rationabilis, habita à perſona fide digna, vt
ſupra diximus, & latè per Pariſ. vbi ſup. nu. 29. & per
Alex. conſ. 103. col. pen. verſ. & dato. lib. 1. & cauſa af
fectata non excuſat, cum non careat dolo, vt ſupra
proximè diximus. aliàs ſi eſſet iniuſta cauſa offendẽ
di, dummodo non ſit dolus excuſaret, vt ſupra dixi-
mus, ſicut excuſaret rumor, & fama proueniens à per
ſonis, qbus rationabiliter credi debet, vt dicemus in-
fra. & hr latiſſimè in conclu. 8. de maleſi. per Gab. &
ita eſt intelligendũ, quod docuit Ceph. cõſ. 35. nu. 15. dũ
vult, qd rumor & cã iniuſta non excuſat in his, quæ
ſunt de genere prohibitorũ, aliàs nõ pcederet ipſius
dictũ, cum non ſit generaliter verũ, vt dicemus infra
in 4. ampliat. & in illo, qui rationabiliter committit,
vel ſaltẽ longè à dolo, licet cõmittat per ſe, quod eſt pro-
hibitum, quia tñ non committit illud doloſè, vt quia
agnouit illud prohibitũ, ſed deliquit rationabili cau
ſa inductus. quamuis nõ ſufficienti ad delinquendũ,
licet ſimus in prohibitis, non per hoc dicitur eſſe in
dolo: nam nõ ſolum, vt in prohibitis, quis teneatur,
requiritur, quod materia ſit de ſui natura prohibita, ſed
26 & quod qui committit, † cognoſcat illam prohibitã,
& nihilominus velit cõmittere, & ideo, quia ſcienter
facit, quod eſt prohibitum, non excuſatur. Alex. d.
conſ. 103. & Crau. 193. nu. 2. qui autem deliquit ali-
qua cauſa, licet non ſufficienti, vel aliqua fama, dum
modo rationabilis ſit, non dicitur ſcienter prohibita
delinquere, ſed potius putat ſibi licere talia facere:
exemplum poni poteſt in percutiente bouẽ alicuius
ruſtici, quæ percuſſio licet non ſit ſufficiens cauſa ad
rumpendum pacem, tamen ſi ruſticus ille motus illa
cauſa ad iram offendat percutientem excuſabitur, vt
per Alex. in conſil. 19. vol. 1. & faciunt ea, quæ infra
dicemus, quod ad pœnam iſtam incurrendam requi-
ritur dolus delinquentis.

Amplia concluſionem, vt procedat tam ſi pax rũ-
27 patur ob nouam cauſam † incontinenti, quam ſi ex
interuallo. ita inquit Hercu. vbi ſupra, ca. 18. in prin.
vbi ad hoc citat Bart. in l. pater. §. libertis. ff. de lega.
2. in l. 3. §. cum arieres. ff. ſi quad. paup. feciſ. dicat. &
Doct. in l. cum proponas. C. de pact. & in l. qui ſeruũ,
ff. de verb. obl. & ibid. idem Hercu. teſtatur ita ab om
nibus * communiter teneri, ad id conſuluit Pariſ. d.
conſ. 165. nu. 6. vol. 4.

Limita, vt illud procedat, quo ad pœnam conuen
28 tionalem, & applicandam parti, ſecus † reſpectu pœ
næ applicandæ fiſco: nam ex interuallo offendens &
prior offenſus punitur, ſicut & puniretur incontinẽ-
ti, quo ad fiſcum, qui nihil aliud reſpicit niſi delictũ,
& ideo niſi offenſus offendiſſet ad ſui defenſionem
plecteretur, quo ad fiſcum, ita voluit Bal. in l. vt vim.
29 ad fi. nu. 10. ff. de iuſt. & iure. vbi dixit, quod † offen-
dentes ſe ad inuicem, nullus punitẽ, quo ad intereſſe
partis, ſed criminaliter: quia vterque deliquit. & idẽ
Bal. in d. l. ſemel mora. & ita Bertaz. cõſ. 8. nu. 14. q
hoc pacto interpretatur. Cæpha. in conſ. 35. nu. 27. &
ideo dicit ibidẽ Bertaz. & concludit, & quñ pax rum-
pitur ab vtroq; ideſt ab offendente primo, & poſtmo
dũ ab offenſo offenſam vendicante, ab vtroq; pœnã
fiſcus exigere poteſt, ſi diuerſo tempore fiãt: nã ſunt,
& dicuntur duæ offenſæ. idem voluit Moro. d. trac. c.
15. & c. 113. nu. 15. Cor. conſ. 51. col. 7. vol. 1. Hercu. c.
13. nu. 9. & expreſsè Cæph. d. conſ. 35. nu. 28. cum ſeq.

Tertiò amplia concluſionem ẽt ſi conuentio de
30 pace fuiſſet † iuſo vallata, nam nihilominus ex ſu-
perueniente noua cauſa poterit illi contrauenire of-
fenſus, vel nouã cauſam habens, Bertaz. in conſ. 148.
nu. 7. & ibi alleg. idem. voluit Pariſ. d. conſ. 165. n. 28.
31 ea ratione, de qua ſupra videlicet: quia † in pacto, &
conuentione ẽt iurata ſemper intelligitur ineſſe illa
clauſula, rebus ſic ſtantibus, & aliquo de nouo non
ſuperueniente, c. quemadmodum. de iureiu.

Quartò amplia concluſionem, vt procedat, etiã ſi
32 talis noua † cauſa ſuperueniens non eſſet vera, vt pu
ta, quñ aliquis dixiſſet Titio, cũ quo Sempronius ha-
bebat cautionem, vel pacem, quod idẽ Sempronius
offendit fratrem ipſius Titij comprehenſum in pace,
cum id verũ non eſſet, & Titius nõ reſpicẽs an id ve-
rum eſſet, abrepto gladio Semproniũ percuſſit: nam
nihilominus non dicẽ pax rupta. ita Hercul. vbi ſu-
pra, c. 18. nu. 8. per ea, quę dixit Alex. conſ. 115. col. fi.
lib. 4. & Pariſ. d. conſ. 165. in fi. lib. 4. & ratio eſſe põt,
33 quia ad hoc, vt pax † rumpatur, requirit animus iniu
riandi. ita Bertaz. conſ. 4. nu. 21. & Hercu. d. trac. c. 34.
nu. 4. Corn. cõſ. 44. col. pen. lib. 4. ſed iſte nõ habebat
animũ offendendi, niſi eo caſu, quo verũ eſſet fratrẽ
fuiſſe offenſum. igitur ex quo fuit repertum fratrem
minimè offenſum, offenſio facta propter eam cau-
ſam dicitur fuiſſe præter voluntatem offendentis.

Limita vt iſtud verũ ſit, ſi illi, à quibus audiuit, eſ-
34 ſent perſonæ † fide dignæ: nam tunc cum dicatur iu-
ſte credere, eſt excuſandus: ita in terminis de pace
conſuluit Pariſ. d. conſ. 165. num. 29. volum. 4. idem
dixit

Digitized by Google

dixit Hercul.d.c.18.nu.8.per l.à Titio.ff. de condi.&
demon. Marſ.in ſing.503.Iaſ.d.l. qui ſeruũ. ff.de ver.
obli. Dec.& Cagn.in l.qui cũ alio.ff. de reg. iur.aliàs
35 diceretur nimis † credulus,& nõ careret ſuſpicione,
cum vanus eſſe non debeat de facili credendus l. 1.§.
1.ff.de eo,per quem fac.erit.

Quintò amplia etiam ſi in contractu pacis fuiſſet
36 appoſita clauſula, rato † manente pacto, quæ ſolet
37 operari,quòd † licet contraueniatur, contractus tñ
firmus manet,quia illa non obſtante ob nouam cau
ſam,vel offenſionis,vel alterius prouenientis à nouã
cauſam dante,& prius pacẽ rumpente,poterit offen-
ſus, vel aliam nouam cauſam habens impune cõtra
ctui pacis contrauenire.Hercul.in d. tract.c.18.nu.5.
Alex.in d.l.ſemel mora, ff.ſol. matr & in conſ. 115.
col.2.lib 4.& conſ.32.lib.2.in fi. Anch.cõſ.141.col.
1.Fel.in c. 3.in fi.de iureiu.Ripa in repet.l. fi.q.33.C.
de reuoc.donat.Pariſ.in d.conſ.165.nu:25.vol.4.Sal.
& Caſtr.in l.qui fidẽ ff.de tranſac.& idẽ Sal. Caſtr.&
Bal.in d.l.qui ſeruũ.ff de verb.obli. & ratio eſt, quia
38 iſta clauſula † ſolum operatur ad commodum obſer
uantis pro parte ſua contractũ, non aũt ad commo-
dum nõ obſeruantis,cui non debẽt ſeruari promiſſa,
ita Alex.in d.conſ.165.nu.25.& Hercu. in d.c.18.nu.
5.Iaſ.in d.l.cum proponas,col.fi. C.de pact. & Marſ.
ſing.347.& colligitur ex glo.in d.l.qui fidem. facit.l.
quæro.§.inter locatorẽ.ff.loca. & quod ibi not Bar.

Sextò amplia, vt idẽ ſit ſi appoſita fuerit clauſula
39 toties,quoties,quæ operatur, † q́ pœna toties com-
mittatur,quoties cõtra factũ fuerit.l. ſi duo §.1. ff.de
arb.quia illa non obſtante, primus offenſus, vel aliã
cauſam nouam habens, poterit impunè pacis cõtra-
40 ctum † non ſeruare.ita Hercula. vbi ſupra num.6.&
Bal.Sali.& Pau.Caſt.cũ DD.l.qui fidẽ.ff.de tranſac.
& in l.qui ſeruum. ff.de verb.obl. Alex.in d.cõſ.115.
* nu.9.vol.4.vbi dicit hanc veriorem,& magis* cõem
opinionẽ contra Imo.contrariũ ſentientem. idẽ vo-
luit Pariſ.vbi ſupra in clauſula, rato manente pacto.
& hoc pacto Alex. vbi ſupra interpretaĩ & explicat
intentionẽ Io. And.in addit. ad Spec.in tit. de treug.
& pace.in rub.ad fi.dũ voluit,q́ pęna adiecta in pro-
miſſione pacis ſeruandæ nõ committatur, niſi ſemel
per primam offenſam,niſi ſit adiecta clauſula,q́ pę-
na committatur toties, quoties contrauentũ fuerit:
nã dicit,quod intentio Io.And.ibi eſt,quod ſi ille, q
41 offendit,offenderet iterũ,† non incidat in pęnã pluſ
quam ſemel, niſi ſit adiecta clauſula, q́ toties pœna
committatur,quoties fuerit contrafactũ,non autem
vult Io.And. q́ ſi primus offenſus offendat eum, qui
poſt pacem ipſum offendit,incidat ſecũdo offendẽs
in pœnam,quia hoc eſſet contra l.cũ proponas.C.de
* pactis.& l. qui fidẽ. ff.de tranſa. & contra * cões ſen-
42 tentias DD.q́ offenſus † offendentem offendere im
punè poſſit,quoad pœnam conuentionalem, de qui
bus per Port.cõſ.71.nu.15.& Benin. deciſ.65.nu.2. &
nos ſupra in prin.concluſ.

Septimò amplia,etiam ſi in inſtro pacis fuerit cõ-
uentum pacto expreſſo, quod per comprehenſos in
43 pace, non poſſit allegari noua cã,nã † nihilominus
poterit offenſus primus impunè ẽt ob nouã cauſam
offendentem offendere,ita Hercu.vbi ſupra,c.13.nu.
5.Bertaz.conſ.147.nu.24.& Bero. conſ.198.num.16.
44 vol.3.ea ratione,† quia contrahentes cenſentur tan-
tummodo cogitaſſe de excluſione,& non allegatio
ne cauſæ leuis, vel friuolæ, autem grauis,& veræ,vt
* in ſimili de ſtatuto dicunt cõiter DD.vbi pręcipuè
Bar.in l.oẽs populi.ff.de iuſt. & iur.vbi decidunt, qđ
45 ſtatutũ † excludens interpretationẽ extrinſecam, in-
telligitur excludere tãtummodo lenẽ & finalem, &
46 valet † argũ de pacto ad ſtatutum,& ècontra.l.fi.C.
de ndciuſſ. Euerar.in epit.l co.39.à,Pacto ad legem.
ita Herculan. vbi ſupra argumentatus eſt, & Bertaz.
47 ibidem: ſed de hoc valde dubito, quia cum † leuis,
& friuola offenſa non facit rumpere pacem,vt infrà
dicam: non poſſunt pręſumi ſentiſſe de illo,quod ẽt
ſi accidiſſet,non obſtitiſſet contractui pacis,aliàs ver
48 ba fuiſſent fruſtra appoſita, & ſine † effectu operan-
di contra Bal.in rubr.C.de contrahen.empt. in 9.q.l.
ſi quando.ff.de leg.1.& ca.ſi Papa, de priuileg.lib.6.
49 quia verba † debent operari ſecundũ naturã contra-
ctus,& ſecundum naturam rei deductæ in contractũ
per l.ſi ſtipulatus.ff.de verb.oblig. Imo.in c.ex literis,
de iu.pat.Soc.cõſ.47.col.3.verſ. præterea magis. vol.
1.Pariſ.conſ.165 nu.20.vol.4.in terminis loquẽs, ſed
ſecundũ naturam contractus.& rei deductę,leuis of-
50 fenſio,& friuola † non rumpit pacẽ, nec ideo habe-
tur in conſideratione,vt infra dicã:ergo de graui ver
ba conuentionis partiũ ſunt intelligenda ideo cogi-
ta,aut ſaltem declara ampliationẽ eo modo,quo in-
fra declarabimus ſequentem ampliat. eo maximè,
quia auth,allegatæ à Bertaz.non loquuntur in termi
nis conuentionis initæ inter partes de non allegãdo
nouam cauſam,ſed in caſu,quo ſtaret decretũ prin-
cipis;prohibens allegationem nouæ cauſæ, de quo
modo in ſequenti ampliatione.

Octauò amplia, vt idem eſſet ſi ſuperior, & Prin-
ceps ſtatueret, atq; decerneret, q́ ẽt noua cauſa nõ poſ
51 ſet allegari, quia † illo non obſtante, primus offen-
ſus ob iſtam nouam cauſam poterit cõtractui pacis
contrafacere,ita Bero.conſ.198.nu.15.vol.3.Hercul.
in d.c.13.nu.5.vbi ita ſe pluries vidiſſe conſultũ teſta
tur.idem voluit Bertaz.conſ.4.nu.10. Qui oẽs addu-
cunt eam rationem, videlicet,quia tale decretum eſt
52 intelligendũ † de cauſa leui,friuola,& dubia:nõ aũt
vera,et probata,aliàs eſſet decretũ iniquũ,et nõ vale
53 ret,cũ eſſet † tollere defenſionem,quæ eſt de iure na
54 turali,q́ Princeps facere † non poteſt,vt in Clem.pa-
ſtora.§. cæterum. de re iud.habetur plenè per Doct.
55 maximè Fely.in cap.quæ in Eccleſiarũ, † de conſtit.
et per Bar.Bal.et alios in l.fi.C.ſi contra ius, vel vtil.
pub.Vel dic,quod tale decretum eſt intelligendũ,vt
56 ſit locale,ideſt,q́ † nõ tranſgred. ĩ locũ,in quo decre-
tatum eſt;vel q́ eſt intelligendũ in ipſis principalib.
promittentibus. non aũt in comprehẽſis in pace, &
has declarationes animaduertit Hercul.d c.13.nu.5.
de mente multorum qui conſuluerunt ſuper Breue
Leonis X.in conſtitutionib.Marchię.ad fi.& ſtat.Pe
ruſinum,lib.3.c.132.in addit. & ſuper alio Motu pro
prio a Pontifice tunc temporis, quibus omnibus ca-
uebatur,quòd in treg,ua,& cautione,de non offendẽ
do non attenderetur noua cauſa.

57 Sed ni fallor,vera † interpretatio decreti eſſet, ac
iuſta intentio,vt procederet,quando eſſemus in caſu
dubio, in quo de iure cõmuni præſumitur pax rupta
ex noua cã,.nam ſtante huiuſmodi decreto in dubio
ex cauſa antiqua intelligeretur:ſed qñ pro certo cõ-
ſtat offenſionem fuiſſe factam ex cauſa,noua, ac ra-
tione noui inſultus prouenientis ab alia cauſa, quã
ab antiqua,tunc nullo modo pax rupta,& pœna cõ-
miſſa dici poterit,& per decretum ſuperioris contra-
rium induci non poteſt.quia aliàs defenſio naturalis
tolleretur,ita illud declarat Bero.d. conſ.198.nu.16.
vol.3.& idem ſentit Bertaz.in d.conſ.4.nu.10.

Ex qua declaratione,vna cum illius ratione pote-
ris reſtringere ampliationem, vt videlicet procedat,
58 qñ noua cauſa † eſſet certa, & clara, & reoffenſio
fuiſſet facta incontinenti, & ſic ad ſui defenſionem,
& tunc non comprehenditur in tali decreto, & illo
non obſtante pęna non incurretur. Secus ſi ex inter-
59 uallo, nam offenſio † ex interuallo non dĩ defenſio
naturalis,ſed vindicta.l.nullus.C. de iudæ.ca. porrò,
vbi gl.2.de diuort.l.1. §.eum, qui.ff de vi & vi arma.
Carret.in pract.§.circa nu.107.de quo dic,vt ſupra in
concl.occidens ad defenſam.

Et hinc poſſemus etiam dicere, quod non obſtan-
60 te tali decreto, offenſus primus poterit † nõ ſeruare

tum tractum habente, ſi non pluſquam ſemel præſtita eſt patientia. Regula etenim gen. eſt, quod in actibus ſucceſſiuum tractum habentibus non ſufficit patientiam præſtitiſſe à principio, niſi cõtinuata præſtetur. Actus autem ſucceſſiui ſunt veluti gabella, datiũ, & huiuſmodi, qui continuè exercentur, ita voluit gl. quam ibi ſequuntur Bar. & Doct. in l. corruptionem. C. de vſufruct. Bar. in l. 2. §. item in facto. ff. de verbor. oblig. Crot. conſ. 96. nu. 14.

54 Limitatur nono non procedere † in furto, & in delictis in quibus regulariter præſens & tacens non habetur pro conſentiente, vt habetur in l. qui vas, vetare. ff. de fur. gl. in d. regula is, qui tacet. de reg. iur. in 6. l. 1. §. ſed in eo. ff. ad Syllania. & ibi Bart. Capra ſupra cit. locis, num. 56.

Cætera, quę hic de patientia deſiderare potes, inferius in verbo præſcriptio, & ratificatio, commodius explicabuntur.

CONCLVSIO MCLIX.

ARGVMENTVM.

Paupertas quando præſumatur, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Pauper quiſque præſumitur niſi probetur diues.*
2 *Diuitiarum qualitas naturæ repugnat, & ideo non creditur niſi probetur.*
3 *Mutatio non præſumitur.*
4 *Qualitas diuitiarum requiſita à lege, vel ſtatuto debet probari ab eo qui in illa ſe fundat.*
5 *Paupertas quando eſt fundamentum intentionis alicuius ab eo eſt probanda.*
6 *Fundamentũ intentionis ſuæ, etiam ſuper negatiua quiſq; probare debet.*
7 *Excipiens ſe eſſe pauperem, onus probãdi diuitias transfert in aduerſarium.*
8 *Pauper quis dicatur, iudicis arbitrio relinquitur.*
9 *Alimenta legata ſcholari pauperi, debentur ſcholari habenti centum in bonis.*
10 *Dos legata pauperibus puellis, debetur etiam puellæ, quę ex artificio ſuo viuere poteſt.*
11 *Teſtes de paupertate deponentes, debent de cauſa ſcientiæ interrogari.*
12 *Lex vbi definit aliquem dici pauperem, ceſſat iudicis arbitrium.*
13 *Pauper is dicitur qui non habet, quomodo ſecundũ dignitatem ſuam, & gradum viuere poſſit.*
14 *Paupertas ex qualitate perſonarum æſtimanda eſt.*
15 *Paupertas probatur ex eo, quod quis non habeat in bonis centum aureos, vel ad minus, quinquaginta.*
16 *Pauper dicitur, qui non habet vnde ſoluat certum debitum, cuius reſpectu contenditur.*
17 *Paupertas probatur, ex eo quod quis oſtiatim victũ quærit, & diſcalciatus, panniſque obſitus, eat.*
18 *Scholaris viuens in duodena paupere ſeu infima, præſumitur pauper.*
19 *Paupertas probatur per famam publicam, qua quis communiter reputatur pauper. Decl. procedere in his, quæ ſunt modici præiudicij. nu. 20.*
21 *Paupertas probatur per famam, ſi fama ſuper qua deponerent teſtes, eſſet coniuncta cum credulitate.*
22 *Teſtes deponentes de fama paupertatis alicuius, vt probent debent dicere, nedum illum eſſe pauperem, ſed manifeſtè eſſe pauperem.*
23 *Paupertas probatur per vicinos, & quomodo debeant deponere, vide ibid nu. 25. & 26.*
24 *Vicinus præſumitur ſcire facta vicini.*
27 *Paupertas probatur ex eo, quod quis refugit ad hoſpitale.*
28 *Pauperes dicuntur qui decoxerunt, quos vulgo fallitos nuncupamus.*
29 *Pauperes probantur, qui bonis cedunt.*
30 *Paupertas probatur ex eo, quod quis ſolitus ſit pro alijs fideiubere.*
31 *Pauper is non dicitur, qui ſolitus eſt fideiubere pro modica ſumma.*
32 *Paruum æs alienum non inducit ſuſpicionem debitoris, & non poteſt quis capi tanquam ſuſpectus pro paruo debito.*
33 *Pauper probatur is, qui retinet pecunias ſub vſuris.*
34 *Paupertas probatur per diſcuſſionem bonorum mandato iudicis factam.*
35 *Pauper dicitur, qui non habet bona nec artem, ex qua viuere poſſit.*
36 *Pauper non dicitur qui artem habet ex qua poſſit ſe ſuſtentare.*
37 *Pauper non dicitur qui habet propinquos, qui illi alimẽta præſtare tenentur.*
38 *Puella quæ non habet vnde dotetur, etiam ſi ex artificio ſuo viueret, pauper dicitur, & dotem puellis pauperibus legatam conſequitur.*
39 *Paupertas probatur per teſtes, & quomodo deponere debeant.*
40 *Paupertas probatur, ſi quis aſſerat ſe tantum certa bona, puta fundum, vel domum poſſidere: nam qui plura bona eum habere dicit, debet probare.*
Etiam ſi ageretur de magno præiudicio, vt ibidem nu. 41.
Decl. id procedere quando pro paupere eſſet aliqua præſumptio, vt ibid. nu. 42.
43 *Pauper is dicitur, ad hoc vt à teſtimonio repellatur, qui nõ habet bona, quæ ſunt ea de quibus eſt controuerſia.*
Quod tamen iudicis arbitrio relinquitur, vt ibid. nu. 44.

1 Pauper quiſque præſumitur † niſi probetur contrarium. l. ſi verò. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. vbi gl. Bar. Paul. Caſtr. & reliqui præcipuè Ang. Sal. in l. actor. C. de probat. & nos copioſè ſuperius explicauimus. concluſ. 525. vol. 1. Hercutanus in tract. de proban. negat. num. 12. & 13. Aret. in conſ. 66. viſo puncto. col. 8. nu. 8. rationem aſſignans,
2 quia qualitas diuitiarum † eſt regulariter repugnans naturæ, & ideò non creditur niſi probetur, eo etiam quia qui diuitias aſſerit in aliquo præſupponit mutatio-
3 nẽ de eo, quod naturaliter euenit, & mutatio † non præſumitur niſi probetur ita Papinianus reſpondit in l. 3. ff. de probat. & ſummus Pontifex in c. maiores. de baptiſ. & nos latè ſup. in concl. 1078. vol. 2.

Amplia, vt tanto magis procederet ſi quis niteretur ex aliqua † diſpoſitione, lege, & ſtatuto quæ fun-
4 daret ſuper diuitijs: nam tunc tanto magis paupertas præſumeretur, donec de diuitijs conſtaret, nec poſſet ſequi legitima condemnatio, niſi perfectè qualitas diuitiarum requiſita à ſtatuto, & diſpoſitione probata fuiſſet, cũ talis qualitas expreſſa ab illa diſpoſitione principaliter dicatur cauſa actionis. ita Cyn. & Bal. in l. 2. C. de probat. Marſ. in l. ſi quis. ff. de quæſtio. & in rubr. C. de probat. nu. 436. & ſeq. vbi plenè infinitos allegat, quos in terminis adducit, & ſequitur Bertazol. conſ. 244. num. 3. in crimin. & nos latè infrà in concluſio. qualitas.

Limitatur concluſio, vt non procedat, quãdo pau-
5 pertas † eſſet fundamentũ intentionis alicuius, puta, quia vellet admitti ad legatum factũ pauperibus: tũc enim abſq; probatione pauper nõ præſumitur. Nam vt eleganter diſtinguit Accurſ. in d. l. ſi verò. §. qui pro rei, cui adſtipulantur ibi ſcriptores omnes. Cum quis diuitem ſe dicit, paupertas præſumitur: quãdo autem pauperem ſe eſſe quiſpiam affirmat, vt aliquid conſequatur, nequaquam pauper exiſtimatur, niſi id probationibus perſpicuum reddat. Quam ſententiam cõprobarunt præterea Bal. in l. 4. C. quan. fiſc. vel priua. & in cap. ſi. col. 1. de præſump. Innocen. & alij in cap.

ſuper

ſuper his de accuſat. Cald. conſ. 10. de prob. Natt. cōſ.
343. nu. 3. vol. 2. & conſ. 358. num 7. & 8. eodem vol.
Afflict. deciſ. 377. vlt. col. Alexan. conſ. 118. 4. col. vol.
2. Ruyn. conſ. 81. num. 2. vol. 2. Ang. conſ. 270. vlt. col.
Lauren. Sylu. conſ. 2. nu. 66. Rol. à Val. conſ. 20. num.
19. col. 2. & rationē huius diſtinctionis reddit Afflict.
6 deciſ. 377. nimirum, quia † fundamentum ſuæ intētio-
nis quiſque probare tenetur etiam ſi ſit fundata ſuper
negatiua, & alleg. Abb. in c. bonæ, de elect. Alex. cōſ.
392. vol. 1. & conſ. 83. 1. col. eo. vol. 5. hoc idem ſentit
Alb. in l. ei incumbit. col. vlt. nu. 8. ff. de probat. & in l.
ſi creditores. ff. de priuileg. cred. Bal. in l. non prius, in
prin. l. quando fiſc. vel priuat. & in c. vlt. extra de præ-
ſumpt. vbi maximè commendat gloſ. in d. l. ſi vero, &
conſ. 304. non eſt nouum, col. 2. verſ. Reſpondeo iſta
probatio. vol. 1. Anch. conſ. 5. pro parte nobilis, col. 1.
in fi. Bolog. conſ. 59. col. pen. Bertaz. conſ. 249. nu. 1.
* vbi de * communi teſtatur.

Sublimitatur, vt non procedat limitatio, quando
7 quis adduceret † paupertatem excipiendo, vt puta, ſi
quis ageret contra aliquem tanquam cōtra diuitem,
& ille exciperet de paupertate: nam ſatis paupertas
probara dicetur ex quo excipiendo deducitur cōco-
mitante legis præſumptione; vt conſultus reſpondit
Bertaz. conſ. 249. in crim. nu. 1. & qui negat pauperta-
tem, tanquam fundamentum ſuæ intentionis addu-
* cendo diuitias, illas probare tenetur ſecūdum * com-
munem ſententiam Doctorum, de qua teſtatur idem
Bertazo. ibidem ex mente Alex. in l. in illa. col. pen.
ff. de verb. obl. & nos ſupra dicta concluſ. 525. & con-
firmat optimè Fabia. Pep. in d. auth. præterea. nu. 75.
ſub verſ. & adde etiam.

Quoniam igitur, vt iam diximus, Paupertatē alle-
ganti, probandi onus incumbit, ordine ſequitur, vt vi-
deamus, quemadmodū Paupertas probari poſſit, ve-
rum quoniam ex regionum, perſonarum, & temporū
qualitate diuitiæ æſtimantur, difficilè admodum eſt
certam, ac definitam huiuſce rei regulā cōſtituere, &
* ideirco magis * communiter in eam ſententiam itum
8 eſt, vt id totū † iudicis arbitrio relinquatur, huius opi-
nionis fuit Accurſ. in auth. præterea. C. vnde vir, &
vxor. quē ſequitur Bar. in l. ſi conſtante. nu. 14. ff. ſolut.
matr. & Ang. in d. l. ſi vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd.
cog. Bald. in l. vbi adhuc, col. antepen. C. de iure dot.
vbi etiam id aſſerit Bart. remittens te ad ea, quæ dicit
in d. l. ſi conſtante. Idem voluit Ruyn. conſ. 55. nu. 5.
* vol. 1. Iaſ. in d. l. ſi conſtante. num. 143. vbi de * cōi opi-
nione teſtatur, & ibidem etiam Alexan. not. per DD.
auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. & tenet idē Alex.
conſ. 91. num. 3. vol. 7. Gaſpar. Vallaſc. in l. imperium
nu. 264. ff. de iuriſdict. omn. iud. Crot. in d. l. ſi conſtā-
te. num. 14. ff. ſol. matr. & ibidem Bal. Nouel. num. 38.
Calcan. conſ. 8. col. 9. vbi adducit Arch. in c. ſi pater.
* de teſt. in 6. & * communem dicit Bald. in auth. præte-
rea, nu. 4. C. vnde vir, & vxor. vbi etiam id latè confir-
mat Fabia. Pep. nu. 72. verſ. circa ſecundam gl. Ruyn.
conſ. 55. nu. 5. vol. 1. Fel. in c. ſi quis teſtium. nu. 12. de
* teſtibus Soc. in conſ. 30. lib. 4. col. 3. * communē dicit,
cui ibidem ſubſcribit Corn. Didac. Couar. qui etiam
* * communem dicit, variar. reſolut. cap. 6. lib. 7. num. 8.
Debet autem iudex non ſolum inſpicere quantum
habeat in bonis is de cuius paupertate agitur, ſed etiā
ſi ſit ſufficiens ad factum de quo agitur. Nam licet
ſcholaris habeat centum in bonis, tamen nondū di-
9 citur ſufficiens ad ſtudēdum, quapropter † legatis ali-
mentis ſcholari pauperi, ei debentur, vt voluit Alex.
conſ. 36. vol 7. l. paupertas, & ibi notantur. ff. de excu-
ſat. tuto. Bartol. in d. l. ſi conſtante. cum cæteris quos
10 alleg. eodem loco Alex. Itē licet puella † ex artificio
ſuo ſibi poſſit victum comparare, nō tamen dicetur
diues, & habebit dotem legatam pauperibus puellis.
Bald in l. paupertas. ff. de excuſ. tut. & aduerte etiam
quod officium iudicis eſt non ſolum interrogare te-
11 ſtes, † an quis ſit pauper, ſed etiam debet interrogare
de cauſa ſcientiæ ita voluit Bald. in d. auth. præterea.
C. vnde vir, & vxor.

Limitatur tamen hoc non procedere, quod ſit in
arbitrio iudicis, quādo lex definiret aliquem caſum,
12 in † quo velit aliquem dici pauperem, vel diuitem, ita
voluit Bar. in d. l. ſi conſtante. in prin. in 2. q prin. par.
Bald. in auth. præterea. nu. 4 C. vnde vir, & vxor. Ang.
in l. ſi vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſd. cog. gl. in d. auth.
* præterea, ac ibid. Fabia. Pep. nu. 76. vbi * communem
dicit. & confirmat. num. ſequen. Ruyn. conſ. 55. nu. 5.
vol. 1. & nouiſſimè id tradidit elegātiſſimus Menoch.
de arbitrar. iud. lib. 2. caſu 65. vbi plures congerit, quos
hic non referentes, quia ex eo ipſo facillimè peti
poſſunt.

Quamuis autem iudicis arbitrio diſcerni oporteat,
qui pauperes ſint quiuè diuites, tamen pleroſq; caſus
referre nō ab re exiſtimauimus, qui ab auctoribus iu-
ris ciuilis varijs in locis referuntur, ex quibus quandā
regulam ad iudicandum optimus, ac religioſus iudex
accipere poſſit, & videre quid in hac re eum cōueniat
arbitrari.

13 Primò igitur pauper probatur † is non ſolum qui nō
habet vnde viuat, ſed etiam qui non habet quomodo
ſecundum dignitatem ſuam, & gradum viuere poſſit.
14 Nam cum † ex qualitate perſonarum paupertas æſti-
manda ſit, vt tradunt DD. in d. l. ſi conſtante. Vir no-
bilis, & primarius etiam ſi ducentum, aut quadragin-
ta habeat in bonis, non tamen diues dicetur, licet ru-
ſticus, qui illa bona poſſideret diues diceretur. Nam
ex illis non habet tantum, vt dignitatem ſuam tueri
poſſit. l. nepos. Proculo ff. de verb. ſignif. Bal. in l. ſi qs
ad declinandam, col. 2. verſ. circa. 3. C. de epiſcop. &
cler. Bar. in d. l. ſi conſtante. faciunt no. per glo. in l. in
condemnatione. ff. de reg. iur. & in l. ſed ſi ſuſceperit.
§. 1. ff. de iud. Bal. in l. 1. C. quod cum eo. Ang. & Imo.
in l. Neſennius. §. fi. ff. de re iud. Alex. in l. ſi maritus.
ff. ſolut. matrimon. & in conſ. 37. conſultus ſum. nu. 1.
vol. 7. Crauet. conſ. 119. col. 1. & 2. Bertazo. conſ. 227.
nu. 21. in crimin. Aret. conſ. 17. conſideratis diligēter.
in 5. dubio, quem refert, & ſequitur Nat. conſ. 590. nu.
14. vol. 3. Hoc autem caſu inſpici debet quantum ex
fructibus redigi poteſt, vt voluit Bal. in l. fin. §. ipſum
autem per illum text. C. de bon. quæ lib. & Bart. in l. q
bonis. C. de ceſſ. bonorum. Iaſ. in d. l. ſi cōſtante. num.
144. Ruyn. conſ. 55. nu. 5. vol. 1. & nouiſſimè per eru-
ditiſſimum Menoch. vbi ſupra, qui plures adducit au-
thoritates, hanc comprobantes ſententiam.

15 Secundò paupertas probatur ex eo, † quod quis nō
habeat in bonis centū aureos, vel ad minus quinqua-
ginta. l. nonnulli. ff. de accuſat. Bart. in l. qui accuſare,
1. no. ff. eodem tit. §. ſed noſtra, cum gl. In itur. de ſuc-
ceſſ. liber. gl. in auth. de exhib. reorum. §. fin. in verbo,
paupertas, & reliqui in d. l. ſi conſtante, Ruyn. cōſ. 81.
nu. 3. vol. 5. Calcan. conſ. 8. col. 9. Alex. in l. imperiū,
nu. 261. ff. de iuriſdict. omn. iud. quod non tamen ita
intelligendum eſt, quod ſi quis excedat centū aureos
is diues dicatur, ſed quod ad minus vnuſquiſque qui
diues dici velit, etiam ruſticus, & ignobilis eam ſum-
mam poſſidere debeat. Nam homo nobilis, etiam ſi
centum aureos excedat, non tamen diues dicetur, vt
declarat optimè Menoch. ſup. cit. loco.

16 Tertiò probatur paupertas ex eo, † quod quis non
habet vnde ſoluat certum debitū cuius reſpectu con-
tenditur, Auth. de fideiuſſorib. §. ſed neque Bald. in d.
auth. præterea C. vnde vir, & vxor. Iaſ. & ibi. Fabia.
Pep. nu. 74. in d. l. ſi conſtante. nu. 145. Ang. in d. l. ſi
vero. §. qui pro rei. ff. qui ſatiſda. cogan. Alex. conſ. 91.
nu. 4. vol. 7.

17 Quarto probatur ex eo, quod quis † oſtiatim victū
quæritat. & diſcalceatus, ſqualidus, panniſq; obſitus
eat, Bald. & Ang. in d. l. ſi vero. §. qui pro rei. Cano. in
c. Odoardus de ſolu. Iaſ. in d. l. ſi conſtante, Iaſ. num.

146. poſt

146.poſt Alex.in d.conſ.37. qui loquitur in ſcholari,
18 † qui debiliter , & humiliter indutus incedebat , &
qui viuebat in duodena,vt ipſe loquitur paupere, ſeu
infirma,tanquam pauper, dicens ex hoc ſatis dici pau
pertatem, quam probationem nonnullis corroborat
Fab. Pe.in d. auth. præterea . num. 74. verſ. & adde
etiam .
19 Quintò probatur paupertas † per famam publicam
ex eo, quod quis communiter reputetur pauper. ita
ſenſit Bald.in d.conſ.222.vol. 1.vbi allegat.l. pauper-
tas.ff.de excuſ.tut.Bart.in d.l. ſi conſtante in princip.
in 2.quæſt.ff.ſolut.matrimon.Iaſ.Alex. & reliq. in d.
l.ſi conſtante.gl.in d.l.vbi adhuc,vbi Bal.8. col. verſ.
Quærit.gl. C. de iure dot. Crauet. conſ. 201. num.46.
Oldr.conſ.277.nu.2.Calcan.conſ.8.col.7.Ruin.con-
ſil.81.nu. 1.vol.5.aut.præſenti.C.de fideiuſſ Card. in
conſ.77.nu.6.quem ad id allegat,& ſequitur D. Sfor.
Oddus in tract.de reſtit.in integ.par.1.q.38.art. 5. nu.
49.verſ.quartum exemplũ.Fab.Pep. etiam in d.auth.
præterea.num.73.verſ. nam iudex.
Limitatur tamen hoc procedere,quando agitur de
20 modico præiudicio . Nam ſi de magno † præiudicio
agatur fama non faciet plenam probationem , ſed
tãtùm probationis adminiculum, & ideò in arbitrio
iudicis erit quatenus paupertas probata ſit. ita voluit
Bart.in d.l.ſi conſtante, quem ibi cæteri maximo cõ-
ſenſu ſequuntur , nemine penitus diſcrepante , & ita
voluit Io. Lup. in c.per veſtras.de don.inter vir.& vx.
§.18.num.31.& glo.in d.l. vbi adhuc. C. de iure dot.
* quã * communiter receptam teſtatur Did.Coua.var.
reſol.in c.6.lib.2.num.8. & ita etiam limitat. Barbat.
conſ.74.num.4. vol.4.Soc.ſen.conſ.30.num. 5. vol.4.
Ruin.conſ.81.nu.9.vol.5.Bart.in l.1.C.de mend.val.
lib.10.Imol.in l.decem in prin.ff.de verb. oblig.
Secũdò limita,& intellige , vt tunc paupertas pro-
21 betur per famam, † ſi fama ſuper qua deponerent te-
ſtes,eſſet coniuncta cum credulitate,ideſt cum ſcien-
tia loquentium, vt quia idem dicunt , & credunt. ita
Bal.in d.conſ.222.num.2. Quando paupertas proba-
22 tur per famam , aduerte quod † teſtes debent dicere
non ſolùm quod Titius ſit pauper; ſed etiã quod ma-
nifeſtè eſt pauper.ita voluit Bart. in d.l. ſi conſtante,
per tex.ibi in verbo,euidentiſſimè , & ſequuntur ſcri-
* bentes * omnes, & latè comprobat Couar. var. reſol.
lib.2.c.6.num.8.
23 Sextò probatur † paupertas per vicinos. Alex. in l.
1.9.col. ff. ſi cer. pet. & in d.l.ſi conſtante.num.13.&
Ang.in authen.de hære.& fal.§.hinc nobis, vbi dicit
hoc modo melius probari , quam vllo alio . Vicinus
24 † etenim præſumiẽ ſcire facta vicini , vt in hoc eodẽ
caſu dixit Roman.conſ.245.vlt.col.ad fi, Debent au-
25 tem vicini deponere , † quod Titius eſt pauper, quia
non habet niſi tãtùm in bonis,& ſi plus haberet , ipſi
ſcirent.hoc in terminis tradit gl.in d.§.hunc nobis,&
in l. 1. §. interdicto. ff. de itinere actuque priua.vt eo
loco etiam ſcribit Roman. & id etiam tradit gl. in l.
2 C quan. fiſc.vel priuat. per quem tex.dicit ibi Bart.
26 & reliqui DD. quod † ſi vicinus interrogatus an Ti-
tius ſit pauper. & reſponderit ſic , quia ſum vicinus,
probat,de quo etiam diximus in d.concl 525. nu. 14.
vbi reperies idem eſſe in teſte conſanguineo.
27 Septimo probatur paupertas ex eo,quod quis fre-
fugit ad hoſpitale . l. ſi quis ad declinandum , & ibi
Bald.C.de epiſcop.& cler.Iaſ.& Alexan & reliqui in
d.l. ſi conſtante.ff.ſolut.matrim.Alex.in l.qui accuſa
re.ff.qui ſati.cog.Ceph.conſ.216.num.9.vol.3.Crot.
in d.l.ſi conſtante.nu.16.
28 Octauò probantur pauperes,† qui † decoxerunt,&
idcirco fugæ ſe committunt, quos vulgo fallitos nũ-
cupamus. l. in fundo. ff. de rei vend.quem text. Ang.
ibi ad hoc reputat ſingularem. Rom.conſ. 163. nu 4.
Fab.a.in d.auth.præterea ſub nu. 75.
29 Nono probantur pauperes † qui bonis cedunt.Ca-
[illegible]
noniſtæ in c.Odoardus,de ſolut.Alexã. in d.l. ſi con-
ſtante.num.13.
30 Decimò paupertas probatur ex eo , † quod quis ſit
ſolitus pro alijs fideiubere. Ang. in l. in perſonam.§.
1.ff.de pact. vbi per hoc dicit cauẽdum eſſe à fideiuſ-
ſoribus: multos enim fideiubendo perueniſſe ad ino-
piam , & qui pro alio fideiuber malè vti ſubſtantia
ſua. Alexan.idem ſcripſit in d.l.ſi conſtante.num. 14.
& ibid.Iaſ.num.147.Cotta in memoral. in verſ. fide-
iuſſ. propriè.
Limita procedere , quando quis ſolitus eſt fideiu-
31 bere pro magna ſumma: ſecus † ſi pro minima ſum-
ma,quia paruum æs alienũ non generat ſuſpicionem
paupertatis in debitorem.Bal. in d. auth. ſed iam ne-
ceſſe , in 1. q. C. de don.ante nup.Cotta in d.memor.
ver.fideiuſſor propriè dicitur,Rom.in ſing.97. incip.
dic mihi,vbi concludit, quod ex quo æs alienum nõ
32 † inducit ſuſpicionem debitoris, non poteſt quis capi
tanquam ſuſpectus pro pauco debito.
33 Vndecimò probatur , † quando quis retinet pecu-
nias ſuas ſub vſuris,vt notatur in c.quanto de vſur.gl.
in l.2.ff.ſol.matr.Alex.in d.l.ſi conſtante.
34 Duodecimò probatur † per diſcuſſionem bonorũ
mandato iudicis factam . Bald.in l.quæcunque.C.de
ſer.fugit. Ang.in d.l.ſi vero.§.qui pro rei.ff.qui ſatiſd.
cog. vbi hunc modum cæteris omnibus meliorẽ eſſe
confirmat.Rom.conſ.163.num. 4.
35 Decimotertio probatur pauper † is, qui non habet
bona,& ſimul non habet artem , ex qua ſe alere poſ-
36 ſit.Nam ſi artem † habeat ex qua poſſit vitam ſuſten-
tare,non dicitur pauper,gl. in l. ſi quis argumentum,
in ver.donauerit.C.de don.Crot.in l.ſi conſtante.nu.
17. ff. ſolut. matrim. Calcan. conſ.8.colum.9.Ruin.
conſ.81.num.9.volum.5. Nec ſolùm nõ dicitur pau-
per qui habet induſtriam , ex qua poſſit ſibi victum
37 comparare:ſed etiam † qui habet propinquos diuites
qui illi alimẽta præſtare teneantur.Imol. in c.epiſco-
pus.col.2.verſ.vlt.poteſt.ibi Dec.in 3.notab.de præb.
& colligitur ex dictis per Soc. conſ. 121. lib. 4. col.7.
Ang.in d.auth.præterea.Bal.Nouel.tract. de dote.5.
par.col.pen.Cephal.hoc ſequitur conſ.216.vol.2.nu.
38 14.& ſequen. Puellæ tamen quæ † ex artificio ſuo vi-
uere poſſunt,ſi non habent vnde dotentur,nihilomi-
nus pauperes dicuntur, & idcirco legata dote paupe-
ribus puellis,ipſæ quoque dotem accipient.Bald.in l.
paupertas,per illum tex.ff.de excuſat.tut.quem refert
Iaſ.in d.l. ſi conſtante.
39 Decimotertiò probatur paupertas † ſi teſtes depo-
nant Titium habere tot bona,puta decem aureos, &
ſi plura haberet ipſi ſcirent , nec ſi haberet plus ipſi
vllo modo ignorare poſſent propter maximam , &
peculiarem patrimonij notitiam.ita voluit glo. ſing.
in auth.de hæredibus,& Falcid §.ſi verò adiunt, quã
ad id adducit Roman.d.conſ.245.& gloſs.in l. 1.ff.de
itin.actuque priua.quam dicunt ſingularem. Paul.in
l.1.ad fi.ff.ſi cer.per.Lanfranc.de Oria.in c. quoniam
contra.num.14 de probat.in c. cum eccleſia Sutrina,
num.86.de cau.poſſeſs. & proprieta. Didac. Couarr.
Var.reſol.c.6.lib.2.nu. 8.
Decimoquintò probatur paupertas, ſi quis aſſerue
40 rit ſe tantum † bona aliqua,puta domum,vel fundũ
poſſidere . Nam qui eum plura bona habere affirma-
uerit,probare debebit, ita voluit gl. in l. cum de lege.
ff.de prob.quam allegat ad eam ſe remittendo Bat.in
l. 1. §. uſuſfructus. ff. ad leg.Falc.& idem opinatus eſt
in d.l.ſi conſtante.q.1.ff.ſol.matri.ubi putauit id etiã
41 habere locum † quando tractaretur de magno præ-
iudicio,& idem ipſe ſenſit in l.fin.§.licentia.C.de iu-
re deliberan.& in l.conficiuntur.§.codicilli.ff. de iu-
re codil.& in l decem,de uerb.obligat. Alexan. in d.
* l.ſi conſtante.num.7. Corneus * communem dicit in
l.fin.C.de iure deliberan. & Rip. in d. l. ſi conſtante.
* num.180.ubi * communem dicit,& Alex. in rubr. ff.
de

de oper.nou.nunc.ac Ruyn.conſ.81.num. 3. vol.5.& conſ.91.nu.11.lib.5.Crot.in d.l.ſi conſtante, nu.34.& hanc in praxi ſeruari ſcribit Bal. conſ.128.lib.1.nu.2. Curt.ſen.conſ.27. col. 9. verſ. ſed contra præmiſſam. Fel.in c.ad aures.num. 4. ad fin.de reſcript. quos citat Didac.Couar.lib.2.c.6.num.7.variarum reſolut.Bertazol.conſ. 249. per totum.

Limitatur tamen hoc indubitanter verum eſſe, quando
41 pro paupere † eſſet aliqua præſumptio, vt inuentarij,
vel alterius rei: nam tunc abſolutè procederet dicta
cõmunis ſententia, vt per DD.in rub. ff. de oper.nou.
nunc. Alex.nu.2.Aret.& Iaſ.nu.131. & in l. fi. in §.licentia.C.de iur.deliber.Rip.nu.20.Crot.1.lect. nu.9. Alc.de præſump.reg.3.præſump. 20.nec quemquam haberet contradictorem: aliàs per talem ſolam aſſertionem nonnulli voluerunt communem ſententiam non procedere, prout ita declarant Imol. & Alexan. Aret.Iaſ.Rip.Crot.in d.l.ſi conſtante, & idem Alex. & Aret.in l.in illa.col.pen.& in l. decem.col. 5. ff.de verb.oblig.Iaſ. in §.Item ſi quis in fraudem, num.70. Inſtit.de actio.Soc. iun. conſ. 26. lib.2.Franciſ.Niconit.in d.rub.de oper.nou.nunc.269. cum alijs allegatis per Didacum Couar.in d.lib.2.c.6.nu.4. variarum reſolut. Quos referre nolumus, ne actũ agere videamur, licet non defuerint, qui hanc reſtrictionem non admiſerint, & hos tuetur Hercul. in tract. de probat. neg.nu.275.in fi.

Decimoſextò probatur paupertas ad hoc, vt quis à
43 teſtimonio repellatur ex eo, quod † non poſſideat tot
bona, quot ea ſunt, de quibus eſt controuerſia. ita voluit gl. in auth. de hæredibus, & Falcid. §. ſi vero. in verbo, ſubſtantiam, quę mero conſenſu à cæteris Doctoribus eſt approbata, & eam comprobat Fel. in d.c. ſi qui teſtium.nu.8.de teſtib.Dec. cõſ. 163.nu.6.Alex. conſ.15.vol.3.Ruyn.conſ.149.nu.32. & ſequen. vol. 5.Ioan.de Anan.conſ. 78.num. 9. Roman. in l. fideiuſſor. qui ſatiſd. cogan. & complures alij præſertim in d.auth.prætcrea.C.vnde vir,& vxor. Grat. conſ. 3. nu.26.vol 2.

Verùm id intelligendum eſt cũ grano ſalis, vt ſcili-
44 cet, id † in arbitrio iudicis relinquatur, vt ſentit Fel.in
d.c.ſi qui.& Didac.Couar.ſup.cit.loco. & Rom. in d. l.fideiuſ.ff. qui ſatiſd. cog.

CONCLVSIO MCLX.

ARGVMENTVM.

Pauper in quibus caſibus à teſtimonio repellatur.

SVMMARIVM.

1 *Pauper à teſtimonio repellitur.*
2 *Pauper facilè præſumitur corruptus pecunia propter inopiam, & egeſtatem.*
3 *Diuitiæ ad honeſtatem non parum proſunt.*
4 *Pauper omnia facere pręſumitur, vt a paupertate ſubleuetur.*
5 *Mulier ob paupertatem præſumitur copiam ſui facere.*
6 *Pauper præſumitur oppreſſus paupertate ſua, & illi minus creditur, quam diuiti.*
7 *Diues in omnibus pauperi præfertur.*
8 *Pauperes non ſunt teſtes omni exceptione maiores.*
9 *Vſurarius tanquam pauper a teſtimonio repellitur.*
10 *Pauper facilius corrumpitur, quam diues.*
11 *Pauper in criminalibus ſine tortura ad teſtimonium non admittitur.*
Contr.nu.13. Concil.nu.14.
12 *Probationes luce meridiana clariores in criminalibus requiruntur.*
15 *Pauper teſtis in criminalibus facit indicium ad torturam.*
16 *Pauper in cauſis ciuilibus arduis omnino à teſtificando repellitur.*
17 *Pauper non admittitur ad teſtificandum in cauſis matrimonialibus.*
Contrarium, ibid.nu. 19. Concil.nu. 21.
18 *Matrimoniales cauſæ requirunt plenam probationem.*
20 *Probationes etiam ſemiplenæ admittũtur in factis obſcuris, & clandeſtinis.*
22 *Pauper qui ob proprium vitium in paupertatem incidit omnino repellitur à teſtificando.*
23 *Pauperes teſtes non ſunt idonei in confectione inuentarij.*
24 *Pauperes bonæ opinionis, & famæ, teſtes eſſe poſſunt.*
25 *Paupertas non eſt de genere malorum.*
26 *Pauper qui non habet quinquaginta aureos in bonis, repellitur tum ab accuſando, tum a ferendo etiam teſtimonio.*
27 *Pauper in dignitate cõſtitutus, teſtimonium dicere poteſt.*
28 *Pauperum teſtium fides per alios teſtes integros ſuppletur.*
29 *Pauperes teſtes infames, & plures numero probant.*
30 *Pauperes teſtes admittuntur ad probandam innocẽtiam.*
31 *Teſtes domeſtici familiares, & conſanguinei, ad innocentiam probandam idonei ſunt.*
32 *Pauperes ſæpenumero magis veritatem dicunt, quam diuites.*
33 *Pauperi teſti quatenus fides adhibenda ſit, iudicis arbitrio relinquitur.*

1 PAUPEREM † à teſtimonio repelli conſulendo ſcripſit Pariſ. cõſ. 164. nu.2.vol.4.vbi ad hoc adducit l. tertiam. ff. de teſtib. & Spec.de teſtib.§. 1. verſ. Item quod eſt pauper. Io. And.& Imo.in c.ſi qui teſtium,de teſtib. Alex. conſ. 15.viſo proceſſu.vol.3.Idem Pariſ.conſ.53. nu. 12. & conſ.54.num.27.eo.vol.vbi præter ſupradictos alleg. etiam Abb. in c.ſuper eo de teſtib. Idẽ voluit Ruyn. conſ.150.vol.5.nu.15.& conſ. 158.nu.27.eodem vol. idem ſentit Auguſt Bero.conſ.200. num.7. volum.3. & Bar.in l.ex libero.ff.de quæſtionibus, & idẽ Ruyn. conſ.145.num.3.eod.volum. Anchar. conſ.157.nu.6. Marſil.in pract.in prin.nu.9.Alex.conſ.93. volum. 6. & conſil.176.num.4.volum.7.& Dec. conſ. 105. nu. 5.& conſ.161.nu.4.& conſ.310.num. 5. Iaſ. & reliqui in auth.præterea.C.vnde vir,& vxor. Fely. in c.ſi qui teſtium,de teſtib.Marſil conſil. 28. nu. 21. Bragorot. de reprobat.teſtium,num.19.Fabian. de Pep. in auth. præterea,nu.80.C.vnde vir,& vxor.pract. Pap.in rub. de form.iuramen.reſt.num.12.Roman.in l.a.num.3. ff.qui ſatiſd.cogan.Dec.in d.auth. præterea. num. 15. C.vnde vir, & vxor.

2 Ratio autem eſt, quia pauper † facilè præſumitur
corruptus pecunia, propter inopiam, & egeſtatem, gl.
in l.3.in prin.in verbo, egens. ff de teſtibus glo.in c.ſi
teſtes verbo, Locuples.4.quæſtio.3.Alex. in d. conſil.
15.Viſo proceſſu, volum. 3. Anton. de Petrut.in l. 1.
nu.81.ff.de iureiurand.vbi dicit, quòd ad honeſtatem
3 non parum † proſunt diuitiæ, & idcirco pauper in ino-
4 pia † conſtitutus omnia facere præſumitur, vt ab illa
5 ſubleuetur. Quapropter paupertas † in muliere indu-
cit pręſumptionem, quod copiam ſui faciat, vt voluit
Luc. de Penna in l.quemadmodum. C. de agric. &
cẽſit.lib.11.& voluit ẽt Bar.in d.l.ex libero.ff.de quę-
ſtionib.Crot.de teſtib.parte tertia,nu.2. & idcirco di-
xit idem Ant.de Petrut.ſupra cita.loco, difficilè eſſe,
vt pauper ſit fidelis,& Franc.de Aret.conſ.48.num.5.
6 dicit pauperem † præſumi oppreſſum paupertate ſua,
& idcirco generaliter pauperi minus creditur, quam
diuiti. Aug.Bero.d conſ.200.nu.7.vol.3. Bal.in l. fin.
C.de teſtib.Calcan.cõſ.9.col pen.Crau.conſ.6.col.6.
Ruin.conſ.36.col.fin. vol.4.Tiraq.de Nobilita.c.20.
7 num.35.vbi quamplures adducit, & oſtendit, † in om-
nibus

nibus rebus diuitē præferri pauperi,& præcipuè Spec.
tit.de furt.verſ.ſed quid ſi natura. §. primo. Idem vo-
luit Ang Aret.in tract.Maleficio.verſ. qui iudex ſta-
tuit terminū.nu.7.Rom.conſ.382.nu.5. & in l.ſi con-
ſtante.nu.5.ff.ſolut.matrim.Io.de Amic.cōſ.78.col.
8 penult verſ.item probatum, & idcirco pauperes†non
ſunt teſtes omni exceptione maiores, vt tradūt ſupra
citati DD.præcipuè Venafr.ſupra citat.conſ.78. col.
pen.& comprobatur in l.3.ff.de teſtibus, & in c. ſi te-
ſtes.4.q.3.Abb.in c.in noſtra. de teſtib. Gabriel. con-
cluſ.18.de teſtib.lib.1.nu.9.Alber. de Roſa. in l.3. ff.
de teſtib.Campeg.de teſtib.reg.113.Bar. in l.illicitas.
§.fi.ff de offic.pręſid. Nell.in tract.de teſtib.in verbo,
Pauper. Soc.iun.cōſ.189.nu.36.vol.2.Rol.à Val.cōſ.
98.n.40.vol.4.Bragorot.de reprobat.teſt.n.19.Staffil.
de grat.& expect.num.60 Fabianus de Pep. in auth.
præterea.nu.80.C.vnde vir,& vxor.Cyn.in l.3.C. de
9 reb.cred.vbi etiam dicit,quod repellitur teſtis†vſura-
rius, quem pauperem præſumi ſupra oſtendimus. in
concluſ. Paupertas, quia ſicuti perdit animam ſuam
propter vſuras, ita etiam per iuramentum perderet,
quibus adde etiam Anch.conſ. 157. ſumma pruden-
10 tia.numer.6.vbi dicit,† pauperem facilius corrumpi,
quam diuitem,

Amplia, vt id multo magis procedat in cauſa cri-
minali,in qua pauper omnino à teſtimonio ſine tor-
11 tura repellitur,†ita ſcribitur in c. ſi qui teſtium.de te-
ſtibus,& ibi præcipuè Fel.nu.8. Bar. in l. ex libero. ff.
de quęſtionibus,& ibidem Marſ.nu.5.faciunt ea,quę
habentur in cap.ſi teſtes.4.q.3.in ver. item teſtium,&
in l.3.in prin.ff.de teſtib.Alex.cōſ.16. nu. 3. volum.7.
vbi etiam reddit hanc rationem, quia in criminali-
12 bus†luce meridiana clariores debent eſſe probatio-
nes,l.ſciant C.de probat.l. abſentē. ff. de pœn. Teſtes
autem pauperes,non ſunt omni exceptione maiores,
vt ait Io.de Amic.conſ.98.col.pen. verſ. item proba-
tum,& nos ſuperius diximus.Soc.d.reg.2.vbi teſtatur
* hanc eſſe *communem opinionem.Ruyn. conſ. 130.
nu.10.vol.4.conſ.155.vol.5.num. 15. conſ.146.col.1.
vol.5.& conſ.147.col 2.codē vol. Idē ſenſit Campeg.
ſupra cit.loco.Poteſt tamen admitti cum tortura, vt
ait Spec.in tit.de teſte §. primo, verſ. item quod eſt
pauper,& idem ſenſerunt ſup. cita. DD. omnes Dec.
in conſ.310.col.fi. Nellus de teſt. in verb. pauper. nu.
30. Alber. de teſtibus.c. quando repel. teſt.rat.perſo.
num.14.

13 Contrarium tamē tenuit, † quòd etiam ſine tortu-
ra admittatur, Abb.in c.ſi qui teſtium de teſtib.quem
refert Soc.d reg.157.fallen. 2. & ibidem voluit Aret.
col.2.& Fel.nu.8.& Bar.in l. ex libero. ff. de quæſtio.
Cæphal.conſ.60.col.1.verſ. 2. quia Ruyn. conſ. 158.
num.7.vol.5.

14 Conciliari poſſunt† hæ opiniones diſtinguendo:
Nā quod dicitur, pauperi teſti non credi ſine tortura,
verum eſt,quando teſtes eſſent ignoti, & obſcuri: &
quando vacillarent, vel ſponte irent ad teſtificandū,
vel eſſent de mendacio conuicti, quando autem te-
ſtes pauperes ſunt ſimpliciter, admittuntur rogati ad
teſtimonium etiam in cauſis criminalibus, habetur
tamen illis minor fides, quam cæteris. ita diſtinguit
Bar.& ibidem Marſ.num.5.in l.ex libero.ff.de quæſt.
quē ſequunt Ruyn.d.conſ.158.nu.25.vol.2.& Soc.d.
reg.157.& eſt opi. etiam Fel.in d.c. ſi qui teſtiū. nu.8.
15 Limitatur,quia tamen facit† indicium ad torturā.
Bertaz.conſ.110.nu.7.in crim.& ibi plura in addit.ad
hanc materiam pertinentia.

Amplia ſecūdo,vt id tanto magis procedat in cau-
16 ſis ciuilibus,† arduis, & magnis. Nam in eis minus,
quam in vilibus teſtes admittuntur, vt voluit Pari.d.
conſ.188.nu.27.volum.5.vbi ad id alleg. l.propter li-
tem.ff.de excuſat.tut. & not. gl. & DD.in l.admonē-
di.ff.de iureiur.& idem ſenſit Soc. d. reg. 187.Abb.in
d.l.ſi qui teſtium extra de teſtibus, vbi nō facit diffe-
rentiam circa cauſam ciuilem, aut criminalem.

Amplia tertio, vt id etiam procedat in cauſa ma-
17 trimonij probandi.Nam †teſtes pauperes non faciūt
plenam fidem, vt voluit Ruyn.in conſ.130.num.10.
vol.4.& Dec.conſ.310.col.fi.& idem Ruyn.cōſ. 149.
col. .vol 5.& Zaſius conſ.3.nu.52.vol.2.quem refert
Gabr.ſupradicta concl.18.lib.1.num.7.Soc.ſen.conſ.
18 17.num. 13. vol.1.& ratio eſſe poteſt,†quia in matri-
moniali cauſa requiritur plena probatio, vt dicit
Alex.conſ.143.col.2.vol.2. At teſtes pauperes faciūt
modicam fidem,vt ſup.diximus.

19 Contrarium†tamen,quod imo in cauſa matrimo-
niali admittantur teſtes pauperes,tenuit Aret.conſil.
13.nu.16.& Dec.conſ.163.col.3. ad fi. Soc. iun. conſ.
181.nu.38.vol.2.& facit pro hac parte,quia vbicunq;
20 agitur†de factis obſcuris, & clandeſtinis, admittūtur
probationes etiam ſemiplenę,vt latè tractauimus,ſu-
pra in concluſ.obſcurum, & tradit Gig.ſing.43.incip.
Teſtes. Cauſæ autem matrimoniales plerunque ſunt
obſcuræ, & incertæ.

21 Sed aduertendum†eſt,quod fundamentum eorum,
qui dicunt teſtes pauperes non recipi ad teſtimoniū
in cauſis matrimonialibus in eo conſiſtit,quod cauſę
matrimoniales criminalibus æquiparātur. Quemad-
modū igitur diſtinguimus in criminalib. etiā in ma-
trimonialibus diſtinguere poſſumus. Nam teſtes pau-
peres bonæ opinionis, & famæ admittuntur:at inho-
neſti,& vacillantes non mirum ſi repellūtur à teſtifi-
cando matrimonio, cum etiam ſine tortura in cauſis
criminalibus idonei teſtes non habeantur, & hanc
diſtinctionem ſentit Dec.d.conſ.163.col.3. nu.7.

Amplia quarto cōcluſionem multo magis proce-
22 dere,quando teſtis†inciderit in paupertatē ob pro-
prium vitium,puta prodigalitatis:tunc enim abſque
alio à teſtimonio repellitur,Bal. in d.c. ſi quis teſtiū.
nu.5.de teſti. Alex.conſ.131.ver. concurrit inter.vol.
6.conſ.237.col.1.eo.vol.conſ. 176. col. 2. vol. 7. Soc.
latè d.reg. 153.Ant.Gabr.d.concl.18.lib.1.nu.10.

Amplia quinto †etiam procedere in confectione
23 inuentarij, † in qua teſtes non poſſunt eſſe pauperes.
Dec.in auth.præterea. C. vnde vir, & vxor.quem re-
fert,& ſequitur Gab.ſup.cit.loco.

Limitatur tamen hæc concluſio, vt procedat, quā
24 teſtis pauper†eſſet inhoneſtę vitæ,ac opinionis,ſecus
autem quādo pauperes ſunt bonæ opinionis,& famę,
ac integræ vitæ:tunc etenim à teſtimonio nō repellū-
tur.gl.in l.2.C.de tut.vel curat. q ſatiſd. nō ded. Ang.
de maleſi.in verſ. ad querelam Titij.ver.13.Pauper-
25 tas†etenim nō eſt de genere malorū.c.illa. 15.quæſt.
prima.Spec.in tit.de teſte.§.1.ver.Item quod eſt pau-
per.gl.in l.3.ff.de teſtib.Campeg. in tract.de teſtibus. d.
reg.113.Crot.de teſtib.par.4.num.7.Ruyn. conſ.158.
nu.27.vol.5.Marſ.in pract.in prin.nu. 9. Aret. conſil.
* 13.nu.16.vbi teſtatur hoc * communiter tenere DD.
in c.ſi qui teſtium,de teſtib. vbi etiā id tradit gl.Alex.
conſ.149.viſo proceſſu, col.3.lib.5 Soc.iun.conſ.189.
num.36.vol.2.Alb.de Roſa.in tract.de teſtib.ſub rub.
Quan.repell.teſt.nu. 14. verſ. vltra prædicta dubitari.
Lanfr.de Oria. in tract. depoſitionis teſtium, col.23.
verſ.Nunquid pauper.Dec.cōſ.163.nu.4. Soc.ſen.reg.
357.per tot.Nell.in tract.de teſtib.nu. 30.in verſ.pau-
per.Alb.in tract.de teſtib. ſub rub. Quan.rep.teſt.ra-
tione def.perſo.nu.13.vbi tamen hoc intelligit pro-
cedere,quādo teſtis habet aliquid in bonis. Nam qui
26 †non habet quinquaginta in bonis repellitur, tum ab
accuſando, tum etiam à ferendo teſtimonio. l.non-
nulli.ff.de accuſa.Bragat.de reproba.teſt. nu. 19.Fab.
de Pep in auth.Præterea,nu.80.C. vnde vir, & vxor.

Limitatur ſecundo non procedere,quando pauper
27 eſſet in aliqua† dignitate conſtitutus:tunc etenim cū
ceſſet ſuſpicio corruptionis ad teſtificandum admit-
titur.gl.in §.ſancimus. per illū tex.in auth. de teſtam.
Crot.ſup. cit. loco nu.8.

Digitized by Google

Limitatur tertio non procedere, quãdo plures teſtes producerentur, quorum aliqui eſſent integri, aliqui vero pauperes. Nam tunc fides pauperũ ſuppletur per fidem cæterorum. Bal. in l. 1. in 3. col. C. de teſtam. & in l. ſi quis ex argentarijs. §. 1. per illum tex. ff. de eden. Sal. in l. bonæ fidei, circa 10. col. C. de reb. credit. faciunt no. per Alex. in conſ. 24. animaduerſis. quarta col. vol. 2. Crot. ſupra cit. loco nu. 9.

Limitatur quarto non procedere, quando eſſent
29 plures † teſtes pauperes, qui tamen non eſſent infames, tunc enim probant, Aret. in d. c. ſi qui teſtium, col. 2. verſ. ex quo poſſet inferri de teſtib. Gab. concl. 18. lib. 1. num. 11.

Quintò limitat iſtam regulã ſingulariter Crot. ſupra cita. loco, nu. 11. non procedere, quando ageretur
30 † de probanda innocentia alicuius, idq; cõprobat ex
31 eo, quia in hoc caſu admittũtur † domeſtici, & familiares. Spec. in tit. de inquiſit. §. 1. verſic. ſed nunquid Io. And. conſ. 59. Viſa inquiſitione formata, imò etiã fratres, Bal. in l. parentes. C. de teſtibus: ergo tãto magis pauperes admitti debent.

Ex his igitur ſatis liquido conſtare poteſt, difficile admodum eſſe, certam ac definitam regulam conſtituere, quando pauperi teſti fides habenda ſit, necne:
32 pauperes etenim ſępè numero † magis veritatem habent, quàm diuites: diuerſa etenim hominũ ingenia ſunt, & idcirco etiam diues improbus eſſe quandoq; reperitur, ſed in his regulis apparet Iuriſcõſ. ſequutos fuiſſe id, quod magis ueriſimile eſt, & quod frequentius accidit: ſæpiùs aũt fit, ut homines pauperes improbi ſint, & facilius corrumpi poſſint, quàm diuites, quib. abundat pecunia, nõ tñ id adeo uerũ eſt, ut cõtrarium eſſe non poſſit, & idcirco oẽs. DD. una uoce
33 clamant, † in arbitrio iudicis relinqui, quatenus pauperi fides habenda ſit, id uoluit gl. in d. aut. Præterea. in verbo locuples. C. unde uir, & ux. Abb. in d. c. ſi q testiũ. & ibi. Butr. & Aret. & Fel. n. 8. de teſtib. Aufrer. de reprobat. teſt. n. 78. Alex. cõſ. 237. col. 1. lib. 6. Fran. de Aret. d. conſ. 13. nu. 16. Dec. d. conſ. 163. nu. 6. ubi teſtatur hanc eſſe* communem opinionẽ. Soc. d. reg. 357. 2. Fall. Ruin. d. cõſ. 158. nu. 27. uol. 2. Rom. in l. fideiuſſor. n. 3. ff. qui ſatiſd. cog. Dec. q dicit* cõem opinionẽ in d. auth. præterea. C. unde uir, & uxor. gl. in l. tertia uerbo egẽs. ff. de teſtib. cũ plurib. alijs, quos allegat, & ſequitẽ Didac. Couar. Var. reſol. lib. 2. c. 6. nu. 8. & alios plures ẽt congerit elegãtiſſimus Menoch. de arbit. Iud. lib. 2. caſ. 65. cent. prima, quos referre nõ oportet, ne actum agere uideamur. Bertazol. poſt relatos conſ. 3. in addit. in littera B. in criminalibus.

CONCLVSIO MCLXI.

ARGVMENTVM.

Pax quomodo facta probetur.

SVMMARIVM.

1 *Pax non præſumitur, ſed probanda eſt ab allegante.*
2 *Pax non debet neceſſario probari per ſcripturam.*
3 *Pax probatur teſtibus, & coniecturis.*
4 *Pax probatur teſtibus dicentibus, ſe vidiſſe aliquos oſculari.*
5 *Oſculum indicat remiſſam fuiſſe iniuriam.*
6 *Pax per oſculum ex honeſtate inimico datũ non probatur.*
7 *Oſculum, & ſimilia ſigna pacem indicant, ſi voluntate, non neceſſitate, vel honeſtate fiant.*
8 *Pax probatur per tactum palmarum.*
9 *Pacis ſignum eſt, quando partes capiunt ſe per manus.*
10 *Manum ſtringere dilectionem ſignificat.*
11 *Dexteram dare dicitur ſignum pacis.*
12 *Pax probatur ex eo, quod inimici ſimul biberunt, riſerũt, & comederunt. Decl. procedere, quando ex voluntate, non neceſſitate, vel honeſtate fiunt, vt ibid. nu. 13.*
14 *Pax probatur per ſalutationem.*
15 *Salutans aliquem dicitur cum illo communicare.*
16 *Communicatio, & conuerſatio pacem probant.*
17 *Inimicus præſumitur, qui ſalutare non vult.*
18 *Amicitia ex ſalutatione prǫſumitur.*
19 *Pax probatur, ſi inimici faciunt ſibi grata ſeruitia.*
20 *Ingratitudo commiſſa per filium tollitur per gratitudinem, & merita ſubſequuta.*
21 *Pax probatur, ſi aliquis eligit inimicũ ad aliquid agẽdũ.*
22 *Legatum factum inter inimicos probat recõciliationem.*
23 *Amicitię redintegratio inter teſtatorem, & legatarium, inducit etiam redintegrationem legati.*
24 *Pax probatur per inſtrumentum, in quo dicatur factum fuiſſe pactum de inimicitijs.*
25 *Pax probatur per confeſſionẽ factã ſacerdoti in foro pœnitẽtię. Decl. procedere quoad remiſſionẽ odij, ſecus quoad remiſſionem damnorum, & intereſſe, vt ibid. nu. 26. Contrar. nu. 27. Conciliatio, nu. 28. & 29.*
30 *Sacerdos tanquã perſona publica poteſt abſenti acquirere.*
31 *Pace publice facta odiũ tantũ remiſſum præſumitur: nõ autem damnum, & intereſſe pacem facientis, & nu. 32.*
33 *Offendenti indulgendum eſt, & iniuria pro ſalute æterna remittenda.*
34 *Odium, & iracundia longa ſunt peccatum mortale.*
35 *Pax facta præſumitur, ſi offenſus recipit ſatisfactionem ab offendente.*
36 *Satisfactione iniuria, & mala voluntas tollitur.*
37 *Statuto diſponente, quod pace ab offenſo impetrata pœna minuatẽ, nõ ſufficit offenſũ recepiſſe ſatisfactionẽ damnorũ, & intereſſe, niſi etiam præciſe iniuriam remittat. Quod Ampl. procedere etiam ſi quis eſſet ſolum condemnatus in pœna pecuniaria, vt ibi. nu. 38.*

1 Quoniam Pax † non præſumitur, cũ ſit facti. Grat. reſp. 47. nu. 18. uol. 2. per l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & poſtlimi. reuerſ. ideo illam allegans debet probare. Bal. cõſ. 502. uol. 1. incip. cõiungimus, et Moro. tract. de fid. treg. et pace c. 106. nu. 12. ſed ſi de pace contractus minimè celebratus fuerit, adeò ut ex inſtrumento pax probari
2 nequeat, cũ † neceſſario in illius probatione ſcriptura minimẽ requiratur, Carald. de Boncom. in tract. de ſynd. quæſt. 9. Vulp. cõſ. 85. in prin. ad teſtes, et cõ-
3 iecturas recurrendum erit, his † enim pacem probari teſtatur Herc. in tract. de caut. de non offen. c. 9. num. 10. et ſcriben. in §. fi. Inſt. de iniur. Vulp. d. conſ. 85. et facit uulg. l. in exercendis. C. de fide inſtrum.
4 Ex teſtibus autem probabitur pax, † ſi deponãt uidiſſe aliquem cũ inimico oſculari ſe ad inuicẽ: nam cum oſculũ conſenſum indicet, ut dixit Fel. in c. ſuper. poſt nu. 4. de offi. deleg. ex oſculo pacem inferũt Doctores, et præcipuè Io. Fab. in d. §. fi. ubi etiã Ang. Inſtit. de iniur. idem uoluit Fel. in c. repellantur. poſt nu. 7. uerſ. item per oſculum. in tit. de accuſat. Abb. in c. olim. nu. 7. in gl. fi. eo. tit. Hercul ubi ſupra. c. 36. nu. 23. Ferret. in tit. de fer. ad finem. Vulp. d. conſ. 85. Bal. in l. filio, quem. ff. de lib. et poſthum. et Alex. ad Bart. in l. non ſolum. §. iniuriarum. ff. de iniur. Ant. Corſet.
5 in tract. de priuileg. pac. nu. 26. ut per † oſculũ remiſſã fuiſſe iniuriam cenſeri debere dicit gl. in c. pacem. in uerſ. probauerit. de conſecrat. diſt. 3.
6 Limita, ut iſtud non procedat, quãdo quis † recipit aliquem ad oſculum pacis in eccleſia: nam cum tũc ex quadam honeſtatis neceſſitate iſtud feciſſe dicatur, cum ſalua honeſtate nõ potuerit illum refutare, tale oſculum minimè pacem indicabit. ita Ioã. Fab. d. §. fi. ubi etiam Ang. per cap. fi. de ſentent. excommun. in Clemen. idem uoluit Aldobrãd. ibidẽ ſuper
7 gl. in uerbo, diſſimulatione, qui ait oſculum, † et ſimilia ſigna pacem indicare, ſi uoluntate, non ſi ex neceſſitate, uel honeſtate fiunt.
8 Secundò pax probabitur per † tactum palmarũ, ut uoluit Bal. in l. 1. in lect. antiq. nu. 9. in uerſ. in eadem

glo.ibi, à percuſſione palmarũ. ff. de pact. vbi inquit
9 quod ſignum † pacis,& concordiæ eſt, quãdo partes capiunt ſe per manum, vnde ſubiungit, poſtea factũ in contrario præſumi factum proditoris, idẽ voluit ibid. Ang.& Alex.nu.4.& ratio eſt, quia manũ ſtrin-
10 gere † dilectionem ſignificat gl.vlt.in c.1.tit.de ſpõ. duor.& gl.in c.fundamenta.§.tu es Petrus.verb.dexteras.de elect.in 6.Fel. in c.repellantur, circa fi,nu.6. verſ.item per tactum,de accuſat.Alex.ad Barto.in l. non ſolum.§.iniurias.ff.de iniurijs. idẽ voluit Anto. Corſet.de priuileg.pacis,nu.26.Caſtren.in d.l.1.ff.de
11 pact.& dextera dicitur † ſignum pacis. Luc. de Pen. in l.vnica.C.de aquæduc.lib.12.Afflict.in tit.de pac. iur.Moro.d.tract.c.9.nu.3.

12 Tertiò probabitur pax,† ſi inimici ſimul biberũt, comederunt,& riſerunt. Alex.ad Bar.vbi ſupra,& in d.l.1.nu.4.de pact.& eſt gl. in d.§.fin.Inſtit.de iniur. in verb. diſſimulatione. vbi cæteri ſcribentes. quam ſequitur Iac.de Belui.in pract.Iud.tit.de iniur.nu.75. verſ.15.& comprobauit Aufrer. in addit. ad Capell. Toloſ.q.233.& Bonif.de vital.in tract.de malef.col. 3.verſ.item tollitur ſimilis actio.in tit.de iniu. Herc. d.c.36.nu.23.& Ferret.in tit. de ferijs, ad finem.Ant. Corſet. vbi ſup.

13 Limita,vt non procedat niſi talia fiant † voluntariè,non aũt coactè,aut ex quadam honeſtatis neceſſitate, vt ſupra diximus de oſculo:ita limitant Ioan. Fab.Ang.& Aldobran.in d.§.fi.Inſti.de iniur. & exẽplificant in illis qui cum inimici eſſent,fuerunt inuitati ambo ad magnum feſtũ, & poſiti ad vnam menſam,vel ſimul,& non credũt reconciliationẽ factam ex hoc, quia ex honeſtate cogente hoc permiſerunt, idem voluit Manſuer.in pract.in tit. de iniur.nu.18.

14 Quartò probatur per † ſalutationem,ita Bal. in d. l.filio,quem.ff.de liber. & poſthum. per tex.in c.cum Adrianus,53.diſt.& c.omnis 24.q.1.& facit,quia qui
15 † dicit, aue, alicui, dr̃ communicare cum illo, vt in d.c.omnis,& c.excommunicatos 11. q.3.& ex com-
16 municatione, & conuerſatione † probatur pax. Bal. in l.in ipſius. C.fam. erciſ. & hoc idem ſuadet aliud
17 contrariũ, videlicet, ꝙ ex quo quis † non vult ſalutare aliũ, præſumit̃ inimicus. gl.in d.c.cũ Adrianus,in verb.ad ſalutãdum, quam ſingularem ad hoc putat Barb.in d.c.repellãtur.de accuſat.& Abb.in c.olim. nu.6.de iniur.& in c.ad nostr.al 1.n.3.de appel. Marc. Mant.cõſ.nu.173.6.vol.2.dummodo ille eſſet antea ſolitus ſalutare vt nos ſup.diximus,in concl.898.inimicũ.nu.33.ita qui ſalutat,amicus præſumit̃, & per ſalutationẽ pacem inter inimicos probari dixit Fel. in d.c.repellant̃ poſt nu.7.verſ.itẽ adde, & Manſuer. in ſua prac. nu.9.tit.de iniur.& Ang. in d.l.filio,quẽ. Alex.ad Bar.in d.§.iniuriarũ,& in d.l.1.num.4. ff.de pact.idem voluit Marc.Mant.conſ.525.n.15.cũ ſeq. vol.1.& faciunt,quę voluit Io.de Amicis,conſ.41.&
18 85.nu. 17.ꝙ ex ſalutatione † præſumitur amicitia; idẽ voluit Gram. cõſ.42.nu.12.& voto 34.nu.6.Ant. Corſet.vbi ſupra,nu.86.Hoſt.in c.olim.de iniur.

Quintò probat̃,ſi inimici poſtea ſibi faciunt gra-
19 ta † ſeruitia,ita Bal.in d.l.in ipſius,per illũ tex.vbi cęteri ſcribentes.C.fam.erciſ.& placuit Lãcellot. Conrad.in tract.de decurio.lib.1.c.9.§.3.in fi.verſ.15.ceſſare faciunt mutuam ſeruitia,in tit. de iniuriand. & bene facit,ꝙ voluit ipſe Bal.in l.liberi.C.de inoff.te-
20 ſtam. quod ſi filius commiſit † cauſam ingratitudinis,gratitudo,& merita poſtea ſecuta tollunt ingratitudinem præcedentem,quod & traditur per recentiores in l.1.ff.ſol.matr.

21 Sextò probatur,ſi quis electus † fuiſſet ab inimico ad aliquid agendum pro eo, vt l.amiciſſimos, & ibi Bar.ff.de excuſ.tut.

22 Septimò probat̃ ex legato † facto inter inimicos, ita colligitur ex Bald.in d.l. in ipſius. verſ.quærit hic Guil.C.famil.erciſc. vbi ponit caſum,quando teſtator dixerit,cuilibet ſeruo meo lego decem,& quærit vtrum per hoc videatur remiſiſſe iniuriam offendentib. & dicit, quod non, quia verba generalia reſtringuntur, vt odioſi non computentur.l.Lucius.§. Lucius damam,& ibi Iac.de Aret.ff.de leg.& ſic legatũ cenſetur factum non odioſo; ergo quando factũ eſt alicui,non odioſus habetur: ſubiungitur tamẽ,quod caſus procedit niſi oẽs offenderint,quia tunc neceſſario refertur ad offendentes, vt diſpoſitio aliquid operetur,& facit l.ſecunda,in fin. ff.de adim. lega.idem tenuit Ant.Corſet.in d. tract.de priuileg. pac.nu.27.
23 et nu.11.dicit, quod per † reintegrationem amicitiæ inter teſtatorem,& legatarium inducitur redintegratio legati, quod extinxerat ſuperueniens inimicitia per tex.in l.quod ſi iterum.ff.de adim.lega. & nos de hoc infra in concluſione,reuocatio legati.

24 Octauò probatur per inſtrm, † in quo apparet factũ fuiſſe pactum ſuper, vel de inimicitijs ſibi illatis, nam perinde illa verba ſonant,ac ſi dictũ fuiſſet,pacem fecerunt,& concordiam.ita Bal.& Ang.& illos referendo ſequitur Alex.in d.l.1.nu.2. ff.de pact.qđ dicit eſſe valde not.& ibid.hoc idem not.Caſt. nu.2. eã rationem reddens de hoc dicto,videlicet, quia in tali pacto dicitur ineſſe actus pacis,& cõcordię:ideo quando dicit inſtrm, talis fecit pactum cum tali de iniuria ſibi illata, licet non diceret pacem, cenſeretur remiſſa iniuria, & facta pax, & ꝓdeſſet illud inſtrumentum ad releuationem pœnæ, ſi ſtatutum diceret,quod habenti pacem diminuatur certa pena.

25 Nonò probatur pax † per confeſſionem factam ſacerdoti in foro pœnitentiæ,Alex.ad Bar. in d.§.iniuriarum,Iul.Clar.in fi.q.58.verſ.ſed in propoſito quæro.Io.Fab.in d.§.fi.vbi etiam Ang.Bal.in c.1.§.iniuria punitur,nu.7.in tit.de pace iuram.firm.& Gul.de Cun.inter conſ.crim.lib.1.conſ.8.per totum.

26 Limita, vt iſtud procedat,quoad probationẽ † remiſſionis rancoris, & pacis animæ, non aũt quoad actionẽ damni, & intereſſe, qñ quilibet bonus Chriſtianus tenetur ſtatim rancorem remittere,& vindictã:non aũt ſatisfactionem iniuriarũ,quoad intereſſe,aliàs nullus bonus Chriſtianus agere poſſet iniuriarũ,ꝙ eſſet abſonum & iniquũ prout dicit Io.Fab.
* in d.§.fi. Inſtit.de iniur.& hanc dicit * cõem opinionem Alex.in l.ſi tibi decem.§.quadam,num.1. ff.de
* pact.vbi etiam Bar.& * cõiter ſcrib.& idem Bar. in l. non ſolum.§.1.ff.de iniur.idem voluit Ant.de Butr. et Imo.in ca. de his.de accuſat. Dida.lib.2.reſolut.c. 10.poſt nu.6. verſ.3.vt conſtat. Conrad.in pract.fol. 411.nu.32.Aug.ad Ang.de Maleſ. in verb. cõparent & produxerunt inſtrumentum pacis,nu.27.Iul.Clar.
* d.q.58. verſ. eo. & hanc * communem opinionem etiam dixit Aldobr.in d.§.fi.Inſtit. de iniur.

27 Contrarium † ſenſit Cyn.in l.2.ff.ad Syllan.& Io. And.in addit.ad Spec.in tit.de inſtrum. edit.§. nunc vero aliqua.in addit.incip. per hoc videtur.

28 Concorda,† vt 1.opinio procedat,qñ cõfitens peccata ſua dixiſſet ſimpliciter ſacerdoti, remitto Titio omnem iniuriam,ſecunda vero,quando dixiſſet, facio plenam remiſſionem Titio. ita intelligit eã Alc. in d.§. quadam. qui dicit fuiſſe etiam de mente Bal. in d.c.1.§.iniuria,de pace iur. fir. & in l.nõ ſolum.§. iniuriarum.ff.de iniur.& Rom.in d.l.2.ad Sillan.

29 Vel ſecundo † cõcorda diſtinguẽdo, aut facta eſt remiſſio plena in foro iudiciali,qa potuit Præsbyter pro alio acquirere,vt in l.1.§.ius publicũ,& quod ibi Bar.ff.de iuſt.& iu.aut tñ rancor eſt remiſſus, et tũc actio iniuriarum,quæ datur ad pœnam, et intereſſe, non dicitur remiſſa, aut dubitamus, et tunc dicitur, quòd in dubio ſufficiat,quod alterum dimittat̃.ita diſtinguentem Bal.in d.l.nõ ſolũ.§.iniuriarum refert, et ſequitur Alex.ibid.ad Bar.et hunc tertium caſum cõprobauit in d.l.ſi tibi decẽ.§.quadã.dũ concludit, quòd in dubio debet fieri interpretatio contra iniuriantem

ſiantem, qui ſe fundat ex verbis ambiguis per l.vete-
rib.ff.de pact. & c. in præſentia, de probat. & hæc di-
ſtinctio conuenit cum illa, quã tradit Iaſ.in d.§.quæ-
dam,vbi diſtinguit, aut quis remittit rancorẽ animi,
ſeu cordis tãtùm , & non intelligitur remiſiſſe actio-
nem iniuriarum,vel ſatisfactionem.l.ſi domus.ff.de
ſeruit.vrb.præd. aut remittit plenè in præſentia ſacer
dotis,& tunc cẽſetur remiſiſſe nedum rancorem , ſed
30 etiam actionem,& tali caſu poteſt † ſacerdos acqui-
rere abſenti tanquam perſona publica.l.1.§. publicũ
ius,& ibi not. Bart.ff. de iuſt. & iur. c. quamquam de
vſu.in 6.c.ius publicum.diſt.1.aut ſumus in dubio, &
tunc ſolùm odium,& rancor cenſetur remiſſus , non
autem actio , vel ſatisfactio , & ita etiam tenet Abb.
in c.1.col.fi. verſ.vlt.ſuper tex.de iniur.

Amplia limit.vt non ſolùm procedat, quando re-
31 miſſio fuiſſet facta coram ſacerdote. ſed † etiã ſi fiat
pax publicè : nam per talem pacem cenſetur remiſ-
ſus tantùm rancor, & vindicta, non autem intereſſe
pecuniarium reſpectu damnorum, & expẽſarum.ita
dixit Didac.variar.reſolut.lib.2.c.10.nu.6.verſ.4.eo.
vbi hanc *communem opinionem dicit. Plaz. lib.1.
delictorum.c.6.nu.40.& ita intelligere,& ſequi * cõ-
muniter ſcribentes poſt gl.in d.§.fin.in ver.non reuo
cauerit,teſtatur Io.de Amicis conſ.88.num.14. & ita
poterit intelligi dictum Ang.in d.§.fi.nu.2.in fi.dum
32 notat gl.& ex illa colligit,quod ſiue † ſponte,& pro-
prio motu,ſiue coactè,& cauſatiuè,vt mortis cogita
tione quis iniuriam remiſerit , vt Deus miſereatur ſi-
bi,quòd licet poſteà reconualeſcat , & ſic ceſſet cau-
ſa timoris,non tamen renaſcitur actio iniuriarũ,quo
ad vindictam,quę propter ſalutem æternam remitiẽ-
33 da ſtatim eſt,& offendenti † indulgendum eſt.de pę-
nit.diſt.5.c.vlt.& nobis non eſt licitum aliquem ha-
bere odio.c.cum in leg.23.q.4. ex quo odium , & ira-
34 cundra † longa ſunt pec.mort.c.vnũ oratiũ.§.crimi-
nis.diſt.25.ſecus autẽ,quo ad dãna, quorũ refectionẽ
licet petere,& conſequi, quia ex præcepto Euangeli-
co non tenetur quis remittere niſi rancorẽ,& odium,
non aũt actionem iniuriarum,& ſatisfactionẽ ſuam
c.ſi illic 23.q.4.c.ſi quis contriſtatus,cũ gl.diſt.90. gl.
pe.in c.1.de maled. imò benefacit , qui demiſſo ran-
core agit iniuriarũ puniendo dèlinquentem. c.& qui
emẽdat.diſt. 45. & nemo tenetur reijcere rancorem ,
vel potius zelum illum bonũ peruenientem ex ira ,
qua appetimus per iudicẽ delicta coercen.c.ſi is,qui.
c.eſt iniuſta.c.diſplicet 23.q.4.Sylueſt.in verb. chari-
tas.q.4.Nauar.in Manna.c.14. nu. 25. vbi dicit mul-
tominus nõ teneri condonare actionẽ,& ſatisfactio-
nẽ iniuriæ,quæ in iudicio peti poteſt,iux.gl.in d. c. ſi
quis contriſtatus , & hoc intellige , quando aliter
ex verbis poſitis in inſtr̃o pacis non appareret,ſed eſ-
ſet facta pax ſimpliciter,vt ſup.cita.dd.loquuntur.

Decimò probatur pax, vel potius præſumitur , qũ
35 offenſus † recepit ſatisfactionem pro offenſa : nam
quemadmodum omnis obligatio tollitur ſolutione
illius,quod debetur.Inſt.quib.mod.toll.oblig.in prin
36 cip. cum ſimilib.ita ſatisfactione † illius, qui iniuriã
inferebat præſumitur,ſublata omnis mala voluntas,
ex offenſione,& iniuria proueniẽs.ita reſpõdit . Vlp.
in l.ſed ſi vnius,in §.ſi ante iudicem. ff. de iniur. Qui
enim inquit.I.C.accepit ſatisfactionem , iniuriã ſuã
remiſit. & in hanc ſententiam videtur fuiſſe reſpon-
ſum à Paulo in l.ſi pupillus alterum. ff. de adminiſtr.
tut.hoc idem ſentit Hieron. Butigel.in l.lecta, nu.42.
ff.ſi cer.per.& Hippol. Rim.in l.ſi vnus. §. pactus , ne
peteret.nu.348.verſ.hinc.ff. de pact.

37 Addetu , quòd ſi quis † oſtendat , vel probet ſe ſa-
tisfeciſſe pro damnis, vel reſtituiſſe rem ablatam, vel
ſolniſſe pęnam pecuniariã,in qua fuerat condemna-
tus aduerſus partem,& ſic licet pars acceperit ſatisfa-
ctionem , vt ſup. quoad intereſſe, quod nihilominus
talis ſatisfactio non prodeſt volenti impetrare gra-
tiam pro pęna corporali,vigore ſtatuti mitius punię-
tis , vel in totum remittentis pęnam habenti pacẽm
ab offenſo , quia vltrà talem ſatisfactionem requiri-
tur remiſſio ipſius partis præcisè, & ita deciſum fuiſ-
ſe per Senat. Med.teſtaẽ. Iul. Cla.d.q.58.verſ.ad.adde.
quòd ẽt in facti contingentia in quodã Nicolao For
becano , qui fuerat pro homicidio condemnatus ad
triremes per triennium, & in ſcutis 50.verſus partem
cũ in approbatione gratiæ triremium produxiſſet in-
ſtrumentũ ſolutionis ſcut. 50. factæ parti ipſius inter-
fecti,fuit reiecta gratia , & opus fuit illi habere ab eo
plenã pacem, & remiſſionem, qua fuit deindè gratia
approbata,& idẽ Clar.ſubiungit idem eſſe in illo,qui
38 non fuit † principalis ad homicidium committẽdũ;
ſed tanquam de ſimplici auxilio condemnatus in pę
nam pecuniariam : nam non poterit frui tali ſtatuto
gratioſo,circa illam pęnam pecuniariam,niſi habue
rit pacem, & remiſſionem à parte,quod nota : nã ali-
quando in facto occurrunt,et ipſum Iul.Clar.dum ſi-
milia eueniũt adeas:nã quid. tum in iure , tũ in facto
ex cõſuetudine ſeruandũ ſit,magiſtraliter enarrat.

CONCLVSIO MCLXII.

ARGVMENTVM.

Pax ex quibus rupta probetur.

SVMMARIVM.

1 *Pacem rumpere crimen grauiſſimum eſt.*
2 *Pacem rumpens contra Dei præcepta committit.*
3 *Pax non præſumitur rupta.*
4 *Pax in dubio iudicanda eſt perpetua,non temporalis.*
5 *Pax eſt finis diſcordiæ perpetuo duraturus.*
6 *Pacem rumpens ex noua cauſa non incurrit in pœnam.*
7 *Promiſſio quælibet habet in ſe clauſulam, Rebus ſic ſtantibus, & aliquo de nouo non ſuperueniente.*
8 *Renunciatio etiam cum iuramento iuris, quod habet, vel habere ſperat in tali re , intelligitur ex cauſa de præterito.*
9 *Pax ad euitandam pęnam , ex noua cauſa ſemper rupta præſumitur.*
10 *Offendens poſt factam pacem ex noua cauſa offendere præſumitur.*
11 *Interpretatio benignior in pœnalibus eſt facienda.*
12 *Interpretatio facienda eſt, vt delictum euitetur.*
13 *Pacem rũpens ex noua cauſa etiam leui,et friuola,non incurrit in pęnam.*
14 *Pęnam,vt quis incurrat ob factam pacẽ, dolus requirit.*
15 *Dolus non præſumitur.*
16 *Cauſa quælibet etiam leuiſſima, & iniuſta excuſat à dolo.*
17 *Cauſam iniuſtam frangendæ pacis,ſe habere cognoſcens, & nihilominus in illa perſeuerans , dicitur eſſe in dolo manifeſto.*
18 *Pacem rumpens ex cauſa iniuſta,non euitat pęnam ſtatutariam,vel legalem,ſed conuentionalem tantum. Decl. niſi ſtatutum exigeret dolum tantum,vt ibid.nu.19.*
20 *Pacem rumpens ex cauſa affectata,non excuſatur.*
21 *Cauſa iniuſta,& rumor non excuſant in his, quæ ſunt de genere prohibitorum.*
22 *Dolus præſumitũ in his,quæ ſunt de genere prohibitorum.*
23 *Omne malum præſumitur peſſime factum, niſi probetur contrarium.*
24 *Cauſa affectata , & rumor nimis vanus , & fatuus non excuſant.*
25 *Credulitas adhoc,vt excuſet debet eſſe vehemens, & rationabilis , & habita à perſona fide digna.*
26 *Prohibita faciens ad hoc , vt teneatur debet cognoſcere illud eſſe prohibitum.*
27 *Pacem rumpens ex noua cauſa etiam incontinenti, excuſatur.*
28 *Pacẽ rũpens tã incontinenti,quàm ex interuallo,ex noua cauſa,*

cauſa,excuſatur ſolum à pœna conuentionali,non autē à pœna,quæ venit applicanda fiſco.

29 Offendentes ſe adinuicem non puniuntur quoad intereſſe partis,ſed criminaliter tantum.

30 Pacem rumpens etiam iuramento firmatam ex noua cauſa pęnam non incurrit.

31 Pactum,& conuentio iurata, cenſentur habere illā clauſulam,rebus ſic ſtantibus.

32 Pacē rumpens ex noua cauſa etiam falſa excuſatur. Decl. procedere,ſi iuſta credulitate inductus fuit, vt ibi,n.34.

33 Pax ad hoc,vt dicatur rupta,animus iniuriādi requirit.

35 Credulus nimium,& vanus non caret ſuſpicione.

36 Paci impune licet contrauenire ex noua cauſa, etiamſi in ea adſit clauſula, rato manente pacto.

37 Clauſula,rato manente pacto,operatur,quod licet contractus contraueniatur,firmus nihilominus maneat.

38 Clauſula,rato manente pacto, operatur ſolum ad commodum obſeruantis pro parte ſua contractum.

39 Clauſula,toties,quoties,operatur,quod toties, quoties contrafactum fuerit, pęna committatur.

40 Clauſula,toties, quoties, non operatur, quominus paci ex noua cauſa contrauenire liceat.

41 Offendens pluries non incidit in pęnam plusquam ſemel, niſi adſit in contractu pacis clauſula, toties, quoties.

42 Offenſus, offendentem, offendere impune poteſt,quoad pęnam conuentionalem.

43 Pacem rumpere licet ex noua cauſa, etiamſi expreſſe contrarium conuentum ſit. Et quæ ſit ratio. ibid.nu.44.

45 Statutum excludens interpretationem extrinſecam intelligitur excludere tantummodo leuem, & friuolam.

46 Argumentum de pacto ad ſtatutum, & è contra valet.

47 Offenſa leuis,& friuola non facit rumpere pacem,& n.50.

48 Verba non debent eſſe fruſtra appoſita, & ſine effectu operandi.

49 Verba debent operari,ſecundum naturam contractus, & rei in contractu deducta.

51 Pacem rumpens ex noua cauſa non punitur, etiāſi Princeps ſtatutum,vel lex decernerent, nouam cauſam allegari non poſſe.

52 Decretum,quod noua cauſa non poſſit allegari, intelligitur de leui,& friuola.

53 Decretum tollens defenſionem non valet.

54 Defenſio eſt de iure naturali.

55 Princeps defenſionem tollere non poteſt.

56 Decretum ne ex noua cauſa poſſit pax rumpi,interpretatur,quomodo ſit intelligendum.ibid.& nu.57.

58 Decretum ne noua cauſa poſſit allegari,non comprehendit cauſam certam,& claram, & quando offenſus offendiſſet incontinenti.& nu.61.

59 Offenſio ex interuallo non dicitur defenſio naturalis, ſed vindicta.

60 Decretum,ne ex noua cauſa pax rumpatur,non extenditur, quando quis offenſus reoffendit.

62 Pacem fregerit quis ex noua,vel veteri cauſa, ipſius iuramento probatur.Contra.nu.63.Concil.nu. 64.

65 Noua cauſa, vt præſumatur debet prius conſtare de facto,ex quo oriatur dubitatio circa nouam cauſam.

66 Pax rupta dicatur ex noua cā,necne,ſtat iudicis arbitrio.

67 Cauſa noua rumpendæ pacis quæ dicantur.

68 Calor ſimplex iracūdiæ nō excuſat, niſi iuſta cā precedat.

69 Dolum qualibet leuis cauſa excludit.

70 Cauſa qualibet leuis ſufficit ad euitandam pęnam pacis ruptæ.

71 Nouam ruptæ pacis cauſam,non ſolum plenè,ſed & ſemiplenè, & præſumptiuè ſufficit probare.

72 Noua cauſa per vnum teſtem probatur.

73 Noua cauſa pacis ruptæ probatur per famam.

74 Tregua ob nouam cauſam non dicitur rupta.Contr. nu. 75.Concil.colligitur ex dictis ibid.nu. 77.

76 Proditionem licet mihi facias, non tamen debeo aliquid contra te moliri,cum tibi fidem promiſerim.

77 Iura loquentia de frangente pacem habēt etiam locum in frangente treguam.

78 Pacem rumpens etiam ex leui,& friuola cauſa, dummodo ex ea offenſus ad iram prouocari potuerit,non incurrit in pęnam. Contrarium.ibid.nu.79.Concil.nu.81.

80 Promittens non offendere, ſi offenderit etiam in minimo, contrafacit promiſſioni.

82 Animus; & voluntas diſtinguunt maleficia. & nu.124.

83 Offenſa maxima,dummodo non adſit animus vlciſcendi, non rumpit pacem.

84 Rapiens filiam illius,cū quo pacem fecerat,non ob iniuriā, ſed propter ardorē amoris,non dicitur paci cōtrauenire.

85 Offenſa, etiam minima, iniuriandi animo commiſſa pro magna reputatur.

86 Vrtans aliquem, vt eum proijceret in flumen,grauiter offendere dicitur.

87 Impulſio dicitur leuis offenſa.

88 Pax ex qua cauſa poſſit dici rupta,necne,iudicis arbitrio relinquitur.

89 Pacem rumpens ex noua cauſa etiam minima, nō incidit in pœnam, etiam ſi in inſtrumento pacis adſint verba generalia, & pregnantia.

90 Interpretatio ſtricte facienda eſt,vbi de pace rupta agitur.

91 Verba vniuerſalia,etiam negatiua,non ſunt indirecte intelligenda.

92 Verbum nullum eſt adeo vniuerſale, quod conſideratis circūſtantijs non debeat reſtringi,& ciuiliter interpretari.

93 Diſpoſitio nulla tam generalis eſt, quæ nō recipiat limitationem.Contra.ibid.nu.94.Concil.nu. 100.

95 Promiſſioni de non offendendo,etiam ſimpliciter factę, contrauenitur offendendo etiam in minimo.

96 Verbū,quoquomodo,importat omnes modos excogitabiles.

97 Verbum,quomodolibet,importat modum realem,perſonalem,directum, & indirectum.

98 Prohibitus alienare bona, ſub priuatione hereditatis, ſi minimam rem alienauerit, hereditate priuatur.

99 Pax etiam per leuem offenſam rumpitur.

101 Pax,quando facta eſt ſuper leuibus offenſionibus,per leues etiam offenſiones rumpitur.

102 Relatum,in referente continetur,cū omnibus qualitatib.

103 Pax rumpitur ex eadem cauſa, ex qua preceſſit.

104 Pax rumpi poteſt contra comprehenſos in pace antequā ratificauerint.& nu.109.Contr.nu.108 Concil.n.110.

105 Stipulatio,mihi ab altero facta,non mihi acquiritur,antequam ratificauerim.

106 Contractus ad hoc,vt perfectus dicatur, vtriuſq; partis conſenſus requiritur.

107 Contractus non poteſt operari, antequam contrahentes ratificauerint.

111 Ratificatio pacis debet fieri re integra, alioquin ſequuta offenſione non retrahitur in præiudicium tertij.

112 Notarius pro altero acceptans,ipſi non acquirit ratificatione non ſequuta.

113 Ratificatio,quando dicatur fieri re integra,& in tempore habili,remiſſiue.

114 Impubes ratificare non poteſt,niſi per ſuum tutorem.

115 Ratificatio pacis præſumitur, ſi in ea comprehenſi ſciuerint, & non contradixerint.

116 Ratificatio fit re,verbis,& tacito conſenſu.

117 Ratificatio pacis non requiritur, quando adeſt conſuetudo,quod pax valeat, etiamſi non ratificetur.

118 Offendens minantem ſibi, pacem fregiſſe non dicitur.

119 Pax,vel potius cautio de non offendendo,non dicitur rupta,etiamſi tractatum ſit de aliquem occidendo.

120 Paci,an ſit contrauentum, ex verbis inſtrumenti ipſius pacis colligitur.

121 Pax quibus caſibus dicatur rupta,remiſſiue.

122 Dolus,& animus vlciſcendi requiruntur,ad hoc vt quis pacis ruptæ pœna teneatur.

123 Pacis ruptæ crimen dicitur de atrocibus delictis, & grauiter puniendum eſt.

124 Offendiſſe,quis non dr̄,niſi animo offendendi offendat.

125 Voluntas, & animus offendendi attenduntur in delictis.

126 Dolo non probato, ſiue iuſtis,ſiue iniuſtis rationib. quis adductus fuerit ad delinquendū,ſtatim eſt abſoluendus.

Dolo

Digitized by Google

127 Dolo ceſſante, teſtis falſus nulla pœna punitur.
128 Dolo ceſſante ceſſat etiam pœna homicidij.
129 Proijciens lapidē contra canē à quo morderi timebat, & hominē illac tranſeuntem occidens, non eſt puniendus.
130 Bannitos ac rebelles in domo, in qua erant etiam ipſi, in ſcijs, non banniti, concremantes non tenentur.
131 Principalis agentis intentio, & quod principaliter agitur, attendi debet.
132 Rapiens filiam, vel adulterans vxorē illius cum quo pacem habebat libidinis cauſa, non dicitur pacē rumpere.
133 Pax non rumpitur propter offenſam, ex alia cauſa prouenientem, quam vt pax rumpatur.

1 Quoniam rumpere pacē, & illi inſtare † crimen grauiſſimum eſt, vt habet c.1. de pace tenen. & eius violat. in c.1. de tregua, & pace, & c.1. §.1. de pace ten. inter ſubd. in vſib.
2 feud. imò contra † Dei præceptū cōmittit, qui ab illa diſcedit: dilige. n. proximū tuū ſicut te ipſum dicit Dñs. ideo ad euitandam delicti præſumptionē, iuxta
3 l. meritò. ff. pro ſocio, in dubio † pax rupta non præſumetur, ſed adhuc integra & firma iudicanda erit. ita Vulp. cōſ.2. nu.24. & Cor. cōſ.40. lib.2. Dec cōſ.406. nu.7. & Bal. in l. ſi prædiū. C. de ædil. edi. & Rom. cōſ.
4 183. in caſu propoſito in fi. & in dubio † pax ppetua pronuncianda eſt non autē temporalis, vt voluit Iaſ. in l. cū proponas. C. de pac. nu.6. dū dixit definiendo
5 pacē, φ pax † eſt finis diſcordiæ perpetuo duraturus. ſi autē de pace rupta dubitari contigerit ſcito, quod indubitata eſt DD. ſententia, pacem non ideo rumpi
6 ad pœnam incurrendam fractę pacis, ſi † ex nunc ſuperueniente cauſa rumpatur, ita decidit Bar. in l. aut facta. §. cā. nu.1. circa fi. ff. de pœn. Bal. in c.1. de pace ten. in vſib. feud. Ant. de But. & Imo. in c.2. de renun. §. Paul. de Caſtr in l. qui ſeruū, ad fi. per illū tex. ff. de verb. obl. Rom. in l. ſemel mora. nu.71. verſ.1. & c. ff. ſol. mat. vbi per multa ſimilia adducit. Dec. cōſ.531. nu.7. verſ. & iſta concl. Alex. conſ.155. nu.4. lib.4. & in conſ.19 nu 2. lib.1. & in cōſ.113. lib.2. Soc. iun. cōſ. 103. per totū, lib.3. Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in 6.q. ff. de verb. obl. Alc. in l. cū ꝓponas. C. de pact. Rom. conſ.258. in caſu propoſito, Alex. in d. l. ſemel mora, verſ. circa prędicta. ff. ſol. mat. Iaſ. in d. l. qui ſeruum. nu.2. ff. de verb. obl. Marſ. in pract. §. aggredior. nu.8. & in cōſ.26. nu.30. cōſ.83. nu.24. & melius conſ. 119. Rom. cōſ.183. per totū. Mar. in l.1. §. fi. nu.25. ff. de fideiuſ. & in rub. de fideiuſ. nu.152. & in ſing.503. Rui. cōſ.10. in fi. vol.4. Pariſ. conſ.164. nu.24. & 165. nu.26. vol.4. Cra. cōſ.164. n.6. Bal. cōſ.195. nu.4. & 5. vol.2. Cor. cōſ.167. nū.5. vol.3. & cōſ.51. col.1. vol.1.
* Herc. in tract. de caut. de nō offen. c.13. qui de * cōi teſta ē, ver. hæc proculdubio, & Moro. in tract. de fid.
* treg. & pacc. c.112. vbi * cōem dicit, & * cōem quoq; dixit Dec. cōſ.380. nu.2. Bertaz. conſ.4. nu.9. in crim. Dec. cōſ.4. nu. 22. vol.3. cū plurib. ibi alleg. Vulpel. conſ.67. nu.6. vbi hanc receptiſſimā ſentētiam dicit.

Ratio huius deciſionis eſt, quia in cōuentione pa-
7 cis, ſicut in alia qualibet promiſſione ſemp † intelligitur ineſſe illa clauſula, rebus ſic ſtātibus, & aliquo de nouo nō ſuperueniente. c. cum inter. de renunc. c. quemadmodū. de iureiu. & in c. clericus. co. tit. l. ſi. ff. qui ſatiſd. cog. l. ſi. C. de nō nu. pec. l. ſi. ff. ad municip. Rom. cōſ.183. nu.1. verſ.3. licet. vbi plura ad hoc adducit. facit tex. in l. ſi vnq. C. de reuoc. dona. & tex. in l. cū acutiſſimi. C. de fideicommiſ. & in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pup. & ſuadet pulchrū dictū Barſ. in l. vxor. §. diuus. ff. de adult. vbi dixit, φ ſi aliquis re-
8 nunciauerit, † etiā cum iureiuri; φ habet, & habere ſperat in tali re, φ talis renunciatio intelligitur, φ habere ſperat ex cauſa de præterito, non autem ex cauſa de futuro nouiter ſuperueniente, & ideo nō obſtante tali renunciatione poterit petere ius nouiter ſibi ſuperueniens in dicta re, & idem replicauit in d. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obli. & in l. poſt emācipationem. §.1. nu.3. ff. de lib. leg. & in l. qui cū tutorib. ff. de tranſac. nu.1. Marſ. in l.1. §. fi. in 78. & 9. col. ff. de quæſtio. & in terminis Hercu. vbi ſup. d. c.13. nu.
* 3. verſic. hæc proculdubio eſt * communis & magis
* * communis opinio. & Pariſ. conſ.165. nu. 28. vol.4.
9 nota, quod ad pœnam euitandam noua cauſa † ſemp in dubio præſumit, ita Bero. conſ.198. nu.19. vol.3. per ea, quæ voluit Bart. in d. l. aut facta. §. cauſa. ff. de pœ. & Alex. in d. conſ.115. col.4. & in d. l. ſemel mora. ff. ſol. matr. & in l. ſi qs mihi bona. §. ſed quid col.
10 3. ff. de acq. hæred. & ideo ille, qui poſt factam † pace offendit, præſumendus eſt, φ offenderit non ob cauſam antiquam, ſed ex noua, & ſuperueniēti cauſa, quia
11 hoc eſt benignitatis, & cū ſimus † in pœnalibus hæc interpretatio eſt facienda. c. in pœnis. de reg. iu. in 6. l. ſi de interpretatio. ff. de pę. & idē Bero. cōſ.206. nu.8. eo. vol.3. & Imo. in d. l. qui ſeruum. ff. de verb obl. vbi Ale. qui in d. l. ſemel, dicit hoc eſſe æquius, & verius idē tenuit Rui. cōſ.10. vol.2. Moro. d. trac. de fid. treg. & pacc. c.113. nu.3. Bal. in l. ſi prædiū. C. de ædil. edi. Alex. conſ.19. col.2. lib.1. & conſ.110. lib.4. Dec. cōſ 406. & 531. Doct. in l. cum proponas. C. de pact. Grat. conſ.73. nu.19. lib.2. Pariſ. d. conſ.165. col. fi. lib.4. & conſ.168. colum. fi. eo. lib. Marſ. in rub. de fideiuſ. nu. 151. & in conſ.119. & in pract. §. aggredior, num.85. & in l.1. §. fin. de quæſt. Socin. iun. conſ.103. lib.2. &
* hanc * communem opinionem dicit Vulp. conſ.3. num.14. id voluit Hercul. in d. tract. de non offend. cap.13. nu.7. & Bertaz. conſ.4. num.9. & in conſ.147.
* nu.23. dicit quod ferè * omnes ita tenent, & ita in terminis conſuluit Ruin. conſ.10. num.12. vol.4. ea ra-
12 tione ductus, quia ſcilicet capienda † eſt illa interpretatio, per quam euitetur delictum, iuxta l. merito. ff. pro ſocio, & probatur ex not. per Bar. & Doct. in l. nō ſolū. §. ſed vt probari. ff. de no. ope. nun. Et tanto magis noua cā præſumit, ſi actus nouæ offenſæ non correſpondeat, nec conueniat qualitati antiquę offenſe: ſed nouæ, prout ita animaduertit Bal. in l. ſi prædiū, col. fi. C. de ædil. edic. & ſequitur Alex. in d. l. ſemel mora. poſt Rom. ibi. ff. ſol. matr. & in d. l. qui ſeruum, per Doct. ff. de verb. ob. Rui. conſ.46. ſupius, col.3. n. 8. vol.1. Pariſ. cōſ.265. nu.26. vol.4. & cōſ.164. eo. vol.

Amplia cōcluſionem, vt procedat etiam ſi noua
13 cauſa allegata, & ſuperueniens † non eſſet iuſta eā pace tum pendi, ſed leuis, friuola. Moro. vbi ſupra, in c.123. nu.1. & Hercul. in d. c.13. nu.15. Alex. in conſ. 119. vol.1. & conſ.114. vol.4. Bal. conſ.195. vol.2. vbi exēplificat in rixa, & ioco Alex. & Iaſ. in l. qui ſeruū ff. de verb. oblig. Marſ. ſing.503. Soc. iun. conſ.103. n. 9. & ſeq. lib.3. Cur. iun. conſ.19. col.1. & conſ.34. n.8. Io. de Ana. conſ.27. nu.36. Dec. conſ.331. Guid. Pap. deciſ.301. Crau. conſ.233. Grat. cōſ.114. lib.1. Tiraq. de pœn. cauſa 43. & latè per Gabr. de maleſi. concluſ. 8. & ratio huius ampliationis ea eſſe poteſt, quia ad incurrendam pœnam propter fractionē pacis requi-
14 ritur † dolus, ita Alex. conſ.115. viſo themate, col.4. num.15. vol.4. & conſ.119. num.2. lib.2. & Bero. cōſ. 196. num.121. & conſ.198. num.9. volum.3. Bertaz. conſ.4. num.7. & 13. in crim. & Hercul. in c.34. num.
15 8. & dolus † non præſumitur, l. dolum. C. de dolo, l. quotics. §. qui dolo. ff. de probat. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milit. & cum ſimilib. Sed bene quælibet
16 † cauſa etiā leuis, & leuiſſima, & ſiue iuſta, ſiue iniuſta excuſat à dolo, l. igitur. ff. de libe. cauſ. Ale. d. cōſ. 199. col.2. lib.2. & conſ.277. col.2. lib. eo. Iaſ. conſil. 179. lib.2. & conſ.130. colum.2. eo. lib.2. Rom. conſ. 573. Alex. in l. ſi quis mihi. col. fi. ff. de acq. hære. Dec. conſ.507. & in conſ.531. & Alex. in l. ſemel mora. ff. ſolut. matr. Bero. d. conſ.198. num.9. & Bertaz. conſ. 4. nu.7. Venaſ. in conſ.27. & in conſ.84. nu.5. vbi dicit
* cit hanc eſſe * communem opinionem, & lauſianè habetur apud Gabr. d. concluſ.8. de maleſi.

dixit Hercul.d.c.18.nu.8.per l.à Titio.ff. de condi.& demon.Marſ.in ſing.503.Iaſ.d.l. qui ſeruū. ff.de ver. obli.Dec.& Cagn.in l.qui cū alio.ff. de reg. iur.aliàs
35 diceretur nimis † credulus,& nō careret ſuſpicione, cum vanus eſſe non debeat de facili credendus l.1.§. 1.ff.de eo,per quem fac.erit.

Quintò amplia etiam ſi in contractu pacis fuiſſet
36 appoſita clauſula, rato † manente pacto, quæ ſolet
37 operari,quòd † licet contraueniatur, contractus tū firmus manet,quia illa non obſtante ob nouam cauſam,vel offenſionis,vel alterius prouenientis à nouā cauſam dante,& prius pacē rumpente,poterit offenſus, vel aliam nouam cauſam habens impune cōtra ctui pacis contrauenire.Hercul.in d. tract.c.18.nu.5. Alex.in d.l.ſemel mora, ff.ſol. matr. & in conſ. 115. col.2.lib.4.& conſ.32.lib.2.in fi. Anch.cōſ.141.col. 1.Fel.in c.3.in fi.de iureiu.Ripa in repet.l.fi.q.33.C. de reuoc.donat.Pariſ.in d.conſ.165.nu.25.vol.4.Sal. & Caſtr.in l.qui fidē.ff.de tranſac.& idē Sal. Caſtr.& Bal.in d.l.qui ſeruū.ff.de verb.obli. & ratio eſt, quia
38 iſta clauſula † ſolum operatur ad commodum obſeruantis pro parte ſua contractū, non aūt ad commodum nō obſeruantis,cui non debēt ſeruari promiſſa, ita Alex.in d.conſ.165.nu.25.& Hercu. in d.c.18.nu. 5.Iaſ.in d.l.cum proponas,col.fi. C.de pact. & Marſ. ſing.347.& colligitur ex glo.in d.l.qui fidem. facit.l. quæro.§.inter locatorē.ff.loca. & quod ibi not.Bar.

Sextò amplia, vt idē ſit ſi appoſita fuerit clauſula
39 toties,quoties,quæ operatur, † q pœna toties committatur,quoties cōtra factū fuerit.l. ſi duo.§.1. ff.de arb.quia illa non obſtante, primus offenſus, vel aliā cauſam nouam habens, poterit impunè pacis cōtra-
40 ctum † non ſeruare.ita Hercula. vbi ſupra num.6.& Bal.Sali.& Pau.Caſt.cū DD.l.qui fidē.ff.de tranſac. & in l.qui ſeruum. ff.de verb.obl. Alex.in d.cōſ.115. * nu.9.vol.4.vbi dicit hanc veriorem,& magis* cōem opinionē contra Imo.contrariū ſentientem. idē voluit Pariſ.vbi ſupra in clauſula, rato manente pacto. & hoc pacto Alex. vbi ſupra interpretatē & explicat intentionē Io. And.in addit. ad Spec.in tit. de treug. & pace.in rub.ad fi.dū voluit,q pœna adiecta in promiſſione pacis ſeruandæ nō committatur, niſi ſemel per primam offenſam,niſi ſit adiecta clauſula,q pœna committatur toties, quoties contrauentū fuerit: nā dicit,quod intentio Io. And.ibi eſt,quod ſi ille, q
41 offendit,offenderet iterū,† non incidat in pœnā pluſquam ſemel, niſi ſit adiecta clauſula, q toties pœna committatur,quoties fuerit contrafactū,non autem vult Io.And. q ſi primus offenſus offendat eum, qui poſt pacem ipſum offendit,incidat ſecūdo offendēs in pœnam,quia hoc eſſet contra l.cū proponas.C.de * pactis.& l. qui fidē. ff.de tranſa. & contra * cōes ſen-
42 tentias DD.q offenſus † offendentem offendere impunè poſſit,quoad pœnam conuentionalem,de qui bus per Port.cōſ.71.nu.15.& Benin. deciſ.65.nu.2. & nos ſupra in prin.concluſ.

Septimò amplia,etiam ſi in inſtro pacis fuerit cōuentum pacto expreſſo, quod per comprehenſos in
43 pace, non poſſit allegari noua cā,nā † nihilominus poterit offenſus primus impunè ēt ob nouā cauſam offendentem offendere,ita Hercu. vbi ſupra,c.13.nu. 5.Bertaz.conſ.147.nu.24.& Bero. conſ.198.num.16.
44 vol.3.ea ratione,† quia contrahentes cenſentur tantummodo cogitaſſe de excluſione,& non allegatione cauſæ leuis, vel friuolæ, autem grauis,& veræ,vt * in ſimili de ſtatuto dicunt * cōiter DD.vbi præcipuè Bar.in l.oēs populi.ff.de iuſt. & iur.vbi decidunt, qđ
45 ſtatutū † excludens interpretationē extrinſecam, intelligitur excludere tātummodo leuē & finalem, &
46 valet † argū de pacto ad ſtatutum,& ècontra.l.fi.C. de fideiuſſ.Euerar.in epit.l. co.39.à Pacto ad legem. ita Herculan. vbi ſupra argumentatus eſt, & Bertaz.
47 ibidem: ſed de hoc valde dubito, quia cum † leuis, & friuola offenſa non facit rumpere pacem,vt infra dicam: non poſſunt præſumi ſenſiſſe de illo,quod ēt ſi accidiſſet,non obſtitiſſet contractui pacis,aliàs ver-
48 ba fuiſſent fruſtra appoſita, & ſine † effectu operandi contra Bal.in rubr.C.de contrahen.empt. in q.q.l. ſi quando.ff.de leg.1.& ca.ſi Papa, de priuileg.lib.6.
49 quia verba † debent operari ſecundū naturā contractus,& ſecundum naturam rei deductæ in contractū per l.ſi ſtipulatus.ff.de verb.oblig.Imo.in c.ex literis, de iu.pat.Soc.cōſ.47.col.3.verſ. præterea magis. vol. 1.Pariſ.conſ.165 nu.20.vol.4.in terminis loquēs, ſed ſecundū naturam contractus,& rei deductę,leuis of-
50 fenſio,& friuola † non rumpit pacē, nec ideo habetur in conſideratione,vt infra dicā:ergo de graui verba conuentionis partiū ſunt intelligenda ideo cogita,aut ſaltem declara ampliationē eo modo,quo infra declarabimus ſequentem ampliat. eo maximè, quia auth.allegatæ à Bertaz.nōn loquuntur in termi nis conuentionis initæ inter partes de non allegādo nouam cauſam,ſed in caſu,quo ſtaret decretū principis,prohibens allegationem nouæ cauſæ, de quo modo in ſequenti ampliatione.

Octauò amplia, vt idem eſſet ſi ſuperior, & Princeps ſtatueret, atq; decernet, q ēt noua cauſa nō poſ
51 ſet allegari, quia † illo non obſtante, primus offenſus ob iſtam nouam cauſam poterit cōtractui pacis contrafacere,ita Bero.conſ.198.nu.15.vol.3.Hercul. in d.c.13.nu.5.vbi ita ſe pluries vidiſſe conſultū teſtatur.idem voluit Bertaz.conſ.4.nu.10. Qui oēs adducunt eam rationem,videlicet,quia tale decretum eſt
52 intelligendū † de cauſa leui,friuola,& dubia:nō aūt vera,et probata,aliàs eſſet decretū iniquū,et nō vale
53 ret,cū eſſet † tollere defenſionem,quæ eſt de iure na
54 turali,q Princeps facere † non poteſt,vt in Clem.paſtora.§. cæterum. de re iud.habetur plenè per Doct.
55 maximè Fely.in cap.quæ in Eccleſiarū, † de conſtit. et per Bar.Bal.et alios in l.fi.C.ſi contra ius, vel vtil. pub.Vel dic,quod tale decretum eſt intelligendū,vt
56 ſit locale,ideſt,q † nō tranſgred. ē locū,in quo decretatum eſt,vel q eſt intelligendū,in ipſis principalib. promittentibus: non aūt in comprehēſis in pace, & has declarationes animaduertit Hercul.d.c.13.nu.5. de mente multorum qui conſuluerunt ſuper Breue Leonis X.in conſtitutionib.Marchię,ad fi.& ſtat.Peruſinum,lib.3.c.112.in addit. & ſuper alio Motu proprio à Pontifice tunc temporis, quibus omnibus cauebatur,quòd in tregua,& cautione,de non offendēdo non attenderetur noua cauſa.

57 Sed ni fallor,vera † interpretatio decreti eſſet, ac iuſta intentio,vt procederet,quando eſſemus in caſu dubio, in quo de iure cōmuni præſumitur pax rupta ex noua cā,nam ſtante huiuſmodi decreto in dubio ex cauſa antiqua intelligeretur:ſed qñ pro certo cōſtat offenſionem fuiſſe factam ex cauſa noua, ac ratione noui inſultus prouenientis ab alia cauſa, quā ab antiqua,tunc nullo modo pax rupta,& pœna cōmiſſa dici poterit,& per decretum ſuperioris contrarium induci non poteſt.quia aliàs defenſio naturalis tolleretur,ita illud declarat Bero.d. conſ.198.nu.16. vol.3.& idem ſentit Bertaz.in d.conſ.4.nu.10.

Ex qua declaratione,vna cum illuſtratione poteris reſtringere ampliationem, vt videlicet procedat,
58 qñ noua cauſa † eſſet certa, & clara, & re offenſio fuiſſet facta incontinenti, & ſic ad ſui defenſionem, & tunc non comprehenditur in tali decreto, & illo non obſtante pœna non incurretur. Secus ſi ex inter-
59 uallo, nam offenſio † ex interuallo non dr defenſio naturalis,ſed vindicta.l.nullus.C. de iudæ.ca. porrò, vbi gl.2.de diuort.l.1. §.eum, qui.ff de vi & vi arma. Carrer.in pract.§.circa nu.107.de quo dic,vt ſupr. in concl.occidens ad defenſam.

Et hinc poſſemus etiam dicere,quod non obſtan-
60 te tali decreto, offenſus primus poterit † nō ſeruare

pacis conuentiones, nā in caſu, in quo pax fuit prius
rupta per alteram partem, nec ſe extendit, nec loquit
decretū; nam aliud eſt allegare ſe poſt pacem offen-
diſſe aliquē ex noua cauſa, & aliud eſt offenſum poſ
ſe offendere offendentē poſt pacē, & in effectu aliud
eſt in illo, qui fuit primus offendere, & aliud in illo,
qui offenſus offendit, quo in caſu nullū eſt dubium,
ꝙ decretum non operat, ratione, de qua ſupra, vide-
61 licet, quia ſtatutum non † comprehendit cauſam no
uā, veram, & claram, ne videat auferre defenſionem
naturalem, & hoc modo rñdit Bertaz. in conſi. 151.
nu. 11. ſuper tali decreto, & qñ nō appareret, an quis
fuiſſet motus noua, nec potius ex veteri cauſa, vel
62 magis illa, q̃ alia cauſa, ſtatur iuramento † offenden
tis, cū ſit, quod dependeat ab animo, ita Bertaz. cōſ.
4. nu. 14. per trad. per gl. & DD. in §. ſed iſtæ quidem,
Inſti. de act. Carrer. in pract. crim. in §. 2. nu. 41. & ad
propoſitum tradit Alex. conſ. 19. viſo proceſſu, col.
1. verſ. ſubſequenter. vol. 1.
63 Sed contra † eſt, quod voluit Hercul. in d. tracta. c.
13. nu. 9. verſ. partibus. vbi dixit, quod partibus aſſe-
rentibus ex noua cauſa ſe feciſſe non creditur, per l.
primam, §. vſque adeo ff. de iniur.
64 Concorda, † vt prima vera ſit concurrente aliquo
facto, ex quo pōt dubitari, ꝙ ille motus fuit ex noua
cauſa, ſecus ſi ſimpliciter dixiſſet ſe motum fuiſſe ex
noua cauſa, & illa noua cauſa non poſſet conijci ab
aliquo facto, qui occaſionē, quia non crederetur, &
ſic procederet ſecunda opinio, nā ad effectum, vt no
65 ua cauſa † præſumatur debet prius conſtare de facto,
ex quo oriatur dubitatio circa nouam cauſam, ita di
xit Hercul. in d. c. 13. num. 9. per l. arnicum. ff. de verb.
obl. & l. qui tabernarius §. in cliuo. ff. ad leg. Aqui. &
ita cenſuit Grat. conſ. 73. lib. 1. & Cephal. conſ. 4. &
Iaſ. in l. ſi qñ. C. vnde vi col. 2. Crau. conſ. 221. Dec.
conſ. 410. col. 3. Pariſ. conſ. 158. lib. 4. & Ceph. conſil.
35. nu. 9. vbi voluit, ꝙ aliter debet conſtare de noua
cauſa, quam ex ſimplici aſſertione offendentis.
66 Vel dic hoc relinqui † arbitrio iudicis, vt Hercul.
d. ca. 13. nu. 12. & dicitur noua cauſa, quæ prouenit,
67 † aut à deriſo, à verbis altercatorijs pp aliud, ab admo
nitione malè audita, iuxta not. in l. turpia. ff. de leg. 1.
aut à percuſſione, ſeu verberibus, diſcipuli, vxoris, fa-
muli, à diffamatione, mentita, vel quando aliquis de
derit cauſam mentitæ diffamando Soc. iun. cōſ. 103.
lib. 3. Mar. Mant. in cōſ. 169. item ab aſpectu, tortura
oculorum, à minis, ab aduentu cū armis, præſertim
ſine cauſa ſuſcipere defenſionem aduerſarij, à cōpli-
cis læſione, vel læſione in bonis proprijs, data ēt mo-
dica iactura: dummodo ad iracundiā quis moueat,
vt in offenſione in bonis ſcribit Alex. conſ. 115. lib.
4. prouenit item noua cauſa à computatione, à con-
uitio certatim occurrere in viam iagendo ſe, vel cu-
bito, vel pallio ita vt attenta qualitate perſonæ iuſtè
quis moueatur ad irā, vel ſi aliquis diceret alicui, vis
mihi furari, vel non vides? iuxta not. per Bart. in l. eū
qui. ff. de iniur. & Gram. deci. 57. ſimplex autē iracun
68 diæ † calor non excuſat, niſi iuſta cauſa præcedat, qa
in delictis ſimplex calor non excuſat; vt per Dec. &
Cagnol. in reg. quicquid calore iracundiæ. ff. de reg.
iur. cauſa quoque iuſta eſt timor, ꝙ ita factum eſſet.
Alex. d. conſ. 115. li. 4. Mar. ſing. 503. Alex. cōſ. 19. lib.
1. Pariſ. conſ. 165. lib. 4. & eſt iuſta cā, & excuſabilis ſi
offenſo famulo promittentis, is foras exiens interro-
ganit alterū ſtipulatorē pacis, quis nā famulū offen-
diſſet, iſq; ei non reſpondit, vel dixit, volo tibi dice-
re, ita dixit Hercu. d. c. 13. num. 11. per totum, qui has
omnes ſupraſcriptas cauſas refert, & volui illas tibi
hic tranſcribere tuo commodo conſulens.
69 Et tandem cū omnis leuis † cauſa excludat dolū
70 vt ſupra diximus, & omnis † leuis cauſa ſufficiet ad
euitandam pœnam pacis ruptæ, prout dixit idē Her-
cula. d. nu. 11. & nos ſupra in ampliat. 1.

71 Nouam autem † cauſam ſufficit probare non ſolū
plenè, ſed & non plenè, & præſumptiuè ita Alex. in
d. conſ. 115. col. fi. vol. 4. quem refert, & ſequit Herc.
72 d. c. 13. nu. 12. & per vnū † teſtem probari teſtat Mo-
rot. d. trac. c. 113. nu. 5. ad ꝙ alleg. Rui. conſ. 10. vol. 2.
& Iaſ. in d. l. qui ſeruum. ff. de verb. obli. imo ibidem
73 dicit † probari per famam, & alleg. Rom. conſ. 183.
col. fi. Pariſ. d. conſ. 165. nu. 26. & 28. vol. 4.
74 Amplia, vt idem ſit in tregua, † quæ ob nouā cau-
ſam non dicet rupta. ita Andr. Gail. in tract. de pace
publ. c. 4. in fi. Pec. Benint. deciſ. 65. nu. 4. Aret. in d. l.
qui ſeruum. ff. de verb. oblig. vbi etiam Alex. & Imo.
Bal. conſ. 195. Laudare. col. fi. vol. 2. Dec. in d. l. cum
proponas. C. de pact. Alex. in d. l. ſemel mora. ſolu.
matr. & in l. inſulam. ff. de verb. oblig. Corn. conſ. 42.
col. 2. lib. 2. & conſ. 51. lib. 1. Alex. conſ. 113. vol. 2. &
conſ. 116. & 115. vol. 4. Marſ. conſ. 9. nu. 48. & 51. &
conſ. 83. & 122. num. 10. & in pract. in d. §. aggredior.
nu. 87. & ſing. 33. Corſet. de priuileg. pac. 117 conſide
rat. & 18. quæſito. Afflict. deciſ. 206. Capella Tholoſ.
459. Tiraquel. in l. boues. §. hoc ſermone. ff. de verbo.
ſign. Pariſ. conſ. 164. & 168. vol. 4. Bar. in l. quæro. §. in
ter locatorē. ff. loca Grat. conſ. 105. vol. 1. Soc. in cōſ.
103. vol. 3. Cor. conſ. 248. Ruin. conſ. 111. vol. 2. Cra.
conſ. 264. nu. 6. Cephal. conſ. 35.
75 Contra tenuit † Vincen. in ca. 1. de treg. & pac. vbi
dicit ꝙ regula quæ habet non ſeruanti fidem, fidem
nō eſſe ſeruandam, nō procedit in tregua. Ang. Imo.
Pau. de Caſtr. Cum. Alex. in l. ſi ex legati cauſa. ff. de
verb. obl. Iaſ. in d. l. qui ſeruum. ff. eo. tit. Dec. in c. con
ſtitutis, vbi de * cōi teſtat, de reſcrip. & in d. l. cū pro-
ponas. C. de pact. Corn. conſ. 219. vol. 3. & Soc. conſi.
26. & 262. in cauſa, vol. 2. Fely. in c. 1. de treg. & pace.
Io. An. And. in addit. ad Spec. de treg. & pace. Ant. de
But. in c. 1. de iureiu. & in c. dudum, eo. tit. & poſt oēs
Moro. in d. tract. c. 117. vbi rationem adducit, videli-
76 cet, quia licet † mihi facias proditionem, non tamē
debeo aliquid contra te moliri, cum tibi fidem pro-
miſerim. 23. q. 1. c. noli. & 35. q. 5. c. quod Deo. Hanc
opinionem ſecutus eſt Corn. in conſ. 218. incip. licet
prædicti, in 2. col. vol. 2. vbi apertè dicit, ꝙ licet tre-
gua rumpatur ab vna parte, nō licet alteri rūpere im-
punè, & Imo. in d. l. qui ſeruum & in c. peruenit. de iu
reiu. dicit hanc opinionem ſeruari de cōſuetudine,
& Io. And. vbi ſupra, & præcipuè in d. c. peruenit, di-
cit, quod ita ſeruatur in Hiſpania, & Socin. in d. conſ.
262. dicit, quod Florentini, & Genuenſes in quodam
c. treguæ ſecuti ſunt hanc conſuetudinem. & Iaſ. in
conſ. 130. minime Magnifici, nu. 5. vol. 2. concludit,
quod imo iſta opinio procedit de iure.
Sed prima opinio eſt * communior prout illam
magis * communem teſtatur Andr. Gail. vbi ſupra.
nu. 40. & illā veriorem dicit Benin. d. deciſ. 65. nu. 4.
& Claud. in l. cū proponas. C. de pac. dicit, ꝙ ita vbi-
que practicat, & ſeruatur, præterq̃ in Hiſpania: imo
77 Doct. conueniunt in hoc, quod iura † loquentia de
frangente pacem; habeant etiam locū in frangente
treguā, ex diſpoſitione iuris, & opinio Vincentij ſu-
pra contraria procedat, & ſtante cōſuetudine, & ita
ſe vſu habente, & crebriorem * illam opinionem
etiam teſtatur Moro. vbi ſupra. c. 115. nu. 5.
Nonò amplia concluſionē, vt ēt procedat qñ non
eſſet quis offenſus ex aliqua noua cā, nec ex aliquo
prouocatus, ſed ēt rebus ſic ſtantibus prout ſtabant
78 tempore pacis factæ, dummodo offenſa † ſit leuis, &
friuola, ita voluit Pariſ. d. cōſ. 165. nu. 3. vol. 4. exem-
plificando inuitatione, & percuſſione cubitali, idē
conſuluit conſ. 30. Marſ. nu. 31. cum ſequ. ſuper caſu,
in quo interuenit percuſſio cum lapide ſuper veſti-
bus, ſine ſanguinis effuſione, & ad hoc multa ſimi-
lia adducit idem Bertaz. in conſ. 4. num. 15. in facto
aſportationis, & vindemiationis vuarum à fundo
vendito vel ob venditionem in litigio poſitam, &

ibidem

ibidem fretus ſupracitatis authoritatibus concludit
non eſſe curandũ de alijs opinionibus dd. in alijs ter-
minis loquentium, & in ſimilibus arguentium: in hoc
caſu idem ſupraſcriptos citando ſequitur Hercul. in
d. tracta. cap. 26. nu. 1.
79 Contrarium† ſenſit Vulpel. reſpon. 51. vbi dicit, ꝙ
Hippolit. de Marſ. in d. cõſ. 80. nimis audacter tenuit
ſupra dictã ampliationem, cũ illã nullibus, & auctori
tate non probet, & Bald. ad Marſ. ibi. allega. nõ facit
ad rumbum, quinimo. n. 6. d. cõſ. 195. Laudarc. vol. 2.
expreſsè contrarium ſentit, & etiã reſpondet ac conſ.
Pariſ. qui cum illud de percuſſione cubitali dicat ex
auctoritate Marſ. non dicitur noſtram doctrinã legi-
timè probare, cũ auctoritas Marſilij hodie penes do-
ctiores, & rationem ſcrutatores, leuis ſit, prout etiam
animaduertit Petr. à Plac. in præfa. cap. delic. & ad-
ducit etiam pro ſe quod voluit Grat. conſi. 73. vol. 2.
nu. 10. vbi de offenſione loquendo, cui non ita facile
contrauenitur, vt paci, ſicut animaduertit Hercula. d.
cap. 16. nu. 14. dicit quod promittens non offendere
80 † ſi offendit etiã in minimo offenſa verificabitur, &
tandem miratur ab omnibus non ita ſentiri, cũ expe
rientia doceat penes probos homines hodie etiã le-
uiſſimas offenſiones magnificari, & verba iniurioſa, in
ſultus, adminationes, vulnerum, homicidiorum, &
ſeditionum eſſe præambula.
81 Sed concordatem† põderando animum iniuriam
82 facientis, nam animus, & voluntas† diſtinguunt ma-
leficia. l. diuus. ff. de ſicarijs. l. illud. §. 1. ff. de iniu. l. qui
iniuria. ff. de fur. & ideo videmus quod etiã ſummus
83 † exceſſus dummodo non adſit animus vlciſcendi,
non rumpit pacem, vt in caſu raptionis, vt ſupra filię
illius cum quo quis fecit pacem, qui actus, & ſi grauis
eſt, ſi tamen nõ iniuriãdi animo illud fecerit raptor,
& ſtuprator, ſed tantum amoris, vel libidinis cauſa,
84 non dicitur paci contrauenire, † prout hanc * com-
* munem opinionem dicit Mar. Mant. conſ. 169. viſo.
colum. 3. & Alex. conſ. 123. volu. 2. & è contrario po-
85 teſt eſſe vt leuiſſima † offenſa committatur, imò etiã
vnico verbo, ſed tali intentione, & animo, vt maximè
locus ſit, vt experientia docet, & exemplum poni po
86 teſt in illo qui† vrtauit aliquem eo animo, vt proijce
87 ret eum in flumen, & licet impulſio† dicatur leuis of
fenſa, regulariter tamen intentio, & mens impellẽtis
illum aggrauat, & per hoc dicetur rupta pax. ita Her-
cula. in d. trac. c. 25. n. 10. ideo in ſapientiſſimi iudicis
88 † arbitrio remanebit conſiderata facti, & perſonarum
qualitate, ac loci conſuetudine.
Si tamen priorem opinionẽ Marſ. tenere malueris
89 illam poteris ampliare etiam ſi in pace † fuerint ex-
preſſa verba generalia, & prægnantia reſpectu cõtra-
uentionis in futurũ. videlicet non offendere, moleſta
re, inquietare, damnificare, nec offendi, moleſtari, in-
quietari, & damnificari facere quoquodocũque, qua
litercunque & ex quacunq; cauſa: quia cum ſimus in
pœnalibus, & odioſis, ſtrictè ſunt intelligẽda, & ſic in
potiori ſignificatione, vt pœna euitet, & delictum fu
giatur. vt trad. Crau. conſ. 6. nu. 126. & conſ. 8. nu. 2. &
conſ. 9. nu. 24. & in terminis pacis ruptæ ꝙ facienda
90 ſit † ſtricta interpretatio, tradit Lau. Silu. in conſ. 74.
nu. 14. poſt Bald. & Soc. per eum citatos, & quod idẽ
eueniat in diſpoſitione hominis trad. Caſt. ad propo
ſitum, conſi. 295. viſo ſupraſcripto. nu. 4. volum. 1. &
91 Crauc. conſ. 3. nu. 15. & verba † generalia, & vniuer-
ſalia etiã negatiua non ſunt indiſtinctè intelligenda,
aliter eſſet Iudaica interpretatio, ita dixit Bal. in cõſ.
92 294. ad euidentiam in ii. vol. 1. & nullum eſt † verbũ
adeo vniuerſale, vel indiſtinctum, quod ex cõſidera-
tione debitarum circumſtantiarum nõ debeat ciuili-
ter intelligi, & limitatione recipere. Old. plura ad id
citans, conſ. 148. factũ tale eſt ante ſi. 2. q. ver. ad alia
93 autem, ſicut etiam non eſt tam generalis† diſpoſitio
quæ non patiatur reſtrictionem ſecundum mentem
partium Ang. cõſ. 249. Philippus. nu. 7. verſ. pro hac
parte Crau. conſ. 3. nu. 14. & conſ. pro genero. nu. 102.
& latè per Rol. à Val. conſ. 8. nu. 33. vol. 1. & ſic cũ in
tentio partium præſumenda ſit intellexiſſe de illis
offenſionibus, quæ pacem rumpunt, accommodãda
ſunt omnia illa verba generalia ad ipſorũ mẽtem, &
ad ſic offenſiones graues quibus pax rumpitur, nõ ad
leues quibus non cõtrauenitur, vt in dicta ampliat. &
ſic in terminis conſuluit. Marſ. vbi ſupra in d. cõſ. 80.
nu. 45. & Pariſ. d. conſ. 165. num. 15. vol. 4. & idem vo-
luit Bertaz. omnia ſupracitata adducẽs in conſ. 147.
nu. 18. & conſ. 4. n. 15. cum plu. ſeq. loquens etiam de
verbis geminans.
94 Sed contra† iſtam ſubampliationẽ tenuit Grat. in
reſp. 44. nu. 11. lib. 2. vbi dicit, ꝙ per dictionẽ qualiter-
cunq; aliqua ratione, vel cauſa, vel modo, poſitã in
inſtrumento pacis, pax rupta verificatur, etiam in mi-
nimo de proprietate verborum per l. ſi ſeruum. § prę-
tor ait, & ibi Bar. ff. de acq. hære. & per glo. in cle. 1. in
ver. earum parte, de foro compe. & no. in l. cum quid.
ff. ſi cert. pet. & promiſſioni de non offendendo etiã
95 ſimpliciter factæ contrauenitur† etiam offendẽdo in
minimo, vt tradit. Bald. in l. cum ſit, de ſepul. viola.
Oldr. in cõſ. 29. de rigore iuris, & pro his, quæ adducit
Grat. faciunt ea, quæ voluit. Ang. in conſ. 287. incip.
viſo themate, col. 3. & Cæpo cõſ. 14. incip. pro decla-
96 ratione. col. 3. vbi voluerunt, quod verbum, † quoquo
97 modo, importet omnes modos excogitabiles, † & quo
modolibet importat modum realem perſonalẽ, dire
ctum & indirectum, vt dicit gl. in clem. 2. de ſent. ex
com. in verb. quomodolibet, & facit quod reſpondit
Ang. in conſ. 168. ex iſto dubio, in ſecunda quæſt. vi-
98 delicet, quod prohibitus† alienare bona ſub priuatio
ne hæreditaris, ſi minimam rem alienauerit, priuatur
tota hæreditate, & facit quod voluit Vulp. vbi ſupra
99 d. reſpon. 15. dum voluit per leuem† etiam offenſam
pacem rumpi.
100 Sed quia † Iudex ex officio arbitrabitur quæ nã ſit
leuis, vel grauis offenſa. §. atrox. Inſtit. de iniur. Herc.
d. c. 26. nu. 13. idem arbitrabitur, quæ nam iniuria cõ-
prehendatur ſub illa generalitate verborum, habita
vt ſupra conſideratione perſonarum, & facti qualita-
tis animi, & regionis cõſuetudinis, per d. tex. §. atrox.
Limita priorem opinionẽ, vt non vera ſit, nec pro
101 cedat quando† inter inimicos præceſſiſſent ſolũ le-
ues offenſiones, & pax fuiſſet facta ſuper illis leuibus
offenſionibus: nam paciſcendo, & cõponendo inter
ſe, ſi deinde etiam leuiter quis offenderit alterum, quia
tũc pax facta videtur habere relationẽ ad offenſas p̃
teritas, quæ leues fuerũt, leuis offenſio facta de nouo
etiam verificabit cõtrauentionẽ pacis, prout hanc li-
mitationẽ admittit. Pariſ. in d. conſ. 165. nu. 20. vol. 4.
ea ratione, quia ex quo pax fuit facta ꝓ offenſionibus
102 præteritis, & leuibus, relatum† debet contineri in re
ferente cũ omnibus ſuis qualitatibus ſecundum Bar.
in l. ſi ſeruum. §. 1. ff. de leg. 1. in l. 1. ff. de recep. & in l.
a ſic toto. ff. de hær. Inſti. & hinc dixit Moro. d. trac. c.
103 459. in prin. quod pax † rumpitur ex eadem cauſa
ex qua præceſſerat qualis fuerit.
Decimo amplia concluſionẽ, vt nõ ſolũ procedat
ſi noua cã ſuperuenit, ſed ſi eadem et cauſa ſub ſit cõ-
104 tra cõprehenſos† in pace, anteq̃ ratificauerint, quia
impunè quoad pacis factæ penam conuentionalem
poterũt offendi, nam offenſio antę ratificationẽ non
facit rumpere pacem. ita Barto. in l. ſi vxor. §. ſi quis.
planè vxorem. num. 4. ff. ad l. iul. de adult. Plot. in l. ſi
quando. nu. 11. C. vñ vi Hercula. in d. tract. c. 17. n. 11.
& ſeq Rimini. in primo Tomo Conſ cri. conſ. 134.
n. 9. alias eſt conſ. 103. in ſuo primo vol. vbi conſuluit
deciſiuè. Alex. in l. quod meo. n. 6. ff. de acq. poſ. Dyn.
in d. l. ſi vxor. §. ſi quis vxorem Cyn. in l. fin. in prima
quæſt. C. ad Maced. vbi etiã Bal. Angel. cõſ. 73. Caſt.
conſ. 171. li. 2. conſ. 195. lib. 1. Abb. in c. accedens. col.

fin.de pben.Bal.in l,nec.§.ſatis acceptio.ff. de adopt.
Socin.in l.1.§.ſi,iuſſerim.in fi.ff.de acq.poſſ.Dec.cõſ.
226.colum.pen.& conſ.464.Gozad.in conſ.31.nu.9.
Marſi.ſing.337.ſequuti. Soci.iun.conſ.103.li.3.Pariſ.
conſ.12.colum.4.nu.100.li.2. & ratio eſt quia ex alte
105 rius † ſtipulatione non mihi acquiritur,antequã ra-
106 tificauerim,cum ad hoc,vt † cõtractus perfectus di-
catur,requiratur conſenſus vtriuſque partis,l.1. & ibi
dd.omnes.ff.de pact.& p glo.in l.cõsẽſus.ff. de actio.
& oblig.l.1.& ibi omnes dd.ff.de verb.obli. quidã de
107 fecit ex parte non ratificationis † cõtractus,ſicut nõ
dicitur perfectus,ita non poteſt operari, ita argumẽ-
tatus eſt Pariſ.d.conſ.77.volum.4.nu.25. Alber. in l.
illud.colu.2.C.de ſacr.eccleſ. Bertran, conſ. 116.nu.
15.lib.2.Bar.in l.ſi indebitum.§.ſi procurator. ff.rem
rat.hab.Bertaz.conſ.151.nu.3.& conſ.245.n.10.Pari,
conſ.78.col.fi.vol.1.Cur.ſen.conſ.52.nu. 12.
108 Contrariam ſententiã, quòd ſcilicet non ſit neceſ-
ſaria ratificatio, quãdo notarius acceptauit pro abſẽ
te,licet in alijs terminis loquatur tenuit Soc.iun. cõſ.
118.nu.15.volu.2. qui opinionem * communem eſſe
dicit,& dicit,quod Pau.Caſt.in d. conſ.195.viſis his,
quæ narrãtur,& Dec.in cõſ.126.Magiſter Ioannes,&
in l.contractus.1.colu verſ.& ampliatur.ff.de reg.iur.
qui contra eum ſenſerunt.vt Homerus aliquãdo,ipſi
quoque dormiebant:& maximè,quia ipſimet aliquã
do contrarium ſenſerunt,vt Pau.Caſt.in l.ſi pecuniã.
in quarta quæſt.ff.de cõdi.ob.cau.& in l. qui Romæ.
§.Flauius in fi.ff.de verb.obl.& Dec.in conſ.239.col.
3.& in l.bonorum.C.qui admitti.in 3.no. in fi. & idẽ
quod Soc.cẽſuit ſibimet omnino, & in terminis pro-
prijs contrarius.Pariſ.conſ.14.vol.1.num.28. & hanc
opinionem etiam tenuit Guid.Pap.queſt.49.& Rub.
conſ. 127.
109 Sed quicquid † ſit in alijs terminis,in quibus loqui-
tur Soc.vnà cum ſupra adductis cũ habemus deciſio
nes in indiuiduo in hoc puncto, non eſt curandũ de
opinionibus Doc. qui in alijs terminis loquũtur, etiã
ſi communis opinio eſſet à remotis in contrariũ,Neui-
za.in Sylua.li.5.nu. 72. ideo cũ habemus tot Docto-
res ſupra citatos in terminis de pace loquentes,nõ de
bemus attendere contra adducta, quæ lõgè differũt à
caſu præſenti, & in terminis noſtris ratificationẽ de-
bere precedere offenſam ad incurrendam pœnã pa-
cis ruptę,dicit eſſe magis * communẽ opinionẽ Bero.
conſ.199.nu.6.vol.3. & ab hac tam in conſulendo,q̃
in iudicando non eſſe diſcedendũ teſtatur, & illũ vi-
de,quia ex profeſſo ſuper iſto articulo conſuluit, &
ad omnia quę obſtare poſſent,reſpondit.
110 Sed poteris † etiam reſpondere alio modo ad addu
cta in contrariũ conciliando,vt opinio Soc.& aliorũ
procedat,quãdo ageretur de pace in caſu fauorabili,
vt quia iam facta ſit pax pro ſe,& abſentibus notario
pro illis acceptante, & ſtipulante,qui nondum ratifi-
cauerũt, & verteretur dubium nunquid principales,
qui de pace concurrerũt,poſſent ab ea recedere in p̃-
iudiciũ abſentium,& nondum ratificantiũ,quia tũc
cum agitur de fauore auferẽdo,poſſent procedere do
ctrinę allegatę à Soci.& latiſſime à Cag.in l.id,quod
noſtrũ eſt.ff.de regu.iur. & quia tunc eſſemus(vt dixi)
in caſu fauorabili, cũ agatur de conſeruatione pacis,
forſitan tenendum eſſet cõprehenſos in pace verè,&
perfecte frui pace ante ratificationem,nec illis poſſe
amplius pręiudicari ab ipſis principalibus, qui pacẽ
etiam pro ipſis fecerunt,& ita ſentit Hercul.d.c. 15.
nu.11.ſi autem eſſemus in caſu odioſo,vt quando fa-
cta pace pro ſe,& abſentibus,qui nondum ratificaue
runt,offenſus facit aliquid ante ratificationẽ,& ideo
ageretur de pœna infligenda etiã delicto puniendo,
tunc tenenda eſſet communis opinio,cum verſemur
circa pęnalia,quę ſunt reſtringẽda.l.factum. §.in pœ-
nalibus.vbi Deci.Cagnol.& alij.ff.de reg.iur. l. pęn.
ff.de pen.

Subãplia modo ampliationem, vt nedũ ſit neceſ-
ſaria ratificatio ad incurrendam pœnã pacis fractæ,
111 ſed debet interuenire,& † fieri adhuc re integra,alio
quin ratificatio non prodeſt,nec retrotrahitur in prę
iudicium tertij.l.bonorũ.ff.rem rat. hab. & in termi-
nis Socin.Iun.d.conſ.103. volum.3.in fin. Pariſ. cõſ.
77.nu.34.volum.1.idem voluit Pau. de Caſtr.conſil.
197.viſis his, & Cur. Iun. conſi. 52. circa controuer-
ſiam,& Gozad.conſ.31.nu.9. Hercula.d.tract.ca. 15.
nu.12.vbi inquit,* communem opinionem, quę ha-
bet,quod per notarium,aliamuè perſonam alteri ſti-
112 pulantem acquiritur his,quorum † intereſt, proce-
dere ratificatione ſecuta, & ita latè hoc etiam com-
probat Pariſ.d.conſ. 77.vol.1. Moro.d tract.cap.132.
per totũ,Alex.conſ.101.col.1.li. 2.& in l. quod meo
nu.6.ff.de acquir.poſſeſ.Deci.conſi.247. col. penult.
& colu.pręced.verſi.non obſtat,& conſ.460. Alexa.
conſi.110.colu. penult.lib.1.Bald.in d.l.ſi vxor. §. ſi
quis vxorẽ ff.de adult.& in d.l.fin.C.ad Maced.Ant.
de Butr.in ca.accedens.de pręben.Dec.conſil.226.in
fin.& in conſil.432.in fin.& in l.contractus.num.16.
& ſequen.& in l.ſemper.colum.2.et 3.ff. de regu. iur.
in l.filio,quem pater.num.17.ff.de liber. et poſthum.
113 et latiſſime † de hac ratificatione facienda in tem-
pore habili, et re integra, vide per Pariſ. d. conſil. 77.
volum.1.
114 Et ad hoc animaduerte,quod ex † quo infantes im-
puberes,quia nõ intelligunt,quid agant.l.1. C.de fal.
mon.& no.in l.pupillus.ff. de reg.iur.in ſimilibus nõ
poterunt ratificare;debent eorum tutores,& curato-
res ratificare.ita Hercula.d.c.15.nu.9.
Et ſecundo animaduerte,quod nõ ſemper eſt opus
illa ratificatione formali, hoc eſt,quod pax intimet,
notificetur cõpręhenſis in illa,ſed ſi non contradicãt
paci,aut ratificationi videtur ratificare,arg. no.in l.ſi
filius.ff.ad Maced.Abb.in c.pen.num.7.de procurat.
Alex.conſi.78.colum.1.lib.1.Dec. conſil 632. col.1.
Crauet.conſi.81.Matheſi.ſing.22. Cepol. cautel. 24.
115 nam etiam † ſufficit,ſi cõprehenſi in pace ſciuerint,
& non cõtradixerint:nam ex eo ratificaſſe pręſumũ-
tur.Corn.conſil.298. lib.4 Hercula d.cap.15. num.8.
116 nam † ratificatio fit re, verbis, & tacitè,ſeu tacito
conſenſu.l.Paulus.ff.rem rat.hab.cũ ſimilibus,de qui
bus per Dec. & Cagnol.in l. non vult hæres eſſe.ff.de
reg.iur.Dec.conſ.206.col.fi.& conſ.232. col.2. conſ.
203.colu.4.conſ.357.407.in fi. 452.colu. fin. & 486.
col.fi.Crauet.conſ.6.n.29.101.203.n.24. & infra nos
dicemus ex quibus,& quando ratificatio pręſumatur
& probetur.
Limita vt ampliatio,& ſubãpliatio non procedat,
117 quando adeſſet † conſuetudo,quod pax valeret etiã
ſi nõ ratificaretur, vel eſſet conſuetudo nõ ratificãdi,
quia tunc inciderent in pœnam offendentes etiã an-
te ratificationem, & ita Cor. conſil.40. col. 2. lit.N.
volu.2.Gozad.conſi.31.nu.17.quos referendo ſequi-
tur Bertaz.conſ.149. num.2. vbi appellat talem con-
ſuetudinem equiſſimam,& rationabilem.
Vndecimò amplia, vt tanto minus pax rupta dica
118 tur,ſi quis offenderit minãtem ſibi,† quia potius mi
nans dicetur pacem fregiſſe, cum per minas pax rũ-
patur ſecundum Cagnol.in l.ſi cum exceptio.§.ſatis.
num.2.ff.quod met cau.vbi etiam Ang.& Marſil.in
pract.§.expedita.colu.1.& in ſing.337.& in l. prima,
col.10.ff.de queſt.Pariſ.d.conſil.165.colu.1.volu.4.
Marſi.in l.is,qui cum telo.nu.21. C.ad l. Corn. de ſi-
car.Iac.Nouel.in ſuo tract.cri.fo.125.nu.14.Hercula.
c.26.n.24.Bertaz.conſ.248.nu.1.
Duodecimo amplia:vt eo minus pax rupta dicat,
119 ſi ſolum † fuit tractatum de offendendo aliquem
nõ ẽt de illum occidendo, ita Bertaz. conſi.253.nu.
1.ad quod alleg.Hercula.in d. tract.c.35. num. 3. qui
tamen loquitur in cau.de offendendo.quę non ita fa
cile rumpitur,ſicut pax.allegat etiam Bero.conſ.202.

volum.

vol. 1. in dub. 1.
Sed in hoc dic, vt in alijs caſibus q poſſent occurre
re circa fractionē pacis, videlicet attendenda eſſe ver
120 ba inſtrumenti, & pacis, ſecundum† quæ eſt regulā-
dum iudicium. an paci ſit contrauentum, & per quē
modum. ita inquit Pariſ. d. conſi. 165. num. 8. vol. 4 &
ideo ex verbis poteris etiam decidere illā quæſtionē,
quam tractant Criminaliſtæ, nunquid rumpere pacē
121 dicatur ille, qui †offendit poſthumos, vel attinentes,
aut natos de nouo poſt pacē, & in effectu, an pax por
rigatur ad futura. de qua vide Vulp. reſp. 84. & Ber-
taz. conſi. 29. nu. 13. & 14. & conſi. 185. nu. 1. cum plu.
ſeq. & Moro. in d. trac. c. 180. & alibi, apud quem etiā
reperies quid dicendum ſit, quando pax eſt facta ſub
nomine collectiuo vniuerſali, & indefinito, de quo
et per Bertaz. conſ. 183. nu. 8. & ſeq. & an rūpatur per
metum vehementē offendendi, apud eundem Bert.
conſ. 48. nu. 12. & conſi. 98. nu. 14. & an rumpat, pro-
pter vnicum vulnus, ſi de vulneribus fuit facta mētio
in pace. Bertaz. ſeu potius illius excellēs filius in cōſ.
184. in lit. C. verſ. ſed quæſtio eſt, & apud eundē repe-
ries nūquid rupta dicat pax ex offēſione archibugij,
ex directione, & exoneratione tota, nullo ſecuto ef-
fectu in cōſ. 177. & ibi D. Claudius eius filius doctè
diſtinguit in lit. B. & in conſ. 98. diſputat, nunquid cō
uerſando cū inimicis pax rupta cenſeatur, ſi conuen-
tum fuit, ne commercium haberetur, & habetur ſed
non ad malum: & an offendens filium paciſcentis
rumpere pacem dicatur, vide Tiraq. de leg. connub.
gl. 2. nu. 23. cum ſeq. vbi etiam de vxore. & latè per
Moro. q. 139. Quæ omnia tamen ſtudioſè prætermit-
to. & ad ſupra citatos DD. te remitto.
Et demū pro complemento huius materię ſcito, quod
ad hoc vt quis pacis ruptę pœna teneatur, cum in om
122 nibus. tū præcipuè in iſto caſu, requiritur † dolus, et
animus vlciſcēdi, ita Ale. in conſ. 115. vol. 4. et in l. ſe
mel mota. ff. ſo. mat. poſt Bar. in l. aut facta. ff. de pęn.
& * communiter dd. in dic. l. qui ſeruū. Ber. cōſ. 196,
nu. 21. vol. 3. & repetit in conſ. 197. n. 11. eo. vol. & idē
in conſ. 198. nu. 6. eod. vol. vbi rationē adducit, videli
123 cet. quia ruptæ † pacis crimē dicitur de atrocioribus
delictis, & pro quo grauiter qs venit puniēdus, & ideo
dolus, & animus delinquēdi interuenire debet, cū ani
124 mus† faciat apparere, diſtinguere delictū, nec quis
poſſit dici offendiſſe niſi animo offendēdi offendat,
ita Bertaz. conſ 4. nu. 21. & Hercula. in d. tract. c. 34. n.
4. & 8. ibi præ cæteris citat Corn. conſ. 44. li. 4. col pen.
& Bal. in conſ. 291. Landare, n. 5. vol. 2. & probat in l.
125 tertia, §. pen. ff. de iniur. & voluntas† nocendi atten
dit. l. 4. C. ad l. Cor. de ſica. & animus, & propoſitū, vt
diximus, diſtingunt maleficia. vt in d. l. 4. & in l. 1. §.
diuus Adrianus, vbi Marſ. ff. eod. tit. nec ſine dolo de
lictum puniri debet, tex. in l. prima. §. quod in factū.
verſ. nec adijcit. ff. de his, qui deie. vel effud. & mouea
tur quis iuſtis, an iniuſtis rationibus ad aliquid agēdū
126 non probato dolo, † eſt protinus abſoluendus, prout
conſuluit Catald. de Boncompag. inter conſ. crim li.
primo. conſ. 58. num. 1. per ea, quæ voluit. Bar. in l. 1 §.
hæc actio. & §. nec autē. ff. ſi quis te. lib. eſſe iuſ. fue. &
facit quod dixit Vulp. conſ. 138 nu. 2. quod dolo ceſ-
127 ſante † teſtis nulla pœna punitur, per eum ibi allega
ta, & hoc probat etiam text. in c. ſecūdo, de apoſt. in
128 quo habetur, quòd ceſſante† dolo ceſſat pœna etiā
129 homicidij. et ideo Signorol. cōſ. 27. defendit illū† q
proijciendo lapidem contra canem, à quo morderi ti
mebat, hominē illac tranſeuntē occidit, quia illo ca
ſu aberat dolus, et queinpiam offendendi animus p̄-
ter canem, et in caſu ſimili conſuluit Bero. conſ. 197.
130 nu. 9. volum. 3. vbi quidam † volentes occidere, et
cōcremare plures bannitos rebelles in vna domo exi
ſtentes in ea ignem poſuerunt, et caſu, et ipſis inſcijs
cum dictis bannitis rebellib. erat quidam, cum quo
pacem offendēntes bannitos, fecerunt, et ipſe
quoque interfectus fuit, et concrematus. Et dicit Ber.
quod ex quo mens illorū erat principaliter offendē-
di bannitos, nō tenebūtur offendentes de pacē rupta.
131 debet enim attendi id quod principaliter agitur et
principalis intentio agentis. l. non omnis. ff ſi cer. pe.
et ita tenuiſſe Bal. in l. Imperator. la ſecōda de ſta.
hom. et Nell. in tract. bannito. in 2. p. 2. tempo. q. 45. et
ibi alia ſimilia adducit Bero. et facit optimè ad hoc,
132 quod ſupra diximus de illo qui † rapuit fili adver-
ſarij, vel adulterauit vxorem illius, cum quo pacem,
ſeu treuguā fecit, qui non dicitur pacem, treuguā ru-
piſſe, quia principaliter illud nō fecit animo offendē
di, et iniuriandi aduerſariū, ſed explendi libidinem
ſuam, quamuis in conſequentiam fuerit etiā ſequuta
iniuria, et offenſio patris vel mariti, de quo Paul. de
Caſt. et alij in d. l. qui ſeruum. et Alex. in conſ. 113. li.
2. Nell. in d. tract. in ſecunda p. ſtat. 2. temp. quæſt. 46.
et Bero. illos referendo ſequitur conſi. 196. nu. 18. hāc
declarationem ſequutus eſt etiam Bertaz. conſ. 185.
133 nu. 13. vbi dixit, quòd pax † non rumpitur propter
offenſam ex alia cauſa prouenientem, quam vt pax
rumpatur.

CONCLVSIO MCLXIIII.

ARGVMENTVM.

Peculium quando cōfiſcatis bonis, & ipſum confiſcatum cenſeatur, atque ibidem, Quib. caſibus peculium datum, vel ademptum præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Peculium profectitium non venit in confiſcatione bonorum filijfamilias.*
2 *Peculium profectitium remanet in bonis, & dominio patris.*
3 *Peculium profectitium filius alienare non poteſt.*
4 *Pater concedens filio liberam peculij adminiſtrationē nō cenſetur concedere alienationem eius propter delictum. Quod Ampliat, etiamſi pater conceſſiſſet facultatē diſſipandi. ibid. nu: 5.*
6 *Peculium aduentitium non venit in confiſcatione bonorum filij.*
7 *Peculium aduentitium filius ſine licentia patris alienare non poteſt.*
8 *Delictum committens, propter quod debeant bona confiſcari, dicitur verè, & perfectè alienare.*
9 *Argumentum, de alienatione per contractum, vel vltimā voluntatem ad alienationem, per delictum valet.*
10 *Peculium caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe, venit in confiſcatione bonorum filijfam. & nu 12. Contr. ibi. nu. 14.*
13 *Peculij aduentitij filius non habet adminiſtrationem.*
14 *Peculij caſtrenſis filius dominus eſt, idque tum contrahendo, tum delinquendo poteſt alienare.*
15 *Filiusfamilias in peculio caſtrenſi hodie habet hæredem ab inteſtato.*
16 *Filiusfamilias in caſtrenſi peculio vice patrisfamilias fungitur.*
17 *Peculium aduentitium, in quo pater non habet vſumfructum, in publicatione bonorum filij comprehenditur. Contr. ibi. nu. 19.*
18 *Filius, qui ad hæreditatem fratris vel ſororis, vna cum patre admiſſus fuit, portionem ſuam liberam conſequitur, nec in ea, tanquam in bonis aduentitijs, pater habet vſumfructum.*
20 *Peculium ſiue caſtrenſe, vel quaſi, ſiue aduentitium, ſiue profectitium, bonis patris publicatis, minimè in confiſcatione comprehenditur.*
21 *Peculium profectitium dicitur eſſe in dominio patris.*

22 Pe-

22 Peculij profectitij filius habet adminiſtrationem.
23 Priuatio alicuius rei pœna eſt.
24 Ex alterius delicto nemo debet puniri.
25 Peculium profectitium filij, intelligitur confiſcatū, quando pœna mortis naturalis, vel ciuilis patri intelligitur.
26 Peculij reuocatio non præſumitur.
27 Seruo furto ſubtracto dominus peculij adminiſtrationē ademiſſe præſumitur.
28 Peculium non præſumitur relictum in teſtamento.
29 Peculium filio legatū in teſtamento, præſumitur relictum iure inſtitutionis.
30 Peculium legatum præſumitur ſeruo, cui data eſt libertas in teſtamento cum onere aliquid dandi alicui.
Decl. procedere in libertate d. ir in teſtamento tantum, ſecus inter viuos, vt ibid. nu. 31.
Declaratur ſecundo procedere, quando grauatus eſt dare aliquid hæredi, ſecus ſi extraneo, vt ibid. nu. 32.

1 **Publicatis** bonis filij familias, nō præſumitur † publicatum peculiū
2 profectitium: remanet † enim in bonis, & dominio
patris. l. 3. §. ſed vtrum. in ver. Proinde. ff. de minorib.
Bar. in l. ſi finita. §. ſi de vectigalib. verſ. 6. quæro. ff. de
dam. infec. vbi illū tex. dicit eſſe ſingularē, vt et ſcribit Bal. in l. pen. C. qui bon. cedere poſſ. & idē Bart. in
d. l. 3. §. ſed vtrum. Iaſ. in l. fratre. nu. 3. ff. de condit. indebi. Idem latè tradidit Alex. in d. l. ſi finita. §. ſi de
vectigalib. cum plurib. ſeq. ff. de damn. infect. Nell. in
tract. Bannito. prima par. ſecundi temporis. q. 16. Idē
tradidit Io. Cro. in d. l. frater à fratre. nu. 33. ff. de condi. indebi. hoc idem firmat Pariſ. conſ. 157. num. 36.
vol. 4. ea ratione, quia in peculio profectitio, quod
filius eſt conſecutus ex ſubſtantia patris, vel eius con-
3 templatione, non habet filius aliquam † poteſtatem
alienandi illud, nimirum ergo ſi non venit in publicatione bonorum filij. idem voluit Ang. in l. ſi filiusfamilias. ff. de damn. infec. vbi Io. de Imo. & hanc dicit communem opinionē Gom. in cap. ſi de cōtract.
nu. 16. quam ipſe ſequitur ea ratione, quia illud pertinet ad patrē in proprietate, & vſufructu, & ſolā adminiſtrationem habet filius: vnde tanquā bona aliena
non confiſcatur, per textum in l. certum. C. fam. ercil.
& in l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. & in hoc nullā extare dubitationē teſtaī Boſ. de pub. bon. nu. 71.
prout in hoc neminem dubitare teſtaī. Clar. in §. fi.
pract. crim. q. 78. ver. præterea quæro de mente Rom.
conſ. 24. nu. 5. lib. 5. & hanc opinionē dixit communem * Curt. ſen. conſ. 59. nu. 12. Soci. Iun. conſ. 77. nu.
6. lib. 2. & ratio eſt ſecundū Clar. quia talia bona ſunt
pleno iure patris, & ideo reſpectu filij dicunī aliena.
Amplia, vt idē ſit, etſi pater conceſſiſſet filio liberā,
& abſolutam adminiſtrationē eiuſdem peculij, quia
4 † non cenſetur conceſſa poteſtas alienandi pp delictum, nec doloſa adminiſtratio, ita Alex. in d. §. ſi de
vectigalibus col. 33. ver. 19. adde, nu. 50. vbi ait, idem
5 eſſe ſi pater conceſſiſſet † facultatem diſſipandi: quia
non per hoc intelligitur cogitatū de delicto, idem
voluit Ang. in d. l. ſi filius. ff. de dam. infec. vbi etiam
Imo. & Ang. in l. fi. ff. de bon. damnat. Bal. in l. executorē. C. de execut. rei iud. Boſſ. in tit. de bon. publi. nu.
71. Gomez. in c. ſi. de contract. nu. 16. vbi hanc * communem opinionē teſtatur. Ampliatur huiuſmodi cōcluſio, vt etiam procedat in peculio aduentitio. Nā,
6 & ipſum † publicatis bonis filij non præſumiī publicatū. ita decidit Bar. in d. l. ſi finita. §. ſi de vectigalib.
verſ. 6. quæro. ff. de dam. infec. vbi hanc ampliationē
pluribus rationibus confirmat, & quæ illi contraria
videbantur diluit. Cuius ſententiā comprobant. ibi
communiter * ſcribentes omnes, Caſt. num. 7. verſic.
vltimo de quæſt. Alexan. num. 49. Imol. Rom. in l. ſi
filiusfam. ff. eod. tit. & ſentit Bart. in l. Imperator. per
illum tex. & per alia iura ibi per ipſum allegata. ff. de
fideicommiſſ. libertate. & in l. 1. col. 2. verſi. 3. quæro.
ff. de bon. damnat. & in l. ſi quis in tantam col. 3. verquæro an dominus. C. vnde vi. Alber. de Roſate in
tract. ſtatutorum in tertia parte 2. temporis, queſt. 25.
Ang. Aretin. in §. actiones. colum. 5. verſic. his autē
publicatis. num. 13. in fi. Inſtitu. de actionib. & ibidē.
id confirmat Iaſ. col. 10. verſ. Tangit etiam hic Ang.
& voluit idem Aret. in tract. Maleſi. in gl. & eius bona publicamus, & latiſſimè tradidit, pluribuſque rationibus poſt relatos Doctores comprobant Pariſ.
conſ. 157. à num. 1. vſque ad num. 11. volum. 4. & nouiſſimè huic ſententiæ ſe ſubſcripſit Gomez. in d. c.
fin. de contract. nu. 14. per tex. in l. fi. §. filiis autem. C.
7 de bon. quæ lib. vbi habetur, quod † filiusfam. nullo
modo poteſt alienare proprietatem bonorū aduentitiorū per contractū, vel vltimam voluntatem ſine
conſenſu, & voluntate patris, ne fiat aliquod præiudiciū patri in ſuo vſufructu, & inquietetur ab extraneo proprietario, ergo eadē ratione, & maiori non
pōt alienare per delictū, & confirmaī alia ratione vi-
8 delicet, quia per † delictū dicitur vera perfecta alienatio, ſicut illa quæ fit per contractū, vel vltimam
9 voluntatem, & valet argumentū, iſte non poteſt alienare per contractum, & per vltimam voluntatem, ergo nec per delictū, prout probat tex. in l. Imperator.
ff. de fideicommiſſ. lib. & ibi expreſsè Bar. & Doct. antiq. & idem Gomez. ibidem reſpondet ad ea, quæ cōtrarium perſuadere videbantur, & Doct. ita concludere teſtatur Boſſ. vbi ſup. nu. 71.
10 Limitatur tamen concluſio, vt non procedat † in
peculio caſtrenſi, & quaſi caſtrenſi. Nā bonis filij publicatis, ipſum quoque publicatū præſumiī. Ang.
in l. ſi filius. ff. de damn. infec. quem ſequitur Nell. in
tract. bannitorum, in prima par. 2. temporis. queſt. 25.
& tradit etiam Pariſ. ſupra cit. conſ. 157. col. 2. vol. 4.
poſt Io. Crot. in ſupra alleg. l. frater à fratre, nu. 34. ff.
de condit. indebi.
11 Contra † limitationem facere videī id, quod decidit Impera. Alex. in l. ſi filius tuus. C. de bon. proſcri.
vbi ſcribit, ſi filius meus, cum eſſet in poteſtate in inſulam deportari meruit, peculium eius, nec quod in
caſtris acquiſiuit, nec quod ei militanti donaui, auferri mihi debere. Videtur igitur, quod in cōfiſcatione non veniat peculium caſtrenſe, nec quaſi caſtrenſe, prout in limitatione dicebamus & eum tex. ad id
adducit Bar. l. ſi finita. §. ſi de vectigalib. ff. de dam.
infec. & ibi Doct. & poſt eos Pariſ. d. conſ. 157. nu. 2.
verſ. Item per tex. in l. ſi filius, vol. 4. & hanc eandem
ſententiam ſecutus eſt Alex. in d. §. ſi de vectiga. nu.
49. per tot. vbi alios adducit, & latè argumentando
hinc inde proſequitur. hanc eandem ſententiam amplexus eſt Bar. Odofr. Coſ. Abb. Bal. Angel. Faber.
& Salyc. in d. l. ſi filius, per eundem tex. quem dicunt
not. & illum ad hoc reputat ſing. & vnicum Ioan. de
Imo. in d. §. ſi de vectigal. colum. fi. num. 6. vbi etiam
Alex. & Mod. Bald in l. filiusfamil. ff. de his qui ſunt
ſui, vel alie. iur. Angel. in §. actiones autem de peculio, col. pen. Inſtit. de actio, vbi Iaſ. nu. 62. col. 8. Boer.
deciſ. 7. nu. 18.
12 Admonet tamen † nos Io. Crot. ſupra cit. loco nō
eſſe recedendum ab opinione Ang. & eorū, qui eius
ſententiam comprobarunt. Nam in publicatione bonorum filij venit peculium aduentitiū, in quo pater
non habet vſumfructū, vt paulò poſt dicemus multo magis peculium caſtrenſe publicatum debet intelligi, in quo tota adminiſtratio filij eſt.
Ratio etenim quod publicatis bonis nō præſuma-
13 tur publicatū peculium ea eſt, quia in eo filius † non
habet adminiſtrationem, & non poteſt alienare contrahendo, ergo nec delinquendo vt vult Crot. vbi ſupra, quæ ſanè ratio ceſſat in peculio caſtrenſi, & quaſi
14 caſtrenſi, in quo cum filius † habeat liberam adminiſtrationem, & poſſit alienare contrahendo, ergo &
delinquendo tacitè alienare præſumitur, argum. Imperatores.

peratores.ff.de iure fiſci, & late tradit Pariſ.cõſ.157.
vol.4. Nec obſtat d.l. filius, quia reſpõdet Crot.quod
loquitur ſecundum iura antiqua, ſecundum quæ pa-
ter occupabat omnia bona filii iure patriæ poteſta-
15 tis, ſed hodie filiusfam. in peculio caſtrẽſi hẽt† hæ-
redem ab inteſtato. Auth.de hæred.quę ab inteſt.deſe-
runtur.collat.9.glo. & ſcrib. in l. ſi infanti. C. de iure
deliberandi. & ideo fiſcus tanquam heres in omnib.
bonis ſuccedet l.2.C.ad l.Iul.de vi. & hanc partẽ nõ
obſtantib. quibuſcunq; ex aduerſo oppoſitis, tenuit
Gomez.in d.c.fi.de contract.nu.15.verſi. ſed his non
obſtantibus, quia in peculio caſtrenſi, & quaſi: filius
habet plenum, & perfectum dominium, & liberam
adminiſtrationem, & facultatem diſponendi, ſicut
16 paterfam.per tex.in l.2.C.ad Maced.ibi,cũ filiusfa.
in caſtrenſi peculio vice patrisfam.fungatur, & hanc
partem defendit, contrarijs reſpondendo.
* Priorem tamen ſententiam communẽ dicit Clar.
in §.fi.pract.crim.q.78.verſ. quæro etiam: imò magis
* *communem de mente Alex. in l.3. §. ſi filius. nu.8.
ff.quod quiſque iuris. quem refert Dec.ibi, numer.4.
Dida.à Couar.lib.2.reſolu. c. 8. nu. 7. ver. hinc appa-
* ret.& eandem*communem dicit, & ſequitur Boſſ.in
d.tit.de bon.pub.numer.71. quicquid dixerit Ang.&
Nel.vbi ſupra.
Limitatur ſecundo cõcluſio, vt nõ procedat in iis
caſibus,in quib. filius in peculio aduentitio hẽt libe-
ram adminiſtrationẽ,nec patri quæritur vſusfructus,
17 Nam hoc caſu † publicatis bonis filij, peculiũ quoq;
aduentitiũ publicatũ præſumetur: veluti ſi filiofam.
ab aliquo parentũ aliquid relinquatur ea cõditione,
ne ad patrem perueniat vſusfructus. Itẽ ſi ad hæredi-
18 tatem fratris ſororiſuè, †vna cum patre filius admit-
tatur, his enim duobus caſib. aliiſq; quamplurib.pa-
tri in bonis aduentitijs nõ quæritur vſusfructus, quẽ-
admodũ traditur in authen. excipitur, & duab. auth.
ſeq.C.de bon.quæ libe. Præterea ſi filiofa. fundi pro-
prietas relicta ſit, extraneo autem vſusfructus,patris
vſusfructus nullus eſt. Auth.vt lic.matri, & auiæ:His
enim caſib.cũ patri nõ acquiratur, nec etiam acqui-
ritur adminiſtratio.Bart. in l.fi. §. 1. verſ. & eſt ratio.
* quem*cõmuniter ibi ſequũtur DD.in l.fi.ff. de verb.
obl.& in l. ſi filij. ff. de iniur. & latiſſimè tradit Pariſ.
ſupra allegato conſ.157.num.15.vol. 4.Cum ergo in
his bonis patri nulla quæratur adminiſtratio , nec
vſusfructus,ſed filius alienare poſſit,vt probat ex tex.
in d.Auth.vt lic.matri,& auię.§.1.& ibi gl.adducens
caſus ſimiles, & Pariſ. hæc alleg.ſupra cit.loco: nõ
mirũ videri debet,ſi delinquendo filius ea bona alie-
nare præſumatur; & ſi veniũt in generali cõfiſcatio-
ne bonorũ.ita tenuit Io. Crot. in ſupra alleg. l.frater
à fratre.nu.35.ff.de condict.indeb.& latiſſimè id cõ-
probauit,& in his noſtris terminis ita cõſulendo plu-
rib.rationib.reſpondit Pariſ.d.conſ.157.per tot.
19 Contrarium†tenuit Clar.in d.§. fi.q. 78.verſic.ſed
quid in aduentitijs, & verſ. ſeq. in fi. vbi ait, quod ſi
caſus contingeret, forte iudicaret contra fiſcum ra-
tione prerogatiuæ patriæ poteſtatis, propter quam
pater præfertur fiſco.
Ex aduerſo autem bonis patris publicatis, peculiũ
20 filij non præſumitur†publicatum, ſiue peculium ca-
ſtrenſe ſit, ſiue aduentitium, ac etiam profectitium l.
3.§.ſed vtrũ.ff.de minorib. & tradidit Io. Crot.ſupra
21 alleg.loco. Nam licet peculium†profectitium dica-
tur patris,& eſſe in dominio patris, l.ſi certũ, & in gl.
22 ff.famil.erciſ.attamen cũ filius † in eo habeat admi-
niſtrationem, non debet illo priuari propter delictũ
patris.l.crimẽ.ff.de pœn.l.diui fratres. ff. de iure patr.
quia ſi auferretur peculium, auferretur etiã admini-
23 ſtratio.Priuatio† autẽ alicuius rei pęna eſt.l.teſtamẽ-
24 to. ff. de manum. teſtam. ſed nullus † puniendus eſt
ex alterius delicto.l.ſancimus.C.de pœn.l.ſi qs in ſuo.
§.legis.C.de inof.teſtam.l.ſupra iter. §.apud Feroc.
ff.de aq.pl.arcen.l.ſi vnus.§.ante omnia. ff.de pact.l.
ſi ſeruus,in fi.ff.de diuer. & tempor. præſcri. l. de pu-
pillo.§.ſi plurium.ff.de no oper. nunc. Soc.conſ.69.
nu.6.volum.1.& idem ſentit Bart.in d.l.3. §.ſed vtrũ,
col.fi.per illum tex.quem reputat ſingularem, idem
voluit Iaſ.in d.§.ſi de vectigal.nu.6.col.fi. vbi etiam
Paul.de Caſtr.col.fin. in fi. & hanc opinionem dixit
* *communem Gomeſ.vbi ſupra num.16.idem voluit
Ang.& Imo.in d.l.filiusfam.col.1.ff. de dam. infect.
Saly c.qui notabiliter loquitur in l. ſi quis poſt hoc.§.
1.quem ipſe legit pro lege.C.de bon. poſ.col. 1.nu.3.
* & hanc* communem opinionem dicit Clar. vbi ſu-
pra, verſ.quæro nunc.
Limita quãdo pater commiſit tale delictũ, ex quo
ſibi imponitur pœna mortis naturalis, vel ciuilis, &
per conſequens tollitur patria poteſtas,& filij efficiũ-
25 tur ſui iuris:nam tunc peculium † profectitium cum
cæteris bonis confiſcatur, quia deſinit eſſe peculium,
vt in d.l.fi.C.de inof.teſt.& neceſſario debet pertine-
re ad fiſcũ.pro qua ſẽtẽtia facit tex.expreſ.in l.1.§.ſed
& ſi alio.uerſ. ſed etſi morte. ff. quãdo actio de pecu-
lio eſt an.cuius verba ſunt: ſed & ſi morte patris, vel
deportatione ſui iuris fuerit effectus filius, de pecu-
lio intra annũ hæres patris, uel fiſcus tenebitur.& per
illũ tex.ita tenet,& declarat Bal.poſt Cyn.ibi in l.di-
ximus. §.ſi pater.ff.de excuſat.tut. Rom.in l.ſi finita.
§.ſi de uectigalib.col.8.q.1.& ibi Alex.ſaltem in pũ-
cto iuris,nu.45.col.4.quos omnes refert Gomeſ.in d.
c.fi.de contract.nu.16. uerſ. aduertendum tamen, &
* hanc* communem opinionem dicit Clar.ubi ſupra.
Priorem tamen ſententiam indiſtinctè verã eſſe,
& tenendam dicit ibid.Gomeſ.adducẽdo reſponſio-
nem Bart.in d. §. ſi de uectigalib. ad d. l. 1. §. ſed etſi
alio.ff. quando actio.
26 Sciendũ autem† eſt in præſenti concluſione,quod
peculium licet non præſumatur reuocatũ,facti enim
eſt reuocatio, facta autẽ non præſumuntur.id tamen
non procedit in ſeruo furto ſubtracto. Nam propter
27 †deterioratam eius conditionem,dominus ex tacita
uoluntate peculij adminiſtrationẽ reuocaſſe præſu-
mitur,ita tradidit Pau.de Mon.Pico.in repet.l.ſi fun-
dus.§.ſeruum tuum imprudens.nu.40.ff.ſi cert.pet.&
probatur in l.libera.ff.de pecul.
Sicuti autem peculium nõ præſumitur ademptũ,
28 ita nec etiam præſumitur†relictũ in teſtamento.Hęc
enim,quæ facti ſunt, præſumi non poſſunt. Quapro-
29 pter ſi teſtator†leget filio peculium,intelligitur reli-
quiſſe iure inſtitutionis.Bar.in l.ult.nu. 3. ff. de pecu.
* leg.cuius opinionem dicit* communem Ruin.conſ.
14.nu.4.uol.2.Mantica,de coniect.ult.uol.lib.4.c.3.
num. 24.
30 Limitatur nõ † procedere in ſeruo,cui datur liber-
tas in ultima uoluntate. Nam peculium tacitè eũ ſe-
quitur, ſi grauatus eſt à teſtatore aliquid alicui dare,
ut uoluit Lancel.Galia.in repet.l. Centurio. nu. 468.
ff. de vulg.& pup. & tradidit etiam Alex. conſ. 185.
nu.23.vol.2.ubi et alleg. Raph.Cum.in l.cũ tale.§.ſi.
ff.de condit.& demonſtr.Idem uoluit ipſe Alex.cõſ.
105.nu.5. uol. 1.
Sublimitatur primo hæc limitatio, ut non proce-
dat,quando libertas eſſet data inter viuos.Nam tunc
31 peculium † tacitè non ſequitur ſeruum, cui data eſt
inter viuos libertas.l.1.cũ ibi no.C.de pecu.eius, qui
lib.mer.Alex.d.conſ.185.nu.23.uol.2.& d.conſ.105.
nu. 5. uol. 1.
Sublimitatur ſecundo hæc limitatio, ut procedat
quando ſeruus in teſtamẽto grauatus eſt dare aliquid
hæredi, ſecus autem ſi extraneo. Nam tunc peculiũ,
32 non†præſumitur cum libertate legatum, ita latè tra-
dit diſtinguẽdo Lancel. Galiau. in alleg.l.Centurio,
nu.468.& 469.ff.de vulg.& pupil. & tradidit Alex.d.
conſ.105.
Cætera,quę hic deſiderari poſſẽt,uide per te plenè
tradita

tradita à Claro in d.§ fi.q.78. per tot.& Boſ. in tit.de
pub.bon.nu.71.& Gomeſ.in d.c.fin.de contract. nu.
13.cum plur. ſeq.

An autem peculium præſumatur profectitiū, an
* *aduentitium,& quomodo id probetur,latè tradidi-
mus ſupra in conclu. Bona. ubi diſputatū eſt, an bo-
na ex re patris acquiſita præſumantur, necne.

CONCLVSIO MCLXIV.

ARGVMENTVM.

Pecunia in dubio cuius eſſe præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia ſoluentis eſſe præſumantur.*
2 *Frater emens fundū pro ſe,& fratre ſuo, ſi vēditor ab ipſo pretiū accepiſſe confeſſus fuerit,de ſua propria pecunia, non communi emiſſe præſumitur. Contr. ibid.nu.3.*
4 *Pecunia ſoluentis fuiſſe præſumitur, etiam ſi res empta ſit nomine communi,*
5 *Adminiſtrator alterius,ex pecunia propria emiſſe,& negotia geſſiſſe præſumitur, ſi tempore adminiſtrationis, bona, vel induſtriam habuerit.*
6 *Tutor emens de ſua pecunia, e re ſua, vel ſua induſtria comparata, emiſſe præſumitur.*
7 *Frater nō induſtrioſus,nihil habens præter bona communia, ex communi pecunia acquiſiſſe præſumitur.*
8 *Tutor emens ſimpliciter nomine pupilli,ex pupilli pecunia præſumitur emere.*
9 *Adminiſtrator vniuerſitatis, emens aliquid nomine eius, de eiuſdem vniuerſitatis pecunijs emiſſe præſumitur. Ampl.procederet etiam ſi nullæ aliæ coniecturæ concurrant.vt ibid. nu. 10.*
11 *Adminiſtrans aliena negotia, concurrentibus coniecturis de pecunijs alienis ſoluiſſe præſumitur.*
12 *Emens rem nomine ſuo,& fratris,extraneo acquirēdam, præſumitur emere de pecunijs illius extranei.*
13 *Pecunia tolerata apud mercatorem præſumitur depoſita, non mutuata.*
14 *Pecuniæ datæ in ſacculo dominium non transfertur in depoſitarium.*
15 *Pecunia ad numerum data dominium trāsfertur in depoſitarium.*

Solent pleruunque contingere caſus inter ſo-
cios particulares,aut fratres, vel alias,
vt pecunias ſimpliciter erogent in merces, aut aliàs
res abſq; eo; q̄ fuerit dictū de pecunijs communibus
vel proprijs; quæſtio oritur,cuius eſſe præſumātur il-
1 læ pecuniæ. Et certè ſoluentis † eſſe ſemper præſumi,
non communes; in hypotheſi noſtra teſtatur Bart.in
l.2.nu.2. C.pro ſocio. vbi Bal. ſingulariter per illum
2 tex.inquit; quod ſi vnus ex fratrib. emat † pro ſe fun-
dum,& pro fratre ſuo, ſi tamen in inſtrumento cōti-
neatur, quod venditor fuit confeſſus habuiſſe preciū
ab emēte nomine ſuo,& fratris ſui,nec dixerit de cu-
ius propria pecunia,vel cōmuni, quod in dubio præ-
ſumitur de pecunia propria ſoluentis: ita q̄ ab alio
fratre poterit repetere partem pecuniæ,ſi vult partem
prædij empti: eadem concluſio confirmatur eiuſdem
Baldi authoritate, in l.ſi patruus.nu.4. C.cōmu.vtri.
iud.& in l.qui aliena.verſ.quid ſi nō apparet. C. ſi qs
alte.vel ſibi,& in l.1.ſub nu.21 verſ.itē non eſſet idem
C.eo.tit.ſi quis alte. vel. ſibi. ad idē reſpōdit Rom.in
conſ.274.dicta mater.ſub num.1.verſic.cæterum,vbi
Mādoſ.in addit.in verb.præſumant, in litera B. & in
conſ.276.viſis dubijs.num.7. verſ. quoad nonum, &
in conſ.291.cum iſti fratres ſub num. 6. verſ.& in du-
bio autem.& in conſ.346. in cauſa Baſilien.num.16.
verſ.quoad octauum,& in cōſ.3.viſo themate prædi-
3 cto,num.1.verſ.& huius ratio eſt.ſic etiam conſuluit
Alex.in conſil.134.circa ea,de quib. nu.3.vol.5.& in
conſil.78.diſcuſſis his.nu.4.verſ.tamen. volum. 2.&
Dec.in conſil.55.nu.2.& in conſ.446.num.2. & 3.&
* in conſ.628.in caſu.num.2.idque * communiter ſen-
tire Doct.aſſerit Soc.iun.in conſ. 24. præſens conſul-
tatio.num.2.vol. 2. cum multis alijs ad id adductis à
Ioſepho Ludou.conclu.13.in illat. 6.verſ.ſed quādo
non eſſemus.
3 Contrariam † tamen ſequutus eſt ſententiā Dec.in
conſ.255.nu.3.& latius Nat.in conſ.258.nu.6. & per
tot.& in conſ.100.num.15 verſ. contrarium. Horum
vero opinionem impugnat Fran. Bec. in conſil.113.
nu.38.ex his tamen, quæ paulo poſt dicemus, conci-
liari poſſe videntur hę interſe pugnantes opiniones.
Cōcluſionem itaq. ampliabis, vt vera ſit,etiam ſi
4 empta † fuerit nomine communi: nam,& tunc ſoluē-
tis pecunia empta fuiſſe præſumetur, vt refert Rom.
in ſing.440.incip.emeram rem,per d.l.2. vbi Bart.C.
pro ſocio.& in d.conſ.291.nu.6.& in d.conſ.3.per l.ſi
ventri,§.vlt.ff.de priuil.credi. Bar.ſequutus eſt Abb.
in conſ.46.tria mihi,in 3.dub.lib.1. Dec.etiā in conſ.
21.viſo puncto.ſub nu.10.verſ.& in dubio, & conſil.
348.de duobus,nu.4.& in conſ.442. in cauſa, nu.38.
quibus in locis plures alleg.
Secūdò velim amplies,vt procedat, etiam ſi vnus
ſit alterius adminiſtrator.nam, & hoc caſu in dubio
5 præſumitur † ex pecunia propria bona emiſſe, & ne-
gocia geſſiſſe,dum tamē aliquid in proprio patrimo-
nio habuerit,vel ſaltem induſtrioſus fuerit, vt reſpō-
dit eruditiſſimus Iacob. Menoc.in conſ.12. incip. re-
ſponſum,nu.20 vol.1. atque placuit clariſſimo Fran.
Bec.in conſ.113.nu.38.vol.1.per l.ſi defunctus. C.ar-
bit.tut.& ante illos aſſeuerauit Rom. in d.conſ. 274.
verſ.etiam ſi.& in d. cōſ.346. in 8.dub.& prius his gl.
& Doct.in l.cum oportet.C.de bon.quæ lib.ac Bald.
in l.facultas,in fi.C.de iur. fiſ. lib. 10. quos cum non-
nullis alijs refert,& ſequitur.Alex.in cōſ. 82. perſpe-
ctis his.col.vlt,nu.14.verſ. & regulariter. uol. 2.teſte
etiam Crau.in conſ.244.poſt nu.6.uerſ. etenim. ut &
in tutore reſpondit Cuma.in conſ. 88. caſus talis eſt,
6 nu.1.ubi ait,quicquid tutor habet, & emit † in tutelæ
officio,id omne præſumi eſſe ſuum, & ſua induſtria
acquiſiuiſſe, & ex ſua pecunia: etiam ſi ab initio ad-
miniſtrationis,quod plus eſt, nihil habuiſſe probare-
tur,dicta in l. ſi defunctus.
Limitatur primo eadem concluſio,ut non habeat
locum,quando ex coniecturis,& præſumptionib. ap-
pareret pecunias fuiſſe cōmunes, & non ſoluentis:
quas coniecturas poſt alios enumerat Cran.in conſil.
129.nu.1.& ſeq.& in conſ.191.num.18.et in conſ.131.
nu.12.et elicitur ex ijs,et tradidere Anch.in cōſ.149.
in fi.et Alex.in d.conſ.78.in fi.uol. 2. exempli gratia,
7 ſi frater † qui emit nomine ſuo, et fratrum nihil ha-
beret in bonis, niſi bona communia, quæ uix ad ui-
ctum ei ſuppeditandum ſatis eſſe poterant: neq; eſſet
artifex, Doctor, nel aliàs induſtrius, adeò,ut pecunias
illas ſuperlucrari potuiſſet ueriſimiliter; his enim, et
alijs caſib. pecuniæ non præſumerentur ſoluentis,ſed
communes; et ita poſſet intelligi,et procedere d.cōſ.
Nat.358.in quo alter ſentit, et ita etiam intelligen-
dum eſt,quod dixit Spec.in tit.de iudi. §. ſequitur ui-
dere,nu.14.et 15. uerſ. ut autem. quem referendo ſe-
quitur Pet.de Anch.in cōſ.302.materia,de qua quæ-
ritur.nu.9. uerſ. circa quartum.
Secundò limitanda eſt concluſio,ut non procedat
8 in tutore † emente ſimpliciter nomine pupilli: præſu-
mitur enim emere ex pupilli pecunijs,non ſuis,ut re-
ſponſū eſt ab Alex.in conſ.108.uiſo themate, et dili-
genter conſideratis uerbis.col. ultim. poſt nu. 6.uerſ.
circa ſequens dubium. uol. 1. per l. Neſennius. ff. de
neg.geſt.et q̄ no. Bart. in l. alimenta. C. de neg. geſt.
quē referendo ſequitur D. Borgni. Caual.in tract.de
tuto.et cura.nu.243.uerſ. et quando tutor. propterea

ſemper

Digitized by Google

ſemper bonũ eſſe proteſtari ementi, quod dicar eme-
re de pecunijs proprijs, dicebat Ioſ. Ludoui. in d. con-
clu. 53. in d. 6. illat. in fi.

Tertiò limitabis eandem concl. vt tunc pecuniæ
non præſumantur ſoluentis, quando quis, vt admini
9 ſtator vniuerſitatis † emeret aliquid ſimpliciter pro
dicta vniuerſitate: nam præſumetur emiſſe de pecu-
nijs vniuerſitatis, ex l. ſi vt proponis. C. de rei vendi. l.
2. C. quan. ex fac. tut. l. curator. C. arbit. tut. vt ex his
ita concludit Fabia. de Mon. in tract. de emp. & vẽd.
quæſt. vlt. nu. 2. & Alc. in reſpon. 495. nu. 8. verſ. ſecun-
da eſt. & hoc eſſe quotidianum aſſerit Soc. tract. Fal-
len. reg. 343. fallen. 2. quos in hanc ſententiam refert
Menoch. in conſ. 80. plura efficiunt. nu. 2. uerſ. quini-
10 mo. vol. 1. Quod procedere abſque aliquibus † côie-
cturis author eſt Ioſeph. ſupra dicto loco, ſed exiſtẽ-
tibus coniecturis hoc poteſt procedere in quolibet
11 alio adminiſtrãte † negocia aliena ad hoc, vt dicatur
ſoluiſſe de pecunijs alienis, & non proprijs, vt tradit
Crau. in d. conſ. 129. nu. 2. cum plur. ſeq. vbi plurimas
collegit coniecturas.

Quartò limitare poteris, vt locum ſibi non vendi-
12 cet, quando res eſſet quęſita † per aliquẽ nomine ſuo,
& fratris, vel cõiuncti, tanquam pro extraneo; & illi
acquirenda veniret: quia tunc præſumitur empta pe-
cunijs illius extranei, vt ad hoc eſt tex. ſingularis in l.
vlt. C. de pigno. & hypothe. ita reſpondit Rom. in d.
conſ. 3. ſub nu. 1. verſ. quod maximè procedit, quod
pro inſigni dicto refert Cur. iun. in l. 1. n. 11. C. de fur.
eundem refert Crau. in d. conſ. 129. nu. 4. quanquam
ibid. illum oppugnet. Generatim vero loquendo, an,
& quando in dubio emptio pręſumat facta ex pecu-
nia ſoluentis, & emptoris, abundè ſupra diſcuſſimus
in ver. emptio concl. 92. vol. 2. vt ibid. videre poteris.

Nec ſilebo in hac eadem pecuniæ materia, quod
13 ſequitur: nam pecunia tolerata † apud mercatorem
præſumitur depoſita, non autem mutuata, quod eſt
14 verum, ſiue ſit † data in ſacculo, quo caſu non tran-
ſfertur dominium in depoſitarium; & ideo de ea di-
15 citur fieri furtum, ſiue ad numerum † data; quo caſu
dicitur dominium tranſlatum, & de ea depoſitarius
non tenetur furti actione propter contrectationem:
ita Bal. in l. incendium. nu. 3. & 4. verſ. extra quæritur.
C. ſi certum petat.

CONCLVSIO MCLXV.

ARGVMENTVM.

An, & quãdo creditor teneatur probare pecuniam eſſe verſam in vtilitatẽ eccleſiæ.

SVMMARIVM.

1 *Probationum materia fines ampliſſimos habet.*
2 *Creditor probare debet pecuniam a ſe creditam in vtilitatem eccleſiæ verſam fuiſſe.*
3 *Creditor eccleſiæ is vere dicitur, qui probat, pecuniam creditam eccleſiæ vtilitati ceſſiſſe.*
4 *Creditor qui mutuo dedit pecuniam, illam in eccleſiæ commodũ conuerſam probare dẽt. Ratio redditur, ibi. nu. 5.*
6 *Pecunia mutuo fœneratitio accepta debet probari in eccleſiæ vtilitatem conuerſa.*
7 *Eccleſia nunquam tenetur ex mutuo, niſi probetur in eius vtilitatem conuerſum.*
8 *Mutuum, et plurimum fœneratitium eſſe ſolet.*
9 *Pecunia mutuo data habenti liberam adminiſtrationem bonorum eccleſię, etiam ſi it aſſerat, ſe accipere pro vtilitate eccleſiæ, nihilominus debet probari eccleſiæ commodo ceſſiſſe. Ratio redditur ibid. nu. 10.*
11 *Pecunia data ei, cui eccleſia, vel vniuerſitas conceſſerunt, vt pecuniam mutuo acciperet, non taxata ſumma, debet adhuc probari, in eorum vtilitatem fuiſſe conuerſam.*
12 *Pecunia data ei, qui habebat mandatum ad recipiendum certam ſummam, qui tamen illam ſummam exceſſit, debet probari in vtilitatem eccleſiæ conuerſa.*
13 *Procurator habens mandatum ad accipiendum mutuo certam ſummam, & illam ſummam excedens, non obligat dominum, niſi probetur in eius vtilitatem cõuerſa.*
14 *Procurator excedens mandatum, non obligat dominum, niſi id, in quo exceſſit, eſſet conſequutiuum mandati.*
15 *Pecunia mutuo accepta à Canonico, ex ordinatione eccleſię, ſed ſine mandato, dẽt probari in eius cõmodũ verſa.*
16 *Pręlatus accipiens mutuo pecuniã præſente, & conſentiẽte capitulo, obligat capitulum, etiam ſi non probetur pecunia in eius vtilitatẽ cõuerſa, ſi agatur de immobilib. nõ pręcioſis alienãdis. Ampl. pcederẽt ſi agatur de precioſis alienãdis, vt ibi. nu. 17. Cõtr. nu. 20. Cõcluſio, nu. 22.*
18 *Pupillus cõtrahẽs cũ tutoris authoritate omnino obligat.*
19 *Pecuniam in eccleſiæ vtilitatem conuerſam fuiſſe, extra cauſam mutui, probandum non eſt.*
21 *Prælatus bona eccleſię ſine vrgenti neceſſitate alienare nõ poteſt.*
23 *Pecunia mutuo ſuſcepta ob certam, & determinatã cauſam non debet probari in eccleſię vtilitatem conuerſa. Decl. non procedere, quando manifeſte appareret pecuniã in eam cauſam nõ fuiſſe conuerſam, vt ibid. nu. 24.*
25 *Eccleſia in integrum reſtituitur; niſi creditor probet, pecuniam in eius vtilitatem conuerſam.*
26 *Minor in integrum reſtituitur, niſi probetur mutuum conuerſum in eius vtilitatem.*
27 *Eccleſia iure minoris debet ſemper illæſa ſeruari.*
28 *Eccleſia petens reſtitui in integrum debet læſionẽ probare.*
29 *Pecunia mutuo accepta a canonico mandato Capituli nõ debet probari in emolumentum Capituli conuerſa.*
30 *Prælatus adhuc viuens, pecuniam a ſe mutuo acceptã reſtituere debet, etiamſi non probetur vtilitas eccleſiæ.*
31 *Pręlatus dum viuit, eſt adminiſtrator bonorum eccleſię.*
32 *Pręlato, qui pecuniam accepit, defuncto, tenetur creditor vtilitatem eccleſię probare, ad hoc, vt ſucceſſor teneatur. Contra ibid. nu. 34. Concil. nu. 35.*
33 *Succeſſor non tenetur ad debita prędeceſſoris, niſi probentur facta in vtilitatem eccleſia.*
36 *Eccleſia agens ad reuocationem rei alienatæ, debet probare, quod accepit, in eius vtilitatem conuerſum non fuiſſe.*

Memini Me aliàs ſuper eodem cõcluſio-
nis huius argumenti genere plu-
ra tradidiſſe; nempè in concl. 581. in verſ. eccleſ. non
obligatur. concl. 716. in verſ. emptor probare debet.
in prin. & in concl. 328. in verſ. expenſæ in vtilitatem
1 eccleſiæ. vol. 1. Vèruntamen cum † probationum ma
teria fines ampliſſimos habeat, nec omnia facilè vno
in loco queant examinari, iccirco ſæpè numero co-
gimur eandem materiam varijs in locis pertractare,
quod, vt diximus, in hac conuerſionis pecunię in vti-
litatem Eccleſiæ materia, proculdubio experimur: in
qua quidem nunc explicanda, ea tãtùm attingemus,
quæ in relatis concluſionibus prætermiſſa fuere, cæ-
tera à lectoribus erunt ibidem videnda.

Primùm itaque inter cætera, Eccleſiæ creditor, qui
cum Eccleſia contraxit, vt pecuniam repetere poſſit,
2 Eccleſiamq; habeat obligatam, probare † debet num
mos illos in ipſius eccleſiæ vtilitatem fuiſſe verſos.
3 Etenim is verè dicitur eccleſię creditor, † qui mon-
ſtrat, & probat in vtilitatem ipſius eccleſiæ eſſe verſũ
illud; quod credidit: ita ſanxit. Imper. Iuſtin. in §. ſi verò
quis aut epiſcopo. in fi. vbi gl. in verb. profecerunt. in
auth. de alien. & emph. hoc idem ſtatuit in auth. hoc
ius porrectum. in fi. & ibid. gl. in verb. probet. C. de ſa-
croſ. eccl. quæ quidem authentica eſt canonizata, vt
apertè patet ex c. hoc ius porrectum. 10. q. 2. vbi text.
ait. is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, pro-
bat in vtilitatem religioſæ domus proceſſiſſe. ibique
Arch. nu. 9. ver. in glo. 51. extra dixit, hoc eſſe ſpecia-
le in eccleſia, vt creditor probet, quod etiã eſſe benè
notan-

notandum, inquit gl. in c. pen. ſuper verb. in vtilitatē. de fideiu. ſic etiam placuit Azoni, in ſum. d. ti. de alie na. & emphy. nu. 1. in fi. ad idem reſpōdit Card. Zab. in conſ. 51. ſeriatim ſuper ſingulis. col. 6. in 4. q. quod
* & * omnes iuris, tam Pontificij, quàm Cæſarei interpretes tradidere, illi in c. 1. de depoſ. & in d. c. pen. de fideiuſ. hi in l. ciuitas. ff. ſi cer. pet. in primis glo. ſuper verb. non ciuitas, per l. 1. C. de ſol. & lib. deb. lib. 11. l. ſi prædium. C. de præd. mino. & d. auth. hoc ius porrectum. Bart. nu. 12. verſ. quæro, quis habeat Bal. col. 2. poſt num. 2. verſ. quærit glo. Roman. col. 3. num. 7. in fi. Alex. colum. 3. num. 10. & Iaſ. colum. 5. nu. 14. verſ. nunquid autem. idem concludit Ang. in conſil. 245. quia omne datum optimum. colum. 3. poſt nu. 3. verſ. tertio eſt videndum, per not. à Docto. in d. c. pen. de fideiuſ. & hanc concluſionem pluribus confirmat Soc. ſen. in conſ. 15. viſis prædictis. nu. 21. & ſeq. verſi. eſt ergo aduertendum. vol. 1. & Ruin. in conſ. 68. viſa & bene intellecta. num. 7. et volum. 1.

Concluſionem hane velim amplies, vt præcipuè
4 procedat † in mutuo: nam niſi creditor, qui mutuo dedit pecuniam, probet eam in ipſius Eccleſiæ emolumentum fuiſſe conuerſam, proculdubio ſuccūbet: ſic ſentit Inno. in d. c. 1. num. 2. de depoſ. & ibidem ce
* teri * oēs, & in d. c. pe. & alij nuper ad cōcluſionis corroborationem citati: & ſancitum eſt relatis in iuribus, & placuit Redo. in tract. de reb. eccleſ. non alie. in ea quæſt. cur mut. oblig. eccleſ. §. 1. nu. 9. 10. & 11.
* vbi de * communi, & idem in quæſt. de reſtit. in integ. §. 6. num. 8.

5 Cuius ampliationis ea ratio eſt: nam prælati ſunt promptiores ad recipiendum mutuum, & fœneratores promptiores ad dandum mutuo. vnde ſi indifferenter teneretur Eccleſia, tunc facilè bona Eccleſiæ alienarentur, meritò igitur hoc caſu fuit ſuccurrendum; præſertim cum idem ſit diſpoſitum in ciuitate, in d. l. ciuitas. ſic inquit Abb. in d. c. 1. nu. 9. verſ. ratio ſpecialitatis. de depoſi.

Quæ ampliatio in primis debet intelligi de mutuo
6 fœneratitio † in odium fœneratorum, & vtilitatem Eccleſiæ, vt ſenſere Hoſt. Ioan. And. ac cæteri, in d. c. 1. de depoſ. vbi Imol. poſt num. 17. verſ. ſed iuxta præ-
* dict. reſtatur hanc eſſe * communem Doct. ſententiā, cui adhærere videntur Accurſ. & Bartol. in d. l. 1. & C. ſi aduer. credi. Cyn. etiam in d auth. hoc ius porrectum, nu. 5. quos refert, & ſequitur Soc. ſen. in d. conſ. 15. num. 26. verſ. quinto probatur. volum. 1. ſecus eſſe dicens in mutuo gratis conceſſo. Quanquam Innoc. in d. c. pen. aliter videtur ſentire, dum dixit indiſtin-
7 ctè eccleſiam † nunquam teneri ex mutuo, niſi probetur verſio. cuius opinionem ſequi fortaſſe iuri cōtrarium non eſſet, cum raro contingere poſſit, quod
8 mutuum † non ſit fœneratitium, vt docet nos experiētia, & vtinam non eſſet, cum nimis magnis vſuris, &c. vt vtar eiuſdem Imolæ verbis loco nuper citato. Innocentium, et Imol. refert, ac ſequitur Arius Pinel. in repet. l. 2. C. de reſcin. vend. par. 3. c. 1. ſub num. 31. et ſequen. verſ. ſed quanquam, et uerſ. ego à primis annis. num. 32. hanc ſententiam latè tuetur; ſic intelligens in omni creditore. l. 1. C. ſi aduer. credit. & ibid. concordes citat authores, de qua re tamen dicēdum eſt, vt infra in altera concluſione dicemus de hac eadem materia in perſona minoris, in 1. limit.

Secundò ampliatur concluſio, & vna ſupradicta
9 ampliatio, vt habeat locum, etiam † quando pecunia fuit mutuo data ſingulari perſonæ, quæ liberam habebat poteſtatem adminiſtrationis omnium bonorum Eccleſiæ, & ſuſcipiendo mutuum dixit ſe ſuſcipere pro vtilitate Eccleſiæ: nam etiam tunc tenetur creditor probare pecuniam fuiſſe verſam in vtilitatē Eccleſiæ, ita ſenſit Inno. in d. c. pen. col. 3. ſub num. 2. ver. ciuitas tamen, vel eccleſia. vbi concludit, ꝙ nunquā eccleſia, & ciuitas obligatur ex contractu adminiſtrationis, niſi ſit verſum in vtilitatem eccleſiæ, uel ciuitatis, cuius authoritate permoti, ita etiam tradidere Petr. ab Anch. & Ant. à Butr. ibidem ille. num. 7. verſ. ſecūdo caſu. ibi, fallit in ciuitate, & eccleſia, &c. hic ſub eod. num. 6. verſ. omnia prædicta, quod ea ratione confirmat D. Iacob. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. centu. 5. caſu 432. num. 20. verſ. ſeptimus eſt caſus,
10 quoniam libera bonorum adminiſtratio † non ſe extendit ad hunc actum ſuſcipiendi mutuo pecuniam, cum hoc modo videatur facta quædam donatio illi creditori: et facultas donandi non includatur ſub libera bonorum adminiſtratione. l. ſi creditor. §. Luc. ff. de admin. tu. et in ſpecie refert ita ſentire Rim. ſen. in d. l. ciuitas. colum. vlt. verſi. et hoc ideò requiritur. ff. ſi cert. peta.

Subampliatur ampliatio hæc, vt eo in caſu proce-
11 dat, vbi mutuum † fuiſſet factum canonico, vel monacho, cui non fuit taxata ab eccleſia ſumma pecuniarum mutuo accipienda, ſed iſte habebat adminiſtrationem alicuius villæ, vel alterius rei cum libera poteſtate, et mutuo ſuſcepit pecuniam aſſerendo, vt ſupra ſe pro vtilitate illius villæ ſuſcipere; nā et hoc caſu creditorem teneri probare verſionem, aſſeuerauit Menoch. in d. caſu 432. num. 37. verſ. ſextus eſt caſus, ea ratione, quam ſupra, in relata ampliatione, diximus.

Tertiò amplianda eſt concluſio, vt eo magis locū
12 ſibi vendicet, quando † mutuum fuit factum ſingulari perſonæ habenti mandatum ad ſuſcipiendū certam ſummam, ſed ille exceſſit modum, accipiendo maiorem ſummam: etenim et tunc creditor omnino tenetur probare illud plus fuiſſe verſum in vtilitatē Eccleſiæ: ita ſcripſit Inno. in d. c. pen. in prin. vbi per illum text. concludit, quòd ſi procurator à domino
13 † recepit mandatum, vt reciperet certam quantitatē mutuo vſque ad certam ſummam, quòd procuratore recipiente intra ſummam obligaret dominum: ſi vltra, non obligaret dominum: niſi in quantū id probaretur verſum in vtilitatem domini, ex eo, quòd in recipiendo vltra ſummam egreditur formam mandati, et ſic quod recipit præſumitur contra mandatū retinere, ideò dominum non obligat. arg. c. cum dilecta. de reſcript. concludens regulam, quòd in quantū
14 procurator † aliquid præter, vel contra mandatum agit, in nihilum obliget dominum, niſi illud, quod agit præter mandatum, eſſet neceſſarium, hoc eſt, cōſecutiuum mādato: vt ſi mandatum eſſet, quòd rem venderet, cauendo de euictione obligaret dominum l. Iul. §. ſi procurator. ff. de act. emp. ex hoc dicens idē Imol. cautum debere eſſe contrahentem cū procuratore, vt mādatum, et procuratorium inſpiciat, ne vltra vires mandati contrahat, cum dominum ſibi nō obliget: Innocentij doctrinam ſequuti ſunt Anton. à Burrig. in d. c. pen. ſub nu. 6. ver. tertio per iſtam decretalem. et ibi Abb. nu. 7. in fi.

Subampliatur hæc eadē ampliatio, vt vera ſit, et ſi
15 illa † ſingularis perſona, veluti canonicus, aut monachus pecuniā mutuo ſuſcepiſſet intra ſummā ex ordinatione eccleſiæ ſuſcipiendā, ſed ſine mādato: nam et tūc creditori incūbit onus probandi eam ſummā fuiſſe verſam in Eccleſiæ vtilitatem, ut placuit B[illegible]r. in d. c. pe. col. pen. ſub nu. 9. uerſ. 2. caſu: aſcribenda. n. eſt culpa creditoris facilitati, qui mutuū conceſſit nō habenti facultatē accipiendi, et obligādi Eccleſiā ad eius reſtitutionem, ut inquit Menoc. in d. caſ. 432. nu. 3. uerſ. nonus eſt caſus: ſecus ſi mandatum haberet, ut egregiè demonſtrat Soc. ſen. in d. conſ. 15. ſub nu. 25. uerſ. 2. etiam probatur. uol. 1.

Limitatur nunc primo loco eadem concluſio, ut locum ſibi non uendicet, quādo pecunia fuit mutuo
16 data, † Prelato pſente, et cōſentiente capitulo, et agat de alienandis bonis mobilib. minimè pretioſis ipſius Eccleſiæ pro mutui reſtitutione; hoc namq; in caſu creditor

creditor, qui mutuo dedit, neceſſe nō habet probare pecuniam fuiſſe verſam in vtilitatē Eccleſiæ: ſic aſſeuerauit Abb. in d.c. pen. ſub nu.5. ver. aut poteſt ſatiſfieri, per illum text. de fideiuſ. & in d.c.1. col. vlt. ſub nu.9. verſ. & videtur hic Inno. de depoſi. ad idem reſpondit Card. Zab in d. conſ.71. col. pen. verſ. ſecundum hoc intelligo, quam limitationem rationibus corroborat idem D. Iac. Menoch. in d. tract. de arbit. iud. lib.2. cent.5. caſu 432. nu.4.5. & 6.

Quæ limitatio ampliatur, vt etiam vera ſit, quādo
17 pecunia † fuit mutuo data Prælato conſentiente capitulo, & agatur de alienādis bonis Eccleſiæ immobilibus pretioſis: nam, & tunc creditori, nō eſt neceſſe probare pecuniā fuiſſe in Eccleſię vtilitatem conuerſam, vt grauiſſimi tradidere ſcribentes: in primis Bar. in d.l. ciuitas. nu.13. ff. ſi cert. pet. & in d. auth. hoc ius porrectum. nu.17. C. de ſacroſ. eccleſ. Ant. à Butr. in d.c. pen. nu.9. verſ. ſi autem mutuum contrahitur. Imo. in d.c.1. ſub nu.17. verſ. quid ergo dicendum? de depoſi. Paul. à Caſtr. in conſ.338. primo quæritur. col.2. ſub nu.2. verſ. ad hoc reſpondeo. vol.1. Soc. ſen. in d. conſ.15. col.6. nu.25. poſt verſ. hæc autem concluſio. vol.1. ubi verſ. tertio probatur, id probat ex eo, qd
18 ita etiam ſit diſpoſitum in minore, & pupillo cōtrahente cum tutoris, & curatoris authoritate, vt tunc obligetur minor, & pupillus: nec ſit neceſſarium probare verſum in utilitatem minoris, aut pupilli, p not. in l. uerum cum l. ſeq. ff. de mino. & in l.1. §. ſi pupillus. ff. quod iuſſu, per quæ iura ita determinate dicit
* Zabarel. in d.c.1. de depoſ. & hanc eſſe * communem opinionem dixit Didac. Couar. lib.5. uariar. reſolut. c.17. ſub nu.3. uerſ. cæterum. eamq; aliis authoritatibus confirmat Menoc. in d. caſu 432. ſub nu.13. uerſ. contrariam itaq; opinionem, quorum opinionē fulcit tex. in d.c. pen. de fideiuſſ. & quod extra cauſam
19 mutui † in alienatione bonorum eccleſiaſticorū non teneatur quis probare pecuniā in rem Eccleſiæ eſſe uerſam reſpondit Dec. in conſ.36. pro tenui. ſub nu.
* 8. uerſ. tertio principaliter, ubi * communem dicit, &
* ita magis * communiter ſentire Doct. in d.c.1. de depoſ. teſtatur Arius Pinel. in repet. l.2. par.2. c.4. & ult. nu.70. uerſ. comprobatur hoc. C. de reſcin. uend. ubi alios concordes citat.

20 In contrariam † deſcendere ſententiam Car. in d. c. pen. col. pen. uerſ. dico tamen. Abb. in d.c. pen. ſub nu.4. uerſ. aut enim propter. de fideiuſ. ea ratione per-
21 motus, & adductus, q. ſi directè non poſſunt † Prelatus, & Eccleſia alienare bona eccl. ſine urgēti neceſſitate, uel euidenti utilitate. c. ſine exceptione. 12. q. 2. ſic nec indirectè recipiendo mutuum, occaſione cuius oportet peruenire ad diſtractionem bonorum. argum. c. cum quid una uia. de reg. iur. in ſexto, & per alia, quæ ibidem ab eodem Abbate referuntur.

Cæterùm à priori opinione, quæ ut diximus cōmunis eſt, non uidetur eſſe recedendum; quam etiā confirmauit Rol. à Val. in conſ.41. primo quidem aſpectu. nu.36. uol.1. & ante eum Dec. in d.l. ciuitas, ſub nu.6. uerſ. remanet ergo. ff. ſi cer. pet. quo in loco plures affert reſponſiones ad illam Abbatis rationem, quas tamen refellit. Menoch. in d. caſu 432. nu.10. & ſeq. & ibi utriuſq; per nouam à ſe excogitatā diſtin-
22 ctionem, opiniones tuetur, † & conciliat. inquiens, q aut aliqua ſubeſt coniectura fraudis in ſuſcepto mutuo, & tunc quemadmodum impeditur alienatio bonorum immobilium, ita & obligatio ex ſuſcepto mutuo, & hoc in caſu rectè ſentit Abbas: non enim cum illo admittēdum eſt, quòd eo ipſo, quòd ſuſceptum eſt mutuum, ſit fraudis ſuſpicio, cum præſumēdum non ſit totum capitulum uoluiſſe delinquere.

Aut ceſſat omnis coniectura, & ſuſpicio fraudis, & tunc rectè ſentit Dec. quandoquidem minor, & pupillus, qui non poteſt ſine decreto alienare immobilia; attamen cum ſui tutoris, uel curatoris conſenſu rectè mutuo ſuſcipit pecuniam, l. uerum. cum l. ſeq. ff. de mino. & l.1. §. ſi pupillus. ff. quod iuſſu.

Qui priori vt lucrit adhærere opinioni, eā ſubampliare poterit, vt etiam procedat, vbicunq; mutuum fuit ſuſceptum ob certam, & determinatam cauſam:
23 nam, & tunc † non eſt probandum à creditore, pecuniam fuiſſe verſam in eam cauſam, vt placuit Imol. in d.c.1. poſt num.17. ſub verſ. Dom. vero. Anton. de depoſit. reiecta opinione Butr. in d.c. pen. ſub num.9. verſ. & hoc tempero verum. de fideiuſſ. quod placuit Redoa. in eodem tract. de reb. eccleſ. non alienan. in quæſt. de reſtitut. in integrum. §.6. num.8. cui accedit Oddus in tract. de reſtitu. in integr. par.2. q.51. art.5. num.54. verſ. quo retento.

Iſtud tamen declara prout intelligit Menoch. in d. caſu 432. ſub nu.14. verſ. ego dicerem, vt verum nō
24 ſit, quando apertè liquet ipſam pecuniam † non eſſe verſam in eam cauſam: tunc enim procedit opinio Butr. ſecus, vbi ſumus in dubio; & hoc caſu vera eſt ampliatio tradita ex Imolæ ſententia, cū præſumendum non ſit prælatum, capitulum in aliam cauſam, quam à ſe determinatam, impēdiſſe ſummam illam.

Eadem prior ſententia limitatur, vt nō habeat locum, quando appareat de non verſione in vtilitatem eccleſiæ, & ob iuſtam cauſam ipſa Eccleſia peteret
25 reſtitui in integrum: tunc enim reſtituenda erit, † ſi non probetur verſio pecuniæ ab ipſo creditore in ipſius Eccleſiæ vtilitatē. Etenim queadmodum ſi mu-
26 tuum factum ſit † minori cū authoritate tutoris, vel curatoris, non tenebitur minor ſatis ipſi creditori facere; ſed in integrum reſtituendus erit, niſi probetur verſum mutuum in illius emolumentum, vt probatur ex reſcripto Anton. in l.1. & Imper. Gordia. in l.2.
27 C. ſi aduer. credit. ſic & in † Eccleſia, quæ iure minoris debet ſemper illæſa ſeruari, vt inquit Alex. III. in c.1. de in integr. reſtitut. hoc idem ſtatuendum eſſe dixit Cyn. in d. auth. hoc ius porrectum. in 7. q. nu.6. C. de ſacroſ. eccleſ. arg. l. iubemus. C. eodem tit. de ſacroſ. eccleſ. & dictarum legum. 1. & 2. C. ſi aduerſ. credito. hæc igitur ſumma eſt, vt Eccleſia re ipſa non teneatur, ſi reſtitutionem petat, niſi probetur verſio à creditore, & in hac ſententia vna cū Cyno reſidet Imo. in d.c.1. poſt nu.17. verſ. quid ergo dicendum? de depoſi. quo in loco refert ita poſſe intelligi ea, quę dixere Inn. in d.c.1. & in d.c. pen. & gl. in d. §. ſi vero, quis aut Epiſcopo in verſ. profecerunt. de alienan. & emphy. idem ſenſit Dec. in d.l. ciuitas. ſub nu.7. verſic. ſi tamen Eccleſia. & nonnulla in hanc deducit ſententiam Dom. Menoch. in d. caſ.432. nu.15. verſ. decla-
28 ratur hæc ſententia, ſubiungens, nu.16. tunc † læſionē ab Eccleſia eſſe probandam, & quidem manifeſte, teſte But. in c.1. nu.4. de in integ. reſt. & Corn. in cōſ. 181. nu.53. vol.2. & eandem læſionē grauem eſſe debere, vt idē dixit But. in c. auditis. nu.14. de in integr. Iaſ. in conſ.54. nu.5. vol.1. & Bero. in conſ.32. nu.10. vol.1. de qua nos alibi.

Secundo loco limitanda eſt ipſa concluſio, vt non
29 procedat, quando † mutuum fuit factū ſingulari perſonæ, ut uni ex canonicis, aut uni monacho, cui à ſolo capitulo datā ſit facultas ſuſcipiendi illam certam ſummam à ſe mutuo ſuſceptam: tunc enim creditori non opus eſt probare pecuniam illam fuiſſe verſam in vtilitatem Eccleſię: ita docuit Abb. in d.c. pen. ſub nu.7. verſ. quandoque mutuum ex eo, quòd hoc caſu mutuum videtur ipſi Eccleſiæ factum, & ante eum idem dixerant gl. in verb. in vtilitatem, & Anch. nu. 9. quibus accedit Soc. in d. conſ.15. ſub nu.25. verſ. ſecundo etiam probatur, vol.1.

Tertiò limitatur eadem concluſio, vt non habeat
30 locum, qñ † pecunia fuit mutuo ſuſcepta à ſolo Prælato, qui & tēpore reſtitutionis faciendę viuit, & qui reſtituere pōt abſq; alienatione bonorū immobiliū Eccleſię: etenim nec hoc caſu creditori onus incūbit

probãdi pecuniam fuiſſe verſam in Eccleſiæ vtilitatem: ſic tradidit Abb. in d. cap. pen. ſub nu. 6. verſ. aut mutuum fuit receptum, per illum tex. & ea etiam adductus ratione; quoniã † Prælatus, dum viuit, eſt ad-
31 miniſtrator bonorum Eccleſię, & de fructibus poteſt diſponere, excepta alienatione immobilium. cap. is, cui, vbi glo. de electio. in 6. & in c. cum nobis in fin. eodem tit. de electio.

Subampliatur hæc limitatio, vt locũ ſibi non ven-
32 dicet, quando † Prælatus tempore reſtitutionis faciẽdæ non amplius viuit; nam tũc creditori neceſſe eſſe verſionem probare, voluit Innoc. in c. 1. de ſolutio.
33 quo in loco inquit † ſucceſſorem non teneri ad debita contracta per prædeceſſorem, niſi probentur illa verſa eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, idem innuere videtur Butr. in d. c. pen. ſub eodem nu. 9. verſ. ſi autem recipitur, & Paul. à Caſt. in d. conſ. 338. ſub nu. 2. verſ. ſi vero nullum, vol. 1.

34 Contrariam † tuentur ſententiã Hoſtien. & Gul. de Cun. quos referẽdo ſequitur Abb. in d. c. pen. ſub nu. 7. verſ. ſed Hoſt. quorum ſententiæ ſe etiã ſubſcripſerunt Card. ibi. col. 4. verſ. decimo quæro, & Anch. nu. 9. qui ad ita ſentiendum permoti ſunt ex d. c. pen. & ex d. c. 1. de ſolu. & ex alijs, vt per Abbatẽ, vbi ſupra.

Cæterũ in hac ſcribentiũ diſſenſione Menoc. poſt quam ſuſtulit, & rñdit ad ea, quæ poſteriorem ſequẽ-
35 tes ſñiam pro ſe adducunt, dicit id eſſe iudicis † arbitrio relinquendum, qui iudex poterit conſiderare, an iſte prælatus cõſueuerit hoc modo ſumere pecunias mutuo, & expendere ꝓ Eccleſiæ vtilitate: conſiderabit ẽt, an ſumma ſit magna an tenuis, ita vt veriſimile, ſit cũ mutuo ſumpſiſſe, & impendiſſe ad Eccleſiæ vtilitatem, & ſi veriſimile hoc adſit pronunciabit ꝓ creditore, cui niſi tũc Eccleſia ſatisfaceret, locupletarẽt cũ eius iactura, aduerſus, & leges, & rõnem naturalẽ: ita Menoch. in d. caſu 432. nu. 24. verſ. ego certè.

Quarto limitatur concluſio, & declaratur, vt procedat, qñ creditor agere vellet ad pecuniam mutuatam: tunc enim ex eo probare tenetur verſionem, qd ipſius ſit fundamentum actoris ad victoriam obti-
36 nendam; ſecus ſi creditor † nõ agat ad pecuniam, ſed Eccleſia ad reuocationem rei alienatæ, volẽs ex hoc capite reuocare, quia quod ille ſoluit, non fuit verſum in vtilitatem Eccleſiæ: nam tunc etiam ſi ſimus in caſibus, in quibus creditor tenetur probare pecuniam verſam in vtilitatem Eccleſiæ, ipſa Eccleſia tenebitur hoc probare, per tex. & quod ibi not. in l. ei, q dicit. ff. de probatio. cum vulgat. ita declarat Soc. in d. conſ. 15. nu. 29. verſ. ſexto probatur, vol. 1.

CONCLVSIO MCLXVI.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur, pecuniam in Eccleſiæ vtilitatem fuiſſe conuerſam.

SVMMARIVM.

1 Pecuniam fuiſſe conuerſam in vtilitatem Eccleſiæ coniecturis, & præſumptionibus probatur.

2 Mutuum datum Prælato, vere, non per coniecturas probandum eſt in Eccleſiæ commodum verſum fuiſſe.

3 Inſtrumentum dicens, quòd talis dedit pecuniam Prælato, quæ Eccleſiæ commodo ceſſit, non probat.

4 Teſti deponẽti de eo, quod ſenſu corporeo non percipitur, non creditur.

5 Notarius fidem faciens de his, quę ſenſu non percipit, non probat.

6 Notario dicenti, talis ſanus mente fecit teſtamentum, fides non datur.

7 Pecunia ex eo probatur in vtilitatem Eccleſiæ conuerſa, ſi oſtenditur tunc temporis, quo contraxit, Eccleſiam illa pecunia opus habuiſſe. Contr. defenditur ibid. nu. 8.

9 Pecuniam recipiens nomine alieno, quibus caſibus obliget dominum, etiamſi non appareat in eius emolumentum conuerſa.

10 Pecunia quando verſa ſit in vtilitatem Eccleſiæ, iudicis arbitrio relinquitur.

11 Pecunia præſumitur verſa in vtilitatem Eccleſiæ, ſi cum pecunia ſumeretur ipſa reliquo indigebat, & indigentia ceſſauit.

12 Expenſa præſumitur facta ab eo, qui facere tenebatur, Idem ſi ſe naturaliter de hoc conſtet, nu. 13.

14 Viuere naturaliter nemo ſine alimentis poteſt.

15 Eccleſia ſi ſtatim poſt pecuniam mutuo acceptam fundũ emit, de pecunia mutuata emiſſe præſumitur, & numero 17.

16 Creditor mutuo dans pecuniam procuratori Eccleſiæ ob aliquam cauſam, debet probare, cauſam veram fuiſſe, & in eam verſam.

18 Pecuniam in Eccleſię vtilitatem fuiſſe conuerſam, probatur per confeſſionem Prælati.

19 Pecunia tunc demum confeſſione Prelati Eccleſiæ commodo ceſſiſſe probatur, ſi aliæ coniecturæ concurrunt.

20 Prohibitum vbi eſt aliquid, & certo caſu permiſſum, non ſtatur dicto aſſerenti caſum permiſſum ſubeſſe.

21 Merita debent probari ab eo, cui donatio ab Eccleſia facta fuit.

22 Confeſſio Prælati per modum voluntariæ iuriſdictionis non debet præiudicare Eccleſiæ.

23 Confeſſio ſindici a Prelato conſtituti ad certam ſummam pecuniæ mutuo accipiendam, probat eam in vtilitatem Eccleſiæ conuerſam, & nu. 25.

Declaratur, quod tamen iſto caſu debet creditori ſatisfieri de fructibus, non autem de alienatione bonorum Eccleſiæ. ibidem num. 24.

Contrar. ibid. nu. 26. Concil. videtur poſſe colligi ex dictis eodem nu. in fi.

27 Pecunię modica ſumma, mutuo à Prelato accepta in vtilitatem Eccleſię, præſumitur conuerſa.

28 Pecunia Eccleſię commodo ceſſiſſe prę ſumitur, ſi à probo, & prudenti, ac in vtilitatem conuertere ſolito adminiſtratore mutuo ſumpta ſit.

29 Pecunia in Eccleſię vtilitatem conuerſa probatur, etiamſi oſtendatur eam in temporalem vtilitatem, veluti monachorum veſtitum fuiſſe conuerſam.

30 Eccleſia de pecunia in temporalem vtilitatem, veluti Prelati neceſſitates conuerſa, obligatur.

31 Succeſſor in beneficio tenetur ad debita per Predeceſſorẽ ob ſuas neceſſitates contracta.

32 Prelatus pro ſua neceſſitate, ſicut Eccleſia contrahere poteſt.

33 Pecunia, ad hoc, vt Eccleſia teneatur, debet probari in neceſſariam, & expedientem Eccleſię vtilitatem, impenſa fuiſſe.

34 Eccleſia id ſolum reſtituere tenetur, in quo fuit meliorata.

35 Eccleſia tenetur reſtituere, quod in eius commodum impenſum fuit, non actione ex contractu, ſed actione de in rem verſo.

36 Pecuniam probare ſufficit, ſemel in Eccleſię vtilitatem conuerſam, etiamſi verſa perpetuo non manſerit.

37 Pecunia, ſi antequam in vtilitatẽ Eccleſię verteretur fortuito perijt, Eccleſia nihilominus remanet obligata.

38 Pecuniam acceptam ſufficit tempore contractus Eccleſię vtilem fuiſſe, licet poſtea efficiatur deterior.

39 Pecunia, ſi perpetuo in Eccleſię vtilitatem non manſerit, tunc demum reddi debet creditori, ſi fuit verſa, ab initio in cauſam, quę fuit perpetuo duratura.

40 Prelatus impendendo pecuniam mutuo ſuſceptam, ita demum obligat Eccleſiam ſi intra modum ſolitum, & vt neceſſitas, & vtilitas requirebant, impendit.

Conſtat

Conſtat Ex his, quæ in ſuperiori Cõcluſio-
ne tradidimus, quis ꝓbare debeat
pecuniam eſſe verſam in vtilitatem Eccleſiæ & qui-
bus in caſibus: videndum nunc eſt, quo pacto verſio
hæc probetur. Pecuniæ itaq; verſio in vtilitatẽ Eccle
ſiæ coniecturis, & præſumptionibus poterit probari:
ita ſcripſit glo. in auth. hoc ius porrectum. in ver. pro-
bat. C. de ſacroſ. eccl. & ibid. Cyn. nu 8. in fi. vbi etiam
Bal. nu. 8. & idem ex ſententia Iac. But. in l. 1. nu. 6. in
fi. iuxt. prædicta quæritur. C. ſi aduer. cred. dicit hanc
eſſe* cõem opinionem, quod in talibus caſibus ſuffi-
ciat cõiecturalis probatio. hoc idem ſenſere alij plu-
res à D. Iac. Menoc. relati in tract. de arb. iud. lib. 2. cẽ
tur. 5. caſ. 432. nu. 33. verſ. dubitari autem.

Hanc concluſionem limitare poteris, vt non pro-
cedat in mutuo, quod factum eſt prælato: hoc enim
2 verè, non per † coniecturas eſt probandum, vt aſſerue
re. Innoc. in c. 1. in prin. de depoſ. & Bart. ac nõnulli
alij in l. ciuitas. ff. ſi cer. pet. ita conſultus reſpondit
Calder. in conſil. 7. incip. qualiter probetur. in titu. de
probat.

Ampliatur iſtud, vt ſi inſtrumentum reperiretur, in
3 quo diceretur, quòd talis † mutuauit tali Prælato tan
tam pecuniam, quæ cõuerſa eſt in vtilitatẽ Eccleſię,
nõ probaretur ex illis verbis mutuum verſum in Ec-
cleſiæ vtilitatem, per ea, quæ tradidere Bart. in l. ſi qs
fortè. ff. de caſt. pecu. & Bal. in l. 2. C de teſtam. nẽpè,
4 quod quemadmodum † non creditur teſti, niſi de eo,
5 quod percipitur ſenſu corporis ita nec etiam † nota-
rio, niſi in his, quę ſub illius ſenſum corporis cadunt.
6 itaq; ſicuti ſi in inſtrumento † notarius dicat, talis ſa-
nus mente, & corpore languens, fecit teſtũ, &c. non
tamen probatur ex hoc, quòd ille fuerit ſanæ mẽtis:
ita in caſu noſtro, licet in inſtr̃o reperiatur, pecuniam
eſſe conuerſam in vtilitatem Eccleſiæ; non creditur,
niſi aliter probetur verſio: & hanc concluſionẽ com
muniter ab omnibus recipi, teſtis eſt Io. de Ana. in d.
cap. 1. ſub n. 14. ver. ſed pone, quod reperitur de depoſ.

Examinemus in præſentia, quæ ſint hæ præſũptio-
nes, & coniecturæ, quibus id queat probari. Et certè
nonnulli in ea fuere ſententia, ad probandum pecu-
niam in Eccleſiæ vtilitatem fuiſſe conuerſam, ſatis
7 eſſe, ſi tantùm † probetur, quòd tunc eccleſia, quãdo
contraxit, indigebat illa pecunia, licet poſteà nõ ap-
pareret illi indigentiæ fuiſſe ſatisfactum: & ita ſentit
Azo relatus à glo. in §. ſi verò quis in ver. profecerũt.
cir. fi. de alie. & emphy. in auth. & ante eum glo. in c.
hoc ius porrectum. in ver. probat. 10. q. 2. vbi ait, quòd
ſi creditor ſemper teneretur ſcire ad quem vſum con-
uerteretur illa pecunia, nullus inueniretur ex hoc, q
cũ Eccleſia contraheret, ob id ſufficere probare, quod
tunc temporis eccleſia egebat illa pecunia; ne ſi ni-
mia ſubtilitate circa res eccleſiæ laboremus, illa ſub-
tilitas eis in perniciem vertatur, vt & in pupillo de-
creuit Iuſt. in l. pen. in prin. C. ad Treb. & idem Impe-
rator. in l. 4. in fi. C. de verbor. ſignif. & vt ita ſentiant
glo. & Azo permouentur Africani reſponſo, in l. vlt.
ff. de exerci. actio. vbi I. C. apertè conſuluit, creditori
agenti ad pecuniæ reſtitutionem, quam Sticho alie-
no ſeruo mutuo dederat ad reficiendam nauim, ſatis
eſſe, ſi hoc ſolùm probet: quòd cum pecunia credere
tur, nauis in ea cauſa fuiſſet, vt refici deberet.

Parcant mihi tamen hac in re tanti viri: non enim
8 rectè ſenſere, cum hanc † coniecturã non admittant
Alex. & alij plures, quos ipſe commemorat in l. ciui-
tas ſub nu. 11. ff. ſi cer. pet. & * cõem aſſerunt ibi. Dec.
nu. 10. Alc. nu. 6. verſ. 3. eſt, & Rip. in l. is, qui bona. nu.
20. verſ. contrarium tenet Bart. ff. de pig. Etenim req-
ritur in hoc explicita, & determinata ꝓbatio, vt ad-
uerſus Azo determinat Accurſ. in d. §. ſi verò quis. in
eo. verſ. profecerunt in l. fi. & in l. 3. §. pen. in verſ. quo
vertatur. ff. de in rem verſo: & in d. l. ciuitas. vbi etiam
ſcrib. ff. ſi cer. pet. ac in d. l. 1. C. ſi aduer. credi. & quod
non ſufficiat mutuo pecuniam dare, vt poſſit agi cõ-
tra Eccleſiam, niſi aliter probetur pecuniam conuer-
ſam eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, *communi, & concor-
di Doct. calculo fuit ſtatutum, vt teſtis eſt ad hoc lo-
cupletiſſimus Io. ab Imo. in d. c. 1. poſt nu. 17. verſ. ſi
aũt appareret de depoſ. & ꝓ hac ſnia aperta ſũt Imp.
& Sum. Pont. verba in d. auth. hoc ius porrectũ. in fi.
quæ, vt iã diximus, eſt canonizata. Totus modo con-
trouerſiæ cardo in eo vertitur, nẽpè quo pacto poſſit
ad l. vlt. reſponderi. Et in hoc variè ſe torquẽt noſtri.
Sed ea mihi præ cæteris arridet rñſio. Nã inter alios
caſus, in quibus quis pro alio iuſtè pecuniã mutuo re-
cipere poteſt, eſt & ille, quãdo ſcilicet, ab eo pecunia
recipitur, qui habet verũ mãdatum ſpecificũ ab ho-
mine 25. anno. quo caſu, ſi habet mandatũ ſpecificũ
ad recipiendũ in certa cã, ſufficit, qđ recipiat pecuniã
mutuo ob illam cãm, licet poſtea in illã cãm nõ cõ-
uertat. l. 1. §. non aũt. ff. de exer. actio. ſi aũt nõ habet
ſpecificũ mandatũ ad recipiẽdũ pecuniã mutuo, ſed
in conſequentiam intelligitur habere mãdatum, qđ
poſſit recipere pecuniã mutuo pro reparatione na-
uis, quo in caſu propriè loquit. d. l. vlt. ff. de exerci. tũc
ad hoc, vt creditor mutuãs tali propoſito hẽat actio-
nẽ contra illum q naui præpoſuit Stichum, nõ ſuffi-
cit ſimpliciter mutuare, ſed oportet, ꝙ probet, quòd
tpe mutui nauis indigebat reparatione, licet aliter
non doceat de reparatione nauis, non igitur mirum,
ſi cũ naui præpoſitus intelligatur habuiſſe verũ mã-
datũ ab homine 25. anno. pro exercẽda nauigatione
obligetur ille, qui dedit mandatũ, etiamſi non pro-
betur aliam pecuniam in eius vtilitatẽ verſam, præ-
ſertim iis concurrentibus cõiecturis, de quibus in eo
tex. fit mentio, nempè, qđ in refectionem dederat at-
que ei, qui in id præpoſitus erat, & eo in loco, vbi res
erant, quæ comparari poterant, & debebant ad repa-
rationẽ: ſic itaq; d. l. vlt. diſpoſitio eſt in eo caſu ſpe-
cialis, vt minor in creditore ad nauẽ mutuante dili-
gentia requiratur, quàm in cæteris, vt apertè dixit gl.
in l. 3. §. pen. in verſ. quo vertatur. ff. de in rem verſ. cũ
etiã præſumatur ille Stichus habuiſſe mandatũ ſpe-
ciale ad hoc, ſi non expreſsè ſaltẽ tacitè, & in conſe-
quentiam nã quid opus erat naui facta ad reparatio-
nẽ per tot maris tempeſtates, & alia pericula? Præte-
reà ſi tanta diligẽtia deſideraretur in hoc nauis caſu,
quanta in cæteris, nullus reperiretur qui in nauẽ refi-
ciendã mutuo pecuniam dare vellet, quod incideret
in magnũ periculum, & cõmoditas maris deperiret
ideirco ad hoc tollendũ. I. C. voluit, ꝙ ſatis eſſet pro-
bare, qđ tunc neceſſitas imminebat, vt ait Ang. in d.
§. ſi verò qs, poſt nu. 19. ver. in hac opinione fuit Azo.
in auth. de alien. & emphy. ita ẽt ego colligo reſpõ-
ſionem hãc à diſtinctione, quã ad idem fecit Gul. de
Cun. in d. auth. hoc ius porrectum, quã refert Imo. in
d. c. 1. poſt nu. 17. verſ. pro cuius declaratione.

Huic eidẽ reſponſioni aſſentire videtur Bald. in d.
auth. hoc ius porrectum, col pen. nu. 9. verſ. vlterius
quæro. vbi quærẽs quo pacto priuatus obligeẽ ꝑ aliũ
recipientẽ mutuũ, nomine eius cõcludit, quod in tri-
9 bus caſibus obligetur, licet † non appareat verſio. Pri-
mus eſt, quando hẽt mandatum ſpeciale ad hoc reci-
piendum. Secundus, qñ recipiens mutuũ erat præpo-
ſitus alicui negotiationi, ꝑ quã neceſſe erat recipe-
re pecuniam mutuo, cũ aliter hincindè cõtractus nõ
poſſet explicari, vt l. 1. ff. de inſtitor. & d. l. vlt. ff. de
exer. actio. Tertius caſus eſt, qñ recipitur ꝑ procura-
torẽ habentẽ gñalem adminiſtrationẽ cum libera,
vt hr̃ in l. ꝓcuratoriũ liberę. ff. de procur. & ꝑ pdicta
infert, ꝙ ſi aliquis ſolũ deputatus eſt ad recipiẽdum
fructus, vel cuſtodiendos, vel ad cuſtodiã caſtri, ꝙ ſi
tali fiat mutuũ nõ obligaẽ dñs, niſi probeẽ pecuniã
verſã eſſe in eius vtilitatẽ. Alij aliãs ad eãdẽ. l. vlt. ad-
ducũt rñſiones. ꝓſertim Doct. in d. c. 1. de depoſ. in d.
auth. hoc ius porrectũ, & Cald. i cõſ. 7. incip. qualiter

probetur.in tit.de ſolutio.ſed ea mihi potior ſenten-
tiã viſa eſt.

Verum eſt hæc, quæ diximus, in ſe vera ſint,totã
10 tamen hanc controuerſiã † iudicis arbitrio relinque
re iuri fortaſſe contrariũ non eſſet,qui cognoſcat,an
probabiliter pecunia in Eccleſiæ vtilitatẽ verſa ſit,
necne: vt an quando Eccleſia opus habuerit pecunia
mutuatitia,iudicis arbitrio relinquit Alc.in d.l.ciui-
tas,nu.6.verſ.3.eſt. ff.ſi cer.pet.quem etiam referẽdo
ſequitur Menoc.in d.caſu.432.nu.35.

Altera coniectura eſt probãdi pecuniã cõuerſam
eſſe in Eccleſiæ vtilitatem ſi probata tunc tpis indi-
11 gentia Eccleſiæ appareat † indigentiam ceſſaſſe, &
confeſtim quo mutuo data eſt pecunia,reperiatur ſa
tisfactum illi cauſæ, ob quam mutuũ fuit ſuſceptũ:
vt quia reperiatur Eccleſiam eſſe reparatã,vel mona
chos indutos veſtibus, vel pane, & vino nutritos, li-
cet non appareat ſpecificè, ꝙ pecunia mutuo acce-
pta,cõuerſa fuerit in indigentia Eccleſiæ,vel mona-
chorum; tñ ſatis hac præſumptione probabiẽ vero,
& præſumetẽ ſubuentum indigentiæ ex pecunia mu-
tuata,arg.l.ſi ventri.§.vlt.ff.de priuil.cre. per id,ꝙ ob
ſeruauit Bar.in l.cũ ſeruus.nu.4 ff.de verbo. obli.vbi
12 ait,ꝙ ſi factum,de quo † quæſtio eſt,requirebat ſum
ptum,tunc eo ipſo, quod eſt factũ præſumetur ab ip-
ſo factum, & eius expenſis,ad quẽ hoc facere ſpecta
bat per l.vlt.C. de ali.pup. præſtan. quã ad id inſignẽ
dicit ibi. Bar. vel ẽt ſi ex ſe naturaliter de hoc cõſtet,
13 vt quia † natura id probet, veluti pupillum alitum:
14 eſſe conſtat.n.natura, quem non † poſſe viuere ſine
alimẽtis,per d l.vlt.C.de alim.pup.præſt.præſumptio
nẽ hanc probãdi verſionẽ in vtilitatem Eccleſiæ au-
thoritate ſua confirmauere Cyn.in d. auth. hoc ius
porrectũ.nu.8.verſ ſed pone.Bal.ibid.nu 8.verſ.quæ
ro vtrum in dubio.Saly.& Iac.But.& Alber.cũ dixe
15 runt, ꝙ ſi ſtatim, quo pecunia fuit † mutuo data, ap-
pareat fundũ fuiſſe ab Eccleſia emptũ, præſumitur
emptus ex ea pecunia mutuata, & Ant.à But.in d.c.
1.vbi Imo.ſub d.nu.17.verſ.vnde alij dixerunt,teſtaẽ
* iſtud * cõmuniter ſequi Docto.idẽ ſenſit Io. de Ana.
ibi.nu.14.verſ. alij dicũt, quod & ſcribentib.placuit
in d.l.ciuitas.ff.ſi cer.pet.vt Ro.Alex.col.3.verſ.ſub-
dit Rom. Rim.ſen.col.vlt. verſ. & quicqd dixerit,&
Alc.nu.6.verſ. quid ſi confeſtim, & ex his Menoch.
in d.tract.de arbit.iud.li.2.cent.5.caſu 432.nu.39.de-
clarat id,ꝙ ſcripſit Aret. in d.l.ciuitas.num.4. ver. &
16 ideo puto. vbi voluit creditorem † dantem mutuo
procuratori Eccleſiæ ob aliquã cauſam debere pro-
bare duo,cauſam extitiſſe,& in eã verſum, hoc ceſ-
17 ſat, inquit Menoc. cum conſtat † rem aliquam em-
ptam,quia præſumitur ibi impenſum.

Præterea mutuatum verſum fuiſſe in vtilitatẽ Ec-
18 cleſiæ probatur † per confeſſionẽ prælati,& capituli:
ita ſenſere gl. & Cyn. in d.auth. hoc ius porrectũ iiſ-
dem in locis ſuperius à nobis allegatis,per auth.iube
mus nulli.C. eo.de ſacroſ. eccl.& c. cum dilectus.de
ord.cogn.& c.1.de dolo, & contu.

Hanc tñ probationẽ ſolam non ſufficere ad pro-
19 bandam verſionem,niſi † aliæ coniecturæ cũ ea cõ-
* currant * communis eſt ſcribentium ſniã, & in pri-
mis id voluit gl. in d.§. ſi vero quis in verſ. præcerũt.
de alie.& emphy.hoc idẽ placuit Arch. in d. ca.hoc
ius porrectũ.nu.3.in verſ. probat. to.q.2. atq; Gul.de
Cun.in d.auth.hoc ius,vbi Bal.ẽt nu.8.Io.de Ana.in
d.c.1.ſub nu.14.verſ.alij dicunt,ꝙ verſio,de depoſ.&
ibi Imo.d.n.17.verſ.itẽ aduerte præcipuè vero Ant.
à But.col.vlt.ſub nu.14.verſ.alius eſt modus,vbi ait,
qñ ex hoc daretur materia delinquendi: nam ſouẽ
ſic confiterentur,& poſtea diuiderent pecuniã inter
ſe:ideo tali non eſſe ſtandũ, arg. eorũ, quæ habentur
in l.qui teſtamẽtum.ff.de proba.& in l.cũ quis decẽ-
20 dẽs.§.Titia.ff.de leg.3.nã vt ibi patet,regulariter † in
prohibitis,& certo caſu permiſſis nõ ſtatur verbo di
21 centis factũ eſſe in caſu permiſſo, vt & †.in donatione
facta ab Eccleſia alicui pp benemerita, ſtamlt Ioan
And.in addit.ad Spec.in rub.de reb. Ecc.non alie.eit.
22 ea med. tum ẽt quia confeſſio † taliũ adminiſtrato-
rũ per modum voluntariæ iuriſdictionis, non debet
præiudicare,per id,quod obſeruauere ſcriben.in l.cer
tum.§.ſed an & ipſos,& ibi præſertim Bar,num.2.ff.
de confeſ.& Cyn.in l.1.q.14. & 15.nu.16.& 17. C.de
confeſs.& per alia multa,quæ tradidere ſcriben.in d.
c.1.in primis But.& Imo.ad idem reſpondit Ruy. in
conſ.68,ſub nu. 7.verſ. nec obſtat, ſi dicatur.vol.1.ꝙ
etiam nos ſupra examinauimus. in concl.748. num.
10.vol.1.

Limitanda eſt hæc probatio, vt non procedat,qñ
23 à prælato fuiſſet ad hoc † conſtitutus ſindicus intra
certam ſummam taxatam ab ipſo: nam tunc huius
confeſſioni ſtandũ eſſe,reſpondit Card.Zab.in conſ.
71.in 4.dub ex multis rationibus, quas ibidem in me
dium affert.intelligendo tamẽ, prout etiam ipſe ibi-
dem intelligit, vt in hoc caſu ipſi creditori ſatisfiat
24 † ex fructibus monaſterij,non autem ex alienatione
bonorum Eccleſiæ.

25 Hinc colligit † Cæpol.cautelam,per q̃ creditor le
uatur onere probandi pecuniam mutuatã fuiſſe con
uerſam in vtilitatẽ Eccleſiæ,in ſuo tract.cautel.caut.
216.,incip. vnus eſt modus. vbi inquit, ꝙ in Cap.ſo-
lemniter conuocato conſtituatẽ procurator, ſiue ſin-
dicus cũ ſpeciali mandato,& ſufficienti ad recipien-
dum mutuo nomine Eccleſiæ tantã pecuniæ quanti-
tatem à tali creditore, & obligandũ ipſam eccleſiã,
& eius bona pro illa quãtitate mutuo ſumenda, tũc
enim creditor procuratori huic, vel ſindico mutuo
det vſq; ad quantitatẽ in mãdato cõprehenſam, ex-
oneratusq; erit onere probandi,ꝙ pecunia illa verſa
ſit in vtilitatẽ eccleſiæ, per gl. in d. c.pen. in verb.in
vtilitatẽ,in fi.ff.de fideiuſſ.& per alia multa, quæ ibi-
dẽ allegat Cæpolla. Quanquã hæc mihi valdè dura,
26 † vt queant ſuſtineri,videnẽ: nã ſi ſoli cõfeſſioni pla-
ti, & capituli non creditẽ ad probandam verſionem,
multo minus ſindico:cuius authoritas tota pẽdet ab
authoritate prælati,& capituli:& relatã Cæpollæ cau
telã ſibi non arridere dixit Rebuff.in cõment.ad cõ-
ſtit.Reg.Gall.tom.2.in tit.de reſtit.& releuamen.art.
1.glo.1.nu.21.verſ.ſexto minor,concurrentib.tñ vna
cũ confeſſione aliis præſumptionibus, & prælati, &
ſindici confeſſioni fidem habendam eſſe,& credito-
rem ab onere probandi leuari,crederem.vt alias pro
bauimus ſupra in concl.723.num.10. & ſeq.vol.1.&
ita loquuntur ſupra relati ſcriben.

Ea quoq; coniectura verſio hæc poterit probari,
27 nempè cũ modica † pecuniæ ſumma fuit mutuo da
ta,tunc enim vẽ eſſe præſumendum ſummam illam
in eccleſiæ emolumentum fuiſſe conuerſam,autho-
re Alc.in d l.ciuitas.nu.6.verſ. quod ſi de modica.ff.
ſi cer.pet.cui accedit Menoc.in d.caſu 432.num.37.
verſ.tertia,eſt coniectura.

Plurimi quoq; facienda eſt illa coniectura, quæ à
28 prudentia,& probitate † adminiſtratoris ſumitur,ꝙ
conſueuit eccleſiæ vtilia diligenter,& ſumma fide
peragere,vt ſcripſere glo.Arch.& Gemi.in d.c.hoc
ius.10.q.2.& gl.Odof.Cy.& Alb in auth.hoc ius por
rectum. C.de ſacroſ eccl. quibus accedit Alc.in d.l.
ciuitas.nu.6.verſ.quid enim,ſi præterea, & ante eum
Rim.ſen.col.vlt.ver.& propterea, & ad idem reſpon
dit Pau.à Caſt.in conſ.338.primo quæritur.nu.2.vol.
1.quos ad idem etiam refert, ac ſequitur Menoch.in
d.caſu 432.nu.30.verſ.ſecunda eſt coniectura.

Ad hæc non ſolum his,vel aliis præſumptionibus
probatur verſio in vtilitatem eccleſiæ, cum creditor
mutuo dedit eccleſiæ pro vtilitate perpetua eiuſdẽ,
29 veluti pro emendis † agris, vel domibus,ſed ẽt pro
tẽpali, veluti pro neceſſario monachorũ veſtitu. tũc
30 enĩ † & ipſa eccleſia obligata eſt, vt author eſt Imo.
in d.

Digitized by Google

in d.cap.pen.nu.4.verſ.ſol.duobus modis, quem cæ-
teri ibidem ſequuntur, & clarè apparet ex eo, ꝙ con-
ſuluit Cald. in cõſ.14.incip.monachus tit.de ſolutio.
31 nēpè in monacho ordinis ſancti † Benedicti, qui ob-
tinuerat prioratum ipſius ordinis à ſummo Pont. &
poſt conceſſionem cõtraxerat mutuum ad ſuum vi-
ctum neceſſariū in Curia Romana, vbi poſt mutuū
commoratus fuerat 22. menſes, quo quidem in caſu
reſpondit ſucceſſorem teneri ſoluere ipſi mutuātı ex
eo, quòd quemadmodū ſucceſſor tenetur ad mutuū
prædeceſſoris factum pro neceſſitate eccleſiæ, vt c. 1.
de ſolut. ſic, & pro prælati neceſſitate, quia prælatus in
eccleſia, & eccleſia in prælato vnum alteri æquipol-
let, vt c. ſcire. 7. q. 1. & c. requiſiuiſti. de teſta. cum præ-
32 latus † pro ſua neceſſitate, ſicut eccleſia contrahere
poſſit, teſte Hoſt. in c. 2. de ſolu. tum ēt, quia cum mu-
tuū factū eſt prælato pro ſuo neceſſario victu, ex eo
dicitur verſum in vtilitatē eccleſiæ, ēt abſq; eo, quòd
aliàs verſio ipſa probetur, durum enim eſſet, ꝙ mutuās
prælato volenti ire ad curiam deberet eſſe ſolicitus,
ꝙ pecunia expendatur pro neceſſitate eccleſiæ, vt ex
Guliel. de Cun. refert Abb. in d. c. pen. nu. 7. verſ. & p
hanc opinionē. de fideiuſſ. & ꝙ dicatur cõuerſum in
vtilitatē eccleſiæ, non ſolum, q̃n conuertitur in rem
eccleſiæ, & duraturam, vt in emptionem alicuius rei,
ſeu in ædificium, vel aliā rem, vt l. 1. & 2. ff. de impen.
in reb. dota fac. & d. c. pen. de fideiuſ. ſed ēt ſi eccleſia
nõ haberet perpetuam vtilitatem, ſed temporalem,
vtpotè pro colēdis agris, colligēdis fructib. ſeu aliàs,
vt l. in fundo, & l. ſumptus, & l. ſi fundi. ff. de rei ven-
dic. teſtatur apertè ēt Rebuff. in tract. de aliena. ret.
eccleſ. nu. 72. verſ. quarto, quando dicatur, vbi nõnul-
lis confirmat. Player Superecſſent adhuc multæ præſumptio-
nes examinandæ ad probandam hanc verſionē; ſed
ne idem à me iam explicatum, iterum explicē, idcir-
co lectorem ad ea, quæ in concluſionib. 581. in verb.
eccleſia non obligatur, & in concluſ. 728. in verb. ex-
penſæ in vtilitatem eccleſię. vol. 1. diximus, relegato.

Superiora, quæ hucuſq; tradidimus ibi limitanda
ſunt: nam in omnibus iis caſibus, in quibus diximus
probata verſione teneri eccleſiam intelligēdum eſt,
quando vtile eſt eccleſiæ, illam verſionē fuiſſe factā:
ita quòd veriſimiliter feciſſet de proprio; aliàs ſecus
33 veluti ſi prælatus † recepiſſet mutuum, & curaſſet ędi-
ficãdum nobile ædificium in loco non expedienti;
vel effodiendam inſignem piſcinā, aut exornandum
nobilib. marmoreis lapidibus fontem; adeo vt graue
eſſet eccleſię, & damnoſum illum ſumptū feciſſe, vel
approbare: nam hoc caſu crederem eccleſiam nõ te-
neri, p. id, quod in ſimili habetur in l. in fundo, ff. de
rei vend. nam non poteſt dici, verſam eſſe pecuniam
in vtilitatem eccleſiæ, ſi non expediebat eccleſiæ in
illum vſum conuertere: ita egregiè docet Abb. in d.
c. pen. nu. 9. verſ. item vltra alios. de fideiuſſo. ſubiun-
gens, ꝙ per eãdem legem exiſtimaret, quod eccleſia
34 † teneretur ſolum reſtituere quantum eſt meliorata,
licet fuerit plus expēſum, & ſi plus fuerit meliorata,
quam expēſum, ſolum tenetur ad expenſum, per d. l.
in fundo, quia hoc caſu eccleſia non tenetur ex con-
35 tractu, cū nõ dederit mãdatū, ſed actione † de in rem
verſo: ergo ſolum tenetur ad id, in quo eſt meliorata.

Præterea ſecundò eadē intelligenda ſunt, vt ſatis
36 ſit, quod probatū fuerit; quòd pecunia † ſemel verſa
ſit in eccleſiæ vtilitatem, vt ſi verſa perpetuo nõ mā
ſerit, vt egregiè docet Abb. in d. c. pen. nu. 8. verſ. ſed
aduerte. de fideiuſ. & ibid. Card. q. 10. & Anch. nu. 10.
qui doctè hoc explicat. & Alc. in d. l. ciuitas. nu. 7. ff.
37 ſi cer. pet. vbi idem eſſe ait, q̃n pecunia † fortuito pe-
riit, antequam in eccleſiæ vtilitatem verteretur refe-
rens ibidē hoc diſputaſſe Barth. Brixien. q. 145. Suffi-
38 cit enim, ꝙ tpe † cõtractus dicatur vtilis, licet poſteà
efficiatur deterior, quia attenditur tēpus contractus,
l. ſi voluntate. C. de reſcin. vēd. & ita apertè determi-
nat Calder. conſ. 1. incip. eccleſia permutauit. tit. de
rer. permut. p tex. in l. ſed an vitro. §. 1. ff. de neg. geſt.

Quā intelligentiā declarat Menoch. in d. caſ. 431.
ſub nu. 41. & ſeq. verſ. hoc intelligo procedere, quãdo
39 fuit impēſum † in cauſam, quæ ſui natura erat perpe-
tuò duratura, licet ex ipſo euentu non perdurauerit;
hanc declarationem ſe colligere dicens ex traditis à
Pau. Caſtr. in d. conſ. 338. nu. 1. verſ. 1. qualiter. vol. 1.
quo in loco reſpondit, prælatum, vel procuratorem
40 † ita demum impendendo pecuniam mutuò ſuſce-
ptā obligare Eccleſiā, quatenus fuit impenſum intra
modum ſolitum, & vt vel ipſa neceſſitas, vel vtilitas
requirebat, ſecus ſi modū exceſſit, ad cuius declara-
tionis corroborationē adducit ēt idē Menoch. Ab-
batis dictū in ſuperiori limitatione à nobis relatum.

CONCLVSIO MCLXVII.

ARGVMENTVM.

An, & quando creditor teneatur probare,
pecuniam fuiſſe verſam in vtilitatē mi-
noris, tum poſtremo quomodo hoc cā-
ſu verſio hæc probetur.

SVMMARIVM.

1 *Minor in integrum reſtitui non debet, vbi pecunia ab eo
accepta, in ipſius vtilitatem conuerſa eſt.*
2 *Pecuniam in minoris vtilitatem fuiſſe conuerſam credi-
tor minoris probare tenetur.*
3 *Eccleſia iure minoris vtitur.*
4 *Ratio vbi eadem eſt, idem ius ſtatui debet.*
5 *Pecuniam fœnori ſumptam à minore, creditor in ipſius
vtilitatem impenſam fuiſſe probare debet, & cur, ibidē,
num. 7. & 9.*
6 *Minor ex pecunia fœneratitia non præſumitur factus
locupletior.*
8 *Fœneratores ſemper aduerſus ſe præſumptionem habent.*
10 *Pecuniam fuiſſe impenſam in vtilitatem minoris, credi-
tori, ſiue agat, ſiue excipiat, probandi onus incumbit,
& cur. ibid. nu. 11.*
11 *Fundamentum ſuæ intentionis ſiue agat, ſiue excipiat,
vnuſquiſque probare tenetur, & nu. 19.*
12 *Pecuniam gratuito mutuatam, conuerſam fuiſſe in rem
minoris, non creditor, ſed ipſe minor probare debet.*
Contrarium ſentientes referuntur ibid. nu. 14.
13 *Fœnerator Deo, & legibus odioſus dicitur.*
15 *Pecuniam ad ludum mutuatam, ſiue gratuitò, ſiue ſub
fœnore, ſiue de præterito, ſiue de præſenti, vel futuro
agatur, ſemper creditor probare debet in minoris com-
modum fuiſſe conuerſam.*
16 *Pecunia mutuata minori, diligēti, et induſtrio, ac bene ex-
pēdere ſolito, præſumitur in ipſius vtilitatē cõuerſā. Am-
pliatur ēt ſi pecuniā fœnore ſumpſerit, vt ibid. num. 17.*
18 *Minor petens ſe reſtitui aduerſus vēditionē, a ſe ſolemni-
ter factā, debet probare pretiū nõ fuiſſe in eius commo-
dum verſum, ſecus ſi venditio nõ eſſet ſolemniter facta,
quia id probare emptor teneretur, & cur. ibid.*
Contr. ibid. nu. 21. & 22. Quod tamen confutatur.
20 *Pro decreto iudicis præſumitur.*
23 *Minor petens ſe reſtitui aduerſus venditionem, quia
pretium amiſit, debet amiſſionem probare.*
24 *Emptor rei minoris dicens pretium in eius commodū im-
penſum, probare tenetur.*
25 *Iudex reſtituendo minorem aduerſus venditionem à ſe
factām, poteſt mandare minori, vt pretium reſtituat, &
rem ſuam accipiat, abſque eo, quod probetur an in eius
vtilitatem verſum fuerit, necne.*
26 *Pecunia ex eo probatur in minoris vtilitatē verſa, quod
tempore acceptæ pecuniæ aliqua re indigebat, & indigē-
tia ceſſauit.*

Limit. niſi minor probaret ſe habuiſſe aliam pecuniam, ex qua tot ſumptus fecerit. ibid. nu.28.
27 *Pecunia probatur verſa in vtilitatem monaſterij, ſi monachi, qui antea nudi erãt, poſt acceptam pecuniam veſtiti fuerunt.*
29 *Pecuniam malè conſumptam ex eo probatur, quod res geſta cum luſoribus, meretricibus, ganeonibus, & ſimilibus perſonis.*
30 *Minor debet probare, ſe imprudẽter pecuniam acceptam, non autem caſu perdidiſſe.*

Non Minoris in minoris contractibus eſt hæc
ęſtimanda quæſtio, in qua à noſtris quęri
ſolet quis in mutuo, ac ẽt in venditione cum minore
contracta debeat hanc pecuniæ in ipſius vtilitatem,
probare verſionem, an ſcilicet, minor, an potius creditor.
Et quidem certè, vt à mutuo exordiar, explorati
iuris eſt, minorem non eſſe in integrum reſtituen-
1 dũ, vbi pecunia in mutuo accepta in ipſiuſmet † emolumẽtũ,
& commodum cõuerſa eſt; veluti, ſi nũmos
illos in libros, in prædia, ac in proprium, & familiæ
victũ erogauerit, aut redemerit prædia maiorũ ſuorum
ab ipſis cum pacto diſtracta, vel cõtra iura municipalis
retractus, aut in id genus alijs: cõcluſionem
hanc mihi egregiè probant duorum Imper. Antonini,
& Gordiani duo reſcripta, quæ extant; illius qui de
in l.1. huius vero in l.2. C. ſi aduerſ. credit. nec, ꝙ ſciã,
iſtud vllam habet dubitationẽ. Maior eſt, vt dixi, hæſitatio,
cui incumbat onus probãdi hanc verſionem.
Hoc itaq; in caſu firmanda eſt ea concluſio, quòd
2 ſcilicet regulariter ipſi creditori † incũbit onus probandi
mutuatitiam pecuniam in minoris vtilitatem
fuiſſe conuerſam, vt clarè liquet ex dictis legib. 1. &
2. C. ſi aduer. credito. vbi minor in mutuo pręſumitur
læſus, niſi mutuans probet verſum in rem minoris,
* & ibidem * cõmuni conſenſu interpretes omnès hãc
ſententiam optimè confirmant. Et corroborari etiã
latè poteſt ex his, quæ in hac eadẽ materia diximus
in pręcedentibus concluſionibus de Eccleſia quę iu-
3 re † minoris fungitur, vt ſancitum eſt in c. 1 & in c. auditis,
de in integ. reſtit. & vtrobiq; gl. hoc doctè tra-
4 dit, & explicat. cum igitur quo ad hoc † eadem ſit ratio,
iccirco idem ius eſt ſtatuendum. c. tranſlatio. de
conſtitu. c. 2. de tranſla. & l. illud. ff. ad leg. Aquil.
5 Quæ cõcluſio eo magis haberet locum † in mutuo
fœneratitio: in quo quidẽ proculdubio creditori incumbit
onus probãdi pecuniam fuiſſe in rem mino-
* ris conuerſam, vt tradidere * cõiter Doct. in d. l. 1. C. ſi
aduer. credito. vt gl. in verb. locupletiorem. Bar. nu. 1.
Bal. nu. 1. ac cæteri, Ang. Alb. Aret. Caſt. Fulg. & Iacob.
à S. Georg. ad idem conſultus reſpondit Aret. in
conſ. 81. viſa conſultatione. nu. 2. hoc idẽ confirmãt
Alc. in tract. de præſumpt. reg. 1. præſump. 42. num. 4.
verſ. & inde infertur. ac Do. Io. Steph. Lamberteng.
in tract. de cõtract. eorũ. &c. gl. 24. in verb. nec in caſu,
quo realiter, & verè. q. 4. nu. 17. verſ. primus eſt. vbi
inquit, quod licet tex. in d. l. 1. C. ſi aduer. credito. hoc
non videatur exprimere, tamen verũ eſt dictũ gloſſę,
6 minorẽ ſcilicet † ex pecunia fęneratitia non præſumi
* locupletiorẽ factũ odio vſurarũ, & hanc eſſe * cõem
Doctor. ſnĩam teſtatĩ Ant. Gomez. variar. reſol. tom.
2. c. 14. de reſtit. mino. ſub nu. 2. verſ. quintò infertur,
& hoc idem nos in alia concluſione ſtatuimus in ec-
7 cleſia. vbi ẽt iſtius rei eã eſſe rationẽ † aſſeruimus, ob
* fœneratorum odium, vt & tradidere * cõiter ſcriben.
in d. l. 1. ac alij modo relati ſuis in locis, quæ ratio ex
eo fulcitur, quod in c. illo vos. de pignor. ſcribitur, ꝙ
8 ſcilicet ſemper aduerſus † fœneratores ſit præſumendum;
cũ ipſi, ac alij turpis quęſtus cupidi facilius à recto
iuſtitiæ, & veritatis tramite declinare ſoleãt. c. 1.
4. diſt. & dixit Alb. in d. l. 1. in prin. C. ſi aduer. credit.
9 Aliam † rationem, & fortè meliorem eſſe ait hanc
eandem concluſionem ſequens D. Sfortia Oddus in
tract. de reſtit. in integ. par. 2. q. 51. artic. 5. nu. 49. verſ.
alia ratio, quia ſi ſub vſuris minor recepit, & ſi aliàs
bene expenderit pecuniam, tamen quia vſuræ ſunt
illi nimis graues, vt regulariter omnibus eſſe ſolent,
læſio hæc eo ipſo probata dicetur.
Ampliatur concluſio noſtra, vt vera ſit ẽt, quando
10 ipſemet creditor † exciperet, & eſſet fundamentũ ipſius,
ſiue exceptionis illius; vt ſi ꝓbata læſione à minore
ex ipſius narrationis facie aduerſarius exciperet,
quòd conuẽtio de qua inter eos, fuit verſa in vtilitatem
eiuſdẽ minoris: iſtud enim debet probari ab
ipſo creditore, non à minore, vt clarè conſtare poteſt
ex exemplis adductis à Bart. poſt gl. in d. l. 1. nu. 2. C. ſi
aduer. credit. quæ exempla referunt, ac ſequũtur Bal.
ibidem nu. 1. verſ. ad euidentiam. Ang. nu. 1. Alb. nu.
1. et Paul. à Caſt. nu. 1. dum inquiunt, quod quandoq;
minor dicit contractum ipſo iure nullum, vt quia ſine
decreto fuit alienata res ſua, et per hoc agit rei vẽdicatione,
et probat ſe dominum, et tunc ſi aduerſarius
excipiat, pecuniam eſſe verſam in rem minoris,
et per hoc velit retinere rem minoris, oportet quod
probet minorem locupletatum: et ita loquitur. l. prædiorum.
C. de præd. mino. aliquando minor dicit, ſe
læſum, eo quia contraxit, cum non expediebat ſibi
contrahere, vt ſi vendidit, vbi non expediebat vẽdere,
et tunc probata læſione in contrahendo, ſi creditor
excipiat pecuniam, pretiumvè fuiſſe verſum in
vtilitatem minoris, et ob id vult retinere rem, oportet,
quod probet minorem locupletatum. d. l. prędiorum.
de qua re nos paulo poſt ſuo loco plenius.
Iſtius ampliationis ratio ab iiſdẽ interpretibus ea
11 adducitur, quoniam † ea probari debẽt, quæ ſunt fundamentum
intentionis noſtræ, ſiue agendo, ſiue excipiendo,
vt l. 2. ff. de prob. l. in excep. ff. eo. tit. cum ſimil.
ita Bar. Bal. ac alij in d. l. 1.
Hæc eadẽ concluſio primo loco declaranda eſt, et
intelligenda, ut procedat, quãdo creditor, qui mutuo
pecuniam dedit eſt (ut diximus) fęnerator, et mutua-
12 uit ad uſuras, ſecus uero ſimpliciter credidit † nũmos
ſine aliqua uſura, et ſic quando mutuũ fuit mere gratuitum:
tunc enim minor recipiens pecuniam tenetur
ſoluere, ſi nõ probauerit læſionem, et ſic pecuniã
in ſui utilitatem non fuiſſe cõuerſam: ita in terminis
tenent interpretes in d. l. 1. C. ſi aduerſ. cred. ut Pet.
Cyn. n. 2. uerſ. quæro ergo. ubi inquit ex ſnĩa antiquo-
13 rum. d. l. 1. loqui de creditore, ſtrictè pecuniam † fœnerãte,
qui eſt odioſus Deo, et legibus: aliàs ſi ſine uſuris
mutuaret, nõ reputarẽ inquit Cynus, ipſum odioſum
Deo, et legibus, et ſic à regula iuris cum ipſe nõ
exciperet. et de tali odioſo creditore intelligit etiã,
ſecundum eundem Petrum, auth. hoc ius porrectum.
C. de ſacroſ. eccl. quo in loco Imp. indiſtinctè ſanxit
eum creditorem ibi intelligi, qui quod credidit probat
in utilitatem religioſæ domus proceſſiſſe. Cyno
accedit ibidẽ Bar. in fi. ac alij, ut Bal. Albe. Pau. Ang.
* et * cõiter Doc. ſiñ Fulg. et Iacob. ibi. et hãc eſſe eo lo-
* ci * cõem Doct. ſnĩam teſtatur Gomeſ. in d. c. 14. ſub
eo. nu. 2. uerſ. 5. infertur in fi. quẽ ſequitur, ac aliorum
confirmat authoritatibus idẽ Oddus in d. q. 51. art. 5.
* ſub nu. 33. verſ. in contrarium, vbi hanc magis * cõem
ſententiam dicit, & ibi etiam paulo poſt iuribus, &
rationibus confirmat, quibus adiungo Dec. in l. ſingularia.
col. 9. ſub nu. 21. uerſ. item aliud eſt ſpeciale.
ff. ſi cert. pet. per l. nam, & poſtea. §. ſi minor. ff. de iureiur.
Soc. ſen. in cõſ. 115. circa primam quæſtionem.
col. pen. ſub num. 13. uerſ. circa tertiam quæſtio. uol.
1. Alex. in l. ciuitas. colum. 4. ſub num. 11. ad fin. ibi,
quod tamen intelligatis eſſe uerum. ff. ſi cert. petat.
* ubi * communem dicit Iaſ. in d. l. nã, et poſtea. §. ſi minor.
ſub num. 21. uerſ. capio glo. Rip. in l. ſi is, qui bo-
* na. nu. 12. ff. de pign. Imol. qui dicit de * communi in
cap. 1. poſt nu. 17. uerſic. ſed iuxta prædicta. de depoſ.
quem refert, & ſequitur Socyn. ſenior in conſ. 15. ui-

ſis præ-

ſis prædictis.nu.26.verſ.5.probatur.vol.1.quos etiam
in alia Eccleſiæ concluſione ante hanc explicata re-
14 tulimus, vna cũ nonnullis alijs reiecta eorum † opi-
nione,qui aliter ſentire viſi ſunt,vt Sali.& Fulg.in d.
l.1.Mattheſ.in ſingul.58.incip.nota vnum caſum,&
ibidem Gabr.Saray.in addit. Card Zab.in conſ.140.
factum tale eſt,magiſter Bartholomæus.col.pen.nu.
14.verſ.per hoc tolluntur.Rebuff.in comment.ad cõ
ſtit.regul.Gal.tom.2.tit.de reſtit.& releuamen. art.1.
glo.3. nu.21.verſ.7. minor excipiens, qui indiſtinctè
loquuntur in quolibet mutuo, vt & facit D.Fran.de
Caldas Pereya Luſitanus in comment.ad l.ſi curato
rem.in verb.ſua facilitate.nu.30.ver. iuuat etiã C. de
in integ.reſti.mino.vbi nonnullos alios cõcordes ci-
tat,ac nonnulli alij, vt per eundem Oddum vbi ſup.
quibus addo Ariũ Pinellum aliter etiam ſentiẽtem.
in repet.l.ſecundæ.C.de reſcind.vendit par.3.c.1.nu.
32.verſic. ego à primis annis,& ſeq.vbi d.l.1.C.ſi ad-
uer.cred.generaliter in omni creditore ex cauſa mu-
tui,non tantum in fœneratitio procedere mordicus
tenet, vt ſcilicet, creditor probare debeat pecuniam
verſam fuiſſe in vtilitatẽ minoris: idq; authoritatib.
interpretum, legib.& rationibus abundè,& copiosè
confirmat.Sed à tantorum patrum ſnĩa,& à cõmuni
opinione recedere in hoc articulo mihi nimis graue
puto, & grauius eſſet ipſi creditori inueſtigare, vbi
minor illam pecuniam repoſuerit, vel vtiliter expẽ-
derit, quòd adeo liquet, vt nulla indigeat probatio-
ne; & facillimum ſit minori probare,quomodo illã
inutiliter profuderit,vt modo dicemus,quod ſi ſecus
eſſet ſentiendum,pauci, aut fere nulli reperiẽtur,qui
velint minoribus mutuo pecuniam dare, quòd cer-
tè ipſis non leui eſſet detrimento.

Sublimitanda eſt hæc limitatio,vt vera non ſit,qñ
15 mutuata fuit pecunia † ad ludum: nam quomodocũ-
que hac de cauſa mutuata fuerit,vel de preterito,vel
de præſenti,vel de futuro, abſque alia probatione le-
ſionis minor reſtituendus erit,niſi creditor euidenter
probet,quod minor in aliũ vſum, quam ludi impen-
derit: vt pro hac ſublimitatione fabricatũ eſt Aret.
conſil.81. numer. 2. per tot. vbi latè de hac re verba
facit,quem referendo ſequũtur Rebuf. in tit. de reſt.
& releuamen.art.1.glo.3.num.30. verſ.niſi fuerit, &
Oddus,in d.artic.5.nu.55. iſtis adde ad confirmatio-
nem,quæ ſcripſit idem Pinel.in d.l.2.par. 3.c.1.num.
35.ad fin. verſ.tutius vero eſt.

Secundò limitanda eſt concluſio,vt nõ habeat lo-
16 cum,quando minor erat † diligens, & induſtrius pa-
terfami. & ſolitus bene expendere pecuniam ſuam,
tunc enim minor præſumitur pecuniam in proprios
vſus conuertiſſe adeo; vt ſi contrarium intendit,pro-
bare debeat:ita tradidere Azo.in rub.C.q. & aduer.
quos,& in eo.tit. Alber.in l.1.in fi.Bar.etiam,nu.2.&
3.& Iac.à S.Georg.nu.7.quibus adhæret Gab.Saray.
in additio.ad d.Matth. ſing.58. verſ.adde tamen per
l.vlt.C.de pig.quem referendo ſequitur idem Oddus
in eo.art.5.nu.51.verſ.primus eſt,& prius par. 1.q.26.
art.2.& 3.nu.31.verſ. ſublimitari tamen poteſt hoc.

Quæ limitatio ampliatur per eoſdem,vt ẽt locum
17 ſibi vendicet in † mutuo fœneratitio,dum loquuntur
de limitanda d.l.1. C. ſi aduer. credit. hoc in caſu li-
mitationis noſtræ,quam ampliationem retinendam
eſſe aſſeuerat idem Oddus vbi ſupra, nu. 52.quando
ipſe minor eſſet mercator, & ſolitus huiuſmodi pe-
cunias exponere ſtatim ad maius lucrum mercium,
aut aliarum rerum, prout ſolent facere plerumque
mercatores:non obſtante.l.3.§.pen. in fi.ff.de in rem
verſo,quæ hãc ampliationem videbatur ſubuertere.

Tertiò declaratur cõcluſio, vt cũ nec agitur de pe-
cunia mutuata,nec cõtractus eſt fœneratitius, & tũc
minor petit ſe reſtitui aduerſus venditionis cõtractũ
à ſe rite,& ſeruata legali forma celebratum,vt cũ ſo-
18 lemnitate decreti iudicis,hoc caſu ipſi minori † incũ-
bat onus probandi pecuniam pro re vendita acceptã
caſu,aut culpa ſua fuiſſe amiſſam, & ſic minimè ver-
ſam in ipſius commodum,& vtilitatẽ: ſecus vero,qñ
aliter fuit res empta citra iuris ſolemnitates,ita egre-
giè explicat gl.in l.prædiorum.in verſ. conſtiterit.C.
de præd.minor. cuius diſtinctionem ſequuntur ibidẽ
* Bar.ac alij *communiter,& in l. nam & poſtea. §. ſi
minor.ff.de iureiur. in primis Ang. Fulg. Roman.&
* Iaſ.nu.21.& hanc eſſe * cõem opinionẽ teſtatur Soc.
ſen.in d.conſ.115.col. pen. nu. 13 verſ.circa tertiam
quæſtionem.vol.1.quo in loco referens ea, quæ in d.
* l.prædiorũ.tradidere gl.Bar.Saly.& * cõiter Doct.in-
quit,quod quandoq; contractus eſt nullus, & tũc ad-
uerſarius minoris probare debet pecuniam in ipſius
vtilitatẽ fuiſſe conuerſam,& hic eſt caſus, in d.l.præ-
diorum quandoq; contractus eſt aliquis, ſed petitur
reſcindi,& tunc minor probare debet, ſe non fuiſſe
locupletatũ, & pecuniã non fuiſſe verſam in ſuã vti-
litatẽ,& hic eſt caſus in d.l.1. C. ſi aduer. credit.ſub-
iungẽs horũ rationẽ eſſe,ſecundũ Bar. ibi,quia vnuſ-
19 quiſque probare dẽt illud,ꝙ eſt fundamentũ † ſuę in-
tentionis,iuxta plenè notata per eundẽ Bar.in l.in il-
la.ff.de verb.obl.ad idẽ rñdit Alex. in conſ. 46.nu.1.
vol. 5. cui accedit referendo illum Cache. in deciſ.
Pedem.171.quoniam.nu.9.ac Ioſeph. Ludou.in ſuis
commu.concl.14.verſ.infertur 1. cuius diſtinctionis
primum membrũ probat id,quod Bar.Bal. & Doct.
* *cõiter tradidere,in d.l.1.C.ſi aduerſ.credi.qui volũt,
ꝙ cum hoc caſu fundamentum ipſius petentis reſti-
tutionẽ ſit,quia læſus ex eo, ꝙ conſumpſit non con-
uertendo in ſuã vtilitatẽ, debeat probare pecuniam
perditã,aliàs ſuccumberet, per d.l.nam, & poſtea.§.
ſi minor.ff.de iureiur.cũ alijs ꝓ hoc adductis à Corn.
in conſ.72.pro deciſione primi dubij,col.pen.ſub nu.
* 9.verſ.ꝙ,& magis in terminis.vol.3.vbi de *cõi teſta-
tur.idẽ voluit Rol.à Val. in conſ. 60. clariſſimi iuris
eſt,nu.37.verſ.vlterius dicitur.vol.4.& ibi concordes
citat.ac plures alios idẽ ſentiẽtes refert idẽ D.Lamb.
in d.gl.24.in eo. ver.nec in caſu,& c.q.4. nu.18.& 19.
in 2.& 3.caſu, quos ẽt ipſemet ſequitur, ac Franc.de
Caldas,in commen.ad d.l.ſi curatorẽ.in verſ.ꝑ quod
priſtinũ ius,& c.ſub nu.4.verſ.ſecũda concl. eſt.C.de
in integr.reſt. mino. vbi duob. modis hũc caſũ limi-
* tat,vt ibi ꝑ eũ,& opinionẽ dicit * cõem Pinel. in l. 2.
C.de reſc.vẽd.par.3.c.1.nu.25.verſ.gl. aũt licet eã nõ
ſequatᷣ,vt eã verã appellat Port.Imo. cõcluſionũ lib.
* 3.concl.12.verſ.limita in minore.eandẽ dicit *cõem
D.Octau.Simõcel.in tract.de decret.lib.3.c.7.inſpec.
1.nu.20. verſ.ſed non leuis. appellans eandẽ verã, &
hanc ſequendã eſſe, & ibidẽ plures refert concordes,
eáq; copiosè, & egregiè à nonnullorũ impugnatio-
nibus tuetur:ea potiſſimum rõne, quia qñ interuenit
decretũ iudicis, emptor hẽt præſumptionẽ pro ſe, ꝙ
pecunia illa bene ꝑ eũ collocata fuerit;qa pro decre-
20 to † præſumitur,quod omnem ſuſpicionem tollit,vt
plene probat idem Simoncel.in d.tit.7.nu.45. & nos
in verſ.decretũ.concl.486.& ſeq.vol.1.plene ſcripſi-
mus,quæ quidẽ præſumptio ceſſat, qñ decretum nõ
fuit interpoſitum, quæ ratio ſatis hanc diſtinctionẽ
probare videtur.hanc eandem gloſſæ ſnĩam ſequens
* dicit *cõem.D.Frãn.de Caldas,in d. commen. ad l.ſi
curatorẽ in ver.hunc contractum.nu.11. verſ.aduer-
to autem.C.de in integr. reſt. min. poſtremo hãc eſſe
* *cõem,& ab omnib.receptam diſtinctionẽ aſſeuerat
D.Oddus,in d.tract.de reſt.in integ.par.1.q.47.art.5.
nu.23.& ſeq.vbi tamen.nu. 25.inquit, conſiderandũ
eſſe,ꝙ quantum ad illud mebrum,ꝙ qñ adeſt decre-
tum,præſumatᷣ pecuniã fuiſſe bene à minore colloca
tã,nõ videri verũ; ex eo,ꝙ fieri poſſit,ꝙ iudex decre-
tũ interpoſuerit,quia cãm cognouit, & iudicauit, ꝙ
minori expediret uẽdere,ſed ꝙ ꝑpea bene collocata
fuerit pecunia poſt uẽditionẽ celebratã,licet hoc iu-
dici ꝓmiſſum fuerit,non bene ſequitᷣ,neq; præſumitᷣ,

obid dicens videri veriorem eorum opinionem, qui
contra ſentiunt, & ꝙ ſemper hoc onus incũbat em-
ptori. Cæterùm gloſſæ diſtinctionem ab hac obie-
ctione eo pacto tuetur; quod iudex non decreuiſſet
ſolui debere pecuniam vẽditori minori niſi vidiſſet,
quod ſtatim erat applicanda pro ſolutione debito-
rum, vel collocanda ad honeſtum lucrum, vel de ea
erant emenda bona ſtabilia, & ꝙ ſi hoc modo præ-
ſumptio ita fundetur, & deducatur, benè procedat.
21 Ex his † pro opinione gloſſæ in medium deductis
vnicuique datur intelligi, non rectè Pyleum antiquũ
iuris gloſſatorem ſenſiſſe: is enim in ſuis quæſtionib.
q. 118. incip. minor. 25. an adultus tamen, poſt rela-
ta in vtranque partem argumenta tandem cõcludit,
quòd etiam ſi ſine decreto ſit facta alienatio, nihilo-
minus teneatur ipſe minor probare pecuniam amiſ-
ſam, in eiusq; vtilitatem minimè verſam.
Quemadmodum etiam ex iiſdem clarè conſtare
22 poteſt, Arium † Pinellum parum rectè ſenſiſſe, qui
totus fuit diuerſus à Pylei opinione, in d. l. 2. par. 3. c.
1. num. 25. dum voluit, quod indiſtinctè tam in reſti-
tutione, quàm etiam in nullitate ſemper onus probã-
di incumbat emptori, per multa ab eo ibidem ſubti-
liter in medium allata. & ex eo præcipuè, quod vo-
luit Bart. in d. l. 1. C. ſi aduer. credit. vbi etiam Bald.
nu. 5. & Sali. nu. 3. & alii quamplures quos ipſe refert:
quòd ſcilicet, ſi minor reſtitutionem petens, proba-
uerit ſe læſum in vendendo, emptor probare debet
pretium verſum fuiſſe in vtilitatem minoris.
Iſtorum opiniones tanquam iuri contrarias peni-
tus damnant, & improbant recentiores ſup. relati au-
thores ſuis in locis, nempè D. Sfortia Oddus in d. q.
47. par. 1. art. 5. nu. 22. & cæteris ſeq. per tot. D. Octau.
Simoncel. in eo. trac. de decr. lib. 3. tit. 7. inſpect. 11 nu.
20. per tot. ac D. Franciſ. de Caldas, in d. l. ſi curatorẽ.
in eo. verſ. hunc contractũ. nu. 11. reſpondẽteſq; ad-
uerſariorum argumẽtationib. & doctè gloſſæ doctri-
nam tuentur. quorum dicta non proſequor, cum ip-
ſorum libri, & tractatus vbique circumferantur, &
doctorum virorum manibus verſentur.
Subdeclaranda eſt eadem tertia ad concluſionem
declaratio in priori eiuſdem caſu, vt vera ſit, quando
23 minor, † ſe tanquam læſum reſtitui petit in eo, quòd
pretium perdidit, quia tunc minor ipſe amiſſionem
probabit, tanquam hoc ſuæ intentionis fundamentũ
per l. minoribus. C. de in integ. reſtit. & d. l. nam & po
ſtea. §. ſi minor. ff. de iureiuran. ſecus ſi ſe læſum alle-
get in eo, quod vendidit, quia vendere ſibi non expe-
24 diebat; aduerſario † vero aſſerente, ſe velle rem pro
pretio tanquam in illius vtilitatem verſo retinere;
quoniam tunc aduerſarius ipſe probare debebit, mi-
norem fuiſſe locupletatum, tanquam ſuæ hoc inten-
tionis fundamentum videatur, modo tamen minor,
ſe læſum doceat in eo, quod vendidit, per l. patri. §. 1.
& ait. ff. de rei. uxor. & l. ſi res. §. 1. ff. de iur. dot. ita expli-
cat Bart. in d. l. 1. C. ſi aduer. cred. & ibi, in d. l. 1. ſequũ-
tur Bal. col. vlt. ſub nu. 5. verſ. aliquando minor dicit
ſe læſum eo quia Ang. ſub nu. 1. verſ. quandoque mi-
nor. & verſ. aut minor dicit. & Sal. cir. med. Ruin. in
conſ. 117. quia proponitur. ſub nu. 5. uol. 5. dum ſe re-
mittit ad Doct. in d. l. 1. C. ſi aduer. credito. ad quod
etiam videbis. Soc. in d. conſ. 115. col. vlt. ſub nu. 13.
verſ. ſed contrarium. volu. 1. vbi multipliciter diſtin
guit, eoſdem refert, ac ſequitur authores D. Io. Steph.
Lambertẽg. in d. tract. de cõtract. eorum, &c. in ead.
glo. 24. d. q. 4. num. 28. verſ. quod tamen Bart. ac aliis
corroborat authoritatibus hanc etiam declarationẽ
ſequens idem Franc. de Caldas, in d. commen. ad d. l.
ſi curatorem. in dict. ver. per quod priſtinum ius re-
cuperant. num. 3. verſ. 1. ſit concluſ. C. de in integ. re-
ſtit. minor.
Et hæc quidem ſubdeclaratio fallit in iudice, qui
25 poteſt reſtituẽdo † illi mandare, vt pretiũ aduerſario
reſtituat, etiam quòd non fuerit allegatum, nec pro-
batum, quod in illius vtilitatem fuerit verſum, vt in
l. ſi iudex circumuento. in prin. ff. de minor. quod nõ-
nullorum cõfirmat authoritate idem Franc. de Cal-
das, in d. verb. per quod priſtinum ius, &c. nu. 4. verſic.
fallit tamen.
Cæterùm hoc in loco vidẽdum eſt deinceps, vt &
in Eccleſia in ſuperiori concluſione fecimus, quo pa-
cto probandũ ſit à creditore pecuniam fuiſſe in vtili-
tatem minoris conuerſam, & quidem in hac dubita-
tione adducenda eſt Ripæ authoritas in l. ſi ventri. §.
eadem ratio. nu. 11. ff. de priuileg. credito. ex cuius di-
26 ctis hæc theorica colligitur, ꝙ ſcilicet debeat † pro-
bari, minorem indiguiſſe illa pecunia oſtendendo,
æs alienum illius, vel egeſtatem, aut nuditatem ante
mutuum, & quomodo poſt mutuũ debita perſoluit,
ac nuditatem, & egeſtatem reparauit. ex his enim
ſatis colliguntur quidam actus minus cogniti, quòd
ſcilicet, ex illa pecunia emit pannos; aut frumẽtum,
& id genus alia. vnde in propoſito noſtro dicebat
Bal. in auth. hoc ius porrectum. col. pen. num. 8. C. de
27 ſacroſ. eccleſ. quod ſi probetur † monachos proprios
fuiſſe nudos, deinde poſt mutuum receptum ab Ec-
cleſia illos vaſos eſſe veſtitos, probatum erit, verſam
eſſe pecuniam in vtilitatem Eccleſiæ, ſupra citato
loco Ripa alia ſimilia adducit.
Hæ tamen probationes tunc demum procedunt,
28 niſi minor † probet ex aduerſo, quòd ipſe habebat &
aliam pecuniam, qua hæc omnia facere potuerit, vt
idem voluit Ripa in d. l. ſi ventri. §. eadem ratio. nu.
2. ff. de priuil. credito. ita intelligere. l. ſi prædium. C.
de præd. min. cui accedit idem Oddus in d. tract. de
reſtit. in integ. par. 2. q. 51. art. 5. in fi.
Quid vero in minore, quomodo iis in caſibus, in
quibus onus probandi ipſi incumbet, ſe malè expen-
diſſe pecuniam; poterit iſtud ab eo probari? Et certè,
vt inquit idẽ Oddus, vbi ſupra. nu. 56. verſ. in caſibus
igitur facilis erit theorica, quoniam ſi verum, id ſine
29 vllo negocio probabitur, ſi res enim † geſta erit cum
aliis, veluti luſoribus, meretricibus, ſcortis, epuloni-
bus, & illius farinæ hominibus ſubiungit idẽ Oddus
ad vnum hac in re aduertendum eſſe, quod ſcilicet,
30 minor debeat probare, ſe † imprudenter eam pendiſſe
dictam pecuniam; quia ſi caſu tantum probabit ſe
perdidiſſe, non ſufficiet; vt inquit Pet. à Bellaper. in
d. l. 2. in fi. C. ſi aduer. credito.

CONCLVSIO MCLXVIII.

ARGVMENTVM.

Pecuniam eſſe ſolutioni paratam, quomodo probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniam eſſe ſolutioni paratam ex qualitate perſonarũ probatur, & cur. ibid.*
2 *Mercator magnus præſumitur habere pecuniam in arca, & per conſequens ſolutioni paratam.*
3 *Argumentum a veriſimili valet.*
4 *Argumentum a communiter accidentibus, validum eſt.*
5 *Pecunia depoſita præſumitur ſolutioni parata.*
6 *Depoſitarius conſumendo depoſitum dicitur delinquere.*
7 *Pecunia depoſita non præſumitur ſolutioni parata, quãdo eius dominium tranſlatum eſt in depoſitarium.*
8 *Pecuniam numeratam, ſe non habere aſſerenti debitori, & de bonis ſui pro debito offerenti, creditur.*
9 *Paupertas, & diuitia probandę ſunt ab allegante.*
10 *Creditor volens probare debitorem habere pecuniam ſolutioni paratam, ad id admittitur.*

Pecuniam

1 Pecuniam fuiſſe ſolutioni † paratã ex
qualitate perſonarum poſſe
probari docet Bar. in l. ſingularia in fin. ff. ſi cert. pet.
per l. ſi verò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui ſatiſd. cog.
veluti, qñ quis eſſet magnus mercator; quia præſumi
2 tur pecuniam † habere in arca, & conſequenter ſolu
tioni paratam. vt hoc idẽ probat Bar. vbi ſupra, ex l.
eum, qui. §. melior. cum gl. ff. de in diem addict. & cũ
* hac doctrina Bartoli trãſire * communiter ſcriben.
ibidem teſtantur Caſtr. & Alex. in d. l. ſingularia. in
* fin. de * communi etiam dicit eo loci Cagno. nu. 40.
verſ. quomodo autẽ. Nec mirum profectò, valet etẽ
3 nim in iure noſtro argumentũ † à veriſimili, l. vlt. ff.
qd met. cau. c. quoſdã. c. quanto. cap. quia veriſimile,
4 de præſumpt. nec non † argumentum à communiter
accidentib. l. neque natales. vbi gl. C. de probat. l. cer
ti condictio. §. quoniam. ff. ſi certum pet. vnde cum
à communiter accidentibus cãpſores, & magni mer
catores habeant pecunias in arca, & ſic paratas ſolu
tioni, idque veriſimile, idcirco præſumendum eſt eos
habere pecuniam ſolutioni paratam, ſic argumen
tatur Cagn. in d. nu. 40. in fin.

Iſtud Bartoli dictum ampliat Caſtren. in d. l. ſingu
laria, in fi. vt & procedat in depoſito, in quo etiam
5 pecunia † præſumitur ſolutioni parata, vt eſt de men
te iuriſconſulti, in l. qui negotia, ſibi, nec huic ſimile,
& c. ff. manda. & in d. l. certi condictio. §. vlt ff. ſi cer
6 tum pet. quia alioqui depoſitarius † delinqueret, niſi
conſeruaret: quod non eſt præſumendum, l. merito,
ff. pro ſocio. cum ſimil.

Quod poſtremũ intelligit Alex. in d. l. ſingularia.
7 in fi. procedere, niſi † translatum eſſet dominium in
depoſitarium, quia tunc ceſſat illius ratio, l. Lucius.
la 1, & l. die ſponſaliorum. ff. depoſi.

8 Eandem cõcluſionem declara, vt tñ debitori † aſ
ſerenti ſe non habere pecuniam numeratam ad ma
nus, & offerenti de bonis ſuis, vt carcerem euitet, cre
dendũ ſit; præſumitur enim in dubio debitorem nõ
habere pecuniam numeratam; ita egregiè reſpondit
Bal. in conſ. 318. practica ciuitatis haber. col. vlt. nu.
6. & 7. verſ. & quia nemo. cum ſeq. vol. 1. ita intelli
gens ex his. §. quod autem. in Auth. de fideiuſ. Nam
fingamus me eſſe debitorem Titij in centũ, & ſciens
capturam de me eſſe commiſſam, vt euitem illã, offe
ro de bonis meis, iuxta auth. hoc niſi. C. de ſolutio.
aſſerens me non habere pecuniam numeratã. & ali
ter non conſtat de hac mea aſſertione, dicit Bal. vbi
ſupra, ꝙ præſumptio eſt pro ipſo ſic aſſerente, & ꝙ ta
lis negatiua probatur eo ipſo, ꝙ contrarium nõ pro
batur, cum tãtummodo per confeſſionẽ ſit probabi
lis, l. actore. C. de proba. cum ſimi. vnde concludit, ꝙ
ipſe ſic aſſerens non tenebitur probare, ſe non habe
re pecuniam, ꝙ quidem eſt ſingulare dictum; nec alı
bi illud ſe legiſſe teſtantur recentiores Senen. in d. l.
ſi vero. §. qui pro rei qualitate, ff. qui ſatiſd. cogan.

10 Cæterum huic Baldi deciſioni obſtare videntur,
quæ nos tradidimus ſupra, in verſ. paupertas. & praeci
puè, quæ dixit Ang. in d. l. ſi verò §. qui pro rei qualita
te, quem etiam nos in dicta concluſione Paupertas
9 adduximus, ꝙ ſcilicet † vbi diuitię, vel paupertas ſũt
fundamentum intentionis allegantis, ipſe debet pro
bare, per regulam, l. ei, qui. ff. de proba. quod ſecundũ
eum ibi habet locum non ſolum in affirmãte, ſe eſſe
diuitem, ſed etiam in negante ſe eſſe diuitem, vel ha
bere pecuniam numeratã. arg. l. pen. §. docere. ff. ne
quis eum, qui in ius voc. vbi hoc idem dicit per illũ
tex. ibi, quo minus producetur.

Nihilominus tenenda cordi eſt illa deciſio Baldi,
& eorundẽ Senẽſium vbi ſupra: qa in practica ſæpiſ
ſimè contingere ſolet; vt eam ſequi vĩ, & plurimum
commendat Fabia. Pep. in authent. præterea, num.
16. verſiculo & ex his dictis in fi. C. vnde vir. & vxor.
eandem Baldi deciſionem declarabis, vt tamen cre
ditor audiendus ſit, ſi velit probare contrarium, de
10 bitorem, nempè pecuniam † ſolutioni paratam ha
bere ita explicat idem Baldus in d. conſ. 318. ſub nu.
5. verſ. ſi autem creditor. vol. 1. per l. magis. §. 1. ff. de
reb. eo. l. tres fratres. ff. de pact. ac alia iura ab eodem
ibidem relata.

CONCLVSIO MCLXIX.

ARGVMENTVM.

An, & quando quis in dubio factus locuple
tior ex fructibus ad eum peruentis, an ve
rò eos in malam partem conſumpſiſſe
præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Locupletior quis factus præſumitur, ex fructibus qui ſe
mel ad eum peruenerunt.*
Contrarium, ibidem nu. 7.
Conciliationes afferuntur. nu. 12. 13. 14.
2 *Bonæ fidei poſſeſſor, vt non condemnetur in reſtitutione
fructuum, ex quibus dicitur factus locupletior, debet
probare, eos ſe malè conſumpſiſſe.*
3 *Præſumptio iuris, cum ſtat pro actore, releuat eũ ab onere
probandi.*
4 *Locupletior, ex fructibus ad eum peruentis, factus præſu
mitur diligens, prouidus ac ſuas res conſeruare ſolitus
paterfamilias.*
5 *A ſolitis valida eſt argumentatio.*
6 *Maritus ex fructibus paraphernalium, qui ad eum perue
nerunt, præſumitur factus locupletior.*
8 *Practica eſt optima legum interpres.*
9 *Leges in ſcholis deglutiuntur, in foro autem digeruntur.*
10 *Alexandri Imolenſis Iuriſconſ. laus.*
11 *Philippi Decij commendatio.*
15 *Locupletior quis ex pecunia, quæ ad eum peruenit factus
non præſumitur.*
Contrarium, ibidem nu. 17.
Conciliatio. num. 20.
16 *Pecunia ad quotidianos vſus comparata eſt, & ſemper di
ſtractioni parata cenſetur.*
18 *Fructus breui, & facile conſumi præſumuntur.*
19 *Locupletior factus quis dicitur, ſi à diminutione cætero
rum bonorum ſuorum fuit releuatus.*

Non eſt omninò diſſimilis, immò mea ſenten
tia pene eadem cũ ſuperiore, qua de egi
mus in antecedẽtibus cõcluſionibus, de pecunia ſci
licet, quæ nũc ſubſequitur examinãda locupletatiõ
nis materia. Quid enim aliud eſt, pecuniã eſſe cõuer
ſam in vtilitatẽ Eccleſię, vel minoris, quam ex ea ip
ſam Eccleſiam, minoremvè locupletiorẽ eſſe factũ;
non eo iñ inficias præſentis concluſionis argumen
tũ, nimirũ, quo pacto quis præſumatur, aut probetur
factus locupletior, ſupr. in verſ. locupletior. in 1. vol.
à nobis tractari debuiſſe: ſed præcipitatæ iſtius tracta
tus, ob tyrographi importunitatẽ, & nonnullorũ ho
neſtiſſimorum virorum, quorum voluntati nõ potui
nõ parere, diuturnas preces, editio effecit, vt ſæpè nu
mero ſingularũ vocum materias ſuis locis appoſitè
explicare, nobis integrum non fuerit. Cauſor ẽt ne
gotiorum multitudinem, quorum cauſa dũ varijs in
locis iudicandi munere fungerer, factũ eſt, vt non ſo
lum aliquæ cõcluſionũ materię mihi exciderent. ſed
etiam aliquãdo mei ipſius obliuio fere ceperit. Et ſi
autẽ non me latet plurimũ referre, quo ordine quidq;
dicatur: tamen, cũ præſens concluſio à ſuperiorib. nõ
lõgè diſtet, nec penitus alienum ab inſtituto ordine
eſſe cenſeo, ſi eã hic inſeremus, ne intacta remaneat.

Ex

Ex fructibus igitur ſemel ad poſſeſſorem, aut aliū
1 peruenientis præſumi ex eis ipſum† fuiſſe factū locupletiorem, qn̄ de iure non aliter obligatur, niſi quatenus locupletior fit, mihi probat ſingularis, & nunquā obliuioni tradenda. Ang. doctr. in l. vtrum autem. nu. 4. verſ. in gl. 1. ff. de pet. hęr. quo in loco notans, & ſummè commendans ibi gloſſam primam, inquit, agenti ſatis eſſe probare rem ſemel ad conuentū perueniſſe, vt ſemper præſumatur ex ea factus locupletior in dubio, vt ſic conuentus ipſe condēnari dēat, niſi probet, ſe rem malè conſumpſiſſe, vel alteri donaſſe, vel aliud contigiſſe, quo liqueat peruentionis effectum non duraſſe, nec conuentum factum fuiſſe locuple-
2 tiorē. Ex hoc ibid. inferēs, ꝙ bonæ fidei† poſſeſſor, vt nō cōdemneē in reſtitutione fructuū, ad quorum reſtitutionē non tenetur, niſi quatenus eſt factus locupletior, vt not. in l. fruct. ff. eod. de pet. hær. debeat ꝓbare, ſe eos conſumpſiſſe in malā partem, ꝙ eſſe menti tenendum, ſubiungit, quia ex hoc multus honos te manebit. idē ſenſit ipſemet Ang. in l. illud. §. prædo. in fi. ff. eo. de pet. hær. & in l. ſi nauis ad fi. ff. de rei vēdic. dum ibi ſe reijcit ad ea, quæ ipſemet dixit, in l. ſed & ſi lege. §. quod aūt. ff. eo. hanc eandē videtur ſequi ſententiam Rom. in conſ. 149. concl. 1. col. 2. ſub nu. 2. verſ. 3. dum ibid. alleg. gl. 1. in verſ. conſumpſiſſe, in d. l. vtrum: id verò apertè tradit Anch. in conſ. 5. pro parte nobilis, col. 1. ſub nu. 1. verſ. & ſi ceſſio. per l. in pupil. ff. de ſolut. ex qua colligit, quem præſumi factū locupletiorem eo ipſo, quod recepit pretium, nec apparet conſumptum, vt etiam hoc clarè dicit Fulg. in d. l. ſed & ſi lege. §. quod aūt. ff. eo. dicens ex Ang. ibi, quod niſi probetur, quod poſſeſſor dilapidauerit, in dubio præſumitur factus locupletior ex fructib. vel alijs reb. quæ ad eum peruenerunt. eiuſdem gloſſæ, ac Angeli theoricam plurimū extollit Alex. in conſil. 63. ſuper primo dub. col. 2 ſub nu. 5. verſ. de naturalib. vol. 2. eandē elegātem, & ſingularem appellat Corn. in conſ. 72. pro deciſ. 1. dub. col. pen. ſub nu. 9. verſ. ad hoc accedat. vol. 3. vt & eleganter Ang. per illam gl. dixiſſe, reſpondit Soc. ſen. in conſ. 24. viſis, ac diligenter, & maturè inſpectis. col. 11. nu. 41. ibi, & ideò dicimus. vol. 1. Curt. ſen. in conſ. 71. princeps defunctus, in addit. ad idem conſilium ver. 3. quia licet, vbi inquit, quod percipiens rem in dubio præſumitur factus locupletior niſi probet contrariū per d. glo. quam dicit not. commendatā ab Ang. in d. l. vtrum. idem quoq; & in conſ. 82. in cauſa vertente. col. 3. nu. 8. ad fi. ibi, in dubio autem, & col. 8. ſub nu. 24. verſ. & hoc ad abundantiorem cautelam. vol. 4. ipſum quoq; Ang. refert, & ſequitur in cōſ. 159. in præſenti conſultat. col. 4. ſub nu. 19. verſ. cum ergo in caſu noſtro. vol. 2. Dec. in l. in pœnalib. ſub nu. 5. verſ. & dicit Ang. ff. de reg. iur. ſubiungens poſteà, videri ſatis eſſe, ſi probetur fructus, vel res ad aliquem perueniſſe, ex eo, quod videē fundata intētio eius, qui dicit illum factum eſſe locupletiorem, niſi ipſe poſteà probet de mala conſumptionē: hanc quoq; mirū in modum doctrinam Angeli extollit, & magnificat Rui. in conſ. 24. ſuper his in fi. vol. 1. & in conſ. 29. quia teſtator. ad fi. verſ. ſed tamē dicendum eſt. vol. 2. dicens, hanc opinionem de iure eſſe veriorem ex eo, quod non præſumitur quis iactaſſe ſuum. l. cū de indebito. ff. de proba. & præſumiē locupletatus. l. ſi defunctus. C. arbit. tute. ſubiungens ab hac opinione gl. & Ang. non eſſe in iudicādo recedendum, iuxt. not. per eundem Ang. in l. 1. C. qui ꝓ
3 ſua iuriſd. rum quia pro opinione gloſſæ eſt iuris† præſumptio, ideò releuatur actor ab onere probandi, & transfertur in illum, qui dicit contrarium, vt not. gl. in l. ſi tutor petitus. C. de peric. tut. eidem Ang. plurimū tribuit in hoc Soc. iun. in cōſ. vlt. pro reſolutione. nu. 35. & ſeqq. verſ. & circa hoc eſt aduertendum. vol. 1. & eum ad id ſimpliciter refert Dec. in conſ. 79. ſtudēdo. nu. 24. vol. 2. hanc quoque gloſſæ, & Angeli doctrinam plurimum commendat Io. Crot. in conſ. decimoprimo, magnificus Comes, & Eques. nu. 48. ver. & aduertendum eſt. vol. 1. & ibidem tradit cautelam ad curandam Caſtrenſis mox à nobis allegandi, & aliorum, qui contra ſentiunt, opinionem: quod ſcili-
4 cet articuletur, & probetur† illum, ad quem res, aut fructus peruenerunt, eſſe hominem prouidum, diligētem conſeruatorem rerum ſuarum, et qui non cōſueuit redditus, & fructus, quos percipit ex bonis per eū poſſeſſis in malos vſus cōuertere: valida eſt enim pro-
5 batio ab his, quæ fieri† ſolita ſunt. l. vel vniuerſorum. ff. de pig. act. glo. & Bal. in l. neque natales. C. de prōba. ac alij ab eodem Crot. vbi ſup. citati. cum Angelo etiam ſentit Bero. in conſ. 44. viſo tenore inſtrumen-
6 ti. num. 6. & 16. vol. 1. vbi inquit, maritū† ex fructibus paraphernalium, & aliorum bonorum vxoris per ipſum perceptis; & conſumptis in dubio factum locupletiorem præſumi, niſi per eum contrarium probetur; quoniam in dubio hoc in caſu vxor habet intentionem fundatam, quod maritus præſumatur factus locupletior, ex eo, quod res illæ ad maritum ſemel peruenerunt, per d. gl. Angel. ac Alex. in d. conſ. 63. Gozad. in conſ. 94. an illuſtriſs. num. 7. in fi. Io. Lup. in repet. rub. de dona. int. vir. & vxo. §. 48. nu. 1.

Cæterùm doctrinam hanc, cui tantoperè, vt vidiſtis, quamplures, ijque graues tribuunt authores, & quam in ſcholis legendo tantopere magnificit An-
7 gelus, idemmet in iudicijs conſulendo† damnauit, & improbauit dum bis aliter, quàm ſcripſerat, ſibi cōtrarius reſpondit. eamque veriorem poſteriorē hanc ſuam opinionem credibile eſt in praxi exiſtimaſſe,
8 quod ex eo ſuadetur, quòd† practica ſit optima legū interpres; cum vt egregiè tradit Bald. in l. Aemilius.
9 col. 8. num. 11. ff. de minor. in ſcholis† leges deglutiantur, in foro autem digerantur, quem refert, & ſequitur alia congerendo ad hoc propoſitum. Cag. in l. 2. in prin. C. de reſcin. vendit. Is itaque Ang. in conſ. 133. ſuper primo puncto. ſub num. 2. in 4. punct. verſ. nam ad omnia, vbi aſſeruit, quod ad fructus conſumptos non tenetur ille, qui eſt in bona fide, niſi actor probet, quod reus eos in ſuam vtilitatem cōuerterit: quia tunc condemnari debet, quatenus eſt factus locupletior, ex æquitate. l. ſi me, & Titium. ff. ſi cer. pet. & idem dixit Ang. in conſ. 160. Domina Cathatina adulta. in fin. quo in loco apertè aſſerit, quod cautus eſſe dēt aduocatus actoris, vt probet, & deducat poſſeſſorē ex fructib. locupletiorem factum, & ſpeciē locupletationis deducat: quia non ſufficeret deducere, ꝙ in ſuos vſus conuerterit: non. n. ſequitur, ergo locupletior factus eſt. quid enim, ſubiungit Ang. ſi in vſus ſuos, & ſuæ familiæ conuertit ſplendidius viuendo; certè tunc non eſt factus locupletior. d. l. ſed & ſi lege §. ſi quis re ſua. ff. de pet. hær. hoc idē tenet ipſemet. Ang. in l. inſul. §. fruct. nu. 1. verſ. attende tamē. ff. ſol. matr. ex quib. Angeli conſilijs liquido conſtat, actorē probare debere cōmodum, & peruentionē rei, vel pretij extare, nec ſufficiat ꝓbare ſemel perueniſſe, ꝙ et præſupponit Paul. à Caſt. in conſ. 247. in cauſa, quæ vertitur Saonæ inter filios col. pen. n. 6. verſ. venio ad aliam cōcl. vol. 1. vbi concludit, reum abſoluendū à fructibus perceptis, & conſumptis, ſi nō ſit probatū, ꝙ factus ſit locupletior. cui poſteriori ſnīæ Angeli ſe ſubſcribit Cur. ſen. in d. cōſ. 71. col. 5. nu. 11. ver. 7. concluſ. dicens meliorē eſſe opinionem Ang. in d. conſi. quā in lectura, ꝙ & viua ratione, vt eius verbis utar, cōprobat ut ibi p eū. Curt. uerò refert, & ſequitur Iaſ. in l. Neſen. §. ſi fundum. ſub nu. 4. uerſ. ſed aduerte diligenter. ff. de re iud. dicens Ang. doctr. in d. conſ. eſſe ſingularem. eidem Ang. in his conſ. uideē adhærere Fel. in d. c. de 4 ſub nu. 31. uerſ. 2. reſtrictio. de reſcr. &
* hāc ſibi uideri magis* cōem concluſ. & ueriorem teſtatur, ꝙ ſcilicet in dubio quis non præſumaē factus locupletior ex re ſemel ad eū peruenta teſtatur Curt.

ſon.in cõſ.6.circa has quatuor dubitationes. col. vlt. nu.26.in fi.& in conſ.28.in cauſa vertente inter nobiles dè Rodulphis.col.vlt.ſub nu.14. verſ. poſtremo. vbi etiam ea viuaratione,qua Curt.ſen.in d.conſ.71. nu.11.id comprobat Alc. etiam in l. certi condictio. §.quoniam.nu.12.in fi.ſi cer.pet.atq; Rnin.ſibi contrarius in cõſ.204.pulchra eſt.col.vlt.ſub nu.15. verſ. eſt benè verum.vol.1.& in conſ.91.circa ea,quę proponuntur.col.vlt.ſub nu.6. verſ.& non obſtant allegata in contrarium.vol.5.Ludo.Gomez. in §. actiones autem.nu.21.verſ.not.1.exiſto tex.Inſt. de actio. vbi inquit hanc opinionem ſibi videri rationabiliorem,quam etiam magis probauere.Cag.in d.l. in pœnalibus.nu.4.& ſeq.ff.de reg.iur.vbi etiam docet cautelam ad probandum quem locupletiorem factum, & Rim.iun.in §.vlt.ſub nu.58.Inſtit. quib. aliena. li. vel non.Nat.in conſ.15.proximis dieb.nu.8.vol.1.& hanc eſſe *magis crebriorem noſtrorum ſententiam, & ſibi magis placere, teſtatur D. Iacob. Menoch.in tract.recuper.poſſeſ.remed.15.q.40.num,586.& ſeq. verſ.declaratur relatá declaratio.quem referendo ſequitur D.Hierony.Magonius in deciſ.Lucen.13.hominis ætas.n.13.verſ.non obſtat tertium,& D. Borg. Caual.in trac.de tut.& cur.nu.224 verſ.altero, quod vbi plures allegat concordes ad hoc ſcilicet, quod nemo pręſumatur factus locupletior ex re aliena,niſi probetur: iſtis addo hanc eandem poſteriorem ſequentem Franc. de Caldas Luſitanum in comment. ad l.ſi curatorem . in verb.per quod priſtinum ius recuperant.nu.3.verſ.1.ſit concluſ.C. de in integ. reſtit. immò.referens ibi idem ſentire Maur. in tract.de reſt. in integ.c.222.

Ex his,quæ in hac queſtione in vtramq; partem in medium à nobis allata fuere, vnicuique meridiana luce clarius conſtare poteſt, quod ſæpenumero hoc noſtrum legalis philoſophiæ ſtudium difficultates patiatur; quot & quantis opinionum veluti procellis agitetur, & in quantas aliquando anguſtias adducatur,propter varias diuerſorum ſcriptorum,et interpretum ſententias, qui nouas inſerere opiniones, & euellere infitas,totis conantur viribus, quibus hucalluc noſter impellatur animus, quas quidem difficultates, & anguſtias nunquam vlla ex parte minores eſſe cenſui, quam in ipſa nauigatione, propter contrarios hinc illinc nauem impellentes ventos, eſſe ſoleat. Et quemadmodum nauis non ita facilè curſum in immenſo, & procelloſo mari tenere poterit, vt in portum perueniat incolumis, niſi perititiſſimos nautas,à quibus ritè gubernetur,habuerit,ita nec nos in pręſentia poterimus ſatis ex voto commodè iſtius quæſtionis conciliationem reperire,niſi optimos, & perititiſſimos gubernatores nobis elegerimus. quorũ auxilio ſuperatis his opinionum ſcopulis reliquum operis noſtri curſum fęliciſſimè conficere queamus.

10 Ceterùm cum † has,vt doctè cecinit. Alc.lib. 2. Parerg.iur.c. 42.

,, Opinionum tutius Symplegadas
,, Superare Alexandro duce,

non vana duceret opinione;quippè qui,ob veram,& ſolidam doctrinam à Iaſ.in conſ. 61.num.5. volum. 1.Curt.iun.in conſ.139.num.10.Lancell. Gallian. in l.centurio.col.8.ff.de vulg.& pup.& à Cagnol. in l.ſi qua illuſtris.nu.46.C. ad S.C. Orficia. veritatis Doct. meruit appellari;& ipſemet Alex.in l.mulier,quæ.§. cum proponeretur. in fi.ff. ad Senatuſc. Trebel. non auſus fuit determinare, vtra ſibi verior ex his opinio videtur. nec quem mihi pro rectore poſt Alexandrũ in hac controuerſia delegeram, quid ſequendum ſit, ſatis explicauit in iure interpretando, & ingenij acu-

11 mine,& rerum ſcientia nulli ſecundus, † Dec. in d.l. certi condict.§.quoniam. nu. 3. ſi cer. pet. vbi magis dubitat, quàm quid certi confirmet. non etiam, qui clauum rectum regeret in hac tempeſtate, magiſtrũ ſeligere,quiui Soc.ſen.is enim in l.pupil. ff. de re iud. non tantum ſibi ſumpſit, vt vnam ex relatis opinionib. affirmaret, ſed anceps ſubſtitit. qđ fecit, & Beroin c.grauis.nu.30.& 47. de reſtit.ſpol. ac Segura. in l. quemadmodum. ff. de acq. poſſ. qui variè ad glo. & Ang.reſpondit.

12 In hac ergò ſumma † miſeratione digna interpretum varietate animaduerti ego duas à duobus aſſerti reſponſiones ſcitu dignas, quibus tota hæc cõtrouerſia poterit componi. Prior eſt Anij Pinelli in l.2.par. 2.cap.4.& vlt.nu.65.& ſeq.verſ. ego autem. C.de reſcind.vend. is enim hoc loco arbitratus eſt, gloſſam in d.l.verum.ff.de petit.hær.nunquàm dixiſſe,nec ſenſiſſe id,quod ex ea colligunt Ang. & reliqui hucuſq; gl.enim inquit Pinellus, tam in verb.conſumpſiſſe. vbi Docto.eam notant,quàm in verb.fuerit,tantùm explicat verba textus,non verò addit id, quod Doctori imponunt de præſumptione,vel modo probandi idque magis patere dicit, attentis iuribus à gloſſa adductis,nec hoc ampliori explicatione egere, ſi cum iudicio gloſſa inſpiciatur:miraturque nullum ex tot doctiſſimis viris id aduertiſſe, maximè vt è medio tollerent authoritatem gloſſæ,quam vbique magnifaciunt. Quod autem ad Interpretum varias inter ſe opiniones attinet,in ea ipſe eſt ſententia, vt exiſtimet Angeli opinionem in d.l. verum veriorem eſſe: vt ſcilicet poſſeſſor, ſeu conuentus reſtituere teneatur id, quod ad eum perueniſſe ab agēte probabitur, ſibique incumbat onus probandi,quod illud perdiderit,vel malè conſumpſerit: quā opinionem ait euincere rationem,& ſenſum communem,ex rerum vſu, quo frequentius contingit homines non iactare bona ſua,d.l.cum de indebito.ff.de proba.magis autem appetere aliena,arg.gl.in l.defenſionis.C.de iur.fiſci quemadmodum etiam expendendo fructūs,vel redditus circa neceſſaria, præſumitur quis locupletior.d. l.ſed etſi lege.§.quod autem.ff. de petit. hæred. quod fortiſſimè vi rationis,ait Pinellus, probari poſſe, eo, quod poſſeſſori facilè futurum ſit probare caſum, quo damnum, & amiſſio ſibi contigerit, actori autē difficillimũ,& ferè impoſſibile,ſtrictè probare, quatenus poſſeſſor effectus fuerit locupletior. facultas autem probandi anguſtari non debet,iuxt.l. quoniã. in fi.C.de hæret.maximè poſtquã actor probat rē,uel pretium ſemel ad conuentum perueniſſe,iuxt. l. ſiue poſſidetis.C.de prob ſecundum quam reſolutionem, ſubiungit idem author,tam in agente,quàm in conuento pariter ſeruabitur iuris regulæ in materia probatoria. Actor,enim probabit rem,vel pretiũ ad poſſeſſorem perueniſſe: cõuentus autem probabit amiſſionem,quam probare debet eam allegans, ut ibidē nonnullis id probat,& nos tradidimus in verb amiſſio.concl. 97. uol. 1.& ita in hac reſponſione reſidet Pinellus.

Hæc Pinelli reſponſio uera ſit necne, ipſe uiderit, & ut quod ſentio,explicem,dura,mihi,vt queat ſuſtineri uidetur,& eam uidentur oppugnare, & deſtruere,quæ in hac eadem quæſtione doctè, & eleganter, vt aſſolet. aduerſus Ruinum, ac alios tradidit D. Io. Steph.Lambert.in tract.de contract.cor.qui vel à iure,& c.gl.1.in verb.in alienationib.& obligationibus q.68.ut ibi per eum, ad quem me reijcio.

13 Placet mihi in præſentia in hac interpretũ opinionum,atq; reſponſionũ diuerſitate, & repugnantia ei diſtinctioni adhærere,q̃ ſapienter adduxit idē D.Lāberteng.in d.gl.1.ead.q.68.nu.243.verſ. ex his vides. Sic itaq; diſtinguit ipſe, ꝙ aut agēs ad fructuũ reſtitutionē narrat reũ conuentũ rē ſuã poſſediſſe, & tot ex ea fructus percepiſſe,& indè locupletatũ fuiſſe,ideoque ad eorũ reſtitutionem teneri, & tunc ipſemet in ea eſt ſnīa,ipſum actorem teneri hoc probare,ſi reus negatiuè rñdeat:quoniã probare debet, ꝙ ſuæ eſt intentionis fundamentũ.l.actor, quod aſſeueras. C. de

prob.

prob.cum ſimil.ſed ſi actor reum ſimpliciter conue-
niat ad reſtitutionem fructuum ab eo perceptorum,
reus autem excipiat,ſe non eſſe locupletiorem factũ,
ideoq; non teneri:& tunc idẽ arbitratur,ipſi reo onus
id probandi incumbere: quoniam reus tenetur ſuam
exceptionem probare.l.in except.ff.de prob. pro qua
diſtinctione adducit idem D.Lamberteng.eod.in lo
co gl.ad hoc reuera inſignem,in l.ſi verò.§. qui pro
rei qualitate.in verſ.dubitetur.ff. qui ſatiſd. cog. quæ
inquit,allegantem, ſe velle admitti tanquã locuple-
tem,vel tanquam pauperem,debere id probare, ſiue
ſit actor, ſiue reus, per quam gloſſam ita in terminis
noſtris fuiſſe videtur de mente Soc. ſen. in d.l. in pu-
pil.ff. de excep. dum poſteaquam diſputauit de veri-
tate.gl.in d.l.vtrũ,& nihil expreſsè firmauit,ſed reli-
quit cogitandum,tandem addit videndam d.gl.in d.
§.qui pro rei qualitate, quam etiã gloſſam addit idẽ
neotericus author,ſecutos fuiſſe Doct. ibi, cum alijs
multis concordibus adductis à Tiraq.in trac. retract.
tit.1.§.32.in gl.vnica. nu.94.incip. nam & videmus.
Alex.in conſ.141.viſo themate.col.2.nu.5. verſ. ita
etiam conſulendo,vol.5.idem voluit, licet illã gloſ-
ſam non alleget.Soc.ſen. in conſ.79. ſi eſſemus. in fi.
vol.4.& Fabia.Pep.in repe.auth.preterea.nu.75.verſ.
& adde etiam.C.vnde vir,& vxor.& nos in verb.Pau
pertas.explicauimus,alios concordes adducendo,&
ita in hac diſtictione vna cum D. Lamberteng. reſi-
deo,qui author. ibid.nu.244.verſ.nec noſtræ, cũ ſeq.
refellit ea, quæ ambo Curt. ſen. in d.conſ.71. & iun.
in d.conſ.28.ac Ruin.in d.conſ.29. vol. 2. ac alij pro
ſuis opinionibus confirmandis in medium attulere;
vt apud eundem videre eſt.
14 Poſſet, & tertiò † ea afferri reſponſio ad ſedandas
tãtas diſcordias,vt ſcilicet doctrina Ang.in d.l.vtrũ.
ff.de pet.her.procedat, quando agitur de maioribus,
vel non priuilegiatis.vt tũc ſufficiat probare, rem ad
eos ſemel perueniſſe:ſecus autem,vbi negocium per-
agitur cum minore,vel eccleſia,& cęteris priuilegia-
tis,nec iuris ſolemnia omninò ſeruata fuere:& ita p-
cedãt multa ſuperius in contrarium adducta, in qui-
bus etiam diuerſitas rationis, & perſonarum diuerſã
præſumptionem,diuerſumq; ius poſtulat: & hãc qui-
dem reſponſionem in terminis iſtius quæſtionis pro-
bauit Ruin.in conſ.113.quia proponitur,quib. Nico
laus.col.2.nu.5.verſ.ſed præmiſſis non obſtantib.vol.
5.vbi ait,quod ead. Ang.doctr.in d.l.vtrum procedit,
quando agitur de probando maiorem eſſe factũ lo-
cupletiorem; ſecus quando eſſemus in minore, tunc
etenim confugiendum eſſe tradit ad no. per Bart. &
alios in l.1.C.ſi aduer.cre.vbi Bart. no. quærit ad quẽ
ſpectet probare minorem factum locupletiorem: &
ibi vtitur pulchra,& quintuplici diſtinctione, quem
etiam referr,& ſequitur Soc.ſen.in conſ.115.circa pri
mam quæſt.nu.13.vol.1.& concludunt, quòd quan-
do minor petit reſciſſionem contractus ex eo, quod
pretium ſolutum perierit,& non conuerſum fuerit in
ſuam ipſius vtilitatem,ad ipſum ſpectet, tãquam ad
fundamentũ ſuæ intentionis probare non fuiſſe ver-
ſum in eius vtilitatem.l.minorib.C.de in integ. reſti.
& no.in l.pręd.C.de pręd.min.hoc idem ſenſere Por.
Imo in ſuis concl.lib.3.concl.12.Petr.Io.Anch. Re-
gien.in ſuis familiarib.iur. quæſt q.15. incip. minore
agente.nu.3.ac latius his omnib. Atius Pinell. in d.l.
2.par.2.c.4.& vlt.nu.71.verſ.apparet ergo: & prius ſu
pra explicauit ibid.nu.76.verſ.diuerſum reperitur, cũ
cæteris numeris ſequẽtib. vbi copioſius declarat hoc
procedere in eodem minore, in officialib. Reipubli-
cæ,& eccleſiæ,vt ibi per eum, & nos de his omnibus
in ver. pecunia,abundanter egimus, vbi per plures cõ
cluſiones tractauimus, cui incumbat onus probandi,
pecuniam verſam eſſe in vtilitatem eccleſiæ, & mi-
noris,& quomodo verſio hæc poſſit probari: quæ nõ
repeto,ſed ad ea te reijcio.

Limitanda tamen eſt hoc loco prior interpretum
ſententia,& in primis gloſſ.in d.l.verum, vt non pro-
15 cedat † in pecunia,quòd ſcilicet non pręſumatur ex-
tare,licet probetur perueniſſe,tanquam de rebus,quę
ſeruando ſeruari non poſſunt;ſecundum glo.& Doc.
in l.1.§.fuit quæſitum.ff.ad S. C. Trebell. ea enim eſt
16 pecuniæ † qualitas,& natura,vt ad vſum quotidianũ
inuenta ſit, ſemperque diſtractioni parata cenſeatur.
l.vxorem.§.legauerat.in fin. ff.de leg.3.Bald.in l.vlt.
ad fin.C.de compenſa.ad quod verè,& eleganter al-
luſit. Horat.cum cecinit.
„ Neſcis, quid valeat nummus,quem præbeat vſum
„ Panis ematur olus,vini ſextarius, adde,
„ Queis humana ſibi doleat natura negatis.
ſic limitat eandem gloſſæ doctrinam Soc. in d. l. in
pupillo,verſ.præterea fortè.ff.de except.
17 Hanc tamen † Socini traditionem penitus eſſe reij-
ciendam concludit Atius Pinell.in d.l.2.par.2.c.4.&
vlt.num.72.verſ.ad præcedentia.C.de reſcind.vend.
ex eo,quod ſi ad fructus ſpecies, de quibus ipſe Soc.
agebat ſecundum glo.& Ang.quos citabat, non cen
ſeri debeat in quæſtione noſtra ius ſingulare: nam &
18 in fructibus † præſumptio iuris eſt,quod breui conſu
mentur,ex glo.& Doct.in l.vnica C.ſi aduer.vſucap.
idque docet experientia:nec in propoſito, ſubiungit
ibi Pinellus requiritur,vt eadem pecunia,vel ijdẽ fru
ctus in ſpecie durent, ſed an vtiliter conſumpti fue-
rint.d.l.ſed & ſi lege.§.quod autem. ff.de pet. hæred.
19 nec minus † verſum dicitur,licet idem non extet,quã
ob id relatus fuit dominus à diminutione aliorũ bo-
norũ.l.3.& l.ſi pro parte.§.verſum. ff. de in rem verſ.
quod autem ad illud dictum pertinet, quòd ſcilicet,
pecunia ſit de ijs, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt,
multo aliter illud debere intelligi determinat. idem
Pinell.in l.1.par.2.nu.42.verſ.ex proximè dictis.C.de
bon.mater.Ex quibus omnibus contra Socinum con
cludit Pinellus non eſſe differentiam inter pecuniã,
& fructus,quoad præſumptionem, de qua agimus.
20 Veruntamẽ † Socini declaratio hac ſuſtineri poſ-
ſe videtur moderatione, vt ſcilicet elapſo triennio
opus non ſit fructuum conſumptionem probare;qui
à ſeipſis tanto tempore conſumpti præſumuntur,iux
ta ſententiam gloſſæ,& aliorum interpretum, in d.l.
vnica.C. ſi aduerſ. vſucap. & ita intelligendum eſſe
Socinum in d.l.in pupillo.teſtatur D. Io.Steph.Lam
berteng.in d.tract.de contract.cor. &c.glo. 1. in verſ.
in alienationibus,& obligationib.ſub nu. 246. verſi.
non obſtat,etiam ſi dicatur. in ea. q.68.

CONCLVSIO MCLXX.

ARGVMENTVM.

Ex quibus quis probetur factus locuple-
tior.

SVMMARIVM.

1 *Locupletior,ex eo quis factus probabitur,quòd non eſt fa-
ctus pauperior.*
2 *Locupletior minor factus ex quibus probetur.*
3 *Locupletior minor factus,non dicitur,ſi rem vtilem tan-
tùm, non neceſſariam emerit.*
4 *Locupletior etiam quis factus præſumitur,ſi pecunia alia-
ve res,ad aliquem peruenerit,quam in aliam mutaue-
rit. Atq; ibid.l.ſi ipſa res.ff.quod met.cau.& l.ſi mulier
ex pecunia.in prin.ff.de donat.int.vir.& vxor.pugnã
tes conciliantur.nu.5.*
6 *Hæreditatis petitione, ſi hæreditaria res vendita, vel in
aliam mutata ſit,tenetur poſſeſſor,ſi res ſubrogata,vel
pretium rei venditæ ſupereſt, vel ex eo locupletior fa-
ctus ſit.*

Quod

Quod de ſe Cicero ad Luciũ Luceium ſcri-
bens epiſt.fam.lib.5.epiſt.12.incip.co
ram me tecum prædicare ſolebat; Qui,ſcilicet ſemel
verecũdiæ fines,tranſierit,eum bene,& nauiter opor-
tere eſſe impudẽtem: hoc idem nũc in propoſito no-
ſtro mihi liceat vſurpare.Nam cum in ſuperiori con-
cluſione locupletationis materiam , quæ non huius
eſſe loci videtur,explicauerimus,ſicque ſemel ab in-
ſtituto ordine coacti diſceſſerimus ; progrediamur
audaciores ad eandem materiam plenius examinan-
dam,& ad ſupremam ei manum hac quoque cõclu-
ſione imponendam.
1 Locupletior itaq; quis ex eo ẽt factus † probabitur,
ꝙ non eſt factus pauperior,vt gl.in l.3.in prin.in glo.
vni.ff.cõmo.loquens de pupillo, aliquos refert ita te-
nere,p l. pupillo.ff.de ſolutio.Verum opinionẽ hanc
eandem gloſſa tradit improbari à Ioanne antiquo
gloſſatore,qui ſentit nõ dici quem locupletiorẽ, niſi
re ipſa locupletior ſit factus, qui ẽt Ioãnes rñdet d.l.
in pupillo.quòd ea.ſ.loquaṫ, qñ pupillus rẽ emit ne-
ceſſariam , quæ tñ gloſſa ſubiungit contra ipſum pu-
pillum commodati actionẽ dari , eo ipſo ꝙ res apud
eũ inuenitur,per quædã iura,quæ ibi allegat:quòd &
voluiſſe vr̃ gl. in d. l. in pupillo.dum velle videṫ ſpe-
ciale eſſe in caſu illius legis ſufficere, quẽ non eſſe ef-
fectũ pauperiorẽ,ad hoc vt locupletior factus dicaṫ.
Cæterum Bar.in l.1.§.vlt.in fi.ff. commod.priorẽ,
inquit, opinionẽ rectè intelligendo , iuſtã nõ eſſe Io.
reprehenſionẽ, nimirũ intelligendo ſi non eſt factus
pauperior faciendo illud,ꝙ ab eo petitur per actionẽ
cõmodati, de quo quidem commodato loquũtur gl.
& Bar.ibi,ita ad id allegantes d.l.in pupillo ff.de ſo-
lutio.ſubdens Bart: ideo ſi pupillus rem habeat,& ad
illius reſtitutionẽ cõueniatur, eum teneri reſtituere,
qui reſtituendo non fit pauperior, & ita eũ dici locu-
pletiorem factum, ſi non ſit pauperior. & ſic etiã ad-
uerſus Ioan.opinionem tenuiſſe videtur gl.in §.at ex
contrario.in ver locupletior.Inſtit.quibus alie. licet,
vel non eidẽ Bar.accedit Dec.in l.certi condictio.§.
quoniam.col.1.ſub nu.2.verſ.ſed tñ.ff.ſi cert.pet.quã
ſententiam corroborat etiam tex. in l.ſed ,& ſi lege.
§.1.ff.de pet.hęre.quo in loco cauetur eum , qui rem
maioris emit , quàm valeat locupletiorem tãtum vi-
deri, quatenus res valet. quem cõtextum ad id addu-
cit Io.Steph.Lamberten.in tract.de cõtract.cor. &c.
in gl.24.in verſ.nec in caſu quo,&c.q.2. nu.4.in fi.
2 Ad hęc tribus modis,minorẽ † probari locupletio-
rem factũ,ſcribit gl.in l.vlt.in ver. locupletior. C. de
vſucap.pro empt.primo ſi pecuniam habeat, ſecũdo
ſi habeat aliquid emptum ex ea,tertio qñ talem rem
emit,quam de ſuo emiſſet neceſſario, quæ modo pe-
rijt, quam gloſſam ibidem etiam ſequuntur Bal. Ang.
3 & Sal.qui declarat, ſecus eſſe,ſi rem † tantum vtilem
non etiam neceſſariam emerit.ac Cœpol.ibi,col.19.
ſub nu.25.verſ.in gl.ſecũda,in ver.locupletior. idem
ſenſit gl.in d.l.ſed,& ſi lege.§.1.in ver.non videretur.
ff.de peti.hæred.Cyn.in l.non videtur. in prima. q.C.
de in integ.reſt.mino.Io.Fab. in d. §.at ex contrario,
quẽ legit cum.§.ideoq; circa med.ver. in gl. ꝙ eſt.&
ibi Ang.Aret.col.2.ver.in gl.locupletior.ac Hippol.
Rim.ſub.n.58.Inſt.quib. alie.lic.vel nõ.quib.accedit
idẽ Io.Steph.Lãb.in d.gl.24.nu.5.verſ.nõ omitto tñ.
Poſtremò ſi pecunia, aliaue res ad aliquem perue-
4 nerit,quam † in aliam mutauerit, quæ perierit, illum
tamen locupletiorem factum præſumi, mihi probat
tex.in lege,ſi ipſa res. ff. quod met. cau. quẽ ad id ad-
ducit Rom.in conſ.149.cõcl.1.col.2.ſub nu. 2.uer.3.
Cui quidẽ textui alius extat contex.de directo cõ-
trarius in l. ſi mulier ex pecunia in prin. ff. de donat.
int.uir.& uxo.dum ibi Põponius I. C. rñdit, ſi pereat
ſeruus à muliere ſubrogatus loco alterius empti ex
pecunia ſibi à uiro donata,mariti periculo perire: nã
ex quo mulier de interitu non tenetur,apparet eã nõ
eſſe locupletiorem factam,ſi enim facta eſſet, tene-
retur per tex.in l.ſi vir.§. quod legaturus. cum §.ſeq.
ff.eod.de dona. int.uir. & uxo. cuius repugnantiæ gl.
in d.l.ſi ipſa res,& in d.l.ſi mulier,ex pecunia,memi-
nit: nec eam diſſoluit.
Verùm Fulg.in d.l.ſi mulier.ſcribit immo ſi diligẽ
ter inſpiciatur, d.l.ſi ipſa cõuenire cum d.l.ſi mulier.
licet enim in d.l.ſi ipſa. res metu ablata perempta ſit,
pretium tamen ſuperetat,apud bonæ fidei poſſeſſorẽ,
& ſic ſentit Fulg.d.l.ſi ipſa loqui de interitu rei metu
ablatæ,non rei,aut pretij loco illius ſubrogati,qui in-
tellectus licet ſit contra mentem glo.& Bart.ibi,ſatis
tamen ſuſtineri poteſt , vt iura iuribus concilientur ,
iuxta.l.uni.C.de inoffic.dot.cum text. clarè non ape
riat de interitu cuius rei loquatur, & hic Fulgoſij in-
tellectus ſuadetur , ut & ipſe inquit, ex ſimilitudine
petitionis hæreditatis (quicquid ibi dicat glo. mag.
quæ reprehendit Iuriſconſultum,quòd non omnino
bonam ſimilitudinem adduxerit) quoniam & in ea
5 ſi quis † hæreditariam rem uendiderit, uel in aliam
mutauerit,tenetur poſſeſſor,ſi res ſubrogata, uel pre-
tium rei uenditæ ſupereſt , uel ex eo locupletior fa-
ctus ſit,licet res hæreditaria perierit.l.item uidendũ.
in princ.l. item ueniunt.§.item placere.l.ſi poſſeſſor.
§.ult.l.utrum. in prin.et d.l.ſed et ſi lege.§.1.ff.de pet.
hæred. cuius Fulgoſij doctrinam reperi confirmare,
ac ſequi eundẽ Io.Steph.Lambert.in d.tract. de con-
tract.cor.&c.glo.1.in uerſ.alienationibus , et obliga-
tionibus.q.69.nu.248.uerſ.ſed illi text.Cætera ad hãc
locupletationis materiam pertinentia ſuis locis de-
clarauimus: ob id ulterius nunc non progredior.

CONCLVSIO MCLXXI.

ARGVMENTVM.

Penſionem ſoluens alieno nomine,an præ-
ſumatur habere mandatum.

SVMMARIVM.

1 *Penſionem alieno nomine ſoluens , mandato domini ſol-*
uere præſumitur, & cur.ibid.
2 *Mãdatum regulariter nullo temporis ſpatio præſumitur.*
3 *Mandatum præſumitur in eo,quod quis veriſimiliter ſi-*
ne mandato faceret .
4 *Iactare ſuum nemo præſumitur .*
5 *Donatio non præſumitur .*
6 *Actus,qui fit cum expenſa , præſumitur factus ab eo cuius*
intereſt .
7 *Citatio præſumitur facta ad inſtantiam partis,cuius ex-*
penſis fit .
8 *Mandati ſolẽnitas non præſumitur, niſi quando quis fa-*
cit actũ, quem veriſimiliter ſine mandato non faceret.
9 *Solemnitas extrinſeca præſumitur in actu , qui fit , cum*
expenſa .
10 *Mandatum habere præſumitur ſeruus , aliquid faciens ,*
quod veriſimiliter ſine iuſſu domini non erat facturus.
11 *Penſionem alieno nomine ſoluens mandatum habere præ-*
ſumitur , ſiue de antiqua,ſiue de recenti ſolutione agaṫ.
12 *Penſionem ſoluens nomine alieno , quando ad ipſum ali-*
quod ex ſolutione commodum reſultat , non præſumi-
tur habere mandatum.
13 *Penſionẽ ſoluens alieno nomine, ita demum mandatũ ha-*
bere præſumitur , ſi ſciente,& patiente domino ſoluerit.
14 *Colonus monialium ſoluens ipſarum nomine penſionem*
alicui,eis ignorantibus non præiudicat.
13 *Abbatis factum nõ nocet conuentui, quoad transferendã*
poſſeſſionem proprietatis in alium .
16 *Penſionem modicam ſoluens amici nomine non præſumi-*
tur habere mandatum.
17 *Impenſę modicę in rẽ amici erogatæ non habentur in con*
ſideratione.
18 *De minimis in iuris diſpoſitione regulariter eſt curandũ.*

Penſionem

prob.cum ſimil.ſed ſi actor reum ſimpliciter conue-
niat ad reſtitutionem fructuum ab eo perceptorum,
reus autem excipiat,ſe non eſſe locupletiorem factũ,
ideoq; non teneri:& tunc idẽ arbitratur,ipſi reo onus
id probandi incumbere: quoniam reus tenetur ſuam
exceptionem probare.l.in except.ff.de prob. pro qua
diſtinctione adducit idem D.Lamberteng.eod.in lo
co gl.ad hoc reuera inſignem,in l.ſi verò. §. qui pro
rei qualitate.in verſ.dubitetur.ff. qui ſatiſd. cog. quæ
inquit,allegantem, ſe velle admitti tanquã locuple-
tem,vel tanquam pauperem,debere id probare, ſiue
ſit actor, ſiue reus, per quam gloſſam ita in terminis
noſtris fuiſſe videtur de mente Soc. ſen. in d.l. in pu-
pil.ff. de execp. dum poſteaquam diſputauit de veri-
tate gl.in d.l.vtrũ,& nihil expreſsè firmauit,ſed reli-
quit cogitandum,tandem addit videndam d.gl.in d.
§.qui pro rei qualitate, quam etiã gloſſam addit idẽ
neotericus author,ſecutos fuiſſe Doct. ibi, cum alijs
multis concordibus adductis à Tiraq.in trac. retract.
tit.1.§.32.in gl.vnica. nu.94.incip. nam & videmus.
Alex.in conſ.141.viſo themate.col.2.nu. 5. verſ. ita
etiam conſulendo,vol.5.idem voluit, licet illã gloſ-
ſam non alleget.Soc.ſen. in conſ.79. ſi eſſemus. in fi.
vol.4.& Fabia.Pep.in repe.auth.prƿterea.nu.75.verſ.
& adde etiam.C.vnde vir,& vxor.& nos in verb.Pau
pertas.explicauimus,alios concordes adducendo,&
ita in hac diſtictione vna cum D. Lamberteng. reſi-
deo,qui author. ibid.nu.244.verſ.nec noſtræ, cũ ſeq.
refellit ea, quæ ambo Curt. ſen. in d.conſ.71. & iun.
in d.conſ.28.ac Ruin.in d.conſ.29.vol. 2. ac alij pro
ſuis opinionibus confirmandis in medium attulere;
vt apud eundem videre eſt.

14 Poſſet, & tertiò † ea afferri reſponſio ad ſedandas
tãtas diſcordias,vt ſcilicet doctrina Ang.in d.l.vtrũ.
ff.de pet.her.procedat, quando agitur de maioribus,
vel non priuilegiatis.vt tũc ſufficiat probare, rem ad
eos ſemel peruenisse:ſecus autem,vbi negocium per-
agitur cum minore,vel eccleſia,& cęteris priuilegia-
tis,nec iuris ſolemnia omnino ſeruata fuere:& ita p-
cedãt multa ſuperius in contrarium adducta, in qui-
bus etiam diuerſitas rationis, & perſonarum diuerſã
præſumptionem,diuerſumq; ius poſtulat: & hãc qui-
dem reſponſionem in terminis iſtius quæſtionis pro-
bauit Ruin.in conſ.113.quia proponitur,quib. Nico
laus.col.2.nu.5.verſ.ſed præmiſſis non obſtantib.vol.
5.vbi ait,quod ead. Ang.doctr.in d.l.vtrum procedit,
quando agitur de probando maiorem eſſe factũ lo-
cupletiorem; ſecus quando eſſemus in minore, tunc
etenim confugiendum eſſe tradit ad no. per Bart. &
alios in l.1.C.ſi aduer.cre.vbi Bart. no. quærit ad quẽ
ſpectet probare minorem factum locupletiorem: &
ibi vtitur pulchra,& quintuplici diſtinctione, quem
etiam refert,& ſequitur Soc.ſen.in conſ.115.circa pri
mam quæſt.nu.13.vol.1.& concludunt, quòd quan-
do minor petit reſciſſionem contractus ex eo, quod
pretium ſolutum perierit,& non conuerſum fuerit in
ſuam ipſius vtilitatem,ad ipſum ſpectet, tãquam ad
fundamentũ ſuæ intentionis probare non fuiſſe ver-
ſum in eius vtilitatem.l.minorib.C.de in integ. reſti.
& no.in l.prçd.C.de prçd.min.hoc idem ſenſere Por.
Imo in ſuis concl.lib.3.concl.12.Petr.Io.Anch. Re-
gien.in ſuis familiarib.iur. quæſt q.15. incip. minore
agente.nu.3.ac latius his omnib. Arius Pinell. in d.l.
2.par.2.c.4.& vlt.nu.71.verſ.apparet ergo: & prius ſu
pra explicauit ibid.nu.76.verſ.diuerſum reperitur, cũ
cæteris numeris ſequẽtib. vbi copioſius declarat hoc
procedere in eodem minore, in officialib. Reipubli-
cæ,& eccleſiæ,vt ibi per eum ,& nos de his omnibus
in ver.pecunia,abundanter egimus, vbi per plures cõ
cluſiones tractauimus, cui incumbat onus probandi,
pecuniam verſam eſſe in vtilitatem eccleſiæ, & mi-
noris,& quomodo verſio hæc poſſit probari: quæ nõ
repeto,ſed ad ea te reijcio.

Limitanda tamen eſt hoc loco prior interpretum
ſententia,& in primis gloſſ.in d.l.verum, vt non pro-
15 cedat † in pecunia,quòd ſcilicet non præſumatur ex-
tare,licet probetur perueniſſe,tanquam de rebus,quę
ſeruando ſeruari non poſſunt,ſecundum glo.& Doc.
in l.1.§.fuit quæſitum.ff.ad S. C. Trebell. ea enim eſt
16 pecuniæ † qualitas,& natura,vt ad vſum quotidianũ
inuenta ſit,ſemperque diſtractioni parata cenſeatur.
l.vxorem.§.legauerat.in fin. ff.de leg.3.Bald.in l.vlt.
ad fin.C.de compenſat.ad quod verè,& eleganter al-
luſit. Horat.cum cecinit.

„ Neſcis, quid valeat nummus,quem præbeat vſum
„ Panis ematur olus,vini ſextarius, adde,
„ Queis humana ſibi doleat natura negatis.

ſic limitat eandem gloſſæ doctrinam Soc. in d. l. in
pupillo,verſ.prætereà fortè.ff.de except.

17 Hanc tamen † Socini traditionem penitus eſſe reij-
ciendam concludit Arius Pinell.in d.l.2.par.2.c.4.&
vlt.num.72.verſ.ad præcedentia.C.de reſcind.vend.
ex eo,quod ſi ad fructus ſpecies, de quibus ipſe Soc.
agebat ſecundum glo.& Ang.quos citabat, non cen-
ſeri debeat in quæſtione noſtra ius ſingulare; nam &
18 in fructibus † præſumptio iuris eſt,quod breui conſu
mentur,ex glo.& Doct.in l.vnica. C.ſi aduer.vſucap.
idque docet experientia: nec in propoſito, ſubiungit
ibi Pinellus requiritur,vt eadem pecunia,vel ijdẽ fru
ctus in ſpecie durent, ſed an vtiliter conſumpti fue-
rint.d.l.ſed & ſi lege.§.quod autem. ff.de pet. hæred.
19 nec minus † verſum dicitur,licet idem non extet,quũ
ob id relatus fuit dominus à diminutione aliorũ bo-
norũ.l.3.& l.ſi pro parte.§.verſum. ff. de in rem verſ.
quod autem ad illud dictum pertinet, quòd ſcilicet
pecunia ſit de iis, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt,
multo aliter illud debere intelligi determinat. idem
Pinell.in l.1.par.2.nu.42.verſ.ex proximè dictis.C.de
bon.mater.Ex quibus omnibus contra Socinum con
cludit Pinellus non eſſe differentiam inter pecuniã,
& fructus,quoad præſumptionem, de qua agimus.

20 Veruntamẽ † Socini declaratio hac ſuſtineri poſ-
ſe videtur moderatione, vt ſcilicet elapſo triennio.
opus non ſit fructuum conſumptionem probare;qui
à ſeipſis tanto tempore conſumpti præſumuntur,iux
ta ſententiam gloſſæ,& aliorum interpretum, in d.l.
vnica.C. ſi aduerſ. vſucap. & ita intelligendum eſſe
Socinum in d.l.in pupillo.teſtatur D.Io.Steph.Lam
berteng.in d.tract.de contract.cor. & c.glo. 1. in verſ.
in alienationibus,& obligationib.ſub nu. 246. verſi.
non obſtat,etiam ſi dicatur. in ea.q.68.

CONCLVSIO MCLXX.

ARGVMENTVM.

Ex quibus quis probetur factus locuple-
tior.

SVMMARIVM.

1 *Locupletior,ex eo quis factus probabitur,quòd non eſt fa-
ctus pauperior.*
2 *Locupletior minor factus ex quibus probetur.*
3 *Locupletior minor factus,non dicitur,ſi rem vtilem tan-
tùm, non neceſſariam emerit.*
4 *Locupletior etiam quis factus præſumitur,ſi pecunia alia-
ve res,ad aliquem peruenerit,quam in aliam mutaue-
rit. Atq; ibid.l.ſi ipſa res.ff.quod met.cau.& l.ſi mulier
ex pecunia.in prin.ff.de donat.int.vir.& vxor.pugnã
tes conciliantur.nu.5.*
6 *Hæreditatis petitione, ſi hæreditaria res vendita, vel in
aliam mutata ſit,tenetur poſſeſſor,ſi res ſubrogata,vel
pretium rei venditæ ſupereſt, vel ex eo locupletior fa-
ctus ſit.*

Quod

Digitized by Google

Quod de ſe Cicero ad Luciũ Lucceium ſcribens ępiſt. fam. lib. 5. epiſt. 12. incip. coram me tecum prædicare ſolebat; Qui, ſcilicet ſemel verecũdiæ fines tranſierit, eum bene, & nauiter oportere eſſe impudẽtem: hoc idem nũc in propoſito noſtro mihi liceat vſurpare. Nam cum in ſuperiori concluſione locupletationis materiam, quæ non huius eſſe loci videtur, explicauerimus, ſicque ſemel ab inſtituto ordine coacti diſceſſerimus; progrediamur audaciores ad eandem materiam plenius examinandam, & ad ſupremam ei manum hac quoque cõcluſione imponendam.

1 Locupletior itaq; quis ex eo † factus probabitur, ꝙ non eſt factus pauperior, vt gl. in l. 3. in prin. in glo. vni. ff. cõmo. loquens de pupillo, aliquos refert ita tenere, p l. pupillo. ff. de ſolutio. Verum opinionẽ hanc eandem gloſſa tradit improbari à Ioanne antiquo gloſſatore, qui ſentit nõ dici quem locupletiorẽ, niſi re ipſa locupletior ſit factus, qui et Ioãnes rñdet d. l. in pupillo. quòd ea. ſ. loquaꝛ, qñ pupillus rẽ emit neceſſariam, quæ tñ gloſſa ſubiungit contra ipſum pupillum commodati actionẽ dari, eo ipſo ꝙ res apud eũ inuenitur, per quædã iura, quæ ibi allegat. quòd & voluiſſe vr gl. in d. l. in pupillo. dum velle videꝛ ſpeciale eſſe in caſu illius legis ſufficere, quẽ non eſſe effectũ pauperiorẽ, ad hoc vt locupletior factus dicaꝛ.

Cæterum Bar. in l. 1. §. vlt. in fi. ff. commod. priorẽ, inquit, opinionẽ rectè intelligendo, iuſtã nõ eſſe Io. reprehenſionẽ, nimirũ intelligendo ſi non eſt factus pauperior faciendo illud, ꝙ ab eo petitur per actionẽ cõmodati, de quo quidem commodato loquũtur gl. & Bar. ibi, ita ad id allegantes d. l. in pupillo ff. de ſolutio. ſubdens Bart. ideo ſi pupillus rem habeat, & ad illius reſtitutionẽ cõueniatur, eum teneri reſtituere, qui reſtituendo non fit pauperior, & ita eũ dici locupletiorem factum, ſi non ſit pauperior. & ſic etiã aduerſus Ioan. opinionem tenuiſſe videtur gl. in §. at ex contrario. in ver locupletior. Inſtit. quibus alię. licet, vel non eidẽ Bar. accedit Dec. in l. certi condictio. §. quoniam. col. 1. ſub nu. 2. verſ. ſed tñ. ff. ſi cert. pet. quã ſententiam corroborat etiam tex. in l. ſed, & ſi lege. §. 1. ff. de pet. hęre. quo in loco cauetur eum, qui rem maioris emit, quàm valeat locupletiorem tãtum videri, quatenus res valet. quem cõtextum ad id adducit Io. Steph. Lamberten. in tract. de cõtract. cor. & c. in gl. 24. in verſ. nec in caſu quo, & c. q. 2. nu. 4. in fi.

2 Ad hęc tribus modis minorẽ † probari locupletiorem factũ, ſcribit gl. in l. vlt. in ver. locupletior. C. de vſucap. pro empt. primò ſi pecuniam habeat, ſecũdo ſi habeat aliquid emptum ex ea, tertio qñ talem rem emit, quam de ſuo emiſſet neceſſario, quæ modo perijt, quam gloſſam ibidem eam ſequuntur Bal. Ang.

3 & Sal. qui declarat, ſecus eſſe, ſi rem † tantum vtilem non etiam neceſſariam emerit. ac Cœpol. ibi, col. 19. ſub nu. 25. verſ. in gl. ſecũda, in ver. locupletior. idem ſenſit gl. in d. l. ſed, & ſi lege. §. 1. in ver. non videretur. ff. de peti. hæred. Cyn. in l. non videtur. in prima. q. C. de in integ. reſt. mino. Io. Fab. in d. §. at ex contrario, quę legit cum. §. ideoq; circa med. ver. in gl. ꝙ eſt. & ibi Ang. Aret. col. 2. ver. in gl. locupletior. ac Hippol. Rim. ſub. n. 58. Inſt. quib. alie. lic. vel nõ. quib. accedit idẽ Io. Steph. Lãb. in d. gl. 24. nu. 5. verſ. nõ omitto tñ.

4 Poſtremò ſi pecunia, aliaue res ad aliquem peruenerit, quam † in aliam mutauerit, quæ perierit, illum tamen locupletiorem factum præſumi, mihi probat tex. in lege, ſi ipſa res. ff. quod met. cau. quẽ ad id adducit Rom. in conſ. 149. cõcl. 1. col. 2. ſub nu. 2. uer. 3.

Cui quidẽ textui alius extat contex. de directò cõtrarius in l. ſi mulier ex pecunia in prin. ff. de donat. int. uir. & uxo. dum ibi Põponius I. C. rñdit, ſi pereat ſeruus à muliere ſubrogatus loco alterius empti ex pecunia ſibi à uiro donata, mariti periculo perire: nã ex quo mulier de interitu non tenetur, apparet eã nõ eſſe locupletiorem factam, ſi enim facta eſſet, teneretur. per tex. in l. ſi vir. §. quod legaturus. cum §. ſeq. ff. eod. de dona. int. uir. & uxo. cuius repugnantiæ gl. in d. l. ſi ipſa res, & in d. l. ſi mulier, ex pecunia, meminit: nec eam diſſoluit.

Verùm Fulg. in d. l. ſi mulier. ſcribit immo ſi diligẽter inſpiciatur, d. l. ſi ipſa cõuenire cum d. l. ſi mulier. licet enim in d. l. ſi ipſa. res metu ablata perempta ſit, pretium tamen ſupereſſet apud bonæ fidei poſſeſſorẽ, & ſic ſenſit Fulg. d. l. ſi ipſa loqui de interitu rei metu ablatæ, non rei, aut pretij loco illius ſubrogati, qui intellectus licet ſit contra mentem glo. & Bart. ibi, ſatis tamen ſuſtineri poteſt, vt iura iuribus concilientur, iuxta l. uni. C. de inoffic. dot. cum text. clarè non aperiat de interitu cuius rei loquatur, & hic Fulgoſij intellectus ſuadetur, ut & ipſe inquit, ex ſimilitudine petitionis hæreditatis (quicquid ibi dicat glo. magque reprehendit Iuriſconſultum, quòd non omnino bonam ſimilitudinem adduxerit) quoniam & in ea

5 ſi quis † hæreditariam rem uendiderit, uel in aliam mutauerit, tenetur poſſeſſor, ſi res ſubrogata, uel pretium rei uenditæ ſupereſt, uel ex eo locupletior factus ſit, licet res hæreditaria perierit. l. item uidendũ. in princ. l. item ueniunt. §. item placere. l. ſi poſſeſſor. §. ult. l. utrum. in prin. et d. l. ſed et ſi lege. §. 1. ff. de pet. hæred. cuius Fulgoſij doctrinam reperi confirmare, ac ſequi eundẽ Io. Steph. Lambert. in d. tract. de contract. cor. & c. glo. 1. in uerſ. alienationibus, et obligationibus q. 69. nu. 248. uerſ. ſed illi text. Cætera ad hãc locupletationis materiam pertinentia ſuis locis declarauimus: ob id ulterius nunc non progredior.

CONCLVSIO MCLXXI.

ARGVMENTVM.

Penſionem ſoluens alieno nomine, an præſumatur habere mandatum.

SVMMARIVM.

1 *Penſionem alieno nomine ſoluens, mandato domini ſoluere præſumitur, & cur. ibid.*
2 *Mãdatum regulariter nullo temporis ſpatio præſumitur.*
3 *Mandatum præſumitur in eo, quod quis verisimiliter ſine mandato faceret.*
4 *Iactare ſuum nemo præſumitur.*
5 *Donatio non præſumitur.*
6 *Actus, qui fit cum expenſa, præſumitur factus ab eo cuius intereſt.*
7 *Citatio præſumitur facta ad inſtantiam partis, cuius expenſis ſit.*
8 *Mandati ſolẽnitas non præſumitur, niſi quando quis facit actũ, quem verisimiliter ſine mandato non faceret.*
9 *Solemnitas extrinſeca præſumitur in actu, qui ſit, cum expenſa.*
10 *Mandatum habere præſumitur ſeruus, aliquid faciens, quod verisimiliter ſine iuſſu domini non erat facturus.*
11 *Penſionem alieno nomine ſoluẽs mandatum habere præſumitur, ſiue de antiqua, ſiue de recenti ſolutione agaꝛ.*
12 *Penſionem ſoluens nomine alieno, quando ad ipſum aliquod ex ſolutione commodum reſultat, non præſumitur habere mandatum.*
13 *Penſionẽ ſoluens alieno nomine, ita demum mandatũ habere præſumitur, ſi ſciente, & patiente domino ſoluerit.*
14 *Colonus monialium ſoluens ipſarum nomine penſionem alicui, eis ignorantibus non præiudicat.*
13 *Abbatis factum nõ nocet conuentui, quoad transferendã poſſeſſionem proprietatis in alium.*
16 *Penſionem modicam ſoluens amici nomine non præſumitur habere mandatum.*
17 *Impenſę modicę in rẽ amici erogata non habentur in conſideratione.*
18 *De minimis in iuris diſpoſitione regulariter eſt curandũ.*

Penſionem

1 Penſionem Soluēs nomine alieno † p-
ſumitur ex mādato domi
ni ſoluiſſe, ita cenſuit Rot. dec. 23. aliàs 2. ſub titu. de
de cau. poſ. & propriet. in antiq. quā dec. probat Fely.
in c. ſicut, nu. 31. verſ. 6. aduerte, vbi dicit, ꝙ licet regu
2 lariter † mandatū & ex quouis temporis ſpatio non
præſumatur, vt inquit Bal. in l. 1. col. 2. verſ. ſed pone
aliquis, vbi etiā in Sal. C. de reb. alie. nō alienan. & in
3 l. 2. C. ſi ex fal. inſtru. tñ id non procedit, qñ quis † alie
no nomine facit actum, quem nemo ſine mandato
& iuſſu alterius facere præſumitur, cum nemini ē ſuū
4 † pdere uelle credibile ſit. l. cū de indebito. ff. de pba.
vt puta cum ſoluit penſionē alieno nomine. Nemo
5 enim † in dubio donare prę ſumit. l. filiusfa. ff. de do-
na. l. contra iura. §. fi. ff. de pact. Ideoq; idē Feli. in co.
6 c. ſicut, nu. 35. ſcribit. Actum qui fit cum expenſa † in
dubio factum præſumi ab eo, cuius intereſt Bart. in l.
cū ſeruus. ff. de verb. obl. Bal. in l. id, quod pauperibus
C. de Epiſ. & Cler. Imo. in ca. vnico. 2. col. vt Eccl. be-
nef. Alex. in d. l. cum ſeruus. Abb. conſ. 55. vol. 1. inci.
quidam lac. Atet. in ca. 1. 4. col. verſ. Tu autē, de iud.
7 vbi dicit, quod in dubio † citatio præſumitur facta
ad inſtantiam partis, quia fit cùm expenſa partis, l. 2.
C. de ſport. cum pluribus alijs, ibi per Felyn. con-
geſtis. Hanc concluſionem tenuit Innocen. quem
adducit Rota, in cap. nonnulli, num. 7. in ver. Man-
dato de reſcrip. & adducit tandem rationem, qa cōti-
ter fieri ſolet, vt ſoluentes pro alijs mandatum ha-
beant, cū nemo ſuum iactare velle præſumatur. Pro
quo & facit dictum Socyn. conſ. 46. in cauſa mag. D.
8 Petr. de Zucch. vol. 3. dicens, quod licet non † pſuma
tur ſolemnitas mandati, id tñ locum non habet, qñ
procurator aliquid facit, ꝙ veriſimiliter non eſſet fa
cturus, niſi mandatū haberet, & hanc eandem deci-
ſio. ſequendo Fel. tradit Dec. conſ. 36. diuino implo-
rato præſidio, vbi dicit, quòd in actu, quē quis veriſi-
militer non faceret ſine mandato; mandatū pſumi-
tur; idem dicit ſū conſ. 42. nu. 13. verſ. 3. reſpondetur
ꝙ dicta Baldi, &c. & demum id latiſſimè tradit Feli.
in c. nonnulli. §. ſunt, & alij, nu. 7. verſ. 3. vt obſtare,
plura congerens ſuo more. & ſequitur Montepico
in repet. l. ſciendum, col. 4. ff. de verb. obliga. tenens,
9 ꝙ præſumatur † ſolēnitas extrinſeca in actu, in quo
interuenit expenſa. & demū hanc eandē concluſio-
nem ſequuti ſunt Decius. in l. 1. col. 4. & Rim. col. 13.
C. qui admit. quos adducit, & ſequit Cagn. in l. velle
non creditur, nu. 15. ff. de reg. iur. Idemque ſenſit Gi-
gas in tractatu de penſionibus, q. 48. & Gozad. conſi.
11. nu. 14. Bero. q. 39. num. 4. vbi dicit, quod mandato
10 † domini factum præſumitur id, quod ſeruus abſque
iuſſu domini facturus non erat. Idque per plura, ſimi
lia laté comprobat Cur. ſen. conſ. 77. ſuper motinis,
col. 4. verſ. facit, quod not. D. Rot. Crau. de antiq. tem
po. par. 2. ver. ex præmiſſis. nu. 65.

Ampliatur iſta concluſio, vt procedat non ſolum
11 in antiquis, ſed etiam † in recētibus, & nuper factis.
ita dicit Cagn. in d. l. velle non creditur, nu. 15. verſ.
Item aduerte, ꝙ Rot. & alij. ff. de reg. iur. vbi reprehē
dit Dec. qui tpis diuturnitatē requirebat, & idē vult
Crau. in d. tract. de antiq. temp. par. 2. num. 65. & latè
tradit Tiraq. in tract. de præſcr. §. 1. gl. 4. verſ. 31. mo-
uenturq; ea ratione, quia Doctores, qui de hac con-
cluſ. loquunt, nullam tpis faciunt mentionē; prout
ē non facit tex. in l. vlt. C. de alim. pupil. præſtan. Id-
que etiam ait tenere Bal. in l. 1. C. de eden. & Fely. in
d. c. nonnulli. §. ſunt, & alij de reſcript.

Limitatur primo iſta concluſio, vt non procedat,
12 † qñ actus, qui fit, tēdit ad aliquod commodū ipſius
gerentis: tunc enim ceſſat ſupradicta ratio; qa non ia
ctat ſuum, cum in propriā vtilitatē quantumuis mi-
nimā expendat, eſt enim ſupradicta concluſio ſuper
iuris præſumptione, ꝙ non creditur aliquem ſuum
perdere velle, cum aūt apparet aliquo modo de vti-
litatē gerentis agi, ceſſat huiuſmodi præſumptio. ita
limitauit Fel. in d. c. nonnulli. §. ſunt, & alij, nu. 7. ver.
Ad iſtud poteſt reſponderi, de reſcript.

13 Limitatur ſecundo, vt procedat cōcluſio † quādo
ſciente, & patiente eo, cuius nomine fit ſolutio, pēſio
ſoluta eſt; ſecus aūt quando eo ignorante, vel recu-
ſante ſolueretur. Ex patientia enim conſenſus, & rati
ficatio præſumuntur, l. qui patiatur. ff. mand. & nos
latè tradidimus in concluſione: Patientia, & ratifi-
catio. At ignoranti, vel contradicenti non debet per
alium iniqua conditio inferri, vt dixit Rot. in d. dec.
Ita limitat Cagn. in d. l. velle non credit, dicens hoc
ſibi videri ex mente Rot. in d. deciſ. quæ tñ meo iu-
dicio potius contrarium dicit, cū ampliet concluſio-
nem procedere ſciente domino, ex quo includit &
procedere ſi eo ignorante factum ſit. Hæc tamen li-
mitatio æquitati maximè eſt conſentanea, & eā pro-
bat Gigas in tract. de penſio. q. 48. nu. 2. vbi ad id ad-
ducit Abb. conſ. 23. in cauſa, quæ ad præſens. vol. 2.
14 vbi concludit, ꝙ Colonus † monialium ſoluens ip-
ſorum nomine penſionem alicui, eis ignorantibus
non infertur per hoc præiudicium. facit etiā pro hac
15 limitatione ſecundum Gigantem, quia factū † Ab-
batis non nocet conuentui quoad transferendā poſ-
ſeſſionem proprietatis in alium. cap. cum dilectus, &
ibi no. Inno. in gl. de relig. domib.

16 Limitatur tertio, vt non procedat † concluſio, qñ
impenſa eſſet modica. Nam illa concluſio fundata
eſt in ea ratione, & iuris præſumptione, ꝙ nemo cre-
ditur ſuum iactare velle. At perſæpè fit, vt de modi-
17 cis impenſis † in rem amici fortè erogatis, etiam ſine
ipſorum mandato non curemus, neque hoc caſu ia-
ctata nobis & deperdita pecunia vt, cum gratiam fa-
cere eis, qui nobis chari ſunt, arbitremur. ita voluit
Dec. in c. 1. col. 3. de iudi. qui reprehendit Are. qui di-
cebat, ꝙ citatio præſumitur facta ad inſtantiam par-
tis, ex quo in citatione impenſa requiritur. Ait enim
Decius, ꝙ cum in citatione modica ſit impenſa, & de
de modicis non curemus, l. ſcio. ff. de in integ. reſtit.
id non eſt præſumendum, & hanc limitationem ſe-
quutus eſt Alcia. in d. c. 1. col. 3. ſed tamen Io. Rip. ibi
defendit contrarium per Aret. quia imo regulariter
18 de † minimis eſt curandum in diſpoſitione iuris. c.
de appellationibus, et ibi latè Dec. ext. de appellat.

CONCLVSIO MCLXXII.

ARGVMENTVM.

Pluribus explicatur illa regula, quòd contra pœnam, potius quam pro pœna ſemper præſumitur.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio benignior in pœnalibus ſemper facienda eſt.*
2 *Contra pœnam ſemper potius, quam pro pœna eſt præſumendum.*
3 *Puniri quis non debet, niſi de delicto liquidiſſimè conſtet.*
4 *Pœna in dubio præſumitur temporalis, & non perpetua.*
5 *Pœna eo magis præſumitur temporalis, ſi interloquutoria ſententia imponatur.*
6 *Pœna impoſita pro contumacia multo magis præſumitur temporalis, quam quæ imponitur pro delicto.*
7 *Pœna impoſita propter contumaciam, purgata contumacia intelligitur reuocari.*
8 *Pœna impoſita propter cōtumaciam, etiam ſi adſit verbū perpetuo, intelligitur donec ſe corrigat.*
9 *Pœna vbi poteſt videri pro delicto, & pro contumacia impoſita, pro contumacia impoſita præſumitur.*
10 *Pœna impoſita ratione certi delicti in diffinitiua ſententia præſumitur perpetua.*

11 *Pœ-*

11 *Pœna impoſita pro contumacia, quæ tranſit in ſpecificum delictum, perpetua intelligitur.*

12 *Pęna depoſitionis ab officio etiam propter contumaciam illata, perpetua cenſetur.*

13 *Pęna impoſita facta mentione temporis non expreſſo certo tempore, præſumitur illata per decennium.*

14 *Pęna illata à iudice, ad ſuum beneplacitum durat, donec eam ipſe reuocauerit.*

15 *Pœnæ tempus, ſi relictum eſt in arbitrio poteſtatis, durat donec poteſtas, vel ſucceſſor reuocauerint: ſecus vbi iudex reliquit tẽpus pęnę ſibi ipſi arbitrandum, tunc morte ipſius iudicis pęna finitur.*

16 *Pęna adiecta dationi quantitatis præſumitur adiecta in fraudem vſurarum, & peti non poteſt.*

17 *Pęna adiecta dationi quãtitatis ab eo, qui non eſt ſolitus fęnerari, in fraudẽ vſurarum adiecta non pręſumitur.*

18 *Vſurarius contractus ex eo, quòd contrahentes ſoliti ſint fęnerari, vel non diiudicatur.*

19 *Pęna adiecta facto in fraudem vſurarum non præſumitur adiecta.*

20 *Pęna nimis exceſſiua adiecta, ſiue facto, ſiue dationi, ſiue à ſolito, ſiue à non ſolito fęnerari in fraudem vſurarũ adiecta cenſetur.*

21 *Pęna adiecta reſtitutioni mutui, in fraudem adiecta videtur, & cur. ibid. num. 22.*

22 *Mutuator licitè nihil plus, quam datum ſit recipere poteſt.*

23 *Pęna adiecta dationi ſpeciei certæ, nunquam in fraudem vſurarum adiecta præſumitur.*

24 *Vſura in ſimplici datione certæ ſpeciei cadere non poteſt.*

25 *Pecunia, vbi ad pompam data eſt, etiam ſi aliquanto plus reddatur, non dicitur committi vſura.*

26 *Pecunia ad pompam, & oſtentationem data, non mutuũ, ſed commodatum dicitur.*

27 *Pecunia adiecta facto conſequutiuè venienti ad dationẽ quantitatis nõ dicitur adiecta in fraudem vſurarum, ſi tamen a non ſolito fęnerari id fiat.*

1 CUM Satis manifeſtum ſit apud omnes iuris
ciuilis interpretes, quod pęnis † ſẽper be
nignior interpretatio facienda eſt, ſequitur etiam, vt
2 ſemper † contra pœnam præſumatur potius, quã pro
pœna, vt conſuluit Philip. Corn. conſ. 55. nu. 26. vol.
2. & conſ. 344. nu. 3. vol. 1. & conſ. 100. nu. 12. vol. 2. &
conſ. 29. nu. 5. vol. 3. & conſ. 167. num. 8. eod. vol. &
probatur in c. in pœn. de reg. iur. in 6. & c. ſtatutum, in
princ. de elect. eod. lib. l. præſes. ff. de pęn. l. ſi de inter-
pretatione. ff. eod. tit. c. pœnæ, de pęnit. diſt. 1. Et pro-
bat text. in l. reſcripto. ff. de his, quib. vt indig. Roma.
conſ. 429. nu. 7. glo. & Dyd. in d. c. in pęnis, & in cap.
odia, de reg. iur. lib. 6. & tradidit idem Ludo. Mon. in
tract. de reuoc. ſentent. Pilati, in 1. dub. nu. 12. & Hor-
ma noctius Decius, in l. 4. §. Cato, nu. 302. ff. de verb.
oblig. Cęph. conſ. 204. nu. 45. vol. 2. Alex. Teſt. inter
conſ. vlt. conſ. 162. num. 41. & 42.
Hinc colligitur, quòd pęna imponi non debet: niſi
3 liquidiſſimè delictum † probatum fuerit. Non enim
per coniecturas, ſed per euidentiſſimas probationes,
quis condemnandus eſt, vt conſulendo reſpondit Io.
Crot. conſ. 5. nu. 5. conſ. 30. nu. 10. conſ. 17. nu. 18. con-
ſil. 52. num. 19. probatur in l. teſtamento. la 1. ff. de cõ-
dit. & demonſt. quam ad id allegat Bal. in c. 1. Quali-
ter domi. prop. feu. priuet. in vſibus feud. & in c. Quin
tauallis. 5. col. de iureiu. & in l. cum proponas. col. pe.
C. de hæredib. inſtit. & in l. 2. num. 7. verſ. item quoad
commiſſionem pęnarum. C. de his, quæ pœnæ nomi-
ne, vbi dicit, quod in pęnis imponẽdis, luce meridia-
na clariores probationes eſſe debent, facit glo. in ca.
exhibita, de homicid. Idem Io. Crot. in l. 1. nu. 8. ff. de
nou. oper. nunc.
Secundò ex ea concluſione, quam ſupra cõfirma-
4 uimus, pendet huiuſmodi regula. Quòd in dubio † pę-
na ſemper præſumitur temporalis, & non perpetua,
ita dicit Abb. in c. ex literis. nu. 10. ver. in dubio verò,
de conſtitutio. vbi ad id alleg. arg. noſtræ concluſio-
nis nimirum c. odia. & c. in pęnis, de regu. iur. in 6. &
ea, quæ habentur per Io. And. in d. c. ex literis. Idem
voluit etiam Cuman. conſ. 138. nu. 6. verſ. 3. pęna, ibi:
Nam quando, & idem tenent Doct. omnes in d. c. ex
literis, maximè Dec. num. 17. de conſtit.
Ampliatur primò hoc maximè procedere, quan-
5 dò pœna fuiſſet impoſita per † interlocutoriam iudi-
cis: tunc enim moltò magis præſumitur pęna tempo-
ralis, pœnis, quam perpetuà, ita voluit glo. in d. c. ex
literis, & in l. & puto. ff. de poſtul. Spec. in tit. de leg. §.
ſupereſt, verſ. ſed numquid poteſt ex aliqua cauſa, idq;
* communiter teneri teſtatur Fel. poſt Bal. in l. 1. poſt
prin. C. de poſtulan. in d. c. ex literis. nu. 12. & poſt eũ
ibi Dec. de conſtit.
Ampliatur ſecundò hoc multo magis procedere
6 in pœna impoſita † pro contumacia. Nam ea multo
magis præſumitur temporalis, quàm quæ imponitur
prò delicto. ita tenet Bald. in d. l. 1. C. de poſtulan. Id
voluit etiam Bart. in l. ſi quis adulterium. §. 1. ff. ad
leg. Iul. de adult. vbi ad id adducit Innoc. in d. c. ex li-
teris. Idem etiam no. Bal. & Doct. in l. publia. §. 1. de-
po. & probatur in l. 1. §. pater. ff. de colla. bon. & ideò
Innoc. in c. ſicut. nu. 2. de cohab. cler. & mulier. dicit,
7 ꝙ ſi quis ſuſpenſus ſit propter † contumaciam, ſtatim
ac contumacia purgata eſt per obedientiam, pęna ſu-
ſpenſionis reuocata intelligitur, & idcirco abſq; alia
diſpenſatione celebrare poteſt. Cuius dictum refert,
& ſequitur Fel. in d. c. ex literis. nu. 18. ad idem facit,
quod voluit Bal. in l. acceptatam. nu. 30. verſ. 19. quę-
* ritur. C. de vſur. & in l. & puto. ff. fam. erciſc. & * cõiter
id tenẽt DD. in d. c. ex liter. Et adeò vera eſt hæc am-
pliatio, vt etiam procedat, quando in impoſitione
pœnæ propter contumaciam adderetur verbum per-
8 petuò, quia † tunc etiam exponitur, donec ſe corrigat,
* & ſic pęna dicitur temporalis. glo. quæ * communiter
approbatur ſecundum Fel. ſup. cit. loc. n. 19. ver. Am-
plia primo, in c. clericos, in verb. perpetuam, de coha-
bit. cle. & mulier. Idem Fel. vbi ſup. qui etiam addu-
cit Arch. in c. ſacerdotes. 10. q. 1. gl. in regula, actus le-
gitimi, de reg. iur. in 6. in c. reperiuntur, in verb. perpe
tua. 1. q. 1. et in c. de viduis. in glo. fin. 27. q. 1. & ſecun-
do procedit, etiam ſi pœna poſſet referri ad delictũ,
9 et contumaciam, quia † in dubio præſumitur impoſi-
ta propter contumaciam, vt latiſſimè tradit Fel. in d.
c. ex literis. num. 10. & 20.
Limitatur primò ſupradicta non procedere in pę-
10 na † impoſita reſpectu certi delicti in diffinitiua ſiſa,
quia tunc pœna præſumitur perpetua. l. ſi ſeruus, &
ibi Cyn. Bart. Bal. & Sal. C. de pę. Abb. et poſt eũ Fel.
in d. c. ex lit. nu. 11. vbi etiam Dec. nu. 17. et 18.
Limitatur ſecundò non procedere, quando contu
11 macia tranſiret in ſpecificum delictum, veluti ſi cle
ricus monitus negligeret facere reſidẽtiam. Tunc et-
enim cũ cõtumacia nõ intelligit reuocata priuatio:
pęna etenim hoc caſu perpetua eſt, vt latiſſimè tradit
idem Fel. in d. c. ex lit. nu. 20. verſ. fallit tamen.
Limitantur tertiò, vt non procedant, quando pę-
12 na eſſet impoſita † depoſitionis ab officio. tunc eti-
nim intelligitur perpetua, vt tradit idem Fely. ſupra
citato loco. num. 14. et ante eum Bal. in l. acceptatam
num. 30. C. de vſur.
Declaranda tamen ſunt hęc omnia, vt procedant,
13 quando iudex non fecit mentionem temporis: ſed
vbi temporis mentio facta eſt in ſentẽtia, nec expreſ-
ſum eſt, quanto tempore pœna duret, præſumitur im-
poſita fuiſſe per decenniũ. l. ſine præfinito, et ibi Do-
ctor. ff. de pęn. et latiſſimè tradit idem Fel. in d. c. ex li
teris. nu. 9. 1. concluſ. de conſtit. et Dec. ibi, nu. 14. qui
plures congerunt, et allegant.
Limitantũ quartò ea, quæ ſuperius diximus, nõ pro-
14 cedere, quando iudex imponeret † pęnã, ad beneplá-
citũ ſuum, quia tũc niſi reuocaret: præſumitur per-
petua.

Digitized by Google

petua.Ita tradidit Fel.ſup.citat.loc. nu. 9. verſ. ſi autẽ
iudex imponeret pęnam,facit text. in l. iuriſperitos,
in princip. ff. de excuſ. tutor. cum alijs , quæ ibi ipſe
congerit.
15 Declaranda tamen eſt hæc limitatio, quod † ſi iu-
dex impoſuit pęnam ad beneplacitum , et fecit mẽ-
tionem dignitatis ſuæ, vtputa,ſit in arbitrio Domini
poteſtatis,tũc pęna intelligitur perpetua,niſi vel ipſe
durante officio, uel alius deindè poteſtas eã reuocet.
At ſi pęnam impoſuit, donec ipſe reuocauerit, tunc
niſi reuocauerit in vita , eius morte reuocata intelli-
gitur.Ita voluit Bar.in l.cẽteſimis.§.fi.ff.de verb. obl.
et Bal.in proęm.digeſtorum.§.hæc autem tria , et la-
tiſſimè tradit Fel.ſupra allegato loco.nu.9.et 10. Idẽ
voluerunt Alex.et Iaſ.in d.l.cẽteſimis,qui plures cõ-
gerunt,et Bald.conſ.34. lib. 3.
Tertiò,ex ſupradicta concluſione deducitur,quòd
16 † pœna adiecta dationi quantitatis præſumatur ad-
iecta in fraudem vſurarum , et ideò peti non poteſt.
glo.in l.cum allegas.C.de vſur. et in l.Iulian. §.idem
Papin.ff.de act.emp.Io.And. ad Spe. in tit. de obl. et
ſolut.§.ante omnia,verſ.Item ſequitur Io. Crot. cõſ.
72.num.2. Rom. conſ.510. nu.13. Imol.in c.dilecti,
de arbit.Ang.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri. ff. de verbo.
oblig.et conſ.183.incip.Prou.Alex.in d. l. ſtipulatio
iſta.d.§.alteri.nu.11.vbi plures ad id alleg. Capr.con-
* cluſ.70. nu.28. qui de * communi opinione teſtatur.
Idem voluit Imol.in l.cũ ſeruus.ff.de cond. et demõ.
Antonius de Prato veteri,conſ.49.incip. paucis vtar,
quod eſt inſertum in 4.vol.conſiliorum Alex. et idẽ
proſequitur Alex.conſ. ſequenti, latè id etiam tradi-
dit Crot.conſ.86.à num.1.vſquè ad num.9.Natt. cõ-
ſil.490.num.8.vol.3.Ang.in l.virum.C.de petit.hær.
Fulg.in l.1.C.de ſentent.quæ pro eo,quod intereſt,et
in l.promiſſis,vbi etiam Paul.Caſtr.Ruin.et Iac.But.
C.de tranſact.Idem tenet ipſemet Iac.Butr.in l.pecu-
niæ.§. 1. per illum text. ff. de vſur.et ibid.eum ſequi-
tur Fulgoſ.
Limitatur tamen hæc concluſio primo , vt proce-
17 dat in eo,qui ſolitus eſt fęnerari ; is enim † præſumi-
tur pœnam adieciſſe in vſurarum fraudem, ſecus au-
tem in eo eſt , qui fœnerari non eſt ſolitus , ita tradit
Rom.ſup.cit.conſ.510. nu. 13. et eum ſequitur Crot.
d.conſ.86.Inno.in c.cum tuam de pęn. gl. in l. pęnã.
ff.de vſur.et in l.vtrum.in gl.fi.ff.de pet. hęr.et in c.il-
lo vos.in gl.fi.ext.de pignor.Arch. in c.cum deuotiſ-
ſimam.12.q.2.Cyn. qui refert Pet. idem tenentẽ in l.
cum allegas.C.de vſur.Bart.in d.l.ſtipul.iſta.§. alteri,
et ibid.Alex.nu.11.de verb.oblig. et ratio huiuſce li-
mitationis ea eſt, quòd ex conſuetudine fœnerandi ,
18 aut non fęnerandi,contractum † vſurarium , vel non
vſurarium arguimus.c.illo vos.in fi.ext.de pig.l.cum
allegas,et ibi id tradit.gl.C.de vſur. notat in c.ad no
ſtram.ext.de empt.et vend et not.etiam per Arch.in
d.c. cũ deuotiſſimã. 12.q.2.et id tradidit Rom.d. cõſ.
510.et conſ.238.pro habenda.nu. 5. et conſ.423. Pro
* pleniori.nu.11.et demum hęc eſt * communis opinio,
vt teſtatur Capra.d.concl.70.nu. 28.
Limitatur ſecundò non procedere in obligatione
19 continente factum, quia † in ea pęna nõ videtur ad-
iecta in fraudem vſurarum, vt voluit Roma.d. conſ.
510.Crot.ſup.cit.conſ.86. et tradit Alex. in d. l. ſtipu-
* latio iſta,et eſt *communis opinio, vt tradit Capr.ſu-
pra alleg.loco.
Sublimitantur tamen hę duæ limitationes, vt non
20 procedant,quando pęna † eſſet nimis exceſſiua; tunc
etenim ſiue ſolitus ſit fœnerari,ſiue non; ſiue obliga-
tio cõtineat factum,ſiue dationem,ſemper præſumi-
tur adiecta in fraudem.ita voluit Rom.ſupracita. lo-
co.Cyn.poſt Iac.Butr.in l.cum allegãs.C.de vſur. Io.
Ant in tit.de oblig.et ſol.§.ante omnia,ver. ſequitur
in addi.ad Spe.Ang.et Imo.in l.ſtipul.iſta.§.alteri.ff.
de verb.obl.Card.in c.dilecti.de arb.Cyn.in l. cũ ſer-
uus.ff.de cond.et demonſ.et ibid.Io.de Imol. Aret.in
* §.omnes.inſtit.de actio.& hanc opinionem eſſe * cõ-
muniter approbatam, & ab ea non eſſe recedendum
in iudicando,tradit Crot.d.conſ.86.nu.5. & 6.
Sublimitatur ſecundò, vt non procedãt limitatio-
21 nes in mutuo: in quo † ſiue ſolitus ſit quis fœnerari,
vel nõ , ſemper pęna præſumitur adiecta in fraudem
vſurarum.glo.in l.rogaſti.§.ſi tibi.ff. ſi cer.pet.Rom.
d.conſ.510.nu.13.verſ.1.caſu dicendum, & ratio eſt,
22 quia † in mutuo licitè nihil poteſt recipi, pluſquam
datum.l.cum vltra.§.fi.C.de non num.pecun.l.ſi tibi
decẽ dem.ff. de pact. & hanc opinionẽ videtur ſequi
Bal.in d.l.cum allegas.& Rom.d.conſ.510.reprobat
gl.in l.pęnam.ff.de vſur.& Arch.in d.c.cum deuotiſ-
ſimã.12.q.2.contrariũ tenentes.Idq; per text.in c.ple
riſq; 14.q.3.qui dicit, quodcunq; nomen imponas pe
cuniæ accedenti ſorti mutuatæ vſura eſt, nec diſtin-
guit inter ſolitum , aut non ſolitum fęnerari.
23 Limitatur tertiò, vt non procedat † in pęna adie-
cta dationi ſpeciei certæ; tunc enim nunquam pręſu
mitur adiecta in fraudem vſurarum , etiã ſi excedat
legitimum intereſſe, vt reſpondit Rom. d. conſ.510.
num.18,reprobata opinione Ang.qui volebat, quod
quando pęna excedit legitimũ intereſſe,tunc in frau
dem vſurarum adiecta præſumatur:ſecus verò ſi non
excedat intereſſe verum,& legitimum,& rationẽ ad-
24 ducit,quia in ſimplici datione certæ ſpeciei,nõ † po-
teſt cadere vſura.Quòd patet,quia ſi pro pecunia da-
ta ad pompam,vt ex ea diues quiſpiam appareat,qđ
in mercatoribus per ſeſe vſu venit,vt creditum,& bo
25 num nomen acquirant, etiam ſi pecunia † reddatur
aliquanto plus,quam data ſit,non tamen dicitur vſu-
26 ra,ſed vſus remuneratio,quia tunc commodatũ † po-
tius dicitur,quam mutuum,vt concludit glo.ordina.
cap.conqueſtus,de vſur.& in c. in ſumma. 14. quæſt.
3.& tenuit idem Rom.conſ.500.ſummarius quęſtio-
nis , num.4.
Limitantur quartò ea , quæ ex principali conclu-
ſione deduximus,vt non procedant, quando eſſet fa-
27 ctum, quod veniret † conſequutiuè ob dationẽ quã-
titatis: vtputa ſi mutuo tibi do centum , & mihi pro-
mittis pignori dare ſciphum aureum intra Menſem,
& ſi non dederis,decem præſtare mihi nomine pęnę.
Nam eo caſu,ſi à nõ ſolito fęnerari pęna adiecta fue-
rit, non præſumitur poſita in fraudem uſurarum , ita
uoluit Bald.in d.l.cum allegas.C.de uſur.arg.l.ſi mu-
lier.C.ad Velleian.cuius opinionem cæteris reproba
tis ſequitur Roman.d.conſil.510.ubi tamen limitat
non procedere,quãdo pęna eſſet appoſita ab eo , qui
conſuetus fuit fęnerari: tunc etenim procedit cõclu-
ſio , quia in fraudem uſurarum adiecta præſumitur,
ut ibi per eum.

CONCLVSIO MCLXXIII.

ARGVMENTVM.

Teſtis periurus , in quibus caſibus à teſti-monio repellatur.

SVMMARIVM.

1 *Periurus à teſtimonio repellitur, & cur ibidem.*
2 *Periurus, qui ſemel probatus eſt perdit beneficium ſatiſ-dationis, à qua releuatus fuerat, per iuratoriam cautionem.*
3 *Clericus, qui conuictus eſt falſa iuraſſe, in alia cauſa repellitur.*
4 *Semel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali.*
5 *Periurus teſtis indicium ad inquiſitionem formandam non facit.*

6 Per-

6 *Periuri dictum non ſufficit ad capturam.*
7 *Periuri dictum etiam in tortura depoſitum nihil probat.*
8 *Teſti vario, vel contrario in tortura deponenti creditur.*
9 *Fides, quæ eſt fundamentū teſtimonij, deficit in periuris.*
10 *Fide ſemel violata, ſemper præſumitur defectus in eadem.*
11 *Periuro, vtpotè cui deficit fides, nec tantillum quidem credendum eſt.*
12 *Periuro in tortura deponenti creditur in cauſis ciuilibus, & num. 14.*
13 *Periuro teſti, nec in ciuilibus, nec in criminalibus fides adhibetur.*
15 *Periurium, aut infamia teſtis in cauſis ciuilibus, per torturam purgatur.*
16 *Periurus etiam emendatus de periuro à teſtimonio repellitur.*
17 *Emendatus de crimine teſtis idoneus eſt.*
18 *Periurus etiam poſt peractam pœnitentiam ad teſtimoniū non admittitur.*
19 *Periurus de crimine emendatus, nec in ciuilibus, nec in criminalibus teſtis idoneus eſt.*
20 *Periurus non admittitur, etiam ſi ſtatuto generaliter caueatur, omnes teſtes admittendos eſſe.*
21 *Periurus tam circa principale, quàm circa acceſſoria teſtimonium dicere non poteſt.*
22 *Periurus, qui non perfectè deierauit, veluti ſi à Principe coactus falſum iurauit, à teſtimonio non repellitur.*
23 *Præceptum ſuperioris ſemper intelligitur exceptum.*
24 *Periurus nõ eſt, qui falſum depoſuit, ſed ſtatim reuocauit.*
25 *Periurus non dicitur, qui lege permittente à iuramento receſſit.*
26 *Periurus non eſt, qui ſine dolo, à iuramento receſſit.*
27 *Periurium ſine dolo non committitur.*
28 *Periurium ſpontaneum, conſumatum, & doloſum requiritur ad hoc, vt quis à teſtimonio repellatur.*
29 *Periurus diſpenſatus à Papa teſtimonium dicere poteſt.*
30 *Papa legitimare, & in ordinibus diſpenſare poteſt.*

1 PERIURUS In vna cauſa præſumitur† periurus in qualibet alia, & idcirco à
teſtimonio repellitur. c. paruuli. 20. q. 5. c. teſtimoniū.
de teſti. c. ex parte. eo. tit. l. Luc. ff. de his, qui no. infa. l.
ſi quis maior. C. de tranſ. glo. in c. per tuas. in verbo,
* adulterium, de ſimil. quam dicit * cõmuniter approbatam. Gig. in tract. de crimine læſæ maieſt. q. 2. Guido Pap. ſing. 70. in prin. & conſ. 228. nu. 2. verſ. alia et
ratione non eſt credendum. gl. mag. ordinaria in d. l.
Luc. ff. de his, qui not. infam. Boer. in ſingularibus, in
verbo teſtis. nu. 8. gl. in l. 2. §. miles. ff. de infa. id voluit
etiam Bart. & Alb. nu. 3. in d. l. Luc. ff. eo. tit. & Aluiſ.
de Alber. ſing. 96. Clar. in pract. ſua crim. in ver. periurium. verſ. repellitur. Id etiã memoriæ prodidit Caccher. deciſ. Pedem. 72. nu. 7. Grat. conſ. 74. nu. 8. vol. 1.
vbi ad id adducit Alex. conſ. 134. vol. 2. & conſ. 124.
vol. 2. Idem tenuit Bal. in l. ex falſis. de tranſact. Idem
reſpondit Crauet. conſ. 6. nu. 14. vbi adducit Innoc. in
c. fraternitatis. de hæret. Bal. & DD. in l. ſi ex falſis. C.
de tranſ. & eundẽ Bal. conſ. 286. Thema proponitur.
col. fi. verſ. præterea depoſuerunt. vol. 2. & conſ. 221.
videtur mihi. vol. 3. et Dec. conſ. 105. col. 5. nu. 5. ad fi.
l. 3. ff. de teſt. c. forus. de ver. ſig. quos tex. ad id adducit
Gram. conſ. 44. nu. 11. Spec. in tit. de teſte. §. 1. verſ. itẽ.
excipitur, q eſt infamis, & in eo. §. ver. item, q eſt periurus. c. ſicut nobis, propè fi. vbi etiam Fel. de teſti. &
idẽ Fel. in c. licet causã. nu. 66. et 67. de prob. Rui. conſ.
158. num. 4. vol. 5. Marſ. in pract. §. reſtat. nu. 15. Idem
Cæph. conſ. 233. nu. 33. DD. in l. ſi quis maior. C. de
tranſac. & in c. teſtimonio, ext. de teſtib. Alex. conſ. 2.
nu. 6. vol. 4. & conſ. 44. nu. 75. vol. 2. Rol. à Val. conſ.
57. nu. 15. vol. 4. & conſ. 6. nu. 9. vol. 2. gl. in l. qui cum
vno. §. ignominia. ff. de re milit. quam glo. pro not. allegat ad id Bal. in d. l. Luc. in fi. de his, qui not. infam.
Hippol. Marſ. ſing. 107. nu. 4. Rom. in l. admonendi,
in prin. ff. de iureiur. Bal. in auth. ei, qui in princ. C. de
bon. auct. iud. poſſid. Innõ. in c. qualiter il 2. de accuſ.
Abb. in c. at ſi cleric. in prin. 16. col. de iudic. Ioan. de
Anan. poſt Card. in c. cum oportet, in pen. col. de accuſ. Fed. de Sen. conſ. 255. nu. 1. Dec. conſ. 189. nu. 10.
in fi. Alex. conſ. 114. col. 2. vol. 4. conſ. 93. col. fi. vol. 5.
conſ. 3. col. 4. vol. 7. c. quicunque. 32. q. 1. & hanc eſſe
* * communem opinionem omnium DD. quæ cõtradictionem non habet, atteſtantur. Boſſ. in tit. de inquiſit. nu. 42. Viu. in ſuis communib. opinionib. lib. 4. in
verb. in teſtem. Burſ. conſ. 35. nu. 5. quos refert, & ſequitur Rol. à Val. d. conſ. 57. nu. 19. vol. 4. & idem tradidit ipſemet Rol. conſ. 16. nu. 9. & in cõſ. 73. nu. 6. vol.
1. & conſ. 40. nu. 11. & conſ. 7. nu. 22. eo. vol. Præterea
* hanc eſſe * communem opinionem teſtatur Alexã. d.
conſ. 114. col. 2. vol. 4. quem referendo ſequitur idem
Rol. à Val. conſ. 6. nu. 9. vol. 2. & hanc concluſionem
firmat etiam Abb. in c. teſtimonium. de teſti. & ibid.
Fely. nu. 19. verſ. 3. concl. & in c. ex parte. nu. 4. verſ. 5.
noto. eo. tit. Ruin. conſ. 146. num. 2. & conſ. 147. num.
4. vol. 5. Ioan. Coraſ. in repet. l. admonendi. num. 62.
ff. de iureiur. Quapropter per iſtam regulam tradidit
Bal. in auth. ei, qui. C. de bon. aucto. iud. poſſid. quòd
2 qui,† releuatus fuit à ſatiſdatione per iuratoriã cautionem, perdit illud beneficium, ſi ſemel præſtitit eã
cautionem, & probatus fuit periurus. Cuius ſententiã
referendo ſequitur Fel. in d. c. ex parte. num. 4. verſ. 5.
nota. de teſtib. & Feder. de Sen. d. conſ. 255. nu. 1. per
eandem concluſionem noſtram ſcribit, quòd ſi clericus
3 † conuentus in iudicio actione depoſiti, negat depoſitum iurando, & probatum deindè fuit depoſitũ,
& ſic conuictus fuerit de periurio, repelletur in alia
cauſa, cuius opinionẽ ſequuti ſunt Innoc. in ſupracit.
c. qualiter. il 2. de accu. & Abb. in c. at ſi cleri. in prin.
16. col. de iudic. Io. de Anan. poſt Cardinal. in c. cum
oportet, in pen. col. de accuſ. & Fel. qui hos omnes refert, & ſequitur. in d. c. ex par. verſ. 5. no. nu. 4. de teſt. &
ſupradictam concluſionem firmat etiam Iaſ. in l. nõ
eximus. §. quod diximus. nu. 3. ff. ſi quis cautionib.
iud. ſiſt. non obtemperauit. Tindarus de teſtib. lib. 2.
c. 4. num. 3. & lib. 1. c. 12. num. 6. Lanfranc. de Oriano,
in tract. ſuo de teſtib. num. 107. Antonius Gab. in ſuis
communib. opinionib. titu. de criminib. concluſ. 20.
num. 8. Plot. conſ. 131. inter conſ. criminal. & huius
4 regulæ ratio ea aſſignari poteſt, quòd † ſemel malus,
ſemper præſumitur malus in eodem genere mali, regula, ſemel malus, de reg. iur. in 6. Alc. de præſump. regul. 2. præſump. 2. & hanc eandem rationem huius cõ
cluſionis tradidit ſup. citat. Lanfr. de Orian. in d. ſuo
tract. de teſtib. nu. 107.

Amplia primò, concluſionem adeò veram eſſe, vt
5 teſtis periurus † nec etiam faciat indiciũ, nec ſufficiat
ad inquiſitionem formandam, vt tradit optimè Alc.
in trac. de præſ. reg. 4. præſump. 10. nu. 2. qui ad id adducit Dec. conſ. 189. et Fulgo. conſ. 173. et conſ. 107.
et c. ſicut nobis, de teſtib. et id etiam tenet Rol. à Val.
conſ. 57. nu. 16. vol. 4. vbi ad id prætereà adducit Plotum conſ. 131. inter conſ. crim. Cæph. conſ. 204. num.
6 3. vol. 2. Rui. conſ. 146. nu. 2. et 3. vol. 5. Imo † dictum
periuri, nec ſufficit etiam ad capturam. idem Cæph.
conſ. 233. nu. 4. et ſeq. Alc. ſupracit. loc. num. 3. et hãc
ampliationem tenuit etiam idem Rol. à Val. conſil.
16. nu. 12. vol. 2. et Cæph. conſ. 234. nu. 1. et ſeq. Idẽ tradidit latiſſimè, et plurimos congeſſit idem tenentes.
Rol. à Val. conſ. 94. nu. 15. cum plurib. ſeq. vol. 4.

Amplia ſecundò cõcluſionẽ, vt procedat etiam ſi
7 periurus deponeret † in tortura. Alc. in ſupracit. loco
num. 3. Crauet. conſ. 6. nu. 16. poſt Dec. conſ. 189. nu.
10. verſ. non obſtat. Rol. à Val. d. conſ. 57. nu. 16. vol.
4. Cæph. d. conſ. 204. nu. 3. et 4. vol. 2. qui cõcludunt, q
8 licet credatur † depoſitioni factæ in tortura, quando
teſtis fuit varius, vel cõtrarius. l. ſi poſtulauerit. §. et ſi
negauerit. ff. ad leg. Iul. de adult. id tamen non procedit, quãdo teſtis eſſet periurus, quia non creditur teſti

petua.Ita tradidit Fel.ſup.citat.loc. nu. 9. verſ. ſi autē
iudex imponeret pęnam,facit text. in l. iuriſperitos,
in princip. ff. de excuſ. tutor. cum alijs , quæ ibi ipſe
congerit.
15 Declaranda tamen eſt hæc limitatio, quod † ſi iu-
dex impoſuit pęnam ad beneplacitum , et fecit mē-
tionem dignitatis ſuæ, vt puta,ſit in arbitrio Domini
poteſtatis,tūc pęna intelligitur perpetua,niſi vel ipſe
durante officio, uel alius deindè poteſtas eā reuocet.
At ſi pęnam impoſuit, donec ipſe reuocauerit, tunc
niſi reuocauerit in vita , eius morte reuocata intelli-
gitur.Ita voluit Bar.in l.cēteſimis.§.fi.ff.de verb. obl.
et Bal.in proem.digeſtorum.§.hæc autem tria, et la-
tiſſimè tradit Fel.ſupra allegato loco.nu.9.et 10. Idē
voluerunt Alex.et Iaſ.in d.l.cēteſimis,qui plures cō-
gerunt,et Bald.conſ.34. lib. 3.
Tertiò,ex ſupradicta concluſione deducitur,quòd
16 † pœna adiecta dationi quantitatis præſumatur ad-
iecta in fraudem vſurarum , et ideò peti non poteſt.
glo.in l.cum allegas.C.de vſur. et in l.Iulian. §. idem
Papin.ff.de act.emp.Io.And. ad Spe. in tit. de obl. et
ſolut.§.ante omnia,verſ.Item ſequitur Io. Crot. cōſ.
72.num.2. Rom. conſ.510.nu.13.Imol.in c.dilecti,
de arbit.Ang.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri. ff. de verbo.
oblig.et conſ.183.incip.Prou.Alex.in d. l. ſtipulatio
iſta.d.§.alteri.nu.11.vbi plures ad id alleg. Capr.con-
* cluſ.70. nu. 28. qui de * communi opinione teſtatur.
Idem voluit Imol.in l.cū ſeruus.ff.de cond. et demō.
Antonius de Prato veteri,conſ.49.incip. paucis vtar,
quod eſt inſertum in 4.vol.conſiliorum Alex. et idē
proſequitur Alex.conſ. ſequenti, latè id etiam tradi-
dit Crot.conſ.86.à num.1.vſque ad num.9.Natt. cō-
ſil.490.num.8.vol.3.Ang.in l. virum.C.de petit.hær.
Fulg.in l.1.C.de ſentent.quæ pro eo,quod intereſt,et
in l.promiſſis,vbi etiam Paul.Caſtr.Ruin.et Iac.But.
C.de tranſact.Idem tenet ipſemet Iac.Butr.in l.pecu-
niæ.§. 1. per illum text. ff. de vſur.et ibi d.eum ſequi-
tur Fulgoſ.
Limitatur tamen hæc concluſio primo, vt proce-
17 dat in eo,qui ſolitus eſt fęnerari ; is enim † præſumi-
tur pœnam adieciſſe in vſurarum fraudem, ſecus au-
tem in eo eſt, qui fœnerari non eſt ſolitus , ita tradit
Rom.ſup.cit.conſ.510.nu. 13. et eum ſequitur Crot.
d.conſ.86.Inno.in c.cum tuam de pęn. gl. in l. pęnā.
ff.de vſur.et in l.vtrum.in gl.fi.ff.de pet. hęr.et in c.il-
lo vos.in gl.fi.ext.de pignor.Arch. in c.cum deuotiſ-
ſimam.12.q.2.Cyn. qui refert Pet. idem tenentē in l.
cum allegas.C.de vſur. Bart.in d.l.ſtipul.iſta.§. alteri,
et ibid.Alex.nu.11.de verb.oblig. et ratio huiuſce li-
mitationis ea eſt, quòd ex conſuetudine fœnerandi,
18 aut non fęnerandi,contractum † vſurarium , vel non
vſurarium arguimus.c.illo vos.in fi.ext.de pig.l.cum
allegas,et ibi id tradit.gl.C.de vſur. notat in c.ad no
ſtram.ext.de empt.et.vend et not.etiam per Arch.in
d.c. cū deuotiſſimā. 12.q.2.et id tradidit Rom.d.cōſ.
510.et conſ.238.pro habenda.nu. 5. et conſ.423. Pro
* pleniori.nu.11.et demum hęc eſt * communis opinio,
vt teſtatur Capra.d.concl.70.nu. 28.
Limitatur ſecundò non procedere in obligatione
19 continente factum, quia † in ea pęna nō videtur ad-
iecta in fraudem vſurarum, vt voluit Roma.d. conſ.
510.Crot.ſup.cit.conſ.86.et tradit Alex. in d. l. ſtipu-
* latio iſta,et eſt * communis opinio, vt tradit Capr.ſu-
pra alleg.loco.
Sublimitantur tamen hę duæ limitationes, vt non
20 procedant,quando pęna † eſſet nimis exceſſiua: tunc
etenim ſiue ſolitus ſit fœnerari,ſiue non;ſiue obliga-
tio cōtineat factum,ſiue dationem,ſemper præſumi-
tur adiecta in fraudem.ita voluit Rom.ſupracita. lo-
co.Cyn.poſt Iac.Butr.in l.cum allegās.C.de vſur. Io.
Ant.in tit.de oblig.et ſol.§.ante omnia, ver. ſequitur
in addi.ad Spe.Ang.et Imo.in l.ſtipul.iſta.§.alteri.ff.
de verb.obl.Card.in c.dilecti.de arb.Cyn.in l. cū ſer-
uus.ff.de cond.et demonſ.et ibid.Io.de Imol.Aret.in
* §.omnes.inſtit.de actio.& hanc opinionem eſſe * cō-
muniter approbatam, & ab ea non eſſe recedendum
in iudicando,tradit Crot.d.conſ.86.nu.5. & 6.
Sublimitatur ſecundò, vt non procedāt limitatio-
21 nes in mutuo: in quo † ſiue ſolitus ſit quis fœnerari,
vel nō , ſemper pęna præſumitur adiecta in fraudem
vſurarum.glo.in l.rogaſti.§.ſi tibi.ff. ſi cer.pet.Rom.
d.conſ.510.nu.13.verſ.1.caſu dicendum, & ratio eſt,
22 quia † in mutuo licitè nihil poteſt recipi, pluſquam
datum.l.cum vltra.§.fi.C.de non num.pecun.l.ſi tibi
decē dem.ff. de pact. & hanc opinionē videtur ſequi
Bal.in d.l.cum allegas.& Rom.d.conſ.510.reprobat
gl.in l.pęnam.ff.de vſur.& Arch.in d.c.cum deuotiſ-
ſimā.12.q.2.contrariū tenentes.Idq; per text.in c.ple
riſq; 14.q.3.qui dicit, quodcunq; nomen imponas pe
cuniæ accedenti ſorti mutuatæ vſura eſt, nec diſtin-
guit inter ſolitum , aut non ſolitum fęnerari.
23 Limitatur tertiò, vt non procedat † in pęna adie-
cta dationi ſpeciei certæ: tunc enim nunquam pręſu
mitur adiecta in fraudem vſurarum , etiā ſi excedat
legitimum intereſſe, vt reſpondit Rom. d. conſ.510.
num.18.reprobata opinione Ang.qui volebat, quod
quando pęna excedit legitimū intereſſe,tunc in frau
dem vſurarum adiecta præſumatur:ſecus verò ſi non
excedat intereſſe verum,& legitimum,& rationē ad-
24 ducit,quia in ſimplici datione certæ ſpeciei,nō † po-
teſt cadere vſura.Quòd patet,quia ſi pro pecunia da-
ta ad pompam,vt ex ea diues quiſpiam appareat,qđ
in mercatoribus per ſeſe vſu venit,vt creditum,& bo
25 num nomen acquirant, etiam ſi pecunia † reddatur
aliquanto plus,quam data ſit,non tamen dicitur vſu-
26 ra,ſed vſus remuneratio,quia tunc commodatū † po-
tius dicitur,quam mutuum,vt concludit glo.ordina.
cap.conqueſtus,de vſur.& in c. in ſumma. 14. quæſt.
3.& tenuit idem Rom.conſ.500.ſummarius queſtio-
nis , num.4.
Limitantur quartò ea , quæ ex principali conclu-
ſione deduximus,vt non procedant, quando eſſet fa-
27 ctum,quod veniret † conſequutiuè ob dationē quā-
titatis: vt puta ſi mutuo tibi do centum , & mihi pro-
mittis pignori dare ſciphum aureum intra Menſem,
& ſi non dederis,decem præſtare mihi nomine pęnę.
Nam eo caſu,ſi à nō ſolito fęnerari pęna adiecta fue
rit, non præſumitur poſita in fraudem uſurarum , ita
uoluit Bald.in d.l.cum allegas.C.de uſur.arg.l.ſi mu-
lier.C.ad Velleian.cuius opinionem cæteris reproba
tis ſequitur Roman.d.cōſil.510.ubi tamen limitat
non procedere,quādo pęna eſſet appoſita ab eo , qui
conſuetus fuit fęnerari: tunc etenim procedit cōclu-
ſio, quia in fraudem uſurarum adiecta præſumitur,
ut ibi per eum.

CONCLVSIO MCLXXIII.

ARGVMENTVM.

Teſtis periurus , in quibus caſibus à teſti-monio repellatur.

SVMMARIVM.

1 *Periurus à teſtimonio repellitur, & cur. ibidem.*
2 *Periurus, qui ſemel probatus eſt perdit beneficium ſatiſdationis, à qua releuatus fuerat, per iuratoriam cautionem.*
3 *Clericus,qui conuictus eſt falſa iuraſſe,in alia cauſa repellitur.*
4 *Semel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali.*
5 *Periurus teſtis indicium ad inquiſitionem formandam non facit.*

6 Per-

6 *Periuri dictum non ſufficit ad capturam.*
7 *Periuri dictum etiam in tortura depoſitum nihil probat.*
8 *Teſti vario, vel contrario in tortura deponenti creditur.*
9 *Fides, quæ eſt fundamentũ teſtimonij, deficit in periuris.*
10 *Fide ſemel violata, ſemper præſumitur defectus in eadem.*
11 *Periuro, vtpotè cui deficit fides, nec tantillum quidem credendum eſt.*
12 *Periuro in tortura deponenti creditur in cauſis ciuilibus, & num. 34.*
13 *Periuro teſti, nec in ciuilibus, nec in criminalibus fides adhibetur.*
15 *Periurium, aut infamia teſtis in cauſis ciuilibus, per torturam purgatur.*
16 *Periurus etiam emendatus de periuro à teſtimonio repellitur.*
17 *Emendatus de crimine teſtis idoneus eſt.*
18 *Periurus etiam poſt peractam pœnitentiam ad teſtimoniũ non admittitur.*
19 *Periurus de crimine emendatus, nec in ciuilibus, nec in criminalibus teſtis idoneus eſt.*
20 *Periurus non admittitur, etiam ſi ſtatuto generaliter caueatur, omnes teſtes admittendos eſſe.*
21 *Periurus tam circa principale, quàm circa acceſſoria teſtimonium dicere non poteſt.*
22 *Periurus, qui non perfectè deierauit, veluti ſi à Principe coactus falſum iurauit, à teſtimonio non repellitur.*
23 *Præceptum ſuperioris ſemper intelligitur exceptum.*
24 *Periurus nõ eſt, qui falſum depoſuit, ſed ſtatim reuocauit.*
25 *Periurus non dicitur, qui lege permittente a iuramento receſſit.*
26 *Periurus non eſt, qui ſine dolo, à iuramento receſſit.*
27 *Periurium ſine dolo non committitur.*
28 *Periurium ſpontaneum, conſumatum, & doloſum requiritur ad hoc, vt quis à teſtimonio repellatur.*
29 *Periurus diſpenſatus à Papa teſtimonium dicere poteſt.*
30 *Papa legitimare, & in ordinibus diſpenſare poteſt.*

1 Periurus In vna cauſa præſumitur† periurus in qualibet alia, & idcirco à teſtimonio repellitur. c. paruuli. 20. q. 5. c. teſtimoniũ. de teſti. c. ex parte. eo. tit. l. Luc. ff. de his, qui no. infa. l. ſi quis maior. C. de tranſ. glo. in c. per tuas. in verbo, adulterium, de ſimil. quam dicit * cõmuniter approbarari. Gig. in tract. de crimine læſæ maieſt. q. 2. Guido Pap. ſing. 70. in prin. & conſ. 228. nu. 2. verſ. alia et ratione non eſt credendum. gl. mag. ordinaria in d. l. Luc. ff. de his, qui not. infam. Boer. in ſingularibus, in verbo teſtis. nu. 8. gl. in l. 2. §. miles. ff. de infa. id voluit etiam Bart. & Alb. nu. 3. in d. l. Luc. ff. eo. tit. & Aluiſ. de Alber. ſing. 96. Clar. in pract. ſua crim. in ver. periurium. verſ. repellitur. Id etiã memoriæ prodidit Caccher. deciſ. Pedem. 72. nu. 7. Grat. conſ. 74. nu. 8. vol. 1. vbi ad id adducit Alex. conſ. 134. vol. 2. & conſ. 124. vol. 2. Idem tenuit Bal. in l. ex falſis. de tranſact. Idem reſpondit Crauet. conſ. 6. nu. 14. vbi adducit Innoc. in c. fraternitatis. de hæret. Bal. & DD. in l. ſi ex falſis. C. dè tranſ. & eundẽ Bal. conſ. 286. Thema proponitur. col. fi. verſ. præterea depoſuerunt. vol. 2. & conſ. 221. videtur mihi. vol. 3. et Dec. conſ. 105. col. 5. nu. 5. ad fi. l. 3. ff. de teſt. c. forus. de ver. ſig. quos tex. ad id adducit Gram. conſ. 44. nu. 11. Spec. in tit. de teſte. §. 1. verſ. itẽ excipitur, ꝙ eſt infamis, & in eo. §. ver. item, ꝙ eſt periurus. c. ſicut nobis, propè fi. vbi etiam Fel. de teſti. & idẽ Fel. in c. licet cauſ. nu. 66. et 67. de prob. Rui. conſ. 158. num. 4. vol. 5. Marſ. in pract. §. reſtat. nu. 15. Idem Cæph. conſ. 233. nu. 33. DD. in l. ſi quis maior. C. de tranſac. & in c. teſtimonio, ext. de teſtib. Alex. conſ. 2. nu. 6. vol. 4. & conſ. 44. nu. 78. vol. 2. Rol. à Val. conſ. 57. nu. 15. vol. 4. & conſ. 6. nu. 9. vol. 2. gl. in l. qui cum vno. §. ignominia. ff. de re milit. quam glo. pro not. al leg. ad id Bal. in d. l. Luc. in fi. de his, qui not. infam. Hippol. Marſ. ſing. 107. nu. 4. Rom. in l. admonendi, in prin. ff. de iureiur. Bal. in auth. ei, qui in princ. C. de bon. auct. iud. poſſid. Inno. in c. qualiter il 2. de accuſ. Abb. in c. at ſi cleric. in prin. 16. col. de iudic. Ioan. de Anan. poſt Card. in c. cum oporteat, in pen. col. de accuſ. Fed. de Sen. conſ. 255. nu. 1. Dec. conſ. 189. nu. 10. in fi. Alex. conſ. 114. col. 2. vol. 4. conſ. 93. col. fi. vol. 5. conſ. 3. col. 4. vol. 7. c. quicunque. 32. q. 1. & hanc eſſe * communem opinionem omnium DD. quæ cõtradictionem non habet, atteſtantur. Boſſ. in tit. de inquiſit. nu. 42. Viu. in ſuis communib. opinionib. lib. 1. in verb. in teſtem. Burſ. conſ. 35. nu. 5. quos refert, & ſequtur Rol. à Val. d. conſ. 57. nu. 19. vol. 4. & idem tradidit ipſemet Rol. conſ. 16. nu. 9. & in cõſ. 73. nu. 6. vol. 1. & conſ. 40. nu. 11. & conſ. 7. nu. 22. eo. vol. Præterea * hanc eſſe * communem opinionem teſtatur Alexã. d. conſ. 114. col. 2. vol. 4. quem referendo ſequitur idem Rol. à Val. conſ. 6. nu. 9. vol. 2. & hanc concluſionem firmat etiam Abb. in c. teſtimonium. de teſti. & ibid. Fely. nu. 19. verſ. 3. concl. & in c. ex parte. nu. 4. verſ. 5. noto. eo. tit. Ruin. conſ. 146. num. 2. & conſ. 147. num. 4. vol. 5. Ioan. Coraſ. in repet. l. admonendi. num. 62. ff. de iureiur. Quapropter per iſtam regulam tradidit Bal. in authẽ. ei, qui. C. de bon. aucto. iud. poſſid. quod
2 qui † releuatus fuit à ſatiſdatione per iuratoria cautionem, perdit illud beneficium, ſi ſemel præſtitit cã cautionem, & probatus fuit periurus. Cuius ſententiã referendo ſequitur Fel. in d. c. ex parte. num. 4. verſ. 5. nota. de teſtib. & Feder. de Sen. d. conſ. 255. nu. 1. per eandem concluſionem noſtram ſcribit, quod ſi cleri-
3 cus † conuentus in iudicio actione depoſiti, negat depoſitum iurando, ſi probatum deinde fuit depoſitũ, & ſic conuictus fuerit de periurio, repelletur in alia cauſa, cuius opinionẽ ſequuti ſunt Innoc. in ſupracit. c. qualiter. il 2. de accu. & Abb. in c. at ſi cleri. in prin. 16. col. de iudic. Io. de Anan. poſt Cardinal. in c. cum oportet, in pen. col. de accuſ. & Fel. qui hos omnes refert, & ſequitur. in d. c. ex par. verſ. 5. no. nu. 4. de teſt. & ſupradictam concluſionem firmat etiam Iaſ. in l. nõ exigimus. §. quod diximus. nu. 3. ff. ſi quis cautionib. iud. ſiſt. non obtemperauit. Tindarus de teſtib. lib. 2. c. 4. num. 3. & lib. 1. c. 12. num. 6. Lanfranc. de Oriano, in tract. ſuo de teſtib. num. 107. Antonius Gab. in ſuis communib. opinionib. titu. de criminib. concluſ. 26. num. 8. Plot. conſ. 131. inter conſ. criminal. & huius
4 regulæ ratio ea aſſignari poteſt, quòd † ſemel malus, ſemper præſumitur malus in eodem genere mali, regula, ſemel malus, de reg. iur. in 6. Alc. de præſump. regul. 2. præſump. 2. & hanc eandem rationem huius cõcluſionis tradidit ſup. citat. Lanfr. de Orian. in d. ſuo tract. de teſtib. nu. 107.

Amplia primò, concluſionem adeò veram eſſe, vt
5 teſtis periurus † nec etiam faciat indiciũ, nec ſufficiat ad inquiſitionem formandam, vt tradit optimè Alc. in trac. de præſ. reg. 2. præſump. 10. nu. 2. qui ad id adducit Dec. conſ. 189. et Fulgo. conſ. 173. et conſ. 107. etc. ſicut nobis, de teſtib. et id etiam tenet Rol. à Val. conſ. 57. nu. 16. vol. 4. vbi ad id præterea adducit Plotum conſ. 131. inter conſ. crim. Cæph. conſ. 204. num.
6 3. vol. 2. Rui. conſ. 146. nu. 2. et 3. vol. 5. Imo † dictum periuri, nec ſufficit etiam ad capturam. idem Cæph. conſ. 233. nu. 4. et ſeq. Alc. ſupracit. loc. num. 3. et hãc ampliationem tenuit etiam idem Rol. à Val. conſil. 16. nu. 12. vol. 2. et Cæph. conſ. 234. nu. 1. et ſeq. Idẽ tradidit latiſſimè, et plurimos congeſſit idem tenentes. Rol. à Val. conſ. 94. nu. 15. cum plurib. ſeq. vol. 4.

Amplia ſecundò cõcluſionẽ, vt procedat etiam ſi
7 periurus deponeret † in tortura. Alc. in ſupracit. loco num. 3. Crauet. conſ. 6. nu. 16. poſt Dec. conſ. 189. nu. 10. verſ. non obſtat. Rol. à Val. d. conſ. 57. nu. 16. vol. 4. Cæph. d. conſ. 204. nu. 3. et 4. vol. 2. qui cõcludunt, ꝙ
8 licet credatur † depoſitioni factæ in tortura, quando teſtis fuit varius, vel cõtrarius. l. ſi poſtulauerit. §. et ſi negauerit. ff. ad leg. Iul. de adult. id tamen non procedit, quãdo teſtis eſſet periurus, quia non creditur teſti in præ-

petua.Ita tradidit Fel.ſup.citat.loc. nu. 9. verſ. ſi autē
iudex imponeret pęnam,facit text. in l. iuriſperitos,
in princip. ff. de excuſ. tutor. cum alijs , quæ ibi ipſe
congerit.
15 Declaranda tamen eſt hæc limitatio, quod † ſi iu-
dex impoſuit pęnam ad beneplacitum , et fecit mē-
tionem dignitatis ſuæ, vt puta, ſit in arbitrio Domini
poteſtatis,tūc pęna intelligitur perpetua,niſi vel ipſe
durante officio, uel alius deindè poteſtas eā reuocet.
At ſi pęnam impoſuit, donec ipſe reuocauerit, tunc
niſi reuocauent in vita , eius morte reuocata intelli-
gitur.Ita voluit Bar.in l.cēteſimis.§.fi.ff.de verb. obl.
et Bal.in proęm.digeſtorum.§.hæc autem tria, et la-
tiſſimè tradit Fel.ſupra allegato loco.nu.9.et 10. Idē
voluerunt Alex.et Iaſ.in d.l.cēteſimis,qui plures cō-
gerunt,et Bald.conſ.34. lib. 3.
Tertiò,ex ſupradicta concluſione deducitur,quòd
16 † pœna adiecta dationi quantitatis præſumatur ad-
iecta in fraudem vſurarum , et ideò peti non poteſt.
glo.in l.cum allegas.C.de vſur. et in l.Iulian. §. idem
Papin.ff.de act.emp.Io.And. ad Spe. in tit. de obl. et
ſolut.§.ante omnia,verſ.Item ſequitur Io. Crot. cōſ.
72.num. 2. Rom. conſ.510.nu.13. Imol.in c.dilecti,
de arbit.Ang.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri. ff. de verbo.
oblig.et conſ.183.incip.Prou.Alex.in d. l. ſtipulatio
iſta.d.§.alteri.nu.11.vbi plures ad id alleg. Capr.con-
* cluſ.70. nu. 28. qui de * communi opinione teſtatur.
Idem voluit Imol.in l.cū ſeruus.ff.de cond. et demō.
Antonius de Prato veteri,conſ.49.incip. paucis vtar,
quod eſt inſertum in 4.vol.conſiliorum Alex. et idē
proſequitur Alex.conſ. ſequenti, latè id etiam tradi-
dit Crot.conſ.86.à num.1.vſque ad num.9.Natt. cō-
ſil.490.num.8.vol.3.Ang.in l.vtrum.C.de petit.hær.
Fulg.in l.1.C.de ſentent.quæ pro eo.quod intereſt,et
in l.promiſſis,vbi etiam Paul.Caſtr.Ruin.et Iac.But.
C.de tranſact.Idem tenet ipſemet Iac. Butr.in l.pecu-
niæ.§. 1. per illum text. ff. de vſur.et ibi d.eum ſequi-
tur Fulgoſ.
Limitatur tamen hæc concluſio primo , vt proce-
17 dat in eo,qui ſolitus eſt fęnerari ; is enim † præſumi-
tur pœnam adiecisse in vſurarum fraudem, ſecus au-
tem in eo eſt , qui fœnerari non eſt ſolitus , ita tradit
Rom.ſup.cit.conſ.510. nu. 13. et eum ſequitur Crot.
d.conſ. 86.Inno.in c.cum tuam de pęn. gl. in l. pęnā.
ff.de vſur.et in l.vtrum.in gl.fi.ff.de pet.hęr. et in c.il-
lo vos.in gl.fi.ext.de pignor.Arch. in c.cum deuotiſ-
ſimam.12.q.2.Cyn. qui refert Pet. idem tenentē in l.
cum allegas.C.de vſur.Bart.in d.l.ſtipul.iſta.§. alteri,
et ibid.Alex.nu.11.de verb.oblig. et ratio huiuſce li-
mitationis ea eſt, quòd ex conſuetudine fœnerandi ,
18 aut non fęnerandi,contractum † vſurarium , vel non
vſurarium arguimus.c.illo vos.in fi.ext.de pig.l.cum
allegas,et ibi id tradit.gl.C.de vſur. notat in c.ad no
ſtram.ext.de empt.et,vend et not.etiam per Arch.in
d.c. cū deuotiſſimā. 12.q.2.et id tradidit Rom.d. cōſ.
510.et conſ.238.pro habenda.nu. 5. et conſ.423. Pro
* pleniori.nu.11.et demum hęc eſt * communis opinio,
vt teſtatur Capra.d.concl.70.nu. 28.
Limitatur ſecundò non procedere in obligatione
19 continente factum, quia † in ea pęna nō videtur ad-
iecta in fraudem vſurarum, vt voluit Roma.d. conſ.
510.Crot.ſup.cit.conſ.86. et tradit Alex. in d. l. ſtipu-
* latio iſta,et eſt * communis opinio, vt tradit Capr.ſu-
pra alleg.loco.
Sublimitantur tamen hę duæ limitationes, vt non
20 procedant,quando pęna † eſſet nimis exceſſiua: tunc
etenim ſiue ſolitus ſit fœnerari, ſiue non; ſiue obliga-
tio cōtineat factum, ſiue dationem, ſemper præſumi-
tur adiecta in fraudem.ita voluit Rom ſupra cita. lo-
co.Cyn.poſt Iac. Butr.in l.cum allegās.C.de vſur. Io.
Ant in tit.de oblig.et ſol.§.ante omnia, ver. ſequitur
in addi.ad Spe.Ang.et Imo.in l.ſtipul.iſta.§.alteri.ff.
de verb.obl.Card.in c.dilecti.de arb.Cyn.in l. cū ſer-
nus.ff.de cond.et demonſ.et ibid.Io.de Imol.Aret.in
* §.omnes.inſtit.de actio.& hanc opinionem eſſe * cō-
muniter approbatam, & ab ea non eſſe recedendum
in iudicando,tradit Crot.d.conſ.86.nu.5. & 6.
Sublimitatur ſecundò, vt non procedāt limitatio-
21 nes in mutuo: in quo † ſiue ſolitus ſit quis fœnerari,
vel nō , ſemper pęna præſumitur adiecta in fraudem
vſurarum.glo.in l.rogaſti.§.ſi tibi.ff. ſi cer.pet.Rom.
d.conſ.510.nu.13.verſ.1.caſu dicendum, & ratio eſt,
22 quia † in mutuo licitè nihil poteſt recipi, pluſquam
datum.l.cum vltra.§.fi.C.de non num.pecun.l.ſi tibi
decē dem.ff. de pact. & hanc opinionē videtur ſequi
Bal.in d.l.cum allegas.& Rom.d.conſ.510.reprobat
gl.in l.pęnam.ff.de vſur.& Arch.in d.c.cum deuotiſ-
ſimā.12.q.2.contrariū tenentes.Idq; per text.in c.ple
riſq; 14.q.3.qui dicit, quodcunq; nomen imponas pe
cuniæ accedenti ſorti mutuatæ vſura eſt, nec diſtin-
guit inter ſolitum , aut non ſolitum fęnerari.
23 Limitatur tertiò , vt non procedat † in pęna adie-
cta dationi ſpeciei certæ: tunc enim nunquam pręſu
mitur adiecta in fraudem vſurarum , etiā ſi excedat
legitimum intereſſe, vt reſpondit Rom. d. conſ.510.
num.18.reprobata opinione Ang.qui volebat, quod
quando pęna excedit legitimū intereſſe,tunc in frau
dem vſurarum adiecta præſumatur:ſecus verò ſi non
excedat intereſſe verum,& legitimum,& rationē ad-
24 ducit,quia in ſimplici datione certæ ſpeciei,nō † po-
teſt cadere vſura.Quòd patet,quia ſi pro pecunia da-
ta ad pompam,vt ex ea diues quiſpiam appareat,qđ
in mercatoribus per ſeſe vſu venit,vt creditum,& bo
25 num nomen acquirant , etiam ſi pecunia † reddatur
aliquanto plus,quam data ſit,non tamen dicitur vſu-
26 ra ſed vſus remuneratio,quia tunc commodatū † po-
tius dicitur,quam mutuum,vt concludit glo.ordina.
cap.conqueſtus,de vſur.& in c. in ſumma. 14. quæſt.
3.& tenuit idem Rom.conſ.500.ſummarius quęſtio-
nis , num.4.
Limitantur quartò ea , quæ ex principali conclu-
ſione deduximus,vt non procedant, quando eſſet fa-
27 ctum,quod veniret † conſequutiuè ob dationē quā-
titatis: vt puta ſi mutuo tibi do centum , & mihi pro-
mittis pignori dare ſciphum aureum intra Menſem,
& ſi non dederis,decem præſtare mihi nomine pęnę.
Nam eo caſu,ſi à nō ſolito fęnerari pęna adiecta fue
rit, non præſumitur poſita in fraudem uſurarum , ita
uoluit Bald.in d.l.cum allegas.C.de uſur.arg.l.ſi mu-
lier.C.ad Vellcian.cuius opinionem cæteris reproba
tis ſequitur Roman.d.conſil.510.ubi tamen limitat
non procedere,quādo pęna eſſet appoſita ab eo , qui
conſuetus fuit fęnerari: tunc etenim procedit cōclu-
ſio, quia in fraudem uſurarum adiecta præſumitur,
ut ibi per eum.

CONCLVSIO MCLXXIII.

ARGVMENTVM.

Teſtis periurus , in quibus caſibus à teſti-
monio repellatur.

SVMMARIVM.

1 *Periurus à teſtimonio repellitur,& cur.ibidem.*
2 *Periurus, qui ſemel probatus eſt perdit beneficium ſatiſ-
datiomis , à qua releuatus fuerat , per iuratoriam cau-
tionem.*
3 *Clericus,qui conuictus eſt falſa iuraſſe,in alia cauſa repel-
litur.*
4 *Semel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere
mali.*
5 *Periurus teſtis indicium ad inquiſitionem formandam
non facit.*

6 *Per-*

Digitized by Google

6 *Periuri dictum non ſufficit ad capturam.*
7 *Periuri dictum etiam in tortura depoſitum nihil probat.*
8 *Teſti vario, vel contrario in tortura deponenti creditur.*
9 *Fides, quæ eſt fundamentũ teſtimonij, deficit in periuris.*
10 *Fide ſemel violata, ſemper præſumitur defectus in eadem.*
11 *Periuro, vtpotè cui deficit fides, nec tantillum quidem credendum eſt.*
12 *Periuro in tortura deponenti creditur in cauſis ciuilibus, & num. 34.*
13 *Periuro teſti, nec in ciuilibus, nec in criminalibus fides adhibetur.*
15 *Periurium, aut infamia teſtis in cauſis ciuilibus, per torturam purgatur.*
16 *Periurus etiam emendatus de periuro à teſtimonio repellitur.*
17 *Emendatus de crimine teſtis idoneus eſt.*
18 *Periurus etiam poſt peractam pœnitentiam ad teſtimoniũ non admittitur.*
19 *Periurus de crimine emendatus, nec in ciuilibus, nec in criminalibus teſtis idoneus eſt.*
20 *Periurus non admittitur, etiam ſi ſtatuto generaliter caueatur, omnes teſtes admittendos eſſe.*
21 *Periurus tam circa principale, quàm circa acceſſoria teſtimonium dicere non poteſt.*
22 *Periurus, qui non perfectè deierauit, veluti ſi a Principe coactus falſum iurauit, a teſtimonio non repellitur.*
23 *Præceptum ſuperioris ſemper intelligitur exceptum.*
24 *Periurus nõ eſt, qui falſum depoſuit, ſed ſtatim reuocauit.*
25 *Periurus non dicitur, qui lege permittente a iuramento receſſit.*
26 *Periurus non eſt, qui ſine dolo, à iuramento receſſit.*
27 *Periurium ſine dolo non committitur.*
28 *Periurium ſpontaneum, conſummatum, & doloſum requiritur ad hoc, vt quis à teſtimonio repellatur.*
29 *Periurus diſpenſatus à Papa teſtimonium dicere poteſt.*
30 *Papa legitimare, & in ordinibus diſpenſare poteſt.*

1 Periurus In vna cauſa præſumitur† periurus in qualibet alia, & ideirco à
teſtimonio repellitur. c. paruuli. 20. q. 5. c. teſtimoniũ.
de teſti. c. ex parte. eo. tit. l. Luc. ff. de his, qui no. infa. l.
ſi quis maior. C. de tranſ. glo. in c. per tuas. in verbo,
* adulterium, de ſimil. quam dicit * cõmuniter approbatam. Gig. in tract. de crimine læſæ maieſt. q. 2. Guido Pap. ſing. 70. in prin. & conſ. 228. nu. 2. verſ. alia et
ratione non eſt credendum gl. mag. ordinaria in d. l.
Luc. ff. de his, qui not. infam. Boer. in ſingularibus, in
verbo teſtis. nu. 8. gl. in l. 2. §. miles. ff. de infa. id voluit
etiam Bart. & Alb. nu. 3. in d. l. Luc. ff. eo. tit. & Aluiſ.
de Alber. ſing. 96. Clar. in pract. ſua crim. in ver. periurium. verſ. repellitur. Id etiã memoriæ prodidit Caccher. deciſ. Pedem. 72. nu. 7. Grat. conſ. 74. nu. 8. vol. 1.
vbi ad id adducit Alex. conſ. 134. vol. 2. & conſ. 124.
vol. 2. Idem tenuit Bal. in l. ex falſis. de tranſact. Idem
reſpondit Crauet. conſ. 6. nu. 14. vbi adducit Innoc. in
c. fraternitatis. de hæret. Bal. & DD. in l. ſi ex falſis. C.
de tranſ. & eundẽ Bal. conſ. 286. Thema proponitur.
col. fi. verſ. præterea depoſuerunt. vol. 2. & conſ. 221.
videtur mihi. vol. 3. et Dec. conſ. 105. col. 5. nu. 5. ad fi.
l. 3. ff. de teſt. c. forus. de ver. ſig. quos tex. ad id adducit
Grati. conſ. 44. nu. 11. Spec. in tit. de teſte. §. 1. verſ. itẽ
excipitur, ꝙ eſt infamis, & in eo. §. ver. item, ꝙ eſt periuros. c. ſicut nobis, propè fi. vbi etiam Fel. de teſti. &
idẽ Fel. in c. licet cauſ. nu. 66. et 67. de prob. Rui. conſ.
158. num. 4. vol. 5. Marſ. in pract. §. reſtat. nu. 15. Idem
Caph. conſ. 233. nu. 35. DD. in l. ſi quis maior. C. de
tranſac. & in c. teſtimonio. ext. de teſtib. Alex. conſ. 2.
nu. 6. vol. 4. & conſ. 44. nu. 75. vol. 2. Rol. à Val. conſ.
57. nu. 15. vol. 4. & conſ. 6. nu. 9. vol. 2. gl. in l. qui cum
vno. §. ignominia. ff. de re milit. quam glo. pro not. al
leg. ad id Bal. in d. l. Luc. in fi. de his, qui not. infam.
Hippol. Marſ. ſing. 107. nu. 4. Rom. in l. admonendi,
in prin. ff. de iureiur. Bal. in auth. ei, qui in princ. C. de
bon. auct. iud. poſſid. Innoc. in c. qualiter il 2. de accuſ.
Abb. in c. at ſi cleric. in prin. 16. col. de iudic. Ioan. de
Anan. poſt Card. in c. cum oportet, in pen. col. de accuſ. Fed. de Sen. conſ. 295. nu. 1. Dec. conſ. 189. nu. 10.
in fi. Alex. conſ. 114 col 2. vol. 4. conſ. 93. col. fi. vol. 5.
conſ. 3. col. 4. vol. 7. c. quicunque. 32. q. 1. & hanc eſſe
* * communem opinionem omnium DD. quæ cõtradictionem non habet, atteſtantur. Boſſ. in tit. de inquiſit. nu. 42. Viu. in iuris communib. opinionib. lib. 1. in
verb. in teſtem. Burſ. conſ. 35. nu. 5. quos refert, & ſequitur Rol. à Val. d. conſ. 57. nu. 19. vol. 4. & idem tradit ipſemet Rol. conſ. 16. nu. 9. & in cõſ. 73. nu. 6. vol.
1. & conſ. 40. nu. 11. & conſ. 7. nu. 22 eo. vol. Præterea
* hanc eſſe * communem opinionem teſtatur Alexã. d.
conſ. 114. col. 2. vol. 4. quem referendo ſequitur idem
Rol. à Val. conſ. 6. nu. 9. vol. 2. & hanc concluſionem
firmat etiam Abb. in c. teſtimonium. de teſti. & ibid.
Fely. nu. 19. verſ. 3. concl. & in c. ex parte. nu. 4. verſi. 5.
noto. eo. tit. Ruin. conſ. 146. num. 2. & conſ. 147. num.
4. vol. 5. Ioan. Coraſ. in repet. l. admonendi. num. 62.
ff. de iureiur. Quapropter per iſtam regulam tradidit
Bal. in authẽ. ei, qui. C. de bon. aucto. iud. poſſid. quod
2 qui † releuatus fuit à ſatiſdatione per iuratoriã cautionem, perdit illud beneficium, ſi ſemel præſtitit cã
cautionem, & probatus fuit periurus. Cuius ſententiã
referendo ſequitur Fel. in d. c. ex parte. num. 4. verſ. 5.
nota. de teſtib. & Feder. de Sen. d. conſ. 255. nu. 1. per
eandem concluſionem noſtrám ſcribit, quód ſi cleri
3 cus † conuentus in iudicio actione depoſiti, negat depoſitum iurando, ſi probatum deindè fuit depoſitũ,
& ſic conuictus fuerit de periurio, repelletur in alia
cauſa, cuius opinionẽ ſequuti ſunt Innoc. in ſupracit.
c. qualiter. il 2. de accu. & Abb. in c. at ſi cleri. in prin.
16. col. de iudic. Io. de Anan. poſt Cardinal. in c. cum
oportet, in pen. col. de accuſ. & Fel. qui hos omnes refert, & ſequitur. in d. c. ex par. verſ. 5. no. nu. 4. de teſt. &
ſupradictam concluſionem firmat etiam Iaſ. in l. nõ
exigimus. §. quod diximus. nu. 3. ff. ſi quis cautionib.
iud. ſiſt. non obtemperauit. Tindarus de teſtib. lib. 2.
c. 4. num. 3. & lib. 1. c. 12. num. 6. Lanfranc. de Oriano,
in tract. ſuo de teſtib. num. 107. Antonius Gab. in ſuis
communib. opinionib. titu. de criminib. concluſ. 20.
num. 8. Plot. conſ. 131. inter conſ. criminal. & huius
4 regulæ ratio ea aſſignari poteſt, quód † ſemel malus,
ſemper præſumitur malus in eodem genere mali, regula, ſemel malus, de reg. iur. in 6. Alc. de præſump. regul. 1. præſump. 2. & hanc eandem rationem huius cõ
cluſionis tradidit ſup. citat. Lanfr. de Orian. in d. ſuo
tract. de teſtib. nu. 107.

Amplia primò, concluſionem adeò veram eſſe, vt
5 teſtis periurus † nec etiam faciat indiciũ, nec ſufficiat
ad inquiſitionem formandam, vt tradit optimè Alc.
in trac. de præſ. reg. 1. præſump. 10. nu. 2. qui ad id adducit Dec. conſ. 189. et Fulgo. conſ. 173. et conſ. 107.
etc. ſicut nobis, de teſtib. et id etiam tenet Rol. à Val.
conſ. 57. nu. 16. vol. 4. vbi ad id præterea adducit Plotum conſ. 131. inter conſ. crim. Caph. conſ. 204. num.
6 3. vol. 2. Rui. conſ. 146. nu. 2. et 3. vol. 5. Imo † dictum
periuri, nec ſufficit etiam ad capturam. idem Caph.
conſ. 233. nu. 4. et ſeq. Alc. ſupracit. loc. num. 3. et hãc
ampliationem tenuit etiam idem Rol. à Val. conſil.
16. nu. 12. vol. 2. et Caph. conſ. 234. nu. 1. et ſeq. Idẽ tradidit latiſſimè, et plurimos congeſſit idem tenentes.
Rol. à Val. conſ. 94. nu. 15. cum plurib. ſeq. vol. 4.

Amplia ſecundò cõcluſionẽ, vt procedat etiam ſi
7 periurus deponeret † in tortura. Alc. in ſupracit. loco
num. 3. Crauet. conſ. 6. nu. 16. poſt Dec. conſ. 189. nu.
10. verſ. non obſtat. Rol. à Val. d. conſ. 57. nu. 16. vol.
4. Caph. d. conſ. 204. nu. 3. et 4. vol. 2. qui cõcludunt, ꝙ
8 licet credatur † depoſitioni factæ in tortura, quando
teſtis fuit varius, vel cõtrarius. l. ſi poſtulauerit. §. etſi
negauerit. ff. ad leg. Iul. de adult. id tamen non procedit, quãdo teſtis eſſet periurus, quia non creditur teſti

Digitized by Google

in præiudicium tertij, etiam in tortura teſtificanti, ſi
teſtis aliter inhabilis eſt, vt eſt periurus, quia ratione
periurij omninò à teſtimonio repellitur: deficit enim
9 † in periuris fundamentum teſtimonij, quod eſt fides
c.teſtimonium.ext.de teſtib.Cæph.conſ.233.num.7.
10 eo.volum.2. Nam violata † ſemel fide, ſemper præſu
mitur defectus in eadem.l.ſi aliquid.C.de ſuſcep.lib.
11 10. et ideò nec tantilla quidem † fides periuro adhi-
bēda eſt, nec in tortura, nec ēt ad inquiſitionem, nec
* ad capturam, vt * communem eſſe DD. opinionē tra-
dunt Boſſ.in tit.de inquiſ. nu. 42. Viuius in ſuis com-
munib.opinionib.in verbo, in teſtem, Burſ. conſ.35.
nu.5.quos referendo ſequitur, ac ſummopere appro-
bat Rol.à Val.d.conſ.57.nu.19.vol.4.et hāc amplia-
tionem confirmat etiam idem Burſ. conſ. 79. nu.11.
et conſ.20.nu.16.Ant. Gab. in ſuis communib. opin.
tit.de criminib.cōcl.26.nu.8.Caſſa. in conſue. Burg.
in tit.de Inſti.§.1.rub.1.gl.6.nu.5.et idem Rol.à Val-
le conſ.16.nu.11.vol.1.et lariſſimè iſtas duas amplia-
tiones plurib.confirmat idem Rol.à Val.cōſ.73. nu.
6.cum plurib.ſeq.vol. 1. vbi tamen limitat hanc am-
12 pliationem non procedere in cauſa † ciuili, quia in
cis per torturam purgatur impedimentum periurij,
et idem ipſe tradidit.d.conſ.16, quem videas quia la
tè examinat.et idem Rol.conſ.88.nu.19. et pluribus
ſeq.vol.4.vbi examinat. quem videas.

Ampliatur tertiò iſta concluſio, vt procedat tam
13 in cauſis ciuilib. † quā criminalib. Nā in vtriſq; pari
modo piuri à teſtimonio repelluntur, id tradidit Fel.
in d. c.teſtimonium.nu.19. verſ. 3. concl. quem ad id
adducit Rol. à Valle.d.conſ.57.nu.17.vol. 4. Philip.
Corn.conſil.21.colum. fin. in princ. verſ. vnde ſi cri-
minoſus conuictus. vol.3. Idem voluit Ruin. conſil.
146.col.pen.in prin.vol.5. Idem tenuit ipſemet Rol.
à Valle conſil.16.num 12.volum.1.et conſ.73. num.
13. eo. volum.

Declaranda tñ eſt hæc ampliatio, vt nō procedat,
14 qñ periurus teſtimonium † tuliſſet in cauſa ciuili, cū
tortura: tunc etenim ei creditur, vt voluit Dec. conſi.
149.col. 6. verſ. nec obſtat, quod infamia, et eum ſe-
quitur Crauet.conſ.6.col.4.et idem voluit Roland.à
Valle conſ.16.nu.12.vol.1.et conſ.73.nu.12. eo. vol.
15 vbi cæteros referendo concludit, quod in cauſa † ciui
li periurium, aut infamia teſtis purgatur per torturā,
et ſtatur dicto teſtis cum tortura, licet ſecus ſit in cri-
minalibus, quia etiam ſi deponit in tortura contra
aliquem, ei non creditur, quia omninò eſt inhabilis,
vbi per eum.

Ampliatur quarto vt procedat cōcluſio etiam in
16 periuro emendato à periurio, quia † nihilominus à
teſtimonio repellitur gl.in c.p tuas. in verbo adulte-
17 rij, de ſimonia. vbi dicit, quod quamuis † emendatus de
crimine, ſit idoneus teſtis: tamē ſecus eſt in periuro
emendato, quia adhuc laborat contra eū ſuſpicio, ex
quo ſemel deierauit. Quapropter credendum eſt, qd
q ſemel in periurium incidit, iterum ſit deieraturus,
& eā gl. ibi ſummopere cōmendat Abb.& idē tenuit
Fel.in d.c.teſtimonium.nu.19.verſ.concl.Cæph.cōſ.
234.col.1.Crau.conſ.6.col.4.Ruin.cōſ. 146.col.pen.
in prin.vol.5.Corn.conſ.21.col.fi. vol.3.Lanftancus
de Oriano in c.quoniam cōtra, in verſ. depoſitiones
teſtium.28.col.verſ.redeundo ad primū.ext.de pba.
Rol.à Valle.conſ.57.nu.20.uol.4.cōſ. 16.n.12.uol.1.
conſ.73.nu.13.eo.uol.conſ.94.n.17.uol.4.cōſ.98.nu.
16.eo.uol.& per hāc ampliationē Accur. in l. qui cū
18 uno §.ignominia.ff. de re milit. tradidit ēt poſt † pera
ctam pœnitentiam, periurum ad teſtimoniū admitti
non oportere, Cuius dictum pro ſingulari, & notab.
allegat ad idem comprobandum Bald. in l. Lucius,
Titius, in fi.ff.de his, qui not. infam.& id tradidit pre-
ter ſupracitatos Hippolitus de Marſilijs ſingulari ſuo
107.nu.4.& id probatur in c.infames, 6.q.1. & l. 1. C.
de infamib. lib. 10. Abb. idem memoriæ prodidit in
d.c.teſtimonium.verſ. uenio ad tertium Iac. Nouet.
reg.157.nu.2. uerſ. amplia iudem, & hæc ampliatio
19 omninò procedit, † ſiue in cauſa criminali, ſiue in ci-
uili, ut tradit Iac. Corn.d.conſ.21.col. ult. & latius ēt
confirmat Crau.d.conſ.6.col.4. nu. 16.

Amplia quinto concluſionem adeo procedere, ut
nec etiam periurus admittatur, ex generali diſpoſi-
20 tione qua cauetur, vt omnes † teſtes admittātur. Per-
iurus etenim nullo modo admitti debet, niſi de eo
admittendo ſpecialiter caueatur. Abb. in c.per tuas
ſuper gl.in verbo adulterij.de ſimonia.Crau.conſ. 6.
nu.14.conſ.9.in prin.Cæph.conſ.233. col.1.Gramm.
cōſ.44.nu.11.& dictum Abb.refert, & ſequitur Rol.
à Valle, ſupra alleg.conſ.16.nu.13.vol.1.& conſ. 98.
nu.14.vol.4.vbi nu.18.hoc dictum ſummè notandū
eſſe ſcribit.

Ampliatur ſexto, vt procedat concluſio, quam ſu-
perius confirmauimus, etiam ſi quis periurus proba-
21 tus fuerit non in principali dicto, ſed circa † acceſſo-
ria, ita decidit Crau.conſ. 6.nu. 15. vbi ad id adducit
Inn. in c. fraternitatis de hære. Bal. & cæteros DD.in
l.ſi ex falſis.C.de tranſact.Bal.conſ.286.Thema pro-
ponitur col. fin. verſ. Præterea depoſuerunt.vol.2.&
conſ.221.videtur mihi lib. 3. Dec. conſ.105.col.4.ad
fi.& Crau.etiam referendo ſequitur Rol.à Valle, cōſ.
98.nu.14 vol.4.

Limitatur iñ concluſio, vt procedat, quando quis
vere periurus eſt. Nam ſi periurium non eſt perfectū,
22 à teſtimonio † dicendo quis non repellitur: exempli
gratia quis iurauit ſe nunquam futurum decurionē,
iuſſu Principis coactus decurionatū ſuſcipit is, q tale
iuramentum fecerat, eumnè periurū appellabimus,
& à teſtimonio repellemus? minimè, quia nec periu-
rus quidem dicitur, vt ſancitum eſt in l. fi. vbi ēt gl.ff.
ad municip. Item quis iurauit ſe nō exiturum domo,
euocatus eſt per citationem à iudice, tunc non eſt p-
fectum periurium, & idcirco à teſtimonio talis nō re-
pellitur. Spec.in tit.de cita.§.1.verſ.quid ſi quis iura-
uit. Itē ſi quis iurauit ſ. ſoluere creditori ad certum diē,
intelligitur niſi iudex in contrarium ſtatuit. arg. c.ſi-
23 gnificauit ext.de cenſib ſemper † etenim præceptum
ſuperioris exceptum intelligitur. Hoſ. in ſumma de
iureiur.§.quomodo, verſ. Item ſi iurauero. quē refert,
& ſequitur Humbertus de Bonenco in repet.auth.ſa-
cramenta pub. C.ſi aduerſ. vend. eodē modo, ſi quis
productus in teſtem falſum dixerit, & ſtatim in eodē
24 † actu dictū reuocauerit, non eſt periurus, nec à teſti-
monio repellitur, qa periuriū perfectū non eſt.c.pre-
terea, ext. de teſtib. cog. vbi gl.notabiliter declarat,
qñ dicatur reuocaſſe incontinenti, vel ex interuallo,
& idē voluit gl.in c.fi.de iureiur.in 6. Ad hæc qui le-
25 ge permittente † à iuro receſſit, non dicitur periurus,
& inteſtabilis.l.fi.C.de non numerata pec. l. vlt. ff.q
ſatiſd.cog.l.ad ... ere.§.fi.de iu. pat. c. quemadmodū.
& c.venientes, cum ibi notatis extr. de iureiur. Rom.
26 conſ.429. nu.4. Præterea qui † ſine dolo a iureiuran.
27 ab ſe facto receſſit, non incidit in periurium, quia † ſi-
ne dolo periurium non committitur. à teſtimonio
igitur nō repellitur. l.qui iuraſſe.in prin.ff.de iureiur.
& no.Bal.in l.obſeruare.§.proficiſci. in ñ.3. col.verſ.
ſed nunquid iudex.ff.de offi.proconſul. & in l. fi. vbi
* tradunt * cōmuniter DD.ff.qui ſatiſd. cog. & ibi præ-
cipuè Paul.de Caſt.in fi. quos referendo ſequitur Io-
annes Sadoletus in repet.l.quod te.nu. 117. ff. ſi cert.
* pet. vbi teſtatur de * communi opinione. & idem te-
nuit Nat.conſ.19.nu.6.vol. 1. & generaliter tenendū
28 eſt, quòd periurium † conſummatum, & doloſum, ac
ſpontaneum requiritur, ad hoc, vt quis à teſtimonio
repellatur, vt patet ex ſupradictis.

Limitatur ſecundo concluſio, vt non procedat, qñ
29 quis eſſet diſpenſatus à Papa, tunc † etenim non re-
pelleret à teſtimonio, ita tradidit Spec. in titu. de te-
ſte, verſ. ſed quæriē vtrū poſſit ſtatuere, nu. 30. §.1.arg.

c.cum

ecum I.'& A.ext.de re iud.& §,ſed quod principi.In
30 ſtitu.de iur.nat.gent.& ciui.Nam Papa† multo maiora etiam facere poteſt, vt legitimare, diſpenſare in ordinibus at ibi ipſe ait,& hanc limitationem tenuerunt Abb.Ant.But. & * communiter DD. in c. teſtimonium,vt teſtatur Fel. ibi, nu. 21.uer.ſuum etiam nota,Papa diſpenſare.

CONCLVSIO MCLXXIV.

ARGVMENTVM.

In quibus caſibus dicto peritorum in arte ſua credendum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Peritis in vnaquaque arte ſtandum eſt,*

2 *Medicorum iudicio ſtatur ſuper morbis,& vulneribus.*

3 *Medici in propoſito dicuntur,qui morbos non per incantationem ſanare conſueuerunt.*

4 *Ruſticorum dicto ſtatur an immiſſio,& vnio terræ facta ſit ad hoc,vt quis per alluuionem acquirere poſſit.*

5 *Partus ſit immaturus,necne,obſtetricum iudicio ſtatur.*

6 *Obſtetrices medicorum numero ſunt.*

7 *Partus an viuere poſſit,obſtetricibus creditur.*

8 *Architecti conſulendi ſunt,vbi de domo agitur.*

9 *Aeſtimatio rei,per peritos eſt facienda.*

10 *Scriptura an ſit de manu alicuius,ſtat iudicio peritorum.*

11 *Defendere an quis ſe poſſet in aliquo loco,an vero ei neceſſario proſiliendum eſſet,& occidendus aduerſarius,ſtatur iudicio peritorum in armis,& huiuſmodi rixis.*

12 *Vulnus enſe alicuius factum probari poteſt ,ſi enſis ſanguine reſperſus inueniatur,& per peritos reperiatur reſpondere vulneri illato.*

13 *Mercatoribus ſtatur in his,quæ ad mercaturam pertinẽt.*

14 *Peritorum dicta cæterorum teſtium,etiam numero ſuperiorum dictis anteferuntur.*

15 *Peritis creditur etiam ſi non interrogati,dicti ſui rationẽ non reddiderint.*

16 *Periti,etiam non reddita ratione actuum particularium probant conſuetudinem.*

17 *Negatiua per peritos probari poteſt.*

18 *Periti ſiue deponant verbis coram iudice,ſiue per ſcripturam,& in abſentia probant.*

19 *Periti etiam ſi de credulitate,& non de certa ſcientia deponant,probant.*

20 *Periti ita demũ probãt ſi duo in idẽ ad minus concordãt.*

21 *Periti vnius iudicio,vbi plures reperiri in hoc nõ poſſunt, creditur.& cur, ibidem.*

22 *Peritorũ copiam haberi nõ potuiſſe, quis probare debeat.*

23 *Periti vnius dicto,etiam ſi plures reperiri non poſſint,minimè ſtatur,vbi de magnis cauſis, & maximè præiudicialibus agitur. Contrarium,ibid.nu. 24.*

Conciliatio,nu.25.

26 *Peritiſſimo,& maximæ auctoritatis viro,etiam ſoli creditur .*

27 *Perito credens,iuſtam cauſam erroris habere dicitur.*

28 *Perito deputato,& publicè ſalariato,etiam ſoli creditur.*

29 *Periti vnius dicto , vbi ſtandum eſſe partes conueniunt, plures non ſunt requirendi.*

30 *Perito vnico creditur, vbi de re facili cognoſcẽda agitur.*

31 *Hebræo linguam Hebraicam interpretanti ſtatur. Contrarium,ibi.nu.32.*

33 *Perito vnico, quando cum eo concurrit aliqua iuris præſumptio, ſtandum eſt.*

34 *Peritorum numerus aſſumẽdus, vbi à lege determinatus eſt,omnes ij aſſumendi ſunt,quos lex præcipit.*

35 *Doctores ſeptem ad minus requirantur in approbatione alicuius ſcholaris.*

36 *Periti vbi tanquam teſtes a parte producũtur, debent ad ad minus eſſe duo. Contr.vt nu. 37. Concil.nu.38.*

39 *Periti vbi diſcordant, ſtandum eſt peritiori.*

40 *Vulnus ſit mortale, necne, chirurgo magis , quam medico creditur.*

41 *Periti vbi plures concordant,& peritiores pauciores contrarium aſſerunt, ſtandum eſt peritis.*

42 *Periti pauciores pluribus imperitis præferuntur.*

43 *Periti æqualiter,vbi diſcordant,ſtandum eſt veri ſimiliora deponenti.*

44 *Peritia,vbi omnino æqualis eſt,magis credendum eſt fauentibus reo.*

45 *Periti vbi plures reperiuntur,peritiores ſunt eligendi.*

46 *Periti ita demũ pbãt ſi ſunt bonæ opinionis,et fide digni. Non tamẽ per hoc exactiſſima vitę integritas requiritur, vt ibid.nu.47.*

47 *Matronæ puellam inſpicientes exactiſſimę honeſtatis eſſe debent.*

48 *Periti ; licet de veritate iurare non teneantur, attamen de credulitate iurare debent.*

49 *Periti vbi certa alicuius rei notitia haberi poteſt,etiam de veritate iurare debent.*

50 *Periti antequam deponant , iurare debent ſe legaliter , & bona fide depoſituros.*

51 *Peritus electus a partibus,iurare non tenetur.*

52 *Peritus cui facilis.& ſimplex declaratio ; tanquam bono viro commiſſa eſt,iurare non debet.*

53 *Peritus electus a iudice ad conſulendũ nõ tenetur iurare.*

54 *Peritus electus a populo ad aliquod officium,ſi in principio ſui officij iurauit,amplius iurare non debet.*

55 *Peritis ita demum creditur ſi a partibus, vel a iudice electi depoſuerint.*

56 *Peritus debet examinari,& iudicẽ p rationes informare.*

57 *Sententia lata à iudice de conſilio peritorum, an tranſeat in rem iudicatam & poſſit ſemper retractari poſt tẽpus datum ad appellandum ſi peritiores contrarium dixerint, remiſſiuè.*

1 Peritis in vnaquaq; arte ſtandũ † eſſe perſpicuè dicit Vlpia.in l.1,in prin.ff. de vẽtre inſpi.l.bonorũ.de bon.poſſ.l.inteſtato.de ſuis, & legit.§.quod aũt à nobis,in Auth.de non alien.l. ſemel. C.de re mili.lib.12.l.ſeptimo.ff.de ſtatu.hom.c.ſignificauit 3.de homi.c.ꝓpoſuiſti,de proba.c. fraternitatis.de frigid.& malef.gl.in §.Præterea,Inſti.de rer.diuiſ.Bar.in proœ.ſſorũ 1.cõſti.nu.8. Fel.in d.c.propo-
* ſuiſti,& ibidẽ * oẽs ſcribẽtes. Crot.cõſ.65.nu.9. Abb. cõſ.55.n.5.Arc.cõſ.83.n.11. Anch.cõſ.330.n.6.Bart. in d.l.1.ff.de vẽt.inſpi.& in l. Theopõpus,col.2.ff.de dote prælег. Ceph.conſ.28.nu.51.& conſ.77.nu.23. Soc.iun.conſ.vlt.nu.6.vol.1.& conſ.153.nu. 11.vol. 2.& conſ.35.nu.11.eo.uol.Albe. in l. qui in vtero.3. col.ff.de ſtat.hom.Corn.conſ.148.num.31.volu.2.& conſ.194.nu.13. & conſ.90.num.36. eo.uol. & conſ. 282.nu.8.3.vol.& conſ.266.num.10.vol.4.Spe.tit.de homi.§.1.col.1.ver.Pone A.vulnerauit,& iterũ ver. An mortuus.Cardi.in cle.1.& ibidẽ Imo. col. vlt.de homi.Sign.Homod.cõſ.63. Titius calce pcuſſit, col. 2.& cõſ.155.ꝓceſſu facto.col.6. in prin.3.dub. & cõſ. 163. factũ ſic ſe habet Bal.,conſ.237. ad euidẽtiam. col.2.lib.2.cõſ.328,an vulnus fuerit,co.li. Cepo.cõſ. 28.Magiſter Iacob.col.4.ver.Itẽ ẽt magiſter. & verſ. ego tñ ſine dubio Soc. conſ.178. Primo aſpectu. col. 1.ver.circa primũ,ibi,illam tñ opinionem,lib.2.Bal. in l.obſeruare.ff.de curat.furio.Cy.in l.ſenium.C.de teſta.Bar.& Bal.in l.2.ff.eo.Spec.de prob. in 2.par.§. vlt.verſ.Hinc quoque notandum.Abb.in c. preſbyterũ.de homic.Dec.conſ.144. In quæſtione propoſita, nu.7.Pariſ.conſ. 56.nu.13. vol.2. Soc.in reg. 362.vbi præterea allegat Inno.in d.ca.propoſuiſti,de probat. Nouel.in ſuo tract.crim.titu.de homi.quib.ex cau. à pen.mor.nu.121.Bertaz.conſ.1.num.21.& conſ.116. num.15.& cõſ.208.nu.22.in crim.Foller.in ſua prac. crim.in 6. par. prin. in ver. de forma capitulorum in pluribus delictis,nu.19.& 21.Carrerius in prac.§.6.n. 326.& ſeq.Plaz.in epito.delict.c.13.,nu.6. relatus per

Clar.§.homicidium, verſ. ſcias autem, in prac.crim. Id quoque probatur in c.vt conſtitueretur.50. diſt.& voluit Marc. Manti.ſing.257 per tot. Alex. conſ.15. vol.1.& conſ.26.eo.vol.& in l.1.§.fi. ff.de verb.obl. Bal.in l.nemini.C.de aduoc.diuerſ.iudi.

2 Quapropter ſancitum videmus, vt medicorũ † iudicio ſtetur ſup morbis, aut vulneribus,ſint lethalia necne,& an ſit remanſura cicatrix,vt ſcribit Bart. in proœ. fforum.nu. 8. & Alex.idem voluit d. conſ.15. nu.11.vol.1.& probatur in c.ſignificaſti.2.de homi. Card.in cle.1. & ibi Imo.col. vlt.de homi.Signorol.

3 conſ.163.factum ſic ſe habet,& in propoſito † Medici dicuntur,qui morbos curare conſueuerunt, modo non per incantationẽ ſanare ſoliti ſint. l. 1. ff.de var. & extraord.cogni.& ibi Bar. & notatur per Bal. in l. 1.C.de manu.& voluit Alex. d.conſ.15. Idq; vlterius non examinamus hoc loco, quia ſuperius in concl. tritum.1038.vol.2.& latiſſimè, & copioſiſſimè id explicauimus. Præterea dixit gl.in §.præterea,verſ. planè,inſti.de rerum diuiſione,in verbo, longiori,quòd

4 an † immiſſio,& vnio terræ facta ſit ad hoc,vt quis p alluuionem acquirere poſſit,ſtatur dicto ruſticorum, quam refert,& approbat Bar.d.conſti.prima num.8. Hinc etiam reſpondit Pariſ. conſ.36.nu.13.volum.2.

5 ꝙ † an partus ſit immaturus, necne, obſtetricum iudicio ſtatur,ꝙ etiam voluit Alb.in d.l.ſeptimo menſe.ff.de ſtat.hom.& nos id explicauimus ſupra in cõclu.Natus in octauo menſe,& in concl.obſtetrix.nã

6 obſtetrices † medicorũ numero poſuit Alex. d.conſ.

7 15.nu.11.vol.1.eiſque credi etiam,† an partus viuere

* poſſit,necne * communiter tenẽt DD. vt dicit Clar.

8 in ſent.§.teſtis.q.45.ver.vlt.Præterea ſi tractetur † de domo,ad architectos recurrendum eſt.§.quod autẽ, in Auth.de non alienan.Spe.in tit.de proba. §.fi.cir. fi.Bar.in d.proœ.fforum,num.8.& ſi de æſtimatione

9 rei alicuius, quæratur, † ad peritos recurrendum eſt, vt latè oſtendimus ſupra in verſ. Aeſtimatio. concl.

10 653.per tot.vol.2.Ad hæc.an ſcriptura ſit † de manu alicuius,ſtatur iudicio peritorum.l. cõparationes.C. de fi.inſtr.& conſuluit Alex.conſ.87.vol.7.Meno.de arb.iud.lib.2.cent.2.caſ.113.nu.26.& ſupra,in concl. 330.in ver.comparatio literarum.vol.1.diximus. Ac

11 ẽt, an quis commodè ſe in aliquo loco † defendere poſſet,an vero neceſſario proſiliendũ eſſet,& occidẽdus aduerſarius,ſtatur iudicio peritorum in armis,& in hmõi rixis,vt conſulendo rñdit Bertazo.d. conſ.1. nu. 21. Qui etiam conſ.116.nu.15. ſcribit, quod pro-

12 bare põt,enſe alicuius † factum fuiſſe vulnus,ſi enſis ſanguine reſperſus inueniatur, & per peritos reperiaẽ correſpondere vulneri illato. Hinc præterea ſequiẽ,

13 quod in rationibus mercatorum † computandis, & calculandis,& in cæteris rebus, quæ ad mercatoiẽ attinent ſtatur iudicio peritorũ illius artis,vt reſpondit Anch.cõſ.330.per tot.maximè,nu.5.& 6.& alia plura ſimilia colligi poſſunt ex ijs,quæ ſuperius allegaui mus. Ampliaẽ primo concluſio,adeo procedere, vt

14 periti,† ẽt omnibus cæteris teſtibus, quis numero ſuperioribus,anteponantur,& ſemper credendũ ſit magis peritioribus,vt voluit Spec.in tit.de proba.§.fin. col. pen.quem referendo ſequutus eſt Abb. cõſ.20.n. 15.Rom.conſ.255.nu.4.gl.in d.l.1.ff.de vent.inſpic. Mar.Mant.d.ſing.257.in prin.l.2.§.exactis.ff.de ori. iur.§.ꝙ autem. in Auth. de nõ alien.l.ſemel. C.de re mili.li.12.l.diui fratres.ff.de iu.pat.& ibi Dy. Ang.in proœ.fforũ,in prin. Ant.de But.in c. ꝓpoſuiſti.de proba.Alex.conſ.148.n.1.vol.2.& in l.1.§.fi. de ver.ob.

15 Amplia ſecundo procedere,ẽt,† ſi non reddant rationẽ dicti ſui Dec.in c. propoſuiſti.col.5.de probar. Alb.conſ.20.nu.25.Quod tñ non vſquequa quẽ verũ eſt.Nam ſi interrogati fuerint,debent rationem conuenientem dicti ſui reddere.Bar.& Ang.C.de re mili.lib.12.l.ſemel. Fely.in d.c. propoſuiſti.colum.3.& tradit Hercula.in tracta. de proban. neg. nume.229.

Amplia tertio, vt ẽt procedat concluſio,ſi tractaẽ

16 de probanda † conſuetudine. Nec enim neceſſe eſt, ꝙ reddant rationem actuum particulariũ, per quos conſuetudo fuerit introducta,ſed ſufficit,quòd dicãt ita ſe habere conſuetudinem.Bar.in l.de quibus,col. antepe.ff.de leg.& ſcribit idem Alb.conſ.10.nu.15.

17 Ampliatur quarto,vt procedat,ſiue agaẽ † de probãda affirmatiua,ſiue de negatiua.Negatiuã etenim veluti aliquid fieri nõ poſſe,aut huiuſmodi, periti in arte ſua probant,vt ſcribit Bar. in d.l. diẽ proferre.§. ſi plures.ff.de arbit.& in l.1.§.ex reſcripto.ff.de vent. inſpi.& in l.ſi ab hoſtib.vbi Alex.& Iaſ. ff.ſol. matr. DD.in d.c.propoſuiſti.de proba.Abb.in c.cum dilectus,ext.de purgat.cum alijs plurib.adductis per Hercul.in tract.de proban.nega.nu.225.

Ampliatur quinto,vt procedat ſiue periti deponaẽ

18 † verbis,& coram iudice,ſiue per ſcripturã, & in abſentia.l.pe.§.fi.cũ l.ſeq.ff.ſi mẽs.falſ. mod.dixer. Fel. in c. de teſtib.n.11 ext. de teſtib. Ant.But.in c.veniẽs col.3.ext.eo.tit.Alex.conſ.130.colum.1.li.3.Hercul. ſupracit.tract.de probanda negatiua,nu.227.

Ampliatur ſexto, vt procedat concluſio,ẽt ſi peri-

19 ti.de credulitate † deponant, & non de certa ſcientia,ita ſcribit Rom.in rub.ff.de iureiu.nu.3. vbi ad id allegat.l.1.in fi.de vent.inſpi.& l.iuriſiu.C.de teſtib. & Bar.in proœ.fforum,& Io.Imo.in c. propoſuiſti.de proba.Idem voluit Iaſ.in d.rub. ff.de iureiu.nu.4.vbi præter Rom.adducit gl.in d.l.1.ff.de vẽt.inſpi. & Canoniſtas in c. quoties, de teſtib. Huic ſnĩæ ſe ſubſcribit etiam Corn.conſ.192.nu.6.vol.4.vbi ad id comprobandũ adducit præter ſupradictos Bart. in l. quid tñ.§.ſi arbiter.ff.de arbi. & Io.And. in c.inquiſitioni, de accuſ.Hanc ſnĩam tenuit præterea Fely.in c.quoties.nu.11.de teſti.vbi adducit c. cum nuncius.eo.ti. Idẽ ſenſit Ang.in §. hinc nobis. in Auth. de hære.& Falc. Cepol.conſ.28.nu.22. Herc.de proba.nega.nu. 224.Decia.reſp.51.n.81.vol.2.Hier. Gab.cõſ.55.n.1.

20 Limitatur cõcluſio, vt procedat ſi duo † periti ad

* minus concordant,& deponant. Nã * cõmunis DD. concluſio eſt,ꝙ duo ſaltem periti requirantur, vt teſtaẽ Dec.in d.c.ꝓpoſuiſti.de proba. & ibi hoc tenuit Abb.& Feli.& reliqui ſcribentes, & probatur ex §.ꝙ aũt in auth. de non alien. quem ad hoc propoſitum adducit Alex.in l.1.§. fi.n.4.ff.de verb.ob.& Dec.in d.c.ꝓpoſuiſti,nu.10.Hanc opi. ſequutus eſt ẽt Bar. in l.1.ff.de ven.inſp.Bar.& Bal.in proœ.fforum,& ibidẽ Hier.Cag.nu.54.& ſeq. Saly.in l.cõparationes. C.de fid.inſtr.Idem Fel.in c.ſignificaſti.nu.6.& 7.de hom. Iac.Nou.reg.148.nu.1.Herc.de proban.negatiua.nu. 231.Spe.in ti.de proba.§. fi.verſ. Hoc quoq;, & in tit. de homi.§.1.verſ.ſed pone.Cãp.de teſti. reg.302.ver. 2.fallit.Idem etiam ſcripſit Mar. Mant.ſing.257.nu. 2.& Io.Crot.in d.l.1.n.22. ff de verb.obl Huic quoq; ſnĩæ adſtipulatur Bal. in l.7.in 3. lec.ff.de ſtatu. homi.& Ang.in l.qui liminib.ff.de ſeru.probatur vltra prædicta ex l.ſemel.C.de re mil.lib.12. & c.ſignifi.2. de hom. & l.1.§.1.ff.de vent.inſpi.& eã quoq; cõprobauit Lanc.Gala.in d.l.1.§.ſi.nu.7. de verb.ob.ac ẽt Bertaz. cõſ.33.n.12.Ro.in d.l.1.§.ſi.& ibid. ſcrib.om-

* nes,* de verb.ob.Bar.in d.l.ſemel.C.de re milit.li.12.

* Rui.conſ.53.num.12.col.5. & demum hæc eſt * cõis opinio,vt teſtatur Dec.in d.c.propoſuiſti.nu.10.

Declaratur 1. hæc limitatio, vt non procedat, qñ

21 vnus tñ peritus,in † eo loco, in quo aliquid cum teſtificari oportet; reperiretur, tunc etenim eius vnius dicto ſtatur.d.§.ꝙ aũt,in auth.de nõ alie. Bar.in d.l. 1.§.fi.ff.de ver.ob.& in l.ſi in rixa.ff.de ſica.& in d.l. 1.ff.de vẽ.inſp.& in proœ.fforũ Ro.Alex.& reliq ſcribentes oẽs in d.l.1.§.fi.ff.de ver.ob.vbi Lancel.Gali.

* nu. 17. teſtatur hanc eſſe * cõem omnium ſcribentiũ opinionẽ, q̃ etiã tenuit Rui.in d. conſ.53.nu.12.vol.5. & Mar.Mant.d.ſing.257.Bal.in proœ.fforũ,in 3.col. ver.ſeq.an credaẽ vni. Alex.cõſ.148. in cã equi empti

col.

col. pen.vol.2. Ro.conſ.20. nu.7.viſo puncto.col.2.
Abb.in d.c.propoſuiſti, & ibidem Fely. & idē Fel. in
d.c.ſignifi.2.de homi.Here.de proban.nega.nu.232.
Iac.Nouel.reg.148.nu.3. Campeg.de teſtib.reg.302.
ver.2.fallit.Dec.in d.c.propoſuiſti,num.10.ubi dicit
* hanc * cōem opinionē, reprobās Abb. & Are.qui in
cā huiuſcemodi credebant vnicū peritum non ſuffi-
cere, ſed conuocari debere aliū de loco proximo, &
vicino:hoc idē ſequitur indiſtinctè Pincl.in l.2.part.
3.c.vlt.nu.5.ver.vbi agitur poſt Pāthaleo. de Crema
ibidē,nu.296.C.de reſcin.ven. ac Io.Bap. Lup.in c.2.
§.5.nu.146.ver.& aduertendū eſt.C.de pac.inter em
* pt.& vendi.vbi & ipſe * cōmunem dixit. Ex qua qui
dē declaratione clarè colligitur, huiuſmodi peritos
non eſſe propriè teſtes,ſed potius dici iudices,autho-
re Bar.in tract.de teſte,nu.12. quem ſequit Dec.in d.
c.propoſuiſti.nu.53.col.vlt.ver.vltimo.de proba.vbi
plura circa hoc adducit. & ob id ibidem determinat,
ꝙ diſpoſitio loquens de teſtib.nō procederet in iſtis,
qui de ſua peritia deponerent. Hinc merito cōcludē
dum eſt, ꝙ licet in quolibet actu regulariter ad mi-
nus duo teſtes requirātur,l. vbi numerus.ff. de teſtib.
attamen qñ plures periti haberi non poſſunt, ſufficit
vnus,vt ꝓbauimus:ita Dec.vbi ſup.cui accedit Lup.
in d.§.5.nu.148.ex hoc autem, ꝙ modo diximus, ta-
les,ſcilicet,qui teſtantur de peritia, non eſſe propriè
teſtes, ſed potius iudices dici, plurima obſeruatione
digna colligit Dec.in d.c.propoſuiſti. col.vlt.nu.53.
& ſeq.ver.vlt.de iſtis peritis. & ex eo. Lup.d.§.5.nu.
149.& ſeq.quos per te videas.

Animaduertendum tñ eſt, quo ad dictam primā
declarationem, ꝙ vbi vnus tantum peritus adhibi-
tus fuiſſet, poſſet opponi, ꝙ plures adhiberi oporte-
bat,ex eo,quia copia peritorum habebatur. Tunc du
22 bium eſt, cui incumbat † onus probandi, ꝙ plures
periti inueniri poterant.& Bar.in d.proœ.ffſorum di-
ſtinguit, ꝙ ſi caſtrum erat nobile, & inſignè præſu-
mitur,ꝙ plures periti reperiebantur:ſi autem erat lo-
cus ignobilis,& obſcurus præſumitur contrarium,&
idcirco in allegantem plures fuiſſe, onus probandi
trāsfertur,ita ēt diſtinguit Bar. in l. in bonorum.ff.de
bon.poſ.vbi ad id adducit c.ſtatutum.de reſcri.lib.6.
& Dyn.in c.iuris ignorantiam de reg.iur.lib.6.& hāc
ſententiam ſequutus eſt cuā Hiero. Cagn. in proœ.
ffſorum,num.39.& 40.& eandem ſentit Alex.ibid.&
conſ.35.col.fi.,vol.1.Sal. & Rim.in l.iuris ignorātia.
C.qui admi.Parp.in proœ.ffſorum.

Subdeclaranda eſt tñ hæc declaratio, vt procedat
23 in cauſis paruis, & modici † præiudicij:ſecus autem
vbi agit de magna cauſa,vt puta de vita hominis, &
huiuſmodi.ita voluit Abb. in d. c. propoſuiſti. ex co
ducto argumento, ꝙ ſicuti epiſcopi, de alia prouin-
cia in caſu ſimili congregant. c.fi.65. diſt. ita debent
ēt periti, vbi agitur de cauſa graui, & quemadmodū
teſtes de vno loco ad alium mittuntur. l. ſi quando.
C.de teſti.c.conſtitutus,de fideiuſſorib.ita etiam pe-
riti,maximè cum deponār de credulitate tñ,& eam
opinionem ſequitur Aret. & poſt eum Moderni ibi,
vt refert Dec.nu.10.Fel.ibid.2.concl.3.fal.

24 Contrariū † tenent Alex. in d.l.1.§. fi.ff.de verbo.
* obli. & ibid. Alcia. * communiter receptum aſſerit,
etiam in cauſa ardua. Ang.in l. hac edictali. ∫.his il-
lud.C.de ſecūn.nup.Dec.in d.c.propoſuiſti.num.11.
vbi expreſsè dicunt,ꝙ etiam in re quantumcunq; ar-
dua etiam ſi tractetur de vita hominis, ſtatur dicto
vnius periti,ſi vnus tantum in loco reperiatur.

Sed animaduertendum eſt,ꝙ hæ contrariæ ſenten
25 tiæ cōciliari † poſſent diſtinguendo. Nā aut ille peri
tus,qui ſolus eſt in loco,eſt optimè peritus, qui com-
muniter ita reputatur, & tunc ipſius dictū ſufficit, ēt
in cauſis maximè ꝑiudicialib. & hoc caſu procedit
opi.Ale. Dec.Ang.& Bar.in l.fi. ff.ad l. Cor.de Sica.
facit,qd voluit. Dec.in d. c.propoſuiſti. nu.12.ꝙ vni
peritiſſimo,& maximè auctoritatis ſtatur ēt ſi plures
in loco reperirent:arg.l.ſeptimo.ff.de ſta.homi. Aut
ille, qui reperit in loco eſt quidē peritus, ſed non tñ
ita, vt ei in cauſa grauiſſima credi oporteat, & tunc
vicini aduocandi ſunt,& procedit opinio Abb. Are.
& Fely. ita has opiniones conciliari poſſe arbitratus
eſt Lancel.Gal.in d.l.1.∫.fi nu.22.ff.de verb obl.Pro
qua facit ēt,qd voluit Bal.in l.directas.C.de teſtam.
manumiſ.nimirū, ꝙ ſi in aliquo loco eſſet vnus me-
dicus tñ cōi opinione imperitus, vel vnus Chirurgi
cus inexpertus,illius dicto ſtandum non eſſe, ſed mit
tendum ad loca vicina, vt peritiores adhibeantur.

Declarat ſecundo hęc limitatio,vt non procedat,qñ
26 eſſet † vnus peritiſſimus, & ſummæ,maximæq; au-
ctoritatis: tunc etenim eius dictū ſufficeret, arg. l.ſe-
ptimo.ff.de ſta. homi.& facit, ꝙ tradidit Io. And.in
27 c.1.de conſti. in 6. ꝙ qui † credidit valdè perito,ha-
buit iuſtā cauſam erroris,adeo vt excuſet ab expēſis,
q̄ ſniam ſequitur Abb.in c.calumniam, in fi.de pęn.
facit tex.in l.ſed reprobari §. amplius, in verſ. valdè
enim diſciplinatos,& quòd ibi tradidit de excuſ. tut.
quod ēt tradidit Dec.in d.c. propoſuiſti.nu.12. & ꝓ-
bat in l.regula.∫.ſed iuris.ff.de iu.& fac. igno. & vo-
luit Bar.in l.bonorum,per illum tex. ff. de bo.poſ. &
in l.qui ſolidū.§.ēt.ff.de leg.2.Guid. Papæ deciſ.277.
& hanc declarationē tenuit etiam Are. & poſt eum
Lancel.Galia.in d.l.1.§.fi.ff.de verb.ob.

Declaratur tertio limitatio, vt non procedat, qñ
28 eſſet vnus publicè † deputatus, & ſalariatus, ad aliq̄
artem,aut ſcientiā exercendam, & profitendam:tūc
enim ei ſoli creditur, vt voluit Bart.in l.1.C.de auri.&
pond.lib.11.Alex.in d.l.1.§.fi.& poſt cū ibid. Lācel.
Galia.nu.12.ff.de verb.obl.& idē tenuit Dec.in d.c.
propoſuiſti.nu.12.verſ.ſimiliter ſi eſſet vnus.& ibid.
Fel.& Calde.nu.7 & 9.Iac.Nouel.d.reg. 148.nu.1.

Declaratur quarto limitatio, vt non procedat, qñ
29 partes † conueniunt, vt ſtaretur dicto vnius periti,
tunc enim plures non ſunt requirēdi. Alex. in d.∫.fi.
* nu.4. vbi teſtatur hanc eſſe * communem opinionē,
& ibidem hoc voluit Ro.& Lancel.Galia. num.11.
Fely.in d.c.propoſuiſti.& Bart.in proœ. ffſorum. Iac.
Nou.d.reg.148.nu.3.

Declaratur quinto hæc limitatio, vt nō procedat,
30 qñ † de facili re cognoſcēda ageretur,& de qua poſ-
ſet haberi vera notitia:tunc enim vnus ſufficit,vt vo-
luit Dec.in d.c.propoſuiſti,nu.12.vbi refert Ang.qui
id tenet in ∫.illud.Auth.vt præferatur nom.Impe.&
31 exemplum poni poteſt in Hebræo † interpretante li
brum,Hebraica lingua ſcriptum,quia ipſe ſolus ſuffi-
cit ad interpretandum.

32 Contrarium † tñ voluit Alex.in d.l.1.§. fi.nu.5.ff.
de ver.obl. vbi dicit, ꝙ imo duo ad interpretandam
linguam requirantur, cuius opinio vr accedere do-
ctrinæ Bar. vt voluit ibi Lancel. qui tenet ſentētiam
Alex.& adducit præterea id tenētem Aret.ibi.col.3.

Declarat ſexto,vt non procedat,qñ cum vno peri
33 to † cōcurreret aliqua iuris præſumptio : tūc etenim
dictū vnius plenè ꝓbat,vt voluit Bal.conſ.302.ad fi.
lib.2.quē referēdo ſequit Dec.d.c.propoſuiſti.nu.12.

Subdeclarādæ tñ ſunt oēs iſtę declarationes,vt nō
34 ꝓcedāt,qñ † à lege determinatus eſſet numerus peri
torū,q aſſumi debet:tūc etenim adhibēdi ſunt oēs ij,
quos ꝑcipit lex,& ſi nō reperiant in loco,ext. q̄ri de-
bēt.ita decidit Bal.ī l.1.cōſt.ffſorū.col.2.ver. An credat
ꝑ tex.ī l.nemini.§.Iuriſperitos.C.de aduo.diuerſ.iud.
35 Et ex hoc infert Lācel.Galia.ſup.cit.loco,ꝙ cū † ſe-
ptē Doct. ad minus requirāt in approbatione alicu-
ius ſcholaris.gl.in l.magiſtros.C.de ꝓfeſſorib.& me-
di.lib.10.ꝙ ſi nō reperiant in loco, foris q̄rendi ſunt.

Secūdo ſubdeclarādæ ſunt iſtæ declarationes non
36 procedere,quando † pars produceret peritos tanquā
teſtes,qa tunc debēt omnino eſſe duo,Soc. poſt Are.
in d.l.1.§.fi.ff.de ver.ob.ꝑ tex.in l.lex,q̄ tutores. circa

med. in verb. multorũ teſtificationes. C. de admini. tut. Abb. in d. c. propoſuiſti. nu. 6. ver. Nec venit tãquam teſtis. vbi videtur ſentire, quod hoc procedat, quãdo agitur de graui alicuius præiudicio.

[37] Contrarium † tñ videtur tenere Bart. in proœ. ff. ſorum. in fi. vbi quærit quando periti ad deponendum de arte, & peritia veniunt, an debeant eſſe plures, & diſtinguit, ſecundum ſupradictam limitationem, & declarationem, & pro contrario cũ allegat Lancel. Galiau. ſupra cit. loco. nu. 20.

[38] Sed cõſiderare † oportet, ꝙ Bartoli dicta intelligi poſſunt, quando non, vt teſtes à parte, ſed tanquã inſtructores periti producuntur, & ſic non erunt cõtraria eis, quæ dicunt Aret. Soci. & Abb.

Nec illud omittendum eſt hoc loco, ꝙ vbi periti
[39] diſcordant, † ſtandũ eſt peritiori. Bal. in proœ. ffo rũ. 2. col. verſ. Quod ſi diſcordant. Dec. in d. c. propoſuiſti. nu. 13. vers. & qñ periti diſcordant. Alex. in d. l. 1. §. fi. num. 4. ff. de verb. obli. facit glo. in c. vt veterum. 9. diſt. Cœpol. conſ. 28. nu. 23. Idcirco cum quæritur
[40] an † vulnus ſit mortale, ſtandum magis eſt chirurgico, quam medico, vt colligere poſſumus ex glo. in d.
[41] c. vt veterum 9. diſt. vbi aũt eſſent plures † periti, & multi, pauciores peritiores, tunc ſtandũ eſt peritis. l. 1. §. 1. & §. ſi omnes, vel plures. ff. de vẽt. inſpi. vbi aũt
[42] † eſſent plures imperiti paucioribus peritis, poſt habẽdi ſunt, & credendũ eſt peritis. Spec. in tit. de homi. poſt prin. in ver. de facto quærit. Vbi aũt eſſent æqua-
[43] liter † periti, ſtandũ eſt eis, qui magis veriſimile dicunt. Bal. in c. 1. in prin. col. 3. quib. mod. feud. amit. in vſib. feu. vbi dicit, ꝙ quis ſit vulneratus in loco periculoſo, vel vulnere, ex quo ſolet euenire mors, & aliqui medici dĩt non fuiſſe mortuũ ex tali vulnere, aliqui vero ſic, credendũ eſt illis, q dĩt ex vulnere obiiſſe, qa dĩt id, ꝙ magis eſt veriſimile. Vbi aũt omni-
[44] moda eſſet æqualitas † credendũ eſt magis pro reo abſoluendo, iuxta gl. in c. clerici. 81. diſt. facit l. abſentẽ. ff. de pœ. Hanc diſt. poſuit Lancel. Galia. in d. l. 1. §. fi. num. 8. & eam tenuit Cęp. ſupra cit. conſ. 28. num. 23. & pluribus anteceden. & ſeq. Dec. in d. c. propoſuiſti. Fely. in c. ſignificaſti. nu. 20. de homic. Alex. in l. ſi ab hoſtib. col. 2. ff. ſol. mat. Bar. in l. ſi minor. 25. anno. ff. de min. DD. in l. ſeptimo mẽſe. ff. de ſta. hom. Ale. conſ. 112. col. fi. lib. 3. Fel. in d. c. propoſuiſti. num. 10. verſ. 4. cõcl. Ang. in l. qui luminib. in prin. ff. de ſeru. vrb. præd. Hercul. in trac. de proban. negat. num. 230. Campeg. de teſti. reg. 302. ver. 3. fallit.

Poſtremo circa hanc limitationẽ aduertendũ eſt,
[45] quod qñ † plures periti reperiunt in aliqua ciuitate, eligendi ſunt peritiores, ita voluit Iacob. Nouel. d. reg. 148. nu. 4. vbi ad id allegat Ang. in l. qui lum. nib. in prin. ff. de ſerui. vrb. præd. qui præterea admonet ẽt, vt vbi poſſunt haberi duo, non aſſumatur vnus tñ: cautius enim eſt ꝙ plures ſenſerint, & iudicarint.

Limitatur 2. concl. vt procedat, qñ tales periti eſ-
[46] ſent † bonæ opinionis, & fide digni, aliàs ſecus, vt voluit Bal. in l. directas. C. de teſta. manu. quem citat ad hoc Lãcel. Gali. in d. l. 1. §. fi. nu. 18. ff. de verb. obl. idẽ voluit Corn. conſ. 232. nu. 6. vol. 1. Abb. in c. cauſam matrimonij. de proba. vbi ad id adducit l. magiſtros. C. de profeſ. & med. lib. 12. & idẽ ibi tenuit Dec. n. 2.
[47] vbi tamen † id limitat locũ habere in matronis, quę inſpicere debẽt puellam, an ſit virgo, vel grauida. In cęteris vero licet bonam famam requirat, non tamẽ ita exactam honeſtatem eſſe oportere arbitratur.

Limitatur 3. procedere cõcl. ſi periti de credulita-
[48] te † iurent: licet enim non teneantur iurare, ꝙ ita ſe veritas habeat, tamẽ ſe ita credere iurare debent. ita dicit Bar. conciliando gl. inter ſe diſcordes, in proœ. fforum col. vlt. nu. 8. Abb. in d. c. propoſuiſti. nu. 11. verſ. venio nunc ad ſecundum principale, de proba. qui idem tenet in c. fraternitatis. de frigid. & maleſi. Ang. in l. cõparationes. in 4. notab. C. de fi. inſtr. & in

l. iuſiuran. verſic. vltimo quæro. C. de teſtib. Alb. in 1. conſti. C. col. 4. verſ. ſed nunquid medico. quos allegat, & ſequitur Dec. in d. c. propoſuiſti. numm. 17. qui dicit hanc eſſe * communem opinionẽ. Idem tenuit Campeg. de teſtib. d. reg. 302. verſ. Quarto fallit, vbi preter ſupradictos adducit Florianum in l. ſi irruptione. §. ad officium. in 1. col. ff. fini. regun. & Io. And in c. fraternitatis. de frigid. & malef. & in eandem ſententiam concurrit Iac. Nou. reg. 148. n. 1. vbi ad id allegat Bal. in d. c. propoſuiſti. Hercu. de proban. nega. n. 231. vbi ait id præterea tenere Bal. in l. iuſiurandũ, ꝙ ex cõuentione. ff. de iureiu. & Bar. in l. creditores. ĩ ſi. C. de pig. & Ang. in l. ſi vacãtia. col. 3. C. de bo. vacãt. Alc. in d. l. 1. §. ſi. nu. 13. ff. de verb. ob. Fely. in d. c. propoſuiſti. nu. 8. verſ. 3. cõcl. & Io. Bapt. Lup. in d. l. 2. §. 5. nu. 147. ver. neq; iſtis. C. de pac. inter. empr. & vend.

Declaranda 1. eſt hæc limi. ut nõ procedat, qñ cer
[49] ta notitia alicuius † rei haberi poſſet. tunc enim non ſolum de credulitate, ſed ẽt de ueritate præciſè omnino iurare tenentur. Bar. in l. Theopompus. ff. de dote pleg. Bal. in l. 2. in repe. col. 24. ff. de iureiu. & in proœ. fforũ, ver. ſed dubitat, & in l. hac edictali. §. his illud. n. 3. C. de ſec. nup. Io. And. in c. ſignificaſti. col. 6. uer. circa 2. DD. in c. qa iudicante, de præſcri. Dec. in d. c. propoſuiſti. nu. 17. uer. & hoc intelligit, & ibidẽ Fely. nu. 8. uer. & nota iſtã cõcl. ac Lup. in d. l. 2. §. 5. ſub d.
[50] nu. 147. ſubiungens † ibidẽ ad fi. ꝙ ſi huiuſmodi periti in principio iuraſſent, ſe legaliter, & bona fide depoſituros ſuper re, ſuper qua deponũt; ꝑut eos prius ita debere iurare, tradũt Bal. & Sal. ĩ d. l. hac edictali. §. his illud. per illũ tex. C. de ſecun. nupt. Iaſ. in § quędã. col. ulti. nu. 75. Inſti. de act. cũ alijs de quib. per Pinel. in d. l. 2. par. 3. c. ult. nu. 3. C. de reſci. uen. tunc non eſſet neceſſaria huiuſmodi præſtatio iuramẽnti, ſecũdum Bal. in d. l. hac edictali. §. his illud. nu. 3.

Declarat 2. hæc limi. ut nõ procedat in perito ele-
[51] cto † à partib. aut aſſumpto à iudice de cõi partium cõſenſu, qa tunc iurare non tenetur, Bar. in d. l. Theopompus, quaſi in med. ibi contra ꝑdicta. Et in l. Lucius. in fi. ff. de fi. inſtr. Ant. in c. ueniens. il 1. de teſti. Fel. in d. c. propoſuiſti. nu. 8. uer. fallit 2. iſta conclu.

Declaratur 3. hæc limi. ut non procedat, qñ committeret facilis, & ſimplex declaratio alicui, tanquã
[52] bono uiro, qa tunc † iurare nõ tenetur, ut uoluit eo. loco poſt Abb. Fel. uer. 3. fallit iſta cõcluſio, & ibidẽ Arc. Herc. d. trac. de proban. negat. nu. 231. & id tradidit etiam Bar. in d. l. Theopompus.

Declarat 4. limi. ut locũ non habeat in perito aſ-
[53] ſumpto † à iudice ad cõſulendũ, quia iudex uult ad eius dictũ ſe informare: tunc enim non requiritur iuramentum. ita probat, quod no. gl. ſing. in c. ſi duo, de pace tenen. ſecundum Bal. ibi. Fel. in d. c. propoſuiſti. nu. 8 uer. 4 fallit. Bal. in proœm. ſſorum.

Declaratur 5. limit. non habere locum † in perito
[54] electo à populo ad certum officium, quia ſi iurauit à principio, non tenetur amplius iurare, ut uoluit Fel. ibid. nu. 8. uer. 5. fallit. Hæc omnia etiã, iſtorum DD. dicta recolligendo tradit planiſſimè Hieron. Cagn. in proœm. fforum. nu. 34. & ſeq.

Limitatur 4. hanc concluſ. ita demũ procedere ſi
[55] periti fuerunt † electi à partib. aut eis diſcordantib. à iudice. Reg. enim generalis eſt in huiuſmodi incõmodo, ꝙ partes peritos eligant, & eis diſcordãtib. iudex, niſi ſit materia, quæ dependeat mere à poteſtate iudicis, tunc etenim conſenſus partiũ non attendi tur. ita uoluit Abb. in d. c. propoſuiſti. & poſt eũ latiſſimè ibi Fel. qui plurimos congerit, nu. 6. & poſt hos Dec. nu. 15. & pter eos Bart. in l. 1. §. ex hoc reſcripto ff. de uent. inſpi. Albe. in 1. conſti. C. in 4. col. Io. Ana. in c. ſignificaſti. 2. col. circa prin. de homic.

Limitatur quinto, procedere concluſionẽ, ſi peri-
[56] tus examinatus fuerit, & informauerit † per rationes iudicẽ, niſi in caſibus, in qb. ipſius dicto ſimpliciter

ſtatus,

ſtatur, vt voluit Fely. in d. c. propoſuiſti, nu. 6. & latiſſime tradit Fran. Aret. conſ. 142. nu. 26. Bart. & Ang. in l. ſemel. C. de re mili. lib. 12. Hercu. de proban. neg. num. 229.

Cætera, quæ hic fortaſſe deſiderare poſſet aliquis, tradita ſunt in conclu. obſtetrix, & alias vbicunque de artifice aliquo tractatur, quæ nullo negotio inde colligi poſſunt.

57 Nunquid aũt ſententia † à iudice lata de conſilio peritorum tranſeat in rem iudicatam, & poſſit ſemp retractari poſt datum tempus ad appellãdum, ſi alij peritiores appareant, & producantur, qui contrariũ dicant; egregiè, & copioſe in vtranque partẽ examinat Dec. in d. c. propoſuiſti. nu. mihi 42. cum pluribus ſeq. ver. 3. principaliter quæritur. de probat. & ex eo Pinel. in d. l. 2. par. 3. c. vlt. nu. 6. & ſeq. verſ. cõſecutiuè. C. de reſcin. vend. ac Lup. in d. l. 2. §. 5. nu. 155. ver. ſed cadit hic congrue quærere. C. de pac. inter empt. & vendi. quos tu ipſe conſulas.

CONCLVSIO MCLXXV.

ARGVMENTVM.

Permutatio beneficij, ex quibus præſumatur facta in fraudem expectantis.

SVMMARIVM.

1 *Permutationem fraudulentam, vel illegitimam dicens, id probare debet.*
2 *Alleganti aliquid non iuſtè factum incũbit onus probãdi.*
3 *Permutatio beneficij pinguis cum tenui præſumitur fraudulenta.*
4 *Prælaturã cum Vicariã permutare velle nemo præſumit.*
5 *Fraus ex nimia liberalitate præſumitur.*
6 *Filia emancipata, quæ à patre dotem accipit, ea lege, vt ea conſtante matrimonio mortua, dos ad patrẽ reuertere tur, ſi diuortium fecit, in fraudem patris diuertiſſe præſumitur, ne moreretur ſtante matrimonio, & dos eſſet reſtituenda.*
7 *Permutatio ex inæqualitate beneficiorum, ita demum præſumit fraudulenta, ſi aliæ coniecturæ concurrãt. Ratio reddit. nu. 9. Cõtra n. 16. Defendit prior opinio, n. 18.*
8 *Emptio, & venditio a permutatione imaginẽ ſumpſerũt.*
9 *Benignior pars ſequenda eſt.*
10 *Præſumptio eſt facienda in meliorem partem ad excludẽdum delictum.*
11 *Interpretatio facienda eſt, vt actus magis valeat, quam pereat.*
12 *Inæqualitas ſola beneficiorum, non vitiat permutationẽ.*
13 *Permutatio à confirmatione ſuperioris, non aũt a facto partis robur accipit.*
14 *Auctoritas ſuperioris purgat omne vitium.*
15 *Fraudis materia odioſa eſt, ideo de ea clara conſtare dẽt.*
17 *Permutatio fit ex eo, quod perſonis expediat, non autem ex defectu animarum.*
19 *Inæqualitas beneficiorum, nõ arguit permutationẽ fraudulentam, quoad præiudicium habentis gratiam, aut ipſius permutantis, ſed ſolum, quando non exprimitur in literis confirmationis a ſuperiore facta.*
20 *Permutatio beneficiorum non reſcinditur remedio. l. 3. C. de reſcin. vendit.*
21 *Permutatio ex ſola inæqualitate beneficiorum præſumitur fraudulenta, quando per eam gratia expectantis omnino perimitur.*
22 *Permutationem fraudulentam dicens, inæqualitatem beneficiorum plenè per duos teſtes probare debet.*
23 *Indicia, & præſumptiones probandæ ſunt.*
24 *Permutatio Beneficiorum ex inæqualitate non præſumit fraudulenta, quando aliqua iuſta cauſa aſſignari poteſt.*
25 *Patria ſua cuilibet dilectiſſima eſt.*
26 *Permutatio præſumitur fraudulenta, quod quis permutat cum eo, qui graui morbo laborat.*
27 *Morbum grauem adfuiſſe probare is debet, qui ex eo permutationem fraudulentam dicit.*
28 *Notorium allegari debet, alias nihil prodeſt.*
29 *Morbum permutationis tempore adfuiſſe, ꝓbare debet, is, qui ex eo dicit permutationem fraudulentam.*
30 *Tempus præciſum, vbi res eſt ex hora variabilis, probandum eſt ab allegante.*
31 *Morbus grauis, in materia permutationis dicitur, ex quo quis moritur, vel medicorum iudicio moriturus reputabatur.*
32 *Conſanguinitas permutantium, fraudis ſuſpicionem auget aduerſus permutationem beneficiorum.*
33 *Permutantis ſenectus fraudis ſuſpicionem inducit.*
34 *Concordia permutantium beneficia, arguit permutationem fraudulentam.*
35 *Beneficium petens ex permutatione, an debeat probare titulum permutantis remiſſiuè.*

Permutationem Fraudulenter, aut illegitimè
1 fuiſſe † factam ſi quis dixerit, id ipſe probare debet;
2 alleganti † enim, & dicenti, quid iniuſtè, ſeu non ritè factũ incumbit probatio teſte glo. in c. accuſator. in ver. accuſator. verſ. itẽ negatiua iuris. 3. q. 5. & vlt. argu. c. dudum. de præſumpt. & in themate noſtro ſic conſultus reſpondit Anc. in cõſ. 385. licet pridie. col. 2. nu. 4. verſ. item alleganti, & dicenti.

Vt autem ſuccurratur ei, cuius partes erunt id probandi ſciendũ eſt, quãplures in iure noſtro tradi coniecturas, & præſumptiones, ex quibus beneficiorũ ꝑmutationes, quę quotidiè tẽpeſtate noſtra in vſu eſſe ſolent, fraudulentæ, atque doloſæ conuincunt: in primis verò maximam fraudis ſuſpicionẽ arguit illa cõ
3 iectura, qñ quis † permutat pingue beneficium cum tenui; hæc enim inæqualitas, fraudẽ preſumere facit, arg. l. ſpadonẽ. §. vlt. & ibi not. Bal. ff. de excuſa. tuto.
4 etenim veriſimile nõ eſt, quem velle † permutare ꝑlaturã cũ vicaria. c. quia veriſimile. vbi ſcrib. de præſum. cuius concluſionis vr̃ eſſe caſus expreſſus in ca. 2. de renun. in 6. nulla namq; ratio ſuadere vr̃, vt quiſquam beneficium multis forte expenſis, & laboribus acquiſitũ quo ſuſtẽtari debet, facilè ſine magna cã ſua ſpõte reſignet, vt inquit Alex. III. Pont. Max. in c. ſuper hoc. de renun. præſertim cũ ex nimia libe-
5 ralitate fraus præſumatũ, l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred. arg. & l. ex morte. cum l. ſeq. & auth. ibi poſita. C. de pact. conuen. huc quoq; pertinet, ꝙ reſpondit Vlpia. in l. filiæ meæ. ff. ſol. mat. vbi pater dotẽ de-
6 derat † filiæ emancipatæ ea lege, ꝙ ſi ſtante matrimonio moreretũ, ad ſe reuerteretũ dos. modo filia fecit diuortium à marito, ne moriatur ſtante matrimonio: conſuluit I. C. nihilominus patrẽ habiturũ dotẽ qñ diuortium, ꝙ alias non ita facilè ꝑſumitur in matrimonio, ꝙ debet eſſe indiuiduæ conſuetudinis, vt inquit Imper. in prin. tit. inſti. de nup. vr̃ factũ in fraudem patris, ꝙ itidem dicendum eſt in caſu noſtro, ꝙ iſte deſcendens à maiori beneficio ad minus, ꝙ non ſolet facilè contingere, cenſeatur facta permutatio in fraudem expectantiũ. ſic tradidere Abb. & Fel. in d. c. quia veriſimile. nu. 1. de præſum. ad idem tẽdet Anch. in conſ. 388. in caſu præmiſſo col. 2. nu. 3. verſ. 1. ex diſparitate, & Pariſ. in conſ. 130. ad demonſtrandam fraudẽ. col. 1. nu. 3. ver. 1. coniectura. vol. 4. idem ſenſit Rebuff. in cõment. ad concor. Regni. Fran. in §. volumus. ſuper ver. vacantia. verſ. tertia cõiectura eſt de colla. ac Io. Selua, in trac. de benefi. in 3. par. q. 18. in prin. & Io. And. Gram. in repe. c. vnici. in 2. par. incip. licet iſta decretalis n. 18. ver. ſed pro declaratione, de rer. permu. in 6. & ꝙ ſola inæqualitas in valore beneficiorũ ſit ꝑſumptio fraudis cõmiſſæ in ꝑmutatione in fraudẽ expectãtiũ determinauere D. Rotę I dec. 2. alias 361. nota ꝑſumiť ꝑmutationẽ. in fi. de ꝑſumpt. in antiq. arg. l. dolus. C. de rer. ꝑmu. & nos ſup.

diximus in concl. 178. in verb. beneficiũ nu. 4. vol. 1.
Limitanda eſt, & declaranda hæc cõcluſio, vt pro
cedat, qñ vna cum illa inæqualitate concurrent aliç
7 † coniecturæ, veluti coniunctio ſanguinis, ſenectus,
aut morbus, quo proximè moreretur: ſecus, cũ adeſt
ſola inæqualitas valoris beneficiorum: quia tũc per-
mutatio ex hoc ſolo non præſumiť fraudulenta: ſic
deciſum fuit à Dom. Rot. in deciſ. 2. aliàs 129. nota,
quod non vitiať permutatio. de rer. permu. in antiq.
permoti authoritate Io. And. & Io. Mona. in c. 1. de
rer. permu. in 6. idẽ ſtatuit Bellam. in deciſ. 344. pſumi-
tur permutatio, quod etiam vť innuere Tho. Feſt. in
dub. 22. inci. tertium dubium. dum concludit, quòd
permutatio dicať fraudulosa ex inæqualitate benefi
ciorũ cõcurrente cõiunctione, & hoc repetijt in dub.
60. inci. 2. dicebať. ab hac ẽt opinione ſtetit Io. And.
in c. audiuimus. col. 2. poſt nu. 2. ver. & pdicta faciũt;
de colluſio. detegen. vbi Doc. ita cõiter ſentire dicit,
vt & voluere Dom. & Phil. Fran. in c. 1. col. 5. nu. 12.
de rer. permu. poſt gl. ibi, in ver. in fraudẽ. argu. l. ſi qs
8 donationis. ff. de contrah. emp. cũ † enim vẽditio, &
emptio à pmutatione originẽ ſumpſerit. l. 1. in prin.
ff. eo. de contrahen. emp. ſicut tenet venditio in caſu
d. l. ſi quis donationis. ita & in caſu noſtro, qñ vnũ ex
beneficijs pmutatis eſt optimũ, & aliud tenue, valeat,
& teneat pmutatio, ſi nõ ſubſint aliæ circũſtantiæ, &
præſumptiones. iſtud præterea vť ſequi Biſig. in deci.
vlt. de rer. permu. dicens. ꝙ an ſola diſparitas in valo
re beneficiorũ ſit ſufficiens ad iudicandam præſum-
ptionẽ fraudis, remittit ſe ad no. per Io. And. in d. c. 1.
de rer. permu. in 6. vbi gl. tenet hãc opinionem, & in
dec. 2. cũ quędã pinguis eccleſia. de rer. permu. in ean
dẽ deſcendere ſnĩam Fed. de Sen. in trac. de pmu. be-
nefi. q. 40. & vlt. nu. 57. ac Io. And. Gãmar. in repet. d.
c. 1. nu. 18. ver. his tñ non obſtantib. in 2. par. incip. li-
cet. de rer. permu. in 6. ſic quoq; ſenſere Abb. in d. ca.
qa veriſimile. nu. 1. verſ. puto tñ. Dec. in conſ. 210. vi-
ſo puncto. col. 3. nu. 6. in fi. vbi de * cõi Doc. ſnĩa teſta
tur. de * cõi etiam dicit Cagn. in l. 2. col. mihi 19. ſub
nu. 57. verſ. ſed maius dubiũ eſt. C. de reſcin. vend. Ber
tran. in conſ. 311. ẽt ſi beneficium. nu. 1. vol. 2. Crau.
in conſ. 82. Dom. Bartholomæus. col. 2. nu. 4. verſ. 2.
quia, ac Io. Selua in d. trac. de benef. in 3. part. in d. q.
18. & Pet. Anch. in d. conſ. 388. col. 2. ſub num. 5. verſ.
præterea, & 3. ſicq; loquuti ſunt omnes, quos ſupra
in concluſione c. tauimus. Rebuf. etiam in praxi be-
nef. in tit. de permu. nu. 42. verſ. 18. præſumitur, per ea,
quæ ibidem allegat, & in d. comm. ad concor. in §.
volumus. ver. notandum eſt. de collatio.
9 Huius limitationis ratio eſt, qñ in dubio † ſemper
in benigniorem partem debemus inclinare c. eſtote,
10 de reg. iur. & præſumptio † eſt facienda in meliorem
partẽ, vt excludamus delictũ, vt cõfirmat idẽ Anch.
11 in d. conſ. 388. col. vlt. nu. 15. & vt † actus magis va-
leat. q̃ pereat. c. abbate ſanè. de re iud. in 6. potuit eñ
fieri hæc permutatio ex vtilitate & cã, vt latè demõ-
ſtrat Io. And. Gaminar. in d. repe. c. 1. in 2. par. inci. li-
cet nu. 18. ver. his tñ non obſtantib. & Anch. in d. cõſ.
387. nu. 5. ver. præterea & tertio. & eo magis cũ ſola
12 † inæqualitas beneficiorũ non vitiet permutationẽ,
vt & tradit Mil. in reper. in ver. pmutatio nõ reddit,
13 cũ ipſa ſumat robur à confirmatione † ſuperioris, nõ
añt à facto partis. teſte Imo. in d. clem. 1. col. 6. nu. 28.
verſ. quid ſi habens beneſiciũ tenue. de rer. permu. ac
Pet. de Vbal. in trac. de permu. benefi. q. 11. nu. 13. &
14 q. 12. nu. 18. ver. vlt. quęriť. quia † authoritas ſuperio-
ris purgat omnẽ vitiũ l. furti. §. qui iuſſu. ff. de his, qui
no. infa. & c. niſi eſſent. de præbẽ. vt ait Dec. in d. cõſ.
210. col. 3. nu. 5. & ante eum Anch. in d. conſ. 388. in
fi. nu. 16. tum etiã, quia materia hæc eſt odioſa; ideo
15 † de ea clarè conſtare debet iuxta ea, quæ traduntur
ab Inno. in c. ſuper his de accuſa.
16 Verum † Fel. in d. c. quia veriſimile. col. 9. in fi. ſub
nu. 3. dubitat de eo, quod in limitatione diximus, ex
ſnĩa Dominorum Rot. in d. deciſ. 2. aliàs 129. de rer.
permu. nempe ex ſola inæqualitate valoris benefi-
ciorũ permutationem non pręſumi fraudulentã. pro
moueturq; ex deciſione d. c. quia veriſimile & cum
Fely. tranſit Burgoſ. in c. cũ cauſam. col. vlt. eo. tit. de
rer. permu. per tex. in c. quæſitũ. eo. de rer. permu. vbi
tex. videť innuere, quòd permutatio fiat ex eo, quod
17 perſonis † expediat, non autem ex profectu anima-
rum, quam relationem inquiunt Rot. ibi aſſignare.
18 Sed his non obſtãtibus † firma remanet limitatio
noſtra. nec vim facit, ꝙ dř in d. c. quia veriſimile de
præſumptio. nimirum, non præſumi, quem velle per-
mutare pingue beneficium cum tenui: qñ vbi certò
apparet ita fuiſſe permutationem factam, ſtamus cer
to, nec ex hoc præſumiť fraudulosa: ita declarat Phi
lip. Fran. in d. c. 1. col. 5. n. 12. ſup glo. in ver. in fraudẽ.
de rer. permu. in 6. ſubiungens hoc tenere Imo. poſt
Flo. in d. c. quæſitum. circa fi. de re. permu. & in hanc
ſnĩam reſpondit Dec. vbi nõnullos concordes citat,
in d. conſ. 210. col. 3. nu. 5. ꝙ etiam multi alij tradide-
re, ꝙ ſupra in limitatione retulimus. Quod vero in-
quiunt Rotã tueri ſe illa ratione de profectu anima-
rũ, omnino falſum eſt. nulla enim ratio huiuſmodi
adduciť in d. deciſ. 2. aliàs 129. vt legẽti meridiana lu
ce clarius apparebit. & ita contra Fel. ſequitur illam
dec. Io. Selua in d. tract. de benef. q. 18. par. 3. nu. 2.
Secundo loco concluſionẽ noſtrã limito, & decla
ro, vt locũ habeat, quantùm ad ſurreptionẽ, quæ fie-
ret de valore Summo Pontifici ad inducendũ eũ ad
concedendũ conſenſum huic permutationi: nã tunc
19 narratio † inæqualitatis beneficiorũ cũ præſumatur
fraudulenta, facit, ꝙ gratia ſit ſurreptitia, vt tenuit
Bal. in d. tract. de pmu. benef. in 2. par. q. 2. in fi. ſecus
quo ad prçiudiciũ expectantis, vel habẽtis gratiam,
qui vult impugnare iſtam permutationẽ, tanq̃ factã
in eius fraudem, quia fuerit permutatũ beneficiũ te-
nue cũ pingui: nam tunc ſola inæqualitas non arguit
fraudẽ, & idem quantũ ad illũ, qui permutauit, qñ
20 in permutationibus beneficiorũ † non habet locum
remedium. d. l. 2. C. de reſcin. vend. iuxta ſententiam
Pet. de Anch. & Imo. in c. cũ cauſa. de empt. & vend.
licet ibid. col. pen. contrarium ſenſerit Ant. Burg. &
ante eũ Bal. in d. trac. perm. benef. in 2. q. 2. par. in fin.
tamen cõi conſenſu tradidere ſcriben. in pmutatio-
ne beneficiorũ non habere locum læſionẽ ex reme-
dio d. l. 2. C. de reſcin. vẽd. vt apertè tenet Panthaleo.
Calderius de Crema. in d. l. 2. col. mihi 32. nu. 128. in
fallen. 29. & latius Dec. in d. conſ. 210. col. pe. ſub nu.
8. verſ. 3. et principaliter vbi de * cõi opinione teſta-
tur, & hanc etiam * communem appellat Cag. in d.
l. 2. col. 19. ſub nu. 57. verſ. ſed maius dubium eſt. vbi
latè de hoc, & prius his id voluit Bal. ibid. col. 9. nu.
22. verſ. ſed quid ſi læſio.
Tertio limitabis, & intelliges eandẽ concluſionẽ,
21 vt non pcedat, qñ gratia † expectantis ex renuncia-
tione per permutationẽ oĩno non perimiť, puta, quia
poterat acceptare aliam præbendã propter clauſulã,
q̃ duxerit acceptandam poſitam in literis: ſecus verò,
vbi agit de peremptione totalis iuris. arg. c. vbi peri-
culum. de elec. in 6. & in l. 1. §. ſed ſi quis. ff. de Carbo.
edic. nam tũc ex ſola inæqualitate pręſumitur fraus,
& ita eſt intelligendũ d. c. 2. de renun. in 6. & d. l. filiæ
meæ. ff. ſol. matr. prout colligitur ex gl. in d. c. 2. ſuper
ver. proximè vacaturã, & apertè tradit Io. And. in d.
c. 1. nu. 6. circa fi. de rer. perm. in 6. quos ſequitur An-
cha. in d. cõſ. 388. col. 2. ſub nu. 5. ver. reſpondeo igiť.
ita limitãs d. c. qa veriſimile, col. 1. ſub nu. 1. ver. adde
ẽt no. cõſiliũ. ac Io. de Selua. in d. trac. bñf. d. q. 18. ſub
nu. 1. verſ. ita ẽt cõſuluit Pe. de Anch. cuius limitatio
nẽ ambo ſingularẽ putant, & appellãt. & prius his ita
tradidit Imo. in d. cap. 2. dicens, ſe ſemel ſic allegaſſe
in facto; licet Do. ibi aliter teneat. & id comprobauit
Gem.

Gem.in d.c.1.col.5.nu.22.ver.quia ſi habens pingue
bñficium. de re.perm. in 6. vbi refert oĩa dicta circa
hoc Io.And.ibi.& Io.And.Gam.in d.repet.c.1. in.2.
p.incip.licet.nu.19.verſ.ad.c.2.de re.permu.in ſexto.
Quartò declarãda eſt concluſio, ꝙ vt ex inæquali
tate redditus beneficiorũ, arguatᷣ fraudulẽta pmuta-
22 tio,neceſſe eſt,vt diſparitas † valoris redditũ p duos
teſtes idoneos plene probetᷣ, ſicuti requiritᷣ ſemp ad
23 hoc,vt aliquid ſufficiat †ad p̃ſumptionẽ, vel indiciũ
faciendũ, vt docuit gl.in l.vlt in verſ. vel indicijs.C.
fam.erciſ.de quo plene Bar. in l.vlt. ff.de quæſt. vt in
hypotheſi noſtra reſpõdit. Anch.in d.cõſ.388. col.2.
nu.5.verſ.& primo ad primum: fieri ẽt poſſet, vtrun-
que bñficiũ fuiſſe æqualis valoris,vt patet ad ſenſũ.
Quinto velim declares, vt nulla penitus ex hmõi
diſparitate redditũ bñficiorum fraudis p̃ſũptio tũc
24 oriatur,cũ† ex aliqua cã conſtare põt permutationẽ
beneficij pinguis cũ tenui fuiſſe factã, vt decidit.Ab.
in d.c.quia veriſimile.col.2.n.1.in fi.de præſũp. velu
ti,quia nõ poterat ſecurè morari in beneficio pingui,
arg.c.ad ſupplicationẽ.de renu.& c. paſtoralis.7.q.1.
& elicitur ex Anch.reſponſo,in d.cõſ. 388. col.3.ſub
nu.5.verſ.præterea,& tertio. cũ beneficiũ optimũ ha
bebat curam oneroſam, vel illud onus, cui permutãs
non erat par,vt potè qa erat ſenex,& bñficiũ modici
valoris paruũ onus habebat, qd fortè erat beneficiũ
ſimplex,vel perſona illa erat vtilior in alio loco, ca.
ſcias.7.q.1.vt in ea facti ſpecie, ſup qua cõſuluit An.
in conſ.279. quæſtio proponitur, aut qñ beneficium
tenue erat in patria cedẽtis, optimum verò extra pa-
triã,aut in vrbe, & patria impulit eum ad permutan-
25 dũ,etiam cum modico,ipſa†enim patria cuilibet eſt
dulciſſima.l.qui habebat.in prin.ff.de l.3. l. moueor,
C.ſi ſer.expor.ven. iuxta illud Poetæ.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos.
Ducit,& immemores non ſinit eſſe ſui:

impium.n.eſt cuilibet patriã ſuã relinquere,vt ait gl,
in l.vnica.in ver.demõſtrauerũt.C.ſi curia.reli. ciui.
ſus habi.malu.li.10. vbi ẽt Rebuſ. cũ patria originis
ſẽper cẽſeatᷣ eſſe maior,teſte Accur.in l.vlt. in ver.in
Italia.C.ſi ſer.expor.væne.quẽ ſequitᷣ Bal.in l execu-
torẽ.n.30.C.de execu.rei indi. vel alijs ſimilibus cau-
ſis,qbus fraus excuſari poſſit.quas cãs plenè proſequi
tur Rebuſ.in d.cõmẽ.ad cõcor.regni.Fran.in §. volu
mus.in verſ.vacãtia.verſ.quæro, quomodo excuſentᷣ
illæ coniecturę, de collatio. vbi plurimas alias enu-
merat.
Vrgentiſſima eſt ẽt illa coniectura fraudẽ p̃ſumẽ-
26 di,vt expectanti viã præcludat,qñ† quis permutat cũ
eo,q graui morbo laborat.vt pbatᷣ ex d.c.2.de renun.
in 6.ſic determinauere Dom. Rot.in d.deciſ.1.aliàs,
361.nota præſumitur, de præſumption. in antiqu. &
plenè reſpondit Oldrad.in conſ.324. factum tale eſt,
Dominus noſter Papa Clemens.col.3. n.6. verſ.5.re-
nunciatio fraudulenta.vbi multa de hac re. ad idem
tẽdere Anch.in d.conſ.385.col.vlt.ſub nu.6. verſ itẽ
nõ eſt veriſimile,& in d.conſ.388.col.2.n.3.verſ.2.vr.
Barb.in cõſ.60.pręclarè ſcriptũ eſt in pri.vol.4.Pariſ.
in d.conſ.130.nu.4.vol.4.& Cra.in d.cõſ.82. col.2.n.
3.ver.quod autem.idem videtur ſenſiſſe Bald.in cõſ.
332.premittendum eſt ad euidentiã.in fi.nu. 4.vol.1.
& Soc.in conſ.53.miror.col.2.ſub n.4.verſ. præterea.
vol.3. apertiſſimè verò id tradidit Rebuſ. in d. com-
ment.ad concor.§.volumus.in verſ.vacãtia.ver.1.eſt
de collatio.ac oẽs ferè,quos ſupra in prima limitatio
ne retulimus: & plures alij, quos recenſuimus in d.
concl.178.nu.1.cum ſeq.vol.1.
Præſumptionem hãc primo declarabis, ꝙ adhoc,
vt ex ægritudine perſumatᷣ permutationẽ fuiſſe frau-
27 dulentã,omnino† neceſſariu ſit allegare, pbare,&ar
ticulare morbũ ipſum fuiſſe graue iudicio medico-
rum,vt not.in l.vlt. ff.ad l. Iul. de ſic.& apertè dicitur
in l.ſemel.C. de re mili.li.10. vt hãc morbi grauitatẽ
neceſſario requirit tex.in d.c.2.de renun.in 6.adeo,vt
non ſatis eſſet, etiam ſi præſumeretur morbũ huiuſ-
modi fuiſſe,niſi allegetur,arg.l.ſi adulteriũ cũ inceſt.
§.idẽ Pollioni ff.de adult.vt de notorio dicitur, quia
28 non ſufficit aliquid eſſe† notorium,niſi allegetur, vt
notat.gl.in hoc ſing.in clem.appellanti.in verſ. aliàs
cauſas.de appella.& Io. And. in c.2. ſup. r. glo. vt li.
non conteſt.& in c.1.nu.2.de appellat.vt in propoſi-
to noſtro conſuluit Anch.in d.conſ.388.nu.6.ac 7.&
col.5.ſub nu.10.verſ.non obſtat ſecundo.
Secundo intelliges, vt non ſolũ probandũ ſit ęgri-
tudinem fuiſſe grauem,ſed ẽt proculdubio debeat fi-
29 des fieri,illã† adfuiſſe illo temporis momento ipſius
permutationis: fieri enim poteſt,vt permutans mane
nulla aduerſa valetudine laborauerit,& vſperi graui
ter ægrotauerit, vt experientia optima rerũ magiſtra
c.q̃ ſit,de electio.in 6.quotidie nos edocet, & admo-
30 net: conſtãt aũt,ꝙ vbi res eſt† ex hora variabilis,& di
uerſus emergit effectus,dẽt capitulari,& pbari de ho
ra ſpecifica,vt traditᷣ in l.ſi fundus. §.ſi duo ff. de pig.
& in c.duobus.de reſcri.in 6.arg.eorũ, q̃ ſcripſit Bar.
in l.nõ ſolũ.§ ſed vt probari.ff.de ope.no.nun.& in l.
libellorũ.ff.de accuſa. & in caſu noſtro ita reſpondit
Anch.in d.conſ.385.col.2.n.4.& plenius,ac latius in
d.conſ.388.col.3.nu.6.& ſeq.& col.5.ſub nu.10.verſ.
non obſtat quod primo dicitur.Concludendũ igitur
eſt ex Anch.in d.conſ.388.vbi doctè plurima alia in
hac permutationis materia tradit,allegandũ, articu-
landũ,& probandum eſſe morbum,& fuiſſe grauem,
ꝙ is adfuerit tempore reſignationis, & permutatio-
nis: alioqui altero ex his requiſitis deficiente, nõ obti
nebit,qui ſic aget.hunc refert,& ſequitur Rebuſ.in d.
§.volumus.uer.1.eſt,& Io.Selua.in d.tract.de benefi.
in 3.p.q.18.nu.1.in fi.uerſ.& ſubdit, de quo plenè per
Barb.in c.in præſentia nu.28.cum ſeq. de proba.
Ea uero in caſu noſtro dicitur grauis ægritudo,quã
31 do æger† ex ea moritur uel ubi per medicos,uel com
muniter alios præſumebatur moriturus ex illo mor-
bo,ut author eſt Alb.in d. l. filiæ meæ. ff. ſol.matr.cui
accedit Rebuſ. vbi ſupra.
32 Preterea cõſanguinitas† auget fraudis præſumptio
nẽ contra permutationem,ut deciſum eſt à Do.Rot.
in d.deciſ.2.aliàs 361.de præſump.in antiq. & ita trã-
dit Anch.in d.conſ.385.in fi.Pariſ.in d.conſ.130.nu.
8.uol.4.atq; Rebuſ.in d.praxi bñfi. in tit. de permut.
n.45.& in d.§.uolumus.uerſ. ſecunda coniectura eſt.
& Crau.in d.conſ.82.nu.5.uer.3.arguitur. & Io. An.
Gam.in d.repet.c.1.in 2.p.nu.20,de rer. perm. in 6.&
nos in d.concl.158.nu.6.uol. 1.
Plurimum etiam poteſt ad arguẽdam doli conie-
33 cturam illud,quãdo† permutans eſſet ualde ſenex ut
iidem Domini Rot.dixere in dict.deciſ.2.ut reſpõdit
Barb.in d.conſ.60.in prin.uol.4.& Bertr.in d.cõſ.311.
u.2.uol.2.atq; Rebuſ.d.§.uolumus,uerſ.ſexta eſt.
34 Concordia quoq; ſeu† cõuentio inter partes deno-
tat permutationẽ fraudulentã,ut de hoc extat cõtex.
in c.cum pridẽ.de pact.& tradit Ab.in c.cũ uniuerſo
rum.n.5.de rer.permu.cui adhęrent.Pariſ.d cõſ.130.
col.2.nu.10.uol 4.& Reb.in d. praxi benefi. in tit. de
permu. nu.47. Plures alias fraudis coniecturas per te
lector colligere poteris ex d.Pariſ.conſ.130. & à Re-
buſ.in d.tit.de permu.n,42.cum plu.ſeq. & in d.§.uo-
lumus.in glo.ult.ubi,13.refert coniecturas,& nos in-
finitas propè recenſuimus ſupra in concl.531.in uer.
dolus,& in concl.558.in uerſ.donatio.uol.1. & in cõ
cl.815.in uerſ.fraus uol.1.
35 An autem† agenti,& petenti beneficium ex cauſa
permutationis ſufficiat probare de poſſeſſione, & re-
putatione eius,qui permutauit, & an neceſſe ſit doce
re de titulo eius,qui ſecum permutauit,infra diſcutie
mus in uerſ.titulus.ubi uidendum.

CON-

CONCLVSIO MCLXXVI.

ARGVMENTVM.

Pia cauſa in quibus caſibus, quoad probationes ſit priuilegiata.

SVMMARIVM.

1 Pia cauſa ſemper habet pro ſe præſumptionem.
2 Teſtamenta ambigua ad fauorem piæ cauſæ interpretari debent.
3 Piæ cauſæ relictum pro anima, & remiſſione peccatorum relictum præſumitur.
4 Piæ cauſæ relicta proficiunt ad remiſſionem peccatorum.
5 Animæ ſuæ magis, quam cęteris vnumquemq; proſpicere voluiſſe præſumitur.
6 Pia cauſa vulgariter ſubſtituta, per tacitam pupillarem excludit matrem, & cur. ibid.
7 Teſtator præſumitur magis diligere animam ſuam, quã vxorem.
8 Anima cunctis reb. & perſonis anteponenda.
9 Onus fauore piæ cauſæ præſumitur iniunctũ illi, à quo alias non præſumitur.
10 Teſtamentum factum ad pias cauſas, caret omni fraudis & falſitatis ſuſpicione.
11 Teſtamentum ad pias cauſas, etiam notis inuſitatis cõſcriptum ſuſtinetur.
12 Teſtamentum de iure ciuili etiam ad pias cauſas factum non valet, niſi cum ſeptem teſtibus.
13 Teſtamentum cum duobus teſtibus celebratum, de iure canonico valet ad pias cauſas.
14 Mulier in teſtamento ad pias cauſas teſtis eſſe poteſt.
15 Piæ cauſæ fauore ſolum ius naturale conſideratur.
16 Teſtari quem voluiſſe ad pias cauſas, ex ſolemnitate non adhibita colligi poteſt.
17 Teſtamentum, in quo relictum eſt aliquid conſanguineo pauperi, ſi aliter valere non poteſt ſuſtinetur, tanquam factum ad pias cauſas.
18 Interpretatio ſemper facienda eſt, vt actus valeat.
19 Cancellata, deleta, aut inducta in teſtamento, conſulto cãcellata, atque deleta præſumuntur.
20 Legatum ad pias cauſas cancellatum in teſtamento, incõſulto, & non dedita opera, cancellatum, aut inductum præſumitur.
21 Prioritas, & poſterioritas, fauore pię cauſę præſumitur, prout ipſi piæ cauſę magis conducit.
22 Fiſcus, & pia cauſa æquiparantur.
23 Inſtrumẽtũ ſalarij Doctoris legentis in publico ſtudio omnibus aliis anterius præſumitur, cũ pię cauſę ęquiparetur.
24 Dotis cauſa, inter pias cauſas connumeratur.
25 Pia cauſa præſumitur anterior, et ſi aduerſarius eius eſſet in poſſeſſione. Contr. n. 26. Tollitur illud cõtra, n. 28.
27 Actor ad hoc vt obtineat, intentionem ſuam probare dẽt.
29 Præſumptio releuat ab onere probandi, & illud transfũdit in aduerſarium.
30 Teſtamentum factum ad pias cauſas, intelligitur habere clauſulam derogatoriam.
31 Prælatus, ſi conſtat ante promotionem bona habuiſſe, & eius hæredes ſint in poſſeſſione, præſumetur ex bonis propriis non eccleſiæ acquiſiuiſſe.
Quod tamen declaratur, ſi omnino conſtat eũ bona habuiſſe tempore ſuæ promotionis, vt nu. 32.
33 Poſſidens in dubio pręferendus eſt, etiamſi contra dotem agatur.
Quod declaratur procedere quando agitur inter aliũ priuilegiatum, puta fiſcum, & dotem, ſecus quando agitur inter priuatum, & dotem, vt nu. 34.
35 Pia cauſa non pręſumitur prior, quãdo de alterius prioritate conſtaret.
36 Prioritas probatur ex ordine ſcripturę.
37 Prioritas horę ſi probata ſit, vel certa hora, qua aliquid geſtum eſt priuatus etiam contra piã cauſam obtinet.
38 Prioritas probatur, quã ex ordine aliquid pręcedere dẽt.
39 Teſtamentũ, in quo conſanguinei pauperes, & miſerabiles inſtituti ſunt, pręfertur teſtamento ad alias pias cauſas facto.
40 Relicta nominatim ab vno non debentur ab eius ſubſtituto.
41 Relictum ad pias cauſas ab vno, ab eius ſubſtituto repetitum præſumitur.
42 Relictum ad pias cauſas, a ſecundo gradu debetur, etiãſi primus gradus adiuerit ſecundo excluſo.
43 Alienatione rei legatę pręſumitur reuocatum legatum.
44 Legatum factum piæ cauſę, alienatione rei legatę pręſumitur reuocatum.
45 Teſtator alienans domum, in qua mandauerat fieri eccleſiam, & aliam emens, legatum reuocaſſe nõ pręſumitur: ſed in domo poſtea empta eccleſia erit conſtruenda. Contra ibid. nu. 46.
47 Legatis generaliter ademptis, nõ pręſumuntur adẽpta legata ad pias cauſas. Contr. nu. 48.
49 Legatum factum pię cauſę, etiam ſi in teſtamento cancellatum reperiatur, reuocatum non pręſumitur.
50 Legatum alienatum, & poſtea à teſtatore redemptum fauore pię cauſę reuiuiſcit.
51 Teſtator alienãdo rem, ex qua voluit legatũ ſolui, legatũ reuocaſſe pręſumitur, ſi rem adiecerit eadẽ oratione cũ legato. Fallit tamen in legatis pijs, vt ibid. nu. 52.
53 Fundus, cuius fructus creditori ad ſolutionẽ aſſignãtur hypothecatus non pręſumitur. Fallit fauore pię cauſę, vt ibid. nu. 54.
55 Modus adiectus legato in fauorẽ eius, cui relinquit, pręſumitur continere in ſe cauſam impulſiuam, adeo quod non eſt neceſſe pręſtare cautionem.
56 Modus appoſitus legato pio, pręſumitur in ſe continere cauſam finalem.
57 Cauſa finalis, fauore pię cauſę ſemper pręſumitur.
58 Verba enunciatiua fauore pię cauſę probãt ac diſponũt, tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus.
56 Verba aſſentatoria, & generalia, nihil diſponunt.
Quod limitatur non procedere fauore pię cauſę, vt ibidẽ, num. 60.
61 Libertas relicta pręſumitur, ſi teſtator dixerit ſeruo, ſcio quod heres meus tibi gratiam referet.
62 Confeſſio, quæ alias nihil releuat, fauore pię cauſę probationem inducit.
63 Confeſſio extraiudicialis, fauore pię cauſæ probat & cõfitenti pręiudicat.
64 Confeſſio facta abſente parte fauore pię cauſę probat.
65 Pię cauſę promittens, Deo promittere videtur.
66 Deus eſt vbique, & abſens nullo modo dici poteſt.
67 Votum valet, quia Deus, qui vbique eſt, acceptare pręſumitur.
68 Confeſſio facta parte abſente ad exonerandã conſcientiã, habet vim debitæ confeſſæ, tanquam parte pręſente fuiſſet acceptata.
69 Inſtrumenta inuicem pugnantia ſi reperiantur, pręfertur id, quod piam cauſam tuetur.
70 Teſtamentum ambiguũ pro pia cauſa interpretandũ eſt.
71 Prohibita generaliter alienatione, non intelligitur prohibita ad pias cauſas.
72 Pignus ſciente, & tacente creditore ad pias cauſas alienatum, ab eo remiſſum pręſumitur.
73 Legatum eccleſię, vel miſerabili perſonę pręſumitur datũ ob remiſſionem peccatorum.
74 Relictum ad pias cauſas proficit ad remiſſionem peccatorum.
75 Animam ſuam quiſque magis, quam cętera diligere pręſumitur.
76 Pia cauſa non habet pro ſe pręſumptionem, quando de contrario apparet.
77 Pię cauſę pretextu non debet alteri iniqua conditio inferri, & iniuſtitia committi.
78 Diſpoſitio, etiam ſi agatur de fauore pię cauſę intelligitur de vnico tantum actu.

Piæ cau-

Piæ cauſæ Cum in cæteris omnib. rebus,
rum vero etiam quoad proba
tiones, quamplurimis vtũtur priuilegijs. ac in primis
illud maximè generale, atque inſignè eſt. Quod pro
1 pia † cauſa ſemper præſumitur, ita eſt tex. in l. lege Iu
lia. ff. de manumiſ. vbi Hermogenianus ſcribit, teſti-
bus hincinde paribus libertatis probationes præuale
re. Quod Spec. non ſolũ in libertatis cauſis, ſed ẽt in
omnibus rebus, quæ pietatem in ſe continẽt locum
habere exiſtimauit. in tit. de teſtib. §. ſed poſtquam
de teſtib. verſ. ſed quid ſi cõtingat. Idemq; ait Rom.
in auth. ſimiliter, nu. 38. C. ad l. Falc. vbi ad id alleg.
gl. in c. ex literis, ext. de proba. vbi id ẽt tradit Barba.
& in c. in præſentia. eo. tit. & hoc idem tenuit Corſet.
in ſuis ſingularib. in verb. Pia cauſa, incip. in dubio
ſtamus. vbi ad id etiã adducit Bal. in ca. in præſentia.
de proba. & in c. cũ iura partium. de regu. iur. lib. 6. &
in l. contractus. C. de fid. inſtru. & in c. Dño Gueram.
§. promptiores, in titulo, hic finit lex Corrad. deinde
incip. conſuetu. Idẽ ſentit ipſe Bal. in c. 1. ad fi. de cõ-
tent. inter me. & dom. & in c. vlt. col. 3. de re iud. & in
l. 1. ubi id ante illũ dixit Cin. C. de vſu. Anch. quoq;
in conſ. 46. incip. prima facie videref. ſcribit in dubio
2 præſumendum pro pia cauſa, & teſtamenta † ambi-
gua pro pia in cauſa interpretari. ad ꝙ communiter
allegari ſolet. l. ſunt perſonę. ff. de relig. & ſumptib. fu
ner. Imo. in c. in pñſentia. de proba. Rom. in l. ſenium.
& in l. pen. C. qui teſta. fac. poſ. Cuma. conſ. 105. Quæ
dã domina Lucia. col. 3. Alex. conſ. 121. Viſo thema
te, col. 3. vol. 1. cõſ. 31. ſuper contentorũ, col. 3. & cõſ.
190. plura narrata ſunt, ad fi. lib. 6. & conſ. 204. Hoc
capite perſpectis verbis. col. 3. verſ. rurſus dato. eo. lib.
* 6. & ſcribunt * communiter DD. in l. 1. C. de ſacro-
ſanct. Eccleſ. & id etiam latè probat Cur. iun. conſil.
* 35. nu. 7. ubi dicit hanc eſſe veram, & * cõem opinio-
nem. facit etiam pro hac communi cõcluſione, quia
3 quicquid relinquitur † piæ cauſæ, præſumitur relictũ
pro anima, & remiſſione peccatorum. Abb. conſ. 11.
col. 2. verſ. Non obſtat. vol. 1. Nat. conſ. 124. num. 13.
4 Vnde relicta † ad pias cauſas proficiunt ad remiſſio-
nem peccatorum, & animę defunctorũ. 13. q. 1. Alex.
conſ. 209. nu. 5. vol. 2. Igitur pia cauſa cæteris omni-
bus eſt præponenda, & pro ea magis, quam pro cæte
ris perſonis eſt præſumendũ: præſumitur enim vnũ-
5 quemq; ſibi magis, & animæ † ſuę, quàm cæteris vo-
luiſſe proſpicere, arg. l. 2. C. de patribus, qui fil. diſtra-
xe. l. præſes. C. de ſeru. & aq. c. cum infirmitas. de pen.
& remiſ. l. ſancimus. C. de ſacroſ. eccl. §. ſi quis de præ
dictis, in fi. in Auth. vt cum de appel. cogn. Caſt. in l.
precib. C. de impub. & alijs ſubſtit. Alex. in l. 2. nu. 36.
ff. de vulg ſubſtit. Ang. in d. l. precibus, cum pluribus
alijs addu. per Manticã, de coniect. vlt. volun lib. 5.
tit. 15. nu. 34. & ſeq. vbi poſt præfatos DD. dicit, quòd
6 pia † cauſa vulgariter ſubſtituta per tacitam pupilla-
rem excludit matrem. Rationem reddunt DD. quia
7 teſtator magis præſumitur dilexiſſe † animam ſuam,
8 quàm uxorem, cũ anima † cunctis rebus, & perſonis
debeat anteponi, d. c. cum infirmitas. de pęnit. & re-
mi. d. l. ſancimus. C. de ſacroſan. eccl.

Hanc concluſionẽ tenuerunt ẽt Roma. in l. ſeniũ,
nu. 2. C. qui teſt. fac. poſ. Cor. conſ. 260. nu. 16. volu. 1.
Calcan. conſ. 107. nu. 6. vſq; ad fi. Rui. conſ. 116. nu. 3.
9 & 4. volu. 3. dicens fauore piæ † cauſæ onus præſumi
iniunctum illi, à quo aliàs non præſumeretur, Grat.
conſ. 5. nu. 24. vol. 2.

Ex hac concluſione, qua dicimus pro pia cã ſemp
10 præſumi, plura ſequuntur, & primo, quòd in † teſta-
mento facto ad pias cauſas ceſſat omnis fraudis ſu-
ſpicio, & falſitatis præſumptio, ita dicit Ro. in auth.
ſimiliter, nu. 95. verſ. ex prædictis. C. ad l. Falc. per ca.
11 relatum, extra de teſt. Quapropter † teſtamentum ad
pias cauſas etiam notis inuſitatis conſcriptum ſuſti-
nebitur, vt dicit Dyn. in l. Lucius. ff. de milit. teſta. &
Rom. in d. auth. ſimiliter, num. 67. Præterea licet iure
12 ciuili teſtamentum † etiam ad pias cauſas factũ non
ualeat niſi adhibitis ſeptem teſtib. l. generali. C. de ſa
croſãnc. eccl. Are in l. 1. nu. 2. C. eo. & licet quidã cõ-
* tradicant, tamen de * communi opinione teſtatur
Mantica, qui alios complures adducit in tract. de cõ-
iect. vlt. vol. li. 6. c. 3. nu. 4. tñ ſecus eſt de iure Canoni
13 co, quia ẽt cum duob. teſtib. † celebratum, valet ad
pias cau. c. relatum, extra de teſta. Anch. cõſ. 7. nu.
* 3. circa med. & * communem opinionem teſt. ẽ Alc.
conſ. 4. nu. 6. vol. 7. Cor. 261 nu. 2. vol. 1. Boer. dec. 93.
nu. 5. cum cæteris quæ latè cumulat Didac. Couar. in
d. c. relatũ. & Mant. in loco ſupra cit. nu. 1. & Tiraq. in
tract. de priuileg. piæ cau. priuil. 1. Ad hæc ſciendum
eſt adeo ceſſare falſitatis præſumptionem, vt nec mu
14 lieris † quidem teſtimonium reijciatur, gl. * cõiter re
cepta in auth. ꝙ ſine. C. de teſta. Fely. & Dec. in ca. 3.
de teſtib. Item Dec. in l. 2. nu. 27. & 28. de regu. iur. ubi
ad id adducit Bal. in l. pen. in fi. C. de ſacroſan. eccle.
Alex. conſ. 105. Viſo colum. 6. lib. 4. Bal. in l. habeat,
in rep. in 1. quæſtione, ibi de muliere. C. de ſacroſan.
eccl. cum pluribus alijs, quos non refero, quia hic ar-
ticulus non multum ad probationum materiam per
15 tinet. Ratio † autem huius rei ea eſt, quoniã in pijs
cauſis ſolũ ius naturale cõſideratur, vt inquit Tiraq.
in d. tract. de priuileg. piæ cauſæ, num. 5. & latè tradit
Mantic. vbi ſupra, Didac. in d. c. relatum, & cap. quo-
niam, de teſtib.

Ampliatur autem id, quod à nobis dictum eſt ceſ-
ſare fraudis ſuſpitionẽ in teſtamento ad pias cauſas,
16 adeo verum eſſe, ut ex ſolemnitate † etiam nõ adhi-
bita fauorabilis coniectura colligatur, & præſumat,
ꝙ quis ad pias cauſas voluerit teſtari. Id colligitur
ex Iaſ. in conſ. 183. col. 3. verſ. 7. facit. ubi dicit, quòd
17 ſi teſtator legauit puta centũ † conſanguineo paupe
ri, & ſic dubiũ eſt quo reſpectu legauerit conſangui-
nitatis ne, an pietatis, & paupertatis, ſi id teſtamẽtũ
factũ eſt ſine iuris ſolemnitate, & ſic non poſſit ſuſti
neri, niſi dicamus intuitu pietatis legaſſe, cõiectura
fauorabilis accipienda eſt. adducit vul. reg. ꝙ in du-
18 bio ſic eſt facienda † interpretatio, vt actus valeat. l.
quoties. ff. de verb. ob. l. quoties. ff. de reb. dub. Quòd
tenet Caph. conſ. 216. nu. 24.

Secundò ex principali concluſione infertur, ꝙ li-
19 cet, regulariter † ea quæ in teſtamẽto deleta, cancel-
lata, atq; inducta reperiuntur, conſultò deleta præſu-
mantur: niſi contrariũ probetur, Bal. Cum Caſtr. in l.
1. ff. de his quæ in teſtõ delentur. ſecus tamen eſt in le
20 gato pio. Nam inconſulto † & nõ, dedita opera dele
tum, aut inductum præſumitur, niſi contrariũ probe-
tur. l. proximè. §. 1. ff. de his, q̃ in teſt. delent. ubi Mar-
cellus ait, ex teſtõ, in quo heredum nomina erant in-
ducta, nihilominus libertates deberi ab Antonino
fauore libertatis reſcriptũ fuiſſe, & hunc tex. ſingula
rem eſſe dicit Rom. in repe. d. auth. ſimiliter, nu. 51.
& Bar. d. l. proximè, extendit ad omnem aliam piam
cauſam, ꝙ probant ibid. Caſtr. & Imo. Idem voluit
Bar in l. ſi vnus. & ibi Ang. & reliqui. C. de teſta. Soc.
in tract. fallen. reg. 310. priuilegia pię cauſæ, 23. priui.
& demum id à Romano deſumptum poſuit Tiraq.
inter priuilegia piæ cauſæ, priui. 16.

Tertiò infertur, ꝙ ſi duo teſtamenta, vel contra-
21 ctus, vel aliæ ſcripturæ reperiantur † id poſterius, vel
prius præſumitur, ꝙ ad pias cauſas factum eſt, prout
ipſi piæ cauſæ magis conducit, exempli gratia. Repe
riuntur duo teſtamenta, præſumitur poſterius id, ꝙ
pię cauſæ fauet. ex contrario ſi duo inſtrumenta repe
riantur in quibus eadẽ res, & priuato, & piæ cauſæ hy
pothecata eſt, nec apparet de prioritate, pia cã ante-
rior præſumit, ita voluit Ro. in alleg. auth. ſimiliter
nu. 62. argu. l. 1. ff. de iure fiſci. Nam ſi id eſt in fiſco,
profecto etiam in pia cauſa eſſe debet. Id etiam tra-
didit Neguſant. in tractat. de pignoribus, in ſecundo
membro

membro quintæ partis.nu.46. Socin.vbi ſupra.in 33.
priuil. Barba.in c.relatum.col.18. de teſtam. Iaſ.in l,
vlt.nu.30.verſ.3.ſingulariter limita.C.de edi.di.Adr.
tollen. & in l.1. ff.ſol. mat. quibus in locis dicit ſe ita
conſuluiſſe,& fuiſſe iudicatum. Idē affirmat Dec. in
d.l.fi.nu.54.allegant omnes Ro. in d.auth.ſimiliter,
nu.62.& num.30.vbi dicit, quòd ſi reperiatur eadem
res donata alicui,& hypothecata ob piā cauſam,do-
natio præſumitur poſterior, niſi contrariū probetur,
& ita dicit conſuluiſſe Franc.de Aret.per l. primam,
22 C.de iure fiſ.lib.10. fiſcus etenim & pia † cā æquipa-
rant.l.vt inter diuinum.C.de ſacroſ.Eccl.Id quoque
* tenuerunt* cōiter DD. in l.1.in prin. ff.ſolu.matr.&
maximè Iaſ.nu.3.ver.4.amplia.vbi per omnia refert
dicta Rom. in d.auth. ſimiliter,& præter eum addu-
cit Bart, in d.l.1. C.de iure fiſc,lib.10.& in l.ex his.ff.
eo.tit.Idem voluerunt Decius,& poſt eum Cag.,in l.
in ambiguis.ff.de reg.iur.Fel.in c. paſtoralis,nu. 6. de
reſcrip.Calc.conſ.107,nu.8. Alc.in tractatu præſum.
regul.3.præſump.43.Hinc eſt,ꝙ Bal.in d.l,1.C.de iu-
23 re fiſc.lib.10.dicit,quòd inſtrumentum † ſalarij Do-
ctoris legentis in publico ſtudio præſumitur præceſ-
ſiſſe,cum cauſæ piæ æquiparetur, vt inquit Barto.ibi
per gl.fi. quod refert Alc.ſupracit.loco.nu.6. & de in
24 ſtrumento dotis, quæ inter cauſas † pias connumera
tur, nos id tradidimus ſupra in concluſ. 574. volum.
1.& demum hanc eandem regulam tradit Tiraq. in
d.tract.de priuil. piæ cauſæ priuil.35.& Manti,cit.lo-
co,nu.42. cum ſeq. & nos etiam aliquid attigimus in
conclu.Prioritas.

Ampliatur,vt procedant ea,que diximus:etiā ſi al
25 ter † eſſet in poſſeſſione: regula etenim eſt, conditio
nē poſſidentis in dubio meliorem eſſe, ſi de priorita-
te non conſtet,ꝙ tradit Bal.in l.de reb. C.de dona.an
te nupt.ſecus tñ, quando agitur de cauſa pia,quia in
dubio præfertur poſſidenti.Dec.in d.l.fin.nu.54.verſ.
ſed pulchra eſt dubitatio. C.de edi. diui,Adr.tollen.
Rationem reddit, quia poſſeſſio facit meliorem con
ditionē rei.§.commodum.Inſtit.de interd.At pia cā
præponderat fauori rei.c.fi.de re iud.l. inter pares.ff.
de re iud.& latè id comprobat Tiraq.in d.tract.priu.
146.& latiſſimè id tradit Mantica,in loco cit.nu.44.
cum plu.ſeq.

26 Contra hanc† ampliationē tenuit Alc.in allegat.
tract.de præſumpt.reg.3.præſump.43. motus ea ratio
27 ne,quia † actor debet probare ſuam intentionem ad
hoc,vt obtineat l.actor.C.de proba. Igitur ēt pia cau
ſa agens debet oſtendere ſuum teſtamētum,vel aliū
contractū poſteriorem eſſe, cum id pro fundamēto
alleget, quia pia cauſa in hoc non inuenitur priuile-
giata,vt releuetē ab onere probandi fundamentū ſuæ
28 intentionis,hanc Alciati † opiniōnē deſtruit Mant.
29 Nam cū pro pia cauſa præſumptio † releuet ab one
re probandi,& illud transfundat in aduerſariū.l.iure
poſſidētis.C.de proba.l.generaliter.§.petitū,in fin.ff.
de fideicomm. liber. ſequitur, qđ ēt cauſa pia agens
30 poſſidenti præferetur. Præterea † cum teſtamentū fa
ctum ad pias cauſas intelligatur habere clauſulā de-
rogatoriam,pia cauſa debet indiſtinctè, obtinere ēt
contra poſſeſſorem, quia non apparet teſtamentum,
in quo pia cauſa eſt inſtituta,fuiſſe ſpecialiter reuoca
tum.Falſa igitur eſt opinio Alciati.

Limitatur primo hæc ampliatio, vt non procedat
qñ dubitaretur,an bona prælati mortui eſſent acqui-
ſita ex bonis Eccleſiæ, an ex bonis patrimonialibus:
31 tunc enim ſi conſtat † prælatum tpe ſuæ promotio-
nis bona habuiſſe & hæredes eius ſint in poſſeſſione,
pro eis præſumetur contra Eccleſiā. ita dicit gl. in c.
ſint manifeſtæ,in verbo Probanī,ad fi.12.q.1.& in c.
nulli dubiū.12.q.5.& vtroque loco id probat Archi.
tex.eſt etiam in c.vt vnuſquiſque in fi. extra de pecu.
clericorum: quem ibi ad hoc dicit ſingularē Panor-
mit.Idem tenuit Rom.,in l. in illa ſtipulatione, ff. de
verb.obli. vbi illam gl. in d.c. nulli dubium ſingula-
rem,& maximè notandam exiſtimat Barba. in rubr.
C.qui admit. colu.2.& in conſ.23. ſcripſit Propheta.
col.antep.vol.1.& cōſ.50.col.1.eo.vol.Cotta in me-
moralib.Poſſeſſionis commoditas Hoſti.in tit.de ſuc
* ceſſio.ab inteſt. §. qualiter Eccleſia in fin.& id *om-
nes ſequuntur in d.c.vnuſquiſque Io. And.Ant.But.
Imo.Anch.Card.Floria.Rom.conſ.159. ſuper eo,ꝙ
quæritur,col.2.verſ.3.caſu latè.Soc.conſ. 216.accura
tè,per totum,vol.2.

Subampliatur tñ hæc limitatio,vt pcedat, qñ om
32 nino conſtat,† Prælatum tempore ſuæ promotionis
bona habuiſſe, ſecus autē ſi de hoc non apparet, vel
dubitatur,ita inquiunt oēs ſupracit.Doctores, maxi-
mè Arch.in d.c.ſint manifeſtæ.& Ab.in d.c.vt vnuſ-
quiſq; Car.in c,cum in officijs extra de teſtam.

Limitatur ſecūdo ſupradicta ampliatio,vt nō p-
33 cedat † in dote,in qua ille,qui eſt in poſſeſſione præ-
fertur etiam contra dotem. ita inquit Iaſ.& poſt eū
ſcribentes ferè omnes,in d.l.1.nu.7.ff. ſol.mat. quod
& nos latè ſupra tradidimus in concluſio.174. volu.
primo.

Subampliatur hæc limitatio,vt procedat, quando
agitur inter dotem,& aliam rem priuilegiatam,puta
fiſcum:tum enim poſſidens præfertur. ſecus autē eſt,
34 quando † agitur inter priuatum,& dotem: quia tunc
præferretur dos ēt priuato exiſtenti in poſſeſſione,ita
inquit Ripa in d.l.1.nu.6.ff.ſol.matr. adducit Bal. in
l.& quæ nondum.§.quod adijcitur.ff.de pignorib.

Adduximus concluſionem, ꝙ pia cauſa prior præ
ſumitur cæteris omnibus,& eam ampliauimus.& ad
ampliationem limitationes attulimus. Nunc aūt li-
35 mitanda eſt concluſio,vt non procedat,† qñ aliquo
modo de prioritate piæ cauſæ non conſtaret, exēpli
gratia, ſi ex ordine ſcripturæ appareret prius eſſe in-
ſtrumentum priuati, quam piæ cauſæ. Nam ex hoc
36 † prioritatem approbari colligiē ex l.Publi. Mænia,
§.Titia codicil.ff.de condi.& demon.l. cū pater.§. à
te peto.ff.de leg. 2.l. ſi ſeruus cōis.ff. de ſtipulat. ſer.l.
quoties,in prin.ff.de vſufr.l.cū ita.§. in fideicōmiſſo.
ff.de leg.2.l.2.de verb. ſigni. Bar. in l.ſi cognatis verſ.
quæro quo ordine.ff.de reb.dub.l.generaliter. §.ꝙ er
go.ff.de fideicom.lib.c. mādato noſtro.de præb. in 6.
& habetur in prima conſtit. Cod.§. quibus autē. vbi
Bart.& Bal.in l.de reb.C.de donat.ante nupt. & in l.
pen.verſ.3.oppono.C.de verb.ſigni. Ang.in l.genera
liter.§.ſi quidem.ff.de fideicomm.libe. & dictum eſt
in concl.Prioritas,vbi latè.

Eodē modo ſi prioritas horę appareret in inſtru-
mento priuati, vel priuatus probaret certam horam,
pia cauſa nihil probaret, non dubito quin concluſio
locū non habeat,& quin pia cā non ſit præponenda.
37 Iſtis enim modis probari prioritatē † dubiū non eſt
gl.fi.in l.ſi ex plurib.§.fi.ff. de ſolu.ꝙ cōmendat Bal.
in l.Imperator,la prima in 1.lect.verſ. & nota, quod
dies.ff.de ſta.hom. & in l.de rebus, vbi reliqui Doct.
C.de donat.ante nup. ita ēt limitauit concluſionem
noſtram Dec.in l.in ambiguis.ff.de reg.iur.& ibidem
etiam ſequutus eſt Cag. & ita intelligunt ēt Docto-
res in d.l.1.ff. ſol. matr. Qua in re vlterius nō inſiſto,
cum ſit latè declarata in concluſione Prioritas, &
aliquantulum dictum in concluſ.574. volum. 1.eo-
38 dem met modo ſi ex ordine intellectus † appareat in
ſtrumentum priuati præceſſiſſe,nō dubium eſt, quin
pro eo contra etiam piam cauſam ſit iudicandum,
Felin.in cap.paſtoralis,num.5.verſi.Ad identitatem
de reſcript.

Limitandum eſt ſecundo loco, ꝙ dicimus teſta-
mentum ad pias cauſas præſumi prius factum, vt nō
39 procedat,quando in alio † teſtamēto eſſent inſtituti
conſanguinei pauperes, & miſerabiles. Nam in his
etiam concurrit ratio pietatis. ita ſingulariter limita
uit Mantica,in d.tract.de coniect.vlt. volunt.nu.45.

verſ.

verſ.& hæc tẽperari debent. Quę limitatio ad omnia
omnino priuilegia piæ cauſæ trahi poteſt, & debet.
Quartò ex principali cõcluſione infert, quòd licet
40 relicta nominatim † ab vno, nõ debeant ab eius ſub
ſtituto. l. in ratione legis. ꝙ vulgo. ff. ad l. Falc. l. Cel-
ſus. ꝙ alicuius, de leg. 2. Bar. in l. licet Imperator. ff. de
leg. 1. ibique Iaſ. nu. 31. & ſeq. tamen hoc fallit in pia
41 cauſa. Nam relictũ nominatim ab vno † ab eius ſub-
ſtituto repetitũ præſumitur. l. 4. §. Lucius. ff. de alim.
leg. Nã quod ibi fauore alimentorum eſt conſtitutũ,
Bar. ad omnem diſpoſitionẽ ad pias cauſas extendit,
idque tradit Rom. in d. auth. ſimiliter in 15. priui. vlt.
volunt. nu. 65. & in 20. priuil. nu. 78. ad fi. verſ. iſtis tñ
non refragantibus, eandemq; opinionem ſequitur
Alex. in l. ſi duob. §. 1. verſ. idem videtur dicendũ. ff.
de lega. 1. & in d. l. licet Imperator, nu. 11. Iaſ. in d. l. ſi
duob. §. hæres. nu. 14. & 15. Dec. conſ. 273. nu. 1. ad fi.
& conſ. 152. num. 2. verſ. & ad hoc etiam facit, Ruin.
conſ. 116. nu. 1. & 4. vol. 3. Grat. conſ. 2. num. 24. vol. 2.
cum alijs pluribus adductis per Tiraq. de priuil. piæ
cau. priuileg. 36.
42 Ampliatur hæc illatio, vt procedat ẽt † ſi legatum
relictũ eſſet à ſecundo gradu, ſi primus adiuerit ſeeũ
do excluſo, ita dixit Rom. in d. auth. ſimiliter, nu. 88.
vbi ad id adducit l. 2. ff. de manumiſ. teſtam. Soc. ſen.
in alleg. regulis priui. 49. ſequitur Dec. in d. conſ. 182.
num. 2. verſ. & hoc in tantum, tradit latè Tiraqu. vbi
ſupra, priuil. 62.
43 Quintò infertur, ꝙ licet ex † alienatione rei lega-
tum præſumitur reuocatum. l. rem legatã. l. ſeruo cũ
libertate. ff. de adimen. leg. tñ id locum non habet in
44 legato † facto piæ cauſæ, ita dicit Tiraq. in d. trac. de
priuil. piæ cau. priui. 41. ubi ad id adducit Bar. cõſ. 26.
45 teſtator in teſtõ, vbi dicit, ꝙ ſi teſtator † mandauit
fieri eccleſiam in domib. ſuis, & illas alienat, & alias
emit, non præſumitur, reuocaſſe legatum, ſed in do-
mibus poſtea emptis erit Eccleſia conſtruẽda, quòd
dictum approbat Iaſ. in l. qui poſt teſtamentum, col.
3. C. de leg. Cotta in memorab. incip. Eccleſia. verſi.
5. ex his.
46 Contrarium † tñ tenuit Nat. conſ. 617. per totum,
motus pluribus rationibus, vt ibi per eum, & poſt eũ
idem ſentit Manti. de coniect. vlt. vol. lib. 12. c. 6. nu.
5. vbi ad id etiam adducit Alc. conſ. 174. lib. 9. Socin.
iun. conſ. 162. nu. 11. cum ſeq. vol. 2.
Ampliatur primò hæc illatio, vt id procedat, etiã
in generali ademptione legatorum, quia non præſu-
47 muntur adempta † legata ad pias cauſas, Rom. in d.
auth. ſimiliter. nu. 54. vbi refert, & ſequitur Nicol. de
Neapo. idem tenentem. Idem voluit Soci. vbi ſupra
de priuil. piæ cauſæ, priuil. 29.
48 Contrarium † tamen reſpondit Natt. d. conſ. 613.
quem videtur ſequi Mantic. in d. tracta. lib. 12. cap. 2.
num. 23.
Ampliatur ſecundo huiuſmodi illatio, vt proce-
49 dat, etiam ſi cancellatum † ſit in teſtamento legatũ
factum piæ cauſæ. Nam in dubio non præſumitur re
uocatum, vt inquit Mantica in loco ſupracitato, nu-
mero 25. & latè diximus in hac eadem concluſio. in
2. illatione.
Ampliatur tertiò, ut etiam ſi legatũ per alienatio
nẽ adeo extinguatur, vt nec etiam per rei redemptio
50 nem reuiuiſcat, tamen † id locum non habet legato
facto pię cauſę. l. verum eſt. ff. de manumiſ. teſta. Bal.
Ang. Caſtren. Iaſ. & reliqui in l. poſt teſtamẽtum. C.
de leg. Rom. & Soc. ubi ſuprà, Tiraq. in d. tracta. pri-
uileg. 40. Natta d. conſ. 613. num. 4. Mantica in locis
allegatis.
Ampliatur quartò, vt ẽt ſi teſtator alienãdo rẽ, ex
51 qua uoluit legatũ ſolui, legatũ † reuocaſſe præſumatur,
ſi rẽ adiecerit eadẽ oratione cũ legato. l. ſi ſic legatũ.
52 §. ſi mihi. & l. ſi ſeruus. §. ſi id, qđ. ff. de leg. 1. fallit † tñ
in legatis pijs, vt latè nos docet Tiraq. ubi ſup. pri. 42.
53 Sextò infertur, quòd licet aliàs cum † aſſignantur
fructus ex certo fundo, ex tali aſſignatione nõ præſu
mitur fundus hypothecatus. l. vlt. ff. de contrah. emp.
l. liberto, in prin. iun. gl. ff. de an. leg. tamẽ ſi huiuſmo
54 di † aſſignatio fiat piæ cauſæ, præſumitur fundus hy
pothecatus. l. 2. & ibi Bar. ff. de alim. & cib. 1. leg. Ro.
ſing. 432. quæritur an teſtator. cum pluribus adductis
per Tiraq. vbi ſupra, priuil. 63.
55 Septimò infertur, ꝙ quamuis aliàs † modus appo-
ſitus legato in fauorem eius, cui legatũ relinquitur,
præſumatur in ſe continere cauſam impulſiuã, adeò
ꝙ non eſt neceſſe præſtare cautionem. l. Titio centũ
2. reſpon. de condi. & demon. tñ ſi apponatur legato
56 facto † ad pias cauſas, etiam in fauorem eius, cui re-
linquitur, præſumitur habere cauſam finalẽ. l. ſi ego.
in prin. ff. de iure dot. l. ſi pro redemptione. C. de don.
Bar. in l. 2. §. vlt. in prin. ff. de dona. Rom. & Socy. vbi
57 ſup. generaliter † etenim fauore piæ cauſæ, præſumi t
cauſa finalis. Bar. in d. l. ſi ego. latiſſimè Tiraqu. in d.
tract. ceſſante cauſ. ceſ. effect. limit. 1. nu. 21. cum plu-
rib. ſequentib. & in d. tract. de priuile. priuil. 74.
58 Octauò infertur, quòd uerba † enunciatiua fauore
piæ cauſæ probant, ac diſponunt tam in contractu, q̃
in vltimis voluntatibus. cap. vlt. & ibi DD. maximè
Innoc. Panorm. in 6. notab. de ſucceſſionibus ab in-
teſt. cum alijs pluribus cumulatis. per Tiraq. in tract.
priuil. 86. quos non refero, cum id quoque ſuperius
tradiderim in concluſ. 621. nu. 25. & 40. vol. 1. vbi vi-
dere potes.
59 Nonò infertur, ꝙ licet verba aſſentatoria, & gene
ralia non diſponant, ueluti ſi dicatur, omnia bona
mea tua ſunt, vel ſeruus tuus ſum & huiuſmodi, qb.
hodie frequenter utimur. Nã per hæc nulla donatio-
nis, uel alterius diſpoſitionis inducitẽ præſumptio. c.
* cũ ueniſſent, ubi * omnes DD. extra de inſti. tñ id fal
60 lit fauore † piæ cauſæ, ueluti ſi teſtator dicat ſeruo,
ſcio, quòd hæres meus tibi gratiam referet. Nam per
61 huiuſmodi uerba præſumitur † relicta libertas. l. Pau
lus reſpondit. §. Paulus. ubi Bal. de fideicõmiſ. liber.
Roma. ubi ſupra, 26. ſpeciali, & Soc. in reg. priui. 45.
62 Decimò fauore piæ cauſæ † cõfeſſio, quæ alias ni-
hil releuat, probationem inducit. Quapropter licet
63 aliàs confeſſio † extraiudicialis nõ probet, nec confi
tenti præiudicet, l. 1. in fi. & ibi gl. ff. de his, qui not. in-
fa. & nos latè diximus ſupra, in conclu. Confeſſio: ta
mẽ ſecus eſt, ubi de pia cauſa agitur, ut ait Bal. in l. 1.
col. 2. uerſ. Quidã confeſſus. C. de fal. cau. ad leg. quẽ
cũ alijs adducit Tiraq. priuil. 112. & nos diximus ſu-
64 pra in alleg. concluſ. Confeſſio. Præterea licet † non
ualeat confeſſio facta abſente parte. l. certũ. §. ſi quis
abſente. ff. de confeſ. l. ult. & ibi gl. ff. de interrog. act.
gl. in l. cũ de indebito. §. ult. ff. de probat. tñ id locum
non habet, cũ pro pia cauſa facta eſt, quia tũc plenè
probat, Bal. in d. auth. ſimiliter, in prin. C. ad l. Falc. &
in l. generaliter, in 10. quæſt. ubi etiã Salic. in 13. q. C.
de non num. pec. Ant. But. in c. ſi cautio. & ibi Fely.
col. 8. uerſ. Fallit 2. ubi multa congerit. extra de fide
inſtru. Corn. conſ. 215. colum. 2. in fi lib. 2. Ioann. de
Anan. conſ. 85. col. fi. Bar. in l. 1. C. de ſacroſ. ecc. Bal.
in l. rationes. col. 2. C. de probat. & in l. 1. col. 2. uerſ. q
dam confeſſus, C. de fal. cauſ. ex quib. cum pluribus
alijs adduct. à nobis in citata concl. cõfeſſio. quos ex
magna parte à Tiraq. deſumpſimus, priui. 116. cuiuſq;
rei ea ratio eſt, quam Tiraqu. ibidem priuil. præced.
65 tradit, nimirum quia, qui † promittit piæ cauſæ, uidetur
66 Deo promittere: at Deus † ubique eſt, nec ullo mo-
do abſens dici põt, iuxta illud Virg. Iouis omnia ple
na, & rurſus. Iuppiter eſt quacunq uides, quacunque
moueris, ut Bald. quoque dicit in d. auth. ſimiliter, &
* * communiter aſſerunt Doctores, in rub. de uerb. obli.
67 dicentes † uotum ualere, quia Deus, qui ubique eſt,
acceptare præſumitur. Iac. Cyn. & Albe. in l. illud. C.
de ſacroſan. Eccle. Caſtr. in l. decernimus. C. eo. titu.
plura

plura Fely.n.in c.ſi cautio,nu.27.extra de fide inſtru. cum alijs adduct per Tiraq.vbi ſup. Ad hæc cõfeſſio
68 † facta parte etiam abſente ad exonerandã cõſcientiam,habet vim debiti confeſſati,tanquam parte præſente fuiſſet acceptata Ang.in l.generaliter, in 10.q. C.de non num.pecu. cum pluribus alijs adductis à Tiraquel.priuil.117.& à nobis in cit. conclu.confeſſio. vbi videndum eſt.

69 Decimò infertur, quòd ſi reperiantur † duo inſtru inuicem pugnantia,pro eo,qui piam cauſam tuetur, præſumendum eſt. Cyn.in l.optimam. C.de cõtrah. ſtipula.& in l.in exercendis,in 2.q. C.de fid.inſtr. Abbas poſt Io.And. & But.in ca.imputari, extra eo.tit. Alex.conſ.190.Plura narrata ſunt.col.4.verſ.2.rñde. volu.6. Quod etiam procedit in vltimis voluntatib.
70 † Nam teſtamentum ambiguũ pro pia cauſa interpretandum eſt.Anch.conſ.79. Prima facie videretur dicendum,cum alijs traditis per Tiraq vbi ſup. priu. antepe.latè Cur.iun.conſ.35.per tot.

71 Duodecimò infertur, quòd prohibita † generaliter alienatione,nõ intelligitur prohibita ad pias cauſas. Rom.in l.ſi ſponſus.§.conceſſa,vbi etiam Soc.& Calca.per illum tex.ff.de dona.inter vir.& vxo. Rõ. in d. auth. ſimiliter. ſpeciali. 32. cum cæteris traditis per Tiraq.priuil.130.

72 Decimotertio infertur.Pignus † ſciente, & tacente creditore ad pias cauſas alienarũ ab eo remiſſum præſumi.l.1.C.de remiſſione pig.qui tex.loquitur de libero ſed cum Bar.ibi ad omnem piam cauſam extẽdit,quem ibid.ſequuntur Rom. col.vlt.& Alex.col. 8.Io.And.in reg.qui tacet,de reg.iur.in 6. cum pluribus alijs accumulatis per Tiraq.priuil.131.

73 Decimoquarto infertur, quòd † legatũ Eccleſiæ, vel alij loco,vel miſerabili perſonæ præſumitur datũ ob remiſſionem peccatorum, & ex pia cauſa. Abb. conſ.11.col.2.verſ.Non obſtat.vol.1. Nat.conſ.124. nu.13. & iſta præſumitẽ eſſe cauſa finalis, vt ſuperius etiã diximus ex Tiraq.ita inquit Soc. ſen.in l. quibus diebus.§.vlt.nu.18.de condit.& demon.Quapropter
74 relicta † ad pias cauſas proſiciunt ad remiſſionẽ peccatorum.c.animæ defunctorum 13. q. 1. Præſumitur
75 † enim quis magis diligere animã ſuam,quàm cætera omnia.c.cum infirmitas,de pœnit.& remiſ.l.ſancimus.C.de ſacroſan.eccle.

His ſic expoſitis nunc exiſtimo limitandã eſſe concluſionem principalem, qua dicimus pro pia cauſa
76 præſumi,vt non procedat,† qñ aliàs de mente, & voluntate apparet, veluti attigimus ſupra in prima limitatione tertiæ illationis,& dixit præclarè Cor.cõſ.
77 30.nu.2.& 8.volu.4.Nec etiam debet † prætextu piæ cauſæ alteri inferri iniuriã, & iniuſtitia cõmitti, arg. l.ſi pignore. ff. de furt. Ang. conſ.329.num.5.l.ſi cui pure libertas,in fin.ff.ad Treb. l.contra voluntatem. C.de teſtam.manumiſ.cõiuncta l. libertas.ff.de reg. iur.quibus locis habetur,libertatẽ, quæ pia cauſa eſt, contra defuncti voluntatem non eſſe præſtandam. Probatur in c.ex tenore,de fo.cõpet.& ibi not.Doct. maximè Barba.in 7.notab.qui ad hoc plura cõgerit. Eccleſia etenim, quæ auctrix, & cuſtos iuſtitiæ eſt, non debet ad aliquod lucrum contra iuſtitiã admitti.ca.1.§. ſed diuerſum.de alienat. feud.in vlib.feud. Bal.in auth.niſi rogati,nu.15.C.ad Treb.Anch.cõſ. 231.nu.3.Rom.conſ.298.nu.1. in fi. Caſtr.conſ.106. nu.2.ad fi.vol.1.latè Decius,conſ.329.in fi.Neque fauorabilib.cauſis ita fauor debet exhiberi, vt alijs fiat iniuria.d.c.ex tenore, de fo. competen. Ioan. Anan. conſ. 68. col.1. verſ.Quibus omnibus. extatque hac de re præclara ſententia Bal.in conſ.254. in fi.vol.1. & hæc omnia ſcribit etiam præclarè Socy.iun.conſ. 120.nu.30.& 31.vol.1.

Limitatur ſecundo principalis concluſio, nõ procedere in eo,ꝙ licet agatur de fauore piæ cauſæ:nihi-
78 lominus diſpoſitio † debeat intelligi de vnico tantum actu.l.boues.§.hoc ſermone.ff.de verb.ſignifica. l.fideicom.§.ſi quis decem. ff de leg.3. l.1.§. ſi cui ſit legatũ.ff.vt lega.nomi.cauea. Nam regulã ibi traditam ampliat Bar.in l.cum quidam,nu.3.ff.de annui leg.vt habeat locũ in omni legato pio.cũ alijs adductis à Mantica in citato pluries loco, nu.34.& Gabr. in concl.1.nu.26.de leg.lib.6. Idq; verum eſt,niſi ex coniecturis appareat teſtatorem voluiſſe ſæpius præſtari,vt Bar.voluit in d.l.cum quidam, per illum tex.

Plura alia ad hanc materiam pertinentia, videre nullo negotio poteris apud Rom. in d.authen.ſimiliter.C.ad l.Falc.& Soc.in d.reg.incip.Priuilegia piæ cauſæ,& multo plura apud Tiraq.in d.tract.de priui. piæ cauſæ,à quo bonam partem eorũ, quæ diximus, ingenue ſumpſiſſe nonnullis tum additis, & plenius declaratis confitemur.

CONCLVSIO MCLXXVII.

ARGVMENTVM.

Ex quibus coniecturis præſumatur ad pias cauſas relictum fuiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum, vel legatum fuiſſe factum ad pias cauſas, ex qualitate perſonarum colligitur.*
2 *Relictum monaſterio dicitur relictum ad pias cauſas.*
3 *Relictum monacho dicitur relictum piæ cauſæ.*
4 *Relictũ fuiſſe ad pias cauſas magis ex qualitate legatarij, quam ex verbis teſtatoris diiudicatur.*
5 *Relictum conſanguineo pauperi,pietatis magis,quam conſanguinitatis intuitu relictum præſumitur.*
Quod decl.procedere,quãdo conſanguineo nominatim intuitu pietatis,non autẽ quãdo conſanguineo ſimpliciter relinquitur,vt ibid.nu.6.Contr.vt nu.8. Concil.n.10.
7 *Naturalis cauſa potentior eſt accidentali.*
9 *Anima cunctis rebus eſt præferenda.*
11 *Præſumptio debet capi in dubio,vt actus valeat.*
12 *Præſumptio iuris in dubio adaptatur ad confirmãdum, & validandum actum.*
13 *Legatum factũ cõſanguineo diuiti, etiamſi dicat teſtator ſe facere cauſa pietatis,non dicitur factũ ad pias cauſas.*
14 *Pietas non ſtat in nomine pietatis, ſed in ſubſtantia veritatis.*
15 *Legatum factum conſanguineo,qui non habeat, vnde ſecundum dignitatem viuat,dicitur ad pias cauſas*
16 *Legatum magnum conſanguineo factum non dicitur ad pias cauſas.*
17 *Legatum ſine intuitu pietatis factum, ex qualitate rei legatæ iudicatur.*

Teſtamentum vel legatum factũ fuiſſe ad pias cauſas:etſi id expreſſum non ſit, colligitur ex qualitate
1 perſonæ † cui relinquitur, veluti ſi pauperibus legata ſint centũ.l.id quod pauperib.& l.ſi quis ad declinãdum.C.de epiſc. & cler. ita dixit Bal. in l.illud.num. 1.verſ.Concludo ergo.C.de ſacroſan.eccle.vbi dicit, quòd aut pia cauſa congruit perſonæ, & intelligitur ad pias cauſas: aut non congruit perſonæ,& non intelligi ad pias cauſas. Idem voluit Angel. per illum tex. in §. ſi quis autem clericus, in Auth. de ſanctiſſ.
2 epiſco.vbi dicit, quod relictũ † ſimpliciter monaſterio,vel ſimili loco,ex qualitate perſonæ cui relinquitur,præſumitur ad pias cauſas.Idem ſenſit Ant. Butr. in c.1.nu.10.de ſepul.Abb.per illũ tex.in c.requiſiſti. nu.4.de teſtam.Spe.in tit.de inſtru.edit.§. nunc vero aliqua.verſ.& ſcias,ꝙ inter relicta. Bal.in auth.ſimi-
3 liter, in prin.C.ad l.Fal. Præterea, ꝙ vni † monacho

relin:

relinquitur, præſumitur ad pias cauſas. Bald. in l. 1. in
lect. col. 4. verſ. circa perſonam. C. de ſacroſan. eccleſ.
per no. in l. illud. C. eod. tit. eodem modo relicta ho-
ſpitali, fraternitatibus; viduis, & alijs miſerabilibus
perſonis, pro redemptione captiuorũ, pro alimentis
pauperum, pro dotibus pauperum puellarũ, pro ima-
gine facienda, pro ſtudio, pro libertate, pro conſtru-
ctione, & refectione pontium, pro reſtitutione male
ablatorum, & cæteris huiuſmodi cauſis, ex qualitate
perſonæ, cui relinquuntur ad pias cauſas facta præſu
muntur. Arch. in c. ſi ex laicis. 2. q. 1. Ang. in l. 1. C. de
fid. inſtr. & iu. haſtę fiſc. lib. 10. Bal. in d. l. illud. col. 14.
& ibi Caſtr. C. de ſacroſ. eccleſ. & in d. auth. ſimiliter.
l. ſi quis pro redemptione. C. de don. Bart. in l. alio. ff.
de alim. & cib. leg. Bal. & reliqui DD. in l. cum is. §. ſi
mulier. ibi, pietatis cauſa. ff. de cõdict. indeb. Io. And.
in c. tua nobis. verſ. alios. extra de decimis. l. lineam
margaritarum. vbi Bart. ff. ad legem Falcid. Iaſ. poſt
Bartol. in l. 1. in princ. in 1. notab. ff. ſolut. matrim. l.
1. §. vltimo. vbi Bal. C. commun. ſeru. manum. Alex.
poſt Ang. in l. 1. §. ad municipium. ff. ad legem Falc.
Bald. in l. hæreditas. §. ſi defuncto. in 1. lect. ff. de peti.
hæred. Hanc materiam latiſſimè pertractat. Tiraq. in
præfat. d. tract. de priuileg. piæ cauſæ, apud quem vi-
dere potes. & hanc concluſionem noſtram tenuit
etiam Iaſ. in cõſ. 183. col. 2. verſ. quarto facit, & verſ.
quinto facit. vbi adducit gl. quam dicit eſſe notabilẽ
in l. ex duobus. §. ſi quæ hoc. no. ex illo tex. ff. de neg.
geſt. & Ang. in l. cum ij. §. ſi in annum. ff. de tranſact.
Idem voluit Alber. in l. nulli. penul. col. C. de epiſc.
4 & cler. vbi dicit, quòd magis † ex qualitate legatarij,
quam ex verbis teſtatoris, diiudicatur, legatum eſſe
ad pias cauſas, cum alijs adductis per Boer. deciſione
94. per totum.

Ampliatur concluſio, vt procedat etiam cũ relin-
quitur cõſanguineo pauperi, ad huc enim magis pie-
5 tatis † intuitu, quam conſanguinitatis relictũ præſu-
metur. glo. in c. 2. de ſepult. quam ſequitur, & reputat
ſingularem Bal. in l. 1. col. 2. in lectura, & ibi Caſtr. C.
de ſacroſ. eccl. Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de in-
ſtrum. edit. §. Nunc vero aliqua. verſ. & ſcias, quòd
tunc. in addit. quæ incipit, Ad iſtum finem. Alex. cõſ.
158. viſo teſtamento, ad fin. lib. 7. glo. in l. illud, & ibi
Bal. & Caſtr. C. de ſacroſ. eccleſ. Bar. in repet. l. primæ.
in 2. q. ſecundæ quæſt. princ. C. eo. tit. Bal. in d. auth. ſi-
militer. & ibi Rom. col. 1. latè Lap. in alleg. 92. in pri-
mo dubio latiſſimè Mantic. in d. trac. de coniect. vlt.
volunt. lib. 6. c. 3. nu. 18. poſt Boer. in alleg. deciſ. 94. p
totum, & Tiraq. vbi ſupra, Iaſ. latè d. conſ. 183.

Limitanda modo eſt hæc ampliatio, vt procedat,
quando nominatim pro anima, & intuitu pietatis re-
linquitur, quia tunc bene ad pias cauſas legatũ dice-
6 tur: ſecus autem † ſi ſimpliciter pauperi cõſanguineo
legatum ſit, quia quando adſunt duæ coniecturę, vna
quòd ſit relictum pietatis, altera conſanguinitatis
gratia, magis præſumitur factum reſpectu conſan-
7 guinitatis, inſpecta cauſa naturali, quæ † potẽtior eſt,
quam accidentalis. l. tutor. §. quæ tutoribus. ff. de ex-
cuſat. tut. Bal. in auth. ex teſtamento. col. 3. C. de col-
lat. & in d. auth. ſimiliter, vbi etiam Rom col. 1. C. ad
leg. Falc. Dec. conſ. 120. nu. 4. Alc. cõſ. 213. nu. 13. lib.
9. Quos omnes referunt Mantica ſupracit. loco, &
Tiraq & Cæphal. conſ. 216. nu. 6. cum ſeq.
8 Contrariũ † tamen tenuit Iaſ. in d. conſ. 183. ea po-
9 tiſſimum ratione, quia anima † cunctis reb. eſt. præfe-
renda. l. ſancimus. C. de ſacroſ. eccl. c. cum infirmitas.
de pœn. & remiſſ. c. præcipimus. in prin. 12. q. 1. præ-
ſertim in vlt. voluntate, in qua teſtator habet animũ
ad mortem. l. hac conſultiſſima. §. at cũ humana fra-
gilitas. C. qui teſtam. fac. poſſ. & hac eadem ratione
in hanc ſententiam videtur inclinare Tiraq. in alleg.
loco, & Mantica, qui etiam reſpondet ad d. l. tutor. §.
quæ tutoribus, & hęc opinio proximę ad veritatẽ ac-
cedit, pro qua etiam facit, quod in eo loco paulo an-
te dixerat. Tiraq. nimirum, quòd maior pietas debet
exerceri in conſanguineos pauperes. c. non ſatis. 86.
diſt. cum alijs pluribus ibi per eum adductis.
10 Conciliationis gratia † dici poteſt quod ſi capiẽdo
interpretationem, quòd ſi relictũ intuitu cõſangui-
nitatis legatũ non valeret, quia fortè nõ erant adhi-
bitæ ſolemnitates: tũc dicendũ erit, ne omnino actus
ſubuertatur, præſumendum eſſe, quòd ob piam cãm
relictum ſit, ita dixit Tiraq. vbi ſupra per ea, quæ in ſi-
mili dicunt Bal. Ful. & Iaſ. in l. ſi tibi decẽ. §. ſi pactus.
ff. de pact. Cuman. in l. quod dicitur. ff. de verb. obl.
Idem affirmat Cæph in d. conſ. 216. num. 24. Iaſ. in d.
conſ. 183. verſ. ſeptimo. facit. pro hac regula, quòd in
11 dubio debet capi illa † præſumptio, vt actus valeat. l.
quoties. ff. de verb. oblig. l. quoties. ff. de reb. dub. nec
credendum eſt quenquam elegiſſe viam, per quã iu-
diciũ ſuum impugnet. l. 3. ff. de teſt. milit. & in dubio
12 iuris præſumptio adaptatur ad confirmandũ, & va-
lidãdum. Bal. & Flor. in l. ſi quis à filio. per illum tex.
ff. de leg. 1. l. dnus. in prin. ff. de vſu. & habit. Aret. in l.
quod in rerum. §. 1. ff. de leg. 1. ſi autem vtroq; modo
capiendo interpretationem actus valere poteſt, tunc
poteſt dici, quòd procedat opinio cõtraria, nimirum
quòd magis præſumatur cauſa conſanguinitatis, quã
pietatis relictũ fuiſſe, & ita videtur conciliaſſe Tiraq.
& ei accedere Mantica: licet valde dubitent.

Limitanda modo eſt principalis concluſio, vt nõ
13 procedat, quando diuiti relictum eſt: tunc enim † etiã
ſi dixerit teſtator pro anima ſua, & pietatis cauſa re-
linquere, non præſumetur legatũ ad pias cauſas Bal.
& Caſtr. poſt gl. in d. l. illud. C. de ſacroſ. eccleſ. Bar. in
repet. l. 1. in 2. q. 2. quæſt. prin. C. eo. tit. Bal. in d. auth.
ſimiliter. & ibi Rom. col. 1. Lapus alleg. at. 92. in pri-
mis vidẽdum eſt, in 1. dub. vbi reddit rationem, quia
14 pietas † non ſtat in nomine pietatis, ſed in ſubſtantia
veritatis. l. cum hi. §. ſed perſonarum. & §. ſi in annos.
ff. de tranſact. Alios penè innumeros adducunt Tiraq.
in d. tract. in præfat. & Mantica vbi ſupra. num. 22. &
Cœphal. d. conſ. 216. vbi etiam ponit quibus modis
probetur quem eſſe pauperem, vel diuitem ad hunc
effectum, quòd nos hic referre nolumus, quoniam
id explicauimus in concl. Paupertas.

Sublimitãda tamen eſt hæc limitatio. vt procedat
15 in eo, qui eſt † diues, ſecundum gradum & condicio-
nem ſuam ſecus autem, ſi habeat quis vnde viuat, nõ
tamen ex dignitate ſua Bart. in d. l. 1. in 2. q. 2 quæſt.
princ. C. de ſacroſ. eccleſ. cum alijs pluribus adductis
per Tiraq. vbi ſupra, & in tractat. de Nobilit. cap 20.
nu. 148. vbi de hac re, vſque ad ſatietatem latiſſimè
pertractat.

Limitatur ſecundo concluſiõ, vt non procedat,
16 quãdo legatum eſſet ſitra magnum, vt non poſſet dici
ad pias cauſas. Nam tunc etiam, ſi relinqueretur cõ-
ſanguineo pauperi, non tamen ad pias cauſas dice-
17 retur: ex quantitate † etenim rei legatæ legatum præ-
ſumitur pietatis, vel nõ pietatis cauſa factum, vt not.
in l. ex duobus. §. ſi. ff. de neg. geſt. in l. vtrum. ff. de do-
nat. inter vir. & vxo. Corn. conſ. 50. col. 5. vol. 1. Bald.
in auth. ſimiliter. colum. 2. C. ad leg. Falc. quem refert
Barb. in c. ad hęc. nu. 9. de reſtam.

CONCLVSIO MCLXXVIII.

ARGVMENTVM.

An, & quando Pignus à creditore debitori remiſſum, præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Pignus à creditore debitori remiſſum non præſumitur.*
2 *Renunciare iuri ſuo nemo præſumitur.*

3 *Remiſſio,*

Digitized by Google

3 Remiſſio, & renunciatio nunquam præſumuntur, et ſemper facienda eſt interpretatio, vt euitentur.
4 Error etiam in facto proprio potius præſumitur, quam iuris proprij renunciatio.
5 Remiſſio, donatio eſt.
6 Donatio nunquam præſumitur, adeo quod potius præſumendũ eſt, quem fuiſſe fatuum, quam donare voluiſſe.
7 Pignus ad hoc, vt remiſſum præſumatur, cõſenſus tacitus, & præſumptus creditoris ſufficit.
8 Creditor permittens pignus vendi, illud remiſiſſe præſumit.
9 Pignoris obligatio ſicuti conſenſu inducitur, ita & ſolo cõſenſu diſſoluitur.
10 Pignus remiſſum præſumitur, etiamſi hæres eius, cui creditor alienationem permiſit alienauerit.
11 Pignus præſumitur remiſſum, non ſolum, ſi debitor cui facultas alienandi à creditore permiſſa eſt, ſed etiã ſi alius quilibet ſucceſſor alienauerit.
12 Pignus conſenſu creditoris alienatum, etiamſi à debitore ex noua cauſa re acquiratur, nõ reintegratur in eo obligatio pignoris. Decl. non procedere, quando ex eadẽ cauſa pignus reuerteretur ad debitorem, vt ibid. nu. 13.
14 Creditor, qui debitori facultatem alienandi conceſſit, ſi debitor dolo malo, & ſimulate alienauit, pignus remiſiſſe non præſumitur.
15 Cõſtituti clauſula, non ſequuta vera, & actuali traditione non tollit præſumptionem ſimulationis.
16 Creditor, ſiue libera alienandi, ſiue ſimpliciter alienandi facultatem conceſſit debitori, pignus remiſiſſe videtur.
17 Res ſemper præſumitur vendi libera.
18 Pignus remiſſum videtur, etiamſi res ex voluntate creditoris alienata nondum tradita ſit.
19 Creditor ita demum alienationi pignoris conſenſiſſe videtur, ſi expreſſum conſenſum præſtitit.
20 Mulier conſentiens marito, bona ſibi hypothecata alienanti, hypothecam remittere præſumitur.
21 Mulier conſentiens marito, bona ſibi hypothecata alienãti, ſibi non præiudicat, ſi maritus alia bona nõ habet, ex quibus poſſit ipſi ſatisfieri.
Decl. ibid. procedere, niſi iuramentum mulieris interueniſſet, vel dixiſſet in alienatione, ſe certum habere, quod maritus habet alia bona. vnde poſſit ſibi ſatisfieri.
22 Pignoris remiſſionem non ſolum expreſſus, ſed etiam ex certis ſignis coniecturatus conſenſus inducit.
23 Creditor ſe ſubſcribens inſtrumento alienationis pignoris tanquam teſtis, vel notarius, ſibi non præiudicat.
24 Creditor ſciẽs ſeruum ſibi pignori obligatum manumitti, etſi non expreſſè conſenſerit, pignus remiſiſſe pſumitur.
25 Creditor ſciens ſeruum pignori ſibi obligatum donari eccleſiæ, & non contradicens, perinde eſt, ac ſi expreſſè conſenſiſſet, & cur. ibid.
26 Libertatis fauore quod à iure diſpoſitum eſt, ad quamcũque piam cauſam extenditur.
27 Patientia, & ſcientia fauore piæ cauſæ inducunt cõſenſũ.
28 Creditor ſciens fiſcum bona ſibi obligata alienare, conſentire videtur.
29 Creditor ſciens rem ſibi obligatam alienari, & tacens animo decipiendi, habetur pro expreſſè conſentiente.
30 Creditores, qui proclamate admoniti fuerũt, rem pignoratam alienari, & tacuerunt, amplius eã petere nõ poſſunt. Quod declaratur procedere in præſentibus, & ſcientibus tantum, vt ibid. nu. 31.
32 Creditor, qui ſub aliqua conditione pignus alienari permiſit, ſi conditiones ſeruatæ non fuiſſent, non præſumitur ius ſui pignoris remiſiſſe.
33 Conſenſus ſub conditione præſtitus conditione non adimpleta non operatur.
34 Creditor conſentiens, pignus obligatum vendi ſub modo, vt ſibi ſatisfieret, ſi non ſit ſatisfactum, contra debitorẽ, non contra emptorem pignoris agere poterit.
35 Creditor conſentiens pignus alienare, cum proteſtatione, quod ius ſuum ſaluum ſibi remaneret, ſibi non præiudicat.
36 Proteſtatio conſeruat ius proteſtantis.
37 Creditor ſi accepit pignus in ſolutum proteſtando ſe id facere abſq; præiudicio iurium ſuorum, non extinguitur ius pignoris, caſu quo res euinceretur.
38 Creditor permittens pignus alienari, ita demum ſibi præiudicat, ſi venditio vera, non ſimulata ſequuta eſt.
39 Pupillus permittens rem ſibi pignoratam, abſque tutoris authoritate vendi, ſibi non præiudicat.
40 Creditor permittens debitori, vt pignus ſuum alteri obligaret, pignus remiſiſſe videtur.
41 Creditor permittens debitori vt pignus obliget, vnius tantum perſonæ gratia, quoad illam perſonam tantum pignus remiſiſſe præſumitur.
42 Mulier nunquam præſumitur pignoris obligationẽ permittere, niſi eius perſonæ reſpectu tantum, cui tunc obligatio fit.
43 Creditor inſtrumentum pignoris reddens debitori, ius pignoratitium remittere videtur.
44 Creditor reddens debitori inſtrumentum pignoris, non pignus ſolũ, ſed & principale debitum remittere videtur.
45 Creditor reddens rem pignoratam debitori, præſumitur pignus remittere.
46 Principali contractu ſublato, ius quoque pignoris cenſetur ſublatum.
47 Pignus eſt acceſſio, quædam ad principalem obligationem.
48 Acceſſorium ſine principali ſtare non poteſt.
49 Ius petendi hypothecam, non naſcitur, niſi cum potentia petendi debitum.
50 Teſtator ſi rem, quam pro legato pignori obligauerat, alienauit, pignus reuocaſſe videtur.
51 Res qualibet præſumitur vendi libera.
52 Pignus per ſuperuenientis dominium extinguitur.
53 Creditores ementes rem pignori obligatam inſolidum, pignus remittere præſumuntur.
54 Creditor accipiens rem pignoratam in ſolutum, pignus cenſetur remittere.
55 Creditor acceptans hæreditatem debitoris, ius hypothecæ, & pignoris cenſetur remittere.
56 Actio, & paſſio in eodem ſubiecto eſſe non poſſunt.
57 Pignoris dominium reuocabiliter effectum creditoris, nõ facit præſumi, eum iuri pignoratitio renuntiaſſe.
58 Pignus per nouationem principalis obligationis ſublatũ cenſetur.
59 Pignora non pſumuntur repetita in obligatione nouatã.
60 Pignus ad hoc, vt tollat per nouationẽ, oportet quod in ea principalis debiti mentio fiat, & alia pignora non dentũ. Et quod obligatio, in quam prima per nouationem eſt tranſfuſa, ſit valida, vt ibid. num. 61.
62 Pignus non tollitur per nouationem neceſſariam.
63 Renunciatio pignoris, non inducit renunciationem principalis obligationis.

1 **Pignus** A creditore † debitori remiſſum nõ præſumitur, vt reſpondit Burſ. conſ. 32. nu. 38. per Bart. in l. quę dotis. nu. 22. ff. ſolut. matr. & in l. fi. C. de remiſ. pig. Celſ. Hugo conſ. 10. num. 5. Cuius rei ea ratio aſſignari poteſt, quia neſcio iuri ſuo
2 † renunciare pſumitur. l. ſi domus. ff. de ſeru. vrb. pręd.
3 & quia † remiſſio, & renunciatio nunquam factæ pſumuntur, imo ſemper facienda eſt interpretatio, vt euitetur remiſſionis præſumptio, vt latiſſimè tradunt Tiraq. in l. ſi vnquam, in præfa. nu. 128. C. de reuoc. donat. Dec. in l. poſtquam liti. nu. 16. C. de pact. & conſ. 352. nu. 8. copioſè Crau. conſ. 251. col. penul. verſ. rurſus eccleſiæ, & conſ. 257. num. 4. & conſ. 242. nu. 6. & conſ. 290. colum. 2. ver. 4. non præſumitur. Pariſ. conſ. 36. nu. 36. vol. 3. Natta conſ. 78. in fi. Ceph. cõſ. 25. nu. 46. & 48. Ruin. conſ. 127. nu. 19. vol. 3. vbi di-
4 cit, quod potius præſumitur; † error etiã in facto proprio, quam iuris proprij renunciatio, facit. l. elegãter. §. qui reprobos. ff. de pigno. act. ubi dicitur, quod quando ſumi poteſt alia interpretatio, quàm iuris proprij renunciatio, illa ſumi debet, quod etiam dicit Crau. conſ. 37. nu. 14. facit etiam pro hac cõcluſione, quia
5 † remiſſio donatio eſt l. Modeſtinus. ff. de donation.

Dec.

Digitized by Google

Dec. in l. ſi quis obligatione. ff. de reg. iur. lattiſſimè Ti
raq. in dicta l. ſi vnquam, ver. donatione largitus, n.
6 243. C. de reuoc. dona. At donatio † nunquã præſumi-
tur adeò, vt potius fatuum, quem fuiſſe, quam dona-
re credatur. l. cum de indebito. ff. de proba. Bal. in l. ge
neraliter. C. de non num. pecu. & conſ. 189. Creditor,
in fin. vol. 4. & nos diximus in concl. donatio. Plura
videre potes infra, in concl. remiſſio, & renũciatio, &
demum hanc concluſionẽ noſtram tenuit Fran. Bal.
in tract. de pign. tit. quibus mod. pig. vel hyp. ſol. ver.
pono. & Hugo Donel. in co. tract. c. co.

Cum igitur pignus remiſſum non præſumatur, vt à
nobis dictum eſt, illud tamẽ ſcire oportet, conſenſũ,
7 vel tacitum, & præſumptum † ſufficere ad hoc, vt quis
pignori vel hypothecæ renunciaſſe credatur. Ideoq;
ex illis coniecturis, ex quibus tacitus conſenſus colli
gitur, ex iiſdem etiam pignoris remiſſio præſumitur,
ita eleganter voluit Franc. Bald. in alleg. trac. de pig.
tit. quibus mod. pig. vel hyp. ſolu. col. 11. ver. dixi au-
tem ſola conuentione, & Hugo Donellus, in eo. trac.
eodem met tit. col. 4. nu. 9. verſ. tantum de voluntate
eius. vbi dicit, quòd ſi creditor aliquid faciat, ex quo
conſequutione quadam intelligi poſſit, eũ de non re-
tinẽdo diutius pignore cogitaſſe, remiſiſſe tunc illud
debitori præſumendum erit, & demũ ante hos omnes
id dixerat Negusan. in tract. de pign. in 3. membr. 6. p.
principalis. Ex quo plures modi ſequuntur, quibus pi
gnori renunciatum præſumitur, quos breuiter, ac di-
lucide referemus.

Primo igit. ex hac limitatione colligere poſſumus
8 quod ſi creditor † permittat pignus vẽdi, vel alio quo
uis modo alienari, pignus remiſiſſe præſumitur. l. ſi de
bitor. §. 1. quib. mod. pign. vel hyp. ſolu. vbi Vlp. ait, ſi
in vẽditione pignoris cõſenſerit creditor, vel vt debi-
tor hanc rẽ donet, vel permutet, vel in dotẽ det, dicẽ-
dum erit pignus liberari. Quod etiã dicit Martianus
in l. ſicut. §. ſi voluntate. ff. eod. tit. vbi ait iniuere fidẽ
facere creditorem, qui rem, quæ ſuo cõſenſu alienata
eſt, tanquam pignus ſibi adiudicari deſiderat. Idẽ di-
cũt Imperatores Seuerus, & Antoninus, in l. 2. C. de re
9 miſſ. pig. vbi inquiunt, ſicut pignoris † obligatio con-
ſenſu inducitur, ita & ſolo conſenſu diſſoluitur. Idẽ
ſtatuit Gordianus in l. cum te. C. eodem, & demũ pro
regula traditur à Caio, in l. creditor. ff. de reg. iur. Iaſ.
in l. ſi fundum per fideicommiſſum. n. 39. ff. de leg. 1.
ver. ſimiliter. Bartol. in dict. l. 4. §. ſi in venditione, &
in d. l. ſicut. §. ſi voluntate, & in l. fi. C. de remiſ. pign.
Romanã ita reſpondit in conſ. 140. Hæc venditio re-
rum, per totum, & conſ. 94. nu. 6. Idem conſuluit Bal.
conſ. 123. quidam Alexan. obligauit. per totum vol.
1. Card. conſ. 14. col. 3. quem adducit Illuſtr. Card. Al-
banus in addit. ad Bar. in dict. l. ſi debitor. §. ſi in vẽdi-
tione. Ang. & Bald. idẽ tenuerũt, in d. l. cum te. & l. fi.
C. de remiſſ. pig. & in d. l. ſicut. §. ſi volũtate, & in dic.
l. ſi debitor. & in l. Lucius. ff. quib. mod. pig. vel hyp.
ſol. Idem reſpondit. Natta, conſ. 474. num. 29. Rom.
conſ. 132. num. 3. Ruin. conſil. 64. num. 1. volumin.
4. Demum id tenuerunt Dec. & Cagnol. qui alios
quamplures allegat in d. l. creditor. nu. 118. ff. de reg.
iur. Neguſ. vbi ſupra, Balduinuſque, ac Donel. eum
ſequuntur in locis proximè citatis.

Ampliatur primo hoc, q dicimus ex venditionis
permiſſione pignus remiſſũ præſumi, vt habeat locũ,
10 non ſolum, ſi is, † cui facta eſt promiſſio, ſed ẽt ſi hæ-
res eius vẽdiderit. l. ſicut. §. ſi debitori. ff. quib. modis
pig. vel hyp. ſol. vbi Martianus ait, ſi debitori pigno.
venditio cõceſſa eſt, & hæres eius vẽdiderit, poteſt fa-
cti quæſtio eſſe, quid intellexerit creditor, ſed rectè ve
niſſe dicendum: Hæ enim ſubtilitates a iudicib. nõ ad
mittũtur. Hancq; ſententiam notant ibi Bar. & Ang.
qui dicit id maximè notandum eſſe, & Bal. ibid. Idẽ
Bart. in l. fi. C. de remiſſ. pig. Neguſ. vbi ſup. nu. 15. ver.
4. amplia. Balduin. & Donel. locis proximè citatis.

Ampliatur ſecundò, vt procedat non ſolum in pri
mò creditore permittente vendi, ſed etiam in alio, q
11 in eius locum ſucceſſit. l. Titius. §. fi. ff. eo tit. alle gat.
vbi Modeſt. ait, Titius Seio pecuniam ſub pign. fun-
di dederat, qui fundus cũ eſſet antea Reipublicæ ob-
ligatus, ſecundus creditor pecuniam Reipub. exſol-
uit, ſed Mæuius extitit, qui dicebat ante Rempublicã
ſibi fundum obligatum fuiſſe. Inueniebatur aũt Mæ-
uius inſtrumento cautionis cũ Republica facto à Se
io interfuiſſe, ac ſubſcripſiſſe, quo cauebatur fundũ
nulli alij obligatum. Quæritur, an actio aliqua in rẽ
Mæuio competere poteſt. Modeſtinus reſpondit, pi-
gnus cui is, de quo quæritur conſenſit, minimè eũ re-
tinere poſſe. Licet enim ſubſcripſerat tantum inſtru-
mento cautionis cum Republica celebrato, tamẽ. Se
iuri ſuo quoad Titium renunciaſſe præſumitur. cũ Ti
tius in Reipublicæ locum ſuccedat. Hoc Modeſtini
reſponſum ad id adducit Neguſantius vbi ſupra. nu.
16. & ante cum ex ipſo id adnotarunt Bartolus, An-
gel. & Bald. qui hoc exiſtimant eſſe memoriæ com-
mendandum.

Ampliatur tertiò, vt procedat etiam ſi eadem res
12 poſtea ex noua † cauſa fuiſſet reacquiſita à debitore.
Nã ſi tibi Scyphũ aureũ pignori, vel fundũ Cor. hipo-
thecæ dederim, illudq; deinde ex tua volũtate aliena
uerim, deinde is ex noua cauſa, puta donatione, tradi
tione, emptione, aut ſocietate, aut huiuſmodi ad me
denuo peruenerit, non amplius dicendum erit pign.
obligationem redintegrari. Ius enim illud ſemel ex-
tinctum, reuiuiſcere non debet. l. ſicut. §. ſuperuacuũ.
ff. eodem titulo. vbi Martian. ait, ſuperuacuũ eſſe quę
rere ſi debitor pignus alienauerit conſenſu creditoris:
deinde bona fide redemerit, vel ad eũ aliquo modo
peruenerit, an pignoris ius reſtituatur, & illum tex. ad
hoc ibi notant Bar. & Ang. Neguſantius vbi ſupra. n.
21. Idem dicunt Cy. & Bart. in l. fi. C. de remiſ. pig. vbi
etiam latè Bal. & Bart. ibi inquit, quod qui neſciret il-
lam legem, ſemper reſponderet contra illum caſum.
Idem voluit Bellamẽ. conſ. 39. num. 20. latè Ruinus
conſ. 64. in princip. & paſſim. volum. 4. latè Beccius
conſilio 46. volum. 1. & conſilio 3. circa med. volum.
primo.

Declaranda tamẽ eſt hæc ampliatio, vt procedat,
quando ex noua cauſa ad debitorem res peruenit; ſe-
13 cus autem † ſi ex eadem cauſa, vel dependenti ab ea
res ad venditorem reuertatur, ita regula d. l. fi. decla-
rant Bal. Ang. & reliqui, ibi, & in d. §. ſuperuacuum.
Neguſan. vbi ſupra. Ruin. in d. conſ. 64.

Declaranda eſt ſecundo loco ampliatio, vt non p
14 cedat, ſi cõſtet † dolo malo factam fuiſſe venditionẽ,
nec effectum habuiſſe. Namq; ſi alienauerit debitor
rem pignoratam, ſi re vera a ſe nõ tradiderit, ac ipſe
in poſſeſſione remanſerit, aut ex alia coniectura cõ-
ſtet contractum ſimulatum fuiſſe, ac ad ſpeciem tan-
tum decipiendi creditoris gratia celebratum, ius pi-
gnoris non extinguetur, ita colligitur ex verbis Mar-
tiani, in d. §. ſuperuacuum. ibi, bona fide redemerit, &
paulo infra dicit, ſi pecunia ſoluta non ſit, doli mali
ſuſpicio inerit, tranſlata ad præſens tempus, vt poſſit
creditor doli mali replicationem obijcere. & ibi. not.
dd. omnes, tradentes, deinde ex quibus iſta contractus
ſimulatio probari poſſit, quæ hic fortaſſe aptè cadere
poterant, niſi nos illã dedita opera omittere vellemus,
nec ea, quæ à nobis tradita ſunt ſupra, in concluſione,
contractus ſimulatus, volum. 1. inani labore, hic repe
teremus, tantum ſufficit allegare Ruin. qui id ſatis fu
sè tradit, & per hoc ad factũ quæſtionem reſpondit in
d. conſ. 64. ferè per tot.

15 Ampliari poteſt hæc declaratio, vt procedat † etiã
ſi in inſtrumento appoſita ſit clauſula conſtituti. Nã
& hoc caſu nõ ſequuta actuali traditione contractus
ſimulatus præſumetur: omninò enim vera, & actualis
traditio requiritur. Bartol. in dicto §. ſuperuacuum,

num.5. quem ſequitur Ruin.alleg.conſ.64.num.2.ex conſtituto enim non tollitur ſimulationis præſumptio.Bart.in l.poſt contractum.ff.de donat.in conſil. ſuo,quod incipit.Petr.Nic.Bal.in l.1. per illum text. C.de ſuffrag.diximus latè ſup.in d.concluſ.contractus ſimulatio,vbi omninò videndum eſt.

Ampliatur quartò, vt procedat ſiue liberè alienan
16 di, ſiue ſimpliciter † alienandi poteſtatem creditor conceſſerit, vtroq. enim modo pignori renunciaſſe præſumitur,ita reſpondit Natt.conſ.474.nu.29.in fi. Nam ſi ſimpliciter alienandi poteſtatem creditor conceſſerit,videtur eum non liberè alienandi,ſed cum grauamine ſui pignoris, vel hypothecæ,poteſtatem dediſſe,contrarium tamen decidit Natta,&
17 rectè,ſemper enim res libera † vendi præſumitur. Bal. in l.2.C. de remiſſ.pign.& in l.ex prædijs.poſt gloſſ. ibi.C.de euict.& in rub.C.de contrah.empt.in 6.q. gl.in l.ex prædijs,& in l.cum venderes.ff.de contrah. empt.& in l.pen.ff.de euict.vbi adducit.l.in venditione.ff.de act.empt.Flor.in l.ſi arborem.per illum tex. §.hæc lex.ff.de ſeruit.vrban.præd.quos omnes adducit,approbatq; Natt.conſ.330.nu.1.vbi per hoc concludit,quod teſtator pignus de ſe cõſtitutum alienãs præſumitur illud reuocare.de qua re infra dicemus.

Ampliatur quintò, id quod diximus, vt procedat
18 etiam ſi † debitor, qui ex voluntate domini pignus alienauit,nondum tradiderit.Nam cum teneatur debitor,& coq; poſitus ad tradendum,non poteſt dici vẽditionem veram non interceſſiſſe.l.ſicut.§.ſi debitor. ff.tit.alleg.vbi Marcianus ait.Cum ex empto iam teneatur venditor,pignus extingui.Idque ibi not.Bart. Ang.& Bal.& not.per glo.in l.ſi debitor.§.quæritur. in verbo impediat,eo.tit.Negus.vbi ſup.nu.21.verſ. 10.amplia.ſed id repugnare videtur eis, quæ à nobis dicta ſunt in 3.ampl.cum ſecunda eius declaratione, qua dicebamus, pignoris ius teſtitui, ſi dolo malo alienatio facta ſit, veputa ſi non ſequuta ſit traditio, ampliauimus etenim,vt hoc procederet,etiamſi conſtituiſſet venditor ſe nomine emptoris poſſidere, ex ſententia Bart.in d.§.ſupertracuum,& Ruin.in d.cõſ. 64.Verum illud intelligi oportet, quando concurrũt aliæ ſimulationis coniecturæ,veluti ſi conſtituerit ſe eius nomine poſſidere,deinde per lõgum tempus retineat poſſeſſionem,& tradere ſuperſedeat, adeò qđ doli mali inde emergat ſuſpicio, idq; perſpicuè ſentit Ruinus: Non enim ſimpliciter ait ẽt per clauſulã conſtituti, non liberari pignus, ſed quod ea clauſula ſimulationis ſuſpicionem omninò non tollit. Idque & ſentire Bart.apparet, loquitur enim de probãda ſimulatione contractus. At ſi quis nulla alia fraudis ſuſpicione intercedente ſe nomine alterius conſtituat poſſidere, adhuc tamen non tradiderit,nõ erit dicendum ſimulatam venditionem præſumi, ſicq; procedat, quod in hac ampliatione à nobis dictum eſt.

Limitandum eſt nunc,ac reſtringendũ plurib.modis id,quod diximus,creditorẽ conſentientem alienationi factæ per creditorẽ,pignus remiſiſſe præſumi,ac in
19 primis ſciendũ eſt expreſſum † conſenſum requiri ad hoc,vt quis alienationi conſentire dicatur, & ideò ſi non interueniat expreſſus conſenſus,nullo modo pignus remiſſum fuiſſe præſumetur.l.ſicut.§.non videtur ff.eo.tit.vbi Mart.ait,non videri creditorem conſenſiſſe,ſi ſciente eo res vendita ſit,cum fortaſſe creditor paſſus ſit rẽ venire,idcirco,quia ſciebat vbiq; ius ſuũ ſaluum ſibi remanere.Idq; ibi notãt Bart.Ang.& reliqui ſcribentes.Negus.vbi ſup.nu.23.Idẽ dicit Burſ. conſ.32.n.38.vbi ad id adducit Boer.q.23.n.9.& Iac. Concenat.q.iur.lib.4.c.19.nu.15.Idẽ voluit Caſtr.in l.ſerui electione.§.fi.ff.de leg.1.& Alber.de Roſ.in l. ſi domus.§.fi.eo.tit.quos allegat Boer.vbi ſup.Idem voluit Franc.Balduin.in d.tract.de pignor.alleg.tit. quib.mod.pig.vel hypothe.ſoluit.verſ.conſenſiſſe autem.Idem ſentit Dec.in d.l.creditor.num.1.vbi dicit,quod ſi creditor eſſet præſens,& non contradiceret,non tamen ex hoc conſenſiſſe præſumeretur,niſi expreſsè id diceret,adducit Bart.in l.fin.C.de remiſſ. pign.& ea,quæ habentur per Alexand.poſt Bartol.& communiter cæteros DD.in l.quæ dotis.circa fi.ff. ſol.matr.vbi plenè tractatur,quando quis conſentire præſumatur,quod & nos diximus in concl.conſenſus,& in concl.patientia.Idem ibi ſentit Cagn.qui rationẽ reddit,quia creditor etiam ſi taceat,tamẽ cum ſciat ſaluum ſuum ius ſibi eſſe,non ſibi præiudicauit,quæ ratio redditur à Martian.in d.§.non videtur,vt ſupra dictum eſt,adducit etiam Fely.in c.eccleſia.col.9.de conſtit.Iaſ.in l.emancipata,in 1.notab.C.qui admit. & in auth.ex cau ſa.col.pen.& fi.C.de lib.præter.

Adeò autem conſenſus expreſſus in alienatione facit præſumi renũciationem hypothecæ,vel pigno
20 ris, vt etiam ſi mulier † expreſsè conſenſerit marito bona ſibi hypothecata alienanti, per hoc hypothecam remiſiſſe præſumatur.c.paſſoralis de dona.l.qui tabernas argentarias.ff.de contrah.empt.l.vxor patrui.C.de leg.Caſt.in l.ſerui electione.§.fi.ff.de leg.1. Alber.de Roſ.in l.ſi domus.§.fin.ff.eod.tit.Iaſ.in l.ſi. ſol.183.colum.4.verſ.Hanc concluſionem C.de iure emphyteutico,cum aliis adduct.per Corſer.de petit. reg.q.5.ex quo iſtas allegationes deſcripſit,& retulit in ſuis deciſionib.Boer.q.23.nu.9.& eum retulit,& ſequutus eſt Burſat.d.conſ.52.nu.38.

Declaratur tamen hæc ampliatio, vt non proce
21 dat,quando maritus † alia bona non haberet,ex quibus mulieri ſatisfieri poſſet: tunc enim etiam expreſſè conſentiendo ſibi non præiudicat,niſi iuramentũ mulieris appoſitum fuiſſet in renũciatione, vel vxor dixiſſet ſe certum habere, quod maritus habet alia bona, vnde ſibi poſſit ſatisfieri.cap.cum contingat. extra de iur.cap.licet mulieres.cod.tit.lib.6.auth.ſiue à me.C.ad Velleian.vbi Alber.de Roſ.& hæc iura adducit,& ſequitur Boer.d.quæſt.23.num.9.& poſt eum id voluit Burſat.d.conſil.32.num.38.& 39.Bart. & DD.in d.auth.ſiue à me,& in l.iubemus.Cod.ad Velleian.Imol.in cap.peruenit.in gl.in 4.colum.de emptio.& vendit.& ita decretum fuiſſe in Sacro Conſilio Neapolitano teſtatur Affli.deciſ.311.312.& 313. per ea,quæ ibi ipſe latè tradit.Pariſ.conſ.119.vol.1. num.16.Mandoſ.137.vbi poſt Roman.ibi videtur innuere, quod ſufficit tempore renunciationis fuiſſet tot bona,vnde ſatisfieri mulieri poſſet.Nam ſi poſteà deſinant eſſe,id non præiudicabit ei, in quem renunciante muliere eius hipothecæ,alienatio facta eſt, & id quoque dixit Caſtrenſ.in l.Meuia.§.fi.ff.ſolut. matrimon.vbi etiam dicit probandi onus incumbere mulieri non fuiſſe tot bona tempore renunciationis,ex quibus ſibi ſatisfieri poſſet.ſed Imo.in d.c.peruenit.in 4.col.in gl.de empt.& vend.dicit, quod requiritur,quod etiam tempore,quo agitur ſit in facultatibus viri,& hanc opinionem, vt æquiorem fauore dotis probat Affl.d.deciſ.313.per tot.

Animaduertendum autem eſt, non ſolùm conſenſus verbis nominatim,& diſertè expreſſus inducit
22 renunciationem,ſed etiam is conſenſus,qui ex certis ſignis,& coniecturis colligitur. exemplum eſt in d.l.ſicut.§.non videtur ff.quib.mod.pignus,vel hypothe.ſolu.vbi Marcian.ait,ſi quis ſe ſubſcripſerit tabulis emptionis,& venditionis,conſenſiſſe videtur,ecce hic non apparet de expreſſo conſenſu, attamen conſenſiſſe dicitur ex facto ſuo, quo inducitur renũciationis præſumptio.Idque ibi not.Bart.& Bal.in d. tract.de pig.d.tit.ſæpius allegato.ver.conſenſiſſe autem; quoniam tamen hæc non eſt probatio concludens,admittitur probatio in contrarium,poteſt enim
23 ſe, vt teſtis,vel vt notarius ſubſcripſiſſe,quo caſu † nõ induceretur renunciationis præſumptio.l.Caius.ff.de pig.act.gl.& Bart.in d.l.ſicut.§.non videtur.Balduin. in loco nuper allegato.

Subli-

Digitized by Google

Sublimitatur autem hæc limitatio, vt nõ procedat
24 fauore libertatis. Nam † ſi ſeruum pignori tibi obligatum te ſciente manumiſero, etiamſi non expreſsè conſenſeris, tamẽ ex ſcientia ſola præſumitur pignoris remiſſio, & libertas tenebit. ita ſtatuerunt Imp Seuerus, et Antoninus, in l. 1. C. de remiſ. pig. vbi gl. quæ dicit ſecus eſſe, ſi ſeruus alio modo, quam manumittendo ex bonis debitoris exiret, veluti ſi venderetur, vel in ſolutum daretur: fauore etenim libertatis id introductũ eſt. Idẽ dicit gl. in l. Caius. ff. de pig. act. quã adducit Bal. in d. l. 1. & hanc opinionem comprobat etiam Bart. in d. l. ſicut. §. non videtur, et in l. fin. C. de remiſ. pig. Neguſ. vbi ſup. nu. 23. verſ. iſta autem regula. Rom. et Alex. in l. quæ dotis. nu. 27. ff. ſol. matr.

Sublimitatur ſecundò hæc limitatio, vt non proce-
25 dat fauore religionis. Nam † ſi ſeruus, in quo ius pignoris habebam, me ſciente, & patiente fuerit donatus Eccleſiæ, videor conſentire, auth. ſi ſeruus ſciente domino. vbi Saly. C. de epiſ. et cler. c. ſi ſeruus. 54. diſt. Bal. in l. 1. C. de remiſ. pig. Neguſ. vbi ſup. nu. 23. ver. 2. reſtringitur. Bart. in d. l. fi. et in d. §. non videtur. Rom. & Alex. in d. l. quæ dotis. ff. ſolut. matrim.

Ampliantur aũt hæ ſublimitationes, vt procedant
26 etiam fauore cuiuſcunq; piæ cauſæ. Nã in eis ex † patientia, & ſcientia conſenſus præſumitur, ita tex. in d. l. 1. loquentem de libertate, extendit Bal. ibi, quem ſequitur Bart. in d. l. fi. & d. §. non videtur. Alex. in d. l. quæ dotis. poſt Rom. ibid. Cuius rei ea ratio eſt, quia
27 quod fauore † libertatis introducitur regulariter ad quamcunq; piam cauſam extenditur, vt colligitur ex Bal. in d. l. 1. C. de rem. pi. et in l. 2. cir. prin. C. de fideicom. liber. et in l. ſi iure. C. de manumiſ. teſtam. Bart. in l. ſi vnus. C. de teſtam. & in l. Titio vſusfruct. §. fi. ff. de cond. et demonſ. Rom. in auth. ſimiliter. C. ad leg. Falc. cum alijs pluribus, quos vide apud Euerar. in cẽturia ſua in loco de libertate ad piam cauſam.

Sublimitatur tertiò iſta limitatio, vt non procedat
28 fauore fiſci. Nam, ſi fiſcus alicuius † bona occupauerit, et ſcyphum aureum, vel fundũ, Titio pignori obligatum alienauerit, Titio ſciente, et tacente pignoris ius remiſiſſe videtur. Nam fauore fiſci, tacens cenſet conſentire, ita ſtatuunt Impp. in l. hypothecas. C. de remiſ. pig. vbi dicunt fidem haſtæ fiſcalis facilè conuelli non debere, idque ibi etiam dicunt Saly. et Bal. Bart. in d. §. non videtur, et in d. l. fi. C. eo. tit. Alex. in d. l. quæ dotis. nu. 27. verſ. 2. fallit. ff. ſol. matr.

Sublimitatur quartò, vt non procedat limitatio,
29 quando quis tacuiſſet † animo decipiendi, tunc enim ex illa ſola taciturnitate pignoris ius remiſſum præſumitur. l. ſi fine. §. 1. C. ad Velleian. vbi Imp. ait, ſi mulier viro alienante bona, in quibus habebat hypothecam, tacuerit, animo decipiendi eum, à quo maritus mutuuam pecuniam accipiebat, ex illa taciturnitate induceretur pignoris remiſſio, et S. C. Velleiano nõ iuuabitur, quo infirmitati non calliditati mulierũ conſulitur, idq; ibi notant Bal. et Sal. Idem dicunt Imp. in l. mulier. C. de diſtr. pig. vbi etiam notatur id à Sal. et reliquis ſcribentibus. Idem vult Bart. in d. §. non videtur, et Alex. poſt Roman. in d. l. quæ dotis. num. 27. verſ. 3. quando taceo. Neguſan. vbi ſup. num. 25. verſ. quarto reſtringitur.

Sublimitatur quintò hæc limitatio, vt non proce-
30 dat, quando creditores † proclamare admoniti fuiſſent, quod pignorata res vẽdebatur, et tacuerint, nec contra dixerunt: tunc enim pignus remiſiſſe videtur. l. ſi eo tempore. C. de remiſ. pigno. vbi id notant Bart. Bal. et Sal. Idem Bart. in d. §. non videtur. Neguſ. vbi ſup. nu. 25. verſ. 5. fallit. Alex. in d. l. quæ dotis.

Declaratur tamẽ hæc limitatio, vt procedat in præ
31 ſentibus, et ſcientibus, ſecus † in abſentibus, vel aliàs ignorantibus, quia illis tale proclama non nocet, ſed ſunt ſingulariter citandi, vt volunt gl. et poſt eã ibid. id latè tradit Bal. in d. l. ſi eo tpe. ver. an iſti creditores.

Limitatur ſecundò loco, id quod diximus per venditionem conſenſu creditoris factam præſumi pignoris remiſſionem, vt non procedat, quando creditor
32 adieciſſet aliquas qualitates, quæ † ſeruatæ non ſunt. Nam tunc non præſumitur pignus remiſſum, exemplum eſt in d. l. ſicut. §. ſed ſi permiſerit. ff. quib. mod. pig. vel hypoth. ſoluit. vbi Marcianus ait, ſi creditor permiſerit debitori, vt pignus venderet, ille aũt donauerit, creditori conſenſum illum non nocere, ibiq; id notant Bart. Ang. et Bal. Neguſ. de pignorib. mẽb. 3. par. 6. num. 26. eodemmẽt modo ſi creditor permiſerit pignus vendi, ſub hac conditione, ſi ſibi ſatisfaceret de pretio, et deinde non ſit ſatisfactum, nõ præ-
33 ſumitur pignus remiſſum, quia † conſenſus ſub conditione præſtitus eſt, nec eſt adimpleta cõditio. Ideo creditor agere poterit contra debitorem, & eius hæredem, & etiam emptorem pignoris, ſi verò non ſub
34 conditione, ſed ſub modo † ſimpliciter permiſit pignus vendi, vt ſibi ſatisfieret, tunc ſi non ſatisfiat ſibi contra emptorem pignoris agere non poterit: contra ipſum debitorem, & eius hæredẽ poterit, quia pignus hoc caſu omnino remiſiſſe, non ſub conditione præſumitur. ita verba Marciani, in d. l. ſicut. §. illud. ff. eo. tit. interpretatur Bart. & Accurſ. ibi, quos Neguſ. ſequitur vbi ſup. num. 31. verſ. 10. fallit. eodemmet modo ſi creditor intra annum, vel biennium vẽdere permiſerit, ſi vendatur elapſo tempore conſtituto, nõ inducetur remiſſio pignoris: omnino enim voluntas creditoris in conſenſu præſtando expreſſa ſeruari debet, ne contra voluntatem ſuam, cuiquam ius ſuum auferatur, id notant glo. Bart. & reliqui ſcribentes ex verbis expreſſis Marciani, in d. l. ſicut. §. pe. ff. quib. mod. pign. vel hypot. ſolui.

Limitatur tertiò, vt non procedat, quando quis nõ
35 ſimpliciter conſenſit, ſed † cum proteſtatione, quod ius ſui pignoris ſaluum remanere volebat. l. ſi debitor. §. ſi in venditione. ff. quib. mod. pig. vel hypoth.
36 ſoluit. & ibi Bart. poſt Dyn. & glo. dicit hanc eſſe † virtutem proteſtationis, vt conſeruet ius proteſtantis. Idem ibi dicit Ang. gl. & Dec. in d. l. creditor, num. 1. verſ. 2 regula. ff. de reg. iur. & ibid. Cagn. Bal. cõſ. 123. Quidam Alex. obligauit. vol. 1. Rom. conſ. 94. Viſis his, quæ narrantur nu. 7. Soc. ſen. conſ. 46. nu. 18. vol. 4. quos omnes adducit & ſequitur Neguſ. loco alleg. nu. 26. ver. 3. fallit. Idem voluit Rom. conſ. 140. Card. con. 14. col. 3. quos adducit Illuſtr. Card. Alba. in addit. ad Bart. in d. §. in venditione faciunt ad hanc limitationem, ea quæ adnotat Bero. conſ. 46. nu. 10. cũ ſeq. vol. 1. vbi dicit, ꝙ etiam ſi re pignora data in ſolutum creditori, ius pignoris extinguitur ſimul cũ obli-
37 gatione fideiuſſoria, tamen ſecus quando † creditor eſt proteſtatus ſe accipere abſq; præiudicio iuriũ ſuorum, caſu quo res euinceretur: tunc enim ius hypothecæ in bonis, nec obligatio fideiuſſoria extinguuntur. alleg. Bart. & alios in l. ſi quis aliam. ff. de ſolut. Bal. Sal. & omnes poſt glo. ibi, in c. libera. C. de ſenrẽ. & interloc. omn. iud. Idem voluerunt Bal. & Sal. in l. 1. in 3. oppoſ. per illum text. C. ſi antiq. cred. cum cæteris, quæ Bero. ipſe loco iam alleg. cõgerit, quæ apud ipſum videre potes.

Limitantur quartò, ea quæ diximus, vt procedant,
38 quando venditio † verè ſequuta eſt, & ab ea perſona cui conceſſit creditor, & effectualis, non ſimulata. Id colligitur ex verbis in l. ſi debitor. §. quæritur, ſi fortè. ff. quibus mod. pignus. vel hypoth. ſol. vbi dicit, quòd ſi venditio non ſit, aliqua fortaſſe iuris ſolemnitate omiſſa, tunc pignoris ius non præſumitur remiſſum, ſed durat. Idem elicitur ex verbis Imperatoris in l debitum. Cod. de remiſſ. pigno. vbi habetur, quòd ſi remiſerim tibi debitum, & remiſſio non valuerit, remiſſionem reuocari, & nõ nocere remittenti. Hoc tenuit Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in 8. queſ. ff. de verbor. obligat. vbi dicit, quod ex

permiſſione de alienando non paratur præiudiciū, niſi ſequuta alienatione, quā adducit, ſequiturq; Rui. conſ.64 nu.2. verſ.& ideo in propoſito, vol.4. faciunt not. per eundē Bar. in l. poſt legatū, in princ. ff. de his, quibus vt indignis. Idē etiā adnotarunt Bar. Ang. Bal. & reliq ſcribētes ex d. §. quæriſ ſi fortè, & ex. d. l. debitū. C. de remiſ. pign. Neguſa in loco pluries allegato. n.27. verſ.4. fallit. Idem tenent Dec. & Cagnol. in d. l. creditor. ff. de reg. iur. Idē dicit Bar. in l. ſicut, §. ſi volūtate, ꝑ illū tex. ff. quib. mod. pign. vel hyp. ſoluit. & in ead. ſicut. §. ſuperuacuum, & in l. fin. C. de remiſ. pig. quibus locis concludit, ꝙ ſi nō vera alienatio, ſed ſimulata, & fictitia intercesſerit, Pignus nō remittitur. Quod etiā procedit ſi conſtituerit ſe nomine emptoris poſſidere, niſi de fructibus ei reſpōderit, quod qūo procedat latè explicat Rui. d. cōſ.64. & nos attigimus ſup. in hac eadē concl. 3. & 5. amplia. aptè elimit. eo dēmet mō, ſi non debitor vendiderit, ſed alius, qui ab eo rē accepit, pignus non extinguitur, qa non eſt verè ſequuta alienatio ab eo, cui creditor conceſſit. Præſumitur enim creditor perſonæ, non rei conceſſiſſe, vt alienare poſſet, vt inquit Iuriſcon. & ibi id notāt Bar. & reliqui in l. ſicut. §. pen. ff. tit. iam alleg.

Limitantur quinto ea, quæ diximus, vt procedant, quando conſenſus præſtitus eſt ab eo, qui ſibi conſē-
39 tiendo præiudicare poterit, ſecus autem ſi conſenſerit is, qui præiudiciū ſibi parare ex conſenſu illo non poteſt. Qua propter ſi pupillus ſine tutoris auctoritate rem ſibi pignori obligatam alienari permiſerit, dicēdum erit pignoris ius per talem alienationē nō extingui. Ad hæc ſi ſine ſpeciali mādato ſimplex procurator non omnium bonorum conſenſit, idem dicendū erit. Id dicitur in l. ſi cōſenſit, vbi id notant Bart. ceterią; ſcribentes. ff. quibus mod. pign. vel hypo. ſoluit. Præterea ſimile eſt de filiofamil. & ſeruo, qui non poſſunt rē, quam pignori acceperunt ex cauſa peculiari remittere l. ſicut. §. an paciſci. ff. eo. titul. Neguſ. in d. tract. alleg. membro, & par. nu. 24.

Diximus ſupra in prin. huius cōcluſionis, plures modos eſſe, ex quibus quis pignori renuntiaſſe præſumitꝰ, ac explicauimus ſatis copioſè, quando ex cōſenſu præſtito vēditioni pignoris per creditorē huiuſmodi remiſſionis præſumptio inducatur: nunc aūt aliqua, ad illam concluſionem pertinentia explicare oportet.

Secundo igitur, ſi creditor permiſit debitori, vt rem
40 ſibi pignori obligatam, alteri obligaret, præſumitur pignori renūtiaſſe. Id colligit ex l. Paulus reſpōdit, in prin. ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſoluit. vbi gl. & Bar. id declarant. Idē voluit Bar. in l. fi. C. de remiſ. pign. gl. in l. creditor. §. ſi. qui pot in pign. habeant. & in l. 3. C. de remiſ. pign. vbi latè id tradit Sal. Neguſan. vbi ſupra nu. 13. verſ. 3. amplia.

Declarandum tñ eſt id, quod diximus, hac diſtin-
41 ctione adhibita. Nā ſi creditor† vnius certæ perſonæ gratia cōceſſit debitori, vt pignus obligaret, reſpectu eius perſonę tantū pignus remiſiſſe præſumetur, ſecus autem ſi ſimpliciter permiſiſſet. Nam tunc cuicunq; debitor pignus obligauerit, ius pignoris extinguetur
42 quo ad permittentem, niſi† mulier ſit ea, quę permittit, quo caſu nunquam niſi perſonę illius reſpectu, cui tunc obligatur, permiſſio obligandi facta intelligiť, vt concludit Bar. in l. fi. C. de remiſ. pign. Ita diſtinguēdo conciliat gl. contrarias Sal. in d. l. 3. C. eo. tit. quem approbat per omnia Neguſ. vbi ſup. nu. 13. & 14.
43 Tertio creditor† chirographum, vel inſtrumentū, aliamvè ſcripturam, in qua pignoris obligatio contineatur, debitori reddēs, præſumitur ius illud pignoratitium remittere. l. credittricē, vbi id not. Bal. C. de remiſ. pign. Neguſ. vbi ſupra num. 19. Bart. & poſt eum latè Iaſ. in l. Labeo. ff. de pact. Balduin dicto trac. de pact. tit. quibus mod. pign. vel. hyp. ſoluit. verſiculo ſi
44 creditor chyrographum, nec ſolum pignus† per iſtā traditionem, ſed etiam debitum principale remiſſum præſumitur. l. 2. & 3. ff. de liber. leg. DD. præcipuè Iaſ. in d. l. Labeo. ff. de pact.
45 Quartò ſi rem pignoratā creditor † reddat debitori, pignoris ius remittere præſumitur, ita tenēt Alber. & Rayn. adducti à Iaſ. in d. l. Labeo. col. 2. ver. Itē pōdera, & idē probat gl. & Bar. ibi. Iaſ. in l. ſi tibi hō, col. 3. verſ. in gl. 2. nu. 16. ff. de leg. 1. & oīno tenendum, dicit Neguſ. vbi ſup. nu. 20. verſ. ſed meo iudicio, vbi reprehendit Iaſ. qui contrarium tenuit, in d. l. Labeo, n. 13. Idem tenuit Baldui. in loco proximè citato.
46 Quinto principali cōtractu † ſublato ipſum quoq; ius pignoris remiſſum præſumitur. ita reſpōdit Natta cōſ.416 n. 11. vol. 2. Cuius rei ea ratio eſt, quia pignus
47 † eſt acceſſio quędam ad principalem obligationē. l. itē liberatur. ff. quib. mod. pig. vel hyp. ſoluit. l. cōtra.
48 ff. ea. tit. & acceſſio† ſine principali ſtare non pōt. l. cū principalis. ff. de reg. iu. c. acceſſoriū. de reg. iu. in. 6. Ad quod faciunt etiam ea, quę tradit idē Natt. conſ.426. n.3. eo. vol. vbi dicit, quod hypotheca, quę eſt acceſſoria nō debet ampliare ius principalis obligationis, & infra ſubiicit, quod ſtatim ac offertur id, quod debetꝰ, ſoluitꝰ pignoris obligatio. l. Paulus. §. q pignoris. ff. eo. tit. l. cum ſecundus. ff. de diſtra. pign. cū alijs pluribus adduct. ibi per eum, faciunt ēt ea, quę dicit idē Natt. conſ.398. n.2. vbi dicit, quod ius petendi hypothecā
49 non naſcitur, niſi† cum potētia petendi debitū. l. ſoluitur. §. ſi paciſcatur. ff. quib. mo. pig. vel hyp. ex quib. omnibus clarè patet, cū pignus ſit acceſſio ad principalem obligationē ipſa obligatione remiſſa, pignus quoque remiſſum præſumitur.

Sexto ſi teſtator legauerit cētum Sempronio, & ꝓ eo legato obligauerit illi pignori aliqd, ſi teſtator id
50 poſtea † alienauit, ipſum ius pignoris, ꝙ in ea re cōſtituerat reuocare præſumitur, ita reſpondit Natta, cōſ.330. per totum vol. 2. Cuius rei eam rationem ad-
51 ducit, quia quælibet † res præſumitur vēdi libera. Bal. in l. ex prędijs, poſt gloſ. ibid. C. de euict. & in rubr. de cōtrah. emp. in 6. q. vbi adducit glo. in l. ex prædijs, & in l. cum venderes. ff. de contrah. emp. vbi gloſ. alleg. ad hoc tex. in l. in vēditione. ff. de act. emp. & in l. pe. ff. de euict. Flor. in l. ſi arborem. §. hæc lex, per illum tex. ff. de ſeruit. vrb. præd.
52 Septimo alia regula ſuccedit, quòd† ꝑ ſuperueniēs dominiū extinguitur hypotheca, vel pignus, ꝙ quis in re, cuius dominiū acquiſiuit, habebat extāte. §. latinus. ff. de excep. rei iud. l. debitor. ff. ad Treb. Cin. in l. 1. C. ſi antiq. cred. Ang. in conſ.208. Andreas Signi. nu. 2. Idem tenent. Bart. in d. l. debitor, & Alc. in l. ita tamen. §. ſi. ex Trebel. ff. ad Trebell. Idem tenet Neuiz. conſ.69. nu. 15. ex quo ſequitur.

Primo, quòd ſi duo creditores ēmant rē pignori ſi-
53 bi obligatam inſolidum, † pignus remittere præſumūtur. l. Titius, in princ. ff. quibus mod. pig. vel. hyp. ſol. quē text. ad id adducit glo. in l. qui Romę. §. duo fratres, in verbo proponūtur. ff. de verb. oblig. Idq; vult etiam Iaſ. in d. §. duo fratres, n. 11. poſt. Bar. ibi. in 4. oppoſ. & in 12. quæſt. idē Bar. in d. l. Titius Bero. cōſ. 64. nu. 11. vol. 1. Quod de duob. creditor. emeunb. dicitꝰ, idem quoque de vno tantum creditore emente rem ſibi pignoratam dici poteſt, vt ex Neuizano, & Angelo in locis nuper allegatis colligi facillimè poteſt. Idem tenet per omnia Neguſ. vbi ſup. nu. 10.

Secūdo ſi res data ſit creditori à debitore in ſolutū
54 illo accipiente præſumitur † pignoris ius, ꝙ in illa re habebat remittere, adeò quod amplius hypothecaria agere non poſſit, Bar. in l. ſi quis alium. ff. de ſol. Bart. Bal. Saly. & reliqui ſcribentes, in l. libera. C. de. interloc. omn. iudic. cum alijs quamplurimis allegatis per Bero. conſ.46. nu. 3. & poſt nu. 10. uol. 1.

Tertio ſi creditor à debitore hæres. inſtitutus ſit, &
55 adiuerit hęreditatem, præſumitur † renūciaſſe pignori, vel hypothecę, quā in aliquo bonorū, vel oībus illius bonis habebat. l. debitor, vbi hoc notāt Bart. Ale.

Caſtr.

Digitized by Google

Caſtr.& reliqui.ff.ad S.C.Treb.Idem voluit Alex.in
l.ita tamen.§.ſi ex Trebel.nu.3.eod.tit.Rom.conſil.
276.viſis dubijs propoſiti thematis,in ſecundo dubio
nu.1.Soc.ſen.conſ.44.Non parua difficultas. col.fin.
vol.5.Dec.poſt Bal. & alios in l.debitori. C.de pact.
vbi dicit; quod vbicunq; creditor ſuccedit debitori,
actio confunditur,cum nemo ſui ipſius creditor, vel
56 debitor eſſe poſſit:actio enim, & paſſio† in eodē ſub-
iecto eſſe non poſſunt,vt not.Bal.in l.ſi vxor,in 2.no.
C.de bon.auct.iud.poſſid. Idē tenuerunt Bened.Cap.
conſ.28.cum viſo,in 2.dub.col.2.Bertr. conſ.247.nu.
7.vol.1.conſ.57.num.3.vol.2.conſ.302.col.fin.num.
13.verſ.in ſecundo verò caſu.vol.3.idem dicit Pariſ.
conſ.69.nu.40.vol.2.& conſ.25.nu.64. eod. vol. De-
mũm id etiam tradunt Ruin.conſ.17.nu.16.volu.1.
& Rol.à Val.conſ.65.nu.15.vol.2.

Id tamen declarandum eſt,& limitandum,quod ſi
res,quæ peruenit in dominium creditoris, irreuoca-
biliter peruenit,tunc omninò pignori, vel hypothe-
cæ renuntiaſſe præſumitur, adeò quòd poſteà nihil
ei proſit aduerſus creditores hæreditarios, niſi inuen-
57 tarij beneficio acceperit hæreditatem. At ſi † reuoca
biliter res dominio creditoris acceſſerit,ſiue inuenta-
rium confecerit,ſiue non confecerit, tunc renuntiaſ-
ſe non præſumitur,ſed adhuc ius pignoris durat,etiā
ſi eſſet proteſtatus, quòd faceret ſaluo iure ſuo. Hæc
ſunt ea,quæ tradit Bart.diſtinguendo, & quem ibi ſe-
quendo approbant ſcribentes * omnes in d.l.debitor.
ff.ad Treb.Soc.iun.conſ.57.num.7.vol.3.Alexā. in l.
ita tamen.§.ſi ex Trebell.num.3.ff. ad Treb. & ibidē
Caſtrenſ.Soc.ſen.d. conſ. 44. Non pauca difficultas.
vol.3.Bal.in d.l.ſi vxor.C.de bon.auct.iud. poſſi. Ca-
ſtrenſ.conſ.164.viſa facti narratione.col.1 Cap.con-
ſil.150. Alex.conſ.124. viſo in fi.vol.7. cum alijs plu-
rib.adduct.per Pariſ.d.conſ.25.num.63. et 64.et cōſ.
69.nu.40.vol.2.latiſſimè id tradit Bero. conſ. 46. nu.
31.volum.1.et ita declarant Salyc.& Bal. poſt gl.ibi,
in l.1.C.ſi antiq.credit.Bart.in l.qui à debitore.ff. qui
potio.in pig.hab.cum pluribus, alijs ibi adductis per
eum.Idem tradit Dec.poſt Bal.& reliquos in d. l. de-
bitoris.C.de pact.Rom.in d.conſ.277.viſis dubijs pro-
poſiti thematis,in 2.dub.& ibi Mando.in add. plures
adducit maximè Bertran.in locis ſupracit.qui id pul
chrè,& latè confirma.Gig.de penſion.nu.8. in fin.q.
49.Idem latè tradit Ruin. conſ.17.num.7. et demum
ne in tam clara re plures allegādo inſiſtam * commu-
nem opinionem dicit Rolan.à Vall. dict. conſil.65.
num.15.volum. 2.

58 Octauò, ſi per nouationem † prior obligatio, cui
pignora acceſſerant,in aliam transfundatur, niſi ex-
preſsè, et diſertis verbis, in ſecunda obligatione no-
ua nec primam expreſſum fuerit, vt pignora pro hac
quoque obligata ſint, pignora remiſſa præſumentur.
59 Nec † enim pignora præſumuntur reperita in obliga-
tione nouāte.l. nouatione.ff.de nou.l. ſolutū.in prin.
ff.de pig.actio.Neguſan.in loco pluries ſupra allega-
to.num.1.Idem voluit Alex.in d. l. ſolutum, vbi dat
cautelam ad liberandum pignora prioris obligatio-
nis,videlicet,ſi Titio centum debeat quis,& illo no-
mine vaſa argentea illi pignori obligauerit, ſumat
decem alia ab eodem, & promittat illi animo nouā-
di,qui animus exprimi debet,ꝙ ei tota ſoluet,non ſo
lùm ea,quæ nunc mutuo dat,ſed etiam alia centum,
quæ illi debebat. Nam ſi ille nouauerit,præſumetur
pignora remittere per iſtam regulam: requiritur ta-
60 men,quòd in hac ſecunda obligatione † ſit facta mē-
tio principalis debiti, nec alia pignora data ſint, vt
declarat Bart.in l.Valer. in vlt.quæſt.ff.de prætor. ſti-
pu.Caſtr.in d.l.ſolutum.§.omnis.ff.de pig.act.glo.&
DD.per illum text.in l.1.C. etiam ob chirograph.pe
cu.& in d.l.nouat.ff.de nouat.Prætereà requiritur,ꝙ
61 obligatio,in quam † prima per nouationem eſt trāſ-
fuſa ſit valida,d.l.nouat.C. de fideiuſſorib.declarant
gl.& DD.in d.l.1.C.etiam ob chirograph.pec.

Declarandum tamen eſt, vt id procedat in noua-
62 tione voluntaria,ſecus † in neceſſaria,quæ fit per litis
conteſtationem,& ſententiam.gl.in l.1.in gl.ſi.C.de
iud.latè id declarat.Neguſ.loc.cit.num.2.cuius dictā
non refero,ne labores alienos tranſcribere videar.

Nunc autem poſtremò appendicis loco, limitādæ
ſunt omnia ea,quæ diximus,vt etiam ſi ex his conie-
cturis,quas retulimus,pignoris ius remiſſum præſuma
63 tur,non tamen principali † obligationi renuntiatum
fuiſſe credendum eſt,præterquam illo caſu, quo chi-
rographum reddit creditor:tunc enim,& pignori, &
debito principali renuntiatum cenſetur.Bal.in l.cre-
ditricem.C.de remiſ.pig.l.poſtquā.ff. de pact. decla-
rat Neguſ.vbi ſup.nu.19.dicunt Dec. & Cagn. in d.l.
creditor.ff.de reg.iur.vbi plures Dec. adducit.

Reliqua,quæ ad materiam pignoris pertinent: quę
plura ſunt, an contractus præſumatur pignoratitius,
& ſimulatus,et ꝙ probandum ſit in actione pignora-
toria,tractata ſunt ſupra in ver.hypot et in ver cōtra-
ctus,et in ver,pactū.de retrouend. vbi videndum eſt.

CONCLVSIO MCLXXIX.

ARGVMENTVM.

An,& quando pluralitas præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Pluralitas non præſumitur,& cur.ibid.nu.9.Contr. nu. 17.Concil.nu.18.& 20.*
2 *Pluralitas actuum non præſumitur,niſi probetur.*
3 *Pluralitas apocharum,& contractuum non præſumitur, etiam ſi plura reperiantur inſtrumenta.*
4 *Error potius,quam factorum pluralitas præſumēdus eſt, & num.8.*
5 *Rixarum pluralitas non præſumitur.*
6 *Teſtamentorum pluralitas minimè præſumenda eſt.*
7 *Sententiarum pluralitas non præſumitur, ſed eſt ab allegante probanda.*
9 *Facta non præſumuntur,niſi probentur.*
10 *Teſtamentum unicum tantum factum præſumitur.*
11 *Patulinum vnum tantum præſumitur.*
12 *Teſtes in dubio ſuper eodē actu cenſentur deponere,nō ſuper diuerſo,ne pluralitatis præſumptio per hoc inducat.*
13 *Identitas corporis,ad hoc, vt pluralitatis præſumptio excludatur, de facili præſumitur.*
14 *Teſtis quorū alter de actu,cum loco, & tempore,alter verò ſine loco,& tempore deponit, dicuntur conteſtes,de eodem actu deponere, ne pluralitatis inducatur præſumptio.*
15 *Teſtes concordantes in dicto principali, licet aliās non appareat omnes eod.tempore fuiſſe præſentes,dicuntur cōteſtes, & de eodem actu deponere.*
16 *Pluralitas,ſeu reiteratio non præſumitur in delictis.*
19 *Pluralitas rerum præſumitur.*
21 *Pluralitas præſumitur in rebus,& actibus,qui a communiter accidentibus ſolent multiplicari*
22 *Plures domos in aliquo loco, quis habere nō præſumitur.*
23 *Error potius,quam pluralitas in factis præſumitur.*
24 *Nominum pluralitas non præſumitur.*
25 *Nomina eadem,plura in aliqua familia, vel cognatione aſſerens probare debet.*
Contrarium, vt nu. 28.
Conciliat.nu. 29.
26 *Nominum pluralitas alicuius Ciuitatis, vel Villæ non præſumitur.*
27 *Perſonarum eiuſdem nominis pluralitas nō præſumitur.*
30 *Perſonarum pluralitas nomine præſumitur.*
31 *Sententiarum pluralitas non præſumitur.*
32 *Pluralitas tunc eo magis non eſt præſumenda, qñ ex huiuſmodi præſumptione reſultaret abſonus intellectus.*

33 *Abſonus intellectus vitandus eſt.*
34 *Pluralitas tunc eo minus præſumitur, quando res poſſet eſſe vna, & eadem.*
35 *Contractuum pluralitas non præſumitur, etiamſi de eo reperiantur plura inſtrumenta.*
36 *Pluralitas tunc præſumitur, quando id ex circunſtantijs, & coniecturis colligi poteſt.*
37 *Pluralitas in teſtium depoſitionibus præſumitur, quando colligi poteſt eos de diuerſis actibus depònere.*
38 *Pluralitas eſt præſumenda, quando ex narratione partiũ deprehenditur, vt quia actor probat de teſtamento non ſolemni, reus verò de ſolemni, & ſic de diuerſis.*
39 *Agens ex promiſſione pura, & probans de promiſſione ſub conditione, non dicitur probaſſe intentionem ſuam.*
40 *Pluralitas præſumitur, quando actus apparet factus ſub duplici forma.*
41 *Pluralitas præſumitur, quando ex aſſertione partium, & dictis teſtium colligitur.*
42 *Factorum pluralitas ratione diuerſitatis locorum, temporum, & perſonarum præſumitur.*
43 *Pluralitas tunc præcipuè præſumitur, quando quis ſæpius numero plurali vtitur, & replicat aliquid ſub plurali dictione.*
44 *Pluralitatis, vel identitatis præſumptio, debet moderari ſecundum qualitatem rerum, actuũ, & perſonarum.*
45 *Legatorum pluralitas præſumitur, quando diuerſis, vel à diuerſis hæredibus eadem res relinquitur.*
46 *Pluralitas præſumitur, quãdo de delicto euitando agitur.*
47 *Identitas delicti neceſſario probanda eſt.*
48 *Teſtis deponens de tempore, cenſetur deponere de tempore, de quo proximè dixerat, vt euitetur in eo falſi præſumptio.*
49 *Probatio dubia adaptari debet ad partem, per quam euitetur delictum.*
50 *Sententiarum pluralitas, vt teſtes inter ſe conſilientur aliquando præſumitur.*
51 *Teſtes contrarij, vt inter ſe poſſint concordari, actuum pluralitas præſumitur.*
52 *Præſumptio vna aliam tollit.*
53 *Pluralitas præſumitur, quando agitur de euitanda pœna.*
54 *Vnitas etiam in caſibus, in quibus alias pluralitas præſumeretur, ad euitandam delicti præſumptionem, præſumitur, etiamſi agatur de delicto ſui natura reiterabili.*
55 *Teſtes, vbi alias probarent ad hoc, vt probent, pluralitas præſumitur.*
56 *Pluralitas eo magis præſumitur, quando agitur de probando matrimonio, cuius fauore pluralitas actuum præſumenda eſt.*
57 *Fundans ſe in pluralitate, illam debet probare.*
58 *Identitatem allegans pro ſuæ intentionis fundamento, probare debet.*

1 PLVRALITAS Regulariter † non præſumitur gl. eſt ordinaria. in l. cum, qui. §. in popularib. ff. de iureiur. quam ad hoc tota die allegari dicit ibid. Iaſ. num. 17. vbi. & Alex. & maximè
2 pluralitatem † actuum non præſumi, niſi probetur, teſtatur Bal. in l. 2. nu. 5. verſ. ſolue. C. de erro. aduoc. & in conſ. 70. lib. 4. et conſ. 205. lib. 1. Alex. conſ. 53. incip. in cauſa vertente. col. 2. lib. 1. Bero. conſ. 90. nu. 21. vol. 3. Burſ. conſ. 105. nu. 13. vol. 1. Iac. Butr. & glo. ordi. in d. l. cum, qui. §. in popular. bus. ff. de iureiur. c. in præſentia. verſ. verum, & ibi Anto. Butr. de proba. c. cum Ioannes de fid. inſtrum. l. ſi in rem, & ibi. nor. Bart. nu. 1. ff. de rei vend. Natr. conſ. 235. num. 4. vol. 2. Alex. in l. quid ſi nominatim. nu. 4. ff. de lib. & poſthum. & in l. qui iuraſſe. §. ſi pater. num. 5. ff. de iureiur. & ideo Crauet. conſil. 198. num. 1. dixit pluralitatem
3 † apocharum, & inſtrumentorum non præſumi, immo non præſumi pluralitatem contractuum, etiamſi
4 plura extent inſtrumenta, ſed potius † præſumitur error, quam factorum pluralitas, ad quod adde glo. in l. omnium, in verſ. comprobantur. C. de teſtamẽ. vbi Alex. & Bal. in conſ. 344. ad euidentiam. lib. 2. vbi dixit non præſumi pluralitatem contractuum ex pluralitate inſtrumentorum, ex quo de eadem re poſſunt
5 confici plura inſtrumenta, & † ritè pluralitatem non præſumi, teſtatur Rui. conſ. 144. nu. 11. vol. 4. Gozad. conſ. 11. num. 6. Alc. conſ. 29. num. 27. lib. 6. & conſil. 57. num. 9. lib. vlt. Grammat. conſil. ciuil. 35. num. 6. Caſtr. cõſ. 128. num. 13. Seralatinus, inter conſ. criminaliũ diuerſorum conſ. 106. num. 44. tom. vlt. Saly. in d. l. 2.
6 C. de errore aduocator. vbi dixit † pluritatem teſtamentorum non præſumi, niſi per aduerſarium probe-
7 tur, ſicut nec præſumitur pluralitas † ſententiarũ niſi probetur, vt ibidem docuit Bald. Riminal. ſen. conſ. 262. num. 10. facit tex. in d. l. cum qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. & Barrol. in l. ſi in rem. ff. de rei ven-
8 dica. & potius præſumitur error, quàm † pluralitas. Crauet. conſ. 198. nu. 1. ad fi. Ruin. conſ. 141. num. 12. vol. 5. Bald. in l. teſtium. col. 5. ad fi. C. de teſt. ib. & in l. iuraſſe. §. ſi. col. 2. ff. de iureiur.
9 Huius dicti poteſt eſſe ratio, quia † facta non præſumuntur niſi probentur, c. cum in iure, de offic. deleg. c. cum Ioan. de fid. inſtrum. & nos ſupra in concluſ. facta Bald. in l. neque natales. col. 2. nu. 3. C. de probat. dicens, quod in actionib. hominum, vel perſonarum pluralitas non præſumitur, & idem Bal. in l. conuenticulam. col. 4. verſ. item argum. à præſumptione. C.
10 de epiſc. & cler. Ideo vnum teſtamentum † præſumitur, vt diximus, & eſt glo. no. in l. omnium. in verbo, comprobetur. C. de teſtam. vbi Alex. nu. 9. in ver. in glo. comprobentur, notat Bal. per illum tex. in l. fi. ad fi. & Saly. ibid. in prin. C. de reb. creditis. Dec. in l. hac conſultiſſima. num. 18. C. qui teſtam. facere poſſ. &
11 vnum † præſumi peculium voluit glo. in d. l. qui iuraſſe. §. ſi pater, in fi. vbi Alex. nu. 5. ff. de iureiur. facit qd nor. Bart. per illum tex. d. l. ſi in rem, & in l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter duos. ff. de leg. 2. in fin. Bero. conſil. 90. in cauſa vertente. num. 21. vol. 3. Burſ. cõſ. 106. num. 9. vol. 1. Alex. conſ. 107. nu. 6. tom. 3.
Hinc dicebat Io. Crot. in tract. de teſt. par. 7. num.
12 136. verſ. quinta ſit concluſio, † teſtes in dubio cenſeri deponere ſuper eo. facto, non autem ſuper diuerſo eo, quia pluralitas actuum non præſumitur, niſi probetur. c. præſentia, de probat. l. vlt. C. ſi cer. petat. ſcribentes, in l. 2. C. de bon. poſſ. ſecundum tab. Idem tradit Campeg. in tract. de teſt. re. 190. verſ. dic primo, &
13 de facili præſumi † identitatem corporis ad hoc, vt excludatur præſumptio pluralitatis, dixit Anch. cõſ. 44. in cauſa, & quæſt. Io. circa fi. & ad propoſitum dixit Innoc. in c. cum oporteat, de accuſat. & ſequitur ibi Anto. de Butr. & Spe. in tit. de teſte. §. nunc tractãdum, & Bal. in d. l. teſtium. C. de teſt. in 2. par. col. 1.
14 quod ſi vnus † ex teſtibus deponat de actu cum loco, & tempore certo, & alius deponat de actu ſine tẽpore, & loco præſumiĩ de eodẽ actu teſtificari, & eſſe cõteſtis, ne pluralitas actuũ inducatur, q̃ idem refert, & ſequiĩ Aret. cõſ. 36. nu. 4. Idẽ voluit Marſ. in ſing. 439. pluralitas in dubio, vbi ait eſſe menti tendũ, quod ſi
15 † teſtes oẽs concordant in dicto, ſuper quo deponũt, licet aliter non appareat, q̃ omnes eodem tempore fuerint præſentes, tamen in dubio præſumuntur conteſtes, & de eodem actu deponere, cũ pluralitas non præſumatur, facit quod voluit Bal. in l. ſi duo rei. §. 1.
16 in fi. ff. de albit. vbi dicit, quòd † pluralitas, ſeu reiteratio non præſumitur in delictis.
17 Contra hanc noſtram † concluſionem videtur vrgere deciſio Io. And. in c. auditis, per illũ text. in ver. ſi per illa conſtiterit, quod vallis ſit ille locus, de præſcrip. vbi dixit ſe practicaſſe in Ciuitate Bon. & obtinuiſſe contra quedam Bidellũ, qui conduxerat equũ ad vecturam pro eundo ad certum locum, & probauit per comites itineris, quod equus, quẽ equitabat naturaliter erat mortuus. & dixit Ioan. And. quod hæc probatio nihil releuauit eũ, ex quo non probauit, qđ

fuerit

fuerit ille equus,& ideò fuit condemnatus pro pretiò equi, quam deciſionem approbat Ant de Butr. ibid. nu. 19. & ſubiungit alium caſum ſimilem relatum à Ioā. And.ibid.de quodā ſcholari,& dixit hæc eſſe ad informationem aduocat.iuuenum . eandem ſententiam approbauit Abb.ibi.& Alex.in conſ.118. nu.4. vol.1.& conſ.119.nu.3.eo.Vol.1.Dec.conſ.91. col.2. conſ.129.col.2.conſ.146.col.7.Crau. conſ.112. nu.3.

18 Sed conciliare† poteris diſtinguendo,quòd aut loquimur de actibus,et factis hominū,& tunc vera erit noſtra concluſio, cum in his pluralitas minimè præſumatur,iurib.ſup.allegatis, aut loquimur de reb.& tunc procedit deciſ.Io.Andr.& ſequentium illum:in

19† rebus etenim pluralitas benè præſumitur . Afflict. deciſ.23.nu.3.Alex.conſ.134.nu.3.vol.2.per ea , quæ not.Bal.in d.l.2.C.de erro.aduoc. & quod not. Bart. in l.2.ff.quemadmod.teſt.aper.ad fin.& in l.demonſtrat.in prin.in verſ.6.quæro.ff.de cond. & demonſtr. & in l.inter ſtipulantem.§.1.ff.de verb.obl.& hæc reconciliatio colligitur,ex dictis Ruin. conſ.65.nu.3. vol. 5. vbi quia quamuis pluralitas actuum non præſumitur.c.in præſentia.de probat. pluralitas tamē rerum præſumitur:niſi probetur identitas, & colligitur etiam ex d.Crau.conſ.112.num.4. quo in loco aſſerit præſumi pluralitatem rerum,& corporum,non autē actuum,ſeu factorum, & hanc eandem recōciliationem in terminis ponit Dec.in d.c.in præſentia.col.6. notab.9.nu.43.de probat.de mente Alex.d.conſ.119. col.pen.lib. 5.

20 Sed tamen † ibid. Dec. non approbat talem differentiam inter pluralitatem rerum,& factorū, ex quo iure non probatur : & ratio , quòd actuum pluralitas non præſumatur,quia facta non præſumūtur inquit, quod pariter limitat in rebus, vnde potius dicit eſſe conſiderandam qualitatem rerum,perſonarum , vel actuum,an tales ſint,qui ſoleant multiplicari,& tunc potius præſumitur pluralitas , vt in exemplo de equo ſupra relato, ſi verò multiplicari non ſoleāt à communiter accidentib.non præſumitur pluralitas, & eſt fundata intentio eius,qui ex vnico actu nititur,vt in ingreſſu Monaſterij,de quo in d.c.in præſentia , & in teſtamento,& in peculio , in quibus non præſumitur pluralitas quia reiterari non ſolent,& hanc conciliationem, & diſtinctionem ſequutus eſt Silua . in conſ.

21 57. nu. 36. verſ.at quis dixerit , vbi reſpondit,† quòd pluralitas præſumitur in rebus,& actibus,qui à communiter accidentibus , & frequentibus ſolent multiplicari , quia conſideratur , quòd communiter ſolet eſſe.arg.d.l.neque natales.C.de probat.ſed in his,quę à communiter accidentibus multiplicari non ſolent, pluralitas non præſumitur,& antè Dec. & Silu. videtur hoc ſenſiſſe Corn.in conſ.144.col.3. in fi. volu.4. vbi conſiderat , an actus ſit de facili reiterabilis , & multiplicabilis,vt ſingularitas,vel pluralitas non præſumatur,& ideò Silu.d. conſ.57. num.36. dixit quòd

22 pluralitas † domorum alicuius perſonę in aliquo loco non præſumitur per ea , quæ voluit Bart. Bald. & Ant.de Butr.in d.l.2 C.de erro.aduoc.& Bal.in l.edita.col.pen.C.de eden.& Afflict.deciſ.23. Capellani, ea ductus ratione , quia domus à communiter accidentibus non eſt de illis, quæ multiplicari ſolent, & præcipuè in eod.loco,cum frequentius accidat,vt ſola domo quis contentus viuat, & non plures domos habere procuret.raro enim,inquit accidit,quòd vna, & eadem familia plures domos habere noſcatur.

Amplio adeò veram eſſe concluſionem, vt potius

23† præſumendus ſit error,quàm pluralitas in actis , & factis . Ita conſuluit Grauet.d.conſ.198.nu.1. ad fi.& Dec.in d.l.hac conſultiſſima.num.14.C. qui teſtam. fac. poſſ.

Secundò amplio , vt concluſio procedat,etiam ſi

24 eſſet † quæſtio nominis , in quo pluralitas minimè præſumitur,vt de iure ſic eſſe reſpondit Abb.in conſ.

25 6.num.12.quo in loco aſſerit incumbere † onus probandi dicenti in aliqua cognatione, vel deſcendentia plures eodem nomine extitiſſe , cum in nomine hominis minimè pluralitas præſumatur, vt ait Iaſ.in l.cum,qui.§.in popularib.nu.20.ff.de iureiur.vbi ſub-

26 iungit idem eſſe† in nomine ciuitatis,& villæ,in quo pluralitas non præſumitur ſecundum Bart. in l. ſi in rem,per illum tex.ff.de rei vendic . & in l. ſi quis ſeruum.§.ſi inter duos,in ſi.ff.de leg.2. Iaſ. in l. bonorū, nu.9.C.de bon.poſſ.ſecundum tabulas,& in l.qui Romæ.§.Augerius.num.7.ff.de verbor.oblig.et in conſ. 114.num.6.vol.1. Anto.de Butr. in c. 2. col. 2. de lib. oblat.Idem tenuit Dec.in d.l.hac conſultiſſima . nu. 18.vbi affirmat , quòd expreſſio nominis ſola habet fundare intentionem, niſi de pluralitate eiuſdem nominis probetur, & maximè ſi nomen eſſet ſingulare, & ibidem reſpōdet ad tex. qui ſolet allegari ad hoc, quòd requiratur nomen cum alijs demonſtrationibus ad fundandam intentionem,ad hoc facit conſil.

27 Ruin.51.num. 19.vol.5.vbi ait,quòd †pluralitas perſonarum eiuſdem nominis non præſumitur,niſi probetur .

28 Contrarium †regulariter eſſe,& ad demonſtrandā perſonam requiri nomen cum duabus etiam demōſtrationibus,ſibimet contrarius teſtatur Dec.in conſ. 13.nu.9. per doctrinam Bart.in l.demonſtratio falſa, in 7.q.ff. de condit.& demonſt.& Bal.in d.l.hac conſultiſſima.col.1.verſ.quæro,quid ſi nomen.C. qui teſtam.fac.poſſ.dicens , quòd ſi ſit nomen commune, puta Ioānes, debent addi aliæ demōſtrationes adeò, quòd perſona certa reddatur,& ſequit Paul.de Caſtr. ibid.et idem not.Bart.in l.libellorum, circa fin. ff. de accuſ.et ideò Dec.d. conſ.13. num. 9. dixit,quòd ad fundandam intentionem debet eſſe nomē cum duabus demonſtrationibus, aliter pluralitas non reijcit.

29 Aret.concordando† opiniones iſtas in conſ. 103. in cau.et quæſt.nu.3.in fi.2.dub. diſtinguit , quòd aut quæritur de nominibus, quæ plerunq; ſunt in vſu , et tunc procedit opinio,pro qua conſuluit Dec. d.conſ. 13. aut quæritur de nominibus , quæ non ſolent frequentari , et tunc procedit limitatio noſtra , quæ diſtinctio videtur fuiſſe etiam de mente Bald. vbi ſup. in d.l.hac conſultiſſima , dum fecit differentiam , an nomen eſſet commune,necne.

30 Tertiò amplio,vt etiam procedat reſpectu †perſonarum,in quibus , et vt ſupra diximus pluralitas non præſumitur,vt reſpondit Alb.in conſ.83.nu. 12. Dec. in d.c.in præſentia.nu.40.de probat.et in d.l. hac conſultiſſima,nu.18.C.qui teſtam. fac.poſſ. Bero. conſil. 187.nu.4.vol.1.Ruin. d.conſ.51.nu.19.vol. 5.

Amplia quartò,vt etiam habeat locum concluſio

31 noſtra,vt ſupra tetigimus,† in ſententijs.Ita Iac.But. Bald.et Saly.in l.2.C.de erro.aduoc.Iaſ.in l.cum,qui. §.in popularibus.num.19 ff.de iureiu.et in d.l. bonorum.num.8.verſ.ſimiliter non præſumitur. C. de bonor.poſſeſſ. ſecundum tabul. et in conſ. 114. num. 6. volum. 1.

Amplia quintò, vt tanto magis procedat, ſi ex plu-

32 ralitate reſultaret,† abſonus intellectus, vel iuri contrarius: nam tunc pluralitas non præſumitur, ſed re-

33 ſoluitur in ſingularitatem,cum abſonus†intellectus ſit omninò euitandus. Abb.in c.accepta,nu.3. de appellationib. facit text.in l.nam abſurdum.ff.de bonis libertorum.l.fi.C.de vſuris rei iudicatæ l.ratas. C. de reſcin. vendit.

Amplia ſextò , vt tanto magis procedat, quando

34 †res poſſet eſſe vna,et eadem:nam tunc tanto minus eſt præſumenda pluralitas:ſed qui vult dicere eſſe plures,debet probare.Iaſ.conſ.2.num.35. volum. 2. quē refert illum ſequendo Bertaz.conſ.94.crim. num.25. vol.1.et hoc eſt,quod ſētit Bal.in d.l.edita.in vlt. col. C.de edendo, dum voluit , quòd non præſumat plu- ralitas in his, quæ poſſunt eſſe vnum , et idem , quod

dictum Bal. refert, & commendat. Iaſ. in d. l. cum qui
§. in popularib. nu. 21. ff. de iureiu.
25 Amplia ſeptimò, vt procedat ēt ſi plura † reperi-
rentur inſtrumenta, nā nihilominus non præſumere
tur pluralitas actuum, quia de eadem re poſſunt fieri
plura inſtrumenta. Bal. in conſ. 344. nu. 2. lib. 2. Crau.
d. conſ. 198. nu. 1. verſ. ſed vltra modernos.
Primò limita concluſionem, vt non procedat, qñ
36 ex † circunſtantiis, & coniecturis poſſet præſumi plu
ralitas, nam tunc præſumeretur. Ita reſpondit Cor. in
d. conſ. 134. in fi. vol. 3. & Ruin. conſ. 31. nu. 6. vol. 4. in
37 caſu teſtium † quorum vnus deponebat de confeſ. fa
cta ad affirmationem, & perſuaſionem aduerſarii, &
alius deponebat de cōfeſſione facta ſpontè, & motu
proprio, & ibidē allegat Alex. in l. 2. C. de bon. poſ. ſe
cundū tabul. concludentem, ꝙ tunc pluralitas præſu
38 mitur † ſi ex narratione partium pluralitas deprehē
datur, vt quia aduerſarius fatetur teſtamentū non ſo
lemne eſſe conditū, in quo Seius erat inſtitutus, ego
verò per teſtes meos aſſerebam, & probabā de teſta-
mento ſolemni, & ſic de alio teſtamēto, quā de illo,
ꝙ fatebatur aduerſarius, hanc limitationem affirma
uit Rui. conſ. 47. num. 16. verſ. ad quod etiam. vol. 4.
& colligitur ex notatis per Bal. in d. l. edita, col. pen.
39 C. de edendo, vbi concludit, quòd † ſi egi contra te,
quia promiſiſti purè, & probo, quòd promiſiſti ſub
conditione, quæ extitit: vel ſub die, quæ præterit, ꝙ
intentio mea non erit probata, ex quo talis promiſ-
ſio cenſetur eſſe diuerſa ex depoſitione teſtium. Idē
colligitur ex conſ. Ruin. 61. num. 18. cum duob. ſeq.
volum. 5. & à ſimili Anchaian. conſilio 194. in cau-
ſa, & quæſt. ante finem vbi propter concordiam lo-
ci, & aliquas literas ſcriptas præſumi identitatem, re-
ſpondit, & Crau. conſ. 198. num. 2. & facit, quod dixit
Felyn. in dicto cap. cum Ioannes, num. 8. verſ. fallit
primo, dum voluit concluſionem nō habere locum,
40 † ſi actus appareat factus ſub duplici forma, nā tunc
præſumitur pluralitas. & Ruin. conſ. 137. num. 12. vo
41 lum. 5. dixit, quòd quando † aſſertione partium, &
teſtium colligitur pluralitas, tunc præſumitur, & pro
hoc facit conſ. Socin. 24. incip. viſis diligenter verſ. 3.
principaliter, volum. 1. vbi licet pluralitas actuū nō
42 præſumitur, tamen † ratione diuerſitatis factorum,
actuum, perſonarum, locorum, & temporum, plura-
litas etiam factorū præſumitur. Hoc etiam ſpectat,
quod animaduertit Dec. in l. ſi emancipati, num. 5.
43 in fi. C. de coll. dum voluit, ꝙ pluralitas † tūc præci-
puè præſumatur, qñ quis ſæpius nume. plurali vtit, &
replicat aliquid ſub plurali dictione. & in dicto c. in
44 præſentia, num. 43. dicit, quòd † præſumptio plurali-
tatis, vel identitatis debet moderari ſecundum quali
tatem perſonarum, rerum, & actuum, non autē indi-
ſtinctè de ea tradere regulam, ideò Rui. cōſ. 156. nu.
10. vol. 3. reſpondit, quòd pluralitas præſumatur, quā
45 do † diuerſis eadem res legatur, vel à diuerſis hęredi
bus relinquitur, & cum iſta limitatione tranſit Ber-
taz. conſi. 94. crim. nu. 25. vol. 1.
Secundò limita concluſionē, vt non procedat, qñ
46 ageretur † de euitanda delicti præſumptione: nam
tunc, vt delictum euitetur pluralitas præſumetur. Ita
reſpondit Cor. conſ. 233. ad finem. vol. 3. vbi voluit,
quòd ad euitadum delictum, præſumitur pluralitas
etiam in caſu, in quo aliàs non præſumeretur. Idē vo
luit Crau. conſ. 244. nu. 2. Pet. Foller. in primo to. po-
ſteriorum conſ. criminalium. conſ. 140. num. 17. & ꝙ
47 ad probationē † delicti ſit neceſſaria probatio iden-
titatis, tradit Abb. in d. c. cū Ioannes, col. fi. de fid. in-
ſtrum. quē refert, & ſequitur Dec. cōſ. 101. col. 2. verſ.
beneſacit. & idem conſuluit Bertaz. conſ. crimi. 33.
nu. 8. facit tex. in c. per tuas de condi. appoſ. Bart. in l.
Labeo, nu. 8. ff. de ſupellect. leg. Bal. in l. de quib. col.
vlt. ff. de leg. volentes in caſu e cōuerſo, ꝙ teſtis depo
48 nens ſimpliciter de tempore † præſumatur de tēpore,
de quo proximè dixerat, & ſic præſumitur identitas in
tpe; vbi aliàs non præſumeretur ad euitandam præ-
ſumptionem falſi. Et pro hoc generaliter etiā facit,
49 quia dubia probatio † adaptari debet ad partem, per
quam euitetur delictū, ſecundum notata per Bar. in
l. non ſolū. §. ſed vt probari. ff. de ope. nou. nunc. & p
Bal. in l. precib. col. 2. verſ. & ſcias. C. de impuberū, &
aliis ſubſtit. facit lex ſecunda cū ibi notatis. C. de pe-
tit. hæred. l. merito. ff. pro ſocio. Ruin. conſ. 46. nume.
16. verſ. Tertio reſpondetur, volu 4. & in terminis, ꝙ
pluralitas præſumitur ad euitandum delictum con-
ſuluit idem Ruin. conſ. 51. nu. 20. volu. 5. & optimè
facit tex. in c. cum tu. de teſt. vbi ad euitandum periu
50 rium † inter teſt. cōtrarios præſumitur pluralitas ſen
tentiarum, quem tex. ad hoc allegat, & ſequitur Feli.
in d. c. cum Ioannes. num. 9. verſ. fallit ſecundò, de
51 fide inſtrum. vbi voluit, † quòd pluralitas ēt actuum
præſumatur, ſi agatur de concordandis teſtibus con-
trariis, & probatur ex no. per Do. Anto. Abb. & Imo.
in c. tranſlato. de conſti. per gl. ſecundum ibi, quòd te
ſtes concordantes pro multiplicatione actus, ex hoc
inferentes; quòd ſi aliqui teſtes dicāt, ꝙ poſſeſſio fuit
tradita Titio, & aliqui dicant, quòd fuit tradita Seio,
debemus intelligere, quod vtrique fuerit tradita
ſucceſſiuè, vt ſic contrarietas, & periurium euitetur,
ita ſenſit Ruin. in conſ. 46. num. 16. verſ. ſic etiam vi-
demus, vol. 4. Fely. in d. c. cum Ioannes. nu. 9. de fide
inſtru. nam iſta contrarietas faceret ceſſare præſum-
52 ptionem vnitatis, cum etiam † vna præſumptio tol-
lat aliam. l. diuus. ff. de in integr. reſti. min. d. cap. cum
Ioannes. Iaſ. in l. bonorum. nu. 91. verſ. fallit quādo.
C. de bon. poſſ. ſecundum tab. facit optimè pro hac
limitatione, quod voluit Bertaz. conſ. crim. 154. nu.
53 10. volum. 1. vbi ait, quod quando agitur † de euitan
da pœna, præſumitur pluralitas, non idētitas, & quòd
hoc nullum habet cōtrarium. Idem reſpondit Dec.
in conſ. 13. nu. 5.
Sicut è contra ad euitādam delicti præſumptionē
54 † præſumitur vnitas etiā in his caſibus, in quib. aliàs
pluralitas præſumeretur, vt conſuluit Craue. in conſ.
244. nu. 2. & Corn. conſ. 133. colum. 2. & colum. fina.
& in conſ. 277. colum. 2. circa medium lib. 1. quem
refert; & ſequitur Bertaz. dicto conſilio 94. crimin.
nu. 28. libro primo, vna cum Petro Foller. in primo
tom. conſil. crim. poſtremo loco editorum conſilio
140. num. 17.
Quòd poſtremum dictū amplia, vt procedat etiā
in delicto de ſui natura reiterabili. Ita reſpondit Cra
uet. conſ. 6. num. 35. per no. in d. l. cum, qui. §. in popu
lar. ff. de iureiur. & in d. c. cum Ioannes. de fid. inſtru.
Bal. conſ. 378. videtur mihi, lib. 4. Rom. conſ. 449. in-
quiritur col. 1. verſ. 2. quia licet. Corn. in conſ. 134. ad
fi. lib. 3. qui loquitur de rixa, quæ vna tantum præſu-
mitur, niſi de pluralitate conſtet. Idem voluit Ruin.
conſ. 144. nu. 11. vol. 4.
Tertiò limita concluſionem, qñ teſtes non proba
55 rent, niſi præſumeretur pluralitas, nam † tunc ad effe
ctum, vt probēt debet præſumi, ſi credimus Ruin. in
d. cōſ. 51. nu. 2. vol. 5. & quod allegat Bal. in l. Gallus.
§. ille caſus. ff. de lib. & poſth. & in l. ſi inſulam. §. 1. ff.
ſol. mat. in l. Labeo. ff. de ſupell. leg. in l. ſecunda §.
penul. ff. ſi certum peta. Ang. in l. ambigua. ff. de leg.
Bald in rub. C. de fid. inſtru. Idem voluit gl. in cap. in
noſtra. & Ant. de Butr. & Abb. in c. in literis. de ſpon
ſal. & Bal. in l. in exercendis. in prima cōbinatione.
C. de fid. inſtrum.
Amplia limitationem, vt tantò magis procedat ſi
56 ageret † de probando matrimonio, ſeuſus fauore plu
ralitas actuum præſumitur ad hoc, vt non cōfunda-
tur ꝓbatio ſtans pro matrimonio. Ita reſpondit Are.
in conſ. 13. nu. 12. vbi dicit de hoc eſſe textum ſingu-
larem, ſecundum intellectum Hoſt. & verum in ca.
per tuas, de cond. appoſ.

57 Ani-

57 Animaduerte tamen, vt qui ſe fundat † in plurali-
58 tate, eam debeat probare, ſicut ècõtra † debet proba-
re identitatem, qui eam pro ſuæ intentionis funda-
mento allegat. Ita ſcriptum reliquit Corn. conſ. 144.
num. 11. vol. 4. Crau. conſ. 198. Ioſeph. Ludou. in ſuis
concluſionibus, cõcluſ. 14. verſ. infertur. 47. Menoch.
in conſ. 80. nu. 43. lib. 1.

CONCLVSIO MCLXXX.

ARGVMENTVM.

Pondus alicuius rei quomodo per teſtes probetur.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes dicentes, rem eſſe talis ponderis, quia viderunt, non probant.*
2 *Pondus alicuius rei oculis iudicari non poteſt.*
3 *Teſtes deponentes rem eſſe talis ponderis, quia ponderarũt, vel ponderari viderunt, certum, & determinatum pondus probant.*
4 *Teſtes dicentes rem eſſe talis ponderis, quia humeris portarunt, de indeterminato tantum pondere probant.*
5 *Pondus certum rei, ſine ponderatorijs inſtrumentis cognoſci non poteſt.*

1 Pondus alicuius rei † nec determinate, nec
indeterminate probari per teſtes
deponentes rem eſſe talis ponderis, quia ipſam vide-
runt dicit Bart. in tract. de teſtib. nu. 49. cuius rei eam
cauſam affert, quia per hanc rationem non includi-
tur vllo modo pondus certum ipſius rei, licet enim
cum aliquam rem videmus, ex ipſius qualitate pon-
dus etiam conijci poſſit, veluti cum maſſa auri nobis
oſtenditur; attamen fieri poteſt, vt maſſa aliavè res
2 huiuſmodi concaua ſit, & † noſtros oculos facilè fal-
3 lat. Si vero teſtes deponant † rem fuiſſe talis ponderis,
quia ipſi ponderarint, vel ponderari viderint, vt ibi
Bart. ait, etiam de determinato rei pondere proba-
4 bunt. Si autem † rationem reddãt, quia humeris onus
illius rei ſuſtinuerint, vel manibus appẽderint, inde-
terminate quidem probant: quia licet hoc actu non
5 poſſimus certum † alicuius rei pondus cognoſcere,
niſi ponderatorijs inſtrumentis adhibitis, attamen
indeterminate de ipſius pondere poſſumus iudicare.
Hæc Bart. in loco ſupra allegato.

CONCLVSIO MCLXXXI.

ARGVMENTVM.

Poſitiones, quando produci debeant, & quis, ac quomodo illis reſpondere teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Poſitio quid ſit.*
2 *Poſitio ſuccedit loco probationis.*
3 *Poſitiones adhoc, vt valeant, & ponentem iuuent, debent produci infra terminum ad probandum.*
4 *Poſitionibus productis probatorio termino elapſo, pars reſpondere non tenetur.*
5 *Poſitiones licet elapſo termino ad probandum non poſſint produci, attamen vſque ad concluſionẽ in cauſa poſſunt declarari.*
Dummodo adſit illa clauſula, ſaluo iure declarandi, & interpretandi, vt ibid. nu. 6.
7 *Poſitio poſt terminum probatorium, minui aut reuocari non poteſt.*
8 *Ponens cenſetur fateri id, quod ab eo ponitur.*
9 *Confeſſio non poteſt reuocari in præiudicium aduerſarij.*
10 *Semel confirmatum, amplius infirmari non debet.*
11 *Verbum ſemel emiſſum irreuocabile eſt.*
12 *Poſitio per iudicem approbata, efficitur de actis, & minui, ac reuocari non poteſt, ſecus ſi nondum iudex eam receperit.*
13 *Poſitio etiam effecta de actis poteſt incontinenti reuocari.*
14 *Incontinenti, quod fieri dicatur, iudicis arbitrio relinquitur.*
15 *Poſitio erronea reuocari, & emendari poteſt.*
16 *Errantis nullus eſt conſenſus.*
17 *Confeſſio per errorem facta, nulla eſt.*
18 *Confeſſio facta per errorem ex eo probatur, quod oſtenditur rem aliter ſe habere, quam confeſſa fuerit.*
19 *Ponens non videtur fateri, quando poſitio ſit præcedente negatiua per modum exceptionis.*
20 *Poſitiones debent fieri poſitiuè, non autem interrogatiuè, alias pars non tenetur illis reſpondere.*
21 *Poſitiones fiunt, vt quis releuetur ab onere probandi.*
22 *Confiteri non videtur, qui interrogat.*
23 *Poſitiones non debent fieri qualificatiuè, ſed ſimpliciter, & ſine adiuncto.*
24 *Reſponſio poſitionibus facta debet eſſe ſimplex, non autem qualificata.*
25 *Reſponſio talis eſſe debet, qualis fuit præcedens interrogatio.*
26 *Reſponſio qualificata admittitur, quando præceſſit qualificata poſitio.*
27 *Reſponſio qualificata, an admitti debeat, iudicis arbitrio relinquitur.*
28 *Reſpondens poſitionibus videtur fateri, etiam ſi reſpondeat per verbum, credit.*
29 *Confeſſio facta in reſponſione ad poſitiones, præiudicat, etiamſi facta ſit abſente parte.*
30 *Reſponſioni poſitionum ſi aduerſarius contradicat, talis reſponſio ad eius fauorem nihil probat.*
31 *Poſitiones ſuper quibuſcunq; dubijs, etiam poſt publicatas atteſtationes fieri poſſunt.*
Contrarium nu. 34.
32 *Poſitiones ſæpè fiũt in defectum aliarum probationum.*
33 *Probatio per inſtrumenta admittitur in qualibet parte iudicij.*
35 *Poſitiones fieri poſſunt, etiam ſi quis obtulerit, ſe probaturum per teſtes, vel inſtrumenta.*
36 *Probationibus renuncians, poſitiones facere non poteſt.*
37 *Poſitio ſpecies probationis eſt.*
38 *Renuncians probationibus, & poſitionibus renunciare præſumitur.*
39 *Indefinita locutio æquipollet vniuerſali.*
40 *Iudex poteſt vſque ad concluſionem in cauſa, partes ad ſuam informationem interrogare.*
41 *Iudex poteſt interrogare partes etiam poſt concluſum in cauſa, ſi ſuper eiſdem actis dubitatio oriatur.*
42 *Poſitiones etiam poſt cõcluſum in cauſa iudex, ſi æquum ſibi videtur, recipere poteſt.*
43 *Poſitiones etiam poſt concluſum in cauſa produci poſſunt.*
Contr. num. 44.
45 *Concluſum in cauſa tunc dicitur, quando lapſum eſt tempus ad probandum.*
46 *Probationes vbi non admittuntur, nec poſitiones admitti debent.*
47 *Poſitiones in cauſis ſummarijs, in quibus non concluditur in cauſa, ſemper admittuntur.*
48 *Poſitiones ab ipſa parte fieri debent, non ab Aduocato.*
49 *Aduocatus dicitur teſtis iuris.*
50 *Poſitionibus pars ipſa, non Aduocatus reſpondere debet.*
51 *Poſitiones fiunt per iuramentum.*
52 *Poſitiones productæ ab Aduocato parte petente valent.*
53 *Aduocatus non debet eſſe præſens, quando poſitionibus reſpondetur.*
54 *Poſitionibus omnibus pars ipſa reſpondere tenetur.*

55 Contu-

55 *Contumax in reſpondendo poſitionibus in termino ſibi ſtatuto non poteſt purgare moram, niſi legitima aliqua cauſa ſubſiſtente.*
56 *Ruſticus, & idiota, per Aduocatum, vel procuratorem poſitionibus reſpondere poteſt.*
57 *Poſitionibus, an & quando procurator alterius reſpondere poſſit.*
58 *Poſitiones actoris, cuiuſmodi eſſe debeant ad hoc, vt reus illis reſpondere teneatur.*

1 Poſitio quæ dicitur† breuis narratio factum
continens ad eliciendam veritatem
concepta, auctore Bal. in l. 2. §. quod obſeruari. col. fi.
C. de iur. cal. & Spec. in tit. de poſitio. §. 1. Maran. in
ſua pract. Iud. par. 6. tit. de poſitio. cum ſuccedat loco
2 probationis†ex parte poſitionem producentis, potiſ-
ſimum ſi pars confitet poſita actoris. c. ſtatuimus de
confeſſ. lib. 6. Spec. vbi ſupra. §. 2. nu. 1. Damhoud. in
pract. ciu. c. 152. nu. 9. l. cum, qui. §. 1. ff. de iureiur. de-
3 bent fieri†infra terminum ad probandũ, aliàs elapſo
termino vlterius produci non poterunt, nec releua-
bunt ponentem à probatione. Ita Spec. in tit. de dila.
§. fi. verſ. item quid ſi datus, & Bal. in l. in contractib.
§. illo. C. de non num. pec. Damhoud. vbi ſupra. nu.
11. Maran. ſupra cit. loco, nu. 10. Oldrad. conſ. 244. in
fi. facit tex. in c. coram. de reſtit. in integr.
4 Amplia iſtud adeo verum eſſe, vt†elapſo termino
pars non teneatur illis reſpondere ſecundum Bald. in
d. l. in contractib. §. illo, & in addit. ad Spec. in d. tit.
de dilat. verſ. lapſo termino, il ſecundo. Maran. vbi
ſupra, nu. 11.
Declara tamen concluſionem vnà cum amplia-
tione, vt licet elapſo termino probatorio nõ poſſint
5 produci poſitiones, ſi tamen†in termino fuerint pro-
ductæ, poterunt poſt terminum quandocunq; decla-
rari, vſque ad concluſionem in cauſa, ſecundum Bal.
in l. tres denunciationes, quomodo, & quãdo iudex,
qui dicit hoc fuiſſe etiam de mente Ioan. Monach.
in c. generali. §. vlt. quæritur. de reg. iur. lib. 6. & illum
ſequitur Maran. vbi ſupra, nu. 12.
Subdeclara, vt hoc procedat ſi in ꝓductione poſi-
6 tionum fuit † addita clauſula ſaluo iure declarandi,
vel interpretandi. Ita idem Bald. & Io. Monach. in d.
c. & §. citato.
Secundò ſubdeclara, qđ licet poſitio poſſit decla-
7 rari poſt terminum, non tamen†poteſt minui in præ-
iudicium partis, ſicut nec reuocari. ibidem Bal. num.
8. Maran. d. tit. de poſit. nu. 6. Spec. in d. tit. de poſi. §.
10. col. 1. & 2. verſ. quid ſi actore, & verſ. item ſi po-
8 nens. & ratio eſt, quia†is, qui ponit, cenſetur fateri il-
lud, quòd ponit. Alex. conſ. 71. vol. 3. Spec. vbi ſupra,
nu. 8. & facit lex, cum precum. C. de lib. cau. l. 2. C. de
inſtit. & ſubſtit. Inn. in c. cum olim, de cenſ. & confeſ-
9 ſio † non poteſt reuocari in præiudicium aduerſarij.
Ita not. Maran. vbi ſupra per ea, quæ dixit Bald. in l.
generali. rei. §. ſed iure, col. 1. verſ. nota ſuper ver. C. de
reb. cred. & no. in c. cum contingat, de offic. deleg. &
10 facit: nam † ſemel emiſſum volat irreuocabile ver-
bum, vt 44. diſtin. §. fi. l. quidam. ff. de probat. c. p tuas,
11 eod. tit. & indecens eſt, quòd quis† ſua voce dilucidè
proteſtatus eſt, in eundem caſum velle ſuo teſtimo-
nio infirmare. d. c. per tuas. d. l. generaliter. C. de non
numer. pecun. & in terminis hoc conſuluit Alexan.
conſ. 71. nu. 6. vol. 3. & idem not. gl. in c. apud miſeri-
cordem. 32. q. 2. Io. And. & Ant. de Bur. in c. ex literis,
de diuortijs. Ioan. Monach. in c. fi. de iureiur. Ant. de
But. in c. fi. de confeſ.
Primò limita iſtam ſecundã ſubdeclarationem, vt
procedat ſolum, poſtquam poſitio fuit præſentata, &
12 per iudicem probata, & admiſſa: nam tunc † cum ſit
de actis, non poterit reuocari, vel minui, ſecus ſi ante,
quia nondum eſt facta de actis, nec concludit parti,
vnde tunc poſſet reuocari. Ita declarat Maran. in d.
tit. poſit. nu. 8. p no. à Bal. in d. l. generaliter, & Spec.
in d. tit. de poſit. §. 1. nu. 12. admonet Iudicem; quòd
viſis, & conſideratis poſitionibus, ſi videat eas reci-
piendas, priuſquam reſpondeatur, faciat eas in actis
redigi, ne aliqua variatio fiat. l. acta. ff. de re iud. & ne
poſteà oriatur cõtentio inter partes, quòd aliter fue-
rint ſcriptæ, quam propoſitæ. c. cum inter R. ſeniorẽ,
de elect. & vt ex tali ſcriptura his omnibus via præ-
cludatur. c. omnes feriæ. 27. q. 1. ibiq; docet Iudicem,
quomodo ſe gerere debeat, antequam ad reſponſio-
nem poſitionum deueniat, & hanc limitationẽ con-
firmat idem Spec. in §. 10. nu. 8. verſ. ſed certè, eo. tit.
per tex. in c. ex parte, de confeſ. c. 1. de lit. conteſt.
13 Sublimita, vt iſta limitatio nõ habeat locum, † qñ
incontinenti reuocatur: nam tunc etiam ſi redacta
fuit poſitio in actis, & admiſſa à iudice, poterit reuo-
cari, ita Ant. de But. in d. c. fi. de confeſ. quem refert,
& ſequitur Alex. in d. conſ. 71. nu. 6. vol. 3. & Ant. de
14 Butr. vbi ſupra dicit quòd illud† incontinenti relin-
quitur arbitrio iudicis.
Secundò limita ſubdeclarationẽ, vt nõ procedat,
15 † ſi interuenit error: nam ſtante errore facti poterit
reuocari, & emendari. l. error. C. de iur. & fac. ignor.
16 d. c. fi. de confeſ. Errantis enim†nullus eſt conſenſus.
l. cum teſtamentum. C. de iur. & fac. ign. & l. ſeq. nec
17 tenet†errantis confeſſio, cum nemo ſit exiſtimãdus
dixiſſe, quòd mente non cogitauit. l. Labeo. ff. de ſup-
pel. leg. l. in ambiguo. ff. de reb. dub. c. cum cauſam,
de appella. c. cum olim il 1. propè fi. de offic. deleg.
Ita animaduertit Spec. d. §. 10. n. 5. in fi. & §. 6. in prin.
ita & Ang. conſ. 13. nu. 2. & no. in l. vnica. C. de con-
feſſ. per gl. & Doct. ff. de condit. indeb. quaſi per tot. l.
cum de indebito. ff. de prob. & Ang. vbi ſupra dicit
18 † probari errorem eo ipſo, ꝙ probatur rem aliter ſe
habere, quam ꝙ confeſſa fuit. l. ſi poſt diuiſionem. C.
de iur. & fact. ign. & nos latè ſupr. in cõcl. 645. & 378.
Quòd autem diximus illum, qui ponit, cenſeri fa-
19 teri poſita, intellige, vt nõ procedat, ſi poſitio† fieret
præcedente negatiua per modum exceptionis, vtpu-
ta, ſi pars aduerſa tale quid poſuerit, quod negauit &
c. excipiendo ponitur, & c. nam tunc ponens non cẽ-
ſetur fateri, vt eſt glo. in l. ſi quidem, in verſ. conteſta-
tione. C. de excep. & gl. & Bart. in l. non vtique. ff. eo-
dem tit. & And. de Iſer. in c. 1. §. inſuper. circa fin. de
conten. inter do. & fid. de inueſt. quos refert, & ſequi-
tur Maran. vbi ſupra, num. 9.
Secundò amplia concluſionem, vt non ſolũ poſi-
tiones ſint exhibendæ infra terminũ probatoriũ, ſed
20 debent exhiberi†poſitiuè, nõ autem interrogatiuè,
aliàs pars non tenetur illi reſpõdere. ita Bal. in l. data
opera. col. 10. C. qui accuſ. non poſ. Paul. de Caſtr. &
Iaſ. in l. iudices. C. de iudi. Gemin. in c. 1. col. penul. de
confeſſis. lib. 6. Damhoud. vbi ſupra, in tit. de poſit.
nu. 7. Maran. in eod. tit. num. 13. & ratio eſt, quia cum
21 ponens intendat, vt aduerſarius fateatur†ad hoc, vt
per illam confeſſionem releuetur ab onere probãdi,
ita etiam æquum eſt, vt ipſe ponens per ſuam cõfeſ-
ſionem releuet ſuum aduerſarium ab onere probãdi,
ne iudicium claudicet, eo quia per poſitionẽ, nõ aũt
22 †per interrogationem inducitur confeſſio ſecũdum
Bal. & Bar. in l. 2. §. quòd obſeruari. C. de iuram. cal.
Ideò ponere, non autem interrogare cogitur.
23 Subamplia, vt non ſolũ non debeat † fieri poſitio-
nes interrogatiuè; ſed nec etiam qualificatiuè, ſed
ſimplices, et ſine adiũcto. Ita Cur. ſen. in d. l. 2. §. quòd
obſeruari. nu. 42. C. de iureiur. propter cal. Roman. in
l. iuſiurandum. §. ait prætor. ff. de iureiur. Soc. ſen. in l.
1. nu. 8. verſ. 3. & vlt. ff. de vulg. & pupil. Afflict. in c. 1.
nu. 21. verſ. item facit, quod ſi ſtatutum dicit, ex qui-
bus cau. feu. amit. Neuiz. conſ. 7. nu. 10.
24 Sicut è contra†reſponſio dẽt eſſe ſimplex, non aũt
25 qualificata, cum talis debeat † eſſe reſponſio, qua-
lis præceſſit interrogatio. l. vt reſponſum. C. de tranſact.

§. præ-

§.præterea Inſt.de inutil. ſtipul. vnde ex eadē ratione
26 tunc admittitur † qualificata reſponſio,cū præceſſe-
rit qualificata poſitio.Ita Socy.in d.l.1. nu.8. verſ. 2.
Iunita.ff.de vulg.& pupil.poſt Bald.& Rip. nu. 27.&
cæteros.
27 Verum extende hoc vltimum dictum,† vt etiā ad-
mittatur qualificata reſpōſio,quotieſcunq; iudici ali
qua iuſta de cauſa, vel ita ſuadente æquitate viſū fue
rit, cum iſtud reſideat in ipſius arbitrio, prout tradit
Menoch.de arbitr.lib.2.cent.3. caſu 251. cum ibi al-
legatis.
Animaduertendū tamen eſt,quod quemadmodū
28 ponens cenſetur fateri,vt ſupra diximus,ita †reſpon-
dens poſitionibus fateri dicitur, etiā ſi reſponſio fiat
per verbum credit,prout hodie practicatur:nam tale
verbū; eſt in hoc caſu veritatis expreſſiuum in princi
pali reſpondente,ſecundum Bald.in l.1.in fine, C. de
fal.cau.adiect.leg.& Spec.in d.tit.de poſitio.§.6.ver.
hoc tamen Gemin.in d.cap.1.colum.3.confeſ. lib.6.
& ita præiudicat cōfeſſio per verbum credit, ſicut de
veritate,Corn.conſ.186.colum.1. volu.3. Specu. vbi
ſupra,num.11.per not.in ca. ex literis. de iureiurand.
quamuis inquit aliud ſit in dicto teſtis, & ibi inſurgit
contra malitioſos procuratores, qui ſæpè deierant re
ſpondentes cū ſuper aliquo interrogantur, nō credo,
licet iſtud ſciant pro certo,dicentes ſe excuſari, cum
aliud ſit ſcire aliud credere hoc idem tenuit Fra. Cur.
in ſuo tract.de poſit.nu. 52. per glo. communiter ap-
probatam in d. c. ex literis de iureiur.
29 Amplia,vt talis confeſſio† reſultans ex reſpōſione
ad poſitiones præiudicet reſpondenti, etiam ſi facta
fuerit abſente parte per tex.in d.cap.fin.de iureiur. in
6.& ita conſuluit Ruyn.in conſ.41.nu.3. vol.4. Ant.
de Butr.& Abb.in d.c.fin.de confeſſ. Fely.in c.ſi cau-
tio num.23.de fid. inſtrum.
30 Intellige tamen niſi aduerſarius† contradixerit cō
feſſioni in poſitionibus factæ:nam tunc ſi cōtradixit,
* nihil probabit ad eius fauorem. Ita Barto. & * cōmu-
niter ſcribentes in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de
acquir.poſſeſ. Pariſ.conſ.72.nu.15.vol.3. Alex.conſ.
183 col.2.vol.5.Hercul. in tract. de prob. negat. 198.
* fol.157.verſ.40.fallit,vbi hanc eſſe* communem ſcri
bentium opinionem teſtatur.
Tertio amplia cōcluſionē,vt poſitiones nedū fieri
poſſint ſuper principali,vt regulariter eſt, ſed etiā ſu-
31 per quibuſlibet dubijs,† vſquequo fuerit in cauſa cō
cluſum & publicatis atteſtationibus ſicut fit in in-
ſtrumentorum productione,ca. cum dilectus de fide
inſtrumen.Ita Specu.in d.tit.de poſit.§.4. nu. 2.ca ra-
tione,quia in inſtrumentis, & poſitionibus non time
32 tur ſubornatio,vt in teſtibus,& quia poſitiones† ſæpè
fiūt in defectū aliarum probationū,& quemadmo-
33 dum per inſtrumēta† poteſt probari in quacunq; par
te iudicij etiam publicatis atteſtationibus,ante tamē
concluſum in cauſa,vt in d.c.cum dilectus,ita & per
poſitiones,quæ ſuccedunt in locum probationum.
34 Contrariū,† quod publicatis atteſtationibus, poſi-
tiones fieri non poſſint,tenuit Lanfr. de Oria. in ſuo
tracta.reſponſ.nu.14. Burſat.conſ.95. num.3. volu. 1.
allegans glo.in d.l.in contract.§.illo.vbi Caſt.n.4.C.
de non nume.pecun.Iaſ.in l.fin.nu.13.ff.de ferijs:ma
xime vbi nō procedit ſummariè & ſola facti verita-
te inſpecta,vt deciſ. Pedemon. 97. nu. 6.& deciſ. 44.
& vbi agitur de eo quod iam probatū eſt,ſecus ſuper
nouo articulo, & exceptione.
35 Quartò amplia,vt etiam poſſint fieri poſitiones† ſi
aliqua partium offerat ſe probaturam p teſtēs,vel per
inſtrumenta:nam ſi per ea non probauerit poterit ta
men ſuper reliquis dubijs redire ad poſitiones,ne facul
tas probationum anguſtetur.l.quoniam. C.de hær.c.
quamquam.24.quæſt.2.ita Spec.in d.§.4. n.5. contra
Gofred.contrarium ſentiētem ea ratione,quia ſibi im-
putandum eſt cū ponēdo potuerit releuari,& graua-
ri elegerit.& ſibi mos gerendus eſt.l.circa.ff.de proba
l.vlt.§.ſin autem,C.de iure delib.cap.quoniam cōtra
de prob.nā reſpondet Spec.quod ex quo iſti actus nō
ſunt contrarij, ſed potius conuenientes, rationes per
Gofred.non obſtant, maximè ſi pars non ſe adſtrin-
xerit ad probandum per teſtes, vel inſtrumenta tan-
tum.
Limita tertiam,& quartam ampliationes, vt non
36 habeant locum † quotieſcunque quis renunciauerit
probationibus, nam tūc poſitiones renunciās facere
37 non poterit.quia cum poſitio† ſit vna ſpecies proba-
tionis.c.2.de confeſ.ca. cum ad ſedem de reſtit.† ſpol.
38 renunciando generaliter,† probationibus, videtur,&
poſitionibus renunciatum.argum.tex.in c. ſi Roma-
norum.19.diſtinct.c.quia circa de priuil. cap. ſolitæ.
de maior.& obed.Ita Specu. in d.§. 4.nu.8. vbi etiā
ſubiungit,idem eſſe ſi renunciatum fuerit,vel proba-
tionibus ſimpliciter,vel omnibus pbationibus, quia
39 indefinita locutio† æquipollet vniuerſal.d.c.ſi. Ro-
manorum,& d.c.quia circa.
Sublimita limitationem, vt licet poſtquam fuerit
renunciatū probationibus,non poſſit pars facere po-
40 ſitiones,tamen iudex † ex officio ſuo poterit interro-
gare ex iam actitatis vſque ad cōcluſionem in cauſa,
quia iudex, qui debet ad ſuam ſententiā cuncta rima
ri,poteſt de facto interrogare,quotiès aliquid dubita-
tionis occurrit ſuper iam actitatis, non ſuper nouo
articulo.Ita Specu.vbi ſupra,nu.3.per text. in c. cum
Ioannes.circa fi.de fide inſtru.l.iudices. C.de iudi. c.
cum clamor.de teſtib.c.iudicantem.30. quæſt. vlt. c.
ſuper quæſtionem.§.intentionis.de offi. deleg. Idem
voluit Odofr.in ſuo.tract.poſit.nu. 7.
Amplia ſublimitationem, vt iudex nedū ante cō
41 cluſionem† in cauſa poſſit interrogare,ſed etiā poſt,
ſi dubitatio oriatur ſuper eiſdem actis. Ita Spec. vbi
ſupra,nu.3.& 9. & ita ſeruari teſtatur.
Secundo amplia,vt nedum poſt cōcluſio.in cauſa
42 iudex poſſit interrogare,ſed etiā † poſitiones admit-
tere, ſi aliquā æquitatē ſuadere ſibi viſum fuerit. Ita
Ang.in l.ſed & ſi reſtituatur.§.1.ff.de iud. quē refert,
& ſequitur Menoch. de arbitr.iud.lib.1. quæſt.35.nu.
25.Imo Ang.in l.peremptorias propè finem.C.ſent.
43 reſcin.non poſ.tenet indiſtinctè, quod cōcluſio † in
cauſa non obſtet, quominus poſitiones produci po-
ſſint,quibus per aduerſarium reſpondeatur.
44 Sed cōtra † hoc vltimū dictum Ang. tenuit Gem.
in cap.1.colu.penult.de confeſ.in ſexto,Fely.in c.cū
dilectus.nu.4. de fid. inſtrum. quos referendo ſequi-
tur Menoch. vbi ſupra ea ratione, quia concluſio in
45 cauſa nihil aliud eſt,niſi lapſus temporis ad proban-
dum, & quia poſitiones ſunt loco probationum, vt
46 diximus præcluſa via † probationibus cenſetur iſti-
dem præcluſa poſitionibus,& per conſequens elapſo
termino ad probandum,& ad ponēdum elapſus cen-
ſendus eſt, & hanc opinionem ſecutus eſt Bald. in
d.l.tres denūciationes in fin.Cod.quomodo,& quan
47 do iudex,& hoc eſt verum † in cauſis plenarijs,ſecus
in ſummarijs, in quibus cum non concludatur in
cauſa,vt tradunt Roman.in conſi. 175.Felyn.in d.c.
cum dilectus.nu.19. de fide inſtrum. Alex.conſi.84.
colu.vlt.volu.4.Socy.ſen.conſi.190. in fin.volum.2.
non cenſetur præcluſa via probationibus,id eſt, poſi-
tionibus.ita Gemin.in d. c.1. nu. 12. de confeſs. cui
ſe ſubſcribit Menoch.ſupracit.loco.
48 Ad materiam tñ nota, quod quemadmodū † pars
ipſa, non autem aduocatus debet ponere,cū poſitio-
nes factū inſpiciant.l.pen.in fin.C.de arbit quod de-
bet à partibus proponi.c.paſtoralis.de iudicijs,& ad-
49 uocatus dicitur † teſtis iuris.l.quiſquis.C. de poſtulat.
50 Ita & pars,non † autem aduocatus ad eas reſpōdere
debet,ne,vt ſupra diximus, iudicium claudicet. Ita
voluit Maran.vbi ſupra in titu. de poſitio.nu. 15. vbi
etiam dicit hoc debere fieri etiam ſine præſentia, &
conſi-

cõſilio ipſius aduocati, vel procuratoris, ſed ſecretò, idem voluit Spec. in d. tit. de poſit. §. 3. verſ. ſed patro-
51 nus alia ductus ẽt ratione, nẽpè quia poſitiones † fiũt per iuramẽtũ. c. ad hoc. circa princ. aliàs incipit. præſenti ũ de teſtib. lib. 6. & Spec. in d. §. 3. nu. 5. aduocati vero hodie non iurant, ergo neq; etiam ponent: ſed
52 † ſi poſitio profertur ab aduocato parte petẽte valet, cum non dicatur propriè poſitio aduocati, ſed bene partis per aduocatum prolata, & ex quo parte præſẽte ponit, vel interrogat, eſt perindè, ac ſi pars ipſa faceret. l. 1. C. de erro. aduo. & ita tradidit Spec. ſupracit. loco, vbi ſubiungit, ꝓ conſilio iudicis, ꝙ priuſquã tali poſitioni, vel interrogationi reſpondeatur, interrogetur clientulus aduocati ponentis, vel interrogãtis, vtrum ipſe ſciat, vel credat, vel ponat, ſeu ratum habeat, quod ponit, ſeu interrogetur per eius aduocatum, arg. c. olim. de cenſib. c. cum cauſam. de appellat. & idem Spec. in tit. de aduoca. §. iam nunc. verſ. ex præmiſſis, & ratio eſt, quia de cõſcientia partis iuramentũ ſuper facto requiritur auth. principales. C. de iuram. cal. capit. in pertractandis. eodem titu. non de conſcientia aduocati non iurati, & quòd reus excluſo aduocato debet poſitionibus rñdere, nec illum conſulere apertè ibidem teſtatur Spec. nu. 7. ea ratione, quia vt diximus poſitiones factũ partis inſpiciũt. d. l. pen. in fi. C. de arbit. & pars debet eſſe magis certa de facto ſuo, quã aduocatus, & ideo in facto proprio non indiget conſilio ipſius, qui factũ ignorat, arg. c. 1. de pœnit. diſtinct. 6. verſ. ideoque non putat, & ſequenti, ne eo vtendo facilè incidat in periurium negando fortè verum, vel confitendo falſum, vt l. 2. C.
53 de indic. vidui. immo aduocatus † debet arceri à conſpectu rñdentis, ne verbo, aut nutu faciat immutare veritatẽ, propè tamẽ manere poterit. l. clarum. C. de auth. præſt. c. illud. 7. q. 1. ibi habeat vicini ſolaminis adiutorẽ, vt poſſit reũ defendere, ne iudex, vel aduocatus actoris eum decipiat cauilloſis poſitionibus. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. l. nec quicquã. §. ad-caros. ff. de offic. proconſulis.

Amplia, quòd dictũ eſt de rñſione fienda à principali, non autem ab aduocato, & procuratore, vt ꝓ-
54 cedat quoad omnes † poſitiones: nã ſi principalis reſpõdiſſet quibuſdã poſitionibus, alijs verò nollet reſpondere, procurator non poterit, ita notandũ dixit Spec. in d. tit. de poſitio. §. 8. nu. 4. vbi adducit exemplum de illo, qui reſpondit quibuſdam poſitionibus, nec volebat alijs reſpondere, iudex vero illi præcepit ne recedat, donec reſpõderit omnibus poſitionibus, ille autem ſpreto mandato redijt in patriam ſuam, & quærebatur, an deberet haberi pro cõfeſſo, & dicit ꝓ confeſſo non eſſe habendum; ſed pro contumace, & tanquam contra contumacem contra eum eſſe procedendum: etiam ſi procurator compareret pro illo volens abſentis contumaciam purgare, vel tãquam defenſorem admitti iſtius, & tunc ſi definitiua ſentẽtia feratur contra talem, quia præſens plenius docuit de iure ſuo valet, & ita Spec. teſtatur obtinuiſſe de mandato Clem. Pap. Quarti, & talis ſententia fuit bis confirmata, licet dura videretur: ad quòd adde conſ. Bal. 182. incip. ſtatuto cauetur, vbi tenet, quod contumax in reſpondendo poſitionibus in termino ſibi
55 ſtatuto à iudice, vel à ſtatuto nõ poſſit † purgare moram, niſi ſubſiſtente aliqua legitima cauſa.

56 Limita, quòd primo dictũ eſt, vt non procedat in ruſtico, vel idiota, aut ſimplice, quia tunc eius aduocatus de licentia iudicis pro eo ponet, & reſpondebit ita Spec. in d. tit. de poſit. §. 7. verſ. 17. per tex. in c. paſtoralis. de iud. vbi Abb. in fi. & in c. dilecti. de iudic. Marſ. in ſing. 450. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. cent. 2. caſu 193. nu. 4. & facit. l. ſi poſtulauerit. §. queſtioni. ff. de adul. & idem Spec. §. 3. verſ. non enim dẽt pars. eodem tit. idem voluit Maran. vbi ſupra, nu. 16. vbi dicit, qđ tunc aduocatus poterit intereſſe ſuo examini, ſicut & procurator, ad hoc ne propter ſimplicitatẽ quis decipiatur in reſpondendo, & teſtatur ibi fuiſſe de mente Hoſt. in d. c. dilecti. de iud. & ſequitur Soc. in repe. l. 1. col. 4. ff. de vulg. & pupil.

Secundò limita, quòd licet regula ſit, quòd principalis perſona debeat poſitionibus reſpondere, tamen
57 ſi per procuratorem litigetur, tunc † reſpõdebit procurator. l. non ſolum. ff. de iureiur. l. perindè. §. 1. ff. ad leg. Aquil. c. ad hoc, aliàs præſentium. de teſt. & ſi veritatem neget, quia ignorat, vel quĩa nec Deum, nec homines revereretur, principalis vocandus eſt, & cogendus reſpondere. d. c. ad hoc, & c. in pertractandis de iur. cal. l. vlt. C. de proc. l. ſi actor. ff. eod. ſi verò procurator dicat dubitare, vel neſcire rñdere poſitionibus, & ideo velle conſulere dominũ, ſi id, quod ponitur pertinet ad negotiũ principale, cõdemnabitur in expenſis, quæ propter hoc fient, quia debet conſtitui alius procurator, qui ſit inſtructus in facto, & qui reſpondeat veritatem, aliàs ſibi imputandum eſt, d. c. in pertractandis. l. ſecunda. §. ſin autem, vel cognitus. C. de iur. cal. c. vlt. reſp. primo, de dolo, & contumacia, arg. c. auditis de procurat. & in terminis Monoch. de arbitr. iud. lib. ſecundo. cent. 3. caſu 128. nu. 11. ſi verò eſt nouus articulus, qui ponitur emergẽs, & qui tuto præuideri non potuit, non imputatur domino, ſi illũ non inſtruxerit, & ideo habebit dilationem. c. dilectus de procur. l. ſi actor. ff. eo. tit. l. vlt. C. eo. arg. text. in c. cæterũ. in prin. de iur. cal. c. fraternitatis. de teſt.

Et quod proximè dictum eſt de dilatione concedenda ad reſpondendum amplia, vt non ſolum procedat, ſi articulus eſſet nouus, & emergens, ſed generaliter ſuadente aliqua iuſta cauſa. Ita tradit Spec. d. §. 6. nu. 18. in fi. & prius nu. 15. & habetur ex d. c. dilectus, & l. ſi actor. & l. vlt. C. de proc. Maran. in d. tit. de poſitio. nu. 22. licet in Regno aliud obſeruari teſtetur. Quæ autem iuſta cauſa dicatur pro dilatione obtinenda, hoc reſidere in arbit. iudic. auctor eſt Spec. eod. §. 6. nu. 19. in fin.

Ad hoc autem, vt reus teneatur reſpondere poſitionibus actoris; & vt poſitiones legitimè procedãt,
58 ſciendũ eſt, ꝙ debent fieri † ſuper contentis in libello, vel ſuper pertinentibus ad ea, vel pertinere valentibus ex parte actoris, quo ad fundandam eius intentionem, & debent reſpicere factum aduerſarij, cũ ad factum alterius alius non cogatur reſpondere. Hanc doctrinam tradit ſæpè allegatus Spec. §. 5. nu. 11. per tex. in c. 14. q. 4. & l. vlt. ff. pro ſuo. in fi. l. vti frui. ff. ſi vſuſfruct. pet. l. 1. ff. ſi pars hæred. pet. & l. 1. ff. rerum amota. de quo tamen dic, vt in concluſio. ſeq.

CONCLVSIO MCLXXXII.

ARGVMENTVM.

Quas poſitiones iudex admittere debeat; & quibus quis reſpondere teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Probationum facultas anguſtanda non eſt.*
2 *Probationes tamen non ſunt ita ampliandæ, vt earũ fauore iudex id permittat, quod permittere non debet.*
3 *Poſitiones probationum loco ſeruiunt.*
4 *Poſitio impertinens, continens id, quod etiam probatum non prodeſſet ponenti, admittenda non eſt.*
Contr. nu. 7. Concil. nu. 8.
5 *Probatione ſuperflua, vel inutili, nemo onerandus eſt.*
6 *Poſitio debet extrahi ex corpore libelli, & fundari ſuper deductis in libello.*
9 *Poſitioni notoriè impertinenti, nemo cogitur reſpondere, etiam ſi ſtatutum omnes poſitiones quantumcunque impertinentes admitti iubeat.*

10 Poſi-

10 *Poſitiones, vbi dubium eſt, an ſint impertinentes, necne, admitti debent a iudice.*
11 *Quæ ex ſuperabundanti fiunt, non vitiant contractum.*
12 *Iudex ad cuius aurem pars alloquitur alteri parti ſuſpectus redditur.*
13 *Poſitionibus reſpondens cum clauſula, ſaluo iure impertinentium, ſibi nõ præiudicat, ſi poſitiones poſtea appareant impertinentes.*
14 *Probatio facta ſuper capitulis impertinentibus, quando fuiſſet admiſſa, cum clauſula, ſaluo iure impertinentiũ nihil releuat.*
15 *Poſitio, quæ aliquid facit ad cauſam, ſi in reliquis impertinens videatur, admittenda eſt.*
16 *Poſitio ſuperflua reijcienda eſt.*
17 *Superfluitas in actis reprobatur.*
18 *Probationes ſuperfluæ, & impertinentes admittendæ non ſunt.*
19 *Poſitio facta in cauſa principali, non debet fieri in cauſa appellationis.*
20 *Poſitio eius, quod aduerſarius in reſpondendo libello negauit, admittitur.*
21 *Poſitioni obſcuræ, nemo reſpondere tenetur, ſed ea debet declarari.*
22 *Poſitio quælibet, confeſſio, ſiue aſſeueratio dicitur.*
23 *Iudex laborare debet, vt certa ſit poſitio, vt ex ea certam poſſit ferre ſententiam.*
24 *Poſitioni continenti factum alterius, quam partium, pars reſpondere non cogitur.*
25 *Poſitiones ſuper facto alterius ad cauſam pertinenti, admitti debent.*
26 *Poſitiones debent fieri ſuper contentis in libello, vel ad ea pertinentibus, vel pertinere valentibus, ad fundandam, vel extenuandam actoris intentionem.*
27 *Poſitiones, an faciant ad cauſam, & an ponentis interſit eis reſponderi per ſummariam cognitionem iudex decidere debet.*
28 *Poſitionibus reſpondere debens, & petens tempus ad deliberandum, debet concedi, & aſſignari.*
29 *Poſitioni negatiuæ reſpondere nemo compellitur, & cur ibidem.*
30 *Poſitiones cum in probationum locum ſuccedant, idem in eis, quod in probationibus iudicandum eſt.*
31 *Iudex, ſi ſibi æquum videtur, poteſt partem ſuper negatiua poſitione interrogare.*
32 *Iudex debet omnibus modis, quibus poteſt, cauſæ veritatẽ inquirere.*
33 *Iudex non debet partem ſuper negatiua poſitione interrogare, quando de ſalute, vel de periculo animæ agitur, vt quando pars eſſet facilis ad deierandum.*
34 *Poſitio generalis, in genere generaliſſimo, reijcienda eſt.*
35 *Obligatio generaliſſima inutilis eſt, quia debitor dando, quid minimum poteſt liberari.*
36 *Poſitio captioſa, cui pars affirmando, vel negando reſpondere non poteſt, quin ſibi præiudicet, reſpuenda eſt.*
37 *Laqueus nemini eſt immittendus.*
38 *Poſitio multiplex admittenda non eſt.*
39 *Poſitiones multiplices reijciendæ ſunt, etiam ſi adſit clauſula, & pono coniunctim & diuiſim, &c.*
40 *Poſitio multiplex, etiam ſi aliquid in ſe contineat, quod verum ſit, tamen tota negari poteſt.*
Ratio redditur ibidem, quia cuius aliqua particularis eſt falſa, eiuſdem vniuerſalis ſimiliter falſa eſt.
Contr. ibidem nu. 41. Conciliatio. nu. 44. & 46.
42 *Reſponſio refertur ſolum ad id, ſuper quo principaliter fit quæſtio, & poſitio.*
43 *Confitens poſitionem continentem aliqua principalia, & diſpoſitiua, & aliqua incidentia enunciatiua, vel demõſtratiua, principalia ſolum confiteri videtur.*
45 *Cautela ad hoc, vt reſpondens poſitioni continenti, partim vera, partim falſa, ſibi non præiudicet, & nu. 46.*
47 *Poſitio continens vera, & falſa, poteſt tota negari, quando eſt ſuper materia indiuidua, vel quando ponitur debitum, ſed ante tempus, vel conditionem.*
48 *Poſitioni iuris, reſpondere quis non compellitur.*
49 *Allegans ius ſcriptum probare non tenetur, cum id, quod ſtatuit, certum ſit, ac determinatum.*
50 *Poſitio continens aliquid corporeo ſenſu perceptibile, licet annectatur concluſio iuris, quæ ex narratis neceſſario ſequitur, admittenda eſt.*
51 *Teſtis deponens, talem eſſe dominum eius rei, non probat, niſi rationem reddat, quæ ſenſu corporeo percipi poſſit.*
52 *Poſitio continens ius non ſcriptum admittẽda eſt, & cur. ibid. nu. 53.*
53 *Conſuetudinem allegans, illam probare debet.*
54 *Poſitioni factæ de iure præſumpto, tenetur quis reſpondere, & cur. ibid. nu. ſeq.*
55 *Ius præſumptum neceſſario, habet mixtum factum.*
56 *Poſitiones ſuper facto fiunt.*
57 *Poſitiones de eo, ſuper quo ius præſumit, admittendæ ſunt.*
58 *Poſitionibus factis de ſtatuto alterius ciuitatis, & loci pars reſpondere compellitur.*
59 *Poſitioni criminoſæ reſpondendum non eſt.*
Contr. nu. 61. Concil. nu. 62. & 63.
60 *Turpitudinem ſuam detegere nemo cogitur.*
64 *Poſitioni factæ ſuper crimine, ad effectum ſolum dilatæ de iudicij, reſpondendum eſt.*
65 *Intentionem ſuam vbi pars plenè probauit, poſitionibus reſpondere non tenetur.*
66 *Probationes vbi excluduntur, & poſitiones intelliguntur excluſæ.*
67 *Poſitioni factæ in genere, & poſteà negatæ non tenetur quis reſpondere, ſi fiat poſtmodum in ſpecie.*
Ratio redditur, ibid. quia remoto genere, remouetur quælibet eius ſpecies.
68 *Poſitio impoſſibilis calumnioſa, dependens a iam negata, contraria prius poſitis, alternatiua facta ab eo, qui non poteſt, eſſe non poteſt, & huiuſmodi reijcienda eſt.*
69 *Poſitioni non reſpondens ad hoc, vt habeatur pro confeſſo, quæ requirantur.*
70 *Poſitiones, quibus quis non reſpondit, vel minus legitimè, ad hoc, vt habeantur pro confeſſis, ſententia interlocutoria declarare oportet.*
71 *Poſitioni non reſpondens habetur pro confeſſo.*
Admittitur tamen probatio contra iſtam fictam confeſſionem, vt ibid. nu. 72.
73 *Poſitionibus non reſpondẽs in beneficialibus, & ſpiritualibus, non habetur pro confeſſo.*
74 *Beneficia, & ſpiritualia non poſſunt ſine Canonica inſtitutione poſſideri.*
75 *Poſitioni ſcienter falſa non reſpondens, non habetur pro confeſſo.*
76 *Poſitioni, minus legitimè factæ, non reſpondens, pro confeſſo non habetur.*
77 *Contumacia ita demum facit quem haberi pro confeſſo, ſi cauſæ qualitas hoc poſtulat.*
78 *Poſitionibus non reſpondens ita demum habetur pro confeſſo, ſi cauſæ qualitas id exigat.*
79 *Reſponſio facta poſitionibus etiam non legitimis, & inualidis valet, & tenet.*
80 *Reſponſio ſine interrogatione in iudicio facta valet.*

1 Licet Probationum † facultas anguſtanda nõ
ſit. l. quoniam. C. de hæret. in ſi. c. quamquam. 14. q. 2. cũ ſimilib. non tñ eſt adeo ampliãda,
2 vt quod iure † non permittitur, probationum intuitu
iudex permittere debeat: ideo quotieſcunque de po-
3 ſitionibus tractandũ erit, cum hæ probationum † loco
ſeruiant, & probationes dicantur, vt ſupra in præcedenti concluſione diximus per tex. in c. ſtatuimus, de confeſſ. lib. 6. Spec. in tit. de poſit. §. 2. nu. 3. notatur in l. eum, qui. ff. de iureiur. animaduertere debet prudens iudex, quænam iuri conſonæ erũt, quænam verò contrariæ, vt & quæ admittendæ, & quæ repellẽdæ ſint, facilè dignoſcat, & vt facilius illa ſequatur nõnullos caſus hic ſubijcicimus poſitionũ nõ admittenda-

Digitized by Google

tendarum, quarum exemplo ad reliquos ſententiam
ſuam adaptare poterit, cum nec nos hi ſumus, q omnia
præſtare poſſimus, iuxta reſpon. Iur. conſ. in l. nõ
poſſunt. ff. de leg.

4 Primò igitur non erit admittẽda poſitio, quæ † impertinens
appellatur, id eſt continens id, quod etiam
probatum non prodeſſet ponenti. Ita Vber. de Bob.
in ſuo tract. de poſit. nu. 41. & 42. per l. poſt, cum ſeq.
ff. famil. erciſ. & l. ſi defenſor. §. ſi de peculio. ff. de
euict. & l. ad probationem. C. de probat. Idem voluit
Iac. de Aret. in ſuo tract. de poſit. nu. 28. in prin. verſ.
2. conſiderandum eſt. Idem ſentit Odofredus Beneuen.
in ſuo quoq; tractatu poſitionum. num. 10. in fi.
Spec. d. tit. de poſit. §. 7. nu. 4. qui exemplificat in eo,
qui agit rei vendicatione, & tu ponis de mutuo, vel
ego ago de matrimonio ſpirituali, & tu ponis de
carnali; vel volo probare me contraxiſſe cum Berta
tali loco, & tpe, & tu ponis, qđ comediſti tali die, tali
loco, nec iudex debet cogere partẽ illi rñdere, quia
5 nemo † onerandus eſt ſuperflua, vel inutili probatione,
vel reſponſione. l. 1. in fi. ff. de teſt. l. non cogendũ.
§. fi. ff. de proba. l. hæc ſtipulatio. ff. vt in poſ. leg. c. cũ
iuncto. de elect. l. Thais. §. ſorore. ff. de fideicomiſſ.
libe. c. qui egerit. diſt. 7. Idem voluit Fran. Cur. in ſuo
* tract. de poſit. nu. 23. vbi dicit ita à Doct. * communi-
6 ter teneri ea ratione, quia † poſitio debet extrahi ex
corpore libelli, ac fundari in deductis in libello.

7 Sed contra † videtur eſſe, quod notat Bald. in l. cum
virum. C. de fideicommiſ. vbi dicit, quod poſitio põt
fieri de eo, quod & ipſum ius verum præſumit, & debet
ei reſponderi, & nihilominus videtur impertinẽs
probare id, quod lex ipſa præſumit, & de præſũptione
iuris facere poſitionem. Idem voluit Bar. ibidem,
qui dicit hoc tantum poſſe fieri per inſtrumenta, &
per teſtes.

8 Verùm reconciliare † poteris, vt qđ dicit Speculator
procedat in poſitionibus impertinentibus verè,
id eſt, quæ nihil ad cauſam faciunt. Bal. autem doctrina
procedit in poſitionibus, quæ licet parũ videãtur
pertinentes, non tamen ſunt impertinentes, prout nõ
eſt impertinens, clarius probare velle id, quod iã apparet
ex dictis ipſius Bal. in d. l. cum virum, ibi etiam
ſi poſitio parum facit ad factum tamen pertinens iudicatur.
l. ergo. ff. de fideicommiſ. lib.

Amplia id, quod dictum eſt adeo verum eſſe, vt &
9 ſtante ſtatuto, quòd † poſitioni impertinenti quis teneatur
reſpondere, ſi poſitio ſit notoriè impertinẽs,
non tenetur iudex illam admittere, nec quis cogitur
reſpondere. Ita Imo. in l. diues. ff. de damn. infect. pro
quo faciunt not. in l. 1. ff. quod vi, aut clam. Idem voluit
Franc. Cur. in d. ſuo tract. poſit. nu. 27. ea ratione
ductus, quia in notorijs nõ cadit diſcuſſio, & examinatio.
c. ad noſtram. il 2. aliàs il 3. de iureiur. gl. in l. 1.
C. qui, & à quibus, & ſubiungit hoc etiam habere locum
ſi ſtatutum loquatur per verba quantumcunq;
generalia, & vniuerſalia, quibuſcunq; poſitionibus,
& omnibus poſitionibus: nam ſuper intelligitur de
quibuſcunq; legitimis, & de omnibus non notoriè
impertinentibus per text. cum Bald. in l. 1. C. de fide
inſtr. & refert Imo. ita obtinuiſſe Bononiæ, in l. 4. §.
prætor, verſ. toties. ff. de damn. infect.

Primò limita, vt impertinens poſitio admittenda
non ſit, ſi vel notoriè eſt impertinens, vel iudex eſt
certus, quod impertinens eſt. ſi verò incertum eſt, vel
10 dubitatur, tunc tutius eſt, quod † poſitionem admittat,
& cogat reſpondere. d. c. ſtatuimus, in fin. de confeſſ.
cap. cum ſpeciali. § porro, verſ. exceſſu. de appel.
c. 2. de reg. iur. l. de ætate. §. ex cauſa. ff. de interrog.
act. & l. qui ſeruum. §. in iure, & l. vbicunque. ff. eo. nã
ſecurius eſt ſuperfluũ admittere, quam neceſſarium
omittere. c. non æſtimemus. 13. q. 2. l. is, apud quem.
11 C. de edendo, quia quæ ex ſuperabundanti † fiunt, nõ
ſolent vitiare contractũ. l. non ſolent. ff. de reg. iur. &
ita tenuit Spec. in d. §. 7. nu. 7. vbi admonet iudicẽ, ne
velit eſſe præceps in reijciendo poſitiones: nam ſæpè
prima facie nõ videntur facere ad cauſam, & eſſe impertinentes,
& tamen benè ſunt pertinentes, & docet
ponẽtem, quòd ſi videat iudicem dubitare circa admiſſionem,
exprimat illi intentionem ſuam ad aurem,
ne aduerſariũ publicè dicens inſtruat, vt contingit
de fide inſtrumentorum, & tunc iudex ſi euidẽter
deprehendat, quòd eius intereſſit reſponderi, cogat eũ
reſpõdere. l. ſi ſine. §. pen. ff. de interrog. act. licet alio-
12 qui † iudicem ad aurem reddat illum ſuſpectum alteri
parti, niſi quòd in aure audit, publicè proferat. c.
cum ex iniuncto, propè prin. de hæret. c. nolite, il 2.
11. q. 13. & quòd in dubio ſint admittendæ poſitiones,
teſtatur Franc. Curr. in d. ſuo tract. de poſitio. nu. 28.
vbi dicit, quòd de hoc inoleuit practica generalis totius
orbis, per quam Iudices cogunt partem reſpondere
omnibus poſitionibus addita clauſula, ſaluo iure
impertinentium, & non admittendarum, interloquẽdo,
quòd ſi non fuerit reſpondendum non intendit
haberi pro reſponſo, ſeu pro admiſſis, & pariter reſpõdentes
reſpõdent, ſub illa proteſtatione, & ita formaliter
obſeruare bonos aſſeſſores dixit Ang. in l. ſi quis
libertatem. ff. de petit. hær. in l. in ſpeciali. ff. de rei vẽdic.
Bal. in l. momentaneæ. C. de his, qui non habent.
leg. perſ. ſtan. in iud. l. ſi ſine, in prin. ff. de interrog. act.
Gemi. in d. c. 2. de conf. lib. 6. Bart. in l. ſi duo patroni.
§. idem Iul. col. vlt. ff. de iureiur. & hoc dicit Curt. vbi
ſupra habere locum in dubio, id eſt quando iudex nõ
13 videt notoriam impertinẽtiam. Et ſcito, quòd † clauſula
ſuprascripta, ſaluo iure impertinentium, & non
admittendarum, multum operatur, tam ex parte iudicis,
quàm ex parte reſpondentis, quia parti nullũ præiudicium
infertur, ſi poſteà poſitiones appareant nõ
fuiſſe tales, quibus debeat reſpondere, licet fuerit re-
14 ſponſum, ſicut & probatio facta † ſuper capitulis impertinentibus,
quando admiſſa fuiſſet ſub illa clauſula,
redderetur nullius momenti. Ita Ang. Bart. Bal. &
Gemin. in ſupracit. loco, & nos de his omnibus diximus
ſup. in concluſ. 132. vbi omninò vide.

Secundò limita, vt verum ſit ſupradictum, ſi poſitio
eſt omninò impertinens, & in totum non faciens
ad cauſam, nec principaliter, nec coniecturariuè, nec
15 incidenter: ſecus tamen † ſi poſitio aliquid faceret
ad cauſam, vel præſumptiuè, vel coniecturariuè, vel
de per ſe, vel coniuncta cum alijs adminiculis: nam
tunc admittitur, & tenetur reſpondere, exemplũ erit.
Ego pono, quòd olim poſſedi, vel quòd olim fui dominus
iſtius fundi, certè iſta poſitio erit admittenda,
quia olim dominus, vel poſſeſſor etiam præſumitur
hodie dominus, vel poſſeſſor, ſaltem coniecturatiuè,
ita exemplificat Bal. in l. ſiue poſſidetis. C. de probat.
& in l. vnica. col. 23. C. de confeſ. & illum refert ſequẽndo
Franc. Curt. in d. ſuo tract. de poſitio. nu. 24.
& 25. & dicit notanda, quia ſæpè ſolent allegari.

16 Secũdò nõ erit admittẽda † poſitio ſuperflua id eſt,
quæ eſt eadem cum iã facta, vel cum iam conceſſa,
vel cum iam negata, vel ſi eſt contraria cum iam cõceſſis,
vel iam negatis, vt admiſſa non tenetur quis
reſpondere. c. cum tu. de teſtib. c. veniens. de iureiur.
in fi. cap. clericos, de cohabit. cler. & mulier. l. fi. C. ſi
aduerſ. vend. l. ſi quis libertatem. §. fi. ff. de pet. hæred.
17 & ratio eſt, quia † ſuperfluitas in actis reprobat. l. fi. C.
de precib. imp. offer. nec quis dẽt ſuperflua reſponſione
grauari, vt d. l. 1. ff. de teſtibus, in fi. cũ ſupra alleg.
18 quemadmodum quis non admittitur † ad probandũ
ſuperflua, vel impertinentia, ſic nec ad ponendum. c.
cũ contingat. de offic. deleg. c. dilecti. de exceptio. ita
Spec. in d. §. 7. nu. 1. & Vber. de Bob. in ſuo tractat. de
poſitio. nu. 59. & Iacob. de Arena, in d. ſuo trac. poſit.
nu. 26. in primo. verſ. nouiſſimè autem, idem voluit
Odofre. Beneuen. in d. ſuo tract. poſitio. nu. 10. Ita &
Lanfran. de Oria. in d. ſuo tract. reſpon. nu. 7. & ideo
vna

Digitized by Google

19 vna † poſitio facta in cauſa principali, non debet fie-
ri in cauſa appellationis. Bal. in l. ampliorem. §. in re-
futatorijs. C. de temporib. appell. & idẽ tenuit Fran.
Curt. in d. ſuo tract. de poſitio. nu. 38. exclamans cum
Bal. contra cauilloſos aduocatos ſæpius idem ponen-
tes, & dicit, quòd poſtquam quis ſemel [illegible]ſponderit
poſitioni, ſi de nouo fiat eadem poſitio, nõ tenebitur
aduerſarius reſpondere: & ita * communiter Doct. te-
nere teſtatur, quod etiam voluit gl. in c. 2. de confeſſ.
lib. 6.

20 Declara, vt hæc vera ſint: niſi poſt † litem redigeret
in poſitionem, quod prius deductum fuerat in peti-
tione: nam licet ex quo reus negauit petitionẽ acto-
ris per ſupradicta, non poſſet iterũ interrogari ſuper
negatis, tamen quia poſſet eſſe, vt per reuerentiã iu-
ramenti poſteà emiſſi concedat litigator, quod prius
litem ſimpliciter cõteſtando negauerat, vel èconträ,
ideo ſuper eiſdem concedentur poſitiones. Ita Spec.
in d. §. 7. nu. 3. Idẽ voluit Vber. de Bob. vbi ſupra nu.
40. & Odofr. Beneuen. in d. ſuo tract. ſupracit. loco.

21 Tertio obſcura poſitio † nõ eſt admittenda, nec ei
reſpondere tenetur reus, ſed debet declarari ex reg. le-
gis, vt reſponſum, C. de tranſ. c. de muliere, de ſponſ.
l. precibus. C. de impub. & alijs ſubſt. cap. erit. diſt. 41.
prætor. §. quod autem. ff. de minor. l. in ambigua. ff. de
22 reb. dub. & ratio eſt, quia cum omnis † poſitio ſit cõ-
feſſio, ſiue aſſeueratio, vt diximus, ſi eſt ambigua, non
eſt admittenda, quaſi nihil poſuerit, arg. c. in præſen-
23 tia, de probat. c. cum clamor, de teſt. & iudex † debet
laborare, vt poſitio ſit certa, vt poſſit certam ferre ſẽ-
tentiam, §. curare, Inſtit. de actio. c. graue. 11. q. 3. c. ſi
diſt. 33. ita Vber. de Bob. vbi ſupra, nu. 43. cum ſeq. &
Iacob. de Are. in d. ſuo tract. de poſitio. nu. 29. in prin.
ver. 2. conſiderandum eſt, quod etiã probauit Odofr.
Beneuen. in ſuo tract. poſitio. nu. 11.

24 Quartò poſitioni † continenti factum alterius, quã
partium, non tenetur quis reſpondere, nec eſt poſitio
talis admittenda. l. vlt. in fi. ff. pro ſuo. l. vti frui. ff. ſi
vſusfruct. pet. l. 1. ff. ſi pars hæred. pet. l. Marcellus. ff.
rer. amot. Spec. in d. tit. de poſitio. §. 7. num. 12. vbi ait,
quòd quis non tenetur reſpondere de facto alieno; nec
de facto aduerſarij. Idem voluit in §. 5. verſ. & nota,
nu. 11. ac Vber. de Bob. vbi ſupra, nu. 50. verſ. itẽ non
eſt admittẽda poſitio. l. ſi ſine. §. 2. ff. de interrog. act.
Intellige, vt hoc non procedat quotieſcunq; factũ
25 alterius, & alienum † faceret ad cauſam: nam tunc eſ-
ſet ſuper illo reſpondendum, cũ de eo poſitiones fie-
ri poſſet, vt patet ex ſupra relato exẽplo ab eo. Spec.
in d. §. 5. de eo, qui ſuã electionẽ confirmari petebat,
& volebat docere illam canonicã fuiſſe, vbi nõ ſolũ
debet talis ponere, quòd fuit electus ad regimen Ec-
cleſiæ, ſed quod fuit electus ſede vacante in eadẽ Ec-
cleſia, per mortem, vel ceſſionem talis, & quòd fuit ele-
ctus per eos, qui erãt in quaſi poſſeſſione eligẽdi Re-
ctorẽ ad dictam Eccleſiam, & quòd talis, & talis sũt
canonici dictæ Eccleſiæ, & quod ſunt in poſſeſſione
canonicatus, & eligendi cũ omnibus alijs, de quibus
ibi per eũ, quæ omnia reſpiciũt factũ tertij & alienũ.
Et hoc idem colligitur ex eo. Spec. in d. §. 1. num. 11.
26 verſ. & nota, vbi concludit, quod poſitiones † debent
fieri ſuper contentis in libello, vel ad ea pertinenti-
bus, vel pertinere volentibus ex parte actoris, quoad
fundandam eius intentionem, ex parte verò rei, quoad
excuſandam, [illegible] c. 14. q. 4. & ſic dũmodo faciant
ad cauſam, vel facere poſſint, poſſunt poſitionibus
[illegible] Idem animaduertit additionum au-
ctor ad eundem Spec. in d. §. 5. verſ. 4. conſiderandũ
27 eſt [illegible] & an faciat † ad cauſã necne, & an inter-
ſit ponentis, quid reſpondeatur, per ſummariã cogni-
tionem præcedentẽ deciditur. Ita idem Spec. in d. §.
7. nu. [illegible] verſ. [illegible] conſiderãdum eſt, & allegat tex. in d.
l. ſi ſine. §. [illegible] ff. de interrog. act. ſi verò reſpondere
28 debens † ſuper facto tertij petat tẽpus ad deliberan-

dum, & certificãdũ ſe, vt poſſit reſpondere, debet aſſignari
terminus. Ita Fran. Curt. in d. ſuo tract. de poſitio. nu.
41. de mente Bar. & Bal. * communiter Doct.

29 Quintò poſitio † negatiua admittenda nõ eſt, nec
ei reſpondere quis cogitur, quia qui negat, nõ ponit,
ſed remouet, vt inquit Spec. d. §. 7. nu. 17. verſ. 8. con-
ſiderandũ eſt, vbi ait hoc procedere ſiue negatiua ſit
explicita, ſcilicet, non habẽs determinationem loci,
vel temporis, vt pono, quòd non cognoui Bertã abſ-
que loco, & tempore, vt in cap. 2. de frigid. vel malef.
vel non fui citatus. c. bonæ. §. porrò, de elect. ſiue im-
plicita, vt pono, quòd tempore electionis quatuor ex
canonicis tantum præſentes fuerunt, arg. c. cũm Ec-
cleſia Sutrina, de cauſ. poſ. & propr. & probatur hæc
30 ratione, quia poſitiones ſuccedunt † in locum proba-
tionum, vnde id ſolum veniet in poſitione, quod in
probatione, ſed negatiuæ nulla eſt directa probatio,
ergo nec poſitio de ea eſſe poterit. c. quoniam cõtra,
de proba. l. 2. ff. eodem tit. c. actor. 6. quæſt. vltim. d. c.
cum Eccleſia Sutr. de cau. poſſ. & propr. Idem voluit
Lanfranc. de Oriano, in d. ſuo tract. de reſponſ. nu. 8.
verſ. octaua eſt regula.

Declara tũ, quod licet negatiua non poſſit poni à
31 parte, iudex † tamen ex ſuo officio poterit, & debebit,
ſi viderit expedire interrogare ſuper negatiua, arg. l.
vlt. ff. de interrog. act. & d. c. cum Ioannes, de fide in-
ſtrum. vbi iudex facit interrogationẽ, quam pars fa-
cere non poterat, ex quo erat concluſum in cauſa, &
32 ita declarat Specu. ibidem: nam & ad iudicem † ſpe-
ctat inquirere veritatẽ modis omnibus, quibus põt a-
ſſerere, de præſump. & habet ex officio ſuo cuncta ri-
mari. c. iudicantem. 30. quæſt. vlt. c. occidit. 23. quæſt.
8. c. ſuper quæſtionum. §. intentionis. de offic. iud. de-
le. ideo ſuadente aliquo caſu æquitate poterit, ſi ita
ſibi expediens viſum fuerit, admittere poſitiones ta-
les negatiuas, quæ non poſſunt probari; niſi per con-
feſſionem partis. d. c. ſtatuimus, de confeſ. lib. 6. & ita
idem Spec. ibidem, qui dicit hoc minimè procedere,
33 ſi agatur de ſalute, † vel de periculo animæ; arg. text.
in c. lator, ad fi. de re iudicata, & eiuſdem ſententiæ
fuit, tàm quoad dictum, quàm quoad declarationem
Vber. de Bob. ſupracit. loco n. 48. vbi ponit tres alias
declarationes: in quibus cum nõ perſiſtat, illas omit-
to. Ita etiam Iac. de Are. in d. ſuo tract. num. 34. verſ.
octauo occurit. Idẽ voluit Odofr. Beneuen. in d. ſuo
tract. poſitio. nu. 13. & 14. & Gemin. in d. c. ſtatuimus
in prin. Fran. Curt. in d. ſuo tract. poſitio. num. 36. vbi
ait, quòd hodie eſt deciſum negatiuè poſitioni eſſe re-
ſpondendum, quoties iudici æquum videbitur per tex.
in c. 1. de confeſſ. lib. 6. vbi expreſsè hoc ſtatuitur ab
Innoc. Statuimus inquit tex. vt poſitiones negatiuas,
quæ probari non poſſunt, niſi per confeſſionẽ aduer-
ſarij iudices admittere poſſint, ſi æquitate ſuadente
viderint expedire. Et bene quia iudicis eſt inquirere
veritatem, modis quibus poteſt omnibus, vt diximus.

34 Sextò poſitio reijcitur, ſi ſit † generalis in genere
generaliſſimo, verbi gratia, pono mihi fundum dari
debere, vel ſic pono, quod Sempronius mihi debet
aliquid: nam generalitas parit obſcuritatem. l. ita fi-
dei. ff. de iu. fiſ. & obſcuræ petitioni reſpondendũ nõ
eſt, nec eſt admittenda, vt ſupra diximus, & hoc præ-
cipuè tenet idem Spec. vbi ſupra num. 19. verſ. nonò
conſiderandũ eſt. Idem voluit ſupraci. Vber. de Bob.
in d. ſuo tract. nu. 50. verſ. nono notandũ eſt, & aliam
rationem adducit, videlicet quia talis poſitio genera-
liſſima eſt prorſus inutilis propter inutilitatẽ ſolutio-
35 nis præſtandæ: nã † debitor minimũ quid ſoluendo li-
beratur, & ideò non oportet ad tales pbationes, ſiue
poſitiones laborare, cum ſint deriſoriæ, vt l. Titia, in
prin. ff. de leg. 2. & l. cũ poſt. §. gener. ff de iu. dot. & l.
locus. ff. de verb. obl. Idẽ voluit Iac. de Are. in ſuo tra-
cta. nu. 36. verſ. nunc videndũ eſt, motus eadẽ ratio-
ne videlicet, quia talis poſitio dicitur inutilis cum

quis

quis præſtãdo fondum vnius digiti liberaretur, quòd
& ſenſit Odofr. Beneuen. in ſuo tract. poſitio. nu. 15.
36 Septimò captioſa † poſitio reſpuenda eſt, & dicitur
captioſa poſitio, quando reſponſio, quæ fit nõ poteſt
fieri affirmando, vel negando, quin ſibi præiudicet,
verbi gratia pono, quòd tu es vſurarius: ſi dicis, quod
ſic, detegis turpitudinem tuam: ſi dicis, quod nõ, cum
ſis, periurus efficeris, & ſic de ſimilibus. Ita Specul. in
tit. de poſitio. §. 7. num. 20. ea ductus ratione, quia ne-
37 mini † laqueus immittendus eſt. c. de viduis. 22. q. 1. &
ideo dixit Imp. non ſpectabis me auctorem periurij.
l. 1. C. ſi aduerſus venditionem. c. ſi vero. de iureiuran.
quod etiam confirmauit Lanfranc. de Oria. in d. ſuo
tract. de reſponſ. nu. 8.
38 Octauò multiplex, † ſeu implicita poſitio admit-
tenda non eſt, vt puta, quando continet in ſe plures
articulos, vel plura dicta, quod eſſe non debet. d. l. ita
fidei. ff. de iur. fiſc. exemplum erit, ſi pono, quòd poſ-
ſideo talem Eccleſiam pertinẽtem ad tale monaſte-
rium: iſta enim poſitio duo continet, quorum vnum
poteſt eſſe verum alterum falſum ſimul, & ſemel: nã
poteſt eſſe, quòd ego poſſideo illam Eccleſiã, & po-
teſt non eſſe, quòd pertineat ad Monaſterium; vnde
reus remanet implicitus, & perplexus, quòd non cõ-
uenit. ita Vber. de Bob. in d. ſuo tract. de poſitio. nu.
50. verſ. 6. ſciendum eſt, & idem Iac. de Aret. in d. ſuo
tract. poſitio. §. 4. nu. 16. cũ ſeq. & Spec. in d. ſuo tract.
poſitio. §. 7. nu. 38. verſ. 11. conſiderandum eſt, Odofr.
Beneuen. in d. ſuo tract. poſitio, nu. 16. ver. 11. attẽden
dum eſt, Lanfr. de Orian. in d. ſuo tract. reſponſ. nu. 9.
Franc. Curt. in d. ſuo tract. poſitio. nu. 42. & prius nu.
30. de mente Bald. in d. l. precibus, in primo notab. C.
de impub. & alijs ſubſtitut.
39 Et ampliat † idem eſſe, ſi addatur clauſula, & pono
coniunctim, & diuiſim, prout etiã dicit Spec. vbi ſu-
pra, nu. 21. & ideo ſubiungit, quòd reus poterit dice-
re ponenti, frater explica tuam poſitionem, aliàs non
reſpondebo, vel ipſemet explicabit rñdendo dicens,
hoc eſt verũ, illud falſum, arg. text. in d. l. precibus. c.
de muliere, de ſpõſ. l. filius. ff. ad l. Corn. de fal. reſpõ.
1. & ſeq. c. Rayn. de teſtam. vel negando ſimpliciter
poſitionẽ caſu, quo capitulum, vel articulus annexus
eſſet falſus, licet alius eſſet verus, ꝙ poteſt facere ſe-
40 cundũ regulã, quæ habet, cuius † aliqua particularis
eſt falſa eius vniuerſalis ſimpliciter eſt falſa, arg. c. ſi
ad ſacras. 9. diſt. c. puta. 3. q. 9. l. cũ eiuſdem. ff. de ædil.
edic. c. fraternitatis, de hæret. vt ſi quis vellet probа-
re, me hodie comediſſe, & poneret, ꝙ hodie ego co-
medi in tali Eccleſia, certè ſi hodie nõ intraui Eccle-
ſiam illã, poſſum hanc poſitionẽ ſimpliciter negare.
41 Sed contra † iſtud vltimũ dictum facit alia regula,
42 quæ habet, quòd † reſponſio refertur ſolum ad id, ſu-
per quo principaliter fit quæſtio, ſeu poſitio. Specu. in
d. ti. de poſitio §. 6. nu. 16. verſ. itẽ non eſt, & ſeq. nu.
23. verſ. reſponſio. & ideo, ſi volo probare principali-
ter, ꝙ tu comediſti hodie; licet adijciã in tali Eccle-
ſia, ex quo tunc reſponſio dẽt adaptari ad meã prin-
cipalem intentionẽ, quæ eſt probare te comediſſe, nõ
poteris propter loci adiectionem poſitionẽ negare,
prout à contrario ſenſu de hoc ponit exemplũ idem
Spec. d. nu. 23. de eo, qui intendebat probare ſe mu-
tuaſſe centum Titio defuncto, & ponit, quod mutua-
uit decẽ Titio defuncto, cuius ego ſum heres, & ſi po-
ſitionem ſimpliciter cõfiteor, videor ſolũ de mutuo
confiteri, non autem, quod ego ſim hæres defuncti,
quia illud, cuius ego ſum hæres, videtur dictũ demõ-
ſtratiuè, non autem ponendo, ſeu affirmãdo, argum.
tex. in l. cũ tale. §. falſa. ff. de condit. & demonſtrat. &
ideo dixit Bart. in l. ſi cui, la prima. §. 1. ff. de leg. 1. qđ
43 ſi fiat † poſitio ſimpliciter de pluribus, quorũ aliqua
ſint principalia, & diſpoſitiua & aliqua incidentium
enunciatiua, vel demonſtratiua, reſpõdendo ſimplici-
ter videtur confiteri deducta principaliter, non dedu-
cta incidenter, & demonſtratiuè, ſi ergo confeſſio in
tali poſitione refertur ſolum ad principale, ergo ſub
prætextu verborum demonſtratiuè appoſitorũ, licet
à veritate diſcrepantium, non poterit negari tota po-
* ſitio, & hanc Bart. doctrinam dicit magis *communẽ
Gab. Sara[illegible] addit. ad ſing. Mattheſ. 33. vbi contra-
rium ſententes allegat.
44 Sed omnia † inter ſe contraria ceſſabunt, ſi reſpon-
dẽs poſitioni, quæ continet in aliqua parte ſui aliquid,
45 quod negari poſſit, vtetur hac cautela † reſpondendo
non credo, vel nego, prout ponitur, ſicut, & in libello
reſpondendo dicimus, nego narrata, prout narrãtur,
vel credo hoc, vel illo modo, vel nego hoc, vel illo
modo, prout refert idem Spec. loco citato.
Vel dic, quòd ſi ponens multiplicem, vel implici-
46 tam poſitionẽ † proteſtetur, ꝙ non vult habere partẽ,
tũc poteſt tota poſitio indiſtinctè negari, ſi aliquam
partem falſam continet, ſicut, & poterit tota negari,
47 quando † eſſet ſuper materia indiuidua, vel quando
ponitur debitum, ſed ante tempus, vel cõditionem,
ita ſupradicta limitauit Fel. in c. nam concupiſcen-
tiam, col. 8. nu. 14. verſ. in gl. 2. in fi. de conſtit.
48 Nonò poſitio, † quæ iuris eſt, reijcitur, nec illi quis
cogitur reſpondere, quia quod ius ſtatuit, certum eſt,
& finitum, & probatũ in ſe, nec in eo confeſſio quic-
quam operatur. l. in omni. ff. de iur. & fact. igno. & l.
plurimum. ff. eodem tit. c. ſæpè, in prin. de appell. l. or-
namentorum. ff. de aur. & arg. leg. Ita Spec. vbi ſupra
nu. 29. & Vber. de Bob. vbi ſupra nu. 53. ponẽs exem-
plum in illo, qui ponit, quòd impubes non poteſt fa-
cere teſtamentum, cui aduerſarius non cogitur re-
ſpondere, quia nec tenetur probare, quod ius ſtatuit
cum ſit finitum, & certum. l. vlt. ff. de iureiur. & poſi-
tiones ſunt inuentæ ad modum probationum, & al-
49 legans † ius ſcriptum probare non tenetur, vt tradidit
Iac. de Aret. in d. ſuo tract. poſitio. nu. 41. verſ. 13. cõ-
ſideratio eſt, vbi dicit, quòd hæc eſt veritas, & Odofr.
Beneuen. in d. ſuo tract. poſitio. num. 18. & Lanfr. de
Oria. in d. ſuo tract. reſpon. nu. 6. & Franc. Curt. in d.
ſuo tract. poſitio. nu. 33.
Sed intellige, quòd aut poſitio ſit ſuper iure nullo
ſenſu corporis per reſpondere debentẽ perceptibile,
& tũc poſitio de tali iure repellitur: ſi autem, quòd in
poſitione continetur, aliquo ſenſu corporis percipi
poteſt, licet annectatur concluſio iuris, quę ex narra-
50 tis neceſſario ſequitur: † tunc poſitio talis recipit, &
debet reſponderi. ſic diſtinxit. Ioan. And. in addit. ad
Spec. in tit. de teſt. §. nunc videndum, in prin. verſ. re-
fert demum, ibi, in quantum tamen, vbi ponit exem-
plum de illo, qui ponit, quod poſſedit talem rem mo-
bilem tanto tempore tali titulo, & bona fide incon-
cuſsè, & ideo eſt dominus, & licet ponat de diſpoſi-
tione iuris, dum dicit, & ideo ſum dominus, tñ quia
talis diſpoſitio reſultat ex facto poſito qualificato,
debet reſpondere facto: cum reſponſio ipſius non fa-
ciat, quod ille ſit dominus necne; cum hoc totũ re-
linquatur diſpoſitioni iuris, ſed fatetur factũ, in quo,
an illa deciſio iuris habeat locũ, dignoſcitur per iu-
dicem, huc ſpectat, quòd dixit Spec. in d. tit. de teſt. §.
nunc tractandum, nu. 23. verſ. quid ergo, ſi quis. vbi
51 voluit, quòd ſi quis † teſtis deponat, quòd ſcit, quòd
Petrus eſt dominus rei petitæ, non probat, quia talis
teſtis dicitur reddere teſtimonium de iure, non autẽ
de facto, quòd non licet, ſi tamen ſubiungat, quòd
ſcit illum eſſe dominum, quia ſcit illum habere do-
miniũ ex titu. emptionis à tali cum tali, pretio inter-
ueniẽte, rei traditione cũ alijs ſimilibus, quæ ſub ſen-
ſum cadunt, bene probabit, & qualificat factum ex
quo poſtmodum inſurgit ius, quod prius dixit, vide-
licet illũ Petrum eſſe dominum, & per conſequens
tale ius ſubſequens factũ qualificatum, non dicitur
impertinens in poſitione ad effectum, vt reijciatur.
Secundò declara, vt dictum procedat in poſitione
iuris

52 iuris ſcripti, ſecus in poſitione † iuris non ſcripti, id-
eſt conſuetudinis: nam tunc poſitio de conſuetudine
poni poteſt, vt ſi pono, quòd de tali re eſt conſuetu-
53 do, & eſt ratio, quia † qui conſuetudinem allegat, pro
bare debet, vt l. 1. in prin. C. quæ ſit longa conſuet. &
nos ſup. in cõcluſ. 425. & ſeq. ita docet Vber. de Bob.
in d. tract. poſitio. nu. 54. & Iac. de Aret. in d. ſuo trac.
poſitio. nu. 42. & Franc. Curt. vbi ſupra in eod. tract.
poſitio. num. 34.
54 Tertiò declara, vt aliud ſit † in iure pſumpto, quia
iuri præſumpto tenetur reſpondere, & ratio eſt, quia
55 ius præſumptum † neceſſario habet mixtum factũ,
& ſine facto non poteſt cadere ius præſumptum, et
56 ſuper † facto fiunt poſitiones. Ita Franc. Curt. ubi ſu-
pra num. 35. et huc ſpectat, quod uoluit Bal. in l. cum
57 virum. C. de fideicommiſ. dum voluit, quòd † de præ-
ſumptione iuris, ſiue eo, ſuper quo ius præſumit, poſ-
ſint fieri poſitiones, quòd ibid. probat Bart.
Quartò declara, vt ſolùm procedat, quoad ius ſcri-
ptum commune, vel ſcriptum particulariter alicuius
58 loci, ideſt ſtatuta, ſecus † ſi fieret poſitio de ſtatuto
alterius ciuitatis, et loci, quia tunc ſuper ſtatuto alte-
rius loci poterunt fieri poſitiones. Ita Bart. et Docto.
poſt gl. in d. l. ornamentorum. ff. de aur. et arg. lega. et
in l. præſcrip. in fi. ff. ſi contra ius, vel vtilitatem publ.
arg. c. 1. de conſtit. lib. 6. Bart. in l. non fatetur. ff. de cõ
feſs. Bal. in l. vni c. C. eod. tit. Fran. Curt. vbi ſup. nu. 33.
et ſequen.
59 Decimò poſitio † criminoſa non eſt admittenda,
60 nec ei reſpondendum eſt, cum † nemo cogatur dete-
gere turpitudinem ſuam. cap. dudum, il 2. de elect. et
* hanc * communẽ eſſe Doct. ſententiam teſtatur Frãc.
Curt. in d. tract. de poſit. n. 45. et ita tenuit Bald. in d. l.
2. §. quod obſeruari. C. de iur. calum. Idem in l. 1. C.
quom. et quan. iud. et in l. conſtitit. C. de pœn. iud. et
in l. accuſat. C. qui accuſ. non poſs. Ang. in d. l. Mar-
cellus. ff. rer. amor. Doct. in c. 2. de cõfeſs. lib. 6. et Bal.
in d. §. quod obſeruari, teſtatur iſtud de conſuet. ſerua
* ri, ubi Sal. in fi. dicit hanc eſſe * communem opinio-
nem, et reſpondet ad leg. per Bar. contrarium ſentiẽ-
tem allegatas in d. §. quod obſeruari, in d. l. Marcel-
lus. §. 1. et in l. vlt. ff. de his, quib. vt indig. et Iaſ. in l. 1.
ff. de off. aſſeſ. dicit, quòd opinio Bartol. in d. l. vlt. eſt
* noua, et quòd contraria eſt verior, et * communis, ꝙ
indiſtinctè non teneatur, quis reſpondere poſitioni
criminoſæ. facit. l. qui iuraſſe. §. ſi pater, cum glo. vlt.
ff. de iureiur. et l. ſi à te, in prin.
61 Contrarium † voluit Bar. in d. l. ult. nu. 10. ff. de his,
quib. vt indig. per d. l. Marcel. §. 1. ff. rer. amo. vbi quis
tenetᷣ reſpondere, an deliquerit, vel non, et l. lex Cor-
nelia. §. hac leg. ff. de iniur. et l. 3. §. 1. ff. de iureiu. et de
hoc dicit eſſe gl. in d. l. non intelligitur. §. tacitam, in
gl. parua, in verſ. probationib. ff. de iur. fiſc. Idem Bar.
in conſ. 194. incip. Cecus de Spoleto. nu. 4. facit tex. in
l. quoties. §. prætor. ff. de noxal. act. vbi quis poteſt co-
gi per iuramentum reſpondere, an poſsideat, uel do-
lo deſierit poſsidere. l. qui petitio. ff. de rei vend. et ad
hoc facit. gl. in l. 1. ſuper verſ. poſtulationib. ff. de off.
aſſeſ. vbi quis interrogatur de ſua turpitudine, et Bar.
in d. l. vlt. reſpondet ad iura in contrarium allegata,
vt procedant, quando poſitiones fierent ſuper crimi-
ne iam deciſo, vel per ſentẽtiam, vel per iuramentũ,
quod iudex pati non debet. l. ſi duo patroni. §. idẽ Iu-
lia. in fi. ff. de iureiur. et hanc opinionem Bart. ample-
ctitur Lanfr. de Orian. in d. tract. de poſitio. nu. 9. in fi.
et dicit illam ſeruari in iudicando, et practicando, cũ
ſit maioris authoritatis opinio Bart. quàm Bal.
62 Bartol. † tamen diſtinguit, quòd aut crimen de quo
ponitur, ſi celaretur, faceret criminoſum locupletem
cum aliena iactura, et debet reſpondere poſitioni cri
minoſæ, vt in d. l. Marcel. §. 1. et in d. l. quoties. §. præ-
tor. ff. de noxa vbi quis cogitur reſpondere, an poſſi-
deat, vel dolo fecerit, quominus poſsideret, Aut illud
crimen, de quo ponitur, ſi occultaretur, non faceret
quem lucrari cũ aliena iactura, & tunc non dẽt reſpõ
deri, ita Bart. in d. l. Marcellus. §. 1. ff. rer. amor. & pro
hoc dicit facere tex. in l. ideo. §. generaliter. ff. mād.
& l. tranſactione. C. de trãſ. & idẽ Bar. in d. l. 2. §. quod
obſeruari. C. de iur. cal. licet alijs verbis. Quandoque
per poſitionem criminoſam detegitur à lege, quem
eſſe detentorem rerum ad alium pertinentium, vel
eſſe alterius debitorem, & tunc cogitur reſpondere.
Quandoq; per poſitionem delictum hoc non detega-
tur, ſed ſolùm perſona repellitur, & tunc non debet
reſponderi poſitioni criminoſæ: & ita dicit intelligi
dictum Canoniſtarum, dum inquiunt, quòd quis nõ
debet ſe prodere.
63 Vel ſecundò † diſtingue, quòd aut crimen, quod
ponitur eſt notorium per ſententiam, vel alio modo,
& tunc tenetur reſpondere. Ita Bar. ibid. qui ait ita eſ-
ſe intelligendam gl. in d. l. 1. ff. de off. aſſeſ. ſuper verſ.
poſtulationib. vbi interrogatur aduocatus, & reſpon-
dere cogitur, an ſit infamis, ſcilicet per ſententiam, &
ita tenuit Inno. in c. dudum, de elect. vbi ait, quod ſu-
per notorijs, vel manifeſtis per ſententiam, vel alio
modo quis tenetur reſpondere, aliàs eſſet peccatum.
c. tua, de cohab. cleric. & mulier. & Spe. in d. tit. de po
ſitio. §. 7. nu. 40.
* Sed retenta priori opinione. Bal. tanquam * cõmu-
ni illã limitabis, vt non procedat, quando poſitio
64 † de crimine fuiſſet facta ſolùm ad effectum iudicij
dilatandi, vt in excommunicato, cui quando oppo-
nitur excõicatio ad effectum dilatandi iudicium tẽ-
netur reſpondere. Ita Rom. in conſ. 349. incipiẽ. dum
quæritur, in fi. ea ratione, quia tunc nõ agitur de ma-
gno præiudicio, cõſiderato, ꝙ ſtatim actor iuuari põt
contra dilationẽ iudicij per uiam abſolutionis, ꝙ di-
cit et fuiſſe de mente Spec. in d. tit. de poſit. §. 7. verſ.
ꝙ ſi pono aduerſarium meum excommunicatum.
Vndecimò generaliter non eſt admittẽda poſitio,
65 poſtquã quis habet † fundatã ſuam intentionẽ, puta ſi
aduerſarius probauit intentionem ſuam, ego verò di
co, & offero aduerſario ſtare ſuo iuramento, certè nõ
tenebitur iurare cum iam conſtet de intentione ad-
uerſarij, & ideò ex quo apparet de bono iure ipſius,
ad quid fatigare partẽ vltra in probationib. & ſi tunc
aduerſarius interrogetur, non tenetur rñdere, quia il-
lud nõ eſt ponibile, ꝙ non eſt probabile, et ubi ꝑclu-
66 ditur potentia † probandi ꝑcluditur, & potentia po-
nendi. l. ſed & ſi reſtituitur. §. 1. ff. de iud. vbi Angel. &
* hoc dictũ * cõiter à Doct. teneri teſtatur Franc. Curt.
in d. ſuo tract. de poſit. nu. 40. & faciunt, quæ idẽ not.
in l. manifeſte. ff. de iureiu. & pro hoc dicit ipſemet
Cur. facere bonũ tex. cũ gl. & ponderant. Bal. & Alb.
in l. in contract. §. illo. ff. de non num. pec. & facit, qđ
voluit Bal. in l. iuriſg. §. ſed ſi fraudandi. ff. de pac. dũ
67 voluit, quod † poſitioni factæ in genere, & poſteà ne-
gatę non tenetᷣ quis reſpõdere, ſi fiat poſtmodũ in ſpe
cie, qa remoto genere remouetᷣ quælibet eius ſpecies.
68 Duodecimò impoſſibilis † quoq; poſitio, reijcietᷣ,
itẽ calũnioſa, itẽ dependens à iã negatã. Itẽ contra id
ꝙ prius poſitum fuit. Itẽ alternatiua, itẽ facta ab eo,
qui nõ poteſt eſſe in iudicio cũ alijs, de quib. latè per
Spec. in d. ti t. de poſit. præcipuè. §. 7. & per Fran. Cur.
in eo. tract. poſit. per tot. & per Lanf. de Orian. in ſuo
itẽ tract. reſp. & p Odof. Benců. in d. tract. poſit. & Iac.
de Aret. in eo. tract. & p. d. Vber. de Bob. in tract. item
poſitio. Dambaud. in ſua praxi ciui. c. 152. Maran. in
ſua praxi iud. par. 6. ti. de poſit. apud quos reliqua, quę
hic deſiderari poſſet plenè reperies, ad quos te reijcio.
Animaduertendum tamen eſt ad materiam, & in-
69 telligentiam eorum, quæ ſupradiximus, ꝙ non † re-
ſpõdens poſitio ad hoc, vt habeatur pro confeſſo re-
quirũtᷣ tria primo ꝙ eo cõperto in iudicio poſitiones
ſibi fuerint lectę, & datę intelligi ſecũdo, ꝙ fuerit iuſ-
ſus à iudice rñderi, quia non ſufficeret per nuncium

moneri,ſed debet moneri in faciem à iudice.c.ſi poſt
præſtitum, vbi glo.ord. de confeſſ.lib.6.tertio,quod
abſq; rationabili cauſa recuſet reſpondere. Ita Bal.in
l.1.§.ult.col.3.ff.ſi quis iuſdi.non obtemp.& in l.ſi fi-
lius.ff.de interrog.act.& ideo infert Bart.in l.unic.C.
de confeſſ.& Io.Monach.in d.c.ſi poſt præſtitum, &
Bart.in l.eius,qui dilatorem.ff.de iur.fiſ. quòd vbi nõ
reſpondens allegaret aliquam iuſtam cauſam, quòd
tunc non haberentur pro confeſſo poſitiones, nec ẽt
pro negato, quia oportet neceſſario ſequi ſentẽtiam
70 † interlocutoriam ſuper iſto emergente conſiſtente,
ut quia iudex pronunciet poſitiones, quibus non eſt
reſponſum,vel minus legitimè, haberi pro confeſſis,
& dixit idem Bal.in c.ſi vaſſallus,in tit.ſi de fue.con-
trou. quod ſi antequam cauſa committeretur conſi-
lio ſapientis,non eſſet lata dicta interlocutoria,tunc
pars nõ poſſet ſe iuuare illis poſitionib.quib.nõ eſſet
rñſum: nec ſapiẽs poſſet cõſulere in eius fauorẽ: nec
ſe fundare ſuper confeſſione non pronunciata; ſed
pronũcianda niſi fortè cõmiſſio conſultoris eſſet ge-
neralis: puta, quòd conſuleret, quæ eſſent partes iudi-
cis in ea cã: nam tunc benè poſſet conſulere, quid iu-
dex deberet pronunciare per ſuam ſententiam inter-
locutoriã, ꝙ depoſitiones haberentur pro cõfeſſis, &
illis habitis pro confeſſis poſſet procedere ad eõdem
nationem,ꝙ dictũ Bal.refert,& ſequitur Fran. Curt.
in d. ſuo tract. de poſitio. nu. 10. & docet ponentẽ,vt
ſit cautus in curando,ꝙ poſitiones interloquãtur, &
pronuncient pro confeſſis ob cõtumaciã non rñden
tis,& reprobat Bart.& Paul.Caſt. addẽtes ad illa tria,
per quæ diximus poſitiones haberi pro cõfeſſis; quar-
tũ videlicet, ꝙ poſitiones fuerunt factæ, & monitus
aduerſarius reſpondere præſtito prius iur° generali,
de calum.& ſic,ꝙ poſt litem conteſtatã factę fuerint
rationibus ibi per eum,& ſñiam interlocutoriã requi
ri ad hoc,ut poſitiones pro confeſſis habeãtur. tenet
Lanfr.de Oria.vbi ſup.nu.11.& in pr.Idẽ voluit Cyn.
in l.vlt.§.ꝙ ſi actor.C.de iureiur.propter calum.Fely.
in c.cum nõ ab homine.in fi.de iud. & omnia ſupra-
dicta comprobat Sal.in d.§.quod ſi actor, ubi teſtãt,
ita fuiſſe iudicatũ,& obtentum Bononiæ,& ita tenet
gl.in d.c.ſi poſt præſt.& Bal.in d.l.1.§.quod obſerua-
ri.C.de iur.calum.Iac.de Are.in d.ſuo tract.nu.20.&
in §.6.dicit,ꝙ uſus cauſarum obtinuit cõmuniter,ꝙ
71 non † reſpondens poſitionib.habeatur pro confeſſo,
licet de iure aliter eſſet dicendum,& nonnulli volue-
rint,quod ſolummodo habeatur pro contumace. Et
ita ab omnibus ſeruari teſtatur,& no.in ſum.Azo.in
tit.de confeſſ.& hodie de hoc eſt expreſſus.text.in c.
2.de confeſ.lib.6.Si poſt præſtitum,inquit tex.verita-
tis, aut calumniæ iuramentum reus, vel procurator
ipſius poſitionibus ab aduerſario ſibi factis interro-
gatus,iuſſuſque à iudice reſpondere, abſque rationa-
bili cauſa recuſet, aut nolit,aut contumaciter ſe ab-
ſentet,haberi debet ſuper his,de quibus in eiſdem po-
ſitionibus interrogatus extitit, pro confeſſo.
Sed limita, vt licet non reſpondens, vt ſupra poſi-
tionibus habeatur pro confeſſo,iſta tamen confeſſio
72 ficta recipit † probationem in contrarium, & nõ re-
ſpondens contrarium probare intendẽs admittetur.
Ita Io.And.in addit.ad Spec.in eod.tit. de poſitio.§.
vlt.verſ.qui non vult reſpondere poſitioni. arg. text.
in l.ſi prius.ff.de nou.oper.nunc.
73 Secundò limita, vt non procedat † in beneficiali-
bus, & ſpiritualibus, in quibus non reſpondens poſi-
tionibus ſicut, & non iurans de calumnia non habe-
tur pro confeſſo. Ita voluit Spec. in d. tit. de poſitio.
74 §.3.num.3.verſ.ſecus puto,ea ratione, quia † benefi-
cia, & ſpiritualia non poſſunt poſſideri abſque cano-
nica inſtitutione.cap.3. de inſtit. & confeſſio ſiue ta-
cita,ſiue expreſſa aduerſarij nihil in hoc operatur,ne
hac uia ingreſſus ad beneficia pateat uitioſis, capit.
eum, qui de eo,qui mittitur in poſſ.cau.rei ſeruan.lib.
6.Idem voluit Franc.Curt.in d.tract.de poſitio.num.
14.verſ.ſtat ergo ex præmiſsis, qui ad idem citat Ge-
min.in d.c.2.de confeſſ.lib.6.& Caſtren.in d.§.quod
ſi actor.
Tertiò limita,vt non habeat locum,quando poſi-
75 tio † fuiſſet ſcienter falſa: nam tunc non reſpondens,
non habetur pro confeſſo. Ita Franc. Curt. vbi ſupra
num. 15. verſic. 4. fallit; & dicit iſtud fuiſſe aureum
verbum Bald.in l.ſicut.in fi.C. de repud. hæred.
76 Quarto fallit,quando poſitio † fuiſſet facta minus
debitè, & legitimè; quia fuiſſet talis,cui non eſſet re-
ſpondendum, vel ſaltem debuiſſet ſibi dari terminus
ad deliberandum.Ita Franc.Curt.ubi ſupra, num.16.
& Bald.in d.§.quod ſi actor, quæ limitatio compre-
hendit omnes ſupraſcriptas poſitiones, quibus dixi-
mus non eſſe reſpondendum.
77 Quintò limita,quia ſicuti non ſemper † ex contu-
macia,quis habetur pro confeſſo,nec ſemper tanquã
confeſſus condemnatur;ſed ita demum,ſi cauſę qua-
litas hoc poſtulet.Ita probat tex.in d.§.quod ſi actor,
iuncta glo. ibi, quemadmodum ipſa rei qualitas, ſe-
cundum Bald.Salic.& Paul.à Caſtr. ibi exemplificã-
tes, quando libellus fuiſſet ineptus, vel non conclu-
dens,vel manifeſtam defenſionem rei continens, ſic
78 non ſemper † ex quo poſitionibus non reſpõdeò ha-
bebor pro confeſſo,ſed tunc demum, ſi cauſæ quali-
tas iſtud exigat, & libellus non erit ineptus, uel non
concludens,vel manifeſtam meam defenſionẽ con-
tinens,& ſimilib. in quibus ſicuti vera confeſsio non
præiudicat, quoad condemnationem, ita nec ficta,
vt tradit idem Franc.Curt.vbi ſupra.nu.16.
Scito tamen, quòd licet quis non teneatur reſpon-
dere poſitionibus,de quibus ſupra, tamen indiſtinctè
79 tene, quod † ſi quis reſponderit, tenet reſponſio, &
reſpondenti præiudicat. Ita Spec.in d.tit.de poſitio.§.
80 6.nu.6.ver.hoc autem ſcias: nam & valet † reſponſio
facta in iudicio ſine interrogatione.d.l.ſi ſine.§.1.ff.
de interrog.act.& c.quoniam contra,de probatio.

CONCLVSIO MCLXXXIII.

ARGVMENTVM.

Poſſeſſionis ciuilis probatio ſit necne neceſ-
ſaria,& quis eam probare debeat, & per
quos actus probanda ſit, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſionis materia latiſſima eſt, & uſus frequentiſſi-
mus.*
2 *Allegonti aliquid probandi onus incumbit.*
3 *Poſſeſſionem ciuilem allegans, eam probare debet, & cur,
ibid.num.4.*
4 *Dominium probari non poteſt,niſi probetur etiam ciuilis
poſſeſſio.*
5 *Dominium ex indirecta poſſeſſione,quæri non poteſt.*
6 *Poſſeſſio ciuilis per actus tantum, quibus naturaliter poſ-
ſidetur,probari poteſt.Contr.ibid.nu.8.*
*Quod defenditur,num.ſequen.Conciliatio tamen eſt. ibid.
num. 16.*
7 *Poſſeſſio ciuilis, ex naturali poſſeſſione præſumitur.*
9 *Poſſeſſio ciuilis ad hoc,vt probari poſſit,neceſſe eſt allegare
actus congruentes tali poſſeſſioni.*
10 *Poſſeſſio ciuilis ea propriè dicitur,quæ diuiduitatem à na
turali recepit.*
11 *Poſſidens naturaliter eiectus a poſſeſſione, etiam hodie iu-
ſte & animo poſſidere præſumitur.*
12 *Animus a facto pendet.*
13 *Animum allegans illum probare debet.*
14 *Animus coniecturis probari poteſt.*
15 *Poſſeſſio ciuilis, ex ſolo metu amittitur, cum repulſum ſe
ire quiſpiam ſuſpicatur.*

17 *Poſſeſ.*

17 *Poſſeſſionem ciuilem allegans quid probare debeat.*
18 *Præſentia in dubio præſumitur, præſertim in eodem loco.*
19 *Abſens, qui aliquem reliquit, per eum poſſeſsionem retinere videtur, & eo expulſo, omnis poſſeſsio videtur amiſſa.*
20 *Poſſeſsionis amiſsio non probatur, ſi quis reliquit colonū, & ille expulſus eſt, niſi probetur expulſio cum tota familia.*
21 *Poſſeſſio ciuilis animo retinetur.*
22 *Poſſeſsionem ciuilem nemo in dubio perdidiſſe præſumitur.*
23 *Poſsidendi animum quis retinuerit, necne, eius aſſertioni ſtatur.*

Quam latè pateat poſſeſſionis materia, & quam amplè fines ſuos in immenſis
iuris interpretum voluminibus propagarit, nemo eſt,
1 qui neſciat, & profectò non poteſt ea † non longè lateq; diffundi, cuius vſum frequẽtiſsimum appellauit
Vlpianus in l. Fulcinius. §. cum hoc edictum. ff. quib.
ex cau. in poſſeſſ. eat. ego vero in præſentia ea tãtum
examinando perſequar, quæ ad probationem pertinent, ne extra id, quòd vſq; ab initio me tractaturum
propoſui, digrediar; cætera quib. id curæ eſt, diſcutiẽda relinquens. Et primum quidem ab eo initium ſumere duxi, vtrum ſcilicet poſſeſsionis ciuilis probatio neceſſaria ſit, & cui eã probandi onus incumbat,
ac per quos eadem probanda ſit actus. Circa quam
diſputationem illud concludẽdum videtur, ciuilem
poſſeſsionẽ probari oportere ab eo, qui ea ſe tuetur,
2 ex generali pronunciato, quòd ei † onus probandi incumbat, qui aliquid allegat, tanquam ſuæ intẽtionis
fundamentum, l. ei, qui. ff. de probatio. l. actor. C. eo.
tit. & l. 1. ff. de exceptio. cum ſimil. atq; in ſpeciẽ poſ-
3 ſeſsionem † ciuilem probandam eſſe ab eo, qui eam
allegat. tradit Soc. iun. in conſ. 15. inſignis Doct. col.
2. nu. 5. vol. 4. quem ſequitur Crau. in conſ. 5. tria ſunt,
col. 3. nu. 11. & Firman. in reper. in verbo, poſſeſsio ciuilis. verſ. 1. & in verſ. poſſeſſor cõuenitur. verſ. 71. per
Bal. in l. pen. col. 2. nu. 8. verſ. modo quæro. C. ſiã non
competen. iudi. & per tex. in l. officium. ff. de rei vẽd.
vbi idem Baldus concludit, poſſeſsionem ciuilem à
poſsidente probandam eſſe.

4 Quæ concluſio ea † ratione corroboratur: nam ſi
dominij probatio præſtanda eſt, id certe fieri nequit
ſine probatione ciuilis poſſeſsionis, ex quo dominiũ
5 ex † indirecta poſſeſsione quæri non poteſt, vt habemus ex contex. l. prima. §. per ſeruum. ff. de acq. poſſ.
ergo ex antecedenti neceſſario, prędicta poſſeſsio ꝓbanda erit ab ipſo actore, vt & in terminis noſtris reſpondit Socyn. ſen. in d. conſ. 15. inſignis Doct. col. 2.
nu. 15. vol. 4. ex latè traditis à Bar. in l. in illa. ff. de verbor. oblig. Eadem alia ratione confirmo: nam interdictum retinendæ, vel recuperãdæ poſſeſsionis, quod
conceditur ob ciuilem ſolam poſſeſsionem, fruſtratorium redderetur, ſi poſſeſsionis probationẽ ſupervacaneam diceremus; igitur non eſt ambigendũ illã
probari debere, & ab eo, qui illam proponit.

Quibus aũt modis hæc ciuilis poſſeſsio ꝓbari poſ-
6 ſit, dicendum eſt, id tantum † per actus naturales fieri
poſſe, vt inſiſtendo rei, fructus percipiẽdo, & id genus
alijs, de quib. infrà latius diſſeremus; ita ſenſit Ripa
in l. 1. ſub nu. 28. verſ. 9. ſic. ff. de acq. poſſ. per ea, quæ
ſcripſit Bart. in l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque. ff. de
verb. obl. Oldr. in cõſ. 209. nu. 4. Bal. in l. 1. nu. 23. C. de
7 ſer. fugi. vbi ex † naturali poſſeſsione ciuilem pręſumi
inquit per l. Titia. ff. de ſolutio. quòd cõprobat Alex.
in conſ. 112. col. 1. nu. 3. vol. 1. Dec. in conſ. 56. nu. 3.
Iaſ. in §. ſic itaq; nu. 31. Inſtit. de actio. & Nat. in cõſ.
46. in præſenti conſultatione, nu. 46. vol. 3. & in conſ.
314. tria proponuntur, nu. 27. vol. 3.

8 Aliter tamen † ſenſit idem Bal in l. ſolã. col. 2. nu. 4.
verſ. 4. quæro. C. de teſtib. vbi docet etiam per actus
viſibiles congruẽtes poſſeſsioni, illam probari poſſe,
ex quo ciuilis poſſeſsio videri nõ poſsit, & propterea
per ea, quæ videntur cognoſci debeat. quem ad id allegat Soc. ſen. in conſ. 98. iuſtiſsimè iudex. col. 1. nu.
10. verſ. ad hoc facit, vol. 4. vbi per ipſummet Baldũ
9 ait, ad probãdum ciuilem † poſſeſsionem neceſſe eſſe
allegare actus congruentes tali poſſeſsioni.

Ex cuius Baldi litteră non rectè ſenſiſſe Ripam manifeſtè conſtat, cum ipſe illius fuerit opinionis, non
niſi per actus naturales poſſeſsionem ciuilẽ probari;
& ſic taxatiuè loquendo excludit alios modos probandi. Quòd ſi verũ eſſet, utiq; conſequeretur, ciuilẽ
poſſeſsionẽ non differre à naturali, nec aliã eſſe, niſi
quæ cum naturali cõiuncta eſt, cum ſin eum probari
nequeat, niſi per actus naturales; & ſic nulla poſſeſſio ciuilis (per eundẽ) erit ſeparata, vel ſeiuncta à naturali: nam quomodo demonſtrari poteſt poſſeſsio
ciuilis ſola ſiue animo, ſi eam oporteat actibus naturalibus demonſtrare? nonne hoc in caſu coniunctam
cũ naturali ſemper fateri neceſſe eſt? & tñ clariſsimi
10 iuris eſt, ciuilem † poſſeſsionem illam verã, propriãque eſſe, quæ diuiduitatem à naturali recipit, vt tradidere ſcribentes in d. l. 1. in primis Bal. nu. 25. verſic.
alia fuit opinio. & Iaſ. nu. 44. ff. de acq. poſ. Quod quidem negari oportebit, ſi admitteremus hãc ciuilis poſſeſsionis probationem impleri non poſſe ſine naturali: nam nihil intereſt, imò paria ſunt nullam extare
poſſeſsionem ciuilem, vel extare, & probari non poſſe. l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden. l. in lege. ff.
de contrah. emp. l. duo ſunt Titij. ff. de teſta. tut. c. in
præſentia, & c. licet cauſam. de probatio.

Nec huic obſtabit, ſi dicetur, ciuilem poſſeſsionẽ
fore à naturali diuiſam per actus naturales iuris præ-
11 ſumptione, vt q ante poſsidebat † naturaliter, & fuit
poſteà eiectus a poſſeſsione præſumatur & hodie iuſte animoque poſsidere. Quia reſpondetur, quòd ſi
illud admitteretur, ſequeretur, naturalẽ alterius poſſeſsionem iniuſtam præſumi, quòd non eſt dicendũ,
arg. tex. in l. merito. ff. pro ſocio, atq; in ſpecie de poſſeſsione prodiderunt Bart. & Alex. in l. in communi.
§. inter prædones. ff. commu. diuidun. Bal. in l. ſi quis
diuturno. ff. ſi ſerui. vendi. & Alex in conſ. 33. col.
vlt. nu. 23. vol. 1.

Secundò tẽderi põt, quòd cum retinere poſſeſsio-
12 nem ciuilẽ animo, ſit quid facti, cũ animus † à facto
pendeat, d. l. 1. §. 1. ibiq; Iaſ. & Horma Dictus, in 4. not.
nu 6. ff. de acqu. poſ. ob id neceſſe ſit, hunc animum
probare. l. in bello. §. factę. ff. de capt. & poſtlim. reue.
13 generale enim eſt, vt qui † animum allegat, illũ pro-
14 bare debeat; quòd coniecturis † fieri poteſt. c. 2. de renun. Præter id, quòd cõſequentia non tenet poſsidet
quis naturaliter, & ciuiliter; ergo poſſeſsione naturali ab alio occupata, retinuit ciuilem, quoniam ciuilis ſimul cum naturali quoq; perdi poteſt, quinimò
15 † ex ſolo metu ciuilis poſſeſsio amittitur, cum repulſum ſe iri quiſpiam ſuſpicatur. l. 3. §. ſi quis nũciat. l.
clam. §. vlt. cũ l. ſeq. & l. ſi id, qđ. §. vlt. ff. de acquir. poſ.
16 Quocirca † reconciliando Ripæ ſenſum cum ſententia Baldi diſtinguendum eſt, quod ſi inquiramus
quo pacto ciuilis poſſeſſio ꝓbari queat circa eius acquiſitionem, verũ erit, niſi per actus naturales, eam
poſſe probari, cũ actum talem corporis expoſtulet,
vt declarat Paul. a Caſtr. in d. l. clam. §. vlt. col. 2. ante
med. ff. de acq. poſſe. ſi uero quæramus de probatione
ciuilis poſſeſsionis circa eius retentionem, dicẽdum
erit, non oportere illam probari per actus naturales,
quia & ſi poſſeſſor ciuilis uelit, fas ſibi non ſit, cũ ab
occupatore actus prædicti exerceantur, nempè fructuum collectio, & reliqua, quę ad naturalem poſſeſſionem ſpectant: iccirco aliter probanda erit poſſeſſio hæc ciuilis circa eius retentionem, vbi ſeparata
eſt à naturali. Quales autem ſint hi actus tàm in ciuili, quàm in naturali poſſeſsione, quo etiam pacto
ꝓbari poſsint, & debeant, infra ſuo loco ſubijciemus.

Attamẽ, quoad præſentem ciuilis poſſeſſionis ma-
17 teriam duo ad eam † concludenter probandam dẽt probari. Primùm eſt abſentia ipſius poſſeſſoris eo tẽpore, quo alius incepit poſſidere, & ignorãtia poſſeſſionis occupatæ ab alio, quæ abſentia itidem probã-
18 da eſt, cum in dubio † præſumatur præſentia præſertim in eodem loco, vt tradit Bart. in l. is poteſt. ff. de acquir. hæred. & nos alibi latiſſimè explicauimus: ita reſpondit idem Soc. ſen. in d. conſ. 15. ſub nu. 5. uol. 4. Alterum eſt, quod probari debet, quod ſcilicet neminem in poſſeſſione reliquerit ipſe poſſeſſor, quę duo requiſita apertè colligũtur ex l. clam poſſidere. §. qui ad nundinas. ff. de acq. poſſ. & aſſeruit idem Soc. eod. in loco cui adhæret Crauet. in d. conſ. 5. nu. 11. ea ratione, quia ſi aliquis relinquitur, retinetur poſſeſſio per eum, qui abſens reliquit, ideò eo expulſo amiſſa
19 † uidetur omnis poſſeſſio, etiam ciuilis. l. vlt. ubi Bar. C. de acq. poſſ. & Doct. in c. ex parte, de reſcript. & in c. olim. il primo, de reſtit. ſpol. quæ iura ad id allegat Abb. in conſ. 100. ad claram. in prin. vol. 1. idẽ uoluit Cor. in conſ. 27. col. pen. ſub nu. 13. vol. 4. ac Soc. ſen. in conſ. 18. col. 9. nu. 29. verſ. nec obſtat, ſi diceretur, vol. 1. per tex. in l. 3. §. quòd ſi ſeruus. ff. de acq. poſſ. & Goza. in conſ. 86. uidet prima facie. col. 2. n. 11. & 12. vbi fortius dicit, quod vbi quis reliquit colonum, & ille expellatur, quòd ex hoc non probatur amiſſio
20 poſſeſſionis, niſi † probetur expulſio cum tota familia.

Poſtremò circa eandem cõcluſionem, antequam ad alia trãſeam, illud obſeruandum eſt, quòd quem-
21 admodum † poſſeſſio hæc ciuilis animo retinetur, &
22 quam † quis in dubio non præſumitur perdidiſſe, teſte Bertran. in conſ. 157. multa ſunt. nu. 18. vol. 3. ita declarationi eius, qui ſemper poſſidendi animum ſe
23 retinuiſſe † aſſeuerauit, ſtandum erit, vt probatur in l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milit. in c. præſentiã. ibiq; gl. de teſtib. c. paſtoralis. de except. c. ſi vero. il 2. de ſent. excom. & comprobauit Gard. in conſ. 37. col. 2. cir. fi. verſ. ſecũdo ad hoc, & ſpeciatim de huius aſſertionis fide, circa poſſeſſionem ciuilem, tradidere Arch. in c. Pontifices. nu. 2. & ibi Gem. 7. q. 1. quorum ſententiam ſequutus eſt Fel. in c. vigilanti. nu. 10. et in c. cauſã quæ nu. 12. de præſcrip. & Balb. in l. Celſus. nu. 82. ff. de vſucap. ad idem reſponſum eſt à Cor. in cõſ. 91. col. 6. nu. 19. in fi. uerſ. tum etiam, quia vol. 4.

CONCLVSIO MCLXXXIIII.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur poſſeſſio rerum corporalium immobilium, per ſolam inſiſtentiam, aut detentationem poſſeſſionis.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio rerum corporalium immobilium probatur, per ſolam inſiſtentiam, ſiue detentationem poſſeſſionis.*
2 *Teſtis deponens, quod vidit Titium poſſidere, probat poſſeſſionem.*
3 *Verbum poſſidere probatum à teſte intelligitur de inſiſtẽtia, & detentatione; & eur. ibid.*
4 *Teſtes contrarij conciliari poſſunt, intelligendo verbum vnius propriè, alterius impropriè.*
5 *Poſſeſſio ex detentatione præſumitur.*
6 *Teſtis dicens vnum, ex quo aliud ſequitur, ſuper vtroque depoſuiſſe videtur.*
7 *Dicens vnum, omnia, quæ ab illo ſequuntur, dicere præſumitur.*
8 *Teſtes dicentes ſe vidiſſe tenere, & habere, probant poſſeſſionem.*
9 *Poſſeſſio probatur ex ſimplici deambulatione per fundũ.*
10 *Poſſeſſio, ex rei inſiſtentia, ità demum probatur, ſi res erat vacua, & non ab alio poſſeſſa.*
11 *Poſſeſſio non probatur, ex eo, quod filius, vel vxor, actus poſſeſſoris fecerint in re patris, vel mariti.*
12 *Vxor, & filius vtentes rebus mariti, vel patris; iure familiaritatis vti præſumuntur.*
13 *Vxor, & filius poſt mortem mariti, vel patris, rebus inſiſtentes poſſidere videntur.*
14 *Vxor mortuò marito, poteſt authoritate propria remanere in poſſeſſione domus ſibi pro dote hypothecatæ.*
15 *Filij poſt patris mortem, res paternas, vt hæredes poſſidere præſumuntur.*
16 *Poſſeſſio ex detentatione, et inſiſtentia non probatur, quãdo qualitas perſonæ, vel natura materiæ, de cuius poſſeſſione agitur repugnat.*
17 *Poſſeſſio rerum incorporalium non probatur ex detentatione, & inſiſtentia, niſi probetur, hæc facta fuiſſe, vt iure ſuo quis vteretur.*
18 *Tranſiens per fundum alterius, putans ibi eſſe viam publicam non acquirit poſſeſſionem.*
19 *Poſſeſſio rerum corporalium non acquiritur ſine apprehenſione, & animo poſſidendi.*
20 *Poſſeſſio rerum incorporalium non acquiritur ſine animo poſſidendi.*
21 *Pactum, quid eſſe ab aliquo iure ſuo, quomodo cognoſcatur, remiſſiuè.*

Poſſeſſionem rerum corporaliũ immobiliũ ꝓbari per ſo-
1 lã † inſiſtentiam, ſiue detentationem poſſeſſionis, tradidere cuncti iuris interpretes, in l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoq; præcipuè glo. in ver. ſtipuletur. ff. de verb. obligat. è quorum fuere num. Bar. ibi nu. 3. Alex. nu. 2. Iaſ. nu. 4. eamque gl. ibi Doct.* communiter ſequi, author eſt mihi Dec. in conſ. 215. in cauſa vertente. col. 3. nu. 5. in 3. dub. & in conſ. 302. & pro tenui. col. 6. nu. 17. verſ. ſucceſſiuè uidendũ eſt: vbi alijs eandẽ corroborat, vt & facit Io Bapt. Pont. in tract. de ſpol. lib. 2. c. 14. nu. 94. verſ. probata: & fuit dictum Innoc. in c. cũ olim. il 2. poſt nu. 4. in fi. ibi, omnia autẽ de priuil. quod ſecutus eſt Bal. in l. 1. col. vlt. nu. 23. verſ. Innoc. dicit. C de ſer. fug. & Ant. à Bu. in c. cum ad ſedem, col. pen. nu 29. verſ. ad quintum, de reſt. ſpol. ubi nonnullis id corroborat: ſubiũngens ex ſententia Panor. in c. lit. eo. tit. ex c. quoniam. §. quod ſi ſuper, vt lit. nõ
2 conteſt. ꝙ teſtis † probet poſſeſſionem deponendo, ꝙ vidit Titiũ poſſidere, & ſi diceret, ꝙ vidit eum poſſi-
3 dere, debeat † intelligi de inſiſtentia, & detentatione; quia teſtis habet rñdere per verba facti; non iuris, vt not. Inno. in c. cùm cauſam. de teſtib. & per alia ibi ab eodẽ allegata, & in c. licet cauſ. col. antep. n. 52. verſ. de ruſticis aũt, de probat. quæ omnia approbat Abb. in d. c. cũ ad ſedem. col. 7. nu. 21. ver. ultimo; circa iſtã materiam, & in d. c. cum cauſam. col. 3. ſub nu. 6. uerſ. et ex dictis Innoc. Hinc colligunt ſcribentes, in c. cũ tu. de teſtib. vnum modum concordiæ teſtium admo-
4 dum quotidianũ: hoc eſt intelligendo † verbũ vnius teſtis propriè; et alterius impropriè. veluti in caſu noſtro: quorũ vnus deponit de poſſeſſione, alius de detẽtatione; quia exponitur primus per verbum ſecundi; ex eo, ꝙ poſſeſſio ſit nomẽ iuris, ut diximus. quamuis
5 ex detentione † pſũmatur poſſeſſio, ſecundũ Inno. in d. c. cũ olim, il 2. et Arch. in c. Pontifices. 7. q. 1. ita tradidere. in d. c. cũ tu. Inno. col. vlt. nu. 5. uerſ. quandoq; per locationẽ ꝓpriã. Abb. col. pen. ſub nu. 3. uer. ſunt, et alij modi. Fel. col. 4. ſub nu. 11. uerſ. datur alius modus, ac ibid. alij de teſti. ad idẽ rñdit Alex. in conſ. 51. uiſo, et diſcuſſo proceſſu. col. ult. n. 6. uol. 1. ubi ait ex detẽtatione, quã teſtis deponit, probari poſſeſſionẽ: idem aſſeruit. in cõſ. 112. uiſo quodã intro. col. 2. nu. 5. uol. 6. ubi plures allegat cõcordes. poſt Bal. in auth. et qui iurat. num. 4. C. de bon. auth. iud. poſſid. et in

conſ.10.in quæſtione,quæ vertitur.nu.7. vol.4. ac in conſ.351.& Io.& Federic.col.2.nu.3.verſ. & ſi dicat. vol.5.& in l.2.q.11.nu.30.in fi.C.de ſeru.& aq.in l.data opera.col.10.nu.50.verſ.item not.quod quando teſtis.C.de iis,qui accu.non poſſ.vbi notabiliter inquit,
6 quod quando teſtis dicit† vnum, ex quo aliud ſequitur,ſuper vtroq; de poſuiſſe videtur,arg.l.illud.ff. de acq.hær.vnde ſi teſtis dicat aliquem diu tenuiſſe, cũ ex corporali detentione præſumatur vera poſſeſſio, per ſupradicta in prin.concl.ſequitur,quod teſtis probet non nudam detentationem, ſed etiam verã poſ-
7 ſeſſionem:& ſic qui † dicit vnum, dicit omnia, quæ ſequũtur ab illo.idem tradidit Rom.in d.§.hæc quoque.nu.21.verſ.ſed tunc eſt dubium,ac Dec.in conſi. 302.& pro tenui.col.7.ſub nu.19.verſ.& pleniorẽ eſſe dicens,quod quando teſtes ſimpliciter dicunt,aliquẽ tenere,& poſſidere: probatur poſſeſſionem:& licet vi deantur deponere de poſſeſſione,prout in facto conſiſtit,vt per gl.in d.§. hæc quoq;.tamen ex tali atteſtatione facta reſultat poſſeſſio naturalis, & ciuilis per ea,quę ibi allegat:& per ſupradicta idem tenuit Rui. in conſ.168.cir.caſum.nu.2.vol.4.ubi ait poſſeſſionẽ
8 † probari per hæc verba,tenere,& habere,per l.habere duob.vbi not.ff.de verb.ſig.& in d.l.ſtipula. iſta.§. hæc quoq;.ff.de verb.oblig.Albe.in conſ.64.quia articulus.nu.28.& prius Dec. in conſ.56.in cauſ. appel. col.2.nu.3.& in conſ.400.viſo eleganti. conſ.nu.3.& ſeq.Corn.etiam in conſ. 251. in hac conſideratione, in prin.nu.7.vol.4.in conſ.280.laborioſa.nu.11. vol. 4.in conſ.6.in præſenti.ſub num.8.vol.3.in conſ.282. circ.primũ.col.4.ſub nu.4. verſ. 3. quia domum.vol. 1.idem ſenſit Franc.Bal.in l.Celſus.nu.134.ff. de uſucap.vbi quærens,nunquid probando ſimplicẽ deambulationem per fundum, cẽſeatur probata poſſeſſio ex mente Bal.in l.indicia.col. vlt. verſ. item per mo-
9 dũ.C.de rei vend.concludit † poſſeſſionẽ cẽſeri probatam.idem aſſeruit Bal.in l.poſt ſententiam . col.vlt. nu.12.C.de ſent.& interloc.omn.iud.ad idem reſpõdit Soc. ſen. in conſ.131. In præſenti conſultat. col.2. ſub num.2.verſ.ex qua detentatione.vol.1. vbi ait ſic * omnes ſentire.in d.§.hæc quoq;, & in conſ. 122. in cauſa dominæ Iacobæ.col.2.num.4.vol.4.ac prius in conſ.15.inſignis.Doct.n.2.eo.vol.4.cũ aliis ad id adductis à Patiſ.in cõſ.107.laborioſè.n.18.& ſeq.vol.1.
10 Limita concluſ. vt non procedat,quando res † cui inſiſtitur,uel domus,quæ inhabitatur,non ſit ab alio poſſeſſa;quia eo caſu ſola inſiſtentia, vel deambulatio,non probat poſſeſsionem, ſed opus eſt, vt res vacua ſit ab alio poſſeſſore, vel quod voluntate poſſeſſoris in habitetur,vel detineatur ſecũdum Balb. in d. l.Celſus.nu.134.verſ.& benè concludo.ff. de vſucap.

Ex qua limitatione illud inferri poteſt, ꝙ ſi filius
11 † vel vxor longo tpe inhabitauerit domũ patris, aut mariti, etiamſi fructus alicuius ipſorum fundi perceperit, non ob id dicatur probata poſſeſsio illarũ rerũ, cum nec ex illis actibus dici poſsit acquiſita:ex eo,ꝙ
12 non iure ſuo,ſed iure † familiaritatis id egiſſe præſumitur,vt declarant Doct. in l. qui iure familiaritatis, per illum tex.ff.de acq.poſs.& Soc.ſen.in d.conſ.131. n.1.& ſeq.vol.1.quem ſequitur Rebuf.in trac.de mater.poſs.in præf.nu.29.verſ.2.requiritur. tomo tertio.

Quòd poſtremum velim intelligas procedere durante vita patris, vel mariti . Nam ſi poſt mortem patris,vel mariti, filius, aut vxor habitarent domos, &
13 inſiſtere rebus perſeuerarent,præſumendum† eſſet iure proprio,& non alieno poſſidere ; vt id ex ſingulari Bal.deciſione colligi poteſt in l.pen.C. de pig. actio. quo in loco decidit, vxorem, quæ habebat bona uiri
14 obligata pro dote, poſſe propria † authoritate uelle in poſſeſsione remanere domus , quam cum marito uiuente habitabat iure familiaritatis, quia detentio ad eam peruenit ſine vitio, & quia ſuperuenit cauſa, ſcilicet mors viri, quæ cauſa cum extrinſecè accedat operatur, vt qs ſibi cauſam poſſeſsionis mutare poſſit,& ſit mutatio legis miniſterio ſine facto hominis, ut eſt tex.in l.3.§.ſi in rem,& in l.qua ratione.§.interdum.ff de acq.poſs.ut latè conſuluit Soc.in d.conſil. 131.nu.3.& ſeq. vbi etiam nu. 5. idem firmat de filiis
15 hæredibus,qui poſt mortem patris† præſumũtur habitaſſe domum,ut hæredes,& cauſam poſſeſsionis de nulla , in aliquam mutaſſe; & ſic quod ceſſante iure familiaritatis ob patrem præmortuum potuerunt nedum inſiſtere rebus mutando cauſam poſſeſsionis, ſed & poſſeſsionem rerum hæreditariarum propria authoritate apprehendere; vt eſt tex. & ibi Bart. in l. cum hæredes.ff.de acq. poſſ. & alii tradidere ab eodẽ Socino loco proximè adducto relati, & conſequenter cẽſentur potius tenuiſſe,& poſſediſſe iure proprio, quàm alieno.arg.l.2.C.quã.& quib.quar. pars debea. lib. 10.

Secundò limitanda erit concluſio; vt locũ habeat niſi qualitas perſonæ, uel natura materiæ, de qua te-
16 ſtis deponit,repugnet, quia † tunc ex ipſa detentatione non orietur probatio poſſeſsionis : ut ſi teſtis deponat,depoſitarium,uel commodatarium poſsidere, aut ſeruum, uel monachum incapacem poſſeſsionis ciuilis,uel laicum,quoad ſpiritualiã: ſic limitat Alc. in d.l.ſtipulatio iſta.§. hæc quoque. nu. 2. uerſ. quam concluſ.ex ſententia Aret.in c. cum ad ſedem. de reſtitut.ſpol.& prius his ita tradidit Anto.à Butr.in d.c. cum ad ſedem.col.pen.nu.29. verſ. ad quintum.

Tertiò eandem limitabis, ut præcipuè non procedat in rebus incorporalibus, in quibus ultra illam in-
17 ſiſtentiam requiritur,etiam quod probetur, exercentem actum circa incorporalia bona id feciſſe, ut iure ſuo uteretur,per l.ult.ff.quemadm.ſeru.amit. Inno.in c.bonæ.il 2.de poſtul.prælatorum,& per tex. in l.1.§. Ariſt.ff.de aq.quo.& æſti.ibi,qui ſe putat ſuo iure uti, non eum, qui ſcit nullum ius ſe habere:alioqui ſi credit ius in illa re non fouere, & non uti ſpeciali ſeruitu
18 te,ſibi non quæritur † aliqua quaſi iuris poſſeſsio : ut de illo , qui tranſiuit per fundum alterius putans ibi eſſe uiã publicã, exemplũ affert Fel.in d.ca.de quarta col.14.num.40.uerſ.limita,etiam de præſcriptio.afferens huiuſmodi nullum ius itineris,neq; quaſi poſſeſſionis illius fundi acquirere,ex ſententia.Caſt. in d.l. ult.ff.quemad ſeru.amit.quod & approbat Rebuf.in tract.de mater.poſſeſ.in præfat. num.163.
19 Nam quemadmodum in corporalibus rebus†non acquiritur poſſeſsio ſine apprehenſione , & in eis requiritur animus & corpus.l.3.de acq.poſſ.ita,et in in-
20 corporalibus† deſideratur animus poſsidendi,qui dicitur,quando ſuo iure quis actum facit, teſte eodem Rebuff.in d.præfa. nu. 164. Quomodo autem digno-
21 ſci poſsit,quod actus fiat iure † ſuo, explicat ibidem Rebuf.n.169.cum plurib.ſeq. & nos infra latius enucleauimus.in uerb. præſcriptio.

CONCLVSIO MCLXXXV.

ARGVMENTVM.

Quomodo per penſionis ſolutionem poſſeſſio probetur.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſsio ex penſionis, vel canonis ſolutione aduerſus ſoluentem probatur.*

2 *Teſtis dicens,ſe à tali recepiſſe ſolutionem penſionis nomine Titii,probat Titium poſſidere.*

3 *Poſſeſsio probatur per confeſsionem de recepto canone,ſeu penſione.*

4 *Penſio ſuccedit loco fructuum.*
5 *Poſſeſſio per ſolutionem penſionis probatur etiam in prę-
iudicium tertij.*
6 *Poſſeſſio probatur per conceſſionem in emphyteuſim, &
canonis receptionem, etiam in tertij præiudicium.*
*Quod ampliatur. ibid. nu. 7. procedere ſiue conſtet tunc aliū
poſſediſſe, ſiue ad hoc dubitetur.*
8 *Inſtrumentum locationis, non probata receptione penſio-
nis, non probat poſſeſſionem.*
9 *Penſionis ſolutio, etiam vnica probat poſſeſſionem. ibid. &
latius. nu. 12. Contr. nu. 11.*
10 *Quaſi poſſeſſio ex vnico actu non ſolito fieri niſi à poſſeſ-
ſoribus, acquiritur. ibid. & latius. nu. 12.*
13 *Penſionis ſolutio, etiam non probata alia effectuatione
locationis probat poſſeſſionem.*
14 *Poſſeſſio, aduerſus tertium poſſeſſorem, ex penſionis ſolu-
tione non probatur: nec in præiudicium cuiuſlibet ter-
tij, vt ibid. num. 15.*
16 *Penſionis ſolutio, continuata à colono fieri hæredi locato-
ris, probat poſſeſſionem hæredis ipſius, etiam contra ter-
tium, qui eiuſdem rei poſſeſſionem ingreſſus fuerit.*
*Idque procedit, etiamſi hæres non omnes, ſed aliquos tan-
tum fructus penſionis perceperit, vt ibid. nu. 17.*
18 *Penſio, vbi a colono mortuo locatore, ſoluta eſt non hæredi
eius, ſed alteri, probat poſſeſſionem eius, cui ſolutum eſt,
non hæredis.*
19. *Penſio ſoluta non à colono, ſed ab alio, ab eo mandatū non
habente, non probat poſſeſſionem.*
20. *Penſionis ſolutio, vbi alter probat, veram ſuam poſſeſſio-
nem, aduerſus eum non obſtat. Ratio redditur, ibidem
num. 21.*
22. *Poſſeſſio non probatur ex eo, quod illi pro re ſoluta ſunt
tributa, & cur. ibid.*
23. *Penſionis ſolutio ita demum probat poſſeſſionem, ſi præce-
dente legitimo titulo ad transferendum dominium, ſo-
luta ſit.*
24. *Probatio dubia, & generalis, non concludit.*
25. *Eccleſia, quæ per longum tempus ſoluit alicui cenſum, an
præſumatur illi ſubiecta.*
26. *Poſſeſſio per penſionis ſolutionem tunc demum probatur,
quando ſoluens eſt in poſſeſſione rei, pro qua penſionem
ſoluit.*
27. *Poſſeſſio tunc acquiritur, quando colonus cępit reſponde-
re de fructibus.*

1 POſſeſſionem Præterea probari per
penſionis, † aut cano-
nis ſolutionem aduerſus ſoluentem penſionem, tra-
ditum eſt à glo. Bart. cæteriſq; interpretib. in l. qui vni
uerſas §. quod per colonum. vbi etiam Illuſtr. Dom.
meus Card. Alb. in doctiſſimis ſuis lucubrationib. ad
Bart. ff. de acq. poſſ. idem cenſuit Ang. in l. quamuis.
§. 1. vbi etiam Alex. col. 2. nu. 6. verſ. vlt. ff. eo. de acq.
poſſ. idem Ang. in l. quędam mulier. nu. 3. ver. hic re-
ſtat videre. ff. de rei vend. Imo. in c. cum veniſſet. nu.
3. de reſt. ſpol. Rom. in conſ. 70. viſis themate, & quæ-
ſtione. col. pen. ſub nu. 10. verſ. ex quo quidem proba
ta eſt. Alex. in conſ. 133. viſo proceſſu cauſæ. col. 3. in
fin. ſub nume. 3. uerſ. ſecundus teſtis eſt, uolum. 1. in
conſ. 118. in cauſa, & lite uertente inter Ant. agen-
tem. colum. ultim. nume. 19. uerſ. octauus non depo-
nit. uolum. 2. in conſ. 10. uiſo proceſſu inter Franciſ-
cum, & alios. num. 3. uolum. 4. et in conſil. 47. in cau-
ſa uertente. num. 11. uolum. 7. & prius his. Bartol. in l.
litibus, & l. domini prædiorum. Cod. de agri. & cenſ.
lib. 11. Bald. in d. cap. cum ueniſſet. col. 2. uerſ. oppo-
no quòd per receptionem. & ibidem Abbas, colum.
3. uerſi. & per hoc. Idem Bald. in conſ. 290. allegatio-
nes. colum. 2. uerſ. modo eſt. uolum. 1. & in conſ. 330.
ſtatuto cauetur. num. 2. eodem uolum. 1. Lanfranc.
de Orian. in tract. de teſtib. ſub num. mihi 93. uerſic.
Item probatur poſſeſſio, ubi ait ex eo poſſeſſionem
2 probari, ſi teſtes dicant penſionem † domus, uel fun-
di tali eſſe ſolutam, & quod mercedem receperit no-
mine locatoris, per d. glo. in d. §. ꝙ per colonum, ac
Bart. in d. l. quamuis. §. ſi conductor. Cor. in cōſ. 6. col.
1. nu. 4. volum. 3. Barb. in conſ. 11. illud afferam. col. 5.
in prin. num. 16. & ſeq. in conſ. 18. præclarè colu. pen.
verſ. præterea, nu. 13. & in conſ. pen. quod eſt. 70. prę-
clarè ſcribitur, col. 6. nu. 18. verſ. quinimo plus vide-
tur vol. 2. Marſ. in rub. C. de probatio. nu. 257. & ſeq.
Fel. in c. inter dilectos, nu. 8. de fid. inſtr. & in cap. cum
Bertoldus, numero 25. de re iud. Crauet. in conſ. 157.
numero 2. Bertran. in conſ. 333. numer. 5. in prima
par. volum. primo. Gozad. in conſ. 94. an illuſtris. in
fin. Rui. in conſ. 46. nu. 7. in fin. vol. 4. & in conſ. 115.
in cauſa, & lite, num. 16. volu. 5. vbi ait poſſeſſionem
3 † probari per confeſſionē de recepto canone, ſeu pē-
ſione. Caica. in conſ. 42. nu. 4. Pariſ. in conſ. 104. n. 88.
vol. 1. Tiraq. in tract. de iure conſtitu. in 3. par. limit. 1.
nu. 22. verſ. tamen probat Bald. in l. Celſus. nu. 130 ff.
de vſucap. Afflic. in deciſ. 325. facto verbo. n. 1. & ſeq.
Grat. in conſ. 150. nu. 51. vol. 1. Campeg. in trac. de te-
ſtib. reg. 340. ver. 5. Ceph. conſ. 19. reſignatio, n. 3. vol.
1. Bouer. in ſing. in ver. probatio. n. 1. quib. ſe ſubſcri-
pſit doctiſſimus Guidus Pancirol. in cōſ. 24. defunctę
illuſt. col. pen. n. 9. ver. quo ad ſecundū, vol. 1. vbi ęgre-
giè reſpondit, quod ſicut poſſeſſio ex fructuū perce-
ptione ꝓbatur, vt not. Bar. in l. Titia. ff. de ſol. & in l.
2. ff. de acq. poſ. ſic etiam per penſionis ſolutionē pro
betur poſſeſſio iuxta ea, quæ tradidit Alex. in d. l. quā
uis. §. 1. nu. 6. ver. vlt. not. ff. de acq. poſſ. cum loco fru-
4 ctuum † ſuccedat ipſa pēſio, ex l. defūcta. ff. de vſufru.
& ita conſuluit Aret. in conſ. 88. in præſenti conſulta
tione, ſub nu. 4. in vlt. dub. ver. vnde venio ad quartū,
& vltimum, idem voluit clariſſimus Menoch. in cō-
ment. retinen. poſſ. remed. 3. q. 72. nu. 567. verſ. 4. pro-
batur poſſeſſio.
Ampliāda eſt primo loco hęc cōcluſio, vt ex ſolu
tione mercedis, aut pēſionis dicat̄ probata poſſeſſio
5 nedum † in prędudicium ſoluentis, ſed in præiudiciū
tertij, vt aſſeuerauit Lanfran. ab Oria. in c. quoniā cō
tra. in verſ. teſtiū depoſitiones. nu. 129. verſ. ſed an id
iudicium, de probatio. vel ſi mauis ſub d. nu. 93. vbi
ait quod mercede percepta probata, probari vide-
tur poſſeſſio contra ſoluentem: at in prędudiciū tertij
dubitat; dicit tamē probari, quod eſt bene, & ſingula-
riter notandum: & ideo ſi agam contra aliquē rei vē-
dicatione, dicens talem rem eſſe meam, & probē do-
minium per teſtes probando præſumptionē, pro qua
præſumptione probanda probo poſſeſſionē hoc mo-
* do quia dico, teſtantur hāc eſſe * communē opinio-
nem. idē ſenſit Firma. in reper. in verſ. probatur. verſ.
8. authoritate eiuſdem, Lanfran. & aliorum ibi ab eo
adductorum.
Subampliatur hęc ampliatio, vt procedat, nō ſolū
6 ſi conſtet tūc alium † nō poſſediſſe, ſed etiā ſi de hoc
dubitatur. ita dicit Rui. in conſi. 44. in iudicio moto,
col. 2. n. 2. verſ. reſtat ergo vol. 4. p Aret. in d. l. vniuer-
ſas. §. quod per colonum. col. 1. verſ. in eadem glo. ff.
de acq. poſſ. vbi notabaliter voluit ſupradictā cōclu-
ſionem procedere in duobus caſibus, vel quando cer-
tum eſt poſſeſſionem vacare, vel quando dubitare-
tur, eſſet necne plena, an vacans.
Declaratur hæc ampliatio, quod licet probādo ſo
lutionē mercedis aut pēſionis probetur poſſeſſio; ta-
7 men ſola † inueſtitura, non probat poſſeſſionem in
præiudicium tertij, ſed ſolum inter ipſos: & ideo ſi in
exemplio propoſito in ſuperiori ampliatione, volēs
probare poſſeſſionem contra conuentum in tertiam
perſonam, ad probandum poſſeſſionem produco in-
ſtrumentum locationum factarum Titio de fundo,
de quo eſt controuerſia, nullatenus eſt probata poſſeſ
ſio. ita dixit idem Lanfr. de Oria. in d. trac. de teſtib.
ſub. nu. 150. aut ſub. d. nu. 93. quod ait eſſe pulcherri-
mum dictum Ang. quem ibi citat.

Secundo

Secundò amplio concluſionem, vt locum ſibi vē-
9 dicet: etiam ſi probaretur † vnicam fuiſſe factam ſolu
tionem penſionis: nam & eo caſu, quia ſoluitur tale,
quid quod non ſolet dari, ſine gratioſè concedi, pro-
bat quaſi poſſeſſio illius iuris, vt tradidere glo. Dom.
Innoc. ac alij in c. bonæ de poſtulat. præla. & in c. cū
Eccleſia Sutrina, de cau. poſſeſ. & proprie. quorum au
thoritate adductus ita conſultus reſpondit Roman.
in conſ. 313. in caſu propoſitæ conſultationis in fi. ac
Alex. in conſ. 74. viſo puncto. nu. 10. vol. 4. vbi ait, ex
10 vnico † actu probari quaſi poſſeſsionē, & ibi ad eun-
dem additionū author plures pro hac adducit ſentē-
tia in litera C. ſuper verſ. vnicum. Rom. refert, & ſe-
quitur Clariſs. D. Claud. Bertaz. inter ciuilia D. Bar
tholomæi, patris conſ. 125. cum in remedio. num. 40.
verſ. at ſecundo, vol. 1. doctè aſſerens poſſeſsionē iu-
ris ſatis eſſe oſtendere, & probare per vnicum actum:
ibiq; nonnullos concordes citat. idem ſenſit Calc. in
conſ. 42. Philip. de Bonfantis. nu. 3. verſ. quintiſmo. Ti-
ber. Dec. in conſ. 97. quæritur. nu. 57. vol. 3.
11 Aliter tamen † opinatus eſt idem Rom. parum ſi-
bi conſentiens in d. conſ. ſeptuageſimo, num. 13. verſ.
item, & quaſi poſſeſsio. vbi ait ex duobus actibus ac-
quiri quaſi poſſeſsionem.

Veruntamen contrariam huic ſententiam verio-
rem cenſeo: nam apud omnes in confeſſo eſt, per vni
12 cum † actum, qui non ſolet fieri, niſi à poſſeſſoribus
eiuſdem iuris acquiri, quaſi poſſeſsionem. l. 1. §. quæ-
ſitū. ff. de aq. quot. & æſti. hinc ex vnica præſentatio-
ne, & ex vnica electione acquiri, quaſi poſſeſsionem
iuris præſentandi, & eligendi, dixit gl. in d. c. cum Ec-
cleſia Sutrina in ver. trium. vbi Ripa. nu. 9. cum plur.
ſeq. hoc idem firmat Dec. in conſ. 137. pro tenui. col.
2. ſub num. 1. verſ. ꝙ autem quaſi poſſeſsio, vbi plures
cōcordes allegat, & in conſ. 124. placet mihi. in prin.
in conſ. 126. in cauſa D. Franciſci Gentilis. nu. 2. & lō-
gè plures refert Bald. in tract. de præſcrip. par. 1. 5. par.
prin. q. 9. nu. 5. uerſ. quarta concluſio eſt: ſic etiam per
unicam ſolutionem collectæ probatur, quaſi poſſeſ-
ſio iuris collectandi, ut reſpondit Bald. in conſ. 25 1.
ſententia, quam tulimus. col. 2. poſt nu. 1. uerſ. non eſt
dubium. col. 5. quem ſequuntur Rip. in d. c. cum Ec-
cleſia Sutrina. nu. 54. & Menoch. in d. q. 72. num. 568.
uerſ. quinto. de qua re nos infra abundè diſſeruimus,
ubi egimus de præſcriptione rerum incorporalium,
in uerſ. præſcriptio. ad idem pertinet, quod ille, qui
percepit fructus ſemel in anno fingitur toto illo an-
no poſſidere, ut placuit Spec. in tit. de probat. §. 1. nu.
35. uerſ. per extrema enim, ꝙ ſingulare cenſuit Fran.
Cremen. in ſing. 157. ſi probo. quos refert, & ſequitur
Tiraq. in tract. de præſcript. in uer. continuels. gl. 5. in
prin. ubi plurimos concordes congerit, prout etiam
ex unica perceptione fructuū præſumitur quis domi-
nus. ſecundum Flor. in l. 1. ff. famil. ercis. quem ſequi-
tur Barb. in d. conſ. 76. ſub eod. uerſ. quinimo plus ui-
detur. uolum. 2.

Tertiò ampliabis, ut eo uſq; cōcluſio uera ſit, ut et
13 † nō ꝓbata alia effectuatione locationis, p ſolā rece-
ptionē pēſionis ꝓbet̄ poſſeſsio: q̄a nō eſt ueriſimile,
ꝙ cōductor ſoluiſſet, & uoluiſſet illā pendere, ſi uirtu
te locationis non eſſet in poſſeſsione, et fructus non
percepiſſet, & ſic ex iſta ſolutione oritur præſumptio
effectuationis, ut colligo ex traditis per eundē Fran.
Aret. in d. l. qui vniuerſas. §. ꝙ per colonū. col. 2. verſ.
ſed circa tertiū. ff. de acq. poſ. & à Soc. ſen. in cōſ. 106.
libenti aīo. n. 2. uol. 3. ac à Rui. ſ. i. cōſ. 44. n. 10. uol. 4.

Eādē concl. primo limitabis, ut locū nō hēat, quan-
do ageret̄ de ꝓbanda poſſeſsione ex ſolutione pēſio-
14 nis aduerſus tertiū † poſſeſſorē; quū eo caſu licet mihi
ſoluat̄ pēſio nō ob id, ꝓbat̄, ꝙ ego poſſideam, neque
alius, q poſſidebat, priuat̄ ſua poſſeſsione: ſic declarāt
Bar. Imo. Alc. & Fran. Arc. in d. l. q vniuerſ. §. ꝙ p co-
lonū, ff. de acq. poſ. ubi idē Bar. ait id eſſe meū tenēdū

vt etiam id approbāt, ipſemet Barto. ac cæteri in d. l.
quamuis. §. 1. ff. eo. tit. quod nonnullorū authoritate
corroborat idem Socin. ſen. in d. cōnſ. 106. nu. 2. vol.
3. iō primus præceptoris ſui Aret. aſſerentis id eſſe * cō-
muniter receptum, in d. §. quod per colonum ad idē
plures reſpondit Cor. vt in conſ. 6. in præſenti diſcep-
tatione. nu. 4. vol. 3. in conſ. 24. licet in themate. col.
7. nu. 18. verſ. nam ſi alius. vol. 4. & in conſ. 316. vide-
tur in hac conſultatione, col. pen. nu. 7. verſ. præterea.
eo. vol. 4. idem ſenſit Fely. in c. inter dilectos. col. 5.
ſub nu. 8. verſ. & non ſolum locatio. de fid. inſtrum.
Balb. in l. Celſus, ſub nu. 130. verſ. hinc eſt. ff. de vſuca
pio. & ita in ſupremo Neapolitano conſi. fuiſſe vota
tū teſtatur Afflict. in dict. deciſ. 325. nu. 11. & ſeq. de
* communi dicit Per. Beninten. in deciſ. Bonon. 42.
in cauſa quæ agebatur, nu. 2. vt etiam pluribus cōfir-
mat Tiraqu. in dict. tract. de iu. cōſtitut. par. 3. limita.
prima. nu. 21. verſ. nam, & videmus. Gozadin. in cōſ.
99. in hac cauſa poſſeſſoria, nu. 14. verſ. non obſtant
allegata, ac Menoch. in d. cōmen. retinet. poſ. remed.
3. quæſtio. 72. ſub nu. 567. verſ. declaratur, & nouiſſi-
mè. Ioan. Baptiſt. Pontanus in tract. de ſpol. lib. 2. c.
24. nu. 83. verſ. ciuilium, autem fructuum, vbi latè in-
ſiſtit circa hanc poſſeſsionis probationem.

Amplia hāc limitationem, quod nec etiā in præiu-
15 dicium tertij † non poſſidentis non probetur poſſeſ-
ſio per receptionem penſionis, niſi ſolutio facta ſit in
conſpectu rei, vel fuerit ſæpius continuata, iuxta ſen-
tētiam Imo. in d. l. qui vniuerſas. §. quod per colonē.
verſ. no. diligenter. ff. de acq. poſ. quē ſequitur Gabr. in
ſuis cōclu. 10. 3. tit. de loca. cōcl. 4. nu. 4. verſ. 1. limita.

Intelligēs eādem limitationem locum habere, qn̄
colonus rei ſoluerit hæredi locatoris pēſionem. nam
16 ſi † præmortuo locatore continuet colonus ſoluēdo
recognoſcere hæredē, licet alius ingreſſus fuerit poſ-
ſeſsionē illius rei, & colonus verbo fateatur illū rem
recognoſcere ſe ab eodem, qui intrauit dictā poſſeſ-
ſionē, tamen pro herede ex ipſa ſolutione probata di
citur poſſeſsio contra illum tenuum poſſeſſorem. ita
dixere Ang. & Alex. in d. l. quamuis. §. 1. per illū text.
ff. de acq. poſ. quos refert, & ſequit̄ Afflict. in d. deciſ.
325. nu. 3. verſ. item fuit concluſum, & in deciſ. 167.
Gabr. de Datō. n. 5. ver. ſupuenit. cui adhæret. Huber.
Zucca, in l. vlt. nu. 114. ver. fallit tertio. C. de edic. diui
Adr. tollen. quia non requiritur, quod colonus conti-
nuet poſſeſsionē nomine hæredis, ſed ſatis eſt, quod
continuet cōductionem, nec recognoſcat facto aliū
in dominum, vt per eūdem Afflictum locis ſuperri-
mè allatis, ac per Zuccardum vbi ſupra. vbi etiā illud
addit hanc poſſeſsionem acquiri, etiam ſi hæres non
ratificet factū coloni. ea ratione, quia eo ipſo quod
hæres adit hereditatem, videtur quaſi contrahere cū
ipſo colono, & ei prędiū locare, per tex. in l. apud Iu-
lianū. ff. quibus. ex cauſ. in poſ. ea. idcirco cū videatur
aſſēturi, quod colonus reſideat, & laboret, ſatis videt̄
ratificaſſe illius factū: Affli. & ſequut⁹ eſt Nat. in cōſ.
533. fuit quæſt. nu. 7. cū plu. ſeq. verſ. in contrariū vol.
3. idē Ponta. in d. c. 14. nu. 126. verſ. e cōuerſo autem.
Zucca. verò refert, ſequitur Rol. à Val. in cōſ. 46. quia
in quacunq; nu. 15. 16. & 17. verſ. 2. reſpōdetur, vol. 2.

Amplio intelligentiam hāc procedere, & ſi hæres
17 nō oēs, ſed aliquos † fruct. pēſionis pcepiſſe ꝓbaue-
rit. nā & tūc nō modo ꝓbabit ſe eſſe hęredē. verū et
in poſſeſsione eſſe, vt cēſuit Are. in d. cōſ. 88. col. 3. n. 4
in vlt. dub. cui adheret Pācero. in d. cōſ. 24. n. 10. vol. 1.

Secundò ſublimitāda eſt eadē prima limitatio, vt
non procedat, qn̄ penſionarius mortuo locatore, al-
terum recognouit, & ei cępit ſoluere penſionem, ille
18 enim is recens cognitus poſſidere dicitur, non aut̄
hęres mortui locatoris, vt declarat idē Menoch. in d.
q. 72. ſub eod. nu. 567. in fi. teſtem ad id laudans eun-
dem Zuccar. in d. l. vlt. nu. 114. C. de edicto diu. Adr.
tollen. ac Ponta. vbi ſupra ſub eodem. nu. 127.

Digitized by Google

Secundo loco intelligenda eſt concluſio, vt tunc
19 procedat quando † ſolutio fit per ipſum colonum, ſe-
cus ſi à tertio non habente ab ipſo colono mandatū
ſoluendi, tunc enim ex ea ſolutione nulla probatur
poſſeſſio, cum potuerit eſſe, quod ille tertius ſoluerit
nedum ignorante colono, verum etiam ipſo inuito,
iuxta l. ſolutionem, vel iudicij. ff. de ſolutio. & ita re
ſpondit Cor. in d. conſ. 4. poſt. n. 4. ver. præterea, vol. 3.
vbi huius differentiæ illam reddit rationem: quia quū
ſoluit colonus demonſtratur eius animus, quod ipſe
tenuit nomine ipſius cui ſoluit ſed quādo eſt tertius,
non ita, quia potuit facillius falli in facto alieno,
quam in ſuo, l. vlt. ff. pro ſuo, & l. quamquam. ff. ad
Velleia. cum ſimil.

Tertio limitabis concluſionem locū ſibi vendica
re, quando per aduerſarium non probatur contrariū;
20 ſecus † ſi ex parte ſua probaret veram poſſeſſionem
ipſius rei, vt quia curauit arari, coli, & ſeminari fun-
dum, & ſimilia: nam tunc ſolutione penſionis nō ob
ſtante, non dicere, ut poſſeſſio probata ex latere pen-
ſionem recipientis, vt placuit Lanfran. in d. c. quoniā
contra. in ver. actum depoſitio nu. 126. in ff. de proba-
tio. vel in tract. de teſt. ſub nu. 93. verſ. ſed an in præ-
iudicium tertij, ac Aug. Aret. in d. l. quædam mulier.
nu. 3. verſ. hic reſtat. ff. de rei vendica.

Cuius limitationis ratio eſt, nā ex receptione pen-
21 ſionis vere non poterit concludēs probatio poſſeſ-
ſionis, cum potuerit ſolui etiā ei, qui non poſſidebat,
ſed præſumitur potius, quod ſoluens detinuerit, & fru-
ctus pcepit, nō n. veriſimile eſt, quod quis ſoluiſſet
niſi fructus percepiſſet tāquam colonus, vt eleganter
dixit Aret. in d. l. qui vniuerſas. §. 1. ff. de acq. poſſ. &
Cor. in d. conſ. 44. n. 10. vol. 4. ex qua ſolutione reſul
tat deinde præſumptio poſſeſſionis. cōtra quā præſū-
ptionem rectè admittenda erit probatio in contra-
rium. etenim, vt etiam docte animaduertit Cor. vbi
ſupra. actus iſte ſoluendi mercede nō eſt poſſeſſio, ne
que actus immediatæ poſſeſſionis, præſertim, quando
fit in abſentia rei, l. prædia. cum ibi notat. per Bar. &
cæteros. ff. de acquir. poſ. ſed fit ad alium finem; quia
probatur iſta ſolutio propter aliud, ideſt propter poſ-
ſeſſionem; quæ probatio poſſeſſionis dicitur, & præſu
mitur per probationē ſolutæ mercedis; & ſic præſum
ptiuè ſolutio, vel receptio pēſionis pbat poſſeſſionē,
quæ præſumptio tolli poteſt per aliam præſumptio-
nem per glo. in l. diuus. verſ. exiſtimari. ff. de in integ.
reſtit. quam à ſcribentibus * communiter eſſe recep-
tam teſtatur Cur. iun. in conſ. 35. dominus Benedi-
ctus. nu. 6. & multo fortius per alias probationes.

Quarto limitatur cōcluſio, vt non procedat in ſo-
22 lutione † tributorum. nam ex eo quod quis pro re ſo
luit tributa nō probatur rei poſſeſſio, vt colligere eſt
ex tex. l. ſi pater tuus. C. de actio. emp. vbi id expreſſe
no. Bar. & Bal. & cōfirmat illuſtriſſimus D. meus Card.
Alb. in ſuis lucubrationib. ad eūdē tex. de quā re vide
bis Soc. ſenior cōſ. 205. difficultas, ferè per tot. vol. 2.
conſules etiā Barb. in conſ. 8. alias aliteram. per tot.
vol. 3. vbi contrarium ſentire videtur; poſt multa cō-
cludens, quod onus ſoluēdi tributum ſpectat ad poſ-
ſeſſorem, & poſſeſſorē ſequitur: vnde ſi reperiatur, ali
quem ſoluiſſe tributum, vel collectā, conſequitur, vt
magis ratione poſſeſſionis quam proprietatis præſu-
matur id ab eo fuiſſe factum. De qua re quoniā me-
mini me alias ſuis locis multa tradidiſſe, id circo hic
circa id non inſiſto, ſed ad alias tranſitum facio.

Quinto eandem limito, vt tunc ſolutio penſionis
23 probet poſſeſſionem † quando ſoluitur præcedente
titulo legitimo, ad transferendum dominium cū ſic.
interueniat quædam ficta traditio, ſecus vbi princi-
paliter probatur ſolutio penſionis, ſide cēſus, etenim
cū multis de cauſis poſſit ſolui pēſio, ſiue cenſus, talis
24 ſolutio interminata nō pbat poſſeſſionē rei. pbatio
n. dubia, & generalis, nō cōcludit, quod determinatum
eſt, ita inſigniter declarat Ab. in c. bone. n. 15. verſ. in
gl. ſup. ver. nam procurationem, de appel. qui in hoc
decidit aduerſus Bal. in l. ſolet. ff. de offi. procons. vbi
25 determinauit Eccleſiam † quæ per longum tempus
alicui ſoluerit cenſum, præſumi illi ſubiectam.

Sexto limitāda eſt, vt vera ſit cōcluſio, quū ſoluens
26 † eſt in poſſeſſione illius rei, cuius nomine ſoluit pen
ſio, vel quia ſoluerit de mādato ipſius poſſidētis, vt de-
clarat Ant. à Butr. in d. c. cū veniſſet, col. pen. ſub nu.
13. verſ. quōq; vltra ſupra & ibid. Imo. nu. 3. verſ. in gl.
pe. de reſtit. ſpoliat. quē Anto. ſequit. Rim. ſen. in cōſ.
410. magniſ. nu. 10. vol. 3. & Soc. ſen. in cōſ. 266. in cā
quæ vertit, col. 5. n. 14. ver. quinimo ſolutio pēſionis,
vol. 2. p tex. in d. l. quāuis. §. ſi cōductor. ff. de acq. poſ.

Declaratur hæc limitatio, vt quādo ſoluitur pēſio
27 mādato ipſius poſſidentis, tunc † acquirit poſſeſſio
non à tempore iuſſus de reſpōdendo, ſed a tempore
actualis reſponſionis ipſius pēſionis; ita ſentit Butr. in
d. c. cū veniſſet, col. pen. ſub eo. nu. 13. verſ. & aduer-
te, per ea, quæ not. Innoc. in c. cū noſtris, de cōceſſ. præ-
ben. aſſerens, ſic intelligenda eſſe notata in c. inter di-
lectos. de fid. inſtrum. & in c. cum Bertol. de re iud.

CONCLVSIO MCLXXXVI.

ARGVMENTVM.

An per locationem probetur poſſeſſio.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio per ſimplicem locationem non probatur. Ratio redditur, nu. 2.*
3 *Poſſeſſio per locationem probatur, quando vltra locationem interuenit penſionis ſolutio. & cur. nu. 5.*
Etiam ſi non omnes, ſed minima pars fructuum, penſionis nomine ſoluta ſit, vt ibidem nu. 4.
5 *Pēſionē fundi qui percipit, fructus eius percipere videtur.*
6 *Poſſidere vere dicitur, qui percipit fructus, & illis vtitur pro libito voluntatis ſuæ.*
7 *Poſſidere quis præſumitur fundum quando conductor aſſerit ſe eius nomine fundum colere.*
8 *Penſionem recipiens ad hoc vt poſſidere dicatur, non habet neceſſe probare detentationem conductoris ſoluentis. Contra. nu. 9.*
10 *Locatio fundi, & mercedis receptio, poſſeſſionem probant etiam aduerſus tertium non poſſidentem.*
11 *Inſtrumenta plura locationem fundi, plene probant locatorem poſſidere. & cur. ibid. nu. 12.*
12 *Argumentum à communiter accidentibus validum eſt in iure.*
13 *Inſtrumenta antiqua locationis probant poſſeſſionem locatoris.*
14 *Inſtrumento recognitionis in antiquis probant quaſi poſſeſſionem eius, qui recognoſcitur.*
15 *Locatio fundi nō probat eius poſſeſſionem, in præiudicium tertij poſſidentis.*
16 *Locatio fundi probat poſſeſſionem locatoris, quando vltra locationem, alia adminicula concurrunt.*
17 *Poſſeſſio inter ipſos conductorem, & locatorem, plene per ipſam locationem probatur. Ratio redditur, nu. 1.*
18 *Aeſtimum probatur inter illos, qui conſenſerunt deſcriptioni non inter alios.*
19 *Conductor non poteſt locatori referre quæſtionē dominij.*
20 *Conductor non poteſt ſuo nomine poſſidere.*

Offert deinceps ſe ſe nobis ea diſcutiēda dubitatio, qua quæri ſolet, an p locationem probetur poſſeſſio. In qua quidē vno ore, cuncti
1 quos hactenus viderim tradidere ſcribētes, per ſimplicem locationem nō poſſe probari poſſeſſionem,
vt colligere eſt ex nota. ab illdem met in capit. inter
dilectos p illū tex. in ſi. ibi, p inſtrumēto vero, & ro-
ullum,

Digitized by Google

inſtrumen.& vt aliquos huius ſententię viros in me-
dium afferam ſic ſeſe re gl.in l.qui vniuerſas. §.quod
per colonum, vbi ſcrib.ff.de acq.poſ.& Doct.in c.cũ
Bertoldus.de re iud.Bar.in l.quamuis.§.ſi cõductor,
& ibi Alex.col.2.ff.de acq.poſ.Inn.in d. c.inter dile-
ctos quem ad id allegat Cur.ſen.in conſ.70.ſuper cõ-
trouerſia in fi.Bal.in conſ.330.ſtatuto cauetur, quod
conductor.col.1.nu.1.& ſeq. vol. 1. Domini Rot.in
deciſ.1. alias 87. inſtrumentum de fid. inſtr. in antiq.
Bellam.deciſ.300.item pro locato.Alex.in conſ.10.
viſo proceſſu.col.2.nu. 3. verſ. quia per locationem.
vol.4.Fel in d.c.inter dilectos.nu.8. Soc. ſen.in conſ.
84.in cauſa agitata.col.pen.nu.17.in fi. vol. 1. Rim.
ſen.in conſ.99.viſo proceſſu.nu.42.vol.1.Dec.in cõſ.
146.pro tenui.col.8.ſub nu. 14.Ruin. in conſ.36. nu.
nu.13.verſ.præterea,ex quo vol.5. & in conſ.47. nu.
4.eo.vol.4.Gozad.in conſ.94.col.vlt.in fi.verſ.item,
quòd extraneus. Rebuf. in commen. ad conſti. reg.
Gall.tom.3.tit.de mater.poſſeſ.in præfa.nu.100.verſ.
tamen per locationem. Nat. in conſ.429. filiæ mag.
D. Ambroſij nu.16.verſ.hinc eſt vol.2.& Menoch.in
commen.retinẽ.poſſeſ.remed.3.q.72.nu. 571.verſ.8.
2 Cuius rei illa poteſt adduci ratio.quĩ locatio † fieri
põt de re aliena,& ab alio poſſeſſa,l.nemo.C.loca.&
ſic neceſſario non probat,vt obſeruauit Fel.in d.cap.
inter dilectos,nu.8.& ibi Imo. nu.16.verſ.item no.ꝙ
per actum locationis , & ibidem prius his Ant.à Bu-
trio nu.33.per c.cum venerabilis de exceptio.c.bona
de appella. & per gl.& in c.cũ Bertoldus. de re iudic.

Primo loco limitabis cõcluſione,vt nõ procedat,
quando vna cũ inſtrumento locationis factę,proba-
3 tur etiam † factam eſſe ſolutionẽ conuentæ pẽſionis:
nam illis duobus concurrẽtibus ꝑbatur poſſeſſio: ita
(pręter omnes ferè relatos authores,qui paſſim dictis
in locis id firmant) ſua authoritate comprobauit gl.
in l.qui vniuerſas. §. quod per colonum. in verb. cõ-
lonũ.ibi,idem fortè , colonus mercedem hæredi ſol-
uerit.ff.de acq.poſſ.vbi et Bar.verſ.ex qua ſolutione.
& in l.quamuis.§.ſi conductor.verſ.item oppone.ff.
eo.tit.& Ang. in l. quædam mulier.ff.de rei vendic.
Bal.in auth.quas actiones.col.vlt.nu. 17. verſ. poteſt
etiam probari.C.de ſacroſ.eccleſ.& in d.c.inter dile-
ctos,col.pen.in fin. verſ. per inſtrumentum. Rom.in
conſ.70.viſis col.pen.nu.11.verſ.3. quia Soc. ſen. in
conſ.205.difficultas.nu.5.vol.2.Corn.in conſ.103.in
cauſa vertente.nu.6.vol.2.Nat. in conſ.672. num. 20.
vol.4.ac prius eo.Alex.in conſ.10.viſo proceſſu inter
Franciſcum.nu.3. verſ. non probatur etiam.vol.4.&
in conſ.118.in cauſa,& lite vertente inter Ant.agen-
tem col.vlt.nu.19.vol.2.vbi clare tenet , quòd & ſi p
locationem ſolam non probetur poſſeſſio, tamẽ per
locationem,& perceptionem penſionis ſimul vtique
probetur. quem ſequitur illam declarando Afflict. in
deciſ.325.nu.1.& 2.ad idem reſpondit Auguſt.Bero.
in conſ.94.nu.8.vol.3.vbi ex actu locationis , & per-
ceptionis mercedis probari poſſeſſionẽ illius, qui lo-
cauit,& percepit fructus, ac mercedem fructuũ,con-
cludit, adducens ad hoc probandũ plures. idẽ voluit
Ruin.in conſ.161.præmittendum eſt.nu.20.vol.1.in
conſ.47.in cauſa,& lite.nu.4.vol.3.Ioã.Igne.in repe.
§.nõ alias,ex l.neceſſario par.4.incip. nouiſſimè.nu.
* 129.ſub verſ.& vlterius dic. ff.ad ſenat. conſult. Syl-
* lania.& de *cõ testatur Soc.ſen. in conſ. 106. libenti
animo.in prin.vol.3. quem referẽdo vna cũ pluribus
alijs ſequitur doctiſſimus Bartholo.Bertazol. in cõſ.
ciui.1.nu.60.verſ.ex locatione enim vol.1.vbi plures
* concordes allegat,& * communem dicit. ad idem re-
ſpondit Io. Baptiſta Ferrer. in conſ. 220. mandatum
procuræ.nu.14.vol.1.& in conſ.310. in cauſa de Par-
latoribus.num.7.volum.2. Calca.in conſ.42. Philip.
de Bonfantis.n.4.verſ.ex ꝑbatione enim.ideq; doctè
ſẽſit ꝑclariſſimus D. Vincẽtius de Franchis in deciſ.
204.nu.20.determinãs ibi,ꝙ eo,quod quis locet rem
ſuam , conductor rẽ ipſam teneat nomine locatoris,
& ille per colonũ poſſideat , prout ſic poſſidere põt,
recipiendo penſiones, quæ ſunt fructus poſſeſſionis:
4 etiã ſi non oẽs,ſed aliquos † minimo recipiat, vt ibidẽ
per eundẽ.nu.31.verſ.locationes.hoc idẽ latè cõpro-
bat Gabr.lib.3.concl.tit.de locat.concl.4.nu. 2. Nec
5 id mirum alicui † videri debet , ex eo, quòd recipere
ſolutionem aut penſionẽ fundi,ſiue domus,ſit perci-
pere fructus illarũ rerum; ꝑceptio aũt fructuũ ex fun-
do ſit poſſidere fundum , vt probat in c.cum venera-
bilis religio.domib.& in l.filiusfa.§.diui,il 1.ff.de leg.
6 1.vbi probatur,ꝙ ille dicatur poſſidere, vt † dominus,
qui percipit fructus,& illis vtitur pro libito ſuæ volũ-
tatis.quos contex.ad id adducit Barb.in conſ.70.prę-
clarè ſcribitur.col.6.ſub verſ.quinimo. vol.2.

Ampliatur hæc limitatio , vt etiam locũ habeat ,
7 quando conductor † aſſeruit,ſe colere nomine locato-
ris:nam & tunc probato,ꝙ colonus laborauerit noĩe
locatoris , dicitur probata poſſeſſio eiuſdẽ : idemque
optimè conſtare poterit per confeſſionem ipſius cõ-
ductoris,vt conſultus reſpondit Soc.ſen. in cõſ. 11. in
cauſa dominæ Catherinæ.col.1.nu.4.verſ. infero, &
2.vol.3.et conſ.54.viſa breui ratione.col.3.n. 11. vol.
4.quem ſequitur Menoc.in d.q.22.ſub nu. 572. verſi.
idem quando,& ante eum Pariſ.conſ.107.laborioſ.
nu.21.vbi alijs id confirmat.vol. 1.

8 Eandẽ limitationẽ declarabis , vt † non ſit neceſſe
probare copulatiuè penſionis ꝑceptionẽ, & locatio-
nis effectuationẽ: ſed ſatis ſit alternatiuè ꝓbare ſol-
uẽtẽ pẽſionẽ poſſidere, vel poſſeſſionẽ vacare,& ſic
nihil refert,an locatio ſuũ ſortita ſit effectũ, vt ſenſit
Clau.à Seiſſel.in d.l.quamuis.§.ſi conduct.col.1.verſ.
item not.ff.de acq.poſſ.cui adhæret.Gabr. in d.con-
cluſ.4. nu. 8.verſ. & proptereà doct. & ſup. nu.7.in 2.
ampliat.vbi plures ad id alleg.vnde dicebat Corn.in
conſ.6.in præſenti diſceptatione.nu.13. vol. 3. quod
verum non videatur id , quod in ſuperiori limitatio-
ne diximus,intelligiq́ debere,qñ probatur colonum
detinere:nam ſi probet̃ locatio,& conductoris deten-
tatio,ex hoc ſolo probatur poſſeſſio, per l.quòd meo.
ff.de acq.poſſ.vnde cũ Doct.dicunt, ꝙ per ſolutionẽ,
& receptionẽ mercedis ꝓbat̃ poſſeſſio,ſunt intelligẽ-
di, etſi nõ ꝓbet̃ detẽtatio cõductoris:ita Cor. vbi ſup.

9 Cui declarationi omnino † videtur refragari, id qđ
reſponſum eſt à Ruin.in conſ.161.nu.2.verſ. nec etiã
obſtat prædictis.vol. 1.quo in loco concludit,quòd ſi
locatio facta fuerit,& probetur illius effectuatio, nõ
tamen ſufficiat:niſi & tertium cõcurrat,hoc eſt,mer-
cedis ſolutionem factam fuiſſe , cuius determinatio-
ni ſe ſubſcribit Gabriel. in d.concluſ.4.num. 13. verſ.
quinto ſublimita.

Secundò limitationem declarabis, & ampliabis,
10 vt etiã procedat contra † tertium , qui non poſſidet:
nam & in eum non poſſidentem inſtrumentũ loca-
tionis probat:vt latè tuetur Ruin.in conſ.14. num.3.
verſ.ſed præmiſsis.vol.4.quo in loco ex ſententia Aret.
in d.l.qui vniuerſas.§.quod per colonum. ff.de acqu.
* poſſ. hanc eſſe * communem opinionem firmat, &
* de eadem * cõ dicit Soc.ſen.in conſ.106.libenti ani-
mo.nu.2.vol.3.motus authoritate eiuſdem Aret.præ-
ceptoris,in eadẽ manſit ſententia ipſemet Rui.in cõ-
ſil.143.nu.4.vol.4.& in conſ.118.viſa.nu.11.vol.3.ac
Nat.in d.conſ.672.ſub eod.nu.20.vol. 4. vt & alijs id
corroborat Gabr.in d.concl.4. nu. 3. vbi intelligit gl.
in d.c.cum Bertoldus.in verb.iur. de re iudic. quæ vi-
debatur aliter ſentire ibi,quia perceptio penſionis.

Secundo limita principaliter concluſionẽ, vt non
11 habeat locum,quando plura † reperiuntur locationũ
inſtrumenta,quia tunc ex his ſolis poſſeſsio probatur,
ſecundum Soc.ſen.in conſ.187. in controuerſia . col.
4.num.16.verſ.confirmantur præmiſſa.volum. 2. cui
adhæret Menoch.in d.quæſt.72.num.573.ver. decla-
ratur ſecundo.

Idque

12 Idque à ratione † non videtur alienũ: nã arguendo
à communiter accidentibus, quod eſt validum in iu-
re, vt l. neque natales. C. de probation. non eſt veriſi-
mile, quòd tot fierent locationes, niſi locantes eſſent
in poſſeſſione illius rei, quę locatur, vt aſſeuerauit idē
Soc. ſen. in d. conſ. 187. nu. 16. vol. 2.
Tertio limitabis concluſionē non procedere, quando
13 conſtat † locationem eſſe antiquam, quia tunc ratio-
ne difficultatis probandi admittitur veriſimilis pro-
batio, & cenſetur locãtem tempore locationis fuiſſe
in poſſeſſione rei locatæ, vt reſpondit Caſtr. in conſ.
81. in cauſa, quæ vertitur inter Reuerendũ Patrē col.
2. nu. 5. verſ. patet etiam ex inſtrumento antiquo. vol.
2. Dec. io conſ. 36 pro tenui. col. 5. ſub num. 6. verſ. &.
quòd ex inſtrumento antiquo, & io conſ. 302. col. 3.
nu. 9. & ſeq. verſ. nõ obſtat, quòd non apparet: quem
ſequitur Marſ. in ſing. 521. ille, qui vult fundare. nu. 2.
idem voluit Crau. in conſ. 54. nu. 11. quod etiam tue-
tur Menoch in d. cõmen. retinen. poſſeſ. remed. 3. q.
72. nu. 574. verſ. declaratur tertio inquiēs, ab hac opi-
nione in praxi. recedere difficile eſſe, ad idque citat
Abb. in conſ. 64. nu. 16. & ſeq. nec Crauetæ adheret,
qui ſibi parum conſtans contrarium aſſeruit in tract.
de antiq. tempo. in 11. particula primæ par. principa.
num. 21. in hac eadem permanſit ſnīa Soc. ſen. in d.
conſ. 89. nu. 18. verſ. confirmatur. vol. 1. vbi ait, quòd
14 ſicut per † inſtrumentum recognitionis in antiquis
probatur quaſi poſſeſſio, vt not. Abb. in c. auditis de
præſcriptio. ita per inſtrumentum conductionis in
perpetuum, per quòd recognoſcitur vera poſſeſſio à
locatore, probari debet in antiquis poſſeſſio.
Quartò limitatur, vt concluſio procedat, quando ille
tertius non poſſidet: nam, & tunc cõtra eum locatio,
vt Paulo ante dicebamus, probat poſſeſſionē, vt cen-
ſuit Ang. Aret. in d. l. quædam mulier. nu. 3. verſ. hic
reſtat videre. ff. de rei vend. ac Bero. in conſ. 45. nu. 8.
verſ. deinde uol. 3. ſecus ſi tertius poſſideat, quia tunc
15 † in præiudicium ipſius poſſidentis, locatio non pro-
bat poſſeſſionem, ut probat gl. in c. bonæ memoriæ.
in uerb. unam procurationem. de appella. ad idem
reſpondit Cornel. in cõſ. 6. in præſenti diſceptatione
num. 4. uerſ. & ſi dicatur. uol. 3. ubi clarè probat, tunc
locationem ſimul cum receptione mercedis proba-
re poſſeſſionem, quando tertius non probat ſe poſſi-
dere, ſeu tempore ſolutionis mercedis, & conductio-
nis poſſediſſe, quòd idem firmat in conſ. 315. num. 3.
uerſ. præterea dato. uol. 4. idem de eccleſiæ emphy-
teuſi reſpondit Rim. ſen. in cõſ. 429. in præſenti cau-
ſa. num. 9. uol. 3. ſic etiam docuit Abb. in d. c. cum ue-
niſſet col. 3. nu. 12. uerſ. & per hoc ſolue. de reſtitutio.
ſpoliat. Bero. in conſ. 49. nu. 2. & 19. uol. 3. Calcan. in
conſ. 36. nu. 2. uerſ. & licet dicatur. Bero. in deciſ. 105.
nu. 15. & in deciſ. 239. n. 5. uerſ. & pro hoc facit Cam-
peg. in tract. de teſtib. reg. 340. uerſ. 7. & quamplures
alij, quos congerit Gabr. in d. concluſ. 4. nu. 5.
Quintò limitare poteris cõcluſionē non procede-
16 re, quando alia † adminicula concurrerēt cũ locatione: ut
ſi ultra inſtrumentum locationis probaretur, colonũ
laboraſſe nomine locatoris, quia tunc probaretur
poſſeſſio, iuxta ſententiam Bart. in l. ad probationē.
C. loca. Fel. in d. c. inter dilectos. col. 6. nu. 8. uerſ. item
tecus de fid. inſtr. Soc. in d. conſ. 11. col. 2. nu. 4. uol. 3.
inquiens ibi, quòd ubi probatur, quod quis extirpauerit
poſſeſſionem, iuncto inſtrumento locationis, probe-
tur poſſeſſio. idem dici poteſt, quando una cum inſtrumē-
to locationis eſſet probata perceptio fructuum, ut re-
ſpondit Rom. in conſ. 70. uiſis themate, & quęſtione.
col. pen. nu. 11. uerſ. tertio; quia hoc idē confirmauit
Soc. ſen. in conſ. 181. nu. 4. uerſ. nam quolibet uol. 3.
& Ruin. in d. conſ. 46. col. 8. nu. 13. uerſ. præterea, ex
quo uol. 4. ubi propterea dicit, quòd ubi cum inſtru-
mento locationis concurrat fama poſſeſſionis, cen-
ſeatur probata poſſeſſio. ſimile quiddã aſſeruere Grat.
conſ. 50. col. 5. num. 48. & ſeq. verſ. & in hoc animad-
uertat. vol. 1. ac Alb. in conſ. 9. nu. 12.
Sextò limitanda eſt cõcluſio, vt procedat, quantũ
17 ad tertium extraneum, ſecus quoad ipſos † contrahē-
tes, inter quos vtrinque poſſeſſio probatur per locationē
ſimplicē, vt determinatum eſt à Dominis Rotæ in d.
deciſ. 1. aliàs 87. tit. de fid. inſt. in antiq. quam deciſio-
nem probat Fel. in d. c. inter dilectos. col. 6. nu. 8. verſ.
ſed inter ipſos contrahētes. Soc. ſen. in d. conſ. 11. nu.
5. verſ. præterea inter partes, vol. 3. & in d. cõſ. 89. col.
pen. nu. 8. verſ. tamen contra cõductorem vol. 1. aſſe-
rens ita debere intelligi d. c. cum. venerabilis de reli-
gio. domi. eodem modo eſt etiam declaranda deciſ.
Bellam. 300. locip. item per locationem, non probari
poſſeſſionem: quia intelligi debet, vt procedat, quã-
tum ad extraneos, non aũt quantũ ad ipſos cõtrahē-
tes, inter quos, vt iam diximus, probat. hoc idem ſēſit
Bal. in l. quidam in ſuo. in fi. ff. de condit. inſtitut. vbi
18 voluit æſtimũ † probare inter illos, qui conſenſerunt
deſcriptioni, non inter alios, allegat d. cap. inter dile-
ctos. innuens, eandem diſtinctionem fieri debere in
locatione, & perinde quoad conductorem probare,
vt eidem id placuit in d. l. quædam mulier. ff. de rei
vend. vbi, & Ang. nu. 3. & idē Ang. in d. l. quamuis. §.
ſi conductor. verſ. & cõclude. ff. de acq. poſſ. à quibus
non diſſenſit idem Soc. ſen. in conſ. 266. in cauſa, quę
vertit. col. 1. poſt num. 1. verſ. reſpondeo. vol. 2. & in
d. conſ. 106 nu. 2. vol. 3. Rebuff. in d. comme. ad con-
ſtit. reg Gall. in tract. de inter. poſſ. in præfat. nu. 97.
verſ. 9. acquiritur. tomo 3. Ruin. in d. conſ. 46. num. 7.
verſ. præterea in fi. uol. 4. Goz. in d. cõſ. 94. an Illuſtriſ-
ſimis in fi. ver. item quoad extraneos Bal. in d. c. cum
veniſſet. col. 2. verſ. oppono, quod per receptionem. de
reſti. ſpol. vbi etiam Abb. col. 3. nu. 12. verſ. & per hoc
ſolue. ac latè per Tiraq. in tract. de iure conſtituti ter-
tia parte. in prima limitatione. nu. 22. verſ. tamē pro-
bat. Hieron. Gab. in conſ. 31. in ſpecie propoſita. nu. 9.
ac Io. Bapt. Pont. in tract. de ſpol. lib. 2. c 14 num. 88.
verſ. per inſtrumentum locationis.
19 Cuius rei illa poteſt eſſe ratio: quia † conductor nõ
poteſt referre quæſtionem dominij. l. ſi. quis condu-
ctionis. C. loca. & aſſerit Imo. in d. l. qui uniuerſas. §.
20 quod per colonum. ff. de acq. poſ. Item quia † condu-
ctor nõ poteſt ſuò nomine poſſidere, nec poteſt rem
ſuam conducere. l. non ſolum. in fi. ff. de uſucap. l. ſuæ
rei. l. ſi in emptione. §. rei ſuæ. ff. de cõtrah. empt. ergo
uidetur, ſe conſtituere nomine illius poſſidere, ab eo
conducendo domum, uel fundum, ut per Ang. in l.
quod meo. ff. de acq. poſ. & comprobauit Rebuff. in
eadem præfat. nu. 98. uerſ. ratio eſt.

CONCLVSIO MCLXXXVII.

ARGVMENTVM.

Poſſeſſio quomodo probetur per culturam agrorum.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio per culturam agrorum probatur.*
2 *Arando retinetur poſſeſſio, licet quis fructus nõ percipiat.*
3 *Teſtes dicentes ſe vidiſſe terram arari, & coli, ad inſtan-*
tiam talis probant poſſeſſionem.
4 *Fructuũ perceptio nõ eſt neceſſaria ad probandũ poſſeſſio-*
nem, ſed & per culturam commodè demonſtrari poteſt.
5 *Probans ſe fructus percepiſſe, præfertur in poſſeſſione ei,*
qui oſtendit ſe fundum tantum coluiſſe, & cur. ibid.
Contr. vt ibi nu. 6. Concil. ponitur nu. 7.
8 *Denominationem à fine ſumendam eſſe.*
9. *Cultura agrorum, etiamſi per alium quis coluerit, probat*
poſſeſſionem.
10 *Teſtis dicens, ſe vidiſſe coli agrum nomine meo, poſſeſſionē*
meam probat.

Poſſeſſionem

Digitized by Google

1 Poſſeſſionem itidem probari † p culturam agrorum, vt ſi curauerim terram ſeminari, arari, & coli, docet inſignis gl. in l. 3. in verbo finiatur. C. fini. regũd. vbi Bal. nu. 4. eam ſumme obſeruãdam dicit, ob id, quòd per dictam agrorum culturam poſſeſſio probatur, etiam ſi de redditibus non conſtet, eadem pro valde ſingulari, & apprimè notanda adducit, & ſequit Aret. in §. ſic itaq; col. 5. nu. 7. Inſt. tit. de actio vbi admonet id obſeruari debere pro articulanda, & probãda poſſeſſione, in eandẽ deſcendit ſnĩam Bal. in l. arboribus. §. nam, & ſi agrũ. in prin. ff. de vſufru. & quemadmo. qs
2 vta. vbi ex eo tex. colligit, quòd † arãdo retinetur poſſeſsio, licet quis fructum nõ percipiat, quẽ ſequitur ibid. Ang. in §. de illo. verſ. in tex. ibi, nam etſi, idem voluit Alex. in addit. ad Bar. in l. 2. C. de acq. poſ. poſt Bal. in l. indicia. C. de rei vend. quo in loco aſſeruit, quòd probando me iuiſſe per locum poſſeſſionis aliquid agendo, itẽ probãdo me feciſſe ſeminare, arare, & colere, probata dicatur poſſeſſio mea, d. l. 3. C. fin. regun. ẽt abſq; eo, quòd recollectionem fructuũ probem quem refert, & ſequitur Angu. Bero. in conſ. 94. nu. 8. vol. 3. eandẽ concluſionẽ cõprobauit Lanfr. de Oriano. in tract. de teſtib. ſub nu. mihi 93. verſ. ad primum dic. quo in loco gloſſę authoritatẽ ſequens, in
3 d. l. 3. inquit poſſeſſionem eo ipſo probari, ꝙ teſtes dicant ſe vidiſſe terrã ſeminari, arari ad inſtãtiam talis, vel coli, vel laborari. Rim. ẽt ſen. in conſ. 341. ſi rectè percepi. nu. 4. vol. 2. iſtis adhæſit Balb. in l. Celſus. ſub nu. 130. verſ. addo, ꝙ ſufficit. ff. de vſucapio. ac Ruin. in conſ. 92. nu. 7. vol. 4. Campeg. ẽt in tract. de teſtib. reg. 340. ver. 6. ac Rol. à Val. in conſ. 90. iudicium intentatum. nu. 6. vol. 2. & Menoch. in commen. retinen. poſſeſ. remed. 3. q. 71. nu. 563. verſ. 2. probatur. ex quorum omniũ dictis illud elicio, & colligo ad probandam poſſeſſionem neceſſario non requiri, vt fru-
4 ctuum perceptio † probetur, quamuis illud ſit principalius: ſed ſufficit, ꝙ probetur, ꝙ quis fecit terram ſeminari, arari, & coli, vt voluit gl. in d. l. 3. quam ad id ſingularem dicit Lanfr. de Oria. in reper. c. quoniam contra, in materia teſtium, verſ. 3. venit probãda poſſeſſio de probatio. & eam eſſe notandam, vt diximus, inquit. Bal. in d. l. 3. nu. 4. verſ. quæro qualiter probetur poſſeſſio. quẽ refert, & ſequitur Campeg. in d. reg.
5 340. ver. 4. Secus tñ eſſet, ſi quis probaret, † alterũ fundũ coluiſſe, & ſe fructus collegiſſe: hic enim obtinebit, qm̃ in perceptione fructuũ conſiſtit efficacia, ius, & vtilitas poſſeſſionis, & licet, qui ſeminauit, præuenerit: tñ iuſtũ eſt rem à fine denominari: & ſæpè contingit, quòd alter ſeminat, alter vero metit: ita egregiè docet Bal. in c. licet cauſam, ſub nu. 30. verſ. not. tamen, quòd ſi duo. & ibid. Fel. nu. 9. verſ. ſed quo ad iſtud exemplum. de probatio. quibus adhæret Tiraq. in tract. de præſcrip. in verſ. continuelz. gl. 5. ver. neq; tamen. ante eum Baldum ſecutus eſt Ruin. in cõſ. 53. in hoc iudicio, nu. 7. verſ. & idem in effectu. vol. 4.
6 Cuius quidẽ † Baldi ſententia videtur omnino repugnare ei, quòd idemmet Bal. voluit in d. l. arborib. §. nã etſi agrum. nu. 1. ff. de vſufr. & quemadmo. quis vtat. & frua. quo in loco elegãter quærit, quid ſi vnus probet ſe araſſe, alius fructum reportaſſe, vter melius probet de poſſeſsione. Reſpondet, quod cum vterque actus ſit ſufficiens ad probationem, vt not. in d. l. ſi quis. C. fini. regun. ille melius probet, qui probat de antiquiori facto; quia poſſeſsio poſterior præſumitur clandeſtina.
7 Verumtamẽ † ſi maturius Baldi verba põderentur, ſibimet non repugnat. In dicto enim c. licet cãm, co. nu. 32. ponit thema, quando duo probarent de eodẽ principio temporis, & fine, quia tũc vult, ſi vnus probauit ſe araſſe, & ſeminaſſe, alius probauit ſe fructus percepiſſe, præferatur ille, qui probauit fructuũ per-
8 ceptionẽ, quia in eo cõſiſtit efficacia, & vtilitas poſſeſsionis, & iuſtum eſt † à fine omnia denominari, vt ibi ipſe proſequitur: vnde ex eius verbis clarè colligitur, quòd illud vult procedere data æqualitate temporis in prælatione poſſeſſionis, ſed data inæqualitate, procedit id, quod dicit in d. §. nam etſi agrum. ita inter ſe Baldũ conciliat Nat. in conſ. 572. valde contenditur, col. 2. nu. 5. verſ. hinc eleganter. uol. 3.
Cõcluſionẽ modo ampliabis, ut procedat etiam,
9 quãdo quis † manu aliena coli agrum fecerit, dũmodo id nomine ſuo factũ ſit, ſic extendit Pariſ. in cõſ. 107. nu. 22. uer. faciunt etiam ead. uol. 1 quem ſequutus eſt eruditiſsimus Menoch. in d. q. 72. nũ. 563. in fi. ad idem reſpondit Soc. iun. in conſ. 135. non obſtant his, col. 6. nu. 24. uerſ. 1. quia uol. 2. ubi ait poſſeſsionẽ probari, ſi teſtis dicat, quòd uidit arari, ſeminari, uel aliàs laborari nomine meo, & ad mei inſtantiam, per dictam gloſſ. in d. l. 3. quam ſingularem uocat, & per Bal. in c. 1. de controuer. inueſtit.

CONCLVSIO MCLXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur poſſeſſio ex fructuum perceptione.

SVMMARIVM.

1 *Fructuum perceptione poſſeſſio probatur.*
2 *Teſtes dicens ſe vidiſſe Titium percipere fructus ex tali fundo, probat Titium poſſediſſe toto illo anno.*
3 *Poſſeſſio ex perceptione fructuum probatur, etiamſi alter nomine meo fructus perceperit, etiamſi de mandato nihil conſtet, vt ibid. nu. 4.*
5 *Poſſeſſione nomine meo ab amico acquiſita, ſi expulſus fui, dummodo poſteà ratum habeam, agere poſſum interdicto recuperandæ.*
Contrarium, quod immo requiratur ratificatio ante expulſionem. ibid. num. 6.
7 *Poſſeſſio probatur etiam ex perceptione partis fructuum.*
8 *Fructuum perceptio non probat poſſeſſionem, quando percepti fuerunt iure familiaritatis.*
9 *Poſſeſſio non probatur per actus geſtos à procuratore iure familiaritatis.*
10 *Poſſidere iure ſuo, vt quis dicatur, quiuis titulus, etiam inualidus ſufficit.*
11 *Fructuum perceptio non probat poſſeſſionem, quando re vera conſtat alterum poſſidere.*
12 *Fructuum perceptio poſſeſsionem non probat, quando fructus ad percipientem non ſpectabant.*
13 *Poſſeſſio probatur non ex perceptione fructuum ſolùm, ſed ex alijs actibus, quos quis tanquam dominus fecerit.*
14 *Poſſeſsio fundi per ſolum ingreſſum apprehenditur.*
15 *Poſſeſsio fundi per aſpectum acquiritur, quando ab alio poſſeſſore in conſpectu traditur.*
16 *Poſſeſſio per deambulationem ingreſſum, & huiuſmodi actus non acquiritur, ſine animo eam acquirendi.*
17 *Poſſeſſio in rebus ſterilibus, ex ſolo vſu ipſius rei probat.*

1 Probari etiam poſſeſsio poteſt ex † perceptione fructuũ, ſic uideẽ poſſe colligi ex tex. in l. Titia. ff. de ſol. & in l. 2. & ibi Bart. C.
* de acq. poſ. & in l. litib. ubi ſcrib. * oẽs. C. de agr. & cẽſ. lib. 11. idẽ ſenſit Bal. in l. 3. nu. 4. verſ. quæro qualiter. C. fini. regun. vbi inquit poſſeſſionẽ ſuam quẽ ex eo probare, quod fecerit terram ſeminari, arari, & coli, & multo fortius ſi redditus receperit, & in l. indicia col. 2. ſub n. 5. C. de rei uẽd. ubi ait, poſſeſsionẽ ꝓbari per effectũ, puta per fructuũ receptionẽ per d. l. 3. hoc idẽ aſſeruere Lanfr. de Oria. in tract. de teſtib. ſub nu. mihi 43. uerſ. alius modus probandi traditur. Socyn. ſen. in conſ. 187. in cõtrouerſia. col. 4. ſub nu. 12. ver. 3. & maximè ꝓbatur in fi. uol. 2. Cor. in cõſ. 185. in hac

consulta-

conſultatione,nu.4.vol.3.Ruin.in conſ. 161.quo ad primum,nu.13.vol.4.in conſ.53.in hoc iudicio, nu. 17.eo.vol.4.in conſ.92.in hac cauſa. nu.11.volum 4. Rim.ſen.in conſ.262.viſo themate,nu.1.vol.2.Aret. in §.ſic itaq; col.5.nu.7.verſ. aduertas tamen,Inſtitu. rit.de actio.Dec. in conſ.400.viſo eleganti conſ.col. 2.num.3.verſ.2.& in conſ.633.in cauſa mota.num.3. Crau.in conſ.107.Ant.Cofferi.num.2.Pariſ.in conſ. 167.laborioſa.nu.22.vol.1.in conſ.5. vnio nu. 21. & ſeq.vol.4.Bero.in conſ.47.ad cognitionem.num.19. vol.3.& in conſ.94.nu.8.vol.3. Soc. iun. in conſ. 146. ſub nu.8.vol.1.ac Ripa.in l.1.nu.108.verſ.vlt.Bart.ff. ſolut. matr. inquiens ſi teſtis dixerit,ſe vidiſſe, Titiũ
2 percipere fructus, vel penſionem ei ſolui à colono, probari poſſeſſionem totius anni,per iura ibi allegata.idem ſenſit Affl.in c.ſimiliter.§. ſi quis de manſo, 31. verſ. probatur etiam ipſa poſſeſſio de controuerſ. inueſtit.Nat.in conſ.292.Simon. Carentinus,num.2. vol.2.Campeg.in tract.de teſtib.reg.340. verſ.9.candem concluſionem confirmat, quòd reſponſum eſt ab Alex.in conſ.88.quoniam omne datum.num.32. verſ.ex quo apparet.volum.5.quo in loco aſſeruit ex fructuum perceptione probari ratificationē poſſeſſionis,quem ſequutus eſt Dec.in conſ. 58. pro tenui. col.2.nu.2.verſ.non qui fructus percipit, & in l.ſemper qui non prohibet,nu.9.verſ. & ex perceptione.ff. de reg.iur.quibus in locis allegant ad id d.l.litibus,ac dec.Dominorum Rot.146.item licet amicus,ſed voluerunt allegare eandem dec.ſub nu. 150. aliàs. 9. de reſtit. ſpol.in nouis. Concluſionem quoq; noſtram, ſua authoritate confirmauit Ferret.in conſ.2.in cauſa capellæ,nu.11.& in conſ.200.mandatum procurę, nu.16.vol.1.ꝙ,& multis corroborat Cæph.in conſil. 63.ſententię.nu.14.& ſeq.vol.1. Menoch.in cõmen. retinen.poſſeſ.remed.3.q. 72.nu.564.verſ.3.probatur poſſeſſio.vbi alios idem ſentientes in medium affert. ac nouiſſimè Io.Bapt. Pont.in tract.de ſpol. lib. 2. c. 14.nu.82. verſ. primum autem extremum.

Amplianda eſt concluſio, vt etiam procedat, qñ
3 alter nomine † meo perceperit fructus;quia, & ex ea perceptione facta ab extraneo probaṫ poſſeſſio.ſufficit enim, quòd nomine abſentis poſſeſſionis fructus percipiantur,iux.ſententiam Ripæ.in d. l. 1. nu. 109. verſ.ſed tu conſidera.ff.ſol.mat.authoritate Arc.quē ad id citat in d. l. 1. qui notabiliter voluit,quòd ſi ꝓbatur aliquem nomine abſentis percepiſſe fructus,dicatur probatum abſentem poſſediſſe, ēt ſi non cõſtet
4 † de mãdato eius,qui fructus percepit, per tex.in c.ad audientiam, de præſcrip.hoc idem confirmari videt ex eo,quòd voluit Bal.in ſua diſpu. incip. Accuſatus
5 de vi turbatiua,col.15.vbi tenuit,quòd ſi amicus † ꝓ me acquiſiuit poſſeſſionem,percipiendo fructus nomine meo, ſi deinde ipſe fuerit expulſus, & ego poſtea ratum habeam acquiſitionem factam per eum, quòd ego poſſum agere interdicto recuperandæ poſſeſſionis; perindè quaſi præſuppenat ibi Bal.quòd ex hac acquiſitione facta per amicum ſine mãdato mihi ſit acquiſita poſſeſſio, etiam ante ratificationem, & propterea competere remedium recuperandæ, qđ poſſidenti tunc non conceditur, cuius Bal. ſententiã ſequutus eſt Alex.in d.conſ.88.nu. 33. verſ.præterea, vt refert Bal.vol.5.ac Soc.iun.in cõſ.135. non obſtãt his col.pen.ſub nu.29.verſ.præterea poſito. vol. 2.

6 Diuerſum tñ † ab hac re videntur voluiſſe Domini Rot.in d.deciſ.9.aliàs 150.licet amicus. de reſti.ſpol. in nou. vbi habetur, quòd licet amicus recipiat poſſeſſionē beneficij, & fructus percipiat nomine meo, non tñ mihi quæritur poſſeſſio, & ideo,ſi amicus interim expolietur, & de poſſeſſione expellaṫ, vt mihi non cõpetat interdictũ vnde vi, niſi docuero, qđ de mandato meo poſſeſſionem receperit, & ꝙ hmõi receptionē nomine meo factã, ratam,& gratã habuerim,& fructus,ſeu pēſionē mihi ſoluerit; idem apertius voluit Ant.à But.in c. cũ veniſſet.in fi.de reſtitu. ſpol.inquiens ibi ꝙ ſi ille,cuius noīe poſſideṫ,expulſus ſit de poſſeſſione,antequã ratũ habeat acquiſitionē rei, nõ competat remediũ recuperandæ poſſeſſionis illi,cuius nomine poſſidetur,ēt ſi poſteà ratificet, quòd fuit geſtũ. ratio eſt quia illa ratificatio,non ſuperuenit tpe debito ſcilicet, eo,quo ille potuit poſſidere:quia iam amiſſa erat poſſeſſio, & ſpoliatus erat ille,qui eius noīe poſſedit, ſicut dicitur in l. bonorũ. ff.rem rat.habe.de illo,qui agnouit poſſeſſionē nomine alterius,vt acquiratur illi, oportere ratihabitionē fieri intra tēpus,intra quòd oportuit perſpſum agnoſci;alioqui nõ valet ratihabitio; cum ea debeat fieri re integra,ſecundũ Bar.in l.ſi vxor.§.ſi quis vxorem. ff.de adulte.& probauit Alex.in l.ꝙ meo.col.2.nu.5. & ſeq.ff.de acq.poſſ.vbi reiecta Baldi ſententia,hanc partē defendit,vt & facit in cõſ.110.viſis acutiſſimis. col.2.nu.3.verſ.requiritur enim.vol.1.& in conſ.167. quoniam res.col.1.nu.2.& 3. vol.6.ac Dec.in conſil. 216.magiſter Ioãnes.col.3.nu.9.verſ.2.principaliter. & in l.cõtractus.nu.20.verſ.5. limitatur.ff.de reg.iur. & ſic firma remanet concluſio, quòd perceptio fructuum, ac apprehēſio poſſeſſionis facta ab extraneo in abſentia principalis,& ſine eius mandato, nõ probat poſſeſſionē, minuſq; transfert eam in perſonã illius,cuius nomine fuit capta, niſi re integra ratũ habuerit,qđ nomine ſuo geſtum fuerit; per ſupradicta.

Et, vt ad concluſionem noſtram proprius accedamus eandem ſecundo ampliabis, vt locum habeat etiam,ſi non omnes fructus,ſed aliqui tantum eſſent
7 percepti quia & ex huiuſmodi perceptione poſſeſſio probatur,iuxta ſententiam Fran. Aret.in conſ.88. in præſenti conſultatione.nu 4.verſ.venio ad quartum. quem ſequitur D. Guido Panciro.in conſ.24. nu. 10. vt etiam aliàs nos id attigimus.

Limitanda nunc eſt concluſio;& primo,vt locum
8 ſibi vendicet,qñ † fructus percepti fuerunt iure quodã familiaritatis, atq; ita alterius nomine: nam eo caſu non dicitur probata aliqua poſſeſſio: vt dicitur de filio,qui fundũ matris poſſedit, & fructus collegit:nã cũ id non iure ſuo, ſed familiaritatis feciſſe dicatur, propterea nullũ ius in eo,ſibi quæſiuit,vt probatur in l.q iure familiaritatis.vbi Bart.& Alex.ff.de acq.poſ. & in l.generaliter.ff.eo.tit. ſic ſenſere Dec.in d.conſ. 400.nu.4.& 5.Soc.ſen.in conſ.60.cõſilijs noſtris.col. 3.nu.7.verſ.ſiũ probatur.vol.1.& in conſ. 131.in præſenti cõſultatione.nu.1.& 2.vol.1.Corn.in cõſ.91.in cauſa vertēte inter dominũ Cyprianum. nu. 17.verſ. nec ēt obſtat.ſi qui teſtes.vol.4. & in cõſ.315.videtur in hac conſultatione.ſub nu.3.verſ.& licet appareat, eo.vol.4.& plenè per Ial.in conſ.6.ſpectatiſſimę Dominæ Nicolinæ.nu.2.vol. 1.ac Gozad. in conſ.99.in hac cauſa poſſeſſoria.nu.7.verſ.§. & num. 15.verſ.4. Cur.iun. in conſ. 108. ſacratiſſimæ Trinitatis.nu.26. verſ.tota igitur difficultas,q loquitur in fratre, q bona fratris adminiſtrauerat, cui nullũ ius dṙ quæſitũ, ex quo iure familiaritatis adminiſtraſſe cenſeṫ.ibiq;
* hanc * cõem appellat doctrinam, vt ēt tñdit Ruin.in conſ.34.in hac lite.nu.13.vol.1.& in conſ. 174. cõſideratis.nu.4.eo.vol.1.ac Ripa in c. cũ eccleſia Sutrina.nu.40.verſ. prima concluſ. de cã poſſeſſio.& propriet. Nat.in conſ. 502. ſuper præſenti controuerſia. nu.20.vol.3.& ante eũ Alc.in tract. præſumpt.reg.2. præſumpt.23.nu.6. & 7. Burſ.in conſ.9.quoniam.nu. 8.vol. 1. vbi ait mulierem mortuo marito habitantē cum filijs præſumi poſſidere iure familiaritatis, niſi eius animi declaratio ſequatur. Superiori limitationi optimè conuenit,ꝙ dixit Pariſ.conſ. 99.Adriano ageti.n.4.verſ.ꝑterea actus geſti. vol.4.ꝑ actus geſtos
9 à ꝓcuratore † iure quodã familiaritatis, nõ ꝓbari poſſeſſionē,nec eius cõtinuationē ꝑ d.l.q iure familiaritatis,& Io.Baptiſta Põta.in d.tract.de ſpol.lib.2.c.14. nu.116.verſ.ꝙ vero iam diximus, ac Ioſeph.Ludou. in concl.

in concl.71.col.6.verſ.imò perceptio fructuum. Atamen † ſufficeret per qualemcunque titulum etiam inualidum poſſediſſe, vt quis dicatur poſſidere pro ſe proprio iure, & non iure familiaritatis pro alio: ita reſpōdit Soc.ſen.in conſ.13.inſignis doct.col.4.nu. 17. & ſeq.verſic.ad illud autem vltimum. volu. 4. quem ſequitur Natt.in d.conſ.512.nu.22. volu. 2. & Ceph. in conſ.4.Illuſtr.D.Claudius nu.39. vol. 1. de qua re nos inf.agimus.

Secundo limitatur, vt nō procedat, quando re ipſa
11 † conſtat alterum poſſidere; quia & tunc perceptio fructuum minimè poſſeſſionem probat, vt etiā aliàs dicebamus de recipiente penſionem altero exiſtēte in poſſeſſione: & in hypotheſi noſtra, ita tradidit Fra. ſin c.bonæ,il 2.in prin.de appellatio.cui adhæret Do. Menoch.in d. comment. retinen. poſſeſſio.remed.3. ead. q.22.nu.566.ver.declaratur ſecundo.vbi etiā ad citat Balb.in repet.l.Celſus.nu.134. ff.de vſucap.

Tertiò limitabis concluſionē, ex ſententia eiuſdē Menochij ſupra cit.loco, ver.declaratur tertiò, vt nō
12 habeat † locum, quando fructus nō ſpectabant ad eū, qui eos percepit, quo quidem in caſu poſſeſſio ex illa fructuum perceptione non probat. ad quod allegat Iacob.à Leonardis inter conſ.Bruni conſ. 114. num. 50. eundem ſequitur Ioſeph. Ludoui.in d.concl.71. col.6.eod.verſ.imò perceptiò fructuum.

Quartò declaranda eſt, vt tamen nō ſit neceſſariū quod ipſi percipiantur fructus, etiam in re, ex qua fructus percipiantur per d.l.Tiria, cum ibi nota.ff.de ſolutio.d.l.2.C.de acq.poſſ.& d.l.litibus.C.de agri.& cēſit.lib.11.ſed ſufficiat, quòd probet, quòd quis fecerit
13 alios actus † tanquam dominus, veluti agrū coluiſſe, aut quid ſimile; teſte Bald. in d.l.iudicia.n.5.C.de rei vend.& in l.3.vbi etiā Pau.è Caſt.C.fi.regundo.alioqui ſequeretur nō poſſe acquiri poſſeſſionem fundi, niſi quando fructus perciperentur, quod eſſet ſūmopere abſurdum, & eſſet contra tex.in l.3 in prin.ff.de
14 acq.poſſ.vbi per ſolū † ingreſſum apprehenditur poſſeſſio fundi, quando conſtat quod ſit animo poſſidē-
15 di. immo etiam ſine introitu per ſolum aſpectū † quæ traditur ab alio poſſeſſore; vt l.1.§.ſi inſſerim.& l.quod meo.§.ſi venditorē.ff.de acq.poſ.& not.in d.l.3.in pri. ſecus aūt quando non conſtaret de animo, ſeu de cauſa poſſidendi; nam tunc per ea, nec per ſimpliciter
16 deambulationem in fundo, † nunquā probaretur poſſeſſio, ſecūdum Bald.in l.poſt ſententiam.col.3. C.de ſentē.& interloc.omn.iud.ita declarat, & ſēnt Clau. à Seyſſel in l.Celſus.nu.44.ver.ſed tangit hic Barto.ff. de vſucap. Cuius ſententia corroboratur ex eo, quod docte tradidit Ang.in d.l. Celſus.in fine. ac ibidē eū ſequuntur Roma.num.11.& Imo. vbi voluere, quòd
17 poſſeſſio in † rebus ſterilibus probatur ex ſolo viſu ipſius rei: prout in paſcuis reſpondit Rim. ſen.in conſ. 219.nu.5.vol.2.quos ſequuti ſunt Menoch.in d.q.72. nu.567.verſ.10.ante eum Bald.in dic.l.Celſus.num. 33.& Ioſeph. Ludoui.in d.concl.71.colu. 6. verſ. & dicit vnum notabile verbum. aſſerit hanc eſſe communem opinionem intelligendo ſemper de re infructuoſa, puta in paſcuis, vel alijs ſimilibus rebus.

CONCLVSIO MCLXXXIX.

ARGVMENTVM.

Ex clauium traditione probari poſſeſſionem, & quomodo, ac quibus in caſibus.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio ex clauium traditione probatur.*
Ratio redditur ibid.nu.4.& 8.
2 *Poſſeſſio probatur ex annuli, & birreti traditione.*
3 *Poſſeſſio eccleſiæ præſumitur, ex crucis oblatione, & delatione in domo.*
4 *Claues pars rei dicuntur.*
5 *Poſſeſſionem partis qui apprehendit, totius rei apprehendiſſe dicitur.*
6 *Agens poſſeſſorio recuperandæ pro ſua præbēda, debet nō reſtitui ad rem, quam apprehendit, ſed & omnes alias, contiguas, & inſeparata.*
7 *Acquiſita vna parte indiuidua, cēſetur totum acquiſitū.*
8 *Clauium traditione dominium & poſſeſſio rei cenſentur tranſlata in accipientem, & cur ibid.*
9 *Diſpoſitio facta ſuper præparatorio, extenditur ad id, ſuper quo præparatorium factum eſt.*
10 *Poſſeſſio per traditionem vectis probatur.*
11 *Eccleſiæ poſſeſſio, per traditionem annuli ipſius, cenſetur acquiſita.*
12 *Clauium traditio probat poſſeſſionem rerū mobilium, quæ ſub clauib.continentur. Contr.ibid.nu.15.Concl.16.*
13 *Miſſio ſimplex in poſſeſſionem domus, non transfert poſſeſſionem rerum, quæ in modo continentur.*
14 *Petitio limitata, limitatum producit effectum.*
17 *Clauium traditione eccleſiæ, quaſi poſſeſſio iurium ipſius eccleſiæ probatur.*
18 *Clauium traditio ita demum probat poſſeſſionem rerum, quæ ſub clauibus continentur, ſi in conſpectu rei fiat. Contra ibid.nu.20.*
Prior tamen opinio defenditur. nu. 22.
19 *Domus, aut fundi poſſeſſio per traditionem verbalem in conſpectu rei facti, acquiritur.*
21 *Verbum, Apud, non innuit præſentiam, ſed de loco proximo intelligitur.*
23 *Verbum, Apud, quandoque habet vim verbi, Coram.*
24 *Traditio inſtrumenti rei donatæ, in quo cōtinetur ius donatoris, etiamſi in conſpectu non fiat, probat poſſeſſionē rei donatæ. Ratio redditur nu.5.*

1 Poſſeſſionem probari etiam † ex traditione clauiū ſatis clarè cōſtat ex tex.§.item ſi quis merces.Inſtit.tit.de rer. diuiſ.& ex l.clauibus.vbi Bart.ff.de contrah.emp.nā vt dicit Bal.in l.2. C.de verb. ſignifi.per claues intratur ad poſſidendū. ad idem eſt gl.in rub.de conſuet.recti feudi, in verb.fūdi, in vſibus feudo. ſic ſenſere Gram. in dec.71.nu.6.Soc.ſen.in conſ.13.nu.14. vol.4. Couar.lib.3.varia.reſolu.c.16.nu.11. vbi etiā probat idē
2 eſſe ex † traditione annuli, & birreti. Bertran.in conſ. 30.lecto proceſſu.nu.7. 12.& 14. vbi declarat. volu. 1.Reb.in cōmen.ad conſti.reg. Galliæ, tit. de mater. poſſeſſio.in præfat.nu.57.verſ.3. acquiritur. tom.3.& Menoch.in cōmen.retinen.poſſeſ.remedio 3.nu.569. verſ.6.probatur, ac nouiſſime Ioan.Baptiſt. Ponta. in tracta.de ſpol.lib.3.cap.14.num.123.verſ.ex traditione clauium, vbi nōnullos idem ſentientes refert, ſimile eſt, quod dixit Anto.à Butrio in c.cum ad ſedē col. 1.num.12.ver.venio ad verſ.de reſtit.ſpoliato.poſſeſ-
3 ſionem † eccleſiæ, alias præſumi per crucis oblationem, & delationē in domū, eo quod illa antiquitus erāt ſigna propinqua poſſeſſioni.arg.d.l.clauibus; vt & nos aliàs id multis alijs comprobauimus in cōclu. 198.in verbo, claues.vol. 1.
4 Iſtius concluſionis † ea ratio eſt, quia claues pars rei dicuntur.l.fundi.in prin.ff.de actio.emp. & qui partis
5 † poſſeſſionē apprehendit, acquiſiuiſſe totius rei poſſeſſionem videtur, l.3.in prin.ff.de acqui.poſſeſ. nā & qui partem alicuius tetigit, totum eū videri tetigiſſe inquit Trebatius relatus à Vlpia.in l. vulgaris, in pri. ff.de furtis, iuncta l.quod ſi.§.materia.ff.de pericu. & commo.rei vendi.ad id confert, quod dixere Domi. Rot.in dec.5.aliàs 153. pone, quod aliquis, de cau.poſs. & pprie.in antiq. & in dec.14.alias 277. ex præmiſſis dubitatur.de reſt.ſpol.in nnu. vbi habetur quod agēs
6 † poſſeſſorio recuperandæ pro ſua præbenda, debet reſtitui non ſolum ad illā rem ſpectantē ad præbendā quam

Digitized by Google

quam apprehendit, ſed etiā ad omnes alias cōtiguas
& in ſeparatas,quia hoc videtur incorporari,ꝑbendę,
7 quod eſt vnum totum,& acquiſita† vna parte indiui-
dua cenſetur totum acquiſitum, ſecundū Inno.in c.
ex parte.de reſtitu.ſpoliat.reprobata Hoſt. ſententia,
qui aliter ſentit.

Alia quoq; ratione hæc concluſio confirmatur,nā
8 ex traditione clauium†cenſetur tranſlatum dominiū
& poſſeſſio, ex eo,ꝙ alioqui inutilis penè eſſet ipſa
clauiū traditio,niſi ex ea ſequeretur dominij, & poſ-
ſeſſionis tranſlatio,quod itidē accidit,& in caſu.l. pri
mæ,C.de donat. vbi ex traditione inſtrumenti cēſet
poſſeſſio rei tradita.idem enim procedit, quia alioq
illa inſtrumenti traditio eſſet inutilis.argumen.opti-
mo deſumpto ad hanc rationem probandam, quod
de extēſione diſpoſitionis factæ ſuper præparatorio
ad præparatum,& principale,tradūt Doct. in rub. C.
9 de eden. vt tunc diſpoſitio facta † ſuper præparatoriū
extendatur ad id, ſuper quo præparatorium factum
eſt quando præparatoriū aliàs eſſet ſine effectu, niſi
diſpoſitio ſuper eo facta non extendatur ad præpara-
tum: ſecus vero vbi vtilis eſt ſuper eo præparatorio à
ſuo principali ſeparato; ita declarat Io. Bolog. in d.
rub.C.de eden.nu. 16.ex ſententia Bart.in l. quiſquis.
C.de agri.& cenſi.li.11.cū de acceſſorio, & principa-
li.idem ſcribit.hoc idem euenire in caſu dictæ gloſſę
leg.clauibus.& in d.l.1.reſpōdit Menoch.in cōſ.103.
& ſeq.ver.nō obſtat ſecundum argumentum, vol.1.

Eandem concluſionem primo ampliabis,vt nō ſo
10 lum procedat in claue,ſed etiam† in vecte.nam quē-
admodum ſub claue domus continetur, & omnia, q̄
ibi exiſtunt,ſic etiam ſub vecte,domus continetur,&
omnia ibi exiſtentia conſeruantur, ſicut cū clauſura
clauis: ideo mirandum nō eſt, ſi per traditionem ve-
ctis quæratur, & probetur poſſeſſio; argum. dictæ l.
clauibus.ff.de contrahen.emp.& licet tex. ibi loqua-
tur de claue,idem tamen debet dici in vecte; cū quo
domus clauditur,ſicut cum claue; eadē ratione ergo
idē ius ſtatui debet. l. illud.ff. ad leg. Aquil. cū ſimil
& ita in hanc ſententiam reſpondit,& extendit dic.l.
clauibus.Guido Pap.in conſ.71. pro dec.nu. 5.ver.5.
præſuppono motus ex d.l.clauibus.& d.l.1.C.de do-
nat.vt ibidem fuſius per eum.

Secūdo ampliabis,vt in beneficialibus poſſeſſio ēt
11 probetur acquiſita per ſolam† traditionē annuli por-
tę eccleſię clauſę,cuius claues erant penes eū,ad quē
pertinebat cuſtodia eccleſiæ tunc vacantis: modo tū
annulus ſit traditus per illū, qui dicebatur habere po
teſtatem conferendi; quia annulus, eſt inſtrumentū
ædificij,argu.dictę l.fundi.in prin.ff.de actio.emp.&.
eorum,quæ in priori ratione ad concluſionē tradidi-
mus: & ita in hac facti ſpecie determinauere DD.
Rot.in deci.1.aliàs 303.nota,quod per traditionē,de
cau.poſſeſ.& propriet.in antiq.& in dec.quinta,aliàs
153.nota, pone quod aliquis.eod. tit. in antiq. & Bi-
ſignet.in dec.8.an inductus.de reſtitu.ſpol.eoſdē Ro
tæ Dominos ſequitur.Socin.ſen.in conſ.131.n.8.vol.
1.& Rom.in cōſ.482.in caſu præmiſſo,col.1.n, 3.ver.
ad hoc accedat. quē refert Rebuf.in præfato trac.de
mater.poſſeſſ.n.121. verſ.quod eſt verum,& in praxi
benefi.ſub titu.de miſſio.in poſſeſſ.n.35.ver, vnde ac
Fel.in c.cum aliquibus,col.2.ſub.nu. 4.verſ. tenendo
igitur.de ſent.& re iudica. & Ponta. in d.cap. 14. ſub
eod.nu. 123. verſ. poterit tamen. vbi de hoc in pluri-
bus agit.

Tertio velim amplies,vt nō ſolū ex traditione cla
uium rerum corporalium immobiliū,de quibus in ſu
perioribus concluſionibus hucuſq́ locuti ſumus, ꝓ-
12 betur poſſeſſio, ſed etiam mobilium:† ex clauiū et
enim traditione, atq; retentione, ſub quarū cuſtodia
mobilia ſunt,ipſarum poſſeſſionē probari, aſſeruere
Ang.in l.qui vniuerſas in prin.ff.de ac.poſ. Salic.in l.
ob maritorū.C.ne vxor pro marito,Soc.ſen.in d.cōſ.
131.ſub nu.2.verſ.2.quia.vol.1.vbi nonnullis id cōfir
mat,& cæteri,quos modo in prin.concl. enumerauí-
13 mus,& in d.concl.298.vol.1.niſi tamē fuiſſet† ſpeci-
ficè petita immiſſio in poſſeſſionē domus, ex qua q-
dem petitione regulareē immiſſio domus,nec cętera
rum rerum poſſeſſio quæſita cenſeretur deficiēte ani
mo in primis requiſito ad quærendam poſſeſſionē,li
14 mitata enim †petitio, limitatum producit effectum,
arg.l.in agris.ff. de acqui. rer. dom. cum alijs in hanc
deductis ab eo.Soc.in d.conſ.131.ſub n.9.ver.ſed hęc
obiectio.vol.1.quam referendo ſequitur Ioan. Bapt.
Ponta.in d.tract.de ſpol.lib.2.c.14.nu.123. in fi.
15 Quāquam, quo ad primum huius ampliationis ca
put;aliam viſus eſt ſequi ſentētiam idem Soc. ſen. in
eod.conſ.131.col.3.ſub nu.8.verſ. nec obſtat ꝙ cla-
ues,ex doctrina Inno.adductus in c.ex parte. nu.3. de
arbit.vbi inquit non ob id prælatum poſſidere, quod
rei habeat cuſtodiam.

Verū hæc intelligenda ſunt, & inter ſe conciliāda
16† vt procedant,cū ex qualitate perſonæ,vel rei conij-
citur cuſtodientem non eſſe poſſeſſorem: at in dubio
quando res apud aliquem eſt,præſumitur illum poſſi-
dere.ita declarat.Menoc.in d.cōmenta.retinen. poſ-
ſeſ.remed. 3.n.577.ver. poſſeſſio autem corporalium
mobilium, & ex his habes modum probandi poſſeſ-
ſionem rerum corporalium mobilium.

Quarto ampliāda eſt concluſio, vt non ſolū ex tra
ditione clauiū poſſeſſio rerum corporaliū immobi-
lium,& mobilium,probetur;ſed etiam ex clauiū Ec-
17 cleſiæ traditione,† quaſi poſſeſſio iuriū Eccleſię pro-
betur,nam illas trāsferre quaſi poſſeſſionem illarum
iuriū,author eſt But. in c.vlt.col.20.ver.ex hoc patet.
de cau.poſſeſ.& propri. ad quē ſe remittit. Iaſ. in l. 1.
in prin.nu.92.ff.de acq.poſ.& id probauit Mi. in ſuo
reper.in ver.poſſeſſio.q.34. quos referēdo ſecutus eſt
Rebuf.in dicto cōment.ad conſtitu.reg.in p̄fa. tract.
de mater.poſſeſ.n.69.ver.inſuper ſi tradunt, & Men.
d.remed.3.n.584.ver.6.quaſi poſſeſſio iuriū.Eccleſię.

Concluſionem hanc intelliges,& declarabis, atq;
vna cum ea tertiam ſuperius traditam ampliationē,
18 vt tunc demum procedat,mō clauiū†traditio fiat in
conſpectu rei,cum agitur de acquirenda poſſeſſione
rerū,quæ vltra rē illā clauibus clauſæ continentur. ve
luti ſi quis merces in horreo poſitas vēdiderit, ſimul
atque claues horrei tradiderit emptori apud ipſum
horreum: transfert proprietatem mercium ad empto
rem,vt inquit Imp.in d.§.item ſi quis merces,& ibi d.
glo.in ver.transfert proprietatē.& Ioan. Fab. Arc.&
Porc.Inſt.de rer.diui.ac I.C.in d.l. clauibus idem vo-
luit Bar.in l.1. in prin.in 4.q.in fi ff.de acq.poſſeſ.per
tex.in §.ſi iuſſerim.d.l.1.ac cæteros * cōmuniter ſcri-
ben.id ſequi aſſerit ibidem Ripa,nu.57.verſ.3.habes.
Iaſ.nempe ibi nu.91.ver.1.adde.Horman.Dec. ſub.n.
65.ver.4.concluſio eſt Ab.in c. 2.ver.ſecundū exē-
plū.Et idē Imo.n.13. de conſuet.Coua.d.li.3. varia.
reſol.c.16.n.11.verſ.debet ſiquidem.vbi nōnullos cō
cordes citat.& confirmauit ſub d.n.11.ver.ex quibus
in cuiꝰ toto capite habes diſcuſſā materiā, quoniā pa-
cto poſſeſſio beneficij eccleſiaſtici iure acquiri poſſit.
Et Rebuf. in d. præfat. tract. de mater. poſſeſ.nu.64.
ver.item aduertendū eſt. tunc igitur quando vendun
tur merces in horreo incluſæ, ita demum transfertur
poſſeſſio,ſi apud horrea claues traditæ ſint:extra præ-
ſentiā horrei profecto niſi is, qui recepit claues reclu
ſerit horrea,non acquirit merciū poſſeſſionem, cum
claues non dicantur partes merciū, ſicut rerum ſolo
hærentium.d.l. fundi.ff.de act.emp.ob id non cenſe-
19 tur tradita poſſeſſio merciū. Secus vero † eſt cū agi-
tur de acquirenda ipſius rei,quæ in conſpectu eſt,poſ-
ſeſſione, vt domus, aut fundi; nā tunc acquiritur per
traditionem verbalem illius, qui eam poſſidebat in
cōſpectu ipſius rei factā,d.l.1. §. ſi iuſſerim.& l.quod
meo.§. ſi venditorem.ff.eod.de acq.poſſ. ita materiā

hanc

hanc à cæteris ſcribentibus perturbare, & cõfuſe tra-
ditam euincant, & declarãt Rebuf. ac Dida. Couar.
relatis in locis.

20 Quamquã apertè † contra id, quòd priori loco di-
cebamus de mercibus in horreo incluſis, nimirũ tra-
ditionem clauium fieri debere in cõſpectu horreo-
rum ad hunc effectũ, vt merces in horrea incluſę trã-
ſeant in poſſeſſionem emptoris, licet non videantur,
nec in conſpectu ſint; ſentit Alex. in d. l. 1. in prin. nu.
78. verſ. habeas diligenter notare. ff. de acq. poſſeſſ. gl.
authoritate permotus ibidẽ, in verſ. quia naturaliter.
verſ. ſed quid, ſi non eſt in conſpectu, vbi vult, quòd
ſi res non ſit in conſpectu, ſed de proximo, qui poteſt
ingredi acquirat poſſeſſionem. arg. d. l. clauib. Secun-
dò ea ratione adducitur: quĩ ſi oporteret traditionẽ
clauium eſſe factã in cõſpectu horrei, ſuperuacanea
eſſet huiuſmodi clauium traditio ad tranſlationem
poſſeſſionis, vel dominij, quia ſolus aſpectus, cũ vo-
luntate transferre volentis ſatis eſt. d. §. ſi iuſſerim. &
d. §. ſi vẽditorem. vt igitur actus traditionis clauium
ponderatus à I. C. in d. l. clauibus. aliquid operetur,
debet ſufficere traditio facta apud horreum, licet nõ
in conſpectu domus. Poſtremò ex eo, quòd verbum,
21 † apud, poſitũ in d. l. clauibus præſentiã nõ innuit, ſed
de loco proximo debet intelligi, vt l. penes. & l. is,
apud. ff. de verb. ſign. vbi tex. dicit, is apud ſe hẽc vide-
tur, de quo actionẽ habet. huic opinioni accedit. Ti-
raq. in tract. de iure cõſtit. poſſ. in 2. par. amplia. 3. nu.
3. ver. ex qb. adductus authoritate Imo. Pau. Caſt. Iaſ.
Claud. Aquen. in d. l. 1. in prin. & Dec. in cõſ. 56. nu. 2.

22 † Iſta ſunt Alexãdri rationes, quibus Bar. & aſſecla-
rum ſententiam labefactare conatur, verum non ob
id illa tollitur, ſed ex his illuſtrior fit, nec deprimitur,
ſed clarior emergit. Nam, quòd Accurſiũ nobis obijcit,
certe, ſi illius verba diligentius examinentẽ hanc opi-
nionẽ ipſe nõ impugnat, ſed pro ea pugnat. det enim
intelligi gloſam illam procedere, quoad traditionẽ
poſſeſſionis domus, non autem merciũ, vt modo nos
dicebamus & eã ſic declarat Horman. Det. in d. l. 1.
in prin. ſub eo. nu. 65. verſ. ſed teneas. Vel dicendũ eſt
gl. opinionem illo in loco expl. dendam eſſe cũ ali-
ter in ſupradictis iuribus manifeſtẽ ſenſerit, in d. §. itẽ
ſi quis merces. & in d. §. ſi iuſſerim, in gl. vlt. vt in d. l.
1. nu. 57. verſ. vnde neceſſe eſt. aſſeuerauit Rip. & ab
illius declinat ſententia. Nec ibidẽ obſtat illa ratio,
dum ait, quòd ſi merces eſſent in conſpectu, nihil opera-
retũ traditio clauium, per dictũ §. ſi iuſſerim: quoniam
hic tex. non loquitur de transferẽda poſſeſſione rerũ;
quæ ſunt in horreo, quæ non videntur; & ſic non põt
transferri poſſeſſio per conſpectum, cum non diſpu-
temus de poſſeſſione horrei, ſed de poſſeſſione rerum
exiſtentium in horreo, quæ tunc ſub aſpectũ non ca-
dunt, vnde traditio clauiũ facta in conſpectu horrei,
plurimũ operatur, quia transfert poſſeſſionẽ merciũ,
licet merces non ſint in conſpectu. Quod ſi Alexãdri
opinio vera eſſet, ſequeretur, quòd in caſu dicti. §. ſi iuſ-
ſerim, & in d. §. ſi venditorẽ, acquireretur poſſeſſio, ſi
res non videretur ſed de facili poſſet apprehendi, quod
eſt contra illa iura, vt rectè animaduertit Claud.
Aquenſ. in d. l. 1. nu. 39. & ita tradidere Iaſ. & Rip. ac
cæteri ibidem citatis in locis. Leue eſt autem, quòd
vltimo obijcit, de dictione apud: nam hæc aliquãdo
23 † etiam vim obtinet verbi coram, vt in l. cũ pro quo.
ff. de in ius vocan. & in l. de iure. in prin. ff. ad munici.
Quod pertinet ad authoritates a Tiraquello cita-
tas, fatemur quidẽ, & nos Dec. in d. cõſ. 56. ſub nu. 2.
obiter poſt Alex. in d. l. tenuiſſe, per traditionẽ clauiũ
poſſeſſionem transferri, & acquiri, etiam ſi non fiat
traditio in conſpectu rei, negamus aũt omnino Pau-
lum Caſtrenſem, Imolã, Iaſonem, & Claudium eiuſ-
dẽ ſententiæ fuiſſe. imo in ſpecie d. l. clauibus. Iaſo. &
Claud. ipſius Alexandri ſententiã acriter impugnãr,
in d. l. 1. locis ijdem nuper à nobis relatis, reprobant
tamẽ idem met Paul. & cæteri opinionem gl. in d. l. 1.
in verſ. qui primi ac ibidem Bar. Cuma. & Rom. qui
exiſtimauerunt ex traditione clauium horreorũ nõ
aliter trãsferri in emptorem mercium poſſeſſionem,
quam ſi emptor ſciuerit, qua in parte horreorum ſint
merces, quæ quidem interpretatio merito refellitur,
cum, & falſa ſit, nec I. C. d. l. clauibus conueniat: quo
ſit confuſam fuiſſe à Tiraquello Doctorum allega-
tionem: ita aduerſus eundem Tiraquellum noſtram
tuetur ſententiam Couar. d. lib. 3. var. reſol. c. 16. ſub
nu. 11. verſ. Cæterum Andreas Tiraquel.

Declarationẽ hanc ita cõfirmatam velim reſtrin-
24 gas, vt locum ſibi non vendicet † in traditione inſtru-
menti rei donatæ, quo continetur ius donatoris: nam
etiam, ſi eã traditionẽ à donante donatario factam
extra rei conſpectu fuiſſe probetur, nihilominus illa
operatur rei donatæ, & eius poſſeſſionis acquiſitio-
nem, ita ſentit Accurſ. in d. l. 1. in ver. & traditis. in 2.
par. gl. C. de donatio. licet in prin. eiuſdẽ gloſæ aliter
dixerit per d. l. clauib. idq; Bal. ibi, & And. Iſer. in c. 1. in
prin. quid ſit inueſtit. probauerint. eundem Accurſ. in
d. 2. par. gl. ſequuti ſunt Cyn. Ang. & Sal. in d. l. 1. C. de
donatio. Alex. in l. 3. in prin. nu. 12. verſ. alia eſt limi-
tatio. ff. de acq. poſ. Azo. in ſum. in rubr. C. de donat.
paulo ante finem, verſ. & neceſſe habet. Alber. in d.
* l. 1. ſentiens hãc *communem opinionem eſſe. Imol.
* in d. c. 2. nu. 14. de conſuetud. eandẽ veriorẽ, & *cõem
dicit Soc. ſen. in conſ. 55. viſo inſtrumento emptio-
nis. nu. 8. verſ. 4. iſta concl. vol. 34. Tiraq. in d. tract. de
iure conſti. 2. par. in d. 3. amplia. num. 4. verſ. ſicuti, &
contra Couar. in d. c. 16. num. 121. verſ. id vero, vbi de
hac re pluribus, & Rebuſ. in d. præfa. tract. de mater.
poſ. nu. 8. & ſeq. verſ. item requirunt quidam.

25 Cuius limitationis ea ratio † eſt, quoniam tradens
inſtrumentum, in quo continetur ius ei competẽs ad
rem donatam, vel vẽditam illud ius tradere videtur,
& ex eo poſſeſſionẽ illius rei, de quo plenè per ſcri-
ben. poſt gl. in c. ſanè, de renuncia. præter Card. But.
& Bal. & idem Butr. in c. veniens. col. 2. eod. tit. de re-
nũcia. & ipſemet Bur. atq; Alb. & Imo. in c. Eccleſia,
il 2. vt li. penden. Alex. Iac. de Arer. & Iaſ. in l. 2. ff. de
pact. vt per Couar. vbi ſupra, quæ omnia diligenter
ſunt obſeruãda pro declaratione d. l. clauib. & adiũ-
genda ſuprã dictæ concl. 298. vol. 1.

Concluſionẽ præterea noſtram, & proinde regulã,
d. l. clauib. multis in caſibus limitatem, & declararẽ:
niſi hoc de induſtria factitatum fuiſſe deprehendiſſẽ
ab ipſiſmet. ſupra relatis ſcribentibus præſertim à re-
centiorib. & à nobis in d. concl. 298. vol. 1. poſt Ang.
Arer. in §. ſed iſtæ. nu. 16. ver. ex quo no. Inſtit. de act.
vbi tribus modis limitat regulam d. l. clauibus. & à
Fran. Balbo. in l. Celſus, in ea parte, in qua proſequi-
tur dicta Bar. concl. 9. nu. mihi 62. & 63. & in 2. par. d.
l. in 7. concluſ. num. 78. ff. de vſucapio. ex cuius dictis
longè plures poteris haurire limitationes.

CONCLVSIO MCXC.

ARGVMENTVM.

Inſtrumentorum traditione, probari acqui-
ſitionem poſſeſſionis, & an, & quomodo
per inſtrumentum, ac inſtrumenti verba
poſſeſſio probetur.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentum acquiſitionis de fundo factæ ſi tibi tradã, ipſius quoq; fundi poſſeſſionem tradere videor.*

2 *Statutum annullans inſtrumentũ ob nõ ſolutam gabellã, obligationem quoq; in eo contẽtam annullare videtur.*

3 *Creditor*

3 *Creditor dans inſtrumentum debiti, debitorem liberaſſe videtur.*
4 *Inſtrumentum pignoris tradens, ipſam rem in inſtrumēto contentam in pignus conceſſiſſe præſumitur.*
5 *Nauis inſtrumenta tradens, ipſius nauis poſſeſſionē cōceſſiſſe videtur.*
6 *Freni, & ſellæ traditione, quibus equus ducitur, dominiū equi in accipientem transfertur.*
7 *Inſtrumentorum traditione, vt trāsferatur poſſeſſio, quæ requirantur, remiſſiuè.*
8 *Inſtrumenta accipiens, ſi ea deinde dantis cōſenſu inciderit, poſſeſſionem in ipſum tranſtuliſſe denuo videtur.*
9 *Inſtrumentum, continens etiam clauſulam, dedit, & tradidit, non transfert poſſeſſionem, nec per id probari poteſt, tranſlata fuiſſe.*
10 *Poſſeſſio ſpiritualium, per actus diuinorum officiorum probatur.*
11 *Præſcriptio centum annorū per inſtrumenta ideo probari non poteſt, quia per inſtrumenta poſſeſſio nō probatur.*
12 *Inſtrumenta, aut inſtrumenti verba, non probant trāſlationem poſſeſſionis, niſi res in conſpectu ſit, cum inſtrumentum celebratur, & cur. ibid. nu. 15.*
13 *Poſſeſſio ita demum per inſtrumentum probatur, ſi intra rem ipſam, vel ipſius conſpectum ſit celebratum.*
14 *Inſtrumentum etiam habens verba, & aſſignauit; nō probat poſſeſſionem.*
16 *Præſentia, & conſpectus rei, vbi eius poſſeſſio aſſignatur, operantur, vt vera, & actualis poſſeſſio in accipientem transferatur.*
17 *Clauium traditio in conſpectu rei facta, transfert poſſeſſionem.*
18 *Canonicus, q. in conſpectu eccleſię verbaliter in poſſeſſionē miſſus fuit, acquirit veram, & actualem poſſeſſionem.*
19 *Annuli comprehenſio, in conſpectu eccleſiæ, transfert realē poſſeſſionem.*
20 *Præſentia rei tunc demum operatur realem poſſeſſionis tranſlationem, quando res eſt vacua, nec ab aliquo tertio poſſidetur.*
21 *Præſentia vbi eſt de ſubſtantia actus, præſumitur, & abſentiam allegans, liquido illam probare debet.*
22 *Præſentem rem, vel abſentem fuiſſe ad effectum realis poſſeſſionis transferendæ, cui probandi onus incumbat.*
23 *Verbum aliquod vbi in inſtrō reperitur, id omne, quod de eius verbi ſubſtantia eſt, interueniſſe præſumitur.*
24 *Verbū, inueſtiuit, denotat præſentiā Iudicis, & partium.*
25 *Verbum, Stipulor, ſignificat partes præſentes fuiſſe.*
26 *Verbum, Exhibere, demonſtrat rerum exhibitarum præſentiam.*
27 *Inſtrumēta, licet non probent poſſeſſionem, attamen actus, ex quibus reſultat poſſeſſio, vt ingreſſus, fructuum perceptio, penſionis ſolutio, & huiuſmodi, per inſtrumenta probari poſſunt.*
28 *Poſſeſſionem ſe obtinuiſſe dicēs, authoritate literarum iudicialium, debet id per inſtrumenta probare: nec ſufficit probatio per teſtes.*
29 *Acta iudicij, per ſcripturam probari debent.*
30 *Poſſeſſio per inſtrumenta probatur in antiquis.*
31 *Inſtrumenta probant poſſeſſionem in factis antiquis, etiam ſi agatur de præiudicio tertij.*
32 *Poſſeſſionis traditio, facta in inſtrumento, non probat adeptionem poſſeſſionis, alio tunc in poſſeſſione exiſtēte, niſi aliud appareat.*
33 *Inſtrumentum dicens, traditam fuiſſe poſſeſſionem, vel habens clauſulam conſtituti, non probat, niſi probetur tradentem in actuali poſſeſſione fuiſſe.*
34 *Poſſeſſionis adeptio in beneficialibus, per inſtrā publica, vel ſcripturam priuatam trino teſte notatam probatur.*
35 *Poſſeſſionis adeptio in beneficialib. p teſtes poterit pbari.*
36 *Aeſtimus codex, quando probet poſſeſſionem, remiſſiuè.*

EFFICAX Etiam eſt ad poſſeſſionis acquiſitæ probationē fictus ille modus à iure
1 introductus, qui fit per inſtrumentorum † traditionē: nā ſi inſtrm vēditionis domus meæ tibi donē, & tradā, poſſeſſionē et domus tradere videor: ita reſcripſere Imp. Seuer. & Antonin. in l. 1. vbi Bal. ac alij. C. de donatio. quā legē ad id adducit gl. in l. 3. ſup verbo, animo. verſ. quintus. ff. de acq. poſ. & ibi. hoc ſequunt Doct. & cenſent hunc caſum eſſe ſingularē, & multa dignū animaduerſione. Bal. etiam in margar. in verbo inſtrumētum, & in c. 1. quid ſit inueſti. in vſib. feudo. & Alexan cōſ. 28. viſo, & præhabito. col. 2. ſub nu. 2. vol. 2. idem voluit Spec. in tit. de emptio. & venditio. §. 1. nu. 33. verſ. itē etiam acquiritur poſſeſſio Hinc arg. d. l. 1. dicebat Bal. in l. ſeruū filij. §. cū, q. ff. de leg.
2 1. q † ſtatutū annullans inſtrm ob gabellam nō ſolutā, intelligat̄ et annullare quemcunq; obligationē in eo contentam, quē ſequitur Rom. in cōſ. 57. in cauſa vertente inter cōmunitatē Corton. paulo ante fin. & Tiraq. in tract. de iure conſtitu. part. 3. limit. 7. nu. 39. verſ. adde etiam. Eidem legi primæ ſimile eſt, qd vo-
3 luit Paul. I. C. in l. 2. ff. de pact. creditorē † dantem inſtrumentum crediti, debitorē ipſum liberaſſe videri, quòd etiā ſentit gl. in l. 1. in fi. ff. de reb. eorum. cui rei plurimum quoq; quadrat, quòd ſtatutum eſt in l. cū conſtet. C. quæ res pigno. obliga. poſ. & in l. creditri-
4 cem. ff. de remiſſ. pigno. qui pignoris inſtrm † tradit, ipſam rem in inſtrō contentam, in pignus cōceſſiſſe videri. ob eandem præterea legē 1. reſpōdit Soc. ſen. in conſ. 55. viſo inſtrumento. nu. 8. verſ. 4. vol. 4. quòd tradendo inſtrumēta nauis, ſine quibus nauis eſt inutilis, & quibus nauis ducitur, & per illa quodammo-
5 do repræſentat̄, cenſetur tradi † poſſeſſio ipſius nauis per ea, quæ ibi allegat, & in primis per glo. in §. interdum. Inſt. de rerum diuiſ. quæ dicit, quòd traditione
6 † freni, & ſellæ, quibus ducitur, & gubernatur equus,
7 transfertur dominium equi. Quæ autē † requirantur, vt per hmōi inſtrorum traditionem, probata dicatur poſſeſſionis traditio, explicat Alex. in d. l. in prin. col. 3. à nu. 10 vſque ad num. 14. ff. de acq. poſ. & vberius Rebuf. in cōmen. ad conſtit. reg. Gall. in præfat. tract. de mater. poſſeſ. à nu. 78. vſque ad nu. 90. ad quos me reijcio, ne in eis recenſendis otio abuti videar.

Amplianda tñ eſt hæc poſſeſſionis ficta probatio, vt non ſolum per inſtrorum traditionē probetur trā-
8 ſlata poſſeſſio. ſed etiā per † inciſionem illorum factā voluntate donantis, probata dicatur rurſus poſſeſſio tranſlata in primum dātem ita doctè determinat gl. in l. ab emptione. ſuper verb. conſtituantur. verſ. item pro hac. ff. de pact. quam ibidem plurimū commendat Bar. ſub nu. 8. Ang. nu. 6. vbi ait dictā gloſam ſingulariter eſſe notandam, nec eſſe alibi in iure, & caſū eſſe quotidianū; prout hunc referendo dicit Iaſ. ibidem, col. pen. ſub nu. 13. verſ. in 2. fundamēto. in fine, & eandem gl. pro ſingulari refert Rom. in ſing. 538. per traditionem, quam ſe didiciſſe à Baldo dicit in vſib. feudo. in prælud. & idem aſſeruit Bal. in l. ſi non ſortem. §. adeo. ff. de condictio. indeb & in d. l. 1. in fine. nu. 5. loquens de retraditione inſtrumenti. C. de dona. ipſam quoque gloſſam mirum in modum ſuſpicit Alex. in d. l. 3. in prin. ſub nu. 11. verſ. adde Bal. ac Rebuff. in d. præfat. nu. 90. verſ. adde quòd ſicut.

Declaranda modo eſt eadē cōcluſio, vt tñ p illud
9 inſtrm probetur poſſeſſio, et † ſi dicatur in eo dedit, & tradidit. ita docet Bar. in l. prædia. ff. de acq. poſ. ſecūdum vnam lecturam, quia illa verba important ſolū licentiam intrandi propria authoritate: ſic etiam reſpondit Alex. in conſ. 4. videt̄ inſpectis his. col. 2. nu. 2. verſ. attento maxime. vol. 2. & in conſ. 10. viſo proceſſu inter Franciſcū. nū. 1. vol. 1. quòd, & multis placuit, vt Lanfr. ab Oria. in c. qm̄ contra in verb. teſtiū depoſitiones. nu. 134. verſ. ſcias tñ. de probationibus Aret. in conſ. 41. diligēti. col. 3. nu. 7. verſ. 2. præmitto. Soc. ſen. in conſ. 93. ſub nu. 2. vol. 1. & in conſ. 205. in prin. vol. 2. vbi id pulchra ratione cōfirmat. Dec. in l. traditionib. col. 2. ſub num. 3. in 7. ampliat. C. de pact.

Bald.

Digitized by Google

Bald.in repe.l.Celſus.in 2.par. princ. ipſius legis, nu.
92.verſ.tñ per ſolum inſtrumẽtũ.ff.de vſucap. Marſi.
in l.1.§.ſi quis dicatur.num.16. verſ.adde etiam præ-
dictis.ff.de quæſt.Crauet.in cõſ.157.nobilis Bertran-
dus.colu.3.nu.13.verſ.5.reſpondeo.Ferret.in conſil.
2.in cauſa capellæ.nu.8.verſ.ruſus. vol.1.vbi reſpõ-
10 dit, poſſeſſionem † ſpiritualem per exercitium curæ
animarum.& per alios actus diuinorum officiorum,
non per inſtrumentum ſolum probari: & quod ex
inſtrumentis poſſeſſio non probetur aſſeuerauit glo.
in c.cũ nobis.in verſ.centum annorum.verſ.ſed qua-
liter probabit.vbi cæteri ſcriben.de præſcriptio. dicẽs
11 ibi,preſcriptionẽ† cẽtum annorum,per inſtrumenta
ideo non poſſe probari,quia poſſeſſio ipſa per inſtru-
menta non probetur, argum.c. inter dilectos: de fid.
inſtrumen. per quem tex.Ita etiã determinauit Rim.
ſen.in conſ.219.in præſenti cauta.nu.37.vol.2.atque
Pariſ.in conſ.145.cum ex facto.nu.8.& 9.vol.4.

Secundo eandem declaro concluſionem,& cũ ea
præcipuè hanc primã declaratione. vt per inſtrumen
12 tum, ac prædicta inſtrumẽti verba nulla † probetur
poſſeſſio,nec poſſeſſionis tranſlatio, niſi res in cõſpe-
ctu ſit,quamuis inſtrumẽti traditio ſit,d.l.prędia, quã
ſic poſſe intelligi dicit Bart.in l.2.nu.4.verſ.quæritur
hic,& ibi *omnes. C.de acquir. poſſeſ.in primis Bal.
col.2.nu.5.verſ. ſequitur in tex.inquit, cõmuniter ca
verba poſſeſſionem non probare,niſi cõtractus fieret
in re,vel iuxta rem,ſubiungens hæc concepta verba,
ſis ergo cautus tu, qui habes de traditione poſſeſſio-
nis probare,vt ex alio re ſundes,quã ex ipſo inſtrumẽ
to,ſaluo,niſi res eſſet in cõſpectu, vt cõtractus factus
in re.tene menti. quæ cõcepta verba refert etiã Ang,
frater ibidẽ, ſub nu. 4. idẽ tradidit Bart. in d.l.prędia.
nu.1.ex ſentẽtia Dyni,Iacobi de Arenã,Oldr.& Spe.
quos ibidẽ refert.ſic placuit,& Cyn.in d.l.2.verſ.3.in
ducitur,vbi authoritate permotus eiuſdẽ Iac.de Are.
diſtinguit,ꝙ aut inſtrumentum facit mentionem de
re tradita, & res eſt in conſpectu contrahentium, &
tũc poſſeſſio probatur per inſtrumẽtũ,per d.l.2.idẽ ſi
de facili potuit eſſe in cõſpectu,vt l.1.§.ſi iuſſerim.ff.
eod.tit.aut facit mentionẽ de re,quæ erat abſens,tũc
non probat inſtrumentum poſſeſſionem traditã, vel
nactam,ſed probat datã licentiã intrandi, vt d.l.præ-
dia.hoc idẽ ſenſere Bal. in l. quædã mulier.in 2. lect.
verſ.nota hic,quod poſſeſſio.ff.de rei vendic.Lanfrã.
de Oria.in d.c.quoniã cõtra.in eod.verb.teſtiũ depo-
ſitiones.nu.134.verſ.ſcias tamẽ. Spec.in tit.de empt.
& vendit.§.1. nu.32.verſ. ſed quid ſi in inſtrumento.
idẽ Bald.in l.nõ idcirco. C.de fide inſtrumen.in rub.
C.de cõtrahen.emptio. quæſt.16.nu. 20.in l.indicia,
nu.1.C.de rei vendica. & in cõſ.508.tenor quarundã
literarũ.nu.3.verſ.item per inſtrumentũ.vol.5.Abb.
in d.c.cum. nobis.col.2.ſub nu.5.verſ. itẽ poteſt pro-
bari poſſeſſio.de præſcriptio.vbi d.l.2. C.de acq.poſ.
ad id multũ,notabilẽ appellat Alex.in conſi.96.viſo
proceſſu cauſę vertentis.nu.1.ver.nec obſtat,ꝙ in in-
ſtrumento.vol.7.& prius idem dixerat in d.conſi.28.
colu.2.nu.5.verſ.vnde,aut volumus. volu.3.& in d.l.
prædia. colu.2.nu.8. verſ.vlt.no.ff.de acquir. poſſeſs.
ac Rebuff.in d.præfat.nu.90.& ſequen. verſ.vnde il-
la verba poſita.& infra nu.87.verſ.tamen inſtrumen
tum non probat.iſtis accedit Ioan.Baptiſta Ponta in
tract.de ſpol.lib.2.c.14.nu.29.& 91. Hinc dixit Bald.
in l.vlt.nu 47.ſub verſ.8.quærit.C.de edic.diui Adri.
tollen.quod ſi inſtrumentum confectũ ſit ſuper cor-
13 porali, † & viſibili traditione poſſeſſionis, probetur
poſſeſſio per ipſum inſtrumentũ factũ intra rem poſ-
ſeſſam, ſed per verbalem traditionẽ factam extra rẽ
poſſeſſio non probetur, ſed licentia poſſidendi,per d.
l.prædia.ac per Innoc.in c.2.de conſuetu.idem aſſer-
uit Pet. Ferrat. in praxi Papien. in for. poſi. actio. in
verb.item,ꝙ præfatus Petr.nu.2. vbi etiam.nu.4.ait,
bonum eſſe,ſi notarius atteſtetur in cõſpectu domus,
vel fundi inſtrumentum fuiſſe confectum, & vendi-
tionem ipſam, & tunc probabitur poſſeſſionem tra-
ditam fuiſſe.

Ampliatur iſta declaratio,vt procedat ẽt, ſi in eo-
14 dem dicatur inſtrumento,& aſſignauit: nam † cũ hoc
verbũ poſſit intelligi non de actuali traditione, ſed
ſolũ verbali, ex eo, quòd aſſignare etiam quis nudo
verbo dicatur.l.aſſignare.ff.de verb.ſignif.l.1.§.aſſi-
gnare,& l.aſſignare.ff.de aſſigna.lib.tamen hoc pro-
cederet,ſi ea,quę aſſignata dicuntur in pręſentia eius,
cui aſſignata ſunt,non extitiſſent: nam tũc verbum,
aſſignauit,non probaret poſſeſsionem: ſecus autem,
ſi aſsignatio facta fuiſſet in conſpectu rei aſsignãdæ;
quo caſu probat: ita reſpondit Rom. in conſ.402.in
caſu præmiſſo.nu.4.verſ.non igitur refragatur.ad idẽ
ipſemet conſuluit conſ. 509. circa propoſitam con-
ſultationem.ſub nu.37. verſ. quoad ſextum. loquens
ibi, quando in inſtrumento ea poſita fuiſſent verba,
Facio traditionem,& exhibitionem,ceſsionem,&c.
licet iuxta ſententiam Marſ.in d.l.1.§.ſi quis dicatur.
nu.16.verſ.adde etiam prædictis.ff. de quæſtio. his in
locis Rom. videatur ſibi ipſi aduerſari, vt animad-
uertit Hora. Mandoſ.in additio.ad eundem in d.cõſ.
509.ſuper verbo, in propoſito caſu litera H.
15 Horum omnium, quæ diximus,ratio † eſt: quoniam
16 pręſentia rei,cuius poſſeſsionẽ quis alteri ſe dicit aſ-
ſignare,poſſeſsionem inducit eiuſdẽ actualem, cum
rei ciuis,cui traditur, proprio aſpectu intelligat rei poſ-
ſeſsionẽ capere.l.1.§.ſi iuſſerim,& l. ꝙ meo.§.ſi ven-
ditorem.ff.de acq.poſ.ita dixit Rom.in cõſ.337.quo-
ad primũ,col.2.nu.6.verſ.præterea.vbi ait,traditionẽ
17 † clauium rei venditæ factã in præſentia.rei operari
traditionẽ in poſſeſsionem illius.l.clauib. ff. de con-
trah.empt.quemadmodum etiam ipſa verbalis rece-
18 ptio in canonicũ, atq; uerbalis immiſsio † in poſſeſ-
ſionem,ſi fuit per executorẽ facta in re præſenti,id eſt
in conſpectu Eccleſiæ, cuius quis intendebat eſſe ca-
nonicus, operatur immiſsionẽ realẽ in quaſi poſſeſ-
ſionem in ius canonicatus, & præbẽdæ. ſimile etiã,ꝙ
determinauere DD.Rot.in deciſ.5. aliás 153.no.po-
ne,ꝙ aliquis.de cau.poſſeſ. & propriet. in antiq.poſ-
19 ſeſsionem beneficij † intelligi acquiſitam etiam per
annuli portæ loci beneficialis comprehẽſionẽ, dum
tamẽ annulus per illum traditus ſit, qui habebat po-
teſtatem tradendi, ex eo, quod locus beneficij eſt in
præſentia, idcirco eius poſſeſsio actualiter acquiſita
uideretur at d.l.2.C.de acq.poſ.ut in hanc rem hæc ad-
ducit Rom.in d.conſ.482.nu.3. uerſ.ad hoc accedat.
idẽ uoluit Tiraq.in tract.de iure conſtit.par. 3.limit.
17.ſub nu.2.uerſ.contrarium tamen.

Quæ ratio(ut, & hoc loco iſtud adiiciam)intelli-
20 genda eſt, quando poſſeſsio † uacua eſſet: nam tunc
præſentia rei ex ſolo aſpectu inducit actualem poſ-
ſeſsionẽ ipſius:ita Rom. dictis iu locis declarat Rip.
in tract.de priuileg.contract.cau.peſt.num.188.uerſ.
ſed pro dilucidatione.in fin.quem refert, & ſequitur
Mandoſ in d.additio.ad Rom.in cõſ.337.ſuper uer-
bo immiſsionem, litera B.

At hic roget quis, quid in dubio; ſi hoc in caſu de
abſentia,uel præſentia rei non cõſtet, an ad probãdã
rei præſentiam ſatis erit, præſumere rẽ fuiſſe præſen-
tẽ ad hoc, ut per ea inſtrũ uerba,probata dicatur poſ-
ſeſsio,an potius è contra præſumendum erit rẽ tunc
temporis abfuiſſe? Quòd poſtremum fortaſſe uerius
21 eſſe uidetur,ex eo, quod quãdo † præſentia eſt de ſub-
ſtantia rei, probatio abſentiæ debet eſſe liquida ,ut l.
quæcunque.§.à pupillo.ff.de publicia.l. 2. C.de ſtat.
& imagi.& not.in l. 1. C. de fide inſtrumen. libr. 10.
22 Cæterum hac in re dicendum eſt,ſi uerba † id impor-
tare uideantur,tũc præſumi præſentiam, niſi contra-
rium probetur alioqui ſecus: nã cum in inſtrumento
23 aliquod uerbum reperitur,omne,quod † eſt de uerbi
ſubſtantia interueniſſe præſumitur; ueluti, ſi in ali-

24 quo inſtrumento contineať, quòd Titius titulo † col-
lationis, vel donationis Caium de tali re inueſtiuit,
tũc profectò præſumitur Caius inueſtitus in præſen-
tia iudicis, & partium; cum verba illa communiter
hoc importare videantur, & de eius verbi inueſtiuit,
ſubſtantia ſit, vt partes ſint præſentes iccirco propter
illud verbũ præſumuntur fuiſſe præſentes: ita reſpõ-
dit Oldr. in conſ. 217. ſuper eo, quod quęritur, ferè per
tot cuius ſententiæ ſe ſubſcripſit Io. And. in addit. ad
Spec. in d. tit. de emptio. & vendit. ſub nu. 18. ver. nũc
formam inſtrumenti. ſuper verbo tradidit. litera. C.
in addit. in c. quærit. Odofr. ſuper l. ſi ſeruum. idẽ vo-
luit Bal. in d. rub. C. de contrahẽ. empt. q. 18. num. 16.
quos referendo ſequitur Rom. in d. conſ. 509. col. vlt.
ſub nu. 23. verſ. reſtat ergo diſcutere; & ibidem Man-
doſ. in d. addit. ſuper verbo traditio. litera I. qui eundẽ
Rom. latè ab impugnatione Claud Seiſelli tuetur,
in d. l. prædia. & in d. l. 3. in princ. nu. 3. ff. de acq. poſſ.
Abb. in c. tenor. col. pen. nu. 11. verſ. quid autem, ſi in
inſtrumento. & ibidem Fel. in 1. Fallen. de ſenten. &
re iudic. ac Firma. in reper. in verſ. inueſtitura. proba-
ta per inſtrumentum, prout etiam diximus de verbo
25 † ſtipulor, de cuius ſubſtantia eſt, vt partium ſtipulã-
tium adſit præſentia. l. 1. in prin. ff. de verb. oblig. &
ideò, ſi illud in inſtrumento reperiatur partes præſen-
tes fuiſſe tẽpore inſtrumenti præſumentur, teſte Caſt.
in l. illud ante fi. C. de ſacroſ. eccleſ. & plenius in hy-
potheſi noſtra, ita conſultus reſpõdit Rom. in d. cõſ.
509. ſub d. nu. 23. cum nõnullis ſequen. hæc in verbo,
Exhibere, eo magis habere locum probans, vbi ait,
26 quod ſi in inſtrumento Titius dicat, ſe facere † exhi-
bitionem, & per ſupradicta cenſeri probatam, ex eo
verbo rerum exhibitarum præſentiam, quę eſt ipſius
exhibitionis intrinſeca ſolemnitas, & ſubſtantia; cũ
ille ſolum exhibere dicatur, qui rei præſentiam præ-
ſtat, l. vlt. ff. de verb. ſignif. l. 2. ff. ad exhiben. l. locum.
§. quid ſit. ff. de tabul. exhiben. & l. 3. §. ait prętor. ff. de
libe. homin. exhiben. quæ omnia latius ſumus proſę-
quuti in verbo, abſentia. col. 5. vol. 1.

Tertiò ſuperiora declaro, vt nõ procedant, quãdo
agitur de probãda poſſeſſione directè, veluti de cõti-
nuata, & ſucceſſiua, quoniã tunc poſſeſſio per inſtrm
non probatur, cum inſtrumenta de actibus momen-
taneis conficiantur, iuxta tradita per Bald. in rubr. C.
27 de fid. inſtr. ſecus autem † indirectè per actus poſſidẽ-
di, ex quibus indirectè poſſeſſio probatur, quæ reſul-
tat ex illis actibus: huiuſmodi enim actus momenta-
nei ad probandũ poſſeſſionẽ poſſunt per inſtrumen-
ta ꝓbari. vt de ingreſſu poſſeſſionis, d. l. prædia. & d. l.
vlt. C. de edic. diui Adr. tollen. & d. c. 2. de conſuet. de
tenura ipſius poſſeſſionis, quã authoritate iudicis, vel
voluntate partis tradẽtis apprehendit, de qua appre-
henſione fuit rogatus notarius: nã ꝑ traditionẽ tranſ-
fertur poſſeſſio. §. ꝑ traditionẽ. Inſt. tit. de rer. diui. &
d. l. traditionibus. C. de pact. & d. c. 2. ita Abb. in d. c.
cũ nobis. col. 2. ſub n. 5. verſ. ego vero dico de præſcri-
ptio quẽ refert, & ſequitur Curt. Iun. in cõſ. 90. ſacra-
tiſſimæ Trinitatis. col. vlt. ſub nu. 12. idem voluit D.
Vin. de Fran. in deciſ. 204. prius, nu. 31. & de omni
exercitio poſſidẽdi, ꝙ per inſtrm probari poteſt, vt in
locatione, precario. & huiuſmodi. l. Titia. ff. de ſol. l.
qui vinitetſas. §. quòd per colonum. ff. de acq. poſ. &
l. licib. vbi Bar. C. de agr. & cenſ. lib. 11. poſſunt enim
fieri inſtrũ ſolutionis mercedis, & pẽſionũ, ex quibus
probatur perceptio fructuũ; & ſic poſſeſſio; vt proba
tur ex notatis à Io. And. ac cæteris, in d. c. cum nobis.
de præſcript. & nos aliàs ſupra tradidimus: ſic apertè
ſenſit Bal. in auth. quas actiones. col. vlt. nu. 17. verſ.
põt ẽr probari C. de ſacroſ. eccl. & ita declarat Soc.
ſenior in d. cõſ. 205. difficultas. nu. 6. ver. & ita concludi
põt. vol. 2. ad id ſuẽdit Alba. in cõſ. 64. quia articulus,
nu. 16. ob id ſcripſit Bald. in d. l. quædam mulier, in 2.
lect. verſ. no. hic, quòd poſſeſſio. ff. de rei vẽd. ꝙ illud,

quod dicitur poſſeſſionẽ ſcilicet, probari per inſtru-
mentum procedere in poſſeſſione, quæ per contractũ
quæri poteſt, vel vbi inſtrumẽtum fit in ipſa re, aliàs
ſecus, eadem latè confirmat Io. Igne. in reper. §. non
aliàs. ex l. neceſſarios. atq. 4. incip. nouiſſimè, nu. 130.
verſ. quod autem poſſeſſio. ad ſenatuſc. Syllan. atque
Zuccar. in reper. l. vlt. nu. 413. ſuper gl. in verſ. publicũ
C. de edic. diu Adr. tolen. vbi ait poſſeſſionẽ probari,
quatenus ſit reſpectu actus ipſius acceptionis: nam
probat ipſum actũ apprehenſionis ſicut, & ipſe actus
traditionis probatur per dictum inſtrumẽtum ſuper
ipſa re confectum. d. l. non iccirco. vbi Bal. C. de fide
inſtrumen. vt etiam per conſtitutum appoſitum in
inſtrumento probari traditionem poſſeſſionis, aſſe-
uerauit Alex. in d. l. prædia. col. pen. ff. de acq. poſſeſſ.
hos refert Rol. à Val. in conſ. 46. quia in quacunque
materia. nu. 15. cum plur. ſeq. vol. 2. & in conſ. 6. viſis.
nu. 19. & ſeq. vol. 3. ac Nat. in conſ. 572. valde contẽ-
ditur. nu. 15. vol. 3.

Extenditur hæc declaratio, vt etiam ſi is, qui poſſi-
28 det, dicat ſe miſſum fuiſſe in poſſeſſionem † authori-
tate literarum iudicialium, idq; probet per teſtes ita
eſſe, non tamen hoc ſufficiat, imò debeat probare ꝑ
inſtrumentum: ita videtur dicere text. in d. l. vlt. C. de
29 edict. diui Adr. tolen. ſicut cætera † acta debent pro-
bari per ſcripturam, c. quoniam contra. de probatio.
& l. ne in arbit. C. de arb. ita inquit Bar. in d. l. vlt. in q.
vlt. cui adhæret Guid. Pap. in ſing. 275. incip excom-
municatus. §. aliquis poſſidet.

Quartò eadem declarantur, vt locum ſibi non vẽ-
30 dicent in factis † antiquis, in quibus poſſeſſio per in-
ſtrumentum probatur: ita mihi probat Dec. in conſ.
56. pro tenui. col. 5. ſub nu. 6. verſ & quod inſtrumẽto:
ex authoritatẽ Pauli. Caſt. quem ibi citat. eund. Dec.
ſequitur Alba. in d. conſ. 64. nu. 17. verſ. deindè in fa-
ctis antiquis. atq; Ioan. Bapt. Pont. in d. tract. de ſpol.
lib. 2. nu. 92. verſ. probaretur inſuper.

31 Quæ declaratio ampliatur, vt etiam procedat † in
præiudicium tertii: nam tunc quoque poſſeſſio pro-
batur per inſtrumentum: etenim, ut inquit Abb. in
cap. 1 nolum. ult. num. 5. uerſic. & ex hoc infert. de
fide inſtrum. ſcriptura publica probat contẽta in eã,
ex quo à principio habuit ſua ſubſtantialia, etiam in
præiudicium tertii veluti, ſi probem contra Titium
nouum poſſeſſorem fundi, quia illum fundum emi à
uero domino, qui tunc mihi tradidit: non enim indu-
co illud principaliter in præiudiciũ tertii, ſed ad pro-
bandum dominium, & ius mihi competens ad hoc,
d. l. 2. C. de acq. poſſ. Abbatẽ refert, & ſequitur Afflic.
in deciſ. 324. agitur cauſa, nu. 14. uerſ. dicitur, quòd. &
huic accedit idem Alba. in d. conſ. 64. nu. 18.

Quintò eadem declaranda ſunt, ut illa poſſeſſio-
32 nis traditio inſtrumentalis nunquam † probaret ade-
ptionem poſſeſſionis alio tunc exiſtẽte in poſſeſſio-
ne, ne aliàs fraudi locus eſſet, per mendoſum inſtru-
mentum clandeſtinę poſſeſſionis traditę, ex quo ori-
retur maximum poſſidentis præiudicium, niſi do-
ceretur de recognitione coloni, uel eius eiectione,
ſeu alterius poſſidentis, facta per eundem, qui inſtru-
mentali poſſeſſione niteretur, ut rñdit Dec. in conſil.
403. in cauſa poſſeſſionis. in fi. ita ſcripſit idẽ Ponta.
in eo. trac. de ſpol. lib. 2. nu. 93. uerſ. uerũ poſſeſſionis,
ubi ẽt refert Naheh ita decidentẽ in deciſ. 258. ſecus
eſſe ſubiũgẽs, ſi res undiq; alio poſſeſſore eſſet uacua:
nam tunc inſtrumẽtalis traditio probaret poſſeſſio-
nem rei, per Thomam Faſtol. in dub. 41. in c. ſecun-
dum dubium, quem ita intelligendum refert idem
Ponta. ubi ſupra, ne aliàs contineret reprobum ſen-
ſum, & idem alia attexit de hac inſtrumentali tradi-
tione, quæ producitur ad poſſeſſionis probationem.

Sextò declarò, quòd ẽt, ſi inſtrumentum mentio-
nem faceret de poſſeſſione tradita uel de conſtituto,
33 nõ tamen probaretẽ † poſſeſſio, niſi probet, in actuali
poſſeſ-

poſſeſſione tradente fuiſſe, vt docent Cyn. in d. l. prædia. & in d. l. 2. quorum diſtinctionē vberrime refert, & ſequitur Petr. Ferrar. in d. praxi Papien. in forma poſitio. acto. in verſ. item, quòd præfatus Petrus, ſub nu. 2. verſ. quid ergo, ſi hæc verba, ac ſcribunt Ang. & Alex. in l. quamuis. §. 1. ff. de acq. poſ. quòd relatum eximium cenſuit Mattheſ. in ſing. 67. no. q vēditor, & in ſing. 170. no. vnam doctrinā mirabilem, & ibi plenè addentes, ac Iaſ. in d. l. ab emptione, col. 6. nu. 13. verſ. 2. limita. ff. de pact. & Balb. in d. l. Celſus, in d. 2. par. in prin. num. 91. verſ. addo circa prædicta. ff. de vſuca p. quos ſequit eruditiſſimus Guid. Pancirol. in cōſ. 146. narrat. n. 15. vol. 1. & nos alibi plenè de hoc.

34 Septimò limito, vt concluſio non procedat † in probanda poſſeſſionis adeptione præſertim in beneficialibus, quæ poteſt probari per inſtrumēta publica, vel per ſcripturam priuatam trino teſte notatam, quę æquiualet inſtro publico, l. ſcripturas. C. qui potio. in pign. habean. cum auth. ibi poſita. ſic ſenſit Rebuf. in praxi. benefic. tit. de miſ. in poſſeſ. nu. 41. verſ. 13. part.

35 1. ſubiungens, quòd poterit etiam teſtibus † probari, cum contrarium ſtatutum ſe non inuenire dicat, & parem probationem habeant teſtes, & inſtrumenta, l. in exercendis. C. de fide inſtrum.

36 Quomodo autē probetur poſſeſſio, ex deſcriptione facta in li. æſtimi, & cataſtri, iam diximus pluribus in locis, vt in concl. 272. in verſ. cataſtrum, & in concluſ. 642. in verſ. Dominium. vol. 1. & in concluſ. 664. in verſ. æſtimi. codex. vol. 2. ex his tu locis petere poteris modos probandi poſſeſſionem per æſtimi, aut cataſtri librum.

CONCLVSIO MCXCI.

ARGVMENTVM.

Poſſeſſionem probari ex eo, quòd quis confiteatur ſe nomine alicuius poſſidere.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio probatur ex eo, quòd quis ſe alicuius nomine poſſidere fatetur.*

2 *Confeſſio, qua quis ſe alterius nomine poſſidere dicit, probat poſſeſſionem inter ipſas partes tantum.*

1 Probatur etiā poſſeſſio † ex eo ipſo, quòd quis confiteat ſe nomine alicuius poſſidere: per talem enim ſimplicē confeſſionem transfertur poſſeſſio in eum cuius nomine iſte cōfitetur poſſidere, vt id probat gl. ſing. in l. ab emptione, ſuper verbo conſtituantur. in princ. ff. de pact. quam ibidem eſſe menti tenendam dixit Ang. col. 2. nu. 4. verſ. ſequitur in gl. fuit confeſſus, vt probat Lanfr. de Orian. in c. quoniam contra. in verſ. teſtium depoſitiones. ſub nu. 13 3. verſ. eſt, & alius modus probādi de probatio. idem ſēſit gl. in l. 2. ſuper verſi. tradita. C. de acq. poſ. quam ſingulariter eſſe notādam dixit ibidē Bal. col. 2. nu. 5. verſ. ſecundò exponit gl. vbi ait, quòd licet in his verbis, confiteor me tuo nomine poſſidere, contrahens non addat Precario, tamen poſſeſſionem transferri, in cuius concluſionis explicatione non immorabor, cū pendeat ex his, quæ in hanc rem tradidit Cyn. in l. cum falſa ferè per tot. C. de iur. & fac. ign. & ex iis, quæ nos ſupra enucleauimus in verſ. confeſſio. concluſio. 384. vol. 1. & multis aliis in locis eiuſdem materiæ confeſſionis, vbi huius rei propria ſedes eſt.

Nihilominus cōcluſionē declarabis, vt procedat
2 inter ipſas partes, inter quas confeſſio emanat, ſecus inter alios: vt eam ſic intellexit Bald. in l. vlt. col. 12. nu. 47. ſub verſ. octauo quæritur. C. de edic. diui Adr. tollen. cætera pete ex ſupradictis locis.

CONCLVSIO MCXCII.

ARGVMENTVM.

Poſſeſſionem probari per cuſtodum appoſitionem ad rem ipſam.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio probatur per cuſtodis appoſitionem ad rem ipſam.*

2 *Iuriſdictionis quaſi poſſeſſio quomodo probetur, remiſſiuè.*

3 *Poſſeſſio probatur, quando in loco ponuntur perſonæ arbitrio, & voluntate alicuius, qui dicitur poſſidere.*

4 *Cuſtodis appoſitio, non mobilium tantum, ſed & immobilium poſſeſſionem probat.*

5 *Poſſeſſio per cuſtodis appoſitionem acquiritur, etiam ſine animo, & voluntate ipſius cuſtodis.*

1 Ad hæc probatur poſſeſſio p † cuſtodis appoſitionē ad rem ipſam: ſic mihi probant textus in l. 3. §. Nerua filius in l. ſi rē mobilē. in l. pen. ff. de acq. poſ. in l. ſi ita. §. dominus. ff. de vſu, & habita. & in l. ſi ita. §. mulier villæ cuſtos. ff. de fun. inſtruc. & inſtru. lega. & ita p hos contextus determinauere Alex. in conſ. 88. quoniam omne datū. col. 7. nu. 28. verſ. rurſus. vol. 5. Ruin. in conſ. 173. viſo pceſſu tàm principalis cauſæ. col. 4. nu. 9. vol. 4. vbi multa allegat. Afflict. in deciſ. 167. Gabriel. de Dato. ſub nu. 1. Soc. ſen. in conſ. 55. viſo inſtrumēto emptionis. nu. 2. & ſeq. vol. 4. vbi loquitur de eo, qui appoſuerat cuſtodes ad nauem emptam. Rebuff. in comment. ad conſtit. reg. in præfat. tract. de mater. poſſeſ. num. 55. verſ. ſecundò acquiritur. Nat. alios allegans, in conſ. 672. vertente iamdiù. nu. 9. & 21. vol. 4. Tiber. Decia. in conſ. 35. ſtantibus infraſcriptis. nu. 29. verſ. tertio, cum conſtet. vol. 2. vbi nonnullos concordes refert. clariſſimus Dom. Bartholom. Bertazol. in conſ. ciui. 67. non obſtantibus. num. 45. vol. 1. & prius in conſ. 1.
2 num. 45. vbi plures recenſet modos probandi † quaſi poſſeſſionis iuriſdictionem, vt per gabellarum exactiones. nu. 39. ex ſolutione oneium. nu. 40. ex accuſationibus, nu. 41. ex beſtiarum captura, & illarum reſtitutione, nu. 42. ex condemnatione, & punitione maleſactorum, nu. 43. & per obedientiam præſtitam officialibus exercentibus iuriſdictionem, nu. 44. qui modi egregiè ab eodē authoritatibus confirmantur, & nos aliàs ſupra hæc tradidimus in ver. iuriſdictio, ac alibi ſæpè. Ad cōcluſionum poſtremo noſtrarum materiam pertinet, quòd voluit Pariſ. in conſ. 5. vnio iſtius monaſterii, num. 23. vol. 4. vbi ait poſſeſſionem
3 probari ēt, quando † in loco ponuntur perſonæ arbitrio, & volūtate alicuius, q. dicitur poſſidere, arg. not. in l. 1. in prin. & in d. l. 3. in prin. ff. de acq. poſſ.

Ampliatur priori loco concluſio, vt non ſolum
4 huiuſmodi cuſtodum appoſitio probet † poſſeſſionē rerum mobilium, ſed etiam immobilium, vt tradidere ſcriben. in d. l. 3. §. Nerua filius. in primis Alex. & Iaſ. ff. de acquir. hæred. quos referendo ſequitur Nat. in d. conſ. 671. num. 21. vol. 4. & latius deduxit d. nu. 9. cum ſeq.

Poſteriori ampliatur loco, vt etiam ſine volūtate
5 ipſorum cuſtodū † probetur ipſa poſſeſſio; licet aliàs in poſſeſſione, quæ acquiritur per ſeruum, aut p procuratorem, requiratur animus ſerui, aut procuratoris. l. 1. §. hæc, quæ de ſeruis, & §. per procuratorem, & ibi Doct. abundè. ff. de acq. poſ. ita probat Rebuff. in d. præfat. tract. de mater. poſſeſ. num. 55. & 56. & ante eum Soc. ſen. in d. l. 3. in prin. col. 2. nu. 23. verſic. ſed ad hanc difficultatem. ff. eo. de acq. poſſ.

CONCLVSIO MCXCIII.

ARGVMENTVM.

Quomodo poſſeſſio per actum eundi, & agendi probetur.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio per actum eundi, & agendi in fundo probari poteſt.*
2 *Acceſſus frequentarius ad rem probat poſſeſſionem.* Contr. nu. 3. Concil. nu. 4.
5 *Poſſeſſio p actum eundi, & agendi ita demum probatur, ſi animo poſſidendi, quis iſta fecerit.*
6 *Animo poſſidendi, quid ab aliquo factum fuiſſe, probari debet.*
7 *Animus cum ſit facti, non præſumitur, ſed probādus eſt.*
8 *Poſſidendi animus probatur ex actibus, qui citra ius poſſeſſorium fieri non poſſunt.*
9 *Poſſeſſio per actum eundi, & agendi non probatur, quādo tertius poſſidet.*
10 *Poſſidere, vel detinere eādem rem, duo inſolidum minime poſſunt.*

1 Poteſt quoque poſſeſſio probari per † actum, eūdi, & agēdi in fundo: ita ſtatuit Bal. in l. indicia. col. vlt. ſub nu. 6. verſ. item per modum. C. de rei vend. vbi ait, poſſeſſionem quoq; probari p modum, vt per ire, & agere, ex l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque. ff. de verb. obl. & in diſput. incip. Accuſatus de vi turbatiua. col. pen. verſ. & not. qualiter probetur poſſeſſio. cui adhæret Alex. in conſ. 133. viſo proceſſu cauſæ inter Marcum Gualchinum. col. 4. ſub nu. 5. verſ. ibi hac vero inſtantia. vol. 1. qui loquitur in teſte deponente, ſe vidiſſe accedere ad terram, quos referendo ſequitur Afflict. in deciſ. 167. Gabriel. de Dato.
2 nu. 2. verſ. item probat. determinans ibi per † acceſſum frequentatum ad rem probari poſſeſſionē, & in conſtitut. reg. Neapol. lib. 1. rubr. 25. nu. 20 & 22. eundem ſequuti ſunt Bal. Natt. in cōſ. 292. Simon Carentinus nu. 2. vol. 2. Burſ. in conſ. 118. dum inſtrumēta, nu. 20. vol. 1. ac Franc. Marzar. in cōſ. 10. memini alias. verſ. ſecundus vero teſtis. fol. mihi 133. in impreſ. Floren. vbi nōnullis alijs id corroborat, prout, & nos fecimus ſup. in concl. 1179. in hoc. eo. verſ. poſſeſſio.

3 Quamquam † Ruy. in conſ. 161. quoad primū. col. 6. nu. 15. verſ. non obſtat etiam, quod per actum. vol. 4. aliam in hoc ſequutus eſt ſententiā adducens Bal. in l. poſt ſententiam col. vlt. num. 12. verſ. & no. circa prædicta. C. de ſentē. & interloc. omn. iud. vbi inquit, poſſeſſionē vſu probari; licet Iac. Butr. in l. incerti. C. de interd. dicat, quòd ire, & agere nōn probant poſſeſſionē, ſed perceptio fructuum, alio nō poſſidente. ſubiungens ibidē, iſtam Bal. poſteriorem opinionem videri veriorem; quia allegata per eūdem Bal. in d. l. indicia. nō probant. quo in loco, vt diximus permouetur per no. in l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoque. ff. de verb. obl. vbi hoc nō dicitur, ꝙ ſcilicet, per ire, & agere probetur poſſeſſio, ſed ſolum ad propoſitum vult Bar. poſt gl. quòd ex detentatione probetur poſſeſſio præſumptiuè, quòd autem per ire, & agere probetur detentatio, vt præſupponit Bal. non dicitur ibi.

4 Veruntamen à priori ſnīa non eſt ob id diſcedendum. Nam, & ſi Bal. in d. l. poſt ſententiam. Iac. Butr. opinionem referat, qui in hoc aliter ſenſit; tamen eā nō ſequitur, ſed ei aduerſat, ac priori affirmatiuæ accedit, quòd clarè cōſtare poteſt ex dictione licet, qua ipſe vtitur, vt inquit Neuiz. in Sylua nuptia. lib. ſeu c. c. incip. & vt melius, vbi agit, quā opinionē ſequi debeat iudex in iudicando. limita. 5. poſt nu. 32. per l. 1. in prin. vbi glo. in verſ. quāuis. ff. de eo, per quem fact. erit loquens. ibidem Neuiz. ita de dictione, quamuis, quam de dictione licet, & ita Baldum in propoſito noſtro ab impugnatione Ruini defendit Marzar. in d. conſ. 10. eod. uerſ. ſecundus vero teſtis.

Eandem concluſ. velim declares, vt procedat, quā-
5 do quis † vadit per fundum animo quærendi poſſeſſionem, cū ſine illo acquiri non poſſit. l. 3. in prin. & l. non quemadmodū. ff. de acq. poſſ. de quo quidem
6 animo † dēt conſtare: nam cum animus ſit facti. l. bonæ fidei. §. in contrarium. ff. de acq. rer. dom. & declarat Bart in l. ſi is, qui pro emptore. col. 6. ſub num. 12. ver. ſed circa hoc gloſſæ ponunt. ff. de vſuc. & in l. pro hærede. in prin. nu. 6. verſ. quæro an ea. ff. de acq. hær.
7 ideò † non præſumitur animus in dubio, niſi probetur. l. in bello. §. factæ. ff. de capt. & poſtl. reuer. ſunt tamē
8 quidam actus poſſeſſorij, ex quibus † animus præſumitur, vt quia non poſſunt fieri citra ius, ſicut eſt arare, ſeminare, & fructus colligere. l. vim facit. ff. de vi, & vi arma. & l. Titia. ff. de ſol. ſicut etiam dicitur, ꝙ ſæpenumero ex facto declaratur animus adeūdi, vt plenè per Bart. in l. gerit. ff. de acq. hær. Verum per ipſum ire talis animus non probatur, quia iſte actus eſt æquiuocus, qui potuit fieri animo poſſidendi, & non animo poſſidendi, & ꝙ per talem actum ſimpliciter nō probetur poſſeſſio, ſi aliter non conſtet de animo, eſt caſus in d. l. 3. in prin. ff. de acq. poſſ. vbi dicitur, quod cuilibet licitum eſt ingredi fundum alienum; & ab alio poſſeſſum, & per illum ire, donec prohibeatur, & præſupponitur, & eſt certiſſimū, ꝙ tunc poſſeſſio non quæratur, & propterea abſq; dubio dictū Bal. intelligitur, quando de animo conſtat, & ſic concurrentib. alijs, quæ ſunt neceſſaria ad acquiſitionem poſſeſſionis, alioqui erroneum eſſe diceret, ꝙ eo ipſo, ꝙ probatur aliquem iuiſſe per fundum alienum, quod probetur illum poſſidere, illum fundum, & in contrarium vult etiam Bart. in l. 1. §. 1. in prin. ff. de itin. act. priua. vbi dicit, quod iſte eſt actus, qui ſolet permitti iure familiaritatis, & amicitiæ; ideò per illum non probetur poſſeſſio fundi, nec quaſi poſſeſſio alicuius iuris in fundo. ita ad verbum declarauit, & intellexit prædictam Bal. doctrinam Ruin. in conſ. 122. circa dubia. num. 7. verſ. ſecundo, cum reuerentia. cum plur. ſeq. vol. 5. arg. etiam eorum, quæ tradit Corn. in conſ. 100. in cauſa vertente inter magiſtrū Petrū. nu. 14. vol. 2.

Secundò explicanda eſt ipſamet concluſio, vt lo-
9 cum ſibi vendicet, quando † conſtaret, ꝙ alius nō detineret: nam cū per ire, & agere probetur detentatio, & conſequenter ex ea poſſeſſio præſumatur, vt præſupponit Bal. in d. l. indicia. d. num. 6. allegando no. in d. §. hæc quoque. propterea illud debet intelligi, cum probatur alium non detinere, ſecus verò cum probatur, quod alius detineat: nam tunc fieri nullo modo poteſt, quòd per ire, & agere detentatio probetur, & ſucceſſiuè poſſeſſio per illum: quoniam duo nō poſ-
10 ſunt † eandem rem detinere, ſicut nec poſſidere, d. l. 3 §. ex contrario. & ibi etiam Bart. ff. de acq. poſſeſ. ita etiam ipſe Rui. in d. conſ. 161. ſub nu. 15. verſ. & dato etiam. vol. 4. declarat de rei vendic. hoc idē nos ſupra tradidimus in d. concluſ. 1179. nu. 10. & comprobauit Marzar. in d. conſ. 10. eo. verſ. ſecundus vero teſtis.

CONCLVSIO MCXCIV.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur poſſeſſio per retentionem vſusfructus.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio probatur in donatarium tranſlata, ſi donator vſumfructum donatæ rei ſibi reſeruet. Ratio n. 2. ibid.*

3 Poſſeſſio

3 *Poſſeſſio per retentionem vſusfructus, ita demum probatur, ſi retinens poſſidet.*
4 *Poſſeſſio per retentionem proprietatis, dato alteri vſufructu non probatur. & cur. ibid.*
5 *Proprietas dignior eſt vſufructu.*
6 *Retinens ſibi ius emphyteuſis in aliqua re, poſſeßionem, & dominium transferre videtur.*
7 *Retentio vſusfructus non transfert poſſeſſionem, vbi aliter inter partes conuentum eſt, & cur. ibid.*
8 *Fictio locum habet, vbi æquitas aliud ſuadet.*
9 *Aequitas ſuadet pacta ſeruari, etiam ſi ſint contra naturalia contractus.*
10 *Feudatarius reſeruans ſibi vſumfructum, an transferat poſſeßionem in eum, cui dat proprietatem, remiſſiuè.*
11 *Poſſeſſio ex contractu inutili, in alium non transfertur.*

Sunt etiam in iure noſtro nonnullæ alię probandi viæ, quæ à noſtris fictitiæ nuncupãtur,
quibus poſſeſſio commodè probari poteſt. Ex his ea,
1 eſt, quæ fit per retentionẽ † vſusfructus, nempè ſi quis
conſtituat ſe vſufructuarium alicuius, vt Titij: nã in
Titium per talem vſumfructum trãsfertur poſſeſſio.
hic eſt caſus ſingularis in l. quiſquis. C. de donat. vbi
Imper. reſcripſerunt, quòd ſi tibi vendam rem, vel donem, & pro me retineam vſumfructum rem tradere
videar: quod ibidem tradunt Bar. Bal. & Ang. ac cæteri, eſſe multa obſeruatione dignũ, nec eſſe alibi, &
argu. l. ſi quis argentum. §. ſed ſi quidem. C. eo. de donat. idẽ ſenſit gl. in l. 3. in prin. in verſ. animo. verſ. ſexto. ff. de acq. poſſ. Spec. etiam in tit. de empt. & vend.
§. 1. nu. 32. in fi. ad idem reſpondit Pau. Caſtr. in conſ.
171. in caſu præſenti, viſis omnib. in prin. vol. 2. Alex.
in conſ. 117. viſo proceſſu inter magiſtrũ Io. de Fabr.
col. 2. nu. 5. in fi. verſ. item probatur 1. & in conſ. 157.
viſo inſtrumento donationis. col. vlt. nu. 18. ver. non
habet. vol. 2. & prius his Bal. in cõſ. 86. circa prędicta.
nu. 2. vol. 5. & in c. cum veniſſet. col. 3. nu. 8. verſ. item
retentio vſusfructus. de reſtit. ſpolia. Dyn. in conſ. 49.
thema quæſtionis. col. 1. in fin. verſ. 1. quia donator.
quem modum probandi poſſeſſionem, mirabilẽ uocat Lanfranc. de Oria. in c. qm̃ contra. ſuper verſ. teſtium depoſitiones. nu. 133. ver. eſt & alius mirabilis
modus. de probat. ſic ſenſit, & Cor. in conſ. 113. circa
primum, in prin. vol. 1. & in conſ. 117. placet mihi cõcluſ. nu. 1. vol. 3. Bertran. in conſ. 292. ponit in facto.
nu. 3. vol. 1. & prius in cõſ. 276. viſo caſu. nu. 4. eo. vol.
1. Bellam. in conſ. 17. contrahens matrimoniũ. nu. 8.
ac nouiſſimè. Io. Bapt. Ponta. in tract. de ſpol. lib. 2. c.
14. nu. 103. verſ. vſumfructum, ubi etiam declarat.
2 Iſtius concluſionis † ratio eſt: nam qui vult tm̃ eſſe vſufructuarius, neceſſe eſt in conſequens, vt proprietatem à ſe abijcere velit, & nomine proprietarij
poſſidere ex mandato tacitè, à lege cõceſſo. l. 1. §. vlt.
cum l. ſeq. ff. vſufruct. quemadmo. caue. quam rationem ſenſit gl. d. l. quiſquis. in verſ. credatur. C. de donat. idẽ voluit Alex. in l. naturaliter. in prin. col. 2. ſub
nu. 3. uerſ. ꝙ confirmat Raph. Cum. ff. de acqu. poſſ.
quem refert, & ſequitur Rebuff. in comment. in conſtit. reg. Galli. in tract. de mater. poſſ. in præfat. tomo.
3. nu. 9. ſub verſ. ſexto.
Quæ concluſio primo loco intelligenda eſt, ut ꝓcedat, modo huiuſmodi, qui ſe vſufructuariũ conſti
3 tuit, poſſideret † eo tpe, quo ſe talem fecit, alioqui
per retentionem uſusfructus non probaretur poſſeſſio: ſic intellexit Ang. in d. l. quiſquis. verſ. & intellige, quem ſequutus eſt Lanfran. in c. qm̃ contra. in eo.
ver. teſtium depoſitiones. ſub nu. 133. uerſ. quod intellige. de probat. idem voluit Boer. in cõment. in cõſuetudin. Bituricen. §. 1. rub. de dona. uerſ. intelligenda eſt hæc cõſuetudo, & Chaſſan. in conſue. Burgun.
in rub. 3. deſ. fied. §. 8. ſup uerſ. reale. ſub nu. 4. verſ. aduerte ad vnũ, ac Bertran. in conſ. 185. quis donatio.
nu. 3. vol. 3. quibus adhæret Rebuf. in d. præfat. tract.
de mater. poſ. nu. 93. uerſ. quod eſt uerum.
Declaratur ſecundo eadem concluſio, ut non ha-
4 beat locum ècontra: nam per † retẽtionem proprietatis nõ probatur facta traditio uſusfructus, ſeu utilis
dominij, ut l. 3. §. dare autẽ. ff. de uſufruct. & quemad-
5 modum quis uta. frua. cũ proprietas † ſit dignior, nec
æquum ſit, quòd uſufructui ſeruiat, ſed contra ſit: ita
uoluit Bal. in d. c. cum ueniſſet. ſub nu. 8. uerſ. ſed quare. de reſtit. ſpol. ubi huius rei rationem affert, & in d.
l. quiſquis. uer. ſed iſta ratio. ac Rom. in d. l. 3. in prin.
col. 1 nu. 3. uerſ. quid autem èè contra referens hoc idẽ
ſentire Bal. in c. 1. quid ſit inueſti. in uſib. feu. & ibidẽ
hoc idem tradit Alex. colu. 3. num. 14. uerſ. hoc non
procedit, ſi contra fieret, & in addit. ad Bar. in d. l. quiſquis. C. de donat. quos ſequuti ſunt Boer. in d. cõſue.
Bituricen. rub. de dona. §. 1. col. 3. uerſ. quid ècontra.
& Rebuf. in ea. præfat. nu. 94. ubi etiam num. 95. ait,
6 quòd ſi tamen, quis retineat ſibi ius † emphyteuſis in
aliqua re, uidetur transferre directum dominium, &
poſſeſſionem; ex Aret. Alex. in d. l. 3. & Iaſ. in l. traditionib. C. de pact.
Tertiò limitatur concluſio, ut per retentionẽ uſuſfructus non poſſit probari poſſeſſionẽ fuiſſe transla-
7 tam, ubi aliter † expreſsè conuentum eſſet, quod ſcilicet poſſeſſio remaneret penes primũ authorem: nam
cum hic modus transferendi poſſeſſionẽ ſit fictus, d.
8 l. quiſquis ibi tradidiſſe credat; idcirco fictio nõ † habet locũ, ubi æquitas aliud ſuadet, ut docet Bart. in l.
ſi is, qui pro emptore. prima oppoſ. ff. de uſuc. & ęqui-
9 tas † ſuadet pacta ſeruari, etiã ſi ſint contra naturalia
contractus. l. pacta conuenta. ff. de contrahen. empt.
l. 1. §. ſi conuenerit. ff. depoſ. ita declarat Natt. in cõſ.
474. poſt multa. nu. 2. & 5. uol. 3. ex cuius conſilio eli-
10 cere poteris aliam declarationem ad hanc † concluſionem, an ea ſcilicet habeat locum in feudatario reſeruante ſibi uſumfructum.
Quartò eandem intellige, ut non procedat ex con-
11 tractu inutili, quo quidem † poſſeſſio nõ poteſt probari translata per reſeruationẽ uſusfructus; nã ſi principale nõ ualet, nec acceſſorium, l. cum principalis.
ff. de reg. iur. ita declarat Ruyn. in conſ. 69. diligenti.
col. 7. num. 15. uerſ. & per prædicta infero. uol. 3. ad id
allegans Bald. in l. ex teſtamento. C. de fideicommiſ.
& in c. 2. de feudo dato in uic. leg. commiſſ. cui accedit idem Rebuff. ubi ſupra, nu. 96.

CONCLVSIO MCXCV.

ARGVMENTVM.

Plures alij recẽſentur modi, ex quibus poſſeſſio probatur.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio per lignorum inciſionem, & beſtiarum paſculationem probatur, & cur. ibid. nu. 2.*
2 *Arbores incidere non ſpectat, niſi ad dominum.*
3 *Poſſeſſio probatur per actus, qui communiter non ſolent fieri niſi à dominis, & poſſeſſoribus rerum ſuarum.*
4 *Poſſeſſio probatur per demolitionem ædificij.*
5 *Poſſeſſio probatur ex eo, quod terris ad culturã redactis, fructus ex eis percepti ſunt.*
6 *Poſſeſſio non probatur per actus poſſeſſorios, niſi fiant nomine domini, & ad hoc præcedente mandato, vel ſequuta ratificatione.*
7 *Poſſeſſio nomine meo ab alio apprehenſa ſine mandato, mihi non acquiritur, non ſequuta ratificatione.*
8 *Teſtes dicentes ſe poſſediſſe nomine talis, non probant eius poſſeſſionẽ, niſi de eius mandato, vel ratificatione cõſtet.*
9 *Poſſeſſio non probatur per actus geſtos a procuratore, niſi de procuratorio & mandato eius appareat.*
10 *Teſtes deponentes, hoĩes vniuerſitatis, in tali ſilua ligna aſſ-*

aut paſculaſſe, non probant, niſi conſtet de mandato ipſius vniuerſitatis.
11 *Vniuerſitatis homines ligna in aliqua ſilua incidẽtes ſine mandato eius, vniuerſitati poſſeſſionem non acquirunt.*
12 *Poſſeſſio probatur per actus geſtos nomine meo, quãdo ab initio fui præſens, & conſenſi, etiam ſi de alio mandato non conſtet.*
13 *Poſſeſſio probatur per actus geſtos nomine meo, ſi de mãdato ſaltem tacitè, vel præſumptiuè appareat.*
14 *Ruſtici communiter ſunt viles, & formidoloſi homines.*
15 *Fructuũ perceptio, ex fundo, cuius quis meo nomine poſſeſſionem acquiſiuit, inducit ratificationem.*
16 *Poſſeſſio vniuerſitati per actus à particularibus geſtos acquiritur, ſi ſcientia vniuerſitatis, vel eam regentium interuenit.*
17 *Scientia ex patientia præſumitur.*
18 *Patientia loco mandati habetur.*
19 *Vniuerſitas ad hoc vt ex geſtis per particulares afficiatᷣ, communicatum conſilium, & deliberatum præcedere debet.*
20 *Colonus, quæ agit, dominus abſque alio mandato rata habere præſumitur.*
21 *Colono partiario vbi fundus locatᷣ, dominus omnia, quæ domino ex fundo vtilia ſunt, mandare videtur.*
22 *Teſtes vbi dicunt, Talem poſſidere nomine Titij, non probant, niſi de Titij mandato, vel ratihabitione appareat.*
23 *Teſtes dicentes, Titiũ poſſidere, quia viderunt talẽ nomine eius ligna, & arbores incidere, probant etiam ſi de Titij mandato non conſtet. & cur ibidem.*
24 *Poſſeſſio alterius nomine, abſq; eius mandato apprehẽſa, licet ei ab initio non acquiratur, ex poſt facto tñ ubi ſciuit, & paſſus eſt, uidetur habuiſſe ſaltem animũ retinendi, per quem illi acquiritur poſſeſſio.*
25 *Poſſeſſio probatur per uerba genitiui caſus.*
26 *Genitiuus caſus, de ſui natura importat dominium.*
27 *Verba genitiui caſus, quandoque poſſeſſionẽ, & ſimplicem uſum ac detentationem ſignificant.*
28 *Verba genitiui caſus à materia ſubiecta declarantur, & reſtringuntur.*
29 *Stercora, & fæcem, in loco ſibi uicino proijciẽtes, unuſquiſque prohibere poteſt.*
30 *Stercora proijci prohibens, non acquirit quaſi poſſeſſionẽ prohibendi. ſed ius prohibendi duntaxat.*
31 *Aquam poſſidens, terram ſub aquis latentem poſſidere nõ uidetur.*
32 *Fundi proprietas, & uſusfructus per inundationẽ amittuntur.*
33 *Poſſidens territorium, terram quoque ſub aquis latẽtem poſſidere uidetur.*
34 *Territorium quid comprehendat.*

NONNULLI poſtremo alij extãt modi, ex quibus poſſeſſio probari põt, quos breuiter hic referre nõ grauabor. Ex ijs ille eſt, qui fit
1 † per lignorum inciſionem, & beſtiarum paſculationem: ex ea enim probari poſſeſſionẽ teſtes mihi ſunt locupletiſſimi Alex. in cõſ. 38. quoniam omne datũ. col. 4. nu. 13. verſ. quod autem teſtes. vol. 5. Ruyn. in conſ. 68. in cauſa, & lite vertente inter Franciſcum. col. vlt. nu. 6. vol. 5. Natta in conſ. 672. vertente iamdiu. num. 19. vol. 4. & Dom. Bertaz. in conſ. ciui. 1. nu. 59. vol. 1.

Iſtiuſmodi poſſeſſionẽ probandi ea ratio eſt, quo-
2 niã huiuſmodi arborum † inciſio non ſolet ſpectare, niſi ad dominos, l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſol. matr.
3 l. arboribus in prin. ff. de vſufruct. & poſſeſſio † probatur per actus, qui non ſolent fieri in rebus, niſi cõmuniter à dominis, & poſſeſſoribus rerum ſuarum, l. 2. C. de acq. poſ. & l. Titia. ff. de ſolutio. ita confirmat Natta in d. conſ. 672. ſub eo. nu. 19. vol. 4.

Præterea probatur poſſeſſio ex demolitione ædifi-
4 cij, † vt conſtat ex allegatis à Pariſ. in cõſ. 99. Adriano agenti. nu. 2. verſ. nec eidem. vol.

Similis eſt ſuperioribus, qui ſequitᷣ modus: nam ſi
5 probatum ſit, ꝙ † terris, cultis arbuſtis ad culturã redactis, quas ronchos vulgo appellant, fructus ex eis perceperunt, colligendo fruges in eis ſatas continuo, & eorundem poſſeſſiõ probata poterit dici; vt conſului teſpondere Natta in d. conſ. 672. ſub eodem nu. 19. verſ. item probatum eſt, ac Bertaz. in d. cõſ. 1. ſub eo. nu. 59. verſ. & nedum de inciſionib.

Prædicti probandi poſſeſſionem modi declarantᷣ,
6 vt non procedant, niſi fiant † nomine dñi, & ad hoc præcedente mãdato, & ſequuta ratificatione, de quibus ſi non conſtet, non debet dici ꝑ id quæſita poſſeſſio, iuxta ea, quæ not. à Doct. in l. ꝙ meo in princ. & in l. generaliter. ff. de acqu. poſ. nam vbicunq; quis apprehendit poſſeſſionem nomine meo, non præce-
7 dente ad hoc mandato, mihi non acquiritur † poſſeſſio, niſi ſequuta ratificatione; ita rñdit Alex. in cõſi. 110. viſis acutiſſimis dubitationib. col. 2. ſub num. 2. verſ. præterea teſtis, vol. 1. per l. communis ſeruus in fi. & in l. ſi me in vacuam. in fi. vbi ſcriben. not. ff de acq. poſ. l. poſſeſ. §. ſi poſſeſſorio. ff. eod. & l. ſi ego. ff. de neg. geſt. & plenius idem Alex. in conſ. 167. quoniam res. col. 1. nu. 1. & 3. volum. 6. in conſ. 153. circa litem. num. 2. volum. 6. Rolan. à Val. in conſ. 19. facta fuit donatio. num. 3. & 4. vol. 1. in conſ. 6. quoniã. nu. 8. vol. 2. vbi plures concordes allegat. in conſ. 78. habita nu. 25. vol. 3. Cæphal. in conſ. 250. menſibus elapſis. nu. 44. vol. 2. vbi loquitur in actu poſſeſſorio inciſionis lignorum. Crau. in conſ. 5. tria ſunt. nu. 16.
8 vbi ait poſſeſſionem non probari per teſtes † ẽt dicẽtes, ꝙ poſſederunt nomine talis, niſi probetᷣ de eius mandato, aut ratificatione, vbi plura ad id allegat. Simile eſt, ꝙ aſſeruit Pariſ. in d. conſ. 99. num. 4. ubi ait
9 poſſeſſionem † nõ probari per actũ geſtum à procuratore, niſi de procuratorio, & mãdato ipſius cõſtet. uulgata. l. 1. §. per procuratorem. ff. de acqui. poſ. cum ſimil. & per Bat. ac alios in l. qui mihi donatũ. ff. de dona. ita ẽt ſcripſit Bertr. in conſ. 30. lecto proceſſu. nu. 5. 6. & 9. vol. 1. & in cõſ. 219. multa ſunt. nu. 1. vol. 3. hinc vberimè reſpondit Corn. in conſ. 299. viſo reſcripto per tot. vol. 1. & in conſ. 46. in cã uertẽte inter vniuerſitatem. nu. 11. verſ. his tñ non obſtantibus.
10 vol. 3. teſtes † deponentes paſculationem, & lignationẽ per homines alicuius vniuerſitatis factã in alieno territorio, non probare poſſeſſionem iuris paſcẽdi, aut lignandi, niſi conſtet de mãdato ipſius vniuerſitatis, vt ibi plenè per eũ: cui adhæret Putheus in deciſ. 26 eadẽ dic. lib. 2. ſic deciſum referens corã ſe ipſo in una Nurſina. ac Io. Baptiſta Ponta. in tracta. de ſpol. c. 14. num. 99. in fi. lib. 2. ꝙ poſtremum approbat & nonnullis confirmat Boſ. in tract. crim. tit. de pluribus violen. nu. 60. uer. adde prædictis. Quod autem demolitio ædificij nõ probet poſſeſſionem eius, qui eã fecit alieno nomine, ſed illius, cuius nomine facta fuit, reſpondit Pariſ. in d. conſ. 99. nu. 2. & 3. uol. 4. Eadem declaratio confirmatur ex eo, ꝙ conſultus rñdit Bal. in conſ. 438. præmittendum eſt ad euidentiã. ſub nu. 1. & 2. uol. 1. ubi in ea eſt opinione, quod ſi ſin-
11 guli de uniuerſitate † lignando, uel cum animalibus paſculando ſiluam poſſederunt, quod uniuerſitas nõ dicatur poſſediſſe, uel poſſidere, niſi probetur illos tales mandatũ in conſilio, uel arenga ab uniuerſitate habuiſſe: & impoſſibile eſt, ut ibidem ſubiungit, ꝙ uniuerſitas uincat, ni doceat illas ſingulares ꝑſonas ab ea lignandi, uel paſculandi mandatum habuiſſe. Baldũ ſequuti ſunt Crau. in conſ. 317. in cauſa ꝓhibitionis. col. pen. nu. 4. uol. 2. ubi plures adducit cõcordes & Hieronym. de Monte, in tract. de finib. regun. c. 72. nu. 4. cum plur. ſeq. hoc idẽ quamplurib. corroborat Petr. Beninten. in dec. Bononien. 79. uniuerſitas caſtri Ragumagni. nu. 2. cum plur. ſeq.

Intelligẽda eſt primo loco hæc declaratio, ut procedat, qñ ille, cuius nomine poſſidetur, erat abſens:

ſecus

Digitized by Google

12 ſecus † ſi præſens,& cõſentiens tempore, quo alij in-
cœperũt poſſidere nomine eius: quia tunc probatur
poſſeſſio,vt conſtat ex not. ab Alex.in d.l.quod meo
col.2.nu.5.verſ.aut iſtud.ff.de acqu.poſ.vbi inquit,ꝙ
illud,quod dicitur in d.l.quod meo, illũ ſcilicet poſ-
ſidere,cuius nomine poſſidetur,intelligi, qñ præſens
erat ille, & conſentiens tempore, quo quis incœpit
eius noſe poſſidere,ſed ſi non erat præſens,& conſen
tiens,ſed nomine abſentis quis conſtituit,ſe eius no-
mine abſentis poſſidere,non dicatur poſſidere is cu-
ius nomine poſſidetur,antequam ratũ habeat. & ita
procedat.d.l.ſi cõmunis ſeruus,& d.l.ſi ego,ac aliæ le
ges ſupra citatæ.ſicq; Alex.in d.conſ.110.d.col.2.de
clarat Gozad.in conſ.42.in caſu propoſito. col.pen.
nu.10.verſ.ad quintũ dico.cui adhæret Rol.à Val.in
d.conſ.6.nu.40.verſ.nec habet obſtare.vol.2.

Secundo eadem intelligenda eſt, vt locũ habeat,
qñ non conſtaret de mandato, vt not. ſcriben.in d.l.
quod meo, ſecus ſi ſaltem tacitè, & præſumptiuè de
13 eo appareret, veluti quando domini ſciebant,& pa-
tiebant laboratores mediarios, aut colonos eo mo-
do negotia ſua,& eorũ noſe gerere: nam tunc præſu-
muntur ſibi ea mandaſſe, iuxta. l. remunerandi. §. ſi
paſſus.ff.mand.& not.gl.Bar.& alij in l.1.ff.de nego.
geſt.quos refert,& ſequitur Socy. iun.in conſ 135.nõ
obſtant his.col.pen.nu.25.ver.ſecundo reſpondetur,
& ſequen.vol.2.vbi etiam num.27.verſ.tertio,id alia
ratione probat,ex eo ſcilicet, quòd non ſit veriſimi-
14 le,quòd ruſtici, qui aliàs ſunt † viles, & formidoloſi
homines, nemus aliquod incidant ſine aliquo man-
dato l.non eſt veriſimile.ff.quod met. cau. cũ ſimil.
& ex gl.in l.tale pactum.§.vlt. per illũ tex. ff de pac.
hanc eandem cõfirmat limitationem Rol. à Val. in
d.conſ.nu.41.verſ.vlterius,vbi authoritate Ruy. ibi-
dem ab eo allegati, ait, idem eſſe per perceptionem
15 † fructuum, ex qua tacitè dicit induci ratificationẽ.
Ruy.conſ.eſt nu.39 quia, vt dicitur. ſub num.ſecun
do,verſ.ſed iſtis non obſtantibus.vol.quarto,qui cor
ruptè allegabatur in libro meo. Hanc etiam limita-
tionem corroboro ex eo, quòd de vniuerſitate dicit,
16 quòd ea ſcilicet poſſit per particularium † poſſeſſio
nem præſcribere abſque mandato,dummodo ſcien-
tia vniuerſitatis,vel eam regẽtium interuenerit, quæ
17 ſcientia per patientiam † præſumitur, & patientia lo
18 co † mandati habetur, vt ex latè tradita in hoc caſu
diſtinctione à Cepol.colligitur in tract.de ſeru.ruſti.
prædio.c.9.de iure paſcen.nu.25. quam referendo ſe
quitur Hieronym.de Monte,in d.tract.de finib.regẽ.
d.c.72.nu. octauo, eamque pluribus confirmat idem
nu.11.cum multis ſeq & Bertran.in conſ.24.conſpe
cto proceſſu. nu. 1. vol.1. ad idem reſpondit Dec.in
conſ.221.non patitur anguſtia.col.pen.nu.7. verſ.nõ
obſtat,quòd not.Bal.dicẽs, quòd ſi vniuerſitatis ho-
mines ſingulares cum eorum animalibus, paſculati
fuerint in nemore,tanquam eſſet vniuerſitatis,præſu
mitur,quòd ipſa vniuerſitas poſſederit,& præſcripſe-
rit,licet non appareat de mandato; quia vniuerſita-
tis patientia loco mandati habetur, l. qui patitur. ff.
manda.vt etiam determinat Afflict.in deciſ.376. ex
quo probatum eſt.nu.6.Cur.ſen.in conſ.76.ſuper mo
tiuis.col.vlt.nu.ſexto,adducens Bal.in l.ſicut.§.ſi qd
vniuerſitati,in fi. vbi etiam gl.ff. quod cuiuſque vni-
uer.nom.qui ita ad verbum iſtud determinat: eiuſq;
verba autea appellat Cur.vbi ſupra. idque latè deter
minant Pariſ. in conſ. 111. in cauſa in præſenti ver-
tente.col.penul.num.64. cum pluribus ſequen. verſ.
tamen aduertendum eſt.volu.primo, ac Hieronym.
vbi ſupra,num.13,cum pluribus ſeq. ibique nu. 15.&
16.reſpondet ad tradita per gl. in l. non poteſt dolo.
19 ff.de reg.iur.quæ vult,quod † ad hoc,vt actus geſtus
vniuerſitatem afficiat,fieri debeat communicato cõ
ſilio,& deliberatione præcedente, conſiliariis ſolem
niter congregatis,& ſcrib.in l.ſicut.§.ſi quid vniuer-
ſitati.ff.quod cuiuſque vniuer.nomi.& in l.aut facta.
§.vlt.ff.de pen.Propterea dicebat Dec. in d.cõſ.221.
eodem num.ſeptimo,cautũ debere eſſe aduocatũ in
articulando,& probando vniuerſitatis nomine par-
ticulares vſos fuiſſe nomine eius nemore,ac ſcienti-
bus eius adminiſtratoribus, eadem confirmat Petr.
Benin.in d.deciſ.70.num 7.

20 Tertio eandem declaro, † vt non uera ſit in colo-
no: etenim ratihabitionem eorũ, quæ colonus facit
nomine meo non requiri,ſenſere Socy.ſen. & iun.il-
le in conſ.89.in cauſa agitata,col.7.in fin. ſub nu.18.
verſ.ſed quid plura? vol.1.& in conſ.11.in cauſa Do.
Catherinæ,col.1.num.quarto,vol.3. hic d.conſ.135.
col.pen.num.29.verſ.nec obſtat prædictis. vol.ſecun
do,ex eoque confirmatur iſtud. quod idem met Soc.
iun.dixit in eodem conſ.135.nu.27.verſ.ſecundo par
21 ticulariter: nam quando quis locat fundum † colo-
no partiario, præſumitur ſibi mandare omnia, quæ
ſunt vtilia ipſi fundo,& domino, & prout eſt cõuen-
tum fieri,iuxta.l.ſi merces.§. ſi conductor. & ibi Bar.
ff. loca. & per conſequens etiam, vt nomine eius ex
nemoribus ligna incidantur,vel quidpiam idem de-
moliatur,aut ronchos faciat,quemadmodum expe-
rientia docet,quæ eſt rerum magiſtra, vt in ca. quam
ſit.de elect.lib.6.

Quarto eadem prima declaratio limitatur, vt lo-
22 cum ſibi vendicet, quando † laborator nomine dñi
accipiat poſſeſſionẽ, vel teſtis dicat nomine eiuſdẽ
domini illum poſſidere. nam in his caſibus requirit
ratihabitio;eo quòd de poſſeſſione domini nihil de
ponat teſtis; vt in his terminis loquuntur Alex. in d.
conſ.110.ſub eodem num.2.vol.1.Gozad. in d.conſ.
42.col.1.num.5.verſ.quinto conſiderandum. Ruyn.
in conſ.33.quia in hac cauſa.col.1. ſub num.1.vol.4.
& in d. conſ.39. ſub num.1. volum.4. & in conſ.163.
Ieſu Chriſti.num.3.vol.5. ac alij plures ſuperius alle-
gati, qui voluerunt, quòd ſi teſtes deponant labora-
tores poſſediſſe nomine meo non dicatur probata
poſſeſſio, niſi probetur de mandato, vel ratificatio-
ne,prout eos ita intelligendos eſſe dixit Rol. à Val.
in conſ. 46. quia in quacunque num. 14. verſ. & pri-
mo.volum 2.ſecus vero eſſet,quando teſtes depone-
23 rent de poſſeſſione † ipſius domini, idque ſe ſcire di-
cerent, quia ſunt vicini, tum quia viderunt colonos
illius nomine ſuo lignaſſe,ronchaſſe, aut aliud quid
piam ad poſſeſſionem pertinẽs feciſſe: quo quidem
caſu dicendum eſt, poſſeſſionem eſſe probatam do-
mini ipſius,qa de illa particulariter teſtes deponant,
& ꝙ dicant colonum illius nomine eiuſdem lignaſ-
ſe: ex quo potius videntur demonſtrare actũ poſſeſ-
ſorium,quam poſſeſſionem,& ad id teſtes ipſi videã
tur præſupponere,ꝙ interuenit mandatũ, vel volun-
tas domini,cum illũ poſſidere præſupponant:& præ-
ſertim in caſu, in quo non quæratur probare poſſeſ-
ſionem quem acquiſiuiſſe,ſed illũ poſſediſſe: vt ue-
nit in eo caſu, ſuper quo conſuluit Soc. iun.in d.cõſ.
135.vbi nu.29.verſ.præterea & hic eſt aduertendum
vol.2.ita ſupradictam declarationem noſtrã decla-
rauit,explicauit.

Quinto eandem declaro; nã licet probetur ab ini-
tio non interueniſſe mandatum, nec ratihabitionẽ
expreſſam,& ſic ab initio non fuiſſe domino acqui
ſitam poſſeſſionem;tamen dicendum eſt ex poſt fa-
24 cto dñm, cum per illius † ruſticos eiuſdem nomine
lignaretur,habuiſſe ſaltem animum retinẽdi, & per
huiuſmodi animum induci veram acquiſitionem,
licet nulla vera præceſſerit acquiſitio: iſta eſt ſingu-
laris doctrina Bar.in l.quod uulgo,per illam.l. ff.pro
empto.cui adhær.idem Soc.iun.in d. cõſ.135.nu.28.
uerſ.præterea,& tertio. uol.1.

25 Inſuper poſſeſſio probatẽ † per uerba genitiui ca-
26 ſus:nam licet de huius caſus natura ſit dominiũ † im-
portare,l.2.§.1.ff.de religio. & ſumpt. fune. cũ ſimil.

tamen verba genitiui etiam poſſeſſionẽ ſolam,& qñ
27 que ſimplicem † vſum,& detentationem importare ſolent,vt in l.2.in prin.iuncta gl.ff.vi bonor. rapt.& in l.1.§.poteſtatis.ff.de pecu.eadem gl.in l.2.in prin. ff.de origin.iur. Bar.in l.quintus,la 2.§.argento.ff.de aur.& argen. lega.glo etiam in l.vlt.C.de edic.diui. Adr.tollen.& in l.prima,§.ait prætor, cum ſequen.ff. nau.caup.ſtabu. ita ſenſit Alex. in conſ. 54. viſo proceſſu cauſæ inter dominos de Lardis.col.2.nu.2.vol. 5. & in conſ.35. viſo proceſſu inter Communitatem Ciuitatis Sarzanæ, col.5.nu.14. volum. 5. & Bero.in conſ.50.orta fuit controuerſia,nu.3.verſ.1. oſtendit, & nu.8.verſ.rurſus quamuis, vol.3. vbi conſuluit ſuper illa verba, *li beni,che s'è prouato eſſere di Madonna Diamante, &c.*

Declaratur hæc probãdi poſſeſſionem ratio, vt ta-
28 men verba genitiui caſus ſint † à materia ſubiecta reſtringenda,& declaranda,vt ſi proferantur in caſu, in quo principaliter,& directè de dominio agatur,ſolum dominiũ dicantur importare; at ſi proferantũ in caſu,in quo ſolũ,& principaliter de poſſeſſione agatur,ſolum denotent poſſeſſionem; vt in iudicio poſſeſſorio retinendæ, in quo probatio ſolũ principaliter fieri debet de mera poſſeſſione, & non de dominio,l.naturaliter.§. nihil cõe, & ibi ſcriben. ff.de acquir. poſſeſ. Bart.in l. ſi duo. ff.vti poſſidc. §.retinendæ. Inſtitu. titu. de interdic. Abb. ac alij in cap.licet cauſam de probat.ita tradidere * communi cõſenſu ſcriben.omnes in rub.ff.de nou.oper.nunc.vbi in primis Alex.colum.6.& 7.num.17.cum plur. ſeq. verſi. in hoc articulo dicõ, quo in loco latiſſimè materiã hanc examinant,eandem ad plurima inferentes,pręſertim ad ſtatuta:ad quos me reijcio, & in propoſito caſu,eos ſequutus eſt ſcriben. Bero. in d. conſ.50.ſub nu.3.& 4.ac.8.vol.3.

Ad hæc, an probetur poſſeſſio ex proiectione ſordium,ſeu prohibitione,ne proijciãtur, egregiè declarat Pariſ.in d. conſ.99.nu.6. volum.4. vbi ait,vnicui-
29 que licere in loco ſibi vicino † proijciẽtes ſtercora,
30 & fecem prohibere, ex hoc autem † actu prohibendi minimè quæri poſſeſſionem,nec eius continuationem,ſed ei tantum competere ius prohibendi ad euitandum fœtorem,vel malum aſpectũ, vt inquit tex. in l. 2. §. ſi quis cloacam, & §. idem ait,ſi odore.vbi Bar.ff. ne quid in lo. publi.& per eundem Bart.in l. quanquam.ff.de cloa.

Vlterius per probationem factam de poſſeſſione
31 † aquæ, vel piſcationis non probari poſſeſſionẽ terræ, quæ latebat ſub aquis colligitur ex reſponſione Pomponij,in l.ſi ager la 1.ff.quęadm.vſusfr.uct.amit.
32 vbi rñdit, per † inundationẽ agri, in quo quis vſumfructum habebat,ipſum amitti vſumfructũ, cum ipſa ẽt proprietas eo caſu amittatũ,adeo vt ne piſcando quidẽ retineri poſſit idẽ vſusfructus,quo contextu p̃motus Alex.ſic determinauit in conſ.57.in cauſa,& lite inter mag. & generoſum Equitem,col.3.num.7. verſ.tutius etiam reſpondetur. volu.7.vbi concludit, ꝙ probans ſe poſſediſſe aquas piſcando,non ideo p̃bat terram ſub illis aquis latentem ad ſe ſpectare, & ibidem col.4.nu.10.verſ. prætereà conſuetudo ſubiũgit,quod ſi aquæ excreſcant,& occupent terras priuatorum,non ideo dominum vallium effici dominum illarum terrarum,& propterea relabentibus aquis dominum vallium, non retinere dominium agrorum, qui ab ipſis aquis fuerunt occupati.

Declaranda eſt hæc probatio,vt procedat in eo, q poſſidet aquas vti aquas,aut lacum,vti lacum: nam vtiq; verũ eſt huiuſmodi non dici poſſidere terram
33 aquis ſubiectam:ſecus † in eo, qui poſſideret territorium, & propterea in terminis, in quibus conſuluit, Alexan.in d.conſ.57.conductores lacus,ſeu vallium aquis inundatarum ad piſcandum, ſi recedant aquæ, non dicentur conduxiſſe terram,que tempore conductionis erat aquis ſuppoſita: hoc enim in caſu lacus & vallis erat locata tanq̃ res ſpecialis, & ad ſpecialẽ vſum, ſcilicet, ad piſcandum, vt ibi præſupponitur: idcirco non poterat extendi ad alium uſum, hoc eſt paſcuandi,ſi ualles exſiccatæ fuiſſent,per ea, quæ ibi ipſemet Alex.deducit. Aliter uero dicendum eſſet in caſu,ſuper quo conſuluit Tiber. Decia. in conſ. 123. & quo ad argumentum,uol. 3.in quo nõn ualles,non lacus,non aquæ datæ fuerant in emphyteuſim, neq, ad certum,& expreſſum uſum piſcationis, ut in Alec. caſu, ſed conceſſum erat quid uniuerſale, uidelicet
34 territorium,ꝙ comprehendit,† & ualles,& aquas,& lacus & loca deſerta,& inculta,& piſcationes, & aucupationes,& uenationes,& iuriſdictionẽ, & omnia quæ iure territorij competebant prius Principi,quod quidem ius uniuerſale territorij recipit augumẽtum, & diminutionem,ut idem Dec.ibidem latè deduxit, nu.92.uerſ.non obſtat nonũ, quod ſi in dicto ſuo caſu agri priuati deſerti fuerunt, & occupati aquis, ius piſcandi in illis aquis utiq; cõpetiſſet ante conceſſionem Principi iure uniuerſali ipſius territorij; & itidẽ ſi poſt uiginti annos iterum agri effecti eſſent, competijſſent illi pariter Principi eodem iure uniuerſali territorij:ergo pariter competere debent, & emphyteutæ,in quem uniuerſum ius illud territorii tranſlatum eſt; & ita declarat Decian.in d.conſ.123.nu.29. uol.3.per ea,quæ tradidit Alex.in d. conſ.57.nu.6.& 10.uol.7.

Quamplures alios poſſem receſere modos,quibus poſſeſſio,acquiritũ,& probatur: qui ſine ullo negocio colligi poſſunt ex toto tit.Inſti.& ff.de rer.diuiſio.ex tit.ff.de acq.poſſ.& de acquit.rer.dom.& ex traditis à Rebuf.in comment.ad conſtitu.reg.Gall.in præfa. tract.de mater. poſſ.per tot. quæ loca quoniã unicuique ſunt obuia;propterea ad ea lectorem relego.

CONCLVSIO MCXCVI.

ARGVMENTVM.

Quid probare debeat actor,ad hoc,ut in interdicto retinendæ poſſeſſionis, quod uti poſſidetis,appellatur,obtineat.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſorio interdicto,uti poſſidetis,agens,poſſeſſionẽ ſuam probare debet.& cur.ibid.nu.4.*
2 *Agens interdicto,uti poſſidetis,debet, probare ſe poſſidere, & aduerſarium turbare,& moleſtare.*
3 *Interdictum,uti poſſidetis, datur poſſidenti contra moleſtantem,& turbantem.*
4 *Interdictum,uti poſſidetis,non competit,niſi poſſidenti.*
5 *Precario rem alteri concedens, ubi in eum utranque poſſeſſionem tranſtulit, interdicto uti poſſidetis agere non poteſt.*
6 *Detentator ſimplex uti poſſidetis interdicto uti non põt.*
7 *Interdictum, uti poſſidetis,non redditur ſpoliato, qui poſſeſſione caret.*
8 *Agens huiuſmodi interdicto retinendæ, ſiue naturaliter, ſiue ciuiliter tantum poſſidetis, obtinebit.*
9 *Agenti interdicto, uti poſſidetis ſufficit probare poſſeſſionem acquiſitam per unicum actum, dumtamen non ſit vitioſa.*
10 *Interdicto,uti poſſidetis agens,debet probare, ſe litis conteſtatæ tempore poſſediſſe.*
11 *Interdicto,uti poſſidetis,ſi duo prætendant ſe poſſidere, ille obtinet,qui melius probat, ſe poſſidere tempore litis conteſtatæ.*
12 *Ius ſuperueniens poſt litem conteſtatam in iudicio non venit.*

13 *Agens*

13 *Agens interdicto, vti poſſidetis, non cogitur probare, ſe poſſediſſe tempore litis conteſtatæ, niſi reus probet ſe medio tempore poſſediſſe.*

14 *Agens interdicto, vti poſſidetis, probare debet, ſe litis conteſtatæ tempore poſſediſſe, etiam in ijs caſibus, in quibus lis non ſolet conteſtari.*

15 *Tempus certum allegans pro fundamento intentionis ſuæ, debet illud deducere, & probare.*

16 *Interdicto retinendæ, vti poſſidetis, agens, vbi allegat ſe de præſenti poſſidere, & reus non probat ſe medio tempore poſſediſſe, poſſeſſionem ſuam tempore litis conteſtatæ probare non cogitur.*

Et cur. ibid. nu. 17.

17 *Præſumptiones deſcendentes ex facto proprio, ad hoc, vt iuuent, allegari debent.*

18 *In interdicto vti poſſidetis, ex poſſeſſione præterita nõ præſumitur quis de præſenti poſſidere, ſed probare debet.*

Quod tamen declaratur, ibid. nu. 20.

19 *Agens interdicto, vtrobi ſolum probare debet, ſe maiore anni parte poſſediſſe.*

21 *Poſſidens olim, vbi alter probat ſe de præſenti poſſidere, hodie quoque poſſidere non præſumitur.*

22 *Agens interdicto, vti poſſidetis, debet probare, ſe turbationis tempore poſſediſſe.*

23 *Interdicto vti poſſidetis agens, vbi reus conuentus probat ſe hodie poſſidere, poſſeſſionem illam clandeſtinã eſſe præſua, probare debet.*

Et quomodo huiuſmodi clandeſtinitas probetur. ibidem, numero 24.

25 *Agens huiuſmodi interdicto, vti poſſidetis, debet probare ſe à reo conuento in ſua poſſeſſione turbatum fuiſſe.*

Et cur. ibid. nu. 26.

26 *Interdictum vti poſſidetis, competit pro turbatione, quæ fit poſſidenti.*

27 *Agens hoc interdicto, ſolum probare debet, turbationem iam factam fuiſſe, nec requiritur, quod præſentem turbationem probet.*

28 *Turbatus in poſſeſſione aduerſus turbantem, nullã actionem præter iniuriarum habet iure communi.*

29 *Agens iniuriarũ aduerſus turbantem, turbationem dolo factam probare debet.*

30 *Turbatiua vis non punitur, niſi ratione doli.*

31 *Agens criminaliter aduerſus turbantem, ex diſpoſitione ſtatuti, quando dolum vel latam culpam in turbatione interueniſſe probare debeat, Et nu. 33. et 34.*

32 *Pœna corporalis, niſi dolus in delicto interuenerit, non infligitur.*

35 *Agens interdicto, vti poſſidetis, ſi probat ſe ante litem conteſtatam, & turbationem poſſediſſe, poſt conteſtationem, & turbationem quoque præſumitur poſſidere.*

Ratio redditur, ibid. nu. 36.

37 *Poſſeſſio animo retinetur.*

38 *Interdicto vti poſſidetis, reus conuentus, probando actoris poſſeſſionem violentam, clandeſtinam, aut precariã, abſoluitur.*

Et quomodo id probare poterit. ibidem. nu. 39.

40 *Agentem hoc interdicto non poſſidere, reus ex eo ipſo probat, quod agens non oſtendat ſe poſſidere.*

41 *Interdicto vti poſſidetis reus cõuentus, exceptionem, quod actor vi, clam, vel precario poſſideat, debet opponere ante litem non conteſtatam.*

Et cur. ibidem nu. 42.

Et declaratur. ibid. nu. 43.

44 *Poſſeſſio vbi pari modo ex parte actoris, & rei probata eſt, titulus ab actore probari debet.*

45 *Titulus tunc eo magis probãdus eſt ab agente interdicto, vti poſſidetis, quando ſine titulo iuſte poſſidere non põt.*

46 *Beneficium ſine titulo nullus retinere poteſt.*

47 *Poſſeſſio beneficij non colloratur ex collatione facta a nõ habente poteſtatem.*

48 *Beneficio ſpoliatus agẽs interdicto recuperandæ, titulũ ſuæ poſſeſſionis iuſtificare debet.*

49 *Reus conuentus interdicto, vti poſſidetis, ſi actor non docuerit de iure ſuo, abſoluendus eſt.*

50 *Poſſeſſorem incolorate poſſidere aſſerens probare tenetur.*

51 *Agens interdicto vti poſſidetis, vbi diu poſſedit pacificè, titulum probare non tenetur.*

52 *Poſſeſſio quomodo colorari, & iuſtificari dicatur remiſſiuè.*

53 *Agens interdicto vti poſſidetis, non cogitur probare ſe nõ vi, clam, vel precario poſſidere.*

Et cur. ibid. nu. 54.

55 *Poſſeſſio releuat ab onere probandi.*

56 *Negatiua ab actore neceſſario probanda non eſt.*

57 *Mala fides non præſumitur.*

58 *Delinquere nemo præſumendus eſt.*

59 *Agens interdicto, vti poſſidetis, non cogitur probare ſe bona fide poſſidere.*

POSSESSORIO interdicto vti poſſidetis, ab agente intẽtato, inter alia,
quæ ab eo ſunt probanda, vt obtineat, & vincat, potiſ
1 ſimam † eſſe poſſeſſionẽ ipſam tradidere Scribentes,
vt Paul. à Caſtr. in conſ. 442. viſis, & diligẽter examinatis. circa fi. verſ. & hoc præualet. vol. 2. Dec. in cõſ.
663. in cauſa mota. in prin. Ioan. Petr. Ferrar. in praxi
Papien. in forma libel. pro turba. poſſeſ. in verb. hodie tenet, & poſſidet. in prin. & Faber in §. retinendæ.
num. 16. verſ. circa quintam. quos ad id adducit Bello. in conſ. 11. in cauſa vertente. num. 3. idem aſſeruit
Iaſ. in §. nihil commune. l. naturaliter. nu. 82. verſ. ſed
aduerte ſubtiliter. ff. de acquir. poſſ. & Aret. in dicto
§. retinendæ. num. 4. ad idem reſpondit Cor. in conſ.
113. circa primum. ſub num. 1. verſ. & per conſequẽs.
volum. 1. idem voluit Guid. Pap. in conſ. 82. in cauſa
vertente. ſub num. 2. verſ. & ſic cum ipſe Pariſ. in conſilio 13. attingendo articulum. nu. 80. verſ. vt enim,
2 vol. 1. vbi ait, quod vt quis in tali poſſeſſorio † poſſit
obtinere, neceſſe ſit, quod probet ſe poſſidere, & aduerſarium ipſum turbare, & moleſtare, eo quod detur poſſidenti contra moleſtantem, † & turbantem,
3 per ea, quæ ibi allegat Barba. in conſ. 25. clementiſſimum Deum. col. 1. & ſequen. volum. 4. vbi plenè Bero. in conſ. 77. viſo proceſſu. num. 12. volu. 3. Rebuff.
in commen. ad conſtitut. reg. Gall. tomo 3. tracta. de
matern. poſſeſſio. artic. 1. glo. 2. num. 40. verſ. & duo
ſubſtantialia.

Cuius concluſionis ea uidetur eſſe ratio, quoniam
4 hoc † interdictum non cõpetit, niſi poſſidenti; ita tradit idem met Ioan. Fab. in d. §. retinendæ. num. 16. ex
traditis ab eodem ibi. in prin. per l. 1. in prin. & §. hoc
interdictum. ff. uti poſſidetis. quem ſequitur Menoc.
in commen. retinen. poſſ. remed. 3. q. 1. num. 18. ubi
alios citat. nã ut inquit Bero. in conſ. 53. ſtante themate. num. 7. uol. 3. in hoc interdicto, poſſeſſor debet
contra non poſſeſſorem obtinere. c. licet cauſam. de
probat. cum ibi no. d. l. 1. & l. ſi duo. ubi Bar. ff. uti poſ
ſide. & idem Bero. in conſ. 119. in cauſa monialium.
nu. 8. uol. 3.

5 Hinc propterea fit, ꝙ hoc † interdictum non poſ
ſit reddi domino rei, qui rem alteri precario conceſſit, ubi iſte precario concedens utranque poſſeſſionẽ
tranſtulit, quod facere poſſe patet ex l. Pomponius.
§. ſi is. ff. de acq. poſſ. nullam enim poſſeſſionem probare poteſt, nec habet, cuius cauſa prætor ad hoc interdictum concedendum permotus eſt, ut ſenſit Io.
à Plat. in d. §. retinendæ. col. 2. uerſ. ad primum dic.
quod etiam ab impugnatione tuetur Sali. in l. unica.
col. 7. oppoſ. 14. C. uti poſſide.

Ex hoc ẽt conſequitur, iſtud interdictum retinen-
6 dæ poſſeſſionis, non reddi illi, † qui tantummodo detinet, ut aſſeuerauit gl. in l. 1. §. quoties. ff. de itin. actuque priu. Inno. in c. ueniens. de præſcr. Ioan. Fab. in d.
§. retinendæ. nu. 3. & ibid. Aret. num. 2. Rube. Alex. in
d. §. nihil cõmune. nu. 39. non enim ſe poſſidere probare poteſt, argu. l. 3. §. creditores. ff. uti poſſide. dum
Iuriſconſul. inquit, ideò creditoribus in poſſeſſionẽ

miſſis

miſſis cauſa cuſtodiæ nõ reddi iſtud interdictũ, quia non poſſident; quam ſententiam à contraria Innocẽtij ſententia, qua voluit huic detentori concedi hoc interdictum, in c. contingit. de dolo, & cõtuma. egregiè tuetur Menoc. ſuperius relato loco, q. 5. num. 48. cum plurib. ſequen.

Superioribus ſimile eſt, ꝙ ſequitur, vt idem inter-
7 dictum non reddatur † ſpoliato, cum poſſeſſione ille careat, vt conſultus reſpondit Caſtr. in conſ. 234. in cauſa appellationis col. 2. vol. 2. Bertran. in conſ. 51. nu. 4. lib. 2. in 2. par. & alij relati à Menoch. vbi ſup. q. 34. nu. 254. & q. 71. ſub nu. 558.

Eandem concluſionem velim primò declares, vt
8 in hoc interdicto ſufficiat † ipſi actori probare, ſe aliquo modo poſſediſſe, vel ciuiliter tantũ, vel naturaliter tantum, vt docuit Bar. in l. 1. in prin. & in §. interdictum autem. nu. 6. ff. vti poſſide. quem referendo ſequutus eſt Petrus Ferrar. in d. Praxi Papien. in eo. verbo, hodie tenet. nu. 3.

Secundò declaratur, vt ad obtinendum in hoc interdictó ſufficiat, ꝙ ab actore probeť acquiſita poſ-
9 ſeſſio † etiã ex vnico actu, & recenti, dummodo non ſit vitioſa, & iniuſta ab aduerſario: ita conſultus reſpondit Bero. in conſ. 20. viſis, ac diligenter cõſideratis. num. 14. volu. 1. & in conſ. 75. in præſenti cauſa in prin. & num. 16. vol. 3. vtroque in loco dicens id eſſe de mente Anto. à Butr. in c. cum eccleſia Sutrina, ibique Abb. col. 6. de cau. poſſ. & propriet. idem Bero. in conſ. d. 53. nu. 2. vol. 3.

Tertiò intelligenda eſt, vt etiam iſtiuſmodi agens
10 probare debeat ſe tpe † litis conteſtatæ poſſediſſe; ſic ſenſit Imper. in d. §. retinendæ. ver. hodie tamẽ. Inſti. tit. de interdic. vbi Faber. d. nu. 16. & Aret. nu. 43. ver. ſed aduertas. idem voluit Bar. in d. l. 1. §. vlt. num. 14. & in d. l. vni. nu. 3. per gl. ibi. in verbo, ab altero. C. vti poſſide. ad idem reſpondit Alex. in conſ. 92. perſpectis his nu. 4. vol. 1. in conſ. 136. num. 7. vol. 2. in conſ. 53. nu. 1. vol. 5. & in cõſ. 88. quoniam omne datũ. nu. 3. eo. vol. 1. & ab eadem ſtetere ſententia Abb. in ca. ueniens. ſub nu. 24. verſ. ſed extra gl. quæro. de pſcrip. Soc. ſen. in conſ. 59. viſis actis. num. 2. volu. 4. Fulg. in conſ. 194. nu. 1. Cum. in eadẽ facti ſpecie, qua Fulgo. conſulens in conſ. 49. nu. 1. Rui. in conſ. 164. ſub nu. 8. verſ. aut dř intentatum. vol. 5. Marcus Ang. Peru. in conſ. 47. in quæſtio. vertente. num. 8. impreſ. inter conſ. criminal. diuerſ. volu. 2. quo in conſ. 45. & 6. in materia turbatæ poſſeſſionis tres diſtinguit caſus, qui obſeruandi ſunt. Ferrar. vbi ſup. in prin. Bertra. in cõſ. 196. pro faciliori. nu. 2. & 8. vol. 1. Soc. ſen. in conſ. 54. viſa breui narratione, col. 4. num. 15. verſ. quibus premiſſis. vol. 4. Barba. in d. conſ. 25. paulo poſt prin. vol. 4. Rimin. ſen. in conſ. 341. ſi rectè. nu. 3. vol. 2. Rip. in d. §. nihil commune, nu. 157. ver. ſecundo aduerte, p l. 1. ff. vtrobi. & per Bar. in d. §. nihil cõmune. in 2. col. ſub nu. 21. Neuiz. in conſ. 81. Deum inuocent. nu. 16. verſ. tertiò principaliter. Bello. in conſ. 11. nu. 3. Soc. iun. in conſ. 146. nu. 6. vol. 1. Pariſ. in d. conſ. 13. nu. 81. verſ. quinimo. vol. 1. & in conſ. 112. nu. 70. vol. 1. Petr. Beninten. in deciſ. 72. in cauſa, quæ agebatur. num. 1. hinc dicebat Alcia. in conſ. 440. in prin. ꝙ in tali in-
11 terdicto ſi duo † prætendebant ſe poſſidere, ille obtinet, qui melius probat ſe poſſidere tpe litis conteſtatæ; & ideo, ꝙ ſit articulandum de tali tẽpore, vt quis obtineat. quem ſequitur Rolan. à Val. in conſ. 9. negari non poteſt. nu. 18. verſ. prima etenim eſt concl. vol. 3. vbi multos in hanc ſniam allegai. ad idem rñdit Natta in conſ. 572. valdè contẽditur nu. 16. verſ. ſecundo adducitur vol. 3. ob id dicebat Bar. in l. non poteſt. ff. de iud. & in l. eadem. §. actiones. nu. 19. verſ. vlterius procedo. ff. de excep. rei iudic. quod cautus debet eſſe aduocatus, vt ĩ capitulis deducat, ius actori cõpetere tempore litis conteſtatæ, alioqui non ob
12 tineret: cum poſt litem † cõteſtatam ius ſuperueniẽs in iudicio nõ veniat: vt, & tradidere Io. And. ac alij in c. Abbate ſanè. de re iudic. in ſexto, & Bald. in l. 1. col. 2. nu. 12. verſ. modo quæro. C. ſi plu. vna ſenten.

13 Iſtud declarandũ eſt, vt procedat, cum † reus probat, ſe medio tẽpore poſſediſſe: tunc enim proculdubio actor ſe etiam tempore litis cõteſtatæ poſſediſſe probare debet, ſecus ſi non probet: nã eo in caſu præſumitur continuata poſſeſſio, etiã tempore litis conteſtatæ, per regulã l. ſiue poſſidetis. C. de probatio. ſic in conſ. Neapolitano fuiſſe determinatum, teſtať Afflict. in deciſ. 344. eccleſia Sancti Martini. nu. 12. & ſequen. per id, quod dixit Aret. in d. §. retinendæ. nu. 4. Afflictum ſequutus eſt Rebuff. in cõmen. ad cõſtitutio. reg. tract. de mater. poſſeſſionis. arti. 2. gl. 1. nu. 18. verſ. intellige. per not. à Bal. in l. non ignorabit. C. ad exhiben. idem Rebuff. ibidem articulo 8. glo. 1. nu. 9. ver. ſexto cũ alijs in hanc ſniam deductis ab eodem Menoc. vbi ſupra, quæſt. 71. nu. 557. ſic ſenſit, & Capic. in deciſ. 209. in cauſa ſacri monaſterij. num. 2. et Alber. in l. ſiue poſſideris. col. 2. C. de proba. eundem Afflictum ſequutus eſt Pariſ. in cõſ. 126. nullitas, nu. 5. vol. 4. hoc idem placuit Ruin. in conſ. 68. in cauſa, & lite, nu. 8. vol. 2. permoti ex eadem regula d. l. ſiue poſſidetis. C. de probat. ad idem reſpondit Natt. in d. conſ. 572. nu. 18. Couar. in c. poſſeſſor. 2. par. §. 1. ſub nu. 4. verſ. & ſanè Mattheus. de reg. iur. in 6. & Cache. in deciſ. 42. Antonius. num. 4. verſ. non obſtant. & in deciſ. 99. nu. 51. verſ. non obſtat vltimo.

Hæc omnia amplianda ſunt, vt non ſolũ procedãt ijs in caſibus, in quib. litis conteſtatio fit: ſed etiam in
14 ijs, in quib. † lis non conteſtať; & ſic in illis agens probare quoq; debet ſe poſſediſſe tempore, quo reus cœpit eſſe contumax: ſic placuit Bal. in ſua diſputa. incipien. accuſatus de vi turbatiua. arg. l. ſi eum. in fi. ff. ſi quis cautio. cuius doctrinæ. ſe ſubſcripſit Alex. in d. conſ. 54. in prin. & in d. cõſ. 88. ſub nu. 3. vol. 1. ac Nat. in d. conſ. 572. nu. 16. vbi nu. 17. dicit, ꝙ iſtud procedit etiã ſecundum regulam, quæ habet, quod qui fun
15 dat intentionem † ſuam in tempore certo, habet illud deducere, & probare l. cum actum vbi gl. Bart. & alij. ff. de nego. geſt. l. matrem. C. de probat. & glo. in clem. vlt. in verb. creatum. de reſcr. eundẽ refert Bal. Grammat. in conſ. 77. æterni numinis. nu. 9.

Eadem limitatio intelligenda eſt, nam dũ dicebamus, reo non probãte, ſe medio tempore poſsediſse, præſumi in actore continuatã poſseſsionem, ẽt tem-
16 pore litis conteſtatæ, iſtud procedit, mõ actor † alleget, ſe de præſenti poſsidere, vt præſumatur ſe tempore litis conteſtatæ poſsediſse: ita * communiter in d. l. ſiue poſsidetis cõcludi aſſeruit Alex. conſ. 133. viſo proceſſu cauſæ. col. 3. nu. 3. vol. 1. in conſ. 54. viſo proceſſu cauſæ. col. pen. nu. 11. vol. 5. & in conſ. 88. quoniam omne datum. col. 6. nu. 40. eo. vol. 5. & in conſ. 164. nu. 14. eo. vol. 5. Soc. ſen. in conſ. 59. nu. 8. volu. 4. per gl. quam dicit * communiter approbatam in d. l. ſiue poſsidetis. & Ferrar. in d. Prax. Papien. in eo. uerbo, hodie tenent. num. 2. ut alibi, & nos id latius corroborauimus.

17 Cuius limitationis ratio eſt, quoniam præſumptiones deſcendentes ex facto proprio ad hoc, vt iuuent, allegari debent, ut docet Bar. in l. cũ qd. ff. ſi cert. pet. Alex. in l. qui in aliena. col. 4. ff. de acq. hære. Abb. & alij in c. afferte. de præſump. cum alijs, ad idẽ allegatis ab Alcia. in tract. præſump. reg. 2. præſump. 21. nu. 3. uerſ. ſed iſta ratio: quod pluribus confirmat Rol. à Val. in d. conſ. 9. nu. 20. cum plurib. ſeq.

Secundò declaratur eadẽ limitatio: etenim ipſa regula d. l. ſiue poſsidetis, non habet locũ in hoc interdicto uti poſsidetis, ſed requiritur, quòd fiat pbatio
18 † de præſenti, ut notatur in c. cum ad ſedem. de reſti. ſpoliat. & in d. l. 1. §. 1. in fi. ff. utrobi. ubi erat differentia inter interdictum uti poſsidetis, & utrobi, cum in
19 hoc † poſteriori ſufficiat probare, maiori parte anni poſse-

poſſediſſe,quod ſecus eſt in interdicto vti poſſidetis,
vbi requirebatur poſſediſſe tempore litis conteſtatę,
ꝙ ſi attenderetur d.l.ſiue poſſideris. nulla eſſet diffe-
rentia:ita ad verbum dixit Grat.in conſ.50. reueren-
diſſime.nu.34.ſub verſ.quarto reſpondeo.volu.1.quē
refert, & ſequitur Rol. à Val.in d.conſ.9. nu.19. ſub
verſ.nec habet obſtare, volu.3. & Gab. in concluſio.
numero 22. verſicu. 8. limita. titulo de præſumptio.
libro 1.

20 Attamen quo † ad hanc Grati opinionē ſciendū
eſt,ꝙ iura,præſertim vero d.§.retinendæ,(quæ requi-
runt in interdicto retinendæ poſſeſſionis neceſſariā
eſſe probationem poſſeſſionis tempore litis conteſta
tæ,quaſi neceſſaria ſit eius temporis poſſeſſio; vel in-
telligenda ſunt, vt ex probatione præteritæ poſſeſſio
nis & allegatione poſſeſſionis obtentæ, litis conteſta-
* tionis tpe. iuxta * communem ſnīam , de qua in d. l.
ſiue poſſidetis. præſumatur poſſeſſio præſens ; vel in-
telligenda ſunt in rebus corporalibus, in quibus ſatis
erit probare poſſeſſionem certi temporis,& proximi,
ante litem notam.vt explicat Io.Fab.d.§.retinendæ,
nu.23.etenim ſat erit hęc probatio,vt actor obtineat
in hoc interdicto uti poſſideris, ita declat, & mordi-
cus tenet Couarru. in d. cap. poſſeſſor. §. primo, ſub
numero quarto , verſiculo quin.& interdicto de reg.
iur.in ſexto.

Tertio ſuperiora intelligenda ſunt, vt procedant,
21 qñ alter contendens † nō probaret poſſeſſionē de p̄-
ſenti : nā tunc vbi alter ex contendentibus aſſerat ſe
poſſidere,& probet poſſeſſionem antiquā, præſumitē
etiam hodie poſſidere , & ſic tempore litis conteſta-
tæ ; ſecus qñ ille probaret poſſeſſionem de præſenti;
tunc enim quia duo non poſſunt eodē tempore con
tendentes ſimul poſſidere, vt in l.ſi vt certo.§.ſi duo-
bus vehiculū. ff. commod. ceſſaret illa præſumptio,
ꝙ hodie poſſideret, ideo ſi alter probaret poſſeſſionē
præſentem,tunc ex pręterita poſſeſſione nulla oriretē
præſumptio continuatæ poſſeſſionis, & ſtaremus cer
to,& ceſſaret coniectura,l.ſi certis annis.C.de pact.l.
certa forma.C.de iur.fiſc.lib.10.l.pediculis.§. argen-
to.ff.de aur.& argen.lega. cum ſimil. ita tñdit Barb.
in d.conſ.25.col.2.verſ.& ſi dicatur.vol.4.

Quarto intelligenda eſt concluſio ; vt non ſolum
22 iſte agens debeat probare, ſe litis conteſtatæ,ſed etiā
turbationis tpe poſſediſſe:ita tradidit Bart.in d.l.1.§.
vlt.num.14.& 18.ff.vti poſſediſſe. Abb.in d.c.veniēs,
ſub d.num.24.verſ.ſed extra glo.quęro de præſcript.
Alex.in d.conſ.136.num.7.volum.2.& in conſ.81.le-
cto,& diſcuſſo,num.2.volum.3. Mar.Angelel.in di-
cto conſ.47.num.8.Cor.in conſ.130. viſo libello,nu.
1.volum.1.Ferrar.& Bello.vbi ſup.Aret.itidem in d.
§.retinendæ.num.5.& ibi Faber,num.16.Barba.in d.
conſ.25.in princ.volum.4.Rip.in dicto §.nihil com
mune,num.153.verſ.adde.Neuiza. in dicto conſilio
81.num.16.Socyn.ſen.in dicto conſilio 54. num.15.
verſ.quibus præmiſſis,volum.4. per cap.conſultatio.
de offic.deleg.& cap.cum ad ſedem.de reſtit. ſpolia.
& in conſ.59.num.2.eodem volum.4. Iaſ. in conſ.6.
ſpectariſſimæ dominæ Nicolinæ, colum.2. ſub nu.2.
verſ.vel,& quarto.volum.1.ac Socyn. iun.in d.conſ.
146. num.6.vol. primo, quod etiam pluribus corro-
borat Rolan.à Val.in dicto conſ.9. num.28.verſ. ſe-
cunda eſt concluſio.uol.3. Nat. etiam in dicto conſ.
572.num. 16.iunctis ijs, quos adducit Menoch. in d.
quæſtio.71.num.556. atque Ioſeph. Ludoui. in con-
cluſion.71.de turba.poſſeſ.colum.5.verſiculo & qui
vult obtinere.

Vnde his in caſibus diligēter eſt obſeruandum , ꝙ
23 ſi reus † conuentus probet ſe poſſidere, tūc actor p̄-
bare debet , poſſeſſionem illam eſſe clandeſtinā præ
ſua: vt docuit Bar.in d.l.1.§.vltim.num.18.cuius ſen-
tentiæ adhæret Barbat. in dicto conſ.25. paulo poſt
princ.volu.4.& Iaſ.in dicto conſ.6. ante finem,verſ.
vel,& quarto, volum.1. Quæ quidem clandeſtinitas
24 † eo ipſo probatur,quòd aduerſarius non probat an-
tiquiorem poſſeſſionem , vel ab alio eam fuiſſe con-
ſequutum, vt plenius id proſequitur Bartolus in d. §.
vltim.num.18.& 19.ac Iaſ. in dicto conſilio ſexto,
circa finem,& Aretin.in dicto §.retinendæ nu.5.ver
ſic.ex prædictis , & Soc.ſen. in dicto conſilio 4.nu.
16.volmu.4.

25 Alterum,ꝙ ab agente probari debet,eſt ipſa † tur-
batio ex parte conuenti , ſe nempe à reo co uento
fuiſſe turbatum eo tpe.quo poſſidebat , vt dixit Alc.
in d.conſilio 88.num.3.verſ.ſecundo,quia volum.5.
per glo.in l.ſi duo.§.2.ff.vti poſſide.& cap. licet cau-
ſam. de probat. idem voluit Ferrar. in dicto verſicu.
hodie tenet.num.1.Rimin.ſenior.in dicto conſ.341.
num.3.volum.2.Corn.in dicto conſ.113. ſub nume.
1.verſ.probatur etiam volum.primo,Guid.Pap.in di
cto conſ.82.dict.nu.2. Bello.in dicto conſ. 11. num.
6.Socy.iun.in dicto conſ.146.num.6.volum.1.Iaſ.in
d.§.nihil commune.num.72.& Rebuff.in d.tract.de
mater.poſſeſ.tom.3.art.1.glo.2. num.40.ac Menoc.
vbi ſup.num.559.verſ.ſecundum,& Ioſeph. Ludo.in
d.concluſ.71.colum.6.verſ. ſecundum quæſitum eſt,
& infra trademus, ac alios referemus, in verſ. turba-
tio poſſeſſionis.

Huius requiſiti ratio eſt , qm̄ hoc interdictum uti
26 poſſideris † propriè datur pro turbatione,quæ fit ipſi
poſſidenti,ut habemus in d.l.1.§. eſt igitur. & in d.l.
ſi duo.§.item videamus,ff.vti poſſi. & tradidere,glo.
ac Doctor.in l. clam poſſidere.§.vltim. ff.de acquir.
poſſeſ.

27 Quod intelliges , vt etiam ſufficiat probari † iā fa-
ctam turbationem,nec ipſum actorem oporteat fidē
facere ſe à reo in præſentia turbari;licet tutum ſit al-
legare,& proponere turbationem præſentem,quam-
uis neceſſe non ſit eam probare,teſte Fabro in d.§.re
tinendæ.nu.20.in ſi.verſ. item quæritur.cum eo ipſo,
quòd reus ſe opponit turbet,vt dixit Spec. in titu. de
actio.ſeu.petitio.§.ſuper petitionib.num. 6.verſ. ſed
nunquid habeo.Bal.etiam in dicto ca. licet cauſam,
num.31.verſ.adde dicit Innocen. de probatio. quòd
etiam nonnullis confirmat Pariſ.in conſ. 126. nulli-
tas ſententiæ.nu.9.uerſ.ad quod.uolu.4. & plurib.de
hoc agit Rolan.à Val.in conſ.9. negari non pōt. nu.
1. ,& 11.uolu.3. nam per eius negationem, dicendo
ſcilicet actorem non poſſidere, fit res dubia,ca.cum
ad ſedem.de reſtitut.ſpolia.& l.ultim.C.qui ad liber.
procla.de quo plenè per Fely.in dicto cap. licet cau-
ſam.ſub num.11.uerſ. ſed iſta turbatione, argu. quo-
que eius,quod ſcripſit idem Bal.in dicto c.licet cau-
ſam,ſub nu.11.uerſ.ſed iſta turbatione,argu. quoque
eius, quod ſcripſit idem Bald. in dicto cap.licet cau-
ſam. num.31. verſ.quid dices. vbi ait , quòd etiam ſi
reus non turbauerit actorem in poſſeſſione, in princi
pio litis,quia ignorabat aduerſariū poſſidere , & pro-
teſtabatur,ſe non habere animum turbandi , ſed lite
pendente cęperit turbare , nihilominus debere ſuc-
cumbere,& iudicium ſuſtinere ; quia turbatio quan-
docunque ſuperueniens,fundat iudicium paſſiuè.

Secundo illud idem intelligendū eſt,vt ſi capitali-
ter agatur aduerſus hūc turbatorem , ex diſpoſitione
28 iuris communis,actione,ſcilicet iniuriarū,quo † ſo-
lo remedio,hoc in caſu cōtra illum prouiſum eſt, vt
tradidere Iac.de Are.in l.vnica.num.5.C.vti poſſide.
Bart.in l.extat.nu.4.ff. quod met.cau. & Ang.in l.cū
filius.§.1.ff.de verborum obli.neceſſe habet actor p̄-
29 bare † turbationem hanc factam fuiſſe dolo turbātis;
alioqui ſequi debet abſolutio, nam cum de iure cō-
30 muni vis turbatiua † non videatur puniri,niſi ratione
doli,vt l.ſeruus.la prima.& ibi gloſſ. in verſ. facimus.
ff.de actio.& oblig.nimirum ſi is eſt probandus:ita in
hac facti ſpecie reſpondet Bald.in conſ. 119. ſtatuto
cauetur,quod turbans. colū. vltim. num.3. in fin. vo
lum.

ſum.2. & in conſ.289 quia cõſuetudo æquiualet.nu.
4.verſ.4.eſt præmittendum.vol.4. * ad idem reſpon-
dit Corn.in conſ. 100. in cauſa vertente, nu.3.vol.2.
& Cataldinus Boncompag. in conſ. 58. idem,quòd
ſupra,num.2.lib.primo,inter conſ.crimi. diuer.per l.
1.hæc in factum.verſ.nec adijcitur.ff.de his,qui deie-
ce.vel effude.

Quòd ſi ex diſpoſitione ſtatuti velit actor in tur-
batorem experiri, profecto ſi in eo ſtatuto indicitur
corporalis pœna, & hoc in caſu, vt in ſuperiori, do-
31 lus † neceſſario probandus eſt,adeò,vt non ſufficiat,
ēt latam culpam probare;ita determinat Bart.in l. 1.
§.non aũt,nu.2.verſ.iuxta hoc quæro.ff. ſi quis teſta.
32 lib.eſſe iuſ.fue.ex eo, quòd pœna † corporalis nunq̃
indicitur,cum dolus à committente delictum abeſt,
vt eſt tex.in l.lege.Cornelia ff.ad leg.Cornel.de ſica.
& ita colligitur ex gl.in l.oſſa.§.in locũ.in verſ.ſi do
lo.ff.de religio. & ſumpt.fune. q̃ ſequitur, & vna cũ
alijs allegat,& * communem ſnĩam dicit Cœpol. in
conſ.33.multa poſſent,nu.5.verſ.ſed his non obſtan-
tibus, prout etiam de * communi teſtatur Iaſon in l.
actionib.nu.23.verſ.circa ſecundam partẽm,gl.ff.de
in lit.iuran. quos cum multis alijs refert, & ſequitur
Iul.Clar.in praxi crim.§.vlt.q.84. in princ.vbi etiam
hanc opinionem appellat * communem.

33 Si verò idem ſtatutum † indicat pœnam pecunia-
riam,& puniat turbationem illatam perſonæ his ver
bis vtẽs. Si quis turbauerit aliquẽ in ſua poſſeſſione:
tunc in turbante dolus requiritur,ea ratione, quia tur
batio non põt inferri in perſona ſine affectu turban-
tis,l.3.ff.de iniu. at ſi ſtatutum puniat turbationẽ illa
34 tam in rem, vt ſi dicat, ſi quis alterius † poſſeſſionẽ
turbauerit,aut, ſi quis ingreſſus fuerit poſſeſſionẽ al-
terius.tunc lata culpa ſufficit,ex tex.§.quia tñ.Inſtit.
titu.vi bono.rapto.& l.ſi quis in tantã. C.vnde vi.vn
de hoc caſu lata culpa dolo æquiparatur, per l.1.ff.ſi
mens.fal.mo.dixe.ita diſtinxit Bar.in d.l.1.§.nõ aũt.
nu.3. & ibi eũ ſequitur Ang. nu.5. ff. ſi quis teſta. lib.
eſſe iuſ.fue.& in l.iuſtè poſſidet. in fin. ff.de acq.poſſ.
eiuſdem ſnĩæ accedunt Barbat. in conſ. 70. quòd eſt
pen.incip.præclarè ſcribitur primo Regum.col.pen.
verſ.capio nunc aliam dubitationem.vol.1. Io.Petr.
Ferrar.in d. praxi Pap. in forma libelli pro poſſeſ.tur-
ba.in verſ.& in continetur.nu.2. verſ. pone. Corne. in
dicto conſ. 100.nu.4.in conſ.204. videtur prima fron
te.nu.6.verſ.his tamen non obſtantibus. volum.2.in
conſ. 94. viſo proceſſu accuſationis.num. 10. in fin.
vol.3.in conſ.162.viſa copia.num.9. verſic. in 2.cap.
eod.volum.3.in conſ.33. viſa inquiſitione, num. 19.
volum.4.& in conſ.280. laborioſa.nu.4. volum.4.&
Boſs.in tract.cauſar.crimin.tit.de plurib.violen.nu.
49.quos refert, & ſequitur Menoc. in dicto comment.
retinen. poſſeſ.remed.3.q.76. nu.614. vbi etiam ipſe
ita diſtinxit, & plenè eandem diſtinctionem proſe-
quitur.Quanquam Bal.in d.diſputatio.incip.accuſa
tus de vi turbatiua.aſſerit huiuſmodi Bar.diſtinctio-
nem iure non probari,& eſſe potius verbalem,q̃ rea-
lem:nam ſi ſtatutum prohibet,ne quis turbet poſſeſ-
ſionem alterius,vr̃ in effectu diſponere, ne poſſeſſor
patiatur in ſua poſſeſſione turbationem, vt latius ibi
per eundem Baldũ, & propterea etiã ſi verba ſtatu-
ti dirigantur in rem,non in perſonam,videtur, quòd
exigatur probatio doli,reiecta diſtinctione Bar.ſecũ
dum ſnĩam Baldi, in qua quidem controuerſiã, vter
rectius ſenſerit, lector tu videris. mihi certè ab iſta
Bartoli doctrina recedere,tutum non vr̃ tot patrum
auctoritate roborata.Quæ aũt ſint doli,& culpę hoc
in caſu poſſeſſionis turbatæ pſumptiones, & indicia,
tũ,quę ſint cauſæ iuſtę excuſantes à dolo perturbato
rem,infra latius explicabitur.poſtremò, quot modis
poſſit conſiderari poſſeſſionis turbatio,vberrimè di-
ſcuſſum fuit à Rebuf.in eiſdẽ comment.ad conſt.re-
gi.Galli.tom.3.tract.de mater.poſſeſ.art.1.gl.2.à nu.
2.vſque ad num.38.vbi 22.refert modos,quibus quis
alium turbare dicitur,& à Menoch. in d. 3.remed.q.
62.nu.467.per totum vbi 28.modos enumerat, quos
hic apponere ſuperuacaneum eſſe duxi,ſed opportu
niori loco,eos examinare infra reſeruo.

Sed rogabit me quiſpiã, quomodo poterit actor
probare ſe duobus his temporibus,nimirum litis cõ-
teſtatæ,& turbationis illatę,poſſediſſe? Actor itaque
35 † probando,ſe poſſediſſe ante litem cõteſtatam, &
ante turbationẽ illatam per aliquod tẽpus,& allegã-
do adhuc ſe poſſidere, præſumendũ erit continuatã
ab eo fuiſſe poſſeſſionem:cũ in ſolo animo cõſiſtat,
& retineatur,vſque ad litem cõteſtatam,& poſt; niſi
contrariũ probetur, vt tradidere glo. & cæteri Doct.
in l.ſiue poſſideris.in primis Cyn.nu.3. verſ.ſed nun-
quid.C.de probat.idem Cyn.in d.l.nõ ignorabit. nu.
2.verſ.in poſſeſſione. C. ad exhibe. idem dixit aper-
tius Bald. in caſu noſtro, in d.l. vnica.col.vltim.poſt
nu.12.verſ.aduerte,quod aut probatur.C.vti poſſide.
quem ſequitur Alex. in d.conſ.78. num.30.verſ.non
obſtant allegat.vol.5.vbi plures citat, prout, & facit
in conſ.133. num.3. in prin. vbi de * communi dicit.
vol. primo, vt & aſſeruere in terminis noſtris Rimi-
ſen.in conſ.216.in præſenti cauſa.nu.5.vol.2. Capic.
in d.deciſ.219.nu.2.Bello.in d.conſ.11.num.13.in fi.
& Ferrar. in d.verſ.hodie tenet.nu.2. vt, & nos latius
id infra examinauimus.

Cuius quidem præſumptionis ratio eſt,quĩ nõ præ
36 ſumitur † mutatio voluntatis animi, niſi contrariũ
probetur,c.maiores in fi.de baptiſ.& c.licet,de ꝓcur.
lib.6.ut ēt ſenſit gl.in l.1.C.de ſeru.fug.idem colligit
ex l.cum.ff.de proba.l.fideicom.§.ſi rem.ff. de leg.3.
& ex l.cum hic ſtatus.§.1.de don.inter vir.& vxo.poſ
37 ſeſſio enim,vt † modo diximus, animo retinet̃. l. li-
cet.C.de acq.poſſ.& l.3.§.in amittenda.ff.eod.

Superiora oĩa vna cũ concluſione limitãda ſunt,
vt ſi reus pro ſua defenſione probaret, ꝙ illa agentis
poſſeſſio eſſet ab ipſo habita vi, clam, vel precario,
38 tunc non prodeſſet † actori talis poſſeſſio in hoc in-
terdicto,ēt ſi eo,quo diximus modo probaſſet illã,
vt d.l.1.in prin.& §.vlt.ff.vti poſſide.& l.1.C.eo.titu.
vel ſi probaret actorem nõ poſſidere, vel quod ipſe-
met reus iuſtam habeat detinendi cauſam, licet non
poſſideat.l.colonus.ff.de vi,& vi arma. ita tradidere
Bar.in d.l.vlt.nu.19.& Ferrar.in d.praxi Papien.in d.
verſ.hodie tenet.nu.4.verſ.aduerte tamẽ,quos ſequi-
tur Menoch.in d.comment.retinen.poſſ.remed.3.q.
75.nu.602.

Sed quomodo probabit reus actorẽ ab ipſo poſſi-
39 dere vi,clam,& precario? Plurib.† certè modis id ef-
ficere poterit:inter quos ille primas obtinet, proban
do, ſcilicet ſuam antiquiorẽ poſſeſſionem, nam tũc
ſequens poſſeſſio,vt, & ſupra dicebamus ipſius agen
tis præſumit̃ clandeſtina, ſeu violenta,niſi probet ti-
tulũ ſuæ poſſeſſionis.d.c.licet cauſam, & ibi doct.de
probat.ut inf.in ſequenti concluſione explicauimus,
& tradidit Ferrar. ubi ſup.nu. 4. prætereà id probabit
per inſtrã locationum,per fructuum perceptionẽ, &
alijs quamplurib.modis, quibus poſſeſſio ipſa proba
tur;de quibus omnibus ſuo loco diſſeruimus.

40 Quòd aũt † actor non poſſideat, poterit reus pro-
bare,ex eo, ꝙ actor ipſe non probat ſe poſſidere, vel
ſi reus probet aliũ ciuiliter, & naturaliter poſſidere,
etenim poteſt ipſe reus opponere de iure tertij, qñ il-
lud ius eſt excluſiuum iuris agentis,ut l.cum ſeruum.
C.de ſeru.fugit.& l.ult.C.de rei vẽd. ita docuit Bart.
in d.l.1.§.ult.nu.19.ff.uti poſſide.quo pacto uero in
beneficialib. ſoleat circa hoc obſeruari. docet Me-
noch.in d.q.75.ſub.nu.602.uerſ.in beneficialib.

Generalem hanc limitationẽ intelligas procede-
re, dummodo reus aduerſus agentem exceptionẽ il-
lã,quod ui,uel clam, precario ab alio poſſidet, obij-
41 ciat †,ante litem cõteſtatã, eam etenim hoc tempo-

re opponi

re opponi debere ſenſit apertè Innoc. in c. veniẽs ſub
nu. 1. verſ. item cum interdictum. de præſcriptio. quẽ
ſequuti ſũt ibid. Abb. nu. 29. verſ. vult ergo. & in c. 2.
in primo. not. nu. 2. de ordi. cognitio. Fran. in c. 1. in 2.
no. de reſtit. ſpolia. in 6. Imo. in d. c. veniens. nu. 10. &
ibidẽ Pariſ. nu. 25. idẽ voluiſſe Ang. aſſerens in l. 1. §.
perpetuo. ff. quod vi, aut clam, Innoc. ſequutus eſt Io.
Petr. Ferrar. in d. praxi Papien. in d. verſ. hodie tenet,
ſub nu. 4. verſ. & not. ſecundũ Innoc. ea ratione addu
42 ctũ, q̃a cum hęc ſit † dilatoria exceptio, proinde ante
litem conteſtatam debet opponi, c. exhibita. de iudi.
Iſtud vero declarandum eſt, vt procedat, cum hæc
43 exceptio † obijcitur in vim dilatoriæ: tunc enim pro
culdubio ante litẽ conteſtatam, huiuſmodi exceptio
opponitur; ſecus autẽ cum obijcitur ad perimẽdum
iudicium, contra quod opponitur, hoc eſt in vim pe
remptoriæ: nam tunc, & lite conteſtata poſſe obijci,
ſenſere Bart. in d. l. 1. §. vlt. nu. 4. verſ. ſed iuxta hoc q̃-
ro. ff. vti poſſi. cui accedunt Anto. à But. in c. veniens
nu. 16. in fi. & ibid. Abb. ac Imo. ille ſub nu. 25. verſ.
ſecundũ remediũ eſt hic nu. 16. de præſcriptio. eiuſdẽ
fuere ſententiæ Rom. in d. §. nihil commune. nu. 17. in
fi. Sali. in l. vnica. col. 7. q. 3. C. ſi de momen. poſſ. fue.
appel. & Philip. Franc. in c. propoſuit. col. 1. de appel-
latio. vt latius explicat, & ita cõciliat opiniones pru-
dentũ in hoc inter ſe diſſidentes Menoch. in d. com-
ment. retinen. poſſ. remed. 3. q. 77. nu. 665. cum ſeq.
Reſtant, & alia, quæ ab agente interdicto vti poſſi
dentis ſunt probanda. Nã datis partibus, ſuper poſſeſ-
ſione, tam à parte rei quàm actoris probationibus, ti
44 tulus † ab actore ꝓbari debebit, ſi in hoc iudicio vo-
luerit obtinere: ita tradidere ſcriben. in c. licet causã.
de probatio. Bart. etiã in l. ſi duo. in prin. ſub nu. 4. ff.
eod. vti poſſi. vt latè iſtud cõfirmauimus in ſequenti
cõcluſ. incip. in interdicto retinendæ. 4. limit. alioqui
huic agẽti hoc interdicto neceſſe nõ eſt probare, nec
iuſtificare poſſeſſionẽ ex titulo ex eo, quod eũ tuea-
tur Prætor, d. §. retinendæ, Inſtit. tit. de interdict. & ita
in propoſito noſtro ſcripſit Bero. in. q. 71. incipien.
cum quidam, nu. 6. ac Doct. in d. c. licet cauſam, quos
ſequitũ Menoc. vbi ſupra, quæſt. 73. nu. 588. ac Ioſeph.
Lud. in concluſ. 71. col. 6. verſ. nec in huiuſmodi.
Quod poſtremo loco diximus intelligendũ, & ex-
plicandum eſt, tunc demum locum habere cũ poſſeſ
45 ſor ſine titulo poſſidere poteſt; † ſecus vero cum nõ
poteſt, exempli gratia, ſi laicus aſſerat ſe poſſidere de
cimas, vel ſi Abbas cõtendat, ſe habere quaſi poſſeſ-
ſionem iuriſdictionis, intra fines territorij Baronis,
vel Principis; etenim ſi aduerſus eum, qui domi-
nus eſt, agat, titulus omnino ei probandus eſt: ita de-
clarauit, & his vſus eſt exemplis Io. Faber. in d. §. reti-
nendæ. ſub nu. 3. verſ. & ideo non videtur, & plenius
ſub nu. 29. verſ. item no. quod agens. cui adhæret Ca-
pi. in deciſ. 209. in cauſa ſacri monaſterij. nu. 4. in fi. &
5. idem dicendũ procedere in quaſi poſſeſſione bene
46 ficij: etenim † cum nullus eã ſine titulo retinere poſ-
ſit. cap. dudum. de elect. nimirũ ſi agens hoc interdi-
cto eandẽ colorare, & iuſtificare debet, vt ſpeciatim
tradidit Coſmus Guymier, in cõmenta. ad pragma.
ſanctio. tit. de pacif. poſſ. ſuper verſ. inquirãt pag. vlti.
verſ. ſed hæc opinio. quẽ refert, & ſequitur Ber. in cõ-
ſil. 133. viſo proceſſu cauſæ, in princ. verſ. ad primum,
volum. 2. vbi nonnullorũ corroborat authoritatibus,
& eſſe magis communem Docto. opinionẽ in c. 1.
de reg. iur. in 6. & in cle. 1. de cau. poſſ. & propric. dicit.
47 ſubiungens ibid. nu. 2. poſſeſſionem † beneficij hoc
in caſu non probari, eſſe coloratam ex collatione fa-
cta a Vicario aut ab alio qui conferre non potuit, vt
latius ibi per eum, & ſuperius in conſi. 132. in princ.
eod. volu. 2. vbi conſuluit in eadem cauſa, eadem la-
tiſſime examinantur ab eod. Bertran. in conſi. 2. viſo
proceſſu cauſæ, nu. 18. cum plurib. ſeq. vol. 3.
Hæc declaratio ampliatur, vt nõ ſolũ procedat in
48 in interdicto retinendæ, ſed etiã † in remedio recupe
randæ. nã ſpoliatus in poſſeſſione beneficij, vel alte-
rius rei ſpiritualis, eo agens remedio non obtinebit,
niſi ſuæ quaſi poſſeſſionis titulum probauerit, vt ſẽſit
glo. in c. nomine Domini in ver. audientia. de decim.
idem determinauere domini Rot. in deciſ. 1. alias 4.
& in deciſ. 2. alias 4. & in deciſ. 1. alias 4. & in deciſ. 2.
alias 14. de reſtit. ſpol. in nou. ſic ſenſere Caſt. in conſ.
253. ad confirmationem eorum. col. 2. nu. 4. verſ. ſu-
per tertio art. vol. 1. Guid. Pap. in deciſ. 85. & in ſing.
231. Dec. in l. vlt. nu. 19. in fin. C. de edic. di. Adr. tol-
len. Ferret. in conſ. 28. nu. 9. Capic. in recuper. poſſeſſ.
remed. 17. quæſt. 36. num. 458. de qua re alias dabitur
commodior diſſerendi locus.
Declarãda eſt eadem, vt locũ habeat, quãdo actor
49 probaſſet de iure ſuo, alioqui † ſi de eo nõ docuerit,
reus debet abſolui, nec cogitur fidẽ facere de titulo
ſuæ poſſeſſionis; adeò vt ipſemet actor cõtra poſſeſſo
rem reũ non poſſit facere poſitiones, vel articulos de
non iure rei, quia ſi nullum ius habet actor, abſolui
debet reus, etiam ſi nullum ius haberet. ſic his conce-
ptis verbis locutus eſt Archid. in c. cõtra morem. nu.
3. verſ. in ea. gl. ibi, inſtitutionem. 100. diſt. cap. ex lit-
teris. de præb. ſubiungens, ita Curiam Romanã tene-
re, ſicque de mãdato Pont. Innoc. fuiſſe pronuntiatũ
in cauſa Eccleſiæ ſanctę Marię de Vepribus; vt ibi-
dem plenius per eundem; ac eodẽ in loco ſequuntur
cæteri ſcribent. ad inſtantiam enim partis non cogi-
tur poſſeſſor exhibere titulũ ſuæ poſſeſſionis: & aſſe-
50 renti poſſeſſorẽ † incolatè poſſidere incumbit proba
tio, non autem reo poſſeſſori, arg. gloſſ. in c. 1. de reg.
iur. in 6. & tenet Io. Calde. in c. cum noſtris. quæſt. 4.
& ibi Imol. coſ. 19. nu. 27. verſ. circa ſecundum. de cõ-
ceſſ. preb. vbi referunt ſic tenuiſſe antea Compoſt. in
loco ibi allegato. Aegid. etiã Bellam. in c. licet. il 2.
quæſt. 2. de præb. in 6. atque Gemin. in cap. ordinarij.
§. quod ſi forte col. 2. ſub nu. 7. verſ. gloſſ. ſuper verb.
exhiberi de offic. ord. in 6. quibus adhęret. Bert. in di
cto conſilio 132. nu. 22. & ſeq. vol. 2. vbi ita declarat.
Eadem intelligẽda eſt, cum poſſeſſio eſt recens, &
de ea eſt contentio; ſecus quando iſte actor diu poſ-
51 ſedit pacifice: tunc † enim non eſt ei neceſſe probare
titulum: ita declarauit Capic. in deciſ. 6. nu. 9. quem
refert, & ſequitur Rebuff. in comment. ad conſtitu.
reg. artic. 9. gloſ. vnica. nu. 27. & Menoch. in d. queſt.
73. ſub. num. 191. verſ. hoc intelligitur. & in d. quæſt.
36. nu. 461. verſ. declaratur primo.
52 In iſtis autem caſibus, quomodo poſſeſſio † co-
lorari, & iuſtificari dicatur. abũde declarat Menoch.
in d. q. 73. nu. 54. cum plur. ſequen. de quibus nos la-
tius infra egimus in verb. titulus.
Iis autem, quos diximus modis, probata poſſeſſio-
53 ne ab auctore, conſequitur, quod idem † agens non
cogatur probare; ſe non vi, non clam, non precario
poſſidere, vt memoriæ prodidit Io. Fab. in §. retinen-
dæ, nu. 21. verſ. ſed quæritur, nunquid agens Inſtit. tit.
de interdict. poſt Dy. & Iac. Butr. in l. 1. §. hoc interdi
cto. ff. vti poſſide. Et ſi alij aliter ſenſerint, quorum ra
tiones relatæ à Fabro, vbi ſupra, diluit, & proſternit
Menoch. in dicto comment. retinen. poſſeſſ. queſt.
74. ſub. num. 601. verſ. nec aduerſantur.
54 Laborat † autẽ Faber ſuperius adducto loco in af
ferẽda ratione circa hoc, duaſque affert, quæ ita ſe ſe
habẽt. Prior eſt; ex eo, ſcilicet, ſatis eſſe probare poſſeſ
55 ſionẽ, quòd illa poſtmodum ab onere † probãdi re-
leuat, §. cõmodum. Inſtit. de interdi. & l. circa. ff. de ꝓ
batio. Poſterior eſt, quoniam illa negatiua eſt, & quæ
56 † ab actore neceſſario probanda nõ eſt, l. actor. C. de
probatio. Diſplicẽt Menoch. iſtæ rationes, eaſque ꝓ-
ſternit: veriorem vero eam eſſe cenſet, quod probans
ſe poſſidere, intelligatur bona fidẽ poſſidere, cũ ma-
57 la fides † nõ præſumatur, l. penult. C. de euictio. vt latè
nos ſupra ꝓbauimus in cõcluſ. 1004. in verſ. mala fi-
des,

58 des,vol.2.ſecundo eò, quòd nemo † delinquere præſumatur.vulgata l.merito.ff.pro ſocio. vt itidē abundè tradidimus,in concl.495.in verſ.delictum . vol.1. atq; ita ſequitur,quòd nec vi,nec clam, nec precario poſſidet:propterea dicebat Innoc.in cap. cum veniſſent.col.4.verſ.item nota,quòd licet.de reſtitu. in in-
59 tegr.agentem ex hoc interdicto † non cōpelli probare, ſe bona fide poſſidere; quòd etiam placuit, & alijs confirmauit Capi.in d.dec.209.nu.10. & in hoc reſidet Menoch. tu autem rector cui adhæreas rationi,tuum eſto iudicium .

CONCLVSIO MCXCVIII.

ARGVMENTVM.

Cui incumbat onus probandi turbationem poſſeſſionis factam fuiſſe dolo , vel culpæ turbantis , poſtremò quæ ſint indicia , & præſumptiones doli, & latæ culpæ in hoc turbatæ poſſeſſionis caſu .

SVMMARIVM.

1 *Turbationem dolo,vel culpa turbantis factam fuiſſe aſſerens probare debet.*
2 *Dolus non præſumitur,& dolo aliquid, vel culpa factum allegans probare debet.*
3 *Dolus in mente conſiſtit , & verè probari non poteſt , ideò ad eum indicandum coniectura,& præſumptiones ſufficiunt.*
4 *Turbare dolo dicitur , qui in caſu illicito occupat alterius poſſeſſionem.*
5 *Statutum,quod poſſeſſio defuncti continuetur in ſucceſſorem,intelligendum eſt de poſſeſſione vacanti,non ab alio occupata.*
6 *Spoliari poſſeſſione ſua , etiam prædo non debet, ſed in ea tuendus eſt.*
7 *Poſſeſſionem alterius ingrediens , etiam tanquam in rem ſuam,turbator dicitur.*
8 *Turbare dolo dicitur , qui nullo modo poſſidet , & alium ſcit poſſidere.*
9 *Turbatorem ſciuiſſe alterum poſſidere, eo ipſo probatur , quod ipſe non poſſideat.Debebat enim ſcire,quod ſuum non eſt,alterius eſſe.*
10 *Vicinus præſumitur ſcire facta vicini.*
11 *Notoria, & diuulgata vnuſquiſq; ſcire præſumitur.*
12 *Turbans,ſi iuſtam,vel iniuſtam turbandi cauſam probauerit à dolo excuſatur.*
13 *Fama publica turbantem à dolo excuſat.*
14 *Poſſeſſionem alterius,mandato alicuius ingrediens turbare non dicitur.*
15 *Poſſeſſionem ingrediens iure familiaritatis,& ſolatij cauſa non dicitur turbare.*
16 *Turbans alium in poſſeſſione , quam probabiliter ſuam eſſe crediderat, in dolo eſſe non dicitur.*
17 *Hæres inſiſtens poſſeſſioni,quam ſua ſponte acceperat, excuſatur, ſi credidit ſibi vt hæredi ita licuiſſe.*
18 *Turbare non dicitur, qui ingreditur poſſeſſionem ratione iuris, quod in illa poſſeſſione habet.*
Niſi excedat terminos,qui ſibi propter ius illud competunt, vt ibid.nu.19.
20 *Turbare non dicitur,qui in poſſeſſione facit actus non inferentes occupationem,vel turbationem,vt ſeminare,putare, & huiuſmodi.*
21 *Turbationis pœna non tenetur,qui proteſtatus eſt , ſe ingredi poſſeſſionem cauſa ſeruandi ius ſuum.*
22 *Turbaſſe ſe dicens ex aliqua iuſta cauſa,eam probare dēt.*
23 *Ignorantia iuris ad hoc,vt excuſet à dolo,probanda eſt.*
24 *Ignorantia iuris in dubio non præſumitur.*
25 *Turbationis iuſta cauſa,vbi allegatur,nō requiritur eius adeò omnino exacta probatio.*
26 *Cauſam iniuſtam turbationis allegans,eam plenè, & dilucidè probare debet.*
27 *Turbationis modus,vbi violentus eſt, nulla cauſa dolo excuſat.*
28 *Turbans armis modum excedit,niſi probet ſic factum ad iuris ſui conſeruationem , eo quod timeret aliquorum potentiam.*
29 *Turbans ex iniuſta cauſa ſtatim, ac eam iniuſtam cognouit,debet a turbatione deſiſtere.*
30 *Turbans, cognita iniuſtitia ſuæ cauſæ in turbando perſeuerans,an excuſetur a præterita turbatione remiſſiuè.*

Explicauimus in ſuperiori concluſione,quibus in caſibus actor agens aduerſus turbantem in interdicto retinendæ vti poſſidetis, probare debeat turbationem factā fuiſſe dolo,vel culpa turbantis. Videamus nūc, cui incumbat onus probandi hunc dolum,aut culpā, præterea,quæ ſint indicia , & præſumptiones doli, & latę culpę hoc in caſu turbationis.poſtremò,quę cauſæ iuſtæ ſint excuſantes à dolo perturbatorē.Quòd at-
1 tinet ad primum,actor aſſerēs † turbationem dolo,aut culpa turbantis factā fuiſſe probare debet,etenim cū
2 dolus † non præſumatur,vulgata.l.dolum.C.de dolo, & ad id eſt tex. mem.dignus in l.quod adhibitis. ibi, in q̄ te credo magis errore,quā malitia incidiſſe.C.de his,q̄ ſibi aſcrib.in teſtam.vt hoc quamplurimis alijs confirmauimus.concl.531.in ver.dolus.vol.1.conſequitur,vt qui dolo,aut culpa quidpiā eſſe factū dixerit,iſtud probare debeat:ita tradidit.Caſt. in l.quis ex argentar.§.Prætor.nu.7.ff.de eden. & in l. tranſact. & cæteri à nobis relati.in d.concluſ.531.nu. 9.
3 Verùm † cum dolus in mente conſiſtat,& ob id verè probari non poſſit,vt inquit Corn.in conſ.140.nu.10.vol.2.per no.à glo.ſingulari in §.aliæ.Inſtit. tit.de actio.ſit,vt ex coniecturis,& præſumptionib.probandus ſit,vt habemus ex d.l.dolū.C. de dolo. vt ſcripſit Caſtr.in l.quod Nerua.nu.3. ff. depoſi. & reſpondere conſuluit Ruin.in conſ.4.nu.10.vol.1.in conſ.73.nu.1.& 9.volum.2.ac Barbat. in conſil. 17. ſub num. 28. volum.2.& alibi ſæpè , vt vna cum alijs prudentibus eundem retulimus.in concluſ.530.in ver.dolus.nu.2. volum. 1.

Inter cæteras itaq; coniecturas, & præſumptiones, ex quibus turbantis dolus ex turbata alterius poſſeſ-
4 ſione argui poteſt,ea eſt,cum ipſe † in caſu illicito occuparet alterius poſſeſſionem,exempli gratia , ſi hic turbans hęres ex ſtatuto factus vellet rei poſſeſſionē, quæ eſt apud hūc poſſeſſorē factum ea ratione occupare,quia ea lege municipali caueatur,poſſeſſionem defuncti continuandā eſſe in ſucceſſorē:non enim ei
5 id permittitur,quoniam decretum illud † intelligendū eſt de poſſeſſione vacāte,non aūt poſtq̄ alius poſſeſſionem apprehenderit, prout ita debere intelligi conſulius reſpondit Bald. in conſ.452. quia domina Catherina.in prin.vol.4.& clarius Alex. in conſ.83. viſa facti narratione.col.1.num.3.volum.2.ac Neuizan.in conſ.81.Deum inuocent.num.25.Nat. in cōſ. 538.ſuit quæſt.num. 6. vol. 3. neque enim veriſimile eſt hoc ſtatutum permiſiſſe quemquam priuari de fa-
6 cto poſſeſſione,etiam de facto apprehenſa,cum † nec prædo ſua debeat,vel à ſpoliato poſſeſſione ſpoliari, ſed in ſua poſſeſſione ſit tenendus.l.colonus,& l.cum fundum.ff.de vi,& vi arma.& c.in literis.de reſt.ſpol. ita reſpondit Corn.in conſil.166.circa primum conſultationis articulum.col.penult.num.7. verſ.tamen his non obſtantibus.volum. 1. quem refert, & ſequitur Dec.in d.l.1.col.2.num.5.verſ. & etiam ſi decretum, & col. 10.nu.34.verſ.2.concl.C.de edic.diu.Adr. tollen.ad idem reſpondit ipſemet Corn.in conſ.94.viſo proceſſu accuſationis.col.penult.nu.11. & 12. vol. 3. & in conſ.280.laborioſa.col. 3.num.5. volum.4. permotus auctoritate Bar. in cōſ.91.in quæſtione vertē-

te in

Digitized by Google

te in curia,& in cõſ.112.quidam accuſatus lib.1. qui-
bus in locis voluit, eo ipſo, quòd quis ingrediatur rẽ
ab alio poſſeſſam: etiam ſi ingrediatur tanquam in
rem ſuam, veniat condemnandus, quia debeat diligẽ
7 ter inquirere, quis poſſideat. tacitè innuens, quod † in
dubio præſumatur eſſe in dolo, arg.l.vlt.C.vnde vi,&
c.1.de præſumpt.nam ex quo debuit perquirere, veri-
ſimile eſt, quod perquirendo ei innotuerit, apud quẽ
foret poſſeſſio,& per conſequẽs, quod ſit in dolo.arg.
eorum, quæ tra duntur à ſcribentibus.in c.ad falſario-
rum.de crim.falſi.cuius præſumptionis declarationẽ
deprehẽdes apud Tiraq.in tract.le mort.ſaiſit, le viſ.
in 5. par. declara.3.

Extat,& aliud doli indicium, cum ſcilicet turbans
8 nullo † modo poſſidet, & alium ſcit poſſidere; vt in
hanc ſententiam reſpondit Alex.in cõſ.23.viſo pro-
ceſſu inquiſitionis.nume.2.vol.6. ſcientia poſſeſſio-
9 nis alterius ſatis probatur ex eo, quòd probatur † tur-
batorem non poſſediſſe, nec poſſidere; hinc enim ſe-
quitur, cum ſcire debuiſſe, quod ſuum nõ eſt, alterius
eſſe.d.l.vlt.C.vnde vi,& in hac hypotheſi ita reſpon
dit Bal.in conſ.144.præſuppoſito.num.3.vol.1, & in
conſ.119.ſtatuto cauetur, quòd turbans.col.vlt.nu.4.
verſ.ſed contra hoc opponitur.vol.2. vt ſentire viſus
eſt Bart.in d.conſil.91.num.6.lib.1. Poterit,& ex eo
probari, quòd turbator ſit vicinus, vt conſuluit Corn.
in d.conſil.94.num.11.verſ. confert, volum 2, ea ra-
10 ne, quia vicinus † præſumitur ſcire facta vicini. cap.
quoldam.cap.quanto, de præſumptio.vt abundè ſcri
pſit Fely.in c. literis. de præſumptio. vt etiam in pro-
poſito noſtro dixit Bal.in conſ.446.ſciendum eſt, qđ
quis.ſub num.1.verſ.facit, quia vicini.vol.3. Idem ẽt
eſt.cum ſciunt alterum per procuratorem poſſidere:
vt placuit Lap. in alleg.127. Anaſtaſius. ſub num.5.
verſic.vel ſufficit, ſubiungens hoc itidem eſſe dicen-
dum, cum turbatus diũ, & notoriè poſſedit. præſumi-
11 tur † enim quis ſcire ea, quæ publicè fiunt,& ſunt no-
toria, vel communiter dicuntur, vt per l.ſi tutor. C.de
peric.tuto.dixit Ruin.in cõſ.164. quamuis ex his.nu.
19.vol.5.Curt.iun.in conſ.52.circa controuerſiã. ſub
nu.4.& Pariſ.in conſ.138.dico in iſta.nu.17.vol.4.&
præd.l.ſi tutor. eũdem Lapum dicta in l.ſequutus eſt
Gemin.in c.eum, qui.ad fi.de præben.lib.6. atq; Me-
noch.in comment.retinen.poſſ.remed.3.q.76. num.
619. vbi materiam hanc ſic explicauit.

Cæterùm, ſi turbans in poſſeſſionis turbatæ pœnas
incidere noluerit,& dolum, aut culpam, ſubterfuge-
re,& euitare voluerit, ei omninò neceſſe erit probare
12 † iuſtam, vel iniuſtam, modo ſit in bona fide, cauſam
ita perturbandi, atque agendi, quod egit: illa etenim
dolum extinguit, atque ceſſare facit, & ob id à turba-
tionis pœna illum eximit, vt docuit Bart.in l.1. §. nõ
autem.in fin.ff.ſi quis teſtam. liber. eſſe iuſ. fue. per l.
igitur.§.cauſæ.ff.de lib.cau. & ſenſit Bal. in conſ. 58.
quidam eſt accuſatus.in fi.volum.5.atque confirma-
uit Cor.in conſ.205.num.7.volum. 2. Boſ.quoque in
tract.cau.crim.tit.de decreto.Mediol.nu.19.vt etiam
permultis corroborat Menoch. in commenta.recup.
poſſeſ.remed.5.quæſt.14.num.48.cum plurib. ſeq.&
in dicta quæſt.76.num.623.& ſequen.vbi egregiè mo
re ſuo loquitur.

Plurimæ vero à ſcribentibus varijs in locis referun
tur cauſæ iuſtę, quę hunc perturbatorem à dolo excu-
ſare poſſunt. Quarum illa prima eſt, quæ à fama pu-
13 blica † oritur, vt ſi fama percrebuerit rem, & poſſeſ-
ſionem eſſe, atque adeò ſpectare ad ipſum accuſatũ,
qui eâ fama commotus poſſeſſionem fuerit ingreſ-
ſus, ſenſit Bal.in conſ.289. quia conſuetudo.num.6.
verſ.conſideratis igitur.vol.4.

14 Altera eſt cauſa, cum probat ſe ex † mandato alte-
rius ingreſſum fuiſſe poſſeſſionem: non enim tũc tur-
bare voluit, vt placuit Bald.in d.conſil.144.num.1.&
ſeq.vol.1.& in conſil.431.quia in accuſatione, num.
2. volu.4. Ferrar. in praxi Papien, in forma libel.pro
turba.poſſ.in ver.animo, & intentione.num.2.& 3.
Corn.in d.conſ.205.num.7.vol.& Rip.in cap.2.num.
40. de iudic.

Vt etiam illa excuſat, cum accuſatus probat ſe ex
15 amicitię cauſa, vel iure familiaritatis, aut ſolatij poſ-
ſeſſionem illam ingreſſum fuiſſe; vt in hac hypothe-
ſi conſulti reſpondere Bal.in d. conſ.431. nu.2. verſ.
5.ratio.vol.4.& Corn.in d.conſ.100.nu.26.in fi. vol.
2.& in conſ.280.nu.9.vol.4.

Eandem excuſationem à dolo ipſimet turbatori
16 præſtat † credulitas poſſeſſionis nempè, quando hic
accuſatus probabiliter credit poſſeſſionem ſuã eſſe,
& ſe poſſidere, iux.l.1.§.ſi quis ideò.ff ne vis fiat ei. vt
ita reſpondit Bald.in d.conſ.431. in fi.vol.4.& in ca.
licet cauſam ad fin.de probatio.Soc.ſen.etiam in cõ
ſil.131.in præſenti conſultatione.col.4.num.10.verſ.
17 amplius etiam volum.1.vbi uoluit hæredem † inſiſtẽ
tem poſſeſſioni, quam ſua ſponte acceperat, excuſa-
ri, ſi crediderit ſibi, vt hæredi ita licuiſſe. eundem ſe-
quuti ſunt Dec.in conſil.565.in fin.Crauet. in conſi.
18.num.9.& in conſil.280.colum.3.ſub num.2. verſ.
ex quibus.

Præterea iuſta eſt excuſationis cauſa, cum hic in-
18 greſſus fuit poſſeſſionem † ratione iuris, quod in illa
poſſeſſione habet, vt eſt in ſocio, qui ingreditur poſ-
ſeſsionem rei communis, nec enim tunc tanquã tur-
bator accuſari poteſt, vt cõſuluere Bald.in conſil.37.
quidam Netius.nu.4.vol.5.Alex.in conſ. 103. vide-
tur prima conſideratione.nu.10.& ſeq.vol.1.& Plo.
in l.ſi quando.nu.313.C.vnde vi.

Quæ cauſa limitatur, vt non procedat, cum ſocius
19 ingrediens † excedit terminos, qui ſocietati conue-
niunt, veluti ſi totam rem occupet, vt apertè dixere
Alex.in d.conſ.103.nu.6. verſ.& primo non obſtat.
Plot.in d.l.ſi quando.nu.314.& Boſ.in tract.crim.tit.
de decr.Mediol.nu.18.

Inſuper ea ex cauſa iſtiuſmodi à dolo excuſatur,
20 cum illius actus † in poſſeſsione factus non infert oc
cupationem poſſeſsionis, vt ſi quis ſimpliciter ſemi-
naret prædium, ſi vites putaret, & alia id genus face-
ret. Etenim huiuſmodi actus cũ ex ſui natura boni, et
vtiles ſint prædij poſſeſsori, & domino niſi aliud ad-
datur, non inferunt turbationem, vt hoc in caſu ſcri-
pſere conſulti, Guliel.Peruſ.int.conſ.crim.diuer.cõſ.
37.viſis actis.n.1.& ſeq.lib.1,& ibi.Cataldi. Boncõ-
pa.in conſ 58.idem, quod ſup.per tot.in primis.num.
6.& ſeq.verſ.nec eſt verũ. Quod quomodo procedat,
infra à me declarabitur in verb Turbatio. in 27. tur-
bationem poſſeſsionis modo probandi.

Nec eſt omninò negligẽda, quæ ſequitur iuſta ex-
21 cuſationis accuſati cauſa, quæ eſt cum accuſatus eſt
proteſtatus, ſe eam poſſeſsionem ingredi cauſa ſeruã
di ius ſuum, vt refert.idem Ferrar.vbi ſup.in d.ver.ani
mo.nu.1. dummodo eam proteſtationem aliquo iu-
re patefacto comprobauerit, ne ficta, & commẽtitia
proteſtatio dici poſsit: ita cauſam hanc intelligit, &
declarat Menoch.in d.commen.retin.poſs.remed.3.
ead.q.76.num.651.uerſ. undecima.

Plures alias huiuſmodi cauſas iuſtas à dolo accu-
ſatum turbatę poſſeſsionis excuſantes, refert Menoc.
in d.quæſtio.ſub nu.626.uerſ. cauſæ autem iuſtæ.cum
plurib.ſequen. quas etiam declarat.illaſque huc affer
re nolui, cum apud illum, cuius doctiſsimi, & elima-
ti commentarij omnium hodiè manibus circumfe-
runtur,& uerſantur, ſine ullo negotio reperire, & le-
gere unuſquiſque poſsit.

Verumtamen diligenter illud circa has cauſas eſt
animaduertendum, quòd tunc demũ hæ, vel aliæ ip-
ſis ſimiles cauſæ iuſtæ, vel coloratæ accuſatũ de poſ-
ſeſsione turbata, ne puniatur, excuſant, quando ipſe
22 † probauit, ſe eam ob cauſam adductum fuiſse ad ita
turbandum, ut placuit Corn.in conſilio 33.num.22.
vol.4.

vol.4.& apertius in conſ.280.num. 6. eodem volum.
ad ſimilitudinem eius,quod dicitur de iuris ignoran-
23 tia,vt faciat † ceſſare dolum, & ſic hunc accuſatum à
dolo poſſit tueri,vt apertè probatur in l.ſed & ſi,§.ſci
re.ff.de petit.hæred.tamen illud verum eſt,quãdo iu-
ris ignorantia probatur.ita loquitur.d.§.ſcire,qui præ
24 ſupponit iuris ignorantiam; quæ quidem † in dubio
non præſumitur.l.leges ſacratiſſimæ,& l.vlt.C. de le-
gib.adeò vt potius præſumatur mala fides, & ſic do-
lus,quàm iuris ignorantia,vt eſt gl.inſignis,quam ſib
ſequuntur Doct.in c.ſi diligenti.de præſcrip.arg.c.qui
contra iura mercatur.de regul.iur.in 6. & l. quemad-
modum.C.de agr.& cenſ.lib.11.& ante Cor. in can-
dẽ reſponſum eſt ſentẽtiam ab Alex.in conſ. 193.ſub
n.13.ver.& dicto,ꝙ comes.vol.1. & ab Aret. licet in
alio caſu.in conſ.80.ſub nu.3.quod etiam latius ſeq-
tur Boſſ.in d.ti.de decret. Mediol.nu.16. ac Menoch.
in comment.recup.poſſ.remed.5.nu. 60.

Quod declarandum eſt,vt hæc probatio nõ admo
25 dum exacta † requiratur, cum cauſa iuſta allegatur;
cũ etiam illa ſatis ſit,quæ ex actis colligitur,vt docet
Bal.in auth.generaliter.num.9.verſ.adde,iuxta.C de
epiſc.& cler.quod ſi ad excuſationem iniuſta allega-
26 retur cauſa,† diligens,& exacta, vehemensque con-
iectura,& probatio requiritur, vt in hoc propoſito lo
quuntur Alex in d.conſ.103. num. 13. ac Corn. in d.
conſ.260 num. 6. per doctrinam Bart. in l.inter om-
nes.§.rectè.ff.de furtis, quam ſummè commendatur.
Aret.in d.conſ.80.num.3.& Tiraq.in tract. de pœnis
leg.cauſa 43.nu.9.

Secundo loco obſeruandum eſt ſupra traditas,aut
27 alias id genus cauſas excuſare,niſi † turbationis mo-
dus ſit violentus,vt aſſeuerauit Alex. in d. conſ. 103.
num. 12.verſ.quod autem.vol.1.Soc.iun.in conſ. 18.
nu.33.vol.2 cum alijs ad id adductis à Menoch.in d.
quæſt.76.nu.654.vbi iſtud intelligit verum,cum mo-
dus violẽtiæ armatæ exceſſus eſt; ſecus ſi occupatio
28 armis † ſit facta ob id,ꝙ timerent aliquorum poten-
tiam; idque probetur factum ad iuris ſui conſerua-
tionem.

Poſtremò ſciendum eſt,quod ad hoc, vt cauſæ hæ,
29 vel aliæ iniuſtæ,vel coloratæ excuſẽt,is turbator † de-
bet cum primum cognouit illã cauſam eſſe iniuſtã,
& ſe ex ea ius non fouere,à turbatione deſiſtere;ſic in
hoc,themate reſponſum eſt à Bart. in conſ.91. in no-
mine Domini.nu.7.lib.1.mouetur.ibid. Bart. ex tex-
tu.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.idem Pollioni.ff.de
adult. quod nonnullis confirmat Iaſ. Bart. ſequendo
in l.ſi quis id,quod.num.31.verſ.4. no. ff. de iuriſdict.
omn.iud. prout,& facit Menoch.in d.q.76.num.655.
cum ſequen. vbi etiam occaſione. d.conſ.91. Bartol.
30 examinat, an turbans cognita † iniuſtitia ſuæ cauſæ,
& perſeuerans adhuc perturbãdo,ob illam iniuſtam
cauſam excuſetur à præterita turbatione. ad quem
Lectorem relego.

CONCLVSIO MCXCVIII.

ARGVMENTVM.

Quis probare debeat eum,qui aliàs in poſ-ſeſſione erat, dolo deſijſſe poſſidere, & quomodo id probetur.

SVMMARIVM.

1 *Reus,qui olim poſſidebat,probare debet, ſe ſine dolo malo deſijſſe poſſidere.*
Contr.ibid.nu.5. Concil.nu.7.
2 *Poſſidere quis præſumitur id,quod aliquando poſſedit.*
3 *Caprarius,capras citra fraudem ſuam abactas fuiſſe probare cogitur.*
4 *Tutor probare debet,ſe ignoraſſe tutorem petitum, vel datum,ne teneatur negligentia ob res,quæ perierunt.*
6 *Dolo dicens factum aliquid, licet in exceptione,dolum probare debet.*
8 *Benemeritus eo ipſo quis probatur, quod non probetur demeritus.*
9 *Poſſidens,qui habuit malum & vitioſum initium,tenetur etiam ſi dolo, vel culpa non deſierit poſſidere.*
10 *Poſſidere dolo deſijſſe dicitur,qui poſtquam illi innotuit me daturum libellum, vel poſtquam illum dedi,nõ poſſidet amplius.*
11 *Poſſidere dolo deſijſſe dicitur, qui tempore primæ citationis poſſidebat, & amplius non poſſidere nunc reperitur.*
12 *Poſſeſſionem rei tempore litis motæ,probare ſufficit in reali, & quaſi reali actione, ad hoc, vt dolo dicatur deſijſſe poſſidere.*

Ob multa ſæpenumero,quæ quotidie ſo
lent in praxi contingere,præ-
ſertim in exceptione rei iudicatæ.c.penult.de except.
dubitari conſueuit, quis probare teneatur eum, qui
aliàs in poſſeſſione erat alicuius rei, poſteà eam de-
ſijt poſſidere,rem illam dolo deſiiſſe poſſidere;an ip-
ſe, qui olim eam poſſidebat,ſe nimirum nullo dolo
id feciſſe an actor,ſcilicet aduerſarius dolo id effece-
1 rit. Et quod ad reum † pertineat probare ſe ſine dolo
malo deſijſſe poſſidere,determinare videtur Caius iu
riſc.in l.ſi rẽ meam ibi,quod probaueris ſine dolo ma
lo deſiiſſe poſſidere.de excep.rei ind.vbi gl.duo mira
bilia colligit,& notat, quod.ſ.quis præſumatur poſſi-
2 dere † id,quod aliquando poſſedit; & ꝙ quis præſuma
tur in dolo,niſi contra probet,concordes ad id addu-
cit.context.in l.ſi quis fundum.§. Imperator. ff. loca.
3 vbi caprarius † citra ſuam fraudẽ capras abactas fuiſ
ſe probare cogitur.& in l.pen.C. de peric. tut. vbi tu-
4 tor † probare debet ſe ignoraſſe tutorem petitum, vel
datum,ne teneatur negligentia ob res,quæ perierũt.

5 Verùm † huic concluſioni mirum in modum ad-
uerſari videtur id, quod reſpondit Vlp. in l. quoties.
6 §.qui dolo.ff.de probatio.cùm ocmpè, qui dolo † di-
cit factum aliquid,licet in exceptione docere dolum
admiſſum deberet. quo in loco gl.ſuper ver. admiſſũ
cõcordes adducit leges,& gl.in c.ſedes.in ver. dolus.
de reſcrip.quod aliàs nos pluribus confirmauimus in
concluſ.531.in ver.dolus. vol.1.

7 Conciliandæ † ſunt hæ inter ſe opiniones, & quidẽ
vt prior procedat,quando tẽpore litis conteſtatæ poſ-
ſidebat:nam ſi ipſe reus dicat,ſe nõ poſſidere, ad hoc
vt abſoluatur,præſumitur cõtra ipſum,quod dolo de-
ſierit poſſidere,& idcirco probare tenetur,ꝙ nullo do
lo deſierit poſſidere,ad hoc;vt abſoluatur, & ita loq-
tur.d.l.ſi rem meam, alioqui condemnaretur tanquã
poſſideret: ſecus autem ſi non conſtabat, quod tem-
pore litis conteſtatæ poſſideret: nam tunc dicenti, eũ
dolo deſijſſe poſſidere,probandi onus incumbet, &
ſic intelligẽda eſt poſterior ſententia:ita egregie do-
cet glo.in d.c.pen.ſuper verbo,ſine dolo,verſ. vel dic
* de exceptionib.cum qua DD. ibi.* communiter trã-
ſire teſtatur Abb.ibi col.2. nu.8.verſ. nũc quarto pro-
ut reuera tranſeunt.vt Ant. But.col.2.nu.8.verſ. quar-
to,quis probabit.Imol.verſ.in gl.2.& Fel.col.1. nu. 2.
* verſ.dum concluditur, vbi ita * communiter cõclu-
di aſſeuerat.Quamquam Io.Fabr.in §.omnium.col.9.
nu.23.in fi.Inſt.de act.eam ſequutus eſt glo.concilia-
tionem,de qua in d.l.ſi rem meã.ff.de except. rei iud.
quod ſcilicet eo ipſo, quod contrarium non probat
ipſe qui deſijt poſſidere probet,quod ſine dolo deſie-
rit poſſidere.arg.l.ſuper ſeruis.in prin.C. q milij. poſſ.
vel non lib.12.& l.omnium.C.de teſtam.quemadmodũ
8 quis probatur † benemeritus eo ipſo, ꝙ non probatur
demeritus.l.cum pater.§.rogo.ff.de leg.2.facit glo.in
c.1.in ver.non timore mortis.de his, quæ vi met.cau.
fi. ſed prior conciliatio mihi videtur tutior.

Decla-

Declaranda eſt eadē prior reſponſio, vt tunc in caſu
9 noſtro nullus ſit probandus dolus, quando ille, qui
poſſidebat, habuit malum, & vitioſum initium: nam
ipſe tenebitur, etiamſi ſine dolo, & ſine culpa deſierit
poſſidere ita reſpondit Paulus I. C. in l. ſi vi me deie-
cerit. ff. de vi, & vi arma. quòd putat eſſe notandum
Io. Fab. in d. §. omn. nu. 24. verſ. item eſt dare caſus.
10 Probabitur autem ipſum † dolo deſiiſſe poſſidere,
ex eo, quòd poſt datum libellum non poſſidet, vel poſtq̄
dixerim me daturū libellum ipſe alienauit; ita docet
Bar. in l. qui petitorio. in fi. prin. ff. de rei vend. allegat
no. in ſimili, in l. Fulcin. §. 2. ff. ex qb. cau. maio. & no.
à Dy. in c. ꝓ poſſeſſore. cir. prin. de reg. iu. in 6. Bar. re-
ferunt. & ſequunt̄ Alex. in conſ. 71. vſ prima conſide
ratione col. 1. nu. 2. ver. vñ ſi proteſtor. uol. 3. & in l. 1.
in prin. col. 1. ſub n. 1. verſ. p̄tereà alia ratione. ff. ſi ex
noxa. cau. aga. Iaſ. in d. §. oium aūt. col. 17. nu. 80. verſ.
qualiter aūt. & ibi. Io. Fab. n. 24. ver. ſed q̄s erit modus
ꝓbandi dolū. Inſt. de act. vbi ipſemet Iaſ. cõcordes ci
tat. & Barb. in cõſ. 66. & quidē viſo ꝓceſſu col. 3. verſ.
& adduco ſimile. vol. 1. & in conſ. 65. clementiſſimi
Dei patris. col. 2. ver. vñ ſapiēter dicebat Odof. vol. 3.
qb. in locis alios idē ſentiētes refert. vñ dicebat Bald.
11 in d. c. pen. in fi. quod non ſatis eſt, † reū poſſediſſe tē-
pore primæ citationis, quia poſteà præſumitur deſiiſ-
ſe dolo poſſidere per ea, quæ no. in l. apud Celſum. in
prin. ff. de do. except. ſcripſit, etiam idem Bal. in l. non
ignorabit. nu. 2. uer. vlt. generaliter. C. ad exhiben. qd
12 † in reali, & quaſi reali actione, ſufficit probare poſ-
ſeſſionem rei tempore litis motæ. ita dicit illam legē
allegari quotidie pro ſingulari. eidem Baldo accedit
Fel. in d. c. pen. ſub nu. 2. de exceptionibus.

CONCLVSIO MCXCIX.

ARGVMENTVM.

Eum, qui antiquiorem poſſeſſionem probat, in interdicto, vti poſſidetis vincere, & quatenus id verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſionem antiquiorem probans, obtinet in interdicto vti poſſidetis. Ratio, ibid. nu. 5.*
2 *Poſſidere eandem rem duo in ſolidum non poſſunt.*
3 *Spoliatio eo ipſo dr̄ probata, quòd quis oſtendit habuiſſe antiquiorē poſſeſſionem, nec eā nūc hēt, ſed eius aduerſarius.*
4 *Pro antiquiori poſſeſſione præſumitur.*
5 *Poſſeſſio antiqua præſumitur continuata, & iunior clandeſtina, niſi contrarium probetur.*
6 *Poſſeſſio antiqua non præfertur iuniori, quando iunior prouenit, ex iuſto titulo, & cā ab aduerſario acquiſita.*
7 *Poſſeſſio antiquior præfertur iuniori, etiamſi iunior haberet titulum, acquiſitum tamen poſt illam antiquiorē poſſeſſionem. Ratio redditur. ibid. nu. 8. & 9.*
9 *Titulus poſteà acquiſitus nil patrocinatur, quādo alterius poſſeſſio antiquior eſt, cum titulus ille præſumatur habitus ab iniuſto authore, vt ibid. nu. 8.*
10 *Curtius iun. declaratur in conſ. 108. nu. 25.*
11 *Poſſeſſio antiquior non præfertur iuniori, quando iunior probaret titulum antiquiorem poſſeſſione aduerſarij.*
12 *Poſſeſſio iuſtificata multum prodeſt ad victoriam, etiam in cauſis nudæ poſſeſſionis.*
13 *Titulus, quo ꝓbet antiqor poſſeſſionē aduerſarij remiſſiue.*
14 *Poſſeſſorij, et petitorij iudicio, vbi ſimul eſt intentata, iunior poſſeſſio cum titulo, ꝓfert̄ antiquiori poſſeſſioni ſine titulo.*
15 *Poſſeſſorium, & petitorium, vbi ſimul intentatur, et vnus probat melius de poſſeſſione, alter melius de dominio, iudex quid pronunciare debeat.*
16 *Poſſeſſio iunior cum titulo, præfertur antiquiori ſine titulo in beneficialibus.*
17 *Poſſeſſio iunior cum titulo præfertur iuniori, quæ probatur bona fide acquiſita.*
18 *Poſſeſſio antiquior iuniori præfertur, etiamſi poſſeſſiones eſſent ab vtraque parte pares.*
19 *Poſſeſſio antiquior etiā vno momento præfertur iuniori.*
20 *Dictio, & plus, tunc operatur, quando momentum temporis faceret præualere probationem.*
21 *Teſtes deponentes de poſſeſſione decem annorum, & plus, probant antiquiorem poſſeſſionem, etiamſi alius de decenni poſſeſſione docuiſſet.*
22 *Probationum momenta, vbi paria ſunt, vnum aliquid additum vni parti facit eam alteri præualere.*
23 *Prioritas, & poſterioritas temporis, vbi attenduntur, nō ſolùm dies, verumetiam hora eſt in conſideratione.*
24 *Collationes beneficij, vbi plures factæ ſunt eodem die, præfertur illa, quæ in hora præcedit.*
25 *Poſſeſſio antiquior præfertur, etiam in incorporalibus.*
26 *Poſſeſſio clandeſtina in incorporalibus non attenditur.*
27 *Poſſeſſio antiquior ſiue iuſta ſiue iniuſta præfertur iuniori, in interdicto vti poſſidetis.*
28 *Poſſeſſor antiquior ad hoc, vt iuniori præferatur, debet articulare, & allegare aduerſarium clam poſſidere, reſpectu ſuæ poſſeſſionis, & cur. ibid.*
29 *Agens remedio recuperandæ poſſeſſionis, debet deducere aduerſarium clam poſſidere, reſpectu poſſeſſionis, quę ſententia confirmatur nu. 32.*
Contra. ibid. nu. 30. Concil nu. 33. & 34.
31 *Remedium recuperandæ poſſeſſionis, an detur contra titulo, & bona fide poſſidentem, & latius. nu. 34.*
35 *Poſſeſſor antiquior, deducens aduerſarium clam poſſidere reſpectu poſſeſſionis. nihil agit, quando iunior paratus eſt incontinenti docere de dominio, & cur. ibid.*
36 *Poſſeſſor antiquior, licet articulare debeat, aduerſarium clam poſſidere, non tamen id probare cogitur.*
37 *Poſſeſſio iunior clandeſtina præſumitur, quando de antiquiori apparet.*
38 *Præſumptio transfert onus probandi in aduerſarium.*
39 *Poſſeſſionē antiquiorē habens, iuniorem poſſeſſorē clam poſſidere, etiam poſt concluſum in cauſa allegare poteſt.*
40 *Concluſio in cauſa, non impedit id, quod ex actis apparet deduci, & allegari poſſe.*
41 *Probatio iam facta, poſt cõcluſum in cauſa declarari põt.*
42 *Litem non fuiſſe conteſtatam poſt concluſum in cauſa poteſt allegari.*
43 *Poſſeſſionē antiquiorē hēns, obtinet cõtra aduerſariū, qui nō poſſidet ſed ſolū titulū ſine poſſeſſione hēt, etiāſi non allegauerit aduerſariū clā poſſidere, reſpectu poſſeſſionis.*
44 *Poſſeſſor antiquior, vbi probationes à partibus factæ fuerunt reſpectu diuerſi iuris, obtinet, etiamſi non allegauerit aduerſarium clam poſſidere reſpectu poſſeſſionis.*
45 *Poſſeſſor antiquior non præfertur, quando ſciuit iuniorem poſſidere poſt ſe, & tolerauit.*
46 *Poſſeſſor antiquior, quando conſtat eum facto ſuo à poſſeſſione ceciſſe, iuniori non præfertur.*
47 *Poſſeſſiones vtriuſq; partis, vbi pares ſunt in tpe, & ꝓbationib. illa obtinet, q̄ de titulo, & dominio melius ꝓbat.*
48 *Poſſeſſio, vbi non conſtat, quæ ſit antiquior, & vnus habet titulum, alter vero non, is vincit, qui titulum habet, tam in petitorio, quam in poſſeſſorio.*
49 *Poſſeſſio titulata, vtpote iuſtior, præferē nō habēti titulū.*
Etiamſi is, qui titulum non habet poſſeſſionem ſuam per plures teſtes probauerit, vt ibid. nu. 50 Contr. ibid. nu. 51.
52 *Poſſeſſio, & titulus, vbi ab vtraque parte probatur eſt, is vincit, qui melius titulum probat.*
53 *Poſſeſſio antiquior ea præſumitur, quæ antiquiorem titulum habet.*
54 *Titulus, vbi ab vtraq; parte oſtenditur, ea vincit quę probat prioritatem, & potiorem tituli. ibid. & nu. 55.*
56 *Titulum iuri communi conformem, vbi vna pars oſtēdit, altera vero titulum contra ius commune, præferenda eſt ea, quæ titulum ſecundum ius commune probat.*
57 *Duo vincula magis ligant, quam vnum.*
58 *Poſſeſſionem, & titulum, vbi partes æquè probarent, quid iudex facere debeat, inferenda ſententia remiſſiue.*
59 *Poſſeſſio antiqor nō ꝓferē iuniori i interdicto recuperādæ.*

60 *Poſſeſſor iunior potiſt contra antiquiorem poſſeſſorem de antiquiori poſſeſſione tertij opponere. Dūmodo habeat cauſam ab ipſo tertio, vt ibid. nu. 61.*
61 *Poſſeſſio, vbi pari modo eſt in vtraq; parte, ea præfert, quę melioribus & validioribus probationibus probat, et cur. ibi. n. 63.*
62 *Probationes meliores, et efficaciores, cæteris parib. præferunt.*
63 *Probationes, quæ meliores, & efficaciores ſint, iudicis arbitrio relinquuntur.*
64 *Poſſeſſionem melius probare dicitur, qui eam per plures teſtes probat.*
66 *Teſtes pauciores, ſed digniores, pluribus præferuntur.*
67 *Teſtes non ſubditi in probanda, quaſi poſſeſſione iuriſdictionis, teſtibus ſubditis præferuntur.*
68 *Teſtes pauciores veriſimiliora deponētes, plurib. præferunt.*
69 *Teſtes laici deponētes de non delicto, præferuntur clericis, de delicto deponentibus.*
70 *Delinquere nemo præſumitur.*
71 *Teſtes deponentes de poſſeſſione, & titulo, melius probant, quam deponentes de ſola poſſeſſione.*
72 *Teſtes plures numero, melius poſſeſſionem probare dicuntur, quando omnes de poſſeſſione rectè deponunt.*
73 *Teſtes rei in dubio præſumuntur digniores teſtib. actoris.*
74 *Reo in dubio fauendum eſt.*
75 *Poſſeſſionē melius probare dicitur, qui eam per teſtes affirmatiuè deponentes probat. Quod intellige, vt ibi. nu. 77.*
76 *Teſtes affirmatiuè deponentes teſtibus negatiui deponentibus præferuntur.*
78 *Teſtes aſſignantes cām ſcientiæ melius probant poſſeſſionē.*
79 *Vicini præſumuntur melius ſcire veritatem, & illis magis creditur in probanda poſſeſſione.*
80 *Poſſeſſionem probans in ſpecie præfertur probanti illam in genere.*
81 *Probatio ſpecifica, præualet probationi generali.*
Adeo, vt probans in genere, iuris fictione fingatur nihil probaſſe, vt ibid. nu. 82.
83 *Poſſeſſio, vbi ab vtraq, parte pariter probata eſt, is præfertur, cui ius commune fauet. & cur. ibid.*
84 *Poſſeſſio antiquior iuniori non præfertur, quando iuniorem habens, probaret ſe poſſediſſe à decem annis citra.*
Quod declara, vt ibid. nu. 88.
85 *Poſſeſſio antiqua præſumitur animo continuari.*
86 *Poſſidens olim, hodie quoque poſſidere præſumitur.*
87 *Negligentia per longum tempus inducitur, & ex ea obliuio, & amiſſio poſſeſſionis.*
89 *Poſſeſſio antiquior non præfertur iuniori, quando antiquior poſſeſſor non probat, ſe etiā in præſentia poſſidere.*

In Interdicto retinendæ vti poſſidetis quotieſcun-
que ambæ partes ſunt in poſſeſſione, prout quo
tidie contingit, quando vtraq; prætendit ſe poſſidere,
1 eū victoriæ palmā reportare, & obtinere, q̄ prior † poſ-
ſidet, quæq; de anteriori, & antiquiori poſſeſſione p-
bat, colligere eſt ex c. licet cauſam, vbi id notant * om
nes. in primis abundè per Fel. ſub nu. 8. verſ. 3. cā victo
riæ. de probatio. illius n. poſſeſſio impedit, quominus
ſequēs poſſideat, vt dixit Bal. in c. ſi diligenti. col. vlt.
2 nu. 21. verſ. quæro duo. de præſcrip. cū duo † in ſolidū
eodē iure poſſidere nō poſſint. l. 3. §. ex cōtrario. ff. de
acq. poſ. & l. duo. ff. de precar. ita docuit Bart. in l. 3. &
in l. ſi duo. in prin. ſub nu. 4. ff. vti poſſide. & in l. vnic.
col. pen. ſub nu. 8. verſ. ſi vero vterq;. C. eo. vti poſſide.
hoc idē voluit Bal. in l. arborib. §. nā & ſi agrum. in
prin. ff. de vſufr. & quēad. quis vta. vbi inq̄t, q̄ ſi vnus
probet, ſe araſſe, alius ſe fructus reportaſſe, cū vterq;
actus ſit ſufficiens ad poſſidendum. l. ſi quis ſuper. C.
ſi. regūd. illū vincere, qui probat de antiquiori facto.
ad idē ipſemet rñdit in conſ. 420. verba principis. col.
vlt. nu. 8. vol. 1. in conſ. 104. comparuerūt, in fi. vol. 5.
in conſ. 445. qualiter probentur pertinentię. n. 11. verſ.
ſic modo oportet vol. 5. vbi ait, q̄ quando res eſt om
nino dubia, pp intricationem probationū, & poſſeſ-
ſionū, & mixturā actuū hincinde, ille vincit in cā, q̄
habet antiquiorem poſſeſſionē, prout etiā conſuluit
in conſ. 489. in cā vertente inter capitulū. nu. 7. vol. 3.
in hanc prætereà ſniam plene conſuluit, motus ex d.
c. licet cauſam, Anch. in conſ. 274. ad declarationem
dubij, præſertim ſub nu. 1. & in conſ. 310. tres dñi ma-
gnifici. ſub nu. 3. verſ. itē titulus. Sic ēt rñdit Alex. in
cōſ. 88. qm̄ omne datū. nu. 4. vol. 5. in conſ. 110. nu. 1.
vol. 1. in conſ. 80. nu. 13. vol. 2. & in conſ. 99. viſis pro-
ceſſib. col. 3. nu. 14. vol. 5. hoc idē cōcludunt Soc. ſen.
in cōſ. 54. viſa breui narratione. col. 4. nu. 19. vol. 4. &
in cōſ. 98. iuſtiſſimè iudex. col. 3. n. 13. eo. vol. 4. Raph.
Fulg. in cōſ. 195. proponitur, q̄ domi. Antonia. nu. 3.
verſ. poſtremo Cuma. qui ſuper eadē, qua Fulg. facti
contingentia cōſuluit, in conſ. 39. dom. Ant. Abb. in
conſ. 55. in 3. membr. lib. 2. Aret. in §. quadrupli. col.
pen. ſub nu. 49. verſ. & prædicta procedunt. Inſtit. de
actio. Curt. ſen. in conſ. 24. ſuper eo. nu. 1. Dec. in d. c.
licet cām. nu. 95. verſ. 3. in interdicto, vti poſſidetis, &
in cōſ. 302. ſub nu. 7. verſ. & in tali interdicto. Cur. iun.
in conſ. 165. præſupponitur in facto. col. 2. nu. 2. Bert.
in conſ. 224. viſo cōſultationis themate. nu. 20. vol. 3.
Barb. in conſ. 25. clementiſſimū Ducum. col. 2. volu. 4.
Bero. in conſ. 47. nu. 2. vol. 3. Pariſ. in conſ. 112. nu. 73.
vol. 1. Ruin. in cōſ. 28. in cā, & lite. nu. 5. & 6. vol. 4. &
in conſ. 53. nu. 8. eo. vol. 4. & idem Pariſ. in conſ. 126.
nu. 2. vol. 4. Goz. in conſ. 86. nu. 7. Soc. iun. in cōſ. 146.
nu. 25. vol. 1. ſubiungens * oēs ſeqni Bart. in d. l. ſi duo.
Rol. à Val. in conſ. 46. nu. 41. vol. 2. & in cōſ. 9. nu. 29.
vol. 3. vbi de * cōi dicit, ad idem plures cōgerit Bert.
in conſ. 100. in interdicto vti poſſidetis. nu. 1. volu. 1.
& plures alios ad id alle. Menoch. in cōmēt. retinen.
poſ. remed. 3. q 87. nu. 225. verſ. ſeptimus eſt caſus. vbi
ſub num. 72. declarat, quæ ſit illa poſſeſſio iudicanda
antiquior. Hinc ſcripſit Bal. in l. ordinarij. nu. 10. ver.
ſed iuxta prædicta quæro. C. de rei vendic. quòd ſi in
hoc interdicto vtraque pars probet de poſſeſſione, ſi
vnus probet p plures teſtes, ſed non plures, & digniores,
vel ſi nō p digniores, & alius probet de antiquiori
poſſeſſione, iſte debeat vincere, quia potior eſt in
poſſeſſione, p dictū c. licet cauſam. Simile eſt, quòd
idē tradidit in l. ſi de proprietate. col. vlt. nu. 20. verſ.
3 & nota, quod in l. C. ſi non à competen. iudi. qd † eo
ipſo, q̄ quis probauit, ſe habuiſſe antiquiorem poſ-
ſeſſionem, nec illā nunc habeat, ſed illius aduerſarius
eam teneat, dicatur probaſſe de ſpoliatione, per no. à
Dy. in c. ſine poſſeſſione. in fi. de reg. iur. in ſexto. nec
4 mirum profecto: etenim pro † ipſa antiquiori poſſeſ-
ſione præſumi, reſpondit Alex. in conſ. 33. num. 23.
vol. 3. ſexcēta alia iſtis ſimilia in mediū affert Nat. in
conſ. 538. fuit q. nu. 3. in conſ. 572. valde contenditur.
nu. 1. cū plur. ſeq. vol. 3. & in conſ. 649. reddidi alias,
nu. 13. & ſeq. vol. 4. & hanc cōcluſionem plurimorū
corroborat authoritatib. Rebuf. in comment. ad cō-
cor. ſub. de annat. in vlt. regula, verſ. 6. vincit is, in qua
quidem rub. latè inſiſtit circa hanc poſſeſſionis ma-
teriam, & præcipuè in beneficialibus.
5 Iſtius cōcluſionis ea ratio eſt, qm̄ antiqua poſſeſſio
præſumit continuata, ergo iunior clandeſtina cēſen-
da eſt, niſi contrarium probetur, vt d. c. licet cauſam,
vbi ſcriben. de probatio. & l. clam poſſidere. in princ.
& in §. qui ad nundinas. ff. de acq. poſ. ita dixere cun-
cti ad concluſionē citati in primis Bart. in d. l. ſi duo.
in princ. ſub nu. 4. & in d. l. vni. eo. nu. 8. C. vti poſſide.
Bald. in d. l. ordinarij. ſub num. 10. C. de rei vendic. ex
eo, quòd ſecundo poſſidens non potuerit poſſeſſio-
nē quærere, niſi clam; vel niſi deiecerit eū, qui primo
poſſidebat. l. ſi finita, §. vbi autē. ff. de dam. infect. idē
ſenſere Alex. in conſ. 51. nu. 1. vol. 1. in cōſ. 147. nu. 5.
vol. 2. in conſ. 220. col. 3. ſub nu. 8. verſ. ſed ita eſt. eo.
vol. 2. & cōſ. 6. col. 3. n. 8. vol. 3. Bero. in cōſ. 58. nu. 2. &
in conſ. 61. nu. 5. vol. 3. Rimin. ſen. in conſ. 350. nō inſiſtam.
num. 11. & ibi adden. vol. 2. Curt. iun. in conſ.
368. ſacratiſſimæ Trinitatis. nu. 32. & in d. conſ. 165.
num. 3. vbi de * communi dicit Soc. ſen. in d. conſ. 98.
nu. 14.

Digitized by Google

nu.14.vol.4.Io.Petr.Ferrar.in Praxi Papien. in verb. hodie tenet.nu.4.Bello.in conſ.11.nu.4.Crot. in cõſ. 110.magnifice dom.prætor.nu.3.Rip. in c. cũ eccleſia Sutrina.ſub nu.25.verſ.ex iſtis colligo rationẽ. de cauſ.poſ.& propriet.Soc.iun.in d.conſ.146. num. 26. vol.1.& in conſ.128.nu.22.vol.2.Natt.in d. cõſ. 572. nu.1.Petr.Benint.in dec.42. in cauſa, quæ agebatur. nu.4.Alba.in conſ.64.nu.20.Marc.Angelcl. in conſ. 47.in quæſtione vertente.nu.6.verſ.tertius eſt caſus; quod eſt impreſſum inter conſ.crim.diuer.lib.2.Affl. in dec.324.agitur cauſa.nu.8.Bertran.in conſ.80.calculato proceſſu.nu.1.vol.1.in cõſ.132.dubitatur. nu. 14.vol.2.in conſ.ſeq.133.viſo proceſſu cauſæ.num.3. eod.vol.2.idẽ Natt.in conſ.521.ſcripſi aliàs.num.20. vol.3.in conſ.636.multa ſunt.nu.14.eo.vol.3. Ceph. in conſ.289.nu.57.vol.2.Doc.Octauia.Vulp. in cõſi. crim.56.breuib.nu.5.lib.1.Propterea dicebat Bal. in l.non ignorabit.nu.3.C.ad exhiben. quòd eo ipſo,qđ apparet,me prius poſſediſſe,tua ſecunda poſſeſſio pręſumatur clandeſtina,niſi probetur,quòd de ipſa ſciuerim,per d.c.licet cauſam: hinc quoq; ipſemet aſſerit. Bal.in l.ſuper longi col.vlt.ſub nu.20.verſ. ſi vero dubitatur.C.de præſcr. long temp. ꝙ ſi non appatet de iuſtitia,& iniuſtitia meæ poſſeſſionis, ſi tertius prius poſſidebat,mea poſſeſſio præſumatur iniuſta,& clandeſtina:nec tũc vſucapio per d.c.licet cauſam.Quinetiam,idẽ Bal.affirmauit.in d.c. licet cauſam.ſub nu. 30.verſ.item vt eleganter.poſt Iac.But.in l.1.C.de interdict.iſtum nouum,qui ſe aſſerit poſſidere, non dici propriè poſſidere,ſed eſſe quoddã ire, & agere. & ſi percipiat fructus,non ob id fieri poſſeſſorem, quia aliud eſt fructus,aliud poſſeſſio.l.ſi fur.ff.de vſufruc.l. Pompon.ff.quib.mod.vſufruc.amitta.l. fundi Trebatiani.ff.de vſufruc.leg.& l.ſi apes.§.vlt. ff. de fur.

Quæ ratio(vt & hoc loco iſtud attingam)tunc haberet locum,quando† non cõſtaret, quod noua illa
6 poſſeſſio eſſet iuſta, ſed eſſemus in dubio, quia tunc propter antiquiorem poſſeſſionem aduerſarij illa cẽſeretur,& præſumeretur iniuſta,& vitioſa. At vbicũque cõſtaret,& certum eſſet,ꝙ noua,& recens poſſeſſio non eſſet iniuſta, nec vitioſa,ſed iuſta,veluti ex iuſto titulo proueniente ab aduerſario, & ex facto, & contractu ipſius,non deberet dici tũc,nec præſumi iniuſta;quoniam eo in caſu non poteſt,quis dici,vi,clã, vel precario ab aduerſario poſſidere,cum ab eo ex iuſta cauſa,& ex contractu ſecum celebrato poſſideat, vt in d.c.licet cauſam,& in l.1.in prin. & §. vlt. cum l. ſeq. vbi ſcrib. ff. vti poſſide.nec tunc incertis opus erit coniecturis.l.continuus.§.cum ita,vbi glo. ff. de verb.oblig.ita declarat Bero. in conſ. 46. in cauſa illorum de Pedochijs.nu.3.vol.3.

Amplianda nunc eſt primum concluſio, ut procedat,etiã ſi alius,qui habet poſteriorẽ, vltra poſſeſſio-
7 nem haberet†titulum,qui vero antiquiorem, nullus ei eſſet titulus:nã nihilominus probans de antiquiori poſſeſſione,etiã ſine titulo obtinebit, dummodo titulus illius fuerit acquiſitus poſt antiquiorẽ poſſeſſionem.ita reſpõdit Alex.in d.cõſ.88.n.12.uerſ.ſed premiſſis non obſtantib.uol.5.motus authoritate Baldi ita decidẽtis in ſua diſputatione incip. Accuſatus de ui turbatiua.col.ult.atq.l.ſi fundus.ff.de fun.dotali,& quia aliàs quis de facili ſupponeret aliquem, à quo emeret,& fingeret ſe titulo poſsidere.arg.no. in ſimi. per ſcrib.in l.cogi.C.de petitio. hæred. ſic dicit Caſtr. in conſ.422.uiſis,& diligenter examinatis nu. 3. & 4. uol.2.ubi plus inquit,ꝙ id,quòd dicitur in hoc poſſeſſorio,obtinere eum,qui probat de titulo,intelligatur ſtante probatione æquali in tẽpore hincinde; ſecus qñ unus probat de antiquiori poſſeſſione, quia tunc nõ curamus de titulo.idẽ tradidere Bero. in conſ. 49. uiſis.n.3.uol.3.et Io.Bapt.Ferret.in conſ.7.Chriſti nomine repetito.nu.3.& ſeq.uol.1.ac Bertran. in d. cõſ. 133.nu.18.uerſ.tum etiam,quia uol.2.Natta cõſ.419.

8 in præſenti iudicio.nu.10.uol.2.tum et quia ille titulus præſumitur habitus ab iniuſto authore, ſtãte poſſeſsione antiquiori alterius partis, ut ait Rober. Maran.in praxi ciuili.par.4.diſt.7.nu.19. uerſ. quod procedit.quam ſequitur referendo Rol.à Val.in d. conſ. 9.nu.36.uol.3.iſtis adhæret Dec.in d.c. licet cauſ.nu. 95.uerſ.et iſta concluſio. et in conſ.302. et pro tenui. col.3.poſt nu.7.uerſ.et iſta concluſ. idem determinat Afflic.in dec.363.utrũ.nu.4.idem ſenſere Curt.iun. in d.conſ.168.ſub eod.nu.32.Bello.in d.conſ.2.nu.4.Io. Crot.in conſ.109.q.propoſita.nu.4. et Soc. iun. in d. cõſ.146.n.28.uol.1.atq; Rebuſ.in d.rub.de annat.ſub uer. notandum eſt. ubi etiam uer. ſeq. iſtud declarat præter ea, quæ in hac deducit ſententiam Menoch. in d.q.87.nu.728.uer.nouus eſt caſus, et ſeq.

Quòd ea etiam corroboratur ratione: nam titulus
9 poſteà † acquiſitus nil patrocinatur, quando alterius poſſeſſio antiquior eſt,ut dixit Bald.in l. data opera, num. 101. verſ. apparet ergo. C. de iis,qui accuſ.non poſſ.cui accedit.idem Dec.in d.c.licet cauſam. num. 97.verſ.nil enim.Hormano.Decius in l.naturaliter. §. nihil cõe,nu.46.ff de acq.poſſ.Gozad. in conſ.86. nũ. 19. et ita intelligendus eſt Menoch. in q. 87. nu 727. uerſ.8.eſt caſus.dum ſimpliciter inquit habẽtem poſſeſsionẽ antiquiorem obtinere, etiam ſi aduerſarius iuniorẽ poſſeſſionem habens probet, ſe antiquiorem titulum habere:nã iſtud procedit, quando ille titulus ab eo habitus eſt, poſt illam antiquiorem aduerſarij poſſeſſionẽ,iuxta ea,quæ ab eo.ibi.ad hoc allegãtur.
10 ita et videt poſſe intelligi id,quod tradidit Curt.iun. in conſ.108.nu.25.verſ attento maximè,dũ vult poſſeſſionem iuniorem cum titulo non eſſe præferendã antiquiori poſſeſſioni abſq; titulo,qñ poſſeſſor ille eſſet adeptus titulum poſt poſſeſſionem: nam ibi Curtius fortaſſe intelligit non de titulo acquiſito ab ipſo iuniori poſſeſſoie poſt ſuam ipſiuſmet poſſeſſionem antiquiorẽ aduerſarij,dum ibi allegat ad id Bal.in diſput.incip.accuſatus de vi turbatiua.eo etenim in loco Bal.nõ loquitur de titulo acquiſito poſt poſſeſsionẽ ſui authoris, ſed poſt aduerſarij antiquiorem poſſeſſionẽ,prout ita intelligendũ eſſe Bal.ibi, fidem facit Alex.in d.conſ.88.ſub nu. 12.vol. 5. dũ ſic inquit. Plus dicit Bal.in diſput.ſua incip. accuſatus de vi turbatiua,ꝙ in interdicto vti poſſidetis,obtinet ille, qui docet de antiquiore poſſeſſione ſine titulo, et ſi aduerſarius doceat de poſſeſſione iuniori cum titulo poſt antiquiorẽ poſſeſſionem.ſic etiam Bal.intelligit Bero.in cõſ.94.viſis cap.n.11.verſ.2.facit.vol.3. Nat. in cõſ.419.in præſenti iudicio.col.vlt.n.10.verſ. huic arg.vol.2.ac Hieron.de Monte in tract.de finib.regẽ. c.47.nu.9.& in c.67.in fi.& quamplures ex iis,quos in ampliatione præcedẽti,& in limitatione ſequẽti adduximus.in primis.Rui.in cõſ.53.in hoc iudicio. col. vlt.ſub nu.14.vol.4.& Rol.à Val.in d. conſ.9. nu.45. verſ.ſimiliter non obſtat.vol.3. vt & in hac mãſit ſententia ipſemet. Curt.iun. in d.cõſ. 168. nu.32.ne igitur Curt.ſibimet aduerſetur, ita vi. poſſe explicari. in d. conſ.108.quanquam ſi diligenter illius verba examinenẽ, intellexiſſe. ibi Curtium opinor de titulo acquiſito ab ipſo iuniori poſſeſſore, poſt ſuam ipſiuſmet poſſeſſionem ut ſic eum intellexit Crauet. in conſil. 258.efficaciora viſa ſunt.ſub nu.22. verſ. aduertendũ tamen.vol.2. quem etiam ibidem reprobat.

Limitanda eſt,primo loco iſthæc ampliatio,vt locum ſibi nõ vendicet,vbi & titulo, & poſſeſſione ab vtraq; parte probatis,à ſecundo poſſeſſore probaret
11 titulus † antiquior poſſeſsione aduerſarij,& ſic illius poſſeſsio eſſet magis iuſtificata:nam ex prioritate,& antiquitate tituli preſumitur poſſeſsio antiquior,vel ſaltem iuſtior,vt egregiè dicit Bal.in d. c.licet cauſã. nu.30.in l.poſt ſñiam ſub nu.4. C. de ſent. & interlo. om.iud.& in l.ſiue aũt.in §.ſi duob.in fi.ff.de publ.in rem actio.ac in conſ.58.quidam eſt accuſatus.vol.5.

ex ſententia Iac. de Aret. in l. quoties. C. de rei vẽdica-
tio. Bal. ſequuti ſunt Rip. in d. §. nihil commune. nu.
100. ibid. Claud. Marmer. n. 93. ac Horman. Decius
nu. 45. Fel. in d. c. licet cauſam, ſub nu. 9. verſ. quartaq; à
victoriæ. in fi. ac Soc. ſen. in d. conſ. 98. col. vlt. nu. 16.
verſ. 3. dato. vol. 4. et ante hos ita reſpondit Anch. in
cõſ. 297. efficacib. nu. 4. & 5. adeò vt probans cauſam
iuſtiorem vincit; & tãto cenſet iuſtior, & potior, q̃to
magis eſt à titulo & à proprietate cauſata: quia ad vi
12 ctoriã cauſæ ẽt nudæ poſſeſsionis † multũ prodeſt poſ
ſeſsio iuſtificata; verba sũt aurea. Bal. in d. l. data ope-
ra in fi. C. de iis. qui accuſ. non poſſ. idem voluit Ang.
in d. l. quoties. vñ conſtito de iure, & titulo, tunc ẽt no
ua poſſeſsio prodeſt, q̃a non p̃ſumit̃ clandeſtina: in-
telligendo, vt modo diximus, ut ait Bal. in d. l. ordina
rij. nu. 10. C. de rei uendic. & cæteri in hanc rẽ à Curt.
ſen. allegati in d. cõſ. 24. n. 5. uerſ. 3. me mouet. in cõſ.
72. magnifice uir. nu. 6. uer. aduertat dignitas ueſtra,
& in conſ. 76. ſuper motiuis. col. pen. ſub nu. 5. verſ. ſe-
cunda concl. quẽ refert, & ſequitur Nat. in d. cõſ. 549.
nu. 15. uol. 4. hoc idẽ placuit Fulg. in d. conſ. 194. n. 3.
Cuma. in conſ. 49. nu. 3. Iaſ. in d. §. nihil cõmune. nu.
39. uerſ. id benefacit, & ibidem * omnes. Aret. in conſ.
42. in fi. ac prius his. Alex. in d. conſ. 99. num. 4. vol. 5.
Rui. ẽt in d. conſ. 53. nu. 13. & col. ult. ſub nu. 14. uerſ.
& vbi ẽt uol. 4. ubi inquit, ita debere intelligi ea, quæ
tradidere Butr. in d. c. licet cauſam. col. antep. nu. 56.
uer. oppono. quòd non arctẽtur. & uer. ſeq. de probat.
Soc. in l. clam poſsidere. in prin. in 1. not. ff. de acqui.
poſſ. & Ale. in conſ. 81. ſub nu. 12. vol. 3. quib. in locis
voluere, in interdicto uti poſsidetis probantẽ de poſ-
ſeſsione quãtũcunq; iuniori, & de titulo legitimo, &
efficaci obtinere contra non habentem titulũ, quã-
uis probauerit de antiquiori poſſeſsione, ut hoc idem
uoluit Rube. Alex. in conſ. 4. ſeries facti. nu. 3. verſ. 2.
probatur. Marc. Angel. in d. conſ. 47. nu. 6. ver. tertius
caſus eſt Ruin. refert, et ſequitur Rol. à Val. in d. cõſ.
9. nu. 45. uerſ. ſimiliter nõ obſtat. uol. 3. et Nicol. Mo-
ron. in tract. de fid. treug. et pace. c. 162. nu. 30. et 31.
eandem præterea limitationem noſtram authorita-
te ſua confirmauit Dec. in d. c. licet cauſ. nu. 99. uerſ.
4. de prob. ut enim inquit Abb. in d. cõſ. 55. in 3. mẽb.
in his ciuilibus is, qui melius probauit, præſumitur ve
rẽ poſſediſſe; alia verò pars præſumetur potius occu-
paſſe temerè, quam poſſediſſe, in quorum omniũ ſen
tentiam deſcendit Menoc. id comment. retinen. poſ-
ſeſſionis. reg. 3. q. 86. nu. 736. & 737. ver. vndecimus eſt
caſus, quo in loco poſtquã hunc caſum rationib. con
23 firmauit, docet etiam, quo pacto iſta † tituli prioritas
poſſit probari; nimirum, aut teſtib. vt idem ſcribit in
comment. de arbit. iud. centur. 1. in lib. 2. caſ. 48. nu. 4.
verſ. ſecundus eſt caſus, aut confeſſione aduerſarij, ex
glo. in c. duob. in ver. ſi non apparet. de reſcript. in 6.
quam * omnes ibi probauerunt, & in propoſito no-
ſtro Franc. de Marchis. in dec. 1149. incip. quæritur,
quando in fine. prim. par. cum alijs ad id adductis ab
eo. Menoch. d. nu. 737. cum hæc confeſſio ſolùm hic
titulum confirmet, non autem inducat.

Secundò eandem ampliationem limito, vt nõ pro
24 cedat, vbi agitur † cauſa poſſeſſorij, & petitorij ſimul:
nã tunc obtinebit ille; qui fuit poſſeſſor cũ titulo, ẽtſi
aduerſarius habuiſſet antiquiorem poſſeſſionem, et-
25 enim † vbi agitur cauſa poſſeſſorij, & petitorij ſimul,
tunc ſi vnus ex litigantib. probet melius de poſſeſſio-
ne, & alter melius de dominio, vel quaſi dominio, vt
q̃a titulũ habeat, dẽt Iudex pronunciare, ſuper vtroq;
ſi liquet: & in poſſeſſorio, quidem pronunciabit pro
illo, qui melius probauit de poſſeſſione, quã pronun-
ciationẽ fouere debet, vt ſciri poſſit, vter ad expenſas
teneat̃. l. vtiq; ff. de rei vendic. in petitorio vero iudex
pronunciabit pro illo, qui probauit de dominio, vel
quaſi deducto in iudiciu: tũc ille, qui obtinuit in pe-
titorio non tenetur reſtituere poſſeſsionem illi, qui
obtinuit in poſſeſſorio, quia obſtaret exceptio, dolo
facis; q̃a petis, q̃ reſtituturus es, l. dolo facis. ff. de ex-
cep. do. ita dixit Cyn in l. incerti. in 2. q. nu. 2. C. de in-
terdic. & Io. And. ac cæteri in c. paſtoralis. de cau. poſ.
& proprie. ſic ob hanc rationem conſultus reſpondit
Alex. in conſ. 76. in cã, & lite inter mag. Albericũ de
Manfred. nu. 12. & plurib. ſeq. vol. 2. & in conſ. 45. vi-
ſa facti narratione. per tot. vol. 3. & per ea, quæ dixit
expreſsè Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de cau. poſ. &
proprie. §. nũc videndum. in fi. addit. & quæ traditur
à Bart. & Bal. in d. l. ſiue ait. §. ſi duob. ff. de publicia.
& ex alijs complurib. quæ iiſdem in locis adducit.

Tertiò eandem reſtringo, vt non habeat locum in
16 beneficialibus, in quibus † antiquior poſſeſſio ſine ti
tulo nõ p̃fertur illi iuniori titulatæ: ſic determinatum
fuiſſe in Senatu Subalpino teſtis eſt locupletiſſimus
Oſaſch. in dec. 55. nu. 4. poſt But. in c. In cã. col. 16. ſub
nu. 36. de cau. poſ. & proprie. & in c. in liter. col. 6. ver.
& idẽ puto. ſub nu. 24. ff. de reſt. ſpol. idem ſentire vi-
ſus eſt Ferret. in cõſ. 7. nu. 3. quib. accedit Menoc. in d.
q. 87. n. 750. uer. declarat̃ primo, & ibid. rõne id fulcit.

Quartò ipſamet ampliatio declaratur, vt nõ proce
17 dat, cum probaretur † de bona fide iunioris poſſeſſo-
ris allegando, & probando cauſas iuſtas, & veriſimi-
les ignorantiæ, quòd ſcilicet ignoraret tempore acq-
ſitionis alium antiquius poſſediſſe, quæ quidẽ ignorã
tia tũc ab eo probanda eſt, cum præſumptio iuris ſit
contra eũ, nec in iſto caſu ſtaretur iuramento dicentis
ſe ignoraſſe, teſte. gl. in c. propoſuiſti. 82. diſt. ac Inno.
in c. 2. vbi ſcrib. de conſtit. Abb. in c. paſtoralis. & ibi
Doct. de excep. & ad idem reſponſum eſt à Rom. in
conſ. 481. præſenti dubitationis articulus. in fi. igno-
rantia enim debet eſſe probabilis, & veriſimilis, & ita
determinauere Dom. Rot. in dec. 19. aliàs 444. extra
rotam petebatur. col. 2. ſub nu. 3. & 4. de uol. et conti.
in nou. et ſic in caſu noſtro reſpondit Crau. in d. cõſ.
258. col. pen. ſub nu. 22. verſ. ideò melius. vol. 2. vbi ita
ſupradictam primam ampliationem declarauit, et
explicauit, relatam Doct. deciſ. qui voluerunt, quòd
poſſeſſio iunior, etiã titulata non p̃feratur antiquiori
ſine titulo, atq; ob id præſumatur vitioſa, et clande-
ſtina reſpectu antiquioris poſſeſſionis alterius.
18 Secundò ampliatur concluſio, vt vera ſit etiã † ſi
probationes eſſent ab vtraq; parte pares: nam et hoc
caſu præferendus erit, et obtinebit, qui de antiquiori
poſſeſſione probabit, vt dixere Cur. iun. in d. cõſ. 168.
nu. 32. et Bello. in conſ. 11. nu. 4. moti ex Bart. in d. l. ſi
duo. ff. vti poſſide.

Tertiò ampliabis concluſionem, vt etiam ſufficiat
19 probare poſſeſſionem † eſſe priorem vno momento.
ita eleganter docet Bal. in l. ab hoſtib. §. ſed q̃ ſimpli
citer. col. 2. ſub nu. 3. verſ. in ea. glo. ibi, et plus. ff. quib.
ex cau. maio. quo in loco diſputãs, an adiectio iſta, et
plus, aliquid operetur concludit, eo in caſu illã opera
20 ri, q̃ñ † nempè momentũ temporis faceret p̃ualere
probationem, vt in quæſtione de puncto, in l. Arethu
ſa. ff. de ſta. hom. et in interdicto vti poſſidetis, vt præ-
ualeat antiquior poſſeſſor; et in d. c. licet cauſam. de
21 probat. † Vndè ſi aliqui teſtes deponant de poſſeſsio-
ne decẽ annor. ẽt plus, iſti propter illam dictionem,
et plus, dicuntur probare antiquiorem, et præferendi
ſunt, q̃ etiam ex eo confirmatur, q̃ñ vbicunq; paria
22 ſunt † probationum momenta, vnũ aliquid additũ
vni parti facit alteram alteri p̃ualere, vt idemmet in-
q̃t Bal. in l. ſi duo patroni p̃ gl. ibi. ff. de iureiu. et in c.
1. §. ſi duo. in verſ. et vnus. de pace tenen. et eius viola.
reducitur. n. tũc paritas ad imparitatem, per aliquod
additum ad alterũ extremum, vt not. ait Io. Mona. in
c. duob. de reſcript. in 6. quem referunt, et ſequuntur
Barb. in conſ. 2. clementiſsimũ Deum. coſ. 3. vol. 4.
et Natt. in d. cõſ. 572. n. 13. vbi nu. 7. et 19. relatæ ſentẽ
tiæ Bal. accedit, put. et facit Soc. ſen. in d. cõſ. 54. ſub
nu. 19. vol. 4. et Iaſ. in l. 1. col. 2. n. 5. verſ. adde, q̃d pro

uta

iſta regula.ff.ſol.mat.& in l.nō hoc col.5.poſt.n.15.in
ſ.lim.C.vnde legit.vbi nonnullis hoc cōfirmat. eidē
Baldi doctrinæ ſe ſubſcripſit Alc. in l.hæc adiec.ver.
quia ratione.ff.de verb.ſign. dicens ſufficere ēt tēpus
incertū,vt lōgiore poſſeſſione vſus videatur,& ex eo
aduerſarium ſuperet.& ibidem Rebuf.poſt verſ.4.ibi,
quod limitāt Doct. q̄ ampliatio ex eo ēt corrobora-
23 tur:nam vbi vis† eſt in prioritate, & poſterioritate tē-
poris,non modo dies,verum ēt hora eſt in cōſidera-
tione,vt obſeruauit gl. in l. ex pluribus in ver. ex vſu.
ff.de ſol.Bald.in l.de rebus.C.de don.ant. nup.& in l.
24 Imperator.la prima.ff.de ſta.homi.ad idē † in colla-
tione beneficij facta duobus eodē die , præfertur ille
qui in hora præcedit,teſte gl.in c.duobus.in ver.ſi nō
appareat de reſcrip. in 6.in c.ſi à ſede.in ver.nec appa
reat.de præben. in 6. cum nonnullis alijs ad id addu-
ctis ab eodem Nat.in d.conſ.538. nu.4.& 5. vol.3.

Quartò amplianda eſt, vt antiquiori poſſeſſione ꝓ
bata obtineatur in hoc vti poſſidetis interdicto nō ſo
25 lum† corporaliū reſpectu , ſed etiam incorporalium
ex eo,quod nō ſolum in rebus corporalibus , ſed etiā
26 in iuribus† incorporalibus quaſi poſſeſſio clādeſtina
non attendatur,l.1. C.de ſer.& aq.l.ſi quis diuturno.
ff.ſi ſerui.vendi.& l.1.in fin.ff.de aqu.plu. arcen. teſte
etiam glo.in c.cum eccleſia Sutrina,ſuper ver. trium
Epiſcoporum,de cau.poſ.& propric.& in hanc reſpō
ſum eſt ſententiam à Nat.in conſ.649. nu.13. ver. ſed
quid plura?volum. 4.

Quintò amplio,vt cōcluſio vera ſit adeo,vt mini-
27 mè ſit laborandū,an †talis poſſeſſio ſit iuſta, an iniu-
ſta,ſeu vitioſa;quoniam dūmodo ſit prior,& author
nō poſſideat vi,clā,vel precario,ab aduerſario,hmōi
poſſeſſio eſt ī interdicto vti poſſidetis apta,et ſufficiēs
vt l.1.vbi ſcrib. C. vti poſſide. ſic reſponſum eſt à Be-
ro.in conſ.20. viſis, ac diligenter conſideratis. nu.13.
vol.1.& in conſ.75.in præſenti cauſa. in princ. & nu.
16.vol.3.vbi ait,id colligi ex no. ab Abb. in c.cū ec-
cleſia Sutrina,col.6.de cau.poſ. & ꝓpric. & in d.cap.
licet cauſam.poſt Ant.à But.ibi, ac Bar.in d.l.ſi duo.
in prin.ff.vti poſſide.idē Berò.in conſ.53. ſtante the-
mate.nu.2. vol.3. vnde ipſemet Ber. reſpondit in cōſ.
102.quatuor ſunt dubia.nu.53.vol.1.hanc eſſe regulā
veram, & infallibilē, in materia poſſeſſorij retinēdi,
quod etiam ille qui iniuſtè poſſidet , debet obtinere,
dummodo nō poſſideat,vi clam,vel precario, ab ad-
uerſario:nam ſi clam,vi,vel precario poſſidet,nō po-
teſt in hoc interdicto obtinere, vt eſt tex. in d.l. 1.ſ.in
prin.& in fi.cum l.ſequ.ff.vti poſſide.& d.c.licet cau-
ſam,& in conſ.49.ad cognitionē veritatis,n.3, vol.3.

Eandem concluſionem præcipuè vero primā am-
pliationē,primo declarabis , & intelliges, vt ꝓcedat
28 dummodo antiquior poſſeſſor alleget†in actis,quod
aduerſarius poſſidet clā reſpectu poſſeſſionis ſuę ip-
ſius:ſecus , ſi ſimpliciter articularet, vel allegaret ad-
uerſarium clam poſſidere, nec adderet reſpectu poſ-
ſeſſionis: nam tunc intelligeretur reſpectu proprieta-
tis,& non poſſeſſionis,iux.l.ſi rē aliquā.ff.de acq.poſ.
vnde obtineret ille , qui haberet iuniorē poſſeſſionē
cum titulo contra eū,qui ſimpliciter deduxiſſet anti-
quiorē poſſeſſionē:hæc eſt ſingularis, & literis aureis
ſcribenda deciſ.Bart.in l.ſi de eo.§.vlt.nu.3.ff.de acq.
poſ.quā ſummè cōmendant.ibid.Io. ab Imo. Rom.
Caſtr.& illam maxima obſeruatione dignam dicūt
pro declaratione,& limitatione d.c.licet cauſā, præ
ceteris verò dixit idem Imo.ibi iſtud etiā ſummè no-
tandū eſſe pro reconciliatione Bart.quoad ea, q̄ tra-
didit.in d.l.1. C. eo. vti poſſid.nam in his ſūt eum vi-
detur ſibimet aduerſari.Bart. qm̄ in altera carū vult,
ꝙ ſi duo pariter probent de poſſeſſione,alter de domi
nio,obtineat probans de dominio,in alia vult,ꝙ ob-
tineat ꝓbans de antiquiori poſſeſſione, licet alter ꝓ-
bet dominiū:ſūt enim Imo.debet ad concordiā addu
ci Bar.eo modo,quo dictum eſt in hac prima limita-
tione,eandē Bart.doctr. ſequuntur etiam in d. §. vlt.
Cuma.nu.3.ac Alex.nu.4.eandem extollit idē Alex.
in d.conſ.110.nu.4.vol.1.in conſ.81.lecto , & diſcuſ-
ſo.nu.12.ver.vnde dato.vol.3.in d.cōſ.88.nu.12.uol.
5.vt & faciunt Soc.ſen.in conſ.266.in cā. quæ vertit.
* col.6.nu.16.uerſ.vnde dicimus.vol.2.Bart.*oēs ſequi
atteſtatur Soc.iun.in d. conſ.146. nu.29. & 36. vol.1.
Fel.in d.c. licet cām . ſub nu.9.verſ.aduerte ēt, ac ibi
Dec.nu.97.verſ.& ſupradicta.Curt.iun.in d. cōſ.168.
nu.32.& Hormannoct.Dec.in d.§.nihil cōe.num.46.
Iaſ.pulchrè.in conſ.6.ſpectatiſsimę dominę Nicoli-
pæ.col.2.ſub nu.2.verſ.vel & 2.vol.1.idque perpetuò
eſſe menti tenendū ob praxim ; ait Claud.Marmer.
ibid.nu.93.in fi.ac Io.Crot. in d.cōſ.109.nu. 2. eiuſdē
* Bart.doctr.omnes cōiter ſequi.teſtis eſt Rolā Val.in
d.conſ.9.nu.14 verſ.2.dicitur.vol.3. eandē ſingularē
vocant Maran.in d.praxi ciui.par.4.diſt.7.nu.19. uer.
verum in iſto caſu,et ſic in ſingulariſsimè tene menti
in praxi, quando aduerſarius tuus , qui habet iuniorē
poſſeſsionem, ꝓbat titulum,ꝙ articuleris, ꝙ ipſe poſ-
ſidet clā reſpectu tuę poſſeſsionis;& ita obtinebis,ar-
gu.l.1.in fi.cum ibi not.per gl.& Bart.ff.vti poſsid.&
plenè per gl.ac Sal.in d.l.vnic.C.eo.uti poſsid. ita ad
verbum dixit Arēt.in d §.quadrupli.nu.49.in fi. uerſ.
ſed ipſe idē Bar.Inſt.tit.de act.ac Cæp.in tract.cautel.
cauſ.302.incip.in cauſa interdicti, per tot. ad idē re-
ſponſum eſt à Nat.in d.cōſ.419.col.vlt.nu.8.& 9.uol.
2.& a Neuiz.in cōſ.81.Deū inuocēt.n.23. quib.ſe ſub
ſcripſit idem Rebuf.in cōment.ad concordia.in rub.
de annat,reg.ult.uerſ. notandum eſt.Bert. in d.cōſil.
143.nu.19.verſ.nō igitur.vol.2. Hieron, de Monte in
d.tract.de finib.reg.d.c.47.nu.8.uerſ.& ſi ageretur.

Ampliatur hæc limitatio, vt procedat non ſolùm
in interdicto retinendæ poſſeſsionis , ſed ēt in reme-
29 dio †recuperandæ, in quo ēt probans antiquiorem
poſſeſsionem,dēt deducere,ꝙ aduerſarius clam poſ-
ſidet reſpectu poſſeſsionis,iuxt.ſenten.Alex.in conſ.
118.in cauſa,& lite vertente inter Ant.col.2. ſub nu.
2.verſ.item reſpondeo.uol.2.in d.conſ.45. col. 2. nu.
8.ver.fateor.vol.3.& in conſ.89.excellentiſsimi. col.
pen.nu.9.verſ.item reſpondeo. vol. 5. quem ſequunt
Curt.iun.in conſ.17.licet per celeberrimos. col. pen.
ſub nu.14.verſ.10.& vlt.addo fundamentum . Pariſ.
in conſ.1.viſa facti narratione.col.27.nu.167.verſ.q-
bus ſtantib.vol.1.& in conſ.12.in iſto iudicio poſſeſ-
ſorio.col.2.nu.9.verſ.tamen illud certū eſt. vol. 4. &
Iaſ.in conſ.21.quattuor principales obiectiones. col.
1.ſub nu.1.verſ.propterea cum dominus Baro. vol.3.
arg.l.ſi ancil.ad fi.prin.ff.pro ſuo.qui oēs permouent
ex relata Bar.doctr.in d.l.ſi de eo.§.vlt.n.4.ff. de acq.
poſs.prout ex ea ēt peritnoti ſunt , & in hoc caſu eam
procedere tradidere.Soc.ſen.in l.rem,quę nobis.q.7.
ſub nu.6.uerſ.notabis tamen.ff.de acq.poſſ. Ruin. in
conſ.49.ſi probatū eſt.col.ult.nu.13.uerſ. ſed ubi etiā
uol.4.Dec.in conſ.57.pro tenui.col.ult.nu. 6.uerſ. &
iſta opinio.Neuiz.in conſ.68.Deus noſter.n.10. & in
conſ.79. uidebunt recti. nu. 12. ubi plures concordes
allegat Bero. conſ. 58. in cā ſpolij. nu.18.uerſ.eſt etiā
animaduertendum.uol.3.in conſ.56. in cauſ.reſtitut.
nu.31.uol.3.& in conſ.61.in præſenti cauſ.nu.17. eo.
uol.3.& Rolā Val.in conſ.6.uiſis, & diligenter con-
ſideratis.nu.13.uol.3.& in conſ.32.recolo.nu.12.uol.
4.inter alios ibi referens idem ſentientē,Cæph.in cōſ.
289.ſpect.dom.Franc.nu.21.in fi.uol.2. idem uoluit
Natt.in conſ.368.quædam mulier.nu.3.uerſ. confir-
matur præmiſſa.uol.2.Ioā. Crot. in conſ.75. in cauſa
vertente.nu.8.uerſ.præterea,& ſecundò.

30 Contraria tamen†huic ſententia uerior uidetur ex
* eo,quòd*cōiter ab omnibus eſt receptum,remed.re-
31 cuperandæ dari contra†titulo,& bona fide poſsiden
tē ita una mente dixere iuris Pontificij interpretes in
c.ſæpè,& in c.cū ad ſedē.de reſtit.ſpol. vt id à cunctis
* †cōmuniter eſſe receptū aſſeruit ipſemet Alc.in cōſ.

91.in cã, & lite inter Iacob.col.vl.nu.6. ver. preterea.
vol.5.& in conſ.ſeq.col.2.nu.8.ver.inſuper,& in l.rẽ,
quę nobis.col.3.num.8.vbi in fi.dicit, quod ita vidit
contra Bar.qui aliter ſenſit practicari.quam refert,&
ſequitur Dec.in conſ.57.diligenter, col.3.in fi. ſub n.
5.verſ.nam quod imo.& in conſ.236.in cauſa renerẽ-
di.col vlt.& quod iſtud remediũ detur contra titulo
poſſidentẽ,reſpondit Rol.à Val in conſ.50.in hoc re
medio.ſub n.11.ver.2.reſpondetur.vol.2.vbi ſexcen-
tos id tenentes accumulat,& de magis * cõi sẽtentia
Doc.teſtatur,vt videre eſt apud eundẽ, & hanc cõtra
riam opinionẽ eſſe ipſam veritatẽ, & cõmunẽ ubiq;
locorũ teſtatur Io.de Amicis conſ.98.magnifice do
mine auditor.circa fi.ubi pluribus eã corroborat. un-
de dixit Claud.à Seiſel.in d.l.rem, quæ nobis, ꝙ illa
limitatio, quòd deducatur aduerſarium clã poſſide-
re reſpectu poſſeſſionis,nõ procedit,quoniam * com-
munis eſt in contrarium quæ eſt,quod intentans tale
remedium,non arctatur ad probandũ, niſi antiquio-
rem poſſeſſionem: teſte Lap.alleg 23. idem tradidit
Afflict.in 1.lib.conſti.regni in conſti.circa uiolentia-
rũ.nu.29.in fi.ubi dicit iſtã eſſe ueram opinionem, &
quod ita * cõmuniter practicat̃, & quod ab ea in iu-
dicando non eſt recedendum.eandem pluribus con-
firmat Pet.Beninten.in deciſ.33.dubitatum fuit. ferè
per tot.cui etiam opinioni ſe ſubſcripſit Menoch. in
commen.recuper.poſſ.remed.1.nu 144.uerſ. & hanc
declarationẽ.q.12.vbi ait Alc.in d.cõſ.89. n.9.uol.5.
nõ bene ſentire,cũ d.l.ſi de co.§.vlt.& ibi Bar.intelle
xit in rem.recuperandę.eiuſdẽ fuit ſuiæ ipſemet Me-
noc.in d.cõment.recup.poſ.remed.15.q.33.n.82.ver.
accedit præterea.ac ibid.q.31.n.402. limit.1..cũ plur.
numeris ſeq.vbi cõtrariã huic opinionẽ plu.doctè,vt
aſſolet,impugnat,ibiq; circa hoc cogitandũ relinqt.
32 Cæterum priorem † Alex.opinionem tuetur. Rub.
Alex.in d.conſ.4.col.pen.n.12.& ſeq.ver.item dico.
vbi inquit,quod licet Io.de Amic.in d.conſ.98.velit,
prædictam deciſionẽ Bart.in d.l.ſi de co.§.vlt.proce-
dere tantum in interdicto vti poſſideris,tñ longe ma-
gis debere habere locũ in remedio recuperandę, ex
eo quòd facilius ſuccumbit habens titulum in inter
dicto vti poſſideris,quã in reme.c.reintegrãda.3. q.1.
quia vbi quis ꝓbat de antiquiori poſſeſſione,& aduer
ſarius probat de titulo,non obſtat exceptio tituli, vt
probatur in d.c.licet cãm.de probatio.ſi ergo in inter
dicto vti poſſidetis,vbi quis facilius obtinet, requirit̃
quod agẽs deducat de clandeſtina poſſeſſione ipſius
aduerſarij,illud fortius dicẽdum eſt in remedio recu-
perandæ,vbi adhuc non vr̃,quod ſit bene clarum, an
dictum remedium detur contra titulo poſſidentem.
Hinc vnicuiq; datur intelligi quam varius ſit hic ar-
ticul⁹ ob varias ĩterp̃tũ opiniones, vt nõ facile ſtatui
poſſit,vt inqt Lucan⁹,ſe iudice quiſq; tuet̃,quẽ refert
Cur.ſen.in conſ.1.ſub n.18.ver.capio ſecundũ paſſũ.
Mihi certè,vt ꝙ ſentio ingenue aperiã. Bar.mẽs clara
apparet quæ tantũ in interdicto retinendæ loquitur.
33 Verum vt tantam ſcribentium diſſenſionẽ aliqua
tenus tollamus,dicẽdum eſt, quod aut ſequi volumus
eam opinionem Doctorum, qui voluere, remedium
recuperandę poſſeſſionis non dari contra bonę fidei
poſſeſſorem habentem titulũ à non vitioſo authore,
prout tenere videntur authores, in ampliatione ad
limitationẽ relati, & tunc procedit prior opinio, qđ
ſcilicet,vt ſpoliatus obtinere poſſit,deducendũ,& al-
legandũ eſt,quod nouus poſſeſſor poſſidet,vi.clã,vel
precario,reſpectu antiqoris poſſeſſoris. ſi vero ei pla-
cuerit adhærere ſententiæ,quæ magis * communiter
videtur eſſe recepta, quod dictum remedium detur
etiam contra bonæ fidei poſſeſſorem,& habentẽ titu
lum à non vitioſo:tunc verior eſſet poſterior opinio:
nec eſſet neceſſariũ aliud deducere, niſi antiq̃ poſſeſ-
ſionem reſpectu agentis,& recentẽ reſpectu conuẽti,
de quo nos infra in verbo ſpolium,ſic cõciliat hãc re
pugnantiam.Gab.in ſuis commun.concl.lib.5.tit.de
reſtit.ſpol.concl.5.nu.73.verſ. declarat hanc opinio-
nem authoritate eam corroborans.Ioã. de Amic. in
d.conſ.98.circa fi.ſubiungẽs, quod licet eã improbet
Rub.Alex.in d.conſ.4.ſub nu.12.& ſeq.vt modo nos
diximus, tamen ſe opinari in hoc eum malè loqui.
Animaduerti ego nouiſſimè totam hanc interpre
tum controuerſiam in hoc articulo, ab illius ibidem
articuli deciſione totã pendere, an ſcilicet remediũ,
34 † d.c.reintegranda.3.q.1. poſſit intentari contra titu-
lo,& bona fide poſſidentẽ,ad quẽ res ſine vitio perue
nit.in quo quidem tã varij,& tã inter ſe diſſimiles fue
re omnes iuris interpretes, vt quã ſequamur opinio-
nẽ,quam fugiamus non ita facilè dijudicare quiſquã
poſſit:cum ab vtraq; parte Doctores, & authoritate,
& numero ferè pares pugnent: quos longa ſerie præ-
cæteris recenſent Octaui.Cacher.in dec.93.an.domi.
1537.per tot.& Iac.Menoc.in d.cõment.recup. poſſ.
remed.15.ead.q.13.à nu.80. verſ.textus eſt caſus, vſq;
ad nu.94.vt ibi per eos. Ad hanc autem cõponendã
litem duæ afferuntur rñſiones. Prior eſt fortè opinio
Bart.in d.l.item,q̃ nobis.nu.2.ff.de acq.poſ.ac aliorũ,
q eum ſequuntur,qui tenuere remedium.d.c.reinte-
granda.nõ dari contra tit.bona fide,& ſine vitio poſ-
ſidentem in terris non ſubiectis eccleſiæ in tẽporali-
bus,eſſe ſequendã, tanquam magis communem ſecũ
dum Legiſtas:aliorum aũt huic contrariã,in terris ec
cleſiæ vti magis à Canoniſtis receptam, arg. eorum,
quæ notantur à Iaſ.in l.apertiſſimi.nu.5.in fi.C.de iu-
dic. poſterior eſt, quæ mihi magis arridet, in qua ſic
diſtinguitur, opinionem.l.affirmatiuam; nempe re-
med.d.c.reintegranda, contra titulatum, & bonæ fi-
dei poſſeſſorem, ad quẽ res ſine vitio peruenit, inten-
tari poſſe,procedere, qñ ageretur contra titulo poſſi-
dentem,habentem titulũ ab eo, qui nullo titulo poſ-
ſidebat, negatiuã vero huic repugnantem opinionẽ,
nimirum d.remedium.c.reintegranda,non dari con-
tra titulo,bona fide,& ſine vitio rei poſsidentem,lo-
cum habere, qñ ageretur contra poſsidentem cũ ti-
tulo,qui habebat cauſam ab eo,qui etiam titulo poſ-
ſidebat. hæc eſt elegans diſtinctio. Crott.in conſ. 47.
viſa,& maturè conſiderata.nu.20.verſ. 2. principali-
ter,& plenius in conſ.75.in cauſa vertente inter filios
nu.9.& ſeq.verſ.3.reſpondetur, quæ quidẽ diſtinctio
comprobatur ex dictis Bart.& aliorum in d.l.rẽ, quæ
nobis,& eã refert, ac ſequitur idem Cach. in d. deciſ.
93.nu.6.verſ.quid tenendum?quem videas,qñ in pul
cherrimo caſu hæc oĩa refert. In priori ergo iſtius di-
ſtinctionis caſu procedit eorũ opinio, qui ſenſere in
remedio recuperãdæ,probantẽ antiquiorẽ poſſeſsio-
nẽ debere deducere,ꝙ aduerſarius clã poſsidet reſpe-
ctu poſſeſsionis: in poſteriori vero locũ habebit alia
opinio,ꝙ.ſ.in remedio recuperandæ,nõ ſit deducendũ
aduerſarium clam poſsidere reſpectu poſſeſsionis.
Sublimitatur eadẽ Bar.dec. vt hæc antiquioris poſ
ſeſſoris replicatio nõ opituleť ipſi eo caſu, quo aduer
35 ſarius † inuentus eſt paratus incontinenti probare de
dominio,quia illa ꝓbatio prompta habet ſecũ anne
xam ſuperius traditam exceptionẽ, dolo facis, quia
petis,quod ſtatim reſtituturus es. d.l. dolo facis, quæ
opponi põt in poſſeſſorio adipiſcendæ,& retinendę,
licet nõ in poſſeſſorio recuperãdę,vt not.in l.incerti.
C.de interdic.& per Dyn.in c.qui ad agendũ. de pro
cur.in 6.ita egregiè Bar. doctrinã limitat Ang. in d.l.
ſi de co.§.vlt.ſub finem.verſ.potes etiam dicere.
Propterea eadem declaratio ſecundo intelligẽda
36 eſt,vt ſufficiat † articulari,ꝙ poſſeſſio iunior ſit clan-
deſtina,eo quo diximus mõ,nec neceſſe ſit eã ab anti
qori poſſeſſore ꝓbari,vt cõcludũt Ang. Imo. & Alc.
in d.l.ſi de co.§.vlt.& idẽ Alc.in d.conſ. 138. ſub nu.
37 2.vol 1.ex eo,quod quando patet poſſeſſio † antiqor,
tunc iunior, vt paulo ante tradidimus; præſumitur
eſſe clandeſtina, vt præter authores ſupra citatos ita

con-

concludit Soc.ſen.in l.rem, quæ nobis.in 4.q.cir.fi.ff.
de acq poſ.cum ergo præſumatur iunior poſſeſsio eſ-
ſe clandeſtina, non eſt opus, quòd hoc aliter probet;
38 quia præſumptio transfert †onus probandi in aduer-
ſarium.l.ſiue poſſideris.C.de prob. l. generaliter. §. ſi
petitum.ff.de fideicom. liberta.ratione ergo huius p̄-
ſumptionis, quæ reſultat in fauorem probantis anti-
quiorem poſſeſſionem, ſatis dicitur eſſe probata clan
deſtinitas poſſeſſionis iunioris, ideò non eſt opus alia
probatione: & ita procedunt, & intelligenda ſunt ea,
quæ dicta sūt à Paul.Caſtrē. in d.l. ſi de eo.§.vlt.ff.de
acq.poſ. qui innuit hanc clandeſtinitatem poſſeſsio-
nis eſſe probandā, prout ea ſic intelligit, & declarat
Io.Crot.in d.conſ.110.nu.2.cum plurib.ſeq. adducēs
etiam rationem circa hoc.num.6. & ſeq.& hanc eſſe
* communem Doct. opinionem nemine reluctante
circa neceſſitatem iſtius allegantis, dixit Craue.in d.
conſ.258.num.23.uerſ.6.arguitur, vbi multis id corro
borat.volu.2.

Tertiò declarāda eſt, vt ēt huiuſmodi allegatio, ꝙ
ſcilicet, aduerſarius poſſidet clam, reſpectu propriæ
39 poſſeſſionis, poſſit †deduci poſt concluſum in cauſa:
40 nā vbicunq. aliquid patet ex actis, †ita ꝙ nō ſit opus
aliqua noua probatione, ſed ſufficiat ſimplex allega-
tio, poteſt quandocunq; allegari, ēt poſt concluſum
in cauſa, vt docet Abb.in c.dudū ij 1.col.2.nu.6.verſ.
nota ibi, vel ſi notoriè.de elect.quem refert, & ſequi-
tur Alex.in l. vnic. col. 2. nu.5.verſ.ex prædictis ma-
net.C.vt quæ de aduo.vbi fortius vult, ꝙ hoc ſufficiat
deducere, ēt in iuris allegationib. præſertim, cum vt
inquit.Fel.in c.cum dilectus.in 2.ampl.de fid.inſtru.
41 quis poſſit †poſt conclu.in cauſa declarare probatio-
nem iam factā.per not.à Doct.in procem.ſext l. in fi.
& in c.ſi quis viduā 34.diſt.vt & ex eo, ꝙ non Bald.in
c.vlt.nu.1.verſ.quæro hic. de probat.vbi vult poſt cō
42 cluſum in cauſa poſſe allegari †litē non fuiſſe cōte-
ſtatā, quia id patet ex actis, & ſit quæſtio magis iuris,
ꝗ facti: optimè corroborat.& ſequitur in ꝓpoſito nrō
Nat.in d.cōſ.572.n.30.& ſeq.verſ.p̄terea iſtud vol.3.

Quartò eadē Bartoli deciſio.in d.l. ſi de eo. §. vlt.
nu.4.ff.de acq.poſ.declaratur, vt procedat, quādo cū
titulo cōcurrit etiam poſſeſſio; nam tunc iunior poſ-
ſeſſor cū titulo obtinet cōtra antiquiorem poſſeſſo-
rē non allegata ab eo clandeſtina poſſeſſione; ſecus
43 † ſi iunior poſſeſſor ſolum titulū ſine poſſeſsione ci-
uili, vel naturali ꝓbaretur habere; hoc.n.in caſu anti-
quior poſſeſſor obtineret contra iuniorē cū titulo, ēt
ſi non allegaſſet aduerſariū clam poſſidere reſpectu
ſuæ poſſeſsionis: ita explicauit Rui.in conſ.56.poſtq̄,
vt audio.nu.3.verſ.ad vlt.verò, dum dicitur.vol.4.

Quintò eandem declaro, ut uera ſit, quando anti-
quior poſſeſſor probauit de ſua poſſeſsione, de qua
actor etiam probationes facit: etenim tunc niſi alle-
gauerit aduerſarium clā poſsidere reſpectu ſuæ poſ
44 ſeſsionis, ſuccumbet: ſecus ſi reſpectu †diuerſi iuris à
partib.factæ fuiſſent ꝓbationes de poſſeſsione; nam
tūc licet nō allegauerit, vt diximus: tamen antiquius
poſsidens obtinebit; cū plures poſsint eſſe in eadem
poſſeſsione diuerſis reſpectibus, iux.ſentent.Bart.in l.
3.§.ex contrario.ff.de acq.poſſ.vt in caſu conſilij ſu-
per quo rogatus reſpondit idē Rui.in cōſ.106.in hac
lite vertente, per tot.ſed imprimis.nu.10. & ſeq. verſ,
ſed præmiſsis non obſtantib.vol.5.ubi nu.24. uerſ. &
inſuper non obſtat.ſic declarauit Bart.in d.§.vlt.in fi.

Secundò primario loco cōcluſionem velim limi-
tes, vt locum ſibi non vendicet, quando probaretur
45 illum, qui priorē †habuit poſſeſsionem, ſciuiſſe aliū
poſsidere poſt ſe, & toleraſſe. ex hoc enim prior illa
poſſeſsio dicitur interrupta, nec poſterior clandeſti-
na.d.l.clam poſsidere, in princ.uerſ. nec quemquam.
ff.de acquir.poſſeſ.ita tradidit Innoc.in d.c.licet cau-
ſam, de probatio. per l. 1. §. Ariſto. ff. de aqua quoti.
& æſtiu.Bald.in d.l.non ignorabit, nu. 3. Cod. ad
exhiben.Rimi.ſen.in cōſ.219.in præſenti cauſa.nu.6.
vol.2.& in conſ.341.ſi rectè ꝑcepi.nu. 10. & ſeq.vol.
2.Bero.in cōſ.94.nu.17.vol.3. Iaſ.in d. conſ. 6. col. 2.
ſub num. 2. verſ.vel, & tertio reſpondeo. vol.1, quòd
nonnulli confirmant. Fely.in d.c. licet cauſam: ſub
nu.9.verſ. limita tamen.& ibid.Dec. num.98.verſ.&
prædicta cōcluſio; vt & facit Hotmannoct. Decius in
d.§.nihil commune.nu. 46.idem ſenſit Arct. in d. §.
quadrupli.col.pen, ſub nu.49.verſ.& prædicta proce-
dunt.Inſtit.de act.& nonnullis comprobat, & diluci-
dat Menoch.in d.q.87.ſub nu. 726. verſ.declarāt hic
caſus. Neuiz.in conſ.68.nu.11.Natt.in conſ.593.quī-
dam fratres, nu. 10.vol.3.Grat.in cōſ. 50.nu.21.vol.1.

Tertiò pōt limitari cōcluſio, vt locum nō habeat,
46 qn̄ probaretur, illū, q habet antiquiorē †poſſeſſionē,
ab ea cecidiſſe facto ſuo: nā tunc nihil ipſi prodeſſet
probatio antiquioris poſſeſſionis, per ea, quæ ſcribūt
Inno.& cæteri in c. ſæpe de reſtit.ſpol. Lap.alleg.51.
nu.7.& Alex.in conſ.6.nu.3.vol.5. ita declarat Dec.
in cōſ.56.col.vlt.ſub nu.4.verſ.nec obſtat ſi dicatur.
& Barb.in conſ.vlt. quòd eſt 90. ſapientiſſimus refor.
lac.col.vlt.ante ſin.verſ.& adduco, quòd voluit La-
pus.vol.4.hincq; ſuſpendam eſſe bonam praxim ar-
ticulandi cōtra eum, quem ſuſpicamur probaturum
de antiquiori poſſeſſione, dixit Rober.Maran.in pra-
xi ciui.par.4.diſt.7.nu.27. verſ. quod tamen limita, &
ſi authores ſuperius citati loquuntur in eo, qui agit
remedio c.reintegranda.3.q.1.

Quartò limitabis, vt procedat, cum data eiuſdem
temporis paritate poſſeſſionis, & vtraque pars habet
poſſeſſionis pares ꝓbationes, altera ex his de ſuo do-
47 minio, †& titulo probat, tunc enim obtinebit: qm̄ ex
hoc apparet, ꝙ tua poſſeſſio ſit iuſtior. d. c. licet cau-
ſam.de probatio.& l.vlt. C. de edic.di. Adr.tollen.ſic
tradidit Bart. in d.§. nihil commune.col.2.ſub nu.1.
verſ.in vno tamen caſu, & ſub nu.3.verſ.aut non per-
fecte conſtat. Cum authoritate pertnotus in d.l. vni-
ca.in pen.quæſt.C.vti poſſide. idē docuit Bart. in d.l.
ſi duo.in prin.col.2.ſub nu.4. verſ. ſed ſi vterq; ff. vti
* poſſide. vbi dicit * omnes hoc tenere, ad idem rñdit
Bal.in d.conſ.420.nu.8. vol. 1. in d.conſ.415.nu.12
48 vol.5.dicens, quòd ſi non conſtet, quæ poſſeſſio †ſit
anterior, & vnus habet titulum, alter vero nullū, illu
vincat tàm in petitorio, quàm in poſſeſſorio, q habet
titulū, ex Iac.de Arct.in d.l.quoties C.de rei vendic.
idem voluit in d.conſ.459.nu.7. vol.3.Bartolum ibi-
* dem, nempè in d.§.nihil * commune ſequuntur cūcti
in primis Iaſ.nu.3.verſ.ſubdit Bar. ſubiungens hanc
Bar.deciſionem eſſe bene notandam, eo quod alle-
gatur in praxi Rub.Alex.nu.176.ver.quinta colligit.
* cōcluſio.vbi de * communi dicit Claud. Marmet.nu.
41. verſ. ſucceſſiuè ex dictis Bar. quo in loco de ma-
* gis * communi opinione teſtatur, & nōnullorum au-
thoritate cōfirmat.& Hotmannoct. Dec.nu. 45.verſ.
quarta principalis concluſio. ad idem reſpondit Soc.
ſen.in d.conſ.89.nu.15.vol.4.Cuma. in cōſ. 158.viſis.
nu.5.Abb.in d.conſ.55.in 3.memb.Barb.in d.cōſ 15.
col.2.vol.4.& in d.cōſ.vlt, verſ.2.aſſumēs.vol.4 Rui.
in conſ.68.nu.7.vol.2. cōſ.92. in hac cauſa continuā.
nu.11, vol.4.Gozad.in d.cōſ.86.nu.6.& Nat.in d.cōſ.
572.nu 4.hoc idem placuit Dec.in d. c.licet cauſam.
nu.99.verſ.quarto.hoc idem tuetur Maran.in d.diſt.
7.nu.19.ex Caſtren d.conſ.442, vol. 2. ac Arct.in §.
quadrupli.col.pen.ſub nu.49.verſ.& prædicta proce-
dunt.Inſtit.de act. Nam, vt inquit Bald.in l.qui accu-
ſare.col.vlt.ſub num.4. verſ. tertio vincit reus. C. de
49 edeu. poſſeſſio †titulata: hoc eſt ea, quæ habet titulū
dominij eſt potior, & præfertur, quia magis iuſtifica-
tur per viam rationis, per d. c. licet cauſam; quòd eſt
menti tenendū, ſit. Baldum ſequuntur nō relati pru-
dentes in d.§.nihil cōe.iiſdem in locis, & præter eos
Ripa ibi, nu. 100. ac Rebuf.in d.rub. de annat. ca.reg.
vlt.verſ.quinto dēr vincere, & in hāc ſoiam plurima

Digitized by Google

accumulat Flyn.in d.cap.licet cauſam.ſub nu. 9.ver. quarta cauſa victoriæ, put & facit Menoch.in d. quæſtio.87.n.733.cum ſequen.ver.decimus eſt caſus, vbi ſexcentos eandem determinationē tenentes allegat, & alia ad id ſpectantia in mediū profert. Vnde dicebat Anto.à Butr.in d.c.licet cauſam.nu. 45. verſ.tertio,de probatio.quòd licet in poſſeſſorijs allegatio tituli non ſit neceſſaria,tamē cæteris paribus in interdicto,vti poſſideris,ſuperiorem conſtituit in eo probāte de titulo; & ſic eſt caſus,in quo exceptio dominij obſtat agenti retinendæ,vel iuuat,quod itidem nonnullis confirmat authoritatibus Bert.in d. conſ. 110. col.2.nu.2.verſ.nec opponat aliquis.vol.1.

Ampliatur hæc limitatio,vt vera ſit, etiā ſi aduer-
50 ſarius† ſuum poſſeſſorium per plures teſtes, quàm is, qui habet titulum,probauerit: nā nihilominus hic pſertur,vt reſponſum eſt à Cur.ſen.in d.conſ.24. ſub n. 5.quem ſequuti ſunt Rub.Ale.in d. §. nihil cōmune, 178.& ibidem Ripa,ſub.d.nu.

51 Cæterum †quoad hanc ampliationē, apertè ei aduerſatur Bero.in d.conſ.94.nu.19.volum.3. vbi eā eſt in ſententia,quòd licet aliquādo probatio poſſeſſionis præualeat,& faciat in hoc vti poſſidet. interdicto vincere:tamen id eſſe verum ait,quando teſtes ex vtraq; parte eſſent num.pares,quo ad probandam poſſeſſionem.nam tunc probatio tituli prodeſt, vt modo nos diximus;ſecus inquiens, ſi poſſeſſio ex vna parte probaretur per plures teſtes,& ex alia p pauciores,& ille qui per pauciores probaret, titulum quoq; probaret, quoniā tunc is,qui per maiorem num. teſtiū probaſſet,probaretur.ita dicit Bero.colligi ex verbis Barto. in d.l.ſi duo,in prin.& per Alex.in d.conſ.88.vol.5.

Eadem declaratio limitāda eſt primo, vt vtraq; par-
52 te† poſſeſſionem,& titulum probante, ea tamē vincere debeat, quæ melius probauit titulū, vt inquit Bero.in d.cap.licet cauſam.num.57.verſ.ſexta conclu. & probatur ex tex.c. ex inſinuatione, vbi ſcriben.de procur.& pbauit Menoch.in d.coment.retinen.poſſeſſ. 5. quæſt.87.num.738. verſ. duodecimus caſus eſt,vbi alia ad id pertinētia adducit.quando vero cēſendus ſit titulus altero melior, declarat idē Menoc. in d.comment.de arbitr.iud.lib.2. d.caſ.48. Aut etiā quis probauit antiquiorem titulum, propter quem vt
53 & ſupra dicebamus,etiam poſſeſſio præſumitur† antiquior,vt dicebat Bald.in d.l.poſt ſententiam, nu.4. C.de interl.om.iud.& in d.diſp.incip.accuſatus de vi turbatiua.cui accedūt Ripa in d.§.nihil cōmune ſub eodem nu.100.& ibidem Hormānoch Det. ſub n.45. ac Claud.Marmer.nu.93.verſ.& ſi ambo probant de
54 titulo,& Fel.vbi ſupra. Quemadmodum† ſi vtraque pars oſtēdit titulū,ea vincere debet, quæ probat prioritatem tituli,authore Bald.in d.conſ.58.volu. 5. Socyn.ſen.in d.conſ.98.nu.16.verſ.3 dato.vol.4 ac Iaſ. in conſ.148.viſo proceſſu.vol.4.Quod intelligit Rebuf.in d. rub. de annat.ſub verſ. 5. qñ ab vno haberētur,ſecus ſi à diuerſis,quia inſpicitur,qui poſſideat de præſenti,ex Alex.in conſ.130.viſa facti.colu. 2. num. ſecundo.volum. 5.Præterea, quando vtraq; pars ha-
55 bet† titulum,illa quoque præferenda eſt, quæ habet potiorem, & antiquiorem, vt aſſeruit Bald.in conſ. 455.ſententia.colum.2.volum.5. Docto. in d. c. licet cauſam Iacob.in l.1.in prin.C.de edict.diui. Adriani. tollen,idcirco dicebat Rebuf.vbi ſupra, quod ſi vna
56 †oſtendat titulum iuri communi cōformem, altera alterum contra ius commune,præferēda ſit illa, quæ producit titulum iuri conformem argum.c. ad deci-
57 mas.de reſtit.ſpolia,& quia duo† vincula magis ſtringunt,quam vnum,cap.1.de tregua. Quæ autem ſint
58 †iudicis partes eo in caſu nimirum, cum ambo æquè tàm poſſeſſionem,quàm titulū,probarint, in ferēda ſententia,egregiè explicat doctiſſimus Menoc. in d. q.87.à nu.739.ver. 13. vſque ad fin. ipſius quæſtionis referendo,& diſcutiendo,in hac controuerſia,quam plures prudentum opiniones.

Quinto limitanda ſunt,vt tantū modo procedant in eo interdicto,de quo nos loquimur, nēpe,vti poſ-
59 ſidetis,ſecus† vero in interdicto recuperādæ, & vnde vi:ita reſpondit rogatus Alex. in conſ. 118. incip. in cauſa,& lite vertente inter Ant.agentē.col.3. ſub nu. 5.ver.2.quia dato. vol. 2. ſic declarauit, & limitauit doctrinam Barto.in d.l.ſi duo,in prin.ff.vti poſſide.

Sexto declaratur,vt tamē aduerſarius poſſit oppo-
60 nere de† antiquiori poſſeſſione tertij,ita contra Bart. in l.Celſus.ff.de vſucap.determinat.Ioan.ab Imo. in c.vlt.ſua nu.14.ver.ita etiam videtur verū, quod quis de præſcrip.quē referendo ſequitur Ale.in conſ. 192. in cauſa,& lite inter Cathalanum,& Marſiliū.col.2. num.3.ver.nec eſt verum,dicit ipſe.vol.2.ex eo,q ex illa allegatione ſequatur excluſio iuris agētis ex toto iuxta ea,quæ traduntur in l.2.ff.de exceptio.rei iud.& in l.cum ſeruū.C. de ſer. fugi. vt aduerſus eundē Bar. concludit pluribus.Claud.de Seiſſel.in d.l. Celſus, n. 28.verſ.ex his etiam apparet, cum plurib. ſequen. nā allegando poſſeſſionem antiquiorem,& illā probando ſequitur,quod agēns ſit in mala fide, & ob id non poſſit agere,cū conſtet de antiquiori poſſeſſione. idē voluit Bart.in d.l.1.§.vlt.in fin.ff.vti poſſide.& Ab.in cap.veniēs.nu. 2. verſ.reus vero, & ibi cæteri de præſcriptio.ad idem reſpōdit Neuiz.in conſ.79. vi debūt recti.nu.7.ac ante eum Soc.ſen.in d.conſ. 74.colu. 4. nu.16.vol. 4.

Intelligenda eſt hæc declaratio, vt procedat, qñ
61 aduerſarius† ab ipſo tertio cauſam obtineret:alioqui ſecus eſt.non enim permittitur alieni allegare ius tertij:niſi ab eo cauſam habeat, cū iſtud tertij ius nō eſt excluſiuū iuris agentis,iuxta not.per Bart.d.l. 2. ff.de exceptio.rei iud.& pulchrè per Soc.ſen.in conſ.78.viſis actis,& actitatis,col.2.nu.6.volu.4.& in terminis, quòd non liceat allegare poſſeſſionem etiā antiquiorem tertij,a quo cauſam non habeo,cōſuluit idē Soc. ſen.in conſ.59 viſis actis,& atteſtationib.col.vlt.ſub nu.11.verſ.3.& vlt.volu.4. quem referendo ſequitur Crauet.in d.conſ.258.col.9.ſub nu.12.verſ.ex quibus oſtenditur.vol.2.

Septimo candē explico,vt in hoc poſſeſſorio iudi-
62 cio ille obtineat,qui ſuam poſſeſſionem † melioribus atq; validioribus, pbationibus probauit, quādo vtraque pars iuſtè; & eadē ex cauſa poſſidet, & poſſeſſio in omnibus eſt æqualis:ſic docet Bart. in d.l.ſi duo in prin.n.4.verſ. quandoq; vterq; ff. vti poſſide. ad idē reſpōdit Soc.ſen.in cōſ.54 viſa breui narratione.col. 3.nu.13.vol.4.Ruy.in conſ.28.in cauſa, & lite n.5.& in conſ.92.in hac cauſa.n.7.vol.4.Cra.in conſ. 6.plura videnda ſunt.nu.50.Barb. in conſ.25. col.3. vol.4. ac alij quam plures ad id citati a Menoch.in d. q. 87. nu.718.verſ.quintus eſt caſus.

63 Quod etiam ea ratione roboratur.nam† vbicunq; cætera paria ſunt probationes illæ meliores, & efficaciores ita obſcurant, atque debilitāt minus efficaces, vt minus veræ credantur,adeo vt nulli mirum videri debeat,ſi is,qui melius probat,obtineat.l.ob carmen. §.vlt.ff.de teſtib.ita Menoch.vbi ſupra.

64 Et ſi autem plurimum iudicis † arbitrio tribuatur, ad diſcernendū,quæ probationes meliores, & efficaciores ſint,d.l. ob carmen.§. vlt. & aſſeuerauit in hac noſtra facti ſpecie Barb.in conſ. 25.col. 3.qñ ille me-
65 lius poſſeſſionem† probare dicitur, qui per plures teſtes poſſeſſionem probat:teſte Bald.in d.conſ. 489. n. 7.vol.3.atque Reb.in d.rub.de ānat.in vlt.reg. Soc. ſen.in conſ.122.in cauſa Dominę Iacobę.n.6.vol.4. & prius in d.conſ.54.col.3.n.14.d.vol.4. Rim. ſen.in d.conſ.54.col.3.n.14.d.vol.4.Rim.ſen. in d. cōſ.350. nu.12.vol.2.Bero.in d.c.licet cauſam.n.56.ver.4. cōcluſio,& ibi Ant.à Butr.n.35.de probat.vel per teſtes
66 † pauciores,ſed maioris peminentiæ,& dignitatis, vt tradunt Bal.in l.teſtiū.n.21.ver.2,dico.C. de teſtibus

idem

idem in hypotheſi noſtra dixit ipſemet. in d. diſputa.
Incip. accuſatus de vi turbatiua. col. vlt. verſ. ſecundo
caſu. ac Rebuf. eo in loco, verſ. verum enimuero. &
Rui. in d. conſ. 53. nu. 6. vol. 4. qui propterea rñdit, te-
67 ſtes non † ſubditos ad probandũ quaſi poſſeſſionẽ iu-
riſdictionis anteferre teſtib. ſubditis vna cum alijs ad
id citatis à Menoc. in d. q. 87. nu. 719. & ſeq. vel etiam
68 per teſtes † pauciores, ſed veriſimiliora deponentes,
per id, quod habet. in d. l. ob carmen. §. vlt. ff. de teſti.
69 & in c. In noſtra. eo. ti. de teſti. idcirco, ſi duo laici † de
poſuerunt me non deliquiſſe hodie, duo clerici dicãt
contrarium, ſtatur laicis, vt eſt gl. ſing. in c. clerici. 81.
diſt. quia deponunt ſuper eo, quod eſt conforme naturæ,
70 quæ præſumit † hominem non delinquere. l. merito.
ff. pro ſoc. ita Reb. vbi ſup. verſ. 2. quod idẽ placuit Marſ.
in rep. rub. ff. de fideiuſ. nu. 49. verſ. & adduci poteſt,
idẽ reſpondit in caſu noſtro Pari. in conſ. 107. labo-
rioſa. nu. 7. verſ. prout ẽt vol. 1. ibid. nu. 77. & ſeq. ſubiũ
71 gens, deponẽres † de poſſeſſione, & titulo pferẽdos de-
ponentib. de ſola poſſeſſione. ex gl. in c. ſi teſtes. 4. q. 3.
in gl. magna. in verſ. plures teſtes. ſic * cõi conſenſu
obſeruauere prudentes. in d. l. 1. C. vti poſſide. idẽ do-
cuere. Iac. But. in d. l. incerti. C. de interdic. & Bart. in
d. l. ſi duo. in prin. ſub nu. 4. verſ. ueritas eſt. ff. vti poſſi-
de. quos referendo ſequitur Alexã. in conſ. 99. nu. 13.
vol. 5. idem ſenſit Abb. in d. conſ. 55. in eo. memb. lib.
2. Afflict. ẽt in d. decis. 363. nu. 6. Bero. in d. c. licet cau-
ſam. nu. 50. & 57. ac Bello. in d. conſ. 11. in fi. & hæc q-
dem Fel. in d. c. licet cãm. in 10. no. nu. 8. vbi Abb. ac
alij, de proba. connumerat inter quatuor cauſas, qua-
16 qualibet facit obtinere in hoc interdicto vti poſſi-
detis. Bart. quoq; ſuis adhærent. Barb. in conſ. 70. præ
clarè ſcribit. col. 8. verſ. quimo plus dico. vol. 2. & in
d. cõſ. 25. col. 2. & 3. vbi latè. vol. 4. Are. in d. §. quadru
pli. col. pe. ſub n. 49. ver. & pdicta pcedũt. Inſt. de act.

Declaratur caſus ille, in quo dicebámus in hac poſ-
ſeſſionis cauſa illum victoriam reportare, qui per plu
res teſtes poſſeſſionem probat, vt procedat, quando
72 † omnes illi teſtes de poſſeſſione rectè deponerent,
alioqui ſecus, vt ita explicat, Bero. in d. conſ. 94. nu. 4.
verſ. non obſtat tertium fundamentum. vol. 3. ſic in-
telligens Bart. in d. l. ſi duo. ac Abb. & alios, in d. c. li-
cet cauſam.

Intelligendus eſt ille etiam caſus, in quo diximus
in hoc iudicio poſſeſſorio illũ obtinere, datis paribus
probationibus, qui poſſeſſionem probat per teſtes ho
neſtiores, & digniores, vt ſi contingat ambigere de
73 hac † dignitate, tunc teſtes rei conuenti digniores præ
ſumantur, ob id in dubio, is debebit obtinere, vt au-
thor eſt Alex. in addit. ad Bart. in d. l. ſi duo. in princ.
nu. 4. in addit. quæ incipit, ſunt æquales, vbi aſſerit, ſe
in foro ita obſeruaſſe. ad idẽ ipſemet reſpondit in d.
conſ. 99. nu. 14. vol. 1. & ſic cõcludit Rip. in d. §. nihil
74 cõe. nu. 110. in fi. verſ. conſidera tamẽ in dubio † enim
pro reo pronũciandum eſt. l. fauorabiliores. ff. de reg.
iur. l. Arian. ff. de act. & obli. arg. l. in pari. ff. de reg. iur.
& c. in pari. eo. tit. in 6. c. ex liter. de probat. & in l. 2. C. de
condict. ob turp. cau. vt & voluit Bal. in conſ. 431. qa
in accuſatione. in fi. vol. 4. iſtud tamen reijcit, & im-
probat. Menoch. in d. q. 78. nu. 724. verſ. ſextus eſt ca-
ſus, & nu. 759. ſub verſ. ſextra fuit opinio.

75 Ad hoc ille melius poſſeſſionem † probare dicetur,
76 qui eã p teſtes † affirmatiuè deponentes probabit: hi
enim affirmatiuè teſtificantes pferunt alijs negatiuè
deponentib. per gl. ſing. in l. dic proferre. §. ſi plures. ff.
de recep. arb. Bal. in l. actor. per illã tex. C. de proba. quod
77 non procedit, qñ † teſtes deponerẽt de affirmatiua, di-
centes Titiũ non poſſediſſe, ſed Seiũ, vt ait Bal. in c.
1. §. ſi quis per 30. col. 2. ſi de feu. fuit controu. inter do.
& agna. quẽ ſequuti ſunt Abb. in c. cum eccleſ. Sutri-
na. col. 6. ſub nu. 28. verſ. vel defende ſic de cau. poſſ.
& propr. & Afflic. in d. dec. 324. nu. 9. verſ. item quia te
ſtes. ac Rebuf. in d. rub. de annat. verſ. tertio teſtes,

78 Inſuper, qui poſſeſſionẽ † per teſtes cauſam ſcientiæ
aſsignantes probabit, eam quoq. melius probare di-
cetur, authore. Bal. in l. presbyteri. in fi. C. de epiſc. &
cler. ac Dec. in conſ. 302. & pro tenui. col. 6. nu. 18. vbi
dicit eos præferri, qui aſsignant meliorem rationem,
79 vel ſi ſint vicini; qui præſumuntur † melius ſcire veri-
tatẽ, quibus maximè creditur in pbãda poſſeſsione.
l. 1. §. 1. ff. de flum. l. dominus horreorũ. ff. loc. ſic Bal.
in d. diſp. incip. accuſatus de vi turbatiua. col. vlt. quẽ
ſequitur Rebuf. in d. rub. de anna. vlt. reg. verſ. 4. qñ.

Quinetiam is melius poſſeſsionẽ probare dicet. &
80 debebit vincere, qui eã † probat in ſpecie, vt aſſeuera-
uit. Inno. in c. auditis ſuper ver. exceptio. ſub nu. 4. de
81 præſcript. quo in loco voluit, quod ſi Epiſcopus † probet
per teſtes ſe habere iuriſdictionem in aliquo loco in
ſpecie, & Abb. per tot teſtes probet ſe habere iuriſdi-
ctionem in genere. in d. loco, præferatur probatio ſpe
cifica pbationi generali. & ibid. ex hoc dicebat. Inno.
col. vlt. ſub nu. 9. ver. nota benè practicã, quod ſi pro-
bem, me poſsidere boues, vt meos, & pro meis, & tu
probes per totidem teſtes, quod ego teneo illos, vti con-
ductos, & quod dicti teſtes interfuerunt conductioni, cũ
in ſpecie deponãt, præferri debeant alijs; hanc eandẽ
doctrinam probant Dec. in cõſ. 302. ſub nu. 18. Barb.
in conſ. 25. clementiſs. col. 2. vol. 4. Rebuf. in d. rub. de
annat. verſ. ſeptimo, vincere debet, vbi alia ad idẽ ſpe
ctantia adducit, ad quẽ me reijcio, & pulchrè Socy.
ſen. in d. conſ. 54. col. 3. nu. 14. verſ. ſecundò, quia vol.
4. vbi nonnullis id corroborat ſubiungens. nu. 17. hãc
82 ſpecificam † probationem præualere adeò, vt aduer-
ſarius iuris fictione fingatur nihil probaſſe, ex Bal. in
d. diſput. incip. accuſatus de vi turbatiua. circa fi.

Octauò velim limites, & intelligas, vt ſi vtraq; pars
probet de poſſeſsione bona fide, & inſolidũ, illa po-
83 tior futura ſit, cui ius † commune fauet, quia cum ea
eſt iuris præſumptio, & adminiculum, vt doctè deter-
minat Bal. in c. ſi diligenti. col. vlt. nu. 21. uerſ. quæro
duo probant. de præſcr. Inno. authoritate adductus in
d. c. auditis. in ver. except. ſub nu. 4. eo. tit. de præſcrip.
cui accedit idem Rui. in d. c. licet cauſam. nu. 46. ver.
not. ſecundo, quos conſulendo ſequutus eſt Cur. ſen.
in d. conſ. 24. nu. 2. verſ. & ad iſtud conſulendum, vbi
nonnullis hoc idem confirmat Cor. in conſ. 91. in cã
vertente. nu. 14. & 34. vol. 4. Iaſ. etiam in d. §. nihil cõ-
mune. nu. 40. verſ. item quando duo. ac Illuſtr. Card.
Albanus, in elimatiſsimis lucubrationib. ſuis ad Bar.
in d. §. nihil commune. nu. 2. & Soc. iun. in conſ. 146.
num. 20. verſ. ſed vltra alios. vol. 3. vbi multis id con-
firmat. & Rebuf. in d. rubr. de annat. verſ. ſecundo,
quod & corroborat id, quod conſuluit Bero. in d. con
ſil. 20. num. 12. vol. 1.

Nonò limitanda eſt cõcluſio. nã licet cæteris pari-
bus ille, qui pbat de antiquiori poſſeſſione dẽat obti-
84 nere, tamen illud procedit, niſi altera † pars poſſediſ-
85 ſe probaſſet à decem annis intra. Etenim quamuis
antiqua poſſeſſio præſumatur animo continuari, &
86 qui † olim poſſedit, hodie præſumatur etiam poſside-
re, l. licet. C. de acq. poſ. & d. l. ſiue poſſidens, vbi om-
nes. C. de prob. attamen, ſi alius probauerit à decẽ an-
nis citra poſſediſſe, non procedit præſumptio ex an-
87 tiqua poſſeſsione in præſenti: quia per longũ † tem-
pus decennij inducitur negligentia, ex qua oritur ob-
liuio, & amiſſio poſſeſſionis, vt author eſt Bart. in d. l.
Celſus. col. 3. num. 13. ff. de vſucap. & in l. ſi de eo. §. ſi
fortè. nu. 4. ff. de acq. poſ. Bal. itidẽ in l. cdita. col. 1. nu.
15. verſ. & ideo negans. C. de eden. & in l. ſi minorem.
nu. 6. C. de in integr. reſti. mino. cum alijs ad id addu-
ctis à Cur. ſen. in d. conſ. 24. nu. 4. verſ. ſecundo adduci
poteſt, vbi ita noſtram hanc concluſionem limitat.

Quę limitatio ſublimitatur, vt procedat, quãdo p-
baretur habẽtem antiquiorẽ poſſeſſionẽ deſiſſe poſ-
ſidere decem annis per quam deſiſtentiã induceretur
obliuio, vt tradunt authores modo relati: alioq; ſecus

eſſet;

Google

88 eſſet, cum oſtenderetur illum nõ deſijſſe poſsidere, nec eam poſſeſſionem obliuioni tradidiſſe: ſic prędictam Curtij doctrinam limitant, & intelligũt Pariſ. in conſ. 112. nu. 75. verſ. nec dicant aduerſarij, vol. 1. Rip. in d. c. cum Eccleſia Sutrina nu. 23. de cau. poſſ. & propr. quos refert, & ſequitur Rol. à Valle. in d. conſ. 9. nu. 47. verſ. vltimo non obſtat, vol. 3.

89 Decimò limitatur, modò ipſe probet, quòd & in præſenti poſſideat, & ſua præſens poſſeſſio dicatur habere antiquiorem originem: nam tunc vtiq; verũ eſt, quòd probata hincinde poſſeſſione de præſenti, illa præfertur, quæ probatur antiquior, nec tunc iuniori patrocinatur titulus posteà acquiſitus: ita conſuluit Alexan. in conſ. 23. viſo proceſſu inquiſitionis contra Ioannem Andream in fi. vol. 6. ac reſpõſum eſt à Soc. iun. in d. conſ. 146. num. 30. verſ. ſed tamen prædictis non obſtantib. vol. 1, ita intelligenda eſſe dixit ea, quæ ipſemet dixit ibi. nu. 25. cũ plur. ſeq. idq; velle aſſerit Bar. & alios in d. l. ſi duo. ac Aret. in d. §. quadrupli. col. pen. ſub nu. 49. verſ. & prædicta procedunt. Inſt. tit. de actio. quibus ſe ſubſcripſit Menoch. in d. q. 87. ſub nu. 731. verſ. declaratur ſecunda, & ibidem. nu. 732. ex hoc explicat ſtatutum Brixienſe.

CONCLVSIO MCC.

ARGVMENTVM.

Per poſſeſſionem transferri onus probandi in aduerſarium.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſionis quam magna ſint commoda.*
2 *Poſſidentes beati dicuntur.*
3 *Poſſeſſor dicitur habere plus iuris in retinendo, quam actor in agendo.*
4 *Poſſeſſionem habens dicitur habere ius in re.*
5 *Poſſeſſio transfert onus probandi in aduerſarium, & cur. num. 7.*
6 *Poſſeſſor, vbi vtriuſq; iura obſcura ſunt, obtinere debet.*
7 *Titulus ex poſſeſſione præſumitur.*
8 *Tempus, vbi eſt fundamentum intentionis alicuius, debet deduci, & probari.*
9 *Tempus allegans vbi eſt in poſſeſſione, illud probare non tenetur.*
10 *Teſtamenta plura eodem die confecta vbi reperiuntur, hæres ex vno; qui eſt in poſſeſſione, cæteris præfertur.*
11 *Bonorum poſſeſſionem in tempore agnouiſſe præſumitur, qui in poſſeſſione eſt.*
12 *Bona ſint acquiſita ex patrimonio, vel fructibus eccleſiæ, vbi ambigitur, præfertur in poſſeſſione exiſtens.*
Quod declara. vt ibid. nu. 14.
13 *Filius, an acquiſiuerit ex bonis patris necne, onus probandi incumbit non poſſidenti.*
15 *Donatio vbi facta eſt inter virum, & vxorem, & vterq; deceſſerit, nec appareat, quis prior mortuus ſit, poſſidens præfertur.*
16 *Prioritas, vel poſterioritas, vbi non apparet, is præfertur, qui poſſeſſionem habet.*
17 *Bona intra fines poſita illius præſumuntur, cuius ſunt fines.*
18 *Poſſidens bona in alieno territorio, non tenetur probare ad ſe pertinere, ſed eius aduerſarius.*
19 *Inſtrumentum dotis prius præſumitur.*
20 *Dotis inſtrumentum non præſumitur prius celebratum, quando alter eſt in poſſeſſione.*
21 *Nomina, & cognomina eadem vbi duo habent, inſtrumentum de eo loqui præſumitur, qui eſt in poſſeſſione.*
22 *Primogenitus quis ſit, vbi non apparet, præfertur is, qui eſt in poſſeſſione.*
23 *Filius vbi ambigitur cuius ſit, eius eſſe præſumitur, qui poſſidet.*
24 *Proprietatis cauſa vbi opponitur contra exequutionem ſententiæ, onus eam probandi incumbit non poſſidenti, ſiue ſit quæſtio proprietatis, ſiue dominij.*
25 *Poſſeſſio tam corporaliũ, quàm incorporalium onus probandi in aduerſarium transfert. Contr. ibid. nu. 35.*
Conciliandi modus traditur. ibid. nu. 39.
26 *Miles honeſtè militia miſſus, exiſtens in quaſi poſſeſſione priuilegij veteranorum, non tenetur miſſionem honeſtã probare.*
27 *Ingenuitatem vbi quis poſſideat, negans eã probare debet.*
28 *Tigni immittendi poſſeſſio transfert onus probandi in dicentem id immittenti non competere.*
29 *Feneſtrã in ſuo pariete factam, non fuiſſe iure factã dicens tenetur probare, propter poſſeſſionem aduerſarij.*
30 *Clericus exiſtens in quaſi poſſeſſione clericatus releuatur ab onere probandi.*
31 *Filium habentem quaſi poſſeſſionem ſui iuris, dicens eſſe in poteſtate probare debebit.*
32 *Probatio poſſeſſionis diuturnæ cum allegatione tituli, operatur ipſius tituli probationem.*
33 *Cenſum, qui diu ſoluit alicui, dicens ſe ad ſolutionem non teneri probare tenebitur.*
34 *Emphyteuſis eſt quædam ſeruitus.*
36 *Priuilegium allegans debet ipſum probare.*
37 *Canonici dicentes ſe in aliquo priuilegiatos, licet fuerint in eius vſu, & quaſi poſſeſſione probare tenentur.*
38 *Poſſeſſio rerum incorporalium non releuat ab onere probandi, quando præſens ſtatus contradicit eius origini, & naturæ.*
40 *Poſſeſſio rerum corporalium, ita demum releuat ab onere probandi, ſi eſt poſſeſſio ſtatus, vel qualitatis, quæ ineſt actualiter, vel eſt apta ineſſe ab origine.*
41 *Poſſidens res incorporales mala fide, & de dolo malo, non releuatur per eam ab onere probandi.*
42 *Poſſeſſio cum mala fide in incorporalibus nunquam transfert onus probandi in aduerſarium.*
43 *Poſſeſſio etiam cum mala fide transfert onus probandi in aduerſarium fauore religionis.*
44 *Præteritum tempus in his, quę temporis curſu mutantur, non facit præſumi de præſenti, & nu. 45.*
46 *Aetas ex aſpectu iudicatur.*
47 *Poſſeſſio alicuius ſtatus, vel qualitatis, quæ repugnat origini rei, etiam ſi conueniat intentioni aduerſarij, non transfert onus probandi in aduerſarium.*
Contrarium, nu. 50. Concil. nu. 51.
48 *Libera vnaquæque res præſumitur.*
49 *Seruitus non habet cauſam naturalem, ſed aut impoſititiam, aut præſcriptitiam.*
52 *Poſſeſſio ſtatus, aut qualitatis iuri communi repugnantis, vbi in iudicium principaliter deducitur, non releuat ab onere probandi.*
53 *Poſſidens ſeruitutem, vel priuilegium, vbi his vult vti in præiudicium tertij, non releuatur à probandi onere.*
54 *Præteritum facit præſumi in ſequenti.*
55 *Notariatus dicitur quoddam priuilegium, contra ius commune à Principe conceſſum.*
56 *Notarius ad hoc, vt per eum geſta teneant, ſufficit, quòd probet, ſe eſſe in quaſi poſſeſſione Notariatus.*
57 *Notariatus quaſi poſſeſſio non ſufficit, vbi notarius petit ſe Notarium declarari ad perpetuam memoriam.*
58 *Poſſeſſio ſtatus aut qualitatis, quæ non conuenit, nec origini rei, nec contradictioni aduerſarij, onus probandi transfert.*
59 *Poſſeſſio qualitatis vbi non eſt ſeparata à proprietate, vel eſſentia rei, onus probandi in aduerſarium transfert.*
60 *Quilibet ab origine ſine malitia naſcitur.*
61 *Poſſeſſio ſeruitutis, & contumacia aduerſarij, onus probandi in eum transferunt.*
62 *Contumax ſemper fingitur fateri.*
63 *Poſſeſſor hodie, olim quoq; ipſemet, & non alius poſſediſſe præſumitur.*
64 *Aſſerenti ſe eſſe illum, qui poſſedit, creditur, & negãti onus probandi incumbit.*
65 *Poſſeſſio non transfert onus probandi in aduerſarium, quando contra poſſidentem adeſt aliqua præſumptio.*

66 Poſſeſ-

66 Poſſeſſio cui ius commune reſiſtit, non transfert in nõ poſ-
ſidentem probandi onus.
67 Poſſeſſio contra ius commune nihil releuat.
68 Poſſeſſio violenta hominis liberi, tanquam ſerui, cum ſit
damnata a iure, nil iuuat.
69 Poſſeſſio iuris decimandi in aliena diœceſi nihil prodeſt,
quia ei ius reſiſtit.
70 Poſſeſſio contra ius commune, coadiuuata aliquo titulo,
releuat ab onere probandi.
71 Poſſeſſio non transfert in aliũ probationem, quando ius
proprietatis principaliter in iudicium deducitur.
72 Poſſeſſio licet releuet ab onere probandi, titulum, id tamen
fallit, quando actor illũ principaliter in iudicio deducit.
73 Poſſeſſio in feudalibus, quando releuet ab onere probãdi.

Magnum reuera poſſeſſionis eſt cõmo-
dum: longè namq; cõmodius
1 eſſe, & potius † poſſidere, quam petere, & huius emo-
lumenti gratia plerumq; & fere ſemper ingẽtes exi-
ſtere contentiones de ipſa poſſeſſione, dicere ſolebat
Imp. in §. retinendæ. Inſt. tit. de interdict. idẽ colligitur
ex c. 1. de cõten. inter dom. & fide. l. 1. ff. de Saluia. in-
terdic. & ex l. ſi debitor. ff. de pigno. propterea gl. eos,
2 qui tenẽt, & poſſident beatos † appellauit, in §. ſi tres,
vel plures, in verb. tegrat. de pace tenẽ. & eius violat.
in vſib. feud. hinc ẽt dicebat. Spec. in tit. de emphyt.
§. 5. nu. 83. verſ. 66. quæritur, poſſeſſorem habere plus
3 iuris in retinendo, quam actorem † in agendo. habere
ẽt dicitur, qui iure poſſeſſionis fruitur. l. 1. §. habere. ff.
4 ne quid in loco publ. & qui † habet poſſeſſionem, di-
citur habere ius in re. teſte Alc. in conſ. 312. nu. 4. lib.
4. inter cæteras vero, quæ variis in locis colligere pru-
dentes, quamquã ſolet ingentes vtilitates afferre poſ-
ſeſſio, ea non eſt in poſtremis habenda, qđ onus pro-
5 bandi † in aduerſarium transferi; cum enim coniectu-
ra ſit, eũ, qui poſſidet, iure poſſidere, fit vt poſſeſſio in
ſuo loco remanere debeat, niſi actor ſuam eſſe legitimè
ꝓbauerit, vnde dici cõſueuit, cũ obſcura ſunt vtriuſ-
6 que iura, ꝓ poſſidente iudicandũ eſſe, in d. §. retinen-
dæ. quæ concluſ. noſtra apertè probatur ex c. ſæpè de
reſtit. ſpol. c. ex literis de probatio. c. ad aures. de præ-
ſcrip. clem. 1. vt lite penden. l. circa. ff. de probatio. l. ſi
quis liberũ. ff. eod. l. 2. l. ſiue poſſideris. l. matrẽ, iuncta
gl. in uerb. cõuenit. in fi. & ibi Bar. ac alii. l. actor. l. uis
eius. C. eo. de probatio. l. liberis. §. ult. ff. de liber. cau. l.
ult. C. de rei uend. l. ob maritorũ. C. ne uxor pro ma-
rito. & ex l. ſi accuſare. C. de eden. ꝙ & aliis iuribus, ꝗ̃
plurimis affatim ꝓbat Tiraq. in tract. de iure primo-
genit. in 11. opin. 17. q. nu. 19. & 20. uerſ. & præter eos,
cũ ſeq. ſic tradidere Bald. in conſ. 335. num. 3. vol. 5.
Corn. in conſ. 90 uiſo proceſſu. col. 3. nu. 18. uol. 2. &
Soc. ſen. in conſ. 216. accuratè. num. 1. uol. 2. Barb. in
conſ. 18 præclarè ſcriptum eſt. col. 15. uerſ cũ ergo in
propoſito noſtro. uol. 2. in cõſ. 55. ſapienter ſcribitur.
uol. 5. uerſ. modo in propoſito noſtro. uol. 2. & in cõſ.
12. difficile eſt. col. pen. uerſ. eſt præterea aduertendũ.
uol. 3. Cur. ſen. in l. admonendi. nu. 323. uerſ. ſic ẽt ex
poſſeſſione. ff. de iureiur. Corn. in cõſ. 90. uiſo ꝓceſſu.
nu. 18. uol. 2. Rim. ſen. in conſ. 127. cognito proceſſu.
nu. 10. uol. 1. Dec. in cõſ. 467. benè in prin. & cõſ. 468.
uiſo caſu propoſito, in prin. & in d. c. literis. col. 2. in 5.
no. n. 20. & ſeq. de probatio. in conſ. 252. dura admo-
dũ. nu. 1. in conſ. 410. in cã mota Mediolani. nu. 5. in
conſ. 424. proponitur. nu. 2. & ſeq. Robert. Maran. in l.
is poteſt. n. 219. uerſ. & per hoc notã. ff. de acq. hær. Io.
Coral. in §. nihil commune. l. naturaliter. nu. 18. uerſ.
tertium commodum eſt. ff. de acquir. poſſ. & ibidem
Berenga. Fernan. ſub nu. 2. uerſ. decimoquarto differ-
runt. Ripa. in d. c. ſæpè. ſub nu. 2. uerſ. tertiũ commo-
dum. Sylua nus in conſ. 27. diligẽter, & maturè. nu. 7.
& ſeq uerſ. tertia, eſt cõcluſio, quibus in locis hi autho-
res, quamplurima cõmoda, quæ nobis poſſeſſio parat,
commemorant, concluſionẽ quoq; noſtram confir-
mat Nat. in cõſ. 473. quædam nomine Syluia. nu. 12.
vol. 3. Ceph. in conſ. 4. Illuſtris D. Claudius. num. 53.
vol. 1. & in conſ. 77. cum in hac cauſa. nu 46. eo. uol.
1. Menoch. in tract. de arbitr. iudic. centu. 1. lib. 2. caſ.
48. nu. 12. & nu. 34. ubi ait poſſeſſionem, non eſſe pro-
bationem, ſed releuationem ab onere probãdi, & in
comment. adipiſc. poſſ. remed. 4. q. 95. num. 794. poſt
uerſ. declaratur ſexto.
7 Concluſionis noſtræ ratio eſt, quoniam † ex poſſeſ-
ſione præſumitur titulus, vt eſt tex. in d. clem. 1. vt lit.
pend. vbi probatur ex poſſeſſione, ius præſumi etiam
ad commodum tertij, quem tex. ad id dicit ſingula-
rem Barb. in d. conſ. 12. col. pen uerſ. eſt præterea ad-
uertendum. uol. 3. & in addit. ad Bal. in c. 1. tit. de con
ten. inr. dom. & fide. ac Tiraquel. vbi ſupra. num. 20.
in fine.
Ex hac ita confirmata concluſione ſequitur, quod
8 licet alias, quando † tempus eſt fundamentum inten-
tionis alicuius, debeat ab eo probari, vt elicitur ex tra
ditis à glo. in l. cum actum. in ver. non poteſt. & ita à
Bart. nu. 6. ff. de neg. geſt. in l. qui iuraſſe. in §. ſi pater
iurauerit. in verſ. acquiſiſti. ff. de iureiu. à Bart. iti dem
ac cæteris in l. nõ ſolum §. ſed vt probari. ff. de excep.
rei iud. à gl. in c. venerabilib. in glo. pen. de ſenten. ex-
com. in 6. poſtremò a Bal. atque Saly. in l. vlt. per illũ
tex. C. an ſer. ex ſuo fac. in quam ſententiam multa de
more ſuo accumulat. And. Barb. in conſ. 29. col. ante
pen. in fi. uol. 1. in rub. C. qui admitti. nu. 6. uerſic. ſed
poſſet quiſpiam. & ibi Cag. nu. 59. uerſ. circa ſecundã
9 partem rub. iſtud tamen locum † non habet, cum ip-
ſe reperitur in poſſeſſione, vt egregiè docet Bart. in l.
1. §. non autem. ſub nu. 1 verſ. 1. ff. de bon. poſſ. ſecun.
10 tab. quo in loco determinat, quòd † ſi duo producan-
tur teſtamenta eadem die confecta, qui ſcriptus hæ-
res poſſidet anteponendum eſſe, idem confirmatur
ex tex. d. c. ex lit. de probat. & c. ſi à ſede, de præben. in
6. in hanc eandem ſententiam conſultum eſt a Bald.
in conſ. 274. licet allegationes. nu. 2. uerſ. proponitur.
vol. 2. ad idem reſpondit Alex. in cõſ. 19. admodum
præclarè. nu. 1. uol. 2. ac tradidit Cur. ſen. in l. admonẽ
di. ſub nu. 323. uerſ. 6. moueor. ff. de iureiur. Bar. ſequi-
tur. Gem. in c. pen. col. 4. nu. 5. de reſcrip. in 6. relatus à
Iaſ. in l. 1. col. 2. nu. 7. ſub uerſ. tertio limit. ff. ſol. matr.
Aret. in prin. tit. Inſtit. de adomptio. leg. col. 2. ſub nu.
2. verſ. & Bart. Io. Coral. in d. §. nihil commune. n. 17.
uerſ. ſecundus fructus poſſeſſionis. & Marah. in d. l. is
poteſt. nu. 219. ꝙ eſſe benè notandum pro limitatio-
ne eius, quod dixit gl. in l. ult. C. de edic. diu. Adr. tol.
& gl. in c. ult. ubi lũtas. 13. q. 2. ac in c. ſi duob. de reſcri.
in 6. aſſeueràuit. Barb. in conſ. 23. ſcripſit Propheta.
col. pen. uer. uenio ad ultimam dubitationẽ. uol. 1. &
idẽ pulchrè in d. conſ. 35. col. 5. uerſ. 4. præmitto. uol.
2. aliis hoc idẽ confirmat Tiraq. in d. tract. de iur. pri-
mig. in 11. opin. 17. q. nu. 9. uerſ. huc item reſpexit.
Cui quidem pronunciato proculdubio quadrat, &
11 illud, ut is, qui agnouit † bonorum poſſeſſionem præ-
ſumatur in dubio, tempore congruo agnouiſſe, nec
teneri iſtud probare, quando eſt in poſſeſſione reali
bonorum. Ita concludit Barb. in d. rub. C. qui admit.
col. 2. num. 7. verſ. fateor tamen, & ibi, quo ad hoc i-
ſtum ſequuntur Iaſ. col. 2. & ſeq. ſub nu. 7. uerſ. & tunc
ait iſte. Dec. nu. 38. uer. ſed breuiter. Iac. Niger. nu. 13.
uerſ. iuxta hanc partem rub. ac cæteri, excepto. Cagn.
num. 62. uerſ. limitatur prædicta concluſio, & ſeq. &
in l. in pari. nu. 8. uerſ. & adde ultra prædicta. ff. de reg.
iur. per ea, quæ ab eo ibidem traduntur.
His finitimum eſt, ꝙ ſcriptis prodidit. gl. in c. nulli.
12 12. q. 5. ubi ſingulariter decidit, quod ſi † rector Eccle-
ſiæ decedat; quæ ratuſque, an quæſita, ſint ex clerici
patrimonio; an ex redditibus Eccleſiæ: pro eo præſu-
mi, qui eſt in poſſeſſione proinde conſanguineũ poſ-
ſidentem Eccleſiæ eſſe præferendum, ꝙ clarius expli-
catur. in c. ſint manifeſte. in uerſ. probatur. 12. quæſt.
1. ubi

ſ.vbi ait, quòd ſi poſt mortem clerici Eccleſia ſit in
poſſeſſione rerum, hęredibus incumbit onus proban-
di bona illa non eſſe Eccleſiæ: ſed ſi hæredes ſint in
poſſeſſione, tunc Eccleſiam illud debere probare, cui
ſe ſubſcribit Curt. ſen. in d. l. admonendi. ſub d. num.
423. verſ. nono faciat. & eandem gl. valde ſingularē
appellat. & ſequitur Barb. in d. conſ. 23. eodem. col.
pen. verſ. & adduco gloſſam, volu. 1. quam opinionē
fulcio ex eo, quòd in ſimili dixere gl. in l. cum opor-
tet. in princ. in verſ. ex eius ſubſtantia, in fi. C. de bon.
quæ liber. & Bal. in auth. ex teſtamēto. C. de collatio.
vbi ſi dubitetur, an illud, quod habet, acquiſiuerit ex
bonis patris, an aliundè, & quæratur cui incumbat
13 onus probandi, ſtatuunt † incumbere non poſſidenti,
quos refert Alex. in conſ. 140. circa primum dubium
* num. 3. vol. 5. id * omnes ſequūtur; cum conſtat præ-
14 latum † aut clericum tempore promotionis habuiſſe
bona propria; nempè Ioā. Andr. & Card. Flor. in c. vt
vnuſquiſq; vbi Abb. in fi. de pecu. cleri. Arch. in d. c.
ſint manifeſtè. nu. 4. 12. q. 2. Soc. ſen. in d. conſ. 116. per
tot. iſtud cōſ. vol. 2. ac cæteri à Tiraq. relati in d. tract.
de iure primoge. in 11. opin. 17. q. n. 8. ver. occurit hic.

Eiuſdem notæ eſt traditum à Bart. in l. ſi inter nu.
1. verſ. ſed quæro. ff. de reb. dub. vbi pręclarè admodū
15 ſtatuit, quòd ſi donatio † facta ſit inter virum, & vxo-
rem, & ambo deceſſerint, adeò vt non appareat, vter
prior perierit, in dubio pro poſſidente res hæredita-
rias præſumendum eſſe, qui pp poſſeſſionis cōmodū
transfert onus probādi in aduerſariū. ex d. l. vlt. C. de
rei vend. & in d. l. in pari. ff. de reg. iur. & in c. pari. eo.
tit. in 6. idē dixit ipſemet Bart. de patre, & filio ſimul
morientib. in l. q duos. §. cū in bello. ff. eo. de reb. dub.
Bartolū referunt, & ſequuntur Barb. in d. cōſ. 23. col.
pen. verſ. & adduco, quòd ſapienter, vol. 1. vbi multa
iſtis ſimilia in medium profert, Cur. ſen. in d. l. admo-
nendi, ſub eo. nu. 473. verſ. 4. moueor. cū verſ. ſeq. Io.
Coraſ. d. §. nihil cōe. nu. 17. in fi. ac Lauten. Sylua. in
d. conſ. 27. ſub nu. 7. verſ. bene facit, quòd pulchrè vo-
luit Bar. de qua re meminit & Tiraq. vbi ſupr. nu. 12.
verſ. adde. & quod ſcribit Bart. & nu. ſeq. confirmat.
eandem Bartoli doctrinā nos ſequuti ſumus, & plu-
ribus alijs confirmauimus infra in verſic. ſubſtitutus.
cōcl. 1333. nu. 14. ſub verſ. 3. declaratur hoc eo. vol. 2.

Accedat, & quòd in hanc rem ſcriptum eſt à Bal.
in c. capitulum ſanctæ Crucis, col. 1. verſ. quid ſi, eadē
16 die. de reſcript. vbi docuit † quòd ſi duo impetrarint à
ſummo Pont. vel Rege officiū, neutrum debere ad-
mitti: quòd ſi alter poſſideat, pro illo præſumēdum,
& iudicandum eſſe; quia eo ipſo, quòd poſſidet; plus
iuris habet eo, qui non poſſidet. l. 1. in fi. ff. vti poſſid.
Baldum refert, & ſequitur Curt. ſen. in d. l. admonēdi.
ſub eodem nu. 323. verſ. 8. facit. idem dixit Ang. in d.
l. ſed cum ambo. nu. 1. in fin. ff. de iud. de duobus, qui
impetrarunt præbendam in eadem die: cui adhæret
idem Cur. modo relato loco, verſ. 7. per ea. & Syluan.
in d. conſ. 27. nu. 7. circa fi. & idem eſſe inquit in feu-
do conceſſo eo. die, in diuerſis bullis, & in diuerſis
teſtamentis, vt & memoriæ prodidit Caſellia. Cor. in
memoria. incip. poſſeſſionis commoditas.

Ex eodē fonte manat, quòd conſul. reſpondit Soc.
ſen. ſuper cōtrouerſia orta quorundā pręդiorum, quę
poſſidebātur, à Communitate Caſtri noui intra fines
Sarzanæ patriæ meæ, quæ tanquā benigniſſima parēs
me ciuem ſuum æquè ac filiū genuit, aluit, & educa-
uit, cui me tantū debere profiteor, quātū nec Deo
Opt. Max. atq; meis parentibus, & ipſi patrię (vt dice-
re ſolebat Peripateticorum facilè Princeps Ariſtote-
les) parē gratiā me poſſe referre cognoſco, & quantū
me nunquam perſoluere poſſe confido. Ad rem itaq;
noſtrā redeundo, licet ea, quæ ſunt infra fines, pręſu-
17 mant † illius eſſe, cuius sūt fines, authore Bal. in rub.
C. de contrah. empt. nu. 23. verſ. 22. quæro per l. æde.
ſacra. § vlt. ff. eodem de contrah. empt. quod tradidit
Paul. Caſtr. per tex. in l. 1. in prin. ff. de acq. poſſeſ. vbi
dicit, quòd loca, quæ ſunt intra fines, præſumuntur
eſſe communitatis, cuius ſunt fines; adeo vt domini,
& communitates habeant intentionem fundatam
quoad res ſitas in ſuo territorio, donec contrarium
probetur, vt ait Hoſt. in c. ſi diligenti. de præſcriptio.
& nos vberrimè id probauimus in cōcl. 217. in verſ.
bona intra fines Regni. vol. 1. tamē contra, ſi quis ſit
18 in poſſeſſione eorum bonorū, ipſe habebit † intentio-
nem fundatam, & transfert onus probandi ad domi-
num, aut communitatem territorij, in quo bona illa
ſita sūt, ea nempè ad ſe pertinere, & ſpectare, ob poſ-
ſeſſionis naturam, quæ transferre ſolet onus proban-
di in aduerſarium. d. §. retinendæ, Inſtit. de interdict.
d. l. vlt. C. de rei vend. & l. ſiue poſſideтis, vbi Doct. C.
de probat. nam antequam actor probet illa ad alium
non pertinere, reus, qui poſſidet, ex ſola poſſeſſione
probat dominium. d. l. ob maritorū, & ibi glo. ac alij.
ne vxor pro mari. in l. cum res. C. de probat. & plene
Bar. & cæteri. in l. quidam in ſuo. ff. de conditio. inſtit.
proinde cum communitas Caſtri noui, fuerit in poſ-
ſeſſione prædiorū, quæ intra Sarzanæ fines, obtinet,
merito eiuſdem patriæ meæ partes eſſe probandi ad
ſe, ea ſpectare, non ad dictam communitatem, con-
ſuluit idem Soc. ſen. in conſ. 127. viſis capitulis. nu. 2.
cum ſeq. verſ. capio ſecundam dubitationem. vol. 2.
vt ibi plenius per eum, quod conſilium de verbo ad
verbum repetitum eſt in conſ. 181. vol. 3.

Superioribus maiorē in modum conuenit, quòd
profitendo ſenſit Iaſ. in l. 1. col. 2. nu. 7. verſ. 3. li enim.
ff. ſolut. matr. quo in loco protulit, quòd licet repertis
duobus inſtrumentis eadem die confectis, nec vllo
modo cōſtet, quod prius, & poſterius fuerit conditū,
19 præſumendum ſit dotis † inſtrumentum priore loco
factum. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. quæ quidem fuit
concl. Bar. in d. l. 1. cui omnes aſſentiuntur: tñ id locū
20 ſibi vendicare non pōt, vbi alius priuatus † eſt in poſ-
ſeſſione; qui præferendus eſt, & illud inſtrumentū do-
tis prius eſſe factū in aduerſariū probandi onus trāſ-
fert, etiam quando datur perſona priuilegiata. d. c. ſi
à ſede. de præb. in 6. & d. c. ex literis. de prob. vbi gl.

Simile quidpiam voluit Bal. in c. ex literis. num. 6.
ſub verſ. nos habemus de cōſuetud. vbi decidit, quòd
ſi ſint duo eiuſdem nominis, & cognominis, & vnus
21 poſſideat inſtrumentum, ille præſumatur † creditor,
& transferat onus contrarium probandi in aduerſa-
rium; quia præſumatur pro poſſeſſore per ea, quæ an-
te diximus: quem refert, & ſequitur Iaſ. in d. l. 1. ſub
nu. 7. ff. ſolut. matrim.

Quibus & proximum eſt, ꝙ ſequitur. Etenim in ar-
dua illa quæſtione labirintho inextricabiliore, quæ
oēs ferè iuris interpretes anteſignanos mirū in mo-
dum torſit, quam mare Anglicanum, ideſt materiā
profundā continere, dixit Alberi. à Roſa in l. precib.
col. 3. C. de impub. & alijs ſubſtit. quando ſcilicet, ali-
qua mulier eodem partu duos peperit ſucceſſiuè: cū
certum ſit, naturā non permittere ſimul vno impetu
duos infantes de vtero matris prodire, vt inquit I. C.
in l. Arethuſa. ff. de ſtat. hom. ignoretr aūt, nec poſteà
ſciri poſſit, quis iſtorū infantium prior egreſſus fue-
rit: tunc in iſtis geminis circa rēs indiuiſibiles in iure
22 primogenituræ illum † eſſe præferendum, q nunc eſt
in poſſeſſione, & ob id ab onere pbādi releuari; opti-
mè colligitur ex eo, quòd tradidit gl. in l. idem erit in
verſ. quæſtio. in fi. ff. de ſtat. homin. quam ſequit̄ alijs
id corroborans Io. de Cirier. in tract. de primogenit.
in 3. col. q. 11. nu. 1. & 6. cum ſeq. & in hanc ſententiā
plurima, vt aſſolet, congerit Tiraq. in d. tract. de iure
primigen. 11. opin. 17. quæſt. per totum, quamuis ipſe
in concluſione d. q. 17. nu. 7. verſ. igitur, vt totam ſe-
quitur in hac dubitatione eam opinionem, quę dicit
vtrunque admitti, ſiue in dignitatibus regalibus, ſiue
in cæteris rebus hæreditarijs, de qua per ipſummet in
princip.

princip.d.q.17.& in 4.opin.d.17.q.incip. ad quartam
opinionem,quam ibid.in princip.communiorem,&
humaniorem vocat, & in d. concluſ. totius quæſtio.
vbi hoc procedere aſſerit, niſi alter prior poſſeſſionẽ
rerum adeptus fuerit, is enim interim præferetur,niſi
alter maiorem natu eſſe ſe probaret ; aut niſi hic,
qui poſſeſsionem prior accepit , eandem amiſerit,
& alter eandem acquiſiuerit,& diutius poſſederit,in
eaque eſſet , cum lis de hoc iure intentaretur : tunc
enim is , qui in poſſeſsione eſt,præferetur, niſi etiam
alter maiorem natu ſe eſſe probauerit.

Nec minus eandem concluſionẽ noſtram corro-
borat,quòd docuit gl.in c.afferte.in gl. vlt.poſt prin-
cip. de præſumpt. quòd ſi in caſu illius. c. vtraq; ma-
ter illud dixiſſet, quòd altera tantum dixit , ſcilicet,
date huic infantem viuum , & non occidatur tunc
enim fuiſſet Infans adiudicandus ei, quæ erat in poſ-
23 ſeſsione† niſi à contraria parte, in quam propter di-
ctam poſſeſsionem fuiſſet tranſlatum probãdi onus,
alia probatio interueniſſet, quam gl.ibidem *omnes
ſcribentes libenter amplectuntur , & ſequũtur eam-
que dicit ſingularem Barb. in l. in illa ſtipulatione.
col.29.ff.de verb.obl.ut idem teſtatur Tiraq.vbi ſup.
nũ.7.verſ. his quoque.

Huc itidem illud pertinet ; quòd ſi quis opponat
cauſam proprietatis contra executionem ſententiæ,
ipſi non incumbet onus probandi de proprietate,qui
24 erit† in poſſeſsione, ſed non poſsidenti ; ſiue ſit quæ-
ſtio proprietatis,ſiue dominij ita concludũ Bar. in l.
à diuo Pio.§.ſi ſuper rebus.col.2.nu.4.& ibid.Iaſ.col.
2.nu.8.verſ.circa primum. ff. de re iudic.per gl.in d.l.
ob maritorum.C.ne vxor pro mari. idem tenet Bart.
in l.is,cui.§.bonorum.in fi.ff.vt in poſſeſ.leg.& l.qui-
dam in ſuo.ff.de condit.inſtit.

Plurima alia ſuperioribus valde conſentanea, pro
maiori concluſionis noſtræ cõfirmatione, in mediũ
adducere ſtatuerã,ſed cũ ea adamuſsim à Tiraq.in d.
22.opin 17.q.per tot.collecta deprehenderim, & nõ-
nulla à Rebuf.in trac.de pacifi.poſ.à nu.371.ver.no-
tandũ eſt tamẽ,vſque ad nu. 376.& illius Tiraq.ope-
ra omniũ verſentur manibus, ideirco hoc labore ſu-
perſedebo,& ad ea , q̃ ibi copioſè ſcripſit,me reijciã.

Concluſionẽ hanc ita confirmatã velim amplies
primum, vt non ſolum procedat in corporalibus,ſed
25 etiã in iuribus incorporalibus:nam pro eo,qui eſt† in
quaſi poſſeſsione alicuius qualitatis,tàm perſonalis,
quàm realis,præſumitur, vt releuetur ab onere ꝓban-
di,transferaturq; id onus in aduerſarium : ita egregiè
ſenſit gl.in l.ſolemnibus , in verſ.ſi alijs, vbi pulchrè
26 Paul.Caſtr.C.de fid.inſtr.vbi ait , militem† ſolemni-
bus ſtipendijs honeſtè ſolutum , qui ſuper huiuſmo-
di re inſtrumenta facta amiſerit, veteranorũ priuile-
gia uſurpare poſſe,etiam ſi aliter miſsionem honeſtã
non probet,cũ eſt in quaſi poſſeſsione illorum priui-
legiorum. in eandem reſponſum eſt ſententiã à Bal.
in conſ.351.in bonis feudalibus.nu.2. vol.1.idem de
quaſi poſſeſſione filiationis dixit Alex. in cõſ. 51.vi-
ſo,& diſcuſſo ꝓceſſu.col. 1. ſub nu.2. vol.1.vbi addẽ-
tes in verſ.transferẽ,plures ad id allegant Dec.in cõſ.
921.in cauſa,quæ Alexandriæ.nu.1. & Fulg. in conſ.
137.viſis præcepto.nu. 2.in 2. dub. proinde,ſi quis eſt
27 in† quaſi poſſeſſione ingenuitatis, & ego eũ conten-
dam ſeruum meũ,teneor probare, d.l.circa.ff.de pro-
batio.l.eã quę.C.de libera.cauſ.l.liberis.§.vlt.& in l.
cui neceſſitas.ff.eo.de liber.cau. vt & in quaſi poſſeſ-
ſione ſeruitutis habemus à Vlpia. in l. ſicuti. §. ſed ſi
quæratur.ff.ſi ſerui.vendice.nã cũ ibi.l.C.declaret,qs
in iſtis iurib.incorporalib. poſſeſſor, & quis petitoris
partes ſuſtinere debeat,profecto nullam aliam ob
cãm id quærere videtur,niſi ad effectum probationis
principaliter.l.ſi prius.in ſi.ff.de oper.nou.nunc.& in
l.certi.C.de rei vend.vnde cũ ibi in ea ſeruitute tigni
iniuncti,quæ habet formã, & ſpeciẽ ſeruitutis, conti-
nuo appareat,qs ſit in poſſeſſione ipſius: ſtatim enim
ꝙ tignum iniunctũ eſt,liquet , hoc ex ſeruitute eſſe,
quia regulariter nõ ſolet vicinus habere tigna in pa-
riete vicini,niſi ex cã ſeruitutis,ob id mirandũ nõ eſt,
28 ſi negans ſeruitutem,& dicens † iſtud non eſſe cauſa
ſeruitutis,dẽat hoc probare , & cõſtitutus in ea quaſi
poſſeſſione releuetur ab onere probandi: hoc idẽ cõ-
firmatur ex text.l.altius. in fi.C.de ſeruitu.vbi, ſi quis
29 vult dicere feneſtrã† in ſuo pariete factam,non fuiſſe
iure factam,debet hoc probare,& conuincere aduer-
ſariũ,qui prætendebat ſeruiturẽ,ecce ergo , ꝙ aduer-
ſarius ex quo erat in quaſi poſſeſſione ſeruitutis,quia
feneſtra erat facta , non tenetur probare feneſtrã eſſe
iure impoſitã,ſed immo ipſe debet conuinci iure nõ
impoſuiſſe,hanc eandẽ ampliationis noſtrę deciſio-
nem ſequitur Bart.in d.§. nihil cõe.l.naturaliter.col.
7.num.18.in fi. verſ.ſi actor,propter poſſeſſionem,&
ibidem Hotomanno.&.Decius.nu. 95. verſ.ſecunda cõ-
cluſio eſt. Claud. Marmer.nu 158.verſ.ſecunda con-
cluſio.Bar.& Io.Coraſ.nu.18. verſ. tertium commo-
dum eſt,qui de * cõmuni dicit,& Fabi.Accorombo.
nu.127.verſi.bene verũ eſt , quo in loco eo,quo dixi-
mus,modo,inducit d.l.ſicuti.§. ſed ſi quæratur,& d.l.
altius,& rñdet fundamentis eorũ,qui aliter ſentiunt.
Bart. vero ſupracitato loco permouetur ex gl. in d.l.
ſicuti.§.ſed ſi quæratur.in verſ.poſſeſſoris , cuius ver-
ba,ſi rectè ponderentur,aliter ſentit gl. vt paulo poſt
latius explicabimus. eandem ampliationem corro-
boro ex tex.ad id ſing.in c.ſi iudex de ſent. excomm.
30 in 6.vbi captus† delinquens,in habitu clericali,& ſic
qui erat in quaſi poſſeſſione clericatus , releuatur ab
onere probandi , quòd ſit laicus ob eam quaſi poſſeſ-
ſionem,confirmo præterea ex eo, quòd ſtat gloſ.in l.
Titia,in verſ.denegandam. ff.ſol. matr. vt ſi filius ſit
31 in quaſi poſſeſſione ſui iuris,transferat † onus probã-
di in patrem,qui illum dicit eſſe in ſua poteſtate;quã
niſi id probet, iudicabitur pro filio , quam ſequuntur
ibidem Bar.& in l.is poteſt.col.4.nu.15.verſ. expedi-
tus de theorica. ff.de acq.hær.& Alex.in l. ſi emanci-
pati.in 2.not.C.de collatio.vbi alios cõcordes refert,
& quòd huiuſmodi poſſeſſio releuet ab onere pro-
bandi elicitur ex traditis ab eodem Bart.in l.1. §.vlt.
32 ff.de aqua quot.& æſti.vbi probatio† quaſi poſſeſſio-
nis diuturnæ cum allegatione tituli operatur ipſius
tituli probationem , ab hac præterea opinione ſtat
Capic.in deciſ.209.in cauſ.ſacri monaſterij.num.21.
verſ.& facit Alex.Gozad. in cõſ.50. prima facie. nu.
16.verſ.quarto,& fortius , vbi de *communi teſtatur.

Ex hac ampliatione colligitur , quòd ſi ruſticus ali-
quo tẽpore ſoluerit centum ſuo domino,qui deindè
accitus ad ſoluendũ obiecit domino, vt ſibi oſtende
ret Inſtrumentum,quo probaretur, rẽ illam eſſe em-
33 phyteuticam;quandoquidem† emphyteuſis eſt quę-
dam ſeruitus.l.ſi tibi.in fi.ff.de leg.1.dominum,q eſt
34 in quaſi poſſeſſione† recipiendi cenſum, ab ea quaſi
poſſeſſione releuari onere probandi:& idcirco debet
ipſe petere ſe manuteneri in iſta quaſi poſſeſſione, ꝓ-
ponendo remedium.cap.querelam. il 1.de elect. ita
determinat Spec.in tit.de emphyt.§.1.nu. 80. ver. ſe-
xageſimotertio,quæritur.cum quo ſenſit Paul. Caſtr.
in d.l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur. col.2. ſub nu. 9. verſ. et
per ꝓdicta patet.ti.ſi ſerui.vend. Speculatori accedũt
Ang.in l.qui in aliena.in prin.n.2.et ibid.Alc. col.4.
nu.13.verſ.item inferebat Ang.hic.ff.de acq. hæred.
35 Veruntamẽ,† ꝙ ad ampliationem pertinet, à ſe ip-
ſo diſpar in alia oĩa diſceſsit. Accurſ. in d.l. ſicuti. §.
ſed ſi quæratur.in d.verſ. poſſeſſoris.vbi ait illud, quod
decidit ibi.l. C. cum nempè poſſeſsionis partes ſuſti-
nere,ſi tigna immiſſa ſint, qui ſeruitutẽ deberi ſibi cõ
tendit, procedere,et ei prodeſſe,quoad hoc, vt maio-
res habeat inducias,et nõ iuret prius de calũnia, et vt
nõ habeat ꝓuocare ad iudiciũ,ſed quoad hoc, vt ha-
beat neceſſe probare ſeruitutem ſibi conſtitutã, ſuſti-
nei par-

Digitized by Google

net partes actoris, quia qui dicit rem liberam, habet
intentionem fundatã, in cuius ſententiã pedibus iuit
Bar.in d.l.ſi prius.col.7.in 2.oppoſ.3.par. nu. 17. ff.de
opc.nou.nunc.quẽ referẽdo ſequitur Bellam.in cõſ.
44.decanus.nu.3.verſ. ad ſecũdum.idem voluit ipſe-
met Accurſ.in d.l ſi prius.in verſ.egiſſent,& qđ quaſi
poſſeſſio non releuet ab onere probãdi, apertè colli-
gitur ex eo,quòd ſcripſit Bar.in l.1. §.hoc interdicto.
col.2.nu.7.verſ.vlterius quæro. ff. de itin. actuq; pri-
uato.quo in loco quærens,quomodo dominus poſſit
expellere cũ, qui eſt in quaſi poſſeſſione iure ſeruitu-
tis,concludit,quòd non habebit neceſſe probare dñs
ſeruitutem illi nõ competere, ſed ſufficiet probare ſe
dominum rei, & illi exiſtẽti in quaſi poſſeſſione iure
ſeruitutis denegabit̃ facultas vtẽdi ſeruitute,niſi pro-
bet eam ſibi competere,p l.vti frui. §.1. cum ibi not.
ff.ſi vſusfruct.pet. & d.l.ſicuti. ꝟ. ſed ſi quæratur.ff.ſi
ſerui.vend.cum ibi no. cuius ſententiæ ſe ſubſcripſit
Alex.in cõſ.142.conſideratis diligenter. col. vlt. ſub
nu.3. verſ. præterea poteſt reſponderi. vol. 1. At hæc
eadem contraria opinio confirmat̃ ex ijs, quæ tradi-
dere Alex.in d.l.Titia.col.2.ſub num. 5. verſ.in gl.fi.
ibi,& ante cũ ibi Pet. de Bellaper: ac Bal. & Iaſ.in d.
l.ſi emancipati.col.1.ſub nu.2.verſ.limita tñ, quibus
in locis voluere, quòd licet filius ſit in quaſi poſſeſ-
ſione ſui iuris, nõ tñ ob id releuetur ab onere probã-
di;ex eo,quòd primæuus ſtatus naturæ repugnet huic
quaſi poſſeſſioni.l.item qui in poteſtate.ff. de his,qui
ſunt ſui,vel alien.iur.p d.gl.in d.l.ſicuti. §.ſed ſi quæ-
ratur,& p Bar.in d.l. ſi prius relato in loco,quamquã
rationem hanc impugnet Dec.in d. l. ſi emancipati.
col.2.num.4.verſ.eſt ẽt notandũ.C.de collatio.hanc
quoq; opinionem ſe amplecti apertè teſtari vidẽtur
Pet.Cyn.Alb.in d.l.ſi ſolemnib. C.de fid. inſtr. dum
gl.ibi in verſ.ſi alijs.reprobant in his, quæ ſunt cõtra
ius commune,vt in priuilegijs, ſeruitutibus,& alijs id
genus;in quib.non ſatis eſt eſſe in poſſeſſione,niſi de
his probatum fuerit,quorũ ſnĩa adiuuatur ẽt ex text.
in c.cũ perſonæ de priuil.in 6.vbi qui allegat priuile-
36 gium †debet ipſum probare, nec ſufficit eſſe in quaſi
poſſeſſione ipſius.hinc dicebat Cyn. in d. l. ſi ſolem-
37 nibus. in fi.ꝙ ſi canonici dicant ſe in aliquo †eſſe pri-
uilegiati,licet fuerint in vſu,& in ipſa poſſeſſione ip-
ſius priuilegij, debere tñ eos docere de ſuo priuile-
gio.citatq; Pet. referentem,quòd per hoc fuit reſpõ-
ſum capitulo ſancti Armanni,cum peteret clericum
ſuum captũ ab epiſcopo,& hoc virtute ſui priuilegij.
Epiſcopus aũt noluit, niſi prius doceret de ſuo priui-
legio.eoſdẽ ſequitur Floria.in d.l. ſicuti.ꝟ.ſed ſi quæ-
38 ratur.ff.ſi ſerui.vend.vbi ait,quòd qñ præſens† ſtatus
non contradicit,nec conſentit origini, ſed eſt præter
eius naturam, vt quia reperitur, quis in quaſi poſſeſ-
ſione vectigalis exigendi, vel iuriſdictionis in loco
exercendæ,vel clericatus,in iſtis caſibus quaſi poſſeſ-
ſionem nõ prodeſſe,niſi de titulo doceatur, quia iſta
ſunt accidentia,& non ſunt iuſta, niſi iuſtificent̃,id-
circo ſiñ cũ publicanus agẽs ad penam fundati datij,
nõ auditur,niſi verè probet, quòd ſit in quaſi poſſeſ-
ſione datij exigẽdi,idẽ dicit ꝓcedere in clerico agen-
te ad beneficiũ, vel ad euitandũ iudicem ſecularem:
aſſerens ei nõ credi,niſi de titulo clericatus appareat,
licet incedat in habitu,& tonſura:eoſdem referendo
ſequitur authores Capic. in deciſ. 77. in cauſa Dom.
Petri Focel.nu.7.cum ſeq.verſ.alia, & tertia limit.
39 Cæterum†ad concordiã poterunt adduci hi inter
ſe diſſidentes authores ex ijs, quæ mox p declaratio-
nes, & limitationes tradcmus. Primò itaque ſupe-
rius allata ampliationẽ declarabis, vt procedat in ea
40 † quaſi poſſeſſione ſtatus, vel qualitatis, quæ ineſt
actualiter,vel eſt apta ineſſe ab origine: tũc enim re-
leuat ab onere probandi, & transfert id onus in ad-
uerſariũ:ita intelligitur.d.l.circa, vbi gl.in verſ.inge-
nuum.ff.de probat.& d.l.liberis.§.vlt.ff.de lib.cau.&
l.mouemur.vbi gl.C.ſi ſerui.expor.vene. ex qua elicit̃,
quamcunq; rẽ iudicari ſm̃ preſentem ſtatum.ſic pla-
cuit Bar.in d.l.ſi prius.col.7.in 3. oppo. tertiæ par.nu.
18.& eum ibi ſequitur Iaſ.col.24.in princ.nu.43.verſ.
regula affirmatiua eſt,ac ibi cæteri,Bal. itidem in d.l.
Titia.col.2.ſub nu.1.verſ. circa hoc vtrum poſſeſsio,
& in d.conſ.351.nu.2.verſ.præterea quoties,vol.1.
Hæc declaratio primo intelligenda eſt, ut uera ſit,
41 qñ quis eſt† in ea quaſi poſſeſsione bona fide;ſecus ſi
42 dolo malo;nũquã † enim quaſi poſſeſsio in iurib.in-
corporalibus cũ mala fide transfert onus probãdi in
aduerſariũ,vt mihi probat tex.in l.igitur.§.poteſt, &
text.vna cũ gl.in d.l.liberis.§.vlt.in verſ.dolo malo.
ff.de libera.cau.quæ gl. contextus cõcordes adducit.
& ita limitat.Bal.in d.l.eam,que.in prin.C.de libera.
cau.quem referunt,& ſequũtur Iaſ.in d.l. ſi prius.ſub
d.nu.43.verſ.ſecundo limita.& Io.Coraſ.in d.§.nihil
commune.ſub eo.nu.18.verſ. quod intellige.hoc idẽ
corroborat nonnullis Neuiz. in conſ.81. Deum in-
uocent.nu.35.verſ. quinto ſuadetur.
Idem poſtremũ, quòd diximus de dolo malo ſub-
43 limitatur,vt non habeat † locum fauore religionis:
eo etenim in caſu non obſtante dolo malo transfer-
tur onus probandi in aduerſarium, vt ad id eſt gl.ſin-
gularis in §.ſi quis igitur.in verſ.probare.in Auth.de
monach.cui accedit Illuſtriſ.Card. Alb. in ſuis lucu-
brat.ad Bar.in d.l.ſi prius.nu.2.ibi enim ſeruus erat in
quaſi poſſeſsione libertatis, per fugam ſuam, & ſic
uitiosè, & tamen religionis fauore inductum eſt, vt
dominus debeat, ſe probare dominum, quòd d. ꝟ.ſi
quis igitur.ſuper tex.ibi, probare confirmauit Ang.
Deindè eadẽ prima declaratio debet intelligi, vt
44 habeat locum in his,quæ†temporis curſu mutantur,
vt patet in ætate: tunc enim ex origine primi ſtatus,
nunquam poſſumus arguere ad præſens tẽpus, licet
enim ab initio quiſq; minor naſcatur,tñ procedente
45 tempore fit maior, proinde hoc † in caſu talis quis
præſumitur,qualis in præſenti ſtatu reperitur:idcirco
46 †ex aſpectu ſuper ætate iudicatur. l. minor. 25.ann.
ex aſpectu ff.de minoribus, quæ limitatio colligitur
ex text.una cũ gl.in l.ſi minorem.in uerſ.comproba-
tum. C. de in integr. reſtit. minor. & in l.de ætate.in
uerſ.probãdũ eſt.ff.de minor.in l.cũ te. C. de prob.&
ex l.ſpadonem.ꝟ.q abſolutus.ff.de excuſ.tut.ita dixit
Ang.in d.l.ſi prius.col.ult.nu.4. uerſ. interdũ præſens
ſtatus rei,& ibid.id probãt Imol. Alex. col.8. nu. 37.
uerſ.itẽ iuxta no.hic Cuman.col. pen. num. 18. uerſ.
Ang.aũt,& Iaſ.col.13.ſub nu.43.uerſ.3.limit.& prius
his ſic docuit Bar.in l.ſi cui.§.ijſdẽ.nu. 8. ff.de accuſ.
Secundo loco eadẽ ampliatio limitanda eſt, vt lo-
cũ ſibi non vendicet, vbi quaſi poſſeſſio alicuius ſta-
tus, vel qualitatis neceſſario non cõueniret cum ori-
gine rei,ſed illi repugnaret,ẽt ſi conueniret intẽtioni
47 aduerſarij: tunc† quaſi poſſeſſio nõ releuat, nec trãſ-
fert onus probãdi:quo circa ille, qui eſt in quaſi poſ-
ſeſſione ſeruitutis realis,non releuatur ab onere pro-
48 bandi ſeruitutẽ,quia quælibet†res preſumitur libera
ab origine.d.l.altius.C.de ſerui.& l.ſi in ædib. C.eod.
49 tit.ſeruitus enim†non habet cauſam naturalem,ſed
aut impoſititiã,aut præſcriptitiam.§.vlt.Inſtit.tit. de
ſerui.vt inquit Bal.in c.cum omnes.nu. 44.verſ. nam
fluxus aquæ.de conſtitutio.ita ſenſit gl.in d.l.ſi prius.
in verſ.egiſſẽt,& in d.l.ſicuti.§.ſed ſi quærat. in verb.
poſſeſſorijs.ff.ſi ſer. vend. & in d.l.circa, in verſ.inge-
nuitatis.ff.de prob.& p hac ſnĩa, tex. eſt valde ſingu-
laris in Auth. de monac. in §. nequaquã. iſtud ẽt cõ-
probauit Cyn.in l.2.in 4.q.nu.4. C.de ſeruit. & aqua
Ant.à But.in c.bonæ,il 2.col.3.nu.12.ver.nota bene.
de poſtul.præla. hanc eandẽ doctrinam ſequuti ſunt
* *cõmuniter ſcribentes in d.l.ſi prius,vt Bart. col.7.in
quarta opp.tertiæ part.nu.18.& prius nu. 16. Angel.
colum.vltim.nu.4.Alex.colum.8. num. 37.Cuman.
colum.penult.num.18.& Iaſ.col.14. num. 44.verſ.4.

regula

regula negatiua eſt, quam limitationē ibid. ipſemet.
Iaſ. plur. nu. ſeq. nōnullis illationibus in praxi vtilib.
plurimū illuſtrat. eandem cōfirmat Rim. ſen. in cōſ.
431. in cauſa iſtorum. nu. 13. & nu. 14. vol. 3. Natt. in
conſi. 514. tria proponuntur, nu. 28. vol. 3. cui adhæ-
ret Rol. à Vall. in conſi. 46. in præſenti conſultatio-
ne, num. 47. volum. 3. illamque authoritatibus corro
borat Contard. in l. diffamari. in limita. num. 26. cum
plurib. ſequen. verſ. limita poſtremo. C. de ingen. &
manumiſ.
50 Cæterum † huic limitationi obſtare vr̄, ꝙ voluit
Accurſ. in d. l. 1. §. hoc interdicto. in verſ. an non. ff.
de itine. actuque priua. quo in loco inter cæteras, quę
ex ea quaſi poſſeſſione ſeruitutis diſcōtinuæ, ſcilicet,
itineris, emergunt vtilitates, eā eſſe tradit, ꝙ ille, qui
eſt in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, in ea ſe tueri pōt
probando hanc quaſi poſſeſſionem, etiam ſine titu-
lo, cuius ſententiæ ſe ſubſcribere vr̄ Cuman. in d. l. ſi
prius. num. 15. ff. de oper. nou. nunciat. vbi ait, hunc
poſſeſſorem, ſeu quaſi, neceſſe non habere ſeruitutē
ſibi competere, probare, cum confeſſoria experitur,
vel cū negatoria conuenitur; ea ratione, quia maior
eſt vis, & præſumptio quaſi poſſeſſionis, quam illius
præſumptionis, quòd qualibet res libera præſumat:
nec enim præſumitur iactare ſuum, l. cum de indebi-
to. ff. de probat. §. 1.
51 Attamen † conciliari poſſe videnē hanc in modū
hæ diſſenſiones. Nam ſi iudicio poſſeſſorio tm̄ aga-
tur, quaſi poſſeſſor iſte tuendus eſt, donec de contra-
rio iure dn̄i appareat: & ita procedat poſterior relata
opinio: ſi vero iudicio petitorio, in quo titulum ne-
ceſſe eſt probare, non ſufficit quaſi poſſeſſio, niſi per
fectè præſcripta ſit, quoniam tunc obtinet vim titu-
li: ita declarat, & conciliat Menoc. in comment. re-
tinen. poſſeſ. reme. 5. q. 3. nu. 49. & q. 4. num. 53. verſ.
diſſoluendus eſt modus.
Sublimitatur primum hęc ad ampliationē limita
tio, vt non procedat, vbi illa qualitas, aut ſtatus, quē
inducit quaſi poſſeſſio, pōt inciſe rei de iure commu
ni, & in iudicium deducitur incidenter, ſine præiudi-
cio alicuius tertij: tūc enim ea quaſi poſſeſſio releua
ret ab onere probādi. ita determinat Bal. in d. l. Titia.
col. 2. ſub nu. 1. verſ. primo caſu ff. ſol. matr. per not.
in d. §. ſed ſi quæratur, & in l. 1. ff. fami. erciſcun. ſecus
52 † autem ſi principaliter: nam tunc quaſi poſſeſſio,
non releuat ab onere probationis. l. 3. §. hoc aūt. ff. de
itin. actuq; priua, ſic ſenſit Cyn. in l. 1. col. vlt. in quin
ta, & vlt. q. 12. C. vbi cau. ſta. in l. 2. col. pen. in 4. q. nu.
4. C. de ſerui. & aqua. & in l. 2. col. 12. in 2. q. nu. 12. C.
quæ ſit longa conſuetu. quem ſequitur Bal. in d. l. Ti-
tia, vbi ſupra, quo in loco refert etiam Oldra. ita ſen-
tientem in l. pen. ff. de condi. inſtit. cui Bald. adhæret
Tiraq. vbi ſup. nu. 30. verſ. nemo autem.
Secundo ſublimitatur, vt non procedat, cū ſeruitu
tis, aut priuilegij vſus in nullius tendit præiudicium,
nā tunc ſufficit eſſe in quaſi poſſeſſione ſeruitutis, vel
priuilegij, quantum ad hoc, vt poſſidens non debeat
excludi ab vſu, niſi probet contrarium: ſecus vero,
53 qū † poſſidēs vult vti ſeruitute, vel priuilegio, in præ
iudicium alterius. profectò tunc ei non prodeſſet eſ-
ſe in quaſi poſſeſſione illorum tutium, niſi probet, ſi
negatur: ita debet intelligi d. c. cū perſonæ, de priui-
leg. in 6. ibi enim allegātes priuilegiū exemptionis,
aut libertatis volebant eo vti aduerſus Epiſcopū, cui
erant ſubiecti: ſic etiam accipiendum eſt id, ꝙ de ſer
uitute diximus, & gl. in d. §. ſed ſi quæratur. ibi enim
illud non procedit, cū poſſidens vult ea ſeruitute vti
in præiudicium domini: ſic doctè, & elegāter decla-
rat Paul. Caſtr. in d. l. ſi ſolemnib. nu. 3. verſ. breuiter
dic. C. de fid. inſtr. cuius ſententiam comprobat Ti-
raq. in d. tract. de iur. primige. in 1. opinio. 17. q. nu.
11, verſ. prætermitteremus gl. eiuſdem videtur eſſe opi-
nionis Bald. in d. l. Titia. col. vlt. ſub d. num. 1. verſ. 2.
caſu. ff. ſolut. matrimo. vbi vult, quo ſequendo ſtatum
quem quaſi poſſeſſio inducit primo, non pōt ineſſe,
niſi ex priuilegio cum alterius iniuria: nunquā rele-
uet ab onere probandi, quia habeat contra ſe præſu
54 deptē neceſſariam veritatem, quæ † ex præterito in-
fert in ſequentia, niſi contra probetur, vt in c. ad deci
mas, de reſtit. ſpol. in 6. quem refert, & ſequitur Con-
tard. in d. l. diffamari. nu. 28. poſt verſ. limita Poſtre-
mo. C. de ingen. & manu. & ante eum Alex. in d. l. ſi
prius nu. 39. in fi.
55 Hinc fit, quod licet notariatus † ſit, quoddā priui-
legium contra ius commune, quod a Principe cōfer
tur, vt ſcilicet notarij ſcripturæ, & ſic voci mortuæ
credatur, ſecundum Innoc. in c. cum P. Tabellio. de
56 fid. inſtr. argum. etiam d. c. cum perſonæ: tamen † ad
hoc, vt notarij inſtrumenta valeant, & quæ ab eoge
ſta ſunt teneant, ſufficit, ſi ipſe notarius allegęt, ꝙ eſt
in quaſi poſſeſſione notariatus, & ꝙ pro huiuſmodi
habeatur, & reputetur, oſtendendo plura inſtrumen-
ta arbitrio iudicis, vt ait Spe. in tit. de inſtrum. edit. §.
reſtat. num. 39. verſ. illud autem notandum eſt, & ob
id transfert onus probandi in aduerſariū, præſertim
cū in hoc verſetur vtilitas publica, l. Barbarius. ff. de
offic. prętor. ſic ſenſit Ang. in Auth. de tabel. §. pen. nu.
9. verſ. item an ſufficiat. motus authoritate Innoc. in
c. dilectus. de fid. inſtru. quibus accedit Alex. in conſ.
138. opor tune. col. 2. ſub nu. 2. verſ. pro hoc facit. vol.
2. vbi ad id alia allegat. Secus vero, quo ad hunc ca-
57 ſum, eſſe, ſi ipſe peteret † pronunciari, ſe notariū ad
perpetuam memoriam; tunc enim illi non ſufficeret
iſta quaſi poſſeſſio, ad hoc probandum, ſed aliter de-
beret probare: ita tradidit Caſtr. in d. l. ſi ſolemnibus.
nu. 4. verſ. & ſic in quæſt.
Tertiò ſublimitanda eſt eadem ſecunda limitatio
ad ampliationē, vt non procedat, qū quaſi poſſeſſio
præſens non conuenit origini rei: tamen & non con
uenit contradictioni aduerſarij, vt eſt in quaſi poſſeſ
ſione libertinitatis, quæ nō eſt à principio in origine,
qa nemo naſcit̄ libertinus. l. libertini. ff. de ſta. homi.
tn̄ etiam origo non conuenit intentioni contradicē
tis, qui aſſerit ſe eſſe ingenuum: cum potuit naſci
58 ſeruus, & hæc quidem quaſi poſſeſſio, vtiq; transfert
onus probādi vt d. l. circa. ff. de prob. ita docet Bar.
in d. l. ſi prius. ea. col. 7. in 4. oppo. 1. part. ſub nu. 18. &
ibidem Iaſ. nu. 47. verſ. limita iſtam regulam.
Quartò ſublimita, vt non habeat locum, quando
59 illa quaſi poſſeſſio † non eſt ſeparata à ꝓprietate, vel
eſſentia rei, vt eſt quaſi poſſeſſio malitiæ, quæ licet rē
pugnet origini ſtatus hominiſ, cum ab origine quili
60 bet † naſcatur ſine malitia, & peccato, tamē trāsfert
onus, probandi in aduerſarium, vt in c. ſemel malus.
de regul. iur. in 6. vt latius explicat idem Bar. in d. l. ſi
prius. in 5. oppo. ſub nu. 18. vbi etiam Iaſ. ſub nu. 43.
verſ. iſta regula fallit. de quo nos latè diſſeruimus, in
concluſ. 1003. in verſ. malus præcipuè, num. 37. cum
plur. ſeq. vol. 2.
Quintò velim eandem ſublimites, & intelligas, vt
procedat, qū adeſt ſola quaſi poſſeſſio ſeruitutis rea-
61 lis, ſecus ſi etiam concurrat † cōtumacia aduerſarij,
qa tūc quaſi poſſeſſio, & cōtumacia, transferūt onus
probandi libertatem rei: ſic aduertit Bar. ac omnes
ſcribentes antiquos, & recentiores determinat Iaſ. in
d. l. ſi prius. in 3. oppo. Bar. tertiæ par. in 3. concl. num.
38. verſ. vnde teneo, ꝙ dicit de hoc eſſe caſum, vt eius
verbis vtar, ſingulariū, in princ. d. l. ſi prius. eaque confir-
mat id ratione: nam actor, qui egit confeſſoria narra
uit in libello ſeruitutem ſibi, vel prædio ſuo deberi,
iuxta §. vlt. Inſtit. tit. de ſeruit. reus autem fuit contu-
max, certè propter contumaciam fingitur conſenti-
re, & fateri verum eſſe, ꝙ ſeruitus ſit ſibi debita: con-
62 tumax enim fingitur † ſemper fateri illud, ꝙ eſt ſibi
deterius. l. de ætate. §. qui tacuit. & ibi Bar. ff. de inter-
rog. act. l. locū. §. condemnatio. ff. de tab. exhib. vnde
cum

Digitized by Google

cum ex contumacia inducatur ficta confeſsio ſerui-
tutis nimirum, ſi grauetur contumax probare, quòd
ſibi eſt ius ædificandi inuito vicino, non obſtãte illa
ficta confeſſata ſeruitute, vt ibi latius per eum, quæ
opinio, an vera ſit, ipſe viderit, hanc vero materiam
vbertimè examinant vetuſtiores interpretes, in d.l.ſi
prius, in 2.oppoſit. Bar. ad tertiam par. col. 7. nu. 32. cũ
plur. ſeq. verſ. in ead. gl. ibi, eo ipſo. Caſtr. col. pen. &
vlti. ſub nu. 3. & 4. ac Cuma. col. 5. & 6. nu. 12. cũ plur.
ſeq. ac nu. 19. cum plur. ſeq. ex quorum dictis plurima
alia circa id elici poterunt, ad eos te lector relego, cũ
eorumdem commentarij vnicuique ſint obuij.

Secũdò primario loco ampliatur ipſa principalis
63 cõcluſio, vt etiam per† poſſeſsionem, in qua quis re-
peritur, præſumatur ipſum ſolum poſſediſſe, nõ aliũ;
64 & ſi ſ[illegible] is aſſerat illum† eſſe qui dicitur, & poſsidere,
& poſsidet, præſumatur eundemmet eſſe, & qui dixe-
rit alium poſſediſſe, nec eſſe illum, qui poſsidet, in-
cumbat onus probandi ob alterius poſſeſsionem: ita
doctè re vera conſultus reſpõdit Paul. à Caſtr. in cõſ.
140. viſis allegationibus ſupra ſcriptis. num. 1. & ſeq.
vol. 2. per ea, quæ tradidere Cyn. ac alij, in l. ſi qua per
calumniam. C. de epiſcop. & cler. Bar. in l. ſi ſeruum.
§. ſi inter duos, in fi. ff. de leg. 2. & in l. demonſtratio.
ff. de condit. & demonſtr. idem Bar. in l. rem, quæ no-
bis. ff. de acq. poſ. & in l. rem alienam. de pign. actio.
vt ibidem latius per eundem Caſtren.

Ad hæc limitanda eſt concluſio, vt non procedat,
65 quando eſt aliqua † præſumptio contra poſsidẽtem,
* vt no. Io. Andr. & * communiter ſcriben. in c. vt vnuſ-
* quiſq; de pecul. cler. in c. 1. de teſtamen. & * commu-
niter Doct. in c. cum in officijs. de teſtamen. per id, ꝙ
habetur in c. 1. & in d. cap. vt vnuſquiſque, de pecul.
cleric. ita declarat Alex. in conſ. 24. attentis his in fi.
volu. 3. cui accedit Curt. iun. in conſ. 90. ſacratiſsimæ
Trinitatis nu. 3. verſ. ex præmiſsis.

Inſuper eandem limito, vt non habeat locũ, quan-
66 do ius† commune tali poſſeſsioni reſiſtit, vt colligi-
tur ex gl. in d. l. ſiue poſsidetis. in verſ. facti. C. de pro-
* batio. quam dicit * communiter approbatam idem
Cur. iun. in d. conſ. 90. nu. 3. in fi. & poteſt confirmari
ex his, quæ nuper tradidimus, & corroboratur pluri-
bus ſummorum Pontificum conſtitutionibus, vbi
ſcribentes, vt c. ex inſinuatione, de procura. in c. con-
ſtit. de electio. & cap. cum eccleſia, circa fin. de cauſ.
poſſeſ. & propriet. ad idem reſpondit Alex. in conſil.
70. in cauſa inter Dom. Balthaſar. colum. 1. num. 4.
vol. 3. vbi ex text. c. ad decimas. de reſtit. ſpol. in 6. de-
terminat, quòd quandò poſſeſsio eſt contra ius com-
67 mune, † talis poſseſsio non releuat, nec præſumptio-
nem inducit pro poſsidẽte, etiam ſi poſsediſſet, quis
longo tempore, vt ibi in verſic. aliquandiù, quòd re-
fertur ad longum tempus, vt no. Arch. in c. longin-
quitate, 12. q. 2. & Abb. antiq. in d. cap. ad decimas in
eandem reſponſum eſt ſententiam à Ruyn. in conſ.
28. in cauſa, & lite. nu. 9. uol. 4. ubi ait, poſseſsionem
68 uiolentam hominis liberi, tanquam † ſeruum, non
releuare, quia eſt damnata à iure, & ei ius reſiſtit, q͂a
homo liber à faciente, uel ab eo, qui ſcire præſuma-
tur, poſsidere non poteſt. l. cum hæredes. §. item quę-
ro, & l. qui uniuerſas. §. 1. ff. de acqu. poſ. ſicut dicitur
de illo, qui in aliena diœceſi eſt in quaſi poſseſsione
69 † decimandi: nam talis poſseſsio, quia ei ius reſiſtit,
tum quia eſt à iure communi damnata, non releuat,
d. c. ad decimas. de reſti. ſpol. in 6. ſic Bal. in l. ius eius.
in fi. C. de probatio.

Sublimitatur hæc limitatio, ut locum ſibi non uẽ-
70 dicet, q͂n huiuſmodi poſseſsio eſſet† coadiuuata ali-
quo titulo, licet de modo, uel qualitate tituli nõ cõ-
ſtet: nam tũc releuabit ab onere probandi, & ex poſ-
ſeſsione præſumitur pro titulo, & qualitate tituli, re-
ſpectu ſtatus, in quo poſseſsio reperitur, ſic declarat
Anton. à Butr. in cap. cum ueniſſent, colum. ſecunda
nu. 12. & ibidem eum ſequutur Io. Imo. col. 3. nu. 11.
de Inſtit. vbi dicunt, id eſſe perpetuo menti tenendũ,
quia ſit notabile verbum, & ſe neſcire alibi tàm aper-
tè, quibus adhæret Alex. in conſ. 219. ponderatis his.
col. 5. nu. 17. verſ. & quòd ex poſſeſſione. vol. 6.

Limitatur præterea concluſio, vt non procedat,
71 quando ius proprietatis † principaliter in iudicium
deducitur: nam tunc poſſeſſio, ſeu quaſi non releuat
ab onere probandi: etenim licet poſſeſſio, ſeu qua-
72 ſi reum releuet ab onere† probandi titulum. d. l. ſiue
poſſidetis l. Cogi. C. de petit. hær. cũ ſimil. tamen non
releuat actorem, in quantum illum principaliter in
iudicium deducit. ita colligit, & not. Ant. à Butr. in c.
in cauſa. col. 1. nu. 9. verſ. no. quaſi poſſeſſionem iuris.
de cau. poſſ. & proprie. & prius in c. 3. col. 10. num. 44.
verſ. no. ſexto, eodem titu.

73 An autem, & quãdo quaſi poſſeſſio† in feudalibus
releuet ab onere probandi, te docebit Io. Igne. in re-
pet. §. non aliàs ex l. neceſſarios. ff. ad Senatuſc. Sylla-
nia. in 1. par. à nu. 316. vſq; ad nu. 341. & quid in bene-
ficialibus idem ibid. plenè examinat, nu. 342. 349. &
377. & per tot. in dictis nu. ad quem me reijcio.

CONCLVSIO MCCI.

ARGVMENTVM.

An, & quando, & quibus in caſibus poſſeſ-
ſionis continuatio præſumatur, & qui
olim poſſedit, & hodie poſſidere.

SVMMARIVM.

1 *Poſſidens olim, & hodie poſſidere præſumitur.*
Ratio. ibid. nu. 10. & 11.
2 *Poſſidens olim, ſi hodie non poſſidet, dolo præſumitur de-
ſiiſſe poſſidere.*
3 *Beneficium poſsidens, illud vſq; ad mortem poſſediſſe pre-
ſumitur.*
4 *Libellus, in quo dicitur, talem fundum ad me pertinuiſſe,
etiam ſi non dicatur nunc pertinere, procedit.*
5 *Dominio de præterito etiam ex aduerſarij confeſsione pro-
bato, infertur dominium de præſenti.*
6 *Poſſediſſe medio tempore præſumitur, qui extremis tem-
poribus poſſediſſe probat. & cur. nu. 7.*
Contr. nu. 8. Concil. nu. 9.
7 *Extremis probatis media præſumuntur.*
11 *Mutatio voluntatis poſsidendi non præſumitur.*
12 *Poſseſsionem interruptam, non continuatam dicens pro-
bare debet.*
13 *Spoliato agenti ad recuperandam poſseſsionem, ſatis eſt
probare ſe olim poſſediſſe, licet poſſeſsionem non probet
in die ſpolij.*
14 *Succeſſor poteſt allegare continuatam fuiſſe poſſeſsionẽ ab
eo, a quo cauſam [illegible], quem conſtat ſemel poſſediſſe,
vſque ad mortem, vel vſque ad titulum ab eo habitum.*
*Quod declar. procedere, modo illa poſſeſsio prioris authoris
plenè probetur, vt ibid. nu. 15.*
16 *Poſsidens olim, hodie quoque poſsidere præſumitur, etiam
in ijs caſibus, in quibus pro forma requiritur, determi-
nata probatio certi temporis.*
17 *Poſſeſsio præſens ex præterita præſumitur, etiam ſi de
præſentia per ſolam aduerſarij confeſsionem appareat.*
*Modo iſta confeſsio facta ſit in libello; ſecus ſi ſimpliciter
facta ſit, vt ibid. nu. 18. Contr. vt nu. 20.*
19 *Verba præteriti temporis, præſertim in aduerſario, ſunt
abnegatiua præſentis.*
21 *Mobilem rem, qui ſemel poſſedit, & hodie poſsidere præ-
ſumitur.*
Contrar. nu. 22. Conciliatio. nu. 26.
23 *Mobilium rerum vilis, & neglecta eſt poſſeſsio.*

24 Hæredi

24 *Hæredi iuramento aſſerenti librum rationum ad ſe non perueniſſe creditur.*

25 *Mobilium poſſeſſio animo non retinetur, ſed quatenus ſunt in conſpectu, vel cuſtodia noſtra.*

27 *Poſſidens ante contractum præſumitur poſſidere etiam tempore contractus.*

28 *Poſſidēs olim, & hodie præſumitur poſſidere, etiamſi agatur de inducendo delicto.*

Contrar. nu. 29.

Conciliatio, nu. 30.

31 *Delictum præſumitur cum actus à iure probibitus celebratur.*

32 *Poſſidens olim, vltra decem annos poſſidere non præſumitur.*

33 *Poſſeſſio non continuatur niſi ad decennium.*

34 *Præſcriptionem vltra decem annos, 20. vel 30. annorum allegans, debet docere de poſſeſſione primorum decem, viginti, & triginta annorum, quia vltra decennium poſſeſſio non præſumitur continuata. Contr. nu. 35.*

36 *Poſſeſſio de præterito, ita demum præſumitur continuata in præſenti, ſi poſſidens hoc alleget. Ratio ibi nu. 37. Cōtrarium nu. 38. Concil. nu. 39. Declar. nu. 40.*

37 *Præſumptiones deſcendentes ex facto proprio, ad hoc, vt iuuent, debent allegari.*

41 *Poſſeſſio præterita non præſumitur continuata de præſenti, quando is, qui olim poſſedit, non eſt in poſſeſſione, ſed alius.*

42 *Spoliatus, olim poſſidens, non præſumitur continuaſſe poſſeſſionem vſque ad tempus ſpolij. Contr. nu. 44.*

43 *Poſſeſſio de præterito in præſcriptione, ad hoc, vt præſumatur continuata, neceſſe eſt, quòd probetur etiam poſſeſſio de præſenti.*

45 *Poſſeſſio præterita præſumitur continuata ad commodū poſſeſſoris, non ad eius incommodum. Ratio redditur, ibidem num. 46.*

47 *Poſſeſſio præterita ad incommodum poſſidentis præſumitur continuata, quando poſſidebat tempore litis motæ, vel paulo ante litis initium, vt ibid. nu. 48.*

49 *Poſſidens tempore litis motæ, ſi poſteà reperiatur non poſſidere, præſumitur dolo deſijſſe poſſidere.*

50 *Poſſidens olim, ſi habuit cauſam ab aduerſario, etiam hodie ad ſui incommodum præſumitur poſſidere, vel dolo deſijſſe poſſidere.*

51 *Poſſidens olim, qui habuit cauſam ab actore hodie non præſumitur poſſidere ad incommodum, quando res nō realiter, ſed iuris præſumptione tantum ad eum peruenit.*

52 *Poſſidens olim, & negans ſe hodie poſſidere, ſi habuerit cauſam ab aduerſario, propter quam teneatur ad reſtitutionem, præſumitur dolo deſijſſe poſſidere, niſi contrarium probet.*

53 *Poſſidens olim rem mobilem, hodie quoque etiam in ſui prę iudicium poſſidere præſumitur. Contr. ibi. num. 54. Declaratur ibid. nu. 55.*

56 *Confitens ſe occidiſſe ad ſui defenſionem, niſi aliud appareat, non erit plectendus pœna capitis.*

57 *Poſſeſſio præterita, non facit præſumi poſſeſſionem prę ſentem, quando quis ſe fundat non in poſſeſſione propria, ſed in poſſeſſione tertij, ad elidendam intentionem aduerſarij.*

58 *Poſſidens hodie non præſumitur olim poſſediſſe.*

59 *Ex contingenti, quòd habet ſe ad diuerſa, non procedit illatio.*

60 *Poſſidens hodie, olim poſſediſſe prę ſumitur, quando cum poſſeſſione concurrit alia prę ſumptio.*

61 *Poſſeſſio iūcta titulo, facit prę ſumi poſſeſſionē in p̄terito.*

62 *Poſſidens olim non prę ſumitur hodie poſſidere, quando contra eum adeſt aliqua prę ſumptio.*

63 *Prę ſumptio vna tollit aliam.*

64 *Prę teritum non facit prę ſumi in prę ſens quoad probandam continuationem alicuius vniuerſitatis, vt ſi probetur te olim habuiſſe tantum in bonis ex prę terito in prę ſens minimè prę ſumitur.*

1 Qui ſemel poſſedit, & hodie prę ſumitur
† poſſidere: hæc eſt * commu
* nis concluſ. quam colligunt ſcriben. omnes, in l. ſiue
poſſidetis. C. de ꝓbatio. in l. nō ignorabit. C. ad exhi.
in l. Celſus. ff. de vſucap. & in c. cum ad ſedem. de reſt.
ſpoliat. hanc Theoricam tota iuris interpretū tam
Cęſarei, quā Pontificij Schola, vbique ſequuta eſt, vt
glo. in l. ſi minorem. in verſ. cōprobatum. C. de in integr.
reſtit. mino. Archi. in c. Pontifices. nu. 2. 7. quæſt.
1. Rom. in conſ. 329. præſens cōſultatio. nu. 12. Alex.
in conſ. 33. viſo proceſſu. col. 3. nu. 3. vol. 1. vbi plures
* ad id concordes adducit, & ſic * communiter concludi
in dicta l. ſiue poſſidetis aſſeruit. idem in conſ.
80. examinato proceſſu. col. 3. nu. 11. volu. 2. in conſ.
96. viſis narratis in fin. vol. 4. vbi etiam dicit: quod ſi
2 deſijſſet † poſſidere, præſumeretur dolo à poſſeſſione
deſtitiſſe, per l. Fulcinius. §. 2. ff. ex quib. cau. in poſ.
cat. & in conſ. 33. ponderatis verbis. in fin. volu. 3. &
* eam * communiter ſequi Doct. docet Ripa, in c. cū
Eccleſia Sutrina. nu. 23. verſ. prima cōcl. de cau. poſſ.
& propric. hanc quoque multorū fulcit auctoritatibus.
Alcia. in tract. præſump. reg. 2. præſump. 21. in
prin. Hinc determinauere Domini à Rota in deciſ. 4.
aliàs 124 ſi probetur de proba. in nou. quod ſi probetur,
aliquem obtinuiſſe. & poſſediſſe beneficiū, præſu
3 matur vſque ad mortem illum poſſediſſe † niſi probetur
contrarium. idem dicit D. Gui. Panciro. in cōſ.
109. etſi nu. 5. vol. 1. ac Natt. in conſ. 400. non ſine colore.
num. 6. volu. 2. idem latè in conſ. 439. contra D.
Fran. nu. 7. & ſeq. eodem vol. & in conſ. 572. agit Annibal.
nu. 6. vol. 3. Burſat. in conſ. 40. Do. Ioan. Maria.
nu. 15. vol. 1. & prius his Ant. à Butr. in dicto cap.
cū ad ſedem. ſub nu. 25. de reſtit. ſpolia. Similiter eſt, ꝙ
ijdē D. à Rota decidūt in deciſ. 3. aliàs 325. ſi in libel
4 lo. de libel. obla. & in nou. libellū † ſcilicet ꝓcędere,
quando dico fundum ad me pertinere, & conſueuiſſe
pertinere, licet non dicam, ꝙ pertinet de præſenti;
quia præſūptiuè concludit, quòd in præſentia ad me
pertineat, & ideò non eſt neceſſe allegare dominiū
de præſenti, quòd plurib. examinat Gab. in ſuis commun.
concl. lib. 1. tit. de præſūp. concl. 10. nu. 5. & ſeq.
in 2. amplia. Eadem verò concluſio confirmatur ex
tex. c. præterea il 2. de præſump. & ibi no. Abb. ac alij
5 vbi probato † dominio de præterito; etiam ex confeſſione
aduerſarij infertur dominiū de prę ſenti. in eādē
rn̄dit ſn̄iam Soc. ſen. in conſ. 89. in cauſa agitata. nu.
18. in fi. vol. 1. & in conſ. 59. viſis actis. nu. 7. verſ. quinimò
** vol. 4. vbi * cōem dicit prout etiam * communē
teſtatur Soc. iun. in conſ. 146. nu. 8. vol. 1. Milis in reper.
in verb. poſſeſſio ſemel habita. Corn. in cōſ. 280.
laborioſa. ſub nu. 9. vol. 4. & plurib. alijs in locis, quos
conſulto nūc omitto, plenè Balb. in reper. d. l. Celſus.
nu. 138. verſ. prima concluſio. ac Gab. in d. concl. 10.
Pro noſtra etiam concluſione plura addunt. Natt. in
conſ. 572. valdè contenditur. nu. 18. verſ. nā poſſeſſio.
vol. 3. ac Didac. Couarru. in c. poſſeſſor malæ fidei.
in 2. par. §. 1. nu. 1. de regur. iur. in 6. vbi * cōem inquit.
* *communem quoque aſſerit Io. de Amic. in conſilio
64. ꝓ parte Antonelli. vbi latè corroborat. & in conſ.
151. præſtantiſſimi. column. 3. verſicul. quia quoties,
quod & facit Tiraquel. in tractat. præſcript. in verb.
continuelz. gloſ. 5. in princ. & verſic. imo etiam. Bernardin.
Bombi. in conſil. 29. nulli dubium eſt. num.
10. verſicul. vnde cum appareat, & ſeq. in quam ſententiam
quamplurima congerit Barba. in conſil. 70.
præclarè ſcribitur columna 5. & 6. verſic. ita dicamus
in propoſito. volum. 2. Abb. in conſ. 64. num. 18. D.
* Guid. Panciro. in conſil. 24. numero 11. & de * communi
teſtatur Bertrand. in conſ. 80. calculato. num. 6.
volum. 1. & in conſilio 282. viſo proceſſu. numer. 3.
* eod. vol. vbi itidem * communem ait. communem ēt
dicit Nat. in conſ. 235. ſuperioribus menſibus. nu. 19.
vol. 2. Cæph. in conſ. 85. num. 19. vol. 1.

Iſtius etiam concluſionis materiã me aliàs leuiter
explicaſſe,nec exactè declaraſſe memini in verb.Be-
neficium,concl.170.vol.1.quam cum relegiſſem tot
erroribus, ac mendis eam ſcatere , a manuenſiumnè,
an typographorũ incuria id acciderit non facilè di-
xerim:pſpexi,vt vix, ac ne vix quidẽ è noſtro Muſæo
ipsã prodijſſe cognouerim , aut credere potuerim,vt-
cunq; ſit:id omne tu velim æqui bonique conſulas :
nam cum diuturno,& amicorum, & impræſſoris cõ-
uitio iſtud opus efflagitatũ in lucem mea opinione
celerius emiſerim , euenit , vt illud plurimis in locis
reuidere,recognoſcere, reſtaurare,erroribuſq; ſcriba
rum , quibus ſcatebat , expurgare mihi non licuerit,
nec ei ſummã addere manum integrum fuerit.Cęte-
rum, quòd tũc iudicandi grauiſſimo onere præpedi-
tus præſtare non potui , id poſteà me diuino munere
conſecutum arbitror. propediem ergo totum iſtud
opus denuo à me diligẽtius recognitũ altera editio-
ne,quam molimur,ab errorib.innumerabilib.quibus
operarum vitio multis in locis deprauatũ , & paſſim
fere mutilum , præcipuè primũ volumen eſſe ſummi
viri conquerebantur , in lucem , modo vita ſuperſit,
edetur , ſuo candori vindicatũ , & integritati reſtitu-
tum, & quamplurimis nouis additionibus auctũ ,ac
meliorem in ordinem digeſtum,atq; redactum . In-
tereà vero,quòd ad pręſens attinet inſtitutum,ea mi-
nimè examinabo,quæ à me in d.concluſ.170.præter-
miſſa fuere,& multa etiã , quæ ibid. leuiter tacta fue-
re, hic ea lege reperam , vt cum authoritatibus , tum
declarationibus vberiora reddantur. cætera , quæ de
induſtria nunc non attingam,in ea.concluſ.170.à le-
ctoribus perlegi,& ab ea peti poterunt.

Vt igitur vnde non longe digreſſi ſumus, eo reuer-
tamur , eadẽ cõcluſio noſtra tanto magis locum ha-
6 beret,ſi ipſius poſſeſſionis†extrema, initium ſcilicet,
& finis,probarentur:etenim probato , quod hodie qs
poſſideat,& ante decennium poſſederit , præſumitur
medio tempore,& ſic continue,poſſediſſe: arg.l.pen.
C.de apoc.publ.lib.10.ita docet Bar.in l.ſicut.ff.qbus
modis pign.vel hypo.ſolui.in d.l.Celſus. col.vlt.nu-
mero 21.verſ.alio modo. Bal.in l.indicia. col.vlt.nu.
6.verſ.5.quæritur.C.de rei vendic.per Cyn. in l.ſuper
longi.C.de præſcrip.long.temp.idem Bal.in l.vltim.
col.7.in 15.oppoſ.nu.34.C.de edic. diui Adri. tolen.
& ſic ſe habere*communem Doct.opinionem,teſta-
tur Lanfr.Oriã.in c.quoniam contra. in ver. teſtium
depoſitiones.nu.136.verſ.& quia non ſufficit de pro-
batio.vbi plures concordes refert.Balb.in d.l.Celſus.
nu.136.verſ.ſecunda concluſ.ff.de vſucap.Rebuff.in
tract.de pacifi.poſ.nu.325.verſ.4 inſuper. & eorundẽ
ſentẽtiam*communem eſſe dicit Couarr. in d.c.poſ-
ſeſſor,in a par.§. 1. nu.1.in fi.de reg.iur.in 6.Bertr. in
d conſ.80.nu.5.vol. 1.& ita * omnes fere ſentire aſſe-
uerat Tiraq.in d.gl.6.in cod.verb.continuelz. ſecun-
da,verſ.ſed nunquid de præſcrip.vbi multos idem ſẽ-
tientes citat.

7 Nec mirum profectò:nam probatis†extremis prę-
ſumuntur media: ita gl. in c. volumus.in ver. incon-
cuſſam. 16.q. 4. Doct. * omnes in c.inter dilectos.de
fid.inſtr.gl.in c.per tuas. de cõditio. appoſ.in c.acce-
dens.de conuerſ.coniuga. & in c.ex parte.de reſcrip.
præter ea , quæ in medium ad id adduximus in ver.
extrema.concluſ.730.vol.2. & Tiraq. vbi ſupra.verſ.
idque regulare eſt.

8 Quanquam†cõtra id, quòd vltimo loco diximus,
nempè ad hanc poſſeſſionis continuationẽ proban-
dam,ſatis eſſe probare principium,& finẽ , apertè re-
ſpondit Barba.in conſ. 8. ſapienter doctiſſimus apud
Græcos.col.9. verſ. & ſi dicatur. vol. 2. permotus ex
tex & gl.in c.accedentibus. de priuileg.

9 Veruntamen† hæ diſſidentes opiniones videntur
fortaſſe hoc pacto poſſe conciliari,vt prior procedat
in ea tantum poſſeſſione,quæ ſolius præſcribentis fa-
ctum,aut animum requirit,alterius autem,nihil præ-
ter patientiam,vt cum quis domum,aut fundũ poſſi-
det.Poſterior verò,cum debet interuenire factum al-
terius,vt in ſolutione cuiuſpiam rei annuæ:tũc enim
non videretur ſatis eſſe probare ſolutionem primi,&
poſtremi anni,ac nec ſimul alicuius medij , vt præſu-
meretur ſolutio integri temporis veluti decem anno-
rum , ſed neceſſe eſt, ꝙ probetur ſolutio facta quoli-
bet anno,per d.tex. loquentem in ſolutione decima-
rum,in d.c.accedentibus,in illis verbis;vndè cõtinuè
debent iſti probare,& ibid.gl.in ver.quadraginta an-
nos.ita illum tex.intelligit,cum dicit,vnde continuè
debent iſti probare perceptionem decimarum quoli-
bet anno,vt dicit text.Cuius diſcriminis ea ratio eſt ;
nam Priori in caſu illa poſſeſſio facilius retinetur , &
continuatur,vtpotè ſolo animo poſſidentis,aut certè
facto ipſius:hæc vero poſterioris caſus, factũ alterius
requirit:iccircò non ita facilè obtinet;per ea,quę tra
duntur.in l.cum de in rem verſo.ff.de vſur. Ita conci-
liare conatus eſt Tiraquel.in d. tract. de præſcript.d.
ver.continuelz.glo.5.verſ.illud autem vbi etiam po-
ſteriorem hunc caſum ampliat.

Veruntamen hæc conciliatio confunditur ex tra-
ditis per Abb.in d.c.accedentibus.nu.6.& Paul.Caſt.
in conſ.51.in cauſa ſpectabilium virorum.col. 2.ſub
nu. 2.verſ.nec etiam obſtat,quod non probant.vol.5.
quibus in locis voluere ex ſolutione primi , & vltimi
anni præſumi ſolutionem medij temporis . ob id vna
cum Tiraquello hoc tibi cogitandum relinquo.

Et vt ad rem noſtram propius accedamus, conclu-
ſionis noſtræ ea ratio eſt. Nam cum poſſeſſio retinea
10 tur animo, aſſerens ſe continuaſſe poſſeſſionem†ha-
bet intentionem fundatam;quia in his,quæ ſunt ani-
mi ſtatur ſuo dicto , vt l. rem non nouam, & ibi not.
Bald.C.de iud. no.gl.in cap.ſi vero de ſent.excomm.
in c.in præſequutum in c.ſignificaſti. de homicid. &
glo. in §.ſed iſtæ. Inſtit.de actio.quod fuit inſigne di-
ctum Arch.& Gemin.in d.c.Pontifices.7.q. 1. quod
refert , & ſequitur Fely. in c.vigilanti.col.vlt.ſub nu.
10.& in c.cauſam,quæ col.pen.ſub nu.12. de præſcri.
quibus accedit Balb.in d.l.Celſus.num.82.verſ.& no.
ſingulariter. idem placuit Ripæ in d.c.cum eccleſia
Sutrina.ſub num.23.de cau.poſſ.& propriet.

Confirmatur inſuper alia ratione.Etenim in dubio
11 non præſumitur voluntatis†poſſidendi mutatio,niſi
probetur.l.eum,qui.ff.de probatio.l.cum hic ſtatus.§.
1.ff.de donat.c.maiores de baptiſ.c. cum Marthæ de
celebra.miſſ. etiam per longum tempus. l. ſancimus.
vbi Iaſ.C.de teſtam.& præcipuè in his,in quibus mu-
tatio.eſt damnoſa,leg.cum de indebito. ff. de proba-
tio, probat hanc rationem etiam text. in leg.nec cre
ditoris.C.de pignor.actio.& d.l.non ignorabit. C. ad
exhiben.proptereà dicebat I.C. in l. 3. §.in amitten-
da,& in §.quod ſi ſeruus.ff. de acquit. poſſeſſ. tandiù
nos poſſidere,quandiù de fundo noſtra voluntate di-
ſceſſerimus, aut vi deiecti fuerimus:ita ſcripſere etiã
Alex.in d.conſil.133.num.3.volum.1. Roman. in d.
conſil.329.in fin.Cor.in conſ.130.eleganter . ſub nu.
1.volum.4. Abb. in d.c.accedentibus. ſub num. 6.de
priuileg.& Ripa,vbi ſupra . Adeò vt alleganti inter-
12 ruptam † eſſe poſſeſſionem, probandi onus incũbat,
vulgata.l.in bello.§.factæ.ff.de capti.& poſtli. reuer.
ita reſpondit Natt.in d.conſ.439.nu.11.vol.2.

Ex hac ita confirmata concluſione infertur, ſpo-
13 liato†agenti poſſeſſorio recuperandæ , ſatis eſſe pro-
bare , quod aliquando poſſederit ante ſpolium , licet
non probet quod poſſideret in die ſpolij, iuxta ſentẽ
tiam Abbatis,& aliorum * communiter,in d.c. cũ ad
ſedẽ,qui permouent ex præcedenti concluſ.noſtra,&
per c.olim.il 3.ibi,vel prius ẽr poſſideret.de reſt. ſpol.
vt ibi not. *omnes in primis.Imo.dicens hac eſſe *cõ-
munem ſententiam,vt ad id etiam reſpõdit Alc.in d.
cõſ.133.ſub nu.3.vol.1.& *cõem concluſ. vocat Alc.
in d.

Digitized by Google

in d.præſump.21.nu.14.verſ.& ex eadem ratione. de cuius illationis veritate paulo poſt in ſequẽtibus declarationibus,& in verb.ſpolium.infra opportuniori loco diſſeremus: permulti enim aliter ſentiunt, quos ſequens refert Ripa, in d.c.cum eccleſia Sutrina. nu. 32.verſ.ſecunda concluſio corolaria. de cau. poſſ. & proprie.quorum opinionem refellit,ac priorẽ vti * cõmunem,ac magis veram ſatis grauiter tuetur Couar. in d.c. poſſeſſor.2.par.§.1.ſub nu.4.verſ.mihi ſanè cõmunis opinio.de reg. iur. in 6.

Eadem quoque concluſio noſtra primo loco amplianda eſt, vt vera ſit non ſolùm in ipſo poſſeſſore,
14 ſed & in † ſucceſſore ſingulari, vel vniuerſali. pôt.n. ſucceſſor vniuerſalis, vel ſingularis allegare fuiſſe cõtinuatam poſſeſſionem ab eo,à quo cãm habuit,quẽ conſtat ſemel poſſediſſe,vſq; ad mortem, uel uſq; ad titulũ habitũ ab eo,& traditionẽ ſibi factã. ita tenet Bart.in l.Pomp.§.vlt.ff.de acq.poſſ.ubi dicit, quòd ſi probetur poſſeſſio authoris octo annorũ,& mea duorum,uel triũ annorum, nec dicatur aliquid,ſit necne continuata,præſumaĩ in dubio continuata. eundem ibid.ſequitur Clau.à Seiſel. qui aduerſus Aret. ibi dicit hanc eſſe opinionem * communem, idem voluit Ant.à But.in d.cum ad ſedem ſub nu.25.de reſt. ſpol. Bart.ẽt in d.§.vlt. ſequi * communiter Doct. teſtatur Alc.in d.reg.2.præſump.21.ſub nu.5. uerſ.tu aduerte. quo in loco copioſè Aretinum aliter ſentientẽ oppugnat,illiuſq; refellit argumenta,& pro hac ampliatione cõcludit. Aretini aũt opinionem cum opinione cõi conciliat Rip.in d.c.cum eccl.Sutrinã.ſub nu. 38.poſt uerſ.tertia concl.eandem inſuper ampliationem corroborat Natt.in d.conſ.439.nu.9.uol.2.& in conſ.617.ſtante ſtatuto.in fi.uol.3.& in cõſ.521. ſcripſi aliàs nu.1.& 2 eo.uol.3.ac alij multi à nobis relati.in d.concl.170.nu.17.in 2.ampl. cui quidẽ ampliationi referenda eſt limitatio prima ad ipſam reſtringendam à nobis tradita,in d.concl.170.nu. 18.

Hanc ipſam quoque ampliationem vlterius decla
15 ro, vt uera ſit, modo illa † prioris authoris antiqua poſſeſſio plenè probetur, etiã ſi ſimus in caſu, in quo ſemiplena ſufficiat ꝓbatio, ne plura ſpecialia admittantur: ſic reſpondit Hierony.Gabr.in conſ.31.in ſpecie propoſita. ſub nu.10. tradita in ſimili de dominio à Corneo in conſ.24.licet in themate.nu.7. uerſ. nec obſtat,ſi dicatur.vol.4. cui adhæret Ant.Gab.in d.cõcluſ.10.num.12.uerſ. limita hanc ampliationem, & nos aliàs idem ſcripſimus in uer.dominium.concluſ. 550.num.c.& ſeq.in 3.limit. uol. 1.

Secundò ampliatur concluſio. vt locum ſibi uen-
16 dicet. † etiamſi pro forma requireretur determinata probatio certi temporis: nam etiam tũc ſufficeret iſta præſumpta probatio, vt concludit Aret. in conſi. 51. uidetur dicendum ſub num. 2. uerſ. item nec uidetur obſtare per tex.quem dicit ad hoc ſingularem in cap. propoſuit,de cler.excommun.miniſtran.ubi Inno.& Ant à Butr. ita ſentiunt licet contrarium teneat Bal. in d.l.ſiue poſſidetis.col.pen.ſub nu. 7.uerſ. ſed reuoco in dubium. C. de probatio. in quæſtione de illo, qui dicebatur olim fuiſſe excommunicatus. Aretinum refert,& ſequitur Iaſ.in l.non hoc,col.4. ſub nu. 15.uerſ.confirmo per aliam regulam. C. vnde legit. ac Alc.in d.præſump.21. num. 5. in fi. quam ampliationem egregiè nonnullis corroborat Ripa in d.cap. cum eccleſia Sutrina.num.23.in fi.& ſeq. ac Natt. in d.conſ.439.num. 12. uol. 2.

Tertiò eandem amplio,ut poſſeſſio præſens præſumatur,non ſolùm, quando per tertiam probationem
17 conſtat allegantem, olim poſſediſſe, ſed etiam † ubi ex aduerſarij confeſſione apparet hæc antiqua poſſeſſio,tex.eſt ad id ſingularis in c.præterea il 2. de trãſact.ubi,ſi monachi cõfiteantur, ſe olim fuiſſe ſubditos, condẽnantur tanquã ſi de præſenti confeſſi eſſẽt. ad idem extat gl.in l.certũ.§.1.ff.de cõfeſ. q̃ aſſeuerat præſumi fundum hodie actoris eſſe, ſi reus confiteatur eum olim actoris fuiſſe, niſi reus probet eundem fundum modo actoris nõ eſſe. quam gloſſam ita intellexere Dyn.Alberi.Cum.ibi.& Bal.in d. c. præterea.il 2. de tranſ.

In hoc tamen Ant.& Imo.in c.2. de libel.oblatio. atq; Fel.in c.ſcribam. col.vlt de præſump.diſtinguũt aſſertionem factam in libello ab ea, quæ fit in cõfeſ-
18 ſione, vt tandẽ in aſſertione † libelli obtineat prædicta præſumptio,non in confeſſione,quæ ſtrictè accipienda; nec extenſionẽ pariter in præiudicium, vel damnũ ipſius cõfitentis.l.ſi quis intẽtione ambigua. ff.de iud.hos ſequiĩ Rip. in d. c. cũ Eccleſia Sutrina. ſub num.24.& ſeq.verſ.2.intellige ex eo, quòd verba
19 † præteriti temporis,præſertim in aduerſario,dicũtur abnegatiua præſentis.l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſtibus cum alijs pro hac ſentẽtia in medium allatis ab eod. Ant.Gabr.in d.concluſ.10.nu. 14.in 2.limit.
20 Hanc vero † reſtrictionem falſam opinatur Couar. in d.c.poſſeſſor.2.par.§.1.nu.2.ſub verſ.cæterum poſſeſſio de reg.iur.in 6.ex eo,quòd text.in d.c.præterea. in confeſſione loquatur. Immo, & ſi quis, vt ibidem idem ſubiungit, confiteatur actorem olim dominũ fuiſſe,at neget hodie dominum eſſe,minimè videtur fateri actoris intentionẽ, nec damnabitur, vt confeſſus,ſed interim,dum non probauerit actorem hodie dominum non eſſe, habet actor præſumptionẽ iuris ex veteri dominio per reum conceſſo, vt apertè tradidit Bald.in l.vnica.nu.89.C.de confeſ. & idẽ ſenſit in l. ſi quidem. C. de tranſact. Dy. etiam, Alberi. & Cuma.in l.certum.§.1.ff.de confeſſ. ſic intelligentes gloſſam ibi.idẽ obiter dixit Alc.in d.tract.præſumpt. reg.2.præſump.12.nu.2. verſ. poſſent concordari. gl. enim in d. l. certum. §.1.dum contrariam ſentẽtiam quibuſdam probare videtur,tamen aſſerit, non poſſe reum confitentem dominium præteriti temporis cõdemnari,vt confeſſum: non tamen negat ex ea confeſſione deduci præſumptionem iuris ad dominium præſentis temporis, niſi contrarium probetur. ita declarat Couarruuias, vbi ſupra.

Quartò concluſionem ampliabis,vt nõ ſolum ha-
21 beat locũ in re immobili,ſed etiam † in mobili, quã qui ſemel poſſedit eandẽ, & hodie præſumitur poſſidere: ita ſenſit Sal.in d.l.ſiue poſſidetis.& Ant.à Butr. in d.c.cum ad ſedem. ſub allegato. nu. 25. relatus ab Abbate ibidem,ſub nu.15.verſ.dom. Anto. de reſtit. ſpol. quibus adhæret Ripa in d. c. cum Eccleſia Sutrina.ſub nu.33.verſ.amplia etiam, de cau. poſſeſ.& propriet.& pro hac opinione dicit eſſe contextum in d.l. non ignorabit. C. ad exhiben. qui loquitur in re mobili.Gabr.in d.tit.de præſumpt. concluſ.10.nu. 3.lib.1.
22 Contrariam † tuentur ſententiã Spec. in tit.de act. ſeu petitio.§.ſequitur.nu.31.poſt verſ.quid ſi ego.vbi ex mẽte Vbert.à Bobio,dixit quòd ſi res ſit mobilis, non præſumitur quis eam modo poſſidere,licet quã-
23 doq; poſſederit,quia vilis,† & neglecta eſt poſſeſſio, l.ſi rem mobilem. ff.de acq.poſſ.idem ſenſit.dum de iure reſpondit Aret. in conſ. 120. procedendo breuiter.nu.2. verſ. ſed tamen his non obſtantibus. quo in
24 loco conſuluit, hæredi iurato † aſſerenti librum rationum ad ſe nõ peruenîſſe fidem adhibendã eſſe,licet iuris præſum ptione ad eũ res defuncti peruenîſſe dicatur,per doctrinam Bar.in l. ſi quis ex argentarijs. §.vlt ff.de eden.& Sal.in l.vlt.in 4.oppoſit. C.de fide inſtrumentorum.idem tradit Alexand. in l. 2.numero 3.verſicul.no.ex tex.ibi.C.de teſtamen.Aretinum refert,ac ſequitur Alciat.in dict.præſump.21.num.8. verſ. eſt verum. vbi alijs id corroborat. Speculatoris etiam ſententiæ accedit Claud. in d. l. Celſus. num. 42.verſic.quid autem.& ibi Balb.numer.142. verſic. tertio limita.ff.de vſucap.ex eo permoti, quòd perſeuerãtia poſſeſſionis inſurgit ex cõtinuatione animi,

quæ præſumitur, poſtquã quis ſemel cœpit poſſide-
re,vt no.in d.l ſiue poſſidetis.in l.1. in princ.in l. ſi de
eo.§.vlt.in l.ſi id,ꝙ in fi. ff. de acq.poſſ.& in l.1.C.de
ſeru.fugit.quæ ratio ceſſat in re mobili,in qua retine-
25 tur† ciuilis poſſeſſio animo, ſed quatenus res ſunt in
conſpectu, vel ſub cuſtodia noſtra.q̃a,vt diximus,re-
rum mobiliũ vilis,& abiecta eſt poſſeſſio, vt habetur
in l.3.§.Neratius.& §.Nerua filius.l.rẽ,quæ nobis, &
d l.ſi rem mobilem.ff.de acqui. poſſeſ.ab hac itidem
ſtat opinione D.Iac.Menoch. in comment. recuper.
poſſeſ.remed.15.q.31.nu.406. verſ.limitatur ſecũdo,
vbi ait in poſſeſſione rerum mobilium,qui olim poſ-
ſedit, non præſumi poſſediſſe tẽpore ſpoliationis,&
gl.in l.inciuile.C.de furt. Caſtr. in l.ſi minorem.C.de
in integ.reſtit.mino.& ex alijs ibi ab eo relatis.& hãc
eandem poſteriorem ſententiam nos etiam ſequuti
ſumus in d.concl.170.nu. 26.in 4.limi.licet anthores
ibid.à nobis allegati corruptè ſint citati, ſed vt,& ſu-
pra dicebamus, in altera editione corrigentur.
26 Diſtinguendo tamen† poterunt fortaſſe ad cõcor-
diã adduci hę inter ſe diſſentiẽtes opiniones: nã,aut
probantur extrema poſſeſſionis, principium,ſcilicet,
& finis,tunc profectò præſumuntur, & media,etiã in
re mobili,per generalem illã regulam,quę tàm in re-
bus immobilibus, quã mobilibus militat, quòd pro-
batis extremis videntur etiam media probata,vt vo-
luit gl.inſignis in d.c.volumus.in verb.inconcuſſam.
* verſ.ſed nunquid.16.quæſtio.4.quam * communiter
Doct.ſequi in d.c.accedentib. de priuileg.reſtatur ibi
dem Abb,col.vltim.num.6. ac Barba.in conſ.6. ſcri-
ptum eſt præclare.colu. 10.poſt verſ. præterea aduer-
tat.vol.1.vbi alijs id corroborat Quòd ſi tantummo-
do principium poſſidendi probetur,procedat opinio
Speculatoris,aſſerentis in rebus mobilibus nõ præſu-
mi poſſeſſionis continuationẽ: ita conciliauit iſtud
authorum diſſidiũ Clau.in d.l.Celſus.ſub nu.42.verſ.
tamen pro concordia,quem ſequitur ibidem Balb.d.
nu.142.verſ.3.limita. Aliter autem conciliat Alc.in
d.præſumpt. 21.ſub nu.6.vbi tres diſtinguit caſus ge-
nerales,vt apud eum videre eſt.

Vel tertiò cõponere poteris ex mente Iaſ.in d.l. ſi
quis ex argentarijs.§. prætor.ait. col.2.nu.12.verſ.cir-
ca iſtã doctrinam.ff.de eden.nam quando agitur cõ-
tra obligatum actione perſonali, tunc habet locum
prior opinio.ſecus autem, quando agitur rei vẽdica-
tione contra non obligatum & tũc procedit opinio
Speculatoris. ſubiungens ibidẽ Iaſ.ita neceſſario in-
telligendam eſſe ipſius Speculatoris ſententiam, per
tex.in d l.ſi creditor. C.de pign.act. cui quidam Iaſo-
ni accedit Gabr.in d.concl.10.nu.4. verſ.concorda.

Quintò ampliatur,vt etiam concluſio procedat in
27 contractibus: nam poſſidens† ante contractum,præ-
ſumitur etiam poſsediſse tẽpore contractus, niſi au-
thor ipſe aſſerat,ſe tunc non poſſediſſe: ita reſpondit
Fulg.in conſ. 104. quædam domina Lucia.col.3.ſub
numer.2.verſiculo,& quod dicitur,ex eo, quòd eſſet
ridiculum, & iniquum, vt ipſe dicit,reſtringere pro-
bationem poſſeſſionis ad id temporis momentũ,quo
fit contractus alienationis, & adducit ad hoc elegã-
ter notata à Cyno in auth. ſed quamuis. quæſtio.vlt.
C.de rei vxo.actio.& quod not.Bal.in l. 2. verſic.ſed
pone,licet aliquis C.de reſcind. vend.Fulgoſium re-
fert, ac ſequitur Nat.in conſ. 617. ſtante ſtatuto.pro-
pè finem. vol.3.

Sextò eandem amplio, vt habeat locum etiã ſi ex
28 præſumptione.d.l.ſiue poſſidetis. ageretur† ad indu-
cendũ delictum:eſt enim efficacior hæc pręſumptio,
illa,de qua in l.merito.ff.pro ſocio.quod ſcilicet, ne-
mo præſumatur delinquere, quæ quidem ſententia
probatur ex d.c.olim.il 3.de reſtit.ſpol. vbi præſumi-
tur quis ſpoliatus, qui probat, ſe aliquando poſſediſ-
* ſe;& hanc eſse * communem opinionem author eſt
Alc.in d.præſump.21. nu.29.in fi.

29 Contra† tamen hanc ampliationẽ reſpondit aper-
tè Ruin. in conſilio 162. clariſſimè domine iudex.in
fi.volum.4.vbi voluit,dictam præſumptionem eiuſ-
dem legis,ſiue poſſidetis.C. de probatio. non habere
locum ad inducendam delicti præſumptionem;& ꝙ
immo iſta præſumptio, quod quis non præſumatur
delinquere,iuxta d. l. merito, tollat tanquam poten-
tior aliam præſumptionem, & ſic faciat,vt de præte-
rito non præſumatur in præſens, ex doctrina Bartol.
in l.relegati,num.3.ff. de pœnis. tum etiam quia, vt
idem inquit Alciatus vbi ſupra,ſpoliare ſit delictum,
& ad conuincendum aliquẽ de delicto non ſufficiat
præſumptiua probatio, l. vlt. C. de probatio. quam
ſententiam nonnullis corroborat,& in ea reſidet Ri-
pa.in d.c. cum eccleſia Sutrina.nu. trigeſimoquarto,
& nu.36.verſ. 2. reſpondetur, & ſeq.de cauſ.poſseſ.&
propriet.
30 Verùm ex† Alciato in d. præſumpt.21.dici poteſt,
quòd poſterior hæc opinio habeat locum,vbi agitur
principaliter ad pœnam, & criminaliter, aliàs ſecus
eſt, vt & tradidit idem Alciat. præſumpt. 9. numero
quarto.reg.2.vbi ita declarat d.l.vlt. C. de probat. vt
ſcilicet non procedat,quando ageretur de pœna pe-
cuniaria, ſecus ſi de pœna corporali, nec excludat
præſumptiones à lege approbatas, vt in d.l. vlt. dixit
Bald.& no.in c.afferte.de præſumpt.quinetiam iſtud
argum.tolli,inquit Alc.in d.præſumpt. 21. in fin. per
cap.ſuper eo.de renunc. vbi præſumitur renunc.facta
per vim,vel metum,& ſi præſumatur delictum, & ef-
ficacior ſit præſumptio quòd aliquis res ſuas non ia-
ctet,de qua in l.cum de indebito. ff. de probatio. quæ
præſumpt. coadiuuat eam de qua nos in præſentia
loquimur, vt per Abb. in d. c. cum ad ſedem.ſub nu.
18.verſ.ſecundo principaliter.de reſtit.ſpol.quorum
ſententiæ adhęret D.Iac.Menoch.in commen.recu-
peran.poſseſ.remed.15.quæſt.31.nu. 394. & 395. vbi
concordes refert.

Secundò ex ſententia eiuſdem D. Iaco.in d. q. 32.
ſub nu. 387. verſ. non pariter aduerſatur. reſpondere
poſſumus, qui Ripæ opinionem loco nuperrimè ci-
tato impugnans,ait. à veritate alienum eſse id,quòd
ibi præſupponit Ripa fortiorẽ,ſcilicet,eſsę hoc caſu
præſumptionem,qua delictum ſpoliationis euitatur,
quoniam, ſi lex ante omnia præſumit,illum, ꝙ olim
poſsedit,poſſidere & hodie,ſequitur,quòd ſi nõ pro-
bet is,qui nunc poſſidet iuſto, & legitimo titulo poſ-
ſidere,ſpoliaſse dici. cum ergo de ſpoliatione cõſtet,
ceſsat præſumptio non cõmiſſi criminis.ex d.l.meri-
to.prout declarat Ruin. in conſ. 6. viſa inquiſitione.
31 col.2.nu.4. vol.5.cum etiam† delictum præſumatur,
cum actus à iure prohibitus, celebratur, vt explicat
Crau.in conſ.35.nu. 10. & 11.

Limitanda nũc eſt primo loco ipſamet cõcluſio,
32 vt non procedat, niſi in poſseſſione† lõgi temporis,
veluti decem annorũ:animus enim,quo poſseſſio re-
tinetur,non pręſumitur durare vltra decenniũ. l.fur-
tũ.& l.fundi.ff.de vſucap.ac l.peregre.ff.de acq. poſſ.
33 nec poſſeſſio† præſumitur continuata, niſi ad decem
annos,& non vltra:quia per tanti temporis interual-
lum inducitur negligentia, & obliuio,ex qua amitti-
tur poſſeſſio,vt dixit gl.in l.1.C.de ſer.fugi.quam ſin-
gularem ſcribit Fran. in c. ſine poſſeſſione. vbi Dyn.
col.vlt.de reg.iur.in 6.& no.Bart.ac cæteri in d.l. pe-
regre in princ. vt & obſeruauere Bart. in d. l. Celſus.
colum.3.& ibidem Balb. idem Bar.in d.l.ſi de eo.§.ſi
fortè.ff.de acquir.poſſeſ.& in d.l.1.vbi etiam Bald.ac
Sal.Iaſ.in l.ſancimus.C.de teſtam.& in l. clã poſſide-
re.§.ꝗ ad nundinas.nu.19.ff.de acq.poſ.Fel.in c.vigi-
lanti.nu.6.& ſeq. de præſcrip.hanc vero limitationis
theoricã relatu eximiam cẽſuit Mattheſil.in no.116.
incip.not.mirabilem doctrinã.verſ.illud,quòd dicit
gl.ex cuius verbis apertè colligit,concluſionẽ noſtrã
locũ non hr̃e,niſi in eo, ꝗ ſe fundat in præſcriptione
longi

Digitized by Google

longi temporis;quia vtriq; præſumitur,qui ſemel poſ-
ſedit,& adhuc poſſidere,& continuaſſe poſſeſſionem
ad decem annos,& nō vltra;ſecus,vbi quis ſe funda-
ret in præſcriptione longiſſimi temporis 30. vel 40.
34 annorum : tunc † enim neceſſe eſſet probare de poſ-
ſeſſione primorum.10.20.30.& 40. annorum. eãdem
limitationem ſequitur Ripa in d.c. cum eccleſia Su-
trina.ſub nu.38.verſ. ſecundo declara. necnon Gabr.
Saray.in addit.ad dictum Mattheſil.ſing. 116. nu. 3.
cum plur. ſequ. & eiuſdem Mattheſilani ſententiam
* cõmunem dicit Didac.Couar.in d.c.poſſeſſor part.
2.§.1.nu.3.verſ.hæc vero, quæ diximus. de reg. iur. in
6.& plures alij eandem confirmauere à nobis relati.
in d.concluſ.170.nu.22. & ſeq.

35 Cæterùm contra id,quòd dixit Mattheſil.ad pro-
bãdam præſcriptionem.30. vel 40.anno. debere pro-
bari initium, & finem cuiuſlibet decennij, apertè vi-
dentur ea obſtare, quæ ſcripſere prudẽtes in d.l.ſuper
longi.in primis Sal.C.de præſcript.long. temp. Bart.
in d.l.Celſus.nu.21.Anch. in c.pen.de præſcript.in 6.
Abb.in d.c.accedentib.col.vlt.nu. 6.de priuileg.qui-
bus in locis voluere , quòd imò in qualibet præſcri-
ptione ſufficiat ſimpliciter probare extremitates to-
* tius tẽporis:idq; fuiſſe de mente*omnium antiquorũ
author eſt Alc.in tract.præſump.reg. 2. præſump.22.
ſub nu.2.verſ.ſed mihi videtur:vbi hanc opinionem
indiſtinctè veriorem cenſet: ibiq; Mattheſilani ra-
tionem ,cui ipſe innitebatur, oppugnat, & in hanc
ſententiam reſpondit Calca.in cõſ.100. quod veniat
condemnandus. col 5. nu.11. verſ.quinimo qui lo-
quitur de poſſeſſione 70.60.50.40. 30. 20. 10. & 5. &
vnius annorum in eaque permanet opinione Alc.
ſupra relato loco, præſumendum eſſe olim poſſeſſo-
rem , & hodie poſſidere etiam poſt decem ; aut vi-
ginti annos : & præterea probata poſſeſſione extre-
morum per idem tempus continuationem poſſeſſio-
nis præſumi.

Veruntamẽ Couar. in d.c.poſſeſſor.par.2.§.1.ſub
nu.3.de reg.iur. in 6. arbitratur Mattheſil.ſñiam ma-
* gis eſſe*communem:contrariam verò cenſet defen-
* di poſſe,& forſſan.eſſe*veriorem. Nam vbi poſſeſſio
ciuilis ſola per aliquem retinetur abſq; naturali,eadẽ
poſſeſſio non durat vltra decennium: quia ad id vſq;
tempus,animus,quo ſolo hæc poſſeſſio ciuilis retine-
tur,durare præſumitur,atq; ita hac in ſpecie Dy. Accu.
Bar.& alij ſupra relati loquuntur: nẽpè,vbi conſtat,
quem olim ciuilem ſolam habuiſſe naturali amiſſa.
Etenim eo caſu olim poſſeſſor, hodie poſſeſſor præ-
ſumitur,modo tempus non trãſierit maius longiuſ-
vè decennio. At ſi conſtet olim quẽdam poſſediſſe
naturaliter,& ciuiliter, præſumendũ erit eandẽ poſ-
ſeſſionẽ ciuilẽ quidem, & naturalẽ per eum cõtinuo
tempore obtentam fuiſſe, & ita modo poſſidere na-
turaliter , & ciuiliter. Et ideo in hac ſpecie cum non
tractemus de ea tantum poſſeſſione,quæ ſolo animo
retinetur, nihil refert, trãſierint decem,an viginti an-
ni:cum præſumatur naturaliter,& ciuiliter continue
poſſediſſe eum,qui olim,vt conſtat,naturalem,& ci-
uilem poſſeſſionem habuit , nec apparet naturalem
retenta ciuili amiſiſſe:idq; ſenſiſſe Alciatum,etſi ſa-
tis breuiter,in d.præſump.22. refert Couarru. d.nu. 3.
in fin. cuius quidem in hac diſſenſione ſententiam
tanquam iuri conſonam ſequitur Gabr. Saray. in
addit.ad d.Mattheſil.ſing.116.nu.10.

Secundò limitatur concluſio, vt vera ſit,dummo-
do ille,qui olim poſſedit,hoc alleget,ſe nimirũ con-
tinuè poſſediſſe,& poſſeſſionẽ cõtinuaſſe,vel poſſi-
dere in præſentia:nam ita demũ præſumetur poſſeſſio-
36 nis†continuatio ad eius commodum, ſi ipſe alleget:
ita tradidere Bart.in d.l. Celſus.col.vlt.num.22.ff.de
vſucapio.& in d.l.ſiue poſſidetis. num.5.verſ.quæro,
quid eſt de poſſeſſione.C.de probatio. ac Petr.à Bel-
la per.in quæſt.25.idem Bar.in d.l.certum.§. 1. ſic in-
telligens text.in dict.l.ſiue poſſidetis, & ibi Caſtr.&
Alex.in addit.ff.de cõfeſ.Abb. in d.c.cum ad ſedem.
ſub num.15.Alexand.in conſil.94.colum. penul.nu.
9 verſicul.plus dico. volum. 2. & prius in conſil. 80.
examinato proceſſu.nu.1.eod.volum.in conſ.54.nu.
11.vol.5.in conſ.88.nu.30. in conſ. 108.num. 8. eod.
vol.5.in conſ.83.num.10.& in conſ.238.in fin.vol.6.
hoc idem confirmat Lanfr.Oria.in d.c.quoniã con-
tra in d.verſ.teſtium depoſitiones.ſub eod. num.136.
verſ. plus dixit Bart.de probatio. Corn. in conſ. 280.
Laborioſa.num. 7.vol.4. in conſ. 87.viſis actis.num.
16.volum.3.in conſ.213.viſo tenore ſub nu.2.vol. 4.
Ruin.in conſ.106.hac lite.nu.22.volum. 5.hancque
* eſſe * communem opinionem inquit Alc. in d. præ-
ſump.21.num.2.eandem ſequitur Balb.in d.l.Celſus.
nu.143.verſ.quarto limita.ac Ripa , in d. c.cũ Eccle-
ſia Sutrina.nu.24 verſ.declaratur iſta concluſio.facit
quòd dixit Iaſ.poſt Bal.in l.ſi certis annis.col.vlt.ſub
nu.15.verſ.quarto limita.C. de pactis,& ea,quæ affa-
tim ſcripſit Fely.in c. afferte.nu.3.& ſeq.de præſump.
* & hãc quoque*communem dicit Couarru. in d.§.1.
ſub nu.1.verſ. eſt tamen ea opinio.cum nonnullis ad
id deductis à Gabr.in d.concluſione decima , nu. 13.
in 1.limit.& à nobis in dict.concluſ.170. num. 24. &
ſequen.

Cuius limitationis ratio eſt: quoniam cum iſta ſit
præſumptio iuris procedens à facto proprio, idcircò
neceſſario debet allegari. l. ſi adulterium cum ince-
ſtu.§.idem Pollioni.ff.de adult.tum etiam,quia præ-
37 ſumptiones † deſcendentes ex facto proprio ad hoc,
vt iuuent,debent allegari , vt ait Bart.in l.cum quid.
ff.ſi cert.pet.quod plurib.fulcit Rol. à Val. in conſil.
9.nu.20.cum plur.ſeq.vol. 3. ac ante eum Fel.in d. c.
afferte.numer.3.verſ.no.tertio , cum plur.ſeq.de præ-
ſumptio.

38 In aliam deſcendit ſententiã†Alex.in d.conſ.133.
ſub num.3. verſ.nec obſtat, ſi diceretur.vol.1.per ea,
quæ tradidere Domini à Rota,in deciſ.4.aliàs 124.ſi
probetur.de probatio. in nou. Sal.in d.l.non ignora-
bit.C.ad exhiben.Ant.à Butr.in d.c. cum ad ſedẽ. de
reſtit.ſpol.ex quibus Alex. colligit,quod etiam ſi ip-
ſe,non allegaret,ſe continue poſſediſſe,tamen ſi pro-
betur, quod ſemel poſſederit , in dubio præſumatur,
quod & adhuc poſſideat,ex ea,quam tradidimus, ra-
tione , quòd ſcilicet non præſumatur mutatio volũ-
tatis animi,niſi probetur, vt in hanc ſententiam alia
adducit Fel.in c.ſcribam.col.vlt. nu. 4. de præſumpt.
eiuſdem fuit opinionis Barb. in d. conſ. 70. præclarè
ſcribitur primo Regum.col.5. verſ. & plus etiã dico.
vol.2.ex eo,quod iſta iuris præſumptio, quòd poſſeſ-
ſio cenſeatur continuata,reſultet facto iuris præſu-
mẽtis,quòd qui olim poſſedit. hodie poſſideat:ob id
non ſit opus,quòd à parte allegetur poſſeſſio præſẽs,
quod ibidem multis probat. Et hanc poſteriorem ſẽ-
tentiam confirmat,quod aduerſus Bart. in d.l.cum
quid. ff. ſi certum petatur. determinat Nicol. Bello.
ſupputa.iuris libr. 2. capit. 6.quòd ſcilicet non ſit ne-
ceſſaria allegatio , præſumptionis etiam reſultantis
ex facto proprio, per ea , quæ ibi ipſe adducit; & ibi-
dem reſpõdet ad dictum. §.idem Pollioni. ſuper quo
reſidet communis opinio,nouam intelligentiam ad
illum tradendo,nu.4.verſ.ſecundo, ſed vltra omnes,
vt per eum ibi.

39 Hanc interpretum † litem ſic compones ex mente
Fel.in d.cap.ſcribam.ſub num.4.verſ.nec obſtat. d.§.
idem Pollioni , quòd prior opinio locum habet , ubi
præſumptio ſurgit ex facto hominis, & maximè ex
aĩo alterius, ut ait Abb.in d.c. afferte.in princ.poſte-
rior vero,cũ orit̃ præſũptio nõ ab animo , ſed à iure,
d.l.ſiue poſſidetis.ideo nõ opus eſt allegare.Quę qui-
dẽ cõciliatio mihi nõ ſatisfacit, cum relati authores
loquant̃ in præſumptione, quæ oritur à iure , & ſen-
* tiunt nihilominus eam allegari debere:idcircò à cõ-

muni ſcribentiū relata opinione non eſſe recedēdū
cenſeo.quam etiam latè tuetur Dida. Couarr.in cap.
Raynutius.§.11.nu.2.verſ.ex præmiſſis.de teſtamen.
dicens,ſufficere allegationem tacitā, & ſic eam, quæ
ex verbis, & intentione poſſit colligi,licet expreſsè,
omninoq; ſpecialis non fiat; ex traditis per Abb.in
c.vlt.nu.34.de præſcriptio.

Eandem porrò ſecundam limitationē declarabis,
vt tamē non ſit neceſſe, quòd præſumptio allegetur,
ꝙ ſcilicet prçſumatur quis continuare poſſeſſionem,
40 ſed quòd allegetur id,quod præſumitur, veluti † poſ-
ſeſſio ipſa auctoris: ita declarat d.§.idem Pollioni.l.
ſi adulterium cum inceſtu.ff.de adul.cui innititur to-
ta hæc materia allegationis,Cornel. in cōſ.62.primo
aggrediēdo ead.ſub nu.12.verſ.nec obſtat,ſi dicatur,
volum. 1.

Tertiò concluſionē velim reſtringas, vt procedat,
quando ille,qui probat ſe olim poſſediſſe, veluti de-
cem annis elapſis, eſt in poſſeſſione de præſenti:nam
tunc præſumitur continuata poſſeſſio: ſecus, ſi tunc
41 † non poſſideat,ſed alius: quoniā hoc in caſu ad pro-
bandum poſſeſſionem cōtinuatā certi, & limitati tē-
poris neceſſe eſt,ꝙ probentur extrema,hoc eſt,initiū,
& finis illius temporis; ita docet Matheſil. in d.not.
116.verſ.ſed aduerte.cui accedit Alc. in d. præſump.
21.nu.11.verſ.limitatur ſexto cum plur. ſeq. vbi latè
inſiſtit circa hanc limitationem, quam ſequutus eſt
etiam Ripa in dicto cap.cum Eccleſia Sutrina.num.
35.verſ.& primo.& ſub num.38.verſ.declata primo,
* & id eſſe * communiter receptum à Doct. in d.l. ſiue
poſſidetis.reſpondit Soc.ſen.in cōſ.13.inſignis Doct.
nu.15.verſ.ad no.vol.4. vnde in propoſito noſtro di-
cebat Anton.à Butr. in dicto cap.cum ad ſedem.ſub
num.25.verſ.dic colligendo de reſtit.ſpol. quod tunc
poſſeſſio præſumitur continuata, niſi detur aliquis
actus intermedius ad priuationem poſſeſſionis,per d.
c.cum Eccleſia Sutrina, quē ad id citare voluit Soc.
ſen.in cōſ.15.inſignis Doct.in prin.vol. 4. quibus ad-
hæret Gabr.in d.concluſ.10.nu. 18. in 5.limitat.hoc
idem voluit conſulendo Rube. Alex.in conſ.vltim.
ſub nu. 1. vbi reſpondit, quòd licet ex poſſeſſionę de
præterito quis præſumatur poſſidere de præſenti, ta-
men vbi quis agit contra aliquem,& dixit, quòd cū
42 † ſpoliauit,non videtur,quòd ſit capienda iſta præſū-
ptio,vt cenſeatur continuata poſſeſſio, vt quis prçſu-
matur ſpoliaſſe,& ſic in dolo argu. d. l.merito. ff.pro
ſocio.hinc eſt,ſubiungit idem Rubeus, quòd in præ-
ſcriptione,vbi agitur de prçiudicio tertij,non ſufficit
allegare, & probare initium poſſeſsionis; ſed vt præ-
43 ſumatur continuata poſſeſsio † eſt neceſſe, quòd pro-
betur poſſeſsio de præſenti; permotus auctoritate
eiuſdem Mattheſil.in d.ſingul. 116.ab eadem ſtetere
ſententia nonnulli alij à nobis relati,in d.concluſio-
ne 170.nu.20.& ſequent.

44 Hanc limitationem,quòd ad ſpolium † attinet,re-
fellit D.Iac.Menoch.in d. commen. recupe. poſſeſſ.
remed.15.ca q.31.ſub nu.387. verſ.ea afferri ſolet:in-
quit enim aduerſum Ripam,& Rubeum,quòd ſi cō-
munis illa ſententia,& concluſio hanc declarationē
admitteret, res probabili dubitatione careret. quini-
mo ſequitur Menochius,ſi rectè perpendatur, retor-
quetur;etenim ſi ex antiqua poſſeſsione,& noua me-
dij temporis continuatio præſumitur,ſic præſumatur
continuata,donec amiſſa poſtmodum appareт,quòd
eſt vſq; ad ſpoliationis tempus.

Quartò limitanda eſt concluſio,ut uera ſit,quo ad
45 commodum poſſeſſoris ita aſſerētis,ſed non † ad eius
incommodum,ſi alius hoc aſſerat, & ipſe neget.Ete-
nim tunc,& ſi probetur,ꝙ olim poſſedit, non præſu-
mitur hodie poſsidere, vel ab eo fuiſſe continuatam
poſſeſsionem ad ſuum incommodum: ita colligitur
ex Bart. in d.l. Celſus. colum.vltim.num.22.dum in-
quit,quòd qui ſemel poſſedit cum de ſuo commodo
tractatur, ſi ſe aſſerit poſsidere, ſemper præſumitur
poſſidere,niſi cōtrarium probetur,ita etiam tradide-
re.glo.& cæteri Doct.in d.l. ſiue poſſidetis, in primis
Bart.ſub num. 5. verſ. aut ſi ipſe negat.& Bald.col.2.
num.1.in fin.in vlt.oppoſit.& Petr.à Bella per.in d.q.
25.vt dixit,& Abb.in d.cap.cum ad ſedem.ſub num.
15.vbi alij.in primis. Butr.ſub d. num. 25. de reſtitut.
ſpolia.idem quoque Bald.in d.l.non ignorabit.C.ad
exhiben.& in conſ.446.ſciendum eſt.num.2. volum.
3.Corn.in d.conſil.62.num.10.volum.1.hos ſequitur
Balb.in d.l.Celſus.num. 144. verſic.5. limita. ac Do.
Octauia.Vulpel in conſil.crim.56.breuibus. num. 3.
* verſ.præterea lib.1.& hanc eſſe* communem conclu
ſionem gloſſæ,& Doctor.omnium, in d. l. ſiue poſſi-
detis,& in d.l.non ignorabit.aſſeuerauit Alexand.in
conſil.137.in cauſa,& lite vertente inter Lanzelotū.
colum.4.num.20.verſ.ſed licet probatum. vol. 2.vbi
ait,quod quando tractatur de incommodo rei, ſi ipſe
reus neget ſe poſſidere hodie, licet ꝓbetur prius poſ-
ſediſſe,non præſumatur hodie poſſidere,adeò vt poſ-
ſit condemnari ad reſtitutionē verę poſſeſſionis:ſub-
iungens, ſic poſt multorum opinionem firmare etiā
Ioan.And.in addit.ad Specu.in tit.de petit.& poſſeſ.
§.1.verſ. quid ſi ego peto. & in tit.de actio. & petit.§.
1.verſ.ſed nunquid, & in verſ. quid ſi ago. & ſic con-
cludit Ant.quoque à But.in d.cum ad ſedem.ſub eo-
dem num.25. eādem limitationem nos attigimus in
d.concl.170.nu. 27.

46 Cuius quidem limitationis ratio eſt:quoniā † ſolo
animo amittitur poſſeſſio,d.l.3.§.in amittenda. ff.de
acquir poſſeſs. vt inquit Ripa, eandem limitationis
doctrinam ſequens, in d.cap. cum Eccleſia Sutrina.
* num. 27. verſ. an autem,vbi ait hanc eſſe* communē
concluſionem.ob id inferens,neminem compelli ad
ſubeundum iudicium rei vēdicationis, quia licet cui-
libet dicere, ſe non poſſidere. l. vltim. ff. de rei ven-
dica.

Eadem limitatio pluribus ſublimitatur modis, &
primo, vt vera non ſit, quando negans ſe poſſidere,
47 poſſidebat † tempore litis motæ, & hoc probetur:
nam etiam tunc ad ſuum incommodum negans ho-
die ſe poſſidere.præſumetur poſsidere propter huiuſ-
modi poſſeſſionem de præterito. ita tradit Bartolus
dicta lege ſiue poſſidetis. in fine, & ibi gloſſa. Petr. à
Bella per. in dict. quæſtio 25. argum. dictæ leg. non
ignorabit.& l.cum quidam. C. de fid. inſtrum. Idem
48 quoque erit, ſi probetur, quòd poſsidebat † paulo
ante litis initium, iudicis tamen arbitrio. dict. leg.
prima.ff.de iur.deliberan.vt elicitur ex l.ſi rem.ff. de
excepti.rei iudicat.quam ſi intellexerit.Salicet. in d.
leg.non ignorabit,idem etiam dixit Petr. à Bella per.
in dict. quæſtio. 25. ad idem reſpondit Alexander in
conſ.96.viſis narratis. num.15. verſic. poſtremo non
obſtat. volum. 4.& eo prius Anto.à Butr.in dict. cap.
cum ad ſedem. numero 25. Secus ibidem eſſe di-
cens, ſi non conſtet, illum poſſediſſe tempore litis
motæ: nam dicenti illum tunc poſſediſſe, incumbit
onus probandi, non ipſi neganti, cum quia ſolo
animo illam perdit, tum etiam quia de illius animo
in poſsidendo ipſi ſoli creditur, dict. capitul.ſignifi-
caſti. de homicid.& dict.glo.in §.ſed iſtæ.de action.
Quanquam Ripa, in d. cap. cum Eccleſia Sutrina.
numero vigeſimonono his in caſibus ſentit, hunc
49 † non præſumi poſsidere, ſed vtique præſumi do-
lo deſiſſe poſsidere per tex. in dict.leg.ſi rem.in ver-
ſiculo ſiue dolo, idque eſſe de mente gloſſ. in dict.
l.non ignorabit.in verſiculo in litem, aſſerit, & ple-
nius id probat Alexand. in dict. conſilio 96. in fine,
volum. 4.

Secundò limitatur,vt locū non habeat, ſi negans
50 † habuerit cauſam ab actore:nam tunc, ſi allegē me
non poſsidere, aduerſario aſſerente me poſsidere, &
ab eo ego habeā cauſam poſsidendi,prçſumor poſsi-
dere,

Digitized by Google

dere, vel dolo deſijſſe poſsidere. l. ſi creditor. C. de pi-
gnor. action. ita tradidere gloſſ. Bartol. Petr. Bellaper.
Aur. à Butr. Ripa, & Alcia. dictis in locis, quos ſequi-
tur D. Borgn. Caualc. in deciſ. 38. Reuerendiſsimus.
num. 15. verſ. nec obſtat, quod ille, & ante eum tradi-
dit Paul. à Caſtr. in l. 2. C. de teſtam. quem referendo
ſequitur Natt. in conſil. 361. videtur dicendum, num.
4 volum. 2.

Quod primò reſtringitur, vt non procedat, quãdo
51 ad eum, qui habuit cauſam † ab actore non apparet
rem pentam verè, & realiter perueniſſe, ſed tantum
iuris præſumptione, vt cum conuenitur hæres defun-
cti, vel dominus pro ſeruo ex cauſa peculiari: nã tunc
creditur neganti cum iuramento. l. prætor. §. ſed ſi ſer
uus. ff. de eden. & l. vlt. C. de fid. inſtrum. ita reſpondit
Aret. in d. conſ. 120. ſub num. 2. ſeque in hanc conſul-
uiſſe ſententiam teſtatur Ripa in d. c. cum eccleſia Su
trina, ſub num. 30. verſ. item ſublimita. de cauſa poſ-
ſeſſ. & propri.

Eandem ſecundam ſublimitationem ſecundò in-
52 telligas, vt ſi negans † habuerit cauſam, propter quã
teneatur ad reſtitutionem, præſumatur dolo deſijſſe
poſſidere, niſi probet, ſe amiſiſſe ſine dolo: ſic proce-
dit. d. l. ſi creditor. alioqui ſecus eſt, arg. l. ſi quis Titio.
ff. de rei vendica. ita Rip. vbi ſup. num. 30.

Tertiò, quartam concluſionis noſtræ limitationẽ
53 ſublimitabis in negante ſe poſſidere † rem mobilem:
nam tunc negans ſe hodie illam poſſidere, præſume-
tur, etiam poſsidere in ſui præiudicium, ob poſſeſsio-
nem de præterito. ſic aduerſus Ant. à Bur. ac ibidem
alios concludit Abb. in d. c. cum ad ſedem. ſub num.
36. verſ. prædicta mihi placent. de reſtit. ſpol. permo-
tus ex fraudibus, quas poſſunt negantes patrare in re-
bus mobilibus, arg. l. in ciuile eſt. C. de furt. quã limi-
tationem æquam appellat Ripa vbi ſupra, ſub d. nu.
54 30. verſ. fallit tertio. Veruntamen contrarium † eſſe
dicendum, docet Alcia. in d. præſump. 21. ſub num. 8.
* verſ. ſecundus caſus eſt, & contra eundem * commu-
nem eſſe opinionem ait: ibique reſpondet æquitati
ab Abbate conſideratæ.

Cæterùm hanc Abbatis opinionem reſtringendã
eſſe opinatur Ripa nuper relato loco, vt non proce-
55 dat, quando conſtat, quod olim † poſsidebat ipſe ne-
gans ex confeſsione ſola ipſius, et negantis: nã tunc
inquit, ceſſat mala ſuſpicio, quia ſi habuiſſet animũ
fraudandi, ſicut negauit poſſeſsionem de præterito.
quam opinionem confirmat per id, quod dixit Abb.
in cap. auditis. col. penult. ſub num. 22. verſ. ſed con-
56 tra prædicta, de præſcriptio. vbi, ſi aliquis † confitea-
tur ſe commiſiſſe homicidium ad ſui defenſionem,
ſi non conſtet de homicidio aliter, quam per ſuam
confeſsionem, non erit plectendus pœna capitis: quia
veriſimile eſt, quod ſicut veritatem protulit, quòd
occidit, etiam verum dixerit in eo, quod fecit ad ſui
defenſionem; quem ſequitur Dec. in l. 1. col. 4. ſub
nu. 16. verſ. & quod ſingulariter. ff. ſi cer. pet.

Quintò, poteſt limitari concluſio, vt vera ſit, mo-
57 do ſe fundet in poſſeſsione propria; ſecus † ſi ſe fun-
det in poſſeſsione tertij ad elidendam intentionem
aduerſarij: quoniam tunc de præterita poſſeſsione nõ
præſumitur in præſens, vt reſpondit Anchar. in conſ.
297. efficacibus, & quaſi inconuincibilibus. col. pen.
ſub numero 11. verſiculo non obſtat, ſi dicatur. Quia
cum poſſeſsio tertij poſsit extingui pluribus modis,
non debet hic præſumi, quod duret, quoniam proba-
tio non eſſet concludens. cap. in præſentia. de proba-
tio. Ancharanum referunt, & ſequuntur Ripa, in d. c.
cum Eccleſia Sutrina, ſub numero 25. verſicul. tertio
intellige. & Alcia. in d. præſumpt. 21. num. 9. verſic. li-
mitatur quarto, vbi aliam rationem, quam meliorem
vocat, adducit idem nos tradidimus. in d. concl. 170.
nu. 27. verſ. poſtremò limita.

Sextò, eandem limitabis, vt non procedat è con-
58 uerſo; non enim † qui hodie poſsidet præſumitur
olim poſſediſſe, vt inquit Bald. in l. ex perſona. & ibi
Salic. C. de probationib. & in conſ. 12. quidam dom.
59 Matthæus in fi. vol. 1. ex eo, quod † ex conting enti,
quod habet ſe ad diuerſa, non procedit illatio. d. c. in
præſentia. de probat. & l. non hoc. C. vnde legit. idem
dixit in l. ſi qui adulterij. in fi. C. ad leg. Iul. de adulte.
vbi declarat, quando ex præſenti ſtatu præſumatur in
præteritum. Ad idem reſpondit Alex. in conſ. 16. in
cauſa, & lite vertente inter Magnificam Communi-
tatem Regii. num. 2. vol. 5. & in conſ. 81. in cauſa, &
lite inter Gaſparem. col. 2. nu. 8. vol. 7. vbi plures allegat
concordes, prout etiam ſentire Ruin. in conſ. 103. vi-
ſo priuilegio. nu. 14. vol. 5. per iura ibidem ab eo alle-
gata. Ripa in d. c. cũ Eccleſia Sutrina. num. 26. verſ. an
autem ex poſſeſsione. Alc. in d. præſump. 21. num. 25.
verſ. limitatur ſeptimo, ac Gabr. in d. concl. 10. nu. 20.
in 7. limit. tit. de præſumpt. lib. 1.

Quam quidem limitationem declarabis, vt etiam
ex poſſeſsione de præſenti præſumatur in præteritum,
60 ſi cum poſſeſsione de præſenti concurrat † aliqua legi-
tima ratio, vel præſumptio, per quam poſſimus argue-
re, quod etiam in præteritum poſſederim, vnde tunc
præſumor poſſediſſe, etiam in præteritum, vt egregiè
explicat Sali. in d. l. ex perſona. C. de probatio. quem
refert, & ſequitur Alexan. in d. conſ. 16. num. 3. vol. 5.
ac Soc. ſen. in conſ. 89. in cauſa agitata. col. vlt. nu. 19.
verſ. tamen, vol. 1. ac Alc. vbi ſupra; quo in loco id il-
lationẽ confirmat, cui adhæret Petr. Benint. in deciſ.
69. agebat Cæſar. num. 8. verſ. fortificantur prædicta;
à D. Bartolo Bertazzol. in conſ. ciuil. 25. cauſa hæc.
61 nu. 29. vol. 1. dicens poſſeſsionem † præſentem, iun-
cto titulo, facere præſumi poſſeſsionem in præteri-
tum.

Septimò limitatur, ut non habeat locum, quando
62 † alia præſumptio efficacior eſſet, quod imò talis ho-
die non poſsideret, ueluti præſumptio oriens ex ſen-
tẽtia, quæ eſt efficacior iſta præſumptione, teſte Imo.
in c. licet monaſterium. colum. 7. poſt num. 9. uerſi.
Bal. tamen, & ibidem Felyn. num. 28. in fin. in 15. li-
63 mita. de ſentent. & re iudic. una † enim præſumptio
tollit aliam. l. duos. ff. de in integ. reſtit. minor. quod
placuit, & Alc. ubi ſupra nu. 16. uer. limitatur octauò,
ad idem reſpondit Neuizan. in conſ. 81. Dcum inno-
cent. nu. 24. & 26.

Octauò eandem limito: nam licet quoad præſu-
mendum dominium certæ rei, uel ad præſumendum
continuationem qualitatis de præterito præſumatur
64 tamẽ præſens p in prædicta, tamen † id non procedit,
quo ad probandum continuationem alicuius uni-
uerſitatis; ut ſi probetur, quòd in præteritum habuiſſet
ſubſtantiam locupletam, & tantùm ualentem, non
infertur de præterito in præſens, & ſic non probatur
de præſenti probare: ita docet inſigniter Bartol. in l.
in confirmando. num. 1. ff. de confirman. tut. uel cur.
quem referendo ſequitur Alex. in conſ. 47. circa pri-
mum, de quo quæritur. col. 5. ſub nu. 10. uerſ. ad hoc
reſpondetur pluribus modis. uol. 2.

Quod autem Gabr. in d. concluſ. 10. num. 7. & ſeq.
eandem concluſionem noſtram ampliat in excom-
municatione, & limitat in dominio. num. 15. & ſeq.
nos ſupra ſuis locis, nempè in uerſ. dominium. de his
abundè diſſeruimus: propterea nunc circa ea non
immorabimur.

CONCLVSIO MCCII.

ARGVMENTVM.

In poſſeſſione repertum præſumi poſſidere ex titulo præcedenti, & ab eodem, & quomodo.

SVMMARIVM.

1 *Poſſidens ex titulo præcedenti, & ab eo, à quo illum habuit poſſidere præſumitur.*
Et cur. ibid. num. ſeq.
2 *Emẽs rem aliquam ſi in eius poſſeſſione reperiatur, ex cauſa emptionis præſumitur poſſidere.*
3 *Poßidens ſiue cauſam habuit à domino, ſiue à non domino, ex illa cauſa præſumitur poſſidere.*
4 *Poſſidens ex titulo habili ad tranſlationem dominij, volẽte eo, qui titulum contulit, & non contradicente, ex eo poſſidere præſumitur.*
5 *Eccleſia, ſi in rei donatæ poſſeſſione reperitur, præſumitur illi ex ea donatione facta traditio.*
6 *Poſſeſſio præſumitur habita ab eo, à quo quis habet titulum.*
7 *Poſſeſſio talis præſumitur, qualis eſt titulus præcedens.*
8 *Poſſeſſio ex contractu ſimulato non transfertur, etiam ſi quis à poſſeßione diſcedat, & alium in poſſeſſione dimittat.*
9 *Traditio facta ex contractu ſimulato præſumitur ſimulata, ſicut, & ipſe contractus.*
10 *Contractus ſimulatus in principali, præſumitur etiam ſimulatus circa acceſſoria.*
11 *Traditio facta procuratori, qui rem emit, ex interuallo, an præſumatur facta nomine procuratorio.*
12 *Traditio cum ſit acceſſoria ad contractum, debet ſecundum eius naturam regulari.*
13 *Traditio facta ex cõtractu ſimulato, præſumitur, & ipſa ſimulata, etiam ſi ex interuallo fiat.*
14 *Mulier poſt mortem viri bona eius pro dote retinens, ex ea cauſa poßidere præſumitur.*
15 *Legatarius poſſidens bona legata, ex cauſa legati poſſidere cenſetur.*
16 *Poſſeſſio præſumitur continuata, in executionem tituli præcedentis, dato quod in titulo poſſet aliqua oriri dubitatio.*
17 *Tituli primordium poſteriorem format euentum.*
18 *Poſſidens diu res patris à fratribus ſeparatas ex præcedenti diuiſionis titulo poſſidere præſumitur.*
19 *Traditio præſumitur facta ex præcedenti cauſa debiti.*
20 *Habens aliquid ex præcedenti cauſa, etiamſi ex interuallo præceſſerit habere præſumitur.*
21 *Poſſeſſio præſumitur habita, & continuata, ex titulo præcedenti.*
22 *Facti vbi vna tantum cauſa apparet, ex illa cauſa factũ præſumitur.*
23 *Factum præſumitur eius impenſis, qui facere tenebatur.*
24 *Poſſidere quis ex titulo præcedenti pręſumitur, nõ ſolum ſi conſtat eum poſſidere ſciente, & patiente aduerſario, ſed etiam vbi ſumus in dubio.*
25 *Poſsidere quis præſumitur ex titulo pręcedenti, etiamſi titulus eſſet inualidus, & putatiuus.*
Contrarium, nu. 27.
26 *Titulus etiam erroneus declarat poſſidentiũ voluntatem.*
28 *Legatarius exiſtens in poſſeſsione rei legatę, ex pręcedenti titulo poſsidere pręſumitur.*
29 *Hęres poſsidens bona hęreditaria pręſumitur poſsidere ex cauſa hęreditatis delatę.*
30 *Fideicommiſſum agnoſcens, & poſsidens bona ei ſubiecta, pręſumitur poſsidere ex ipſa fideicommiſsi cauſa.*
31 *Poſsidẽs, etiamſi dubitetur, an ille, à quo titulum habuit, tunc poſsideret necne, occaſione illius pręambuli tituli, poſsidere pręſumitur.*
32 *Poſſeſsio vbi pręcedit titulum, pręſumitur ex titulo ſuperuenienti cauſa poſſeſsionis mutata.*
33 *Poſsidens, vbi conſtat eum, à quo titulũ non habet poſsidere, licet occaſione eius tituli poßidere videatur, non tamen ab eo, qui illi titulum dedit, poſsidere pręſumitur.*
34 *Traditionem vbi conſtat factam ab vno, & titulũ habitum ab altero ex eo titulo non pręſumitur quis poſsidere.*
35 *Poſsidens tunc demum ex titulo pręcedenti poſsidere pręſumitur, quando impleuit contractum ex parte ſua.*
36 *Poſsidens ita demum pręſumitur poſsidere ex titulo pręambulo, ſi ſui auctoris poſſeſsionem allegat.*
37 *Poſsidere quis non pręſumitur ex titulo pręſumpto, pręcedenti, ne duę pręſumptiones circa idem concurrant.*
38 *Poſsidere licet quis pręſumatur ex titulo pręcedenti poteſt tamen probari contrarium.*

1 Quilibet in poſſeſſione repertus pręſumitur † ex titulo pręcedẽti, & ab eodẽ poſſidere. hoc eſt gloſſæ ſingulare pronunciatum in l. quædam mulier. in ver. ſufficiebat. ff. de rei vẽdic.
2 vbi ait quod ſi quis emerit † rem aliquam, & poſtea,
in eius poſſeſſione reperiatur, præſumatur illũ habere poſſeſſionem ex cauſa emptionis. arg. d. leg. quam gloſſam multũ notabiliter ad id allegari dixit ibidẽ Ang. nu. 4. verſ. ſequitur in gl. & eandem ibi not. Bart.
3 ac Bal. vbi ipſe Bal. ait id procedere ſiue † qs habeat
hanc cãm à domino, vt in d. l. quædam mulier. ſiue à non domino, authoritate Arch. in c. ſi quis deinceps. in fi. 16. q. 7. quod etiam idem met. Bar. nempè, & Bal. tradidere in l. 2. per gl. ibi in verſ. vt dominũ. C. de acqui. poſ. ille nu. 2. hic in prin. & fi. commen. prout idẽ Ang. in pr. & fi. aſſerentes, quòd ille, qui reperitur in poſſeſſione ex tit. habili ad trãſlationem dominij, ſẽ-
4 per præſumitur poſſidere † volente eo, qui titulũ con-
tulit, & non contradicente, niſi contrariũ probetur. Eadem quoq; concluſio colligitur ex l. vni. C. de impone. lucrati. deſcri. lib. 10. Hinc dicebat Spe. in tit. de emph. aut de loc. §. nunc aliqua. nu. 75. verſ. 58. quęrit, quod ſi eccleſia habeat cartã, in qua contineatur, ꝙ talis Comes donauit talem rem eccleſiæ, id non ſufficeret ad probationem, niſi eccleſia ſe poſſidere probaret, vt l. cum, qui. §. vlt. cum ſeq. ff. de publ. ſed ſi ec-
5 cleſia habeat titulum, & in poſſeſſione fuit, ſatis pręſumendum ſit, ꝙ ex titulo præcedenti facta fuerit ſibi traditio. arg. d. l. 1. ob id ſcripſit ẽt Bar. in l. Celſ. col. pe. nu. 16. ver. quæro pone. ff. de vſucap. ꝙ ſi quis probet titulum, & probet eum, qui conceſſit titulũ, poſſediſſe rem eo tempore quo vendidit; atq; poſteà probet poſſediſſe illo præſente, & ſciente; nec tñ probet traditionem, pręſumi hoc caſu traditionẽ fuiſſe factã ex illo titulo præambulo. per d. glo. & cũ hac conclu-
* ſione Bartoli tranſire * communiter Doct. nihil addẽ-
* do, quia ſit doctr. gl. * communiter approbata in locis pręallegatis, aſſeuerauit Balb. in reper. d. l. Celius in 2. par. prin. ipſius leg. nu. 93. verſ. 2. quærit Bart. Quinetiã voluit Bar. ob dictarum gl. authorit. in l. cũ ſolus. col.
6 vlt. ſub nu. 4. verſ. 3. caſu. ff. de vſucap. ꝙ à quo † qs ha-
bet titulum, ab eo pręſumatur poſſeſſionẽ habere, vel
7 ſaltem eius nomine, quia talis præſumitur † poſſeſſio.
qualis eſt titulus præcedens. l. ſi à te. ff. ſi ſeru. vendice. quem ſequitur Bal. in d. l. quædã mulier. in fi. Eãdem præterea concluſ. noſtrã ſunt ſequuti Bal. in conſ. 10. in q. quæ vertitur. col. 2. ſub nu. 7. verſ. & ſi dicat. vol. 5. vbi citat ẽt Bart. id aſſerentem, in l. 2. §. ſi ſub conditione. in fi. ff. de vſucap. pro empto. quo in loco voluit ꝙ ſatis ſit, ſi appareat, me titulũ habuiſſe, & poſſediſſe, licet nõ cõſtet, me ſciuiſſe de titulo in initio poſſeſſionis ꝙ dicit eſſe notãdũ. eãdẽ quoq; cõcluſ. confirmat. idẽ Bal. in cõſ. 89. D. Thom. n. 4. vol. 1. in cõſ. 379. ſequitur. n. 5. vol. 1. & in conſ. 503. tenor. quarũdã literarum, in fin. eodem vol. 5. ad idem etiam videtur

reſpexiſſe idē Bal. in auth. quas actiones in fi. C. de ſa-
croſ. eccleſ. & Bart. in conſ. 209. viſo proceſſu facto,
in fi. vol. 1. in eandem deſcendere ſententiam Ang.
in l. iudicia. nu. 3. verſ. ſimiliter. C. de reſ. vend. Socyn.
ſen. in conſ. 15. inſiſtentes Doctor. nu. 7. verſ. 3. & vlti-
mo, vol. 4. Ant. à Butr. in c. 2. loco colum. 3. num. 19.
verſ. vnum incidenter de probatio. Lanfr. ab Orian.
in c. quoniam contra in verſic. teſtium depoſitiones.
nu. 135. verſ. non omitto vnum notabile verbum. de
probatio. Pet. Ferrar. in praxi Papien. in for. poſſeſſo.
in verſ. ité ſpatio. 30. an. fi. dicens, quod in dubio quis
præſumitur poſſediſſe ex cauſa, quæ probat. Corſe. in
ſing. in ver. poſſeſ. incip. vbiq; vbi addentes nonnul-
la accumulat Rebuf. de côſti. regi. Galli. præfat. tract.
de mater. poſ. nu. 123. verſ. inſuper notandū eſt. Rol.
à Val. in conſ. 9. negari non poteſt. nu. 39. vol. 3. Natt.
in conſ. 443. ſuper caſu. num. 5. vol. 2. quo in loco ad-
uerſus. Bar. in l. emptione. C. plus valc. quòd agitur. &
8 ibidem Sal. concludit, poſſeſſionem ex contractu † ſi-
mulato non transferri, etiamſi quis a poſſeſſione di-
ſcedat, & alium in poſſeſſione dimittat, authoritate
Bar. adductus ita decidentis, in l. emptior. ff. de aqua
pluu. arcen. nam licet ſecundum eū, ſi agatur, vt poſ-
ſeſſio transferatur, ex contractu ſimulato, transferri
9 poſſit: tñ in dubio traditio † præſumitur ſimulata, ſi-
cut ipſe côtractus, quòd & placuit Ang. in l. 1. §. ſi vir.
ff. de acq. poſſ. vbi vult, quod ex contractu ſimulato
nunquā transferatur poſſeſſio, & ſequitur ibi hoc Imo.
& idē Ang. in l. ſi donatione. C. de collatio. dicens de
hoc eſſe ſing. tex. in d. l. emptor. ff. de aqua plu. arc. qd
& tenet ibidē Aret. vbi improbat opinionē Baldi, in
d. l. emptione. & Bar. adhæret, in d. l. emptor. q a ſicut
10 ſimulatio † fuit adhibita, circa contractū, ita videtur
adhibita circa acceſſoria. l. doli. verſ. diuerſum. ff. de
nox. [illegible] §. idē quæſitū & ibi no. Bar. ff. de côd. indeb.
& approbat Alc. in d. l. 1. §. ſi vir. ff. de acquir. poſ. hæc
Nat. in d. côſ. 443. num. 1. vbi nu. 2. aduerſus Alex. non
modo inducit ad hanc opinionē confirmandam. d. l.
emptor. vt apud eundē videre eſt. Et licet nonnulli ad
has conciliandas opiniones, in hoc articulo diſtin-
guāt, q ſcilicet, aut traditio facta eſt incontinenti, &
tunc præſumatur ſimulata, ſecus ſi ex interuallo, p ut
q in ſimili dicit Bar. in l. q mihi donatū. ff. de donat.
tamen hæc diſtinctio nō ſatis quadrat: nam id, quod
* vult Bart. in d. l. qui mihi donatum * communiter re-
prehenditur; non enim verū eſt, quod ibi ipſe dicit, q
ſcilicet, ſi quis emat fundum procuratorio nomine
alicuius, deinde ſibi fiat traditio fundi ſimpliciter ex
interuallo præſumatur, & intelligatur ſibi facta no-
mine proprio, & nō domino, ſed ſibi quæratur poſſeſ-
ſio: quia imo videtur agi, vt poſſeſſio ei quæratur pro-
11 curatorio † nomine: nam cum traditio ſit acceſſoria
12 ad principalem contractū præambulum, debet † ſe-
cundum ſuam naturā regulari. l. acceſſoriū. ff. de reg.
iur. & poſſeſſio quandocunq; quæſita intelligitur ra-
tione præambuli tituli. d. l. quædā mulier. & ita Bart.
impugnat. Cuma. Imo. & Rom. in d. l. q mihi donatū.
Alex. in l. qui in alieno. §. 1. ff. de acq. hæred. in fi. ſeque
per prædicta, in primis etiam per hanc concluſionem
noſtram, aduerſus Bar. concludit Nat. in d. conſ. 443.
13 num. 9. volum. in ſuo caſu, quod etiam ſi traditio † poſ-
ſeſſionis facta fuiſſet ex interuallo, præſumatur ſimula-
ta, quemadmodū ipſe titulus fuit ſimulatus. Et vt ad
concluſionem noſtram reuertamur, eandem quoq;
ſequuntur, & egregiè confirmant Curt. iun. in côſ.
[illegible] Trinitatis. col. penul. num. 33. Crau.
in conſ. 226. licet abundè. nu. 5. in côſ. 255. quia Petr.
nu. 3. & in conſ. 37. in cauſa prohibitionis, nu. 3. qui-
bus in locis plures concordes adducit plenè Alc. in
tract. præſumpt. reg. 2. præſump. 23. num. 1. & ſequen.
Parif. in conſ. 75. omnis difficultas. nu. 5. vol. 4. Alba.
in conſ. 64. quia articulus. nu. 32. Berò. in conſ. 13. vi-
ſa petitione. num. 40. col. 3. & prius in conſ. 60. in hac
conſultatione. nu. 5. & ſequ. vol. 2. vbi reſpondit, quòd
poſſeſſio ſine vitio, & ex titulo præcedenti præſuma-
14 tur maximè in muliere † poſt mortē viri, bona illius
15 retinente pro dote ſua: idem in retinēre bona † ſua
ſua propria authoritate, præſertim ſi illi huiuſmodi fa-
cultas retinendi data ſit. & in conſ. 16. in cauſa illorū
de Pedoclijs. nu. 2. volu. 3. & in conſ. 204. cum iam-
diu. nu. 4. volu. 1. Corn. in conſ. 143. circa primum
paulò poſt princ. vol. 2. in côſ. 64. viſis ſcripturis nu.
4. vol. 1. in conſ. 110. in iudicio. nu. 20. vol. 2. in conſ.
201. videtur. nu. 1. vol. 1. in conſ. 94. viſo proceſſu nu.
10. volu. 3. in conſ. 231. viſis certis ſcripturis. nu. 1. eo-
dem vol. 3. in côſ. 6. in præſenti diſceptatione ſub nu.
7. vol. 3. in conſ. 43. viſo puncto in princ. volu. primo.
in conſ. 14. quatuor dubia. nu. 14. volu. 3. in conſ. 342.
in hac conſultatione nu. 10. verſ. non obſtat allega-
tio illa, volum. primo, in conſ. 144. nu. 6. volu. tertio.
Boer. deciſ. 77. & in plena audientia. nu. 3. Henri. Bo-
uer. in ſing. in verſ. præſūptio. nu. 34. ac Tiber. Decia.
in côſ. 50. & quidē prima fronte. nu. 29. & ſequen. vol.
1. & prius, in conſ. 22. quoad primum. num. 20. & ſe-
quen. eodem vol. 1. in conſ. 124. poſt abſolutum cô-
ſilium nu. 40. ſub verſ. 3. confirmantur. volu. 3. vbi reſ-
16 pondit, poſſeſſionem † præſumi côtinuatā in execu-
tionem tituli præcedentis, dato, q in titulo aliqua
poſſet oriri dubitatio p d. l. 2. Propterea ſcripſit Soc.
ſen. in conſ. 87. in præſenti conſultatione. col. penul.
ſub. nu. 24. verſ. iuuatur etiam præſumptio, volu. pri-
17 mo, q ex † tituli primordio poſterior formatur euen-
tus. per d. l. quædā mulier. idem aſſeruit in conſ. 98 in
cauſa agitata. colu. pen. nu. 15. in fi. eod. volu. primo.
vnde etiam ipſemet reſpondit, in conſ. 152. viſis col.
18 2. nu. 5. vol. 2. quod ſi quis ſimul cum † alijs fratribus
ſuis longo tempore poſſederit bona patris ſeparata à
bonis patrui, cenſeri, poſſediſſe ex præcedenti titulo
diuiſionis, per d. l. quædā mulier, & d. l. 2. proinde ibi
19 dem dixit, col. 7. nu. 26. † quod traditio præſumatur
facta ex præcedenti cauſa debiti, per eaſdē leges: eā-
dem concluſionem ipſemet côfirmauit in conſ. 11.
in cau. D. Catherinæ col. 2. ſub. nu. 6. ver. immo ex
quo. 1ac. vol. 3. ſic etiā ſenſit D. Guid. Panciro. in côſ.
130. nu. 4. volu. 1. ac Natt. in conſ. 446. ſuper quæſ. nu.
10. verſ additur etiam prædictis: volum. 2. & in conſ.
506. cupiebam. nu. 32. volu. 3. per dictam. l. quædam
mulier. & dictā l. 2. & l. triticum. & ibi glo. in verſ. co-
gitauit. ff. de verbo. oblig. & ibi Bar. ac cæteri Doct.
20 vbi volunt, q † aliquis præſumatur habere ex cauſa,
quæ præceſſit, etiā ſi cauſa ex interuallo præceſſerit,
per l. ſi diuortio. ff. de verbo. oblig. & l. 2. §. 1. ff. de do.
præleg. idem Natt. in conſ. 672. veniente. nu. 24. vol. 4.
Cepha. in conſ. 98. D. Bat. nu. 29. uolum. 1. ac prius in
conſ. 9. bona præpoſituræ. nu. 26. vol. 1. & in conſ. 84.
anno 1520. nu. 21. vol. 1. in conſ. 131. quāuis abundè,
nu. 75. vol. 2. in conſ. 225. ad fauorem. nu. 27. eo. uol.
2. in conſ. 198. clarè conſtat. nu. 13. eo. uol. 2. clariſſi-
mus D. Barthol. Bertaz. in conſ. ciuil. 2. cauſa hæc, nu.
25. verſ. & licet. uol. 1. & in côſ. crimi. 71. mag. iur. vtr.
Doct. nu. 16. uolu. 1. Burſa. in conſ. 118. dum inſtru-
menta. nu. 17. uolu. 1. & in conſ. 119. apparet num. 9.
eod. uolu. 1. Hierony. Gab. in conſ. 32. puto in ſpecie
21 nu. 2. ubi ait, quod poſſeſſio † præſumitur habita ex
titulo præcedenti, & continuata, uolente illo, qui
uendidit, & faciat, ut exiſtimetur res ab ipſo uendi-
tore tradita, idcirco obtineat abſque alia traditionis
probatione qui publiciana agit. Pariſ. in conſ. 64. lu-
culenter nu. 12. uol. 1.

Quæ côcluſio ex eo etiam corroboratur axiomate:
22 nā quando † aliquid eſt factum, nec apparet ex qua
cauſa, & vna tantū appareat, ex illa cauſa factū præ-
ſumitur, l. ult. ff. de alimen. pupil. præſtan. & inquit
Bart. in l. cū ſeruus. ff. de uerb. oblig. q placuit, & So-
cin. ſen. in conſ. 205. col. 3. ſub nu. 4. uol. 2. & in conſ.
16. nu. 3. uol. 2. quos ad id refert Illuſtriſſimus Card.
Alban.

Digitized by Google

Alban.in lucubra.ad Bar.in d.l.quædã mulier.nu.3. in fi.ff.de rei vẽd.Hinc idem Soc.in l.2.ſub nu.6.verſ. vlt.Pau.de Caſt.ff.de cõdi.& demõſt.determinans quæſtionẽ illam, an nauicularius promittens ponere aliquẽ in naui, & eum ad certum locum deferre certo pretio,ſi ille fuerit in eo loco, & nauicularius nõ poſuerit eum in naui,dicatur impleta cõditio; inter cæteros,quos refert, pro deciſione caſus, vnus eſt,atque is vltimus,quòd aliquando nõ apparet,an res fuerint ibi poſitæ à nauiculario ſciente ne,an eo ignorãte; & hoc caſu putat ibidem, Socinus competere actionẽ ex promiſſione; quia ex quo factum reperitur,præſumitur ex præcedenti cauſa factum, argu.d.l.quædam mulier.& eius, quod not. Bart.in d.l.cum ſolus.ff.de vſucapio. præterea ex quo nauicularius tenebaẽ por-
23 tare,illius impenſis præſumitur factum † illud in dubio ab eo, cuius impenſis fieri debebat, ex theorica Bar.in d.l.cum ſeruus.ff. de verb.oblig.

Ampliãda eſt primo loco concluſio, vt procedat non ſolum qñ conſtat hunc poſſidere ſciente, & pa-
24 tiẽte aduerſario,ſed etiã,†quando ſumus in dubio; vt colligitur ex gl.in d.l.2.in verſ.vt dominum. C.de acq.poſ.per tex.in l.qui vas.§.vetare.ff.de furt.q text. loquitur tàm in ſciente,quàm ignorante, & ſic vult, quod in dubio præſumatur, quòd volẽte aduerſario, fuerit tradita poſſeſſio:non autẽ dicitur,quando probaretur omnino,quòd ignoraſſet, qa hoc caſu potius præſumeretur cõtradictio, vt l.ſi ex ſtipulatione vbi Bar.ff.de acq.poſ.ſed quando ſumus in dubio,ita cãdem gl.intellexit Ang.in d.l.2.in fi.& in d.l.quędam mulier.nu.4.& Soc.ſen.in conſ.15.inſignis Doct. nu. 7.verſ.3.& vltimo,vol.4. vbi latius inſiſtit.

Ampliatur ſecundo,vt locum ſibi vendicet,etiã ſi
25 titulus nõ eſſet verus,ſed putatiuus,aut inualidus†nã ex eo etiã præſumitur poſſidere:ita reſpondit Socyn. ſen.in conſ.13. inſignis Doctor, in cauſa presbyteri. col.3.nu.18.verſ.ad illud autem vltimũ. vol.4.ex eo,
26 ꝙ titulus†licet erroneus declarat poſſidentiũ uoluntatem,arg.l.ult.ff.de reb.cor.& l. in teſtamento.ff. de fideicom.libe.ut & uoluit Bar. in l.fideicommiſſa.§. quoties.ff.de leg.3.ad idẽ reſpondit Dec. in cõſ. 407. viſis,& diligẽter. in fi. Socinum ſupra citato loco ſequuti ſunt Alc.in d.tract.de præſump.reg. 2.præſump. 23.in fi.Ciau.in cõſ.61. D. Antonius nu.2.Nat.in cõſ. 502.ſup præſenti controuerſia.nu. 22. uol.3.Cæph.in cõſ.4.Illuſtriſſimus D.Claudius.nu. 39 ubi n. 40.aliã iſtius ampliationis rationem adduxit. uol. 1.& prius his Cur.iun.in d.cõſ.368.nu. 34. quem ſequitur idem Cæph.in d.conſ.152.nu.75.uol.2.

27 Contrariũ tamen† in hoc videtur reſpõdiſſe Bero. in conſ.69.ſi verum eſt,col.2.nu.7.verſ.2. quis.vol.3. vbi inquit,quòd quis præſumatur tunc ex cauſa præcedenti poſſidere,quando illa cauſa eſt habilis,& valida,arg.l.traditio.ff.de acq.rer.domin.idem viſus eſt ſentire Corn.conſ. 261.viſo proceſſu agitato. col. 2. nu.7.verſ.nec obſtat.l.minus inſtructus.vol.3.vbi ait, iura ab eo in hanc ſententiam allegata, loqui in actu licito,hoc eſt, ad præſumẽdum actum licitè factum, vbi alias eſſet illicitus, ſi enim in dictis iuribus propria auctoritate fuiſſet occupata poſſeſſio, fuiſſet vitioſa, & illicitè quæſita, & ſi ex præcedenti titulo de voluntate præbẽtis titulum quæſita fuit, tunc poſſeſſio fuit licitè quæſita, & poſſeſſio ipſa iuſta, & nõ vitioſa, iccirco præſumitur ex ea cauſa valida acquiſita,arg.l.merito.ff.pro ſocio.& eorum, quæ habentur in l.pro hærede. & in l.gerit.ff. de acq.hær.

Amplio tertio,vt habeat locum etiam in iurib.per
28 dictam l.ſi à te.ff.ſi ſerui.vendic.quò circa † ſi legata fuerit res Titio,& reperiatur in eius poſſeſſione, præſumitur poſſidere titulo legati.l.pen.ff.pro lega. vt &
29 etenim in hæreditate:nã ſi alicui delata ſit†hereditas, & reperiatur aliquam rem hæreditariam poſſidere, præſumitur iſtud facere hæreditario iure,arg.l.3.verſ. & quod de ſubeunda.C.de natu.lib.intelligendo tũ, vt no.in l.1.C.de repud.hæred.& Bart.in l.gerit.ff.de acq.hær.ita extendit Alc.in d.præſump.23.nu.2.& 3. & ſeq. ob id etiam conſultus reſpondit Bero.in conſ. 110.materia propoſita quæſtionis. colum.1. num.4.
30 volum.2.quod q agnouit fideicommiſſum,tenuitq; ac poſſedit bona,de quibus in fideicommiſſo,ex cauſa fideicommiſſi illa tenere, & poſſidere præſumendum,eſt.arg.d.l.quædam mulier.ff.de rei vend.& d.l. 2.C. de acquir. hæred.

Declaranda eſt primo loco concluſio,vt procedat etiam ſi ille, à quo habui titulum, tunc non poſſideret, vel dubitaretur, poſſideret necne, quia nihil eſt
31 probatum; nam & hoc caſu † occaſione eiuſdem tituli præſumor poſſidere; etenim eo ipſo, quòd mihi titulum conceſſit, videtur conceſſiſſe à quocunque poſſeſſionẽ dictæ rei acquirere,ita docet Bart. in d.l. cũ ſolus.col.vlt.ſub eo.nu.4.ver.3.caſu,p gl.in l.ſi res. ff.de rei vẽd. præterquam in caſu l.ei,qui. vbi idẽ Bar. ff.de furt.cui accedit Bal.in l. ſuper longi. col. vlt.ſub nu.20.verſ.ſi ille nõ poſſidebat,& ibid. Ang.col.pen. ſub n.5.ver.ſi aũt ille nõ poſſidebat.C.de preſcr.long. tẽp.& Pet.de Vbal.in rep. c.ſi diligenti.col.mihi parua.33.in prin.verſ.ſi aũt ille nõ poſſidebat. de preſcr. q tres verè germani fratres hanc materiam explicantes,eiſdẽ conceptis verbis, inter ſe vtuntur.idẽ dixit ipſemet Bal.in l.iudicia.n.5.verſ.2.incidenter quero. C.de rei vẽd.vbi inquit iſtud verũ eſſe,ſi titulus præce-
32 dat poſſeſſionẽ,ſed ſi poſſeſſio † pcedat titulũ, adhuc idẽ dicendũ opinatur, quod ſcilicet ex titulo præſumatur cauſa poſeſſionis mutata, per ea, quæ notã.in l. cũ nemo.C.de acqu. poſ. & ſecundum Bart. in d.l. cum ſolus.ff. de vſucapio.

Declaratur ſecũdo, vt vera ſit, modo qui mihi de-
33 dit titulum tunc poſſideret:nam † tunc vtiq; clarum eſt in dubio,me ab eodem, & ex eadẽ cauſa præſumi me poſſidere,ſecus ſi non poſſideret,quia tunc, vt in ſuperiori caſu diximus, ex eadem cauſa tantũ in dubio,non ab eodẽ; ſed ex alio poſſidere præſumor: ita Bal. Ang.& Pet.de Vbal.relatis in locis,in quibus ſic explicant doctrinam Bart. in d.l.cum ſolus.

Declaratur tertio, vt locum habeat, quando non
34 ſtat de origine traditionis:nam ſi conſtaret†traditionem factam ab uno, & titulum habitum ab altero, eſſet ſecus,vt l.ſi is §.vltim.ff.pro empto.& l. cũ,qui. §.vlt.ibi,eo nomine.ff.de publ. in rem actio.ita concluſionem hanc intelligit Ang. in d.l. quædam mulier.ſub nu.4. ff.de rei vend.

Quarto eandem declaro.vt procedat,quando poſſidens impleuerit contractũ ex parte ſua,vt d.l.2. tũc enim præſumitur iuſtè poſſidere, & conſenſu eius, q ei præbuit titulum,quando etiam ipſe author tituli à principio poſſidebat; ſecus ſi ille poſſidens non impleuerit.l.Iul.§.offerri.ff.de act.emp.§.uenditæ.Inſtit.de rer.diu.& l.in ciuile. C. de rei vẽd.ita dixere idẽ met germani fratres.Bal.in d.l ſuper long.col.vlt.ſub nu.20. ver.ſi autem poſſidebat,& ibid. Ang. col pen. ſub n.5.verſ.ſi uero poſſidebat.C.de præſcr.long.tẽp. ac Pet.de Vbal.in d.repet.c.ſi diligenti.col.33.uerſ. ſi uero poſſidebat,de preſcr.Hinc reſpondit Aret.in cõſil. 128.clariſſimè dominæ Collateralis, vidi ſcripturas.col.ult.nu.11.verſ.ſed ex tertio capite,ꝙ iura, quę volunt,qñ titulus venditionis precedit,ſi poſteà reperiatur poſſeſſio penes emptorem, præſumatur eã habere ex tacita voluntate uenditoris,ut l.1.§.ult. ff. de except.rei uend.& d.l.2.C. de acq.poſſ.procedant.qñ pretium fuit per emptorem ſolutum, alioqui ſciẽtiã, & patientiam uenditoris non indicare tacitũ conſenſum, ut res uideatur eſſe penes emptorẽ ex uoluntate ſua,ex ea.cauſ.per gl.not.quam ibi approbat Bart. & ibi eſt caſus in l.ſi ex ſtipulat.ff. de acq. poſſ. ad idem reſpõdit Alex.int.cõſ.Cur.ſen. in conſ.22. Titius,& Seius.col.2.n.2.& ſeq.uer.nõ enim obſtat,ſi dicaẽ,ꝙ

eſt

eſt inter conſilia ipſius Alex.cōſ.86.pōderatis narratis.volu.6. ſic intelligens prædicta iura,nimirum qñ emptor ſolniſſet pretium, ſeu aliter ſatisfeciſſet uēditori,per gl.in § interdum.Inſtit.tit.de rer. diui. citans etiam ad id Bald. qui hoc expreſsè dixit in rub. C.de contrah.empt.quæſt.19.num.20.ac referens in hanc ſententiam Raynerij diſtinctionem in l.nec ex uera. C.de acq.poſ.vt apud eundem videre eſt.ad idem reſpondit ipſemet Alex. in conſ.33. uiſo proceſſu inter Aromaninum agentem,col.2. nu.6. verſ. nec obſtat, ſi dicatur,uolum.6.aliàs conſ.90.uol.5. quem referēdo ſquitur Rim.ſen.in cōſ.741.in hac cauſa Vincentij.colu.2.nu.7.verſ.confirmatur hoc vol.4.quo in loco, & ipſe ex eodem Alex. declarans reg. d.l. quædā mulier. inquit quod traditio ſubſequens præſumitur facta ex præcedenti cauſa,vt intelligatur,quando ex cauſa præcedenti neceſſario facienda erat, aliàs ſecus. Quod etiam idem eſſet, ſi fuiſſet habita ſides de pretio,vt voluit Bal.in d.rub.C.de cōtrahen.empno. quæſt.16. ſub nu.16. ac plenè per Io. Bapt. Ponta.in tract.de ſpolia. lib.2.c.14. num.19. verſi.ſi nihil conueniſſet de certo pretio.

Quintò declaratur concluſio,vt locum ſibi vendi-
36 cet,dummodo poſſidens † alleget pręcedentem titulum, & ſui authoris poſſeſſionem; per ea,quæ pluribus confirmauit Alex.in conſ.94.in cauſa,& lite coram arbitris.col.3.nu.9.& ſeq.ver. plus vol.2.& prius in conſ.92.viſo,& diſcuſſo laborioſo, colu.2.ſub nu.3.circa finem, eodem vol.2.

Sexto eandem declaro, vt vera ſit in titulo vero, ſecus eſt in pręſumpto: nam ne duæ præſumptiones, & duo ſpecialia concurrant, non præſumitur quis ex
37 titulo † præſumpto propter lapſum temporis poſſediſſe, niſi id probet, vt aſſeruere Sali.in l. ſi certis annis,nu.9. vbi etiam Alex.Iaſ.nu.15. idem Alexan.in conſ.113. ſuper primo.nu.2.vol.1. cum alijs relatis à Fel.in d.cap.quarta,ſub nu 41.de præſcrip. & Iaſ.in l. qui in aliena,nu.47. ff.de acquiren. hæredit. quos referendo in propoſito noſtro ſequitur Hierony. Gab. in conſ.145.exiſtimet aliquis nu.7.verſ.4.

Septimo declaratur concluſio:nam licet poſſeſſio præſumatur ex titulo præcedenti, tamen cum hęc
38 præſumptio ſit iuris ob id poterit † probari contrarium, vt patet ex allegatis ab eodem Hierony. Gab. in d.conſ.145.nu.8.

CONCLVSIO MCCIII.

ARGVMENTVM.

Poſſidere quis præſumitur nomine proprio potius, quam alieno.

SVMMARIVM.

1 *Poſſidere quis in dubio nomine proprio præſumitur.*
2 *Poſſidere vt vaſſallus,emphiteuta,vel vſufructuarius,nemo in dubio præſumitur, cū alieno nomine poſſideat.*
3 *Poſſidere quilibet præſumitur pro ſuo, & vt dominus.*
4 *Precario quis poſſidere præſumitur res incorporales,quæ nō poſſut niſi pcario vel donatione poſſideri, & cur ibi.*
5 *Precarium potius præſumitur,quam donatio.*
6 *Poſſidere nomine proprio potius, quam alieno tunc demū quis præſumitur,quādo extat cauſa,qua quis veriſimiliter iure proprio poſſidere poteſt.*
7 *Poſſidere iure proprio is præſumitur, ad quem res ſpectat, & qui habet titulum, aliter non.*
8 *Frater, qui ſolus in diuiſam hæreditatem poſſidet, & adminiſtrat, dicitur iure familiaritatis pro alijs fratribus poſſidere.*
9 *Frater habitans in domo fratris, & illius bona adminiſtrans,præſumitur id facere iure familiaritatis,& non poteſt dici nomine proprio poſſidere.*
10 *Primogenitus permittens alios fratres ſecum gubernare, non præſumitur iuri primogenituræ renunciaſſe,ſed id eis iure familiaritatis conceſſiſſe.*
11 *Vtens iure alieno, & dicens vſum fuiſſe tamquam iure proprio,& ſibi debito,id probare debet.*
12 *Poſſidens bona emphiteutica vigore inueſtiturarum, dicitur ſolum poſſediſſe nomine proprio,non iure familiaritatis pro non habente titulum.*
13 *Vxor,cui donatio domus facta eſt à marito non poteſt viro mortuo, in præiudicium filiorum mutare ſibi cauſam poſſidendi.*
14 *Frater in re communi faciens actus poſſeſſoris dicitur poſſidere iure familiaritatis pro alijs fratribus.*
15 *Socius nunquam præſumitur uti re communi vti ſua, niſi pro parte,quæ ad eum pertinet.*
16 *Iactare ſuum nemo præſumitur.*
17 *Actus præſumitur geſtus in dubio nomine proprio potius quam alieno.*
18 *Agens aduerſus poſſidentem, rei vendicatione, ſi is negauerit ſe poſſidere nomine proprio, probare debebit eum nomine proprio poſſidere. Quo caſu propter mendacium à reo auferetur poſſeſſio,& agenti adiudicabitur.*
19 *Poſſidens reſtituere rem non compellitur, niſi probantibus de iure ſuo.*
20 *Agens regulariter habet onus probandi.*
21 *Reus conuentus rei vendicatione, ſi fuerit de mendacio cōuictus nō ſolum circa poſſeſſionē, ſed & in qualitate poſſeſſionis,ab eo aufertur poſſeſſio,& actori datur. Quod tamen declaratur ibid.nu.22.Contrarium nu. 23.*
24 *Reus cōuictus de mendacio circa poſſeſſionem, in iudicio rei vendicationis, priuatur poſſeſſione, etiamſi eſſet paratus probare incontinenti de dominio.*
25 *Exceptio dominij, incontinenti probanda admittitur in poſſeſſorijs adipiſcendæ iudicijs.*
26 *Poſſeſſio à reo conuento rei vendicatione, negante ſe poſſidere,non aufertur,quando ante litem conteſtatam dictum ſuum reuocauit.*

1 EUM QUI poſſidet, in dubio sēper potius † præſumi nomine ꝓprio quā alieno poſſidere,adeo vt aſſerenti cōtrarium incumbat onus ꝓbandi,colligitur ex l.filiusfamilias.§.diui. in ver.ijdem Principes.ff. de leg.1. quo in loco Ang. nu.2.ver.in tex.ibi,nō vt pro dominis ait hūc cōtextū ad hoc meliorē eſſe, qui ſit in iure idē determinat glo.in l.2.in ver.vt dominum.C.de acq.poſ.quā ibid. ad hoc notant Bart. & Salic.ad idē reſpōdit Alex.in conſ.136.viſo, & examinato proceſſu, nu.2. verſ.ſed præmiſſis non obſtantibus volu. 1. vbi propterea de-
2 cidit,quod nullus † pręſumitur poſſidere vt vaſallus, emphyteuta,vel vſufructuarius, qui poſſidet alieno nomine.l.male agitur. vbi glo.& Bar. C.de præſcrip. 30.ann.Doct.in l.3.ex contrario.ff.de acq.poſ.& in l.
4 ſi vt certo.§.ſi duobus.ff.commo.cū quilibet † præſumatur poſſidere pro ſuo,& vt dominus.Alex.reſerūt, & ſequuntur Nat. in conſ.514.tria proponuntur.nu. 26.vol.3.& in conſ.634.prælecto. nu.19. eod. volu.3. ac Rol. à Val.in conſ.46. in præſenti conſultatione. nu.44.& ſeq.vol.3.concluſionem quoq; noſtram cōprobat Bal.in l.2.col.5.q.9.nu.28.C.de ſerui.& aqua. vbi quærens,an ille qui reperiatur in poſſeſſione pręſumatur precario poſſidere, an pro ſuo reſpondit, in rebus corporalibus præſumi pro ſuo.vt l. Titia. ff.de ſolutio. ſed in incorporalibus pſumi precario in his,
4 quæ non poſſunt poſſideri,niſi ex donatione,vel pre-
5 catio quia magis præſumitur † precarium, quam donatio,argu.l.Lucius,ff.de donat.ad idē reſpōdit ipſemet Nat.in conſ.502. ſuper præſenti cōtrouerſia.nu. 15.eod. vol.3. ac Paril.in conſ.75. omnis difficultas, nu. 7. vol. 4. inquit poſſeſſionem penes aliquem eſſe pręſumi potius nomine proprio, quam alieno.

Concluſionem hanc ſic confirmatā vellim intelli-
6 gas,& declares,vt procedat,quādo † extat cauſa,qua quis veriſimiliter iure proprio poſſidere poſſit,veluti

ſi ali-

ſi aliquis præcedat titulus, quia tunc vtiq; verum eſt,
p̄ſumi poſſidere noīe proprio, non aūt alieno, aut cōi
iuxta ea, quæ not. à gl. in l. quædā mulier. ff. de rei ven-
di. in l. a. C. de acq. poſ. in l. 1. C. de imponen. lucra. de-
ſcrip. lib. 10. ſic ſenſit Ceph. in conſ. 4. Illuſt. Do. Clau-
dius. nu. 39. vol. 1. vbi nonnullos citat concordes. ad
idem rñdit Soc. ſen. in conſ. 60. conſilijs noſtris. col. a.
nu. 4. vol. 1. vbi ex ſentent. Bart. Ang. Imo. Caſtren. ac
cæterorum in l. qui iure familiaritatis. ff. de acq. poſſ.
7 ait, quod ille præſumitur † poſſidere iure proprio, ad
quē res ſpectat, & qui habet titulum; aliter non. Quæ
quidē declaratio ſummopere conducit ad illud de-
terminandū, q̄ dicitur de duob. fratrib. cæteriſq; con
ſanguineis, & affinib. aut amicis, ſimul habitantibus
poſſidentibus patrimonium, aut aliud quidpiam in-
8 diuiſum, quorū † vnus duntaxat adminiſtrat, & curat,
vt prædia colantur, & fructus colligantur, vt is dica-
tur iure familiaritatis, ēt pro fratre poſſidere. l. genera
liter, & d. l. q iure familiaritatis, & ibi Bart. ff. de acq.
poſſ. l. certè. §. hoſpites, & itidē ibi Bart. ff. de preca. ac
in l. ſi mulieri. ff. quib. mod. vſufr. amitta. vt verū iſtud
ſit, qñ frater ille poſſidens nullū haberet titulū, ſecus
ſi titulū habeat in bonis poſſeſſis, q̄a tunc intelligitur
iure ꝓprio poſſediſſe, vt egregiè docet Ang. in l. aſſi-
duis. ſub n. 1. verſ. in tex. ibi mulier poſſidet. C. qui po-
tio. in pig. habean. quo in loco tradit, q̄ ſi duo amici,
duo fratres, duo affines, vel conſanguinei, filius cum
matre, patre cū filio, aut econtra, ſimul in eadem do-
mo morentur, & vnus habeat titulū, dicere non poſ-
ſit, ſe habere ſuſtentationē in domo, pro ſua, & tanq̄
9 ſua. quinimo, † & ſi prædia eſſent ruſtica, & ille, qui ha
bet eorū titulum, nunq̄ ad illa iuiſſet, fructuſq; perce-
piſſet. ipſaq; p̄dia locaſſet, non poſſet dicere, ſe illa p̄-
dia poſſediſſe, pro ſuis, & tanq̄ ſua, q̄ ib. d. menti tenē
dum cēſet Ang. quē ſequitur, ac alios refert Soc. ſen.
in d. conſ. 60. nu. 7. verſ. ſiñ probatur. vol. 1. ſimile eſt,
q̄ ſtatuit Pau. à Caſt. in d. l. qui iure familiaritatis, vbi
10 cōſulendo ſe determinaſſe refert, primogenitū † per-
mittētē alios fratres cū eo ſimul officiales ponere in
oppido ad eū ſolū pertinenti, ēt per longum tp̄s non
intelligi iuri primogenituræ renūciaſſe, quia eius pa-
tientia debet intelligi, eſſe iure familiaritatis, & non
alio iure, & ex gratia non ex debito; nec ēt illos hoc
feciſſe aīo quærendi dominiū, ſed potius cā fraterni-
tatis, & bonæ cōcordiæ, & familiaritatis, per d. l. q iu-
re. poſtq̄ conſtat de iure primogenitu, adeo vt qui ali-
ter vellet dicere, neceſſe haberet probare ſecundoge-
nitos iure ſuo officiales poſuiſſe, & ex debito, & ꝓ iu-
re ſibi cōpetenti, nō ex grā. l. vlt. ff. quēad. ſerui. amit-
ta. & l. 1. §. Ariſt. vbi gl. concordes textus allegat. ff. de
aqua quoti. & æſti. & prætereà, q̄ primogenitus id ſci
uerit, hoc eſt, q̄ ſecundogeniti voluerint facere iure
proprio, & paſſus fuerit. adducens ad hoc id, q̄ in ſimi
li not. Innoc. in c. bonæ. il ſecundo. col. 2. in verſ. af-
fuiſſe. in fi. gl. de poſtul. præl. vbi inq̄t, debere cōſtare,
11 quod ille. qui † vtitur iure alieno, vel re aliena, fuerit
vſus tanq̄ iure proprio, aut ſibi debito, vt ſibi acq̄rat,
alioq vr̄ vſus iure familiaritatis, hoc idē plenius de-
terminat ipſemet Caſt. in conſ. 179. in cā, quā magni-
ficus. col. 4. ſub nu. 4. verſ. item non obſtat, q̄ poſteà
pater. vol. 1. cui adhærent. Rni. in conſ. 34. in hac lite.
col. 5. nu. 12. verſ. nec ēt ex vol. 1. Guliel. Bened. in re-
pet. c. Rayn. in verſ. in eodē teſtō relinquens. il 1. nu.
146. ver. & adeò de teſta. qui id ſingulare exiſtimat.
Tiraq. in tract. de iur. primig. q. 25. vbi hoc nonnullis
cōfirmat. & Ceph. in d. conſ. 4. ſub nu. 40. vol. 1. Ob id
p̄terea, rñdit conſultus Alex. in conſ. 6. circa proceſ-
ſum cauſæ vertentis. col. 5. nu. 15. verſ. nō obſtat etiā,
12 ſi dicatur, q̄ Philip. vol. 3. poſſidentē † emphyteutica
bona vigore inueſtituratum dici ſolū poſſediſſe no-
mine proprio, nō iure familiaritatis ꝓ non habente
titulū. Hinc ēt conſuluit. idem Caſtr. in conſ. 138. d.
13 donat. col. 2. ſub nu. 1, verſ. breuiter. vol. 1. vxorē † cui
donatio domus facta fuit à marito, quæ nō incepit à
traditione, nō poſſe in p̄iudiciū filiorū poſt viri mor-
tem mutare ſibi cām poſſidendi, vt. ſ. quemadmodū
viuente marito detinebatur in domo, poſt illius mor
tē, incipiat poſſidere, & vt ibi viuente viro res mobi-
les cuſtodiebat pro eo, poſt eius obitum, incipiat poſ-
ſidere ꝓ ſe. l. cū nemo. C. de acqu. poſſ. qñ requirebat
ad hoc, vt iuſtā detentionis cām haberet, q̄ interue-
niſſet voluntas viri, vt. ſ. ea ſuo proprio nomine acci-
peret, & retineret, quo caſu pro traditione haberetur.
d. l. quædā mulier & d. l. a. ad idē pertinet, q̄ ipſemet
dixit in cōſ. 391. in cauſa, quæ vertit̄ in ciuitate Maſ-
ſæ ſub nu. 1. & 2. vol. 2. Alex. in cōſ. a13. viſo, & oppor
tunè diſcuſſo. nu. 11. vol. 2. & Soc. ſen. in conſ. 131. in
p̄ſenti cōſultatione. n. 1. cū plurib. ſeq. vbi latè vol. 1.
14 Quæ limitatio ea quoq; roboratur † ratione. Nam
quando frater, aliuſvè conſanguineus, ſeu affinis, aut
amicus carens titulo ſolus adminiſtrat, & actus ſolos
poſſeſſorios facit, in bonis communibus intelligitur
tunc poſſidere iure familiaritatis, pro alijs fratribus,
15 aut cæteris, quoniam † ſocius nunquam præſumitur
vti re communi, vt ſua niſi pro parte, quæ ad eū per-
tinet, vt euitetur delicti præſumptio, vulgata. l. meri-
to. ff. pro ſocio. quę ratio ceſſat, vbi ſolus habet titulū,
quia dicendum tunc eſt, quod poſſideat pro ſe ipſo,
16 cum nemo † præſumatur iactare ſuum, peruulgata.
l. cum de indebito. in princip. ff. de probatio. l. ſi cum
aurum. ff. de ſolutio. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de
17 pig. act. & quilibet præſumatur † potius actum gerere
nomine proprio, quā alieno. l. & magis. ff. de ſolut. ac
l. Papinianus. ff. mād. ſic in ſupradicta limitatione tra
dita ſequens reſpondit. & confirmauit Nat. in d. cōſ.
502. num. 14. cum plurib. ſeq. vol. 3.
Declaratur ſecundò noſtra concluſio, vt non pro-
18 cedat in actore † agente rei vendicatione aduerſus
reum poſſidentem, qui ſe poſſidere noīe proprio ne-
gauit, ſed alieno, ad hoc, vt reus poſſeſſione p̄ueiur,
& in ipsū transferat̄ actorem. iux. l. vlt. ff. de rei vēdic.
nā licet ipſemet actor p̄ſumptionem pro ſe (& quili-
bet præſumatur non alieno, ſed proprio nomine poſ-
ſidere, vt diximus) habeat, quę generatim in aduerſa-
rium probandi onus trāſferre ſolet, vt l. ſiue poſſide-
tis C. de probat. vbi Bal. nu. 6. l. ab ea parte. ff. eo. l. ge-
neraliter. §. ſi petitū. in fi. ff. de fideicom. liber. c. bona
fides. de depoſi. Bart. in l. in illa. in fi. ff. de verb. obl. cū
ſimilib. tñ hoc in caſu eiuſdē actoris partes erunt, ꝓbā-
di reum noīe proprio, non alieno poſſidere, & illum
mendacij conuincere, ad hoc, vt habeat locū. d. l. vlt.
ff. de rei vendic. q̄ in pœna dicti mendacij à reo incō-
tinēti poſſeſſionē aufert, & in actorē, etiā de iure ſuo,
nihil probantē illam transfert, q̄uis regulariter tenen
19 tes res alienas, non debeāt eas † reſtituere. niſi proban
tibus de iure ſuo, vt l. res alienas, quę eſt l. vlt. C. de rei
uendic. Etenim ut diſpoſitio. d. l. ult. ff. de rei uēd. ſuū
ſortiatur effectū inter alia neceſſe eſt, q̄ actor proba-
uerit reū poſsidere, & ſic q̄ aſſumpſerit in ſe onus ꝓ-
bandi, ita dicit tex. in d. l. vlt. ibi, ita tamen, ut ſi poſsit
aduerſarius cōuincere, rem ab aduerſario poſsideri,
& cap. ſecus ſi antequam probauerit, conſtet reum
poſsidere, ita ad uerbum dixit Abb. in c. pen. colum.
5. ſub num. 18. uerſ. item requiritur, quod actor. de iu-
ram. calumn. ad idem reſpondit Guid. Pap. in conſil.
3. lex fin. num. 3. uerſic. 3. ſic quoque docuit Bart. in
d. l. ult. num. 6. ubi cæteri. cui accedit Iaſ. in §. omni-
nò. num. 93. Inſtit. de actio. ubi dicit id eſſe bene no-
tandum, & Grat. in conſil. 37. & ſi præſens cauſa. ſub
num. 8. uerſic. 4. præſuppono. uolum. 2. relatus à Gab.
in ſuis commun. concluſio. lib. 5. tit. de acquir. poſſ.
concluſio. 5. num. 13. uerſ. 6. limita. quo in loco Gra-
tus ait, merito iſtud ita debere intelligi, cum præſu-
matur pro negante, & quod non iniuſtè grauauerit
20 actorem in probatione; maximè cū ad agentē † regu-
lariter ſpectet onus probādi intentionē ſuā, d. l. ab ea
parte,

Digitized by Google

parte,& l.verius,ff.de ꝓbatio.& pro hac ſententia mi-
hi ſatis erit in præſentia vnũ tantummodo allegare.
Rolan.à Val.in cõſ.88.ꝗ Dom.Antonio,nu.11.ver.
verũ in caſu præſenti. cum cæteris ſequen. vſque ad
finem conſ.volu.4.quod quidem reſponſum nuncu-
patim ſuper hac facti ſpecie editum eſt,vbi ipſe id la-
tiſſimè tuetur: diſpoſitionem nempè dict.l.vlt. locũ
habere non poſſe, vbicunque reus, qui negauit ſe
poſſidere nomine proprio, ſed alieno, reuocat ſuam
confeſſionem negatiuam,antequam lis conteſtetur,
& actor onere probationis grauetur, idque * com-
muni Doctorum calculo admitti teſtatur,quos dict.
num.11.citat. hoc idem defendit Nat. in conſilio
381.circa præſentem, per tot.volum.2.ac Gabr.in di-
cta concluſ. ſub num. 27. verſic. ſecundo limita. ad
quos me reijcio.

Quæ quidem declaratio ampliatur primum,vt ha
21 beat locum, etiam † ſi reus non fuerit mentitus in
poſſeſſionis ſubſtantia, ſed in qualitate poſſeſſionis,
quia falſum dixit titulum:& hoc caſu, vt habeat lo-
cũ d.l.vlt.diſpoſitio,actor debet in ſe probandi onus
aſſumere, & illum mendacij conuincere, qui conui-
ctus poſſeſſionem quoque amittere debebit, & ea in
actorem transferretur,vt & in ſuperiori caſu:ita ſen-
ſit Bald.in l.cogi.col.vltim.nu.12.verſ.vlterius quæ-
ritur. C. de petitio. hæred. ac Gabr. in dicta concluſ.
ſub nu.23.verſ.8.limita.arg.§.pen.inci.illud quoque
il.2.in Auth.de trien.& ſemiſ.

Declaratur hæc ampliatio, vt tunc demum vera
ſit,quando ipſe actor probaſſet illum reum non poſſi-
dere illo titulo:quoniam ſi probaſſet eum,à quo reus
titulum dicit ſe habere,eſſe furioſum, vel alio ſimili
modo impeditum, tunc vtique deberet puniri reus
22 in translatione poſſeſſionis: ſecus † ſi reus conuinca-
tur de mendatio, eo quia ipſemet reus non probauit
titulum allegatum, quia vt paulò ante diximus, ad
hoc vt habeat locum, dict. l. vlt. non ſufficit ſolum
mendacium,ſed requiritur etiam,quòd actor ſit gra-
uatus onere probandi:ita docet ad verbum Bar.in d.
l.vltim.col.2.nu.6.verſ.ſed quæro. ff.de rei vendi.cu-
ius verba eſſe bene notanda ad declarationem. d.l.
vlt.aſſeuerauit Iaſ.in d.§. omnium.nu.92.& ſeq.verſ.
quid autem ſi ſeruus.Inſtit.tit.de actio.

Cæterũ quoad ampliationem,& illius declaratio-
23 nem apertè cõtrariam † ſequutus eſt ſententiam Car
caſſona,Sardus in addit. ad Iaſ.in dict.§.omnium.lit
tera G. in addit. incip. tu dicas, de actio. indiſtinctè
verius eſſe exiſtimans,quod ob mendacium tituli nõ
puniatur quis priuatione poſſeſſionis, ex rationibus
ibidem ab eo adductis. Cogitabis tamen propter au-
ctoritatem Bart. Bald. ac Iaſ. quæ vt in hoc caſu, ſic
in cæteris apud me ſemper plurimum valuit.

Ampliatur ſecundo eadẽ ſecũda ad concluſionẽ
24 declaratio,vt locum † ſibi vendicet, etiam ſi reus in
caſu dict.l.vltim.mendacij cõuictus,ex actoris ꝓba-
tionibus,diceret, Dominus iudex, nõ grauetis me in
translatione poſſeſſionis,q̃a hodie cõſtat,hodie aga-
tur,& ſtatim volo probare de dominio meo:nam,&
tunc non eſſet audiendus; immò hoc nõ obſtãte pro
pter mendacium puniendũ transferretur poſſeſſio in
aduerſarium:ita tenet Bart.in dict.l. vltim.col. 2.nu.
9.verſ.ex quo nota.& col.vltim.num.13.verſ.ex quo
nota caſum; quibus in locis iſtud admodũ mirabile
dicit,ac menti tenendũ ex eo, quod licet iſtud ſit re-
mediũ adipiſcẽdæ poſſeſſionis,& ob id videretur ad-
mittenda exceptio dominij incontinenti probãda,ſi
25 cut ſeruatur † in alijs poſſeſſorijs adipiſcẽdę,l.3.§.ibi.
ff.ad exhiben.& not.in c.litteras de reſtit.ſpol.in hoc
tamen nõ admittatur,nec ei obſtet,huiuſmodi exce
ptio dominij,idque propter mendacium,idem cõfir-
mauit in authen.item poſſeſſor, nu.4. verſic. modo,
poſt gloſſ.ibi.C.qui potio. in pigno. habean. ꝗ itidẽ
dicit eſſe notandum Anton à Butr. in dicto c.penul.
colu.penult.num.22.in fin.ſub verſic. quæro aliquis.
de iuram. calu. ibique teſtatur Abb.colu.5. ſub nu-
mero 18.verſ.nunquid autem. hoc * communiter te-
neri in dict. l. vlt. ſubiungens, quod ſi ſecus fieret,
nunquam puniretur mendacium. quibus omnibus
ſe ſubſcripſere Iaſ.in dicto §. omnium; nu.90.verſic.
item aduerte. Inſtit. tit.de actio.Gabr.in d.concluſ.
5.nu.17.verſ.2. amplia.

Poſſem hoc in loco eãdem d.l. vlt. diſpoſitionem
26 limitare,vt nõ habeat locum,quando † negans reuo
cauerit cõfeſſionem ante litem conteſtatam,vt ſcili-
cet tunc non ſit ab eo auferenda poſſeſſio,& in acto-
rem transferenda, vt pluribus auctoritatibus demon
ſtrat Gabr.in dicta concluſ. ſub nu.27. verſ.2.limita.
ac multis rationibus planum faciunt, Natt. in dict.
conſ.381.per tot. volum.2. ac Rolan. à Val.in dicto
conſ.88.à num.11. vſque ad finem conſilij.volu.4.&
inſuper eandem l. vltim. & proinde noſtram ſecun-
dam ad concluſionem declarationem,cum pluribus
alijs ampliationibus, & limitationibus exornare.Ve
runtamen cum illæ nihil ad præſentem probationis
materiam pertineant, ea de induſtria prætermittere
operæ pretium eſſe duxi, lectorem ad modo relatos
auctores relegans, in primis ad Iaſ.in d.§.omnium.à
nu.86.vſque ad nu.100. & ibi Aret. nu. 8. & 9. Inſtit.
tit.de actio.ad Gabr.in dicta concluſ.5. per tot.tit.de
acq.poſſ.libr.5.quibus potiſſimum curæ fuit hanc d.
l.vlt.materiam adamuſſim examinare.

CONCLVSIO MCCIV.

ARGVMENTVM.

Probatio plenanè, an ſemiplena requiratur in probanda poſſeſſione.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio leuioribus, & ſemiplenis probationibus poteſt probari.*
Quod confirmatur latè in ſequent.
Contrarium,num.10.
Conciliationes plures traduntur.nu.11 & 15.
2 *Poſſeſſio poteſt per famam, & vnicum teſtem probari, & latius,num.7.*
3 *Poſſeſſoria cauſa reſpectu probationũ dicitur ſummaria.*
4 *Poſſeſſionis cauſa dicitur modica, & leuis præiudicij, etiã ſi cauſa principalis ſit magna.*
5 *Iudicium ſummarium,vbicunque parat præiudicium reparabile in alio iudicio, non requirit plenam probationem.*
6 *Cauſæ, quæ non plenè præiudicant, plenam probationem non requirunt.*
8 *Probationes priuilegiatæ, veluti iuramentum ſuppletiuũ admittuntur in cauſis ſummarijs, modici præiudicij.*
9 *Iuramentum ſuppletiuum in iudicijs poſſeſſorijs defertur etiam parte non petente.*
12 *Cauſæ ſummariæ,quæ probationes requirant.*
13 *Cancellariæ reg.de in. quæſ.non toll. habent locum etiam in poſſeſſione.*
14 *Momentanea poſſeſſio,quæ dicatur.*
16 *Probatio plena,quæ dicatur, & quando, diſtinguitur.*
17 *Poſſeſſio an requirat plenam, vel ſemiplenam probationem in iudicis arbitrio plurimum reſidet.*
18 *Poſſeſſoria cauſa modici præiudicij, ita demum admittit ſemiplenam, ſi contra dictam probationem non adſint aliqua indicia.*
19 *Teſtis vnicus ita demum probat in cauſa poſſeſſoria, ſi eſt omni exceptione maior.*
20 *Poſſeſſio per teſtes ſingulares non probatur.*
Contrarium,numero 21.
Conciliatio numero 22. & ſequent.

22 Te-

22 *Teſtes ſingulares, an, & quando probent poſſeſſionem, ibid. & num. ſeqq.*
25 *Teſtes ſingulares admittuntur ad probandum aliquid in genere.*
26 *Teſtes deponentes, me vidiſſe diuerſo tempore poſſidere, probant poſſeſſionem.*

1 In probanda qualibet poſſeſsione ge
neratim† leues, & ſemi-
plenas requiri tantummodo probationes nõnulli ex
noſtris ſenſere, ex iſtorum fuere numero Rebuff. in
comment.ad conſtit.reg.Galli, tom. 3. tit. de mater.
poſſeſs.artic.7.glo. 1.nu.26.verſ. decimaquinta, aſſe-
rens in hoc cauſam poſſeſſorij à petitorio iudicio dif-
ferre, quod in eo ſemiplenè, in hoc plenę deſideran-
tur probationes. Alc.in conſ.389.nu. 3. ac Bellon. in
conſ.35.nu. 6. quos in hanc ſententiam adducit Me-
noch.in commen.recuper.poſſeſ.remed.15.q.32. nu.
410.& ſeq.ad idem ante hos reſpondit Alex.in conſ.
103.ſuper eo.dubio.col.2.ſub nu.3.& ſub nu. 7. vol.
7.& in l.vlt.col.5.num.18.& ibi Caſt.col. 6.num. 14.
in fin.verſ.item in poſſeſſorio iſtius legis. C. de edic.
din.Adria.tollen.Gozad. etiam in conſ.50.1.facie.
num.2.& 5.loquentes in interdicto quorum bonorũ,
prout facit Bero. in conſ. 43. cum nonnullæ dubita-
tiones.num.46.ver. ſupereſt nunc videndum cũ plur.
* ſeq.vol.3.vbi de magis * communi dicit: eamque la-
tiſſimè ibidem tuetur ab impugnationibus nonnul-
lorum. & Corn. in conſ.1. in præſenti ardua conſul-
tatione.in fi.volum.3.quem refert, & ſequitur. idem
Gozad.in conſ.12.in hac cauſa.num.11. verſ. quibus
tamen non obſtantib. & generatim aſſeruit ipſemet
Gozad.in conſ.103.videtur 1.ſub nu.10.verſ.2.reſpõ-
deo.atque Pariſ.in cõſ.10.aduerſus.nu.32. verſ. & qa
vol.2.Bero.in conſ.9.viſo proceſſu.num.4.& 9.in fi.
vol.2.Ruin.in conſ.53.in hoc indicio.col.3.num.10.
vol.4.& in cõſ.106.in hac lite.nu.18.vol. 5. conſulẽs
in poſſeſſorio retinendæ.Soc.ſen.in conſ.187.in con-
trouerſia.col.6.ſub nu.18.verſ.poſtremò præmiſſa cõ
firmantur.vol.2.cui accedit Crauet.in conſ.158.vilis
actis.nu.12.verſ. & multo magis.cum alijs ad id cita-
tis à Rol.à Val.in conſ.50. in hoc remedio.num.9.&
ſeq.vol.2. & promiſcuè in omnib. alijs remedijs poſ-
ſeſſionis admittunt.Gemin.in conſ.148. ſuper iſto du
bio.col.3.n.4.per c.ex inſinuatione.de procur. Caſtr.
in conſ.3.in cauſa, quæ vertitur coram domino Vica
rio.col.3.ſub num.3 verſ.4.principaliter.vol. 2.idem
Alex.in conſ. 117. viſo proceſſu inter magiſtrum Io.
col.2.nu.6.vol.2.in cõſ.51.viſo, & diſcuſſo proceſſu,
col.2.nu.3.in fi.vol.1.& in cõſ.70. magnificus miles,
col.vlt.nu.11.vol.6.prius his. Bar.in l.2.§.ſi vero poſt
nu.1.C.vbi in rẽ act.exerc.debe.in l.1.nu.10.C.quor.
bon.ac in l.2.nu.2.ff.eod. cui ſe ſubſcripſit Aret.in §.
quadrupli.col.11.n.37.ver.4.qd ſit neceſſe deduci.in-
ſti.tit. de act. & Iaſ.in l. admonẽdi.col.89 ſub n.273.
verſ.ſubdit ſing. Bart.ff.de iureiu.& in l.à diuo Pio.§.
ſi ſup reb.n.4.in 3.not.ff. de re iud. vt & tradidit Bal.
in l.2.in fi.C.de edic.diu.Adr.tol.ad idẽ conſultus re-
ſpondit Dec.in conſ.56.in cauſ.appell.nu.1.in conſi.
252.agitur cauſa.nu.2.& 3.in conſ.663.in cauſ.mota.
nu.2.in c.cũ cauſ.col.2.nu. 17. uerſ. & ideò in cã poſ-
ſeſſorij.de probat.in l.2.nu.2.verſ.& ꝙ dictũ eſt.C.de
Carbo.edic.& in d.l.vlt.col.8.num.28.C.de edic.diu.
Adr.tol.Neuiz.in conſ.14 os meũ.nu.12.& in cõſ.80.
Benedictus es dñe.nu.11. Anch.in q.25.nu.7.Io.Dile
cti,in trac.de arte teſtan.tit.11.de acq.vel repu. hære-
di.cautel.20.ſub n.7.verſ.pterea vtile eſt.Nat. in cõſ.
121.in cauſ.poſſeſs.nu.2.lib.1.Rebuff.in commen.ad
concor.rub.de annat.in fi. aſſeuerans in cauſa poſſeſ-
ſorij ſufficere ſemiplenas probationes, quando alter
non melius probat per Bart.in d.l.2.ff.quor.bonor.&
2 ſic admitti probationem† per famã, vel per vnũ teſtẽ.
ex Mattheſil.in not.2.& Dec. in d.conſ.663. num. 2.
idem Natt. in conſ.473. quædam nomine Siluia. nu.
3 2.volu.2.vbi ait, ꝙ licet † cã poſſeſſorij reſpectu ordi-
nis in procedendo non ſit ſummaria, tamen reſpectu
probationum ſummaria dicitur, quia leuiores proba
tiones ſufficiant. per Bart. ſupra allegatum. idẽ reſpõ-
dit Io.Bapt.Ferret.in conſ.220.mandatum procu.nu.
16.verſ.nec eſt dubitandum.vol.1. Gab. in ſuis com-
mun.concl.lib.5.concl.5.nu.126.uerſ.tertio amplia.
tit.de reſtit.ſpol.Menoch.in commen.retinen. poſſ.
remed.vlt.q.8.num.34.loquentes in remedio ad reti-
nendam poſſeſſionem, quòd ex iudicis officio præ-
ſtari ſolet.
* Iſtius concluſionis noſtræ rationem eam * cõmu-
4 niter afferunt ſcribentes; nempè quòd † poſſeſsionis
quæſtio dicatur eſſe parua, & modica, etiam ſi cauſa
principalis ſit magna, & agatur de leui præiudicio,
quod eſt reparabile in petitorio. l. 1. C. ſi à momen.
poſſeſs.fue appel.& l.momentaneæ.C.qui legit.hab.
perſo.ſtan.in iud.quib.iurib. adductus ita determina-
uit Bart.in d.l.admonẽ.col.8.nu.95.verſ. aduerte hic
ſic etiam determinauere. Do.Rot.in deciſ.1. de offic.
Arch.in antiquior.idẽ placuit Soc. ſen. in conſ. 269.
in cauſa, quæ vertitur.col.9.nu.26.verſ.ſecundo acci-
pitur damnum.vol.2.Iaſ.in d.l.admonendi. ſub eod.
nu.273. quod appellat dictum ſingulare, cui nemini
contradicit: ſubiungens illud expreſsè ſequi Anto. à
Butr.in c.vlt.col.8.de iureiu. Dec. in c. de appellatio-
nib.in fi.de appellat.& in ſupracitatis locis, & pręter
eos locos.idem dixit in conſ.28.pro tenui.col. 2. nu.
1.circa fi.Gram.etiam in conſ. 130. nuper requiſitus.
nu.7.eadem quoque concluſio confirmatur ex eo, ꝙ
ſtatuit Bart.in l.2.§.quòd ſi ſit aliqua.ff. de præto. ſti-
pul.& in l.ſi quis à liberis.§. ſi quis à liberis.§.quod ſi
ſit aliqua.ff.de præto.ſtipu.& in l.ſi quis à liberis.§. ſi
quis ex his.ff. de liber. agno. vbi id pro ſingulari pro-
5 nunciato cõſtituit, quòd vbicunq. † iudicium ſum-
marium parat pręiudiciũ reparabile in alio iudicio,
ibi non requiratur plena probatio. per l.in leg. Aqui-
lia, ſi deletum.ff.ad leg. Aquil.& l.3.§.cauſ.ff.de Car-
bo.edict. hinc etiam dicebat idem Bart.in l.ſi conſtã
te.col.3.num.9.verſ.quædam ſunt cauſæ.ff. ſol. matr.
6 quod † in cauſis, quæ non plenè præiudicant, non re-
quiritur plena probatio. quem ſequitur Crau. in cõſ.
182.nu.15.uerſ.& eſt generaliter verum, & quòd cau
ſa poſſeſſoria ſit ſummaria, & modici præiudicij, idẽ
latè confirmauit Crauet. in conſil. 258. efficaciora.
num. 2. & ſeq.
Ex hac concluſione conſequitur, quod in his poſ-
7 ſeſſorijs iudicijs probatio per † famam, vel per unum
teſtẽ habeat uim plenæ probationis; ꝙ memoria di-
gnum cenſuit Matthel.in ſing.2.incip.nota, quòd in
iudicijs poſſeſſoris. quem ſequuntur Iaſ. in d.l. admo-
nendi.nu.187.uerſ.eod. modo in iudicijs poſſeſſorijs,
et ſub d.nu.273. Dec.in d.c.cũ cauſam.nu.17.de pro-
batio. quos refert, et ſequitur mihi nunquam ſatis lau
datus D.Claud.Bertazol. inter ciuilia conſilia clariſ-
ſimi patris Bartholomęi conſ.123.cũ in remedio.nu.
38.ſub uer.ſed tertio.uol.1.idẽ dixit Dec.in d.cõſ.56.
ſub nu.1.in d.conſ.252.in d.cõſ.663.nu.2.in d.l. 2. nu.
2.C.de Carb.edic.et in d.l.ult.n.28.C.de edi.diu.Adr.
tollen.Marſ.in l.de minore.§.plur. quoq; nu. 6. uerſ.
addo ego.ff.de quæſt. hanc ẽt partem tenere aſſerens
Abb.in c.1.de poſtul.pręla.et Car.in c.1.col.3.ad idẽ
reſpondit Rui.in d.conſ.106.nu.18.uol.5. Calcan. in
conſ.100.quod ueniat condẽnandus.col.pen.nu. 16.
Grat.in conſ.42.licet primo.nu.6.uol.2.Goza. in cõſ.
99.in hac cauſa poſſeſſoria.nu.2.uer.præterea. ubi ait
in huiuſmodi iudicijs poſſeſſionem probari per unũ
teſtem cum fama, ut etiam de fama cõſuluit in reme
dio recuperandæ. Anch.in conſ.42. cir. recuperandã,
nu.3.cui accedit Feli.in c.veniens, il primo. col.8.nu.
18.circa fi.uerſ.ſcias etiam.de reſtib. et ibid. Dec. nu.
43.ac Bero.in conſil.61.in præſenti cauſa. nume.24.
vol.3.

Digitized by Google

8 volum.3.vbi ait, quòd cùm † iſtud iudicium ſit ſum-
marium,& cauſa ſit parui præiudicij,admittuntur in
eo probationes priuilegiatæ & ſic iuramētum in de
* fundum ſemiplenæ probationis,& hanc eſſe * com-
munem opinionē aſſeuerat hoc idem cōfirmat in cō
ſil.64.cum in paucis.nū.2.d.volu.3.idem Dec.in c 1.
nu.41.verſicul.6. caſus.de appellatio.ac refert Rol.à
Val.in d.conſi.50.nu.10.volu.2.& Pet. Duen. in reg.
299.in ver.fama in 10. limita.idē voluit quo ad vni-
cum teſtem,Franc.Cur.in tract. de teſtib. cōcl.60.in-
cip.dicta teſtium.nu.113.Gram.in cōſi.77.æterni nu-
minis.nu.10.vbi inter alios allegat Feli.in c.cū opor
teat.in fi.de accuſa. ac Grat. in conſi. 119. thema ad
me.nu.8.vol.2.& Ruin.in conſ.32.viſo proceſſu.ſub
nu.7. vol. 4.hanc eandem priorem illationem com-
* probat,& * communem dicit Franc.Viui.in ſuis cō-
mun.opinio.in verſ. teſtis vnicus. verſ.in ore duorū,
vel trium Gab.in d.conclu.6.nū. 124.verſi.1.amplia
hanc vltimam opinionem.Hinc etiā fit,quod ob eā-
dem rationem in iiſdem iudicijs, quæ ad poſſeſſionē
9 pertinent, deferendū ſit † iuramentum in ſupplemē-
tū ſemiplenæ probationis: ſic reſpōſum eſt ab Alex.
in conſi.91.in cauſa,& lite inter Iacobum,& Bartho-
lomæum.nu.2.verſic.plus dico.volu.5. & in d.conſi.
103.nu.8.vol.7.quem ſequitur Soc. ſen.in l.rem,quæ
nobis.in.7.quæſt.princ.nu.16.in fin.ff.de acq.poſ.cui
adhęret idē egregius D. Claud. Bertaz. in conſi.323.
num.29. verſic. & omni in caſu, vbi aſſerit hanc eſſe
* * omnium receptā ſententiā, & ibid. plures concor-
des adducit.ſic etiā ſenſit Deci. in d.conſi.352.nu.3.
in conſi.135.in fi.Gab.in d.titu. de teſtitu. ſpol.cōcl.
5.nu.93.verſi.11. conclu.eſt, & ibid.ſub nu.123.verſ.
contrarium tenet Dec. adeo, vt etiam iudex poſſit
parte non petente ſubminiſtrare iuramentum in de-
fectum probationis,ex eo, quòd in prin.cauſæ petijt,
ſibi ius,& iuſtitiam miniſtrari,vt egregiè determinat
Abb.in c.vlt.in fi. de iureiu.comprobauere Alex. in
d.conſ.91.nu.2.Dec.in d.cōſ.352.nu.3. Marſ.in ſing.
620.Goza.in conſ.94.nu.34. Grat.in d.conſ.42.nu.8.
Rol.à Val.in d.conſ.50. nu. 10.vol.2.

10 Verumtamen † hāc eandem cōcluſionem noſtrā
plurimum labefactare,& ſubuertere videtur illud:nā
magni momenti aliquādo cenſetur cōtentio poſſeſ-
ſionis,cum quandoque ad ſe proprietatem trahat,vt
habem⁹ in c.ſi à ſede.de prebē.in 6.vbi ſi nō appareat
cui prius facta ſit collatio. melior eſt conditio poſſi-
dentis,tum etiā, quia difficilis eſt probatio dominij,
teſte Bart.in d.l.rem,quæ nobis.ff.de acq.poſ.& ideo
vbi agitur de probādo dominio, ille obtinet in pari
præſūptione,qui poſſidet,vt pulchrè per Bald.in l.cū
res.C.de probatio.atque ex eo quod magnum eſt cō-
modum poſſeſſionis,cū in ea admittēda cōſiſtat ma
gnum præiudicium,§.cōmodum.Inſtit.titu.de inter-
dict.& dixit Bal.in.l. cōſentaneum.col.6.C. quomo.
& quan.iudex.idcirco ob id ingēs eſt quæſtio poſſeſ-
ſionis,vt inquit Impe.in §.retinēdę.Inſtit.tit.de inter
dict.vt etiā reſpondit Bella. in conſ.29.in fi.& profe-
ctò niſi poſſit ſequi ex poſſeſſione magnū commodū
parui momēti fuiſſet cōſilium.l.is,qui.ff.de rei vend.
vbi dicitur, ꝙ qui poteſt vti poſſeſſorio, nō confluat
ad petitorium. nā poſſeſſor transfert onus probandi
in actorē,l.actor, quod aſſeuerat. C.de proba.& pro-
bationum aliquādo magna eſt difficultas, quia ſæpe
euenit, quod non deficit ius, ſed probatio. duo ſunt
Titij.ff de teſtamen.tute. ad idem deciſum fuit à Cō
cilio Neapolitanō,nō ſufficere probationē ſemiple-
nam per vnum teſtem,præſertim quādo agitur poſſeſ
ſorio recuperandæ, vt refert Afflict.in deciſ.364.fuit
deciſum.nu.5.verſic.item licet.eiuſdem fuit ſentētię
Ripa.in d.l.ſi cōteſtante.nu.17.verſ.5. aduerte.ff.ſol.
matr. per ea quæ ipſemet ſcripſit in c. ſæpe.col.2.de
reſtitut.ſpol.atque ex eo, ꝙ teſtes ſingulares in iudi-
cio poſſeſſorio nō probant.ca. licet cauſam. de ꝓba-
tio.& cōſuluit Abb.in cōſ.42.ex multis,lib.1.& iſtud
ſe credere verius ipſemet aſſeuerauit Ripa in l.inter
dicto.nu.9.in fin.ff. quor.bonor. Iaſ.etiam in cōſ.81.
colu.vlt.ſub nu.5. volum.5. quo in loco aſſerit, cau-
ſam poſſeſſorij,poſſe dici magnam ſecūdum qualita
tem perſonarum, vt ſi agatur contra vniuerſitatē ad
onera.ab hac etiam opinione ſtat Dec. in c.edoceri.
col.3.nu.31.verſ.ſed tamē iſta cōcluſ.de reſcrip.& in
c.cauſam, quę colu 2. ſub nu.24. verſ. ſed tamen ad-
uertendū eſt.de iud. vbi nonnullis alijs confirmat id,
& contrarijs rationibus reſpondet:pluribus vero hāc
eandē corroborat Cur.ſen.in d.l. admonēdi.nu.323.
verſ.mihi ſemper dum caſus occurrit.ſubiungens ibi
dem.in fi.ſe in hoc veritatem dixiſſe. hanc eandē ſē-
tentiā apertiſſimè tuetur Alex.in conſ.139.circa pri-
mum dubium.col.vlt.ſub nu.14.verſ.ſi autem.vol.6.
& in conſ.viſa copia ſcripturæ.nu.3.volum.7.quibus
in locis manifeſtè reſpondit, ꝙ quamuis ſimus in iu-
dicio poſſeſſorio,non ſufficiat tamen ſemiplena pro-
** batio,ſecundum opinionem, quā magis ** commu-
nē dicit,vt not.glo.in l.1.in verſ. filiū. C.quor.bono.
& ibi eam ſequuntur Iacob.But.Ang.& Sal.ꝙ Alex.
dictum magnū appella. Zuccar.in d.l.vlt.nu.100.&
ſupra,& nu.318.verſ. quib. adde.vbi adducit in vtrā-
que partē ad hanc dubitationem auctores,ibiq; reli-
quit cogitādum,quæ ſit verior pars. quem citā Alex.
refert,& ſequitur Vant. in tracta. de nullita.ſentent.
ex defect.proceſſ.nu.38.verſ.ideo in quocunque iudi
cio.eundē ad id citat Gabr.in d.concl.5.nu.126.verſ.
cōtrarium,quod poſſeſſorium,& ante hos omnes ita
docuit Bart.in extraua.ad reprimendum,in verſ.ſum
mariè.col.2.nu.12.verſ. & idem dico.vbi generatim
loquiť in omnib.iudicijs poſſeſſorijs, cui accedit An
charan.in clemen. ſæpè. col.7.verſ.ſi verò,& ibidem
Georg Nat.in §.quę omnia.col.14.de verborū ſignif.
quē referēdo ſequitur eius nepos Marcus Antonius,
Nat.in conſ.630.viſo themate.nu.5.cum plur.ſequē.
verſ.circa ſecundum,volu.3. vbi latè mordicus hanc
poſteriorem opinionē ſequitur. præſertim in poſſeſ-
ſorio recuperādæ, & quod in poſſeſſorijs iudicijs ple-
na requiratur probatio, fidem faciunt illa Seueri, &
Ant.verba,ſi probaueris,poſita in d.l. 1.C.quor.bon.
quæ plenā exiguūt probationem, teſte Fel.in rubr.de
probatio.col.2.num.3.verſ.ſed aduerte.vbi multa ad
id adducit, & ita in hypotheſi noſtra dixit Ripa in d.
l.interdicto,nu.9. ff. quorum legato. haneq; ſibi ma-
gis placere,licet in contrarium ſit communis opinio
Hieron.Gig.in addit.ad Dec.in d.c. 1.in lit. G. ſuper
verſ.ſecūdum Petrum.de appella. ita etiam determi-
nauit Abb.in c.conſultationibus.col.vlt. nu. 9. verſ.
ideo extra gl.de offic.& poteſt.iudi. deleg.quod cau-
ſa poſſeſſoria non eſt parui pręiudicij,& quod in om-
ni interdicto poſſeſſorio requiritur iuris ordo,& pro-
inde vult,quòd fiant plenę probationes,& ita ſeruari
in practica, quòd requiratur plena probatio, & non
ſufficiat ſemiplena , quòd reprobatio teſtium in di-
ctis, & pſonis ſit permiſſa, & quòd admittatur appel-
latio nō retardata executione, latè cōcludit Cagnol.
in l.in pari ſub nu.3.cum plur. ſeq. ff. de reg.iur.hanc
* que eſſe * communem opinionē inquit Aymon. Pu-
blitius Pedemontanus in cōmen. in cōſuetu. Aruer-
niæ.tit.6.art.3.ſub nu.5. verſ. occurrit in materia.vbi
copioſe hunc nodum examinat, aſſerens ſic ſibi oc-
curiſſe in facti cōtingentia,occaſione caſtri Fargiarū
propè Iebennas,dum Sabaudiæ, cū Illuſtriſſimo Sa-
baudiæ Duce Carolo ſecūdo pręſideret.iſtis accedūt
Plot.in l.ſi quando,nu.115.C. vnde vi.vbi quamplu-
res concordes congerit.idem facit Rolā. à Val. in d.
conſ.50. nu.19. verſ.nec obſtat probatum fuiſſe.vol.
** 2.vbi * communem, imo magis * communem ap-
pellat hanc poſteriorem opinionē ac Petr. Beniten.
in deciſ.62.dubitatū fuit nu. 10.verſ. contrariā partē.
idem decidit Octauia.Cacher.in deciſ. Pedemō. 99.

Reueren-

Reuerendus Rector.num.12. verſ. accedat. ac Ioan. Crot.in tract.de teſtib.par.6.num.13.verſ.ſexto fallit & ibid.Pet.Moncad.in addit.ad eũdem, & Hierony. Gabr.in conſ.31.in ſpecie propoſita.num. 6. vbi plures concordes refert,& ait hãc opinionem videri frequentius eſſe approbatam:poſtremo loco,in iſtorum omnium ſententiam manibus,ac pedib.iuit Meuoc. loquens de remedio recuperandæ,in d.remed.15. eadem quæſt.32.nu.413.eo, quod huic cõtraria opinio ſupra relata non cõcludat in poſſeſſorio ſummariſſimo,& idem dixit in remedio poſſeſſorio, ex d. l. vlt. C.de edict.diu.Adr.tollen.in comment.adipiſcẽ. re-
* med.4.q.79.nu.678.vbi *communem hanc,& veriorem dixit,& hanc eandem opinionem ſequitur in remedio quorum bonorum, in comment. adipiſ.poſſ. remed.2.quæſt.26.num.96.nouiſſimè etiam huic poſteriori ſe ſubſcripſit ſententiæ loquens in remed. ca. integranda.3.q.1.Io.Bapt.Ponta.in tract.de ſpol.lib. 2.c.14.nu.95.verſ. plures Docto.ſunt vbi determinat in eo ſpolij remedio ſolam famam non probare, & ibi refert Sarzen.aſſerentem in reg.de infir.quæſt.36. id ſeruari per Dominos Rotæ, & id eſſe notiſſimum. idemque Puteum citat tradentem ita fuiſſe deciſum, 16.Decemb.1541.in cauſa Placen.in deciſ.1. de teſti. ſpol.vbi dicit Ancharani conſilium 42. ſupra etiam à nobis allegatum,eſſe nimis durum, prout itidẽ vnico teſti in eodem recuperandæ poſſeſſionis remedio non eſſe plenam fidem adhibẽdam, auctor eſt idem Ponta.in d.c.14.nu.100.verſ.quamquam vnico teſti. referens Io.Pau.deciſ.105. atteſtantem, contrarium paſſim ſeruari in Rota,ſubdens,Bart.ſuperius in huic contraria opinione relatum * communiter eſſe reiectum,quod nonnullis ibidem corroborat.

Difficilis admodum,& ardua eſt hæc quæſtio,eamque difficiliorem redunt quatuor eæ diſſimiles inter ſe ſuper hoc opiniones à Sebaſt. Sapia relatæ in l. de ætate.nu.7.verſ ſed contra iſtud moueo difficultatẽ. ff.de minor.& ob id ſummè periculoſum eſt in tanta prudentum diſſentione certi aliquid in medium af-
11 ferre. Attamen † ex plurimorum ſententia videntur hæ lites hunc in modum poſſe tolli. Nam quædã eſt cauſa poſſeſſorij,quæ eſt modici momenti, quæ facilè poteſt reparari in petitorio;hęc dicitur cauſa vilis, & modici præiudicij, & in iſta ſufficerent ſemiplenæ probationes,vt in poſſeſſione Carboniana,& interdicto quorum bonorum,ſecũdum Bart.in l.3. §. cauſę. ff.de Carbo.edict.& in l.1.col.vlt.C.quor.bono. ac in poſſeſſione,quæ dat ventris noĩe,l.1.§.ſi ea.vbi Bart. ff.de vet.inſpici.arg.l.3.§.ſciendũ.vbi gl. ff. ad exhib. alia verò eſt cã poſſeſſorij, quæ parat plenum ꝓiudiciũ,quę nõ eſt reparabilis per petitoriũ,quia eſt difficilis probationis,vel impoſſibilis, & iſta dr̃ cauſa magna & magni præiudicij,& in hac requiritur ordo iuris,& plena probatio:& ita intelligenda eſt poſterior opinio,quę conciliatio confirmatur,ex eo,ꝙ egregiè docuit Bar.in l.1.§.vlt.col.1.nu.1.ver.tu dic.ff.de præ-
12 tor.ſtipul.vbi ponit regulam hanc generalẽ: nã† quãdoq; aliqua cauſa eſt ſummaria, vt quia lex mandet procedi in ea ſummatim;& tunc aut parat plenũ præiudiciũ,& hoc in caſu requiruntur plenæ ꝓbationes, & ſummaria remanet,quoad ſolẽnitates, quia dãtur
* breuiores dilationes, vt & tradunt * omnes in l. iudices C.de iud. ſi verò nõ paret plenũ præiudicium, & tunc requiruntur plenæ probationes,& remanet ſummaria,quoad ordinẽ procedendi,& ꝓbationes.Quocirca,quando Abb.in d.c.conſultationib.dixit,quod in poſſeſſorijs requiritur ordo iuris, poteſt intelligi, vbi eſt tale poſſeſſorium, in quo ſententia parat plenum præiudicium,& ponit ius finale in cauſa. ſic ad concordiã ſcribẽtes reuocauit Rober.Maran. in praxi ciuili.par.4.diſtinct.9. ſub num. 43. verſ. in iſta varietate puto.vbi plenius eandem confirmat.nu.44.& 45.Cuius conciliationem optimè comprobat, quod tradidit Ludou.Gomeſ.in comment.ad reg. cancel. ad reg.de non tollen.iur. queſi.q. 5. quo in loco concludit illam regulam cancellariæ de non tollẽdo iu-
13 re quæſito vendicare†ſibi locum in poſſeſſione,quia id,quod dicitur, quod poſſeſſio eſt modici præiudicij ꝓcedit in momentanea,& inſtrumentali, ſecus verò in poſſeſſione plena ſucceſſiua,& effectuali:quomodo huiuſmodi poſſeſſio eſt maximi momenti, & illã perdere eſt damnum ſentire. Eandẽ corroborat,quod à Capi. deciſum fuit in deciſ. 55. in cauſa magnifici Pauli Brancatij.tunc nempè poſſeſſorium eſſe modici præiudicij,quando eſt præparatorium ad iudicium poſſeſſorium ordinarium,vt cum agitur, quis debeat poſſidere pendente lite: ſecus quando tractat̃ dę poſſeſſorio ordinario, quòd quidem eſt maximi momẽti.cum Maran.etiam ſenſit Petr.Benint.in d.deci. 62. nu.12.& ſeq.verſ.in qua varietate. abundè Cag. in d. l.in pari.nu.6.& ſeq.verſ.tandem,vt ſemel finiam. ff. de reg.iur. & Gabr. Saray. in additio. ad Matheſil.in d.ſing.2.ac Io.Bapt.Plot.in tract.de in lit.iuran. §. 3. nu.43.vſque ad nu.46.qui tamen,vt Cagn. & Plot.ac Saray.in eo erraſſe videntur, quod intellexerint mo-
14 mentaneam eſſe illam poſſeſſionem † tantum, quæ ſummariſſima dicitur, vt pluribus eos impugnat Cõtar.in comment.in l. vnic. nu. 15. & ſeq. in prima ratione deciden.C.ſi de momen.poſſeſ.fuer. appel. pro hac etiam diſtinctione.reſpõdit Grat. in d. conſ.110. nu.13.vol.2.vbi etiam dicit, quod quæſtio poſſeſſionis dicitur parui præiudicij, quando ordinatur ad petitorium,pleni autem,cum ſimpliciter intentatur, & non dirigatur ad petitorium:nam tunc vltra momẽtum duratura eſt, & excedit naturã poſſeſſionis momentaneæ, cum poſſit tunc appellari, & per conſequens plena probatio requiritur, per Iaſ. quem dicit eandem ferè in terminis facere diſtinctionem, in l. naturaliter.§.nihil commune.col.pen.ff.de acq poſ. Gratum ſequitur Franc.Viui.in d. verſ. in ore duorũ, vel trium.ante fi.poſito ſub verſ.teſtis vnicus. in eiſdem communib. opinionib. vbi alios conſentientes refert ad idem pertinet,quòd ſcripſit Bart.in d.l. 1. §. quod ſi ſit aliqua.ff.de præto.ſtipula.& in d.l.ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his.ff.de libe.agnoſc.quòd quoties iudicium ſummarium parit præiudicium irreparabile in alio iudicio, ibi requiratur plena probatio. cui adhæret Fel.in c.cum ſuper.col.7.ſub nu.16.ver. facit no.d.Bart.de ſent. & re iudic. idem voluit Abb. in c. 1.nu.19.verſ.adde hic duas regulas. de libel. oblatio. vt plura alia in hanc adducit ſententiam. Contar. in d.l.vnic.in prima ratio.deciden.nu.18.cum plur. ſeq. C.ſi de momen.poſſ.fue.appella.ac And.Gail.pract.
* obſerua.lib.1.obſeru.7.per tot.vbi de magis*communi ſententia teſtatur.

15 Aliam vero in hac † ſcribentium non leui pugna conatus eſt afferre conciliationem Bero.in d.cõſ.43.
16 nu.53.volum. 3. inquit:enim quòd plena † probatio dupliciter ſumitur, vt colligitur ex verbis Bart.in d. extrauag.ad reprimendum. in ver. ſummariè in l. de minore.§.tormenta.col.vlt.ff. de quæſtio.necnon in l.1.in fi.ff.de præto.ſtipula.& in l.vlt.ff.de quæſt.quędam penitus plena, quæ fit per inſtrumenta publica, vel per teſtes plures idoneos, & ſic per plures eiuſdẽ generis,vt habetur extra,& C.de proba. & cap.forus, de verb.ſign.& hæc in iudicijs plenarijs, & ordinarijs requiritur,non autem in ſummarijs,& meris poſſeſſorijs. quędã eſt plena probatio ſimpliciter, quæ fit ex diuerſis ſemiplenis ꝓbationib. diuerſi generis ſimul iũctis,vt ex vno teſte,& fama publica,vel ex vno teſte,& alijs indicijs,& præſumptionibus iuris,vel iuramento,ſeu ex libro rationum,& ſimilibus ad tradita per Bar.& omnes.in l.admonendi.ff.de iureiu. & per ſcrib.in d.rub.extra;& C.de probatio.& hęc plena ꝓbatio ſufficit in meris poſſeſſorijs, vt dixere Barto.ac alij in d.l.1.C.quo.bono.& in locis ſup.in priori opi-

nione

nione relatis : & hoc modo dēt intelligi illud , quod
voluit Bar. in d. verſ. ſummariè , cuius authoritati ferè
omnes poſteriorem ſequentes ſententiam, innitūtur,
quædam eſt probatio leuis, & debilis, quç dicitur
ſemiplena, vel quæ eſt facta ſolum per vnicum teſtē,
vel per ſolum iuramentum , vel per ſimplicem famā
publicam, vt ait Bar. dictis in locis in d. l. 1. in d. verſi.
ſummariè. in d. §. tormenta. in d. l. vlt. & in dictis rub.
de probatio. & hæc nō eſt ſufficiens in meris , & ſummariis
poſſeſſoriis , ſed in ſummariſſimis, & in hac diſtinctione
reſidet ipſe Bero. vbi ſupra , ſubiungens
hoc modo poſſe dicta Bar. & aliorum conciliari.
Veruntamen ſuperiora omnia quo ad hanc controuerſiam
intelligenda eſſe ego reor, vt circa totam
17 hanc controuerſiam plurimum † iudicis arbitrio ſit
tribuendum , qui pro præiudicij rata requireret etiam
probationem ad candem ratam, & ita quidem, vt integra
probatio neceſſaria ſit , vbi tractatur de pleno
præiudicio, ſemiplena vero, vbi de minori præiudicio,
proptereà mirandum non eſt, ſi aliquando Domini
Rot. tenuerint poſſeſſionē probari vnico teſte
de viſu, quando agitur iudicio retinēdæ poſſeſſionis,
cum ex ſui natura ordinetur ad iudicium petitoriū ,
d. §. retinendæ. Inſtit. tit. de interdict. & tradidit Viui.
in d. verſ. in ore duorum, & nos ſupra probauimus, &
ita ſe vidiſſe teſtatur Contard. in d. l. vni. nu. 27. verſi.
vnde nimirum aliquando vero iidem Patres tenuerunt
, quod non ſtetur dicto vnius teſtis dicentis ſe
poſſidere nomine alterius, vt aſſeruit Achil. in deciſ.
367. vt refert idem Contard. vbi ſupra, aut etiam aliquando
per teſtes de auditu, & eoſdem Rotæ Dominos
refert, & ſequitur Bero. in conſ. 43. in fi. vol. 3.
Hęc primo declaranda ſunt, & intelligenda, vt tūc
demum ſit locus ſemiplenæ probationi , vbi tracta-
18 tur de minori † præiudicio, vt dicebamus, dummodo
aduerſus dictam probationem non adſint aliqua indicia,
authore Bal. in l. qui accuſare. col. vlt. ſub nu. 4.
verſic. vltim. no. C. de eden. ad idem decifum fuit ab
Afflict. in d. deciſ. 364. nu. 4. & ſeq. vt etiam reſpondit
Grat. in conſ. 40. num. 29. volum. 2. Plot. etiam in d. §.
3. nu. 43. quibus adhæret Viui. in d. verſ. in ore duorū.
verſic. ſed limitatur iſta communis, ac Contard. in d.
l. vni. nu. 29.
Secundo loco intelligi debent , dummodo vnicus
teſtis, q facit ſemiplenam probationem, de quo pau-
19 lo ante dicebamus ſit † omni exceptione maior, vt in
hac hypotheſi noſtra determinauit Zucc. in d. l. vlt.
nu. 101. verſ. aduertatis ad vnum. C. de edic. diui Adr.
toll. à quo quidem dicto plurimum honoris reportaſſe
ibidem aſſerit. quem referunt, ac ſequitur Roſ.
à Val. in d. conſ. 50. ſub nu. 16. verſ. vlterius, & ſequen.
vol. 2. Hieron. Gabr. in d. conſ. 31. nu. 8. ſub verſ. teſtis
igitur. Pet. Benint. in ead. deciſ. 62. nu. 14. verſ. adde ac
Contard. in d. l. vnica. num. 30. quibus in locis pro ſe
quiſque iſtorum nititur hoc ſingulare dictum corroborare.
20 Tertiò intellige, vt non ob id poſſeſſio † dicto caſu
probetur per teſtes ſingulares, iuxta ſententiam Ripæ,
in d. l. ſi conſtante, nu. 17. ff. ſol. matr. cui ſe ſubſcripſit
Contard. vbi ſupra, ac Arius Pinel. in l. 2. cap. 4. & vlt.
nu. 27. uerſ. ſic ad eandem differentiam. C. de reſcind.
vend. ac paſſim ſexcenti alij.
21 Contrarium tamen † huic ſenſit gl. in l. ob carmen.
§. vltim. vbi Bar. ac cæteri. ff. de teſtibus, quam communiter
ad hoc allegari dixit Bero. in conſ. 94. viſis
capitulis. nu. 13. verſ. 2. ad probandum , volum. 3. vbi
Abbatem, & Alexandrum idem ſentientes refert, &
in conſ. 64 cum in paucis. nu. 3. vol. 3. quod placuit,
& Innoc. in cap. qualiter, & quando, il primo, de accuſa.
Spec. tit. de teſte. §. antepen. nu. 2. uerſ. ꝙ ſi plures.
Io. Andr. in c. 1. de arb. lib. 6. Bald. in l. 1. in §. quæſtio.
C. de teſtam. & Imol. in l. inter pares. ff. de re iud.
quos ad id adducit Ruyn. in cōſ. 44. in iudicio moto,
nu. 4. verſ. alius etiam teſtis. vol. 4. idem voluit ante
eum Alex. in conſ. 117. viſo proceſſu inter magiſtrū
Io. nu. 6. verſ. item probatur. vol. 2. & Alba. in conſil.
25. quamuis. nu. 3. quem referendo vna cum alijs ſequitur
D. Claud. Bertaz. in conſ. 123. nu. 36. verſ. ſecūdo.
vol. 1. vbi amplius inquit. nu. 37. verſ. ſed tertio, qd
licet teſtes ſint diſcordes, in qualitate, & tempore fructuum
, tamen probant primum extremum in remedio
reintegrandæ. idem dixit, & ſenſit Corn. in conſ.
185. in hac conſultatione. nu. 4. vol. 3.
22 Conciliari † poſſe videntur hæ inter ſe pugnantes
ſententiæ, & quidem, vt prior non procedat, quando
teſtes deponunt de actibus ſui natura , & immediatè
poſſeſſorijs ; veluti ſi vnus diceret . vidiſſe colligere
frumentum, & alius hordeum: vel alter diceret, vidiſſe
arare, & alter ſeminare , hoc enim in caſu probant
poſſeſſionem; ſed vbi deponunt, de actu magis remoto,
& qui per ſe non ſit poſſeſſorius, ex quo tamē præſumptiuè
reſultare poſſit poſſeſſionis probatio, vt ex
præſtatione, ſolutione , & perceptione mercedis , ex
qua quamuis præſumptiuè, non tamē verè oritur cōcludēs
probatio poſſeſſionis, quia potuit ſolui ei, qui
non poſſidebat, & itidem eſt dicendum de alijs actibus
ſiue exemplis , qui ex ſe non ſunt ipſa poſſeſsio ,
quotquot ſunt, ſed ex eis elicitur, quia teſtis , qui dicit
de actu, non immediatè poſſeſſorio , eo ipſo nō dicit
de poſſeſſione, cum vnum non ſit aliud: tunc nō probant
teſtes, ſi ſint ſingulares, ſed neceſſe eſt quod ſint
conteſtes, atq; concordes, vt colligitur ex ijs, quæ declarat
Paul. de Elçaza. in ſua diſput. incip. contra inſtrumentum
debiti. in ſolut. quæſt. dicens, quod interdum
aliquid eſt probandū per ſe, & aliquid non propter
ſe, ſed propter illud, quod ex eo elicitur, quod elicitum
eſt, finalis intentio probare volentis: priori caſu
teſtes ſingulariter deponentes ſatis ſunt conteſtes
ſecundum eum , & ideò probant, poſteriori verò ſecus,
ſcilicet, quando ex actis aliquid debet elici. cuius
dicta latè refert, & ſequitur Ruin. in d. conſ. 44. col. 4.
nu. 9. verſ. nec obſtat, quod poſſeſsio. vol. 4. ſic explicans
eorum opinionem , qui ſenſerunt poſſeſsionem
per teſtes ſingulares probari poſſe . & in conſil. 122.
circa dubia. nu. 4. & 5. vol. 5. quem ſequitur Ceph. in
conſ. 250. menſibus elapſis. nu. 38. 39. & 40. vol. 2. ac
Pet. Benint. in dec. Bonon. 62. dubitatum fuit. nu. 2.
23 Secundo loco † videntur poſſe conciliari eædem
contrariæ opiniones , vt tunc ſingularis teſtis probet
poſſeſſionem, quando deponit de pluribus , & diuerſis
actibus poſſeſsorijs factis ab illo , qui dicitur
poſſidere: ſed cum vnus teſtis dicit de actu poſſeſſorio
geſto à ſe nomine alterius , huic ſoli deponenti
non creditur. l. vbi numerus. ff. de teſti. ſic in hac noſtra
facti ſpecie dicit Pet. Benint. in deciſ. Bononien.
70. vniuerſitas caſtri. num. 6. uerſ. & ſi dicatur. ibidem
ſubiungens, quod licet Paul. Caſtr. in l. ſi ſeruos. C. de
teſti. noluerit , quod ſi quis teſtificetur de geſtis à ſeipſo
faciat fidem: tamen eius dictum, tanquam periculoſum
non recipiatur, ut idemmet Beninten. plenè
examinauit in deciſ. 63. dubium erat per tot. Ean-
24 dem † controuerſiam poteris ſedare ex his, quæ tradunt
ſcribētes, cum examinant materiā, an teſtes ſingulares
probent, vt plenè per Io. Crot. in tract. de teſtib.
par. 7. à nu. 131. vſq. ad num. 143. per decem concluſiones,
& nonnulla dixit in hac materia Grauet. in
conſ. 78. de anno. nu. 6. vol. 1. vbi ait ſingularitatē te-
25 ſtiū tunc nō obeſſe , cū † agitur de probando aliquid
in genere, ut poſſeſſionē, iuriſdictionē , & ſimilia , ut
ibi per eum, & plenius in conſ. 73. dicendū videretur,
nu. 32. cum plur. ſeq. uerſ. nō obſtat, quod teſtes deponentes
. eodem volum. 1. & in conſ. 267. Dominicus
Maſſerani. colum. 3. nu. 3. & ſequen. uolum. ſecundo.
vbi latè de ſingularitate teſtium diſtinguens, tandem
in propoſito noſtro concludit, quando tractatur de
probando , quid in genere ſingularitatem teſtiū non

Reuerendus Rector.num.12. verſ. accedat. ac Ioan.
Crot.in tract.de teſtib.par.6.num.13.verſ.ſexto fallit
& ibid Pet.Moncad.in addit.ad eūdem, & Hierony.
Gabr.in conſ.31.in ſpecie propoſita.num. 6. vbi plu-
res concordes refert,& ait hāc opinionem videri fre-
quentius eſſe approbatam: poſtremo loco,in iſtorum
omnium ſententiam manibus,ac pedib.iuit Menoc.
loquens de remedio recuperandæ,in d.remed.15. ea-
dem quæſt.32.nu.413.eo, quod huic cōtraria opinio
ſupra relata non cōcludat in poſſeſſorio ſummatiſſi-
mo,& idem dixit in remedio poſſeſſorio, ex d. l. vlt.
C.de edict.diu. Adr.tollen.in comment.adipiſcē. re-
* med.4.q.79.nu.678.vbi *communem hanc,& verio-
rem dixit,& hanc eandem opinionem ſequitur in re-
medio quorum bonorum, in comment adipiſ.poſſ.
remed.2.quæſt.26.num.96.nouiſſimè etiam huic po-
ſteriori ſe ſubſcripſit ſententiæ loquens in remed. ca.
integranda.3.q.1.Io.Bapt.Ponta.in tract.de ſpol.lib.
2.c.14.nu 95.verſ. plures Docto.ſunt vbi determinat
in eo ſpolij remedio ſolam famam non probare, &
ibi refert Sarzen.aſſerentem in reg.de infir.quæſt.36.
id ſeruari per Dominos Rotæ, & id eſſe notiſſimum.
idemque Puteum citat tradentem ita fuiſſe deciſum,
16.Decemb.1541.in cauſa Placen.in deciſ. 1. de teſti.
ſpol.vbi dicit Ancharani conſilium 42. ſupra etiam
à nobis allegatum,eſſe nimis durum, prout itidē vni-
co teſti in eodem recuperandæ poſſeſſionis remedio
non eſſe plenam fidem adhibēdam, auctor eſt idem
Ponta.in d.c.14.nu.100.verſ.quamquam vnico teſti.
referens Io.Pau.deciſ.105. atteſtantem, contrarium
paſſim ſeruari in Rota,ſubdens,Bart.ſuperius in hac
contraria opinione relatum * communiter eſſe reie-
ctum,quod nonnullis ibidem corroborat.

Difficilis admodum,& ardua eſt hæc quæſtio,eam-
que difficiliorem redunt quatuor eæ diſſimiles inter
ſe ſuper hoc opiniones à Sebaſt. Sapia relatæ in l. de
ætate.nu.7.verſ ſed contra iſtud moueo difficultatē.
ff.de minor.& ob id ſummè periculoſum eſt in tanta
prudentum diſſentione certi aliquid in medium af-
11 ferre. Attamen † ex plurimorum ſententia videntur
hæ lites hunc in modum poſſe tolli. Nam quædā eſt
cauſa poſſeſſorij,quæ eſt modici momenti, quæ faci-
lè poteſt reparari in petitorio;hęc dicitur cauſa vilis,
& modici præiudicij, & in iſta ſufficerent ſemiplenæ
probationes,vt in poſſeſſione Carboniana,& interdi
cto quorum bonorum,ſecūdum Bart.in l.3. §. cauſę.
ff.de Carbo.edict.& in l.1.col.vlt.C.quor.bono. ac in
poſſeſſione,quæ dat̄ ventris noīe,l.1.§.ſi ea.vbi Bart.
ff.de vēt.inſpici.arg.l.3.§.ſciendū.vbi gl. ff. ad exhib.
alia verò eſt cā poſſeſſorij, quæ parat plenum ꝑiudi-
ciū,quę nō eſt reparabilis per petitoriū,quia eſt diffi-
cilis probationis,vel impoſſibilis, & iſta dr̄ cauſa ma
gna & magni præiudicij,& in hac requiritur ordo iu-
ris,& plena probatio:& ita intelligenda eſt poſterior
opinio quę conciliatio confirmatur,ex eo,ꝙ egregiè
docuit Bar.in l.1.§.vlt.col.1.nu.1.ver.tu dic.ff.de præ
12 tor.ſtipul.vbi ponit regulam hanc generalē: nā†quā-
doq; aliqua cauſa eſt ſummaria, vt quia lex mandet
procedi in ea ſummatim;& tunc aut parat plenū præ
iudiciū,& hoc in caſu requiruntur plenæ ꝓbationes,
& ſummaria remanet,quoad ſolēnitates, quia dātur
* breuiores dilationes, vt & tradunt * omnes in l. iudi-
ces C.de iud. ſi verò nō paret plenū præiudicium, &
tunc requiruntur plenæ probationes,& remanet ſum
maria,quoad ordinē procedendi,& ꝓbationes. Quo-
circa, quando Abb.in d.c.conſultationib.dixit,quod
in poſſeſſorijs requiritur ordo iuris, poteſt intelligi,
vbi eſt tale poſſeſſorium, in quo ſententia parat ple-
num præiudicium,& ponit ius finale in cauſa. ſic ad
concordiā ſcribētes reuocauit Rober. Maran. in pra-
xi ciuili.par.4.diſtinct.9. ſub num. 43. verſ. in iſta va-
rietate puto,vbi plenius eandem confirmat.nu.44.&
45. Cuius conciliationem optimè comprobat, quod
tradidit Ludou.Gomeſ. in comment. ad reg. cancel.
ad reg.de non tollen.iur. queſi.q. 5. quo in loco con-
cludit illam regulam cancellariæ de non tollēdo iu-
13 re quæſito vendicare†ſibi locum in poſſeſſione,quia
id,quod dicitur, quod poſſeſſio eſt modici præiudicij
ꝓcedit in momentanea,& inſtrumentali, ſecus verò
in poſſeſſione plena ſucceſſiua,& effectuali quomo-
do huiuſmodi poſſeſſio eſt maximi momenti, & illā
perdere eſt damnum ſentire. Eandē corroborat,quod
à Capi. deciſum fuit in deciſ. 55. in cauſa magnifici
Pauli Brancatij.tunc nempè poſſeſſorium eſſe modi-
ci præiudicij,quando eſt præparatorium ad iudicium
poſſeſſorium ordinarium,vt cum agitur, quis debeat
poſſidere pendente lite: ſecus quando tractat̄ de poſ-
ſeſſorio ordinario, quòd quidem eſt maximi momē-
ti.cum Maran.etiam ſenſit Petr. Benint.in d.deci. 62.
nu.12.& ſeq.verſ.in qua varietate. abundè Cag. in d.
l.in pari.nu.6.& ſeq.verſ.tandem,vt ſemel finiam. ff.
de reg.iur. & Gabr. Saray. in additio. ad Matheſil.in
d.ſing.2.ac Io.Bapt.Plot.in tract.de in lit. iuran. §. 3.
nu.43.vſque ad nu.46 qui tamen,vt Cagn. & Plot.ac
Saray.in eo erraſſe videntur, quod intellexerint mo-
14 mentaneam eſſe illam poſſeſſionem † tantum, quæ
ſummariſſima dicitur, vt pluribus eos impugnat Cō-
tar.in comment.in l. vnic. nu. 15. & ſeq. in prima ra-
tione deciden.C.ſi de momen.poſſeſ.fuer.appel. pro
hac etiam diſtinctione reſpōdit Grat. in d. conſ.110.
nu.13.vol.2.vbi etiam dicit, quod quæſtio poſſeſſio-
nis dicitur parui præiudicij, quando ordinatur ad pe-
titorium,pleni autem,cum ſimpliciter intentatur, &
non dirigatur ad petitorium:nam tunc vltra momē-
tum duratura eſt, & excedit naturā poſſeſſionis mo-
mentaneæ, cum poſſit tunc appellari, & per conſe-
quens plena probatio requiritur, per Iaſ. quem dicit
eandem ferè in terminis facere diſtinctionem, in l.
naturaliter.§.nihil commune.col.pen.ff.de acq poſ.
Gratum ſequitur Franc. Viui.in d. verſ. in ore duorū,
vel trium.ante fi.poſito ſub verſ.teſtis vnicus. in eiſ-
dem communib. opinionib. vbi alios conſentientes
refert ad idem pertinet,quòd ſcripſit Bart.in d.l. 1. §.
quod ſi ſit aliqua.ff.de præto.ſtipula.& in d.l.ſi quis à
liberis.§.ſi quis ex his.ff.de libe.agnoſc.quòd quoties
iudicium ſummarium parit præiudicium irreparabi-
le in alio iudicio, ibi requiratur plena probatio. cui
adhæret Fel.in c.cum ſuper.col.7.ſub nu.16.ver. facit
no.d.Bart.de ſent. & re iudic. idem voluit Abb. in c.
1.nu.19.verſ.adde hic duas regulas. de libel. oblatio.
vt plura alia in hanc adducit ſententiam. Contar. in
d.l.vnic.in prima ratio.deciden.nu.18.cum plur. ſeq.
C.ſi de momen.poſſ.fue.appella.ac And.Gail.pract.
* obſerua.lib.1.obſeru.7.per tot.vbi de magis*commu
ni ſententia teſtatur.

15 Aliam vero in hac † ſcribentium non leui pugna
conatus eſt afferre conciliationem Bero.in d.cōſ.41.
16 nu.53.volum. 3. inquit:enim quod plena † probatio
dupliciter ſumitur, vt colligitur ex verbis Bart.in d.
extrauag.ad reprimendum. in ver. ſummariè in l. de
minore.§.tormenta.col.vlt.ff. de quæſtio.necnon in
l.1.in fi.ff.de præto.ſtipula.& in l.vlt.ff.de quæſt.quę-
dam penitus plena, quæ fit per inſtrumenta publica,
vel per teſtes plures idoneos, & ſic per plures eiuſdē
generis,vt habetur extra,& C.de proba. & cap.forus,
de verb.ſign.& hæc in iudicijs plenarijs, & ordinarijs
requiritur,non autem in ſummarijs,& meris poſſeſſo-
rijs. quædā eſt plena probatio ſimpliciter, quæ fit ex
diuerſis ſemiplenis ꝓbationib. diuerſi generis ſimul
iūctis,vt ex vno teſte,& fama publica,vel ex vno te-
ſte,& alijs indicijs,& præſumptionibus iuris,vel iura
mento,ſeu ex libro rationum,& ſimilibus ad tradita
per Bar.& omnes.in l.admonendi.ff.de iureiu. & per
ſcrib.in d.rub.extra;& C.de probatio.& hęc plena ꝓ-
batio ſufficit in meris poſſeſſorijs, vt dixere Barto.ac
alij in d.l.1.C.quo.bono.& in locis ſup.in priori opi-

nione

nione relatis: & hoc modo dẽt intelligi illud, quod
voluit Bar. in d. verſ. ſummariè, cuius authoritati ſe-
rè omnes poſteriorem ſequentes ſententiam, innitũ-
tur, quædam eſt probatio leuis, & debilis, quę dicitur
ſemiplena, vel quæ eſt facta ſolum per vnicum teſtẽ,
vel per ſolum iuramentum, vel per ſimplicem famã
publicam, vt ait Bar. dictis in locis in d. l. 1. in d. verſi.
ſummariè. in d. §. tormenta. in d. l. vlt. & in dictis rub.
de probatio. & hæc nõ eſt ſufficiens in meris, & ſum-
marijs poſſeſſorijs, ſed in ſummariſſimis, & in hac di-
ſtinctione reſidet ipſe Bero. vbi ſupra, ſubiungens
hoc modo poſſe dicta Bar. & aliorum conciliari.

Veruntamen ſuperiora omnia quo ad hanc con-
trouerſiam intelligenda eſſe ego reor, vt circa totam
17 hanc controuerſiam plurimum † iudicis arbitrio ſit
tribuendum, qui pro præiudicij rata requiret etiam
probationem ad eandem ratam, & ita quidem, vt in-
tegra probatio neceſſaria ſit, vbi tractatur de pleno
præiudicio, ſemiplena vero, vbi de minori præiudi-
cio, propterea mirandum non eſt, ſi aliquando Do-
mini Rot. tenuerint poſſeſſionẽ probari vnico teſte
de viſu, quando agitur iudicio retinẽdæ poſſeſſionis,
cum ex ſui natura ordinetur ad iudicium petitoriũ,
d. §. retinendæ. Inſtit. tit. de interdict. & tradidit Viui.
in d. verſ. in ore duorum, & nos ſupra probauimus, &
ita ſe vidiſſe teſtatur Conrard. in d. l. vni. nu. 27. verſi.
vnde nimirum aliquando vero iidem Patres tenue-
runt, quod non ſtetur dicto vnius teſtis dicentis ſe
poſſidere nomine alterius, vt aſſeruit Achil. in deciſ.
367. vt refert idem Conrard. vbi ſupra, aut etiam ali-
quando per teſtes de auditu, & eoſdem Rotæ Domi-
nos refert, & ſequitur Bero. in conſ. 43. in fi. vol. 3.

Hęc primo declaranda ſunt, & intelligenda, vt tũc
demum ſit locus ſemiplenæ probationi, vbi tracta-
18 tur de minori † præiudicio, vt dicebamus, dummodo
aduerſus dictam probationem non adſint aliqua in-
dicia, authore Bal. in l. qui accuſare. col. vii. ſub nu. 4.
verſic. vltim. no. C. de eden. ad idem deciſum fuit ab
Afflict. in d. deciſ. 364. nu. 4. & ſeq. vt etiam reſpondit
Grat. in conſ. 40. num. 29. volum. 2. Plot. etiam in d. §.
3. nu. 43. quibus adhæret Viui. in d. verſ. in ore duorũ.
verſic. ſed limitatur iſta communis, ac Conrard. in d.
l. vni. nu. 29.

Secundo loco intelligi debent, dummodo vnicus
teſtis, q facit ſemiplenam probationem, de quo pau-
19 lo ante dicebamus ſit † omni exceptione maior, vt in
hac hypotheſi noſtra determinauit Zucc. in d. l. vlt.
nu. 101. verſ. aduertatis ad vnum. C. de edic. diui Adr.
toll. à quo quidem dicto plurimum honoris repor-
taſſe ibidem aſſerit. quem referunt, ac ſequitur Roſ.
à Val. in d. conſ. 50. ſub nu. 16. verſ. vlterius, & ſequen.
vol. 2. Hieron. Gabr. in d. conſ. 31. nu. 8. ſub verſ. teſtis
igitur. Pet. Benint. in ead. deciſ. 62. nu. 14. verſ. adde ac
Conrard. in d. l. vnica. num. 30. quibus in locis pro ſe
quiſque aſtrum nititur hoc ſingulare dictum corro-
borare.

20 Tertiò intellige, vt non ob id poſſeſſio † dicto caſu
probetur per teſtes ſingulares, iuxta ſententiam Ripæ,
in d. l. ſi conſtante, nu. 17. ff. ſol. matr. cui ſe ſubſcripſit
Conrard. vbi ſupra, ac Anus Pinel. in l. 2. cap. 4. & vlt.
nu. 27. uerſ. ſic ad eandem differentiam. C. de reſcind.
vend. ac paſſim ſexcenti alij.

21 Contrarium tamen † huic ſenſit gl. in l. ob carmen.
§. vltim. vbi Bar. ac cæteri. ff. de teſtibus, quam com-
muniter ad hoc allegari dixit Bero. in conſ. 94. viſis
capitulis. nu. 13. verſ. a. ad probandum, volum. 3. vbi
Abbatem, & Alexandrum idem ſentientes refert, &
in conſ. 64. cum in paucis. nu. 3. vol. 3. quod placuit,
& Innoc. in cap. qualiter, & quando, il primo, de ac-
cuſa. Spec. tit. de teſte. §. antepen. nu. 2. uerſ. q ſi plu-
res. Io. Andr. in c. 1. de arb. lib. 6. Bald. in l. 1. in 8. quæ-
ſtio. C. de teſtam. & Imol. in l. inter pares. ff. de re iud.
quos ad id adducit Ruyn. in cõſ. 44. in iudicio moto.
nu. 4. verſ. alius etiam teſtis. vol. 4. idem voluit ante
eum Alex. in conſ. 127. viſo proceſſu inter magiſtrũ.
Io. nu. 6. verſ. item probatur. vol. 2. & Alba. in conſil.
25. quamuis. nu. 3. quem referendo vna cum alijs ſe-
quitur D. Claud. Bertaz. in conſ. 123. nu. 36. verſ. ſecũ-
do. vol. 1. vbi amplius inquit. nu. 37. verſ. ſed tertio, qđ
licet teſtes ſint diſcordes, in qualitate, & tempore fru-
ctuum, tamen probant primum extremum in reme-
dio reintegrandæ. idem dixit, & ſenſit Corn. in conſ.
185. in hac conſultatione. nu. 4. vol. 3.

22 Conciliari † poſſe videntur hæ inter ſe pugnantes
ſententiæ, & quidem, vt prior non procedat, quando
teſtes deponunt de actibus ſui natura, & immediatè
poſſeſſorijs; veluti ſi vnus diceret, vidiſſe colligere
frumentum, & alius hordeum: vel alter diceret, vidiſ-
ſe arare, & alter ſeminare, hoc enim in caſu probant
poſſeſſionem; ſed vbi deponunt, de actu magis remo-
to, & qui per ſe non ſit poſſeſſorius, ex quo tamẽ præ-
ſumptiuè reſultare poſſit poſſeſſionis probatio, vt ex
præſtatione, ſolutione, & perceptione mercedis, ex
qua quamuis præſumptiuè, non tamẽ verè oritur cõ-
cludẽs probatio poſſeſſionis, quia potuit ſolui ei, qui
non poſſidebat, & iidem eſt dicendum de alijs acti-
bus ſiue exemplis, qui ex ſe non ſunt ipſa poſſeſſio,
quotquot ſunt, ſed ex eis elicitur, quia teſtis, qui dicit
de actu, non immediatè poſſeſſorio, eo ipſo nõ dicit
de poſſeſſione, cum vnum non ſit aliud: tunc nõ pro-
bant teſtes, ſi ſint ſingulares, ſed neceſſe eſt, quod ſint
conteſtes, atq; concordes, vt colligitur ex ijs, quæ de-
clarat Paul. de Eleaza. in ſua diſput. incip. contra in-
ſtrumentum debiti. in ſolut. quæſt. dicens, quod inter-
dum aliquid eſt probandũ per ſe, & aliquid non pro-
pter ſe, ſed propter illud, quod ex eo elicitur, quod eli-
citum eſt, finalis intentio probare volentis: priori ca-
ſu teſtes ſingulariter deponentes ſatis ſunt conteſtes
ſecundum eum, & ideò probant, poſteriori verò ſe-
cus, ſcilicet, quando ex actis, aliquid debet elici. cuius
dicta latè refert, & ſequitur Ruin. in d. conſ. 44. col. 4.
nu. 9. verſ. nec obſtat, quod poſſeſſio. vol. 4. ſic expli-
cans eorum opinionem, qui ſenſerunt poſſeſſionem
per teſtes ſingulares probari poſſe. & in conſil. 122.
circa dubia. nu. 4. & 5. vol. 5. quem ſequitur Ceph. in
conſ. 250. menſibus elapſis. nu. 38. 39. & 40. vol. 2. ac
Pet. Benint. in dec. Bonon. 62. dubitatum fuit. nu. 2.

23 Secundo loco † videntur poſſe conciliari eædem
contrariæ opiniones, vt tunc ſingularis teſtis pro-
bet poſſeſſionem, quando deponit de pluribus, & di-
uerſis actibus poſſeſſorijs factis ab illo, qui dicitur
poſſidere: ſed cum vnus teſtis dicit de actu poſſeſſo-
rio geſto à ſe nomine alterius, huic ſoli deponenti
non creditur. l. vbi numerus. ff. de teſti. ſic in hac no-
ſtra facti ſpecie dicit Pet. Benint. in deciſ. Bononien.
70. vniuerſitas caſtri. num. 6. uerſ. & ſi dicatur. ibidem
ſubiungens, quod licet Paul. Caſtr. in l. ſi ſeruos. C. de
teſti. uoluerit, quod ſi quis teſtificetur de geſtis à ſe-
ipſo faciat fidem: tamen eius dictum, tanquam peri-
culoſum non recipiatur, ut idem met Beninten. plenè
examinauit in deciſ. 63. dubium erat per tot. Ean-
24 dem † controuerſiam poteris ſedare ex his, quæ tra-
dunt ſcribẽtes, cum examinant materiã, an teſtes ſin-
gulares probent, vt plenè per Io. Crot. in tract. de te-
ſtib. par. 7. à nu. 131. vſq. ad num. 143. per decem con-
cluſiones, & nonnulla dixit in hac materia Grauet. in
conſ. 78. de anno. nu. 6. vol. 1. vbi ait ſingularitatẽ te-
25 ſtiũ tunc nõ obeſſe, cũ † agitur de probando aliquid
in genere, ut poſſeſſionẽ, iuriſdictionẽ, & ſimilia, ut
ibi per eum, & plenius in conſ. 73. dicendũ videretur.
nu. 32. cum plur. ſeq. uerſ. nõ obſtat, quod teſtes depo-
nentes. eodem volum. 1. & in conſ. 267. Dominicus
Maſſerani. colum. 3. nu. 3. & ſequen. uolum. ſecundo.
vbi latè de ſingularitate teſtium diſtinguens, tandem
in propoſito noſtro concludit, quando tractatur de
probando, quid in genere ſingularitatem teſtiũ non

officere quominus probēt poſſeſſionem: nam ſi vnus teſtis, dicat, ꝙ vidit arari, alter ſeminari, alius meſſes colligi, alius arbores putari, & ſi iſti ſint ſingulares in actibus poſſeſſorijs, tamē ex tali diuerſitate actuum poſſeſſionalium nō inducitur diuerſitas poſſeſſionis: imo tendunt omnes teſtes ad probationē vnius poſſeſſionis: cũ enim poſſeſſio dicatur quid in genere, & conſiſtat ex pluribus actibus in arando, ſeminando, metendo, putando, &c. deponendo teſtes ſuper ſpeciebus dicuntur deponere ſuper eodem in genere, ꝙ repreſentatur in qualibet ſui ſpecie, vt etiā concludit Bal. in l. de quib. col. antepen. ſub nu. 38. verſ. ſed nunquid, ſi teſtes deponunt idem actũ. ff. de legib. & Alex. plurimis in locis, quos refert idē Crau. in d. conſ. 267. col. 4. ſub nu. 4. verſ. idem quando agitur de probādo quid in genere. vol. 2. ad idem reſpondit Curt. iun. in cōſ. 168. ſacratiſſimæ Trinitatis, nu. 31. verſ. & in probanda poſſeſſione. Abb. in conſ. 81. videtur, ꝙ dictus. col. 1. nu. 2. par. 2. & Soc. iun. in cōſ. 90. abunde. nu. 10. cum plurib. ſeq. præſertim ſub nu. 12. vol. 2. quo in lo-
26 co ait teſtem † vnum deponentem, quod vidit me p vnum annum poſſidere, alium vero per alium annũ, probare meam poſſeſſionem: quia in eo conueniũt, quod poſſederim: de quo ſolum quæritur, licet in tēpore varient: ex Bar. poſt gl. in d. l. ob carmen. §. ſi teſtes. ff. de teſtibus, in quam ſententiam plenè etiam reſpondit Corn. in conſ. 247. viſo proceſſu agitato. col. 10. nu. 21. in prin. ver. dato autem cum ſeq. vol. 2.

CONCLVSIO MCCV.

ARGVMENTVM.

An teſtis dicens, quod talis poſsidet fundũ communem, dicatur probare poſſeſſionem inſolidum totius fundi, an communiter, & pro indiuiſo.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes deponentes talem poſſidere fundum communē, cenſentur in dubio de toto fundo deponere, & probare.*
Contr. nu. 10. *& ſeq.* Concil. nu. 22. *& ſeq.*
2 *Hæreditatis ſingulas partes, qui petere non poteſt, nec ad totam quidem poteſt agere.*
3 *Petens rem in libello, cenſetur totam petere.*
4 *Sententia, quæ pronunciatur rem eſſe meam, de tota intelligitur.*
5 *Fundi appellatione venit integer fundus.*
6 *Vineæ appellatione, tota vinea comprehenditur.*
7 *Teſtis vnus ſi dicat Sempronium poſſidiſſe domum, alter vero poſſidiſſe vna cum Titio, dicitur probata poſſeſſio inſolidum.*
8 *Poſſidens partem, præſumitur totum poſſidere.*
9 *Teſtis ſi dicat, ſe vidiſſe poſſidere Titium in capite agri, alterum vero in alio capite, tota dicitur probata poſſeſſio.*
11 *Teſtis deponens, aliquem exercuiſſe iura Epiſcopalia non probat eum omnia exercuiſſe.*
12 *Indefinita in probationibus, non æquipollet vniuerſali, & num. 19.*
13 *Probatio debet neceſſario concludere.*
14 *Inſtrumentum dicens Canonicos talis Eccleſiæ conſtituiſſe talem procuratorem, non probat eum legitimum procuratorem, niſi id a maiori parte factum conſtet.*
15 *Teſtes deponentes, Titium poſſediſſe terrenum poſitum intra certas fouias, non probant concludenter de toto terreno.*
16 *Indefinita, vbi agitur quid vniuerſum, nō æquipollet vniuerſali.*
17 *Teſtes deponentes ſe vidiſſe ſoluere, ad tertium, quartum terminum, non probant de toto tempore, & de omnibus terminis ſolutionum.*
18 *Teſtes deponentes de poſſeſſione foueæ, niſi addant de tota, intelliguntur de dimidia parte tantum.*
20 *Indefinita in depoſitionib. teſtiũ, nō æquipollet vniuerſali.*
21 *Teſtis, de his, quæ ab animo ſolo dependent, teſtificari non poteſt.*
23 *Teſtes deponentes de poſſeſſione fundi, non dicuntur loqui indefinite, ſed particulariter.*
24 *Promiſſio ſimplex de conſignando prato, probata per teſtes, non intelligitur de toto prato.*
25 *Teſtiũ verba indefinitè prolata, ſi ex capitulis ſuper quibus examinentur, poſſunt ita declarari, intelliguntur vniuerſaliter.*
26 *Depoſitio debet ad interrogationem referri, & ſecundum eam intelligi.*
27 *Teſtes deponētes de poſſeſſione fundi, ſi nō poſſunt ex articulis partium declarari, non intelligūtur de toto fundo.*
28 *Teſtes deponentes de poſſeſſione terreni, vbi terrenum eſt multiplex, & plura ſunt corpora, intelliguntur ſolũ de ijs, ad quos eorum ratio referri poteſt.*
29 *Indefinita verba prolata a teſtibus, vbi ad res intra certos fines poſitas referuntur, vniuerſaliter intelligi debent.*
30 *Verbum, alios, prolatum a teſte loquente de perſonis inter ſe eodem reſpectu coniunctis, vniuerſaliter intelligitur.*
31 *Teſtes deponentes de vinea in certis finibus comprehenſa, de tota intelliguntur deponere.*
32 *Teſtes deponentes de poſſeſſione fundi, intelliguntur etiam deponere de poſſeſſione foſſati.*
33 *Teſtis deponentes Titium poſſediſſe talem fundum de poſſeſſione totius fundi probant.*
34 *Teſtes deponentes Titium fuiſſe illa die in Ciuitate, non intelliguntur de tota die.*
35 *Teſtes actoris, ſi dicunt actorem poſſediſſe fundum, & teſtes rei deponant dimidiā poſſediſſe, conciliandi ſũt, & dimidia vni alteri vero altera, adiudicanda eſt.*
36 *Teſtis dictum ad hoc ne videatur falſum dixiſſe, intelligitur de parte, & non de toto.*
37 *Teſtiũ dicta, ad hoc, vt falſitas euitetur, impropriari dēnt.*
38 *Teſtes vtriuſq; partis, vbi probant confeſſionem euiuſdā fundi, in dubio præſumendum eſt, quod probent poſſeſſionem inſolidum totius fundi.*
39 *Teſtes non poſſunt dici probare poſſeſſionem totius fundi inſolidum, quando alius probaret ſe poſſediſſe aliquas eiuſdem fundi partes.*
40 *Probata apprehēſione vnius prædij, aut rei, an cenſeatur pbata acquiſitio cæterorũ prædiorum, aut rerũ remiſſiue.*

Poſſeſſione fundi communis per teſtes pbata in dubio præſumen-
1 dum eſſe illos de † toto fundo deponere, & pbare, ēt ſi non dicant totum: mihi probat optimus cōtextus in l. ſi qs cũ totũ. in prin. ff. de excep. rei iud. vbi Vlp. rñdit, cũ, qui dicit fundum, dicere, ſeu petere totum fundum, quē ad id inducit ibidem Ang. nu. 3. Cuma. nu. 2. & plenius Soc. ſen. nu. 3. verſ. & hũc tex. ad cuius tex. intellectũ, etſi Doct. multo hæſitare videanī, hũc tñ ſic interpretādũ cēſet Rebuf. in l. locus. verſ. ad cu-
2 ius tex. ff. de verb. ſign. vt ſi cũ hrēditas † tota ſolũ trib. cōſtaret partibus, ego has tres petēs ſuccubuero, fueritq; reus abſolutus, nō potero deinceps in vniuerſũ, hæreditatē petere; poſtquā enim res hæreditatis ſingulas petij, nullæq; aliæ ſũt, perindè eſt, ac ſi à principio totā ipſam hæreditatē petijſſem, vt pbatur in l. ſi vnus. §. itē ſi pactus ff. de pact. eandē concluſionē cōfirmo ex l. ſi in rē la 1. in princ. vbi gl. & Bar. in 2. op-
3 poſ. ff. de rei vēd. vbi ille, q petit † rē in libello, vr̃ totā petere. idē dicit Bart. p illũ text. in l. de pupillo. §. qui nunciat. in prin. ff. de oper. nou. nunc. quēadmodũ ēt
4 in ſnīa contingit: nā ſi iudex † in ea pronunciet rē eſſe meā, non pnunciat obſcure, ſed de tota re vr̃ pronũciare, ēt ſi non addat totam: ita aduerſus gl. determinat Bart. in l. Pōp. §. ſed & is. in fi. ff. de procur. Sicq; p ſupra-

Google

ſupradicta reſpōdit Aret.in cōſ.103.in cā,& quæſtio-
ne.col.3.in 2.dub. ſub nu.3. & in l. ſerui electione.§.
1.in fi.ff.de leg.1.cuius dictū dicit eſſe notandū Re-
buſ.in d.l. locus verſ. idē erit dicendum eundē refert
Ruyn.cōſ.71.circa proceſsū.col.3.in 2.dub. nu.9.10.
& 11.vol.2.& Ludo. Gomes.in §.omniū.nu.23.verſ.
limitatur,ſecundo. Inſt.de act.loquēs in verſ. Res,de
quo dubitat,vt ibi per eum, ab hac ēt ſtat cōcluſione
idē Rebuf.in tract.de reproba. & ſalua.teſt. in verſic.
concordia teſt.ſub nu. 100.verſ.itē indefinita. ꝓ hac
quoq; concluſione text.eſt in l. Titia cū teſtamento.
§.Lucius Titius,il 2. vbi Bart.ff.de leg.2.vbi appella-
5 tione † fundi, venit integer fundus, inducendo,prout
inducit eum.Soc.in d.l.ſi quis cum totum. nu.6. ff.de
excep.rei ind.adeſt ēt context.in d.l.locus.ff.de uerb.
ſign.vbi appellatione fundi, uenit totus fundus, ubi
plenè idē Rebuſ. plurib. alijs exemplis hāc cōcluſio-
6 nē illuſtrat. ſic etiam appellatione † uineæ,de tota in-
telligi rñdit Dec.in conſ.146. pro tenui. col.7.in fin.
ſub nu.13.uer.2.hoc deducitur,per ſupradicta,& alia
quæ ibi allegat. eandem corroborat concluſionē ex
doctrina Bar.in l.ſi duo ad fi.ff.uti poſſide. quē ſequū
tur ſcrib.in l.1.C.eo.& in c. licet cauſam, de probat.
idem Soc.in d.l. ſi quis cum totum. in prin. ſub nu.6.
ubi Bar.uelle dicit,quod ſi duo probent æqualiter de
poſſeſſione fundi feratur ſentēria, quod quilibet poſ-
ſederit pro dimidia pro indiuiſo,& tamen uult idem
Soc.ſubiungi, quod ſi altera probatio ſit potentior
excludat probationem minus potētem, ut probatur
ibi in illius diſtinctione: ergo patet, quod probatio
poſſeſſionis intelligatur reſpectu totius fundi: alioq
non excluderet de neceſſitate probationem aduerſa-
rij,eiuſdē etiam Socini, in d.l.ſi quis cum totum au-
thoritate motus Petr.Benint. in deciſ. Bononien.33.
dubitatum fuit primo,in fi.determinauit, ſi dicat te-
7 ſtis † Sempronium poſſediſſe domum alter teſtis dicat
poſſediſſe vna cū Iacobo, dici ꝓbatam poſſeſſionem
inſolidū. Eandē concluſionē cōfirmo, ex l.vxori ſuæ
in prin.vbi gl.ſing.ff.de leg.3.vbi Scæuola I.C.reſpō-
8 dit ratione incertitudinis, qui poſſidet † partē, præſu-
mi poſſidere totum,quo reſponſo adductus Bald. in
c.ſi diligenti.col.vlt.num. 18. verſ.quæro, vnus teſtis
9 dicit.de præſcrip.determinauit,teſtem † vnum depo-
nentem,ſe vidiſſe poſſidere Titium in capite agri,al-
terum vero in alio capite,totam dici probatam poſ-
ſeſſionem,& per l.3.§. 1. ff.de acquir.poſſeſ.

10 Veruntamen † aduerſus hanc concluſionem pluri-
mum obſtare videtur,quod concludunt Doct.in l.1.
in fi.maximè Fran.Cur.ff.ſi cer.pet.teſtes non ꝓbare,
ſi dicant fundū eſſe Titij, vel ſuū cum verbum ſuum,
ſit ambiguum ſimile eſt, qđ determinat Innoc. in c.
auditis,& ibi Abb.col.4. nu. 16. verſ.mihi placet, &
Fel.col.15.nu.24.verſ.guſta etiam quotidianum ver-
bū de præſcriptio. quibus in locis vnanimes tradide-
11 re, teſtem deponentem aliquē † exercuiſſe iura Epi-
ſcopalia non probare, ꝙ exercuerit omnia iura,cum
ipſius dictū verificari poſſit in aliqbus veluti in duo-
bus.l.inter illam.§.1.ff.de verb. ſignif.ex eo permoti,
quod in teſtibus,& ſic in materia probationum inde-
12 finita non equipolleat † vniuerſali:cum probatio de-
13 beat neceſſario concludere,† c. in præſentia. de pro-
batio.in l.neq; natales. C. eod. ad idē reſpōdit Oldr.
in conſ.106.in executione.nu.1.2.3.& 4.vbi cōſuluit,
14 quod ſi in inſtrumento † dicatur canonicos talis Ec-
cleſiæ conſtituiſſe talē procuratorē, nō propterea ꝓ-
bari legitimam conſtitutionem procuratoris, ꝙ ſci-
licet fuerit conſtitutus ab omnibus,vel à maiori par-
te,quia illa indefinita verba, Canonici,poſſunt veri-
ficari in duobus tm̄. d.l.inter illā,& l.libertas.§ vlt.ff.
de manu.teſtam.idem tradidere Anch. & Imol.in c.
quanto.de his,quæ fiunt à præla. Bar.in l. curiales.C.
de præd.decur.lib.10.Bal.in l. ab hoſtib.§.ſed ꝙ ſim-
pliciter. col. 2. ff. ex quibus cauſ.maior. Abb.in cap.
2.nu.6.de coniug.lepr.ſ.vbi refert, & ſequitur Oldr.
in d.conſ.10.& Alex.in l.reſcriptum.col.1.nu.1.ff.de
pact.& in propoſito noſtro eūdem,ac cæteros refert,
& ſequitur in conſ.100. viſis acutiſſimis dubitationi-
bus col.1.ſub num.1.& 2.verſ. non obſtat atteſtatiō.
15 vol.1.vbi apertè tenet,quod licet † teſtes deponerent
Titium poſſediſſe terrenum poſitum inter certas ſo-
neas, tamen per hoc non videri concludenter depo-
nere, & probare de territorio, de quo vertebat que-
ſtio,cū non dixerint de toto, etiam ſi inter dicta cō-
16 finia reperiatur,ea ratione,quia vbi agitur, † qđ vni-
uerſum,indefinita non æquipollet vniuerſali,ꝑ ſupe-
rius à nobis tradita: eundem referendo ſequitur Cur.
iun.in conſ.17. licet ꝑ celeberrimos. col. pen. nu.14.
* verſ.vera etenim. vbi hanc verā,& *communē Doct.
appellauit concluſionem, & ob id ibi cōcludit,quod
17 licet † teſtes deponant, ſe vidiſſe ſolui ad tertium, &
quartum terminum,quod concludenter non probēt
de toto tpe, & de omnibus terminis ſolutionum, &
ſic ꝙ omnes, & integræ ſolutiones factæ fuerint. idē
in ſimili cōcludit ipſemet Alex. plurib. alijs in locis,
vt in cōſ.7.aliàs 198.ſuper hac dubitatione,qua quæ-
ritur.nu.2.eo.vol.1.in conſ.68.viſo,& dudum diſcuſ-
ſo.col.3.nu.8.verſ.nec ſufficiat. vol.2. in conſ.108.in
cauſa,& lite vertente inter dominos.col. pen.nu.13.
& ſeq. verſ.præterea licet.eo.uol.2.in conſ.208.ſuper
cauſa,& lite.col.2.ſub num.2.uerſ. non obſtat etiam
quoddam inſtrumentum.eo,uol.2.in conſ.3.uiſo ſu-
periore themate.col.3.nu.5.uerſ.præterea dicit teſtis.
uol.3.in conſ.10. uiſo proceſſu inter Franciſcum, &
alios.nu.9.uol.4.in conſ.114.in cauſa, & lite inter fi-
lios.col.3.nu.42.verſ.nec obſtat,quod cōe Medicini.
eo.uol.4.in conſ.195.reddito ꝑ me conſ.col.2. nu. 5.
uerſ.nec obſtat,ꝙ dicant.uol.7.& in cōſ.212.in cauſa
Dominorum Petri,& Vincentij.nu.2.3.& 4. eo.uol.
18 7.ubi conſuluit,teſtes † deponētes de poſſeſſione,in-
telligendos eſſe reſpectu dimidiæ partis,cum nō ad-
dant,nec concludant totā, per ſupradictā rōnem, ꝙ
19 ſcilicet in probationibus † indefinita nō æquipolleat
uniuerſali. hoc idem de ſoncæ uerbo determinauit
idē in conſ.54.uiſo proceſſu cauſæ inter dominos de
Lardis.col.3. nu 8.uerſ. & per hæc patet. uol.5.licet
quo ad hanc ratione in teſtibus, neſcio quo ductus
ſpiritu aliter ipſe Alex. ſēſerit, & perperā in cōſ.118.
in cauſa & lite inter Peregrinū.col.2.uer modo ſi di-
ligenter. uol. 1. & ꝙ in teſtibus indefinita non æqui-
polleat uniuerſali,quā plures alij ſenſere,ut Corn. in
conſ.103.circa primū.col.3.ſub nu.3.uerſ. tñ his non
obſtātib.uol.1.Iaſ.conſ.81.Cōmunitas Baſchi. col.3.
nu.3.uerſ.item illa indefinita,uol.3. & plenius in l.2.
num.20. uerſ.in iſta materia indefinitæ ff.de liber. &
poſthum.& in l.non hoc.col.4.nu.13.& 14. uerſ. 10.
& ſeq.C.unde legit. Rim. ſen.in conſ. 430. uiſo the-
mate.nu.26.uol.3.Dec in c.3.loco.col.3.nu. 34. uerſ.
ſed ulterius de ꝓbatio.in l.cōtractus.nu 26. uerſ. hoc
tamen.ff.de reg.iur.in conſ. 61. pro tenui. col. 3.poſt
num.2.uerſ.& dictū Oldr.& in conſ.221.non patitur
anguſtia.col.4.nu.6.uerſ.& non obſtat, ꝙ indefinitè.
Rip.in c.cū M.Ferrarienſis. ſub nu. 11.uerſ. credo de
reſcrip.Ruyn.in conſ.98.uiſa renunciatione. num.5.
uol.1.in conſ.92.in hac conſinium.nu. 14.uol.4. ubi
hanc opinionē cōem dicit, & prius in conſ. 64. uiſo
proceſſu ſatis uerboſo.nu.13.uol.4.Nat.in conſ. 164.
Illuſtris Domine Præſes.nu. 25.uol. 1. Marſ. in ſing.
171.audiſti aliàs.Io.Cror.in tract.de teſtib.part.7.nu.
99.ver.duodecimo.plenè Didac.Couar.lib. 1.variar.
reſolut.c.13.ſub nu.9.verſ.undecimo ex his & ſexcē-
ti alij,quos ſi enumerare uellē, in infinitū propè no-
ſtra ꝑtraheretur oratio. Poſtremò, ꝙ teſtis probās ſim-
pliciter Titium poſſediſſe fundum, nō probet poſſe-
diſſe integrū,ea ratione corroboro. Etenim ſtāt iſta
ſimul, ꝙ ipſe uiderit poſſidere partē fundi, ꝑ q̄ nō ꝓ-
bet poſſeſſio totius, niſi ille habuerit aīmū poſſidēdi

Digitized by Google

totum hoc autem pendet ab animo, de quo teſtis
21 †non poteſt teſtificari. propterea dicendum eſt; illum
non atteſtari de poſſeſſione prout eſt iuris, ſed de de-
tentione facti, quę ſenſu percipitur, ex qua præſum-
ptione poſſeſſio ꝓbatur. l. ſtipulatio iſta. §. hæc quoq;
ff. de verb. obl. vt in hac eadem poſſeſſionis materia
nos ſupra tradidimus: & dixit Socy. in d. l. 3. in princ.
col. 2. in 4. not. nu. 21. ff. de acq. poſ.
22 Hanc diſſenſionem† conatus eſt conciliare Soc. in
d. l. ſi quis cum totum. ſub nu. 4. verſ. ſed aduerte di-
23 ligenter. ff. de rei vend. inquiẽs, quando ſit mẽtio† de
fundo expreſſo nomine orationẽ nõ dici indefinitã,
ſed particularem, ſecundũ Bar. in l. ſi plurib. in prin. &
in l. ſi ita relictũ, in prin. ff. de leg. 2. Dec. in d. cõſ. 146.
ante fi. verſ. vlt. nõ obſtat. Cag. in l. 1. ſub nu. 16. verſ.
ſed ꝙ de fundo. ff. de reg. iur. idẽ ſẽſit Curt. in d. l. 1. in
fi. ff. ſi cert. pet. vbi ait, illos errare, qui iſtam orationẽ
indefinitam, dicũt, vt puta fundũ tuũ, vel ſuũ: qa fun-
dus eſt res particularis, & oratio particularis non dr̃
indefinita, vt dicũt dialectici, & Bart. in d. l. ſi plurib.
Veruntamen iſtorum ſolutionẽ non diluere con-
trariũ tradidere Ruy. in d. conſ. 71. ſub nu. 11. & ſeq.
verſ. ſed præmiſſis etiã non obſtantib. vol. 2. qui non
obſtante hac Soc. reſponſione, aliter conſuluit in te-
24 ſtibus deponentibus de promiſſione† de conſignan-
do prato ſimpliciter, vt ſcilicet non intelligatur de
toto, quanquam fortaſſe ſic ipſe ſenſit ob aliã ratio-
nem, de qua ibi per eum, & Rebuſ. in l. pupillus. in §.
verbum ſuum, ver. reſpondet tamen idem Curt. ff. de
verb. ſign, qa vt ipſe ait, fac, vt ſi particularis oratio,
ſi per eam deponat teſtis, & res dubia ſit, concludit
eius dictum, per prædicta. Propterea iſtud authorum
diſſidium facilè poterit tolli ex declarationibus, quas
mox ad cõcluſionem ipſam in medium proferemus.
Primò itaq; declaranda eſt concluſio, vt non ꝓce-
25 dat, qñ † verba indefinitè à teſtibus prolata poſſunt
declarari per relationem ad capitulum. Idcircò ſi in
capitulo, aut articulis dicebatur, ꝙ Titius poſſedit to-
tam illã rem, nempè fundum, & teſtes aſſerant, ſe vi-
diſſe eum poſſidere rem contentã in articulis, vel di-
cant, vera eſſe contenta in c. probabunt vniuerſaliter
de poſſeſſione totius fundi, vt declarat Bart. egregiè
in l. Labeo. nu. 7. ff. de ſupellect. lega. cui adhæret Bal.
in l. de quib. col. vlt. ſub nu. 40. verſ. & ſecundum Bar.
ff. de legib. Aret. in d. l. ſerui electione. §. 1. in fin. ff. de
leg. 1. Dec. in cõſ. 10. in cauſa inquiſitionis. col. 5. nu.
7. verſ. circa ſecundum teſtẽ, & Fel. in d. c. auditis. col.
mihi. 16. ſub num. 24. verſ. quod autem dictum eſt, de
præſcriptio. ac Soc. in d. l. ſi quis cũ totum. col. 2. ſub
nu. 4. verſ. in qua tamen quæſtione. dicens, ſe putare
26 hæc eſſe veriſſima ex eo, quod reſponſio dẽt† referri
ad interrogationem, l. ſi defenſor. §. 1. ff. de interrog.
actio. & in c. inter. in fin. de fid. inſtru. idem in ſimili
concludit Dec. in d. conſ. 146. in fi. Idem quoq; eſſet,
ſi in articulis eſſet, ꝙ totus fundus eſſet ſuus, & teſtes
deponãt ſimpliciter eſſe ſuũ, vt per Rebuſ. in d. l. pu-
pillus. §. verbũ ſuum. verſ. ideo ego dicerẽ. ff. de verb.
ſign. eandẽ ſequũtur limitationem Cland. Aquen. in
l. Celſus. col. vlt. ſub n. 46. ff. de vſucap. Thom. Gram.
in vot. 26. exorta lite. nu. 2. & 6. & Cagnol. in d. l. 1. ſub
nu. 16. verſ. limita etiã prædicta. ff. de reg. iur. Quòd ſi
27 non conſtaret † de voluntate teſtium per articulos,
vtpotè, qa articuli vnius partis dicũt ſe poſſidere do-
mum, vel fundũ, articuli rei ſe poſſediſſe dimidiã, &
teſtes ſimul audiũtur & ꝓ actore, & pro reo; q depo-
nũt actorem poſſediſſe fundum, vel domum; in hoc
caſu hanc depoſitionẽ nõ ſufficere, tenet Rebuf. vbi
ſupra verſ. ſi vero nõ appareat. imo, quia ambigua ſit
probatio, reaudiendos teſtes eſſe dicit ꝑ c. per tuas. de
teſtib. Sicque debere intelligi gl. vlt. ibi poſitam ait;
quæ ſolum nõ eſſe neceſſariã illam in tex. d. §. verbũ
ſuum, adiectionẽ: nec ſibi cõem: quando apparebat
clarè de mẽte; aliàs cõtra: & ita ſupradictã Doct. re-
pugnantiam tollit ipſemet. Rebuff. vbi ſup.
Secundò limitatur, vt vera ſit, quando eſſet vnum
tantum corpus, vel ſaltem ſi indefinita ſit probata in
multitudinis numero, non eſſent vltra duo corpora;
28 ſecus vero, vbi terrenum† eſſet multiplex, & ſic cor-
pora eſſent plura: tunc indefinita nõ ſtaret vniuerſa-
liter reſpectu plurium rerũ, ſed totalitatẽ, & integri-
tatem rei, vel rerum diceret, ad quam refertur, vel re-
ferri põt, quod eo magis locũ haberet, qñ ea indefini-
29 ta † eſſet probata ad certas res intra fines comprehẽ-
ſas: tunc. n. illa nõ ſolum totalitatẽ rerum, ſed ẽt vni-
uerſitatẽ importaret, ex quo indefinita refertur ad res
confinatas, quia omne id, quod eſt intra confines cõ-
prehenſum venit in diſpoſitione. l. ęde ſacra. §. 1. ff. de
contrah. empt. & declarat Io. And. in addit. ad Spec.
in tit. de emp. & vend. §. ſciẽdum. ſub nu. 74. ſup verb.
de iure cõi, lit. B. in addit. incip. hic quęritur, ſi vendi-
tor. Bal. in rub. C. de contrah. emp. col. pen. q. 22. n. 23.
& ſcrib. in c. per tuas. de donatio. aliter vero dicendũ
eſſet, qñ indefinita profertur à teſte ſimpliciter, & ad
res poſitas intra fines nõ refertur: ita aduerſus Ale. in
d. conſ. 110. nu. 1. & 2. vol. 1. concludit Rui. conſ. 5. vi-
ſo proceſſu ſatis laborioſo. col. vlt. nu. 18. & ſeq. verſ.
non obſtat poſtremo. vol. 4. vbi ait Alexandrum ibi
ſomniaſſe, dũ voluit, teſtes dicẽtes aliquem poſſediſ-
ſe terrenũ intra tales fines non ꝓbare de toto: ſicque
per ſupradicta determinat. Rui. appellatione terreni,
intelligi de toto: huncq; referendo ſequutus eſt Do.
Fran. Burſ. in conſ. 87. conſtat, vbiq; nu. 48. ver. ad tex.
vol. 1. vbi in propoſito concludit, teſtes deponere cõ-
cludenter, dicendo cũ ſcientia dictorum de Nuuolo-
no, *e degli altri intereſſati*. ex eo quod licet dictio alios
cum alia dictione, etſi ſint dictiones indefinitę dẽant
30 tñ † æquipollere vniuerſali in teſte, & deſignare tota-
litatem oĩum habentium intereſſe, quia talis indefi-
nita locutio ad perſonas certas reſpectu intereſſe re-
31 fertur. idẽ dixit de vinea in certis finib. † cõprehenſa,
ꝙ. ſ. de tota intelligatur. Dec. in d. conſ. 146. col. 8. ſub
nu. 14. verſ. 3. & verſ. 4. per ea, quæ ibi allegat. Et ꝙ in
hoc ita ſit ſentiendũ, teſtis eſt mihi locupletiſſimus,
ẽt ipſemet Alex. in d. conſ. 54. col. 2. n. 6. vol. 5. vbi re-
32 ſpondit, teſtes deponentes† Titiũ poſſediſſe fundũ li-
cet non deponãt, ꝙ poſſederit foſſatũ, de quo ibi erat
quæſtio, tñ cum foſſatum veniat appellatione fundi
tanquam pars eius. l. prædia. §. ita legatum. & ibi Bar.
not. ff. de fun. inſtr. poſſidendo prædium in aliqua par
te dici poſſediſſe foſſatum, & omnes partes prædij, &
proindè teſtes concludenter deponere, ex eo, ꝙ poſſi
dere volẽs totũ non requiratur, ꝙ omnes glebas cir-
cumambulet. l. 3. in prin. & ibi ſcrib. ff. de acqu. poſ. l.
vulg. in prin. ff. de fur. & not. Inno. in c. in lit. vbi etiã
plenè. Ant. de But. col. 10. nu. 30. verſ. an requirat̃ to-
talis, de reſt. ſpo. ac Ang. in l. licet. col. 1. ſub nu. 5. ver.
vlt. C. de acq. poſſ. & idem Alex. in conſ. 113. viſo, &
diligenter conſiderato themate. in fi. vol. 4. ubi ait, re
deſcripta in libro æſtimi, in dubio intelligi de tota,
per iura ſupra in prin. concl. allegata. hoc idem ſenſit
Cag. in d. l. 1. ſub eo. nu. 16. verſ. ſed quod de fundo. ff.
reg. iur. vbi ita limitat prædictam regulam, quod ſci-
licet indefinita nõ æquipolleat vniuerſali in teſte, vt
33 nõ procedat, quando† teſtes deponerent Titiũ talem
fundum poſſediſſe, nec dicant de toto: nã tunc inquit
de toto cõcluderẽt eos probare, per eos, quos ibi citat.
Tertiò eandem declaro, vt non procedat propter
concordiam faciendam cum teſtibus, vel cum inſtru
34 mẽto, vt ſi deponant† Titiũ illa die fuiſſe in ciuitate,
non intelligetur, tota die, nec hoc in caſu indefinita
æquipollebit vniuerſali in teſte. ita tradidere glo. &
doct. in l. optimam. C. de contrah. & commit. ſtipul.
quos refert, ac ſequitur Soc. in l. 2. §. vlt. in 2. col. in fi.
ſub nu. 12. ff. ſi cer. pet. & Rebuſ. in d. tract. de reprob.
& ſalua. teſti. in verb. cõcordia teſt. ſub nu. 10. verſ. itẽ
indefinita. Propterea dicebat idẽ Rebuſ. in d. l. pupil.

§. vlt.

ſ. vlt. ſub verſ. ſi vero non appareat. ff. de verb. ſignif.
35 quod ſi in hoc caſu teſtes actoris † dicerent, actorem
poſſediſſe fundum, & teſtes rei deponerēt dimidiam
poſſediſſe, tunc adiudicandam eſſe dimidiam partē
vni, & alteram alteri, & ſic teſtes conciliandos eſſe p
d. c. cum tu. de teſtib. nec mirum alicui iſtud videri
debet, cum hæc, ne teſtis dicatur falſum depoſuiſſe,
36 intelligi † poſſint de poſſeſſione partis, ſicut de tota, vt
doctè ſenſit Bal. poſt Dyn. in l. 2. colum. vlt. ſub nu. 3.
verſ. in gl. ſed quid erit. ff. de conditio. inſtitu. ita tra-
didit, & Soc. in d. l. ſi quis cum totum. col. 2. nu. 5. verſ.
2. conſidera. ff. de exceptio. rei iudic. ex eo permotus,
37 quod ad euitandam falſitatem, verba † teſtium im-
propriantur, vt tradidere ſcribentes in d. c. cum tu. de
teſt. ſubiungens, quòd licet diſpoſitio propriè reſpi-
ceret totum, tamen hoc in caſu impropriātur verba,
& reſpicit partem, idq; dicit probari ex his, quæ ſcri-
bit Bar. ſi rectè eius verba examinentur in d. l. ſi duo,
in vltimis verbis. ff. vti poſſid.

Quartò declaratur, vt cōcluſio locum habeat, etiā
38 ſi teſtes vtriuſq; partis probarent † poſſeſſionem cu-
iuſdam fundi: nam nihilominus in dubio præſumē-
dum eſt, ꝙ probent poſſeſſionem totius fundi inſoli-
dum: cum non ſit dubium, quòd nulla data proba-
tione in contrarium, probaretur poſſeſſio totius fun-
di; quoniam data vnitate fundi, qui pro aliqua parte
probat poſſeſſionem, probat poſſeſſionem totius. d. l.
3. in prin. vbi ſcrib. ff. de acq. poſ. ita Soc. in d. l. ſi quis
totum. ſub nu. 3. dicens, quod ſi in hoc caſu intelligā-
tur de poſſeſſione inſolidum, diceretur probari poſ-
ſeſſio communiter, & pro indiuiſo, idcirco per illum
tex. probari, quod probent poſſeſſionem totius fundi.

Quintò declaranda eſt concluſio, vt locum ſibi nō
39 vendicet, quando probaretur, † quod alius poſſideat,
vel poſſederit aliquas fundi partes: nam tunc nō poſ-
ſet dici, quòd teſtes probent totius fundi poſſeſſionē
inſolidū, iuxta contex. & ea, quæ tradidere ibi Doct.
in l. quod meo. §. vlt. ff. de acquir. poſſeſ. ita ſenſit Bal.
in l. Celſus. n. 132. verſ. quid ſi vnus teſtis. ff. de vſucap.
declarans doctrinam Bal. in d. c. ſi diligenti. nu. 18. de
præſcrip. de qua ſup. in fi. principij iſtius concluſionis
meminimus.

40 An autem probata † apprehenſione vnius prædij,
aut rei cenſeatur probata acquiſitio cæterorum præ-
diorum, vel rerum; latè examinant ſcrib. omnes in d.
l. 3. in prin. in primis Alex. nu. 21. cum plurib. ſeq. Iaſ.
nu. 30. & ſeq. Soc. ſen. nu. 17. ac cæteri. ff. de acq. poſſ.
& plenè per Nat. in conſ. 429. filię mag. D. Ambroſ.
per tot. volu. 2. quibus in locis ijdem ſcrib. in d. l. 3. in
princ. tradunt, quid cenſendum ſit in incorporalibus;
veluti in iuriſdictione: præſertim per Iaſ. vbi ſup. nu.
34. vſq; ad fi. principij. d. l. 3. ac Hieronym. de monte
in tract. de finib. regūd. c. 78. p tot. Alex. in cōſ. 68. vi-
ſo, & dudum diſcuſſo. col. pen. & vlt. nu. 18. 20. vol. 2.
Alb. in conſ. 78. nu. 12. & nos iſtud explicauimus an-
tea in concl. 946. nu. 6. cum plur. ſeq. in verb. iuriſdi-
ctio. volum. 2. propterea ad hos communes locos, &
tradita in illis me reijcio.

CONCLVSIO MCCVI.

ARGVMENTVM.

Teſtis deponens de poſſeſſione, & ignorans, quid ſit poſſeſſio, an, & quando probet.

SVMMARIVM.

1 Teſtis dicens Titium poſſidere, & interrogatus neſcit, quid ſit poſſeſſio, tamen probat.
Contr. ibid. nu. 2. Concil. nu. 8.

3 Teſtis deponens ſuper mutuo, & ignorans, quid ſit mutuum in genere, non probat.

4 Teſtis deponēs ſuper mala fama, non probat, ſi neſcit, quid ſit mala fama.

5 Teſtis non probat conſuetudinem, ſi ignorat, quid ſit conſuetudo.

6 Notarius dicens in inſtrumento, ſe certioraſſe mulierem de beneficio S. C. Velleiani, ſi neſcit, quid id ſit, corruit inſtrumentum.

7 Scientia vbi requiritur, debet haberi cum omnibus qualitatibus ſuis.

9 Teſtis dicens Titium poſſidere, & rationem aſſignans, etiā ſi neſciat, quid ſit poſſeſſio, probat: ſecus ſi rationem non aſſignauit.

10 Teſtis dicens, actū quid fuiſſe præſente Titio, deindè interrogatus dicat Actum nullis præſentibus intelligitur, ſcilicet, excepto Titio, & probat.

11 Teſtis deponens de tempore, poſteà de eo interrogatus, dicens ſe non recordari, intelligitur, ſcilicet aliter, quam prædixerit.

12 Teſtis dicens aliquid omiſſum in inſtrumēto, deindè nihilominus affirmāt, intelligitur, ſcilicet, excepto eo, quod prius dixit.

13 Teſtis interrogatus, reſpondens, Titium poſſidere poſſeſſione prout iuris eſt, non probat, & cur. ibid.

14 Teſtis deponens de ijs, quæ in iure conſiſtunt, non probat.

15 Poſitio vbi ſit de bona, vel mala fide poſſidentis, non tenetur quis reſpondere, tanquam poſitio iuris ſit.

16 Teſtes deponentes, quē eti dominum poſſediſſe, an, et quando probent

17 Teſtis non peritus definiens poſſeſſionem, dicens eam didiciſſe ſe ab aduocato non probat.

18 Teſtis deponens ſuper notorio, & ignorans quid ſit notorium, non probat.

19 Teſtes inſtruere licet, vt reddant rationem dicti ſui, & iuridice deponant.

20 Teſtis interrogatus neſciens, quid ſit id, ſuper quo deponit, ſi aliter ex ſua depoſitione non conſtet, eum ſcire quid id ſit, non probat, quod Declar. nu. 21.

22 Teſtis peritus, an poſſit interrogari, quid ſit id, ſuper quo deponit remiſſiuè.

1 Teſtis deponēs † Titium tenuiſſe, & poſſediſ-
ſe, & interrogatus quid ſit poſſeſſio, ſi
ſe neſcire reſpondeat, nihilominus Titij poſſeſſionē
ipſam probare aſſeruit gloſ. in l. ſtipulatio iſta. §. hæc
quoq; ſuper ver. ſtipuletur. ff. de verb. oblig. quam ibi
ſequuntur Bar. ſub nu. 2. Rom. nu. 20. Alex. nu. 3. Iaſ.
nu. 3. vbi dicit eam eſſe valde tenendam cordi. eam
quoq; ſequitur ipſemet Bart. in l. de ætate. col. 5. in 2.
quæſt. prin. in fi. ſub nu. 11. ff. de minorib. & ſcriben. in
l. 1. ff. ſi cert. pet. in primis Bald. col. 2. verſ. & not. vlt.
quod definitiones. Alex. ſub num. 15. ac alij, ne ſin-
gulos nunc nominem.

2 Cæterùm, † vt in contrariā deſcendamus ſnīam ea
ſuadet ratio, quoniam ex hoc apparet, ꝙ ipſe teſtis ſi-
bimet ſit contrarius, vel ſaltē nō intelligat id, de quo
deponit. l. qui falſo. ff. de teſtib. c. cum tu. eod. tit. & ꝙ
teſtis eo, quo diximus modo deponens non probet,
ſenſit Bart. in d. l. 1. col. 2. ſub nu. 10. ff. ſi cert. pet. dum
3 dicit, quod non poteſt † teſtis deponere quid ſit mu-
tuū, niſi intelligat mutuū in genere, & ita verba Bar.
ad hoc ponderat Alex. in d. l. ſtipulatio iſta. §. hæc
quoq; ſub nu. 3. & ibid. allegat doctrinā Bal. in l. 1. in
prin. ff. de his, q ſunt ſui, vel alie. iur. vbi ſi teſtis depo-
4 nat † de mala fama, & interrogatus qd ſit mala fama,
ſi dicat neſcio, non valet eius depoſitio, nec probat.
cuius Bar. doctrinā pmotus idē Alex. in cōſ. 45. viſis
atteſtationib. col. 3. nu. 8. verſ. itē nō pbat. & col. vlt.
5 nu. 12. in fi. uol. 2. rn̄dit, teſtē † deponentē de cōſuetu-
dine, & interrogatū qd ea ſit, ſi ignoret nō pbare. hoc
idē ſēſit in ppoſito nr̄o lo. ab Imo. in d. §. hęc quoq;
atq; Alc. in cōſ. 167. qm̄ res. col. 2. nu. 6. & 7. uol. 6. quo

In loco inquit, q̃d ſi teſtis neſciat declarare, quomo-
do quis dicatur poſſidere non probet. & in conſ. 160.
in cauſa, & lite inter Dom. Lucretiam de Azonibus.
col. 5. nu. 15. poſt verſ. Dom. Catherina. vol. 5. per ſu-
pradicta. quorum opinioni ſe ſubſcripſit Dec. in c. nã
concupiſcentiam. in 2. lect. in fi. de conſtit. Maran. in
l. de minore. §. plurimũ, ſub nu. 105. verſ. & hoc dictũ.
ff. de quæſtionibus, vbi idem dicit eſſe in teſte depo-
nente de notorio, poſſeſſione, mutuo, fama, & cæteris
huiuſmodi. Hanc eandem poſteriorem opinionem
6 corroborat id, quòd de † notario dicitur, qui in inſtru-
mento atteſtatur ſe certioraſſe mulierẽ de beneficio
ſenatuſcõſulti Velleiani: nã ſi interrogetur à iudice,
quid ſit huiuſmodi beneficiũ Velleiani: ſi ipſe igno-
rauerit, corruet inſtrumentum, nec valebit obligatio,
cum nõ potuerit certiorare partem de eo, quod ipſe
ignorauit, quod latè examinat Marſ. in repet. rub. ff.
de fideiuſ. nu. 39. cũ plurib. ſeq. verſ. teneas tamen. cõ-
firmat quoque eam gl. in c. concertationi ſuper ver-
bo ſciuerit de appella. in 6. quam valde ſingularem
putant Alex. in conſ. 114. ponderatis his. col. vlt. nu.
4. verſ. accedit. vol. 1. & Rom. in conſ. 143. ex propo-
ſito themate. col. vlt. ſub nu. 18. & ibi Mando. in vlt.
7 addit. quod ſcilicet, vbi requiritur † ſcientia, debet ha-
beri cum qualitatibus eius: idem dixit Angl. in d. c.
nam concupiſcentiam. col. 2. de conſtit.
8 Hanc † tamen prudentium litem dirimere poteri-
mus hunc in modum: nam aut teſtis aſſignauit cauſã
dicti ſui, quia dixit Titium tenere, ſeu fructus collige
9 re, aut arare, ſeminare, vel aliud quidpiam, † & tunc
procedit prior opinio gl. nam licet poſteà teſtis dixe-
rit, ſe neſcire, intelligendus erit, ſcilicet, aliter, quam
dixerit ſupra, vnde egregiè dixit Alber. de Roſa. in l.
non erit. §. dato. ff. de iureiur. quòd ſi teſtis depoſuerit
10 factũ præſentibus Titio, & Mœuio, poſteà interroga-
tus reſpondeat, nullis, intelligatur, exceptis illis de q-
bus ſupra, quẽ ſequitur Alex. in conſ. 180. viſis duo-
bus inſtrumentis. col. vlt. nu. 6. vol. 5. & in conſ. 185.
viſo proceſſu inter Dom. Catherinam. col. 2. num. 4.
11 vol. 7. vbi propterea ait ſaluari † dictum teſtis, qui de
tempore depoſuit, poſteà interrogatus de loco, & tẽ-
pore reſpondeat non recordari, vt intelligatur, aliter,
quam prædixerit, & in conſ. 190. viſis atteſtationibus,
col. 2. nu. 5. verſ. reſpondeo inſuper, eodem volum. 7.
quo in loco eiuſdem Alberici authoritate motus re-
12 ſpondit, ſaluari † teſtem, qui depoſuit aliud fuiſſe mi-
nus ſcriptum in inſtrumento, quam dictum, poſteà
interrogatus reſpondeat, nihil omiſſum, vt intelliga-
tur, excepto eo, de quo prius depoſuit. Aut non aſſi-
gnauit cauſã dicti, ſed ſimpliciter dixit, q̃ Titius poſ-
ſidet; & tũc procedit poſterior opinio, ſicque hoc in
caſu nihil probabit: ita conciliat Alex. in d. l. ſtipula-
tio iſta. §. hæc quoq; ſub nu. 3. ver. ſed veritas videtur.
ff. de verb. obli. idem dixit ante eum Bal. in d. l. 1. col.
2. in fi. verſ. & no. vlt. ff. ſi cer. pet. eãdem ſequuti ſunt
diſtinctionem Soc. ſen. in cõſ. 263. in cauſa domini
Io. Fran. col. 3. nũ. 5. verſ. 2. reſpondeo clare. in fi. vol.
2. & in d. l. 1. col. 2. nu. 11. & ibid. Iaſ. col. 3. ſub nu. 14.
verſ. adde, q̃d ſing. Ripa, col. 6. ſub nu. 34. Iac. Niger.
col. 13. nu. 31. Fel. in c. cum contingat. col. 5. ſub nu. 4.
verſ. tertia cõcl. de reſcrip. & idem Bal. in l. data ope-
ra. col. 1c. nu. 49. verſ. ſed hic quæro, actor fecit. C. de
iis, qui accuſ. non poſ. ex qua conciliatione colligere
poſſumus vnam declarationem ad concluſionem.

Secundò limitatur concluſio, vt vera nõ ſit vbi in-
terrogatio expreſsè refert ad ius, veluti, an talis poſ-
13 ſederit poſſeſſione † iuris: nã tunc, cũ poſſeſſio quate-
nus iuris eſt, non percipiatur ſenſu corporis, ſed iudi-
cio intellectus, teſtis ſuper ea reſpondens, & deponẽs
14 non probabit: teſtis † enim deponens per verba iuris
non ꝓbat, vt placuit Bar. in l. iciendũ. ff. de verb. obl.
col. 3. & in l. 1. ff. de vſur. & in l. 1. ff. ad Turpil. cũ alijs
ad id adductis ab Alex. in cõſ. 180. in cauſa, & lite in-
ter Seuerium agentem col. 1. nu. 3. vol. 6. ita tradiderẽ
ſcriben. in d. l. 1. ff. ſi cert. pet. in primis Bart. ſub num.
13. & ibi cæteri ſupra relati dictis in locis, & in d. §.
hæc quoque. Quòd confirmatur ex eo, quod voluit
Bal. in l. mala fides. in fi. C. de condic. ex l. vbi ait, vbi-
15 cunq; fit † poſitio de bona, vel mala fide teſtem non
debere reſpondere, tanquam poſitio ſit iuris, ſecus ſi
ſit poſitio de poſſeſſione ſimpliciter, quod dicit eſſe
no. & menti tenendum. Eodem tendit, quod inſigni-
ter ſcripſit Ang. in l. 1 num. 2. C. de reuoc. donat. vbi
16 docens quomodo † poſſit probari, quem vti dominũ
poſſediſſe ait, tunc intelligi, vt dominum pleno iure
illum poſſediſſe, qui fructus collegit ex re, & ex eis
diſponit velle ſuo: aliter enim hoc probari non
poſſe: nã per teſtes bene probari poſſeſſio poteſt, quæ
facti eſt, vt d. §. hæc quoque, & cadit in ſenſum teſtis:
ſed quo iure, vel quo animo poſſederit, hoc nõ poſſe
probari per teſtes: quia qualitas poſſidendi in ſenſum
teſtis non cadit: licet enim poſſeſſor dicat, ſe poſſide-
re, vt dominus, tamen hoc nõ cadit in ſenſum teſtis,
niſi quia ille dicit: intrinſeca autem conſcientia eius
ſoli Deo, & poſſeſſori nota eſt, vt not. gl. in §. aliæ de
actio. ſed ſi appareat de titulo, qui probari poteſt per
teſtes, & inſtrumenta, ex eo, quia teſtes interfuerunt,
quando poſſeſſor emit, vel traditionem recepit, tunc
ex illo titulo præſumi poſſidere, vt l. quædã mulier.
ff. de rei vend. probatur enim præſumptiuè, nõ verè:
idq; notandum eſſe ſubiungit Ang. ibidem ob aduo-
catos, qui quotidie articulant, quòd talis poſſedit, &
tenuit omnia pleno iure, & vt dominus omnia fecit.

Tertiò eandem declaro, vt etiam ſi poſſeſſionem
diffiniat optimè teſtis, modo non ſit iuriſperitus, &
iudici interroganti reſpondeat, ſe à producente, vel
17 ab aduocato eam didiciſſe, non † probet, cum præſu-
matur ſubornatus: ita egregiè docet in ſimili Spec.
in tit. de noto. criminib. §. vlt. n. 16. ver. & ſi teſtes pro-
ducãtur. vbi determinat, quòd ſi teſtes qui deponant
18 † aliquod factum eſſe notorium, interrogẽtur, quid
ſit notorium, & neſciant benè declarare, non probãt,
arg. l. ſecundæ. §. cumque cum. ff. de orig. iur. & ſi re-
ſponderint diffiniendo notorium, & dixerint didi-
ciſſe diffinitionem à producente, vel eius aduocato
præſumantur ſubornati, vt ibi per eum: hunc ſequu-
tus eſt Alex. in d. conſ. 150. ſub eodem nu. 15. verſ. &
in propoſito noſtro. vol. 5. Ripa etiam in d. l. 1. num.
36. verſ. ſed pone, quod teſtis. ff. ſi cert. pet.

Sublimitatur hæc declaratio, vt nõ procedat, ſi te-
ſtis reſponderit ſe non fuiſſe inſtructum in ſpecie, ſed
19 admonitũ, vt eſſet cautus † in reddendis rationibus:
nam tunc vtique probabit poſſeſſionem: poteſt ete-
nim inſtrui, vt veritatem dicat per verba congrua,
iuxta ſentẽtiam Bal. in l. vlt. in ſi. C. ſi ex fal. inſtrum.
& in d. l. data opera. col. 11. nu. 6. in fi. verſ. & quid ſi
probatur. C. de iis, qui accuſa. non poſ. cum alijs ad id
adductis à Dec. in conſ. 189. lætatus ſum. col. 11. nu.
18. verſ. 2. reſpondetur, vbi addẽtes ſuper uerſ. inſtrui
litera I. quam limitationem alijs corroborat Ripa in
d. l. 1. nu. 37. uerſ. ſed quid ſi reſponderit.

Quartò declaratur, ut locum ſibi uendicet, quãdo
20 ex iam depoſitis † conſtaret teſtem intelligere, quid
illud ſit, de quo interrogatur: alioqui ſecus eſt, præ-
ſertim cum hoc caſu interrogatorium tamquam ſu-
peruacaneum non ſit admittendum, per gl. in c. 2. de
confeſ. in ſexto, & probatur in §. quibus prima cõſtit.
C. in l. hæc ſtipulatio. §. diuus. ff. vt lega. nomi. cauea.
non enim interrogandus eſt de eo, quod ſemel decla-
rauit, ſecundum gl. in l. 2. §. quod obſeruari. C. de iu-
ram. calum. & probaẽ in auth. in illo. C. eodẽ cũ alijs
pro hoc adductis ab eodem Ripa ubi ſupra num. 33.
uerſ. limitatur 2. & ante eum dixit Bar. in d. l. 1. num.
11. ac plura ad id adducit Iac. Nig. ibidem num. 24.
uerſ. limitatur concluſio. Dec. etiam, nu. 14.

Sublimitãda eſt eadem hæc declaratio, ut uera ſit

vbi

21 vbi clarè † conſtat de eo certam habere notitiã, ſecus ſi præſumptiuè, teſte Aret. in d. l. 1. tunc enim ex reſponſione interrogati præſumptio efficitur, vera, & certa probatio: ideo admittenda eſt interrogatio. c. cum cauſam. verſ. certitudine. de teſtibus, ita Ripa ſupra relato loco, nu. 33. in fin.

22 An autem † teſtis peritus poſſit interrogari, quid ſit illud, ſuper quo deponit, te docebunt in primis præter eos, quos ipſi allegant, Ripa in d. l. 1. nu. 35. verſic. limitatur, vt non procedat, & Iac. Niger. nu. 26. cum plurib. ſeq. verſ. limitatur hæc concluſio. qui in vtrãque partem hoc diſputantes conciliant authores in hoc inter ſe diſſidentes. Cæteraq; ipſimet, ac alij in d. l. 1. in primis Purpu. nu. 71. & in d. §. hæc quoque. quæ nos in præſentia de induſtria prætermittimus, abũdè tibi ſuppeditabunt.

CONCLVSIO MCCVII.

ARGVMENTVM.

Teſtibus poſſeſſionem probari, & qua ratione.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio per teſtes probari poteſt.*
2 *Poſſeſſio magis probatur per teſtes vicinos, quam alios, & verſic. ibid.*
3 *Vicini præſumuntur habere notitiam de poſſeſſione vicini.*
4 *Teſtes vicini ratione fundi, non ratione habitationis, an probent poſſeſſionem.*
5 *Teſtis vicinus ſuper poſſeſſione de auditu deponens, an probet.*
6 *Teſtis deponens de poſſeſſione certi, & limitati temporis, & reddens rationem, quia ſum vicinus, non probat.*
7 *Colonus in probanda poſſeſſione, an ſit idoneus teſtis pro domino.*
8 *Teſtes non deponentes de certa poſſeſſione, & perſona, quæ poſſedit, non probant.*
9 *Teſtis referens ſe ad dicta in alia depoſitione, ſi in illa depoſitione de poſſeſſione, bene deponebat, probat.*
10 *Probationes ſuper poſſeſſione factæ, in alia etiam cauſa proſunt.*
11 *Teſtis deponens ſuper poſſeſſione, non debet ſuper negatiua deponere.*
12 *Teſtis dicens, Titium poſſediſſe decem annos tantum, non probat, quia ſuper negatiua dicitur deponere.*
13 *Teſtis deponẽs ſuper negatiua, quæ habet annexam affirmatiuam, probat.*
14 *Teſtis deponẽs ſuper aliqua re, quæ in ſenſum teſtis cadat, ex quo ſequatur aliquid ſenſu nõ comprehenſibile, probat.*
15 *Teſtis deponens ſuper negatiua habente annexam affirmatiuam, ita demum probat, ſi ſuper illa affirmatiua concludenter deponat.*

Quamquam ex ſuperioribus huc vſque à nobis concluſionibus explicatis, abundè conſtare põt, quibus modis poſſeſſio per teſtes ꝓbetur, vt potè, quæ in ijs tota ferè ſita ſit actibus poſſidendi, qui niſi ꝑ teſtes, vt plurimum probari ſolent, & poſſunt: tamen cũ mihi nonnulla ſpeciatim ſupꝫ eis dicẽda ſuperſint, hũc ea ſeorſum à cæteris concluſionib. reijciẽda ſatius eſſe duxi: cũ vt hæc à me clarius explicarentur, tum quo legentiũ cõmoditati, quæ mihi ſemper in hoc toto opere obſeruata eſt, melius cõſulerẽ: ſingularem enim materiam ſingulas probationũ cõcluſiones ſeparatim, & diſtinctè examinare, magnũ eſſe reor. lectoris cõmodũ. Explorati itaq; iuris eſt poſſeſſionem ꝑ teſtes
1 † probari: ſed quomodo, & à quibus non ita certũ eſt. Admittunt tamẽ omnes iuris prudentes, hanc eandẽ
2 poſſeſſionem † magis per teſtes vicinos, quã per alios probari: ita docent Bal. in c. 1. §. ſi tres. de pace iuram. firman. Rimi. ſen. in conſ. 531. viſis ſubtiliſſimis. nu. 14. vol. 3. Alex. in conſ. 92. viſo, & oportunè diſcuſſo.
* col. 2. n. 9. vol. 1. ſcrib. *omnes in l. 1. ff. ſi cer. pet. Gab. in ſuis commun. concluſ. tit. de præſumpt. concluſ. 6. num. 6. verſ. 3. infertur. lib. 1. ſiue Port. lib. 4. concluſ. 31. verſ. & propterea poſſeſſio.

3 Cuius axiomatis ea ratio eſt: quoniam † de poſſeſſione præſumuntur habere notitiam vicini, vt reſpondit Cor. in conſ. 250. viſo ſtatuto. col. 1. verſ. nec videtur poſſe excuſari. vol. 1. per ea, quę habentur in l. ſi vicinis. C. de nupt. & per Bar. in d. l. 1. vbi cæteri. ff. ſi cer. pet. cum alijs ad id adductis. ab Alexand. in d. conſil. 92. num. 9. volum. 5.

4 Hoc idem primo declaratur, vt procedat † quando teſtis eſſet vicinus, ratione habitationis, nõn ratione fundi: nam tunc concludenter de poſſeſſione, nõ deponeret, iuxt. ſentent. Ruin. in conſ. 161. quod primũ. col. 7. in 2. dub. ſub nu. 11. ver. 9. etiam teſtis. vol. 4. authoritate Barr. adductus in l. ſi tertius. in prin. ff. de aq. plur. arcen. Quanquam Bart. ibi non ita ſimpliciter loquitur, ſed imno contrarium, (pace tanti viri dixerim) in eo, ſuper quo à Ruino allegatur, ſenſit: inquit enim Bart. quando agitur de iure perſonarũ veluti, quòd filius ſit natus in domo ſcientibus vicinis, intelligi vicinis habitatione, vt d. l. ſi vicinis. C. de nupt. non de habentibus prædia propinqua: ſecus ſi de iure fundorum ipſorum agatur, vel de eo, quod ipſis fundis nocet, & prodeſt: nam tunc etiam ratione fundi quis dr̃ vicinus: & teſtis eo in caſu deponens, rationemq; adducens, quòd ſit vicinus ipſius fundi poſſeſſionẽ probabit, & ita ſcribit, mea ſententia Bart. ibid.

5 Secundò limitatur, vt vera non ſit, quando † teſtis vicinus deponeret tantùm de auditu, & ſic, quod tanquam vicinus percepit per ſolùm ſenſum auditus illud, quod erat perceptibile per oculorum ſenſum; & ideò hoc caſu vicinus poſſeſſionem non probabit, ſicuti ſi de auditu ſimpliciter deponeret. l. teſtium. C. de teſtib. ita reſpondit Rui. in d. conſ. 161. ſub eo. nu. 15. verſ. præterea ſuper interrogatorijs. vol. 4. qui fortaſſe dictæ prioris reſponſionis pertæſus, hanc ſtatim ſubiunxit.

Tertiò idem reſtringitur, vt habeat locum, cũ agitur de probanda poſſeſſione in genere: ſecus ſi tracta-
6 tur de probanda poſſeſſione † certi, & limitati temporis. tũc enim ratio teſtis, quia ſit vicinus, in poſſeſſione, non concludet. ita voluit Ripa in d. l. 1. nu. 55. verſ. ex hoc infertur. ff. ſi cer. pet. per ea, quæ tradidere Bart. in l. Celſus, ad fi. ff. de vſucap. Alexã. in conſ. 10. ſuper primo caſu. col. 4. ſub num. 5. verſ. nec prædictis obſtat. vol. 1. ac alijs ab eo ibidem allegatis. An autẽ
7 † colonus pro domino in probanda poſſeſſione ſit teſtis idoneus, conſulas concluſ. noſtram 320. in verbo colonus. vol. 1. vbi plenè de hoc.

8 Hi autẽ † teſtes debent de certa poſſeſſione, & perſona, quæ poſſediſſe dicitur deponere: nam per incertam teſtis depoſitionem poſſeſſionem non probari, quãplurimis corroborat authoritatib. Ceph. in cõſil. 250. menſib. elapſis. col. vlt. nu. 47. ver. poſtremo. vol. 2. in primis. per l. 3. §. incertam, & l. locus. ff. de acqui. poſſ. & vtrobiq; ſcrib. & Bart. in l. Meuius. §. duobus. col. 4. ff. de leg. 1. Propterea reſpondit Alex. in conſ. 110. viſis acutiſſimis. col. 2. ſub num. 3. verſ. nõ obſtat dictum Baldini. vol. 1. teſtem deponentem, quòd vidit illos de Canali, de quibus in caſu ſuo, rem in controuerſia vertentem poſſidere, & laborare per laborantes eorum, non probari ipſorum poſſeſſionem; cum nullum ſpeciatim nominet & probatio ſit incerta, & obſcura, & ſic non probet. l. Pomponius ſcribit. §. vlt. ff. de rei vend. l. ita fidei. ff. de iur. fiſ. cuius quidẽ Alexandri doctrinam egregiè explicat Soc. iun. in conſ. 135. nõ obſtãt his. col. 4. ſub. n. 11. ver. uel ẽt & 3. uol. 2.

caſu illam quaſi poſſeſſionem nõ tribuere hoc remedium, niſi titulus probetur: hoc idem ſenſiſſe referẽs Rebuff. in commen. ad conſt. reg. tom. 3. tit. de mater. poſſ. art. 2. gl. 2. nu. 26. & ibid. ipſemet Couarr. ſubijcit titulum illum probari ſummatim poſſe; & ob id titulum præſumptum ſufficere, ex cap. cum veniſſent. & ibi Abb. nu. 8. de inſtit. & Franc. in d. c. cum perſonæ. §. vlt. nu. 1. de priuileg. in 6. & Menoc. vbi ſup. nu. 24.

5 Cuius limitationis ea videtur eſſe † ratio, quoniam hæc non dicitur quaſi poſſeſſio, ſed potius iniqua occupatio: quæ quidẽ adeò nihil huic occupatori prodeſt, vt cum nec etiam releuare poſſit ab onere probandi, vt tradit Iaſ. in l. ſi prius. nu. 46. ff. de oper. nou. nunc. allegans d. c. cum perſonæ. cui accedit Menoc. ſupra citato loco. nu. 25. qui ex his nu. 26. declarat ſtatutum Ferrarienſe.

CONCLVSIO MCCIX.

ARGVMENTVM.

An probationes factæ in remedio poſſeſſorio, ex iudicis officio, proſint in iudicio poſſeſſorio plenario.

SVMMARIVM.

1 *Probationes facta in iudicio ſummariſſimo poſſeſſorio, probant in iudicio poſſeſſorio plenario.*

2 *Acta in ſummariſſimo poſſeſſorio, non præiudicant in plenario.*

3 *Probationes in ſummariſſimo poſſeſſorio, parte non citata, non probant in plenario.*

4 *Teſtes examinati in ſummariſſimo poſſeſſorio, ad hoc, vt probent in plenario, debent iterum interrogari.*

5 *Teſtes examinati in iudicijs poſſeſſorijs ciuilibus, nõ probant in cauſa poſſeſſionis turbatæ criminalis, niſi iterum interrogentur.*

6 *Poſſeſſorium ſummariſſimum, quas ſolemnitates requirat, quoad probationes remiſſiuè.*

1 Probationes † in iudicio ſummariſſimo poſſeſſorio factas reproductas in iudicio poſſeſſorio plenario, prodeſſe, & probare, conſultus reſpondit Paul. à Caſt. in cõſ. 3. in cauſa quæ vertitur. col. 2. nu. 3. verſ. 4. principaliter. vol. 2. quem referentes ſequuntur Did. Couar. pra ctic. q. c. 17. ſub nu. 4. verſ. quartũ ex præmiſſis. Neuiz. in conſ. 80 benedictus es Domine. nu. 7. & Purp. in l. 2. ſub nu. 100. verſ. 2. limitatur. C. de eden. Nam cum ſint probationes factæ inter eaſdem perſonas, & in eadem cauſa, licet ad alium finem, & effectum, propterea mirandum nõ eſt, ſi in alio principali iudicio probent. d. l. 2. C. de eden. & l. geſta. C. de re iud. ſecus vero eſſet cum probationes factę in ipſo iudicio ſummario non reproducuntur in iudicio plenario; tunc enim nihil prodeſſe ijdemmet authores modo dictis in locis relati teſtantur, in primis Neuiz. ſub eo. nu. 7. verſ. & fatetur. aſſerens ita etiam placuiſſe Caſt. in l. ſi ſuper poſſeſſione. C. de tranſ. & in l. ordinarij. C. de rei vend. cuius rei illa eſt ratio, quĩ hæ probationes ſolũ à iudice receptæ fuerunt, vt ex ijs optimè inſtructus præſentem poſſet controuerſiam definire. non ergo plus vltra eius voluntatem dẽnt operari. l. nõ omnis. ff. ſi cer. pet. ſic ſentit Menoc. ẽt in cõm. retin. poſſ. remed. vlt. q. 10. n. 38. ſubiungẽs hoc in caſu debere intelligi, id quod tradidere Fel. in rub. de treu. & pace, in fi. Brun. in conſ. 98. nu. 5. & ſeq. ac Bero. in conſ. 11.
2 nu. 3. vol. 1. geſta, ſcilicet, in hoc † iudicio ſummariſſimo non præiudicare in plenario.

Reſtringitur primò loco concluſio, vt vera ſit, cum illæ probationes aduerſario citato, receptæ fuerunt; ſecus ſi eo abſente; authore Paul. Caſtr. in d. conſi. 3. ſub eo. n. 3. vol. 2. cui adhęret Meno. ĩ d. q. 10. ſub n. 38.

3 Secundò reſtringitur. vt procedat, cum iterum † teſtes interrogantur: ſecus ſi non interrogantur de nouo in iudicio poſſeſſorio plenario, vt aſſeuerauit Caſ. ſub eo nu. 3. hancq; interrogationem omninò neceſſariam eſſe Menoch. aſſerit ſupra relato loco, quãdo nõ exactè, ſed leuiter in hoc iudicio ſummario fuiſſent examinati. aduerſus Caſt. qui id non in neceſſitate, ſed in facultate ponebat, quemadmodum, inqt Menochius, videmus in iudicijs poſſeſſorijs ciuilibus
5 in quibus † teſtes examinati non probant plenè in cauſa criminali poſſeſſionis turbatæ. vt docuit Salic. in l. ſi quis ad ſe fundum. col. pen. verſ. aut condemnationem. C. ad leg. Iul. de vi publ. ibiq; declarat ex his
6 Ferrarienſe ſtatutum. An autem in hoc † iudicio poſſeſſorio ſummariſſimo teſtium publicatio neceſſaria ſit, & an teſtes, qui ſuper hac poſſeſſione hoc in iudicio interrogandi ſunt, iuramentum de rei veritate dicenda præſtare debeant, & an teſtium repulſatio hoc in iudicio ſit admittẽda, poſtremò an falſi accuſatio aduerſus probationes hoc in iudicio factas, ꝓponi poſſit, luculenter, vt aſſolet, explicat Menoc. in d. remed. vlt q. 11. 12. 13. & 14 à num. 39. vſque ad num. 44. ad quem lectorem relego.

CONCLVSIO MCCX.

ARGVMENTVM.

An probationes factæ de proprietate, proſint in iudicio poſſeſſorio ex iudicis officio.

SVMMARIVM.

1 *Probationes de proprietate facta in remedio poſſeſſorio, ex iudicis officio non probant.*

2 *Tituli probatio non prodeſt in remedio poſſeſſorio ex iudicis officio.*

3 *Petitorium non poteſt cumulari in poſſeſſorio ex iudicis officio.*

4 *Proprietatis cauſa ei, qui detinet, in hoc remedio non prodeſt.*

5 *Probationes facta de proprietate, proſunt in hoc iudicio, vbi aſſignatus fuit terminus ad probandum, etiam de poſſeſſione. Quod declaratur. ibid. nu. 6.*

1 Probationes † de proprietate factas, in remedio poſſeſſorio ex iudicis officio nihil ꝓbare, nec prodeſſe, tradidit Pan. Caſt. in l. ſi in poſſeſſione. ſub nu. 2. C. vbi cau. ſtat. dicens ſe in facti contingentia reſpondiſſe, vt ibid. ipſe refert. huic adhærent Neuiz. in conſ. 81. Deum inuocent. nu. 27. ſub verſ. & facit ratio. Io. Bolog. in l. naturaliter §. nihil cõe. nu 443. ff. de acq. poſſ. ac Menoch. in cõment. retin. poſſ. remed. vlt. q. 9. nu. 36. quo in loco ſubiũgit concluſ. hanc eo magis veram eſſe, ſi loquatur de eo, qui iam in poſſeſſione eſt, cũ ei ſatis ſit, quòd rei inſiſtat. vnde dicebat Nat. in conſ. 121. nu. 5.
2 & nu. 9. lib. 1. in hoc iudicio † tituli probationem nihil prodeſſe. hincq; optimè ſcripſit. idem Menoch. d.
3 remed. vlt. q. 4. nu. 30. petitorium non poſſe † cumulari in remedio poſſeſſorio ex iudicis officio, vna cum Bologn. in d. §. nihil commune. par. 2. in fi. quemad-
4 modum, & cauſa † proprietatis ei non prodeſt, qui detinet, licet non poſſideat, cum illi ſola rei inſiſtentia ſufficiat, vt hoc remedio defendatur.

Concluſionem intelliges, vt procedat, cum nullus
5 † terminus aſſignatus fuit ad probandum de poſſeſſione: ſecus ſi terminus aſſignatus fuiſſet in cauſa ꝓprietatis ad probandum etiam de poſſeſſione: tunc enim illæ probationes de poſſeſſione in eo termino factæ, etiam in hac cauſa poſſeſſoria probantem iuuabunt. ita Caſt. d. in ead. l. ſi in poſſeſſione. declarat, & intelligit Neuiz. in d. conſ. 81. ſub eo. nu. 27.

6 Quòd poſtremum † intelligendum eſt, vt locũ habeat,

CONCLVSIO MCCXII.

ARGVMENTVM.

An hæres petens ſe mitti in poſſeſſionem ex l.vlt.C.de edict.diu. Adr. tollen. probare debeat ſe adiuiſſe hæreditatem.

SVMMARIVM.

1 *Hęres petens ſe mitti in poſſeſſionem beneficio l. vlt. C. de edict.diui Adr.tollen.aditionem hęreditatis probare nõ tenetur.*
Quod decl.non procedere in ijs, qui adire non poſſunt, niſi certa obſeruata ſolemnitate, vt ibid.nu. 2.

1 Hæredi †petenti, ſe mitti in poſſeſsionem ex beneficio. l. vlt.C. de edic.diu. Adr. toll. nõ eſſe neceſſe probare ſe adiuiſſe hæreditatem, tradidere Alex.in l.2.nu.4. verſ. nõ obſtat. & ibid.Iaſ.nu.2.C.eo.tit.de edict.diu.Adr.tollẽ. quibus adhærent Zuccar.in d.l.vlt.nu.202.verſ.& ex his putarẽ, ac Menoc.in cõmen.adipiſ.poſſ.remed.4. quęſ. 78.nu.676.ex eo, quòd ei ſatis ſit, quòd oſtendat teſtamentum, in quo ſcriptus eſt hæres. & petat hanc miſſionem, quoniam ex ipſa petitione declarat ſe hæredem, iuxta l.gerit.ff. de acq. hæred.

2 Limitatur hæc concluſio, vt non † procedat in illis, qui ex forma ſtatutorum nõ poſſunt adire hęreditatem, niſi certa obſeruata ſolemnitate, vt Ferrariæ, vbi lege municipali cautum eſt lib.2.ſub rub.de indẽnita.muli.ne minores, et mulieres poſſint adire hęreditatem ſine conſenſu curatorum, & conſanguineorum: nam tunc ſolemnis hæc aditio probanda erit, vt auctor eſt. Aret.in l.ſi filius, qui patri.col.2.ff.de vulg. & pupil.cui accedunt Zuccard.in d.l.vlt.ſub eod.nu. 202.verſ.ſed ſi eſſet talis perſona.ac Menoch. in d. q. 78.nu.677. verſ.declarat Zuccard.

CONCLVSIO MCCXIII.

ARGVMENTVM.

Præbendæ poſſeſſione ſpoliatus agens remedio recuperandæ, quomodo poſſeſſionem ſuam probare poterit.

SVMMARIVM.

1 *Prębendę poſſeſſio, probatur per inductionem in poſſeſſionem, & fructuum perceptionem.*
2 *Poſſeſſio. prębendę cur per aſſignationem ſtalli in choro, loci in capitulo, & funes campanarum non probetur.*
3 *Prębenda, & Canonicatus longè diuerſa ſunt.*
4 *Canonicatu collato, non intelligitur collata prębenda.*
5 *Prębenda, vbi conſiſtit in nominibus, & iuribus incorporalibus, poſſeſſio eius per fructuum perceptionem debet probari: vbi autem in fundo, & rebus corporalibus, ſufficit inductio in poſſeſſionem.*
6 *Poſſeſſio per inſtallationem probatur, quando ita ſe habet conſuetudo, & quis huiuſmodi conſuetudinem probare debeat. ibid.nu.7.*
8 *Conſuetudo non prętumitur.*
9 *Prębendario, vbi certus locus aſsignatus eſt, per eius inſtallationem poſſeſſio prębendę probatur.*
10 *Prębenda ſpoliatus ad hoc, vt reſtituatur, an habeat probare titulum remiſſiuè.*

Poſſeſſio præbendæ ad hoc, vt ſpoliatus illam recuperare poſſit, probatur
1 per inductionẽ †in poſſeſſionem, & fructuum perceptionẽ, vt concludit Rot.dec.12. aliàs 275. petenti ſe reſtitui.de reſt.ſpol.in nou.vbi dicit, ꝙ non ſufficit ꝓbare ſtallũ in choro, locũ in capitulo ſibi aſſignatum fuiſſe, vel ſibi poſſeſſionem traditam per funes campanarum, vel cornu altaris, vel mandatum fuiſſe colonis, & redituarijs, vt de fructib. ſibi rñderent, niſi ẽt probeẽ eum in poſſeſſionẽ fundi, vel manſi ꝑbendalis inductum fuiſſe, vel colonos ſibi de præbende fru-
2 ctib.rñdiſſe: cuius † rei ratio ſatis manifeſta eſt: Nam per illos actus neceſſario nõ infertur, quem poſſediſſe præbendã, ſed potius ius Canonicale acquiſiuiſſe:
3 ſunt autem † iſta longè diuerſa inter ſe, cap. relatum. c.dilectus.c.dilecto. de præb. c. cum inter.de renun-
4 ciationib. Quapropter collato †canonicatu nõ intelligiẽ collata ꝑbenda.c.cũ te, & ibi.no. Imo. de reſcri. Lap.poſt Dominic.in c.ſi poſtq̃.de præb.in 7.Fely.in c.cũ M.col. 9. de conſt. & hanc eandem opinionem ante Rot.tenuit Inno. in c.in lit.nu.6.verſ. & poſſeſſio.de reſtit.ſpol.vbi dicit, quòd poſſeſſio ꝑbendalis iuris non acquiritur per ſimplicem aſſignationẽ, niſi rñdetur de fructib.idq; maximè procedit, cũ pręben-
5 da conſiſtit in nominib.† & iurib. incorporalib. tunc etenim omninò fructuũ perceptio neceſſaria eſt. Si aũt præbenda conſiſtit in fundo, & re corporali, ſufficit inductio in poſſeſſionem illius rei, & eandẽ opinionẽ tenet Bal.in l.2.col. 10. verſ. ſuper tertio puncto.nu.28.C.de ſeru. & acq.vbi loquitur de poſſeſſione rerum corporalium, & incorporalium acquirenda, allegando Inno.in d.c.in lite.& clarius idem Bal. id tenuit.ibi nu.4. Milis in ſuo repertorio in verſ.poſſeſſio.recuperandæ agens probanda. Ant. Butr. in d. c.in lit.de reſt.ſpol.Soc.ſen.conſ.13.col.4.vol.4.

Limitatur tamen, vt id locum non habeat, quãdo
6 † ſe haberet in contrariũ conſuetudo, nimirum, quòd per inſtallationem alicuius loci, vel tactionem cordarum, aut hmõi acquireretur poſſeſſio: tunc enim dubiũ nõ eſt, quin per tales actus poſſeſſio præbendæ probata remaneat.ita limitauit Inno.in d.c.in literis. arg.c.ſecundum, de conſuet.& cum allegat, ſequitur-
7 que.Rot.in dec.12.vbi etiam dicit, quòd ſi †talis conſuetudo negaretur, alleganti eam probandi onus in-
8 cũberet.d.c.2.conſuetudo † enim non præſumitur, vt traditum eſt à nobis ſup.in concluſ.Conſuetudo. Dicit autem Inno.quòd hodie de generali conſuetudine eſt, vt per inſtallationem transferaẽ poſſeſſio, quę cõſuetudo ad vnguẽ ſeruanda eſt, & ideò ſi in alio loco, quã ſolito, ſit facta inſtallatio, nõ erit probata per hmõi actum poſſeſſio. Cuius dictũ refert, & per omnia ſequiẽ Abb.in d.c.2.col.vlt.verſ. ad prædicta adde d.nu.16.de conſuet.& hoc eſt, quod dicit Rota in
9 alleg.deciſ.quòd ſi certus locus †deputatus eſt præbẽdario, per eius inſtallationem, ſiue inductionem acquiritur poſſeſſio.vt not.per Archid.in c.ſeũ.qui. & c. licet.il 2.de præb.lib.6.& hoc idem cõprobauit Anch.in reg.ſine poſſeſſione.col.16.de reg.iu.in 6.Abb. in c.tranſmiſſam.col.pe.de elect.Fel.in c.auditis.nu. 15.verſ. cõſuetudo faciendi inſtallationẽ. de præſcri. vel dicit, ꝙ cõſuetudo faciendi inſtallationem certo mõ, vel in certo loco, non extenditur ad alium modum, vel locum ſimilẽ, & hoc ẽt idem ſequitur in c. ne Dei Eccleſiã.in prin. de ſimon. vbi adduciẽ Inno. & Rot.in loc.ſup.cit.cum plurib.alijs, quos ab ipſo petere facilè potes, & hanc eandem opinionem vr̃ tenere Milis, in loc.ſup.cit.adducens Rom.in conſ. 275. licet adducat But.in d.c. in lit.qui dicit, quòd ſolum per huiuſmodi inſtallationem acquiritur quaſi poſſeſſio prælaturæ. Cuius opinionem nemo probauit.
10 An autem ſit † neceſſe probare titulum ad hoc, vt præbẽda ſpoliatus reſtituatur, tradidimus ſup.in verſ. beneficium.vol.1.& in verſ.ſpolium inf. hoc vol.3.

CON-

CONCLVSIO MCCXIV.

ARGVMENTVM.

Prægnantia quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Prægnantia probatur per aſſertionem obſtetricum.*
2 *Obſtetricibus, vbi de partu agitur, tamquam peritis, ſtandum eſt.*
3 *Peritis in arte ſua eſt credendum.*
4 *Obſtetrices in medicorum numerum reponuntur.*
5 *Prægnantia per tres, vel ad minus duas obſtetrices probanda eſt.*
6 *Obſtetrices ſuper prægnãtia, cum iuramento deponere debent. & cur. nu. 7. Contr. nu. 8. Concil. nu. 9.*
10 *Prægnantia probatur ex lacte.*
11 *Mulieri aſſerenti ſe prægnantem in dubio creditur.*
12 *Prægnantia per vnicam obſtetricem probatur, quando cum ea concurrit dictum ipſius mulieris.*
13 *Mulier, quando intra annum luctus nubere poſſit.*
14 *Mulier ſterilis, ſenex, & cuius vir abſens deceſſit, non præſumitur prægnans.*

1 Prægnantia probatur † per aſſertionem
obſtetricũ, quibus in hac
2 parte tanquam in arte † peritis ſtandum eſt, quemad-
modum ſtamus, etiã cum de partu immaturo, & de
partus vita, & cæteris hmõi ad ſuam artem pertinen-
tib. quæritur. ita voluit Ang. in l. illud. nu. 2. ff. ſi pars
hæred. pet. Cuius rei eam, quam adduximus rationẽ
3 reddit, nimirum quia † peritis in arte ſua ſtandum eſt,
vt perſpicuè dicit Vlp. in l. 1. in prin. & ibi gl. ff. de vẽt.
inſpic. l. bonorum, de bonor. poſ. l. inteſtato. ff. de ſuis,
& legit. §. quod autem à nobis. in Auth. de nõ alienã.
l. ſemel. C. de re milit. lib. 12. l. 7. ff. de ſtatu hom. c. fra-
ternitatis. de frig. & maleficiat. cum alijs pluribus ad-
ductis à nobis ſupra in concluſ. peritus in arte. Qua
ratione etiam Alex. conſ. 15. nu. 11. vol. 1. obſtetrices
4 † in medicorum numerum poſuit.
5 Tres autem † obſtetrices vocandæ ſunt ad inſpiciẽ-
dum, an mulier ſit prægnans, ſed duo concordantes
mulierem prægnantem eſſe probabunt. l. 1. in prin. ff.
de vent. inſpiciẽ. Specul in tit. de teſte. §. reſtat de nu-
mero. verſ. item tres obſtetrices. nu. 6. & ibi etiam Io.
And. ad minus autem duo concordare debent, aliàs
non probant, cuius rei rationem colligere poſſumus
ex iis, quæ tradidimus. in d. concl. peritus in arte: nam
ad probandum duo ad minus periti concordari de-
bent, maximè quando eorum copia haberi poteſt.
Dec. in c. propoſuiſti. vbi etiam Abb. & Fel de proba.
vbi teſtatur de * communi opinione. Ruin. conſ. 53.
nu. 12. vol. 5. Bald. in l. ſeptimo menſe. in 2. lect. ff. de
ſtatu homin. Ang. in l. qui luminib. ff. de ſeruit.
Declaranda tamen ſunt ſupradicta, vt procedant,
6 quando † obſtetrices cum iuramento deponũt: ſecus
ſi ſine iuramento: tunc enim minimè probant, vt no-
tatur in l. hac edictali. §. his illud. C. de ſecun. nupt. &
in l. comparationes. C. de fide inſtrum. ſic ſenſit Bart.
in d. l. 1. in prin. ff. de vent. inſpic. & l. Theopompus.
ff. de dote præleg. Iaſ. in l. de pupil. §. qui opus nouũ.
nu. 4. ff. de nou. oper. nunc. & in hanc ſententiam plu
res congerit Fely. in d. c. propoſuiſti. col. 4. in 3. concl.
7 ſub nu. 7. de probat. licet enim periti † in arte non te-
neãtur de veritate iurare, niſi in iis caſibus, in quibus
certa notitia haberi poteſt, vt ait Bar. in d. l. Theopõ-
pus. ff. de dote præleg. attamen de credulitate debent
iuramẽtum præſtare, vt tradidit idem Bart. conciliã-
do gloſſas, quæ inter ſe pugnare videntur, in procem.
ſtorum. col. vlt. nu. 8. Alber. in 1. conſtit. Cod. col. 4.
ver. ſed nunquid Medico. Dec. in d. c. propoſuiſti. nu.
17. qui dicit hanc eſſe communem opinionem. Alex.
in l. 1. §. fi. nu. 13. ff. de verb. oblig.
8 Contrarium † tamen ſentire videtur Accurſ. in d. l.
1. in prin. ſuper ver. vel duo. ff. de vẽt. inſpic. & in l. iuſ-
iurandi. in gl. 1. ver. item quãdo tractatur. C. de teſtib.
9 Sed facillimũ † eſt has ἀντινομίας euitare. illa enim
regula, quod periti de credulitate iurare debent, plu-
ribus caſibus locum non habet, veluti quando peri-
tus aſſumptus eſt à partibus, aut à iudice partium con
ſenſu, vel quando committeretur facilis, & ſimplex
declaratio alicui tanquam bono viro, vel quando qs
aſſumitur à iudice ad conſulendum, & informandũ
ipſum iudicem, vel quando peritus publicum officiũ
gerit, & à principio curauit. His omnibus caſibus nõ
requiritur iuramentum. Poſſumus igitur dicere prio-
rem opinionem regulariter procedere, poſteriorem
vero his caſibus tantum, quibus iuramentum non re-
quiritur, prout etiam conciliauit Dyn. in ſingul. 201.
incip. quod obſtetricibus. de quo etiam plura in con-
cluſ. 1034. tritum eſt. nu. 34. & plurib. ſeq. vol. 2.
Videnda autem omninò eſt prædicta concluſio,
peritus in arte, ex qua tanquam ex fonte riuuli, huiuſ
modi concluſiones dimanarunt.
10 Prægnantiam quoque † ex lacte probari tradidit
Bal. in rubr. C. de probat. col. vlt. verſ. viſa diuiſione.
vbi dicit hanc eſſe probationem concludentem, ex
neceſſitate naturæ. Naturaliter enim fit, vt qui lac ha
bet prægnans ſit, vel fuerit.
11 Illud quoq; ſciendum eſt mulieri † dicenti ſe præ-
gnantem, in dubio credendum eſſe, vt memoriæ pro-
didit Ang. in l. illud. nu. 2. ff. ſi pars hæred. peta. Cuius
rei eam rationem reddit, quia de facto ſuo agitur, li-
cet perſæpè mulieres dicant ſe eſſe prægnantes, vt vi-
ris complaceant, vt tempore hiemali veſtes pelliciæ
rebalei, & cætera iocalia eis emantur, vt dicit gl. in l.
1. §. ſi omnes. ff. de vent. inſpic. Idem tenuit gl. in l. cũ
quidam. §. quod dicitur proximus. ff. de acquit. hære.
Idque maximè procedit, quando cum mulieris aſſer
tione concurrit, etiam dictum obſtetricis. Nam licet
vni obſtetrici dicenti aliquam mulierem eſſe graui-
dam, non credatur, quia duæ requiruntur, vt ſupra di-
ximus. attamen ſi mulier dicat ſe prægnantem, & idẽ
12 dixerit vna obſtetrix † ſufficit, vt ex d. l. 1. de vent. in-
ſpic. adnotauit. Spec. in tit. de teſte. §. reſtat de nume-
ro. verſ. item tres obſtetrices. num. 6. Quod procedit
niſi illa vna obſtetrix ingerat ſe: tunc enim ſe ſuſpe-
ctam reddit, & ideò maior numerus requiritur, quam
quando negat, vt tradidere ſcriben. in d. l. 1. §. de inſpi
cien. ff. de vent. inſpicien.
Nec illud etiam ſilentio prætereundum eſſe cẽſeo,
13 quod licet mulier † intra annum luctus nubere non
poſſit, quando eſt periculum, quod ex priore marito
prægnans ſit, & ſic conturbationis ſanguinis, tamen
ſi intra tres menſes, vel quatuor non appareat ex ven
tris tumore, vel alijs coniecturis eã prægnantẽ eſſe,
nubere poterit. Item ſi ſit ſenex. ſterilis. Item ſi mari-
tus deceſſit abſens. Iſtis enim omnibus caſib. mulier
14 † prægnans non præſumitur, quemadmodum ex ſen
tentia. Paul. de Leazar. & Raine. de Forliu. tradidit
Bal. in l. decreto. C. de his, qui not. infam.

CONCLVSIO MCCXV.

ARGVMENTVM.

In his, quæ ſunt modici præiudicij conſenſum facilè præſumi, & leuiorem probationem requiri.

SVMMARIVM.

1 *Cõſenſus nõ inducitur in his, quæ ſunt magni præiudicij.*
2 *Taciturnitas in rebus magnis non inducit conſenſum.*

3 Con-

Digitized by Google

3 *Conſenſus in rebus magni momenti, etiam ex patientia non præſumitur.*
4 *Præſentia nõ facit, vt quis videatur in ſui præiudicium conſentire.*
5 *Conſenſus in rebus magni momenti, etiam ex verbis generalib. non præſumitur.*
6 *Conſenſus non præſumitur, vbi agitur de præiudicio iuris perſonalis, ſecus in iure reali.*
7 *Cõſenſus facile præſumitur, in his quę sũt modici p̃iudicij.*
8 *Probationes leuiores requiruntur in his, quæ modicum præiudicium afferunt.*
9 *Litteræ etiam non ſigillatæ probant, vbi agitur de modico præiudicio.*
10 *Literæ Epiſcopi in rebus magni momenti, non faciunt niſi aliqualem probationem, ſecus in his, quæ modicum afferunt præiudicium.*
11 *Probatio ſemiplena ſufficit, & ſimplici iudicis verbo creditur, in his, quæ modicum dant præiudicium.*

1 In ſui præiudicium quis non † præſumitur cõ-
ſẽtire. l. penult. ff. de furt. not. gl. in l. 2. C.
de acq. poſ. Abb. in c. in cauſis. in 2. col. de elect. vbi di
cit, ꝙ in re graui, & oneroſa, & in arduis explicãdis,
2 requirit̃ expreſſus cõſenſus, nec ſufficit † taciturnitas.
Aegid. Bella. dec. 671. tradũt Doc. omnes in l. quę do
tis. ff. ſolu. mat. & Canoniſtæ in c. nonne. de præſũpt.
* & de * communi opinione teſtatur Capra concl. 56.
3 Ampliatur primo ꝓcedere, ẽt cõcurrẽte † ſciẽtia,
& patientia. adhuc enim quis in ſui præiudicium nõ
videtur cõſentire glo. in l. qui patitur. ff. nam l. filiuſ-
fa. §. inuitus. ff. de ꝓcur. Alex. cõſ. 34. nu. 8. vol. 7. conſ.
180. nu. 4. & cõſ. 152. nu. 9. eod. vol. 7. vbi plus dicit, ꝙ
in actu, partim oneroſo, partim vtili, ſciẽtia, & patiẽ-
tia nõ inducit cõſẽſũ. Ceph. cõſ. 135. n. 39. Rom. cõſ.
111. nu. 3. no. in c. is q̃ tacet. de reg. iur. in 6. Inno. in c.
in geneſi. de elect. Bal. in l. ſi fine. C. ad Vellean. Sali.
in l. inuit⁹. C. de ꝓcurat. Innoc. Hoſtien. & Io. And. in
c. Cumana. de elect. Archid. in c. diaconi. 18. diſtinct.
Ampliatur ſecundo, vt procedat etiam concur-
4 rente † præſentia: adhuc enim in ſui præiudicium
quis non præſumitur conſentire. Iaſ. & reliqui in d.
l. quæ dotis. ff. ſoluto matr. Alex. in l. ſæpe. ff. de re iu-
di. Alba. conſ. 12. nu. 15. Ceph. conſ. 110. nu. 14.
Ampliatur tertio cõcluſio, vt etiã procedat, ſi ver-
5 ba generalia † quis dixerit: nõ eſt enim præſumendũ,
quod ex verbis quãtumcunque generalibus quiſquã
ſibi magnum inferri velit præiudicium. ita reſpondit
Ceph. cõſ. 25. nu. 40. vbi add. Bar. in l. 1. col. 6. ver. prę-
terea non eſt veriſimile. ff. de offic. procur. Cæſar. Ri-
pa in l. Centurio. nu. 81. & 82. ff. de vulg. & pup.
Limitatur concluſio, vt procedat qñ agitur de præ
6 iudicio iuris pſonalis, ſecus qñ agit̃ † de p̃iudicio iu-
ris realis: primo enim caſu nõ præſumitur quis in ſui
præiudicium conſentire, ſecundo vero caſu præſumi
tur. l. filiusfami. §. inuitus. ff. de procurator. Bal. in l. in
uitus. & ibi etiam Caſtr. C. eo. tit. de procura. Io. And.
in addi. ad Spec. in tit. de arbitris. §. ſequitur. verſ. ſed
nunquid arbitrator. Alb. conſ. 12. nu. 5. Pariſ. conſ. 43.
nu. 46. vol. 1. Ceph. conſ. 100. nu. 14. Rui in l. 2. col. 2.
prope fi. ff. de leg. 1. & generaliter limitatur cõcluſio,
7 vt non procedat quãdo agitur de modico † pręiudi-
cio, Pariſ. in d. conſ. 93. l. quam Tuberonis. §. ſunt qui-
dam. ff. de pecu. l. Sabinus. ff. cõmuni diuid. l. Labeo.
cũ gl. ff. de aqua plu. arcen. l. qui hora. §. ſi quis iuſſus.
* ff. de dam. infec. & * cõmuniter tenetur per DD. in d.
l. quæ dotis. & in d. c. nonne. tradit latè Bero. cõſ. 190.
nu. 30. vol. 1. Abb. conſ. 40. Factũ ſic proponitur. nu.
7. vol. 2. quibus omnibus locis cõcluditur in his, quę
ſunt magni præiudicij conſenſum nõ præſumi, ſecus
autem in his, quæ modicum pręiudicium continent.
Sciendum autẽ eſt generaliter in his, quæ ſunt mo-
8 dici præiudicij, leuiorem † probationem requiri, &
quãcunque probationẽ admitti. Ideo dixit Innoc.
in c. 1. nu. 10. de fid. inſtru. quod in his, quę modicũ in
9 ſe cõtinent præiudicium, creditur † literis alicuius ẽt
nõ ſigillatis, & de rebus ad ſuũ officiũ non ꝑtinentib.
* idq; * cõmuniter obſeruari ex cõſuetudine, ac p̃cipuè
in Romana curia teſtatur Cin. in l. pacta nouiſſima.
col. 1. ver. Itẽ eſt arguendum. & ibidẽ Bal. col. pen. nu.
11. C. de pact. Abb. in c. cũ in eccleſijs. nu. 3. de maior.
& obedien. vbi inquit, q̃d in his, quæ ſunt magni præ-
10 iudicij † literæ Epiſcopi non faciunt probationẽ niſi
aliqualem: ſecus in his, quę sũt modici pręiudicij ad-
ducit Inn. in c. in præſentia. de renunciat. idem tenuit
Old. conſ. 184. col. 2. Bart. in auth. niſi breuiores. C. de
ſenten. ex breui. recit. vbi dicit quod in his leuiorib.
11 creditur verbo † ſimplici iudicis, & ſemiplena proba
tio ſufficit, quod etiã voluit Bar. in l. 1. col. fi. C. quo-
* rũ bonorum, & l. 2. §. fi. C. vbi in rem act. tenent * cõ-
muniter DD. in c. poſt ceſſionem, de probation.
Cætera colligas per te ex concluſione literæ, & ex
concluſione, Patientia, præſentia, Mandatum, Ratifi
catio, & ſimilib. quibus in locis tradidimus quando
in ſui præiudicium quis conſentire præſumatur.

CONCLVSIO MCCXVI.

ARGVMENTVM.

Expreſſa, in precibus, an & quando impetrans probare teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans a ſe in precibus expreſſa probare debet, & cur num. 8.*
2 *Alienandi licentia vbi data eſt aſſerenti eam vtilem eſſe, ipſi hanc vtilitatem probandi onus incumbit.*
3 *Clauſula, ſi preces veritate nitantur, in quolibet reſcripto intelligitur.*
4 *Valor beneficij expreſſus in precibus ſi negetur, ab exprimente probandus eſt.*
5 *Præſuppoſitum in diſpoſitione debet verificari antequam diſpoſitio locum habeat.*
6 *Impetrans debet probare expreſſa in precibus, etiamſi in reſcripto eſſet clauſula ex certa ſcientia.*
7 *Clauſula, ex certa ſcientia, quid operetur.*
9 *Tacitũ aliquid fuiſſe dicens in precibus, id probare debet.*
10 *Obreptio eſt expreſſio falſi, ſurreptio taciturnitas veri.*
11 *Impetrans quando habet intentionem fundatam, expreſſa in precibus probare non tenetur.*
12 *Impetrans non tenetur probare narratã quæ, non ſunt de ſubſtantia gratiæ, & quæ ſi Princeps ignoraſſet, nihilo minus gratiam conceſſiſſet.*

1 Expreſſa in precib. probari debẽt † ab ex-
primẽte, ſi de eis cõtrouerſia ipſi
cũ aliquo fuerit. ita reſpõdẽt Impp. in l. minorũ. C. de
præd. minor. tradit Io. And. in c. 1. nu. 3. de lit. conteſt.
in 6. alias eſt c. exceptionis. de iudic. eo. lib. 6. cuius di
ctũ comprobat Abb. in c. cõſtitutus col. 2. de reſcrip.
& c. ſedes. eo. tit. & in c. quia circa, per illũ tex. in 2. &
3. notab. de conſanguinit. & affinit. & in c. fi. nu. 8. de
præſũptionib. & cõſ. 70. id do nunc quęritur, nu. 2. ver.
p̃terea ſurreptio, vol. 2. id ẽt tenet Specul. in tit. de re-
ſcrip. præſenta. §. ratiõe quoq; defectus. in prin. vbi ẽt
Io. And. in addit. Cardinal. conſ. 69. incip. Quoad pri
mũ. Oldrad. conſ. 256. Clemens Epiſcopus. col. 2. ver.
ad ſecũdũ vr̃. Philip. Frãc. in d. c. 2. nu. 17. de lit. cõteſt.
in 6. idẽ vr̃ tenuiſſe Alex. conſ. 4. nu. 7. vol. 3. vbi dicit,
2 quod ſi data fuit licentia alienãdi † alicui petenti, &
aſſerenti talem alienationẽ vtilẽ eſſe, ipſi poſtea pro-
bandi onus incumbet ipſam alienationẽ commodo
ceſſiſſe: quod etiã tradit latè Imo. poſt alios omnes in
c. 2. nu. 12. & 13. de depoſito. Cõmenſ. cõſ. 243. vol. 2.

Dec.

Dec.cōſ.142.& 252. Ang. in auth.de alienatione,& emph.§.hoc ēt col.pen.ſed vt ad rem redeamus, cōcluſionem noſtram tenuerunt expreſsè Spec.in ti.de clandeſt.deſponſat.paulo poſt prin.Soc.ſen.cōſ.164. col.2.verſ.confirmatur ēt præmiſſa.vol.2.vbi dicit,ꝙ
3 † in vnoquoq; reſcripto, & mandato intelligitur illa clauſula,ſi preces veritate nitantur, & id dicit tenere cōiter Doct.in c.2.de reſcri. idem dixit Dec.cōſ.133. viſo proceſſu agitato.nu.1. ver.nam quando aliquid. & conſ.43. quamuis in caſu propoſito.nu.16. vbi dicit, quòd gratia impetrata à concilio populi intelligitē,modo in ꝓcib.expoſita,vera ſint.d.c.2.de reſcrip. l.præſcriptione.C.ſi cont.ius,vel vtil.publ. & ideò is, qui facit fundamentum in grã,debet ꝓbare ea, quæ continent̄ in ſupplicatione. Idem Dec.conſ.603. viſo puncto. nu. 8. & conſ.198.pro tenui facultate.n.4. col.3.verſ.confirmat̄ ꝓdicta concluſ.Hoc idē tenuerunt Rip.& Fely. in d.c.2.nu.29. de reſcr.& per hanc cōcluſ.Abb.in d.c.fi.de ꝓſump.dicit, ꝙ ſi quis in pre-
4 cib.† aſſeuerauit tale beneficium eſſe valoris centum ducatorum, & negetur,aſſerenti probandi onus incūbet,ꝙ latè examinat ibi Fel.facit pro hac concluſ.q.a
5 † præſuppoſitū in diſpoſitione debet verificari,anteq̃ ea diſpoſitio locū habeat, vt tradidit Dec.cōſ.251.n. 5.cū igitur cōcedendo grãm præſupponant̄ vera,quę narrant̄ in ꝓcibus,nō mirū ſi ꝓbari,& verificari dēnt.

Ampliatur aūt iſta concluſio,vt procedat etiamſi
6 Princeps in literis addidiſſet †clauſulam,ſe concedere ex certa ſcientia,vel de plenitudine ꝓtãtis. Adhuc enim tenet̄ impetrans ꝓbare ea,quæ in ſupplici libello narrauit, ita præclarè reſpondit Soc. ſen. in alleg. conſ.164.col.3.verſ.ſed ad iſta.d.vol.2.vbi dicit, ꝙ di-
7 cta clauſula nō denotat† certā ſcientiā:niſi in eis,quæ princeps ꝓſumitur ſcire,vt ſunt ea, q̃ conſiſtunt in iure, & qñ proceſſum fuit cū cauſæ cognitione, immo clauſulæ ꝓdictæ intelliguntur appoſitæ cum eadem conditione,ſi preces veritate nitantur, arg. gl. in l. ſi patronū.§.patronus.ff.de his,quæ in frau.pa.& tex.in l.fi.ff.de cōteſt.pec.quē pro ſing.alleg.Bal.in l.ſi abſētis.C.ſi cer.pet. & ꝓbat̄ ex eis, q̃ habentur per Cin. in l.in contractib.C.de non nu.pec.vt ibi per ipſū Soc.

8 Ratio autem † huius concluſionis ea eſt,quòd fundamentum intentionis ſuæ quiſq; probare tenetur, non mirum ergo, ſi qui ſe fundat in literis debet probare,quæ in precib.expoſita ſunt, propter quæ literæ ipſę ſunt conceſſæ,id tradidit Rol.à Val.conſ.10.nu. 8.vol.4.Soc.iun.cōſ.12.nu.3.vol.1. Beto.conſ.19. nu. 13.vol.2.cum alijs plurib.cumulatis. per Ioſeph. Ludoui.concl.14. & hanc rationem huius concluſionis reddit Cacher. deciſ.171. nu.10.& Ioſeph. Ludoui.d. concluſ.in verſ. infertur tertio.

Limitatur primò ſuprad.concl.vt procedat, qñ dr̄ aliquid falſum narratū fuiſſe in literis, qñ autem dr̄
9 aliquid fuiſſe†omiſſum,cōtrariū eſt,quia aſſerens dēt
10 probare.Cū igitur†obreptio ſit expreſſio falſi, ſubreptio,taciturnitas veri : ſi obreptio obijciatur,probādi onus incumbet ei,cui obijcit̄, ſi aūt quem ſurripuiſſe dicat̄,opponēs ꝓbare debebit,ita diſtinguit Io. And. in d.c.2.nu.2.de lit. conteſt. in 6. cuius ſententiā eum referendo probat Abb.in d.c.fi.nu.8. de præſump. & in d.conſ. 70. id de iure quæritur.nu.2. vol. 2. idē voluit Rip.in d.c 2.nu.29.de reſcrip.Soc.ſen.in d.conſi. 164.viſa bulla,col.2.ver.confirmantur ꝓdicta. uol.2.

Limitatur ſecundo,vt non procedat concl.quādo
11 impetrans habet † intentionē fundatam pro ſe, quia tunc in opponentē onus probandi transfertur,veluti ſi aliqui impetranti beneficiū obijciatur,quòd ſit infamis. onus probandi aſſerenti incumbet. Eodē modo, ſi quis in precib. dicat ſe eſſe idoneū moribus,& vita,negātē probare oportebit : quilibet enim bonus præſumitur,hoc tradidit Abb.in d.c.fi.de præſumpt. vbi ēt Fel.& in c.conſtitutus.col.1.de reſcr.Rip. in d. c.2.nu.30.Io.And.in reg.infamib.de reg.iur.in 6.&c.

Limitatur tertio concl. vt procedat, quando id,ꝙ falſo narratum eſt,ſubſtantiale eſt, adeò ꝙ ſi concedens id ſciuiſſet,gratiam non fuiſſet cōceſſurus:ſecus
12 aūt quando narrata ſunt ea, † q̃ ſubſtantiam non attingunt, & quæ nihil impedimenti conceſſioni gratiæ attuliſſent.id tradit Oldr.d.cōſ.256.col.2.verſ.ſed in contrarium me adducit,vbi dicit, ꝙ ſi in diſpenſatione falſa narrata ſunt ſubſtantialia, vitiatur diſpenſatio,ſecus aūt ſi non ſubſtantialia, narrata falſa ſūt, quæ ne ꝓbari quidem debebunt ab eo, qui narrauit, facit ꝙ voluit Rot.dec. 37. aliàs 202. incip. nota, qđ quis non tenet̄.vbi dicit, ꝙ quis non tenetur narrare in precibus qualitatē non ſubſtantialem, & q̃ ſi pontifex notam habuiſſet, nihilominus bñficium conceſſet,ꝙ etiam voluit Rot.dec.47.aliàs 336. nota ſecundum opinionem aliquorum,& dec.27.alias 610.Do. Vrb.eo.tit.de reſcrip.in antiq.Aegid.Bella. dec. 683. ſi impetrans in forma pauperum,in fi.Hāc limitationem tenuit Inn.in c.ex parte il 1. & ibi Butr. & Abb. de priuileg.Arch.6.q.vlt.§.actor.circa prin.Bald.in l. mater tua.C.de contrah.emp. cum alijs plurib. quos adducit Calc.conſ.11.in cauſa Bartolomei Gaſpari. vbi id ex facto rendit, & quā latiſſimè explicuit, &c

Cætera,q̃ ad hāc materiā pertinent ex varijs huius noſtri tractatus concl.per te elicere potes,ex concl.literæ.Confeſſio in literis.Gratia,obreptio, & ſimilib.

CONCLVSIO MCCXVII.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur per clauſulam precarij tranſlatam fuiſſe poſſeſſionem in eum,cuius nomine conſtituit, quis ſe poſſidere.

SVMMARIVM.

1 *Conſtituens ſe precario nomine alterius poſſidere, transfert in eum poſſeſſionem.*
2 *Clauſula conſtituti,ita demum transfert poſſeſſionē,ſi conſtituens ipſe poſſidet.*
3 *Conſtituens,ſi non ſuo,ſed alieno nomine poſſidebat tempore conſtituti,nullum ius transfert in eum,cuius nomine conſtituit ſe poſſidere.*
4 *Conſtituens ſe nomine alterius ius incorporale poſſidere deindè id alteri donans, & verè dans. poſſeſſionem, an in eum legitimè poſſeſſio dicatur tranſlata.*
5 *Nemo plus iuris in alium transfert, quam ipſe habeat.*
6 *Tradere rem,quam non poſſidet,nemo poteſt.*
7 *Poſſeſſio per modum fictæ traditionis,non trāſfertur, niſi tradens poſſideat.*
8 *Poſſeſſio per retentionem vſusfructus non transfertur,niſi retinens poſſideat.*
9 *Clauium traditio non probat poſſeſſionem,ſi tradens non poſſidebat.*
10 *Venditio in conſpectu facta, ſi vendens non poſſidebat, non transfert poſſeſſionem.*
11 *Conſtituens,ſi non poſſidet,etiamſi detineat,non transfert poſſeſſionem.*
Quod tamen declar.ibid.num. 12.
13 *Conſtituens,ſi non poſſidet, non transfert poſſeſſionem, etiamſi volente eo,qui verè poſſidet,conſtituerit.*
Contrarium. num.14.
15 *Conſtituens ad hoc,vt transferat poſſeſſionem,debet probari omnino tempore conſtituti poſſediſſe.*
Contrar.num.16.Concil.num. 17.
18 *Conſtitutum per verba futura conceptum, transfert poſſeſſionem, etiam ſuperuenientem.*
19 *Conſtitutum iuramento firmatum,transfert poſſeſſionē, etiam futuram,& ſuperuenientem.*
20 *Conſtitutum in antiquis, etiamſi non doceatur de poſſeſſione conſtituentis poſſeſſionem probat.*
21 *Conſtitutum probat tranſlationem dominij.*

Non

Digitized by Google

1 Non eſt dubium quin per clauſulam, qua quis in inſtr̃o cõſtituit ſe alterius no ĩe † preca
rio poſſidere, poſſeſſio transferatur, & probari poſſit.
* *id. n. Do. nemine oĩno repugnãre tradũt. glo. in l. ab
emptione. in verb. cõſtituatur. ff. de pact. vbi Bart. &
Ang. idẽ Bar. Alex. Imo. Ang. Caſtr. & * cõiter cęteri
ſcribẽtes. in l. interdũ. ff. de acq. poſ. & in l. qd antc. co.
rit. & in l. creditores. C. de pig. Berous latè conſ. 42. in
prin. vol. 1. Cor. cõſ. 6. n. 6. vol. 3. cõſ. 89. nu. 5. cõſ. 100.
nu. 7. cõſ. 267. nu. 5. cõſ. 280. nu. 9. cõſ. 197. n. 3. eo vol.
conſ 6. nu. 6. conſ. 8. nu. 45. & 9. cõſ. 53. nu. 2. conſ. 121.
nu. 24. conſ. 127. nu. 4. conſ. 173. nu. 25. vol. 2. Itẽ conſ.
16. nu. 6. cõſ. 113. nu. 1. vol. 1. Alex. cõſ. 40. nu. 9. vol. 3.
Imo. in c. precarium. nu. 6. extra de precario. vbi etiã
Abb. Bal. idẽ voluit in l. 2. in 1. q. C. de vſur. & in l. qs,
ad fi. C. de don. cõſ. 482. Magnifice, col. 3. ver. quintus
paſſus, vol. 1. Ang. conſ. 373. viſis inſtrumentis, col. 1.
Cor pol. conſ. crimina. 4. viſa q̃rela, col. 2. ver. 1. eſt. vbi
id dicit maximè notandũ. Iaſ. cõſ. 147. præſens. col. 3.
ver. quod autem poſſeſſio. vol. 2. Steph. Bertran. cõſ.
238. contra donationẽ, nu. 2. conſ. 73, viſo caſu, vol. 3.
Dec. in l. contractus, col. 5. ver. & hoc videtur pcede-
re. ff. de reg. iu. Fran. Purpur. in l. certi condict. in prin.
col. 11. verſ. limita tertio. ff. ſi cer. pet. Guid. Pap. cõſ.
192. ex facti narratione, in fi. Iaſ. in l. apud Iulianũ. §.
ſi Titius, col. 3. in 79. no. ff. de leg. 1. cũ pluribus alijs,
quos adducere poſſem, ſi hãc rem hoc loco tractare
mihi eſſet in animo. ſed quoniã ea latiſſimè, & fuſiſ-
ſimè enarratur à Tiraq. in tract. de iure cõſtitu. id cir
co illam omittam, ne actum denuo agere videar.

Illud autem animaduertendũ eſt, quod ſi is, qui p-
cario alterius nomine ſe poſſidere conſtituit, non ha
beat poſſeſſionem veram, poſſeſſio per conſtitutũ il-
lud nõ transfertur, & ideo is, qui cõtendit ſe per hoc
2 pcariũ poſſidere, pbare debet tempore conſtituti cõ-
ſtituentem vere poſſediſſe. l. quamuis cõductor, & ibi
glo. ff. de acq. poſſeſ. vbi Pau. ſcribit. ſi is, qui à me
fundũ cõduxit, illud Titio vendiderit, & ab ipſo quo
que cõduxerit, & vtrique mercedes pręſtiterit, prior
locator poſſeſſionẽ retinet. Ibi etenim dubitatur cũ
colonus cõſtituerit nomine ſecũdi emptoris poſſide-
re, & illi de fructibus reſponderit, cur non transtulerit
in eum poſſeſſionem. glo. reſpondit, quia conductor
verè non poſſidet. Idque ibi etiã tradunt Alex. Ang.
* Imo. & reliqui ſcribentes * cõmuniter. facit l. tradi-
tio. ff. de acqu. rer. dom. vbi traditio rei quã non poſſi
demus fieri nullo modo poteſt, & c. olim. il ſecũdo,
ſecundũ intellectũ Doc. de reſtitu. ſpolia. l. vltima. §.
1. ff. ad Vellcian. idem ſentit Ang. in l. 2. vbi etiã glo.
ſuper verbo tradita. C. de acquir. poſſeſ. Bar. in l. quod
meo, in princi. col. pen. ff. eod. tit. vbi dicũt quod Ad-
uocatus debet eſſe cautus in proponẽdo, & probãdo,
ꝙ conſtituens tpe conſtitutionis huiuſmodi poſſide-
bat, alioquin ſuccumberet. Barba. conſ. 4. Illud affe-
rã in mediũ, quod prophetæ clariſſimo venit in ore,
nu. 22. vol. primo. idẽ tradit Corneus cõſ. 6. nu. 7. ver.
& precarium rei ſuæ, vol. 4. vbi ad id adducit l. ſi ali-
quã rem. ff. de acq. poſſeſ. & l. certè. §. ſi. cum l. ſequen.
ff. de precar. idẽ voluit ipſe Corneus conſ. 297. nu. 3.
ver. verũ tamen eſt quod, &c. vol. 3, & conſ. 53. nu. 5.
ver. tamen ad hęc reſpõdetur vol. 2. vbi ad id adducit
ea, quæ habentur in l. quod meo: & l. interdum. ff. de
acq. poſſeſ. & in l. traditio. de acqu. rer. domi. & l. ne-
mo plus iuris. ff. de reg. iur. hoc idẽ latè trac. Bertrãd.
cõſ. 323. etiã ſi libellus. nu. 2. vol. 3. idem tenuit Bald.
in l. ſiue autem. §. ſi quis tenui. ver. ſed pone. ff. de pu-
blic. inter dilectos. extra de fide inſtr. Alex. in l. Pom
ponius. §. ſi is, qui precario. ff. de acq. poſ. & in conſ.
10. num. 2. vol. 4. vbi ad id adducit præter nonnullos
ſupra citatos Ang. in l. quædam mulier, & ibidẽ Bar.
ff. de rei vend. & eũdẽ Bar. in l. 1. C. quan. lic. ab empt.
diſced. Anto. Butrig. in c. cum veniſſent, de reſtitu.
ſpoliat. & in c. fi. de cauſ. poſſeſ. & propriet. idẽ dicit
Alex. in conſ. 82. nu. 9. vol. 3. Barto. conſ. 81. Maſſinus
Forticonis de Eugub. num. 9. in eadem ſententia fuit
Calcaneus conſ. 29. Magnificus D. Roland. colu. 7.
nu. 10. verſ. præterea quomodo poſſibile eſt. vbi dicit
3 quòd ſi cõſtituens † nõ ſuo ſed alieno nomine poſſi-
debat tempore conſtituti, nullum ius in alium cõſti-
tuendo transferre poteſt, & adducit Specula. in tit. de
empt. & vend. §. 1. verſ. quid ergo ſi in inſtrumento.
eiuſdem opinionis eſt Barba. conſ. 62. colum. 5. circa
med. ver. nec obſtat, cũ dicitur, quod ſi fuiſſet. vol. 3.
& hoc quidẽ voluerunt Bald. in d. l. 1. C. quan. lic. ab
emp. diſced. quem cum plurib. alijs adducit Rui. cõſ.
145. nu. 5. vol. 1. & cõſ. 46. nu. 5. vol. 4. & conſ. 54. nu. 1.
eod. volu. vbi concludit, quod per conſtitutum non
probatur poſſeſſio, niſi doceatur de poſſeſſione cõſti-
tuentis. Afflictus deciſ. 40. nu. 5. Deci. qui complures
ad id adducit ex ſupradictis conſ. 247. nu. 3. verſ. non
obſtat, quod ſupradictum eſt. & conſ. 281. num. 4. &
conſ. 400. viſo eleganti conſ. nu. 9. ver. primo quod ab
eo. vbi id latè probat. Inno. in c. cum veniſſent. & in
c. in literis. de reſtit. ſpolia. quem ad id cum pluribus
alijs adducit Alex. conſ. 161. nu. 1. vol. 6. in rub. C. de
cõtrahen. empt. q. 16. quem allegat Dec. d. conſ 400.
idem voluit Alex. conſ. 23. nu. 5. vol. 7. quem ſequun-
tur Bertrand. conſ. 163. etiam ſi libellus. num. 2. conſ.
300. nu. 2. incip. Nobilis honeſta mulier, &c. vol. 2.
& conſ. 85. etiam ſi vol. 40. & conſ. 12. 16. & conſ. 30.
lecto proceſſu, &c. nu. 10. & conſ. 302. deliberando
ſuper quodam num. 2. & conſ. 347. duobus prætenſis.
nu. 9. vbi & ad id adducit Ang. idem tenentem. conſ.
180, vol. 1. idẽ ſenſit Gratus cõſ. 69. nu. 3. vol. 1. & cõſ.
94. nu. 15. & conſ. 117. nu. 15. eo. vol. Dec. cõſ. 251. col.
3. ver. ergo pariter videtur. nu. 3. vbi etiã ſubdit, quòd
4 ſi donem Titio actionẽ † vel nomen, & cõſtituã me
eius nomine precario poſſidere, deinde illam candẽ
rem Sempronio donem cum traditione vera, pręfer-
tur hic priori donatario, quia ad hoc vt conſtitutum
operetur, debet neceſſario probari conſtituentis poſ-
ſeſſio. At huiuſmodi iura incorporalia non poſſidẽt.
ergo, &c. l. ſeruus. §. incorporalis. ff. de acqui. rer. dom.
§. incorporales. Inſtit. de reb. corporalib. & incorpo-
ralib. Alex. cõſ. 17, requiſitus, col. 2. vol. 1. ſed hoc di-
ctũ Decij falsũ putat Tiraq. in d. tract. de iu. cõſtit. li-
mitat. prima, nu. 19, quia ſi hmõi iura nõ poſſidentur
at quaſi poſſidentur. & iura loquentia de poſſeſſione
habent locum in quaſi poſſeſſione, c. præſentium. vbi
gl. Archid. Io. And. & cæteri, de teſtib. lib. 6. cũ pluri-
* bus alijs ibi per eum adductis. Hãc eſſe * cõem cõclu
ſionẽ teſtatur Rol. à Val. conſ. 79. nu. 23. vol. 1. Et ne
plures adducendo, qui hanc concluſionem noſtram
pbauerunt, vel actum agere, vel cæteris laborũ ſuo-
rum gloriã ſurripere velle videamur, remittimus te
ad Tiraq. in alleg. tract. de iu. conſtit. vbi poſtquã pe-
nè innumeros congeſſit, concludit tandem, neminẽ
omnino reperiri, qui huic ſẽtẽtiæ repugnare audeat.
* eſt ergo * communis, & firma concluſio iſta noſtra.

Huius autẽ concluſionis ſatis manifeſta ratio eſt.
5 Nemo † etenim plus in alium transferre poteſt, quã
ipſe hẽat l. nemo plus iuris. ff. de reg. iu. c. Daibertũ. 1.
q. 7. l. traditio. ff. de acq. rer. dom. vbi traditio eius rei
6 fieri † non poteſt, quã nõ poſſidemus. ſi ergo verè tra-
dere nemo poteſt ꝙ non habet, ergo nec fictè. l. ſi fi-
liusfam. l. ſi ſocius. ff. ſi cert. pet. l. 2. & 3. ff. pro ſoc. Bal.
conſ. 166. vol. 4. & hãc huius concluſionis rationem
adducunt, Corn. d. conſ. 53. nu. 5. verſ. tamen ad hoc
reſpondetur. vol. 2. & Tiraq. ſup. cit. lo. nu. 3.

Ampliaĩ primo loco id, quod diximus vt pcedat
7 in quocunq; alio ficto † acquirẽdæ poſſeſſionis mõ.
Nam & in eis niſi tradẽs habeat poſſeſſionem, nullo
modo acquiritur poſſeſſio. ita dicit glo. in l. cũ miles
in princ. in glo. ma. ad fi. ff. ex quib. cau. maio. Raph.
Cum. in l. Pomponius. §. quæſitũ, per illum textum. ff.
de acq. poſ. Alex. in l. cum hæredes in prin. ff. eod. tit.

Cur.

Digitized by Google

Curt.iun.cõſ. 110.nu.17.vol.2. vbi ad id adducit Ale.
conſ.82.vol.2 & Signor.Homod. conſ. 252. ſubdub.
ad fi.col.1.Iaſ.in l. ſi ſorori.C.de iur.delib.& demum
* id cõcludere Doctores * communiter teſtatur Tiraq.
in d.tract.nu.7.vbi pręter ſupradictos adducit Rip.in
l.1.in priu.col.16.verſ.contra Bart.in fi.ff.de acq.poſ.
& latè tradidit ipſe Tiraq.in trac.le mort ſaiſit,le viſ.
declarat.7.& ideò dicit Bertrand.conſ.276. viſo caſu
mihi exhibito.col.2. nu. 4. quod per retentionẽ vſuſ-
fructus,qui eſt fictus modus acquirendę poſſeſſionis,
8 ita demum acquiritur poſſeſſio †ſi retinẽs poſſidebat.
adducit ea, quæ habentur in l.quiſquis, & in l.ſi quis
argentum.§.ſed ſi quidẽ.C. de dona. in l. quod meo.
de acq.poſſ.in l.ab emptio.ff. de pact.Io. And. in ad-
dit.ad Spec.in tit.de empt.& vend.§.1.verſ.& nota in
addi.quæ incipit,& hic dubitatur.Abb.in c.ex literis.
col.pen.de conſuet. Ang.conſ.339.Sempronius olim
Caij de Florentia.Alex.conſ.92.perſpectis his,quę in
themate.col.2.vol.1.Aret.in §.actionum.verſ.quęro
ſi inſtrumentum venditionis.Inſt. de actio. & idẽ te-
9 nuit Corn.conſ.110.nu.3. vol.4. Præterea ita † demũ
probatur poſſeſſio per traditionem clauium,ſi tradẽs
poſſidebat, ſecus ſi non poſſidebat, vt copioſè tradi-
dit Old. conſ. 209. nu. 3. cum ſeq.cum alijs adductis.
per Tiraq.ſup. loc. ad hæc licet per venditionẽ in cõ-
ſpectu rei factã,probetur poſſeſſio.l.1.§.ſi iuſſerim.ff.
de acq.poſſ.l.quod meo.§.per cit.venditorem.glo.&
DD.in l.3.in pr.co.tit.& in c.2.de conſue.in l. & 2.C.
10 de acq. poſs. id tamen verum eſt,ſi res† poſſideatur à
venditorẽ.d.l.3.§.Neratius, vbi Bart.Abb.in c.autho
ritate.col.2.verſ.inueſtitura autem. extra de iudic. &
huius ampliationis omnes eandem rationẽ reddunt,
quia nemo dare poteſt, quod non habet.Old. d. cõſ.
209.Corn.d.conſ.110.& cęteri omnes.

Ampliatur ſecundò,vt procedat etiam ſi is,qui nõ
11 poſſidet,tamen †detineat:tunc enim etiam per con-
ſtit. non transfertur, nec poſſeſſio, nec detentio, vt
dicit Bart.in l.quod meo.col.vlt.verſ.ſed iuxta prędi-
cta cum alijs, quos congerit.

Declata tamen hanc ampliationem,vt non proce
12 dat,quando poſſeſſio † detineretur ab aliquo,cum eſ-
ſet vacua, & à nullo alio poſſideretur, ita declarant
Bart. & Alex. in d.l. quod meo.cum alijs congeſtis.
Tiraq. in d.tract.de iure conſtituti. limita. 14. verſ.a.
intellige.& in loco allegato.nu.26.

13 Ampliatur tertiò,vt etiam procedat †ſi conſentiẽ-
te eo, qui verè habet poſſeſſionem, conſtituerit quis
ſe alicuius nomine poſſidere,adhuc enim non tranſ-
fertur poſſeſſio,vt reſpondit Cor. conſ.5.vol.2.& cõſ.
183.vol. 3. quem refert Tiraq. vbi ſup. & in limit.13.
nu.14.& 15.vbi dicit,quod ſi procurator nomine do-
mini conſtituat ſe alicuius nomine poſſediſſe,tranſ-
fertur poſſeſſio:ſecus autem ſi ſuo nomine proprio ẽt
conſentiente domino poſſidere ſe conſtituerit.

14 Contra hanc † ampliationem tamen Tiraq. in lo-
cis ſup.cit.ponderat,quòd colonus conſentiente do-
mino transfert poſſeſſionem per clauſulam conſtitu-
ti in eum,cuius nomine ſe conſtituit poſſidere, iux-
ta ea, quæ habentur per Anto.Butr.in c.cũ veniſſent.
col.pen.verſ.ex quibus patet.de reſtitu. ſpol.per l.qui
vniuerſas.ff.de acq.poſſ.Ponderat præterea, quod eã-
dem vim habet, quoad effectum contractus,facere,
& facienti conſentire, vt habetur in l. cum quædam.
C.de adminiſ.tut.& in l.nihil.§.proponitur.ff.de leg.
1.l.non videtur.ff.quæ in frau.patro.c.Tirius filios,&
ibi gl.Bal.& alij.ſi de feu.defun.dom.Caſt.conſ. 190.
viſa ſubſcripta.col.2.ver.reſtat nunc videre.vol.2. cũ
alijs penè innumeris congeſtis per Tiraq. de retract.
lignag.§.1.gl.9.nu.139. cum plurib. ſeq. Per quas ra-
tiones videtur Tiraq.à ſententia Cornei diſcedere.

Amplia quartò, vt omninò probari debeat ipſum
conſtituentem poſſediſſe tempore conſtituti: nam
15 etiam † ſi probetur cum poſt conſtitutum acquiuiſſe
poſſeſſionẽ, nihil commutabit huiuſmodi probatio.
Id tenent Ang.in d.l.quãuis.§.ſi conductor. ff. de ac-
qu.poſſ.Bal.in d.rub.C.quan.lic. ab emp. diſced. Af-
flict.deci.335.nu 4.& ſeq.cum alijs plurib.citatis per
Tiraq.vbi ſup.& demũ omnes Doctores ferè, qui di-
cunt, quod debeat probari poſſeſſio conſtituẽtis,aſ-
ſentiuntur poſſeſsionem ſuperuenientem non ſuffi-
cere, cum omnes dicant probari oportere conſtituẽ-
tem ipſo conſtituti tempore poſſediſſe.

16 Contra hanc † ampliat.tamen tenuit Bal. in conſ.
276.in cauſa Petri de Maſſa.nu.2.verſ.præterea gl.di-
cit.vol.3.vbi inquit,quod ſi quis conſtituat tenere no
mine Titij, etiam ſi tunc non poſſideat, tamen Titio
ſuperueniente poſſeſſionem acquirit.Quod etiam te
nuit Corn.conſ.280.nu.6.verſ.nam reſpondetur.vol.
3. vbi dicit, quod ſi conſtituo me tuo nomine poſsi-
dere, etiam ſi nullam poſſeſsionem habeam, tamen
demonſtro, quod animum habeo tuo nomine poſ-
ſidendi, & ideò ſuperueniens poſſeſsio tibi acquire-
tur,cum animus mutatus non præſumatur.l.cum,qui
mutatam.ff.de proba.& hos ad id adducit Tiraq. vbi
ſup.num.14. quorum dicta pluribus argumentis con-
firmat.

17 Cõciliationis gratia †diſtingui poteſt, prout & Ti-
raq.facit, quod quoad ipſum conſtituentem non cu-
ramus, an tunc poſsideret, vel poſteà ei poſſeſsio ſu-
peruenerit, immo ne curamus quidem, an omnino
poſsideat, vel vnquam poſsederit,& hoc in odiũ ip-
ſius,ne ſuus dolus,aut fraus illi patrocinetur,quod ni-
ſi de præiudicio tertij agatur, tunc attendendum eſt,
quod in ſupradicta ampliat.à nobis dictum fuit; &
ideò limitandum eſt, quod ſuperius diximus vtrum
procedat, quoad ipſum conſtituentem,in quo nõ eſt
neceſſe probare ipſius poſſeſsionem, ſecus cum de al
terius præiudicio agatur.Bal.in d.l.ſiue autem.§.1.ff.
de publiciana.Ang.in d.l.quedã mulier.ff.de rei ven-
dica.cum alijs allegatis per Tiraq.ſup.cit. loc.nu.20.
idq; etiã voluit Soc.conſ.185.nu.14.vbi dicit,ꝙ con-
tra conſtituentẽ per ipſum cõſtitutũ probatᷣ poſseſsio
ẽt de recẽti.Bal.in l.litib.C.de agr.& cẽſ.li.10.Ang.in
d.l.quãuis.cũ pluribus alijs adductis ibi ꝑ ipſũ Soc.

Limitatur tamen hęc ampliatio,vt non procedat,
18 quando conſtitutum per verba futura † conceptum
eſset adeò,quod appareret de mente contrahentium,
quod futuram poſseſsionem comprehendere vole-
bant.ita voluit Ceph.conſ.147.nu.4.adducit ea, quæ
habentur per glo.Bart.& cæteros in d.l.quamuis.§.1.
ff.de acq.poſs.Dec.in l.contractus. ff.de reg.iur. Rui.
conſ.143.nu.5.vol.1.& conſ.75.nu.6.vol.5.Bal.Aret.
& Aquenſ.in l.interdum.§.fi.ff.de acq.poſs.

Limitatur ſecundò hæc ampliatio, vt non proce-
19 dat,ſi ſuper conſtituto eſſet †appoſitum iuramentũ:
tunc enim etiam futura poſſeſſio probari ſufficit. ita
voluit Ceph. d.conſ.147. nu. 8. vbi complures alleg.
quem omnino videas.

Limitanda nunc ſunt ea,quæ ſuperius diximus, vt
20 locum non habeant, quando † eſsemus in antiquis.
tunc enim probatio per ipſam conſtituti clauſulam
probari ſufficit.ita voluit Soc.ſen.d.conſ.182.num.2.
vol.2.vbi ad id adducit Abb.in c.cum nobis.extra de
præſer.idem Soc.conſ.106.nu.2.verſ.concurrit etiam
vol.3.vbi dicit,quod licet per conſtitutum non tranſ
feratur poſſeſſio: niſi probetur poſſeſſio conſtituẽtis,
tamen id locum non habet contra ipſum cõſtituen-
tem,& quando ſumus in antiquis:tunc enim, & con-
tra conſtituentem, & ipſum poſseſsorem,poſseſsio
per ipſum conſtitutum probatur.idem tenet Dec. in
conſ.302.num.9.vbi alleg. Soc. vbi ſupra.idem tenet
Tiraq.alios allegans,vbi ſup.num.19.

Limita ſecundo, vt ẽt ſi per dictam conſtitutiuam
clauſulam non probetur poſseſsionis tranſlatio:niſi
doceatur de poſſeſſione conſtituentis, tamen ꝑ iſtud
21 conſtitutum abſq; alio probatur †tranſlatio dominij

l.in ſun:

l.in fundum.ff.de fun.dot.not.per Bart.Bald.& alios,
in l.cum res.ff.de acq.poſſ.Fran.Aret.in l.certi condi
ctio.§.depoſui.col.2.ff.ſi cer.pet.& in d.l.quamuis.§.
1.vbi dicit.d.l.in fundum.ad hoc eſſe ſingulare.& tra
dit Tiraq.vbi ſupra.

Cætera plura ad materiam conſtitutinæ poſſeſſio-
nis pertinentia videre poteris apud ipſum Tiraq.

CONCLVSIO MCCXVIII.

ARGVMENTVM.

Præſcriptionem, & qualitates eam inducen-
tes non præſumi.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio cum ſit facti, non præſumitur, niſi probetur. Et cur. num. 2. & 4.*
2 *Negligentia alicuius non præſumitur.*
3 *Præſcriptionis materia dicitur odioſa, tanquam tollens ius alterius.*
4 *Præſcriptio dicitur exceptio.*
5 *Præſcriptio etiam immemorabilis præſumenda non eſt.*
6 *Præſcriptio nõ præſumitur, nec qualitates eã inducentes.*

1 Præſcriptio cum ſit facti, non † præſumi
tur, niſi ꝓbetur, arg.l.in bel-
lo.§.factæ. ff. de capti. & poſtli.reuer.l. emancipati.
ibi, teq; emancipatum probatum fuerit.C. de collat.
& manifeſtè patet.ex c.auditis de præſcr. & ex ca.ve-
niens, co. tit. nec id obſcurè determinatum fuit in c.
inter, in c. dilectio. 16. quæſtio.tertia, quæ iura ad id
adducit glo.in capit.volumus, in verſ. concuſſam 16.
quæſtio.4. vbi clarè dicit, obijcientem præſcriptionẽ
eam teneri probare, hoc idem ſancitum fuit. in c.1.
ibi, & probare.de præſcriptio.lib.6.vbi Philip. Franc.
id notat.in 1.not.& ibid.Gemin.num.2. idem voluit
glo.in l.ſi tibi, vbi Bald. id notatu eſſe dignum dicit.
C.de ſerui.& aqua.ſic etiam tradidit Bartol.in l.Cel-
ſus. ff. de vſucap. cui accedit Bald. in conſ.450.ſuper
primo puncto. num.2. volum. 4.ad idem conſuluere
Pariſ.in conſ.27. in præſenti conſultatione. num. 89.
verſ.ad quorum euacuationem.vol.1.Crauet.in cõſ.
29 pro clariori.num.9.verſ.proindè.& in conſi. 132.
Homines.nu. 12.verſ.& ſi dicatur, quibus in locis plu
ribus id confirmat, & hos ſequuti ſunt Natt. in conſi.
53.quod legitimè.nu. 18.& 19.verſ.ſimiliter non ob-
ſtat.vol.2.& in conſ.89. & ſi apud legum interpretes.
nu. 39.verſ.quia reſpondetur, eodem volum. 2. atque
Burſat.in conſ.66.proponitur.num.19.poſt verſ. 3. ſi
ponens.volum.1. & Franc.Bal. in tract. de præſcript.
in 3.par.princ.in 3.& 4.princ.requi.ad præſcrip. in 3.
quæſtio. num. 8. allegantí enim præſcriptionem in-
cumbit onus probandi, cum hoc ſit fundamentum
ſuæ intentionis, iuxta doctrinam Bart. communiter
approbatam, in l.1.circa fi. ff. de except. vt ait Franc.
Balb.in d.l Celſus.nu.145.verſ.2. principaliter. ff. de
vſucap. idem voluit Crau. in conſ. 210. præſupponi-
tur in facto.nu. 29. verſ. dicendo nunc ad quintũ du-
bium.vbi pluribus id probat, vt & nos ſupra tradidi-
mus, in verbo abſentia, concl.7.nu. 5. vol. 1.

Concluſionis noſtræ ratio eſt, quia ſi ea in dubio
præſumeretur, ex hoc nihil aliud eſſet, quam alterius
2 negligentiam præſumere, quod † non eſt faciendum,
vt egregiè demonſtrat Abb.in conſ. 82. quamquã in
his dubijs.col. 2. poſt num. 6. verſ. ad prædicta facit,
volum.1.& quod allegans præſcriptionem, quia ne-
gligentiam aduerſarij implicat, illam probare teneaẽ
auctor eſt Bart.in l.generò.num.4.ff. de his, qui not.
infa.quem refert Hercul.in tract.de proban.neg. illa-
tione 51.vbi inquit, quod ſi hoc verum eſt, ſibi nota-
bile videtur: tum etiam, quia probatio dubia non re-
leuat.c.in præſentia, de probatio. quod maximè pro-
3 cedit in materia præſcriptionis, quæ † dicitur odioſa,
tanquam abſorbens ius alterius, vt c.placuit il 2.§.po
teſt.16.q.3.ita aſſeuerauit Abb.in conſ.71.videtur pri
ma fronte.nu.1.verſ.præterea.vol.2.quem ad hoc ci-
tat Crauet.in d.conſ.29.nu. 9.

Alia quoque ratione confirmatur ipſamet cõclu-
4 cluſio, præſcriptio † enim eſt exceptio, vt per gloſſ.&
Doct.in rub.extra de præſcript.& eſt tex.in l.1.§.cum
itaq;.C.de anna.excep.& alibi paſſim. ergo debet ab
allegante tanquam fundamentum ſuæ intentionis
probari.l. in exceptionib. ff. de exceptionib. cum ſi-
milibus.

Eandem concluſionem primo ampliabis, vt non
ſolum pro præſcriptione decem annorum non præ-
5 ſumatur, ſed nec etiam † pro ea præſcriptione, de cu-
ius initio non extet memoria apud homines, niſi pro
betur, vt reſpondit Pariſ.in conſ.104.in præſenti cau-
ſa.nu.121.cum plu.ſeq.volum.1.& in conſ.112.ſi ori-
ginem.nu.22.& in conſ.114.homines ſancti lo.n.18.
& tectius in d.conſ.27.nu.90.eo. vol. 1.quẽ vna cum
alijs ad id refert Nat. in d. conſ. 89. nu. 32. cum plur.
ſeq.volum.2.

Secundò amplianda eſt concluſio, vt non ſolum
pro præſcriptione non præſumatur, ſed nec etiã pro
6 omnibus † qualitatibus ad eam inducendum, veluti
titulus bona fides, poſſeſſio continua, & alia requiſi-
ta, niſi illę qualitates ab allegante probentur. ita do-
cuit Philip.Fran.in d.c.1.in 1.no.de præſ.lib.6.& ibi.
Gemin.nu.2.per illum tex. & tex. in c. pia de except.
quem ſequitur, & id corroborat idem Pariſ. in d. cõſ.
27.nu.90.vol.1.atque Burſ.in d.conſ.66. nu. 9. vol. 1.
idem voluit Fran. Balb.in d.l.Celſus.num. 145. verſ.
2.principaliter.ff.de vſucap.& in d.tract. de præſcrip.
in 3.par.in prin.in 3.& 4.in prin. requiſito ad præſcri-
ptio.q.3.nu.7.verſ. poſtremo not.

CONCLVSIO MCCXIX.

ARGVMENTVM.

Quid probandum ſit ab allegante præſcri-
ptionem rerum corporalium.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio dicitur difficilis probationis.*
2 *Præſcriptionem allegans, titulum inprimis probare debet.*
3 *Præſcriptionem longiſſimi temporis allegans titulum probare non tenetur, nec etiam bonam fidem.*
4 *Bona fides de iure canonico, etiam in longiſſimi temporis præſcriptione requiritur.*
5 *Ius canonicum, quid differat à iure ciuili, quoad præſcriptionem.*
6 *Titulus, etiam in longiſſimi temporis præſcriptione probandus eſt, quando ius commune, vel iuris præſumptio reſiſtit præſcribenti.*
7 *Præſcriptio immemorabilis, non requirit probationem tituli, & latius. nũ. 9.*
8 *Titulus ex tempore immemorabili præſumitur.*
10 *Præſcriptio immemorabilis contra Clericos, & libertatem Eccleſiaſticam, etiam ſine titulo procedit.*
11 *Præſcriptio ſtatutaria, tituli probationem non requirit.*
12 *Titulus, vbi ex ſtatuti diſpoſitione temporis curſu præſumitur, de eo tamen iuramento partis fides fieri debet.*
13 *Dicto alicuius, vbi ſtandum intelligitur, ſi dicat cum iuramento.*
14 *Iuramento alicuius, vbi ad ſuum commodum creditur, id debet intelligi deficientibus alijs probationibus.*
15 *Iuramento aſſerentis ſe habere titulum non ſtatur, quoties iuſta cauſa ſubeſt, ei non credendi.*

16 *Præſcriptio prædiorum tributariorum, biennio ſine titulo procedit.*

17 *Præſcriptio biennalis ratione culturæ, ex l. qui agros. C. de om. ag. deſer. lib. 11. procedit in omnibus prædijs etiã non tributarijs.*

Contrarium. num. 18.

19 *Præſcriptio prædiorum tributariorum, etiam de iure canonico ſine bona fide procedit.*

Contrarium, defenditur. ibid. nu. 20.

21 *Filius, qui decem annis, rem etiam decem annis à patre defuncto poſſeſſam, poſſedit, ſi titulum oſtendere non poteſt, & poſſeſſione eijciatur, quomodo illam recuperare poſſit.*

22 *Poſſeſſorium remedium c. reintegranda. 3. quæſt. 1. cui cõpetat.*

23 *Præſcriptionem allegans titulum, ſiue iuſtum, ſiue iniuſtũ probare debet.*

24 *Titulus pro hærede, etiam putatiuus ſufficit ad præſcribendum.*

25 *Præſcriptio tam ex titulo lucratiuo, quã oneroſo ꝓcedit.*

26 *Titulus, vbi ex defectu rei, vel perſonæ præſcribenti acquiri non poteſt, non ſufficit ad præſcribendum.*

27 *Spurius inualidè legitimatus hæreditatem patris præſcribere non poteſt.*

28 *Titulus putatiuus tunc ſufficit ad præſcriptionem, quando ſi verus eſſet dominium transferre poſſet.*

29 *Bona fides in longiſſimi temporis præſcriptione, etiam ex iniuſto errore inducitur.*

30 *Statutum, vbi vult præſcriptionem locum habere, etiã cum titulo putatiuo, debet intelligi, etiam ſi talis titulus eſſet cauſatus ex cauſa iniuſta.*

31 *Præſcriptionẽ allegans traditionem ſibi factam probare debet, & cur nu. 32.*

32 *Titulus abſq; traditione non ſufficit ad tranſlationem dominij.*

33 *Titulum talem habens, qui etiam ſine traditione ſufficit ad tranſlationem dominij, traditionem probare non tenetur.*

34 *Præſcriptione ſe defendens, traditionẽ veram probare dẽt.*

35 *Titulus putatiuus, cur ſufficiat ad præſcriptionem, & nõ traditio putatiua, & ficta.*

36 *Præſcriptionem allegantí, ſatis eſt probare aliquid, quod traditionis loco habeatur, quando id ſufficit ad transferendum dominium.*

37 *Dimiſſio rei, quando traditionis loco habeatur.*

38 *Præſcriptionem allegans debet probare traditionem factam fuiſſe ex illo titulo, cuius occaſione ſe præſcripſiſſe putat.*

39 *Traditio poſſeſſionis vacuæ, requiritur ad hoc, vt procedat præſcriptio.*

40 *Traditionem factam fuiſſe ab eo, à quo habuit titulum, præſcribens probare tenetur.*

Contrarium. num. 41.

42 *Præſcriptionem allegans, bonam fidem deducere debet.*

43 *Bona fides regulariter præſumitur, & cur. ibid. nu. 44.*

44 *Bonus quilibet a natura præſumitur.*

45 *Præſcriptio immemorabilis, bonam fidem non requirit.*

Contrar. ibid. nu. 46. Concil. nu. 47.

48 *Bona fides, licet non ſit probanda, tamen allegari debet à præſcribente.*

Et cur. num. 49.

50 *Ignorantia in facto alieno præſumitur, ſi allegetur.*

51 *Præſcriptionem, vbi quis allegat, & bonam fidem allegare videtur.*

52 *Bona fides non præſumitur in eo, qui præſcriptionem inchoauit.*

53 *Bona fides in præſcriptione immemorabili præſumitur, etiamſi non allegetur.*

54 *Malę fidei probatio, bonę fidei pręſumptionẽ excludit.*

55 *Totum qui dicit, nihil excludere videtur.*

56 *Mala fides, vbi apparet, nullo temporis curſu purgatur.*

57 *Præſumptionẽ allegans, bonam fidem ſuam tantũ, non etiam ſui auctoris allegare tenetur.*

58 *Pręſcripſiſſe ſe dicens, poſſeſſionem, & eius continuationẽ probare debet.*

59 *Teſtium depoſitiones coniunguntur ad probandam continuationem poſſeſſionis.*

Contr. nu. 60. Concil. nu. 61.

62 *Probationes ſemiplenę non coniunguntur in criminalibus, ſed in ciuibus tantum.*

63 *Poſſeſſionis continuatio, per teſtes diſcordes in tempore non probatur.*

64 *Teſtes variè deponentes circa tempus poſſeſſionis, in minori tempore dicuntur conteſtes.*

65 *Teſtes deponẽtes de tempore poſſeſſionis, cum adiectione, & citra, quam probationem faciant.*

66 *Pręſcriptionem allegans, debet probare, rem fuiſſe habilem ad pręſcribendum.*

67 *Definitio intelligitur loqui de habilibus.*

68 *Pręſcriptionem decem annorum allegans debet probare aduerſarium fuiſſe pręſentem.*

69 *Pręſcribens, & aduerſarius eius, vbi ſunt de eodem loco, pręſentia pręſumitur.*

70 *Pręſcriptionem allegans, debet probare eam fuiſſe cauſatam negligentia aduerſarij.*

Satis conſtat ex ijs, ni fallor, quæ in ſuperiori
concluſione tradidimus, eum qui præſcri
ptionem allegat, & in ea intentionem ſuam fundat,
1 eãdẽ ꝓbare debere. Videamus mõ, cum † difficile ſit
præſcriptionem probare, vt dicere ſolebat Bald. in l.
vlt. colum. 7. nu. 33. verſ. decimoquinto, quæro. C. de
edic. diu. Adr. tollen. quæ ad hanc probandã neceſſa-
ria ſint, quæq; ab allegante probanda ſint, & quæ nõ.
In primis itaq; ad præſcriptionis rerum corporalium
probationem requiritur titulus, qui ab eo, qui præſcri
2 ptione ſe tueri vult † probandus eſt: ſic probatur in l.
nullo. C. de rei ven. lica. in l. diutina. in l. nec peten-
tem. C. de præſcriptio. long. tempo. in l. vni. C. de vſu-
capio. tranſ. ita me docuere Accur. in rub. ff. de diuer.
& tempo. præſcript. Bartol. in l. Celſus. num. 7. in fin.
* verſicu. habes ergo. ff. de vſucap. & ibid. * omnes pręſ-
ſertim Cum. Rom. Paul. Caſtr. in prin. Bartol. itidem
in d. l. vnic. C. de vſucap. transfor. Bald. in l. ſuper lon
gi. in prin. C. de præſcriptio. long. tempo. & melius in
l. præſcriptione. num. 3. C. quib. non obijc. long. tẽp.
præſcripti. & in rub. C. de vindi. liber. nu. 4. ac clarius
in d. l. vlt. d. colum. 7. num. 34. verſ. poteſt autem. C.
de edict. diui Adria. tollen. vbi latius tradit, quomodo
probetur præſcriptio, & continua poſſeſſio, & Pariſ.
in conſil. 27. in præſenti conſultatione. num. 90. verſ.
& vlterius. volum. 1. nec vllus eſt, qui ab hoc diſſen-
tiat, nec tempus conteram in accumulandis Doctor.
authoritatibus.

Concluſionem hanc limito primo, vt locum ſibi
vendicet in vſucapione, vel præſcriptione longi tẽ-
3 poris; ſecus in præſcriptione † longiſſimi tẽporis 30.
vel 40. annorum, quæ de iure ciuili: currit abſq; titu-
lo, & bona fide, vt conſtat ex l. ſi quis emptionis. §. 1.
in l. cum notiſſimi, in l. ſicut, in l. omnes. C. de præſcri-
ptio. 30. vel 40. anno. & ita conſultus reſpondit Ro-
man. in conſ. 166. viſa diligenter. num. 8. verſ. præmiſ-
ſis tamen, & in d. l. Celſus, in princip. in eandem de-
ſcendit ſententiam. Dec. in conſ. 267. non excedit è
memoria. num. 5. atque Pariſ. in conſil. 66. nobilis Sil
ueſter. num. 88. volum. 3. Rom. refert. & ſequitur Fel.
in cap. ſi diligenti, ſub num. 11. verſic. ſimiliter Ludo.
de præſcrip. de quo latè per Fran. Barb. in tract. de pręſ-
ſcrip. in 2. par. princ. quæſt. 6. num 2. cum plurib. ſequ.
vbi num. 9. verſic. hæc omnia determinat, & diſtin-
guit, quid de iure canonico, quo ad bonam, & malã
fidem ſit tenendum.

Sublimitabis limitationem hanc, vt procedat, vt
4 modo diximus, de iure ciuili: ſecus vero † de iure ca-
nonico, quo quidem iure procedit præſcript. 40. ann.
contra Eccleſiam abſq; titulo tamen cum bona fide:

vt pluribus in locis in iure Pōtificio ſancitū eſt, & in
primis.in c.de quarta,in c.ad aures,in d. c. ſi diligen-
ti,vbi affatim gloſſ.& Doct.de præſcrip.& ſpeciatim
in c. t.vbi pſenè gloſſ. Archid. Ioan. Andr.Gemin. &
Philip.Fran. co.titulo noſtro de præſcript.in 6.adeò,
vt idem iuris ſit, quando vna Eccleſia præſcribit ad-
uerſus aliam,vt habemus in d.c.de quarta in c. illud,
& in c.ad aures,vbi Abb.de præſcriptio. & in hoc ar-
ticulo præſcriptionis nulla alia eſt differētia inter ius
Cæſareum,atque Pontificium, quam quòd ius ciuile
5 † admittit præſcriptionem cum mala fide, dicta l.ſi
quis emptionis.§.primo,quam ius canonicum dam-
nat,cap.vigilanti,& capit.vltim.de præſcriptio. & in
hoc reſidet Abb.in dicto capit.de quarta,colum.4.in
princ.numer.14.verſic.ſed quantum ad principalem
articulum.

Iſtud velim ſublimites, vt verum non ſit, quando
6 ius commune† reſiſtit præſcribenti,vel iuris præſum-
ptio eſt contra eum: nam tunc bona fides,& tempus
prædictum non ſufficeret, vbi ius cōe reſiſtit, ſed ne-
ceſſaria eſt tituli probatio, qui poſſeſſori cauſam tri-
buat præſcribendi: niſi allegetur, & probetur præſcri-
ptio tanti temporis, cuius initij memoria non extet,
præſcribens ergo,contra quem eſt iuris præſumptio,
debet probare tempus 40.ann. & iuſtum titulum,vel
tantum tempus,cuius initij nō extet memoria.ita de-
creuit Sum.Pont.in dicto cap.t.de præſcrip.in ſexto,
vbi ponitur caſus in pręlato,vel Eccleſia,quę allegat
ſe præſcripſiſſe decimas:nā diſpoſitio, & præſumptio
iuris eſt in contrarium, quod decimæ pertineant ad
illam parochiā, intra cuius limites prædia conſiſtūt:
ideò præſumitur in dubio eas occupaſſe, & poſſeſſio-
nem iniuſtam fuiſſe,cap.ad decimas.de reſtit.ſpol.in
6.vnde opus eſt vltra tempus 40.anno. quod doceat
de titulo,vel de præſcriptione tāti temporis, de cuius
initio non meminerint homines, quo quidem caſu
7 non† requiritur titulus:ita dicit tex.in d.c.1.conſulen-
do ſequutus eſt Card. Zab.in conſ. 114. dico Petrum
non audiendum. circa fin. & plura adducit Fel. in d.
c.ſi diligenti,col.vlt.nu.11.in nona, & vltima reſtri-
ctione, de præſcriptio.

Cuius rei ratio eſt,quīa ex tāto tempore pręſumitur
8 titulus† etiam ſi non allegetur,vt dixere Arch.& Io.
Mo.in d.c.1.& ibi Gemin.nu.21.verſ.quæro quare.p
l.cum de in rem verſo.ff. de vſur.idem tradit Cyn.in
l.ſi certis annis.vbi Paul.Caſtr.col.1. verſ. quinto, &
vltimo oppono,& Iaſ.in decima limit.C. de pact.&
apertè prius his dixit gl.in c.ſuper quibuſdam.§. præ-
tereà,in ver.non extat,de verb. ſignif. & plura addu-
cit Soc.ſen.in conſ.127. viſis capitulis. col. vlt. nu.8.
verſ.& eo maximè,vol. 1.ac Iaſ. in l.quo minus, nu.
48.ver.3.principaliter.ff.de flumin.cum alijs quāplu-
rimis in hanc eandem ſententiam deductis à Gabr.
in ſuis commun.concluſion.concluſ. prima, nu. 47.
verſ.2.amplia.titul.de præſcrip.lib.quinto,vbi infini-
ta prope de priuilegijs iſtius temporis collegit, vt &
fecit Balb.in d.tract.de præſcript.in ſecunda part.ter-
tiæ par.prin.quæſt.ſexta, nu. 12.verſ.& ratio eſt,cum
plur. ſequen.

Secundò limitabis concluſionem, ut locū ſibi nō
vendicet in præſcriptione tanti temporis, cuius initij
memoria non extet: nam ſtante hac conſuetudine
9 alius titulus non eſt probandus:q præſumitur,vt mo-
do diximus:ſic aſſeruere ſcriben. in d. c. 1. præſertim
Archid. in fin. in ver. non extat D.colum. tertia,nu.
15.uerſ.quæro quare.Io.Mona.in fin. de præſcriptio.
in ſexto,Bal.in conſilio 352.materia feudorum, col.
2. ſub nu. 3. verſ.ſed hic eſt non inutiliter aduerten-
dum.volum.1.Alexan.in conſ.6. viſo themate, col.
1.ſub nu.1.verſ.& neutro caſu,volum. 1. & in conſ.7.
ſuper hac dubitatione.ſub nu. 1. poſt uerſ.unde dato.
eodem uolum. 1.Pariſ.in conſ.27.nu. 80. verſic. pro-
cedit enim volum. 1.Fel.in c. cum nobis.col. 2.poſt
num.2.verſ.pręterea ſecundum Imol. de præſcriptio.
cum pluribus alijs ad id adductis à Gabr.in ſuis com-
mun.concluſ.concluſio.1.num 45. verſ. infertur igi-
tur tit.de præſcrip.lib.5.vbi latè de hoc. Ego vero in
præſentia hanc tituli præſumptionem, quæ elicitur
ex diuturnitate temporis non proſequor quia oppor-
tuniori loco in verbo, Titulus, infra illam examina-
re me reſeruo.

Ampliabis tamen limitationem hāc,vt procedat,
10 licet ageretur de præſcribendo † contra clericos,aut
libertatem eccleſiaſticam, modo non cōſtaret de in-
iuſto,& illicito titulo,ſed eſſemus in dubio: nā tunc,
& in huiuſmodi præſcriptione de cuius initio nō ſit
memoria aduerſus clericos,aut Eccleſiam nulla titu-
li probatio deſideratur:ſic conſultum fuit à Paul.Ca-
ſtren.in conſ.424. ex puncto trāſmiſſo tria dubia col-
liguntur.col.2.poſt num.2. in 2. dub. verſ. in contra-
rium.vol. 2.ex eo,quod tanti temporis præſcriptio, ſi-
ue conſuetudo habet vim conceſſionis principis etiā
ſi non allegetur.l.hoc iure.§.ductus aquæ. ff. de aqua
quot.& æſt.& c.ſuper quibuſdā. §. præterea, de verb.
ſign. tum etiam quia talis præſcriptio habetur pro ve-
ritate,teſte Accur.in l.1.C.de ſeru.& aqua. vt & vo-
luit Bal.in conſ.157.quæſtio vertens,in prin.vol.2.&
in conſ.24. ſubtiliter tacta ſunt,ſub num. 1. verſ. nam
præſcriptio.vol.4.ſic ſenſit,& Dec.in conſ.85.diligē-
ter pro tenui.col. 2.poſt num.ſecundum.verſ. & talis
præſcriptio, & multos alios ad id collegit Gab. in d.
concluſio.1.nu.73.verſ.nonus effectus eſt, & quo ad
ampliationem ſic decidit,vna cum Caſtr. Crauet. de
antiq.temp.cap. 3. incip. abſolutis differentijs. num.
48.in 10. quæſt.

Tertiò poteris limitare, vt non procedat in ea prę-
11 ſcriptione, quæ ſtatuto† fuiſſet introducta,in qua nul-
la tituli probatio, nec allegatio deſideratur vt ſi ſta-
tuto caueretur,quod poſſidens rem per decem annos
poſteà conueniri non poſſit: tunc certè ſufficeret bo-
na fide poſſediſſe,abſque titulo, quia ſtatutum nō re-
quirit titulum, quod eſſe menti tenendum dicit Bal.
huius limitationis author.in l.2.nu. 3. verſ. pone ſta-
tuto.C.de præſcrip.long.temp.quæ pro li.cui accedit
Roman.in d.l.Celſus.col.1.ver.primo,& ibidem ad-
ucitus. Bart. id ratione fulcit Claud. de Seiſel. col.1,
* nu.3.in fi.& id * communiter eſſe approbatum teſta-
tur.Balb.ibid.in 1.no.ſub nu.5.verſ.& quicquid dicat
ff.de vſucap. vbi plurima dicit circa hanc limitatio-
nem,referendo eos, qui contra ſenſere.

Quod poſtremum ſublimabis,vt licet hoc ſtatu-
tum ex poſſeſſione decennali titulum præſumat, ta-
men præſcribenti, & aſſerenti, ſe habere titulum de
12 eo † iureiurando fidem facere,neceſſe erit: ita voluit
Anchar.in c.1.de reg.iur.in 6.ad id citans.Gaſp.Cal-
der.id ipſum volentem.arg.c. vlt. de conſuet. & c.2.
de teſtib.hos ſequutus eſt Fely. in c.illud.col.3.nu.5.
in fi.verſ.eſt tamen circa prædicta.de præſumpt.& in
c.ſicut.nu.30.verſ.cæterum ne prædicta.de ſenten.&
re iud.de quo videtur eſſe contex in c. dilectio. & ibi
glo.in verb.offerre.16.quæſt. 3. hæc eſt enim genera-
13 lis, & communis noſtrorum regula,ut cum † lex,ſta-
tutum,pactum,aut quęuis alia diſpoſitio,vult ſtari di-
cto alicuius,intelligatur iurato,& non aliàs in quam
ſententiam infinita propè allegat Tiraq. in tract. de
præſcrip.§.1.glo.8.verſ.quam & ego ſententiam.

Id tamen,quod diximus de iuramento, ubi intelli-
14 ges procedere, ſi ille† non haberet titulum apud ſe,
nam ſi haberet,non eſſet illi credendum, ſed tenere-
tur illum edere: quoties enim alicuius iuramento ad
ſuum commodum creditur,id debet intelligi deficiē-
tibus alijs probationib.ſiue cum aliter fides fieri non
poteſt,ut uoluit gl.in c.ſtatutum.§. cum vero. in ver.
ſaltem de reſcrip. in 6.quam ibi.ſequitur Do. ac Bal.
in l.1.vbi etiam Sal.C.de iureiu.vt alios adducens cō-
firmat.idem Tiraq.vbi ſup.verſ. ſed redeundo.

Secundò idem velim declares, vt procedat: niſi iu-
15 ſta cauſa † ſubſit non credendi huic, qui dicit ſe habere titulum, vt aſſueuerauit. Ang. in l. diuus, ſub nu. 3. ff. de teſtam. mili. & in l. qui reſtituere. ff. de rei vendi. & in l. qui vas, in prin. ff. de fur. quem vna cũ multis alijs refert, & ſequitur Alex. in conſ. 114. in cauſa, & lite inter filios, & hæredes Melchionis. col. 1. nu. 3. verſic. circa tertium. vol. 4. vt & comprobauit Tiraq. eodem ſuperius relato loco, verſ. declara tertio generaliter, vbi multas alias adducit declarationes.

Quarto limitanda eſt concluſio, vt locum ſibi nõ vendicet ratione culturæ in prædijs tributarijs, quæ
16 cõtra communes regulas præſcriptionis biennio † tã inter præſentes, quàm inter abſentes, abſq; titulo aliquo, & fortaſſe, etiã bona fide præſcribuntur, vt apertiſſimè ſancitum eſt. in l. qui agros. C. de omni ag. deſer. lib. 11. & ita in prædijs tributarijs. d. l. debere intel-
* ligi gloſſa, & cæteri * communiter Doct. ibid. ſentiũt, & tunc nulla tituli allegatio, neque probatio exigetur: ex illius enim legis reſcripto cuilibet conceditur ratione culturæ, & tributorum ſoluendorum occupare agrum alterius deſertum, & ſibi colere, & habere: etiam ſi occuper mala fide, ſciens ad ſe non ſpectare, & ſine aliquo titulo, etiam ſi ſit ager minorũ, vt ibid. tenuit Ang. adeò, vt tunc etiam non incidat in pęnã. l. cum quærebatur. C. vñde ui. qua occupans tenetur reſtituere rem cũ fructib. vſq; ad 30. ann. in d. l. vt qui agros, tradidit glo. ſic dilucidè. ibid. dixere Bar. Io. de Plat. & Rebuff. vbi etiam ijdem admonuere, quòd Aduocatus conuenti, vel agentis ſit cautus, vt articuletur, quòd omnia prædia ſint tributaria, ſecundum formam ſtatutorum, & quòd ſemper poſſedentillud prædium per biẽnium, & hoc probet per teſtes, deindè ꝙ intrauerit poſſeſſionem illius prædij tunc vacãtis, & deſerti, quibus probatis agens, & excipiens obtinebit abſq; vllo titu. quæ quidem multa eſſent animaduerſione digna in Italia, in locis, in quibus prædia oĩa facta sũt tributaria, ut in ciuitate Eugubij. idẽ Bar. Io. de Plat. & Rebuf. in d. l. qui agros ſcripſere, & idem Bart. in vrbe Perusina dixit in l. rem, quæ nobis. circa fi. ff. de acq. poſſ. & hæc eſſe menti tenenda ipſemet Bart. inquit in l. ſi de eo. §. ſi forte. nu. 5. ver. ſciatis vnum. ff. eo. de acq. poſſ. ſubiungẽs. ibid. contra hanc limitationẽ fortiter vrgere. l. vnic. C. de uſucap. tranſfor. vbi Imp. ſuſtulit diſcrimen inter tributaria, prædia, & non tributaria.

Vtcunq ſit Rip. in tract. de peſte, in c. de præſerua. re med. con. peſt. ſub nu. 252. uerſ. ſed certe. d. l. q agros aliam ſequutus eſt ſententiam: voluitque eandem. l. qui agros, generatim debere intelligi, tam de prædijs
17 † tributarijs, quam non tributarijs: inquiens, quod licet ibidem dicatur, ſic fuiſſe determinatum propter priuatum publicumq; compendium, tamen intelligendo de publico compendio, ideſt de publica vtilitate, quæ conſiſtit in agricultura. l. 1. C. de agri. & cẽſ. lib. 11. & l. colonos la 2. C. eo. ac l. 1. §. de opere. ff. de aqua plu. arcen. legem illam locum habere omni caſu.

18 Sed mea, quidem † ſententia exiſtimarem ab opinione communi non eſſe recedendum, nimirum. d. l. qui agros, tantummodo habere locum in tributarijs agris, non autem in cæteris. Et vt ita ſentiam, ex eo permoueor: quod biennalis præſcriptio in ipſis tributarijs agris fuit introducta non ſolũ ipſa culturæ cauſa, ſed in primis ratione tributorum exſoluendorum, quorum fauore, etiam lapſis ſex menſibus ſancitum eſt, ut ſi nullus appareat, qui ius in agro prætendat, ſecurus ſit occupator. l. locorum. C. eodem de om. ag. deſer. li. 11. vt idem fatetur Rip. vbi ſupra, quæ ratio tributi ſoluendi cum in non tributarijs prædijs ceſſet, debet quoq; ipſius legis diſpoſitio ceſſare. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. nec ſimpliciter uerum eſt, quod ait Rip. nempè culturæ tantum fauore, ea prædia biennio poſſe pręſcribi: nam ſi id [illegible], ſequeretur, quòd in non tributarijs deſertis, ſi ea colerentur duorum annor. ſpatio ipſa. etiam poſſent pręſcribi, quod tam veritati repugnat, quàm, quod maximè.

Quod autem dicebamus in caſu. d. l. qui agros. C. de omn. ag. deſer. lib. 11. biennij præſcriptionem procedere, etiam cum mala fide. multum dubitationis in ſe videtur habere. Etenim Ripa ibidem in d. tract. de peſte. c. de præſ. reme. cont. peſt. num. 255. verſ. ſed
19 vltra arbitratus eſt, id etiam † iure canonico locum habere ob vtilitatem publicam, vt vberior ſit ſtatus publicus. & ad id tenẽdum ex eo adducitur, quod ex cauſa lex poſſit auferre dominium vni, & dare alteri. l. item ſi verberatum. ff. de rei vendi. lex enim priuat dominum dominio fundi deſerti in odium negligentiæ, & illud transfert in diligentem, qui agrum excolit, quod facere poteſt: tum etiam quia ex cauſa lex poteſt ſtatuere, quod mala fides non obſit præſcribẽti, vt uoluit Bal. in ſua diſput. incip. ſtatuto cauetur, quod fœnerator, & Pet. Anch. in reg. poſſeſſor, de regul. iur. atque Caccialup. in l. omnes populi, nu. 61. ff. de iuſti. & iur.

20 Sed partim † me mouent hæc Ripæ fundamenta; quibus vnico verbo reſpondere poſſumus, ſcilicet ea de iure ciuili locum habere, quo quidem iure aliquãdo poteſt procèdere præſcriptio cum mala fide, vt in præſcriptione 30. vel 40. ann. c. vigilanti, de præſcrip. c. poſt quingentos. c. placuit. §. quod ſi mala fide. 16. q. 3. & l. cum notiſſimi. C. de præſcrip. 30. vel 40. ann. ſecus autem de iure canonico; quo ſancitum eſt, vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam canonica, quàm ciuilis; & neceſſe ſit ei, qui præſcribit, in nulla temporis parte rei habere conſcientiam alienę. ſic ad verbum decreuit, Innoc. III. Sum. Pont. in cap. vlt. de præſcript. Nam ponderando verbum. Nulla, quod eſt vniuerſale negatiuum excludens omnem præſcriptionem abſq; bona fide, dicendum eſt etiam in caſu noſtro excludere biennij præſcriptionem cũ mala fide, cum qui oĩa dicit, nihil excludat. c. ſolitæ. de maio. & obed. & c. ſi Romanorum 19. diſt. præſertim, cum non ſit ratio legitima reſtringendi ad caſũ hunc, immo potius ampliandi, vt euitetur peccatum: nam in dubio tenenda eſt illa opinio, per quã omne euitetur peccatum quia illa tutior, vt in cle. exiui. de verb ſign. in c. iuuenis. de ſponſa. & no. gl. in c. vni. in ver. æſtimare, verſ. ſol. hoc generale eſt, de ſeruti. in ordi. facien. Quod eo magis in caſu noſtro procedit, cũ præſcribens biẽnio fundet ſe in poſſeſſione. non vero tantummodo in negligẽtia non petẽtis, vt fit in ſerui-
* tutib. quo caſu oẽs * communiter admittunt in hoc oẽs leges ciuiles permittẽtes præſcriptionẽ cum mala fide eſſe correctas, & in hoc ſtandũ eſſe iuri cano-
* nico rõne peccati euitandi ſic * cõi conſenſu tradidere ſcribentes oẽs in d. c. vlt. de præſcr. in primis. Abb.
* col. 2. nu. 7. vbi teſtatur, in hoc * oẽs cõſentire, & Imo. ſub nu. 24. verſ. & aduerte. Et licet lex ciuilis, vt inqt Rip. cõſideret negligẽtiã nõ petẽtis, & vtilitatẽ publicã, quæ ex ea dimanat: tñ ius Pontificiũ cõſiderat peccatum, ex mala fide præſcribẽtis; nec tam ei curæ fuit vtilitas publica, q̃ animarũ ſalus: ne ob tẽporalia bona amitteremus æterna: iccirco cũ peccato noluit pmittere pſcriptionem, cum negligẽtia non petentis: cum nec itidem bonum publicũ poſſit excuſare peccatum, vt aſſerit. idem Imo. in d. c. vlt. ſub eod. nu. 24. verſ. ſed aduerte: quod quidem ius Pontificiũ in hoc debet ſeruari in foro ſeculari, & etiam in terris imperij, cum in materia peccati lex ſuccumbere debeat canoni, argum. cap. nouit. de iudic. & in hoc leges nõ dedignentur ſacros canones ſequi, & imitari, vt inquit Imp. in Auth. vt cler. apud prop. Epiſ. §. ſi vero Eccleſiaſticum, & in Authẽ. vt non luxu. hom. cont. natur. ita tradidit gloſſ. in cap. 2. in verſic. poſſeſſor.

de

de reg. iur. in 6. & *communiter ſic placuit ſcrib. in d. c. ult. de præſcrip. Etſi autem lex, quod erat alterum Ripæ fundamentum, poſſit ſtatuere, ut etiam præſcriptio procedat cum mala fide, tamen omnino huiuſmodi lex, quæ abſque mortali, aut etiam veniali peccato ſeruari non poteſt, abijcienda, & abolenda eſt: immo erit ipſo iure nulla; quoniam de ſubſtantia legis eſt, vt ſit iuſta, & honeſta: cap. erit autem lex 4. diſtinct. quod ſi continet peccatum, nō poteſt dici lex: quinetiam huius legis promulgator tanquam cōtra ius diuinū diſponens conuincitur potius errare, quā legem condere, cap. ſunt quidam 25. q. 1. nec tali legi ſubditi debent parere, ne obediant inferiori contra legem ſuperioris, nempè Dei, c. qui reſiſtit, & c. Iulianus 13. q. 3. ita placuit Abb. in d. c. ult. num. 2. de præſcript. Cum igitur in caſu noſtro ob malam fidē præſcribentis verſetur animæ periculum, merito dicere debemus, & hanc. l. qui agros. vt ſunt aliæ admittentes præſcriptionem cum mala fide, eſſe de iure canonico correctam, quod etiam animaduertens Ripa, in hoc non firmauit pedes, ſed ſub dubitatione id ſenſit per verbum fortè.

Quintò præterea concluſionem limito, vt nō procedat in caſu, quem refert Bart. in d. l. Celſus. col. 2. nu. 5. verſ. pone, frater tuus. ff. de uſucap. ubi conſulit
21 filio, † qui patri ſucceſſit, & reperit in hæreditate aliquam rem, quam frater poſſederat decē annis, & ipſe alijs decem; & poſteà cecidit à poſſeſſione, nec reperit aliquem titulum per inſtrumēta, vel teſtes, & profectò hoc in caſu multum ambigitur, quo remedio ſibi ſuccurratur ad auocandam poſſeſſionē, à qua cecidit abſq; violētia: vt quia vrbs deuaſtata ſit, vel domus incendio conſumpta: nam ſi fuiſſet violēter eiectus, non eſſet dubium, quod haberet interdictum unde vi. Verum ſi aliter non conſtet, non poteſt intentare rei vendicationem, vel publicianam: ex eo, quod poſſeſſio 20. annorum, non ſufficit ad præſcriptionē abſque tit. d. l. Celſus, & d. l. nullo. C. de rei vend. & ſic ei non competit rei vendicatio tanquam domino: nec etiam competit publiciana, vt quaſi domino; etenim vt cōpetat requiritur titulus, & traditio à non domino. §. ſed iſtæ. vbi ſcri. Iuſti. tit. de act. & titulum probare, non poteſt. nec poteſt allegare titulum pro hærede, quia non habet locum in ſuis. l. nihil. C. pro hærede: vnde videtur ipſe filius omni remedio deſtitutus. Cautela ergo eſt ſecūdum Bar. vbi ſup. qui refert ſe ita conſuluiſſe in facti contingentia, quod alleget titulum, veluti emptionis, vel alium, & probet aliquā ex cauſis, ex quibus cauſatur titulus putatiuus errore iuſto, & probet de poſſeſſione 10. vel 20. anno. & hoc ſufficiet ad præſcriptionem, poteritq; rem vendicare, poterit itaq; ipſe filius probando pſcriptionem allegare, & probare ſe audiſſe à patre ſuo illum emiſſe talem rem à tali, & quod hæc publica vox, & fama eſt; & probare famam eſſe de hoc, ſufficiet propter titulum putatiuum, & iuſtam credulitatem, quæ ſufficit ad famā, vt in l. cū quidam. §. quod dicitur. ff. de acq. hær. nec mirum, quia dictum vnius nobilis hominis inducit iuſtam credulitatē, multo magis fama, ut de hoc eſt glo. ſing. in l. Titio fundus. ff. de cond. & demonſt. & cum hac Bart. theorica tranſeunt. ibid. *communiter Doct. Bal. etiam in l. iudicia. col. 2. nu. 5. verſ. 4. quæro. C. de rei vendic. & Lanfr. ab Oria in c. quoniā contra, in ver. teſtium depoſitiones. num. 141. & ſeq. verſ. circa præmiſſa cadit. de probat. vbi illud intelligit, probata etiam poſſeſſione ſufficienter ad præſcriptionem, & reliquis ad præſcriptionem requiſitis neceſſario incidenter.

Quanquam Balb. in d. l. Celſus, in dictis Bar. num. 57. verſ. & quamuis ſcribentes hic. in ea eſt ſententia, vt putet melius eſſe conſultum filio in huiuſmodi caſu, quod pro recuperanda, & auocanda poſſeſſione rei, quā amiſit, & à qua cecidit, pro qua nullū poteſt inuenire titulum, intentet vtiliſſimum remediū
22 canonis reintegrandæ 3. quæſt. 1. quod † competit cuilibet priori, & antiquiori poſſeſſori etiam malæ fidei, & ſine titulo, qui cecidit à poſſeſſione abſque ſui facto, & culpa etiam contra bona fide, & titulo poſſidentem; ad quem poſſeſſio poſtea peruenit, vt latè concludūt iuris Pontificij interpretes, in primis Abb. in c. ſæpè, de reſtitu. ſpol. not. Bartol. in l. ſi coloni, per illum text. C. de agric. & cenſ. lib. 11. & planè Alex. in l. rem, quæ nobis, col. 4. & 5. ibi Soc. ſen. in reper. ff. de acquir. poſſeſſ. cum alijs ad id relatis ab eo Balbo, vbi ſupra.

Eandem concluſionem ampliabis, vt vera ſit ſiue titulus ſit verus, ſiue putatiuus, ex iuſto, vel iniuſtiſſimo errore cauſatus: & ſic veram, vel iuſtam cauſam
23 erroris † debeat probare agēs, (quod alterius requiſiti ad probanda in præſcriptionem loco eſſe poteſt) iſta probantur ex d. l. Celſus. vbi gl. 1. ex l. pignori. §. 1. ff. de vſucapio. ad idem eſt tex. in l. quod vulgo, in l. 2. §. ſi à pupillo. ff. pro empto. idem *omnes cōmuni conſenſu tradidere in d. l. Celſus, præſertim Bar. col. 1. nu. 7. in fin. & colum. 2. num. 10. verſicul. habes ergo ex gl. prima, Caſtren. nu. 2. Roman. nu. 2. & Cum. nu. 3. ad idem reſpondit Socyn. ſen. in conſ. 25. viſis prædictis, colum. vlt. nu. 18. volum. primo, vbi multa allegat. & in conſ. 47. conſilijs noſtris, nu. 7. verſ. circa ſecundam. eod. volumine ac in conſ. 251. quoniam in præſenti. colum. penul. ſub nu. 23. verſic. confirmatur, volum. 2. & plurima alia adducit in hanc ſententiam Balb. in d. l. Celſus, in 2. no. ſub nu. 6. Quis autem dicatur error iuſtus, vel iuſtiſſimus, & quomodo probetur, aut præſumatur, & quando præbeat, vel non præbeat iuſtam cauſam præſcribendi adeas Bart. in d. l. Celſus, ſub numer. 4. cum plur. ſequen. & ibid. cæteros Doct. ac ſcriben. in d. cap. de quarta. de præſcriptio. & nos per plures concluſ. ſupra explicauimus in ver. error. volum. 2.

Subampliabis ampliationem hanc, vt etiam locū ſibi vendicet in titulo vniuerſali pro hærede: nam cū
24 interuenit error facti iuſtus, talis titulus † putatiuus, quo quis ſe putat hæredem, cum non ſit, ſufficit ad præſcribendum longo tempore, hoc eſt 10. ann. inter præſentes, & 20. inter abſentes, petitioni hæreditatis. ita determinat gl. in l. hæreditatem in verſ. nō poſſit. verſi. in caſu tamen puto. C. in quib. cau. ceſ. lon. tēpo. præſcrip. quam referendo ſequutus eſt Paul. Caſtr. in conſ. 34. ſuper primo dubio. col. 6. ſub nu. 15. verſi. in caſu tamen iſto, vol. 2. quem ad id parum correctum adducit Balb. vbi ſup. ſub nu. 7.

Eandem ſecundum ſubampliabis, ſiue titulus pu-
25 tatiuus ſit † oneroſus, ſiue lucratiuus: nam alterutro horum probato procedit præſcriptio, ita colligitur ex d. l. Celſus. in uerſ. & nihil referre, & in verſ. quia neque. & habemus ex l. vlt. ff. pro lega. & elicitur ex dictis Bal. in l. irritam. C. de vſucap. pro dona. quem ad id refert Balb. vbi ſupra.

Limitanda eſt primo hæc ampliatio, vt agenti ad præſcriptionem probādam non ſatis ſit probare hūc
26 titulum, cum † ex defectu rei, vel perſonæ non poſſet quis acquirere dominium; ut quia ipſe ſit incapax, vel ſit res, quæ non ſit in commercio hominum, vel vbi titulus uerus non poteſt aſſiſtere propter impedimentum naturæ: tunc enim, cum hoc caſu nullus error iuſtus, vel iuſtiſſimus unquā præbeat cauſam vſucapiendi, uel præſcribendi, actor cauſa caderet, de hoc text. habemus, & exemplum in l. 3. C. pro hærede, & in l. ſi is, cum l. ſeq. vna cum glo. ff. pro lega. ita limitat Bald. in l. ſuper longi. colum. 2. num. 8. uerſic. tamen illud, ubi etiam Ang. C. de præſcrip. long. tēp. & in d. l. nemo, numer. 4. C. de rei uendic. & ibidem Salyc. in 6. quæſt. ad idem reſponſum eſt ab Alexan. in conſil. 74. circa primum, nu. 7. verſicu. circa ſecundum. volum. 3.

Digitized by Google

Ex qua quidē limitatione colligitur, ſpurium, qui
ſe putabat legitimum, aut ſufficienter, & ritè legiti-
27 matum, iuſto errore † ductum, cum tamen legitima-
tio fuerit inualida, non poſſe præſcribere hæreditatē
patris, aut ſibi relictum, cum ſit incapax: ita decidūt
Accurſ. vna cum tex. in d.l. nemo, & ibi Sal. ac Bald.
num. 4. verſ. 2. quæro, ac Cuma. vbi Ang. reprehēdit,
qui in d.l. nemo contra ſenſit, quando errore facti iu-
* ſto putaſſet ſe legitimum. Et hanc opinionem * ve-
riorem cenſet, & pro ea conſuluit Alex. in conſ. 74.
ad fi. vbi eandem duabus rationibus comprobat: nec
ab ea eſſe recedendum concludit Bal. in tract. de præ
ſcrip. in 4. par. prin. q. 18. nu. 6. & per tot. aduerſus. Pau.
Caſtr. contrarium ſentientem. in d. conſ. 34. col. 5. in
fi. ſub nu. 13. uerſ. ulterius. vol. 2. atque Soc. ſen. in cōſ.
251. quoniam in præſenti. col. pen. nu. 23. verſ. ſucce-
dit nunc ſexta difficultas. vol. 2.

Secundò limitabis eandem ampliationem, vt ve-
ra ſit, dummodo titulus putatiuus ſit, qui ſi eſſet ve-
28 rus † ſufficeret ad dominij tranſlationem, vt conſul-
tus reſpondit Caſt. in conſ. 70. quia fruſtra diſputare-
tur. col. vlt. ſub nu. 29. verſ. breuiter contrarium eſt di-
cendum. vol. 1. vbi ait, quod ad hoc, vt titulus inuali-
dus præſtet cauſam præſcribendi, debet eſſe talis, qui
ſi eſſet validus ſufficeret ad plenum ius transferendū.
hunc referendo ſequitur Felin. in d.c. de 4. ſub nu. 25.
verſ. 2. conſidera, de præſcript.

Tertiò limitare poteris, dum dicebamus requiri er
rorem iuſtum, vt procedat, vbi agitur de præſcriptio-
ne longi temporis, quæ non procedit ſine titulo ve-
ro, vel putatiuo errore iuſto, ſed vbi agitur de præſcri
ptione longiſſimi tēporis, vbi ſufficit bona fides abſ-
29 que titulo, ſufficit probare † qualemcunq; errorem
etiam iniuſtum ad inducēdum bonam fidem, vt col-
ligitur ex l. liberis. §. vlt. l. igitur. §. poteſt. ff. de libera.
cau. & l. ſi fur. §. vlt. vbi not. Doct. ff. de vſucap. ita do-
ctè tradidit Paul. Caſt. in d.l. Celſus. col. 1. num. 3. no.
num. 4. vbi ait id eſſe menti tenendum, quia eſt ſingu-
lare, referens ſe aliàs ita habuiſſe de facto, & interro-
gaſſe quoſdam magnos Canoniſtas, qui neſciuerunt
ei dicere vnum verbum ſuper hoc, ſed allegabāt not.
in c. cum perſonæ, de priu. lib. 6. eundem Caſt. refert,
& ſequitur Imol. in d.l. Celſus. col. vlt. in princ. ff. de
vſucapio.

Quartò velim limites illud, quod in principio eiuſ-
dem ampliationis dicebamus, titulum putatiuū iniu
ſto errore cauſatum non ſufficere, vt non procedat,
30 quando † extaret ſtatutum, quòd præſcriptio currat
cum titulo putatiuo: nam tunc, vt ſtatutum aliquid
operetur, debet intelligi, etiam ſi ſit cauſatus ex iniu-
ſta cauſa, dummodo colorata, ſiue ſit error facti, ſiue
iuris authore Caſtren. in d. conſ. 34. col. 6. num. 15.
verſ. ad hoc ergo. vol. 2. quem referendo ſequuntur.
Clau. de Seiſel. in d.l. Celſus. col. 3. num. 15. verſ. idem
è contra, ac ibidem Balb. in 2. no. n. 11. quem videas,
quoniam nonnullas alias ad eandem ampliationem
refert limitationes, ad quem me reijcio. Quomodo
autem probetur, vel præſumatur. tit. infra ſuo loco, in
ver. titulus, explicabimus.

Præterea agenti ad præſcriptionem præter titulum
31 putatiuum neceſſe eſt probare † traditionem. ita do-
cet. gl. in d.l. Celſus in ver. exiſtimarent. verſ. & erit
hoc verum, vbi Bart. nu. 8. verſ. quæro vtrum, ac cete-
ri iiſdem in locis, in quibus ſupra in cōcluſione addu
ximus, præſertim Balb. in 2. par. prin. nu. 21. verſ. ſecun
do quærit Bart.

Cuius, quidem requiſiti ratio eſt: nam vbi interue-
32 niſſet, etiam verus titulus † ille per ſe non ſufficeret
abſq; traditione ad tranſlationem dominij. l. ſi ager.
ff. de rei vendica. & l. traditionibus. C. de pact. & per
cōſequens, nec ad pſcribendū. p reg. l. clauib. ff. de cō-
trah. empt. nō dēt ergo plus operari tit. putatiuus, quā
verus arg. l. filio, quē pater. cū ibi no. ff. de lib. & poſth.

Iſtud ſecundum, quod requiritur ad præſcriptionē
probandam velim primo intelligas, vt tunc vera tra-
ditio requiratur, & debeat probari, quando eſſet talis
titulus, ex quo ſine traditione non transfertur domi-
nium, vt regulariter ſunt tituli inter viuos. d. l. tradi-
tionibus. C. de pact. nam tunc ſicut nō acquiritur do-
minium ſine traditione, ſi tradēs eſt dominus; ita nec
præſcribēdi cōditio, ſi tradens non eſt dñs, d. l. clauib.
33 ff. de contrahen. empt. ſi verò ſit talis titulus † ex quo
trāsfertur dominium ſine traditione, vt in titulo pro
hærede. l. cum hæredes. in prin. ff. de acquir. poſſeſ. &
tit. pro legato. l. cum pater. §. ſurdo. ff. de leg. 2. & in l.
à Titio. ff. de fur. ſi dominus defunctus fuiſſet, tunc
non requiritur, quòd probetur traditio ad præſcribē-
dum, in vero titulo, vbi defunctus non erat dominus;
ſed tum profectò neceſſe eſt probare apprehenſionē
poſſeſſionis, ſine qua præſcriptio non procedit. l. ſine
poſſeſſione. ff. de vſucapio. & in l. penult. ff. pro lega.
per tex. cum gloſſ. in l. ſi non traditam. ff. pro legato.
& quemadmodum in priori caſu requiritur traditio,
quādo ſubeſt verus titul. l. eum, qui. §. vlt. ff. de Publi-
ci. ita etiam quādo ſubeſt tit. putatiuus, ne hic maio-
res habeat vires, quàm verus, & ita etiam de apprehē
ſione dicendum eſt, vt in vtroq; titulo, tam vero, quā
putatiuo neceſſario requiratur, & probanda ſit, dum-
modo talis apprehenſio fiat ſine vitio; ita voluit. gl.
in d.l. Celſus, in d. verbo exiſtimarent. in verſ. & erit
hoc verum, quam ad id ſingularē appellat Bart. ibid.
nu. 8. verſ. quæro vtrum. eamque alibi non eſſe inquit
Bal. in ſua margar. in ver. præſcriptione interrupta, &
eandem valdè notabilem dicit Balb. ibidem, eandē
declarans. num. 28. ſub verſ. quinta concluſio, & ita
illam intelligunt Bald. & Ang. in l. ſuper longi. col.
vlt. ſub num. 28. verſ. ſi autem. C. de præſcrip. long. tē-
po. & Caſt. in d.l. Celſus. nu. 7. verſ. 3. & vlt. vbi ex ſen-
tentia Dyni id limitat.

Secundò idemmet requiſitum declarare poteris,
vt licet inter alia ad probandam præſcriptionem ſa-
tis ſit, vt paulo ante dicebamus, putatiuus tit. non ta-
34 men id ſufficiat † in traditione, nam veram interue-
niſſe agens debebit probare; ſic protulit eadem gloſſ.
in d.l. Celſus, in d. ver. exiſtimarent. verſ. ſed cur ſuffi-
ci: cui accedunt Bald. in d.l. irritam. nu. 1. verſ. quæ-
ro, quidam. C. pro donat. & Balb. in d.l. Celſus. nu. 29.
in 6. conclu. ad d. glo. quamuis verò non ſufficeret iu-
ſtus error ad præſcriptionem in traditione: tamen in
putatiua traditione iuſtiſſimus ſatis eſſet, vt colligi-
tur ex eademmet glo. ibid. cui adhæret Bart. eodem
in loco. num. 10. verſ. ſed utrum. per text. in l. iuſto. §.
filius, cum glo. & ibi etiam not. Bart. ff. de vſucap. ſic
etiam Bal. in d.l. nullo. col. 2. nu. 6. verſ. ſol. concedo.
C. de rei vendic. & idem id examinat. in d. l. irritam,
col. vlt. nu. 21. verſ. ideo incidenter eſt videndum. C.
de præſcrip. long. temp. ad idem reſpondit Roma. in
d. conſ. 166. col. 4. in prin. nu. 7. verſ. nec etiam, quē re-
ferendo ſequitur Balb. in d.l. Celſ. nu. 30. verſ. 7. cōcl.

35 Cur autem ſufficiat † iuſtus error ad præſcriptionē,
quo ad titulum, non quo ad traditionem, & ſic in pu
tatiuo titulo, & non in putatiua traditione, ſed in ea
requiratur iuſtiſſimus error, ea ratio eſt: quia tempore
traditionis in quocunque contractu requiritur bona
fides, vt Paulus reſpondit in l. 2. ff. pro empto. & in l.
3. ff. pro ſocio. quæ non poteſt ſubeſſe, niſi præcedat
ipſa traditio, ut voluit glo. vbi ſupra uerſ. ſed cur ſuf-
ficit. Firmiorem uerò adducit rationem Paul. Caſtr.
in d.l. Celſus. num. 6. uerſ. 2. collige: nempè quia titu-
lus eſt cauſa remota acquiſitionis, ſed traditio eſt cau
ſa proxima, & immediata, ut not. glo. in l. 3. §. ex plu
ribus, in uer. nec enim ſicut in princip. ff. de acquiren.
poſſeſſio. & ideò traditio debet eſſe magis iuſtificata,
tanquam magis influens, & ante Paul. idem tradidit
Bal. in d. l. in irritam. ſub nu. 1. verſ. ſed cur tam uarie.
C. pro dona.

Tertiò

Tertiò declarabis, vt nõ ſemper neceſſe ſit proba-
re traditionem, ſed poſſit etiam ab allegante præſcri-
ptionem, ad hoc, vt præſcribendi conditio transfera-
36 tur, probari aliquid, quod loco traditionis † habea-
tur, vt dimiſſio rei, quãdo res eſt penes partem, prout
ſufficit ad dominij tranſlationem. l. qua ratione. §.
interdum. ff. de acquir. rerum domin. ita docet Bart.
in d. l. Celſus. colum. 2. in fi. num. 9. verſ. oportet, quod
probet.

Quod intelliges, dummodo creditor ſciret, quòd
37 tempore venditionis † res eſſet apud emptorem; quia
tunc data ſciẽtia, hoc ſufficit loco traditionis per gl.
in l. eius rei. ff. de rei vend. quamquam magis ad rem
faciat gl. in l. ſeq. quæ incipit. hæc ſi res. ff. eod. de rei
vendic. & id apertè probat. d. §. interdum. de rerum
diuiſio. ibi patientia neceſſario includit ſcientiam,
vt l. quoties, la 2. ff. de ſeruitutib. tit. generali. l. 2. C. de
ſeruit. & aqua, & ibi not. ſcrib. & l. 3. §. dare. ff. de vſu-
fructu.

Quartò velim declares, vt non ſufficiat probare
38 ſimplicem traditionem, niſi etiam vna probetur † fa-
ctã eſſe occaſione illius tit. putatiui, ſiue ex illa cauſa,
quæ putatur ſubeſſe, vt ad id eſt tex. inſignis in l. eum,
qui. §. vlt. ff. de publicia. vt declarat Caſtr. in d. l. Cel-
ſus, nu. 6. & ibid. eum ſequitur Balb. num. 1. verſ. nunc
venio ad ſecundam partem.

Quintò intelliges, vt in probãda traditione neceſ-
39 ſe ſit, vt præſcriptio † procedat, quod poſſeſſio vacua
ſit, & requiratur probatio traditionis vacuæ poſſeſ-
ſionis; ſecus quo ad dominij tranſlationem, per l. ſi
fundum. ff. de fund. dot. ita ſenſit Bart. in d. l. Celſus,
num. 12. verſ. procedo, & quæro. vbi ait, nu. decimo-
tertio aduocatum rei in hoc cautũ eſſe debere, quod
probet, modo poſſit, aliũ antea poſſediſſe, quia anti-
quior poſſeſſor præſumitur retinuiſſe ciuilem poſſeſ-
ſionem animo vſque ad decem ann. vt idem Bartol.
not. & cæteri in l. peregrè, in princip. & in l. ſi de eo. §.
1. ff. de acquir. poſſeſſio. & hoc idem ſequuntur Alex.
in l. tertia. §. ex contrario, colum. vltim. numer. 40. ff.
de acquiren. poſſeſſio. & Iaſ. in l. traditionibus, in fin.
num. 23. C. de pact. Quæ autem dicatur poſſeſſio ua-
cans, docent Doct. in l. ult. vbi gl. in verb. vacuam. C.
vnde vi. & gl. in l. improba. in verb. vacuã. C. de acq.
poſſ. Bar. in l. 2. §. t. ff. de actio. empt. & in d. l. Celſus,
num. 14.

Sextò declarabis, vt probandum ſit ab allegante
40 traditionem factam ab illo, † à quo habuit titul. non
autem ſatis eſſet probare factam ab alio: nam ad hoc
vt transferatur præſcribendi cõditio requiritur, quod
titul. & traditio procedant ab eodem, non autem à
diuerſis: ita videtur ſentire Bar. in d. l. Celſus, numero
undecimo verſ. ſed quæro, dum ſe reijcit ad ea; quæ
ſcripſit in l. cum ſolus num. 4. ff. eod. de præſcript. vbi
ita ſenſit.

41 Contrarium † tamen voluere Bal. & Ang. in d. l. ſu-
per longi, colum. penul. numero 17. uerſic. ſed circa
iſtud. C. de præſcript. longi. tempo. vbi Bald. ait Bart.
ſomniaſſe, & eſſe de directo contra caſum, cui non
poteſt reſponderi in l. penul. §. vlt. ff. pro ſuo, & l. 3. ff.
pro lega. eandem Bart. ſententiam latè impugnant,
Ang. & Imo. in d. l. cum ſolus, colum. penult. & vlti.
ubi concludunt Bart. ibi malè ſenſiſſe, & malè intel-
lexiſſe illum tex. quo ad hoc, & in hoc aduerſus Bar.
* *communiter ſentire ſcriben. tradit Balb. in d. l. Cel-
ſus, in ſecunda par. prin. num. 7. poſt verſ. quinta con-
cluſio.

Tertium principale requiſitum, quod ab eo, qui in
præſcriptione ſe fundat, deducendum eſt, bona fides
42 † eſt: ita probat text. in d. l. Celſus. & l. ſecunda, C. de
præſcript. long. temp. præſertim vero de iure canoni-
co, ut capitul. uigilanti de præſcript. & cap. poſſeſſor,
de regul. iur. in ſexto, & capitul. ult. eo. tit. de præſcri-
ptio. quo in loco, & illud prætereã cauet id obtinere
in vtroque foro, & ciuili, & eccleſiaſtico propter pec-
catum, vt illic obſeruauere Docto. & in c. 1. de noui
oper. nunc. & Bart. & Bal. in l. priuilegia. C. de ſacroſ.
* eccl. & tradunt * omnes in d. l. Celſus. ff. de vſucap. &
cæteri ad concluſionem citati, præſertim gl. in d. rub.
ff. de diuer. & tempo. præſcrip. in prin.

43 Et hæc quidem bona fides † non eſt neceſſe, quod
probetur ab actore, cum regulariter præſumatur, vt
aſſeuerauit glo in l. ſuper longi. in ver. probetur, C. de
præſcript. longi tempo. in l. penult. C. de euiction. &
in l. ſi quis emptionis titulo, in ver. tenuerunt. C. de
præſcript. triginta ann. cum plurimis ad id adductis à
Tiraquel. in tract. de præſcriptio. §. primo, in verſic. à
bonne Foy. glo. ſecunda, verſicu. bona autem fides,
* vbi * communiter id ab omnibus recipi ſcripſit. ita
* etiam * omnes id ſentire dixit Bartol. in d. l. Celſus,
colum. 3. num. 17. verſ. ſed qualiter probabitur, vbi cæ
teri eidem ſe ſubſcribunt, & nos ſexcentos ad id ad-
duximus ſupra in concluſione 224. incip. bonam fi-
dem in dubio. nu. 1. vol. 1.

Nec iniuria profecto; naturali enim præſcriptio-
44 ne quilibet † præſumitur bonus ex bonis naturalib.
principijs: quia qualia ſunt principia, talia præſumũ-
tur principiata, ſed natura eſt bona, ideo & bonus
quis præſumitur, niſi in aliquo deliquiſſe probetur;
ita ratiocinatus eſt Bald. in l. 1. ad fin. C. ſi quis omiſ.
cauſ. teſtamen. & idem in cap. vlt. colum. pen. de præ-
ſcriptio. eandem reddit reſponſionem; nempè quia
mores inſunt à natura, ab eaque veniunt. cum igitur
in dubio quilibet bonus à natura præſumatur, vt etiã
videre eſt ex I. C. reſponſo in vulgata. l. meritò. ff. pro
ſoc. in l. quoties. §. qui dolo, de probatio. in l. cum pa-
ter. §. igitur. ff. de leg. ſecundo, & à Sum. Pont. in cap.
1. de ſeruitutib. mirum nulli videri debet, ſi etiam bo-
na fides in dubio præſumenda ſit, & in hanc ſenten-
tiam per multos, idem ſentientes allegat Tiraq. vbi
ſupra verſ. ſed quod in dubio, & nos in concl. 222. in-
cip. bonum quemlibet præſumi. vol. 1.

Tertium iſtud requiſitum limitabis, vt non proce-
45 dat in præſcriptione † tanti temporis, cuius initij me-
moria non extat in contrarium apud homines, in
qua nulla requiritur bona fides: vt alias oſtendimus;
& præ cæteris. id voluit Bald. in conſil. 342. materia
feudorum, colum. 2. ſub num. 3. verſic. ſed hic eſt nõ
inutiliter aduertendum. volum. 1. per nonnullas le-
ges, quas ibidem allegat in eandem deſcendit ſentẽ-
tiam Card. in conſil. 38. num. 7. vt & reſponſum eſt à
Iaſ. in conſilio 209. vera, vt arbitror. ſub numer.
1. verſ. ad aliud, quod obijcitur volu. 1. hinc pulchrè
dicere ſolebat Saly. in leg. 2. Cod. de ſeruit. & aqua.
quòd vbi habemus tantum tempus, non eſt curandũ
de bona, vel mala fide: quod multa dignum eſt ob-
ſeruatione. hoc idem tum docendo, tum conclu-
dendo ſequutus eſt Dec. in l. traditionibus. colum. 4.
num. 12. verſ. & ideò. Cod. de pact. dicens. quod licet
in dict. cap. vlt. de præſcriptio. fuerit ſancitum, quod
nulla valeat, abſque bona fide præſcriptio, tamen id
intelligi debet, quando mala fides cõſiderari poteſt;
quod in hoc caſu non videtur. prætereà non videtur
excludere hanc præſcriptionem tanti temporis, vt in
ſimili not. Angel. in authent. vt de cætero commuta.
rer. Eccleſia. ſub num. 1. verſic. ibi, nullo tempore, &
in l. non ſolum, in princip. ſub num. 1. verſ. 4. & vlti
ff. de vſucap. cum alijs ad id congeſtis à Fely. in rub.
de præſcriptio. colum. ult. num. 18. verſ. conſidera ſe-
cundo, quod igitur nulla bona fides in præſcriptione
tanti temporis requiratur, idem reſpondit Dec. in cõ
ſil. 496. in cauſa Domini operari. colum. 2. nu. 5. verſ.
ſimiliter bona fides. & in cõſ. 638. communitas Spe-
diæ, colum. 1. ſub num. 4. verſ. & ita tali præſcriptio-
ne. hos ſequitur Chaſſ. in conſ. 34. ex proceſſu. col. 2.
num. 7. verſ. nec obſtare poteſt, atq; Buer. in deciſ. 39.
nu. 7. verſ. ideo dicit Saly.

6. A cõtraria ſtetere ſatis quamplurimi,qui uoluere
in præſcriptione tanti temporis,cuius initij memoria
non extet in contrarium , omninò requiri bonam fi-
dē:è quorum numero eſt.gl.in c.1.in verſ.niſi,& ibid.
Fran.col.vlt verſ.2.not.de præſcrip.in 6.Bal. in conſ.
370.verba reſcripti col.1.ſub nu.1.verſ.item in iſta,&
col.vlt.ſub nu.4.verſ.non obſtant ea.vol.3.Abb.in c.
vlt in fi.de conſti.Ang.Aret.in §.furtiuæ.nu.6. Inſtit.
tit.de vſucap.Anch. in conſ.82. dicta facti narratio.
col.3.verſ.non obſtat.præſcript.Guid. Pap. in conſil.
91.nu.5.Soc.ſen.in conſ.187.in controuerſia , col.pe.
ſub nu.27.verſ.tertia ratione,vol.2. Pariſ. in conſ.27.
in præſenti conſultatione.nu. 166. verſ. certum autē
eſt.cum plur.ſeq.vol.1. & in conſ. 101. bona de quib.
nu.111.verſ.prout etiam in conſ.104.in præſenti cau-
ſa.nu.123.ver.ibid.in conſ.112.ſi originem. num. 34.
verſ.in qua regula.eo.vol.1.& in d.c.vlt.nu.17.de præ
ſcript.Rub Alex.in conſ.13.nu.14.Calc.in conſ.6.ſe-
cundum ea.col.pen.ſub nu.9.ver.& exceptio. & mul
ti alij,quos pro hac ſententia refert Gab. in ſuis com-
mun.concluſ.concl.1.ſub nu.57.poſt verſ.tertius effe
ctus principalis eſt.tit.de præſcrip.lib.5.
47 Verumtamen † harum inter ſe diſſidentium opinio-
num conciliatio pendet ex ijs , quæ mox . nume. 54.
ſubijciemus .
Idemmet tertium requiſitum intelliges, vt bona fi-
48 des omnino ſit allegãda ab eo,qui ſe fundat in præ
ſcriptione:nam licet ea præſumatur, nec probãda ſit:
tamen neceſſario eſt alleganda: ita tradidit Bal. in d.
l.ſuper longi.colum.3.num. 12.verſ. illud autem.vbi
etiam Ang. C.de præſcrip.long.tempo. inquiens, il-
lud cordi fixum tenẽdum, quod vbicunque dicimus
præſumi bonam fidem debere intelligi , ſi allegetur,
per l.ſi adulterium cum inceſtu.§. idem Pollioni . ff.
de adult. ſubiungẽs, aduocatum cautum eſſe debere,
vt de bona fide ſemper ſaltem articuletur,& ab eodē
deducatur,quamuis non ſit opus probare,hũc ſequu-
tus eſt idem Ang.in l.eum,qui.§.vlt.de publ. hoc idē
aſſeuerauit ipſemet Bald. in c. ſi quis per triginta , in
tit.ſi de feu.fue.contro.atque Alex.in conſ.69.in cau
ſa,& lite inter Romæum.colum.3.num.11.verſ.item
poſito.volum.3.& in conſil.94.in cauſa,& lite vertē-
te coram arbitris.colum. penult. num. 10. verſ. & in
ſimili dicunt Doctor.volum.2.in conſ.76.in cauſa,&
lite inter Magnificum Albericum. colum. vlt. num.
7.verſ.non obſtat,etiam exceptio.volum.2.& omni-
no Fely.in cap.afferte.num. 6. de præſumptio. & pe-
nè innumeri hoc tenuere , quos allegant Tiraq. in d.
tract. de præſcript.§. 1.glo.2. verſ. ſed quæſtionis eſt ,
cum ſequen.& Balb.in d.l.Celſus , in tertia par. prin.
num.4.verſ.primo limita,& nos in d.concl. 224.nu.
19.cum ſeq.vol.1.
Quod etiam præter Doctor. authoritates ea ratio-
49 ne confirmatur:nam præſumptio † bonæ fidei ori-
tur ex præſumptione ignorantiæ iuris alieni,ca.ſi vir-
go.33.quæſtio.ſecunda, vt etiam notant glo. & cæte-
50 ri.in cap ſi diligenti, de præſcripti. ignorantia † autē
licet in facto alieno præſumatur.l.verius.ff.de proba-
tio.& l.vlt.ff.pro ſuo.cum ſimil. tamē hoc eſt verum
ſi allegetur,teſte Bal.in l.1.col.vlt.nu.7.ff. de legib.&
in l.quicunque.colum. 1. num. 2. C. de ſer.fug.idem
voluit Dec. in conſil. 267. non excedit è memoria,
col.vlt.poſt num.5.verſ.debet tamen, vbi nonnullos
adducit concordes cum alijs à nobis citatis.in concl.
879.in ver.ignorantia.nu 6.vol. 2.
Iſtud tamen limitabis,vt procedat,vbi quis ſimpli
citer deduceret poſſeſſionem , & titulum , quia tunc
51 debet etiam allegare bonam fidem ſecus quãdo† di-
ceret, ſe præſcripſiſſe, ſiue allegaret præſcriptionem:
verbum enim præſcriptio eſt plenum , & includit
bonam fidem, ſine qua præſcriptio non currit ; &
ſic videtur tacitè allegata : ita doctè tradidit Abb.in
capit.vltim.colum.8.num. 34. verſ. ſed quæro, an ſit
neceſſe, de præſcriptio. permotus ex eo , quod dixit
Innoc.in cap.fraternitatis,de teſtibus.vbi vult, quòd
ſi quis alleget ſe præſcripſiſſe,videatur deduxiſſe titu-
lum , licet non expreſſerit.cui videtur accedere Bart.
in auth.at qui ſemel.colum.penult.num.24. verſicu.
quæro,vtrum teſtes.C.de probatio. Abb.refert , & ſe-
quitur Dec.in l.non hoc,colum.2.ſub num.3.in fi.C.
vnde legit.ad idem reſpondit Barba.in conſ.50. illud
afferam in medium,quod poetæ,colum.pen. verſ.&
ſi dicatur,quod in præſcriptione.volum.1. & nonnul
lis id confirmat Claud.de Seiſſello. in d.l.Celſus, ſub
nu.35.ver.2.limit.et ibi.Fran.Balb.in 3.par.prin. nu.
6.uerſ.3.limit.ad idē reſpondit Paris in conſil.15. Al-
bertus,& Gaſpar.num.25.verſ. quinimo. vol. 1.
Quæ limitatio declarãda eſt , vt uera ſit in ſucceſ-
52 ſione eius,qui † inchoauit præſcriptionem:ſecus au-
tem in ipſo inchoante præſcriptionem : nam cum in
eo bona fides non præſumatur ex eo , quod ſcire de-
buit , quod ſuum non eſt , hoc ad alios modis om-
nibus pertinere,vt apertè reſcripſit Imper. Iuſtinia.in
l.vlt.C.vnde ui.& ita ſentit Imol.per d.l.ult.in d.cap.
ult.num.14.uer.ulterius redeo ad glo.efficitur, ut etiã
ſi inchoans præſcriptionem diceret ſe præſcripſiſſe ,
uel allegaret præſcriptionem, nihilominus cum iu-
ris habeat præſumptionem cõtra ſe, tenebitur ipſam
bonam fidem allegare:ita declarat , & intelligit di-
ctum Abbatis Fel.in d.c.ſi diligenti , ſub nu.4. uerſ. ſi
dicis,& in d.c.ult. nu. 8. uerſ. item in quantum Abb.
de præſcri.permotus.ex d.l.ult.C.unde ui.
Secundo loco idemmet limitare poteris,ut locum
53 ſibi non uendicet , ubi præſcriptio † probaretur per
tanti temporis ſpatium , cuius initij memoria non
extaret apud homines: nam etiam ſi tunc non alle-
getur,præſumitur bona fides. ut aliàs nos id probaui-
mus ſupra in concluſio.224.in uerſ.bona fides . num.
25.uolum.1.& authoritatibus .ibidem à nobis addu-
ctis,addes Bald.& Innocen.ſic atteſtantes.in d.cap.ſi
diligenti , in fin. de præſcript. quo in loco inquiunt,
quod in præſcriptione tanti temporis , ſemper præſu-
mitur titulus , & bona fides, etiam ſi non allegetur,
quia tanto tempore poſſeſſum præſumitur ab autho-
ribus ſuis iuſtè poſſeſſum , quorum dictum refert , &
ſequitur Iacob.de S.Georgio.in tract.de homag.col.
4. in fi.
Hoc tamen ſublimitandum eſt, & intelligendum ,
ut curſus tanti temporis excludat præſumptionem
malæ fidei,ubi uerè nõ apparet de mala fide,& ſic in
mala fide præſumpta ; ſecus autem , quando mala
54 fides † uera probaretur, & de ipſa apertè conſtaret :
tunc enim , et in tanto tempore requiritur bonæ fi-
dei allegatio, et probatio: pro quo adduco . text. in
dict.cap.ultim.de præſcriptio.ubi dicitur,quod nulla
ualeat,abſque bona fide præſcriptio , ubi Sum. Pont.
55 utitur uniuerſali negatiua , qui enim totum † dicit,
nihil excludit,cap.ſi Romanorum. 19. diſtinct. cum
ſimi. & ita intelligit, et conciliat opiniones eorum,
qui uoluère , quòd in præſcriptione tanti temporis ,
cuius initij memoria non extet, requiratur etiam bo-
na fides. Franc. Balb.in tract.de præſcript.in 2.par.3.
par. princip.quæſtio.6.ſub num.20.uerſic. ſed contra-
rium,et latius Pariſ.in cap.cum nobis colum.3. num.
6.verſic.eodem modo ceſſat,de præſcript.et in d. cõ-
ſil.27.num.117. et 118. et in d. conſ.101. nu.111.uol.
1.ac in cæteris ſupradictis eius conſil. nam mala fi-
des uera, quæ probatur, uel per inſtrumentum , uel
per teſtes , ſeu per alias legitimas probationes, nun-
56 quam tollitur nec purgatur † ullo temporis curſu, ut
egregiè conſulendo comprobat Crauet.in cõſil.146.
reſpondi de iure, num. 2. uerſic. ſed præmiſſis nõ ob-
ſtantibus,cum plur.ſequen.et in tract. de antiq. tem-
po.in 4.par.cap.5.incip.materia iſta ſingularitatis te-
ſtium.nume. 20. uerſicu. ſed iſta reſponſio,poſt alios
ab eo.ibidem citatos,ad idem reſpondit Caſſan.in d.
conſil.

conſil.34.col.2.in fi.nu. 7. verſ. quia ad prædicta, & Rip.in dicto cap.cum Eccleſia Sutrina,col.22.num. 99.in fi.verſ.quinta,de cau.poſſeſſ.& propriet.ex ſententia Iaſ.in l.clam poſſidere.§.qui ad nundinas,col. 2.ff.de acq. poſ. alioqui mala fides nūquam impediret præſcriptionem,ſi curſu temporis purgaretur. idē voluit Gabr. in ſuis commun. concluſ. concluſio. 1. nu.59.verſ.2.declara, vbi etiam num. ſeq. id ampliat titul.de præſcript.lib.5.eo.tit.concluſ.4.nu.28.& ſeq. verſ.concorda.

Tertiò illud limitandū eſt,vt locum habeat reſpectu bonæ fidei ipſius poſſeſſoris contēdentis in iudicio;illam enim neceſſario debet allegare,ſecus vero, quo ad bonam fidē ſui auctoris, cuius acceſſione vtitur,iuxta l.Pomponius.§.cum quis, vbi ſcriben.ff. de
57 acquit.poſſ.huiuſmodi namq; bona fides † auctoris non eſt de neceſſitate alleganda:hæc eſt inſignis Bar. doctrina in l.cum quid,col.vlt.num.15.verſ.dices tu. ff.ſi certum petatur,& ibidem Alex.nu.15.verſ.extra gl.& Iaſ.nu. 21. cum ſeq & in ſecunda lect.num. 25. verſic.ſucceſſiuè ad Dec.in prima lect.num. 24.& in lect.2.nu.54.& in d.l. non hoc,nu.3. C.vnde legit.ad idem reſpondit Rom.in conſil.77. pater reuerende, nu.2.verſ.2.reſpondeo. in eandem deſcendere ſententiam Abb.in dicto c.afferte,numer.4.de præſumptio. Imol.in cap.ſuper hoc,num. 16. de renunciat.& Fel. in cap.cum ordinem, nu.26.verſ. quinta declaratio, de reſcript. & id communiter a ſcribent. eſſe receptū in d.l.cum quid.teſtatur idem Balb. in d. l. Celſus, in 3.par.prin.nu.5.verſ.ſecundo limita,& ante eū Clau. de Seiſello,ibidem,nu.35. verſ.recipit tamen.poſſem hoc in loco quamplurima alia de bona fide ſubiungere nempè quo pacto præſumatur, & quibus in caſibus,& quomodo probetur, & itidē è contra de mala fide; ſed ea omnia plenè examinata reperies per plures concluſiones ſupra in verbo bona fides, concluſio.224.cum pluribus ſeq.vol.1.& in verbo, mala fides,concluſ.1002.& concl.1003.vol.2.ad quæ loca lectorem reijcio.

Quarto loco agenti ad præſcriptionem probanda
58 eſt poſſeſſio,& eiuſdem poſſeſſionis † continuatio,vt apertè conſtat ex vſucapionis definitione à Modeſtino tradita in l.3.ff.eo.de vſucap.& ex Imp.Diocle. & Maxim.reſcripto.in l.2. & Imp. Iuſti. in d. l. ſuper longi.C.de præſcrip.long.temp.vt voluit gl.in d.rub. ff.de diuer.& tempo.præſcriptio.in prin.& tradit Bar. in d.l.Celſus,nu.19.verſ. ſufficiuntnè prædicta. & cæteri ibidem eundem ſequuti ſunt. ff. de vſucapion. & idem Bartol.in l.vni.num.1.C.de vſucapio.transfor. idē aſſeuerauit Bal.in rub.C.de vindict. liber. tollen. nu.4.verſ.adhuc,& in d.l.ſuper longi.nu. 1. in ſecundo not.atque Azo.in ſumm.in rub.de vſucapion.pro empto.vel tranſact.nu.26.verſ.item exigitur quintū, & in rub.de long.tempo.præſcrip.20.vel.30. ann.nu. 9. verſ. item exigenda eſt,& cæteri in concluſione ſupra citati,& Hoſtienſ.in ſum.tit. de præſcrip.§.quæ ſunt neceſſaria vſucapioni,nu. 18. verſ.5.requiritur, & in rubr.de preſcriptio.rerum immob.nu.10.verſic. in hac etiam.ac Balb.in tract.de præſcrip.in tertio,& quarto princ.requi.ad præſcrip.per tot.eadem requiſita tradit, & Io. Petr. Ferrar. in praxi Papien.in forma reſpon.rei cōuen. in verſiculo exceptionem præſcriptionis,num.3. verſiculo, & nunc pro rebus corporalibus.

Quo pacto autem poſſeſſio, & poſſeſſionis continuatio probetur,iam diximus ſupra in verſiculo poſſeſſio.

Iſtud quartum requiſitū ampliabis, vt ad poſſeſ-
59 ſionis continuationem probādam † teſtium depoſitiones coniungantur.Exempli gratia:ſi velim ꝓbare præſcriptionem decennij, & probem per duos teſtes, de 1.quinquennio,dicta iſtorū poterunt coniungi,vt dicatur ꝓbata poſſeſſionis continuatio,proindè præſcriptio:ita determinat Bal.in l.teſtium, col.4 num. 22.verſ.circa primas interrogationes. C. de teſtibus ſicut ſecundum eundem ibidem in probanda conſanguinitate ex duabus extremitatibus ſimul iunctis, licet per diuerſos teſtes,inducitur plena probatio: nā ſi duo teſtes deponant Titium eſſe filium Petri ex coniunctione iſtorum teſtium plenè probatur Titium,& Ioannem eſſe fratres, vt not. in cap. licet ex quadam in gl.penult.de teſti.quem refert,& eundem ſequi videtur Iaſ.in l.admonendi,colum. 86. ſub numero 264.verſiculo.4.prædicta faciunt.ff. de iureiur. & in l.cum antiquitas col.3.ſub numero 11.verſicul. cōtrarium tamen. C. de teſtam.eundē ſequitur Aret. in dicto cap licet ex quadam,colum.vltim.ac Sal.in d.l.teſtium,in 2. quæſt. quod ſingulare relatu cenſuit Ioan.Anton. Trigo. in ſuo ſing. 66. incip. tu habes, quod teſtimonia.in princip.idem reſpondit prius his Anchatan. in conſ. 276. viſa diligenter narratione, col.2.nu. 5. quem referendo ſequitur Rebuf. in tract. nominatio.quæſtio.11.princip.num.8. in fin. verſ.4. quarto.in eandem deſcendit ſententiam Martin. Fanen.in tract.de proban. nega.numero 16.verſ.utrum teſtis.

60 Contra hoc† tamen plurimū urgere uidetur,quod idemmet Bal.decidit in l.obſeruate, colum. 2. num. 13.uerſ. ſed pone, dicit ſtatutum. C. quorum appell. non recipiun.quo in loco ſenſit ad probandā pręſcriptionem ſeruitutis uiæ, non ſatis eſſe, ſi aliqui teſtes deponant, uidiſſe Titium euntem legitimo tempore,uſq; ad certum locum, & alij deponant, ſe inſpexiſſe eundem ambulantem ab illo loco per totam reliquam uiam.Id inferēs ad ſtatutū, quo cauetur, quid ſi quis iuerit de tali loco ad talem locum pede mulctetur,& duo teſtes dicant, quòd uiderūt Seium ire uſq; ad dimidiam partem,alij uſq; ad aliam dimidiam, in his caſibus non coniungi atteſtationes, ut plenè probent,ut latius ibi per eum, quem referendo ſequutus eſt Rom. in conſ. 91. uiſis, ac percunctatis actis,col.ult.ſub nu.11.uerſ. tertio idem probatur. & in d.l.admonendi,col.16. nu.95. uerſ. ultra prædicta, ac ibidem Io.Bapt.Caccialup.col. 56. in princip. nu. 202.uerſ.idem Bald.ac Iaſ.d.colum.86. numero 263. uerſiculo 3.faciunt,& in dicta l.cum antiquitas, col. 2. numero undecimo,uerſicul.ego confirmo,& idem Roman.in ſingul.206.ad idem dicit ſtatutum.quem ad id refert Cattellia.in ſuis memorial.in uer.indicia plura.

61 Sed conciliari† poſſe uidentur hoc pacto hæ inter ſe diſſidentes Bal.ſententiæ,& quidem, ut prior procedat, qñ alij teſte deponerent de ſecundo quinquēnio, quod eſſet immediatè ſubſecutum primo, cum ut dicebamus,ad introducendam præſcriptionē requiratur cōtinuata poſſeſſio: poſterior uerò uera ſit, qñ ſucceſſiuè, & immediatè non eſſet probatum de reliqua medietate uiæ, nec de ea continuò ſubſequuta teſtes deponerent: reſponſionem hanc colligo ex traditis à Iaſ.in d. l. admonendi, ſub dicto num. 264. uerſiculo intellige tamen.& ab Ioan. Anto. Trigo.in dict.ſingul. 66. poſt princip. Nec uim facit, quòd in prædicto ſtatuto non poſsūt coniungi duæ illæ ſemiplenæ probationes ad faciendam plenam probatio-
62 nem: † nam iſta coniunctio non fit in criminalibus, prout loquitur idē ſtatutum;nos autem ſumus in ciuilibus, in quib. ſemiplenæ probationes coniungūtur, ut plenè probent, iuxta theoricam. Bart. traditam in d.l.admonendi,colum.7.nume.48.uerſiculo his præmiſſis.quam Iaſ.ibidem colum.84. in prin. ſub num.
* 257.uerſic. quid tenendum * communem, & ueram appellat, ac ibi cæteri, & in propoſito noſtro idem Iaſ. tradit ibidem.d.colum.86.ſub dicto nu.264.uerſ. pro confirmatione puto. Vel generatim reſpondere poſſumus poſteriorem opinionem procedere, & debere intelligi in probationib.imperfectis, q̄ non cōiungun-

Digitized by Google

iunguntur; ſecus quãdo probationes per ſe ſufficien-
ter ſunt probatæ : & ita vnumquodque indicium per
ſe ſufficienter probatum poteſt coniungi, teſte codẽ
Bald. in l. ſi quis ex argenratijs. §. vltim. ff de eden.
quem ſequuntur Alexand.in conſ.13. ex his, quæ in
themate.col. vltim.num. 19. volu.1. ac Cotta, in di-
cto verſ. indicia. vbi nonnullos idem ſentientes ci-
tat:vt & facit Rebuff. in dict.tract. nomina.q.11.nu.
9.& Marſ.in conſ.20.nu. 49

Limitatur, ſeu declaratur idem quartum requiſi-
tum: vt tamen ipſa continuatio poſſeſſionis non pro
63 betur per teſtes,qui in tempore ſint diſcordes †exem
pli graria, ſi velim probare me poſſediſſe per decem
annos.& ad id demõſtrandum producam tres teſtes,
quorum vnus deponat ſe vidiſſe me poſſidere 20.an-
no.alius 30.alter 10.non dicetur hoc in caſu probata
poſſeſſio, nec proinde præſcriptio; quia vnuſquiſque
eſt ſingularis in dicto ſuo:ita ſenſere Ioan. Anton.in
cap.primo, num. primo, de arbi. in 6. In nouel. & in
propoſito noſtro Archi.in c.nihilominus. nu.2.verſ.
& faciunt iſta ad quæſtio. 3. quæſt. 9. ex ſententia
Odofr.quem ibi refert.

Intelligẽda eſt hęc declaratio,vt procedat,quãdo
teſtes eſſẽt ſingulares in initio poſſeſſionis,vt quia v-
nus dicat, ꝙ incępit poſſidere,iam ſunt 20.anni.alius
deponat,quòd incępit poſſidere iam sũt 30.annu.alter
10.nam tales depoſitiones implicant contradictionẽ
iuris,& facti,vt no.in l.poſſideri,in princip.ff.de acq.
64 poſ. ſecus † ſi non deponant de initio poſſeſſionis,
ſed vnus dicat, vidi poſſidere 30.ann. alter 20. alius
10. nã in minori tẽpore ſunt conteſtes. non enim re-
quiritur, quod teſtes ſint conteſtes in conſenſu pro-
prio,ſed in re, in qua percipiunt ſenſu, vt no.Bartol.
in l.1.ff.quemadm. teſtamen. aperian. ita Archi.do-
ctrinam declarat Bald.in l.1.col. penul.ſub num. de-
cimoquarto, verſiculo quod autem dicit Archi. C.
de teſtam. ordinan. cui accedit Socin. Sen. in conſ.
59 viſis actis.colu.1. ſub num.5. verſic. & ad dictum
Archi.volu.4.ac Corn.in conſil.247. Viſo proceſſu
agitato,col.11. ſub nu.21.verſiculo.nec obſtat,quod
tradit Archi.vol.2.

65 Secundo intelligenda eſt:nã aut aliquando† teſtes
depõũt de certo tempore, eo quod vnus dicit,a 30.
& citra,alter a 20.ann.& citra,alius à 10.ann.& citra;
& tunc in minori tempore veluti in 10.ſunt concor-
des in eodem tempore, & probant,vt conſtat ex tra-
ditis a Paul.de Eleaz.in ſua diſput.incip.Contra teſta
mentum.Specul.in titu.de teſte.§.poſtquam de teſti-
bus,nu. 2.verſic.quid ſi plures. Imol.in l. inter pares.
ff.de re iudic. & in l.1.§. ſi ſtipulanti. ff.de verborum
oblig. in cap. cum oportet, ad finem, de accuſat. ad
idem reſpondit Alexan.in conſ. 88. quoniam omne
datum,col.6.nu. 24. verſ. præſuppoſito etiam, vol.5.
& prius in conſil.54. col.2. nu.7. verſ.& licet,eodem
vol.5.per iura, quæ dicunt, quod in maiori ineſt mi-
nus,l.Sempronius Proculo.ff.de leg.2. & l.diem pro-
ferre.§.ſi plures, ff.de arbitr. Pariſ. in conſ. 107.labo-
rioſa,col,3. ſub nu. 19.vol.1. Socin. Iun. in conſ.146.
in cauſa turbaræ poſſeſſionis, col.4. num.23.& ſequ.
verſ.uel etiam dici poteſt, uol.1. Bero.in conſ.94.ui-
ſis capitulis,col.1.nu.4.uerſ.& quamuis,uol.3.& ple-
nè per Ioã.Bapt.Ponta.in tract.de ſpol.lib.2.c.14.ſub
nu.110.uer.teſtes etiã diſcordes,& Corn.in conſ.247.
uiſo proceſſu agitato,nu.21.& ſeq.uol.2.ſecus ſi non
deponant clarè de certo tẽporę, ut quia unus dicat,
ꝙ poſſedit 10.ann.alter 20.alter 15. nã poſſunt intel-
ligi de diuerſis tẽporibus,ſcilicet quòd unus deponat
de 15.ant à 45.ann.citra uſq; ad 30. alter de 20. à 30.
uſque ad 10.alius de 10.a 10.ann.citra,& ita loquun-
tur Archidiac & Ioan. Andr.dictis in locis;& ſic eos
declarant Ioan.de Fãnia.& Domi. in dicto c.primo,
de arbitr. in 6. quod poſtremum ſequuti ſunt Bartο.
in dictã l.Celſus, ad finem. ff.de uſucap.& Bald.in l.
ultima.colu.7.nu.34 uerſiculo poteſt autem probari
præſcriptio. C.de edict. Diui. Adrian. tollen. hanc
eandem comprobauit declarationem Socin. Sen.in
dicto conſ.59.colu.2. ſub num.5.verſ.vel.ad dictum
Arch.& Ioan. And.volu.4.

Aliud requiſitum ab allegante deducendũ,& pro-
bandũ adduxit glo.in d.rub.ff.de diuer.& temp. præ-
66 ſcrip. nempe † rem non fuiſſe prohibitam præſcribi.
verumtamen ſuperuacaneũ videtur.nam præſciptio
non cadit,niſi in aptis,& habilibus præſcribi,vt in ſi-
mili no,Iaſ.in l.1.in princ. colu.6.nu. 35. poſt verſic.
circa definitionem Bart. ff. de acq.poſ.dicens, quod
67 definitio † ſemper intelligitur loqui de habilibus
per l.vt gradatim.§.1. ff.de muner. & hono.& tradi-
dere Bald.& Angel. in l. ſuper longi. in princ. colli-
gentes ſeptem requiſita ad præſcriptionem lõgi tem
poris, quę re vera comprehendnntur ſub prædictis
quatuor à Bartolo noſtro examinatis in d.l. Celſus,
vt etiam ea quinque continentur, quæ à Pau. Caſtr.
ibidem collecta fuere,nu.9. uerſ.ultimo ex omnibus
ut aſſeruit Fran.Balb.dicto tracta.de pręſcript.in ter-
tia par.princip.in prima quæſt.nu.1.& 2.

Superiora intelliges,ut qui uult ſe tueri pręſcriptio
ne decem annorũ inter prę ſentes,edbeat deducere &
68 †probare aduerſarium fuiſſe prę ſentem,ſeu habuiſſe
domicilium in eadem prouincia:non enim probare-
tur præſcriptio longi temporis decem annorum; ſi
tunc probarentur ea,quæ diximus requiri ad prę ſcri-
ptionẽ,nempè titulus,bona fides, & continuata poſ-
ſeſſio,niſi unã quoque doceretur de præſentia amba
rum partium : iſtud fuit ſingulare pronunciatũ Iaco.
Butrig.in l.ultim. C.de præſcrip.long.temp.quod ſe-
quitur ibid. Angel.& Flor.& plurimũ commẽdat in
reper.c. quoniam contra. colu.24.circa medium, de
probatio.ubi ait paucos eſſẽ,qui ad hoc aduertant,&
ibid.hoc ea ratione corroborat: nam cum lex requi-
rat in præſcriptione decem annorum poſſeſſionem
inter præſentes, requiritur quòd ille, qui ſe fundat ex
tali præſcriptione decem anno. probet poſſeſſionem
continuam 10.anno. inter præſentes: licet,ut ipſe in-
quit, quidam magnus Doctor renuerit replicanti de
abſentia incumbere onus probandi. eoldem ſequi-
tur,& refert Lanfr. de Oria. in tract. de depoſi. teſti.
nu.138.cum ſeq. uerſ. attende etiam ad unum aliud.
uel ſi mauis in d.c.quoniam contra.uerb.teſtium de-
poſitiones,d.nu.138.de probatio.

Hoc tamen declarabis, ut quando uterque agens,
& reus ſunt de eodem domicilio, & hoc conſtet,tũ c
69 † qui allegat abſentiã, debet probare quia quis præ-
ſumitur eſſe præſens in ſuo domicilio, niſi probetur
abſentia, iuxta ſententiam Bartol. in l.is poteſt. col.
4.poſt num.16. uerſ. quandoque ille,qui dicitur hæ-
res.ff.de acquir.hęred.ubi hoc expreſſe uult:ſed ſi nõ
conſter. quod uterque ſit de eodem domicilio,tũc in
nitens præſcriptioni decem anno. inter præſentes de-
bet probare præſentiam, alioqui requiruntur uiginti
anni tamquam inter abſentes : ita concludit egregiè
certè Angel.in l.emptor,num.2. verſ ſed pone.C.de
præſcrip.lon.temp.& hanc inſignem re vera doctri-
nam conſulendo ſequutus eſt Corn. in conſ.46. in
cauſa vertente inter Dominum Gilium Antonium,
col.5.nu.16.verſ.& qui nititur,vol.2.& in conſ.50.in
cauſa vertente intra Thadeum agentem, colu.3.nu.
12.cum ſequ. & verſ. & licet in dubio,eo. volu.2.ea-
dem ferè ſcripſit Tiraqu.in tract.de præſcrip.§.1.glo.
ſexta.ver.poſſet quæri,quib. ſe ſubſcripſit Franc.Bal.
in eodem tract.de præſcrip.in 4.part. princ.q.3.nu.4.
verſ.ſed ultra præſatos Doct.ubi ait,debere declara-
ri,& limitari materiam hanc probationis abſentię,&
præſentiæ.cætera de præſumptione, & probatione
præſentiæ,& abſentiæ, quoad præſcriptionẽ latè de-
clarauimus ſupra in uerb. abſentia. conclu. 5.cum
plur.ſeq.uol.1.tu ſi opus fuerit,ea ibi uideto.

Secundo

Digitized by Google

Secundo loco ea, quæ ſupra deduximus, intelligẽda ſunt, vt is, qui præſcriptione ſe tueri velit, debeat
90 etiam probare ipſam fuiſſe cauſatam negligentia aduerſarij, vt colligitur ex Ruin. in conſ. 111. propè finem, vol. 1. & Soc. iun. in conſ. 64. num. 14. vol. 2. & habetur in l. non enim. ff. ex quibus cauſ. maio. quæ omnia ad id probandum adducit Ceph. in conſ. 40. Magnifica cõmunitas, nu. 53. verſ. non omitto, lib. 1.

CONCLVSIO MCCXX.

ARGVMENTVM.

Quæ deducenda, & probanda ſint, ab allegante præſcriptionem rerum incorporalium.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptionem ſeruitutum allegans, debet probare ſe vſum fuiſſe eo animo, vt iure ſuo vteretur, aduerſario etiam inuito.*

2 *Poſſeſſionem alicuius dignitatis, vel officij probare volens, debet oſtendere, ſe feciſſe actus, qui propriè ad illam dignitatem pertinent.*

3 *Vſus iure ſuo quis præſumitur in actibus, qui iure familiaritatis concedi non ſolent.*

4 *Poſſeſſio ſeruitutis, per vnicum actum, qui iure familiaritatis concedi non ſoleat, acquiritur.*

5 *Poſſeſſio iuris exigendi, per vnicam ſolutionẽ acquiritur.*

6 *Poſſeſſio ſeruitutis tigni, per vnicam tigni immiſſionem quæritur.*

7 *Poſſeſſio vbi ex vnico actu, acquiritur, an cenſeatur etiam acquiſita, quoad alios actus diuerſæ ſpeciei, remiſſiuè.*

8 *Poſſeſſio ſeruitutis, per actum vnicum, qui aliquãdo licet non ſemper iure familiaritatis concedi ſolet, non acquiritur, ſed triginta actus requiruntur.*

9 *Filius, qui longo tempore iuit per fundum matris, iure familiaritatis iuiſſe præſumitur. Quod declar. ibidem.*

10 *Seruitus per quot actus promiſcuos acquiratur, iudicis arbitrio relinquitur.*

11 *Seruitus per actus, qui iure familiaritatis concedi ſolent, non acquiritur. Ratio ibid. nu. 12.*

13 *Epiſcopus, qui ſæpius apud aliquem nobilem diuerſatus fuit, non dicitur eſſe in quaſi poſſeſſione illius iuris, niſi aliud appareat.*

14 *Seruitus, vbi quis titulum habet, non iure familiaritatis, ſed ex illo titulo poſſeſſa præſumitur.*

15 *Bona fides in præſcriptione incorporalium, non præſumitur, ſed probanda eſt.*

Ratio, nu. 16.

17 *Libera vnaquæque res præſumitur.*

18 *Bona fides ad hoc, vt in incorporalibus præſumatur, non eſt neceſſe, quod doceatur de titulo.*

19 *Bona fides in incorporalibus, ex diuturna poſſeſſione præſumitur.*

20 *Præſcribens incorporalia, vbi habet contra ſe iuris præſumptionem, de iure canonico titulum oſtendere debet. Dummodo ſit præſumptio vrgens, vt ibid. nu. 21.*

22 *Titulus probandus eſt in præſcriptione ſeruitutis perſonalis, vel mixtæ, vt vſus, & vſusfructus.*

Ratio ibid. nu. 23.

24 *Præſcriptionem allegans iuris aſtringendi perſonam ad aliquod ſeruitium titulum ſaltem allegare debet.*

25 *Præſcriptio contra Eccleſiam, requirit tempus 40. annorum.*

26 *Præſcriptio vbi eſt contra ius, titulus probari debet à præſcribente.*

27 *Confeſſoria actione agens ad ſeruitutem diſcontinuam, aut contra agentem negatoria ſe defendens titulum probare debet. Ratio nu. 28. Declaratur, ibid. nu. 29.*

30 *Seruitus longo vſu ſine titulo acquiritur.*

31 *Libertas contra ſeruitutes, etiam ſine bona fide præſcribitur. Etiam de iure Canonico nu. 32.*

Ratio, nu. 33.

34 *Libertas ſeruitutis, tàm ruſticæ, quàm vrbanæ, ſine bona fide præſcribitur.*

35 *Præſcriptio libertatis à ſeruitute vrbana, & ruſtica, quid differant.*

Ratio, nu. 36.

37 *Bona fides præſcribentis libertatem, licet præſumatur, tamen ex aduerſo poterit mala fides probari.*

38 *Præſcriptionem ſeruitutis allegans debet probare ſe ea vſum fuiſſe, ſciente, & patiente aduerſario, & cur. nu. 40. Contrarium, nu. 41.*

39 *Præſcriptio rerum corporalium, etiam contra ignorãtem procedit.*

42 *Præſcriptio immemorabilis, non exigit ſcientiam, & patientiam aduerſarij.*

Ratio. nu. 43.

Contrar. nu. 45.

Conciliatio elicitur ex dictis, nu. 46.

44 *Tempus immemorabile, ſcientiam, & patientiam aduerſarij facit præſumi.*

47 *Capitulum, & Canonici Lunen. Sarzanen. beneficia, ex præſcriptione amplius trecentorum annorum, etiam in menſibus Papæ reſeruatis, conferunt.*

48 *Temporis immemorabilis vſus habent vim priuilegij legitimè à Principe conceſſi.*

49 *Præſcriptio immemorabilis, pro lege habetur.*

50 *Præſcriptio immemorabilis procedit etiam in reſeruatis Principi.*

51 *Præſcriptio immemorabilis, habetur pro veritate indubitabili.*

52 *Reſtitutio in integrum aduerſus immemorabilem præſcriptionem non conceditur.*

53 *Tempus immemorabile dicitur ſpatium centum annorum.*

54 *Præſcriptio centum annorum, aduerſus Romanam Eccleſiam locum habet.*

55 *Præſcriptio immemorabilis, etiamſi Sum. Pont. omnibus præſcriptionibus, & conſuetudinibus derogaret ſub tali derogatione non comprehenderetur.*

56 *Seruitus per vſum longiſſimi temporis 30. vel 40. annorũ etiam non probata ſcientia, & patientia aduerſarij, acquiritur.*

57 *Seruitutis titulum habens, licet putatiuum, de ſcientia & patientia aduerſarij, docere non tenetur.*

58 *Libertas à ſeruitute, etiam non probata ſcientia, & patientia aduerſarij, præſcribitur.*

Contr. ibid. nu. 59.

60 *Seruitutes diſcontinuæ, ſcientiam, & patientiam aduerſarij non requirunt, ad hoc, vt acquiri poſſint, & reddatur pro illis interdictum de itinere actuque priuato.*

61 *Præſcriptionem ſeruitutum allegans, non tenetur docere de ſcientia, & patientia aduerſarij, quãdo poſſeſſio eſſet vacua.*

62 *Vſus temporis à lege ſtatuti probari debet ab eo, qui ſeruitutis præſcriptionem allegat.*

63 *Seruitutem continuam, & quaſi continuam ſe præſcripſiſſe dicens, illa ſe decem annis vſum fuiſſe probare debet, & nu. 64.*

65 *Seruitutis diſcontinuæ præſcriptionem allegans, debet temporis immemorabilis vſum probare.*

66 *Seruitus diſcontinua cum titulo 40. annis de iure Canonico præſcribitur.*

67 *Seruitus diſcontinua probato titulo, longo tempore præſcribitur.*

68 *Seruitus diſcontinua ita demum longo tempore præſcribitur, ſi titulo probato, oſtendat ſe ex illo ſeruitute vſum fuiſſe, ſciente, & patiente aduerſario.*

Quod declarat. nu. 69.

70 *Seruitus diſcontinua, licet præſcribatur poſſeſſione longi temporis,*

Digitized by Google

temporis, cum titulo, tamen admittitur in contrarium probatio.

71 *Seruitus perſonalis, ex vſu longi temporis, non prǽſumitur conſtituta. etiamſi titulus allegetur.*

72 *Vſusfructus dicitur pars dominij.*

73 *Prǽſcriptio contra Eccleſiam ſemper requirit tempus 40. anno.*

74 *Seruitus diſcontinua concurrente titulo, & bona fide vſu decem annorum præſcribitur.*

Et cur. num. 65.

75 *Duo ſpecialia circa idem concurrere non poſſunt.*

76 *Iura ſpiritualia, nunquam prǽſcribuntur, niſi ſpatio 40. annorum.*

77 *Seruitutes perſonales non prǽſcribuntur, niſi ſpatio 30. vel 40. annorum.*

Ratio, num. 78.

79 *Homagium quomodo probetur remiſſiue.*

80 *Prǽſcriptionis interruptio vbi probata eſt, prǽſcriptio ipſa impeditur.*

81 *Socius ſine mandato alterius ſocij ſeruitutem communi feudo acquirere non poteſt.*

82 *Seruitus negatiua non prǽſcribitur, niſi probetur prohibitio facta aduerſario.*

83 *Seruitutis negatiuę quaſi poſſeſſio, per prohibitionem ſolam acquiritur.*

84 *Seruitutis negatiuæ quaſi poſſeſſio, vt acquiratur, vnica tantum prohibitio ſufficit.*

85 *Seruitutem acquirere volens, debet probare ſe dominum fundi, cui ſeruitus eſt acquirenda.*

DIXIMUS de præſcriptione rerũ corporalium; nũc ſe ſe nobis offert materies incorporaliũ, & quemadmodum in illarũ præ
ſcriptione probanda plura ab allegante eſſe deducẽda tradidimus, ſic etiã in harum præſcriptionis probatione de multis iudici fides eſt facienda. Primum
itaq; qui ius aliquod incorporale, veluti ſeruitutẽ ſe
præſcripſiſſe dixerit, inter cętera probare tenebitur, ꝙ
1 volẽs præſcribere fuerit † vſus iure ſeruitutis, hoc eſt,
eo animo, vt poſſet de iure ſuo aduerſario inuito, nõ
iure amicitiæ, vel familiaritatis; quia tũc nunquã prę
ſcriberet: ſic reſpõſũ eſt à Paulo in l. vlt. vbi ſcriben.
ff. quemad. ſeru. amit. & ab eodem in l. qui iure. ff. de
acq. poſ. in eandẽ videtur reſpondiſſe ſententiã Vlp.
in l. 1. §. Ariſto. ibi, qui ſe putat ſuo iure vti. ff. de aqua
quoti. & æſti. ita etiã ſenſit ex noſtris Caſtr. in l. ſerui-
tutes prædiorũ, col, 2. poſt nu. 9. verſ. 1. ff. de ſerui. ritu.
generali. ad idem reſpondit Alex. in conſ. 50. ponde-
ratis verbis ſtatutorum. col. 2. nu. 8. verſ. ad prædicta
benefacit. vol. 3. vt & placuit Ioan. Pet. Ferrar. in ſua
pract. Papien. in forma actio. confeſ. pro ſerui. in ver.
ſeruitus aquæductus, ſub num. 20. verſ. quarto, quod
præſcribens: hoc idem comprobauere Bart. Cępol. in
tract. de ſeruit. vrba. prædio. cap. 20. num. 1. & Franc.
Balb. in tract. de præſcrip. in 2. par. 4. par. princ. quæſt.
1. num. 9. verſ. ſecundo ad præſcriptionem, Felin. in c.
de quarta, poſt nu. 40. verſ. limita etiam dicta Abb.
de præſcrip. nouiſſimè Ioan. Bapt. Ponta. in tracta.
de ſpol. libr. 2. c. 16. num. 166. verſ. in his autem, quæ
iure familiaritatis.

Cui quidem requiſito optimè cõuenit illud, quod
eximiè tradidit Ioan. And. in c. vt noſtrũ, ver. & no.
patenter, de offic. Arch. vbi ex illa decretali colligit,
2 ꝙ volẽti probare quaſi † poſſeſſionẽ alicuius dignita
tis, vel officij non ſufficiat probare exercitium actuũ,
qui de iure communi non ſpectant ad dignitatẽ, vel
officium; ſed etiã debere probare illos actus ad digni
tatẽ ſpectare; & ſic dicit ſe obtinuiſſe in Archidiaco-
natu Bononiẽſi, probato enim, quod tali tẽpore exa
minationes publicas, vel priuatas fecerit, nõ eſt pro-
bata quaſi poſſeſſio Archidiaconatus, niſi probet, ꝙ
ad officium Archidiaconatus hoc ſpectet. ſed ſi ille
actus de iure communi ſpectaret ad illam dignita-
tem, vel ad illud officium, ſatis eſt probare exercitiũ
illius actus vt inſtitutio ad Epiſcopũ, inueſtitura ad
Archidiaconum, & ſic de ſingulis. Eidem in dicto c.
vt noſtram, accedit Anton. à Butr. num. 5. verſ. no.
Ioan. And. & ibidem Abb. nu. 2.

Et vt aliqua ratione conſulamus ei, cui id probãdi
onus incumbit, videndum eſt, quo pacto poſſit proba-
ri, præſcribentem ſeruitutẽ vſum fuiſſe iure ſuo. Qua
in re ſolet à ſcrib. ita diſtingui. Nam quidã ſunt actus
qui non conſueuerũt cõcedi regulariter ex iure fami
liaritatis, vel amicitiæ, ſed ei ſolũ, qui ius habet, & in
3 iſtis præſumitur, † quod ex iure ſibi debito quis fue-
rit vſus. exempli gratia, ſi quis ducat aquã opere ſuo
interueniente per fundũ ſuum: vt in hac ſpecie reſpõ
dit Pau. Caſt. in conſ. 343. videtur quod non poſſet ſe
qui, nu. 4. verſ. præterea poteſt eſſe, vol. 2. & Calcan.
in conſ. 56. in cauſa foſſati rumoris, col. penult. num.
11. verſ. ſi verò loquimur, cum nonnullis alijs in hãc
ſententiam deductis à Crau. in tract. de antiq. tempo.
in 4. par. c. vlt. incip. circa præmiſſa, nu. 4. verſ. limita-
tur etiam. iſtis adhęret etiam Gabr. in ſuis commun.
concluſ. concluſ. 10. nu. 14. verſ ſeptimo limita. titul.
de præſcript. lib. 5. aut mundet foſſata debitis tem-
poribus pro cõmodiori ſeruitutis vſu: vel incidat ſæ-
pes in fũdo vicini, quæ impediunt viam, qua itur ad
fundum alterius vicini ſin incidentis. nã cũ iſti actus
tanquã ponderoſi nõ cõſueuerunt concedi, niſi ius
habẽti; idcirco præſumitur, quod ex iure debito, quis
illos facit, vt tradit Ioan. Petr. Ferra. in dicta ſua prac.
pap. in for. actio. cõfeſ. pro ſerui. in dict. verſ. ſeruitus
aquæductus. nu. 24. verſ. circa quartum. vbi docet mo
dum id probandi. hoc idem confirmatur ex eo. quod
tradidit Cyn. in l. 1. in penult. quæſt. C. de emancip.
libe. & ꝙ reſpõdit Alex. in cõſ. 68. incip. viſo proceſ-
ſu cauſæ vertentis, col. vlt. ſub nu. 19. verſ. ſed certum
eſt, vol. 2. quos ad id adducit Crauet. in conſ. 226. licet
abundè ſcriptum videatur col. 2. ſub nu. 3. verſ. præte
rea ſatis dicitur probari, vol. 2. iſtis accedit Rip. in c.
cum Eccleſia Sutrina, col. 16. in prin. nu. 68. verſ. ve-
nio ad vltimum, in fin. de cau. poſ. & propr. vbi ait ita
ꝓcedere tex. in l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua
quot. & æſti. & in l. 1. §. vlt. ff. de aqua plu. arc. & Bart.
in l. cũ de in rem verſo. ff. de vſu. & ibidẽ ante dixerat
ipſemet Ripa, nu. 52. verſ. circa ſecundum. ſe alias cõ
ſuluiſſe, quod per foueã factã in fundo vicini, in quo
oriebantur fontes ſcaturientes aquam naturali curſu
deſcendentẽ in fundũ illius, qui foueam fecerat, eſſe
acquiſitam quaſi poſſeſſionem iuris ducendi aquã &
ita fuiſſe iudicatũ in fauorẽ Comitum Gambaranæ
per ea, quæ dixit Cæpol. in tract. ruſti. ꝓdio. in titul. de
aquęductu, in 8. quęſt. verſ. ex prędictis. Secus verò eſ
ſet, ſi vſus illius iuris habitus fuiſſet abſq; facto homi
nis: nã ſi exẽpli gratia, vel per mille annos aqua per
venas ſubterraneas, aut etiã ſuper terram per fundũ
meũ etiam me ſciente naturaliter lapſa fuerit in pu-
teum, per fundũ tuum abſq; eo, quod in fundo meo
tu feceris aliquod opus: iſto caſu nõ præſumitur vſus
iure ſuo: ita ꝓcedit text. in l. Proculus. ff. de dam. infe.
& in l. ſi in meo fũdo. ff. de aqua plu. arcen. In hoc aũt
4 † ſufficit vnus actus ad ꝗrendam quaſi poſſeſſionem:
mõ cõcurrant alia requiſita, de quib. paulo poſt dice-
mus; ſic docet Bar. in l. 1. §. hoc interdicto, col 2, ſub
nu. 9. verſ. ꝙ autẽ ſit uſus. ff. de iti. actuq; priu. & ad id
eſt tex. in l. 1. §. quæſitũ. ff. de aqua quoti. & æſti. vbi I.
C. concludit ad probandum quaſi poſſeſſionẽ ſerui-
tutis ducendi aquã per fundum alterius, ſatis eſſe ꝓ-
bare, quẽ ſemel fuiſſe vſum, ad idem optimè facit ca.
cũ de beneficio, de præb. in 6. ita etiã ſenſit Cępol. in
dicto c. 20. poſt num 7. verſ. ſed in affirmatiuis. Hinc
reſpondit Roma. in conſ. 311. in caſu propoſitæ, nu-
5 me. 7. per vnicã † ſolutionem pẽſionis acquiri, quaſi
poſſeſſionem iuris exigendi, idem ſenſere Alex. in
conſ. 74. uiſo puncto, uolum. 4. num. 16. uol. 4. ubi ad-

ditio

ditionū auctor ibidē multos allegat, licet idē Rom.
in conſ. 70. viſis themate, col. pen. nu. 13. duas requiri
ſolutiones dicat; de qua re nos alibi diſſeruimus, &
Ripa, in l. vlt. num. 5. & ſeq. verſ. ſed quæritur. ff. quor.
6 bon. Hinc etiam per † immiſſionem ſolā vnius tigni
in parietem tuum acquiritur quaſi poſſeſſio ſeruitu-
tis tigni immittendi, l. ſicuti. §. ſi quæratur. ff. ſi ſeru.
vend. vt in hanc ſententiam alia his ſimilia adducit
Ripa, in d. c. cum Eccleſia Sutrina, nu. 53. & ſeq. idem
facit Rebuff. in tract. de mater. poſ. in præfat. nu. 188.
verſ. tertius caſus, cum plur. ſeq. tom. 3. vbi nonnullis
hūc caſum exornat. An autem in his caſibus, in qui-
bus ex vnico actu quæritur quaſi poſſeſſio eadem cē-
7 ſeatur † etiā acquiſita quoad alios actus diuerſæ ſpe-
ciei, explicat idem Rebuf. ibidem, nu. 195. cum plur.
ſeq. verſ. intellige, quod in quibus caſibus.

Quidā verò ſunt actus, qui ſolēt concedi ratione
amicitiæ, & cuiuſdam familiaritatis, non tñ ſæpiſſi-
mè, ſed ſemel, vel bis, vt ire p fundū vicini ad fundū
8 ſuū, & tunc † nō ſufficit vnicus actus, ſed requiruntur
plures, nempè 30. adeò, vt veriſimile ſit vtētem fuiſ-
ſe vſum tanquam pro iure ſuo, & dominum ita fuiſſe
paſſum: ſic probatur in d. l. 1. §. hoc interdicto, ubi I.
C. ait ad acquirendam quaſi poſſeſſionem ſeruitutis
itineris non ſatis eſſe probare, quē ſemel fuiſſe vſum;
ſed triginta vicib. ad minimū in anno, vt, & pbauit
ipſemet Cæpol. in d. c. 20. poſt d. nu. 7. uerſ. ſed ſi non
poteſt, ac Ruin. in conſ. 119. in cauſa vertente inter
Com. Paulum de Manfredis, col. 5. ſub nu. 9. uerſ. nec
obſtat, dum dicebatur, vol. 4. ac Ripa, in d. c. cum Ec-
cleſia Sutrina, num. 55. verſ. ſecunda concluſio. vbi
iſtos promiſcuos actus vocat: & ibidem ita dicit eſſe
limitandam deciſionem, Bart. in l. qui iure familiari-
tatis. ff. de acq. poſſ. qui ait filium, qui longo tempore
per fundum matris iuit, & percepit fructus non dici
poſſidere, quia iure familiaritatis iuiſſe præſumitur,
9 nimirum † illam non procedere, ſi pluries percepiſſet
fructus aliò exportando, quam ad domū matris; imò
fortè ſubiungit Ripa, vnica perceptio hoc caſu pro-
baret poſſeſſionem, quia non eſt talis actus, qui con-
ſueuerit concedi gratioſe, vel iure amicitiæ, idq; eſſe
de mēte Aret. in d. l. qui iure dicit. quamquam in his
promiſcuis actibus, ut aſſerit Inn. in d. c. cum Eccleſia
10 Sutrina, plurimum debeat uerſari † iudicis arbitrium;
idem ibidem dicit Abb. col. 4. ac Io. Fab. in §. æquè
col. 7. Inſt. de act. quibus adhæret Rebuff. in d. pręfat.
tract. de mater. poſſ. nu. 193 uerſ. quartus caſus, cum
ſeq. iſtis accedit Ponta. in d. tract. de ſpol. c. 16. ſub nu.
171. uerſ. quod ſi eſſet ius.

Poſtremò alij ſunt actus, qui conſueuerunt etiā ſę-
11 piſſimè concedi ex iure amicitię; & tunc etiā † ſi cen-
tum uicibus, uel ultra fiant, non præſumitur, quod ex
iure debito fiant, niſi aliud appareat, idq; locum ha-
bet tàm in corporalibus, ut d. l. qui iure. ubi Bart. & l.
generaliter. ff. de acq. poſ. quàm in incorporalibus, ut
* omnes * concludunt in d. c. cum eccleſia Sutrina, &
cap. bonæ. de poſtul. præla. quod multis demonſtrat
exemplis idē Rebuf. in d. tract. de mater. poſſ. præfat.
nu. 169. uerſ. quomodo noſcatur. cum plur. ſeq. tom.
3. idem ibidē hoc procedere pluribus exemplis oſtē-
dens in actibus, qui iure familiaritatis fiunt, in qui-
bus nulla acquiritur quaſi poſſeſſio, num. 177. uerſic.
ſecundus caſus eſt, cum plur. ſeq.
12 Ratio aūt cur † per actus, qui fiūt iure familiarita-
tis, nunquam acquiratur quaſi poſſeſſio iſtorum in-
corporaliū, ea eſſe poteſt: quoniam ex parte eius, cui
deberet acquiri non eſt animus acquirendi, ex parte
alterius non adeſt patientia, ſine qua quaſi poſſeſſio
iurium non acquiritur. l. 3. §. dare. ff. de uſufruct. ita
Ripa in d. c. cum eccleſia Sutrina. nu. 40. uerſ. prima
concluſio. de caut. poſ. & propriet.

Et quòd res ita ſeſe habeat exēplo demonſtro: nā
13 ſi Epiſcopus † ſępius apud aliquem nobilem diuerſa-
tus fuerit, non dicetur eſſe in poſſeſſione illius iuris,
l. & hēr. §. hoſpites. ff. de precar. & l. ſi mulieri. ff. qb.
mod. vſusfruct. amit. niſi ex cōiecturis cōſtare poſſit,
quod ex debito illud prætēdebat: vt quia Epiſcopus
tale ius hoſpitandi peteret, tanquam ſibi debitū, ve-
luti ſcribendo literas, vel mittendo nūcios ad domi-
num domus pro parando ſuo hoſpitio, vel dicendo
domino domus, facias debitum tuum, vt bene reci-
piamur, vt decet; aut etiam ex qualitate perſonarū,
vt ſi Epiſcopus ab aliquo plato ſuę diœceſis hoſpitio
fuerit receptus, & ibi receperit pcurationē, & fecerit
viſitationē, licet prætenderet ſe immunē: nam ſi non
demonſtretur, quod iure amicitiæ, & ex gratia fuerit
admiſſus, præſumetur ex iure debito id feciſſe, qa ta-
lia conſueuerunt percipi ex iure debito ab eo, qui eſt
in ipſius Epiſcopi diœceſi, vt & in ſimili rūdit Card.
Zab. in conſ. 38. primo rationes, & iura, col. 2. verſ. 3.
quia quod etiam de puteo, ac venatione dicit Ripa
in d. c. cum Eccleſia Sutrina. nu. 56 verſ. 3. concluſio.

Et generatim, quo ad ſeruitutes ipſas hoc pcedit:
nam licet poſſit præſumi aduerſariū vſum fuiſſe ſer-
uitute ex iure familiaritatis; tamen hoc non pcedit,
14 quando docetur aliqua cauſa, ſeu aliquis titulus † ip-
ſius ſeruitutis: quia tunc ceſſat præſumptio familiari-
tatis, & præſumitur quis poſſediſſe ex titulo præcedē-
ti, l. quædam mulier. ff. de rei vend. l. 2. C. de acq. poſſ.
vbi Bar. Bal. & Ang. ac Pau. Caſt. in l. ſi ex ſtipulatio-
ne. ff. de acq. poſ. vt & not. ſcrib. in l. qui iure. ff. eod. ad
idē reſpōdit Bal. in conſ. 89. D. Tho. Aimarius. col. 1.
nu. 4. verſ. item eſt ad euidentiā præmittendum, vol.
1. quod etiam videtur comprobare Anch. in conſil.
142. clarior, & breuior col. pen. ſub num. 6. verſic. nec
iuuat. cum alijs ad id adductis à Crau. in d. conſ. 226,
nu. 5. verſ. ſupereſt. ut reſpondeamus. vol. 2. & in hanc
eandem ſententiam declarando Fel. dictum in c. cū
M. col. 4. verſ. 3. declaratio. de conſti. deſcendere ui-
detur idem Crau. in d. tract. de antiq. tempo. d. c. vlt.
verſ. ſed contra præmiſſa, nu. 41. cum plur. ſeq.
* Ita * cōmuniter diſtinguunt materiā hanc ſcriben.
in d. c. cum Eccleſia Sutrina. de cauſ. poſ. & propriet.
Inn. nu. 4. in ver. abſuiſſe. Abb. col. 4. nu. 22. verſic. ad-
uerte. Imo. nu. 20. verſ. in gl. in ver. abſuiſſe. & Ripa.
nu. 49. verſ. 3. concluſio per actus, cum plurib. ſeq. ac
ſcriben. in c. bonæ il 2. de poſtul. præla. idē ſenſit Bar.
in d. l. 1. § hoc interdicto. col. 2. nu. 9. ff. de iti. actuque
priuat. qbus accedit Alex. in cōſ. 50 pōderatis verbis
ſtatutorū, col. 2. n. 8. verſ. ad prædicta benefacit. vol. 3.

Secundum requiſitum ad præſcriptionem rerum
incorporaliū, quod ab allegante eſt probandum, eſt
15 bona † fides, quæ in incorporalibus non præſumitur,
niſi probetur, vt inquit Ant. à Bur. in reper. c. peruenit,
col. 7. verſ. circa tertium. de cenſibus Bal in l. 2. nu. 10.
C. de ſerui. & aqua Philip. Franc. in c. 1. nu. 10. verſic.
ſi vero. de præſcript. in 6. ita notant ſcriben. in l. 2. C.
de ſerui. & aqua. idē obſeruauere gl. & Bart. in d. l. ſer-
uitutes. nu. 5. verſ. quæro, quot ſunt neceſſaria. & ibi-
dē Caſtr. nu. 9. verſ. 2. requiritur gl. iisdem, & Bar. in d.
l. 1. §. hoc interdicto, nu. 12. quibus adhæret Abb. in c.
ſi diligenti, col. 5. nu. 18. verſ. venio ad ſecundum. vbi
* communiter ita ſentire ſcriben. aſſerit, & ibidem di-
xere cæteri Canoni. de preſcriptio. & alios allegat, &
* de * communi Doctorum ſententia teſtatur Balb. in
d. tract. de præſcrip. in 2. par. 4. par. prin. q. 1. nu. 10. ver.
* 3. requiritur * communem quoque dicit Aret. in cōſ.
30. viſo themate, & conſultatione col. 2. nu. 2. dub. 2.
16 Sed roget quis, cur tam † variè circa bonam fidem
ſtatutum eſt: vt ea in corporalium præſcriptione prę-
ſumatur, vt in ſuperiori cōcluſione pbauimus ſecus
vero in incorporalibus, ſed ea debeat probari? ea igi-
tur ratio eſt: quoniam huiuſmodi præſcribens ſerui-
tutem habet præſumptionē iuris contra ſe, arg. l. vlt.
17 C. vnde vi. quælibet † enim res præſumitur libera, niſi
de ſeruitute probetur, vt ex l. altius. C. de ſerui. &
aqua.

aqua. ibidem dicit glo. & ſequuti ſunt Cyn. in l. 1. in
4. q. nu. 6. verſ. ecõtra videtur, quod non. C. de ſerui.
& aqua. Bar. in d. l. 1. §. hoc interdicto. num. 12. ff. de
itine. actuque priuato. Abb. in d. c. ſi diligenti, nu. 18.
Pet. de Ancha. in c. ſine poſſeſſione, col. 6. de regu. iu.
lib. 6. Aret. in d. conſ. 30. in 2. dub. nu. 2. & Ioan. Pet.
Ferra. in pract. Pap. in for. actio. confeſ. pro ſerui. in
verſ. ſeruitus aquæductus, num. 23. verſ. circa ſecun-
dum. ad Calca. in conſ. 53. fons oritur, nu. 1.

Primò intelliges ſecũdum iſtud requiſitum, vt ad
præſumendam hanc bonam fidem non exigatur, ꝙ
18 † doceatur de titulo: in incorporalibus enim non eſt
neceſſe, vt ꝓbetur titulus, vt in l. ſi quis diuturno. vbi
ſcrib. ff. ſi ſeru. vẽdi. & no. glo. in d. l. ſeruitutes. & in l.
* 2. C. de ſerui. & aqua. & ibi * omnes ſcrib. glo. etiã in l.
1. §. vlt. in ver. diu. ff. de aqua plu. arc. Bart. quoq; in l.
vlt. ff. quemadm. ſer. amit. ac Inn. in d. c. ſi diligẽti. &
in d. c. de quarta, nu. 2. Pau. Caſt. in d. l. ſeruitutes. nu. 9.
Cæpol. in d. tract. de ſerui. vrba. prædio. c. 20. nu. 6. ver.
ſed nunquid. & Balb. in d. tract. de præſcri. in 2. par. 4.
* par. prin. q. 2. nu. 1. vbi latè id examinat: ac ita * om-
nes ſcrib. ſentire in d. l. ſi quis diuturno. inquit Io. Pet.
Ferra. in d. pract. Pap. in for. actio. confeſ. pro ſerui. in
d. verſ. ſeruitus aquęductus. nu. 21. ver. & quoniam in
ſuperiorib. ſed ſatis eſt aliquid probare, propter quod
iſte motus ſit ad credẽdum ſeruitutem ſibi compete-
re per l. 1. §. ſed & ſi ff. de aqua quoti. & ęſti. & ſatis eſ-
ſet, ſi probaretur, ꝙ fama erat eam ſeruitutem ſibi cõ-
petere, arg. eius, quod obſeruatum eſt in l. 3. C. de ꝓ-
ba. & in l. atqui natura. §. 1. & ibidem glo. ff. de nego.
geſt. cui ſimile eſt, quod no. in c. inquiſitioni. de ſen.
excõmu. & in l. 2. C. ſi ſer. vel lib. ad decu. aſpi. lib. 12.
idem ſi erant ibi ſigna viæ, itineris, aut aquæ, vel alia
veriſimilia, quæ poſſunt adducere ad credulitatem
iſtã, ſic docent Cyn. in d. l. 1. q. 4. nu. 8. verſ. qualiter er-
go probatur. C. de ſerui. & aqua. & Bar. in d. l. 1. §. hoc
interdicto, ſub nu. 9. col. 2. poſt ver. venio ad ſequen-
tem glo. ff. de iti. actuq; priua. & Menoch. in com-
men. retinen. poſſeſ. remed. 5. q. 1. nu. 18. ver. primum.

Hanc tamen intelligentiam limitabis, vt ꝓcedat,
cũ poſſeſſio eſt recens, ſed ſi per longa tempora poſſe
19 derit, præſumetur † bona fides, nec erit probãda in p̃-
ſcriptione ſeruitutis, ar. d. c. primi, de præſcri. in 6. nã
ſi poſſeſſio habita iure reſiſtente præſumitur iuſta ex
diuturnitate tẽporis, vt ex Inno. probat Abb. in d. c. ſi
diligenti, col. 4. nu. 16. hoc tit. noſtro, & in c. conſulta
tionib. nu. 8. de iure patro. ac Alex. in conſ. 110. viſis
acutiſſimis col. 3. nu. 6. vol. 1. & nos alibi tradidimus:
eo magis præſumenda eſt iuſta in caſu noſtro, quod
probatur per d. c. cum eccleſia Sutrina, de cau. poſ. &
proprie. vbi Sum. Pont. loquitur de poſſeſſione incor
poralium, & de acquirenda quadam ſeruitute in iure
eligendi contra canonicos eccleſiæ cathedralis iure
et reſiſtente, & tamen nõ opus fuit probare bonã fidẽ
quòd etiam ſentit. Inn. in d. c. ſi diligenti, nu. 4. verſ. ſi
autem ſeruitus. dicens [p.ò] propter præſumptionẽ,
quæ eſt contra præſcribentẽ ſeruitutem, ſufficit alle-
gare titulum, ſed nõ eſt neceſſe probare, ſed ſatis eſt,
quod per longum tempus nempè per 10. anno. inter
præſentes, & 20. inter abſentes, contra eccleſiam per
40. anno. fuerit uſus ſeruitute illa domino ſciente, &
nõ contradicente: præſumitur enim inquit Inn. debi-
tũ hoc ius, ſeu ſeruitus ex ea cauſa, quæ prætenditur
præceſſiſſe, l. cum de in rem verſo. ff. de vſur. & l. 1. §.
vlt. ff. de aqua plu. arcen. ita limitat, & declarat Abb.
in d. c. ſi diligenti, col. 5. ſub nu. 19. verſ. ego dico de
præſcriptio. & idem Fel. nu. 4. verſ. in quantum Abb.

Secũdò velim limites, vt illud verum ſit de iure ci-
20 uili, ſecus vero † de iure canonico, quo iure requirĩ
titulus, cum ius commune, vel præſumptio eſt cõtra
præſcribentẽ, vt habemus in d. c. 1. de præſcri. in 6. &
ibi tradit Fran. nu. 9. ver. 2. caſu, & voluit Inn. in d. c. ſi
diligenti, nu. 2. in fi. & ibidem Abb. nu. 20. ver. aduer-
te tamen. quib. adhærent Pau. Caſt. in d. l. ſeruitutes,
poſt nu. 9. verſ. dic ergo, & Cæpo. in d. tract. de ſerui.
vrba. prædio. c. 20. nu. 5.

Iſtud poſtremum ſubintelliges, locũ ſibi vendica-
21 re in præſumptione † vrgenti, non autem in qualibet
alia præſumptione; veluti, ſi epiſcopus exigat grana-
mina ſeruilia à ſubditis: pręſumitur enim, quod timo
re ſubditi illa præſtiterint, non ex debito, & ideo nõ
curret præſcriptio, vt videre eſt ex c. qa cognouimus.
10. q. 3. & ex c. nullus. 1. q. aut ſi charitatis gratia, vel
curialitatis, dũ apud amicũ hoſpitio fuerit acceptus,
iuxta ea, quæ no. in d. c. cum eccleſia Sutrina, de cau.
poſ. & proprie. ſecus vero, quando concurrit modica
præſumptio, vt quia res præſumatur libera: hoc enim
facile tolletur ex alijs cõiecturis, vel ex curſu lõgi tẽ-
poris, arg. d. l. cum de in rem verſo. & d. l. ſi quis diutur
no. ita limitant, & intelligũt Inno. in d. c. ſi diligenti,
nu. 5. uerſ. itẽ no. ubi Abb. ait hæc multa obſeruatio-
ne digna eſſe, col. 5. nu. 20. in fin. cuius dictum aureũ
appellat Fely. in c. de quarta, nu. 40. uer. quomodo au
tem per præſcriptionem, eo. tit. de præſcr. & eundem
refert, & ſequitur in d. c. ſi diligenti, num. 8. in 4. reſtri-
ctione. ſic præterea cenſuit Io. And. in d. c. 1. nu. 2. &
ibidem Philip. Fran. nu. 9. quem uideas; quoniam ma
teriam hãc nimitum, an in præſcriptione requiratur
tit. an ſufficiat bona fides, egregiè per longam ſatis
diſtinctionem declarat a num. 8. uſque ad nu. 12. ad
quos me reijcio, & ibi Geminianum, qui nu. 6. doctè
diſtinguendo docet, quibus in caſibus poſſidens ar-
ctetur probare iuſtitiam poſſeſſionis.

Quod autem ſuperius in prima declaratione ſecũ
di requiſiti ad præſcriptionẽ, dicebamus, in incorpo
ralibus nõ eſſe neceſſe ꝓbare de titulo, uelim primo
22 limites, ut illud locũ habeat in præſcriptione † ſerui-
tutis perſonalis, uel mixtę, ut uſus, & uſusfructus: nam
licet ſit ius incorporale, l. 1. in fi. ff. ad leg. Falci. &
quædã ſeruitus in rebus alienis. l. 1. ff. de uſufr. accre-
ſcen. tamen in probanda horum præſcriptione om-
nino exigitur titulus una cum bona fide ad inſtar im-
mobiliũ, ut eſt caſus inſignis in l. ult. in fi. C. de præ-
ſcrip. long. temp. & in l. ſi ego. §. 1. ff. de publi. ita ꝓ-
tulit Dyn. in c. poſſeſſor, col. pen. uerſ. item nunquid
in præſcribendo uſufructu, de reg. iur. in 6. cui acce-
dunt Philip. Franc. in d. c. 1. nu. 10. in fin. uer. ꝙ tamen
limita. & Abb. in d. c. quarta, nu. 23. uerſ. 2. limita, hoc
tit. noſtro, de pręſcript. ubi Bart. idem ſentientẽ citat
in l. iuſto errore. §. non mutat, nu. 1. ff. de uſucap.

23 Huius limitationis † ratio eſt, quia in his agitur de
magno pręiudicio, cũ uſusfructus dicat̃ pars domi-
nij, l. 3. ff. de uſufr. l. rectè dicimus, cum glo. ff. de uerb.
ſigni. & plenè no. Bar. in l. qui uſumfructũ. ff. de uerb.
obligat. nimirum ſi requiratur titulus, prout in p̃ſcri-
ptione dominij. hęc ratio adducitur a Dyn. in d. c. poſ
ſeſſor, col. pen. in d. uerſ. item nunqd in pręſcribendo
uſufructu. & eã ſequuntur Fran. in d. c. 1. num. 10. ac
Caſtr. in d. l. ſeruitutes, in fin. ff. de ſerui. & Abb. in d. c.
de quarta. d. nu. 27. ver. & eſt ratio, & Balb. ubi ſupra,
nu. 2. ubi latè eam examinat, & aliam adducit, nu. 3.
uerſ. a. ratio. Et hęc etiam ratio eſt, cur in præſcriptio
ne ſeruitutis non aufertur dominium rei, ſed ſubijci-
tur res ſpeciei alicuius ſeruitutis debitæ præſcribenti:
ita cenſuit Dyn. in d. c. poſſeſſor, col. pen. uer. itẽ nun-
quid in præſcribendis rebus incorporalibus, quam ra
tionem comprobauit etiam Cyn. in d. l. 2. in q. 5. nu.
5. C. de ſeru. atque uidetur ſentire Barto. in d. l. ſeruitu
tes, nu. 5. & placuit Abb. in d. c. de quarta, col. pen. nu.
25. uerſ. & circa, & Cępo. in d. tract. de ſerui. urba. pręſ-
dio. c. 20. ſub nu. 6. uerſ. & ratio.

Secundo illud idem de titulo limitabis, ut nõ pro-
24 cedat, ubi agitur † de obliganda, & aſtringenda, pſo-
na ad aliquod ſeruitium. nam tũc propter grauitatẽ,
ſaltem eſt neceſſe, quod allegetur titulus, & ꝓbetur
præſumptiuè per lapſum lõgi temporis: ita declarat
Dy. in

Dy. in d.reg.poſſeſſor.col.pen. verſ. nunquid.auſem. vbi ita intelligendam eſſe ait d. l.cũ de in rem verſo. ff.de vſur.cui adhæret Abb.in d.c.de quarta,nu.28.in col. vlt. verſ.3.limit.

Tertiò limitandum eſt,vt non procedat, quãdo in
25 his iuribus incorporalibus† præſcribitur cõtra eccleſiam: nam tunc licet non requiratur titulus, requiritur tamen tempus 40.ann.vt in c.illud.& in d.cap.de quarta.de præſcrip.ita ſenſere Philip. Franc. in d.c.1. nu.11.verſ.2.limita. de præſcript. in 6.& Abb. in d.c. de quarta,nu.28.verſ.4. limito.

Quartò limitare poteris, vt locum non habeat,quã
26 præſcriptio† eſt contra ius, vt habemus ex ſæpè allegato c.1. de præſcr. in 6. vt etiam tradidit idem Abb. in d.c.de quarta,nu.26.eo.tit.vbi ſubiungit,quod etiã ſi hoc nõ reperiatur ſpecificè cautũ de iure ciuili, tamen idem eſſe eodem iure aſſerit,quia ius Pontificiũ exigit titulũ hoc caſu: tum etiam, quod eſt præſumptio malæ fidei contra poſſidentem, pp reſiſtentiam iuris communis, arg. l. quemadmodum, & quod ibi ſcribit Bar.C.de agri.& cenſ.lib.11. quo caſu ſtãdum eſt in hoc diſpoſitioni iuris canonici ꝓpter peccatũ, vt no.ſcrib.in d.reg.poſſeſſor.& in c.vlt.de præſcript. & per Bar.in l.priuilegia.C.de ſacroſ.eccleſ.quam limitationem ex d.c.1.deſumptam duobus modis ampliat,& nouem modis limitat Fel. in d.c. ſi diligenti. à nu.7.verſ.cæterum,vſque ad nu. 12 de præſcrip.

Quintò limitatur,vt non procedat in quaſi poſſeſ-
27 ſore diſcontinuæ† ſeruitutis, qui confeſſoria actione experitur,aut contra agentẽ negatoria ſe tuetur:tunc enim huic aſſerenti, ſe eſſe in hac quaſi poſſeſſione, neceſſe eſt probare,quo iure, & cauſa eam quaſi poſſeſſionem acquiſierit:nec ipſa quaſi poſſeſſio ſufficit, quod probatur ex tex.l.2.ff. ſi ſeru.ven.& ſenſit Bart. in d.l.1.§.hoc interdicto,nu.7.ff.de itin.actuq; priua. & voluere Iaſ.in l.ſi prius.nu.33.ff.de oper. nou.nũc. Cæp.in d.tractat.de ſeruit.ruſti.prædio.cap.1. ad fi.& Duare.lib.1.diſpu.anniuer. c.34.

28 Huius limitationis ea videtur † eſſe ratio, quia vbi iſte quaſi poſſeſſor cõfeſſoria agit, aduerſarius dominium probat; quo probato extinguitur omne cõmodum quaſi poſſeſſionis:ob id actor iſte, vt ſuam quaſi poſſeſſionem,& ſeruitutem tueatur, eã aliquo titulo ſibi conſtitutam probare debet, ita ſcribit Menoch. in comment.retinen.poſſeſ. remed. 5. q.3.nu.41.vbi hæc ad praxim trahit.

Sublimitatur limitatio hæc,vt locũ ſibi non vẽdi-
29 cet,cum hic† quaſi poſſeſſor antiquam,& longeuam poſſeſſionem probat. Etenim, vt aliàs dicebamus,
* *communis eſt, & vera prudentum ſententia longo
30 vſu† ſeruitutem acquiri ſine titulo,cum tituli locum longæuus vſus obtineat; quod mihi probat d.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſer.vẽd.l.apparet.§.ſi qs.ff.de itin.actuque priua.l. hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quot. & æſti.l.1.§.vlt.de aqua plu.arc. & l.1. vol.2.C.de ſer. & aqua.lex enim pſumit ex longo hoc vſu iure impoſitã eſſe ſeruitutẽ: iccirco non eſt neceſſe de titulo docere, vt nõnulli tradidere relati à Menoch. in d.q. 3.n.43.verſ. declarat hic caſus: ibiq; id ſtrenuè tuetur aduerſus Duarenũ, & Coraſiũ aliter hoc in caſu opinãtes:differẽs egregiè de intellectu d.l.ſi qs diuturno.

Secundo loco principaliter limitabis,& intelliges ſecundum requiſitum, ad probandam præſcriptionẽ incorporaliũ, nẽpè dum dicebamus in his incorporalibus non præſumi bonam fidem, ſed illam debere probari,limitabis, inquam,vt nõ procedat in probã-
31 da libertate† ſeruitutis, quæ tunc præſumitur nec ꝓbãda eſt.Nõ requirit enim hoc caſu in præſcriptione libertatis bona fides,ſicut in præſcribẽda ſeruitute diximus: licet ſecus videatur de iure canonico, ob generalẽ regulã.c. vlt.de præſcrip.vbi Inno. 3.ſynodali concilio definiuit, vt nulla valeat abſque bona fide præſcriptio ,tàm canonicã, quàm ciuilis:idẽ ſtatuit Alex.III.in c.vigilanti.eo.tit de iure ciuili,tamen ſecus eſt, vt de hoc caſus eſt clarus in l.ſequit. §.ſi viã. ff.de vſucap.ex eo,quod lex ciuilis conſiderat ſolam negligentiam non vtentis,vt ibi not. ſcribẽtes, quod etiam obſeruauere Bar.in l.hæc autẽ iura.ff.de ſerui. vrb.prædio.& Bal.in l.ſicut, col.2.nu. 10. verſ.in gl.4. C.de præſcr.30. vel 40. ann. tamen de iure canonico libertas ſeruitutis tàm ruſticæ,quàm vrbanæ, nõ põt præſcribi cum mala fide:ſic determinat Ant. à Butr. in repet.c.peruenit.col.26. de cenſi. vbi concludit,ꝙ quamuis de iure ciuili libertas ſeruitutis præſcribatur cum mala fide;tamen de iure canonico exigitur bona fides, per id, quod generatim ſtatutum eſt in d.c. vlt.& ibi latè impugnat opinionẽ Bart. in d.§.ſi viã; & in d.l.hæc autẽ iura, dum diſtinguit,an requiratur poſſeſſio ex parte præſcribẽtis.vel non, vt mala fides
* noceat:quam omnes* communi cõſenſu Canoniſtæ improbant,in d. c. vlt. hancque opinionem verã te-
* nendam eſſe in conſulendo,& iudicando ex* cõmuni Doct.ſententia,in d.c.vlt.tradit Balb.in d.tract.de præſcrip.in 3.par.4.par.prin.q.3.nu.5.vbi Caſtr.cõtra ſententem in d.l.ſequitur. §.ſi viam.ff.de vſucap.refert.cuiuſque dicta,& fundamẽta refellit, & propria confirmat,vbi ibi latè per eum:hoc idem confirmat, quod ſcripſit Gabr.in ſuis commun.concluſ.3.nu.14. verſ.6.limita. cum nu.ſeq.de præſcript.lib.5.

32 Quod autem in præſcribenda † libertate ſeruitutis præſumatur bona fides dixit apertè Abb.in d. cap. ſi diligenti.col.5.nu.21.verſ. 2. caſu principali. hoc tit.
* noſtro de præſcript.vbi* cõmuniter ſic teneri aſſeruit, quod probauit,& Imo.in d.c.vlt.col.6.nu. 15.verſ. & hæc iura,& col. 12.num.23.verſ. & adde in quantum tetigi, de præſcript.

33 Et id præter authoritates † confirmo & ratione: nã hic libertatem ſeruitutis præſcribens habet iuris præſumptionem pro ſe: debuit enim credere rẽm eſſe talem,qualis naturaliter eſſe debet, & ſic liberam. d.l. altius.C.de ſerui.& aqua. ita inquit Abb. in c. ſi diligenti,d.nu.21.& Imo.in d.c.vlt.d.nu. 15 & 23.

Hoc idẽ ampliatur, vt procedat t[illegible] præſcriptio-
34 ne libertatis† vrbanæ,quam ruſtica[illegible] cum ſit eadẽ ratio in vtraq; ,nempè,quòd quælibet [illegible] præſumatur libera,vt diximus:ergo idem videtur ſtatuendũ, arg. l. illud.ff.ad leg. Aquil.& c.2 de tranſlat. prælat. & c.trãſlatio.de conſti.licet quo ad alia inter vtranq; ſit ali-
35 quod† diſcrimen: nam in præſcribenda libertate ſeruitutis urbanæ requiritur factũ hominis: exẽpli gratia,ſi ædes tuæ ædibus meis ſeruiant, ne altius tollantur, vel luminibus edium meatum officiatur, & ego feneſtras meas præfixas,& clauſas habuero,ita demũ ius meum amitto, ſi ſuper hoc tẽpus ædes tuas altius ſublatas habueris: ſecus eſt in præſcribenda libertate ſeruitutis ruſticæ, in qua non requiritur factũ hominis,ſed ſolum negligentia non vtentis,vnde ſi habes ſeruitutem eundi per fundum meum,& per multum temporis ſpatium hac ſeruitute vſus non fuiſti,illam amittis, & ego acquiro ſine aliquo facto meo libertatem in fundo meo, ut probatur in d. l. hæc autem. ff. de ſerui.vrba.prædio. & in d. l. ſequitur.§.ſi viam, cum.§.ſeq.ff.de vſucap.ita tradunt Abb.in d.cap.vlt. col.2.nu.8.& ibidem Imo.d.n.23.de præſcrip.de quo tamẽ vide Balb.ubi ſupra nu.7.verſ. Bart.uero.Cuius
36 ratio† eſt,quoniam ſeruitutes urbanę nobiliores ſunt ruſticis,& intereſt magis reipublicę, quod ſeruentur: ideo difficilius præſcribuntur: ita concludit Bart. reprobata gl.ratione,in uer tuas,in d.l.hęc autem iura. in fi. ff.de ſerui.urba. prędio.

Iſtud etiam intelliges,quod licet in hoc præſumatur
37 bona fides:tñ† ex aduerſo poterit probari mala fides, uel ex fama; uel qa dixit extra iudiciũ, uel aliud qd pñã,de quo p Bart. in l. Celſus.ff.de uſucap. ut author eſt Abb.in d.c.ſi diligenti,col.5.nu.21.quẽ referendo ſequitur idẽ Balb.vbi ſupra,d.q.3. n.4.uerſ.pot tamẽ.

Tertium

Tertiũ eſt,quod ab eo,qui præſcriptione incorpo-
ralium ſe tuetur, eſt probandum , vt probet ſe vſum
38 fuiſſe ſeruitute† ſciẽte,& patiente aduerſario, vt ſan-
citum eſt in d.l.2.vbi gl.in verbo, ſciente, & Bart.nu.
8.verſ.oppo.ac Bal.colum.3.in fin.num.12.&c.C. de
ſeruitut.& aqua.& idem reſpõdit Pomp.in l.quoties.
la 1.§.vlt.& Iabole.in l.quoties,la ſecunda. ff. de ſer-
uitu.ad idem extat optimus tex.in l.ſi à te emero.ff.ſi
ſeruitu.vendi.ſic etiam tradidere Inn. in d.c.de quar-
ta.nu.2.& ibidem Abb colum.vlt.num. 29.verſic. 2.
* principaliter vbi ait id * cõmuniter ſentire Legiſtas,
& Canoniſtas idem Inn.in c.bonæ,il 2.col. 1.ſub nu.
1.verſ.item de illo,de poſtula. prælat. & in c.conque-
rente,col.3.ſub nu.2.verſ.itẽ poſtquã, de offic.ordin.
& in c.2.col.4.ſub nu.4. verſ.item ſi dicas.de reſtit.in
integ.idẽ voluit Bar.in d.l.1.§.hoc interdicto, col.2.
nu.10.verſ.vlterius quæro, vtrũ habeant. ff. de itine.
actuq; priua.cui accedit Abb.in d. c. cũ Eccleſia Su-
trina,colum.5.nu. 25. verſ.2.principaliter, & placuit
Cæpol.in d.tract.de ſerui.vrba.prædio.c.20.ſub nu.4.
ver. quartum,quod requiritur,ad idẽ reſpondit Alex.
in conſ.6.viſo themate,& dubijs.col. 2. nu.3.verſ.eſt
enim verũ,vol.1.vbi multos allegat, & in d. cõſ.136.
col.pen.nu.20.verſ.item requirebatur allegari. volu.
2.& in conſ.108.in cauſa,& lite vertente inter domi-
nos,col.2.nu.4.verſ.& ad iſtam. vol. 2. quibus omni-
bus ſe ſubſcribunt Io.Petr. Ferr.in d.ſua prac.Papien.
in for.actio.confeſ.p ſerui.in d.verbo,ſeruitus aquæ-
ductus,ſub nu.20.verſ.5.quod vſus fuerit,quo in loco,
nu. 25. verſ. circa quintum,docet modum probandi
ſcientiam,& patientiam aduerſarij: Ruin. in d. conſ.
119.colum.4.nu.9.verſic. & ex alio,vol.4.cum mul-
tis alijs relatis à Didac.Couarru.in c. poſſeſſor in ini-
tio relec.2.par.nu.8.verſ.ſed præter hæc. quam ſentẽ-
* tiam dubio procul eſſe* communem dicit,& in praxi
recipiendam,& vbiq; ſeruandam, de qua latè ibi ip-
ſe diſſerit,verſ.ego vero;& ſequ.& Balb. in d.tract.de
præſcript.in 2.part.4. par.prin.in 1.q.nu.12.verſ.4.re-
quiritur, cui nouiſſimè accedit Io. Bapt. Ponta. in d.
tract.de ſpol.lib.2.c.16.nu.169.verſ.eorum vero iuriũ
vbi multis hoc confirmat.

Hinc manifeſtè apparet,quantũ diſtet præſcriptio
ſeruitutum à prçſcriptione rerum corporaliũ,in qua
39 non deſideratur ſcientia aduerſarij, ſed procedit † ẽt
contra ignorantem,vt ſancitum eſt in l.vlt.verſ.nul-
la,C.de præſcrip.long.temp.

40 Cur autem† in præſcribendis ſeruitutibus requira-
tur ſcientia, & patientia aduerſarij, ea ratio eſt. Ad
hoc enim,vt prçſcribatur ſeruitus,requiritᷓ quaſi poſ-
ſeſſio ſeruitutis,vt l. ſine poſſeſſione.ff.de vſucap.quæ
haberi non poteſt, niſi medio patientiæ aduerſarij.l.
penul.ff.de ſerui.hæc autem patientia eſſe nõ poteſt,
niſi duobus concurrentibus, hoc eſt vſu ſeruitutis, &
quòd aduerſarius ſciat neceſſario, ergo requiritᷓ ſciẽ-
tia, quia quaſi poſſeſſio in ſeruitutibus, & in iuribus
incorporalibus ſita eſt in ſcientia,& patientia aduer-
ſarij. Si ergo ignoraret, non procederet præſcriptio,
quaſi poſſeſſione deficiẽte,d.l.ſine poſſeſſione.huius
rationis author eſt Bart.in d.l. 2.col.2.num.8.verſ.tu
dicas.C.de ſeruitu. & aqua.ſubiungens præſcribentẽ
ex hoc debere eſſe cautum, quod ſemper faciat arti-
culum de ſcientia,& patientia, & quod talis vſus eſt
ſciente,& patiente aduerſario.idem dixit Bart.in d.l.
1.§.hoc interdicto,nu.10.ff. de iti. actuq; priua. & in
l.1.§.vlt.nu.4.verſ.item,quòd ſit vſus.ff. de aqua plu.
arc.eandem rationem ſequuti ſunt Abb. in d.cap.de
quarta,colum.vltim.nu 29. & Fel.ibidem,poſt num.
41.verſ.dum ſubdit. Abb.ac Iaſ.in l.Imperium, colu.
9.num. 21. verſ. circa præcedentem materiam. ff.de
iuriſd.omn.iud.& Balb.vbi ſupra,numer. 12. verſi.&
ratio,& Rip.in d.c.cum Eccleſia Sutrina, colum. 14.
numer.64.verſic. 2. ergo requiritur ſcientia.de cauſa
poſſeſ. & propriet.

41 Verumtamen † vnus Ioan. Longouallius in repet.
l.imperium.4.par.art.2.nu.260.ſub verſi.hactenus de
tempore.ff.de iuriſd.om.iud.hanc communem iuris
interpretum traditionem ſubuertere conatus eſt, qui
licet fateatur, neminẽ hactenus ſe audiuiſſe, q huic
concluſioni renitatur,aut contradicat; eã tamen fal-
ſam pluribus argutis rationibus opinatur, quas nunc
non refero;cum apud eum, & Dicadum relato loco
vnuſquiſque ſine vllo negotio videre poſſit, quam-
quam ipſum quidem Longoualliũ,non tàm eã con-
cluſionem nemine penitus diſcrepante receptã im-
pugnandi, & ab ea diſcedendi, quàm acutiſſimi in-
genij ſui vires oſtentandi ſtudio id aggreſſum fuiſſe
cenſeo. Cæterùm,ſi eo conſilio ipſam impugnauit,
vt in hac contraria ſententia permaneret,& pedes fi-
geret;non deerunt,qui communis ſententię patroci-
nium ſuſcipientes,ipſius rationes proſternent,& falſi
conuincent,quod optimè prçſtitiſſe video Ioan.Co-
raſ.in d.l.quoties.la 1.nu.1.ff.de ſeruitu. & nouiſſimè
Didacum Couarru.in d.c. poſſeſſor. in eodem initio
relectionis ſecundæ par. ſub num.8.verſ. cæterum,&
verſicul. ego vero, cum ſequen.qui ſatis grauiter, &
communẽ corroborãt opinionem, & à Longouallij
impugnationibus eam defendunt;ad quos in prçſen-
tia me reijcio.

Nunc verò primum limitabis tertium iſtud requi-
ſitum, vt locum non habeat; quando probaretur de
tanti temporis vſu ſeruitutis, quod hominum memo
42 riam excederet: non enim tunc requiritur † probari
de ſcientia,& patientia aduerſarij;per id,quod habe-
tur ex gl.in l.hoc iure.§.ductus aquę,vbi Angel.ff.de
aqua quotid.& æſti. & in c. ſuper quibuſdam.§.præ-
tereà de verb.ſign.& per ea,quæ notauit Ant. à Butr.
in reper.c.peruenit.colum.13.verſ. ſed ſi non cõſtat,
de cenſib.& Imo.in l.ſi publicanus. §. vlt.ff.de publ.
ita concludit Alexan.in d.conſ.6.col.2. in fi. num.4.
vol.1.vbi hãc opinionem ueriorem appellat, & ma-
* gis* communem,& in conſ.24.ponderatis his,col.5.
nu. 15. uerſ. & ubi doceretur.uol.5. licet aliter uidea-
tur ſentire in conſ.16. in cauſa, & lite uertente inter
Magnificam communitatem Regij, col. 5. nu. 118.
uerſ.poſſet etiam negari,eod. uol.5.poſſet tamen re-
ſponderi, quod ibi ipſe loquitur dubitatiuè in ſeruiẽ-
do cauſæ, ut etiam ipſemet Alex. concludit in conſ.
24.ponderatis his.col.5.nu. 15. uer.& ubi doceretur.
à nobis etiam ſtat Dec.in conſ. 85. diligenter pro te-
nui facultate mea,col.2.poſt nu.2. uerſ. & quòd non
requiratur ſcientia, & in conſ. 496. in cauſa domini
operarij Piſani.col.2.nu.5.uerſ. & codẽ modo currit,
& in conſ.638. communitas Spediæ. col. 1. ſub nu.4.
verſ.ſimiliter in iſta præſcriptione, & in conſ.341.vi-
ſo puncto,col.pen.ſub num.14.uerſ.& in tali præſcri-
ptione.& in conſ.271. in caſu trãſmiſſo de Hiſpania,
col.2.ſub nu.1.uerſ.ſimiliter non eſt neceſſaria ſcien-
tia.Iaſ.in d.l.imperiũ.col.10.in princ. ſub nu.21.uerſ.
circa primum dictum Bar.ff.de iuriſdict. omn.iudic.
ubi multos ad idem allegat Curt.iun.in cõſ.258.præ-
ſupponitur in facto.colum.4.nu.12.Ant. Rub.Alex.
in conſ.21.uiſo, & diligenter conſiderato,colu.2.nu.
7.uerſ.uerumtamen præmiſſis non obſtantibus, Iac.
de Sancto Georg. in tract. feud. uerſic. cum mero,&
mixto imperio.colum.ultim.uerſ.Bal. autem in c.1.
ubi plurimos concordes allegat, & Alc. in l.munus.
ff.de verb.ſign.his addas Fel. idem aſſerẽtem in c. cũ
nobis.col.1.ſub nu. 2. verſ. ſed aduerte bene, de præ-
ſcrip.ſic quoq; placuit Pariſ.in cõſ.3.in cauſa in prç-
ſenti uertente,nu.53.& 54.uerſ.nec dicatur,uolum.1.
& in conſ 27.in præſenti conſultatione. nu. 34. eod.
* uolum.1.quibus in locis hanc eſſe uerã,& * commu-
nem opinionẽ aſſeuerauit Tiraq.in tract.de nobil.c.
14.nu.4 uerſ.uerum ſunt alij.Grat.in conſ.61.numer.
21.vol.1.Mant.in conſ.282.nu. 5. & Balb. in d.tract.
de præſcrip.in 2.par.3.par.prin.q. 6. nu. 22. ubi ait ita
eſſe

eſſe tenendum, & de* cõmuni ſententia teſtatur in 2. par. 4. par. prin. q. 1. nu. 14. verſ. ſed quicquid teneant præfati Doct. cum multis alijs ad id deductis à Gabr. in ſuis commun. conclu. concluſ. 1. nu. 61. verſ. quartus effectus eſt. tit. de præſcriptio. lib. 5. idem voluit Ponta. in d. tract. de ſpol. lib. 2. c. 16. nu. 170. in fi.

43 Huius limitationis † ratio eſt: quia ſpatium tanti tẽporis, cuius initij memoria nõ extat, habetur loco tituli legitimè conſtituti, d. l. hoc iure. §. ductus aquæ. vbi gl. & habet vim priuilegij, c. ſuper quibuſdam. §. præterea. & ibi gl. in verbo, non extent. & ibidẽ Hoſt. ver. nota diligẽter. de verb. ſig. & vicẽ legis, l. 1. §. vlt. ibi, vetuſtate vicẽ legis obtinere. & in l. in ſumma, in prin. ibi vetuſtas, quæ ſemper pro lege habetur. ff. de aqua plu. arc. tum ẽt, quia vſus tanti tẽporis præſumitur iuſtus, vt ait But. in d. c. peruenit, de cenſi. quę oia tradidere ſupra relati ſcriben. iiſdem in locis, & ea in vnum collegit Balb. in d. q. 7. nu. 12. verſ. & ratio eſt. cum pluribus ſequentibus, vbi multa priuilegia ſcribit.

44 Et in primis ex eo, quod propter tẽpus † tam antiquum præſumitur ſcientia partis aduerſæ, vt manifeſtè concludit Salyc. in l. authoritatem. verſ. quæro de quæſtione facti. C. vnde vi. quem refert, & ſequitur Dec. in conſ. 185. in cauſa iſtorũ nobilium fratrum. col. 6. ſub nu. 12. verſ. nec obſtat, ꝙ hoc fecerit ignoranter, ad idẽ reſpondit Cald. in conſ. 15. mandatur prouiden. verſ. præſumitur autem. & ad hoc, vt ſciẽtia nõ præſumatur ob temporis antiquitatem, oportet probare de ignorantia per fortiores coniecturas, aut præſumptiones, ꝙ erit difficilè, vt tradidit Crau. in tract. de antiq. temp. 4. par. c. 3. incipiente, abſolutis differentijs. nu. 15. verſ. eſt verum iſto caſu.

45 Cõtra tamen † ſenſere Bar. in d. l. 1. §. vlt. ff. de aqua plu. arc. & in l. ſi publicanus. §. vlt. ff. de public. Caſtr. in d. l. ſeruitutes. *la grande*. nu. 11. verſ. ſed an tunc. ff. de ſeruit. & plures alios eiuſdem ſententiæ viros refert Alex. in d. conſ. 16. nu. 18. verſ. poſſet ẽt negari. vol. 5. idem ſentit Bal. in c. 1. in fi. ver. tertio modo de cõſti. in conſ. 370. verba reſcripti. ſub nu. 1. ver. item in iſta, vol. 3. in cõſ. 352. materia feudorũ. poſt nu. 3. verſ. ſed ad hoc reſpondeo, vol. 1. & in conſ. 340. ſi pater. nu. 3. uerſ. ſuper eo ꝙ quæritur, vol. 5. & Oldr. in conſ. 254. quia tota pars. col. 2. ſub nu. 4. uerſ. nõ enim ſimpliciter. ſic pterea ſenſere Sal. in l. uectigalia, col. ult. uerſ. cõcludo igit. C. noua uecti. luſt. nõ poſ. Aret. in l. more. nu. 4. uerſ. intellige tñ. ff. de acq. hær. Caſt. in l. ſeruitutes, la 3. col. pen. uer. ſed an tũc requirat. ff. de ſerui. Alex. in cõſ. 125. viſo titulo quæſtionis, col. 1. num. 1. uer. in quo quidẽ, uol. 2. ubi inquit, ꝙ licet nonnulli teneant non eſſe neceſſarium hoc in caſu dictã ſciẽtiam, & patientiam, tñ tutius eſſe eam probare. cui accedit Ripa in c. cum eccleſia Sutrina, nu. 67. uerſ. 3. dubitatur. de cauſ. poſ. & propr. cũ alijs ad idẽ allegatis ab eo. Gab. in d. concl. 1. ſub nu. 61. uerſ. contrariũ uoluit. tit. de præſcr. lib. 5. ubi ẽt, nu. 64. uerſ. tenendo autẽ, in utranq; partem refert opiniones, an tenendo, quod ſcientia requirat, tunc ſufficiat ſcientia officialium, uel procuratorũ, & latius ante eum per Crau. in d. tract. de antiq. temp. c. 3. nu. 23. cum pluribus ſeq. uerſ. 7. quæro. ubi quamplura alia circa hanc ſcientiam, & patientiam quo ad præſcriptionem rerum Principi, aut Regi reſeruatarum examinat.

46 A priori tamen † opinione non eſt recedendũ, quæ ut probauimus, eſt* communis, poſteriorem uerò hãc *communi cõſenſu ab omnibus damnari tradidere, ijdẽmet, quos retulimus, authores ipſiſmet in locis, ut p te uidere poteris: & præcæteris Ruin. in cõſ. 105. ſuper eo, de quo quæritur. col. 3. num. 5. uol. 5. aſſerit *communem opinionem ſcribentium eſſe aduerſus eundem Bar. Quanquam hęc difficultas non uidetur magni momenti, tenẽdo, quod quo ad principẽ, ſufficiat ſciẽtia officialium, uel procuratorum, & quod illa pręſumatur ex temporis antiquitate, quo caſu impoſſibile quodammodo uidetur probare de contrario, hoc eſt de ignorantia. ita dixit Crau. in d. c. 3. nu. 15. in fi. ſubiungens, quòd licet iſta ſcientia, & patia non uideatur neceſſaria, bonos autem aduocatos ſemper de ea articulare ad cautelam: ubi etiam. d. nu. 15. uerſ. ego puto. diſtinguendo nititur has inter ſe pugnantes opiniones conciliare. quem ſequitur Dida. in d. initio relect. ſecundę par. ſub co. 8. uerſ. demũ: mihi magis placet, in fi. ubi priori communiter opinioni approbatæ adhærens, eandem nõnullis corroborat, ut ibi per eum.

Poſſet tñ fortaſsè defendi opinio Bartoli, & eorũ, qui eum ſequuntur, ut uera ſit, qñ agens fundaret intentionem ſuã ſuper præſcriptione, ſed ſecus eſſet, qñ inniteretur uſui; quia tunc non requirit alia patiẽtia aduerſarij, ex eo, ꝙ talis uſus, ut dicebamus, hẽt loco cõſuetudinis, quæ hẽt uim iuris cõſtituti. d. l. 1. §. ult. ff. de aqu. plu. arc. ita conciliare conatus eſt Butr. in d. c. peruenit. quẽ refert Iac. à S. Georg. in tract. feu. in uerſ. cũ mero, & mixto imperio. col. ult. uerſ. ad motiuũ: Bar. & Alex. ẽt in d. cõſ. 16. co. nu. 18. & Fel. in d. c. cũ nobis. ſub nu. 2. uerſ. ſed aduerte bene, de præſcript.

Vel dicere poſſumus, in probanda cõſuetudine requiri ſcientiam, & patiẽtiam aduerſarij. ſecus in præſcriptione, ut ex ſententia Alex. tradit Ripa in d. c. cũ eccleſia Sutrina. col. 15. nu. 67. uerſ. 3. dubitatur.

Ex his, quæ hactenus in hac prima ad tertiũ requiſitũ limitatione tradidimus, meridiana luce clarius apparet, quam optimam cauſam foueat Reuerendũ Capitulũ, & Canonici Cathedralis Eccleſiæ Lunen. Sarzanen. qui etiam aduerſus Summum Pontificẽ, &

47 Apoſtolicam Sedẽ † præſcripſerunt in conferẽdis beneficijs in mẽſibus quoq. eidem Sedi Apoſtolicæ reſeruatis; dũ ſe fundant in uſu, & poſſeſſione conferendi huiuſmodi beneficia ducentorũ, & trecentorũ fermè annorũ: prout ex innumerabilibus ferè collationũ inſtrumentis liquidò cõſtat, quę penes eos extant in archiuio eiuſdẽ Reuerẽdi Capituli. Ex qbus quidem inſtrumentis, licet non conſtet de ſciẽtia, & patientia Summorum Pontificum, cõtra quos idem Reuerendũ Capitulũ ſe præſcripſiſſe prætendit, prout ad effectum etiam iſtius immemorialis præſcriptionis de ea debere cõſtare ſenſit Cyn. in l. 1. verſ. credo, quod. C. noua vectigal. Bar. ac alij ſupra à nobis citati, tamen, vt paulo ante pluribus cõfirmauimus,* cõmunis opinio eſt in contrarium; vt illam veriorẽ, & magis *cõem teſtatur Alex. in diſput. incipien. Sigiſmundus, col. 3. verſ. nõ obſtat. ac plurimi alij nuper à nobis relati. Ea ratione, quia, vt modo diximus, iſtius præſcriptionis immemorialis ea eſt vis, vt illis in ca-

48 ſibus, circa quos verſat, particularis priuilegij tã Principe legitimè conceſſi vim obtineat, vt eſt tex. in d. c. ſuper quibuſdã. §. ꝑterea. vbi gl. in verb. non extent. in prin. de verb. ſign. & ita voluere Paul. à Caſt. in d. l. ſi publicanus, ver. itẽ allegat. ff. de publica. Alex. in d. conſ. 6. col. 1. vol. 1. Fel. in c. cum cõtingat. col. 1. verſ. tertius caſus eſt de foro compet. Dec. in conſ. 368. nu. 1. & ſeq. Afflict. in deciſ. 254. verſ. vnde omnes Domini. & Paul. in conſ. 111. nu. 33. & 49. vol. 1. Necnon, vt

49 eadem quoq; præſcriptio pro lege expreſſa † habeatur; quemadmodũ ex Hoſt. in d. §. prætereà. in fi. verſ. no. diligenter comprobauimus, & aſſeruere Pariſ. in d. conſ. 3. nu. 50. vol. 1. & Gozad. in conſ. 8. nu. 37.

Adeò vt hæc iuris, & Doct. ſententia nedũ obtinet

50 in gñraliter diſpoſitis, ſed ẽt in reſeruatis ipſi principi, quæ talis præſcriptio comprehendit, nec ab illis excluditur, vt patet ex d. c. ſuper quibuſdam. §. 1. vbi Abb. in ver. in gl. in verſ. nõ extent. & gl. in c. innouamus. in ver. Regum de cenſib. idẽ Abb. in cõſ. 94. col. 1. ver. ſed his non obſtantib. par. 1. vbi loquit in reſeruatis Epo, & alijs Prelatis. Marti. Lauden. in tract. de princ. q. 171. qui loquitur in Regalib. & in his terminis. iñ dit Iaſ. in cõſ. 208. col. pen. verſ. tamẽ. col. 2. Bar.

Digitized by Google

in l. quominus. q. 2. verſ. itē habet licitè. de fluminib.

51 Quinetiam hæc eadem præſcriptio habetur † pro veritate indubitabili, teſte gl. in l. 1. circa med. verſic. etſi conſuetudo. C. de ſeruit. & aqua. Bald. in c. cum cauſam. nu. 5. de probat. & in conſ. 257 queſtio vertēs vol. 2. quem refert. & ſequitur Crau. in d. tract. de antiq. temp. par. 4. ſectione incip. abſolutis differentijs. nu. 9. verſ. 2. quæro. Fel. in rub. de præſcrip. col. 3. verſ. fallit 3. Cur. iun. in conſ. 61. nu. 3. ver. & talis præſcrip. Loffred. in cōſ. 40. n. 48. & Pariſ. in cōſ. 27. n. 27. vol. 1.

52 Immo contra talē præſcriptionem † tanti temporis non conceditur reſtitutio in integrum ex capite ignorantiæ, vt author eſt Sal. in auth. quas actiones. col. 3. verſ. gl. C. de ſacroſ. eccleſ. Iaſ. in conſ. 209. col. pen. verſ. non obſtat etiam. vol. 2. Barba. in conſ. 41. col. 13. verſ. item negatur illud. vol. 1. Soc. in conſ. 54. col. 2. verſ. nec etiam obſtat. & col. ſeq. verſ. modo ad caſum noſtrum. vol. 1. Boer. deciſ. 36. nu. 6. & Pariſ. in conſ. 23. nu. 221. vol. 1. Quod an verum ſit, examinat idem Crau. in d. 4. par. ſect. incip. materia iſta. nu. 63. cum ſeq. verſ. ſed dubium nunc eſt.

Quæ omnia tanto magis locum habere debent in propoſito eiuſdem Reuerēdi Capituli themate, qm̄

53 pro illius parte agitur de preſcriptione, nedum † centum annorum, ꝙ tempus immemorabile dicunt, & interpretantur Doct. vt de * communi teſtatur Curt. iun. in conſ. 90. nu. 2. quod poſtremum quo pacto intelligēdum ſit declarat idem Crau. in d. 4. par. d. ſect. incip. abſolutis differentijs. nu. 1. cum plur. ſeq. ver. & primo. vbi ſub nu. 8. concludit, in tali præſcriptione cuius initij memoria non extet in contrarium, non requiri tempus non ſolum vltra cētum annos, immo ne annorum quidem centum, ſed ſatis eſſe eam probari per ea, quæ ibi adducit: verum etiam 200. & fere 300. vt ſup. diximus, circa quā 300. ann. preſcriptionē cum omnia iura etiam contra Rom. eccleſiā ipſam

54 ſolum † præſcriptione 100. ann. contenta ſint, vt in d. auth. quas actiones. C. de ſacroſ. eccleſ. & in c. ad audientiam. de præſcrip. nihil ſupereſt, quod eidem Reuerendo Capitulo, & Canonicis opponi poſſit: habito etiā reſpectu, quando agitur de præiudicio Sedis Apoſtolicæ, ob non paritionē regulæ de alternatiuis adeo vt et ſi expreſsè Summi Pont. derogaſſent omnib. conſuetudinib. & præſcriptionib: prout nō derogarunt; nihilominus tantæ eſt efficaciæ eadē immemorialis preſcriptio, vt nō immerito Doct. tenuerint,

55 ſub tali derogatione hanc præſcriptionē † nō contineri, ex gl. in d. c. innouamus. vbi ſupra, & ex d. c. ſup quibuſdam. §. præterea, ꝙ aperte tradidit Io. Annib. in repet. l. nemo poteſt. à nu. 594. vſq; ad nu. 605. ff. de leg. 1. vna cum allegatis ibid. ab eod.

Secundo loco idem tertium requiſitū limitādum eſt, vt verum ſit cum quis ſolū probaret de vſu lōgi temporis decem, uel viginti annorum; ſecus ſi pba-

56 ret de vſu longiſſimi † temporis 30. vel 40. ann. nam: tunc non requiritur, quod probetur de ſcientia, & patientia aduerſarij: ſicut enim operatur titulus, vt poſſit quis præſcribere ſeruitutem aduerſario ignorāte, vel non patiente, vt ſtatim dicam, ita etiam operatur longiſſimum tempus, quādo titulus non interuenit: ſic egregiè admodū, & inſigniter determinat Paul. à Caſt. in d. l. 2. col. 1. nu. 3. ſuper verb. vſus tibi interdictus eſt. C de ſeruit. & aqua. dicens, quòd ſcientia, & patientia aduerſarij non requiritur in præſcriptione ſeruitutis longiſſimi temporis, ſed ſufficit ſolū vſus, in præſcriptione uero longi temporis vtiq; eſt neceſſaria ſcientia, & patientia, & ita intelligit illum textum: & ad hoc citat Inn. in d. c. bonæ. il 2. de poſtula. præla. Paulum referunt, & ſequuntur Cœpol. in d. c. 20. nu. 5. uerſ. quod limita principaliter ac Bal. in d. c. 2. par. 4. par. prin. q. 1. n. 1. uerſ. 1. ſingulariter limita. & Rebuſ. in d. tract. de mater. poſ. in præfat. n. 147. verſ. 6. fallit ubi etiam nu. ſeq. ibi ſublimitat.

Tertiò præterea illudmet tertium requiſitum limi-

57 tatur, vt non procedat, cum quis haberet † titulū ſeruituris à quodam tertio non domino, qui putabatur dominus fundi, & conſtituit ſeruitutem in ipſo fundo, quem fortè poſſidebat, licet eſſet alienus, quia tūc nō exigitur, ꝙ probetur de ſcientia, & patientia domini, ſed præſcribitur ſeruitus exēplo immobilium contra ignorantem, per tex. in l. vlt. in fi. C. de præſcri. long. temp. & l. ſi ego. §. 1. verſ. traditis, vel per patientiam conſtitutis. ff. de publicia. ita doctè profectò concludit Cyn. poſt Petr. in d. l. 2. col. 2. q. 7. nu. 7. C. de ſeruit. & aqua. cui accedit Paul. Caſt. in d. l. ſeruitut. col. pen. ſub nu. 9. verſ. 4. requiritur. ff. de ſerui. dicēs pro hoc eſſe contex. inſignē in l. ſi ego. §. 1. ff. de pub. ſubdēs hūc eſſe ſingularem limitationem ad id, quod * communiter dici ſolet, quod in iurib. incorporalib. non eſt dare quaſi poſſeſſionem, niſi per ſcientiā, & patientiā aduerſarij, quod poteſt contingere in multis, vt in paſcuis, aquæ ductib. iuriſdictionib. & in iure boſcandi, de quibus quotidie oriuntur lites, & paucos eſſe, qui ad hoc aduertant, & communiter dicunt, ꝙ non pōt, quia non probauit de ſcientia, & patientia aduerſarij tu autem aduerte, an habeant titulum, necne; hec ſūt concepta verba ipſius. Caſt. in d. l. 2. quæ omnia ad verbū referunt, & ſequuntur Cæp. in d. tract. de ſeruit. vrba. præd. c. vlt. nu. 5. verſ. 2. fallit. & Balb. in d. q. 1. 2. par. 4. par. prin. nu. 15. verſ. 2. limita. quo in loco citat Fel. cum Paulo ſentientem in d. c. de quarta. col. vlt. de præſcrip. & Ant. But. in rep. d. c. peruenit. col. 5. cir. fi. de cenſ. vbi inquit, quod ſcientia, & patientia requiritur in ſeruitute formanda, ſed in iam formata nequaquā, per d. l. vlt. C. de præſcrip. long. temp. eoſdem ſequitur authores. Rip. in d. c. cū eccl. Sutr. col. 14. ſub nu. 64. verſ. 2. declara de cau. poſſ. & proprie. dicens in his terminis contex. loqui in l. ſi ego. §. 1. ff. de publ. & ante eum Iaſ. in l. 1. in prin. col. 15. nu. 65. verſ. 2. modo, & ſingulatius. & in l. 3. §. ex cōtrario. col. 6. nu. 13. uerſ. ſed aduerte vltra alios, & in l. natural. in fi. prin. nu. 21. ver. vltra ſcrib. ff. de acq. poſ. & Crau. in d. trac. de antiq. temp. c. 3. nu. 21. ver. caſus tamē datur. Reb. in d. pref. nu. 145, & ſeq. ver. 5. nō habet locū, ac Did. Couar. in d. initio. releċt. 2. par. ſub eo. nu. 8. ver. 2. tex.

Quartò limitabis, vt non procedat, qn̄ ageretur de

58 probanda † liberatione à ſeruitute: tunc enim nō requiritur probatio ſcientiæ, & patientiæ aduerſarij, vt colligitur ex cōtex. inſigni. in l. ſi partem. §. 1. ff. quēadmo. ſeru. amitt. vbi reſpondit. l. C. ſeruitutē amitti, per non vſum longi temporis, licet ignorauerit eā ſibi debitā: & ita decidit gl. in l. ſi ſic, in verb. vna ſeruitus eſt. ver. nec diſtinguo. ff. eod. quemad. ſeru. amit. ꝙ idem elicitur ex l. 2. vna cum gl. C. de præſcrip. lōg. temp. quæ pro liberta eād. gl. doctr. in d. l. ſi ſic, ſequutus eſt Caſt. ibid. nu. 1. & Aret. in d. §. æquè. col. vlt. nu. 16. in fi. iſtis adhæſit. Rip. in d. c. cum eccl. Sutr. col. 14. nu. 64. verſ. fallit autem de cau. poſſ. & propr. ac Rebuſt. in dicta præfat. num. 142. verſ. ſecundò non procedit. ita etiam ſententem referens Balb. in d. tracta. de præſcrip. in 3. par. 4. par. princip. quæſt. 4. nu. 2. pulchrè etiam Didac. in dicto init. releċt. par. 2. ſub nu. 8. verſ. primo ſententia. vbi ex hoc declarat tex. in cap. ſi de terra de priuileg.

59 Quanquam † circa hanc limitationem diſtinguit Io. Petr. Ferra. in d. ſua pract. Papien. in for. actio. confeſ. pro ſerui. nu. 29. in fin. nam inquit, aut quis preſcribere vult libertatem contra ruſticam ſeruitutem, & tunc ſufficit longa negligentia non vtentis, & vt nos paulo ante diximus: aut vult præſcribere contra vrbanam ſeruitutem, & tunc bonam fidem, & aduerſarij ſcientiam eſſe neceſſariam putat. idē Io. Pet. Ferra. ex eo, ꝙ in hoc caſu factū ipſius præſcribentis ſit neceſſarium. ex d. l. hæc autem iura. & l. tria prædio. in fi. ff. de ſeru. urba. præd. Sed an rectè ſenſerit, ipſe uiderit. ego profecto. Ab. & Imo. authorita. ſuperius traditā, & glo. ac

gl. ac Caſtr. & Aret. hic enumeratos quam vnius Fer-
rarii recentioris opinionem pluris ſacio.
Quintò limita, vt tertium illud requiſitum proce-
dat in ſeruitutibus habentibus cauſam continuam;
60 ſecus † in ſeruitutibus habentibus cauſam diſconti-
nuam; pro quibus, quantum ad interdictum de itine-
re actuq; priuato non requiritur ſcientia, nec quaſi
poſſeſſio, ſed ſufficit ſolus vſus, iuxta ſententiam Bar.
in d. l. 1. § hoc interdicto. nu. 5. ff. de itinere, actuque
priuato. quod bene eſſe notandum in actu practico
aſſerit Rip. in d. c. cum Eccleſia Sutrina, col. 4. nu. 64.
in fi. ex eo, quod in hoc vtilius ſit intentare iſtud in-
terdictum de itinere, actuq; priuato, quam remedia
reſtitutoria, hoc eſt, interdictum vnde vi, & ſimilia
idem voluit Rebuſ. in cõment. ad cõſtit. reg. Gall. in
præfat. t tac. de mater. poſ. nu. 143. relatus vna cũ alijs
à Menoch. in commen. de retinen. poſ. remed. 5. q. 2.
nu. 32. cum pluribus ſequentib.
Sextò idemmet tertium requiſitum eſt declaran-
dum, vt verum ſit, ſi aduerſarius poſſidebat ante: nam
61 tunc requiritur eius ſcientia; ſecus † ſi poſſeſſio vacet
teſte Innoc. in c. bonæ. de poſtulat. prælato. & Floria.
in d. l. ſeruitutes. *la grande*. ff. de ſeruitu. & in l. ſi com-
munem. ff. quemadmod. ſerui. amitt. quos referendo
ſequitur Rip. vbi ſupra, verſ. tertio declara. & Rebuſ.
in d. præſat. nu. 140. verſ. limita, quãdo. vbi etiam nu.
ſeq. id ſublimitat.
Deuenio ad quartũ requiſitum, ꝙ ab allegãte præ-
ſcriptionem rei incorporalis, velut ſeruitutis, eſt pro-
62 bandũ, & iſtud eſt vſus ipſius † ſeruitutis tãti tẽporis.
63 Vnde de iure ciuili ad præſcribendam † ſeruitutẽ
habentẽ cauſam continuã, ex eo dictã, quod ad eius
vſum non requiratur factum hominis ſucceſſiuũ, &
continuum: quamuis requiratur à principio, vt in ſer
uitute aquæductus, dẽt probare de illius vſu per decẽ
annos inter præſentes, & viginti inter abſentes, exẽ-
plo rerum immobilium, vt d. l. ſecunda, vbi gl. ac alij
* *omnes id notant. C. de ſeru. & aqua. & in d. l. ſi quis
diuturno. ff. ſi ſerui. vẽd. quod idem ſtatuendũ eſt in
64 ſeruitute habente cauſam † quaſi cõtinuam, vt in ſer-
uitute ſtilicidij, ex l. foramen. ff. de ſeruit. vrb. prædio.
Si vero ſeruitus habeat cauſam diſcontinuam, ſic di-
ctã, quia ad eius vſum ſemper exigatur factũ homi-
nis ſucceſſiuum, vt in ſeruitute viæ, & itineris, dẽt al-
65 legans ad eius præſcriptionis probationem † docere
de tãto tẽpore, cuius initij memoria non extet, iuxta
ſententiam gl. & aliorum ſcriben. in d. l. ſeruitutes. ff.
de ſeruit. & in d. l. 1. §. vltim. ff. de aqua plu. arcen. per
illos tex. & ad id plura allegat Alex. conſ. 102. in cau-
ſa, & lite vertente inter dominos, & poſſeſſores. col.
2. nu. 4. ver. & ad iſtam, vol. 2. & ante eum ſic reſpõdit
Caſtr. in conſ. 235. viſo puncto ſupraſcripto. col. 2.
nu. 2. verſ. primo quia. vol. 2. ita tradidere Cæpol. in d.
c. 20. ſub nu. 4. verſ. tertium. ac Bal. in d. q. 1. nu. 2. verſ.
& hæc in ſumma. quo in loco aſſerit hanc eſſe com-
munem doctrinam gl. & omnium Doct. antiquorũ,
& recentium, & ibidem nu. 1. ſexcentos allegat con-
cordes. De iure autem Pontificio, ſi quis habeat titu-
lum ſeruitutis realis diſcontinuæ, vel ſaltem ſcientiã,
ſiue credulitatẽ, quæ purget poſſeſſionem, ſeu quaſi,
66 † ſufficiunt 40. anni: alioqui requiritur tẽps, cuius initij
memoria nõ ſuperſit, prout de iure ciuili; inter priua-
tos vero ſatis eſſent decẽ anni concurrente titulo, vt
latè declarat Ant. a Bur. in d. c. peruenit. col. 4. de cẽſib.
In primis limitandum eſt quartũ iſtud requiſitũ, &
præſertim dum vlti. loco dicebamus ſeruitutẽ habẽ-
tem cauſam diſcontinuam non præſcribi, niſi ꝓbato
tanto tẽpore, cuius initij memoria non extet, vt non
67 procedat, quando † quis allegaret titulum ſeruitutis
diſcontinuæ, & probaret de vſu, vel quaſi poſſeſſione
ſeruitutis decem annorũ inter præſentes, vel viginti
inter abſentes ſciente, & patiente aduerſario: tunc
enim ex vſu tanti tẽporis præſumitur titulus allega-
tus: quamuis, aliter non probetur, & iſto caſu ſeruitus
diſcontinua præſcribitur ſpatio longi temporis: hæc
eſt elegãs doctrina gl. in d. l. ſeruitutes, in ver. certan.
ante finem, ver. licet autem dixerim per d. l. vlt. in fi.
ff. de aqua plu. arcen. & d. l. cum de in rem verſo. ff. de
vſur. & in d. l. 1. §. vlt. in ver. diu. ff. de aqua plu. arcen.
quam ſequuntur in d. l. ſeruitutes. Bart. nu. 4. verſ. vlt.
gl. Angel. col. 2. ſub nu. 5. in illis gl. verbis præſuma-
tur ſeruitus conſtituta. Pau. de Caſtro, col. pen. nu. 2.
* verſ. ſecundo fallit. vbi aſſerit hanc* communiter te-
nere legiſtas, & Canoniſtas: de communi etiã teſta-
tur Cæpol. in d. tract. de ſeruit. vrba. prædio. c. 19. ſub
nu. 6. verſ. ſecundus caſus eſt. vbi nu. 8. dicit eam ſem-
per ſe vidiſſe in praxi obſeruari. Eamq; latè tuetur
ab impugnationibus nonnullorum antiquorũ aliter
* ſentientium, vt intuenti cuilibet patebit, & eandem
communiter eſſe receptam dicit Fel. in d. c. de quarta
col. pen. ſub nu. 41. verſ. ſed per hoc, de præſcrip. ibiq;
illam egregiè confirmat, & huic concluſioni tanquã
* *communi, vt ipſe ait ſe adhærere palam profitetur
Alex. in conſ. 69. circa primum dubium, col. 2. nu. 7.
verſ. præterea poteſt Baptiſta, vol. 5. atq; hanc veriorẽ
eſſe, & pro hac ſe conſuluiſſe dicit idem in l. ſi certis
annis, in fine. C. de pactis, quamuis de hac opinione
nonnihil dubitet in cõſ. 75. viſis, & ponderatis narra-
tis in themate. col. 4. nu. 40. verſ. ſic ẽt. vol. 4. & eam
ꝑpetuo mẽti tenendã ait Cæpol. in tractatu cautelar.
caute. 108. incipien. in præſcribẽda ſeruitute. in prin.
verſ. ſed cautela eſt. Cui ẽt aſſentiendũ latè ꝓbat Iaſ.
* in l. qui in aliena. vbi cæteri col. 6. num. 44. verſ. tertio
* Bar. cũ plurib. ſeq. & de* cõi aſſerit ſub n. 47. ff. de acq.
hæred. & ita communiter teneri aſſerunt etiam Ang.
Aret. in d. §. æque, col. 5. ſub nu. 14. verſ. cautela tamẽ
ſingularis eſt Inſt. tit. de actio. vbi rationem quoque
huius dicti reddit. idem ſenſit Crau. in tract. de antiq.
temp. c. 3. incipien. abſolutis differentijs. num. 55. in
quæſt. 2. verſ. ſecundum, quod conſidero.
Limitationem hãc primo intelliges, dũmodo ille
68 ꝓbet ſe fuiſſe vſum ſeruitute † ex illa cauſa allegata
ſibi debita, nempè, ꝙ ibi iuerit ꝑ fundum vicini præ-
textu cauſæ, quaſi ſibi ſeruitus deberetur, illo ſciente,
adeo vt neceſſe ſit, ꝙ fiat iſta probatio ita qualifica-
ta, alioqui non concluderet. arg. l. ad probationẽ. &
* l. neq; natales. C. de probatio. ita * communi cõſenſu
concludunt Raphael. Cuman. in d. l. qui in aliena, in
prin. col. 2. nu. 6. verſ. ideo intelligo illam gl. ac ibidẽ
Rom. col. 2. in fi. Alex. n. 9. in fi. Iaſ. n. 47. in fi. pulchrè
idẽ Alex. in d. conſ. 108. nu. 15. verſ. ſecudo q2. vol. 2.
& in d. conſ. 75. col. 4. nu. 41. verſ. ſed ad hoc reſpon-
deo, vol. 4. vbi refert Sal. aſſerentem in d. l. cum de in
rem verſo, quæſt. 1. ff. de vſur. probationem hmõi eſſe
difficilem, eidẽ Saliceto accedit Alex. in cõſ. 113. ſup
primo dubio col. 1. nu. 1. verſ. hoc probo vol. 1. idem
rñdit ipſemet Alex. in cõſ. vlt. conſideratis. nu. 3. eo.
vol. 1. eundem Salicet. refert, & ſequitur Bertrand. in
conſ. 296. ponitur in facto, col. 1. nu. 2. & 3. vol. 3. & in
conſ. 283. viſo proceſſu cauſæ cæptæ. col. 3. nu. 15. poſt
ver. præterea ſuppoſito eo. vol. 3. & multis hoc idem
cõfirmat Fel. in c. cauſam, quæ. col. 3. ſub nu. 7. ver. ſed
aduerte. de præſcrip. & prius his voluit hoc Bal. in c.
1. §. ſi quis ꝑ triginta. col. 2. ſi de feu. fuer. controu. int.
dom. & agna. iſtis adhæſit Ruin. in d. conſ. 119 col. 5.
nu. 10. verſ. reſpõdetur, vol. 4. aſſerẽs, id fuiſſe apertiſ-
ſimè deciſum à Sal. in d. l. ſi certis annis, in 1. quæſtio.
C. de pact. hoc idem pluribus comprobat Crauet. in
cõſ. 226. licet abundè, nu. 2. verſ. requiritur tamen, cũ
pluribus ſequentibus, volu. 2. & in d. tractat. de anti-
quit. tempor. d. cap. 3. nu. 55. & 56. & Caſſan. in con-
ſuetud. Burgun. rub. 13. §. 8. ſub numer. 3. verſic. im-
mo requiritur. Sit ergo cautus, qui eſt vſus aliquo
iure ſeruitutis diſcontinuæ, vt ſemper alleget ali-
quem titulum habilem ad conſtituendum ſeruitu-
tẽ ſibi fuiſſe conceſſum, & probet ſe vſum fuiſſe illo

iure ſeruitutis per decem annos inter pręſentes,& ui-
ginti inter abſentes ſciēte,& patiēte aduerſario: hoc
enim pacto articulans obtinebit. Sit etiam cautus in
hoc,ut alleget ſe titulū habere ab aduerſario, ſiue ab
eo,qui poſſit ſeruitutē imponere rei,& ſic à uero do-
mino,nec alleget,ſe titulum habere ab aliquo tertio
non domino, quia hoc nō ſufficeret. Scientia enim,
& patientia non dñi non faceret reſultare pręſūptio-
nē tituli in facto alieno, ſed vtiq; in facto ꝓprio: ita
doctè explicat Caſtr.in d.l. ſeruitutes col.ult.ſub nu.
2.quem referendo ſequitur Cœpol.in d.c. 19. ſub nu.
8.idē ſenſit,& confirmat Balb.in d.tract. de præſcrip.
in prima par.tertiæ partis princ.q. 10.nu.8.uerſ.pręte-
reà prædicta cōcluſio,& ibidem latius inſiſtit, nu.22.
uerſ. ſecundo limita. dictam l. cum de in rem uerſo.

Limitationem hanc declarabis,ut procedat,dum-
69 modo cauſa † ſeruitutis allegata,ſit certa,intelligibi-
lis,apta,potens,& cohærēs; ex eo,quod ſcribit Alex.
in cōſ.82.perſpectis his.col.pen.nu.2. uol. 2.ubi cau-
ſa,quæ requiritur in obligatione,debet eſſe huiuſmo-
di,quod & placuit Guid.Pap.in deciſ. 408. ſed iuxta,
quos ad propoſitam concluſionis noſtræ materiam
adducit idem Crau.in d.conſ.226.num.5. uerſ. rurſus
cauſa ſeruitutis. uol.2.

Secundò declarabis eandem primam limitationē
ad quartum requiſitum, ꝙ licet ſufficiat allegare ti-
tulū cum quaſi poſſeſſione longi tēporis,& eſſet præ-
ſumptio iuris,& de iure:tamen contra eā admitteretū
70 † probatio in contrarium per confeſſionē partis: ad
quod probandum adduco in medium gl. inſignē re-
uera in Auth.de æqualit. dot.§ aliud.in verſ.ſcribat.
& in auth. ſed iam neceſſe. in ver. ſuſpicio.vbi Doct.
not.C.de dona. ante nup. & in l.in cōtractib.in prin.
in verſ.nullo modo.C.de nō nu. pec. & tradidere iu-
ris Pontificij interpretes in c. is, qui fidem de ſpōſa.
& Crau.in tract.de antiq.temp.par.quarta, & ſect.in-
cip.materia iſta,n.13.ver.ex præmiſſis abūdè,& ideo
poſſet fieri poſitio alleganti titulū, quòd non habuit
titulum,quod ſi confiteretur, allegatio tituli ſibi nō
prodeſſet,propterea dicendum eſt, ꝙ hæc nō ſit præ-
ſumptio iuris,& de iure,ſed iuris tm̄;idcirco poſſet ꝓ-
bari contrarium per alias probationes, iuxta not.in
c.bonæ memoriæ Maguntinæ.de elect. & in l.actor.
C. de probatio. vnde clarè apparet,qđ lex,quæ reqrit
tm̄ ips, cuius initij non extet memoria, non erit im-
poſita verbis,qn̄ confiteretū aduerſarius,vel probaretū
titulū non præceſſiſſe, vel qn̄ aduerſarius ignoraſſet
allegātem titulum poſſediſſe.Propterea dēt eſſe cau-
tus aduerſarius,vt quęrat per poſitiones,vel aliter ha-
bere confeſſionē ab altera parte,ſcilicet, quod nullū
titulum habeat ab ipſo, vel ab alio, qui ſeruitutem
imponere potuerit, vel ſi non poteſt habere cōfeſſio-
nem,quærat probare contrarium, coarctando dictū
titulum ad certum locum,& tēpus,iuxta ea,quæ no-
tantur in d.l.actor, & in d.c.bonæ, vbi habetur quo-
modo probetur negatiua: ſi enim allegās titulū cōfi-
teretur ſe nō habere,vel ēt probaretur, illa allegatio
tituli ſibi nō prodeſſet, quæ omnia perpetuo eſſe me-
moriæ mandanda inquit Cępol.in d.c.19.nu. 8.in fi.
& eundem ſequutus eſt Fel.in d. c. de quarta,col.vlt.
ſub nu.41.verſ.rūde tribus modis: vbi ēt ipſe tradit,ꝙ
diligēter caueat aduocatus faciēdo poſitiones aduer
ſario,de non titulo, quia fortè non confitebitū titulū.

Eandem tertio declarabis,vt procedat in ſeruitute
prædiali,quia illa ex patientia, & vſu longi temporis
benè præſumitur conſtituta, ſi titulus allegetur, cum
71 ſit modici præiudicij:ſecus aūt † in ſeruitute pſonali,
vt in vſufructu, quia ibi verſatur magnū præiudiciū,
ita ſenſit Bar.in d.l.ſeruitutes,nu. 4. verſ. non obſtat.
l.cum de in rem verſo.ff.de ſeru.vbi dicit, ꝙ in patiē-
te,idē eſt,quod in faciente, ſeu præſtante in his, quæ
non ſunt magni præiudicij,hoc eſt in his, in quib.nō
vertitur amiſſio dominij.idē Bar.in l. 1.§.vlt.col.vlti.
nu.7.ver.ſolu.& tu habes gl.not.ff. de aqua plu.arcē.
quem ſequitur Cępol.in tract.de ſeruit. vrba.prædio.
nu.6.in fi & num.7 verſ.Bart.autem d.l. ſeruitutes,&
Aret.in §.ęque.col.3.ſub n.14.ac Pau.à Caſt.in l.ſi fi-
liusfam.ſub nu.3. & 4. verſ.& per iſtam legem. C. de
petit.hær.idq; ſequi cōiter Docto. teſtatur Balb.in d.
tract.de præſcrip.in prima par.tertiæ par.prin. quæſt.
10.ſub nu.7.verſ.& ſic colligitur limitatio. vbi ingt,
quod quamuis Bart. in d. l. cum de in rem verſo.col.
pen.in prin.ſub nu.3.verſ.ſed mihi videtur.ff.de vſur.
dicat expreſsè contrarium, quòd ſcilicet in præſcri-
ptione ſeruitutis realis,vel etiam perſonalis, vt vſuſ-
fructus ex diuturna patientia titulus præſumatur; tn̄
inquit,illū male loqui, quia hic tractatur de magno
72 præiudicio,cū vſusfructus ſit pars dominij, vt deter-
minat Bal.in l.vltima.C.ne de ſta.defuncto.

Idem nūc quartū requiſitum ſecundo limitabis,vt
locum non habeat in probanda præſcriptione cōtra
73 † eccleſiā: ad præſcribendā enim ſeruitutem in præ-
dio Eccleſiæ,& ſic contra Eccleſiam,etiam ſi habeat
cauſam continuā ſemper requiritur tempus quadra-
ginta anno.ſicut in præſcriptione dominij, ſecūdum
Inn.& alios in d.c.ſi diligenti.de pręſcrip.& ſequitur
Caſt.in d.l.ſeruitutes.col.3. ſub nu.9.ver.3.requiritur.
ff.de ſerui.Si vero ſeruitus ſit diſcōtinua, deſideratur
tp̄s,cuius initij memoria non extat, prout in priuato:
non enim debet Eccleſia in hoc eſſe deterioris con-
ditionis,quam priuatus: etenim quadragenaria præ-
ſcriptio fuit introducta in fauorem Eccleſiæ eo caſu,
quo minori tempore præſcribitur cōtra priuatum,&
ſic non debet in eius odium retorqueri, vt declarat
Abb.in c.de quarta.col. 4 nu. 18. verſ. ſecundo eſt in
dubio,& cæteri ibidem conſentiunt, de præſcrip.

Tertiò fallit, qn̄ quis probaret verum titulū habi-
tum à tertio non dño fundi,qui cōſtituiſſet ſeruitutē
inter viuos,vel in vltima volūtate,iuxta ſnīam Imp.
74 in §.vlt.Inſt.tit.de ſeruit.nam † tunc ſeruitus licet di-
ſcontinua acquiritur,& præſcribitur longo tempore,
cōcurrēte titulo, & bona fide;ſic inſigniter determi-
nat Paul.à Caſt. in ſæpè allegata l. ſeruitutes,col.vlt.
poſt num.2.verſ.eſt,& alius caſus fallentiæ, permotus
Imp.reſcripto in d.l.vlt.C.de præſcrip. long. temp.&
I.C.reſponſo in d. l. ſi ego. §.1. ff. de publicia.quo in
loco reſpondit Vlpi. publicianam dari pro ſeruitute
conſtituta à non domino, & per patientiam tradita:
ergo tunc præſcribitur cōi tempore,quia publiciana,
& pręſcribendi conditio ęqua lance procedunt,l.cū,
qui in princ. ff. de publi. idq; eſſe ſingulare dicit vbi
ſupra Caſtr.dicens,quòd id,quod habetur in d. l. ſer-
uitutes,debeat intelligi, qn̄ ille, qui volebat præſcri-
bere ſeruitutem,non habeat verum titulum à tertio,
& cum Paulo ſenſit Cępol.in d.c.19. ſub num.9.verſ.
tertius caſus;& Balb.in d.quæſt.1.nu.4.verſ. ſecundo
fallit.aſſerens.nu. 5. ante eos ſic tradidiſſe Io. Fab. in
d.§.æque.col.5.Inſt.de actio.his adde Fely.in d. c.de
quarta,col.vlt.ſub nu.41.verſ.fallit tertio.

Nec ſine miſterio in huius limitationis ingreſſu
diximus titulū verū:huius.n.ratio eſt, qn̄ cū allegatū
titulus à non dño,nō ſufficit allegare pręſumptiuè in
caſu præcedenti,ex eo, ꝙ vſus longi tp̄is, non poſſet
75 operari † duo ſpecialia,idest, ꝙ faciat præſumi titulū
ab extraneo, & quod vltra hoc ſufficiat tale tēpus cū
tali titulo allegato,vbi aliàs requireretur tantum tē-
poris ſpatiū,cuius initij non eſſet memoria, p no. in
l.1.C.de dot. promiſ. nō ſic cōtingit in titulo allega-
to ab eo,qui potuit ſeruitutē imponere, q a vſus lōgi
temporis inducit hoc caſu ſolū vnum ſpeciale,ſcili-
cet probationem tituli,qua facta ſufficit,nec aliud tē
pus requiritur, cū præſumptione iuris probatus ſit ti-
tulus ab eo, qui dare poteſt. ita tradit Paul. Caſtr. in
d.l.ſeruitutes.ſub d.nu.11. verſ eſt alius, & proſequi-
tur Cępol. eodem à nobis citato loco, & Fel.in d.c.
de quarta.ſub nu. 41. verſ.ideo autem de præſcriptio.

Quarto

Quartò limitandum eſt illud idem quartũ requiſi-
tum, vt locum ſibi non vendicet in iuribus ſpirituali-
bus: datur enim regula, quòd omnia iura ſpiritualia,
vt ius eligendi; & ſpiritualitati annexa, vt iuſpatro-
natus, c. quanto. de iudi. non præſcribantur minori tẽ-
76 poris interuallo, † quã quadraginta ann. ſiue habeat
cauſam continuam, ſiue diſcontinuam, per d. cap. de
quarta. vbi plenè ſcriben. arg. etiam eorum, quæ no-
tantur in c. cõſultationib. de iure patro. vt author eſt
Bal. in d. l. 2. col. 2. nu. 6. verſ. quæro ergo. C. de ſeruitu.
& aqua. quem referentes ſequuti ſunt Ang. Aret. in
d. §. æque. col. 5. ſub nu. 14. verſ. & prædicta procedũt,
in profanis. Inſt. tit. de actio. ac Balb. in d. q. 1. ſecũda
par. 4. prin. nu. 7. in fi. de præſcriptio.

Quintò velim limites, vt nõ procedat, vbi ageret
77 † de obligando aliquem ad ſeruitiũ perſonale, veluti
ad ius vaſſallagij, vel ſubiectionis: tunc enim requirun-
tur 30. vel 40. anni, vt concludit Barto. poſt antiquos
Doct. in l. 1. in b. col. 2. nu. 3. verſ. ex prædictis apparet.
& ibidẽ Io. de Pla. col. 3. verſ. itẽ intellige, quod ſufficit.
C. de agri. & cenſ. lib. 11. arg. l. cum ſatis. §. 1. C. eo. de
agri. & cenſ. lib. 11. idem Bartol. in l. ſolent. §. 1. col. 2.
nu. 9. verſ. quid in eo. ff. de offi. procon. & lega. & in l.
cũ de in rem verſo. in fi. ff. de vſur. idẽ determinauere
Bal. in d. l. ſi certis annis. col. vlt. n. 19. in fi. verſ. rema-
net ergo, & ibidem Iaſon. col. vlt. ſub num. 15. in ver.
ſexto limita, vbi etiam alij. C. de pactis, & id ab om-
nibus * cõi conſenſu fuiſſe comprobatũ teſtatur Fran.
Balb. in d. tract. de præſcrip. in 3. par prin. q. 10. nu. 34.
verſ. & primo, quid ſi, & in ſecunda par. 4. par. prin. q.
ſexta, ſub nu. 1. verſ. addo circa hoc vltimum.

78 Cuius limitationis † ratio eſt, quia hic tractatur de
ſubiectione pſonę, & de mutatione ſtatus, & proindè
de graui, & maximo præiudicio: non igitur mirũ, ſi
tantum tẽporis ſpatium requiratur: ita diaere ſupra
citati ſcribentes dictis in locis; nõ enim ita facilè tra-
huntur homines, ſicut res, vt dicebat Io. à Plat. in d. l.
litibus. d. colu. 3. & eod. ver. item intellige. & ita con-
cludendum eſt in hoc ſemper requiri temporis inter-
uallum 30. vel 40. ann. aduer. Iac. de S. Georg. in trac.
de homag. col. 5. verſ. & conſulendo tenerem contra
opinionem Bar. vbi mordicus tenet in hoc ſatis eſſe
ſpatium decem ann. & ita communiter contra eun-
dem concludi aſſeruit ipſemet Balb. iiſdem nuper
adductis locis, & quod prædictum temporis ſpacium
79 decem ann. non ſufficiat ad probationem † homagij,
ſed requirantur triginta, vel quadraginta apertiſſimè
protulit Spec. in tit. de feud. §. quoniam ſuper homa-
gijs. col. 3. num. 10. verſ. quæritur, & ver. ſi autem. Sed
hac de re plurib. agemus, infra in ver. vaſſallagiũ, vbi
attingemus exactè Homagij probationes.

Sextò limitabis, vt locum non habeat, quãdo per
partẽ aduerſam fuiſſet probata per plures teſtes ido-
80 neos ipſius † præſcriptionis interruptio: nam, etiam ſi
altera pars probaſſet dictum tempus: tamen nõ obti-
neret, vt in ſeruitute adaquãdi conſuluit Paul. Caſtr.
in conſ. 235. viſo puncto ſupraſcripto. col. 2. ſub nu. 4.
verſ. tertio poſito vol. 2.

81 Poſtremò limitabis, vt in prædio cõi † alter ex ſo-
cijs, et ſi probauerit ſe vſum fuiſſe ſeruitute per totũ
legitimũ tempus ad præſcriptionem neceſſariũ, nec
pbauerit ſe hoc feciſſe mãdato, & uoluntate alterius
ſocij, nihilominus ſit cauſa caſurus: non enim poteſt
quis acquirere ſeruitutem rei cõis inter ſe, & alium
ſocio inſcio, nec multo minus rei omnino alienæ, vt
l. ſi vnus. ff. de ſerui. ruſti. prædio. l. vlt. ff. commu. prę-
dio. l. pro parte. ff. de ſeruit. & l. ſi ſub vna. §. vlt. ff. de
verb. obl. & ita in propoſito noſtro rñſum eſt à Caſtr.
in d. conſ. 235. col. 2. ſub nu. 4. verſ. quarto, quia vol. 2.

Inſuper quinto loco is, qui præſcriptione ſeruituris
(loquor nũc de negatiua, veluti altius non tollẽdi)
ſe tueri vult, debet docere de ꝓhibitione, hoc eſt de-
82 bet probare † ſe aduerſario prohibuiſſe, ne altius tol-
leret, & tunc incepiſſe præſcribere: ita tradit gloſ. in l.
qui luminibus. in verb. formam ac ſtatum, ubi Bar. ac
cæteri. ff. de ſerui. urba. prædio. & in l. 1. C. de ſeruit. &
aqua. & gl. 2. in c. Abbate. de uerb. ſign. idq; copioſius
corroborat, & explicat Ripa in d. c. cum eccleſia Su-
trina. nu. 50. uer. circa primum dicatis ſic, cum ſeq. de
cauſ. poſ. & propr. & ſequitur Põta. in d. tract. de ſpol.
lib. 2. c. 16. nu. 171. uer. neq; in omnibus iurib. Vnde in
iſtis ſeruitutibus, quę conſiſtunt in prohibendo, ut eſt
ſeruitus altius non tollendi, nõ acquiritur quaſi poſ-
83 ſeſſio, niſi per † prohibitionem ex parte prætendentis
ſeruitutem, & patientiam aduerſarij: ſed in his, quæ
fiunt in faciendo, ut aquæductus, & ſimilium, nõ re-
quiritur prohibitio, ſed uſus, & patientia aduerſarij,
quia in his conſiſtit quaſi poſſeſſio.

Hoc declarabis, ut in his negatiuis ſeruitutibus ſuf-
84 ficiat probare † unum tantum actum prohibitionis
ad hoc, ut quæratur illa quaſi poſſeſſio, ne altius tol-
las, uel per fundum eas: ita innuit gl. in d. l. 1. in prin.
& gl. 3. in d. c. abbate. & comprobauit Cœpol. in d. c.
20. poſt nu. 7. uerſ. quintum. quod requiritur: eiuſdem
uidetur eſſe ſententiæ Ripa in d. c. cum Eccleſia Su-
trina. d. nu. 50. & Ponta. in d. nu. 171. uerſ. in quorum
iuriũ. Per quot aũt actus acquiratur quaſi poſſeſſio in
affirmatiuis ſeruitutibus, diximus ſupra in huius cõ-
cluſionis principio.

Poſtremũ eſt, quod deſideratur in acquirẽda quaſi
poſſeſſione iurium incorporalium, quod is, qui ſe ea
85 pręſcripſiſſe dicit, probet ſe dominum † fundi, cui ali-
cuius iuris ſeruitus eſt acquirenda, completa præſcri-
ptione, alioqui ſi eſſet ſimplex poſſeſſor, ſicut non
poſſet, & fundum acquirere per pactum, ut explicat
Cæpol. c. 15. eo. tract. de ſerui. urb. prædio. ita per præ-
ſcriptionem: ſicut nec poſſet ſeruitutem imponere,
etiam ſi partem dominij in fundo haberet, ut l. pro
parte. ff. de ſeruitu. licet aliquãdo plus poſſit pręſcri-
ptio, quã pactum, ut obſeruauit gl. in l. ff. fami. ercis.
& in l. ſed ſi inter me. ff. de ſeru. urba. prædi. ita Cępo.
in d. c. 20. nu. 7. in fi. uerſ. ſeptimum, & ultimum.

CONCLVSIO MCCXXI.

ARGVMENTVM.

**Articuli ſuper præſcriptione quomodo cõ-
cipi debeant, & quomodo ſuper eadem
teſtes debeant deponere.**

SVMMARIVM.

1 *Articuli quomodo ſint concipiendi ſuper præſcriptione.*
2 *Dictio, per, perfectionem, & continuationem ſignificat.*
3 *Teſtis deponens, Titium poſſediſſe a decem annis citra, non probat quoad præſcriptionem.*
4 *Teſtis deponens, Titium poſſediſſe decem annis, & citra probat continuatam eius poſſeſſionem.*
5 *Appellatio non intelligitur facta in tempore, ſi in actis dicatur, Titium appellaſſe à decem diebus citra.*
6 *Teſtis ſuper præſcriptione, dicens Titium poſſediſſe in iſtis decem annis proximis, non probat.*
7 *Pręſcriptionis tempus articulari, & probari debet completum ante litem conteſtatam.*
8 *Teſtis ſuper præſcriptione, debet deponere de tempore completo.*
9 *Teſtis deponens, Titium poſſediſſe decem annis, & vltra, nõ probat tempus completum tempore motæ litis.*
10 *Teſtis deponens per verba, & plus, quid, & quãdo probet.*
11 *Dictio, & plus, operatur multum in teſte, quando momẽtum temporis faceret præualere probationem.*
12 *Articuli, vel capitula inepta, nihil nocent, modo ſuper eis teſtes legitimè deponant.*

13 *Teſtes dicentes, Titium poſſediſſe circa decem annos proximè præteritos, non probant præſcriptionem.*

14 *Teſtes deponentes de maiori tempore, quam requiratur ad præſcribendum, etiam ſi deponant per dictionem circa, probant.*

15 *Teſtes deponentes de poſſeſſione decem annorum, nec apparet de quibus annis loquantur, non probant.*

16 *Teſtes ſingulares non probant, vbi agitur de certo, & limitato tempore, vt in præſcriptione, & ideo ſuper ea deponentes debent de certo tempore, concordare. Contr. nu. 17. Conciliatio, vt nu. 19.*

18 *Teſtes in dubio præſumuntur conteſtes.*

20 *Tempus allegans illud debet probare.*

21 *Præſcriptionem allegans, non habet articulare, & probare ſe poſſediſſe per decem annos continuos, quia præſumũtur continuati, & quare.*

22 *Præſcriptionem allegans debet ſemper probare tempus, quod ſit excluſiuum omnis interruptionis naturalis, & ciuilis.*

23 *Teſtes deponentes ſuper præſcriptione, non habent concludere continuam, & nũquam intermiſſam poſſeſſionem, ſed ſufficit, quod viderint ſuis tempore, & loco actus poſſeſſorios fieri.*

24 *Fructus qui tempore ſuo percipit, perindè eſt, ac ſi toto anno percepiſſet.*

25 *Teſtis dicens Titium poſſediſſe 30. annos continuos, non dicitur falſum deponere, etiam ſi Titius aliquãdo fuerit abſens.*

26 *Teſtes poſſunt continuam habitationem probare, licet noctu non viderint habitari.*

27 *Habitaſſe continue in ciuitate is etiam dicitur, qui aliquando abſuit animo tamen reuertendi.*

28 *Teſtes deponentes Titiũ 20. annis poſſediſſe, ſi ex aduerſo probetur, eum decem annis abfuiſſe, falſi conuincuntur.*

29 *Teſtes dicentes Titium preſcripſiſſe, quia viderunt, non probant, niſi dicant ſe vidiſſe poſſidere per tempus a lege requiſitum.*

30 *Capitula, & poſitiones, quomodo ſuper preſcriptione concipienda ſint, & quomodo ſuper eis teſtes deponere debeant.*

Diſcuſſis ijs, quæ pertinent ad probationē reqſitorũ præſcriptionis, tã earum rerum, quæ corpore conſtant, q̃ earum, quæ corpore ſunt expertes, Bart. methodũ traditã in l. Celſus. ff. de vſucap. ſequẽs, aggredior in præsẽtia materiã depoſitionis teſtiũ, circa p̃ſcriptionẽ, in qua videndũ nobis erit quid, & quõ deponere debeãt in rectè probanda præſcriptione, & quæ eorundẽ dicta præſcriptionẽ concludant, & quæ nequaquã: demum quo pacto articuli debeãt concipi, & formari. Primũ igit, vt articulus, & p õñs dictum teſtis bene
1 concludant, ſic† eſt articulandũ, nimirum, quod talis poſſedit à decem annis citra, & per ipſum tp̃s, vel qđ poſſedit per tempus 10. anno. proximè præteritorum:
2 illa † enim dictio, per, perfectionem, & continuationẽ totius tp̃is ſignificat, vt patet ex I.C. verbis, in l. vrbana. §. pernoctare. ff. de verb. ſig. vt notat, & Bart. in l. quinquaginta. nu. 1. ff. de excuſ. tut. ac in l. illud. ff. de off. preſid. & Abb. in c. ſi cõſtiterit. nu. 13. de accuſ. ſic itaq; teſtis deponens cũ ſit probata poſſeſſio longi tp̃s, dicendum ẽt eſt per conſequens præſcriptionem ipſam eſſe concludẽter probatã. hæc eſt elegãs, & inſignis doctrina Bar. in d. l. Celſus. col. vlt. nu. 25. verſ. vt ergo. ff. de vſucap. & in l. ſi poſt acceptũ. nu. 1. ff. de rei vend. & quo ad probandũ communẽ vſum loquendi idẽ dixit Bar. in l. Labeo. col. pen. ſub nu. 6. ver. ad declarandũ. ff. de ſuppel. leg. Bar. ſequunt̃ Bal. in l. indicia. nu. 6. in fi. C. de rei vẽd. But. in c. licet cauſam ſub nu. 50. poſt ver. ſecundò per hanc literam. de prob. Ang. Aret. in prin. tit. Inſt. de vſucap. col. 4. ſub nu. 5. ver. pro ergo, Io. Ferra. in Praxi Papiẽ. in forma reſpon. rei conuen. in ver. p̃ſcriptionis. nu. 22. verſ. veruntamẽ. Campeg. in tract. de teſtib. reg. 326. in prin. & verſ. 5. Claud. de Seiſel. in d. l. Celſus. col. pe. nu. 45. verſ. ſubijcit tamẽ. ac ibid. Balb. nu. 143. aliàs 11. verſ. vt igitur articulus. & nu. 145. ver. ſecundo principaliter. aſſerit hanc eãdem doctrinam eſſe * communiter approbatam per omnes ſcribentes. in d. l. Celſus, & Doct. eam vbiq; ſequi. quibus in locis alios idẽ ſentientes adducunt.

3 Hinc fit, vt ſi in articulo dicatur, quod talis † poſſedit à decem annis citra, & teſtis deponat contenta in articulo eſſe vera, vel per alia verba, non ſit probata poſſeſſio longi temporis, nec per conſequens præſcriptio: nam cum hæc depoſitio poſſit verificari in vna die tantum, & proindè non releuet, cum non concludat. c. in præſentia, vbi ſcrib. de probatio. præſcriptionem non probabit, vt videre eſt ex tex. in l. 1. §. quod autem. ff. de aqua quot. & æſti. idem cum eodem ſenſit Bald. in d. l. indicia in fi. & in l. falſus. col. 3. nu. 8. ver. & no. de iſta dictione citra: C. de fur. & ſer. corr. ac Fel. in c. licet cauſam. col. 5. poſt nu. 8. verſ. tertia cauſa victoriæ, vbi cæteri de prob. huic etiam ſentẽtiæ adhæret. Alex. in conſ. 110. viſis acutiſſimis dubitationib. col. vlt. poſt nu. 7. verſ. nec obſtat, quod dicit citra. vol. 1. & in conſ. 45. viſis atteſtationib. col. 2. nu. 7. verſ. item de tempore, & in conſ. 108. in cauſa, & lite vertente inter dominos, & poſſeſſores Molendinorum. col. 3. nu. 9. verſ. ſecundus teſtis, & in conſ. 118. in cauſa, & lite vertente inter Antonium agentem. col. 4. ſub nu. 17. verſ. & ſimiliter dicunt Doctor. vol. 2. & in conſ. 96. conſideratis his, quæ in proceſſu. col. vlt. n. 8. vol. 5. quib. adhæret Bert. in conſ. 9. cauſa; propter, quam nu. 5. vol. 2. Soc. ſen. in conſ. 59. viſis actis. ſub num. 10. vol. 4.

Iſtud limitabis, vt locũ ſibi nõ vendicet, ſi teſtis di
4 ceret, q̃ Titius † poſſedit à decẽ annis, & citra: nã cum tunc oriatur ex hm̃õi depoſitione concludẽs p̃batio continuæ poſſeſſionis ob illã copulã, & concludẽter, & p̃ſcriptio dicetur p̃bata. ita limitat Bart. in d. l. Celſus. nu. 24. ver. ſed ſi diceret. quorũ verborũ hic eſt ſenſus, q̃ initiũ poſſeſſionis fuit iam ſunt decẽ anni, & q̃ poſteà hucuſq; poſſedit, vt p̃batur in c. veniens. de p̃ſcri. & in d. c. licet cãm cir. med. de prob. vbi Hoſt. & Io. And. ſic ſenſit Inn. in c. inter dilectos il primo, ſup ver. à 50. an. de fid. inſtr. cui accedit Bal. in ſua Margar. in ver. clauſ. uer. pen. incip. clauſ. iſta à tali tp̃e citra, & in uer. teſtis uer. in c. teſtis dixit, uidi talẽ poſſidere, & in d. l. indicia in fi. & in d. l. falſus. nu. 8. ad idẽ rñdere Caſt. in cõſ. 23. viſo pũcto ſuprаſcripto. col. 2. n. 3. ver. 2. quia uol. 2. & Ale. in d. cõſ. 45. nu. 7. & in d. cõſ. 118. nu. 17. Lanfr. de Oria. in c. qñ cõtra, in uerb. teſtiũ depoſitio. n. 137. uer. ſuper iſta continuatione. Aret. in d. prin. Inſt. de vſucap. n. 5. & Abb. in d. c. licet cauſam. col. 3. nu. 11. uer. not. 11. ac ibi Fel. ſub d. nu. 8, & ante hoc ibi. But. n. 47. verſ. not. practicã. & ſub nu. 50. verſ. 2. per hanc lit. Soc. in d. conſ. 59. nu. 3. vol. 4. & ibid. nu. 4. habetur, qđ ſi teſtis deponat per dictionẽ, iã, & Cãpeg. in d. tract. de teſti. reg. 326. verſ. 3. hinc à Do. Rot. deciſum fuit in dec. 99. alias 316. ſi poſſeſſor
5 beneficij. de appel. in nou. q̃ ſi in actis dicat̃. † Titius appellauit à grauamine ſibi illato à decẽ dieb. citra nõ intelligatur intra decẽ dies appellaſſe, ſed poſt: & ſic nulliter: ſecus ſi diceret̃, à decẽ dieb. & citra, quia per copulã, & arguitur continuatio tp̃is, & dierum, vt & refert, & proſequitur Fel. in d. c. quoad cõſultationem. col. antep. ſub nu. 25. verſ. tertia concl. de ſent. & re iud. & Philip. Fran. in c. concertationi. col. vlt. ſub nu. 7. verſ. qđ aũt, ſi appellans. de appel. in 6. de qua re vide Rui. in rep. in verſ. appellans, idem ſenſere quoad hãc Bar. limitationẽ. Clau. de Seiſel. in d. l. Celſus. nu. 45. & Balb. nu. 147. vbi ait id ſingulariter eſſe notãdum: quia quotidianum eſt in actu practico.

Inſuper teſtis non concluderet, nec probaret p̃ſcri-
6 ptionẽ, ſi diceret † Titiũ poſſediſſe in iſtis decẽ annis proxi-

proximis : nã iſta ꝓpoſitio verificat̄ ẽtſi vna die dicti
tpis poſſederit, vt determinat Bar. in d.l. Celſus. n. 35.
verſ. idẽ ſi diceret. per text. in d.l. 1. §. quod autẽ. ff. de
aqua quot. & æſti. idẽ dixit Bar. & in l. motæ litis. C.
de rei vend. cui accedit Butr. in d. c. licet cãm ſub nu.
50. poſt verſ. ſecundo per hanc literam de probatiõ.
Secundo loco, vt ſufficiens, & concludẽs ſiat præ-
ſcriptionis ꝓbatio, neceſſe eſt, ꝙ reus, qui inducit prę-
ſcriptionem, formet articulũ, & probet, ꝙ iſte poſſe-
dit ꝑ 10 ann. proximè lapſos finitos in tali mẽſe, vel
die; adeò vt includatur tp̄s decurſum ante litis con-
teſtationem, uel ante litem motam: nam ſi aliter for-
maretur articulus, ſi teſtis poſt litem conteſtatã ſim-
pliciter deponeret, ꝙ talis poſſedit per 10. ann. proxi-
mè lapſos, intelligeretur à die redditi teſtimonij. et
ſic includeret̄ tp̄s, quod fluxit poſt litem conteſtatã,
nec eſſet ſufficienter probata præſcriptio longi tem-
poris: quia diceretur interrupta per litis conteſtatio-
7 nem: dẽt ergo articulari, et probari † tempore comple-
to ante litem conteſtatam: ſic concludit Bart. in d.l.
Celſus. nu. 27. uerſ. item aduertat reus, et in d.l. ſi poſt
acceptum. nu. 4. per illum text. ff. de rei uend. et tex. in
l. more. C. eo. de rei uendic. et in l. nec bona per illum
tex. C. de præſcrip. long. temp. idem firmat Bald. in l.
ſuper longi. nu. 23. et ibidem Ang. C. eo. de præſcrip.
long. temp ac in d.l. ult. nu. 34. in 15. oppo. C. de edic.
8 diui Adria. tollen. inquiens, teſtes † deponentes ſuper
pręſcriptione debere aſſerere tempus eſſe completũ,
ad quod eſt tex. in l. uſucapionib. ubi gl. cõcor. addu-
cit. ff. de uſucap. tex. in §. ſi quis per 30. ubi præpoſi. in
tit. ſi de feu. conten. et eum Bar. pertranſit Alex. in d.
conſ. 108. col. 3. in prin. ſub nu. 5. uerſ. iſtis ſic præſup-
poſitis. uol. 2. et Lanfr. de Oria. in d. c. quoniam con-
tra in eo. uerb. teſtium depoſitiones. ſub nu. 137. uerſ.
ſi autem teſtes dicant. de probatio.
Superiora intelligas, ut iſtius tẽporis probatio, nẽ-
pè motæ litis adeo neceſſaria ſit, vt ſi teſtis dicat Ti-
9 tiũ poſſediſſe ꝑ decẽ annos, & vltra, hæc adiectio † ni-
hil operetur in teſte, cum ſit incerta, & ideo non in-
cludat tp̄s motæ litis: ſic ſtatuit Bar. in d. l. Celſus. nu.
28. ver. dicebat tamẽ Gof. exploſa opinione Gof. &
Hoſt. cõtra ſentientiũ, & vt ita ſentiat, Bar. ꝓmouetur
ex l. cũ furti. vbi idẽ Bar. nu. 5. id tenet. ff. de in lit. iurã.
& ibidẽ Alex. nu. 4. plures adducit concordes, & ean-
dem Bart. opinionem veram dicit idem Alex. in l. &
ſi poſt tres. col. 1. nu. 6. in fin. ff. ſi quis cautio. & hanc
fuiſſe ſn̄ĩam Gul. de Cun. et Iac. de Aret. quam, & ip-
ſe ſequit̄, teſtatur Bal. in l. ab hoſtib. §. ſed ꝙ ſimplici-
ter. col. 2. n. 3. verſ. in ead. gl. ibi, & plus. ff. ex quib. cau.
* maio. ipſamq; veriſſimã, & * cõem appellat Abb. in
c. literæ tuæ. col. vlt. nu. 14. verſ. vltimo ſcias, ubi etiã
Bal. per illum tex. de dilatio. et idem Bald. in c. cum
cauſa, quæ inter æconomum ꝑ illum tex. de teſtib. et
atteſtatio. de qua ſn̄ĩa plurima ſcribit idẽ Bal. in d. l.
& ſi poſt tres. col. 5. ſub nu. 9. verſ. ſed tunc incidẽter
quæritur. et in reper. eiuſdem legis. col. 8. nu. 16. uerſ.
* quinto quæritur. ff. ſi quis cautio. eandem * cõmuniter
ab omnibus eſſe receptam aſſerit Iaſ. in d. l. et ſi poſt
tres. col. 2. nu. 7. verſ. quid autem. ubi pluribus eã exa-
minat, et in d.l. cum furti. col. 2. nu. 10. verſ. ſecundo
* inducit Bar. vbi de * cõi etiam dicit, eãdem * commu-
nẽ appellat Balb. in d.l. Celſus. nu. 151. in fi. et Claud.
de Seiſel. ibidem nu. 45. aduerſus quoſdam, qui aliter
ſenſere de quibus per eoſdem in d.l. Celſus.
Id ſublimitabis, vt nõ ꝓcedat, qñ ageret̄ de ꝓban-
do aliquid certũ, et limitatum, ut in pręſcriptione di-
ximus: tũc. n. dictio, et plus, ꝓlata à teſte, nihil opera-
10 retur; ſecus, cũ ſatis eſſet probare aliquid † incertum,
et indeterminatũ; exẽpli gratia, vt in interdicto reti-
nendæ: nam vbi teſtes eſſent ab vtraq; parte pares, et
vterq; probaſſet æqualiter de poſſeſſione paris tp̄is, ſi
teſtes vnius partis deponant cũ dictione, et plus, uel
vltra dñt melius ꝓbare, et ſic ille debet obtinere tan-
quam probãs de longiori, & antiquiori poſſeſſione,
vt c. licet cãm. cũ ibi no. de prob. & plenè not. Bar. in
l. ſi duo. in prin. col. vlt. ff. vti poſſi. ſic inſigniter deci-
dit Bal. in d.l. ab hoſtib. §. ſed quod ſimpliciter. col. 2.
ſuper gl. ver. & plus ibi, ſed in vno caſu. poſt num. 5.
11 quo in loco tradit, † quod licet regulariter iſta adie-
ctio plus, vel vltra, nihil operetur in teſte; tñ vno ca-
ſu operatur, ſi quando momentũ tp̄is faceret prævа-
lere probationẽ, vt in quæſtione de puncto, vt ipſius
verbis vtar in l. Arethuſa. ff. de ſta. homi. et in interdi-
cto vti poſſideris, vt prævaleat antiquior poſſeſſor. d.
c. licet cãm. quæ ſũt verba Bal. eodẽ loco quẽ refert,
& ſequitur Aret. in d. c. cũ cã, quæ inter æconomum.
col. 1. de teſtib. hoc idẽ ſupra tradidimus, in ver. poſ-
ſeſſio. in concl. incip. in interdicto retinẽdæ. verſ. ter-
tio ampliabis concluſionẽ. hoc vol. 2. Huius ẽt limi-
tationis exẽplũ afferri poteſt in caſu l. 2. C. de reſcin.
uend. hoc eſt, qñ quis vellet reſcindere venditionem
tanquam læſus vltra dimidiam iuſti pretij: nã ſi res
conſtabat mille, & vltra, vel plus tp̄e vẽditionis, erit
probatus exceſſus vltra dimidiam adeo, vt erit locus
remedio d.l. 2. vt ſentit Sal. in d.l. 2. col. pen. cui acce-
dit Alex. in d. l. & ſi poſt tres. nu. 7. licet contrarium
videat̄ cõluluiſſe in cõſ. 109. viſo proceſſu inter An-
toniũ quon. Iacobi. col. 3. nu. 4. in 2. prin. vol. 2. ſed ſi
diligẽter eius dicta cõſiderent̄, non erit ſibi contra-
rius, prout additionũ author optimè animaduertit
in d. cõſ. 109. ſuper ver. plus in litera. E. cũ Salieeto ẽt
conuenit Fel. in c. paſtoralis. col. 3. ſub nu. 5. verſi. ſed
aduerte, de reſcrip. ſic iñ his omnib. determinauit. &
Iaſ. in d.l. & ſi poſt tres. col. 3. nu. 11. vbi nu. 14. verſ. ex
prædictis, ait ita poſſe limitari Bar. & cæterorũ dicta,
ꝙ ad dictam dictionẽ, & plus, vel vltra, in d.l. Celſus,
* & hanc videri ſibi * communẽ opinionẽ teſtat̄ Balb.
in d.l. Celſus. ſub nu. 152. verſ. & opinio Bal. vbi mul-
ta alia de hac dictione tradit, & vna cum eo videbis
Iaſ. per multa ſcribentem de hac eadem materia in
d.l. & ſi poſt tres. à nu. 7. vſq; ad nu. 18. & ibidẽ cæte-
ros Doct. ff. ſi quis cautionibus. hoc etiam vltimum
iſtius limitationis exemplum nos ſequuti ſumus in-
fra in verſ. Valor. concl. incip. plurima. verſ. declara-
tur hæc praxis. cum ſeq. hoc vol. 1.
Secũdo loco intelliges, vt procedãt in dictis teſtiũ,
12 ſed ſi capitula † partis eſſent concepta modo, quo ſu-
pra, & teſtes concludenter deponerent de tp̄e, ſuffice-
ret, & poſſet pars articulãs ita interpretari ſuũ dictũ,
& articulũ, per l. ſi qs intentione ambigua. ff. de iudi.
& ita in propoſito noſtro reſpondit Alex. in cõſ. 133.
viſo proceſſu cauſæ inter Marchum Gualchinũ. col.
3. in fi. poſt nu. 3. verſ. nec etiam ad hoc obſtat, ſi di-
catur, vol. 1. quem referendo ſequutus eſt Claud. de
Seiſel. in d.l. Celſus. col. vlt. nu. 45. in fi. ff. de vſucap.
quanquam re vera iſtud ibi non dicit Alex. & loqui-
tur in alijs terminis, vt intuenti apparebit: vt aduertit
etiam Bal. in d.l. Celſus. nu. 161. verſ. ſed eſt notandũ:
cuius tamen Claudij dictum alia rõne verum eſſe di-
cit Balb. quoniam valeret probatio facta abſq; arti-
culis: eo magis, ſi fuerit facta ſuper articulis nõ con-
cludentib. per reg. l. 1. in prin. C de rei vxo. act. & per
gl. in §. multis. Inſt. tit. de libe. cum concor. adductis
ab Alex. & cæteris. in l. vinum. ff. ſi cer. pet.
Et hæc quidem non ſolum procedunt, quo ad has
dictiones, & plus, vel vltra, ſed etiam quo ad alias: vt
ferè, vel quaſi: non enim concluderet; veluti, ſi dice-
ret Titium poſſediſſe quaſi, vel ferè decem annos, vt
in his terminis tradit Bal. in d.l. vlt. nu. 34. in fi. C. de
edic. diui. Adr. tollen.
Præterea idem etiam eſſet, ſi teſtis deponeret ꝑ di-
13 ctionẽ, † circa; dicens, Titium poſſediſſe circa decem
annos proximè præteritos ante litem motã: nõ enim
eius depoſitio pręſcriptionẽ ꝓbaret; quanquã dictio,
circa, denotet modicum tempus, vt eſt caſus in c. vlt.
* vbi no. oẽs, de deſpõ. impub. & in Auth. de monach.

in prin. Abb.in c.ex parte.col.1.nu.3. & plenius Alex.
in d.l.& ſi poſt tres.col.2.nu.8.ff.ſi quis caut.& in cōſ.
120.omiſſis.argum.col.2.nu.8.verſ.nec obſtat,ſi dice
tur.vol.2.quos referendo ſequitur Claud. in d.l. Cel-
ſus.ſub nu.45. verſ. & idem dico.de electione: Circa
idem voluit.ibid.Balb.nu.149.in fi. & nu. 150. refert
hoc idem ſentire, vt re vera ſentit. Lanfr. de Oria. in
d.c.quoniam contra.in d. verſ.teſtium depoſitiones.
nu.137.verſ.ſi autem teſtes dicant. de probat.quod.ſ.
præſcriptio non probetur per dictionem circa ex eo,
quod teſtes intelliguntur deponere de poſſeſſione, vſ-
que ad tempus,in quo teſtificantur,quo caſu euenit,
quod præſcriptio fuit interrupta per litem conteſta-
tam.l.moræ.C.de rei vendic.ita Oria.vbi ſup.

Quæ limitanda ſunt,vt non procedāt, quando te-
14 ſtes deponerent † de longe maiori tempore,quàm re-
quiratur ad præſcriptionem, licet adijciant aliquam
ex prædictis dictionib.nam tunc concludent:quoniā
detracto modico tempore adhuc remanebit probata
intētio articulantis per ea,quæ obſeruauere ſup.citati
ſcribentes,& quæ no.Bart.in l.de ætate.col.5.& 6.ff.
de min.lic cēſet.idem Clau.vbi ſup.ſub d.nu. 45.ver.
& per hoc puto, id intelligendo prout ipſe intelligit.
ibid.ac Balb.eod.loco.d. num.150. vbi id examinat.
vnde dicebat. idem Lanfr. ſupracitato loco, quòd ſi
teſtis diceret Titium poſſediſſe 14. ann. elapſis ſuffi-
ceret, ſi cauſa non duraſſet vltrà quadriennium.

Tertio loco,ut ille,qui allegat præſcriptionem,in-
tentionem ſuam optimè probet, debet articulare ſe
poſſediſſe per 10.an.finitos tali tempore,vel inchoa-
15 tos tali tempore,† vt ſic ad certum tempus ſe referat,
alioqui ſi teſtes ſimpliciter dicerent hunc poſſidere
per tempus decem ann.& non conſtaret de quib. an-
nis in ſpecie deponant,non probarent:fieri enim po-
teſt,ꝙ teſtes ſenſerunt de decem annis, qui ante fue-
runt per plures annos,nō de proximis.vel quòd vnus
teſtis ſenſerit de aliquibus decem ann. alius de alijs
decem,& ſic probatio dubia non releuaret.d.c.in pręſ-
ſentia.de probat.& l.matrē.C. de probat. ita conclu-
dit Bart.in d.l.Celſus.col.vlt.nu.25. verſ.aduertat ēt
actor.idem videtur innuere.gl.in l.ob carmen.§.vlt.
ſuper ver.aſſiſtit.ff.de teſtib.quæ apertè ſcribit, quòd
16 † vbi agit̄ de probando certo,& limitato tempore,vt
in præſcriptione.teſtes ſingulares non probent, ſecus
ſi inducantur ad probandum aliquid non limitatum
certo tempore, vt ſi velim in genere probare, ꝙ poſ-
ſedi ad alium effectū,quam pręſcriptionis:vt ibidem
declarat Bart.approbans illam gl. q̄ dicit eſſe mirabi-
lem, & in hanc ſniam illam adducit Mar. Fran. in
tract.de proba.neg.nu.16.ver.utrum teſtis. & Ioā. de
Amic.in conſ.127.in cauſ. & inquiſit. col. mihi par-
ua.8.verſ.quarta concluſ. vbi eandem ordinariam,&
peregrinam vocat,eamq; Doct.* omnes ibi, & vbiq;
ſequi: niſi enim teſtes deponant de eodē tēpore cer-
to,& limitato dicunt̄ ſingulares,& proindè non pro-
bant vt not.in d.c.licet cauſam de proba. & plenè in
l.teſtium.ff.de teſtib.Bartol.ſequutus eſt. Bald. in d.l.
vlt.nu.34.ver item debent deponere.per c.nihilomi-
nus. 3. q.1. quem hoc in loco referendo ſequutus eſt.
Cor.in conſ.247.viſo proceſſu agitato.col.12.ſub nu.
21.verſ.poteſt etiam dici.vol.2. idē Bal. cōfirmauit,
& in d.l.matrē.ſub nu.1.C.de prob.iſtis accedūt Butr.
in d.c.licet cauſ.ſub nu.50.poſt ver.ſecundo, per hāc
litterā,& Aret.in d.prin.tit.de vſuca.col.4.n.5. uerſi,
q̄ro ergo.ſic quoq; cōſultus r̄ndit Alex.in cōſ. 51. vi-
ſo,& diſcuſſo ꝓceſſu inter Nicolaum,in fi.& in conſ.
71.inſpecto diligēter ꝓceſſu.col.2.n.3.uer.& ad hoc
oſtēdēdū ſiupp pono.uol.1.ubi ait.d.gl.in d.uer.aſſiſtit
* oēs ſeq in cōſ.100.ſup pri.caſ.col.4.ſub n.5.uer.nec
ꝑdictis obſtat.eo.uol.1.& in cōſ.202.ſup eā,& lite, et
col.2.poſt nu.3.uer.nec ēt poſſumus dicere. uol. 2. &
in cōſ.89.excellentiſſ.n.2.uol.5 ita ſenſit ēt Bal.in d.l.
indicia.in fi.C.de rei uēdic.ſi rectè perpendat̄,ac eius

verba diligenter examinentur:dicit enim illud Bart.
dictum eſſe mirum,cū in dubio videatur intelligi de
proximis,arg.l.cum,qui calendis.ff.de verb.obl.ſicq;
Baldum ibidem tenere,tradidere Io.Crot.in tract.de
teſt.par.7. nu. 138. verſ. ſexta ſit concluſio.Claud.in
d.l.Celſus.nu.44.ver.vlt.dicit Bar.& Bal.n. 155.verſ.
ſed inquantum dicit Bart. ita concludentes aduerſus
Cum.& Rom.qui aliter ſenſiſſe Bal.vbi ſupra opina-
ti ſunt,quos ſequitur Pet.de Vbal.in repet. d.c.ſi dili-
genti.col.mihi 36.verſ.vlt.inquantum Bar.de præſcr.
& latè explicant,vt ibi per eos.vbi Balb. nu. 159.hāc
* Bar.doctrinam* communiter eſſe approbatam dicit.
17 Veruntamen † contra Bart.cōcluſionem ſupra tra-
ditam,in qua dicebat̄, teſtes nō probare præſcriptio-
nem,niſi deponant de eodem tempore, & de eiſdem
annis,quia alioqui præſumerentur ſingulares, pluri-
mum vrget id,quod tradidere Bald.in l. de quib.col.
pen.ſub nu.38.ff. de legib.,& Abb.in c,cū Io. ſub nu.
6.de fid.inſtr. quos referendo ſequitur Alex. in l.2.in
fi.C.de bonor.poſ.ſecun.tab.vbi dicunt, quòd in du-
18 bio teſtes † præſumuntur conteſtes, & de eodem actu
deponere, & hoc idem aliorum authoritate confir-
mat Alex.in conſ.47.abundè per celeberrimos Iuriſ-
conſultos col.2.ſub nu.6. verſ. nō omitto etiā.vol.2.
19 Sed nihilominus † incōcuſſa permanet,& firma Bar.
doctrina, nec penitus ex deciſione cōtra eā adducta
labefactatur: illa enim locū habet, & procedit circa
ſingularitatem,quæ reſpicit actū; etenim ea nō præ-
ſumitur in teſtibus; immo in dubio teſtes cenſent̄ de
eodē actu deponere,ſed Bar.doctrina vera eſt,vbi po
teſt reſultare ſingularitas circa tēpus,quo caſu teſtes,
non præſumuntur cōteſtes, ſed potius ſingulares, niſi
conſtet, ꝙ deponant de eodē tēpore,& huius diuer-
ſitatis ratio eſt;qa priori caſu in dubio non præſumi-
tur pluralitas actuum,vt in c.cum Io. de fid.inſtru.&
ait Bal.in l.neq; natales.col.2.n.3.verſ. circa hoc du-
bitat.C.de prob. quē referendo ſequitur Nat.in conſ.
235.ſuperioribus menſib.nu. 4. vol. 2.& latè tradidi-
mus ſupra in verſ. pluralitas, ſed utiq; præſumit̄ plu-
ralitas tēporis,& annorū ex curſu naturali, cū quoti-
die currant, & defluant anni more labentis aquæ:ita
conciliat has pugnātes inter ſe ſniās Balb.in d.l.Cel-
ſus,nu.159.ver.vnde ſaluando,& multis corroborat:.
20 nam qui ſe tuetur † tempore, dēt illud probare in ſpe-
cie ſiue agat,ſiue excipiat,vt tradidere gloſſ.& cæteri
ſcriben.in l.cū actū.ff.de neg.geſt.gl.& Bal. in l.2. C.
de pet.hær.cū alijs adductis ad id à Iaſ. in rub. C. qui
admit.col.2.nu.6.verſ. circa ſecundam partem rub.

Superiora intelligenda ſunt, vt tamen neceſſe nō
21 ſit,quod articulans † dicat in articulis, ſe poſſediſſe p
decem annos continuos:quia præſumuntur cōtinua-
ti,cum dictio Per denotet continuationem, ut ſupe-
rius diximus.ita docet Bar.in d.l.Celſus.in fin. quem
ſequuti ſunt ibidem cæteri.

Quod poſtremū ſubintelliges, & declarabis, vt in
hoc tamen debeat eſſe cautus ille,q vult pręſcriptio-
22 nem probare,vt ſemper ſe aſtringat ad tempus † cō-
tinuum,quod ſit excluſiuū omnis interruptionis na-
turalis,& ciuilis,alioqui præſcriptio nō probaret̄; ſic
loquutus eſt Bal.in l.ſup lōgi.col.vlt.nu. 22.verſ.dixi
quarto.ubi Ang.C.de præſcr.lōg.tēp.hinc dicere ſo-
lebat Abb.in c.auditis,col.8. nu. 27. uerſ. & hæc ſunt
vtilia.de præſcript. ꝙ dicta decretalis inſtruit nouos
aduocatos,ne arctēt ſe,vel clientes,qbus probāda eſt
præſcr.ſolū ad tp̄s præſcriptioni neceſſarium, vt 40.
ann.cōtra eccleſiā.c.de quarta,& c.illud,de pręſcrip.
nam ſi ſic ſe aſtringāt,facilè inuenietur aliquid inte-
rim occurriſſe,ꝙ fecit dormire præſcriptionē,vt vaca-
tionē eccleſiæ.in c.ex tranſmiſſa.de præſcr.quo ꝓba-
to,inutilis eſſet hæc ꝓbatio.Propterea ſubiūgit Abb.
ibidem recentiores aduocatos ſic formare articulos.
Articulat Seius, & probare vult ſe poſſediſſe talem
rem quadraginta, vel quinquaginta, aut ſexaginta
annis,

Digitized by Google

annis,vel plus;& tanto tempore cuius initij, vel contrarij memoria nõ extat,& ſic teſtes deponent,de quãto tempore nouerint,ſecundum Ioan. Andr.quæ omnia in praxi eſſe obſeruanda dicit Abb.eodem in loco,eandem praxim formandi articulos in hac materia docent But.in d.c.auditis.col.12.& in c.licet cauſam.colu.7.de probat.atq; Fel.ibidem.col.5.

Secundò hoc idem declarabis,vt tamen nõ ſit ne-
23 ceſſe,quòd teſtis† deponat,vidiſſe ſe ſemper cõtinueque, & ſine intermiſſione 10.annos, aut 30. vel 40. poſſeſſioni rei incumbere, cũ iſtud rerum natura nõ patiatur.l.ſeruitutes,& l.quoties. ff.de ſerui.ſecũdũ Bart.vbi ſupra,& Bal.in d.l.indicia.col.vlt.ſub num. 5.verſ.quinto quæritur. C.de rei vẽdic.argum.l.ſi qs ita legauerit.la 1.ff.de cõditio. & demõſtrat. idcirco ſatis eſt,vt probet,ſe fructus cuiuſlibet anni percepiſ-
24 ſe. Licet enim fructus† certo, & eo quidẽ colligantur tempore,tamen qui illos percipit,præſumitur toto integro anno percepiſſe, vt apertè tradit Spec.in tit.de probatio.§. probare autem, col.vlt.nu.32.& ſequen.verſ.ſed quæritur qualiter, Bart.itidẽ in l.1.col. 4.nu.20.cum pluribus ſequentibus, verſ.propter hoc lex iſta cũ glo. ff.ſolut.matrimon. quo in loco doctè
25 determinat, quòd ſi teſtis† dicat quòd vidit Titium poſſidere per 30. annos ſemper, non redarguatur dictum teſtis,licet probetur Titium aliquo tẽpore fuiſſe abſentem;& quamuis Titius non potuerit ſemper eſſe in fundo; tamen poteſt eſſe, ꝙ vidit omni anno ſibi reſpõderi de fructibus à colono,quod ſatis eſt,ſecundũ Bart. ibi ad probandam continuam poſſeſſionẽ per tex.no.in l.litibus circa princ. C.de agricol.& cenſi.lib.11.idẽ annuit Bald.in l. foramen.nu.2.ff.de ſer.vrb.prẹd.quẽ refert,& ſequitur Campeg.in d.trac. de teſtib.reg.326. verſ. quarto, hoc idẽ dixit ipſemet Bart.apud Tynda. in tract. de teſtib. c.6.num. 15.eadem repetijt Rim.ſen.in cõſ.53.viſa accuſatione.nu. 18.verſ. vlt. vol. 1. Bartolum vero ſequutus eſt Abb. in procem.decretal.Rex pacificus col.3.num.3.verſ. his notabilib. expeditis,vbi ait teſtes non poſſe argui falſitatis,ſi dicant aliquẽ quotidie,vel ſemper poſſediſſe,aut in eccleſia reſediſſe, licet aliquo interuallo interiecto non poſſedit,vel nõ reſedit, ac ibidem per Anton.à But.col.1.num.2.verſ.no.quod illud.Fely. plenè nu.3.& 4.& idem ſenſit Balb.in d.l.Celſus.nu. 130.verſ. prima cõcluſio eſt, in quã ſententiam plures congerit Tiraquel.in tract.de pręſcrip.in verſ.cõtinuè.2.glo.5.in prin. Paul.à Caſt.in conſ. 361. circa primum quæſitum,ſub nu.1.verſ. ſecũdo,vol.2.hinc dicebat Bald. in c. ex tenore. colu.1. num.2. verſ ibi
26 ſemper, de teſtibus.per teſtes† poſſe probari continuam habitationem licet noctu non viderint eum habitare,idem voluit Ang. in l.1. §.1. nu.4. ff.de flumin.propterea reſpondit Roman. in conſi. 264.vt is
27 Nuſinus,nu.3. eum in Ciuitate† continuo habitaſſe,qui ex iuſta cauſa abfuit, dummodo habuerit ani-
* mum reuertendi. hanc etiam* communem ſententiam,cum qua tranſeunt omnes Doct. dicit Iaſ.in d. l.1.col.8.& ſeq.nu.34. verſ.in ea glo. ibi, aut dic ferè,
* & ibi Ripa nu.107. & ſeq. ac cęteri* omnes.ff.ſolut. matrim.vbi quam plura adducunt ſimilia.

Sublimitabis declarationem,vt nõ procedat,quãdo probaretur Titium, qui aſſeritur poſſediſſe, fuiſſe abſentem per tantũ tẽporis ſpatium, quo poſſet præſumi poſſeſſionẽ ab eo fuiſſe derelictam: veluti ſi te-
28 ſtes deponerent Titium poſſediſſe per viginti continuos annos,& ex aduerſo probaretur eundẽ abſentẽ fuiſſe 10.annis,quo tẽpore inducitẽ negligẽtia,ex qua oritur obliuio, & amiſſio poſſeſſionis, vt reſpõdit Cur. ſen.in conſ.24.ſuper eo.nu.4.tunc enim teſtes nõ excuſarentur à pœna falſi,nec probarent continuã poſſeſſionem:ita declarat prædictam doctrinam Anch. in conſ.296.viſis articulis,colu.2. ſub num.3.verſ.his igitur ad propoſitum applicatis, ac Bald.in l.1. conſtit.C.in prin.nu.4.circa fin.verſ. ſimile dicitur in teſte,quos ſequitur Iaſ.in d.l.1.colu.9.nu.35.verſ.limita iſtam communem ſententiam Bart.ff.ſol.matrim. quamquam id fuerit nixus refellere Ripa ibidem. nu.109.ver. ſed tu conſidera.de cuius opinione ſupra differuimus in verb. poſſeſſio, in ea concluſione, in qua egimus, quãdo probetur poſſeſſio per fructuum perceptionem in priori ampliatione.

Eadem intelliges,vt ad probandam præſcriptionẽ nõ ſatis eſſet,ſi teſtes deponerent Titium præſcripſiſ-
29 ſe,quia ipſi viderunt, niſi dicerent, ſe vidiſſe† poſſidere per tempus à lege requiſitũ, ita pulchrè ſcripſit Bald.in l.ſolam, col.2.nu.3. in 3.quæſtio. C.de teſti. quod confirmat, & approbat Balb. in d.l. Celſus, in fi.ff.de vſucap. hanc omnem doctrinam, & praxim Bart.in d.l Celſus,articulandi,& probãdi præſcriptionem,& continuam poſſeſſionem ſequitur Bald.in d. l.ſuper longi.col.vlt.nu.22.verſ. ſed qualiter ſit articulanda,vbi Ang.de præſcr.long.temp.vbi ſimpliciter ſe remittit ad Bart.dicens,eius doctrinam eſſe veram,& bene fuiſſe locutum circa hoc.

Vt igitur omnia,quæ hucuſq; tradidimus,vna bre-
30 uiter vno faſce cõplectamur;capitula† & poſitiones ad probandam præſcriptionem, hac forma ſunt formanda,& concipienda:Et primũ quidem,Titiũ poſſediſſe hanc domum cõtinuẽ ſpatio. 10. vel 20.ann. Deinde formare debet articulum,& capitulũ ita,per ꝙ concludatur,quod præſcriptio fuerit cõpleta,& finita ante præſentẽ litẽ motam, vel inchoatã nominando ſpeciatim annum,& menſem,quo dicetur cõpleta; nam ſi teſtis deponeret, vel capitulũ ſimiliter diceret,Titiũ poſſediſſe ſpatio 10.ann.proximè præteritorum, ſequeretur, præſcriptionem eſſe completam poſt litem incohatam, & ſic poſt interruptionẽ factam,& proinde nil prodeſſet,quia tempus computaretur à die redditi teſtimonij, vel capituli ꝓducti. Inſuper debet diligenter aduertere is,qui capitula ꝓducit,vel teſtes inducit ſuper pręſcriptione,ne ſimpliciter dicatur,Titium poſſediſſe 20.ann. quoniam huiuſmodi depoſitio confuſa redderet teſtimoniũ nullum:quia ignoraretur de quibus 20. ann. loqueretur, ſeu deponeret; & poſſet euenire, quod vnus de 10. ann.alius de alijs deponeret, & ſic eſſent ſingulares, & nõ probarent: hunc articulandi, & probandi,præſcriptionem modum ex dicta Bar. doctrina ſuperius explicata collegit Ioan. Pet.Fer. in pract. Pap.in for. reſp.rei conuen.in verb.pręſcriptionis,nu.22.verſ.veruntamen ad tollendum omnem dubitationem, qui
* quidem modus* communiter ab omnibus eſt comprobatus,vt ex ſuperius enucleatis apparet.

CONCLVSIO MCCXXII.

ARGVMENTVM.

Quomodo probetur, quem eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi, atque ibidem quomodo præſentatio probetur.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta præſentationum pręteritarum,& inſtitutionum inde ſequutarum, probant quem eſſe in quaſi poſſeſſione præſentandi.*
2 *Præſentationis quaſi poſſeſſio, præſumptionibus probatur.*
3 *Literæ Epiſcopi, in quibus narrat ſe ad præſentationem talis,talem inſtituiſſe,probant.*
4 *Præſentatio requiritur pro ſubſtantia inſtitutionis.*
5 *Præceſſiſſe præſumitur, quod ad ſubſtantiam actus præcedere debuit.*

6 *Ele-*

6 *Electionis confirmatione probata, electio legitimè facta præſumitur.*
7 *Solemniter factum præſumitur, niſi contrarium probetur.*
8 *Literis Epiſcoporum creditur in his, quę ſpectant ad eorum officium.*
9 *Literę Epiſcopi, multo magis probant pręſentationem, quando conſuetudo eſt in loco, quod per eas pręſentatio probetur.*
10 *Literę Epiſcopi multo magis fidem faciunt, quando eſt cõſuetudo in loco, quod illis fides adhibeatur.*
11 *Literis Epiſcopi multo magis creditur, quando actus reiteratos per ſucceſſiuas pręſentationes, & inſtitutiones continent.*
12 *Literæ Epiſcopi, ita demum probant, ſi fuerint ſigillatę.*
13 *Literę ordinarij, non habentes ſigillum, dicuntur literę priuatę.*
14 *Sigillum ad hoc, vt fidem faciat, cuiuſmodi eſſe debeat.*
15 *Literę Epiſcopi licet probent, quaſi poſſeſſionem pręſentandi, tamen contra eas admittitur probatio in contrariũ.*
16 *Literis Epiſcopi ſtatur, quoad pręſentationem, quando pars non contradicit, ſecus ſi contradicat.*
17 *Articuli, quomodo circa pręſentationem ſint concipiendi remiſsiuè.*

Quoniam non omnes vtũtur cautela
tradita circa p̃ſentationem
à Lamber. in ſuo tract. de iur. patr. art. 7. 10. q. princ. 2.
par. 2. lib. in fi. & prius in prin. & in art. 12. 2. q. prin. 2.
par. ſecũdo. lib. nu. 4. vt ſ. prætendens, quaſi poſſeſſio-
nem iuris præſentandi faciat ſuis tẽporib. fieri inſtru-
menta publica per notarium, & teſtes tam de pręſen-
tatione à ſe facta, quam de inſtit. ad ſuã præſentatio-
nem ſequuta ad hoc, vt ſuam quaſi poſſeſſionẽ pręſẽ-
1 tandi. optimè probet: per inſtr̃a † enim ſucceſſiuè fa-
cta p̃ſentationum, præteritarũ, & inſtitutionũ ſequu-
tarum ꝑbari præſentationem, ſiue quaſi poſſeſſionẽ
præſentandi dubium non eſſe. dixit Gaiet. in repet. c.
fi. de elect. in 6. col. 53. quem referẽdo ſequiť Lãber.
ſup. cit. loc. nu. 1. & per conſequens nõ oẽs poſſunt ta-
lem præſentandi, quaſi poſſeſſionem directè probare
accedente maximè t̃pis antiquitate, vel ſcripturarũ
2 amiſſione. Ideò lex ea probatione † quã præſumptio-
nẽ nominamus contẽta eſt, vt retulerũt. Bal. in auth.
quas actiones. ad fi. C de ſacroſ. eccl. & no. in l. ex li-
beris. ff. de ſecun. tab. vnde eueniente caſu, quod qua-
ſi poſſeſſio præſentandi non poſſit ꝑbari per inſtr̃a,
vel quia non fuerunt inde facta, vel quia deperdita
ſunt, optimũ erit remedium pro intẽtione, quaſi poſ-
3 ſeſſionem prætendẽtis recurrere ad literas † inſtitutio
nũ ab ordinario de illo beneficio factas, in quibus ſi
ep̃s narrauerit ſe inſtit[illegible] aliquem de tali beneficio
ad p̃ſentationem alic[illegible] quamuis aliter de p̃ſenta-
tione docere non poſſit, legitimè ꝑbata dicetur p̃ſen-
* tatio ad fauorẽ nominati ab Ep̃o, cum *communiter
receptũ ſit à Doctorib. p̃ſentationẽ patroni, vel quaſi
poſſeſſionem pręſentandi, probari per literas inſti-
tutionis Ep̃i narrantis præſentationem. ita vnanimes
voluere Dom. à Rot. deciſ. 11. aliàs 423. ſed retento,
de iu. pat. in nou. in eandem deſcendit ſententiã. Mi-
lis in reper. in verb. inſtitutio Epiſcopi. dicens inſtitu-
tionem epiſcopi narrantẽ pręſentationem patroni fa
cere fidem de ipſa præſentatione, & in ver. patroni p̃-
ſentatio. idem cõfirmauit, vbi dixit, quod patroni pręſentatio præſumitur interueniſſe, ſi illam Epiſcopus
aſſerat factam, niſi pars contradicat. cum his etiã ſen
ſit. Paul. in tract. de poteſt. Cap. ſed vac. in 5. q. 2. par.
col. vlt. vbi voluit, ꝙ præſentatio, quã Epiſcopus, vel
capitulum, ſede vacante narrat factam de illo, quem
inſtituit, præſumitur interueniſſe, ſi patronus non cõ-
tradicat, ꝙ placuit, & Fely. in c. poſt ceſſionem. col. 4.
ſub nu. 13. verſ. quod aũt alias operetur. de probat. &
in c. ſicut. col. 12. ſub nu. 26. verſ. extinſeca ſolẽnitas,
de re iud. aſſerens, quod hodie Rota ſeruat hãc theo-
ricam ſpreta authoritate Romani contrarium ſen-
tientes. in l. ſciendum. nu. 54. in fi. ff. de verb. oblig. &
Fel. refert, & ſequitur Roch. de Curt. in tract. de iur.
patr. in ver. honorificũ. q. 50. nu. 82. tenens, quod præ-
ſentatio patroni probať per literas inſtitutionis Epi-
ſcopi narrantes præſentationem. eiuſdem fuit ſentẽ-
tiæ Paul. de Cirad. in tract. de iur. patr. in 6. par. art. 3.
q. 37. nu. 63. cum ſeq. aſſerens, quod ius præſentandi,
& quaſi poſſeſſio, probatur per literas Epiſcopi nar-
rantes talem præſentationem, & ad id citat Lamb. in
d. tract. de iur. patr. in 4. ar. q. 10. prin. 2. par. 2. lib. ſub
nu. 5. cũ plurib. ſeq hoc etiam tradit Bertach. in tract.
de Epiſcop. in 1. par. 3. li. q. 16. poſt num. 30. verſ. adde
ſingulariter, & Rebuf. in praxi benef. in 3. par. ſign. ſu-
per verb. nec non ius patronatus. num. 14. verſ. & hæc
præſentatio. hoc idem confirmauit idem Firman. in
ſuo reper. in verb. præſentatio clericorum. col. 2. ibi
præſentatio facta à patrono probatur per literas epi-
ſcop. continentes inſtitutionem, vel electionem, vel
confirmationem, ſi in eis fiat mentio de præſenta.

Et ratio huius concluſionis eſſe poteſt: quia ex quo
4 præſentatio † requiritur pro ſubſtantia inſtitutionis
cum alias nõ valeret inſtitutio. c. illud. in fi. de iu. pat,
præſumitur, præſentationem p̃ceſſiſſe inſtitutionem
5 ipſam, quia in dubio † illud, quod neceſſario requiri-
tur ad eſſentiã actus, præſumitur præceſſiſſe, ſecundũ
Biſſign. in deciſ. 1. rit. de præſump. Fel. in c. paſtoralis.
col. 4. de reſcrip. & facit dec. Rot. 3 alias 125. de con-
6 ceſ. præb. in nou. vbi probata † confirmatione electo-
ris præſumitur electionem fuiſſe legitimam. facit c.
ea noſcitur de his, quæ fiunt à prælatis. §. fi. Inſt. de fi-
deiuſ. §. ſi ſcriptum Inſt. de inutil. ſtip. vel quia ex quo
prælati ſunt valdè difficiles in admittendo, & inſti-
tuendo præſentatos. c. nobis, & c. paſtoralis, de iu. pat.
non eſt præſumendum inſtituiſſe aliquem ſine p̃ſen-
tatione contra ſuam propriam difficilem naturam,
7 vel quia factum præſumitur † ſolemniter actum niſi
contrarium probetur. c. in pręſentia. Rot. in d. dec. 11.
alias 423 de iur. pat. in nou. vel quia creditur literis
8 Epiſcoporum † in his, quæ ſpectant ad eorum officiũ,
vt ead. deciſ. 11. in qua aliæ rationes enumerantur,
ob quas ſecundum ſupra firmatam concluſionẽ fuit
determinatum de conſ. omnium DD.

Amplia, vt tanto magis ipſa concluſio procedat,
ꝙ literæ ſ. inſtitutionis ordinarij probent, quaſi poſ-
9 ſeſſionẽ iuris præſentandi, ſi eſſet cõſuetudo † in loco,
ꝙ per tales literas ipſa quaſi poſſeſſio probetur, quia
tanto magis illis eſſet ſtandum, & facerent plenã fi-
dẽ. Ita tenuit Lamb. d. art. 7. 10. q. prin. 2. par. 2. lib. nu.
10. vbi atteſtatur talem conſuetudinẽ vigere in parti-
bus Apuliæ, & ſuper ea millies fuiſſe iudicatum.
10 Subamplianda. vt idẽ eſſet, ſi cõſuetudo † haberet,
ꝙ crederetur literis Ep̃i: nam tunc vigore conſuetudi
nis diceretur probata præſentatio, ſiue ius præſentan-
di, de quo per Ep̃m fuit facta mentio. Ita idem Lam-
ber. vbi ſup. ad ꝙ allegat Inn. in c. 1. de fid. inſtr. & Io.
And. in d. c. poſt ceſ. per c. cum dilectus. de fid. inſtr.
per l. primã. C. de emancip. lib. & Do. in c. quamuis. col.
4. de proc. in 6. dicit plenè credi literis Epiſcopi ſi hoc
habet conſuetudo, & ita affirmat ſe pluties reſpõdiſ-
ſe Senis in terminis huius noſtræ cõclu. & Bal. in rub.
C. de fid. inſtr. col. pe. verſ. 7. Notat talẽ conſuetudinẽ
poſſe operari, vt credať talib. literis in quocũq; facto.
Secundò amplia, vt concluſio tanto magis proce-
11 dat. ſi iſtæ literæ Epiſcopi continerent actus † reitera-
tos per ſucceſſiuas præſentationes, & inſtitutiones, &
plures literæ ſuper iſtis emanaſſent. Ita dicunt Doct.
in d. c. poſt poſſeſſionem, per tex. in c. cũ olim, de do-
lo, & contu. & Arch. Io. And. & Do. in c. vt circa, de
elect. in 6. allegantes. c. cũ eccleſijs, de maior. & obed.
& c. pen. de purg. cauſa. quos omnes referendo ſequi-
tur Lamb, vbi ſup. num. 11.

Limita concluſionem, vt tantummodo procedat
12 ſi literæ inſtitutionis Epiſcopi fuerint † munitæ ſuo
ſigillo, prout in his terminis loquitur Lamb. d.art.7.
nu.2.& nu.6.& 9.& ita loquũtur Doctor. in d.c.poſt
13 ceſſionem.de prob.vbi Imol.nu.4.nam literę † ordi-
narij non habentes ſigillum dicuntur literæ priuatæ,
& ideo non probarent,arg.l. inſtrumenta. C.de pro-
ba.c.1.& 2.de fide inſtru.& ſigillum Epiſcopi dicitur
authentica.e ſcripturam in pertinentibus ad eius of-
ficium,prout hoc apertè dixerũt DD. à Rot.in dec.
1 alias 22.fuit dubitatum,de prob.in nou.& in deciſ.
76.alias 597.creditur literis Epiſcopi, eo.tit.in antiq.
Caſt.in l.ſi procuratorem. ff.de procu. Bal.in l.ſi qua
per calumniam,in fi.C.de Epiſcopis,& clericis,& de
hoc nos latè diximus ſupra in concluſio. 991. dum
explacauimus probationem reſultantem ex literis
Epiſcopi ſigillatis,ad quæ nunc te reijcio.

Animaduertit autem Fely.in d.c. poſt ceſſionem,
14 nu.17.requiri ad hoc,vt ſigillum † operetur,quod ſit
authenticum,de quo per Spec.in tit. de procur. & ra-
tione autem formę,verſ.item quòd non eſt ſigillum,
& in tit.de proba. §.ſi.verſ.10. item quod ſigillum ſit
proprium vſitatum, & deputatum materiæ,cui im-
primitur, de mente Bald. ibidem per tex.in c. ſignifi-
cauit,de appell.Item quod in literis ſcribatur,appo-
ſitum eſſe ſigillum ſecundum Paul. de Eleaz in cap.
cum dilectus de purga.canon.niſi probaretur ſigillũ
ſemper conſuetum apponi talibus libris. Item quòd
ſigillum ſit cognitum illis, quibus appreſentatur,
alias requireretur maior ſolemnitas, vt ibi per eum.

Secundo limita, vt tamen cõtra talem præſumptã
probationem reſultantem ex dictis literis de quaſi
15 poſſeſſione præſentandi admittatur probatio † in cõ
trarium, prout dicti Dom. à Rota affirmarunt, in d.
deciſ. 11.ibi, & factum præſumitur ſolemniter actũ,
niſi contrarium probetur,& hoc modo illã intelligit
Fely.in d.c.poſt ceſſionẽ,nu.13.per Cle.1.à ſpirituali.
de proba.& hoc idem tenuit.Pau.de Citad.in præal-
legato tracta.de iur.patron.q.37.par.6.art.3.

Limita,vt habeat locum cõcluſio ſolum tantum-
modo, quando pars non contradicit, nam ſi contra-
16 dicat,non ſtatur † literis Epiſcopi, vt colligitur ex d.
deciſ.11.in qua D. præſupponunt, quòd patroni fue-
runt præſentes,& non contradixerunt, quando Epiſ-
copus aſſeruit ſe inſtituere aliquem ad præſentatio-
nem ipſorum,& hoc expreſsè tenuit Milis in ſuo re-
per. verſ. præſentatio patroni. Idem voluit Paul. vbi
ſupra in d.tract.de poteſtate.c.ſede vac. in 5.q.2.par.
col.vlt.& ratio eſt, quia ſu [illegible] us in clarisnon de præ-
ſentatione,ex quo patronus negat præſumptionem,
& contradicit aſſertioni de illa factę ab Epiſcopo,&
ideo ceſſat probatio præſumptiua proueniens ex ip-
ſius Epiſcopi literis.

Limita generaliter concluſionem ſecundum ea,
quæ diximus ſupra,in dict. concluſio.991.de probat.
proueniente ex literis Epiſcopi,quæ hic per te ipſum
adaptare poteris, ne fruſtra idem repetere videa-
mur.

17 Quomodo autem † articulandum ſit circa proba-
tionem talis quaſi poſſeſſionis præſentandi,qualiter-
que ſit concipienda forma pręſentationis ad hoc,vt
ſubſiſtat, cum ex profeſſo hoc tradiderit, & latè de-
clarauerit Lamber. præcipuè in 6. art. 11. quæſtio.
prin.2.par.2.lib.& 11.artic.3.quæſtio. princ.2. par.2.
lib.cũ duobus præced. ad illum te reijcimus, ne ſcri-
ptoris officio ſimpliciter fungi videamur,& hęc quo
ad probationem quaſi poſſeſſionis præſentandi.Quo
ad vero probationem proprietatis iur. patron. vltra
ea,quæ diximus in concluſio.959. vide quæ inſigni-
ter congeſſit declarando idem Lamber. in 4. artic.
10.quæſt.prin.2.part.2.lib.cum art.ſeq.

CONCLVSIO MCCXXIII.

ARGVMENTVM.

Pręſentatio an,& quando in tempore fa-
cta præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Præſentationem in tempore factam aſſerens id debet pro-
bare.& cur ibid.nu.2.*
2 *Tempus, vbi eſt de ſubſtantia actus debet probari.*
3 *Appellans tenetur probare ſe in tempore appellaſſe.*
4 *Acceptans,probare debet, ſe intra menſem acceptaſſe.*
5 *Prohibitum vbi aliquid eſt, & certo caſu permiſſum, non
ſtatur dicto aſſerentis caſum permiſſum ſubeſſe.*
6 *Præſentatio pręſumitur facta in tempore, quando nemo
contradicit.*
7 *Præſentatio,ſi fuit admiſſa ab ordinario,præſumitur fa-
cta in tempore.*
8 *Præſentatio præſumitur facta in tempore, quando inſti-
tuere habens, eam non admiſit, ſed ob aliam cauſam,
quàm lapſum temporis.*
9 *Iudex appellationis ſententiam in vno tantum articulo
infirmans,in cæteris videtur confirmare.*
10 *Præſentans indignum præſumitur illum ſcienter præſen-
tare.*
11 *Præſentans præſumitur ſcire conditionem præſentati.*
12 *Præſentans indignum,pro illa vice,præſentandi poteſtate
priuatur.*

1 Præſentationem in tempore † fa-
ctam à patrono
aſſerenti incũbit onus probãdi.ita determinant DD.
à Rota,in deciſ.12.alias 556. de iur.patron. in antiq.
vtrum præſentatus. Idem voluit Roch. de Curte, in
ſuo tract.de iur.patr.in ver. honorificum.q 49.candẽ
Rotæ deciſionem referendo, licet non fideliter illã
alleget,non improbat Fel.in c.3.nu.11. de prob.eiuſ
dẽ fuit ſententiæ Lamb. in ſuo trac.de iur.pat.art.25.
1.quæſt.princip.2.par.2. lib. Et ratio poteſt eſſe, quia,
2 vbi † tẽpus eſt de ſubſtantia alicuius actus,oportet ꝓ-
bare tempus,& cõcordare de tempore, iuxta not.per
Innoc.in c.qualiter,ſuper verſ.famã,de accuſ.& facit
3 quòd appellans non tantum debet probare ſe † appel
laſſe; ſed etiam illi probandum eſt ſe id feciſſe intra
decẽ dies.c. Romana,ver.ſi vero,& ibi Ioan.And.de
appel.in 6.& nos ſupradiximus in concluſ.114 nu.6.
4 ſicut probari debet, non ſolum † aliquem acceptaſſe
beneficium;ſed etiã intra menſem acceptaſſe,Clem.
1. de conceſ. præb. cum alijs adductis à Tiraq. de re-
tract.lignag.§.1.glo.17.nu.8. & per Fel. in d.c.quòd
ad conſultationem, col. antepen. verſ. ſecunda con-
5 cluſio,de re iud.& quando aliquid eſt permiſſum † in
certo tempore, & caſu,in illo tẽpore, & caſu eſt pro-
hibitum:debet probari in tempore, & caſu permiſſo
ſequutum eſſe arg.l.ſi qui teſtamentum.ff.de probat.
l.codicillis.§.Titia.ff.de leg.3.l.ſi fortè.ff. de caſtren.
pecu.Nar.conſ.303. nu. 3. nam qui ſe fundat in tem-
pore, illud probare debet.l.1. C de iu.fiſci. Rebuf.in
trac.de pacif.poſ.ſub nu.299.verſ.3.prioritas.
6 Primò limita,vt non procedat concluſio,† quãdo
patroni præſentantes, aut præſentatus nullũ habeat
aduerſarium,qui contradicat, puta nec cõpatronos,
nec alterum præſentatum,nec ipſum ordinarium:nã
tunc ex quo actus reperitur factus,præſumitur factus
tẽpore debito,nemine cõtradicente:ita colligitur ex
ipſomet ſummario d. deciſ. 12. alias. 556.ſuper qua
eſt fundata concluſio,in quo habet.ꝙ præſentatus à
patrono tenetur ꝓbare ſe intra tẽpus iuris fuiſſe præ-
ſentatũ,ſi hoc negetur, ergo ſi nõ negetur,p̃ſumitur
facta

facta intra tempus, quod etiam animaduertit. Laber.
ſup. cit. loco. nu. 7. vbi ideò diſtinguendo concluſio-
nem hanc limitationem approbat, & dicit non habe
re dubitationem optima ratione, videlicet, quia ſi po
teſt ordinarius, etiam extra tempus admittere patro-
nos ad præſentandum, vt docet idem Lamber. in art.
ibi ſeq. quãto magis poterit præſumere præſentatio-
nem iam factam fuiſſe factam intra tempus datum
ad præſentandum.

Secundò limita, vt tunc uera ſit concluſio, quan-
do præſentatio non fuit admiſſa ab ordinario; ſed re-
iecta: nam tunc nullo modo poterit præſumi illã in-
tra tempus factam fuiſſe; & ideò tempus erit proban-
dum, cum contra illam adſit præſumptio, ex quo per
ordinarium non fuit admiſſa, & pro ordinario pręſu-
mendum eſt. c. in præſentia, de renunciat. l. ab ea par-
te, in 2. reſpon. ff. de probatio. l. manumiſſio per libe-
ros. ff. de manumiſ. vind. cum ſimil. & ita habetur in
d. deciſ. 12. & per Lamber. vbi ſup. nu. 8. & Roch. de
Curte. in citato loco. Secus ſi præſentatio fuiſſet ad-
7 miſſa † ab ordinario, & non reiecta, quia tunc præſu-
meretur pro præſentatione, & ſic illam factam fuiſſe
intra tempus datum à iure, ex quo à iudice fuit ad-
miſſa, & pro iudice præſumendum ſit, ita poteſt col-
ligi à contrario ſenſu à ſępe allegata deciſ. 12. & ita
hanc noſtram concluſionem declarat Lamber. vbi
ſup. d. nu. 8. rationib. ibi per eum, qui hoc dicit etiam
uerum eſſe, ſi iudex admiſiſſet præſentationem cum
clauſula, ſi & in quantum: nam illa verba, ſi et in quã-
tum, apponuntur, vt audiantur oppoſitiones, ſi obij-
cientur non, quod operentur circa ſuſpenſionem ad-
miſſionis, vel circa præſentationem.

Tertiò limita, vt non procedat, quando inſtituere
habens non admiſit præſentationem, & aliam causã
8 † expreſſit, quam lapſum temporis ad præſentãdum,
puta indignitatem præſentati, vel quid ſimile: nam
tunc ex quo habens inſtituere tacet de cauſa lapſus
temporis, videtur acceptare tempus lapſum nõ fuiſſe,
vnde præſumendum erit intra tempus factam fuiſſe
præſentationem, quia ſi non fuiſſet illa alia cauſa ex-
preſſa fuiſſet admiſſa, ex quo de tempore non oppo-
nit; ita hanc concluſionem declarat. idem Lamber.
cit. loc num. 7. pro quo facit Rot. deciſ. 22. alias 261.
not. gl. de appel. in antiq. quæ vult poſt Innoc. in c. di
9 lecti, de appel. quod Iudex appellationis † infirmans
ſententiam in vno articulo tantum, in alijs videtur
confirmare, quod placuit, & Fel. in c. cum inter. col.
6. in 7. fall. de re iudic.

Hic ad materiam ſubiungere placet pręſentantem
10 indignum præſumi † ſcienter illum præſentare, pro-
ut affirmat Lamber. in 4. art. 18. q. prin. 2. par. 2. li. nu.
4. de mente Bald. in c. cum nos. col. 2. de offi. ord. &
per tex. in l. qui cum alio. ff. de reg. iur. & ratio eſt, quia
11 † præſentans præſumitur ſcire conditionem præſen-
tati, prout dixit Roch. de Curte in d. ſuo tracta. de iur.
patron. in d. ver. honorificum, in 4. q. prin. col. 3. & di-
cit notandum ad faciendum priuare patronum indi
gnum præſentantem pro illa vice poteſtate præſen-
12 tandi, cum † præſentans indignum priuetur poteſta-
te præſentandi pro illa vice, vt dixit Hoſt. in ſumma
de iur. patr. in §. quibus, in prin. 3. col. in ver. pęna qua
forſan, per tex. in auth. de Sanctiſs. Epiſc. §. ſi quis ora
torij. col. 9. & argum. in Authen. vt clerici, qui rece-
dunt. §. vlt. colum. 5. quem referendo ſequitur Lam-
ber. ſupra cit. loco. num. 2. impugnando. glo. contra-
rium ſentientem, in d. c. cum nos, in verſ. idoneè de
offic. ord. & alios ad hoc allegat.

CONCLVSIO MCCXXIV.

ARGVMENTVM.

In quibus caſibus præſentia, & ſcientia, fa-
ciant præſumi conſenſum.

SVMMARIVM.

1 *Præſentia, & ſcientia faciunt præſumi conſenſum.*
2 *Præſentia, & patientia domini, in iudicio inducit manda-
tum.*
3 *Mandatum habere videtur, qui ſciente, & patiente ſu-
periore gerit ſe pro locumtenente.*
4 *Præſentia firmiorem inducit præſumptionem conſenſus,
quam ſcientia, & patientia.*
5 *Præſentia tunc demum inducit mandatum, quando in iu-
dicio interuenit.*
6 *Præſens, quando pars proteſtatur, videtur conſentire;
& ſibi præiudicat, ſi non contradixerit.*
7 *Præſens, & tacens, quando beneficium alteri confertur, in
quo ius prætendit, ſibi præiudicat.*
8 *Præſens, vbi dominus feudum, in quo ius prætendit alteri
concedit, conſentire præſumitur.*
9 *Patiens rem, in qua ius habet, alteri dari, ſibi præiudicat,
& conſentire videtur.*
10 *Fideiuſſor eius, qui habet declinandi fori priuilegium.
vbi eo præſente proteſtatus eſt, ne fori priuilegio vtere-
tur, præſumitur ei renunciaſſe.*
11 *Pater pręſens, quando filius aſſumit officium publicum
videtur conſentire.*
Quod tamen decla. ibid. nu. 12.
13 *Pater præſens filio aſſumenti tutelam, non videtur fide-
iubere pro eo.*
14 *Epiſcopo aliquid ſtatuente in pręſentes, videntur illi con-
ſentire.*
15 *Canonicus exigens præſente Maſſario Capituli, Maſ-
ſarius conſentire pręſumitur.*
16 *Articulus malę formatus, pręſente parte productus, ab ea
approbatus videtur.*
17 *Relatio facta partibus pręſentibus, & tacentibus, ab eis
approbata cenſetur.*
18 *Præſens, & tacens, quando aliquis eius nomine verba
profert, perindè eſt, ac ſi ipſe ea protuliſſet.*
19 *Hæres pręſens, quando teſtator de rebus ſuis diſponit cõ-
ſentire pręſumitur.*
20 *Clericus, vbi prorogat iuriſdictionem iudicis non ſui,
præſente epiſcopo, præſumitur epiſcopus conſenti-
re.*
21 *Iudex, ſi præſens ſit, quando aliqui eius iuriſdictioni ſe
ſubmittunt acceptare præſumitur.*
22 *Iudex cognoſcens de cauſa feudali, pręſente, & patiente
domino feudali pręſumitur dominus conſentire.*
23 *Vaſſallo alienanti feudum eo pręſente, dominus conſenſũ
ſuum dare cenſetur.*
24 *Pręſentes in collegio, vel conſilio, vbi aliquid deliberatur,
ſi taceant conſentire videntur.*
Quod tamen decl. ibid. nu. 25.
26 *Arbitrator electus, ipſo pręſente, & tacente pręſumitur
conſentire.*
27 *Creditor, cum in ſui pręſentia pignus alienatur, illud re-
miſiſſe videtur.*
28 *Præſentia tunc etiam inducit conſenſum, quando ſpecia-
lis renunciatio à lege requiritur.*
29 *Pręſens, & tacens, vbi actum impedire non poterat, non
videtur conſentire.*
30 *Præſens, & tacens, vbi agitur de præiudicio iuris realis
non videtur conſentire.*
31 *Præſens, & tacens conſentire non videtur in his, quę ſunt
magni pręiudicij.*
32 *Taciturnitas ſola in his, quæ ſunt modici pręiudicij, in-
ducit conſenſum.*

33 Præ-

33 *Præſens actui, cuius cura ad ipſum pertinet, & tacens, conſentire non præſumitur,*
34 *Conſenſus expreſſus, vbi requiritur, is ex præſentia, & taciturnitate ſola non inducitur.*
35 *Teſtis, vbi non iuratus præſente parte deponit, non videtur pars conſentire.*
36 *Præſentia, & taciturnitas, tunc demum inducit cõſenſum, quando præſens intelligit, quid agatur.*
37 *Teſtis dicens Titium fuiſſe præſentem non probat eum intellexiſſe.*
38 *Teſtis deponens, ſe præſentem fuiſſe, præſumitur intellexiſſe, quod agitur.*
39 *Notarius atteſtans in inſtrumento, talem præſentem fuiſſe, de eiuſdem intelligentia fidem facere dicitur.*
40 *Teſtes diuerſè circa præſentiam alicuius deponentes, quãdo dicantur contrarij.*
41 *Præſens, vbi erubeſceret loqui, non habetur pro conſentiente.*
42 *Præſens in delictis alio non cõſtituto, conſentire non prǽſumitur.*
43 *Præſens, vbi ſcit ius ſuum ſaluum ſibi remanere, pro cõſentiente non habetur.*
44 *Præſens actui, vt teſtis, vel Notarius, non dicitur in ſui præiudicium conſentire, etiam ſi ſubſcribat.*
45 *Contumax in eius prǽiudicium pro conſentiente, vel negante habetur.*
46 *Procurator contumax, pro conſentiente habetur.*
47 *Tacens dolo, vel fraude in ſui præiudicium videtur conſentire.*
48 *Præſens, & tacens, fauore perſonarum priuilegiatarum conſentire videtur.*
49 *Prǽſens actus, cui contradicere, vel conſentire debet, ſi taceat conſentire videtur.*
50 *Tacens longo tempore prǽſumitur conſentire.*
51 *Conſenſus ex prǽſentia, & taciturnitate, etiam in prǽiudicialibus inducitur, quando vltra iſta interuenit alius actus.*
52 *Conſentire quis prǽſumitur, etiam in prǽiudicialibus, quando adſunt coniunctǽ perſonǽ.*

1 Præſentia † & ſcientia faciunt, vt conſenſus præſumatur. l. qui tacet, vbi Dec. & Cag. ff. de reg. iur. c. is, qui tacet, vbi glo. Dyn. & Io. And. de reg. iur. in 6. glo. in l. quo enim. vbi Bar. ff. rem rat. hab. quæ dicit, quod præſentem eſſe, & nõ contradicere, conſentire eſt, quã ad id adducunt Lauren. Silua. in tract. de feud. recognit. q. 1. nu. 16. l. prima. §. magiſtrum, ibi cęterum ſi ſcit. ff. de exercitor. actione. l. 1. vbi Aret. C. de errore aduocat. gl. & DD. in c. Cumana, in verb. proteſtatione, de elect. gl. 1. in l. ſi fideiuſſor, in verb. recuſare. ff. qui ſatiſd. cog. gl. in l. fi. §. ſi prædixerat. ff. nau. cau. ſtabul. Ang. & Rom. in d. l. ſi fideiuſſor. Fulg. conſ. 217. viſo exemplo ſententiæ. num. 2. Rebuff. in tract. de decimis. nu. 36. q. 5. & in tract. nominationum. q. 14. nu. 170. Alex. cõſ. 130. nu. 19. vol. 4. Cãphal. conſ. 228. num. 8. vbi alleg. l. qui patitur & l. ſi remunerandi. §. qui paſſus. ff. manda. Burſ. conſ. 2. nu. 54. vbi dicit, quod præſens contractui ſuper re ſua, & non contradicens, præſumitur conſentire, ſibiq; præiudicat, adducit Bart. in fi. C. de remiſ. pig. Hoc etiã tenuit Illuſtr. Card. Alba. in addit. ſuis ad Bart. in d. l. qui patitur, & in d. l. ſi remunerandi. ff. mand. Pariſ. cõſ. 65. nu. 19. vol. 4. Cuma. conſ. 143. Ser. Petrus Maſſar. nu. 2. vbi adducit not. in l. Caius. ff. de pignora. act. Nat. cõſ. 167. nu. 9. vol. 3. vbi inquit, quod in actu, in quo requiritur conſenſus, vel diſſenſus, præſens, & tacens pſumitur conſentire. adducit. l. de ætate. § qui tacuit. ff. de interrog. actioni. c. 2. de cõfeſ. in 6. c. 2. de accuſ. eo. lib. 6. Iaſ. in l. patre furioſo. col. pen. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris. idẽ tenẽt Iacob. Mandel. cõſ. 12. n. 5. Iac. Nig. in l. 1. nu. 79. cum ſeq. ff. de verb. obl. Inn. in c. veſtra, & ibi Abb. in fi. de locat. Fed. de Sen. cõſ. 17. & Arch. in c. pronunciandum, de conſecr. diſt. 3. Ant. Butr. in c. cum oẽs. de conſt. & in c. quæ in eccleſ. eo. tit. Abb in c. nonne. de præſump.
* Alex. in l. ſæpe. ff. de re iudic. Bart. & * communiter cæteri in l. quæ dotis. ff. ſolut. matr. Fel. in d. c. nonne. nu. 19. Benedict. Capra hanc eandem concluſionem ponit, reg. 56. num. 40.

Colligitur ex hac concluſione, primò prǽſentiam,
2 & patientiam † domini in iudicio, inducere mandati præſumptionem. Inn. in c. ex par. decani, de reſcrip. vbi Fel. nu. 5. Bal. in l. 1. vbi etiam glo. notab. ff. de negot. geſt. Iac. Nig. in d. l. 1. nu. 82. verſ. 4. pro iſto intellectu. ff. de verb. oblig. vbi hanc opinionem Innocẽ-
* tij dicit * communiter eſſe receptam. Bal. in l. 1 C. de errore aduocat. & ibi etiam Aret. Fel. in c. fraternitatis. col. 5. de teſtib. Bart. in d. l. ſæpe. ff. de re iud. Rebuf. in tract. nominationum. q. 14. num. 70. allegat Alex.
3 conſ. 157. nu. 10. vol. 2. qui dicit, quòd ſi quis † gerat ſe pro locumtenente, ſciente, & patiente ſuperiore, prǽſumitur habere commiſſionem, & mandatum, ſed tamen loquitur de ſcientia, & patientia, non autem de præſentia, quæ plus etiam operatur, & firmiorem inducit mandati præſumptionem, vt inquit idem Alex. d. l. ſæpe. nu. 93. ff. de re iudic. vbi declarat dictum Innocentij in d. c. ex parte. Innocent. etenim voluit generaliter ex ſcientia, & patientia præſumi mandatũ. Alex. autem oſtendit regulam hanc non vſquequaquę veram eſſe; ſed paucis tantum caſibus locum obtinere, inter quos hic recenſetur, cum vltra ſciẽtiam, & patientiam, interuenit præſentia. alleg. Guidonem de Suzaria, in l. licet. C. de procura. Io. Andr. in capit. 1. de ſpon. impuber. in 6. & Bart. in d. l. quo enim, qui conſtituunt maximam differentiam inter præſentiã, & patiẽtiam, & abſentiam: ex prioribus etenim qua-
4 litatibus † firmior inducitur præſumptio, vt nos etiã aliquantulum attigimus ſupra in concluſione mandatum. Idem voluit Afflict. deciſ. 308. nu. 6. verſ. 2. adducitur, vbi plures allegat.

Declarandum tamen, ideſt, vt procedat, quando præſentia interuenit in iudicio: tunc enim verum eſt
5 ex præſentia præſumi mandatum, ſecus † ſi extra iudicium, quemadmodum ex ſententia Guidonis Suzarij tradit Alex. in d. l. ſæpe. nu. 93. Ad quæ omnino, vide quæ diximus in d. concluſione mandatum.

6 Colligitur ſecundò, quòd ſi quis præſens ſit † quando proteſtatio fit à parte, prǽſumitur conſentire, & ſibi præiudicat. ita inquit Alex. in conſ. 130 nu. 16. vol. 4. per id, quod volunt gl. & DD. in c. Cumana. in verſ. proteſtatione, de elect. gl. 1. in l. ſi fideiuſſor, in verb. recuſare. ff. qui ſatiſd. cog. & ibi Ang. & Rom. gl. in l. fi. §. ſi prædixerat. ff. nau. caup. ſtab. &c.

Colligitur tertiò, quod ſi quis habeat ius in benefi-
7 cio; & eo præſente, & tacente † id alteri conferatur, collatio valida eſt, quia præſens, & tacens prǽſumitur iuri ſuo renunciare. ita decidit Tancred. quẽ allegant Præpoſitus, & Archid. in c. ſi ſeruus. 54. diſt. Imol. in c. ex ore. col. 7. vbi etiam D. Bened. col. fi. de his, quæ fiunt à maio. par. ca. & hanc opinionem veriorem,
* & * communiorem dicit Pariſ. conſ. 76. nu. 14. vol. 4.

8 Colligitur quartò, qui habet ius † in feudo, ſi eo præſente dominus id alteri concedat, nec contradicat is, qui ius habere putat, præſumitur conſentire conceſſioni. §. præterea, vbi gl. in verſ. regreſſum. titu. quibus mod. feud. amittat. in vſib. feud. quod ab omnibus approbari dicunt Bal. Iſer. Aluar. & Præpoſ. quos refert, comprobatq; Pariſ. d. conſ. 76. nu. 15.

9 Colligitur quintò, quòd generaliter † qui habet ius ad rem, ſi eo præſente, & non contradicente, id ius in alterum transferatur, videtur tacitè renunciare, vt ait ipſemet Pariſ. d. conſ. 76. per notata in c. ex literis. de præſumpt. & in c. ex ore, vbi glo. & DD. Abb. Card. Imo. & D. Benedict. de his quæ fiunt à maior. par. c. cum pluribus alijs, quos alleg. ipſe Pariſ. qui ab eo facilè peti poſſunt.

10 Colligitur ſexto, ꝙ ſi quis † fideiubeat pro Titio,
qui habeat declinandi fori priuilegium, fideiuſſor au
tem proteſtetur, quòd non debeat illo priuilegio vti,
ſi tacet conſentire præſumitur, & deinde priuilegio
illo vti non poteſt glo. in l. ſi fideiuſſor, vbi Iaſ. ff. qui
ſatiſd. cog. Alex. in d. l. ſæpè, col. 9. Iac. Nig. in d. l. 1.
nu. 52. verſ. ſecundo per Bart. ff. de verb. oblig.
11 Colligitur ſeptimo, ꝙ † pater præſens, & tacens fi-
lio aſſumente officium publicum, videtur cõſentire,
& pro illo fideiubere. l. 2. cum ſimil. ff. ad municip.
Bar. in l. 2. §. filium, & in l. Lucius. §. idem reſpondit,
eod. tit. Azo. in ſumma, C. eod. col. 2. verſ. quid au-
tem ſi filius, & verſ. ſi autem DD. per illum tex. in l.
1. quod cum eo, Iaſ. in d. l. quæ dotis, nu. 82.
12 Id tamen declarãdum eſt, vt procedat † in officio
publico authoritate, & adminiſtratione, ſecus in offi
cio publico tantũ authoritate, adminiſtratione vero
13 priuato, quemadmodum eſt tutela: nam pater † præ-
ſens filio aſſumenti tutelam, vel curam non præſumi
tur cõſentire, adeo vt videatur fideiubere, l. ſi filius, in
fi. ff. de tutel. l. Lucius. ff. de admin. tut. glo. & Bart. in
d. l. 2. glo. & alij, in d. l. 1. C. quòd cum eo. Alex. in d. l.
quæ dotis, nu. 82. Pariſ. conſ. 93. num. 14. vol. 1.
Colligitur octauo ex hac eadem concluſione,
quòd licet Epiſcopus, vel capitulum non poſſint ali-
14 quid ſtatuere in ignorantes: tamen † ſi ſint præſentes
videntur conſentire, ita inquit Pariſ. conſ. 90. num. 5.
vol. 4. adducit Imol. in cap. veſtra, de loca. & in cap.
cum omnes, vbi etiam Butrius, de conſt. tuto. Fe-
deric. de Sen. conſ. 17. Archid. in dict. c. pronuncian-
dum, de conſecratione diſtinct. 3. Abb. in c. 2. de fe-
rijs, & conſ. 72. in negocio, vol. 1. Ioan. Andr. & Butr.
in d. c. veſtra, de loca.
Colligitur nono, quòd ſi canonicus exigat affi-
ctus, & redditus præſente Maſſario capituli, & non
15 contradicente, † Maſſarius præſumitur conſentire.
ita reſpondit idem Pariſ. conſ. 32. num. 28. eod. vol. 4.
adducit not. in d. l. quæ dotis. ff. ſol. matr.
Colligitur decimo ex hac eadẽ concluſione, quòd
16 ſi pars præſens † ſit & non contradicat, quando ꝓdu
citur articulus ſiue punctus etiam malè formatus,
præſumitur illum approbare. ita reſpondit, pluries
allegatus Pariſ. conſ. 132. nu. 26. volu. 4. vbi adducit
Bart. in l. 1. C. quan. lic. ab empt. diſced. cum plurib.
alijs, quos apud ipſum videre potes.
Colligitur vndecimo, ꝙ quando relatio fit parti-
17 bus præſentibus, & non contradicentibus † præſu-
muntur illam approbare, vt voluit idem Pariſ. in
alleg. conſil. 132. in fin. vbi ad id adducit Innoc. Io.
And. in c. intimaſti, extra de appellat.
Colligitur duodecimo, & pendet ex hac eadem
concluſione, id quòd voluit Socyn. iun. conſ. 82. nu.
13. volu. 3. vbi quidam Baroni cuipiam abſenti cri-
men appoſuerat, deinde vero, cum eſſent coram Re-
ge, & Baro, & is, qui in eius contumeliam verba pro-
tulerat, Rex ait. *Il Barone hà parlato chiaro, mettendo*
ciaſcuno, che haueſſe parlato in pregiuditio dell'honor ſuo.
Dixit ergo Socyn. quòd Baro, ex eo, quòd præſens
18 fuit: & non contradixerit, videtur † ipſe ea verba
iterum protuliſſe, & comprobaſſe per regulam, quæ
dicit, tacentem conſentire præſumi.
Colligitur tertiodecimo, ꝙ hæres præſens, quando
teſtator diſponit de rebus ipſius hæredis, & non con-
19 tradicens † præſumitur conſentire, ita per quam co-
pioſè oſtendit Pariſ. conſ. 2. nu. 33. & paſſim, volu. 3.
poſt Bal. in l. 1. in 2. quæſtione. C. commodati. Iaſ. in
l. ſi quando. §. & generaliter. num. 7. C. de inoffic. te-
ſtam. Qua de re tamen vide eundem Iaſ. in l. ſi fun-
dum per fideicommiſſum ff. de leg. primo.
Colligitur quartodecimo, ꝙ ſi clericus prorogat
iuriſdictionem iudicis non ſui, præſente Epiſcopo, &
20 non contradicente, † videtur Epiſcopus conſentire,
ita determinat Iaſ. in dicta lege, quæ dotis. adducit
Abb. in capitu. ſignificaſti. de foro competenti.
Colligitur quintodecimo, quòd ſi quis ſubmittat
ſe iuriſdictioni iudicis non ſui iudice illo præſente, is
21 iudex † præſumitur acceptare, adeo quòd non po-
teſt deinde ſubmittentem pœnitere, ita ſingulariter
determinat Abb. in d. cap. ſignificaſti, num. 3. de foro
compet. argum. illius. cap. facit ad id, quòd tradunt
Ioan. And. But. & alij in c. cũ P. & G. de offic. deleg.
vbi dicunt, quòd ſi duo prorogant iuriſdictionem de
loco ad locum, puta duo Papienſes prorogant iuriſ-
dictionem iudicis Mediolanenſis præſente Iudice
Mediolanenſi, & tacente, præſumitur conſenſus il-
lius iudicis, quos refert Iaſ. in d. l. quæ dotis.
Colligitur ſextodecimo, quòd ſi quis cognoſcit de
cauſa feudali præſente, & patiente domino feudi, ꝑ-
22 ſumit † dominus cõſentire. Andreas de Iſernia in c.
Imperialẽ. §. præterea ducatus. de ꝓhibita feudi alie-
natione, quem refert Iaſ. in d. l. quæ dotis, & ad iſtas
tres illationes facit, quòd dicitur factum de cõſcien-
tia iudicis id, quod eſt factum iudice præſente, licet
tacẽte, ita no. Bal. in l. omnium, circa fi. C. de teſtam.
per illum tex. in verbo, conſcientiam. iuncto verſ.
Hæc ſanè, quem per omnia approbat Iaſ. vbi ſup.
Colligitur decimo ſeptimo, ꝙ ſi vaſſallus alienat
feudum domino directo ſciente, & patiente, domi-
23 nus † videtur conſentire. glo. nota b. in c. 1. verſ. per-
miſſione de prohib. feu. alien. per Lotar. quam ibi
probat Bal. Iaſ. in d. l. quæ dotis. nu. 88.
Colligitȓ decimooctauo, ꝙ ſi in vniuerſitate, colle
gio, ſenatu, capitulo, aut quapiam re huiuſmodi, ali-
quid tractetur, ſcientes, & præſentes, etiam ſi nihil di-
24 cant † conſentire præſumuntur. Quapropter ſi in ali-
quo capitulo collegiovè aliquid damnoſũ reipubli-
cę, aut alioquin turpe deliberatur, tacẽtes præſenteſq;
ita tenentur pœna delicti, ac ſi cõſentirent Abb. poſt
Innocen. in c. 1. de his, quæ fiunt à maio. par. Capit. &
in c. 2. col. vlt. de his, quæ fiunt à Præla. ſine conſenſu
Capit. Alber. pulchrè in l. poſtliminium. §. fin. ff. de
capt. & poſtlimin. reuer. & tradit quam latiſſimè
Cæph. conſ. 120. volu. 1. Pariſ. conſ. 76. nu. 11. volu. 4.
Menoc. conſ. 58. nu 65.
25 Id tamen intelligendum eſt, vt procedat † in his,
qui ſunt vocati ad concilium, & ſunt pares, omneſq;
æquales, ac æque principales, & vt vniuerſi, non autẽ
vt ſinguli conſentire debent; ſecus autem contra,
nam expreſſus ſingularisque omnium conſenſus re-
quiritur. ita declarat eleganter Cæphal. d. conſ. 120.
& Pariſ dic. conſ. 76. ac Menoch. in add. conſ. 58.
apud quos videre nullo negocio poteris.
Colligitur decimonono, quòd arbitrator electus
26 ipſo præſente, & tacente † videtur conſentire, Specu.
in tit. de arbitris. §. ſequitur. verſ. ſed nunquid arbitra-
tor. Contrarium tamen tenet ibi Ioan. And. quem
ſequitur Imol. in c. quintauallis, in 19. c. inter arbi-
trium, & arbitratorem, de iureiuran. quorum ſenten-
tiæ accedit Alex. in d. l. quæ dotis. col. pen.
Colligitur vigeſimo, ꝙ ſi me præſente, & non con-
tradicente, alienetur res mihi, vel pignori, vel alio
27 quouis modo obligata. præſumitur pignoris † remiſ-
ſio, & cõſenſus alienãdi præſtitus debitori, ita in fiſco
reſpondent Imperatores in l. ſi hypothecas. C. de re-
miſ. pign. ſi hypothecas, inquiunt, fiſco diſtrahente
creditores ſilentio tradiderunt negotium, palam eſt
actionẽ eos ſuã amiſiſſe, quam in rem habebãt, nam
fiſcalis Haſtæ fides facilè conuelli non debet. Sed
Capra ſupracitato loco id generaliter locũ obtinere
contendit, non ſolum in cauſis fiſci: ſed & in cæteris
ſimilibus. argum. l. fideliter, la ſeconda. §. pater. ff. de
pignorib. glo. in l. Caius. ff. de pignora. actio. & in l.
ſæpè de re iud. & in d. l. fideiuſ. Quod tamen locũ ha
bet, quando diſtrahitur res mihi obligata, ſecus ſi
diſtraheretur res mea, vt ibi per Capram nu. 14.
Plures alias illationes colligere potes per te ex ijs,
quæ

quæ tradunt ſupracitati DD. in locis alleg.
Ampliatur iſta concluſio, vt procedat etiam quan
28 do ſpecialis † renunciatio requiritur à lege. Nā tunc
etiam per preſentiam, & patientiam, inducitur renū-
ciatio ſpecialis. ita ſingulariter dicit Ang. in l. ſi fide-
iuſſor. nu. 3. verſ. in textu ibi, prædicendū. ff. qui ſatiſd.
cog. vbi quęritur, an ſi detur fideiuſſor, qui habeat de-
clinādi fori priuilegium, & proteſtatio fiat, quod nō
debeat illo priuilegio vti, ſi taceat renunciaſſe præſu
mitur, & tamen requiritur renunciatio ſpecialis, idē
tradit Iaſ. in d. l. quæ dotis. nu. 89. vbi adducit Aret. in
c. tuis. 8. col. ad finem, de teſtibus.
Limitatur prima iſta concluſio, vt procedat, quan
do quis actum, qui gerebatur impedire poterat ſecus
29 ſi non poterat † impedire quominus id perficeretur,
quia tunc non præſumitur conſentire, ita eleganter
declarat Macer. in l. ſæpè. ff. de re iudi. vbi dicit, quod
ſi ex duobus hæredibus debitoris alter tantum con-
demnatur alteri integra remanet defenſio, quoniam
actionem creditoris, & ſententiam impedire non po
terat: ſi autē creditorem, qui poſterius mea hypothe-
ca, ius habeat, agere permittat quis conſentire vide-
tur, quia contradicendo impedire poterat, ne ageret.
gl. in l. fideiuſſor. §. paterni verb. manifeſtum. ff. de pi
gnorib. & in c. 2. in ver. tacuerit, ad fi. 27. diſtinctio cū
alijs adductis per Iaſ. in d. l. quæ dotis. nu. 76. & 95. ff.
ſol. matr. Idq; * communiter teneri teſtatur Capra in
loco ſupra alleg. nu. 47. Fel. in c. nonne. nu. 11. de præ-
ſumpt. Parif. conſ. 93. nu. 45. vol. 1.
30 Limitatur ſecundò, vt procedat † concluſio, quan-
do agitur de præiudicio iuris realis: ſecus vbi agitur
de præiudicio iuris perſonalis. l. filiusfam. §. inuitus.
ff. de procur. Bal. in l. inuitus, & ibi etiam Caſtr. C. de
procur. Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de arbit. §. ſe-
quitur. verſ. ſed nunquid arbitrator, cum alijs addu-
ctis per Iaſ. in d. l. quæ dotis. idem tenent ibi Alexan.
poſt Bart. & Mandel. Albenſ. conſ. 12. nu. 5. Parif. d.
conſ. 93. nu. 46. vol. 1. adducit l. pen. ff. de furt. Cæph.
conſ. 110. nu. 14. vol. 1. vbi adducit Ruin. in l. 2. col. 2.
propè fi. ff. de leg. 1. & generaliter regula fallit, quan-
31 do agitur † de præiudicio non modico, vt ſenſit Pa-
rif. d. conſ. 93. & tradidit Iaſ. in d. l. quæ dotis, & ante
32 eum. Bart. & Alex. Nam in modico præiudicio † con
ſenſus præſumitur ex ſola taciturnitate. l. cum Tube-
ronis. §. ſunt quidam. ff. de pecu. l. Sabinus. ff. commu
ni diuid. l. Labeo, cum glo. ff. de acq plu. arcen. l. qui
bona. §. ſi quis iuſſus. ff. de dam. infect. Hæcq; * com-
muniter omnia teneri teſtatur. Capra in ſupracitata
concluſ. 21. & hanc limitationem tradidit etiā Berō.
conſ. 109. nu. 30. vol. 1. Abb. conſ. 46. factum ſic pro-
ponitur. nu. 7. vol. 2.
Limitat̃ tertiò cōcluſio, vt nō procedat, qn̄ quis eſ-
33 ſet præſens † actui, cuius tutio ad ipſum cura ſolici-
tudineq. pertinet. Nā vt ait Paul. in l. 3. ff. de auct. tut.
authorē fieri aliquē tunc dicimus, cū expreſsè dicit,
declarat volūtatē ſuā. Hoc dicit Bar. in d. l. quæ dotis,
nu. 23. verſ. in 4. caſu, qn̄ reſpicit. Cuius ſn̄iam cōpro-
bat. ibi Alc n. 28. verſ. cir. quartū membrū. ibique Iaſ.
nu. 101. faciunt ea, quæ voluit Abb. conſ. 40. Factum
ſic ꝓponitur. nu. 6. vol. 2. vbi dicit, ꝙ prohibitus dona
re ſine cōſēſu alicuius, ad hoc, vt donatio valeat, ex-
preſſus illius conſenſus requirit̃, ꝙ conſiliū Abbatis
mēdosè Iaſ. allegat. in d. l. q̃ dotis, pro cōſ. 147. & de-
mū id * cōiter eſſe receptū teſtat̃ Cap. ſupracita. loco
34 nu. 54. & gn̄raliter, vbi à iure expreſſus cōſenſus † req-
ritur pſ̃entia, & taciturnitas nō inducit cōſenſū, ut tra
dit Cap. ibi n. 45. et n. 57. & latè Iaſ. ĩ d. l. q̃ dotis, n. 105
Limitatur quartò, vt non procedat in teſte, qui nō
iuratus præſente parte teſtificatur. Nō enim pars prę
35 ſens † conſentire præſumitur, vt iniuratus deponat,
ita tradit Iaſ. in d. l. quæ dotis adducit Ioā. And. in c.
nuper, de teſtib. & de * communi opinione teſtatur
Fel. in c. tuis quæſt. nu. 2. verſ. ſed vltra Doctor. q̃ritur.

Limitatur quintò concluſio, vt non procedat, quā-
do is, qui eſſet præſens, nō intelligeret: nam ita demū
36 ex præſentia conſenſus præſumitur, ſi † intelligentia
concurrat. Quomodo. n. conſentire poteſt, qui nō in-
telligit id, de quo agitur. l. coram. ff. de verb. ſig. l. diē
proferre. §. coram. ff. de arbit. & ibi Bart. dicit, quòd ſi
teſtis dicat Titium fuiſſe præſentem, & alius teſtis di-
cat non fuiſſe, nō ſunt contrarij: nam prior intelligit
de præſentia corporea, alius verò de præſentia men-
tali, & vt ita dicam intelligentiali. Quod dictū refert,
& probat Cor. conſ. 160. nu. 7. vol. 2. & conſ. 309. nu.
8. vol. 4. vbi dicit, quòd præſentia naturalis requirit
tantum corporalem præſentiam. at præſentia ciuilis,
& corporalem, & mentalē aſſiſtentiam requirit. add.
Bart. Ang. Imo. in l. heredes palam, in prin. ff. de teſta.
& Bar. in l. 1. in fi. ff. de auct. tut. Idem tenet ipſe Cor.
conſ. 200. in prin. vol. 1. conſ. 105. nu. 15. vol. 3. Qua-
37 propter ſi teſtis dicat † Titium puta præſentem fuiſ-
ſe non probat eum intellexiſſe. l. 1. §. tutor, ſi inuitus,
& ꝙ ibi voluit Bart. ff. de auctor. tut. not. gl. & DD. in
c. præſentium, in verſ. interrogatoria, de teſti. in 6. Bal.
& Ang. in d. l. hæredes palā. Bal. in l. 1. ad fi. C. de bon.
poſſ. ſec. tab. & in l. ſi non ſpeciali. C. de teſtam. Alex.
conſ. 73. nō puto hunc notarium. col. 1. nu. 1. verſ. pō-
dero. etiam vol. 1. vbi poſt Bart. in d. l. 1. dicit, ꝙ teſtis
deponere debet Titium fuiſſe præſentē, & audiuiſſe.
Sublimitanda eſt hæc quinta limitatio, & intelli-
38 genda, vt nō procedat, cum aliquis † de ſui ipſius, nō
etiam tertij præſentia deponit: ita loquutus eſt Bar. in
d. l. 1. §. vlt. ff. de auth. tut. ubi inquit, quod ſi teſtis di-
cat, ſe præſentem fuiſſe præſumi, & intelligentem; ſe-
cus ſubdit. ibid. Bar. ſi alium præſentem fuiſſe depo-
neret; quoniam non ſequitur ergo, & intelligentem
fuiſſe: quia potuit vnum ab alio fuiſſe ſeparatū. Bart.
referunt, & ſequuntur Bal. in d. l. 1. cir. fi. verſ. adde hic
vnum verbū. C. de bon. poſſ. ſec. tab. & in c. cū veſtri.
nu. 4. de electio. Ang. in §. ſi quis igitur. col. 1. verſ. ibi
præcóribus, in auth. de fid. inſtr. Butr. Abb. Card. Flo-
ren. & Imo. in c. peruenit, il 2. de teſtib. cog. idē Abb.
in procem. Greg. col. 4. verſ. nu. 4. & hæc faciunt, &
ibi Fel. col. vlt. nu. 21. verſ. item in quantum, idē Imo.
in l. 2. §. vlt. col. 2. uerſ. ſed ſi abſens. ff. ſol. matr. & ibi
Alex. col. 3. nu. 10. verſ. in gl. in verb ſed ſi abſens. vbi
reprobat Bal. ibi, & alibi in loco ab eo citato, contra-
rium tenentem. Aret. col. 1. uerſ. in gl. ſuper uerſ. ſi ab-
ſens, Iaſ. ſub dubius tamen. col. 3. nu. 20. uerſ. no. ex gl.
& ſeq. & Rip. col. 4. nu. 16. uerſ. in ea gl. ibi quo ad anī
mum. qui alios citat concordes. idem Alex. in conſ.
180. in cauſa Anglorum Hebreorum. col. 2. num. 1.
ver. & licet ipſe teſtis, volum. 2. in conſ. 111. uiſo ſupe-
riore themate. colum. 3. num. 6. uerſ. nam licet teſtis,
vol. 3. Fely. in c. cauſam matrimonij. col. 5. ſub nu. 7.
uerſ. ſed utrum, de offic. deleg. in c. cum cauſam. col.
3. ſub num. 5. verſ. ſecundo declara, & colum. ſequen.
uerſ. iſta tamen limitantur, de teſti. ubi latè banc ma-
teriam declarat. Iaſ. in rub. C. de in ius uocā. col. 2. nu.
5. uerſ. & ita teneo, & in l. 1. ad fin. cod. tit. Crauet. in
conſ. 281. in hac cā. col. 5. nu. 5. uerſ. ſecundo reſpon-
deo. par. 2. cum pluribus alijs in hanc ſententiam de-
ductis a Ioan. Stepha. Lambertcu in tract. de contra
ctibus eorum, quib. à iure comm. &c. gl. 7. in uerſ. cō-
ſenſus. q. 33. num. 85. ubi inquit, quod licet multi ex
his ſimpliciter loquantur, præſentem ſcilicet in du-
bio præſumi, & intelligentem, tamen id accipiēdum
eſſe, ut ſupra diximus nempè cū aliquis de ſui ipſius,
non etiam tertij præſentia deponit per ea, quæ ipſe
allegat. ſubiungens hanc eſſe * communem opinio-
nem, ex Alex. in d. l. 2. §. ult. ff. ſol. matr. quamuis ipsū
Bart. in d. l. 1. §. ult. ff. de autho. tut. aliter intellexerit
idem Alex. in conſ. 134. in cauſa, & lite inter Alber-
tinum de Minaldis, col. 2. nu. 4. uerſ. Simon quartus
teſtis, uolu. 2. dum loquens de teſte de ſui ipſius præ-
ſentia deponente, inquit non præſumi eum intelli-
gentem

gentem fuiſſe, per doctrinam Bartol. in d. l. 1.& per
gloſ.in c. præſentium, in verſ. interrogatoria, de teſti-
bus, in 6. cum ſimil. per eum allegatis, ſed perperam,
vti etiam illum reprehendit Iaſ. in dict. rub. C. de in
ius vocan. nec contrarium dixit gloſ. in dict. c. præ-
ſentium, quia tantum inquit, ſi teſtis deponat, ſe præ-
ſentem fuiſſe, poſſe partem, contra quam deponit,
eum interrogari facere an & viderit, quia potuit præ
ſens fuiſſe, & tamen non vidiſſe: & ita declarat idem
Lamber. vbi ſupra.
Declaratur iſta ſublimitatio, vt habeat locum in
teſte ſic oretenus deponente, nõ autem in atteſtatio
39 ne † in ſcriptis per notarium facta; quia tunc pſentia
accipitur pro intelligentia, quoniam verba notarij
ſunt cum effectu intelligenda, vt no. in l. prima, C. de
vſur. & in l. ſciẽdum. ff. de verbor. obligat. & ita eſt de
mente Bart. & Bal. in l. prima, C. de erro. aduoca. &
apertius eiuſdẽ Bart. in l. coram. ff. de verborũ ſignifi
cat. & in tract. de teſtibus, ç. 15. incip. teſtis dixit ali-
quid ſcire, in fin. & ſequitur Socy. in conſ. 114. viſo te
ſtamento Dom. Marianæ, col. 2. cum. 7. verſ. ſed poſ-
ſet contra hoc, vol. 1. alias eſt conſ. 189. vol. 2. & hãc
eandem opinionem ſecutus eſt idem Io. Steph. Lam
ber. in d. tract. de contract. eõr. & c. d. glo. 7. ſuper eo-
dem verſicu. conſenſus, nu. 86. verſ. ex quibus, vbi per
iſta concludit, quòd ſi notarius ſcripſerit in inſtru-
mento mulierem, quid egiſſe præſente viro, aut agna
to, in dubio præſumendũ eſſe eum intelligentẽ fuiſ-
ſe, & quòd inſtrumentũ hoc modo confectũ valeat
conſuluit in ſpecie Paul. à Caſtr. cõſ. 114 alias 261. à
me nuſquam reperto, cuius initiũ fertur eſſe. Ad pri-
mum quæſitum breuiter dicẽdum videtur, quòd hic
tractetur. cuiuſmodi tamen initium nullũ reperitur,
ſed illud ſic refert, & ſequitur Fely. in d. prooem. Gre-
gor. ad fin. vbi & ipſe ex hoc dicit, quòd illud ꝙ tra-
ditur, præſentem in dubio præſumi, & intelligentem,
procedere poſſe, quãdo in inſtrumento aſſeritur, quẽ
præſentem fuiſſe, quòd Caſtrenſis cõſilium ſequitur
etiam Iaſ. in d. l. 2. §. vlt. col. penult. ſub num. 25. verſi.
confirmatur per illud, ff. ſolut. matrimon. Quanquã
ipſemet Iaſ. ibidem d. nu. 25. verſ. in contrarium fa-
cit, ſubdubius tamen, nihil intereſſe putat inter aſſer-
tionem notarij, & teſtis, volens vtroque caſu præſen
tiam cum intelligentia accipiendam eſſe ibiq; reſpõ
det ad glo. in d. l. 1. C. de vſur. eam nimirum ibi repre-
hendi a Doctor. & in l. ſciendum. ff. de verbor. oblig.
In hoc tamen Iaſonem labi teſtatur ipſemet Lam-
bertengus, vbi ſupra; dicens, eam glo. in d. l. 1. C. de
vſur. Doctor. * communiter ſequi ibidem, & in d. l.
ſciendum, quos ſigillatim refert, inter quos nonnulli
ſunt atteſtantes de * communi ſententia Doct. vt la-
tius ibi per eum, ſubiungens poſtremo, quòd ſi aliter
teneremus, ſequeretur, quòd omnia inſtrumenta cor
ruerent, cum notarii ſoleant in fine inſtrumentorum
dicere, actum in tali loco, præſentibus pro teſtibus
tali, aut ſimilibus verbis vti.
Declaratur ſecundo eadem ſublimitatio de teſte,
ſcilicet oretenus deponente de alterius præſentia,
declaratur, inquam, ſecundum ea, quæ no. Bal. in l.
teſtium, col. 3. nu. 10. verſ. quæro igitur interrogatus
iuncto nu. 12. verſ. modo hic inſurgit. C. de teſtib. vbi
40 quando vnus inquit, teſtis † de alterius præſentia de-
ponit, ſi alius neget, præſentem fuiſſe, ſi quæratur, an
hi teſtes contrarij dicantur, diſtinguendum eſſe, vt ſi
verba ad præſentiam localem ſint relata, quia dictũ
ſit, ego non interfui in tali loco, ſine dubio alterum
eſſe falſum. ſi autem ſermo ad mentalem præſen-
tiam, & abſentiam referri poſſit, tunc dicit Bald. ex
hoc contrarietatem quidem non apparere, ſed ta-
men ſuſpitionem oriri, cuius ſuſpitionis ratione iu-
dex de veritate inquirere debet; quòd inquit de fa-
cto Paduæ ipſo legente accidiſſe: & ibi per omnia ſe-
quitur Saly. col. 2. verſ. quæro igitur primo, & ſequen.

ac Lamberten. in eadem glo. 7. ſuper dicto verbó
conſenſus, nu. 87. verſ. quanquam etiam.
Limitatur ſexto, vt non procedat concluſio, quan
41 do quis † erubeſceret loqui. l. pen. vbi DD. ff. de fur.
Capra vbi ſupra, nu. 50.
Limitatur ſeptimo, vt non procedat in delictis, in
42 quibus † præſens, & tacens alio nõ conſtituto nõ ha-
betur pro cõſentiẽte. l. qui vas. §. vetare, ff. de fur. l. 1.
§. ſed in eo. vbi Bar. ff. ad Sillan. Capr. vbi ſup. nu. 56.
Limitatur octauo, vt non procedat quando quis
43 ſcit, † ius ſuum ſaluum ſibi remanere: l. ſicut. §. non
videtur. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſoluit; & di-
ximus latè ſupra, in concl. Pignus.
44 Limitatur nõ, quando quis eſſet præſens actui. † vt
teſtis, vel vt notarius, tunc enim etiã ſubſcribẽdo nõ
præſumitur quis conſentire, vt tradit quam lariſſime
in tract. de retract. conſanguineorum, glo. 9. nu. 142.
Sublimitantur autem ea, quæ ſuperius dicta ſunt,
vt nõ procedant, primo in contumace. is enim prout
45 ei magis incommodo cedit, pro conſentiente † vel
negante in præiudicialibus habetur. l. de ætate. §. qui
tacuit. ff. de interrog. actionibus. Bart. in d. l. quæ do-
tis. nu. 21. glo. in l. quamdiu, de acquir. hære. Bald. in
l. 3. C. quan. fiſc. vel priua. tradunt id Fely. poſt Abb.
in d. c. nonne, de præſump. Iaſ. & Alex. in d. l. quæ do-
tis, Natt. conſ. 467. nu. 9. vol. 3.
Ampliatur iſta ſublimitatio, vt etiam procedat in
46 procuratore † per contumaciam tacente, vt tradit
Iaſ. in d. l. quæ dotis. adducit c. 2. de confeſ. in 6. Abb.
in c. 1. in 4. no. de poſtulat. prælat.
Sublimitãtur ſecundo ea, quæ ſuperius diximus, vt
47 locum non habeant, † quando quis dolo, vel fraude
tacet. Nam tunc pro conſentiente habetur etiam in
præiudicialibus. l. 2. C. ſi res alic. pign. data ſit. Bald.
in l. ſuus hæres, per illũ tex. C. de repud. hæred. & tra-
dunt communiter ſupra cit. DD. vt teſtatur Capra.
Sublimitantur tertio ea, quæ diximus; vt non pro-
cedant fauore perſonarum priuilegiatarum, vt ſunt
pupilli, minores, reſpublica, Eccleſia, & huiuſmodi.
48 † Nam earum fauore tacens, & præſens præſumitur
conſentire. l. 2. ff. ad municipal. vbi Bart. l. honores,
circa finem ff. eodem titu. Bart. in l. inuitus. C. de pro
cur. l. cum oſtendimus. §. fin. vbi omnes DD. ff. de fi-
deiuſ. tutor. tradunt latè Iaſ. Alex. & reliqui in d. l.
quæ dotis, Fel. in d. c. nonne, & Capra d. concl. 56. la-
tè Bero. conſ. 190. nu. 35. vol. 1.
Sublimitantur quarto ea, quæ in limitationibus di
cta ſunt, vt non procedant, quando quis tenetur con
ſentire actui, qui geritur, vel contradicere: tunc enim
49 ſi taceat † conſentire præſumitur. l. 2. & ibi gl. C. de
acquir. poſſ. l. ſi à te. ff. ſi ſeruit. vendicetur tradunt la-
tè ſupra cit. DD.
Sublimitatur quinto, quando quis nimirum diu
50 taceret: nam tunc omnino † cõſenſus inducitur, Bal.
per illum tex. in l. ſi filius. C. de peti. hæred. Ang. in l.
qui in aliena. in prin. ff. de acquir. hæred. Alex. in l. a.
§. voluntate. ff. ſoluto matrimo.
Sublimitantur ſexto, vt nõ procedant ſupradicta,
51 quando vltra taciturnitatem † interuenit alius. tunc
enim etiam in præiudicialibus inducitur conſenſus,
tex. eſt in Clemen. 1. de procura: quem ad id add.
Abb. in c. non iniuſtè, col. pen. extra de procurat. &
in c. cum tirum. 3. no. de reg. l. ſi filiusfamil. ff. ad Ma-
ced. facit quòd not. Bart. in l. quo enim. ff. rem rat.
habe. Alex. conſ. 147. col. penul. volu. 3. Lauren. Syl-
uan. in tracta. de feud. recognit. quæſtio. 1. nu. 16. Nel.
in l. prima, nu. 89. ff. de uerbo. obligat. Imol. in l. non
ſolum. §. ... ff. de oper. nou. nunc. Panſ. conſ. 76. num.
19. uol. 4. tradit pulchrè Fel. in d. c. nonne, & omnes
communiter ſupra citati Doctores.
Sublimitatur ſeptimo, ut nõ ꝓcedant ea, quæ dixi-
52 mus, quando † adeſſent cõiunctæ perſonæ, tũc enim
etiam in præiudicialibus, quis cenſetur cõſentire. l. ſi

ſeruus

ſeruus communis.ff.de donat.inter vir.& vxor.facit, quod not.Bar.in l.inter omnes.§.rectè.ff.de furt.Bal. in l.ſi ſine,in 3.quæſt.C.ad Senatus.Velle.tradũt latè DD.communiter,in d. l. quæ dotis.Ruin. conſ. 169. nu. 11. volum. 1. cum pluribus, quos per te colligere potes.

Cætera, quæ ad hanc materiam pertinẽt hic haud quaquam neceſſaria arbitramur, cum omnia facillimè colligi poſſint ex iis,quæ ſcribunt DD.in d.l.quæ dotis;& in l.ſæpè,de re iud.& in l.non ſolum. §.morte.ff.de nou.oper.nunc.& Canoniſtæ,in d. c. nonne, de præſump.Capra in alleg.cõcluſ. ex quibus omnia ſumere poteſt.Nos item aliqua tradidimus in cõcluſio. Patientia, quæ admodum ſimilis eſt huic noſtræ concluſioni.

An autem præſentia præſumatur, & quomodo probanda ſit, diximus latè in concluſio. Abſentia.

Et,quod præſentia patris excludat metus ſuſpicionem,dictum eſt in concluſ.Metus.

CONCLVSIO MCCXXV.

ARGVMENTVM.

Naturæ præſumptio, quæ ſit, & an, & quando transferat onus probandi in aſſerentem contrarium ipſi pręſumptioni.

SVMMARIVM.

1 *Naturalia nobiliora ſunt, & priora his, quæ arte perficiuntur.*
2 *Naturæ præſumptio, quæ dicatur.*
3 *Amor filiorum erga parentes, & econtra præſumitur.*
4 *Mater in dubio non præſumitur; quæ non diligit filium.*
5 *Rationalis quis naturaliter præſumitur.*
6 *Præſumptio naturæ transfert onus probandi in aſſerentẽ contrarium ipſi præſumptioni.*
7 *Teſtibus deponentibus pro præſumptione naturæ magis creditur, quam contrarium aſſerentibus.*
8 *Teſtes vbi ſunt contrarij, illi præualent, pro quibus facit præſumptio iuris.*
9 *Teſtes deponentes de bonitate, præferuntur aliter deponentibus.*
10 *Teſtibus deponentibus de bona fama, magis creditur, quã contrarium aſſerentibus.*
11 *Teſtes deponentes pro præſumptione naturæ præferũtur, etiam ſi pro contrarium deponentibus vrgerent aliquæ coniecturę.*
12 *Pręſumptio naturalis facit de pręterito pręſumi in pręſens, & econuerſo.*
13 *Mutatio eorum, quæ naturaliter inſunt, nõ præſumitur.*
14 *Aſſerens non adeſſe ſtatum, vel qualitatem, aptam ineſſe ab origine, debet id probare.*
15 *Libera vnaquæque res ab origine pręſumitur.*
16 *Præſumptio naturę perdit vim ſuam, quando res diu à primęuo ſtatu mutata permanſit.*
17 *Pauper ſemel ſemper, pauper pręſumitur.*
18 *Mutatio rei à naturali ſtatu, tunc demum remouet effectum pręſumptionis naturę, ſi ea mutatio per aliquod tempus in eo ſtatu permanſit, ſecus ſi hoc per interualla eueniſſet.*
19 *Pręſumptio naturę non transfert onus probandi in aſſerentem contrarium, quando contra eam adeſt diffamatio, & infamia de aliquo.*
20 *Pręſumptio naturę, non valet ad ius tertij perimendum: niſi aliter agentis intentio probetur.*
Quod decl. ibid. nu. 21.
22 *Bonitatem negans, probare debet, etiam ſi de tertij pręiudicio agatur.*

Licet ſuperius in euidentibus,quæſtio.decima diximus ſatis abundè circa pręſumptio-
nis virtutẽ in materia probationis,nihilominus non-
nulla alia hic ſubijcere libet, quę illic deſiderari poſ-
ſent: & quia, vt diximus ibidem alia eſt præſumptio
1 naturæ,alia hominis, & alia legis, & naturalia † ſunt
nobiliora,& priora his,quæ arte perficiũtur, ideò de
præſumptione naturæ prius dicemus.
2 Naturæ autẽ † præſumptio illa eſt,quæ ex his, quæ
naturaliter nobis inſunt, reſultat, & emanat, vt amor
3 filiorum, qui præſumitur † erga parentes,& èconttra,
cum nobis ſit inſitus à natura l.iſti.quidem. ff.de eo,
quod met.cau,l.ſi pupillorum.§.ſi pater.ff.de reb.eorum,& per Alcia.in tract.præſump.reg, 1. præſumpt.
1.Et ideò habemus in c.afferte,de præſump.quod ma
4 ter † in dubio non præſumitur, quæ non diligit filiũ,
& contra ſuppoſita non præſumitur,quam ambo parentes habent ſibi caram.l. 1.§. ad quæſt. ff. de quæſt.
& quia ſenſus,& naturalis ratio hominibus ineſt à na
5 tura; ideò naturali præſumptione qs † rationalis præſumitur.l.non codicilum C.de teſtam. l. 2. C. qui teſtam.fac.poſſ.cum ſimilib.de quibus latè per Alciat.
in d.reg.& pręſump.1.
Hæc pręſumptio illam obtinet vim in materia pro-
6 bationum, vt transferat † onus probandi in aſſerentem contrarium ipſi præſumptioni, vt in l.omnimodo.C.de inoff.teſta.vbi gl.& in d.l.2. C.qui teſta. fac.
poſſ.& in l.vlt.C.ad leg.Iul.repet.c. quia diſt.50.gl.in
l.vlt.ff.quod met.cau.not.in c.dudum, de præſumpt.
& in c.vlt. cod. titu.l. merito.ff.pro ſocio,cum ſimil.
Decia.reſpon.8.num.12.vol. 3.
7 Amplia,vt etiam magis credendum ſit † teſtib.deponentibus pro pręſumptione naturę,quàm contrarium aſſerentib.Ancha. in conſ.253. ſub nu.3.verſ.in
iſta veritate dico.arg.d.c.vlt.de pręſump.& not. in c.
ſi forte.de elect.lib.6.Inno. in c.veniens,de pręſump.
8 vbi ait, quando teſtes † ſunt cõtrarij nos debere ſequi
illos,pro quibus facit pręſumptio iuris,& ideò inquit
Fel.in d.c.vlt.col.3.de pręſumptio.quod in dubio ma
9 gis † ſemper creditur teſtibus deponentibus de bonitate,quàm aliter aſſerentib.& Crauet.in conſ.6.n.63.
reddit rationem huius dicti,quia ſcilicet teſtes deponentes de bonitate dicuntur deponere ea,quę magis
naturę conueniunt,& eidem magis amica,ac conſentanea ſunt,prout etiã dixit Bal.in c.in noſtra, in prin.
de teſtib.Inno.in c.cum P.col.vlt. de accuſ. idẽ Crau.
in conſ.8. nu.7. vbi eadem omnino verba repetit, &
eadem ratione ductus.dixit Bal.in conſ.166. incipiẽ.
proponitur,quod ex quodam inſtrumento, in fi.vol.
2.& in conſ.77.col.2.vol.3. & in conſ.348. nu. 4. col.
10 1.poſt med.vol.5. quod teſtes deponentes † de bona
fama alicuius pręferuntur teſtibus, de mala aſſerentibus,quia cum tali probatione congruit pręſumptio
naturalis,prout dicit Rol.à Val.in conſ. 63. num.39.
vol.2.Idem voluit Card.in c.tuã, de ſpõſalib. quẽ refert,& ſequitur Cur.in tract.de teſtib.concl.48. incip:
magis creditur.Gozad.in conſ.13.nu.28.Corn.in cõſil.209.col.vlt.vol.1.& in conſ.176.cir.fi.vol.4.Marſ.
in conſ.18.nu.4.& in conſ.44.nu.20.
11 Subamplia vt etiã vera ſit ampliatio † ſi pro teſtibus deponẽtibus contra præſumptionẽ naturæ vrgerent aliquæ coniecturæ: nam tunc præualet etiã præſumptio naturæ,& pręferuntur teſtes pro ea deponentes,vt colligitur ex his, quæ inſigniter dixit Bal.in d.
conſ.348. nu. 4. dum voluit præſumptionẽ bonitatis
præferri etiã, qñ adſunt coniecturę alicuius ſceleris,
& malę famę,hanc reddens rationẽ, quia bonitas propagata eſt ex originę naturę, nequaquã aũt ſcelus,&
ideo fit,vt magis ſit pro illa etiam,quãdo adſunt cauſę nequitię,quam pro hac præſumendum, arg. l. vlt.
§.ſin autem aliquis,ibi,quia potiora.C.de edict.diui
Adr.tollẽ. & idẽ Bal.in d.c.in noſtra,de teſtib.Inn.in
d.c.cum P.col.vlt.de accuſa.Crau.in d.conſ.6.nu.63.

Secundò amplia, vt ex tali præſumptione naturali
12 de præterito † præſumatur in præſens, & de præſēti in
præteritum, vt puta quemadmodum quælibet res ab
origine ſua eſt libera, ita nunc libera præſumitur, &
ſicut nunc eſt libera, ita & libera ſemper fuiſſe præſu-
mitur, ex quo libera nata eſt, & ſeruitus nō præſumit.
13 l. latius. C. de ſeruit. & mutatio † eorum, quæ natura-
liter inſunt, & talia ſunt, non præſumitur, ita in argu-
men. ſunt ea, quæ latiſſimè tradit Fel. in c. vlt. nu. 11.
cum ſeq. de præſump. & per Hercul. in tract. de probā.
neg. nu. 12. cū multis per eum deductis, faciūt ea, quæ
copiosè ſcribit Dyn. in c. ſemel malus, de reg. iur. in 6.
& Alc. in d. trac. de præſump. reg. 2. in prin. & pro hoc
facit, quod voluit Bart. in l. ſi prius. in 5. oppoſ. 3. part.
14 princ. ff. de ope. nou. nunc. vbi inquit, quod † quando
ſtatus, vel qualitas ineſt, vel eſt apta ineſſe ab origine
rei, illa transfert onus probandi in eum, qui contradi-
cit. l. liberis cir. fi. ff. de liber. cauſ. Bal. in conſ. 351. col.
1. vol. 1. Curt. ſen. in conſ. 57. col. 2. verſ. & bene. vbi
15 dicit, quòd omnis † res præſumitur libera habito re-
ſpectu ad habitum originalem propter naturalē ſta-
tum rerum, niſi probetur aliqua qualitas oppoſita ſer
uituti, & ita præſumptio libertatis tranfert onus pro-
bandi in aduerſarium. Rol. à Val. in conſ. 46. nu. 47.
vol. 3. Natt. in conſ. 514. nu. 28. vol. 3.

Limita primò concluſ. & illam intellige, niſi id, quod
16 naturaliter ineſt, quandoq; fuerit † mutatum: nam
tunc accidens, & mutatio naturæ contraria remouet
effectum præſumptionis naturæ, & ideò inquit Fely.
in d. c. vlt. n. 15. de præſum. ex mente Card. in proœm.
Clem. in 4. oppoſ. quod licet non præſumatur ſuperin
ducta alia qualitas, quam naturalis, niſi probetur, ta-
men ſi eſt ſuperinducta, ſemper præſumitur ineſſe, niſi
doceatur ſublata, & per hoc huiuſmodi præſumptio
naturæ, contra quam ſequuta eſt mutatio, non releua
ret ab onere probandi, ſed negans ſtatum mutatum
præſentem probare debet, vt in aſſerente ſanæ mentis
illum, qui aliquando furioſus fuit. l. ſi cui. §. licet. ff. de
lib. cau. & l. libertis. §. pen. ff. eo. tit. & l. inoueor. C. de
ſer. expor. c. ſi iudex, de ſent. excom. in 6. ſic tradidere
glo. in c. indicas. 3. q. 9. Bart. in l. 2. de bon. poſſ. infan.
dan. Bal. in l. furioſum. C. qui teſtam. fac. poſ. Alex. in
l. is poteſt. ff. de acq. hær. & in conſ. 141. nu. 4. vol. 1. &
in conſ. 86. nu. 12. vol. 2. Alc. reg. 2. præſump. 27. & reg.
3. & in prin. præſump. Dyn. in d. c. ſemel malus gl. cō
muniter approbata. in c. vlt. de ſucceſ. ab inteſtat. vbi
Inno. Io. And. Ant. à Bur. & Abb. & ideò inquit Her-
cu. vbi ſup. quòd licet pauperes, ſiue nudi naturaliter
naſcamur, & ideò qui aliquem diuitem aſſerit ad pro
bandum aſtringatur, quia ita dicens mutatū præſup-
ponit, & mutatio facta non creditur, niſi probetur: ni
17 hilominus, ſi ſemel quis pauper fuit, ſemper † præſu-
mitur pauper, vel ſi prius fuiſſet diues, facit quia ſemel
malus, ſemper præſumitur malus in eadem ſpecie, reg.
ſemel de reg. iur. in 6. l. ſi cui. §. iiſdem. & ibi Bart. ff. de
accuſ. & per Soc. in ſuis fallen. reg. 58. fallen. 1.

Sublimita limitationem, vt tantum procedat quā-
do per longum tempus, & ſucceſſiua tēpora talis mu-
tatio in eodem ſtatu permanſiſſet: nam tum facit ceſ-
ſare ſupradictum argumentum, & præſumptionē de
præterito in præſens, & è contra, nec transfert onus p-
bandi in aſſerentem contrarium naturali præſūptio-
18 ni, ſecus ſi per ſinteruallum hoc eueniſſet: nam tunc ēt
præſumitur de præterito in præſens, vt ſupra, & qui
habet præſumptionem naturalem pro ſe, releuatur ab
onere probationis. Ita Hercul. vbi ſup. n. 14. qui remit
tit arbitrio iudicis per quantum tempus debeat dura-
re illud interuallum. Idem ſenſit conſulendo Alex.
in conſ. 139. col. 3. vol. 1. conſ. 87. col. 2. & cōſ. 88. col.
2. & in conſ. 92. col. 4. & 5. vol. 5. quod etiam placuit
Iaſ. in d. l. furioſum. C. qui teſtam. fac. poſſ. vbi etiam
Dec. & Bart. in d. l. 2. ad fi. ff. de bono. poſſ. infanti. vel
fur. dela. vbi dicit, quod ſi probetur quē tali die fuiſſe
furioſum, vel ſurdum, non ſtatim conſequitur, ergo
fuit furioſus, vel ſurdus in poſterum, quia illud potuit
contingere per aliquod accidens. l. nutu. in prin. ff. de
leg. 3. vnde debet probari aliquē fuiſſe furioſum ali-
quo certo tempore, vel aliquibus menſibus, non autē
ſemel, vel vnico momento, & ad hoc allegat. text. in
l. 1. ff. de curat. furio. iuncta. l. precia rerum. ff. ad leg.
Falcid. vbi ad probandum, quòd res puta ſaccus fru-
menti valuit viginti ſolidis iſto anno, non ſufficit pro
bare, quòd vna die iſtius anni venditus fuit tali pre-
cio, ſed oportet probare, quod plures dies illud quid
tale venditum fuit communiter viginti ſolidis, vt ibi
declarant cæteri Doctor.

Secundò limita concluſionem, vt non habeat lo-
cum, quando contra præſumptionem naturæ adeſſet
19 diffamatio, & infamia de aliquo: † nam tūc ſicut nō
præſumitur de præterito in præſens, ita non releuatur
onere probandi ille, cōtra quem adeſt diffamatio, li-
cet habeat pſumptionē naturæ pro ſe. Ita voluit Pariſ.
in conſ. 20. nu. 72. vol. 3. per tex. in l. qui iuraſſe. §. ſi pa
ter. ff. de iureiu. quod probat Soc. in ſuis fallen. reg. 58.
in 2. fallen. Idem confirmauit Hercul. vbi ſup. nu. 15.

Tertiò limita concluſionem, vt locū ſibi nō ven-
20 dicet, ſi ageretur † de præiudicio tertij: nam ad ius alie
num perimendum, nō valet huiuſmodi præſumptio
naturæ, niſi aliter intentio agentis probaretur, vt tra-
didit Fel. in d. c. vlt. nu. 12. de præſump. Abb. in c. cum
in iure, in pr. de offi. deleg. vbi etiam Hoſt. & ideò in
tali caſu huiuſmodi præſumptio non trāsferret onus
probandi in aduerſarium: nam quando talis præſum-
ptio vergit in præiudicium tertij, haud facilè eſt am-
plectenda, vt ſcripſit Beat. Thomas. 2. 2. q. 70. art. 3. cir
ca fi. gl. in d. c. ſi quis. 50. d. ſt. & gl. in c. ſtatutū, in verſ.
ab aliquo. de reſcrip. in 6. & Alc. in d. tract. præſump.
reg. 3. præſump. 2. n. 2. vbi ait ita limitari. Accur. doct.
in l. Titiæ fundus. ff. de cond. & demonſtr.

Sed hanc limitationem ego ſic temperarem, vt ēt
21 † in præiudicium tertii naturalis præſumptio tranſ-
ferat onus probandi in aſſerentem contrarium, quia
præiudicium alterius non habet operari, vt quis bonus
non præſumatur, cum naturaliter quis bonus ſit; ſed
ſolum operatur, vt non ſufficiat ad perimendum, aut
minuendum ius alterius ex eo, quod vltra talem præ-
ſumptionem, lex aliud probationis genus requirat,
ex quo in facto proprio, & in præiudiciū alterius ſta-
tuit minimè credi debere, licet præſumat aliàs nemi-
nem mentiri, vt in c. cum à nobis. in fi. de teſtib. & no.
Abb. per gl. ibi, in c. ſicut nobis in fi. de ſent. excom. &
hoc temperamentum videtur fuiſſe de mente Fel. in
22 d. c. vlt. nu. 12. dum ait, quòd vbi de ſola † bonitate fie-
ret mentio, etiam in præiudicium tertij, ſi ipſe eā ne-
garet, haberet onus probandi.

Cæterùm hanc concluſionem ampliare, & limita-
re poteris ſecundum ea, quæ nos prout materia poſtu
lauit, ſupra diximus in concluſionib. & præcipuè in
concl. 222. 224. 234. 495. 531. 824. 1003. 1005. 1006. &
1039. cum ſimil. ad quas te remitto, ne ſæpius eadem
repetere videar.

CONCLVSIO MCCXXVI.

ARGVMENTVM.

Præſumptio hominis iudicis arbitrio relin-
quitur, & quomodo iudex circa eam de-
beat arbitrari.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio hominis iudicis arbitrio relinquitur, & tan-
tum probat, quantum iudici videtur.*

2 *Aetas*

2 *Aetas ex aſpectu à iudice iudicari poteſt.*
3 *Præſumptio hominis, ſi iudici videtur, grauat aſſerentem*
contrarium onere probationis.
4 *Præſumptionem legis, qui habet pro ſe, ex præſumptione*
hominis, onere probandi grauari non poteſt.
5 *Præſumptio hominis dicitur probabilis, & veriſimilis, le-*
gis autem violenta.
6 *Præſumptio hominis ſufficit ad condemnãdum ciuiliter.*
7 *Præſumptiones ſufficiunt ad condemnandum, etiã in cau*
ſis criminalibus ciuiliter intentatis.
8 *Adulteriũ probatur præſumptionibus, ſi ciuiliter agitur,*
ſecus ſi criminaliter.
9 *Pœna corporali ex præſumptionib. nemo damnari poteſt.*
10 *Pœna corporalis leuis, põt quãdoq. ex pſũptionib. inferri.*
11 *Fuſtigatio dicitur leuis pœna corporalis.*
12 *Pœna corporalis etiam grauis inferri poteſt ex præſũptio-*
nib. adeo efficacib. vt ponant veritatem ante oculos.
13 *Pœna corporalis, ex præſumptionibus inferri poteſt, quan*
do cum eis concurrit ſemiplena probatio directa.
14 *Præſumptiones ex generali, & communi obſeruantia non*
ſufficiunt ad condemnandum pœna corporali.
15 *Præſumptio hominis, recipit probationem in contrarium.*
16 *Sententia ex præſumptione hominis lata poteſt retractari.*
17 *Præſumptio cedit veritati probatæ.*
18 *Sententia lata prætextu præſumptionis, reſcinditur ex ſu-*
peruenientia alterius pſumptionis fortioris ſimilis ſpeciei,
etiam poſt decennium, & ſine conſultatione Principis.

1 Præſumptio hominis† quę iure expreſ-
ſa minimè eſt: ſed tota cõ
mittitur iudici, vnde hominis nomen accepit, cum
ex ſeipſo, ſecundum ſubiectam materiam præſumere
poſſit in caſibus ſpecificè non præſumptis à iure. iux
ta exemplum in l. minor 25. annis adito præſide. ff. de
mino. & l. verum. ff. de donat. int. vir. & vxor. & l. ob
carmen. §. ſi teſtes. ff. de teſtib. cum dependeat ex iudi
cis arbitrio, tantum probabit, quantum iudici videbi
tur. nam vt inquit Abb. in c. is, qui in fi. de ſponſal.
hæc præſumptio, ſecundum quòd indicia ſtringunt,
facit gradum probationis, & ius dat facultatem iudi-
ci præſumendi. vt in c. afferte, de præſump. vnde ſi de
2 ætate agatur † ex aſpectu, poterit iudex præſumere
hunc maioris ętatis, vel minoris, prout ipſe arbitrabi-
tur. Ita ſenſit Bal. in l. ſiue poſſidetis. nu. 6. C. de prob.
Bart. in l. de ætate. nu. 8. ff. de mino. Ant. de Butr. conſ.
46. col. 3. Alber. in d. l. minor 25. annis. Gram. deci. 48.
nu. 19. Menoch. de arb. iud. conſ. 117.
3 Amplia, quod iudex † poteſt ex iſta ſua præſumptio-
ne grauare illum, contra quem præſumit, onere pro-
bationis in contrarium, etiam ſi grauatus à iudice ni-
hil alleget, vt ſi ego actor adducam pro fundamẽto
meæ intentionis ætatem maiorem alicuius, ſi iudex
ex aſpectu arbitrabitur pro actoris intentione, poterit
abſq; aliqua actoris probatione grauare reum ad cõ-
trarium probandum. ita Bart. d. l. de ætate. nu. 8. ff. de
minor. Alber. in l. ſi minor. C. de in integ. reſt. Bald. in
conſ. 66. num. 1. volum. 3. Alcia. de præſump. regul. 2.
præſump. 14. num. 14.
Limita ampliationem, vt procedat, niſi ille, quem
4 iudex grauare vellet onere probandi † haberet præ-
ſumptionem legis pro ſe: nam tunc illum non poſſet
grauare, immo grauaretur contra quem adeſt præſũ-
ptio legis: nam iudicis præſumptiones cuiuſcunque
naturæ ſint, non tollũt legis præſumptionem, ſed illi
cedunt: cum legis præſumptio dicatur vehementior
præſumptione hominis, ita reſpondit Decia. reſpon.
32. num. 23. volum. 1. quod dicit fuiſſe de mente Bal.
in rub. de præſumptio. num. 2. & hominis præſum-
ptiones poſſunt eſſe fallaces, cum ex varijs homi-
num opinionibus, & moribus oriantur, & ideò di-
5 cuntur † præſumptiones tantũmodo probabiles, ſeu
veriſimiles: legis aũt præſumptiones dicuntur violẽ-
tæ, vt inquit idem Bal. ibid. & ſequitur Fel. in c. quan-
to num. 2. verſ. adde Baldum, de præſump. & Spec. in
tit. de præſump. §. ſpecies autem, num. 2. Idem voluit
Decia. reſp. 1. nu. 50. cum ſeq. & nu. 120 vol. 2. Rim.
conſ. 223. nu. 52. & ſeq. plur. vol. 2. & quod præſum-
ptiones iuris differant à præſumptionibus hominis,
& non poſſint per eas tolli tradit Abb. in c. accedẽs,
col. 2. de accuſ. & Dec. ſeq. conſ. 615. nu. 15. verſ. 2. il-
lud dictum Archidiaconi, quod etiam conſiderauit
Corn. conſ. 230. nu. 7. vol. 3.
Secũdò amplia concluſionẽ, vt iudex ex præſum-
6 ptionibus poſſit etiam † condemnare ciuiliter: nã in
ciuilibus præſumptiones faciunt plenam probatio-
nem, ita prob. tex. in l quæro. §. fi. ff. de ędil. edic. & ad
hoc not. & commendat ibi Bat. Bald. Salic. Alber. &
* *communiter Doctor. gloſ. ord. in l. 2. §. ætas. ff. de ex-
* cuſ. tut. & ibi Bar. & Alber. & * communiter Doctor.
Bart. in l. ſpadonem. §. qui iura. ff. eod. tit. Idem Bald.
in rubr. de probat. Abb. & alij ſcribentes in cap. cum
cauſam, eod. titul. de probat. gl. in cap. veniens, il 1.
de teſtib. & in c. 1. de appellatio. & in c. fin. de ſucceſ.
ab inteſt. Bat. in l. admonendi, col. 8. nu. 48. ff. de iure-
iur. vbi Iaſ. in 2. lect. nu. 216. Bart. in l. ſi quis ex argen-
tarijs. §. 1. ff. de eden. Sal. in l. in bonæ fidei, col. 9. nu.
23. C. de reb. cred.
7 Subamplia, vt idẽ ſit in cauſa criminali, in qua † iu-
dex poteſt condemnare ex præſumptione, dũmodo
in ea ciuiliter procedatur, non aũt criminaliter. Ita
voluit. Bal. conſ. 5. factum tale eſt, quidam in fine lib.
5. quem referendo ſeq. Menoch conſilio 31. nu. 25.
8 qui ibidem dicit opinionem illã, quæ habet, † adulte-
rium probari coniecturis, & præſumptionibus pro-
cedere, ſi ciuiliter agatur, nõ autem criminaliter, niſi
præſumptiones eſſẽt à iure approbatæ. Idẽ Menoch.
conſ. 82. nu. 144. & Alc. reſp. a. in fin. & ratio eſt, quia
9 ex † præſumptionibus, nõ poteſt quis condẽnari pœna
corporali, ſed tãtum pecuniaria, prout voluit Gandi.
ſummæ auctoritatis vir, & magnus practicus, in ſuo
tractatu maleſ. tit. de præſump. & indic. dub. ex qbus
condem. poſſ. ſeq. col. 3. verſ. ſolutio videtur, per mul-
ta, quæ illic allegat, & iterum paulo ante fin. d. tit. di-
cit, quod ex præſumptionib. & indicijs, quãtuncunq;
violentis, & vrgentibus, atq; ẽt indubitatis non pce-
dit ad cõdemnationẽ pœnę corporalis, & ita dicit te-
nuiſſe omnes Doct. Bononiæ. & quoſcũq. ſuę ętatis,
quos viderit, & ſe vidiſſe de conſuetudine obſeruari,
cuius Gãdini auctoritate fretus Paul. de Caſtr. in cõſ.
299. viſa inquiſitione ſupraſcripta, col. vlt. lib. 2. dicit
ſe defendiſſe quendam à pœna capitis, contra quem
erant ita fortia indubitata indicia, vt animus, & in-
tellectus hominis non potuiſſet credere aliũ, quã eũ
feciſſe illud homicidium, ſubditq; temerarium fore
contra deciſionem tanti viri, & tã experti, prout erat
Gandinus, iudicare. Idem voluit Spec. tit. de præſũpt.
§. ſpecies autem. verſ. in ſumma. Oldr. conſ. 192. viſo
diligenter. Bar. in l. presbyteri. col. 1. in princ. verſ. &
adde, quod quando. C. de epiſc. & cler. & in l. non eſt
veriſimile. ante finẽ. ff. q met. cauſ. & in l. ſciant cun-
cti. ad finem. verſ. 6. probatur. C. de probat. vbi etiam
Paul. de Caſtr. Ant. de Butr. in c. quanto. de pręſump.
Imo. in l. vlt. ff. de hære. inſti. Fel. in c. afferte. de præ-
ſumptio. Iaſ. in l. vt vim. col. 3. verſ. moueor p illud.
ff. de inſt. & iur. & inferius nos dicemus.
10 Quod intellige, niſi pœna corporalis † eſſet leuis: nã
cum inter pœnã pecuniariam, & corporalem leuem,
non dicatur eſſe differentia, poterit aliquando qs le-
ni pœna corporali ex præſumptionib. cõdemnari. Ita
Aret. in c. 3. loco col. 4. verſ. quadam. de probat. exẽ-
plificans corporalem pœnam leuem in fuſtigatio-
11 ne, † & illum refert Boſſ. in tit. de conuict. nu. 36.
12 Secũdò intellige, niſi præſumptiones † eſſent adeo
efficaces, vt ponerẽt veritatẽ ante oculos iudicis: nã
tunc poterit procedi ad condemnationem, etiam in
pœna corporali, quantumcumque graui, vel con-

Digitized by Google

fiſcatione bonorum, ſecũdum Dec. in d. c. 3. loco ad fi. vbi etiam Aret. ver. aliquando agitur. & hoc idem ſenſit Natt. conſ. 597. nu. 24. lib. 3. vbi ponit caſum de quodam inuento mortuo in conclaui, & viſus fuit, ſtatim inde quidam exire cum gladio euaginato, & ſanguinolento, pallida facie. & cum tremore, & dicit, quod tunc benè poteſt damnari: nam iudices videntur ante oculos habere crimen, & illud inſpicere, velut in tabella depictum.

13 Tertiò intellige, niſi cum præſumptionibus † concurreret ſemiplena probatio directa: nam tunc etiam poteſt procedi ad pœnam corporalem, ita idem Aret. ibidem.

24 * Sed contra † has omnes intelligentias, adeſt * cõmunis ſententia, & obſeruãtia, vt colligitur ex ſupra
* deductis, & illam etiam * communem, & verã dicit
Boſs. d. tit. de conuict. nu. 43. licet contra eã Iul. Clar. in ſua pract. crim. §. fi. q. 20. prope fi. aſſerat Senatum Mediolanen. obſeruare in delictis occultis, & difficilis probationis, & tractatib. ſecretis, & in quibus veritas clarius haberi non poteſt: nam in his ex præſumptionibus ex ſententia ſenatus rei condẽnantur, non quidem in pœnam mortis, neq; pęnam ordinariam ipſius delicti, ſed in pęnas, etiam corporales, puta triremium, fuſtigationis, ictus, funis, & huiuſmodi, & idem etiam ſeruari in ſacro conſilio Neapolitano teſtatur ex mente Gram. præſertim dec. 42. quod tamẽ non placuit Boſs. tit. de conuict. nu. 46. cum ſeq. cum concludit, quod in criminib. etiam occultis non ſufficit probatio per præſcriptiones ad condemnationem ex relatis. per Dec. conſ. 189. col. 1. & in c. porrecta, de confit. vti. vel inutil.

Limita concluſionem principaliter, vt talis preſũ-
15 ptio, quam ex ſeipſo ſumit Iudex recipiat † nihilominus probationem in contrarium: immo ſententia
16 † ex tali præſumptione ſequuta, poterit retractari, cũ haud plenè hoc caſu iudicis arbitrium probare dica-
17 tur: ſed tantũmodo præſumptiuè, & præſumptio † cedat veritati probatæ. Ita Alb. in d. l. minor 25. ann. in fi. qui ita vidiſſe in foro obſeruari ſcribit, loquendo de ætate, & illum referendo ſequitur Menoch. in d. caſu 117. idem voluit Rom. in d. l. admonẽdi. nu. 14. ff. de iureiur. per l. ſi qui adulterij. C. de adul. Marſi. in l. 1. §. vlt. ver. vnus enim eſt caſus. ff. de q. vbi plus di-
18 cit, quod ſententia † prætextu præſumptionis reſcinditur ex ſuperueniẽtia alterius præſumptionis fortioris ſimilis ſpeciei, etiam poſt decennium, & abſq; Principis conſultatione, & gratia, per d. l. ſi qui adulterij. ſecundum Bald. C. de adulterijs, & idem tenere Pet. de Anch. in reg. ſemel malus, de reg. iur. in 6. teſtatur tum alijs ibi per eum adductis.

CONCLVSIO MCCXXVII.

ARGVMENTVM.

Præſumptio iuris, quos effectus operetur in materia probationum.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio iuris, quæ ſit, & cur. nu. 4.*
2 *Præſumptio iuris, vbi ſtat pro aliquo, onus probandi transfert in aduerſarium.*
3 *Chirographo cancellato lex præſumit debitorem eſſe liberatum.*
5 *Præſumptio iuris releuat ab onere probandi, etiamſi aduerſarius haberet probare negatiuam.*
6 *Probationes efficaciores requiruntur in eo, contra quod eſt iuris præſumptio.*
7 *Probationes contra præſumptiones iuris, & de iure, debẽt eſſe luce meridiana clariores, ſicut in criminali.*
8 *Iuramentum, in ſupplementum probationis non admittitur, vbi contra eum, qui ſemiplenè probauit, eſt iuris præſumptio.*
9 *Præſumptio iuris dicitur etiam, quæ ex conſuetudine venit, & eoſdem effectus habet, ac ſi ex iure ſcripto deſcenderet.*
10 *Teſtes duo contra præſumptionem iuris non probant, niſi ſint omni exceptione maiores.*
11 *Præſumptio iuris dicitur liquidiſſima probatio, & aperta veritas.*
12 *Dolus præſumptus à iure propriè dolus eſt.*
13 *Præſumptionẽ iuris pro ſe habere, & probare paria ſunt.*
14 *Probationes etiam validiſſimæ, vbi requiruntur ſufficit probare per præſumptiones iuris.*
15 *Statutum, vbi requirit probationem determinatam, & liquidiſſimam ſufficiunt iuris præſumptiones. & nu. 16. 17. 18. Contr. vt nu. 19. 20. 21. 24. Conciliatio num. 25. 30. 32. 34. & 36.*
21 *Probatio euidens, vbi requiritur non ſufficit probatio præſumptiua.*
23 *Probare non dicitur, qui pro ſe iuris præſumptionẽ habet.*
26 *Pręſumptiones iuris plenè probant in his, quæ ſunt difficilis probationis, & nu. 29.*
27 *Præſumptiones in occultis dicuntur liquidiſſimæ probationes.*
28 *Statutum requirens probationes euidentes, intelligitur, quando poſſunt tales probationes haberi.*
31 *Probatio, vbi requiritur per modũ conditionis, leuis coniectura nõ ſufficit, ſed requirit cõcludens, & vrgẽtiſſima.*
33 *Præſumptiua probatio in antiquis pro perfecta habetur.*
35 *Pręſumptum dicitur fictum, & non proprium.*
37 *Præſumptio legis, quouſque contrarium doceatur, dicitur lucidiſſima probatio.*
38 *Pręſumptionem legis, qui contra ſe habet condemnatur, niſi contrarium docuerit.*
39 *Pręſumptio legis ſufficit, etiamſi lex, vel ſtatutum requireret probationem per inſtrumentum.*
Contra. ibid. num. 40.
41 *Pręſumptio iuris probat delictum, & ex ea poteſt quis cõdemnari.*
Contra. ibi nu. 47. & 48. Concil. nu. 50. 51. 53. 55.
42 *Accuſatus de adulterio, & excuſans ſe ratione conſanguinitatis, ſi poſtea cum ea contrahat matrimonium, inſurgit præſumptio adulterij, ex qua poteſt condemnari.*
43 *Condemnatio, ex indicijs indubitatis ſequi poteſt.*
44 *Monitus ter, ne loquatur cum vxore alterius, ſi loqui reperiatur, adulterij pręſumptio inſurgit.*
45 *Officialis fugiens tempore ſindicatus, habetur pro cõfeſſo.*
46 *Præſumptio legis dicitur plenum, & indubitatũ indiciũ.*
49 *Præſumptionibus, & indicijs non ſtatur, vbicunq; probabile, eſt rem aliter ſe haberi.*
52 *Condemnatio ex pręſumptione, quam lex in criminibus expreſſè approbat ſequi poteſt.*
54 *Præſumptiones non liquidiſſimæ, ad condemnationem nõ ſufficiunt. ſed ad torturam tantummodo.*
56 *Senatus Mediolanenſis, ex præſumptionibus condemnat, non tamen pœna mortis, & ordinaria delicti.*
57 *Indicia quantumcunq; indubitata, non ſufficiunt ad pęnam corporalem imponendam, ſed pecuniariam tãtum ex conſuetudine.*
58 *Condemnari, quis ex indicijs, etiam adeò indubitatis, vt aliter credi non poſſit, pęna corporali non debet, ſed pecuniaria tantum.*
59 *Lex, vbi ſuper aliquo facto pręſumit, & præſumendo diſponit, ex ea præſumptione iudex etiam capitaliter condemnare poteſt.*
60 *Lex, vbi pręſumit, non etiam diſponit, niſi doceatur cõtrarium, condemnatio ex ea præſumptione ſequitur, & habetur quis pro conuicto, vt ibid. nu. 61.*
62 *Actus à iure pręſumptus, eo ipſo probatus dicitur, quod non probatur contrarium.*
63 *Præſumptio legis eſt liquida probatio donec de contrario appareat.*

64 Præ.

Digitized by Google

64 *Præſumptio legis, vbi non probatur contrarium non ſufficit ad pœnam capitalem, ſed in eccleſiaſticis ad priuationem officij, in ſecularibus, quoad alias pœnas non capitales.*

65 *Præſumptio legis non ſufficit, vbi agitur de ſalute animarum.*

66 *Præſumptio legis, quòd non conficiens inuentarium præſumitur bona hæreditatis ſubtraxiſſe, non attenditur in foro Canonico.*

67 *Iure canonico ſolum attendendum eſt, vt anima defuncti à peccato liberetur.*

68 *Saluti vnius, cum alterius incommodo non eſt conſulendum.*

69 *Ius canonicũ ſolam veritatẽ, non pœnas legales attendit.*

70 *Præſumptio etiam iuris, & de iure, non habet locum in foro animæ.*

71 *Sententia lata ex iuris præſumptionibus, iure canonico, vbi agitur de periculo animæ, poteſt quandocũq; retractari, quare ibid. nu. 72.*

72 *Sententia, in qua periculum animæ vertitur, nunquam tranſit in rem iudicatam.*

73 *Præſumptio hominis, nunquã ſufficit ad condemnãdum.*

74 *Præſumptiones hominis, probationes dubiæ dicuntur.*

75 *Præſumptio hominis dicitur habere ſe ad eſſe, & non eſſe.*

76 *Præſumptiones violentę, & à lege approbatæ adeſſe dẽnt, ad hoc, vt quis criminaliter puniatur.*

77 *Aſſaſſinij crimen probabilib. argumentis probari poteſt.*

78 *Hereſis crimen, an coniecturis probetur, & quot in eo teſtes requirantur, & nu. 79. & 80.*

81 *Simoniæ crimen, ſignis, & coniecturis probatur. Dummodo ſigna ſint euidentia, & clara, vt nu. 82. ibid.*

83 *Crimen læſæ maieſtatis, ex præſumptionibus probatur, & in eo, quis ad mortem, ex eis condemnari poteſt.*

84 *Contumax in crimine læſæ maieſtatis, ex ficta cõfeſſione, quæ ex contumacia reſultat, ad mortem condẽnari põt.*

85 *Præſumptiones plures, & plura indicia plenè probant in ciuilibus.*

86 *Statutum, vbi vult, procedi ſola facti veritate inſpecta, ſufficiunt probationes veriſimiles.*

87 *Præſumptio iuris admittit probationem in contrarium.*

88 *Præſumptio iuris, vbi eſt circa tenorem inſtrumenti, admittitur contraria probatio ſolum per ſcripturam.*

89 *Præſumptio iuris ad hoc, vt operetur, debet allegari.*

90 *Dominus olim, & hodie dominus præſumitur, ſi ſe dominum hodie eſſe alleget.*

91 *Præſumptio erroris non ſufficit, niſi error allegetur.*

92 *Viuere quis præſumitur, ſi allegetur viuere. & nu. 93.*

94 *Non intentatum ab homine, non præſumitur à iure.*

95 *Bona fides præſumitur, ſi allegetur.*

96 *Præſumptio iuris oritur ex facto partis præſuppoſito.*

97 *Præſumptio non veniens ex facto partis, ſed aliundè, non eſt neceſſario alleganda.*

98 *Libellus ſufficit, quod præſumptiuè concludat.*

99 *Præſumptio proueniens ex temporis antiquitate, cum non veniat ex facto partis, non eſt neceſſario alleganda.*

100 *Præſumptio oriens ex actis in iudicio, non debet de neceſſitate allegari.*

101 *Agens, vbi ex deductis per ipſum apparet, quod actione caret, poteſt à iudice, etiam non petente parte repelli.*

102 *Præſumptio poteſt allegari, & probari, etiam poſt concluſum in cauſa, & allegat. iur.*

103 *Præſumptio, ſuper qua fundatur vis iudicij, tempore probationum ſaltem alleganda eſt.*

1 Præſumptio † iuris, quæ eſt illa quando lex aliquid de aliquo præſumit ex aliquibus coniecturis, & ſuper præſumptione non firmat benè pedes, nec ſtatuit aliquid ſuper ea, vt poteſt poni exẽplum in l. ſi chyrographũ, & in l. cũ de indebito. ff. de prob. in l. Labeo. in l. poſtquam. ff. de pact. in l. vlt. C. de pig. in l. quicunq;. C. de apoch. publ. lib. 10. in l. cum de in rẽ verſo. ff. de vſur. iunctis ibid. ſing. no. per Sali. in repet. iuxta tex. in c. is qui de ſponſ. & in l. ſiue poſſidetis. C. de probat. in l. 1. C. ad exhibendum. in l. Quintus Mutius. ff. de donat. inter vir. & vxor. & in l. pactũ. ff. de pact. illud, in materia probationis locum obtinet, vt quando huiuſ-

2 modi † præſumptio eſt pro aliquo ab onere probandi leuato, illud in aduerſarium transferat, vt reſpõdit Dec. in conſ. 32. col. pen. in fi. in conſ. 269 in prin. cõſ. 414. colum. 2. conſ. 468. colum. 2. conſ. 588. colum. 2. Ruin. conſ. 45. col. vlt. vol. 1. Pariſ. conſ. 20. in princip. volum. 1. conſ. 23. num. 2. eo. volum. & in conſ. 16. nu. 14. volum. 4. Socy. iun. conſ. 102. col. 4. in prin. vol. 3. Bero. conſ. 115. nu. 30. vol. 1. Rol. à Val. conſ. 46. num. 47. vol. 3. Bart. in l. ſi prius. verſ. venio ad tertiam partem. ff. de oper. nou. nuncia. Idem Rol. à Val. in conſil. 49. num. 56. vol. 1. Natt. in conſ. 514. num. 28. lib. 3. Crot. in conſ. 110. nu. 5. & ita tradit Bart. in l. in illa, in fi. ff. de verb. oblig. ad hoc facit. l. ab ea. ff. de proba. ſic ſenſit Spec. in tit. de præſumpt. §. ſpecies. verſ. vio-

3 lenta. num. 3. vbi adducit † exemplum de chirographo cancellato, ex quo ius præſumit debitorem eſſe liberatum. d. l. ſi chirogra phum, & d. l. poſtquã. c. ſcire. in fi. diſtin. 77. hanc eandem ſententiam ſequutus eſt Marſ. in ſing. 451. allegãs ad hoc Soc. in conſ. 66. incip. fruſtra. col. 5. poſt prin. & col. 7. in fi. Idem placuit Eucrar. in ſua Cent. in loco à veriſimili. num. 19. Cephal. in conſ 138. nu. 16. vol. 1. per tex. in l. generaliter. §. ſi petitum. ff. de fideic. liber. Dec. in conſ. 400. uiſo diligenti. col. 3. verſ. & ratio manifeſta, & in cõſ. 597. num. 4.

4 Et ratio † huius concluſionis eſt, quia qui habet hanc preſumptionem pro ſe, dicitur habere ſuam intentionem fundatam. d. l. generaliter. §. ſi petitum, in fi. Cephal. in conſ. 4. nu. 31. vol. 1. & in conſ. 171. num. 48. vol. 2. in conſ. 181. nu. 12. & in conſ. 223. nu. 9. eod. vol. 2. Rol. à Val. in d. conſ. 46. nu. 47. vol. 3.

5 Primò † amplia concluſionem, vt etiam vera ſit, ſi aduerſarius deberet probare negatiuam, vt reſpondit Cephal. in conſ. 138. num. 17. vol. 1. de mente Dec. in c. nouit. in fi. de iud. Herc. in tract. de proban. neg. nu. 4. cum ibi alleg.

6 Secundò amplia, vt non ſolum pars † aduerſa aſſerens contrarium huiuſmodi præſumptioni probare teneatur; ſed etiam duriore ꝓbatione grauetur adeò, vt probationes efficaciores requirantur. Huiuſmodi enim præſumptioni debet apertiſſimas probationes violentiæ opponere inquit tex. in l. vlt. ff. de eo, quod met. cau. vbi glo. & Bald. Spec. in tit. de probat. §. vlt. verſ. quintum. Alber. Fulg. & Iaſ. in 6. notab. per illũ tex. in l. ſi extraneus. ff. de cond. ob cauſ. facit tex. vbi expreſsè hoc no. Abb. in c. quia veriſimile. de præſump. Alex. poſt Bal. in l. tranſactiones. C. de tranſac. Dec. in conſ. 175. col. 6. in prin. & in conſ. 195. col. 3. verſ. & iſta concluſio, & in conſ. 165. col. 3. Decia. reſpon. 53. nu. 17. vol. 1. Ceph. in d. conſ. 138. nu. 18. vol. 1. Idem Dec. in conſ. 177. col. 2. in prin. & conſ. 438. circa prin. Bar. in d. l. vlt. ff. quod met. cauſ. Rol. à Val.

7 in conſ. 83. nu. 27. vol. 2. vbi dicit † probationes contra talem præſumptionem requiri luce clariores, ſicut in criminalibus. Pariſ. in conſil. 135. colum. 2. volum. 4. Boſſ. in ſuo tract. crimin. in titu. de plu. violen. num. 85. Bertaz. in conſil. crim. 2. nu. 11. vol. 1.

8 Subamplia † adeò verum eſſe, vt licet aliquis ſemiplenè probauerit, vt puta per vnum teſtem, vel alio modo, nihilominus, ſi habet præſumptionem iuris contra ſe, non admittetur ad iurandum in ſupplemẽtum probationis: tunc enim non erit locus delationi iuramenti ſuppletorij. Ita eſt gl. notab. in d. l. vlt. ff. qđ met. cauſ. in princ. Iaſ. in l. admonendi. col. antepen. num. 106. ff. de iureiur. & in repet. eiuſdem leg. col. 95. verſ. ex hoc concluſio.

9 Secundò † ſubamplia, vt non ſolũ procedat, quoad ius ſcriptum, ſed etiam quoad conſuetudinem: nam ſi adſit præſumptio conſuetudinis contra aliquem,

qui ſemiplenè probauit, cui hoc defertur iuramentū
ſuppletorium. Ita ait Iaſ. in reper. in rep. d. l. admonē-
di. nu. 295. verſ. ex hoc corolario inferunt. ibi. 2. fallē-
tia eſt, quod dicit fuiſſe dictū Bald. in c. 1. §. preterea,
in fi. de cōſue. rec. feu. & ibi dicit eſſe tenendū cordi.
& Bal. ſimpliciter ſequitur Roman. in l. admonendi,
col. 26. in tertia fallen.
10 Tertiò ſubamplia, † vt nec duo teſtes ſufficiant cō-
tra pręſumptionem iuris: niſi ſint excellentiores, atq;
omni prorſus exceptione maiores. Ita cōſuluit Dec.
in d. reſp. 53. nu. 57. volum. 1. & dicit fuiſſe de mente
Spec. in ver. vlt. de prob. & no. in c. quia. de præſumpt.
& in l. 3. §. ſi eum. ff. de lib. hom. exhib. & in l. genera-
liter. §. ſi pretium. ff. de fid. liber. & in l. nupturæ, in fi-
ne, de iur. dot.
11 Tertiò amplia concluſionem, † vt talis præſūptio
dicaī liquidiſſima probatio, & apertè veritas, & facit
quid expreſſum, l. licet Imperator, & ibi Alex. & Iaſ.
ff. de leg. 1. Cagnol. in l. precibus. C. de impub. & alijs
ſubſtit. n. 180. & in rub. C. de eden. nu. 30. & in l. 1. nu.
143. ff. ſi cer. pet. Bertazzol. conſ. 249. nu. 2. lib. 1. crim.
Decia. reſp. 2. nu. 121. vol. 2. Burſat. conſ. 53. num. 21.
vol. 1. Menoch. conſ. 5. nu. 10. conſ. 36. nu. 50. gl. in l. ſi
tutor petitus, C. de peric. tut. quam gl. dicit meliorem
de iure. Io. de Imo. in l. quæſitum, & illam glo. etiam
pro not allegat Bal. in rub. de præſumpt. ad finem. idē
voluit Ceph. conſ. 142. nu. 34. lib. 1. per text. in l. locu-
12 ples. de lib. cau. vbi ideò dicit, † quod dolus præſum-
ptus à iure propriè dolus eſt ſecundum Bar. in l. quod
Nerua. col. 2. verſ. ſed debetis ſcire. ff. depoſiti, refert,
& ſequitur Cur. Iun. conſ. 141. nu. 6. Alber. in conſ. 6.
nu. 10. Crot. dicto conſ. 110. nu. 4. Couar. variar. reſol.
13 lib. 2. c. 6. in prin. vbi ait † paria eſſe, quod quis habeat
præſumptionem iuris pro ſe, vel quod qs probet, Iaſ.
in 6. no. vbi etiā Alb. & Fulgoſ. d. l. ſi extraneus. ff. de
condict. ob cauſ. & ideò idem Bal. inquit in dicta l. ſi
14 tutor. † quod vbi ad victoriam cōſequendā requi-
runtur validiſſimæ probationes, ſatis eſt probare per
præſumptiones à iure inductas, quod placuit etiam
Menoch. d. conſilio 5. nu. 14. ex mente Aret. conſil.
51. Iaſ. in l. non hoc C. vnde legit. Ripa in c. cum Ec-
cleſia, nu. 23. in fi. de cauſ. poſ. & prop. quibus in locis
15 dicunt † quod ſtatutum requirens probationem de-
terminatam, verificatur etiam in probatione præſū-
pta, quod etiam placuit Fel. in rub. de probat. col. 1. &
ideò dixit Alc. in ſuo tract. præſumpt. part. 3. num. 3.
16 † quod ſi ſtatutū in aliquo caſu requirat liquidiſſimas
probationes, ſufficiat probatio per iuris præſumptio-
nem per l. 1. vbi Fulg. & alij. C. de teſt. milit idem vo-
luit Angel. Alexan. & Iaſ. in dicta l. licet Imperator,
num. 13. ff. de leg. 1. & Alc. vbi ſupra defendit hanc
partem, contrariam confutando iuribus ibi per eum.
Idem voluit Alban. dicto conſilio 6. numero deci-
mo, quod dicit fuiſſe etiam de mente Felyn. in capit.
prudentiam, colum. penult. de offic. deleg. idem ſen-
ſit Nat. conſ. 581. nu. 16. libr. 3. ibi amplius dico, vbi
17 aſſerit † quod quando ſtatutum requirit probationē,
* verificatur in pręſumptione iuris, & ita * communiter
Doctor. tenere teſtatur, & hanc candem ſententiam
videtur ſequi Decian. reſp. 1. numer. 43. cum duobus
18 ſequent. volum. 2. dum dicit, † quod coniecturæ legi-
timæ, & à iure approbatę ſufficiūt etiam in caſu, quo
requireretur euidens probatio plena, clara, & pluſ-
quam manifeſta; ſecus autem, ſi eſſent aliç coniectu-
ræ, & pręſumptiones, vt l. quidam teſtamento. ff. de
vulg. & pupil.
19 Sed † contra, & Bal. & Alc. dictum faciunt, quę vo-
luit Dy. & Bar. per illum tex. in l. Lucius. ff. de cond. &
demon. & Bart. in l. ait prætor. §. ſi iudex, in fi. ff. de re
20 iudic. vbi dicunt, † quod qn̄ lex requirit manifeſtiſſi-
mas probationes, tunc præſūptiones à iure approba-
tæ non ſufficerēt, qa licet aliàs pro idoneis, & legitimis
21 probationibus habeantur, nihilominus † ex quo per
modum cōditionis probatio nominatur, vera, & cō-
cludens probatio requiritur, & præſumpta nullo mo
do admittitur. Idem voluit Bal. in l. ex ſententia, cir-
ca fi. C. de ſenten. quæ ſine cer. quan. & in c. quod ad
conſultationem. colum. 3. de re iud. Roman. in rub.
de arbitr. colum. 7. Bal. & Salic. in rub. C. de reb. cred.
colum. pen. Iaſ. in l. admonendi, num. 182. ff. de iure-
* iur. cum plur. ſeq. & hanc eſſe * communem opinio-
nem atteſtatur Dec. in rub. de probat. colum. 4. verſ.
3. ſi fiat mentio, & colum. 16. verſ. retenta prædicta,
eandem opinionem ſequutus eſt. Alexan. in d. l. licet
22 Imperator. num. 4. vbi voluit † quod quando in ali-
quo caſu requireretur probatio ex eo, quia eſſet pro-
latum iſtud verbum euidens probatio, quod tunc nō
ſufficeret probare præſumptiuè per coniecturas à le-
ge probatas, ſed requiritur vera, & clara probatio. per
tex. quem dicit meliorem de corpore iuris. in d. l. Lu-
cius. ff. de condit. & demōſt. vnde Bart. in l. 1. C. de fid.
inſtrum. & iure haſtæ fiſc. lib. 10. in prin. dixit, quod
23 † ille non dicitur probare, qui habet pro ſe iuris præ-
ſumptionem, ad idem reſpondit Bero. in conſ. 19. nu.
14. cum ſeq. volum. 3. facit, quod voluit Alex. in l. ſi
ex argentarijs. in fi. ff. de eden. vbi per illum tex. dicit,
quod ex quo ille textus requirit cōditionaliter, quòd
argentarius, vel eius hæres probet ſe non habere pe-
nes ſe rationes, & illas perdidiſſe, neceſſaria erit pro-
batio vera, & legitima, nec ſufficeret præſumpta. Et
idem Alex. & Roman in l. 1. C. de teſtam. milit. dicūt
24 † quòd quando ſtatutum probationem requirit, non
intelligitur de probatione, quæ ex legis præſumptio-
ne fieret, ſed de vera, & legitima.
25 Conciliare poteris † declarando, vt prior opinio p-
cedat in illis caſibus, in quibus veræ, & concludentes
probationes haberi non poſſunt, in quibus præſum-
ptiuæ ſufficiunt, poſterior autem ſententia procedit
regulariter, prout ita hanc differentiam conciliare vi
detur. Dec. in d. rub. de probat. colum. 19. verſ. ſi tamē
per tex. in c. Michael, & in cap. ex tua. de fili. presbyt.
vbi glo. & Doctor. Fely. in d. rub. de probat. nu. 3. Cot.
in lib. ſuo memor. verb. lex, quæ loquitur, idem colli-
gitur ex dictis Crauet. conſ. 73. num. 19. vol. 1. dum ait
26 † quod iuris præſumptiones inducunt plenam proba
tionem in his, quæ ſunt difficilis probationis, quia di-
cuntur liquidiſſimę probationes. Idem voluit Decia.
reſp. 7. num. 40. lib. 3. & reſp. 2. num. 1. volum. 1. Paul.
de Caſt. in conſil. 143. viſo proceſſu, & atteſtationib.
col. 2. & in conſ. 169. viſo puncto. colum. 3. cir. med.
lib. 2. Soc. in conſ. 187. colum. 5. ad fi. verſ. nam ex plu-
rib. lib. 2. Idem Caſtren. in conſ. 281. in cauſa iſta. col.
2. & in conſ. ſeq. colum. 3. lib. 1. Iaſ. in l. manifeſtæ. in
2. not. ff. de iureiur. in l. ſi fundum. in 2. not. ff. ſol. mat.
in l. 1. colum. 3. Roman. conſ. 7. colum. 1. Iacob. No-
27 uel. in 2. rom. ad reg. Duen. reg. 160. & facit, † quia in
occultis præſumptiones dicuntur liquidiſſimę proba
tiones. glo. & Docto. in d. l. licet Imperator. ff. de leg.
1. not. Aret. in l. ſi is, qui in princ. ff. de acquir. hær. Iaſ.
in l. cum eo. C. de tranſ. Fely. in c. ſi cautio, de fid. inſt.
Barb. conſil. 11. colum. 12. volum. 1. Decia. reſp. 2. nu.
3. volum. 2. & hanc reconciliationem ſenſit Viuius,
in ſuis communibus opinionib. verb. iuramentū ne-
ceſſarium. dum ait, quod in caſibus, in quib. veræ, &
concludentes probationes haberi non poſſint, ſuffi-
ciunt præſumptiones ex congeſtis ibi per eum. & hæc
cōciliatio colligiī, etiam ex eo, ꝙ voluit Decia reſp.
28 76. nu. 35. lib. 3. vbi dixit † ꝙ ſtatutū, ſiue lex requirens
plenas ꝓbationes, & euidētes, intelligitur, qn̄ poſſent
tales ꝓbationes haberi, ſi minus haberi poſſūt admit
titur quęlibet alia ꝓueniēs ex ꝑſumptionib. & conie-
cturis, q̄ tunc ꝓ plena, & euidēti habeī, ex quo ſumus
in his, quæ ſunt difficilis probationis propter defectū
29 probationum, & † in his, quæ ſunt difficilis probatio-
nis ꝑſumptiua probatio obtinet locū plenę, & pfectæ
ꝓbationis. Ita Bar. in auth. quas actiones. C. de ſacroſ.
Eccleſ.

Eccleſ.cir.ſi. Ang. in l.at qui natura.§.enim me abſen
te.ff.de neg.geſt.Paul.à Caſt.in conſ.161.in c. in præ-
ſenti cauſa.vol.1.Cyn. & Bart.in l. ſi quidem. C. ſol.
matr.Bal.in l.conuenticulam.C.de epiſ.& cle.& in l.
4.C.de prob. Affli&.dec.13 nu.23. cum ſeq. latiſſimè
Menoch.de arbit.iud.in lib.2.caſ. 115.

30 Vel † ſecundò dicas,quod ſecunda opinio poterit
ſaluari,& verificari in præſumptionib.leuibus:prima
autem in vrgentiſſimis,ita videntur ſenſiſſe Decia.in
31 reſponſ.12.nu.27.vol.1.dum dicit † quòd quādo pro-
batio requiritur per modum cōditionis, non ſufficit
leuis coniectura,& præſumptio,ſed requiritur cōclu-
dens,& vrgentiſſima,iuribus ibi per eum adductis:

32 Vel tertiò † dicas, quòd prima opinio procedit, qñ
lex ita diſponit expreſsè, videlicet quando vult præ-
ſumptiones habere vim plenæ probationis, prout ita
intelligit illam Claud. Bertaz.in addit.ad conſ.crim.
Bartholomæi patris.conſ.185.in lit.C.de mēte Alex.
in d.l.licet imperator.& Marſ.in l.fi.num.4.C.ad leg.
Cor.de ſica.& in rub.de prob.nu.113.& 114.& ꝓ hac
parte facit, ꝙ voluit Menoc.de arb.iud.lib.2.caſ.115.
nu.5.dum voluit,ꝙ præſumptiua,& coniecturalis ꝓ-
batio ſufficiat etiam, quando lex requireret plenam,
& perfectam probationem,ſi ſumus in antiquis ea ra
33 tione,quia in antiqs lex † hēt præſumptiuā probatio-
nem pro perfecta,ergo recipienda eſt,ēt ſi lex de per-
fecta probatione loqueretur, quod ēt ſenſit Crau.in
tract.de antiq.temp.vlt.par.1.par.prin.nu.35.reiecta
opinione Soc.contraria.Et ibid.idem Menoch.hanc
reconciliationem apertè profitetur.

34 Vel quartò dicas † quod dictum Bal.Fulg.& aliorū
procedit,& verificabitur, quando ſtatutum exigens
lucidiſſimas probationes eſſet tale,quod poſſet verifi
cari in caſu ficto:tunc enim iuris præſumptiones ſuf-
ficerent,ſi autem ſolū verificaretur in caſu vero,tunc
ſecus.Ita diſtinguit Alex.in d.l.licet Imperator,nu.7.
quando autem verificetur ſtatutum in caſu ficto. vi-
de eund.Alex.poſt Bal.& Io.de Imo.in l.Gallus.§.&
35 quid ſi tantum.ff. de lib.& poſth:& ratio eſt,quia † ꝓ-
ſumptiuè veniens,& per coniecturas dicitur fictè ve-
nire:nō autem propriè.l.1.ff.ſi tab.teſt.extab. in verb.
cum per coniecturas non propriè ſcriptus ſit.

36 Vel quintò † dicas,quod prima opinio ꝓcedit quo-
uſque de contrario non conſtat,& ſi de contrario nō
37 appareat,quo caſu † præſumptio legis dicitur liquidiſ
ſima ꝓbatio,& verificatur in illa:ſecunda verò quan
do contra præſumptionem iuris obſtaret aliqua alia
ſpecies probationis. Ita poteſt colligi ex dictis Eue-
38 rard.In d.loco,à veriſimili.nu.18.dum dicit, ꝙ † hu-
ius iuris præſumptionis effectus eſt, vt ex ea is,contra
quem eſt præſumptio,condemnetur,niſi per eū pro-
betur contrarium per aliquam legitimam ſpeciem
probationis, ex quo præſumptio legis eſt liquida pro
batio, donec appareat de contrario.

39 Tertiò † amplia cōcluſionem, vt talis præſumptio
etiam ſufficeret caſu, quo lex requireret probationē
per inſtrumentum.l.quicunque.C.de apoch.pub.lib.
10.quam no.ad hoc Bal.in l.1.num.18.C. de fideicō.
& l.1.§.1.C.de rei vxo.act.Alex.in conſil.126.repe-
titis.col.2.num.9.in fin.lib.6.Andr.Barbat.in repet.l.
cum acutiſſimi.col.9.C. de fideicom. Marſil. in rub.
C.de probat. num.57. Dec. in rub. de probat. col.18.
verſ. & ideò hæc, & conſ.54.num. 3. Crau.de antiq.
temp.par.vlt. num.13.

40 Contrariam † ſequutus eſt ſententiam Iaſ.in l.cer-
ti condict.in prin.nu.12.ff.ſi cer.pet. qui eiuſdem opi
nionis citat Rom.in l.1. C. de teſtam. milit. & Curt.
ſen.in conſ.79.col.pen.verſ.ſed ſolum huic.

Sed priorem opinionē veram eſſe teſtatur Menoc.
in conſ.5.nu.22.per d. l. quicunq; quæ clarè oſtendit
præſumptionem illam ex curſu illius triennij veræ,&
propriæ probationi æquiparari, cum per eam præſū-
ptionem probetur ſolutio cenſus præteriti temporis,
quæ ſolutio alioqñin.vel teſtib. vel inſtrumentis pro-
banda foret.Idem voluit Crot.conſ.71.num.4. Dec.
conſ.42.nu.93.& conſ.72.nu.21.& ſeq.Claud. Berta.
in addit.ad d.conſ.crim.Bart.patris 185. in lit. C. qui
ad hoc citat Natt.conſ.981. quod non habeo.

41 Quartò amplia † cōcluſionem,vt talis præſumptio
probet delictum, & iudex poteſt ex ea deuenire ad
condēnationem,ita prob.tex.in l.ſi hi,qui.C.de adul.
42 vbi habetur, † quod ſi quis accuſatur de adulterio, &
excuſatur ratione cōſanguinitatis, & poſteà reperia-
tur cōtraxiſſe matrimonium cum ea, inducitur ab il-
la lege violenta præſumptio,per quam poteſt condē
nari de adulterio,& ſic pœna mortis, & ad hoc not.
* & cōmendat ibi gl.ord.Bar.Bal.& Sal.& hanc * cōmu
nem eſſe Doct ſententiā teſtatur Gomez.in ſuo trac.
de delic.c.12.nu.25.& dicit de hoc eſſe etiā gl. in l.
abſentē.ff.de pen.in gl.2.& ibi Alb.& alij Doct. Spe.
In tit.de præſum.§.1.ver.item ſi quis denunciet. Aug.
de Arim.in addit.ad Ang.de malef. in par. fama pu-
blica præcedente.col.8.verſ.limitarem tamen. Gādi.
in tract.maleſ.in rub.de præſu.& indic.quib conden.
ſeq.col.3. in fi. & de hoc idem Gomez. vbi ſup. dicit
eſſe tex.ſm ſuum verum ſenſum.in l.fi.C.de prob.vbi
43 expreſsè dicit, † ꝙ iudex poſſet ferre ſententiā ex in-
* dicijs indubitatis,& ibi expreſsè no Bal. Sal. & * cō-
ter alij Doct.tex.in auth.vt liceat matri,& auiæ.§.qa
44 verò.colla.8.vbi habetur, † ꝙ ſi quis ter denunciatur,
ne alloquatur vxorem alterius, & poſteà reperiaſ in
aliquo loco eam alloquens,pōt puniri pena ordina-
ria,facit tex.in l.cōſiliarios.C.de aſſeſſorib.vbi habe-
45 tur † ꝙ ſi officialis fugiat tēpore ſindicatus.habetur ꝓ
confeſſo,facit tex.in c.de hoc,de ſimonia.in c.porre-
cta.de confir.vti. vel inutil.c. inter ſollicitudines, de
* purg.canon.c.lit. de præſumpt. & ita * omnes tenere
teſtatur Iul.Clar.in pract.crim §.fi.q.20. In fin. quod
etiam voluit Boſſ.in tit.de conuictis, nu. 29. ponens
exemplum in d.l.ſi hi,qui. C. de adulterijs.Et idē vo-
luit Sal.in l.ea quidem.C.de accuſat.& in l.3. ad leg.
Iul.maieſt.& plenè in l.ſciant cuncti, per illum text.
C.de probat. Io.de Anan.in conſ.49.& ibi Ludo.Bo
log.& Bal.in d.l.ea quidem.col.2. verſ. indicium eſt
46 duplex, dicit † quod præſumptio huiuſmodi dicitur
plenum,& indubitatum indicium,& hoc fauore pu-
blico inſtitutum eſſe,ne ſcilicet facultas probandi re-
ſtringatur,dicit Bal.poſt Dyn. in l ſpadonē. §. qui iu-
ta.ff.de excuſ.tut.& Iaſ.in auth.ſi verò contigerit, in
3.not.C.de iudic.& in l.admonēdi.col.93.verſ.viſis,
& plenè examinatis.ff.de iureiu.huc ſpectant iura,&
authoritates,quas pro hac parte latiſſimè accumula-
uit Boer decil.164.nu.3. cum ſeq.

47 Sed contrarium † videtur probari per text.apertum
in l.abſentem.§.1.ff.de pen.cuius verba ſunt, ſed nec
48 ex ſuſpicionibus † debere aliquem damnari,Diuus
Adrianus Aufidio Seuero reſcripſit: ſatius enim eſt
impunitum relinqui facinus nocentis quàm innocē-
tem dānare, & ideo hoc no. & commendat ibi glo.
* ord.Bart.& Alb. & ita ibidem * communiter Doct.te
nere teſtatur Gomez.vbi ſup. & facit quod no. Ang.
in l.2.ff.de furt.& Iac.Butrig.d.l fi.C.de proba.vbi re-
49 ſolutiuè dicit, † quod vbicunque eſſet poſſibile rem
aliter ſe habere, non ſtatur indicijs, nec præſumptio-
nibus,vt etiam Paul.Caſtr.& Imo.in l.ſi.ff.de hæred.
inſtit. colum. fin. & hanc opinionem, tenuit Ant.de
Butr.in cap. quanto, de præſumptio. Anchar. Abb.
Felyn.in dict.cap.afferte.eod.titul. Abb.in cap. ſi cle
rici. §. ſi de adult. de iud. colum. pen. num. 19. & in
cap.2.de cohabit.cler. & mulier.colum.1. num. 3. &
in cap.auditis,de præſcriptio colum.pen.in fin. Spec.
in d.titul.de præſumptio.§.1.verſic. in ſumma noto,
Alber.in d.l.abſentem.colum.1. num. 3. Bald. in d.l.
fin.C.de probatio.Oldra.conſ.192. Marſil. conſil.10.
num.14.Alexand.in l.1.colum. 8. num. 28. vbi Iaſo.
colum.5.num.21.& Dec.colum.4.ff.ſi cer.pet.1. Dec.

Digitized by Google

conſ.175. poſt nu.3.col.fi.verſ.præterea, etiam Marſ.
in rub. de prob. nu. 23. Nouel.in pract.crim.fol.128.
nu.34.Marſ.in l. reper. col. 5. verſ.videamus ergo.ff.
de queſtio.
50 Sed concordare poteris † tenendo priorem ſenten-
tiam procedere, quoad præſumptionem iuris, poſte-
riorem autẽ quoad præſumptionem hominis, & ſic
iudicis, qui eam præſumit ex facto, & qualitate nego
tij, ſecundum quam non poteſt, quis condemnari cri
minaliter, de quo tamen dic, vt in concl.de præſump.
hominis, ita videtur ſentire. glo. d.l. ſi C.de adult.&
Gomez.d.tit.de delictis.c.20.nu.25. verſ. quod tamẽ
ſingulariter intellige. Idem ſenſit gl.in d.l. abſentẽ.
51 Vel ſecundò dicas † poſteriorem opinionem loqui
de præſumptione iuris, priorem autem de præſum-
ptione non ſolùm iuris, ſed etiam de iure per tex. ſu-
per quo principaliter fundatur, in d.l.ſi qui.C. de adul-
ter. quo in loco nedum lex præſumit, ſed etiam ſuper
facto præſumptio ſtatuit, quod eſt proprium præſum-
ptionis iuris, & de iure, & hæc conciliatio videtur
fuiſſe de mente. Fel.d.c.afferte.col.10.verſ. ſed iſta li-
52 mita.de præſump.dum dicit, quod † tunc poteſt ferri ſen
tentia condẽnatoria, quando iudex mouetur ex præ-
ſumptione, quã lex expreſsè approbaret in criminib.
nam ex ea poteſt, quis condemnari in omni caſu etiã
capitali, quod etiã placuit Abb.in c.accedens.ver.
nec obſtat.de accuſ.cum alijs.ibi per Fel.adduct.
Et hanc eandem reconciliationem poterimus col
ligere ex diſtinctione Gomez. vbi ſup.n.25. ibi quod
tamen ſingulariter intellige.
53 Vel tertio poteris dicere, † quod prior opinio pro-
cedat in præſumptione reſultante ex indubitatis indi
cijs.l.ſciant cuncti, ibi, indubitatis indicijs.C.de prob.
& in l.2.ibi, argum.conuictus.C.quor.appellationes,
& in c.excommunicamus.in fin.ibi, certis indicijs.de
hæret. ex qua præſumptione poteſt quis condemna-
ri, & puniri ſecundum Io.And.in addit.ad Specu.in
titu.de probat.§.fi.verſ.18.Ant.de Butr. & Abb.in c.
1. loco, de probat.& ideò dixit Bal.in l. excipiuntur,
ff.ad Sillania.ibi eſſe tex.meliorem de iure iuncta.gl.
in ver.particeps.quod ex multis indicijs ſimul iunctis
reſultat plena probatio, etiam ad quem criminaliter
condemnandum: Et ibi Rom. intelligit de indicijs in-
dubitatis: poſterior autem opinio habet locũ, quan-
do præſumptiones non erunt liquidiſſimæ, ex quibus
benè poterit deueniri ad torturam, non autẽ cõdem-
nare, vt inquit Spec. in tit. de præſump. §. fi.verſ.ſed
pone.in fi.& Fel.in d.c.afferte.nu.10.ibi, non video,
quare non eſſet potius incipiendum à tortura, & Go-
54 mez. vbi ſupra.nu.26.circa fi.vbi dicit, † quod ſi præ-
ſumptiones non ſunt liquidiſſimæ, & à lege approba
tæ, tunc reus debet torqueri per iudicem, vt comper-
ta veritate poſſit definitiuè condemnari, & ideo Io.
And.in addit.ad Spec.de proba.§.fi.verſ.30. dicit, quod
tutius erit ſtantibus præſumptionibus, extorquere cõ
feſſionem à reo per torturam.
55 Vel quarto dicas, † quod ſi priorem opinionem tene-
re malueris illud iungendum erit, quod vbi ex præſũ-
ptionibus proceditur multum debet iudex tempera-
re ſententiam ſuam, ita Inno.in c.quia veriſimile. nu.
* 2. de præſump. quem dicit ſequi * communiter Doct.
Marſ.in l.1.§. Diuus Adria.nu.25.ff. ad leg. Corn. de
* ſicar.& hanc eſſe * communem opinionẽ dicit Balat.
Rut.in alleg.hæreſis.§.2.prout illos refert Piaz.lib.1.
delict.c.14.num.3.in fi.& Duen.reg.303.circa med.
quoad hoc citat Abb.& Fel.in d.c.quia veriſimile.
Iaſ.in l.1.nu.28.C.de ſeru.fug.& in l.1.nu.21.ff.ſi cer.
pet. Gram.dec.43.num.13. & ſecundum hãc ſenten-
56 tiam † ſeruat Illuſtris.Senat.Mediol.qui licet ex præ
ſumptionibus deueniat ad condemnationem, non
tamen imponi pœnam mortis, neque ordinariã de-
licti, prout atteſtatur Iul. Clar.pract.crim.§.fi.q.20.
verſ.ſcias tamẽ.in fi.& ideò, dixit Gand. de Maleſ.tit.
de præſump. circa fi. quod de conſuetudine vidit ob-
57 ſeruari, † quod ex indicijs quantumcunq; indubita-
tis, non imponitur pœna corporalis, ſed ſolum pecu-
niaria, quod dictum Gandi. refert, & ſequitur Paul. de
Caſtr.in conſ.299.nu.3.viſa inquiſi.in fi.lib.2.ſubdẽs
quod propter illud defendit quendam imputatũ de
58 homicidio, & concludit, quod † argumenta, quantũ-
cunq; vrgentiſſima, etiam ſi eſſent talia, quæ mẽtem
iudicantis adeò coarctarent, quod aliud credere non
poſſit, non tamen ſufficerent ad condemnationẽ pœ-
næ corporalis; ſed dumtaxat pecuniariæ, & ita omnes
Doct. qui erant tempore Gandini Bononiæ reſpon-
diſſe teſtatur de mente ipſius Gandini cõtra eius de-
ciſionem, ſubdit idem Caſtr. temerarium fore iudica
re, & ideò in d.l.ſciant cuncti.C.de probat.recitat ca-
ſum illius, quem à morte liberauit, nempè qui viſus
fuerat exire gladio euaginato ab agro quodã in quo
repertus occiſus inimicus patris illius, qui ei eo die do-
mo egredienti iuſſerat ne rediret, quin prius aliquid
non audiret, & cum domum rediſſet dixit ei pater,
vt fugeret, prout eundẽ Caſt. refert. & ſequitur Tiraq.
de pœn. cau. 27. vbi motu ſuo penè infinitas authori-
* tates ad hoc congeſſit, & ita * cõmuniter tenere Doc.
teſtatur Cater.in pract.crim.fol.36.& hanc opinionẽ
* etiam dicit * communem Boſ.tit.de cõuict.nu.34.&
* ſeq.affirmans, quod ita ſeruatur in pract. & quod iſte
* eſt * communis ſenſus Doct. & quod iſta eſt veritas,
hanc eandem ſententiam ſequutus eſt Boer.d. deciſ.
164.nu. 6. vbi poſt multas hincindè adductas autho-
ritates concludit, quod non debet quis puniri vera pœna
delicti, ſed alia minori arbitrio iudicantis, quãdo ex
indicijs & præſumptionib. vehementiſſimis etiã indu
bitatis venit condemnandus de mente Bal. & Doct.
in l. eius. §. 1. ff. de teſta.& ibi Franc.de Aret.col.10.
verſ.3.dicit. And.& Barb.cõſ.62.col.7.poſt med. vol.
1.Franc.Brun.in ſuo tract.de tortura.in 4.prin.q.verſ.
aduertendum tamen eſt. Alex.conſ.116.in fi.vol.3.&
conſ.15.col.3.verſ.2.quia vol. 1.
59 Sed vt proferam † quid ſentiam in his, quas retuli-
mus opinionibus dico, quod ſi agitur de aliquo facto
ſuper quo lex præſumat, & præſumendo diſponat, nõ
eſt dubium, quod iudex nedum poteſt ex tali præſum
ptione condemnare pœna etiam capitaliſſima, ſed
omnino tenetur condemnare, & ratio eſt, quia cũ le-
ge ex tali præſumptione res patere dicatur, iudici le-
gis miniſtro, & patere debet, nec vltra prætendere po
teſt, exẽplum eſt in d.l.ſi qui.C.de adult. & ita voluit
Boſſ.vbi ſup.nu.29. & omnes ita tenere teſtatur Clar.
vbi ſup.verſ.item ſcias, & hoc idem voluit Gomez.d.
tit.de delict.c.12.nu.25. verſ.quod intellige.
Si verò agatur de aliquo facto, ſuper quo lex tan-
tum præſumat, non autem diſponat, tunc ſi ille con-
tra quem eſt præſumptio legis deficit, in probatione
contraria præſumptioni legis, debet item condemna
60 ri: nam † præſumptio tunc tranſit in violentam, ex eo,
quod non habet teſtes ſuæ innocentiæ, vt dicit gl. in
61 c.nemo in ver.priues. de ſimonia, & qui † deficit in pro-
batione pro conuicto habetur, & punitur tanquã pro
batum ſit crimen, vt habetur in c.de hoc, de ſimon.&
in c.inſinuatũ.eo.tit. & hoc ito.gl.in c.cũ P. de purg.
canon.in ver.priuare.& tex. in c.inter, eo.ti.in fi.& fa
62 cit, quia † actus præſumptus à iure eo ipſo probatus
dicitur, quod non probatur contrarium.gl.in l.ſecun
da.C.de erro.calc.in l.ſi creditor.C.de pig.act.in l.te-
ſtamento.C.de teſtam.mil.& idem ſent. Lucrard.in
63 ſua Cent.loco, à veriſimili.nu.18.dum ait, quod † præ-
ſumptio legis eſt liquida probatio, donec appareat
de contrario, & ideò huius præſumptionis effectus eſt,
vt quis ex ea condemnetur, niſi per eum contrarium
probetur per aliquam ſpeciem legitimæ probationis,
& huc ſpectant, quæ tradit Nat.in conſ.633.nu.3.cũ
ſeq.lib.3.circa intellectum leg.iubemus.C. de proba.
& faciunt, quæ ibi no. Doct.

Quod

64 Quod tamen † intellige, vt non procedat quó ad
mortem, ſed in eccleſiaſticis, quo ad priuationē offi-
cij, & beneficij, & depoſitionem, ſecūdum facti qua-
litatem: in ſecularib. autem, quoad aliàs pœnas non
capitales, prout ex delicto poſtulabitur: nam cū talis
dicatur præſumptiuè conuictus, non autem directè,
non debet capitaliter condemnari. Ita animaduertit
not gl. in d.c. inter. in ver. arctum monaſterium, de ſi-
monia. & hoc fortaſſe eſt, quod cenſuit Bertozol. in
* conſ. 31. nu. 13. in crim. dum aſſeruit* communem &
veram eſſe Doct. opinionem ex præſumptione etiā
iuris neminem poſſe cōdemnari vera pœna delicti,
ſed mitiori, vnde illum reſtringerem in pœnis capi-
talibus, prout ita loquitur expreſſè Abb. ab ipſo cita-
tus in c. auditis, nu. 32. de præſcrip. & Fel. in c. ſi quan-
do, nu. 13. propè fi. de homicid. Item ab ipſo citatus
idem Marſ. ſing. 185. & tandem omnes alij Doct. ab
eodem relati, qui omnes fundant ſe ſuper dicto ori-
ginario Abbatis, vt ſupra.
65 Secundo intellige, † vt non habeat locum in his, in
quibus ageretur de ſalute animarū, quibus non eſt ex
præſumptionibus iudicandū. Ita Auch. in conſ. 411.
66 nu. 5. quo in loco ideo conſuluit, † quod præſumptio
legis, qua non cōficiens inuentariū præſumitur ſub-
traxiſſe bona hæreditaris, & ideo ſtatuunt illū teneri
vltra vires hæreditarias, non debet attēdi in foro ca-
67 nonico, in quo ſolū debet attendi, vt anima defun-
cti à peccato liberetur, vt c. in literis, de rap. ſed hoc
non poſſet contingere, ſi hęres coactus, & inuitus ſa-
tis faceret de proprio, vt c. denique 14. q. 5. ſed eſſet
68 illum grauare. c. non eſt putanda. 1. q. 1. cum † ſalus
vnius cum alterius incommodo non ſit conſulendū.
d. c. deniq; nec legalis præſumptio, quod hæres ſurri-
puerit, videtur efficax ad cogendum eū, quia poteſt
eſſe contrarium, quod ſcilicet non ſurripuerit, & ius
69 canonicum † non debet attendere pœnas legales, ſed
niti veritate, & ideo operari, vt tantummodo male
ablata reſtituantur, in ſalutem defunctorum. c. pecca-
70 tum. de reg. iur. in 6. & in foro animæ † nō habere lo-
cum præſumptionem etiam iuris, & de iure, ſed ſtan-
dum eſſe ſoli veritati teſtatur Bero. in conſ. 30. nu. 39.
vol. 2. per text. in c. tua nos, & ibi Abb. de ſponſ. imo
71 ſententia † lata ex iſtis præſumptionibus poteſt, quā-
72 docunque retractari, cum ſententia qua † ſeruata pe-
riculum animæ vertitur, nunquam tranſeat in rem
iudicatam. Ita Rom. in l. admonendi nu. 15. ff. de iu-
reiur. & dicit de hoc eſſe gl. approbatam in cap. inter
monaſterium, de re iudicata, in gl. vlt.
73 Aut agitur † de aliquo facto, ſuper quo lex onus iu-
dicis dimittit, vt præſumat ex qualitate rei, & perſo-
narū plus, vel minus, tunc ſi adſint quæcunque vrgē-
tiſſimæ præſumptiones, & indicia, tenēda eſt opinio
Inn. Gandi. Caſtr. Boſ. & aliorū, de qbus ſupra, videli-
cet neminē poſſe ex præſumptionibus, & cōiecturis
condemnari de maleficio pœna aliqua corporali, &
hanc ſuiam, vltra ſuperius allegata veram dicit Me-
noch. in conſ. 82. nu. 144. vol. 1. & ratio eſt, quia iſtæ
74 præſumptiones † hominis, non adeo indubitatæ ſunt,
quin quandam ſolicitam dubitationem ſemper reci-
piant, & præſumptiua probatio dicitur dubia proba-
75 tio Bero. in conſ. 19. nu. 14. volu. 2. quia † præſumptio
dicitur habere ſe ad eſſe, & non eſſe, cum fiat ſuper
re dubia. gl. in l. vnica. §. accepit. in verſ. præſumatur
C. de rei vend. & ideo mitior pœna eſt elligenda, &
76 etiam quia † ad hoc, vt quis condemnetur, & puniat
de maleficio criminaliter debēt præſumptiones eſſe
violentæ, & ſicà lege approbatæ, vel inductæ, nō au-
tē veriſimiles, & probabiles prout ſunt hominis præ-
ſumptiones, ſecūdum Spec. in tit. de præſumpt. §. ſpe-
cies autem, nu. 2. Bald. in rub. de præſumptio. num. 2.
Fel. in c. quanto, nu. 2. ver. adde Bal. eo. tit. Decia. reſp.
13. num. 23. vol. 1. & probatur in d. l. vlt. C. de proba.
Crauet. in conſ. 57. nu. 5. & conſ. 73. nu. 19. & in conſ.
78. nu. 2. quem refert, & ſequitur Menoch. in d. conſ.
81. num. 143. vol. 1.
77 Iſtud tamen limita † in crimine aſſaſſinij, quod
probabilibus argumentis probari poteſt. in capit. pro
* humani. de homicid. & hanc * communem ſenten-
tiam teſtatur Boſſ. in titul. de conuictis. num. 55. & il-
lam ſequitur Clar. in §. aſſaſſinium. verſ. præterea. Io-
ſeph. Lud. concl. 45. in prima ampliat.
78 Secundò limita † in crimine hæreſis, ita idem Io-
ſeph. Ludo. vbi ſupra de mēte Clar. in §. hæreſis. verſ.
habet etiam. vbi, vt verum fatear pace tanti viri, hoc
* nō dicit, immo atteſtatur eſſe * communem opinio-
nem, vt duo teſtes requirātur. & in q. 71. Direc. inqui-
ſit. concluditur, quòd licet de rigore iuris requirantur
tantum duo teſtes propter regulam, quæ habet, quòd
in ore duorum, vel trium ſtat omne verbum, tamen
79 æquitate iuris † non videntur in tali crimine ſufficē-
re, tum propter criminis immunitatem tum propter
iuris ordinis in hoc crimine detruncationem: in hæ-
reſis enim crimine ordo iudiciarius in fauorem fidei
detruncatur, quia nec delatus videt teſtes iurare, nec
ſibi etiam publicantur, & quod dicitur, quod in hoc
80 † crimine ſufficiunt leuiores probationes, verum eſt
quoad præſumendum, non quoad condemnandum,
dummodo etiam illæ leuiores probationes fuerint
probatæ plenè. Innoc. in c. ſicut de ſimonia.
81 Tertiò limita † in crimine ſimoniæ, in quo proce-
ditur, & ſufficiunt probationes per ſigna, & coniectu-
ras. ita Ioſeph. Lud. in d. concl. 45. verſ. ampliatur ter-
tio de mente Iulij Clar. in §. ſimonia. verſ. item ſcias.
82 Sublimita, vt † iſtud procedat in ſignis euidenti-
bus claris, & reum conuincentibus ſecundum eundē
Clar. ibi per glo. in capit. inſinuarum. in glo. fin. de ſi-
monia, quam Doct. ſequi teſtatur. idem Clar. ibidem
& pro hoc optimè facit tex. in dict. cap. ſicut, eodem
titul. ibi, vt eius ſigna per aliquam perſonam claruē-
rint.
83 Quartò limita † in crimine læſæ maieſtatis, vbi ex
præſumptionibus poteſt reus condemnari, etiam ad
mortem. Ita Bertazol. conſ. 83. crim. num. 28. lib. 1. de
mente Bart. in l. 2. ff. de bon. cor. qui an. ſent. mortem
ſibi conſciu. Menoch. conſ. 99. num. 178. & ideo con-
84 demnatur in hoc crimine † abſens contumax ob prę-
ſumptionem fictæ confeſſionis etiam ad mortem, vt
* eſt text. in extrauagant. ad reprimendum, & ita * com-
muniter Doctor. tenere teſtatur Clar. in §. læſæ maie-
ſtatis. in fi. & hæc omnia accōmodare poteris ad ea,
quæ diximus ſup. in præiud. ad opus, in 10. quæſt. illa
declarando, & intelligendo, vt hic.
85 Animaduertendum † tamen eſt, quod licet, vt di-
ximus in criminalibus non ſufficiunt ad plenam pro-
bationem præſumptiones plures, tamen ſecus eſt in
ciuilibus, in quibus plura indicia, & præſumptiones
plenam inducunt probationem. Ita probat text. in l.
quæro. §. fi. ff. de ædil. edic. & ad hoc not. & commen-
dat ibi Bar. Alb. Sal. & alij glo. ord. in l. 2. §. ætas. ff. de
excuſ. tut. & ibi Bar. Alber. & alij, quos omnes vna cū
alijs permultis ad hoc alleg. Gomez. in tit. de delict.
c. 12. de prob. delict. nu. 26. vbi tenēt, quareq; teſtatur
* hanc eſſe * communem Doct. ſententiam.
86 Quod ampliare poteris, † vt tanto magis procede-
ret, ſi extaret ſtatutum, vel reſcriptum, quod proce-
deretur ſola facti veritate inſpecta: nam tunc ſuffi-
cerent probationes veriſimiles, vt uoluit Ioſeph. Lu-
douic. in dict. concluſio. 45. verſicu. & eo magis, de
mente Grauet. conſil. 73. num. 27. & Bes. conſ. 52. nu.
84. lib. 1.
87 Limita gūraliter † concluſionem, vt tamē contra
talem præſumptionē admittatur probatio in contra-
riū. Ita ait Iaſ. in l. licet Imper. nu. 4. ff. de leg. 1. Bart. in
d. l. ſiue poſſidetis. nu. 13. C. de prob. Spe. in d. tit. de p-
ba. §. ſpecies. n. 4. facit tex. in c. propoſuiſti. de prob. &
idē Bar. in l. ſciēdū. n. 9. ff. de verb. obl. vbi ēt gl. & ibi.
ſubtun-

Digitized by Google

88 ſubiungit Bar. quod† ſi præſumptio iuris, eſt circa tenorem inſtrumenti, tunc admittitur probatio ſolum per ſcripturam, & non aliter l. generaliter. C. de non nu. pec. ſi vero eſt circa ſolemnitatem ipſius inſtrumenti, tunc probatio admittitur per teſtes, vt no. in l. iuris gentium. §. quod ferè. ff. de pact. & hanc declarationẽ ſequutus eſt Abb. in d. c. is, qui. nu. 6. de ſponſ.

89 Secũdo limita,† vt licet præſumptio iuris leuet ab onere probandi, & poſſit ex ea iudex procedere iuxt. no. in d. c. afferte. de præſumpt. tamen iſtud procedit, ſi à parte, pro qua ſtat præſumptio illa, ſaltem allegatũ iuxta gl. vulg. in c. appellanti. in ver. alias, de appellationib. Bar. in l. cum quid. ff. ſi cer. pet. Alciat. in tract. præſump. reg. 2. præſump. 21. nu. 3. Fel. in c. cum ordinem col. 8. vbi etiam Dec. col. 2. de reſcript. Maran. in tract. de ordine iud. in 6. par. iu verſ. ſecundus actus. nu. 143. Cur. in l. lecta. nu. 31. ff. ſi cer. pet. Dec. in c. ex inſinuatione. in fi. & in c. vt debitus. in 3. no. de appel. gl. in l. quicunque. col. 8. ff. ſi quis in ius voc. non ier. Rol. à Val. conſ. 9. nu. 21. lib. 3. Crot. conſ. 34. nu. 15. & conſ. 110. nu. 6. & hoc* communiter à Doct. nemine diſcrepante teneri ait Crau. conſ. 258. efficatiora, col. fi. Idem voluit Alex. conſ. 45. col. fi. verſ. fateor tamẽ lib. 3. quod eſt repetitum in conſ. 130. lib. 5. Soc. conſ. 256. nu. 8. lib. 2. & not. Io. Andr. in c. accedens, il 1. vt lit. non conteſt. Inno. in c. ſuper literis, & in c. cum ordinem, in vlt. col. de reſcript. & ideo dixit eleganter gl. reputata ſing. in l. certum in verſ. cõfeſſus, in prin.

90 & ibi per Bar. quod† licet olim dominus præſumatur nunc dominus. l. ſiue poſſidetis. C. de probat. tamen requiritur, quod ille, qui fuit dominus olim alleget in libelo, ſe de præſenti eſſe dominum, quod placuit Bal. in l. edita. in repet. Padu. C. de eden. Bart. & Ang. in l. 1. ff. de excep. & allegatẽ tex. optimus, in l. ſi adulteriũ cũ inceſtu. §. pen. verſ. idem Pollioni. ibi, vtiq; ſi error allegetur. ff. de adulter. & p illum tex. dicit Bar. ibi, & in l. venia. C. de in ius voc. ad fi. & in l. alia. C.

91 de his, quib. vt indig. quod† non ſufficit apparere præſumptionem ſufficientem ad probandũ errorem; ſed debet, & error allegari, & p illum tex. dicit Bal. in c. ex tenore, de teſta. ꝙ in caſu illius decret. nõ ſine mi-

92 niſterio dicitur, tunc viuentẽ, quia† licet præſumatur viuere, niſi aliud appareat. l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quem-

93 admo. teſt. aper. tamen† vitam non oportet probare,

94 ſed debet intentari, quia non intentatũ† ab homine, non præſumitur à iure, & per illum tex. dixit Bal. in l.

95 ſuper. lõgi. C. de preſcrip. longi temporis, quod † vbicunque dicitur bonam fidem præſumi, intelligitur, ſi allegetur. Idem voluit Alex. in conſ. 57. nu. 5. vol. 7. & Ang. in l. eũ, qui. §. publiciana. ff. de publ. inquit, ſis tamen cautus in allegãdo bonam fidem, aliàs ſuccũbes, de quo nos ſup. in concl. 24. nu. 19. & ratio huius limitationis eſt, quia debet conſtare, an habẽs talem præſumptionem pro ſe illam acceptauerit, & an velit ea vti ſecundum Caph. conſ. 133. nu. 56. lib. 1. de mẽte Alc. in tract. de præſumpt. reg. 3. præſumpt. 21. vel

96 ſecundum Abb. in d. c. affertè. quia† cum præſumptio iuris oriatur ex facto partis præſuppoſito, ſi eam pars non allegat, præſumitur non vera, & tunc illa iuris præſumptio tollitur per iſtam aliam præſumptionẽ, vt per gl. in c. requiſiſti, verſ. præſumitur, de teſt. & in l. diuus in verſ. æſtimatur. ff. de in integr. reſtit. & hãc ſecũdam noſtram limitationem dicit eſſe * communiter à Doct. receptam Cagno. in l. cum quid. nu. 82. ff. ſi cert. petat. illamque * receptiorem appellat ibid. nu. 84. vbi etiam reſpondet ad oppoſita per Dec. & alios, & eandem ſententiam ſequitur Riminal. ſen. conſ. 430. nu. 58. vol. 3.

97 Sed nota,† quod ex ſupracitata Abb. ratione ſublimitatur limitatio iſta ſecunda, vt nõ habeat locum, quando præſumptio elicitur aliunde, quam ex facto partis, de cuius fauore agitur: nam tunc ex illa præſũptione poteſt iudex ſe fundare, etiã ſi per partem nõ allegetur, qa tali caſu ceſſat ratio Abb. videlicet ex quo præſumptio non reſultat ex facto partis, illã nõ poteſt pars allegare, & per conſequens non allegata non nocet, nec impedit iudicem. Fely. in d. c. afferte, nu. 4. & Abb. ibidem, eod. nu. & ad hoc optimè facit dictũ Bart. in d. l. cum quid. in vlt. col. ff. ſi cer. pet. vbi

98 voluit, ꝙ licet dicatur, ꝙ † ſufficit libellum præſumptiuè concludere. l. omnes. §. Lucius. ff. de his, quæ in fraudem credi: tamen illud eſt verum, qñ factum, ex quo aliquid proponitur, non eſt factum proponentis libellum, aut rei excipientis, ſed eſt factum alterius, & hæc ſublimitatio approbatur à Cæph. in conſ. 171. nu. 42. lib. 2. quam dicit fuiſſe de mente Bar. in d. l. cũ quid. dum exigit allegationem huius præſumptionis caſu, quo præſumptio reſultaret ex facto illius, qui in ea ſe fundat, aliàs ſecus, & ideò ibid. Cæph. dicit, qđ

99 præſumptio † proueniens ex temporis antiquitate non facto partium, non eſt neceſſario alleganda.

100 Secundò ſublimita limitationem, vt vera † ſit: niſi præſumptio per acta in iudicio oriretur: nam tũc iudex poteſt ſe fundare in ea: etiam nõ allegata à parte, vt eleganter decidit Anto. ita formaliter limitans prędicta, in c. veſtra. in vltim. car. verſ. per hoc dicebam. de cohabit. cler. & mulier. in c. peruenit, in vlt. col. de empt. & vend. quẽ refert, & ſequit̃ Fely. in d. c. affertè. nu. 5. & ad hoc allegat glo. quam dicit elegã-

101 tẽ in l. vbi pactum. C. de tranſact. quæ dicit, ꝙ † ſi cõſtaret agentẽ ex deductis ipſo iure carere actione, iudex cũ repellet ex officio, licet pars non alleget; Fel. vbi ſupra reſpondit ad dictũ Bar. in d. l. cũ quid, quod videbatur reddere hanc ſublimitationem dubiam.

102 Tertiò ſublimita,† vt præſumptio poſſit ſaltem allegari, & probari in alleg. iu. & ſic poſt concluſum in cauſa. ita conſuluit Ceph. d. conſ. 133. nu. 54. lib. 1. ex mente Alex. in l. 1. C. vt quæ deſ. aduoc. Abb. in cap. dudum el. 1. col. 2. de elect. Dec. in d. l. cum quid. nu. 24. ff. ſi cert. petat. & in conſ. 267. col. fin. verſ. & talis allegatio. Ruin. cõſ. 44. nu. 18. lib. 4. Afflict. deciſ. 178. nu. 15. Rimin. in l. edita. col. 12. C. de eden. Idẽ Cæphi d. conſ. 171. nu. 42. lib. 2. Butr. in d. c. peruenit. de emp. & vendit.

103 Sublimita † ſublimitationem, vt non procedat, vbi allegaretur id, ſuper quo ſubſtantialiter fundatur ius ipſius iudicij: nam tunc ſaltem tempore probationũ debet præſumptio allegari, non autem in allegationibus: ſecus, vbi allegaretur id, ſuper quo iudiciũ ſubſtantialiter non fundaretur, ſed ex actis cõſtaret. Ita ſubdeclarat Rim. ſen. in conſ. 430. nu. 56. vol. 3.

CONCLVSIO MCCXXVIII.

ARGVMENTVM.

Prçſumptio iuris, & de iure, quid circa probationis materiam operetur.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio iuris, & de iure, quę dicatur.*
2 *Præſumptio iuris, & de iure facit plenam, & indubitatã probationem.*
3 *Præſumptio iuris, & de iure, adeo efficax eſt, vt contra eam admittatur probatio, & quare, nu. 4.*
5 *Prçſumptiones iuris, & de iure, ſufficiunt ad ſententiam ferendam, & cur. nu. 6.*
7 *Condemnatus ex prçſumptione iuris, & de iure, habetur pro confeſſo, & conuicto, & appellare non poteſt. & cur. ibid.*
8 *Confeſſus, & conuictus non appellat.*
9 *Statutũ, vbi vult aliquid haberi pro pleniſſima probatione, id habet vim prçſumptionis iuris, & de iure.*
10 *Statutum diſponens aliquid haberi pro omnimoda pbatione, id habet locum præſumptionis iuris, & de iure.*

11 *Præſumptio iuris, & de iure, admittit probationem contrariam ex confeſſione partis.*
12 *Legatarij ſi confiteantur tempore mortis teſtatoris, hæreditatem non fuiſſe ſoluendo, hæres non tenebitur eis vltra vires hæreditarias.*
13 *Prohibitus probare, non prohibetur vti partis cõfeſſione.*
14 *Statutum prohibens admitti probationes, non intelligitur de confeſſione.*
15 *Cõfeſſio partis dicitur fortior, & maior ꝓbatio de mũdo.*
16 *Confeſſio dicitur in ſe habere maiorem certitudinem, quã præſumptio iuris, & de iure.*
17 *Confeſſio etiam ficta, & præſumpta præualet præſumptioni iuris, & de iure.*
18 *Probatio admiſſa contra præſumptionem iuris, & de iure, parte non opponente, valet.*
19 *Probatio parte non opponente, admiſſa contra præſumptionem iuris, & de iure non valet, vbi ageretur de iure publico vel fauore animarum.*
20 *Probatio quando admittatur contra præſumptionem iuris, & de iure remiſſiue.*

1 Præſumptio † iuris, & de iure, quam noſtri interdum neceſſariam etiam appellant, eſtque illa, quæ à lege introducta ſuper eadẽ lex firmum ſancit, & eam pro veritate habet, vt c. is, qui fidẽ de ſponſ. & in exempl. ibi no.
& in c. de illis de ſponſ. impub. c. per tuas de cond. ap.
c. ſignificauit. de eo, qui dux. in matr. quã pol. p adult.
c. inſuper. qui matr. accuſ. poſ. c. ad id, ꝙ ſponſ. c. fin.
qui clerici, vel vou. in l. fi. C. ad Macedon. & l. fi. C. arbit. tut. & in l. antiquæ. C. ad Valleia. c. ſi qui cler. 11.
q. prima, §. penul. in Auth. vt liceat matri, & auię. c. literas. de deſpõſ. impub. & in auth. ſed iam neceſſe, in
fi. C. de donat. ante nuptias, & in §. ſancim⁹, in Auth.
2 de hæred. Falcid. illũ † locum in materia probationis
obtinet, vt plenam, & indubitatam probationem faciat, abſque eo quòd ille, qui habet pro ſe talem prę-
ſumptionem aliter probet, adeo vt vno ore tradunt
3 ſcribentes † contra talem præſumptionem nõ admitti probationem in cõtrarium per tex. d. l. antiquæ. C.
ad Vellei. & in l. à diuo Pio. §. ſi pignora. ff. de re iud.
Sal. in rub. ff. de proba. Spec. in tit. de præſumptio. §.
ſpecies autem, nu. 5. verſ. neceſſaria. Alex. in l. inter
ſtipul. §. primo. ff. de verb. oblig. & in cõſ. 47. & in cõſ.
91. col. fin. vol. 6. conſ. 14. vol. 4. conſ. 77. in fi. volu. 6.
Riminal. cõſ. 350. Marſ. in l. prima, §. ad quęſtionem.
in fi. ff. de quæſt. & faciunt iura ſupra in princip. allegata, & tex. in Clem. prima. de proba. & habetur per
glo. & Doctores in l. fi. ff ꝙ met. cau. in prin. & in l. ſiue poſſideris. C. de probatio. & iſtud dictũ ponit pro
regula Soc. in ſuis fallen. regu. 384. incip. probatio in
cõtrarium. Alcia. de pręſumptio. part. 2. nu. 5. & ideo
4 inquit Fel. in d. c. quanto. nu. 3. quòd dicitur iſta † prę-
ſumptio de iure, quia de ea eſt factum ius, & nõ oportet, quòd lex dicat, quòd nõ admittatur probatio in
contrarium, ſed ſufficit quòd ſtatuit ſuper præſumptione, vt ibid. Abb. & Bal. in d. l. antiquæ, & ſi cõtra
talem præſumptionem admitteretur probatio per
alia iura, non diceretur præſumptio iuris, & de iure,
quòd probatur in d. c. continebatur. de deſponſ. impub. iuncto capit. propoſuiſti, de probatio.
5 Ideo dicunt Doct. † ꝙ ex hac ſola præſumptione
iudex inducitur ad pronunciandum. Ita Spec. vbi ſupra etiã in criminalibus, prout voluit Boſ. in tit. de cõuict. num. 29. & Iul. Clar. in ſua pract. crim. §. fi. q. 20.
* verſ. item ſcias, vbi ita * omnes tenere teſtatur. Idem
voluit Gomez. in tit. de delict. c. 12. nu. 25. verſ. tamẽ
6 intellige ea ratione ducti, quia † legi ex tali præſumptione, vt diximus res patet, & pro veritate habetur,
ergo, & iudici legis miniſtro patere debet, nec vltra
prætendere poteſt, vt inquit Boſſ. in eodem loco.
7 Amplia, † vt cõdemnatus ex præſumptione iuris,
& de iure non poſſit appellare, quia habetur pro cõ-
8 feſſo, & conuicto, & confeſſus, & † conuictus nõ appellat, vt l. 2. C. quor. appellat. nõ recip. Ita ſingulariter dixit Bald. in l. ſi qui. C. de adult. quòd ita refert,
& ſequitur Marſ. in ſing. 116. incip. præſumptio. Idẽ
voluit Euerar. in loco à veriſimili, nu. 18. in fi. de quo
tamen vide Carer. in praxi. crim. l. obſeruare. nu. 54.
vbi multos caſus, & fallentias adducit.
9 Secundo amplia, † vt idẽ ſit, ſi reperiretur aliquod
ſtatutum, quo decretũ eſſet aliquod genus probationis, pro pleniſſimo, aut plenario haberi, illudque pleniſſimum, & plenarium appellaret: nam tunc cũ talis
probatio habeatur loco præſumptionis iuris, & de iure, idem ac ſi de huiuſmodi præſumptione ageretur
dicendum eſt, & ideo tali caſu non admittetur probatio in contrarium, ita tenuit Campeg. de teſtib. cõcluſ. 439. ex mente Io. And. in Clem. 1. de probat.
10 Tertio amplia † idem eſſe, ſi ſtatutum in probãdo
aliquid diceret, ſeu ſuperadderet, & de his volumus
omnimodam fidem adhiberi. tũc enim etiam debet
eſſe loco præſumptionis iuris, & de iure. Ita idem
Campeg. ibid. ex mente Bal. in extrauaganti gl. iur.
commu per gl. in d. Clem. 1. de probat.
11 Limita † illud, quod diximus, præſumptionẽ iuris,
& de iure nõ recipere probationem in contrariũ, nõ
procedere in probatione, quæ peruenit ex cõfeſſione
partis aduerſæ, vt diximus ſupra in euidentialibus in
q. 10. nu. 51. quib. adde Abb. in c. is qui, nu. 5. de ſpõſ.
* vbi hanc * communem opinionẽ dicit, & de hoc extat gloſſa ordi. in Auth. de æquali. dot. §. aliud. & in l.
in contractibus in ver. nullo modo. C. de nõ num. pecun. Alciat. de præſumptio in 2. part. nu. 7. Socin. vbi
ſupra verſ. primo fallit. Azo in ſum. de donat. ante
nup. Cy. & Bar. in auth. ſed iã neceſſe. C. eod. tit. & ibi
Salic. Inno. in c. qa pleriq; de immunit. Eccleſ. Abb.
in c. nouit. col. 5. de iud. Imo. in c. cũ dilecta. col. 5. de
reſcrip. Dec. in c. quãto, vbi alij, de pſump. & in c. quoniam cõtra, de probat. Marſ. in l. prima, §. ad quęſtionẽ. nu. 36. ff. de quæſtio. & bene facit ſingulare dictũ
Bal. in l filium, quẽ habentem, verſ. & quia de inuentario feci mentionem. C. fam. erc. vbi dicit, quòd ſi
12 legatarij confiteantur, ꝙ tempore mortis teſtatoris
hæreditas non erat ſoluendo, nõ tenebitur tunc eius
hæres vltra vires hæreditarias, licet inuentarium nõ
confecerit, quia ceſſat tunc præſumptio, quæ erat
contra ipſum non conficientẽ inuentarium, & Bald.
ſequit Pau. de Caſt. in l. ratione. §. ꝙ vulgo. ff. ad leg.
Fal. Tiræl. in rub. ff. de acqui. hæred. colu. 2. num. 1.
verſ. quartus caſus eſt. Alex. in d. §. quòd vulgo, poſt
nu. 12. verſ. etiã Bal. & nos ſupra concl. 851. nu. 10. &
* hanc limitationem * omnes ſequi teſtatur Felin. in
13 d. c. quanto. nu. 3. & facit pro his, quia † prohibitus ꝓbare, non prohibetur vti partis confeſſione. Anchar.
14 cõſ. 350. vbi dicit quòd † ſtatutum prohibens admitti probationes, non intelligitur de cõfeſſione. Idem
Fel. in d. c. quanto, d. nu. 3. & in rub. de probat. & ratio
15 huius limitationis eſt, quia cum † confeſſio partis dicatur maior probatio, & fortior de mundo, vt inquit
Iaſ. in l. cum te tranſegiſſe, in 3. not. nu. 5. C. de trãſact.
16 ideo maiorem † quoq; certitudinem in ſe habere dicitur, quam ipſa præſumptio iuris, & de iure, ſecundũ
Aret. & alios in d. rub. de probat. & Alcia. in d. 2. part.
præſumpt. nu. 9. Hanc eandem ſententiam ſequutus
eſt Cæph. conſ. 101 num. 7. lib. 1. per glo. in §. item ex
inquiſit. Inſtitut. de ſatiſdat. tut. in ver. idonei, & in §.
illud de æqualitate dot. Idem voluit Rimi. ſen. conſ.
224. nu. 95. uolum. 2.
17 Amplia limitationem, ut etam uerificetur † in cõfeſſione præſumpta, uel ficta, ſecundum Bart. in pulchra quæſt. in l. abſentem. uerſi. 4. quæro. ff. de pęn. ad
quod etiam facit tex. & ibi Bal. in l. penul. C. de intermatr. ubi tantum operatur ficta confeſſio, quantum
uera: ad idem facit quod uoluit Bart. in conſ. 100. incip. a Domino Cyn. nu. 9. & Anch. in cap. 2. de cõf. in

6. &

88 ſubiungit Bar.quod† ſi præſumptio iuris,eſt circa te-
norem inſtrumenti, tunc admittitur probatio ſolum
per ſcripturam,& non aliter l. generaliter. C. de non
nu. pec. ſi vero eſt circa ſolemnitatem ipſius inſtru-
menti,tunc probatio admittitur per teſtes, vt no.in l.
iuris gentium.§.quod ferè. ff. de pact. & hanc decla-
rationē ſequutus eſt Abb.in d.c.is,qui.nu.6.de ſponſ.
89 Secūdo limita,† vt licet præſumptio iuris leuet ab
onere probandi,& poſſit ex ea iudex procedere iuxt.
no.in d.c.afferte.de præſumpt. tamen iſtud procedit,
ſi à parte,pro qua ſtat præſumptio illa,ſaltem allegatū
iuxta gl.vulg.in c.appellanti.in ver.alias, de appella-
tionib. Bar.in l.cum quid.ff.ſi cer.pet. Alciat.in tract.
præſump.reg.2.præſump.21.nu.3. Fel.in c.cum ordi-
nem col.8.vbi etiam Dec.col. 2. de reſcript. Maran.
in tract.de ordine iud.in 6.par.iu verſ.ſecundus actus.
nu.143.Cur.in l.lecta.nu.31.ff.ſi cer.pet. Dec.in c.ex
inſinuatione.in fi.& in c.vt debitus.in 3.no.de appel.
gl.in l.quicunque.col. 8. ff. ſi quis in ius voc.non ier.
Rol.à Val.conſ.9.nu.21.lib.3.Crot.conſ.34.nu.15.&
* conſ.110.nu.6.& hoc* communiter à Doct. nemine
diſcrepante teneri ait Crau.conſ.258. efficatiora,col.
fi.Idem voluit Alex.conſ.45.col. fi.verſ. fateor tamē
lib.3.quod eſt repetitum in conſ.130.lib.5. Soc.conſ.
256.nu.8.lib.2.& not.Io.Andr.in c. accedens, il 1.vt
lit.non conteſt.Imo.in c.ſuper literis, & in c.cum or-
dinem,in vlt. col. de reſcript. & ideo dixit eleganter
gl reputata ſing.in l.certum in verſ.cōfeſſus, in prin.
90 & ibi per Bar.quod† licet olim dominus præſumatur
nunc dominus.l. ſiue poſſidetis. C. de probat.tamen
requiritur, quod ille, qui fuit dominus olim alleget
in libelo.ſe de præſenti eſſe dominum, quod placuit
Bal. in l.edita.in repet.Padu.C.de eden. Bart.& Ang.
in l.1.ff.de excep.& allegat tex.optimus,in l. ſi adul-
teriū cū inceſtu.§.pen.verſ.idem Pollioni.ibi,vtiq; ſi
error allegetur.ff.de adulter. & p illum tex.dicit Bar.
ibi,& in l.venia. C. de in ius voc. ad fi.& in l. alia.C.
91 de his,quib.vt indig.quod† non ſufficit apparere præ-
ſumptionem ſufficientem ad probandū errorem;ſed
debet,& error allegari, & p illum tex. dicit Bal. in c.
ex tenore,de teſta.φ in caſu illius decret. nō ſine mi-
92 niſterio dicitur,tunc viuentē,quia† licet præſumatur
viuere,niſi aliud appareat.l.2.§.ſi dubitetur.ff.quem-
93 admo.teſt.aper.tamen† vitam non oportet probare,
94 ſed debet intentari,quia non intentatū† ab homine,
non præſumitur à iure,& per illum tex.dixit Bal.in l.
95 ſuper lōgi.C.de preſcrip.longi temporis, quod † vbi-
cunque dicitur bonam fidem præſumi,intelligitur,ſi
allegetur.Idem voluit Alex.in conſ. 57. nu. 5. vol.7.
& Ang.in l.cū,qui.§.publiciana.ff.de publ.inquit,ſis
tamen cautus in allegādo bonam fidem,aliàs ſuccū-
bes.de quo nos ſup.in concl.24.nu.19. & ratio huius
limitationis eſt,quia debet conſtare, an habēs talem
præſumptionem pro ſe illam acceptauerit,& an velit
ea vti ſecundum Cæph.conſ.133.nu. 56.lib.1.de mē-
te Alc.in tract.de præſumpt.reg.3. præſumpt. 21. vel
96 ſecundum Abb.in d.c.afferte.quia† cum præſumptio
iuris oriatur ex facto partis præſuppoſito, ſi eam pars
non allegat, præſumitur non vera, & tunc illa iuris
præſumptio tollitur per iſtam aliam præſumptionē,
vt per gl.in c.requiſiſti, verſ.præſumitur, de teſt.& in
l.diuus in verſ.æſtimatur.ff.de in integr. reſtit. & hāc
* ſecūdam noſtram limitationem dicit eſſe * commu-
niter à Doct.receptam Cagno.in l.cum quid. nu.82.
* ff.ſi cert.petat.illamque * receptiorem appellat ibid.
nu.84.vbi etiam reſpondet ad oppoſita per Dec. &
alios; & eandem ſententiam ſequitur Riminal. ſen.
conſ.430.nu.58. vol 3.
97 Sed nota,† quod ex ſupracitata Abb.ratione ſubli-
mitatur limitatio iſta ſecunda,vt nō habeat locum,
quando præſumptio elicitur aliundè, quam ex facto
partis,de cuius fauore agitur:nam tunc ex illa præſū-
ptione poteſt iudex ſe fundare, etiā ſi per partem nō
allegetur, qa tali caſu ceſſat ratio Abb. videlicet ex
quo præſumptio non reſultat ex facto partis, illā nō
poteſt pars allegare, & per conſequens non allegata
non nocet,nec impedit iudicem.Fely.in d.c. afferte,
nu.4.& Abb.ibidem,eod.nu. & ad hoc optimè facit
dictū Bart.in d.l.cum quid,in vlt.col.ff.ſi cer.pet.vbi
98 voluit, φ licet dicatur,φ † ſufficit libellum præſum-
ptiuè concludere.l.omnes.§.Lucius.ff.de his, quæ in
fraudem credi: tamen illud eſt verum, qn̄ factum,ex
quo aliquid proponitur, non eſt factum proponentis
libellum, aut rei excipientis, ſed eſt factum alterius,
& hæc ſublimitatio approbatur à Cæph.in conſ.171.
nu.42.lib.2.quam dicit fuiſſe de mente Bar.in d.l.cū
quid.dum exigit allegationem huius præſumptionis
caſu,quo præſumptio reſultaret ex facto illius,qui in
ea ſe fundat,alias ſecus,& ideò ibid.Cæph. dicit, qd
99 præſumptio † proueniens ex temporis antiquitate
non facto partium,non eſt neceſſario alleganda.
100 Secundò ſublimita limitationem, vt vera † ſit:niſi
præſumptio per acta in iudicio oriretur: nam tūc iu-
dex poteſt ſe fundare in ea: etiam nō allegata à par-
te,vt eleganter decidit Anto.ita formaliter limitans
prędicta,in c.veſtra. in vltim. car. verſ. per hoc dice-
bam.de cohabit.cler.& mulier. in c. peruenit, in vlt.
col.de empt.& vend.quē refert, & ſequit Fely.in d.c.
afferte.nu.5.& ad hoc allegat glo. quam dicit elegā-
101 tē in l.vbi pactum.C.de tranſact.quæ dicit,φ† ſi cō-
ſtaret agentē ex deductis ipſo iure carere actione,iu-
dex cū repellet ex officio, licet pars non alleget; Fel.
vbi ſupra reſpondit ad dictū Bar.in d.l.cū quid,quod
videbatur reddere hanc ſublimitationem dubiam.
102 Tertio ſublimita,† vt præſumptio poſſit ſaltem al-
legari,& probari in alleg.iu. & ſic poſt concluſum in
cauſa.ita conſuluit Ceph.d.conſ.133.nu. 54. lib.1.ex
mente Alex.in l.1. C. vt quæ deſ.aduoc. Abb.in cap.
dudum el.1.col.2.de elect. Dec. in d.l. cum quid.nu.
24.ff.ſi cert.petat.& in conſ.267.col.fin. verſ. & talis
allegatio. Ruin.cōſ.44.nu.18.lib.4. Afflict.deciſ.178.
nu.15.Rimin.in l.edita.col.12.C.de eden.Idē Cæph.
d.conſ.171.nu.42 lib.2.Butr.in d.c.peruenit. de emp.
& vendit.
103 Sublimita† ſublimitationem,vt non procedat,vbi
allegaretur id,ſuper quo ſubſtantialiter fundatur ius
ipſius iudicij: nam tunc ſaltem tempore probationū
debet præſumptio allegari, non autem in allegatio-
nibus: ſecus,vbi allegaretur id,ſuper quo iudiciū ſub-
ſtantialiter non fundaretur, ſed ex actis cōſtaret. Ita
ſubdeclarat Rim.ſen.in conſ.430.nu. 56. vol.3.

CONCLVSIO MCCXXVIII.

ARGVMENTVM.

Prǽſumptio iuris,& de iure, quid circa probationis materiam operetur.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio iuris,& de iure, quę dicatur.*
2 *Præſumptio iuris,& de iure facit plenam, & indubitatā probationem.*
3 *Præſumptio iuris,& de iure, adeo efficax eſt, vt contra eam admittatur probatio,& quare, nu. 4.*
5 *Prǽſumptiones iuris,& de iure, ſufficiunt ad ſententiam ferendam, & cur.nu. 6.*
7 *Condemnatus ex prǽſumptione iuris, & de iure, habetur pro confeſſo,& conuicto,& appellare non poteſt.& cur. ibid.*
8 *Confeſſus, & conuictus non appellat.*
9 *Statutū,vbi vult aliquid haberi pro pleniſſima probatione,id habet vim prǽſumptionis iuris, & de iure.*
10 *Statutum diſponens aliquid haberi pro omnimoda pbatione,id habet locum prǽſumptionis iuris,& de iure.*

11 Prǽſum-

11 *Præſumptio iuris, & de iure, admittit probationem contrariam ex confeſſione partis.*
12 *Legatarij ſi confiteantur tempore mortis teſtatoris, hereditatem non fuiſſe ſoluendo, hæres non tenebitur eis vltra vires hæreditarias.*
13 *Probibitus probare, non probibetur vti partis cõfeſſione.*
14 *Statutum probibens admitti probationes, non intelligitur de confeſſione.*
15 *Cõfeſſio partis dicitur fortior, & maior ꝑbatio de mũdo.*
16 *Confeſſio dicitur in ſe babere maiorem certitudinem, quã præſumptio iuris, & de iure.*
17 *Confeſſio etiam ficta, & præſumpta præualet præſumptioni iuris, & de iure.*
18 *Probatio, admiſſa contra præſumptionem iuris, & de iure, parte non opponente, valet.*
19 *Probatio parte non opponente, admiſſa contra præſumptionem iuris, & de iure non valet, vbi ageretur de iure publico vel fauore animarum.*
20 *Probatio quando admittatur contra præſumptionem iuris, & de iure remiſſiue.*

1 Præſumptio † iuris, & de iure, quam noſtri interdum neceſſariam etiam appellant, eſtque illa, quæ à lege introducta ſuper eadẽ lex firmum ſancit, & eam pro veritate habet, vt c. is, qui fidẽ de ſponſ. & in exempl. ibi no. & in c. de illis de ſponſ. impub. c. per tuas de cond. ap. c. ſignificauit. de eo, qui dux. in matr. quã pol. p adult. c. inſuper. qui matr. accuſ. poſ. c. ad id, ꝙ ſponſ. c. fin. qui clerici, vel vou. in l. fi. C. ad Macedon. & l. fi. C. arbit. tut. & in l. antiquæ. C. ad Valleia. c. ſi qui cler. 11. q. prima, §. penul. in Auth. vt liceat matri, & auiæ. c. literas. de deſpõſ. impub. & in auth. ſed iam neceſſe, in fi. C. de donat. ante nuptias, & in §. ſancim⁹, in Auth.
2 de hæred. Falcid. illũ † locum in materia probationis obtinet, vt plenam, & indubitatam probationem faciat, abſque eo quòd ille, qui habet pro ſe talem præſumptionem aliter probet, adeo vt vno ore tradunt
3 ſcribentes † contra talem præſumptionem nõ admitti probationem in cõtrarium per tex. d. l. antiquæ. C. ad Vellei. & in l. à diuo Pio. §. ſi pignora. ff. de re iud. Sal. in rub. ff. de proba. Spec. in tit. de præſumptio. §. ſpecies autem, nu. 5. verſ. neceſſaria. Alex. in l. inter ſtipul. §. primo. ff. de verb. oblig. & in cõſ. 47. & in cõſ. 91. col. fin. vol. 6. conſ. 14. vol. 4. conſ. 77. in fi. volu. 6. Riminal. cõſ. 350. Marſ. in l. prima, §. ad quæſtionem. in fi. ff. de quæſt. & faciunt iura ſupra in princip. allegata, & tex. in Clem. prima. de proba. & habetur per glo. & Doctores in l. fi. ff ꝙ met. cau. in prin. & in l. ſi ue poſſidetis. C. de probatio. & iſtud dictũ ponit pro regula Soc. in ſuis fallen. regu. 384. incip. probatio in cõtrarium. Alcia. de præſumptio. part. 2. nu. 5. & ideo
4 inquit Fel. in d. c. quanto. nu. 3. quòd dicitur iſta † præſumptio de iure, quia de ea eſt factum ius, & nõ oportet, quòd lex dicat, quòd nõ admittatur probatio in contrarium, ſed ſufficit quòd ſtatuit ſuper præſumptione, vt ibid. Abb. & Bal. in d. l. antiquæ, & ſi cõtra talem præſumptionem admitteretur probatio per alia iura, non diceretur præſumptio iuris, & de iure, quòd probatur in d. c. continebatur. de deſponſ. impub. iuncto capit. propoſuiſti, de probatio.

5 Ideo dicunt Doct. † ꝙ ex hac ſola præſumptione iudex inducitur ad pronunciandum. Ita Spec. vbi ſupra etiã in criminalibus, prout voluit Boſ. in tit. de cõuict. num. 29. & Iul. Clar. in ſua pract. crim. §. fi. q. 20.
* verſ. item ſcias, vbi ita * omnes tenere teſtatur. Idem voluit Gomez. in tit. de delict. c. 12. nu. 25. verſ. tamẽ
6 intellige ea ratione ducti, quia † legi ex tali præſumptione, vt diximus res patet, & pro veritate habetur, ergo, & iudici legis miniſtro patere debet, nec vltra prætendere poteſt, vt inquit Boſſ. in eodem loco.
7 Amplia, † vt cõdemnatus ex præſumptione iuris, & de iure non poſſit appellare, quia habetur pro cõ-
8 feſſo, & conuicto, & confeſſus, & † conuictus nõ appellat, vt l. 2. C. quor. appellat. nõ recip. Ita ſingulariter dixit Bald. in l. ſi qui. C. de adult. quòd ita refert, & ſequitur Marſ. in ſing. 116. incip. præſumptio. Idẽ voluit Euerar. in loco à veriſimili, nu. 18. in fi. de quo tamen vide Carer. in praxi. crim. l. obſeruare. nu. 54. vbi multos caſus, & fallentias adducit.
9 Secundo amplia, † vt idẽ ſit, ſi reperiretur aliquod ſtatutum, quo decretũ eſſet aliquod genus probationis pro pleniſſimo, aut plenario haberi, illudque pleniſſimum, & plenarium appellaret: nam tunc cũ talis probatio habeatur loco præſumptionis iuris, & de iure, idem ac ſi de huiuſmodi præſumptione ageretur dicendum eſt, & ideo tali caſu non admittetur probatio in contrarium, ita tenuit Campeg. de teſtib. cõcluſ. 439. ex mente Io. And. in Clem. 1. de probat.
10 Tertio amplia † idem eſſe, ſi ſtatutum in probãdo aliquid diceret, ſeu ſuperadderet, & de his volumus omnimodam fidem adhiberi. tũc enim etiam debet eſſe loco præſumptionis iuris, & de iure. Ita idem Campeg. ibid. ex mente Bal. in extrauaganti gl. iur. commu per gl. in d. Clem. 1. de probat.
11 Limita † illud, quod diximus, præſumptionẽ iuris, & de iure nõ recipere probationem in contrariũ, nõ procedere in probatione, quæ peruenit ex cõfeſſione partis aduerſæ, vt diximus ſupra in euidentialibus in q. 10. nu. 51. quib. adde Abb. in c. is qui, nu. 5. de ſpõſ.
* vbi hanc * communem opinionẽ dicit, & de hoc extat gloſſa ordi. in Auth. de æquali. dot. §. aliud. & in l. in contractibus in ver. nullo modo. C. de nõ num. pecun. Alciat. de præſumptio in 2. part. nu. 7. Socin. vbi ſupra verſ. primo fallit. Azo in ſum. de donat. ante nup. Cy. & Bar. in auth. ſed iã neceſſe. C. eod. tit. & ibi Salic. Inno. in c. qa pleriq; de immunit. Eccleſ. Abb. in c. nouit. col. 5. de iud. Inno. in c. cũ dilecta. col. 5. de reſcrip. Dec. in c. quãto, vbi alij, de ꝑſump. & in c. quoniam cõtra, de probat. Marſ. in l. prima, §. ad quæſtionẽ. nu. 36. ff. de quæſtio. & bene facit ſingulare dictũ Bal. in l. filium, quẽ habentem, verſ. & quia de inuentario feci mentionem. C. fam. erc. vbi dicit, quòd ſi
12 legatarij confiteantur, ꝙ tempore mortis teſtatoris hæreditas non erat ſoluendo, nõ tenebitur tunc eius hæres vltra vires hæreditarias, licet inuentarium nõ confecerit, quia ceſſat tunc præſumptio, quæ erat contra ipſum non conficientẽ inuentarium, & Bald. ſequitũ Pau. de Caſt. in l. ratione. §. ꝙ vulgo. ff. ad leg. Fal. Tiræln. in rub. ff. de acqui. hæred. colu. 2. num. 1. verſ. quartus caſus eſt. Alex. in d. §. quòd vulgo, poſt nu. 12. verſ. etiã Bal. & nos ſupra concl. 851. nu. 10. &
* hanc limitationem * omnes ſequi teſtatur Felin. in
13 d. c. quanto. nu. 3. & facit pro his, quia † prohibitus ꝓbare, non prohibetur vti partis confeſſione. Anchar.
14 cõſ. 350. vbi dicit quòd † ſtatutum prohibens admitti probationes, non intelligitur de cõfeſſione. Idem Fel. in d. c. quanto, d. nu. 3. & in rub. de probat. & ratio
15 huius limitationis eſt, quia cum † confeſſio partis dicatur maior probatio, & fortior de mundo, vt inquit Iaſ. in l. cum te tranſegiſſe, in 3. not. nu. 5. C. de trãſact.
16 ideo maiorem † quoq; certitudinem in ſe habere dicitur, quam ipſa præſumptio iuris, & de iure, ſecundũ Aret. & alios in d. rub. de probat. & Alcia. in d. 2. part. præſumpt. nu. 9. Hanc eandem ſententiam ſequutus eſt Cæph. conſ. 101 num. 7. lib. 1. per glo. in §. item ex inquiſit. Inſtitut. de ſatiſdat. tut. in ver. idonei, & in §. illud de æqualitate dot. Idem voluit Rimi. ſen. conſ. 224. nu. 95. uolum. 2.
17 Amplia limitationem, ut etam uerificetur † in cõfeſſione præſumpta, uel ficta, ſecundum Bart. in pulchra quæſt. in l. abſentem. uerſi. 4. quæro. ff. de pœn. ad quod etiam facit tex. & ibi Bal. in l. penul. C. de inter. matr. ubi tantum operatur ficta confeſſio, quantum uera: ad idem facit quod uoluit Bart. in conſ. 100. incip. a Domino Cyn. nu. 9. & Anch. in cap. 2. de cõf. in

6. &

6. & Bald. in l. non ignorat. C. qui accuſ. poſ. Fel. in c. quanto. nu. 3. in fi. de probat.

18 Secundò limita † niſi probatio, quæ non debuiſſet admitti, fuiſſet admiſſa parte non opponēte, vt ſupra diximus in d. q. 10. nu. 63. cui adde Abb. in c. cum cōtingat, de offic. deleg. propter gl. ibi in ver. nihilominus, vbi dicit hāc eſſe notabilem theoricam, & ſemper menti tenendam, & probatur in c. cum inter monaſterium, ibi, quia oſtenſa nobis non fuit. de re iud. ſecundum Fel. in d. c. quanto. nu. 4. verſ. fallit tertio, qui ad hoc allegat gl. in c. cum Bertoldus, de re iud. Ant. & Imol. in d. c. quanto, & in c. quia plerique, de immunit. Eccle. & Rom. in l. ſi duo. ff. de acq. hær. Io. de Imol. in l. inter ſtipulantem. §. 1. ff. de verbo. obligationibus.

19 Sublimita, † vt vera ſit limitatio in caſu, & materia, in qua agitur ſolum de intereſſe partium, & ſtatur confeſſioni, vel aſſertioni ipſorum, ſecus ſi ageretur de cauſa, in qua verteretur, vel ius publicū, vel fauor animarum: nam tunc parte etiam non opponente, probatio non valeret. Ita voluit Fel. in d. c. quāto, nu. 3. verſ. & per hoc declara tertiam fallentiam. & idem colligitur ex dictis Alc. in d. 2. par. præſump. nu. 11. in fi. dum adducit rationē limitationis, videlicet quia pars, quæ non opposuit, videtur renūtiare fauori ſuo, & tacitè conſentire. ſi ergo agitur de cauſa, in qua nō poteſt pars renunciare, & conſentire, cum nō agatur de ſuo proprio intereſſe ſolùm, ſed de publico, ceſſabit ratio, & per conſequens limitatio.

20 Alias tamen limitationes, & intelligentias, quæ hic deſiderari poſſent, reperies ſupra in euidentibus ad opus quæſtio. 10. vbi hanc ſatis, & de iure præſumpt. explicauimus; adde etiam Socyn. regul. 314. Felyn. in d. c. quanto, de præſumpt. Alex. in l. ſi Diuo. §. ſi pignora. ff. de re iud. Fran. Tura. concluſione ſexta, qui cætera ad hanc materiam ſpectantia pertractant.

CONCLVSIO MCCXXIX.

ARGVMENTVM.

An, & quando præſumptiones plures coniungantur ad faciendam plenam probationem.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptiones plures, ad probationem faciendam coniūguntur.*

2 *Indicium vnum etiam à remotis, iuuat aliud, & vna præſumptio iuuat aliam.*

3 *Præſumptiones plures, eo magis coniunguntur ad plenam probationem, ſi ſumus in antiquis, & cur. ibid.*

4 *Antiqua ſunt difficilis probationis.*

5 *Antiqua coniecturis, & præſumptionibus probantur, & num. 6.*

7 *Antiqua ex quibus præſumptionibus probentur, iudicis arbitrio ſtatur.*

8 *Teſtis vnicus coniungitur cum præſumptione, ad faciendam plenam probationem.*

9 *Teſtis vnicus coniunctus cum alijs adminiculis, probat.*

10 *Teſtis vnicus, multo magis coniungitur cum præſumptione ad plenam probationem, quando ſuper facto proprio deponit.*

11 *Teſtis vnicus, ita demū cum præſumptione probat, ſi aliàs facit ſemiplenam probationem, & præſumptio talis eſt, quæ aliam ſemiplenam probationem inducat.*

12 *Teſtis vnicus cum præſumptione coniungitur ad plenè probandum, ſi eius dictum, & præſumptio tendunt ad eundem finem.*

13 *Præſumptiones in occultis probant.*

14 *Præſumptiua probatio ſufficit in his, quæ ſunt difficilis probationis.*

15 *Præſumptionem, qui habet prò ſe, poteſt petere iuramentū ſibi deferri in ſupplementum ſemiplenæ probationis.*

16 *Fructus certi, alicuius agri, quo pacto poßint probari.*

17 *Iuramentum ſupletiuum deferri poteſt, quoties actor habet pro ſe tales teſtes, qui ſolum præſumptionē inducāt.*

18 *Iuramentum ſuppletiuum, ita tamen defertur habēti pro ſe præſumptionem, ſi ea præſumptio ſemiplenè probat. Ratio redditur, ibidem nu. 19. & 20.*

21 *Præſumptiones vbi ſunt adeo leues, quòd nec præſumptiuè quidem probant, iudex poteſt deferre iuramentum reo ad illas purgandas.*

22 *Præſumptiones, coniunguntur cum fama, ad plenè probandum; Si tamen præſumptiones ſemiplenè probāt, & quare ibidem nu. 23. & 24.*

25 *Præſumptiones coniunctę cum libro defuncti bonæ opinionis, plenè probant.*

26 *Præſumptiones etiam hominis, ſimul iunctæ ſufficiunt ad plenam probationem.*

27 *Præſumptiones ad plenam probationem, etiā in criminalibus coniunguntur. Et ad plenā fidem faciendā, nu. 28. Contrarium, vt nu. 29. Conciliat, ibidem. nu. 30. & 31.*

32 *Præſumptiones ita demum coniunguntur ad plenam probationem, ſi tendunt ad eundem finem.*

33 *Præſumptiones coniunguntur, & plenè probant, quando ſunt legitimè probatæ per duos teſtes.*

34 *Indicia plura ita demum coniunguntur ad probandum, ſi vnumquodque eorum legitimè probatum fuerit.*

35 *Teſtis, ſi deponat de veritate contractus, alius de fama, alius de alio adminiculo, iſti tres non coniunguntur ad plenè probandum, & qua ratione. ibidem, nu. 36.*

37 *Fama, ad hoc, vt poßit coniungi ad plenè probandum, cum alio adminiculo, debet eſſe perfecta in ſuo eſſe.*

38 *Probationes ſemiplenæ imperfectæ in ſuo eſſe, nō poſſunt iungi ad plenè probandum.*

39 *Præſumptio, coniectura, indicium, adminiculum, veriſimile, & argumentum, ex generali conſuetudine, in eadē ſignificatione accipiuntur.*

40 *Præſumptio ad hoc, vt ex aliquo inducatur, debet id per duos teſtes probari.*

41 *Indicium propinquum vnico teſte probatur. Declar. remißiuè, ibidem nu. 42.*

43 *Præſumptiones in præiudicium tertij, ad plenam probationem non coniunguntur.*

1 Præſumptiones plures ad plenam † probationem faciendam coniungi voluit gl. iuncto text. in l. inſtrumenta. C. de probation. & in l. ſecunda. §. 1. in ver. legitimis. ff. de excuſat. tutor. gl. in cap. accedens, il 2. in ver. oriundis, vt lite non conteſta. & in c. cū cauſam in gl. ſecunda, de probat. in c. cum dilectus, de ſucceſſione ab inteſtato, & in cap. illud de præſumptionib. Crauet. conſ. 35. nu. 6. & in conſ. 73. nu. 20. & conſ. 78. nu. 11. Dec. conſ. 146. col. 8. verſ. 6. & vlt. Calcan. cōſ. 76. col. 1. & ſeq. Corn. conſ. 1. col. 11. verſic. ex quibus lib. 3. Deci. reſp. 1. nu. 12 t. lib. 3. Ioan. de Anan. conſ. 49. col. 1. verſ. ex quibus poteſt dici. Roman. conſil. 7. col. 1. conſil. 54. in fin. Socin. in conſ. 89. col. 6. & vlt. verſic. nam ſimul, vol. 1. Ang. in l. non eſt veriſimile. circa fi. ff. quod met. cau. Barb. in c. fin. colum. 8. verſ. & ſubtilius etiā, de ſucceſſ. ab inteſt. & in rub. de probat. col. 4. verſ. quod probatur, Bal. in l. ſi quis ex argētarijs. in §. 1. in 4. no. ff. de eden. hinc dixit Rim. conſ. 32. numer. 13. volum. 1. quòd

2 † in materia indiciorum vnum etiā à remotis iuuat aliud, & vna præſumptio iuuat aliam, vt etiam animaduertit Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de pręſumpt. in §. ſpecies. Nat. cōſ. 763. nu. 13. lib. 4. Bart. in l. admonēdi. de iureiur. vbi laſ. latè, & Bar. in l. 1. §. item Cornelio. ff. de quæſt. Bal. in l. ſciant. C. de proba. & in l. 3. ad l. Iuliam maieſtatis, &

gloſſ.

gloſſ.in c.dudum.de conuerſ. coniug. & in cap. cum Eccleſiâ Sutr.de cauſ. poſſ. & propr. Crauet. conſil. 275.num.11.

3 Amplia, vt iſtud tanto magis procedat, ſi ſumus in antiquis, in quib. leuiores ꝓbationes ſufficiunt. Dec. dict. conſ.146. nu.14. verſ. 6. & vlti. conſiderandum eſt. Caſſan. In cõſ.54.nu.18. & nu.26. & ratio eſt, quia
4 † facta antiqua ſunt difficilis probationis, & in his, quæ ſunt difficilis probationis ſufficit probatio præſũptiua. Bar.in auth.quas act.C.de ſacroſanct.Eccleſ.
5 circa finem, & in antiquis † probationẽ ex coniecturis, & indicijs ſufficere colligitur ex text.in l. cẽſus, & monumẽta.ff.de ꝓbat.l.qui ex liberis.ff.de bon.poſſ. ſecundũ tab.Idem ſenſit Caſtren.conſ.164.in preſenti cauſa, quæ vertit̃ corã maiore. col.1. lib.2. Ancha. conſ.310.& cõſ.vlt.quos retulit, & approbauit Crau. in tract.de antiq.temp.vlt.par. 1.par. principalis, nu. 30.& ibi, nu. 31. ſubijcit ex Calcan. & Iaſ. ſententia in his antiqu. ſufficere præſumptiuã, & adminicularem probationem.idẽ ſenſit Affict. deciſ.23. nu.23.
6 cũ ſeq.vbi ait, quòd † in facto antiquo per indicia, & præſumptiones dicitur fieri plena ꝓbatio, de quo tamen dic, vt per Menoch. de arbitr. iud.lib.2.Cent.2. caſ.115.vbi hanc materiam pertractat, & ſubijcit ſta
7 ri iudicis arbitrio † quales hæ ſint coniecturæ, quæ indicia, quibus in antiquis fides adhiberi poſſit.

8 Secundo amplia, † vt vnus teſtis cõiungatur cum præſumptione ad faciendã plenã probationem. Anchar.in c.oues col.1.verſ.in ead.glo.ibi, preſumptionem.6.q.1.gl.in c.fi.in ver.teſtes.de ſucceſ. ab inteſt.
9 quæ dicit, quòd † vnus teſtis cõiunctus cum alijs adminiculis, plenè probat. Crauet.conſ.35.nu.6.Abb. in d.c.cum cauſam. col.fi. verſ. ſed circa hoc de proba.Bal.in conſ.136.circa fi. verſ. perſuadentes igitur vol.2.Soc.iun.conſ.1.nu.8.lib.1. Bar. in d.l.1.§. idem Cornelio.ff.de quæſtio. Bal.in l. ea quidem.col.2. C. de accuſat.& in conſ.3.caſus talis eſt, quidam Petruccius lib.3.in fi.Soc.in conſ.89. colu.6.verſ.probatur hoc manifeſte, lib.1.Cæpol.conſ.38.col.4.poſt med. Pau.de Caſt.conſ.250. viſo puncto ſupradicto.col.2. poſt med.verſ.& licet videantur, lib.2.c.præterea.de teſtib.glo.in l.2.§.1.ff.de excuſ. tut.& in c. quoniam frequenter, in §.porro.in ver.præſumatur, vt lite non cõteſt.Barb.conſ.89.incip.viſo.col.2.vol.2. Roman. conſ.7.& conſ.54.in fi.

10 Subamplia, † vt iſtud, tanto magis procedat ſi ille teſtis deponeret de facto proprio, nam tunc concurrentibus alijs præſumptionibus, & adminiculis indubitanter probaret, d.Socin.iun.conſ. 61.nu.8.volu.1. per ea, quæ voluit Alexan.in l.2.§.ſi abſens. col.2.ff. ſi ex nox.cau.ag.

11 Intellige tamẽ, † vt procedat in his caſibus, in quibus teſtis vnicus facit ſemiplenam probationem, & præſumptiones eſſent tales, quæ aliam ſemiplenam probationẽ inducerent: ſecus ſi præſumptiones adeo leues, vt ſemiplenè non probarent, quia cum dictum teſtis vnius non probat niſi ſemiplenè, regulariter, niſi præſumptiones aliam ſemiplenam facerent, non induceretur perfecta probatio, quæ ex duobus ſemiplenis conſtat, arg. no. per gl. in l.3. §.1.ff.de min. & per Iaſ.in l.admonendi.in lect.nu.75.ff.de iureiur.& Abb.in c.fi.§.ſane.nu.8.eod.tit.

12 Secundo intellige, † dummodo dictum teſtis, & præſumptiones tenderent ad eundem finem, non autem ad diuerſa: cum etiam duæ ſemiplenæ probationes ad diuerſa non probent. Bar. in d. l. admonendi. nu.48.cum ſeq.& ibi communiter Doct.

13 Tertio amplia, † vt tanto magis ꝓcedat cõcluſio, ſi ageret̃ de actu, qui ſoleret fieri clam, & ſecreto, nã tunc regulare eſſet in illo probando ſufficere cõiecturas, & præſumptiones. Ita Pet.de Barb.in conſ.95.nu. 21.inter cõſ.eum Bar.in l.quicunq;.C.de ſeru.fug.in col.fi.in verſ.& nota octauo: & in d.auth.quas actio
14 nes, circa fi.de ſacroſ.eccl.vbi inquit, † quòd ratione difficilis probationis ſufficit probatio præſumptiua facit, quòd not.Io.Andr.in c.cum in diœceſi de vſur. & gl.ſuper ver.arg.& in c.illo vos de pign.in c.ad noſtram.de empt.& vend.ſic nedum coniunguntur præſumptiones ad probandum factum ſecretum, ſed.& hæ ſolæ ſufficiunt, de quo nos ſupra in concl. Adulterium.in concl. Coitus.in concl. Conclu. in concl. Coniectura, cum ſimilibus.

15 Quartò amplia, † vt præſumptionem qui habet, poteſt petere ſibi iuramentum deferri ad probationẽ faciendam. Ita in authen.de inſtrum.cau. & fi. §. ſi qs igitur in fi. Idẽ voluit Bald. in l.ſi fundum. ſub nu.3.
16 verſ.tamen dico. C.de rei vend. vbi determinat, † quod ad probandam fructuum perceptionem, non ſufficit probare, quòd ager fuit cultus, & quòd tantum communiter conſueuit de redditu præſtare, qa non infertur de neceſſitate, tantum fructificauit alijs annis, ergo, & iſto anno, cum fructificatio agri non ſit vniformis, ſed poterit iſtis concurrentibus præſumptionib. iuramentum deferri in adminiculum ſupplendæ ꝓbationis. hanc eandẽ ampliationem tenuit Bart.in l. admonẽdi nu.22.cũ ſequen.ff.de iureiur. Alex.conſ.
17 53.nu.6.vol.1.vbi ait, † quòd iuramentum defertur, vbicunque actor habet pro ſe teſtes, qui ſolum præſumptionẽ inducant, vel aliquas cõiecturas, per quas iudex inducatur ad ſuſpicionem, vel ad opinandum pro parte actoris per nõ.in c.tã literis. de teſti.& Bal. in c.primo, de cont.inter me, & dom. in vſib.feud.

18 Limita ampliationem, † vt iſtud procedat, quotieſcunque præſumptiones inducerent ſaltem ſemiplenã probationem: ſecus ſi minus quã ſemiplene fuiſſet ꝓbatũ per glo.in d.l.3.§.1.ff.de mino.in ver.leuis ſuſpitio.& hoc idem declaratur ex Bart.vbi ſupra.in verſ. videnda ſunt ergo exempla prædictorũ, & quæ ſunt iſta, quæ faciut iſtam opinionem, vel iſtam ſuſpitionem, quam gloſſæ noſtræ appellant ſemiplenã probationem. Idem voluit Alex. in dict.l. admonendi.nu. 33.& in l.ſi duo. nu.5. & 7. ff.eod. Idem tenuit Iaſ.in
19 lect.dict.l.admonendi.nu.75.ea ratione, quia † iſtud iuramentum ſupplet, & facit perfectam probationẽ:
20 ergo oportet, quòd prima ſit ſemiplena, cum † actor ipſe in cauſa propria non poſſit facere vltra ſemiplenam, ſicut dixit Abb.in dicto c. fin.§.ſanè.num.8.de
21 iureiuran. vbi etiam ſubiungit, quòd † quando præſumptiones eſſent duo leues, vt non facerent ſemiplenam probationem, ſi videbitur iudici deferetur iuramentum reo, ad purgandas illas, vt in dict.§. ſanè.& in dict.c.tam literis.de teſtibus. Ang.in §.ſi verò.in Auth.de nupt.in fin.

22 Quinto amplia, † vt etiam præſumptiones coniungantur cum fama ad plenè probandum.gloſſ.fi.in c. cum in diœceſi de vſur.& ita reſpondit Cepha.conſ. 435.num.55.volu.3.& conſ.311.nu.31.eodem volu. Fulg.conſ.138.incip.viſis præcepto. Barbat.conſ.37. colu.7. verſ.nec obſtant allegata, cum ſeq.volum.1. Marſil.in rub.de prob.nu.214. Dec.in l.ex his.nu.25. C. de teſtamen.milit.Pariſ. conſ.10.num.57.numer. 104.uolum.2.

23 Declara, ut uera ſit ampliatio † ſi præſumptiones eſſent adeo graues, vt ſemiplenam facerent probationem alias non induceretur plena probatio, cum
24 ſemiplena, quæ prouenit ex fama, ſecundum † cõem ſententiam, de qua per Dec.in c.1.nu.11.in fi.de app. non habeat aliam ſemiplenam, cum qua coniungi poſſit ad perfectam, & plenam conſtituendam, ſecũdum tradita à Doct.in l.admonendi. & argum.gloſſ. dict.l.3.§.1.ff.de minor.

25 Sextò amplia, † vt etiam præſumptiones cõiunctæ cum libro defuncti, qui erat bonæ opinionis, & famæ, plenam faciant probationem. Ita colligitur ex Bart. in d.l.admonendi. num. 27. vbi Iaſ. in repet.nu.128. Pariſ.conſ.104.in præſenti cauſa, ſub nu.76.cum ſeq. vol.2.

vol. 1.Soc.ſen.conſ. 161. pro deciſ.nu. 3.vol 2.p text.
in l.rationes.C.de prob.Ant.de But.& Abb.in c.2.de
fid.inſt.Bal.in l.vnica.col.3.C.de conf. Capel. Thol.
q.496.an liber rationum. in fi. And. Gail. pract. ob-
ſeruat.lib.2.obſeru.2.poſt nu.2.& Folle.ad Maran.in
Spec.par.6.actu 6.nu.23.de quo tamen dic, vt ſup.in
concluſ. 976.
26 Septimò amplia, † vt concluſio procedat tàm in
præſumptionibus legis,quã hominis,quæ coniunctæ
ſufficiunt ad probationem perfectã inducendam.Ita
Afflict.deciſ.13.nu.24.& no.in c.affertè.de præſump.
& in l.excuſationum.in prin.ff.de excuſ.tut.in c.quia
veriſimile.de præſump.Cyn.& Bal.in l. ſiue poſſide-
tis.& in l.fi.C.de probat.Alex.in cõſ. 3.incip.in cau-
ſa vertente.col.3.vol.1.quos refert Marſ.in l. 1. §.idẽ
Cornelio.nu.4.ff. de quæſt.
27 Octauò amplia, † vt concluſio procedat ẽt in cri-
minalibus, in quibus præſumptiones coniunguntur
28 ad plenam † fidem faciendã,adeò vt ex eis quis dam-
nari poſſit.l.ſi q adulterij.C.de adulterijs.Bal.in conſ.
364.col.2.vol.3.Abb.in cõſ.113.col. 2. lib.2.Cald.in
tit.de cõſti.& nos latè ſupra in cõcl.de præſump.iuris.
29 Contra facit † dictum Decia.in reſp.88. nu.5.lib.3.
vbi dicit,quod in criminalibus plures coniecturæ, &
præſumptiones non coniunguntur ad faciendã pro-
bationem plenam,de mente Bar.in l. ſi quis ex argẽ-
tarijs.nu 2.ff.de eden. Alex.conſ.153. quoniam abũ-
dè.col.2 lib.2.Cæpol.conſ. 32. quidam ruſtici. col.9.
& eſt gl.in c.veniens.el primo, de teſtibus.
30 Sed concordare poteris, † vt præſumptiones etiam
in criminalib.coniungantur,non quidẽ, vt quis pœna
ordinaria delicti puniatur, ſed vt delictum præſum-
ptiuè probetur ad mitiorem pœnam, vt diximus ſu-
pra in concl.de præſumpt.iuris. & hoc ſentire in ter-
minis videtur Burſat.in conſ.73.nu.27. lib.1.dum in-
31 quit,quod † præſumptiones nõ ſufficiunt in crim.quo
ad maiorem pœnam imponendã, ſed nõ tollit,quin
ſufficiant ad pœnã minorẽ infligendam,& ideo licet
negari non poſſit,quin etiam in criminalibus probẽr,
tamẽ quia dicitur præſumptiua probatio, quæ hẽt ſe
tm̃ ad non eſſe, nõ dicitur probare ad pœnam delicti.
32 Primò generaliter † intellige concluſionem, vt ve-
ra ſit, quando præſumptiones tendunt ad eundẽ effe-
ctum,non autem ad diuerſum, vt gl.in d.l.inſtrumẽ-
ta.C.de probat. Ant. de Butrig. in c. veniens. el 1. de
teſtib.Abb.poſt alios in d. c.cum cauſam. de probat.
* Dec.d.conſ.146.nu.14.verſ.ſexto, & vlt.*communi-
ter ſcribentes in d.l.admonendi.ff.de iureiur.Marſ.in
d.l.1.§.idem Cornelio. in fi.ff.de quæſt vbi etiã Bart.
33 Secundò limita, † dũmodo vnaquæq; præſumptio
fuerit legitimè probata,ideſt p duos teſtes. Ita Alex.
34 conſ.13.nu.19.vol.1.vbi ait, quod † ſolũ coniungun-
tur indicia plura ſimul ad perficiendam vnã integrã
probationem, qñ vnumquodque indicium eſt per ſe
35 ſufficienter probatum,& ſubiungit per hoc, quod † ſi
adſit vnus teſtis, qui deponit de veritate cõtractus,vt
quia dicat,interfui,& alius deponat de fama,& alius
de aliquo adminiculo,non debent iſti tres teſtes iun-
gi ad plenam probationem faciẽdam, & ratio eſt,qa
eſt vnaquæque per ſe in ſua ſpecie imperfecta, & ad
36 † illas coniungendas deberent eſſe perfectæ, vt l.1.§.
in tutela. ff.de tut.& rat.di.Idem voluit Bald.in d.l.ſi
quis ex argentarijs.§.1.ff.de eden.Abb.in d.cap. cum
cauſam.col.fi.verſ.idẽ videtur,de prob.Iaſ.in d.rep.l.
admonendi. col. 96. verſ. iſtam concluſionem,& in
lect.col.23.verſ.limita doctrinam Bar. Neuiz. conſ.
78.nu.44.Bar.in d.l.1.ff.de quæſt.Aret.in §.fi.num.1.
verſ.in ead.gl.de teſt.& tract.malef.verſ.fama publi-
ca.Alex.conſ.18.lib.1.conſ.160.col.pen.verſ.poſtre-
mo.& conſ.161.col.2.verſ.ſucceſſiuè.lib.5.Dec.in c.
licet cauſam.nu.17.in fi. de proba. Fel.in c. 2. nu. 11.
verſ.ſed aduerte,de teſtib.& in d.c cum cauſam.col.
pen.verſ.limita iſta,de proba. Marſ. in l. de minore.
37 §.plurium.n.96.verſ.& bene aduertas, vbi inquit, ſup
fama debet eſſe perfecta in ſuo eſſe, vt poſſit iungi cũ
alia probatione, quia plures ſpecies nunquam ſimul
iunguntur ad probandum, niſi quando vnaquæq; de
* per ſe eſt perfecta,& de hoc eſſe gl. * cõiter receptam
à Doct.in l.fin.in verſ.indicijs.C. famil.ercisc.teſtatur
Cæph.conſ.225.nu.46.lib.2. & ratio huius limitatio-
38 nis eſt, quia † non poſſunt coniungi, quæ in ſuo eſſe
ſunt imperfecta, vel imperfectè probata.l. 2. & l.ſpa-
donem.§.qui iure.ff.de excuſ. tut. Bart.in d.l.admo-
nendi.col.antep. verſ.his præmiſſis. Idẽ Cæph. conſ.
206.nu.20.eod.lib.2 Idem voluit Burſat. conſ.35.nu.
24.lib.1.Rol.à Val.conſ.16.nu.29.lib. 1.Boſ.de indi-
* cijs ante tort.nu. 8. & hanc eſſe * receptiſſimam om-
nium opinionem teſtatur Ioſeph.Ludo.concluſ.45.
verſ.indicium autem:vbi etiam in verſ. quamuis igi-
tur. dicit, quod ex communi practica totius mundi,
39 † confunduntur indicium,præſumptio,adminiculũ,
argumentum,coniectura,& veriſimile, nec inter eos
eſt differentia. Alex.cõſ.5.nu.4.uol.1. Inn.in c.ſicut,
de ſimonia. Bal. in l. cum ſocero. C. de iu. dot. Idem
40 voluit Aneh.conſ.388.nu.5.ubi dicit,quod † ad hoc,
vt aliquid ſufficiat ad præſumptionem,uel indicium
faciendum,debet plenè,ideſt per duos teſtes idoneos
probari.Idem uoluit Bertaz.conſ.crim. 242. num.14.
lib. .Decia.reſp.8.nu.6. vol. 1. Burſat. conſ. 117. nu.
21.uol.1.Rimin.ſen.conſ.6.nu. 11.vol.1.
41 Sublimita, † vt iſtud procedat in præſumptione, &
indicio remoto, ſecus autem in propinquo, in quo
probando ſufficit vnus teſtis. Ita Ioſeph. Ludou.in d.
concluſ.45.indicium remotum,de mente Blanci, &
aliorum in l.fi.nu.47. cum plur. ſeq.ff.de quæſt.
42 Sed quia † quomodo ſublimitatio iſta procedat ſa-
tis dictum eſt in concl. 895. dum tractauimus de in-
dicij,tam remoti,quàm propinqui probatione,ne ſæ-
piùs eadem repetamus ad ibi poſita te reijcio.
43 Tertiò limita, † vt non procedat concluſio, quãdo
ageretur de aliquo præiudicio tertij, non autem par-
tium: nam in præiudicium tertij, ſicut non ſufficiũt
præſumptiones, ſed debet fieri plena probatio: ita
non coniungentur, Afflict.deciſ.345. numero ſexto,
verſiculo præterea,vbi agitur per gloſſ. in c. ſicut. de
ſent.excom.Idem voluit Cæph.in conſ. 133. nu.128.
libro 1.

Reliqua vide in d.concluſ.indicium, & in cõcluſ.
coniectura.

CONCLVSIO MCCXXX.

ARGVMENTVM.

Præſumptio vna, an & quando aliam tollat.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio vna tollit aliam.*
2 *Præſumptio ignorãtiæ, tollitur ex præſumptione coniun-*
ctionis ſanguinis, domeſticitatis, & cohabitationis.
3 *Furti præſumptio aduerſus nautas, caupones, & ſimiles,*
tollitur ex bona fama ipſorum.
4 *Erroris præſumptio, tollitur ex præſumptione diligentiæ,*
& ſagacitatis.
5 *Confeſſio facta à marito, quòd emit fundum de pecunia*
vxoris, non præſumitur falſa, & ſimulata, quando ap-
paret mulierem, illam pecuniam aliũde habere potuiſſe.
6 *Præſumptiones in ſpecie, tollunt præſumptiones in genere.*
7 *Generi per ſpeciem derogatur.*
8 *Dos nõ animo repetendi, ſed donãdi promiſſa præſumitur.*
9 *Præſumptiones quæ ſtant pro reis præualeant.*
10 *Præſumptionibus paribus hinc inde exiſtentibus, reus ob-*
tinere debet.
11 *Præſumptio fortior, minus fortem tollit.*
12 *Mortuus ex vulnere, inordinatè viuẽs, non præſumitur.*

13 *Præſum-*

Digitized by Google

13 *Præſumptiones inter ſe gradum diuerſum obtinent, nec omnes pares ſunt.*
14 *Præſumptio veriſimilior, vincit minus veriſimilem.*
15 *Præſumptio, quæ ſit fortior, iudicis arbitrio ſtatur.*
16 *Præſumptio honeſtior, tanquam fortior recipienda eſt, habita præcipuè ratione perſonæ, & dignitatis.*
17 *Præſumptio affectionis naturalis, præualet cõtrarijs præſumptionibus.*
18 *Præſumptio dicitur fortior, quæ eſt ſecundum ordinem naturæ.*
19 *Sententia lata prętextu alicuius præſumptionis, retractatur superueniente fortiori ſimilis ſpeciei.*
20 *Præſumptiones pro validitate actus, cæteris præferũtur. & num. 23.*
21 *Actus, vt valeat, & ſit cum effectu, receditur à natura diſpoſitionis.*
22 *Præſumptiones pro validitate actus, pluribus contrarijs prępualent.*
24 *Præſumptio pro validitate actus dicitur fortior cæteris.*
25 *Præſumptio, quæ facit valere actum, dicitur regina aliarum præſumptionum.*
26 *Præſumptiones plures numero vincunt pauciores.*
27 *Præſumptionib. quæ proſunt filijs, cæteræ omnes cedunt.*
28 *Matrimonium etiam de iure Canonico, ex cohabitatione præſumitur, & filij nati ſint legitimi.*
29 *Præſumptio præualet deductis, & nõ probatis per aduerſarium.*
30 *Præſumptiones excludentes delictum præferuntur delictum includentibus, & nu. 31. & 33.*
32 *Præſumptio delictum excludens potentior eſt illud includente.*
34 *Præſumptio cedit veritati.*
35 *Præſumptio, ex antiquitate temporis circa ſolemnitates actus, & inſtrumentorum, tollitur, ſi ex inſpectione inſtrumenti contrarium appareat.*
36 *Præſumptio, quæ ſtat pro ſententia, ceſſat vbi de veritate aliter apparet.*
37 *Coniecturis in claris locus non eſt.*
38 *Præſumptionis cauſa ceſſante, illa præſumptio ab alia tollitur.*
39 *Præſumptio legis tollit præſumptionem hominis.*
40 *Præſumptio legis facit plenam probationem, præſumptio hominis tantummodo ſemiplenam.*
41 *Præſumptio hominis dicitur probabilis, præſumptio autẽ legis violenta.*
42 *Præſumptio de his, quę plurimum accidunt, tollit pręſumptionem eorum, quę raro eueniunt.*
43 *Pręſũptionẽ hẽt cõtra ſe, q non credit his, q̃ ſolẽt eſſe vera.*
44 *Prǽſumptio vna, vbi aliã non prępõderat, ipsã nõ tollit.*
45 *Præſumptiones duę paris potentię, ſe inuicem elidunt.*

1 **Præſumptio** † vna tollit aliam. l. diuus.
ff. de in integ. reſtit. Alex.
conſ. 24. col. 2. vol. 1. Crot. conſ. 40. nu. 20. & conſ. 66.
nu. 16. Alb. conſ. 56. nu. 4. Bertaz in conſ. crim. 15. nu.
28. & conſ. 208. nu. 11. lib. 1. Bero. conſ. 19. nu. 12. lib.
2. & conſ. 119. nu. 18. & cõſ. 158. nu. 3. eo. lib. 2. Decia.
reſp. 2. nu. 35. lib. 1. 24. nu. 31. 49. nu. 33. 44. nu. 5. eo. lib.
1. & reſp. 91. nu. 4. vol. 3. qui ideo in reſp. 10. nu. 85. lib.
2 1. dicit, quòd † præſumptio ignorantiæ tollitur ex prę-
ſumptione domeſticitatis, coniunctionis, & cohabi-
tationis, Burſat. cõſ. 15. nu. 22. vol. 1. & conſ. 97. nu. 31.
eod. vol. 1. Rimin. conſ. 93. nu. 33. volum. 1. hinc dixit
3 Bal. in l. 3. C. locati. in prin. & in fi. quod licet † ſit prę-
ſumptio contra nautas, caupones, & ſimiliter contra
vicinos, & habentes notitiam domus pro furto in ea
celebrato: tamen talis præſumptio tollitur ab alia
præſumptione præueniente ex bona fama illorum.
Soc. conſ. 65. nu. 20. vol. 1. Ripa. reſp. 4. in 3. par. Dec.
conſ. 96. col. 2. Crau. conſil. 40. col. 3. Vulpel. reſp. 44.
num. 9. & reſp. 38. num. 4. Rol. à Val. conſilio 90. nu.
26. lib. 2. Bertaz. conſ. ciuil. 41. nu. 21. Cęph. conſil. 10.
num. 13. volum. 1. & in conſilio 108. nu. 14. eo. vol. 1.
4 loquẽs de eo, qui † promiſit abſq; cauſa, qui præſumi-
tur erraſſe, ſi tamen erit naturaliter diligẽs, & ſagax;
illa prima præſumptio tolletur ex altera reſultante
ex diligentia, & ſagacitate. Idem ſenſit Anchar. cõſ.
209. nu. 1. & Rol. à Val. d. conſ. 90. num. 15. lib. 2. Ideo
5 inquit, quòd licet † confeſſio facta à marito, quòd
emerat fundum de pecunia propria vxoris abſentis,
præſumitur non vera; ſed facta animo donandi. l. qui
teſtamentum. ff. de prob. nihilominus, ſi poſſet appa-
rere ex coniecturis, quod vxor aliundè poterit habe-
re iſtam pecuniam, valebit huiuſmodi confeſſio ex
quo præſumptio donationis ex parte mariti tollitur
ex pecunia propria vxoris.
6 Amplia, † vt iſtud procedat tanto magis, ſi præſũ-
ptiones ſint in ſpecie: nam tunc tollunt præſumptio-
nes in genere. Ita dixit Bald. in l. ſiue poſſidetis. col. 2.
in prin. verſ. vlt. oppono. C. de probat. quem refert, &
ſequitur Gigas conſ. 38. nu. 49. & facit regula, quę ha-
7 bet † generi p ſpeciem derogatur. c. generi. de reg. iur.
in 6. Borgnin. deciſ. 1. nu. 36. in 2. par. & Lauren. Silu.
in conſ. 2. nu. 20. vbi ideò conſuluit, quod generalis
8 regula, quæ habet, q † donatio non præſumiť vbi alia
cõiectura ſumi poteſt, quaſi nemo præſumatur iacta-
re ſuum. l. cum de indebito. ff. de prob. ceſſat talis prę-
ſumptio fauore dotis, propter, quæ eſt inductũ, quod
cenſeatur donandi animo dos promiſſa, non aũt re-
petendi cauſa, iuribus ibi p eum, & q præſumptiones
ſpeciales vincant generales, teſtať Nat. conſ. 506. nu.
39. de mente Bar. in d. l. cum de indebito & idẽ Natt.
conſ. 67. nu. 7. Alex. conſ. 150. in cauſa, & lite verten-
te. col. 5. lib. 5. Alb. d. conſ. 56. num. 4. Bero. conſ. 119.
nu. 18. lib. 2. Decia. reſp. 100. num. 47. lib. 2. Rim. ſen.
conſ. 128. nu. 12. vol. 1. & 583. nũ. 13. vol. 3.
9 Secundò amplia, † vt maximè procędat concluſio
in præſumptionibus, quæ ſtant pro reis: nam illæ attẽ-
dendæ ſunt. Gigas conſ. 109. nu. 15. per plura iura al-
legata, Gramm. conſ. 31. num. 12. Rom. conſ. 58. viſis
10 propoſitis, Cæph. conſ. 4. nu. 32. vbi dicit, † quod data
paritate præſumptionum reus obtinere debet.
11 Tertiò amplia, † vt maximè pcedat in minus for-
ti, quę à fortiori tollitur, vt in d. l. diuus. ff. de in integ.
reſti. Cæph. conſ. 178. nu. 14. lib. 2. vbi dicit hoc regu-
lare eſſe. Rol. à Val. conſ. 1. num. 44. lib. 4. Bero. conſ.
160. nu. 7. vol. 1. Crot. conſ. 1. nu. 49. & in conſ. 104. nu.
12 15. & in conſ. 132. nu. 9. vbi dicit, † quòd ſi quis deceſ-
ſerit ex vulnere illato, tollitur ex præſumptione pro-
ueniente ab inordinata mala vita ipſius, & hoc dicit
fuiſſe de mente Sal. in l. 1. C. de emend. ſeru. Alberic.
conſ. 56. nu. 4. Cur. iun. conſ. 163. nu. 22. par. 2. & conſ.
35. nu. 6. in 1. par. ponens exemplum in præſumptio-
ne, quæ oritur ex ipſa lege, & præſumptione introdu-
13 cta ex ſola Doct. conſideratione, & † in præſumptio-
nibus dari gradum teſtatur Barb. in repet. l. cum acu-
tiſſimi. C. de fideic. q. 1. & 2. quem refert idem Neuiz.
conſ. 81. nu. 24. vbi etiã ait fortiorem vincere minus
14 fortem, † ideſt veriſimiliorem minus veriſimilem p
alleg. ab Euerar. in loco à veriſimili. col. 3. Chaſſan.
conſ. 77. nu. 9. Idẽ Neuiz. cõſ. 47. n. 40. & allegat. Soc.
cõſ. 21. viſis, & diligẽter. col. 3. poſt prin. lib. 1. & conſ.
128. iuſtiſſimè, ver. 4. concluſio. faciũt. no. in c. p tuas.
de pb. & in c. Michael. vbi gl. de filijs præsbyt. l. cũ q
pbabilẽ. & ibi Bal. & Pau. de Caſtr. C. de Epiſ. & cler.
Neuiz. cõſ. 68. n. 35. Alex. cõſ. 132. plectis. col. fi. lib. 5.
Dec. cõſ. 413. col. fi. Niconit. in rub. C. de eden. nu. 44.
15 Quæ autem † præſumptio ſit fortior, vel an ambæ
ſint pares, arbitrio iudicis erit ſecundum Euerard. in
d. loco à veriſimili. numero 14. de mente Abb. in c.
cum inter R. ſeniorem, de elect. & hoc habita con-
ſideratione perſonæ loci, familiaritatis, dilectionis,
frequentationis, temporis, ætatis, verborum, & ſi-
milium, ex quibus præſumptiones inducuntur, vt
per Specul. in titul. de præſumption. §. primo, & per
Anton. de Prato veteri inter conſil. crim. in conſilio
136. nu.

536.nu.41. cum ſeq. & ideo Bellam.conſ.31.nu.10.
16 dicit honeſtiorem præſumptionem recipiendam,
tanquam fortiorem, habita præcipuè ratione perſo-
næ, & dignitatis, & Cæph.d. conſ.116.nu.n.20. lib.2.
17 reſpondit, præſumptionem † affectionis naturalis
contrarijs præſumptionibus præponderandam eſſe,
18 & Bero.cõſ.129.nu.11.lib.1.appellat fortiorem † præ
ſumptionem, quæ eſt ſecundum ordinem naturæ,
quam, quæ eſt contra illum, & ideo inquit prior ſu-
menda eſt. idem Bero. conſ.115.nu.31.lib.1. Decia.
reſp.nu.129.lib.3.Riminal.ſen. conſ.449.nu.21.vol.
3.& conſ.540.nu.30.lib.3.

19 Subamplia, † vt etiam ſententia lata prætextu ali-
cuius præſumptionis retractetur ex alia præſumptio-
ne ſuperueniente fortiori ſimilis ſpeciei. Ita Marſil.
in l.prima.§.fin.verſ. vnus enim eſt caſus nu.79.ff.de
queſtio.& dicit de hoc eſſe caſum ſingularem ſecun-
dum Bald. & Riminal. in d. l. ſi quis adulterij. C. de
adult. Idem voluit Petr. de Anchar. in regn. ſemel
malus.de regul.iur.in 6.Rom.in l.admonendi.num.
24.ff.de iureiur.& in l.ſi ab hoſtibus. in princ.colu.4.
ff.ſol.matr.Io.And.in addit.ad Spec. in tit. de homi-
cid.§.primo,verſ.pone.

20 Quinto amplia, † maxime ꝓcedere in præſumptio
nibus pro validitate actus, quæ præferuntur quibuſ-
cunque alijs præſumptionibus. Dec. in l. poſt quã li-
ti.col.3.nu.23.verſ.& ad hoc facit.C.de pact. & in c.
quoniam Abb. de offic. deleg. Pau. de Caſtr. in l. ex
imperfecto.C.de teſtam.Alex.in l.quamquam.C.de
21 teſtam.milit.nam, † vt actus valeat, & ſit cum effe-
ctu, ꝓcedit à natura diſpoſitionis.l. qui concubinã.§.
qui ortus.ff.de leg.3.Aret.in l. huiuſmodi.ff.de verb.
obl.Bart.in l.his verbis.§.fi.ff.de leg.tertio, Bald.in l.
liberti.col.pen.de op.lib. Dec.vbi ſupra.nu.23.Ioan.
Bap.Plot.inter conſ.vltim. volunt. conſ.168.num.9.
22 Neuiz.conſ.26.nu.14.vbi ait hoc eſſe verũ, † etiamſi
adeſſent plures aliæ præſumptiones, quæ nos inclina
rent ad oppoſitum. Dec.conſ.77.col.5. Cæph. conſ.
23 10.nu. 14. lib. 1. vbi dicit, quòd † ex duab.contrarijs
præſumptionibus illa p̄ualet, quæ facit valere actũ.
Dec.in d.c. quoniam Abbas,nu.14.cum ſequ. de of-
fic.deleg.Alc.de præſump.reg.3. præſumptio.34.Ce-
24 phal.conſ.93.nu.10.lib.1. qui dicit † præſumptionẽ,
quæ facit valere actum, eſſe fortiorem cæteris per l.
quoties. ff. de reb. cum ſuis concord. & ibidem ſub-
iungit, quòd coniectura, per quam actus validatur,
eſt alijs efficatior. & idem Cephal.conſ.138.num.13.
25 libr. appellat † præſumptionem iſtam, quæ facit va-
lere actum reginam aliarum præſumptionum. Idem
voluit Riminal.ſen. conſ.472. nu 3. cum plur.ſequ.
volum.3.

26 Quintò amplia, † vt maximè procedat, ſi ex vna
parte plures eſſent præſumptiones, ex altera autem
tantum vna, nam tunc plures vincerent numero pau
ciores. Ita Berõ. conſ. 160.num.7. libr.1. Decia.reſp.
102.num.48.vol.2. Alex.conſ.88 omiſſis tribus nu.7.
lib.7. Burſat.conſ.89.num.2.lib.1. & conſ.111.nu.19.
eo.vol.1. Neuiz.conſ.47.num.40. Io.de Amic. conſ.
128.Borgnin.deciſ.37.nu.35.Nat.conſ.31.nu.9.lib.1.
& conſ.39.nu.14. eod.lib.1. Bero.conſ.19. num.2.&
conſ.119.nu.18.lib.2.

27 Sexto amplia, † vt tanto magis procedat in præ-
ſumptionibus, quæ proſunt filijs, quæ omnino exci-
piendæ ſunt, & illis cedunt aliæ præſumptiones. Ita
Cæphal.conſ.48.num.18.libr.1. per l.miles.§.defun-
cto.ff.de adult. Ruin.conſ.51. nu.20. verſ. præterea,
28 lib.5. Dec. conſ.153. col.2. & ideo licet de iure † ca-
nonico matrimonium non præſumatur inter ipſos
coniuges ex cohabitatione, tamen præſumitur ſal-
tem ad effectum, vt filij nati poſſint ſuccedere, Abb.
in c.lator. qui fil.ſint leg. Dec. poſt alios quos allegat
in l.nuptias.nu.2.ff.de regul.iur. & conſ.133, nu.2.de
quo nos ſupra, concluſ.1021.

29 Septimo amplia, † vt præſumptio nedũ tollat præ-
ſumptionem, ſed etiam præualeat deductis; nõ tamẽ
probatis. Ita reſpondit Cæph.conſ.86.nu.32.vbi qui-
dam fuerat inquiſitus de quodam crimine, quòd ex
quo non fuit probatum, concludit reum eſſe abſol-
uendum, cum præſumptiuè dicatur reus docuiſſe de
ſua innocentia contra delictum propoſitum, non
probatum, quòd ſufficit per l. omnes.§. Lucius. ff.de
his, quæ in fraudem cred. & dicit fuiſſe de mente
Ruin.conſ.6.nu.7.8.cum ſequen.libr.5. & hoc idem
Cæph. ibid. dixit maximè procedere in arduis, quæ
maiori ſolemnitate digna ſunt, ſecundum Barbat.
conſ.54.vol.4. in fi.cum ſeq.lib.1.

30 Octauo amplia, † vt cõcluſio maximè procedat, ſi
agitur de præſumptionibus delicti excluſiuis, quæ
ſemper tollunt, & præponuntur incluſiuis delicti, vt
pœna euitetur. Ita Cæphal.cõſ.75.nu.8.lib.1.de men-
te Bald.in l. precibus.col.4. verſ. quid ſi impubes. C.
de impub. Brun.conſ.27.nu.8.Grammat.conſ.31.nu.
12.voto decimo.nu.31.Ruin.conſ.1.nu.2.& 3.lib.5.
Abb.& Fel.in c.1.de præſumpt. Anch.con.388.num.
31 15.vbi ideo dicit † quòd ſi præſumendo aliquid cer-
ta parte diei, vel temporis eſſet delictum: præſumẽdo
autem alia parte non eſſet, debemus præſumere ex il-
la parte, ex qua non reſultat [illegible] per tex. cum
glo.in l.2.C.de pet.hæred.Rolan.à Val.conſ. 58. nu.
8.lib.4.Crot. conſ.141.nu.7. Ant. Gabr.in ſuis com-
munibus opin.in tit.de delic. concluſ.2. in princ.idẽ
voluit Rol.à Val.conſ.11.num.36.lib.2.vbi appellat
32 præſumptionem † excluſiuam delicti potentiorem
includente illud.idem in conſ.1.nu.92.lib.3. Gram-
mat.conſ.13.nu.9.Crot.conſ.131.nu.2.Bertazol.cõſ.
crimin.32.nu.19.libr.1. Rom.conſ.68.viſis mihi pro
poſitis.nu.8.Idem Bertazol.conſ.64.num.7.conſ.74.
33 nu.13.& conſ.132.nu.11.vbi dicit, † quòd concurren
tibus pluribus contrarijs præſumptionibus illa eſt am
plectenda, quæ delictum excludit Decia.reſp.67.nu.
12.& 13.lib.3. & reſp.2.nu.86 lib.1. Burſat. conſ.93.
nu.22.lib.1.

34 Nono amplia, † vt tanto magis procedat, ſi de veri
tate agitur: nam cum præſumptio cedat veritati, per
contrariã veritatem apparentem tollitur omnis præ-
ſumptio.l.fin.ff.de probat.Cæphal. conſ.272. nu.12.
libr.2. & ideo in conſilio 238. numer.17.libr.2.dixit,
35 † quòd præſumptio, quæ oritur ex temporis antiqui-
tate circa ſolemnitates actus, & inſtrumentorum ceſ-
ſat, quando ex inſpectione ſcripturæ conſtat ſolem-
nitates abfuiſſe: vt etiam conſuluit Caſtrenſ. conſ.
50.in cauſa, quæ vertitur, in antiquis. Iaſ. in l.1. in §.
limita. C. qui admitti. Socin. Iun. conſ. 56. num. 22.
libr.2.cum ibi alleg. Dec.in l.1.num.7. in prima lect.
numer.39. lectur. in authen. ſi quis in aliquo.nu.24.
C.de eden.& conſ 479.nu.5. conſ. 564.nu.13.& 627.
in.fin.Sec.conſ.46.num.41.col.pennl.lib.4. Cephal.
conſ.286.nu.23.lib.2. & in conſ. 180 nu.15. eo.lib.2.
36 vbi dicit, quòd licet † præſumendum ſit pro ſenten-
tia, nihilominus ceſſat iſta præſumptio per oſtenſio-
nem veritatis in oppoſitum, vt puta per inſtrumenta
recẽter inuẽnta, iuxta d.l.ſi. ff.de prob. & l.fi.ff.de eo,
quòd me.cau.l.nuptura filio.ff. de iur.dot Dec.dict.
conſ.400.nu.8. Crauet.conſ.35.nu.5.ca.ſicut conſue-
tudine.& c.conſuetudo. diſtin.8. Felin.in c. per tuas,
ante fin.in verſ.5.no. de proba. pleniſſimè Tiraquel.
de retractu Lignagier. §. 4.gloſ.1. nu.1. cum ſequen.
37 & facit: † quia in claris nõ habent locum coniectu-
ræ.l.continuus.§.cum ita.ff.de verborum obl. Rol.à
Val.conſ.85.nu. 59.lib.4. Decian.reſp.54.nu. 18.lib.
1.& reſponſ.52.nu.40.vol.3.

38 Decimo amplia, † vt tãto magis procedat, ſi cau-
ſa vnius præſumptionis ceſſaret. nã tũc omnino tol-
leretur ab altera. q̃a vbi ceſſat cauſa præſumptionis,
ibi ceſſat, & illa præſumptio, Decian.reſp.100.num.
49.libr.2.Bald.in l.ſi certis annis.col.2.verſ.cõcludo

igitur

Digitized by Google

igitur. C. de pact. Com. cõſ. 308. licet dicta, & allegata col. penul. verſ. & non recedendo à præmiſſis. volum. I.

39 Vndecimò amplia,† vt tãto magis pcedat, ſi agretur de præſumptione hominis, quæ tollitur à præſumptione legis: non autem ècontra, quantumcunq; eſſent vrgentiſſimæ hominis præſumptiones. Decia. reſp. 12. nu. 22. lib. 1. & reſp. 1. nu. 50. vol. 2. reſp. 2. nu. 121. eo. vol. 2. Bal. in rub. de præſumpt. num. ſecundo

40 vbi ideo dixit, quòd præſumptio† legis facit plenam probationem, præſumptio hominis ſemiplenã, quia ex varijs hominum motibus naſcitur, & fallax eſſe poteſt, quem Bal. ſequitur referendo Fel. in c. quãto. nu. 2. verſ. adde Bal. de præſumpt. & ideo Spec. in tit. de præſumpt. §. ſpecies autem. num. 2. & 3. dixit, quod

41 † præſumptio hominis dicitur probabilis ſeu veriſimilis: præſumptio autem legis violenta, & præſumptio legis dicitur euidens probatio contra præſumptionem hominis, non autem ècontra Rimin. ſen. conſ. 223. nu. 50. cum trib. ſequen. vol. 2. & conſ. 376. nu. 30. cum plurib. ſequen. eod. volum. 2.

42 Duodecimò amplia, † vt tanto magis procedat, ſi vna præſumptio eſſet de his, quę vt plurimũ eueniũt: altera verò, quæ de raro: nã præſumptio de raro tolleretur per eam, quæ frequenter accidit, Decia. reſp. 1. nu. 256. lib. 1. facit tex. in l. nam ad ea. ff. de legib. cum ſimil. Rimin. ſen. conſ. 1. nu. 8. vol. 1. qui ideo in cõſ.

43 491. nu. 5. vol. 4. dixit, quod † præſumptionem habet contra ſe, qu: non credit his, quæ ſolent eſſe vera.

44 Limita generaliter† concluſionem, vt non procedat, quando præſũptiones non præponderarent alijs, nam tunc vna non tolleret aliam, ſed inuicem confunderentur, ita Euerard. in d. loco à veriſimili. num.

45 13. Alb. in conſ. 56. nu. 7. vbi ait, † quod duæ præſumptiones paris potentiæ ſe inuicem elidunt.

CONCLVSIO MCCXXXI.

ARGVMENTVM.

Pretium conuentum, in dubio iuſtum præſumi, & qualiter circa hoc iudicis arbitriũ verſetur.

SVMMARIVM.

1 *Pretium inter partes conuentum iuſtum præſumitur.*
2 *Hæreditas præſumitur empta iuſto pretio.*
3 *Pretium conuentionale alio non conſtito iuſtum præſumitur.*
4 *Mulier dicens ſe deceptam in æſtimatione rerum dotalium, iniuſtitiam pretij probare debet.*
5 *Agens ex l. 2. C. de reſcind. vend. iniuſtitiam pretij probare tenetur.*
6 *Pretium iniuſtum allegans, debet probare.*
7 *Pretia rerum ex temporum, & perſonarum qualitate diuerſificantur.*
8 *Pretium iniuſtum, an iniuſtum ſit, iudicis arbitrio relinquitur.*
9 *Simulatio cõtractus, quoad modicitatem pretij, & reliqua ſimulationem arguentia iudicis arbitrio iudicatur, & num. 13.*
10 *Parua, & magna quantitas dicitur reſpectu cauſæ, & perſonarum, & iudicis arbitrio relinquitur.*
11 *Læſio magna ne fuerit, an parua, ſtatur iudicis arbitrio.*
12 *Modicum aut multum, quod dicatur, iudex diſcernit.*
14 *Iudicis arbitrium iuris diſpoſitioni, æquitati, & approbatis doctrinis conuenire debet.*
15 *Pretium iuſtum ex, valore communi, non aliquorum oblatione æſtimandum eſt.*
16 *Iudicis arbitrio ſtatur in his rebus, quæ iudicium potius quam teſtimonium requirunt.*
17 *Pretium non expreſſum a contrahentibus, iudicis arbitrio determinatur.*
18 *Incerta, & à iure nõ definita, iudicis arbitrio relinquuntur.*

1 Pretium † inter partes conuentũ præſumitur iuſtum, id tradidit Bald. in l. p diuerſas. in 4. quæſtio. C. mand. vbi dicit, quod hære-

2 ditas† etiam ſi aliter prima ſpecie videatur, præſumitur empta iuſto pretio, cum in ea, & cõtrouerſiæ, quas vnuſquiſque præſumitur execrari, & occulta debita ſuboriantur, quæ hæreditatem prima fronte locupletem inanem, ac damnoſam reddunt, id mollo ante Bal. reſpondit Vlp. in l. minoribus, vbi etiam Accurſ. ff. de minorib. ait: enim minori dari reſtitutionem ad repudiandam hæreditatem, etiam prima ſpecie lucroſam. Dictum vero Bald. refert, ac comprobat Fabian. de Monte, in tract. de empt. & vendit. 8. quæſt. princ. num. 25. verſ. item adnerte, & Panial. Calder. Crem. in l. 2. nu. 18. 143. & 260. C. de reſcinden. vendi.

3 vbi dicit pretium † conuentionale alio non conſtito iuſtum præſumi. idem probatur ex l. circumſcripta.

4 ff. de ſolu. vbi habetur mulierem † dicentem ſe deceptam in æſtimatione rerum dotalium, iniuſtitiam pretij probare debere. idq; ibi no. Sal. poſt gloſ. in l. ſi res. §. mulier. ff. de iur. dot. probatur etiam ex l. 2. C. de

5 reſcind. vend. vbi volens reſcindere† vẽditionem ex remedio illius legis, iniuſtitiam pretij probare debet, idque etiam tradidere Rol. à Val. in conſ. 92. nu. 16. vol. 2. conſ. 64. nu. 17. vol. 4. Natt. conſ. 650. nu. 8. vol. 4. Ioſeph. Ludou. concl. 10. verſ. ampl. 15.

6 Cum igitur pretium iuſtum præſumatur, †dubium non eſt quin alleganti pretiũ in iuſtum probãdi onus incũbat iuxta ea, quæ tradita sũt à nobis ſupra in cõcluſ. Actor Verum qm̃ huic rei ſatis abundè ſatisfeci ſupra in concl. Aeſtimatio, per plures concl. ne ea, quę ibi dixi inani labore huc referã, ad illa te remittam, & ſicco pede hanc concluſionem pertranſibo. Vnum tamen mihi nequaquam omittendũ vide-

7 tur, quod cum pretia † rerum diuerſificentur propter qualitatem temporum, ac perſonarũ: quemadmodũ tradit I. C. in l. pretia rerum. ff. ad l. Falc. receptiſſima

* eſt ſcribentium opinio, an pretium iniuſtũ ſit, iudi-

8 cis† arbitrio diſcerni oportere. idem voluit Cyn. poſt Petr. in l. p diuerſas. col. 2. verſ. 2. quæro. C. mand. vbi dicit hãc eſſe veriorem ſententiam gl. in §. pretium. in verb. diffinierit. Inſtit. de emp. & vend. Bertr. conſ. 236. viſo proceſſu cauſæ acceptæ nu. 4. volum. 2. conſ. 339. nu. 3. vol. 1. conſ. 270. non ſine grandi. numer. 4. vol. 3. Barba. cõſ. 51. ſenpſit ſapientię fons Salomon. col. 2. vol. 1. Imol. in c. quoniam qualis. 6. q. prin. in fi. nu. 56. Soc. iun. cõſ. 104. nu. 4. vol. 4. quã adducit Menoc. de arbitr. iudic. centur. 3. caſ. 217. idem tenuit Affict.

9 deciſ. 40. num. 19. vbi concludit generaliter, quod† in materia ſimulationis contractus, & circa modicitatẽ pretij, & circa pact. de retrouẽdendo, & circa reliquas coniecturas ſtatur arbitrio iudicis. Idem tenet ipſe Affict. in tract. de iur. prothomiſ. verſ. vt inf. 30. dies. in 2. no. in prin. vbi adducit l. finalem, in fi. C. de iure domi. impetran. ibi iudicialis eſſe volumus diſceptationis, & cũ refert, ac ſequit Parſ. conſ. 74. nu. 69. vol. 1. id vult Hierony. Gabriel conſ. 147. nu. 5. vbi adducit Bar. in l. ſi fundus. §. fi. ff. de pignorib. Bal. conſ. 32. vol. 5. Iudex autem conſiderata qualitate, & circumſtãtijs perſonarum, temporum, & cæteris huiuſmodi arbitrabitur, quod iuſtũ pretiũ, iniuſtum vè ſit, prout ei magis æquitati conuenire videbitur. Nã in paupere parua quantitas dicit magna. l. illicitas. §. ne tenuis cum gl. ff. de offic. præſid. facit, quod no. gl. in authen. præterea. C. vnde vir, & vxor, & ꝙ no. Bar. in l. ſi conſtante. in prin. ff. ſolut. matr. Bal. in l. cum antea. in 4. col. verſ.

col. vei ſ. item eſt conſiderandū. C. de arbitr. vbi dicit,
10 quòd † parua, & magna quantitas dicitʳ reſpectu cau-
ſæ, & perſonarum, alleg. in auth. quod locū. C. de col-
lat. id etiā tenet Ang. de Aret. in l. 1. §. ſi quis ante. ff.
à quibus appell. non lic. Sal. in l. fin. C. de contrahen.
emptio. & ibi Cyn. in 2. quæſt. Bar. Cępol. qui hos ad-
ducit, & ſequitur in tract. de ſimulat. contract. 6. caſ.
princ. verſ. verum quid in iſto noſtro libello. nu. 112.
113 vbi dicit ſecūdum hanc opinionē ſe vidiſſe ſem-
per iudicari. facit ad hoc idem gloſ. & ibi Bal. in l. 1.
11 C. ſi aduerſ. vēdit. pignor. vbi dicit, ꝙ an magnū, † vel
paruum detrimentum ſit in minore læſo, ſtatur arbi-
trio iudicis, & facit etiā, quòd generaliter voluit Bal.
in l. ædem. C. locati. vbi dicit ſtari ſemper iudicis ar-
12 bitrio, quòd dicatur † modicū, aut multum. Plurima
ſimilia congerit Tiraq. in l. ſi vnquam in verſ. omnia
nu. 31. C. de reuocandis donat. Hanc eādem opinio-
nem tenuit Collectarius in c. ad noſtrā. in fi. de empt.
& vend. vbi ex ſententia Hoſtien. cōcludit, quòd cir-
13 ca † præſumptiones ſimulati cōtractus plurimū exu-
berare debet iudicis officium, ꝙ etiam tenuere Dec.
conſ. 39. in fi. Alexand. in l. ſi quis arbitratu. in fi. ff. de
verbor. oblig. Idem Hieronym. Gabr. conſ. 74. nu. 8.
14 vbi dicit, quòd tamen † iudicis arbitriū debet ſemper
iuris diſpoſitioni, & approbatis doctrinis conuenire.
c. hunc autē, vbi Prępoſitus, diſtin. 22. Aegid. Bellam.
decif. 748. 752. & cōſ. 147. nu. 5. & ſubdit etiam idem
15 Gabr. quòd iudex † iuſtum pretium declarare debet,
non inſpecta oblatione aliquorum, ſed quanti com-
muniter valeat, vel periti valere æſtimant, quod etiā
traditur à Cæpol. loco ſupra citato, & tradūt Docto-
* res omnes *poſt gl. magnam in d. l. 2. C. de reſcin. vēd.
16 vbi Bart. col. vlt. nu. 23. dicit, ꝙ in † huiuſmodi rebus,
in quibus eſt potius iudicium, quam teſtimonium
iudicis arbitrio ſtatur, qui peritos mittere debet, qui
referre debeant ipſi iudici valorem, & pretium rei, ꝙ
quomodo fieri debeat dictum eſt à nobis in verbo
æſtimatio. hoc præterea tenuit Rol. à Val. conſ. 95.
nu. 5. vol. 2. vbi dicit, quod licet relinquatur arbitrio
iudicis, quod pretium iuſtum ſit, & quod iniuſtum:
tamen intelligitur ne recedat à iuris, æquitatiſq; re-
gulis, & idcirco non poterit non arbitrari quartam
partem pretij, quæ minus data ſit magnam læſionem
continere; quod etiam comprobat Pariſ. conſ. 82. nu.
38. vol. 3.

Eodem enim modo cum pretium nō eſt expreſſum
à contrahentibus ſiue id fortuito, ſiue obliuione fiat,
17 iudicis † arbitrio remittitʳ, vt tradidit latè Menoch.
18 de arbitr. iudic. lib. 2. caſu 143. & ratio eſt, quia † in in-
certis, & à iure non determinatis iudicis arbitrio res
committitur. c. de cauſis. in fi. de offic. deleg. l. 1. §. 1.
ff. de iure delib. Ludou. Gozad. in l. 2. nu. 155. C. de
pact. inter empt. & vend. cum ſimilibus: Reliqua vi-
deas in d. verſ. æſtimatio. in verſ. contractus ſimula-
tus. in verſ. pactum de retrouend.

CONCLVSIO MCCXXXII.

ARGVMENTVM.

Præuentio ex quibus probari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Præuentio vnde dicta ſit.*
2 *Præuentio probatur, ſi oſtēditur aliquem ad illud, de quo quæritur, vel ad eius proximā, & immediatam cauſam, ante veniſſe, quam alius, qui præoccupandi ius habebat.*
3 *Præuentio exequutionis debiti, non probatur, niſi per ſententiam, & nu. 19.*
4 *Præuentio actionis probatur per libelli oblationem.*
5 *Præuentio literarum ab ordinario habitarum, probatur per collationem.*
6 *Iuriſdictionis præuentio probatur per citationem. Etiamſi ſit citatio ſimplex, vt ibid. nu. 7.*
8 *Præuentio iuriſdictionis probatur etiam per citationem verbalem.*
9 *Iuriſdictionis præuentio probatur per confeſſionem delicti.*
10 *Præuentio iuriſdictionis per libelli oblationem, ſine citatione non probatur.*
11 *Præuentionem iuriſdictionis inducit litis conteſtatio.*
12 *Præſentatio reſcripti iuris alicuius præuentionem non probat.*
13 *Præuentionis exceptio, vbi non opponitur, valet proceſſus coram alio iudice factus.*
14 *Præuentio voluntariæ iuriſdictionis per ſolam interpellationem inducitur.*
15 *Procurator non præuenit alium per ſolam citationem, ſed requiritur litis conteſtatio.*
16 *Præuentio non inducitur per actum nullum.*
17 *Præuentio non inducitur per citationem nullam.*
18 *Præuentio ad hoc, vt inducatur, actus debent illam neceſſario includere.*
20 *Præuentiones fraudulentæ non valent.*

1 Præuentio † ex eo dicta eſt, quòd quis
ante venit ad aliquid, & id
præoccupauit, quam alius, qui eandem rem, ſi diligē-
tior fuiſſet occupare potuiſſet, quemadmodū ſcribit
Rebuf. in trac. de pacificis poſſ. nu. 407. ex quo facilè
colligi poteſt, quonam pacto ipſa probāda ſit. Nam
2 ſi oſtenderetur † aliquem ad ipſum illud, de quo quæri-
tur, vel ad ipſius cauſam proximam, & immediatam
ante veniſſe, quam alius, qui præoccupandi ius habe-
bat, præuentio probata remanebit, quòd tradidit op-
timè Bar. in l. ſi pluribus, verſ. duo ergo ff. de leg. 1. cu-
ius ſententiam circa hanc materiam omnes ferè Do-
ctores ſequuntur ad eius dicta ſe remittendo, prout
ibi reſtantur Alex. & Iaſ. quod factum fuit præter il-
los, quos ibi adducunt à Rimin. cōſ. 95. quoad primā
difficultatem. num. 40. vol. 1. vbi per hoc dicit, quòd
quando tractatur de præuentione reſpectu exequu-
tionis, vel alterius rei, is pręueniſſe dicitur, q peruenit
prius ad actum illū, ex quo ius quæritur, in quā ſen-
tentiam adducit Bal. in apoſtil. in l. ſi quis à multis. ff.
de noxalibus actio. & huic ſententiæ videtʳ accedere
And. Gail. practicatum obſeru. lib. 1. obſeru. 29. Ma-
rian. Socyn. in c. propoſuiſti. in 4. princip. articulo, de
foro compet. vbi latè præuētionis materiam exami-
nat, Specul. in tit. de compet. iud. aditio. §. vlt. verſ. ſi
autem iudex; & demum etiam Butr. in c. capitulum
Sanctæ Crucis. nu. 26. de reſcriptis. Io. Andr. in cap. ſi
duo, de procur. in 6.

Ex hac ſic firmata cōcluſione plura conſequuntʳ.
Primo, quod ſi agatur de præuentione reſpectu exe-
3 cutionis debiti, non probatur † præuētio, niſi per ſen-
tentiam, quia hic eſt actus, ex quo neceſſario infertur
exequutio, quæ non niſi poſt ſententiam fieri poteſt,
ita determinat Butr. in d. c. capitulum Sāctæ Crucis,
col. pen. verſ. quandoq; agitur de præoccupatione
exequutionis: cuius ſententiam vidētur comprobare
ea, quæ ex mente Bal. tradit Rimin. in d. conſ. 95. vbi
dicit, quòd actus debet eſſe talis, ex quo neceſſario
non probabiliter inferatur actus ipſe, ex quo præuen-
tionem probare volumus. Secundo ſi agatur de præ-
4 uentione actionis, is præueniſſe, † probabitur, q prius
libellum obtuliſſe oſtenderetur, ita dicit Butr. in d. cap.
capitulum Sanctæ Crucis. nu. 29.

Qua de re tamen conſulas velim Bar. in d. l. ſi plu-
ribus, & ibi Iaſ. & in l. pluribus, & ibi Ang. ff. de pro-
cura. Butr. in d. c. capitulum, qui plures caſus pōnunt
circa hanc materiam, qui tanquam illationes hoc
loco annecti poſſent: ſed cum à materia noſtra diſta-
re videantur, ſatis habui, ſi locum, vbi illa reperire
poſſis, tibi commonſtraui.

Tertiò,

Tertiò, ſi agatur de præuentione, quando duo ob- 5 tinuerunt literas ab ordinario, probatur † per collationē, quia ante eam nullū ius quæſitum eſt, & idcirco per alium actum non probaretur neceſſario præuentio, vt dicit idem Butrig. vbi ſup. & de literis impetratis à Sede Apoſtolica, tradit ibi latiſsimè Fel.

Quartò, ſi duo iudices habeant iuriſdictionem, ita vt inter eos detur præuentio, ſi dubium ſit, quis præue- 6 nerit alterius iuriſdictionē, id cōmodè † probari poterit, ſi oſtendetur à quo eorum prius ſit facta citatio. Nam qui prius citauit, is præueniſſe dicetur, ita concludit Bart. in d. l. plurib. verſ. quandoq; tractatur. ff. de leg. 1. & rationem reddit, quia citatio, eſt de exercitio iuriſdictionis. Actus ergo ſit, per quē probatur prius peruentum fuiſſe ad ipſam rem, de qua agitur, vt ſuperius dicebamus: id aūt probatur etiā per text. in l. ſi quis poſtea. ff. de iudic. & in l. vbi acceptum. ff. eo. tit. c. propoſuiſti. de for. comp. gl. in clem. 1. de iud. c. vt debitus. de appel. Imol. in c. paſtoralis. nu. 20. de reſcrip. Ant. Butr. in c. capitulum Sanctæ Crucis. nu. 26. de reſcrip. Marant. in ſua diſputatio. 6. n. 20. Abb. in d. c. propoſuiſti. de foro compet. Andr. Gail. pract. obſeruat. lib. 1. obſer. 29. nu. 4. Spec. in tit. de compet. iud. aditio. §. vlt. verſ. ſi autem iudex ſit delegatus. & ibi Io. Andr. in addit. & in tit. de reſcrip. præſentat. §. vlt. item quod ſublatum eſt. idē videtur tenuiſſe Rimin. conſ. 95. quoad primam dubitationem. num. 40. comprobādo ea, quæ habentur per Bart. in d. l. ſi plu- * ribus, quæ etiam dicit * communiter teneri. Hippoly. de Marſ. in l. fi. nu. 202. ff. de iuriſd. omn. iud. cui ſentētiæ adhæret etiam Seb. Sap. in l. cum quędam puella. * nu. 25. ff. eod. tit. vbi dicit hanc eſſe veram, & * communem opinionem, & ante eum ibidē hoc tenuere Bar. Ang. Caſtr. Alex. Curt. & reliqui ſcribentes, Iaſonq; præcipuè. n. 6. in ead. opin. fuit Rom. in conſ. 412. pro habenda ſubſtantia veritatis. num. 4. & 5. vbi teſtatur * hanc eſſe * communem opinionem. Rebuff. in tract. de pacifi. poſſ. nu. 406. & in tract. nominationum. q. 17. nu. 46. Iul. Clar. lib. 1. ſenten. §. fi. q. 38. in fi. Aegid. Boſſ. in pract. crim. tit. de foro compet. tradit latè But. in d. c. capitulum Sanctæ Crucis. col. antep. Iaſ. Alex. & cæteri ſcribentes poſt Bart. in d. l. ſi plurib. ff. de leg. 1. Idem tenet Ioā. And. in c. ſi duo de procurat. in 6. Marian. Soc. in d. c. propoſuiſti. col. 6. in 4. art. prin. 2. quæſt. & in l. libertus. in 2. notab. ff. de in ius voc. Bart. in l. ſi maritus. §. 1. ff. ad leg. Iul. de adult. Rimin. conſ. 352. quia non poteſt dubitari. nu. 9. vol. 2. vbi add. gl. in c. vt debitus. de appel. Andr. Gail. pract. obſeru. lib. 1. obſer. 29. nu. 3. & obſer. 70. nu. 18.

Ampliatur primò id, quod dicimus de citatione, 7 vt procedat, etiam in citatione † ſimplici: non enim requiritur citatio per trinam monitionem, vel vnicū edictum peremptorium, ſed ſufficit ſimpliciter, quē citatum fuiſſe, ita ex mentē. Io. And. & Guliel. cōcludit Ant. But. in d. c. propoſuiſti. col. 2. verſ. quęro qualis exigatur citatio. de foro compet. & in d. c. capitulum Sanctæ Crucis. col. antep. de reſcrip. Maria. Soc. in d. c. propoſuiſti. col. 6. verſ. 3. quæro, vbi dicit hanc * eſſe * communem opinionem: ſufficeret ergo probare ſimplicem citationem interueniſſe.

8 Ampliatur ſecundò, vt procedat, ſiue † verbalis citatio ſit, ſiue realis. Nam & per realem citationem, hoc eſt per capturam perſonæ præuentio probari poterit. Hoc tenet Io. And. in c. 1. de obli. ad ratioci. Bal. in l. ſi quis poſtea. ff. de iudic. & in l. Senatus. in fin. C. qui accuſ. non poſſ. Ang. in §. ſciētes. in Auth. vt iud. ſine quoquo ſuffrag. Iaſ. in d. l. cum quędam puella. nu. 6. adducit Bal. in l. officiales. C. de epiſcop. & cler. & Spec. in tit. de citat. Hippol. Marſil. in l. fi. nu. 202. ff. de iuriſd. omn. iud. Bald. in authent. ſed nouo iure. col. 3. verſ. ſed pone in Ciuitate. C. de ſeruis fugit. & hæc citatio realis pfertur verbali, & ſimplici citationi, quemadmodum latè tradit Maria. Soc. in d. cap. propoſuiſti. col. 8. verſ. octauo quæro. Marſ. in d. l. fin. num. 203. Iaſ. in l. ſi domus. §. in pecunia. num. 6. ff. de leg. 1.

Ampliatur tertiò, vt nō ſolùm per citationem di- 9 catur præuenta iuriſdictio, ſed † etiam per confeſſionem delicti. Nam ſi delinquens coram vno iudice confeſſus fuerit delictum, inducetur præuentio illius iudicis, id memoriæ prodidit. Bald. in l. ſi domus. §. in pecunia. ff. de leg. 1. quod ibi ſequuntur Caſtr. Alex. & Iaſ. ibid. num. 6.

Ampliatur etiam quarto loco, quod ſupra diximus, 10 vt omnino citatio requiratur, & ideò etiam per † libelli oblationem abſque partis citatione, non probari præuentionem, vt tradidit Bal. in l. ſi quis poſtea. ff. de iudic. per glo. in l. 1. ff. de in ius vocan. quod comprobat Soc. in d. c. propoſuiſti. col. 6. verſ. primò igitur quæro. Quod verum eſt, niſi ex ſtatuti diſpoſitione libellus habeat vim litis conteſtationis, vt ibi Soc. 11 tradidit. Nam † litis conteſtatio præuentionem inducit, vt voluit Alex. in l. ſi Titius. ff. de verb. oblig. ſimiliter ſola reſcripti præſentatio, non probat preuentionem, vt tradidit Spec. in tit. de compet. iud. adit. §. vlt. verſ. item quod impetrans. Quod adeò procedit, vt 12 nec per reſcripti præſentationem † probetur præuentio iuris alicuius, ſiue iuriſdictionis, ſiue alterius rei, glo. in cap. vt debitus. de appellat. quam ad id adducit Rimin. conſ. 352 quia non poteſt dubitari. nu. 19. volum. 2.

Limitātur autem ſupradicta, vt non procedant, 13 quando non apponitur † exceptio præuentionis. Nā tunc proceſſus etiam coram alio iudice, quam illo, q. præuenit, valet, ita dicit Bal. in authen. ſed nouo iure. col. 3. ver. ſed pone, in Ciuitate Peruſij. C. de ſeruis fugit. vbi dicit hanc exceptionem opponi debere ante litis conteſtationem, quia eſt declinatoria for. idem ſentit Marian. Soc. in d. cap. propoſuiſti. quem referēdo ſequitur Andr. Gail. pract. obſeruat. lib. 1. obſerua. 29. in fin.

Limitantur ſecundò ſupradicta, vt procedāt in iu- 14 riſdictione contentioſa, ſecus † in voluntaria, in qua inducitur præoccupatio per ſolam interpellationem iudicis. l. 1. ff. de offi. proconſ. ita limitauit Iaſ. in d. l. ſi pluribus. ff. de leg. 1. nu. 25.

Limitātur tertiò, vt non procedant ſupradicta in præoccupatione alterius iuris, quā iuriſdictionis: non enim ſufficit ſola citatio, ſed requirit actus talis, qui inferat neceſſariò ius illud, de quo præoccupādo agi- 15 tur. Verbi gratia † in procuratore non ſufficit citatio, ad præoccupandum alterum procuratorem, ſed omnino requiritur litis conteſtatio, quia ante eam procurator dominus litis non efficitur. Ita limitauit Iaſ. in d. l. ſi plurib. nu. 26. ff. de leg. 1.

Poſtremò circa omnia ea, quę ſupra diximus generaliter animaduertēdum eſt, quòd ſi actus per quem 16 inducitur præuentio † nullus ſit, nullum quoque ius 17 tribuit. Quapropter per citationem † nullam, nō inducitur præuentio, vt tradit Maria. Soc. poſt Io. And. Butr. & reliquos. in d. c. propoſuiſti. col. 7. verſ. quinto quærò. Bal. in l. ſi quis poſtea. ff. de iudi. in l. edita. col. 13. C. de eden. Alex. & Iaſ. in rub. de ius vocan. Bal. in c. conſuluit. de offi. deleg. Fel. in c. 1. col. fi. de iudic. latè, & pulchrè. Rom. in conſ. 412. pro habenda ſubſtātia veritatis. nu. 5. cum ſeq. Faciunt ea, quæ dicit Hippol. Marſ. conſ. 120. ſplendore gratiæ ſuæ. in prin. vbi latè probat, quòd ea, quæ nulla, & inualida ſunt, nullum effectum operantur. idem Marſil. conſ. 131. illumina. num. 33. latè Caſſan. conſil. 1. in quarto præſuppoſito. num. 1. latius Felyn. in cap. illud num. 5. de prę ſcrip. quos adducit Mandoſ. ad Roman. in dicto conſilio 412. in qua opinione fuit etiam Aenningus Geden. in proceſſu iudiciario. parte ſecunda, tub. 28. nume. 12.

Nec illud etiam prætereundū eſt, quod pluries ad monui-

monuimus, nimirum actum per quẽ inducitur præ-
18 uentio talẽ eſſe debere, † qui neceſſario inferat ius illud, de cuius præuentione quæritur: prout admonuit Rim. conſ. 95. quoad primam difficultatem. nu. 40.
19 vol. 1. dicens, quòd ſi de exequutionis † præuentione quæritur, non ſufficit litis conteſtatio, ſed requiritur ſententia, ex qua exequutio naſcitur, addi. ẽit Bald. apoſtil in l. ſi quis à multis. ff. de noxalibus actionib.
Vltimò animaduertendum eſt, quòd præuẽtiones
20 † fraudulentæ, non valent, quia dolus ſuus nemini debet patrocinari, & ideo ſi citatio, aut alius actus dolo facti probantur, ſubuertetur pręuentio, vt tradit latè Rebuf. in tract. vt benef. eadem gl. 4. artic. vnico. num. 12.

CONCLVSIO MCCXXXIII.

ARGVMENTVM.

An, & quibus caſibus Principis aſſertioni fides adhibenda ſit.

SVMMARIVM.

1 *Principis aſſertioni ſtandum eſt.*
2 *Literæ in quibus Papa commendat aliquem iudici ſeculari, tanquam plebanum talis plebis, probant illius plebaniam.*
3 *Clericus quis probatur ex literis, in quibus illi tanquam clerico confert beneficium.*
4 *Præſentia probatur ex literis Summi Pontificis, in quibus narret, eum præſentem fuiſſe.*
5 *Papæ aſſertioni adeo ſtatur, vt non poſſit probari contrarium.*
6 *Fundus probatur liber, vel cenſualis, ex literis Sũmi Pontificis, in quibus eum cum aliqua iſtarum qualitatum nominet.*
7 *Geſtas a Summo Pontifice, non poſſunt eſſe, niſi circa veritatem.*
8 *Veritas ipſa Deus eſt.*
9 *Dei vicem in terris Summus Pontifex gerit. & num. 25. ibidem.*
10 *Principum cæterorum præter Sum. Pontif. dictis quoque ſtandum eſt.*
11 *Regibus, propter eorum excellentiam, credendum eſt.*
12 *Iudicis literis aliquid aſſerentis, quod ad officium ſuum pertineat, ſtatur.*
13 *Principi dicenti ſe imponere collectam propter publicam vtilitatem, credi debet.*
14 *Sententia Regis poteſt probari per ſcripturam ſigillo eius roboratam.*
15 *Princeps, quod credit, & nos credere debemus.*
16 *Principis verbum pro lege habendum.*
17 *Principis beneplacitũ ad hoc, vt ſatisfiet, qualibet eius aſſertio ſufficit.*
18 *Decurionibus atteſtantibus de benemeritis alicuius creditur.*
19 *Principi aſſerenti, ſe ob merita aliquid concedere ſtandum eſt.*
20 *Principi aſſerenti de timore ſcandali creditur.*
21 *Princeps præſumitur iuſtitiæ plenus, & non præſumitur falſum dicere. vt ibid. nu. 22.*
23 *Principum, etiam a Summo Pontifice inferiorum, aſſertionibus fides adhibetur.*
Contr. nu. 24. & quid in principib. non recognoſcentibus ſuperiorem. nu. 26. Concil nu. 27.
28 *Principum inferiorũ aſſertiones, ſolùm præſumptionẽ inducunt, quæ onus probandi transfert in aduerſarium.*
29 *Principis aſſertioni adeo creditur, vt in contrarium non admittatur probatio.*
30 *Præſumptio violenta eſt pro dicto Principis, quæ non admittit contrariam probationem.*
31 *Principi aliquid de iure aſſerenti pleniſſimè creditur, niſi manifeſtam falſitatem aſſereret. vt ibid. nu. 33.*
32 *Princeps præſumitur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui.*
34 *Principis aſſertio, tunc demum nõ admittit probationem in contrarium, quando is ſuperiorem non recognoſcit.*
35 *Princeps creditur, non admiſſa in contrarium probatione, quando atteſtatur de facto proprio, non de alieno.*
36 *Literæ Summ. Pontif. narrantes coram eo factam renunciationem, adeo probant, vt non admittatur in contrariam probatio.*
37 *Literæ Summ. Pont. narrantes talem obijſſe in Curia, ſolùm præſumptiuè probant.*
38 *Literæ Summ. Pont. narrantes, renunciationem factam per procuratorem, non probant illum procuratorem, niſi præſumptiuè.*
39 *Literæ Sum. Pont. narrantes Titium ſibi aliquid ſignificaſſe, pleniſſimè probant.*
40 *Principis dictum de facto alieno, inducit præſumptionem iuris tantum, de facto proprio autem præſumptionem iuris, & de iure.*
41 *Principis aſſertio, per indirectum, & non arguẽdo Principem de mendacio, admittit probationem in contrarium.*
42 *Principis aſſertio admittit probationem in contrarium, in his caſibus, in quibus contra præſumptionem iuris, & de iure probari poteſt.*
43 *Præſumptio iuris, & de iure, admittit contrariam probationem per confeſſionem partis.*
44 *Notorium vbi eſt contra præſumptionem iuris, & de iure, contra eam probari poteſt.*
45 *Principis aſſertioni creditur, etiamſi atteſtatur de his, quæ vidit ante principatum.*
46 *Papa iudicare poteſt ſecundum conſcientiam, & informari ex his, quæ vidit ante Pontificatum.*
47 *Princeps magis creditur, quam Notario.*
48 *Principi creditur, etiamſi narret factũ ſui prædeceſſoris.*
49 *Princeps præſumitur informatus de facto ſui prędeceſſoris.*
50 *Principis verba, tunc maximè probant, quando ſunt diſpoſitiua.*
51 *Verba diſpoſitiua Sum. Pont. plenè probant.*
52 *Principis aſſerentis aliquid de facto alieno, non creditur.*
53 *Verba aſſertiua Papæ ad hoc, vt probent, debent eſſe de facto proprio, & ſuper eis intentio eius debet eſſe fundata.*
54 *Papa conferens præbendam, tanquã reſeruatam per mortem Capellani honoris, non probat eum Capellanum fuiſſe, & quare. nu. 56.*
55 *Imperatori non creditur, in his, quæ dicit ex relatione alterius.*
57 *Probatio præiudicialis non admittitur parte non citata.*
58 *Princeps citationem tollere non poteſt. & cur, ibid.*
59 *Princeps non præſumitur ſcire factum alienum.*
60 *Principi aſſerenti factum alienum, etiamſi ſuper eo intentionem ſuam fundaret non creditur, Contr. nu. 61.*
62 *Principi concedenti aliquid motu proprio, & ex certa ſcientia, etiam de facto alieno creditur.*
63 *Motus proprius non præſumitur, niſi ſit literis inſertus.*
65 *Principi motu proprio concedenti, ita demum creditur de facto alieno, ſi id corã eo geſtum fuerit, aliàs nõ probat, ſed tantum præſumptionem inducit, vt ibid. nu. 65.*
66 *Principi in motu proprio dicenti, ſibi ita a parte narratum fuiſſe, non creditur.*
67 *Principis aſſertio de facto alieno in motu proprio, ſolùm præſumptiuam probationem inducit.*
68 *Principi aſſerenti factum alienum, ſi dicat ſe de eo informatum fuiſſe creditur.*
Contr. vt nu. 69. & 70. Concil. nu. 71.
72 *Principi aſſerenti factum ſui genitoris credendum eſt.*
73 *Aſſertio Principis de facto, in his, quæ ſunt modici præiudicij probat.*
74 *Aſſertio Principis de facto alieno, inducit præſumptionem, quæ in aduerſarium onus probandi transfert.*
Contra nu. 75.

76 Princeps

76 *Princeps aſſerens factum alienum, & dicens illud eſſe notorium, plenè probat.*
77 *Principi narranti factum partim proprium, partim alienum, fides adhibenda eſt.*
78 *Principi narranti factum alienum geſtum coram ſe creditur. Contra.nu.79.Concil.nu.80.*
81 *Aſſertio Principis contra non ſubditum, non probat. & cur.nu.83.*
82 *Cauſa iuſta in Principe, quoad ſubditos tantùm præſumitur.*
84 *Principis aſſertio non probat contra naturaliter nō ſubditum. Et quare.nu.85.& 86.*
87 *Aſſertio Summi Pontificis contra laicum non ſubditum in cauſis ad eccleſiam pertinentibus probat.*
88 *Aſſertioni Principis creditur, quoad expreſſa tantùm, nō autem quoad tacita.*
89 *Papa aſſerens coram ſe factam renunciationem per procuratorem, probat quidem renunciationem, ſed non illū verè procuratorem fuiſſe.*
90 *Aſſertioni Principis, ita demum creditur, ſi ſuper ea Princeps fundat intentionem ſuam.*
91 *Principis intentio, quando ſuper narratis fundari dicatur. & nu.93.*
92 *Principis verba, tunc fidem faciunt, quando ſunt neceſſaria & conferunt ad id, de quo agitur.*
94 *Verba Principis ad hoc, vt probent, cuiuſmodi eſſe debeāt.*
95 *Teſtes de commiſſione Papæ examinati ſuper informatione narratorum, non probāt, niſi ad effectum literarum conſequendarum.*
96 *Enunciatiua verba, ſuper quibus Princeps non fundat intentionem ſuam, nec etiam præſumptionem inducunt. Contra.nu.97.98.Concil.nu. 9.*
100 *Principis verba, quando ſunt ſuper eo, quod veriſimiliter ignorat, non probant.*
101 *Principi aſſerenti aliquid, ſuper quo liberè diſponere non poteſt, non creditur. Contra.nu.107.& 108.Concil.nu. 109.& 110.*
102 *Principi narranti cauſam, propter quam aliquem priuet feudo, credendum non eſt.*
103 *Princeps tenetur obſeruare ſuum contractum, niſi iuſtā cauſam oſtendat ab eo recedendi.*
104 *Cauſa iuſta in Principe non præſumitur, vbi facit aliquid, ſuper quo liberè diſponere non poteſt.*
105 *Papa per verba narratiua non poteſt aliquem priuare iure proprio, niſi culpa probetur.*
106 *Principis aſſertioni non ſtatur, quod quis contra eum crimen læſæ maieſtatis commiſerit.*
111 *Motus proprius Principis præſumitur in ſe iuſtam cauſam continere, licet non exprimatur.*
Quod tamen decl.ibid.nu.112. & 113.
114 *Principi non creditur, vbi ex eius aſſertione ipſe commodum, & ſubditi incommodum ſentiunt.*
Quod decl.remiſſiuè.ibid.nu. 115.
116 *Principi non creditur, quando ea, quæ dicit, veriſimiliter habuit ex informatione partis.*
117 *Principis aſſertioni, quoad benemerita alicuius ſtatur etiam in præiudicium tertij.*
118 *Principis verba in antiquis ſemper probant.*
119 *Principum aſſertionibus, de cōſuetudine plenè creditur.*

Tractatum eſt à nobis in libris præcedentibus, varijs in locis, quibus caſibus Principum dictis fides adhibenda ſit, in concl. Aſſertio, in concl. Enunciatiua verba, & alibi. Quæ oīa aliquātò fuſius hoc loco pſequi cogitamus.
Illud igitur principio pro regula conſtituendū eſt
1 Principis aſſertioni regulariter ſtandum eſſe. Ac qđ
ad Summum quidem Pontificem attinet, id nobis
oſtendit text. in cle.1. de prob. vbi Pontifex mandat
ſibi aliquid aſſerenti plenariā fidē adhiberi, quòd et
elicitur ex c.nobiliſſimus.95.diſt.& tradidit Bart.in l.
ambitioſa.nu 28.ff.de decr.ab ord.fact. & not. per gl.
Card. Imo.& reliquos ſcribentes communiter in d.cle.
1. Lapus.alleg.7. Diſceptat.an literæ, vbi dicit, ꝙ lite-
2 ræ in quibus† Papa commēdat iudici ſeculari aliquē
tanquam plebanū talis plebis, probant illius plebaniam, & alleg. 122.cle.ſi ſumus.aliàs 67. & alleg.121.
Quantum ad nunciationem Milis in reper.in V.verba narratiua, vbi ſe remittit ad alleg. Lapi ſup citat.
Cald.conſ.7.tit.de reſcr. Io. And.in c. nō licet de reg.
3 iur.in 6.vbi dicit, ꝙ accuſatus† coram iudice ſeculari
producendo literas, in quibus Pontifex illi tanquam
clerico confert beneficiū, probat ſe clericū, Federic.
4 de Sen.cōſ.117.Caſus talis eſt. Ioannes. vbi dicit, ꝙ † ſi
Pontifex dicat ſe ad petitionē Titij præſentis iudicē
dare, adeo probat Titiū præſentem fuiſſe, vt in contrariū non admittatur probatio, quem licet corruptè
adducit Lap.in d.alleg.7. vbi Mandoſ in addit. Old.
conſ.258.Innoc.Epiſc.Fel.in c.nōnulli.§.ſunt, & alij
verſ. Ampliatur quartò, etiā ſi in reſcripto.de reſcrip.
Gem.conſ.33.pro examinatione dictorū dubiorum,
5 col.3.verſ.nec obſtat, ſi dicatur dicens.† ꝙ regulariter
ſtandum eſt aſſertioni Papæ, adeo quòd non poſſit
contrariū probari, Soc.conſ. 266.in cauſa, quæ vertitur.col.1.nu.32.verſ.ſed iā non obſtante, vbi dicit, ꝙ
6 † fundus poteſt probari liber, vel cenſualis per literas
Summi Pontificis, in quibus cum aliqua illarū qualitate nominet, Ruyn.cōſ.227.nu.6.vol.1. & in conſ.
148.nu.8.vol 4. Tiraq de vtroq; retract. par.1. nu.49.
gl.14.§.1. Ant. Gabr. tit.de prob.concl.2. & poſt eum
Ioſeph. Ludo.concl.14. verſ.infertur 42. Nec hoc, ꝙ
7 dicimus mirū videri dēt cū actus† Sum. Pont. nō poſ-
8 ſit eſſe: niſi circa veritatē, cum veritas † ipſa Deus ſit,
9 cuius in terris† vicem Pontifex gerit, & ideo ſanctus,
& beatus, ac meritò ēt verax exiſtimatur, vt dicit idē
10 Ioſeph. Ludou. Sed & id † quoq. in cæteris Principibus locum hēt: eorū enim aſſertioni ſtandū eſt. Hoc
tenuit Bar.in d.l.ambitioſa.n.28.ff. de decret. ab ord.
facien. ubi, ꝙ dicitur de Summo Pontifice, ad alios
Principes extendit Caſtr. conſ. 300. priuſquam iura
fierent.col.2.verſ. dicet aliquis vbi extendendò iura,
quæ loquuntur de Papa, dicit Regibus pp eorū ma-
11 ximam excellentiam ēt ſolo verbo credēdum eſſe.
12 Nam † ſi ſtatur literis iudicis atteſtātis aliquid de his,
quæ pertinent ad officium ſuum. l.ſi publicanus.§.de
rebus.ff.de publ. Bald.in rub. C. de fid.inſtr.col.pen.
Abb. in c. poſt ceſſionē de prob. quanto magis ſtandū erit dicto Principis, cuius auctoritas ſupereminet
oēs? Quod Caſt. dictū in eodē propoſito retulit. Nat.
conſ.438.nu.39. vol. 3. dicens p hanc concluſionem
13 credēdum† eſſe Principi, qui dicat ſe imponere collectā pp publicā vtilitatē. Quod ante eū tenuit Barb.
in cōſ.1. Magnus ſcripſit Pſalmiſta.col.3.vol. 1. & in
hanc ſniam concurrit etiam Bald.in l.exēplo, pen.q.
14 C.de probat.tenēs, ꝙ † ſnīa Regis poſſit probari per
ſcripturam eius ſigillo roboratam, quod etiā voluit
Fel.in d.c.poſt ceſſionem.de proba. idem Bal.etiā in
l.1.per illum text.ff.de offic. præf.prat. & in c.cæterū.
15 col.3.de iudic.dicit, ꝙ † credit Princeps, & nos crede-
16 re debere, & Principis verbum † pro lege habendum.
In eadem ſnīa fuerunt Gram. conſ. 100. Redemptoris gentium.nu.66 Brun.conſ.1.nu.38. Soc.ſen. conſ.
4.ſuper q.n.11. vol.3. dum dicit in Principe ad iuſtifi-
17 cādum beneplacitū quamlibet aſſertionem ſufficere, iux.no.p Bal.in c.Eccleſia Sanctæ Mariæ, extra vt
lite pend. Ruy.cōſ.175.nu.15. vol. 1. vbi dicit, ꝙ cre-
18 dēt; De curionibus, atteſtantibus de benemeritis alicuius, iuxta ſniam Bar.in d.l.ambitioſa, quam probat
dum dicit hanc regulam procedere in quocunque
Principe, idē Ruy.conſ.227.nu.6.vol.eo. Goz. conſ.
8.nu.43. Cur.iun.cōſ.157.n.14.& 21.propè fi. Afflict.
deciſ.305.nu.15.& in c.1.n.27.qui ſucceſ.ten.in vſib.
Feud. Burr.in l.cōficiuntur.col.1.verſ.prætereà ſient.
ff.de iure codicil. Cæph.cōſ.168.nu. 32. Bero.cōſ.65.
nu. 6. vol. 1. vbi dicit Principi aſſerenti ſe ob merita
19 † aliquid alicui cōcedere credendū eſſe, ꝙ ēt tranſidit

Digitized by Google

Natt conſ.503.nu.5.vol.3 & conſ.522.nu.31.eo.vol.
20 Iacob.Mandel.conſ.7<.num.6.dicens† ſtandum eſſe Principi aſſerenti de timore ſcandali. latè Alexand. conſ.216 nec arguendi ſumus.col.9.vol.2. & conſil. 21.conſideratis,in princ.vol.2.& in l.1. col. 18. verſ. ſed iuxta hoc quęritur.ff.de offic.eius & in l.ſciendū. col.6.verſ.item fallit d.reg.ff.de verbor. obliga.Dec. conſ.125.in cauſa ſpoliationis,nu.4. Rol. à Val. cōſ. 1.num.68.vol.2. Cur.ſen.conſ.29.nu.10.& 11.Ceph. conſ.173.nu.26.Iaſ.conſ.227. in nono fundamento, vol.2.Tiraq.de viroq. retract.par.prima,§.1.gloſ.14.
21 num.49.nec id caret ratione Nam Princeps† præſumitur iuſtitiæ plenus, & idcirco omnia deliberatè,&
22 prout conuenit,facere,& ideo† non eſt credendum, ꝙ falſum dicat.l.2.§.merito,& §.ſi quis à Principe.ff. ne quid in loco publ.l. ex facto, in prin.ff.de vulg.& pupil.Bal.conſ.395.pro Domino Dinaldo, col.1. ad fi.vol.2.Cald.conſ.1.col. 1. in tit. de tranſlat. prælat. Idem Bal. conſ. 326. Rex Romanorum, col.2.circa med.vol.1. Alc.de præſumpt.reg.4. præſumpt.8.Soc. ſen.conſ. 87. vol. 3. tradunt latè Menoch. conſ. 100. nu.16.Crau.de antiq.temp.part.1.c.2.in prin. Bertaz. conſ.ciuil. 142.nu.12.idem Crau.conſ.5.num. 2.cum pluribus alijs, qui paſſim nullo negotio colligi poſſunt:ex his ergo ſatis apparet hanc regulam, quam ſuperius poſuimus, non ſolum in ſummo Pontifice, ſed in quocunque Principe locum ſibi vendicare.

23 Amplianda† eſt igitur ſuprapoſita cōcluſio, vt nō ſolum locum habeat in ſummo Pōtifice,ſed in quocunq; alio Principe.Hanc opinionē præter illos,quos adduximus, mihi videntur tenere Iaſ. conſ. 65. Redemptoris Crucifixi,col.3.verſ.2.principaliter,vol.3. Iac.à Sancto Georgio in tract.de feud.§.ſed an Princeps obligetur,nu.9. Ripa reſponſo primo, num. 28. lib.1.Alex.conſ.16.vol.5.Menoch.conſ.1. num.8.& conſ.100. proximè allegat. qui omnes loquuntur in Principibus inferioribus, & ſecularibus, & in hanc ſententiam citari poſſent innumeri, qui loquuntur non ſolum in Papa,ſed & in alijs, qui paſſim cuique occurrunt, ſed & hoc expreſsè tenet Socy. ſen. conſ. 27.in præſenti conſultatione.nu.4.vol. 3.vbi id extēdit ad omnes Principes, & habentes iura Principis. Nat.conſ.487.nu.39.vol.3.Bal.in c.cum à nobis.col. 1.de teſtibus.Card.conſ.128.in quæſtione,quæ vertitur.col.1.Ruyn.conſ.227.nu.6.vol.1.Dec. conſ.606. Sereniſſimus,nu. 1. Mandoſ. ad Lapum d.allegatio. 7.vbi dicit hāc opinionem veriorem eſſe, quam etiā tenuit Ruyn.conſ.41.num.3.vol.1.Soc.iun.conſ.65. nu.10.conſ.66.nu.6.vol.1.conſ.92.num. 2. volum.2. Alex.conſ.11.aliàs conſul ui.nu.14.volum.3. Signo. conſ.181.in quæſtione vertente. nu. 8. verſ. ſed in literis,& hanc opinionem prout * magis communem videtur amplecti Ant.Gabriel.in d.concluſ.2.nu.18. de probat.

24 Contrariam autem opinionem,† quòd concluſio dictæ clemen. primæ, locum habeat tantummodo in Summo Pontifice, videtur tenere Fel. in c. cum à nobis.col. 3.de teſtibus.quam refert, & ſequitur Dec. conſ.410.col.2.in fin.verſicul 3. principaliter. Curt. iun.conſ.61.num. 13.Gem.conſ. 96. Pro huius. num. 9.Crauet.conſ.104.num.6.Iaſ.conſ.72.in cauſa, quæ vertitur.col.fi.nu.4.vol.1. vbi adducit Lap. & Card. qui idem tenent in d.clem.1.quæſt.1.& certè magna videtur differentiæ ratio inter Summum Pōtificem,
25 & cæteros Principes ſeculares: is enim † cum vice Dei,ac eius legatione fungatur in terris.c.quanto.de tranſlat.prælato.c.hominis.7.q. 1. non videtur, niſi, quod verum ſit proferre poſſe.Quę ratio non militat in cæteris Principibus ſæcularibus, prout dicit Iaſ.in d. conſ.72.

26 Facit,& tertia † quædam opinio, ꝙ concluſio noſtra locum habeat ſolū in Principibus non recognoſcentibus ſuperiorē: ſecus autem in alijs,qui ſuperiorem cognoſcunt,quam opinionem videtur amplecti Soc.conſ.4.col.2.in fi.conſ.27.col.2.vol.3.conſ. 266. col.11.in fi.verſ.confirmantur præmiſſa vol. 2. idem voluit Alex.conſ.112.vol.7.Soc.iun.conſ.92.num.3. vol.2.Ruin.conſ.31.nu.10. vol. 1.

27 Conciliari autem poſſunt † omnes ſupradictæ opiniones,vt dictis Summi Pontificis, & cæterorū Principum ſuperiorem non recognoſcentium adeò ſtandum ſit, vt probatio in contrarium non admittatur: ſecus aūt in inferioribus Principibus,qui ſuperiorem
28 recognoſcunt: ſolùm enim præſumptionē † inducūt adeò, vt probandi onus in aduerſarium transferāt. Id tradidit Bart.in l.ambitioſa.nu.28.ff.de decr. ab ord. facien.Rui.conſ.175.nu.15 vol.1.conſ.227.nu.6. eo. vol.Ceph.conſ.170.nu.49.& conſ.185.nu.9. vol. 2.

29 Ampliatur † itaq; ſecundò ſupradicta cōcluſio, vt adeò procedat, vt contra Principis aſſertionē in contrarium nō admittatur probatio. Id videtur ſentire. Cyn.in l.fi.C.ſi cont.ius,vel vtilit.publ. & id l. reſcripta.q.3.& 4.C.de precib.Imper.offerend. vbi inquit,
30 † quòd pro dicto Principis eſt violenta præſumptio, quæ nō admittit probationem in contrarium. Cuius dictū Bal.ibi comprobat,facit,quod voluit. idē Bal. in l.1.per illum tex.ff.de offi.præt. & in c. cæterū.col. 3.de teſti.vbi ait id,ꝙ Princeps credit, & nos credere debere, & dictū Principis ꝓ lege habēdū. Quis enim tantæ ſuperbiæ faſtigio tumidus eſt, vt regalem ſenſum neget,vt dicit Natt.conſ.482. nu.46. in eandem opinionē concurrere videtur Soc. ſen. conſ. 266.nu. 27.vol.2.Pariſ.conſ.17.nu.13.vol.4.quos refert,& ſequitur Mand.in addit.ad Lap.d.alleg.3.verſ.amplio primo.Cur.ſen.conſ.20.nu.10.& ita Ceph.conſ.185. nu. 20. vol. 2. Gemin.conſ.33.pro examinatio.nu.4. verſ.nec obſtat, ſi dicatur fore. Imo.& ſcriben. in d. Clem.1.de proba.Rom.conſ.350.nu. 18.

31 Subamplia † hanc ampliationem,vt etiam procedat,quando Princeps aſſereret aliqd de iure:illi enim
32 creditur.Soc.ſen.cōſ.87.nu.18.vol.3.vbi dicit † quòd Princeps præſumitur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui.Quod tamen intelligendū eſt, niſi aliqd
33 aſſereret, † quod de iure manifeſtam in ſe falſitatem contineret,vt declarat Ant.Gab.in d. concluſ. 20. limit.tit.de probat.

34 Limitatur primò † hæc ampliatio, vt procedat in Principe non recognoſcente ſuperiorem,veluti ſunt Summus Pōtifex,Imperator,Rex,Dux Sabaudiæ, & Mediolani,& hmōi:ſecus aūt in his,qui ſuperiorē recognoſcunt, quia in eorum dictis admittitur probatio in contrarium,prout diximus ſupra in fine primæ ampliat.& traditur à Bart.in d.l.ambitioſa. Cephal. conſ.170.nu.19.conſ.185.nu.9.vol.2.Rui. conſ. 115. nu.15.conſ.227.nu.6.vol.1.

35 Limitatur ſecundò hæc ampliatio, vt procedat, quando Princeps atteſtatur de facto proprio,ſecus ſi de facto alieno,quia talis aſſertio ſol[illegible] præſumptionem inducit, ita colligitur ex Lap[illegible] alleg. 7. vbi ex dictis Paul.in d.clemen.1.concludit literas Papæ nar
36 rantes, † coram ipſo factam renunciationem, adeò probare renunciationem, vt nihil in contrarium allegari poſſit, de facto enim proprio Summus Pōntifex atteſtatur: ſed † ſi dicat talem obijſſe in curia nō
37 probat, ſed ſolum inducit præſumptionem, quia aſſertio eſt facti alieni. Præterea in ſuprapoſita ſpecie, in qua Papa narrat renunciationem factam per pro
38 curatorem,† certè huiuſmodi literę non probabunt: niſi ꝑſumptiuè illum ꝓcuratorem; eodem et modo literæ Summi Pontificis narrantes Titiū ſibi aliquid
39 † ſignificaſſe, ꝓbant pleniſſimè,quia de facto proprio ſunt,vt concludit Feder.de Sen. conſ. 117. Caſus talis eſt. Ioannes, & hanc diſtinctionē comprobat etiam Imo.in d.clem.1.de probat.ſed & in cæteris Principibus.idem voluit Ang.conſ.368.col.2.vbi dicit, quod aſſertio Principis in facto proprio pleniſſimā probationem

tionem inducit,in facto alieno plenam tantum, quę onus probandi reijcit in negantem Soc.ſen.conſ.87. viſis inueſtitura,nu.16.verſ.ſed poſito,vol.3.Gemin. conſ.15.Reuerende Pater.nu.8.vbi dicit, dictũ Prin-
40 cipis,de facto alieno † inducere præſumptionem iuris tantum, de facto proprio autem præſumptionem iuris,& de iure Iaſ.conſ.34.ad motiua data, num.9. vol.1.Menoch.conſ.100.nu.25.& dicemus infra in prima limitatione.

41 Limitatur tertio † ſuprapoſita ampliatio, vt non procedat, quando per indirectum, & non arguendo Principem de mendacio,contrarium probari poſſet, ita voluit gl.in d.clem.1.de prob. quam adducit, & ſequitur Gemin.conſ.33.nu.4.verſ. Nec obſtat.ſi dicatur forè ſtandum, quem refert Crau. de antiq.tēp. part.1.c.2.nu.14.& propterea dicit Lap.d.alleg.7.ꝙ ſi ſummus Pontifex dicat, renunciationem factam coram ſe per procuratorem, non admittitur directa probatio de renunciationis veritate, vel validitate, ſed per indirectum ſic oſtendendo talem procuratorem nõ habuiſſe mandatum, id nos latius tradidimus ſupra in concluſ.aſſertio Papæ,nu.28.

42 Limitatur quarto ſupradicta ampliatio, vt non ꝓcedat in his caſibus,in quibus contra præſumptionē iuris, & de iure admittitur in contrarium probatio. Nam,vt dicunt Ang. in conſ.368. Sereniſſimus,col. 1.Gem.conſ.15. Reuerende Pater. num. 8. pro dicto Principis eſt præſumptio iuris,& de iure, quæ nõ admittit probationem in contrarium. l. antiqui. C.ad
43 Velleian.in l.ſi.C.arbit.tutel.ſed iſta regula†quibuſdam caſibus locum non habet, veluti,ſi contra eum, pro quo eſt talis præſumptio habeatur eius cõfeſſio, Inn.in c.quia plerique, de immunitate Eccleſiarum, Butrig.in c.is,qui,de ſponſalibus,Alc.in tract.de præſump.nu.6.late Fel.in c.4.col.2.verſ.ſed fallit primo,
44 de præſumptionibus.Idem eſt,ſi contra ipſam † præſumptionem ſit notorium,Inn. in c. fraternitatis, de frigid.& malef.Si igitur eueniet,quòd contra ea,quæ aſſerit Princeps, habeatur confeſſio, pro quo talia verba prolata ſunt, vel ſit notorium, in contrarium poterit contra probari.ita eleganter,ac diffuſè tradit Rom.conſ.350.nu.17.verſ.quoad tertium,quod etiã ad ſimiles caſus trahi poterit, vt ipſe oſtendit.

45 Ampliatur † tertio concluſio noſtra, vt procedat, etiam ſi Princeps atteſtetur de eis,quæ ante principatum vidit,prout tradidit Fely. in c. cum à nobis,in 2. not.de teſtibus Dec.conſ.463.in cauſa, quæ nomine
46 Cameræ, nu.26.vbi dicit, † quod ſummus Pontifex poteſt iudicare ſecundum conſcientiam, etiam ſi ex his, quæ vidit ante Pontificatum informatus ſit, & ſubdit etiam,quod ſi ambigatur,an de his, quæ Pontifex dicit,fuerit informatus ante Pontificatum, poterit probari:dicit etiam Iaſ.in l.admonendi.nu.189. ff.de iureiur.quòd ſi Papa nõ bene recordetur,poteſt moneri ſalua maieſtate ſua,quod nolit in illo errore perſiſtere. Ad hanc ampliationem vide, quæ ſcripſi in d.concluſ.aſſertio,ampliatione prima.

47 Ampliatur†quarto ſupradicta cõcluſio, vt magis credatur Principi, quam Notario. Id in ſummo Pontifice tradidit Antonius Gabr.in concluſ.2.nu.11.tit. de prob.quem ſequuti ſumus in proximè alleg.cõcl. ſed in cæteris Principibus id tradidit Iacob.à Sancto Georgio in tract.de feud.§.ſed an Princeps, num. 9. fol.mihi 31.

48 Ampliatur†quinto concluſio,vt procedat,ſi Princeps narret factũ ſui prædeceſſoris. ita dicit Imol. in d.clem.1.col. pen. verſ. idē per omnia.vbi hãc ratio-
49 nē reddit,quia Princeps†præſumitur de tali facto informatus,idē ibi voluit Card.quæſt.9. Alex.conſ.15. viſis narratis, nu.2.vol.5. quē refert,& ſequitur Ripa reſponſo 1.nu.28.vol.1. Ang.cõſ.368.Sereniſ. col.1. Iaſ.cõſ.65.Redemptoris Crucifixi.col.3. verſ.2.principaliter,vol.3.Crau.de antiq.tēp.par.1. nu. 15.Pariſ. conſ.99.nu.3.vol.4.Gabriel.in concl.2.nu.17.Tiraq. de vtroq; retract.par.1.glo.14.nu.49.

50 Ampliatur†ſextò concluſio,vt tunc maximè procedat,cum verba Principis ſunt diſpoſitiua,ideſt, aliquam diſpoſitionem inducunt,quia tunc indiſtinctè probant.id tradidere Oldr.conſ.258. Inno. Epiſcop. col.2.verſ.ſuper tertio vero modo.Cald. conſ.2.in fi. tit. de priuil. vbi dicunt, quando Summus Pontifex
51 † dicit aliquid diſponendo,veluti concedendo exēptionem,nemini dubium eſſe,quin talia verba diſpoſitiua plenam probationē inducant. Quod & ex identitate rationis ad cæteros Principes trahi facilè põt.

52 Limitatur†primò principalis concluſ.vt non procedat,quando Princeps de facto alieno aſſereret, q a tunc ipſi credendũ non eſſe memoriæ prodidit.Cald. d.conſ.2. tit. de priuileg. vbi dicit ad hoc,vt aſſertiua
53 ꝓbent,requiritur †ꝙ ſint de facto proprio,& ꝙ ſuper eis Pontifex fundet intentionē ſuam, ꝙ iiſdē ferè verbis tradidit etiã Oldr. in proximē cit.conſ.258. col.2. Rot.dec.197.Nota quod vbi Papa,alias 22. de præb. in antiq. Dicens ꝙ ſi Papa conferat præbendã tanquã reſeruatã per mortem Capellani honoris,huiuſmodi
54 verba†non ꝓbant talem capellanum fuiſſe, quia de facto alieno ſunt.Bellam.deci.190. & quod Glo.Frã. Aret.conſ.23.in præſenti.nu.9.Rom.conſ.180.nu.3. verſ.3.quia verba Papæ.Alc.cõſ.112.Viſa copia literarum.nu.2.vol.7. vbi dicit hanc eſſe* cõem opinionem.Lap.alleg.7.vbi Quintil.Mand. in addit. Card. conſ.128.In quæſtio.quæ vertitur.col.2. verſ. itē etiã Principi nõ creditur.Gem.conſ.15.Reuer.Pater.n.8. col.3.Cur.ſen. conſ.20.ſæpenumero animo reuolui, nu.11.verſ.aliqñ, & 2.narrat.Iaſ.conſ.86. Redēptoris Crucifixi.nu.7.verſ.2.ꝙ ſtari.vol.3.conſ.34.Ad motiua data.col.antep.verſ.non obſtat.nu.8.vol.1. & cõſ. 101. Redēptoris Crucifixi. col.3.vol.4. Pariſ.cõſ.15. nu.23.vol.4. Dec.cõſ.606.Sereniſs.Imper. nu. 14. vbi
55 dicit†non credi Imperatori in his, quæ dicit ex relatione alterius,& cõſ.602.nu.13.cõſ.198.n.7.Cor. cõſ. 22.col.3.vol.3.Crau.de antiq.par.1.nu.9.Affli. deciſ. 305.nu.15.Ruin. cõſ.127.nu.12.vol.1.conſ.24. col.2. eod.vol.Rebuff.in concordatis.tit.de ſublat.Clem.literis,& in tract.nomin.q.1.nu.6.latè Mand. in addit. ad Lap.d.alleg.7.Menoc.conſ.100.nu.18.cũ ſeq. vbi
56 eam reddit rationem,quia ſi ſtaretur†aſſertioni Principis,de nõ ſuo facto,hoc nõ poſſet eſſe, niſi q a Princeps ab alio informationem habuiſſet, ſed iſta fides non vr eſſe ſufficiens ad probandũ aliquid in præiu-
57 dicium partis,qm†præiudicialis probatio non poteſt admitti parte non citata.c. 2. de teſtib. quã citationē
58 Princeps†tollere nõ põt,quia tolleret ēt defenſionē, quæ iuris naturalis eſt.Clem.paſtor.de re iud. Aliam rationem attulit Aret.relatus.ibid.à Menoc.conſ.24. nēpè,ꝙ ſi crederetur aſſertioni Principis,concurrerēt duo ſpecialia. Vnum ꝙ vni tm̃ fides adhiberetur:alterum,ꝙ crederetur ei de his,quæ ab altero audiuit cõtra.c.licet ex quadam,de teſtib. Tertiã quoque rationem adduxit Alex. conſ. 112. Viſa copia literarum,
59 num.5.vol.7.nimirũ, † quia Princeps non præſumitē ſcire factum alienum.l.ſi.ff. pro ſuo c. ab excommunicato,de reſcrip.c.1.de conſtitut. in 6.& hoc propter multitudinem negociorum occurrentium quæ facilius inducunt obliuionem,& præſumptam ignorãtiã. c.cum olim, de re iud. & hanc limitationem tenuerunt etiam plerunq; alij relati per Ant.Gab.d.cõclu. 2.Paul. Caſt.conſ.46.viſo,& examinato puncto,col. 3.ad fi.vol.2.& eſt,* receptiſſima omnium opinio.

60 Ampliatur † ſupradicta limitatio,vt procedat etiã ſi ſuper facto alieno Principis intentio fundaretur: adhuc enim fides eius aſſertioni adhibenda non eſt, ita ſentiunt clariſſimè omnes ſupracitati Doct. maximè Calder. dict. conſil. 2. titul. de reſcript. Oldra. conſ.258.column.3.Pariſ.d.conſil.15.num.13.& alij ferè omnes.

Natt conſ.503.nu.5.vol.3 & conſ.522.nu.31.eo.vol.
20 Iacob.Mandel.conſ.75.num.6.dicens† ſtandum eſſe
Principi aſſerenti de timore ſcandali. latè Alexand.
conſ.216 nec arguendi ſumus.col.9.vol. 2. & conſil.
21.conſideratis,in princ.vol.2.& in l.1. col. 18. verſ.
ſed iuxta hoc quęritur.ff.de offic.eius & in l.ſciendū.
col.6.verſ.item fallit d.reg.ff.de verbor. obliga.Dec.
conſ.125.in cauſa ſpoliationis,nu.4. Rol. à Val. cōſ.
3.num.68.vol.2. Cur.ſen.conſ.29.nu.10.& 11.Cęph.
conſ.173.nu.26.Iaſ.conſ.227. in nono fundamento,
vol.2.Tiraq.de vtroq. retract.par.prima,§.1.gloſ.14.
21 num.49.nec id caret ratione Nam Princeps† præſu-
mitur iuſtitiæ plenus, & idcirco omnia deliberatè,&
22 prout conuenit,facere,& ideo† non eſt credendum,
ꝙ falſum dicat.l.2.§.merito,& §.ſi quis à Principe.ff.
ne quid in loco publ.l. ex facto, in prin.ff.de vulg. &
pupil.Bal.conſ.395.pro Domino Dinaldo, col. 1. ad
fi.vol.2.Cald.conſ.1.col. 1. in tit. de tranſlat.prælat.
Idem Bal. conſ. 326. Rex Romanorum, col.2.circa
med.vol.1.Alc.de præſumpt.reg.4. præſumpt.8.Soc.
ſen.conſ. 87. vol. 3. tradunt latè Menoch. conſ. 100.
nu.16.Crau.de antiq.temp.part.1.c.2.in prin. Bertaz.
conſ.ciuil.142.nu.12.idem Crau.conſ.5.num. 2.cum
pluribus alijs, qui paſſim nullo negotio colligi poſ-
ſunt:ex his ergo ſatis apparet hanc regulam, quam
ſuperius poſuimus, non ſolum in ſummo Pontifice,
ſed in quocunque Principe locum ſibi vendicare.
23 Amplianda† eſt igitur, ſuprapoſita cōcluſio, vt nō
ſolum locum habeat in ſummo Pōtifice,ſed in quo-
cunq; alio Principe.Hanc opinionē præter illos,quos
adduximus, mihi videntur tenere Iaſ. conſ. 65. Re-
demptoris Crucifixi,col.3.verſ.2.principaliter,vol.3.
Iac.à Sancto Georgio in tract.de feud.§.ſed an Prin-
ceps obligetur,nu.9.Ripa reſponſo primo, num. 28.
lib.1.Alex.conſ.16.vol.5.Menoch.conſ.1. num.8,&
conſ.100. proximè allegat. qui omnes loquuntur in
Principibus inferioribus, & ſecularibus, & in hanc
ſententiam citari poſſent innumeri, qui loquuntur
non ſolum in Papa,ſed & in alijs, qui paſſim cuique
occurrunt, ſed & hoc expreſsè tenet Socy. ſen. conſ.
27.in præſenti conſultatione.nu.4.vol. 3.vbi id extē-
dit ad omnes Principes, & habentes iura Principis.
Nat.conſ.487.nu.39.vol.3.Bal.in c.cum à nobis.col.
1.de teſtibus.Card.conſ.128.in quæſtione,quæ verti-
tur,col.1.Ruyn.conſ.227.nu.6.vol.1.Dec. conſ.606.
Sereniſſimus,nu. 1. Mandoſ. ad Lapum d.allegatio.
7.vbi dicit hāc opinionem veriorem eſſe, quam etiā
tenuit Ruyn.conſ.41.num.3.vol.1.Soc.iun.conſ.65.
nu.10.conſ.66.nu.6.vol.1.conſ.92.num. 2. volum.2.
Alex.conſ.11.aliàs conſului.nu.14.volum.3. Signo.
conſ.181.in quæſtione vertente. nu. 8. verſ. ſed in li-
* teris,& hanc opinionem prout * magis communem
videtur amplecti Ant.Gabriel.in d.concluſ.2.nu.18.
de probat.
24 Contrariam autem opinionem,† quòd concluſio
dictæ clemen. primæ, locum habeat tantummodo
in Summo Pontifice, videtur tenere Fel. in c. cum à
nobis.col. 3.de teſtibus.quam refert, & ſequitur Dec.
conſ.410.col.2.in fin.verſicul. 3. principaliter. Curt.
iun.conſ.61.num.13.Gem.conſ. 96. Pro huius. num.
9.Crauet.conſ.104.num.6.Iaſ.conſ.72.in cauſa, quæ
vertitur.col.fi.nu.4.vol.1. vbi adducit Lap. & Card.
qui idem tenent in d.clem.1.quæſt.1.& certè magna
videtur differentiæ ratio inter Summum Pōtificem,
25 & cæteros Principes ſeculares: is enim † cum vice
Dei,ac eius legatione fungatur in terris.c.quanto.de
tranſlat.prælato.c.hominis.7.q. 1. non videtur, niſi,
quod verum ſit proferre poſſe.Quę ratio non militat
in cæteris Principibus ſæcularibus, prout dicit Iaſ.in
d. conſ.72.
26 Facit,& tertia † quædam opinio, ꝙ concluſio no-
ſtra locum habeat ſolū in Principibus non recogno-
ſcentibus ſuperiorē: ſecus autem in alijs,qui ſuperio-
rem cognoſcunt,quam opinionem videtur amplecti
Soc.conſ.4.col.2.in fi.conſ.27.col.2.vol.3.conſ. 166.
col.11.in fi.verſ.confirmantur præmiſſa vol. 2. idem
voluit Alex.conſ.112.vol.7.Soc.iun.conſ.92.num.3.
vol.2.Ruin.conſ.31.nu.10. vol. 1.
27 Conciliari autem poſſunt † omnes ſupradictæ opi
niones,vt dictis Summi Pontificis, & cæterorū Prin-
cipum ſuperiorem non recognoſcentium adeò ſtan
dum ſit, vt probatio in contrarium non admittatur:
ſecus aūt in inferioribus Principibus,qui ſuperiorem
28 recognoſcunt: ſolùm enim præſumptionē † inducūt
adeò, vt probandi onus in aduerſarium transferāt. Id
tradidit Bart.in l.ambitioſa.nu.28.ff.de decr. ab ord.
facien.Rui.conſ.175.nu.15 vol.1.conſ.227.nu.6. eo.
vol.Ceph.conſ.170.nu.49.& conſ.185.nu.9. vol. 2.
29 Ampliatur †itaq; ſecundò ſupradicta cōcluſio, vt
adeò procedat, vt contra Principis aſſertionē in con-
trarium nō admittatur probatio. Id videtur ſentire.
Cyn.in l.fi.C.ſi cont.ius,vel vtilit.publ. & id l. reſcri-
pta.q.3.& 4.C.de precib.Imper.offerend. vbi inquit,
30 † quòd pro dicto Principis eſt violenta præſumptio,
quæ nō admittit probationem in contrarium. Cuius
dictū Bal.ibi comprobat,facit,quod voluit. idē Bal.
in l.1.per illum tex.ff.de offi.præt. & in c. cæterū.col.
3.de teſti.vbi ait id, ꝙ Princeps credit, & nos credere
debere, & dictū Principis ꝓ lege habēdū. Quis enim
tantæ ſuperbiæ faſtigio tumidus eſt, vt regalem ſen-
ſum neget,vt dicit Natt.conſ.482.nu.46. in eandem
opinionē concurrere videtur Soc. ſen. conſ. 266.nu.
27.vol.2.Pariſ.conſ.17.nu.13.vol.4.quos refert,& ſe-
quitur Mand.in addit.ad Lap.d.alleg.3.verſ.amplio
primo.Cur.ſen.conſ.20.nu. 10.& ita Cęph.conſ.185.
nu. 20. vol. 2. Gemin.conſ.33.pro examinatio.nu.4.
verſ.nec obſtat, ſi dicatur fore. Imo. & ſcriben. in d.
Clem.1.de proba.Rom.conſ.350.nu. 18.
31 Subamplia † hanc ampliationem, vt etiam proce-
dat,quando Princeps aſſereret aliqd de iure: illi enim
32 creditur.Soc.ſen.cōſ.87.nu.18.vol.3.vbi dicit † quòd
Princeps præſumitur habere omnia iura in ſcrinio
pectoris ſui.Quod tamen intelligendū eſt, niſi aliqd
33 aſſereret, † quod de iure manifeſtam in ſe falſitatem
contineret,vt declarat Ant.Gab.in d. concluſ. 20. li-
mit.tit.de probat.
34 Limitatur primò † hæc ampliatio, vt procedat in
Principe non recognoſcente ſuperiorem,veluti ſunt
Summus Pōtifex,Imperator,Rex,Dux Sabaudiæ, &
Mediolani,& hmōi:ſecus aūt in his,qui ſuperiorē re-
cognoſcunt, quia in eorum dictis admittitur proba-
tio in contrarium,prout diximus ſupra in fine primæ
ampliat.& traditur à Bart.in d.l.ambitioſa. Cæphal.
conſ.170.nu.19.conſ.185.nu.9.vol.2.Rui. conſ. 115.
nu.15.conſ.227.nu.6.vol.1.
35 Limitatur ſecundò; hæc ampliatio, vt procedat,
quando Princeps atteſtatur de facto proprio, ſecus ſi
de facto alieno,quia talis aſſertio ſol[illegible] preſumptio-
nem inducit, ita colligitur ex Lap[illegible] alleg. 7. vbi ex
dictis Paul.in d.clemen.1.concludit literas P[illegible]pę nar
36 rantes, † coram ipſo factam renunciationem, adeò
probare renunciationem, vt nihil in contrarium al-
legari poſſit, de facto enim proprio Summus Ponti-
37 fex atteſtatur: ſed † ſi dicat talem obijſſe in curia nō
probat, ſed ſolum inducit præſumptionem, quia aſ-
ſertio eſt facti alieni. Præterea in ſuprapoſita ſpecie,
in qua Papa narrat renunciationem factam per pro-
38 curatorem,† certè huiuſmodi literę non probabunt:
niſi p̄ſumptiuè illum ꝓcuratorem; eodēm et modo li
teræ Summi Pontificis narrantes Titiū ſibi aliquid
39 † ſignificaſſe, ꝓbant pleniſſimè,quia de facto proprio
ſunt,vt concludit Feder.de Sen. conſ.117. Caſus talis
eſt. Ioannes, & hanc diſtinctionē comprobat etiam
Imo.in d.clem.1.de probat.ſed & in cæteris Principi-
bus.idem voluit Ang.conſ.368.col.2.vbi dicit, quod
aſſertio Principis in facto proprio pleniſſimā proba-
tionem

tionem inducit,in facto alieno plenam tantum, quę
onus probandi reijcit in negantem Soc.ſen.conſ.87.
viſis inueſtitura,nu.16.verſ.ſed poſito,vol.3.Gemin.
conſ.15.Reuerende Pater.nu.8.vbi dicit, dictũ Prin-
40 cipis,de facto alieno † inducere præſumptionem iu-
ris tantum, de facto proprio autem præſumptionem
iuris,& de iure Iaſ. conſ. 34. ad motiua data, num.9.
vol.1.Menoch.conſ.100. nu. 25. & dicemus infra in
prima limitatione.
41 Limitatur tertio † ſuprapoſita ampliatio, vt non
procedat, quando per indirectum, & non arguendo
Principem de mendacio,contrarium probari poſſet,
ita voluit gl.in d. clem.1. de prob. quam adducit, &
ſequitur Gemin.conſ.33.nu.4. verſ. Nec obſtat,ſi di-
catur forè ſtandum, quem refert Crau. de antiq.tẽp.
part.1.c.2.nu.14.& propterea dicit Lap. d.alleg.7. ꝙ
ſi ſummus Pontifex dicat, renunciationem factam
coram ſe per procuratorem, non admittitur directa
probatio de renunciationis veritate, vel validitate,
ſed per indirectum ſic oſtendendo talem procurato-
rem non habuiſſe mandatum, id nos latius tradidi-
mus ſupra in concluſ.aſſertio Papæ,nu.28.
42 Limitatur quarto ſupradicta ampliatio, vt non ꝓ-
cedat in his caſibus,in quibus contra præſumptionẽ
iuris, & de iure admittitur in contrarium probatio.
Nam,vt dicunt Ang. in conſ.468. Sereniſſimus,col.
1.Gem.conſ.15. Reuerende Pater. num. 8. pro dicto
Principis eſt præſumptio iuris,& de iure, quæ nõ ad-
mittit probationem in contrarium. l. antiqui. C. ad
43 Velleian.in l.ſi.C.arbit.tutel.ſed iſta regula † quibuſ-
dam caſibus locum non habet, veluti,ſi contra eum,
pro quo eſt talis præſumptio habeatur eius cõfeſſio,
Inn.in c.quia plerique, de immunitate Eccleſiarum,
Buttig.in c.is,qui,de ſponſalibus,Alc.in tract.de prę-
ſump.nu.6.latè Fel.in c.4.col.2.verſ.ſed fallit primo,
44 de præſumptionibus.Idem eſt,ſi contra ipſam † præ-
ſumptionem ſit notorium,Inn. in c. fraternitatis, de
frigid.& malef.Si igitur euenict,quòd contra ea,quæ
aſſerit Princeps, habeatur confeſſio, pro quo talia
verba prolata ſunt, vel ſit notorium, in contrarium
poterit contra probari.ita eleganter,ac diffusè tradit
Rom.conſ.350.nu.17.verſ.quoad tertium,quod etiã
ad ſimiles caſus trahi poterit, vt ipſe oſtendit.
45 Ampliatur † tertio concluſio noſtra, vt procedat,
etiam ſi Princeps atteſtetur de eis,quæ ante principa-
tum vidit,prout tradidit Fely. in c. cum à nobis,in 2.
not.de teſtibus Dec.conſ.463.in cauſa, quæ nomine
46 Cameræ, nu.26.vbi dicit, † quod ſummus Pontifex
poteſt iudicare ſecundum conſcientiam, etiam ſi ex
his, quæ vidit ante Pontificatum informatus ſit, &
ſubdit etiam,quod ſi ambigatur,an de his, quæ Pon-
tifex dicit,fuerit informatus ante Pontificatum, po-
terit probari:dicit etiam Iaſ.in l.admonendi.nu.189.
ff.de iureiur.quòd ſi Papa nõ bene recordetur,poteſt
moneri ſalua maieſtate ſua,quod nolit in illo errore
perſiſtere. Ad hanc ampliationem vide, quæ ſcripſi
in d.concluſ.aſſertio,ampliatione prima.
47 Ampliatur † quarto ſupradicta cõcluſio, vt magis
credatur Principi,quam Notario. Id in ſummo Pon-
tifice tradidit Antonius Gabr.in concluſ.2.nu.11.tit.
de prob.quem ſequuti ſumus in proximè alleg.cõcl.
ſed in cæteris Principibus id tradidit Iacob. à Sancto
Georgio in tract.de feud.§.ſed an Princeps, num. 9.
fol.mihi 31.
48 Ampliatur † quinto concluſio, vt procedat, ſi Prin-
ceps narret factũ ſui prædeceſſoris. ita dicit Imol. in
d.clem.1.col. pen. verſ. idẽ per omnia.vbi hãc ratio-
49 nẽ reddit,quia Princeps † præſumitur de tali facto in-
formatus,idẽ ibi voluit Card.quæſt.9. Alex.conſ.15.
viſis narratis, nu.2.vol.5. quẽ refert,& ſequitur Ripa
reſponſo 1.nu.28.vol.1. Ang.cõſ.368.Sereniſ. col.1.
Iaſ.cõſ.65.Redemptoris Crucifixi.col.3. verſ.2.prin-
cipaliter,vol.3.Crau.de antiq.tẽp.par.1. nu. 15.Pariſ.
conſ.99.nu.3.vol.4.Gabriel.in concl.2.nu.17.Tiraq.
de vtroq; retract.par.1.glo.14.nu.49.
50 Ampliatur † ſextò concluſio, vt tunc maximè pro-
cedat,cum verba Principis ſunt diſpoſitiua,ideſt, ali
quam diſpoſitionem inducunt,quia tunc indiſtinctè
probant.id tradidere Oldr.conſ. 258. Inno. Epiſcop.
col.2.verſ.ſuper tertio vero modo.Cald. conſ.2.in fi.
tit. de priuil. vbi dicunt, quando Summus Pontifex
51 † dicit aliquid diſponendo, veluti concedendo exẽ-
ptionem,nemini dubium eſſe,quin talia verba diſpo
ſitiua plenam probationẽ inducant. Quod & ex idẽ-
titate rationis ad cæteros Principes trahi facilè põt.
52 Limitatur † primò principalis concluſ.vt non pro-
cedat,quando Princeps de facto alieno aſſereret, q a
tunc ipſi credendũ non eſſe memoriæ prodidit.Cald.
d.conſ.2. tit. de priuileg. vbi dicit ad hoc,vt aſſertiua
53 ꝓbent,requiritur † ꝙ ſint de facto proprio,& ꝙ ſuper
eis Pontifex fundet intentionẽ ſuam, ꝙ iiſdẽ ferè ver
bis tradidit etiã Oldr. in proximè cit.conſ.258. col.2.
Rot.dec.197.Nota quod vbi Papa,alias 22. de præb.
in antiq. Dicens ꝙ ſi Papa conferat prębendã tanquã
reſeruatã per mortem Capellani honoris,huiuſmodi
54 verba † non ꝓbant talem capellanum fuiſſe, quia de
facto alieno ſunt.Bellam.deci.190. & quod Glo.Frã.
Aret.conſ.23.in præſenti.nu.9.Rom.conſ.180.nu.3.
verſ.3.quia verba Papæ.Alc.cõſ. 112.Viſa copia lite-
* rarum.nu.2.vol.7.vbi dicit hanc eſſe* cõem opinio-
nem.Lap.alleg.7.vbi Quintil.Mand. in addit. Card.
conſ.128.In quæſtio.quæ vertitur.col.2. verſ. itẽ etiã
Principi nõ creditur.Gem.conſ.15.Reuer.Pater.n.8.
col.3.Cur.ſen. conſ.20. ſæpenumero animo reuolui,
nu.11.verſ.aliqñ, & 2.narrat.Iaſ.conſ.86. Redẽptoris
Crucifixi.nu.7.verſ.2.ꝙ ſtari.vol.3.conſ.34.Ad moti
ua data.col.antep.verſ.non obſtat.nu.8.vol.1. & cõſ.
101. Redẽptoris Crucifixi. col.3.vol.4. Pariſ.cõſ.15.
nu.23.vol.4.Dec.cõſ.606.Sereniſs.Imper. nu. 14. vbi
55 dicit † non credi Imperatori in his, quæ dicit ex rela-
tione alterius,& cõſ.602.nu.13.cõſ.198.n.7.Cor. cõſ.
22.col.3.vol.3.Crau.de antiq.par.1.nu.9.Affli. deciſ.
305.nu.15.Ruin. cõſ.127.nu.12.vol.1.conſ.24. col.2.
eod.vol.Rebuff.in concordatis.tit.de ſublat.Clem.li
teris,& in tract.nomin.q.1.nu.6.latè Mand. in addit.
ad Lap.d.alleg.7.Menoc.conſ.100.nu.18.cũ ſeq. vbi
56 eam reddit rationem,quia ſi ſtaretur † aſſertioni Prin
cipis,de nõ ſuo facto,hoc nõ poſſet eſſe, niſi q a Prin-
ceps ab alio informationem habuiſſet, ſed iſta fides
non vr̃ eſſe ſufficiens ad probandũ aliquid in præiu-
57 dicium partis,qm̃ † præiudicialis probatio non poteſt
admitti parte non citata.c. 2. de teſtib. quã citationẽ
58 Princeps † tollere nõ põt,quia tolleret ẽt defenſionẽ,
quæ iuris naturalis eſt.Clem.paſtor.de re iud. Aliam
rationem attulit Aret.relatus ibid.à Menoc.conſ.24.
nẽpè,ꝙ ſi crederetur aſſertioni Principis,concurrerẽt
duo ſpecialia. Vnum ꝙ vni tm̃ fides adhiberetur:alte
rum,ꝙ crederetur ei de his,quæ ab altero audiuit cõ-
tra.c.licet ex quadam,de teſtib. Tertiã quoque ratio-
nem adduxit Alex. conſ. 112. Viſa copia literarum,
59 num.5.vol.7.nimirũ, † quia Princeps non præſumitũ
ſcire factum alienum.l.ſi.ff. pro ſuo c. ab excommu-
nicato,de reſcrip.c.1.de conſtitut. in 6.& hoc propter
multitudinem negociorum occurrentium, quæ faci-
lius inducunt obliuionem,& pręſumptam ignorãtiã.
c.cum olim, de re iud. & hanc limitationem tenue-
runt etiam plerunq; alij relati per Ant.Gab.d.cõclu.
2.Paul. Caſt.conſ.46.viſo,& examinato puncto,col.
* 3.ad fi.vol.2.& eſt,* receptiſſima omnium opinio.
60 Ampliatur † ſupradicta limitatio, vt procedat etiã
ſi ſuper facto alieno Principis intentio fundaretur:
adhuc enim fides eius aſſertioni adhibenda non eſt,
ita ſentiunt clariſſimè omnes ſupracitati Doct. ma-
ximè Calder. dict. conſil. 2. titul. de reſcript. Oldra.
conſ.258.column.3.Pariſ.d.conſil.15.num.13.& alij
ferè omnes.

61 Contrarium† tamē tenuit Afflict.d. deciſ. 305.nu. 15. vbi dicit Principi aſſerēti aliquid de facto alieno nō credi niſi ſuper eo eius intentio fundaretur, quòd videtur ſequi Ruyn.conſ.127.vol.1.adducunt Imol. in d.Clemen. 1.de probat. And.de Iſer. in c.1.qui ſucceſſ.teneanr.& huic ſententię videtur ètiam accedere Milis in repertor. in verſic. Probationem faciunt verba aſſertiua Papæ.

62 Declaranda† eſt primo loco ſupra poſita limitatio, vt non procedat, qn̄ Princeps aliquid concedit motu proprio, & ex certa ſcientia: tunc enim ſic videtur aſſerere quaſi informatus de facti veritate, & illius aſſertioni omnino ſtandum eſt argum. Clem.ſi Summus Pontifex,de ſent.excommu. Imol.in d.Clem.1. Lap.alleg.7.& ibi Quintilia. Mandoſ. in addit. verſ. limito a.Alex.d.conſ.112.viſa copia literarum, nu. 5.vol.7. vbi dicit hanc eſſe * communem opinionē, in qua omnes concordant. Quod etiam teſtatur Cur. iun.conſ.61.præſupponitur in facto, poſt nu.13.Goz. conſ.8.nu.43.Soc.conſ.266.in cauſa,poſt nu.27.verſ. & maximè,quia omnia,vol.2. Aret. conſ.23. col. 3. latè,& pulchrè,Menoch.in conſ.100. ſupra citat.nu. 24 Crau.de antiq.temp.par.1.nu.10.

63 Motus† autem proprius non præſumitur: niſi ſit literis inſertus, vt dicit Alex.d.conſ. 112. nu. 3.

64 Subdeclarat† iſtam declarationem, vt procedat, qn̄ Princeps aſſerit aliquod factum alienum geſtū corā ſe, ſecus ſi non coram ſe geſtum ſit, quia tunc nō creditur; ita cauit Fran. Aret.in d.conſ.23.num. 3.& placuit Crauettæ ſupracit.loco,
65 faceret† tamen præſumptionem dictum Principis motu proprio etiā de non geſtis coram ſe, vt dicit ibi Crau.poſt Soc.d. cōſ. 266. col.10.poſt nu.27.& conſ.96.nu.3.vol.4.

66 Subdeclaranda eſt† ſecundo loco hæc declaratio, vt non habeat locum, ſi Princeps in motu proprio dicat, ita ſibi fuiſſe à parte narratū, ita limitat Gabr. d.concluſ.2.add.Soc. conſ. 87.nu. 19.verſ. præterea, vol.3.Com.conſ.212.nu.35.apud me autem eſt, nu. 8.vol.1. Imol.in Clem.1.col.pen.de probat.

67 Subdeclarat† tertio, vt non procedat quoad pleniſſimam probationem, ſed quoad probationem tantū præſumptiuam, Soc. ſen. in d.conſ.87.nu. 19. vol.3. Ant.Gabr. vbi ſupra, quod tamen apud me dubium eſt, quoniam contrarium ſuadent expreſsè ſupra adducta, in prima declaratione ad limitationem.

68 Declarāda eſt ſecūdo loco ſupraſcripta limitatio, vt non procedat, quando Princeps aſſereret, ſe de tali facto informatum fuiſſe tunc enim Principi etiā de alieno facto dicenti aliquid credendum erit, vt dicit Imol.in d.clem.1.de probat.Ang.cōſ. 368.Sereniſſimus, col.2.vbi dicit, quod licet aliàs aſſertio Principis de facto alieno non faciat pleniſſimā probationem, ſed plenam tantum, adeò ꝙ præſumptionem ſolum inducat, quę admittit probationem in contrarium: tamen ſecus eſt, quando Princeps aſſerit ſe informatum eſſe Quod etiam voluit Soc. d. conſ.266. col.11.verſ.confirmatur, quia ex narratione, volu. 2. Corn.conſ.312.col.5. circa med. vol. 1. quos omnes refert Cravet. vbi ſupra, Menoch.d.conſ. 100.nu.23.

69 Contra hanc ſecūdam † declarationē tenuit Dec. cōſ 576.in fi. vbi dicit, quod verba ſummi Pontificis dicentis, ſe ita fuiſſe informatum à fidedignis non probant.& in conſ.606.nu.14.vbi dicit, ꝙ non creditur Imperatori in his, quæ dicit ex relatione alterius, quia militat eadem ratio, quam ſupra adduximus qa Princeps non poteſt prędiudicare parte non citata, ergo,& non poteſt præiudicare ſe informando,& idem
70 tenuit Ruyn.conſ. 50.col. 1. vol. 1. vbi dicit, † quod aſſertio regis de facto alieno, quia ſic eſt informatus, non probat: niſi exprimat, quo pacto,& qua via informatus ſit.

71 Conciliari† poſſunt ſupradicta, quod aut Princeps aſſerit ſe informatū in his, in qbus alteri prędiudicare non poteſt, & tunc non creditur ei, vt dicemus infra in 5.limit.aut aſſerit ſe informatum de his, in quibus alteri præiudicare, & libere diſponere poteſt, & tunc procedat prior opinio, & hāc diſtinctionem videtur ſentire Dec. d. conſ.606.nu.14.

72 Declaranda† eſt tertio loco limitatio, vt non procedat, quādo Princeps aſſereret factum ſui genitoris, qa præſumitur, quod informatus ita aſſeruerit, Imol. in d.Clem.1.de præb.Card.ibi.q 9.Alex.cōſ.15.Viſis narratis,nu. 2.vol.5.quē refert, & ſequitur Rip. reſp. 1.nu.28.vol.1.Pariſ.conſ.99.nu.3.vol.4.Iaſ. conſ.65. Redemptoris Crucifixi, cōl. 7. verſ. 2. principaliter, vol.3.Ang.alleg.cōſ.368.col.1.Crau, vbi ſup.Tiraq. de vtroq; retract.par.1.gl.14.§.2.nu.49.Rom.conſil. 350.nu.18 cum cæteris adductis per Ant. Gabr. in d. concluſ. 2.nu.17.

73 Declaranda eſt† quarto loco limitatio, vt nō procedat, quando de leui, & modico præiudicio agitur: tunc enim aſſertio Principis etiam de facto alieno plenam probationē inducit vt concludit Aret.conſ. 163.ſicut lo.col.1.verſ.2.ratio,Corn. d. conſ.22. col. 7.vol.3.Crau.vbi ſup Aret.in c.cū à nobis, de teſtib. Ruyn.conſ.227.nu.6. vol.1.Dec.conſ.196.col.fi.

74 Declaratur † quinto limitatio, vt quidem nō procedat quoad effectū plenæ probationis, tamen inducat præſumptionem, quæ in negantem trāsfert onus probandi.ita Ang.d. conſ.368. col. 2. vbi dicit, ꝙ aſſertio Principis in facto proprio inducit pleniſſimā probationem.in facto alieno plenā tantū, quę onus probādi reiicit in negantē, Lap.in d.alleg. 7. Gemin. conſ.15.Reueren.nu.8.verſ.Quia verba Soc.conſ.87. viſis,nu. 19. verſ. quoniam pro aſſertione Principis, vol.3.Ruyn,conſ.227.quidam,colum. 3.verſ.& facit, vol.1.& conſ.103.viſo proceſſu,num. 12.vol. 5. cum alijs pluribus adductis p Crauettam in loco ſupracit. quibus adde adducta per Iaſonē conſ.34.Ad motiua data,nu.9.vol.1.per Menoch.d.cōſ. 100. nu.25. Ant. Gabr.lauſſimè concl. 2.nu.49.tit.de probat.

75 Contra† hanc declarationē, ꝙ immò aſſertio facti alieni nullā omnino fidē faciat, tenuit Soc. ſen.cōſ. 20.inter cōſ.Cutti ſen. Sæpenumero animo reuolui, nu.11.verſ ſed magis cōmunis opinio eſt, Aret.conſ. 23.in præſenti,nu.9 Soc.ſen.conſ.87.nu. 19. vol.3 cū alijs adductis per Gabr.d.concluſ. 2. quorum tamen maior pars haud fideliter, neſcio quo pacto, allegat.

76 Declaranda † eſt ſexto loco ſupradicta limitatio, vt non procedat, qn̄ Princeps diceret à ſe narrata eſſe notoria: tunc enim probat pleniſſimè, quia ſuper notorio potuit habere informationem etiam parte nō citata, Soc.ſen.in d.conſ.87.num. 18. quem ſequitur Gram.deciſ.65.nu.58.Menoch.d.conſ.100.nu.22.

77 Declaranda† eſt ſeptimo limitatio ſupradicta, vt non procedat, quādo Princeps narrat factum mixtū partim proprium, partim alienum: tūc enim ei fides adhibet, ita voluit Imo.poſt Lap.& Cald in d.Clem. 1.col.pen.verſ.3.caſu Ant.Gabr. d. concluſ.2.nu.12. vbi alios in hanc ſententiam adducit.

78 Declaranda† eſt octauo, vt non procedat, quando narrat factum alienum geſtum coram ſe, quia tunc ei fides adhibetur, ita reſpondit Soc.ſen.conſ. 266. In cauſa, quæ vertitur, num.27. vol.2. vbi dicit, quod factorum alienorū de quibus Pontifex atteſtatur, quædam ſunt geſta corā eo. & in his eius aſſertioni adeò ſtatur, vt contrariū probari non poſſit: quædam autē ſunt non geſta coram ipſo, & tunc eius aſſertio non plenè probat, ſed ſolum præſumptionem inducit, & hoc fuit dictum gl.in d.Clem.1.quod plures ſequuntur, vt dicit Gabr. vbi ſupra.

79 Contrariū† tn̄ tenuiſſe Cald. in c. poſt ceſſionem, de prob.& ibi Butr. & cōſ. 120.Old.cōſ. 191.Dom.in c.ſi Papa.§.fi.de priuil.in 6.& refert Aret. cōſ.23.n.9.

80 Cōcordari poſſunt† opiniones iſtæ ex diſtinctione Lapi, q̄ ibi refert Aret. aut enim Papa aliquid motu

proprio geſtum coram ſe aſſerit, & creditur ei, & pro-
cedit 1. opinio: aut ad impetrationem partis, & non
creditur, & procedit ſecunda opinio.
81 Limitatur † ſecundò principalis concluſio, vt non
procedat contra non ſubditum Principis aliquid aſ-
ſerentis: tunc. n. aſſertio huiuſmodi, non probat. ita
concludit Abb. in c. ad audientiam. col. 3. n. 6. de præ-
ſcrip. Cuius ſententiam ſequitur Caſtr. conſ. 46. viſo,
& examinato puncto. nu. 4. verſ. dicendum eſt ergo,
vol. 2. quem refert Crau. de antiq. temp. par. 1. c. 3. nu.
82 10. vbi adducit ſimile dictum, ꝙ vbi præſumitur † cau
ſa iuſta in Principe, intelligitur contra ſubditos, ſecus
in non ſubditis. Abb. in c. inter quatuor, de maior. &
obed. Iaſ. in l. ſi teſtm̃. col. 2. C. de teſtam. & ſubdit etiã
83 rationem † huius limitationis, quia ſicut non ſubdi-
to non poteſt Princeps præiudicare: ita nec contra eũ
aliquid aſſerere, per ꝙ ei præiudicium fiat. idẽ tenuit
Soc. ſen. conſ. 120. nu. 10. verſ. 95. caſus. vol. 3. col. 8. &
conſ. 27. nu. 4. vol. eo. vbi adducit etiam Aret. in plu-
res alleg. c. cum à nobis. vbi etiam Abb. de teſti. But.
& Abb. in c. conſtitut. de religioſ. domib. Caſtr. conſ.
156. viſo, & examinato, & cõſ. 280. primum dubium.
Alex. conſ. 11. alias conſului. nu. 14. vol. 7. Crau. cõſil.
104. nu. 8. quem adducit, & ſequitur Quintilian. Man
doſ. in addit. ad Lapum. d. alleg. 7. ver. limito ſecũdo.
In eadem opinione videtur eſſe. Curt. ſen. cõſ. 20. nu.
4. quod eſt Soc. ſen. vt ipſe teſtatur in conſ. 27. vol. 3.
84 Ampliatur † iſta limitatio, vt procedat etiam con-
tra naturaliter nõ ſubditum. Nam quidam ſunt Prin-
cipi omnino non ſubditi, ſed propter aliquam cauſã
tantum. Contra primos dicta Principis pleniſſimam
fidem inducunt. Contra ſecundos omnino non ſub-
ditos, nullam fidem faciunt: naturaliter autẽ nõ ſub-
diti, qui natura quidem ſubditi non ſunt, ſed ratione
alicuius cauſæ ſubditi efficiuntur omnino non ſubdi-
tis accedunt: nam contra eos verba Principis nullam
faciunt probationem, ita concludit Fran. de Aret. in
d. c. cum à nobis. de teſtib. vbi dicit, quod ſi Papa pro-
cedat cõtra laicum in terris Imperij, tamen ſibi ſub-
ditum ratione cauſæ, puta quia cauſa eſt ſpiritualis,
hoc caſu dicta Papæ nullam fidem faciunt, nec vllo
modo eius aſſertioni ſtandum erit, exemplum quoq;
huius rei eſt in Cle. paſtoralis ſupra allegata. vbi im-
perator procedebat contra non ſubditum, qui tamen
prætendebatur ſubditus ratione delicti commiſſi in
85 Principem. Ratio autem † huius rei manifeſta eſt.
Nam hoc caſu Princeps, vti non poteſt plenitudine
86 poteſtatis. At quod credatur † indiſtinctè Principis
aſſertioni ſummæ poteſtatis priuilegium eſt. Igitur
non mirum, ſi hoc caſu illi non creditur. Hanc ratio-
nem poſuit Aret. in d. c. cum à nobis & ita concludit
Soc. ſen. in d. conſ. 20. inter conſ. Curtij ſen. incip. ſæ-
penumero animo reuolui. nu. 10. & conſ. 24. in præſẽ-
ti. nu. 4. vol. 3. & conſ. vbi loquitur in cauſa quorundã
Marchionum, qui naturaliter non erant ſubditi Duci
Mediolani, ſed ratione quorundam feudorum, quo-
rum directum dominium ad Mediolanenſes Duces
pertinebat, & hoc caſu conſuluit aſſertioni eius con-
tra dictos Marchiones ſtandum non eſſe, quamuis ra-
tione feudorum ſubditi viderentur. Quod etiam tra-
dit idem Soc. cõſ. 120. col. 8. nu. 10. vol. 3. vbi pulchrè
hanc materiam diſtinxit.
87 Declaranda † tamen eſt hæc ampliatio, vt nõ pro-
cedat in Summo Pontifice, qui contra laicum, etiam
non ſubditum aliquid aſſerit, in cauſa ad Eccleſiam
pertinenti, puta quę concernit peccatum, vel eſt
cauſa matrimonialis, & huiuſmodi, ita concludit
Soc. in d. conſ. 20. inter conſil. Curtij ſen. incip. Sæpe-
numero animo reuolui. num. 14. In hoc enim caſu
Pontifex, vti poteſt plenitudine poteſtatis. idem vo-
luit Caſtr. d. conſ. 46. viſo & examinato. col. 3. verſ. di
cendum eſt ergo. vol. 2. vbi dicit, quod Papa non po-
teſt procedere contra laicum non ſubditũ, niſi in his,
quæ concernunt periculum animæ, vel cauſam ma-
trimonij.
88 Limitatur tertiò † principalis concluſio, vt proce-
dat quoad expreſſa tm̃ à Principe, ſecus quoad tacita.
Ideò ſi princeps dicat ſe aliquem feudo pp demerita
priuaſſe, probãtur quidem demerita per huiuſmodi
aſſertionem: non tamen probatur, quod priuatio fue-
rit facta cũ debitis ſolemnitatib. & citata parte, pro-
ut fieri debet, ita in facto reſpondit Gemin. conſ. 53.
Gregorius duodecimus. num. 14. verſ. poteſt ſecundo
reſponderi, vbi ad id adducit gl. in d. Clem. 1. dicentẽ
89 quòd † ſi pontifex dicat, per procuratorem coram ſe
factam renunciationem, probat quidem renũciatio-
nem, non tamen probat illum verè procuratorẽ fuiſ-
ſe, quia poteſt fieri, quòd illo tempore dominus reuo
cauerit. & Gemin. citat ſequiturque Dec. conſil. 606.
Sereniſſimus. nu. 7. Crau. d. tract. de antiq. temp. par. 1.
c. 3. nu. 9. Quintil. Mandoſ. in addit. ad Lap. d. alleg. 7.
verſ. limito ſecundo.
90 Limitatur † quartò principalis concluſio, vt proce
dat in aſſertione, ſuper qua Princeps fundat intẽtio-
nem ſuam, ſecus autẽ ſi ſint verba, quæ nihil in ſe cõ-
tineant, per ꝙ princeps ad aliquid faciẽdum moueа-
tur. Iſta enim non inducunt plenam probationem:
Clem. ſi Summus Pontifex, in fi. de ſent. excom. ca. ſi
Papa de priuileg. lib. 6. Lap. in d. alleg. 7. vbi dicit, ꝙ
ſi Summus Pontifex nominet aliquem ſimpliciter,
nec ſe in illa fundando ſub nomine dignitatis, non
per hoc aſſerit, & probat eum talem dignitatem ha-
bere: veluti, ſi ſcribat Archiepiſcopo Mediolanẽ. Ar-
chidiacono Piſano, Thadeo Canonico Florentino,
& huiuſmodi: nõ enim per hoc probat tales Archie-
piſcopum, Archidiaconũ, vel canonicũ: ſi autẽ ſcri-
bat Petro plebano plebis Sancti Laurentij res illius
plebis teſtimantur. benè probat illum plebanum, qa
ſuper hoc fundat intentionem ſuam, quod etiam vo
luit Abb. in c. per tuas. verſ. ſed ego nõ credo, de pro-
bation. quem adducit Quintilian. Mandoſ. ibi in ad-
ditio. Hoc idem ſenſit Ang. conſ. 368. Sereniſſimus.
91 verſ. ſi enim. col. 1. vbi dicit etiam. quòd † tunc ſuper
narratis Principis, non fundatur eius intentio, quan-
do narrata non habent ſe per modum cauſæ ad id,
quod in literis continetur. In eadem ſententia fuere
Butr. in c. ſi de ſucceſ. ab inteſtat. Alex conſ. 15. col. 2.
verſ. & dicitur in talib. vol. 2. vbi dicunt, tunc verba
92 Principis † fidem facere, quando ſunt neceſſaria, &
conferunt ad id, de quo agitur. Aret. conſ. 24. col. 2. in
93 2. dub. vbi dicit † tunc dici fundari intentionem prin
cipis, qñ narrat ea, quæ eum mouent ad cõcedẽdum.
Bal. conſ. 263. Verba in ſtrũ procuræ. col. 2. vol. 1. & in
l. ſi volũtate. C. de fideicom. & in l. 1. C. ſi falſa cauſa
adiect. leg. Alex. conſ. 82. col. 5. verſ. præterea verba,
vol. 3. & conſ. 181. col. 2. uol. 7. Soc. ſen. conſ. 228. col.
2. verſ. hoc aũt multo fortius. vol. 2. Afflict. deciſ. 85.
quos oẽs adducit Crau. ſupra cit. tract. de antiq. temp.
par. 1. c. 3. nu. 17. & apud iſtos videre poteris, qñ intẽ-
tio Principis dicatur ſuper verbis fundari, &c. in eadẽ
opinione fuit Cald. conſ. 2. tit. de priuileg. quem ſecu
94 tus eſt Old. conſ. 258. vbi diſtinguit, † ꝙ uerba Princi-
pis, aut ſũt narratiua, aut aſſertiua, aut diſpoſitiua, pri-
mo caſu non probant. Verba aũt aſſertiua in facto ꝓ-
prio probant, verba diſpoſitiua indiſtinctè probatio-
nem inducũt, & concludunt, ꝙ ad hoc, vt verba Prin
cipis probẽt, neceſſario requiritur, quòd ſuper eis eius
fundetur intẽtio. Et per hanc limitationẽ dicit Pariſ.
conſ. 114. nu. 22. vol. 4. ꝙ verba Summi Põtificis pro-
bant, quidem id, ſuper quo fundat intentionem ſuã,
non tamen probant, ſi id, quod incidenter dixit, prin-
cipaliter reuocaretur in dubiũ. add. Lap. alleg. 7. vbi
dicit, ꝙ ſi Papa reccommendat aliquẽ iudici ſecula-
ri tanquã plebanum illius plebes, probant idẽ hmõi li-
teræ talem plebanũ eſſe, quoad effectum illatũ, ſecus
aũt ſi principaliter reuocaretur in dubium, ꝙ etiam
elici

Digitized by Google

elici poteſt ex dec. Bellam. 630 licet dominus vbi di-
95 cit,† quòd ſi vicecancellarius de commiſſione ſum-
mi Põtificis teſtes receperit ſuper informatione nar-
ratorum in literis, tales teſtes non probant ad aliud,
quam ad effectum literarum conſequendarũ, quem
retulit Paris vbi ſupra.
96 Ampliatur† iſta limitatio, vt talia verba enũciati-
ua, ſuper quibus princeps non fundat intentionẽ ſuã,
nec etiam præſumptionem inducãt. ita dicit Imol. in
Clem. 5. ſummus pontifex, ad fi. de ſent. excõmunic.
vbi dicit, quòd ſi Papa nominet aliquem, ſub titulo
dignitatis, non probat illum talem dignitatẽ obtine-
re, nec quoad plenam probationem, nec etiã quoad
præſumptionem. Quod etiam ſequitur ibi Card. in
quinta oppoſit. quos refert Crau. in loco ſupracit.
97 Contra hanc† ampliationẽ videtur facere id, quod
ſcribit Alex. cõſ. 15. nu. 3. vol. 5. vbi dicit, quòd verba
enunciatiua principis, etiam ſi in eis non fundat in-
tentionem ſuam, inducunt qualemqualem præſum-
ptionem, quemadmodum facit etiam ſama adeo, ꝙ
in antiquis talis præſumptio induceret plenam pro-
bationem, adducit But. in c. fi. de ſucceſ. ab inteſt. &
98 Io. Andr. in c. non licet, de reg. iur. in 6.† Idq; cõmu-
niter teneri teſtatur, etiã ſi verba eſſent de facto alie-
no. & huic opinioni videtur accedere Soc. ſen. conſ.
266. In cauſa, quæ vertitur, nu. 38. vol. 2. quem refert
Gabr. ſupracit. concl. 2. nu. 47.
99 Sed poſſunt facilè† conciliari. quòd verum ſit, qđ
inducunt qualemqualem præſumptionem, vt dicit
Alex. non tantam, vt onus probandi in aduerſarium
reijciant, vt dicunt Imo. & Card.
100 Limitatur quinto† concluſio non procedere, quã-
do verba principis eſſent ſuper eo, quod veriſimiliter
ignoraret, quo caſu etiam ſi fundet ſuper eo intẽtio-
nem ſuam, eius aſſertioni non ſtatur, Bald. conſ. 359.
Proponitur, col. 1. in fi. vol. 1. quem refert, & ſequitur
Grau. vbi ſupra.
101 Limitatur† ſexto concluſio principalis, vt non ꝓ-
cedat, quando princeps aliquid aſſereret, ſuper quo
liberè diſponere non poteſt in alterius præiudicium,
veluti non poteſt princeps alicui præiudicare circa
ingenuitatem: igitur ſi aliquid circa hoc aſſerat in præiu-
diciũ tertij, non erit illi credendum, & ideo ſi priuet
102 † aliquem ſeudo, ꝙ ſine iuſta cauſa facere non põt,
& cauſam, quę eũ moueat, exprimat, nõ erit illi fides
adhibẽda, quia eſſet teſtis in cauſa propria, ita voluit
Abbas conſ. 327. q. vol. 2. vbi in ſimili adducit Ioan.
And. in c. 1. de offi. deleg. in 6. ꝙ princeps tenetur ob-
103 ſeruare† ſuũ contractũ: niſi iuſtam cauſam oſtendat
in cõtrarium, quod &̃ voluit Bal. conſ. 326. Rex Ro-
104 manorum ad fi. vol. 1. vbi† in principe nõ præſumi-
tur iuſta cauſa, quando facit aliquid, ſuper quo libere
diſponere non poteſt, vt cum infringit aliquid ad ius
naturale pertinens. Idem dicit Soc. ſen. conſ. 273. col.
pen. vol. 2. Dec. conſ. 606. nu. 6. & ſeq. vbi add. Andr.
de Iſer. in c. 1. in prin. ad fi. tit. quo tem. mi. dicentem,
ꝙ nec regi, nec principi creditur, ſi atteſtaretur per li-
teras eius, vel priuilegiũ aliquẽ tale delictũ cõmiſiſ-
ſe, & propter hoc feudum, quod ab ipſo habebat ad
principem rediiſſe. Adducit etiã Abb. in Clem. 1. de
105 probat. vbi dicit† Papam per verba ſua narratiua nõ
poſſe aliquem priuare iure proprio, niſi culpa pro-
betur. Card. conſ. 128. In quæſtione, quæ vertitur in-
106 ter Andream in princ. vbi dicit, † quòd non ſtatur
aſſertioni principis, quòd quis contra eum crimen
læſæ maieſtatis commiſerit. Idem tenuit Geminian.
conſil. 53. Gregorius duodecimus. num. 14. verſicul.
aut dicit. Idem Dec. conſil. 410. In cauſa mota num.
8. verſic. 3. principaliter, & conſil. 445. In caſu ad me
tranſmiſſo, col. 11. & conſ. 576. Pro reſolutione caſus,
num. 10. colum. pen. & latiſſimè conſ. 620. Viſo pun-
cto, colum. 3. & 4. Iaſ. conſ. 86. col. 5. vol. 3. Campeg.
inter conſil. Bruni, conſ. 2. colum. 6. verſ. confirmari
poſſunt. Gozad. cõſ. 26. col. 7. circa med. Complures
alios adducit Crau. ſupracit. tract. de antiq. temp. par.
1. nu. 18. cum ſeq. quos apud ipſum videre potes. & id
etiam tenuit Mand. in add. ad Lap. d. alleg. 7. Menoc.
d. cõſ. 100. nu. 26. vbi præter ſupradictos adducit Rui.
conſ. 41. col. 1. vol. 1. Pariſ. cõſ. 1. nu. 50. vol. 1. & quod
nõ credatur Principi aſſerenti aliquid in alterius præ-
iudicium, tenuerunt etiam præter ſupracit. Fely. in c.
cum à nobis, de teſtib. Alex. cõſ. 112. nu. 1. vol. 7. Soc.
ſen. conſ. 127. vol. 1. Corn. conſ. 199. col. 7. in fi. vol. 2.
Anchar. conſ. 399. col. fi. Dec. conſ. 124. conſ. 220. cõ-
ſil. 357. conſ. 576. Curt. iun. conſ. 144. col. 4. conſ. 170.
col. 7. Crauet. conſ. 135. nu. 42. conſ. 171. nu. 11. Ang.
conſ. 368. Sereniſs. col. 2. Roma. conſ. 369. col. 2. Rui.
conſ. 3. nu. 1. q. 14. conſ. 175. num. 2. vol. 1. Afflic. deciſ.
305. nu. 15. & huic opinioni acceſſit Crauet. de antiq.
temp par. 1. vbi hanc opinionem pluribus rationibus
ornat, atq; latè oſtendit, quæ ſint ea, in quibus Prin-
ceps alicui præiudicare non poteſt, in quibus conclu-
dit Principis aſſertioni ſtandum non eſſe, & eidẽ opi-
nioni videtur accedere Ioſephus Ludo. cum iis, quos
allegat. in concluſ. 14. verſ. inſertur 43. & plures addu-
cit Ant. Gab. in d. concl. 2. nu. 28.
107 Contrarium† tamen, ꝙ credatur aſſertioni Princi-
pis, etiam in his, ſuper quibus liberè diſponere nõ po-
teſt, tenuit Bal. cõſ. 328. Quæritur ſi Rex. col. pen. verſ.
108 porrò in Principe. vol. 1. vbi dicit, † quòd ſi Princeps
velit tollere ius naturale, vel gentiũ, & exprimat cau-
ſam, propter quã id facit, ſi quidem diſertis verbis ex-
primat, plenè probat: ſi autem verbis generalibus, ſo-
lum præſumptionem inducit, quòd iuſta cauſa mo-
ueatur, ꝙ etiam in eadem ſpecie reſpondit Socy. ſen.
conſ. 87. Viſis inueſtitura feudi. nu. 18. vol. 3. & conſ.
4. ſuper quæſt. col. 3. eo. vol. 3. Iaſ. conſ. 227. col. 8. vol.
2. cum alijs plurib. quos adducunt Cranet. in loco ſu-
pracit. & Menoch. in d. conſ. 100. nu. 26. cũ ſeq. & plu-
res alios adducit Ant. Gabr. cõcl. 2. nu. 28. cui opinio-
ni videtur etiam accedere Menoch. in d. conſ. 100.
109 Conciliari poſſunt † hæ opiniones duobus modis.
Primò diſtinguẽdo hoc modo. Aut princeps expreſ-
ſit cauſam in literis, propter quam vult alteri præiudi
care, & hoc caſu illa cauſa creditur eſſe vera, & proce
dit hæc ſecunda opinio, & in hoc caſu loquũtur Do-
ctores ſupracit. Aut non expreſſit cauſam, ſed ſimpli-
citer dixit, ſe Titium priuare feudo, ſed aliqua cauſa
veriſimilis poteſt imaginari, & pari modo procedat
ſecunda opinio, quia creditur Principi. Aut non ex-
preſſit cauſam, nec aliqua poteſt imaginari, & tunc
procedit prima opinio, quia non creditur Principi, &
ita eleganter conciliauit Menoch. d. conſ. 100.
110 Secundo† conciliari poſſunt, vt prima opinio pro-
cedat quoad effectum plenæ probationis. 2. verò quo
ad præſumptionem, quæ onus probãdi reijciat in ad-
uerſarium. Cùm igitur princeps aliquid aſſerit alteri
præiudiciale probat, quoad præſumptionem adeò,
quod transfert onus probandi in aduerſarium, plenè
vero non probat, & ita etiam ſentit idem Menoch.
d. conſ. 100.
111 Sed ſi priorem † opinionem retinere volumus, nẽ-
pè quod nõ credatur aſſertioni Principis in iis, in qui-
bus ſine cauſa diſponere non poteſt, quam ornat Cra
uet. in d. tract. de antiq. temp. plurib. rationib. & ma-
gis æquitati videtur conſentanea, ea limitari debet,
vt non procedat, quãdo Princeps aliquid motu pro-
prio, & ex ſcientia concedit: in ea enim conceſſione
præſumitur cauſa, licet nõ exprimatur. ita limitat Iaſ.
in l. ſi teſtam. nu. 5. verſ. limita, quod in Principe, C. de
teſta. adducit Rom. conſ. 436. Quod indultum Petri.
col. 6. & in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. matr. Alios alle-
gat Crau. in d. tract. de antiq. temp. nu. 23. vbi tamen
112 ex† ſententia Dec. in c. quæ in eccleſiarum. colum.
13. verſic. ſupereſt tertium, de conſtit. id intelligit in
his, quæ ſunt iuris poſitiui tantũ, & ibi etiã limitat, vt
etiam

113 etiam † in præiudicium tertij poſſit Princeps verbum ambiguũ declarare; quæ omnia apud ipſum latè videri poſſunt, cum reliquis, quæ ad hanc materiam pertinent.

114 Limitatur † ſeptimo principalis concluſio, vt nõ procedat; quñ ex aſſertione Principis ipſe principaliter ſentiret commodum, & ſubditi tam mediati, quam immediati incommodum tunc.n.ipſi Principi nõ creditur.ita dicit Oldrad cõſ.258. Adr.de Iſern. in c.1.qui ſucceſ. teneant. & ibi Afflict.nu.27. Rol.à Val.cõſ.1.nu.58.vol.2.pulchrè Ioſeph Ludoui.cõcl. 14.verſ.infert. 43. & nos infra in concl. Rebellio.

115 Ad hanc limitationem plures declarationes adducit Affl. in d.c.1. qui ſucceſ. ten. Rol. à Val. in d. conſ.1.nu.87.88.89. 90.91.cum ſeq. vol.2. quas apud ipſos videre poteris.

116 Limitatur † octano concluſio, vt non procedat quando Princeps ea, quæ dicit veriſimiliter habuit ex informatione partis: ita limitat Dec.conſ.602.nu. 13.vbi adducit But.in Clemen. 1.de probatio. Alex. conſ.112. Viſa copia, ver. accedit, vol.7. pulchrè Iaſ. in l.ſi teſtamentum, nu.5.ver. vltimo limita. C.de teſtamen. vide ad hanc limitationem, quæ diximus in conclu. Aſſertio Papæ, nu. 20. & plures ad hanc limitationem congerit Gab.d.concl.2.nu.40.

117 Sublimitantur † ſupradicta, vt nõ procedãt quoad bene merita, quia in his Principis aſſertioni etiam in alterius præiuditium ſtatur, Iaſ. cõſ.227. col.7.vol.2. Bero.conſ.65.nu. 6.vol.1.cum aliis, quos ad hoc propoſitum videre potes ſupra in concl. bene merita.

118 Sublimitãdę † sũt omnes ſupradictę limitationes, vt nõ procedant in antiquis, in quibus verba Principis, in quibus fundat intentionem ſuam, probant omnibus caſibus etiam in præiuditium tertij. Domin. in c.ſi Papa.col.2.de priuil.in 6. Alex.conſ.6.col.fi.vol. 1.conſ.15.col.2. vol.5. Dec.conſ.146.col.pen.ver.5. prædicta concluſio, & conſ. 152. col. pen. Iaſ. conſ. 34. Ad motiua data, nu. 9. vol. 1. cum cæteris adductis latè per Crau.in d.tract.de antiq. temp.c.2.num. 25. Quintilia. Mandoſ. ad Lap.in d.alleg.7.

119 Sublimitãdę † ſunt ſecũdo loco omnes ſupradictę limitationes. vt nõ procedant de cõſuetudine Regũ mũdi. de qua dicta Principum plenæ ꝓbationis loco ſunt, ita dicit Bald.conſ.227. Pridie cõſului, vol.3.& conſ.420.quædam ſcriptura. eodem vol. & in l.exẽplo.C.de probatio. Menoch.d.conſ.100. nu.26.

CONCLVSIO MCCXXXIIII.

ARGVMENTVM.

Prioritas à quo probanda ſit, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Prior tempore, potior eſt iure.*
2 *Prior nominatus præſumitur dignior.*
3 *Statutum nominans primo loco aliquos, cenſetur illos primo gradu vocare.*
4 *Prior gradu, magis dilectus præſumitur.*
5 *Teſtator vocans aliquos ad hæreditatem nomine collectiuo intelligitur vocaſſe per gradus, & ordine ſucceſſiuo.*
6 *Prioritatem allegantis probandi onus incumbit; ſiue quis agat, ſiue conueniatur, vt ibid.nu.7.*
8 *Gratiam obtinens de beneficio vacaturo, & petens beneficium, quod poſt datam literarum conditum reus aſſerat, ab eo probandum eſt ante datam conditum fuiſſe.*
9 *Creditor ſiue agat ſiue conueniatur prioritatem probare, tenetur.*
10 *Fiſcus fundans ſe in prioritate, illam probare nõ tenetur.*
11 *Prioritas quomodo probetur.*
12 *Ordo ſcripturę prioritatem probat.*
13 *Inſtrumenta plura, vbi in eodem libro vel carta ſcripta reperiũtur, id prius præſumitur, quod primo ſcriptũ eſt.*
13 *Ordo intellectus ex ordine verborum præſumitur, & ꝙ prius eſt in voce, præſumitur quoq; prius in intellectu.*
15 *Maior præſumitur qui primo nominatus eſt*
16 *Libertas ex duobus ſeruis ei debetur ex teſtamento, qui primo nominatus eſt.*
17 *Fundus ſi in eodem inſtrumento duobus hypothecatus ſit, is præfertur, qui primo nominatus eſt.*
18 *Prior qui eſt in ordine ſcripturæ, erit etiam prior in ordine poſſidendi.*
19 *Prioritas ex ordine ſcripturę non probatur, quando ſubiecta materia aliud poſtulat.*
20 *Ordo ſcripturæ prioritatem non probat. quando ſi ſecundum eum intelligeremus, actus annullaretur.*
21 *Donatio facta filio in poteſtate, & deinde emancipato ſi in eodem inſtrumento reperiatur, ordo conuertendus eſt, vt donatio valeat.*
22 *Pacta plura vbi in eodem contractu reperiantur, & actũ eſt, vt is contractus in ſcriptis celebretur, vnum altero prius dici non poteſt. Quod decl. ibid. num.23.*
24 *Prioritas ex eo dicitur probata, quod quis probat diem, quo factum illud eſt, quod prius eſſe contendit.*
25 *Inſtrumenta duo ſi eodem die facta reperiantur melior eſt conditio poſſidentis.*
26 *Inſtrumenta duo, vbi eodem die confecta ſunt, is obtinet, qui probat prioritatem hora, qua illud inſtrumentum fuit celebratum. Contr. nu. 32. Conciliatio nu. 33.*
27 *Inſtrumentum id prius præſumitur, quod certa hora celebratum probatur altero nihil de certa hora probante, ſed de eodem die tantum.*
28 *Dictio & plus, nihil in teſte ſolet operari.*
29 *Teſtes deponentes per dictionem, & plus, prævalent in interdicto vti poſſidetis. vbi teſtes ſunt hinc inde pares.*
30 *Temporis maiorem certitudinem probans, obtinet etiam contra perſonam priuilegiatam.*
31 *Collatio ordinarij ſi appareat facta certa hora, præfertur collationi Summi Pot. in qua nihil de certa hora cõſtat.*
34 *Ordinis ratione, vbi aliquid præcedere debet, id prius factum præſumitur.*
35 *Inſtrumẽta plura vbi in eodẽ libro ſcripta ſunt, id prius præſumitur, quod debet præcedere ex ordine intellectus.*
36 *Dotis hypotheca prior ſemper cæteris omnibus ꝓſumitur.*
37 *Fiſco quando minus faueatur, quam priuato.*
38 *Prioritas per teſtes probatur.*

Perſæpe fit, vt de prioritate cõtendatur, nec id quidem mirum, cum ex ea quã plurima cõmoda oriantur. Primo etenim certiſſimũ
1 eſt, eum † qui prior eſt tempore potiorem iure eſſe. l. quoties vtriuſq; ff. de pignorib. l. qui balneũ in prin. ff. q pot. in pign. habeãt. l. potior in prin. ff. eo. ti. c. qui prior de reg. iur. in 6. & eſt regula vulgatiſſima, ita vt
2 ꝓbatione nõ indigeat. Deinde prior nominatus † dignior pręſumitur, Bal. in l. pen. verſ. 3. oppono. C. de verb. obl. quem referendo ſequitur Fel. in c. cum dilecta, nu. 4. ver. per iſtam regulam de reſcript. Nat. cõſ. 509. nu. 10. vol. 3. & ideo dixit Petrus de Arbobus inter conſ. vlt. volunt. conſ. 137. nu. 3. ꝙ † ſtatutũ nomi-
3 nans primo loco aliquos. cenſet primo gradu ipſos
4 vocare. Idẽ tenuit Dec. cõſ. 79 nu. 1. pręterea † prior gradu magis dilectus præſumitur. l. cum pater. §. a te pero. ff. de leg. 2. l. quoties, in prin. ff. de vſufruc. l. hęredes. §. fi. ff. ad Trebel. c. pen. de elect. lib. 6. c. mandato, de pręben. eodẽ titu. Soc. cõſ. 37. viſo teſtamento vol.
5 3. vbi per hoc cõſuluit, quod † ſi teſtator aliquos ſub nomine collectiuo ad ſucceſſionẽ vocauerit, veluti agnatos, vel cognatos; intelligit̃ vocaſſe primo gradu proximiores ordine ſucceſſiuo. ꝓſumitur. n. priores cõiunctione, & affinitate, magis dilexiſſe, & ideo eos primo voluiſſe vocari. l. cũ ita. §. cũ in fideicommiſſo. ff. de leg. 1. cũ aliis ibi per cũ allegatis. idẽ ferè dicit, in cõſ. 140. eo. vol. & in cõſ. 51. nu. 2. & conſ. 63.

nu.14,

nu.14.vol.4.Dec.conſ.1.nu.6.& d.conſ.79.in princ. Soc.iun.conſ.62.num. 16. vol.3.& ratio redditur per Iuriſc.in l.publius.§.fi.ff.de cond. & demonſt. Nam abſurdum eſt, quod plus videatur trans ferre in eum, quem ſecũdo loco vocauit, quam in eum.quem primo loco vocauit.Plura poſſem referre commoda ex prioritate manantia: ſed quoniam à materia noſtra longè abſunt, omitto.

6 Prioritatem† alleganti probandi onus incumbit.l. quoties.& l.mater.C.de rei vend.faciunt notata in l. non ſolum.§.ſed vt probati.ff.de nou. oper. nunc. & in l.cum actũ,& ibi gl. in fi.ff.de neg.geſt.& Clem.fi. de reſcrip & no. per Imo. & Moder. in l. in illa.ff. de verb.obl.Bar.in l.ſi is,qui.ff.de iu.fiſ.verſ. vl. quæro, & in l.1.C. de iure fiſci, lib. 10.Neguſan. in tract.de pignori.in 2. membro quintæ partis, nu.43. Idẽ dicit Bartol. in l. & qui nondum.§.1.ff.de pignorib.plures alios congerit Barb.in apoſtil.ad Bald. in l. cum res. C.ſi alie. res pignor. data ſit.

7 Quod ampliari† poteſt, vt procedat,ſiue quis agat, ſiue conueniatur. Nã exceptionem ſuam fundans in prioritate illam probare debet. Quapropter, ſi ſum-
8 mus † Pontifex gratiam fecerit alicui de beneficio vacaturo, & ipſe petat beneficiũ, quod dicatur à reo conuento eſſe conditum poſt datam literarum gratiæ,debet id probare, cum ſe fundet in prioritate, dicens illam gratiam conceſſam ante conditum beneficium.ita gl.quam ibi ſequuntur Imo.& reliqui ſcribent.in Clem.literas,de reſcrip.& ideo inquit Bal.in
9 l.matrem,poſt Iac.de Aret.C.de probatio.quòd† creditor ſiue agat, ſiue conueniatur debet prioritatẽ,in qua ſe fundat,probare, ad quod adducit text. in l.de reb.C.de don.ante nupt.vbi Imp.Diocle.& Maxim. aiunt.Si donatio ſponte facta ſit,creditores repetentes probare debere res donatas, ante donationẽ ſibi obligatas fuiſſe,& hanc opinionẽ tenent ibid.Caſtr. & Sal.nu.5. & illam comprobat Neguſan.in d.tract. de pign.in 2.membro quintæ partis,nu.43.

10 Limitari poteſt iſta† concluſio, vt nõ procedat in fiſco:nam reo à fiſco conuento onus probandi incũbet rem fuiſſe ſibi prius obligatam, quod fiſci fauore introductum eſt,id dicit Bar.in d. l. & quæ nondum. §.1.ff.de iu.fiſ.per d.l.primam.C.de iu. fiſ. quẽ refert Neguſan.ſupra cit.loco,nu.43. verſ. fallit.

11 Probatur aũt prioritas† plurib.modis.Primo ex or-
12 dine ſcripturæ:nam q† prior ſcriptus eſt, is prior ẽt in tpe,& dignitate, & dilectione præſumitur,vt apertè colligitur ex l.Publius Mæuius.ꝟ. Titia codicillis.ff. de cond.& demon. vbi Marcel. ſcribit non eſſe veriſimile,ꝙ teſtator voluerit plus ad ſecũdo inſtitutũ,q̃ ad primo inſtitutũ peruenire.Id ẽt probatur in l.cum pater.§.à te peto.ff.de leg.2.l.ſi ſeruus cõmunis. ff.de ſtipu.ſeru.l.quoties,in prin.ff.de vſufruc.l. cũ ita.§.in fideicõmiſſo.ff.de leg.2.l.fi.C.de verb.ſig. & no.Bar. in l.ſi cognatis,ver.Quæro quo ordine.ff.de re.dub.l. gñaliter.ꝟ.qd ergo.ff.de fideicõmiſ.liber.c.mãdato noſtro,de præben.in 6.& habetur in prima conſtit.C.
13 §.quibus autem,& ibidẽ Bar.& Bal.dicunt,† quod ſi reperiũtur duo inſtrumenta in eodẽ libro, vel carta conſcripta, id prius præſumitur, quod primo ſcriptũ eſt,ꝙ ẽt voluit Bal.in l.de reb.C.de donat.ante nupt.
14 Bar.in l.ſi duas,in prin.ff.de excuſ.tuto.dicit,† quod ex ordine verborum præſumitur ordo intellectus, & ꝙ prius eſt in voce, præſumitur prius eſſe in intellectu, vbicunque in temporis prærogatiua conſiſtit diſpoſitio iuris,per l.Claudius Felix.ff.qui pot.in pign. hab.Idẽ Bal.in l.pen.verſ.3.oppono.C.de verb.ſign.
15 ꝙ† ille præſumitur maior, qui primo nominatus eſt. Hoc idem tenuerũt Ang.in l. generaliter.§. ſi quidẽ. ff.de fideicommiſſa.liber.Imo. in l. qui ſoluendo, la. 2.de hæredi.inſtit.& Bal.in l. 1. C. de edic. diui Adr. tollen.Alber.de Roſa in prima parte ſtatu.q.172.qd ſi ſtatuto.Cro.conſ.48.num. 50.& 51 Dec. conſ.29. in prin.& conſ.609.nu.10.Natt.conſ.506.n.20. & 21. vol.3.latè Archid.in c.1.in prin.de decim. in 6. latiſſimè demum id tradit Fel.in c.cum delicto.nu. 4. per tot.de reſcrip.& per hoc,vt diximus, Petr.de Arbob. inter conſ.vlt.volunt.conſ.137.nu.4. dicit, ꝙ ſi ſtatutum loquens de ſucceſſionibus nominat primo loco aliquos, tales primò gradu vocari præſumuntur. Id enim ex ordine ſcripturæ colligitur.Nunc eandẽ cõcluſ.tenuerunt Bellam.conſ.26.nu.20 Oldr. cõſ.141. nu.2.in fi.Soc.iun.conſ.62.num.16. vol.3. Ideò dicit Bart.poſt Dyn.in l.qui duos.ff.de vulg.& pupil. ſi lego vnum hoſpitalarijs, alterum prædicatoribus,hoſpitalariorum electio eſt,quia priores nominati ſunt.

16 Præterea ex duobus ſeruis, † primo nominatus in teſtamento fit liber,& hæres,vt dicit gl. in l. qui ſoluẽ-
17 do,la ſecunda.ff.de hær.inſtit. Ad hæc† ſi in eodem inſtrumento, idem fundus ſit hypothecatus duobus, ille præfertur, qui primo nominatus eſt,& ex ordine ſcripturæ prioritas obligationis,ac hypothecæ probatur:ita decidit Ang.in auth.de hęre.& Falc.§.etenim col.pen.& idem ipſe tenuit in l.hæredes mei.§.fin.ad Trebel.vbi etiam Imol. & Bal.in auth.hoc amplius, in 3.col.C.de fideicomm. Plura ſimilia congerit latè Iaſ.in l.2.§.ſi prius.nu.18.ff.de vulg.& pupil.Soc.iun.
18 conſ.71.nu.15.16.17.18.vol.1. vbi etiam dicit,† quod qui prior eſt in ordine ſcripturæ,erit etiam prior in ordine poſſidendi. alleg.Bal.in l.1.C.de edic.diui Adr. toll.& in auth.hoc amplius.in 3.col.C. de fideicom. Idem voluit ipſemet Soc.iun.in conſ.62. nu. 16. vol. 3.Hoc ẽt ſenſit Bero.conſ.84.nu.2. vol.3. vbi adducit Bal.in l.aduerſus. C. de furt. & in d.l.2.§.prius. ff. de vulg.& pupill.

19 Limitatur primò† huiuſmodi concluſio,qua dicimus ex ordine ſcripturæ probari prioritatem, vt non procedat, quando ſubiecta materia aliud poſtulat: quid enim ſi dicat teſtator,maſculos, & fœminas inſtituo. tunc non intelligentur maſculi priori gradu vocati tãquam priores nominati, ſed omnes eodem gradu admittentur: quid ſi rurſus dicat teſtator,nepotem, & filium inſtituo:nam etiamſi nepos ſit primo loco nominatus, tamẽ priori gradu filius admittitur: id enim voluiſſe teſtatorẽ veriſimile eſt: ex ſubiecta materia:igitur prioritas in ordine ſcripturę iudicatur ita concludit Ludo.Gozad.conſ.90.nu.8. & adducit inter cæteros.Bart.in l.Gall. §. quidã rectè.vbi etiam ſcribentes.ff.de liber.& poſth. Alex.conſ.9. volum.5. cum alijs,vt ibi per eum.

20 Limitatur ſecundò, † q̃n ſi intelligeremus ſm ordinẽ ſcripturæ,actus annullaret:ita voluit Bald. poſt Cyn.in l.cũ in teſtõ.§.hæc verba.ver.iſte.§.facit.ff.de
21 hær.inſtit. vbi dicit† ꝙ ſi in vno inſtrõ reperitur donatio facta filio in poteſtate,deindè emancipatio, ordo eſt conuertendus, vt primò pater videatꝰ emancipaſſe,deindè donaſſe:aliàs donatio nulla videretur,cum nõ valeat donatio facta filio in poteſtate. idẽ etiam ibi voluit Ang.q allegat.in arg.l.2.ꝟ.prius.ff.de vulg. & pup.Idẽq; ẽt Imo.quos oẽs adducit,& ſequitꝰ Alc. cõſ.81.n.7.vol.3.& cõſ.112.n.4.vol.5.& Alc.in tract. præſ.reg.3.præſ.34.nu.2.verſ. item licet præſumatur.

22 Limitatur tertiò,† vt nõ ꝓcedat, q̃n ex cõuẽtione partiũ actũ eſt,vt cõtractus debeat in ſcriptis celebrari: tunc.n. ſi in tali inſtrõ ſunt deſcripta plura pacta, vnũ altero prius dici nõ põt, quia oĩa conficiũtur vltimo uerbo,q̃n partes habent cõtractũ pro pfecto atque abſoluto,ita prædictam concluſ.limitat Iaſ.in d. l.2.§.prius.nu.22.ff.de vulg.& pup.& Fel.in d.c. cũ dilecta.nu.4.verſ.3.declara,de reſcr.alleg.Bar. in l.contrac.ver.& ideò dicemus.C.d fid.inſ.& ibi Bal.& Sal.

23 Sublimitatꝰ† tñ hęc limitatio,vt nõ procedat in his, q̃ nõ ſolùm ordine ſcripturę,ſed etiã rationis,& naturæ priora ſunt. exemplũ eſt in l.inſulã. ff. q potior.in pig.habeant.vbi ſi promiſi tibi penſionẽ prioris anni, & alteri ſequentis anni, ordo ille ſeruabitur, & ideo

hic

hic ordo & locũ habebit in pignorib. nobis datis per
tinebunt.n.ad primũ, ſi ambobus non ſufficiunt. Hãc
ſublimitatiõe ponit Fel. vbi ſup. ex mẽte Bal. vbi ſup.
24 Secundò probatur † prioritas ex eo, quod quis pro-
bat diem quo factum illud eſt, quòd prius eſſe con-
tendit, veluti ſi de prioritate duorum inſtrumento-
rum ambigatur, & probem meũ inſtrumentum cele-
bratũ fuiſſe Calen. Ianuarij, cũ aliud productũ fuiſ-
ſet celebratum Calendis Decembris, non eſt dubiũ,
quin probata ſit prioritas, Bal. in l. de rebus. C. de do-
nat. ante nup. Neguſan. vbi ſupra, nu. 45. ſed de hoc
nemo dubitare poteſt. Illud magis controuerſum,
25 † ſi probentur duo inſtrumenta eadem die confecta
fuiſſe, vtra probatio præualeat. Dicit Bald. ibi, quòd
contra actorem iudicandum eſt, cum in dubio me-
lior ſit conditio poſſidentis, & opinionem Bal. per
omnia refert, & ſequitur Neguſan. vbi ſupra.
26 Limitatur † tamen, vt non procedat quibuſdã ca-
ſibus. Nam ſi reperiantur duo inſtrumenta codẽ die
confecta, & vnus ꝓbet prioritatem horæ, quia inſtru
mentũ ſuum actum fuit, is obtinebit. Nam etiam ra-
tione vnus horæ aliquid altero prius dici poteſt, ita
voluit glo. fi. in l. ſi ex pluribus. §. fi. ff. de ſolut. quem
comendat extollitq; Bal. in l. Imperator, la 1. in 1. le-
ctura, ver. & nota quòd dies. ff. de ſta. homi. & in l.
præſcriptione. C. ſi cont. ius, vel vtilit. publ. in l. fi. ver.
Quapropter interdum. C. de edi. di. Ad. toll. & in l.
cum proponas, in fi. C. de interd. matr. & in c. paſto-
ralis, de reſcrip. & ibid. Ioan. And. facit l. Titius §. Lu
cius, in verſ. Hora diei ſexta. ff. de libe. & poſth. &
idẽ voluit Bal. in d. l. de rebus. C. de donat. ante nupt.
& in c. ego. N. in prin. de iureiur. & in c. licet. & in c.
quoniam, de probat. & in c. 2. de confeſſis, Io. And. in
c. conſuluit, de offi. deleg. Butr. Imo. & Abb. in d. c.
paſtoralis, de reſcrip. & tradit Neguſan. in d. trac. de
pignoribus. parte, & membro alleg. nu. 45.
27 Limitatur † ſecundo, vt non procedat, vnus ꝓba-
ret certam horã, qua contractus celebratus eſſet, alter
vero nihil de certa hora probaret, ſed tantummodo
diem quo eſſet celebratum inſtrumẽtum: tunc enim
is, qui certũ tempus probat obtinet, ita dicunt Docto
res, Bal. Saly. Cyn. Cor. & ceteri in l. de reb. C. de don.
ante nupt. Saly. in l. ſi debitor. C. de priuil. fiſci, Io. de
Nat. in l. 1. C. de iure fiſci. lib. 10. facit quòd dicit Bal.
in l. ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ſimpliciter. ff. ex quib. cauſ.
28 maior. vbi dicit, † ꝙ licet alias dictio plus, nihil rele-
uet in re, ſic Bar. in l. Celſus, ff. de vſucap & DD. in c. fi.
29 de dilat. tamen † ſi in interdicto, vti poſſidetis, teſtes
ſunt hinc inde pares, & teſtes vnius partis addiderint
dictionẽ, & plus, melius probãt, quòd ſequitur Arct.
in c. cum cauſam, prima col. de teſtib. & hos refert ſe-
quiturque Iaſ. in l. 1. nu. 4. & 5. ff. ſol. matr. & ante cũ
Feli. licet de his dubitet, in d. c. paſtoralis, idq; etiam
tenuit Soci. quem plerique alij ibi ſequuntur, in d. l.
1. ff. ſol. matr. vt ipſemet refert in conſ. 63. volu. 3. Id-
30 que etiam procedit, † quando priuatus contendit cũ
perſona priuilegiata. Nam ſi maiorẽ temporis certi-
tudinem oſtendit obtinebit, idq; propriè tradũt DD.
in d. l. 1. ff. ſol. mat. vbi de dote loquuntur, & per hoc
31 Iaſ. ibi dicit, quòd † licet collatio beneficij facta a
ſummo Pontifice præferatur collationi factæ ab or-
dinatio, ſi non apparet de prioritate temporis, c. ſi à
ſede, de præben. in 6. nihilominus ſi in collatione or-
dinatij appareat certa hora, illa præferenda eſt, tan-
quam magis certa idq; etiam ibi Socin. voluit, & idẽ
ſenſit Guid. Pancirol. conſ. 6. num 23. & 24. & Gigas.
ita conſulendo reſpondit conſ. 12. in prin. & per to-
tum Neguſan. vbi ſupra, nu. 46.
32 Sed idem † Soc. ſen. in d. conſ. 67. vol. 3. tenet cõtra
ea quæ ſcripſerat in d. l. 1. nimitũ, quòd ſi quis probet
diem, quo inſtrumentum celebratum ſit, & alius pro
bet etiam horam, non tamen obtineat: nõ enim ne-
ceſſario prioritas cõcludetur, idque multis rationib.
confirmat, & ad obiecta reſpondet; quæ hic referre
nolumus, cum ex ipſo nullo negocio peti poſſint.
Fel. quoque in d. c. paſtoralis, indeciſum relinquit.
33 Conciliationis † gratia diſtingui poteſt, ex ſenten
tia Decij, in d. c. paſtoralis, nu. 19. Nam cum reperiã-
tur duo inſtrumenta, eodem die celebrata, vel ali-
quid eodem die factum probatur, & ex his vnus cer-
tam horam quoq; probat, diſtinguendum eſt: aut is,
qui probat diem tantum in poſſeſſione eſt, aut non:
primo caſu pro illo eſt iudicandum, cum in pari cau-
ſa melior ſit conditio poſſidentis. & ita poteſt proce-
dere opinio Socini: aut non eſt in poſſeſſione, & tunc
probans certam horam obtinere debet, cum certius
probet, & ita procedat prior opinio.
34 Limitatur tertio, † vt non procedat, qñ aliquid ex
ratione ordinis præcedere debet: tunc enim eodem
die facta reperiantur præſumitur id præceſſiſſe, quòd
ad ſubſtãtiam actus debuit eſſe prius, ita dicit Felyn.
in d. c. paſtoralis, nu. 5. verſ. ad idẽtitatem, de reſcript.
Hinc eſt, ꝙ ſi apparet Calendis puta Ianuarijs cõceſ-
ſam fuiſſe licentiam Abbati dandi fundũ in emphy-
teuſim, & eodem die reperiatur fundus emphyteuſi
datus, præſumitur licentiam præceſſiſſe, Alex. conſ.
445. lecto, & diſcuſſo. quem ibidem cũ pluribus alijs
allegat Fel. quos referre non libet, ne actum agere
35 videar. Et ex hoc ſequitur, quòd licet ex † ordine ſcri
pturæ prioritas probetur, & ſi plura inſtrumenta in
vno libro eodem die conſcripta, reperiantur, præſu-
mitur præceſſiſſe, quòd primo ſcriptum eſt: tamen ſi
ex ordine intellectus, & rationis, ac actus validitate,
debuit quòd poſtea ſcriptum eſt, præcedere, pręſume
tur errore poſt poſitum fuiſſe, vt Bal. Ange. & Imo.
volunt in l. cum in teſtamento. §. 1. ff. de hęred. Inſtit.
quos etiam ſupra retulimus poſt Feli. in d. c. paſtora-
lis, nu. 6. verſ. limita.
36 Limitatur † quarto, vt non procedat quãdo agitur
cũ perſona priuilegiata puta muliere, quæ habet hy-
pothecam dotis. Nã in dubio ſemper præceſſiſſe prę-
ſumitur. l. in ambiguis. ff. de iure dot. vbi Barto. & ibi
tenent Doctores, in l. 1. ff. ſol. matr. vbi vide præcipuè
Iaſonẽ in prin. qui id per regulas, & limitationes tra-
dit. idem eſt fauore piæ cauſæ Tiraq. in trac. de priui-
leg. piæ cauſæ, nos latè diximus in concl. pia cauſa.
37 Hoc tamen † ſublimita nõ habere locum in fiſco;
in dubio enim magis fauetur priuato, quam fiſco. l.
non puto in princ. vbi Bart. ff. de iure fiſci. Mathe-
ſila. nu. 76. nota vnam regulam quem refert, & ſequi-
tur Fel. vbi ſupra, qui etiam hanc ſublimitationem
ſublimitat, quem videas, quia plurima alia ponit ad
hanc materiam pertinentia.
38 Tertio probatur † prioritas per teſtes, vt dicit Gi
gas, d. conſ. 12. & tradit Alex. in conſ. 236. per tot. vb
latè, vol. 6.
Cætera ad prioritatem pertinentia, quæ hic omiſ-
ſa ſunt, quoniam ad probationum materiam non
pertinent, videre potes Felyn. & Neguſan. ſupra cita-
tis locis.

CONCLVSIO MCCXXXV.

ARGVMENTVM.

An, & quando probationes admittan-
tur poſt terminum ad probandum ela-
pſum.

SVMMARIVM.

1 *Probationes in cauſa ciuili: vel criminali ciuiliter intẽtatę
poſt terminum lapſum, ſi adhuc res eſt integra, & ius
aduerſarij non eſt factum deterius, admittuntur.*

Contrar.

Contrar.nu.3.Conciliatio,numer.11.12.14.
2 Beneficium poſt lapſum termini acceptari poteſt, vbi res eſt adhuc integra.
4 Terminus peremptorius dicitur quædam interlocutoria, quod quis poſt illum terminum non audiatur.
5 Probationes termino elapſo, ſi admittantur, poteſt pars appellare.
6 Terminus probatorius datur, vt poſt eum probare volens, non audiatur, ne lites trahantur in longum.
7 Diligentibus, non autem negligentibus iura ſubueniunt.
8 Negligentia vnius alteri obeſſe non debet.
9 Terminos non repeti, & articulos non admitti, multum partis intereſt.
10 Terminus probatorius, cur præfixus ſit partibus.
13 Minor aduerſus lapſum termini probatorij, non reſtituitur, & cur. ibid.
15 Interloquutoria reſultans ex aſſignatione termini peremptorij, non tranſit in rem iudicatam, niſi quoad partes.
16 Termini peremptorij aſſignatio, habet in ſe tacitam conditionem, niſi poſt iudex ex æquitate partem dixerit audiendam.
17 Concluſum in cauſa, quoad iudicem nunquam dicitur.
18 Articulos rei iudex poſt concluſum in cauſa admittere poteſt.
19 Probationes ex æquitate, iudex poſt concluſum in cauſa admittere poteſt.
20 Termini iudiciales excludunt partem, nõ autem iudicem.
21 Probationes poſt terminum lapſum ita demum admitti poſſunt, ſi probatio fiat per inſtrumenta, vel literas, ſecus ſi per teſtes, & quare ibi. Contr. ibid. nu 25. Conciliatio, nu.26.
22 Inſtrumenta poſt terminum ad producendum, poſſunt nihilominus produci.
Etiam poſt teſtium publicationem, vt ibid.nu.23.
24 Subornationis timor ceſſat in inſtrumentis.
27 Inſtrumenta, & teſtes poſt terminum lapſum ita demum admittuntur, ſi de nouo reperta ſunt.
28 Termino lapſo quis audiri non debet, vbi iudex pronunciauit eum audiendum non eſſe.
Quo circa cautela traditur aduocatis, vt ſemper id curent a iudice pronunciari. vt ibid. nu. 29.
30 Termino elapſo quis audiendus eſt, donec iudex pronunciauerit eum non eſſe audiendum.
31 Termino elapſo quis audiri non debet, ſi in aſſignatione iudex comminatus fuit, poſt illum partem non auditurum, aut exnunc prout extunc pronunciauit audiendam non eſſe. & nu.33. ibid.
33 Verba; exnunc prout extunc, operantur, quod vnum tempus videatur alteri ineſſe.
34 Cõminatio a iudice debet fieri cum eã, alias põt appellari.
35 Terminus vbi eſt ſtatutus a lege, poſt eum comparens non auditur.
36 Legis diſpoſitio fortior eſt ad excludendum diſpoſitione hominis.
37 Terminus legalis non poteſt prorogari, ſecus in termino hominis.
38 Terminus a iure præfixus habetur pro interlocutoria iudicis.
39 Terminus vbi datur ad proponẽdum exceptiones dilatorias, illo elapſo amplius proponi nõ poſſunt, & cur. ibid.
40 Dilatoriæ exceptiones vbi de nouo ſuperuenerunt, etiam termino elapſo proponi poſſunt.
41 Dilatoriæ exceptiones oppoſitæ termino elapſo parte non opponente, an proſint, remiſſiue.
42 Producens poſt terminum probatorium, non auditur, ſi illas probationes antea notas habuit.
43 Aequitas negligentibus non ſuffragatur.
44 Probationes poſt terminum lapſum non admittuntur, etiam in cauſis ſummarijs.
45 Probationes, ſi pars iuret ſe de nouo reperiſſe, poſt terminum lapſum admittuntur.
45 Statutum prohibens in cauſa nullitatis, nouas probationes recipi non intelligitur de emergentibus de nouo.
47 Probationes de nouo repertæ, quandocunque vſque ad ſententiam produci poſſunt.
48 Probationes, quas pars in termino habere non potuit, poſt terminum lapſum admittuntur.
49 Probationes de nouo reperiri, & ſuperuenire facultatem probandi, paria ſunt.
50 Probationes poſt terminum. nõ niſi cauſa cognita admittuntur, ſi pars fuit negligens in illis perquirendis, & quæ requirantur in hac cauſæ cognitione, ibid. nu.51.
52 Probationes de nouo repertas fuiſſe, iuramẽto producẽtis probatur, & nu.54. ibid. Contr. nu.55. Concil. nu.56.
53 Probationes diligenter perquiſitas, ſe habere non potuiſſe, quomodo probetur. & nu. 54. & ibid.
57 Probationes de nouo repertas, licet iuramẽto probetur, tamen contrariũ pbari põt ab aduerſario, & nu.58. ibid.
59 Probationes de nouo repertas fuiſſe, iuramento nõ probatur, quando in contrarium eſt aliqua præſumptio.
60 Probationes de nouo repertas fuiſſe, vbi non eſt veriſimile, non ſtatur iuramento partis.
61 Probationes de nouo repertas, iuramento partis, ita demũ probatur, ſi ea iurat de propria notitia, ſecus ſi de notitia alterius iurare vellet. & cur. ibid. nu.62.
63 Inſtrumentum, per quod lis dirimitur, vel de nouo inter partes confectum termino elapſo produci poteſt.
64 Termini lapſus non excludit probationem, quę fit per inſtrumenta, & literas, & quare. ibid.
65 Probationes in cauſis, in quibus de æquitate proceditur, termino elapſo re integra produci poſſunt.
66 Inſtrumenti exemplum, ſi productum eſt in termino, poſt terminum poteſt originale produci.
67 Sponſus, qui ante nuptias donauit alienum ſponſa, poteſt poſt nuptias illi proprium donare loco illius.
68 Factum ad confirmationem alterius, eodem tempore factum videtur.
69 Poſitiones poſt lapſum termini probatorij produci poſſũt. Contr. ibi. nu.71. Concil. nu.73. ibid.
70 Statutum excludens probationes poſt lapſum termini, non extenditur ad poſitiones, niſi de eis ſpecialem faciat mẽtionem.
72 Poſitionibus poſt concluſum in cauſa pars reſpondere non tenetur.
74 Iudex ex officio etiam poſt lapſum termini probatorij ſuper poſitionibus interrogare poteſt.
75 Terminus ad probandum, vbi eſt nimium arctatus, poteſt produci.
76 Probationes in termino producta, poſt terminum poſſunt declarari.
77 Probationum declaratio facta poſt terminum, trahitur ad diem, quo ipſæ probationes factæ ſunt.
78 Teſtes iurati in termino, poſſunt eo elapſo examinari, & nu.85. ibid.
79 Declarans factum nihil de nouo facere dicitur.
80 Articuli nimium generales incerti, & obſcuri, in termino producti, non poſſunt poſt terminum declarari.
81 Libellus nullus, non poteſt lite conteſtata ita declarari, vt in aliquem tranſeat.
82 Termini lapſus non excludit probationes, niſi pars bis admonita fuerit, vt intra certum terminum probaret. Contr. ibid. nu.83.
84 Termino elapſo probare poteſt, qui cum in termino probare vellet iniuſte repulſus fuit.
86 Termino elapſo probare poteſt, qui iuſto aliquo impedimẽto in termino probare non potuit.
87 Difficultas excuſat a pœna.
88 Hæres, ſi intra annũ voluntatẽ teſtatoris non fuerit exequutus, niſi iuſtũ impedimẽtum ſubſit, priuatũ iure ſuo.
89 Termino, elapſo quis eo magis probare poteſt, ſi fuerit in termino impeditus facto aduerſarij.
90 Factũ ceſſet id, in quo qs aliũ perhorreſcit, quominus fiat.
91 Probationes admittantur poſt terminum, vbi quis fuit impeditus in termino facto iudicis.
92 Probare in termino impeditus cautus debet eſſe in proteſtando, niſi impedimentum ſit notorium.

93 Probare

Digitized by Google

93 *Probare impeditus in termino, impedimento facti in integrum reſtituitur.*
94 *Terminus, vbi nõ à lege, ſed ab homine eſt aſſignatus, impeditus in eo facere, quod debet, in integrum reſtituitur.*
95 *Impeditus probare in termino, non reſtituitur niſi per tantum tempus, quantum fuit impeditus.*
97 *Probare in termino impeditus ſua culpa, nõ reſtituitur. Niſi illud tpſ totius termini commodũ abſtuliſſet. ibi. n. 96.*
98 *Probare impeditus in termino ad hoc, vt reſtituatur, debet non ſolum impedimentum probare, ſed & diligentiã ſuam, & conatum ad illud tollendum.*
99 *Probationes plures, quando ad plenè probandum coniungantur remiſſiuè.*
100 *Probatio, quando incontinenti facta dicatur remiſſiuè.*

1 Probationes † in cauſa ciuili, vel criminali ciuiliter intenta-
ta poſt terminum lapſum datum ad probandũ poſſe
admitti, ſi adhuc res eſt integra, prout erat tempore
aſſignati termini, & ius aduerſarij non ſit factum de-
terius, dixit glo. ordinaria in clem. ſæpe. §. & quia in
ver. non obſtante, de ver. ſign. & pro hac videtur tex.
in l. mancipiorum. ff. de opt. leg. vbi ſi datur alicui ter
minus ad eligẽdum ſeruum ſibi legatum, & poſt ter-
minum electio trãsferatur in te, tamen elapſo termi-
no, poteſt mora purgari, ſi ius aduerſarij non efficiatũ
deterius: ſimilis eſt text. in c. ſi tibi abſenti, de præben.
in 6. vbi lapſus termini ad acceptandum bñficiũ nõ
2 nocet re integra, quin poſt terminũ lapſum poſſit ac-
ceptari, & ita authoritate horum contextuum deter-
minauere Dom. à Rot. in dec. 11. aliàs 328. habens au
thoritate apoſtolica canonicatum, de cõceſ. præb. in
nou. Hoſt. & Io. And. in c. coram de reſt. ſpol. & hanc
dicit eſſe * communem opinionem. Contar. in l. diffa
mari. in q. nu. 70. C. de ingen. & manumiſ. Idẽ voluit
Augm. de Arim. in addit. ad Ang. in ver. nec non ad
querelam. nu. 58. Zaba. conſ. 22. in cau. Amareti. Bel-
lam. dec. 745. concl. Iac. à S. Georg. in l. deſtitiſſe, in fi.
ff. de iud. Bal. in repet. d. l. diffamari. & in l. quandiu. la
vlt. ff. de acq. hær. & in l. ſi quis inſtituatur. ff. de hær.
inſtit. & in l. fi. ff. de ferijs. Idem Bella. in deciſ. 399. an
in actione iniuriarum. & in deciſ. 439. articuli dati.
Mil. in reper. in ver. in termino ad probandũ. Cyn.
Iac. de Arct. & Bal. in l. ſi ea. C. de his, qui accuſ. non
poſſ. vbi etiam Salic. qui dicit hanc opinionem eſſe
æquã. Idem Bal. Ang. & Imo. in l. ſi inſula. ff. de verb.
oblig. Dom. poſt Imo. & gl. in c. ordinarij. §. ꝙ ſi for-
te. in ver. lib. de off. ord. in 6. & hãc eſſe * cõiorem opi-
nionẽ teſtatur Alex. in d. l. ſi inſulã. nu. 34. ver. ex quo
infert. ff. de verb. obl. qui ex hoc etiã aſſerit opinionẽ
Bart. eſſe * cõiter reprobatam, in d. l. mancipiorũ. ff. de
oper. leg. dũ voluit probationes poſt terminum non
poſſe produci, ẽt ſi ius aduerſarij nõ ſit factũ deterius,
contra quẽ, & ꝓ hac parte tenuerunt ipſemet Bart. in
l. vlt. nu. 5. ff. de fer. vbi ẽt An. Bal. & cõiter ſcrib. eiuſ-
dem ſunt opinionis. Card. in cõſ. 75. in cau. Amareti.
3 Contra hanc opinionem † tenuerunt. Arch. in c. iu
dicãtem. 3. q. nu. 5. cum ſeq. Spec. in tit. de dilat. §. vi-
4 dendũ. nu. 7. ver. ꝙ ſi datus. Ea ducti ratione, q̃a † talis
terminus peremptorius vr̃ eſſe quædam interlocuto-
ria, quia iudex videtur tacitè pronunciare, quòd quis
non audiatur poſt illum terminum. l. à procedẽte. C.
de dilat. Quæ quidem interlocutoria dicitur tranſire
in rem iudicatam ad præiudicium partium, & quoad
ipſas. c. ſignificauerunt, de teſtib. c. quoad cõſultatio-
nem de re iud. & ideò niſi ſubeſſet iuſta cauſa dandi
reſtitutionem in integrum, non videtur pars audien-
da per id, quod habetur in c. coram, de reſtitut. in in-
teg. & iuſta cauſa non videtur, ſi ius aduerſarij nõ ſit
factum deterius, vt putauit Bart. in d. l. vlt. num. 5. ff.
de fer. quia admittendo probationes poſt terminum
fieri non poteſt, quin ius aduerſarij fiat deterius, ſi nõ
quoad merita cauſæ principalis, ſaltem quoad illius
ius illi quæſitum ex lapſu termini probatorij, quod
5 tale reputatur, vt ſi probationes † termino elapſo ad-
mittantur, poterit pars appellare ſecundum Bar. quẽ
6 refert Bal. in l. 2. nu. 19. C. de epiſ. aud. & quia ideò † da-
tur terminus ꝑfixus ad ꝓban. vt poſt illũ probare vo-
lens, non audiatur, ne lites trahantur in longum ſine
cauſa. l. 1. in fi. C. de dilat. l. 2. in fin. C. vt intra certum
temp. act. crim. l. 2. in prin. C. de temp. appel. ſed ſi ad-
mittãtur probationes, poſt lapſum terminum proba-
tionum ſolùm ex eo, quod non eſt factum deterius
ius aduerſarij, eſſet facere de lite, litem; non autẽ illas
amputare, ex quo vltra litem principalem eſſet videñ-
dum, nunquid ius aduerſarij ſit factum deterius, ſecũ-
dum. l. 1. ff. ſi ex noxa. cau. agatur. & in l. 2. §. defendi.
ff. ex quib. cau. in poſſ. ea. & ſic iudicium nedũ proro-
garetur, ſed multiplicaretur contra mentẽ legis, & cõ
tra naturã dilationis, & termini aſſignati, & ideò im-
putet ſibi pars, quæ fuit negligens, niſi alia ſubſit cã
7 iuſta, quia † diligentib. non aũt negligentib. iura ſub-
8 ueniunt. l. non. n. ff. ex quib. cau. maior. & alterius † ne
gligẽtia alteri obeſſe non dẽt. l. vlt. C. de pœn. §. ſed qa
Inſt. de cõtrah. emp. & hanc partẽ tenuere D. à Rot.
in dec. 2. aliàs 30. fuit dubitatũ, de ſequeſ. & fru. in no.
9 ea itidẽ ratione, quia multũ † intereſt partis, cui iam
ius eſt quæſitum, ꝙ termini non repetant, nec articu-
li admittantur, tum ꝑ remiſſionem ad partes decer-
nendã, quæ haberet fortè longũ tractũ: tum q̃a ſi nõ
admittentur, reportabit ſaltem ſñiam abſolutoriam,
ſi eſt reus pro ſe, cũ condemnatione expenſarum, &
hæc fuit opinio Bar. in d. l. mãcipiorum. in prin. nu. 5.
verſ. vlt. iſta lex. ff. de opt. leg. q̃ eſt ſequutus Bal. in c.
cũ dilectus. nu. 4. cum ſeq. de fid. inſtr. vbi ẽt Abb. ſub
10 nu. 4. verſ. his non obſtantib. ea ratione, quia † termi-
nus ſtatuit non ſolùm, vt parti alteri ſit facultas pro-
bandi, & reprobandi; ſed principaliter ſtatuitur ad fa
ciliorẽ, & breuiorẽ exitum litis, vt in c. paſtoralis, de
excep. & c. fin. de dolo, & contra l. 1. in fi. C. de dilat. l.
2. in fi. C. vt intra cer. temp. l. 2. in prin. C. de temp. ap-
pel. & quia iſta ſecunda cã non ceſſat, licet ius aduer-
ſarij non ſit factũ deterius: dicendũ eſt, ꝙ terminus
dẽt operari ſuũ effectum, & ſic ꝙ non dẽt poſt illum
audiri: niſi in caſib. de qb. in d. c. paſtoralis. ne habea-
tur ſolùm reſpectus ad ius aduerſarij ſpreto fine prin
cipali legis quoad amputationem litium contra leg.
quidã exiſtimauerũt. ff. ſi cer. pet. Idem ſenſit gl. in l. ſi
ea, & ibi Gul. de Suz. dicit ita ſæpè obtinuiſſe. C. qui
actu non poſ. Old. in cõſ. 167. incipiente pñia. Bal. in l.
2. ad fi. verſ. 13. quæritur. C. de epiſ. aud. & hãc ſñiam
dicit veriorẽ de iure. Fel. in c. licet cãm ſub num. 18.
ver. & ꝑ iſtum text. de prob. de mẽte Imo. ibid. nu. 31.
loquẽtis ſub verbo, fortè hãc ẽt ſñiam firmat Georg.
Natt. in repet. Clem. ſæpè. §. & quia. col. 17. & 18. de
verb. ſig. & candẽ ſequutus eſt. Iaſ. in l. vlt. col. 9. n. 39.
ff. de fer. ſequit ẽt Milis in reper. in ver. termino ad ar
ticulandũ dato. Bellam. dec. 754. cõcl. quod articuli.
ſub nu. 7. verſ. vel dico tertio. vbi dicit, ꝙ iſtud proce-
dit de rigore iuris, licet quoad æquitatem ipſe teneat
cõtrarium plurib. rationib. quibus tamen non ſe fir-
mat, vt verſ. vel poſſum ad hoc, & fortè melius, & idẽ
voluit ipſemet Bellam. in dec. 74. termini, & iſtud ẽt
decidũt Dom. à Rot. in dec. 27. alias 647. nota, quod
ſi in aliqua. de teſtib. in antiq. & in deciſ. 17. alias 606.
nota. quod ſtylus. de except. in antiq. ad idem reſpon-
dit Oldr. in conſ. 9. cum cauſa.
11 Cõciliare poteris † has inter ſe diſſidentes ſentẽtias
declarando, vt prior opinio ſit vera, quoad canonicã
æquitatem, ſecundum quam videmus poſſe admitti
probationes, & admiſſe valere, etiam termino elapſo
prout ſupra, vt inquit Bellam. in d. dec. 744. verſ. vel di
co tertio, & prius in ver. & breuiter pro hac parte, &
Imol. in d. c. licet cauſam. nu. 35. de proba. poſterior
verò procedat de rigore iuris ciuilis.
12 Vel ſecundò, dicas † quod poſterior opinio ꝓcedat
ſolum

Digitized by Google

ſolùm,quãdo ageret de obiectionib.criminũ, & obiectionum, quia ex quo tales obiectiones ſunt odioſæ, ideò etiam ex naturali æquitate ſunt reſtringen-
13 dæ,vnde in ſimili dicunt dd.aduerſus talem†lapſum non competere reſtitutionem minori,quia reſtitutio ſola nititur æquitate, & æquitas huiuſmodi in iſtis odioſis euitatur, vt per Inno.in c.coram.in gl.iuſtum fuit de reſtit.in integ.Spe.de excep.§. 1.ver.ſed pone, datus eſt peremptorius terminus partibus, & ibi plenè per eum poſt Compoſt. Vel etiam poſterior opinio procedet in propoſitione exceptionũ dilatoriarũ, quæ cum ſui natura ipſę quoq; ſint odioſæ, quia tendunt ad impediendum, vel prorogandum litem: Ideò non ſunt admittendæ, prior autem in exceptionibus defenſorijs, quæ ſunt de iure partis, nec ſapiũt crimen, vel obiectum, vel de articulis datis per actorem, vel reum ad probandum tãtummodo ius ſuum ad effectum obtinendi ſententiam. ita Bellam. in d. deciſ.744.col.pen.

14 Vel tertiò dicas,†quod poſterior opinio habet locum,quando pars negligens ex ſe, & ex iure ſuo peteret,ꝙ ſui articuli, & probationes poſt terminũ admittant:nam tunc ex quo per peremptorium dr̃ excluſa, quoad ſe non auditur, adeò quod fortè non poterit appellare: niſi alias ei ſuccurreretur p viã reſtitutionis. Prior autẽ opinio verificabitur, qñ iudex motus æquitate, probationes quaſi ex gratia non obſtãte lapſu termini vellet admittere:nam tunc poteſt. Et ſic poteſt facere iudex, ſi voluerit:non autem ad inſtantiã partis iam excluſæ tenebitur. Ita Bellam. vbi ſup. col.vlt.& ſic ait procedere.d.c.paſtoralis,& ibi not.& c.corã.de in integ. reſt. & hoc idẽ ſuadet illud, quod
15 ſup.diximus.videlicet,ꝙ † iſta interlocutoria,quę reſultat ex aſſignatione termini peremptorij, nõ trãſit in rẽ iudicatam:niſi quoad partes,quæ ideò non poſſunt cõtra eum venire:quoad iudicem autem poteſt, quandocunq; reuocari,cum ex quo non tranſient in
16 rem iudicatam,quoad ipſum iudicem cenſetur † habere hanc tacitam conditionem:niſi iudex æquitate dictante partem dixerit audiendam, prout etiam animaduertit Bellam. vbi ſup.qui dicit, quod ideò non dr̃ auferri, ius iam quæſitum parti per lapſum termini ex quo non põt dici aliquod ius quæſitum: ſed adhuc pendebat arbitrio iudicis,nunquid per lapsũ termini velit excluſam eſſe partem,& quouſq; hoc non declarauerit:cum quoad ſe non tranſeat in rem iudicatam, & ſic interlocutoria illa dicatur ſemper eſſe ſub volũtate iudicis, non poteſt pars prætendere, ius quæſitum nec per conſequens condolere de ſuo iure ablato: & pro hoc etiam facit, quod habetur in c. cum Ioannes Erem.vbi Do. de fid. inſtr. quo in loco
17 no.per † concluſionem in cauſa nunquam eſſe concluſum iudici.Cor.conſ.135 nu. 37.vol. 1.& ꝙ ideò
18 iudex põt†admittere articulos rei poſt cõcluſ. in cauſa ſicut, & teſtes.Crau.in conſ.134.nu.1.cũ alijs adductis per Lanc.Cont. in ſua praxi de offi. præ. in cauſ. ciuilib.in c.de publica.conc.n.2.& huc ſpectat, quod dixit Menoc.in trac.de arbi.iud.q.35.nu.22.lib.1. vbi
19 voluit,ꝙ†iudex ex magna æquitate motus poſſit admittere, etiã poſt cõcluſum in cauſa probationes de mẽte Card.in c.cõſultationẽ.de appel. & Bar. in cõſ. 9.col.5.propè me.vol.2.Guid.Pap.q.201.Albe.conſ. 9.n.32.& 33.Soc.trac.fal.reg.403.fal.35.& Abb.in c.
20 paſtoralis.nu.31.de excep.dicit, ꝙ †termini iudiciales excludunt partem:non autẽ iudicẽ. Debebit tamẽ iudex moderare,& regulate ſuũ arbitriũ habito reſpectu ad ius alterius partis, & ad illius p̃iudiciũ,ꝙ ſi appareat,vltra ea, quæ diximus,& eſſet concurſus æquitatis ex parte ambarum partium, contra negligẽtem eſſet iudicandum:

Si tamẽ priorẽ ſñiam ſequi malueris,illã intelliges,
21 vt procedat,dũmodo†,pbatio poſt terminũ fiat p inſtr̃a,& literas,ex quib.ſtatim põt veritas apparere: ſecus autẽ,ſi fieret per teſtes, quæ requirit longũ tractũ, & cauſæ cognitionem, cum in eis requiratur citatio, productio articulorũ,& capitulorũ,delatio iuramenti,examinatio,& ſimilia.ita limitat Fely. in d.c. licet cãm.ſub nu.15.verſ.ſi velles.de proba.licet in hoc nõ ſe firmet.idem ſenſere Do.à Rot.in deci.2. alias 147. nota,ꝙ poſt,de probat.in antiq.& in dec.2.alias 165. latis trib.in fi.de reſt.in integ.in nou.Fel.in d.c.paſtoralis.col.3.nu. 9. verſ.ſed in productione inſtrumẽtorum.de excep.& in c.cum dilectus col.3.nu. 16. verſ. 3.limita.de fid.inſtr.Ioan.And. in c. ſæpè ſuper verb. non obſtant,de verb.ſign. in Clem.ſequitur Milis in repert.in verb.termino ad probandum.Rom.in conſil.176.iſtæ ſunt reſpõſiones.ſub nu.12.verſ.quinimò. Card.in conſ.72. Titius, nunc in 4.dub.verſ.pro hoc etiam, ad idem faciat,quia poſt terminum ad producendum omnia ſemper poſſunt produci inſtrumen-
22 ta,vt concludũt.Rot.in d.dec.2.alias 147.de probat.
23 in antiq.etiam non † obſtante quacunq; teſtium pu-
24 blicatione,ex eo,quòd †in inſtrumentis ceſſet timor ſubornationis,vt per Bart.in l.diui.ff.de pœn. & not. ad deciſ.Capel.Thol.q.373.item fuit quęſitum,an in cauſa appellationis,quod & probauere Dom. à Rot. in dec.20.alias 388.nota,qui dat aliquos articulos de teſtib.in antiq. Biſignet.tit.de prob.dec. 3. & Bellam. in dec.451.pars reperta.Bal.in l.1.§.edenda.ff.de edẽ. & Card. in d.clem.ſæpe,§.& quia de verb.ſig.ſcrib.in l.admonendi.ff. de iureiur.

25 Ab hac diſtinctione probationis † per inſtr̃a, vel per teſtes diſſenſit Imo.in d.c.licet cauſam.nu.32. de prob.ex mente Cyn. in l. ſi ea. poſt Iac.de Are.C.qui accuſ.non poſ.qa eadẽ ratio vr̃ in teſtib.quæ in inſtrument.arg.l.in exercendis.C.de fid. inſtr.& per conſequens idẽ ius,& rõnes inualidantes teſtium ,pductionem, procedũt etiã in inſtr̃is producẽtis: hanc etiam opin.tenuit Go.Nat.in d.cle.ſæpe.§.& quia col.17.de verb.ſig.& tranſit.Cur.in repe.l.admonẽdi.nu. 48. & nu.70.per ea,quæ no.ibi Bar.q.vlt.ff. de iureiu. dicens diſpoſitionẽ illius textus,qui loquitur in inſtr̃is de nouo repertis,procedere,etiam in teſtib.ꝙ itidem confirmauit Iaſ.ibi.col.28.nu. 321. ante fi. ad idem extat Rot.dec.9.alias 101.omnes Domini, de teſti. in nou. & dec.21.alias 448.omnes Domini.eo.titu. in antiq. vbi concluditur, ꝙ articuli de ſtylo admittũtur poſt terminum, & tamen per teſtes articuli probantur.

26 Hanc ſentẽtiarum†diſſenſionẽ ſedabis hoc pacto, vt ſcilicet prior opinio ſit vna cum ſecũda, dũmodo teſtes in promptu ſint,& de facili,& cito poſſint deponere:nã tũc cũ ceſſet rõ ſup.adducta in priori opinione,videlicet ob longum tractum,qui requiritur in teſtibus, ideò ceſſabit eius diſpoſitio,& hoc vr̃ innuere Imo.vbi ſup.nu.32.& ibi ſaltẽ,ſi pars habeat teſtes in promptu,& ita eſſe de mẽte Doct. videtur poſſe colligi ex Cur.in repe.d.l.admonendi.nu.70. ibi quia nõ admittitur probatio per teſtes ſicut per inſtr̃a, eo qđ non ſit prompta,& breuis probatio,ita ſenſit Fely. in d.c.licet cauſam.ſub nu.17.verſ.limita tertio.

27 Vtranq; tamen†ſententiã intellige, vt vera ſit dũmodo tum inſtrumẽta,tum teſtes ſint de nouo reperti,& ita probatum fuerit, prout nemine diſcrepante concludunt omnes ſupracit. Doct. tam pro prima, q̃ pro ſecunda opinione citati,vtq; nos latè ſcripſimus in verb.inſtrumen. concl.926.vol.2.& infra in limit.

28 Secundo limitabis,vt †hæc opinio non ꝑcedat, qñ iudex poſt elapſum terminum pronũciaſſet Titium non fore audiẽdum vlterius:nam tunc elapſo termino non dẽt audiri.ita declarat Ang.Aret.in rub.Inſt. de exc.ſub nu.23.ad fi.ver.vnde tu:vbi admonet cau-
29 ſidicos,vt ſint† cauti, ꝙ elapſo termino ad probandum,vel aliud faciendum peremptoriè,& aduerſario non ,pbante,vel non faciẽte,quod non ſufficit,ꝙ ipſi accuſent ſimpliciter cõtumaciam nihil probãtis, vel nihil faciẽtis in termino,ſed etiã eſt neceſſe, ꝙ iudex
ad

ad ipſorum petitionem inſtanter ſuper hoc pronunciet, videlicet Titium fuiſſe cõtumacem in termino, & de cætero ſuper illo non fore audiendum, quòd dicit idem ſenſiſſe Bal. in d. l. diffamari. C. de ingen. & manum. & Sal. in d. l. ſi ea. C. q accuſ. nõ poſ. & Ang. ac Imo. in l. quandiù. ff. de acq. hær. vbi voluerunt, q̃d

30 immo quis eſt audiẽdus† poſt terminum aſſignatum ſibi, ſiue ſit terminus ad agẽdum, ſiue ad accuſandũ, ſiue ad teſtes inducendum, ſiue ad proponendum exceptiones, ſiue ad probandum, ſiue aliud faciendum, donec, & quouſque fuerit facta declaratoria illius, cui terminus fuit aſſignatus, fuiſſe contumacem in termino, & non fuiſſe audiendum, & ſilentium ſibi impoſitum. hoc idẽ tradidit Inn. in c cum in tua, qui matr. accuſ. poſ. eandem cautelam poſuit Cæpol. in caut. 167. in c. vt quis poſt terminum fretus auctoritate Inn. in c. lator, qui fil. ſint leg. & per Angel. in d. l. quandiù. col. 1. idem cẽſuit Nar. in d. c. licet cauſam, nu. 17. verſ. limita quartò de prob.

31 Amplia limitationem† iſtam, vt etiam procedat, ſi talis iudicis declaratoria, non interueniſſet, ſed ſolũ iudex in aſſignatione termini vſus fuiſſet, & peremptoriè, & fuerit etiam comminatus, ꝙ facere debeat intra illud tempus, aliàs elapſo termino de cætero nõ audietur, vel in ipſa aſſignatione termini pronunciauit ex nunc prout ex tunc termino elapſo illum non eſſe audiendũ: nam tunc per huiuſmodi vèrba, elapſo termino, non eſt opus alia declaratoria iudicis, ita ſenſit Bar. in d. l. mancipiorum. in prin. nu. 6. ff. de opt. leg. & facit tex. in l. tutor, qui repertoriũ. §. ſi deponi. cum ſeq. ff. de admi. tut. & pro hoc facit Cæpol. cautela, de qua ſupra dum ait, quòd vt quis poſt terminũ

32 nõ audiatur† cautela eſt, quòd iudex in interlocutoria, per quam aſſignat terminum actori ad agendum, dicat hæc verba, & ſi intra dictum terminum nõ egerit, ex nunc prout ex tunc eum non eſſe audiendum, ꝙ fuit de mente Ang. in d. l. quandiù. in prin. Fel. in cap. pen. nu. 8. de iud. Bar. in d. l. mancipiorum. in fi. Imol. in c. accepimus. nu. 2. de fid. inſt. Tho. Fer. in caute. 14. in fi. Purp. in l. poſtquam liti. nu. 36. C. de pac. Fel. in c. cauſam, quæ. col. 3. verſ. quando ſit opus. de reſcrip. Imo. in l. quandiù. col. 2. verſ. vlt. tangit. ff. de acq. hær. vbi etiam Aret. & Ang. & Sal. in d. l. ſi ea. col. 4. verſ. primo caſu. C. qui accuſ. non poſſ. Ang. §. minus. col. 11. verſ. quæro ſtatuit iudex. Inſt. de actio. & illa ver-

33 ba, † ex nunc prout ex tunc, & è contra operátur, quod vnum tempus videatur alteri ineſſe, videlicet præſens tẽpus in futuro, & e conuerſo. Fel. in d. c. licet cauſam. nu. 6. de prob. Guid. Pap. conſ. 111. Pariſ. conſ. 91. num. 66. vol. 2. Neguſant. in tract. de pig. 2. par. 2. memb. nu. 6. cum adductis latiſſimè à Tiraq. in tract. de retract. conuent. §. 2. gl. 1. nu. 85.

34 Intellige tamen † iſta vera quatenus comminatio fieret cũ cauſa, quæ regulariter requiritur in comminatione, aliàs poterit appellari per eã, quæ tradidit in terminis Ang. in d. §. minus. col. 12. verſ. aduerte tamen Inſtit. de act. & Fel. in c. cauſam, quæ. col. 3. Fran. in c. cum ceſſante. col. 2. verſ. ſeptimo no. & in cap. vt debitus. col. 8. verſ. 3. & vlt. lim. de ap.

35 Tertiò limita, † vt non habeat locum cõcluſio, q̃n terminus eſſet ſtatutus, & præfixus à lege, vel ſtatuto, non ab homine, quia tunc poſt terminum nõ auditur comparens, quaſi terminus legis ſit ſtatutus in modũ præſcriptionis. ita cenſuit Fel. in d. c. licet cauſam, nu. 17. verſ. limita tertio. de proba. poſt Inn. in c. cum in tua, qui matrimonium accuſare poſſunt. cui ſententiæ conuenit tex. in l. quinquaginta, & in l. ſiue oportet. §. 1. & §. conſequens. ff. de excuſatio. tuto. vbi non auditur elapſo termino quinquaginta dierũ, qui dantur ad excuſandum, idem uoluit Fel. in c. paſtoralis. §. cũ autem. col. 2. ſub nu. 28. verſ. & ſub iſta prima de offic. deleg. & Alex. in l. inſulam. col. 11. ſub nu. 34. verſ. & hæc procedunt. ff. de uerb. oblig. qui inter alios citat Bal. in auth. ad hæc. nu. 17. C. de vſur. & in c. 1. in prin. quo tẽp. mil. & idẽ Bal. in l. diffamari. C. de ingen. & manumiſ. & in d. l. ſi ea. C. qui accuſ. non poſ. Fel. in c. pen. nu. 8. de iud. & in c. grarum, nu. 3. de offic. deleg. Abb. in c. cũ in tua circa fin. qui matr. accu. poſ. item Fel. in c. 2. nu. 17. de conſtit. & in c. licet cauſam, num. 18. verſ. limita, de prob. Bald. in l. exceptionem. C. de

36 prob. & facit, quia fortior † eſt diſpoſitio legis ad excludendum, quam diſpoſitio hominis: nam ex non ſuppletur per iudicem, ſed bene iudex ſupplet factum

37 ſuum, Bald. in d. c. 1. de reſtitut. ſpoliat. & ideo† terminus legalis nõ poteſt prorogari. §. ſuſcepto in Auth. de exhib. re. pro quo facit q̃a terminus legalis excludit quem à probando in termino legis, ſecus de ter-

38 mino hominis, quia† ex termino iuris oritur quędam interlocutoria, à qua non appellatur. l. ſi qua pœna. ff. de verb. ſign. hoc idẽ ſenſit Ant. in d. c. licet cauſam. & Io. Monac. in c. cupientes. §. quod ſi per viginti, de elect. lib. 6. quod etiam comprobatur ex eo, quia terminus legis datur cum magna cauſæ cognitione, & p' ſe principaliter, non ſic eſt in termino dato à iudice Iaſ. in l. vlt. nu. 39. verſ. ſecundo contrarium. ff. de fer.

39 Quartò limita, † vt non procedat prior ſententia, quando datus eſt terminus ad proponendum exceptiones dilatorias, quia poſt terminum, non poterũt opponi, ex eo, quòd ſunt parui præiudicij, & non perimunt ius partis: ſed tantum differunt cauſam, vt arbitratus eſt Alex. in d. l. ſi in inſulam, ſub num. 34. verſ. præterquam. ff. de verb. obl. & cenſuit Fel. in d. c. licet cauſam. nu. 16. verſ. limita 2. de prob. per text. in d. c.

* paſtoralis ita* communiter à ſcribẽtibus intellectum de excep. no. per gloſ. & Doct. in l. exceptionem. C. de prob. & in l. ita demum. C. de procur. dummodo illæ

40 exceptiones† de nouo non ſuperuenerint; nam tunc poſſunt opponi in quacunque parte iudicij, vt idem no. Alex. ibid. & in l. ſi mulier. ff. ſol. matr. & Paul. à Caſtr. in l. 3. C. de conſor. eiuſdem lit. ſi tamen facto aduerſarij ſuperueniſſent; nam ſi facto ipſius opponentis non poſſunt opponi. Ita Maran. in nono mẽb. Spec. tit. de excep. nu. 9. cum ibi alleg.

41 Nunquid autem† ſi tales exceptiones, quæ nõ poſſunt opponi, opponerentur iudice illas admittente, nec parte opponente, operarentur, vide Fel. optimè diſtinguentem in d. c. paſtoralis, num. 28. verſ. vltim. examino. de excep.

42 Quintò limita, † niſi teſtes, vel inſtra eſſent anteà nota producenti, quia tunc nedum de rigore, ſed de æquitate debet repelli, nec poteſt producere etiam re

43 integra, quia negligentibus† ęquitas non ſuffragatur. ita Salicet. in d. l. ſi ea. C. qui accuſ. non poſ. per text. in l. ſi pupillus in fi. ff. de priuil. creditor. & illum referẽdo ſequitur Fel. in d. c. licet cauſam. nu. 17. verſ. limita quinto.

44 Sextò limita eandem priorem opinionem, † vt nõ procedat in cauſis ſummarijs, in quibus licet non cõcludatur, vt per Rom. in conſ. 175. Fel. in d. c. cum dilectus. nu. 19. de fid. inſtr. & Alex. in conſ. 84. col. vlt. vol 4. Soc. ſen. in conſ. 190. in fi. vol. 2. tamen quia eis aſſignatur terminus, & de natura cauſa ſummaria dẽt operari potius dilationem eſſe magis peremptoriam, quàm minus, ſecundum Bart. ſing. in extrauag. ad reprimendum in verb. ſummarie. & clem. ſæpè de verb. ſign. vbi in talibus abbreuiantur dilationes, Bar. in l. ſi filiusfamilias. in princ. ff. de don. dicendum eſt, poſt terminum non poſſe produci probationes, ne contra naturam cauſæ, & inſtantiæ prorogaretur iudicium ita Fel. in d. c. licet cauſam ſub nu. 18. ver. limita quartò de probatio. vbi recitat etiam contrarium, & nos ſupra retulimus in concl. 926. nu. 20.

45 Si vero poſteriorẽ† opinionẽ ſequi malueris, illã limita, vt non procedat, q̃n probationes de nouo perueniſſent ad notitiã volẽtis ꝓbare, & iureiur. id affirmat: nã tũc admittuntur ẽt termino quolibet perem-

ptorio elapſo, ita Bar.& Imol.ac Abb.in c.cum dile-
ctus.de fid.inſt. Bal.in l. 1.colum.3.C.de cond.indeb.
Rom.in conſ.176.incip.iſtæ ſunt reſponſiones col.7.
ſub nu.12.verſ. quinimo poſſunt.Iaſ. poſt alios in d.l.
admonendi.nu.48.ff de iureiur. Fel.in d.c.paſtoralis.
nu.9.de reſcript.& in d.c.cum dilectus.nu.19.Card.in
conſ.74.Titius nunc ſunt Rot.deciſ.7.de iud.in antiq.
vnde Bal.in l.infitus.ad fi.C. de proc. dixit, quod ſta-
46 tutum prohibens in cauſa nullitatis† nouas probatio-
nes recipi, nõ intelligitur de emergentibus de nouo,
& hanc limitationem dicit receptam eſſe Doct. opi-
nione Menoch.de arbitr.iud.lib.2.cent.3.caſu 241.il-
47 lamq; procedere quandocunque ante ſententiam
ſiue ſit datus terminus ad probãdum, ſiue ſit in cauſa
concluſum, ſiue partes fuerint citatæ ad audiendam
ſententiam, ſiue etiam iudex motum animi ſui ma-
nifeſtauerit p ea, quæ voluit Purp.in d.l.admonendi.
nu.8.qui nonnullis, quæ Bar.ibid.obijciebantur, ſatis-
facit.de quo nos etiam diximus in concluſ.925.nu.7.
48 Amplia limitationem,† vt non ſolum procedat, ſi
inſtrumenta,& probationes fuerint de nouo repertę:
ſed etiam ſi prius fuiſſent cognitæ,& de eis ſcientiam
haberet pars, ſed illas nõ potuiſſet habere, etiam per-
quirendo,& omnia faciendo: nam ſi poſteà illas ha-
buerit, poterunt produci, cum dicãtur de nouo reper-
tæ. Ita Bertaz.conſ.ciuil.41.num. 70. per tex. cum ibi
notatis in c.vt circa, de elect.lib.6.Abb. in d. c. paſto-
49 ralis.nu.4.de except.nã dicit, quod † paria ſunt, quod
quid de nouo fiat, vel quod ſuperuenire facultas pro-
bandi.Idem voluit Caſt.in d. l. admonendi. col. 5.in
tex.ibi, ſe inueniſſe.vbi Ripa nu. 19.& Purp.nu.26.&
Abb.conſ.9.nu.94.ac Imo.in d.c.paſtoralis.nu.4.
50 Sublimita,† vt limitatio non procedat, quãdo pro-
ducere volens poſt terminum fuiſſet negligẽs in illis
probationibus perquirendis: tunc enim ſolum cauſa
cognita poterunt produci, vel non audietur, niſi in
productione facta in cauſa appellationis. Ita Paul. à
Caſtr.& Iaſius Alex. col.8. vbi etiam Purp. nu. 16. in
d. l. admonen. poſt Iaſ. & alios, quos citat, & illos ſe-
quitur Menoch.in d.caſu.241.nu.2.vbi ſubiungit, qđ
51 in cauſæ cognitione huiuſmodi requirũtur † duo ne-
ceſſario.primo quod iſtæ producẽs iuret ſe antea no-
titiam non habuiſſe horum inſtrumentorum: ſecun-
do quod probet ſe vſum fuiſſe diligentia in illis per-
quirendis de mente Mar. Soc.ſen.in c.vlt.de iureiur.
quem ſequutus eſt Caccial.in d.l.admonendi. nu.13.
52 ff. de iureiur. & ideo licet † ſufficiat iuramentum ad
probãdum ſe de illis probationibus de nouo notitiã
habuiſſe, vt communiter Doct. tradũtur in d.l.admo-
nendi.vbi de cõi teſtatur Purp.num.24.nihilominus,
quia non ſufficit de nouo habuiſſe notitiã tco ẽt re-
quiritur, ꝙ fuerit diligens in illis perquirendis, ne ſibi
negligentia poſſet imputari, debebit. ẽt diligentiam
probare demonſtrando ſe non omiſiſſe, ꝙ potuit fa-
cere iuxta ea, quæ nadidimus ſup.in concluſ.188.vbi
licet negligẽtia nõ præſumatur, & illã allegãti incũ-
bat onus probãdi iuribus ibi allegatis: tñ quia in hoc
caſu producere volens ſe fundat in diligentia ſua, il-
lam probare debet tanquam ſuæ intentionis funda-
mentũ.l.qui accuſare.C. de eden. l.ei, qui dicit. ff. de
53 probat.cum ſimil.& in propoſito diligentia in † per-
quirendo probabitur mediãte proteſtatione, vt puta,
ſi quis ſciat factũ eſſe inſtr̃m, ſed non poteſt illo vti
q̃a impeditur: tũc ſufficere videt̃ proteſtatio dicẽdo
ſe non poſſe producere inſtr̃m, impeditus, vel q̃a per-
didit, vel q̃a eſt penes aliquẽ, q nõ vult illud exhibe-
re, prout hãc cautelã docuit Bar.in l. vnica.nu.4.C.de
ſent.aduerſus fiſc.lat.Fel.in c.habita.nu.15.de re iud.
quos omnes refert,& ſequitur Menoch.vbi ſup.nu.7.
qui declarat tunc demum iſtam cautelam procede-
re, ſi prius actum fuerit dolo occultantem, vel impe-
dientem de mente Cur.ſen.in d.l.admonendi.nu.19.
& Ant.Capic.in deciſ. 52.nu.2.

54 Sublimita † tamen, niſi notorium eſſet, quod omnis
diligentia fuiſſet fruſtratoria, vt per Doctor. in c.tranſ-
miſſa, de præſumpt.& Boer.deciſ.40.nu.7.
Et quod diximus ſupra, videlicet quod ſufficit iura
mentum ad probandum ſe de nouo inſtrumenta, &
probationes reperiſſe, & ad eius notitiam deueniſſe
conſultus reſpondit Abb.in d.conſ.9.num.35.& tra-
didere Bart.Bal.Paul.à Caſtr.Caccialup.num.4.in d.
* l.admonendi.vbi Curt.nu.14.teſtatur hanc eſſe* cõ-
munem opinionem.Fely.in d.cap paſtoralis.num.6.
verſ.tene contrarium, & ibi Dec.poſt Abb. num.16.
verſ.non autem de excep. & nos ſupra in concl. 954.
num.7.& concl.926.num. 8.
55 Contrarium † tenet Soc.ſen. in conſ. 194. num.1.
verſ.poſtremò confirmatur. vol. 2. aſſerens prædictã
ſententiam procedere in declinatorijs, & dilatorijs,
non autem in peremptorijs, in quibus agitur de ma-
gno præiudicio,& ita tenere Compoſt. in c. quod ſi-
cut de elect.& Card.in cle.conſti.de elect.dicit.idem
voluit Impl.in d c.paſtoralis.num.4.Curt.in repet.d.
l.admonẽdi.col.5.ff.de iureiur.ea ratione, quia quod
inſtrumẽta fuerint de nouo reperta nõ pendet ab ani
mo producentis,& ideò non debet ſtari eius iuramẽ-
to, ſed debet probari hoc per aliud genus probatio-
nis, quàm per iuramentum Et ita reſp.Oldr.in conſil.
cum cauſa,& Fel.in d.c.licet cauſa, dicit contrariam
56 partem procedere de æquitate.Marianus † Soc.in c.
vlt. de iureiur. diſtinguendo conatur has opiniones
conciliare dicens, quod aut quis intendit probare in-
ſtrumenta eſſe de nouo reperta, & in hoc caſu cum
non dependeat ab animo, non debet ſtari iuramento
producẽtis maximè in præiudicialibus: aut quæritur,
an producens habuerit de nouo notitiam, & in hoc
ſtatur iuramento, cum dependeat ab animo, & hanc
diſtinctionem ſequitur Soc. in d. conſ. 194. Caccial.
in d.l.admonendi.col. 7. ſed nihilominus Maria.ibi-
dem in hoc reſidet, quòd ſtetur indiſtinctè iuramen-
* to iuxta *communem ſententiam contra Rot.in de-
ciſ.2.aliàs 30 ſub nu.3.verſ.& ideò ſecundum ipſum,
de ſequeſt.po.fru.& aliorum contrarium ſentientiũ.
57 Limita † tamen dictam communem opinionem,
vt ſtetur iuſo, dummodo aliter de ſcientia non con-
ſtaret, & ſic niſi cõtrarium ꝓbaretur, prout hoc ani-
maduertit Soc. in d. cõſ.194.in prin.ver. 1.ratio.vol.
2.per ea.quæ no.Bart.in l.is, cui.§.iiſdẽ.ff. de accuſ.&
ex his quæ ponit Bal.in c.1.ſi de inueſ.int.do.& vaſ.
liſ oritur,& Bal.ac Sali.in l.1.C.de reb.cred.& Imo.
necnon alij in l.1.qui bona.§.dãni.ff. de dam. infect.
vnde dixit Pau.à Caſt.in propoſito, in l.ſi cũ patrimo.
C.cõmunia vtriuſq. iud.ſe reſpõdiſſe in quæſtione de
58 facto.ꝙ ſi iudex † dederit licentiam Titio producen-
di teſtes poſt concluſionẽ in cauſa, ſi iurauerit eos no
uiter ſibi notos,& poſteà ꝓbetur eos antea ſibi notos,
examinatio corruit, quia ſubintelligit̃ tacita cõditio,
ſi iurauerit,& ita ſic probentur præmiſſa per tex. in c.
cõtinebat̃ de deſpõſ.impub.& c. propoſuiſti.de ꝓba.
59 Amplia limitationem,† vt ẽt procedat, ſi adſit tan-
tummodo præſumptio cõtraria aliqua, & aliqua cõ-
iectura: nã tunc nõ ſtatur iuſo. ita Bart.in l. inter om-
nes.§.rectè. ff.de fur.Mar.in coſ.7.nu.7.& conſ 9.nu.
36.quos refert,& ſequitur Menoc.de arb. iud. d. caſu
241.n.6.Ab.Rut.à But.& Imo.in d.c.paſtoralis, quos
referendo ſequit̃ Fel.vbi ſup.ver.2.quia vt dicit Abb.
60 vbi ideò ſubiungit ꝙ ſi † pars in hoc ꝓpoſito vellet
iurare in caſu, in quo nõ eſſet veriſimile ꝓbationes
de nouo ad ipſius notitiã peueniſſe, nõ ſtaretur eius iu
ramẽto pp præſumptionẽ non veriſimilitudinis, quę
vigeret cõtra illum, iux.tex.in l.3.§.tu magis.ff.de te-
ſtam.& per gl.in l.1.C.qui,& aduerſus, quos ibi Bal.
& gl.in c.nulli, in ver.veriſimiliter, de elect.in 6.
61 Secundò limita † dũmodo is, qui iurat, iuret de pro-
pria notitia, de qua põt eſſe plenè informatus: ſecus ſi
deponeret de notitia alterius,& de illa iuraret, q̃a tũc
non

Digitized by Google

non ſtaretur illius iuramento: vt puta in ſindico alicuius Communitatis, qui iuraret de notitia illorũ de
62 Communitate: nam ex quo ratio quare† ſtatur iuramento partis, eſt, quia dependent ab eius conſcientia, iuxta not. in §. alię Inſtit. de actio. & per Bar. poſt Iac. de Aret. in l. gerit. ff. de acquir. hær. & alius de aliena conſcientia iurare, & deponere non poteſt, non ſtabitur igitur illius iuramento ita in terminis reſpõdit Socyn. in dict. conſilio 194. in prin. verſ. quinta ratio. volum. 2.
63 Secundò limita† ſecundam opinionem, vt nõ procedat, ſi ageretur de producendo instrumento elapſo termino, propter quod partes à lite nõ expectata ſententia recedere poſſent, vt puta, ſi produceretur inſtrumentum adeò clarum, quod conſtaret rem aliter ſe habere, quam quod partes credebant, vel eſſet inſtrumentum de nouo inter partes cõfectum, per quod lis ditimeretur. ita dixit Menoch. de arbitr. iud. q. 35. nu. 18. lib. 1. de mente Fel. in c. cum dilectus. nu. 19. verſ. ſextò limita. de fide inſtr. Rom. conſ. 175. & in l. 1. §. vnde quæritur. ff. de oper. nou. nunc. Bart. in conſ. 309. quæritur. col. 1. verſ. ſoluo, dico ꝙ lib. 2. quem ſequntus eſt Scala Patauinus de conſ. Sapie. lib. 3. c. 2. idem Fely. in d. c. licet cauſam verſ. limit. tertio, de probat.
64 vbi dicit de mente Ant. ibi, quod† elapſus termini nõ excludit probationes, quæ fiunt per inſtrumenta, & literas, ex quibus ſtatim, & ſine diſpendio litis veritas liquere poteſt, quod dicit menti tenendum.
65 Tertiò limita† ſecũdam opinionem, vt locum ſibi non vendicet in cauſa, quæ eſſet commiſſa de æquitate, vel eſſet forus, in quo de æquitate procederetur, puta in cauſis mercatorum, quia tunc re integra non obſtabit lapſus termini ita Fel. in d. c. licet cauſam ſub nu. 17. verſ. limita ſecundo ea ratione, quia tenentes, quod probationes lapſo termino, non poſſint produci, dicunt procedere de rigore: igitur aduenĩete ęquitate, & rigore ceſſante, ceſſabit, & hæc ſnĩa: immo indiſtinctè ſuadente aliqua magna æquitate, locus erit iuriũ ꝓductioni, et poſt concluſũ in cã. ita Card. in c. ad cõſultationẽ, de appellatio. & Barb. in conſ. 9. col. 5. propè med. vol. 2. Guido Papæ q. 201. quos oẽs referẽdo ſequitur Menoch. de arbit. iud. q. 38. nu. 22. lib. 1.
66 Quartò limita† ſecũdam opinionem, niſi intra terminum fuiſſet productũ exemplũ inſtri, vel aliarum probationum: nam ſi poſt terminũ producatur originale, confirmatur productio exẽpli, & valet probatio, & habetur, ſi facta fuiſſet intra terminũ, ſecũdum Bal. in c. 1. in prin. de fid. inſtr. vbi dicit eſſe not. dign. quæ refert, & ſequitur Fel. in d. c. licet cauſam. nu. 18. verſ. limita quinto de probat. per text. in l. ſi donare.
67 §. ſi ſpõſus. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi† ſponſus, qui ante nuptias donauit alienum ſponſæ, poteſt poſt nuptias proprium loco illius donare: nec dicitur donare vxori, ſed cõfirmare donationem factam ſpon-
68 ſæ: quia vt inquit Bald. ibidem, quod† ad confirmationem alterius accedit, eodem tempore factum videtur. idem tenuit Dec. in conſ. 539. in inclyta Ciuitate. num. 8. & idem Dec. in d. c. 1. nu. 1. de fid. inſtr. & probauit Alc. in auth. ſi quis in aliquo in 2. gloſ. C. de eden. & nos ſupra in concluſ. 711. nu. 86.
69 Quintò limita,† niſi quis lapſo termino producere vellet poſitiones, quibus per aduerſariũ reſpondi vellet ad effectũ, vt propria illius confeſſione vti poſſet, quia tunc non dicitur tendere ad probationẽ, ſed ad probationis releuationẽ. ita Ang. in l. peremptorias. propè fi. C. ſent. reſcind. nõ poſ. vbi tamen dicit iſtud procedere, niſi aſſignatus eſſet terminus ad producẽdas quaſcunq; probationes. idem voluit Bar. in auth. ſed nouo iure, ad fi. C. ſi cert. pet. Fel. in d. c. licet cauſam. num. 18. verſ. limita octauo, qui dicit hoc eſſe ſuſtentabilius, & Ang. opinionem. ſequitur Cur. ſen. in l. vlt. §. quod obſeruari. num. 46. C. de iureiur. propter calumniam dixit Menoch. in d. q. 35. nu. 5. vnde Fel. in rubr. de probat. nu. 6. circa fi. verſ. ex quo infertur,
70 dicit, ꝙ ſi† ſtatutum excludat poſt lapſum terminum probationes, dummodo non faciat ſpecialiter mentionem de poſitionibus, aut nõ excludat ab omni iure, quod non cenſetur auferre facultatem faciendi articulos, vt pars confiteatur, quia nõ dicitur verè probare, ſed releuare ab onere probandi, & ita tenet Roman. in d. l. admonendi antepen. car. verſ. quo ad ſecundum. ff. de iureiuran.
71 Contrariũ† ſenſit Spec. in tit. de dilat. §. videndum. verſ. item, quod ſi datus, & in tit. de poſitio. §. 4. verſ. ſed ſi ante, quaſi poſitiones ſuccedãt loco probationis, at hanc partem defendit Menoch. in d. q. 35. nu. 25. & tenet contrariam opinionem non eſſe veram, de mente Gemin. in c. 1. col. pen. de confeſſ. lib. 6. & dicit, quod ipſemet Ang. in l. ſed etſi reſtituatur. §. 1. ff. de iud. negat poſitiones poſſe deduci poſt concluſionẽ in cauſa, niſi ex magna æquitate ita viſum fuerit iudici. immo idem Fel. in d. c. cum dilectus. nu. 4.
72 de fid. inſtr. dicit, † quod poſt concluſionem in cauſa pars non tenetur reſpondere poſitionibus.
73 Conciliarem, † relinquendo iſtud ad arbitrium iudicis, qui conſideraret, an ponens iſtud agat calumnioſe, & dolo, & culpa ipſius, poſtquam lapſus eſt terminus; an potius ſuadente hoc idẽ æquitate, vt quia ſimus in caſibus, in quibus diximus inſtrumenta, & teſtes poſſe produci non obſtante lapſu termini, quę reconciliatio videtur conuenire cum eo, quod dixit Ang. in d. l. ſed, & ſi reſtituatur. §. 1. ff. de iud. dum negauit poſitiones poſſe deduci poſt cõcluſum in cauſa, niſi ex magna æquitate ita viſum fuerit iudici, vel
74 ſaltem dicas, quod iudex† ex officio poterit interrogare. ita Fel. in d. cap. cauſam. d. ver limita octauo, & hãc magis* communem opinionem atteſtatur Lancelot. in ſua praxi, in tit. de interrogatione. num. 6. de mente Marian. in Specul. 9. diſt. nu. 28.
75 Sextò limita, † niſi terminus aſſignatus ad probandũ fuiſſet nimiũ arctatus, ſine cauſæ cognitione, qa tunc valet productio, tàm teſtiũ, quàm inſtrumentorum, per c. indultum. de reg. iur. in 6. & ita debere intelligi gl. in clem. ſæpe. de verb. ſign. in gl. vbi ergo. & ꝙ no. Spec. in tit. de dilat. §. videdũ. verſ. ꝙ ſi data, dixit Bal. in d. c. cũ dilectus, ſub nu. 4. verſ. ſi autem ſine cauſæ cognitione, de fid. inſtr. quem quidẽ Baldũ refert, & ſequitur Fel. vbi ſupra, verſ. limita nonò.
76 Septimò limita, † niſi quis poſt terminũ vellet declarare probationes iam in termino productas: nam tunc non obſtante termini lapſu admitteretẽ declaratio. ita Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de teſtib. §. nũc
77 videndum. verſ. hic etiam nota. qui dicit, quod † illa declaratio facta de illis probationibus trahitur ad diem probationum iam exhibitarũ, & Io. And. ſequitur Ant. à Butr. in d. c. licet cauſam. idem tenuit Dominic. in procemio Sexti, in fi. prin. per illum text. in verſ. antiq. declarat. & in c. ſi quis viduam. 33. diſtin. Bal. in l. 1. §. huius ſtudij. ff. de iuſt. & iur. Arch. in ſumma. 12. q. 2. Ant. in c. paſtoralis. de excep. & fortius, & elegantius dixit Bal. in addit. ad Spec. in rub. de ſent.
78 verſ. pone, ꝙ poſt ſnĩam, quod ſi dato termino† excipienti ad probandũ nõ fuerint dati articuli in termino, propter ꝙ teſtes producti non depoſuerunt, ſatis tamen eſt, quod teſtes iurauerint in termino, quia articuli ſunt declaratio exceptionis, & ideo poterunt produci elapſo termino. facit text. in l. hæredes palã.
79 §. 1. ff. de teſtam. vbi † declarans nihil de nouo facit, ſed factũ oſtendit, & hoc idẽ cũ allegatis ſenſit Fel. in d. c. licet cauſam. verſ. limita decimo. de probat. vbi hanc limitationẽ dicit eſſe intelligendã: dummodo
80 articuli non† fuiſſent adeò generales producti in termino, & incerti, quod nullo modo concluderent: nã tunc quia habẽtur pro nõ factis non poterunt declarari poſt terminum, ſed ita latè, & ſubtiliter cõſuluit Oldrad. in conſ. 167. incip. ante omnia, & facit, quod

tradit Bal.in l.edita. C.de eden. vbi dicit, quod poſt
81 litem conteſtatam † non licet aliter interpretari libellum nullum quod tranſeat in aliquem, vbi infinita propè exempla accumulat.

82 Octauò limita† dummodo interuenerit bina monitio iudicis, videlicet, quòd bis admoneat actorem, quod agat intra certum terminũ; aliàs lapſus termini non excludat. ita Aret.in rub.de excep. Inſtit. nu: 23.verſ.vnum tamen, quod dicit eſſe perpetuò menti tenendum.& ita voluiſſe glo.ord.& Ang.in auth.de hæred.& falcid.§.ſi quis autem non implens, & gl.in verſ.admonitionis, & ex hoc dicit, quòd debet eſſe quis cautus, vt bis faciat admoneri, vel bis ſtatui terminos actori, quod agat, quia non ſufficit ſemel fieri.

83 Contrarium†tenuit Fel.in d. c. licet cauſam, verſ. limita duodecimò, quia hoc iure nõ cauetur, & quia fruſtra requiritur monitio hominis, quando dies interpellat.c.potuit. de locato.

84 Nonò limita, † niſi volẽs probare in termino fuiſſet repulſus iniuſtè, quia poſt terminũ, & etiam poſt concluſionem in cauſa audietur, ſecundum Anton. à But.in c.tam literis.not.3.per illum text.de teſtib.& illum referendo ſequitur Felyn. vbi ſupr. verſ.limita decimotertio.

85 Decimò limita,† niſi teſtes, qui examinantur poſt terminum datum, iuraſſent in termino, quia dies depoſitionis trahitur ad diem iuramenti. ſecũdum Bal. in l.ſi quando, verſ.ſextò dubitatur.C. de teſtib.& ibi Sal.& Imo.Petr.de Anchar.in clem.1.de offic.deleg. cum permultis alijs allegatis Fel. vbi ſupra num. 19. verſ.limita decimoſextò,& vltimò, vbi hanc limitationem latè examinat,& declarat. Et ideò ipſum per te vide.

86 Vndecimò limita, †niſi qui vult probare poſt terminum, oſtendat ſe fuiſſe iuſto impedimẽto occupatus: nam tunc adhuc audietur per ea, quæ not.in cap. vlt.qui matr.accuſ.poſ.& in l.ob commiſſa.C.ad leg. Iul.de adult.Fel.in c.gratum.num.3.de offic.deleg.&
87 facit † quia difficultas excuſat à pœna, & à mora, vt ꝑ Doct.in l.quod te.ff.ſi cert. pet.Crot.in l.4.§.Cato. nu.65.ff.de verbor. oblig. Gigans in tract. de accuſ.q.
* 75.& ad hoc optimè quadrat, quod cõmuniter *concluditur per Canoniſtas in c. nos quidem, per illum
88 text.de teſtam. quod tempus † datum hæredi ad exequẽdum, eſt vnius anni, quo elapſo priuatur iure ſuo, niſi ſuperuenerit aliquod impedimentum, prout etiã idem conſuluit Fed.de Sen.conſ.29.incip. caſus talis eſt, teſtator, quem ſequitur Bal.in l.id, quod.nu.13.C. de epiſc.& clericis.

89 Amplia, † vt idem ſit, ſi impedimentum ſequatur facto aduerſarij, vt latè per Boer.deciſ.40.n.9.vbi ait,
90 quod† pro facto accipitur id, in quo quis alium perhorreſcit, quo minus fiat, per tex.& ibi gl.& Dec.in l. in omnib.cauſis.ff.de reg.iur.& Maria.Socy. in tit de dilat.art.18.q.5.Fel.d.c.ex tranſmiſſa, col.3.in 3.limita. de præſcript.

91 Secundò†amplia, etiam ſi impedimentum ſequatur facto iudicis, vt tradit idẽ Boer. vbi ſupra per text. & ibi Ang.& Bal.in l.vlt.in fi.C.de adulter. dũmodo impeditus proteſtetur, Afflict.in d. deciſ.50.& Boer. in d.deciſ.40.Bal.& Alex.in l.properandum.§. ſi autem vtraque.C.de iud. Alex.in l.de pupillo.§. ſi quis
92 ipſi prætori.ff.de nou.oper.nunciat.&† ſemper cautũ erit proteſtari, niſi notoriũ ſit impedimentũ. Afflict. d.deciſ.50.& Boer.d.deciſ.40.nu.7.

93 Primò intellige,† ꝙ ſi impedimentum illud ſit facti, terminus ipſo quidem iure currat, ſed ope reſtitutionis in integrum impedito conſulitur, nec tũc procedit regula textus.l.vlt.C.de exceptio.quæ procedit quoties, quis impeditur impedimẽto iuris, iuxta Bar. diſtinctionẽ in l.vnus.§.vltimo.ff.de ſeruit. ruſt.præd.
* communiter * ſequuntur Doct. in d.c. ex tranſmiſſa, de præſcriptio. quodque in termino hominis currat
94 †tempus, ſed detur reſtitutio, tenet Fely.in c.cũ inter priorem, nu.20.verſ.limita ſecundò, de except. Guid. Pap. quæſt. 64.

95 Secundò intellige,†quòd huiuſmodi reſtitutio in integrum fiat tantum prætextu impedimenti, quapropter ſuperueniente impedimento per duos dies, non reſtituitur, niſi ad duos dies. & ſic ſubducitur tẽpus impedimenti de medio. ita Balb. in tract. de præſcript.c.22.1.par.6.par.prin.dicens hanc communem
* *opinionem, ſicut & Boer. in deciſ.294.

96 Subintellige,† niſi impedimentum duorum dierũ abſtuliſſet commodum totius termini, vt per Paul. à Caſtr.in l.vlt.nu.10. ff.de fer. & latè per Iaſ. in l. ſi ita ſtipulatus eſſem.nu.13.& in fi. ff. de verb. oblig.

97 Tertio† intellige, niſi impeditus fuiſſet in culpa ni-
* mis ſe arctando.l.2.§.quod diximus. vbi latè *omnes. ff.ſi quis cautio.& habetur in l.cum poſtulaſſem.ff.de dam.infe.Capel. Thol.q.302.Marſ.ſing.263.

98 Quartò intellige, † vt nõ ſufficiat probare impedimentum, niſi probetur diligentia,& conatus ad illud tollendum.l.qui commeatus.& ibi Bar.ff.de re milit. Bal.in c.1.de præſcript.Fel. in c. cum inter. nu. 19. de exceptio.& Doctor.in d.c.ex tranſmiſſa de præſcript. Dec.in cap.ex ratione.nu.19.de appell. Afflict. dicta deciſ.50.Pariſ.conſ.34.num.19.volumine primo, niſi diligentia fuiſſet notoriè fruſtratoria, vt ſupra diximus, vt tradunt Doct.in d.c.ex tranſmiſſa.

99 Hic optimè ſuccederet†concluſio illa, an, & quomodo plures probationes coniungantur ad faciendã plenam probationem, ſed quoniam ex profeſſo illa latiſſimè ſcribitur, & declaratur per ampliationes,& limitationes, contraria, & conciliationes à Gabr. prima concluſion.ſuarum commun.concluſion. ita, vt aut nihil, aut parum in illis deſiderari queat, ideò ne fruſtra laborem, dumque proficere alteri ſtudeo meæ exiſtimationi detraham, ſcriptum ſolùm tranſcribendo, vt dicere ſolebant Abb.& Felyn.in cap. ſcribam. numero ſecundo de præſumption. ad illum te reijcio.

100 Poſtremò dicendum†eſſet, quiſnam incontinenti probare dicatur: cæterum cum hæc materia à nobis ſupra explicata ſit in verſ.exceptio.concluſ. 687. nu. 21.& ſeq.vol.2.ob id locum illum conſulito.

Et hæc ſufficiant pro præſentis concluſionis materia, adhibitis his, quæ ſupra ſcripſimus, & præcipuè in concluſio.925.quę cum his accommodare poteris cum ampliationibus, & limitationibus, de quibus etiam Felyn.in d.cap.licet cauſam de probat.in dicto cap.cum dilectus.de fide inſtrument. & in d.c.paſtoralis, de exceptio. vbi cæteri ſcribentes, quos per te videas.

CONCLVSIO MCCXXXVI.

ARGVMENTVM.

Proceſſus ritè, rectèque an, & quando factus præſumatur, & quomodo illius amiſſio probetur.

SVMMARIVM.

1 *Proceſſus in dubio rectè riteque factus non præſumitur.*
2 *Sententia iuſta præſumitur.*
3 *Proceſſus regulariter requirit ſcripturam.*
4 *Scripturam, quæ requirunt, nõ præſumũtur, niſi probetur.*
5 *Proceſſus eſt ſolemnitas extrinſeca, quoad ſententiam, & finem iudicij.*
6 *Proceſſus rectè riteque factus non præſumitur, etiam ſi iudex in ſententia dicat viſis atteſtationibus, viſo libello, & huiuſmodi.*

7 Proceſſus

7 *Proceſſus rectè, riteque factus non præſumitur, ſiue pendeat appellatio, ſiue ſimus intra tempora appellandi. Contr. nu. 10. Conciliatio. ibid. nu. 11.*

8 *Sententia appellatione interpoſita iuſta non præſumitur.*

9 *Appellatum, vbi fuit à ſententia, pro iudice amplius non præſumitur.*

12 *Proceſſus rectè, riteque factus præſumitur, poſtquam ſententia tranſiuit in rem iudicatam.*

13 *Res iudicata pro veritate habetur, & facit ius quoad partes.*

14 *Proceſſus licet poſtquam ſentẽtia tranſiuit in iudicatum, rectè riteque factus præſumatur, poteſt tamen contrarium probari.*

15 *Proceſſus non rectè formatus ex eo probatur, quòd acta producuntur, ex quibus id conſtat.*

16 *Solemnitatum non ſubſtantialium omiſſio, non impedit quominus ſententia tranſeat in rem iudicatam.*

17 *Proceſſus rectè riteque factus præſumitur, quãdo Notarius in ſententia vnũquemq; actũ ſpecialiter exprimit.*

18 *Cardinali aſſerenti in ſententia, proceſſum ſolemniter factum creditur.*

19 *Solemnitates enunciatæ in decreto iudicis in cauſis voluntariæ iuriſdictionis præſumuntur interueniſſe.*

20 *Proceſſus ritè, & rectè factus præſumitur in cauſis volũtariæ iuriſdictionis modici præiudicij.*

21 *Sententia, deperdito proceſſu, præſumitur lata cum debitis ſolemnitatibus.*

22 *Amiſſio proceſſus ex eo probatur, quod facta diligenti inquiſitione non reperitur.*

23 *Notarius, qui proceſſum amiſit, tenetur ad intereſſe partis, niſi amiſſionis iuſtam cauſam probet.*

1 Proceſſum in dubio† nõ præſumi rectè riteque factũ colligi poteſt
* ex c. quoniam contra. extra de probat. vbi id no *cõ-
muniter gloſ. Inn. Butr. Abb. Fel. & reliqui. Rom. in l.
ſciendum. ff. de verb. oblig. atque ibid. Alex. nu. 22.
Spec. in tit. de ſent. §. vt autem. num. 11. & in tit. de in-
ſtrum. edit. §. reſtat. verſ. in ſumma Feder. de ſen. conſ.
144. Butr. in c. bonæ. nu. 42. de elect. quibus omnibus
2 locis concludunt, quod licet† præſumatur pro iuſtitia
ſententiæ, nõ tamen præſumitur pro rectitudine pro-
ceſſus, quòd ſit factus ſeruatis ijs, quæ de iure ſeruari
debent, quod etiam voluit Alc. de præſumpt. reg. 3. præ-
ſumpt. 9. nu. 8. Ac idem videtur ſentire Abb. poſt gl.
in d. c. bonæ, de elect. Bal. in c. vnico. §. ad hoc, per il-
lũ tex. ver. nota, quod q dicit. nu. 9. tit. de pace iuram.
firman. vbi per hanc concluſionẽ dicit, quod citatio
nõ præſumitũ interueniſſe, quod & voluit Alc. vbi ſupra,
nu. 10. & declaratum fuit à nobis in concluſ. Citatio.
3 Rationem † huius cõcluſionis eam reddit Abb. in
d. c. quoniam. contra quam probant ibi Felin. & reli-
qui: quia proceſſus omnino requirit ſcripturã, vt pro-
4 batur in d. c. quoniam contra. At ea, quæ † requirunt
ſcripturam, nunquam præſumuntur, niſi probentur.
Inn. in c. inſuper his. propè fin. gl. magnæ. de accuſ. &
in c. innotuit propè fi. de his, qui fur. ord. ſuſcep. Alia
etiam ratio colligi poteſt ex dictis per Rom. & Alex.
5 in d. l. ſciendum, quod proceſſus eſt † ſolemnitas ex-
trinſeca, quoad ſententiam, & finẽ iudicij. At ſolem-
nitas extrinſeca non præſumitur. d. l. ſciendum, & tra-
didimus etiam in concluſione Citatio. Non mirum
igitur, ſi pro rectitudine proceſſus non præſumitur.
6 Ampliatur primo iſta † concluſ. vt procedat, etiam
ſi in ſententia iudex dicat, Viſis atteſtationibus, Viſa
citatione, & huiuſmodi, quia et in iſto caſu nõ præſu-
mentur iſta interueniſſe, niſi aliter oſtendatur; ita cõ-
cludit Inn. in d. c. quoniam contra quem ibi ſequitur
Abb. & poſt eos id latiſſimè ibi explicat Fel. nu. 34.
7 Ampliatur ſecundo. vt procedat † et cõcluſio, ſiue
pendeat appellatio, ſiue ſimus intra tempora appel-
landi. Nam etiam iſtis duobus temporibus pro recti-
tudine proceſſus non præſumitur, ita voluit Abb. poſt
But. in d. c. quoniam cõtra. nu. 19. verſ. ego in effectu
compræhẽdo omnia: ac ibidem Fel. nu. 21. cum plu-
ribus. ſeq. vbi adducit gl. in l. Herennius. §. Caia ff. de
euic. & in l. 1. in gl. mag. ad fi. C. ſi aduerſus vẽdi. quæ
8 dicit. quòd † eo ipſo, quòd quis iniquam dicit ſenten-
tiam, & appellat, iniquitatem eius detegere dicitur
adeò, vt pro ea amplius non præſumatur, quod etiam
voluit Innoc. in d. c. in præſentia. de renun. vbi dicit.
9 † poſtquam fuerit appellatum amplius pro iudice nõ
præſumi, Spec. in tit. de ſent. §. vt autem. verſ. & nota
ſecundum quoſdam. nu. 11. Alciat. loco ſup. cit. nu. 6.
* & hanc eſſe * communem opinionem teſtatur Dec.
poſt Fel. in d. c. quoniam contra. in gl. fi. nu. 134.
10 Contrarium † tamen quod immo pẽdente tempo-
re appellationis pro proceſſu præſumatur: tenuit Imol.
in c. in præſentia. de renun. quẽ refert, & ſequitur Dec.
in d. c. quoniam cõtra. vbi plura pro hac parte addu-
cit, & ad allegata in contrarium reſpondet.
11 Conciliari † poſſunt hæ opiniones, ex mẽte Fel. vbi
ſup. nu. 22. verſ. & ſecũdum iſtam declarationem, di-
ſtinguendo. Aut enim quæritur, an præſumatur pro
iuſtitia ſentẽtiæ, aut pro rectitudine proceſſus: primo
caſu pendente appellatione; ac etiam pendente ter-
mino ad appellandum, præſumitur pro ipſa ſenten-
tia, & ita procedit opinio Imo. & Dec. ſecundo caſu
non præſumitur pro rectitudine proceſſus, & proce-
dit concluſio noſtra: & ratio differentiæ eſt. quia iuſti-
tia ſententiæ, eſt ſolemnitas intrinſeca, ſed rectitudo
proceſſus eſt extrinſeca, quæ non præſumitur, vt tra-
dunt Doct. in l. ſciendum. ff. de verb. oblig.
12 Limitatur primò iſta concluſio, † vt non procedat,
quando ſententia tranſiuit in rem iudicatam: tunc
enim pro rectitudine proceſſus præſumitur, ita voluit
Butr. Imo. & Abb. in d. c. quoniam contra. quos cæte-
ri ſequuntur. Imo. in c. cum in iure peritus. de offic. de-
* leg. vbi teſtatur, hanc eſſe * communem opinionem,
& diffusè tradit Fel. in d. c. quoniam contra. num. 34.
Alc. d. præſump. 9. nu. 22. vbi hanc reddit rationem,
13 quia res iudicata † pro veritate habetur, & facit ius quo
ad partes. l. 1. ff. de re iud. l. ingenuum. ff. de ſtat. hom.
14 Declaranda tamen † eſt hæc limitatio, vt poſſit cõ-
trarium probari, vt ex ſentẽtia Io. And. voluit Abb. in
d. c. quoniam contra. nu. 19. verſ. vult ergo Io. And. &
15 latè tradit ibi Fel. dicens, quod † ſi producãtur acta, in
quibus appareat nõ eſſe deſcriptas ſolemnitates, quæ
de iure requiruntur, ſatis per hoc videtur probatum,
proceſſum rectè formatũ non fuiſſe, adeò quod onus
probãdi incumbet aduerſario. Nam hoc modo pro-
bando nullitatem, probat etiam ſententiam nõ tran-
ſiuiſſe in rem iudicatam, ex defectu nullitatis. Quod
tamen intelligendum eſt, nõ procedere, ſi ſint omiſſæ
aliquæ ex ſolemnitatibus non ſubſtantialibus, vel ex
illis in quibus fundatur iuſtitia ſententiæ, & ratio eſt
16 quia ſolemnitates † non ſubſtantiales non impediũt
quominus ſententia tranſeat in iudicatũ, & in ſecun-
do caſu de iuſtitia ſententiæ amplius non eſt diſpu-
tandum, vt latiſſimè tradit Fel. in d. c. quoniã contra.
17 Limitatur ſecundò cõcluſio, † vt non procedat, quñ
Notarius in ſententia exprimeret acta non generali-
ter viſis atteſtationibus, viſa citatione, & huiuſmodi,
ſed particulariter vnumquemque actum exprimen-
do: tunc enim pro proceſſu præſumitur, ita dicunt
Doct. in d. c. quoniam cõtra Spec. in alleg. tit. de ſent.
§. vt autẽ. & no. Bal. in l. iureiur. in fi. C. de teſtib. Alc.
d. præſump. 6. nu. 22. latè Fel. in d. c. quoniam contra.
18 Limitatur tertiò concluſio, † vt non procedat in
Cardinali aſſerente in ſententia proceſſum ſolemni-
ter factum, quia tunc propter prærogatiuam dignita-
tis efficax præſumptio oritur pro rectitudine proceſſus:
ita voluit Rom. in d. l. ſciẽdũ. nu. 63. ff. de verb. oblig.
poſt Inn. in c. cũ dilectus. de accuſ. Fel. vbi ſup. nu. 36.
19 Limitatur quartò concluſio, † vt nõ procedat quo-
ad ſolẽnitates enunciatas in decreto iudicis in cauſis

voluntariæ iuriſdictionis,quæ præſumuntur interueniſſe.Ang.in l.Imperatores.ff.de priuileg.cred.in l.ſciẽdum.col.vlt.ff.de verborum oblig.Bal.in l.quæcunq; §.fi.ff.de public.Fel.poſt Abb.& Butr. in d. c. quoniã contra nu.36.

20 Limitatur quinto concluſ.vt nõ†procedat in cauſis modici præiudicii,in quibus, nec etiam requiritur ſcriptura, quia in his pro ſolemnitate proceſſus præſumitur.ita voluerunt Rom.& Alex.in d. l. ſciẽdum. quos refert,& ſequitur Alc.d.præſump.9.nu.20.

21 Limitatur ſexto concluſio,†vt non procedat,quãdo proceſſus eſſet deperditus: tũc enim,ſi reperiatur, ſententia præſumitur lata cũ debitis ſolemnitatibus, etiam quoad rectitudinem proceſſus,ita voluit Ioan. And.in d.c.quoniam.quem ibi refert Abb. num. 19. verſ.prædicta procedunt Bal. poſt Cyn.in l. emancipatione.C.de fide inſtrumẽtorum, cum alijs adduct. per Boer.deciſ. 15. in fin.

22 Proceſſus autẽ† deperditus probabitur ex eo,quòd facta diligenti inquiſitione, ex auctoriate ſuperioris non reperitur,vt dicit idem Boer.ibi.nu. 6. Quæ pro-

23 batio†non tamen ſufficit ad hoc,quod Notarius, vel alius,qui habebat proceſſum, nõ teneatur ad intereſſe partis, in cuius damnũ deperditus fuit, niſi ab ipſo Notario etiam probaretur iuſta cauſa amiſſionis, vt puta naufragium,bellum,incendium,& huiuſmodi, vt dicit ibidem Boer. ſed qualiter amiſſio probetur diximus ſupra in concluſ.Amiſſio,vbi vide.

Cætera,quæ ad hanc materiam pertinẽt,vide apud Felyn.in d.c.quoniam contra,& quomodo probetur proceſſus,vide ſupra,in verbo, acta, & infra in verb. ſententia.

CONCLVSIO MCCXXXVII.

ARGVMENTVM.

Proclamatis notitiam vnumquemque habere præſumi,& quando.

SVMMARIVM.

1 *Proclama publicatum,publicè notum, & manifeſtum eſſe dicitur.*
2 *Proclamatis publicati notitiam vnuſquiſque habere præſumitur.*
3 *Scientia præſumitur, quando aliquid publicè notum eſt.*
4 *Bannum publicum quilibet ſcire præſumitur.*
Et ignorantia eius,diceretur craſſa ignorãtia,vt ibi.nu.5.
6 *Proclamatis notitia ita demum præſumitur ſi publicatum fuit ſeruatis debitis ſolemnitatibus.*
7 *Abſens tempore facti proclamatis,notitiam eius habere non præſumitur.*
8 *Proclamata, & banna in ciuitate facta, ſcire non præſumitur is, qui eſt abſens in villa.*
9 *In ciuitate,qui eſt,ſcire non præſumitur ea, quæ fiunt in comitatu.*
10 *Proclama non præſumitur notum, quando iuſtum impedimentum probatur,propter quod notitiam deuenire non potuit.*
11 *Proclamatis notitia præſumpta, non ſufficit ad condemnãdum,in criminibus præcipuè, quæ in omittendo conſiſtunt,niſi aliter de ſcientia doceatur.*

1 Cum id,quod proſclamate† publicatũ fuit, publice notum, & manifeſtũ eſſe dicatur,quemadmodum dicit Bar.in l.ciues.C.de appellat.& in auth.qui ſemel,vbi etiam Bald.nu.15.C. quomodo, & quando iud. ſequitur, vt proclamatis

2 † publicati vnuſquiſq; notitiam habere præſumatur cum id,quod publice notum eſt,nemo ignorare cenſeatur,id elicitur ex gloſ.in l.ſi tutor petitus.in verbo, oſtenderis.C. de periculo tut. quã ibi ſequuntur Bart.

3 Bal.& reliqui.dicentes,†quod licet ſcientia non præſumatur,niſi probetur, id tamen locum nõ habet,qñ aliquid publicè notum eſt & eam gl.cõmuniter* eſſe approbatam teſtatur Gram.deciſ. 36. nu. 16. Idem tenuit Inn.& poſt eũ ibid. Abb.in c.1.de poſtul.prçlat. Bald.in Margarita, in ver.Decretum.vbi dicit,quòd

4 †quilibet præſumitur ſcire publicum bannum,Bal.in c.quoniam frequenter.§.Porrò,verſ.quęro nunquid, vt lit.non conte.Plura alia in hanc ſententiam cõgerit Gram.in d.deciſ.36.& Iaſ.cõſ.46. pro fiſco Regio facere videtur.nu.3.vol.3.Roffred.in tract.de libellis tit.ſi quis iuſdicen.non obtemper.col.3. nu. 4. vbi di-

5 cit,† quod ignorare bannum miſſum publicè per ciuitatem eſſet craſſa ignorãtia.l.nec ſupina.ff. de iu.& fact.ign. & id etiã traditum fuit à nobis ſupra in concluſ.ignorantia,vbi docuimus, non præſumi ignorãtiam earum rerum, quæ publicè nota ſunt,vbi vide.

6 Limitatur primo†iſta concluſio,vt ꝓcedat, quãdo proclamata facta fuerunt ſeruatis debitis ſolemnitatibus,& in locis publicis,& cõſuetis ita voluit Gram. d.deciſ.36.nu.26.vbi adducit Præpoſit. idem tenentẽ in c.ſi.16.diſtin.& idem tenet Roffr.in loco proximè cit.vbi dicit, prædictam regulam eſſe intelligendam, quãdo præco mittitur per totam ciuitatem, quo caſu à banno nemo excuſatur.

7 Limitatur ſecundo cõcluſio,vt nõ procedat in eo, qui tempore proclamatis abſens erat: tunc enim notitiam eius habere non præſumitur.ita voluit Roffre. vbi ſupra per l.optimam.C.de contrahen.& commit.

8 ſtipul.& idcirco dicit Iaſ.in d.cõſ.46.quod† is,qui eſt in villa nõ præſumiť ſcire proclamata,& banna, quæ fiũt in ciuitate,alleg.no.dictum Bal. & Ang. in l.Ti-

9 tius.§ Lucius.ff.de lib.& poſth.quod is,†qui eſt in ciuitate nõ præſumitur ſcire ea, quæ fiunt in comitatu, & hanc limitationem tenuit etiam Capra concluſ. 79.nu.12.Grammat.vbi ſupra, nu.23.

10 Limitatur † tertiò generaliter,vt nõ procedat,quoties aliquod iuſtum impedimẽtum occurrit; propter quod non potuerit proclama ad alicuius notitiã peruenire,vt puta,ſi quis adhuc ſit tenerior ætatis, vel eo tempore fuerit demens,licet poſteà ad ſanitatem reuerſus fuerit, vel ſi in eo tempore, quo proclama publicabant, in lecto infirmus detinebatur. His enim caſibus,& ſimilibus poſſet iuſta proclamatis ignorãtia prætendi, quemadmodum teſtatur ſupracit. concluſ.79.nu.12.13.& 14.Grammat.d.deciſ.36.nu.23.& Roffr.& Iaſ. in locis allegatis.

11 Vltimo ſciendum eſt, † quòd in criminibus maximè, qui in omittendo conſiſtunt, licet præſumatur notitia banni, non tamen iſta præſumptio ad condemnationem ſufficeret, niſi aliàs de ſcientia probaretur, veluti ſi proclama factum ſit,vt qui habet artelarias denunciet Capitaneo iuſtitiæ, ſi quis non denunciauerit, non poterit condemnari ex iſta præſumptione,niſi aliter conſtet, cum proclamatis notitiam habuiſſe, ita ex facto reſpondit Iaſ.in d.conſ.46. per notab.theoricam gl.in l.ex malef.§.longè minus. ff. de actio.& oblig.quam dicit eſſe auream Bald in l.1. col.13.C.qui accuſ.non poſſ.cum pluribus alijs,quos apud ipſum Iaſ.videre poteris.

CONCLVSIO MCCXXXVIII.

ARGVMENTVM.

Procurator in cauſa,quam procurauit,an,& quando teſtis eſſe poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Procurator in cauſa,quam procurauit, teſtis eſſe non poteſt,& cur.nu. 2.ibid.*

3 *Aduocatus*

3 *Aduocatus in cauſa teſtis eſſe non poteſt.*
4 *Proxeneta à teſtimonio repellitur.*
5 *Affectionem habentes ad cauſam, in ea non poſſunt teſtificari.*
6 *Procurator etiam reuocatus teſtis eſſe non poteſt. Contrar. nu.8. Concil. vt ibi. nu.11.12. & 13.*
7 *Solicitator etiam finita cauſa teſtificari probibetur.*
9 *Aduocatus depoſita aduocatione, teſtimonium in cauſa dicere non poteſt.*
10 *Famulus licentiatus, & dimiſſus, poteſt eſſe teſtis.*
14 *Procurator, qui in cauſa verſatus non eſt, etiam ſi procurationem acceptauit, teſtificari non prohibetur.*
15 *Procurator lite nondum per eum conteſtata, teſtis in ea eſſe poteſt.*
16 *Procurator contra eum, pro quo procurauit, à teſtimonio non repellitur.*
17 *Procurator pro domino in alia cauſa, in qua nõ procurauit, teſtis eſſe poteſt: Modo ea cauſa non habeat connexitatem, & coniunctionem cum illa cauſa, in qua procurauit, vt ibid. nu.20.*
18 *Procurator in petitorio, non prohibetur eſſe teſtis in poſſeſſorio.*
19 *Procurator in vno articulo, poteſt eſſe teſtis in cæteris articulis.*
Niſi poſterior articulus, cum priore coniunctionem habe-ret, vt ibi. nu. 21.
21 *Procurator in cauſa principali non poteſt eſſe teſtis in cauſa appellationis.*
23 *Procurator partib. conſentientibus in cã teſtis eſſe poteſt.*
24 *Procuratoris dictum licet non plenè probet, facit tamen præſumptionem, & aliqualem probationem.*
25 *Procurator etiam lite pendente reuocatus, poteſt teſtificari in ijs, quæ non ita exactam probationem requirunt.*
26 *Solicitator, & domeſticus procuratoris teſtis eſſe nõ probibetur, licet ipſe procurator à teſtimonio repellatur.*
27 *Procurator probatæ vitæ, & opinionis à teſtimonio non repellitur.*
28 *Teſtes domeſtici admittuntur, quando ſunt probatæ vitæ, & opinionis.*
29 *Procurator ad negotia teſtificari poteſt pro domino.*
30 *Procurator ad negotia, vbi commodum ſenſit, à teſtimonio in cauſa domini repellitur.*
31 *Scholaris, ſi mittat librum ſocio per amicum ſuum, deindè oriatur quæſtio inter ſocium, & ſcholarem, portator nõ poterit eſſe teſtis: quia agitur de eo exonerando.*

1 Procuratorem † in cauſa, quã procurauit, teſtẽ eſſe nõ
poſſe colligi poteſt ex l. fi. ff. de teſtib. c. Romana, vbi
gl. & cæteri ſcribentes de teſtib. in 6. gl. in l. deferre. §.
idem decreuerunt. ff. de iur. fiſ. Cyn. in l. quoniã. C. de
teſtib. & in l. omnib. eo. tit. Inno. & Io. And. in c. inſu-
per. de teſtib. Spec. in tit. de teſte. verſ. item, quod eſt
procurator. Bar. in l. in mandatis. ff. de teſtib. & in d. l.
deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iur. fiſci. Alex. cõſ.
134. In cauſa, & lite, nu.7. vol.2. Raph. Cuman. conſ.
138. conſultationib. col.2. verſ. Quantum vero ad ſe-
cundam partem. Fulgoſ. conſ. 174. ſuper id, quod quæ-
ritur, in prin. Grat. cõſ. 51. nu.8. vol.2. Soc. iun. cõſ. 89.
nu.18. vol.1. Imol. in d. c. inſuper. & in c. cum à nobis,
vbi etiam Bal. Abb. & Fel. de teſtib. Iaſ. in rubr. C. de
procur. num.4. Rimin. conſ. 415. Intentio ſpectabilis
domini Iacobi. nu.17. vol.3. Steph. Bertran. conſ. 178.
Viſo proceſſu. nu.17. vol.2. & cõſ. 168. Agens poſſeſ-
ſorio. nu.4. vol.3. domini Rot. deciſ. 12. aliàs 657. de
teſti. in antiq. deciſ. 12. aliàs 126. eo. tit. in nouis deciſ.
12. aliàs 381. de appell. in nou. Fran. Marc. deciſ. Del-
phina. 1312. Quæritur quia pro parte. nu. quarto, parte
prima Hyeron. Grat. conſ. 28. num. 2. volum.2. Natt.
conſ. 564. nu.16. vol.3. Berengar. Ferdinand. in l. na-
turaliter. §. nihil commune. nu.8. ff. de acquir. poſſeſſ.
Illuſtriſ. Cardinal. Alban. in lucubrationibus ad Bar.
in l. mandatis. ff. de teſtibus, & in d. l. deferre. §. idem
decreuerunt. ff. de iure fiſci. Rimin. in conſ. 392. num.
10. vol.2. Nepos à Montalbano in tract. de excep. art.
19. num. 75.
2 Ratio † huius concluſionis ea eſt, quia cũ cauſa ad
procuratorem ſpectet, cura, & ſolicitudine ac inde
commodum ac honorem ſperare poſſit, imo etiam
domino teneatur actione mandati, ſi nõ rectè admi-
niſtrauerit. l. ad comparandas. C. mand. l. ſi procura-
torem. ff. eo. tit. in cauſa propria, quodammodo teſti-
ficari videtur. Non mirũ igitur, ſi repellendus eſt. Hãc
rationẽ ſentiunt omnes ſupracit. Doctores, Bal. in c.
veniens. & in c. inſuper. de teſtib. Nat. d. conſ. 564. nu.
16. vol.3. Rimin. d. conſ. 415. dicẽs procuratorem re-
pelli à teſtimonio, quia affectionem ad cauſam ha-
3 bere præſumitur, qua ratione aduocatus † etiam repel-
litur, vt late oſtẽdimus ſupra in concluſ. Aduocatus,
præſertim cum de eius commodo tractetur, qua ra-
4 tione † etiam proxeneta à teſtimonio repellendus eſt,
vt trad. Io. Andr. in c. dilectorum. de teſtib. cog. Abb.
in c. licet Heli. de Simon. Crau. conſ. 86. nu. 4. Socyn.
5 iun. d. cõſ. 89. nu. 18. vol.1. dicens generaliter † omnes,
qui habent præſumptam affectionẽ ad cauſam à te-
ſtimonio repelli; vt ſunt aduocati legatarij, ſolicita-
tores, proxenetæ, & huiuſmodi. Hanc rationem tra-
didit etiam Lanfr. de Oria. in repet. c. quoniam con-
tra. verſ. teſtium depoſitiones, quarta quæſtione. de
teſtib. Aegi. Boſſ. in tractat. de teſtib. num. 55. Iodoc.
Damohouder, in eo. tract. de reproba. teſt. n.12. Pariſ.
conſ. 70. nu.1. cum ſequen. & conſ. 53. nu. 18. vol.4.
Ampliatur ſupradicta concluſio, vt procedat ẽt in
6 procuratore † reuocato, quia adhuc in cauſa, in qua
fuit procurator teſtis eſſe non poterit, vt deciſum fuit
per Rot. deciſ. 12. aliàs 126. de teſtibus in nou. vbi cõ-
cluditur, quod procurator etiam mandato reuocato
in eadem cauſa teſtis eſſe nõ poteſt propter affectio-
nem, quam ad cauſam habere præſumitur, ac etiam
quia in fraudem reuocatus videtur, idẽ tenet Bellam.
deciſ. 570. concluſio, quod licet procurator. addi. ad
Capell. Tholoſ. deciſ. 204. prope fin. verſ. Adde quod
procurator. Milis in reper. verſ. teſtis eſſe non poteſt
procurator, vbi ad id adducit Rom. conſ. 127. Lanfr.
in reper. c. quoniam contra. verſ. teſtium depoſitiones
4. q. de teſtib. Fel. in c. cum à nobis. nu.14. de teſtibus.
Steph. Aufrer. in tract. de teſtib. in verbo procurator.
& idem dicendũ eſt in procuratore, qui alio quoquis
modo depoſuit officium: quia non poteſt in cauſa,
in qua procurauit illo modo teſtificari, vt ſentit Rot.
deciſ. 12. aliàs 381. de appellat. in nou. & omnes ferè
quos modo citauimus, & facit, quod voluit Anton.
7 Butr. in c. inſuper. de teſtibus vbi vult † quod ſolicita-
tor etiam finita cauſa ratione affectionis prohibeatur
teſtificari, & in hac eadem ſententia fuit Socin. iun.
conſ. 89. nu.18. vol.1.
8 Contrarium, † quod immo procurator reuocatus,
vel alio modo deſiniens eſſe procurator poſſit eſſe teſtis
tenuit Bal. in c. inſuper. de teſtib. dicẽs, quod procura-
tor functus officio ſuo teſtis eſſe nõ prohibetur, quia
id negotiũ amplius ad eum nõ pertinet, nec cura, nec
ſolicitudine. & in l. dictantib. verſ. de 3. patet. exẽplũ.
C. de teſta. & in l. de teſtamẽto. §. quæcũq; col.1. verſ.
Iſte autẽ procurator. ff. eo. tit. dicens notabilem cau-
telã eſſe ad hoc, vt procurator poſſit teſtificari in cau-
ſa, vt mandatũ reuocetur. idem tenuit ipſemet Bald.
in conſ. 353. Ad euidentiam, quod refert Baner. in §.
pater. col. pen. Inſtit. de teſta. faciunt ea, quæ habẽtur
per But. in c. ex literis. de tranſact. & Milius in repet.
in verſ. teſtis eſſe non poteſt aduocatus: vbi dicunt, quod
9 aduocatus † depoſita aduocatione teſtis eſſe poteſt in
ea cauſa in qua patrociniũ præſtitit. Itẽ facit, quia fa-
10 mulus, † licẽtiatus, & dimiſſus poteſt eſſe teſtis, vt vo-
luit in l. in literis. de teſtib. Marſ. in l. 1. §. idem. ff. de
quæſt. & iſtam opin. videtur ẽt ſequi Alber. Malet. in
tract. de teſtib. col.24. verſ. Quãdo teſtis repellatr rõne

affectionis, dicens quod affectio præterita nõ repellit à teſtimonio maximè ſi non reſultat laus, vel vituperium. Nell. in addit. ad tract. Bart. de teſtib. in verſ. iudex aduocatus, Aegid. Boſſ. in tract. de teſtium reprobat. colu. 3. nu. 13. Roman. conſ. 186. in caſu propoſito, in fin. vbi dicit quod ſi aliquis fuit procurator, ſed nunc tempore depoſitionis non eſt procurator, valet eius teſtimonium, & demum huic opinioni videtur accedere etiam Ant. Gab. in ſuis concluſ. lib. 1. tit. de teſtib. concluſ. 10. nu. 10.

11 Conciliari † poſſunt ſupradictæ opiniones diſtinguendo. Nam ſi procurator ſperat commodum, vel incommodum, ex ea cauſa, in qua fuit procurator, non poterit in teſtem admitti, ſi autem nihil ſperet, nec commodum, nec incommodũ, admitti poterit, & procedat ſecunda opinio, & ita diſtinguit Fulg. conſ. 174. ſuper eo, quod quæritur. col. 1. Imo. in c. cũ à nobis. de teſtib.

12 Sed contra hanc Fulg. diſtinctionẽ tenuerunt Bar. in l. deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iu. fiſ. quẽ finaliter videtur ſequi Imo. in l. cum à nobis. q̃a licet non ſperet commodum, nec incommodũ, attamen durat adhuc præſumptio affectionis ad cauſam, & facit ad hoc, quia procurator in principali, non poteſt eſſe teſtis in cauſa appellationis: etiam ſi nullum ſperet cõmodum propter affectionis ſuſpicionem, Alex. conſ. 134. nu. 7. vol. 2. Soc. iun. conſ. 89. nu. 18.

13 Melius fortaſſe † conciliari poſſent hæ diſſidentes opiniones quod aut procurator reuocatus eſt lite pẽdente & teſtis eſſe non poteſt, & procedat prima opinio: aut ante litem cõteſtatam, & poterit teſtificari, prout dicit ſecunda opinio, & ita videtur concordare Ant. Gabr. d. concl. 10 nu. 10. & faciunt ea, quæ dicemus infra in ſequenti limitatione.

Limitatur primo ſupradicta concluſ. vt procedat,
14 quando procurator † geſſit officium ſuum, ſecus autẽ,
ſi ſimpliciter acceptauit procurationem, nec tamen
15 in cauſa verſatus eſt. Quapropter lite cõteſtata † procurator teſtis eſſe prohibetur, ſecus autem, ſi nondum per eum lis conteſtata fuerit, ita voluit Lanfran. de Orian. in d. c. quoniam cõtra verſ. teſtium depoſitiones 4. q. vbi dicit, quod ſi procurator nondum præſtiterit patrocinium, poterit eſſe teſtis, ſecus autẽ ſi patrocinium præſtiterit. adducit Inn. in c. in ſuper de teſtib. vbi dicit, quod ſi procurator re integra renũciauit procurationi, teſtis eſſe non prohibetur. Idem ibi tenent Abb. Imo. & reliqui, Fel. in c. cum à nobis. nu. 14. de teſtib. Bart. in l. deferre, §. idem decreuerunt. ff. de iur. fiſci. Franc. in c. fi. nu. 7. de teſtib. in 6. Campeg. de teſtib. reg. 62 verſ. 2. fallit.

Limitatur ſecundo ſupradicta cõcluſio, vt nõ pro-
16 cedat, quando † procurator produceretur in teſtem contra eum cuius procurator fuit: nam contra eum probabit, ita tenet Bart. in l. deferre. §. idem decreuerunt ff. de iure fiſci. Imo. in cap. inſuper. & in c. cum à nobis de teſtib. Campeg. in tract. de teſti. reg. 62. verſ. 5. fallit Nell. in tract. de teſtib. in ver. iudex. Aufr. de reprobat. teſt. in verſ. procurator. Fel. in c. cum à nobis de teſtib. Ang. Aret. in §. pater, in fin. c. inſtit. de act. & ibi Bauer. col. pen. Philip. Fran. in c. fi. col. fi. de teſtib. in 6. Rota. deciſ. 657. in antiq. vbi dicit, quod procurator in 2. inſtantia poteſt produci in teſtem contra partem, pro qua procurauit. Fulg. conſ. 174. ſuper eo, quod quæritur. col. 2.

Limitatur tertio ſupradicta cõcluſio, vt procedat in eadem cauſa, in qua fuit procurator, ſecus autem
17 † in alia cauſa, quia in ea teſtis eſſe non prohibetur, id tenet Bart. in d. l. deferre §. idem decreuerunt. Stephan. Aufrer. in præalleg. tract. de teſtib. Francus in d. c. fin. de teſtib. in 6. Beren. Fernan. in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 8. ff. de acq. poſſ. dicẽs, quod pro-
18 curator † in petitorio nõ prohibetur eſſe teſtis in poſſeſſorio, q etiam voluit Imo. in d. c. cum à nobis. de teſtib. vbi dicit. id eſſe menti tenendum. & facit quod voluit Bal. in l. moribus. C. de teſtib. quod procurator
19 in vno † articulo tantum poteſt eſſe teſtis in cæteris articulis, quod etiam tenuit Ioannes Andr. & poſt eũ Franc. in d. c. fi. de teſtibus.

Sublimitatur iſta limitatio, vt nõ procedat, quando
20 cauſa † in qua is, qui procurator fuit, producitur, hẽt cõnexitatem, & coniunctionem cum illa cauſa, quã
21 procurauit, ideo procurator in cauſa † principali, non põt eſſe teſtis in cauſa appellationis, vt voluit Alex. in cõſ. 134. verſ. Quintus teſtis, vol. 2. & Philip. Franc.
22 in d. c. fin. de teſtib. vbi quod dixerat procuratorẽ † in vno articulo, in alio articulo ad teſtimoniũ admitti, limitat, niſi poſterior articulus cũ priore connexionẽ haberet: quia & hoc caſu affectionis ſuſpitio ſubeſt, quod etiam voluit Iaſ. in rubr. C. de procur.

Limitatur quarto cõcluſ. vt procedat partibus di-
23 ſcrepantibus, ſecus † autem vbi partes conſentirent, quia tunc procurator in teſtem produci poſſet, ita Bar. in d. l. deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iur. fiſci. Aufrer. in tract. de teſtib. verſ. procurator. Io. Andr. & poſt eum Franc. in d. c. de teſtib. in 6. Imol. in c. inſuper de teſtib. Campeg. de teſtib. at. 62. verſic. Quinto fallit. Fulgoſ. in d. conſ. 174. ſuper eo, quod quæritur. col. 2. Nellus in alleg. tract. de teſtib. verſ. iudex.

Limitatur quinto concluſio, vt nõ procedat quo-
24 ad præſumptionem, † & aliqualem probationem inducendam, quæ ex cæterorum teſtium dicto ſuppleri poſſet. Id colligi poteſt ex Bellam. deciſ. 570. Cõcluſio, quod procurator. vbi per hoc dicit quod procu-
25 rator † ẽt lite pendente reuocatus poterit eſſe teſtis, & probabit in iis rebus, quæ non ita exactam probationẽ requirunt, idem etiam voluit Menoch. cõſ. 62. nu. 86 Campeg. de teſtib. d. reg. 82. verſ. ſeptimo fallit.

26 Limitatur ſexto concluſ. vt nõ procedat † in ſolicitatore, vel familiari domeſtico ipſius procuratoris. Hi enim à teſtimonio non repelluntur, licet procurator ipſe repellatur. Id voluit Bellam. deciſ. 605. Concluſio, q licet procurator, Rot. deciſ. 154. in nou. But. in c. cum à nobis. col. 1. verſ. de ſolicitatore, de teſtib. & ibi Imo. col. 3. verſ. debẽt etiam, & ibid. etiam Fel. col. fi. verſ. de ſolicitatore, Alex. cõſ. 78. col. pen. verſ. præterea, vt dicũt. vol. 1. Francus in d. c. fi. de teſti. in 6.

Limitatur ſeptimo concluſio, vt non procedat, qñ
27 procurator † eſſet probatæ vitæ. & opinionis. Nam ſi ſolicitator hoc caſu à ferendo teſtimonio nõ repellitur, vt tradit Ant. Gabr. concluſ. 12. tit. de teſtib. poſt Rom. cõſ. 420. multo minus debet repelli procurator, qui minus ferre teſtimoniũ prohibetur, quam ſolicitator, vt dicit Rot. deciſ. 154. in nou. & facit: quia li-
28 cet teſtes domeſtici repellantur, fallit tamen † quãdo ſunt probatæ vitæ, & opinionis vt tradit Rom. conſ. 420. Marſ. in l. 1. §. ad quæſtio. col. 2. & 3 ff. de quæſtio. & poſt eos Anton. Gabriel. concluſ. 10. num. 16. titul. de teſtibus.

Limitatur octauo iſta concluſio, vt non procedat
29 in procuratore † ad negotia, qui põt teſtificari, vt voluit Bart. in d. l. deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iure fiſci Lanfran. in loco ſæpius citato. Franc. poſt glo. & Io. Andr. in d. c. Romana. de teſtibus, in 6. Campeg. de teſtib. reg. 63.

Sublimitatur tamen iſta limitatio, vt nõ procedat,
30 quando procurator † commodum ſentiret, quia tunc non poterit eſſe teſtis, ita ſenſit Bart. in d. l. deferre. §.
31 idem decreuerunt, dicens; quod ſi ſcholaris † mittat librum ſocio per amicũ ſuum, deinde oriatur quæſtio inter ſcholarem, & ſociũ de dicto libro, portator non poterit eſſe teſtis, quia agitur de eo exonerando, cuius dictum refert Lanfr. in loco proximè citato. eodem inter modo, ſi volo probare me poſſediſſe certũ fundũ, & produco procuratorẽ ſeu geſtorẽ negociorum meorũ, q atteſtatur me poſſediſſe, & fructus percepiſſe, interrogatus de cauſa ſcientiæ reſpondit, q erat procurator

curator

curator meus, quod locagit, & fructus percepit nomine meo, certè is probat, quia de ſe exonerando non agit: ſed ſi volo probare, quod talis procurator meus portauit Seio pecuniam non probat, quia agit de ſe exonerando. Saly. in l. omnia. 3. & 4. col. C. de teſtib. Campeg. de teſtib. reg. 63. verſ. 5. fallit. Alex. conſil. 167. quoniam coram Excellentiſſimis. col. 1. vbi teſtatur hanc eſſe * communem opinionem, quem refert, & ſeq. Natt. conſ. 80. nu. 1. vol. 1.

Huc adhibeas ea, quæ de aduocato, proxeneta, ſeu mediatore, ſolicitatore, & huiuſmodi perſonis, qui ex eadem cauſa à teſtimonio repelluntur, ſuis locis diximus.

CONCLVSIO MCCXXXIX.

ARGVMENTVM.

Procurator, qui mandatum ſuſcepit, quando proprio, vel procuratorio nomine agere præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ſuſcipiens mandatum, mandantis nomine agere præſumitur.*

2 *Procurator, ſi emendi talem rem mandatum ſuſcepit, ſi ſimpliciter emat, procuratorio non proprio nomine emere præſumitur.*

3 *Solutio facta à procuratore, qui ſoluendi mandatum ſuſceperat, procuratorio nomine facta præſumitur.*

4 *Inſtrumentum exſcribens, procuratorio nomine exſcribere præſumitur, ſi hoc ei antea mandatum fuerat, & ad exhibendum compelli poteſt.*

5 *Stipulatio de reſtituendo decem, præſumitur facta propter mutuum præcedens.*

6 *Emens rem ſimpliciter, communi nomine emere præſumitur, ſi id anteà actum fuerat.*

7 *Procuratoris mentio, vbi fit, intelligitur tanquam de procuratore, & procuratorio nomine.*

8 *Actus ſequens præſumitur factus in executionem præcedentis.*

9 *Tutor, vel curator, in rebus ad minorem ſpectantibus, tutorio, vel curatorio nomine agere præſumuntur.*

10 *Occidens aliquem, præcedentis mandati occaſione id agere præſumitur.*

11 *Procurator agens aliquid ſimpliciter, proprio nomine potius, quam procuratorio, agere præſumitur.*

12 *Actus in dubio, proprio potius, quam alieno nomine geſtus præſumitur.*

13 *Procurator, qui habet ſpeciale mandatum aliquid agendi, idque ſimpliciter agit procuratorio nomine agere præſumitur.*

14 *Seruus communis ſimpliciter ſtipulando omnibus acquirit, ſecus ſi habeat ſpeciale mandatum.*

15 *Procurator habens ſolum generale mandatum, niſi exprimat quo nomine faciat, in dubio nomine proprio agere præſumitur.*

16 *Procuratoris nomen, vbi ſemel expreſſum eſt in actu, omnia quæ inde conſequuntur, procuratorio nomine agere præſumitur.*

Quod ampl. ibid. num. 18.

17 *Proceſſus, præſumitur totus actus procuratorio nomine, vbi ſemel in eo procuratoris nomen expreſſum eſt.*

19 *Procuratoris mentio, vbi fit in vna parte contractus, totus contractus procuratorio nomine factus præſumitur.*

20 *Procuratorio nomine actum præſumitur, quando inter actum, & mandatum modicum interuallum interceſſit.*

21 *Actus, qui ad ſolum dominum pertinere poteſt, procuratorio nomine geſtus præſumitur.*

22 *Actus, qui ad ſolum procuratorem pertinere poteſt, non autem ad dominum, præſumitur geſtus nomine proprio.*

23 *Procurator mandatum ſuſcipiens aliquid agendi, ſi id ſimpliciter agat proprio nomine agere præſum. ut quo ad ipſum, & eum, cum quo cõtrahit, ſecus quo ad ipſum, & dominum.*

Quod declarat. num. 24.

24 *Procurator contrahens facta hæredum ſuorum mentione, proprio nomine contrahere præſumitur.*

1 Procurator ſuſcipiens † mandatũ mandantis nomine nõ proprio
agere præſumitur. l. qui in aliena. § ſi is, qui putabat,
vbi id no. Bart. Ang. & Franc. Aret. & reliqui ſcribentes. ff. de acq. her. l. qui ſeruum. verſ. & idem eſſe in eo.
& ibi Bar. ff. de interrog. act. notatur per ſcrib. in l. ſeruus communis. §. vlt. & in l. proinde. in prin. ff. de ſtipul. ſeru. in l. poſt dotem, vbi latè Alex. col. 5. ff. ſolut. matr. Ang. in l. ſi pupil. §. 1. paulo ante fi. ff. de negot. geſt. Aret. in §. ſequens. col. 5. verſ. & etiam aduertas, & ibi etiam Iaſ. col. 6. Inſt. de act. Rom. conſ. 92. Vi-
2 ſis, & percunctatis. nu. 9. vbi dicit, quod ſi mãdaui † tibi, vt talem rem emeres nomine meo, deindè ſimpliciter emiſti, procuratorio nomine empta præſumitur, & conſ. 94. Viſis his, quæ narrantur. nu. 5. verſ. cæ-
3 terùm puto, dicens, quod ſi mandaui † procuratori meo, vt centum Titio ſolueret, & ſoluerit, meo nomine ſolutio facta intelligitur. Alex. conſ. 38. Circa primum quæſitum. in princ. vol. 1. vbi inquit, quòd ſi mandaui
4 Titio, vt ad Caium † proficiſceretur, & inſtrumẽtum exſcriberet, cenſetur procuratorio nomine hæc omnia feciſſe, adeò vt ad exhibendum compelli poſſit, quod latius demonſtrat. conſ. 90. Viſo inſtrumento. nu. 9. vol. 3. latè Fely. in c. cum M. Ferrarienſis, in 1. notab. de conſt. Barb. conſ. 46. Illud adducam, quod præclarè ſcripſit Propheta. col. 6. vol. 4. Facit, quod voluit Bart. in l. triticum. ff. de verb. oblig. vbi ſtipulatio
5 de reſtituendo decem præſumitur facta propter mutuum præcedens. Alc. de præſump. reg. 12. præſumpt. 24. & idem tenuit Marſ. in l. ſtatuliber. nu. 8. vbi plura ſimilia congerit, ff. de quæſtionib. facit, quod voluit. Bal. in l. ſi patruus. 2. col. C. commun. vtr. iud. dicens,
6 quod ſi actum fuit inter nos, † quod talem rem emeres communi nomine, & deindè emiſti, præſumeris communi nomine emiſſe, quod dictum ad id propoſitum retulit. Alex. d. conſ. 90. nu. 9. vol. 3. idẽ voluit Natt. conſ. 636. nu. 63. vol. 3. Iaſ. in l. poſt dotem. num. 72. poſt Butr. & Alex. ibi. ff. ſol. matr. & in l. 1. §. nun-
* ciatio, vbi * communiter ſcribentes. ff. de oper. nou. nunc. Ruin. conſ. 94. nu. 7. vol. 1. Hierony. Gabr. conſ. 71. nu. 2. Ioſeph. Ludo. concl. 44. Hierony. Grãt. conſ. 96. nu. 11. vol. 1. Pariſ. conſ. 47. nu. 26. Dec. in l. certi cõdictio. §. ſi nummos. nu. 13. ff. ſi cer. pet. facit, quod dicit Alb. conſil. 42. num. 3. & conſ. 76. nu. 3. quod ſi de
7 procuratore † mentio fiat, intelligitur tanquã de procuratore, & procurat. noĩe per gl. in l. quacũq; ff. de procurat. Bart. in l. fi. ff. de inſtit. act. Pariſ. conſ. 72. num. 34. vol. 2. vbi dicit hanc eſſe communem opinionem, latè Laur. Silua. conſ. 8. ferè per totum. Ruin. in d. l. 1. §. nunciatio. nu. 69. cum plurib. ſequentib. Soc. ſen. conſil. 154. nu. 52. vol. 2. Tiber. Decian. conſ. 52. num. 42. vol. 1. cuius rei eam rationem reddit. Alc. d. præſump.
8 24. quia † actus ſequens in executionem præcedentis factus præſumitur l. 3. §. verum quæri poterit. ff. de manumiſ. l. qui in aliena. §. ſi is, qui putabat. ff. de acquir. hæred. in quam ſententiam plura ex ſupracitatis auctoribus colligi poſſunt. Hanc concluſionem tenuit etiam Campeg. plures in hanc ſententiam allegans in tractatu de petit. & reſtit. dot. q. 14. nu. 2.

Ampliatur primò iſta concluſio, vt procedat etiã
9 in tutore, & curatore, qui in re † ad pupillum ſpectante tu-

te tutorio, vel curatorio nomine agere præſumuntur,
l. poſt mortem. §. 1. & ibi DD. ff. quā. ex fac. tut. Corn.
conſ. 27. vol. 2. Alc. d. præſump. 24. nu. 3.

Ampliatur ſecundò concluſio, vt procedat etiam
10 in delictis, vnde ſi quis mandauerit † Seium interfi-
ci, præſumitur interfector id feciſſe occaſione præce-
dentis mandati. Innoc. in c. ad audientiam, de homi-
cid. Bart. in l. non ſolùm. §. ſi mandato. ff. de minor. &
hoc dictum refert Iaſ. in d. l. 1. §. nūciat. & in d. l. poſt
dotem. ac ibid. Ruin. Hippol. Marſ. in l. ſtatuliber. nu.
6. & 7. ff. de quæſt. Alc. d. præſump. 24. nu. 4.

Limitatur primo concluſio, vt non procedat, quā-
doquis ſimpliciter abſque mentione domini actum
11 faceret, quia tunc † præſumitur potius nomine pro-
prio, quam procuratorio agere, ita voluit Bart. in d. l.
1. §. nunciat. ff. de nou. oper. nunc. & in d. l. poſt dotē,
in lect. Dini. ff. ſol. matr. Io. Andr. in addit. ad Spec. in
rubr. de procurat. Bald. in rubr. C. de contrahen. emp.
in 15. quæſt. ad fin. Iaſ. in d. l. poſt dotem. nu. 72. ff. ſol.
* matrim. & in d. l. 1. §. nunciatio, teſtatur de * commu-
ni opinione, num. 69. atque ibidem Crot. num. 35. &
12 conſ. 85. num. 17. facit, quia actus † in dubio nomine
proprio non alieno factus præſumitur, vt latè oſten-
dimus ſupra in concluſ. actus.

Declarandā eſt primò loco hæc limitatio, vt pro-
cedat, quando quis habet generale mandatum: tunc
enim verum eſt, quod aliud non exprimēdo proprio
13 nomine agere præſumitur, ſecus † autem ſi habet ſpe-
ciale mandatum, quia tunc etiam ſimpliciter agēdo
procuratorio nomine agere præſumitur. glo. in l. qui
in aliena. §. ſi is, qui putabat. ff. de acq. hæred. & idem
ibi not. Bart. & in l. ſi pupilli. §. 1. in gl. mag. ff. de neg.
geſt. probatur in l. qui ſeruum. verſ. idem eſſe in eo. ff.
de interrog. actio. l. 3. §. ſed quod de uxore. verſ. ſed &
ſi quidem. ff. iudic. ſol. facit, quod ſi ſeruus commu-
14 nis † aliquid ſimpliciter ſtipuletur, omnibus acquirit,
ſecus ſi habet ſpeciale mandatum. l. ſeruus commu-
nis ſi omnium. ff. de ſtipulat. ſeru. l. fi. C. per quas per-
ſon. nob. acquiri. & hāc declarationem tenuit etiam
Aret. in d. l. qui in aliena, & omnes ferè Doctor. quos
in confirmanda concluſione adduximus, loquuntur
quando ſpeciale mandatum præceſſit, & idem tenuit
Crot. in d. §. nunciatio. num. 36. Alciat. d. præſumpt.
24. nu. 9. Rom. in d. l. poſt dotem. col. 6. vbi dicit, quod
15 procurator † habens ſolùm generale mandatum, niſi
exprimat, quo nomine faciat in dubio nomine pro-
prio agere præſumitur, ſecus autem ſi ſpeciale man-
datum ei à domino datum ſit.

Declaranda eſt ſecūdò loco iſta limitatio, vt non
16 procedat, quādo ſemel † nomen procuratoris expreſ-
ſum eſt in actu, qui fit: tunc enim omnia, quæ conſe-
quuntur, vel præcedunt, procuratorio nomine acta
præſumuntur, ita voluit Bart. in l. qui ſeruum, in prin.
per illū tex. ff. de verb. oblig. l. ſi ita ſtipulatus. §. Chri-
ſogonus. col. vlt. ff. eod. tit. glo. fin. in l. quacumque, &
* ibi Ang. ff. de procur. tradunt * omnes ſcribentes in l.
poſt dotem, & in d. §. nunciatio. Ruin. conſ. 61. nu. 34.
vol. 5. dicens, quòd ſi ſemel in iudicio expreſſum fue-
17 rit ab aliquo, quòd procuratorio nomine agebat † to-
tus proceſſus procuratorio nomine actus præſumitur,
quod ante eum voluit Fely. in c. cum M. Ferrarienſis,
primo notab. de conſtit. Bald. in l. procurator, qui pro
euictione, in fin. de procur. & id procedit, ſiue quis di-
18 cat † ſe procuratorio nomine facere, ſiue ſimpliciter
mentionem faciat mādati, vel procurationis, vt ſen-
tiunt ſupracit. Doct. & tradit latè Tiraq. de retractu
conuentiona. ad fi. tit. num. 109. Iaſ. in l. ſi fundū per
fideicommiſſum. num. 30. ff. de leg. 1. Ruin. conſ. 94.
num. 7. vol. 1. vbi poſt Bal. in d. l. procurator, & Salyc.
in l. ei, qui circa vlt. col. C. quod cum eo, dicit quod ſi
19 contractus † habet plures partes, & in vna parte mā-
dati, vel procurationis mentio facta ſit, qualificando
ipſam obligationem, & alijs partibus loquatur ſim-
pliciter totus contractus intelligitur qualificatus, &
ſic eodem nomine procuratorio omnia acta intelli-
gantur, idem tenuit Hieronym. Gabriel. d. conſil. 71.
num 2. Pariſ. conſ. 117. num. 29. vol. 1. Ioſeph. Ludo.
concl. 46. ampliat. 11. & in hanc ſententiam plures
alios adducit Tiraq. de retract. ligna. §. 10. gl. vnica.
num. 4.

Declaranda eſt tertiò loco ſupradicta limitatio,
20 vt nō procedat, quando † modicū interuallum inter-
ueniſſet inter mandatum, & actus celebrationem,
quia tunc præſumeretur factus nomine procuratorio:
ſecus autem ſi magnum interueniſſet interuallum,
quia potius proprio nomine geſtum præſumeretur,
ita limitauit Roman. in d. l. qui in aliena. §. ſi is, qui
putabat. Crot. d. §. nunciatio. num. 38. Alciat. d. præ-
ſumptio. 24. num. 10. & plura in hanc ſententiam ele-
ganter congerit Marſil. in dicta l. ſtatuliber. ff. de quæ-
ſtionibus. Dec. in l. certi condictio. §. ſi nummos. ff.
ſi cert. petat.

Declaranda eſt, quartò loco limitatio, vt non pro-
21 cedat, quando actus † eſt huiuſmodi, vt ad dominum
ſolùm pertinere poſſit, tunc enim omninò procura-
torio nomine geſtus præſumitur. l. proindè. §. fi. cum
ſequent. ff. de ſtipulat. ſeru. gloſſ. in dicta l. poſt mor-
tem. ibid. Iaſ. ff. de ſolut. matrimon. Bartol. in dicto. §.
nunciatio, & ibi cæteri ſcribentes. Alciat. d. præſump.
24. numero duodecimo. Quemadmodum ex con-
22 trario, quando actus geritur, † qui ad ſolùm procura-
torem pertinere poteſt, ipſius nomine non domini
geſtus intelligitur, vt dicit Socy. ſen. conſil. 154. nu.
15. volum. 2.

Declaratur quintò iſta limitatio, vt procedat, quo-
23 ad ipſum † cum quo contrahit procurator: ſecus an-
tem quoad mandatum, & mandatarium. Nam in-
ter iſtos oritur obligatio, licet quoad eum, cum quo
contrahitur, nulla oriatur obligatio, niſi inter ipſum,
& procuratorem. ita voluit Barto. in dicto §. nuncia-
* tio, quem ibi ſequuntur * omnes, & Ruinus tribus in
* locis teſtatur hanc eſſe * communem opinionem,
idem tenuit Alciat. d. præſumptio. 24. num. 25. vbi
hanc declarationem pluribus rationibus, ac auctori-
tatibus confirmat.

Subdeclaranda eſt iſta declaratio, vt nō procedat,
24 quando is, † cum quo contrahitur, ſciret illum, cum
quo contrahit procuratorem eſſe, & negotium, quod
geritur ad dominum illius pertinere: ſic enim etiam
inter ipſum, & dominum orietur obligatio, vt tradit
Bartol. in d. §. nunciatio, & poſt eum ibidem Ruyn.
num. 69. 81. & 93. vbi latè declarat Alciat. vbi ſupra
num. 5.

Limitatur ſecundo principalis concluſio, vt non
25 procedat, quando procurator † contraxiſſet, facta hæ-
redum ſuorum mentione, quia tunc nomine proprio
agere præſumitur, ita voluit Bald. in l. ei, qui. C. quod
cum eo, quem refert, ac ſequitur Ioan. Maria Rimin.
conſil. 157. Non videtur quod mandatum, volum. 1.
quod etiam voluit Albert. Brun. de interit. & perem-
pt. numero 72. vbi in hanc ſententiam citat Socyn.
conſil. 154. incip. conſultationem, colum. 2. verſicul.
quartus caſus.

Reliqua, quę ad procuratoriam materiam attinēt,
explicata ſunt in concluſione, mandatum, & ratifi-
catio, vbi docuimus, quomodo quis procurator pro-
betur, & quando procurator reuocatus præſumatur,
& in concluſion. confeſſio, vbi tradidimus, quando
procuratoris confeſſio probet contra dominum. Vi-
dras igitur.

CON-

CONCLVSIO MCCXL.

ARGVMENTVM.

Prodigalitas non præſumitur, & quando, ac quomodo probetur per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Prodigalitas, quæ dicatur.*
2 *Prodigalitas non præſumitur, ſicuti nec furor.*
3 *Filius prodigus præſumitur, quem pater in teſtamento prodigum nominauit.*
Dummodo pater ſano conſilio, & vt illi prouideret, eum taliter nominauerit, vt ibid. nu. 4.
5 *Prodigus nominatus à patre in teſtamento tacitè grauatur apud bonos viros.*
6 *Prodigus præſumitur maior, qui petit ſibi dari curatorē.*
7 *Prodigus præſumitur luxurioſè viuens.*
8 *Luſori, & luxurioſo poteſt bonis interdici à iudice.*
9 *Luxurioſè viuere dicitur, qui in pretioſis veſtibus, & alijs rebus ſibi non conuenientibus ſuum conſumit.*
10 *Prodigus præſumitur is, cui bonis interdictum eſt.*
11 *Quænam requirantur ad validitatem pronunciæ ſuper prodigalitate, remiſſiuè.*
12 *Teſtes adhoc, vt prodigalitatem probent, debent deponere de actibus prodigalitatem inferentibus.*
13 *Prodigum, quem non eſſe probatur ex actibus frugalitatem, & ſanitatem inferentibus.*
14 *Prodigum, quem non eſſe probatur ex eo, quod per triennium nullum actum prodigalitatis fecit.*
15 *Prodigum ad frugalitatem rediſſe, quomodo per teſtes probetur & nu. 16.*
17 *Prodigus ſemel præſumitur perſeuerare in prodigalitate.*
18 *Furioſus ſemel, ſemper furioſus præſumitur.*
19 *Prodigalitatis materia, remiſſiuè.*

1 Quoniam prodigalitas † eſt defectus, is enim qui prodigus eſt, neque
finem, neque tempus expenſarum habet, ſed bona
ſua dilacerando, vel diſſipando profundit. l. 1. ff. de
curat. fur. glo. in c. pen. de conſuetud. & furioſo, æqui-
paratur. Bart. in l. hæ autem, in prin. ff. ex quib. cauſ. in
poſ. ea. & prodigalitatē vitium eſſe colligitur ex text.
in c. ſæpe 41. diſtinct. gl. in d. c. de conſuetud. Neuiz.
conſ. 22 nu. 36. & prodigi inſenſati cenſentur Dam-
hou. de pupil. patroci. c. 8. nu. 44. & mentis ſuæ non
2 putantur compotes, ideò non † præſumitur, ſicut nec
furorem præſumi, & alios defectus præter naturam
diximus.
3 Limita, vt iſtud non habeat locum † in filio, quem
pater in teſtamento prodigum appellauit: is enim ex
quo ita eum pater nominauit prodigus præſumetur,
prout animaduertit Alc. de præſump. reg. 1. præſump.
15. per l. pen. in fi. ff. de curat. furio.
Sublimita, dummodo pater ſano conſilio illa ver-
4 ba protulerit, & ſuper illo † quod aſſeuerauit, proui-
derit, puta, quia dedit curatorem in eodem teſtamen
to: alioquin ex ſimplici appellatione, nō oriretur ef-
ficax præſumptio, quoad prodigalitatem, ita idem
Alcia. vbi ſupra per tex in l. his verbis §. 1. ff. de hęr. in
5 inſtit. qui ſubiungit, quòd nihilominus ex † tali deno-
minatione prodigalitatis facta à patre grauaretur
opinio filij apud bonos viros. l. ea, quæ. C. ex quibus
cauſ. infam.
6 Secundò limita † vt non procedat in illo, qui maior
25. annis petit ſibi dari curatorem: nam per talem pe-
titionem videtur fateri ſe eſſe prodigum, & ideò ta-
lis præſumetur. ita Rim. conſ. 531. nu. 5. lib. 3. facit, quod
voluit Bald. in l. a. C. de iur. calum. vbi poſt glo. ſub-
dit, quod petens ſibi dari curatorem, videtur aſſerere
ſe minorem.
7 Tertiò limita, vt non procedat in illo † qui luxurio-
ſè viuit: nam is prodigus præſumitur. ita Natt. conſil.
341. nu. 7. lib. 2. per l. & mulieri. ff. de curat. furi. tradit
Bal. in l. ea lege circa fi. C. de cōdictione ob cauſam,
8 vbi inquit, quod † luxurioſo diſſipatori, & luſori po-
teſt interdici adminiſtratio ſuarum rerum, quia pro-
9 digis æquiparantur: luxurioſè † autem viuere quoad
materiam noſtram dicitur ille, qui nimis pretioſis ve
ſtibus, & alijs rebus vtitur. ita Rebuff. in tract. de ſent.
prouiſ. gl. 4. art. 3. nu. 11.
10 Quartò limita, vt non procedat in † eo, contra quē
iudex pronūciaſſet illum eſſe prodigum, & bonis in-
terdixiſſet: nam ex tali pronuncia probaretur prodi-
gus, & tanquam prodigus deberet abſtinere ab om-
nibus actibus, prodigo interdictis, ita Decia. reſp. 2.
num. 3. lib. 1. per l. is, cui lege. ff. de teſtam. §. item pro-
digus. Inſt. quib. non eſt permiſ. fac. teſt. & ibi diſputat
11 quænam † requirantur neceſſario ad validitatem ta-
lis pronunciæ, de quo etiam vide per Reb. loco pro-
ximè citato.
Si autem contingeret aliquem prodigum probari,
12 teſtes ſuper † prodigalitatem deponentes. ad hoc, vt
per eos prodigalitas probetur oportebit, quod depo-
nant de actibus prodigalitatem inferentibus, vt quia
dicant, quomodo prodigaliter viuit fortè luxurioſè,
vel ludendo, vel donando, vel pretijs vilibus, & cau-
ſa non ſubſiſtente, bona ſua alienādo, vel alia ex qui-
bus prodigalitas infertur: nec eſſet ſatis deponere ſim-
pliciter, illum eſſe prodigum. ita Bertra. conſ. 222. nu.
3. quod etiam videtur ſenſiſſe Alex. cōſ. 72. nu. 9. lib.
1. Bal. in l. vbi adhuc. nu. 50. C. de iure dotium. &
in authent. quod locum. in fi. C. de collat.
13 Sicut è contra aliquē non † eſſe prodigum, vel de-
ſijſſe eſſe, probabitur per actus ſanitatem mentis ar-
guentes, vt quia non facit ea, quę prodigalitatem de-
notant, & abſona, ſed ea quæ à prudentibus viris fieri
videmus, & quòd ſe pro frugali geſſerit, abſque eo,
quòd curatores ſe ingererent. ita Decia. d. reſpon. 2.
num. 16. & ſeq. iuxta notata in l. Barbarius. ff. de offic.
& tradit Pariſ. conſ. 950. num. 47. lib. 1. vel quia con-
14 ſtaret, quod per † triennium nullum actum prodiga-
litatis feciſſet, quia per tātū tempus præſumitur emē
datus. ita Decia. d. reſp. 2. num. 16. lib. 1. Guid. Pap. cō-
ſil. 169. incip. curator datus. Rip. in l. is, cui bonis. nu.
43. ff. de verb. oblig. & facit tex. in §. ſi vero intra triē-
nium in auth. de Monac. Rebuff. d. tract. de ſentent.
prouiſio. glo. 4. nu. 12.
15 Sed animaduerte circa prædicta: nam † ad proban-
dum, quem redijſſe ad bonos mores, & deſiſſe eſſe
prodigum non ſufficit, ſi producātur teſtes, qui depo-
nant vidiſſe illum aliquando emere res pro bono pre
tio, & ſimiliter etiam vendere pro eo cariori, & non
vidiſſe ipſum ludere, vel illum vidiſſe diligenter ad-
miniſtrare negotia ſua, & gubernare ſuam familiam,
niſi aliam rationem diligētis adminiſtrationis ſubij-
ciant, quia iſtæ omnes non ſunt rationes, ex quibus
probetur aliquem redijſſe ad bonos mores: quia licet
aliquando emerit, & vendiderit prout viri prudentes
facere ſolent, non per hoc concludēter probant, nec
omnem caſum compræhendunt. iuxt. cap. in præſen-
tia. de prob. & l. nō hoc. C. vnde legit. & dicere, quod
benè adminiſtrauit ſua bona, & familiam, eſt potius
iudicare, quam deponere, niſi ſubijciatur cauſa bonæ
adminiſtrationis: nam poteſt eſſe talis gubernatio, &
adminiſtratio, quæ ſibi teſti videbitur diligens, & ta-
men non erit: & ideò ſicut prodigalitas debet proba-
16 ri per actus neceſſario illam inferentes, ita † deſijſſe
aliquē eſſe prodigum debet probari per actus, & ra-
tiones teſtium, mutationem talem arguentes indubi
tanter. ita Rim. d. conſ. 531. nu. 8. cum ſeq. lib. 3.
17 Verùm eſt, quod † qui ſemel fuit prodigus, ſatis ius
præſumit, quod adhuc perſeueret in eadem prodiga-
litate, ſicut dicitur de furioſo, ita Rimi. d. conſ. 531.
nu. 18. ea ratione, quia vt diximus prodigus æquipa-

Digitized by Google

18 ratur furioſo, & qui † ſemel fuit furioſus, ſemper furioſus præſumitur, vt notatur per gl. in c. ſi de ſucceſ. ab inteſt. quã ibi ſequũtur* communiter DD. de quo tamen dic, vt nos ſupra in concluſ. 826.

19 Reliqua ad † prodigalitatem ſpectantia vide apud Rebuff. d. tract. de ſentent. prouiſi. glo. 4. art. 3. Doct. in l. is, cui bonis. ff. de verbor. oblig. Ioan. Fab. Aug. & alios, in §. furioſi. Inſtit. de curat. & Doct. in l. furioſi. de reg. iur.

CONCLVSIO MCCXLI.

ARGVMENTVM.

Producens teſtem, an & quando præſumatur adeò illius fidem approbare, vt illum amplius reprobare non poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Producens teſtem præſumitur approbare illum.*
2 *Teſtis deponens de credulitate contra producentẽ probat.*
3 *Teſtem productum, etiam infamem, & periurum, producens reprobare non poteſt.*
4 *Teſtes approbati à parte, contra quam producuntur, reprobari ab ea non poſſunt.*
5 *Teſtes productos à parte aduerſa ſuper vno capitulo, ſi pars alia, ſuper cæteris capitulis interrogari petat illos approbare videtur.*
6 *Teſtes contra eam productos, ſi pars neque approbet, neq; reprobet, illos in alia cauſa reprobare poterit.*
7 *Teſtes contra ſe productos, ſi pars proteſtetur non eſſe idoneos, & producens proteſtationem acceptauerit, pro parte proteſtante non probabunt.*
Quod tamen declar. vt ibid. num. 8.
9 *Producens teſtes in vna cauſa, in alia eos reprobare non poteſt. Quod decla. vt ibid. nu. 10.*
11 *Producens teſtem licet eo non vtatur, in alia cauſa eum reprobare non poterit.*
12 *Producens teſtem in vno iudicio, licet non fuerit examinatus, non poteſt eum in alio iudicio reprobare.*
13 *Teſtis productus ad vnum effectum etiamſi ſuper alio deponat, probat contra producentem.*
14 *Teſtis productus ſuper morte mariti, & deponens circa quantitatem dotis, probat contra producentem.*
15 *Scriptura contra producentem probat, etiam in parte ſcripta à tergo, & ſeparata.*
16 *Inſtrumentum producens, Notarium, qui illud ſcripſit approbare videtur.*
17 *Producens poteſt reprobare teſtes productos in alio iudicio, ſi pars aduerſa eos impugnabit, & repulit, & lata fuit ſententia aduerſus producentem.*
Secus ſi ſententia aduerſus eum lata non fuiſſet, vt ibidem num. 18.
Quod tamen declara, & ſubdeclara, vt ibidem num. 19. 20. & 21.
22 *Teſtis approbatus in iudicio ſummario poteſt reprobari in plenario.*
23 *Producens teſtes ſuperueniente noua cauſa illos improbare poteſt.*
24 *Teſtes producti, poſſunt etiam ex cauſa antiqua, ſeu occulta improbari à producente ſi iſtam cauſam ignorabat.*
Et quomodo poſſit hæc ignorantia probari, ibidem numero 25.
26 *Teſtes producti poſſunt ex defectu teſtimonij, puta variatione, vel falſitate, reprobari à producente.*
Ratio, ibid. num. 27.
Contrarium, ibidem num. 28.
Conciliatio. num. 29.
30 *Teſtes productos, vbi producens etiam circa depoſitiones approbauit illos, reprobare non poteſt.*
31 *Teſtes licet non poſſit producens reprobare, poteſt tamen illos iudex ex officio repellere.*

1 **Producens** teſtem † præſumitur approbare illũ ex ſua productione, ita Iaſ. in rub. de iureiur. num. 9. vbi ideò decidit,
2 quòd licet teſtis † deponens de credulitate non probet contra illum, qui producitur, tamen benè probat contra partem illum producentem: idem fuit de mẽte Rom. conſ. 104. incip. pater Reuerende, ad fi. per l. cum precum. C. de lib. cau. l. ne ſatiſdatio. ff. rem rat. hab. l. qui familiæ. ff famil. erciſc. Soc. iun. conſil. 69. incip. pro dilucidatione nu. 12. lib. 1. Maran. in tract. de ord. iud. in 6. actu emerg. in iud. num. 16. & in 13. actu. nu. 12. & decimo. Pariſ. conſ. 50. incip. ex lectura. nu. 6. lib. 1.

3 Amplia adeò procedere, vt ſi productus † teſtis per me contra partem aduerſam producatur contra me; non poterit per me reprobari, licet infamis, aut periurus exiſteret, & ideò contra me probabit. l. ſi quis teſtib. C. de teſtib. ſi qs teſtib. inqt Imperator Iuſtinian. vſus fuerit, iidemque teſtes aduerſus eum in alia lite producantur: non licebit ei perſonas eorum excipere, niſi oſtenderit inimicitias inter ſe, & illos poſteà emerſiſſe, ex quibus teſtes repelli, leges percipiũt, quæ lex fuit poſtmodum canonizata. in c. 3. verſ. ſi quis. 4. q. 3. idem tenuit Steph. Aufr. in ſuo tract. de teſtibus, num 82. verſ. productus. Nell. in ſuo tract. de teſt. par. 1. num. 57. & hanc * communem opinionem teſtatur Maran. in ſuo tract. de teſtib. in tit. de teſtium repulſa, num. 10. idem voluerunt Abb. & Felyn. in c. de teſtib. & Roman. conſ. 104. in fi. Lanfranc. in c. quoniã è contra, in verſ. teſtium vnum non omitto, de probatio. Bart. in conſ. 92. incip. quæſtione vertente inter D. Simonem. col. pen. verſ. præterea fuit.

4 Primò ſubamplia, vt idem ſit reſpectu partis, cõtra quam producitur teſtis: nam ſi † ex aliquo modo teſtes productos approbauerit, non poterit poſteà illos reprobare, & idem ius de ea dicetur, quod de ipſo producente, vtputa ſi produxi teſtes ſuper vno articulo,
5 & pars aduerſa inſtar illos examinari ſuper principali negocio, tunc ex tali inſtantia illos approbare dicetur, nec poterit poſteà eos improbare, ſic determinat. Abb. in d. c. de teſtibus, quod etiam ibidem placuit Hoſt. & idem Abb. in c. præſentium. num. 7. in fin. eo. tit. de teſtib.

6 Secùs eſſet, ſi illos nõ approbauerit, nec reprobauerit, quia tunc poterit † in alia cauſa illos reprobare: nõ enim ex hoc illos approbaſſe præſumitur, ex quo non reprobauit: licet ergo ex tunc renunciauerit facultati reprobandi in vna cauſa, non tamen per hoc videtur renunciaſſe in alia, ita Abb. in d. c. præſentiũ, num. 8. pro quo dixit eſſe bonum tex. in l. voluntariè. C. de excuſ. tut. & quod not. DD. in c. dilectus filius, de reſcrip. & glo. in clem. ſæpe. de verb. ſignifi. & hoc dixit tenuiſſe Io. And. poſt Iac. & Bal. in Spe. de teſte. §. ſæpe, verſ. ſed nunquid, eiuſdem ſententiæ fuit Stepha. Aufr. vbi ſup. ibi, fall. it autem.

7 Amplia ſubampliationem, vt idem ſit † ſi pars aduerſa, contra quam fuit productus teſtis, fuerit proteſtata contra perſonam illius, & teſtis poſteà depoſuerit ad fauorem ipſius proteſtantis: nam ſi producens teſtem ratam habuerit proteſtationem aduerſarij, dictum teſtis in fauorem proteſtantis non probabit, ſecus ſi producens non curauerit proteſtationem, & omninò vti voluerit eius dicto contra aduerſarium, ita Innoc. in d. c. præſentium, quem ad id notabilem dixit, & menti tenendum. Nel. vbi ſup. nu. 58.

Quòd tamen intellige, ſi fuerit proteſtatus contra perſonam, & validitatem ipſorum teſtium: ſecus ſi
8 circa † illorum receptionem, vt quia non fuerunt legitimè recepti, iuxta trad. in ſimil. per Felyn. in cap. examinata. num. 3. de iudic. cum ibi alleg. per eum.

Secun-

Secundò ſubamplia ampliationem, vt etiam pro-
9 cedat,† ſi teſtis per me productus, producatur poſteà contra me in alia cauſa, & per aliam perſonam, vt in d.l. ſi quis teſtibus ibi, in alia lite, & Iaſ. in l. 1. §. editiones, col. 3. in fi. verſ. adde fortius. ff. de eden. Ioãnes Andreas in additione ad Speculatorem, in titulo de teſte. §. ſæpe, verſiculo, quid ſi produxit, & hoc referendo ſequitur Maranta vbi ſupra, numero decimo Crau. de antiq. temp. parte 1. verſiculo, viſo nu. 53.

10 Limita niſi cauſa† propter quam intendo illum reprobare proueniret à producente illum in iſto ſecundo iudicio, & in mixta alia cauſa, vt verbi gratia, in cauſa, quam habebam cum Sempronio produxi patrem tuum in teſtẽ, ex qua productione, dicor illum approbaſſe: modo in cauſa, quam tecum habeo, vis illum ad tui fauorẽ, & contra me producere, non poteris, ſed bene repelletur tanquam ſuſpectus, quia ſi illum ex prima mea productione approbaui, non approbaui in cauſa ſui filij, propter quam nũc merito dicitur ſuſpectus, ita Abb. in d. c. præſentium, num. 7. verſ. ſecundo limita, quod dicit fuiſſe etiam de mente Inn. in c. cum venerabilis de excep.

Tertiò ſubamplia, primam ampliationem, vt idẽ
11 ſit ſi producens † teſtem aliàs eo non vtatur ſponte: nam etiam tali caſu dicitur teſtis productus approbatus, & probabit contra producentem, ita Fel. in d. c. præſentium. col. 3. verſ. habet locum, de teſtib. Io. And. in addit. ad Spec. vbi ſupra, verſ. ſed quid ſi cum Ant. de But. in d. c. præſentium, verſ. in quantum ta-
12 men gl. vbi plus dicit quod ſi produxi vnum teſtem in vno iudicio, licet non fuit examinatus, nõ potero in alio iudicio eius perſonam reprobare, & hoc dictum refert Floria. C. qui accuſ. non poſ.

Quartò ſubamplia, vt idem ſit ſi teſtis fuerit produ-
13 ctus ad alium† effectum, quàm ad eum, de quo principaliter diſputatur: nã ſi ex tali productione reſultat fauor aliquis parti aduerſæ, ab illa poteſt allegari pro ſe, vt ſi ageretur de reſtitutione dotis, & ego produ-
14 cerem † teſtes ſuper morte mariti, qui mihi præiudicarẽt in eorum dicto circa quantitatem, aut conditionem dotis: probabunt enim in illo cõtra me, licet ſuper illo non fuerint producti, ita colligitur ex Bertaz. in conſ. 67. nu. 4. ciui. & ex Crauet. de antiq. temp. verſ. viſo de verbis, nu. 37. qui poſt Ang. illic citatum
15 in conſ. 132. voluit cõtra † producentem ſcripturam minus ſolemnem ſtandum eſſe etiam in parte ſcripta à tergo, & ſeparata, ex qua reſultaret probatio pro parte aduerſa.

Quintò amplia principaliter cõcluſionem, vt etiã
16 procedat quoad † approbationem notarij, quando producitur aliquod inſtrumentum per eum factum, nam ex tali inſtrumenti productione videtur approbata perſona notarij, adeo vt poſteà non poſſit producens illam reprobare, ſi contra ipſum alia inſtrumenta eiuſdem notarij producantur, ita Franc. de Aluaro. inter conſilia criminalia, conſ. 65. nu. 41. 42. per l. ſi vxor. §. finali. ff. ad legẽ Iuliam. de adulterijs. idem ſenſit Bal. d. l. ſi quis teſtibus. C. de teſtib.

Limita primam ampliationem, vt non procedat,
17 quando pars producens† teſtes, non potuiſſet illis vti, quia pars aduerſa impugnauit, & repulit: & ideo iudex contra producentem ſententiam tulit, quia tali caſu poterit in alio iudicio teſtes ab ipſa productos impugnare, ex quo approbatio eius, quæ reſultat ex productione fuit improbata per iudicẽ ex facto partis aduerſæ, ita Steph. Aufr. vbi ſupra num. 82. verſ. fallit autem, per ea, quæ voluit Bald. in dicta l. ſi quis teſtibus colum. 2. verſic. ſed nunquid producens. C. de teſtibus, & per doctrinam Innoc. in cap. mulieri. de iureiuran. vbi cæteri ſcribentes, Bald. in l. alia, columna prima verſ. quæro nunquid ille. C. de his quibus, vt indig. idem ſenſit Felyn. in dicto cap. præſentium, de teſtibus, Inno. in d. cap. venerabilis, de excep. Bald. in l. ſi quis in hoc genus. col. 2. verſ. quæro vnũ. C. de epiſc. & cler. & in l. 1. col. pen. in fi. C. de confeſ. Roman. in conſ. 59. incip. ad diſcutiendum. col. fin. verſ. 2. principaliter me mouit, & in conſ. 16. incip. Anton. col. 1. in fi. verſ. 3. non obſtat confeſſio: ad idẽ facit gl. in auth. item poſſeſſor. C. qui pot. in pign. habea. vbi quod confeſſus poteſt impugnare id quod primo loco confeſſus eſt, quando contra confeſſionem ſuam lata eſt ſentẽtia, & ibi quod hoc procedat etiam cum eadem perſona, ſequitur. Bart. ibid. & idẽ idẽ Bart. in l. Pap. §. ſed nec impub. col. 2. in 1. oppoſitione, ff. de inoffic. teſtam. Alex. in l. Magiſtratib. col. 2. verſ. non obſtat. glo. ff. de iuriſd. omn. iud.

18 Secùs tamen erit, ſi non obſtante † impugnatione aduerſarij fuit lata ſententia pro meis teſtibus productis, quia tunc ſine dubio tales teſtes producti probabunt contra producentem, nec poterunt impugnari, niſi ex noua cauſa: nam licet aduerſarius illos impugnauit, non tamen nocet impugnatio, ex quo per iudicem non fuit admiſſa eadem ratione, qua non nocet confeſſio per ſententiã iudicis reprobata, ita Crauet. de antiq. temp. par. 1. verſ. viſo. nu. 53. qui ſubiungit, quòd pendẽte iudicio antequam tales teſtes producti ſint reprobati per iudicem, vel contra eos iudicatum, vbi pars aduerſa illos impugnet, non nocebit producenti ad fauorem impugnantis: nam quamdiũ pars impugnat actum, & productionem, ex eo ſe iuuare non poteſt per l. poſt legatum. ff. de his, quib. vt indig. c. ex ea de reg. lib. 6.

19 Quòd tamen limita, niſi pars † impugnans vellet reuocare ſuam impugnationem, & vti teſtib. productis. Bart. in d. l. poſt legatum. col. fi. Alex. conſ. 112. col. 2. lib. 4. & in conſ. 91. col. 2. ad fi. lib. 6. Soc. conſil. 158. col. 2. ad fi. verſ. nec obſtat, ſi dicatur. lib. 2. Corn. conſ. 226. incip. poſt redditum conſilium. col. 2. lib. 2. quos allegat, & ſequitur Crau. vbi ſup. nu. 55.

Sublimita niſi confitens, & producens teſtes prius
20 acceptaſſet impugnationem † partis recedendo ab eius productione: nam tunc talis productio non probaret contra producentem, poſt quam fuit impugnata, & impugnatio acceptata, ita Crauet. ibi. nu. 55. &
21 Corn. conſ. 175. circa fi. lib. 4. niſi tamen† impugnans etiam poſt acceptatam impugnationem à parte vellet probare de errore: quia tunc admitteretur ad probandum errorem, non obſtante acceptatione impugnationis, vt per eundem Crauet. d. nu. 55.

Secundò limita ampliationem principalẽ, vt non pcedat, qñ teſtis productus approbatus fuiſſet in iudi-
22 cio ſummario, quia † in plenario non impediretur producens illum improbare ſecundum Ant. de But. in c. veniens. col. 7. verſ. oppono, quod bona fuerit allegatio de teſtib. per illum tex. quem ſequitur Steph. Aufr. vbi ſup. num. 32. verſ. fallit autem.

23 Tertiò limita niſi ſuperueniſſet † noua cauſa poſt productionem: nam pari modo poterit à producente impugnari, dummodo ſit talis, qui dicatur ſufficiẽs ad teſtes repellendos, per text. apertum. in d. l. ſi quis teſtibus, C. de teſtibus, ibi, niſi oſtenderit inimicitias inter ſe, & illos poſteà emerſiſſe, ex quibus teſtes repelli leges præcipiunt, idem habetur in d. cap. tertio, verſ. ſi quis 4. quæſt. 3. & hoc idem ſenſit Steph. Aufr. vbi ſupra num. 82. Abb. in d. cap. præſentium. de teſtibus, per cap. nulli, de electio. lib. 6. Nell. in d. tract. de teſtib. par. 1. nu. 57. Maran. de teſtib. in titu. de teſtium repulſa. num. 11.

Amplia, vt idem ſit, ſi cauſa eſſet antiqua, ſed oc-
24 culta: nam † illa ſuperueniente ad notitiam producentis, poterit producens productum teſtem improbare, ſi credimus Abbati, in d. cap. præſentium, nu. 7. verſic. limita, per d. cap. nulli, de electio. lib. 6. quem refert, & ſequitur Steph. Aufr. vbi ſupra n. 82. verſ. fallit autem, & faciunt no. Fel. in c. ſuper his, de appellat. & in c. paſtoralis, de excep. vbi dicit, ꝙ faciens citare

pro

pro ſe perſonam inhabilem: videtur approbare illā,
niſi ignorabat defectum, propter quem citatus pote-
25 rat repelli, quæ † ignorantia probatur iuramento,
vt ibi per eum, & nos ſupra in concl. ignorantia.

Quartò limita, vt iſtud procedat reſpectu perſona-
rum, quæ ex tali productione cenſentur approbatæ:
26 adeò vt non poſſint reprobari: ex defectu† tamen te-
ſtimonij forte, ob variationem, vel falſitatem, benè
poterit teſtis productus reprobari, etiamſi milies pro-
ductus fuiſſet, vt expreſsè cauetur, in d.l. ſi quis teſtib.
in d.c.3.verſ. ſi quis teſtib.3.q.1.ibi, non adimendo ſci
licet ei licentiam ex ipſis depoſitionibus teſtimoniū
eorum arguere, aſſignando contrarietatem in dictis
eorum ſubiungit glo. hoc ſequitur Tindar. in d. tract.
de teſtib. c.13. par. prin. num. 9. Maran. d. tract. de te-
ſtib. titul. de teſtium repulſa. nu.12. hoc idem placuit.
Abbati in d.c. præſentium. num.7. ea ratione: quia re-
27 ſpectu † dictorum non potuit producens diuinare,
ſicut videmus, quod quis appellat à ſententia illius,
quem in iudicem impetrauit. vt c. cauſam. de re iud.
& in l. ex conſenſu. ff. de appel.

28 Contra hanc † limitationem tenuerunt Roman.
d. conſil 104. in fi. Iaſ. in rub. de iureiur. num. 9. Socy.
iun. conſ.69. incip. pro dilucidatione. nu.12. lib.1. Pa-
riſ. cōſ.50. incip. ex lectura. nu.60. lib.1. q oēs aſſerunt
ex tali productione, etiam dicta teſtium approbari.

29 Sed quicquid ſit † priorem opinionem meliorem
exiſtimo per tex. apertū. d.l. ſi quis teſtib. & in d. verſ.
ſi quis. Pro declaratione tamē poterit dici, quòd opi-
nio Rom. & aliorum procedit, quoad capitula ipſius
producentis, quo in caſu dicitur approbatus teſtis pro
ductus, & probat contra producentem: ſecus autem
quoad interrogatoria partis aduerſæ, ſuper quibus
producens non præſumitur approbare dictum teſtiū
productorum, ita hanc Doctorum repugnantiā co-
natur declarare. Borgni. deciſio.12. num. 4. lib. 1. ſed
ni fallor, illius intentioni repugnant iura ſupra alle-
gata. d. l. ſi quis teſtibus, & verſic. ſi quis vbi reiectis
exceptionibus cōtra perſonas teſtium productorum
generaliter concedit licētiam ex ipſorum depoſitio-
nibus teſtimonium eorum arguere, vel ſecūdo dicas,
quod prima opinio procedat ante publicationem te
ſtium, ſecunda autem poſt publicationem, & produ-
cente tacente, & non reprobante dicta teſtium, ita
conciliat Maran. d. tract. de teſtibus, vbi ſupra. num.
12. eo, quia tunc producens, & tacens poſtquam ſci-
uit dicta illorum teſtium productorum cenſetur ap-
probaſſe.

30 Sublimita, niſi producēs in productione, † vel alio
modo, & per aliqua alia verba approbaſſet teſtes pro
ductos, etiam in dictis ipſorum: nam tunc eis omni-
nò ſtandum eſſet, ſic adnotauit Marſil. in ſin. 92. li-
cet teſtis, quod dictum fuit prius Bal. in l. bonæ fidei,
in pen. col. verſ. ſed dubitatur de vno. C. de reb. cred.
& iſtud dictum pro mirabili refert, & ſequitur Fel. in
d.c. veniens. col.8. de teſtibus.

Quintò limita, vt licet non poſſit producens teſtes
illos repellere ad effectum, ne probent contra ſe, po-
31 terit tamen † iudex ex officio illos repellere, quan-
do viderit aliam partem non fouere iuſtitiam, argum.
eorum, quæ tradit Ruyn. conſil.47. num. 10. lib. 1. &
conſil. 190. num. 9. eodem lib. 1. & faciunt not. in l.
vbi pactum. C. de tranſactio. & per Bartol. in l. eum,
qui ita. ff. de verbor. oblig. Tindar. in d. tract. de teſtib.
c.13. par.1. num. 9.

Cætera ſupple ex his, quæ latè diximus ſup. in con
cluſ. 915. de inſtrumenti productione.

CONCLVSIO MCCXLII.

ARGVMENTVM.

An, & quouſque prohibitio facta præſu-
matur.

SVMMARIVM.

1 *Libera vnaquaque res præſumitur.*
2 *Prohibitio non præſumitur, niſi probetur.*
3 *Prohibitio tanquam odioſa reſtringi debet.*
4 *Prohibitio ſine cauſa facta non valet.*
5 *Probatione prohibita voluntaria partis confeſſio prohibi-
ta non intelligitur.*
6 *Prohibitus probare non prohibetur probationes iam fa-
ctas declarare.*
7 *Prohibitus agere in iudicio, non præſumitur prohibitus ſu
per eo iudicis officium implorare.*
8 *Conſtitutio prohibens, quodcunq; remedium, non extendi-
tur ad officium iudicis.*
9 *Prohibitus agere, vel excipere, poteſt iudicis officium implo
rare, & nu. 11.*
10 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, licet poſt biennium oppo
ni non poſſit, poteſt tamen iudicis officium implorari.*
12 *Filia ab inteſtato ſuccedens, poteſt mitti in poſſeſſionem im-
plorato officio iudicis.*
13 *Iurans vſuras non repetere, poteſt tamen iudicis officium
implorare, ne cogatur reſtituere.*
14 *Accuſatus de crimine capitali licet, ſi non compareat inno
centiam ſuam probare non poſſit, poteſt tamen iudicis
officium implorare eius procurator, & inſtigare, vt ſu-
per innocentia teſtes recipiantur.*
15 *Teſtes poteſt iudex ex officio ſuo repetere poſt publicatio-
nem atteſtationum, & didicita teſtificata.*
16 *Teſtes, qui obſcurè depoſuerunt, publicatis atteſtationibus
iudex ex officio repetere poteſt.*
17 *Teſtes obſcurè deponentes, ſi ex officio iudicis repetantur
non coguntur declarare dictum ſuum, niſi illud totum
ſibi legatur.*
18 *Prohibita probatione per teſtes non intelligitur prohibita
eo caſu, qunado cum teſtibus alia adminicula concur-
runt.*
19 *Prohibita probatione debiti vltra 20. libras per ſtatutum,
& tu promiſeris damnum alicui reſarcire, poteſt id dā-
num etiam vltra illam ſummam per teſtes probari.*
20 *Probatio, vbi prohibita eſt per aliquod genus probatio-
nis, non intelligitur prohibita in caſu mixto.*
21 *Prohibita probatione niſi per inſtrumentum, admittitur
tamen probatio per quinque teſtes.*
22 *Prohibita probatione per teſtes, admittuntur tamen, quā-
do inſtrumentum deperditum probaretur.*
23 *Teſtes, deperditis atteſtationibus, etiam didicitis teſtifica-
tis repeti poſſunt.*
24 *Teſtes publicatis atteſtationibus ad concomitātiam inſtru-
menti examinari poſſunt, & nu.25. ibid.*
26 *Teſtes non plenè examinati, vel non ritè, vel in iudicio nul
lo examinati, poſſunt publicatis atteſtationibus denuo
examinari.*
27 *Teſtis publicatis atteſtationibus repeti poteſt, vt interroge-
tur de cauſa ſcientiæ.*
28 *Teſtis non interrogatus ſuper interrogatorijs partis ad-
uerſæ poteſt repeti publicatis atteſtationibus.*
29 *Teſtificatis non plenè didicitis, etiam poſt publicationem
licet teſtes examinare, & clarius ibid. nu. 30.*
31 *Statuto, ſi caueatur debitum ſolùm per inſtrumenta pro-
bari poſſe, poterit tamen probari per teſtes legaliſſimos,
& omni exceptione maiores.*
32 *Teſtes legaliſſimi admittuntur, etiam publicatis atteſta-
tionibus.*
33 *Excellentia perſonæ facit aliquando à iuris regulis rece-
dere.*

34 Pro-

34 *Probibitus probare per teſtes, illis vti poteſt parte ſciente, & non contradicente.*

35 *Statutum, ſi velit ſolùm per inſtrumenta probationem fieri, id non habebit locum in cauſis, in quibus procedatur de plano, & ſine ſtrepitu, ac figura iudicij.*

36 *Statutum, ſi probibeat probationem per teſtes, poterunt tamen examinari ſuper confeſſione debiti.*

37 *Statutum probibens debiti probationem per teſtes, non habet locum in pijs cauſis.*

38 *Probibitus probare, poteſt tamen indirectè probare.*

39 *Principis aſſertio, recipit probationem contrariam per indirectum.*

40 *Teſtes examinare poteſt publicatis atteſtationibus, qui ante publicationem, iuſto impedimento, fuit impeditus quo minus id facere poſſet.*

41 *Teſtes poſt publicationem admittũtur in eo, ſuper quo pars non potuit diuinare.*

42 *Alienatione probibita extra familiam, poteſt in fœminas de familia alienatio fieri.*

43 *Alienatione probibita non cenſetur probibita alienatio neceſſaria.*

44 *Alienatio ob æs alienum dicitur fieri ex cauſa neceſſaria, ſi creditores vrgeant.*

45 *Alienatione probibita, præſumitur probibita alienatio hominis non legis.*

46 *Alienatione probibita, non probibetur quis inſtituere heredes venientes ab inteſtato.*

47 *Statuto, ſi caueatur forenſem non poſſe acquirere rem immobilem in ciuitate, & alio ſtatuto caueatur, quod conſanguineus, quartam partem bonorum interficientis acquirat, ſi is conſanguineus eſt forenſis, nibilominus illam partem conſequetur.*

48 *Probibita alienatione extra familiam, non probibetur ſuccedere ab inteſtato is, qui eſt extra familiam.*

49 *Factum hominis, vbi accedit ad legis diſpoſitionem, factũ illud in conſideratione non babetur.*

50 *Succeſſio ab inteſtato ex legis prouidentia venire dicitur.*

51 *Probibitio acquirẽdi, nunquam comprebendit actum prouenientem ex legis diſpoſitione.*

52 *Probibitio alienationis, non cõprebendit alienationem legis, remiſſiuè.*

53 *Alienatione probibita, poſſunt nibilominus bona in dotem aſſignari.*

54 *Alienatione probibita, poteſt tamen, quis bona pro ſua neceſſitate aſſignare in ſolutum creditoribus.*

55 *Probibitus alienare, poteſt pro redemptione, ſi ab boſtibus capiatur bona in ſolutum creditoribus aſſignare.*

56 *Probibitus vxori relinquere, poteſt ei donare.*
Contrar ibid. num. 59.

57 *Probibitus agere aliquid inter viuos, poteſt tamẽ agere in vltima voluntate.*

58 *Statutum probibens relinquere, non cenſetur probibere facultatem dandi inter viuos.*

60 *Probibitus donare, poteſt tamen donare ob benemerita.*

61 *Donatio remuneratoria dicitur quædam permutatio, & compenſatio.*

62 *Probibitus alienare bona immobilia ius patronatus donare poteſt.*

63 *Parentucellorũ, & Gandulphorum lis ſuper ius patronat.*

64 *Philippus Griſus. I.C. Sarzanenſis.*

65 *Probibita appellatione à ſententia ſuper meritis cauſæ, poteſt appellari à ſententia, qua quis pronunciauit ſe iudicem competentem.*

66 *Probibitus alloqui, & fauorem dare carcerato, poteſt illũ alloqui, & talem fauorem dare, qui nemini noceat, nec ipſi proſit ad delinquendum.*

67 *Alienatione probibita poteſt quis donare cauſa mortis intuitu pietatis.*

68 *Probibitus donare cã mortis, põt donare intuitu pietatis.*

69 *Feudum de iure canonico ad pias cauſas alienari poteſt.*

70 *Eccleſiæ res poſſunt ad pias cauſas alienari.*

71 *Teſtator probibendo alienationem, non videtur eam probibere in bonis poſteà per bæredem acquiſitis.*

72 *Alienatione probibita, poteſt alienari eo caſu, quo res ad naturam ſuam reuerteretur.*

73 *Alienatione ꝓbibita, poteſt legitima nibilominus alienari.*

74 *Legitima contra probibitionem patris alienari non poteſt, quando probibitio à patre facta fuit, vt filio conſuleretur.*

75 *Pater ꝓbibens filiũ vſq; ad certam ætatem alienare, intelligitur etiam legitimæ alienationem probibere.*

76 *Patri atteſtanti de ingenio, & natura filij in teſtamento creditur.*

77 *Probibitio alienationis facta filijs, non intelligitur facta nepotibus, & bæredi bæredis.*
Quod tamen declaratur diſtinguendo. nu. 78.

79 *Probibitum ad tempus, poſt illud tempus cenſetur permiſſum.*

80 *Statutum probibens maritum relinquere vxori, non cenſetur probibere, quominus ſocer nurus, vel conſanguinei mariti vxori eius relinquere poſſint.*

81 *Probibentis voluntas, & mens inſpici debet in probibitione amplianda, vel reſtringenda.*

82 *Teſtatoris voluntas, tanquam regina in teſtamento dominatur.*

83 *Ratio, oſtendit voluntatem agentis.*

84 *Ratio etiã præſumpta, quamlibet diſpoſitionem ampliat, vel reſtringit.*

85 *Probibentis alienationem, ratio potiſſimũ inſpici debet ad eam probibitionem ampliandam, vel reſtringendam.*

86 *Probibitio facta verbis generalibus omnia compræbendit.*

87 *Alienatio, vbi probibita eſt, ne vllo modo fiat, nullo in caſu fieri poteſt.*

88 *Probibitio, vbi eſt facta verbis generalibus, geminatis, vel negatiuis, omnes omnino caſus complectitur.*

89 *Probibitio, ne quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti, omnes modos compulſionis cõplectitur.*

90 *Alienatio neceſſaria probibita intelligitur, quando generalibus verbis alienationis probibitio facta eſt.*

91 *Probibita generalibus verbis alienatione, etiam alienatio per viam vltimæ voluntatis probibita intelligitur, quæ dicitur neceſſaria.*

92 *Probibitio alienationis facta filio, vt bona in familia conſeruentur, extenditur ad nepotes.*

93 *Probibitus generalibus verbis alienare, bona in dotem dare non poteſt.*

94 *Probibito aliquo, intelligitur probibitum id omne, per ꝙ id ſequi poſſit. Quod decl. nu. 104. ibid.*

95 *Probibitus alienare, non poteſt facere aliquid, per quod alienatio ſequitur.*

96 *Immediate, quod fieri non poteſt, nec mediate poteſt.*

97 *Probibita diuiſione, non poteſt, quid fieri per quod ſequatur diuiſio.*

98 *Vendere, qui non poteſt, non poteſt promittere de vendẽdo.*

99 *Probibita appellatione ab executione, non poteſt quis appellare à pronuncia de exequendo.*

100 *Probibitus alienare, nec poteſt alienanti conſentire.*

101 *Vxor probibita inſtituere maritum, nõ poteſt illum inſtituere per interpoſitas perſonas.*

102 *Probibita diuiſione cenſetur etiam probibita alienatio.*

103 *Probibitus alienare, non poteſt arrogare, vel adoptare, adeò, vt arrogatus admittatur.*

105 *Alienatione probibita, quælibet eius ſpecies probibita cenſetur.*

106 *Probibitum alienari non poteſt deduci in cõpromiſſum.*

107 *Probibitus alienare, non põt locare ad longum tempus.*

108 *Probibita alienari nõ poſſunt bypotbecari, nec pignorari.*

109 *Probibitus alienare probibetur cedere.*

110 *Probibita alienatione, cenſetur probibita confiſcatio.*

111 *Moleſtare, vel controuerſiam mouere alicui probibitus, non põt nec iudicialiter, nec extraiudicialiter, de iure, nec de facto moleſtare. Contr. ibid. nu. 112. Concil. ibidem, num. 115.*

113 *Proprietarius probibitus moleſtare vſufructuarium*

poteſt

pro ſe perſonam inhabilem: videtur approbare illã, niſi ignorabat defectum, propter quem citatus pote-
25 rat repelli, quæ † ignorantia probatur iuramento, vt ibi per eum, & nos ſupra in concl. ignorantia.

Quartò limita, vt iſtud procedat reſpectu perſonarum, quæ ex tali productione cenſentur approbatæ:
26 adeò vt non poſſint reprobari: ex defectu † tamen teſtimonij forte, ob variationem, vel falſitatem, benè poterit teſtis productus reprobari, etiamſi milies productus fuiſſet, vt expreſsè cauetur, in d.l. ſi quis teſtib. in d.c.3.verſ.ſi quis teſtib.3.q.1.ibi, non adimendo ſcilicet ei licentiam ex ipſis depoſitionibus teſtimoniũ eorum arguere, aſſignando contrarietatem in dictis eorum ſubiungit glo. hoc ſequitur Tindar. in d. tract. de teſtib.c.13.par.prin.num. 9. Maran. d. tract. de teſtib. titul. de teſtium repulſa.nu.12. hoc idem placuit, Abbati in d.c. præſentium.num.7. ea ratione: quia re-
27 ſpectu † dictorum non potuit producens diuinare, ſicut videmus, quod quis appellat à ſententia illius, quem in iudicem impetrauit. vt c. cauſam. de re iud. & in l. ex conſenſu. ff. de appel.

28 Contra hanc † limitationem tenuerunt. Roman. d. conſil 104. in fi. Iaſ. in rub. de iureiur. num. 9. Socy. iun. conſ.69. incip. pro dilucidatione. nu.12. lib.1. Pariſ. cõſ.50. incip. ex lectura. nu.60. lib.1. q oẽs aſſerunt ex tali productione, etiam dicta teſtium approbari.

29 Sed quicquid ſit † priorem opinionem meliorem exiſtimo per tex. apertũ. d.l. ſi quis teſtib. & in d. verſ. ſi quis. Pro declaratione tamẽ poterit dici, quòd opinio Rom. & aliorum procedit, quoad capitula ipſius producentis, quo in caſu dicitur approbatus teſtis productus, & probat contra producentem: ſecus autem quoad interrogatoria partis aduerſæ, ſuper quibus producens non præſumitur approbare dictum teſtiũ productorum, ita hanc Doctorum repugnantiã conatur declarare. Borgni. deciſio.12.num. 4. lib. 1. ſed ni fallor, illius intentioni repugnant iura ſupra allegata. d. l. ſi quis teſtibus, & verſic. ſi quis vbi reiectis exceptionibus cõtra perſonas teſtium productorum generaliter concedit licẽtiam ex ipſorum depoſitionibus teſtimonium eorum arguere, vel ſecũdo dicas, quod prima opinio procedat ante publicationem teſtium, ſecunda autem poſt publicationem, & producente tacente, & non reprobante dicta teſtium, ita conciliat Maran. d. tract. de teſtibus, vbi ſupra. num. 12. eo, quia tunc producens, & tacens poſtquam ſciuit dicta illorum teſtium productorum cenſetur approbaſſe.

30 Sublimita, niſi producẽs in productione, † vel alio modo, & per aliqua alia verba approbaſſet teſtes productos, etiam in dictis ipſorum: nam tunc eis omninò ſtandum eſſet, ſic adnotauit Marſil. in ſing. 92. licet teſtis, quod dictum fuit prius Bal. in l. bonæfidei, in pen. col. verſ. ſed dubitatur de vno. C. de reb. cred. & iſtud dictum pro mirabili refert, & ſequitur Fel. in d.c. veniens. col.8. de teſtibus.

Quintò limita, vt licet non poſſit producens teſtes illos repellere ad effectum, ne probent contra ſe, po-
31 terit tamen † iudex ex officio illos repellere, quando videt aliam partem non fouere iuſtitiam, argum. eorum, quæ tradit Ruyn. conſil.47.num. 10. lib. 1. & conſil. 190. num. 9. eodem lib. 1. & faciunt not. in l. vbi pactum. C. de tranſactio. & per Bartol. in l. cum, qui ita. ff. de verbor. oblig. Tindar. in d. tract. de teſtib. c.13. par.1. num. 9.

Cætera ſupple ex his, quæ latè diximus ſup. in concluſ.915. de inſtrumenti productione.

CONCLVSIO MCCXLII.

ARGVMENTVM.

An, & quouſque prohibitio facta præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Libera vnaquaque res præſumitur.*
2 *Prohibitio non præſumitur, niſi probetur.*
3 *Prohibitio tanquam odioſa reſtringi debet.*
4 *Prohibitio ſine cauſa facta non valet.*
5 *Probatione prohibita voluntaria partis confeſſio prohibita non intelligitur.*
6 *Prohibitus probare non prohibetur probationes iam factas declarare.*
7 *Prohibitus agere in iudicio, non præſumitur prohibitus ſuper eo iudicis officium implorare.*
8 *Conſtitutio prohibens, quodcunq; remedium, non extenditur ad officium iudicis.*
9 *Prohibitus agere, vel excipere, poteſt iudicis officium implorare, & nu.11.*
10 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, licet poſt biennium opponi non poſſit, poteſt tamen iudicis officium implorari.*
12 *Filia ab inteſtato ſuccedens, poteſt mitti in poſſeſſionem implorato officio iudicis.*
13 *Iurans vſuras non repetere, poteſt tamen iudicis officium implorare, ne cogatur reſtituere.*
14 *Accuſatus de crimine capitali licet, ſi non compareat innocentiam ſuam probare non poſſit, poteſt tamen iudicis officium implorare eius procurator, & inſtigare, vt ſuper innocentia teſtes recipiantur.*
15 *Teſtes poteſt iudex ex officio ſuo repetere poſt publicationem atteſtationum, & didicita teſtificata.*
16 *Teſtes, qui obſcurè depoſuerunt, publicatis atteſtationibus iudex ex officio repetere poteſt.*
17 *Teſtes obſcurè deponentes, ſi ex officio iudicis repetantur non coguntur declarare dictum ſuum, niſi illud totum ſibi legatur.*
18 *Prohibita probatione per teſtes non intelligitur prohibita eo caſu, qunado cum teſtibus alia admmicula concurrunt.*
19 *Prohibita probatione debiti vltra 20. libras per ſtatutum, & tu promiſeris damnum alicui reſarcire, poteſt id dãnum etiam vltra illam ſummam per teſtes probari.*
20 *Probatio, vbi prohibita eſt per aliquod genus probationis, non intelligitur prohibita in caſu mixto.*
21 *Prohibita probatione niſi per inſtrumentum, admittitur tamen probatio per quinque teſtes.*
22 *Prohibita probatione per teſtes, admittuntur tamen, quãdo inſtrumentum deperditum probaretur.*
23 *Teſtes, deperditis atteſtationibus, etiam didicitis teſtificatis repeti poſſunt.*
24 *Teſtes publicatis atteſtationibus ad concomitãtiam inſtrumenti examinari poſſunt, & nu.25. ibid.*
26 *Teſtes non plenè examinati, vel non ritè, vel in iudicio nullo examinati, poſſunt publicatis atteſtationibus denuo examinari.*
27 *Teſtis publicatis atteſtationibus repeti poteſt, vt interrogetur de cauſa ſcientiæ.*
28 *Teſtis non interrogatus ſuper interrogatorijs partis aduerſæ poteſt repeti publicatis atteſtationibus.*
29 *Teſtificatis non plenè didicitis, etiam poſt publicationem licet teſtes examinare, & clarius ibid. nu. 30.*
31 *Statuto, ſi caueatur debitum ſolùm per inſtrumenta probari poſſe, poterit tamen probari per teſtes legaliſſimos, & omni exceptione maiores.*
32 *Teſtes legaliſſimi admittuntur, etiam publicatis atteſtationibus.*
33 *Excellentia perſonæ facit aliquando à iuris regulis recedere.*

34 *Pro-*

34 *Probibitus probare per teſtes, illis vti poteſt parte ſciente, & non contradicente.*

35 *Statutum, ſi velit ſolùm per inſtrumenta probationem fieri, id non habebit locum in cauſis, in quibus proceditur de plano, & ſine ſtrepitu, ac figura iudicij.*

36 *Statutum, ſi probibeat probationem per teſtes, poterunt tamen examinari ſuper confeſſione debiti.*

37 *Statutum probibens debiti probationem per teſtes, non habet locum in pijs cauſis.*

38 *Probibitus probare, poteſt tamen indirectè probare.*

39 *Principis aſſertio, recipit probationem contrariam per indirectum.*

40 *Teſtes examinare poteſt publicatis atteſtationibus, qui ante publicationem, iuſto impedimento, fuit impeditus quominus id facere poſſet.*

41 *Teſtes poſt publicationem admittitur in eo, ſuper quo pars non potuit diuinare.*

42 *Alienatione probibita extra familiam, poteſt in fœminas de familia alienatio fieri.*

43 *Alienatione probibita non cenſetur probibita alienatio neceſſaria.*

44 *Alienatio ob æs alienum dicitur fieri ex cauſa neceſſaria, ſi creditores vrgeant.*

45 *Alienatione probibita, præſumitur probibita alienatio hominis non legis.*

46 *Alienatione probibita, non probibetur quis inſtituere heredes venientes ab inteſtato.*

47 *Statuto, ſi caueatur forenſem non poſſe acquirere rem immobilem in ciuitate, & alio ſtatuto caueatur, quod conſanguineus, quartam partem bonorum interficientis acquirat, ſi is conſanguineus eſt forenſis, nihilominus illam partem conſequetur.*

48 *Probibita alienatione extra familiam, non probibetur ſuccedere ab inteſtato is, qui eſt extra familiam.*

49 *Factum hominis, vbi accedit ad legis diſpoſitionem, factū illud in conſideratione non habetur.*

50 *Succeſſio ab inteſtato ex legis prouidentia venire dicitur.*

51 *Probibitio acquirēdi, nunquam comprehendit actum prouenientem ex legis diſpoſitione.*

52 *Probibitio alienationis, non cōprahendit alienationem legis, remiſſiuè.*

53 *Alienatione probibita, poſſunt nihilominus bona in dotem aſſignari.*

54 *Alienatione probibita, poteſt tamen, quis bona pro ſua neceſſitate aſſignare in ſolutum creditoribus.*

55 *Probibitus alienari, poteſt pro redemptione, ſi ab hoſtibus capiatur bona in ſolutum creditoribus aſſignare.*

56 *Probibitus vxori relinquere, poteſt ei donare.*
Contrar ibid. num. 59.

57 *Probibitus agere aliquid inter viuos, poteſt tamē agere in vltima voluntate.*

58 *Statutum probibens relinquere, non cenſetur probibere facultatem dandi inter viuos.*

60 *Probibitus donare, poteſt tamen donare ob benemerita.*

61 *Donatio remuneratoria dicitur quædam permutatio, & compenſatio.*

62 *Probibitus alienare bona immobilia ius patronatus donare poteſt.*

63 *Parentucellorū, & Gandulphorum lis ſuper ius patronat.*

64 *Philippus Graſſus. I.C. Sarzanenſis.*

65 *Probibita appellatione à ſententia ſuper meritis cauſæ, poteſt appellari à ſententia, qua quis pronunciauit ſe iudicem competentem.*

66 *Probibitus alloqui, & fauorem dare carcerato, poteſt illū alloqui, & talem fauorem dare, qui nemini noceat, nec ipſi proſit ad delinquendum.*

67 *Alienatione probibita poteſt quis donare cauſa mortis intuitu pietatis.*

68 *Probibitus donare cā mortis, pōt donare intuitu pietatis.*

69 *Feudum de iure canonico ad pias cauſas alienari poteſt.*

70 *Eccleſiæ res poſſunt ad pias cauſas alienari.*

71 *Teſtator probibendo alienationem, non videtur eam probibere in bonis poſteà per heredem acquiſitis.*

72 *Alienatione probibita, poteſt alienari eo caſu, quo res ad naturam ſuam reuerteretur.*

73 *Alienatione pħibita, poteſt legitima nihilominus alienari.*

74 *Legitima contra probibitionem patris alienari non poteſt, quando probibitio à patre facta fuit, vt filio conſuleretur.*

75 *Pater pħibens filiū vſq; ad certam ætatem alienare, intelligitur etiam legitimæ alienationem probibere.*

76 *Patri atteſtanti de ingenio, & natura filij in teſtamento creditur.*

77 *Probibitio alienationis facta filijs, non intelligitur facta nepotibus, & heredi heredis.*
Quod tamen declaratur diſtinguendo. nu. 78.

79 *Probibitum ad tempus, poſt illud tempus cenſetur permiſſum.*

80 *Statutum probibens maritum relinquere vxori, non cenſetur probibere, quominus ſocer nurui, vel conſanguinei mariti vxori eius relinquere poſſint.*

81 *Probibentis voluntas, & mens inſpici debet in probibitione ampliãda, vel reſtringenda.*

82 *Teſtatoris voluntas, tanquam regina in teſtamento dominatur.*

83 *Ratio, oſtendit voluntatem agentis.*

84 *Ratio etiā præſumpta, quamlibet diſpoſitionem ampliat, vel reſtringit.*

85 *Probibentis alienationem, ratio potiſſimū inſpici debet ad eam probibitionem ampliandam, vel reſtringendam.*

86 *Probibitio facta verbis generalibus omnia comprehendit.*

87 *Alienatio, vbi probibita eſt, ne vllo modo fiat, nullo in caſu fieri poteſt.*

88 *Probibitio, vbi eſt facta verbis generalibus, geminatis, vel negatiuis, omnes omnino caſus complectitur.*

89 *Probibitio, ne quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti, omnes modos compulſionis cōplectitur.*

90 *Alienatio neceſſaria probibita intelligitur, quando generalibus verbis alienationis probibitio facta eſt.*

91 *Probibita generalibus verbis alienatione, etiam alienatio per viam vltimæ voluntatis probibita intelligitur, quæ dicitur neceſſaria.*

92 *Probibitio alienationis facta filio, vt bona in familia conſeruentur, extenditur ad nepotes.*

93 *Probibitus generalibus verbis alienare, bona in dotem dare non poteſt.*

94 *Probibito aliquo, intelligitur probibitum id omne, per quod id ſequi poſſit. Quod decl. nu. 104. ibid.*

95 *Probibitus alienare, non poteſt facere aliquid, per quod alienatio ſequatur.*

96 *Immediate, quod fieri non poteſt, nec mediate poteſt.*

97 *Probibita diuiſione, non poteſt, quid fieri per quod ſequatur diuiſio.*

98 *Vendere, qui non poteſt, non poteſt promittere de vendēdo.*

99 *Probibita appellatione ab executione, non poteſt quis appellare a pronuncia de exequendo.*

100 *Probibitus alienare, nec poteſt alienanti conſentire.*

101 *Vxor probibita inſtituere maritum, nō poteſt illum inſtituere per interpoſitas perſonas.*

102 *Probibita diuiſione cenſetur etiam probibita alienatio.*

103 *Probibitus alienare, non poteſt arrogare, vel adoptare, adeo, vt arrogatus admittatur.*

105 *Alienatione probibita, qualibet eius ſpecies probibita cenſetur.*

106 *Probibitum alienari non poteſt deduci in cōpromiſſum.*

107 *Probibitus alienare, non pōt locare ad longum tempus.*

108 *Probibita alienari nō poſſunt hypothecari, nec pignorari.*

109 *Probibitus alienare probibetur cedere.*

110 *Probibita alienatione, cenſetur probibita confiſcatio.*

111 *Moleſtare, vel controuerſiam mouere alicui probibitus, non pōt nec iudicialiter, nec extraiudicialiter, de iure, nec de facto moleſtare. Contr. ibid. nu. 112. Concil. ibidem, num. 115.*

113 *Proprietarius probibitus moleſtare vſufructuarium*

poteſt

Digitized by Google

18 ratur furioſo, & qui † ſemel fuit furioſus, ſemper fu-
rioſus præſumitur, vt notatur per gl. in c. ſi de ſucceſ.
* ab inteſt. quã ibi ſequũtur * communiter DD. de quo
tamen dic, vt nos ſupra in concluſ. 826.
19 Reliqua ad † prodigalitatem ſpectantia vide apud
Rebuff. d. tract. de ſentent. prouiſi. glo. 4. art. 3. Doct.
in l. is, cui bonis. ff. de verbor. oblig. Ioan. Fab. Aug. &
alios, in §. furioſi. Inſtit. de curat. & Doct. in l. furioſi.
de reg. iur.

CONCLVSIO MCCXLI.

ARGVMENTVM.

Producens teſtem, an & quando præſumatur adeò illius fidem approbare, vt illum amplius reprobare non poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Producens teſtem præſumitur approbare illum.*
2 *Teſtis deponens de credulitate contra producentẽ probat.*
3 *Teſtem productum, etiam infamem, & periurum, producens reprobare non poteſt.*
4 *Teſtes approbati à parte, contra quam producuntur, reprobari ab ea non poſſunt.*
5 *Teſtes productos à parte aduerſa ſuper vno capitulo, ſi pars alia, ſuper cæteris capitulis interrogari petat, illos approbare videtur.*
6 *Teſtes contra eam productos, ſi pars neque approbet, neq; reprobet, illos in alia cauſa reprobare poterit.*
7 *Teſtes contra ſe productos, ſi pars proteſtetur non eſſe idoneos, & producens proteſtationem acceptauerit, pro parte proteſtante non probabunt.*
Quod tamen declar. vt ibid. num. 8.
9 *Producens teſtes in vna cauſa, in alia eos reprobare non poteſt. Quod decla. vt ibid. nu. 10.*
11 *Producens teſtem licet eo non vtatur, in alia cauſa eum reprobare non poterit.*
12 *Producens teſtem in vno iudicio, licet non fuerit examinatus, non poteſt eum in alio iudicio reprobare.*
13 *Teſtis productus ad vnum effectum etiamſi ſuper alio deponat, probat contra producentem.*
14 *Teſtis productus ſuper morte mariti, & deponens circa quantitatem dotis, probat contra producentem.*
15 *Scriptura contra producentem probat, etiam in parte ſcripta à tergo, & ſeparata.*
16 *Inſtrumentum producens, Notarium, qui illud ſcripſit approbare videtur.*
17 *Producens poteſt reprobare teſtes productos in alio iudicio, ſi pars aduerſa eos impugnabit, & repulit, & lata fuit ſententia aduerſus producentem.*
Secus ſi ſententia aduerſus eum lata non fuiſſet, vt ibidem num. 18.
Quod tamen declara, & ſubdeclara, vt ibidem num. 19. 20. & 21.
22 *Teſtis approbatus in iudicio ſummario poteſt reprobari in plenario.*
23 *Producens teſtes ſuperueniente noua cauſa illos improbare poteſt.*
24 *Teſtes producti, poſſunt etiam ex cauſa antiqua, ſeu occulta improbari à producente ſi iſtam cauſam ignorabat.*
Et quomodo poſſit hæc ignorantia probari, ibidem numero 25.
26 *Teſtes producti poſſunt ex defectu teſtimonij, puta variatione, vel falſitate, reprobari à producente.*
Ratio, ibid. num. 27.
Contrarium, ibidem num. 28.
Conciliatio. num. 29.
30 *Teſtes productos, vbi producens etiam circa depoſitiones approbauit illos, reprobare non poteſt.*
31 *Teſtes licet non poſſit producens reprobare, poteſt tamen illos iudex ex officio repellere.*

1 Producens teſtem † præſumitur approbare illũ ex ſua productione, ita Iaſ. in rub. de iureiur. num. 9. vbi ideò decidit,
2 quòd licet teſtis † deponens de credulitate non probet contra illum, qui producitur, tamen benè probat
contra partem illum producentem: idem fuit de mẽte Rom. conſ. 104. incip. pater Reuerende, ad ſi. per l.
cum precum. C. de lib. cau. l. ne ſatiſdatio. ff. rem rat. hab. l. qui familiæ. ff famil. erciſc. Soc. iun conſil. 69.
incip. pro dilucidatione. nu. 12. lib. 1. Maran. in tract. de ord. iud. in 6. actu emerg. in iud. num. 16. & in 13.
actu. nu. 12. & decimo. Pariſ. conſ. 50. incip. ex lectura. nu. 6. lib. 1.
3 Amplia adeò procedere, vt ſi productus † teſtis per me contra partem aduerſam producatur contra me;
non poterit per me reprobari, licet infamis, aut periurus exiſteret, & ideò contra me probabit. l. ſi quis teſtib. C. de teſtib. ſi qs teſtib. inqt Imperator Iuſtinian.
vſus fuerit, ijdemque teſtes aduerſus eum in alia lite producantur: non licebit ei perſonas eorum excipere, niſi oſtenderit inimicitias inter ſe, & illos poſteà
emerſiſſe, ex quibus teſtes repelli, leges percipiũt, quæ lex fuit poſtmodum canonizata. in c. 3. verſ. ſi quis. 4.
q. 3. idem tenuit Steph Aufr. in ſuo tract. de teſtibus, num 82. verſ. productus. Nell. in ſuo tract. de teſt. par.
* 1. num. 57. & hanc * communem opinionem teſtatur Maran. in ſuo tract. de teſtib. in tit. de teſtium repulſa, num. 10. idem voluerunt Abb. & Felyn. in c. de teſtib. & Roman. conſ. 104. in ſi. Lanfranc. in c. quoniã
è contra, in verſ. teſtium vnum non omitto, de probatio. Bart. in conſ. 92. incip. quæſtione vertente inter D. Simonem. col. pen. verſ. præterea fuit.
Primò ſubamplia, vt idem ſit reſpectu partis, cõtra
4 quam producitur teſtis: nam ſi † ex aliquo modo teſtes productos approbauerit, non poterit poſteà illos
reprobare, & idem ius de ea dicetur, quod de ipſo producente, vtputa ſi produxi teſtes ſuper vno articulo,
5 & pars aduerſa inſtat illos examinari ſuper principali negocio, tunc ex tali inſtantia illos approbare dicetur, nec poterit poſteà eos improbare, ſic determinat.
Abb. in d. c. de teſtibus, quod etiam ibidem placuit Hoſt. & idem Abb. in c. præſentium. num. 7. in fin. co. tit. de teſtib.
Secùs eſſet, ſi illos nõ approbauerit. nec reprobauerit,
6 rit, quia tunc poterit † in alia cauſa illos reprobare:
nõ enim ex hoc illos approbaſſe præſumitur, ex quo non reprobauit: licet ergo ex tunc renunciauerit facultati reprobandi in vna cauſa, non tamen per hoc videtur renunciaſſe in alia, ita Abb. in d. c. præſentiũ, num. 8. pro quo dixit eſſe bonum tex. in l. voluntariè. C. de excuſ. tut. & quod not. DD. in c. dilectus filius, de reſcrip. & glo. in clem. ſæpe. de verb. ſignifi. & hoc dixit tenuiſſe Io. And. poſt Iac. & Bal. in Spe. de teſte. §. ſæpe, verſ. ſed nunquid, eiuſdem ſententiæ fuit Stepha. Aufr. vbi ſup. ibi, fall it autem.
7 Amplia ſubampliationem, vt idem ſit † ſi pars aduerſa, contra quam fuit productus teſtis, fuerit proteſtata contra perſonam illius, & teſtis poſteà depoſuerit ad fauorem ipſius proteſtantis: nam ſi producens teſtem ratam habuerit proteſtationem aduerſarij, dictum teſtis in fauorem proteſtantis non probabit, ſecus ſi producens non curauerit proteſtationem, & omninò vti voluerit eius dicto contra aduerſarium, ita Innoc. in d. c. præſentium, quem ad id notabilem dixit, & menti tenendum. Nel. vbi ſup. nu. 58.
Quòd tamen intellige, ſi fuerit proteſtatus contra perſonam, & validitatem ipſorum teſtium: ſecus ſi
8 circa † illorum receptionem, vt quia non fuerunt legitimè recepti, iuxta trad. in ſimil. per Felyn. in cap. examinata. num. 3. de iudic. cum ibi alleg. per eum.

Secun-

Secundò ſubamplia ampliationem, vt etiam pro-
9 cedar,† ſi teſtis per me productus, producatur poſteà
contra me in alia cauſa,& per aliam perſonam,vt in
d.l.ſi quis teſtibus ibi,in alia lite, & Iaſ.in l. 1. §. edi-
tiones,col.3.in fi.verſ.adde fortius.ff. de eden.Ioãnes
Andreas in additione ad Speculatorem, in titulo de
teſte.§.ſæpe,verſiculo, quid ſi produxit, & hoc refe-
rendo ſequitur Maranta vbi ſupra, numero decimo
Crau.de antiq.temp.parte 1.verſiculo, viſo nu.53.
10 Limita niſi cauſa†propter quam intendo illum re-
probare proueniret à producente illum in iſto ſecun-
do iudicio, & in mixta alia cauſa, vt verbi gratia, in
cauſa,quam habebam cum Sempronio produxi pa-
trem tuum in teſtẽ,ex qua productione, dicor illum
approbaſſe: modo in cauſa, quam tecum habeo, vis
illum ad tui fauorẽ, & contra me producere,non po-
teris, ſed bene repelletur tanquam ſuſpectus, quia ſi
illum ex prima mea productione approbaui,non ap-
probaui in cauſa ſui filij, propter quam nunc meritò
dicitur ſuſpectus,ita Abb.in d.c.præſentium, num.7.
verſ.ſecundo limita,quod dicit fuiſſe etiam de men-
te Inn.in c.cum venerabilis de excep.
Tertiò ſubamplia, primam ampliationem, vt idẽ
11 ſit ſi producens† teſtem aliàs eo non vtatur ſponte:
nam etiam tali caſu dicitur teſtis productus appro-
batus, & probabit contra producentem, ita Fel.in d.
c.præſentium. col. 3. verſ. habet locum,de teſtib.Io.
And.in addit.ad Spec.vbi ſupra,verſ. ſed quid ſi cum
Ant.de But.in d. c.præſentium, verſ. in quantum ta-
12 men gl. vbi plus dicit quod ſi produxi vnum teſtem
in vno iudicio,licet non fuit examinatus, nõ potero
in alio iudicio eius perſonam reprobare, & hoc di-
ctum refert Floria.C.qui accuſ.non poſ.
Quartò ſubamplia,vt idem ſit ſi teſtis fuerit produ-
13 ctus ad alium† effectum,quàm ad eum, de quo prin-
cipaliter diſputatur: nã ſi ex tali productione reſultat
fauor aliquis parti aduerſæ,ab illa poreſt allegari pro
ſe, vt ſi ageretur de reſtitutione dotis, & ego produ-
14 cerem † teſtes ſuper morte mariti, qui mihi præiudi-
carẽt in eorum dicto circa quantitatem, aut condi-
tionem dotis: probabunt enim in illo cõtra me,licet
ſuper illo non fuerint producti, ita colligitur ex Ber-
taz.in conſ.67.nu.4.ciui.& ex Crauet.de antiq.temp.
verſ.viſo de verbis,nu.37.qui poſt Ang.illic citatum
15 in conſ.132. voluit cõtra †producentem ſcripturam
minus ſolemnem ſtandum eſſe etiam in parte ſcripta
à tergo, & ſeparata, ex qua reſultaret probatio pro
parte aduerſa.
Quintò amplia principaliter cõcluſionem, vt etiã
16 procedat quoad † approbationem notarij, quando
producitur aliquod inſtrumentum per eum factum,
nam ex tali inſtrumenti productione videtur appro-
bata perſona notarij, adeo vt poſteà non poſſit pro-
ducens illam reprobare, ſi contra ipſum alia inſtru-
menta eiuſdem notarij producantur, ita Franc. de
Aluaro.inter conſilia criminalia,conſ.65.nu. 41.42.
per l.ſi vxor.§.finali. ff. ad legẽ Iuliam. de adulterijs.
idem ſenſit Bal.d.l.ſi quis teſtibus. C.de teſtib.
Limita primam ampliationem, vt non procedat,
17 quando pars producens† teſtes,non potuiſſet illis vti,
quia pars aduerſa impugnauit, & repulit: & ideo iu-
dex contra producentem ſententiam tulit, quia tali
caſu poterit in alio iudicio teſtes ab ipſa productos
impugnare, ex quo approbatio eius, quæ reſultat ex
productione fuit improbata per iudicẽ ex facto par-
tis aduerſæ, ita Steph. Aufr. vbi ſupra num. 82. verſ.
fallit autem,per ea,quæ voluit Bald.in dicta l. ſi quis
teſtibus colum. 2. verſic. ſed nunquid producens. C.
de teſtibus, & per doctrinam Innoc.in cap.mulieri.
de iureiuran.vbi cæteri ſcribentes, Bald. in l. alia.co-
lumna prima verſ.quæro nunquid ille. C. de his qui-
bus,vt indig. idem ſenſit Felyn. in dicto cap. præſen-
tium,de teſtibus,Inno.in d.cap.venerabilis,de excep.
Bald.in l.ſi quis in hoc genus.col. 2. verſ. quæro vnũ.
C.de epiſc.& cler.& in l.1.col.pen.in fi.C. de confeſ.
Roman.in conſ.59.incip. ad diſcutiendum. col. fin.
verſ.2.principaliter me mouit, & in conſ. 167. incip.
Anton.col.1.in fi.verſ.3.non obſtat confeſſio: ad idẽ
facit gl.in auth.[illegible]em poſſeſſor.C.qui pot.in pign.ha-
bea. vbi quòd confeſſus poteſt impugnare id quod
primò loco confeſſus eſt, quando contra confeſſio-
nem ſuam lata eſt ſentẽtia, & ibi quod hoc procedat
etiam cum eadem perſona,ſequitur.Bart.ibid.& idẽ
idẽ Bart.in l.Pap.§.ſed nec impub col.2.in 1.oppoſi-
tione,ff.de inoffic.teſtam.Alex.in l. Magiſtratib.col.
2.verſ.non obſtat.glo.ff.de iuriſd. omn. iud.
18 Secùs tamen erit,ſi non obſtante† impugnatione
aduerſarij fuit lata ſententia pro meis teſtibus produ-
ctis,quia tunc ſine dubio tales teſtes producti proba-
bunt contra producentem, nec poterunt impugnari,
niſi ex noua cauſa: nam licet aduerſarius illos impu-
gnauit,non tamen nocet impugnatio, ex quo per iu-
dicem non fuit admiſſa eadem ratione, qua non no-
cet confeſſio per ſententiã iudicis reprobata, ita Cra-
uet.de antiq.temp.par.1.verſ.viſo. nu.53. qui ſubiun-
git, quòd pendẽte iudicio antequam tales teſtes pro-
ducti ſint reprobari per iudicem, vel contra eos iudi-
catum,vbi pars aduerſa illos impugnet, non nocebit
producenti ad fauorem impugnantis:nam quamdiũ
pars impugnat actum,& productionem, ex eo ſe iu-
uare non poteſt per l.poſt legatum.ff.de his, quib. vt
indig.c.ex ea de reg.lib. 6.
19 Quòd tamen limita, niſi pars † impugnans vellet
reuocare ſuam impugnationem, & vti teſtib. produ-
ctis. Bart.in d.l. poſt legatum.col.fi. Alex.conſ.112.
col.2.lib.4. & in conſ.91.col.2.ad fi.lib.6.Soc. conſil.
158.col.2.ad fi.verſ.nec obſtat,ſi dicatur.lib.2. Corn.
conſ.226.incip.poſt redditum conſilium.col.2. lib.2.
quos allegat,& ſequitur Crau.vbi ſup. nu.55.
Sublimita niſi confitens, & producens teſtes prius
20 acceptaſſet impugnationem † partis recedendo ab
eius productione:nam tunc talis productio non pro-
baret contra producentem,poſt quam fuit impugna-
ta,& impugnatio acceptata,ita Crauet. ibi.nu.55.&
21 Corn.conſ.175.circa fi.lib.4.niſi tamen†impugnans
etiam poſt acceptatam impugnationem à parte vel-
let probare de errore: quia tunc admitteretur ad pro-
bandum errorem, non obſtante acceptatione impu-
gnationis,vt per eundem Crauet.d.nu. 55.
Secundò limita ampliationem principalẽ, vt non
ꝓcedat,qñ teſtis productus approbatus fuiſſet in iudi
22 cio ſummario, quia † in plenario non impediretur
producens illum improbare ſecundum Ant. de Bur.
in c.veniens.col.7.verſ.oppono, quod bona fuerit al-
legatio de teſtib.per illum tex. quem ſequitur Steph.
Aufr.vbi ſup.num.32.verſ. fallit autem.
23 Tertiò limita niſi ſuperueniſſet † noua cauſa poſt
productionem: nam pari modo poterit à producen-
te impugnari,dummodo ſit talis, qui dicatur ſufficiẽs
ad teſtes repellendos, per text. apertum. in d.l.ſi quis
teſtibus, C.de teſtibus, ibi, niſi oſtenderit inimicitias
inter ſe, & illos poſteà emerſiſſe, ex quibus teſtes re-
pelli leges præcipiunt,idem habetur in d. cap. tertio,
verſ.ſi quis 4.quæſt.3.& hoc idem ſenſit Steph. Aufr.
vbi ſupra.num.82. Abb.in d.cap.preſentium.de teſti-
bus.per cap.nulli,de electio.lib.6. Nell. in d. tract. de
teſtib.par.1.nu.57.Maran.de teſtib. in titu.de teſtium
repulſa. num. 11.
Amplia,vt idem ſit,ſi cauſa eſſet antiqua, ſed oc-
24 culta:nam † illa ſuperueniente ad notitiam produ-
centis, poterit producens productum teſtem impro-
bare, ſi credimus Abbati, in d. cap.præſentium. nu.
7.verſic.limita,per d.cap.nulli,de electio.lib.6.quem
refert,& ſequitur Steph. Aufr.vbi ſupra.n.82.verſ.fal-
lit autem,& faciunt no.Fel.in c.ſuper his,de appellat.
& in c.paſtoralis,de excep.vbi dicit, ꝙ faciens citare
pro

pro ſe perſonam inhabilem: videtur approbare illā, niſi ignorabat defectum, propter quem citatus poterat repelli, quæ † ignorantia probatur iuramento,
25 vt ibi per eum, & nos ſupra in concl. ignorantia.

Quartò limita, vt iſtud procedat reſpectu perſonarum, quæ ex tali productione cenſentur approbatæ:
26 adeò vt non poſſint reprobari: ex defectu† tamen teſtimonij forte, ob variationem, vel falſitatem, benè poterit teſtis productus reprobari, etiamſi milies productus fuiſſet, vt expreſsè cauetur, in d.l. ſi quis teſtib. in d.c.3.verſ.ſi quis teſtib. 3.q.1.ibi, non adimendo ſcilicet ei licentiam ex ipſis depoſitionibus teſtimoniū eorum arguere, aſſignando contrarietatem in dictis eorum ſubiungit glo. hoc ſequitur Tindar. in d. tract. de teſtib. c.13.par.prin.num 9. Maran. d. tract. de teſtib. titul. de teſtium repulſa. nu. 12. hoc idem placuit, Abbati in d.c. præſentium. num.7. ea ratione quia re-
27 ſpectu † dictorum non potuit producens diuinare, ſicut videmus, quod quis appellat à ſententia illius, quem in iudicem impetrauit. vt c. cauſam. de re iud. & in l. ex conſenſu ff. de appel.

28 Contra hanc † limitationem tenuerunt. Roman. d. conſil 104. in fi. Iaſ. in rub. de iureiur. num. 9. Socy. iun. conſ. 69. incip. pro dilucidatione. nu. 12. lib. 1. Pariſ. cōſ. 50. incip ex lectura. nu. 60. lib. 1. q oēs aſſerunt ex tali productione, etiam dicta teſtium approbari.

29 Sed quicquid ſit † priorem opinionem meliorem exiſtimo per tex. apertū d.l. ſi quis teſtib. & in d. verſ. ſi quis. Pro declaratione tamē poterit dici, quod opinio. Rom. & aliorum procedit, quoad capitula ipſius producentis, quo in caſu dicitur approbatus teſtis productus, & probat contra producentem: ſecus autem quoad interrogatoria partis aduerſæ, ſuper quibus producens non præſumitur approbare dictum teſtiū productorum, ita hanc Doctorum repugnantiā conatur declarare. Borgni. deciſio. 12. num. 4. lib. 1. ſed ni fallor, illius intentioni repugnant iura ſupra allegata. d. l. ſi quis teſtibus, & verſic. ſi quis vbi reiectis exceptionibus cōtra perſonas teſtium productorum generaliter concedit licētiam ex ipſorum depoſitionibus teſtimonium eorum arguere, vel ſecūdo dicas, quod prima opinio procedat ante publicationem teſtium, ſecunda autem poſt publicationem, & producente tacente, & non reprobante dicta teſtium, ita conciliat Maran. d. tract. de teſtibus, vbi ſupra. num. 12. eo, quia tunc producens, & tacens poſtquam ſciuit dicta illorum teſtium productorum cenſetur approbaſſe.

30 Sublimita, niſi producēs in productione, † vel alio modo, & per aliqua alia verba approbaſſet teſtes productos, etiam in dictis ipſorum: nam tunc eis omninò ſtandum eſſet. ſic adnotauit Marſil. in ſin. l. 92. licet teſtis, quod dictum fuit prius Bal. in l. bonæfidei, in pen. col. verſ. ſed dubitatur de vno. C. de reb. cred. & iſtud dictum pro mirabili refert, & ſequitur Fel. in d.c. veniens. col. 8. de teſtibus.

Quintò limita, vt licet non poſſit producens teſtes illos repellere ad effectum, ne probent contra ſe, po-
31 terit tamen † iudex ex officio illos repellere, quando videt aliam partem non fouere iuſtitiam, argum. eorum, quæ tradit Ruyn. conſil. 47. num. 10. lib. 1. & conſil. 190. num. 9. eodem lib. 1. & faciunt not. in l. vbi pactum. C. de tranſactio. & per Bartol. in l. eum, qui ita. ff. de verbor. oblig. Tindar. in d. tract. de teſtib. c.13. par. 1. num. 9.

Cætera ſupple ex his, quæ latè diximus ſup. in concluſ. 915. de inſtrumenti productione.

CONCLVSIO MCCXLII.

ARGVMENTVM.

An, & quouſque prohibitio facta præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Libera vnaquaque res præſumitur.*
2 *Prohibitio non præſumitur, niſi probetur.*
3 *Prohibitio tanquam odioſa reſtringi debet.*
4 *Prohibitio ſine cauſa facta non valet.*
5 *Probatione prohibita voluntaria partis confeſſio prohibita non intelligitur.*
6 *Prohibitus probare non prohibetur probationes iam factas declarare.*
7 *Prohibitus agere in iudicio, non præſumitur prohibitus ſuper eo iudicis officium implorare.*
8 *Conſtitutio prohibens, quodcunq; remedium, non extenditur ad officium iudicis.*
9 *Prohibitus agere, vel excipere, poteſt iudicis officium implorare, & nu. 11.*
10 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, licet poſt biennium opponi non poſſit, poteſt tamen iudicis officium implorari.*
12 *Filia ab inteſtato ſuccedens, poteſt mitti in poſſeſſionem implorato officio iudicis.*
13 *Iurans vſuras non repetere, poteſt tamen iudicis officium implorare, ne cogatur reſtituere.*
14 *Accuſatus de crimine capitali licet, ſi non compareat innocentiam ſuam probare non poſſit, poteſt tamen iudicis officium implorare eius procurator, & inſtigare, vt ſuper innocentia teſtes recipiantur.*
15 *Teſtes poteſt iudex ex officio ſuo repetere poſt publicationem atteſtationum, & didicita teſtificata.*
16 *Teſtes, qui obſcurè depoſuerunt, publicatis atteſtationibus iudex ex officio repetere poteſt.*
17 *Teſtes obſcure deponentes, ſi ex officio iudicis repetantur non coguntur declarare dictum ſuum, niſi illud totum ſibi legatur.*
18 *Prohibita probatione per teſtes non intelligitur prohibita eo caſu, quando cum teſtibus alia adminicula concurrunt.*
19 *Prohibita probatione debiti vltra 20. libras per ſtatutum, & tu promiſeris damnum alicui reſarcire, poteſt id dānum etiam vltra illam ſummam per teſtes probari.*
20 *Probatio, vbi prohibita eſt per aliquod genus probationis, non intelligitur prohibita in caſu mixto.*
21 *Prohibita probatione niſi per inſtrumentum, admittitur tamen probatio per quinque teſtes.*
22 *Prohibita probatione per teſtes, admittuntur tamen, quādo inſtrumentum deperditum probaretur.*
23 *Teſtes, deperditis atteſtationibus, etiam didicitis teſtificatis repeti poſſunt.*
24 *Teſtes publicatis atteſtationibus ad concomitātiam inſtrumenti examinari poſſunt, & nu. 25. ibid.*
26 *Teſtes non plenè examinati, vel non rite, vel in iudicio nullo examinati, poſſunt publicatis atteſtationibus denuo examinari.*
27 *Teſtis publicatis atteſtationibus repeti poteſt, vt interrogetur de cauſa ſcientia.*
28 *Teſtis non interrogatus ſuper interrogatorijs partis aduerſæ poteſt repeti publicatis atteſtationibus.*
29 *Teſtificatis non plene didicitis, etiam poſt publicationem licet teſtes examinare, & clarius ibid. nu. 30.*
31 *Statuto, ſi caueatur debitum ſolùm per inſtrumenta probari poſſe, poterit tamen probari per teſtes legaliſſimos, & omni exceptione maiores.*
32 *Teſtes legaliſſimi admittuntur, etiam publicatis atteſtationibus.*
33 *Excellentia perſonæ facit aliquando à iuris regulis recedere.*

34 Pro-

Digitized by Google

34 *Probibitus probare per teſtes, illis vti poteſt parte ſciente, & non contradicente.*

35 *Statutum, ſi velit ſolum per inſtrumenta probationem fieri, id non habebit locum in cauſis, in quibus proceditur de plano, & ſine ſtrepitu, ac figura iudicij.*

36 *Statutum, ſi probibeat probationem per teſtes, poterunt tamen examinari ſuper confeſſione debiti.*

37 *Statutum probibens debiti probationem per teſtes, non habet locum in pijs cauſis.*

38 *Probibitus probare, poteſt tamen indirectè probare.*

39 *Principis aſſertio, recipit probationem contrariam per indirectum.*

40 *Teſtes examinare poteſt publicatis atteſtationibus, qui ante publicationem, iuſto impedimento, fuit impeditus quo minus id facere poſſet.*

41 *Teſtes poſt publicationem admittitur in eo, ſuper quo pars non potuit diminare.*

42 *Alienatione probibita extra familiam, poteſt in fœminas de familia alienatio fieri.*

43 *Alienatione probibita non cenſetur probibita alienatio neceſſaria.*

44 *Alienatio ob æs alienum dicitur fieri ex cauſa neceſſaria, ſi creditores vrgeant.*

45 *Alienatione probibita, præſumitur probibita alienatio hominis non legis.*

46 *Alienatione probibita, non probibetur quis inſtituere hæredes venientes ab inteſtato.*

47 *Statuto, ſi caueatur forenſem non poſſe acquirere rem immobilem in ciuitate, & alio ſtatuto caueatur, quod conſanguineus, quartam partem bonorum interficientis acquirat, ſi is conſanguineus eſt forenſis, nihilominus illam partem conſequetur.*

48 *Probibita alienatione extra familiam, non probibetur ſuccedere ab inteſtato is, qui eſt extra familiam.*

49 *Factum hominis, vbi accedit ad legis diſpoſitionem, factũ illud in conſideratione non habetur.*

50 *Succeſſio ab inteſtato ex legis prouidentia venire dicitur.*

51 *Probibitio acquirẽdi, nunquam comprehendit actum prouenientem ex legis diſpoſitione.*

52 *Probibitio alienationis, non cõprehendit alienationem legis, remiſſiue.*

53 *Alienatione probibita, poſſunt nihilominus bona in dotem aſſignari.*

54 *Alienatione probibita, poteſt tamen, quis bona pro ſua neceſſitate aſſignare in ſolutum creditoribus.*

55 *Probibitus alienare, poteſt pro redemptione, ſi ab hoſtibus capiatur bona in ſolutum creditoribus aſſignare.*

56 *Probibitus vxori relinquere, poteſt ei donare.*
Contrar ibid. num. 59.

57 *Probibitus agere aliquid inter viuos, poteſt tamẽ agere in vltima voluntate.*

58 *Statutum probibens relinquere, non cenſetur probibere facultatem dandi inter viuos.*

60 *Probibitus donare, poteſt tamen donare ob benemerita.*

61 *Donatio remuneratoria dicitur quadam permutatio, & compenſatio.*

62 *Probibitus alienare bona immobilia ius patronatus donare poteſt.*

63 *Parentucellorũ, & Gandulphorum lis ſuper ius patronat.*

64 *Philippus Griſus. I.C. Sarzanenſis.*

65 *Probibita appellatione a ſententia ſuper meritis cauſæ, poteſt appellari à ſententia, qua quis pronunciauit ſe iudicem competentem.*

66 *Probibitus alloqui, & fauorem dare carcerato, poteſt illũ alloqui, & talem fauorem dare, qui nemini noceat, nec ipſi proſit ad delinquendum.*

67 *Alienatione probibita poteſt quis donare cauſa mortis intuitu pietatis.*

68 *Probibitus donare cã mortis, põt donare intuitu pietatis.*

69 *Pendum de iure canonico ad pias cauſas alienari poteſt.*

70 *Eccleſiæ res poſſunt ad pias cauſas alienari.*

71 *Teſtator probibendo alienationem, non videtur eam probibere in bonis poſteà per hæredem acquiſitis.*

72 *Alienatione probibita, poteſt alienari eo caſu, quo res ad naturam ſuam reuerteretur.*

73 *Alienatione p̃hibita, poteſt legitima nihilominus alienari.*

74 *Legitima contra probibitionem patris alienari non poteſt, quando probibitio à patre facta fuit, vt filio conſuleretur.*

75 *Pater p̃hibens filiũ vſq; ad certam ætatem alienare, intelligitur etiam legitima alienationem probibere.*

76 *Patri atteſtanti de ingenio, & natura filij in teſtamento creditur.*

77 *Probibitio alienationis facta filijs, non intelligitur facta nepotibus, & hæredi hæredis.*
Quod tamen declaratur diſtinguendo. nu. 78.

79 *Probibitum ad tempus, poſt illud tempus cenſetur permiſſum.*

80 *Statutum probibens maritum relinquere vxori, non cenſetur probibere, quominus ſocer nurui, vel conſanguinei mariti vxori eius relinquere poſſint.*

81 *Probibentis voluntas, & mens inſpici debet in probibitione amplianda, vel reſtringenda.*

82 *Teſtatoris voluntas, tanquam regina in teſtamento dominatur.*

83 *Ratio, oſtendit voluntatem agentis.*

84 *Ratio etiã præſumpta, quamlibet diſpoſitionem ampliat, vel reſtringit.*

85 *Probibentis alienationem, ratio potiſſimũ inſpici debet ad eam probibitionem ampliandam, vel reſtringendam.*

86 *Probibitio facta verbis generalibus omnia comprehendit.*

87 *Alienatio, vbi probibita eſt, ne vllo modo fiat, nullo in caſu fieri poteſt.*

88 *Probibitio, vbi eſt facta verbis generalibus, geminatis, vel negatiuis, omnes omnino caſus complectitur.*

89 *Probibitio, ne quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti, omnes modos compulſionis cõplectitur.*

90 *Alienatio neceſſaria probibita intelligitur, quando generalibus verbis alienationis probibitio facta eſt.*

91 *Probibita generalibus verbis alienatione, etiam alienatio per viam vltimæ voluntatis probibita intelligitur, quæ dicitur neceſſaria.*

92 *Probibitio alienationis facta filio, vt bona in familia conſeruentur, extenditur ad nepotes.*

93 *Probibitus generalibus verbis alienare, bona in dotem dare non poteſt.*

94 *Probibito aliquo, intelligitur probibitum id omne, per quod id ſequi poſſit. Quod decl. nu. 104. ibid.*

95 *Probibitus alienare, non poteſt facere aliquid, per quod alienatio ſequitur.*

96 *Immediate, quod fieri non poteſt, nec mediate poteſt.*

97 *Probibita diuiſione, non poteſt, quid fieri per quod ſequatur diuiſio.*

98 *Vendere, qui non poteſt, non poteſt promittere de vendẽdo.*

99 *Probibita appellatione ab executione, non poteſt quis appellare a pronuncia de exequendo.*

100 *Probibitus alienare, nec poteſt alienanti conſentire.*

101 *Vxor probibita inſtituere maritum, nõ poteſt illum inſtituere per interpoſitas perſonas.*

102 *Probibita diuiſione cenſetur etiam probibita alienatio.*

103 *Probibitus alienare, non poteſt arrogare, vel adoptare, adeò, vt arrogatus admittatur.*

105 *Alienatione probibita, qualibet eius ſpecies probibita cenſetur.*

106 *Probibitum alienari non poteſt deduci in cõpromiſſum.*

107 *Probibitus alienare, non põt locare ad longum tempus.*

108 *Probibita alienari nõ poſſunt hypothecari, nec pignorari.*

109 *Probibitus alienare probibetur cedere.*

110 *Probibita alienatione, cenſetur probibita confiſcatio.*

111 *Moleſtare, vel controuerſiam mouere alicui probibitus, non põt nec iudicialiter, nec extraiudicialiter, de iure, nec de facto moleſtare.* Contr. ibid. nu. 112. Concil. ibidem, num. 115.

113 *Proprietarius probibitus moleſtare vſufructuarium*

poteſt

Digitized by Google

poteſt tamen ab eo petere cautionem de vtendo, & fruen
do arbitrio boni viri.

114 *Hæres prohibitus moleſtare vxorem defuncti vſufru-*
ctuariam omnium bonorum, poteſt tamen eam cogere,
vt inuentarium conficiat.

116 *Prohibitum, vbi aliquid eſt, & certo caſu permiſſum, non*
ſtatur dicto aſſerentis caſum permiſſum ſubeſſe.

117 *Donatori aſſerenti ſe ob merita donare, in caſu prohibi-*
to ſtatur: niſi merita aliter probentur.

Etiamſi talis aſſertio eſſet iuramento firmata, vt ibidem
num. 118.

119 *Cardinali aſſerenti, reſeruata Papæ ſibi fuiſſe conceſſa*
non creditur niſi probet.

120 *Alienationem rerum Eccleſiæ, aſſerenti factam fuiſſe in*
eius vtilitatem nõ creditur niſi huiuſmodi vtilitas pro-
betur.

1 Cum vnaquæq; † res libera præſumatur, quẽ-
admodum tradit Io. And. in c. nimis,
de iureiur. & in c. fi. ſuper verſ. rñdere, de iud. Burſat.
conſ. 8. nu. 17. & idcirco, ꝙ non reperitur prohibitum
2 licere intelligatur, ſequitur, ꝙ † prohibitio non præſu-
mitur: niſi facta probeť, vt memoriæ prodidit Spec.
in tit. de prob. §. 1. verſ. ſequitur videre. Cui conſenta-
3 neum eſt, ꝙ † prohibitio tanquã odioſa reſtringi de-
bet, vt rñdit Dec. conſ. 377. nu. 5. conſ. 513. nu. 6. conſ.
639. nu. 8. & not. in §. nos igitur, in authen. de reſtit. fi-
deicommiſ. not. Cyn. Bal. & Sal. in l. voluntas. C. de
fideicom. Bart. & alij in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. 1.
& in l. Luc. §. Semproniæ. de leg. 3. Bal. in l. Titius, in
prin. ff. de lib. & poſthu. & in l. quiſquis. C. ad leg. Iul.
maieſt. Alex. conſ. 59. Attentis verbis teſtamenti. nu.
20 vol. 3. Crot. conſ. 13. nu. 3. & 48. & Laur. Silu. conſ.
6. nu. 24. Ceph. conſ. 17. nu. 28. conſ. 296. nu. 32. conſil.
4 153. nu. 54. vbi per hoc dicit, prohibitionẽ † ſine cauſa
factã non valere. Rui. conſ. 139. nu. 19. vol. 5. Soc. iun.
conſ. 112. nu. 21. vol. 1. conſ. 163. nu. 13. vol. 2. conſ. 13.
nu. 9. vol. 4. Hiero. Gabr. conſ. 111. nu. 18. conſ. 132. q.
1. nu. 5. latè Rol. à Val. conſ. 81. nu. 6. vol. 2. conſ. 43.
nu. 45. & 46. vol. 4. Pariſ. conſ. 52. nu. 13. nu. 1. conſ. 33.
nu. 16. conſ. 91. nu. 10. co. vol. 1 Rim. conſ. 269. nu. 13.
vol. 2. Tib. Decian. reſp. 1. nu. 142. vol. 2. reſp. 56. nu. 5.
vol. 1. & reſp. 55. num. 58. vol. 3.

Ex his, quæ dicta ſunt colligi primo poteſt, quòd
5 prohibita † probatione, non pſumitur prohibita volũ
taria partis confeſſio, quemadmodum optimè decla
rat Dec. in rub. de prob. nu. 43. Rol. à Val. conſ. 88. nu.
11. vol. 3. vbi adducit etiam Alex. conſ. 102. col. 5. in
prin. vol. 5. Marſ. in rub. C. de prob. nu. 52.

6 Colligitur ſecundò, † quòd prohibitus probare nõ
prohibetur probationes factas declarare, & ideò poſt
publicationem teſtium, & probationum poterit pro-
duci inſtrumentum, prius factas probationes decla-
rans, ita tenet Fel. in c. cum dilectus. 1. col. verſ. 2. am-
plia de fid. inſtrum. & in c. licet cauſam, in 10. limit.
de probat. & ante eum id tenuit Dom. in procem. 6. in
fi. princ. quem ſimul cum Fely. refert Gigas, conſ. 79.
num. 8.

7 Colligitur tertiò, quòd † prohibitus aliquid facere
in iudicio, non præſumitur prohibitus ſuper eo iudi-
cis officium implorare, veluti ſi debitor iurauit ſe nõ
probaturum niſi per inſtrumentum, tale iuramẽtum
ſeruandum eſt. c. ſi verò. de iureiur. tamen poteſt pro-
curare, vt teſtes recipiantur officio iudicis: id tradit
Spec. in tit. de probatio. §. videndum reſtat, verſi. ſed
quid ſi debitor iurauit, quem ibi ſequitur Io. Andr. in
addit. & Fely. in c. 2. col. pen. verſ. 3. limit. de probat.
Bero. conſ. 100. num. 19. volum. 3. Cæpol. caute. 254.
Dubitari poteſt, cum alijs adduct. per Rolan. à Val.
conſ. 88. num. 13. vol. 3. Et hinc dixit Roman. conſil.
325. Quoad primum conſultationis articulum, col.
8 vlt. num. 14. quòd conſtitutio, quamuis † in actu pro-
hibeat quodcunque remedium, nõ tamen præſumi-
tur prohibere implorationem officij ſuperioris. quem
cum pluribus alijs adducit, ac ſequitur Dec. in cap. ex
parte. il 2. col. vlt. verſ. 21. fallit, de offi. deleg. Cur. ſen.
9 conſ. 72. col. 2. in fi. dicens, quod prohibitus † agere,
vel excipere non præſumitur prohibitus iudicis offi-
cium implorare, & traditum habetur à Marſ. ſing.
88. ſtante ſtatuto, vbi plures adducit. Cui conſenta-
10 neum eſt, quod licet † exceptio non numeratæ pecu-
niæ poſt biennium opponi non poſſit. l. in contracti-
bus. §. illos. C. de non numera. pecun. attamen poſt
biennium poterit iudicis officium implorare, ſecun-
dum Bal. in l. illicitas in princip. de offi. præſid. quod
dictum reputat ſingul. Bellenzi. in cap. ſi de ſolut. in
apoſtolic. quem refert. Marſil. ſing. 277. incip. licet ſu-
11 pra, vbi rationem reddit, quia prohibitus † excipere,
non cenſetur prohibitus iudicis officium implorare.
Bart. in l. 1. §. parui, col. 2. ff. quod vi, aut clam, ſecun-
dum ea, quæ ſupra diximus. Et per hoc etiam dixit
Bal. in cap. 1. de controuer. inter maſcu. & fœm. de-
12 ben. quod filia † ab inteſtato ſuccedens, cum ſibi de-
ficiat remedium. l. fi. C. de edic. diui Adria. tollen. po-
teſt mitti in poſſeſſionem implorato officio iudicis,
quod etiam voluit Campeg. conſ. ſecundo, colum. 3.
13 & facit etiam, quia ſi quis † iurauit vſuras non repe-
tere, iuramentum ſeruare debet, aliàs periurus efficie-
retur, tamẽ poterit iudicis officium implorare, ne ad
reſtitutionem cogatur. cap. ad noſtram, il ſecundo de
iureiuran. quem tex. ad propoſitum adducit Io. And.
in addit. ad Speculat. in loco ſuperius citato, quem
referunt Bero. d. conſil. 101. num. 19. volum. 3. Rolã.
d. conſ. 88. num. 23. volum. 3. Præterea licet accuſa-
14 tus † de crimine capitali non poſſit probare ſuam
innocentiam, niſi ipſe compareat, attamen eius pro-
curator poteſt iudicem implorare, ac inueſtigare, vt
de innocentia accuſati teſtes producantur, & poterit
iudex ex officio ſuo teſtes examinare, vt diffusè tradit
Cæpol. caute. 155. incipien. ſimilem cautelã, ex qui-
15 bus etiam ſequitur, quod ſi quis † poſt dicta teſti-
ficata non poteſt teſtes producere, cautela eſt, vt det
nomina teſtiũ iudici, deindè diſcedat, nec aliter pe-
tat, quod teſtes ad ſui inſtantiam producantur, quia
iudex ex officio ſuo poterit teſtes examinare Alc. in
l. 4. §. hoc autem. ff. de dam. infec. Bald. in l. amplio-
rem, in fi. princip. C. de appellat. Fely. in cap. fraterni-
tatis veritatem limita de teſtibus. Iaſ. in l. vbi pactum.
colum. 5. verſ. ſecundo confirmo. C. de tranſact. Rui.
conſ. 30. num. 2. volum. 4. Cæpol. d. caut. 254. Bero. d.
* conſil. 100. num. 18. vbi hanc * communem opinio-
nem dicit Rola. qui hos omnes allegat. d. conſil. 88.
num. 15. volum. 3. tradit pulchrè Crauet. conſil. 134.
in princ. Poſtremò ex his, quæ dicta ſunt, illud quo-
16 que ſequitur quod licet † poſt publicationem teſtium
prohibitum ſit repetere, & denuo examinare teſtes,
capite fraternitatis, de teſtibus, capite intimauit, eo-
dem titulo, cum ſimilibus: tàmen ſi obſcurè depoſue-
runt poteſt iudex ex officio ſuo repetere, vt dicta ſua
declarent, vel vt dicant rationem dictorum ſuorum,
glo. in c. cum clamor. & in d. c. per tuas, vbi etiam In-
noc. de teſtib. & ibid. Arct. col. 3. gl. in c. in præſentia,
in ver. dubium, de prob. & ibi But. Fel. in c. cum à no-
bis. col. 4. de teſtib. et in cap. fraternitatis. col. 6. vbi ẽt
Marian. Soc. caſ. 33. eod. tit. Feder. de Sen. conſil. 262.
Alex. conſ. 92. col. pen. vol. 5. Corn. conſ. 185. col. fin.
vol. 3. Soc. reg. 403. in 10. fall. Marſ. cõſ. 39. col. 3. cõſ.
43 col. 5. conſ. 60. col. 3. conſ. 73. col. 2. Specu. in tit. de
teſte. §. ſatis vtiliter, verſ. quid ergo ſi peto. Cur. iun. in
l. ſi quis intẽtione ambigua. col. 3. de iudic. vbi etiam
17 ſubdit, † quod non coguntur teſtes dicta ſua declara-
re: niſi totum dictum ſuum ſibi legatur, et idem voluit
Marſ. in l. 1. §. ſi quis vltra. ff. de quæſt. Fel. latè in d. c.
cum clamor, col. fi. de teſtib.

18 Colligitur quartò, † quòd prohibita probatione
per teſtes, nõ præſumitur ꝓhibita eo caſu, quãdo cum

teſtibus alia adminicula concurrerent. Bart. in l. certi
19 condictio. §. quoniam, nu. 4. ff. ſi cer. pet. vbi dicit, † qđ ſtante ſtatuto, quod debitum vltra 20. libras nõ poſſit probari per teſtes, ſi tu mihi inſtrumento promiſeris omne damnum meum reſarcire, poſſum probare me paſſum fuiſſe damnum etiam vltra viginti libras per teſtes, quia tunc non probatur debitum, ſed potius quantitas debiti, cuius opinionem ſequuntur ibi ſcri-
20 bentes ferè omnes concludentes, quod quando † prohibita eſt probatio per aliquod genus probationis, non intelligitur prohibita in caſu mixto, quãdo cum illo genere prohibito aliud genus non prohibitũ concurreret, idem tenuit Ioan. And. in addi. ad Specu. in titu. de fruct. & intereſ. §. primo, in addit. incip. iſtam quæſtionem, Bald. in auth. ſed nouo in iure, in 4. col. C. eod. titu. Alberic. de Roſa. in auth. offeratur. C. de lit. conteſta. cum alijs pluribus adductis per ſcriben. in d. l. certi condictio. §. quoniam. Alex. conſ. 68. volum. 3. Pariſ. conſ. 77. num. 22. volum. 3. Marſi. in rub. C. de proba. num. 53. & latiſſimè, nu. 69. Rol. à Val. d. conſi. 88. prope fin.

21 Colligitur quinto, † quod ꝓhibita probatione, niſi per inſtrumentum, admittetur tñ probatio per quinque teſtes, Fely. in rub. extra, de probat. per textum in l. teſtium. C. de teſtibus idem voluit Cyn. in l. optimam. C. de contrahen. & committen. ſtipul. Abbas in c. cum Ioannes, extra de fide inſtrum. Marſi. in rub. C. de probat. nu. 53.

22 Colligitur ſexto, ꝙ prohibita † probatione per teſtes, admittitur tñ qñ inſtrũm deperditum probaretur, quia tunc teſtibus probari poteſt, quod inſtrũo continebatur. Abb. & Fel. in d. rub. extra de probat. Bar. in d. l. teſtium. C. de teſtib. Marſi. vbi ſupra. Quomodo autẽ probetur amiſſio, traditum à nobis eſt ſuo loco. Huic
23 ſimile eſt, quod licet † publicatis teſtibus prohibeantur repeti & denuo examinari, attamen ſi atteſtationes deperditæ probentur, repeti poterunt, quemadmodũ tradit Bar. in auth. at qui ſemel. col. fi. C. de probat. Spe. in tit. de teſte. §. ſatis vtiliter, in fi. Innoc. in c. conſtitutus, de teſtib. Bal. in l. veluti. ff. de edẽ. & in d. auth. at qui ſemel, col. 2. in 5. fallen. & in l. per hãc. col. pen. C. de temporibus appellat. Abb. in c. fraternitatis. 4. col. verſ. 5. fallit, de teſtib. & ibid. Maria. Soc. caſu 32. Fel. in c. per tuas, col. 1. in fi. eo. tit.

24 Colligitur ſeptimo, † ꝙ licet poſt didicita teſtificata non liceat teſtes examinare, ſecus tñ eſt, qñ requiritur examinatio poſt publicationẽ, ad concomitantiã inſtrumenti, vt concludunt Doct. per illũ tex. in c. ſeries, de teſtib. Alex. cõſ. 213. vol. 2. Affl. dec. 53. nu. 3. & dec. 216. nu. 5. quos ad id adducit Rol. à Val. d. cõſ. 88. in fi. vol. 3. Idem tenuit Lanfran. de Oria. in c. quoniã contra §. teſtium, col. 14. extra, de probat. Alex. conſi. 46. col. fi. vol. 6. Rom. ſing. 81. Crau. conſ. 65. col. 1. Cagno. in l. 1. nu. 17. in fi. ff. de reg. iur. Bal. in l. ampliorẽ,
25 in fin. prin. C. de appell. dicens, quod † ad comprobationem inſtrumẽti, & notarius, & teſtes examinari poterunt, non obſtante publicatione. Pariſ. conſ. 122. nu. 7. & ſeq. vbi hoc pulchrè declarat, vol. 1.

26 Colligitur octauo, † quod licet publicatis teſtibus repetere, vel examinare amplius alios teſtes ſit ꝓhibitum, attamen ſi teſtes nõ ſunt ritè examinati, vel publicatio rectè facta nõ eſt, vel nõ fuerũt plenè, & ſufficiẽter examinati, vel fuerũt examinati in iudicio nullo, his caſibus etiã poſt publicationem alij teſtes examinari, & examinati repeti poterũt, vt memoriæ prodidit Maria. Soc. in c. fraternitatis, col. 8. & ſeq. de teſtib. Bar. in auth. at qui ſemel, circa fi. C. eo. tit. Bald. in l. per hanc, col. pen. in prin. C. de tẽporib. appellat. Io. And. in Clem. 2. de teſtib. Lanfr. in c. quoniam contra §. teſtes, col. 12. ver. ꝗro vlterius, extra de prob. Marſil. in l. 1. §. præterea, col. 4. ff. ad l. Cor. de Sicar. & in l. 1. §. ſi quis vltro, colu. 11. ff. de quæſtionibus Bertran. conſ. 33. col. 2. nu. 2. Guid. Pap. quæſtio. 124. & conſ. 74. Barbat. conſ. 3. col. pen. vol. 3. Alex. conſ. 83. col. fi. vol. 4. Fel. in c. 2. col. fi. & in c. fraternitatis, col. 2. de teſtib. & ideo dicebat Bal. in auth. at qui ſemel. col. 2. C. de ꝓb.
27 quod etiam † publicatis atteſtationibus poteſt teſtis repeti, vt interrogetur de cauſa ſcientiæ, quod fuit dictum glo. magnæ, in auth. de teſtib. §. quia vero, & id voluit etiam Spec. in tit. de teſte. §. ſatis vtiliter, verſic. quid ergo. Saly. in d. auth. at qui ſemel, col. pen. Lanfran. in d. c. quoniam contra §. teſtium, col. 10. in fin. Præterea Alex. conſ. 172. col. 3. vol. 2. & conſ. 40. col.
28 fi. vol. 4. ꝙ ſi notarius † omiſiſſet teſtes interrogare ſuper interrogatorijs partis, põt pars non obſtante publicatione petere, quod teſtes iterum examinẽtur, quod etiam voluit Grammat. conſ. 89. in fi.

29 Colligitur nono, † quod prohibitio, quod quis non poſſit didicitis teſtificatis alios teſtes examinare, locũ non habet, quando nõ eſſent teſtificata, vel omnino, vel nõ plenè didicita, vt tradit gl. fi. in c. conſtitutis, de teſtib. Spec. in tit. de teſte. §. ſatis vtiliter, ver. quid ſi publicatæ, & in §. fi. ver. quid ſi renuntians, Bal. in c. iurauit, col. 3. de proba. & in d. authen. at qui ſemel, primo not. C. de probat. Signorol. cõſ. 242. col. 2. ver. Nec obſtat, quod allegetur. Alex. cõſ. 83. col. pen. vol. 4. conſ. 181. col. 2. vol. 2. Cor. conſ. 27. col. 4. vol. 3. Quapropter
30 † ſi qs atteſtationes perfunctoriè, & quaſi aliud agẽs non diligẽter perlegerit, vel non totas perlegerit, vel illi legenti Notarius atteſtationes è manib. eripuerit, vel ad aliũ finẽ legerit, quàm ad teſtificata perdiſcenda, vel alio quouis modo imperfectè atteſtationũ notitiam habuerit: poteſt tñ adhuc teſtes producere, Bar. in d. auth. at qui ſemel, col. antepe. verſ. venio ad quartam, & ibidem Pau. Caſt. col. 2. & Sal. in fi. C. de prob. Fely. in c. fraternitatis, & ibid. Marian. Socy. de teſtib. Roma. ſing. 502. Bal. in d. auth. qui ſemel, & in c. conſtitutis il 2. de teſtib. & in l. in ciuili. ff. de legib. Fely. in procem. decretal. in 5. col.

31 Colligitur decimo † ſtãte prohibitione, ꝙ non poſſit debitum probari, niſi per inſtrumentum, poterit tamẽ probari per teſtes legaliſſimos, & omni exceptione maiores. ita voluit Bar. in c. 2. extra. de probat. Fel. in c. ſicut conſuetudo, eod. tit. & quomodo iſtud procedat, tradit Marſi. in rub. C. eo. nu 55. & facit ad hãc
32 illationem, quia etiam † publicatis teſtib. admittũtur teſtes legaliſſimi, vt tradit Marian. Soc. in ca. fraternitatis, col. pen. Marſ. in l. 1. §. ſi quis vltro, col 4. de quæſtionib. & ſing. 488. Fel. in c. cauſam, quæ, in fi. de offi.
33 deleg. facit, quia † propter prẽſtantiam, & excellentiã perſonæ à regulis iuris communis quandoque recedẽdum eſt, vt tradit latè Brun. in tracta. de form. fol. 81. col. 1. in fi. & ſeq. plura congerit Iaſ. in l. iubemus, col. pen. & fi. C. de iudi.

34 Colligitur vndecimo, † quod prohibitus probare ꝑ teſtes poterit tamen producere eos parte ſciente, vel tacitè, vel expreſsè, Io. And. in d. c. fraternitatis, & in c. præſentata, de teſtib. Bald. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. ſi cer. pet. quia pars tacendo videtur probare illud genus probationis, Fel. in d. c. ſicut conſuetudo, de teſtib. Imo. in c. cum dilectus, de reſcript. & in c. cũ Bertoldus de re iudic. Marſi. in d. rub. C. de proba. nu. 59. Barto. in d. auth. at qui ſemel, col. fi. in vlt. quæſt. & ibidem Bal. prima col. verſ. quarto fallit, Soc. ſen. reg. 403. in 4. limit.

35 Colligit duodecimo † ſtãte ſtatuto, ꝙ ꝓhibeat ꝓbationes fieri per aliud, ꝗ per inſtrã, id non habere locũ in cã, in qua de plano, & ſine ſtrepitu, ac figura iudicij procedi debet, quia in ipſa ꝓbatio per teſtes, nõ obſtãte huiuſmodi ſtatuto admittetur, vt tradit Marſ. in d. rub. de proba. nu. 62. ubi ad id alleg. Io. de Anan. conſ. 55. quia dubia ſup facto iſto occurrẽtia, in principio.

36 Colligitur tertiodecimo † in caſu ſupra relati ſtatuti, ꝙ licet prohibeatur probatio debiti per teſtes, attamẽ poſſunt teſtes examinari ſuper cõfeſſione debiti, vel promiſſione, de faciendo inſtrumẽtum debiti, qa

hæc aliud ſunt, quam ipſum debitum. Ita tenuit Marſ.
in loco proximè cit. ad id adducens Anchar. cõſ. 351.
in queſt. prædicta, per tot. Ioan. de Anan. conſ. 64 viſa
petitione, Imo. in l. ædibus §. 1. ff. de donat. cum alijs,
vt ibi per eum.
37 Colligitur quartodecimo † in caſu ſupradicti ſtatuti, quòd talis prohibitio nõ habet locum in ijs cauſis. nam in ijs quæcunque probatio admittetur etiam à ſtatuto ꝓhibita, quemadmodum etiam in cauſis clericorum. in quibus tale ſtatutum locum ſibi non vẽdicat. ita tenet Marſil. vbi ſupra, num. 59. & 63. vbi plures adducit.
38 Colligitur decimoquinto, † quòd prohibitio ꝓbationis nõ extenditur ad probationem indirectam, veluti ſi oſtendatur quem eo die, in tali loco non fuiſſe, vel ſi prohibeatur quis probare, quominus renũtiatio facta ſit per procuratorẽ, poterit tamen aliquid probari per indirectum oſtendendo talem procuratorẽ nõ habuiſſe mandatum Io. And. in addi. ad Specu. in tit. de teſtibus §. ſæpe, ver. porro, Bal. in l. ſi quis teſtibus, colum. 2. de teſtibus. Bar. in auth. atqui ſemel, colum. penul. & ibid. Ang. col. 1. C. de proba. Ruin. conſ. 15. col. pen. volu. 5. facit, quod tradidimus in concluſio.
39 Princeps, in prima ampliat. quod licet † contra aſſertionem Principis non admittatur probatio in contrarium, fallit tamen quando per indirectũ, aliquid probari poſſit, non arguendo ipſum Principem de mẽdacio, iuxta tradita per glo. in Clemen. prima de probatio. quam adducit, ac ſequitur Gemi. in conſ. 33. nu. 4. ver. nec obſtat ſi dicatur. Crauetta, de antiquit. tempo. par. prima, c. 2. nu. 14. Plures aliæ huiuſmodi illationes colligi à quouis poſſunt ex dictis, & allegatis per Marſil. in d. rub. C. de probatio. & ex iis, quæ infra dicemus, vbi de teſtiũ publicatione tractabimus. Plura etenim, quæ directò prohibita ſunt, per indirectũ fieri poſſunt, vt tradit eleganter Hieronym. Gabriel. conſ. 13. nu. 8. & 11.
40 Colligitur decimoſexto, † quòd prohibita teſtium examinatione poſt eorum publicationem, locũ non habet huiuſmodi prohibitio, quando quis ante publicationem fuiſſet impeditus, vel facto iudicis, vel partis, vel alio iuſto impedimento teſtes producere, Bal. in c. 1. §. item ſi vaſallus, tit. de contro. inueſtit. But. in c. tam literis, de teſtib. Fel. in d. c. fraternitatis, & ibidẽ Marian. Soc. caſu 23. col. 3. Aret. in c. intimauit, col. 6. eod. tit. Crau. conſ. 65. in princ. Cœpol. conſ. 55. Bal. in
41 d. auth. atqui ſemel. dicens, † teſtes ſuper eo admitti, de quo pars ante publicationem nõ potuit diuinare. quod etiam tradit Abb. in c. ex tenore, col. 2. & ibid. Fely. col. vlt. de teſtib.
42 Colligitur decimoſeptimo, † quòd alienatione prohibita extra famil. non cenſent excluſæ fœminæ, quominus in eas alienatio fieri poſſit, quia & ipſe de familia, & agnatione dicuntur, atque ideo etiam nupræ filiæ, vel ſorori poterit alienatio fieri, quia etiam fœminæ nupræ in famil. remanent, vt tradit Bal. in l. voluntas. C. de fideicommiſſ. Nec ſolũ per huiuſmodi prohibitionẽ fœminæ non excluduntur, ſed & alius, quilibet etiã remotiſſimus, modo de familia ſit, niſi verba teſtatoris aliud ſuadeant, ita per plura concludit Dec. conſ. 287. col. 5. quem referendo ſequitur Alben. conſ. 7. nu. 26. idem voluit Soc. conſ. 227. col. 8. vol. 2. Alex. cõſ. 55. ponderatis his col. 2. vol. 3. Cor. cõſ. 229. col. fi. conſ. 230. col. 2. in fi. vol. 3. Idem Alex. conſ. 56. conſideratis verbis, col. 2. vol. 1. conſ. 125. viſo ꝓceſſu, col. 2. vol. 7. Cur. ſen. cõſ. 63. antiquiſſima, & nobiliſſima, col. 17. verſ. quid plura referre oportet. Iacob. à S. Georg. in l. eum quædam puella, prope fi. in ſecunda lectura. ff. de iuriſd. omn. iud. Cur. iun. conſ. 46. habita diligenti, col. 3. ver. accedit ad confirmationem, quẽ refert Soc. iun. conſ. 158. nu. 44. vol. 2. huic ſententiæ acceſſit etiã Marc. Mant. conſ. 203. nu. 22. Ruin. conſ. 90. nu. 14. vol. 2. Aret. in l. qui Romæ. §. cohæredes. ff.
de verb. obli. Neuiz. cõſ. 62. nu. 36. Cur. iun. conſ. 177. nu. 4. Dec. conſ. 619. nu. 5. conſ. 425. nu. 1. conſ. 422. nu. 9. conſ. 884. nu. 13. Albenſ. conſ. 54. num. 5. Rol. à Val. conſ. 58. nu. 31. vol. 3.
43 Colligitur decimooctauo, † ꝙ prohibita alienatione non præſumitur prohibita alienatio neceſſaria, & ea, quæ ob æs alienum fit. l. alienationes. ff. fami. erciſ. Cephal. conſ. 152. nu. 80. & conſ. 254. nu. 34. conſ. 153. nu. 1. conſ. 261. nu. 34. conſ. 47. nu. 22. conſ. 19. nu. 32. & ſeq. conſ. 13. nu. 25. Bar. in l. Marcellus. §. res, ꝗ in prin. ff. ad Treb. Iaſ. in l. principalib. ff. ſi cer. pet. & in l. fin. §. 7. C. de iure emphyt. traditur per omnes. in l. filiuſfami. §. diui. ff. de leg. 1. tradũt Bar. & cæteri, in l. ſi ita, quis. §. ea lege. ff. de verb. obl. l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2. Soc. iun. conſ. 162. nu. 22. vol. 2. Rom. conſ. 107. circa id, ꝙ ꝗritur, ver. 3. idem oſtendit, & conſ. 219. ex themate conſultationis, col. 3. ver. hoc primo probat, & conſ. 457. circa propoſitũ, nu. 3. Cur. ſen. conſ. 27. magnificus, nu. 15. & ſeq. cõſ. 63. antiquiſſima. col. fi. Affl. in tract. de iure prothomis. §. 2. n. 26. Pariſ. conſ. 48. nu. 76. vol. 1. Bertran. conſ. 157. non puto, nu. 11. vol. 3. Hie
44 rony. Gabr. conſ. 118. nu. 5. dicens, ꝙ quãuis † alienatio ob æs alienum dicatur fieri ex cauſa neceſſaria, tamen nõ ſufficit ſimpliciter æs alienum ſubeſſe, niſi & creditores vrgeant. idem ipſe latè tradit in conſ. 123. nu. 17. 23. 24. 26. & conſ. 103. nu. 1. Alex. conſ. 168. n. 6. vol. 6. conſ. 55. n. 5. vol. 3. Cur. iun. cõſ. 161. nu. 14. Vulpel. conſ. 122. num. 9. Bertaz. conſ. ciuil. 76. nu. 7. Crot. conſ. 146. nu. 14. colleg. Vibi. inter cõſ. vlt. volunt. cõſ. 4. nu. 3. Ancha. cõſ. 271. quod dicta Domina Bartholom. nu. 2. Alex. conſ. 206. nu. 4. vol. 5. Bellam. cõſ. 15. nu. 4. conſ. 35. nu. 4. Cur. conſ. 64. nu. 49. Nat. conſ. 145. nu. 22. Neuiza. conſ. 62. nu. 37. Lauren. Sylua. conſ. 26. nu. 17. Ang. conſ. 57. nu. 4. Benint. dec. 48. nu. 16. Rol. à Val. conſ. 21. nu. 14. vol. 1.
45 Decimonono † colligitur, ꝙ prohibita alienatione per ſtatutũ, vel teſtatorẽ, præſumitur prohibita alienatio hominis tantũ, non legis, & ideirco non prohibentur ſuccedere venientes ab inteſtato. l. 3. §. de illo, & ibi no. ff. pro ſoc. Aret. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff. de acq. her. Bal. in auth. contra rogatus. C. ad Treb. Butr. cõſ. 35. Bar. & DD. in l. ſi ita quis. §. ea lege.
46 ff. de verb. oblig. dicentes prohibita † alienatione nõ prohiberi inſtitutionẽ eius, qui eſſet ab inteſtato ſucceſſurus, Anch. in c. canonum ſtatuta, de cõſtit. dicẽs,
47 ꝙ ſtante ſtatuto, † ꝙ forenſis non poſſit acquirere rẽ immobilem in ciuitate, & alio ſtatuto cauẽte ꝙ cõſanguineus quartam partem bonorum interficientis acquirat. ſi talis conſanguineus eſt forenſis, nihilominus illam quartam partem conſequetur, quod et voluit Fulgo. conſ. 10. & hanc opinionem etiam amplectitur Rui. cõſ. 15. nu. 23. vol. 3. cõſ. 203. nu. 3. & 17. vol.
48 2. plus dicẽs, ꝙ prohibita † alienatione extra familiã, nõ prohibetur ſuccedere ab inteſtato is, qui eſt extra familiam, l. cum pater. §. cum inter. ff. de leg. 2. gl. in l.
* pater. §. Iulius agricola. ff. de leg. 3. Doctores * cõmuniter in d. l. cum pater. §. cũ inter. Alex. conſ. 56. nu. 6.
* vol. 1. vbi de magis * cõmuni teſtatur. cõſ. 5. n. 4. vol. 3. Soci. cõſ. 217. nu. 8. & 9. vol. 2. Bero. cõſ. 93. num. 28.
49 vol. 2. facit, † quia quoties ad diſpoſitionem legis factum hominis accedit, factum illud in cõſideratione nõ habetur, vt tradit Alb. conſ. 50. nu. 12. & ſeq. & latiſſime id tradit Tiraq. de retract. cõſang. §. 26. gl. pri-
50 ma, nu. 6. & facit pro eo, quod diximus, ꝙ cum † ſucceſſio ab inteſtato ex legis prouidentia veniat, vnde legitima hæreditas dicitur, l. lege obuenire. ff. de verb. ſign. non mirum eſt ſi ſub alienandi prohibitione nõ
51 continetur. Nam in generali † acquirẽdi prohibitione, nunquam intelligit comprehẽſus actus qui ex prouiſione legali ꝓuenit ut tradit Fulg. in d. cõſ. 202. col. fi. uerſ. item nec etiam. Soc. cõſ. 81. nu. 11. & 16. uol. 3. Rolan. à Val. cõſ. 84. nu. 32. uol. 1. cõſ. 80. nu. 32. uol. 3. Cæpha. conſ. 153. in prin. Nec ſolum ſucceſſio ab inteſtato

Google

teſtato prohibita non cẽſetur, ſed nec etiam hæredis inſtitutio, vt diffuſè tradit idem Cæph. eod. conſ. 153. & Tiraq. in loco proximè citato, & quoniam non eſt materia noſtra, locos tamen notabo, ex quibus quicquid in hac materia dicendum eſt, cui poteſt, id ergo
52 præter ſupradictos tradidit † Mandel. conſ. 7. n. 12. & conſ. 109. vbi latiſſimè, Rui. conſ. 143. n. 14. vol. 3. cõſ. 144. nu. 36. & ſeq. eo. vol. conſ. 208. nu. 5. vol. 1. cõſ. 23. nu. 6. vol. 3. cõſ. 51. nu. 23. conſ. 143. n. 2. vol. 3. cõſ. 206. nu. 13. vol. 2. cõſ. 38. nu. 14. vol. 5. conſ. 130. nu. 12. vol. 3 conſ. 234. n. 4. & 8. conſ. 89. nu. 40. vol. 2. conſ. 119. n. 7. conſ. 189. nu. 1. conſ. 150. nu. 3. conſ. 108. nu. 1. eod. vol. 2. conſ. 168. nu. 7. cõſ. 214. nu. 9. vol. 1. Soc. iun. conſ. 13. nu. 18. conſ. 30. nu. 11. vol. 4. conſ. 163. nu. 32. vol. 3. cõſ. 97. nu. 54. 58. vol. 2. conſ. 112. nu. 11. & 13. vol. 1. Corn. conſ. 22. nu. 8. vol. 2. conſ. 213. nu. 1. eod. vol. conſ. 115. num. 5. vol. 3. Hieron. Gabr. conſ. 111. num. 20. conſil. 132. q. 1. nu. 2. conſ. 140. nu. 14. conſ. 95. num. 23. Alex. conſ. 155. nu. 7. vol. 2. conſ. 156. nu. 1. eod. vol. conſ. 59. nu. 10. vol. 3. conſ. 55. per totum, eodem vol. 3. conſ. 56 num. 6. vol. 1. Dec. conſ 635. nu. 1. & 10. conſ. 42. num. 4. 8. 10. conſ. 481. nu. 2. Aret. conſ. 19. num. 5. Bertazol. conſ. ciui. 9. nu. 6. Crot. conſ. 61. nu. 10. conſ. 13. num. 1. conſ. 52. nu. 16. Alban. conſ. 42. nu. 10. Lauren. Sylua. con. 6. nu. 1. & 26 Marc. Maui. conſ. 203. num. 6. conſ. 127. nu. 16. cõſ. 204 nu. 2. Ang. conſ. 7. nu. 4. Rol. à Val. conſ. 80. nu. 36. vol. 3. Tiraq. vbi ſupra, late Port. Imolenſ. concl. 37. per totum.

53 Vigeſimo colligitur, † quod ꝓhibita alienatione, nõ præſumitur prohibitũ quominus ea bona in dotẽ aſſignari poſſint, & ideo ſi teſtator alienationem bonorum ſuorum ꝓhibuerit nõ videtur prohibitum. ne detur in dotem filiabus ſuis. Bar. in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. Bal. in l. nulla. C. de iur. dot. Ancharan. conſ. 105. in themate præmiſſo, nu. 3. & cõſ. 381. in themate præmiſſo, & dubijs inde præmiſſis. num. 2. Corn. conſ. 294. nu. 4. vol. 3. conſ. 234. num. 4. eod. vol. 3. Soc. iun. conſ. 119. in prin. vol. 2. latè Rol. à Val. conſ. 27. vol. 4.

54 Vigeſimoprimo colligitur, † quod prohibita alienatione nõ videtur tamen prohibitum quominus bona in caſu neceſſitatis durante vita prohibiti aſſignẽtur
55 inſolutum creditoribus, veluti, qui † prohibitus erat quoquomodo alienare captus eſt ab hoſtibus, is ſi pro redemptione ſui velit alienare, nõ poteſt, quia quoquomodo prohibita eſt alienatio, vt paulo poſt dicemus, attamen poterit bona aſſignare inſolutum creditoribus, qui fructus percipient, donec ipſe vixerit. ita voluit Bart. in l. peto. §. prædium. ff. de leg. 3. & in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. & in hac ſpecie pulchrè conſuluit Rui. conſ. 93. per tot. vol. 1.

56 Vigeſimoſecundo colligitur, † ꝙ prohibitus vxori relinquere nõ præſumitur ꝓhibitus eidem donarẽ. qa verbum relinquere, actũ vltimæ voluntatis importat, vt not. in l. his verbis, in prin. ff. de hæred. inſtit. ita rñdit Rui. conſ. 44. nu. 19. vol. 2. & in eadem ſnĩa, ante eũ fuit Alex. conſ. 26. nu. 4. & ſeq. volu. 2. & conſ. 54. col. 2. vol. 7. Rim. iun. conſ. 42. nu. 104. Iaſ. in l. ſi ita quis. §. ea lege, nu. 46. ff. de verb. obl. idem Rimi. conſ. 119. nu.
57 83. quemadmodum ex contrario † prohibitus gerere actum inter viuos nõ præſumitur prohibitus, quominus gerat in vltima voluntate Alex. conſ. 120. num. 2. vol. 2. Barbat. conſ. 23. col. 1. & 2. vol. 4. & Bero. conſi. 60. nu. 39. vol. 2. & huic illationi acceſſit ẽt Dec. conſ. 196. circa fi. Plot. conſ. 168. nu. 37. Bolognet. conſ. 17.
58 nu. 6. dicens, † ꝙ ſtatutum prohibens relinquere à contrario reſeruat facultatem liberè dandi, & diſponẽdi vſque ad vlt. voluntatem, & ſic inter viuos, vt latè explicat Tiraq. de legib. connub. glo. 5. q. 7.

59 Contrarium, ꝙ imo † prohibitus donare non poſſit legare, tenuit Cur. iun. conſ. 121. num. 5. quia legatum nihil aliud eſt, quam donatio. l. legatum. ff. de leg. 1.
60 Vigeſimotertio colligitur, † ꝙ prohibitus donare, vel alio quouis modo nõ præſumitur prohibitus, quominus id remunerationis gratia faciat. ita voluit Bart. in procem. ffotũ, n. 14. Abb. in rub. ext. de donationib. & cõſ. 3. col. pen. ver. ꝓterea, & tertio, uol. 2. dicẽs, ꝙ ꝓhibitus donare, bene põt remunerationis gratia dona-
61 tionem facere, quia † donatio illa eſt quaſi quædã permutatio, & compẽſatio accepti beneficij, unde infert, quod etſi inter uirum, & uxorem ꝓhibita ſit donatio, facta tñ in cã remunerationis ualet, & idẽ uoluit ipſe Abb. in c. cum in eccleſię. nu. 4. de ſimon. dicẽs ſe audiuiſſe Salycetum, conſuluiſſe, ꝙ ualet donatio inter coniuges, ubi eſt remuneratoria ſeruitij, ut ſi pręter cõiugalem affectum, maximum bñficium collatum eſt uxori, & ecõtra, Iaſ. in l. hoc iure. nu. 55. ff. de iuſt. & iu. Soc. conſ. 66 nu. 11. uol. 1. Dec. conſ. 232. n. 3. Cur. iun. conſ. 142. nu. 6. Soci. iun. conſ. 91. ferè per totum. uol. 2 Plura ad hanc ſententiam tradit Tiraq. in l. ſi unquã. in uer. donatione largitus. nu. 32, cum ſeq. C. de reuocand. donat. Menoch. de arbitr. iud. lib. 2. caſu 433.

62 Vigeſimoquarto † colligitur, ꝙ ꝓhibita alienatione bonorum immobiliũ non præſumitur prohibitum quominus qs ius pronatus donare poſſit, qa appellatione bonor. immobiliũ, iura non cõpręhenduntur. ita ex plurib. rñdit Soc. iun. conſ. 79 nu. 7. cum plurib. ſeq. uol. 2. ubi conſuluit in quadã cã agitata apud Cõmiſſarium Sarzanæ, inter Leonardum, Dominicum, & Bernardum Parentucellos, & Antonium Gãdulphũ.
63 Nam † And. Gandulphus nob. Sarzanen. cum capellã quandã conſtruxiſſet, ac illam dotaſſet, patronos reliquerat Franciſcum Gãdul. filium ſuum, ac Leonardũ Parentucellũ, necnon capitulũ Sarzan. Eccleſiæ, poſt aliquod deinde tẽpus, Antonius Leonardi patroni nepos, cum adhuc minor eſſet, & ꝓhibita illi eſſet à patre bonorum immobiliũ alienatio. Franc. Gãdulpho ſupradicto vocẽ ſuã donauit. Quo uita functo inter ſupradictos Leonardũ, Dominicũ, & Bernardũ Parẽtucellos Antonij pręddicti Donatoris filios, & ſer Antoniũ Ganduphũ Frãciſci donatarij, ex pręde functo filio nepotẽ cõtẽtio orta eſt de huiuſmodi donatione, & inter cætera, quib. ea impugnabatur erat ea ꝓhibitio alienationis bonorũ immobiliũ, q̃ donatori facta in aui teſtamẽto fuerat: qua tñ nõ obſtante rñſum fuit ꝑ ipſũ Socy. donationẽ huiuſmodi validã eſſe, qa, prohibitio alienationis bonorũ immobilium, non comprehendit iura incorporalia, vt eſt ius patronatus, vt tradit Oldr. conſ. 219. Factũ tale eſt. Dñs Rex Frãciæ, & in iſta eadẽ ſpecie cõſuluit Dec. con. 639. nu. 7. ubi
64 ſe ſubſcribit conſultationi dñi Philippi † Griſi. I. C. Clariſſimi ciuis Sarzanenſis, qui hoc idẽ reſpõderat.

65 Vigeſimoquinto colligitur, † ꝙ prohibita appellatione à ſnĩa ſuper meritis cauſæ lata non præſumitur prohibita appellatio à ſentẽtia, qua quis pronunciauit ſe iudicem competentem, Ang. conſ. 195. Domina Gulielmina, quia magiſtratus omnes cauſas ad ſe traherent. Dec. conſ. 49. Præſtantiſſimus Docto. col. 2. Cur. iun. conſ. 134. nu. 14. & 15.

66 Vigeſimoſexto colligitur, † quòd prohibitione facta, ne quis alloquatur, uel fauorẽ det alicui puta carcerato non præſumitur prohibitum quominus qs alloquatur, & talem fauorem det, q nemini noceat, nec ipſi proſit ad delinquendum, uel fugiendũ, & debitã pœnam euitandum. cap. fi. §. illud, ubi Dominicus. & Franc. de Pœn. in 6. Card. in Clem. 1. in princ. num. 9. in 5. opinione, & ibi Imol. col. 2. eod. tit. Crau. latiſſimè. conſ. 3. per totum. Foller. in prac. uerſ. Fragmentorum pars nu. 66. Bertaz. conſ. crim. 98. nu. 12. & conſil. 100. num. 18. uol. 1.

67 Vigeſimoſeptimo colligitur, † quòd prohibita alienatione, nõ pręſumitur prohibita donatio cauſa mortis, facta intuitu pietatis, Crot. conſ. 53. nu. 15. & conſ. 35. nu. 9. adducens ad hoc Ludouic. Rom. conſ. 199.
68 Præſens ſtatuti parti. nu. 9. vbi plus dicit, † ꝙ ꝓhibitus donare cauſa mortis non prohibetur donare cauſa mortis intuitu pietatis. facit ad hoc, qa licet regulari-

69 ter feudũ † alienari nõ poſſit, ac ne pro anima quidẽ,
toto titulo de prohib. feu. alien. c. 1. §. donare qual. ol.
poi. feu. alie. tñ de iure canonico ad pias cauſas alie-
nari põt Hoſti. in ſum. tit. de immuni. eccleſ. ſ. in quã-
tũ. ver. ſed nec illa. Rom. d. conſ. 199. & ſing. 529 Tu
ſcis, ꝙ vaſſallus. Spec. in tit. de feu. ſ. 1. ver. 19. Buttig.
in c. vlt. de immunit. Eccleſiæ. Tiraq. priuileg. piæ cau.
priuile. 104. plures congerit Mandoſ. ad Rom. d. cõſi.
70 199. Facit etiam, quia licet † prohibitum ſit res Eccle
ſiæ alienari, non extenditur tamen huiuſmodi prohi-
bitio ad pias cauſas. c. autum. 12. q. 2. Bal. conſ. 368. fa-
ctum tale eſt ſuper quo. ver. ſecundus caſus, vol. 3. Ti-
raq. vbi ſupra priuileg. 103.
71 Vigeſimooctauo colligitur, † quod prohibita alie-
natione per teſtatorem, non præſumitur prohibita in
bonis poſtea per hæredem acquiſitis, ſed in illis tantũ
quos à teſtatore habuit, Cyn. Bal. Ang. & Salyc. in l. ſi
in teſtamento. de vulga. & pupil. quos refert Lauten,
Siluan. conſ. 49 nu. 85.
72 Vigeſimonono colligitur, † quod prohibita aliena
tione non præſumitur prohibita eo caſu, quo res ad
naturam ſuam reuerteretur, vt tradit Signoro. col. 2.
circa med. verſ. 3. ſic., quem referendo ſequitur Laur.
Siluan. conſ. 56 nu. 31.
Trigeſimo colligit̃, ꝙ prohibita alienatione, non
cenſet̃ prohibita alienatio legitimæ, ex quo legitima
73 † ſine vllo omnino grauamine filijs debetur. Docto.
in l. filiusfamilias. §. diui. & ibi præcipuè. Iaſ. nu. 116.
ff. de leg. 1. Bertran. conſ. 197. in fi. lib. 1. cõſ. 173. col. 3,
quos alleg. Portius limo. reg. 42. ampl. 7. poſt eum Cu-
chus in tractatu de legitima, nullũ grauamen admit-
tit. nu. 15. vbi hanc materiam latè pertractat.
74 Hoc tamen non procedit, † quando prohibitio fa-
cta eſt ad hoc, vt filio conſulatur, veluti cum vſq ad
certã ætatẽ, vel inconſultis agnatis alienare ꝓhibitus
eſt, Alba. conſ. 7. nu. 21. Iaſ. in d. l. filiusfa. § diui. n. 116.
Bero. q. 87. nu. 4. Rol. à Val. conſ. 198. nu. 24. vol. 2. con
cludentes, quod ſi pater generaliter filium vſque ad
75 † certam ætatem alienare prohiberet, ſimul & legiti-
mæ prohibitio facta videretur, & fauorabilis cenſere-
tur huiuſmodi diſpoſitio, eodemmet modo ſi pater
ſuſpectam habere imbecillitatem filij, ob id ꝙ parũ
mente, & ratione conſtaret eſſetq; nepos, ac bonorũ
ſuorum eluuies, vt multos cognouimus, quibus nec
centum patrimonia eſſent ſuffectura, hoc caſu poſſet
alienationem legitimæ prohibere adeo, vt credatur
76 † patri aſſerenti in teſtamento de huiuſmodi filij in-
genio, & ſuſpicione, vt tradit Pic. in l. in quartam. nu,
123. ff. ad l. Falcid. Alcia. reſp. 522. & pluribus eã cor-
roborat ipſemet, in tract. de præſump. reg. 1. præſump.
* ſecũda. nu. 3. ver. ad idem dicit, & de magis * commu-
ni opinione teſtatur Nico. Are. ibidem, in add. ad eũ,
in litera B. ſuper verſ. Falc. vbi alios concordes & ipſe
refert, & eos citat authores dicentes cautelas, per quas
quis poſſit euadere talem temporalem prohibitionẽ,
quoad legitimam, idem ſenſit Rol. à Val. conſ. 198 n.
29. lib. 2. plures alios caſus, quibus poteſt legitimè alie
natio prohiberi, vide apud Cuchum ſupra cit. loco, &
Portium d. concl. 42. quos hic non refero, quia ad no-
ſtram materiam non pertinent, vide Rol. à Val. conſ.
98. nu. 25. vol. 2.
77 Trigeſimoprimo colligitur, † ꝙ prohibitione alie-
nationis facta filijs, non præſumitur facta ẽt nepotib.
vel hæredi hæredis, ſecundum glo. in ſ. nos igitur. in
Auth. de reſti. fideicommiſ. Cyn. Bal. & Saly. in l. vo-
luntas. C. de fideicom. Bar. in l. Lucius. §. 1. ff. de leg. 3.
& in l. filiusfamil. §. olim. 10. q. ff. eod. Bal. in l. Titius.
in prin. ff. de lib. & poſth. Ang. in ſ. nos igitur. poſt gl.
ibi, in authen. de reſtit. fideicom. Dec. conſ. 376. Viſis,
& diligenter conſideratis. num. 5. & conſ. 636. prima
facie videbatur. nu. 7. Alex. conſ. 56. Aldrouandus te-
ſtamentum condidit. nu. 1. vol. 5. & conſ. 140. Viſo di-
cto teſtamento. nu. 6. vol. 6. & conſ. 1. nu. 13. vol. 1. &
conſ. 55. ponderatis his, quæ themate, in fi. Nat. conſi.
506. nu. 6. vol. 3 conſ. 602. nu. 14 eo. vol. Soc. iun. conſ.
180. nu. 46. conſ. 163. nu. 4. & ſeq. vbi fuſè tract. vol. 2,
Rui. cõſ. 208. nu. 4. vol. 1. Cor. cõſ. 38. n. 3. vol. 1. Ceph.
conſ. 294. nu. 15. Rol. à Val. conſ. 43. nu. 48. conſ. 100.
nu. 88. vol. 4. Soc. iun. conſ. 16. nu. 25. vol 4. cõſ. 30. nu.
10. conſ. 31. nu. 18. conſ. 54. Cur. iun. conſ. 111. num. 1,
conſ. 167. nu. 5. conſ. 43. nu. 11. conſ. 115. n. 9 & 13. Me
noch. conſ. 55. nu. 117. vbi poſt Rip. in d. §. diui teſtat̃
* hanc eſſe * communem opinionem. Tiraq. de vtroq;
retrac. par. 1. gl. 6. §. 1. nu. 19. Bertaz. conſ. ciui. 6. nu. 17.
Siluan. conſ. 6. nu. 26. conſ. 25. nu. 24
78 Sed hoc † loco adhibenda eſt diſtinctio, nã ſi prohi
bitio realis ſit, hoc eſt in rẽ concepta non in perſonã,
veluti ſi dictũ ſit fundũ Cornelianũ alienari ꝓhibeo,
Aut ſi teſtator expreſſe voluit bona ſua in agnatione,
& familia conſeruari, his caſibus dubium nõ eſt, quin
prohibitio ad hæredem hæredis extendatur. ſi autem
teſtator nominauerit hæredem, dicẽdo, ipſe hæres ne
alienato, vel Titium filium meum, talem domũ alie
nare prohibeo, tunc quia prohibitio perſonalis eſt, nõ
extenditur de perſona ad perſonã, ita concludit Soc.
iun. conſ. 13. nu. 21. volu. 4. dicens hoc à Docto. teneri
* * cõmuniter, & conſ. 30. nu. 12. conſ. 54. nu. 12. eo. vol,
4. Dec conſ. 182. in cauſa occurrenti. nu. 2. Iaſ. in d. §.
diui. nu. 146. 152. ff. de leg. 1. Alc. in l. liberorum. verſ.
quod multomagis dicendum eſt. ff. de verbo. ſignifi.
Marzar. conſ. 4. verſ. & eodem modo reſpondetur ſol.
mihi 39. in impreſſis Florentiæ. 1569. Menoc. complu
res allegans conſ. 85. nu. 13. Rol. à Val. cõſ. 97. nu. 22.
vol. 4. Nat. conſ. 678. nu. 24.
79 Trigeſimoſecundo † colligitur, quòd prohibitum
ad tempus poſt illud tempus præſumitur permiſſum,
l. Imperator, & ibi Doc. no. ff. de libe. & poſthu. facit l.
pater filium. §. fundũ. ff. de leg. 3. tradit Alex. conſ. 55.
ponderatis his, col. 3. vol. 3. Bar. in d. ſ. fundũ. Iaſ. cõſ,
173. filiæ quon. domini Petri, per totũ. vol. 2. Soc. iun.
conſ. 130 nu. 2. vol. 1. conſ. 31. nu. 61. conſ. 64. num. 44.
conſ. 157. nu. 11. conſ. 188. nu. 12, vol. 2. conſ. 36. nu. 4.
conſ. 68. nu. 58. vol. 3. Crot. conſ. 71. nu 9. Cur. iun. cõſ,
115. nu. 24. Menoc. conſ. 88. nu. 36.
80 Trigeſimotertio colligitur, † quòd ſtatutum prohi
bens ne maritus relinquat vxori, non præſumitur pro-
hibere quominus ſocer mariti, vel cõſanguinei mariti
vxori eius relinquere poſſint, quia diſpoſitio in mari
tũ concepta ad ſocerũ extendi non dẽt. l. ſi verò. ſ. de
viro. ff. ſol. mat. per quẽ tex. ita rñdit Signor. cõſ. 179,
in ſecundo dubio. Cur. iun. conſ. 6. nu. 6. ver. & idcirco
non vr̃, cũ cæteris allegans per Lancel. Gallia. in con
ſuetu. Alex. in verbo, maritus, q. 8. & 9.
Plura alia hic annectere poſſem, quæ tamen quo-
niam a noſtra materia longiſſimè abſunt: ad extẽſio-
nem enim potius, quam ad probationem pertinent,
omittere volumus.
Illud nunc animaduertendũ eſt, quod etſi prohibi-
tio odioſa ſit, & idcirco veniat reſtringenda, vt ex in-
81 prædictis faciliimè conſtat, attamen ſemper † mens,
& voluntas prohibentis inſpici debet, & ſecundũ eã
reſtringenda, vel amplianda eſt prohibitio, idq; præci
puè in vltimis voluntatibus locum obtinet, in quibus
82 teſtatoris voluntas † tanquã regina dominat̃. in l. in
conditionibus primum locum in prin. ff. de condi. &
demonſtra. l. cũ quæ. l. in fi. C. de legib. ſ. diſponat. in
Auth. de nupt. Feder. de Sen. conſ. 250. nu. 1. cum cæ-
teris, qui latiſſimè, in hanc ſententiam ſcribit Mant,
83 de coniect. vlt. volunt. lib. 3. Voluntas autem † prohi-
bentis potiſſimum ex ratione ab ipſo expreſſa colligi
84 tur. Quælibet enim † diſpoſitio, ex ratione etiam præ
ſumpta, & cõiecturata regulatur. c. ſuggeſtũ, vbi Dec.
in 2. notab. de appell. Bal. in auth. ingreſſi. col. 1. C. de
ſacroſan. eccleſ. & in propoſito noſtro tradit Cra. cõſ.
3. nu. 3. Ang. conſ. 169. ſuper puncto ſupraſcripto. col,
85 1. & 2. dicens, quòd in materia prohibitę † alienatio-
nis

Digitized by Google

nis per teſtatorem debet poſſimum inſpici ratio, &
mens teſtatoris, adeo quod ſi fiat alienatio, per quam
non læditur ratio,& mens teſtatoris,debet valere,quã-
uis fiat contra verba prohibitoria alienandi, & Ang.
ſequitur Iaſ.in l.filiusfamilias.§.diui.in 2.lect.in ſepti
mo no.num.78.de leg.1.Corn.conſi.178.volu.1.Dec.
conſ.511.col.2.num.6.verſ.poſtremo.Soci.iun.conſi.
20.col.fi.vol.1.cõſ.28.col.3.& 4.vol.2. Alber.cõſ.54.
nu.ſeptimo,idem Socin.iun. cõſ.158.nu.44.eo.vol.2.
Lauren.Siluan.cõſ.25.nu.25.Bertaz. conſ.ciuil. 6.nu.
26.Gig.conſ.140.nu.2.Aret.conſ. 19. num. 5. pulchrè
Rui.conſ.89.nu.25.conſ.102.nu.2.vol.2.conſ.168.nu.
21.vol.3.Caſt. conſ.115.nu.1. verſ. conſtat. vol.1.An-
cha.conſi.152.nu.9.cum pluribus allegatis per Mant.
de coniect.vlt.vol.lib.6.tit.14.
86 Secũdo prohibentis voluntas † colligitur ex verbis
ipſius, & idcirco quando verbis generalib.prohibetur
aliquid,tunc omnia prohibita intelliguntur,vt puta,ſi
quomodocũque,vel quomodolibet, nullo modo,nul
lo vnquã tempore,vel cõtinue, aut ſimilib. verbis ge-
neralitatem importantib.prohibitio facta ſit,arg.l.Iu-
lianus.ff.de leg.tertio,l.prima.§.primo,iũcta gl.in ver
bo quoquomodo.ff.de fideicõmiſ.liber. Gozad.conſ.
25.nu.9.conſ.71.num.4.dicens,quod quando teſtator
87 †diſponit in ſuo teſtamẽto,quod res nullo modo alie
netur:per illa verba,nullo modo, intelligitur velle, ꝙ
ẽt in caſibus ſpecialibus aliàs permiſſis alienatio fieri
nõ poſſit per tex.in §.ſanctiſſimas. in Auth.de aliena.
& emph. quod etiam voluit Crauet. conſ.201. nu.42.
latiſſimè Rol.à Val. conſ.2. nu.24.cum plurib. ſeq.&
conſi.24.per tot.vol.4.& cõſ.88.nu.37.vol.1.Cœphal.
conſ.153.num. 32. & idem maximè procedit,quando
88 † verbis generalibus geminatis,vel negatiuis facta eſt
prohibitio, Cœph. conſ.152. nu.79.conſ.58.num.15.
Rolan.vbi ſup.Cæph. conſ.296.nu.14. Alben.cõſ.54.
nu.3.Menoch.conſ.95.nu.124.Ruin.conſ.133.num.7.
conſ.89.nu.36.conſ.123.nu.10.vol.2.conſ. 144.num.2.
conſ.146.nu.12.vol.2. Plura in hanc ſententiam con-
gerit elegantiſſimè dominus Borgnin.Caualcan. Flui
zanen.deciſ.5.nu.52.& in fi.
89 Ex his,quæ dicta ſunt † colligi primo poteſt . ꝙ pro-
hibitione facta,ne qs præſumat tẽpore interdicti, quo-
modolibet cogere clericum ad celebrationem diui-
norum officiorum, omnis modus compulſionis pro-
hibitus præſumitur realis, perſonalis, directus, indire-
ctus,gl.in clem.2.in ver. quomodolibet,de ſenten.ex-
commu.Rol.à Val.conſ.2.nu.24.vol.4.
90 Colligitur, ꝙ licet prohibita † alienatione id non
intelligatur de neceſſaria, & legali, fallit tamẽ quãdo
generalib.verbis facta eſt prohibitio, quia tunc etiam
neceſſaria cẽſetur prohibita. Bar.in l.ventre.verſi.ter-
tius caſus, & ibidem Arc.col. 16.ff.de acquir. hæred.
& in l.Pantonius.§. 1.ff.eo.tit. & in l.peto.§.fratre.ff.
de leg.2. Iaſ. in l. filiusfamilias. §. diui.q.7. ff. de lega.
primo,& ibidẽ Ruin.col.28.Barb.in rub.de reb.eccle.
non alienan.Cæph.conſ.153. nu.32.in prin. dicens,ꝙ
91 prohibita generalibus † uerbis alienatione, intelligi-
tur prohibita alienatio per uiam ultimæ uoluntatis,
quæ etiam ipſa dicitur neceſſaria alienatio, ut in eod.
conſ.in prin.ipſe deducit. idẽ uoluit ipſe Cæph.conſi.
58.nu.17.conſ.162.nu.79.conſ.121.nu.3.conſ.296.nu.
14.Menoch.conſ.95. num.124. Dec.conſ.23. col.3.in
prin.cõſ.481.col.2.uerſ.uel 2.reſponderi poteſt,Ruin.
conſ.89.nu.35.conſ.133. nu.7. conſ.98.num.11.conſ.
123.nu.10.uol.2.conſ.144.nu.2. conſ.146. nu.12. uol.
3.Rolan.à Val.conſ.30.nu.32.uol.4.
92 Colligitur tertio, † quod ſi pater filio prohibuerit
alienationem,licet nõ comprehendantur nepotes, ut
ſupra dictum eſt: ſecus tamen eſt quãdo applicuit il-
lam rationem,quia uolebat bona in familia cõſerua-
re, quia iſta ratio ex præſumpta mente teſtatoris am-
pliat prohibitionẽ,Bar.in l pater filium.§.fundum.de
leg.3.Soci.ſen.cõſ.43.nu.1.uol.3.Alcia.in l.filiusfam.
§.diui.n.49.de leg.1. cum cæteris adduc. per Mant. de
conic.vlt.volum.lib.6.tit.14.nu.23.
93 Colligitur quartò,quòd prohibita†generaliter alie
natione, etiam datio in dotem prohibita præſumitur,
quæ alias ſub ſimplici prohibitione non continetur
Rui.conſ.123.col.3.in ſi.vol.2.Cæph.conſ. 296.nu.14.
Rol.à Val.conſ.27.nu.8.vol.4.
94 Colligitur quintò,† quòd vbi eſt prohibitus aliquis
actus,præſumitur etiam prohibitus omnis actus, per
quẽ ille ſequi poſſit,Bal.in l.quoties,prima.C. de fidei
95 commiſſis,dicẽs,quod prohibitus alienare,† nec id q-
dem poterit,per quod detur occaſio alienandi,quẽ re-
96 fert,& ſequitur Cra.conſ.170.n.9.& facit,quia† quod
nõ poteſt fieri immediatè, nec mediatè poteſt l. auia.
§.Titia.de cond.& demõſt.idẽ Crau.conſ.137.nu.12.
verſ.ad idem facit regula,Iaſ.in l.2.in prin. verſ. tenẽ-
do iſtã partem.col.6. ff.de vulg. & pupil. & idẽ tenuit
Corn.conſ.221.nu.1 vol.4. conſ.71. nu.5. verſ.& quia
prohibito,vol.1.Rui.conſ.25.n.8.vol.5.dicens,ꝙ pro
97 hibita† diuiſione,cẽſetur etiã prohibitus omnis actus,
per quem ſequi poſſit diuiſio,idẽ Rui.conſ.201. nu.9.
vol.1.conſ. 178.nu.9.eod.vol.conſ.135.n.2.& 5. vol.2.
Socin.iun.conſ.87.nu.14.vol.4. Ale. conſ.17. n.7.vol.
98 4.vbi poſt Bal.in l.fi.C.ad l.Falcid.dicit,quod qui†nõ
poteſt vendere, non poteſt promittere de vendendo,
quòd ẽt dixit idem Ale.conſ.106.nu.2.vol.7. & conſ.
99 95.nu.5. vol.2.dicens † quòd prohibita appellatione
ab executione, cenſetur etiam prohibita appellatio à
pronuncia de exequẽdo,per quã ad ipſam executionẽ
deuenitur. Aret.conſ.74.nu.7.conſ.67. nu.4. vbi dicit,
100 † quod prohibitus alienare præſumitur prohibitus
etiam alienanti conſentire.Cur.iun. conſ. 6. nu.6. fir-
101 mans† quod ſi vxor prohibetur inſtituere maritum,
cenſetur etiam prohibita illum inſtituere per interpo-
ſitas perſonas.ſimile tradit Menoch.arbitr. iud. lib.2.
caſu 479.n.28.Gigas conſ.108.n.24.Bertaz conſ.crim.
152.nu.16.vol.1. Anch.conſ.294.num.6.& 10.Neui.
conſ.62.nu.43 Marc.Mant.conſ.11.nu.23.Benintẽn.
deciſ.48.nu.14.Biſigne.deciſ.4.de ſent. excommu.Ti-
ráq.de vtroque retrac.ad fin.tituli.nu.30. Sfort. Od.in
trac.de reſti.in integ.q.32.nu. 86. Rol.à Val. conſ.31.
102 n.27.conſ.84.nu.37.vol.1.& idcirco prohibita†diui-
ſione cenſetur etiam prohibita alienatio Rol. à Val.
103 conſ.84 n.16.& 18.vol.1.& prohibitus† alienare nõ
poteſt arrogare, ita vt ex arrogatione ille admittatur,
Hier.Gabr.conſ. 91. nu. 9.
104 Iſtud tamen locum† ſibi vendicat,quando eadem
ratio prohibitionis viget etiam in actu,per quem per-
uenitur ad id,quod prohibitum eſt:ſecus autem quan-
do diuerſa adeſt ratio, quia tunc prohibito vno, non
cẽſetur prohibitum id,per quod ad illud deuenitur,vt
declarat Ale.conſ.194.nu. 14. vol. 2.
105 Colligitur ſexto,† ꝙ prohibita alienatione quæli-
bet eius ſpecies cenſetur prohibita,Anc. conſ. 105.nu.
2.conſ.381.n.2.Octauian.Vulpel.conſ. 117.nu.3.Mã-
106 del.conſ.64.nu.7.dicens,† ꝙ prohibitum alienari nõ
poteſt etiam deduci in compromiſſum, quod etiã vo-
luit Dec.conſ.39.col.2.& conſ.183.nu.3.& conſ. 475.
nu.41. Crot.conſ. 114.nu.7.Alex.conſ.32.nu.2.vol.2.
107 & prohibita † alienatione cenſetur etiam prohibita
locatio ad lõgum tempus, quæ largo modo alienatio
dicitur,Rui.conſ.148.nu.11.vol.1.Soc.iun.conſ.56.n.
108 12.vol.2.Bertr.cõſ.389 n.4. vol.2.& prohibita†alie-
nari non poſſunt hypothecari nec pignorari, nec ve-
niunt in generali obligatione,Rui.conſ.93.nu. 3.vol.
1.Cur.iun.conſ.119.num.5.vol.2.Cor.conſ.154.nu.2.
vol.4.Dec.conſ.645.nu.5.Soc.iun.conſ. 129. num. 15.
vol.2.Cuman.conſ.176.nu.5.Arc.conſ.125.num. 3.&
109 prohibitus † alienare prohibetur cedere, Corne.cõſ.
110 128.nu.2.in prin.vol.1.& prohibita alienatione† cẽ-
ſetur etiam prohibita confiſcatio Ruin. conſ. 25. nu.
10.vol.5.Rol.a Val.conſ.59.num.8.vol.1.conſ.98.nu.
14.vol.2.

111 Colligitur ſeptimo, † ꝙ prohibitus moleſtare, vel
controuerſiā mouere alicui, cenſetur prohibitus iudi
cialiter, vel extraiudicialiter de iure vel de facto. etiā
debitū petere, vel alio quouis modo moleſtiā īferre,
ita ſuſiſſime rńdit Barb. conſ. 6. Ab Ione princi piū.
ꝑ totū ſecun. dub. vol. 3 Alex. conſ. 52. Viſo reſta men
to Bartholomæi, per totum vol. 2. conſ. 152. Viſo the-
mate. in fi. eodem vol. conſ. 195. Perſpectis inſtrumē-
tis. vol. 6. Rui. conſ. 77. vol. 2. Soc. iun. conſ. 113. vol. 1.
112 Contrarium tñ † cōſuluit Dec. conſ. 581. Viſo pun
cto. col. 4. ver. venio ad ſecundum. concludens ꝙ pro
hibita moleſtatione non cēſetur prohibita moleſtia,
quæ de iure inſert̄, motus potiſſimè per id, ꝙ voluit
Bald. in l. 1. col. 5. C. de his, quæ pen. nomi. vbi dicit, ꝙ
113 † ſi proprietarius prohibeat̄ moleſtare vſufructua-
rium, poterit tamen ab eo petere cautionem de vten-
do, & fruendo arbitrio boni viri, quia iſta prohibitio
non intelligitur, quādo de iure moleſtia infertur, ſed
ſolum qñ iniuſtè, & malo animo, & Bal. refert Barb.
conſ. 59. Clementiſſime Deus. col. 6. vol. 1. vbi in eo-
dem caſu conſuluit, & idem voluit Bal. in l. 1. ver. ſed
pone. col. 3. C. de vſufru, & idē conſuluit Cuma. cōſi.
51. quod dictus Ambroſ. in pœnam, & facit etiā con-
tra priorem ſententiā, quod voluit Soc. iun. conſ. 115.
114 num. 27. cum plurib. ſeq. vol. 1. dicens, † quòd hæres
prohibitus moleſtare vxorem defuncti, cui omnium
bonorum ſuorum vſumfructum legauerat, poteſt ta-
men eam inquietare in hoc, vt inuentarium cōficiat,
quod de iure ab hærede fieri debet. & idem videtur
ſentire Ruin. conſ. 43. nu. 20. vol. 4. vbi videtur cōclu-
dere, quod quādo prohibitio eſt facta, ne aliquis mo-
leſtetur, non comprehenditur moleſtia, quæ de iure
infertur, niſi facta ſit verbis generalibus, vt ipſemet
dicit in conſ. 77. vol. 2.
115 Sed † pro cōcordia eorum, quæ in contrariū addu-
cuntur, diſtinguendi ſunt duo caſus, primus eſt, qñ fa-
cta fuit prohibitio moleſtationis ſimpliciter, & mole
ſtia infert̄ in eo, ꝙ venit ex natura actus, & ex ſolem
nitate à iure requiſita, & quæ ſi non inferret̄ damnū,
prohibitio reſultaret, & iſto caſu nō eſt dubitandum,
quin moleſtia inferri poſſit, & ita procedunt ea, quæ
voluit Bal. in d. l. 1. C. de his, quæ pę. nomi. & in d. l. 1.
C. de vſufru. cum concord. & ea, quæ concludendo
ſcripſit Soc. iun. d. conſ. 115. Nam cautio de vtendo,
& fruendo arbitrio boni viri, & inuētariū, ſunt ſolēni
tates quædā, quæ ex natura actus à iure requirunt̄, &
quę ſi nō fierēt, damnū hęredi, vel proprietario reſul-
taret. Non mirū igitur ſi inquietari permiſſum eſt ꝓ-
hibitione non obſtante, tanto magis, quia non videt̄
malo animo moleſtare, qui de dāno, in re ſibi ex vo-
luntate teſtatoris obuentura damnū euitare conatur.
Secundus caſus eſt, qñ moleſtia infertur, non in his,
quæ veniunt ex natura actus, ſed vt aliquid ei, qui mo
leſtatur contra teſtatoris volūtatem, auferatur, & iſto
caſu pœna committitur, & procedunt ea, quæ priore
loco adduximus, vt colligi pōt ex dictis per Soc. iun.
in locis proximè citatis, atq; hæc maximè procedūt,
quando verbis generalibus, & vt vocant prægnātibus
& geminatis generalitatem modi, loci vel temporis,
aut rei ſignificantib, prohibitio facta fuit, vt quomo-
docunq;, qualitercunque, quomodolibet, quouis mo-
do, aliquo loco, quouis loco, quandocunque, vllo vn-
quam tempore, & huiuſmodi. Iſta enim verba nemi-
ne repugnante etiam iuris moleſtiā includunt, vt ele-
ganter tradit Rui. d. conſ. 77. vol. 2.
116 Poſtremo loco † illud adnotandū eſt, ꝙ vbicunq;
res eſt aliquo mō prohibita, ꝑmiſſa tñ in quibuſdam
caſibus, non ſtat̄ dicto aſſerentis caſum ꝑmiſſum ſub
eſſe: niſi aliter probet, vt cōcludit Crot. conſ. 124. nu.
117 1. & 2. dicens per hoc, qđ non ſtat̄ d. donatoris † aſſe
rentis ſe ob merita donare: niſi aliàs iſta merita ꝓbē-
tur. l. 1. §. ſi mutuam. ff. ſi quid in fraud. patro. l. ſi forte,
& ibi Bar. ff. de Caſtren. pecul. gl. & DD. in l. ſi dona-
tione. C. de colla. Bar. in d. l. cū quis decedēs. §. Titia
honeſtiſſima. ff. de lega. 3. vbi dicit illud procedere, ēt
118 † ſi talis aſſertio eſſet iuramento firmata. Io. And. in
addi. ad Spe. tit. de reb. eccleſ. non alie. Bal. l. iubemus.
in fi. princ. C. de ſacroſ. eccleſ. Alex. conſ. 55. conſide-
ratis verbis. nu. 3. vol. 1. Rom. in auth. ſimiliter. col. 1.
C. ad l. Falc. idem voluit Bertran. cōſ. 71. nu. 4. vol. 1.
ſed vide, quæ diximus in concl. Benemerita, & facit,
ꝙ voluit. Nat. conſ. 177. nu. 16. dicens, ꝙ licet credat̄
119 cardinali † aſſerenti ſe legatum. c. nobiliſſimus. cum
gl. 97. diſt. non tamen creditur, ſi dicit reſeruata Papæ
fuiſſe cōceſſa. ſed oportet ipſum probare poſt Alb. in
c. quod tranſlationem. in fi. de offi. deleg. cui opinio
ni acceſſit etiam Dec. conſ. 142. nu. 4 dicens, quod cū
120 prohibita ſit † alienatio rerum Eccleſiæ, niſi in eius
vtilitatem, nō ſtatur dicto aſſerentis vtilitatē ſubeſſe,
niſi aliter probetur, quod eodē modo in alienatione
rerum minoris, vel pupilli locum habet, vt diffuſe tra
dit Couarr. variat. reſol. lib. 2. num. 9. c. 16. Dominus
Borgnin. Caualcan. Finizanen. I. C. ſubtiliſſimus. dec.
46. nu. 126. Cacchera. dec. Pedemon. 171. nu. 13. & in-
fra, Crau. in reſp. pro genero nu. 22. & 23. & 116. cum
plurib. ſeq. & plurima in hanc ſententiam tradit ele-
gantiſſime Lancel. Galia. in conſuetu. Alex. in verſi.
viginti. quæſt. 8. ferè per tot.

Plurima hic referre poſſem. quæ conſulto omitto, quoniam ad materiam extenſiuam potius, quam probatoriam, aut præſumptiuam pertinent.

CONCLVSIO MCCXLIII.

ARGVMENTVM.

Profeſſionem quomodo quis feciſſe probetur.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio non præſumitur, ſed eſt probanda ab allegante eam.*

2 *Monachus qui exiuit à monaſterio ſi repetatur per Abbatem, profeſſio contra ipſum probanda eſt.*

3 *Monaſterij ingreſſus non inducit profeſſionem niſi aliud doceatur.*

4 *Monachus poteſt quandocunque exire de monaſterio, & Abbati incumbit onus probandi profeſſionem.*

5 *Profeſſio non probatur facta per literas teſtimoniales Abbatis.*

6 *Literis etiam Principis ſupremi nō creditur in præiudiciū alterius, & de facto alieno, & contra non ſubditum.*

7 *Profeſſio non probatur literis Abbatis, etiam ſi is haberet Priuilegium a Summo Pontifice, quod illius literis crederetur.*

8 *Abbatis litera inter monachos plenè probant.*

9 *Priuilegium conceſſum alicui, non intelligitur in præiudicium tertij.*

10 *Scriptura archiuij contra tertium non probat.*

11 *Papa ſi vult aliqua haberi pro infectis, non intelligitur, quo ad extraneos.*

12 *Profeſſio probatur ex factis per profitentem, ex quibus mens ipſius, & voluntas colligatur.*

13 *Voluntas non minus factis, quam verbis declaratur.*

14 *Mutaſter, & ſurdaſter, poſſunt factis voluntatem profitendi oſtendere.*

15 *Profeſſio probatur per delationem habitus, intra monaſterium per annum, & triduum.*

16 *Monacha per veli ſuſceptionem præſumitur profiteri.*

17 *Profeſſio præſumitur, quando exiſtens in monaſterio ſe ingerit in actibus, qui per ſolos profeſſos fieri ſolent.*

18 *Profeſſio nunquam præſumitur ex geſtis extra monaſterium.*

Profeſſio

19 Profeſſio non probatur per delationem habitus extra clau
ſtra monaſterij, etiam cum nominatione.
Etiam ſi portans habitum, pluries confeſſus fuiſſet ſe profeſ-
ſum. vt ibid. nu. 20.
21 Profeſſio ad hoc, vt præſumatur, quæ requirantur.
22 Metus intrantis religionem per cohabitationem anna-
lem purgato.
23 Impubes nunquam præſumitur facere profeſſionem.
24 Profeſſio præſumitur facta in ætate legitima.
25 Profeſſio ex ingreſſu religionis, & habitus delatione non
præſumitur niſi continue ſteterit per annum, & triduũ.
26 Profeſsio non probatur per actus profeſſis competentes,
quando contrarium probatur.
27 Profeſsio præſumitur, quando quis ſe tradit Abbati in mo
nachum, dummodo Abbas habeat recipiendi poteſtatem.
28 Profeſsio probatur iuramento profitentis, etiamſi habeat
contra ſe ſemiplenam probationem.
29 Profeſſio probatur per teſtes confratres monaſterij.
30 Pater pro filio in cauſa profeſſionis, teſtis eſſe poteſt.

1 Profeſſionem † nõ præſumi: ſed pro-
bandam eſſe quoties
facta negatur tenuit Abb. per illũ tex. in c. nuper no-
2 bis in fi. de teſt. vbi quod ſi monachus † excat à mo-
naſterio, & repetatur per Abbatem; oportebit, ꝙ con-
tra ipſum profeſſio probetur. Idem ſenſit Puteus dec.
408. vbi inquit, quod quoticſcunque contra aliquem
obijcitur religionis profeſſio, plenè probanda eſt. Bar
ba. conſ. 53. illud in medium afferam, quod diuina te-
ſtantur carmina, col. 3. verſ. & ſi quiſpiam dixerit. nu.
10. vol. 2. Bellam. dec. 76. Fely. in d. c. nuper. num. 2. &
ibidem Bal. nu. 3.
Ampliatur primo iſta concluſio, vt procedat etiã
3 ſi probetur ingreſſus † monaſterij: adhuc enim pro-
feſſio facta non præſumitur: niſi aliter doceatur. Ita
voluit Abb. in d. c. nuper, & ibidem Fel. & Bal. dicen-
4 tes non probari profeſſionem per ingreſſum † mona-
ſterij, adeo, ꝙ qui eſt in monaſterio põt quandocun-
que libitum fuerit, exire. & Abbati repetenti incũbit
onus probandi profeſſionem. idem tenet But. in c. ex
tranſmiſſa. nu. 5. & 11. de elec. vbi inquit, quod licet
per delationem habitus monachalis, quis videatur vo
uere, attamen poſt votum illud ſimplex ex ingreſſu,
& mora aliqua in monaſterio, quis non videtur pro-
feſſionem facere, quod etiam tenuit idem Butr. in c.
ſtatuimus. de reg. iur. nu. 9.
Ampliatur ſecundo concluſio, adeo non præſumi
5 profeſſionẽ, vt nec etiam † crederetur literis teſtimo-
nialibus Abbatis, ꝙ profeſſio ab aliquo monacho fa
cta ſit, ſi eſſent ſigillatæ ſigillo magno ipſius Prælati,
qui atteſtaret̃ de facto alterius, per ea, quæ notat Bal.
in l. ſi qua per calumniã. ver. Aut ſunt literæ teſtimo-
niales. nu. 3. C. de epiſ. & cler. Bellam. dec. 86. incip. ſi
referat. Henric. Boich. in c. poſt ceſſionem. col. 1. verſ.
ſi vero ſint puræ teſtimoniales, de prob. & faciunt ea,
6 quæ no. Crau. conſ. 104. nu. 8. vbi dicit † in præiudiciũ
alterius, & de facto alieno, & contra non ſubditũ nõ
credi, etiam literis Principis, etiam ſupremi, quòd à
nobis lariſſimè explicatum eſt in concl. Princeps.
Sublimitari põt iſta ampliatio, etiamſi priuilegiũ
haberent tales Abbates à ſummo Pontefice, ꝙ eorũ
7 literis fides adhiberetur, quia † adhuc illorum literis
circa profeſſionem non eſſet fides adhibenda, q̃a iſta
priuilegia debent recipere interpretationẽ paſſiuam
à iure cõmuni, videlicet quatenus tales literæ atteſta-
rentur de profeſſione facta de preſenti, nõ de preteri-
to emiſſa, vel inter ipſos tantum de religione; inter
8 † quos nõ dubito, quin tales literæ plenè probent, ſed
inter alios id non puto locũ obtinere iuxta tex. in l. 1.
§. lex Falc. vbi Bar. & Alex. ff. ad l. Falc. cũ cæteris ad-
duc. per Crau. conſ. 136. nu. 9. & conſ. 259. nu. 9. Quan
9 do enim conceditur alicui priuilegiũ † nunq̃ intelli-
10 gitur contra tertiũ, & propterea ſcriptura † archiuij
contra tertium non probat. Soc. iun. conſ. 2. nu. 9. vo
2. & Fel. in c. cauſam, quæ nu. 10. ver. & dicit, Anan. de
11 reſcri. dicit, quod ſi Papa † vult aliqua haberi pro in-
fectis, non intelligitur quoad extraneos, quod ẽt vo-
luit Dec. conſ. 296. nu. 5. Plura colligere po. es ad hoc
propoſitum, ſupra in concl. Princeps.
Limitatur ſupradicta concluſio, vt non ꝓcedat, qñ
12 † ex facto aliquo colligi poteſt mens, & vol ntas ali
13 cuius circa profeſſionem, cum etenim vol tas † no
ſtra non minus facto, quam verbo deprehẽdatur. l. re-
prehendenda. C. de inſtit. & ſubſt. gl. in l. de quib. ff. de
legibus, & l. dolum. C. de dolo. & in l. Celſum. in prin.
ff. de doli excep. iuxta illud poeticum, & facta loquũ
tur, quod refert Barb. conſ. 59. illud in medium afferã,
quod diuina teſtantur carmina, in prin. vol. 2. ſequit̃
qđ ſi actus aliq̃s factus ſit, per quem inferat̃ profeſſio
eius præſumptio inducetur. & ideo dicit ibi Barb. ꝙ
14 licet † mutaſſet, vel ſurdaſter, hoc eſt q̃ tardè, vel lo-
quit̃, vel videt, licet verbis voluntatem profitendi nõ
exprimant, tñ eorũ conſenſum ex coniecturis colligi
poſſe an profiteri velint, vel nõ, ex quo ſequit̃, ſi quis
15 † intra annum, & triduum habitum monachalẽ in-
tra monaſteriũ portauerit, profeſſionem feciſſe p̃ſu-
mi: ita tradit Abb. in c. ex parte. c. ad inſtrumẽta, c. ſi-
gnificatũ. tit. de reg. Sed id diſtinctione quadã tempe
randũ eſt, nã aut in monaſterio ſunt diſtincti habitus
illorũ, q̃ profeſſionem fecerant, & nouitiorũ, aut ſunt
indiſtincti. Primo caſu aut eſt diſtinctio latẽs, vt puta
quia habitus profeſſorum ſolũ benedicitur, & hoc ca
ſu per dilationem talis habitus nõ præſumit̃ ꝓfeſſio:
niſi poſt annũ, & triduum, aut eſt diſtinctio patens, &
tunc ſi portet quis habitum profeſſorum, ſtatim poſt
triduum p̃ſumit̃ profiteri, ſed ſi portet habitum noui
tiorũ, nunq̃ profiteri vr̃: ſi vero habitus eſt indiſtin-
ctus, tunc per delationem anni, & tridui creditur quis
profeſſionem feciſſe, & hęc ſunt ea, quæ trad. Abb. in
c. ex parte. de reg. in c. ad noſtram, & in c. nuper. Butr.
in c. 2. & alibi paſſim. eo. tit. & idẽ dicẽdum eſt in mo
16 nacha † quæ per veli ſuſceptionem præſumitur profi
teri, vt trad. Abb. in c. cum virũ. per illum tex. in fi. de
regularib. eodemmet modo facto quis dicitur ꝓfiteri
17 † qñ exiſtens in monaſterio, ſe ingerit in actibus per
ſolos ꝓfeſſos fieri ſolitis, vt ſunt electio, & tales actus
capitulares, Abb. in c. vidua, tit. allegato. latè Barb. d.
conſ. 59. col. 2. Butr. in d. c. vidua.
Declara primo hãc limitationem, vt procedat, qñ
18 † habitus, aut alius actus profeſſionẽ inducens factus
eſt intra clauſtra monaſterij, nã ſi extra clauſtra, tunc
nullo temporis ſpatio inducitur profeſſionis præſu m
ptio, ita gl. magna, loquens de quodam, qui habitum
20 annis portauerat, in clem. eos. de regul. & in c. por
rectum. & ibi Inno. & Io. And. extra eo. tit. de reg. Ceſ
ſat enim tunc profeſſionis præſumptio, quia ſi vellet
profiteri, intraret monaſteriũ, vt dicit Fel. qui in hac
ſpecie conſuluit, in conſ. 29. in facto eximij. idẽ tenet
Ang. in l. fi. §. quoties. ff. de public.
Amplianda eſt iſta declaratio, vt procedat, etiamſi
19 delatus eſſet habitus † extra clauſtra cum nominatio
ne: Nam & hoc caſu non præſumeretur profeſſio. Ita
Mohed. in ſuis deciſ. nondũ tipis traditis. dec. 73. fuit
dubium. vbi reſpondit, in quodam, qui portauerat ha
bitum S. Antonij extra clauſtra, & nominatus fuerat
nomine commendatoris, & tamen decidit non eſſe
probatam profeſsionem, & in hoc eodem caſu extat
alia dec. Putei lib. 1. dec. 156. in vna Galaguritana,
per c. vt clerici, de reg. vbi dicitur, quod geſtatio habi
tus extra religionem quantumcunque temporis, non
inducit profeſsionem.
Amplianda eſt ſecũdo loco ſupradicta declaratio,
20 vt procedat etiam † ſi is, qui detulit habitum extra
clauſtra monaſterij, pluries confeſſus eſſet ſe ꝓfeſſum
fuiſſe, adhuc enim profeſſus nõ probatur. Ita Mohed.
in eadem ſpecie. in d. dec. 73.

111 Colligitur ſeptimo,† ꝙ prohibitus moleſtare, vel controuerſiã mouere alicui, cenſetur prohibitus iudicialiter, vel extraiudicialiter de iure vel de facto, etiã debitũ petere, vel alio quouis modo moleſtiã īferre, ita ſuſiſſime rñdit Barb. conſ. 6. Ab Ioue principiũ. ꝑ totũ ſecun.dub.vol.3. Alex.conſ.52. Viſo teſtamento Bartholomæi, per totum vol.2.conſ.152. Viſo themate.in fi.eodem vol.conſ.195. Perſpectis inſtrumẽtis.vol.6.Rui.conſ.77.vol.2.Soc.iun.conſ.113. vol.1.

112 Contrarium tñ † cõſuluit Dec.conſ.584. Viſo puncto.col.4.ver.venio ad ſecundum.concludens ꝙ prohibita moleſtatione non cẽſetur prohibita moleſtia, quæ de iure infert, motus potiſſimè per id, ꝙ voluit Bald.in l.1.col.5.C.de his,quæ pœn.nomi.vbi dicit,ꝙ

113 † ſi proprietarius prohibeat moleſtare vſufructuarium, poterit tamen ab eo petere cautionem de vtendo,& fruendo arbitrio boni viri, quia illa prohibitio non intelligitur, quãdo de iure moleſtia infertur, ſed ſolum qñ iniuſtè, & malo animo, & Bal.refert Barb. conſ.59.Clementiſſime Deus. col.6.vol.1. vbi in eodem caſu conſuluit,& idem voluit Bal. in l.1.ver.ſed pone.col.3.C.de vſufru.& idẽ conſuluit Cuma. cõſi. 51.quod dictus Ambroſ.in pœnam, & facit etiã contra priorem ſententiã,quod voluit Soc.iun.conſ.115.

114 num.27.cum plurib.ſeq.vol.1.dicens, † quòd hæres prohibitus moleſtare vxorem defuncti, cui omnium bonorum ſuorum vſumfructum legauerat, poteſt tamen eam inquietare in hoc, vt inuentarium cõficiat, quod de iure ab hærede fieri debet. & idem videtur ſentire Ruin.conſ.43.nu.20. vol.4.vbi videtur cõcludere, quod quãdo prohibitio eſt facta, ne aliquis moleſtetur, non comprehenditur moleſtia, quæ de iure infertur, niſi facta ſit verbis generalibus, vt ipſemet dicit in conſ.77.vol.2.

115 Sed † pro cõcordia eorum,quæ in contrariũ adducuntur, diſtinguendi ſunt duo caſus, primus eſt, qñ facta fuit prohibitio moleſtationis ſimpliciter, & moleſtia infert in eo, ꝙ venit ex natura actus, & ex ſolemnitate à iure requiſita, & quæ ſi non inferret damnũ, prohibitio reluctaret, & iſto caſu nõ eſt dubitandum, quin moleſtia inferri poſſit, & ita procedunt ea, quæ voluit Bal.in d.l.1.C.de his,quæ pœ.nomi. & in d.l.1. C. de vſufru. cum concord. & ea, quæ concludendo ſcripſit Soc.iun.d. conſ.115. Nam cautio de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri,& inuẽtariũ, ſunt ſolẽnitates quædã, quæ ex natura actus à iure requirunt, & quę ſi nõ fierẽt, damnũ hęredi, vel proprietario reſultaret. Non mirũ igitur ſi inquietari permiſſum eſt ꝓhibitione non obſtante, tanto magis, quia non videt malo animo moleſtare, qui de dãno, in re ſibi ex voluntate teſtatoris obuentura damnũ euitare conatur. Secundus caſus eſt, qñ moleſtia infertur, non in his, quæ veniunt ex natura actus, ſed vt aliquid ei, qui moleſtatur contra teſtatoris volũtatem, auferatur, & iſto caſu pœna committitur, & procedunt ea, quæ priore loco adduximus, vt colligi põt ex dictis per Soc. iun. in locis proximè citatis, atq; hæc maximè procedũt, quando verbis generalibus, & vt vocant prægnãtibus & geminatis generalitatem modi, loci vel temporis, aut rei ſignificantib. prohibitio facta fuit, vt quomodocunq;, qualitercunque, quomodolibet, quouis modo, aliquo loco, quouis loco, quandocunque, vllo vnquam tempore, & huiuſmodi. Iſta enim verba nemine repugnante etiam iuris moleſtiã includunt, vt eleganter tradit Rui.d.conſ.77.vol.2.

116 Poſtremo loco † illud adnotandũ eſt, ꝙ vbicunq; res eſt aliquo mõ prohibita, pmiſſa tñ in quibuſdam caſibus, non ſtat dicto aſſerentis caſum pmiſſum ſub eſſe: niſi aliter probet, vt cõcludit Crot. conſ.124. nu.

117 1.& 2.dicens per hoc, qđ non ſtat d.donatoris † aſſerentis ſe ob merita donare: niſi aliàs iſta merita ꝓbẽtur.l.1.§.ſi mutuam.ff.ſi quid in fraud.patro.l.ſi forte, & ibi Bar.ff.de Caſtren.pecul.gl. & DD. in l. ſi donatione.C.de colla.Bar.in d.l. cũ quis decedẽs.§. Titia honeſtiſſima.ff.de lega.3. vbi dicit illud procedere, etiã

118 † ſi talis aſſertio eſſet iuramento firmata.Io.And.in addi.ad Spe.tit.de reb.eccleſ.non alie.Bal.l.iubemus. in fi.princ.C.de ſacroſ.eccleſ.Alex.conſ.55.conſideratis verbis.nu.3.vol.1. Rom.in auth. ſimiliter.col.1. C.ad l. Falc. idem voluit Bertran. cõſ.71.nu.4.vol.1. ſed vide, quæ diximus in concl. Benemerita, & facit, ꝙ voluit. Nat. conſ.177.nu.16. dicens, ꝙ licet credatẽ

119 cardinali † aſſerenti ſe legatum.c.nobiliſſimus.cum gl.97.diſt.non tamen creditur, ſi dicit reſeruata Papæ fuiſſe cõceſſa. ſed oportet ipſum probare poſt Alb. in c.quod tranſlationem.in fi.de offi.deleg. cui opinioni acceſſit etiam Dec.conſ.142.nu.4. dicens, quod cũ

120 prohibita ſit † alienatio rerum Eccleſiæ, niſi in eius vtilitatem, nõ ſtatur dicto aſſerentis vtilitatẽ ſubeſſe, niſi aliter probetur, quod eodẽ modo in alienatione rerum minoris, vel pupilli locum habet, vt diffuſe tradit Couarr.variar.reſol.lib.2. num.9.c.16. Dominus Borgnin.Caualcan.Fiuizanen.I.C.ſubtiliſſimus.dec. 46.nu.126.Cacchera.dec. Pedemon.171.nu.13.& infra, Crau.in reſp.pro genero nu.22. & 23.& 116.cum plurib. ſeq. & plurima in hanc ſententiam tradit elegantiſſimè Lancel.Galia.in conſuetu.Alex. in verſi. viginti.quæſt.8.ferè per tot.

Plurima hic referre poſſem, quæ conſulto omitto, quoniam ad materiam extenſiuam potius, quam probatoriam, aut præſumptiuam pertinent.

CONCLVSIO MCCXLIII.

ARGVMENTVM.

Profeſſionem quomodo quis feciſſe probetur.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio non præſumitur, ſed eſt probanda ab allegante eam.*
2 *Monachus qui exiuit à monaſterio ſi repetatur per Abbatem, profeſſio contra ipſum probanda eſt.*
3 *Monaſterij ingreſſus non inducit profeſſionem. niſi aliud doceatur.*
4 *Monachus poteſt quandocunque exire de monaſterio, & Abbati incumbit onus probandi profeſſionem.*
5 *Profeſſio non probatur facta per literas teſtimoniales Abbatis.*
6 *Literis etiam Principis ſupremi nõ creditur in præiudiciũ alterius, & de facto alieno, & contra non ſubditum.*
7 *Profeſſio non probatur literis Abbatis, etiam ſi is haberet Priuilegium à Summo Pontifice, quod illius literis crederetur.*
8 *Abbatis literæ inter monachos, plenè probant.*
9 *Priuilegium conceſſum alicui, non intelligitur in præiudicium tertij.*
10 *Scriptura archiuij contra tertium non probat.*
11 *Papa ſi vult aliqua haberi pro infectis, non intelligitur, quo ad extraneos.*
12 *Profeſſio probatur ex factis per profitentem, ex quibus mens ipſius, & voluntas colligatur.*
13 *Voluntas non minus factis, quam verbis declaratur.*
14 *Mutaſter, & ſurdaſter, poſſunt factis voluntatem profitendi oſtendere.*
15 *Profeſſio probatur per delationem habitus, intra monaſterium per annum, & triduum.*
16 *Monacha per veli ſuſceptionem præſumitur profiteri.*
17 *Profeſſio præſumitur, quando exiſtens in monaſterio ſe ingerit in actibus, qui per ſolos profeſſos fieri ſolent.*
18 *Profeſſio nunquam præſumitur ex geſtis extra monaſterium.*

Profeſſio

39 Profeſſio non probatur per delationem habitus extra clau ſtra monaſterij,etiam cum nominatione.
Etiam ſi portans habitum,pluries confeſſus fuiſſet, ſe profeſſum.vt ibid.nu.20.
21 Profeſſio ad hoc,vt præſumatur,quæ requirantur.
-22 Metus intrantis religionem per cohabitationem annalem purgato.
23 Impubes nunquam præſumitur facere profeſſionem.
24 Profeſſio præſumitur facta in ætate legitima.
25 Profeſſio ex ingreſſu religionis, & habitus delatione non præſumitur niſi continue ſteterit per annum,& triduũ.
26 Profeſſio non probatur per actus profeſſis competentes, quando contrarium probatur.
27 Profeſſio præſumitur,quando quis ſe tradit Abbati in monachum,dummodo Abbas habeat recipiendi poteſtatem.
28 Profeſſio probatur iuramento profitentis, etiamſi habeat contra ſe ſemiplenam probationem.
29 Profeſſio probatur per teſtes confratres monaſterij.
30 Pater pro filio in cauſa profeſſionis,teſtis eſſe poteſt.

1 Profeſſionem † nõ præſumi: ſed probandam eſſe quoties
facta negatur tenuit Abb.per illũ tex.in c. nuper no-
2 bis in fi. de teſt. vbi quod ſi monachus † exeat à mo-
naſterio,& repetatur per Abbatem;oportebit,ꝙ con-
tra ipſum profeſſio probetur.Idem ſenſit Puteus dec.
408.vbi inquit, quod quotieſcunque contra aliquem
obijcitur religionis profeſſio,plenè probanda eſt. Bar
ba.conſ.53.illud in medium afferam,quod diuina te-
ſtantur carmina, col.3.verſ. & ſi quiſpiam dixerit.nu.
10.vol.2.Bellam.dec.76. Fely.in d.c.nuper. num.2.&
ibidem Bal.nu.3.
Ampliatur primo iſta concluſio, vt procedat etiã
3 ſi probetur ingreſſus † monaſterij: adhuc enim pro-
feſſio facta non præſumitur:niſi aliter doceatur. Ita
voluit Abb.in d.c.nuper,& ibidem Fel. & Bal.dicen-
4 tes non probari profeſſionem per ingreſſum † mona-
ſterij, adeo, ꝙ qui eſt in monaſterio põt quandocun-
que libitum fuerit, exire. & Abbati repetenti incũbit
onus probandi profeſſionem.idem tenet But. in c.ex
tranſmiſſa. nu.5. & 11. de elec. vbi inquit, quod licet
per delationem habitus monachalis,quis videatur vo
uere, attamen poſt votum illud ſimplex ex ingreſſu,
& mora aliqua in monaſterio, quis non videtur pro-
feſſionem facere, quod etiam tenuit idem Butr. in c.
ſtatuimus.de reg.iur.nu.9.
Ampliatur ſecundo concluſio,adeo non præſumi
5 profeſſionẽ, vt nec etiam † crederetur literis teſtimo-
nialibus Abbatis, ꝙ profeſſio ab aliquo monacho fa
cta ſit,ſi eſſent ſigillatæ ſigillo magno ipſius Prælati,
qui atteſtaret̃ de facto alterius,per ea, quæ notat Bal.
in l.ſi qua per calumniã.ver. Aut ſunt literæ teſtimo-
niales.nu.3.C.de epiſ.& cler. Bellam. dec.86. incip.ſi
referat.Henric.Boich.in c.poſt ceſſionem.col.1.verſ.
ſi vero ſint puræ teſtimoniales,de prob. & faciunt ea,
6 quæ no.Crau.conſ.104.nu.8.vbi dicit † in præiudiciũ
alterius, & de facto alieno, & contra non ſubditũ nõ
credi, etiam literis Principis,etiam ſupremi, quòd à
nobis lariſſimè explicatum eſt in concl.Princeps.
Sublimitari põt iſta ampliatio, etiamſi priuilegiũ
haberent tales Abbates à ſummo Pontefice, ꝙ eorũ
7 literis fides adhiberetur, quia † adhuc illorum literis
circa profeſſionem non eſſet fides adhibenda, qa iſta
priuilegia debent recipere interpretationẽ paſſiuam
à iure cõmuni,videlicet quatenus tales literæ atteſta-
rentur de profeſſione facta de preſenti,nõ de pręteri-
to emiſſa, vel inter ipſos tantum de religione; inter
8 † quos nõ dubito,quin tales literæ plenè probent, ſed
inter alios id non puto locũ obtinere iuxta tex.in l.1.
§.lex Falc.vbi Bar.& Alex.ff.ad l.Falc. cũ cæteris ad-
duc.per Crau.conſ.136.nu.9.& conſ.259.nu.9. Quan
9 do enim conceditur alicui priuilegiũ † nunq̃ intelli-
10 gitur contra tertiũ, & propterea ſcriptura † archiuij
contra tertium non probat. Soc.iun.conſ.2.nu.9.v o
2.& Fel.in c.cauſam,quæ nu.10.vet.& dicit, Anan.de
11 reſcri. dicit, quod ſi Papa † vult aliqua haberi pro in-
fectis,non intelligitur quoad extraneos, quod ẽt vo-
luit Dec.conſ.296.nu.5.Plura colligere po.es ad hoc
propoſitum,ſupra in concl. Princeps.
Limitatur ſupradicta concluſio,vt non ꝓcedat,qñ
12 † ex facto aliquo colligi poteſt mens,& voluntas ali
13 cuius circa profeſſionem, cum etenim voluntas † no
ſtra non minus facto,quam verbo deprehẽdatur.l.re-
prehendenda.C.de inſtit.& ſubſt.gl.in l.de quib.ff.de
legibus,& l.dolum.C.de dolo.& in l.Celſum.in prin.
ff.de doli excep.iuxta illud poeticum,& facta loquũ
tur,quod refert Barb.conſ.59.illud in medium afferã,
quod diuina teſtantur carmina, in prin. vol.2.ſequit̃
qđ ſi actus aliqs factus ſit,per quem inferat̃ profeſſio
eius præſumptio inducetur. & ideo dicit ibi Barb. ꝙ
14 licet † mutaſter, vel ſurdaſter, hoc eſt q tardè, vel lo-
quit̃,vel videt,licet verbis voluntatem profitendi nõ
exprimant,iñ eorũ conſenſum ex coniecturis colligi
poſſe an profiteri velint,vel nõ, ex quo ſequit̃,ſi quis
15 † intra annum, & triduum habitum monachalẽ in-
tra monaſteriũ portauerit, profeſſionem feciſſe p̃ſu-
mi:ita tradit Abb.in c.ex parte.c.ad inſtrumẽta, c. ſi-
gnificatũ.tit.de reg. Sed id diſtinctione quadã tempe
randũ eſt, nã aut in monaſterio ſunt diſtincti habitus
illorũ,q profeſſionem fecerant,& nouitiorũ,aut ſunt
indiſtincti.Primo caſu aut eſt diſtinctio latẽs, vt puta
quia habitus profeſſorum ſolũ benedicitur,& hoc ca
ſu per dilationem talis habitus nõ præſumit̃ ꝓfeſſio:
niſi poſt annũ,& triduum,aut eſt diſtinctio patens,&
tunc ſi portet quis habitum profeſſorum,ſtatim poſt
triduum p̃ſumit̃ profiteri,ſed ſi portet habitum noui
tiorũ,nunq̃ profiteri vr̃: ſi vero habitus eſt indiſtin-
ctus,tunc per delationem anni,& tridui creditur quis
profeſſionem feciſſe,& hęc ſunt ea,quæ trad. Abb.in
c.ex parte.de reg.in c.ad noſtram, & in c.nuper.Butr.
in c.2.& alibi paſſim.eo.tit. & idẽ dicẽdum eſt in mo
16 nacha † quæ per veli ſuſceptionem præſumitur profi
teri,vt trad.Abb.in c.cum virũ. per illum tex.in fi.de
regularib.eodemmet modo facto quis dicitur ꝓfiteri
17 † qñ exiſtens in monaſterio, ſe ingerit in actibus per
ſolos ꝓfeſſos fieri ſolitis,vt ſunt electio,& tales actus
capitulares, Abb.in c.vidua,tit. allegato.latè Barb.d.
conſ.59.col.2.Butr.in d.c. vidua.
Declara primo hãc limitationem, vt procedat,qñ
18 † habitus,aut alius actus profeſſionẽ inducens factus
eſt intra clauſtra monaſterij,nã ſi extra clauſtra, tunc
nullo temporis ſpatio inducitur profeſſionis præſum
ptio,ita gl.magna, loquens de quodam,qui habitum
20 annis portauerat,in clem.eos.de regul. & in c.por
rectum.& ibi Inno.& Io.And.extra eo.tit.de reg.Ceſ
ſat enim tunc profeſſionis præſumptio, quia ſi vellet
profiteri, intraret monaſteriũ, vt dicit Fel. qui in hac
ſpecie conſuluit,in conſ.29.in facto eximij.idẽ tenet
Ang.in l.fi.§.quoties.ff.de public.
Amplianda eſt iſta declaratio,vt procedat,etiamſi
19 delatus eſſet habitus † extra clauſtra cum nominatio
ne:Nam & hoc caſu non præſumeretur profeſſio. Ita
Mohed.in ſuis deciſ.nondũ tipis traditis. dec.73. fuit
dubium.vbi reſpondit, in quodam,qui portauerat ha
bitum S.Antonij extra clauſtra, & nominatus fuerat
nomine commendatoris, & tamen decidit non eſſe
probatam profeſsionem, & in hoc eodem caſu extat
alia dec. Putei lib. 1.dec. 156. in vna Galaguritana,
per c.vt clerici,de reg.vbi dicitur, quod geſtatio habi
tus extra religionem quantumcunque temporis, non
inducit profeſsionem.
Amplianda eſt ſecũdo loco ſupradicta declaratio,
20 vt procedat etiam † ſi is, qui detulit habitum extra
clauſtra monaſterij,pluries confeſſus eſſet ſe ꝓfeſſum
fuiſſe,adhuc enim profeſſus nõ probatur.Ita Mohed.
in eadem ſpecie.in d.dec.73.

Declara ſecūndo limitationem ſuprapoſitam proce-
21 dere,qñ interuenerūt † hæc quatuor,primo ꝙ animo
profitendi quis ingreſſus ſit monaſteriū. Ad proban-
dum autē,quòd animo profitendi, vel non profitēdi,
intrauerit quis religionē,parētes pro filijs admittunē,
Crot.in tracta.de teſti. par.4. num.3. ſecundo ꝙ ſciat
actus,quos facit pertinere ad profeſſos.tertio,ꝙ ſpon-
te,non metu ſe ingeſſerit, quarto, quòd poſtmodum
triduo in eodē propoſito perſeuerauerit. Id tradit Abb.
in d.c.vidua.& in d.c.ad noſtram, de reg. & Bar. in c.
22 2. eo. tit. Metus † aūt licet impediat profeſſionem à
principio,tñ per cohabitationem annalem purgatur.
quapropter ſi is, qui metu intrauit monaſterium per
annum ibi cohabitauerit,metus purgabitur,& præſu-
metē profeſſio,ita Ant.But.in d.c.2.nu.8. de regular.
Declara tertio, ꝙ dicitur in limitatione, vt proce-
dat,qñ quis portaſſet habitum, vel alios actus fecit in
ætate legitima, ſcilicet pubertatis, ſecus aūt in impu-
23 pubere,† qui nunquā præſumitur profiteri:ita Abb.in
c.ſignificatū. nu.5. de reg. niſi pubertatē attigerit per
annum, & triduum permanſerit in monaſterio: tunc
enim præſumitē profeſſus. vt ibi Abb. declarat,ſequitē
Decia. conſ.18. vol.3. in dubio autem præſumitē quis
24 profeſſionem feciſſe † in ætate legitima, Abb.in c.cū
virū nu.6.de regu.dicens,ꝙ illud ꝙ conſueuit fieri.in
certa ætate, vel tpe:niſi aliter doceatur,in illa ætate
factum præſumitur,quod etiā dixit Abb.in c.1.eo.tit.
25 Declara quartò,vt procedat,† qñ quis detulit habi
tū continuè per annū: vnde ſi quis intrauit religionē,
& ſtet per ſex menſes,deinde exiuit, denuo poſt aliqđ
tpſ intrauit, & ſtet alijs ſex menſibus non per hoc di-
cetur facta profeſſio, quia tpſ debet eſſe continuatū,
ita ſentiunt Bar.& Ang.in l.fi.§.quoties.ff.de public.
licet contrariū teneat Spec.in tit. de ſtatu Monacho-
rū.ver.37. ea ratione, quod annus datur ad probatio-
nem,at iam probauit,licet non continuatē ſteterit.
Declara quinto ſupra propoſitam limitationē, vt
26 procedat quoad præſumptionē † inducendam,cui in
dubio ſtandū ſit, ſecus aūt quoad probationē pienā,
quia ſi contrariū appareret,tolleretē huiuſmodi præ-
ſumptio, qñ conſtaret aliter de mente illius,qui actū
fecit,vel habitū portauit,vt puta, quia contrariū pro-
teſtatus eſſet, vel matrimonium contraxiſſet, aut alio
modo expreſſe mentem ſuam declaraſſet,ita elegan-
ter poſt multos quos allegat,dicit Tibe. Decia.in cōſ.
18.vol.3. And. Barb.conſ.59.col.2.vol.2.
27 Limitatur ſecundò concluſio, vt nō procedat,† qñ
quis ſe tradidit Abbati in Monachū,dummodo Ab-
bas ille habeat recipiendi poteſtatem.Nam iſto caſu
præſumitur profeſſio:ita dicit Abbas in c.porrectum
nu.3 de reg.Tib.Dec.d.conſ.18.vol.3.
Animaduertendum eſt,quod ſi dubitetur, an ſit fa-
28 cta profeſſio † probari poterit per iuramentum eius,
qui profeſſionem dicitur feciſſe etiā ſi habeat contra
ſe ſemiplenam probationem,vt trad. Abbas in c.cum
cauſa.in fi.de rapto.
29 Probari etiam poterit profeſſio per † teſtes etiam
confratres Monaſterij,vt dicunt Abbas Bal.& Fel.in
30 c.nuper.de teſtib. quo caſu,nec † teſtimoniū quidem
patris pro filio reijcitur, vt trad. Crot.in ſuo tracta.de
teſtib.parte 4.nu.3.allegat c.præſentium. de teſtib.

CONCLVSIO MCCXLIIII.

ARGVMENTVM.

Promiſſio quomodo facta probetur,præ-
cipue per teſtes.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio probatur ex implemento promiſſi. & cur. nu.5.*
2 *Bona vxoris poſſeſſa per maritum, præſumuntur data ex*
cauſa matrimonij.
3 *Obligatio præcedēs,ex diuturna præſtatione præſumitur.*
4 *Solutio præſumitur facta vigore præcedentis obligationis.*
6 *Cauſa talis præſumitur, qualis per effectū demonſtratur.*
7 *Mortuus ex vulnere præſumitur non curatus, niſi aliter*
probetur.
8 *Probatio efficaciſſima dicitur, quæ per effectum demon-*
ſtratur.
9 *Promiſſio ſortis principalis probatur ex promiſſione vſu-*
rarum.
10 *Dotis promiſſio probatur ex promiſſione vſurarum dotis.*
11 *Promiſſio probatur per teſtes deponentes, Seium promiſiſſe*
decem Titio,quia audiuerunt.
12 *Teſtes dicentes, Titium promiſiſſe,quia viderunt, non pro*
bant.
13 *Teſtes deponentes de actu, qui fit ſola verborum expreſſio-*
ne,debent per ſenſum auditus reddere rationem.
14 *Teſtis ſuper promiſſione deponens de viſu non probat: niſi*
aliud addat,ex quo eum intellexiſſe colligi poſſit.
15 *Teſtes,& inſtrumenta æquiparantur.*
16 *Teſtes deponentes Titium promiſiſſe decem Seio, quia vide*
runt.& interfuerunt probant.
17 *Teſtis deponens Titium promiſiſſe decem Seio, quia vidi,et*
intellexi,probat.
18 *Promiſſio probatur,per confeſſionem extraiudicialem,cū*
vnico teſte.Contra.nu.19.
20 *Teſtes,quorum vnus deponit de numeratione.alius de con*
feſſione numerationis, non coniunguntur ad plenam
probationem.
21 *Dotis promiſſio ex confeſſione extraiudiciali probatur.*
22 *Mulieris confeſſio,qua fatetur ſe promiſiſſe centum pro*
dote filiæ ſuæ,probat.

1 Promiſſio † probatē ex implemento eius,
ꝙ promiſſum eſt,c.ad decorē.
in fi. de inſtit. vbi ſummus Pontifex mandat cuidam
legato,vt ſibi notū faciat,an Patriarcha Conſtantino
politanus ſolos Venetos catholicos in Eccleſijs ſuis
recipiat,vt ex hoc cognoſcere poſſit,an verū ſit, ꝙ ip
ſe Patriarcha Venetis promiſerit, ſeipſos tñ receptu-
ros: ibi etenim ſummus Pontifex ex implemēto pro-
miſſi,vult cognoſcere,an facta ſit promiſſio. Hāc opi
nionē tenuit Lau.Calca.cōſ.11.col.4. verſ.adeſt alia
præſumptio,quia intererat, vbi per hoc dicit, quod ſi
2 bona vxoris † reperiantē poſſideri per maritū, nec de
aliqua promiſſione conſtat,præſumantur ea bona ſo
luta, & data ex cauſa matrimonij. idem voluit Crau.
conſ.150.nu.11.Iaſ.in l.ſi certis annis.col.2.nu.7.cum
pluribus ſeq. verſ. ex communi ſolutione, & ibidem.
Cur.col.4.nu.15.ſuper gl.in verſ. obligare, & ibidem
3 reliqui DD.concludentes,quod ex diuturna † præſta-
tione promiſſio, & obligatio præcedens præſumitur,
* quod etiam à Doct. * communiter receptum eſt, vt
Cur ſup cit.loco teſtatur. Quemadmodum etiam ſo-
4 lutio † præſumitur facta vigore præcedentis obliga-
tionis,vt au Bar.in l.1.§.ſi parēs.ff.ſi à paren.quis fue-
rit manumiſ. Alex.conſ.25. viſo inſtrumento. col.3.
ver.nec debent obſtare vol.2. quod eſt repetitū conſ.
90.vol.3. Abbas conſ. 9.nu.13.
5 Huius autem † rei ſatis eſt manifeſta ratio, quia ex
ſolutione promiſſio præcedens, tanquam ex effectu
6 cauſa præſumitur: talis enim † cauſa cenſetur qualis
per effectū demonſtratur. l. rem non nouam.circa fi.
C.de iud.l.cum de in rē verſo. vbi ſcribent.ff.de vſur.
Bal.in c.1.in 6.q.tit.quib. mod.feud. amitt.in vſi.feu.
7 dicens, quòd incuratus † ex vulnere deceſſiſſe præſu-
mitur,niſi aliter probetur,nec mirum: eſt etenim effi-
8 caciſſima probatio, quæ per † effectū demonſtratur,
vt ait Bal.in rub.ff.de rerū diuiſio.col.vlt.& in l. 1. col.
2.C. qui accuſ.nō poſ.& in l.fi. col.pen. C.de exec.rei
iudic.& in propoſito hāc rationē adduxit Dec. in d.l.
ſi certis annis.col.3.nu.14.& ibidē Bal. col.3.verſ. itē

conclude,

concludẽ. & latè id explicat Euerar. in ſua centur. In
loco ab effectu:
9 Probatur ſecundo loco † promiſſio ſortis principa-
lis ex promiſſione vſurarum.l.2.vbi Bal.C.de do.pro-
miſ.ibi etiam Imp. Gordia. reſcribit dotis promiſſio-
10 nem † probari ex promiſſione vſurarum dotis, quod
etiam tradit Dec.in rub.C.de eden.col.1.& in l.ſi cre
ditores.col.2. C.de pact. Cur.iun.conſ.168. col.2.ſub
nu.5.ver. ſed bene facit, quod dictum eſt à nobis, ſu-
pra concluſ.567.vol.1.
11 Probatur tertio loco promiſſio per teſtes † deponẽ
tes Titium promiſiſſe decem Seio, cauſamq; redden-
tes,quia audiuerunt.;ita concludit Alber. in tract. de
teſtibus,parte vltima,nu.15.cum etenim teſtes de eo,
ꝙ ſenſibus corporeis percipitur,deponere debeant, ſe
cũdum quod vnumquodque cuique ſenſui accomo-
datum eſt; Promiſsio aũt accommodata ſit ad ſenſum
auditus,non mirum ſi teſtis deponens de auditu pro-
miſsionem probat.Innoc.in c.cum cauſam.de teſtib.
Abb.& Fely ac reliqui in c.tam literis eodem tit.Bal.
in rub. C.ſi ex falſis inſtru. Albe, vbi ſup. & alibi paſ-
ſim,& huic opinioni acceſſit etiam Imol.in c.auditis
nu.1,in 1.notab. de elect. dicens, quod licet poſsibile
ſit quem audire,& nõ intelligere, & ſic videtur,quod
non ſufficiat teſtẽ dicere,ſcio, quòd Titius promiſsit
Seio decem,quia audiui,niſi etiam adiecerit,& intel-
lexi: tamen id magis de cautela eſt,quam de neceſsi-
tate per id,quod habetur in cap.2.de conſuetu. & per
Bar.in l.teſtium. C.de teſtib. idem dicit Imol. in c. 1.
de proc.Fely.in c.tam literis.nu.4.de reſti, Abb, in d.
c.auditis.nu.2.
Illud tamen animaduertendum eſt, ꝙ ſi teſtis de-
12 ponens ſuper promiſsione † dicat, vidi ꝙ talis pro-
miſit Titio decẽ,nõ probat promiſsionem, quia cum
promiſsio fiat interrogatione, & reſponſione, corre-
ſpondet ſenſus auditus, non viſus, nec iſti ſenſus ſibi
inuicem rñdent: viſus enim neſcit, quid faciat auris,
& econtra,vt inquit Bal.in rub.C.ſi ex fal. inſtru.ver.
ad euidentiam. col.2. ita concludit idem Bal. in cap.
cum cauſam.col.7.verſ.quid ſi teſtis dicit, Vidi quod
talis promiſit,& in d.rub.C.ſi ex falſis inſtrum.ver.po
ne teſtis dicit,col.2.facit,quod voluit Cyn. in l.teſtiũ.
colum.1.in 3. queſt. C.de teſt. vbi dicit,quod in actu,
13 † qui fit ſola verborum expreſsione, vt promiſsio,te-
ſtatoris diſpoſitio,& huiuſmodi; qui pertinent ad ſen
ſum auditus, non ad ſenſum viſus, de auditu non de
viſu ſolum teſtes deponere debent. l. ſæpe audiui.de
offi. præ.l.diuus de re milit.l. hac conſultiſsima.§. per
nuncupationem.C.de teſtam.
14 Si tamen præter viſum † aliquid aliud addet,per ꝙ
etiam auditus, & intelligentia arguatur, probationẽ
faciet,ita voluit Bald.in d.c. cum cauſam.col.7.verſ.
quid ſi dicit interfui, extra de teſtib. vbi dicit, quod ſi
teſtis dicat Scio, Titium promiſiſſe x.quia vidi,& præ
ſens fui,probat quia per præſentiam omnis ſenſus cor
poris ſignificatur.l.teſtium.C.de teſt. quod etiam pro
bat illa clauſula, quam notarij in inſtrumentis appo-
nere ſolẽt,ego talis notarius præſens fui,&c. Nam ex
illa probatur viſus, & auditus, ex proprio pleno effe-
ctu, & ſignificatu, ergo idem debet eſſe in voce viua
15 teſtis,quia idem eſt modus ſignificandi, & † teſtes ac
inſtrumenta æquiparantur, idem tenuit Albe. in d.
tracta.de teſtib.part.vlt.nu.14.Specu.in tit.de teſte.§.
1.verſic.idem quod non prohibet.Cyn.in d.l. teſtium
C.de teſtibus.
16 Id tamen locum † habere putat Bal, in d. cap.cum
cauſam,quãdo teſtis dicit interrogatus,an Titius pro-
miſerit Seio decem,reſpondit verum eſſe, quia vidit,
& præſens fuit: ſecus ſi ſimpliciter reſponderet,ſe præ
ſentem fuiſſe, non autem verum eſſe,quia non ſequi-
tur,interfuit,ergo hoc audiuit,vt not.in l.1.C.de erro.
aduoca.
17 Præterea † ſi teſtis deponat, Scio Titiũ centũ Seio
promiſiſſe,quia vidi,& intellexi, plenè probat, vt vo-
luit.Bal.in d.c. cum cauſam, propter verbum intelle-
xi,iunctum corpori, quod ideo licet ad intellectũ re-
feratur,;tamen hoc caſu refertur ad qualitates corpo-
reas,non ad qualitates abſtractas, & idem voluit Bal,
in d.rub.C.ſi ex fal.inſt.nu.5.
18 Probatur quarto loco promiſsio † per confeſsionẽ
extraiudicialem,& vnum teſtem,qui de promiſsione
ipſa deponat. Nam iſtæ duæ ſemiplenæ probationes
junguntur ad faciendam probationem plenam,vt eſt
caſus notabilis in c.ſi. de ſucceſ.ab inteſt. & traditum
fuit à Bar.& reliq. ſcribentibus in l.admonendi. maxi
mè Ripa nu.206.ff.de iureiuran.Bal.in l. ſi quis ex ar-
gentarijs.ff.de eden. Alex.cõſ.143.vol.2.Cur.in tract.
de teſt.concl.45.Afflict.deciſ.12. Alex.conſ.76.nu.4.
vol.6.Cœpol.conſ.ciui.3.nu.20.
19 Contrariũ † tamen voluit Bal.in auth.rogati. C.de
teſtibus,& in cap.fin.in fin.4.colum.;extra de conſue-
tu.& in cap.licet cauſam.extra de probat. & in l. 2.in
fi.C.ſi cert.pet.prout eum allegat ad hoc Fran.Cur.in
d.tract.de teſtib.colum.46.in fi.& Alex. ſibi ipſi con-
trarius conſ.150. num. 10. volum.6. & conſ.127.nu.7.
volu.7. vbi etiam adducit Cyn. in l.2.pen. col.C.quæ
ſit lon.conſuet.vbi dicit,quod ſi vnus teſtis probat de
20 † numeratione,alius de confeſsione numerationis,
non coniunguntur ad plenam probationem, & idem
no.in l.ſi ex cautione 12.quæſtio.C.de non num.pec.
& ibi etiam plenius Saly.in vlt.quæſtio. But.in c.licet
ex quadam de teſtib. Abb.in c.cum cauſam, antepen.
col.de probat,
21 Probatur quinto promiſsio ex confeſsione † extra
iudiciali in cauſa dotis, quando quis extra iudicium
confitetur centum promiſiſſe nomine dotis Cur iun.
22 conſ.168.num.10.vbi dicit,ſi mulier † confiteatur,ſe
alias promiſiſſe centum pro dote filiæ ſuæ.hæc cõfeſ-
ſio plenè probat ipſam promiſsionem per tex.in l.Pu
blia.§.fi.ff.depoſ.l.cũ de indebito.§.fi.ff.de proba. &
idem voluit Cur.in l.triticum.ff.de verb.oblig.
Cætera, quæ de promiſsione hic fortaſſe deſidera-
bis, in verſicu. ſtipulatio. & in verb. obl. tracta. repe-
ries.

CONCLVSIO MCCXLV.

ARGVMENTVM.

In quibus caſibus Princeps promouendo inhabilem ad dignitatem illum diſpenſare præſumatur.

SVMMARIVM.

1 *Promouens inhabilem ad dignitatem, illum diſpenſare præſumitur.*
2 *Scholares eruditi, ac viri literati, multo facilius, quam cæteri diſpenſati præſumuntur.*
3 *Scholares boni, & literati ad beneficiorum pluralitatem extollendi ſunt.*
4 *Promouens inhabilem, multo magis præſumitur illum diſpenſare ſi in reſcripto adeſt verbum, diſpenſamus.*
5 *Princeps etiam inferior inhabilem promouendo eũ diſpenſare præſumitur.*
6 *Epiſcopus conferens inhabili beneficium in ijs, in quibus poteſt diſpenſare præſumitur.*
7 *Inhabilis promotus ad dignitatem ita demũ præſumitur, ſi promouens eius inhabilitatem ſciebat.*
8 *Promouens indignum, quem putabat diſpenſatum ab alio fuiſſe, illum diſpenſare non præſumitur.*
9 *Inhabilis etiam ab ignorante inhabilitatem, præſumitur diſpenſatus, ſi promouens, cognita inhabilitate, idem facturus.*

10 Pro-

10 *Promouens inhabilem ad exercendam iuriſdictionẽ ſemper præſumitur illum diſpenſare.*

11 *Promotus ad dignitatem præſumitur diſpenſatus, quomodocunque appareat, promouentem, inhabilitatem non ignoraſſe.*

Contr. nu. 13. *&* 14 *Concil. nu.* 15.

12 *Actum faciens, qui poteſt certo obſtaculo impediri, ſi poteſt ſemper illud remouere præſumitur.*

16 *Promotio ſola non efficit, vt inhabilis diſpenſatus videatur, niſi legitima cauſæ cognitio præceſſerit.*

Etiam ſi promouens ſit Princeps ſuperiorem non recognoſcens, vt ibid. nu. 17.

Contr. nu. 18. *Concil. ibid. nu.* 19.

20 *Princeps ſuperiorem recognoſcens, promouẽdo inhabilem, non præſumitur illum diſpenſare, niſi legitima cauſæ cognitio præceſſerit.*

21 *Princeps ſupremus promouendo inhabilem, illum diſpenſare præſumitur, ſi inhabilitatem ſciebat.*

Et ſi ignorabat, ſi ſciuiſſet, nihilominus promoturus erat, vt ibid. nu. 23.

22 *Promotus vbi falſum narrauit promouenti, nunquam videtur diſpenſatus.*

24 *Promotus à ſubſtituto à Principe ſupremo, non intelligitur diſpenſatus, niſi præcedat cauſæ cognitio.*

25 *Promouens inhabilem, cogente aliqua neceſſitate non præſumitur illum perpetuo habilitare.*

26 *Prodigus ſi fiat decurio, non præſumitur interdictio adminiſtrationis bonorum reuocata.*

27 *Diſpenſatio ex eo non inducitur, quod aliquid a ſuperiore dicatur in verbis narratiuis literarum, niſi ſit in diſpoſitione repetitum.*

28 *Diſpenſatio præſumitur, quando ſine ea reſcriptum non poſſet in aliquo etiam minimo operari.*

1 Promotus † ad dignitatem, ad quam de iure erat inhabilis, præſumitũ diſpenſatus à promouente illum habente authoritatem diſpenſandi ita ſcripſit Bar. in l. quidam conſulebant, colum. 2. verſ. vlt. eſt videndum, quem ibi cæteri ſunt ſequuti. ff. de re iud. & in l. Barbarius. nu. 12. ff. de offic. prætor. Bal. in l. imperialis. §. 2. & ibidem id tenuit gl. in verſ. cum oportet. C. de nup. no. per ſcriben. in l. 2. C. de diuerſ. offic. lib. 12. Abb. in c. ſi quando de reſcr. & in c. fraternitatis, & in c. præterea. de teſtib. cogen. & ibidẽ Fely. col. 2. eandem ſententiam tenuit, & ab obiectis defendit Dec. in d. c. ſi qñ nu. 17. & Ioã. de Ana. in c. veniens. de accuſ. Ant. Roſel. in tract. de legitimatio. lib. 2. nu. 3. Fely. in c. cũ inter priorem. col. 1. & ſeq. de excep. Iaſ. in d. l. Barbarius. nu. 14. vbi aſſerit iſtã eſſe magis * cõem opinionem. ff. de offi. præto. Bon. de Curril. in tract. de nobilit. nu. 205. Io. Sylua. in tract. de beneficio. par. 3. q. 8. nu. 40. & ſeq. Rom. conſ. 216. electio dicti Domini. nu. 7. conſ. 307. in caſu propoſitæ conſultationis. Cœpol. in tract. de Impera. milit. deleg. c. pen. nu. 26. Dec. conſ. 614. in cau. feud. in fi. latè Gofred. in ſuis paraphraſib. feud. in c. 1. col. 5. ver. & hæc reſtitutio de pace iuram. firman. Fely. in c cũ cognouiſſet, nu. 4. de offi. deleg. cũ alijs in hanc ſentẽtiam adduct. per Ant. Gab. concl. 8. tit. de præſumpt. & per Mandoſ. in reg. de idioma. q. 5. nu. 4.

Primò ampliatur iſta concluſio, vt maximè procedat in literatis † iuris, & eruditis ſcholaribus, quia cũ eis facilius Papa diſpenſat. c. de multa. in fi. de præb. 2
3 vbi etiã habetur, quod † ſcholares boni, & literati ad beneficiorum pluralitatem ſunt extollendi, vt probatur etiam in c. ex eo, de elect. in 6. tradit Rebuf. de priuil. ſchol. priu. 39. nu. 1. & ſeq.

Amplia ſecundo, vt multo magis procedat, quando in reſcripto adeſſet verbum, † diſpẽſamus, & eſſet expreſſa eã diſpenſationis, quo caſu promotus etiam quoad defectus iuris naturalis per promotionem, diſpenſatus præſumitur, ita Rebuf. in pract. benefi. in titul. de diſpenſa. vbi hanc dicit * communem opinionem hoc idem placuit Oldr. d. cõſ. 236. col. 2.

5 Ampliatur tertio, † vt procedat nedũ in ſupremo Principe, prout ſupra d. iura loquuntur, ſed etiã in inferiore in his caſibus in quibus poteſt diſpenſare, quia tunc promouendo inhabilem, vel indignũ præſumitur diſpenſare. ita Spec. in tit. de diſpenſatio. in §. ſunt quoque in fi. verſ. 10. no. Bal. in l. eam quam, col. 10. verſ. demum quæro. C. de fideicommiſ. qui loquitur in Comite Sabaudiæ. Alex. conſ. 70. col. fi. volum. 4. Dec. in c. ſi quando. nu. 21. de reſcrip. Oldr. loquitur de Epiſcopo, & capitulo in cõſ. 320. has allegationes, col. 2. verſ. præterea, video in Epiſcopo, qui aſſerit, quod
6 licet † Epiſcopus, qui ſine comparatione eſt minor Papa, & qui non habet poteſtatem contra ius, aliqd conferat alicui, vel promouet eum, qui de iure communi promoueri non poteſt, nec illud ſibi poteſt cõferri, in caſibus, in quibus poteſt diſpenſare intelligitur per tex. & gl. in c. qui in aliquo. diſt. 51. c. fraternitatis de ſchiſmat. c. veniens. de fi. presbyt. cap. diaconi diſt. 35. c. ſi ſeruus diſt. 54. Innoc. in d. c. veniens de fi. presbyt. c. ſuper eo. de bigam.

Limitanda tamen eſt hæc concluſio, vt demũ pro
7 cedat, ſi promouẽs † ſciuerit habilitatem promoti, ſecus ſi ignoraſſet, quia tunc non præſumitur diſpenſare, vt tradit Rom. d. conſ. 216. num. 7. hinc dixit Socy. conſ. 99. colum. 4. verſ. reſpondeo. volum. 3. quòd ſi
8 quis † promouit aliquem indignum ex eo, quod arbitrabatur illum fuiſſe diſpenſatum ab alio, non præſumitur ex tali promotione illum diſpẽſare velle. Nec id quidem dubium habet, omnes enim, qui de ſuperiori concluſione meminerunt, tradunt indubitanter eam ita demum procedere, ſi interuenerit promouentis ſcientia, aliàs ſecus.

9 Sublimita iſtam limitationem, niſi † inhabilitatẽ ignorans idem facturus fuiſſet ſi ſciuiſſet, Bart. in l. 2. C. ſi ſeru. vel lib. 10. verſ. ex quo nota. Imo. in d. l. quidam conſulebant. col. 3. verſ. cum vero non requira-
10 tur. ff. de re iudic. vbi ex hoc infert, † quod quando promouetur aliquis ad exercendam iuriſdictionem, quia cenſetur promoueri propter eius virtutem, & probitatem cenſetur ſecum diſpenſatum, etiamſi non probetur Principis ſcientia. Idem voluit Roman. d. conſ. 216. num. 7.

Sed dubium maximum eſt, quomodo de iſta ſcientia debeat apparere: Circa quod variarũt iuris inter-
11 pretes: Quidam enim † quomodocunq; de ſcientia Principis appareat, diſpenſationem præſumi voluerunt. In iſta ſententia fuit Aegid. Bellamer. deciſ. 696. concluſio extra Rotam, nu. 2. verſ. pater primum, vbi
12 generaliter dicit, quod † quando quis actum, qui poteſt certo obſtaculo impediri, ſi poteſt videtur tollere vel le illud, quod impedimento eſſe poteſt, eſto, quod nihil de hoc dicat, quia eo ipſo, quod excedit videtur remouere, ne ſua diſpenſatio reddatur eluſoria, vt inquit idem Bellam. deciſ. 745. licet obſeruet, nu. 5. eiuſdem opinionis fuit Pariſ. conſ. 44. nu. 15. volum. 4. vbi plus dicit, quod non ſolum ſi Princeps ſcit, videtur diſpenſare, ſed etiã ſi eſt veriſimile, quod ſciat ex not. per Bart. in l. 2. C. ſi ſer. vel lib. ad Dec. aſpir. lib. 10. can dem opinionem ſequutus eſt Roma. d. conſ. 307. & d. conſ. 216. cum nõnullis alijs relatis per Gab. d. concl. 8. nu. 2. & ſeq. & num. 11. vbi iſtam opinionem dicit magis * communẽ. Secunda opinio † ſuperiori admo
13 dum contraria aſſerit, ita demum promouentem diſpenſare velle præſumi, ſi in ipſis literis de inhabilitate promoti facta ſit mentio. In hanc ſententiam deſcendit Butr. in procem. decr. col. 5. verſ. vbi exigitur, quem ſequitur Fely. in c. ſi quando. num. 6. de reſcrip. Old. conſ. 328. ad idẽ primo, col. pen. verſ. itẽ articuli. Ioan. de Selua. in tract. de benef. d. q. 8. col. pen. par. 3. cũ alijs adduct. per Gab. vbi ſup. nu. 3. vbi dicit in iſtis terminis loqui deciſ. Bellam. 363. & 728.

14 Tertia † fuit opinio, quod non inducatur diſpenſatio, niſi

niſi & de defectu fiat mentio per promouentē, & di-
catur ſuper hoc diſpenſare. ita Calder. conſ.3. an exi-
ſtens in ætate, titu. de reſcr. dicens ita eſſe de ſtylo cu-
riæ, cuius omiſſio vitiaret actum, cuius ſtyli quoq; me
minerunt alij plures relati per Gab. vbi ſupra num.7.
& 8. ſed hanc opinionem reprobat in ſpecie Felyn. in
cap. cum vigeſimum, col. pen. de offi. deleg. cum alijs
ibi adductis.

15 In iſto † opinionum conflictu diſtinguebat Fel. in
cap. nonnullis, num. 18. col. 18. verſ. ibidem optimè fa
cit. de reſcriptis, quod aut ex literis colligi pōt, Princi
pem ſciuiſſe inhabilitatem, & tunc præſumitur diſpē
ſari, & iſto modo procedat prima opinio: intelligi-
tur enim quomodocunque ex literis de ſcientia con-
ſtare poteſt. Aut ex literis nihil omnino de ſcientia
colligi poteſt, & tunc procedat ſecunda opinio, & 3.
& non præſumitur diſpenſatio, quam diſtinctionem
refert Gab. vbi ſupra nu.9.

16 Limita ſecundo, vt requiratur † legitima cauſæ co
gnitio, non autem ſufficiat ſola promotio. glo. in c. 2.
in gl. 1. & ibi Hoſtien. in prin. ibi diſpenſatum. vbi Io.
Andr. verſ. tu dic, quod ipſo facto, & Ant. de But. ver.
quærit gl. 1. Ancha. verſ. tu dic. Card. verſ. quęrit, non-
dum probatur diſpenſatio. Abb. verſ. ſed pro concor-
dia. Ioan. de Anan. col. 1. verſ. ipſe autem, de ſciſma.
Dec. in d. c. ſi quando, num. 19. de reſcrip. Rom. conſ.
316. nu. 8. conſ. 307. med. Imo. in d. l. quidā conſule-
bant. col. 3. & ſeq. ff. de re iud. Iaſ. in l. Barbarius col. 3.
verſ. item noto, & col. ſeq. ff. de offic. prætor. Anto. de
Butr. & Henr. Boic. in d. c. veniēs. de filijs presby. Dec.
in c. cum in cunctis § inferiora. de elect. c. de diuerſis.
de cleric. coniug. conſ. 557. nu. 5. & conſ. 59. Curt. ſen.
conſ. 16. conſ. 19. num. 6. conſ. 35. num. 8. Franc. Ripa
de reſcrip. reſpon. 35. Fely. in c. præterea. de teſtib. cog.
Alex. conſ. 70. nu. 24. vol. 3.

17 Amplia iſtam limitationem, vt procedat † nedum
in inferiore à Principe prout ſupracit. iura loquūtur,
ſed etiam in ipſomet Principe, ſupremo, qui non præ-
ſumitur diſpenſare per promotionem, niſi ſuper inha
bilitate cauſæ cognitio præceſſerit: ita ſcripſit Cald.
d. conſ. 8. verſ. imo non congruè, tit. de reſcrip. quā ſen
tentiam videtur amplecti Soc. conſ. 99. Sereniſſimus
Rex, nu. 5. verſ. ſed ad hanc obiectionem. vol. 3. cum
alijs adductis per Gab. d. concl. 8. nu. 10.

18 Contrarium † tamen tenuit Dec. in cap. ſi quando,
nu. 19. de reſcrip. poſt Abb. in c. 2. de ſciſm. Iaſ. in l. Bar
barius. col. 3. verſ. item noto. ff. de offic. prætor Oldra.
conſ. 330. ad idem videtur, nu. 8. cum alijs adduct. per
Gab. vbi ſupra.

19 Sed poteris † vna cum Romano diſtinguere conſ.
316. ſecundum caſus ſubſequentes.

Primus caſus eſt, quando promouet Princeps ſupe
riorem recognoſcens, habens tamen diſpenſandi po-
20 teſtatē: tunc ad hoc, vt diſpenſatū † præſumatur, cau-
ſæ cognitio præcedere debet, quemadmodum tradit
Iaſ. in l. Barbarus. nu. 14. ff. de offi. prætor. Fely. in ea.
præterea. nu. 8. de teſtib. cogen. Alex. in conſ. 70. nu.
24. volum. 3.

Secundus caſus eſt, quando promouet nō recogno
ſcens ſuperiorem, vt ſunt Papa & Imperator: & tunc
21 diſtinguendum eſt, quod aut promouit † ſciens vitiū
& inhabilitatem promoti, & dubium nō eſt, quin eo
ipſo, quod ſciat diſpenſare videatur, vt tradit Iaſ. vbi
ſupra. Aut inhabilitatem ignorans, & tūc aut promo
22 tus promouenti † falſum narrauit, & nulla eſt iſta pro
motio ſubreptitia: aut non narrauit falſum, ſed promo
uens motu proprio motus eſt ad promouendum; tūc
23 eſt videndum, an ſi promouens † ſciuiſet inhabilita-
tem, nihilominus promouiſſet, necne: Nam ſi inhabi
litate non obſtante promoturus erat, diſpenſatū vi-
detur: ſecus ſi inhabilitate cognita promoturus mi-
nimè erat.

Tertius caſus eſt, quū promouet ſubſtitutus ab ipſo
ſuperiorem non recognoſcente, vt puta ſi Pontifex
24 Epiſcopo promotionem cōmittat, tunc ſemper † re-
quiritur cauſæ cognitio, quia ſuperior commiſiſſet,
vt eligatur perſona idonea, & omni vitio carens. cap.
cauſam. quæ de electio.

Limita tertio, vt non procedat concluſio, quando
25 promouens inhabilē, promoueret illū cogente † ali-
qua neceſſitate quia non propterea cenſetur illū per-
petuo habilitaſſe, ſecundum doctrinam Bar. in l. 1. in
fin. C. qui, & a quibus, vbi voluit, quod ſi prodigus
26 † cui erat bonis interdictum, & curator datus, fuit aſ-
ſumptus ad decurionatum, vel inter Priores Ciuita-
tis quod per hoc non dicitur reuocata interdictio, &
hoc, quia vt ibi dicitur in tex. potuit cōtingere, quod
urgentibus neceſſitatibus Ciuitatis fuerit inhabilis
aſſumptus, & propterea ex tali actu de neceſſitate nō
ſequitur reuocatio interdictionis, quod dictum Bart.
in terminis noſtris multum commendat ſequendo,
Ruy. conſ. 85. col. pen. nu. 15. uerſ. & illud etiam con-
firmatur, lib. 4.

Et hæc erunt etiā loco additionis ad ea, quæ ſupra
diximus in concl. 522. cum ſeq. cum de diſpenſatio-
27 ne egimus, quibus etiam adde diſpenſationem † non
ex eo ſolo induci, quod aliquid a ſuperiore dicatur in
uerbis narratiuis literarū, niſi in diſpoſitione ſit poſt-
modum repertum, quod antea narratū eſt, ut eſt glo.
in clem. ſi Romanus. in uerſ. ualidam, & ibi Card. de
præb. Ioan. de Sylu. in tract. de benef. in 3. par. q. 8. col.
fi. Gab. d. concl. 8. nu. 21. de præſump. qui etiam ſub-
28 iungit, tunc diſpenſationem † præſumi, quando non
poſſet reſcriptum ſine diſpenſatione, etiam in mini-
mo operari, ſecus ſi aliquid operari poſſet per dicta à
Rebuf. in ſua pract. tit. de diſpen. nu. 8.

CONCLVSIO MCCXLVI.

ARGVMENTVM.

Qualitates actus præcedentis, an & quando in prorogatione repetitæ cenſeantur.

SVMMARIVM.

1 *Prorogatio præſumitur facta cum omnibus qualitatibus, quibus erat factus primus actus, qui prorogatus eſt.*
2 *Prorogatio termini ad ſoluēdum facta debitori ex mutuo non impedit, quominus is poſſit opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ.*
3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, non opponitur contra geminatam confeſſionem.*
4 *Debitori, qui intra menſem ſub pœna excommunicationis, ſoluere tenetur, ſi terminus prorogatus ſit, poſt illum terminum ſi non ſoluet, excommunicabitur.*
5 *Mutatio voluntatis præſumitur.*
6 *Ab actu facto quis in dubio recedere velle non videtur.*
7 *Prorogatus actus præſumitur cum omnibus qualitatibus præcedentibus, ſiue prorogatio fiat incontinenti, ſiue ex interuallo.*
8 *Pœnæ appoſitæ priori actui, in prorogatione eius repetitæ præſumuntur. Contra. vt ibid. nu. 9.*
10 *Locationis tempus ſi prorogatum ſit, pœnæ, quę in prima locatione appoſitę erant, repetitę non intelliguntur.*
11 *Iuramentum in prorogatione repetitum pręſumitur.*
12 *Promittens ſoluere cum iuramento intra certum tempus, ſi prorogatus eſt terminus, & intra terminum prorogatum non ſoluit, efficitur periurus.*
Contr. num. 13. ibid.
14 *Prorogatio non pręſumitur facta cum pręcedētibus, qualitatibus in pręiudicium tertij.*
15 *Fideiubens ad certum tempus, ſi prorogatum ſit principale debitum, non pręſumitur prorogata fideiuſſio.*

Pro-

1 Prorogatio † præſumitur facta cum om
nibus eiuſdem qualitatibus
quibus erat factus primus actus, qui prorogatus eſt. l.
ſed & ſi manente.ff.de proc.vbi Pompo. ait ſi durãte
tempore precarij prorogatio facta ſit, nihil mutatur
de cauſa poſſeſſionis, nec de aliqua ex prioribus quali
tatibus. ſed omnino idem precarium cenſetur, quod
primo erat. Idẽ colligere licet ex l. Labeo.§. hæc aũt.
ff.de arb.glo.in c. hi,qui.auth. de præben.in 6.Iaſ.in l.
cum ſtipulatus ſim mihi.ff.de verb.obli.& in l.1.in fi.
C.de iud.Bal.in l.acceptã.17.q.C.de vſu.& in l.vnica.
10.quæſt.C.de his.quę pę.nom.& cõſ.263.vol.3.& in
l.ſi conſtante C.de donat.ante nupt. Gemi.in d.c.hi,
qui auth.de præb.in 6.latè Cagn.poſt Iaſ.So.& Alex.
in l.lecta.nu.98. ff.ſi cer. pet. Tiraq.de vtroq; retract.
par.1.gl.7.nu.27.§.1. Dec.in l.certi cõdictio.§.ſi num
mos.in fi.ff.ſi cer.pet.& conſ.394. pro vera reſolutio-
ne, nu.5. & ita reſponſum fuiſſe in cõſ. Neapolitano
teſtatur Afflict. deciſ.110. verſ. in contrarium dſ, di-
2 cens quòd ſi mutuaſti † centum Titio Cal. Apr. ſoluẽ
da, & deinde terminum illi prorogaueris, poterit ni-
hilominus apponere exceptionem nõ numeratæ pe-
cuniæ, Nec excluditur virtute geminatæ cõfeſſionis,
iuxta tradita in l.in contractib. C. de non num.pec. q̃
3 habet quòd contra † geminatam confeſſionẽ iſta ex
ceptio non datur, quia prorogatio præſumitur vna, &
eadem cum primo termino, & intelligitur facta cũ
qualitate primæ obligationis. idem voluit Inno. poſt
Hoſtien.in c.præterea ad fi.de appella.vbi dicit, quòd
4 ſi præceptũ † fuit debitori, vt creditori intra menſem
ſatisfaceret ſub pœna excõmunicationis, ſi proroga-
tus ſit terminus ad alium menſem, ſi intra terminum
prorogatum nõ ſoluerit excõmunicatus intelligatur,
quia prorogatio, cũ omnibus ſuis qualitatibus facta
præſumitur, quod etiã voluerunt Bar. Alc. Iaſ. & Caſ.
& in l.1.§.& poſt operis.C.de nou.oper.nunc. cũ alijs
pluribus, quos adducit Ant.Gab.tit.de dil. cõcl.2.ver.
2. Amplia.in eadẽ opinione fuit Aug. Bero. cõſ. 156.
nu.2.volu.3.Tib. Deci.conſ.102.nu.15.vol.3.facit ad
5 hanc concluſionẽ. quia mutatio † volũtatis non p̃ſu
6 mitur, nec in dubio quis ab actu † iam facto recedere
velle videtur.l.cum,qui. ff.de proba.c.maiores.de ba-
ptiſ.traditum fuit à nobis ſup.in concl. Mutatio.

7 Amplia primo iſtam concluſionẽ, vt procedat † ſi-
ue prorogatio facta fuerit incontinenti, ſiue ex inter-
uallo. Rebuf.in concor. tit.de proroga. dilat.col.1. in
verſ.ſiue fuerit facta.latè Cagno.poſt Iaſ. in d.l.lecta,
nu.98.ff.ſi cer.pet.

Amplia ſecundo, vt etiã procedat concluſio in pę
8 nalibus, quia etiã † pœnæ in prorogatione repetitæ
præſumuntur, id tradit gl.in l.Aemilius.in verſ.reſtitu
tũ.ff.de minorib Bar.in d.l.1.§.& poſt operis.ff.de no.
ope.nunc.& poſt eum ibidem Alex.& Iaſ. Inno.in d.
c.præterea,& ib. But.& Abb.de appel. Tiraq.de vtro-
que retr.par.1.gl.7.nu.27. Boer.deciſ. 254.vbi latè de
hoc cum alijs pluribus adductis per Gab.ſup.cit.con-
cluſio.7. num.8.

9 Contrarium † tamen, ꝙ imo pœna in prorogatio-
ne non repetita præſumatur, tenuit Bal.in l.item quę-
ritur.§ qui impleto.col.2.verſ. iuxta hoc quæritur. ff.
10 locati.vbi dicit, quod ſi tempus † locationis proroga
tum ſit, pœnæ, quæ in prima locatione appoſitæ erant
repetitæ non intelliguntur, cum alijs adductis per Ga
briel.vbi ſupra.

11 Amplia tertiò, ut etiam † iuramentum in proroga
tione repetitum intelligatur. Bald.in c.venerabilem,
col.penul.verſ.pone relatus de elect.vbi dicit, quod ſi
12 quis † promiſit ſub iuramento ſoluere intra certum
tempus, & prorogatus eſt terminus, & intra terminũ
prorogatum non ſoluit, intelligitur periurus, quod
etiam voluit Bar.in d.l.1 §. & poſt operis, & ibi DD.
ff.de noui oper.nuncia. Calcan.conſi.29.colum.pen.
verſ.& ſi conſentire debent. Iaſ.latè in d.l. lecta, ff.ſi
cert.petat.& ibid. Cagn.cum alijs adductis per Gabr.
in d.concl.2.num.11.

13 Contrarium † tamẽ voluit Dec.in c. de cauſis. col.
3.verſ.ſed aduertendum eſt.de offi.deleg. Bald.conſi.
439.volum.1.Iaſ.& Dec.in d.l.lecta.ff.ſi cer.pet.Soc.
conſ.99.in fin. verſ.diſcutiendum, vol.3. Bero.q.100.
nu.6.Grat.conſ.15.nu.16.vol.5.

14 Limitatur cõcluſio, † vt procedat in qualitatibus,
quæ ex voluntate partium dependent, ſecus autẽ quo-
ad præiudicium tertij. Qua propter pignora propria,
atque iuramentum proprium repetitum intelligitur,
ſecus autem quo ad ea, quę ex aliena poteſtate depen
dent, veluti ſunt fideiuſſio. Nam ſi quis fideiuſſerit
15 † intra certum tempus prorogatione principalis non
intelligetur fideiuſſio prorogata. Idem erit ſi pro alio
quis pignora dederit, quemadmodum optimè tradi-
tur à Iaſone in d.l.lecta, quam * omnes ſequuntur. ff.
ſi certum peta.& deciſ.Tholoſana.81.incip. item fuit
quæſitum.

Reliqua videas apud ipſum Gabr. d. concluſ. 2. &
Rebuf.in concor.titu.de prorog.dilat.ſupra in verbo,
dilatio.

CONCLVSIO MCCXLVII.

ARGVMENTVM.

Proteſtationem non præſumi, & quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio non præſumitur facta.*
2 *Proteſtatio facta, probatur iuramento proteſtantis. Contrar. ibid. nu. 3.*
4 *Proteſtatio probatur ex ſcriptura de ea in actis cõſcripta.*

1 Proteſtatio non præſumitur † niſi probe
tur, Bald.in l.ſi maior.la pri-
ma, in fi.C.de tranſact. facta enim, cuiuſmodi eſt pro-
teſtatio, nõ præſumuntur, vt latè ſuperius oſtendimus
in concl. factum.

2 Proteſtationem aũt factam fuiſſe † iuramento pro
teſtantis probari memoriæ prodidit Bart. in l. ſi quis
vlt.nota.C.depoſiti.per illum tex.in fi.ibi, & hoc per
iuſiurandum affirmauerit. cuius ſententiam ſimplici
ter refert, & ſequitur Guid. Papæ, ſingul. 544. in prin.
& deciſ.244. Quiſpiam in cauſa ſua, nu.1. verſ. & pro
hoc bene facit, quod notat Bart. & c. Idem tenet Lu-
douic.Roman.ſingul.250.tu repetis, nu.1.& hoc ma-
ximè procedit cum is, qui petit iuramentũ deferri, eſt
bonæ opinionis, & famæ, ita vult Guid. Papæ ſupra-
cit.deciſ.244.nu. 1.ver.maximè ſi talis ſit bonæ famę,
alleg.l.non omnes.§.à Barbaris. ff.de re milit.facit c.
nulli, in fi.de elect.lib.6.

3 Contrarium tamen, † quod immo proteſtatio non
probetur iuramento.tenuit Bald.in d.l.ſi quis.num.4.
verſ.vlt.nota. Vbi tamen diſtinguit, quod iuramentũ
purgationis, in quo quis iurat de bona conſcientia, &
quod non fecit ſibi proteſtari, probat, ſed proteſta-
tionem factam fuiſſe nequaquam iuramento proba-
ri poteſt.

4 Probatur ſecundo † proteſtatio ex ſcriptura maxi-
mè in actis conſcripta, nam ea indubitate fidẽ facit
proteſtationem factam fuiſſe, ita dicit Bald. in d.l.ſi
quis.nu.4. C.depoſ. cuius ſententiam probat Hieron.
Grat.conſ.83.nu.15.vol.1.

CON-

CONCLVSIO MCCXLVIII.

ARGVMENTVM.

Proteſtationem non præſumi repetitam in actu facto ex interuallo, & idcirco per actum contrarium tolli an, & quando verum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Proteſtatio ſimplex non præſumitur repetita in actu, qui poſtea fit ex interuallo.*
2 *Proteſtatio, quod quis per reſponſionem ad libellum nõ intendit conteſtari litem, iuuat quoad reſponſionem in continenti factam, ſecus quoad factam ex interuallo.*
3 *Proteſtatio per actum contrarium poſtea factum tollitur.*
4 *Proteſtatio nihil iuuat, ſi ab ea receditur per factum contrarium.*
5 *Proteſtatum ſi a partibus fuit, vt ſuper poſſeſſorio ſuſpenſo petitorio procederetur, ſi ex actitatis conſtat partes ſuper petitorio egiſſe, iudex ſuper eo procedere poterit.*
6 *Proteſtationi præcedenti per contractum tranſactionis poſtea ſubſequutum renunciatum præſumitur.*
7 *Proteſtationem, non ſolum factum contrarium, ſed & ea, quæ ſunt conſequutiua facti huiuſmodi, tollunt.*
Quod declar. vide num. 9.
8 *Continentia eſt conſequutiua ordinationis.*
10 *Proteſtans ſe nolle fideiubere, ſi fideiubeat, a proteſtatione recedere videtur.*
11 *Proteſtans ſe per nullum actum velle cum tali contrahere matrimonium, ſi cum illa publicè contrahat, a priori voluntate receſſiſſe videtur.*
12 *Proteſtans per actum contrarium, non videtur recedere à proteſtatione, quando ſciente, & conſentiente parte aduerſa proteſtatus eſt.*
13 *Proteſtatio clandeſtina in actu dependenti ab ambarum partium voluntate, niſi metus cauſa ſit, nihil releuat.*
14 *Proteſtatio clandeſtina, nihil releuat in præiudicium tertij.*
15 *Proteſtatio non nocet niſi conſentienti in his, quæ dependent ab ambarum partium voluntate.*
16 *Proteſtatio facta cum iuramento, non tollitur per actum contrarium.*
17 *Mulier quæ iurando proteſtata eſt ſe nolle conſentire alienationi fundi dotalis, ſi deinde conſentiat etiam eis iuramento non videtur a priori voluntate receſſiſſe.*
18 *Proteſtatio per actum contrarium metu factum non tollitur.*
19 *Mulieri clandeſtina proteſtatio, quod non vult conſentire alienationi fundi dotalis, ſi id palam propter metum mariti dicere non audet, prodeſt.*
20 *Proteſtatio non probat metum.*
21 *Proteſtatio declarat, quo animo quid fiat.*
22 *Proteſtatio conſeruat ius proteſtantis.*
23 *Proteſtatio conſeruatoria iuris alterius per actum contrarium non tollitur.*
24 *Proteſtatio in dubio actum ſequentem declarat.*
25 *Actus ſequens in dubio non tollit proteſtationem præcedentem.*
26 *Proteſtatio non tollitur per actum, proteſtationi præſumptiuè contrarium.*
27 *Proteſtatio quando fit ad dandum certum intellectũ facto multipliciter intelligibili, non tollitur per actum ſequentem.*
28 *Proteſtationis materia remiſſiuè.*
29 *Proteſtatio in futurum concepta, & per verba generalia præſumitur repetita in actu, qui fit ex interuallo.*
30 *Proteſtatio habens in futurum verba derogatoria, tollit mentem, & conſenſum a ſequenti actu.*
31 *Proteſtatio facta Titio, ne me recipiat in fideiuſſorẽ, quia nolo teneri, præſumitur repetita in ipſa fideiuſſione.*
32 *Proteſtatio in actu ſequenti ex interuallo repetita præſumitur, quando eſt eadem ratio in actu ex interuallo facto.*
33 *Proteſtatio in actu ſequenti, quando cenſeatur repetita, remiſſiuè.*

1 Proteſtatio ſimplex † nõ præſumitur repetita in actu, qui poſtea fit
ex interuallo, & idcirco actum illum non impedit. ita
concludit Bart in l. non ſolum, §. morte. num. 16. ff. de
noui oper. nunc. alleg. l. per retentionem. C. de vſur. &
argum. l. ſi quis ita, ff. de auro, & argen. leg. idem tenet
ipſe Bart. in d. l. qui aliena. §. fin. ff. de acquir. hæredi. &
in l. itẽ quia. §. fi. C. de pact. & in l. Titia, §. penult. ff. de
verbor. oblig. Imol. Roman. & Alex. in d. l. nõ ſolum.
§. morte, & ibi Iaſ. num. 13. verſic. ſecundum habes, di-
* cit idem tenere * communiter Modern. in l. pacta nouiſſima, C. de pact. & paulo poſt in verſic. ſi tamen ve-
lis tenere concluſionem Bartoli, col. 6. in princ. dicit
* hanc eſſe magis * communẽ opinionem DD. omniũ
idẽ tenent Abb. Ioan. de Imo. Anton. de Butr. & Ioan.
And. in c. cum M. Ferrarienſis, de cõſtit. & Fely. ibidẽ
nu. 68. in quarta parte, verſic. 1. concluſio, & poſt eum
ibi Dec. num. 19. idem volunt Ioan. And. in reg. exce-
ptionem. de reg. iur. in 6. & Hoſt. in ſumma de cõſtit. §.
quando. verſ. ſi fit nuda proteſtatio. qui referuntur, &
approbantur à Felyno ſupracitato loco. num. 68. vbi
etiam recitat, & ſequitur dictum Anton. Butr. in cap.
2 1. de lit. conteſtat. vbi dicit, quod ſi proteſtor † quod
per reſponſionẽ meam ad libellum non intendo litẽ
cõteſtari hæc proteſtatio iuuat quoad reſponſionem,
quæ fit incontinenti; ſecus quoad eam, quæ fit ex in-
teruallo, & idẽ tenet Archidiac. in c. diaconi, 27. diſt.
& eum ſequitur Imol. in d. capit. cum. M. Ferrarienſis,
iſtam limitationem firmat etiã Crot. in d. l. nõ ſolum
§. morte, num. 46. & 47. vbi dicit hanc opinionem eſſe
* * communiter receptam, & ab ea nullo modo eſſe re-
cedendum, idem ibi dicit Anton. Rubeus num. 196.
cum pluribus ſequentibus, & Horman. Decius nu. 55.
idem etiam ſentit Bartol. Socyn. in verſic. proteſtatio,
regul. 621. & tenuit concluſionem etiam Cæph. conſi.
37. num. 21. Pariſ. conſ. 16. nu. 18. volum. 3. Ruy. conſil.
106. nu. 2. in fi. vol. 1

3 Ex hac concluſione † elici poteſt, quod proteſtatio
per actum illi contrarium poſtea factum tollitur, ita
voluit Bartol. in d. l. non ſolum. § morte, nu. 17. verſic.
& tũc quæro an talis proteſtatio, ff. de nou. oper. nun-
ciat. & idem ibi tenent Iaſ. num. 14. Alexand. Imo &
* reliqui * communiter ſcribentes, Bald. in d. l. pacta no-
* uiſſima, C. de pactis. idem tenent * communiter Do-
ctores in d. c. cum M. Ferrar. & in d. l. pacta nouiſſima,
vt teſtatur Fely. in d. c. cum M. nu. 77. vbi etiam adducit gloſ. & poſt eã Anton. Butr. in c. cum olim exi de
cenſibus, & ideo dixit Bal. in l. Neſennius. ff. de neg.
4 geſt. ꝙ proteſtatio † nihil operatur, ſi ab ea receditur
per factum contrarium, quia facta derogant verbis. al-
leg. tex. in d. c. cũ M. Ferrarienſ. extr de conſt & l. cũ in
plures. §. locator horrei, ff. loca. & probat. idẽ in c. ſolli-
citudinẽ, de appellat. Soc. iun. cõſ. 101. nu. 3 vol. 2. vbi
ad id alleg. tex. in l. ꝑ herede, §. Papinianus. ff. de acqu.
* hæred. & ibi id * communiter à DD. teneri teſtatur, &
c. primum de eo, quod met. cau. Bald conſ pen. quãdo
inſtitutus hæres, & conſ. fin. volu. 3. vbi latè concludit
quod quando actus ſequens eſt contrarius proteſtatio
ni, dicitur per eum à proteſtatione receſſum, idem fir-
mat Corn. conſ. 209. nu. 7. vol. 2. & conſ. 256. nu. 2. verſ.
& dictam cõmunem opinionẽ, col. 3. circa med. 1. idẽ
tenet Hieronym. Grat. conſ. 2. nu. 73. vol. 1. & conſ. 10.
nu. 22. vbi alleg. l. alimenta. ff. de neg. geſt. & ibi ipſe cõ
5 cludit quod † quando partes proteſtantur, vt procedatur ſuper poſſeſſorio, ſuſpẽſo petitorio, tamẽ ſi ex actitatis conſtat partes ſuper petitorio proceſſiſſe, prote-

ſta.io

Digitized by Google

ſtatio præcedens videtur per factum contrarium reuocata, & iudex ſuper petitorio procedere poterit, faciũt præterea ad hanc illationem notata per Io. And. in c. 1. de arbitr. in 6. quæ ad id adducit Auguſtin. Berous conſ. 105. nu. 10. in fi. conſ. vol. 3. Socin. in l. 1. §. ſi ſtipulanti. col. 1. ibi, cogita tamen. ff. de verb. obligat. gloſ. & DD. in cap. per tuas, extra de condit. appoſ. & gl. ſing. in c. tua nos, de ſponſalib. quas gloſ. ad id alleg. idẽ Berous conſ. 93. nu. 53. vol. 1. & cõſ. 173. n. 14. vol. 3. Rui. conſ. 116. nu. 11. vol. 2. & conſ. 17. nu. 5. vol. 4. & conſ. 121. nu. 18. co. vol. 4. Hippolit. de Marſ. in l. vnius, §. cuſtodiæ, col. 6. verſ. nec obſtat, ff. de quæſt. Iaſ. in l. ſi ex tot. §. 1. col. fi. ff. de leg. 1. Dec. in d. c. ſolicitudinẽ, col. fi. Bulgar. in rub. C. qui admitt. col. 26. & ſeq. quem adducit Neuiz. conſ. 52. nu. 55. idem cõſulendo reſpõdit Marc. Mant. conſ. 147. nu. 32. & Octauia. Vulpel. cõſ. 4. n. 14. & conſ. 131. nu. 4. idem tenuit Rol. à Val. conſ. 60. n. 46. vol. 4. Marſ. in rub. de fideiuſſoribus, & Auguſtinus Berous conſ. 144. col. 2. in prin. vol. 1. eandẽmet ſententiam comprobauit afflic. in c. 1. de benefi. femi. & ſequutus eſt etiam Rui. conſ. 64. nu. 11. vol. 1. & poſt hos omnes tradidit Cæph. conſ. 1. nu. 10. conſ. 133. nu. 86. Dec. conſ. 160. col. 2. verſ. præterea dato. ex his, quæ
6 diximus† infertur quod per contractum tranſactionis ſubſequutum, præſumitur renunciatũ præcedenti proteſtationi, l. 2. C. ꝙ met. cau. l. ſi ob turpem. ff. de cõd. ob turp. cauſ. quos tex. ad id allegat. Crot. conſilio 33. num. 3.

7 Amplianturea,† quę diximus de facto cõtrario proteſtationi, quod tollit proteſtationem, procedere etiã in eis quæ ſunt conſequutiua facti: veluti, ſi quis ordinando ſe proteſtatur, quod nõ intelligit ſe aſtringi ad
8 ſeruandam continentia† enim eſt conſequutiua ordinationis, & tamẽ non tollitur per proteſtationẽ, c. diaconi, 28. diſt. item ſi quis recipiatur in canonicum cũ proteſtatione, quod nihil percipiat de canonica, præſumitur per factum contrarium ſubſecutũ ab ea proteſtatione receſſum, Fel. in d. c. cũ M. Ferrarienſis, & ibi.
9 Abb. & Ant. de But. quod tñ declarãdum eſt, † vt procedat quando illud actu conſequutiuum oritur ex diſpoſitione iuris communis, cui non poteſt proteſtans derogare, prout in caſibus iam relatis. ſecus autẽ ſi factum dependeret à mera voluntate proteſtantis, quia tunc per illud cõſequutiuum facti non pręſumetur receſſũ à priori proteſtatione. ita declarat Fel. in d. c. cũ M. Ferrarienſ. & Ab. latè in c. Cumana, ver. 3. cõtra de elect.

Limitãtur primo ea, quę diximus de facto proteſtationi cõtrario non procedere qñ actus dependet à volũtate proteſtantis tantum: tunc etenim non præſumitur quis receſſiſſe a priori proteſtatione, ita concludit Bar. in d. l. non ſolùm, § morte. ff. de noui oper. nũcia. & ibidem Iaſ. nu. 14. & idem tenent Bar. in d. l. non ſolùm. §. morte. ff. de noui oper. nuncia. & ibi Iaſ. n. 14. & idem tenent Bar. in d. l. qui in aliena. §. fin. ff. de acq. hæredita. & Bal. in d. l. ſi tàm anguſti. ff. de ſeruit. facit gloſ. in l. vt debitus, in glo. 1. & ibi Bal. C. de hæred. act. & optimè comprobatur ex tex. in l. ſi quis in principio teſtamenti. ff. de leg. 3. vbi teſtator proteſtatus fuerat, ſi cui bis legauero, ſemel tãtum præſtari volo, ſi bis leget in teſtamento non videtur à prima volũtate receſſiſſe niſi id expreſsè dicat, idẽ voluit Felyn. in d. c. cũ M. Ferrar. n. 77. verſ. ſed principaliter fallit primo. & eandẽmet tradidit Cor. conſ. 75. colum. 4. num. 13. verſ. Nam conſequutiua aditionis. ibi, quia obligare dependebat à ſua poteſtate & fere per totam illam col. vol. 2. Secus autem eſt vbi geritur actus, qui depẽdet a poteſtate, & voluntate duorum: tunc etenim per contrarium actum ſubſequentẽ videtur à priori proteſtatione receſſum, ita tradit Bart. in d. l. non ſolũ. §. morte quem ibi ſequitur Iaſ. nu. 14. verſ. 2. concl. & adducit præterea Bart. in l. pro hærede, §. Papinianus, circa fi. ꝑ illum tex. ff. de acq. hæred. & gl. in c. olim, & ibi Anto. But. de cenſib. & Bal. in l. ſi tam anguſti, qui illam glo. no. alleg. in fi. ff. de ſerui. Idem voluit Fely. in d. c. cum. M. Ferrar. nu. 77. verſ. ſed vbi non pendet à facto proteſtantis, vbi plures ad id congerit, & alleg. & per hoc dixit Bar. in d. l. non ſolùm, quod ſi quis poteſtans, ſe ſi
10 deiubere† nolle, & poſtea fideiubet, præſumitur receſſiſſe à priori proteſtatione, & dixit etiam glo. notab. & ordinaria in c. tua nos, glo. 1. de ſponſalib.

11 Quod ſi quis proteſtetur, quòd per aliquem† factum, quem gerit cum aliqua non intendit facere animo cõtrahendi matrimonium, ſi poſtea cum ea publicè cõtrahat, præſumitur receſſiſſe à priori voluntate, quam gloſ. refert Iaſ. ſupracit. loco, verſ. item adde pro iſta concluſione.

12 Declaranda tamen† ſunt ea, quę diximus de præſtatione facti dependentis à voluntate duorum, quod ꝑ contrarium actum præſumitur mutatio voluntatis expreſsè in proteſtatione, vt procedant quãdo quis, abſque alterius conſenſu, & ſcientia proteſtatus eſſet: tũc etenim actum gerendo proteſtationi cõtrarium videtur recedere à priori voluntate, vt iam diximus, ſecus autem eſt, quãdo conſentiente, & ſciente altera parte proteſtatus fuit: tunc etenim etiam factum contrariũ gerendo non videtur à priori volũtate recedere, veluti perſiſtendo in eodẽ exẽplo matrimonij, ſi quis ſciente, & conſentiente muliere proteſtatur, quod quęcũq; geret cum illa, non intendit facere animo cõtrahendi matrimonium, ſi poſtea publicè cum illa cõtrahat ꝓpter priorem proteſtationem, non valet matrimoniũ, quia defecit conſenſus impeditus à proteſtatione pręcedenti, ita voluit Fel. in d. c. cum M. Ferrariẽſis, n. 78. verſ. ſcias tamẽ, de conſt. & adducit Abb. in c. tua nos, de ſponſalib. & Ant. de But. in c. veniẽs, cod. tit. & Ab. in c. per tuas, in fi. de cõdit. appoſit. ita etiam tenet Iaſ. in d. l. nõ ſolùm, §. morte, nu. 14. ver. ſecus ſi talis proteſtatio, ff. de noui oper. nunc. & ita etiam in his proprijs terminis latiſſimè conſuluit Auguſtinus Berous conſ. 35. per totum, vol. 1. & hanc declarationem ſenſit Bar. in d. §. morte, vt ibi per Iaſ. ſupracit. n. 14. ver. & limitatur quando talis proteſtatio, & eandemmet ſentit elegantiſſimè Corn. cõſ. 209. nu. 7. vol. 2. & pro hac diſtin
13 ctione facit optimè, quod † proteſtatio clandeſtina in actu dependenti ab ambarum partium voluntate, niſi metus cauſa facta nihil releuat, ſecus, tamẽ ſi palã fiat, Bar. & DD. in l. q in aliena. §. fi. ff. de acq. her. Ant. But. & Abb. in c. tua nos. de ſpõſalib. Soc. conſ. 27. ad fi. lib. 3. & conſ. 361. col. 4. lib. 3. quos ad id adducit Cra. cõſ. 120. nu. 3. & hoc maximè procedit, quando proteſta-
14 tio† reſultat in præiudicium tertij, quia tunc nihil releuat clandeſtina proteſtatio, Bal. in l. clarè. C. de fidei commiſ. Alex. conſ. 16. col. fi. lib. 3. quos referendo ſequitur idem Crau. d. conſ. 120. nu. 6. Cur. iun. conſ. 126. colum. 2. ad fi. Ber. conſ. 158. nu. 9. volu 2. vbi teſtatur
* hanc * communem Doctorum opinionem in d. l. nõ ſolum. §. morte, & in d. cap. cum M. Ferrar. & in d. c. tua nos, de cond. appoſit. Ruy. conſ. 109 nu. 12. volu. 2. et conſ. 12. num. 17. et 25. vol. 4. Crot. conſ. 53. nu. 21. l. fi. §. item ſi prædixerit. ff. nau. caup. ſtabu. Alex. in d. l. qui in aliena. §. fin. ff. de acq. hære. et proteſtatio nõ nocet,
15 † niſi ei qui expreſsè cõſentit, vel ſi qua faciat per quæ conſenſus appareat et ideo proteſtationi non contradicens pręſumitur ei conſentire, Innoc. in c. Cumana, de elect. Cæphal. conſ. 25. nu. 11. Dec. latè in d. ca. cum M. Ferrarienſ. nu. 22. de conſtit. quod tamen declara, vt ibi per eum. Porti. conſ. 31. nu. 29. Rol. à Val. conſ. 69. nu. 38. vol. 4.

16 Limitãtur ſecundo † ea, quæ diximus de facto proteſtationi contrario, non procedere, quando in proteſtatione interueniſſet iuramentum, tunc etenim nullo modo per actum contrarium etiam iuramento cõfirmatum præſumitur quis a priori voluntate in prote-
17 tione expreſſa receſſiſſe, veluti ſi mulier iuret, q† nũquam vult cõſentire alienationi fundi dotalis, ſi deinde con-

de conſentiat etiam cum iuramento; non tamen præ
ſumetur receſſiſſe à priori voluntate. glo. ſingularis in
ca. licet mulieres, in glo. fin. de iureiur. in 6. Bart. in l. ſi
quis pro eo, in tertio membro. ff. de fideiuſſoribus, &
tradit latè Imol. in c. dilecto. de præben. & in cap. cum
cõtingat, in 27. car. de iureiuran. & poſt eum latiſſimè
id tradidit Iaſ. in d. l. non ſolum. §. morte, nu. 14. verſ.
limita nunc concluſionem, vbi rationem reddit. ff. de
noui oper. nunciat.

18 Limitantur tertio ea, † quę ſuperius dicta ſunt, vt nõ
procedant quando actus cõtrarius proteſtationi eſſet
metu factus: tunc etenim non inducitur per eum præ-
ſumptio, quod quis recedere voluerit à priori prote
ſtatione, ita concludit Socy. iun. conſ. 107. nu. 4. verſ.
aliquando vero ibi, geritur tamen libere, & ex propria
voluntate, vol. 2. Cur. iun. conſ. 126. nu. 6. volu. 2. Ioan.
Cro. cõſ. 106. nu. 21. vbi ad id alleg. Abb. in c. 1. extra,
quod met. cauſ. & in c. causã matrimonij, in 2. col. de
19 offic. deleg. quibus in locis concludit, † quod mulieri,
quæ in abſentia mariti clam proteſtatur, quod nõ vult
conſentire alienationi fundi dotalis, id tamen palam
dicere non audet propter metum mariti, prodeſt hu-
juſmodi proteſtatio, ex quo non audet eam propalare
propter iuſtum metum, & ſubdit plus, quod ſi omitta-
tur hæc proteſtatio, quia fortaſſe mulier timet, ne id
maritus reſciat, abſque alia proteſtatione reſcindi po-
terit alienatio fundi dotalis, & idem tenuit ipſemet
Ioan. Crot. conſ. 57. in fin. num. 18. vbi præter Abb. ſu-
pracit. locis adducit Moder. Papien. in d. l. non ſolũ. §.
morte. ff. de noui oper. nũc. & idẽ ipſe opinatus eſt in
conſ. 52. nu. 21. argum. cap. paſtoralis. §. 1. de offic. de-
leg. & alleg. etiã Hoſtien. in d. c. 1. quod met. cau. Pro-
batur præterea hæc limitatio in l. qui in aliena. §. fi. ff.
de acquir. hæredit. Bart. & Moderni, in l. de pupillo, §.
meminiſſe. ff. de noui oper. nunciat, quos ad propoſitũ
adducit Cur. iun. in d. conſ. 126. nu. 6. vol. 2. Nat. conſi.
649. num. 10. volum. 4. vbi dicit, quod licet proteſtatio
20 nõ † probet metum, l. metum. C. quod met. cau. tamẽ
21 declarat † quo animo quicquid fiat, & ad id compro-
bandũ adducit. l. qui in aliena. §. Celſus. ff. de acqui. hæ
22 redita. & cõſeruat † ius proteſtantis. l. ſi debitor. §. 1. ff.
quibus mod. pigno. vel hypotehec. ſoluat. & idẽ tradi-
dit ipſemet Nat. conſi. 627. num. 9. & tradit Bart. per il-
lũ tex. in l. Neſennius, in 1. notab. ff. de neg. geſt. Ruyn.
conſi. 64. num. 11. volum. 1. hanc limitationem tenuit
etiam Iacob. Albanel. conſ. 77. nu. 15. & 16. Dec. in c.
fin. colu. 2. de appellationibus, & in l. pacta nouiſſima,
colu. fin. in princ. C. de pac. & in conſi 219. colu. 3. &
generaliter quoties quis aliquid facit contrarium pro-
teſtationi prius factæ. ſi coactus facit non præſumitur
recedere à priori proteſtatione, Io. And. poſt Hoſt. in
c. Cumana, de elect. quos refert Fel. in d. c. cum M.
Ferrarienſis. nu. 79. verſ. fallit tertio.

23 Limitantur quarto † ea quæ diximus nõ procedere
in pteſtatione conſeruatoria iuris alterius: ab ea enim
non præſumitur quis receſſiſſe etiã ex cõtrario facto,
veluti ſi proteſtor, quod intro poſſeſſionem nõ animo
turbandi aut eripiendi tibi eam, vel ius, quod in ea ha
bes, ſi deinde intro eam poſſeſſionem, nõ præſumor
receſſiſſe, à precedenti proteſtatione, ita cõcludit Vul-
pel. conſ. 56. num. 6. qui adducit Iaſ. in l. non ſolum. §.
morte. ff. de noui oper. nunc. nu. 49. in 5. ſpecie prote-
ſtationis, & in arg. gl. in l. idem Labeo. §. 1. ff. famil.
erciſ. Bal. in l. fi. q. 4. col. 16. C. de edic. diui Adr. tol.

24 Quinto declaranda ſunt ea, † quæ diximus, quod ex
facto contrario tollitur præcedens proteſtatio, huiuſ-
modi regula. quod in dubijs proteſtatio actum ſequẽ-
tem declaret, ita docuit nos Bart. in d. l. nõ ſolum. §.
morte, ff. de noui oper. nunc. quem ſequitur Iaſ. nu. 14.
25 verſ. tertia concluſio, & ideo in dubio † actus ſequens
non tollit proteſtationẽ precedentẽ Ang. in l. metum,
la grande, in princ. col. pen. ff. quod met. cauſ. vbi cõclu
26 dit quòd † actus qui præſumptiuè, & non verè venit
contra proteſtationem, nõ tollit ipſam proteſtationẽ,
quem refert Feli. in d. c. cũ M. Ferrarienſis. nu. 79. in 8.
fallen. verſ. ad idẽ Ang. Abb. in d. c. cum M. Ferrarien-
27 ſis. vbi dicit, quod quando † proteſtatio venit ad dan-
dum certum intellectum facto multipliciter intelligi-
bili nõ tollitur per factum ſequens, licet prima fronte
videatur contrarium, ſed debet intelligi ſecũdum pro
teſtationem præcedentem, & ibi Fel. ſupra cit. loco, &
generaliter proteſtatio præcedens declarat actum du-
bium ſequẽtem, Bal. in c. cum in veteri, de elec. Bero.
conſ. 51. num. 23. volu. 3. Rol. à Val. conſ. 69. num. 29.
vol. 4. Ruin. conſ. 64. nu. 11. vol. 1. conſ. 150. nu. 8. vol.
3. Cæph. conſ. 37. nu. 20. conſ. 79. nu. 30.

Firmauimus ſupra cõcluſionem, quod proteſtatio
non præſumitur repetita in actu ſequenti ex interual-
lo, & idcirco actum contrarium tollere præcedentem
proteſtationem oſtendimus, & quoad propoſiti noſtri
ratio tulit, explicauimus. Nõ enim noſtrum fuit inſti-
tutum totam hic materiam proteſtationis cõgerere,
28 quam ſi quis velit reperire † poterit: latiſſime enim
tractatur in d. l. non ſolum. §. morte. ff. de noui operis
nũciatio. l. qui in aliena. ff. de acquirẽda hæreditate. §.
Celſus, & §. fin. & in l. pacta nouiſſima, C. de pac. & in
l. de pupillo. §. fi. ff. de no. ope. nunc. Corn. conſ. 56. nu.
13. vol. 2. Bero. conſ. 35. per tot. vol. 1. Canon in c. cum
M. Ferrarienſis, de conſtit. cum ſimi. Verum ea tantũ
ſumere, quæ ad materiam probationum pertinent, &
ea breuiter, & dilucidè huc transferre redeamus
quoad concluſionem noſtram.

29 Primò limitanda eſt, † vt non procedat quãdo verba
proteſtantis ſunt concepta in futurum tempus, & ſunt
generalia: tunc etenim in omnĩ actu, etiam qui fiat ex
interuallo repetita præſumuntur, ita concludit Bar. in
dicta l. non ſolum. §. morte. ff. de noui oper. nunciat.
& ibidem Iaſ. nu. 13. in fi. verſ. 3. vult Bart. Hieronym.
Grat. conſ. 29. n. 24. & 28. vol. 2. Nat. conſ. 531. nu. 38.
30 vbi concludit, quod proteſtatio habens † in futurum
verba derogatoria, tollit mentem, & conſenſum à ſe-
quenti actu, ita quod non valet veluti fictus, & ſimu-
latus dans ſine mentem ſonum, & adducit l. ſi mihi, &
Titio, §. in legatis. ff. de leg. 1. l. at ſi quis. § plerique. ff.
de religioſ. & ſumptib. funer. l. qui in aliena, §. fi. ff. de
acq. hæred. idem tenet Bart. Bal. Angel. Pau. de Caſtr.
in l. pacta nouiſſima, C. de pactis. Bar. in dicta l. qui in
aliena, Alex. in dicta l. non ſolum, § morte, & hoc ma
ximè procedit, quando actus dependet à mera volun-
tate proteſtantis, Natt. dict. conſ. 531. nu. 31. Rui. conſ.
106. nu. 10. in fine, vol. 1. Pariſ. conſ. 10. n. 18. vol. 3. Rui.
conſ. 10. nu. 8. vol. 2. Rui. conſ. 31. nu. 14. vol. 5. Fely. in
d. c. cum M. nu. 69. verſ. hanc concluſionem, & ibidẽ
Imo. & Innocent. in cap. Cumana, de elect. & hinc eſt,
31 † quod ſi proteſtor Titio quod me non recipiat in fi-
deiuſſorẽ, quia nolo teneri, talis proteſtatio præſumi-
tur repetita in ipſa fideiuſſione, & facit vt fideiuſſio
non valeat Salicet. & Caſtren. in dict. l. pacta nouiſſi-
ma. Cod. de pact. Spec. in tit. de fideiuſſoribus, §. 1. verſ.
quid ſi fideiuſſor prius, & Fel. ſupra citato loco.

32 Limitatur † ſecundò hęc concluſio, vt non procedat
quando eſſet eadem ratio proteſtationis ex interual-
lo quæ fuit à principio, quia tunc etiam in actu ex in-
teruallo facto præſumitur repetita proteſtatio ita limi
tat Fel. ſupra cit. cap. cum M. Ferrar. nu. 80. verſ. 2. li-
mita. quòd intellige, & declara, vt ibi per eum.

33 Cætera † quæ in hac materia deſiderare potes, petẽ-
da ſunt ex ſcribentibus in dicta l. non ſolùm. §. morte,
de noui ope. nunc. dict. cap. cum M. de conſtit. dicta l.
qui in aliena, §. Celſus, & §. fi. ff. de acq. hæreditate, &
in l. pacta nouiſſima. C. de pact. et in l. de pupillo. §. fi.
ff. de noui ope. nunc. Corn. conſ. 89. nu. 13. vol. 2. Bero.
conſ. 35. per tot. vol. 1.

CONCLVSIO MCCXLIX.

ARGVMENTVM.

Protocollo notarij, an & quando fides adhibeatur, & inſtrumenta ex illo in publicam formam redigi poſſint.

SVMMARIVM.

1 *Protocollum quid ſit.*
2 *Protocollo in dubio magis ſtandum eſt, quam inſtrumento, & nu. 3.*
4 *Notarij libro ſtatur potius quam inſtrumento.*
5 *Protocollo magis creditur, quam libro notarij, qui ex protocollo deſcriptus eſt.*
6 *Protocollum dicitur matrix inſtrumenti.*
7 *Notarius redigens inſtrumēta in publicam formam, nihil habet addere, vel minuere: niſi pro vt in protocollo continetur.*
8 *Notarij libro potius ſtatur quàm inſtrumento authentico ex eo ſumpto.*
9 *Protocollo magis creditur, quàm libro notarij, etſi eſſet cāncellatum per tranſuerſum folij.*
10 *Protocollum vbi ita cācellatum eſt vt legi non poſſit, ſtandum eſt inſtrumento extenſo in libro notarij.*
11 *Protocollum, & liber notarij, quid differunt.*
12 *Protocollum cancellatum in non ſubſtantialib. inſtrumenti præfertur adhuc libro notarij.*
13 *Raſura, vel cancellatio vnius partis inſtrumēti, alteri parti non nocet, niſi pars cancellata, vel raſa, contineat ſolemnitatem reſpicientem totum inſtrumentum.*
14 *Protocollum licet eſſet in aliqua parte interlineatū, altera pars poterit extrahi, & in publicam formam redigi.*
15 *Cancellatio non reddit ſcripturam ſuſpectam, quoad hæredem ſcriptum in teſtamento, ſi cancellatio non eſt circa inſtitutionem.*
Quod tamen iudicis arbitrio relinquitur, vt ibidem numero 16.
17 *Protocollo antiquo creditur etiam ſine ſubſcriptione, & ſigno notarij.*
Et quare, ibid. nu. 18.
19 *Signi appoſitio non eſt de ſubſtantia protocolli, adeo quòd eius omiſſio vitiet illud, quia eſt leuis ſolemnitas.*
20 *Signi omiſſio an vitie. protocollum, vbi quæritur, ſpectanda eſt conſuetudo notarij.*
21 *Conſuetudo propria, prius quam communis inſpiciēda eſt.*
22 *Notarius ſi vno modo erat ſolitus interpretari ſuas abbreuiaturas, & alio modo interpretatur conſuetudo, præfertur interpretatio notarij.*
23 *Stylus notarij quomodo attendendus ſit.*
24 *Signum vbi eſt conſuetum apponi inſtrumento, apponi debet.*
25 *Iudex ſuper conſuetudine, & ſtylo notariorum poteſt ſe informare etiam parte non citata.*
26 *Protocollo non creditur, niſi omnia requiſita habeat, & quæ requirantur.*
27 *Protocollum cum ſuis requiſitis factum præſumitur ex temporis antiquitate.*
28 *Protocollum etiamſi non habeat omnia requiſita in inſtrumento nihilominus authenticum dicitur, & poteſt ex eo authenticum ſumi inſtrumentum, & nu. 29. ibid.*
30 *Tranſumptum aliam fidem facere non poteſt, quam eam, quam ab originali recepit.*
31 *Protocollum etiam non habens omnia requiſita, facit ſaltē ſemiplenam probationem.*
32 *Protocollum facit ſemiplenam probationem.*
33 *Cedulæ, & abbreuiaturæ inſtrumentorū repertæ in filcia alicuius notarij non habēt vim protocolli, nec poſſunt in publicam formam redigi, etiamſi iudex commiſerit alicui notario, vt inſtrumentum aliquod in publicā formam leuaret. & nu. 34. & 35. ibid. Contrar. ibid. nu. 36. Concil. ibid. nu. 37.*
38 *Inſtrumentum ex filciis, & cedulis ſumptum fidē facit interueniente ſpeciali iudicis commiſſione, teſtiū examine, & cauſæ cognitione. In quo tamen plurimum iudicis arbitrio tribuitur, vt ibid. num. 39.*
40 *Protocollum adeo imperfectum, vt ex illo nō appareat de voluntate partium, non probat, nec poteſt ex illo inſtrumentum ſumi.*

1 Protocollū † quod eſt illud primum exēplar ſiue originalis ſcriptura quæ legitur, et publicatur tempore, quo actus ſit, antequam per notarium extendatur in libro ſuarum rogationum, vt declarat Ber. in conſ. 1. nu. 5. volum. 2. cum
2 ibi alleg. in dubio † magis, quam inſtrumento ſtandū eſſe apparet, et ex lege, ſi quis ex argentarijs. §. pen. et fi. ff. de eden. et Aut. de tabellio. §. illud no. Bar. in l. Sēpronius. nu. 3. ff. de leg. 2. Ale. in conſ. 105. in prin. vol. 2. conſ. 79. nu. 4. volu. 5. conſ. 175. in prin. vol. 7. Corn. in conſ 28. nu. 2. volum. 1. Soc. conſ. 94. in prin. vol. 1. Fel. in c. paſtoralis. nu. 8. de iudic. in c. quoniam cōtra, num. 10. de prob. Bert. conſ. 39. data varietate, in prin. conſ. 321. ſi inter protocollum, poſt princ. vol. 3. in antiq Lanfranc. de Oria. in tract. de prob. num. 15. Io. de Amic. in cōſ. vlt. n. 15. Bal. in l. publicari, et in l. noſtrā. C. de teſtam. Abb in c. tam literis, in pen. no. de reſtit. in integ. Ber. conſ. 3. nu. 17. vol. 2. et in d. conſt. 1. nu. 6.
3 eo. vol. 2. vbi ait, † quod ſi aliqua ſit differētia inter protocollum, et inſtrumētum aſſumptum, et exemplarū, atque in publicam formam redactum, ſemper recurrēdum eſt ad protocollum, et illi potius ſemper ſtādum eſt, quam quibuſcūque alijs ſcripturis aſſumptis ex eo. idem voluit Ang. in d. l. publicari. et gl. in §. pe. in Aut. de tabellio Spec. in tit. de inſtr. edit. in §. vidēdum. ver.
* et nota, quod tabellio, et hanc eſſe *communē opinionem. et ab ea in iudicando minimè eſſe recedēdum teſtatur idem Bero. in d. conſ. 1. nu. 6. faciunt no. per Bar. et Alex. in d. l. ſi quis ex argentarijs §. prætor. ait. ff. de
4 eden. qui dicunt. quod † ſi varietas ſit inter inſtrumentum datum parti, et librum ſiue protocollum notarij debet potius ſtari libro notarij tāquam magis originali, quoniam ex libro notarij fuit ſumptum inſtrumentum, Spec. in tit. de libelli concep. §. reſtat, in pri. et per Bal. in l. ſi librarius. ff. de reg. iur. et idem Bart. conſ. 28. incip. ex facto propoſito Bal. in l. nec exemplū. C. ad leg. Cor. de fal. et in l. Imperator. ff. de ſta. ho. Ant. de Butr. in cap. ex literis, de fide inſtrum. Bald. in conſ. 11. vol. 2. conſ. 409. vol. 3. Paul. à Caſt. conſ. 371. in fi. col. 1. vol. 1. et in cōſ. 420. vol. 2. Rom. in conſ. 177. n. 3. Ceph. in conſ. ciuil. 23. Iaſ. conſ. 61. col. 1. vol. 1.
5 Amplia, vt idē ſit ſi † differētia aliqua erit inter protocollum, et librum notarij, in quo ſolent extendi inſtrumēta per ipſum notarium à protocollo aſſumpta, nam tunc etiam protocollo potius, quam libro etiam per eundem notarium confecto, ſtandū eſt, nam pro-
6 tocollum † dicitur matrix inſtrumēti, ex qua inſtrumēta extēſa in libro, recipiunt robur, & probationem: nō
7 autem è cōtra, quia notarius, qui redigit inſtrumētum in publicam formā nō habet addere, vel minuere, niſi prout in protocollo cōtinetur. §. pen. in Auth. de tabellio. Ale. in conſ. 152. nu. 12. vol. 2. ita Ber. in d. conſ. nu. 9. vol. 2. quod dicit fuiſſe etiam de mente Ale. & Barr. in d. l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor ait. ff. de eden. allegādo glo. in d. §. pen. in verſ. protocollum, in Auth. de tabelli. & hoc idē voluit Paul. à Caſtr. in d. §. prætor
8 ait. ſicut ſtaretur † potius e contra libro notarij, quam inſtrumēto authentico ex eo aſſumpto, quia liber tūc diceretur magis originalis reſpectu inſtrumenti, inde trāſumpti. Ita Ber. in d. conſ. 1. n. 65. & Soc. conſ. 267. vol. 2. qui ita debet intelligi.
9 Subamplia, idem eſſe † ſi protocollū, vel matrix fuiſſet baſtardellus fuiſſet calamo cancellatus per tranſuerſū folij,

folij,quæ propriè cancellatio dicitur, ad not. in l.li-
bertatem.ff.de petit.hæredit.& in l. inductum. C. de
ſolutio.quoniam quando eſſet diuerſitas inter primã
ſcripturam originalem, & inter extenſum in libro,
ſtaretur primæ originali,& protocollo. Ita Bero.in d.
conſ.1.num.9. per Bal.hoc tenentem.in d.l.noſtram.
col.pen.in verſ.& nota. C. de teſtam.

10 Primò iſtud intellige, † quod ſi matrix ſcriptura,
ſiue protocollum reperiretur ita cancellatum, vt le-
gi non poſſet,tunc ſtandum eſſet extenſo inſtrumen-
to in libro notarij, quod erit tunc loco originalis, vt
colligitur ex dictis Bal.in d.l.noſtram. col.pen. facit
tex.in l.vlt.vbi Bart.ff.de his,quæ in teſtam.delent.&
faciunt.no.per Bart.et Alex.in d.l.ſi quis ex argenta-
rijs.§.prætor ait,et in §.ſi initium.ff.de eden. quos ad
hoc refert,et ſequitur Bero.vbi ſupra.nu.10.qui nu.5.
11 dicit quòd † protocollum, et liber rogationũ, et in-
ſtrumentorum extenſorum notarij differunt in hoc,
quia protocollum præcedit,et eſt primum exemplar:
extenſum verò in libro rogationum, ſiue rogituum
ſubſequitur, et eſt illud, quod ex protocollo aſſumi-
tur,vt etiam in terminis colligitur ex his, quæ voluit
Bal.in d.l.noſtram.col.pen.uerſ.tertio quæritur.C.de
teſta.et ſatis clarè ex verbis Bart.in d.l.ſi quis ex argẽ
tarijs.§.ſi initium.col.3. in repet.

12 Secundò intellige,quando† cancellatio non indu
ceret protocollum mancum;et mutilatum: nam tũc
nec protocollo,nec extracto creditur, ſecùs ſi cancel
latio eſſet in his, et circa ea,in quibus non conſiſtit
ius inſtrumenti.Ita glo.et Bart.in l.vlt.C.de edict.di-
ui Adrian.toll.per id,quod habetur in l.ſi ex falſis.C.
* de tranſact.et ita * communiter teneri teſtatur Alex.
in conſ.14.nu.10.uol.6.ita Caſtren.in conſ.126.dubi-
tatur primo,an Gomez.col.ult.uol. 2. et facit doctri-
na Bald.in d. l.ult. col.4.in 4.oppoſ.C. de edict.diui
13 Adr.tollen.uidelicet, quod ſi raſura, † uel cancella-
tio inſtrumenti eſt in una parte, non nocebit alteri,
dummodo non ſit in parte,quæ continet ſolemnita-
tem reſpicientem totum inſtrumẽtum, ut puta in in-
dictione,anno die,uel loco,quæ refert, et ſequitur in
terminis noſtris.Menoch.in conſ.48.num.10.et hoc
modo debet intelligi,ꝙ reſpondit Sig.in conſ.221.in
14 fi.dum dixit,ꝙ licet protocollum eſſet†aliqua in par
te interlineatum,uel cancellatũ,ut legi nõ poſſit, qđ
nihilominus altera pars illius actus,quæ integra repe
ritur in publicam formam extrahi poterit, dummo-
do ſcilicet illa interlineatura,et cancellatio nõ ſit cir
ca ſolemnitates reſpicientes ipſam ſubſtantiã inſtru-
menti,et Signor.refert,et ſequitur Menoch. de arbit.
iud.lib.2.cent.2.caſ.187.nu.17.et ita intelligendus eſt
Alex.in d.cõſ.14.nu.10.uol.6.dum dixit,quòd cãcel-
15 latio circa legata†nõ reddit ſcripturã ſuſpectã,quan-
do diſputatur, et litigatur ſuper hrditate, dummodo
cancellatio nõ ſit circa inſtitutionem:ſed quoad iſta,
uide quæ à nobis tradita ſunt ſup.in uer.cancel. et in-
16 fra in uer.raſura.et interim ſcito,†hoc pẽdere ex iudi-
cis arbitrio,qñ in præſenti caſu cancellatio,ſiue abra
ſio noceat,prout in his terminis loquendo,dixit Me-
noch.d.caſu centeſimooctuageſimoſeptimo. nu.41.

17 Amplia,ut etiam † præſumatur pro protocollo,&
ad illud recurrendũ ſit, et ſi nõ haberet aliquam ſub-
ſcriptionem,uel ſignum notarij, dummodo eſſet an-
tiquum,et ex illo poteſt etiã authenticum leuari. ita
Rub. Alex. in conſ.10. col.ult.uerſ. præmiſſis tamen
Cæph.conſ.170.nu.22.vol.2. quem ſequitur Menoc.
vbi ſup.nu.18.dummodo inquit, cõſtet illud eſſe ſcri
ptum manu illius notarij,de quo prætenditur, & ego
adderẽ dummodo notarius ille eſſet iam mortuus:nã
mors illius habet vim ſigni,& ſubſcriptionis, vt dicit
Crau.in conſ.158.nu.7.& Alex.in conſ. 14. vol. 6. &
18 ratio eſt,quia † nõ eſt veriſimile, ꝙ mori notarius il-
le voluiſſet in peccato falſitatis,hoc idem ſenſit Cur.
iun.in conſ.162.nu.1.vbi dicit hanc veram iuris con-
cluſionem,& hæc ampliatio poterit eſſe loco recon-
ciliationis opinionum inter ſe diſſidentium, & affir-
matiuam illam,vnã ſcripturam notarij requirere ſub-
ſcriptionem, & ſignum ad hoc, vt faciat fidem, aliã
ſubſcriptionem,& ſignũ minimè neceſſarium eſſe,di
centem:primam tenuerũt Abb. in c.cum P. tabellio,
de fid.inſtr. Bal.in l.Lucius. ad fi.ff.de teſta. militari.
Dec.in conſ.97.dub.2.Anch.conſ.431.Bal.in rub. C.
de fid.inſtr.col. 7.verſ.ſed hic dubitatur, nunquid ta-
bellio. Ant.à Butr.conſ.11.animaduertendum,quod
protocollum.Ang.in conſ.200.dub.1.Alex. in conſ.
48.col.1.vol.7.Alex.in conſ.41.nu.2. & 3. & hãc eſſe
* magis * communem, & receptam opinionem teſta-
tur Menoch.in d.caſu 187.nu. 5. de mente. Ruin. in
conſ.144.nu. 2.vol. 4. qui quidem. Ruinus hoc non
dicit,ſed ſolùm, quod in dubio notarius nõ præſumi-
* tur rogatus,vt magis *communiter dicitur in c. 1. de
* fid.inſtrum.& de tali magis * communi teſtatur Alc.
in conſ.153.nu.9.vol. 2. & ideo nos nimis merito ta-
men credentes Menoch.aliàs ſup.in concl. abbreuia
tura.nu.17. Ruinum ad hoc,tanquam de magis com
muni atteſtantem citauimus.Bal.in l.contract.col 2.
verſ.quero.C.de fid.inſt. Didac.Couat.in c.20. pract.
quæſt.nu.5.verſ.7. ad valorem. Boer.deciſ.37.nu.10.
ſecundam opinionem ſenſerunt.Rol. à Val. in conſ.
44.nu.40.vol.1.qui ad hoc citat Bart. in conſtit. 1. ff.
col.2.verſ.ſecundo aduerte.Cor.conſ.226.col.2.vol.
3.& in conſ.70.col.2.& in conſ.118.col. 2. volum. 4.
Card.in conſ.133.colum.2.verſ.tertio dicitur. iuncto
verſic. ſi autem in inſtrumento, vbi inquit,quòd hæc
19 pars eſt verior,videlicet quòd † appoſitio ſigni nõ eſt
de ſubſtantia adeò,quod eius omiſſio vitiet inſtrumẽ
tum.Idem ſenſit Dec in rub.de fid.inſtrum.col.5.ver
ſic.nono,quia eſt leuis ſolemnitas.Idem Card.in d.c.
cum P.tabellio,co.tit.& Bal.in l.fideicommiſſa. §.1.
* ff.de leg.3.Dec.conſ.447.& hanc eſſe magis*commu
nem,& receptam opinionem teſtatur Menoch. in d.
conſ.48.nu.15.ex mente Alex.in rub.ff.de nou. oper.
nunc.nu.14.vbi etiam Niconitius.nu.112.

20 Vel ſecundò pro recõciliatione † dic. ꝙ ſpectan-
da eſt conſuetudo prius notarij, an ſolitus ſit ſubſcri-
bere,& ſignare.Bal.in auth.ſi quis in aliquo.col.pen.
21 verſ.demum eſt videre. C. de eden.nam † conſuetu-
do propria prius inſpicitur, quam communis.Bal. in
l.ſi certis annis.col.3.verſ.ego autem dico.C.de pact.
in l.vt liberis.nu.8.C.de collatio.Fel.in d.c. cum P.ta
22 bellio.n.8.vbi etiam dicit,quod ſi notarius †vno mo
do interpretari ſolebat ſuas abbreuiaturas,et alio mo
do interpretatur conſuetudo, præponitur interpreta-
tio notarij,ſecundum Bal.in l.vlt.C.de eden. col.vlt.
23 & Ant.in repet.c.vlt. de conſuet. et ſi † notarius non
habet ſtylum firmum, attenditur ſtylus cõſuetus per
ipſum in materia, de qua agitur per alia inſtrumenta
leuata ab eo,ſecundum Bal. Inſtit. de empt. & vend.
§.1.in fin. & ſi variabit in eadem materia,attenditur
ſtylus vlt.eiuſdem, & ſi de vlt.ſtylo non apparet re-
curritur ad ſtylum communem, & ideò ſpectãda eſt
deindè conſuetudo loci, quæ ſi requirat ſignum, &
ſubſcriptionem,ſignũ,et ſubſcriptio apponitur, aliàs
nequaquam.Ita Bart.in d.prima conſti.ff. col.2.verſ.
24 ſecundo aduerte, vbi ait,quod † ſi eſt conſuetum ap-
poni ſignum in inſtrumẽto,quod debet apponi, aliàs
ſecus cum ſignum non ſit de illis, quæ de iure poni
debent in inſtrumentis.Idem voluit Card.in d. conſ.
133.col.2. verſ. tertio obijcitur.cum ver. autem in in-
ſtrumento, vbi inquit, ꝙ appoſitio ſigni nõ eſt adeò
neceſſaria,vt illius omiſſio vitiet inſtrumentum: niſi
extaret cõſuetudo.Idẽ animaduertit Rol.à Val.in d.
cõſ.44.nu.34.cum ſeq.vol.1.qui dicit, ꝙ iudex poteſt
25 de tali cõſuetudine † à ſeipſo informare interrogãdo
tabelliones,an ita fuerit obſeruatum etiam non cita-
ta parte, ꝙ etiam ſenſit Dec.in conſ.447.col. 2.

26 Limita concluſionem,†vt tunc procedat, quando

protocollum haberet omnia requiſita : nam aliàs nõ
probatet,nec ei ſtaretur: requiſita antem ſunt eadem,
quæ requiruntur in inſtrumentis ipſis ad effectum, vt
probent, videlicet ſubſcriptio notarij,ſignum ipſius,
rogitus,publicatio,locus, & tempus celebrati actus,
de quibus tamen dic, vt nos ſupra explicauimus, in
ver.inſtrumentum per diſcurſum,& in ver.exemplũ,
ac etiam alia,quæ vel à iure vel à cõſuetudine requi-
runtur,& introducta ſunt.Ita Alex.conſ. 103. nu. 12.
vol.2.Io.Andr.in addit.ad Spec.in tit. de inſtru. edit.
§.vidēdum reſtat ſuper ver.& nota, quod tabellio.in
addi.incip.vbi hoc not. Ang.in conſ.220.Rub.Alex.
in conſ.94.& 95.nu.6.Cæph.in conſ.ciui. 23.Rebuff.
in tract.nomina.q.14.nu.73.Rol.à Val.in d.conſ 44.
nu.17.vol.1.Abb.in d.c.cum P.tabellio,col. 3.verſic.
vlterius quæritur de fid.inſtru. Paul. à Caſtr. in conſ.
297.viſis narratis, vol.2. Doct.in d.c.cum P.tabellio.
Bero.in conſ.92.nu.27.vol.3.ita Pariſ. in conſ.27.nu.
1.vol.2.Sal.in d.l.contractus.in 6.q.C.de fid.inſtrum.
Corn.in cõſ. 118. nu.2.vol.4.& conſ.70.nu.3.eo.vol.
27 & conſ.94.nu.2.eo.vol.requiſita † autem in protocol-
lis interueniſſe,licet de eis non appareat,ex temporis
antiquitate præſumi teſtatur Crau. de antiq.temp. in
vlt.particula.3.par. prin.nu.39.
28 Sublimita,vt iſtud † procedat,quoad faciēdam de
per ſe plenam fidē & probationē, ſed quo ad effectũ
authen.ipſum protocollum nõ eſt neceſſe, quod de-
beat habere,& continere omnia, quæ inſtrumentum
* publicũ debet continere. Ita ſentire*omnes legiſtas,
& canoniſtas, in d.l. contractus. C.de fid.inſtrum. &
in c. 1.& in d. c.cum P.extra eo.tit. teſtatur Bero.in d.
29 conſ.92.nu.27.qui ſubiungit, quod † imò ſi protocol-
lum non haberet nomen notarij mortui, nec ſigillũ,
nec ſubſcriptionem, nec alia huiuſmodi, poterit au-
thenticari, & in publicam formam redigi per alium
notarium authoritate publica ſubſtitutum, de com-
miſſione tamen ſpeciali ipſius iudicis, etiam ſi eſſet
notarius ſubſtitutus filius demortui cum ſuppletione
eorum, quæ in protocollo deficiebant dummodo ta-
lia non ſint, quæ veritatis ſubſtantiam concernant,
vt habetur per Cyn.Bar.Sal Paul.à Caſt.& alios in d.
l.contractus.& Bal.in d.l. fideicommiſſa. ff. de leg.3.
& Abb.in d.c.cum P.col.1. in poſtremis verbis, Spec.
in tit.de inſtru.edit.§. oſtenſum. verſ. illud quoq; vbi
Io.And.qui teſtatur.ita de facto ſeruari.& Bal.Sal.&
Paul.à Caſtr. Ang. & Fulgoſ.in l.quædā.§.nihil. ff.de
eden.& Ruin.in conſ.161.nu.12.vol.4.qui dicit id ab
omnibus admitti,& neminem negare teſtatur Alex.
conſ.14.nu. 9.vol.6.
Sed de hoc non modicè dubito: nam ſi protocol-
lum erit nullum, & defectiuum, etiam ſumptum ex
eo erit nullum, tanquam extractum, & procedens à
radice infecta,& vitioſa, vt dixit Anch. in conſ.431.
præmiſſa.quem refert,& ſequitur Corn. in conſ. 226.
licet in hac.vol.3.& conſ.70.nu.3. & conſ. 118. nu. 2.
30 vol.4.& Pariſ.in conſ.12.vol.2.& ſumptum,& extra-
ctum non poteſt habere,nec facere aliam fidem : niſi
illam, quam recipit ab originali. Alex. in conſ.104.
col.pen.vol.7.Pariſ. vbi ſupra,ſi autem originale erit
inualidum quo ad fidem,quomodò ex eo poterit de-
ſumi inſtrumentum fidem faciens: prout iſtud etiam
animaduertit Pariſ.in d.conſ.12.nu.22.cũ plurib.ſeq.
& ſi verum eſt,prout omnes fatētur, quod ſtante dif-
ferentia, inter protocollum, & extractum,ſtatur, &
magis probat protocollum, quomodo poterit ex pro-
tocollo aliquo imperfecto extrahi exēplum ad effe-
ctum, vt authēticum factũ magis illi credatur,ſi eue-
niente caſu differentiæ debebit ſtari protocollo : niſi
fortè dicas, quod trāſumptum recipit vires à notario
tranſcribente,& illud authenticante, de commiſſio-
ne iudicis,vel quod hæc procederent,quando proto-
collum eſſet defectiuum in ſubſtantialibus : ſecus ſi
ſolùm deficerent ſolemnitates aliquæ, quæ veritatis
ſubſtantiam non concernerent : nam in primo nec
tranſumptum valeret,ſicut nec originale,in ſecundo
poterit authenticari, & ſuppleri de commiſſione iu-
dicis. Ruin.conſ.215.nu.19.& ſeq. vol. 1.& Bero. in
d.conſ.92.nu.27. Caſtrenſ.in conſ. 121. vol. 2. verſic.
breuiter in hoc, & nos ſupra.
31 Secundò ſublimita,† vt ſaltem faciat ſemiplenam
probationem, quamuis aliqua ex omnibus requiſitis
non adſint.Ita Neuizan. in conſ.25.nu.9.loquens de
defectu indictionis,& ſubſcriptionis,& ſigni notarij,
ad quod allegat Hoſtienſ.in d.c. 1.de fide inſtrum. &
Gemin.in conſ. 57.in cauſ.Archid.col.3.Purpur.in l.
admonendi nu.237.verſ.dixi.ff. de iureiur. vbi etiam
Bar.exemplificans in defectu indictionis.col.7.& ſe-
quitur Alex.in l. de pupillo, & §.qui nunciat. col. 2.
verſ.non omitto.ff.de oper.nou.nunc.& cõſ. 59. viſo
proceſſu.col.3.verſ.nec prædictis.vol.1.& protocollũ
32 † ſimpliciter facere ſemiplenam probationem dixit
Cyn.in d.l.contractus.C.de fid.inſtr.quem referendo,
ſequitur Afflict.in deciſ.48.nu.3.
33 Secundò limita concluſionē, vt nõ procedat in il-
la cedula nõ deſcripta, vel in primo protocollo cæte-
rato,vel in ſecundo extenſo, ſed ita ſimpliciter repe-
ritur in aliqua, ut uulgo dicitur filcia : ſolēt enim ali-
quando notarij fortuito in foro, uel in uia reperti in-
ſtrumenta recipere in aliqua carta, & folio nomina
teſtium deſcribendo, & ſubſtantiam contractus cum
die,anno,& hora, & deindè cum domi ſunt,referunt
actum, illum in ſuis protocollis. Et aliquando me-
moria lapſi,uel negotiorum multitudine impediti in
filcia eo animo reponũt,ut mox nacti otium in pro-
collis deſcribant,& multoties uenit incogitata mors,
uel ſimile quid, ob quod repoſita in filcijs non repo-
nātur in protocollis, & ſic ſimpliciter notata rema-
nent. Nam de iſtis non intelligunt citati Doctores, q
tenent protocollo magis ſtandum eſſe,& ad illud re-
currendum : nam iſta cedula hoc modo confecta nõ
habet nomen protocolli,cum careat ſubſtantialibus
34 protocolli ſolitis adhiberi adeò,ut etiam ſi exiet † cõ-
miſſio iudicis facta notario de authenticando, & de
redigendo in publicam formam inſtrumētum alicu-
ius notarij præmortui,nõ intelligetur de iſtis cedulis,
nec illas releuare, aut in publicum documentum re-
digere poterit. Ita uoluit Caſtrenſ.in d.cõſ.111.uiſis,
& ponderatis,quæ ſupraſcripta ſunt.col.1.uerſ.ſi uerò
ſolemnitatem,ea ratione,quia talis commiſſio intel-
ligitur de leuandis inſtrumentis ex protocollis, quæ
ſecundum uſum communem loquendi protocolla
35 ſunt : at iſta cedula † non poteſt dici protocollum,qa
non habet requiſita ad protocollũ.Idem ſenſit Alex.
in conſ.153.nu.13.uol.2.Signor.cõſ.224.in q.præſup-
poſita.uerſ.ſed cum quid Ang.conſ.400.teſtator,col.
3.uerſ.nõ obſtat commiſſio Boer.q.36.nu.5.& queſt.
252. num. 8. & quod talis filcia,ſiue cedulæ,ut ſupra-
poſitæ, fidem non faciant, neque poſſe ex eis inſtru-
mēta leuari dixit Abb.in d.c.1.col.3.de fid. inſtrum.
Paul.à Caſtr.conſ.204.ad primum.in antiq.& in cõſ.
203.in nono dubio. Ang. in conſ. 220. ad hoc. Bald.
conſ.22.uol.1.idem in rub. C.de fide inſtru. Lanfr.de
Orian. in tract.de fid.inſtrum. nu. 17.
35 Contrariũ tenuit † Paul. à Caſtr. in d.l.contractus.
col.2.C.de fid.inſtr.Dec.in d.c.primo,col.5. eo.tit. &
in conſ.447.& Cur.iun. conſ. 162.
* Sed priorem opinionem ueriorem,*& magis com-
munem teſtatur Cagn.in l.ſi librarius.nu. 33.ff.de re-
gul. iur. & ita ſe habere generalem conſuetudinem,
& practicam notariorum dicit Paul.à Caſtr. in dicto
conſilio 204.
37 Sed tamen pro recõciliatione dicas,† quòd Paul.à
Caſtr.& Dec.& Cur.iun.nõ loquũtur de ſimplici illa
ſcriptura poſita in filcia,de qua in caſu noſtro,ſed be-
ne de abbreuiatura,& protocollo,nõ tñ ſubſcripto,&
ſignato à notario,quę abbreuiatura,& protocollum,
ſi alio

Digitized by Google

ſi alio reſpectu non habet vltimum, valebit etiam ſine ſubſcriptione, & ſigno ad effectum, vt ex eo poſſit ſumi exemplum authenticum, vt dicit Dec. ibi. numero octauo, & nos ſupra diximus, ſecus in illa ſimplici cedula, vel notula, quæ vt diximus non venit ſub nomine protocolli, nec habet alia protocolli requiſita.

38 Sublimita tamen ſecundam limitationem, & ſecundum opinionem magis communem, vt non procedat, quando interueniſſet ſpecialis cõmiſſio iudicis facta de leuando inſtrumento celebrato per notariũ defunctum: nam ex ſpeciali iudicis commiſſione à dictis ſilcijs leuari poterit inſtrumentum fidẽ faciens interueniente ſcilicet cognitione cauſæ, & teſtium examine ſuper literis, & publicatione dicti inſtrumẽti, & non aliter. Ita Cagnol. in d. l. ſi libtarius. nu. 33. de mente Caſtrenſ. in d. conſ. 204. quod etiam placuit Menoch. in d. caſu 187. nu. 26. de mente Caſtrenſ. in d. conſil. 111. colum. 1. verſic. ſi vero quæritur, & conſi. 306. ad primum quæſitum, col. 1. verſ. breuiter. vol. 1. qui Menochius ſubiungit, quod iudex debet animaduertere, quo in loco reperta ſit talis ſcriptura, an
39 inſpecta, ſit necne, & deindè † quod ſibi æquũ viſum fuerit, arbitrabitur.

40 Tertiò limita, † vt non procedat, quãdo protocollum eſſet adeò imperfectum, vt ex illo nõ appareret de perfecta voluntate partium, vt quando notarius ſcripſiſſet. Titius vendidit N. ſub his conditionibus videlicet, & deindè nihil ſubſequeretur: nam tunc defectus voluntatis non perfectę facit, quod actus ille ſit nullus, & ideò illi nõ ſtatur, nec probat, nec poteſt ex eo exemplum authenticum deduci. Ita Fely. in d. c. cum P. tabellio. nu. 1. de fide inſtrumentorum, & Menoch. in d. caſu 187. numero 30. lib. 2. cent. 2. de arb. iud. & Paul. à Caſtr. in d. conſ. 311. colum. 1. verſ. breuiter in hoc. Secus ſi appareret, quod contractus eſſet in ſe perfectus, ſed ſolùm remanebant quædam truncata ſub clauſula, &c. nam tunc bene probabit, & ad illud protocollum debet recurri euenięte caſu, vt ita diſtinguit Fel. in d. c. cum P. numero primo, de quo tñ dic, vt per eundem ibid. nu. 6. cum alijs ſeqq.

Et hæc erunt loco additionis, & declarationis ad ea, quæ latè ſcripſimus de hac eadem materia ſupra, in verſ. abbreuiatura, vbi reliqua, quæ hic deſiderati poſſent facilè reperies.

CONCLVSIO MCCL.

ARGVMENTVM.

Prouocatum quem fuiſſe ad hoc, vt ad ſui defenſionem occidiſſe dicatur, quomodo probetur.

SVMMARIVM.

1 *Prouocatum quem fuiſſe, ad hoc vt ad ſui defenſionem dicatur occidiſſe coniecturis, & indicijs probatur.*

2 *Aggreſſor præſumitur, qui alicui verba iniurioſa, & comminatoria dixit.*

3 *Aggreſſor dicitur, qui dixit alicui.* Tnoti da parte, & dammi la ſtrada.

4 *Procurator dicitur, qui facto, vel verbo alium offendit, dummodo verba offendant, & offenſa ex illis reſultans pęnam mereatur. Vt ibidem numero 5.*

6 *Prouocator dicitur, qui primus euaginato enſe in aduerſarium irruit, maximè ſi aduerſarius dolentia verba protulit.*

7 *Prouocator præſumitur, qui ſe retrahentem perſequitur, qui cum pluribus ſocijs eſt, & ſolitus eſt rixari.*

1 Prouocatum † quem fuiſſe ad hoc, vt ad ſui defenſam, quem occidiſſe pbari poſſit, ex coniecturis, & indicijs colli-
2 gitur, veluti ſi quis alicui verba † iniurioſa, & comminatoria dixerit: is enim aggreſſor fuiſſe præſumitur, vt reſpondit Cæpol. conſil. crim. 29. in princ. vbi in-
3 quit, per eum † qui alicui dixit, *Tuoti da parte, & dammi la ſtrada*, prouocationem fuiſſe factam præſumi, in qua ſpecie eleganter etiã conſuluit Bertazol. conſ. crimin. volumine primo, conſilio primo, quod etiam voluit Io. de Amic. conſilio 23. numero primo, cum cæteris allegat. per Bertazol. vbi ſupra. prouocator:
4 † enim dicitur, qui facto, vel verbo alium offendit, quemadmodum tradit Spec. in tit. de accuſ. §. primo, verſiculo quid ſi te vocaui. Oportet autem, quod
5 verba † ſint talia, quæ offendant, & offenſa huiuſmodi pœnam mereatur, vt colligitur ex traditis per Bar. in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de public. Aleiat. cõſ. 40. numero 20. libro quinto, eodemmet modo, qui
6 prius † euaginato enſe in aduerſarium irruerit, & aduerſarius dolentia verba protulerit: veluti: *Abime io ſono aſſaſſinato, &c.* faciunt quem prouocatorẽ præſumi, vt conſulendo reſpondit Cæpol. dicto conſil. 29. Io. de Amic. dicto conſilio 23. Marſil. conſ. 4. numero 15. Alciat de præſumpt. regul. 3. præſumpt. 39.
7 numer. 12. Prætereà † qui ſe retrahentem perſequitur, vel qui cũ pluribus ſocijs eſt, vel eſt ſolitus rixari præſumitur prouocator, Cæpol. in dicto conſ. 29. Marſ. conſilio 51. numero 47. Ioan. de Amic. conſilio 23. numero decimo, & latiſſimè Bertazol. in d. conſilio primo.

Cætera vide ſupra in verſ. offenſio, pax rupta, occiſio, & aggreſſor. quibus in locis hæc aliquãto fuſius explicantur.

CONCLVSIO MCCLI.

ARGVMENTVM.

Proximior conſanguineus, an eo ipſo, quis ſe probet, quòd oſtendit ſe conſanguineum, ſi alius proximior non apparet.

SVMMARIVM.

1 *Proximior conſanguineus, ex eo, quis probari dicitur, quod oſtendit ſe conſanguineum. niſi alius ſe proximiorem probauerit.* Contrar. *vt ibidem, nu. 3.*

Conciliatio *colligitur ex dictis ibid. nu. 5.*

2 *Allegans aliquem ſine liberis deceſſiſſe, habet fundatam intentionem ſuam, & aduerſario neganti onus probandi incumbit.*

4 *Fundamentum intentionis ſuæ etiam ſuper negatiua quiſque probare tenetur.*

Niſi præſumptio ſit pro negante, vt ibid. nu. 6.

7 *Extrinſeca, quæ ſe habent ad eſſe, & non eſſe, non præſumuntur, niſi probentur.*

8 *Conſanguinei plures, vbi de proximioritate contendunt, is qui vult obtinere, proximiorem ſe probare debet.*

9 *Proximior ex eo probatur, quod quis probat ſe conſanguineum, dummodo certum gradum conſanguinitatis probauerit.*

10 *Proximior conſanguineus teſtatori non dicitur, qui poſt mortem eius natus eſt.*

11 *Teſtator, ſi vocet ad fideicommiſſum proximiores ſuos, debet intelligi de proximioribus tempore mortis ipſius teſtatoris.*

12 *Teſtator vbi vocauit proximiores ad ſucceſſionem is, qui vult ſuccedere, debet ſe proximiorem probare.*

13 *Filius petens hæreditatem tanquam filius, debet probare filiationem.*

14 *Talem ſe dicens, talem ſe probare debet.*

15 *Proximiorem ſe aſſerens, vbi conſtat alium proximiorem*

 extitiſſe

extitit iſti in rerum natura,qui adhuc viuere poteſt,an illum mortuum probare teneatur.
16 *Statutum ſimpliciter requirens in contractu minoris, vel mulieris conſanguineos,non intelligitur de proximioribus.Contrarium,nu.16.*

1 Proximiorem †cõſanguineum alicui,veluti teſtatori,ſi
quis ſe dixerit,ex hoc ſolo probare poterit,ꝙ ſit illius
cõſanguineus,abſque eo,quod iudici fides fiat,nullũ
alium eo eſſe proximiorem;ſic tradidere Alex.in l.is
poteſt,col.5.num.15.verſ.ſed iuxta prædicta.& ibid.
Iaſ.col.pen.nu.83.verſ.pone ego. ff.de acquir.hæred.
permoti auctoritate Raph.Cuma.in d. l.is poteſt,&
in l.ſed,& ſi de ſua,quam legit cum l.heres inſtitutus.
ff.eo.quem ibidem ſequitur Rom.in fin. idq; confirmant
contextus,in l.ſi amitæ.C.commun.de ſucceſ.
& in l.ſi auiæ.C.de ſucceſ.edict.ac in l.ſi ſcriptũ.C.de
probation.in hanc eandem ſententiã conſultus rñdit
idem Raph.Cuma.in conſ.43.in quæſtione Frãciſci
Gignæ,in princ.& poſt num.3.ait ſe nunquam vidiſſe
in praxi obſeruari,vt quis debeat probare, alium non
eſſe proximiorem, probato gradu ſuo proximitatis,
nec aliquem Doctorem hoc dicẽtem: nec enim præſumitur
alius præcedere,ſi non probetur,argu.gl.in l.
cum de lege.ff.de probation.inducendo,vt per Bart.
in l.cõficiuntur.§.codicilli.ad finẽ. ff.de iur.codicil.
& prout inducit Bartol.in d.l.is poteſt, dum tractat,
quomodo probetur, quem deceſſiſſe ſine teſtamẽto,
allegat.l.cum probatio.ff.de probation.ſed vult allegare,
l.cum de lege,in glo.ff.eod.quam gl.etiam citat
Bat.in l.ſi conſtante,in 1.q.1.par.prin.ff.ſol.matr.in l.
decem.ff.de verb.obl.& in rubr.ff.de nou.oper.nunc.
& in l.vlt.§ licentiam.C.de iu.deli.& hoc ipſum probatur,
quod contrarium non probetur, vt per dictam
l.cũ de lege, pluribus exemplis platium facit Iaſ.cõſ.
34.ad motiua,num.1.verſ.ego reſpondeo,vol.1.cum
veriſimile ſit alios, ſi qui eſſent, ad aucupandum, &
occupandum id lucrum,atq; hæreditatem,quam primum
aduolaturos.Sic ſenſit idem Alex.in conſ.179.
viſis,ac ponderatis dubitationibus,in ſi.vol.7.& Soc.
ſen.in conſ.89.in cauſa agitata,colum.4.ſub numero
8.verſic.& ſi dicatur,volumine primo,& communiter
id tradidiſſe recentiores ſcriben.in d.l.ſed, & ſi de
ſua.idem Soc.teſtatur in l.Gallus,in prin.nu.6.in fin.
ff.de liber.& poſthum.quem referẽdo ſequitur Crau.
in conſ.249.in cauſa nobilis Magdalenæ,in princ. in
ſecunda par.quibus accedit Corn.in cõſ.95.viſo proceſſu
agitato,col.3.nu.3.verſ.ſufficit enim,vol.4.ex
eo,quod raro contingeret,quòd petens hæreditatem
ab inteſtato,obtineret, maximè cõſtitutus in remoto
gradu, ſi haberet neceſſe probare, quod nullus alius
ſit proximior,vel pari gradu ſucceſſionis, quia dictæ
negatiuæ probatio eſt difficilis,& quodam modo impoſſibilis,
quod non eſt dicendum; & idem in conſil.
197.in hac conſultatione.col.1.num.2.verſ.ſed licet
hæc eo.vol.4.aſſerẽs ſe bis ita conſuluiſſe, ſicq; pluries
practicari, nec vnquam id in dubiũ verti vidiſſe,
& in cauſa propria ex perſonis materterarum egiſſe,
ſolùm probando eas materteras, & obtinuiſſe; idque
multis ibidem corroborat, quod placuit,& Bertr. in
conſ.2.examinato proceſſu cauſæ,in 2.dub.col.7.nu.
34.verſ.voluerunt enim.vol.2. atque Ruin.in conſil.
154.in caſu,de quo quæritur,col. 1.nu. 2.verſ.ſed tamen
præmiſſis non obſtantibus, vol. 3.& in conſ.67.
in cauſa vertente inter commune,col.6.ſub num.14.
verſic.& dicit Alexan. & huic opinioni ſe ſubſcripſit
Tiraq.in tract.de vtroq; retract.in tit.de retract.Lignagier.
§.11.gl.1.in verbo,de plus prochain.num.8.
verſ.afferunt autem ſic etiam decidẽdo ſcripſit Ant.
Capic.in deciſ.159.in cauſa magnificarum.nu.11.&
Rub.Alex.in conſ.16.in cauſa Ioan.col.5.ſub num.
17.verſ.& ſi dicatur,ac Pet.Anton.Anguiſ.Placen.in
cõſ.26.nu.7.verſ.præterea,vbi legatum.in rub.vltim.
volu.& hoc idem colligitur ex doctrina Spec.in tit.
de iudi.§.1.nu.4.verſ.actor ergo ſic ponat.cum ſeq.
vbi docet ponere actorem ꝙ eſt in gradu proximior,
& ſi reus neget, dicit ſpeciatim ponendum de parentela,
ex quib.manifeſtè liquet,quod nõ opus eſt actori
probare, quod alius non præcedat, ſed ſolùm conſanguinitatem
ſuam: immo tradit ibi reum ad excluſionem
actoris ponere, quod alius ſit proximior,
quod fruſtra eſſet, ſi actor deberet probare illam negatiuam,
quem refert,& ſequitur. Cum.in d.conſ.43,
nu.2.eandem ſententiam comprobauit Ioſeph.Lud.
in ſuis communib.concluſ.in concl.14.verſ.infertur.
58.verſ.ſemoto tamẽ ſtatuto.& hanc crebriorem ſententiam
dicit Cephal.in conſ.133.multa ſunt, num.
53.vol.1.id etiam multis comprobat Neuiz.in conſ.
10.Chriſti,eiuſque matris,num 9.verſ.& dummodo
probent,quibus ſe ſubſcripſit Burſat.in conſ.98.quia
quanto diffuſè,nu.1.vol.1.

Corroboratur concluſ.noſtra ex l.ex facto.§.pen.
ff.ad Treb.& ex eo,quod ibi not.Bar.dicens,quod qui
2 dicit†aliquem deceſſiſſe ſine liberis, habet fundatam
intentionem; adeo vt aduerſario neganti occubuiſſe
ſine liberis incumbat onus probandi,licet ſit reus,idẽ
dixit Bar.in l.qui duos §.cum in bello,vbi Ang.ff.de
rebus dub.hunc ſequutus eſt Alex.in cõſ.39.viſo themate,
de quo ſupr.nu.2.vol.1.& in conſ.20.viſo proceſſu
cauſæ vertẽtis,in fi.eo.vol.1.& ante eum Caſtr.
in conſ.267.pro declaratione primi dubij,col.2.nu.5.
verſ.ex prædictis.vol.1.per tex.cum gl.in l.ſpadonem.
§.qui abſolutus.ff.de excuſ.tuto.ſic etiam tradidere
omnes ſupra citati ſcribentes ad cõcluſionem dictis
in locis, quicquid ad illum text.dicat idem Alex.ibi.
& in d.l.is poteſt, nu.15.

3 Veruntamẽ†Franc.Aret.in d.l.ſed,& ſi de ſua,col.
4.verſ.tangit etiam hic.ff.de acq.hær.in ea eſt ſententia,
vt non ſatis ſit probare eum, qui vult ſuccedere,
eſſe conſanguineum, niſi,& ſe probet proximiorẽ eſſe,
vbi refert ſe aliàs ita conſuluiſſe,cum ex facto ageretur
in ciuitate Aretij, vt etiam teſtatur,in d.l.is poteſt,
col.pen.quem refert Soc.in l.ſi inter virum, col.
vlt.nu.7.verſ.3.colligitur.ff.de reb.du.& ante eum ſic
placuit Ang.Aret.in §.actionum,col.vlt.poſt nu.69.
verſ.ſi autem ab inteſtato,quẽ referendo ſequutus eſt
Soc.iun.in conſ.26.quatenus dubitatur, col.pen.nu.
10.verſ.& ad contrarium, vol.2.quod etiam ſenſiſſe
Spec.nonnulli dixere in tit.de teſtam.in §.ſequitur
videre,nu.16.verſ.eſt, & alia bonorum poſſeſſio,quæ
dicitur,vnde agnati,vbi in libello actoris,hæc articulanda
dicit uẽpẽ,quod P.mortuus ſit item quod hoc
certum eſt; præterea quod inteſtatus; inſuper, quod
ego ſum illi agnatus; poſtremo, quod proximior.&
nu.17.verſ.eſt,& bonorũ poſſeſſio,vnde cognati,quæ
opinio corroboratur ex eo, quod habemus in l.in illa.
ff.de verb.obli.nimirum, quod cum hæc negatiua
nullum proximiorem cõſanguineum extare, ſit fun-
4 damentum † intentionis ſuæ, ab eo probanda ſit, vt,
& in l.ita ſtipulatus.verſic.quod ſi ab initio.ff.eo.de
verb.oblig.& in l.pen.§.docere.ff.ne quis eum,qui.&
ibi Bar.ac alij not.in l.item ait.§.hæc antẽ,& l.ergo,
& vtrobiq; Bar.ff.ex quib.can.maio.ac in c.ut circa.
& in c.ſi forte,de elect.in ſexto, & hanc ſententiam
ſibi magis placere aſſeuerauit Illuſtriſs.Card.Alban.
in addi.ad Bart.in l.is poteſt, nu.5.uerſ.dubitatur hic.
ff.de acq.hær.eamque ratione corroborat.

5 Prior†tamen ſententia magis communiter à ſcribentibus
comprobatur ſupradictis in locis: eamq; ſibi
magis placere teſtatur Rip.in d.l.in illa,col.penul.
num.26.uerſic.quid tenendum; ac Tiraquel.in dict.
tract.de retract.lignag.§.11.gloſ.1.numer.8.ubi eandem
egregiè tuetur, & nu.10.uerſ.& quod.Nec uſui
facit,quod obijcitur de reg.l.in illa, quoniam reſpon-
6 deo,ipſam nõ habere locum,qñ† præſumptio eſt pro
negante,

Digitized by Google

negante, quæ transfert onus probandi in aduerſariū, vt in negante delictum.l.vlt.C.de reuoc.dona.& l.cū pater.§.rogo.ff.de leg.2.præſumptio enim eſt pro negante aliquem nō eſſe in rerum natura,qui ſit ei proximior:nam quod alij ſint nati eo proximiores, facti eſt,quod non præſumitur,niſi probetur, vulgata. l. in
7 bello.§.factæ.ff.de capt. & poſtli.reuer.hæc enim † extrinſeca,quæ ſe habent ad eſſe, & non eſſe, non præſumuntur,vt ait Cum.in d.conſ.43. nu. 2. præcipuè, quia negauit per rationem.l.actor.C.de prob.& l. aſſeueratio.C.de non num.pec.& no.Bal.in l.cum mulier.col.13. poſt num. 8. verſ. ſubſequenter quæritur. ff.ſolut. matrim. & ideò cum negante concurrit naturalis ſtatus rei, qui transfert onus probandi in aduerſarium,vt in ſimili dicit Bart.in l.ſi prius,in 3. oppo. ff. de nou. oper. nunc. vnde fit, quòd ſi conſtaret alios proximiores aliquando fuiſſe in rerum natura, tunc agens teneretur probare negatiuam, & ſic mortem aliorum.l.ſi quidem.C.ſolut.matrim.& l.2. §. ſi dubitetur.ff.quemadmo.teſtam.aperian.hoc etenim caſu naturalis ſtatus rei,de qua agitur, eſt contra negantem, & in his terminis opinionem eorum, qui contra ſenſere,poſſe defendi,Inquit Rip.in d.l.in illa, ſub nu.26.verſ.non obſtat. ff.de verb. oblig.

Concluſionem ipſam primò limitabis, & intelli-
8 ges, vt procedat,ſi quæſtio ſit † inter defuncti conſanguineum, & extraneum: tunc enim ſatis eſt illi propinquo probare ſe conſanguineum, licet non probet ſe proximiorem, ſecus verò,ſi controuerſia ſit inter duos conſanguineos:nam hoc caſu is,qui agit aduerſus alterum poſſidentem debet docere ſe proximiorem,cum id ſit intentionis ſuæ fundamentum,etiam ſi id negatiuum eſſet, ita in hypotheſi noſtra reſpondit Decia.in conſ.321.in cauſa,quę Alexandrię agitatur,colu.3.ſub num.5.verſ. vlterius etiam aduertēdum eſt,quem referendo ſequitur Tiraquel. vbi ſup. num.5.& ſequē.verſ.quid autem, per ea, quæ dixere Innoc.& Ioan.Andr.in cap.ſuper his,de accuſ. cum multis ab eodē ad idem congeſtis.in d.tit. de retract. lignag.§.32.glo.1.num.94.verſ. nam & videmus, & ita conciliando diſcordes inter ſe opiniones,tradidit Gabr.in ſuis commu.concluſio.tit.de probatio.concluſ.6.lib.1.nu.23.verſ.3 infertur.

Secundò declarabis, vt concluſio vera ſit, modo
9 is,qui ſe probauit † eſſe conſanguineum, probauerit quoque certum gradum ſuæ conſanguinitatis: non enim ſatis eſt probare ſe ſimpliciter eſſe conſanguineum,vt latè ſcripſit Tiraq.in d.tract.lignag.§.1.glo. 16.num.1.cum plurib. ſequē. cum omnes gradus admittantur ad ſucceſſionem, vt idem dixit Tiraqu. in eodem tit.§.1.glo.9.num.23.verſ. ſed & id intelligēdum,& nominatim in caſu noſtro intellexit, & limitauit Dec.in d.conſ.321.colum.vlt.poſt num 9. verſ. vlt.non obſtat,cui adhærent Alc.in tract.præſumpt. reg.2.præſumpt.28.in fi.& Gabr.in d.conclu. 6.num. 24.verſ. tenendo iſtam partem, de probat. ac Tiraq. in d.§.11.glo.1.num.9.verſ.ſed hanc tamen, & prius his videntur ſenſiſſe.Anchar.in conſi.62. pro clariori deciſ.num.7. verſic. vlterius quæritur, & Alexā.in conſ.82. in cauſa vertente inter Petrum Ioannem de Dociis,ſub nu.1.vol. 1.

Tertiò intelligenda eſt concluſio,quod vt ipſa lo-
10 cum habeat † requiritur, quod is conſanguineus tēpore mortis teſtatoris fuerit natus, ſiue conceptus: alioqui, ſi nec natus, nec conceptus ſaltem præſumptiuè fuerit,proximior nō præſumitur,nec ob id ſuccedere poterit premortuo teſtatori,vt reſpōdit Ruin. in conſ.164.ex verbis teſtamenti.colum.4.nu. 6. vol. 3.motus ex l.ſi cognatis.ff.de reb.dub. et l. item prætor.ff.de ſuis,et legit.nam poſt mortem teſtatoris natus non eſt,nec dici poteſt de familia illius, vt inquit Vlp.in l.1.§.ſi quis proximior.ff.vnde cog.et colligitur ex Iuliani reſponſo in l.Titius.ff. de ſuis, et legit.
& in hanc ſententiam apertè reſpondit Bal.in conſ. 488.incip.caſus talis eſt, quidam Titius deceſſit, ſub nu.2.& 3.ver.qui proximiores.vol.3. quo in loco de-
11 cidit,quod cum quidam † teſtator inuitaſſet ad fideicommiſſum proximiores ſuos, quo caſu primo vocātur proximiores in gradu.l.cum ita.§. in fideicōmiſſo.ff.de leg.2.debet intelligi ſubſtitutio de proximioribus natis tempore mortis teſtatoris,per d.l.item prętor.Bal.refert,& ſequitur,licet ipſius conſilium indefinitè,abſq; nu.& vol.alleget.Rui.in d.conſ.104.nu. 5.in fi.ſub verſ.ſed non obſtant.vol.3.

Quartò intellige eandem concluſionem procede-
12 re,quando † proximus ſuccedit ab inteſtato: nā tunc ei non eſt neceſſe probare ſe proximiorem: ſecus verò eſt,cum ex diſpoſitione teſtatoris vocantur proximiores, quo caſu ei, qui obtinerę voluerit, omnino probandum erit,ſe cæteris proximiorem:ſic in hac facti ſpecie conſuluit Alex. in conſ. 124. viſo proceſſu cauſæ inter dominam Iacobam.col.1. ſub nu. 1. & 2. vol.7.per l.ſed & in illo quæritur.ff.de reb.dub.& per id,quod notat glo.in d.l.is poteſt,in gl.magna, verſ. item,quod nullus cum præcedat.ff. de acquir. hæred. Nam cum ſuccedens ex diſpoſitione teſtatoris agat tanquam proximior ipſius,hoc probare debet, nimi-
13 rum ſe proximiorem eſſe:ſicut † filius,qui agit,& petit hæreditatem tanquam filius, debet probare filiationem, quia hoc eſt fundamentum intentionis ſuæ, vt Ang.teſtatur in l.liberorum, in prin. ff. de his, qui not. infam. per glo.ibidem:præſertim cū non debeat
14 † admitti quis, vt talis,niſi probet ſe talem,vt ait Bar. per illum tex.in l.non ignorat.C.de accuſa.& in l.falſus tutor.ff.quod fal.tut.auth.geſt.eſſe dice. vt in themate noſtro conſultus reſpondit Dec.in d.conſ.321. num. 2. verſ. circa primum, licet in hac eadem facti ſpecie, ſuper qua cōſuluit Dec.aliter tradiderit Rub. Alex.in l.Gallus.§.quidam rectè.nu.89. verſ. ſed hic quæro. ff.de lib. & poſthum.

Quintò limitanda eſt concluſio, vt non procedat,
15 vbi manifeſtè † conſtaret, alium proximiorem aliàs natum fuiſſe,& vixiſſe,qui nondum excederet centū annos, ſi viueret:tunc enim neceſſe eſſet, hunc, qui nunc ſe dicit eſſe proximiorem, ideoque tanquam talem ſe velle ſuccedere,probare, illum, qui re vera eſſet proximior,ſi viueret,mortuum eſſe: ſecus verò, vbi ſubeſſent indicia mortis illius, ipſiuſque mors præſumptiuè poſſet probari:nam tunc licet is præſumatur viuere, vſq; ad centum annos.l.an vſusfructus. ff.de vſufruct.& l.vlt.C. de ſacroſanct. Eccleſ. modò principaliter agatur de vita,& morte: ſecus vbi incidenter,& propter aliud,vt not.ſcriben. in d. l. ſpadonem.§.qui abſolutus.ff.de excuſa.tuto. is, qui defendit, tenebitur probare illum adhuc viuere: cum talia non præſumantur, iuxta Barto. ſententiam in l.ſiue poſſideris.C.de probatio.& no.ſcriben. in l. ex perſona.C.eo.ti.de probatio.vt latius iſtud confirmat idēmet Rapha.Cuman.in d. conſ.43. num. 3. & per tot. cum hoc conſil. ſuper hoc priuatim fuerit editum, idem ſentire viſus eſt Rip. in d.l.in illa. col. pen. ſub num.26.verſ.ex hoc ſequitur. ff.de verb. obl.

Sed opportunè in præſentia mihi dubitare contingit,an in contractu minoris,vel mulieris, qui ſtatuto ita diſponente non valet, niſi interſint duo coniuncti,vel affines ipſius minoris,aut mulieris,vt ſic communiter cauetur ex ſtatutis per totam Italiam, ſatis ſit probare duos illos fuiſſe illius conſanguineos, an vero proximiores,vt contractus valeat, non pereat à Bartol.in l.tranſact.num.3. C. de tranſact. & ibidem Bal.num. 3. innuere videntur, quod quando ſtatutū
16 † ſimpliciter requirit in contractibus minorum, vel mulierum conſenſum propinquorum, ſufficiat probare duos propinquos conſenſiſſe, quamuis non ſint de proximioribus,etiam ſi alij proximiores reperirentur: quia ita demum requiritur, quod ſint de proximioribus

Digitized by Google

mioribus, quando ſtatutum expreſsè requirit proximiores, in hanc eandem ſententiam apertè reſpondit Ang.in conſ.170.item ſtatuimus.col. 2. ſub num. 1.verſ.ſecundo quia, idque de conſuetudine ſeruari: non huic contrarium aſſerit Iacob.Butr.in l.1.C vnde vir, & vxor, quia dummodo probetur interfuiſſe duos conſanguineos,quamuis non ſint de proximioribus ſufficit.

17 Huic † tamen contraria ſententia propius ad veritatem accedit,nimirum probandum eſſe in contractu minoris,aut mulieris duos ex proximioribus conſenſiſſe,vt apertè determinat Bald. in l. vlt. per illum tex.nu.2.verſ.& eſt argum.ad ſtatutum.C. de verbor. ſigni.& ibid.Ang.verſ.& per hanc leg.ac Sali. vt etiã ſenſit idem Salic.in d.l.1.C.vnde vir,& vxor, in l.vlt. per illum tex.de teſtam.mili.& in l.viduæ.C.de nup. quibus adhæret Caſtr. in l. ſi cum dotem. §.ſi patri, col. 1.num.3.ff.ſolut. matrimo. idem ſentire viſus eſt idem Angel. ſibi contrarius, in conſil.160. Domina Catherina,colum.penul.ſub num.5.verſ. item eſt attendendum,quos in hanc rem adducit Iaſ.in d.l.trãſactionem.nu.4.verſ.contrarium expreſsè.C. de tranſact. pro quo dicit benè facere context. in l. peto. §.

* fratre.ff. de leg. 2. & hanc opinionem magis * communem,quia à pluribus affirmata,& maiorem rationem habeat in ſe,aſſerit Marſil.in ſing.678. fiunt paſſim,ſubiungens prædicta eſſe menti tenenda,quia ex his poterunt deſtrui mille inſtrumenta, ad quæ non aduertunt notarij, circa prædicta,vbi etiam reſpõdet ad id, quod dicebat Iacob. Butrig. in d. l. 1. C. vnde vir,& vxor, nempè iſtud de conſuetudine non ſeruari,quoniam nedum Iacob.Butrig.ſed etiam glo.quæ eſt maioris authoritatis,non creditur,ſi dicat aliquid de conſuetudine non ſeruari, niſi hoc probet, vt inquit Bal.in l.is,qui.§.1.in lect.antiq.ff.de pignor.& in l.conſentaneum,in quinta oppoſit.C. quomodo, & quan.iud.& latius idem Marſ.in praxi crim. in §. cõſtante.num.15.verſ.nam licet,verùm in hac materia videndus omninò erit Io.Steph.Lamberteng. in tractat.de contractibus.glo.14.in verbo agnati, à num. 1.vſque ad num.10.

CONCLVSIO MCCLII.

ARGVMENTVM.

In quibus caſibus pupilli à teſtimonio repellantur.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus teſtis idoneus non eſt, nec in ciuilibus, nec in criminalibus.*

2 *Infantis teſtimonium improbatur,ſicuti & cæci teſtificantis de coloribus.*

3 *Pupilli teſtimonium, in delictis grauiſſimis recipitur.*

4 *Pupillus doli capax,& proximus pubertati,teſtiſicari poteſt.*

Facit tamen ſolùm indicium ad inquirendum, vt ibidem num. 5.

6 *Pupilli teſtimonium facit ſemiplenum indicium.*

7 *Pupillus, vbi aliter veritas haberi non poteſt, teſtis poteſt eſſe.*

8 *Veritatem aliter haberi non poſſe, ad hoc, vt pupilli teſtimonium ſuper hoc valeat, probandum eſt.*

9 *Teſtibus minus idoneis in ſubſidium creditur.*

10 *Pupillus,etiam in his,in quibus aliter veritas haberi non poteſt,facit ſolùm indicium ad inquirendum.*

11 *Pupillus maior factus, an & quando de his,quæ vidit in pupillari ætate,teſtificari poſſit.*

12 *Pupillus de his,quæ vidit in pupillari ætate teſtificari non poteſt,vbi maior ætas in teſte requireretur, non ad veritatem habendam,ſed ad certam ſolemnitatem.*

13 *Pupillus de teſtamento ad pias cauſas,cui interfuit in pupillari ætate,maior factus teſtificari poteſt.*

14 *Teſtes maiores 20.ann. in cauſis criminalibus requiruntur.*

1 Pupillum † non eſſe idoneum teſtẽ, nec in ciuilibus, nec criminalibus cauſis colligi poteſt ex l.3.§.lege Iul.& l.inuiti. ff. de teſtibus,& vtroq; loco id memoriȩ prodidit Accur.l. deferre.ff.de quæſt. Alber.in tract.de teſtib. tit. quan. teſt.rat.defect.perſ.nu.10.Campeg. in eo. tract. de teſtib.reg.112.& Crot.par.3.nu.70.Steph.Aufr.de teſti. nu.55.in verſ.infans,vbi ad id adducit Bal.in l.teſtiũ.

2 col.2. C.de teſtib.dicentẽ infantis † teſtimonium ſuſpectum eſſe,& non valere,ſicuti nec cæci teſtificantis de coloribus. Idem voluit Iac. Butrig.de teſtib. in prin.nu.1.Feder.Schench.in eo.tract.nu.13.Lanf. reper.c.quoniam contra.in prin.nu.2. de teſtib.

3 Limitatur primò iſta concluſio, vt non † procedat in grauiſſimis delictis, vt ſunt legis Iuliæ Maieſtatis, & Senatuſc. Sillaniani, ſi dominus à familia occiſus eſſe dicatur. Nam in his teſtimoniũ dicere,& torqueri poſſunt.l.de minore,vbi gl.& Bart.ff.de q.glo.in d. l.inuiti.in verbo,ſed nec pupil.ff.de teſtib.l.ſi.ff.de libera.cau.l.quoniam.C.de teſtib.l.2. §. impuberes. ff. ad Silla.Campeg.d.reg.112. & tradunt omnes ſupracit.DD.latiſſimè Hippol.Marſ.in d.l.de minore, vbi plura ad hanc rem pertinentia congerit, & dictũ fuit à nobis ſup.in concluſ.crim. læſ. maieſt.

Limitatur ſecundò concluſio, vt non procedat,

4 quando pupillus † eſt proximus pubertati, & doli capax,quia tunc à teſtimonio non repelletur. l. ſi. ff. de libera.cau.gl.in d.l.inuiti.ff.de teſti. Alber.in d. tract. de teſtib.tit.& nu.alleg.Arch.in c.relatũ.37.diſt.quẽ refert,& ſequitur Campeg.vbi ſup.verſ.6. fallit. Bart. in l.ſi.poſt gl.ibi.C.de his,quib. vt indig. quem refert Lanfr.de Oria.in d.c.quoniam contra,in prin. nu.2.

5 Declaranda tamen eſt hæc limitatio, vt ſolùm † faciant aliquod indicium ſufficiens ad inquirendum, non autem ad puniendum,ita ſenſit gl.in d. l. inuiti. Bart.in d.l.ſi C.de his,quib.vt indig. quem refert Lãfran.in loco proximè cit. Bal.in tit. de pace tenen. §. ſi duo,& in l. neque natales.C.de probat. Alber. in d. tract.de teſtib.tit.& nu.ſuperius cit.Rom.in l.1.§.impubes.ff.ad Sillan.Bal.in addit.ad Spec. tit. de teſtib.

6 in 1.col.dicens, quod pupilli † teſtimonium facit ſemiplenum indicium,quod etiam voluit Bart.in l.maritus.col.1.in fi.ver. vlterius oppono.ff. de quæſtio.dicens,quod non facit plenum indiciũ,ſed ſolùm qualequale, hoc eſt ſufficiens ſolùm ad inquirendum, non autem ad puniendum.

Limitatur tertiò concluſio, vt non procedat quan

7 do † veritas aliter haberi non poteſt:tunc enim ſi nõ ad inſtantiam partis, ſed ex officio iudicis pupillus examinetur,fidem faciet. Albe.de Roſa.in l.teſtimo. ff.de teſtib.quem refert, ſequiturq; Campeg. de reg. 112.Marſ.in pract.ſua cauſ.crim.fol.24.col. 2. Petrus Moncad.in addit.ad tract.Crot.de teſtib.3.par.num. 140.vbi poſt Alex.conſ.64.viſo themate.col.pen.vo-

8 lum. 1. iſtud † aliter veritatem haberi non poſſe probari omninò debere ad hoc, vt pupilli teſtimonium recipiatur. Idem voluit Raphael Cuma.conſ. 92. A. productus in teſtem.col. 2. verſ. quemadmodum, & impubes,quem refert Illuſtr.Card.Alb. in lucubr. ad Bart.in l.3.§.lege Iulia.ff.de teſtib.Alex.conſ.24.nu. 11.cum ſeq.vol.2.Iaſ.in l.cũctos populos.C. de ſum.

9 Trin.& fid.catho.& gl. eſt, vt † teſtib.minus idoneis credatur in ſubſidium,vt trademus, infra in concluſ. teſtis.

10 Declaratur tamen iſta limitatio, vt † pupillus ſolũ iſto caſu faciat indicium.Bartol.in l.de minore.ff.de quæſtionib.

quæſtionib.quod indiciũ ſufficit tantùm ad inquirẽ-
dum,vt voluit glo.in l.fi.C.de his,quib.vt indig. quã
ibi not.Bart.qui idem tenuit.l. 2. §. quod obſeruari.
col.2.verſ.2.probo.C. de iuram. calum. & in l. mari-
tus.ff.de arb.col.8.& in l.1.§.in filijs.ff.ad Treb.

11 Limitatur quartò concluſio, vt † tamen pupillus
maior factus poſſit teſtificari de his, quæ vidit in pu-
pillari ętate,dummodo de his indicium,& cognitio-
nem illo tempore habere potuerit,quòd omninò re-
* quiritur. Id no. per glo. Bart. & cæteros * omnes ſcri-
bentes.in d.l.3.§.lex Iulia.ff.de teſti. & in l. ad teſtiũ.
in princ.eo.tit. Archi.in c.relatum.37.diſt. Alex.con-
ſil. 88. quoniam omne datum optimum.col. 5. verſ.
prætereà,etiam in ætate.vol.5.Bart. poſt glo. in l. no-
tionem.§.inſtrumentorum.ff.de verb.ſig.plures con-
gerit.Fel.in c.fi.de ſentent.excommunic. dicẽs hanc
* eſſe * communem opinionem. Aret.conſ. 103. num.
3.vbi dicit,quod requiritur omninò,quod de his,quę
* deponit,potuerit habere notitiam,& idcirco * cõmu-
nem eſſe opinionem teſtatur,quod requiratur, quòd
viderit dum erat proximus pubertati, quam opinio-
nem tenet Io. And.& Ant.But.in c.ex parte, de cor-
pore vitiat & idem Io.And.in add.ad Spec. in tit. de
teſte.§.1.verſ.quid ſi impubes,vbi dicit, quod etiam
de viſis in infantilli ætate teſtificati poſſit, ſi notitiã
habere potuit, quàm opinionem videtur etiam am-
plecti. Alber.in d.tract.de teſtib.tit.quòd repel.teſtes
rat.defect.perſonæ.num.1 Raph.Cuman. conſ. 92.
A. productus in teſtem.col.2.verſ.ſuper vlt.quem re-
fert Illuſtriſs.Card. Alban.in lucubra. ad Bart. in d.l.
3.§.lege Iulia.ff.de teſtib. Plura ad hanc limitationẽ
congerit Fel. in c.cum nobis de præſcrip.

12 Declaranda tamen eſt hæc limitatio,vt non † pro-
cedat quãdo maior ætas in teſte requireretur non ad
habendam veritatem,ſed ratione certę ſolemnitatis,
quemadmodum fieri ſolet in teſtamentis, in quibus
ex præſcripto teſtatoriæ ſolemnitatis teſtes puberes
requiruntur. In probandis igitur iſtis ſolemnitati-
bus teſtes non admittentur deponentes de viſis in mi
nori ætate,vt tradit Fely.in d. c.fi. de ſenten. excom-
mun.& in d.c. cum à nobis. de præſcrip. & idcirco in
13 teſtamento ad pias cauſas, † in quo ſolùm ad proba-
tionem veritatis teſtes requiruntur, hæc declaratio
locum non habebit,vt tradit idem Fel.in d. c. cum à
* nobis,& in d.c.fi.vbi teſtatur hanc eſſe * communem
opinionem.

14 In criminalibus † verò cauſis requiruntur teſtes
maiores 20.annis.Pariſ.conſ.163.nu.7. vol. 4.conſil.
88.nu.77.vol.8.conſ.164.nu.3.eo.vol.4.Iac. Aegi. in
tract.de teſti.nu.6.Crot.de teſtib.par.3.nu.70.

F I N I S.

R E G E S T V M.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ
Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii.

Omnes ſunt Quaterniones, præter Iii, qui eſt Duernio.

Digitized by Google

Google